14, 2-5
7-2

EX
890
.443
1514
v. 2

COMMENTARIORVM, AC DISPVTATIONVM IN TERTIAM PARTEM DIVI THOMÆ,

Tomus Quartus:

Accuratam Quæſtionum D. Thomæ, ab LXXXIIII. *vſque ad finem; & Diſputationum De virtute Pœnitentiæ, De Clauibus, De Sacramentis Pœnitentiæ, & Extremæ Vnctionis, De Purgatorio, Suffragiis & Indulgentiis, expoſitionem complectens:*

Autore P. D. FRANCISCO SVAREZ Granatenſi, è Societate IESV, Sacræ Theologiæ in celebri Conimbricenſi Academia Primario Profeſſore.

Acceſſerunt Indices quinque: Quæſtionum & Articulorum Primus: Diſputationum & Sectionum Secundus: locorum S. Scripturæ Tertius: Capitum Iuris Canonici Quartus: Rerum & verborum Poſtremus.

Editio poſtrema, & accurata.

LVGDVNI,
Sumptibus Horatij Cardon.
M. DCXIII.
CVM PRIVILEGIO REGIS.

IVDICIVM DOCTORVM QVI PRIMVM IN LVSITANIA HOC OPVS RECOGNOVERVNT.

EX mandato Illuſtriſſimi Domini, Domini Antonij de Matos de Noroña, Epiſcopi Heluenſis, Inquiſitoris generalis, &c. *Quartum* hunc *Tomum Commentariorum celeberrimi Theologi* P. D. FRANCISCI SVAREZ *in tertiam partem D. Thomæ*, ſtudiosè recognoui: nec in eo quicquam offendi ab orthodoxa fide, aut morum regula diſſentaneum, ac non ſolùm approbatione, ſed præcipua commendatione multis nominibus digniſſimum duxi. Elucet quippe in eo validum, & capaciſſimum, nec minùs moderatum auctoris ingenium, obſcura quæque loca noua quadam luce perfundens; abſoluta item eruditio, fœlix ſtyli claſſici facilitas, perpetuum Catholicæ pietatis fouendæ, & contra hæreſes, præſertim noſtri temporis, firmiſſimè ſtatuendæ ſtudium, cum ſolida, ſacríſque principiis, & maiorum auctoritati inhærente reſolutione: quare ad commune rei Theologicæ, adeóque Reipublicæ Chriſtianæ bonum pertinere cenſeo, vt typis mandetur.

D. Franciſcus Pereira.

R*Ecognoui hos* Commentarios de Pœnitentia, & Extrema vnctione, P. D. FRANCISCI SVAREZ Theologi præſtantiſſimi, *& viſum mihi eſt opus ſingularis eruditionis, ac ſummæ diligentiæ, quo nihil indiſcuſſum, nihil indeciſum relinquitur, atque adeò impreſſione digniſſimum, vt in omnium manibus, multa cum vtilitate verſetur: cùm nihil etiam contineat, quod à Catholica fide, bonis moribus, & ſaniore doctrina ſit alienum. Olyſippone 10. die Iunij. 1600.*

D. P. Paulus Ferrer.

Summa Priuilegij à Chriſtianiſſimo Galliarum Rege obtenti.

HENRICI IV. Galliæ, & Nauarræ Regis Diplomate cautum eſt, ne quis in ſuo regno, aliíſve locis ditioni ſuæ ſubiectis, intra proximos annos decem, à die impreſſionis prima inchoandos excudat, vendat, excudendum, vendendúmque quouis modo, ac ratione conetur librum qui inſcribitur, *Commentariorum ac diſputationum, in tertiam partem D. Thomæ, Tomus primus, ſecundus, tertius, quartus, & quintus* a R. PATRE FRANCISCO SVAREZ Societatis IESV, præter Horatium Cardon Bibliopolam Lugdunenſem, aut illos quibus ipſe conceſſerit: ſub pœnis Originali Diplomate contra delinquentes expreſsis: Datum Pariſiis. 30. Iulij anno 1607.

De mandato Regis.

Signatum DE LA FON.

FACVLTAS R. P. PROVINCIALIS
Societatis IESV in Prouincia Lugdunenſi.

LVDOVICVS RICHEOMVS Prouincialis Collegiorum Societatis IESV, in Prouincia Lugdunenſi, iuxta priuilegium eidem Societati à Regibus Chriſtianiſsimis Henrico III. 10. Maij. 1583. & Henrico IV. nunc regnante 20. Decembre 1606. conceſſum, quo Bibliopolis omnibus prohibetur, ne libros ab eiuſdem Societatis hominibus compoſitos, abſque eorundem permiſsione imprimant: permittit Horatio Cardon Lugdunenſi Bibliopolæ, vt librum qui inſcribitur, Commentariorum ac diſputationum, in tertiam partem D. Thomæ, Tomus primus, ſecundus, tertius, quartus, & quintus, à R. Patre Franciſco Suarez Theologo Societatis IESV, *ad ſex proximos annos imprimere, ac liberè diuendere poſsit. Datum Lugduni* 30. *Maij.* 1607.

RICHEOMVS.

FACVLTAS ILLVSTRISSIMI DOMINI
D. Alphonſi de Caſtelbranco, Epiſcopi Conimbricenſis.

POTEST mandari Typis Tomus hic quartus, in tertiam partem D. Thomæ. Conimbricæ, 14. die Auguſti, Anno, 1602.

D. Alphonſus Epiſcopus Comes.

PARTIVM QVÆ IN HOC QVARTO TOMO CONTINENTVR, SVMMA.

De pœnitentiæ virtute.	Diſputationes XV.
De pœnitentiæ ſacramento.	Diſputationes XXIII.
De extrema vnctione.	Diſputationes VI.
De Purgatorio.	Diſputationes III.
De Suffragiis.	Diſputatio I.
De Indulgentiis.	Diſputationes IX.

Ad Lectorem.

POSSEM, benigne Lector, multa oratione vti, qua me vellem excuſatum, quòd tandiu intermiſi meos in tertiam partem D. Thomæ Commentarios, reliquam de Sacramentis tractationem perſequendo, quam ſanctus Doctor fœlici morte præuentus, non abſoluit. Neque verò me deficerent rationes, quibus crederem à me tibi ſatisfactum iri, quibúſque adductus intelligeres, non mihi voluntatem, ſed opportunitatem defuiſſe. Verùm tibi moleſtus eſſe nolo, varias occaſiones recenſendo natas è rebus domeſticis ac priuatis, quæ fortaſſè mihi impedimento eſſe potuerunt. Vnum illud non omitto, huius materiæ grauitatem & amplitudinem tantam eſſe, vt ea ſola mihi poſſet tam diuturnas moras interponere, adeo vt putem, non tam meam cunctationem excuſationibus indigere, quàm meam feſtinationem in rebus adeo grauibus euulgandis, præſertim cùm me aliæ iuxta graues occupationes retardarent. Quare in hac re dumtaxat oro quæſóque Lectorem, vt meum ſtudium communi vtilitati conſulendi, boni conſulat, & ſi quam feſtinandi temeritatem me ſenſerit incurriſſe, eam, quia rei communis cauſa ſuſcepta eſt, modeſtè patiatur.

De hoc verò libro nihil noui habeo, quod ſeorſim moneam: in eo namque eandem methodum rationémque doctrinæ teneo, quam in cæteris. Solùm aduerto, quod attinet ad Commentarios in D. Thom. cùm illos hactenus perſequutus fuerim vſque ad id quod ſanctus Doctor de hoc Pœnitentiæ ſacramento in ſumma ſcriptum reliquit, non tamen libuiſſe eos vlteriùs producere, illuſtrando id quod in quarto Sententiarum de eadem materia ſcripſit: tum quia neque grauitatis, neque auctoritatis tantæ eſt, vt cum Summa exæquetur: tum etiam quia non ſeruat eum ordinem, modúmque doctrinæ, ad quem interpretis labor ſe totum debeat referre, & conformare. Vnde ſatius viſum eſt, omiſſis Commentariis, quidquid huius operis reliquum erat, noſtris diſputationibus includere, quo etiam putaui & facilitati operis, & breuitati doctrinæ maximè conſulendum.

Quanuis, vt fatear ingenuè, breuitas in hoc opere tanta eſſe non potuit, quantam ferebat animus: nã præterquam quòd continet bonam partem multæ ſpeculationis plenam, grauibúſque fœtam quæſtionibus, quarum ſingulæ ſine aſſidua commentatione nequeunt pro dignitate expediri: complectitur præterea multò plures difficultates ad mores pertinentes, in quibus mirum eſt, quàm ſit difficile breuitatem ſectari, ſi, perinde ac res poſtulat, grauiter ac vtiliter tractandæ ſunt. In primis enim opus eſt, principia communia pleniùs illuſtrare, vt doctrina, ſcientia videatur, non hiſtoria: deinde æquè neceſſarium eſt, ad nonnulla particularia deſcendere, ne tractatio ſua illa communitate contenta, minoris ſit vtilitatis: nam, vt inquit Ariſtoteles, vtilitas doctrinæ moralis ſita eſt in vniuerſalibus ad particularia deducendis, & particularibus ad vniuerſalia reuocandis.

Et plerumque homines non ſunt ſuopte ingenio ſatis inſtructi ad generalia principia ſingularibus caſibus applicanda, niſi in libris inueniant certas regulas, à quibus tanquam manu deducantur. Accedit, quod ad Doctorem Theologum ſpectat, aliquando in huiuſmodi materiis vltra ſuos terminos euagari, & Doctoris Canonici munus exercere, difficillima iuris loca ſuis momentis expendendo: qua etiam in re curauimus diligenter, ne quis noſtram operam deſideraret, rati, ex his tanquam fundamentis facilem nobis aditum ad multas quæſtiones enodandas affuturum. Hinc effectum eſt, vt cùm in limine Tomi tertij, quartum duntaxat promiſiſſem, qui omnem de Pœnitentia Cenſuríſque doctrinam contineret; nunc materiæ vbertas, aliò meum conſilium inflectat, & in quartum ac quintum cogat bipartiri: vnus enim inſanæ magnitudinis videretur. Præſtare tamen poſſum, fore, vt nihil otioſum, nihil alienum ab eo quod res poſtulat, in vtroque includatur.

Nunc ordine accipias, in quem huius libri materiæ digeruntur. Primùm enim tractatui de Sacramento Pœnitentiæ, alter præmittitur de virtute Pœnitentiæ, tanquam ad illius intelligentiam requiſitus, & ad quæſtiones D. Thomæ accommodatus: alter ſubiungitur de Sacramento Extremæ vnctionis, vel vti appendix ad pœnitentiæ Sacramentum. Quibus accedunt tres aliæ materiæ de Purgatorio, Suffragiis, & Indulgentiis, quæ ſunt media, quibus anima, quæ ſuis operibus in integrum non ſatisfecit, vel in hac vita, vel in futura, vel in vtraque omnino expiatur. Verùm in quintum Tomum doctrinam de Cenſuris irregularitatéque ſuppono: quæ licèt magna ex parte ad forum externum Eccleſiaſticum pertineant, tamen ſacramento Pœnitentiæ adeò ſunt affines, vt ſeorſim ab eo tractari minimè patiantur. Vnde licèt hi Tomi numero duo ſint, vinculo tamen nexúque doctrinæ, vnus idémque eſt. Quare nixus ſum, vt vterque ſimul in lucem ederetur, idque ita ſpero ſecundo numine futurum: iam enim quintus ſub prælo conſtitutus fœliciter procedit. Supereſt, benigne lector, vt ſi quid in hoc opere offenderis, quod te offendat, beneuolè diſſimules: ſi quid, quod tibi gratum ſit, gratiam Deo habeas; mihi tuis precibus conferas adiumentum, vt deinceps ex meis laboribus Deo gloria, tibi vtilitas oriatur.

Vale.

COMMENTARII
AC DISPVTATIONES
P. D. FRANCISCI SVAREZ
E SOCIETATE IESV,
in Tertiam partem D. Thomæ.

A Quæſtione LXXXIIII. vſque ad finem.

CVM DISPVTATIONIB. DE SACRAMENTIS Confeſſionis, & Extremæ vnctionis, de Purgatorio, Suffragiis, & Indulgentiis.

PRÆFATIO.

IN ſacramentorum tractatu & doctrina quartum locum tenet Pœnitentia, vt conſtat ex vſu Scholaſticorũ omniũ, quem ſua auctoritate confirmauit Cõcilium Tridentinum, ſeſſio.14.vt omittam antiquiores Patres, & Concilia, quæ ſuperiùs indicaui in 3.Tom.3.partis in initio.q.73. Hic autem ordo non fundatur in dignitate: in hac enim ſacramentum hoc non tenet quartũ locum, ſed quintum, vel fortaſſe ſextum: vt traditur etiã 3.p.q.65. ſed fundatur in vſu huius ſacramenti: nam, per ſe loquendo, eſt quartum in vſu: neceſſariò enim præcedit Baptiſmus, vt per ſe notum eſt: deinde Cõfirmatio, & Euchariſtia, cùm ſint ſacramenta viuorũ, ac per ſe loquendo, peccatum non ſupponant. Quia verò ſpiritualis vita in hominibus, vel frequenter amittitur, vel leuioribus culpis facilè maculatur, ideo poſt prædicta ſacramenta, ſtatim ſequitur vſus pœnitentiæ. De qua diſputant Theologi cũ Magiſtro in 4.à d.14.vſq; ad 22.& ibi pręcipuè D.Thomas, & nõnulla 4.cõtra Gent.c.71.& 72.& in 3.part.q. 84. materiam hanc inchoauit, ſed fœlici morte præuentus abſoluere nõ potuit. Antiqui etiam Patres, & qui his temporibus contra hęreticos ſcribunt, multa de hoc ſacramẽto tradunt, quos ſuis locis indicabo: & eos in ſummam redegit Bellarminus 2.Tomo Contr.4.lib. 1.cap.10. Et nonnulla notauit Pamelius, ad lib. Tertulliani de Pœnitentia, in principio; multaque congeſſit Gratianus in ſeptem diſtinctionibus de Pœnitentia: & in Decretalib. tam in antiquis quàm in Sext. ſunt multa decreta de Pœn.& remiſ. vbi etiam Iuriſperiti.

Conc.Trid. — Magiſt. D. Thom. — Bellarm. — Pamel. — Gratian.

Eſt autem in his auctoribus obſeruandum, eos ſimul agere de virtute, & de ſacramento Pœnitentiæ, quoniam in lege gratiæ adeò ſunt coniuncta, vt nec virtus prodeſſe valeat ſine ſacramento, vel ordine ad ſacramentum, nec ſacramentum ſine virtute cõſiſtere. Et ideo ſub vtraq; ratione nobis etiam de Pœ-

A nitentia differendum erit. Vt verò diſtinctiùs procedamus, dicemus priùs de virtute, quæ prior eſt, & de ſe independens à ratione ſacramenti: poſtea verò de ſacramento tractabimus, quod ex inſtitutione initium habuit. Et in priori parte explicanda, ſeruabimus eam ſcribendi methodum, quam in ſuperioribus tomis ſuper tertiam D. Thom. partem tenuimus: explicando quæſtiones, quas ipſe in eadem 3.part. de hac materia ſcripſit: poſteriorem verò partem, ſicut & cætera omnia, quæ ad quartum librum Sententiarum ſpectant, omiſſis commentariis, quoniam proprium D.Tho. textum non habemus, quem exponamus, ſolis diſputationibus proſequemur. Quia verò D. Thomas in quæſtione prima huius materiæ generatim diſputat de Pœnitentia, veB luti abſtrahendo à ratione virtutis, & ſacramenti, ideo pro huius materiæ introductione, & ad illius quæſtionis declarationem ſequentem diſputationem præmittemus.

DISPVTATIO I.

De Pœnitentia in communi.

DVo in præſenti diſputatione breuiter à nobis tradenda ſunt. Primùm, quæ ſint communia virtuti & ſacramento Pœnitentiæ: deinde quæ ſint vnicuique propria, atque adeò in quibus inter ſe differant. Ita enim vtriuſque ratio ſaltem imperfecta, C & cõfuſa haberi poterit, vt ex illa ad exactam vtriuſque cognitionem progrediamur.

SECTIO I.

Quæ ſint ea in quibus virtus & ſacramentum Pœnitentiæ conueniunt.

PRIMVM omnium illis commune eſt pœnitentiæ nomen: de cuius etymologia multa Latini aucto- 1. *Nominis pœ-*

 res,

nitentia etymologia, & signa.

res. & D. Aug. lib. de vera & falſa pœnit. c. 19. Iſid. lib. 3. etymol. c. vlt. qui conueniunt, *pœnitentiã* dictam eſſe à pœna, vt idem ſit *pœnitere*, quod pœnã tenere, & *pœnitentia* (inquit Aug.) ſit *pœnæ tenentia*, vel, vt Iſidorus, idem ſit quod *punientia*: quia verò pœna dolorem ac triſtitiã infert, vel potiùs ipſe dolor facti commiſſi, eſt prima ac præcipua pœnitentia: ideo pœnitentiæ nomen præcipuè ſignificare ſolet dolorẽ & retractationẽ prioris facti. Cùm verò loquimur de priori facto, omiſſionem etiam comprehendimus: nam ſicut illa eſſe poteſt vera culpa, ita de illa eſſe poteſt vera pœnitentia. Solet autem interdum hæc vox ſignificare per extenſionem, odium & tædium de aliqua re, etiamſi humana operatio non ſit: in ſignificatione tamen propria ſolùm verſatur circa actionẽ humanam. Rurſus aliquando dicitur pœnitentia, retractatio prioris voluntatis, etiamſi mala non fuerit, quomodo per metaphoram tribuitur Deo pœnitentia, Geneſ. 6. *Pœnitet me feciſſe hominem.* Et Iuriſperiti diſtinguunt duplicem pœnitentiam, vnam contractus, aliam criminis, vt videre licet in Glo. ad l. qui ea, 67. ff. de furtis. Proprio tamen & Theologico more pœnitentia ſolùm dicitur dolor de peccato commiſſo. Nam, vt Augu. notauit, pœna propriè reſpondet culpæ: & ideo pœnitẽtia propriè dicta eſt ab illa pœna, quæ propter culpã ſumitur. Quapropter huiuſmodi pœna voluntaria etiã eſſe debet, ſeu voluntariè ſumpta: nã quæ ab alio infligitur, & inuitè ſuſtinetur, nõ poteſt dici pœnitẽtia, ſed pura vindicta. Quare Aug. & Iſid. aiunt, pœnitentiam eſſe pœnã, qua aliquis in ſe punit quod peccando commiſit: vt, ſicut voluntariè peccauit, ita voluntariè ſe affligat. Vnde etiam fit vt pœnitentia ſolùm dicatur propriè de dolore honeſto, & rationi conſentaneo. Nam vera pœnitentia eſt culpæ retractatio; ſi autẽ ipſe dolor ſit iniquus, nõ erit propriè culpæ retractatio, ſed noua potiùs culpæ commiſſio; neque igitur erit vera pœnitentia. Debet igitur pœnitentia eſſe honeſtus dolor. Atq; ita tandẽ hac voce ſignificari concluditur, virtutem quandam ſeu actum virtutis: nunc enim in hac amplitudine vtimur nomine virtutis. Quia verò hic dolor pars eſt cuiuſdam ſacramenti, ideo hæc vox ad illud ſacramentum ſignificandum tranſlata eſt, à parte totum nominando. Atque ita conſtat, hoc nomen commune eſſe & ſacramento, & virtuti.

D. Aug. D. Iſidor.

2. *Calumnia hæreticorum refellitur.* Tandem in hoc puncto addendum eſt, hæreticos huius temporis non admittere dictam huius vocis etymologiam, & ſignificationem, ſed Pœnitentiam aiunt nihil aliud eſſe, quàm nouam vitam, ſeu reſipiſcentiam. Quod ideo faciunt, vt inducant errorẽ, quo negant neceſſitatem doloris & afflictionis ob peccatum commiſſum. Sed, quod ad rem ſpectat, improbabimus hũc errorem infrà. Quod verò pertinet ad nomen, hæretici gratis loquuntur, & cõtra omnes auctores Latinos, & ſanctos Patres, vt vidimus, imò etiam contra vſum Scripturæ, vt intelligi poteſt ex verbis Iob vlt. *Idcirco me reprehẽdo, & ago pœnitentiã in fauilla & cinere.* Et Matt. 11. *In cilicio & cinere pœnitẽtiã egiſſent.* In quibus verbis & aliis coniunguntur cum pœnitẽtia actiones, quæ vel corpus affligunt, vel triſtitiã indicãt, vt ſignificetur, pœnitentiam vel includere, vel conſiſtere in dolore animi de peccato commiſſo. Quamuis etiam ad illam pertineat nouæ vitæ propoſitum, iuxta definitiones Gregor. & Ambroſij, quas in d. 14. adducit Magiſt. & eas inferiùs ex profeſſo explicaturi ſumus, agentes de actibus virtutis pœnitentiæ.

Ioh. vlt. Matt. 11.

Secundò conueniunt virtus & ſacramentum pœnitentiæ, in ratione medicinæ vtilis ad delendum peccatum actuale; & neceſſariæ, ſi illud mortale ſit, & cum debita proportione applicetur. Hanc

A aſſertionem ſumo ex D. Thoma quæſt. 84. artic. 5. quam ipſe, præſertim quoad neceſſitatem, probat ex illo Lucæ 3. *Niſi pœnitentiam egeritis, omnes ſimul peribitis.* Quæ verba videntur poſſe exponi de ſola virtute, & cùm dicta ſint à Chriſto Domino in lege noua, non videntur ſatis conuincere generatim de omni tempore. Quare afferri etiam poſſunt alia teſtimonia ex veteri Teſtamento, vt Ezech. 18. & 33. & ſæpe aliàs. Item ad neceſſitatem ſacramenti confirmandam vti poſſumus verbis Chriſti, Ioannis 20. *Accipite Spiritum ſanctum, quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis,* &c. De quo teſtimonio latè inferiùs. D. Tho. autem rectè accõmodat, & exponit illa verba: *Niſi pœnitentiam egeritis,* vt intelligantur de pœnitentia à Deo præſcripta, & deſignata in vnaquaq; lege & tempore. Nam quòd pœnitentia ſit medicina peccati, non habet ſine diuina lege, acceptatione, & promiſſione: & ideo in vnaquaq; lege talis pœnitentia vel vtilis, vel neceſſaria eſt, qualis à Deo poſtulatur. De peccatis ergo venialibus poſtulat Deus pœnitentiam, non quidem vt omnino neceſſariam, ſi de pœnitentia formali ſermo ſit, ſed vt vtilem; de mortalibus verò requirit illam vt neceſſariam: quia, cùm mortale auertat à Deo, & conuertat hominẽ ad creaturã, meritò exigitur ab homine formalis deteſtatio talis peccati. Quam neceſſitatem Chriſtus Dominus in lege noua poſuit in ſacramẽto pœnitentię propter huius ſtatus perfectionẽ: & ita ſatis conſtat tota concluſio pro huius loci opportunitate. Dixi tamen, *ſeruata proportione,* quia pœnitentia, virtus ſimpliciter eſt vtilis vel neceſſaria ad omnia peccata actualia: ſacramentum autem pœnitentiæ ſolùm ad ea peccata quæ poſt baptiſmum ſuſceptum commiſſa ſunt: nam priora non ſubduntur clauibus Eccleſiæ, quoniam extra Eccleſiam committuntur: at verò virtus pœnitentiæ omnia peccata complectitur, ſiue antecedant, ſiue ſequantur baptiſmum. Loquimur autem nunc de virtute pœnitentiæ in communi, vt ab attritione vel contritione abſtrahit; ſic enim neceſſaria eſt etiam cum baptiſmo, in adulto, qui peccatum mortale commiſit.

3. Neceſſitas pœnitentiæ. D. Tho. Lucæ 3. Ezech. Ioann.

POENITENTIA SECVNDA tabula *cur dicatur.*

TERTIO cõmunis eſt vtiq; illa metaphora, qua pœnitentia dicitur, *ſecunda tabula poſt naufragiũ.* Per illã enim aliud quàm neceſſitas pœnitẽtiæ ſignificatur. Eam verò tradunt Magiſt. d. 14. & D. Tho. d. q. 84. art. 6. ſumptáque eſt ex Hieron. Iſai. 3. epiſt. 8. ad Demetriad. & illã etiam indicat Tertull. in principio lib. de pœnit. & Ambr. ad virg. lapſam, c. 18. quam probauit Conc. Trid. ſeſſ. 6. c. 14. c. 2. cõtra hæreticos huius temporis, qui hanc metaphoram irrident, quia baptiſmus (inquiunt) non frangitur, vt ſecunda tabula neceſſaria ſit: illi verò ſolùm intendunt excludere neceſſitatem pœnitentiæ, quæ per illam metaphorã optimè declaratur. Poteſt autem duobus modis exponi, primò, ſi per naufragiũ intelligamus lapſum totius naturæ humanæ in primo parente: ſic enim baptiſmus erit prima tabula, qua liberamur ab illo naufragio: pœnitentia verò erit ſecũda, quia, licèt baptiſmus in ſe frãgi non poſſit, in ſuo tamen effectu amitti poteſt, quia per peccatũ mortale effectus gratiæ in baptiſmo cõparatus amittitur: recuperatur autẽ per ſolam pœnitentiam, & ideo optimè dicitur *ſecunda tabula.* Nec tertia tabula neceſſaria eſt, nã licèt ſæpiùs homo cadere poſſit, hęc tabula præſtò ſemper eſt: cui poteſt peccator adhærere, ſi velit, pœniten-

Magiſt. D. Tho. Hieron. Tertul. Ambr. Conc. Trid.

tiam iterum atque iterum agendo. Quam expoſitionem indicauit Gabr. in 4. d. 14. quæſt. 2. articul. 3. dubit. 2. & optimè conuenit ſacramento pœnitentię. Secundo verò modo exponitur à Diuo Thom. ſuprà, qui vniuersè intelligit, pœnitentiam quamcunque comprehendi ſub illa appellatione, ac per *naufragium* intelligit, quodlibet peccatum mortale. Vnde primum remedium, & quaſi nauem ad conſequendam ſalutem æternam dicit eſſe vitæ innocentiam & integritatem, quod nauigium frangitur per quodlibet peccatum mortale, à quo liberat ſola pœnitentia, & ideo dicitur *ſecunda tabula*: ita vt illa dictio, *ſecunda*, non dicat ordinem ad priorem tabulam, ſed ad prius remedium atque nauigium: & ideo interdum non *ſecunda*, ſed ſimpliciter *tabula* appellatur. Sic Tertullianus ſuprà; *Pœnitentiam ita amplexare ſicut naufragus alicuius tabulæ fidem.* Et Ambroſius: *Tu, quæ iam ingreſſa es agonem, pœnitentiæ inſiſte miſera, fortiter inhære tanquàm naufragus tabulæ.* Atque hoc modo tam virtuti quàm ſacramento pœnitentiæ conuenit hæc metaphora: & ita generatim loquuntur dicti Patres, & ſpecialiter Hieron. epiſt. 48. ad Sabinianum, vbi hanc poſteriorem expoſitionem magis ſignificauit.

Gabr.

D. Hier.

5. *Materia pœnitentiæ, quæ. D. Tho.*

Quartò conueniunt virtus & ſacramentum pœnitentiæ in materia, circa quam verſantur: quia ſcilicet vtrumque verſatur aliquo modo circa peccatum actuale, vt ſumitur ex D. Thom. quæſt. 84. artic. 2. & quæſt. 85. art. 1. & in 4. d. 17. quæſt. 2. ar. 1. & 2. Et probatur facilè ex dictis: quia virtus pœnitentiæ deteſtatur peccatum, quia reſpicit illud vt materiam, ſeu obiectum materiale, de quo plura diſput. ſequente: ſacramentum autem pœnitentiæ inſtitutum eſt per modum cuiuſdam iudicij, in quo cauſę peccatorum tractantur: in vnoquoque autẽ iudicio cauſa, vel res, de qua agitur, eſt materia illius. Dixi autem, *materiam circa quam*, non *ex qua*, quia virtus, cùm ſit forma ſimplex, non habet propriam materiam ex qua conſtet: ſacramentum autem, præſertim in noua lege, habet propriam materiam, ex qua cõſtat: quod etiam conuenit ſacramento pœnitentiæ: talis autem materia non eſt peccatum ipſum, ſed eſt confeſſio peccatorum, vt infrà latiùs dicturi ſumus. Vnde etiam diſtingui ſolet duplex materia ſacramenti pœnitentiæ, remota ſcilicet, & proxima; & peccata dicuntur materia remota: actus verò pœnitentis materia proxima, vt D. Tho. hîc etiam indicauit.

6. *Pœnitentiæ ſubiectum.*

Quintò cõueniunt aliquo modo in ſubiecto, quia vtraque habere poteſt ſuum actum tantùm in homine adulto, quia ſolus ille eſſe poteſt capax actualis peccati. Interuenit tamen diſcrimen: nam pœnitẽtię virtus locum habet in quolibet homine capaci actualis peccati: ſacramentum autem ſolùm in homine baptizato: quia, vt ſuprà dixi, hoc ſacramentum ſolùm eſt medicina peccatorum actualium, quæ poſt baptiſmum commiſſa ſunt.

7. *Iteratur pœnitentia. D. Tho. Magiſt.*

Vltimò conueniunt, quia vtraque pœnitentia iterari poteſt. Sumitur ex Diuo Thom. dict. q. art. 10 & Magiſt. dict. d. 14. Et ad eam explicandam aduertendum eſt, duobus modis intelligi poſſe, pœnitentiam iterari: primò, circa vnum & idem peccatum ſemel tantùm commiſſum. Et hoc modo per ſe notum eſt, virtutem pœnitentiæ quoad actus ſuos iterari poſſe circa idem peccatum: quælibet enim potẽtia, & quęlibet virtus, poteſt repetere actus ſuos circa idem numero obiectum, vt patet: idem ergo poteſt virtus pœnitentiæ. Et quidem fructuoſè, quia, licèt forſan tale peccatum per primum pœnitentiæ actum ablatum ſit, tamen ſecũdus deſeruire poteſt ad maiorem ſatisfactionem, vel ad maiorẽ certitudinem de conſecuta venia, vel certè ad maius meritum. Sacramentum pœnitentiæ verſari quidem poteſt ſæpius circa idem numero peccatum, non tamen circa eandem confeſſionem eius: nam cùm confeſſio ſit materia proxima, vt tale ſacramentum iteretur, neceſſe eſt, confeſſionem eiuſdem peccati iterari, quod vtiliter fieri poteſt, propter eaſdem, quas diximus, cauſas. Secundo autem modo poteſt intelligi, pœnitentiam eſſe iterabilem, quia iterum committuntur peccata, vel eadem, vel ſpecię diuerſa. Et hoc etiam modo eſt de fide certum, pœnitentiam tam virtutem quàm ſacramentum, iterum atque iterum exerceri poſſe, quoties noua peccata fiunt, quia miſericordia Dei nunquam deeſt agentibus pœnitentiam peccatoribus. Quæ res longiorem poſtulat diſputationem cõtra Nouatianos, & alios hæreticos: & ideo inferiùs ex profeſſo tractanda eſt.

SECTIO II.

Quibus modis differant ſacramentum & virtus pœnitentiæ.

1. *Pœnitentia ſub quo genere ſit.*

PRINCIPIO aſſignare poſſumus differentias inter hæc duo, iuxta omnes conuenientias adductas in ſectione præcedente. Nam, ſi illæ attentè conſiderentur, ita ſe habent illa omnia in virtute, & ſacramento, vt ſimul ibidem declarauimus. Præter hæc verò primum diſcrimen aſſignari poteſt in ipſis rationibus ſacramenti, & virtutis; nam ſacramentum, vt ſic, conſtituitur in genere ſigni, vt ſuprà in principio tertij tomi cum D. Thoma tradidimus: virtus verò conſtituitur in genere actus, vel habitus. Vnde D. Thomas, quæſt. 84. artic. 1. probat, pœnitentiam eſſe ſacramentum: quia pœnitentia, prout in Eccleſia agitur, ſcilicet ex Chriſti inſtitutione, eſt ſignum quoddam ſenſibile interioris ſatisfactionis, & remiſſionis peccati, quam præcipuè ſignificat, & perficit abſolutio ſacerdotis: & ideo illa eſt forma talis ſacramenti, vt artic. 3. docet. Simul tamen ſignificatur ille effectus per confeſſionẽ & actus pœnitentis, qui propterea ſunt materia, vt docet art. 2. Tota autem ſignificatio & efficacia in his duobus cõſiſtit, & ideo hæc pertinent ad conſtitutionem eius: reliqua verò, vt impoſitio manuum, & ſimilia, accidentalia ſunt, vt docet D. Tho. art. 4. At verò inferiùs quæſt. 85. articul. 1. probat idem D. Thomas, pœnitentiam eſſe virtutem: non quatenus ſignificare poteſt dolorem, vel paſſionem ſenſibilem, ſed quatenus eſt libera & voluntaria deteſtatio peccati commiſſi: ſic enim eſt humanus actus rectæ rationi conſentaneus: & ideo, & ipſe eſt actus virtutis, & habitus illi reſpondens eſt virtus. Cõſtat igitur, hæc duo primariò differre in propriis rationib. ſacramenti, & virtutis.

D. Tho.

2. *Pœnitentia interior, & exterior. Magiſt. Vincent.*

Vnde fit vt etiam differant in aliquibus proprietatibus, quæ has rationes comitantur; atque ita Magiſter q. 14. docet, in eo etiã differre, quòd pœnitentia vt ſacramentum, eſt actus exterior; vt virtus, eſt actus interior. Quod etiam docuit Vincentius in 3. tomo, ſeu in ſpecul. morali. lib. 2. p. 10. d. 1. Nam cùm ſacramentum ſit ſignum ſenſibile, neceſſe eſt vt conſiſtat in exteriori actu, quia ſolus interior non obiicitur ſenſibus: virtus autem in interiori actu animæ potiſſimùm conſiſtit. Hoc verò diſcrimen aliqua explicatione indiget: nam virtus pœnitentiæ ita eſt in interiori actu cordis, vt etiam in exteriorem prodeat, illum imperando: dicitur autem eſſe interiùs, tum quia in ſolo interiori actu ſaluatur perfecta ratio huius virtutis; tum etiam quia tota bonitas & honeſtas virtutis dimanat ab actu interiori in exteriorem, ita vt exterior actus non habeat rationem virtutis, niſi prout ſubeſt interiori, & ab eo infor-

matur. Simili modo ſacramentum pœnitentiæ non ita dicitur eſſe in exteriori actu, vt nullo modo interiorem includat: nam etiam contritio eſt pars huius ſacramenti. Dicitur ergo eſſe in exteriori actu, quia ſolus interior nunquam ſufficit ad rationem ſacramenti conſtituendam: imò vt ipſa contritio interior aliquomodo ſit pars ſacramenti, neceſſe eſt vt ad exteriorem actum extendatur, per illum aliquo modo fiat ſenſibilis, & exteriùs manifeſtetur.

3. *Pœnitentiæ virtus pars ſacramenti.* Hinc poteſt tertia differentia conſtitui, quoniam virtus & ſacramentum pœnitentiæ comparantur vt totum & pars, nam virtus per actum ſuum eſt pars ſacramenti pœnitentiæ, quod componitur ex actibus pœnitentis, & abſolutione ſacerdotis. Sicut autem ſacramentũ non habet ſuum eſſe ex natura rei, ſed ex impoſitione diuina, ita virtus pœnitentiæ non habet quòd ſit pars ſacramenti ex natura ſua. Vnde ante legem gratiæ non erat pars, neque etiam nunc eſt in homine non baptizato, tamen ex diuina inſtitutione habet hanc habitudinem, quia ſacramentum eſt veluti quoddam artificiale: ſæpe tamen contingit, vt quod ex natura ſua eſt quoddam totum, fiat pars alicuius entis arte facti.

4. *Quomodo det gratiam.* Ex eodem etiam principio differunt quartò in modo cauſandi remiſſionem peccati, & gratiam: vtrumque enim, vt notat Magiſter ſuprà, eſt cauſa gratiæ, & remiſſionis peccati, tamen diuerſo modo: nam virtus tantùm eſt cauſa diſponens: ſacramentum verò eſt cauſa efficiens. Vnde dicitur conferre gratiam ex opere operato: virtus verò propriè non dicitur conferre gratiam, qua remittitur peccatum, ſed obtinere, & quaſi impetrare illam ex diſpoſitione operantis: non tamen propriè ex merito, ſcilicet de condigno: nam de congruo probabile eſt, vt alibi latiùs tractandum eſt.

Origo pœnitentiæ. D. Tho. Vltimò differunt in origine, antiquitate, & quodammodo in diuturnitate. Primam partem ſumo ex Diuo Th. dict. qu. artic. 7. vbi hoc diſcrimen ponit, quòd ſacramentum pœnitentiæ ortum habuit ex inſtitutione diuina: *virtus autem* (inquit) *eſt de iure naturæ.* quod etiam habet Vincent. vbi ſuprà. Et primum quidem per ſe notum eſt ex generali doctrina ſacramentorum; omnia enim ſunt ex Chriſti inſtitutione. Item, quia poteſtas remittendi peccata, non poterat hominibus conuenire ex natura rei, niſi à Chriſto data fuiſſet. Secundum autem, ſcilicet, quòd virtus pœnitentiæ ſit ex iure naturæ, difficile viſum eſt Caietano art. 7. & ideo nonnulla explicatione opus eſt.

5. *Sitne pœnitentia de lege naturæ.* Aduertendum ergo eſt, ius naturæ duobus modis ſumi poſſe: primò pro dictamine rationis naturalis purè ſumptæ, abſque illuſtratione gratiæ: ſecundò pro dictamine connaturali ipſi gratiæ, ſeu rationali naturæ, vt illuminatæ lumine fidei: quomodo diſtinguuntur à Theologis tres ſtatus, ſeu leges humani generis, ſcilicet ſtatus legis naturæ, & veteris, ac legis gratiæ. Primus enim ſtatus gratiam & fidem includebat. Dicitur autem fuiſſe legis naturæ, quia in ea tantùm erant præcepta connaturalia gratiæ & naturæ. Si ergo in prædicta differentia lex naturæ hoc poſteriori modo ſumatur, res eſt facilis, ita enim pœnitentia dicitur eſſe de lege naturæ, ſicut fides, & charitas, nam ratio illuſtrata lumine fidei, & prudentiæ infuſæ, connaturaliter dictat, honeſtum & rectum eſſe, agere pœnitentiam de peccatis commiſſis: dictat etiam, huiuſmodi pœnitentiam non ſolùm eſſe honeſtam, & rectam, ſed etiam eſſe debitam, vt infra dicemus, agentes de pręcepto contritionis. Denique dictat, eſſe vtilem & conuenientem diſpoſitionem ad obtinendam a Deo veniam de offenſa commiſſa in ipſum: & ideo agere pœnitentiam cum

A ſpe veniæ, ſemper fuit hominibus neceſſarium, etiam in ſtatu legis naturæ. Hoc verò ius, quamuis dicatur connaturale gratiæ: non excludit diuinam ordinationem, & promiſſionem de remittendo peccato homini veram pœnitentiam agenti: hæc enim ordinatio neceſſaria ſimpliciter eſt, ac pendẽs ex ſpeciali gratia Dei, vt infrà ſuo loco dicam: eſt tamen conſentanea & proportionata tali diſpoſitioni, & quaſi connaturalis illi: & ideo dicitur eſſe de iure naturæ in prædicta ſignificatione.

At verò ſi ius naturæ alio modo ſumatur, multa quidem ſunt in virtute pœnitentiæ, quæ non poſſunt eſſe illo modo de iure naturæ, præſertim loquendo de pœnitentia infuſa: illam enim nuda ratio naturalis cognoſcere non poteſt, vt poſſibilem homini, B nedum vt vtilem & neceſſariam. Item ſatis incertum eſt, an ſola ratione naturali cognoſci poſſit, peccatum hominis eſſe iniuriam & offenſam Dei, ratione cuius ſit illi neceſſaria pœnitentia. Nihilominus, ſi pœnitentia latè ſumatur pro quacunque diſplicentia, vel dolore commiſſi peccati, cadere poteſt ſub cognitionem rationis naturalis. Primò, quia talis diſplicentia naturaliter exiſtimari poteſt, & poſſibilis, & honeſta: quia eadem ratio, quæ dictat bonum eſſe, amare, vel exercere iuſtitiam, dictat etiam, honeſtum eſſe odiſſe vitium contrarium, & conſequenter deteſtari illud, ſi commiſſum ſit: item quòd poſſit eſſe vtilis ex natura rei ad bonos mores, & ad vitæ emendationem. Atque ita ſimpliciter quælibet C pœnitentia dici poteſt ſuo modo de iure naturæ, & habere in ipſa natura fundamentum aliquod, ratione cuius habet maximam proportionem cum illa. 6.

7. *Antiquitas pœnitentiæ.* Ex quo etiam conſtat, cur hæc dicantur antiquitate differre: nam virtus pœnitentiæ longè antiquior eſt ſacramento: hoc enim in lege noua, etiam poſt Chriſti mortem, initium habuit, vt infrà oſtendam: illa verò ab initio mundi, etiam *ipſum primum hominem eduxit à delicto ſuo*, vt ſumitur ex Sapientiæ 10. & in omni lege permanſit, ac neceſſaria fuit, & cum ipſo etiam ſacramento permanet. Vnde etiam addidi, differre diuturnitate ſeu permanentia, propter ea præſertim, quæ docet D. Tom. dict. quæſt. articul. 8. & 9. vbi ait, interiorem pœnitentiam debe- D re durare vſque ad finem vitæ, de exteriori verò, ſub qua ſacramentũ præcipuè intelligit, negat id eſſe neceſſarium, aut cõueniẽtius, ſeu ſemper vtilius. Quod intelligo, per ſe loquendo: nam interior pœnitentia ratione ſuæ honeſtatis, & vtilitatis, & quia eſt internus cultus Dei, exerceri poteſt vſque ad mortem: & moraliter loquendo poteſt ita fieri ſecundùm rectam prudentiam: quod non ita eſt in exteriori, vel ſacramentali pœnitentia, quæ requirit ſemper aliquam vel neceſſitatem, vel peculiarem occaſionem, & conuenientem etiam menſuram, vt exerceatur. Et ideo pœnitentiæ virtus, ſeu interior, diuturnior exiſtimatur. Quæ & continua dici poteſt, quia ſemper habenda eſt, non quidem in actu, ſed ſaltem in habitu, vt D. Thom. declarat dict. artic. 9. *Sap. 10.* *D. Tho.*

E

QVÆSTIO LXXXIV.

De ſacramento Pœnitentiæ, in decem Articulos diuiſa.

CONSEQVENTER conſiderandum eſt de ſacramento pœnitentiæ. Circa quod primò cõſiderandũ eſt de ipſa pœnitẽtia: ſecũdò, de effectu ipſius: tertiò, de

partibus

partibus eius:quartò, de ſuſcipientibus hoc A ſacramentum: quintò, de poteſtate miniſtrorum,quę ad claues pertinet:ſextò,de ſolennitate huius ſacramenti.

Circa primum quæruntur decem.

Primò,vtrùm Pœnitentia ſit ſacramentum.
Secundò,de propria materia eius.
Tertiò,de forma ipſius.
Quartè, vtrùm impoſitio manus requiratur ad hoc ſacramentum.
Quintò, vtrùm hoc ſacramentum ſit de neceſſitate ſalutis. B
Sextò,de ordine eius ad alia ſacramenta.
Septimò,de inſtitutione eius.
Octauò,de duratione ipſius.
Nonò,de continuitate eius.
Decimò,vtrùm poßit iterari.

ARTICVLVS I.

Vtrùm Pœnitentia ſit ſacramentum.

4.d.14.q.1.ar. 1.q.1.& d.12. q.2.art.3.q.2. cor. Refertur 1.q.1.c.Multi ſecularium, circa medium.

AD primum ſic proceditur: Videtur quòd Poenitentia non ſit ſacramentum. Gregor. enim dicit, & habetur in Decreto, 1. quæſt. 1. Sacramenta ſunt baptiſmus, chriſma, corpus & ſanguis Chriſti: quæ ob id ſacramenta dicuntur, quia ſub tegumento corporalium rerũ, diuina virtus ſecretiùs operatur ſalutem. Sed hoc non contingit in poenitentia, quia non adhibentur aliquæ corporales res, ſub quibus diuina virtus operetur ſalutem:Ergo poenitentia non eſt ſacramentum.

2. Præterea,ſacramenta Eccleſiæ à miniſtris Chriſti exhibentur, ſecundùm illud 1. Cor.4. *Sic nos exiſtimet homo,vt miniſtros Chriſti,& diſpenſatores myſteriorum Dei.* Sed poenitentia non exhibetur à miniſtris Chriſti:ſed interiùs à Deo hominibus inſpiratur,ſecundùm illud Hiere.31.*Poſtquam conuertiſti me,egi pœnitentiam:*Ergo videtur quòd poenitentia non ſit ſacramentum.

3. Præterea, in ſacramentis, de quibus iam ſuprà diximus, eſt aliquid, quod eſt ſacramentum tantùm; aliquid quod eſt res & ſacramentum;aliquid quod eſt res tantùm, vt ex præmiſſis patet: Sed hoc non inuenitur in poenitentia.Ergo poenitentia non eſt ſacramentum. E

quaſt.66. *q.66.art.1.*

SED contra eſt, quòd ſicut Baptiſmus adhibetur ad purificandum à peccato, ita & poenitentia. Vnde & Petrus dixit Simoni, Actor.8. *Pœnitentiam age ab hac nequitia tua.* Sed baptiſmus eſt ſacramentum, vt ſuprà habitum eſt: Ergo pari ratione & poenitentia.

queſt.66.

Reſpondeo:Dicendum,quòd,ſicut Greg. dicit in cap.ſuprà dicto.*ſacramentum eſt in aliqua celebratione,cùm res geſta ita fit,vt aliquid ſignificatiuè accipiamus,quod ſanctè accipiendum eſt.* Manifeſtum eſt autem,quòd in poenitentia ita res geſta fit,quòd aliquid ſanctum ſignificatur,tam ex parte peccatoris pœnitentis, quàm ex parte ſacerdotis abſoluentis: nam peccator pœnitens,per ea quæ facit & dicit, oſtẽdit cor ſuum à peccato receſſiſſe. Similiter etiam ſacerdos per ea quæ agit & dicit circa pœnitentẽ, ſignificat opus Dei remittentis peccata. Vnde manifeſtum eſt, quòd poenitentia quæ in Eccleſia agitur,eſt ſacramentum.

Refertur loco citato in arg. 1.

Ad primũ ergo,dicendum,quòd nomine corporalium rerum intelliguntur largè etiã ipſi exteriores actus ſenſibiles, qui ita ſe habent in hoc ſacramento,ſicut aqua in baptiſmo,vel chriſma in confirmatione. Eſt autẽ attendẽdũ,quòd in illis ſacramentis, in quibus confertur excellens gratia quæ ſuperabundat omnem facultatem humani actus, adhibetur aliqua corporalis materia exteriùs:ſicut in Baptiſmo,vbi fit plena remiſſio C peccatorum, & quantum ad culpã,& quantum ad poenã:& in Confirmatione, vbi datur plenitudo Spiritus ſancti:& in Extrema vnctione,vbi confertur perfecta ſanitas ſpiritualis, quæ prouenit ex virtute Chriſti, quaſi ex quodã extrinſeco principio. Vnde, ſi qui actus humani ſunt in talibus ſacramentis,non ſunt de eſſentia ſacramentorũ, ſed diſpoſitiuè ſe habent ad ſacramenta. In illis autem ſacramentis quæ habent effectũ correſpondentẽ humanis actibus, ipſi actus humani ſunt loco materiæ, vt accidit in Poenitentia & Matrimonio. Sicut etiam in D medicinis corporalibus quædã ſunt res exteriùs adhibitæ, ſicut emplaſtra, & electuaria: quædam verò ſunt actus ſanandorum, puta exercitationes quædam.

Ad ſecundum,dicendum, quòd in ſacramentis,quæ habent corporalem materiam, oportet,quòd illa materia adhibeatur à miniſtro Eccleſiæ,qui gerit perſonam Chriſti, in ſignũ, quòd excellentia virtutis in ſacramento operantis eſt à Chriſto. In ſacramento autẽ poenitentiæ (ſicut dictum eſt) ſunt actus humani pro materia, qui proueniunt ex inſpiratione interna. Vnde materia non adhibetur à miniſtro, ſed à Deo interiùs operante. Sed complementum ſacramenti exhibet miniſter, dum poenitentem abſoluit.

In ſol.præced.

Ad tertium, dicendum,quòd etiã in poenitentia eſt aliquid quod eſt ſacramentum tantùm,ſcilicet actus exteriùs exercitus, tã per peccatorem poenitentem, quàm etiam per ſacerdotem abſoluentẽ:res autem, & ſacramentum, eſt poenitentia interior pecca-

toris: res autem tantùm, & non ſacramentum, eſt remiſſio peccati. Quorum primum totum ſimul ſumptum, eſt cauſa ſecundi: primum autem & ſecundum, ſunt quodammodo cauſa tertij.

COMMENTARIVS.

SVPPONIT *D. Tho. in hoc articulo, eſſe in Eccleſia ceremoniam quandam ſenſibilem, ſeu actionem externam, per quam remiſſio peccatorum, quæ poſt baptiſmum commiſſa ſunt, & ſignificatur, & confertur, Quam veritatem, vt certam & apud Catholicos manifeſtam, ſupponit ex vſu Eccleſiæ. Ideóque de huiuſmodi ceremonia ſeu actione, quam nomine pœnitentiæ, in titulo articuli ſignificauerat, optimè concludit eſſe ſacramentum: nam illi conuenit definitio ſacramenti ſuperiori tomo tradita: cùm de ſacramento in communi ageremus, vt per ſe notum eſt. Et ob hanc cauſam, cùm in titulo ſimpliciter interrogaſſet, an pœnitentia ſit ſacramentum, in fine corporis articuli cum limitatione concludit.* Vnde manifeſtum eſt, quòd pœnitentia, quæ in Eccleſia agitur, eſt ſacramentum, *id eſt, non omnis pœnitentia, ſed illa quæ exteriori ritu à Chriſto inſtituta, in Eccleſia fit, & per poteſtatem à Chriſto collatam confertur, atque perficitur. Atque ita eſt clara litera corporis articuli, In ſolutionibus autem argumentorum exponit D. Thom. quomodo actus pœnitentis ſint materia huius ſacramenti, & quid in eo ſit res tantùm, ſacramentum tantùm, & res & ſacramentum ſimul: quæ omnia inferiùs à nobis explicabuntur.*

ARTICVLVS II.

Vtrùm Peccata ſint propria materia huius ſacramenti.

AD ſecundum, ſic proceditur: Videtur quòd peccata non ſint propria materia huius ſacramēti. Materia enim in aliis ſacramentis per aliqua verba prolata ſanctificatur, & ſanctificata effectum ſacramenti operatur. Peccata autem non poſſunt ſanctificari, eo quód contrariantur effectui ſacramenti, qui eſt gratia remittens peccata Ergo peccata non ſunt materia propria huius ſacramenti.

Li. de Medicina pœnitent. c. 2. non longè à principio, com. 9. arti. præced. ad 1. & 2.

2. Præterea, Augu. dicit in lib. de pœnitētia: *Nullus poteſt inchoare nouam vitam, niſi eum veteris vitæ pœniteat.* Sed ad vetuſtatem vitæ pertinent non ſolùm peccata, ſed etiam pœnalitates præſentis vitæ: Non ergo peccata ſunt propria materia pœnitentiæ.

3. Præterea: Peccatorum quoddam eſt originale, quoddam mortale, quoddam veniale. Sed pœnitentiæ ſacramentum non ordinatur contra originale peccatum, quod tollitur per baptiſmum, neque contra peccatum mortale, quod tollitur per confeſſionem peccatoris, nec etiam contra veniale, quod tollitur per tunſionem pectoris, & per aquam benedictam, & alia huiuſmodi. Ergo peccata non ſunt propria materia pœnitentiæ.

Sed contra eſt, quod Apoſtolus dicit 2.
A Cor. 12. *Non egerunt pœnitent iam ſuper immunditia & fornicatione, & impudicitia quā geſſernut.*

Reſpondeo: Dicendum, quòd duplex eſt materia, ſcilicet proxima & remota, ſicut ſtatuæ proxima materia eſt metallum, remota verò, aqua. Dictum eſt autem, quòd materia proxima huius ſacramenti ſunt actus pœnitentis: cuius materia ſunt peccata, de quibus dolet, & quæ confitetur, & pro quibus ſatisfacit. Vnde relinquitur, quòd remota materia pœnitentiæ ſunt peccata, non acceptanda, ſed deteſtanda, & deſtruenda.

B Ad primum ergo, dicendum, quòd ratio illa procedit de proxima materia ſacramenti.

Ad ſecundum, dicendum, quòd vetus & mortalis vita eſt obiectum pœnitentiæ, non ratione pœnæ, ſed ratione culpæ annexæ.

Ad tertium, dicendum, quód pœnitentia quodammodo eſt de quolibet peccatorum genere: non tamen eodem modo. Nam de peccato actuali mortali eſt pœnitentia propriè & principaliter. Propriè quidem, quia propriè dicimur pœnitere de his, quę noſtra C voluntate commiſimus: principaliter autē, quia ad deletionem peccati mortalis hoc ſacramentum eſt principaliter inſtitutum. De peccatis autem venialibus eſt quidem pœnitentia propriè, in quantum ſunt noſtra voluntate facta: non tamen cōtra hæc principaliter eſt hoc ſacramentum inſtitutum. De peccato verò originali pœnitentia nec principaliter eſt, (quia contra ipſum non ordinatur hoc ſacramentum, ſed magis baptiſmus) nec etiam propriè: quia peccatum originale non eſt noſtra voluntate peractū, niſi fortè in quantum voluntas Adæ repu- D tatur noſtra, ſecundùm modum loquendi, quo Apoſtolus dicit Rom. 5. *In quo omnes peccauerunt.* In quantum tamen largè accipitur pœnitentia, pro quacunque deteſtatione rei præteritæ, poteſt dici pœnitentia de peccato originali: ſicut loquitur Auguſt. in lib. de Pœnitentia.

In lib. de vera & falſa pœn. c. 8. to. 4. Et in li. de Pœn. medicin. c. 2. to. 9.

COMMENTARIVS.

QVONIAM *ſacramenta nouæ legis ex materia & forma conſtant, vt in ſuperioribus viſum eſt, ideo D. Thom. poſtquam in communi explicuit rationem huius ſacramenti,* E *in hoc & ſequenti articulo declarat eſſentiales partes eius. Hic verò rectè diſtinguit duplicem materiam, proximam, & remotam: docétque materiam proximam huius ſacramenti, eſſe actus pœnitentis, quibus peccata deteſtatur, confitetur, ac punit: remotam verò eſſe ipſa peccata, principaliter quidem mortalia, conſequenter verò, & quaſi ſecundariò, venialia. Non declarat autem D. Thom. quomodo actus pœnitentis ſint materia ſacramenti: intelligendum verò eſt, in his actibus contineri eſſentiaem materiam huius ſacramenti, non verò omnes pertinere lad eſſentiam eius, ſed quoſdam eſſe eſſentiales, nimirum*

confeſ

confeſſionem, & contritionem aliquam: alios verò pertinere ad integritatem, vel perfectionem, nimirum ſatisfactionem, & perfectam contritionem. Quod verò D. Tho. ait, peccata eſſe materiam remotam, declaratur in ſolut. ad 3. intelligendum eſſe de peccatis actualibus, non de originali: nam de originali peccato, cùm non conſiſtat in actione humana, non eſt propriè pœnitentia. Addendum verò eſt, D. Tho. intelligendum eſſe de peccatis actualibus poſt Baptiſmum commiſſis, nam hæc ſola ſunt materia confeſſionis ſacramentalis, vt inferiùs oſtendemus. Vnde, ſicut D. Thom. ſuperiori articulo dixit, pœnitentiam, quæ in Eccleſia fit, eſſe ſacramentum, ita, cùm in præſenti ait, peccata eſſe materiam, intelligit de peccatis intra Eccleſiam commiſſis, quia de ſolis illis fit pœnitentia in Eccleſia, nam de illis tantùm Eccleſia iudicat. Sunt autem hæc peccata, illa quæ à baptizatis committuntur, nam omnes qui baptiſmo carent, extra Eccleſiam ſunt, & ſimiliter extra Eccleſiam peccant.

ARTICVLVS III.

Vtrùm hæc ſit forma huius ſacramenti, Ego te abſoluo.

4. d. 22. q. 2. ar. 2. q. 2. & 3. & Opuſc. 22.

AD tertium ſic proceditur, videtur quòd hæc non ſit forma huius ſacramenti, *Ego te abſoluo.* Formæ enim ſacramentorum ex inſtitutione Chriſti, & Eccleſiæ vſu, habentur. Sed Chriſtus non legitur hanc formam inſtituiſſe, neque etiam in communi vſu habetur, quinimo in quibuſdam abſolutionibus, quæ in Eccleſia publicè fiunt (ſicut in Prima, & Completorio, & in Cœna Domini) abſoluens non vtitur oratione indicatiua: vt dicat: Ego vos abſoluo, ſed oratione deprecatiua, cùm dicit: *Miſereatur veſtri omnipotens Deus:* vel: *Abſolutionem & remiſſionem tribuat vobis omnipotens Deus.* Ergo hæc non eſt forma huius ſacramenti, *Ego te abſoluo.*

Refertur de pœnit. d. 1. c. Multiplex nō procul à principio, & dicitur eſſe in Epiſtola ad Theodorum, quæ eſt 89 in Leone.

Præterea, Leo Papa dicit quòd *indulgentia Dei, niſi ſupplicationib. ſacerdotum nequit obtineri.* Loquitur autem de indulgentia Dei, quæ præſtatur pœnitentibus. Ergo forma huius ſacramenti debet eſſe per modum deprecationis.

Præterea, Idem eſt, abſoluere à peccato, quod, peccatum remittere. Sed ſolus Deus peccatum remittit, qui etiam ſolus interiùs hominem à peccato mundat: vt Aug. dicit ſuper Ioan. Ergo videtur quòd ſolus Deus à peccato abſoluat: Non ergo debet ſacerdos dicere, *Ego te abſoluo,* ſicut non dicit, Ego tibi peccata remitto.

Præterea, Sicut Dominus dedit poteſtatem diſcipulis abſoluendi à peccatis, ita etiā dedit eis poteſtatem curandi infirmitates & *vt dæmonia eiicerent, & vt languores ſanarent,* vt habetur Matth. 10. & Luc. 9. Sed ſanando infirmos, Apoſtoli non vtebantur his verbis. Ego te ſano, ſed, *Sanet te Dominus Ieſus Chriſtus:* ſicut Petrus dixit paralytico, vt habetur: Actor. 9. Ergo videtur quòd ſacerdotes ha-

A bentes poteſtatem Apoſtolis à Chriſto traditā, non debeant vti hac forma verborum, *Ego te abſoluo.* Sed, *Abſolutionem tribuat tibi Chriſtus.*

Præterea, Quidam hac forma vtentes ſic eam exponunt, *Ego te abſoluo,* id eſt, abſolutū oſtendo. Sed nec hoc etiam ſacerdos facere poteſt, niſi ei diuinitus reueletur, vnde legitur. Matth. 16. Antequam Petro diceretur. *Quodcumque ſolueris ſuper terram,* &c. dictum eſt ei, *Beatus es Simon Bar Iona, quia caro & ſanguis non reuelauit tibi, ſed pater meus qui in cœlis eſt.* Ergo videtur quòd ſacerdos, cui non eſt B facta reuelatio, præſumptuosè dicat, *Ego te abſoluo,* etiam ſi exponatur, id eſt, abſolutum oſtendo.

Sed contra eſt, quòd ſicut Dominus dixit Diſcipulis, Matth. vlt. *Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos:* ita dixit Petro, Matth. 16. *Quodcumque ſolueris ſuper terram.* Sed ſacerdos auctoritate illorum verborum Chriſti fretus, dicit: *Ego te baptizo.* Ergo eadem auctoritate dicere debet in hoc ſacramento: *Ego te abſoluo.*

Reſpondeo: Dicendum, quòd in quali- *Art. 1. huius q. ad 2.*
C bet re perfectio attribuitur formæ. Dictum eſt autem ſuprà, quòd hoc ſacramentum perficitur per ea quæ ſunt ex parte ſacerdotis. Vnde oportet, quòd ea quæ ſunt ex parte pœnitentis, ſiue ſint verba, ſiue facta, ſint quædam materia huius ſacramenti: Ea verò quæ ſunt ex parte ſacerdotis, ſe habeant per modum formæ. Cùm autem ſacramenta nouę legis efficiant quod figurant (vt ſuprà dictum eſt) oportet, quòd forma ſacramenti ſignificet id quod in ſacramento agitur, proportionaliter materię ſacramēti. Vnde forma baptiſmi eſt, *Ego te baptizo:*
D & forma confirmationis eſt, *Conſigno te ſigno crucis, & confirmo te chriſmate ſalutis,* eo quòd huiuſmodi ſacramenta perficiuntur in vſu materiæ. In ſacramento autem Euchariſtiæ, quod conſiſtit in ipſa conſecratione materiæ, exprimitur veritas cōſecrationis, cùm dicitur, *Hoc eſt corpus meum.* Hoc autem ſacramentum, ſcilicet Pœnitentiæ, non conſiſtit in conſecratione alicuius materiæ, nec in vſu alicuius materiæ ſanctificatæ, ſed magis in remotione cuiuſdam materiæ ſcilicet peccati: prout peccata dicuntur eſſe materia pœnitentiæ, vt ex ſuprà dictis pa-
E tet. Talis autem remotio ſignificatur à ſacerdote, cùm dicitur, *Ego te abſoluo.* Nam peccata ſunt quædam vincula, ſecundùm illud Prouerb. 5. *Iniquitates ſuæ capiunt impium, & funibus peccatorum ſuorum quiſque conſtringitur:* & illud Pſalmi 118. *Fune peccatorum circumplexi ſunt me.* Vnde patet quòd hæc eſt conuenientiſſima forma huius ſacramenti, *Ego te abſoluo.*

Q. 60. art. 2. & q. 62. ar. 1. & 3.

Art. præced.

Ad primum ergo, dicendũ, quòd iſta forma aſſumitur ex ipſis verbis Chriſti, quibus Petro dixit, *Quodcumque ſolueris ſuper terram, erit ſolutum & in cœlis.* Et tali forma Eccleſia vtitur in ſacramentali abſolutione. Huiuſmodi autem abſolutiones in publico factæ, non ſunt ſacramentales, ſed ſunt orationes quædam ordinatæ ad remiſſionẽ venialium peccatorum. Vnde in ſacramentali abſolutione, non ſufficeret dicere, *Miſereatur tui omnipotens Deus*, vel, *Abſolutionem & remiſſionem tribuat tibi Deus*, quia per hæc verba ſacerdos abſolutionem non ſignificat fieri, ſed petit vt fiat. Præmittitur tamen in ſacramentali abſolutione talis oratio, ne impediatur effectus ſacramenti ex parte pœnitentis: cuius actus materialiter quodammodo ſe habent in hoc ſacramento, non autem in Baptiſmo, vel Confirmatione.

Ad ſecundum, dicendum, quòd verbum Leonis Papæ in Epiſtola ad Theodorum, videlicet, *Miſericordia Dei ita lapſibus ſubuenit humanis, vt qui regenerationis donum violaſſent proprio iudicio condemnantes, ad remiſſionem criminũ peruenirent, ſic diuinæ bonitatis præſidiis ordinatis vt indulgentia Dei, niſi ſupplicationibus ſacerdotum, nequeat obtineri*: eſt intelligendum, quãtum ad deprecationem, quæ præmittitur abſolutioni, non autem remouet, quin ſacerdotes abſoluunt.

Ad tertium, dicendum, quòd ſolus Deus per auctoritatem, & à peccato abſoluit, & peccatum remittit. Sacerdotes tamen vtrũque faciunt per miniſterium: in quantum ſcilicet verba ſacerdotis in hoc ſacramento inſtrumentaliter operantur in virtute diuina, ſicut etiam in aliis ſacramentis. Nam virtus diuina eſt, quæ interiùs operatur in omnibus ſacramentalibus ſignis, ſiue ſint res, ſiue verba: ſicut ex ſuprà dictis patet. Vnde & Dominus expreſſit vtrumque: nam Matthæi 16. dixit Petro, *Quodcumque ſolueris ſuper terram, erit ſolutum & in cœlis.* Et Ioan. 20. dixit diſcipulis: *quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis.* Ideo tamen ſacerdos potiùs dicit, Ego te abſoluo, quàm, ego tibi peccata remitto: quia hoc magis congruit verbis, quæ Dominus dixit virtutem clauium oſtẽdens, per quas ſacerdotes abſoluunt. Quia tamen ſacerdos ſicut miniſter abſoluit, conuenienter apponitur aliquid, quod pertineat ad primam auctoritatem Dei, ſcilicet vt dicatur, *Ego te abſoluo in nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti*, vel, *per virtutem paſſionis Chriſti*, vel, *auctoritate Dei*, ſicut Dionyſius exponit 3. cap. Cœleſtis hierarch. Quia tamen hoc non eſt determinatum ex verbis Chriſti, ſicut in Baptiſmo, talis appoſitio relinquitur arbitrio ſacerdotis.

queſt. 62. art. 4. & 64. art. 1. & 2.

Cap. 7. Eccleſ. hier. non multum procul à fine, & in Cœl. hier. c. 3.

Ad quartum, dicendum, quòd Apoſtolis

A

non eſt data poteſtas, vt ipſi ſanarent infirmos, ſed vt ad eorum orationem infirmi ſanarentur. Eſt autem eis collata poteſtas operandi inſtrumentaliter, ſiue miniſterialiter, in ſacramẽtis. Et ideo magis poſſunt in formis ſacramentalibus exprimere actum ſuũ, quàm in ſanationibus infirmitatum. In quibus tamen non ſemper modo deprecatiuo vtebantur, ſed quandoque modo indicatiuo, & imperatiuo, ſicut Actorum 3. legitur, quòd Petrus dixit claudo, *Quod habeo, hoc tibi do in nomine Ieſu Chriſti Nazareni, ſurge, & ambula.*

B

Ad quintum, dicendum, quòd iſta expoſitio, *Ego te abſoluo*, id eſt, abſolutum oſtendo, quantum ad aliquid quidem vera eſt, non tamen eſt perfecta: Sacramenta enim nouæ legis non ſolùm ſignificant, ſed etiã faciunt quod ſignificant. Vnde ſicut ſacerdos baptizando aliquem, oſtendit hominem interiùs ablutũ per verba, & facta, & non ſolùm ſignificatiuè, ſed etiam effectiuè: ita etiam cùm dicit, *Ego te abſoluo*, oſtendit hominem abſolutum: non ſolùm ſignificatiuè, ſed etiã effectiuè. Nec tamen loquitur quaſi de re

C

incerta: quia ſicut alia ſacramenta nouæ legis habent de ſe certum effectum ex virtute paſſionis Chriſti (licèt poſſit impediri ex parte recipientis) ita etiam & in hoc Sacramento. Vnde Auguſtinus dicit in libro de Adulterinis coniug. *Non eſt turpis nec difficilis, poſt parata & purgata adulteria, reconciliatio coniugij, vbi per claues regni cœlorum, non dubitatur fieri remiſſio peccatorũ.* Vnde nec Sacerdos indiget ſpeciali reuelatione ſibi facta, ſed ſufficit generalis reuelatio fidei, per quam remittuntur peccata. Vnde reuelatio fidei dicitur Petro facta fuiſſe, eſſet autẽ perfectior

lib. 2. c. 9.

D

expoſitio: *Ego te abſoluo*, id eſt, ſacramentum abſolutionis tibi impendo.

COMMENTARIVS.

RESPONSIO *D. Thom. eſt, hanc eſſe formam eſſentialem huius ſacramenti: quam primùm colligit ex Chriſti verbis, Matthæi 16. & ex poteſtate, quam dedit Ioanni, 20. dicens.* Quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis. *Deinde in corpore articuli conuenienti ratione & congruentia declarat, quomodo tota hæc forma ſit eſſentialis huic ſacramento, quia nimirum eſt proportionata materia eius, & tota eſt neceſſaria & aptiſſima ad ſignificandum effectum eius. In ſolutionibus autem argumẽtorum, præſertim in quatuor primis, rationem reddit, cur hæc forma per modum indicatiuũ, aut imperatiuum, & non per modum deprecatiuum tradatur; & diſertè docet, ſi hæc verba formæ in deprecatiua mutantur, inſufficientem eſſe formam: vt ſi ſacerdos dicat,* Remittat tibi Deus peccata, *vel aliquid ſimile. Vnde etiam conſequi videtur ex ſententia D. Thom. hanc eſſe inſufficientem formam,* Abſoluatur Petrus, *&c. Quod verum eſt, ſi in ſenſu deprecatiuo proferatur: an verò in ſenſu imperatiuo*

Matth. 16. Ioan. 20.

E

poſſit

poſſit eſſe ſufficiens forma, poſtea ſuo loco diſputabitur. Imò ſignificat D. Thomas in ſolutione ad quartum, verba per modum deprecationis ſolùm proferri conuenienter extra actus ſacramentales, qui non procedunt ex poteſtati miniſteriali operantis: ſed hoc aliqua limitatione indiget, propter Sacramentum Extremæ vnctionis, in quo certum eſt formam proferri per modum deprecatiuum. Senſus autem D. Thomæ eſt, per ſe ac regulàriter loquendo, indicatiuum, vel imperatiuum modum eſſe magis accommodatum ad exprimendos actus procedentes à poteſtate miniſteriali: ideóque formas ſacramentorum communiter ita eſſe inſtitutas: hoc tamen non impedit, quominus ob ſpecialem cauſam aliqua forma inſtituta ſit per modum deprecationis. Quæ autem fuerit hæc cauſa in ſacramento Extremæ vnctionis, dicemus inferiùs, cùm de illo diſſeremus.

Atque hinc vlteriùs colligit Diuus Thomas in ſolutione ad 3. præter illa verba formæ, nulla alia eſſe eſſentialia, quia illis ſolis verbis ſufficienter explicantur actus & effectus huius ſacramenti: neque ex verbis, aut inſtitutione Chriſti plura colliguntur: Atque idcirco ait, licèt poſſit ſacerdos addere inuocationem Trinitatis, vel aliquod aliud verbum apponere, quo indicet, ſe non abſoluere vt principalem auctorem remiſſionis peccati; ſed vt miniſtrum, nihilominus hoc non eſſe eſſentiale, quia non eſt à Chriſto præſcriptum, neque fuit neceſſarium, cùm res eſſet per ſe ſatis clara. Denique in ſolutione ad quintum declarat Diuus Thomas ſenſum illius verbi formæ, Abſoluo, *refértque eorum expoſitionem, qui ita interpretantur,* abſoluo, *id eſt,* abſolutum oſtendo: *quam meritò reijcit, quia ſacerdos non ſolùm oſtendit, ſed etiam facit abſolutum: & ideo meliorem ſenſum eſſe, ait,* Te abſoluo, *id eſt,* ſacramentum abſolutionis tibi impendo: *qui ſenſus etiam habet difficultatem, quia ſacerdos non ſolùm ſignificat ſe impendere ſacramentum, ſed etiam effectum ſacramenti. Verumtamen non fuit mens Diui Thomæ, hoc excludere, ſed vtrumque comprehendere, ita tamen, vt intelligatur ſacerdos id affirmare, quoad effectum, quantum eſt ſe ex, & ex virtute ſacramenti, ſi ſuſcipiens obicem non apponat: nam hoc ipſum eſt impendere abſolutionis ſacramentum, & conſequenter remiſſionem, aut gratiam remiſſiuam peccati, ſi eam pœnitens non impediat: vt inferiùs in diſputationibus latiùs dicemus.*

ARTICVLVS IIII.

Vtrùm impoſitio manuum ſacerdotis requiratur ad hoc ſacramentum.

4. cõtra Gent. c.71.& Opuſc. 22.c.4.

AD quartum ſic proceditur: Videtur quòd impoſitio manuum ſacerdotis requiratur ad hoc ſacramentum. Dicitur enim Marci vlt. *Super ægros manus imponent, & bene habebunt.* Ægri autem ſpiritualiter, ſunt peccatores, qui recipiunt bonam habitudinem per hoc ſacramentum. Ergo in hoc ſacramento eſt manus impoſitio facienda.

Præterea: In ſacramento pœnitentiæ recuperat homo Spiritum ſanctum amiſſum: vnde ex perſona pœnitentis dicitur in Pſalmo 50. *Redde mihi lætitiam ſalutaris tui, & Spiritu principali confirma me.* Sed Spiritus ſanctus datur per impoſitionem manuum: legitur enim Actorum 8. quòd *Apoſtoli* A *ponebant manus ſuper illos, & accipiebant Spiritum ſanctum*: & Matthæi 19. dicitur, quòd *oblati ſunt Domino paruuli, vt eis manus imponeret.* Ergo in hoc ſacramento eſt facienda manus impoſitio.

Præterea: verba ſacerdotis in hoc ſacramento non ſunt maioris efficaciæ, quàm in aliis ſacramentis: Sed in aliis ſacramentis non ſufficiunt verba miniſtri, niſi aliquem actum exerceat: ſicut in Baptiſmo, ſimul cum hoc quod ſacerdos dicit, *Ego te baptizo*, requiritur corporalis ablutio. Ergo etiam ſimul cum hoc quod ſacerdos dicit, *Ego te* B *abſoluo*, oportet quòd aliquem actum exerceat circa pœnitentem, imponendo ei manus.

SED contra eſt, quòd cùm Dominus dixit Petro, *Quodcunque ſolueris ſuper terram*, &c. nullam mentionem de manus impoſitione fecit: neque etiam cùm omnibus Apoſtolis ſimul dixit, *Quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis.* Non ergo ad hoc ſacramentum requiritur impoſitio manuum.

Reſpondeo: Dicendum, quòd impoſitio manuum in ſacramentis Eccleſiæ fit ad C deſignandum aliquem copioſum gratiæ effectum, quo illi quibus manus imponuntur, quodammodo per quandam ſimilitudinem continuantur miniſtris, in quibus copia gratiæ eſſe debet. Et ideo manus impoſitio fit in ſacramento Confirmationis, in quo confertur plenitudo Spiritus ſancti: & in ſacramento Ordinis, in quo confertur quædam excellentia poteſtatis in diuinis myſteriis. Vnde & 2. ad Timotheum 1. dicitur: *Reſuſcites gratiam Dei, quæ eſt in te, per impoſitionem manuum mearum.* Sacramentum autem pœnitentiæ non ordinatur ad conſequendam D aliquam excellentiam gratiæ, ſed ad remotionem peccatorum. Et ideo ad hoc ſacramentum non requiritur manuum impoſitio, ſicut etiam nec ad Baptiſmum, in quo tamẽ fit plenior remiſſio peccatorum.

Ad 1. ergo dicendum, quòd illa manus impoſitio non eſt ſacramentalis, ſed ordinatur ad miracula perficienda: vt ſcilicet per contactum manus hominis ſanctificati, etiam corporalis infirmitas tollatur. Sicut etiam legitur de Domino, Marci 6. quòd infirmos manibus impoſitis curauit: & Matth. E 8. legitur, quòd leproſum mundauit per contactum.

Ad 2. dicendum, quòd non quælibet acceptatio Spiritus ſancti requirit manus impoſitionem: quia etiam in baptiſmo accipit homo Spiritum ſanctum, nec tamen fit ibi manus impoſitio. Sed acceptio Spiritus ſancti cum plenitudine requirit manus impoſitionẽ: quod pertinet ad Confirmationẽ.

Ad 3. dicendum, quòd in ſacramentis,

quæ perficiuntur in vſu materiæ, miniſter habet aliquem actum corporalem exercere circa eum, qui ſuſcepit ſacramentum: ſicut in Baptiſmo, & Confirmatione, & Extrema vnctione. Sed hoc ſacramentum non conſiſtit in vſu alicuius materiæ exteriùs appoſitæ: ſed loco materiæ ſe habent ea, quæ ſunt ex parte pœnitentis. Vnde ſicut in Euchariſtia ſacerdos ſola prolatione verborum ſuper materia perficit ſacramentum: ita etiam ſola verba ſacerdotis abſoluentis ſuper pœnitentem, perficiunt abſolutionis ſacramentum. Et ſi aliquis actus corporalis eſſet ex parte ſacerdotis neceſſarius, non minùs competeret Crucis ſignatio, quæ adhibetur in Euchariſtia, quàm manus impoſitio, in ſignum, quòd per ſanguinem Crucis Chriſti remittuntur peccata. Et tamen non eſt de neceſſitate huius ſacramenti, ſicut nec de neceſſitate Euchariſtiæ.

COMMENTARIVS.

*N*ON *ſatis fuit D. Thomæ oſtendiſſe in articulo præcedenti, nulla alia verba ſacerdotis, præter illa,* Ego te abſoluo, *eſſe de eſſentia huius ſacramenti, ſed vlteriùs etiam, in præſenti articulo, oſtendere voluit, nullam aliam actionem ſacerdotis, præter prolationem dictorum verborum, eſſe ad hoc ſacramentum perficiendum neceſſariam. Et quia hoc maximè dubitari poterat de impoſitione manuum, vel quia in aliquibus ſacramentis neceſſaria eſt, vel quia nonnulli ſacerdotes in hoc ſacramento tradendo illa vtuntur, ideo in corpore articuli in particulari de hac cæremonia id oſtendit. In ſolutione autem ad 3. ſermonem extendit ad Crucis ſignum, ſeu benedictionem, ac denique ad quamcunque aliam actionem ſacerdotis. Fundamentum autem Diui Thomæ à priori eſt, quia neque ex Chriſti inſtitutione, aut verbis, aliquid tale colligitur, neque etiam ex natura ſeu effectu, fine, aut materia huius ſacramenti, vt ſatis diſtinctè ipſe declarat, partim in corpore, partim in ſolutione ad 3. Non declarat autem Diuus Thomas, eſto illa cæremonia impoſitionis manuum non ſit eſſentialis, an ſit ſaltem neceſſaria ex præcepto, vel ſaltem ſit magis congruum, illam adhibere: nam, licèt Sotus in 4.d.14. q.1. art.4. intelligat, D. Thomam hoc loco non ſolùm negare neceſſitatem eſſentiæ, ſed etiam præcepti, imò & congruentiam, & vtilitatem, tamen re vera D. Thomas ſolùm excludit neceſſitatem ſacramenti, reliqua verò prætermittit, quia facilè ex illo principio definiri poſſunt, vt videbimus infrà, agentes de cæremoniis huius ſacramenti.*

ARTICVLVS V.

Vtrùm hoc ſacramentum ſit de neceſſitate ſalutis.

Sup. q. 65. art. 1. cor. & art. 2. ad 4. & art. 4. cor. & 4. d. 14. q. 2. art. 5. & in princ. expoſ. lit. &

AD quintum ſic proceditur: Videtur quòd hoc ſacramentum non ſit de neceſſitate ſalutis. Quia ſuper illud Pſalm. *Qui ſeminat in lacrymis*, &c. dicit Gloſſ. *Noli eſſe triſtis, ſi adſit tibi bona voluntas, vnde metitur pax.* Sed triſtitia

A eſt de ratione Pœnitentiæ: ſecundùm illud 2. Corinth. 7. *Quæ ſecundùm Deum eſt triſtitia, Pœnitentiam in ſalutem ſtabilem operatur.* *4. contra cap. 71. Aug. in hoc loco, tom. 8.* Ergo bona voluntas ſine pœnitentia ſufficit ad ſalutem.

Præterea, Prouerb. 10. dicitur, *Vniuerſa delicta operit charitas*, & infrà, 15. *Per miſericordiã & fidem purgantur peccata.* Sed hoc ſacramentum non eſt, niſi ad purgandum peccata. Ergo habendo charitatem, & fidem, & miſericordiam, poteſt quiſque ſalutem conſequi, etiam ſine Pœnitentiæ ſacramento.

Præterea, Sacramenta Eccleſiæ initium
B habent ab inſtitutione Chriſti: ſed ſicut legitur Ioannis 8. Chriſtus mulierem adulteram abſoluit abſque Poenitentia. Ergo videtur quòd Poenitentia non ſit de neceſſitate ſalutis.

SED contra eſt, quod Dominus dicit Luc. 8. *Si Pœnitentiam non habueritis, omnes ſimul peribitis.*

Reſpondeo, dicendum, quòd aliquid eſt neceſſarium ad ſalutem dupliciter: vno modo, abſolutè: alio modo, ex ſuppoſitione. Abſolutè quidem neceſſarium eſt ad ſalutem
C illud, ſine quo nullus ſalutem conſequi poteſt: ſicut gratia Chriſti, & ſacramentum Baptiſmi, per quod aliquis in Chriſto renaſcitur. Ex ſuppoſitione autem eſt neceſſarium ſacramentum Poenitentiæ. Quod quidem eſt neceſſarium non omnibus, ſed peccato ſubiacẽtibus. Dicitur enim 2. Paralipomen. vlt. *Et tu Deus iuſtorum, non poſuiſti Pœnitentiam iuſtis, Abraham, Iſaac, & Iacob, his qui tibi non peccauerunt. Peccatum autem, cùm conſummatum fuerit, generat mortem:* Vt dicitur Iacob. 1. & ideo neceſſarium eſt ad ſalutẽ peccatoris, quòd peccatum remoueatur ab eo. Quod qui-
D dem non poteſt fieri ſine Poenitentiæ ſacramento, in quo operatur virtus paſſionis Chriſti per abſolutionem ſacerdotis, ſimul cum opere poenitentis, qui cooperatur gratiæ ad deſtructionem peccati. Sicut enim dicit Auguſt. ſuper Ioan. *Qui creauit te ſine te, non iuſtificabit te ſine te.* *Ex trac. 72. colligitur. tom. 9.* Vnde patet, quòd ſacramentum Poenitentiæ eſt neceſſarium ad ſalutem poſt peccatum: ſicut medicatio corporis, poſtquam homo in morbum periculoſum inciderit.

Ad 1. ergo dicendum, quòd Gloſſ. il-
E la videtur eſſe intelligenda de eo cui adeſt bona voluntas ſine interpolatione, quæ fit per peccatum: talis enim non habet triſtitiæ cauſam. Sed ex quo bona voluntas tollitur per peccatum, non poteſt reſtitui ſine triſtitia, qua quis dolet de peccato præterito: quod pertinet ad Poenitentiam.

Ad 2. dicendum, quòd ex quo aliquis peccatum incurrit, charitas, fides, & miſericor

ricordia non liberant hominem à peccato ſine pęnitẽtia. Requirit enim charitas, quòd homo doleat de offenſa in amicum cõmiſſa, & quòd amico homini ſtudeat ſatisfacere. Requirit etiam ipſa fides, vt per virtutem paſſionis Chriſti, quæ in ſacramentis Eccleſiæ operatur, quærat iuſtificari à peccatis. Requirit etiam & ipſa miſericordia ordinata, vt homo ſubueniat pœnitendo ſuæ miſeriæ, quam per peccatum incurrit: ſecundùm illud Prouerb. 14. *Miſeros facit populos peccatũ.* Vnde Eccleſia. 30. dicitur, *Miſerere animæ tuæ, placens Deo.*

q. 64. ar. 3. Ad 3. dicendum, quòd ad poteſtatem excellentiæ, quam ſolus Chriſtus habuit (vt ſuprà dictum eſt) pertinuit, quòd Chriſtus effectum ſacramenti pœnitentiæ, qui eſt remiſſio peccatorum, cõtulerit mulieri adulteræ ſine exterioris pœnitentiæ ſacramento, licèt non ſine interiori pœnitentia, quam ipſe in ea per gratiam eſt operatus.

COMMENTARIVS.

RESPONDET *D. Thom. hoc ſacramentum eſſe neceſſarium non omnibus, ſed peccatoribus. Quod intelligendum eſt de iis qui poſt Baptiſmum in peccatũ mortale inciderunt, iuxta doctrinam Concilij Tridentini, ſeſſ. 14. c. 1. & 2.* (*Conc. Trid.*) *Nam, vt ſuprà notauimus, nec peccata ante Baptiſmum commiſſa, ſunt materia huius ſacramenti, vt per illud tollenda ſint, neque venialia peccata neceſſitatem inducunt huius ſacramenti, cùm vitam ſpiritualem non auferant. Quamuis autem D. Thom. hanc ſententiam vt certam doceat, nullam tamen eius probationem affert, niſi hanc ſolam, quòd virtus paſſionis Chriſti operatur in hoc ſacramento per abſolutionem ſacerdotis, & opus pœnitentis, ad deſtructionem peccati. Qua ratio ad ſummum probat, hoc ſacramentum eſſe vtile, aut efficax ad ſalutem, vel remiſſionem peccati, non tamen probat, eſſe neceſſarium, quia ad hoc non ſatis eſt, vt virtus paſſionis Chriſti in hoc operetur ſacramẽto, ſed neceſſe eſt, vt per ſolum illud talẽ effectum conferat: nam ſi ſint alia media ſufficientia ad talem effectum, non erit hoc neceſſarium. Illa verò propoſitio excluſiua, neque à D. Thoma probata, neque aſſumpta eſt. Dicendum verò eſt, D. Thom. in eo ſenſu propoſitionem illam ſumpſiſſe, ſcilicet ſacramentum eſſe vnicum inſtrumentum à Chriſto inſtitutum, vt per illud, vel in ordine ad illud, virtus paſſionis eius ad hunc effectũ præſtandum operetur. Ad hoc autem probandum rationem illam indicat D. Thomas, quam ſuperiori diſputatione ſect. 1. nu. 3. explicatam reliquimus.*

ARTICVLVS VI.

Vtrùm Pœnitentia ſit ſecunda tabula poſt naufragium.

4. diſt. 2. q. 1. ar. 3. ad 5. & d. 14. q. 1. art. 2. qu. 4. & d. 16. q. 4. art. 1. q. 1. ad 1.

AD ſextum ſic proceditur: Videtur quòd pœnitentia non ſit *ſecunda tabula poſt naufragium.* Quia ſuper illud Iſai. 2. *Peccatum ſuum quaſi Sodoma prædicauerunt*: dicit Gloſ. (*Gloſ. Hier. in illum locum to. 5.*) *Secunda tabula poſt naufragium, eſt peccata abſcondere.* Pœnitentia autem non abſcondit peccata, ſed magis ea reuelat. Ergo pœnitentia non eſt *ſecunda tabula.*

A Præterea: Fundamentum in ædificio non tenet ſecundum, ſed primum locum. Pœnitentia autem in ſpirituali ædificio eſt fundamentum, ſecundùm illud Heb. 6. *Non rurſus iacientes fundamentum pœnitentiæ ab operibus mortuis.* Vnde & præcedit ipſum Baptiſmũ, ſecundùm illud Actor. 2. *Pœnitentiam agite, & baptizetur vnuſquiſque veſtrûm.* Ergo pœnitentia non debet eſſe ſecunda tabula.

Præterea: Omnia ſacramenta ſunt quædã tabulę, id eſt, remedia contra peccatum. Sed pœnitentia non tenet ſecundum locum inter ſacramẽta, ſed magis quartum: vt ex ſu- B prà dictis patet. Ergo pœnitentia non debet dici *ſecunda tabula poſt naufragium.*

Hier. ſuper illud Iſai. 3. Peccatum ſuum quaſi Sodoma. *t. 5. q. 65. art. 1. & 2.*

SED contra eſt, quod Hieronymus dicit, quod *ſecunda tabula poſt naufragium* eſt pœnitentia.

Reſpondeo, dicendum, quòd id quod eſt per ſe, naturaliter prius eſt eo quod eſt per accidens: ſicut & ſubſtantia prior eſt accidẽte. Sacramenta autem quædam per ſe ordinãtur ad ſalutem hominis, ſicut Baptiſmus, qui eſt ſpiritualis generatio, & Confirmatio, quæ eſt ſpirituale augmentum: & Euchari- C ſtia, quæ eſt ſpirituale nutrimentum. Pœnitẽtia autem ordinatur ad ſalutem hominis, quaſi per accidens, ſuppoſito quodam, ſcilicet ex ſuppoſitione peccati. Niſi enim homo peccaret actualiter, pœnitentia non indigeret: indigeret tamen Baptiſmo, & Confirmatione, & Euchariſtia. Sicut & in vita corporali nõ indigeret homo medicatione, niſi infirmaretur; indigeret autẽ homo per ſe ad vitã, generatione, augmento, & nutrimento. Et ideo Pœnitentia tenet ſecundũ locum reſpectu ſtatus integritatis, qui confertur & conſeruatur per ſacramenta præ- D dicta. Vnde & metaphoricè dicitur *ſecunda tabula poſt naufragium.* Nam primũ remedium mare tranſeuntibus eſt, vt conſeruentur in naui integra: ſecundum autem remediũ eſt, poſt nauem fractam, vt quis tabulæ adhæreat. Ita etiam primum remedium in mari huius vitæ eſt, quòd homo integritatẽ ſeruet: ſecundum autem remedium eſt, ſi per peccatum integritatem perdiderit, quòd per pœnitentiam redeat.

Ad primum ergo dicendũ, quòd abſcondere peccata contingit dupliciter: Vno mo- E do, dũ ipſa peccata fiunt. Eſt autẽ peius peccare publicè, quàm occultè: tũ quia peccator publicus videtur ex maiori contemptu peccare: tũ etiam quia peccat cum ſcandalo aliorum. Et ideo quoddam remediũ eſt in peccatis, quòd aliquis in occulto peccet. Et ſecundùm hoc dicit Gloſſa, quòd *ſecunda tabula poſt naufragium* eſt peccata abſcondere, non quòd per hoc tollatur peccatum, ſicut per pœnitentiam, ſed quia per hoc (*Citata in argu. 1.*)

pecca

peccatum ſit minus. Alio modo aliquis abſcondit peccatum priùs factum per negligentiam confeſſionis: & hoc contrariatur pœnitentiæ. Et ſic abſcondere peccatum, non eſt ſecunda tabula: ſed magis contrarium tabulæ. Dicitur enim Prouer. 28. *Qui abſcondit ſcelera ſua, non dirigetur.*

Ad ſecundum dicendũ, quòd pœnitentia non poteſt dici fundamentũ ſpiritualis ædificij ſimpliciter, id eſt, in prima ædificatione: ſed eſt fundamentum in ſecunda reædificatione, quæ fit per deſtructionẽ peccati. (P. 757.) Nam primò redeuntibus ad Deum occurrit pœnitentia. Apoſtolus tamen ibi loquitur de fundamento ſpiritualis doctrinæ: Pœnitentia autem, quæ Baptiſmũ præcedit, non eſt Pœnitentiæ ſacramentum.

Ad tertium dicendum, quòd tria præcedentia ſacramenta pertinent ad nauẽ integram, id eſt, ad ſtatum integritatis: reſpectu cuius, Pœnitentia dicitur *ſecunda tabula.*

HIc articulus non indiget alio commentario, præter illum, qui ſumi poteſt ex dictis ſuperiori diſputatione, ſect. 1. nu. 4.

ARTICVLVS VII.

Vtrùm hoc ſacramentum fuerit conuenienter in noua lege inſtitutum.

(4. diſt. 22. qu. 2. art. 3.) AD ſeptimum ſic proceditur. Videtur, quòd hoc ſacramentum non fuerit conuenienter inſtitutum in noua lege. Ea enim quæ ſunt de iure naturali, inſtitutione non indigent. Sed pœnitere de malis quæ quis geſſit, eſt de iure naturali: non enim poteſt aliquis bonum diligere, quin de contrario doleat: Ergo pœnitentia non fuit cõuenienter inſtituta in noua lege.

Præterea: Illud quod fuit in veteri lege, inſtituendum non fuit in noua: ſed etiam in veteri lege fuit Pœnitentia: vnde & Dominus conqueritur Hier. 8. dicens, *Nullus eſt qui agat pœnitentiam ſuper peccato ſuo, dicens, Quid feci?* Ergo pœnitentia non debuit inſtitui in noua lege.

(Art. præcedent.) Præterea: Pœnitentia cõſequenter ſe habet ad Baptiſmum, cùm ſit *ſecunda tabula*, vt ſuprà dictum eſt. Sed Pœnitentia videtur à Domino inſtituta ante Baptiſmum: nam in principio prædicationis ſuæ dixiſſe Dominus legitur, Matth. 4. *Pœnitentiam agite, appropinquabit enim regnum cælorum.* Ergo hoc ſacramentum non fuit conuenienter inſtitutum in noua lege.

(q. 62. ar. 5. & q. 64. ar. 1.) Præterea: Sacramenta nouæ legis inſtitutionem habent à Chriſto: ex cuius virtute operantur, vt ſuprà dictum eſt. Sed Chriſtus A non videtur inſtituiſſe hoc ſacramentum, cùm ipſe non ſit vſus eo, ſicut aliis ſacramẽtis, quæ ipſe inſtituit: Ergo hoc ſacramentum non fuit conuenienter inſtitutum in noua lege.

SED cõtra eſt quod dicit Dominus, Luc. vlt. *Oportebat Chriſtum pati, & reſurgere à mortuis die tertia, & prædicari in nomine eius pœnitẽtiam, & remiſſionem peccatorum in omnes gentes.*

Reſpondeo dicendum, quòd (ſicut ſuprà dictum eſt) (Art. 3. huius q.) in hoc ſacramento, actus pœnitentis ſe habet ſicut materia: id autem, quod eſt ex parte ſacerdotis, qui operatur vt mi- B niſter Chriſti, ſe habet vt formale & completiuum ſacramenti: Materia verò, etiam in aliis ſacramentis, præexiſtit à natura, vt aqua; vel ab arte, vt panis: ſed quòd talis materia ad ſacramẽtum aſſumatur, inſtitutione indiget hoc determinante. Sed forma ſacramenti, & virtus ipſius totaliter eſt ex inſtitutione Chriſti, ex cuius paſſione procedit virtus ſacramentorum. Sic ergo huius ſacramenti materia præexiſtit à natura (ex naturali enim ratione homo mouetur ad pœnitendum de malis, quæ fecit) ſed quòd C hoc vel illo modo homo pœnitentiã agat, eſt ex inſtitutione diuina. Vnde & Dominus in principio prædicationis ſuæ indixit hominibus, vt non ſolùm pœniterent, ſed etiam pœnitentiam agerent, ſignificans determinatos modos actuum, qui requiruntur ad hoc ſacramentum. Sed id quod pertinet ad officium miniſtrorum, determinauit Matth. 16. vbi dixit Petro, *Tibi dabo claues regni cælorum, &c.* Efficaciam autem huius ſacramenti, & originem virtutis eius manifeſtauit poſt reſurrectionem, Luc. vlt. vbi dixit, quòd *oportet prædicari in nomine eius pœ-* D *nitentiam, & remiſſionem peccatorum in omnes gẽtes,* præmiſſo de paſſione, & de reſurrectione: ex virtute enim nominis Ieſu Chriſti patientis, & reſurgentis, hoc ſacramentũ efficaciam habet in remiſſionem peccatorum. Et ſic patet, conuenienter hoc ſacramentum in noua lege inſtitutum fuiſſe.

Ad 1. ergo dicendum, quòd de iure naturali eſt, quòd aliquis pœniteat de malis quæ fecit, quantum ad hoc, quòd doleat ſe feciſſe, & doloris remedium quærat per aliquem modum, & quòd etiam aliqua ſigna doloris oſtendat, ſicut & Niniuitæ fecerunt, vt E Ionæ 3. legitur. In quibus tamen aliquid fuit adiunctum fidei, quam conceperant ex prædicatione Ionæ, vt ſcilicet hoc agerent ſub ſpe veniæ conſequendæ à Deo: ſecundùm illud, quod ibi legitur, *Quis ſcit, ſi conuertatur, & ignoſcat Deus, & reuertatur à furore iræ ſuæ, & non peribimus?* Sed ſicut alia, quæ ſunt de iure naturali, determinationem acceperunt ex inſtitutione (1. 2. q. 100. 99. & ar. 1. & 95. ar. 3.) legis

legis diuinæ (vt in ſecunda parte dictum eſt) ita etiam & pœnitentia.

Ad 2. dicendum, quòd ea, quæ ſunt iuris naturalis, diuerſimodè determinationem accipiunt in veteri, & in noua lege, ſecundùm quod congruit imperfectioni veteris legis, & perfectioni nouæ. Vnde & pœnitentia in veteri lege aliquam determinationem habuit, quantum quidem ad dolorem, vt eſſet magis in corde, quàm in exterioribus ſignis: ſecundùm illud Ioel. 2. *Scindite corda veſtra, & non veſtimenta veſtra.* Quantum autem ad remedium doloris quærendum, vt aliquo modo miniſtris Dei peccata ſua confiterentur, ad minus in generali. Vnde Dominus Leuit. 5. dicit, *Anima quæ peccauerit per ignorantiam, offeret arietem immaculatum de gregibus, ſacerdoti, iuxta menſuram æſtimationémque peccati: qui orabit pro eo, quòd neſciens fecerit, & dimittetur ei:* In hoc enim ipſo, quòd oblationem faciebat aliquis pro peccato ſuo, quodammodo ſuum peccatum ſacerdoti confitebatur: & ſecundùm hoc dicitur Prouer. 28. *Qui abſcondit ſcelera ſua, non dirigetur; qui autem confeſſus fuerit, & reliquerit ea, miſericordiam conſequetur.* Nõdum autem erat inſtituta poteſtas clauium, quæ à paſſione Christi deriuatur: & per conſequens nõdum erat inſtitutum, quòd aliquis doleret de peccato, cum propoſito ſubiiciendi ſe per confeſſionem & ſatisfactionem clauibus Eccleſiæ, ſub ſpe conſequendæ veniæ, virtute paſſionis Chriſti.

Ad 3. dicendum, quòd ſi quis rectè conſideret ea quæ Dominus dixit de neceſſitate Baptiſmi, Ioann. 3. tempore præceſſerunt ea quæ dixit Matth. 4. de neceſſitate pœnitentiæ: nam id quod dixit Nicodemo, de Baptiſmo, fuit ante incarcerationem Ioannis, de quo poſtea ſubditur, quòd baptizabat: illud verò quod de pœnitentia dixit Matth. 4. fuit poſt incarcerationem Ioannis. Si tamen priùs ad pœnitentiam induxiſſet, quàm ad Baptiſmum: hoc ideo eſſet, quia etiam ante Baptiſmum requiritur quædam pœnitentia: ſicut & Petrus dicit Actor. ſecundo: *Pœnitentiam agite, & baptizetur vnuſquiſque veſtrûm.*

qu. 34. art. 1. & 2. Ad 4. dicendum, quòd Chriſtus non eſt vſus Baptiſmo, quem ipſe inſtituit: ſed eſt baptizatus baptiſmo Ioannis, vt ſuprà dictum eſt. Sed nec etiam actiuè vſus eſt ſuo miniſterio: quia ipſe non baptizabat communiter, ſed Diſcipuli eius: vt dicitur Ioann. 4. Quamuis credendum ſit, quòd Diſcipulos ſuos baptizauerit, vt Auguſt. dicit ad Seleucianum. Vſus autem huius ſacramenti ab eo inſtituti nullo modo ſibi competebat. Nec quantum ad hoc, quòd ipſe pœniteret, in quo peccatum nõ fuit: neque quan-

In epiſt. 108. to. 2. Habetur etiam li. 3. de anima, & eius origine, cap. 9. tom 7.

A tum ad hoc, quòd hoc ſacramentum aliis præberet: quia ad oſtendendam miſericordiam & virtutem ſuam, effectum huius ſacramenti ſine ſacramento præbebat: vt ſuprà dictum eſt. Sacramentum autem Euchariſtiæ & ipſe ſumpſit, & aliis dedit, tum ad commendandam excellentiam huius ſacramenti, tum quia hoc ſacramentum eſt memoriale ſuæ paſſionis, in qua Chriſtus eſt ſacerdos, & hoſtia. Art. 5. huius q. ad 3.

B

COMMENTARIVS.

Vltiplex eſſe poteſt quæſtionis propoſitæ in hoc articulo. Inquiri enim poteſt congruentia inſtitutionis, primùm quantum ad res ipſas ſenſibiles, quæ deſignatæ ſunt, vt ex eis hoc ſacramentum conſtet: & hic ſenſus non eſt intentus à D. Thoma, quia hoc nihil eſt aliud quàm quærere rationem & congruentiam, ob quam talis materia & talis forma ad hoc ſacramentum componendum deſignatæ ſunt, quod in articulis præcedentibus iam eſt traditum. 1. Primus quæſtionis ſenſus.

C *Secundò inquiri poteſt congruentia inſtitutionis quantum ad tempus, idque dupliciter. Primò, comparatione præteriti temporis legis veteris, aut naturæ, id eſt, an congruè fuerit hoc ſacramentum inſtitutum tempore legis gratiæ, & non antea: & quamuis D. Thom. hunc ſenſum directè non intendat, illum tamen attingit in ſolutione ad primum, & ſecundum, in quibus aliqua dicit notatu digna. Primum eſt, pœnitentiam eſſe de iure naturæ, non quidem quantùm ad rationem ſacramenti, quod manifeſtum eſt, ſed quantum ad tria: primùm vt is, qui peccauit, doleat ſe peccaſſe; deinde, vt aliquod remedium doloris quærat, denique vt aliqua ſigna doloris oſtendat. Et videtur D. Tho. loqui de ratione naturali nuda, & ſolo lumine naturæ vtente, nam adhibens exemplum de Niniuitis ſubdit, præter illa tria aliquid aliud ab eis fuiſſe adiunctum ex fide, ſcilicet, vt ea agerent ſpe veniæ conſequendæ à Deo.* 2. Secundus ſenſus. Pœnitentia quibus modis ſit de iure naturæ.

D *Sentit ergo, illa tria priora ita eſſe de iure naturæ, vt ſint ex pura ratione naturali: quòd tamen hic Caietano difficile creditu viſum eſt, vt in fine præcedentis diſputationis indicaui. Sed ex ibi dictis declaratur facilè. Dicitur enim dolor de peccato commiſſo, eſſe conformis naturali rationi. Primò, quia naturalis ratio dictat, dolorem de peccato commiſſo & poſſibilem eſſe, & ex ſe honeſtum ac rectum, & vtilem etiam ad moralem vitam: quia cùm peccatum ſit quoddam malum ipſius naturæ, & tale cognoſcatur, ac iudicetur per rationem naturalem, & natura poſſit deteſtari & dolere de cæteris malis, & incommodis ſuis, quid mirum eſt, quòd poſſit deteſtari malum morale, & de illo dolere, ſi commiſſum fuit? Et eadem ratione poteſt de illo dolere, vel ex eo ſolùm, quòd tale malum eſt, quod eſt honeſtum ac rectum, cùm tale motiuum conſentaneum rationi ſit. Nam* E *eiuſdem rationis eſt, amare honeſtum bonum, quia tale eſt, & odiſſe aut deteſtari oppoſitum malum, etiam quia tale eſt. Vnde etiam fit, talem dolorem meritò exiſtimari poſſe vtilem ad morales actiones, quia homo ſtatim vitare cupit ea quæ dolorem ingerunt, ac triſtitiam: & ideo ſicut eſt vtile peccata vitare, ita etiam de peccatis commiſſis dolere, & vtrumque eſt naturali ratione conſpicuum.*

Vlteriùs verò intelligi poteſt, etiam eſſe de iure naturæ hunc dolorem, quantum ad obligationem habendi illum: ita vt naturalis ratio per ſe ſola dictare poſſit, eſſe præceptum dolendi de peccatis commiſſis: & hoc D. Thom. non 3.

aſſerit.

aſſeruit. Et quantum ad id, meritò Caietanus ait eſſe difficile creditu. Vel quia ſola ratione naturali non ſatis conſtat, actionem hominis peccaminoſam, eſſe diuinam offenſam. Vel certè, quia, licet hoc cognoſcatur, nullum apparet naturale principium, quo conſtet ad illam offenſam tollendam, vel ad ſatisfaciendum pro illa, neceſſarium eſſe huiuſmodi dolorem: vt inde colligi poſſit naturale præceptum habendi illum. Igitur quoad hanc partem potius videtur eſſe pœnitentia de ſupernaturali iure intrinſeco, & connaturali ipſi gratiæ, ac fidei, quàm ex puro iure ſeu ratione naturali. Quanquam, ſeruata proportione, poſſit probabiliter dici, etiam præceptum naturalis doloris de peccato, eſſe naturale, ſicut eſt naturale præceptum amoris Dei naturalis, quamuis difficile & à paucis cognoſcatur ſolo naturali diſcurſu, de quo plura inferiùs in diſputationibus dicemus.

4. Quod verò D. Thomas addit de remedio talis doloris, quòd ſcilicet de iure naturæ ſit illud quærere, obſcurius eſt. Duobus autem modis poteſt intelligi. Primò, quòd ſolùm ſit naturale, quærere remedium ipſius doloris, id eſt, modum aliquem leniendi huiuſmodi dolorem, & vitandi ſimilem dolorem in futurum: & ſic res eſt facilis, quia valdè naturalis eſt homini inclinatio ad quærendum huiuſmodi remedium in omni dolore & triſtitia, non ſolùm exteriori, ſed etiam, & maximè in interiori: hoc autem remedium in præſenti maximè connaturale, eſſe videtur propoſitum aliquod, & ſpes fugiendi cauſas ſimilis doloris, & ſpes etiam vitandi damna vel incommoda, quæ ex præcedenti peccato oriri poſſunt. Igitur quantum ad hæc omnia res eſt facilis. Nec D. Thom. amplius dixit, niſi de iure naturæ eſſe, doloris remedium quærere per aliquem modum. Quòd ſi hoc extendamus, & vlteriùs intelligamus de remedio ipſius peccati, difficile erit ad explicandum, quomodo ſola ratio naturalis dictet, peccatum commiſſum, vt ſic, indigere remedio, cùm iam tranſactum ſit, nec poſſit ratio naturalis cognoſcere, quòd aliquo modo maneat, & difficilius aſſequi poſſit naturalis ratio, quale futurum eſſet illud remedium, etiamſi neceſſarium eſſe exiſtimaret. Quocirca ita in hoc ſentiendum eſt, ſicut vnuſquiſque ſenſerit de cognitione peccati ex vi luminis naturalis, præſertim quantum ad diuinam offenſionem. Nam in re ipſa non eſt dubium, quin peccatum, præſertim graue, ſeu mortale, etiam ſiſtendo in mera ratione naturali, ſit offenſio Dei, vt eſt finis naturalis à quo auertit tale peccatum. Vnde etiam in re ipſa conſtat, neceſſarium eſſe aliquod remedium homini ſic peccanti, vt effugiat diuinam offenſionem, & reliqua mala, quæ illam ſequuntur. Qui ergo cognouerit naturali lumine hanc rationem diuinæ offenſionis in peccato ſuo, etiam naturaliter iudicabit, neceſſarium ſibi eſſe aliquod remedium ſui peccati: & hoc ſenſu dicitur, hoc eſſe de iure naturæ: tametſi tale ius & fundamentum eius à paucis poſſit naturaliter cognoſci. Vnde qui ignorauerit in peccato hanc rationem diuinæ offenſionis, nihil etiam cogitare poterit de remedio peccati commiſſi, quantum ad rationem culpæ, ſed ſolùm quantum ad alia damna, ſeu pericula relicta ex tali peccato, quæ facilè poſſunt cognoſci: pertinent enim ad humana incommoda, vel temporalia damna, vel ad occaſionem, vel facultatem committendi ſimilia peccata. Vnde reſpectu horum nocumentorum facile etiam erit cognoſcere quæ remedia proportionata ſint: reſpectu verò diuinæ offenſionis in eo qui naturaliter illam cognoſceret, difficillimum eſſet aſſequi vel cognoſcere medium proportionatum ad illam offenſionem tollendam, aut veniam obtinendam, ſed ad ſummum liceret ex rebus humanis, & moralibus coniecturam ſumere, petendo veniam, & dolendo de offenſa facta, poſſe illius veniam obtineri.

5. Atque huc etiam ſpectare videtur quod vlteriùs addidit D. Thomas, etiam eſſe de iure naturæ aliqua ſigna doloris oſtendere. Quod etiam Caietano viſum eſt creditu difficile; quia ſi peccatum non fuit ſcandaloſum, aut manifeſtum aliis hominibus, nulla apparet ſufficiens ra-

A tio, ob quam talia ſigna doloris exhibere neceſſe ſit. Quod mihi etiam ita eſſe videtur, ſi intelligantur hæc ſigna ita eſſe de iure naturæ, vt ſint etiam iure naturæ præcepta. D. Thomas autem hoc non dixit: poteſtque ſatis intelligi, hæc dici de iure naturæ, quia ſunt conſentanea rationi naturali, & ita coniuncta cum animi dolore, & interna humiliatione & petitione veniæ, vt vix poſſint ab illa ſeparari. His igitur modis ſatis explicatur primum D. Thomæ dictum, nimirum, pœnitentiam de peccato in communi ſumptam, & generaliter loquendo, eſſe de iure naturæ.

Addit verò ſecundo loco D. Thomas in eadem ſolutione ad primum, ex vi iuris naturalis non fuiſſe determinatum modum huius pœnitentiæ, ſed eum accepiſſe ex inſtitutione alicuius legis diuinæ, ſcilicet veteris, aut nouæ. Sed hoc intelligendum eſt de pœnitentia exteriori, ſeu B de ſignis pœnitentiæ: nam hæc non ſunt determinata ex natura rei, vt per ſe conſtat, & ex dictis ſuperiori tomo de Sacrificiis, & Sacramentis legis naturæ. At verò pœnitentia interior etiam in lege naturæ habuit determinationem aliquam. Et quidem ſi loquamur de lege naturæ, vt nunc de facto includebat fidem, & gratiam, & præcepta eis naturalia, certum eſt, in illa lege interiorem pœnitentiam determinatam fuiſſe ad veram animi contritionem, vt in diſputationibus latiùs dicemus. Si verò loquamur de lege purè naturali, fingendo hominem in puris naturalibus, ſic neceſſaria etiam eſſet aliqua determinatio, vt homo poſſet aliquod peccato remedium adhibere: quæ determinatio (quantum coniectare poſſumus) eſſet naturalis contritio, qualis per naturam haberi poſſet, tum quia nullus apparet actus magis C proportionatus, tum etiam quia non poſſumus meliùs de illo ſtatu coniecturam facere, quàm per proportionem ad ſtatum gratiæ. Eſt autem hæc differentia inter pœnitentiam interiorem, & exteriorem, quòd illa prior eſt per ſe, & intrinſecè requiſita ad tollendam offenſionem, & veniam obtinendam: exterior verò ſolùm requiritur vt ſignum interioris, vel ob aliquam ſatisfactionem pro pœna debita culpæ: & ideo in interiori pœnitentia ſemper fuit neceſſaria aliqua determinatio, non verò in exteriori. Illa verò determinatio pœnitentiæ interioris, quæ eſſet in ſtatu legis naturæ, diceretur eſſe aliquo modo de iure naturæ, non quia non penderet ex arbitrio Dei, & acceptatione diuina, nam reuera penderet, cùm poſſet Deus maiorem vel minorem, aut plures vel pauciores actus exigere, vel acceptare in remedium culpæ: ſed quia talis pœnitentia interior, ſcilicet contritio, ex natu- D ra rei eſt maximè proportionata ad hunc finem, & ideo creditur Deus ex prouidentia connaturali, aut gratiæ, aut naturæ (ſeruata proportione) illa pro eo ſtatu determinare & acceptare.

6. Modus pœnitentiæ unde fuerit definitus.

7. Tertiò addit Diuus Thomas in ſolutione ad ſecundum, in lege veteri habuiſſe pœnitentiam ex inſtitutione diuina aliquam determinationem, non tamen perfectam, neque ſacramentalem. Hoc declarat, quia quantum ad ipſum dolorem pœnitentiæ definiebat lex vetus, vt magis eſſet in ſignis externis, iuxta illud Ioel. 2. Scindite corda veſtra, & non veſtimenta veſtra. Veruntamen hæc determinatio non fuit propria legis veteris, imò non pertinet ad legem poſitiuam diuinam, ſed ad naturalem: nam, vt dicebam, pœnitentia interior eſt per ſe, & propter ſe neceſſaria, exterior verò ſecundariò & conſequenter, & E ideo in lege naturæ fuit hoc etiam neceſſarium, quamuis in lege veteri fuerit etiam ſcriptum, & expreſsè traditum. Quantum ergo ad pœnitentiam interiorem, nulla videtur fuiſſe differentia, niſi fortaſſe in ordine ad exteriorem, vt iam declarabo. Quoad exteriorem ergo pœnitentiam, ait D. Thomas habuiſſe hanc determinationem in lege veteri, quòd in ea fuerunt determinata certa ſacrificia offerenda pro peccato, quæ erat quædam virtualis confeſſio peccati coram ſacerdote, ſaltem in generali; nam qui offert ſacrificium pro peccato, quodammodo ipſum peccatum confitetur. Vnde fit, vt ad veram pœnitentiam

Ioel.

A *tentiam interiorem eo tempore neceſſariam, oporteret in ea includi propoſitum confitendi illo modo ſuum peccatum coram ſacerdote, ſeu offerendi ſacrificium pro peccato in lege præſcriptum, quod non habebat locum in lege naturæ. Hæc verò determinatio legis veteris dicitur imperfecta, tum quia non includebat diſtinctam peccatorum confeſſionem, tum etiam quia illud opus externum non continebat virtutem meritorum, & paſſionis Chriſti, quæ poſſit peccatum delere.*

8.
Sacramentum pœnitentiæ legis gratiæ proprium.

Atque hinc vltimò tacitè concludit D. Thomas, & reſpondet ad ſecundum ſenſum quæſtionis propoſitæ, conuenienter fuiſſe hoc ſacramentum inſtitutum in lege gratiæ, & non antea, tum quia lex vetus fuit imperfecta, lex autem gratiæ eſt perfecta: & ideo pœnitentia in hac lege inſtituta debuit habere perfectam determinationem: tum maximè quia ante aduentum Chriſti non debuit poteſtas clauium concedi hominibus, quia nondum erant Chriſti merita ex- B *hibita, in quorum virtute illa poteſtas operatur: in lege autem noua, congruum fuit dari illam poteſtatem propter excellentiam meritorum Chriſti, & perfectionem ſtatus gratiæ: ſacramentum autem hoc reſpicit poteſtatem clauium, & in ea fundatur tanquam actus eius: ideóque inſtitutio huius ſacramenti meritò in hoc tempus reſeruata eſt.*

9.
Tertius ſenſus d. artic.

Tertius ſenſus quæſtionis propoſitæ in hoc articulo eſt; An inſtitutio huius ſacramenti fuerit conuenienti tempore facta per comparationem ad ætates ſeu annos vitæ ipſius Chriſti inſtitutoris eius, id eſt, an congruum fuerit, hoc ſacramentum inſtitui ante mortem Chriſti, vel poſt reſurrectionem eius. Et hunc ſenſum videtur intendere D. Thom. in articulo, & in genere reſpondet, congruam fuiſſe inſtitutionem. Declarat autem eius congruentiam in hunc modum. Nam, quia materia huius ſacramenti in communi ſumpta eſt aliquo C *modo à natura, quatenus ipſa ratio dictat, dolendum eſſe de malis commiſſis, vt declaratum iam eſt, ideo Chriſtus à principio prædicationis ſuæ cœpit pœnitentiam indicere, Matth. 4. dicens,* Pœnitentiam agite. *In quibus verbis ponderat D. Thomas, cœpiſſe Chriſtum indicare futuram determinationem actuum pœnitentiæ ad hoc ſacramentum neceſſariæ, quia non ſolùm pœnitentiam, ſed actionem pœnitentiæ, prædicare cœpit. Neſcio verò an in verbis illis,* Pœnitentiã agite, *aliquod huiuſmodi myſterium fundari poſſit ſatis, nam perinde fuit dicere,* Pœnitentiam agite, *quod* pœnitemini, *quo verbo vſus eſt Marcus cap. 1. eandem prædicationem referens, cùm tamen Græcè in vtroque loco ſit idem verbum,* μετανοεῖτε. *Adiunxit verò Marcus,* Pœnitemini, & credite Euangelio, *quo poſteriori verbo indicat, eam pœnitentiam nobis eſſe agendam, quæ per Euangelij prædicationem propoſita fuerit.* D

Matth.

10.
Luc.
Sacramentum pœnitentiæ quando inſtitutum.
Ioan.

Rurſus, quia forma huius ſacramenti, & efficacia eius, futura erat ex voluntate, & meritis ipſius Chriſti, ideo, inquit D. Thomas, ante mortem indicaſſe Chriſtum illam formam promittendo poteſtatem clauium, Matth. 16. poſt mortem verò & reſurrectionem eius efficaciam manifeſtaſſe dicendo Luc. vlt. oportere in nomine ſuo prædicari pœnitentiam, & remiſſionem peccatorum in omnes gentes, *quia efficacia huius ſacramenti ex morte Chriſti manauit; & ideo poteſtas clauium ad conficiendum illud, vſque ad reſurrectionem eius dari non debuit. D. Thom. autem non videtur in toto articulo expreſsè declarare, an hoc ſacramentum inſtitutum fuerit ante, vel poſt paſſionem, & (quod maximè mirandum eſt) non affert potiſſimum teſti-* E *monium de inſtitutione huius ſacramenti, ſcilicet Ioan. 20.* Quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis. *Verumtamen ſatis indicauit D. Thomas Chriſtum Dominum ante mortẽ ſuam ſolùm veluti adumbraſſe, & prædixiſſe, ſeu promiſiſſe inſtitutionem huius ſacramenti, poſt reſurrectionem verò dediſſe illi efficaciam, & præceptum eius tradidiſſe, quod fuit propriè illud inſtituere. Et idem ſignificauerat ſuprà art. tertio ad tertium, vbi adduxit verba Ioannis, quæ hic prætermiſit, indicans eis, dediſſe Chriſtum poteſtatem ſacerdotibus, & conſequenter inſtituiſſe vt eorum verba eſſent efficacia ad remittenda peccata. Cuius rei maiorem explica-* A *tionem fortè ſeruabat in quæſtionem inferiùs tractandam de poteſtate clauium, vbi nos latiùs rem hanc tractaturi ſumus.*

In tertio & quarto argumento attingit D. Thomas duas 11.
quæſtiones notatu dignas. Prior eſt, an Chriſtus priùs prædicauerit, aut inſtituerit Pœnitentiam, quàm Baptiſmum, & reſpondet duo in ſolutione ad tertium. Primum eſt, Chriſtum priùs prædicaſſe, aut ſermonem feciſſe de Baptiſmo, quàm de Pœnitentia: nam Ioan. 3. dixit, Niſi quis renatus fuerit, *&c. Matth. autem 4. dixit,* Pœnitentiam agite, *&c. Id autem quod Ioannes narrat, priori tempore actum eſt: nam Chriſtus protulit illa verba de Baptiſmo ante incarcerationem Ioannis, vt ex Ioan. 3. conſtat: alia autem verba de Pœnitentia dixit poſt traditum Ioannem in carcerem, vt expreſſe dicitur Marci. 1. Secundò dicit D. Thomas, quòd licèt Chriſtus prædicaſſet pœnitentiam ante* B *Baptiſmum, nihil referret, quia etiam ad ipſum Baptiſmum rectè recipiendum, eſt aliqua pœnitentia neceſſaria: in quo clarè ſentit verba illa,* Pœnitentiam agite, *propriè non intelligi de ſola pœnitentia ſacramentali, ſed abſolutè de pœnitentia vnicuique ſtatui & conditioni accommodata.*

Ioan.
Matth.
Marc.

Altera quæſtio à D. Thoma tacta eſt, cur Chriſtus hoc ſa- 12.
cramentum pœnitentiæ nec ſuſceperit, nec per ſeipſum dederit, ſicut dedit ſacramentum Baptiſmi, ſuſcepit autem & dedit ſacramentum Euchariſtiæ. Et in ſumma reſpondet, Chriſtum non ſuſcepiſſe hoc ſacramentum, quia illo non indiguit, nec erat capax eius, cùm peccatum non habuerit. Et eadem ratione non ſuſcepit ſuum Baptiſmum, neque aliquod aliud ſacramentum ab ipſo inſtitutum præter Euchariſtiam, quam ſuſcepit, non propter indigentiam, ſed propter excellentiam illius ſacramenti, & ſingularem ſignificationem C *intimæ vnionis, quæ per illud fit. Quanquam tamen de ſuſceptione illius ſacramenti nonnulli dubitent: Sententia verò, quam D. Thomas ſupponit, verior eſt, vt ſuperiori tomo tractaui latè. Nec etiam dedit Chriſtus Dominus per ſeipſum hoc ſacramentum (ait D. Thom.) quia decuit, vt poteſtatem excellentiæ, quam habebat ad remittenda peccata, oſtenderet, id præſtando abſque miniſterio talis ſacramenti. Adde etiam neque alia ſacramenta Chriſtum Dominum per ſeipſum contuliſſe, præter Euchariſtiam, propter excellentiam eius, & Baptiſmum non communiter, ſed quoad nonnullas ſingulares perſonas, propter ſpeciales cauſas, vt latè in ſuperiori tomo tractauimus. Sacramenta item Confirmationis, & Ordinis propriè non contulit, licèt effectus eorum alioqui modo præſtiterit: de cæteris verò res eſt* D *per ſe manifeſta.*

q. 81. art. 1, Diſput. 75. Sect. 2.
Diſp. 19. Sect. 1.

ARTICVLVS VIII.

Vtrùm Pœnitentia debeat durare vſque ad finem vitæ.

Infr. art. 9. ad 1 & 4. diſt. 17. diſt. 2 q. 2. art. 4. q. 1. & 2.

AD octauum ſic proceditur: Videtur quòd Poenitentia non debeat durare vſque ad finem vitæ. Poenitentia enim or- E dinatur ad delectionem peccati. Sed poenitens ſtatim conſequitur remiſsionem peccatorum: ſecundùm illud Ezech. 18. *Si impius egerit poenitentiam ab omnibus peccatis ſuis quæ operatus eſt, vita viuet, & non morietur.* Ergo non oportet vlteriùs pœnitentiam protendi.

Præterea: Poenitentiam agere, pertinet ad ſtatum incipientium. Sed homo de hoc ſtatu debet procedere ad ſtatum proficientium,

tiam,& vlteriùs ad ſtatum perfectorum. Ergo non debet homo pœnitentiam agere vſque ad finem vitæ. A

Præterea: Sicut in aliis ſacramentis homo habet ſeruare ſtatuta Eccleſiæ, ita & in hoc ſacramento. Sed ſecundùm canones determinata ſunt tempora pœnitendi, vt ſcilicet ille qui hoc vel illud peccatum commiſerit, tot annis pœniteat. Ergo videtur quòd non ſit pœnitentia extendenda vſque ad finem vitæ.

In li. de vera & falſa pœni. c. 13. circa medium to. 4.

Sed contra eſt, quod Aug. dicit in lib. de Pœnit. *Quid reſtat nobis, niſi dolere in via? vbi enim dolor finitur, deficit Pœnitentia.* Si verò pœnitentia finitur, quid derelinquitur de venia? B

Reſpondeo, dicendum, quòd duplex eſt pœnitentia, ſcilicet interior, & exterior. Interior quidē pœnitentia eſt, qua quis dolet de peccato cōmiſſo. Et talis pœnitentia debet durare vſque ad finē vitæ. Semper enim debet homini diſplicere quòd peccauit: ſi enim ei placeret peccaſſe, iam ex hoc ipſo peccatum incurreret, & fructum veniæ perderet. Diſplicentia autem dolorem cauſat in eo qui eſt ſuſceptiuus doloris: qualis eſt homo in hac vita: poſt hāc vitam autem ſancti non ſunt ſuſceptiui doloris. Vnde diſplicebunt eis peccata præterita ſine omni triſtitia: ſecundùm illud Iſa. 65. *Obliuioni traditæ ſunt anguſtiæ priores.* C

Pœnitentia verò exterior eſt, qua quis exteriora ſigna doloris oſtendit, & verbo tenus peccata ſua confitetur ſacerdoti abſoluenti, & iuxta eius arbitrium ſatisfacit. Et talis pœnitentia nō oportet quòd duret vſque ad finem vitæ, ſed vſque ad determinatum tempus ſecundùm menſuram peccati. D

Ad 1. ergo dicendū, quòd vera pœnitentia non ſolùm remouet peccata præterita, ſed etiam præſeruat hominē à peccatis futuris. Quāuis igitur homo in primo inſtanti veræ poenitentiæ remiſſionem conſequatur præteritorum peccatorū: oportet tamen in homine perſeuerare poenitentiam, ne iterum incidat in peccatum.

Ad 2 dicendum, quòd agere poenitētiam interiorē ſimul & exteriorem, pertinet ad ſtatum incipientum, qui ſcilicet de nouo redeunt à peccato. Sed poenitētia interior habet locum etiam in proficientibus & perfectis, ſecundùm illud Pſal. *Aſcenſiones in corde ſuo diſpoſuit in valle lacrymarum.* Vnde & ipſe Paul. dicebat 1 Cor. 15. *Non ſum dignus vocari Apoſtolus, quoniam perſecutus ſum Eccleſiam Dei.* E

Ad 3. dicendum, quòd illa tempora præfiguntur poenitētibus, quantum ad actionem exterioris poenitentiæ.

COMMENTARIVS.

1\. *Pœnitētia interior quomodo ſemper durare debeat.*

QVÆSTIO *huius articuli non eſt propria ſacramenti Pœnitentiæ, ſed generalis de qualibet pœnitentia, quæ in qualibet lege aut ſtatu locum habuit. Diſtinguit autem D. Thom. inter pœnitentiam interiorem & exteriorem. De interiori affirmat durare debere vſque ad finem vitæ, etiam in viris perfectis, vt addit in ſolutione ad 2. de exteriori verò negat. Sed circa priorem partem aduertendum eſt, duobus modis poſſe intelligi, interiorem pœnitentiam durare vſque ad finem vitæ, primò, moraliter tantùm, ſcilicet quia non retractatur, nec peccatum quod ſemel diſplicuit, iterum placet: & hoc ſenſu manifeſtum eſt, neceſſarium eſſe, vt pœnitentia duret vſque ad finem vitæ, & hoc ſolùm probat ratio D. Thom. in articulo, ſcilicet,* Semper debet homini diſplicere quòd peccauit: ſi enim ei placeret peccaſſe, iam ex hoc ipſo peccatum incurreret. *Hæc enim ratio ſolùm probat, perſeuerandum ſemper eſſe in interiori pœnitentia ſemel concepta, virtualiter, & quaſi negatiuè, id eſt, nunquam retractando illam per contrarium actum. Alio verò modo poteſt pœnitentia ſemper durare vſque ad finem vitæ poſitiuè & realiter: quod cùm humano modo non poſſit fieri per curationem eiuſdem actus, vt per ſe notum eſt, intelligendum erit per repetitionem, vel frequentiam ſimilium actuum diſplicentiæ de peccatis. Et de hoc genere durationis D. Tho. nihil dicere videtur in corpore artic. De illa tamen verum eſt, quod in ſolutione ad 2. dicit, interiorem pœnitentiam pertinere etiam ad ſtatum perfectorum. Nam ſi homo iterū atque iterū incidit in peccatū, tunc neceſſaria illi eſt iteratio pœnitentiæ. Si verò à peccando ceſſat, tunc non eſt quidem ſimpliciter neceſſaria hæc duratio Pœnitentiæ circa eadem peccata commiſſa, ſi perfecta Pœnitentia interior ſemel habita eſt: quia illa ſufficiens fuit ad delendam culpam: eſt tamen valde vtilis propter rationes præcedente diſputatione tactas, quas hic attigit D. Th. in ſol. ad 1.*

2\. *Duratio exterioris Pœnitentiæ, quanta.*

Sed tunc difficile eſt ad explicandum, quod D. Thom. dicit de Pœnitentia exteriori: negat enim durandum eſſe in illa vſque ad finem vitæ: & in hoc differentiam conſtituit inter Pœnitentiam interiorem & exteriorem: cùm tamen nulla eſſe videatur. Quia, ſi peccata iterentur (de mortalibus loquimur) toties pœnitentia exterior iteranda eſt, maximè in lege gratiæ, vt D. Thom. loquitur. Si verò peccata non iterentur, & reſpectu eorundem peccatorum loquamur, ſicut non eſt neceſſarium iterare exteriorem pœnitentiam, ita etiam neque interiorem, vt dixi. Et è conuerſo, ſicut eſt vtile, iterare interiorem pœnitentiam, etiam vltra menſuram delicti, vel etiam ſi credatur plenè remiſſum, ita etiam eſt vtile iterare pœnitentiam exteriorem, præſertim quoad corporis afflictiones, imò etiam quoad confeſſionem poteſt eſſe vtile, licèt nulla alia noua materia occurrat. Et auget difficultatem, quod D. Thom. in ſolutione ad 2. agens de ſtatu incipientium, proficientium & perfectorum, in primo dicit habere locum, pœnitentiam interiorem & exteriorem: in ſecundo verò & in tertio interiorem: quaſi verò non ſit etiam vtilis, & moraliter neceſſaria viris etiam perfectis exterior pœnitentia.

3\. *Reſpondeo primò, D. Thom. potiſſimè loqui de Pœnitentia exteriori ſacramentali, & per confeſſionem. Et de hac, moraliter ac regulariter loquendo, verum eſt, neque eſſe neceſſarium, neque vtile in ea durare vſque ad finem vitæ, niſi quatenus peccata, ſaltem leuia, vſque ad finem vitæ iterantur, vel quatenus præteritorum peccatorum confeſſio non ſatis perfecta exiſtimatur, quod in interiori pœnitentia ſecus eſt, vt dixi. Et ſimili modo huiuſmodi pœnitentia exterior per ſe non habet locum in ſtatu proficientium, & perfectorum, nimirum circa peccata præteritæ vitæ: nam de ratione illorum ſtatutum eſt, vt illa peccata ſint perfectè purgata: ſecus verò eſt de peccatis, quæ in illis*

ſtatu

ſtatibus committuntur, vt per ſe conſtat. At verò, ſi loquamur abſolutè de pœnitentia exteriori: parua quidē eſt differentia inter illam, & interiorem, vt ratio tacta declarat. Nihilominus tamen eſt nonnulla: nam interior pœnitentia ſuppoſita eius materia, eſt per ſeſe honeſta, & pertinens ad diuinum cultum, & quantum eſt ex ſe nullam requirit menſuram, niſi per accidens aliquid aliud impediat, aut corpori nocumentum afferat. At verò exterior corporis afflictio, quam nomine pœnitentiæ exterioris intelligimus, ſi formaliter ſumatur, vt eſt pœnitentia prioris delicti commiſſi, ſolùm eſſe debet iuxta menſuram delicti. Quòd ſi quis velit illam menſuram excedere, vt id honeſtè faciat, neceſſe eſt vt ex alio fine vtilitatem & honeſtatem quærat in illo opere, nimirum quòd ſit medicina præſeruans à peccatis futuris, vel quòd pro alienis peccatis ſatisfactoria eſſe poſſit, vel quòd animum prouocet ad humilitatem, deuotionem, charitatem, aut aliquid ſimile. Et ideò, licèt in ſtatu perfectorum, & multo magis proficientium, vtraque pœnitentia ſit vtilis, & moraliter neceſſaria, tamen interior, per ſe, & propter ſe. Accedit etiam quòd quia exterior ex ſe magis nocet corpori, maiorem etiam menſuram requirat: & ideo quando iam ceſſat neceſſitas eius, vel in ratione ſatisfactionis, vel in ratione medicinæ præſeruantis, cenſetur minùs pertinere ad talem hominis ſtatum, nunquam tamen omnino excludenda eſt, ſed quandiu oportuerit, iuxta vniuſcuiuſque conditionem & exigentiam adhibenda. Neque D. Thom. hoc loco aliud intendit. Et hæc ſufficiunt etiam pro ſequenti articulo, qui ferè eandem doctrinam continet.

ARTICVLVS IX.

Vtrùm Pœnitentia poſſit eſſe continua.

4. diſt. 1. q. 1. ar. 4. q. 1.

AD nonum ſic proceditur: Videtur quòd Pœnitentia non poſſit eſſe cōtinua: Dicitur enim Hierem. 31. *Quieſcat vox tua à ploratu, & oculi tui à lacrymis.* Sed hoc eſſe non poſſet, ſi Pœnitentia continuaretur, quæ conſiſtit in ploratu, & lacrymis. Ergo Pœnitentia non poteſt continuari.

Præterea: De quolibet bono opere debet homo gaudere, ſecundùm illud Pſalm. *Seruite Domino in lætitia.* Sed agere pœnitentiam, eſt bonum opus: ergo de hoc ipſo debet homo gaudere. Sed nō poteſt homo ſimul gaudere, & triſtari: vt patet per Philoſophum in 9. Ethicor. Ergo non poteſt eſſe quòd pœnitens continuè triſtetur de peccatis præteritis, quod pertinet ad rationem Pœnitentiæ. Ergo Pœnitentia non poteſt eſſe continua.

Præterea: 2. ad Cor. 2. Apoſtolus dicit, *Conſolamini*, ſcilicet pœnitētem, *ne fortè abundantiori triſtitia abſorbeatur, qui huiuſmodi eſt.* Sed conſolatio depellit triſtitiam, quæ pertinet ad rationem Pœnitentiæ. Ergo Pœnitentia non debet eſſe continua.

In lib. de vera & falſa pœni. c. 13. circa finem. t. 4.

SED contra eſt, quod Aug. dicit in lib. de Pœnitent. *Dolor in pœnitentia continuè cuſtodiatur.*

Reſpondeo, dicendum, quòd pœnitere dicitur dupliciter, ſecundùm actum, & ſe-

A cundùm habitum: Actu quidem impoſſibile eſt quòd homo continuè pœniteat: quia neceſſe eſt, quòd actus pœnitentis, ſiue interior, ſiue exterior, interpelletur ad minus ſomno & aliis, quæ ad neceſſitatem corporis pertinent. Alio modo dicitur pœnitere ſecundùm habitum. Et ſic oportet quòd homo pœniteat: & quantū ad hoc, quòd continuè homo numquam aliquid contrarium Pœnitentiæ faciat, per quod habitualis diſpoſitio Pœnitentis tollatur: & quantum ad hoc quod debet homo in propoſito gerere, quòd ſemper ſibi præterita peccata diſ-

B pliceant.

Ad 1. ergo dicendū, quòd ploratus & lacrymæ ad actū exterioris pœnitentiæ pertinent, qui non ſolùm non debet eſſe continuus, ſed nec etiā oportet quòd duret vſque ad finem vitæ, vt dictum eſt. Vnde & ſignanter ibi ſubditur, *quia eſt merces operi tuo.* Eſt ar. præc. autem merces operis pœnitentis plena remiſſio peccati, & quantum ad culpam, & quantum ad pœnam: poſt cuius conſecutionem non eſt neceſſe quòd homo vlteriùs exteriorem pœnitentiam agat. Per hoc ta-

C men non excluditur continuitas pœnitentiæ, qualis dicta eſt.

Ad 2. dicendum, quòd de dolore & gau- ar. præc. dio dupliciter loqui poſſumus. Vno modo, ſecūdùm quòd ſunt paſsiones appetitus ſenſitiui. Et ſic nullo modo poſſunt eſſe ſimul: eo quòd ſunt omnino contrariæ, vel ex parte obiecti (puta cùm ſunt de eodem) vel ſaltē ex parte motus cordis: nam gaudiū eſt cum dilatatione cordis, triſtitia verò cū conſtrictione. Et hoc modo loquitur Philoſophus in 9. Ethicor. Alio modo poſſumus loqui de c. citato in arg. 2. gaudio & triſtitia, ſecundū quòd conſiſtunt

D in ſimplici actu voluntatis, cui aliquid placet, vel diſplicet. Et ſecundùm hoc non poſſunt habere contrarietatem niſi ex parte obiecti, puta cùm ſunt de eodem, & ſecundùm idem. Et ſic nō poſſunt ſimul eſſe gaudium & triſtitia: quia non poteſt ſimul idem ſecundùm idem placere, & diſplicere. Si verò gaudium & triſtitia ſic accepta non ſint de eodem ſecundùm idem, ſed vel de diuerſis, vel de eodē ſecundùm diuerſa, ſic nō eſt contrarietas gaudij & triſtitiæ. Vnde nihil prohibet, hominē ſimul gaudere & triſtari: puta ſi videamus, iuſtum affligi, ſimul placet

E nobis eius triſtitia, & diſplicet eius afflictio. Et hoc modo ſimul poteſt alicui diſplicere quòd peccauit, & placere quòd hoc ei diſplicet cū ſpe venię: ita quòd ipſa triſtitia ſit materia gaudij. Vnde & Aug. dicit in li. de Pœnitentia, *Sēper doleat pœnitens, & de dolore gaudeat.* Si tamē triſtitia nullo modo compateretur ſibi gaudiū, per hoc non tolleretur habitualis continuitas pœnitentiæ, ſed actualis.

In li. de vera & falſa pœni. ca. 13. in fine tom. 4.

Lib. 2. ex c. 3. 8. & 9. haberi poteſt to. 5.

Ad 3. dicendum, quòd ſecundùm Philoſophum in 2. Ethic. ad virtutem pertinet tenere mediũ in paſſionibus. Triſtitia autem, quæ in appetitu ſenſitiuo pœnitentis conſequitur ex diſplicentia voluntatis, paſſio quędã eſt. Vnde moderanda eſt ſecundùm virtutẽ, & eius ſuperfluitas eſt vitioſa: quia inducit in deſperationem. Quod ſignificat Apoſtolus ibidem, dicens, *Ne maiori triſtitia abſorbeatur, qui eiuſmodi eſt.* Et ſic conſolatio, de qua ibi Apoſtolus loquitur, eſt moderatiua triſtitiæ: non autem totaliter ablatiua.

HVIc articulo non oportet addere commentarium, vt dixi in fine præcedentis. Notanda verò eſt ſolutio ad 2. de contrarietate gaudij, & triſtitiæ, & quomodo poſſint eſſe ſimul. De qua re videri poſſunt quæ ſcripſimus in 1. tom. huius 3. partis, diſput. 38. ſect. 3.

ARTICVLVS X.

Vtrùm ſacramentum Pœnitentiæ debeat iterari.

4. diſt. 14. q. 1. ar. 4. q. 3. & art. 5. q. 2. & Heb. 6.

AD decimum ſic proceditur: Videtur quòd ſacramentum pœnitentiæ nõ debeat iterari. Dicit enim Apoſt. Heb. 6. *Impoſſibile eſt, eos, qui ſemel ſunt illuminati, & guſtauerunt cœleſte donum, & participes ſunt facti Spiritus ſancti, & prolapſi ſunt, renouari rurſus ad pœnitentiam.* Sed quicunque pœnituerunt, ſunt illuminati, & acceperunt donum Spiritus ſancti. Ergo quicunque peccat poſt pœnitentiam, non poteſt iteratò pœnitere.

In lib. 2. de Pœnit. ca. 10. poſt medium, tom. 1.

Præterea, Amb. dicit in lib. de Pœnitentia, *Reperiuntur qui ſæpiùs agendam pœnitentiam putant, qui luxuriantur in Chriſto: nam ſi verè pœnitentiam agerent, iterandam poſtea non putarent: quia ſicut vnum eſt baptiſma, ita vna eſt pœnitentia.* Sed baptiſmus non iteratur: ergo nec pœnitentia.

Præterea, Miracula, quibus Dominus infirmitates corporales ſanauit, ſignificant ſanationes ſpiritualium infirmitatum, quibus ſcilicet homines liberantur à peccatis. Sed non legitur quòd Dominus aliquem cæcum bis illuminauerit, vel quòd aliquem leproſum bis mũdauerit, aut aliquẽ mortuum bis ſuſcitauerit. Ergo videtur quòd nec alicui peccatori bis per pœnitẽtiã veniã largiatur.

Hom. 34. in Euang. poſt medium illius. Lib. 2. c. 16. in principio & habetur de Pœn diſt. 3. ca. Irriſor. Hoc habet Am. ſer. 8. in Pſ. 118. ante medium. to. 4. refertur. 23. q. 4. ca. Eſt iniuſta, & dicitur eſſe. Amb.

Præterea, Greg. dicit in Hom. 40. *Pœnitentia eſt, anteacta peccata deflere, & flenda iterum non committere.* Et Iſid. dicit in lib. de Summo bono: *Irriſor eſt, & non pœnitens, qui adhuc agit quod pœnitet.* Si ergo aliquis verè pœniteat, non iterum peccabit. Ergo non poteſt eſſe quòd pœnitentia iteretur.

Præterea, Sicut Baptiſmus habet efficaciã ex paſſione Chriſti, ita & Pœnitẽtia. Sed Ba-
A ptiſmus non iteratur propter vnitatem paſſionis, & mortis Chriſti. Ergo pari ratione nec Pœnitentia iteratur.

Præterea, Amb. dicit, quòd *facilitas veniæ incentiuum præbet delinquendi.* Si ergo Deus veniam frequenter præbet per Pœnitentiam, videtur quòd ipſe hominibus præbeat incentiuum delinquendi. Et ſic videretur delectari in peccatis, quod eius bonitati non congruit: non ergo poteſt poenitẽtia iterari.

Sed contra eſt, quòd homo inducitur ad miſericordiam exemplo diuinæ miſericordiæ, ſecundùm illud Lucæ 6. *Eſtote miſericor-*
B *des, ſicut & Pater veſter miſericors eſt.* Sed Dominus hanc miſericordiã Diſcipulis ſuis imponit, vt ſæpiùs remittant fratribus cõtra ſe peccantibus: vnde, ſicut dicitur Matt. 18. Pètro quærenti, *Quoties peccabit in me frater meus, & dimittam ei? vſque ſepties?* reſpondit Ieſus, *Non dico tibi vſque ſepties, ſed vſque ſeptuagies ſepties.* Ergo etiam Deus per poenitentiã, veniam peccantibus præbet, præſertim cùm doceat nos petere, *Dimitte nobis debita noſtra, ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris.*

Reſpondeo, dicẽdum, quòd circa poeni-
C tentiam quidam errauerunt, dicentes, non poſſe hominem per poenitentiam ſecundò conſequi veniam peccatorum: quorum quidam, ſcilicet Nouatiani, hoc in tantum extenderunt, vt dicerent, poſt primam poenitentiam, quę agitur in Baptiſmo, peccantem non poſſe per poenitentiam iteratò reſtitui. Alij verò fuerunt hæretici (vt Aug. dicit in lib. de Poenitentia) qui poſt baptiſmum, dicebant quidem eſſe vtilem poenitentiam, non tamen pluries, ſed ſemel tantùm.

In li. de vera & falſa pœni. c. 5 to. 4.

Videntur autem huiuſmodi errores ex duobus proceſſiſſe. Primò quidẽ, ex eo quòd
D errabant circa rationem veræ poenitentiæ. Cùm enim ad veram poenitentiam charitas requiratur (ſine qua non delentur peccata) credebant quòd charitas ſemel habita non poſſit amitti, & per conſequens poenitẽtia, ſi ſit vera, nunquam per peccatũ tollatur, vt ſic ſit neceſſe eam iterari. Sed hoc improbatum eſt in 2. parte, vbi oſtenſum eſt, quòd charitas ſemel habita propter libertatem arbitrij poteſt amitti, & per conſequens poſt veram poenitentiam poteſt aliquis peccare mortaliter. Secundò, ex eo quod errabãt circa æſtimationem grauitatis peccati: putabãt
E enim adeò graue eſſe peccatum, quod aliquis committit poſt veniam impetratam, quòd non ſit poſſibile ipſum remitti. In quo quidem errabant, & ex parte peccati (quod etiam poſt remiſſionem conſecutam, poteſt eſſe & grauius, & leuius, quàm fuerit primum peccatum remiſſum) & multo magis cõtra infinitatem diuinæ miſericordiæ quæ ſuperat omnem numerũ & magnitudinem

2. 2. q. 24. a. 11.

pec

peccatorũ, ſecundùm illud Pſal. 50. *Miſerere mei Deus ſecundùm magnam miſericordiam tuam: & ſecundùm multitudinem miſerationum tuarum dele iniquitatem meam.* Vnde reprobatur verbum Cain, dicentis Gen. 4. *Maior eſt iniquitas mea, quàm vt veniam merear.* Et ideo miſericordia Dei peccantibus, per poenitentiã veniam præbet abſque vllo termino: vnde dicitur 2. Paralipom. vlt. *Immenſa, & inueſtigabilis miſericordia promiſsionis tuæ ſuper malitiam hominum.* Vnde manifeſtum eſt, quòd poenitentia pluries eſt iterabilis.

Ad 1. ergo dicendum, quòd quia apud Iudæos erant ſecundùm legem quædam lauacra inſtituta, in quibus pluries ſe ab immunditiis purgabãt, credebant aliqui Iudæorum quòd etiam per lauacrum baptiſmi aliquis pluries purificari poſſet. Ad quod excludendum, Apoſtolus ſcribit ad Hebr. 6. *quòd impoſsibile eſt, eos qui ſemel ſunt illuminati*, ſcilicet per baptiſmum, *rurſum renouari ad pœnitẽtiam*, ſcilicet per baptiſmum, qui *eſt lauacrum regenerationis & renouationis Spiritus ſancti*, vt dicitur ad Tit. 3. Et rationem aſſignat ex hoc, quòd per baptiſmum homo Chriſto commoritur, vnde ſubdit, *Rurſus crucifigentes ſibimetipſis filium Dei.*

Ad 2. dicendum, quòd Ambroſius loquitur de poenitentia ſolenni, quæ in Eccleſia non iteratur, vt infrà dicetur.

In li. de vera & falſa pœnit. ca. 5. t. 4.

Ad 3. dicendum, quòd ſicut Auguſt. dicit in libro de Poenitentia, *multos cæcos, & in diuerſo tempore Dominus illuminauit, & multos debiles confirmauit, oſtendens in diuerſis illis eidem ſæpe peccata dimitti: vt quem priùs ſanauit leproſum, alio tempore illuminet cæcum.* Ideo enim tot ſanauit cæcos, claudos, & aridos, ne deſperet de ſe peccator. Ideo non ſcribitur, aliquem niſi ſemel ſanaſſe, vt quilibet timeat iungi peccato: medicum ſe vocat, & non ſanis, ſed malè habentibus opportunum. Sed qualis hic medicus, qui malum iteratũ neſciret curare? medicorum eſt, centies infirmum centies curare: qui cæteris minor eſſet ſi aliis poſſibilia ignoraret.

Ad 4. dicendum, quòd poenitere, eſt anteacta peccata deflere, & flenda non committere: ſcilicet, ſimul dum flet, vel actu, vel propoſito. Ille enim eſt irriſor, & non poenitens, qui ſimul dum poenitet agit quod poenitet, vel proponit iterum ſe facturum quod geſsit, vel etiam actualiter peccat eodem vel alio genere peccati.

Quòd autem aliquis poſtea peccat, vel actu, vel propoſito, non excludit quin prima poenitentia vera fuerit: nunquam enim veritas prioris actus excluditur per actum contrarium ſubſequentem. Sicut enim verè currit qui poſtea ſedet: ita verè poenituit, qui poſtea peccat.

A Ad 5. dicendum, quòd Baptiſmus habet virtutem ex paſsione Chriſti, ſicut quædam ſpiritualis generatio cum ſpirituali morte præcedentis vitæ. Statutum autem eſt hominibus ſemel mori, & ſemel naſci. Et ideo ſemel tantùm debet homo baptizari. Sed poenitẽtia habet virtutem ex paſsione Chriſti, ſicut ſpiritualis medicatio, quæ frequenter iterari poteſt.

In li. de vera & falſa pœn. c. 5. non longè à principio, to. 4.

Ad 6. dicendum, quòd ſecundùm Aug. lib. de Poenitentia, conſtat Deo multùm diſplicere peccata, qui *ſemper præſtò eſt ea deſtruere, ne ſoluatur quod creauit, nec corrumpatur quod*
B *amauit*, ſcilicet per deſperationem.

COMMENTARIVS.

QVAMVIS *D. Thom. quæſtionem hanc moueat de ſacramento, communis tamen etiam eſt virtuti Pœnitentiæ: & locum habuit in ſtatu legis veteris, & naturæ. Poteſt autem intelligi, vt ſuprà dixi, de iteratione Pœnitentiæ circa idem peccatum, vel circa diuerſa peccata, vt quando homo iterum incidit in peccatum, poſtquam alterius pœnitentiam egit. D. Tho. igitur hunc tantùm poſteriorem ſenſum intendit: & ita definit contra hæreticos Nouatianos, & alios, pœnitentiam*
C *toties poſſe vtiliter, & debere iterari, quoties peccatum iterum commiſſum fuerit, ſiue in eâdem, ſiue in quauis alia ſpecie peccati, etiam grauiſſima. Quam fidei veritatem optimè D. Tho. confirmat ex Scripturæ teſtimoniis & ex infinita Dei miſericordia. Et in ſolutionib. argumentorum clariſſimè diſſoluit omnia, quæ in contrarium obiici poſſunt. Inter quæ ſolùm habet difficultatem locus ad Heb. 6 quem infra in diſputatione de hac re ex profeſſo tractabimus, cum aliis ſimilibus qui ad eandem quæſtionem pertinent.*

De alio verò ſenſu quæſtionis meritò hic D. Tho. nihil dicit, quia ex præcedentibus articulis definitus eſt. Diſtinguendum enim eſt verbum illud, debeat, *in titulo articuli poſitum. Nam poteſt dicere, aut ſolam poteſtatem, aut etiam neceſſitatem & obligationem: priori modo certum eſt ex dictis, Pœnitentiam poſſe iterari circa eadem peccata, & infrà o-*
D *ſtendemus, Peccatum ſemel ritè confeſſum poſſe eſſe materiam iteratæ confeſſionis, & ſacramenti. Poſteriori autem ſenſu clarum eſt, etiam poſt ſemel actam pœnitentiam perfectã alicuius peccati non eſſe neceſſarium, ſeu præceptum, illam iterare, neque in ſacramento, neque extra illud. Quæ omnia infrà ſuis locis ex profeſſo probabimus.*

Obſeruandum tandem eſt circa literam huius articuli, in fine, D. Th. referre quædam verba ex c. vlt. lib. 2. Paralip. quæ ibi non reperiuntur, neque in aliquo libro canonico. Sumpta verò ſunt ex Oratione Manaſſæ, quæ extra canonem librorum ſacrorum ponitur. Solebat autem poni ad finem librorum Paralip. & ideo D. Thom. illo modo ipſam allegat, & quamuis canonica non ſit, eſt ſine dubio optima, &
E *verba quæ D. Th. ex ea ſumpſit ſunt ad rem præſentem valdè accommodata.*

QVÆSTIO LXXXV.

De ſacramento Pœnitentiæ, ſecundùm quòd eſt virtus, in ſex articulos diuiſa.

DEINDE conſiderãdum eſt de poenitentia ſecundùm quòd eſt virtus. Et circa hoc quæruntur ſex.

Primò, Vtrùm pœnitentia ſit virtus.
Secundò, Vtrùm ſit virtus ſpecialis.
Tertiò, Sub qua ſpecie virtus contineatur.
Quartò, de ſubiecto eius.
Quintò, de cauſa ipſius.
Sextò, De ordine eius ad alias virtutes.

ARTICVLVS I.

Vtrùm Pœnitentia ſit virtus.

4.di.24 q.1.a.1.q.2.& ar 3. q 1. cor. & ad 2.q 2.& 4.

AD primum ſic proceditur: Videtur quòd Pœnitentia non ſit virtus. Pœnitentia enim eſt quoddam ſacramentum aliis ſacramentis connumeratum: vt ex ſuprà dictis patet. Sed nullum aliud ſacramentorum eſt virtus. Ergo neque pœnitentia eſt virtus.

q.præc.ar.1.& q.1.65 ar.1.li. 4.c.vlt.to.5.

Præterea, Secundùm Philoſoph. 4. Ethic. verecundia non eſt virtus: tum quia eſt paſſio habens corporalem immutationem, tum etiam, quia non eſt diſpoſitio perfecti, cùm ſit de turpi facto, quod non habet locum in homine virtuoſo. Sed ſimiliter Pœnitentia eſt quædam paſſio habens corporalem immutationem, ſcilicet ploratum (ſicut Greg. dicit, quòd pœnitere eſt peccata præterita plangere) eſt etiam de turpibus factis, ſcilicet, de peccatis, quę non habent locũ in homine virtuoſo. Ergo Pœnitẽtia nõ eſt virtus.

Hom.34.in Euang poſt medium & in regiſt.lib.9.c.39 nõ longè à fine.

Præterea, Secundùm Philoſoph. 4. Ethic. nullus eſt ſtultus eorum qui ſunt ſecundùm virtutem. Sed ſtultum videtur dolere de cõmiſſo præterito, quod non poteſt non eſſe, quod tamen pertinet ad Poenitẽtiam. Ergo Poenitentia non eſt virtus.

SED contra eſt, quòd præcepta legis dantur de actibus virtutum: quia legiſlator intendit ciues facere virtuoſos: vt dicitur 2. Ethicor. Sed præceptum diuinæ legis eſt de Poenitentia, ſecundùm illud Matth. 4. *Pœnitentiam agite*, &c. Ergo Poenitentia eſt virtus.

Lib. 2. c. 1. à med.10.5.

In iſto ar. ex arg. 2. & qu. præced q. præced.ar.9.

Reſpondeo, dicendum, quòd ſicut ex dictis patet, poenitere eſt de aliquo priùs à ſe facto dolere. Dictum eſt autem ſuprà, quòd dolor vel triſtitia dupliciter dicitur. Vno modo ſecundùm quòd eſt paſſio quædã appetitus ſenſitiui, & quantum ad hoc, Poenitentia non eſt virtus, ſed paſſio. Alio modo ſecundùm quòd conſiſtit in volũtate: & hoc modo eſt cum quadam electione. Quæ quidem ſi ſit recta, neceſſe eſt quòd ſit actus virtutis: dicitur enim 2. Ethicorum, quòd virtus eſt habitus electiuus ſecũdùm rationem rectam, vt aliquis doleat, de quo dolendum eſt, & eo modo, & fine, quo dolendum eſt. Quod quidem obſeruatur in Poenitentia, de qua nunc loquimur: nam poenitens aſſumit moderatum dolorem de peccatis præteritis, cum intentione remouendi ea. Vnde

Lib 2. c.2. & 6.to.5.

A manifeſtum eſt, quòd Poenitentia, de qua nunc loquimur, vel eſt virtus, vel actus virtutis.

Ad 1. ergo dicendum, quòd (ſicut dictum eſt) in ſacramento Poenitentiæ materialiter ſe habent actus humani: quod non contingit in Baptiſmo, vel Confirmatione. Et ideo cùm virtus ſit principium alicuius actus, potiùs Poenitentia eſt virtus, vel cum virtute, quàm Baptiſmus, ſeu Confirmatio.

q.præced.ar.1. 2 3.

Ad 2. dicẽdum, quòd Poenitentia ſecundùm quòd eſt paſſio, nõ eſt virtus: vt dictum eſt: ſic autem habet corporalem tranſmutationem B adiunctam. Eſt tamen virtus ſecundùm quòd habet ex parte volũtatis electionem rectam. Quod tamen magis poteſt dici de Poenitentia, quàm de verecundia: nam verecundia reſpicit turpe factum, vt præſens, pro quo timet confundi: Poenitentia verò, vt præteritum. Eſt autem contra perfectionem virtutis, quòd aliquis in præſenti habeat turpe factum, de quo oporteat eum verecundari: non eſt autem contra perfectionem virtutis, quòd aliquis priùs commiſerit turpia facta, de quibus oporteat eum C poenitere, cùm ex vitioſo fiat aliquis virtuoſus.

In corp. art.

Ad 3. dicendum, quòd dolere de eo quod priùs factum eſt, cum intentione conandi ad hoc, quòd factum non fuerit, eſſet ſtultum. Hoc autem non intendit poenitens, ſed dolor eius eſt diſplicentia, ſeu reprobatio facti præteriti, cum intentione remouẽdi ſequelam ipſius: ſcilicet offenſam Dei, & reatum poenæ. Et hoc non eſt ſtultum.

COMMENTARIVS.

D

RESPONDET *Diuus Thomas Pœnitentiam aut eſſe virtutem, aut actum virtutis: virtus enim ſimpliciter dicta habitum ſignificat, & ideo habitualis pœnitentia virtus erit; exercitium autem eius erit actus virtutis. Adhibet verò D. Thomas limitationem, dicens,* Pœnitentia de qua nunc loquimur, *&c. quia poteſt etiã eſſe aliqua pœnitentia, quæ non ſit virtus; tamen nunc loquimur de Pœnitentia, quæ fit ſecundùm rectam rationem, & illam dicimus eſſe virtutem. Vnde duo in præſenti reſolutione continentur, vnum eſt, poſſe dari aliquam pœnitentiam in obiecto, & circunſtantiis, conformem rectæ rationi: ſecundum eſt, ad hoc conſequens, talem pœnitentiam eſſe virtutem. Cætera in ſequentibus diſputationibus exponentur.*

E

DISPVTATIO II.

De obiecto virtutis pœnitentiæ.

QVAMVIS in diſputatione præcedente locuti fuerimus de virtute Pœnitentiæ, vt differens eſt ad actum, vel habitum: hîc iam agimus de propria virtute, ſeu de habitu ipſo, cui nomẽ virtutis ſimpliciter attribuitur. Quia verò habitus & potentia ab obiecto, mediis actibus, ſpeciem ſumit: ideo ad explican

plicandam naturam & eſſentiam huius virtutis, primò tractãdum eſt de obiecto, deinde de actibus eius, poſtea de habitu, ac denique de cauſis & effectibus illius. In obiecto autem diſtingui ſolet materiale, & formale: quæ à nobis ſigillatim explicanda ſunt.

SECTIO I.

Quod ſit materiale obiectum virtutis pœnitentiæ.

1. *Duplex acceptio pœnitentiæ virtutis.*

POENITENTIA virtus duobus modis accipi poteſt; Primo, generatim, vt dicit principium eliciens quamcunque honeſtam deteſtationem peccati per modum habitus inclinantis ad illam: quo modo, vt inferius videbimus, pœnitentia non dicit vnam ſolam virtutem, ſed varias complectitur, iuxta multiplicem rationem deteſtandi peccatum. Alio modo pœnitentia virtus quaſi per antonomaſiam appellatur ſpecialis quædam virtus, quæ ſub propria ratione deteſtatur peccatum, vt Deo iniurioſum. Et hoc poſteriori modo hîc præcipuè agimus de hac virtute: attingemus verò ſemper ea, quæ neceſſaria fuerint ad priorem ſignificationem explicandam.

2. *Alia nominis diuiſio notãda.*

Rurſus ipſamet virtus Pœnitentiæ duobus modis ſpectari poteſt. Primo quatenus exercet hoc munus deteſtandi peccatum commiſſum, & dolendi de illo, ac deſtruẽdi illud præcisè in his actibus ſiſtendo. Secundo modo tractare poſſumus de hac virtute adæquatè ſecundùm completam rationem ſuam, & ſecundùm omnes actus, quos exercere valet: nam, vt ſuprà dixi, hæc vox, *Pœnitentia*, ſolùm ſignificat in rigore retractationem præteriti facti. Vnde, ſi hæc virtus ſumatur, vt præcisè ſubſtat huic voci, & conceptui eius, ſolùm extenditur ad eos actus, qui reſpiciunt præteritum, ſeu peccatum commiſſum: fieri tamen poteſt vt eadem virtus, ſecundùm integram & adæquatam rationem ſuam, alia habeat officia, & ita vniuerſaliorem habeat materiam, quod à nobis videndum eſt. Vltimò verò obſeruari oportet, duplicem materiam poſſe aſſignari virtuti. Alteram, vt fugiendam vel vitandam, quo modo illicita delectatio poteſt dici materia caſtitatis: alteram, vt amplectendam & amandam, quo modo corporis puritas dicitur materia caſtitatis.

3. *Prima aſſertio.* *D. Thom.*

Dico ergo primò, Malum culpæ ſeu peccatum eſt materiale obiectum Pœnitentiæ, vt deſtruẽdum ſeu vitandum. Hæc eſt certa & communis veritas. Sumitur ex D. Thoma in hoc articulo, & in ſequenti, ad primum, & ex quæſt. præcedente, art. 2. Vbi dicit, actus peccatoris (vtique quatenus pœnitens eſt) eſſe proximam materiam ſacramenti Pœnitentiæ: materiam autem illorum actuum eſſe ipſa peccata, at verò tales actus ſunt pœnitentiæ actus. Idem in 4. d. 17. q. 2. art. 1. & 3. Sot. q. 1. art. 2. & alij Doctores cum Magiſtro tum ibi, tum d. 14. *Sotus.* *Magiſt.* Et loquendo in communi, & maximè de peccato mortali, ex res clara eſt dictis ſuprà de ſignificatione Pœnitentiæ: nam virtus Pœnitentiæ eſt principium retractationis prioris facti, ita vt retractatio ex obiecto honeſta ſit: huiuſmodi autem retractatio verſatur circa culpam commiſſam: ergo illa eſt materiale obiectum eius. Et ideo cùm Scriptura de Pœnitentia in hac proprietate loquitur, peccatoribus illam attribuit, vt Matth. 9. *Matth.* *Non veni vocare iuſtos, ſed peccatores ad pœnitentiam.* Et in Orat. Manaſſes (licèt in canone non recipiatur) dicitur, *Non poſuiſti pœnitentiam iuſtis, qui tibi non peccauerunt.* Vnde fit, huiuſmodi peccatum eſſe propriiſſimam & proximam materiam, circa quam verſatur

A Pœnitentia rigoroſè ſumpta, per ordinem ad actum, per eam vocem propriiſſimè indicatũ, qui eſt retractatio, & diſplicentia mali commiſſi: nam, vt ex ipſis terminis conſtat, huiuſmodi actus proximè verſatur circa ipſum malum priùs commiſſum, quod eſt peccatum.

Obiectio ſoluitur.

Dices, non proximè verſari circa illud, ſed circa deſtructionem eius, quam intendit. Reſpondetur primò, licèt hoc demus reſpectu illius intentionis, non tamen id procedere reſpectu diſplicentiæ vel triſtitiæ de tali peccato, qui etiam ſunt actus eliciti ab hac virtute. Vt autem aliquod obiectum dicatur eſſe proxima materia alicuius virtutis, ſatis eſt quòd per aliquem actum ſuum circa illud immediatè verſetur. Deinde dicitur, etiam reſpectu ipſius intentionis B peccatum vt deſtruendum, eſſe proximum obiectum illius actus; ſicut è conuerſo bonum vt obtinendum, dicitur eſſe proximum obiectum intentionis, ſeu ſpei, aut deſiderij. Neq; ibi ſunt propriè duo obiecta, ſed vnum cum reſpectu ad ſubiectum, cui obtinendum eſt, vel à quo expellendum. Dico autem, non eſſe duo reſpectu ipſiuſmet formalis inhæſionis, vel expulſionis, de qua obiectio procedebat, nam reſpectu ſubiecti, vel mediorum, alia ratio & conſideratio eſſe poteſt, quæ ad præſens nõ ſpectat.

SITNE CVLPA VENIALIS materia Pœnitentiæ.

C DE hac verò materia ſeu culpa qualis eſſe debeat, nonnulla breuiter expediri poſſunt. Primùm, an ſub hoc materiali obiecto comprehendatur peccatum veniale. 4. Et ratio dubij eſt, quia huiuſmodi peccatum non eſt vera offenſio Dei, ſed ſolùm quoddam malum morale. Dicendum verò eſt, Pœnitentiam latè ſumptam, prout comprehendit omnem habitum, qui honeſtè & ſecundum rectam rationem deteſtatur prius factum, expedi ad venialia; nam hæc meritò diſplicent, vel propter turpitudinem, quam in propria ſpecie habent, quomodo mendacium leue diſplicet ex virtute veritatis; vel quia impediunt feruorem charitatis, quo modo ad charitatem ſpectat dolore de omni peccato veniali. Addo præterea hoc peccatum comprehendi ſub obiecto adæquato, D propriæ & ſpecialis virtutis Pœnitentiæ, quia licèt non ſit tam propria offenſio Dei, ſicut mortale, re tamen vera eſt aliqualis iniuria tum quia aliquo modo pugnat cum voluntate, & lege Dei, tum etiam quia neque ordinatur, neque ordinari poteſt in Deũ, vt in vltimum finem, cùm tamen debitum ſit Deo, vt omnia referantur in ipſum; & ideo tale peccatum etiam retardat hominem ab ingreſſu beatitudinis. Comprehenditur ergo ſub obiecto materiali huius virtutis.

Quid de actu exteriori.

SECVNDÒ inquiri poteſt, an actus exterior peccati comprehendatur ſub hoc obiecto. 5. Et ratio E dubij eſt, quia in interiori actu non eſt intrinsecè aliqua formalis malitia, & ideò dicitur non addere malitiam actui exteriori 1. 2. q. 20. Reſpondetur, etiam hunc actum eſſe ſuo modo deteſtabilem per virtutem Pœnitentiæ: atque ita comprehendi ſub eius adæquato obiecto, quia ſimpliciter eſt actus moralis, & peccaminoſus nõ quidem omnino diſtinctus ab interiori ſub morali conſideratione, ſed vnum cum illo conſtituens, ſicut corpus cum anima conſtituit vnum hominem. Ex quo quidem fit vt actus exterior non ſit deteſtabilis per pœnitentiam, niſi ratione

ratione interioris,tamen vt illis coniunctus,ea ratione deteſtabilis eſt:quod ſufficit,vt ſub obiecto materiali Pœnitentiæ comprehendatur,ſicut corpus comprehenditur ſub obiecto charitatis proximi, vel potiùs ſicut imago comprehenditur ſub obiecto religionis, vel duliæ. Et poteſt declarari à ſimili: nam etiam in ipſo interiori actu poſſumus duo diſtinguere, ſcilicet materialem entitatem actus, & malitiam eius:ex quibus illa prior ſecundùm ſe bona eſt:vt tamen informatur poſteriori, eſt deteſtabilis. Et hoc ſatis eſt,vt non ſolùm malitia, ſed etiam ipſa entitas actus ſit proxima materia Pœnitentiæ: imò entitas ipſa videtur eſſe proprium obiectum materiale: malitia verò quaſi formale, modo infrà explicando. Quamuis ſola etiam malitia, quatenus abſtractè ſumpta poteſt propter ſeſe odio haberi, vel diſplicere, poſſit ſimul eſſe materiale obiectum: quia in his potentiis, præſertim ſpiritualibus, quando perueniתur ad ſimpliciſſima obiecta, ac per ſeſe talia, non repugnat idem eſſe ſimul quo, & quod, licèt in eis dentur etiam alia obiecta materialia, quæ per ſe non ſufficiunt,niſi vt coniuncta formalibus. Ad hunc ergo modum actus exterior, licèt per ſeſe, & abſque interiori non habeat vnde per Pœnitentiam diſpliceat,tamen vt informatus moraliter per actum interiorem, eſt vera materia Pœnitentiæ virtutis, ſicut etiam eſſe poteſt,& debet materia ſacramenti Pœnitentiæ,vt ſuo loco dicetur.

Solùm ergo eſt differentia inter actum interiorem,& exteriorem,quòd interior, eo quòd per ſe, & ſine informatione alterius actus humanus eſt, poteſt per ſe eſſe integra materia Pœnitētiæ:actus verò exterior,ſolùm vt interiori coniunctus,poteſt eſſe quaſi partialis materia Pœnitentiæ. Et quod de actibus dicimus, proportionaliter ſemper eſt de omiſſionibus moralibus intelligendum. Dices, Interdum diſplicet actus exterior ex obiecto prauus, etiãſi prauè factus non ſit, id eſt, licèt non fuerit coniunctus interiori actui malo,neque ab illo prodierit. v. g. meritò quis dolet,quòd comederit carnes die prohibito, etiamſi ex ignorantia inuincibili hoc fecerit, & eodem modo honeſtè quis dolet de nocturna pollutione. Reſpondetur,huiuſmodi diſplicentiam de tali facto ſeu paſſione non eſſe propriam Pœnitentiam, quia non eſt de actu humano,vt humanus eſt: Pœnitentia verò in propria ſignificatione reſpicit actum humanum, vt ſic. Tamen ſicut de aliis rebus, quæ non ſunt humanæ actiones,poteſt eſſe aliquando tædium vel diſplicentia, etiam ex amore alicuius boni honeſti,quòd tedium,latè loquendo,aliquando etiam vocatur Pœnitentia, vt ſuprà notaui; ita dicendum eſt de illa diſplicentia.

Quid de peccato nondum commiſſo.

TERTIÒ inquiri poteſt, an ſolum peccatum iam commiſſum poſſit eſſe obiectum huius virtutis, vel etiam peccatum, quod committi poteſt, & vitandum eſt. Ratio dubij oritur ex dictis de ſignificatione vocis *Pœnitentia.* Propriè enim ſignificat retractationem voluntatis, quæ ſolùm verſari poteſt circa voluntatem, vel opus iam commiſſum. Atque ita definire videntur Theologi, cùm de contritione tractant in 4. d. 17. Nihilominus diſtinctione vtendum eſt: nam ſi loquamur de virtute Pœnitentiæ ſolùm iuxta rigoroſam vocis ſignificationem,& ſecundùm actum proximũ, & cõceptum qui illi reſpõdet, ſic verſatur ſolùm circa mala iam cõmiſſa:quo ſenſu locuti ſunt Theologi de contritione. At ſi loquamur de Pœnitentia virtute ſecundùm totam adæquatã rationem eius,ſic dicendũ eſt,nõ ſolùm peccatum iam commiſſum,ſed peccatum ſimpliciter,ſeu peccatum quod cauendum eſt,comprehendi ſub obiecto huius virtutis. Quod oſtenditur ex officiis eiuſdẽ virtutis. Ad illam enim ſpectat, non ſolùm dolere de commiſſa offenſa Dei, ſed etiam odio habere illam, & proponere nunquam iterum committere.Hęc autem duo non reſpiciũt peccatum,vt commiſſum, ſed vel ſimpliciter,vel in ordine ad tempus futurum: igitur.

Maiorem,quoad priorẽ partem,ſumo ex D. Thoma circa illa verba Paul. 2. ad Cor. 7. *Triſtitia, quæ ſecundùm Deum eſt,Pœnitentiam in ſalutem ſtabilem operatur.* Dubitat enim quomodo triſtitia Pœnitentiam operetur,cùm pœnitentia nihil aliud ſit,quàm triſtitia quædam: & reſpondet, pœnitentiam non ſolùm includere actum triſtitiæ,ſed etiam alios actus,nimirum odium peccati,& ſecundùm vnum actum poſſe alium operari.Hinc Tridentinum ſæpe declarat Pœnitentiam per odium peccati. Ratio denique eſt, quia triſtitia, ſeu dolor de præſenti malo, oritur ex odio ipſius mali ſecundùm ſe:& ideo eiuſdem virtutis eſt, deteſtari illud malum, ſi ſit præſens, & odio habere illud. D.Thom.

Atque ſimili modo facilè probari poteſt altera pars illius maioris,quam etiam diſputatione ſequenti ex profeſſo tractaturi ſumus: eamque docet Tridentinum ſeſſ. 14. c. 4. dum ait, veram Penitentiam includere propoſitum non peccandi de cætero: nam eiuſdem rationis & honeſtatis eſt, vitare malum priùs quàm inſit,& abiicere illud,ſi iam adeſt.Minor autem propoſitio conſtat ex generalibus principiis doctrinæ moralis. Nam hoc differt inter triſtitiam, odium,& fugam, quòd triſtitia eſt de malo præſenti, vel quod vt tale apprehenditur: cuiuſmodi exiſtimatur malum commiſſum: ideo Pœnitentia prout exercet hoc munus, circa huiuſmodi peccatum verſatur. Odium verò reſpicit malum ſecundùm ſe,abſtrahendo à præſentia & abſentia.Deſiderium autem, quod in malis potiùs eſt fuga vel propoſitum cauendi illa, reſpicit malum abſens, quod futurum timetur: Ergo Pœnitentia, quatenus hæc duo munera exercet, habet pro obiecto materiali peccatum vel abſolutè ſumptum,vel vt futurum,ſeu imminens. 8. Triden.

Quid de peccatis alienis.

ATQVE hinc expeditur quartum dubium, an ſola peccata propria, vel etiam aliena ſub hoc obiecto comprehendantur. Communiter enim dici ſolet, Pœnitentiam ſolùm eſſe de peccatis propriis, vt patet ex D. Thom. & aliis in 4. d. 17. q. 2. artic. 2. quia aliàs virtus Pœnitentiæ in Chriſto eſſe potuiſſet: ille enim aliena peccata perfectiſſimè deteſtabatur. Nihilominus vtendũ eſt diſtinctione. Nam illud vulgare dictum intelligendum eſt de Pœnitentia ſtrictè ſumpta;ſecundùm rigoroſam vocis ſignificationem, atque de contritione propriè dicta. At verò virtus hæc,quam Pœnitẽtiam nominamus,vt eſt iuſtitia quædam ad Deum, etiam poteſt aliquo modo verſari circa peccata aliena, ſaltem per odium illorum,quia malum peccati,vbicunque ſit, eſt odio dignum ſecundùm rectam rationem, & ideo eadem virtus, quæ illud odio habet in proprio ſubiecto, etiam odit illud vbicunque ſit. Et declaratur à ſimili ex iuſtitia humana:nam homo ex inclinatione iuſtitiæ non ſolùm odio habet iniuriam, vt à ſe committendam, ſed ſimpliciter vbicumque illam intuetur, quia illa honeſtas in ſe eadẽ eſt. Itaque ſub hac conſideratione etiam huiuſmodi peccatum ſub hoc obiecto comprehenditur. 9. D. Thom.

10 Et ratio à priori eſt, quia honeſtas vniuſcuiuſque virtutis obiectiuè ſumpta,per ipſammet virtutẽ amabilis

bilis eſt, ſiue nudè conſideretur, ſiue in proprio, ſiue in alieno ſubiecto. Et ſic charitas amat honeſtatē, & dignitatem diuini amoris, vbicūque illi proponatur. Ergo pari ratione vnaquæq; virtus deteſtatur malum ſuę honeſtati contrariū, vbicunque illud proponatur: nam, vt ſtatim dicam, eiuſdem virtutis eſt, odiſſe malum, & diligere bonum: Ergo proportionali ratione Pœnitentia odio habet turpitudinem peccati, vbicunque illi proponatur non quidem per modum retractationis, nam hic affectus imbibit reſpectum ad proprium actum commiſſum, ſed per modum ſimplicis odij, & abominationis. Illa enim turpitudo, quæ diſplicet pœnitenti, vt ſic, in proprio actu, diſplicet etiam in alieno ex inclinatione eiuſdem virtutis; quia illa ratio, quæcunque illa ſit, poteſt eſſe adæquata alicui virtuti, quia in illo motiuo eadem formalis honeſtas reperitur: non eſt autem alia virtus magis accommodata ad quam pertineat. Adde etiam inter illos actus ſimplicis odij, vel meritò cenſeantur ab eadem inclinatione habituali procedere, vt infrà latiùs declarabimus. Obiectio autem, quæ inſinuabatur de anima Chriſti Domini, infrà iterum occurret, cùm agemus de ſubiecto huius virtutis. Nunc breuiter dicitur, Pœnitentiam in proprietate ſumptam, qua ſignificat virtutem, quæ retractat peccatum commiſſum, & quæ, quantum eſt in ſe, intendit deſtructionem eius, & ad illam diſponit operantem, non fuiſſe in Chriſto Domino. An verò eadem virtus ſecundùm ſubſtantiam in illo fuerit, poſtea dicemus.

Quid de habituali, & originali peccato.

11. QVINTO, hinc etiam facilè conſtat, quid dicendum ſit de peccato habituali: nam hæc virtus non ſolùm fugit committere actu peccatum, ſed etiam ſtatum peccati, atque adeò habituale peccatum. Vnde Diuus Thomas, hac quæſtione, articulo 2. ad 1. dicit, proprium munus huius virtutis eſſe, intendere deſtructionem peccati, vtique etiam, habitualis, quod manere dicitur quantum ad reatum & maculam: nam actuale peccatum ſtatim tranſit: & ideo neceſſe non eſt ampliùs illud deſtruere. Ratio verò eſt, quia ſicut actus & habitus virtutis conueniunt in eadem honeſtate virtutis & ideo eodē actu, & operamur actū virtutis, & diligimus ipſam virtutem: ita proportionali modo peccatum actuale & habituale conueniunt in eodem genere deformitatis: & ideo eiuſdem virtutis eſt vtrumque vitare.

12. Dices, Ergo etiam peccatum originale comprehenditur ſub hoc obiecto Pœnitentiæ, quia nihil aliud eſt quàm quoddam peccatum habituale. Conſequens autem repugnat communi doctrinæ Theologorum, vt Diui Thomæ quæſt. 84. art. 2. ad 3. & in 4. d. 17. q. 2. ar. 2. quæſtion. 2. D. Bonau. d. 16. art. 1. q. 1. Richard. ibi. art. 4. q. 1. ad 2. Ledeſ. in 4. p. 1. qu. 25. art. 2. dub. 3. Soto d. 14. q. 1. ar. 2. & d. 17. q. 2. ar. 2. qui in hoc æquiparat peccatum originale, & malum pœnæ: de quo ſtatim dicemus. Et ratio huius communis ſententiæ eſt, quia peccatum originale, neque eſt actio noſtra, neque in nobis ex peccato Adæ, & ita ſub neutro reſpectu videtur eſſe apta materia virtutis Pœnitentiæ. Quapropter reſponderi poſſet, negando paritatem rationis, quia peccatum originale non reſpicit proprium actum per quem ſit voluntarium: peccatum autem habituale, eſt homini voluntarium per proprium actum: & ideo magis poteſt pertinere ad Pœnitentiam. Quæ quidem reſponſio optimè procedit de Pœnitentia præcisè conſiderata, vt exercet actum contritionis, vel retractationis prioris facti. De qua videntur loqui Theologi citati Et multo

D. Tho. D. Bon. Richard. Ledeſm. Sotus.

A magis loquuntur de ſacramento Pœnitentiæ: nam peccatum originale nullo modo pertinet ad materiam illius ſacramenti.

At verò, ſi hanc virtutē conſideremus ſecundùm ſimplicem affectum iuſtitiæ ad Deum, etiam poteſt habere odio omnem ſtatum iniuſtitiæ, quacunque ratione contractum ſit. Et hoc modo non eſt inconueniens, obiectum eius ampliari etiam ad originale peccatum. Et confirmatur, quia charitas ex proprio motiuo diuino poteſt deteſtari peccatum originale, & ſtatum illius: ergo pari modo iuſtitia ad Deum poteſt deteſtari talem ſtatum iniuſtitiæ, & hac ratione odio habere tale peccatum. Eo vel maximè quòd illa voluntas Adæ, à qua noſtra culpa originem trahit, quodammodo noſtra reputatur, quatenus in illo eramus, & in illo peccauimus: Ergo poſſumus dolere, eo B quòd humanum genus in primo parente Deum offenderit. Ergo ſub ea ratione poteſt etiam peccatum originale per Pœnitentiam diſplicere. Atque ita ſentit apertè D. Thom. in 4. loco proximè citato. Imò ſignificat, potuiſſe Deum illum dolorem exigere, vt ſatisfactionem, vel diſpoſitionem neceſſariam ad remiſſionem peccati originalis: quod etiam ſentit Soto ibi, ſupponens illum actum eſſe poſſibilem: negās verò eſſe neceſſarium. Ac meritò, quia nullum latum eſt de eo præceptum, nec dari oportuit: quia ſicut vnius Adæ voluntate commiſſum eſt: ita vnius Chriſti voluntate pro illo ſatisfactum eſt: & ſicut generatione naturali contrahitur, ita etiam per regenerationem in Chriſto deletur. Quapropter addi C etiam poteſt, originale peccatum, etiam (rem ſpeculatiuè conſiderando) poſſit eſſe materia, ſeu obiectū alicuius odij vel diſplicentiæ pertinentis ad virtutem Pœnitentię, qui actus vtilis eſſe poteſt ad perficiendū affectum erga Deum, ſeu circa innocentiam, & iuſtitiam coram Deo, nihilominus, non eſſe materiam neceſſariam, neque practicè loquēdo, moraliter vtilem ad corrigendos & emendandos mores, qui ſunt proprij fines virtutis Pœnitentiæ. 13.

Aſſertio ſecunda de malo pœnæ.

DIco ſecundò; Non ſolùm malum culpæ, ſed etiam malum pœnæ comprehenditur ſub obiecto materiali huius virtutis, quamuis diuerſo modo. Duobus modis explico, & confirmo hanc concluſionem. Prior eſt, quia virtutes morales volūtatis reſpiciunt, vt materiam proximam, actus exteriores humanos, in quibus verſantur, vt hîc etiam notauit Diuus Thomas quæſt. 85. artic. 3. ad 1. loquens de iuſtitia, cui æquiparat Pœnitentiam: Iuſtitia enim cùm ſit in voluntate, immediatè elicit volitionem operandi iuſtè: operatur autem iuſtè per actus exteriores qui ſunt proximum materiale obiectum interioris actus. Ita ergo ſe gerit Pœnitentia virtus, dum vult interiores afflictiones & dolores, vt Deo pro peccatis ſatisfaciat: Ergo huiuſmodi afflictiones & dolores comprehenduntur ſub obiecto adæquato Pœnitentiæ: hæc autem ſunt quędam mala pœnę. Secunda ratio eſt, quia eiuſdem virtutis eſt, intendere finem, & eligere media apta ad finem illum, vt talis eſt: ſed virtus Pœnitentiæ intendit deſtruere peccatum, & reſarcire diuinam iniuriam, & ad hoc conſequendum vtitur aliquo malo pœnæ, quod aſſumit in vindictam delicti commiſſi: ergo illud malum ſpectat etiam ad obiectum talis virtutis. 14.

Ex quo intelligitur, quanta ſit diuerſitas inter malum culpæ, & pœnæ, prout in illis hæc virtus verſatur: nam malum culpæ reſpicitur ab hac virtute, vt deſtruendum: malum verò pœnæ potiùs vt amplectendum, quia eſt ſimpliciter bonum, & potens ad deſtruen- 15.

Diſcrimen inter mali culpæ & pœnæ.

deſtruendum malum culpæ. Vnde etiam intelligitur, non quodcunque malum pœnæ, ſed id quod honeſtum eſt, accommodatúmque ad illum finem, eſſe materiam huius virtutis. Rurſus etiam intelligitur, non ſolùm malum pœnæ, quod conſiſtit in actione humana, ſed etiam quod conſiſtit in paſſione, & quod prouenit etiam ab extrinſeca cauſa, eſſe accommodatã materiam, & comprehendi ſub hoc obiecto: nam ægritudo, vel aliud ſimile malum, ſi ex affectu huius iuſtitiæ acceptetur, erit aptum medium ad ſatisfaciendum Deo, quod eſt munus huius virtutis. Denique colligitur ex dictis, non ſolùm actiones externas corporis, ſed etiam aliquas actiones internas voluntatis, poſſe ſub hoc obiecto comprehendi: nam voluntas, ſicut intellectus, eſt potentia reflexiua: vnde poteſt per vnum actum ſuum velle, ſeu imperare alium; atque hoc modo vnus actus voluntatis eſſe poteſt obiectum alterius: atque ita ex effectu pœnitentiæ, vel voluntate deſtruendi peccatum, poteſt eadem voluntas in ſemetipſa excitare dolorem, & triſtitiam de peccato commiſſo, quæ triſtitia eſt quoddam malum pœnę contentum ſub obiecto vel materia, circa quam verſari poteſt virtus Pœnitentiæ.

16 *Interrogationi ſatisfit.* Dices, Illa triſtitia eſt actus elicitus ab ipſa virtute Pœnitentiæ, quomodo ergo contineri poteſt ſub obiecto materiali illius? Reſpondetur primò, fieri poſſe vt illa triſtitia non ſit elicita à virtute Pœnitentiæ, ſed charitatis, vt apertè docet Diuus Thom. art. ſeq. ad 1. Deinde, quamuis concedamus, illam triſtitiam poſſe elici à virtute Pœnitentiæ, quod infrà videbimus: nihilominus fieri poteſt, vt actus vnius virtutis voluntatis ſit obiectum alterius actus eiuſdem virtutis, quatenus voluntas per vnum actum poteſt velle alium, & hoc modo ſecundùm diuerſos reſpectus poteſt actus vnius virtutis contineri ſub eius adæquato obiecto materiali.

17 *Alia obiectio ſoluitur.* *D. Tho.* Contra hanc verò aſſertionem obiici poteſt communis modus loquendi Theologorum, vt videre licet in Diuo Thoma in 4. d. 17. quæſt. 2. artic. 2. quęſt. 1. & aliis, ibi, qui dicunt, Pœnitentiam veram non eſſe de malo pœnæ, ſed culpæ. Dicendum verò eſt, illos eſſe locutos in omni rigore & proprietate de Pœnitentia, quantum ad actum retractandi, & quantum ad illud malum, quod deſtruere intendit: tum quia pœna magis conſiſtit in paſſione, quàm in actione: retractatio autem eſt de propria actione: & ſi interdum eſt de paſſione, eſt in quantum in aliqua noſtra actione fundatur, tum etiam quia malum pœnæ non eſt ſimpliciter malum, nec per ſe eſt offenſio Dei: & ideo ex ſe non eſt materia deteſtabilis, vt ſic dicam, per virtutem, niſi ſub aliqua ſpeciali ratione actus honeſtetur.

SECTIO II.

Vtrùm bonum opus, & Deus ipſe, cadant ſub obiectum virtutis pœnitentiæ.

1. *Aſſert. 1.* SVPPOSITA diſtinctione data in principio ſectionis præcedentis, dicendum eſt primò, conſiderando adæquatam rationem, & naturam huius virtutis, non tantùm comprehendere ſub obiecto ſuo malum, id eſt peccatum, ſed etiam bonum opus. Ad probandam hanc aſſertionem ſumimus aliud principium communiter receptum, ſcilicet, eiuſdem virtutis officium eſſe, malum fugere, & contrarium bonum proſequi Hoc in ſpecie de Pœnitentia aſſeruerunt *Alex.* *Durand.* Alex. 2. par. q. 175. & 3. par. q. 76. mem. 2. & 3. Duran. 4. d. 14. q. 1. n. 7.

A Caiet. hac q. 85. ar. 2. & ſumitur ex Diuo Th. ibi. ad 1. *Caiet.* quatenus dicit, eiuſdem charitatis eſſe velle bonum Dei, & odio habere peccatum, quatenus illi bono cõtrarium eſt. Idem apertiùs ſentit D. Th. 1. 2. q. 113. ar. 5. *D. Tho.* ad 1. Ex quo ſumitur generalis regula cõmunis omnibus virtutibus, ſcilicet vnamquãq; habere odio malum ſibi contrarium: & è cõuerſo, omnem virtutem, quæ odio habet aliquod malum, multò magis deligere contrarium bonum. Quod principium ſupponunt in hac materia Soto in 4. d. 14. q. 2. art. 2. Cano. in relect. de Pœnitentia. *Sot.* *Cano.* Et fundari poteſt in D. Th. 2. 2. q. 79. vbi duas dicit eſſe partes iuſtitię, ſcilicet declinare *D. Tho.* à malo, & facere bonum, quas dicit inueniri non tantùm in iuſtitia particulari, ſed etiam in vniuerſali, & generaliter ſumpta, id eſt, in omni virtute. Cùm ergo B pœnitentia ſit quædam virtus, & quædam iuſtitia, ad eam ſpectabit, non tantùm declinare à malo, id eſt, peccato, ſed etiam facere bonum, ſeu id velle. Et ratio eſt clara, quia malum, cùm ſit priuatio boni, non habetur odio, niſi ratione boni: Ergo omnis virtus, quæ odit aliquod malum, ideo eſt, quia inclinat ad aliquod bonum. Et confirmatur à ſimili de humana iuſtitia, quæ non tantùm odit iniuriam, ſed etiam amat, & facit quod iuſtum eſt: Ergo idem erit in ea iuſtitia, quæ in nobis eſſe poteſt reſpectu Dei, quæ eſt ipſa Pœnitentia. Confirmatur naturali exemplo, quia omnis facultas, inclinatio, & actio principaliùs eſt, & priùs ordinatur ad terminum ad quem, quàm ad receſſum à termino à quo: in virtutibus autem, malum ſe habet vt terminus, à quo voluntas recedit, ſeu ſe- C paratur: bonum autem vt terminus ad quem tendit: Ergo, &c.

Ex hoc autem principio ſic probato apertè concluditur aſſertio poſita: quia obiectum materiale virtutis eſt res illa, ad quam virtus tendit, ſeu in qua verſatur: virtus autem Pœnitentiæ non tantùm verſatur circa malum, fugiendo illud, ſed etiam tendit in bonum, inclinãdo in illud; Ergo illud cõtinetur & clauditur ſub obiecto eius virtutis. 2. Quòd ſi inquiras, quodnam ſit illud bonum: Reſpondetur, tam latè patere, & tam eſſe vniuerſale, ſicut malum culpæ illi oppoſitum, quod Pœnitentia odio habet: hoc enim pari modo ſequitur ex principio poſito. Quomodo autem poſſit hæc virtus tam generalem materiam D habere, poſtea declarabo, tractando de formali obiecto eius. Eſt autem in hac aſſertione, quod in cæteris annotauimus, cõſiderandum, eam procedere de Pœnitentia ſecundùm adæquatam rationem eius, & conſiderando in illa omnia munera, quæ exercere poteſt. Quanquam præciſè conſiderando in illa rationem deteſtationis, materia eius ſit malum, & non bonum: quo modo frequenter Theologi loquuntur. Sicut reſpectu miſericordiæ, miſeria proximi, vt expellenda, eſt materia eius; beneficentia tamen, qua ſubuenitur proximo, vt à miſeria exeat, & multo magis qua præuenitur, ne in miſeriam incidat, eſt etiam materia miſericordiæ. Ita ergo virtus Pœnitentiæ, & habet pro materia peccatum vt deſtruendum, & bonum illud, quod confert, vel ad illud peccatum ex- E pellendum, vel ad ipſum vitandum, & præueniendum, ne committatur in ordine ad diuerſos actus ſuos, quos infrà magis explicaturi ſumus.

Pœnitentiam aliquo modo Deum attingere.

SECVNDO dicendum eſt, quamuis directè & proximè materiale obiectum huius virtutis cõtineatur in quibuſdam actionibus & paſſionibus humanis, & rebus creatis, indirectè tamen & quaſi in obliquo 3. *Aſſert. 2.*

obliquo cõprehendere Deum ſub obiecto ſuo. Declaratur. Nam inter virtutes morales, quædam ſunt, quæ dicuntur tendere ad alterũ, vt iuſtitia, quæ ſeruat ius & æqualitatem alterius: vnde duplex cenſetur habere obiectum: vnum eſt actio ipſa, qua facit æqualitatem: aliud, perſona illa, cui reddit æquale, ſeu ius ſuum. Primum eſt obiectum proximum, quia eſt id, quod proximè, immediatè, ac directè volũtas vult. Secundum autem eſt quaſi indirectum obiectum, quia ad illud aliquo modo prius obiectũ terminatur. Verum quidem eſt, D.Thom. in hac quæſt. 85. art. 3. ad 1. inſinuare, in huiuſmodi virtutibus perſonam illam, ad quam ordinatur, ſeu dirigitur actus virtutis: non eſſe propriè obiectum, vel materiam talis virtutis: ſed intelligẽdus eſt, de materia directa, & proxima, quæ intelligi ſolet nomine materiæ ſimpliciter dictæ: negari tamen non poteſt, quin illa perſona, ad quã dicitur eſſe virtus, pertineat aliquo modo ad obiectum eius: tũ quia modo aliquo cadit ſub illam voluntatem, per quam homo vult circa illam, vel ad illam operari: tum etiam quia illa eſt aliquo modo terminus propenſionis talis virtutis. Vnde Theologi ſolent materiam proximam vocare obiectum, quod vult voluntas, & ab ea amatur; ipſam autem perſonam obiectum cui: quo modo religionis obiectum proximum eſt cultus Dei: remotum verò & obliquum, Deus.

4. Ex hac verò declaratione manifeſta eſt concluſio, quia munus huius virtutis eſt, eſſe quandam iuſtitiã. eſt ergo ad alterum, & non niſi ad Deum, tum quia in hoc diſtinguitur à iuſtitia humana, tũ etiam quia eius opus eſt, ſatisfacere Deo, prout poteſt, & ita quantum in ipſa eſt, reſarcire & deſtruere iniuriam Dei: vel, quod perinde eſt, reddere ius ſuum Deo. Complectitur ergo dicto modo ipſum Deum ſub obiecto ſuo. Neque hîc occurrit aliqua difficultas præter inferiùs tractandas.

SECTIO III.

An hæc virtus habeat proprium obiectum formale, & quod illud ſit.

1. OBIECTVM formale in vnaquaque virtute eſt proximum & intrinſecum motiuum eius, vt nunc ſuppono ex 1. 2. quæſt. 1. artic. 3. & propriùs quæſt. 18. per totam, quia huiuſmodi motiuum eſt proprius & intrinſecus finis virtutis, & finis eſt, qui in moralibus dat ſpeciem. *Ratio dubitandi.* Hinc oritur ratio dubitandi, quia mõtiuum ad deteſtandum peccatum multiplex eſſe poteſt, interdum quidem honeſtum, aliquando indifferens, vt cùm quis triſtatur de peccato ob infamiam vel pœnã temporalem: imò quandoque eſſe poteſt turpe, vt ſi diſpliceat vnum peccatũ, quia impediuit aliud delectabilius, vel vtilius. Quòd ſi dicas, hîc agi de motiuo honeſto intrinſeco, ac per ſe: nam ea quæ ſunt per accidens, non cadunt ſub ſcientiam: & quia agimus de vera & propria Pœnitentia, quæ non eſt niſi honeſta, vt in principio totius materię ſuppoſuimus: adhuc vrget difficultas, quia etiam motiuum honeſtum ad deteſtãdum peccatum poteſt eſſe multiplex pro varietate virtutum, & diuerſitate rationum, quibus poteſt peccatum exiſtimari contrarium bono. *1. Opinio.* Propter quam difficultatem nonnulli Theologi dixerunt, nullam eſſe peculiarem rationem deteſtandi peccatum, quæ proprium & quaſi ſpecificum obiectum Pœnitentiæ conſtituat, ſed huiuſmodi rationem communem eſſe omnibus virtutibus & ex parte ſingulis conuenire. Ita refert *D.Thom.* D. Thom. 4. d. 14. q. art. 2. quæſt. 3. Tenet Mai. ibi q. 3. inclinat Scot. ibi q. 1. & alios referam infrà diſp. 7. Alij verò Theologi admittentes hãc rationem ſpecialem, obſcurè illam explicant, Bonau. & Palud. ibi, Alenſ. 4. p. q. 12. mem. 1. art. 1. §. 2. *Mai. Scotus. Bonauent. Palud. Alenſ.*

2. *Aſſert. 1.* Breuiter, ſuppoſita diſtinctione de pœnitentia, ſpecialiter vel generaliter ſumpta, dicendum eſt, pœnitentiam ſumptam generaliter, non habere vnam definitam, & ſpecificã rationem formalem obiecti, ſed generaliter & confuſè reſpondere illi motiuum honeſtum ad deteſtandum peccatum, ſub quo varia continentur. Probatur ratione dubitandi ſuprà poſita: & quia obiectum debet eſſe proportionatum virtuti ſeu facultati, cui aſſignatur. Pœnitentia autẽ illo modo ſumpta non eſt vna diffinita virtus, ſed plures ſub illa confuſa ratione complectitur: ergo idem eſt de obiecto. Vnde fit, loquendo in communi, duplicem eſſe rationem honeſtam deteſtãdi peccatum, vnam particularem & propriam alicui virtuti, vt eſt in Intemperantia oppoſitio quam habet ad honeſtatem Temperantiæ, &c. aliam generalem & communem omnibus peccatis, vt quòd auertant à Deo. Quando ratio eſt prioris generis, pertinet ad illam peculiarem virtutem, cui opponitur tale peccatum, ex illo generali principio ſuprà poſito, eiuſdem virtutis eſſe fugere malum, cuius eſt proſequi & amplecti bonum. Et hac ratione optimè dixerunt multi Theologi, deteſtationem peccati, quę eſt propter ſpecificam malitiã eius, quæ dici ſolet malitia conuerſionis, elici à propria virtute illi viro contraria, vt patet ex Durando in 4. diſt. 1. 4 q. 2. & Ruard. articulo 4. contra Luther. non longè à principio. *Durand. Ruard.*

3. Aliud verò motiuum generale ſubdiſtingui poteſt; nam quoddam eſt generale per informationem, vt ſic dicam, ſcilicet, quia eſt malitia aliqua vel deformitas, in ſe quidem vna & quaſi ſpecifica, generaliter tamẽ afficiẽs omnia peccata, vt eſt v. g. auerſio ab vltimo fine, quę eſt in omnibus peccatis mortalibus, & hîc etiam numerari poteſt dignitas pœnæ. Et virtus, à qua elicitur actus deteſtationis ſub hoc motiuo poteſt eſſe vel charitas, vel ſpes, aut alia ſimilis virtus, quæ licèt in vna ſit ſpecie: cauſalitate autem, imperio, & materia eſt vniuerſalis, & aliquo modo generalis. Aliud verò motiuum generale eſſe poteſt per ſolam abſtractionẽ & præciſionem mentis, vt ſi quis deteſtatur peccatum, ſolùm quia turpe eſt, & contra rectam rationem: hoc enim motiuum includitur in omnibus peccatis, tanquam quædam generalis ratio, & confuſa, de qua difficile eſt ad explicandum, ad quam virtutem pertineat. Dicendum verò eſt, hunc actum pertinere ad illum habitũ, per quem homo redditur facilis ad exercẽdos actus circa bonũ honeſtum in communi, & quibus vult ſecundùm rectam rationem operari præciſè & abſtractè propter conformitatem ad illam. Nam hîc etiam cum proportione applicãdum eſt illud principium. Deteſtationẽ mali conſequi ex amore boni, & ideo in eodẽ principio ſeu habitu radicari. Quis verò ſit ille habitus, quanquã ad huius loci materiã admodum neceſſarium non ſit, tamen quia difficultatem habet, & ad multa vtile eſſe poteſt, neque habet certum aliquem locum in Theologia, ideo in fine huius ſectionis illud adiungemus.

Formale obiectum Pœnitentiæ exponitur.

4. *Aſſert. 2.* DICO ſecundò, loquendo de ſpeciali & propria Pœnitentia, motiuum ſpecificum eius, & proprium

prium eſt, diuinum ius, quatenus ex peculiari debito iuſtitiæ ſeruandum eſt; per quæ verba explicatur hoc obiectum in ordine ad hanc virtutem, ſecũdùm adęquatam rationem ſuam: ſi tamen velimus illud declarare reſpectu eiuſdem virtutis, vt exercet peculiare munus deteſtandi peccata commiſſa, ſic proprium motiuum erit, reſarcire diuinam iniuriam. In hac aſſertione neceſſariò cõuenire debent omnes Theologi, qui cum D. Thom. q. 85. artic. 2. docent, Pœnitẽtiam eſſe ſpecialem virtutem, quos infrà ſuo loco afferemus. Et magis ſumitur ex eodem D. Thom. ar. 3. dicente, virtutem Pœnitentiæ eſſe quandam iuſtitiam. Conſtat enim ex eodem D. Thom. 2. 2. q. 57. ius eſſe obiectum iuſtitiæ: Ergo ſeruata proportione, obiectum proprium determinatæ iuſtitiæ, eſſe debet determinatum ius; ergo cùm hæc virtus Pœnitentiæ ſit quædam iuſtitia ad Deum, obiectum eius erit ius diuinum. Et ad eundem modum intelligendum eſt quod D. Thom. ibidem ad 2. & in 4. d. 14. q. 1. a. 1. quæſtiunc. 3. & Palud. ibid. q. 2. Soto, & Cano ſuprà, & paſſim Thomiſtæ dicunt, peccatum vt deſtruendum, vt expiabile, vel vt compenſabile, eſſe obiectum formale Pœnitentiæ. Loquũtur enim primò de Pœnitentia ſecundùm præciſam conſiderationem, & habitudinem ad peccatum præteritum, quam vox *Pœnitentia* in rigoroſa ſignificatione includit. Deinde exponendi ſunt de expiatione peccati, quam ratio iniuriæ ex proprio debito & ratione requirit, quę meliùs explicatur illa voce *recompenſationis*. Iniuria enim, quantum eſt ex ſe, non tollitur niſi per ſatisfactionem vel propriam vel qualem exhibere poteſt is qui iniuriam intulit, ſicut inæqualitas non tollitur niſi per æqualitatem. Dico autem, *quantum eſt ex ſe*, quia poteſt is, qui paſſus eſt iniuriam, eam merè liberaliter condonare, nihil ab offenſore exigendo: ſed hoc extrinſecum eſt præter rei debitum. Virtus ergo Pœnitentiæ inclinat ad deſtructionem peccati, faciendo quãtum eſt in poteſtate peccatoris cum auxilio Dei, vt poſtea dicam: & hoc modo intendit recompenſare, vel reſarcire iniuriam: nam aliàs, vt rectè Cano ſuprà notauit; intendere deſtructionem peccati, pertinere poſſet ad amorem concupiſcentiæ, atque etiam præciſè ad amorem amicitiæ diuinæ. Et hoc idem videntur voluiſſe Alenſ. & Bonauent. ſuprà, licèt obſcurè. Rectè ergo exponitur dicto modo obiectum formale huius virtutis. Eo vel maximè quòd nullus alius occurrit modus, quo poſſit commodè hoc obiectum explicari. Vnde ſuppoſitis quę diximus, poteſt à ſufficienti partium enumeratione prædicta ſententia concludi.

D. Tho.

D. Tho. Palud. Sot. Cano.

5. Obiectio. Dices, In peccato tantùm eſt malitia conuerſionis, quam deteſtatur vnaquæq; priuata virtus, vt dictum eſt cum Durando, & aliis; & malitia auerſionis ab vltimo fine, quam deteſtatur charitas, vt cum D. Thoma hîc art. 2. ad 1. affirmant Soto d. 14. q. art. 2. & Cano, relect. de Pœniten. concluſ. 2. & reatus etiam pœnæ, quem fugit timor, vel ſpes, vt ex eodem principio ſuprà poſito, quod eſt omnium fundamentum, colligitur, ſcilicet quia eiuſdem virtutis eſt fugere malum, cuius eſt diligere bonum oppoſitum: nulla ergo ſupereſt malitia quam ſecundùm propriam rationem deteſtetur Pœnitentia. Et confirmatur, nam ad obſeruanda ſingula præcepta non obligat iuſtitia, ſed vel proprię leges ſingularum virtutum, vel generalis lex Charitatis aut obedientię: ergo è conuerſo in peccato, quod eſt tranſgreſſio legis, non eſt peculiaris ratio iniuriæ, cuius deteſtatio ſub hac ſpeciali ratione ad propriam virtutem pœnitentiæ, vel iuſtitiæ pertineat.

D. Tho. Sotus. Cano.

6. Reſponſio. Reſpondetur, in omni peccato, quatenus eſt contra Deum, inueniri propriam quandam rationem iniuriæ altioris rationis, quàm ſit omnis iniuria humana, ſicut ius diuinum altius & excellentius eſt. Id quod confirmat modus loquendi Scripturæ, quæ frequenter vocat peccatum iniuriam & offenſionem Dei. Debet autem Scriptura propriè intelligi, cùm commodè poteſt. Et ideo ab homine exigit ſatisfactionem & conuerſionem in Deum, non vtcunque debitam ex lege ſolius Charitatis, ſed etiam ex iuſtitia. Ac propterea Chriſtus ex perfecta iuſtitia pro peccatis hominum ſatisfecit, vt omne illorum debitum pleniſſimè ſolueret. Denique declarari hoc poteſt quodã proportionali exemplo: debet enim ſubditus Principi tributum & honorem ex iuſtitia: multò ergo magis homo debet Deo recognitionem, & honorem vltimi finis, quem illi denegat dum peccat, imò quantum eſt in affectu peccatoris, priuat Deum dignitate vltimi finis, & alium conſtituit, ſi mortale peccatum ſit: Igitur infert Deo propriam & magnam iniuriam. Quocirca hæc ipſa malitia & ratio iniuriæ in auerſione a Deo includitur: vel potiùs hæc eſt propria ratio formalis illius malitiæ. In ea verò continetur oppoſitio ad Charitatẽ ex generali ratione illius virtutis, ſicut iniuria proximi etiam eſt contra charitatem proximi: non tamẽ hæc eſt proxima & formalis ratio illius malitię, ſed eſſe contra iuſtitiam. Atque hoc modo ſeruare vnumquodque præceptum ad aliã virtutem pertinens, ſub peculiari eius ratione, ſpectat ad aliam virtutem priuatã: nihilominus ratio generalis ſeruandi præcepta, vt ius ſuum Deo ſeruetur, ad hanc virtutem pertinet.

A

B

C

Quomodo Pœnitentia vindictam intendat.

SED ſupereſt difficultas, quia etiam pertinet ad Pœnitentiam, velle ſatisfacere pro pœna, & tamen ibi non interuenit motiuum illud reſarciendi diuinam iniuriam: nam hæc iam ſupponitur ablata. Propter hoc Scotus 4. d. 24. quæſtione 1. & 2. conſtituit, ad eliciendum hunc actum peculiarem, virtutem Pœnitentiæ, quam vocat iuſtitiam vindicatiuam ſpecialem, eique nullum alium actum tribuit; & ſignificat, præter hanc nullam aliam eſſe rationem ad ſpecialem virtutem Pœnitentiæ aſſignandam. Ego verò exiſtimo hunc actum eſſe eiuſdem virtutis, cuius eſt, velle reſarcire iniuriam Deo, atque ita eſſe actum propriæ virtutis pœnitentiæ, quamuis ſecundarium, Idque ſumo ex Auguſtino de Vera, & falſa pœnitentia cap. 8. vbi ait, *Pœnitentia eſt doloris vindicta puniens in ſe, quod dolet commiſiſſe.* Vbi non ſolùm dolorem, ſed etiam vindictam ex dolore dicit pertinere ad hanc virtutem, & cõſequenter ad formale motiuum eius. Et ſumitur etiam ex D. Thoma, quæſt. 85. artic. 1. ad 3. vbi ait, *Dolor pœnitentiæ eſt reprobatio prioris facti cum intentione expellendi ſequelam, ſcilicet offenſionem & reatum:* hoc autem vltimum non expellitur niſi per vindictam & Pœnitentiam. Idem ſentit in artic. 3. ad 3. Igitur hæc voluntas ſatisfaciendi pertinet ad virtutem pœnitentiæ. Neceſſe eſt ergo, vt per eam aliquo modo intendatur recompenſatio diuinæ iniuriæ integra, &, vt ita dicam, omni ex parte: nã punitio eius, qui iniuriam intulit, redundat in honorem & ampliorem ſatisfactionem eius qui iniuriã paſſus eſt. Nam ſi aliquis velit ſatisfacere pro pœna, ſolùm vt illam euitet, & fugiat, eſſe poterit actus ſpei, vel ad ſummum charitatis propriæ, non tamen ſpecialis virtutis Pœnitentiæ. Et ex humanis declarari poteſt: nam inter homines vindicare delictum, pertinet, vel ad iuſtitiam commutatiuam, vel quoad ſeruandam æqualitatem pœnæ ad culpam: vel quatenus iudex ex officio ad hoc tenetur: licèt poſſit pertinere ad legalem, vt reſpicit bonum commune, vel habere modum

7.

Scotus.

D

Auguſt.

D. Tho.

E

modum diſtributionis, in quantum ſit inter plures: A
ita reſpectu Dei, quòd homo vindicet in ſe iniuriam, quam Deo fecit, pertinet ad eam iuſtitiam, quæ eſſe poteſt hominis ad Deum, quæ aſſimilatur cõmutatiuæ in hoc, quòd ſeruat proportionem pœnæ ad culpam, & legalem æqualitatem inter illas. Hîc verò non habet locum ratio iuſtitiæ legalis, quia nullum eſſe poteſt altius magíſque commune bonum, quàm ſit diuinus honor, ſeu plena recompenſatio diuinæ iniuriæ. Quòd verò hîc actus ordinetur ad exemplũ, vel emendationem aliorum, eſt valde extrinſecum, magíſque pertinet ad munus ſuperioris, & gubernatoris, quàm ipſius priuati hominis de ſe ſumentis vindictam. Sic igitur conſtat, licèt primarium motiuum Pœnitentiæ ſit deſtructio culpæ, ſecũdariò verò etiã ad illam pertinere deſtruere omnem reatum pœnæ. Et vtrumq; adæquatè contineri ſub hoc motiuo plenè compenſandi diuinam iniuriam.

Cenſura prioris opinionis.

8. EX his igitur facile eſt, iudicium ferre de priori ſententia ſuperiùs relata, negante dari ſpeciale motiuum Pœnitentiæ, ſub quo vna virtus omnia peccata deteſtetur. Duobus enim modis poteſt id intelligi. Primus eſt, nullum eſſe motiuum, in ſe quidẽ vnicum, & ſpeciale, generale autem quaſi per informationem, ſub quo poſſit aliqua virtus vna, peccata omnia deteſtari quaſi vnico motu. Et hic ſenſus eſt planè falſus, & improbabilis, aliàs nunquam poſſet homo vnico ſimplici actu omnia peccata deteſtari: C & ita, moraliter loquendo, non poſſemus habere in vno momento vniuerſalem pœnitentiam omnium peccatorum: quod eſſe falſum experimento conſtat, & infrà latiùs tradetur. Sequela patet, quia non poſſet homo ſimul tam varios actus deteſtandi peccata, & ſub variis motiuis perfectè elicere. Vnde eadem experientia docet, quando homo ſimul deteſtatur omnia peccata, vno ſimplici motu ab illis auerti: & alicui rationi omnibus communi inniti. Tandem in ipſis peccatis conſtat reperiri aliquam conuenientiam; vel in ordine ad rectã rationem, cui opponuntur: vel in ordine ad Deum, à quo auertunt, & cuius legem tranſgrediuntur; vel in ordine ad pœnam, &c. Et ſecundùm quamcumque conuenientiam ex his D poteſt conſurgere ſufficiens ratio cõmunis omnibus peccatis, ad deteſtanda illa. Et hoc modo diximus ſuprà, virtutem charitatis, & ſpei, ſub propriis motiuis poſſe deteſtari omnia peccata.

9. Alter ſenſus eſſe poteſt, non dari motiuum ſpeciale in ſe, & generale dicto modo, quod ſpecialem virtutem requirat diſtinctam à charitate, ſpe, religione, & obedientia. Et hoc ſenſu, magis probabilis eſt illa ſententia: ſed nobis etiam videtur eſſe falſa, vt diximus, & diſtinctiùs concludemus infrà diſp. 7. Alter verò ſenſus excogitari poteſt, qui non eſt ab illis auctoribus intẽtus, ſcilicet, motiuum illud, quod præciſè inducit ad deteſtationem peccati, & intẽtionem deſtruendi illud, non eſſe ita proprium alicuius virtutis, vt non ſupponat aliud primariũ, in quo virtute E contineatur. Qui ſenſus rectè declaratus verus erit, iuxta ſecundam aſſertionem poſitam, & iuxta illud principium, quòd virtus, quæ eſt ad tollendum malum, vel reſarciendam iniuriam, per ſe primò eſt ad aliquod bonum proſequendum, ſicut in præſenti dicimus, ius diuinum, vt tuendum, ſeu illæſum ſeruandum, eſſe primarium obiectum huius virtutis.

SECTIO IIII.

Quæ virtus deteſtetur peccata vt rationi contraria.

IAM verò ſupereſt, vt, quod ſuprà promiſimus, explicemus; videlicet, cuiuſnam virtutis ſit deteſtari peccata omnia ſub illa præciſa ac generali ratione, quòd contra rationem ſunt. Et ratio difficultatis eſt, nam obiectum illud formale non eſt ſpecificum, ſed genericum, & ideo non videtur poſſe conſtituere definitam ſpeciem virtutis Nam ſi illam conſtituat, aut erit tẽperantia, aut iuſtitia, aut alia ſimilis: nulla autem huiuſmodi eſſe 1.
B poteſt. Vnde dici poſſet, illum actum ad nullam determinatam virtutem pertinere, ſed ab omnibus, & à qualibet ſeorſim elici poſſe, quia omnes verſantur circa aliquod honeſtum bonum, in quo communis ratio honeſti boni includitur, & ideo qualibet poteſt propter illam rationem etiã præciſè ſumptam, operari. Sicut ſpecies intelligibilis repræſentans ſpecificam naturam, poteſt eſſe principium ſufficiens ad cognoſcendam naturam genericam, vt ſic ſuppoſita virtute, & efficacia potentiæ ad præſcindendum. *Prima opinio.*

2. Verumtamen hæc reſponſio ſuſtineri non poteſt, quia conſtat ex Metaphyſica, rationes formales obiectorum, quæ in eſſe rei genericæ ſunt, reſpectu actuum mentis poſſe aſſumi vt ſpecificas in ratione obiectorum formalium, vt cõtemplatio hominis, vt ſic, indiuidua eſt, & ſingularis, etiamſi obiectum eius ſit natura vniuerſalis, & conceptus animalis, prout eſt formaliter in mente, ſpecificus eſt, & diuerſus in ſpecie à formali cõceptu hominis, vt ſic, quamuis ratio obiectiua eius generica ſit in re: idémq; proportionaliter inuenitur etiam in rationibus vniuerſalioribus, vel etiam in tranſcendentalibus. Idẽ ergo ſine vlla dubitatione inuenitur in actibus volũtatis; nam illa etiam eſt vniuerſalis potentia, quæ communes rationes præciſas, & abſtractas attingit: vnde illæ obiectiuè ſumptæ comparantur ad actus voluntatis vt ſpecificæ, etiamſi in eſſe rei ſint vel genericæ, vel cõmuniores. Sic igitur actus, quo voluntas amat bonum abſolutè, vel bonũ honeſtum, vt ſic, ſic eſt quidam actus ſpecificus, quia non poteſt eſſe in rerum natura, quin in aliqua vltima ſpecie cõſtitutus ſit. Ille autem actus diſtinctus eſt in ſpecie ab omnib. actib. virtutum particularium, vt Temperantiæ, Iuſtitiæ & ſimilium, quia nec poteſt eſſe eiuſdẽ ſpeciei cũ omnibus illis, cùm illi inter ſe ſpecie diſtinguantur: neque etiã poteſt eſſe eiuſdem ſpeciei cum aliquo illorum tantùm, cùm non ſit maior ratio de vno quàm de alio, ſed æqualis ſit diſtinctio in obiectis. Eſt ergo ille actus in quadã propria & determinata ſpecie vltima actus honeſti voluntatis, cuius obiectum formale, eſt ratio honeſtatis, vt ſic, quatenus ſumitur vt proprium & particulare motiuum, ſub qua conſideratione induit rationem ſpecifici obiecti formalis. Et idem eſt de alio actu, qui huic correſpõdet circa malum, ſeu peccatum, deteſtando illud ſub hac præciſa ratione, quia turpe eſt, & contrarium rationi: ſunt enim, vt dixi, hi actus inter ſe connexi, eadémque eſt vtriuſque ratio. Vnde obiter conſtat, non eſſe ſimile exemplum quod ſuprà adducebatur de ſpecie intelligibili, etiamſi gratis demus id quod aſſumitur: nam ſpecies intelligibilis cùm ſit quaſi ſemen obiecti, cuius vicem gerit, illi ſecundùm ſe commenſuratur, & ideo poteſt eſſe principium ad cognoſcendum illud, vel adæquatè, vel ſecundùm rationem aliquam communem, & quaſi partialem: habitus autem commenſuratur actibus à quibus generatur, & non tendit in

obiectum niſi ſub formali ratione obiectiua illorum.

3. *Dicta peccati deteſtatio ad particulares virtutes non ſpectat.*

Si ergo hic actus aliquem habitum in voluntate producit, talis habitus non poterit eſſe aliqua virtus particularis, ſeu quæ verſetur circa particularem rationẽ boni honeſti, vt Temperantia, Iuſtitia, &c. Sed erit ſpecialis quidam habitus bonus diſtinctus ab his omnibus. Quod facilè patet, tum quia actus generat habitum ſibi commenſuratum, tum etiam quia ratio facta de actu applicari poteſt ad habitum, ſcilicet, quòd nec poteſt eſſe eiuſdem ſpeciei cum omnibus virtutibus ſimul, cùm illa inter ſe diſtinguantur, nec poteſt eſſe eiuſdem ſpeciei cum vna potiùs, quàm cũ aliis. Denique quia ille actus non tendit in obiecta aliarum virtutum ſecundùm proprias rationes earum: Ergo non poteſt inducere habitus proprios talium virtutum. Vnde vlteriùs è conuerſo concluditur, huiuſmodi actum non elici ab habitibus aliarum virtutum, ſed ſi ab aliquo habitu elicitur, ſolùm eſt à proprio & ſpecifico habitu ſibi commenſurato. Primùm, quia talis actus ab illo tantùm habitu elicitur, qui per ſimiles actus introduci poteſt. Secundùm, quia talis actus nec poteſt elici ab omnibus virtutibus ſimul, cùm illę ſolùm operentur ſub propriis rationibus, & motiuis, quæ ſunt varia, & diſtinctiſſima: neque etiam elici poteſt ab aliqua determinata virtute ex omnibus illis, tum quia non eſt maior ratio de vna quàm de alia, tum etiam quia motiuum operandi longè diuerſum eſt in illo habitu, & actu, quàm ſit in cæteris virtutibus particularibus. Vnde propriam etiam habet difficultatem, quã nulla particularis virtus habet, eo quòd confuſè ſaltem & implicitè, omnia complectatur.

4. *Secũda opinio.*

Hinc verò ſumpſerunt aliqui occaſionem dicendi, illum actum elici à virtute charitatis, quia illa eſt virtus vniuerſalis, virtute complectens omne bonũ, vnde proprium illius actus eſt, velle placere Deo in omnibus, qui actus eiuſdem rationis eſt cum eo de quo agimus. Cui ſententiæ fauere videtur D. Thom. art. ſequenti, ad primum, dum ait, diligere bonum & gaudere de illo, & triſtari de oppoſito malo, eſſe act⁹ elicitos à Charitate. Sed contra hanc ſententiã æquè procedunt rationes factæ, quia Charitas, licèt virtute, & cauſalitate ſit aliquo modo vniuerſalis, tamen in ratione obiectiua reſpicit determinatam rationẽ boni diuini, vt ſic: vnde actus proprius Charitatis non minùs diſtinguitur ab actu, qui verſatur circa bonum honeſtum in communi, quàm actus Iuſtitiæ, Temperantiæ, & ſimilium virtutum: Ergo non poteſt Charitas elicere talem actum. Et cõfirmatur primò; nam Charitas eſſentialiter eſt amicitia: vnde, quidquid per ſe proximè operatur, eſt ſub ratione amicitiæ, & conſequenter cum habitudine ad Deum, quem reſpicit, vt ſupremum bonum, & amicum: ille autem actus, de quo agimus, nullo modo pertinet ad amicitiam, ſed ſolùm ad rationẽ boni honeſti, quatenus honeſtũ eſt: Ergo nõ poteſt hic actus à Charitate elici. Alioqui (quæ eſt ſecunda confirmatio) talis actus amandi bonũ, vt ſic, & deteſtatio peccati, quia repugnat rectitudini rationis, aut fidei, eſſet ſufficiẽs ad Charitatem obtinendam, ſine proprio & peculiari reſpectu ad Deum, quod eſt planè falſum.

Non eſt hæc deteſtatio actus charitatis.

5. *Non eſt actus obedientiæ aut iuſtitiæ legalis, contra opinionem tertiam.*

Atque his & ſimilibus rationibus conuinci poteſt huiuſmodi actum non pertinere ad virtutem obediẽtiæ, vel iuſtitiæ legalis, vt alicui videri poſſet, eo quòd illæ virtutes ſint etiã vniuerſales, quatenus verſari poſſunt circa quaſcunque materias virtutum, aut vitiorum. Nam hæ virtutes in his materiis reſpiciunt propria & ſpecialia motiua cõtenta ſub generali ratione boni honeſti, vt particularia ſub vniuerſali, qualia ſunt ſubdita ſuperiori, & præcepto eius, A quod eſt formale motiuum obedientiæ, & ſeruare communia iura ſeu cõmune bonũ reipublicæ, quod eſt formale motiuum iuſtitiæ legalis, ſi rectè intelligatur. Et ideo æquè diſtinguuntur hæ virtutes ab habitu operante ex ſola ratione boni honeſti, vt ſic, ac aliæ virtutes particulares, quamuis in quadam vniuerſalitate habeant maiorem conueniẽtiam, quæ ſolùm materialis eſt, quatenus in eiſdem ferè materiis verſari poſſunt, licèt ſub diuerſa ratione formali.

6. *Quarta opinio negans dictum actum elici ab habitu.*

Poſſet verò aliquis dicere, his rationibus potiùs concludi, illos actus ad nullum omnino habitũ pertinere, neq; illum in voluntate generare, quia ſicut voluntas per ſeſe, & natura ſua, eſt ſatis propenſa ad amandũ bonum in communi, & fugiendum malum, vt ſic, ita etiam eſt propenſa ad bonum honeſtum in B communi, & ad deteſtandum contrarium: neque in his obiectis vel actibus, vt ſic, inuenitur difficultas, ob quam vincendam habitus neceſſarius ſit. Omnis enim difficultas prouenit ex particularibus obiectis, ſeu materiis, quæ per proprios habitus virtutum particularium tollitur: vnde, ſi quis habeat iuſtitiam, temperantiam, & ſimiles virtutes, nullam certè difficultatem ſentiet in amando bono honeſto quatenus tale eſt, & contrario malo deteſtando. Tribuiturque hæc ſententia D. Thomæ, qu. 16. de Verit. art. 1. ad 7. *D. Tho.* Sed ibi nihil dicit, potiúſque fauet oppoſitæ ſententiæ, quatenus ponit in intellectu habitum ſyndæreſis à potentia diſtinctum, quamuis illum ponat naturalem, de quo aliàs. Citatur etiam in 3. d. 27. qu. 2. art. 3. C ad 5. vbi ait, philoſophos non poſuiſſe in voluntate virtutem moralem in ordine ad vltimũ finem, quorum ſententiam probare videtur. Tamen, vt vera ſit, intelligenda eſt de vltimo fine formali, ſeu de bono in cõmuni, nam reſpectu particularis finis vltimi, veri, & efficaciter proſequendi, re vera eſt aliquis habitus neceſſarius, etiam infra terminos finis naturalis, vt alibi latiùs oſtendendum eſt. Aliis verò locis docet generatim D. Thomas, in voluntate non eſſe virtutes, niſi vel ad ſupernaturale bonum, vel ad illud, quod eſt ad alterum, vt patet in 1. 2. quæ. 56. art. 6. & & qu. 1. de Virtut. art. 5. Verumtamen, hæc ſententia D. Thomæ, quoad hanc partem, magnam habet difficultatem alibi tractandam. Et præterea dici poteſt, bonum honeſtum, vt ſic, extendi etiam ad illud, D quod eſt ad alterum, & ex hac parte poſtulare habitum. Itaque D. Thomas in hac parte nihil expreſsè locutus eſt. Ille autem modus dicendi, quantùm ſpectat ad præſentem quæſtionem de obiecto formali Pœnitentiæ, non multùm refert, quia ſiue principiũ talium actuum, ex parte voluntatis, ſemper ſit ſola potentia, quatenus per ſe eſt ſatis propenſa ad illos; ſiue ſit habitus acquiſitus per tales actus: ſemper verum eſt, obiectũ formale talium actuum, eſſe ipſum generale motiuum honeſtatis ſecundùm ſe ac præciſè ſumptæ.

7. *Refellitur.*

Difficile tamen creditu eſt, per huiuſmodi actus nullum habitum generari. Primò, quia videtur hoc experientiæ repugnare, nam ex ipſo vſu & exercitio interiorum actuum virtutis conſtar, hos actus vni- E uerſales multùm conferre ad facilitatem acquirendam in operatione virtutis: ſignũ eſt ergo, relinquere habitũ: nam hoc indicio probamus per alios actus acquiri habitus. Deinde obiectum horum actuum per ſeſe conſideratum, eſt difficile: nam reſpectu illius eſt quædam repugnantia inclinationum, & propenſionum voluntatis: Ergo hoc ſatis eſt, vt acquiratur habitus. Antecedens declaratur, nam licèt in voluntate ſit magna propenſio naturalis ad honeſtum, vt ſic, tamẽ etiam eſt naturalis inclinatio ad bonum commodum, & delectabile ipſi naturæ, & ipſi corpori. Nã cùm anima rationalis, vt ſic, ſit forma corporis

poris

poris,ad ipſius commodum eſt propenſa, etiam per voluntatem,quę eſt proprius appetitus animę rationalis quatenus talis eſt.Ex hac autem inclinationum diuerſitate oriri ſolet difficultas in operando, & inde etiam oritur neceſſitas aliarum virtutum moralium.Vnde probatur etiam prima conſequẽtia, quia habitus bonus,& virtutis,circa obiectum bonum,& difficile,neceſſarius eſt.Nec refert quòd hęc difficultas ex materiis , ſeu obiectis particularibus oriatur; hoc enim verum eſt in exercitio particulariũ actionum;prouenítque ex eo , quòd rationes vniuerſales non exiſtunt, neque exercentur niſi in particulari: nihilominus tamen, ſicut ex obiectis particularibus colligimus difficultatem obiecti ſpecifici,ita etiam colligere poſſumus difficultatem obiecti in genere, ſeu in maiori abſtractione aut vniuerſalitate propoſiti.Atque ita bonum honeſtum,vt ſic,vt difficile cõcipitur,non ex ſolis rationibus particularibus,ſed ex hac communi , quòd repugnat aliquo modo ſenſui & inferiori naturæ.Loquimur autem de bono honeſto comparatione actus voluntatis efficacis, & propoſiti abſoluti exequendi illud,& vitandi,ac deteſtãdi oppoſitum,ſolùm quia turpe eſt.Nam reſpectu alicuius ſimplicis affectus,& complacentiæ,nulla apparet in illo obiecto difficultas,& propter hunc actũ non eſſet fortè neceſſarius habitus: at verò reſpectu abſoluti propoſiti arduum eſt, & difficile obiectum, vt experimento etiã intelligi poteſt.Sicut amor ſimplicis complacẽtiæ ad Deum difficilis non eſt,amor autem obedientialis , cum abſoluto propoſito placendi illi in omnibus,ſatis difficilis eſt,idémque ferè eſt de aliis actibus vniuerſalibus.

8. Nihil autem refert quòd hæc difficultas poſſit minui per alias particulares virtutes,tum quia reſpectu horum actuũ vniuerſalium vnaquæque ad ſummum poteſt moderari difficultatem, quæ ex propria materia naſcitur, non verò illam,quæ eſt quaſi adæquata his actibus ; tum etiam quia, licèt omnes illæ virtutes ſimul ſumptę videantur ad hoc concurrere, tamen,id eſt quaſi per accidens , ſeu per aliud , non verò immediatè,& ex vi talium actuũ, neque vnquã ita omnino tollunt illam difficultatẽ, quin multùm iuuari poſſint per proprium habitum commenſuratũ his actibus vniuerſalibus.Sicut è conuerſo quãuis voluntas ſit naturaliter propenſa ad delectabilia,poteſt hæc inclinatio magis ac magis augeri per habitus vitiorum,quibus propenſio ad virtutem quodãmodo minuatur.Vnde ſi homo vitioſus exercet vniuerſales actus ſequendi ſuum appetitum , in omnibus,quamuis ad particulare obiectum non deſcendat,acquiret ſine dubio aliquem habitum,quaſi vniuerſalem,quo & propenſior ad vitia, & ad virtutem difficilior reddatur. Denique,ſi conſideremus hos actus in ordine ſupernaturali , non videtur dubium quin etiam ſub illis rationibus vniuerſalibus poſſint actus honeſti & ſupernaturales fieri quorum principium proportionatum & intrinſecum non inuenitur in ſola voluntatis natura:Ergo neceſſe eſt vt in illo ordine,talibus actibus aliquis habitus reſpõdeat, quia voluntas per ſe ac nuda non eſt intrinſecè proportionata aliquibus actibus ſupernaturalibus. Ille autẽ habitus non erit charitas,neque alia virtus,quæ verſetur circa aliquam particularem rationem boni honeſti:ergo in ordine habituum infuſorum datur ſpecialis habitus attingens huiuſmodi rationes vniuerſales: Ergo ſimilis dari poterit in ordine habituum acquiſitorum.

9. *Vera ſentẽtia.* Eſt ergo valde probabilis ſententia,quæ affirmat, hos actus generare habitum proprium,& particularem,habentem propriam ſpeciem ſumptam ex habitudine ad tales actus,& tale obiectum , ſub præciſa

A ac generali ratione ſumptum, quod in ratione obiecti induit ſpecialem rationem diſtinctam à particularibus bonis,& obiectis aliarum virtutum: ſicut in ſcientiis contingit,aliam eſſe circa tranſcendẽtalem rationem,& aliam circa genericam , & aliam circa ſpecificam.Atque hanc ſententiam de illo habitu indicauit Medina Cod.de Pœnit.tract.1.qu.1.ad quartum.Neque obſtat,quòd Ariſtoteles , D.Thomas,& alij Philoſophi morales, tractando de Virtutibus, nullam mentionem de hoc habitu feciſſe videntur: fortaſſe enim cauſa fuit,quòd hic habitus nõ videatur eſſe perfecta virtus,ſed quaſi inchoata, eò quòd, ad executionem propriarum & particularium virtutum,non deſcendat,vel certè quia ex propriis rationibus ſingularum virtutum poterat hæc quaſi vniuerſalis intelligi : neque enim neceſſe eſt , vt omnia fuerint ab aliis auctoribus diſtinctè explicata. *Medina.* B

10. *Obiectio.* Dices,Hoc modo poſſunt multiplicari habitus circa rationes vniuerſales,quaſi ſubalternas:vt vnũ eſſe habitum circa bonum honeſtum,vt ſic;alium , circa bonum iuſtum,quod eſt magis contractum,& condiſtinctũ à bono temperantiæ,& ſimilibus:abſtrahit verò ab obiecto Iuſtitiæ commutatiuæ,diſtributiuę, & legalis , & ſic de aliis. *Reſponſio.* Reſpondetur,idem ferè in ſciẽtiis reperiri:vnde ſicut in illis id admittitur,quãdo rationes formales obiectorum conuenienter ſumuntur & abſtrahuntur,ita etiã in habitibus voluntatis id admitti poſſet,nullũ enim eſt inconueniens. Nam vbi actus multiplicãtur ex diſtinctione formali obiectorum , poſſunt etiam habitus multiplicari, C præſertim loquendo de habitibus qui ſint ſimplices qualitates,vt ex principiis Metaphyſicæ conſtat.Sed de hoc habitu hæc ſufficiat obiter dixiſſe.

DISPVTATIO III.

De actibus virtutis Pœnitentiæ in communi.

DE his actibus ſub hac ratione pauca ſcribũt Theologi,ſed ferè ſolùm de contritione & attritione in particulari:mihi tamẽ res neceſſaria viſa eſt, tum ad meliùs cognoſcendas rationes particulares dictorum actuum, tum ad compre- D hendendam naturam huius virtutis. Dicam igitur, cuius facultatis ſit hic actus , quotuplex , qualis,& quàm efficax,& quàm vniuerſalis ſit.

SECTIO I.

Vtrùm actus Pœnitentiæ ſit actus voluntatis, & quotuplex.

1. *Variæ ſentẽtiæ.* VVLGI opinio eſſe videtur,actum Pœnitentiæ eſſe appetitus ſenſitiui : nam ſi dolorem ſenſibilem non ſentiant,vel etiã lacrymas non fundant , nunquam putant ſe verũ actum pœnitẽtiæ eliciuiſſe:è contrario verò hæ- E retici huius tẽporis aſſerunt , ferè nullum eſſe actum Pœnitentiæ,niſi intellectus tantùm,illum videlicet, quo homo reſipiſcit,& cognoſcit,ac iudicat,ſe malè egiſſe.Quibus occaſionem præbuit Eraſmus circa id Matth.3.*Pœnitentiam agite*, contendens non *pœnitentiam*,ſed *reſipiſcentiam* fuiſſe vertendum. Quòd ſi hæretici aliquem actum voluntatis adiungunt , ſolum eſt propoſitum bene viuendi in poſterum , nam deteſtationẽ præteriti,vt otioſam,vel prǽſumptuoſam, reprobant,vt poteſt videri in Roffenſi ar.6.& 7.Bellar.lib.1.de Pœnitentia c.7.Catholici verò,licèt con- *Eraſmus.* *Roffenſ. Bellarm.*

 ueniant

ueniant hunc eſſe actum voluntatis, in eius tamen qualitate explicanda diſſentiunt, vt videbimus.

2. Aſſert.1. Dico primò, Actus Pœnitentiæ eſt actus à voluntate elicitus, ſupponens actum intellectus ſibi proportionatum, & regulariter habẽs coniunctũ actum appetitus ſenſitiui, vt conſequentem ipſum. Prima

D.Thom. pars concluſionis eſt certa ex D.Thoma hîc art.4. & in 4.d.17.qu.2.vbi communiter Theologi idem do-

Conc.Trid. cent. Sumitur ex Tridentino ſeſſ.6.ca.6.ibi, *Dum peccatores ſe eſſe intelligentes, mouentur aduersùs peccata per odium aliquod, & deteſtationem*, &c. & can.4. definit liberum arbitrium effectiuè cooperari in conuerſione peccatoris: liberum autem arbitrium eſt ipſa voluntas. Idem colligitur ex ſeſſ.14.c.4. Et ex Scriptura exigente ab homine conuerſionem ſeu pœnitentiam ex

Ioel 2. toto corde. Ioel.2. nam nomine *cordis* voluntatem in-

Matth.22. telligit, iuxta id Matth.22. *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo.* Rationes ſunt manifeſtæ, Prima, quia actus pœnitentiæ eſt quidam actus iuſtitiæ; at iuſtitia voluntatis eſt. Secunda, actus pœnitentiæ aliquo modo attingit Deum quatenus peccatis offenditur: hoc autem obiectum ſolùm poteſt attingi per rationem ſuperiorem, atque adeò per voluntatem. Tertia, quia actus pœnitentiæ opponitur peccato, quatenus peccatum eſt: at peccatum voluntatis eſt actus; & contraria verſantur circa idem.

3. Satisfit obiectioni. Dices, Pœnitentia eſt quædam pœna: pœna autem eſſe debet inuoluntaria: ergo & pœnitentia: ergo nõ poteſt eſſe actus voluntatis, qui eſt intrinſecè voluntarius: Reſpondetur, potiùs eſſe de ratione pœnitentiæ, vt pœna per illam aſſumpta voluntaria ſit, iuxta Auguſtinum de Vera & falſa pœnitentia c.18. & 19.

Pœna quæ eſt in pœnitentia, quomodo voluntaria. Quia debet pœnitẽtia eſſe proportionata culpæ: hæc autem voluntaria fuit. Nec eſt de ratione pœnę vt ſit ſimpliciter vel omnino inuoluntaria, ſed ſatis eſt vt ſit repugnans ſenſui, vel commoditati naturę, etiamſi aſſumatur voluntariè, vel acceptetur.

4. Hinc faciles ſunt aliæ partes aſſertionis, nã omnis actus voluntatis ſupponit proportionatum actum intellectus. Naturale etiam eſt animæ humanæ coniunctæ corpori, vt dum operatur per vires ſuperiores, ſecum moueat inferiores; ſic enim verũ eſt illud, *Neceſſe eſt intelligentem phantaſmata ſpeculari*: ita ergo voluntas dum de peccato dolet, ſecum trahit appetitum inferiorem, vt aliquem dolorem concipiat. Si-

Pſal.83. cut etiam dicitur Pſal.83. *Cor meum & caro mea exultauerunt in Deum viuum*, nam deuotio voluntatis etiã redundare ſolet in appetitum ſenſitiuum. Idem ergo eſt de dolore. Et hunc dolorem appetitus vocauit

D.Thom. paſſionem pœnitentiæ D.Thomas hoc art.ad 4. In 4. Pœnitẽtia non ſemper habet effectus in corpore. verò d.14.q.2.art.1. & d.17.q.art.1. illum vocat actũ virtutis, ſed illud prius habet intrinſecè & ſecundùm ſe: hoc verò poſterius per denominationem extrin-

Palud. ſecam, & vt ſubeſt ſtudioſæ electioni voluntatis, vt rectè Palud.d.14.q.2.art.2. & conſtat ex generalibus principiis primæ ſecundæ.

5. Aduertendum eſt autem, hunc effectum, cùm fiat in corpore, ſæpe poſſe vel omnino, vel magna ex parte impediri ob corporis diſpoſitionem: & ideo carentia huius affectus in ſenſu, non eſt ſignum certum impœnitentiæ voluntatis, id eſt, quòd voluntas careat pœnitentia, ſicut è contrario, lacrymæ & aliæ motiones ſenſibiles non ſemper ſunt certa ſigna veræ pœnitentiæ voluntatis, quia poſſunt ex variis cauſis oriri.

6. Dico ſecundò: Omnibus modis, quibus voluntas poteſt tendere in bonum, poteſt etiam actus virtutis pœnitentiæ exercere; & ita poſſunt varij actus in hac virtute diſtingui. Poſſumus autem hos actus in voluntate diſtinguere vel ex modis operandi communibus appetitui ſenſitiuo, quos proſequitur D.Tho.

A 1.2.q.23. & ſequentibus, & ſic diſtinguuntur amor, D.Tho. deſideriũ, & delectatio: vel iuxta modos magis proprios ipſi volũtati; & ſic diſtinguitur ſimplex voluntas, intẽtio, & electio, ex D.Tho.1.2.q.8. & ſequentibus. Rurſus per hos actus interdum tendit voluntas in bonum, quod per ſe tale eſt, & nullum malũ ſupponit: interdum verò ad tollendum vel impediẽdum malum, nam hoc etiam ſub ratione alicuius boni cõprehenditur. Virtus igitur pœnitentiæ omnibus his modis poteſt operari, & ita varios actus elicere, quos paulatim explicabimus.

SECTIO II.

B *Vtrùm virtus pœnitentiæ habeat actus tendendi in bonum & recedendi à malo.*

RATIO dubitandi oritur ex communi modo loquendi de pœnitentia. dicitur enim eſſe diſplicentia peccati commiſſi, vnde nec circa bonum, nec circa omne malum verſari videtur, ſed ſolùm circa prauum actum iam factum. 1.

Nihilominus dicendum eſt primò, pœnitentiam poſſe elicere omnes actus, quibus volũtas in bonum 2. tendit. Probatur ſigillatim. Nã in primis poteſt pœnitentia elicere ſimplicem voluntatem ſeu amorem circa honeſtatem iuſtitiæ ad Deum: deinde deſiderium operãdi huiuſmodi iuſtitiam, ad quod pertinet

C propoſitum ſeruandi mandata: præterea gaudium de tali iuſtitia, vel obſeruatione mandatorum, vel etiam de ſatisfactione exhibita pro peccatis, iuxta id Aug. Auguſt. de Vera & falſa pœnitentia ca.13. *Pœnitens de peccato doleat, & de dolore gaudeat.* Similiter huc pertinet intentio deſtruendi peccatum, vt docet D.Thom.hîc art.2.ad 1. & art.4. & voluntas nõ peccandi amplius, & ſatisfaciẽdi pro peccato commiſſo, & vtendi mediis ad hunc finem accommodatis: quæ omnia clara ſunt ex iis quæ diximus de obiecto huius virtutis, & ex comparatione ad iuſtitiam humanã, quam ibi ſæpè fecimus, & ex cõnexione quæ reperitur inter hos actus ſub eodem motiuo & honeſtate. Ex hoc enim principio optimè colligitur varietas actuum ſub eadem virtute, vt ſumitur ex D.Tho.2.2.q.28.ar.1. vbi

D ex illo principio colligit gaudium & amorem eſſe actus charitatis.

Propoſitum ſitne actus pœnitentiæ.

SOLVM poteſt dubitari de actu propoſiti, vel deſiderij in futurum. Nam quidam negant eſſe a- 3. ctum huius virtutis. Quod indicat, licèt obſcurè, Albertus in 4.d.14.art.12. D.Tho. etiam d.17.q.2.art.1. Albert. ſubobſcurè loquitur, dicens, pœnitentiam non exer- D.Tho. cere hunc actum niſi prout habet adiunctam prudentiam. Veruntamen ex hoc eodem dicto colligo hunc actum eſſe huius virtutis, quia ſola prudentia non elicit illum, ſed dirigit, vel imperat, ergo pœni-

E tentia eſt quæ illum elicit, cùm ſit actus voluntatis & eiuſdem honeſtatis. Dices: Eodem modo potuiſſet dicere D.Thom. pœnitentiam non deteſtari peccatum niſi vt habet prudentiam adiunctam: imò hoc commune eſt omnibus virtutibus volũtatis in exercendis actibus ſuis. Reſpondeo in re ita eſſe: fortaſſe tamen D.Tho. viſum fuiſſe illo modo loquendũ, vt D.Thom. indicaret pœnitentiã non exercere illum actum ſecundùm præciſam rationem ſeu denominationem pœnitentiæ, ſed ſecundùm adæquatam rationem talis virtutis, quæ prout habet adiunctam prudentiam, non ſolũ medetur præteritis, & moderatur præſen-

tia,

tia, ſed etiam præcauet ſeu prouidet futuris. Quod clariùs docuit Alenſ. 4.p. q.12. memb. 3. art. 9.§. 2. Aliàs q. 69.ar. 2. memb. 9. Vbi etiam rectè aduertit omnem virtutem in ſua materia, & ſub honeſtate ſua exercere hunc actum: quia ad perfectionem virtutis pertinet perſeuerantia in illa: & ideo velle ſemper caſtitatem ſeruare ſub hac ratione, eſt actus caſtitatis; & ſic de aliis: idem ergo eſt cū proportione in hac virtute. Quod etiam ſuprà inſinuauimus, agentes de obiecto, vbi alias rationes, & Concil. Trident. adduximus.

Gaudium quomodo à pœnitentia ſit.

4. D.Thom. DVBITANT etiam aliqui de actu gaudij, tum quia D.Thom. hîc art. 2. ad 1. gaudium de bonis operibus tribuit charitati: tum etiam quia gaudium videtur repugnare dolori, & illum excludere: proprius autem pœnitentiæ actus eſt dolor. Dicendum eſt tamen, gaudium de bonis operibus, quatenus cedunt in Dei gloriam, & in illum, vt in finem ſupernaturalem, vel vt in talem amicum referuntur, ſic pertinere ad charitatem: gaudium autem de æquitate iuſtitiæ vel conſeruata, vel reſtituta, ad hanc virtutem pertinere, vt ex diſcurſu facto ſatis conſtat. Nec verum eſt omne gaudiū excludere omnē dolorem, ſed ſi ſint eiuſdem rei: hîc autem dolor pœnitentiæ eſt de peccato vt commiſſo, gaudium de remiſſione peccati, vel etiam de ſatisfactione pro peccato.

5. Occurritur obiectioni. Durand. Dices, Licèt tale gaudium non omnino tollat dolorem, minuit tamen, ſaltem ex generalibus rationibus gaudij & triſtitiæ: & ex diuerſis modis afficiendi ſubiectū. Reſpōdet Durād. d. 14. q. 4. nō eſſe hoc inconueniens, quia non oportet dolorem pœnitentiæ eſſe omnibus modis maximum. D.Thom. Diuus Thom. autem in 4. d. 17. q. 2. art. 1. negat aſſumptum, quia hoc gaudium eſt conſequens ipſummet dolorem pœnitentiæ. Dico tamen hoc maximè verum eſſe de ipſa deteſtatione peccati; hæc enim nullo modo minuitur, neque impeditur propter gaudium conſequēs: dolor autem in rigore ſumptus, quamuis non minuatur ex gaudio conſequente vt ſic, poteſt tamen impediri ne vlteriùs progrediatur.

ASSERTIO II.

De actibus pœnitentiæ circa malum.

6. DICO ſecūdò, Virtus pœnitentię fugit malum ſeu peccatū omnibus modis, quibus volūtas ſolet malum refugere, & ita etiā diſtinguuntur plures alij actus huius virtutis. Hæc aſſertio conſtat ex dictis de obiecto, & ex præcedente; nam omnia ibi dicta poſſunt hîc cum proportione applicari. Vt autem aliquas difficultates expediam, notandæ ſunt voces, quibus hi actus ſignificari ſolent, ſcilicet odium, deteſtatio, diſplicentia, dolor, & triſtitia; his enim vtitur Trid. ſeſſ. 4. & communiter Doctores. Eſt autem in eis obſeruādum, laiquādo vel omnes vel aliquas ex his vocibus ſumi vt generales. Diſplicētia enim dici poteſt, tum de odio, tū de dolore, vel deteſtatione, & eodem modo quilibet ex his actibus dici poteſt auerſio à peccato, vel fuga illius: dolor etiam & triſtitia in præſenti idē ſunt. Tres ergo voces, ſeu actus, explicandæ à nobis ſunt ſecundùm proprias rationes ſuas, ſcilicet odium, deteſtatio, & dolor, quibus etiam adiungemus propoſitum, ſeu intentionem deſtruendi peccatum.

A Primò igitur inquiri poteſt, an odiū, & deteſtatio peccati commiſſi, ſint actus diuerſi. Et ratio dubitandi eſſe poteſt, quia peccatum commiſſum iam conſideratur, ſeu apprehenditur vt malū præſens: odium autem tantùm poteſt diſtingui à deteſtatione tanquam fuga mali abſolutè ſumpti, à fuga mali præſentis; ergo ſolùm poteſt diſtingui à tali deteſtatione illud odium, quod verſatur circa peccatum abſolutè, abſtrahendo ab hoc quòd ſit commiſſum: ergo, ſi vtrumque ſumatur, vt cadit in peccatum commiſſum, non poſſunt diſtingui. 7. *Odium & deteſtatio peccati quomodo diſtinguantur.*

Nihilominus dicendum eſt, illos actus eſſe diſtinctos, quia etiam odium poteſt verſari circa malum quod iam ineſt, quia quod inſit, non tollit abſolutam rationem mali: & ipſamet pœnitentia poteſt odio B haberi, non præcisè quia præſens eſt, ſed abſolutè, quia quoddam malum eſt. Rurſus circa huiuſmodi malum poteſt inſurgere deſiderium quòd non inſit, & affectus voluntatis ab hoc vt tale malum non fuerit commiſſum: hic autem actus diuerſus eſt à præcedente, vt patet tum ex modo tendendi & operandi: tum etiam ex effectu, nam ad odium, vt ſic, non ſequitur triſtitia: ſequitur autem ex illa deteſtatione, vt notauit D.Thom. in 4. 17. quæſt. 2. arti. 1. quæſtiun. 1. ad 3. Denique circa bonum quod poſſidetur, præter amorem poteſt homo habere deſiderium nunquam carendi tali bono: ergo è contrario hic actus deſiderij, *vellem nunquam peccaſſe*, eſt diſtinctus ab odio. Quapropter in hoc actu cernitur propria ratio pœnitentię ſecundùm rigoroſam huius vocis ſignifica- C tionē, vt ex D.Thom. ſuprà ſumitur, & hic q. 84. arti. 8. & hoc art. ad 3. & infrà art. 4. & ex Palud. dict. d. 17. q. 1. ar. 1. & 2. Sot. q. ar. 1. Ledeſ. 1. p. 4. q. 32. ar. 1. dub. 2. Nauarro in Sum. c. 1. n. 2. clariùs Caiet. tom. 1. Opuſc. tractat. 4. q. 1. qui agentes de contritione, vel de attritione: dicunt propriè conſiſtere in deteſtatione & ab effectu declarāt, quia dolor proximè ſequitur ex deteſtatione, vt dictū eſt, & latiùs infrà dicemus. Et fauet Concilium Trident. ſeſſ. 14. c. 2. dicens pœnitentiam eſſe deteſtationem peccati cū pio animi dolore: & eodē ferè modo loquitur Conciliū Coloniēſe, titulo de Pœnitentia, in principio, & Aug. lib. 2. ad Simplicianū q. 2. Quòd ſi de ordine inter illos actus interrogetur, reſpōdeo, odiū eſſe natura ſua priorem D actum, quia reſpicit obiectum ſecundùm rationem magis abſtractam & abſolutam. Non videtur tamen neceſſarium, vt in executione, ſeu ordine temporis, ſemper odiū antecedat: nam conſiderata turpitudine peccati cōmiſſi, poteſt voluntas ſtatim deteſtari peccatum, deſiderando nunquam illud commiſiſſe: quia in ipſo obiecto eſt ſufficiens ratio, & fundamentū ad talem actum, & in illo includitur virtute ipſum odium, quod ſatis eſt.

D. Thom. — Palud. Sotus. Ledeſm. Nauar. Caietan — Conci. Trid. — Conc. Col. D. Auguſt. — *Quis ſit orde inter dictos actus.*

SECTIO III.

Vtrùm actus Pœnitentiæ abſolutus ſit, & efficax.

E RATIO dubitandi oritur ex præcedenti ſect. Nam ex ibi dictis ſequitur propriū actum pœnitentiæ eſſe ſolum volūtatem quandam cōditionatam, quam velleitatem appellant: conſequens eſt falſum: igitur. Sequela patet, quia obiectum illius actus eſt impoſſibile, nimirum præteritum non fuiſſe; circa obiectum autē impoſſibile non poteſt eſſe voluntas, niſi conditionata. Minor autem probatur, quia volūtas conditionata eſt inefficax. Vnde non poteſt omnino auertere voluntatē à peccato: quod eſt de ratione actus pœnitentiæ. 1.

A In hac difficultate tres inuenio dicendi modos.

2. *Variæ ſententiæ. Alenſ. Medin. Albert.*

Primus eſt, illum actum eſſe abſolutũ, qui explicatur hac voce, *volo*, non illa, *vellem*. Ita Med Codice de Pœnitent. tract.1. q. 1. & ſumpſit ex Alenſ.4.p.q.12. memb.1.art.2.§.2.aliàs q.54.memb.2.art.3.in fine.& Alber.in 4.d.14.art.2. Quorum ratio eſt, quia peccatum commiſſum nõ fuiſſe, non eſt impoſſibile ſimpliciter, ſed tantùm ex ſuppoſitione: circa huiuſmodi autem impoſſibile verſari poteſt actus abſolutus. Secunda ſententia eſt illum actum eſſe conditionatũ.

D.Tho. Sotus. Ledeſ.

Et D.Tho.in 4.d.17 q.2.ar.1.quæſtiun.1.ad 3.quem Sot.d.14.q.2.ar.1. & d.17.q.1.ar.1. & Ledeſ.1.p.4.q.32.ar.1.dub.3.& alij ſequũtur. Et ratio eſt, quia, licèt illud obiectũ tantùm ſit impoſſibile ex ſuppoſitione, tamen voluntas nõ verſatur circa illud per talem actum, niſi ex prædicta ſuppoſitione: & ideo perinde ſe habet, ac ſimpliciter impoſſibile. Tertia ſententia eſt Adriani in 4.q.1.de Pœnitentia, illum actum non eſſe abſolutum propter rationem D. Thomæ, neque eſſe conditionatum, quia iam conditio poſita eſt, & non ignoratur: quando autem cognita eſt cõditio, vel voluntas, nullum elicit actum, vel elicit abſolutum. Vnde cõcludit illum actum eſſe ſimplicem affectum diſplicentiæ peccati cõmiſſi: atque ita parum videtur illum diſtinguere ab actu odij.

Adrian.

3. *Actus voluntatis quomodo abſolutus vel conditionatus dicatur.*

Vt verò caueatur æquiuocatio, in qua videtur Adrianus verſatus, oportet diſtinguere illam vocẽ, *conditionatus*, cùm coniungitur cum actu voluntatis: interdum enim ſumi poteſt ex parte ſubiecti, ſeu potiùs voluntatis, vt cùm aliquis profert hanc conditionalem, ſi Petrus hoc à me peteret, vellem id facere: tunc enim voluntas de præſenti non vult, ſed homo affirmat ſe voliturum, ſi id accideret, & ita conditio ſuſpendit ſeu tollit omnem actum voluntatis in præſenti: & ideo impropriè talis dicitur actus conditionatus, quia re vera nullus eſt: ſed eſſet, ſi cõditio poneretur. Vnde in cõtrario ſenſu omnis actus voluntatis, qui de præſenti exercetur, poteſt dici abſolutus, quamuis nõ ſemper propriè, vt patebit. Alio igitur modo & magis proprio dicitur actus conditionatus ex parte obiecti, quia, licèt voluntas in præſenti illum exerceat, tamen per illum non tendit in obiectum abſolutè ſumptum, ſed veſtitum aliqua conditione. Vt cùm teſtator legat centum Petro, ſi hoc fecerit, re vera vult donare, tamen ſub ea conditione. Cuius ſignum eſt, quia expleta illa conditione, illa voluntas habet effectũ ſine nouo actu. Actus verò abſolutus contrarius huic conditionato erit ille, qui nec ex parte ſubiecti, neque ex parte obiecti habet appoſitam conditionem, & hic eſt proprius vſus illius vocis.

4. *Reſolutio de actu pœnitentiæ.*

Actus ergo pœnitentiæ non poteſt dici cõditionatus priori modo: alioqui non eſſet verus & realis actus: & ſi hoc tantùm voluit Adrianus, rectè dixit: debuiſſet tamen vocare illum actum abſolutum, vt cum proportione, & ſine æquiuocatione vocibus vteretur: debuiſſet etiam mentionem facere actus conditionati ex parte obiecti. Vnde ſi de hoc ſit ſermo, rectè D.Thom. dixit actum pœnitentiæ eſſe cõditionatum: quia vel expreſsè, vel implicitè includit hanc conditionem, *ſi mihi eſſet poſſibile*. Et hoc rectè concludit ratio Diui Thomæ.

5. *Actus conditionatus quid operetur.*

Vt verò ſatisfaciamus difficultati de inefficacia talis actus, aduertendum eſt, actum conditionatum voluntatis, quamuis non ſit efficax quoad omnia, quandiu conditio non eſt impleta, eſſe tamen poſſe efficacem quoad aliqua, reſpectu quorum habet vim actus abſoluti. Quod variis modis contingere poteſt pro actuũ & obiectorum diuerſitate Aliquãdo enim poteſt conditio poſita in obiecto eſſe poſſibilis, occulta tamen & pendens ex futuro. Et tunc poteſt eſſe voluntas efficax de ſe: ſi autem conditio ſit de futuro, erit ſuſpenſa quoad effectum vſque ad talem cõditionem, vt cùm volo dare centum, ſi hoc feceris: & ideo talis voluntas non per *vellem*, ſed per *volo* explicatur. Si verò conditio in re ſit poſita, & ignoretur, voluntas ſtatim habet effectum, vt cùm volo abſoluere, ſi es diſpoſitus. Et de tali volitione verum eſt quod ait Adrian. ſi conditio ſit in re poſita, & cognoſcatur, nõ poſſe volitionem eſſe conditionatam. Et è conuerſo etiam verum eſt, ſi ſciatur talem conditionem non eſſe in re, vel non eſſe futuram, non poſſe haberi voluntatem illam conditionatam ita efficacem, ſed ad ſummum per modum velleitatis. Vnde in diuite hic actus *vellem dare eleemoſynam, ſi poſſem*, licèt videatur eſſe ſub conditione, quæ illi nota eſt, B re tamen vera plus includit, videlicet, *ſi poſſem vincere meum affectum, vel poſſem ſine difficultate*, vel aliquid ſimile: neceſſe eſt enim, vt talis conditio ex aliqua parte, vel non ſit poſita, vel ſaltem ſit ignorata, aut non conſiderata: aliàs actus neceſſariò tranſibit in abſolutum.

Aliquando verò contingit obiectum eſſe impoſſibile, vel ſimpliciter, vt me eſſe Deum; vel ex ſuppoſitione, vt præteritum non fuiſſe vel hominem ſaluari ſine obſeruantia mandatorum. 6. Et in his omnibus ſemper ſubintelligitur, vel expreſsè additur cõditio, *ſi fieri poſſet*, & actus non eſt *volo*, ſed *vellem*, vt rectè D. Thom. dixit, & experientia docet. Ideoque talis C actus eſt ſimpliciter inefficax reſpectu obiecti impoſſibilis, vt ſic: tamen ſi quantum ad aliquid poſſibile ſit, reſpectu illius poteſt habere aliquam efficaciam.

Deteſtatio peccati commiſſi quomodo efficax.

Atque ita contingit in præſenti actu deteſtationis, de quo loquimur: nam eſt quidem ille actus inefficax, quantum ad hoc vt efficere poſſit quominus illud peccatum factum non fuerit: & quoad hoc dixit D. Thom. hîc ad 3. *ſtultum eſſe conari ad hoc, vt peccatum commiſſum non fuerit*. Eſt autem efficax ille actus ad ſeparandam & auertendam voluntatem ab effectu peccati. Vnde impoſſibile eſt cum tali actu, ſi ex plena determinatione voluntatis fiat, ſimul eſſe affectum peccandi. Et ideo etiam includit ille actus efficiam ad deſtruendum peccatum cõmiſſum, quatenus aliquo modo permanet habitualiter ſeu mo- D raliter, vt in dicta ſolutione ad 3. D. Thom. addit. Et hoc ſatis eſt ad veram & perfectam rationem actus pœnitentiæ, qui vel formaliter vel virtute includit propoſitũ emendandi Deo illud, quod contra ipſum commiſſum eſt, vt ſumitur ex D. Thoma infrà art.4. Nam per huiuſmodi deteſtationem ita abominatur homo peccatum commiſſum, vt ex vi illius vellet, ſi poſſet, facere vt non fuiſſet: ergo etiam vult illud deſtruere ſaltem quãtum ad rationẽ culpæ, quæ moraliter manet: quantum ad hoc enim obiectum poſſibile eſt: & ideo reſpectu illius poteſt talis actus efficaciam habere. Sicut etiam ob eandem cauſam talis actus efficaciter auertit voluntatem à peccato futuro, quantum eſt ex ſe, quia habet cum illo formalem, aut virtualem incompoſſibilitatem, quam ſigni- E ficauit Concilium Trid. ſeſſ. 14. c.4. dicens, *Si voluntatem peccandi excludat*.

Conc. Trid.

Et quantum ad hæc, in quibus actus ille eſt efficax, poteſt in bono ſenſu verum eſſe, quod Alenſis ait, actum illum non tantùm eſſe *nollem*, ſed etiam *nolo*. 7. Quanquam ſub hoc verbo indicatiui meliùs explicatur ille actus in ordine ad peccatum abſolutè, quàm in ordine ad peccatum commiſſum, vt ſic. Rectè enim dicet aliquis, *Nolo peccatum*: non autem ſic, *Nolo peccaſſe*, ſed *Nollem*. Et idcirco reſpectu talis obiecti, id eſt, peccati commiſſi, vt ſic, rectè appellatur ab Adriano ille actus ſimplex affectus abſolutus aliquo modo, quatenus actu ineſt, imò & aliquo modo efficax

efficax, quatenus per illum voluntas ex vero & toto affectu auertitur à malitia peccati, & eo modo quo poteſt vult illam non eſſe. Nihilominus tamen ſimpliciter non caret omni conditione, neque habet efficaciam, quantum ad proprium obiectum, quod eſt facere, vt peccatum commiſſum non fuerit.

Deteſtatio peccati, & intentio deſtruendi illud, quomodo differant.

8. HINC verò ſuboritur difficultas, nam videtur ex dictis ſequi, hunc actum deteſtationis peccati non eſſe diuerſum ab actu intentionis ſeu propoſiti deſtruendi peccatum, quia totam hãc vim & efficaciam includit ille actus, vt dixi. Conſequens autem repugnat D. Thom. q. 85. artic. 2. ad 1. vbi diſtinguit illos actus per modum imperantis & imperati. Et (quod difficilius eſt) illos tribuit diuerſis virtutibus, nimirum intentionem pœnitentiæ, deteſtationem autem charitati. Quod etiam eſt contra ea quæ diximus: nam inter actus elicitos pœnitentiæ deteſtationem poſuimus. D.Thom.

9. Ad priorem partem huius difficultatis reſpondeo, negando ſequelam. Et ſimpliciter cum D. Thom. concedendo illos actus ſecundùm formales rationes ſuas eſſe diſtinctos, quamuis in virtute vel efficacia conuenire videantur, vt probat ratio facta. Ratio verò diſtinctionis eſt, quia vnus eſt per modum fugæ & auerſionis volũtatis, ſcilicet deteſtatio: alter eſt per modum proſecutionis, & intentionis. Vnde ille prior immediatè verſatur circa peccatum commiſſum, vt ſic: poſterior verò propinquus tendit ad reſarciendam diuinam iniuriam, ideóque verſatur circa ſatisfactionem, ſeu recompenſationem peccati. Et ita D. Thom. hîc art. 3. ad 4. & ſæpè aliàs vocat illum actum intentionem, ſeu propoſitum ſatisfaciendi, ſeu emendãdi quod commiſſum eſt. Vnde etiam illi duo actus ita ſunt inter ſe connexi, vt inuicem poſſint vnus ab alio oriri ſecundùm diuerſas rationes, ſeu cauſalitates: nam ſi deteſtatio peccati conſideretur vt medium accommodatum ad ſatisfaciendum Deo aliquo modo pro offenſa, ſic poteſt imperari ab illo propoſito, ſicut electio ab intentione. At verò, ſi conſideretur ille actus vt diſpoſitio quædam ſubiecti, ſic poteſt præcedere & præparare voluntatẽ vt efficaciter conetur ad deſtruendum peccatum. Sicut in humanis, quia ægritudo diſplicet, ideo intendit homo, & conatur illam expellere: & vtroque modo poteſt intelligi D. Thomas citato loco.

SECTIO IIII.

An deteſtatio peccati ſit actus elicitus à pœnitentia, vel charitate.

1. HÆc quæſtio proponitur propter alteram partem difficultatis poſitæ, in qua aliqui abſolutè concedunt hanc deteſtationem peccati non poſſe eſſe actum à pœnitentia elicitũ, ſed à charitate. Quod ſentit D. Thomas citato loco, & expreſsè in 1. 2. q. 113. art. 5. ad 1. quia eiuſdẽ virtutis eſt deteſtari mala, cuius eſt gaudere de bonis: hoc autem charitatis eſt. Veruntamen ſi eius ſententiæ ſenſus eſſet, poſſe charitatem ſub proprio motiuo & ratione elicere aliquam deteſtationẽ peccati, eamque perfectiſſimam, probanda omnino eſſet: nam hoc ad minimum docet Diuus Thomas, & hoc conuincit ratio eius. Imò fortaſſe ſic, ſi ſermo eſſet de contritione, quæ per ſe ſit D.Tho. D. Tho.

A ſufficiens diſpoſitio ad gratiam, probabile eſt requirere hanc deteſtationem à charitate elicitam. At verò ſi hæc ſententia intelligat nullam deteſtationem peccati, & ſub nulla ratione poſſe eſſe actum elicitum à propria virtute pœnitentiæ, nullo modo eam probare poſſumus: quia in ſuperioribus ſatis oſtenſum eſt, eſſe in peccato aliquam rationem malitiæ, ſub qua poteſt virtus pœnitentiæ illud deteſtari. Et hoc ipſum conuinci poteſt ex alio actu pœnitentiæ, quem prædicti auctores admittũt: nam ſi hæc virtus poteſt intendere deſtructionem peccati, & recompenſationem eius: ergo aliquam propriam rationem mali inuenit in illo peccato, ratione cuius illud deſtruere conatur: ergo ob eandem rationem poteſt illud deteſtari. Et confirmatur à ſimili ex iuſtitia humana, cuius officium eſt, intendere recompenſationem iniuriæ factæ proximo: nam hinc fit vt ipſam iniuriam deteſtetur: & vt illi virtuti talis malitia diſpliceat. Imò hoc ipſum videtur natura ſua prius; nam ob eam cauſam vult iniuriam deſtruere, & compenſare illam, quia diſplicet: ergo idem eſt dicendum in præſenti: eſt enim eadem omnino ratio. Denique aliàs virtus pœnitentiæ non haberet illum actum, qui in propria & rigoroſa ſignificatione per hanc vocem ſignificatur; nam, vt ſuprà oſtenſum eſt, propriè ſignificat retractationem prioris facti. Item ex proprio actu huius virtutis non ſequeretur dolor & pœna niſi valdè remotè: nam dolor propriè comitatur deteſtationem, vt dixi, & iterum dicã. Vnde non ſolùm Theologi, ſed etiam Concilia, & Patres, pœnitentiam per deteſtationẽ & dolorem definiũt, vt patet ex Tridẽtino ſeſſion. 14. c. 2. dicente, Pœnitentiæ actum eſſe *deteſtationem cum pio animi dolore.* Et eodem ferè modo loquitur Cõcilium Colonienſe titulo de pœnitentia in principio, & Auguſt. lib. 2. Quæſtionum ad Simp. q. 2. *Opus* (inquit) *pœnitendi eſt cùm reperitur voluntas mutandi cum animi dolore.* Propter quod in li. de Vera & falſa pœnitẽt. c. 2. & 3. Pœnitentiam ſimpliciter dolorẽ vocat, & ſimilia multa leguntur in Decretis, de Pœnitent. d. 1. Conc. Trid. Conc. Col. D. Aug.

Dolor & deteſtatio quo modo diſtinguantur.

SED tunc inſurgit vltima difficultas de actu doloris comparato ad actum deteſtationis, quomodo ab illo deſtinguatur. Videtur enim eſſe idẽ actus: teſte enim Auguſt. 14. de Ciuitate, cap. 15. dolor nihil aliud eſt quàm *diſplicentia de his quæ nobis nolentibus accidunt*: huiuſmodi autẽ eſt deteſtatio peccati commiſſi, eſt enim diſplicentia, & de re nobis inuoluntaria: non quidem ſecundùm eam voluntatem qua peccatum commiſſum eſt, ſed ſecundùm eam qua eſt affectu pœnitens, quando peccatum deteſtatur, vt notauit Diuus Thomas in 4. d. 17. quæſt. 2. artic. 1. quæſtiuncul. 1. ad 2. Vnde idem Auguſt. lib. de Vera & falſa pœnit. capit. 2. & 3. hunc dolorem diſplicentiam vocat. Et eodem modo loquitur D. Thom. hoc art. 1. ad 3. & Durand. in 4. d. 14. quæſt. 2. & ibi alij. Et denique Tridentin. ſeſſion. 14. cap. 4. dicit, contritionem eſſe deteſtationem & dolorem, indicans has duas voces vnum actum ſignificare, quia contritio vnicus actus eſt. 2. D. Auguſt. D. Thom. D. Aug. Durand. Conci. Trid.

Nihilominus dicendum eſt, phyſicè loquendo, hos duos actus eſſe diſtinctos, quamuis moraliter ita ſint coniuncti in homine viatore, vt per modum vnius reputentur. Hoc probatur primò ex communi ſententia Theologorum tractantium de actibus humanis, & paſſionibus animæ: diſtinguũt enim amorem à gaudio, & gaudium à deſiderio, eadémque ratione 3.

tione diſtinguunt dolorem ab odio, & deſiderio fugiendi malum: hic autem dolor comparatur ad deteſtationem tamquam ad fugam, ſeu deſiderium carendi illo malo. Quod adeò verum exiſtimauit Scot. vt crediderit dolorem non eſſe actum elicitum à voluntate, ſed meram paſſionem in illa exortam ex priori actu. In quo non probamus eius ſententiam, quia dolor eſt actus vitæ: & ideo neceſſe eſt vt à facultate vitali effectiuè prodeat. In hoc autem quādam ſimilitudinem habet cum paſſione, quòd non eſt per ſe primò exiſtens in facultate voluntatis, ſeu appetitus, ſed reſultat ſemper mediante actu fugæ, ſeu diſplicentiæ, non tamen ſine concurſu actuali eiuſdem voluntatis. Hinc verò ſatis cernitur diſtinctio inter illos affectus. Vnde confirmatur: nam deteſtatio eſt cauſa doloris: ergo diſtinguuntur inter ſe. Antecedens docuit D. Thomas in 4.d.17.q.2.artic.1.quęſt.1. ad 3. Et bene Caiet.tom.1.Opuſcul.tractatu 4.q.1.& patet ex dictis, quia non reſultat in nobis niſi media deteſtatione. Imò hic effectus talis eſt, vt impediri poſſit ex indiſpoſitione ſubiecti, vt notauit D. Tho. q.præced.artic.8.vbi inquit, in Beatis eſſe diſplicentiam, ſeu deteſtationem abſque dolore, quia ſunt incapaces illius, quod eſt ſufficiens argumentum diſtinctionis. Tādem declaratur ex illamet deſcriptione Auguſtini, *Dolor eſt diſplicentia de his quæ nobis nolentibus accidunt*: ſupponit ergo dolor actum, quo obiectum doloris ſit nolitum: quia actus in præſenti materia nō eſt niſi ille, quo peccator nollet peccaſſe, vt D. Thom. in citato loco 4. declarauit: ille autem actus eſt ipſa deteſtatio peccati: ergo dolor ſupponit illam, & ab illa diſtinguitur. Quocirca, cùm dolor dicitur diſplicētia, vel hæc vox ſumitur in quadam generali ſignificatione, qua dicitur de omni actu volūtatis circa malū, vt in principio notaui, vel effectui tribuitur nomen cauſæ: cùm verò contritio dicitur dolor, denominatur à proprietate conſequente, ſine qua neque nomen, neque rationem contritionis habere cenſetur, vt infrà declarabo.

D.Thom.
Caiet.

Corollarium, & cenſura cuiuſdam opinionis Scoti.

4. ATQVE ex omnibus dictis in his ſectionibus colligere licet, quid ſentiendum ſit de quadam enumeratione actuum pœnitentię, quam habet Scotus in 4.d.14.q.1.& 2. Vbi quatuor ponit actus pœnitentiæ, vel, vt ipſe loquitur, quatuor acceptiones pœnitentiæ. Primus actus eſt, velle in ſe puniri peccatum, applicando cauſas doloris: ſecundus eſt, nolle peccaſſe: tertius, acceptare punitionem ab alio inflictam: quartus (inquit) eſt, patienter illam ferre. Ex quibus ſolum primum eſſe dicit cuiuſdam iuſtitiæ vindicatiuæ: ſecundum autem non pertinere ad aliquam ſingularem virtutem, ſed ad omnes reſpectiuè, ſeu in ſua materia: tertium ait eſſe charitatis, vel ſpei; quartum, patientiæ. Hæc verò diſtinctio in primis nulla methodo aut ratione data eſt: hoc enim modo poſſet diſtinguere innumeros pœnitentiæ modos. Deinde immeritò attribuit pœnitentiæ illū primum actum, vt primarium: prior enim eſt deteſtatio ipſius peccati commiſſi, includens propoſitum deſtruendi illud; nam hinc oritur illa voluntas vindicandi, & puniendi in ſe peccatum. Quod rectè inſinuauit D. Thomas hîc ad 4. dicens, *dolorem peccati eſſe diſplicentiam, ſeu reprobationem facti præteriti cum intentione remouendi ſequelam ipſius, ſcilicet offenſam Dei, & reatum pœnæ*: in quibus verbis ſentit hoc vltimum eſſe etiam vltimò intentum in actu pœnitentiæ, ſcilicet, auferre reatum pœnæ, quod fit per vindictam, & punitionem, & applicando cauſas doloris. Et ratio eſt manifeſta, nam prior eſt ſatisfactio pro culpa, quàm pro pœna. Imò hæc videtur eſſe quaſi ſecundarium quid in virtute pœnitentiæ vt latiùs infrà dicemus, agentes de ſatisfactione, & de actu exteriori pœnitentiæ.

Vnde vlteriùs immeritò negat Scotus, ſecundum actum pertinere ad ſpecialem virtutem: non enim conſiderauit obiectū formale proprium virtutis pœnitentiæ, imò nec motiuum charitatis conſideraſſe videtur, ſub quo poteſt etiam ille actus ab vna virtute ſingulari elici, imò, & à virtute ſpei, vel obedientiæ, vt ex ſuperiùs dictis de virtute pœnitētiæ manifeſtum eſt. Et ex eo quod Scotus dicit de tertio actu conuinci poteſt: nā ſi quis poteſt acceptare pœnitentiam pro peccato ex charitate, & ſpe, multò magis poteſt odiſſe ipſum peccatum, vel nolle peccaſſe. Et eadem omnino ratione deberet etiam fateri illum tertium actum eſſe poſſe à virtute pœnitentiæ, ſi ſub proprio eius motiuo eliciatur, vt fieri poteſt: poteſt enim quis acceptare pœnā ex affectu iuſtitiæ. Quod etiam confirmari poteſt ex primo actu; nam eiuſdem rationi eſt velle ſe punire, & velle acceptare pœnam ab alio inflictam, ſi ſub eodem motiuo fiat; nam reliqua differentia planè materialis eſt. Et idem ferè eſt de quarto actu, ſi idem motiuum operandi ſeruetur: quanquam verum ſit ſub propria ratione poſſe e iam illum actum ad pœnitentiam pertinere. Itaque ex hac doctrina nullum nouum actum virtutis pœnitentiæ habemus, præter eos quos explicuimus, niſi voluntatem ſatisfaciendi pro peccatis commiſſis, vel voluntariè eligendo pœnam, vel impoſitam acceptando, vel illatam voluntariè ſuſtinendo (hæc enim omnia, vt dixi, materialiter diuerſa ſunt in ordine ad motiuum pœnitentię) hunc ergo actum ſub propria ratione elicitum fatemur eſſe huius virtutis actum, ſecundarium tamen, & minùs principalem; loquendo de ſatisfactione pro temporali pœna. 5.

Quapropter mihi etiam non probatur quod ſcripſit Cano in ſua relectione de Pœnitentia, p.2. primarium actum huius virtutis eſſe dolorem ipſum peccatorum, quatenus nobis pœnalis eſt, *nam principaliùs* (inquit) *à nobis exigit Deus in recompenſationem peccati, vt nos ipſos torqueamus per dolorem & triſtitiam quàm vt ipſum honoremus: quia noſtram quærit vtilitatem, quæ in pœnis voluntariè ſumptis pro peccatis maxima eſt.* Hæc (inquam) doctrina mihi non probatur, nam, ſi loquimur de dolore & triſtitia cum omni rigore & proprietate ſumpta, vt diſtinguitur à diſplicentia, ſeu deteſtatione peccati, ſic falſum eſt dolorem eſſe primarium actum pœnitentiæ, aut principaliùs intentum; iam enim ſectione præcedente oſtendi, principaliorem actum eſſe ipſam deteſtationem peccati. Et ſine dubio hoc eſt quod præcipuè intendit Deus in nobis, vt ſcilicet voluntatem noſtram omnino à peccato auertamus, & in ipſum Deum eam conuertamus: dolorem autem requirit, tum vt effectum conſequētem ad illum affectum, tum vt illo iuuemur ad magis deteſtandum ipſum peccatum, & perſeuerantiùs cauēdum illud. Quòd ſi (vt eſt frequens) doloris nomine ipſam deteſtationem intellexit Cano, immeritò dixit Deum magis intendere per hunc actum afflictionem noſtram, quàm honorem ſuum, nam propter quod vnumquodque tale, & illud magis: ſed Deus intendit noſtram pœnam, & afflictionē propter honorem ſuum, ergo hunc magis intendit. Vnde licèt etiam noſtram vtilitatem intendat, hanc tamen vtilitatem noſtram ordinat ad eundem ſuum honorem, quia omnia ordinat ad ſe, tanquam ad vltimum finem, cui nulla vtilitas accreſcere poteſt, ſed

6. *Quædam ſententia Cani expenditur.*

ſed tantùm gloria,& honor.Item nos ipſi, vt perfe-ctè operemur,etiam dum nos affligimus, & caſtigamus,totum referre debemus in diuinum honorem tanquam in præcipuum ſcopum, quia ipſe diuinus honor maioris eſſe debet apud nos æſtimationis, quàm noſtra vtilitas.Preterea in ſatisfactione magis intenta eſſe debet ſatisfactio pro iniuria, quàm pro pœna debita,quia illud eſt primariũ in negotio iuſtificationis,reliquum verò eſt conſequens:ſatisfactio autem pro iniuria diuina,quatenus à nobis exhiberi poteſt,principaliùs fit per deteſtationẽ peccati,quatenus ex amore Dei procedit,& ex intentione reſarciẽdi diuinum honorem,quantùm in nobis eſt:ergo hoc eſt magis intentum,etiam à Deo,quàm afflictio noſtra,quatenus eſt nobis pœnalis,& vt ſic, eſt ſatisfactoria pro pœna.Eſt ergo hic actus pœnitentię,ſed ſecundarius,vt diximus.

SECTIO V.

Vtrùm actus pœnitentiæ honeſtus ſit.

1. *Contrarij errores.*

IN hac & ſequentibus ſectionibus ſpecialiter loquar de proprio actu deteſtationis peccati,qui ad rem præſentem eſt magis proprius, & quia facile erit ad reliquos accommodare,quæ de hoc dixerimus, ſeruata proportione. Lutherani ergo hunc actum reiiciunt,vel vt otioſum, & inutilem, quia eſt conatus quidam contra præteritum factũ,de quo iam dolere inutile eſt,vel etiam,vt præſumptuoſum,quia oritur ex volũtate ſatisfaciẽdi Deo,ac ſi nobis poſſibile hoc eſſet.Pelagiani autem approbantes hunc actum, naturalibus viribus liberi arbitrij illum attribuunt,dicentes,hoc modo poſſe hominem ſuis viribus liberari à peccato.

2. *Actum Pœnitentiæ honeſtũ eſſe. Aſſertio 1. Conc. Trid. Ezech. Matth. Pſal.4. Mich. Paul.2. Corinth. Tertull. Auguſt. Ariſt.*

Dicendum verò eſt primò,actum Chriſtianę pœnitentiæ eſſe honeſtum, & ſanctum. Concluſio eſt definita in Conc.Trid.ſeſſ.14. can. 5. & ſumitur ex Scriptura, quatenus & conſulit & præcipit hunc actum,vt patet Ezech.18.& 33.Matth.3.& 4. & ſub nomine compunctionis Pſal.4 & Mich.4.& ſub nomine triſtitiæ ac pœnitentiæ,2.ad Corinth.7. Quod autem Deus præcipit,honeſtum eſt:vnde Tertullian. lib.de Pœnitentia,c.4.*Bonum eſt pœnitere,an non? quid reuoluis? Deus præcipit.* Et Auguſt.lib. de duabus animab.contra Manich.c.14.*Bonum*(inquit) *eſt pœnitere: quid neceſſe eſt Scripturas afferre? vox eſt ipſa naturæ.* Vnde etiam Ariſt.7.Ethic.cap.7.*Quem non pœnitet* (inquit) *inemendabilis eſt.*

3. *Hæreticorum euaſio. Refellitur.*

Ad hæc,& ſimilia Scripturæ teſtimonia(quod ſemel annotare neceſſe eſt) reſpondent hæretici,quoties Scriptura de pœnitentia loquitur, non de deteſtatione peccati commiſſi,ſed de ſola mutatione vitæ in futurum,quæ priùs per propoſitum,poſtea per ipſam obſeruationem mandatorum ſufficienter fit, ſermonem facere:quod confirmant ex verbo Græco *μετάνοια*,quod *reſipiſcentiam* ſignificat. Veruntamen ex interpretatione omnium Patrum,&ex collatione plurium teſtimoniorum conſtat, ſermonem eſſe de propria pœnitentia à nobis explicata, eámque illa voce ſignificari, quæ propterea nunc *doloris* nomine,nunc *gemitus*, nunc *compunctionis* & *conuerſionis*, exprimitur.Et Ioel.2. & Ezech.18.diſtinctè præcipitur pœnitentia,& noua vita.Et quamuis demus, vocem Græcam *reſipiſcentiam* ſignificare, tamen hæc ipſa reſipiſcentia non fit ſine animi & affectus mutatione,vt notauit Lactantius lib. 6. de Vera ſapientia c.24.& Tertullian.lib.2.contra Marcion.ca.24.in

Ioel.2. Ezech.18.

Lactant. Tertul.

A fine. Mutatio enim animi requirit receſſum ab vno termino, & acceſſum ad alium. Vnde non ſatis eſt nouũ opus inchoare,quia per hoc mutatur opus; nõ verò animus:nã poſt multa peccata,vt v.g.poſt ſumptam ab inimico vindictam,poteſt quis mutare opus circa illum,ei benefaciendo,non mutando animum circa priorem vindictam.Propter quod dixit Auguſt. lib de Pœnitentiæ medicina in principio: *Nemo poteſt nouam vitam inchoare, niſi eum ſuperioris vitæ pœniteat.* Et eodem tendunt verba Ariſtotelis ſuperiùs citata.Non ergo ſufficit propoſitum nouæ vitæ ad veram animi mutationem, niſi prior vita, quæ placebat,diſplicerę incipiat.Propter quod aiebat Ezechias Iſai. 38. *Recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine animæ meæ.* Et Sapiens Eccleſiaſt. 21. *Fili peccaſti, ne adiicias iterum,& de præteritis deprecare, vt tibi dimittantur.*

Auguſt. Iſai. Eccleſ.

B Vbi etiam inſinuatur optima ratio huius honeſtatis,nam licèt peccata præterita ſint actu, manent tamen reatu,vt dixit Auguſt. lib. 1. de Nuptiis c.26. Et ideo ad illorum veniam obtinendam medium optimum eſt illa cum dolore recognoſcere, iuxta illud Pſalm. 50. *Quoniam iniquitatem meam ego cognoſco,* &c.Ratio tandem à priori eſt, quia obiectum illius actus eſt per ſe bonum,vt ſatis in ſuperioribus declaratum eſt,& poteſt cum debitis circunſtantiis fieri: nam omne obiectum honeſtum ex ſe habet has circunſtantias,& voluntas recta ratione vtens, & adiuta diuina gratia poteſt illas obſeruare. Falſum eſt ergo hunc actum eſſe otioſum,aut inutilem, quia non tendit ad hoc,vt quod factum eſt,non fuerit factum;

Auguſt. Pſal.50. Ratio à priori redditur. Satisfit Luther.

C ſed ad hoc,vt voluntas,& auertatur ab illo malo, & deſtruat illud,quatenus aliquo modo permanet, qui finis eſt valdè honeſtus,& ad illum obtinendum valde vtilis eſt huiuſmodi actus; nam vt dixit Auguſt. lib.de Vera & falſa pœnitentia cap.20. *Qui conuertitur,neceſſariò dolet habere,quod gaudet perdere.* Vnde meritò Chryſoſtom. homil. 5. ad Populum, triſtitiam ferè ad nihil aliud vtilem eſſe dixit,niſi, vt de peccatis habeatur. Quapropter neque præſumptuoſus eſt talis actus,quia non propriis viribus, ſed diuina gratia concedi creditur, vt iam dicam. Et quia non fit animo ſatisfaciendi Deo ad æqualitatem, aut ex perfecta iuſtitia,ſed ſolùm faciendi quod in nobis eſt,vt à Deo obtineamus miſericordiam:hoc autem totum

Auguſt. Chryſoſt.

D valde conſentaneum rationi eſt.

Pœnitentiam poſſe habere diuerſas honeſtates.

ESt autem conſiderandum ex ſuperiùs dictis,& ex generali doctrina de moralib. actibus, huiuſmodi deteſtationem diuerſas poſſe habere honeſtates, ſeu ſpecies virtutis, iuxta varia motiua honeſta, ex quibus procedere poteſt. Nam ſi peccatum furti v.g. diſpliceat ob turpitudinem, quam habet contra iuſtitiam humanam motiuum illud, vt ſuprà dixi, pertinet ad iuſtitiam, & conſequenter actus ille habet

E rectitudinem, & honeſtatem iuſtitiæ, & ſimili modo pertinebit ad rectitudinem charitatis, ſi peccatum diſpliceat proximè,& immediatè,vt repugnat amicitiæ diuinę,& ſic de aliis virtutibus:vnde,vt habeat ſpecialem honeſtatem pœnitentiæ, oportet vt ſit ex motiuo deſtruendi ſeu remouendi peccatum, vt eſt iniuria Dei. Hæc autem honeſtas, quæ eſt ex obiecto, & dicitur honeſtas ex genere actus,requirit debitum modum, & cæteras circunſtantias morales; nam cùm bonum ſit ex integra cauſa, non eſt actus moraliter bonus, niſi cum bono obiecto habeat bonas & proportionatas circunſtantias. Quia

Honeſtas ex genere actus requirit debitum modum.

verò

verò circunſtantiæ ſunt accidentia, obiectum verò
per ſe conuenit actui, ideo quando definimus ali-
quem actum eſſe bonum, quia ſcientia eſt de iis quæ
ſunt per ſe, intelligitur ex vi proprij & formalis ob-
iecti: ſubintelligitur autem conditio, *Si debitæ cir-
cunſtantiæ non deſint*, quas poſſibiles eſſe, imò & de-
bitas tali actui, vt certum ſupponitur, tanquam ne-
ceſſariò conſequés ex vi talis obiecti. Imò, loquendo
de actu interiori virtutis, vt nunc loquimur, proba-
bilius credimus, iuxta vera principia moralia, non
poſſe interiorem actum verſari circa obiectum ho-
neſtum formaliter, & vt honeſtum eſt, quin ſimul ha-
beat omnes circunſtantias debitas tali actui: tum
quia ſi motiuum honeſtum mouet ad operandum, ſi-
mul etiam mouet ad debitè operandum: tum etiam
quia ipſa honeſtas obiecti, vt hîc eſt nunc propoſi-
ta, aliquo modo pendet ex circunſtantiis; ſed de hoc
aliàs. Vnde, quod ad præſens ſpectat, dubitari non
poteſt de actu pœnitentiæ, ſi debito modo exercea-
tur, cùm oſtenſum ſit habere poſſe honeſtum moti-
Dubium. uum, & non tantùm vnum, ſed multiplex. Dubitari
verò poſſet in primis, quis debitus modus ſeruandus
ſit, aut quæ circunſtantiæ adhibendæ, vt talis actus
habeat honeſtatem. Sed hoc vel non habet peculia-
rem difficultatem, præter generalem doctrinam de
actibus moralibus, vel, ſi quid proprium eſt huic
actui, in diſcurſu materiæ tradendum erit, vbi oſten-
demus quis modus ſeruandus ſit in agenda pœniten-
Soluitur. tia, & quo tempore ſit agenda, & ſimilia. Ex motiuis
autem ad pœnitendum, ſpecialem habet quæſtio-
nem motiuum illud, quo ſæpe excitamur ad agen-
dam pœnitentiam ob timorem pœnæ: de quo in
particulari dicemus inferiùs diſp. 5. quæ erit de attri-
tione.

SECTIO VI.

Vtrùm actus pœnitentiæ ſupernaturalis ſit.

OMISSIS variis opinionibus, quas infrà
commodiùs attingemus: dicendum eſt pri-
mò, actum Chriſtianæ pœnitentiæ ſuper-
naturalem eſſe. In hac aſſertione conueniunt Theo-
D. Thom. logi omnes, vt videre licet in Diu. Thoma hîc
Bonau. artic. 5. & 1. 2. quæſt. 109. articul. 6. q. 113. artic.
Gregor. 3. & Bonauent. in 2. d. 28. arti. 2. q. 1. Gregor. d. 26. q. 1.
Marſil. Marſil. q. 17. Et ex recentioribus videri poteſt Vega
Vega. lib. 6. in Trident. c. 13. & Opuſcul. de Iuſtific. quęſt. 11.
Bellarm. Bellarm. lib. 1. de Pœnitentia c. 3. & Soto in 4. d. 14. q.
Sotus. 2. & Ruardus ar. 6. & 7. contra Luther. & Iacobus La-
Ruard. tomus lib. 1. de Iuſtific. cap. 3. Eſtque illa pars de fide,
Iacob. nimirum hunc actum talem eſſe, vt ſine diuina &
Latom. ſupernaturali gratia exerceri non poſſit: huiuſmodi
Probatur ex Scriptura, & Patribus. autem actum ſupernaturalem vocamus. Et probatur
primò ex Scriptura ſacra, & Patribus: nam in diuina
Scriptura ſicut fides & charitas, ita etiam pœniten-
tia dicitur eſſe donum Dei, quo loquendi modo ex-
plicari ſolent ſupernaturalia, & gratuita dona: ergo
Timoth. 2. Paul. 2. maior patet 2. ad Timot. 2. *Nequando Deus det illis
pœnitentiam ad cognoſcendam veritatem, & reſipiſcant
à Diaboli laqueis:* ex quo teſtimonio hanc veritatem
Ad Fulg. Auguſt. confirmat Fulgent. li. de fide ad Petr. c. 31. & Auguſt.
lib. 5. contra Iulian. c. 3. dicens, *Niſi ipſe dederit, quis
Leo Papa. aget pœnitentiam?* & Leo Papa Epiſt. 91. dicens, *Pœni-
tentiam ex Dei credimus inſpiratione conceptam, dicente
Apoſtolo, Nequando Deus det illis pœnitentiam.* Quod
Actor. 5. optimè confirmatur ex illo Actorum 5. *Hunc princi-
pem, & ſaluatorem Deus exaltauit dextera ſua ad dan-
dam pœnitentiam Iſraeli, & remiſſionem peccatorum.*

A Vtrumque ergo eſt donum Dei, quod nobis per me-
rita Chriſti conceditur. Et hoc ipſum eſt, quod Eze- *Ezech.*
chiel. 6. promittitur: *Dabo vobis cor nouum, & ſpiri-
tum nouum ponam in medio veſtri, & auferam cor lapi-
deum de carne veſtra, & dabo vobis cor carneum*: quod
teſtimonium ſæpe Auguſtinus ad hoc propoſitum *Auguſt.*
exponit, præſertim primo libro contra duas Epiſt.
Pelagianorum cap. 20. Idémque ſumitur ex omnibus
locis, in quibus à Deo petimus vt nos conuertat, vt
admonuit Cõcilium Trident. ſeſſ. 6. c. 5. & priùs Hie- *Concil. Trid.*
ronymus in id Ieremiæ 31. *Conuerte me Domine, &* *D. Hier.*
conuertar, poſtquam enim conuertiſti me, egi pœnitẽtiam. *Cœleſtin. Papa.*
Et Cœleſtinus Papa in Epiſt. ad Epiſcopos Galliæ,
cap. 11. ex ſimilibus Eccleſiæ orationibus id confir-
mat.

B Secundò probatur ex Conciliis & definitionibus *2.*
Eccleſiæ: nam Concilium Arauſic. 2. can. 4 ſic inquit, *Probatur aſſertio ex Conciliis.*
*Siquis, vt à peccato purgemur, voluntatem noſtram Deum
expectare contendit; non autem, vt etiam purgari velimus,* *Concilium Arauſ.*
*per Sancti Spiritus infuſionem, & operationẽ fieri confitetur,
reſiſtit Spiritui ſancto dicenti, Præparatur voluntas à
Domino*, &c. & can. 7. & 25. habentur definitiones
generales de actibus ad ſalutem pertinentibus. Ex-
preſſiùs verò hoc docet, ac definit Concilium Tri- *Conc. Trid.*
dentin. ſeſſ. 6. c. 6. & can. 3. *Siquis* (inquit) *dixerit
ſine preueniente Spiritus ſancti inſpiratione, atque eius
adiutorio, hominem credere, ſperare, diligere, aut pœnitere,
ſicut oportet, vt ei iuſtificationis gratia conferatur, anathe-
ma ſit*: Vbi eodem modo docet gratiam eſſe neceſſa-
riam ad actum pœnitentiæ, ſicut ad actum fidei,
C ſpei, ac dilectionis: ergo ſentit eodem modo eſſe
ſupernaturalem. Nec dici poteſt, pœnitentiam, qua- *Euaſio.*
tenus fidei & amori coniunctam, eſſe ſupernatura-
lem, non quia in ſe ſupernaturalis ſit, ſed quia vel
directio fidei, vel amoris imperium ſeu ordinatio ſu-
pernaturalis eſt. Hoc (inquam) dici non poteſt, tum *Præcluditur.*
quia aliàs eodem modo dicere quis poſſet ſpem, vel
amorem non eſſe in ſe actus ſupernaturales, ſed ſo-
lùm quoad directionem fidei; vel è conuerſo fidem
ſecundùm ſe non eſſe ſupernaturalem, ſed vt infor-
matam charitate. Tum etiam quia Concilium non
tantùm copulatim ſeu complexiuè definit, gratiam
eſſe neceſſariam ad collectionem illorum actuum,
ſed diuiſim & copulatiuè ad ſingulos illorum actuũ
eſſe neceſſariam gratiam; & ideo non ſine cauſa vti-
D tur dictione disiunctiua, *aut*. Non poteſt ergo ſecun-
dùm fidem negari, quin pœnitentia, ſimpliciter lo-
quendo, actus ſit ſupernaturalis. De qua veritate legi *Innocent.*
poſſunt multa apud Innocentiũ Papam epi. 25. & 26. *Leo.*
Leonem epiſ. 84. aliàs 86. Aug. li. 2. contra duas epiſ. *Auguſt.* *Ambroſ.*
Pelag. c. 10. & lib. de Gratia & libero arbit. c. 17. Am-
broſ. lib. 10. in Lucam, circa illa verba, *conuerſus Do-* *Chryſ.*
minus reſpexit Petrum, & Chry. hom. 41. ad Populum.

Tertiò probatur ratione ſumpta ab effectu, & ex *3.*
principiis fidei. Nam aliquis actus pœnitentiæ eſt *Aſſertio probatur ratione.*
vltima diſpoſitio ad gratiam: debet eſſe actus ſuper-
naturalis: ergo actus pœnitentiæ eſt ſupernaturalis.
Dicetur fortaſſe, diſpoſitionem ad gratiam debere *Obiectio.*
eſſe ſupernaturalem ex dilectione charitatis: includit
enim deteſtationem peccati propter Deum ſummè
E dilectum: atque ita non concludi actum pœnitentiæ
eſſe ſupernaturalem, niſi quoad hanc relationem. Sed *Soluitur.*
contra primò; nam oſtenſum eſt ſingulos actus in illa
diſpoſitione incluſos, eſſe ſupernaturales, ex doctri-
na Concilij Trid. Et ratione etiam oſtendi poteſt,
quia ad vltimam diſpoſitionem ad gratiam non ſo-
lùm non ſufficit actus naturalis, verùm etiam nullus
naturalis actus per ſe neceſſarius eſt: tum quia tota
vltima diſpoſitio eſt eiuſdem ordinis cum forma,
tum quia ſi aliquis naturalis actus eſſet per ſe neceſ-
ſarius

ſarius ad diſpoſitionem talem, illũ poſſet homo naturæ viribus inchoare, & perficere, per ſe loquendo, & ſecluſis extrinſecis impedimentis, vel difficultatibus: atque ita per illum poſſet ſuæ ſalutis initium efficere, quod eſt contra ſanam doctrinam. Secundò, quia eadem eſt ferè ratio de actu pœnitentiæ, & amoris, vt ſtatim oſtendemus.

4. *Quorundam Theologorũ opinio de ſupernaturalitate pœnitentiæ.*

Vt autem veritatem hanc & declaremus ampliùs, & probemus, ſciendum eſt, nonnullos Theologos aſſeruiſſe actum pœnitentiæ ſecundùm ſe, & ſecundùm totam entitatem ſuam, naturalem eſſe: ideoque fieri poſſe per naturales vires liberi arbitrij, licèt prout exigitur à Deo ad ſalutem, aliquid ſupernaturale neceſſarium ſit, quod à diuina gratia pendet. Ita ſentit Durand. in 2. d. 28. q. 5. Scot. in 4. d. 14. q. 2. ar. 1. Gab. q. 1. & Caiet. tomo 1. Opuſc. tract. 4. q. 1. Fundamentum eorum eſſe potuit, quia hoc ſatis eſt ad intelligendam Scripturam, & definitiones Cõcil. ideo enim Trid. addit particulam illam, *ſicut oportet*, vt ſignificet gratiam eſſe neceſſariam, non propter pœnitentiam abſolutè, ſed propter ſpecialem modum, quem Deus requirit: alioqui verò nulla apparet ratio propter quam voluntas non poſſit ſuis viribus deteſtari quod turpe eſt, & contra rationẽ: imò tanto faciliùs id poterit, quãto ratio malitiæ maior fuerit, cùm naturalis propenſio voluntatis ſit ad honeſtatem: ergo quæcunque deteſtatio peccati, quantũuis perfecta ex parte motiui, erit actus naturalis: hic autem eſt actus pœnitentiæ, de quo agimus. Et poteſt hoc confirmari; nam licèt fortaſſe de virtutibus Theologicis, & actibus earum, certius ſit eſſe per ſe ſupernaturales, tamen de virtutibus moralibus id eſt valde incertum, & multi probabilius eſſe credunt, nullas eſſe per ſe infuſas: virtus autem pœnitentiæ moralis eſt: ergo eſt virtus acquiſita tantùm: ergo actus eius, ſecundùm ſe, naturalis eſt. Quòd ſi ab his auctoribus inquiras quid ſit illud ſupernaturale, ꝙ in actu pœnitentiæ requiritur, Scot. & Gabr. nihil aliud eſſe dicunt præter denominationem quãdam, quæ eſt acceptari à Deo, ſeu informari gratia. Caietanus dicit eſſe quandam habitudinem ad cauſam, nimirum quòd procedat ab ſpeciali auxilio Dei: & idem ferè dicit Durand. qui in eo magis errat, quòd ſolùm requirit auxilium extrinſecum ſeu occaſionem benè operandi ex ſpeciali Dei prouidentia præparatam. Et confirmari poteſt hæc ſententia, nam peccatum eſſe offenſam Dei, & deteſtabile ſecũdùm rectam rationem & maximè propter illud motiuũ tantùm, eſt obiectum, quod naturali ratione cognoſcitur: ergo etiam poteſt volũtas ſua naturali virtute in illum actum efficaciter prodire: quia poteſt voluntas naturaliter conformari dictamini practico rationis naturalis. Tandem argumentatur Caiet. quia aliàs poſſet quis eſſe certus de ſua iuſtificatione, & remiſſione peccati: nam eſt certus ſe deteſtari peccatum efficaciter & propter Deum, ergo ſi alioqui eſt certus hunc actum eſſe ſupernaturalem, & ex gratia, experimento cognoſceret homo in ſe iuſtificationem ſuam.

Durand. Scot. Gabriel. Caietan. Fundamẽtum eorum. Confirmatur. Confirmatio alia. Confirmatur tandem.

Refellitur hæc opinio & contraria ſententia roboratur. Conc. Trid.

Ad excludendam hanc ſententiam dico ſecundò hunc actum eſſe ſupernaturalem intrinſecè, id eſt, in iis, quæ illi verè & realiter inſunt, ac denique in eius entitate. Quam partem probo ex illis verbis Concil. Tridenr. ſeſſ. 6. canone 3. *Siquis dixerit, ſine Spiritus ſancti inſpiratione, & eius adiutorio, poſſe aliquem pœnitere, ſicut oportet, anathema ſit.* In quo canone ſuppono, quatuor illa verba, quæ Concilium ponit, ſcilicet *credere, ſperare, diligere, & pœnitere*, non ſumi complexiuè, ſeu collectiuè, ſed diuiſiuè, ſeu copulatiuè, vt dixi, quia intentio Concilij non eſt definire illa Dei auxilia eſſe neceſſaria ad omnes hos actus ſimul

A ſumptos, ſed etiam ad eorum ſingulos: alioqui non eſſet de fide, ad credendum, vt ſic, eſſe neceſſariam gratiam, & ſimiliter, ad amandum, quod eſt manifeſtè falſum, vt conſtat ex toto diſcurſu Concilij in tota illa ſeſſ. & ex aliis antiquioribus, Arauſicano, & Mileuit. & ex communi conſenſu Patrum & Theologorum. Igitur iuxta hanc definitionem Concilij actus pœnitentiæ talis eſt, vt ſine gratia excitante & adiuuante fieri non poſſit: ergo eſt in ſe ſupernaturalis. Patet conſequentia, quia actus naturalis fieri poteſt ſine huiuſmodi auxiliis: nam, licèt auxilium gratiæ poſſit eſſe vtile ad faciliùs efficiendum naturalem actum, non tamen eſt ſimpliciter neceſſarium, loquendo de ſingulis actibus, vt latè prim. ſecund. q.

B 109. articul. 2. & 3. Et explicatur vis huius rationis, nam ſi actus pœnitentiæ quoad omnia intrinſeca eſt naturalis, ſolumque dicitur eſſe ſupernaturalis per acceptationem extrinſecam Dei, id eſt, quia acceptatur à Deo, ergo ad eliciendum illum actum non requiritur Spiritus ſancti inſpiratio, eiúſque ſpeciale adiutorium, quod eſt contra definitionem Concil. Trident. Sequela probatur; quia homo poteſt ſuis viribus elicere illum actum, & quidquid intrinſecè in illo eſt: ergo ad hoc non requiritur illa inſpiratio vel adiutorium. Rurſus poſtquam homo ſuis viribus elicuit talem actum, Deus ſua voluntate gratuita poteſt illum acceptare, adeò vt Caiet. dicat, ſtante æquali operatione, & actione duorum hominum, Deum ac-

Explicatur vis rationis.

C ceptare pro ſua voluntate actum vnius vt ſufficientem diſpoſitionem, & non alterius: ſed ad hanc acceptationem nõ eſt neceſſaria inſpiratio, vel adiutorium Spiritus ſancti, quia illa acceptatio non eſt hominis operatio, ad quam illa auxilia requiri ſolent, ſed eſt ſola Dei voluntas extrinſecus acceptans; vnde illa acceptatio non eſt principium efficiendi actum, ſed ordine naturæ ſupponit actum iam effectum: Eadémque ratio eſt de informatione gratiæ, nam hæc ſolùm conſiſtit in infuſione habitualis gratiæ, quæ ſanctificando perſonam, morali quodam modo dignificat, & ſanctificat actum: & hoc modo dicitur informare illum. Ad hanc ergo informationem nihil noui operatur homo, ſed iam paſſiuè ſe habet, ſup-

D poſita priori efficientia actus: ergo ad illam informationem non eſt neceſſaria gratia excitans, vel adiuuans: ſi ergo neque propter efficientiam ipſius actus neceſſaria eſt non eſt cur ſit neceſſaria.

Argumentum ad hominẽ contra Scotum.

Accedit contra vtramque ſententiam: nam rogo ab Scoto, an actus pœnitentiæ acceptetur à Deo, ſeu informetur gratia, quia ſupernaturalis eſt; vel è conuerſo ideo tantum ſit ſupernaturalis, quia acceptatur à Deo, vel informatur gratia. Si primum, ergo ſupernaturalitas actus non conſiſtit in ſola acceptatione vel informatione extrinſeca, ſed eſt aliquid aliud, quod in actu ſupponitur, ratione cuius eſt acceptabilis, & proportionatus vt informetur gratia; illud ergo eſt aliquid intrinſecum actui. Si ſecũdum, apertè repugnat Concilio, quia acceptari à Deo, vel

E informari gratia, non eſt aliquid, quod fieri à nobis debeat, ſed à ſolo Deo; ergo in tali actu nihil eſt efficiendum, propter quod gratia excitans, vel adiuuans, neceſſaria ſit. Deinde Concilium ait, Si quis dixerit aliquem ſine prædictis auxiliis gratiæ poſſe ita pœnitere, vt ei iuſtificationis gratia conferatur, errare in fide: ergo requirit auxilium ad actum illum, vt ſupponitur, ad collationem gratiæ: & eſt ratio, ſeu cauſa in ſuo genere ob quam gratia confertur. Hanc enim vim habet illa particula Concilij, *ſicut oportet*, ſcilicet, in ipſo actu aliquid fieri ex vi auxilij diuini, ratione cuius eſt ſufficiens diſpoſitio ad gratiam. Præterea eſt ratio euidens, quia aliàs actus pœnitentiæ prout eſt diſpoſitio ad gratiam, eſſet

Vrgetur.

Euidẽter probatur.

D actus

actus merè naturalis, quia,vt ſic,antecedit informationem gratiæ , per quam ſolam conſtituitur in eſſe actus ſupernaturalis. Et ſimiliter talis actus ex ſola naturali dignitate eſſet acceptabilis Deo,quia ſolùm eſt ſupernaturalis quatenus acceptatur : ergo quidquid in illo ſupponitur vt acceptabilis ſit , eſt merè naturale.Hæc autẽ omnia non admittentur à Theologis Catholicis,quia Pelagianum ſapiunt errorem.

Scotus.

Et ideo ipſe Scotus in 1.d.44.dixit,ideo poſſe peccatorẽ ſaluari,quia Deus poteſt eum ſua gratia præuenire;& in 4.d.22.q.vnica.ar.2.ait, hominẽ reſurgere à peccato,quia Deus dat illi gratiã ad reſurgendum, & videtur loqui de operante & cooperante gratia.

Ad hominem contra Caiet.

Simili modo argumentamur contra Caietanum, interrogãdo an actus pœnitentiæ ſit ſupernaturalis, quia procedit ab auxilio;vel è conuerſo, ideo ad illum ſit neceſſarium auxilium , quia ſupernaturalis eſt.Si ſecundũ, habemus quod intẽdimus,nã ſupernaturalitas actus non erit ſola relatio ad auxilium, ſed erit aliquid abſolutum in actu, ratione cuius requiritur auxilium. Et reuera Concilia ideo ad huiuſmodi actus requirunt auxilia gratiæ,quia vires liberi arbitrij ſunt imbecilles,& inſufficientes ad illos efficiendos.Vnde ſi Caie. eligat priorem partem,parum conſentaneè loquitur ad doctrinam Conciliorum,nam ſequitur,ad huiuſmodi actum non eſſe neceſſarium auxilium gratiæ,vt fiat in ſenſu diuiſo,ſed ſolùm in ſenſu compoſito,vt ab auxilio gratiæ procedat,eſſe neceſſarium tale auxilium : quod abſurdũ eſt. Cur enim exigeretur à nobis talis operandi modus,ſi actum æquè bonum per nos ipſos operari poſſemus?aut cur Concilia dicerent,abſolutè non poſſe nos noſtris viribus hunc actum efficere ? Et præterea ſequitur ex ſententia Caiet.fieri poſſe, vt duobus hominibus elicientibus actum pœnitentiæ æquè perfectum in ſe,vni remittatur peccatum , & non alteri , ſolùm quia vnus facit actum per auxilium, & alius ſuis viribus , quod conſequens Caietanus concedit:mihi autẽ videtur valdè falſum:Tum quia eſſet magna improportio, & quaſi iniuſtitia quædã, quãtùm hîc interuenire poteſt. Nam,ſi is,qui eſt deſtitutus auxilio,actum ęquè perfectum elicit,ac alius cum auxilio,plus facit quod in ſe eſt, quàm alius:ergo magis eſſet illi remittenda culpa. Maximè quia Scriptura æquè promittit remiſſionem omnibus verè pœnitentibus:in eo autem caſu tam verè pœnitet vnum,ſicut alium.Denique, iuxta ſententiã Caietani,quòd ad hos actus ſit neceſſaria gratia,nõ eſt cõnaturale ipſis actibus , neque eſt propter aliquã neceſſitatem ex parte ſubiecti, ſed eſt propter ſolã extrinſecam legem Dei : hoc autem eſt præter omnem modũ operandi diuinæ prouidentiæ , & præter omnem modum loquendi Conciliorum, & Patrum,

Durand. impugnatur.

de neceſſitate gratiæ. Atque hæc argumenta procedunt etiam contra Duran.& eò fortiùs,quòd ipſe nõ requirit auxilium internum, & conſequẽter non requirit inſpirationem in rigore ſumptam.Et præterea nec poteſt requirere intrinſecum auxilium adiuuans per modum concurſus ſupernaturalis: quia ad efficiendam naturalem entitatem, ſemper ſufficit naturalis concurſus, quæ ratio contra omnes dictas ſententias efficaciam habet. Relinquitur ergo , ex neceſſitate gratiæ ad hunc actum optimè concludi illud,eſſe in ſe & intrinſecè ſupernaturalem.

8.

Pœnitentiæ actũ eſſe ſupernaturalem in entitate probatur.

Ex hoc verò vlteriùs concludo,quod in 3. p.concluſionis poſui,hunc actum eſſe ſupernaturalẽ in entitate,id eſt,in ſua eſſentia & ſpecie, ita vt talis actus eiuſdem ſpeciei fieri non poſſit ſine auxilio gratiæ excitante,& adiuuãte. Probatur, quia ſupernaturalitas iſtius actus eſt aliquid intrinſecũ illi:ſed hoc non poteſt eſſe modus aliquis vel accidens illius:actus eſt

A

Pœnitentia nõ eſt ſupernaturalis ratione intenſionis.

ergo entitas & eſsẽtia eius.Minor probari poteſt diſcurrendo per omnia , quæ in illo actu præter eſsentiam & entitatem eius,conſiderari poſſunt. Vnũ eſt intenſio:at verò nulla intẽſio certa, aut determinata, neceſſaria eſt ad verum pœnitentiæ actum,etiam ad illum qui eſt ſufficiens diſpoſitio ad gratiam,vt infrà oſtendã : ergo ratione ſolius intenſionis, non poteſt actus dici ſupernaturalis,neq; propter eã ſolam cauſam poteſt gratia eſſe neceſſaria ad illũ.Maximè,quia ſi intenſio ſit connaturalis actui,per eãdem facultatẽ fieri poteſt,per quam ſubſtantia actus : ſi autem talis intenſio fingatur extraordinaria,& excedens naturã actus,illa nec requiritur , neque frequenter habetur à verè pœnitentibus : ergo ratione illius , neque eſt neceſſaria gratia,neq; actus eſt ſupernaturalis.

Nec ratione durationis.

Alius B modus huiuſmodi actus eſſe poteſt duratio eius , de qua eadem argumenta fieri poſſunt; quia nulla definita duratio neceſſaria eſt ad verum pœnitentiæ actum , etiam vt eſse poteſt diſpoſitio ad gratiam, quod infrà oſtendemus: & præterea eadem virtute, qua homo elicit aliquem actum,poteſt in illo durare per aliquod tempus : & id ſatis eſt ad actum pœnitẽtiæ. Nam licèt ad extraordinariam vel diuturnam perſeuerantiam in illo actu ſit etiam extraordinaria gratia aut virtus neceſſaria : hoc tamen impertinens eſt;quia huiuſmodi diuturna duratio ad virtutẽ, vel effectum pœnitentiæ,neceſſaria non eſt.

Nec ratione extenſionis.

Denique dici poſset modus talis actus extẽſio eius ad plura obiecta,ſeu peccata,tamen iuxta vera principia Philoſophiæ,hęc extenſio non eſt aliud ab ipſa entitate in- C diuiſibili actus,quæ habitudinem habet ad talia obiecta. Et præterea in præſenti actus pœnitentiæ habet extenſionem ad obiectum iuxta exigentiam motiui in quo fundatur , vt ſequenti ſectione exponam. Ex quo motiuo habet etiam ſuam eſsentiam, & ſpeciẽ:& ideo hic modus non eſt accidentalis,neque in re ipſa diſtinctus ab eſsentia,vel entitate ipſius actus. Præter hos autem modos nullus alius excogitari poteſt in actu,qui ſit illi intrinſecus,ſeu in illo inhærẽs, à quo habeat actus quòd ſupernaturalis ſit:ergo hoc habet ex vi ſuæ eſsentiæ,& ſpeciei.

Ratio à priori.

Et ratio à priori ſumenda eſt ex eo quod nunc dicebam,nimirũ motiuum talis actus eſse ſuperioris ordinis,& excedens omne naturale motiuum ; actus autem eſse debet D proportionatus motiuo,ſeu obiecto formali,& ideo etiam eſt ſuperioris & ſupernaturalis ordinis. Quod ampliùs explicabo, reſpondendo fundamento contrariæ ſententiæ.

9.

Fundamento contrario ſatisfit.

Ad fundamentum ergo ſuperiùs poſitum reſpondetur in primis,falſum eſse per ſolum illum modum habitudinis,ſeu denominationis extrinſecæ,ſatis explicari doctrinam Conciliorum,& Patrum, vt ſatis à nobis oſtẽſum eſt.Deinde dicitur,ex nulla ratione naturali colligi poſse hunc actum eſse in entitate ſua naturalem : quia, licèt voluntas virtute ſua naturali poſset aliquo modo deteſtari peccatum,vt ſtatim dicam , non tamen omni modo , præſertim perfecto. Pœnitentia autem Chriſtiana , de qua agimus , eſse debet perfectus actus,ſaltem in ſpecie , & in ordine E virtutis.

In quo ponant aliqui modum perfectè pœnitendi.

Nonnulli autem hanc perfectionem in hoc ſolùm ponunt , quòd voluntas ex parte ſua eleuatur ad altiorem modum operandi,quamuis ex parte obiecti nihil ſit,quod non poſset efficaciter & formaliter attingi per naturales actus voluntatis : nam circa idem omnino obiectum materiale & formale, poteſt Deus eleuare voluntatem ad eliciendum actum ſupernaturalem quoad ſubſtantiam , etiamſi voluntas circa illud idem poſset naturalem actum efficere.

Refellitur.

Sed hoc mihi non omnino probatur , tum quia,licèt fortaſse id poſsit facere Deus , tamen non eſt conſentaneum naturis rerum : & conſequenter

nun

nunquam talis modus operandi exigitur ſecundùm ordinariam legem: tum etiam quia verius exiſtimo, iuxta doctrinam Conciliorum, & Patrum, in materia de Gratia, non poſſe aliquem operari perfectè circa obiecta ſupernaturalium actuum ex formalib. motiuis eorum ſine auxilio gratiæ. *Quid dicendum ſit.* Et ideo in præſenti dicendum eſt, dari in actu Chriſtianæ pœnitentiæ motiuum adeò ſupernaturale, vt non poſſit voluntas ſuis viribus in illo ſolo fundata, efficaciter deteſtari peccatum: quale autem illud ſit, iam declaro.

Reſpondetur primæ confirmationi.

Prima confirmatio ſoluitur.

AD primam igitur confirmationem de virtute morali, dicendum in primis, eſt, dari quendam actũ pœnitentiæ, id eſt, deteſtationis peccati, elicitũ à virtute Theologali, ſcilicet charitate. Et in rigore ad doctrinam fidei defendendam, & intelligendam definitionem Concilij Tridentini, ſufficit confiteri, hunc actum eſſe ſupernaturalem: nam quando Concilia loquuntur de pœnitentia, non tractant de virtute illa ſpeciali, quam vocamus iuſtitiam ad Deum: quòd enim detur talis virtus, non pertinet ad doctrinam fidei: tractant ergo de pœnitentia abſolutè pro deteſtatione peccati, & præſertim de illa, quæ ad remiſſionem peccati diſponit, ad quod maximè confert deteſtatio ex charitate. Hæc ergo ſupernaturalis eſt ex eodem motiuo, ex quo ipſa charitas, ſcilicet ex bonitate diuina, quatenus eſt in Deo, vt eſt finis ſupernaturalis ita excedens humanam naturam, vt non habeat cum illo naturalem connexionem, nec dependentiam, aut inclinationem: nam hinc prouenit, vt diligere hunc finem ſuper omnia propter ſolam bonitatem ſuam, excedat vires humanæ naturæ: & inde etiam eſt, vt deteſtari peccatum efficaciter, & ſuper omnia, ſolùm quia huic bonitati repugnat, ſit ſupra eaſdem vires. *Reſpondetur ſecundò eidem.* Secũdò dicitur, probabilius eſſe, dari virtutes morales per ſe infuſas: in quibus etiam poteſt aſſignari obiectum formale ſupernaturale ex conformitate ad ſupernaturalẽ rationẽ, ſeu legem, in qua ſemper fundantur proprij actus harũ virtutum. Quod clariùs apparet in virtute religionis, quæ aliquo modo attingit Deum ipſum. Vnde etiam illum reſpicit, vt ſupernaturalem finem, & cultum proportionatũ illi tribuit: pœnitentia autem vel eſt ipſa religio, vel in hoc æqualis & eiuſdem rationis cum religione: nã etiam attingit Deum vt ſupernaturalem finem, à quo peccatum auertit: vnde aliquid ſupernaturale reſpectu illius efficaciter vult, ſcilicet recompenſare offenſam, & illã expellere, &c. Et ideo meritò Concilium Arauſic. ita definit, hanc voluntatem eſſe ſupernaturalem, ſicut voluntatem credendi. Petitur autem in illa cõfirmatione aliud dubium, quod in ſequenti ſectione commodiùs explicabitur.

SECTIO VII.

An detur aliqua pœnitentia naturalis.

1. *Pœnitentia requiſita duplex.*

DVOBVS modis ſolet accipi pœnitentia, vt in ſuperioribus diſtinximus, ſcilicet, latè & generatim, & prout habet ſpecialem honeſtatem. Si ergo loquamur latè de pœnitentia, prout eſt generalis virtus, ſic quælibet virtus ſub propria ratione poteſt deteſtari peccatum ſibi contrarium: & ideo ſicut datur virtus moralis acquiſita, quæ poteſt elicere naturalem actũ virtutis: ita poteſt eadem virtus elicere naturalem deteſtationẽ, & odium vitij ſibi cõtrarij. Hoc ergo modo clarũ eſt poſſe dari naturalẽ pœnitentiam. Et de hac naturali pœnitẽtia præcipuè videtur loqui Auguſt. lib. de *Auguſt.*

A Duab. animabus c. 14. & 15. cuius verba ſuprà citauimus. Et de eadem loquitur Ariſt. 7. Ethic. 7. cuius verba etiam ſuprà retuli. *Ariſt.* Et fortaſſe in eodem ſenſu dixit Plato 9. de Legibus, ſæpe aliquẽ noua peccata committere, quia nõ expiauit commiſſa. *Plat.*

2. *Quid de peccato vt offenſa Dei eſt.*

At verò, ſi loquamur de deteſtatione peccati, quatenus offenſa Dei eſt, difficilius eſt, an poſſit aliquo modo naturaliter haberi. Nã aliqui Theologi dubitant, an poſſit ratione naturali cognoſci, noſtris peccatis Deum offendi. Et partem negantem indicant. Scot. in 4. d. 14. q. 3. & Durand. q. 1. *Scotus. Durand.* qui conſequenter aiunt, illam deteſtationem non poſſe haberi abſolutè ex ſola ratione naturali, quamuis ſuppoſita illa cognitione, vndecunque habeatur, dicant ex parte voluntatis deteſtationem illam poſſe naturaliter haberi. B Mihi tamen probabilius videtur ratione naturali cognoſci peccatũ eſſe offenſionem Dei, vt eſt auctor, gubernator, & finis naturæ. *Ratione naturali cognoſcitur peccatum eſſe offenſionem Dei.* Quod ſentit Vega lib. 13. in Tridentinũ, c. 25. & inſinuat Tertul. lib. de Pœnit. cap. 5. *Vega. Tertul.* dicens: *Ignorantes Dominum, nulla exceptio tueatur à pœna, quia Deus in aperto conſtitutus eſt, & vel ex ipſis rebus comprehenſibilem ignorare non licet.* Vbi non loquitur tãtùm de cognitione Dei abſolutè, ſed quatenus noſtris peccatis offenditur: hæc enim cognitio eſt quæ non excuſat à propria pœna peccato debita. Fauet etiam D. Thomas ſuperior quæſt. art. 7. vt ibi attigi in Commentario, & diſp. 1. ſect. 2. *D. Thom.* Ratio verò eſt, *Ratio redditur* quia diuina prouidentia lumine naturali cognoſcitur, & conſequenter, Deum eſſe vniuerſalem gubernatorem, & legiſlatorẽ: item cognoſcitur, Deum C eſſe finem vltimum naturalem hominis ſupra omnia diligendum, in cuius conſequutione naturalis hominis beatitudo conſiſtit. Ex his autem principiis non obſcurè colligitur, Deum offendi peccatis hominũ, vel quia eius præceptum, & obedientia cõtemnitur: vel quia in ratione finis vltimi aliquid ei præfertur.

3. *Naturaliter poteſt homo deteſtari peccatum, vt eſt offenſa Dei.*

Hac igitur cognitione ſuppoſita, ſiue ex propria ſcientia, ſiue ex humana fide, & traditione comparetur, etiã poteſt homini naturaliter diſplicere peccatum commiſſum, ob hanc peculiarẽ rationem, quòd cedat in offenſionem Dei. Probatur; quia etiam illa ratio mali eſt propter ſe deteſtabilis, imò & deteſtabilior quàm aliæ, cùm ſit grauior cæteris: eſtque repugnans ipſi naturæ, & naturali rationi: ergo poteſt homo, per ſe loquendo, illam deteſtari actu naturali. D Et confirmatur, ac declaratur; nam homo poteſt viribus naturæ diligere Deum vt finem vltimũ, & naturalem: ergo poteſt odiſſe quidquid contrarium eſt huic dilectioni: ſed peccatum, vt ſic, eſt contrariũ diuinæ dilectioni: ergo poteſt etiam dolere de peccato quatenus offenſa Dei eſt. Qui enim amat aliquẽ, facilè dolet quòd eum offenderit: & qui ad vnũ terminum accedit, eadem virtute poteſt à contrario recedere. Qui ergo cognoſcit peccatum eſſe contrarium Deo, qua virtute poteſt Deum diligere, poteſt etiam peccatum deteſtari.

4. *Primum corollarium. ſicut amor Dei, ita deteſtatio peccati, & propoſitum non peccandi naturaliter haberi poteſt.*

Ex quo colligitur, ita ſentiendum eſſe de hac naturali deteſtatione peccati, & de propoſito iterum non peccandi, eiúſque efficacia & perfectione, ſicut E aliquis ſenſerit de naturali dilectione Dei, vt eſt finis naturæ; nam eadem eſt vtriuſque actus ratio, & eandem ſeruant inter ſe proportionem, quam ſimiles actus ſupernaturales ſeruant inter ſe. Eſt autem probabile, poſſe hominem pro aliquo inſtanti, aut breui tempore deligere Deum auctorem naturæ ſuper omnia, abſoluto actu & efficaci, quantum eſt ex parte ſui affectus, pro illo breui tempore: eodem ergo proportionali modo poterit deteſtari peccatũ, vt illi cõtrarium, quia obiectum totum naturale eſt, & cõſequenter etiã actus & cauſa eius: impedimenta verò, & difficultates, quæ poſsũt homini occurrere ad ta-

lem actum eliciendum, nõ pro vnoquoque inſtanti, aut breui tempore occurrunt: & ideo ſimpliciter non repugnat huiuſmodi actum elicere. *Semper tamen cum duplici imperfectione. Prima.* Semper tamen habet huiuſmodi actus duplicem imperfectionem; ſi intra limites purę naturæ ſiſtamus. Prima eſt cuiuſdam inefficaciæ in ordine ad effectum, propter quã abſolutè inefficax dici ſolet, quia talis amor, dolor, aut propoſitum per ſeſe cõſideratum, & auxiliis gratiæ deſtitutum, non poteſt eſſe conſtans, nec diu ſuis contrariis reſiſtere, quia non poteſt homo ſuis viribus totam naturæ legem multo tempore implere. *Secunda.* Secunda imperfectio, quæ ex hac naſcitur, redundat aliquo modo in determinationem ipſius effectus, quatenus ipſamet perſeuerantia, vel peccati carentia poteſt obiectiuè cadere in propoſitum voluntatis, & virtualiter includi in odio ſeu deteſtatione peccati. Sic enim, niſi propoſitum illud nitatur aliquo modo in ſpe auxilij diuini, non poteſt omnino abſolutè ferri in illud obiectum, quod homini ſecũdùm ſe moraliter impoſsibile eſt: ſpes autem talis auxilij ſupernaturalis eſt: & ideo ex hac parte deteſtatio peccati ex auxilio gratiæ perfectior eſt, magisque abſoluta; illa verò quæ naturalis eſt, aliquo modo eſt imperfecta, quamuis continere poſſit abſolutum odium peccati, includens propoſitum cauendi illud, quantum eſt ex parte ſua, id eſt, conandi & faciendi quod potuerit, ad vitandum peccatum.

5. *Secundum corollarium.* Hinc verò vlteriùs colligi videtur, poſſe hominẽ ſtando in pura ratione naturali, poſtquã peccauit, & Deum offendit, habere etiam naturale deſideriũ placendi Deo, & expellendi à ſe peccatum, præſertim ſi intelligeret, ſe non poſſe conſequi ſuam naturalem beatitudinem in ſtatu peccati exiſtentem. Quia cùm naturaliter appetat eſſe beatus, naturaliter etiã deſiderare poteſt, impedimẽta beatitudinis auferri. Item quia ſi quis hominem offendit ex naturali inclinatione, & honeſtate, appetit placare illũ; multò ergo magis Deum, ſi eius offenſio cognita ſit. Item, quia, ſi homo naturaliter cognoſcit prouidentiam Dei, cognoſcit etiam peccatorum vindictã: ergo vel hac ratione deſiderabit habere Deum placatum. Vnde fit vt his etiam rationibus & motiuis induci poſſit ad naturale odium peccati, ac deteſtationem eius.

6. *Obiectio.* Dices; Non poteſt homo naturaliter cognoſcere, eſſe ſibi poſſibile placare Deum offenſum; ergo neque poteſt id appetere, neque ob eã cauſam deteſtari peccatum. Antecedens patet, tũ quia nullum mediũ cognoſcitur per naturalem rationem, quo poſſit homo placare Deum offenſum: tale enim medium non poteſt eſſe naturæ, ſed gratiæ, & ideo non poteſt eſſe naturaliter cognitum: etiam quia aliàs etiam ſpes cõſequendi veniam peccati commiſſi eſſet actus naturalis, quod repugnat non ſolùm D. Thom. q. præcedenti, art. 7. ad 1. ſed etiam Concilio Tridentino, ſeſſ. 14. cap. 4. vbi ait, pœnitentiam cum ſpe veniæ, eſſe Spiritus ſancti donum.

7. *Soluitur.* Reſpondetur: Si ſit ſermo de venia peccati, quæ verè tollit culpam, & reſtituit hominem in Dei gratiam, & beneuolentiam, non oportere, vt homo per lumẽ naturæ cognoſcat, huiuſmodi veniam eſſe poſſibilem, aut datum eſſe aliquod medium ad illam obtinendã: nihilominus tamen, vt bene notat *Ledeſm.* Ledeſ. 1. p. quarti, q. 26. art. 1. non repugnat, cognoſcere, vel potiùs ſuſpicari, poſſe Deũ remittere peccati pœnã, & conſequenter etiam tollere debitum eius per moralẽ condonationem, nihil cognoſcendo de ordine gratiæ. Et ſimiliter coniectare poſſet homo, nullum eſſe medium magis accommodatũ ad hanc remiſſionem obtinendam, quàm ſit deteſtatio ac dolor peccati commiſſi: *Ouid.* quo modo etiam Ouidius in libr. 1. de Ponto, ſuis de Diis dixit:

Sæpe leuant pœnas, ereptáque lumina reddunt,
Dum bene peccati pœnituiſſe vident.

Vnde quod attinet ad ſpem, dicendum eſt, ſpem veniæ ſupernaturalis, per gratiæ & iuſtitiæ reſtitutionem non poſſe cognoſci aut haberi lumine, aut viribus naturæ. Addo etiam, illius imperfectæ veniæ non poſſe haberi certam ſpem, quia hæc fundatur in verbo, & promiſſione Dei, quę non poteſt lumine naturali cognoſci. Sed de hac re latiùs agitur in 1.2.q.109 vbi diſſeritur, & quàm efficax poſſit eſſe ille actus, & quantum valere poſſit ad remiſsionem peccati, vel nunc, vel in ſtatu puræ naturæ.

Nec verò doctrina hæc repugnat dictis in præcedenti ſectione (vt in quadam obiectione, ſeu confirmatione ibi relicta opponebatur) quia motiuũ deteſtandi peccatum non tantùm naturale, ſed etiam ſupernaturale eſſe poteſt: 8. *Occurritur tacitæ obiectioni.* & illud quod ſupernaturale eſt, excellentius eſt & efficacius ad conuertẽdam voluntatem, & omnem peccati malitiam deteſtandam. Eſt autem minùs proportionatum imbecillitati humanæ naturæ, eo quòd ſupernaturalis regula, & finis etiam, ac legiſlator ſupernaturalis, naturam excedãt, & cum illa non habeant neceſſariã connexionem, & multa complectantur, quæ impoſſibilia ſunt per naturę vires: & ideo, ſicut perfectus amor charitatis ſupernaturalis eſt, ita etiam perfectus dolor pœnitẽtiæ. Hinc verò facilè etiam euitatur inconueniens, quod ſuprà inferebat Caietanus de certitudine iuſtificationis. Vt enim iuſtificatio ſit incerta, ſatis eſt, quòd poſſit dari aliquis naturalis actus pœnitẽtiæ. Eo vel maximè, quòd de ipſis etiam actibus naturalib. vix poteſt homo certũ iudicium ferre, qua ratione aut motiuo præcipuè fiãt: vnde multo minùs poteſt perſpicere qualitatem, ac modũ, & gradũ ſui actus ſeu diſpoſitionis. Itẽ, quia de ipſomet actu ſupernaturali incertum eſt, quando, & quomodo ad remiſſionem peccati ſufficiat, vt videbimus diſputatione ſequente.

SECTIO VIII.

Vtrùm verus pœnitentiæ actus eſſe debeat vniuerſalis de omnibus peccatis.

Ratio dubitandi eſt, quia voluntas nihil amat, nec deteſtatur, niſi quod illi per actualem cognitionem proponitur: 1. *Ratio dubitãdi.* ſæpe autem exercet homo actum pœnitentiæ, non cogitans de omnibus peccatis, ſed de vno, vel altero tantùm, vt experientia conſtat: ergo. In contrarium eſt, quia vera pœnitentia auertit voluntatem ſimpliciter à peccato, & inde eſt, vt non poſſit vnum peccatum ſine alio tolli: ergo non poteſt vnum ſine alio diſplicere: ergo vera diſplicentia peccati ex pœnitentia, neceſſariò eſt de omnibus peccatis.

Duobus modis intelligi poteſt, deteſtationẽ peccati eſſe vniuerſalem, ſcilicet formaliter, vel virtualiter. 2. Formaliter voco quando ad talem deteſtationem antecedit in intellectu recognitio peccatorum omniũ, ſiue illa diſtincta ſit per expreſſam propoſitionem ſingulorum peccatorum, ſiue confuſa, ita tamen vt formalem diſtributionem contineat. *Duplex poteſt eſſe vniuerſalis deteſtatio peccati.* Virtualiter autem erit dolor vniuerſalis, quando, licèt peccatum de quo cogitatur, particulare ſit, ratio tamẽ deteſtãdi illud eſt ſufficiens ad auertendã voluntatem ab omni peccato. *Caiet.* Solet quidẽ citari Caiet. quòd vniuerſaliter neget, poſſe affectũ cõtra peccata eſſe vniuerſalẽ, niſi peccata ipſa diſtinctè recogitentur, vel ſaltẽ confuſè, & vniuerſaliter: quod ſumi poſſe videtur ex tom. 1. Opuſc. tracta. 4. q. 2. in fine. Sed ibi non declarat,

rat, qualis poſſit ſtante illo efficaci actu, non poſſim tentiæ ſecundùm ſe co[illegible]tæ rationi contrarium, & ſalitatem requirát ad rationem [illegible] quidquid ad rectiſitionis ad gratiã, quod poſtea tractaturi [illegible]arium eſt, quendo ergo abſolutè de actu pœnitentiæ, no[n] videtur dubium, quin ſit capax huius vniuerſitatis virtualis ratione obiecti formalis. Cuius ſignum erit, ſi ex vi deteſtationis peccati, ſub tali ratione voluntas ita maneat affecta, vt impoſſibile ſit, cũ tali deteſtatione ſimul eſſe actualem complacentiam alterius peccati, etiamſi ſpecie diuerſum ſit. In quo eſt etiam diſtinguendum de peccato veniali, & mortali: eſt enim de illis diuerſa ratio, vt videbimus. Eſt etiã diſtinguendũ de ratione, aut motiuo deteſtandi, an ſit vniuerſale, aut particulare quas voces ſuprà declaraui. Ac denique diſtinguendum eſt de pœnitentia generatim ſumpta, vel ſpecialiter pro virtute ſpeciali.

3. *Secunda concluſio.* Primò igitur certum eſt, non omnem actum pœnitentiæ eſſe formaliter vniuerſalem ex parte obiecti actu cogitati. Hoc conuincit prima ratio dubitandi propoſita. Deinde certum eſt, non omnem veram deteſtationem peccati eſſe vniuerſalẽ virtualiter. Nam quoties motiuum eſt particulare, & pertinens ad determinatam virtutem, deteſtatio non extenditur, etiam virtualiter, ad peccata contraria aliis virtutibus. Facilè patet exemplis: nam qui deteſtatur, v.g. adulterium propter propriam turpitudinẽ eius, non propterea odio habet furtum, imò cum illa deteſtatione poteſt ſimul eſſe propoſitum furãdi: & ita eſt in aliis. Ratio verò eſt, quia illa vitia nec ſunt cõtraria tali virtuti, neque habent neceſſariam connexionem cum illo motiuo deteſtandi.

ASSERTIO III.

Dico tertiò, Quando ratio deteſtandi, aliquod peccatum, eſt communis omnibus mortalibus peccatis, & omnino ſimilis, & eiuſdẽ rationis cũ illis, tũc licèt deteſtatio peccati ſit particularis formaliter, & obiecto materiali, nihilominus eſt vniuerſalis virtualiter, & ſimpliciter auertit voluntatem ab affectu mortalis peccati. Hoc ſumo ex D. Thom. q. ſequente, a. 3. & rationem inſinuat, quia vbi eſt eadem ratio, eſt idem

4. *Declaratur primò ex aſſenſu fidei.* effectus. Declarari autem poteſt in primis à ſimili, ex aſſenſu fidei: nam licèt interdum verſetur circa definitam aliquam veritatem: ſi tamẽ ſit ex puro motiuo fidei, ſemper eſt vniuerſalis virtualiter, id eſt, includens hunc affectũ ex parte credentis, nimirũ, illũ eſſe paratũ ad credendum quancunque aliam veritatem ſub illo motuo ſufficienter propoſitam: quia motiuum eſt omnino idem in omnibus particularibus obiectis materialibus: & in eo talem habẽt cõnexionem omnes illæ veritates particulares, vt non poſſit vna negari, quin deſtruãtur omnes. Quod à contrario etiam explicatur: quia propter hanc cauſam non poteſt aliquis vera fide credere vnum articulum, ſi alium ſufficienter propoſitum neget: idem ergo erit, quoties motiuum ſimile fuerit.

5. *Declaratur ſecundò ex propria materia.* Secundò declaratur in propria materia: nã qui deteſtatur vnum peccatum mortale propter timorem æternæ pœnæ, neceſſe eſt, vt virtute deteſtetur omnia mortalia, quia per quodlibet incurritur æternæ pœnæ reatus: & per vnum contrahitur non minùs quàm per omnia, quamuis quoad grauitatem & intentionẽ pœnę non ſit æqualitas: quo modo intelligi

Iacob. 2. poteſt illud Iacobi 2. *Qui in vno offendit, factus eſt omnium reus.* Similiter, qui deteſtatur vnum mortale, quia eſt ita cõtrariũ charitati, vt diſſoluat amicitiã cũ Deo, virtute deteſtatur omnia, quia in omnibus eſt malitia, ſeu auerſio ſimilis quoad illam rationem. Ex

A biſe, quia id quod eſt præcipuum in omni peccato mortali, eſt quòd contineat talem Dei iniuriam, quę ſufficiens ſit ad auertendum hominẽ à Deo, & conſtituendum alium vltimum finem, quantũ eſt in hominis affectu: & ideo illa virtus iuſtitiæ primò ac per quiuq[illegible]ſpicit, reliqua verò, vt accidentaria ſeu [illegible]tas efficax ſecum [illegible] homo in deteſtand[illegible] in poteſtate volẽtis: ſed in pręſenti qui deteſtatur vnũ peccatum efficaciter propter aliquod ex dictis motiuis vniuerſalibus, intendit abſolutè vitare tale malũ formaliter; vt qui deteſtatur furtum propter metum gehennæ, abſolutè intendit vitare pœnã æternã, & ſic de cæteris: ergo virtute vult vitare omnia, quæ inferunt talis pœnæ reatum. Secunda ratio eſt, quia hoc 2.
motiuum eſt (vt ita dicam) totum in ſingulis, &
B totum in omnibus peccatis, & omnia peccata talem habent connexionem, reſpectu illius vt non poſſit illud odio haberi abſolutè, niſi in ſingulis & omnib. peccatis odio habeatur: ſed per veram deteſtationem alicuius peccati propter tale motiuum, perfectè & abſolutè odio habetur ipſummet motiuum: ergo in illo virtute diſplicent omnia peccata, quæ induunt talem rationem mali.

ASSERTIO IV.

Actum pœnitentiæ ſpecialiter ſumptæ eſſe virtualem deteſtationem omnium mortalium.

C Atque hinc poſſumus quartò probabiliter concludere, actum pœnitentiæ ſpecialiter ſumptæ, vt eſt quædam iuſtitia ad Deum, ſi ſit perfectus, abſolutus, & efficax eſſe virtualem deteſtationem omnium mortalium, etiamſi expreſsè circa vnum tantùm verſetur. Probatur ex præcedente aſſertione, nam motiuum huius virtutis, vniuerſale eſt omnibus peccatis mortalibus, & eſt eiuſdem rationis in omnibus illis, quatenus omnia & ſingula continent grauẽ offenſionem & iniuriam Dei, quã hæc virtus deteſtatur: ergo deteſtando vnũ peccatum præcisè propter vitandam hanc iniuriam, virtute deteſtatur homo cętera. Et confirmari poteſt; nam ſi quis non doleat expreſsè de omnibus pecca- 6.
D tis, nec materialiter de vno, vel alio, ſed indefinitè doleat ſolùm quòd offenderit Deum propter malitiam talis offenſionis, ibi virtute dolet de qualibet offenſione, quia non eſt minor ratio de vna, quàm de alia: ergo qui deteſtatur aliquod peccatum propter diuinam offenſionem præcisè, virtute deteſtatur omnia, quia per illũ actum ſimpliciter, & abſolutè dolet de ipſa diuina offenſione.

Contra hanc verò aſſertionem opinatur Medina 7. *Contra quartam aſſertionẽ opinatur Medina.*
in codice de Pœnit. tractatu 1. q 12. art. 2. in quadam ſolutione ad 2. vbi quadã diſtinctione vtitur, dicens; aliud eſſe dolere de peccato, quatenus offenſa Dei eſt: aliud, quia offenſa Dei eſt: & in priori modo admittit concluſionem à nobis poſitam, non verò in poſteriori: quia in priori modo per illam reduplicati-
E uam denotatur, dolorem illum virtualiter haberi de omnibus peccatis, ſaltẽ, confusè, & in genere: in poſteriori autem modo ſolùm inducitur cauſa, ex qua non ſatis colligitur virtualis deteſtatio omnium peccatorum. Ratio autem eſt, quia in voluntate, præter rationem quæ eſt ex parte obiecti, concurrit libertas voluntatis: ex qua ſola prouenire poteſt, vt exiſtente eadem ratione operandi circa duo obiecta, veniat vnum, & non aliud. Ergo, quamuis voluntas ex ſua libertate amet, vel odio habeat aliquod obiectum quia tale eſt, nõ ſequitur, quòd velit omnia, quæ talia ſunt, quia licèt ex parte obiecti illa ſit cauſa, tamen

lem actum eliciendum, nõ pro vnoquoque inſtanti, aut breui tempore occurrunt:& ideo ſimpliciter non repugnat huiuſmodi actum elicere. Semper tamen habet huiuſmodi actus duplicem imperfectionem; intra limites purę naturæ ſiſtamus. Prima eſt ... volendum vnum, & ... efficaciæ in ordine ad effectum ... aliquid facere, vt Petro inferam iniuriam:nec propterea cogor, vt velim omnẽ iniuriã facere Petro. Item nõ ſequitur, Lego Franciſco centum, quia filius meus eſt:ergo cuilibet filio lego centũ. Nec ſequitur: Video Ioannem, quia eſt mihi præſens: ergo video omnes mihi præſentes. Ergo ſimiliter non ſequitur, deteſtor furtum, quia offenſa Dei eſt: ergo deteſtor omnem Dei offenſionem.

firmiter tamen ... duplici

8. Sed in hac ſententia difficilis eſt ad explicandum illa diſtinctio de propoſitione reduplicatiua, & cauſali ad rẽ præſentem applicatiua, quia omnis propoſitio reduplicatiua denotat cauſam, & rationem ob quam tale prædicatũ ſubiecto conuenit. Vnde ſẽper poteſt in cauſalẽ reſolui, ſeu per cauſalem explicari, vt, ſi homo eſt riſibilis, quatenus eſt rationalis, rectè etiam dicitur eſſe riſibilis, quia eſt rationalis. Ergo quoties homo deteſtatur peccatum, quatenus offenſa Dei eſt, verè etiã ac propriè dicetur deteſtari peccatum, quia offenſa Dei eſt. Hæc autem cauſalis propoſitio non indicat, neque in præſenti materia indicare poteſt aliam cauſam niſi rationem formalem obiecti, & proprium & adæquatum motiuum deteſtandi peccatum: alioqui actus ille, cuius cauſa aſſignatur, non erit verus pœnitentiæ actus: nam de ratione huiuſmodi actus eſt, vt ex illo motiuo adæquatè eliciatur. Alioqui ſi cauſalis illa non indicat huiuſmodi cauſam motiuam, ſed conditionem ſine qua non, aut quippiam ſimile, oportebit, actum illum habere aliud obiectum formale, & ita non erit actus pœnitentiæ, de quo loquimur. Quocirca vel duæ illę propoſitiones in præſenti materia eundem ſenſum referunt: vel illa cauſalis non explicat propriam cauſam actus pœnitẽtiæ ratione cuius dicimus, eſſe virtualem diſplicentiam omnium peccatoum.

Quæ difficultates oriantur ex Medinæ ſẽtentia.

9. Vt verò reſpondeamus ad rationem in oppoſitũ, & ad omnia exempla, aduertendũ in primis eſt, nos nõ dicere, eum qui vult aliquod obiectum ſub ratione vniuerſali adæquata, ex neceſſitate velle formaliter omnia ſimilia obiecta, ſed virtualiter tantùm. Quamuis autem libertas voluntatis poſſit conferre ad volendum formaliter vnũ obiectum, & nõ aliud, non tamen poteſt ſeparare virtualem incluſionem vnius in alio, & cõſequenter nec ſeparare poteſt virtualem volitionẽ vnius, à formali volitione alterius, quam habere ſupponitur ex libertate ſua. Vt, poteſt voluntas pro ſua libertate efficaciter intendere finem, & non velle formaliter aliquod medium, non tamen poteſt non velle virtualiter media, ſi intendit efficaciter finem. Et propter hanc cauſam exempla quæ afferuntur, non ſunt ad rem, præter alias quas ſtatim declarabimus. Deinde eſt conſiderandum, nos loqui de cauſa adæquata, & præciſa, ratione volendi aliquod obiectum, nam ſi illa eſt omnino eadem in omnibus particularibus obiectis, fieri non poteſt, moraliter loquendo, vt voluntas vnum eorum velit, & alia nolit actu poſitiuo, & repugnãte: quod maximè verum eſt, quando illa ratio talis eſt, vt in ea quodammodo connectantur omnia materialia obiecta, in quibus illa ratio reperitur. Primũ horum declaratur in illo exemplo de patre legante vni filio cẽtum, nã ſi illi ſingulariter ea legat, reuera præciſè & adæquatè non mouetur ex eo quòd filius eius eſt, ſed ex eo quòd talis filius eſt, ſeu quia cum conditione filij coniunguntur aliæ, quæ plus moueant ad legan-

Primum notabile pro reſponſione.

Secundum notabile.

...ingat, nullam o-

A Ponto, ſuis de Diis dixit: ...e obiecti, quæ mouere poſ-

Sæpe leuant pœnas ... filiationis, & ex ſola libertate

Dum ... ari volũtatem patris ad vnum potiùs quàm

Vnde ad alium; illud certè moraliter non poteſt accidere, ſaltem in hominibus: & adhuc illo caſu admiſſo, tunc non eſt ſola filiatio adæquata ratio volendi, ſed cum illa coniungitur affectus ad vtendum propria libertate, & dominio ſuorum actuum, & rerum ſuarum. Sed quidquid ſit de illo primo puncto, nos non conſideramus hîc ſolam conuenientiam omnium obiectorum materialiũ in eodẽ formali, ſed maximè cõnexionẽ eorũ in eodem indiuiſibili motiuo formali, ad quod voluntas ſimpliciter & abſolutè afficitur, vel à quo auertitur per actum efficacem, vt conſtat

B in exemplis poſitis de obiecto formali fidei, & de voluntate aſſentiendi primæ veritati: vel diſſentiendi ab aliqua re teſtificata à prima veritate. Idem eſt in primario obiecto charitatis, & in efficaci amore Dei ſuper omnia, quatenus connexionem habet cum obſeruatione mandatorum: & in vniuerſum de intenſione finis, quæ virtute continet media neceſſaria. Sic ergo deteſtatio, cuiuſlibet peccati mortalis ex hac præciſa ratione, quòd eſt grauis iniuria Dei, vel quia hominem à Deo ſeparat, continet in ſe abſolutum & efficax odium diuinæ offenſionis vt ſic; & niſi hoc habeat, non erit proprius actus pœnitentiæ, de quo agimus: cum illo autem obiecto habet intrinſecam cõnexionem deteſtatio cuiuſlibet peccati mortalis, & ideo virtualiter in illo actu continetur: nec

C per arbitrij libertatem poteſt excludi, hæc virtualis continentia, vt iam declaraui, quamuis poſſit voluntas pro ſua libertate propoſitum mutare, & poſt illum deteſtationis actum in aliquo alio peccato complacere: ſicut poteſt etiam iterum reuerti ad illud idẽ peccatum, quod formaliter deteſtata eſt. Oportet enim in hac materia attentè conſiderare, aliud eſſe loqui de his actibus pro diuerſis temporibus, aut pro eodem: nam priori modo clarum eſt, poſſe voluntatem nunc virtuale habere odium, imò & formale omnium peccatorum, & paulo pòſt complacere in aliquo: nam hoc naſcitur ex mutabilitate voluntatis.

Si ratio deteſtandi vnum mortale eſt adæquata, non poteſt voluntas pro eodem tempore complacere in aliquo.

At verò pro eodem tempore, ſi ratio volendi vel nolẽdi ſit adæquata, & habeat vniuerſalitatem ſuprà poſitam, & operans non ignoret efficaciam illius ra-

D tionis, fieri non poteſt, vt voluntas dum vnum obiectum odio habet ſub tali ratione, ſimul aliud amet, quia libertas voluntatis non ſufficit, vt ſimul habeat repugnantes actus: illi autem repugnant, vt oſtenſum eſt. Poſſumuſque ad hominem argumentari contra Medinam; nam ſi quis homicidium aut periurium commiſit, & poſtea eſt omnino oblitus periurij, cenſetur ſufficienter deteſtari omnia peccata ſua, ſi homicidium deteſtetur, quia offenſa Dei eſt, vt infrà oſtendemus, & ipſe Medina fatetur q. 3. circa finem: quamuis ſignificet, rationem eſſe, quia de peccatis oblitis nulla pœnitentia neceſſaria eſt, quod omnino falſum eſſe infrà oſtendam. Ratio ergo eſt propter continẽtiam virtualẽ in formali motiuo: quòd ſicut vniuerſale eſt per informationem, & connexionem,

E ita vniuerſalitatem quandam actui tribuit.

Argumentum ad hominem contra Medinam.

Ad primum ergo exemplum reſpondetur, illud motiuum volendi, vel operandi aliquid, quia eſt cõſentaneum rationi, accipi poſſe, vel prout dicit conformitatem ad rationẽ in determinata materia, ſcilicèt iuſtitię, vel temperãtiæ: & tũc nõ licet argumẽtari ad alios diſſimiles actus, vel materiam, vt per ſe cõſtat. Vel ſumi poteſt ſecundùm præciſam & abſolutam rationẽ boni honeſti, vt ſic, ex eo ſolùm quòd eſt rationi conſentaneum. Et ex tali modo operandi rectè colligi poteſt virtualis incluſio, ſaltem quan- 10.

Primo exemplo Medinæ ſit ſatis.

tum

tum ad hoc, vt ſtante illo efficaci actu, non poſſim velle aliquid turpe, & rectæ rationi contrarium, & conſequenter, vt virtualiter velim quidquid ad rectitudinem rectæ rationis ſimpliciter neceſſarium eſt, quamuis neceſſe non ſit, vt velim ea omnia quæ ſunt rationi conformia, ſi alioqui non ſunt neceſſaria ad rectitudinem rationis, quia illa non ſunt neceſſariò connexa cum illa priori intentione. Ad alia verò exépla non eſt neceſſarium ſigillatim reſpondere, quia in eis, vel non aſſignatur propria ratio, & cauſa operandi, vel non talis, vt cætera omnia habeant in illa neceſſariam connexionem.

ASSERTIO V.

Deteſtationem mortalium propter motiuum commune illis non ſemper eſſe virtualem venialium.

11. QVINTO addendũ eſt, & ſequitur etiam ex dictis, deteſtationem mortalium peccatorum propter motiuum commune omnibus illis, non ſemper eſſe virtualem deteſtationem venialium peccatorum. Patet primò, quia cum tali deteſtatione poteſt eſſe actualis volũtas peccandi venialiter, & ideo poſſunt etiam mortalia remitti ſine venialibus. Ratio denique eſt, quia *Ratio.* peccatum veniale non cõtinet in ſe motiuum illud, vt v.g. ſi motiuum ſit timor inferni, peccatũ veniale non eſt dignum pœna æterna: ſi ſit verò diuina charitas ſeu amicitia, peccatum veniale non diſſoluit illam.

12. *Obiectio cõtra ſuperiorem cõcluſionem.* Hinc verò naſcitur obiectio contra ſuperiorem cõcluſionem, quia ſicut veniale peccatum eſt in hoc diſſimile mortali, ita mortalia inter ſe ſunt diſſimilia & inæqualia, etiã in ratione diuinæ offenſionis, nam vnum eſt grauius alio: ergo poteſt voluntas ſpecialiter deteſtari vnum peccatum grauiſſimum quatenus eſt talis offenſa Dei, & tam grauis: & tunc per illum actũ nec formaliter, nec virtute deteſtabitur alia leuiora peccata, quia non ſunt ſimilia in adæquata ratione nolendi: & tamé ille actus eſt pœnitentię, quia non eſt alia virtus ad quã pertineat; ergo non ſemper actus pœnitentiæ eſt virtualis deteſtatio omnium mortalium peccatorum.

13. *Enodatur.* Reſpondetur primò, probabiliter concedi poſſe totũ quod in argumento ſumitur: nec propterea cõcludet contra præcedentem aſſertionem, in qua agimus de actu perfecto pœnitentiæ: hic autem actus, qui non reſpicit formalem rationem mortalis offenſionis Dei, ſed præcipuè nitiur in exceſſu, ſeu grauitate talis offenſionis, eſt valdè imperfectus, ita vt vix *Alio modo ſoluitur.* mereatur pœnitentiæ nomé. Vnde dicitur ſecundò, probabiliſſimũ eſſe, non poſſe dari actum veræ pœnitentiæ, qui verſetur circa mortale peccatum, & ſolùm deteſtetur illud propter peculiaré grauitatem, quam habet, & non principaliùs propter ipſam rationem mortalis offenſionis. Quod quidem certius mihi videtur de actu deteſtationis, qui ex charitate procedit; nam cùm charitas ſit amicitia ad Deum, primò ac per ſe deteſtatur quidquid hanc amicitiam diſſoluit, quod eſt commune omni peccato mortali, vt ſic. Deinde etiam in illa deteſtatione, quæ eſt ex metu æternæ pœnæ, eſt hoc ſatis clarum, quia nullus fugit pœnã æternam primò ac per ſe propter intenſiuã, ſeu accidentalem grauitatem, ſed propter æternitatem pœnæ, & quia perpetuò priuat beatitudine. De alia verò deteſtatione, quæ eſt ex motiuo iuſtitię, eſt hoc minùs certum, tamen etiam eſt valde proba-

A biſe, quia id quod eſt præcipuum in omni peccato mortali, eſt quòd contineat talem Dei iniuriam, quę ſufficiens ſit ad auertendum hominẽ à Deo, & conſtituendum alium vltimum finem, quantũ eſt in hominis affectu: & ideo illa virtus iuſtitiæ primò ac per ſe hoc reſpicit, reliqua verò, vt accidentaria ſeu ſecũdaria; & ideo quoties homo in deteſtando peccato præcipuè mouetur ex grauitate particulari alicuius peccati mortalis, ſignum eſt, nõ moueri ex puro motiuo iuſtitiæ, ſed ex aliquo alio incommodo vel ratione priuata: quod, ſaltem moraliter & regulariter loquendo, verum eſſe cenſeo.

B

ASSERTIO VI.

Pœnitentiam venialium virtute continere pœnitentiam mortalium.

VLTIMO dicédum eſt, pœnitentiam venialis peccati ex eo præcisè quòd offenſa Dei eſt, virtualiter continere pœnitentiã mortalium. Probatur primò, quia fieri non poteſt, vt qui actualiter ita deteſtatur veniale, habeat complacentiam in mortali. Deinde, quia qui efficaciter vult non retardari à fine conſequẽdo, à fortiori implicitè vult non auerti à tali fine: ſicut qui efficaciter fugit ægritudinem, à fortiori fugit mortem, quantum eſt ex vi illius actus. Et qui efficaciter odio habet pœnam C temporalem, multo magis æternam: & qui odio habet remiſſionem virtutis, multo magis amiſſionem: peccatum autem veniale impedit feruorem charitatis: mortale autem tollit charitatem: ergo. Dices, Malitia vel offenſio venialis peccati eſt diuerſæ rationis à malitia mortalis: ergo non eſt cur deteſtatio vnius virtute contineat deteſtationem alterius. Reſpondetur, negando conſequentiam, quia illa duo habent inter ſe ſubordinationem quandam, & analogiam, ita vt veniale in ordine ad mortale, vel per quandam participationem eius habeat rationem offenſionis: & ideo in deteſtatione illius à fortiori, continetur implicitè ſeu virtualiter deteſtatio alterius. Vnde tandem fit, non eſſe idem de venialibus peccatis inter ſe collatis, quia non habent inter ſe talem habi- D tudinem: quare etiam poteſt vnum ſine alio remitti, etiamſi ſimul ſint, cùm tamen veniale non poſſit ſine mortali, iuxta probabiliorem D. Thom. ſententiam.

14.

Obiectio.

Soluitur.

SECTIO IX.

Vtrùm actus pœnitentiæ ſit deteſtatio peccati ſupra omne aliud malum.

SVPPOSITA vulgari diſtinctione mali, in culpæ, & pœnæ, duplex compa- E ratio hîc fieri poteſt, Vna eſt inter deteſtationẽ peccati, & mali pœnę, alia inter peccata, ſeu mala culpæ inter ſe: & de priori breuiter dicam in hac ſectione, de poſteriori autem in ſect. ſeq. aduertendo, malũ pœnæ non debere hîc ſumi formaliter cum relatione ad culpã, propter quam ſolet pœna infligi, ſed abſolutè, pro detrimento illo ſeu incommodo, quod per pœnam infertur. 1. *De diuiſione mali in malũ culpæ, & pœnæ videri poteſt diſtin. 11. Met.*

2. *Malum culpæ deteſtabilius malo pœnæ. D. Thom.* Deinde ſumo tanquam certum malum culpæ de ſe deteſtabilius eſſe malo pœnæ. Ita D. Thom. 1. p. q. 48. art. 6. & ſecunda ſecundæ, q. 19. ar. 1. & alij Theo-

 logi

Bonauen. Palud. Alenſ. Petr. ſot.

logi communiter in 4. Bonauĕt. d. 16. ar. 2. q. 1. Palud. d. 17. q. 1. art. 6. Alenſ. 4. p. q. 68. membr. 1. art. 6. & Petrus Soto lect. 4. de pœnitentia, in Inſtitutione ſacerdotum. Et ratio eſt, quia malum culpæ eſt malum ſimpliciter; malum pœnæ ſecundùm quid: nam illud repugnat Deo ſecundùm ſe, & rectæ rationi; hoc verò per ſe non eſt contra rectam rationem, eſtque ſolùm incommodum ipſi homini. Vnde fit vt malum pœnæ eligi poſſit & debeat ad vitandũ malum culpæ; è conuerſo autem nullo modo: nam ſicut Paulus ait ad Rom. 3. *Non ſunt facienda mala, vt inde veniant bona*: ita non ſunt facienda mala culpæ, vt vitentur mala pœnæ; aliàs culpa iam non eſſet culpa, quia iam eſſet licita.

Ad Rom. 3.

3. *Obiectioni occurritur.* Dices, Interdum licet furari ad vitandam mortem, vt in extrema neceſſitate. Reſpondetur, id non eſſe furtum, ſed vti iure proprio, quod vnuſquiſque habet ad vſum rerum in articulo illius neceſſitatis. Vnde eſt valde aduertendum, aliquando propter vitandum temporale damnum, licitum eſſe facere id, quod aliàs eſſet malum, & contra præceptum, propterea quòd tunc tollitur malitia, vel quia illud erat malum, ſolùm quia prohibitum, & pro tunc ceſſat prohibitio: quo modo licet omittere ſacrum in die feſto propter vitandum periculum mortis: vel quia tunc obiectum actus moraliter mutatur, vt in dicto exemplo de caſu extremæ neceſſitatis: in quo bona alioqui propria, fiunt communia quoad vſum: at verò, ſi actus ſit per ſe malus, & ſemper retineat idem obiectum, nunquam poteſt fieri propter vitandum malum pœnæ, vt nõ licet mentiri propter vitandam mortem.

4. *Replica.* Dicet aliquis, eſto hæc vera ſint de malo temporali, non verò de malo æternæ pœnæ, nã in hoc nunquam eſt eligibile, etiam comparatione mali culpæ. Aliqui putant, ita eſſe limitandam doctrinam poſitam, & tribuunt Durando in 4. d. 17. q. 5. ille verò ſolùm ait, comparationem illam nõ eſſe prudentem, neque faciendam ſecundùm rectam rationem: quia malum æternæ pœnæ nunquam eſt eligibile propter vitãdam culpam. D. Thomas autem quodlib. 1. art. 9. ſimpliciter docet, malũ culpæ deteſtabilius eſſe malo æternæ pœnæ: addit verò, illam comparationem in particulari nõ eſſe faciendam, propter periculum, & fragilitatem hominis.

Quorundam reſponſio. Durand. D. Thom.

5. *Germana ſolutio.* Et quidem illud prius ſimpliciter verum eſt; nam rationes tactæ æquè procedunt de hoc malo, & quia peius eſt, eſſe dignum pœna quàm pœnam pati: propter malum autem culpæ fit homo dignus æterna pœna. Quod verò attinet ad comparationem illam exercendam, verum quidem eſt in ordine ad abſolutam electionem nunquam poſſe malum æternæ pœnæ eligi propter vitandum malum culpæ, quia nunquam poteſt eſſe medium ad illum finem accommodatum, ſaltem ſecundùm legem ordinariam, quidquid ſit de potentia abſoluta. At verò in ordine ad ſimplicem, ſeu conditionatum affectum, quamuis illa comparatio conſulenda non ſit, præſertim hominibus infirmioribus, & fragilibus, tamen ſimpliciter non eſt mala, & in homine perfecto poteſt eſſe vtilis ad ponderandam grauitatem culpæ, & explicandum affectum odij circa illam. Vnde illam reperio in Anſelmo lib. de Similitud. ca. 190. dicente: *Si hinc peccati pudorem, & illinc cernerem inferni horrorem, & vni eorum neceſſariò haberem immergi, potiùs me in gehennam immergerem, quàm peccatum in me committerem: mallem enim à peccato purus infernum intrare, quàm peccati ſorde pollutus cœlorum regna tenere.* Et ita ſentiunt Theologi ſuperiùs citati. Et ratione declarari poteſt, quia ſi per poſſibile vel impoſſibile alterutrum neceſſariò eligendum eſſet: ſcilicet, vel culpa vel æterna pœna, quantum ad

Anſelm.

Ratione illuſtratur.

A id præciſè quòd pœna eſt, eligenda potius eſſet pœna quàm culpa, propter rationem tactam, quòd culpa eſt contra Deum, pœna tantùm nocet homini. Etenim licèt pœna inferat verum nocumẽtum homini, culpa verò non inferat reale nocumentum Deo, tamen quodlibet detrimentum proprium eligendum potiùs eſſet, quàm quælibet iniuria vel offenſio Dei: imò & quàm ipſa turpitudo mali moralis, quatenus eſt honeſtati & rectæ rationi contraria. Cuius rei optimum argumentum illud eſt, quòd hæc facit dignum pœna: peius autem eſt, eſſe dignum pœna, quàm illam ſuſtinere.

6. *Alia obiectio.* Dices, Imprudentem & inutilem eſſe illam comparationem, quia inuoluit repugnantiam: quòd occurrat neceſſitas eligendi malum culpæ propter vitandam æternam damnationem, B cùm potiùs ipſum malum culpæ faciat dignum æterna damnatione: neque è contrario eligere malum æternæ damnationis, poteſt eſſe medium ad vitandum malum culpæ, cùm potiùs timor & fuga illius pœnæ auertat volũtatem à culpa, eò quòd illa ſola poſſit eſſe cauſa talis pœnæ. Quòd ſi quis dicat, hæc quidem eſſe vera ex natura rei, Deum autem poſſe hominem in eo articulo neceſſitatis conſtituere, ſcilicet, vt velit æternis gehennæ doloribus cruciari, niſi velit culpam & offenſionem eius committere: reſpondet Durandus, hanc hypotheſim eſſe impoſſibilem, & diuinæ voluntati repugnare, quia hoc modo induceret Deus C hominem ad peccatum per timorẽ inferni, quod repugnat diuinæ bonitati. *Soluitur.* Verumtamen licèt verũ ſit in re ipſa, & in ordine ad operationem, & efficacem electionẽ, peccatum nunquam eſſe poſſe eligibile ad vitandam æternam pœnam, neque è conuerſo æternam pœnam eſſe eligibilem ad vitandam culpam, vt ratio tacta optimè probat, tamen in ordine ad diuinam potentiam aliqua diſtinctione opus eſt. Quòd enim peccatum ſit eligibile ad vitandam æternam pœnam, non videtur ſanè poſſibile, neque intelligibile, quia neque ex ſe poteſt eſſe mediũ proportionatum ad illum finem, nec Deus poteſt vt medium illud conſtituere, aut ordinare: nam manifeſtè repugnat diuinæ ſapientiæ & bonitati, vt rectè probatum eſt, & in ſe inuoluit repugnantiam. D Nam ſi Deus voluntate ſua hominem in ea neceſſitate conſtituat, vt ad vitandam æternam pœnam peccandum illi ſit, eo ipſo non peccabit id faciendo, quia operaretur iuxta voluntatem diuinam, id volendo, quod Deus vellet, eum velle. Eſt ergo quoad hanc partem repugnantia.

Peccatum non eſt eligibile ad vitandã æternam pœnam.

At verò è conuerſo non eſt tam aperta repugnantia, vt Deus conſtituat hominem in ea neceſſitate, in qua aut velit æternam damnationem, aut incurrat culpam, quia Deus habet ſupremum dominium in hominem: ergo pro ſua voluntate poteſt hominem ad æterna tormenta deſtinare ſine alia cauſa, niſi vt ſe dominum oſtẽdat: ergo poteſt homini præcipere, vt voluntariè acceptet & eligat illud tormentum, & niſi id faciat, culpam incurrat: ergo in eo caſu (quo E nullam certè contradictionem inuoluit) eſſet homo conſtitutus in eo diſcrimine, vt ad vitãdam culpam, eligenda eſſet illi æterna pœna.

Non repugnat Deum obligare hominem ad eligendam æternã pœnam ſub peccato.

Eſt autem animaduertendum, aliud eſſe loqui de pœna ſub relatione pœnæ, aliud de ipſo malo, quod eſt pœna: in caſu enim poſito præcipuè loquimur de hoc poſteriori ſenſu; nam in caſu priori, cùm pœna, vt ſic, dicat relationem ad culpam, non poteſt homini præcipi abſolutè, & nulla ſuppoſitione facta, vt velit pœnam: quia hoc eſſet, virtute obligare illum ad volendam culpam, ſeu (quod idem eſt) ad volendum ſeipſum reddere dignum pœna, quod inuoluit contradictionem. Tamen ſub conditione, vel ex ſuppoſitione prioris culpæ, rectè poteſt Deus hominem obligare, vt ve-

Non tamẽ ſub ratione pœnæ.

Niſi iam ſupponatur culpa in homine.

vt ve

vt velit, ſeu vt voluntariè acceptet æternam pœnam propter priorem culpam, & alioqui nouam culpam incurrat: in hoc enim nulla inuoluitur abſolutè repugnantia, etiamſi illud prius de diuino dominio ſatis alienum videatur à diuina benignitate & bonitate, eſto non ſit omnino contrarium: hoc autem poſterius de punitione valde etiam rigoroſum eſt, quamuis etiam non repugnet iuſtitiæ.

7. *Deteſtabilius eſſe peccatum æterna pœna.* Ex hoc autem intelligimus, ſimpliciter loquendo, deteſtabilius malum eſſe peccatum, æterna pœna, quandoquidem hæc poteſt eſſe obiectum voluntatis rectæ, illud verò minimè. Rurſus etiam intelligitur, quòd licèt de facto & ſecundùm legem ordinariam, ac connaturalem rebus ipſis, nunquam poſſit occurrere occaſio neceſſariò eligẽdi inter culpam, & æternam pœnam, nihilominus non ſit imprudens, nec inutilis illa comparatio, quæ fit per ſimplicem, ſeu conditionatum affectum, quo vti poſſumus ad ponderandam vniuſcuiuſque malitiæ grauitatem, & explicandam diſpoſitionem, ſeu appretiationem noſtræ volũtatis. Et hoc modo rectè dicitur, quòd ſi oporteret pœnam æternam ſuſtinere ad vitandam culpam, id eſſet eligendum, & præſcindendo vnam malitiam ab alia, dicimus, ſi pœna æterna præſcindatur à culpa, eſſe præ illa eligendam. Et huiuſmodi conditionales affectus ſunt frequentes apud ſanctos viros, vt ex Anſelmo retulimus, & multi etiam ita exponunt illa verba Moyſis; *Aut dimitte eis hanc noxam, aut ſi non facis, dele me de libro tuo, quem ſcripſiſti.* Exod. 32. & illa Pauli, *Optabam ego anathema eſſe à Chriſto pro fratribus meis*, ad Rom. 9. de quo aliàs.

Non eſt inutilis affectus eligendi æternam pœnam potiùs quàm culpam.

Exo. 32.

Ad Ro. 9.

Proponitur difficultas.

8. HOc ergo ſuppoſito, difficultas eſt, an per actum pœnitentiæ deteſtemur peccatum ſupra omne malum pœnæ. Et ratio dubitandi eſt, quia cùm deteſtamur peccatum, non facimus hanc comparationem, neque hoc neceſſarium eſt ad actum pœnitentiæ, imò neque etiam oportet, vt ſemper deteſtemur illud, quantum deteſtabile eſt, nam quidam magis, alij minus illud deteſtãtur. In contrarium autem facere poteſt, quia cùm pœnitentia rectè & ſtudioſè deteſtetur peccatum, videtur neceſſarium, ita illud deteſtari, ſicut ipsũ eſt deteſtabile: ſed eſt deteſtabile pluſquam malum pœnæ: igitur. Priorem partem negatiuam ſequi videntur Caiet. in tom. 1. Opuſc. tracta. 4. q. 1. & tract. 5. q. 5. & Nauarrus in Sum. c. 1. n. 34. & 35. & in eandem inclinat Vega lib. 13. in Tridentinum, c. 23. & ſumi poteſt ex eodem lib. 6. c. 30. Poſterior verò pars affirmatiua videtur magis conſentanea cæteris Theologis, præſertim reſpectu contritionis, nam de actu pœnitentiæ in communi pauca dicunt. Ita loquitur D. Thom. dicto quodlib. & in 4. d. 17. q. 2. vbi Palud. Soto, & alij, & Bonauent. d. 16. in 2. p illius, art. 4. & Alenſ. 4. p. q. 17. memb. 2.

Caietan. Vega. Nauar.

D. Thom. Paul. 2. Soto. Bonauent. Alenſ.

9. *Actum pœnitentiæ deteſtari peccatum, ſupra omne malum pœnæ.* In hac re dicendum cenſeo, actum pœnitentiæ, ſeu deteſtationis peccati, ſemper eſſe ſupra omne malum pœnæ, illo tantùm excepto, qui ſolùm eſt propter vitandam pœnam. Priorem partem huius aſſertionis declaro priùs imperfecta deteſtatione, quę eſt ex charitate propter bonum Dei in ſe: quia Scriptura illam vocat pœnitentiam, ſeu conuerſionem ex toto corde: & eodem modo loquuntur Patres, vt videbimus diſp. ſequente: per illum autem modum loquendi explicatur affectus ſuper omnia, vt conſtat ex affectu charitatis, iuxta illud: *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo*, &c. Vnde ſumitur confirmatio, nam hæc deteſtatio eſt proportionata amori, ex quo oritur: ſed ille eſt ſuper omnia: igitur. Ratione

A denique ita declaratur, quia vt hæc deteſtatio ſit de malo culpæ ſupra malum pœnæ, non eſt neceſſarium, vt ille exceſſus conſiſtat in intenſione actus, vt quidam putarunt, contra quos oſtendam diſp. ſequenti, nullam intenſionem eſſe per ſe neceſſariam ad actum pœnitentiæ, & ita illum exceſſum non requiri. Deinde non cõſiſtit in formali comparatione, vt prima ratio dubitandi rectè probat: & quia in amore, vt ſit ſuper omnia, non oportet, vt bonũ diuinum cum aliis bonis expreſsè conferatur, eiſq; præferatur: quia hoc neque vſitatum eſt, neque alicubi præceptum, neque ſemper conſulendum propter infirmiores, & quia obiectum talis amoris ſecundùm ſe abſolutum eſt, & perfectum: ergo poteſt etiam ex vi illius perfectus amor elici ſine formali compara-

Exceſſus hic non conſiſtit in intẽſione actus.

Neque in formali comparatione inter culpam & pœnã.

B tione: ſicut etiam religio colit Deum ſupra omne adorabile: & fides diuina credit ſupra omne credibile abſque formali comparatione: idem ergo eſſe poterit in deteſtatione pœnitentiæ. Ac propterea communiter auctores docent, has formales comparationes, non ſolùm non eſſe neceſſarias, verumetiam non ſemper eſſe vtiles, neque peccatoribus facilè proponendas. Præſertim quando comparatio fit in ſpecie cum aliquo malo ſenſibili, vt eſt mors, grauis iniuria, aut contumelia, &c. Quia homines, regulariter loquendo multùm mouẽtur ab his ſenſibilibus: & ideo verendum eſt, ne, dum hæ comparationes illis formaliter proponũtur, in nouo periculo peccandi conſtituantur. Et quantùm ad hoc verum habet quod Nauarrus ſuprà ait, nec Scripturam, nec Con-

C cilia, aut ſanctos Patres à nobis exigere illas comparationes, & reflexiones pauciſſimis cognitas, & pauciſſimis vſitatas: quod etiam annotarunt Palud. diſt. 17. quæſt. 1. artic. 5. & Soto quæſt. 2. artic. 4. & ſumitur ex D. Thoma dict. quodlib. 1. art. 9. Cùm ergo formalis comparatio neceſſaria nõ ſit: & aliunde conſtet rationibus tactis eſſe exceſſum in illo actu, neceſſe eſt, vt ſit ſecundùm virtualem comparationem.

Palud. Sotus. D. Thom.

Conſiſtit autem hic exceſſus in excellentia motiui, ſeu rationis operandi, quæ talis eſt, vt de ſe ſit potentior ad firmandam voluntatem in tali affectu, vel intellectum in tali aſſẽſu: hoc enim ſatis eſt, vt in tali actu contineatur virtualis comparatio, & exceſſus ſuper alia. Sic autem eſt in deteſtatione, de qua agi- 10. *Conſiſtere in excellentia motiui.*

D mus: auertit enim voluntatem à peccato, ob ſupremam rationem mali, quæ in illo eſt: & ideo quantum eſt de ſe, eſt deteſtatio ſupra omne malum pœnæ. Et confirmatur, ac declaratur ex propoſito vitandi peccata in futurum, quod diximus ſuprà etiam eſſe actũ pœnitentiæ, ſi fiat ſub ratione vitandi diuinam offenſionem. Hoc autem propoſitum, vt ſit efficax, & verus actus pœnitentiæ, includere debet abſolutam voluntatem nunquam amplius peccandi, ſaltè mortaliter, propter vllam cauſam, vel occaſionem: alioqui non eſſet vniuerſale propoſitum, & abſolutum. In hoc ergo propoſito apertè includitur virtuale odium, & fuga peccati futuri, ſeu poſſibilis ſuprà omne aliud malũ. Patet conſequẽtia, quia in amplitudine illius obiecti includitur, vt peccatum non com-

Declaratur ex propoſito vitãdi peccatum.

E mittatur ex quacunque occurrente occaſione: ergo etiamſi neceſſe ſit quodlibet aliud malum pati: ergo præponitur ſecũdùm talem affectum & propoſitum vitatio diuinæ offenſionis carentiæ cuiuſcunque alterius mali. Ergo pari ratione reſpectu præteriti peccati deteſtatio eius ex vera pœnitentia includit virtualem voluntatem, qua nollet quis commiſiſſe illud, etiamſi neceſſe eſſet pati quodlibet aliud malum, nã illa deteſtatio ſub eadem ratione concipitur, ideóque eundem modum, ſeu gradum diſplicentiæ, & odij in virtute continet.

Dices;

11. *Obiectio.* Dices: Non eſſe parem rationem de peccato præterito, & futuro: nam illud cùm iam præterierit, & non ſit, neque ampliùs eſſe poſſit, apprehenditur ſub ratione minoris mali, quàm peccatum futurũ, quod habetur odio in ordine ad actualem exiſtentiã eius adhuc poſſibilem: & ideo maiori appretiatione videtur fugiendum peccatum futurum, quàm præteritum. Vnde, ſi beato daretur optio, vt vel beatitudinẽ amitteret, peccatum committeret, potiùs deberet eligere priuari beatitudine, quàm peccare: at verò è cõuerſo, ſi comparatio fiat ad peccatum priùs commiſſum, & iam plenè remiſſum, non habebit beatus hunc actum, Mallem non peccaſſe, quàm eſſe beatus, quia illud malum iam non eſt, neque iterum eſſe poteſt, hoc autem bonum eſt præſens, & maximum.

Enodatur. Reſpondetur, quacunque ratione peccatum B conſideretur, ſiue vt præteritum, ſiue vt futurũ, ſiue abſolutè, & ſecundùm ſe, eandem malitiam includere, & ideo eſſe æquè deteſtabile, & dignum odio. Solùm ergo eſt differentia inter futurum peccatum, & præteritum, quòd futurũ, quia eſt ſimpliciter poſſibile, & caueri poteſt, vel committi per voluntatem humanam, ideo actus fugę, & propoſiti, qui circa illud verſatur, eſt per modum intentionis, vel electionis operatiuæ: at verò reſpectu peccati iam commiſſi, vt ſic, ſolùm eſt per modum ſimplicis affectus, & diſplicentię, vt ſuprà declaratum eſt.

12. *Duo diſtinguenda in peccato præterito.* Sunt etiam in peccato præterito duo diſtinguenda: vnum eſt poſitiuum, ſcilicet, quòd illud peccatũ commiſſum fuerit, & hoc eſt ſummè deteſtabile in peccato: aliud eſt negatiuum, ſcilicet, quòd illud peccatum iam non eſt, & vt ſic, non contriſtat, neque habet rationẽ mali, ſed potiùs abſentiæ mali, quę ſub ea ratione potiùs poteſt cauſare gaudium. Quod maximè locum habet, ſic tale peccatum iã ſit remiſſum; nam ſi adhuc maneat reatus, vt ſic, non eſt præteritum, ſed præſens malum, quando verò eſt remiſſum, iam omnino non eſt, & ideo ſub ea ratione non cõtriſtat, licèt feciſſe illud ſemper diſpliceat ſuper omne aliud malũ. Quæ diſplicẽtia duobus modis explicari poteſt: Primo, per modum propoſiti cõditionati, nimirum quia homo, vel formaliter, vel virtute habet hanc voluntatem; quòd ſi eſſet in ſua poteſtate, vel ſi nunc eſſet in ea occaſione, in qua priùs fuit, habet animum vitandi illam offenſionem abſolutè & ſimpliciter potiùs quàm quodlibet aliud malum. Secundo, per modum doloris & diſplicẽtiæ, ſcilicet, quia diſplicet homini, quòd in ea occaſione non ita ſe geſſerit, vt potiùs quodlibet aliud malum, quàm diuinam offenſionem admiſerit.

13. *Satisfit exemplo obiectionis.* Ex quo facilè patet reſponſio ad illud exemplum de homine beato; illa enim comparatio in ordine ad futurum, eſt ex hypotheſi abſolutè impoſſibili: fieri enim non poteſt, vt beatus conſtituatur in eo diſcrimine, vel peccandi, vel amittendi beatitudinem, quia fieri non poteſt, vt ratio amittendi beatitudinem ſit, quia non peccat, aut è cõuerſo quòd peccare ſit medium ad non admittendã beatitudinem: & ideo non poteſt illa cõparatio fieri per modum electionis: per modum autem ſimplicis & conditionati affectus, id nõ repugnat, ad exaggerandam & declarandã auerſionem à peccato. Quoad hoc verò non videtur habere locum illa comparatio circa peccatum præteritum, vt præteritũ eſt, & omnino remiſſum, prout conſideratur à beato, quia, vt ſic, iam non conſideratur vt præſens vel imminens malum. Si autem conſideretur in ordine ad ſuũ tempus præſens, & ad electionem quæ in illo tempore facienda fuiſſet ſecundùm rectam rationem, &, vt ſic, fingatur beatus habere nunc actum conditionatum circa peccatum præteritum, neceſſe eſt vt illud etiam deteſtetur pluſquàm carentiam beatitudinis abſque culpa, quia illa conditionalis habet hunc ſenſum, quòd ſi nunc occurreret illud idem tempus, & occaſio in qua peccauit, potiùs eligeret, non peccare, quàm quolibet alio carere malo.

Atque hinc proportionali ratione conſtat, etiam illam deteſtationem peccati, quæ eſt ex virtute iuſtitiæ ob vitandam vel deſtruendam iniuriam Dei, eſſe de tali malo ſupra omne malum pœnæ, quia etiam fundatur in quadam ratione mali ſuperante omne incommodum pœnæ, & conſequenter in ſe habente efficaciam ad firmandam magis voluntatem in illo affectu. Et ob eandem rationem idem dicendum erit, quoties motiuum deteſtationis eſt malum aliquod morale, quatenus rectæ rationi repugnat: quia huiuſmodi malum de ſe ſemper eſt grauius: & altioris ordinis, quàm ſit malum pœnæ. Nec refert, quòd poſt huiuſmodi deteſtationem vel affectum, oblata occaſione facilè homo conuertitur ad peccatum, etiam propter vitandum aliquod temporale incommodum. Hoc enim non ideo eſt, quia prior affectus ex ſe non fuerit firmus & ſufficiens (ſuppono enim fuiſſe ex perfecta cognitione & æſtimatione talis mali, & ex abſoluto & efficaci affectu voluntatis) ſed prouenit ex mutabilitate ipſius voluntatis, & ex eo quòd mutata opportunitate vel occaſione, & inſurgente aliqua paſſione, non ita conſiderat illud motiuum, quod priùs fortiter mouebat. Atque ita ſatis patet tota prior concluſionis pars. 14. *Deteſtationem peccati ex motiuo iuſtitiæ eſſe ſupra omne malum pœnæ.*

C Addidi verò exceptionem de actu fundato in timore mali pœnæ: quia fieri non poteſt, vt actus excedat motiuum in quo fundatur, cùm ab illo habeat totam ſuam rationem, & ſpeciem: ergo ſi homo ſolùm deteſtatur peccatum propter vitandũ malum pœnæ, non poteſt plus deteſtari peccatum, quàm ipſum malum pœnæ. Quin potiùs hîc habet locum illud Ariſt. *Propter quod vnumquodque tale, & illud magis.* Si ergo homo deteſtatur culpam propter pœnam, non plus deteſtatur culpam: imò videtur concludi, plus deteſtari pœnam. Ex quo ſtatim poteſt oriri difficultas in ratione dubitandi tacta, quomodo poſſit talis deteſtatio eſſe honeſta, cùm magis ſit de pœna, quàm de culpa: tamen quia difficultatem hanc infrà ſum explicaturus tractando de attritione, nunc D ſufficiat reſponſio ſuperiùs inſinuata, inde ſolùm concludi, illam deteſtationem eſſe imperfectam, non verò malam: quia ſolùm actualiter, ſeu ex vi illius actus magis diſplicet pœna, quàm culpa, non verò ſimpliciter & appretiatiuè reſpectu totius affectus ipſius operis. Et hæc ſint ſatis de prima comparatione. 15. *Pœnitentia ex motiuo pœnæ non deteſtatur peccatum pluſquam pœnam.* *Ariſt.*

SECTIO X.

Vtrùm vnum peccatum ſit deteſtabilius alio.

E IN ſecunda comparatione malorum culpæ inter ſe, ratio dubitandi eſſe poteſt, quia cùm peruenitur ad ſummum, non poteſt dari magis vel minus: omnia autem mala culpæ ſunt deteſtabilia in ſummo ſecundùm appretiationem, quia propter nullam cauſam ſunt eligibilia, nec minimum peccatum poteſt rectè eligi propter vitandum etiam maximum: ergo pœnitentia æquè deteſtatur omnia peccata, & non vnum plus quàm aliud. 1. *Ratio dubitandi.*

Nihilominus communis ſententia Theologorum eſt, & vera: peccatum quo grauius, eo eſſe deteſtabilius, 2. *Peccatum quo*

grauius, eo eſſe deteſtabilius. *D. Thom.* *Soto.* *Durand.* *Bonauen.* *Alenſ.* *Ratio redditur.*

lius, atque ita etiam magis deteſtandum per veram pœnitentiam. Ita D. Thom.d.17.q.2.art.3.quæſtiun. 3.Soto.q.2.art.2.concl.5.vbi bene declarat,hoc eſſe intelligendum de comparatione in appretiatione,nõ in intenſione.Et idem eſt ſenſus aliorum auctorum, licèt interdũ nomine intẽſionis vtantur,vt Durand. eadẽ d.q.4.n.5.Bonauen. d.16.1.p.art.4.q.2.Alen.4. p.q.17.memb.2.art.1.§.2.Ratio verò eſt,quia peccatum deteſtabile eſt,quia malum:ergo quo fuerit grauius malum in ſuo ordine, eo erit deteſtabilius per actum,qui fugit malum illius ordinis:huiuſmodi autem eſt actus pœnitentiæ, de quo agimus,nimirum, quo aliquis fugit culpam quatenus culpa eſt:nã qui illam fugit ſolùm propter pœnam, eam culpam magis deteſtabitur,quę inducit reatum grauioris pœnę, propter eandem proportionalem rationem.

Confirmatio. Vnde confirmatur ex dictis, nam hæc maior deteſtatio fundatur in grauiori & maiori motiuo:ſed in peccato grauiori eſt maius motiuum ad deteſtandum illud:ergo pœnitẽtia,quæ in tali motiuo fundatur, eſt de ſe maior deteſtatio.Vnde fit,ſi in eodem peccato ſint plures deformitates, ſeu rationes mali culpæ, eam eſſe maiorem deteſtationem talis peccati, quæ eſt ex grauiori deformitate,& malitia:ac denique illam eſſe maximam deteſtationem,quæ eſt ex maxima deformitate, & malitia:in his enim omnibus eſt eadem ratio & proportio.

3. *Rationi dubitandi fit ſatis.*

Ad rationem autem dubitandi concedendum eſt, in ordine ad abſolutam voluntatem,ſeu electionem, eſſe quandam ęqualitatem inter omnia peccata,quia nullum eorum eſt abſolutè eligibile, vt probat ratio tacta:quia, ſi eſſet eligibile ſecundùm rectam rationem,iam non eſſet malũ culpæ.

Poteſt conſuli peccatum leuius,vt vitetur grauius.

Neque obſtat,quod Theologi communiter docent,poſſe interdum conſuli peccatum leuius, vt vitetur grauius. Aliud eſt enim de conſilio, quod alteri datur, & aliud de electione, quæ ab ipſo operãte fit:nam illud conſilium ſupponit in alio definitum affectum ad grauius peccatum:& ideo,qui conſilium præbet,cùm non poſſit vtrumque vitare, rectè conſulit vt ſaltem minuatur malum illud; quæ intentio recta eſt:& medium eſt etiam accommodatum, quia non eſt de malo,vt malum eſt,ſed vt minus eſt,& ex ſuppoſitione,quòd nõ poſſit totum vitari.

Non autem fieri.

At verò qui eligit, ſemper habet in poteſtate ſua vtrumque vitare,nec fieri poteſt,vt commiſſio leuioris peccati ſit neceſſaria ad vitandum grauius,quia eſt aperta contradictio:& ideo in ipſo eligente nunquam poteſt ille actus eſſe bonus.

4. *Obiectio.*

Dices;Interdum poteſt illa neceſſitas oriri non ex malitia,ſed ex ignorantia,vt ſi quis putet mentiendũ ſibi eſſe ad vitandum homicidium, ſimulque exiſtimet, ſic mentiri peccatum eſſe,maius tamen fore,ſi non liberetur proximus ab homicido.

Reſponſio.

Reſpondetur, hanc ipſam ignorãtiam eſſe culpabilem, & ideo mirum non eſſe, quòd per illam conſtituatur homo in quadam neceſſitate peccandi.

Replica.

Sed vrgebis, quia non repugnat illam ignorantiam eſſe inuincibilem.

Enodatur.

Reſpondeo primò, fieri quidem poſſe,vt aliquis inculpabiliter putet mentiendũ ſibi eſſe,ſi neceſſarium ſit ad liberandum innocentem à morte:quod autem ſimul iudicet in eo caſu id ſibi eſſe omnino faciendum ſecundùm rationẽ, & in eo nihilominus peccare,vix poteſt in humanã cogitationem cadere,nedũ inculpabiliter ignorari, quia eſt clara repugnantia interminis. Si tamen huiuſmodi ignorantiam inuincibilem admittamus, concedendum eſt, illum hominem peccaturum ex conſcientia erronea, quæ ſæpe poteſt eſſe occaſio peccandi,etiamſi aliqui ipſa ignorantia inculpabilis ſit.Neque hoc eſt contra dicta,in quibus ſimpliciter, ac per ſe loquimur,conſiderata natura & proprietate peccati.Atque tunc eli-

A gere potiùs leuius peccatum committere,quàm grauius, non eſſet bonum, ſed minùs malum. Ex illa enim ſuppoſitione mirum non eſt, quòd talis homo ſit conſtitutus in quadam perplexitate, & neceſſitate peccandi.Abſolutè igitur loquendo,numquam peccatum eſt eligibile ſecundùm rectam rationem,propter aliud malum vitandum.

5. *Alia obiectio.*

Sed dicet tandem aliquis, eſto vnum peccatum nunquam ſit per ſe neceſſarium ad vitandum aliud, poſſe tamen eſſe vtile:ergo id ſatis erit vt ſit eligibile: non enim tantùm media neceſſaria, ſed etiam vtilia eligibilia ſunt. Antecedens patet, quia fornicatio ſimplex eſt vtilis ad vitanda alia peccata contra naturam, vel contra iuſtitiam: hac enim de cauſa licitum eſt in Republica permittere meretrices.

Reſponſio.

Reſpondetur,eandem ferè ſolutionem hîc eſſe accommodandam:aliud eſt enim loqui de ipſo eligente,& volente, B aliud de permittente,& extrinſecus gubernante.Ipſe enim eligens & operans non tantùm tenetur hoc vel illud peccatum vitare,ſed ſimpliciter omnia peccata eſtque id poſitum in voluntate & poteſtate eius,ſaltem cum diuina gratia:ideóque non licet illi leuius peccatum eligere ad vitandum grauius, etiamſi tale medium propterea cenſeatur vtile,quia illo adhibito facilius erit vitare aliud peccatum; tamen quia illa electio non eſt permiſſio tantùm,ſed volitio peccati in ipſo eligente, ideo non eſt illi licita, ſed quærendum illi eſt aliud medium, etiamſi difficilius,vel aſperius ſit,ad vitandum vtrumque peccatum.

Gubernans poteſt permittere minus malũ, ad vitandum maius.

At verò qui extrinſecè gubernat, vel non ſemper poteſt o- C mnia aliorum peccata vitare,vel certè nõ tenetur omnia media adhibere,ſed quę sũt ſuo muneri & officio conſentanea, ideóque poteſt eligere, permittere minus malum ad vitandum maius,per quam electionem ipſe non vult peccatum,ſed permiſſionem peccati,quæ nõ eſt intrinſecè mala.Sic igitur peccatum per ſe loquendo, nunquam eſt eligibile, ſed ſummè deteſtabile.

6.

Nihilominus appretiatiuè rectè dictum eſt,peccatum grauius eſſe deteſtabilius,noſque per actũ pœnitentiæ magis illud deteſtari vel formaliter,vel virtualiter. Probatur ratione tacta, quia ſicut ſimpliciter ad ſimpliciter,ita magis ad magis.Item quia actus virtutis proportionem ſeruat cum formali obiecto. Item hoc rectè explicatur ex dictis: quia licèt nullũ D peccatum ſimpliciter ſit eligibile propter vitandum aliud, tamen quacunque ratione,vel ex quacumque ſuppoſitione fingatur,aut veniat neceſsitas eligendi inter graue & leue peccatum, & alterutrum eorum committendi, ſemper eſt vitandum potiùs graue, quàm leue: ergo ſignum eſt appretiatiuè, eo magis odio haberi aliquod peccatũ, quo grauius eſt. Quapropter rectè poteſt hic affectus ſeu appretiatio declarari per illam conditionalem;Si non poſſem ſimul vtrumque, potiùs graue quàm leue peccatum vitarem: & contrarius affectus eſſet inordinatus. Vt, ſi quis haberet hunc actum, Mallem eſſe homicida, quàm fur, in eo actu peccaret,etiamſi alioqui haberet animum abſolutum neutrum peccatum committendi.

7. *Quale peccatum ſit, præligere culpam grauiorem.*

E Addit tamen Soto,ex illa comparatione,ſi fiat inter peccata mortalia, non incurri peccatum graue, quia præcipua grauitas peccati mortalis eſt, in auerſione diuina, & in hac omnia conueniunt, ideóque inordinatio illa, quæ eſſet in electione conditionata grauioris peccati præ minùs graui,nõ videtur eſſe adeo grauis, vt ſufficiat ad peccatum mortale.Quæ ſententia poſſet probabiliter admitti,quando peccata mortalia non eſſent admodum inæqualia:regulariter tamen loquendo, grauius quidem videtur illa inordinatio,& contraria ordini charitatis ac iuſtitiæ

ad Deum. Maximè tamen, & ſine vlla controuerſia illud eſſet peccatum mortale,ſi inter mortale & veniale comparatio fieret. Vt ſi quis deprehenſus in furto leui haberet huiuſmodi actum, Maluiſſem deprehendi in adulterio,& homicidio,ſine dubio peccaret mortaliter,quia præferret minorem infamiam ſuam maiori iniuriæ diuinæ. Hoc autem intelligendum eſt, ſi comparatio illa & electio caderet in ipſam culpam,& non tantùm in infamiam:nam ſi quis haberet ſolum hunc actum, Mallem exiſtimari aut haberi homicida,quàm fur,non eſſet graue peccatũ, ſecus verò eſſet,ſi propter illam hominum exiſtimationem, vellet re ipſa potiùs committere homicidium,vel adulterium,quàm leue furtum.

8. *obiectio.* Sed obiiciet aliquis contra dicta:In hac conditionata voluntate, ſi ad vitandum mendacium oporteret ſacrilegium committere, id facerem, nullam eſſe deformitatem ſeu inordinationẽ,quia per illammet conditionem excluditur ab illo obiecto omnis prauitas, vel malitia: quoties autem conditio talis eſt, conſenſus in actum ſic conditionatum nullam habet deformitatem:ergo.Antecedens quoad priorem partem probatur, quia hoc ipſo quòd ſacrilegium eſſet neceſſarium ad vitandum aliud peccatum, iam ipſum non eſſet peccatum. Minor verò patet; nam hic actus non eſt malus: Si vindicta de inimico non eſſet prohibita,vellem illam,& idem eſt de omnibus ſimilibus.Et ratio eſt,quia per conditionem præſcinditur ab obiecto turpitudo, & ita volũtas nullo modo fertur in illud vt malum. *ſoluitur.* Reſpondetur, negando maiorem, quia hypotheſis illa, ſub qua fit præſens comparatio,non eſt talis,vt excludat malitiam ab altero extremo, nam potiùs fit comparatio inter grauius peccatũ, & minùs graue, ex ſuppoſitione quòd vtrumque peccatum ſit. Vnde, licèt in re verum ſit, ad vitandum vnum peccatum non poſſe eſſe neceſſarium aliud peccatum, & ideo in re ipſa bene inferatur,ſi actus eſt neceſſarius ad vitandum peccatum, non poſſe ipſum actum eſſe peccatum:tamen in præſenti cõditionalis illa ſumitur ex tali hypotheſi impoſſibili,vt vnum peccatum retinens propriam malitiam & deformitatẽ,apprehẽdatur vt neceſſarium, ad vitandum aliud:& tũc dicimus eſſe valdè inordinatum affectum,acceptare potiùs grauius peccatum ſacrilegij,quàm leuius mendacij,etiam ſub illa conditione & hypotheſi propoſitum: nam per illam, vt ſic, non excluditur malitia obiecti reſpectu hominis ſic operantis,vel apprehendentis illud,vt declaratum eſt.

Dubium incidens de comparatione inter proprium, & alienum peccatum.

9. SED quæri hîc ſolet obiter, an grauius peccatum alienũ magis ſit deteſtandum,quàm leuius peccatum proprium, præcipuè ſi vtrumque ex charitate homo deteſtetur.Et ratio dubitandi eſſe poteſt,quia charitas reſpicit bonũ diuinum ſecundùm ſe,& propter ipſum: ergo eodem modo fugit malum oppoſitum:ergo maius malum diuinum magis fugit,à quocunque inferatur: ſed grauius peccatum alienum,eſt grauius malum Dei, quàm proprium peccatum leue: ergo illud ex charitate magis eſt deteſtandum quàm hoc.

10. *Proprium peccatum appretiatiuè eſſe magis deteſtandũ, quàm grauius alienum.* Nihilominus dicendum eſt, proprium peccatum appretiatiuè ſemper eſſe magis deteſtandum, etiam ſi leuius ſit. Ita docent communiter Theologi in 4. d.17.vbi Palud.q.1.articul.5.Soto q.2.art.4.Ledeſm. 2.p.quarti. q.2.art.3.Et probatũr primò, quia pecca-

A tum alienum tribus modis poteſt ad me comparari, ſcilicet, vt permittendum, vel vt aliquo modo efficiendum à me,vel, vt quoddam obiectum non pertinens ad me, vt aliquid faciendum,vel vitandum, ſed ſolùm in ordine ad ſimplicem affectum,quatenus in eo poteſt complacere voluntas,vel illud odio habere.Si loquamur primo modo, certum eſt,potiùs eſſe permittendum quodcunque peccatum alienum, etiam grauiſsimum, quàm proprium peccatum,etiã leuiſſimum,committendum. *Palud. Sotus. Ledeſm. Potiùs eſt permittendum grauiſſimum peccatum alienum, quàm proprium leuiſſimum committendum.* Probatur,quia permittere peccatum,per ſe non eſt malum, ſed poteſt eſſe bonum: committere autem peccatum, ſemper eſt malum,& fugiendum.Item,non ſunt facienda mala, vt veniant bona;ergo nec peccãdum eſt,vt alius non peccet:eſt enim eadem repugnantia, nam ſi ſecundũ B rectam rationem peccandum mihi eſſet, ne alius peccaret, illud non eſſet in me peccatum: repugnat enim eſſe ſecundùm rectam rationem faciendum,& eſſe peccatum:ſi autem ſecũdùm rectam rationem faciẽdum non eſt, ergo ſecundùm rectam rationem potiùs eſt permittendnm alienum peccatum,quàm proprium committẽdum.At verò ſi peccatum alienum ſecundo modo conſideretur,ſic iam non conſideratur vt alienum, ſed vt proprium, quia conſideratur vt à me efficiẽdum,vel coefficiendum, & ſic iam conſtituitur extra præſentem comparationem: eritque vlteriùs conſiderandum,an illa cooperatio ad peccatum alienum ſit in me grauior culpa, quàm commiſſio alterius peccati proprij;& quę fuerit mihi grauior,erit mihi deteſtabilior,iuxta principia ſuperiùs poſita. *Cooperatio grauior ad peccatum eſt deteſtabilior leuiori peccato proprio.* C Denique, ſi alienum peccatum tertio modo conſideretur, vt obiectum quoddam ſimplici affectu, amore, vel odio proſequendum,ſic quidem appretiatiuè magis eſt odio proſequendum peccatum proprium,quia quantum in me eſt, plus conari debeo,vt illud non ſit in rerum natura,quanquam obiectiuè aliud ſit maius malum.Sicut etiam ex ordine charitatis,magis tenetur vnuſquiſque ſeipſum deligere in ſpiritualibus, quàm aliũ:nam prima inclinatio charitatis eſt, vt ſubiectum ipſum, in quo eſt,inclinet ad diligendum Deum:& ideo charitas non ſemper magis appretiatiuè diligit illud bonum diuinum, quod in ſe eſt maius obiectiuè, ſed quod ſibi eſt magis coniunctum, quódque ab ipſa procedit,& in quo ipſamet charitas,ſeu qui habet illam, D magis glorificat Deum: ſic igitur è conuerſo magis etiam odio habet charitas peccatum proprij ſuppoſiti,quàm alieni, etiamſi obiectiuè illud maius ſit.Eademque ratio procedit intra rationem iuſtitiæ, ſi conſideretur peccatum, quatenus illi repugnat: nam iuſtitia potiùs inclinat ad vitandam iniuriam, etiam leuẽ,quæ à me,ſeu à proprio ſuppoſito inferri poteſt,quàm quæ ab altero fieri poteſt: imò illa, quæ ab alio fit,reſpectu mei non eſt iniuria, niſi ego ad illam aliquo modo cooperer.

11. *Aliud dubiũ.* Sed vrgent ampliùs aliqui vlteriùs interrogando, ſi ex hypotheſi impoſſibili hæc conditionalis proponatur; Aut mihi peccandũ eſt, aut Deus ipſe verũ aliquod malum patietur:quia vel nõ erit,vel inordinatum aliquid aget, vel aliquid ſimile;quid horum E deteſtabilius ſit,malum culpæ proprium, an verum aliquod malum in ipſo Deo? *Alenſ. reſponſio.* Ad quod reſpondet Alenſ.4.p.q.68.memb.1.art.6.deteſtabilius eſſe malum in ipſo Deo, quàm in ſe:ideoque ſub hac hypotheſi impoſſibili acceptari poſſe, malum culpæ interiori affectu conditionato, ſcilicet, ſi illud neceſſarium eſſet ad conſeruandum re ipſa bonum Dei in ſe,vel vitandum oppoſitum malum:quia quacunque ratione conſideretur malum ipſius Dei reſpectu mei, ſcilicet,vt inferendum,vel vt permittẽdum,& à fortiori,vt amandum, magis eſt à me vitandum, quàm

quod

quodcunq; aliud malum, eo quòd diuinum bonum in re ipſa exiſtens,& prout in ſe eſt,ſuper omnia eſt à A
Approbatur. nobis diligendum. Quæ ratio optima eſt:ex illa verò ſequitur in ea comparatione non præferri peccatum proprium malo alieno, vt alienum eſt, ſed vt ad nos ſpectat illud impedire, vel oppoſitum bonum procurare;& quatenus omiſſio talis officij, vel obligationis,reſpectu mei maius peccatum cenſetur. Verũtamen hæ conditionales ex rebus adeò impoſſibilibus,& quę ſimul implicare videntur affectum ad aliquã culpam,vitandæ ſunt, nam & ſunt parum vtiles, & poſſunt facilè imprudenter fieri.

Dubitatio Paludani. Tandem verò inquirunt Paludan. & Soto citatis locis,an peccatum alienum magis deteſtandum ſit, quàm quodlibet malum proprium,quod culpam nõ includat.Et reſpondent affirmãdo,quia offenſa diuina etiam aliena ex charitate potiùs vitanda ſit,quàm quælibet pœna propria.Sed hoc declaratione indiget iuxta diſtinctionem trimembrẽ,ſuperiùs à nobis po-
Data diſtinctione explicatur. ſita.Si enim alienum peccatum ad me comparetur in ratione effectus,id eſt,vt à me aliquo modo efficiendum,ſic manifeſtum eſt plus eſſe à me deteſtandum, quàm omne malum pœnæ, quia ſub ea ratione iam non eſt tantùm peccatum alienum, ſed etiam proprium.Rurſus ſi peccatum alienum præcisè cõſideretur in ratione obiecti amabilis, vel deteſtabilis ſic etiã deteſtabilius eſt quolibet malo pœnæ,quia malum pœnæ etiam propriũ, honeſtè amari poteſt ſaltem complacẽdo in illo; malum verò culpæ etiam alienum nulla ratione poteſt honeſtè placere:alioqui per huiuſmodi complacẽtiam,iam fieret aliquo modo proprium.At però ſi alienum peccatum conſideretur tantùm vt permittendum:ſic quidem ex genere ſuo bonum & melius eſt, admittere in ſe malum pœnæ,quàm permittere peccatum in alio,quia id eſt maximè conſentaneum ordini charitatis, tum Dei, tum etiam proximi. Hoc verò non ſemper cadit in obligationem,ſed ſub certa lege ac menſura:tantum enim eſſe poteſt proprium detrimentum & incommodum,vt charitas non obliget ad ſuſtinendum,vel amittendum illud propter vitandam quamcunque alterius culpam,quia cùm culpa ſit alteri voluntaria, non teneor ego cum tãto diſcrimine illam impedire aut occaſionem eius auferre: de qua re latiùs tractatur in 2.2.q.26.& 32.

DISPVTATIO IV.

De Contritione ſecundùm ſe.

DE Contritione duplex eſt conſideratio, ſcilicet quatenus actus virtutis eſt,& quatenus eſt pars ſacramenti.Hanc poſteriorem reſeruamus in ſecundam partẽ principalem huius tractatus: priorẽ verò hîc expedire neceſſe eſt, vt ratio huius virtutis integrè tradatur.Solet autem cõtritionis nomen dupliciter accipi:primò generatim,vt comprehẽdit attritionem,quod ſumi poteſt ex Tridentino ſeſſ.14.c.4. quem locum ad rem præſentem explicui latè in primo tomo huius 3.p.diſp.4.ſect.8.Nunc verò iam nõ loquimur de contritione hoc modo, quia ferè idem eſt quod actus pœnitentiæ,de quo agimus.Aliter ergo ſumitur contritio pro quodam actu perfecto, & ſufficiente ad remiſſionem peccati in ratione diſpoſitionis,etiã abſque reali ſuſceptione ſacramenti; & ita nunc de illa agimus. Vnde duo in illa conſiderari poſſunt,ſcilicet,quid ſit neceſſariũ ad eſſe illius;quid verò vt ſufficiẽter diſponat ad gratiam:quæ duo formaliter quidem diſtincta ſunt;ita verò coniuncta,vt vix poſſint diſputatione ſeparari, quare vtrumque declarabimus.

SECTIO I.

Vtrùm contritio ſit formalis pœnitentiæ actus & quiſnam ſit.

CONTRITIO, iuxta communem Eccleſiæ cõceptionem, ſignificat perfectam auerſionem voluntatis à peccato commiſſo,qua homo ſe præparat ad reconciliandã amicitiam cum Deo,ſi illa careat. Hæc ſignificatio conſtat ex communi vſu Theologorum,& ex Tridentino ſeſſ.14.c.4. Et ſumitur ex Scriptura, in qua vox hæc aliquando in malam partem accipitur, pro graui afflictione,& pœna, Pſalm.13. *Contritio & infœlicitas in viis eorum.* Iſai. 65. *Præ contritione ſpiritus vlulabunt.* Frequentiùs verò accipitur in prædicta B ſignificatione.Pſalm.50. *Cor contritum & humiliatum,* &c. Daniel.3. *In ſpiritu humilitatis, & in animo cõtrito.* Pſalm.etiam 146. *Qui ſanat cõtritos corde,& alligat contritiones eorum:* Quæ verba de quacunque afflictione intelligi poſſunt.Auguſtinus tamen, quaſi per antonomaſiam, ea intelligit de contritione peccatorum dicens: *Sanat contritos corde,*id eſt, *humiliatos corde, confitentes,ſeipſos punientes.*Ac tandem concludit, *Qui cor non conterunt, non ſanantur.* Et enarratione in Pſalm. 74. *Tritura cordis*(inquit)*pietas,humilitas. Qui ſe cõterit, iraſcitur ſibi,ſe habet iratum, vt Deum habeat propitium.* Idem ferè de vera & falſa pœnit.cap. 15. Et optimè Bernard.ſerm.12.in Cantica, *Optimum* (inquit) *vnguentum contritio, quod ex recordatione peccatorum conficitur.* Eſt autem huius vocis metaphora ex eo ſum- C pta,quòd *conterere* ſignificat rem aliquam duram in minutiſſimas partes diuidere, & comminuere: peccatum autem ſolet cor peccatoris obdurare, & ideo perfecta diuiſio cordis,& auerſio à peccato, contritio nominata eſt.

1. Contritio quid ſignificet. Conc.Trid. Pſal.13. Iſai.65. Pſalm.50. Dan.3. Auguſt. Bernard. Vnde ſũpta vocis metaphora.

Ex qua nominis ſignificatione ſatis conſtat, contritionem eſſe aliquo modo actum pœnitentiæ, quia per pœnitẽtiam auertimur à peccato,& diſponimur ad eius remiſſionem. Solet autem inter auctores cõtrouerti,an ſit de ratione contritionis,vt ſit formalis actus pœnitentiæ,vel ſufficiat virtualis. Nauarrus in ſumm.cap.1.nu.5. contendit poſſe ſaluari verũ contritionis actum abſq; formali actu pœnitentiæ. Fũdamentum eius eſt, quia poteſt homo diſponi ſufficienter ad remiſſionem peccati abſque formali actu D pœnitentiæ, ſcilicet per amorem Dei ſuper omnia: ſed ſufficiens diſpoſitio ad remiſſionẽ peccati mortalis eſt contritio: ergo poteſt ſaluari vera contritio abſque formali pœnitentia cum ſola virtuali,quæ in amore includitur.Hanc verò ſententiam acriter impugnat Soto in 4.d.15.q.1.a.2.& d.17.q.2.artic.1.ex contrario fundamento, quia nemo poteſt ſufficienter diſponi ad remiſſionem peccati, niſi per formalem auerſionem,& deteſtationem eius, quæ eſt formalis actus pœnitentiæ,ſine quo exiſtimat,amorem numquam poſſe ſufficere.

2. Controuerſia. Nauarr. Soto.

Sed in hac re aliquid eſſe poteſt pertinens ad veram quæſtionem de re ipſa, aliquid verò pertinẽs ad quæſtionem de nomine, ſeu de vſu vocis. Primum eſt illud quod in fundamentis aliarum opinionum E tangitur,ſcilicet an peccator poſſit interdum iuſtificari per ſolum actum amoris Dei ſuper omnia, abſque formali actu pœnitentiæ ſimul, & in re ipſa elicito.In qua quæſtione Nauarrus affirmat, Soto verò negat.Et mihi placet ſententia Nauarri.Eã verò probare & explicare,non eſt huius loci,ſed infrà,diſputando de effectibus pœnitentiæ, id agendum eſt.Secundus eſt,an ſolus amor, quãdo ſeparatur à formali pœnitentia,& iuſtificat,ſit dicẽdus propria & formalis cõtritio,vt etiã Nauarrus loquitur, Sed in hoc eius ſententia mihi non probatur, quia iuxta rece-

3. Duplex ſenſus controuerſiæ. Actus amoris vt præſcinditur à formali pœnitentia, nõ eſt formalis cõtritio.

ptú vſum illius vocis *contritio* ſignificat aut perfectū dolorem de peccato, aut perfectam deteſtationem cum dolore: & ita Concilium Tridentinum definiés contritionem, per formales actus pœnitentiæ illius rationem explicat. Vnde ſicut amor præciſè ſumptus non eſt formalis pœnitentia, ſed dicitur virtualis, ita non eſt formalis cōtritio, ſed dici poterit virtualis. Dicendum ergo eſt, contritioné formaliter & eſſentialiter eſſe actum pœnitentiæ, quamuis virtualiter contineri poſſit in ſuperiori actu, qui non ſit formalis pœnitentiæ. Neque ampliùs probat fundamentum Nauarri; nam ſuppoſita ſententia priori de actu amoris, conſequenter dicendum eſt, contritionem quidem ſemper eſſe diſpoſitionem ad gratiam, non tamen omnem ſufficientem diſpoſitionem ad gratiam eſſe ſemper formalem contritionem, interdum enim eſſe poteſt ſolus amor ſuper omnia.

Contritio eſt actus pœnitentiæ.

Quiſnam actus pœnitentiæ ſit contritio.

4. *Contritionem formaliter eſſe ipſam deteſtationem peccati.*

STATIM verò occurrit declarandum, quiſnam ex actibus pœnitentiæ ſuprà numeratis contritio ſit: & præſertim inquiri poteſt de illis quatuor actib. qui ſunt voluntas deſtruendi peccatum commiſſum, odium peccati, deteſtatio eius, & dolor de illo. Et dicendum breuiter eſt, contritionem formaliter, & (vt ita dicam) in recto, eſſe deteſtationem ipſam: reliquos verò actus regulariter comitari illam, vel antecedenter, vel conſequenter, & virtute ſemper includi in illa, non tamen eſſe de ſubſtantia contritionis, nec ſemper neceſſarios ad illam, quatenus ab ipſa deteſtatione formaliter, ſeu realiter diſtincti ſūt. Ita ſumitur ex communi Theologorum doctrina, D. Thomæ hîc art. ſequente, præſertim in ſolutionibus argumentorum, & ſuperiori quæſtione art. 8. & in 4. d. 17. tota ferè quæſtione ſecunda, & ibi aliorum, & Alenſ. 4. p. q. 17. mem. 1. Caiet. tom. 1. Opuſc. tractat. 4. q. 1. Vega lib. 13. in Trident. c. 25. Et probatur breuiter ex ſuprà dictis, nam cōtritio eſt propriiſſimus & perfectiſſimus actus pœnitentiæ: ſed talis actus in deteſtatione cōſiſtit, vt ſuprà probatum eſt: ergo. Item contritio parit dolorem, vt Tridentinum ſignificat ſeſſ. 14. c. 4. dum contritionem per deteſtationé & doloré definit: & cōſtat ex omnibus Theologis, & ex cōmuni conceptione omnium. Parit etiā affectum puniendi & vindicandi culpam in ſeipſo. Vnde eſt illud Auguſtini Pſalm. 74. *Qui conteritur, iraſcitur ſibi*: ſed hi ſunt proprij effectus deteſtationis: & diſplicentiæ de peccato commiſſo, ergo. Deinde *contritio ſcindit cor*, Ioel. 2. ſeparando illud ab effectu commiſſi peccati: hoc autem primariò ac formaliter fit per deteſtationem: ergo.

D. Tho. *Alenſ.* *Caiet.* *Vega.* *Conci. Trid.* *Auguſt.* *Ioel.*

5. *Voluntatem reſarciendi diuinam iniuriā non eſſe contritionem.*

Vltimò declarari poteſt diſcurrendo breuiter per cæteros actus: nam ſola voluntas deſtruendi peccatum, aut reſarciendi diuinam iniuriam, ſi præciſè ſumatur, vt cōdiſtinguitur à deteſtatione, non ſatis eſt ad veram contritionem, tum quia illa ſola non ſufficienter diſponit ad gratiā, tum etiam quia illa, vt ſic, nondum exequitur ipſam qualemcunq; ſatisfactionem, quam homo exhibere poteſt ad reſarciendam iniuriam: cōtritio autem dicit huiuſmodi diſpoſitionem, & ſatisfactionem. Vnde D. Thomas hac quæſt. artic. 2. ad 1. dicit, ex illa voluntate oriri deteſtationem, per quam completur, ſeu mandatur executioni illa voluntas. Vnde fit, vt illa voluntas quando formaliter habetur, ſaltem ordine naturæ, antecedenter ſe habeat ad contritionem. An verò ad illam ſit ſemper neceſſaria, dicendum eſt (ſicut ſuprà de actu pœnitentiæ in communi dixi) primò hanc voluntatem formaliter ſumptā non eſſe de ſubſtantia cōtritionis:

D. Thom.

A quia, ſicut velle amare, vt eſſe poteſt actus diſtinctus ab ipſo amore, non eſt ſubſtantia amoris, quia ſufficit quoddam voluntarium in ipſo amore intrinſecè incluſum: ita velle deteſtari peccatum per actum diſtinctum, non eſt de eſſentia deteſtationis: & conſequenter neq; eſt de ſubſtantia perfectæ pœnitentiæ, ſeu contritionis. Et ideo fortaſſe Tridentinum ſeſſ. 6. c. 6. & ſeſſ. 14. c. 4. non fecit ſpecialem mentionem huius actus, quanquam frequenter antecedat tanquam intentio finis, vel tanquā actus quo voluntas efficaciter ſe mouet, ſibíque imperat difficilem actum contritionis, quem actum ſignificaſſe videtur Dauid in illis verbis, *Dixi confitebor aduerſum me*, &c. Deinde non ſemper eſſe neceſſariam, etiam vt extrinſecam cauſam imperantem cōtritionem, ſeu deteſtationem peccati, quia actus elicitus à voluntate, B cùm per ſe & intrinſecè ſit voluntarius, per ſe non requirit actum diſtinctum imperantem. In quo differentia intercedit inter ſatisfactionem, quæ Deo vel homini exhibetur, nam homini ſatisfit per actus externos, quos neceſſe eſt à voluntate imperari, & ideo neceſſe eſt, vt talis ſatisfactio procedat à propria voluntate ſatisfaciendi: Deo autem ſatisfit per ipſummet actum internum voluntatis, & ideo poteſt quaſi in actu exercito talis ſatisfactio exhiberi, etiamſi non præcedat quaſi in actu ſignato voluntas formalis ſatisfaciendi.

Volūtatem reſarciendi diuinam iniuriam, non eſſe de ratione cōtritionis. *Conc. Trid.* *Differentia inter ſati factionem Deo, & homini exhibitam.*

6. *Odium peccati nō ſufficere ad rationem contritionis.*

Rurſus odium peccati, quatenus verſatur circa peccatum, vt ſic, & abſtrahit a commiſſo, vel non cōmiſſo, non poteſt ſufficere ad rationem contritionis C formaliter, ac propriè loquendo: ſicut non ſufficit ad rigoroſum actum pœnitentiæ propriiſſimè ſumptæ, vt ſuperiùs dictum eſt. Et rationes ibi factæ, & hîc in probatione concluſionis, hoc ſatis oſtendunt: quia odium per ſe non parit triſtitiam, neque vindictam, &c. Poteſt tamen odium antecedere, & multū conferre ad veram contritionem. Addo etiam, virtute ſemper includi in abſoluta & efficaci deteſtatione, qualis eſſe debet contritio, iuxta ſuprà dicta de actu pœnitentiæ in communi. An verò aliquod odium peccati poſſit eſſe ſufficiens diſpoſitio ad gratiam, etiamſi non ſit formaliter ac phyſicè contritio, dicemus inferiùs, diſputando de effectibus pœnitentiæ. Certum denique eſt, hūc actum, vt diſtinctum à deteſtatione, non eſſe per ſe neceſſarium ad contritio- D nem, quia neque ex Scriptura, neque ex Patribus oſtendi poteſt talis neceſſitas. Neque etiam eſt vlla ratio eius, cùm per deteſtationem eius ſatis auertatur voluntas à peccato, & ideo illud odio habeat: ſatiſq; difficile ſit, hos actus diſtinguere.

7. *Contritionem non eſſe dolorē propriè ſumptum.*

Tandem de dolore propriè ſumpto, vt diſtinguitur à deteſtatione, iam in ſuperioribus oſtenſum eſt, eſſe quid conſequens ad illam: & ideo, ſuppoſita illa diſtinctione, certum eſt, apud omnes auctores huiuſmodi dolorem comitari quidem contritionem ſecundùm eſſentiam eius, non verò illam intrinſecè conſtituere. Vnde, cùm Tridentinum ſeſſ. 14. c. 4. dicit cōtritionem eſſe deteſtationem & dolorem, cum debita proportione accommodandum eſt: eſt enim E contritio eſſentialiter deteſtatio; dolor autem concomitanter, ſeu cauſaliter: quod idem Tridentinum c. 2. inſinuauerat in illis verbis, *deteſtationem cum pio animi dolore*. Ex quo intulit Vega ſuprà, ſi contingeret peccatorem deteſtari peccatum efficaciter, & nullum reſultare doloré, nihilominus illam fore veram pœnitentiam, & ſufficientem contritioné: quod quidem intellectū de dolore appetitus ſenſitiui, indubitatum eſt, quia actus appetitus ſenſitiui per ſe non ſpectant ad gratiæ diſpoſitionem: intellectum auté de dolore ipſius voluntatis, eſt magis dubium, tamen quantum pertinet ad diſpoſitioné gratiæ, illa cōditionalis ſimplici

Trident. *Vega.*

plici

pliciter vera eſt: quia, vt ſuprà dixi, ſola deteſtatio eſt per ſe ac propriè in poteſtate liberę voluntatis: dolor verò ſolùm vt ex deteſtatione reſultat. Quapropter ſi talis reſultantia ex quacumque extrinſeca cauſa impediatur, non poteſt voluntati imputari; nam ipſa perfectè conuertitur ad Deum & auertitur à peccato per deteſtationem; & ideo impedimentum illud nō poteſt tollere ſufficientem diſpoſitionem ad gratiam. Exiſtimo tamen in homine mortali, ſecluſis miraculis vix poſſe illud accidere: ſecus verò in homine
D. Thom. beato, quia eſt incapax doloris vt notauit D. Thomas dicto ar. 8. vnde, ſi de nominis primaria impoſitione, & ſignificatione loquamur, ſatis etiam probabile eſt, illum actum, quādo non habet coniunctum dolorem, non mereri nomen contritionis.

SECTIO II.

Vtrùm ad veram contritionem requiratur formalis amor Dei ſuper omnia, & quòd deteſtatio peccati in illo fundetur.

1. EXPLICATA ſubſtantia, ſeu eſſentia contritionis ſecundùm generalem rationem, videndum paulatim eſt, quas perfectiones requirat, vt ſtatum & efficaciam contritionis habere poſſit: quarū præcipua eſſe videtur, quòd ſit coniuncta & annexa cum amore: & cum hac ſimul explicabitur, ex quo motiuo elici debeat illa deteſtatio, quæ eſt propriè & intrinſecè contritio.

2. *Contritionem debere eſſe ex amore Dei ſuper omnia.* *D. Tho. Palud. Bonauent. Richard. Scot. Durand. Alenſ. Caiet. Pet. Sot. Vega.*

Quòd igitur contritio eſſe debeat aliquo modo ex amore Dei ſuper omnia, atque adeò quòd ipſa etiam eſſe debeat ſuper omnia, ſeu deteſtatio peccati ſuper omne deteſtabile, certa & communis ſententia eſſe videtur. Nam prior ſumitur ex D. Thoma hîc artic. 5. & 6. & q. 86. art. 3. & 1. 2. q. 113. ar. 4. 5. & 8. & in 4. d. 17. vbi Palud. & alij. Bonauent. & Richard. d. 15. & 16. Scotus d. 14. q. 2. ad vltimum, & d. 15. ac 16. vbi etiam Durand. Alenſ. 4. p. q. 17. memb. 2. Caiet. dict. q. 1. & Petrus Soto lect. 14. de Pœnitentia: & Vega lib. 6. in Tridentinum, cap. 30. & lib. 13. c. 21. & ſequētibus; quę admittit neceſſitatem amoris, dubitat autem de illa particula *ſuper omnia.* Sed, vt ſuprà dixi, immeritò dubitat, ſi rectè intelligatur abſq; formali comparatione, vt ſuprà notaui. Habet etiam
1. Ioan. 3. fundamentum hæc ſententia in Scriptura: 1. Ioan.
1. Cor. 13. 3. *Qui non diligit, manet in morte*: & 1. ad Corinth. 13. *Sine charitate nihil ſum.* Hunc autem amorem debere eſſe ſuper omnia, ſatis declarant illa Chriſti verba, *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo.* quibus ſolet etiam in Scriptura, vera contritio pro-
Ioel. 2. poni, vt patet ex Ioel. 2. & aliis locis. Sunt autem
Deut. 4. optima verba Deuteronom. 4. *Cùm quæſieris Dominum Deum tuum, inuenies eum: ſi tamen ex toto corde tuo quæſieris eum, & tota perturbatione animæ tuæ.* Vbi in prioribus verbis ſignificari videtur dilectio: in poſterioribus pœnitentia, quę ex amore habet valorem ſuum, & quòd ſit ſimpliciter ſuper omnia. Et ideo
Luc. 7. Lucæ 7. quamuis Magdalena & amauerit, & doluerit, nihilominus charitati tribuitur remiſſio peccatorum eius, *Remittuntur ei peccata multa, quia dilexit*
Trident. *multum.* Vnde etiam Tridentinum ſeſſ. 6. cap. 6. perfectam diſpoſitionem requirit amorem: ibi autem veram contritionem deſcribit, vt latiùs explicui in 1. tomo huius 3. p. diſpu. 4. ſect. 8. & ideo ſeſſ. 14. c. 4. ait, contritionem perfectam charitate formari. Atque adeò ad eundem modum loquuntur ſancti
Auguſt. Patres, Auguſtinus lib. de vera & falſa pœnit. c. 9. & 17. *Sine amore nemo vnquam gratiam inuenit, nec veniam aſſequutus eſt.* Optimus etiam locus eſt libr. 2. contra Creſconium, cap. 12. *Quę ſi abſit, cætera fruſtrà ſunt.* loquitur de dilectione. Et tamen ſubdit, *pecca-*

A *ta mundari ſacrificio contriti cordis*: ergo intelligit, ignem huius ſacrificij eſſe ipſam dilectionem. Vnde ſermone 7. de Tempore, concludit: *Veram pœnitentiā non facit niſi odium peccati, & amor Dei.* Similia habet 14. de Ciuitate, cap. vlt. & libr. 21. cap. 27. vbi ait: *Si pro vno ſcelere omnia ſua diſtribuant indigentibus, niſi deſiſtant à peccatis, habendo charitatem, quæ non agit perperam, nihil eis prodeſſe poteſt.* Alia referuntur in capit. Si charitas, de Pœnit. diſt. 2. & in cap. vlt. de Pœnit. diſt. 3. Præterea Greg. Homil. vlt. in Ezech. circa finem, *Gregor.* duplicem cōpūctionem diſtinguit: vnam ex timore, alteram ex amore profectam: & hanc poſteriorem dicit eſſe perfectā, ad quam cōparatur via per prio- *Bernard.* rem. Videri etiam poteſt lib. 3. Dialog. c. 34. & lib. 6. Regiſt. epiſt. 23. aliàs c. 187. & Bern. ſerm. 116. in Cāt.

B Ratio verò à priori eſt, quia contritio dicit ſuffi- 3. cientem diſpoſitionem ad remiſſionem peccati, quæ *Ratio à priori redditur.* remiſſio ſecundùm legem ordinariam non fit, niſi ſimul reſtituatur homo in amicitiam Dei, & eleuetur ad ſtatū gratiæ & charitatis: ergo talis diſpoſitio non cōſummatur ſine vera dilectione Dei. Probatur conſequentia, tū quia amicitia non eſt ſine mutuo amore: peccator autem priùs non amabat: ergo vt conſtituatur amicus, neceſſe eſt vt amando conuertatur: tū etiam quia inimicitia per amorem expelli debet. Et *Confirmatur.* cōfirmatur: nam peccator, cùm delinquit, ſe auertit à Deo, vt ab vltimo fine: ergo vt tollatur hæc auerſio, per ſe neceſſaria eſt formalis conuerſio in vltimum finem, iuxta illud: *Conuertimini ad me, & ego conuertar ad vos:* hæc autem conuerſio non fit niſi per amo- *Contritionem deteſtari peccatum ſupra omne deteſtabile, probatur.*
C rem. Et ex eiſdem teſtimoniis & rationibus probari poteſt altera pars, quam iidem auctores docent, præſertim D. Thom. in 4. d. 17. q. 2. art. 3. quæſt. 1. ad 4. & *D. Thom. Palud.* Palud. q. 1. art. 6. D. Bonauent. d. 16. art. 2. q. 1. & A- *D. Bonau.* lenſ. ſuprà, aliàs 4. p. q. 68. memb. 1. art. 6. Caiet. dict. *Alenſ.* Opuſc. & Nauarr. in Summ. cap. 1. num. 4. Et conuin- *Caietan.* citur etiam ex his quæ dicimus de actu pœnitentiæ *Nauar.* in cōmuni. Nam ſi ille iuxta gradum ſuæ perfectionis eſt aliquo modo ſuper omne deteſtabile; cōtritio, quæ eſt perfectiſſimus actus pœnitentiæ, erit ſimpliciter & perfectè ſupra omne deteſtabile. Quapropter immeritò Vega lib. 13. in Tridentinū, cap. 25. in *Vega.* hoc reprehendit Caietanum: nam ſi loquatur de formali cōparatione, Caietanus nunquam de hac locutus eſt: ſi verò intendit negare virtualem incluſam in
D perfectione talis actus, ipſe potiùs reprehenſione dignus eſt.

Difficultas Quæſtionis proponitur.

HOc igitur ſuppoſito, difficultas eſt, an hic amor 4. ad contritionem neceſſarius eſſe debeat formalis actus amoris, directè tendens in Deum, vt in obiectum quod ſupra omnia diligitur, & cōſequenter, an talis amor neceſſariò eſſe debeat actus diſtinctus à deteſtatione peccati, conſtituens illam in eſſe contritionis, vel per extrinſecam & moralem informationem vel ſolùm per quandam coniunctionem, ita vt contritio ſit quid moraliter, conſtans ex illis
E duobus actibus. In qua difficultate Theologi ſupe- *1. opinio.* riùs adducti ſentire videntur partem affirmatiuam, & hoc ſenſu communiter ſolet definiri contritio, quòd ſit dolor de peccato propter Deum ſummè dilectum: & locutiones adductæ ex Scriptura, Conciliis, & Patribus, multum fauent huic ſententiæ: nam ſine dubio loquuntur de formali amore.

Et poteſt addi noua ratio, quia deteſtatio peccati, 5. vt ſit cōtritio, debet eſſe propter Deū ſummè dile- *Probatur ratione D. Thom.* ctum, vt expreſsè docet D. Thom. q. ſeq. art. 3. & probari poteſt illis mediis, quibus ſuprà oſtendimus, de-

bere eſſe deteſtationem ſuper omnia. Nam cùm hoc commune ſit actui pœnitentiæ, debet ſimpliciter ac perfectiſſimè contritioni cōuenire; ergo id habet ex perfectiſſimo obiecto formali, quod eſt Deus ipſe, vt ſuper omnia dilectus: ergo talis deteſtatio ſupponit neceſſariò dilectionem Dei ſuper omnia, quia omnis actus ſupponit obiectum ſuum. Et confirmatur ac declaratur, quia hæc deteſtatio comparatur ad dilectionem illam, ſicut receſſus ab vno termino ad acceſſum ad oppoſitum: ſed in omni mutatione receſſus ab vno termino ſupponit acceſſum ad alium terminum: ergo. Et ideo D. Thomas hîc artic. 6. ait, in mutatione peccatoris primum actum natura ſua eſſe motum in Deum: ergo non poteſt eſſe vera contritio, niſi ſupponat vel includat formalem motũ perfectæ dilectionis in Deum. Et confirmatur, quia cùm amor Dei ſit perfectiſſimus actus, à quo omnes alij participant virtutem & perfectionem, non videtur poſſe virtute cōtineri in aliquo alio actu minùs perfecto: ergo ſi talis amor neceſſarius eſt, oportet vt per formalem actum exerceatur.

Confirmatio. *Confirmatio.*

6. *Secunda opinio.* Nihilominus eſt ſecunda ſentētia, negans ſemper requiri ad veram contritionem, formalem actum amoris, ſed poſſe perfici ſimplici actu deteſtationis. Hanc opinionem inſinuauit D. Thomas in 4 diſtin. 14. quæſt. 1. artic. 2. quæſt. 2. & Palud. ibi. quæſt. 3. & expreſsè Gabriel quæſt. 1. art. 2. concluſ. 5. Vbi Soto q. 2. art. 5. ad 4. illam indicat, quia non requirit ad contritionem alium actum charitatis præter odiũ peccati, per odiũ, deteſtationē intelligens. Quod expreſſiùs docuit lib. 2. de Natura, & gratia, c. 16. & 17. Idē ſentit Vega lib. 13. in Tridentinum, c. 21. Probatur autē hæc ſentētia: nam ſi homo habeat huiuſmodi deteſtationem perfectā peccati, ante formalē amorem iuſtificabitur: ergo illa erit vera contritio: quia ſecluſo formali amore, nemo poteſt iuſtificari extra ſacramentum, vt loquimur, niſi per contritionem: ſed poteſt homo habere hanc deteſtationem ante formalem amorem; ergo & contritionem: ergo formalis amor non eſt de neceſſitate contritionis: Minor probari poteſt ex dictis ſuprà de actu pœnitentiæ, vbi oſtendimus, diſplicentiam, vel odium peccati, nō ſemper ſupponere poſitiuam tendentiam in oppoſitum terminũ, quia in ipſo peccato eſt ſufficiēs malitia, propter quam eſt odio dignum: & ideo vt habeatur odium eius, nullus alius actus neceſſariò ſupponitur. Neq; eſt inter hos actus aliqua alia neceſſaria cōnexio, ratione cuius nō poſſit illa deteſtatio haberi, niſi ſuppoſito amore. Eo vel maximè quod poteſt præcedere actus intenſionis, ſeu voluntatis deſtruendi peccatum, qui non eſt amor Dei formalis, ſed potiùs eſt proprius actus pœnitentiæ virtutis: & ex illo poteſt immediatè oriri deteſtatio peccati tanquam medium accommodatum ad illam intenſionē exequendam. Et ita D. Thomas hac q. 85. art. 2. ad 1. tantùm hos duos actus ponit, ſignificans, illis ſolis poſſe perfici conuerſionem peccatoris. Poteſt ergo haberi perfecta diſplicentia ante formalem amorem Dei.

D. Thom. *Gabr.* *Soto.* *Vega.* *Probatur.* *D. Tho.*

7. Iam verò probanda eſt maior, ſeu prima conditionalis ſumpta. Primò ex Scriptura, quæ remiſſionem peccati promittit deteſtandi illud, vtique deteſtatione perfecta, Ezech. 33. *Si auerterit ſe peccator ab iniuſtitia ſua*, &c. Pſal. 31. *Dixi, Confitebor aduerſum me iniuſtitiam meam Domino, & tu remiſiſti impietatem peccati mei.* Vnde 2. Reg. 12. ſolùm legimus dixiſſe Dauid, *Peccaui Domino*: quæ verba ſolùm ſignificant recognitionem, & odium culpæ contra Deum commiſſæ. Et tamen ſtatim ſubditur, *Dominus quoque tranſtulit peccatum tuum*: ergo ille motus ſufficit ad remiſſionem peccati obtinendam. Ratio autem eſt,

Ezech. 33. *Pſalm. 31.* *2. Reg. 12.* *Ratione probatur.*

A quia illa eſt vera & perfecta pœnitentia, cui remiſſio peccati promiſſa eſt. Vnde in Tridentino ſeſſ. 14. c. 4. in definitione contritionis nulla fit mentio amoris. Nam quod poſtea ibi dicitur, perfectam contritionē informari charitate, non oportet intelligi de actu, ſed de infuſione gratiæ & charitatis, per quam formatur cōtritio, vt infrà dicam. Denique ſeſſ. 6. c. 6. plures actus Cōcilium numerat in diſpoſitione peccatoris, quos neceſſe non eſt ſemper omnes formaliter concurrere, ſed ſufficit virtualiter ſeu implicitè, vt actum ſpei; & de actu propoſiti multi idem ſentiunt: ergo eadem ratione, licèt numeret amorem, ſatis eſſe poterit, quòd virtualiter habeatur. At verò in illa deteſtatione virtualiter habetur, quia odium mali eſt B virtualis amor boni cōpoſiti: ergo hoc ſufficiet: neque eſt cur grauius onus imponatur peccatori. Aliàs oporteret ſemper illum elicere plures actus, vt ſe ad gratiam diſponeret. Et ita nunquam poſſet ſubitò iuſtificari, quod non eſt etiam Scripturis conſentaneũ: ergo & Scripturæ, & cætera omnia ſatis intelligentur de virtuali amore.

Conci. Trid.

ASSERTIO I.

Formalem amorem, per ſe loquendo, eſſe neceſſarium ad iuſtificationem vt medium.

8. C IN hac re primùm dicendum cenſeo, formalem amorem Dei, per ſe loquendo, eſſe neceſſarium ad iuſtificationem peccatoris, tanquam medium, & rebus ipſis conſentaneum, & à Deo requiſitum. Hanc aſſertionem mihi ſufficienter probant quæ in principio ſectionis, & quę in confirmationem primæ ſententiæ adduxit: nam Scriptura, cùm tradit præcepta aut media ad ſalutem neceſſaria, propriiſſimè loquitur, proponens hominib. eas actiones, quas exercere debēt. Neque oportet mirari, eo quòd Scriptura aliquādo promittat remiſſionem, vel ſalutem vni actui, quamuis plures ſint neceſſarij, quia nunquam excluduntur cōcomitantia, ſed potiùs ſubintelligũtur. Quanquam fortaſſe neceſſarium non ſit, vt hic amor formalis Dei exerceatur per actum realiter diſtinctum ab ipſa deteſtatione peccati, quę ex illo naD ſcitur, quia; cùm illa duo obiecta ſint ita connexa, vt vnum ſit aliquo modo propter aliud, probabile eſt, fieri poſſe, vt vno actu ſimplici vtrũque attingatur. Sed hæc ſpeculatio non multùm refert ad praxim & executionem actuum de quibus agimus: nam ſiue ille ſit vnus, ſiue duo, per modum vnius poterit voluntas, quantum eſt ex parte ſua ſimul illos elicere, ſi ex parte intellectus obiectum ſit ſufficienter propoſitum: & ita quamuis ſit difficile, non tamen videtur impoſſibile, hominem ſubitò iuſtificari per formalem actum amoris, ſimul cum deteſtatione peccati.

ASSERTIO II.

E *Peccatorem poſſe iuſtificari abſque formali amore, virtute tamen incluſo in deteſtatione peccati.*

9. DIco ſecundò, fieri poſſe, vt peccator iuſtificetur abſque proprio & formali actu amoris Dei in re ipſa tūc elicito, per deteſtationem perfectam peccati, quæ & virtualiter, & voto amorem includat. Atque hoc modo explicatam probo ſecundam ſententiam, quæ vel ex eo fit brobabilis, quòd hoc modo, & omnino ſatisfit omnibus teſtimoniis probantibus neceſſitatem amoris: & alioquin hæc ſententia eſt valde cōformis ſuauitati diuinæ prouidentiæ, & humanæ conditioni:

ni: quia non poteſt homo ſine magna difficultate ad plura ſimul aduertere, & circa illa operari, & maximè in re tam graui & ardua.

10. *Quædam notanda pro explicatione aſſertionis.*

Vt autem hoc magis explicemus, pleniúſque omnibus teſtimoniis ſatisfaciamus, inquirere oportet qualis futura ſit illa deteſtatio, quæ ſufficere poſſit abſque amore formali re ipſa elicito. In quo nonnulla poſſumus ſumere vt certa ex dictis de actu pœnitentiæ. Nam cùm hæc deteſtatio, quam contritionē appellamus per ſeipſam, & non tantùm ex adiuncto amore formali, ſit perfectiſſimus actus pœnitentiæ, habere debet omnia quæ perfectionis ſunt in actu pœnitentiæ, nimirum quòd ſit actus virtutis ex motiuo honeſto, & quòd ſupernaturalis ſit. Deinde oportet, vt ex vi ſua & ſui motiui vniuerſalis ſit, quia debet voluntatē omnino auertere ab affectu peccati, vt illam ſatis diſponat ad iuſtitiam aſſequēdam. Vnde omnis deteſtatio, quæ eſt ex motiuo alicuius particularis virtutis, quod non eſt commune omnibus peccatis mortalibus; non poteſt huiuſmodi gradum & perfectionem contritionis habere, quia talis deteſtatio non eſt vniuerſalis, vt ſuprà dictum eſt. Rurſus ex motiuis vniuerſalibus, illud quod eſt vniuerſale prædicatione, ſeu abſtractione, nimirum quia peccatū eſt contra rectā rationem, non eſt ſufficiens ad huiuſmodi deteſtationem, tum quia illa deteſtatio non reſpicit Deum ipſum, nec peccatum, vt eſt offenſa eius: & ideo imperfecta eſt: tum etiam quia talis deteſtatio ex vi illius motiui non eſt ſupernaturalis: & ideo non poteſt per ſe ad gratiam diſponere.

11. *Vega.*

Neque exiſtimo, limitationem quā circa hoc adhibuit Vega lib. 13. in Trident. cap. 25. eſſe probabilē dicens, in homine, qui inuincibiliter ignorat Deum offendi peccatis hominum, & cognoſcit illa eſſe contra rectam rationem, ſufficere poſſe ad gratiam recuperandam deteſtationem peccatorum ſolùm quatenus ſunt contra rectam rationem: quia ſi in eo caſu ſufficit agere contra rectam rationem ad gratiā admittendam, ſufficit delere ex recta ratione ad gratiam recuperandam. Quæ ratio eſt valde infirma; nā multo faciliùs amittitur gratia, quàm reparetur, & ad illud prius ſufficiunt humanæ vires, non verò ad hoc poſterius, ſine diuina gratia: vnde illa ſententia valdè mihi diſplicet: nam illa diſpoſitio ex ſe eſt merè naturalis. Quapropter poteſt etiam eſſe in homine gentili, qui fide careat; ſine fide autem impoſſibile eſt ad gratiā diſponi. Quòd ſi talis homo ſupponatur habere fidem, vix, aut nullo modo poteſt ignorantiam inuincibilē habere, quòd Deus peccatis offendatur. Et quamuis hoc gratis admittatur, ſemper ex parte volūtatis neceſſaria eſt diſpoſitio ſupernaturalis, vt ſuprà oſtendi. Neque ignorantia poteſt illam ſupplere, quia hæc non eſt tantùm neceſſitas præcepti, ſed etiā medij, de qua re plura in materia de Gratia, & in materia etiam de Peccatis, latiùs explicandum eſt, quale eſſet peccatum illius hominis talem ignorantiam habentis.

12. Præterea de illa deteſtatione vniuerſali, quæ eſt ex motiuo æternæ pœnæ vitandæ, etiam eſt clarum non ſufficere per ſe ad cōtritionem conſtituendam, quia etiam eſt imperfecta, & non reſpicit Deum ſecūdùm ſe. Et ideo meritò Tridentinum eam vocauit imperfectam contritionem.

Dubium de deteſtatione vniuerſali ex motiuo iuſtitiæ.

13. MAius dubium eſt de altera deteſtatione vniuerſali, quæ eſt ex proprio motiuo iuſtitiæ, quam diximus elici ab ſpeciali virtute pœnitentiæ:

Suarez Tom. 4.

A illa enim eſt valde perfecta, quia eſt de offenſa Dei, quatenus talis eſt. Item eſt propria, & ſpecialis pœnitentia, cui ſolet attribui contritio tanquam proprius eius actus. Item illa eſt perfecta auerſio à culpa: huic autem promittitur Scriptura remiſsio peccati. Denique illa videtur continere virtualiter amorem Dei, quandoquidem ſuper omnia deteſtatur eius offenſam, ſolùm quia talis eſt. Propter quæ aliquibus probabiliter viſum eſt, hunc actum, per ſe & ſine formali amore, ſufficere ad rationem contritionis. Et eſt quidem ſententia probabilis, & aliquando mihi ſimpliciter placuit. Nunc autem re meliùs inſpecta, videtur contraria ſententia eligenda, propter ea quæ ſtatim proponam.

Quorumdam ſententia.

Supereſt igitur alia deteſtatio peccati, quatenus 14.
B eſt contra bonum Dei in ſe, ciúſque diſſoluit amicitiam. Hæc igitur erit propria, & per ſe contritio. Et hanc aſſertionem intendit D. Tho. vbicūque docet veram diſplicentiam peccati eſſe actum elicitum charitatis, vt articul. ſequenti ad 1. & 1.2. q. 1. ad 13. art. 5. ad 1. & ſæpe aliàs: loquitur enim de diſplicētia remiſsiua, & per ſe expulſiua peccati in ratione diſpoſitionis. Deinde illa diſplicentia verè dici poteſt eſſe propter Deum ſummè dilectum, quia eſt elicita ex charitate eius, & reſpiciendo ſolùm ad bonitatem & amicitiam eius. In quo differt multùm à præcedēte deteſtatione, de qua proximè dictum eſt: illa enim non reſpicit bonitatem Dei in ſe, ſed ſolùm conformitatem ad rationem in ſeruanda æquitate iuſtitiæ:
C & ideo etiam non eſt ſimpliciter ſuper omnia, quia non eſt ex ſupremo motiuo, ſicut hæc deteſtatio, de qua nunc agimus. Quare etiam illa non ita continet virtualem amorem, ſicut hæc, quia eſt inferioris rationis, & virtutis. Ac denique in illa vim habent, quæ pro priori ſententia adduximus: ceſſant autem in hac perfectiſsima deteſtatione.

Deteſtationem peccati, quatenus eſt contra bonum Dei, eſſe propriam contritionem. D. Thom.

Ex quibus, vt opinor, declaratum relinquitur, 15.
quomodo hæc deteſtatio virtualiter contineat amorem Dei ſuper omnia. Imò ſignificat Soto eam eſſe formalem amorem: & ideo nullum alium eſſe neceſſarium, etiam per ſe loquendo. Quod mihi non probatur, quia ille actus non tendit directè in Deum, vt in obiectum quod, ſed quo, id eſt, ſolùm reſpicit illum, vt rationem proximam deteſtādi peccatum. Itē
D ille actus formaliter non eſt actus proſecutionis, ſed fugæ: amor autem formaliter ſumptus, eſt quædam proſecutio ſui obiecti, & quaſi virtualis coniunctio ad illud. Vnde, vt actus dicatur formalis amor Dei, nō ſatis eſt, quòd ſit elicitus à charitate, quia charitas habet vnum obiectū primarium, quod eſt Deus, & alia ſecundaria, ex quibus quædam amat propter Deum, vt proximum; alia odio habet, vt peccatum: eſt ergo illa deteſtatio virtualis tantum amor Dei.

Soti dictum. Non probatur.

Propter hoc ergo addidi in cōcluſione, in illo actu, 16.
vt habeat rationem, & vim contritionis, debere includi votum formalis amoris Dei ſuper omnia, non quidem quòd neceſſe ſit explicitè habere hoc propoſitum in particulari, ſed quòd implicitè habere hoc contritione, quatenus cum ea vel in ea ineſſe debet
E propoſitum ſeruandi, vel faciendi omnia, quæ ſunt ad ſalutem neceſſaria, vt ſect. ſequente dicam. Et ita explicata hæc pars ſequitur ex præcedente aſſertione: nam ſi amor, per ſe loquendo, neceſſarius eſt, & actu non adhibetur, quando homo cōuertitur, quod ex naturali inconſideratione ſæpe accidere poteſt, ſine culpa, neceſſe eſt vt homo habeat propoſitum eliciendi illum debito tempore, in quo aliàs neceſſarium eſſet ex præcepto illum elicere, per ſe loquendo, ad iuſtitiam obtinendam. Quòd autem hoc ſufficiat, etiamſi amor ſit medium neceſſarium, declarari poteſt ex aliis mediis exterioribus, quæ etiam ne-

In contritione debere includi votum amoris ſuper omnia probatur.

ceſſaria ſunt, vt baptiſmus, vel cōfeſſio: & nihilominus aliquando in voto ſufficiunt.

17. *Obiectio.* Dicet aliquis, Illa media externa & corporalia eſſe talia, vt & magnam tēporis ſucceſſionem requirant, & ſæpè ab aliis hominibus pendeant, vt executioni mādati poſſint: & ideo meritò prouiſum fuiſſe, vt iuſtificatio non ſemper pendeat ab his mediis in re ipſa exhibitis: ſecus autem eſſe in mediis internis, quæ poſita ſunt in ſola hominum voluntate, cum diuina gratia, quæ præſto eſt, & ſubitò operari poteſt. *Confirmatio.* Et confirmatur, quia ſi de actu interno ſufficeret votum, etiam de ipſa fide poſſet ſufficere, atque ita poſſet homo iuſtificari ſine actu fidei in re exhibito, per votum, vel deſiderium eius, quod nullus admittet, cùm tamen æqualis videatur ratio. *Reſponſio.* Reſpondetur ad priorem partem, quamuis in actibus internis non ſit idem modus neceſſitatis, qui eſt in externis, eſſe tamen ſufficientem ex aliis principiis, ſeu ex alia hominis fragilitate, vel impotentia ortam, quia non poteſt homo ſemper attendere ad omnia, quæ ſibi neceſſaria ſunt, præſertim ſi illa ſunt & ardua, & valde diuerſa. Et eadem ratione non poteſt ſemper per voluntatem operari circa multa, etiam cum ſubordinatione eorum inter ſe: & ideo ſæpè exercet vnum actum, & non alium. Quapropter ſi talis actus perfectè ſeparet voluntatem à peccato *Satisfit confirmationi.* ſub ſuprema & diuina ratione, diſponet illam ſufficienter, & continebit in virtute & in voto alium actum voluntatis, etiamſi, per ſe loquendo, neceſſarius ſit. Eſt autem aduertendum (vt ad ſecundam partem reſpondeamus) actum illum, quia dicitur in voto cōtinere aliud medium neceſſarium ad ſalutem, eſſe debere ſupernaturalé, quia aliàs non diſponet ad iuſtitiā: & ideo ad totā fidem non poteſt ſufficere votum eius, quia, vt in voluntate ſit actus ſupernaturalis continēs tale votum, neceſſariò ſupponi debet in intellectu aliquis actus fidei: & ideo ſine fide re ipſa exhibita per aliquem actum non poteſt comparari iuſtitia. Si autem aliqua expreſſa cognitio fidei multarum rerum eſſet medium neceſſarium ad ſalutem, vt multi putant eſſe in lege Euangelica explicitam Chriſti fidem, tunc poſſet aliquando ſatis eſſe vnus actus fidei in re exhibitus cum voto expreſſioris fidei, dummodo actus ille fidei ſufficienter proponeret voluntati Deum, vt auctorem, & finem ſupernaturalem. Idem ergo proportione ſeruata in præſenti ſatis eſt.

18. *Formalem amorem Dei nō eſſe de eſſentia contritionis.* Ex quibus omnibus reſpōdendo directè ad titulum quæſtionis, concludo vltimò formalem amoré Dei non eſſe de eſſentia contritionis. Probatur; nam id ſine quo res poteſt aliquando exiſtere, non eſt de eſſentia eius, vt eſt per ſe notū ex Metaphyſica: ſed poteſt in re ipſa aliquando eſſe contritio ſine formali amore, vt ex dictis conſtat, quia poteſt eſſe pœnitentia, quæ ſufficienter diſponat ad gratiam, & remiſſioné peccati ſine formali amore re ipſa exhibito: & hanc pœnitentiam contritionem vocamus: ergo formalis amor non eſt de eſſentia contritionis. Et quoniam hæc ratio eſt demonſtratio ſuppoſitis principiis dictis, non oportet alias addere, neque ad fundamenta aliarum reſpondere, quia ex parte illa acceptamus: & quatenus nobis obſtant, ſufficienter abſoluta ſunt. Solùm aduerto, hanc vltimam aſſertionem procedere de contritione illa, quæ per ſeſe, & ex vi ſolius deteſtationis talis eſt: an verò aliæ deteſtationes, quæ per ſe non ſunt contritiones, per coniunctionem ad amorem tales fiant, & reſpectu illarū amor ſit neceſſarius tanquam forma eſſentialis illas conſtituens in eſſe talis contritionis, alia quæſtio eſt: quæ partim de re, partim de nomine eſſe poteſt. Et quod ad rem ſpectat, verum eſt, iuxta principia poA ſita nullam aliam deteſtationem peccati per ſe ſolā, & ſine amore ſufficere ad contritionem: cùm nulla per ſe ſit ſufficiens diſpoſitio ad gratiam. Certum item eſt, ſi cuicunque vniuerſali & efficaci deteſtationi peccati adiungatur amor Dei ſuper omnia, id ſufficere ad gratiam & remiſſionem peccati obtinendā. An verò illa deteſtatio, vt informata amore, verè dicatur contritio, quęſtio eſt de nomine, quam ſequenti diſputatione, in fine, expediemus.

SECTIO III.

Vtrùm propoſitum formale non peccandi in futurum, ſit de ratione contritionis, & conſequenter, an contritio eſſe poſſit vnus ſimplex actus.

B

HÆc quæſtio ſimilis eſt præcedenti, & eadem proportione definienda, & ideo breuiùs expediri poteſt. Antiqui ergo Theologi omnes requirunt propoſitum vitæ futuræ ad contritionem. D. Thom. ſæpe hac quæſtione c. 85. & 86. & 3. contra Gentes, cap 158. & lib. 4. c. 2. & in 4. d. 17. q. 2. & Albertus Mag. d. 14. a. 11. vbi Bonauent. 2 p. artic. 1. q 1. & Alenſ. 4. p. q. 12. & 16. Moderni autem diſtinctiùs explicarūt hoc propoſitum debere eſſe formale, & expreſſum; Caiet. tom. 1. Opuſc. tractat. 4. quæſti. 1. & Soto in 4. d. 15. q. 1. a. 2. & d. 17. q. 2. ar. 1. & 2. de Natur. & grat. c. 14. vbi contrarium vocat pernicioſum errorem. Idem tenet Can. relect. C de Pœnit. p. 1. Ruard. a. 8. contra Luther. & Bellarm. 2. de Pœnit. c. 6. & 7. Gerſon Alphabeto 15. litt. G. dicit, hanc ſententiam eſſe probabiliorem, licèt contraria mitior ſit. Fundamenta huius ſententiæ ſunt, primò locutiones Scripturæ, in quibus ad veram pœnitentiam noua vita poſtulatur, Ezech. 18. & 33. & Pſ. 50. ac denique Apocalyp. 2. *Et noua opera fac.* Hæc autem noua vita non poteſt poſtulari ad pœnitentiam vt actu exercenda, quia hoc pendet ex futuro tempore: ergo poſtulatur propoſitum eius. Secundò, eodem modo afferuntur teſtimonia Sanctorum, qui propterea in definitione veræ pœnitentiæ ponunt hoc propoſitum, vt videre licet in Mag. hîc d. 14. & in c. Pœnitentia, & c. Pœnitentiam. de Pœnit. d. 3. ex D Gregorio libr. 9. Regiſtri epiſtol. 39. & homil. 34. in Euangelia, & Ambroſ. lib. 2. de Pœnitent. cap. 5. Iſidor. libr. 2. de Pœnitent. cap. 16. & Auguſt. ſerm. 66. de Tempore. Tertiò, magis vrget Tridentinum, nam ſeſſ. 6. cap. 6. in diſpoſitione ad gratiam ponit hoc propoſitū, vt diſtinctū ab amore Dei, & odio, ac deteſtatione peccati. Vnde ſeſſ. 14. cap. 4. concludit, cōtritionem eſſe deteſtationem cum propoſito. Concilium Florentinum in decreto Eugenij ait, primam partem pœnitentiæ eſſe contritionem, ad quam pertinet dolor de peccato commiſſo cum propoſito nō peccandi de cætero. Quartū, adiungitur ratio, quia hoc propoſitum eſt neceſſarium ad perfectam & vltimam diſpoſitionem ad gratiam: ergo ad contritionem. Conſequentia eſt clara ex dictis, quia omnis E contritio, de qua agimus, eſt vltima diſpoſitio ad gratiam: ergo, quidquid eſt de neceſſitate diſpoſitionis vltimæ, eſt etiam de neceſſitate contritionis. Antecedens præcipuè debet auctoritate fundari, quia modus diſpoſitionis requiſitæ ad gratiam maximè pendet ex ordinatione & voluntate diuina: & ideo qualis ille ſit, præcipuè debet nobis conſtare diuina reuelatione, quæ auctoritate proponitur. Poſſumus tamen rationem & congruentiam huius ordinationis afferre, ſcilicet, quia diſpoſitio ad gratiā debet eſſe per conuerſionem perfectam voluntatis: non conuertitur autem perfectè per ſolum receſſum à malo,

1. *Antiqui Theologi requirunt propoſitum vitæ futuræ ad contritionem.* *D.Thom.* *Albertus.* *Bonauent.* *Alenſ.* *Qui requirant formale.* *Caietan.* *Sotus.* *Cano.* *Ruard.* *Bellarmin.* *Gerſon.* *Probatur ex Scriptura.* *Ezech.* *Pſalm.* *Apocal.* *Probatur ex Patribus.* *Magiſt.* *Gregor.* *Ambroſ.* *Iſidor.* *Auguſt.* *Probatur ex Conciliis Trid. Florent.* *Probatur ratione.*

malo, quod facit per deteſtationem, niſi etiã conuertatur ad bonum, quod facit per propoſitũ. Quia, cùm illi ſint tã quam duo termini à quo, & ad quem, non minùs requiritur ad perfectam cõuerſionem formalis acceſſus ad bonũ per propoſitũ, quàm receſſus à malo per deteſtationem. Vnde Auguſtinus de vera & falſa pœnitentia, c. 17. *Conuertitur* (inquit) *qui iam totus & omnino vertitur.* Et confirmatur; nam quod Deus maximè intendit in iuſtificatione peccatoris, eſt rectitudo vitæ futuræ: ergo non minùs poſtulauit formale propoſitum illius, quàm deteſtationem vitæ præteritæ.

D. Aug.

2. Nihilominus multi, & graues Doctores exiſtimant, ad contritionem ſufficere virtuale propoſitũ, quod in efficaci & perfecta deteſtatione includi putant. Ita Maior, & Almain. in 4. d. 14. quæſtion. 1. Vega lib. 13. in Tridentinum, ca. 21. Idem Medina c. de Pœnitent. tracta. 1. quæſtio. 3. Petrus Soto lect. 17. de Pœnitent. Nauarr. in Summ. cap. 1. nu. 15. Adrian. in 4. quæſtion. 1. de Pœnitent. Vbi hoc ſenſu ait, neceſſarium eſſe propoſitum ſaltem implicitum: exponens quod abſolutè dixerat quodlib. 5. articul. 3. ad contritionem requiri propoſitum. Fundamentum huius ſententiæ eſt, quia formale propoſitum non eſt ſemper neceſſarium ad vltimam diſpoſitionem gratiæ, etiam ſecluſo formali amore: ergo neque eſt neceſſarium ad contritionem. Conſequentia probatur, quia ſine actu formalis amoris, nullus actus eſt diſpoſitio ſufficiens ad gratiam, niſi illa pœnitentia, quæ eſt contritio. Antecedens verò probatur, quia neque ex natura rei, neque ex ſpeciali ordinatione diuina poteſt illa neceſſitas ſufficienter colligi. Quod ita declaratur; nam teſtimonia, quibus diuina ordinatio oſtenditur, non ſunt ſufficiẽtia: nam Scriptura in illis locis non loquitur ſolùm de iis quæ neceſſaria ſunt ad primam gratiam, ſed ſimpliciter ad ſalutem, & vitam æternam: & eodem modo loquuntur Sancti. Vnde inquiunt non eſſe vtilem pœnitentiam, quæ ſub ſequentibus peccatis maculatur: quod nõ poteſt eſſe verum de vtilitate ad præſentaneam remiſſionẽ peccati, & iuſtitiam: debet ergo intelligi de vtilitate ad fructum vitæ æternæ cum effectu conſequendũ. Rurſus Tridentinum ita exigit nunc in lege gratiæ propoſitum confitendi, ſicut propoſitum bene viuẽdi: at conſtat non eſſe neceſſarium propoſitum formale confitendi: ergo nec oportere intelligi de propoſito formali bene viuendi. Quod verò ſpectat ad rei naturam, ſola diſplicentia peccati perfecta perfectè diuidit, & ſeparat cor hominis à peccato, non tãtùm præterito, ſed etiam ſecundùm ſe: quia, vt ſuprà dixi, virtute includit odium peccati, & fundatur in ſuprema ratione deteſtandi, quę complectitur omne peccatum: ergò etiam includit odium & auerſionem omnis peccati, quod poteſt eſſe in futura vita. Hoc autem eſt virtuale & ſufficiens propoſitum ampliùs non peccandi, & conſequenter ſeruandi mandata: ergo, conſiderata natura talis actus, eſt ſatis proportionata diſpoſitio: Conſiderata autem hominis natura, eſt etiam valde conſentaneum, vt ab eo non requiratur ſimul plures actus, iuxta dicta ſectione pręcedenti: ergo etiam eſt conſentaneum prouidentiæ Dei, vt illa diſpoſitione contentus ſit.

Qui exiſtimẽt ſufficere virtualiter.
Maior.
Almain.
Vega.
Medina.
Petrus Soto.
Nauarr.
Adrian.
Eorum fundamentum.

Formale propoſitum, per ſe loquendo, neceſſarium eſſe ad remiſſionem peccati.

ASSERTIO I.

3. HÆ ſententiæ probabiles ſunt; inter eas verò cẽſeo iudicandum, ſicut de amore in præcedente

A ſectione dixi. Itaque primò aſſerendum eſt, formale propoſitum, per ſe loquẽdo, neceſſarium eſſe ad conſequendam gratiam, & remiſſionem peccati. Eſt enim hæc pars ſecurior, & ita populo prædicanda. Et teſtimonia adducta ſatis illam confirmant, ſi conſiderentur, quæ in ſimili dixi præcedẽte ſectione, nam reuerà ſimpliciter & abſolutè requirunt hoc propoſitum. Neceſſitas autem talis actus auctoritate magis quàm ratione probanda eſt, cùm ex diuina ordinatione ſimpliciter pendeat. Poſſunt autem huius ordinationis non leues congruentiæ ex dictis ſumi. Prima eſt, quia vnus ex præcipuis finibus pœnitentiæ eſt correctio, & emendatio vitæ præteritæ: meritò ergo præcipitur peccatori, vt voluntatem & intentionẽ expreſſam habeat corrigẽdi mores, & ſeruan-
B di mandata; nam ad aſſequendũ finem aliquem nullus actus aptior eſt, quàm intẽtio, & definitũ propoſitũ obtinendi illũ. Vnde vnũ ex mediis vtilioribus ad emendãdã vitã peccatoris, eſt hoc propoſitũ formale: meritò ergo ei præcipitur. Secũda, quia hic actus ex natura rei eſt valdè proportionatus ad recompenſandam in ſuo ordine diuinam iniuriam: quid enim eſt magis conſentaneum humanæ naturæ, & rationi ad impetrandam veniam iniuriæ factæ, quàm vt is, qui illam intulit, proponat omnino à ſimilibus iniuriis abſtinere? meritò ergo exigit Deus à peccatore huiuſmodi actum. Tertia, quia, vt oſtendimus, peccator, vt in Dei amicitiam redeat, illum debet amare ſuper omnia proprio & formali amore, per ſe loquendo: hic autem amor prout à nobis in hac vita
C exerceri poteſt, vix intelligi, aut eſſe poteſt perfectus, ſine formali propoſito ſeruandi diuina mandata, aut (quod idem eſt) placendi Deo in omnibus, vel implendi eius voluntatem, quia hic amor non eſt tantùm ſimplex complacentia de bonis Dei in ſe, quam etiã peccatores habere poſſunt, ſed eſſe debet amor obedientalis, qui voluntatem Dei, præſertim præcipientem, præfert rebus omnibus: includit ergo talis amor propoſitum formale implendi huiuſmodi voluntatem.

Prima.

Secunda.

Tertia.

4. Vnde obſeruare oportet, aſſertionem propoſitam, propriè habere locum, & intelligendam eſſe, quando ipſe amor Dei non ita exercetur vt ſatis formaliter contineat hoc propoſitum: nam amor Dei in hac vi-
D ta, vt dixi, eſſe debet obedientalis, quia habet adiunctam voluntatem placendi Deo in omnibus, eiúſque voluntatem implendam; quæ voluntas eſt ſufficiens propoſitum non peccandi de cætero. Quando verò contingit habere formalem amorem, ſcilicet non hunc obedientialem, ſed beneuolentiæ, aut complacentiæ in Deo, & bonis eius, tunc, per ſe loquendo, vt dicebam, requiritur hoc propoſitum. Deinde obſeruo hoc videri intelligendum regulariter, quando reliquum eſt aliquod tempus præſentis vitæ: nam ſi homo in ipſo mortis articulo pœnitentiam agat, non eſt quòd de propoſito vitæ futuræ ſollicitus ſit; nec enim obligandus eſt ad habendum illud propoſitum ſub conditione, *Si vixero*; tum quia hi actus cõditionales circa futura, per ſe, & abſolutè loquendo, non
E ſunt neceſſarij ad ſalutem: tum etiam quia fieri poteſt, vt vita futura iã ſit mortaliter deſperata: & ideo nulla ratio poſtulat, vt talis actus ſit tunc ſimpliciter neceſſarius. Et hoc etiam confirmat vſus; nam ſi hominem damnatum ad mortem exhortemur ad pœnitentiam, non multùm curamus de futuris actibus in præſenti vita, ſed de dolore præteritorum, quia, licèt aliquantulum vitæ ſuperſit, moraliter tamen quaſi nihil reputatur: nam quod parum diſtat, nihil diſtare videtur: & perſeuerando eo tempore in dolore, & deteſtatione præteritæ vitæ, ſatis proponitur obſeruantia mandatorum pro eo breui tempore,

Duo notanda pro intelligẽtia concluſionis.

5. *Obiectio.* Sed obiicitur;nam hoc propoſitum non peccandi A
de cætero longo tempore multis hominibus videtur impoſſibile, quia apprehendunt obiectum illud, vt impoſſibile: quod magis videtur vrgere in peccatis venialibus:quia impoſſibilius eſt omnino illa vitare.
Soluitur. Reſpondent aliqui ideo de venialibus non eſſe neceſſarium tale propoſitum, de mortalibus verò ſatis eſſe id proponere pro aliquo tẽpore, pro quo id exiſtimetur poſſibile.Sed hoc non rectè,nec ſufficienter dicitur, nam propoſitum vitandi peccata mortalia, debet eſſe abſolutum, & de ſe perpetuum ex parte obiecti:alioqui non excluderet voluntatem peccãdi mortaliter quolibet tempore.Et ideo negandum eſt, talem actum eſſe impoſſibilem, aut de obiecto impoſſibili cum diuina gratia, in cuius ſpe & fiducia fundari debet talis actus: quòd ſi alicui homini pro- B
pter prauam conſuetudinem appareat tam difficilis, vt quaſi impoſſibilem illum exiſtimet, ſibi imputet: neceſſarium enim illi eſt talem difficultatem ſuperare.Oportet verò prudẽter aduertere,aliud eſſe proponere nõ peccare in futurum, aliud ſibi perſuadere, & iudicare ſe perſeueraturum. Illud prius eſt voluntatis,pendens tantùm ex præſenti propoſito: & ideo illud ſolùm neceſſarium eſt. Hoc verò poſterius eſt intellectus, & pendet ex futuro euentu: & ideo non ſolùm non eſt neceſſarium,verumetiam conſulendũ eſt fragilioribus hominibus,vt nihil de illo curẽt,aut cogitent. Quod attinet ad venialia,non fit ſatis reſpondendo illud propoſitum non eſſe neceſſarium, C
quia & eſt vtiliſſimum,& in ordine ad confeſſionem poteſt interdum eſſe aliquo modo neceſſariũ, vt ſuo loco dicetur.Duplicia ergo sũt peccata venialia,quędam quæ plena libertate cõmittuntur,& de iis omnibus vitandis poteſt homo habere abſolutum propoſitum:quia eſt poſſibile,cũ gratia Dei,quæ ſecundùm legem ordinariam confertur dignè petentibus, ſeu præparantibus ſe ad illam.Alia verò ſunt peccata venialia,quæ dicuntur ex ſubreptione, ſeu imperfectè deliberata,quorum collectionem totam vitare lõgo tempore poſſibile non eſt,ſine ſpeciali priuilegio:& ideo circa tale obiectum non poteſt haberi propoſitum omnino abſolutum:poteſt tamen homo proponere omnem diligentiam adhibere ad illa vitanda, vel minuenda, quantum humano modo potuerit;& D
hoc ſemper ſatis eſt.

ASSERTIO II.

Aliquando poſſe deteſtationem,ſine formali propoſito,eſſe ſufficientem ad diſpoſitionem ad gratiam.

6. DIco ſecundò:Aliquando poteſt ſola deteſtatio peccati ſine propoſito formali eſſe ſufficiens diſpoſitio ad gratiam. Hæc aſſertio ſufficienter probatur ratione facta in fauorem ſecũdæ ſententiæ, & explicari poteſt ex facto Dauid 2. E
2.Reg.12. Reg. 12. vbi propoſito ſibi peccato per Prophetam Nathan,ſolùm protulit illa verba: *Peccaui Domino*,& ſtatim iuſtificatus eſt. Vbi nulla facta eſt mentio futuræ vitæ: & quantum colligi poteſt ex circunſtantiis,quæ ibi referuntur,pro tunc ſolùm habuit vehementem deteſtationem diuinæ offenſæ à ſe commiſſæ,vt Chryſoſtomus declarat tomo 5. Homil. 6. de Pœnit.Igitur indicat Scriptura hoc ſatis eſſe poſſe ad gratiam conſequẽdam. Denique hîc poteſt applicari diſcurſus factus in ſectione præcedente,quia non repugnat habere vnũ actũ ſine alio:& ſi talis actus eliciatur,in eo eſt ſufficiẽs proportio,& virtus in ratione diſpoſitionis.Vtrumque autem horum ſatis oſtẽdi poteſt,hîc applicando quæ ibi diximus:oportet tamen eandem proportionem ſeruare in explicandis, & virtuali continentia, atque etiam voto formalis propoſiti.

Vnde tertiò & vltimò concluditur, formale propoſitum non peccandi de cætero non eſſe de eſſentia,& formali ratione contritionis: atque ita eſſentiam contritionis in vnico ſimplici actu conſiſtere. 7. *Formale propoſitum non peccandi, non eſſe de ratione contritionis: Aſſertio tr.ia.*
Vtrumque facilè conſtat:nam id ſine quo res eſſe poteſt,non eſt de eſſentia eius:ſecluſa autem neceſſitate formalis amoris;& propoſiti ad eſſentiam contritionis;manet illa in ſola ſimplici deteſtatione perfecta de peccatis commiſſis.

Quid dicendum de propoſito ſatisfaciendi.

EX quibus etiam facilè definitur quid dicendum ſit de propoſito ſatisfaciendi: nam de hoc etiam contendunt Doctores,præſertim moderni. Soto lib. 2.de Nat.& grat.c.14.& Can dict.relect.p.3.omnino exigunt hoc propoſitum, quia Scriptura petit facere iudicium,& iuſtitiam,Ezech.33. illud autem fit per ſatisfactionem.At verò Vega lib.13.in Tridentinum, c.22.negat neceſſitatẽ huius propoſiti. Et mihi quidem certum eſt, non eſſe neceſſarium diſtinctum à propoſito ſeruandi mandata: eſt enim ſuperfluum multiplicare actus,præſertim ſub obligatione, & ſine fundamento.Nam illa verba Ezechielis,præter alias expoſitiones, quas habere poſſunt, ſufficienter implentur per ipſam contritionẽ: nam illa eſt actus iudicij,& iuſtitiæ, vt ex ſuperioribus facilè conſtat. An verò in ipſo propoſito ſeruandi mandata, implicitè contineatur propoſitum ſatisfaciendi, etiam eſt incertum:quia ſi ſit ſermo de ſatisfactione pro culpa, & pœna æterna,homo non poteſt condignè pro illa ſatisfacere:& eo modo,quo imperfectè (vt aiunt)& de congruo poteſt,iam id facit per contritionẽ. Vnde non eſt quid circa hoc ampliùs proponat.Si verò ſit ſermo de ſatisfactione pro pœna temporali, probabile eſt ex natura rei, & ſecluſo ſacramento Confeſſionis,non eſſe impoſitũ homini tale præceptum, ſed poſſe hoc committere iudicio diuino:& velle ſatis pati in purgatorio. Et ſi hoc verum eſt,conſtat in propoſito ſeruandi mandata non contineri tale propoſitum ſatisfaciendi, neque illud eſſe neceſſarium, quia non eſt de re præcepta. Si verò quis defendat iure naturæ impoſitum eſſe homini hoc præceptum ſatisfaciendi etiam pro pœna; dicat conſequenter contineri implicitè & ſufficienter in propoſito ſeruandi mãdata.Sicut nunc etiam in lege noua dicendum eſt de propoſito confitendi: eſt enim neceſſarium,non verò expreſſum, ſed ſufficit implicitè contentum in illo generali propoſito.Neq; illud dici poteſt ſolum propoſitum virtuale,ſed formale;quamuis ſub confuſa,& generali ratione.

8. *Soto. Cano. Vega.*

Dubium de ordine actuum deteſtationis & propoſiti inter ſe.

QVæres verò hîc aliquis,quando actus propoſiti & deteſtationis ſimul concurrunt ad contritionem ſeu diſpoſitionem ad gratiam, quis illorum antecedat,ſaltem ordine naturæ.Nam D.Thomas in hac q.art.5.explicãs ordinem omnium actuum, quibus ad contritionem peruenitur, dicit præcedere filialem timorem, & eſſe quaſi principium contritionis:explicans autem hunc timorem filialem, ait eſſe actum

actum quo peccator propter reuerentiam Dei proponit emendandũ. In contrariũ verò eſt, quia Concilium Tridentinum, ſeſſ. 6. ca. 6. deſcribẽs ordinem iuſtificationis priùs tradit actum deteſtationis peccatorum, & poſtea propoſitum non peccandi. Dubij reſolutio. Vnde dicendum videtur ſimpliciter, ex neceſſitate quaſi Phyſica neutrum ex his actibus neceſſariò antecedere alium, ſed poſſe voluntatem pro libertate ſua, ſi habeat paratum diuinum auxilium, quemuis eorum ſine alio, ſeu ante alium elicere: quia neuter ex his actibus eſt cauſa neceſſariò requiſita ad alium: quia & in peccato futuro ſecundũ ſe eſt ſufficiens ratio, vt vitetur, ſeu vitari proponatur ſine reſpectu ad prętерita & è conuerſo, quod per ſe notum videtur. Nihilominus tamen in ordine ad iuſtificationem magis conſentaneum eſt, & regulariter fortaſſe ita contingit, vt homo incipiat à deteſtatione peccati: nam ad impetrandam veniam de iniuria commiſſa, nulla eſt, moraliter loquendo, magis accommodata via, vel (vt ita dicam) magis immediata diſpoſitio, aut aptior ſatisfactio, quàm diſplicentia de iniuria facta: ad quam ſtatim conſequitur voluntas & propoſitum nunquã iterum iniuriam faciendi. Et ita exiſtimo locutũ eſſe Concilium. Nec D. Thomas refragatur, vt in commentario illius articuli explicabimus.

SECTIO IV.

Vtrùm ad veram contritionem requiratur certa aliqua intenſio talis actus.

1. EXPLICAVIMVS eſſentiam contritionis, declaranda conſequenter eſt quantitas eius. Quæ cogitari poteſt vel intenſiua. Et hæc vel
Prima opinio. in duratione, vel in obiecto: & de iis tribus ſigillatim dicendum eſt. In propoſita ergo quæſtione fuit quorundam ſententia ad veram cognitionem neceſſariam eſſe ſummam intenſionem actus, quam homo exhibere poteſt per totum conatum ſibi poſſibilem.
Adrian. Hoc ſenſit Adrian. in 4. qu. 2. de Pœnit. & ſolet tribui D. Thomæ ibid 17. q. 2. & Alenſ. 4 p. qu. 17. quia in verbis ita loquuntur; ſed in alio ſenſu, vt ſtatim declarabo.
Eius fundamentum. Fundamentum huius ſententiæ eſt, quia non putat poſſe Deum diligi ſuper omnia, nec peccatum diſplicere ſuper omnia, niſi ſumma intenſione & conatu amor & deteſtatio eliciantur.
Reiicitur. Verũtamen & fundamentum infirmum eſt, & ſententia improbabilis; imponit enim homini grauiſſimum onus, & difficillimam facit contritionem, ſine Scripturæ aut Conciliorum fundamento. Imò contra illa, vt probando veram ſententiam oſtendam. Deinde interrogo de quo conatu loquatur. Aut enim de illo, qui ſolis naturæ viribus à voluntate exhiberi poteſt, & hic eſt impertinens: nam contritio non fit per hunc conatum, ſed per illum, quem adhibere poteſt voluntas cooperando diuinæ gratiæ. Quòd ſi de hoc ſit ſermo, in illo nullus eſt terminus, ſed quocunque dato poteſt voluntas maiorem exhibere cum gratia Dei: & ideo iuxta veram doctrinam actus charitatis infuſæ non habet terminum verſus maximum in intenſione.
Replica. Dici poteſt hoc eſſe verum de abſoluta poteſtate: de lege tamen ordinaria dari definita auxilia, cũ quibus poteſt homo ſummè operari: & hoc modo requiri ſummam intenſionem in contritione.
Enodatur. Sed hæc etiam fuga non habet probabilitatem, quia non obligat Deus hominem vt ſummo conatu, & (vt ita dicam) ad æqualitatem reſpondeat vocationi eius, ſed ſolùm vt reſpondeat, & conſentiat. Aliàs non ſufficeret eadem intenſio actus in duobus peccatori-

A bus: nam poteſt alter vehementiùs vocari, & habere paratum maius auxilium Dei: ergo oportebit illum vehementiùs conari vt conteratur. Idemq; erit etiam ſi ille minùs peccauerit. Hoc autem eſt præter rationem iuſtitię, vt plus exigatur ab eo qui minus debet. Eſt etiam contra modum loquendi Scripturæ; nam abſolutè eandem contritionem ab omnibus petit. Accedit denique quòd illa ratio explicandi nec fundari poteſt in illo principio de dilectione ſuper omnia, nec ſatis eſſet ad illud implendum, ſi illud, *ſuper omnia*, conſiſteret in intenſione, vt magis ex dictis conſtabit.

Dices, Contritio eſt ſufficiẽs diſpoſitio ad gratiã, 2. Obiectio.
ſed in hac diſpoſitione meritò requiritur ſumma intenſio:
B tum quia peccator ſummè offendit Deum, tum etiam quia cùm non poſſit reddere cõdignum, meritò exigitur ab eo vt reddat quantum poteſt ex Soluitur.
toto conatu ſibi poſſibili, ergo, &c. Reſpondetur negando minorem; nam peccator, licèt faciat maximam offenſionem, conſiderata dignitate perſonæ offenſæ, non tamen ſemper peccat cum ſummo conatu intenſiuo: neque eſt neceſſe, vt in diſpoſitione ad gratiam talis intenſio poſtuletur: quia, vt ſtatim dicam, minima gratia ſufficit ad remiſſionem cuiuſcunque peccati: & ideo ſatis eſt etiam diſpoſitio illi proportionata, quæ in ſubſtantia & eſſentia doloris eſt maxima, & in hoc eſt proportionata culpæ. Et quoad hoc etiam poſtulatur ab homine, vt quantum in ipſo eſt faciat, non verò quoad intenſionem: quia & accidentaria eſt, & non expediebat ſalutis viam
C adeò difficilem fieri.

Secunda opinio.

EST ergo ſecunda opinio, quæ etiam affirmat neceſſariam eſſe maximam intenſionem, non quidem abſolutè, ſed comparatiuè, id eſt, vt homo maiori intenſione doleat de peccato, quàm de quolibet alio malo, & quàm diligat quodlibet creatum bonũ. Ita Petrus Soto lect. 14. & 15. de Pœnit. & in verbis videtur fauere Bonauentura in 4 d. 16. art. 2. q. 1. Dicit enim diſplicentiam peccati quoad intenſionem non oportere eſſe maximam ſimpliciter: comparatione tamen facta ad alios dolores debere eſſe maximam. Et eodem ferè modo loquuntur Durandus d. 17. q. 4. Richar. art. 1. q. 5. ad 3. Fundamentũ eſt: quia tenemur deteſtari peccatum ſuper omnia: illud autem magis deteſtatur voluntas, quod maiori conatu & intenſione odio habet. 3.

Petr. Sot. *D. Bon.* *Durand.* *Richard.* *Fundamentũ.*

Hæc verò opinio non eſt probabilior quàm præcedens: nam & debili nititur fundamento, præter Scripturam, & Patres, & non ſolùm difficillimã cõſtituit viam ſalutis, ſed etiam obſcuram, & perplexam: nam vix poteſt intelligi quomodo fieri debeat illa comparatio. Interrogo enim an fieri debeat cum qualibet deteſtatione, ſeu dolore poſsibili homini, & hoc dici non poteſt: aliàs coincidit hæc opinio cũ præcedente, vt per ſe conſtat: vel cõparatio eſt facienda cum dolore quem homo aliquando habuit,
E vel de præſenti habet quando conteritur. Et quidem ſi ſermo ſit de præſenti dolore, impertinẽs eſt collatio: tũc enim vix poteſt homo de alia re cogitare, nedum alium intenſum dolorem habere in voluntate ipſa: nunc enim non agimus de dolore ſenſibili, qui ex paſsione corporis naſci poteſt: & ideo loquendo de propriis actibus, mirum non eſt quòd tunc contritio ſit magis intenſa, quàm quilibet alius actualis affectus: nam id non prouenit ex neceſsitate intenſionis ad contritionem, ſed ex eo quod ad exercendam cõtritionem mortaliter neceſſarium eſt, vt homo

4. *Reiicitur ſecunda opinio, expõlendo cõparationem in ea inſinuatam.*

mo

mo eo tempore non ſit intentus aliis actibus exercendis:quod maximè verum eſt de actibus peccaminoſis,qui repugnant contritioni.Si autem per poſſibile vel impoſſibile admittamus ſimul cum contritione habere hominem alium actualem affectum non malum,etiam tunc non eſt neceſſaria illa comparatio,neque ille exceſſus in intenſione:quia etiam Deum ipſum non tenemur diligere magis intenſiuè, quàm omnes alias res,ſed appretiatiuè,vt reliqui omnes Theologi docent:quia;vt ſuprà dicebã,ille exceſſus appretiationis non ſumitur ex intenſione, ſed ex excellentia motiui, & conſequenter ex ſubſtantia & eſſentia ipſiuſmet actus,qui nobiliori modo tendit in tale obiectum:& ideo ex natura ſua magis cõiungit voluntatem cum illo. Quin potiùs ipſamet charitas tam intenſè diligit proximum,ſicut Deum: quia tota ipſa ſecundùm omnes gradus ſuos inclinat ad diligendum proximum : nihilominus tamen plus diligit Deum,quàm proximum:quia Deum propter
Bonauent. ſe,& proximum propter Deum;& ideo S.Bonauent. ſuprà art.4.q.1. hanc appretiationem vocauit intenſionem ex parte obiecti,ſeu obiectiuam. Vnde,quãdo antiqui hanc vocãt intenſionem, æquiuocè loquuntur,& non de illa intenſione, quæ conſiſtit in latitudine graduum ex parte ſubiecti , & ex conatu potentiæ.Et ideo interdũ etiam requirunt ſummam intenſionem doloris peccati in voluntate, & non in appetitu ſenſitiuo:nimirum,quia in sẽſu propriè ſolùm habet locum intenſio ſubiectiua:quia nõ poteſt ſenſus ita ponderare, & expendere excellentiã obiectiuam:ſed hoc pertinet ad ſuperiorem rationem:& ideo illa intenſio obiectiua,ſeu appretiatio,cenſetur propria voluntatis.

5. Ex quibus à fortiori conſtat,ſi comparatio fiat ad dolores vel affectus,quos peccator habuit in vita ſuperiore,& manẽt in habitu vel virtute:etiam reſpectu eorum non requiri illum exceſſum intenſionis. Primò quidem,quia tota illa intenſio per excellentiam actus contritionis ſuperatur; & ideo talis eius intenſio non poſtulatur.Secundò,quia aliàs ſæpe eſſet neceſſaria intenſior cõtritio in eo qui minùs peccauit:vel quia,licèt affectus peccati fuerit intenſior, ſimpliciter potuit eſſe peccatum minùs graue ratione leuioris obiecti; vel certè quia is qui minùs peccauit , potuit habere alios affectus ad creaturas non malos,ſed intenſiores quàm fuerit peccatũ grauius alterius:cõtritio autem deberet ſuperare omnes illos affectus,ſi verum eſt illius ſententiæ fundamentum. Denique illud eſt cõtra vſum & praxim ferè omniũ pœnitentium:non enim cogitant de intẽſione priorum affectuum,ſed de grauitate diuinæ offenſionis, & ita etiam in confeſſione per ſe loquendo neceſſarium non eſt intenſionem , quam in peccando quis adhibuit,aperire. Igitur neque iſto modo neceſſaria eſt ſumma intenſio.

6. Vnde etiam fit,quòd licèt comparatio fiat ad habitualem ſeu virtualem dolorẽ,aut affectum , quem homo habet relictum ex prioribus actibus,nõ oporteat dolorem contritionis eſſe intenſiorem tali habitu:quia ille habitus non poteſt eſſe intenſior,quàm fuerunt omnes præcedentes actus , ſeu (quod idem eſt) quàm intenſiſſimus eorum : ergo ſi neceſſe non eſt , vt contritio in intenſione ſuperet omnes actus præcedentes,nec etiam erit neceſſarium , vt ſuperet habitum ex eis relictum.Et confirmatur (poteſtque hæc ratio ad ſuperiora membra applicari) nam aliàs, qui intenſiſſimum habitum peccandi comparauit, vel intenſiſſimum odium inimici concepit, non poterit iuſtificari extra ſacramentum,niſi ſtatim à principio iuſtificationis incipiat habere intenſiſſimam charitatem,quæ excedat totam intenſionem prioris

A conſuetudinis. Conſequens autem eſt planè falſum, & contra communem ſenſum omnium fidelium: coniicitque huiuſmodi peccatores in quoddam deſperationis genus.Eſtque contra vim, & dignitatem charitatis:minima enim charitas , ſi vera ſit, poteſt quælibet peccata operire,ſeu delere.Item,cauendum erit hominibus iuſtis, ſi fortaſſe non adeò intenſum dolorem de peccatis,vel Dei amorem habuerunt,ne propter intenſos actus doloris,vel amoris circa creaturas,alioqui non malos, ſed rationi & naturæ conſentaneos,fructum prioris pœnitentiæ amittant,ſolùm ob exceſſum intenſionis abſque alia malitia; quod abſurdiſſimum eſt:nam ſola intẽſio per ſe non facit actum peccaminoſum.Sequela verò patet,quia eadem eſt ratio de præcedenti actu vel habitu,& de
B ſubſequentibus ; nam reſpectu vtrorumque tenetur homo,& diligere Deum , & deteſtari peccatum ſuper omnia. Et ideo ſicut de præteritis tenetur ſuper omnia dolere,ita & de futuris tenetur proponere ea fugere pluſquam alia mala , ſemperque perſeuerare in eo affectu & exceſſu ſuper omnia.

Eſt ergo certum,hunc exceſſum, & comparatio- 7.
nem illam,quæ denotatur per illam particulam,*ſuper omnia*,non conſiſtere in intenſione , ſed in appretiatione,quæ poſita eſt in tali amore,vel odio mali,vt ſi neceſſe ſit,potiùs dimoueatur voluntas ab amore alterius boni,vel odio alterius mali,quàm illius,quod ſuper omnia dicitur amare , vel odio habere. Quæ
C comparatio,ſi formaliter fiat,conſiſtit in formali deliberatione,& actu voluntatis conſentientis in eam comparationem,ſeu in obiecta ſic comparata:ſi autem fiat tantùm virtualiter,non conſiſtit in ſola intẽſione actus, vt putauit Petrus Soto:ſed maximè in ſubſtãtia,& ſpecie actus, quæ ſumitur ex motiui excellentia , vt ſuprà ſæpe dictum eſt, Vnde licèt quis fortaſſe ob cõſuetudinem,vel delectationem, intenſiùs diligat amicum,quàm patrem , nihilominus ex vi amoris paterni,qui nobilior eſt,paratus eſſe poterit ad ſubueniendum potiùs patri , quàm amico , ſi vtrique ex æquali neceſſitate non poſſit.Vnde quod Petrus Soto ait,in qualitatibus nõ eſſe magis & minùs,niſi ſecundùm intenſionem, non ita eſt:nam inter eas,quæ ſpecie differunt,præter comparationem
D in maiori & minori perfectione eſſentiali, poteſt inueniri magis & minùs in vi agendi,vel reſiſtendi,& ſuo modo in vi cõiungendi potentiam obiecto ſuo. Quomodo actus ſcientiæ,licèt ſit remiſſus ex conatu potentiæ,firmiùs coniungit intellectum obiecto, quàm actus opinionis, quantumuis maximo conatu potentiæ factus.

Tertia opinio.

TERTIA ſententia eſt , quamuis ad contritio- 8.
nem nõ requiratur ſumma intenſio, requiri tamen certum aliquem gradum intenſionis , quem
E Deus nouit.Tribuitur Scoto,qui indicat illam d.4.q. *Scoto.*
2.art.2.ſed magis loquitur de duratione,quàm de intenſione.Citari etiã ſolet Tho.in 4.d.17.qu. 2.art.7. *D.Thom.*
quæſt.3. vbi ait dolorem voluntatis adeò remiſſum eſſe poſſe , vt non ſufficiat ad contritionem : ſed loquitur,vt in Bonauent.& aliis antiquis notaui , de remiſſione,vt ita dicam,eſſentiali,ſeu obiectiua, ſeu appretiatiua:hæc enim omnia æquiualent.Quare neque auctorem pro hac opinione inuenio , nec illius fundamentum video,aut probabilitatem.Quia verò D.Thom.citato loco differentiam conſtituit in hoc inter dolorem voluntatis, & appetitus ſenſitiui , exponendus eſt iuxta dicta paulo ſuperiùs , vel etiam, quòd dolor ſenſus eſt accidentarius ad rationem

contri-

contritionis, vel ad remiſſionem peccati, præcipuè quoad culpam: & ideo non refert qua intenſione, vel ex quo etiam ſenſibili motiuo appetitus doleat. Denique aduertere oportet, nunc à nobis non diſputari, an qualitates, ſeu actus immanentes terminentur ad minimum in intenſione; quidquid enim in ea quæſtione aliqui opinetur, nihil refert ad præſens: ſolùm enim intendimus declarare, an quælibet intẽſio, quantumuis minima, cum qua eſſe potuerit ſubſtantia illius actus, qui eſt cõtritio, ſufficiat vt habeat eſſe, ſtatum, & cauſalitatem contritionis.

Ad rationem contritionis nullam intenſionem requiri: vera ſententia.

9. DICENDVM igitur eſt, ad rationem contritionis nullam definitam intenſionem requiri, ſed ſufficere ſubſtantiam actus, in quocunque gradu fiat. Ita expreſsè *Gabr.* in 4. d. 14 q. 1. ar. 2. cõcluſ. 5. & *Soto* d. 17. q. 2. *Medina* c. de Pœnitẽt. tractatu 1. q. 5. *Vega* lib. 13 c. 24. & *Nauar.* Nauarrus in ſumm. c. 1. n. 9. Et ſumitur ex modo loquẽdi Sanctorum, plures referam ſectione ſequente; nunc ſufficiant duo teſtimonia. *Probatur ex Patribus. Leo. Chryſoſt.* Vnum eſt Leonis epiſt. 91. *Nec miſericordiæ menſuras poſſumus ponere, nec tempora definire, apud quem nullas patitur moras vera conuerſio.* Aliud eſt Chryſ. epiſt. 5. ad Theod. lapſ. habetur in c. Talis. de Pœnitent. d. 3. *Quantulamcunque, & quamlibet breui tempore non deſpicit pœnitentiam.* Et infrà, *Non patitur exiguæ etiam pœnitentiæ amitti mercedem.* Et afferunt hi Patres varia Scripturæ teſtimonia. Potiſſimum verò argumentum ex Scripturis eſt, quia cõuerſioni in Deum promittunt remiſsionem peccati, nec limitant ad intenſam conuerſionem: ergo nec nos poſſumus eam limitationem adhibere; ſed expleta conditione eo ſimplici modo, quo à Scriptura proponitur, Deus etiam implebit promiſſionem ſuam. Idémque argumentum ſumitur ex Tridentino, ſeſſ. 14. nam eodem modo loquitur. *Trident.*

10. *Ratione explicatur.* Ratio etiam in eodem principio fundata eſt. Et explicatur in hunc modum: quia actus contritionis, quem ſuprà declarauimus, per ſe eſt proportionata diſpoſitio ad infuſionem charitatis & gratiæ, & non cõſtat Deum ex peculiari ordinatione requirere aliquem certum modum accidentalem illius actus: ergo per ſuam ſubſtãtiam ſufficit ad remiſſionem peccati; & conſequenter ad veritatem & ſtatum contritionis. Conſequentia probatur, quia minima gratia, & charitas infuſa, eſt ſufficiens ad excludẽdum formaliter peccatum, quia conſtituit abſolutè filium & amicum Dei. Minor probata iam eſt: maior verò declaratur, quia ſi in aliqua diſpoſitione conſideremus poſitiuam proportionem cum forma hæc eſt, vt ſit eiuſdem ordinis, & natura ſua poſtulans talem formam: hoc autem habet actus ille reſpectu gratiæ, vt ex dictis ſuprà de ſubſtantia & eſſentia talis actus conſtare poteſt. Si verò in diſpoſitione conſideretur quòd remoueat prohibens, quod in præſenti ſolùm eſt peccatum: hoc etiam ſufficienter pręſtat ille actus in ſuo genere: nam, licèt remiſſus ſit, ſeparat efficaciter voluntatem à peccato, & conuertit in Deum ſuper omnia dilectum formaliter, aut virtute: ergo. Et confirmatur primò, quia alia præcepta impleri ſolent per actus quoad ſubſtantiam ſine modo intenſionis: ergo & præceptum pœnitentiæ. *Adriani reſponſio.* Reſpondet Adrianus, impleri quidem præceptum pœnitentiæ, ſed nihilominus hominem non iuſtificari. *Præcluditur.* At verò hæc pugnantia ſunt, nam præceptum eſt homini, vt tantam pœnitentiam agat, quanta ſufficiat ad remiſſionem peccati conſequendam, vt infrà oſtendam: & ideo cuilibet implenti præceptum contritionis, promiſſa eſt remiſſio peccati, vt patet Ezech. 18. & 33. & ſæpe aliàs. Tandem cõfirmatur, quia peccatũ mortale, quantumuis remiſſum, tollit gratiam & charitatem: ergo & è conuerſo contritio quantumuis remiſſa tollet peccatum: nam eodem modo & eadem proportione Scriptura de iis loquitur, vt patet ex citatis locis.

11. *Obiectio.* Solùm poteſt obiici: quia præter rationem videtur, vt non maior contritio exigatur ad remiſſionem grauiſſimi peccati, quàm leuioris; & plurium, quàm vnius. Vnde Scriptura ſæpe poſtulat intenſum dolorem: *Dole, & ſatage quaſi parturiens*, Micheæ 4. & Apocal. 3. reprehenduntur tepidi: hi autem ſunt, qui remiſsè operantur. *Micheas. Apocal. Ambroſ.* Vnde Ambroſ. ad Virg. lapſ. ca. 8. Tantam dicit futuram eſſe pœnitentiam, quanta fuit culpa. *Secundùm* (inquit) *conſcientiæ modum exhibenda eſt pœnitentiæ magnitudo.* Idem lib. 2. de Pœnit. c. 10. & Auguſt. de vera & falſa pœnit. c. 14. *Conſideret qualitatem criminis, &c.* & Greg. 4. moral. c. 17. & Cypri. lib. de lapſ. vbi grauiter reprehendit eos, qui ſine delectu æqualiter puniunt crimina. *Auguſt. Gregor. Cypr. Obiectionis ſolutio.* Reſpondeo; Aliud eſt loqui de remiſſione culpæ; aliud, de remiſſione pœnæ. Ad illam enim eadem diſpoſitio ſufficit, ſiue culpa ſit vna, ſiue plures, graues, aut leues intra latitudinem peccati mortalis, quia illa remiſſio eſt quaſi indiuiſibilis, & eadem forma gratiæ ad illam neceſſaria eſt, & ſufficit, licèt quo feruentior fuerit, eo melior ſit. Et ideo Scriptura illam interdum proponit non præcipiendo, ſed conſulendo. In Apocal. verò non vocatur tepidus qui remiſsè operatur, ſed qui mala opera bonis admiſcet: & præſertim qui cùm fidem habeat, charitate caret, vt declarauit D. Thomas q. 3. de Malo, art. 13. ad 1. *D. Thom.* Sæpe etiam Scriptura petit quantitatem pœnitentiæ, vt pœna etiam integrè remittatur. Et de hac, maximè loquuntur Sancti citati. Quamuis Cyprianus ſpecialiter loquatur de ſolemni pœnitentia, quę in Eccleſia fieri ſolebat.

12. *Richardi dictũ Explicatur.* Addit verò Richard. d. 17. licèt vna contritione æquè intenſa formaliter doleantur omnia peccata, quando confusè cogitantur, tamen illam virtute eſſe maiorem reſpectu vnius, quàm reſpectu alterius: & ideo ſi peccata diſtinctè recogitentur intenſiorem contritionem requiri de peccato grauiori. Sed prius dictum habebit verum, loquendo de appretiatione iuxta ſuperiùs tractata: in propria tamen intenſione, de qua agimus, non habet locum, quia illa virtualis inæqualitas nullum habet fundamentum, cùm potentia eundem conatum adhibere poſſit ad deteſtanda quælibet peccata. Poſterius autem dictũ ſupponit falſum, ſcilicet, quando peccata deſtinctè recogitantur, neceſſarias eſſe plures cõtritiones: illo autem admiſſo etiam ſufficeret æquè intenſa circa inæqualia peccata, quamuis illa, quæ eſt de grauiori, ſemper ſit maior quoad appretiationem.

Proponitur dubium.

SOLET verò hîc incidenter quæri, an poſſit contritio eſſe minima. Quam quæſtionem tractant D. Thom. in 4. d. 17. q. 2. art. 3. & ibi Durandus, Soto, & alij, Bonau. d. 16 ar. 2. q. 2. Alenſ. 4. p. q. 68. memb. 1. ar. 4. *D. Tho. Durand. Soto. D. Bon. Alenſ.* Et breuiter dicendũ eſt, per ſe loquẽdo, nõ poſſe eſſe nimiã, quia ex obiecto debet eſſe ſuper omnia: ex parte verò ſubiecti, quo feruentior, eo per ſe melior. *Contritionem non poſſe eſſe nimiam, per ſe loquendo.* Per accidens verò ex parte hominis poteſt eſſe duplex exceſſus. Primus ex falſa apprehẽſione ipſius peccati,

peccati,ſi tam grande malum exiſtimetur, vt putetur etiam irremiſſibile:nam illa apprehẽſio tollet veram pœnitentiam,quę eſſe debet cum ſpe veniæ.Vnde illa poterit eſſe nimia triſtitia,de qua dicebat Paulus 2. ad Corinth. 2. *Ne abundãtiori triſtitia abſorbeatur qui huiuſmodi eſt*:non tamen erit propria pœnitentia. Secundus exceſſus erit,ſi ex nimio conatu voluntatis grauiter lędatur corpus;quamuis contrarium ſentiat Richard.in 4.d.17.art.1.q.8.dicens,dummodo illud nocumẽtum non ſit per ſe intentum, non teneri hominem ad remittendam contritionem propter illud vitandum.Sed non rectè dicit:ſatis enim eſt quòd ſit præuiſum:quia naturali præcepto tenetur homo non operari,ita vt grauiter noceat ſaluti & corpori: maximè quando ad bonum animæ neceſſarium non eſt, vt in præſenti accidit.Et ideo optimè Chryſoſtomus homil.4.in 2.ad Corinth.nõ ſolùm ad ipſorum peccatorum naturam,ſed etiam ad cõditionem ipſorum peccantium hominum,oportere moderari pœnitentiam,docet.

Duplex exceſſus cõtritionis. Paul. — Richard. — Chryſoſt.

SECTIO V.

Vtrùm ad veritatem contritionis requiratur aliqua temporis duratio.

1\. *Duo quæſtionis ſenſus.* DVÆ quæſtiones hîc includi poſſunt. Prima, An peccator poſſit ſine mora temporis in momento efficere quidquid neceſſarium eſt,tam ex parte intellectus , quàm ex parte voluntatis , ad veram contritionem. Et quæſtio hæc non eſt hîc intenta ; pertinet enim ad materiam de Iuſtificatione,& de Gratia.Veritas autem eſt,humano & ordinario modo loquendo,requiri aliquod tempus, vt homo excitetur , & conſideret , ac iudicet de omnibus , quæ neceſſaria ſunt ad eliciendam contritionem, quia homo per diſcurſum,& ab imperfecto ad perfectũ procedit.Quod maximè verum eſt de homine infideli,qui ab ſtatu infidelitatis,vſque ad ſtatum iuſtitiæ tranſmutãdus ſit, vt ſumi poteſt ex Tridentino ſeſſ.6.& 7.Poteſt autem Deus per ſpecialem influxũ gratiæ ſuæ,quæ neſcit tarda molimina , ſupplere has temporis moras, & ſubitò illuminare & conuertere hominem.Sed de his alibi. *(Trident.)*

2\. *Secundus quæſtionis ſenſus.* Alter ergo quæſtionis ſenſus eſt,An poſitis in intellectu omni conſideratione & iudicio neceſſariis ad eliciendum actum contritionis, voluntas in eodam inſtanti in quo elicit actum , qui eſt contritio, perficiat ipſum,ita vt ſtatim habeat & eſſe,& ſtatum, & cauſalitatem contritionis. Neque eſt nunc agendum de quæſtione philoſophica, an hic actus immanens fiat in inſtanti per primum ſui eſſe , vel in tempore per vltimum non eſſe:nam licèt verius ſit in ſua duratione intrinſeca incipere per primũ ſui eſſe:tamen ad præſens non refert : nam ſenſus quæſtionis eſt, an ille actus ſimul ac incipit eſſe,incipiat eſſe cõtritio,quomodocunque incipiat.

3\. *Prima ſententia. Scotus. Almain. Caietan.* Fuit ergo in hac re ſententia Scoti in 4.d.14.q.2. actum , qui eſt contritio,non habere rationem contritionis,niſi priùs aliquo tempore duret:quod tempus taxatum eſt à Deo. Quam opinionem probabilem reputat Almain.ibi: & ex parte ſequitur Caiet. tom.1.Opuſc.tractatu 4.q.1.dicit enim Deũ aliquãdo expectare huiuſmodi durationem,priuſquam acceptet actum in ratione contritionis & diſpoſitionis vltimæ ad gratiam:non declarat tamen an de hoc ſit præſcripta lex. *(Scoti fundamentum.)* Hi auctores vix afferunt fundamentum,& , ſi aliquod inſinuant,eſt valde debile.Scotus indicat huiuſmodi rationẽ,quia hic actus eſt diſpo-

A ſitio ad gratiam : diſpoſitio autem debet antecedere formam. Item quia hic actus debet perfici vſque ad certam intenſionem, quod in momento non fit. *(Reijcitur.)* Sed hæc nullius momenti ſunt, quia hic actus eſt diſpoſitio perfecta, & vltima:huiuſmodi autem diſpoſitio non antecedit formam tempore,ſed natura.Propter hanc ergo cauſam non indiget hic actus temporaria duratione. Nec verò propter intenſionem;tum quia falſum eſt illam requiri , tum etiam quia , licèt eſſet neceſſaria,poſſet in inſtanti perfici in actu immanente,& in qualibet forma,quæ ſine reſiſtentia contrarij fit. *(Fundamentum Caietani refellitur.)* Caietanus verò argumentatur,quia ſi eſſet infallibile Deum acceptare hunc actum ſtatim ac fit, poſſet homo eſſe certus de ſua gratia. Sed hoc non ſequitur , quia nunquam poteſt homo certus B eſſe omnino an actus,quem elicit,ſupernaturalis ſit, & talis, qualis ad veram contritionem exigitur.Hæc ergo ſententia nec fundamentum habet, nec probabilitatem.

Actum contritionis , vt ſit contritio, nulla indigere duratione: vera ſententia.

QVAPROPTER dicendum eſt, actum contritionis,vt ſit cõtritio, nulla indigere temporali duratione,ſed ſimul ac fit,eſſe veram contritionem.Sumitur ex D.Thom. hac 3.p.q.89.ar.2.& 1.2.q.113.ar. C 5.& 7.Bene Gabr.in 4.d.14.q.1.art.2.concluſ.5.Soto d.17.q.2.ar.4.Medina tractatu 1.de Pœnit.q.5.ad finem,& Vega lib.15.in Tridentinum,c.23.Et probatur ex Scriptura , quæ promittit homini iuſtitiam, & remiſſionem peccati ratione ſuæ conuerſionis, abſque vlla mora vel dilatione. Quod declarat illis verbis , *In quacunque die , in quacunque hora* , Ezechiel. 18. & 33. nam ibi definitum tempus ſumitur pro indefinito:& idem valet, ac in quocunque tempore , vel momento. Quod patet à contrario ; nam eodem modo ibi dicitur: *In quacunque die iuſtus fecerit impietatem, iuſtitiæ eius non recordabuntur ampliùs:* quod perinde eſt , ac ſi diceretur, *eodem momento* : Sicut ergo conſenſus in peccatum mortale ſtatim ac fit, eſt peccatum mortale,& deſtruit gratiam; ita è conuerſo actus contritionis ſtatim ac fit,habet eſſe D contritionis , ſeu vltimæ diſpoſitionis ad gratiam. Vnde ad hoc explicandum vtitur Scriptura his verbis, *Cum ingemueris,tunc ſaluus eris*, Iſai. 30. iuxta Septuaginta,& ita etiam legit Cyprianus Epiſt.28.& lib.de Lapſis,circa finem,& alij ex Patribus citandis. Alibi verò vtitur cõditionali locutione, quæ indicat infallibilem conſecutionem, vt, *Si conuerſus fueris, ſaluaberis*,Iſaiæ 30.iuxta vulgatam.Et inferiùs additur particula *ſtatim*.Idẽ Hierem. 15.& Apocalyp.3. Zachariæ autem 1.fit abſoluta promiſsio , *Conuertimini , & conuertar*: ergo hæc duo inſeparabiliter ſunt coniuncta, quia veritas conditionalis poſtulat, vt poſito antecedente infallibiliter ponatur conſequens,conuertitur autem homo, cùm primùm actum cõtritionis elicit. E Atque hoc modo intellexerunt teſtimonia hæc Sancti Patres. Citaui Leonem , & Chryſoſtomum ſect. præcedenti. Idem Chryſoſtomus orat. de ſanct.Pilogonio tom. 3. Auguſtinus de vera & falſa pœnitentia,cap.17.Hieronymus epiſtol. 46.& 48.Tertullian. lib. de Pœnitentia , capit.4. S. Pacianus epiſt. 3.ad Sympron.tom.3.Bibliothec. Sanct.Omnia verò paucis verbis complexus eſt Cœleſtin. Papa epiſt. ad Epiſcopos Gall. cap. 2. *Vera conuerſio mente potiùs, quam tempore metienda eſt , dicente Propheta ; Si conuerſus fueris , ſaluus eris.* Et ferè ſimilia habet Iulius I.in Decreto 2.quod habetur in 1. tom. Conciliorum 4.

D.Thom. Gabr. Soto. Medin. Vega. Probatur ex Scriptura. Iſai. Cyprian. Hierem. Apocal. Zach. Leo. Chryſoſt. D.Aug. Hieron. Tertul. Pacian. Cœleſtin.Papa. Iul. Papa I.

liorum poſt 3. eius epiſtolam, *Quia Dominus*(inquit) *non ſolùm temporis, ſed etiam mentis inſpector eſt: ſicut latro vnius momenti pœnitentia meruit eſſe in paradiſo.* Quod decretum cum multis aliis habetur 26. quæſtio. 6. de Pœnitentia, diſtinct. 3. ca. Talis, & in Decreto Iuonis, part. 15.

5. *Probatur aſſertio ratione.* Ex quibus ita poteſt ratio concludi. Actus pœnitentiæ, qui eſt ſufficiens diſpoſitio ad remiſſionem peccati, & habet gratiam infallibiliter coniunctam, eſt vera contritio: ſed actus pœnitentiæ, qui ex ſua eſſentia & motiuo eſt perfecta conuerſio in Deum, & auerſio à peccato, & illius deteſtatio ſuper omnia, infallibiliter, & ſine vlla mora habet adiunctam gratiam & remiſſionem peccati, vt probant adducta teſtimonia: ergo talis actus ſimulac eſt, eſt vera contritio. *Confirmatur.* Et confirmatur, ac declaratur, quia homo tenetur habere veram contritionem, non tamen tenetur aliquo tempore durare in actu conuerſionis, quem elicit: ergo non perficitur contritio, duratione temporis, ſed ſola efficientia talis actus. Maior ſupponitur: minor probatur, quia vel ad id tenetur iure naturæ, vel poſitiuo. Non primum, quia ius naturale ſolùm dictat diligendum eſſe Deum, & deteſtandum peccatum ſuper omnia: & contra hoc nihil eſſe agendum. Quòd verò talis actus duret per horam, vel per partem temporis, non dictat: in nullo enim principio naturali hoc continetur. Et ſi ratio naturalis hoc dictaret, etiam præſcriberet quantum futurum eſſet illud tempus: aliàs eſſet valde confuſa & obſcura obligatio: conſtat autem rationem naturalem de hoc nihil præſcribere. Et eædem rationes probant alteram partem de iure diuino: & teſtimonia adducta eandem demonſtrant. Petitur enim à nobis conuerſio, non verò tanta, vel tanta quoad durationem. Denique, qui tale ius aſſeruerit, illud oſtendere tenebitur, quod certè non poterit.

6. *Alia ratione ſuadetur concluſio.* Vltimò fieri ſolet talis ratio, quia ſi duratio tēporis eſſet neceſſaria ad contritionem, vt ſic peruenire poſſet homo in hac vita ad eum ſtatum, in quo, eliciendo verum pœnitentiæ actum, non poſſet conſequi remiſſionem peccati: conſequens autem vt erroneum damnatur, in lib. de Eccleſiaſtic. dogmat. c. 80. *Conc. Mog.* Idémque refert ex Concilio Magũtin. cap. 2. Iuo in ſuo decreto part. 15. c. trigeſimo ſecundo: ergo. Sequela declaratur, quia in fine vitæ poteſt homo elicere illum actum, quando ei non ſupereſt tanta vitæ *Quorundam euaſio.* duratio, quanta neceſſaria eſt, vt ille actus ſit contritio. Propter quod argumentum dicunt aliqui, in tali *Præcluditur.* actu requiri durationem, nō tamen certam, ſed quacunq; ſignata ſufficere minorem. At hoc ſophiſticū eſt, & gratis confictum: cur enim Deus hoc ſtatuiſſet, cùm neque ad mores vtile ſit, neque ad alium effectum? Adde, quòd cùm gratia non poſſit infundi, vel ſaltem non infundatur niſi in momento, neceſſariū eſſet vt inter inſtans, in quo elicitur ille actus, & aliud in quo infunditur gratia, aliquod dēfinitū tempus *Reſponſio alia.* intercideret. Sed aiunt non poſſe hominem per ſolum inſtans durare in actu contritionis, ſed neceſſitate naturali debere illum continuare per aliquod tempus: & ideo ſaltem illud tempus eſſe neceſſarium. Reſpondetur, primū incertū eſſe quod ſumitur fortaſſe in rigore falſum: quia voluntas poteſt immediatè poſtquam actū elicuit, illū omittere: *Reiicitur.* quãuis in homine id ſit difficillimum. Deinde, etiãſi id demus, nihil ad præſentē cauſam refert, quia licèt talis actus aliquo tempore duret, non expectatur illa duratio, vt eſſe contritionis habeat, neque vt gratia infundatur, ſed à primo inſtante vtrumque habet, licèt poſtea duret.

7. *Alia reſponſio ad rationem factam de articulo mortis.* Aliter verò reſpondēt alij ad rationem factã, per ſe loquendo, neceſſariam eſſe aliquam moram temporis, in qua pœnitentia duret, vt in fine eius perficiatur contritio, & obtineatur gratia: in fine tamē vitæ propter vrgentis neceſſitatis articulum, minorē durationē à Deo acceptari. Quod duobus modis excogitari poteſt. Vnus eſt, vt Deus veluti diſpenſet in eo articulo propter neceſſitatem: quia non exigit ab homine, niſi quod poteſt, iuxta temporis opportunitatem. Alius modus eſſe poteſt, quòd illa duratio, quando reuera exhiberi poteſt, ita exigatur: quando verò non poteſt, vt in illo caſu ſufficiat in voto & deſiderio, ſicut de aliis actibus nos dicimus. Neutra *Refutatur prior ſenſus reſponſionis.* verò euaſio probabilis eſt. Primò, quia vtraque eſt voluntariè excogitata ſine fundamento, ſolùm ad rationes eludendas. Deinde contra priorem eſt, quòd quæ adduximus ex Scriptura & Sãctis nō fundantur in ſpeciali diſpenſatione pro articulo neceſſitatis, ſed in propria virtute cōtritionis, & promiſſione diuina. Item lex, quæ veram pœnitentiam interiorem requirit, eadem eſt pro articulo mortis, & pro quocũque tempore. Imo pro articulo mortis magis obligat: ſiue conſideretur pœnitentia, vt medium neceſſarium eſt ad ſalutem, ſiue vt eſt actus cadens ſub præceptum affirmatiuum, quod pro articulo neceſſitatis maximè obligat: nec diſpenſatio in alla lege admittenda eſt, niſi expreſsè oſtendatur: aliàs pari ratione dici poſſet dolorem propter ſolum timorem inferni tunc ſufficere, licèt aliàs non ſufficiat. Et ideo Auguſtinus *D. Auguſt.* de vera & falſa pœnitentia, cap. 17. & lib. 50. Homil. in 41. dubitat de ſera pœnitentia in articulo mortis: quia non minorem perfectionem tunc requirit, quàm quolibet alio tempore, & difficile eſt tunc illam concipere.

8. *Refutatur reſponſio in poſteriori ſenſu.* Contra alium verò modum eſt, quia ex eo in primis ſequitur ſemper ſufficere contritionem à primo inſtanti quo habetur; quia ſemper dici poteſt, illam iam includere votum ſequentis durationis, quod ſemper ſufficit, ſi de hoc eſt ſtatuta lex, quia ſemper eſt impoſſibile habere in primo inſtanti totam durationem ſequentem. Si verò de hoc non eſt lex ſtatuta, ſcilicet, vt duratio in voto ſufficiat, neque in articulo mortis ſufficiet, aut addēdum eſt priuilegium aut diſpenſatio pro illo articulo, quod impugnatum eſt. Quòd verò ſemper includatur illud votum, patet, quia vel illa duratio eſt præcepta, vel non; ſi non eſt præcepta, neque eſt neceſſarium votum eius, neq; ipſa eſt neceſſaria ad iuſtificationem: quia media neceſſaria, quæ ſunt in poteſtate noſtra, præcepta ſunt: ſi autem illa duratio eſt præcepta, cùm homo in primo inſtãti, quo elicit actum, qui eſt contritio, habeat propoſitum ſeruandi omnia præcepta, in illo propoſito ſufficienter includitur tale votum. Ita ergo fit vt ille actus à primo inſtanti ſemper habeat ſtatum contritionis. Illud autem votum, quod confingitur, facilè à nobis excluditur, excluſa neceſſitate, & præcepto de tali duratione, quod nec naturale eſſe poteſt, nec poſitiuum eſt, vt oſtendimus. Neque etiam reddi poteſt ratio vlla talis neceſſitatis, quia ſola duratio nullam perfectionem intrinſecam addit actui ſeu rei, vt ex metaphyſica ſuppono: ergo quidquid poteſt actus, qui eſt contritio, formaliter vel diſpoſitiuè efficere per aliquam durationem poteſt à primo inſtanti per ſuam ſubſtantiam & eſſentiam, quia eſt proportionata gratiæ, & perfectè conuertit animam in Deum, & auertit à peccato. Et quamuis verum ſit, continuationem liberam honeſti actus aliquem valorem moralem addere in ordine ad meritum, vel ſatisfactionem, ille tamē valor accidentalis eſt in præſenti, nec Deus illū requirit, aut conſiderat ad ſuam promiſſionem de iuſtificatione peccatoris, ſed ſolùm proportionē talis actus in ratione

in ratione diſpoſitionis ad talem effectũ,quæ in ipſa ſubſtantia actus fundata eſt, ſicut ſuprà dicebamus de intentione.Et ibi dicta valere poſſunt ad hanc veritatem confirmandam.

9. *Almaini euaſio.* Alia deniq; euaſio inſinuatur ab Almaino,ob rationem illam de neceſſitate articuli mortis.Ait enim ita requiri durationem temporis, vt poſſit intẽſione compenſari:& ita poſſe hominem in articulo mortis quãcunque durationem temporis ſuperare per conatum cõtritionis.Quam euaſionem variis rationibus impugnat Soto. *Præcluditur.* Sed certè illud vnũ ſufficit,quod voluntaria eſt,& ſine fundamento. Et præterea ſupponit falſum,quia non magis intentio neceſſaria eſt, quàm duratio.Vnde interrogo,an aliqua contritio, ſaltem intenſiſſima.per ſe,& in inſtanti ſufficiat abſque alia duratione.Non poteſt iuxta illam euaſionẽ conſequenter negari quin ſufficiat,quia ſi contritio vt vnum durans per horam,ſufficit,quomodo cõtritio vt centũ,durans per inſtans,nõ ſufficiet, cum illá fere ſine proportione excedat in phyſica & morali perfectione?Si verò intenſa contritio ſufficit abſque alia duratione,remiſſa etiam ſufficiet,quia,vt oſtenſum eſt,intenſio non eſt neceſſaria.Præterquã quòd ex illo fundamento facilè oſtendi poteſt, nulla certa proportione poſſe durationem per intenſionem cõpenſari,per argumẽta,quæ calculatoria vocant,quibus Soto vtitur.Ego verò vt inutilia prætermitto.

SECTIO VI.

Vtrùm ſit de ratione contritionis,vt cadat in omnia peccata diſtinctè recogitata.

1. *Cõtritio debet eſſe de omnib. peccatis.* SVPPONAMVS nonnulla certa.Primum eſt, contritionem eſſe debere de omnibus peccatis.Hoc conſtat,tum ex Scriptura,quę requirit dolorem de omnib.peccatis,Ezechiel.18.& 33.tum ex patribus,quorum teſtimonia legi poſſunt in Decreto de Pœnit.d.1.c.*Non poteſt*.& d 3.c.*Quem pœnitet*.& d.5.c.*Sunt plures*.& c.*Conſideret*. & d.6.cap. *Qui vult*. & ſpecialiter videri poterit Aug. de vera & falſa pœnit.c.9.Tum quia contritio eſt vltima diſpoſitio ad gratiã,quæ obtineri non poteſt ſine conuerſione in Deum & auerſione ab omnibus peccatis mortalibus: de his enim ſemper eſt ſermo. Propter quod non poteſt vnum peccatum ſine aliis remitti, vt infrà dicetur.

2. *Non requiruntur ſingulæ cõtritiones ſingulorũ peccatorũ.* Secundò eſt certũ,ex parte voluntatis nõ requiri ſingulas contritiones ſingulorum peccatorum,ita vt fingatur perfecta contritio veluti coaleſcere ex pluribus actibus,& eſſe quædam collectio eorũ:ſed ſolùm eſt contritio ſimplex motus voluntatis reſpiciẽs omnia peccata,& deteſtans illa. In hoc conueniunt omnes Theologi.Et ratio eſt,quia hic motus ſimplex ſufficit,&aliud eſſet intolerabile onus,& ſine fundamento:nã Scriptura non requirit pœnitẽtias peccatorũ,ſed pœnitentiam:illa autem vniuerſalis contritio,quamuis ſimplici motu perficiatur, eſt perfecta pœnitentia omniũ peccatorũ.Imò ſæpe eſſet impoſſibile ſimul habere integrã cõtritionem per illã collectionẽ: quia non poſſet homo ſimul tot actus elicere.Quòd ſi neceſſaria eſſet ſucceſſio,nõ poſſet homo aliquando breui tempore iuſtificari:imò aliquãdo eſſe poſſet propter hac cauſam extra ſtatum ſalutis,vt ſi tẽpus vitæ eius breuius eſſet, quàm vt poſſet ſufficere ad illã actuũ ſucceſſionem.Itaq; in hoc nullum eſt dubiũ quamuis Sylu.& Ang.verb. *Contrit*.& verb. *Pœnit*.requirant ſaltem ſingulas attritiones ſingulorũ peccatorũ,& Caiet. etiam in ordine ſaltẽ ad confeſſionem illas requirat. *Syluest. Angel. Caiet.* Sed vtrũque falſum eſt,

A nam attritio,neq; vna,neq; plures,neceſſaria eſt:ſola enim cõtritio ſufficit.Et ſecluſa cofeſſione,id eſt per ſe notũ,quia nullũ eſt fundamentũ illius neceſſitatis. In ordine verò ad cõfeſſionem. quãuis oporteat hominem peccata in memoriã reuocare, & valdè vtile ſit eo tẽpore actu deteſtari peccata,ſaltẽ per attritionem;non eſt tamen neceſſarium:ſatis eſt enim tunc non cõplacere in illis:& poſt ſufficientem recogitationem,vno perfecto motu illa omnia deteſtari. Nec eſt aliquod principium iuris diuini poſitiui, aut naturalis,ex quo maior neceſſitas colligatur.

Tertiò eſt certũ requiri ad contritionem ex parte intellectus conſiderationem,& memoriam aliquam de peccatis cõmiſſis.Itaque non ſatis eſt conſiderare peccatum,& malitiã eius,ſed oportet recognoſcere B illud vt à me commiſſum:hoc enim neceſſarium eſt ad propriam & rigoroſam pœnitentiam, & conſequenter ad veram contritionem, vt ſuprà viſum eſt. Vnde in illo loco Ezech.18.expreſsè dicitur,*Conſiderans enim peccata ſua*. 3.

Difficultas proponitur.

DIFFICVLTAS igitur eſt, quanta & qualis eſſe debeat hæc recogitatio peccatorũ, vt motus voluntatis in illa cadens habeat rationem cõtritionis.In qua re eſt communis ſententia Theologorum,per ſe neceſſarium eſſe, vt homo recogitet diſtinctè peccata omnia, tam quoad ſpecies ſingulas, C quàm quoad numerum eorum, & ita de illis doleat. Ita D Tho.hac 3.p.q.87.ar.1.&.1.2.q.113.ar.5.ad 3. & in 4.d.17.q.2 ar.2.quæſt.6.& d.21. in expoſitione literæ poſt omnes quæſtiones & q.28.de verit.art.5. ad.4.Alenſ.4.p.q.69.memb.8.ar.2. Bonau.d.16.2 p. illius ar.2.q.1.ad 2.Richard.ar.4.q.2. Gabr.q.1.ar.3. dub.2.Palud.q.2.ad 1.& d.21.q.3.Syluest.Verb.*Contritio*,nu.5.Angel.nu 4.& verb. *Pœnitent*.num.8.Qui omnes non ſatis explicant, an loquantur de contritione ſecundum ſe, vel in ordine ad confeſſionem, videntur tamen loqui priori modo.Quod magis explicuerunt Adria.q.3.de Baptiſmo,in fine,Cano dict. relect.de Pœni.p.3.circa finẽ,Sot.d.17.q.2.Med.Codice de pœn.trac.1.q.3.Ruard.ar.5.contra Luther.& multi alij. 4. *Prima ſententia.* *D. Thom.* *Alenſ. Bonauent. Richard. Gabr. Palud. Syluest. Angel.* *Adrian. Cano. Soto. Medin. Ruard.*

D Fundatur in aliquibus locis Scripturæ,vt Iſaiæ 38. *Recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine animæ meæ*.Et ca.43.*Dic tu peccata tua,vt iuſtificeris*.Pſa.6.*Lauabo per ſingulas noctes*.Pſal.31.*Dixi, confitebor ad uerſum me iniuſtitiam meam Domino*,&c.Pſal.50.*Peccatũ meum contra me eſt ſemper*,&c.Maximè verò Ezech.18.& 33. poſtulatur pœnitentia de omnibus peccatis, ſicut & obſeruantia omnium & ſingulorum præceptorum. Vnde Chryſoſt.homil.9. & ad Hebr. circa finem,*Si quis(inquit)recognoſcat ſe peccaſſe, & non ad ſingulas ſpecies deſcendat,nunquam ceſſabit*.Similem doctrinam habet li.1.de Compunct.cord.circa finem, & hom 46. ad Popul.& 4.de Lazaro,& diuite,poſt mediũ, affert illud Iſai.43.*Dic tu peccata tua,vt iuſtificeris*,& exponit de interiori confeſſione.Et Ambroſ.præf. in Pſal.37. E definit pœnitentiam,eſſe *commemorationem delictorum, vt ea vnuſquiſque in ſe caſtiget & condemnet*. Et Aug. de Vera & falſa pœnitentia ca.17.Greg.4. Moral.ca.15. & lib.8.cap.10. 5. *Probatur ex Scriptura. Iſai. Pſalm 31. Ezech.* *Chryſoſt.* *Ambroſ.* *Aug.*

Ratio eſſe poteſt, quia homo dum pœnitentiam agit,debet eſſe & medicus,& iudex ſui ipſius:quia & caſtigare,& emendare debet delicta:neutrum autem minus cõmodè exercere poteſt,niſi diſtinctè ſua peccata recognoſcat:alioqui nec proportionatam medicinam,neque condignam pœnam applicare poterit. Vnde propter hanc præcipuè rationem neceſſarium eſt in 6. *Ratione datur.*

eſt in vocali confeſſione hoc modo confiteri omnia peccata, quia in illo ſacramento officium medici, & iudicis in confeſſarium tranſlatum eſt. Aliæ præterea rationes fieri ſolent, quæ ſunt parui momẽti, vt quod auerſiones peccatorum fuerunt plures, & ideo videtur neceſſarium, vt per intellectum ſaltem ita proponantur. Item quia nunc in lege noua eſt neceſſarius hic modus cõtritionis, & tamen nunc non eſt auctũ contritionis præceptum, ſed ſolùm additum præceptum confeſſionis.

Secunda ſententia.

7. SECVNDA ſententia eſt, neque ad contritionem, neque ad iuſtificationem neceſſariam eſſe diſtinctam recogitationem omnium peccatorum, ſed ſufficere confuſè & diſtinctè omnia deteſtari. Ita Mai. in 4. d. 17. q. 3. Caiet. d. q. 87. ar. 1. & tom. 1. Opuſc. tra. 4. q. 2. & Cather. lib. 5. contra Caiet. c. de Cõtrit. Victor. in Summa. 4. n. 116. de Pœn. & Ledeſ. 2. p. 4. q. 16. a. 6. Vega li. 14. in Trid. c. 25. & Nauar. in Summ. c. 1. n. 25. Petr. Sot. lect. 13. de Pœn. qui addit, interdũ poſſe eſſe hanc recogitationem neceſſariã, ſi obduratus peccator illa indigeat, vt ſe excitet ad contritionem. Verùm hoc accidentarium eſt: nunc quid per ſe contritio requirat, conſideremus.

Maior. Caiet. Cather. Victor. Ledeſm. Vega. Nauarr. Pet. Sot.

8. Hanc ergo ſententiã abſolutè veram iudico: contrariam verò aut eſſe intelligendam in ordine ad cõfeſſionem ſacramentalem, vt videntur potiſſimè loqui antiqui, vel certè aliquali moderatione eſſe limitandã vel relinquendam. Quod vt declarem aduerto tribus modis intelligi poſſe hanc recogitationem diſtinctam omnium peccatorũ requiri ad contritionem. Primo, quòd tota actualis cõſideratio, & diſtincta de ſingulis peccatis ſit in intellectũ in eo inſtãti, in quo voluntas elicit contritionem. Secundo, quòd ſaltem ipſa præceſſerit antequam eliciatur cõtritio. Tertio, quòd ſi non præceſſit, ſaltem poſt contritionem facienda ſit, & conſequenter quòd de hoc habeatur votum ſeu propoſitum in contritione ipſa incluſum. Rurſus hinc fit, vt tribus modis poſſit intelligi peccator ſe habere ex parte intellectus in eo inſtanti quo elicit cõtritionem. Primo, actu, & diſtinctè recogitans omnia peccata, quæ commiſit. Secundo, ſolum confuſè recogitans ſe ſæpiùs offendiſſe Deum, & per voluntatem omnia peccata deteſtans. Tertio, vt ſit actu cõſiderans, de vno, vel altero peccato commiſſo in particulari, non verò vniuerſè de omnibus, nec diſtinctè, nec confuſè.

Tripliciter poteſt recogitatio diſtincta peccatorum intelligi. Primò. Secundò. Tertiò.

ASSERTIO I.

Ad contritionem non requiri diſtinctam peccatorum recogitationem.

1. DICO ergo primò; Ad conſequendam iuſtitiam & remiſſionem peccati, atque adeò ad veram cõtritionem habendam, neceſſarium non eſt, reuerà præcedat actualis & diſtincta recogitatio omnium peccatorum commiſſorum, neque etiam vt cum ipſa contritione actualiter & ſimul in eodem inſtanti habeatur. Hæc aſſertio eſt expreſſa D. Tho. q. 28. de verit. ar. 5. ad 3. & 4. Et probari facilè poteſt: nam quod attinet ad actualem repræſẽtationem omnium peccatorum in eodem inſtanti per diſtinctam cogitationem, ſæpe eſt humano modo impoſſibile, quia multitudo & varietas peccatorũ ſępe eſt multiplex, & ideo nõ poteſt intellectus humanus ſimul ad omnia illa diſtinctè attendere. Atque ita de hoc ferè nulla eſt dubitatio inter auctores. Quod verò attinet ad actualẽ recogitationem præteritam,

D. Thom.

A quamuis hęc præcedere poſſit, nullũ eſt tamen principium poſitiuũ, aut naturale, ex quo colligi id poſſit eſſe neceſſarium: nam licèt formalis pœnitentia de omnibus peccatis neceſſaria ſit ob teſtimonia adducta, & latiùs oſtẽdemus infrà diſputatione 7. optimè tamen eſſe poteſt huiuſmodi pœnitẽtia, etiamſi talis recogitatio non præceſſerit: quando etiã aliquis deteſtatur omnia peccata propter Deum, etiãſi diſtinctè de illis non cogitet, formalem pœnitentiã habet, & non de vno vel de alio peccato tantùm, vt cõſtat, quia ad nullum particulare deſcendit, neque in vno, aut ſingulariter, aut indefinitè ſumpto ſiſtit, ſed ad omnia extendit intentionem ſuam: ergo verè habet pœnitentiam formalem de omnibus: implet igitur quidquid in hac parte vt neceſſarium poſtulatur.

B Explicatur hoc modo: Nam etiãſi aliquando præcedat illa recogitatio, neceſſe tamen non eſt, vt ſimul cum illa toto illo tempore duret contritio, quia, vt oſtenſum eſt, neque eſt neceſſarium paulatim, & per particulares actus ſingula peccata deteſtari, neq; etiã in vno & eodem actu aliquam moram tẽporis conſumere: & ſufficit ergo finita recogitatione ſtatim vno motu deteſtari omnia peccata. Quod etiã cõcedunt ferè omnes qui huiuſmodi recogitationem requirũt. At verò etiã tunc pro eo inſtãti, quo habetur contritio, iam non manet in intellectu, niſi quædam confuſa repręſentatio memoria peccatorũ omnium: ergo ſi hæc eadẽ præceſſiſſet ante recogitationẽ, ad contritionẽ habendã ſuffeciſſet: ergo neceſſariũ non eſt, vt illa recogitatio in re ipſa ſẽper pręcedat. Quod tandem perſuadet ratio ſæpe facta, quia iuſtificatio poteſt ſubitò, & ſine mora fieri, iuxta illud, *In quacũq; hora ingemuerit peccator*, Ex. 18. At verò illa recogitatio ſæpe fieri non poteſt niſi longo tempore: nõ eſt ergo neceſſariũ vt antecedat: ſic enim Magdalena ſubitò iuſtificata eſt, licèt haberet multa peccata, quæ tam ſubitò diſtinctè cogitare non potuit, maximè cũ tota eſſet ad amandum intenta. Idémque de bono latrone, & de aliis ſimilibus cogitare licet. 10.

C

ASSERTIO II.

D *Recogitationem peccatorum ſubſequentem iuſtificationem non eſſe per ſe neceſſariam ad contritionem.*

DICO ſecundò, Recogitatio diſtincta peccatorum omnium vt in re ipſa ſubſequens iuſtificationem, & contritionem veram, atq; adeò vt contenta in voto in ipſa contritione, nõ eſt per ſe, & propter ſe, neceſſaria ſimpliciter, ſed per ſe ſufficit vniuerſalis deteſtatio peccatorum, ſolùm confuſè recogitatorum. Dico autem *per ſe*, quia recogitatio illa neceſſaria interdum eſſe poteſt propter aliquam obligationem implendam, quæ in futurum pendet. Prior pars declaratur; nam hæc recogitatio eſſet per ſe neceſſaria, ſi vel abſque illa contritio haberi non poſſet, vel per ſe eſſet præcepta, tanquam quædam interior confeſſio, & humiliatio ad Deum: neutrum autem horum verum eſt. Primum iam eſt probatum, nam oſtendimus, ſine hac recogitatione actuali poſſe haberi veram contritionem. Imò cùm loquamur nunc de recogitatione ſubſequente ad contritionem, clarum eſt, illam non eſſe neceſſariam in re ante talem contritionem: nec verò poſt illam contritionem neceſſaria eſt alia contritio, propter quam ſubſequens recogitatio exigatur: quia vna cõtritio ſufficit: ergo. Secundum probatur, quia tale præceptum non eſt iuris naturalis: ex nullo enim principio neceſſaria conſecutione infertur: ergo non eſt de neceſſitate pœnitentiæ, vt ſic. Neq; erat in ſtatu legis 11.

E

tu legis naturæ,in quo tantùm erant præcepta connaturalia gratiæ. Neque etiam ex Scriptura habetur: nã teſtimonia ſuperiùs adducta,vel ſolùm continent exempla,& facta Sanctorũ,qui non operantur ſolùm quod neceſſarium eſt,ſed etiam quod eſt melius: vel continent ſolùm præceptum deteſtandi omnia peccata,quod ſeruari poteſt ſine tali recogitatione. Sicut etiam eiſdem locis continetur præceptum habendi propoſitum ſeruandi omnia mandata,& tamen non propterea eſt per ſe neceſſarium recogitare diſtinctè omnia mandata,ſed tunc ad ſingula aduertere,quando implenda erunt.

12. *Vniuerſalem confuſè recognitorũ deteſtationem peccatorũ aliquando non ſufficere.*

Secunda pars aſſertionis declaratur à ſimili ex ſtatu legis nouæ; nunc enim etiam poſt contritionem generalem neceſſarium eſt diſtinctè recogitare peccata,quia manet obligatio cõfitendi illa,quæ ſine tali recogitatione impleri non poteſt. Sic ergo propter aliquam obligationem quæ locũ habet in pura lege naturę,poteſt interdũ manere hęc obligatio. Triplex autem poteſt eſſe illa occaſio. Prima,ſi reſtituendum aliquid ſit:quæ ſatis per ſe conſtat. Secunda,ſi ſit aliqua occaſio peccati tollenda,vel vniuerſum aliquod neceſſarium remedium adhibendum ad præcauenda ſimilia peccata:ad hæc enim tenetur homo ex vi cõtritionis,& non poteſt illa præſtare ſine cõſideratione ſpecifica peccatorum. Tertia,propter ſatisfactionem condignam peccatorum quoad reatum pœnæ: hoc autẽ nõ eſt magis neceſſariũ,quàm ſit ipſa ſatisfactio:quod ſuprà tactum eſt,& infrà latiùs dicetur.

13. *Soluuntur fundamẽta primæ ſententiæ.*

Et hâc partem damus primæ opinioni ſuprà citatæ: & ex illa ſoluta relinquuntur fundamenta eius. Nam teſtimonia Scripturæ declarata iam ſunt, quia vel ſolùm requirunt vniuerſalem contritionem,ſiue illa vniuerſalitas ex parte recogitationis intellectus ſit confuſa,ſiue diſtincta: vel quando loquuntur de recogitatione diſtincta,narrant facta Sanctorum, vt dixi,& proponunt id quod eſt melius. Non vtuntur tamen verbis,quæ neceſſitatẽ indicẽt. Et hoc poſteriori modo loquuntur præcipuè ſancti Patres ibi citati. Vel ſi aliquando loquuntur de hac recogitatione,vt de re neceſſaria,eſt in ordine ad aliquem effectum futurum,iuxta propoſitam aſſertionis partem. Nec rationes ibi factæ ampliùs probant. Nam quod ſpectat ad officium iudicis, & poteſt in ſe peccator punire ſua peccata,quãtùm voluerit, quamuis de illis diſtinctè nõ cogitet,& fortaſſe etiam poteſt ſatisfactionem pro pœna in Purgatoriũ remittere, & in vtroq; differt multùm hoc iudicium internum à iudicio ſacramentalis confeſſionis. Quod verò pertinet ad officium medici,pro ratione neceſſitatis poterit eſſe recogitatio hæc neceſſaria in ordine ad futurum effectum:hæc tamen neceſſitas, nec ſemper occurrit,& reſpectu omniũ peccatorum ferè nũquam. Rurſus quòd auerſiones peccatorum fuerint plures, parũ refert,quia vna perfecta & vniuerſalis conuerſio omnes delet,alioqui non ſolùm in intellectu,ſed etiam in voluntate tot eſſent multiplicandæ contritiones,quot fuerunt peccata mortalia, quod ridiculum eſt.

14. Denique(quod notandũ eſt) etiã in lege noua nõ requiritur hæc recogitatio peccatorũ propter cõtritionem,ſed propter confeſſionem: nam ſi quis vel priùs concipiat vniuerſalem dolorem perfectum de omnibus peccatis, & poſtea ea recogitet ſine nouo dolore,vel poſtea de omnibus cõfuſè doleat, id ſatis eſt ergo ſignum eſt, illam recogitationẽ per ſe propter confeſſionem poſtulari. Quamuis ſi rectè fiat,ex illa recogitatione practica,moraliter ſequatur maior dolor. Hinc verò fit,vt etiam in hoc ſtatu,ſi cõtingat aliquẽ excuſari ab illa obligatione in ordine ad cõfeſſionem,nimirũ quia confiteri non poteſt ob inopiam confeſſoris,tũc ſimpliciter excuſetur à tali recogitatione faciẽda,etiamſi oppoſitum aliqui ſenſerint ſine cauſa, cùm illa recogitatio non per ſe præcipiatur,ſed propter actũ externũ, qui tunc exerceri non poteſt. Sicut qui non poteſt audire Miſſam, nec recitare officiũ,quando alias teneretur,ſi poſſet,non tenetur habere illam attentionẽ ad Deum,quã habere deberet,ſi Miſſam audire,aut horas recitare poſſet.

Atque ex his omnibus, & ex dictis etiã in præcedente cõcluſione,probata manet vltima pars eiuſdẽ aſſertionis,quòd ſcilicet,non ſolùm ex accidẽte, ſed per ſe ſufficiat hæc vniuerſalis contritio de omnibus peccatis confuſè propoſitis. Cùm enim oſtẽſum ſit,nihil aliud eſſe per ſe neceſſarium, rectè concluditur hoc per ſe ſufficere.

ASSERTIO III.

Poſſe hominem iuſtificari,cogitando de vno peccato, & illud ex motiuo pœnitentiæ deteſtando.

DIco tertiò; Interdum poteſt homo veram contritionem habere,& iuſtificari,etiamſi de vno ſolo peccato commiſſo actu cogiter,ſi illud ex perfectiſſimo motiuo pœnitentiæ deteſtetur, hoc eſt manifeſtum; quando ſic pœnitens illud ſolum peccatum commiſit:ſed poteſt etiam contingere,etiamſi alia commiſerit. Quod expreſsè docuit D. Bonauen. loco ſuprà citato: & idem tenet Medina tractatu 1. de Pœnit. q. 12. ar. 2. & idem ſupponit Corduba lib. 1. 1. q. 15. Et ratio eſt, quia eſt illa vniuerſalis deteſtatio virtualis omnium peccatorum,vt ſuprà oſtenſum eſt. Et quidem ſi alia peccata commiſſa oblita ſint, res etiam eſt per ſe manifeſta: quia iam ille homo deteſtatur peccata commiſſa quantum moraliter poteſt,& debet. 15.

Bonauent. Medin. Cordub.

Addit tamen Bonauent. in eo caſu debere hominem deteſtari ſaltem ſub conditione alia peccata, ſi fortè illa commiſit. Quod eſt optimum conſilium: tamen neceſſitas præcepti ſolùm erit quando homo eſt dubius an alia peccata commiſerit, quæ memoria exciderint. Tunc enim ratione dubij, & conſequẽter ratione periculi tenebitur. At ſi nullum morale dubium habeat,non eſt cur obligetur: ſicut qui nullius peccati mortalis conſcientiã habet,non tenetur ſub conditione conteri,ſed ſatis eſt diligere. Rurſus,quoniam naturalis inconſideratio pro eo tempore quo habetur æquiualet obliuioni, & æquè excuſat: ideo is qui multa peccata commiſit, & vnum tantùm conſiderat actu, licèt aliorum non ſit omnino oblitus,ſed ſolum actualem inconſiderationẽ eorum habeat,poterit de peccato illo verè conteri, & per illã contritionem iuſtificari,ob rationem dictam. Tenebitur tamen, vt opinor, poſtea de aliis peccatis formaliter conteri ſaltem per generalem contritionem. Et ita aſſerunt auctores citati, præſertim Medina, & Corduba,quia formalis pœnitentia de omnibus peccatis neceſſaria eſt,per ſe loquendo: illa autem contritio,quæ circa vnum tantum peccatum formaliter verſatur, ſolùm eſt virtualis pœnitentia aliorum:& ideo ſemper manet obligatio ad formalem pœnitentiam eorum:quare in illa virtuali continetur votum de hac formali, iuxta doctrinã ſuperiùs datam. 16.

Quid de vno peccato conteritur,& iuſtificatur,tenetur poſtea de aliis conteri.

Dices, Eadem ratione erit obligatio deteſtandi illa peccata in particulari, & diſtinctè cogitata. Reſpondetur, negando ſequelam, quia pœnitentia formalis de omnibus peccatis ſufficienter habetur, etiamſi illa ſolùm confuſè & vniuerſè cogitentur: habemus autem expreſſum præceptum de formali pœnitentia omnium peccatorum, non verò de diſtincta

Obiectio. Obiectioni ſatisfit.

ſtincta,& in particulari, omnium peccatorum, maximè cùm hoc ad intellectum potiùs quàm ad voluntatem pertineat.

17. *Dubiũ proponitur. Medinæ ſententia.*

Hinc dubitant dicti auctores, An qui plura commiſit peccata, & actu de illis cogitat, poſſit formaliter deteſtari vnum per veram contritionem, non ſic deteſtando aliud. Medina affirmat, quia non tenetur homo quoties de peccatis cogitat, ea actu deteſtari: ergo poteſt licitè deteſtari vnum, & nõ aliud formaliter: ergo etiam poteſt id facere ex motiuo cõtritionis, quia nulla eſt repugnantia: ſicut qui actu cogitat plures veritates fidei poteſt actu exercere aſſenſum circa vnam & non circa aliam. Contrarium tenet Corduba. Et mihi videtur probabilius, ſuppoſitis principiis quæ poſuimus, & Medina admittit. Nam formalis pœnitentia de omnibus peccatis eſt neceſſarium medium, per ſe loquendo, ad iuſtificationem: ergo quoties homo poteſt habere hanc formalem pœnitentiam, & eſt quaſi in proxima præparatione ad habendã illam, non erit ſatis in virtute, vel in voto illam habere, quia ſolùm per accidens ſufficere ſolet ex impotentia. At verò in eo caſu poteſt facilè ille homo formaliter deteſtari illa peccata: ergo ſi iuſtificari vult, debet habere formalem contritionem omnium: ergo non poteſt habere cõtritionem vnius tantùm, quia per talem contritionem iuſtificaretur. Quocirca, licèt abſolutè non teneatur homo actu deteſtari peccata, quoties de illis cogitat: tamen ex ſuppoſitione quòd efficaciter vult deſtruere aliquod eorum, & à ſe expellere per iuſtificationẽ, neceſſe eſt, vt de omnibus doleat: in contritione autem includitur vel formaliter, vel virtute illa efficax intentio: & ideo ex vi illius non poteſt ſeparare (vt ſic dicam) contritionem vnius peccati à formali contritione aliorum, niſi ex incõſideratione, vel aliqua ignorantia, quæ illi æquiualeat. Propter quam rationem dicemus etiam inferiùs, peccatorem, qui actu cogitat de ſuo ſtatu in peccato mortali, non poſſe diligere Deum ſuper omnia, quin ſimul peccata deteſtetur, quod latiùs ibi exponetur.

Cogitans de plurib. peccatis non poteſt vnũ ſolum deteſtari per contritionẽ.

18. *Alia dubitatio Vega.*

Vltimò dubitari hîc poteſt, An contritio eſſe debeat etiam de ipſis actibus peccatorum, vel ſufficiat de malitia eorum. Nam Vega lib. 13. in Trident. c. 25. refert opinionem aſſerentem non eſſe neceſſarium actus ipſos deteſtari, quam ipſe improbat: & meritò, vt facilè nobis conſtare poteſt ex ſuprà dictis de obiecto Pœnitentiæ. Solùm eſt obſeruandum, hoc maximè habere verũ in actibus qui ſunt intrinſecè mali: nam ab illis moraliter factis inſeparabilis eſt malitia: & ideo ratione illius deteſtabiles ſunt, & deteſtãdi. At verò, ſi actus ex ſe ſit indifferens, ex praua autem intentione fuerit peccaminoſus, non erit neceſſarium deteſtari actum, ſed modum operandi illum. Idémque à fortiori eſt, ſi actus erat bonus & ex cõſcientia erronea fuit malè factus. Denique etiam oportet ſeparare effectum ab ipſo actu; nam effectus non eſt peccatũ, & poteſt placere ratione bonitatis, etiamſi per actum quantumuis malum, factus ſit.

Non ſolùm debet quis deteſtari malitiam peccati intrinſecè malos.

SECTIO VII.

Vtrùm contritio ſemper ſit actus gratia formatus.

1. *Actũ contritionis ſemper eſſe gratia formatum.*

POSTQVAM dictum eſt de quantitate contritionis, dicendum eſt de qualitate, ſeu morali dignitate eius, quæ in præſenti materia ſolùm eſſe poteſt hæc formatio, vel informitas contritionis. Caditque commodè in hunc locum hæc quæſtio, quia ex præcedentibus facilè reſoluitur. Sequitur enim ex dictis actum contritionis ſemper eſſe formatum gratia: quia nullo

A tempore vel momento ab illa ſeparatur. Intelligitur autem hoc de gratia gratum faciente, quæ ſuppoſitum reddit ſanctum & gratum: actum enim eſſe formatum tali gratia, nihil aliud eſt, quàm eſſe hominis ſancti actum, & grati Deo: ratione cuius habet valorem quendam, & dignitatem moralem. Atque hæc aſſertio ita in communi ſumpta, certa eſt, & ab omnibus recepta, maximè loquendo de cõtritione formaliter vt contritio eſt. Nam loquendo de actu illo, qui eſt contritio, id negant Scotus, & Caietanus: falsò tamen, vt ſatis conſtat ex dictis ſect. 4. & 5. Eſtque aperta doctrina D. Thomæ locis ibi citatis, & in hac quæſt. art. 6. & q. ſequente art. 6. ad 1. Et alia referunt Vega lib. 6. in Trid. c. 34. Corduba lib. 1. quæſtionum Theologicarum, quæſt. 2. dub. 4. Soto libro 2. de Na-
B tura & grat. capit. 16. circa finem, & lib. 3. cap. 13. circa finem. Hic verò referri poſſet noua quædam opinio Michaelis Baij, qui fatebatur quidem gratiam & charitatem in eodem momẽto infundi, in quo homo habet actum contritionis, vel dilectionis: peccata verò non ſtatim remitti etiam quoad culpam, donec ſacramentum Baptiſmi vel Pœnitentiæ re ipſa recipiatur. Ex quo planè ſequitur talem actum non ſtatim eſſe plenè formatum, quia eſt adhuc hominis exiſtentis in peccato mortali. Illa tamẽ ſentẽtia ſupponit falſos errores, ſcilicet quòd peccatum nunquam remittatur vſq; ad realem ſuſceptionem ſacramenti, & conſequenter, ſine hac ſuſceptione non poſſe hominem ſaluari. Item poſſe eſſe hominẽ in ſtatu pec-
C cati, imò & cõdemnari cum habitibus gratiæ & charitatis. Denique promiſſiones adductæ ex Scriptura in Sect. 5. ſufficiunt ad conuincẽdos hos errores, quia contritioni non ſolùm gratiæ infuſio, ſed etiam remiſſio peccati promiſſa eſt. Vt omittam quod Paulus ait, nihil eſſe dãnationis iis, qui ſunt in Chriſto Ieſu, & charitatẽ nunquam excidere, nec ſeparari ab Spiritu ſancto inhabitante: & alia quæ communia ſunt, & in materia de Gratia latiùs tractantur.

D. Thom. *Vega. Corduba. Soto.* *Michaelis Baij opinio.* *Reiicitur.* *Rom. 8. 1. Cor. 13.*

Vt autem exactiùs declaremus hanc gratiæ informationem, aduertendum eſt, tribus modis poſſe intelligi hunc actum contritionis eſſe formatum. Primo, per ſe eſſentialiter abſque coniunctione ad aliam formam. Secundo, effectiuè, quia nimirum à gratia ipſa efficitur: & conſequenter in ſua effectione for-
D matur. Tertio, concomitanter, & quaſi paſſiuè ac moraliter. Dixerunt ergo aliqui, contritionis actum nõ indigere forma aliqua, vt formatus ſit, ſed ipſum per ſe, & præcipuè quatenus dilectionem Dei ſuper omnia includit, eſſe eſſentialiter formatum. Imo eſſe formam ipſam, quæ hominem gratum & ſanctũ cõſtituit ſufficienter, quia eſt ſupernaturalis forma cõiungens hominem Deo, non minùs quàm habitus. Hæc ſententia nobis nullo probãda eſt modo: quam ex profeſſo tractaſſem, & impugnaſsẽ, niſi id egiſſem in primo tomo huius 3. p. diſp. 4. ſect. 8. & infrà tractando de effectibus pœnitentiæ, iterum occurret. Nunc nobis ſatis ſit, Concilium Tridentinũ poſuiſſe hũc actum vt diſpoſitionem ad gratiam, & remiſſionem peccati, non verò vt formam formaliter perfi-
E cientem hunc effectum: ſed aſſeruiſſe hanc eſſe ipſam iuſtitiam infuſam. Et ratio eſt, quia ille actus nunquã eſt condigna ſatisfactio pro peccato: & ideo non expellit illud, donec Deus conuertatur ad hominem, infundendo illi gratiam ſanctificantem. Sit ergo nobis certum, hunc actum non per ſe, ſed per gratiam, & charitatem informari.

2. *Tripliciter cõtritio poteſt formari gratia. Quorundam opinio.* *Reprobatur.*

An prima contritio ab habituali gratia fiat.

3. *Opinio ſecunda.*

ALIORVM ergo opinio fuit, hunc actum eſſe formatum, quia efficitur ab ipſa gratia ſanctifi-

cante, vel ſaltem ab aliquo habitu infuſo, qui illam comitantur. Hæc eſt communis Thomiſtarum præſertim recentiorum, eo quòd illá videatur inſinuare D.Tho. 1.2.q.113.ar.7.& 8.& in 4.d.17.q.1.ar.3.q 2. vbi Bonauent. idem ſentit. *D. Thom. D. Bon.* Et ratio reddi poteſt, quia cùm hic actus ſit ſupernaturalis, neceſſarium eſt ſupernaturale principium intrinſecū, à quo eliciatur: quod eſſe non poteſt niſi illa gratia, cùm talis actus ad charitatem & amicitiā Dei pertineat. Statim verò occurrit contra hanc ſententiam vulgaris difficultas, quia hic actus eſt diſpoſitio præparans animam ad gratiam recipiendam; ergo non poteſt ab illa gratia effectiuè procedere. Antecedens ſupponitur vt certum ex modo loquendi Scripturæ & Sanctorum. Et nunc videtur iam definitum in Tridentino, vt latiùs infrà tractãdo de cauſalitate pœnitētiæ. Conſequētia verò probatur, quia cauſa verè efficiens omnino ſupponitur in ſuo eſſe ad effectum: quia alias non poſſet illi dare eſſe: ergo non poteſt intelligi vt talis effectus ſit cauſa præparans ſubiectum ad eſſe illius formæ, cuius eſt effectus; ergo ſi actus contritionis præparat animam ad recipiendam gratiam, non poteſt ab illa effectiuè procedere.

4. *Prima reſolutio difficultatū. Caiet. Ferrar.* Ad hanc difficultatem ſoluendam variis diſtinctionibus vtuntur Thomiſtæ. Caietanus dict. artic. 8. & Ferrarienſ. 4 contra Gent. c. 153. diſtinguūt de infuſione & receptione gratiæ. Et aiunt gratiā vt infuſam antecedere actum contritionis ordine naturæ, & ita efficere & formare illum: eãdem verò gratiam vt receptam, ſubſequi & eſſe effectum contritionis diſponentis ad illam. *Improbatur.* Sed in tribus deficiunt. Primò, quia forma nō poteſt eſſe principium agendi, niſi vt recepta in ſuppoſito operante per illam: debet enim illud priùs in actu primo conſtituere: quod maximè verum eſt in actibus vitalibus, & in formis, quæ ex parte hominis ſunt principia intrinſeca eorū. Secundò, quia infuſio huius formæ eſt, per eductionem de potētia ſubiecti, vel eſt cum cōcurſu materiali ipſius animæ; & ideo non poteſt eſſe prior natura infuſio talis formæ, quàm receptio. Tertiò, & magis Theologicè, quia contritio nō tantùm eſt diſpoſitio ad receptionem, ſed etiam ad infuſionem ipſam, dicente Tridentino ſeſſ. 6. ca. 7. *Trident.* vnicuique infundi iuſtitiam iuxta illius diſpoſitionem, quam prius deſcripſerat eſſe contritionem. Imò cùm gratia tanta recipiatur, quanta infunditur, non poſſet contritio eſſe in ſuo genere cauſa, & menſura gratiæ recipiendę, niſi eſſet etiam infundendæ.

5. *Soti reſolutio.* Aliter ergo Soto in 4.d.15.q.1.art.6. diſtinguit de contritione, vt procedente à libero arbitrio, vel vt à gratia: & priori modo ait antecedere per modum diſpoſitionis ad gratiæ infuſionem, poſteriori autem modo ſubſequi vt effectum eius. *Reiicitur.* Verùm hoc etiam conſtare non poteſt, quia dum conſideratur illa diſpoſitio vt procedens à libero arbitrio, vel intelligitur vt procedens ab illo ſolo, vel ab illo vt gratia adiuto. Primum dici non poteſt, tum quia liberum arbitrium nudè conſideratum nihil ſupernaturale efficere poteſt, nec ſe ad gratiam diſponere iuxta catholicam doctrinam; tum etiam, quia liberum arbitrium vt cooperans ad talem actum, eſſentialiter aut neceſſariò pendet ab adiutorio gratiæ, vt etiā Tridentinū definit: ergo ille actus, vt antecedit in ratione diſpoſitionis non eſt à ſolo libero arbitrio: ergo eſt etiam à gratia. *D.Thom.* Imo D.Th. 1.2.q.112.ar.2.& 3. meritò docet actum noſtrum non eſſe diſpoſitionem vltimam ad gratiam ex viſolius liberi arbitrij, ſed maximè ex influxu ipſiuſmet gratiæ. Interrogo ergo à qua gratia procedat: nam ſi eſt ab habituali, vana eſt diſtinctio, quia neceſſe eſt, ſicut liberū arbitriū, ita & gratiam ipſam antecedere talē diſpoſitionē. Si verò illa gra-

A tia eſt alia per modū auxilij, ergo iam diſpoſitio illa habet aliud principiū gratiæ ſufficiēs in ſuo ordine, diſtinctū ab habituali gratia: ergo nō efficitur ab illa.

Nec dici poteſt, eundem actum contritionis priùs natura procedere actiuè à libero arbitrio cū auxilio gratiæ, deinde verò in alio ſigno naturæ procedere etiā actiuè à gratia habituali: tū quia forma nunquā producit effectū, quem iam inuenit factum, cùm ipſa fit: tum etiam quia eſt ſuperflua duplex illa efficientia, cùm prior ſufficiat: præſertim quia auxilium gratiæ, quod ſufficit cum ſola potentia ad producēdum actum, maius eſt, quàm cùm potentia cum habitu ſimul operatur. 6. *Præcluditur euaſio.* Denique ſi iuxta vera principia Metaphyſicæ in vno effectu producendo ſolùm interueniat vna actio, ſi modo ordinario & naturali fiat: ergo B etiam in præſenti ſolùm eſt vnica actio, qua fit actus contritionis. Vel ergo illa actio manat à gratia habituali ſimul cum auxilo & potentia, & ſic nullo modo poteſt eſſe prior natura, quàm gratia habitualis, cùm ab illa omnino & eſſentialiter pendeat: vel datur ibi actio: quæ manat à ſola potentia cum auxilio: & ſic nulla eſt quæ procedat à gratia habituali.

Propterea ergo Cano in dicta relectione tandem ait, contritionem non manare actiuè à gratia habituali, quę eſt in eſſentia animę. 7. *Cani reſolutio.* Diſtinguit ergo inter gratiam & habitus voluntatis: & gratiam concedit eſſe omnino poſteriorem natura, & non priorem etiam in genere cauſæ efficientis, propter rationem dictam, quia talis actus eſt diſpoſitio præparans ad C illam gratiam. De habitu autem voluntatis dicit eſſe priorem, quia ab illo elicitur actiuè talis actus. *Expellitur.* Mirum autem eſt, non conſideraſſe idem argumentum procedere de habitu voluntatis, quia contritio non tantùm præparat animam ad recipiendam gratiam, ſed etiam eodem modo diſponit voluntatem ad recipiendam charitatem, & pœnitentiam infuſam habitualem: nam Tridentinum eodem modo de iis loquitur, dicens, ad prædictam diſpoſitionem cōſequi iuſtificationem per infuſionem gratiæ, & donorum, quæ dona ſunt virtutes infuſæ. Quin potiùs illa diſpoſitio ita præparat ad gratiam habitualem, vt conſequenter præparet ad virtutes; quia illæ virtutes infunduntur vt proprietates conſequētes gratiam, quæ eſt principalis forma, & ideo dantur commenſuratæ D illi. Vnde etiam nouum ſumitur argumentum, quia gratia habitualis priùs natura infunditur in eſſentia animæ, quàm virtutes dentur voluntati: ſicut anima ipſa priùs natura creatur, quàm eius potentiæ concreentur: ergo ſi gratia ipſa eſt omnino poſterior cōtritionis actu, non poteſt habitus volūtatis eſſe prior: loquimur autem de habitu charitatis, & aliarum virtutum, quæ non ſeparantur à gratia: nam habitus fidei, & ſpei, ſicut poſſunt eſſe in tempore etiam à gratia ſeparati, ita poſſunt priùs etiam infundi. Ex eis tamen ſumi poteſt proportionale argumentum: nam quando fides infunditur per primum actum, tãquam per diſpoſitionem præuiam, fieri non poteſt, vt ille habitus præcedat in intellectu, & ſit principiū actiuum talis actus propter rationem factam: ergo idem E eſt in omni habitu voluntatis reſpectu proprij actus.

Actum contritionis non procedere actiuè à gratia habituali.

8. DICENDVM ergo eſt, actum contritionis nō procedere actiuè à gratia habituali, neque ob eam cauſam vocari poſſe actum formatum. Hæc eſt expreſſa D. Thom. ſententia 1.p.q.62.art.2.ad 3. & 1.2.q.109.a.6.& q.112.ar.2.& 3.p.q.89.art.1. Eandē tenet Capreolus in 4.d.14.q.2.a.3.ad 1. Henrici inſinuat *D.Thom. Capreol. Henric.*

Bonauen.

nuat Bonauen.in 4.d.17.art.1.q.2.& eandem tenent hoc tempore communiter Moderni.Et mihi videtur conuinci argumẽto facto.Quod ita Theologicè declaro; nam in auxiliis, vel principiis neceſſariis ad opera gratiæ, quædam infundit Deus, vt operemur: alia, quia operamur.Quando priori modo infundit, opus eſt ſolius gratiæ ſine diſpoſitione noſtra:quando verò infundit poſteriori modo,talis infuſio eſt ex diſpoſitione noſtra:& ideo neceſſariò ſupponit aliã gratiam,à qua ſit illa diſpoſitio, quia eſſe non poteſt ab illa,propter quam efficiendam datur. Exemplum eſt in prima gratia excitante,quæ nobis datur,vt per illã operemur, & ideo impoſſibile eſt vt detur propter illud opus,ad quod efficiendum datur tanquam propter diſpoſitionem. Ac propterea quia illa gratia non ſupponit aliam priorem, ideo non datur ex diſpoſitione noſtra,ſed ex ſola gratia Dei.At verò gratia habitualis nobis infunditur, quia operati ſumus: ergo nõ datur vt operemur idem opus,propter quod tãquam per diſpoſitionem datur:ergo non infunditur vt principium eius, ſed neceſſaria eſt alia prior gratia,quæ non eſt niſi diuina motio,vt expreſsè docuit D.Thomas citatis locis.

Explicatur opinio.

9. *Explicatur ſecundò.*

Aliter etiam poteſt in hunc modum explicari, & confirmari: Deus enim in illomet inſtanti quo homo conteritur, infundit gratiam habitualem, reſpiciens aliquo modo ad contritionem hominis, vt conſtat ex Scripturis, & Conciliis: cùm ergo Deus gratiam infundit, vel intelligitur reſpicere cõtritionem,vel videre illam, vt iam ab homine factam,vel vt ſtatim in eodem inſtãti faciendam,ſi illi habitualem gratiam infundat. Si primum dicatur, quod eſt veriſſimum,euidenter fit, cõtritionem illam non eſſe factam per ipſammet gratiã habitualem, quia impoſſibile eſt Deum videre in aliquo actionem, vt iam factam ab illo, non videndo in eo principium talis actionis.Denique quia vtrumque præcedit ſimpliciter infuſionem habitualis gratiæ.Si verò dicatur ſecundum,id apertè eſt falſum: nam ſequitur gratiã non infundi propter contritionem,tanquam per diſpoſitionẽ,ſed potiùs infundi,vt habeatur contritio, atque adeò propter illam tanquam propter finem:ſicut auxilium efficax gratiæ excitantis ideo datur,vt homo habeat contritionem, quam Deus præuidet ſtatim habiturum, ſi ipſe conferat tale auxilium: & ideo contritio non eſt diſpoſitio,ſed finis talis auxilij.E contrario verò cùm datur huiuſmodi augmentum gratiæ propter actum intenſiorem,quamuis detur in eodem inſtanti,in quo fit actus intenſior, datur tamen propter illum tanquam per diſpoſitionem & meritum; quia datur per illum nõ vt faciendum per gratiam augmẽtatam, ſed potiùs vt iam factũ per gratiam remiſſam cum auxilio: & ideo talis actus non procedit effectiuè à gratia aucta, vt ſic.Et hæc duo exempla confirmant apertè veritatem.

10. *Alia ratione probatur aſſertio.*

Ex quibus etiam ſumi poteſt alia ratio, quia nullus actus meritorius procedit effectiuè à termino meriti,ſeu à forma quam meretur:contritio autem, ſeu vltima diſpoſitio meretur ſaltem de congruo ipſam gratiam habitualem: & quoad hoc eadem eſt ratio de merito de congruo,vel de condigno,quia vtrumque ſupponitur ante præmium:& ideo neutrum poteſt mereri ſuum principiũ. Et eadem cauſa proportionalis eſt de diſpoſitione, quæ etiam ſupponitur exiſtens ante formam, ad quam diſponit, & præſertim in ea diſpoſitione,quæ intrinſecè requirit,vt fiat ab ipſo,qui diſponitur,vt eſt contritio:& ideo neceſſe eſt vt ſupponatur in illo principium efficiẽdi talem diſpoſitionem, atque adeò vt illud ſit diſtinctũ à forma, ad quam eſt diſpoſitio: illud ergo principium eſt auxilium gratiæ, & non ipſamet gratia ha-

A bitualis. Vnde Tridẽtinum ſeſſ.6.c.5.ſolùm requirit gratiam excitãtem & adiuuãtem,vt eliciamus actus, quibus ad iuſtificationis gratiam recipiendam præparamur.Quid autem ſit illa diuina motio, & quomodo eleuet noſtras potentias ad operandum ſine habitu, in materia de Gratiã explicandum eſt.

Conc.Trid.

11. *Actum contritionis formari à gratia per infallibilem illius concomitantiam.*

Relinquitur ergo tertius modus informationis actus contritionis à gratia per infallibilem concomitantiam, & cõiunctionem talis actus cũ tali forma:quam coniunctionem demonſtrauimus ſect.5.Et probatur hic modus à ſufficiẽti partiũ enumeratione,& quia hoc ſufficit,vt actus dicatur formatus, etiamſi phyſicè effectiuè non procedat à gratia: ſicut habitus ipſi formatur ſuo modo per gratiam & actus etiam virtutum moralium acquiſitarum:& in Chri- B ſto omnia opera formabantur à gratia vnionis.

12. *Actus contritionis priùs natura intelligitur informis, quam formatur.* *D.Thom.* *Bonauent.* *Durand.* *Soto.* *Conci.Trid.*

Hinc verò intelligitur, actum contritionis priùs natura intelligi informem, quàm formatum, vt docuit D.Thom.dict.q.89.a.1.ad 1.& 2.& 1.q.113.a.8. ad 2. D. Bonauent. d.17.p.1.art.2.q.2.ad argumenta. Durandus q.1.Soto d.14.q.2.art.6. & alij ſtatim citandi. Sumiturque ex Concilio Tridentino,ſeſſ.6.c.7.dicente, *Hanc diſpoſitionem iuſtificatio ipſa conſequitur*: deſcripſit autem diſpoſitionem contritionis, vt ſuprà tactum eſt.Et ſimiliter canone 3.ait: *Neminem ſine gratia pœnitere poſſe,ſicut oportet, vt iuſtificationis gratiam conſequatur*: eſt ergo ibi conſecutio & cauſalitas,atque adeò ordo naturæ.Et hæc eſt ratio huius aſſertionis.Nam cùm contritio ſit diſpoſitio ad gratiam,præcedit ordine naturæ: ergo, vt ſic, nondum C intelligitur formata: quia, vt ſic,non eſt ab homine grato: & ideo,vt ſic, non eſt ſatisfactoria,nec meritoria de condigno:ſtatim verò in eodem inſtanti infunditur gratia,& incipit ille actus eſſe hominis ſancti, & grati Deo. Ex quo habet quandam moralem nobilitatem,& hoc eſt eſſe formatum:adeò,vt de illo in tali ſtatu iam conſtituto dicat D. Tho. eſſe meritorium de condigno primæ gloriæ, de quo aliàs.

13. *Opinio dicentium actum informem eſſe attritionem.* *Scotus.* *Palud.* *Richard.* *Soto.* *Reiicitur.*

Dicunt verò aliqui, hunc actum, vt informem in illo priori naturæ,non eſſe contritionem, ſed attritionem.Ita loquũtur cum Scoto Paludanus d.17.q.1. ar.1.Richard.ar.1.q.1.ad 2.Sot.d.15 q.5.ar.6.Sed hoc pertinet ad quæſtionem de nomine,& mihi non placet hic modus loquendi:quia contritio, vt contritio, eſt vltima diſpoſitio extra ſacramentum ſufficiens: D ſimpliciter enim hæc cauſalis vera eſt,quia homo eſt cõtritus,ideo datur illi prima gratia & remiſſio peccati.Sic enim verum eſt illud, *Cor contritum, & humiliatum Deus non deſpicies.* Ergo ille actus etiam quatenus ordine naturæ antecedit, & eſt dipoſitio ad gratiam, eſt vera contritio. Neque alij auctores afferunt rationem aliquam, ob quam contritio ſub hoc conceptu, & appellatione contritionis, dicat actum vt iam formatum adueniente gratia, & non potiùs ipſum actum,qui ſecum affert gratiam, quia per ſe & intrinſecè talis eſt,habetque totam perfectionem,quam vox,& metaphora contritionis indicat.Et hæc ſententia eſt magis conſentanea D. Thomæ dict.q.89.ar.1.ad 2.& idem ſentit Cano dicta relect.p.1.Gabr.d.17.q.1.a.2.in fine,& alij ſuprà citati.

D.Tho. *Cano.* *Gabr.*

14. *Obiectio.*

E Dicet tandem aliquis: Cõtritio includit dilectionem: dilectio autem non poteſt eſſe informis etiam in ſigno naturæ,tũ quia charitas eſt forma virtutum, tum etiam quia qui diligit,diligitur;in quo conſiſtit amicitia per quam formantur omnia opera noſtra. Reſpondetur, Duplex formatio intelligi poteſt in noſtris actibus:vna ex fine vltimo,& quoad hanc eſt charitas forma omnium virtutum:& ideo ſecundùm hanc habitudinem non poteſt actus charitatis Dei eſſe informis, quia immediatè per ſe ipſum tendit in Deum vt vltimum finem. Altera formatio eſt ex parte

Soluitur. *Formatio actuum duplex.*

te ſuppoſiti, ex cuius dignitate habent actus morales valorem ſuum. Et quoad hoc poteſt actus charitatis priùs natura eſſe informis, quàm formatus, quia, vt eſt diſpoſitio ad iuſtitiam, non eſt ab homine gratio, vt ſic, ſed ab homine tendente ad gratiam. Qui ſecundùm eandem rationem conſideratus diligitur quidem à Deo aliquo modo tale beneficium præſtāte, non tamen perfectè, vt amicus donec sāctificetur per gratiā. Et hoc modo rectè D. Thomas in 3.d.17. q.2.art. 4. quæſt. 3. ad 2. dicit, etſi charitas ſit forma vitutum, ipſam verò gratiam eſſe formam charitatis. *D. Tho.*

DISPVTATIO V.

De Attritione.

HÆc materia poteſt breuiùs expediri, quā præcedens, quia, cognita cōtritione, facilia ſunt omnia quæ ad attritionem pertinē t. Et in primis metaphora vocis iam explicata eſt: nam cùm contritio indicet dolorem perfectum: attritio in vniuerſū ſignificabit omnē dolorē peccati, qui ad illam perfectionem non attingit. Et ita etiā, in cōmuni loquēdo, per ſe notū eſt dari aliquā attritionem, quia conſtat dari dolorem aliquem imperfectum. Loquēdo autē Theologicè, non omnis dolor imperfectus meretur nomē attritionis, ſed ille qui ad gratiā obtinendam deſeruire poſſit, quem nos Chriſtianam attritionem vocabimus: & ideo illius ratio explicanda eſt, & cum contritione conferenda.

SECTIO I.

Quid ſit de ratione Chriſtianæ attritionis, & quomodo à contritione differat.

1. *Attritionis deſcriptio ex Trident.* PRIMO iuxta Tridentinum, ſeſſ. 14. c. 4. deſcribenda eſt hæc attritio, quòd ſit illa deteſtatio peccati, quæ hominem ad gratiam ſuſcipiendam diſponit, ex ſe quidem, ſeu ſolitariè ſumpta, remotè & inſufficiēter, cum ſacramento autem ſufficienter. Hoc enim totum tribuit Concilium contritioni imperfectæ, quam nunc attritionem Chriſtianam vocamus: & præter illam nullam aliam agnoſcit.

2. *Attritio non poteſt eſſe ex turpi motiuo. Corol.1. Rupert.* Ex quo principio ſequitur primò veram attritionem non poſſe eſſe ex aliquo turpi motiuo: nam talis pœnitentia non poteſt dici Chriſtiana, de qua legi poteſt Rupertus Abbas lib. 11. de Gloria, & honore fil.hom. in Matth. circa illa verba cap.26. *Pœnitentia ductus*, qui hanc *exitioſam pœnitentiam* vocat. Videri etiam poteſt lib.2.in.Ionam.

3. *Dolorē ex humano motiuo eſſe attritionē. Corol.2. D. Auguſt.* Secundò infertur, eum dolorem, qui in ſolo tēporali aut humano motiuo fundatur, non mereri in præſenti nomen attritionis, etiamſi Soto, & nōnulli alij Theologi aliter interdum loquantur. Auguſtinus verò lib. de Vera & falſa pœnit. ca.2. *Inutilem dolorem* vocat: & *ſine ſpe veniæ*. Et lib. de Catechiz. rudib. cap. 17. *pœnitentiam fictam* appellat: quomodo ergo poteſt vera eſſe attritio? Atque hoc à fortiori patebit ex ſequenti puncto.

4. *Dolorem naturalem, etiā ex motiuo honeſto, non eſſe attritionem. Corol. 3.* Infertur tertiò, dolorem omnem de peccato purè naturalem, quātumuis honeſtum, non attingere gradum attritionis: & quod idem eſt, ſequitur, attritionem eſſe debere actum ſupernaturalē. Hæc aſſertio eſt cōtra nonnullos Theologos aſſerētes attritio-

A nem eſſe actum merè naturalem, qui viribus liberi arbitrij ſine auxilio gratiæ fieri poteſt. Et quoniam certum eſt, aliquem actum pœnitentiæ imperfectæ poſſe eſſe naturalem, non oportet de illo contendere, an vocandus ſit attritio, necne; nam erit quæſtio ſolùm de vſu vocis: quæſtio autem de re erit, an talis actus poſſit eſſe ſufficiens diſpoſitio ad gratiam ſaltem cum ſacramento. Et hoc ſenſu tenuit illam opinionem Soto in 4.d. 17. quæ.2. articul.5. & lib.2. de Natur. & grat. capi.14. & 15. & idem ſentit Cano dicta relect. de Pœnitentia. Imò aliqui exiſtimant contritionem, quam naturalem vocant, quia eſt dolor de peccatis ex amore Dei naturali, poſſe aliquando eſſe ſufficientem diſpoſitionem ad gratiam etiam extra ſacramentum, vt latè Cordub. lib.1. quæſt.2. opin.4. *Soto. Cano. Cordub.*

B Sed hoc poſterius examinabimus infrà diſp. 8. eſt enim ſine dubio falſum. Opinio etiā illa Soti ſemper mihi valdè diſplicuit. Quam eſt profeſſo improbaui diſ.18. ſect.3. tom. 3. Summa omnium rationum eſt, quia Concilia omnia, quæ de gratia tractant, præſertim Arauſic. 2. Mileuit. & Triden. ſemper requirunt ad gratiam diſpoſitionem ſupernaturalem, & ab auxilio gratiæ profectam. Et expreſſiùs Tridentinum, ſeſſ. 14. cap.4. diſtinguens contritionem perfectam, quæ interdum charitate formatur, abſque reali ſuſceptione ſacramenti, & imperfectam, quæ cum ſacramento ſufficit, & vtramque dicit eſſe donum Spiritus ſancti. Et ſeſſ.6. ad omnem pœnitētiam, quæ ad iuſtificationem ſufficit, etiam cum Baptiſmo requirit gratiam Dei excitantem, & adiuuantem. Au- *Conc. Trid. D. Auguſt.*

C guſtinus etiam lib. de vera & falſa pœnitent. c.2. ait, pœnitentiam, quæ non eſt ex fide, eſſe inutilem, ſignificans debere eſſe aliquo modo ſupernaturalem. Nec ſatis eſt dicere, quòd debet eſſe ſupernaturalis ex parte intellectus tantùm, nam ſi in intellectu eſt neceſſaria ſupernaturalis diſpoſitio cum ſacramento, cur non multo magis in voluntate? Quin potiùs idem Auguſtinus ſæpiſſimè, & omnes Patres, qui poſtea illum ſecuti ſunt, generalem regulam ſtatuunt, illum ſcilicet actum, qui non fit ex gratia, ſed ex mera natura, per ſe nihil conferre ad pietatem, id eſt, ad ſalutem ſupernaturalem. Multum autem conferret, ſi per ſe eſſet ſufficiens diſpoſitio etiam cum ſacramēto. Denique ratio illa generalis, quòd diſpo- *Euaſio præcluditur.*

D ſitio debet eſſe proportionata formæ, etiam intra ſacramentum locum habet: cùm ergo gratia infundēda, ſit forma ſupernaturalis, etiam diſpoſitio debet eſſe ſupernaturalis. Itaque certam eſſe exiſtimo partem hanc, quam ſatis inſinuauit Diuus Thomas hac quæſt.85. art.5. ad 3. vbi docet omnem veram pœnitentiam eſſe donum Dei, & Spiritus ſancti. Idem Alenſ. 4.p. quæſt.44, memb.1. & Bonauentura in 4.d. 17. articul.2. quæſt.2. Vbi hoc ſenſu dicunt attritionem eſſe ex gratia gratis data, per quam vocem auxilium ſignificant, quia datur etiam ante gratiam gratum facientem. Et eodem modo loquitur Alenſ. 4. part. quæſt.17. Ex hac ergo veritate rectè colligimus attritionem, de qua hîc agimus, quam Chriſtianam appellauimus, eſſe actum ſupernaturalem: nam *D. Thom. Alenſ. Bonauen. Attritio debet eſſe ſupernaturalis.*

E pœnitētia merè naturalis, vt ſuprà etiam dixi, potiùs Philoſophica dici poteſt, quàm Chriſtiana.

5. *Attritionē debere includere propoſitum non peccandi. Corol.4.* Quartò, infertur ex dicto principio, attritionem eſſe debere deteſtationem ita efficacem, vt vel formaliter, vel virtute includat propoſitum non peccandi de cætero, ita vt ſimpliciter auertat voluntatē ab effectu peccandi. Non deſunt quidem Theologi, qui aliter loquantur. Nam Caietan. tom.1. Opuſcul. tract.4. quæſt. 1. & tract.5. qu.5. & Nauarrus in Sum. c.1. n.33. & 34. Cano in dicta relect. diſtinguunt duplicem attritionem, vnam efficacem, aliam inefficacem, per velleitatem non peccandi, quam ipſemet *Nauarr. Cano.*

Caiet.

Caiet. *attritionem impœnitentium* appellat, quod additum deſtruit in tali actu veram rationem pœnitentiæ:& conſequenter etiam rationem attritionis. Vnde non eſt nobis cum his auctoribus diſſentio in re quoad hanc partem, nam ipſi planè fatentur illum motum inefficacem non eſſe ſufficientem diſpoſitionem ad gratiam etiam cum ſacramento: quamuis Cano contendat ſufficere ad ſubſtantiam ſacramenti Pœnitentiæ, quod etiam eſt falſum: ſed de hoc infrà. Itaque loquendo de attritione, quæ eſt diſpoſito, & quæ ſolùm meretur nomen attritionis, certum eſt debere eſſe actum efficacem & includentem dictum propoſitum, vt probaui latè in citato loco de Baptiſmo: & infrà iterum dicendum erit. Et ſatis expreſsè docuit Tridentinum. Et ratio eſt clara, quia talis attritio debet ſaltē tollere obicem, qui poſitus eſt per B affectum peccati, & moraliter manet quandiu efficaciter non retractatur.

Differentiæ inter attritionem & contritionem.

6. *Prima.*

HÆC autem omnia, quæ diximus, communia ſunt attritioni cum contritione, vt ex dictis patet, & ideo ad eas diſtinguendas, & concludendam aliquam deſcriptionem attritionis in communi addendum eſt, attrionem eſſe efficacem deteſtationem peccati ex aliquo motiuo ſupernaturali, quod non ſit Deus ipſe quatenus eſt ſummum bonum, C à quo peccatum auertit. Non poſſumus enim communem rationem attritionis, niſi per hanc negationem explicare, neque aliter declarare differentiam eſſentialem inter illam, & contritionem propriè dictam, de qua diſſeruimus diſp. præcedente. Neque etiam poſſunt ſatis diſtingui per ſolas accidentales differentias, vt multi Theologi illas diſtinguunt: quod patebit facilè, ſi per illas breuiter diſcurramus. Primum enim diſtinguuntur in intenſione, vel duratione, vt Scotus vult, & Paludano non diſplicet d. 17.q.1.art.5.concl.3. Satis verò nos ſuprà oſtēdimus nullam intenſionem, vel durationem eſſe de ratione contritionis: & idem eſt de attritione propter eaſdem rationes ibi factas: vnde in hoc potiùs conueniunt.

Attritionem differt à contritione in intenſione, vel duratione. Scotus. Palud.

7. *Neque in ſola acceptatione diuina. Caiet.*

Neque etiam diſtinguuntur ex ſola acceptatione diuina, vt Caiet. indicat: quia nec contritio habet eſſe contritionis ab illa acceptatione, vt ſuprà oſtēdi, nec attritio ſemper excludit illam acceptationem: nam in ſacramento etiam acceptatur, vt ſufficiens diſpoſitio: & extra ſacramentum acceptatur ſaltem vt remota: quòd verò tunc non acceptetur vt proxima, non conſtituit illam in eſſe attritionis, ſed potiùs quia eſt tantùm attritio, ideo ex ſe magis acceptabilis non eſt. Neque etiam diſtinguūtur ſufficienter ex reſpectu ad auxilium, vt indicat Caietan. nã, vt dixi, tam eſt neceſſarium auxilium gratiæ ad attritionem quàm ad contritionem. Quòd verò auxilium ad cōtritionem aliud ſit, & maius ſupponit diſtinctionem in ipſis actibus, nam vnicuique datur auxilium proportionatum: illa autem differentia, quæ ſupponitur, eſſentialis eſt, non accidentalis.

Neque per reſpectum ad auxilium.

8. *Neque ex informatione gratiæ. Palud. Soto. Ruard. D. Thom.*

Rurſus non ſatis diſtinguuntur ex informatione gratiæ, ſcilicet, vt contritio dicatur omnis dolor gratia formatus, attritio verò quādiu non formatur per gratiam: quanquam Palud. d. 17.q.1.art.1.concl.3.& Soto li.2.de Nat.& grat.ca.14.in fine, & Ruard. ar.3. contra Luther. ita loquantur: imò & interdum D. Thom. vt videre licet q.28.de veritate, art.8. Tamen ſuprà oſtendi contritionem etiam priùs natura quã A formetur per gratiam, eſſe veram cōtritionem: attritione autē idē actus manet, etiamſi in ſubiecto gratia infundatur: ſemperque differt à vera contritione, & hanc differentiam quærimus: ergo non ſatis ſumitur ex actuali informatione gratiæ. Dico, *actuali*, quia ſi poteſtatiuè, vel ſecundùm dignitatem actus loquamur, rectè dicemus eum actum, qui ſemper poſtulat informationem, & coniūctionem cum gratia, eſſe contritionem: qui verò hanc dignitatem non habet, eſſe attritionē, ſi reliqua habeat, quæ dicta ſunt. Hæc autem differentia non eſt diuerſa ab illa, quam in principio ſuppoſuimus, & ſumitur in ordine ad effecta: verſaturque inter hos actus in ratione diſpoſitionum. Supponit tamen inter eos differentiam quoad ſe, & hanc inquirimus.

Solet quidem, vulgari modo loquendo, dici hominem fieri ex attrito contritum per ſacramentum, eò quòd eius attritio gratia formatur. Quæ locutio ſupponere videtur, illum dolorem gratia formatum eſſe contritionem. Sed hæc eſt impropria & extrinſeca denominatio contritionis, magis ſumpta ex ſimilitudine effectus, vel ex dignitate ſubiecti, quàm ex intrinſeca differentia, & perfectione attritionis, quæ non mutatur, neque augetur propter gratiam additam ſubiecto; & per illam differt à propria contritione, quam differentiam nunc inueſtigamus. Quæ non etiam explicatur ſatis per vniuerſalitatem formalem, ſeu ſumptam ex formali diſtributione obiectiua peccatorum; nam hoc modo contritio poteſt eſſe interdum non vniuerſalis, vt ex proximè dictis in vltima ſectione præcedentis diſp. conſtat: & attritio poteſt ſæpe habere illã vniuerſalitatem, vt quando quis propter gehennæ metum formaliter omnia peccata commiſſa deteſtatur. Denique non ſatis exponitur hoc diſcrimen per ordinem ad peccata confusè aut diſtinctè recogitata, vt Caietanus indicauit: quia, vt etiam oſtendimus, ſine illa expreſſa recogitatione poteſt eſſe vera contritio, & cum illa fieri poteſt vt ſit ſola attritio. Nam poſt quamcunque recogitationem poteſt homo ex metu, aut alio ſimili motiuo, omnia peccata diſtinctè propoſita deteſtari. Relinquitur ergo, hanc differentiam propriam & eſſentialem ſumendam eſſe ex motiuis. Et quia contritio eſt quidam actus ſpecificus, cuius motiuum iam declarauimus, ideo ex hac parte poſſumus diſtinctionem hanc per poſitiuam & propriam differentiam deſignare. Attritio verò eſt quid confuſum, & genericum, vt ex ſequenti ſect. conſtabit: & inter varias attritiones non poſſumus propriam conuenientiam declarare, niſi per dictam negationē, ſcilicet, quòd non attingat perfectiſſimum motiuum contritionis, ſed in alio inferiori nituntur. Et ideo per hanc negationem explicamus differentiam inter attritionem in communi, & contritionem. 9.

Attritio non differt à contritione in vniuerſalitate.

Neque per ordinem ad peccata diſtinctè, vel confusè recogitata.

Eſſentialem differentiam ſumendam eſſe ex motiuis.

D

Atque hinc ſequitur alia etiam differentiã negatiua, ſcilicet, quòd contritio ex propria ratione includit formaliter, vel virtute, dilectionem Dei ſuper omnia, attritio verò minimè: & inde habet vt nō ſit ex ſe ſufficiēs diſpoſitio: & ideo etiam ab Auguſtino lib. E de vera & falſa pœnit. ca. 17. contritio appellatur, *conuerſio*, attritio, *verſio* tantùm. Et inde etiam eſt, vt propria contritio ſit actus à charitate elicitus: attritio verò ſemper eſt ab alia inferiori virtute, vt infrà dicam. Rurſus etiam contritio ſimpliciter deteſtatur peccatum ſupra omne deteſtabile: attritio verò non ſemper, vel nunquam perfectè. Quamuis enim Soto d. 17.q.2.ar.5. potiùs dicat in hoc conuenire attritionem cum contritione: verius tamen eſt quod dixi, quod etiã ipſe ſentit 2. de Nat. & grat. cap. 14. Et patet facilè ex ſuperiùs dictis de actu pœnitentiæ, nam ſi attritio eſt ex timore pœnæ, ex vi illius actus non diſ-

10. *Alia differentia negatiua, inter attritionem & contritionem. D. Auguſt. Soto.*

diſplicet culpa pluſquam pœna : ſi verò ſit ex aliqua malitia morali,licèt diſpliceat pluſquam pœna,non tamen pluſquam omne malum culpæ ſub quacúque ratione ſuperiori conſideratum.Semper ergo deficit in hoc attritio à perfectione contritionis.

11. *Tertia differẽtia inter attritionem & contritionem.* Denique hinc oritur alia differentia etiam negatiua , quamuis non adæquata,nam contritio ſemper eſt vniuerſalis,ſaltem virtualiter ex vi motiui:attritio verò non ſemper. Poteſt quidem aliqua attritio hoc habere,vt ſuprà dictũ eſt de illa, quæ eſt ex metu gehennæ:dixi verò hanc differentiam non eſſe adæquatam,quia illa attritio,quæ eſt ex propria malitia conuerſionis alicuius peccati, non habet hãc vniuerſalitatem,quia ex vi motiui non ſe extendit etiã virtualiter ad alia peccata diuerſa.Et ideo rectè dixerũt Paludanus in 4.d.14.q.1.& Alenſ.4.p.q.74.memb.1.attritionem requirere vniuerſalitatem ad eſſe diſpoſitionis,non verò ad eſſe attritionis. *Palud. Alenſ.*

12. *Obiectio.* Ex quo ſtatim oritur obiectio cõtra id quod ſuppoſui in principio ſectionis , ſcilicet , attritionem Chriſtianam eſſe illam , quæ cum ſacramento eſt ſufficiens diſpoſitio ad gratiam : hîc autem diximus plus requiri, vt diſponat, quàm vt ſit attritio. Et declaratur exemplo : nam ſi quis commiſit periuriũ,& adulterium; & poſtea cogitãs de ſolo adulterio illud deteſtetur propter ſpecificam turpitudinem eius,habet veram attritionem , iuxta prædictam differentiam ; & tamen non habet ſufficientem diſpoſitionem ad gratiam , etiam cum ſacramento , quia non habet attritionem omnium peccatorum,nec formalem,nec virtualem:ergo non omnis attritio vera eſt diſpoſitio.

Reſponſio. Attritio non ſemper eſt abſoluta diſpoſitio ad gratiam cum ſacramento, ſed reſpectiuè. Reſpondetur, argumentum cõuincere attritionem nõ ſemper eſſe abſolutam diſpoſitionem, ſed reſpectiuè , ſeu quantum eſt ex parte ſua,quia attritio adæquata peccatorum commiſſorum,eſt adæquata diſpoſitio:attritio verò quaſi partialis, eſt tantùm partialis diſpoſitio:quæ ex ſe,& reſpectu ſui obiecti ſufficiẽs eſt ad tollendũ obicem illius:tamen ſi aliunde ſit aliud peccatum impediens,indigebit conſortio alterius attritionis , qua ille obex etiam tollatur. Et ita intelligendum eſt illud fundamentum in principio poſitum.

13. *Quarta differentia.* Vnde vltimò poteſt etiam aſſignari differentia inter contritionem & attritionem : quòd attritio ſemper eſt ex voluntate formali,vel virtuali deſtruẽdi culpam commiſſam,& expellendi illam,quatenus in homine manet. Attritio verò nec ſemper , neque per ſe poſtulat hanc voluntatem, cùm poſſit eſſe cũ culpa,& non ſemper efficaciter moueat ad exhibendum medium neceſſarium, vt expellatur culpa:quãuis homo ex gratia,& ſua libertate,poſſit cum attritione hanc voluntatem habere. Et hæc ſufficiunt ad declarandum diſcrimen inter hos actus:nã aliæ differentiæ,quæ aſſignari ſolent,ſcilicet, quòd cõtritio eſt ex amore beneuolentiæ , attritio ex amore concupiſcentiæ : vel quòd illa ex amore,hæc ex timore: vel quòd illa ex intrinſeco motiuo, hæc ex extrinſeco:hæ(inquã)& ſimiles differentiæ,nec formales ſũt, neque vniuerſales, vt ex ſequenti ſectione conſtabit.

SECTIO I.

Quotuplex ſit hæc attritio Chriſtiana:& quomodo ſemper honeſta,& ſupernaturalis ſit.

1. *Conc. Trid.* CONCILIVM Tridentinum,ſeſſ.14.cap.4.poſt inſinuatam diſtinctionem contritionis in perfectam & imperfectam,quam hactenus declarauimus : quia illa contritio imperfecta nihil aliud eſt,quàm attritio : poſtea ſubiungit diuiſionẽ contritionis imperfectę, ſeu attritionis, in eam quæ eſt ex metu gehennæ, vel quæ eſt ob fœditatem peccati. Ex quibus verbis Concilij , quoniam doctrinalia ſunt,colligo diuiſionem illam non ſolùm congruam eſſe , ſed etiam adæquatam. *Diuiſio attritionis.* Ad quod explicandum tria breuiter declaranda ſunt. Primum, quo modo attritio ex metu gehennæ honeſta ſit. Secũdum,quomodo altera attritio ex fœditate peccati ſupernaturalis ſit.Tertium , quomodo hæc membra ſufficienter diuidant attritionem.Nam quòd ipſa inter ſe diuerſa ſint,& per ſe notũ eſt ex motiuis,quæ in ipſis verbis Concilij ſingulis actibus aſſignantur:& ex declaratione eorum, quæ propoſita ſunt, manifeſtius fiet.

Difficultas,an attritio ex metu gehennæ honeſta ſit.

2. *Ratio dubitandi.* CIRCA primum ratio dubitandi eſſe poteſt, primò quod timor ille, cùm ſeruilis ſit , turpis videtur ; nam includit virtute hunc affectum , *Si peccatis non eſſet impoſita pœna , non illa deteſtarer :* quandoquidem tota ratio deteſtandi eſt pœna,& ceſſante cauſa adæquata,ceſſat effectus.Vnde Aug.de Pœniten.d.1 c. *Si propterea,* inquit , *non furaris , quia times videri , intus furatus es in corde tuo.* *D.Auguſt.*
Secundo , qui deteſtatur culpam propter pœnam , plus odio habet pœnam, quàm culpam , quia *propter quod vnumquodque tale* , &c. At hoc inordinatum eſt. 2.
Tertio , licèt demus illud motiuum non eſſe malũ,tamen etiam nõ eſt bonum, ſed indifferens , quia fugere pœnam , ſolùm pertinet ad quandam naturæ commoditatem , quam quærere & malum,& bonum eſſe poteſt : vnde de ſe indifferens eſt. 3.
Quarto , licèt ille timor bonus eſſet , tamen ordinare illum ad deteſtationem , ſeu fugam culpæ, eſt inordinatum,&conſequenter eſt malum,quia eſt ordinare maius ad minus bonũ. 4.
Denique nulla virtus aſſignari poteſt,ad quam pertineat illum actum elicere: ergo ſignum eſt non eſſe ex ſe, & intrinſecè ſtudioſum actum. 5.

3. *Quid circa hoc ſenſerint heretici. Quid Catholici.* Circa hanc difficultatem hæretici huius temporis omnino damnant non ſolùm operationem ex timore pœnæ,ſed etiam timorem ipſum tanquam malum, & ſeruilem.Nonnulli verò Catholici,quanquam timorem reprobare non audeant,tamen operari ex timore tanquam ex fine proximo,indicãt eſſe malum, vt Gregor.in 2.d.26.q.1.a.3.ad 1.principale.Almain. tract.1. Moral.c.3.dub.vlt. Adrian.quolib.4.q.2.ſine argumentis *Gregor. Almai. Adrian.* Ex quorum ſententia videtur ſequi , attritionem,de qua agimus , eſſe actum moraliter malum. Qui licèt non ſit tam apertus error,ſicut prior, eſt tamen falſa ſententia, hocque tempore omnino improbanda.

4. *Timor gehẽnæ.* Vt autem hoc declarem,ſuppono primò timorem Dei,ſeu pœnæ vt à Deo infligendæ,& præſertim gehennæ,eſſe actum bonum,quod eſt de fide certũ , & definitum in Tridentino , ſeſſ.6. canone 8.Et probatur 2.2.q.19.nunc breuiter patet Iſai.26. *A facie tua Domine concepimus* , &c. *Domine in anguſtia requiſiuimus te*, vbi LXX. *Domine propter timorem tuum*; & Hieronymus ibi ad rem præſentem,optimè declarat, dicens , *A facie tua Domine concepimus* : & infrà ait, Vtramque lectionem eodem reuerti, ſcilicet *vt ex timore , & recordatione Domini , ſermonem concipiamus Dei , & illuminetur cor noſtrum.* *Conc.Trid. Iſai. Hieron.* Vnde etiam eſt illud Pſal 118.*Confige timore tuo carnes meas.* & illud Pſalm. 33.*Veni* *Pſ.118.& 33.*

53. *Venite filij, audite me, timorem Domini docebo vos.* Et illud, *Time e Dominum omnes ſancti eius*: quod Baſilius exponit de timore pœnarum, quem vocat, *frenum animæ, & quaſi fundamentum noſtræ vitæ inſtituendæ*, iuxta illud Prouerb. 15. *Per timorem Domini declinat omnis à malo.* Et illud Pſalm. 110. *Initium ſapientiæ timor Domini.* Quæ loca cum aliis, quæ ad timorem pœnæ, & ad filialem pertinẽt, congerit Cyprianus lib. 3. ad Quirin. cap. 20. vocans timorem, *firmamentum fidei, & ſpei.* Et eodem ferè modo loquitur Tertullianus lib. de Cultu fœmin. cap. 2. Et plura videri poſſunt apud Chryſoſtomum homil. 5. ad Roman. & Auguſt. ſermone 18. de verbis Apoſtoli, vbi dicit, hunc timorem eſſe cuſtodiam animæ, non ſalutem. & Gregor. 28. Moral. cap. 6. Bernard. ſermon. 37. in Cantic. & ſermon. 5. in Pſal. *Qui habitat.* Ratio etiam eſt clara, quia timor alicuius mali ſumit rationem ſuam, conſequenterque honeſtatem ex bono illo, cui tale malum opponitur: nam, vt ſæpe dixi in ſuperioribus, malũ ratione boni odio habetur. Vnde ex amore, vel deſiderio boni oritur odium, vel fuga mali, qualis eſt timor. At verò bonum illud, cui gehennæ malum opponitur, eſt per ſe & honeſtiſſimè amabile, quia eſt ipſa vita æterna, & beatitudo vltima, de cuius ratione eſt, vt ſit propter ſe diligibilis. Vnde etiam actus ſpei bonus eſt: ergo etiam timor gehennæ. Et confirmatur, quia multa bona per ſe honeſtè amantur, quæ pertinent ad integritatem, vel conſummatam perfectionem naturæ, vt ſalus, ſcientia, & ſimiles: quamuis enim in amore harum rerum poſsit eſſe exceſſus ex defectu operantis; tamen ipſa ſecundùm ſe ſunt recta ratione amabilia, ſi ſecũdùm debitam menſuram, & conuenientiam ad rectam rationem amentur: ergo è contrario fugere, vel timere mala oppoſita: non eſt per ſe malum, ſed potiùs honeſtum, ſi conuenienti modo & ratione fiat: ergo multo magis hoc verum eſt de timore gehennæ. Denique in illo obiecto per ſe conſiderato nihil eſt turpe, neque etiam requirit aliquam circũſtantiam malam: cur enim, aut vnde illam neceſſariò habet? & alioqui eſt ſecundùm ſe conſentaneum rationi: ergo actus, qui circa tale obiectum verſatur, per ſe & natura ſua honeſtus eſt.

Baſil. | *Prou. 15.* | *Pſalm. 110.* | *Cyprian.* | *Tertull.* | *Chryſoſt.* | *D. Aug.* | *Gregor.* | *Bernard.* | *Ratio oſtenditur.*

5. Secundò ſuppono, duobus modis poſſe hominem operari ex timore: vno modo, vt ex quadam occaſione excitante hominem ad aduertendum quid mali, vel boni ſit in operatione: quo modo illud dictum eſt, *vexatio dat intellectum.* Alio modo poteſt timor concurrere per modum finis: nam qui timet efficaciter, intendit, & procurat vitare illud malum, quod timet: & ex hac intẽtione poteſt eligere aliquod opus, quod neceſſarium vel vtile exiſtimat ad illud malum vitandum. Ex quibus duobus modis nemo, non ſolùm Catholicus, ſed etiam cordatus, dubitare poteſt, quin prior modus ſit honeſtus, quia ibi timor ſolùm concurrit per modum efficientis moraliter, ſicut qui conſulit. Si ergo ipſe timor bonus eſt, & ad bonum excitat, in quo poteſt eſſe malitia? Et hoc vt minimum definit Tridentin. ſeſſ. 6. imò indicat in cap. 6. hunc eſſe ordinarium modũ, quo Deus trahit peccatorem ad pœnitentiam, iuxta illud, *Initium ſapientiæ timor Domini.* Vnde etiam eſt illud Aug. de Catechiz. rudi. c. 5. Rariſsimè accidere, vt aliquis veniat ad fidem, niſi priùs commotus aliquo timore Dei. Itaque de hoc modo operandi nullum poteſt eſſe dubium. Quia ille timor in rigore morali non eſt circunſtantia alterius actus, ſcilicet deteſtationis, ſed eſt quædã occaſio, & quaſi cauſa extrinſeca eius: & ideo non poteſt illi defectum aliquem, vel malitiam adiungere, nam ad operandum bonum, etiam ex prauo actu bonum eſt occaſionem ſumere, non quòd malus actus ea de cauſa committendus ſit, ſed quòd illo ſuppoſito non ſit malum, ſed bonum illo vti, vt occaſione ad bene operandum. Vnde illa deteſtatio peccati ex eo capite non ſolùm non eſt mala, ſed etiam neque neceſſariò eſt imperfecta: poteſt enim timor illo modo eſſe occaſio perueniendi ad habendam perfectam contritionem; nam hunc etiam progreſſum animæ in iuſtificatione peccatoris indicat Cõcil. Tridentin. ſuprà, & aliqui exponunt Concil. Trident. de pœnitentia hoc modo ex timore concepta. Et fortaſſe hac ratione ſeſſ. 6. canone 8. ait, *Gehennæ metum per quem ad miſericordiam Dei, de peccatis dolendo, confugimus, bonum eſſe*, & non dicit, *propter quem*, vt id tantum definiret, quod certiſſimum erat: nam particula *propter*, in rigore dicit cauſam finalem: particula autem, *per*, comprehẽdit etiam occaſionem: & ideo ca. 12. expreſsè loquitur de timore, quo vtiliter concutiuntur peccatores, & inde ad conſiderandum erigũtur. Atque de eodem modo operandi ex timore poſſunt facilè exponi Patres ſuperiùs citati; & refertur in c. *Sicut ſeta*, de Pœnitent. d. 2. comparat hunc timorem ad ſetam ſutoris, quæ filum introducit, dũ ipſe expellitur, ſic exponens verba illa 1. Ioa. 4. *Perfecta charitas foras mittit timorem*, ſcilicet gehennæ, vt imperfectum, non vt malum. Sicut expoſuit etiam Caſſianus Collat. 11. cap. 13. quanquam Tertullian in Scorpiac. cap. 12. n. 91. & 98. de timore mundano locum illum exponat. Et vtraque expoſitio ſuſtineri poteſt. Iuſtinus verò quæſt. 98. ad Orthodoxos, priori fauet expoſitioni; nam per charitatem perfectam intelligere videtur charitatem patriæ, quæ timorem gehennæ excludit, nam in via & in agone ſemper eſt neceſſarius.

Dupliciter poteſt homo operari ex timore. | *Trident.* | *Auguſt.* | *Ca. Sicut ſeta, de Pœn. d. 2.* | *1. Ioan. 4.* | *Caſſ.* | *Tertull.* | *Iuſtin.*

Addo verò vlteriùs, hoc non ſatis eſſe ad ſaluanda omnia quæ Tridentinum docet: quia Concilium approbat attritionem, quæ ex gehennæ metu concipitur. At verò reſpectu talis actus non poteſt timor cõcurrere ſolùm per modum excitationis extrinſecæ. Primo, quia hoc commune eſt etiam contritioni; vt ſumitur ex eodem Concilio, ſeſſ. 6. cap. 6. imo ex tota Scriptura: nam communis modus, quo Deus excitat peccatores ad pœnitentiam, eſt per afflictiones, vel comminationes pœnarum, & non excitat ſolùm ad attritionem, ſed etiam ad contritionem, & perfectam conuerſionem, vt patet in Niniuitis, Dauid, & aliis, & ex illis verbis Chriſti Luc. 13. *Niſi pœnitentiam egeritis, omnes ſimul peribitis*: quæ etiam de contritione pro ſuo loco, & tempore dicta fuere. Et ratio eſt clara, quia hæc excitatio non ſpecificat actum, cùm ſit extrinſeca: vnde excitare poteſt ad actum perfectum. Ex quo ſumitur alia ratio, quòd metus hoc modo nullum determinatum actum pœnitentiæ conſtituit, nã ad quemlibet excitare poteſt, etiam ad alia genera attritionum. At verò Concilium ponit hanc attritionem vt propriam & peculiarem: ergo loquitur de illa, in qua malum ipſum, quod timetur, vt euitandum habet rationem finis; & ſub ea proximè mouet ad deteſtandum peccatum, quatenus cõfert ad illud malum pœnæ vitandum. 6.

Attritionem ex metu gehennæ tanquam ex fine proximo eſſe honeſtam.

QVAPROPTER concludendum eſt, hanc attritionem proficiſci ex timore gehennæ tanquam ex proximo fine, non tamen excludere debitum finem vltimum, nec, per ſe loquendo, includere aliquam circunſtantiã malam, ideoque eſſe actum 7.

per

D.Thom. Altiſiod. Alenſ. Dio Car. Soto. Ledeſm.

per ſe bonũ,& honeſtũ.Ita D.Tho.hac q.85.art.5.ad 1.Altiſiod.lib.3.Summ. tract.11.cap.2.q.1.Alex.Alenſ. 3.p.q.74.memb.2.& 3.Dionyſ. Carth.in 3.d.34.q.3. Soto in 4.d.14.q.2. art.5. Ledeſ.1.p.4.q. 26.art.5. & alij Moderni.Et hæc ſententia ſatis, vt opinor, probata eſt teſtimonio Tridentini.In quo etiam ponderanda eſt particula, *Propter gehennæ metum*:nã in rigore ſignificat propriũ motiuũ, & finalẽ cauſam. Item in alio membro, *propter fœditatem peccati*, ſine dubio ſignificat motiuũ proximum: ergo & in altero. Ratio verò eſt,quia in illo modo operandi,intentio finis bona eſt ex obiecto ſuo, vt probauimus,quia eſt voluntas fugiendi pœnam ex ſe odio dignam:& medium,nimirum fugere,& deteſtari peccatum, etiam eſt ex obiecto bonum,vt per ſe conſtat. Rurſus ordinare tale medium ad illum finem,non eſt intrinſecè malum, nam reuera illud medium eſt proportionatum;ſicut enim pœna non debetur niſi propter culpam, ita nullum medium eſt aptius ad vitandam pœnam, quàm vitare culpam : ergo ex hac parte eſt proportio.E conuerſo autem, quamuis culpa ſit malum altioris rationis,quàm pœna,non propterea inordinatum eſt, aut prauum,ordinare deteſtationem peccati ad fugam pœnæ, quia ille eſt finis proximus, & nõ excludit finem vltimum,qui eſt Deus,ad cuius gloriam totum hoc referibile eſt;& quandiu non excluditur ex ſe, in illum tendit: ſic enim etiam Deus ipſe interdum ordinat bonum excellentioris ordinis ad bonum inferioris, quando vtrumque in gloriam ſuam cedit,vt ordinauit Incarnationem, & Paſſionẽ Chriſti ad gloriam noſtram. Sic ergo in illo actu nulla eſt intrinſeca inordinatio, quamuis ſit minor perfecto ſeu imperfecto negatiua, non propriè priuatiua, quia non caret aliqua circunſtantia ſibi debita ſecundùm rectam rationem. Quia non tenetur homo ſemper intendere quod eſt optimum, nec ordinare vnum bonũ ad aliud melius,vel æquale: neque velle quodlibet opus propter intreſecam rationem boni, quæ in ipſo eſt, ſed poteſt illud velle propter rationem extrinſecam bonã, etiamſi minor ſit:quia id per ſe ſatis eſt,vt operatio ſit bona.Neque in hoc fit iniuria ipſi maiori bono,dum ordinatur ad minus,quia non propterea priuatur ſua honeſtate,& quia vtrumque tandem tendit in finem vltimum: & quia ſæpe inferiora à ſuperioribus cõuenienti ratione iuuantur.

Soluuntur rationes dubitandi.

8. Atqve hinc facilè ſoluuntur rationes dubitandi in contrariũ propoſitæ.Ad primam enim negamus in huiuſmodi actu contineri illam voluntatem conditionalem, *Si peccato non eſſet pœna impoſita, non vitarem illud*, quia hæc voluntas nec explicitè habetur,nec implicitè aut virtute,quia illud motiuũ, vt dixi, non ſumitur vt finis vltimus, in quo affectus ſiſtit ſuper omne amabile;quod in illa cõditionali ſignificatur:ſed eſt tãtùm finis proximus,qui pro nunc verè & omnino auertit voluntatẽ ab interno affectu peccati,& ſecundũ præſentem affectum iudicandum eſt de hac voluntate.Imò eſſet repugnantia,quòd voluntas ex hoc motiuo efficaciter deteſtãs culpam,haberet illam volũtatem conditionatã, quia per illammet culpam cõmitteret,& efficeretur pœnæ rea.Vnde ageret contra intentionem, quam habet vitandi pœnam.In quo eſt magnum diſcrimẽ inter hoc motiuum,& motiuum infamiæ humanæ,de quo loquitur Auguſtinus in loco in argumento citato:nam intentio vitandi infamiam corã hominibus, per ſe ſolùm cõtinet hominẽ ab exteriori actu,quia per hunc infamia contrahitur,& illo ablato vitatur,etiamſi in interiori affectu perſeueretur. At verò motiuum vitandi pœnam apud Deum,corrigit etiam interiorẽ affectum: nam hunc etiam Deus corripit,& punit.

Ad ſecundam reſpondetur, per illum actũ actualiter magis deteſtari hominem illam pœnam, quàm culpam,ſaltẽ quatenus pœna eſt ratio deteſtãdi culpam. Nihilominus tamen illũ actum non impedire, neque excludere, quin homo,ſimpliciter loquẽdo,& propter alias rationes deteſtetur magis culpã, quàm pœnam:& ideo actus ille ex hoc capite malus nõ eſt, quia nõ tenetur homo ſemper,& per omnem actum illam comparationem facere, & magis culpã quàm pœnam deteſtari: quod etiam in ſuperioribus adnotaui. Ad tertiam verò & quartam iam explicatum eſt quomodo illa intentio ex obiecto nec mala nec indifferens ſit, ſed bona:& quomodo,licèt minùs perfecta ſit,non ſit malum ad eam ordinare aliquid perfectius. 9.

Soluitur ſecũda ratio dubitandi.

Denique circa quintam rationem laborant aliqui in explicãdo à qua virtute procedat hic actus.Et aliqui cenſent non eſſe neceſſarium vt ab aliqua virtute procedat:quia eſt(inquiũt)imperfectus talis actus: virtutes autem ſunt propter actus perfectos.Sed hoc non rectè dicitur,tum quia ille actus,vt dixi, non eſt imperfectus priuatiuè,ſed negatiuè tantùm,id eſt,nõ tam perfectus ſicut contritio: virtutes autem etiam ſunt ad huiuſmodi actus imperfectos:alioqui vna ſola charitas eſſet nobis infundenda: tum etiam quia ille actus ſupernaturalis eſt,cùm ſit ſufficiens diſpoſitio ad gratiam cum ſacramento,vt ſenſit Conciliũ Tridentinum:quod propterea dixit talem actum eſſe ex motione Spiritus ſancti: actus autem ſupernaturalis, vt debito modo fiat, requirit habitum, & conſequenter virtutem à qua eliciatur. Alij ergo tribuunt illum actum dono timoris.Sed non rectè, tũ quia dona,vt diſtinguuntur à virtutibus,non ſunt ad ordinarium modum operandi,ſed extraordinariũ ex ſingulari motione Spiritus ſancti: hic autem actus pertinet ad communem modum operandi virtutum humano modo : tum etiam quia donũ timoris,iuxta rectam eius interpretationem,reſpondet virtuti Tẽperantiæ;& ſolùm in ea materia operatur:hic autem actus vniuerſalior eſt.Dicendum ergo eſt,iuxta principia à nobis ſuprà poſita,hunc actũ pertinere ad virtutem Spei:nam eiuſdem principij eſt amare aliquod bonũ,& odio habere contrarium malum:cùm ergo hic actus fundetur potiſſimè in timore gehẽnæ,quæ directè opponitur vitæ æternæ; quam ſpes intendit, fit vt huiuſmodi actus ad eãdem virtutem pertineat, & eandem ſupernaturalitatem habeat. Et ita etiam obiter intelligitur, quo modo in peccatoribus maneat ſufficiẽs principium huius actus: quia cum fide ſpes etiam in illis permanet. 10.

Soluitur quinta ratio dubitandi.

Ad quam virtutem pertineat deteſtatio peccati propter gehennam.

An attritio ob fœditatem peccati ſupernaturalis ſit.

Circa ſecundum punctum de attritione ob fœditatem peccati, quo modo ſupernaturalis ſit, ratio dubitandi eſſe poteſt, quia quælibet virtus acquiſita poteſt deteſtari peccatum ſibi contrarium quatenus tale eſt : hoc autem eſt deteſtari illud propter intrinſecam & ſpecificam turpitudinem:in hoc ergo nihil eſt ſupernaturale. Aliqui ſolùm reſpõdent, actus morales,etiam naturales, poſſe interdum fieri ex peculiari auxilio gratiæ, & tũc habere ſupernaturalita- 11.

Ratio dubitandi.

Quorundam reſponſio.

ralitaté ſolùm in ordine ad auxilium: eam verò ſuf-
Reprobatur. ficere,vt talis actus ſit diſpoſitio ad gratiam.Hæc tamen reſponſio nobis probari non poteſt:nam ſi cõſiderentur quæ dixi de actu pœnitentiæ in communi,ea locum habent etiam in hoc actu:quia ſi non ſit ſupernaturalis in ſuo eſſe, non erit auxilium gratiæ ſimpliciter neceſſariũ ad illum,licèt dari poſsit. Itẽ, quia quamuis eſſe poſsit ex gratia excitante, nõ verò propriè ex concurſu ſupernaturali:diſpoſitio autem ad gratiam ex neceſsitate poſtulat vtrumque auxilium:imò & eſſe ſupernaturale, vt ſit eiuſdem ordinis.Item fieri poſſet,vt actus ex ſe æquè perfectus in vno eſſet diſpoſitio,&non in alio,ſolùm propter habitudinem ad extrinſecum auxilium:quod ibi incõueniens reputauimus: & ita poſſunt accommodari alia argumenta ibi facta. Quapropter ſupponenda eſt doctrina D.Thomæ de virtutibus moralibus per ſe infuſis, quæ ſecundùm ſubſtantiam ſuam & ſpeciem diſtinguũtur à virtutibus acquiſitis:quibus neceſſe eſt aſsignare aliquod motiuum ſupernaturale, in quo proximè fundentur:quia ſpecies virtutis ſumitur ex motiuo,& ideo eſſe debet proportionatũ.

12. Ex illo ergo motiuo, quod in vnaquaque virtute morali per ſe infuſa reperitur, procedit hæc attritio. Huiuſmodi autem motiuum in vnaquaque virtute ſumendum eſt per conformitatem ad regulam & rationem ſupernaturalem in propria materia: nam in vniuerſum ratio virtutis moralis conſiſtit in hoc, vt in materia morali operetur ſecundùm cõformitatẽ ad rectam rationem.Vnde,quando illa conformitas ſumitur per comparationem ad meram rationalem naturalem,virtus eſt acquiſita,cuius actus tã in proſecutione boni honeſti in tali materia,quàm in deteſtatione mali oppoſiti naturalis eſt.Quando verò illa conformitas ſumitur per comparationẽ ad reuelatam regulam,& ad rectam rationem, vt eleuatam ad ſupernaturalem ordinem,tũc virtus eſt infuſa, & actus eius tam in proſecutione boni quàm in fuga mali,ſupernaturalis eſt. Et hæc eſt attritio, quam ſecundo loco poſuit Tridentinum.

De qua attritione ex fœditate peccati loquatur Cõcil.

Dubitatio de ſufficientia diuiſionis attritionis.

13. SVPEREST dicendum de tertio puncto, ſcilicet de ſufficiẽtia diuiſionis.Et ratio dubij eſt,primò,quia illa deteſtatio peccati, quæ ex motiuo iuſtitiæ,ſeu ex ſpecifica ratione pœnitẽtiæ,ſub neutro illorum membrorum comprehenditur;& tamen,cùm contritio non ſit,vt ſuprà dictum eſt, neceſſe eſt vt ſit attritio.Secundò, poteſt eſſe deteſtatio peccati ex amore vitæ æternæ,quæ non erit contritio,& tamen ſub illis membris non comprehenditur. Tertiò, poteſt eſſe deteſtatio ex timore aliarum pœnarum præter gehennæ,quę etiam videtur eſſe diuerſæ rationis à prædictis.

Ratio dubij prima. *Secunda.* *Tertia.*

14. Dicendum verò breuiter eſt, partitionẽ eſſe ſufficientem. Neque enim Concilium,cùm generalem doctrinam tradat,aliam omiſiſſet,ſi daretur.Et ratio breuiter reddi poteſt, quia peccati deteſtatio eſt de illo quatenus malum eſt, vel mali cauſa. Hoc poſteriori modo deteſtatur peccatum illa attritio,quæ eſt ex metu pœnæ,quia deteſtatur culpam,quatenus eſt cauſa pœnæ: omnis verò alia deteſtatio, quæ eſt de peccato quatenus in ſe malum eſt, & non eſt propter ſupremam malitiam,quæ in ipſo eſt,ſeu propter Deum ipſum ſecũdùm ſe,dicitur eſſe attritio de peccato propter fœditatem eius. Vel aliter(& ferè in idẽ redit)duplex tantùm eſt malum, pœnale ſcilicet,vel morale,aut ergo deteſtatio eſt propter malum pœnę: & ſic conſtituit primum genus attritionis: aut eſt propter malum culpæ,ſeu morale,& hoc eſſe poteſt,

Pars affirmatiua probatur.

A vel ſuprema malitia culpæ, quatenus contraria eſt ipſi bono diuino ſecundùm ſe,& amori eius. Et hæc tranſcẽdit limites attritionis; nam eſt vera contritio.Aut eſt quælibet alia malitia moralis inuenta in peccato quatenus diſcordat à regula rationis,& hæc generaliter dicitur eſſe propter fœditatem peccati, & cõſtituit aliud membrum attritionis, quod genericum eſt & varias attritiones ſub ſe continet iuxta varias difformitates,quæ vel in diuerſis peccatis,vel in eodem ſecundùm diuerſas rationes & habitudines ineſſe poſſunt.

Vnde ad primam rationem dubitandi concedimus, illam deteſtationem per ſe ac præciſè ſumptam eſſe ſolùm attritionem:id enim rectè colligit argumentum ex doctrina ſuperiùs data. Comprehẽditur B tamen illa attritio ſub illa,quæ eſt ob fœditatẽ peccati:nam inæqualitas illa,& iniuria,quam conſtituit peccatum in ordine ad Deum, quædam eius deformitas eſt,ob quam peccatum eſt deteſtabile, quamuis non ſit ſuprema ratio deteſtandi illud.Ad ſecundam Durandus in 4.d.17.q. 2. dicit illum actum eſſe contritionẽ:veriùs tamẽ Soto affirmat eſſe attritionem,quia eſt ex amore concupiſcentiæ:ſicut operari bonum intuitu mercedis,etiam vitæ æternæ,ex vi talis obiecti non eſt opus charitatis,ſed ſpei,ſeu amoris concupiſcentiæ.Dico igitur attritionẽ illã comprehendi ſub illa quæ eſt ex metu gehennæ:nam, vt ſæpe dixi, amor & timor cum proportione ſumpti, connexi ſunt: & ideo perinde eſt fugere peccatum ex amore conſequendi æternam vitam,& ex timore C amittendi illam.Imò vix vnquam ille amor generat hanc deteſtationem niſi intercedente illo timore:& ideo dixi ad eandem virtutem pertinere. Ad tertiam Vega lib.13.in Tridentinum,c.14.concedit deteſtationem ob metum aliarum pœnarũ eſſe attritionem, & contineri ſub primo membro: nam Concilium vtrumque coniunxit,ſcilicet, *Ex metu gehennæ,& pœnarum.* Quæ ſententia vera erit,ſi intelligamus illum timorem non eſſe merè humanum, & naturalem, ſed diuinum & ſupernaturalem. Itaque, quamuis pœnæ temporales ſint,ſi tamen conſiderentur,vt inflictæ à Deo,& vt nobis indicant iram eius, & quodammodo inchoant diuinum ſupplicium,niſi emendemur,ſub ea ratione poſſunt mouere ad ſupernaturalem attritionem, quæ optimè reducitur ad illam, D quæ eſt ex metu gehennæ: ſicut ſperare à Deo bona temporalia ſub aliqua habitudine ad vitã æternam, ſeu ad ſpecialem,vel ſupernaturalem Dei prouidentiam,ad virtutem ſpei pertinet.

15. *Satisfit rationibus dubitandi.* *Durand.* *Vega.*

SECTIO III.

Vtrùm attritio poſsit fieri contritio.

1. HÆc quæſtio eſt celebris apud Scholaſticos,& multa circa illam ſcribũt:nobis autẽ vix aliud neceſſariũ eſt, quàm ex omnibus dictis concluſionẽ inferre. Dicendũ ergo eſt,propriè & in rigore loquendo,attritionem non poſſe fieri contritionem. E Ita D.Thom.in 4.d.17.quæſt.2.art.1. quæſtione 3.& habetur in additionibus quæſt.1.artic. 3. Alenſ.4.p. q.74.memb.3.& 4.Richardus ead.d.17.art.1. quæſt. 2.Gabr.d.16.quæſt.1.art.3. dub.1. Medina tract.1.de Pœnit q.5.& alij communiter. Vt autem hoc probemus;aduertendũ eſt,aliud eſſe attritum fieri contritum ſeu ex attrito contritum, aliud verò attritionem fieri contritionem.Nã primũ,ſi in rigore & proprietate ſumatur, ſignificat mutationem ſubiecti tranſeuntis à forma imperfecta ad perfectum, ſeu ab vno ſtatu ad alium;non verò ſignificat diuerſos ſtatus ſeu gradus eiuſdem formæ, quod in ſecunda locutione

Attritio non poteſt fieri contritio. *D.Tho.* *Alenſ.* *Richard.* *Gabr.* *Medin.*

Non eſt idem attritum fieri contritum & attritionem fieri contritionem.

explicatur,vt etiã ex Philoſophia conſtat. Ideo enim rectè dicitur ex frigido fieri calidum, non tamen frigus fieri calorem; at verò rectè dicimus calorem remiſſum fieri intẽſum. Illa ergo prima locutio in præſenti materia, veriſſima eſt, & valdè vſitata, quamuis duplicem poſſit habere ſenſum infrà explicandum. Alteram locutionem dicimus & impropriam, & in rigore falſam eſſe. Ratio eſt, quia attritio & contritio ſunt actus eſſentialiter differentes: ergo vnus non poteſt fieri alius, ſeu tranſmutari in alium.

Quatuor modi, quibus intelligi poteſt attritionem fieri contritionem, reiiciuntur.

2. VT veritas hæc magis pateſiat, aduerto, quatuor modis poſſe dici attritionem fieri contritionem. Primo, per additionẽ alicuius perfectionis accidentalis, quæ in eodem actu fiat. Et hoc modo opinati ſunt Scotus, Caietanus, & alij, qui ad rationem contritionis requirunt peculiarem quandam perfectionem accidentalem, vt intentionem, vel durationem actus, vel quid ſimile. Hæ tamen ſententiæ ſatis à nobis improbatæ ſunt. Hoc igitur modo nõ poteſt attritio fieri contritio, quia nullum eſt tale accidens, ſine quo actus ſit attritio, & illo addito iam ſit contritio: quod ſatis probatum eſt.

3. *Secundus modus.* Secundus modus eſſe poteſt iuxta opinionem aliquorum Theologorum, qui putant, actus morales, etiam interiores voluntatis, poſſe tranſire ab vna ſpecie in aliam, manente eadem ſubſtantia ſeu entitate actus circa idem materiale obiectum, etiamſi proxima motiua illorum actuũ diuerſa ſint, vt actum voluntatis elicitum ex virtute miſericordiæ, quo aliquis vult dare eleemoſynam propter ſubleuandam miſeriam proximi, poſſe mutari, & fieri actum vanæ gloriæ, ſi mutetur motiuum, & homo velit illum eundem actum, vt videatur ab hominibus: tunc enim (aiunt) in voluntate eundem actum manere entitatiuè, ſolùmque mutari ſpecies morales.

4. *Fundamentũ.* Fundamentum huius doctrinæ eſt, quia hæ ſpecies morales actuum humanorum ſupponunt naturalem aliquam & phyſicam ſpeciem, in qua funduntur, & ideo poſſunt variari circa eundem actum retinentem eandem ſpeciem naturalem. Nec deſunt qui hanc doctrinam extendant ad actus intellectus. Aliqui enim dixerunt, eundẽ actum, qui priùs erat opinionis, adueniente demõſtratione fieri actum ſcientiç. *Refellitur.* Veruntamen doctrinam hanc & generatim ſumptam, & ad præſentem quæſtionem applicatam, falſam eſſe exiſtimo; quia in actibus interioribus volũtatis, ſpecies illa, quæ ſumitur ex obiecto formali proximè mouente, eſt non tantùm moralis, ſed etiam phyſica, naturalis & entitatiua ipſius actus: nam hæc duo non repugnant. Idem enim actus interior ſecundùm ſuam realitatem liberè fit, & tendit in tale obiectum, & ex libertate denominatur moralis, & ex tendentia ad obiectum habet ſuam realem ſpeciem, & naturam. Quod enim Ariſtoteles dixit, potentiam per actus, & actus per obiecta ſpecificari, etiam in his actibus verum habet, cùm ſit eadem ratio in illis, quæ eſt in reliquis.

5. Præterea tales actus ſecundùm entitates ſuas eſſentialiter ſunt actus: ergo etiam eſſentiales ſpecies, & reales, ſeu phyſicas, habent ex obiectis: ſed non habent illas ex obiectis materialibus tantùm, tum quia hoc cõmune eſt omnibus habitibus & actibus, tum etiam quia materiale obiectum indifferens eſt vt circa illud verſetur actus v. g. iuſtitiæ, aut liberalitatis, vel etiam actus naturalis, aut ſupernaturalis: ergo per ſe non ſufficit, vt det actui vltimã ſpeciem, niſi addatur obiectum formale ſeu motiuum. Imò ſi res attentè cõſideretur, nullus actus voluntatis verſari poteſt circa tale obiectum materiale præcisè ſumptum, quia, vt ſic, neque vt bonũ neque vt malum conſideratur. Vnde etiam intellectus circa tale obiectũ materiale verſari poteſt: ergo neceſſe eſt, vt ſub aliqua ratione boni tale obiectum ſumatur, vt poſſit dare ſpeciẽ actui voluntatis: ergo illa ſpecies, quæ ſumitur ex proxima ratione boni mouentis voluntatem, eſt eſſentialis tali actui, & entitati eius. Quocirca in præſenti materia actus charitatis eſſentialiter in entitate ſua talis eſt, & ſimiliter actus ſpei. Vnde, ſicut in naturalibus non poteſt vna qualitas mutare ſuam ſpeciem eſſentialem, & tranſire in aliam, eadem numero manens, eſt enim aperta repugnantia: cùm, ablata eſſentia, omninò deſtruatur res: neque enim hæc à parte rei diſtinguuntur: ita fieri non poteſt, vt proprius actus ſpei tranſeat in charitatis ſpeciẽ, vel è conuerſo. Eodem autem modo comparantur attritio & cõtritio; nam ſunt actus pertinentes ad virtutes ſpecie & eſſentia diuerſas: contritio enim eſt actus elicitus à charitate, vt ſuprà explicaui, attritio verò, aut eſt à virtute ſpei, vel ab aliqua virtute morali: ergo fieri non poteſt, vt illo modo tranſeat ab vna ſpecie in aliam.

Et confirmari poteſt in ipſis habitibus, qui etiam ſunt morales: & ſimul habent ſuas ſpecies reales ita diſtinctas, vt non poſſit idem habitus ab vna in aliam tranſmutari: ergo idem eſt de actibus; ſunt enim proportionati habitus. Et ita reſponſum eſt ad fundamentum alterius opinionis. Nam eſſe morale & naturale in eodem actu non repugnant, & conſequenter nec ſpecies moralis & naturalis: imò intelligi non poteſt in interiori actu voluntatis, quænam ſpecies illa ſit, quæ naturalis vocatur, & non moralis: nam ſecundùm illam etiam actus eſt liber, & tẽdit in obiectum per rationem propoſitum: hoc autem addit illa denominatio, qua actus voluntatis vocatur moralis. 6.

Tertius modus, quo attritio poteſt fieri contritio, eſt per additionem alicuius actus exterioris, ſine quo non cenſetur homo facere quantum poteſt, & tenetur, vt ſe ad gratiam diſponat. Quem dicẽdi modum inuenio apud Victoriam in relect. 1. de Poteſt. Eccleſiaſt. quæſt. 2. num. 9. quem ſequitur Ledeſma 2. p. 4. quæſt. 20. artic. 1. Vbi ait fieri poſſe vt aliquis habeat dolorẽ de omnibus peccatis ſuis, quatenus ſunt contra Deum, & quòd non habeat contritionem, ſolùm quia non tollit aliquam occaſionem proximam peccandi, vel quia non reſtituit quod debet. Et tamen ſi hoc poſtea exequatur, quamuis dolor eius non creſcat, neque mutetur, iam ſit vera contritio: quam ſententiam nulla ratione confirmat. Videtur autem fundamentum eſſe, quia nemo poteſt diſponi ad gratiam, niſi priùs impleat quod implere tenetur; qui autem hoc facit, & alioqui dolet, iam ſufficienter diſponitur. 7. *Tertius modus* *Victoria.* *Ledeſm.*

Hanc verò ſententiam falſam eſſe opinor, & vix poſſe intelligi. Interrogo enim, an ille homo, qui dolere dicitur propter Deũ de omnibus peccatis ſuis, teneatur reſtituere, vel occaſionem tollere in illo momento, & pro illo eodem inſtanti, in quo dolet: vel nõ ita vrgeatur tali præcepto, ſed poſſit poſtea illud implere. Si hoc poſterius dicatur, nihil obſtabit contritioni, etiamſi præceptũ ſtatim pro eodem inſtanti executioni non mandet: quia illud non eſt peccatum, cùm obligatio præcepti non ita vrgeat: & alioqui ad contritionem habendam ſufficiat propoſitum implendi præceptum pro eo tempore, pro quo obligauerit: ſi ergo ille dolor habet omnia requiſita ad contritionem, præter illam exteriorem executionem talis præcepti, reuera eſt contritio, & ſufficiens diſpo 8. *Improbatur.*

diſpoſitio ad gratiam. Neque oberit quòd talis homo poſtea non reſtituat, vel occaſionem tollat, nam præſens contritio non pendet ex futuro contingente, ſed ex præſente propoſito: quòd ſi poſtea homo mutetur, vel nõ exequatur, peccabit denuo, & amittet gratiam per priorem contritionem comparatam. Si verò dicatur, obligationem implendi tale præceptũ vrgere pro eodem inſtanti, pro quo homo dolet, impoſsibile eſt vt ille dolor ſit de omnibus peccatis, & quòd poſtea ſit contritio, niſi in ſe ipſo mutetur & creſcat. Probatur; quia ille homo actualiter peccat pro illo inſtanti, quia non facit quod pro tunc tenetur; quomodo ergo poteſt habere in eodẽ inſtãti actualem & efficacem dolorẽ de omnib. peccatis?

9. *Euaſio.* Dici poteſt, illum teneri ad in faciendum ſtatim, non tamen aduertere pro tũc ad huiuſmodi obligationem, & ideo poſse habere verum dolorem, qui ob illum defectum non attingat perfectionem contritionis. *Reſponſio.* Sed contra hanc reſponſionem proportionale militat argumentum: quia vel illa inaduertentia eſt merè naturalis, & inculpabilis, & ſic præſens obligatio nihil obſtabit, quominus abſque illius executione poſſit haberi vera contritio, quia illa inaduertentia omnino excuſat. Vnde ita ſe habet ille homo, ac ſi pro tunc non teneretur: & ſufficiet illi propoſitum ſeruandi omnia mãdata, cùm primùm humano modo occurrerint, id eſt, cum morali aduertentia. Si verò illa conſideratio fuit culpabilis, & ex negligentia graui, fieri non poteſt, vt cum illa ſimul exiſtat efficax dolor de omnibus peccatis, quia offenſa Dei ſunt: tum quia actualiter homo tum peccat, & de illo non dolet, tum etiam quia, cùm talis dolor formaliter, vel virtute includat abſolutum propoſitum non peccandi, fieri non poteſt, vt cum illo actu ſimul exiſtat grauis negligentia rei neceſsariꝫ ad ſalutem, & ad vitandam grauem Dei offenſam pro eodem inſtanti.

10. Quapropter fieri non poteſt, vt per ſolam actionem exteriorem idem dolor internus, quia antea nõ erat contritio, incipiat eſſe contritio: ſed vel ille dolor, qui antea iam erat cõtritio, incipit exteriùs operari, quod priùs fortè debuerat, ſed homo nõ aduerterat; vel dolor, qui priùs fuerat imperfectus & inefficax, poſtea perficitur, & ſubſtantialiter mutatur. Quod optimè confirmatur, quia diſpoſitio ad gratiã non conſiſtit in exteriori actu, ſed in interiori: ergo fieri non poteſt, vt per ſolam additionem exterioris actus conſummetur talis diſpoſitio. *Obiectiuncula ſoluitur.* Dices, exteriorẽ actum non addi ſine aliquo interiori, ſcilicet voluntate illum efficiendi. Sed contra; quia hinc concludimus ipſum actum interiorem debere mutari, aut nõ eſſe neceſſariam illam voluntatem ad veram contritionem: quia ſufficiet propoſitum ſic operandi, cùm primùm occurrerit illa obligatio cum ſufficienti abuertentia ad illam.

Quartus modus.

11. QVARTVS & vltimus modus huius mutationis eſſe poteſt per additionem alicuius actus interioris, vt verbi gratia, ſi homo priùs habeat dolorem de peccatis ex mera virtute pœnitentiæ abſque vllo actu elicito charitatis, ille erit tantùm attritio, vt ſuprà dictum eſt: ſi verò vltra hunc actum addat alium amoris Dei ſuper omnia, in quem referat illum eundem dolorem, ille incipiet eſſe cõtritio, quia iam eſt dolor de peccato propter Deum ſummè dilectum: ergo hoc modo poteſt attritio fieri contritio. In quo (vt tollatur quæſtio de nomine) certũ eſt illum hominem manere ſufficiẽter diſpoſitum ad gratiam, vt argumentum probat: quod ita verum eſſe cenſeo, vt

A illi homini nõ maneat obligatio habendi, vel procurandi poſtea perfectiorem dolorem. Quod fortaſſe non ita eſſet, ſi ille dolor fuiſſet tantùm ob metum gehennæ, vel ob inferiorem aliam rationẽ: ille enim excedit in hoc, quòd eſt verus actus iuſtitiæ, & pœnitẽtiæ virtutis, & deteſtatio iniuriæ diuinæ; quatenus talis eſt. Et ideo ex parte doloris ſufficit, ſi adſit etiam amor ſufficiens.

Hoc autẽ in re poſito, quæſtio videtur de nomine, An illa dicenda ſit vera cõtritio, necne. Poſſumus autem diſtinguere duplicem contritionem, vnam propriam quæ eſt per ſimplicem actum doloris in ſe virtute includentis amorem: & de hac, quæ propriiſſima eſt, locuti ſumus hactenus, & nulla attritio poteſt in talem contritionẽ mutari, & de hac procedũt 12. *Contritio duplex.*
B rationes ſuperiùs factꝫ. Alio tamen modo latiori poteſt vocari contritio, quæ compoſita eſt ex pluribus actibus, dolore ſcilicet, & amore: & in hac ſignificatione poteſt illa vocari contritio. Si quis tamen aduertat quod etiam ſuprà Medina inſinuauit, etiã in hoc ſenſu attritio non fit contritio, ſed ex priore attritione cum ſequente amore coaleſcit quidam contritionis modus. Nam prior dolor nunquam eſt ipſe contritio: ſed aggregatum illud ſeu compoſitum ex dolore & amore appellatur talis contritio. Quod patet, quia nõ alia ratione ſic vocatur, niſi quia eſt formalis diſpoſitio ſufficiens ad gratiam, & remiſſionẽ peccati: ſed prior actus nunquam fit ſufficiens diſpoſitio, ſed ex illo cum amore conſurgit: ergo nõ prior
C actus ſolus, ſed diſpoſitio ex vtroque conſtans dicetur contritio.

Addit verò Medina ſuprà ex Alenſi, licèt attritio non poſſit fieri contritio, poſſe tamẽ extrinſecè participare honeſtatem contritionis per relationem extrinſecã, ſeu imperium, quod etiã dici poſſet de contritione reſpectu attritionis. Quod declaratur breuiter ex principiis 1.2. quia actus vnius virtutis poteſt imperare actum alterius, vel referre in obiectũ ſuum, tanquam in finem illi extrinſecum, à quo habeat ſpeciem accidẽtalem, quomodo eleemoſyna, verbi gratia, poteſt imperari à pœnitẽtia, &c. ſic ergo eſſe poteſt in propoſito; eſt enim eadem ratio. Et exẽplis facilè patet: poteſt enim quis ex intentione ſatisfaciẽdi Deo pro culpa commiſſa, imperare ſibi deteſtatio-
D nem vel dolorem propter pœnas inferni, aut ex odio offenſæ diuinæ, vt ſic, imperare ſibi deteſtationẽ ſeu odium ipſius malitiæ peccati propter turpitudinem eius: & è contrario ex intenſione fugiendi pœnas inferni poteſt ſibi imperare veram contritionem, tanquam medium ad finem neceſſariũ. An verò huiuſmodi accidentalis ſpecificatio ſit aliquis modus intrinſecus actui imperato per additionẽ alicuius realitatis quaſi partialis; an verò ſit denominatio extrinſeca ab actu imperante, ſicut eſt reſpectu actus exterioris, diſputatur in prima ſecundæ: vtrumque enim eſt probabile. 13. *Medinæ dictũ.*

Dices, Ergo ſaltem hoc modo attritio dicetur fieri contritio, & è conuerſo. Reſpondetur, hoc poſſe pertinere ad modum loquendi: ſimpliciter tamen 14. *Obiectioni reſpondetur.*
E negatur, tum quia attritio & cõtritio ſignificant propriè actus elicitos per modum intenſionis, ſeu volũtatis abſolutæ, quæ ex proximo obiecto ſuo ſpeciem ſortitur: ſicut actus temperantiæ, quamuis imperari poſſit à charitate, non dicitur ſimpliciter fieri actus charitatis, ſed cum addito actus imperatus à charitate: ſic in propoſito ſolùm dici poterit attritio v.g. imperari à contritione. Tum etiam, quia quamuis idem actus, qui eſt attritio, intelligatur accidentaliter participare honeſtatem contritionis, ita vt ex illa cum aliquo addito fiat cõtritio, in quo ſenſu propriè verſatur hęc queſtio, & affirmatur ab Auctoribus citatis

attritionem poſſe fieri cōtritionem, quod nos negamus eodem ſenſu: ſed tota ratio attritionis ſupponitur ſeu ſubſternitur quaſi materiale ſubiectū, & illi intelligitur addi accidentaliter honeſtas cōtritionis ſecundum quandam participationem.

15. *Multis modis homo fit ex attritio cōtritus.*

Atque ex his tandem intelligitur variis modis dici hominem propriè ex attrito fieri contritū. Primo, propriiſſimè, quia mutat dolorem ex imperfecto imperfectum. Secundo, minùs propriè, quia dolori imperfecto addit amorem. Tertio, latiſſimè, quia ſine mutatione actus illi infunditur gratia, & charitas, vt in ſacramentis fit: tūc enim ſolùm dicitur homo fieri ex attrito contritus, quaſi æquiualenter, ſeu quoad vltimum effectum contritionis, qui eſt gratia, & remiſſio peccati.

DISPVTATIO VI.

De actu exteriori pœnitentiæ.

QVONIAM materia proxima virtutum moralium ſunt aliqui humani actus, ideo ſemper præter actus, quos immediatè cū voluntate eliciunt, qui propriè dicuntur interiores reſpectu illarum: habent alios actus, quos imperant, ſeu ad quos eliciendos alias potentias ſeu virtutes mouent, qui dicūtur exteriores reſpectu earundem. Et ideo, cùm hactenus explicuerimus, interiores actus pœnitētiæ, qui ab ea propriè eliciuntur, ſupereſt vt de exterioribus dicamus, quæ res breuior eſt, & facilior: tamen propter materiæ complemētū, non potuit omnino prætermitti. Dicam ergo breuiter qualis & quotuplex hic actus ſit.

SECTIO I.

Vtrùm virtus pœnitentiæ habeat aliquem actum exteriorem ſibi proprium, & per ſe honeſtum.

1. *Qui dicantur latè actus exteriores pœnitentiæ.*

ACTVS exterior virtutis quadam generali ratione dici poteſt omnis ille, qui non eſt elicitus à tali virtute, ſed tantùm imperatus. Talis enim actus aliquo modo eſt extra talem virtutem quoad propriam & per ſe efficientiam eius. Et hoc ſenſu habet virtus pœnitentiæ actus exteriores; non ſolùm in aliis potentiis, ſed etiam in ipſa voluntate. Quod explicatur in propria & ſpecifica virtute pœnitentiæ: & inde poteſt facilè ad quālibet applicari. Iuxta illū ergo loquendi modū, actus ipſe charitatis, quatenus à virtute pœnitētiæ imperari poteſt, & in ſuum affectū ordinari, eſt illi exterior, & multo magis actus intellectus interioris confeſſionis, ſeu recognitionis peccatorū, & actus etiam partis ſenſitiuæ, ſiue ſit directè imperans, ſiue volitus ad ſatisfaciendum, ſiue ſit comitanter, ſiue conſequenter excitatus propter naturalem ſympathiam potentiarum eiuſdem animæ corpori coniunctæ. Hæc verò tam generalis vſurpatio actus exterioris, nō eſt adeò vſitata, præſertim quoad illos actus qui in ipſa voluntate manent: alij enim faciliùs illam denominationem recipiunt.

2. *Qui ſunt actus exteriores pœnitētiæ propriè.*

Propriiſſimo verò & vſitato modo actus exteriores vocantur, qui per exteriores facultates corporis exercentur. Et hoc etiam modo conſtat, hanc virtutem habere exteriores actus: quia etiā hic actus externus poteſt eſſe accommodatus ad proprium munus, & officium pœnitentiæ: vnde poteſt imperari à voluntate ex motiuo eius, atque adeò mediante ipſa A virtute. Hac igitur ratione pertinebit ad illā, vt actus externus eius. Solùm eſt circa hoc aduertēdum, duplex eſſe munus huius virtutis. Primum eſt, expellere, & omnino expiare peccatum commiſſum: ſecundum eſt, cauere futurum. Et ad vtrumque poteſt vti externis actibus: nam reſpectu futurorū pertinet ad hanc virtutem tollere omnes peccatorū occaſiones, præſertim proximas, & morales. Item moderari affectus quantum poſſunt ad peccatum inducere. Huc etiam ſpectat reſtitutio quam Theologi tribuūt pœnitentiæ ſaltem imperanti: & propriè non ſpectat ad ſatisfactionem commiſſi peccati, ſed ad ablutionem ipſius peccati, ſeu continuationem eius, quæ eſſet in retinenda re aliena. Vnde huiuſmodi actus, qui reſpiciunt futurum, propriè imperantur ex motiuo quaſi B ſecundario, quod eſt ſatisfacere pro pœna temporali debita ratione talis peccati, ad quem finem potiſſimè ordinātur corporis afflictiones. Aliquando verò poſſunt imperari huiuſmodi actus, etiam ex primario motiuo, nimirum ad impetrandam à Deo veram cordis cōuerſionē, quia deleatur culpa commiſſa: & hoc modo inter alios dicitur in Scriptura eleemoſyna redimere peccatum, quia eſt aptiſſimū medium ad impetrandam à Deo veram contritionem. Ad quod etiam plurimū iuuat oratio & alij actus pietatis, qui omnes ſub hac ratione ad hanc virtutem pertinét.

Dubium, An pœnitentia habeat proprium actum exteriorem.

C

HINC verò naſcitur dubium tactum in ſecunda parte tituli ſectionis, ſcilicet quia hinc ſequitur, 3.
hanc virtutem nullum habere proprium actum exteriorem, neque immediatè ab ipſa ſola imperatum: quod videtur inconueniens, cùm ipſa ſit virtus moralis, & ſpecialis, quæ propriā & ſpecialem debet habere materiam. Reſpondendum autem breuiter eſt, duobus modis poſſe dici actum exteriorem propriū alicuius virtutis. Primo, & actu, & poteſtate, ſcilicet quia ab illa ſola, & à nulla alia imperari poteſt. Et hoc modo cōcedimus ſequelam; nam omnes actus exteriores, qui huic virtuti poſſunt attribui, poſſunt etiā ab aliis imperari: imò regulariter loquendo, imme- D diatiùs pertinent ad alias virtutes, vt reſtitutio ad iuſtitiam: eleemoſyna ad miſericordiam: ieiunium ad temperātiam, & ſic de aliis. Alio autem modo poteſt actus exterior dici proprius alicuius virtutis, vel ſecundùm actualem motionē & imperiū, vel ſecundū aliquā proprietatē, ratione cuius eſt magis accōmodatus illi virtuti quā aliis. Et hoc modo poſſunt hi actus exteriores dici proprij pœnitentiæ; vel quia ipſa per ſe eſt ſufficiens ad imperādos illos ſine interuētu aliarū ſpecialiū virtutū; & quādo ſic imperat, illi actus erūt proprij eius, id eſt, ſolam illius honeſtatē actualiter participantes. Vel etiam ſunt iſti actus proprij pœnitentię, quatenus dolorē & afflictionem inferūt; nam hæc proprietas taliū actuū eſt maximè accommodata ad finem pœnitentiæ, qui eſt ſatisfacere pro peccato. Neque eſt neceſſe, vt hæc virtus habeat actū E exteriorem ſibi proprium, etiam priori modo, quia licèt ſit virtus ſpecialis eſſentialiter, tamen cauſaliter, vt ſuprà dixi, eſt quodammodo vniuerſalis, & ideo vniuerſalem habet materiam, licèt ſub propria & ſpeciali ratione illam attingat.

Dubium, An actus proprij pœnitentiæ ſint honeſti.

EX quo facilè expeditur vltimus punctus huius 4.
quæſtionis de honeſtate horum actuum. Et ratio dubij

dubij eſſe poterat, quia actus maximè proprij huius A virtutis inferunt nocumentum corpori, & ideo videntur eſſe & rationi & naturæ contrarij. Propter quod aliqui hæretici generaliter damnarunt omnes hos actus, præſertim ieiunia, & alias corporis afflictiones. Alij verò peculiariter reprobant hos actus, quatenus fiunt ex pœnitentia, quia cùm negare non poſſint eſſe vtiles ad alias virtutes, vt ad caſtitatem, & ſimiles, negant poſſe licitè exerceri ex fine pœnitentiæ: quoniã venia peccati nõ ex noſtris operibus, ſed ex ſola Dei miſericordia expectanda eſt. Sed cõtra primum errorem agendum eſt in materia de Ieiunio; & videri poteſt Bellar. lib. 2. de Bonis operibus cap. 11. & lib. 4. de Pœnit. c. 3. Nobis ſufficit teſtimonium Pauli 1. ad Corinth. 9. *Caſtigo corpus meum*, &c. Contra ſecundum errorem dicendũ eſt infrà in ma- B teria de Satisfactione. Nunc ſufficiunt etiam frequentes exhortationes Scripturæ ad huiuſmodi actus, etiam quatenus pœnitentiæ ſunt, vt Ioel. 2. Iob vlt. Matth. 11. & aliàs ſæpe. De quo etiam extat definitio Tridentini, ſeſſ. 14. canone 13. Sunt ergo hi actus per ſe honeſti.

Bellarm. *Paul. 1. ad Corinth. 9.* *Ioel.* *Iob.* *Matth.* *Trident.*

5. Eſt autem aduertendum duobus modis poſſe intelligi actum exteriorem eſſe per ſe honeſtũ. Primo, quia ita habet intrinſecã honeſtatẽ, vt nulla ratione poſſit malè fieri. Et hoc modo nullus eſt act⁹ exterior propriè dictus, id eſt, ex iis, qui per corpus exercentur, qui hoc modo ſit honeſtus: quia cùm nõ habeat in ſe honeſtatẽ formalem, ſed obiectiuã tantũ, poteſt à voluntate exerceri, non propter honeſtatẽ C eius, ſed propter alium finem extrinſecum non bonũ, & tũc talis actus, prout in re ipſa exercitus, malus eſt, etiamſi aliàs ex genere ſuo bonus videatur. Alio ergo modo poteſt dici actus exterior per ſe honeſtus, quia in ſe habet ſufficienter vnde honeſtè appeti & fieri poſsit, etiamſi ab extrinſeco fine honeſtatẽ non mendicet. Et hoc modo dicuntur actus, vt ad pœnitentiam pertinẽtes, per ſe honeſti, quia ex ſe habent proportionẽ ſufficientẽ cũ proprio motiuo, & obiecto pœnitẽtiæ, quod honeſtum eſt. Neq; inferunt graue nocumentum, ſi prudẽter fiãt, vt fieri debẽt: neq; etiã tenetur homo iure naturæ omnia incõmoda corporis vitare, ſed honeſtiſsimè poteſt illud affligere, & aſperè tractare, quantum ad virtutẽ, vel perfectionem eius oportuerit, de quo videri poteſt D Victor. in relect. de Temperantia. Quomodo autem ex noſtris operibus expectare poſsimus remiſsionẽ culpæ aut pœnæ, tractatur latè in materia de Gratia. Primò enim ac præcipuè hoc tribuendum eſt gratiæ: noſtris autẽ operibus ab illa manãtib. in ſuo genere, remiſsio enim culpæ ſolùm eſt ex miſericordia Dei reſpiciẽte noſtrũ actũ, vt diſpoſitionẽ: remiſsio autẽ pœnæ temporalis, quæ fit homini iã grato, etiam eſt ex iuſtitia, vt infrà latiùs in materia de ſatisfactione.

Dupliciter actus exteriores poteſt eſſe honeſtus. *Quomodo actus exteriores pœnitentiæ dicantur honeſti.* *Victoria.*

SECTIO II.

Quotuplex ſit huiuſmodi actus.

1. HIc explicabo breuiter nonnullas diui- E ſiones actus pœnitẽtię, omiſsis his quas D. Tho. attingit infrà q. 90 quoniã illas in cõmentariis illius quſtæionis explicabo. Et in primis ſupponẽda eſt illa partitio, ſeu numeratio partium pœnitentiæ, quam probauit Trid. ſeſſ. 14. ca. 3. in contritionem, confeſſionem, & ſatisfactionem, quæ propriè datur de partibus materialibus ſacramenti; & ſub ea ratione infrà tractanda eſt. Nunc autem breuiter accommodari poteſt ad ipſam virtutem pœnitentiæ: nam omnia illa membra poſſunt locum habere, etiã abſque ſacramento, vt de contritione ſatis hactenus dictum eſt: Nec membrum illud ad præſentem diſputationẽ pertinet, quia contritio ſolùm interior actus voluntatis eſſe poteſt. At verò cõfeſſio, & ſatisfactio, tam in interiori actu quàm in exteriori poſſunt inueniri: datur enim mentalis confeſſio, quæ ſoli Deo fit, & propriè eſt actus intellectus, ſcilicet recogitatio, & recognitio peccatorũ: de qua ſuprà, de recogitatione agentes, quę eſt ad contritionẽ neceſſaria. De qua Pſa. 31. *Dixi, Confitebor aduerſum me.* Satisfactio etiam *Pſal. 31.* fieri poteſt per interiorem actum, non ſolùm quoad culpam, eo imperfecto modo qui à nobis pręſtari poteſt per contritionem, ſed etiã quoad pœnam, vel per actus ipſius voluntatis, præſertim per dolorem, vel etiam per actus intellectus, maximè per orationem.

Prima diuiſio actuum pœnitentiæ.

In exterioribus autem actibus (quod propriè ad 2. rem præſentẽ pertinet) poteſt inueniri confeſſio peccati, etiam extra ſacramentum: qualis erat illa, quam Iudæi faciebant coram Ioanne Baptiſta, dum *Matth. 13.* confitebantur peccata ſua: & in lege veteri, dum offerebantur ſacrificia pro peccatis, fiebat Sacerdoti aliqualis confeſſio peccati. Et nũc etiam dicũt Theologi, in articulo neceſsitatis, quãdo non eſt copia Sacerdotis, poſſe peccatorem confiteri laico, non quidẽ ſacramentaliter, ſeu exercendo quẽdam actũ virtutis pœnitentię, qui ordinari poteſt, vel per modũ medicinæ ad curanda peccata cõmiſſa, & cauenda futura, petendo conſiliũ, vel ad excitandã interiorem cõfeſsionẽ, & contritionẽ. Denique ille actus poteſt etiã eſſe ſatisfactorius, quatenus pœnalis eſt, & afflictionem & erubeſcentiam cauſat. Et ſecundùm hanc rationem ſolùm diſtinguitur ab externa ſatisfactione tanquam particulare quid à cõmuni, ſcilicet, per deſignationem cuiuſdam particularis materię, & actus, qui propter peculiarem rationem ſuam diſtinctè ſeu expreſsè numeratus.

Satisfactionis exterioris diuiſio.

SATISFACTIO autem exterior per varios actus exerceri poteſt, qui à Theologis ad tria capita reuocantur, ſcilicet ieiunium, eleemoſynam, & orationem: quibus aliqui addunt reſtitutionem; ſed non eſt neceſſe: tum quia, vt iam inſinuaui, reſtitutio, vt ſic, nõ fit ad ſatisfaciendũ pro peccato commiſſo, ſed ad tollendum ſtatum peccati: tũ etiã propter rationem quam ſtatim ſubiiciam. Illa enim tria membra non ſunt ita præcisè ſumenda, vt per ſolos illos tres actus in rigore ſumptos fiat ſatisfactio: nam certiſsimũ eſt aliis etiam fieri: & ideo Concilium Trid. ſeſſ. 14. ca- *Conc. Trid.* none 13. numerans illos tres actus addit, *Et per alia pietatis opera.* Numerantur ergo, vt per quandã reductionẽ omnes alij ad hos reuocẽtur. Sũt enim tria genera bonorum, externorũ, corporis, & animæ, & per vſum omniũ poſſumus Deo ſatisfacere. Eleemoſyna ergo cõprehendit omnẽ bonum vſum temporalium bonorum, ieiunium bonorũ corporis, oratio animę.

Item per omnem virtutem ordinãtur, vel ad Deũ, vel ad proximum, vel quoad nos ipſos. Per hæc ergo tria poſſumus Deo ſatisfacere. Et hęc per illa tria mẽbra ſignificantur: nam per orationem ad Deũ ordinamur: vnde ſub illa comprehenduntur omnes actus religionis, etiã ſacrificiũ, & confeſſio ipſa, quatenus ſatisfactoria eſt, & fit in cultum Dei, ſub hoc mẽbro comprehẽditur. Item actus deuotionis, charitatis, & ſimiles. Per eleemoſynam ordinamur ad proximum, & ad illã reuocatur omnis honeſtus actus, qui ad alterũ tẽdit, & vt pœnalis eſt, poteſt eſſe ſatisfactorius. Per ieiuniũ bene diſponitur homo in ſe ipſo, & ſub illo cõprehẽdũtur omnes corporis afflictiones, imo & paſsiones omnes extrinſecus illatæ, & patiẽter ſuſcep.æ, ac deniq; omnes actus virtutũ, quib. homo ſuos

affectus moderatur. Poteſt etiam illa trimembris diuiſio accommodari ad illam trimembrem diuiſionem peccatorum, quæ eſt apud Ioan. 1. Canon. c. 2. ſcilicet, de concupiſcentia carnis, cui opponitur ieiunium; & concupiſcentia oculorum, cui opponitur eleemoſyna; & ſuperbia vitæ, quam frangit oratio. Et hæc de his duabus diuiſionibus.

Aliæ diuiſiones actuum pœnitentiæ.

5. TERTIA diuiſio exterioris pœnitentiæ eſſe poteſt, quòd alia requiritur ante Baptiſmum, & alia poſt Baptiſmum. Quarta eſſe poteſt quòd poſt Baptiſmum, alia eſt mortalium, alia venialium peccatorum. Quas virtutes tradidit Auguſtinus, & eas exponens D. Thom. infrà q. 90. art. 4. dicit pertinere ad pœnitentiam, vt eſt virtus: propter quod earum expoſitio videri poſſet ad hunc locum pertinere; tamen quia commodiùs id fiet in commentario illius articuli, vſque ad illum locum differenda eſt. Alia item diuiſio hîc dari poſſet de pœnitentia exteriori ſecreta, vel publica; communi, vel ſolemni. Sed ſatis conſtat hęc omnia membra ſolùm accidẽtaliter differre, quod attinet ad rationem virtutis: ſolúmque poſſet in illa partitione deſiderari, quando expediat hoc vel illo modo externam pœnitentiam agere, vel an poſſit eſſe debitum agendi potiùs pœnitentiam publicam, quàm ſecretam, vel è conuerſo. Sed hæc dicentur commodiùs infrà, agendo de præcepto & de ſacramento Pœnitentiæ. Item tractari hîc poſſet de ritu ſolemnis pœnitẽtiæ, ſed hic ritus, prout pertinere poſſet ad ſacramentalem pœnitentiam, iam non eſt in vſu, & ideo ritus eius omitti à nobis poſſet, infrà tamen ſuo loco illum attingemus, & videri poteſt Bellarm. lib. 1. de Pœnitent. cap. 21. & 22. vt verò eſt in vſu, non ſpectat ad pœnitentiam voluntariam, de qua agimus, ſed ad pœnam, & vindictam quam per publicam Eccleſiæ poteſtatem nonnulli peccatores interdum agere vel potiùs ſuſtinere coguntur.

D. Thom. *Bellarm.*

ARTICVLVS II.

Vtrùm pœnitentia ſit ſpecialis virtus.

4. d. 14. q. 1. a. 1. q. 2. 3. & 4.

AD ſecundũ ſic proceditur. Videtur quòd poenitentia non ſit ſpecialis virtus. Eiuſdem enim rationis videtur eſſe gaudere de bonis priùs actis, & dolere de malis perpetratis. Sed gaudiũ de bono priùs facto, non eſt ſpecialis virtus, ſed eſt quidam affectus laudabilis ex charitate proueniens: vt patet per Aug. 14. de Ciuit. Dei: Vnde & Apoſt. primæ ad Corint. 13. dicit, quòd *charitas non gaudet ſuper iniquitate, cõgaudet autem veritati.* Ergo pari ratione nec poenitentia, quæ eſt dolor de peccatis præteritis, eſt ſpecialis virtus, ſed eſt quidam affectus ex charitate proueniens.

Lib. 14. ca. 7. à medio. to. 5.

Præterea, Quælibet virtus ſpecialis habet materiam ſpecialem: quia habitus diſtinguuntur per actus, & actus per obiecta. Sed pœnitentia non habet materiam ſpecialem: ſunt enim eius materię peccata præ-

A terita circa quancunque materiam: Ergo pœnitentia non eſt ſpecialis virtus.

Præterea, Nihil expellitur niſi à ſuo contrario. Sed pœnitentia expellit omnia peccata: Ergo contrariatur omnibus peccatis. Non ergo eſt ſpecialis virtus.

Sed contra eſt, quòd de ea datur ſpeciale legis præceptum: vt ſuprà habitum eſt. *q. præceden. ar. 5. & 7. 1. 2. q. 54. a. 1. ad 1. & ar. 2.*

Reſpondeo, dicendum, quòd (ſicut in Secunda parte habitum eſt) ſpecies habituum diſtinguuntur ſecundùm ſpecies actuum. Et ideo vbi occurrit ſpecialis actus laudabilis, ibi neceſſe eſt ponere ſpecialem actum vir-
B tutis. Manifeſtum eſt autem quòd in pœnitentia inuenitur ſpecialis ratio actus laudabilis, ſcilicet, operari ad deſtructionem peccati præteriti, in quantum eſt Dei offenſa: quod non pertinet ad rationem alterius virtutis. Vnde neceſſe eſt ponere, quòd pœnitentia eſt ſpecialis virtus.

Ad 1. ergo dicẽdum, quòd à charitate deriuatur aliquis actus dupliciter. Vno modo ſicut ab ea elicitus. Et talis actus virtuoſus non requirit aliã virtutẽ, præter charitatem: ſicut diligere bonum, gaudere de eo, & tri-
C ſtari de oppoſito. Alio modo aliquis actus à charitate procedit, quaſi à charitate imperatus. Et ſic, quia ipſa imperat omnibus virtutibus (vtpote ordinans eas ad finẽ ſuum) actus à charitate procedens poteſt etiam ad aliam ſpecialem virtutem pertinere. Si ergo in actu pœnitentis conſideretur ſola diſplicentia peccati præteriti, hoc immediatè ad charitatem pertinet: ſicut & gaudere de bonis præteritis. Sed intentio operandi deletionem peccati præteriti, requirit ſpecialem virtutem ſub charitate.

D Ad 2. dicendum, quòd pœnitentia habet quidem realiter generalem materiam, in quantum reſpicit omnia peccata: ſed tamen ſub ratione ſpeciali, in quantum ſcilicet ſũt emendabilia per actum hominis cooperãtis Deo ad ſuam iuſtificationem.

Ad 3. dicendum, quòd quælibet virtus ſpecialis formaliter expellit habitum vitij oppoſiti: ſicut albedo expellit nigredinẽ ab eodem ſubiecto. Sed pœnitentia expellit omne peccatum effectiuè: in quantum operatur ad deſtructionem peccati, prout eſt remiſſibile ex diuina gratia homine cooperã-
E te. Vnde non ſequitur quòd ſit virtus generalis.

COMMENTARIVS.

TITVLVM huius articuli diligenter exponere oportet, quoniam multiplicem poteſt habere ſenſum. Et ex perceptione veri ſenſus pendet intelligentia mentis D. Thomæ. Primus 1.

Multiplex ſenſus quæſtionis. Primus.

ergo ſenſus eſſe poteſt, an pœnitentia ſit virtus ſpecialis, ideſt, an ſit aliqua peculiaris virtus ad hoc ſolum munus deſtinata, vt operetur deſtructionem peccati commiſſi, quatenus eſt Dei offenſa. Et hoc ſenſu putant aliqui D. Thomam mouiſſe quæſtionem: & in eodem reſpondere pœnitentiam eſſe ſpecialem virtutem, quia medium, quo id probat, non eſt aliud, niſi quia ſic operari ad deſtructionem peccati præteriti, habet ſpecialem rationem actus laudabilis, qui ad alias virtutes non ſpectat. Sed hic ſenſus nec elici poteſt ex D. Thoma, neque in illo reſponſio eius vera eſſet. Primum patet, quia Diuus Thomas ſolùm dicit operari illo modo requirere virtutem diſtinctam à reliquis: non tamen dicit requirere virtutem, quæ nullum alium modum operandi habeat, neque vnum ſequitur ex alio: neque affirmando vnum cenſetur negare aliud: quia non oportuit omnia munera illius virtutis explicari, ſed illud, quod B *ad illam ſpectat, quatenus ſubeſt voci & conceptui pœnitentiæ. Secundum: conueniunt ſatis rationes, quas hic Caietanus affert, vt probet nullam eſſe poſſe virtutem, quæ ſecundum adæquatam rationem, & officium ſuum neceſſariò prærequirat peccatum commiſſum. Nos etiam ſupra probauimus, nullam eſſe virtutem, cuius non ſolùm adæquatum, verùm nec primarium munus ſit fugere malum, operatiuè ad deſtructionem eius, vbi etiam oſtendimus plures eſſe actus eius virtutis, quæ peccatum præteritum deteſtatur, aut deſtruit, qui non neceſſariò ſupponunt in operante peccatum commiſſum.*

Secundus ſenſus.

Secundus ſenſus eſſe poteſt, an pœnitentia ita ſit ſpecialis virtus, vt vna ſola & ſingularis virtus ſufficiat ad deteſtanda omnia peccata, etiamſi diſtinctis virtutibus videantur contraria: an verò nulla virtus per ſe poſſit adæquatè hoc munus obire: ſed quaſi per partes ad omnes virtutes pertineat ſingulis deteſtantibus peccata ſibi repugnantia. Et hic ſenſus eſt ex parte verus, ſed non adæquatus. Hoc poſterius patet, quia licèt pœnitentia in eo ſenſu ſit vna & ſpecialis virtus, non ſequitur ex neceſſitate ex vi illius ſenſus quòd ſit diſtincta à reliquis. Diuus Thomas autem concludit, pœnitentiam ita eſſe ſpecialem virtutem, vt ſit diſtincta à reliquis. Nam licèt hoc expreſsè non ponat in concluſione, tamen in ratione ſatis id ſignificat, dum ait, propriam rationem operandi huius virtutis non pertinere ad rationem alterius virtutis. Et ideo in ſolutione ad primum declarat quomodo pœnitentia ſit virtus à charitate diſtincta. Aſſumptum patet, quia charitas vna virtus ſingularis eſt, & tamen illa poteſt verſari circa omnia peccata, fugiendo, vel deteſtando illa: & idem eſt de virtute ſpei: ſed deteſtatio ex timore gehennæ ad illam pertinet, vt ſuprà diximus. Primum autem ex hoc facilè patet: nam ſi pœnitentia ita eſt vna ſpecialis virtus, vt ſit diſtincta à reliquis, talis etiam erit, vt vna ſufficiat ad omnia peccata deteſtanda. Alias non erit pœnitentia ſimpliciter, ſed tantùm ſecundùm quid, ſeu ex parte. Et ideo Diuus Thomas hic in ſolutione ad ſecundum rectè concludit, quòd ſi pœnitentia eſt vna virtus ſpecialis diſtincta à reliquis ob ſpecialem rationem tendendi aduersùs peccatum, eſſe debet generalis quoad materiam: quia poteſt verſari circa omnia peccata. Vnde ſi aliqua eſt virtus, quæ deteſtari poteſt vnum peccatum, & non aliud, vt eſt, v. g. caſtitas, quæ deteſtatur luxuriam, & non furtum, illa non erit ita ſpecialis, vt ſit diſtincta ab aliis virtutibus, quæ præter pœnitentiam conſtituuntur.

3. Tertius ſenſus.

Et ex his etiam facilè excluditur tertius ſenſus, qui excogitari poteſt, ſcilicet, an pœnitentia ita ſit virtus ſpecialis, vt ad illam ſolam ſpectat tendere aduersùs omne peccatum intendendo deſtructionem eius, vt hoc munus nulla alia virtus exercere poſſit, aut intendere ſub aliqua ratione. Refellitur (inquam) hic ſenſus, quia nec Diuus Thomas expreſsit, aut indicauit illam excluſiuam, nec in eo ſenſu eius reſponſio affirmatiua vera eſſet: quia ſine dubio charitas vel ſpes ſub propriis rationibus poſſunt intendere deſtructionem cuiuſcunque peccati, quatenus eis contrarium eſt. Denique, vt aliqua virtus ſimpliciter ſpecialis A *dicatur, conſtat non eſſe neceſſarium illum modum excluſionis, quia plures virtutes ſpeciales inter ſe diſtinctæ, poſſunt circa eandem materiam ſub diuerſis rationibus verſari.*

4. Quartus ac verus articuli ſenſus.

Verus ergo quæſtionis ſenſus erit, an pœnitentia ſub aliqua propria & ſpeciali ratione, quæ ad alias virtutes vel Theologales vel morales communiter à Philoſophis numeratas non pertineat, peccatum deteſtetur, ac deſtruat: ideóque & in ſe vna ac ſpecialis ſit, & ab omnibus aliis diſtincta: & nihilominus omnia peccata aliis omnibus contraria ſub ſua propria ratione deſtruere intendat. Et hoc ſenſu affirmat Diuus Thomas, pœnitentiam eſſe virtutem ſpecialem: quia in ſuo actu & obiecto reſpicit ſpecialem honeſtatem, quæ eſt, offenſam Dei, quatenus talis eſt deſtruere. Quod intelligendum eſt de offenſa, quatenus iniuſtitiæ inæqualitatem continet: & de illius deſtructione per reductionem ad æqualitatẽ, quatenus homini cum diuina gratia poſſibilis eſt. Et ſic explicata ratio eſt facilis ex dictis ſuprà de obiecto, & actibus pœnitentiæ: & optimè infert concluſionem: quam in ſequente diſputatione ampliùs declarabimus, & confirmabimus.

5.

Ex his etiam facilis eſt ſolutio ad primum, in qua Diuus Thomas ait, diſplicentiam peccati eſſe actum elicitum à charitate: intentionem verò operandi deletionem peccati, eſſe actum elicitum ab ſpeciali virtute pœnitentiæ. Nam hoc ſecundum verum eſt de intentione operandi per modum iuſtitiæ, ſeu recompenſationis, quam vocauimus reductionem inæqualitatis, quam facit iniuſtitia, ad aliquem modum æqualitatis. Illud autem primum eſt verum de illa C *diſplicentia, per quam fit hæc recompenſatio, eo modo quo ab homine fieri poteſt. Cum hoc tamen ſtat, vt ſub propriis rationibus poſſit & pœnitentia elicere diſplicentiam peccati, & charitas intentionem, ſeu voluntatem deſtruendi illud, vt in ſuperioribus viſum eſt.*

In ſolutione ad tertium (nam ſolutio ad ſecundum ſatis iam explicata eſt) ait D. Thomas pœnitentiam effectiuè expellere omne peccatum, quamlibet autem virtutem ſpecialem formaliter expellere habitum vitij oppoſiti. In quibus verbis conſiderari in primis poteſt diuerſimodè, & quaſi æquiuocè ſumi vitium *&* peccatum: *nam cùm pœnitentia dicitur effectiuè excludere peccatum, ſermo eſt quoad maculam, & culpam, & etiam reatum pœnæ: & ideo ſubdit D. Thomas,* Prout peccatum eſt remiſſibile per gratiam Dei homine cooperante. *At verò quando* D *virtus ſpecialis dicitur formaliter expellere vitium oppoſitum, ſermo eſt de vitio pro habitu vitioſo: nam illo verbo expreſsè vtitur D. Thomas: & proportionaliter debet intelligi de habitu virtutis; nam actus virtutis non formaliter, ſed effectiuè expellunt habitum vitij contrarij, licèt actus formaliter expellant: quo modo neceſſe eſt, etiam pœnitentiam expellere formaliter habitum vitij oppoſiti. Deinde propoſitio ipſa, quòd pœnitentia expellit effectiuè peccatum, difficilis eſt, & controuerſiam habet, quam infrà tractando de effectibus pœnitentiæ examinabimus. Nunc breuiter planus ſenſus eſſe videtur, pœnitentiam dici effectiuè expellere peccatum, quia per ſe intendit deſtructionem eius, & ita mouet hominem, vt operetur quod ex parte ſua neceſſarium eſt, vt peccatum per gratiam Dei expellatur, ſeu remittatur: hunc enim ſenſum habent illa D. Thomæ:* In quantum operatur ad deſtructionem peccati, E prout eſt remiſſibile per gratiam Dei homine cooperante.

ARTICVLVS III.

Vtrùm virtus pœnitentiæ ſit ſpecies iuſtitiæ.

Infrà ar. 4. co. & 4. di. 14. q. 1. art. 1. q. 4 ad 4. & qu. 5. per to. & diſt. 15. q. 1. ar. 1. qu. 3 ad 4. 1. 2. q. 62. ar. 2. & 3.

AD tertium ſic proceditur: Videtur quòd virtus pœnitentiæ non ſit ſpecies iuſtitiæ. Iuſtitia enim non eſt virtus Theologica, ſed moralis, vt in Secunda parte patet. Pœnitentia autem videtur eſſe virtus Theologica: quia habet Deum pro obiecto: ſatisfacit enim Deo, cui etiam reconciliat peccatorem. Ergo videtur quòd pœnitentia non ſit ſpecies iuſtitiæ.

Præterea, Iuſtitia, cùm ſit virtus moralis, conſiſtit in medio. Sed pœ nitentia non cōſiſtit in medio, ſed in quodam exceſſu: ſecundùm illud Hierem. 6. *Luctum vnigeniti fac tibi planctum amarum:* Ergo pœnitentia non eſt ſpecies iuſtitiæ.

Lib. 5. Ethic. c. 4. to. 5.

Præterea, Duæ ſunt ſpecies iuſtitiæ (vt dicitur 5. Ethic.) ſcilicet diſtributiua, & commutatiua. Sed ſub neutra videtur pœnitentia contineri: ergo videtur quòd pœnitentia non ſit ſpecies iuſtitiæ.

Gloſ. ordinaria ibid.

Præterea, Super illud Luc. 6. *Beati qui nunc fletis*, dicit Gloſ. Ecce prudentia, qua oſtenditur quàm hæc terrena ſint miſera, & quàm beata cœleſtia. Sed flere eſt actus pœnitentiæ: Ergo pœnitentia magis eſt ſpecies prudentiæ, quàm iuſtitiæ.

In li. de vera, & falſa pœni. ca. 8. à medio, tom. 4.

SED contra eſt quod Aug. dicit in lib. de Pœnitentia, Pœnitentia eſt quædam dolentis vindicta, ſemper puniens in ſe, quod dolet commiſiſſe. Sed vindictam facere pertinet ad iuſtitiam: vnde Tullius in ſua Rhetor. ponit vindicatiuam vnam ſpeciem iuſtitiæ: Ergo videtur quòd pœnitentia ſit ſpecies iuſtitiæ.

Lib. de 2. Inuētione, ſol. ante finem.

ar præc.

Reſpondeo, dicendum, quòd (ſicut ſuprà dictum eſt) pœnitentia non habet quòd ſit virtus ſpecialis ex hoc ſolo, quòd dolet de malo perpetrato (ad hoc enim ſufficeret charitas) ſed ex eo, quòd pœnitens dolet de peccato commiſſo, in quantum eſt offenſa Dei, cum emendationis propoſito. Emendatio autem offenſæ contra aliquem commiſſæ, non fit per ſolam ceſſationem offenſæ, ſed exigitur vlteriùs quædam recompenſatio, quæ habet locum in offenſis in alterum commiſſis, ſicut & retributio: niſi qffòd recompenſatio eſt ex parte eius, qui ouendit (vtpote cum ſatisfactione) retributio autem eſt ex parte eius, in quem eſt offenſa commiſſa. Vtrumque autem ad materiam iuſtitiæ pertinet: quia vtrumque eſt commutatio quædam. Vnde manifeſtum eſt, quòd poenitentia ſecundùm quòd eſt virtus, eſt pars iuſtitiæ. Sciendum tamen eſt,

A quó ſecundùm Philoſophum in 5. Ethic. dupliciter dicitur iuſtum, ſcilicet ſimpliciter & ſecundùm quid. Simpliciter quidem iuſtum eſt inter æquales, eo quòd iuſtitia eſt æqualitas quædam. Quod ipſe vocat iuſtum politicum vel ciuile, eo quòd omnes ciues æquales ſunt, quantum ad hoc quòd immediatè ſunt ſub Principe, ſicut liberi exiſtentes. Iuſtum autem ſecundùm quid dicitur, quod eſt inter illos, quorum vnus eſt ſub poteſtate alterius: ſicut ſeruus ſub domino, filius ſub patre, vxor ſub viro. Et tale iuſtum conſideratur in poenitentia.

Lib. 5. Ethi. ca. 6. tom.

B Vnde poenitens recurrit ad Deum cum emendationis propoſito, ſicut ſeruus ad dominum, ſecundùm illud Pſal. 122. *Sicut oculi ſeruorum in manibus dominorum ſuorum, ita oculi noſtri ad Dominum Deum noſtrum, donec miſereatur noſtri* Et ſicut filius ad patrem, ſecundùm illud Luc. 15. *Pater, peccaui in cœlum, & coram te.* Et ſicut vxor ad virum: ſecundùm illud Hier. 3. *Fornicata es cum amatoribus multis: tamen reuertere ad me, dicit Dominus.*

Lib. 5. ca. 1. nō longè. finè, to. 5.

Ad 1. ergo dicendum, quòd (ſicut in 5. C Ethic. dicitur) iuſtitia eſt virtus ad alterum: ille autem ad quem eſt iuſtitia, non dicitur eſſe materia iuſtitiæ, ſed magis res, quæ diſtribuuntur, vel commutantur. Vnde & materia poenitentiæ non eſt Deus, ſed actus humani, quibus Deus offenditur, vel placatur: ſed Deus ſe habet, ſicut ille, ad quem eſt iuſtitia: Ex quo patet, quòd iuſtitia non eſt virtus Theologica, quia non habet Deum pro obiecto vel materia.

Lib. 5. cap. 1. & 2. to. 6.

Ad 2. dicendum, quòd medium iuſtitiæ eſt æqualitas, quæ conſtituitur inter illos, inter quos eſt iuſtitia: vt dicitur in 5. Ethic. In D quibuſdam autem nō poteſt perfecta æqualitas conſtitui propter alterius excellētiam: ſicut inter patrem & filium: inter Deum & hominem, vt Philoſophus dicit in 8. Ethic. Vnde in talibus ille, qui eſt deficiens, debet facere quicquid poteſt. Nec tamen hoc erit ſufficiens ſimpliciter: ſed ſolùm ſecundùm acceptationem ſuperioris. Et hoc ſignificatur per exceſſum, qui attribuitur poenitentiæ.

Ad 3. dicendum, quòd ſicut eſt commutatio quædam in beneficiis (cùm ſcilicet ali- E quis pro beneficio recepto gratiam repēdit) ita etiam eſt commutatio in offenſis, cùm aliquis pro offenſa in alterum commiſſa, vel inuitus punitur, quod pertinet ad vindicatiuam iuſtitiam: vel voluntariè recompenſat emendam, quod pertinet ad poenitentiam, quæ reſpicit perſonam peccatori, ſicut iuſtitia vindicatiua perſonam iudicis. Vnde manifeſtum eſt, quòd vtraque ſub iuſtitia commutatiua continentur.

Ad 4.

Ad 4. dicendum, quòd pœnitentia, licèt ſit directè ſpecies iuſtitiæ: comprehendit tamen quodammodo ea, quæ pertinent ad omnes virtutes. In quantum enim eſt iuſtitia quædam hominis ad Deum, oportet quòd participet ea, quæ ſunt virtutũ Theologicarum, quæ habent Deum pro obiecto. Vnde pœnitentia eſt cum fide paſſionis Chriſti, per quam iuſtificamur à peccatis: & cum ſpe veniæ, & cum odio vitiorum, quod pertinet ad charitatem. In quantum verò eſt virtus moralis, participat aliquid prudentiæ, quæ eſt directiua omnium moralium virtutum. Sed ex ipſa ratione iuſtitiæ non ſolùm habet id quod iuſtitiæ eſt, ſed etiam ea quæ ſunt temperantiæ & fortitudinis, in quantum, ſcilicet, ea quæ delectationem cauſant, ad temperantiam pertinent, vel terrorem incutiunt, quem fortitudo moderatur, in communionem iuſtitiæ veniunt. Et ſecundùm hoc ad iuſtitiam pertinet & abſtinere à delectabilibus, quod pertinet ad temperantiam; & ſuſtinere dura, quod pertinet ad fortitudinem.

COMMENTARIVS.

1. *R*ESPONDET *D. Thomas, pœnitentiam eſſe quandam iuſtitiam hominis ad Deum, quæ non eſt iuſtitia ſimpliciter, ſed ſecundùm quid. Huius aſſertionis priorem partem optimè colligit ex principio poſito in articulo præcedenti, quòd ad pœnitentiam ſpectat dolere de peccato, vt offenſa Dei eſt cum animo recompenſandi iniuriam in Deum commiſſam: quæ eſt materia iuſtitiæ. Circa quam rationem ſolùm occurrit aduertendum, confirmare hoc loco D. Thomam expoſitionem datam in articulo præcedente circa ſpecialem rationem, ſub qua pœnitentia verſatur circa peccatum, vt offenſa Dei eſt, & intendit deſtructionem eius, ſcilicet, quatenus per modum recompenſationis fieri poteſt.*

2. *Ex hac etiam parte huius articuli colligi poteſt, iuxta mentem D. Thomæ, pœnitentiam non ſolùm intendere deſtructionem peccati, ſed etiam dolere de illo, in quantum offenſa Dei eſt emendabilis per recompenſationem, & ideo ait dolere de malo perpetrato commune eſſe charitati cum pœnitentia: eſſe tamen proprium pœnitentiæ ſub illa ſpeciali ratione. Deinde in hac eâdem parte oportet aduertere, D. Thomam non expreſsè declarare ad quam iuſtitiam pœnitentia pertineat, an ſcilicet ad commutatiuam, diſtributiuam, aut vindicatiuam: inſinuare tamen, eſſe quandam commutatiuam iuſtitiam, dum ait hanc recompenſationem eſſe commutationem quandam, & in ſolutione ad id clariùs exponit. Et Caietanus id bene declarat, & defendit contra Scotum, diſtinguens in pœnitētia actum primarium qui conſiſtit in recompenſatione culpæ: & ſecundarium, qui ſpectat ad ſatisfactionem pro pœna. Indicat verò Caietanus hunc poſteriorem actum pertinere ad diſtinctam virtutem à pœnitentia, nempe ad quandam iuſtitiam vindicatiuam, quæ etiam eſt quædam ſpecies commutatiuæ.* Nam vindicatiua iuſtitia (*inquit*) continetur ſub cōmutatiua tanquā ſpecies ſub genere. *Quòd verò illi actus pertineant ad diſtinctas virtutes, ex eo declarat, quòd in priori actu pœnitens tantùm ſe habet, vt reus & debitor ſoluens, prout poteſt, in poſteriori autē actu ſe gerit vt miniſter iudicis, puniens ſeipſum vt reum. Veruntamen, vt ſuprà dixi, non oportet multiplicare virtutes: nam cùm hæc vindicta in ſatisfactionem pœnæ ſit voluntaria, & amicabilis, tota refertur ad pleniorem recompenſationem & deſtructionem culpæ: & quòd in hoc actu ſe gerat pœnitens aliquo modo vt miniſter Dei, non refert, quia poteſt eſſe miniſter voluntariè ſe puniens ex virtute pœnitentiæ. Adde, fortaſſe etiam inter homines iuſtitiam vindicatiuam, prout ſeruat æqualitatem commutatiuæ, non eſſe diſtinctam à communi virtute iuſtitiæ commutatiuæ, licèt fortaſſe addere poſſit imperium iuſtitiæ legalis, de quo alias.*

Alteram concluſionis partem ſolùm probat D. Thomas ex ea conditione iuſtitiæ, quæ eſt eſſe ad alterum: nam in hac deficit pœnitentia à ratione iuſtitiæ ſimpliciter: quia eſt hominis ad Deum: inter quos, licèt ſit perſonalis diſtinctio, eſt tamen quædam coniunctio maior, & eminentior, quàm ſit in hominibus inter ſeruum, & dominum, filium & patrem, vxorem, & maritum: quatenus homo totus eſt ſub dominio Dei: & quidquid habet, magis eſt Dei, quàm ipſius hominis. Ex qua coniunctione naſcitur, vt pœnitentia deficiat ab exacta ratione iuſtitiæ, & ideo dicitur eſſe iuſtitia ſecundùm quid. Ex quo intelligi poteſt, illam particulam, ſecundùm quid, *non minuere in pœnitentia rationem virtutis ſimpliciter, imo nec perfectionem & excellentiam eius ſupra iuſtitiam humanam quæ dicitur eſſe iuſtitia ſimpliciter: nam ſine dubio eſt perfectior virtus, vt ex obiecto & fine eius facilè conſtat: neque etiam minuere in illa omnem conditionem iuſtitiæ: nam illa, quæ eſt reſpicere in ſua materia rationem debiti rigoroſi, ſine dubio eſt exacta in hac iuſtitia, & maior quàm in humana iuſtitia: nam iniuria, quæ fit Deo, maior eſt. Minuit ergo illam conditionem ad alterum, quæ ad perfectam & rigoroſam iuſtitiam neceſſaria eſſe dicitur. De qua conditione, aliiſque, quæ ad iuſtitiam inter hominem & Deum pertinere poſſunt, dixi latiùs in primo tomo diſput. 4.* 3.

Quomodo pœnitentia dicatur iuſtitia ſecundùm quid

An verò hæc virtus pœnitentiæ deficiat à ratione iuſtitiæ, etiam in reddendo æquale, Diuus Thomas hîc non declarat in corpore articuli: attingit verò illud Caietanus diſputãs cum Durando, & Scoto. Et in ſumma dicit, in primario actu deficere pœnitentiam ab hac perfectione iuſtitiæ: in ſecundario verò actu, qui eſt ſatisfacere pro pœna, poſſe æqualitatem ſeruare. Quam reſolutionē eatenus veram eſſe cenſeo, quatenus verum eſt hominem poſſe ſatisfacere de condigno pro pœna, non verò pro culpa: quod in prædicto loco D. Thomæ tactum eſt, & ex diſcurſu huius materiæ conſtabit. D. Thomas autem hîc in ſolutione ad 2. abſolutè dicit pœnitentiam deficere à perfectione iuſtitiæ in facienda æqualitate. Et declarat virtute hoc contineri in priori ratione: nam propter excellentiam perſonæ, ad quam hæc virtus ordinatur, non poteſt eadem virtus æquale illi reddere: & ideo non poteſt reddere æquale, niſi ſecundùm acceptationem ſuperioris. Et hæc ſufficiunt etiam pro ſolutionibus argumentorum. Nam quod in primo D. Thomas attingit, quo modo Deus pertineat ad materiam pœnitentiæ, ſuprà diſputatione ſecunda tractatum eſt, & ſequenti etiam attingetur. In ſolutione verò ad ſecundum tractat, quo modo pœnitentia & aliquid habeat iuſtitiæ vindicatiuæ, & nihilominus ſub commutatiua contineatur: quod iam declaratum eſt. Denique in ſolutione ad 4. docet quo modo pœnitentia connexionem quandam habeat cum aliis virtutibus. 4.

***

ARTI

ARTICVLVS IV.

Vtrùm voluntas ſit propriè ſubiectum pœnitentiæ.

4.diſt.14 q. 2. art. 3.q 1. per to.& q.1.cor.

AD quartum ſic proceditur: Videtur quòd ſubiectum pœnitentiæ non ſit propriè voluntas; pœnitentia enim eſt iuſtitiæ ſpecies. Sed triſtitia eſt in concupiſcibili, ſicut & gaudiũ: Ergo pœnitentia eſt in concupiſcibili.

In lib. de vera & falſa pœni. c. 8. à medio, to.4.

Præterea, Pœnitentia eſt vindicta quædã, ſicut Aug. dicit in lib de poenitẽtia. Sed vindicta videtur ad iraſcibilem pertinere: quia ira eſt appetitus vindictę: Ergo videtur quòd poenitentia ſit in iraſcibili.

Cap.1.to.2.

Præterea, Præteritum eſt proprium obiectum memoriæ, ſecundùm Philoſophum in lib. de Memoria. Sed poenitentia eſt de præterito: vt dictum eſt. Ergo poenitentia eſt in memoria ſicut in ſubiecto.

Præterea, Nihil agit vbi non eſt. Sed poenitentia excludit peccatum ab omnibus viribus animæ: Ergo poenitẽtia eſt in qualibet vi animæ, & non in voluntate tantùm.

SED contra, Poenitentia eſt ſacrificium quoddam, ſecundùm illud Pſal. *Sacrificium Deo ſpiritus contribulatus.* Sed offerre ſacrificium eſt actus voluntatis: ſecundùm illud Pſal. *Voluntariè ſacrificabo tibi*: Ergo Poenitentia eſt in voluntate.

Art.præced. — 1.2.q.56.ar.6.

Reſpondeo, dicendum, quòd de poenitentia dupliciter loqui poſſumus. Vno modo, ſecundùm quòd eſt paſſio quædam. Et ſic, cùm ſit ſpecies triſtitiæ, eſt in concupiſcibili ſicut in ſubiecto. Alio modo, ſecundũ quòd eſt virtus. Et ſic, ſicut dictum eſt, eſt ſpecies iuſtitiæ. Iuſtitia autem (vt in ſecunda parte habitum eſt) habet pro ſubiecto appetitum rationis, qui eſt voluntas: Vnde manifeſtum eſt, quòd poenitentia, ſecũdùm quòd eſt virtus, eſt in voluntate ſicut in ſubiecto, & proprius eius actus eſt propoſitum emendandi Deo illud, quod contra eum cõmiſſum eſt.

Ad 1. ergo dicendũ, quòd ratio illa procedit de poenitentia, ſecundũ quód eſt paſſio.

Ad 2. dicendũ, quòd vindictam appetere, ex paſſione de alio, pertinet ad iraſcibilem. Sed appetere vel facere vindictam ex ratione de ſe, vel de alio, pertinet ad voluntatem.

Ad 3. dicendum, quòd memoria eſt vis apprehenſiua præteriti. Poenitentia autem non pertinet ad vim apprehenſiuam: ſed ad appetitiuam, quæ præſupponit actum apprehenſiuæ. Vnde poenitentia nõ eſt in memoria: ſed præſupponit eam.

1 p.q 82.a. 4.

Ad 4. dicendum, quòd voluntas (ſicut in prima parte habitum eſt) mouet omnes alias

A potentias animæ. Et ideo non eſt inconueniens, ſi poenitentia in voluntate exiſtẽs, aliquid in ſingulis potentiis animæ operetur.

HIc articulus non indiget commentario: nam ex præcedente manifeſtè ſequitur, propriam virtutem pœnitentiæ eſſe in voluntate, vt D. Thomas reſpondet. Solùm poſſet quæri, an in appetitu ſenſitiuo reſpondeat illi aliquis habitus, facilitans illam ad cooperandum huic iuſtitiæ ad Deum in ſatisfactione exhibenda. Sed hæc quæſtio generalis eſt, de his præcipuè virtutibus, quæ ſunt ad alterum, & in ſequente diſputatione nonnihil in particulari attingemus.

B

ARTICVLVS V

Vtrùm principium pœnitentiæ ſit ex timore.

4.diſt. 14. q.1. a.1.q.1. per to. & q.2.cor.

AD quintum ſic proceditur: Videtur quòd principium poenitentiæ non ſit ex timore. Poenitentia enim incipit in diſplicentia peccatorum. Sed hoc pertinet ad charitatem: vt ſuprà dictum eſt: Ergo poenitẽtia magis oritur ex amore, quàm ex timore.

art. 3. huius quæſt.

C Præterea, Ad poenitentiam homines prouocantur per expectationem regni coeleſtis: ſecundùm illud Matth. 3. & 4. *Pœnitentiam agite, appropinquauit enim regnum cœlorum.* Sed regnum coelorum eſt obiectum ſpei. Ergo poenitentia magis procedit ex ſpe, quàm ex timore.

Præterea, Timor eſt quidam actus interior hominis. Poenitentia autem nõ videtur in nobis eſſe ex opere hominis, ſed ex opere Dei: ſecundùm illud Hierem. 31. *Poſtquam conuertiſti me, egi pœnitentiam:* Ergo poenitentia non procedit ex timore.

D Sed contra eſt, quod Iſai.26. dicitur: *Sicut quæ concepit, cùm appropinquauerit ad partum, dolens clamat in doloribus ſuis, ſic facti ſumus,* ſcilicet per poenitentiam. Et poſtea ſubditur ſecundùm aliam literam: *A timore tuo Domine, concepimus, & quaſi parturiuimus, & peperimus ſpiritum ſalutis,* id eſt, poenitentiæ ſalutaris: vt per præmiſſa patet: Ergo poenitentia procedit ex timore.

q.præced.ar. 6

Reſpondeo, dicendum, quòd de poenitentia loqui poſſumus dupliciter. Vno modo quantum ad habitum. Et ſic immediatè E à Deo infunditur ſine nobis principaliter operantibus: non tamen ſine nobis diſpoſitiuè cooperantibus per aliquos actus. Alio modo poſſumus loqui de poenitentia quantum ad actus, quibus Deo operanti in poenitentia cooperamur. Quorum actuum primum principium, eſt Dei operatio conuertentis cor: ſecundùm illud Threnor. cap. vlt. *Conuerte nos, Domine, ad te, & conuertemur.* Secundus actus eſt motus fidei. Tertius eſt

eſt motus timoris ſeruilis, quo quis timore ſuppliciorum à peccatis retrahitur. Quartus actus eſt motus ſpei, quo quis, ſub ſpe veniæ conſequendæ, aſſumit propoſitum emendãdi. Quintus actus eſt motus charitatis, quo alicui peccatum diſplicet ſecũdùm ſeipſum, & non iam propter ſupplicia. Sextus actus eſt motus timoris filialis, quo propter reuerentiam Dei aliquis emendam Deo voluntarius offert.

Sic igitur patet, quòd actus pœnitentiæ à timore ſeruili procedit, ſicut à primo motu affectus ad hoc ordinato: à timore autẽ filiali, ſicut ab immediato & proximo principio.

Ad 1. ergo dicendum, quòd peccatum priùs incipit homini diſplicere (maximè peccatori) propter ſupplicia, quæ reſpicit timor ſeruilis, quàm propter Dei offenſam, vel peccati turpitudinem, quod pertinet ad charitatem.

Ad 2. dicendum, quòd in regno cœlorum appropinquante, intelligitur aduentus Regis, non ſolùm præmiantis, ſed etiam punientis. Vnde & Matthæi, ca. 3. Ioannes Baptiſta dicebat, *Progenies viperarum, quis demonſtrauit vobis fugere à ventura ira.*

Ad 3. dicẽdum, quòd ipſe etiam motus timoris procedit ex actu Dei conuertẽtis: cor vnde dicitur Deuteronom. cap. quinto: *Quis det eos talem habere mentem, vt timeant me?* Et ideo per hoc, quòd pœnitẽtia à timore procedit, non excluditur, quin procedat ex actu Dei conuertentis cor.

COMMENTARIVS.

1. SATIS *declarat Diuus Thomas in articulo ſenſum tituli eius: non enim inquiritur, quod ſit principium veluti Phyſicum, efficiens in nobis virtutem pœnitentiæ: quia* hoc modo, *inquit D. Thomas*, ſolus Deus eſt principium infundens nobis virtutem pœnitentiæ, nobis tantùm diſpoſitiuè cooperantibus. *Sed inquiritur de ipſo actu pœnitentiæ, ſeu de actibus, quibus cooperando diuinæ gratiæ vſque ad agendam veram pœnitentiam perducimur: & ſic ait Diuus Thomas, principium pœnitentiæ eſſe timorem, tum ſeruilem, tum etiam filialem: illum remotum, hunc verò proximum. Circa priorem partem occurrebat quæſtio, quam hîc tractat Caietanus; An pœnitentia ſit virtus infuſa; ſed hanc tractabimus diſputatione ſequente. Nunc ſolùm aduerto, quod licèt detur aliqua virtus pœnitentiæ acquiſita: loquendo tamen de pœnitentia Chriſtiana, quæ ſola apud nos debet cenſeri pœnitentia ſimpliciter, illa reuera eſt virtus infuſa. Et ideo Diuus Thomas de hac pœnitentia Theologicè tractans ita abſolutè loquitur: ſupernaturale ac diuinum principium illi attribuit.*

2. *Circa alteram partem aduertendum eſt, etiam de actu pœnitentiæ poſſe moueri quæſtionem de principio phyſico eius, de quo etiam Diuus Thomas non agit, quia ad materiam de gratia ſpectat. Et de illo eadem proportione loquendum eſt, qua de habitu: vtriuſque enim principale principium, non ſolùm in genere cauſæ primæ, ſed etiam in genere* A *re cauſæ proximæ eſt Deus, vt autor ſupernaturalium donorum. Quia tam actus quàm habitus quoad ſubſtantiam ſupernaturalis eſt: quoad inſtrumentale autem principium interuenit differentia, quòd habitus ſæpe fit medio ſacramento tanquã principio phyſico, non verò actus, qui vel ſupponitur ad ſuſceptionem ſacramenti, vel ſi eſt conſequens, non eſt per ſe & certa lege coniunctus cum effectu ſacramenti. Ex parte item noſtra intercedit alia differentia, quòd habitus fit à ſolo Deo in nobis, tanquam à principio extrinſeco: actus verò fit quidem à Deo principaliter operante, & cooperante, non tamen ſine influxu phyſico humanæ voluntatis conſentientis gratiæ Dei. Solùm ergo agit D. Thomas de progreſſu morali, quo per varios actus intellectus & voluntatis, diuina gratia trahit voluntatem, vſque ad verum actum pœnitentiæ efficiendum. Et ſic numerat D. Thomas ſex actus,* B *quorum primus non eſt propriè actio humana, ſed eſt motio quædam diuina, quæ à Concilio Tridentino nomine vocationis, ſeu excitantis gratiæ ſignificatur. Secundus eſt actus fidei. Reliqui ſunt actus voluntatis inter quos primus eſt timor. Vnde, cùm dicitur principium pœnitentiæ eſſe ex timore, intelligi debet inter actus humanos à voluntate elicitos. Inter quos ponitur timor ſeruilis primo loco, in ſecundo verò ſpes, & in tertio charitas, non quia hic ordo ſit ſimpliciter neceſſarius, ſed quia hic eſt ordinarius modus procedendi, & maximè accommodatus conditioni humanæ. Et ideo doctrinam hanc quoad hanc partem Concilium Tridentinum amplexum eſt. Eſt tamen differentia; nam Concilium Tridentinum immediatè poſt actum amoris, ponit odium & deteſtationem peccati: poſteà verò adiungit propoſitum inchoandi nouam vitam: D. Thomas autem interponit actum timoris filialis, vt proximum charitati.* C Quo, *inquit*, propter reuerentiam Dei aliquis emendam Deo voluntarius offert. *Quod dictum Diui Thomæ habet difficultatem, vt ſuprà tetigi: tum quia offerre Deo emendam, non videtur eſſe actus timoris, ſed potiùs deſiderij, & propoſiti emendandi vitam: tum etiam, quia hoc propoſitum eſt poſterius proprio actu pœnitentiæ, qui eſt deteſtatio peccati. Dici verò poteſt primò, Diuum Thomam ſub actu charitatis comprehendere actum propriiſſimum pœnitentiæ aduersùs peccatum: ſic enim ait,* Quintus actus eſt motus charitatis, quo alicui peccatum diſplicet ſecundùm ſeipſum: *quæ diſplicentia eſt formaliſſimus actus pœnitentiæ. Vnde cùm inferiùs ait, pœnitentiam eſſe ex timore filiali, intelligetur, vel quantum ad actum propoſiti emendæ, vel quantùm ad ſatisfactionem* D *voluntariam, quam homo Deo offert pro peccato, quam nomine emendæ videtur Diuus Thomas in illo ſexto actu intelligere. Vel ſecundò, cùm in quinto actu inuoluit diſplicentiam peccati ſecundùm ſe, exponi poteſt, non de propria deteſtatione peccati commiſſi, ſed de abſoluta diſplicentia, & odio peccati ſecundùm ſe ſpectati, vt repugnat bonitati diuinæ, iam dilectæ per charitatem. Ex qua dilectione & odio naſcitur quædam fuga ſtatus culpæ, & peccati ex eodem motiuo diuinæ bonitatis, quæ propriè pertinet ad timorem filialem, quatenus reſpicit permanentiam in illo ſtatu, & illam fugit. Ex quo timore naſcitur voluntas deſtruendi peccatum commiſſum, quæ iam ſpectat ad actus pœnitentiæ: quam voluntatem appellauit Diuus Thomas voluntariam oblationem emendæ: nam ibi per emendam, vt dixi, non inchoationem nouæ vitæ, ſed recompenſationem culpæ commiſſæ intelligit.* E *Et ita ex hac voluntate ſequitur deteſtatio preteritæ, & propoſitum futuræ vitæ. Vnde conſtat in doctrina Diui Thomæ nihil eſſe contrarium doctrinæ Concilij, ſed Concilium illum actum timoris filialis omiſiſſe, qui fortaſſe adeò frequens, aut neceſſarius non eſt.*

Numerantur ſex actus quibus homo ad agendam pœnitentiam perducitur.

ARTI

ARTICVLVS VI.

Vtrùm Pœnitentia ſit prima virtutum.

4. diſtin. 14. q. 1. art. 1. q. 6 ad 6. & ar. 2. q. 2. Gloſ ord. li.

AD ſextum ſic proceditur: Videtur quòd pœnitentia ſit prima virtutum. Quia ſuper illud Matthæi 3. *Pœnitentiam agite*, dicit Gloſſ. prima virtus eſt, per pœnitentiam punire veterem hominem, & vitia odiſſe.

Præterea, Recedere à termino, prius eſſe videtur, quàm accedere ad terminum. Sed omnes aliæ virtutes pertinere videntur ad acceſſum ad terminum (quia per omnes ordinatur homo ad bonum agendum) pœnitentia autem videtur ordinari ad receſſum à malo: Ergo pœnitentia videtur eſſe prior omnibus aliis virtutibus.

Præterea, Ante pœnitentiam eſt peccatum in anima. Sed ſimul cum peccato nulla virtus animæ ineſt: Ergo nulla virtus eſt ante pœnitentiam: ſed ipſa videtur eſſe prima, quæ aliis aditum aperit, excludendo peccatum.

art. præc.

Sed contra eſt, quòd pœnitentia procedit ex fide, ſpe, & charitate: ſicut iam dictum eſt. Non ergo eſt pœnitentia prima virtutum.

Reſpondeo dicendum, quòd in virtutibus non attenditur ordo temporis quantum ad habitus: quia cùm virtutes ſint connexæ (vt in Secunda parte habitum eſt) *1. 2. q. 65. art. 1* omnes ſimul incipiunt eſſe in anima. Sed dicitur vna earũ eſſe prior altera ordine naturæ, quia conſideratur ex ordine actuum: ſecundùm ſcilicet quòd actus vnius virtutis præſupponit actum alterius virtutis. Secũdùm hoc igitur dicendum eſt, quòd actus quidam laudabiles etiam tempore præcedere poſſunt actũ & habitum pœnitentiæ: ſicut actus fidei & ſpei informium, & actus timoris ſeruilis. Actus autem & habitus charitatis ſimul ſunt tempore cum actu & habitu pœnitentiæ, & cum habitibus aliarum virtutum. *1. 2. q. 113. art. 3. & 8.* Nam, ſicut in Secũda parte habitum eſt, in iuſtificatione impij ſimul eſt motus liberi arbitrij in Deum (qui eſt actus fidei per charitatẽ formatus) & motus liberi arbitrij in peccatum: qui eſt actus pœnitentiæ. Horum tamẽ duorum actuum primus naturaliter præcedit ſecundum: nam actus virtutis pœnitentiæ eſt contra peccatum ex amore Dei, vnde primus actus eſt ratio & cauſa ſecundi. Sic igitur pœnitentia nõ eſt ſimpliciter prima virtutum, nec ordine temporis, nec ordine naturæ: quia ſecundùm ordinem naturæ ſimpliciter præcedunt ipſam virtutes Theologicæ. Sed quantum ad aliquid eſt prima inter cæteras virtutes ordine temporis, quantum ad eius actum, qui primus occurrit in A iuſtificatione impij. Sed ordine naturæ videntur eſſe aliæ virtutes priores, ſicut quod eſt per ſe, eſt prius eo quod eſt per accidens: nam aliæ virtutes per ſe videntur eſſe neceſſariæ ad bonum hominis: pœnitentia autem ſuppoſito quodam, ſcilicet peccato præexiſtenti: ſicut etiam dictum eſt circa ordinem ſacramenti Pœnitentiæ ad alia ſacramenta *qu. 66. art. 4.* prædicta.

Ad 1. ergo dicendum, quòd Gloſſ. illa loquitur quantum ad hoc, quòd actus pœnitẽtiæ primus eſt tempore inter actus aliarum virtutum moralium.

B Ad 2. dicendum, quòd in motibus ſucceſſiuis recedere à termino eſt prius tempore, quàm peruenire ad terminum, & prius natura, quantum eſt ex parte ſubiecti, ſiue ſecundùm ordinem cauſæ materialis. Sed ſecundùm ordinem cauſæ agentis & finalis prius eſt peruenire ad terminũ: hoc enim eſt, quod primò agẽs intẽdit. Et hic ordo pręcipuè attenditur in actibus animæ: vt dicitur in 2. Phyſ.

Ad 3. dicendum, quòd pœnitentia aperit aditum virtutibus, expellẽdo peccatum per C virtutem fidei, & charitatis, quæ ſunt naturaliter priores: ita tamen aperit eis aditum, quòd ipſæ ſimul intrant cum ipſa: nam in iuſtificatione impij ſimul cum motu liberi arbitrij in Deum, & in peccatum, eſt remiſſio culpæ, & infuſio gratiæ, cum qua ſimul infunduntur omnes virtutes, vt in Secunda parte habitum eſt. *1. 2. q. 113. art. 7. & 8. & qu. 65. art. 3. & 2.*

LITERA Diui Thomæ eſt ſatis perſpicua, quantum ad eius mentem ſpectat, & ex dictis in ſuperiori articulo ampliùs etiã declarata eſt: quantum verò pertinet ad rem ipſam, attingit ordinẽ naturæ, vel D temporis inter actus, qui concurrunt ad iuſtificationem impij. De qua re ex profeſſo agitur in 1. 2. q. 113. Et quantum ad præſentem locum ſpectat, tractabitur à nobis infrà diſputando de effectibus pœnitentiæ.

DISPVTATIO VII.

De habitu virtutis Pœnitentiæ.

SVPPOSITIS his, quæ de obiecto & actibus huius virtutis dicta ſunt, facilius erit naturam ipſius habitus explicare, cùm habitus ab obiecto & actibus ſpeciem ſumat. Dicemus enim cuius ordinis & potentiæ hic habitus ſit, deinde cuius ſpeciei, & quo-E modo ad virtutes alias comparetur.

SECTIO I.

Vtrùm Pœnitentia ſit virtus moralis per ſe infuſa voluntati.

PRIMO ſuppono dari aliquem habitum ſpecialem pœnitentiæ; quod negarunt Altiſiod. libr. 4. Summ. tractat. 6. quæſt. 3. Mairon. in 4. diſt. 14. qu. 2. dicentes, 1.

Datur habitus ſpecialis pœnitentiæ. Altiſiod. Mairon.

centes, omnes virtutes exercere pœnitẽtiam, ſingulas A ſub propria ratione: & ideo habitũ pœnitentiæ eſſe collectionem omnium virtutum. Nos verò ſuprà oſtendimus, dari quidem hanc pœnitentiæ acceptionem: & nihilominus etiam dari ſpeciale quoddam motiuum ad iuſtitiam pertinẽs, ex quo poſſumus omnia peccata deteſtari: & ex illo dici ſpeciales actus diſtinctos à reliquis habitibus virtutum. Inde ergo concluditur dari habitum his actibus proportionatum, & conſequenter ſpecificum. Nam ſi illi actus ſint, vel eſſe poſſint imperfecti, & ordinis naturalis, generabunt habitum dantem facilitatem ad ſimiles actus: nam eadem ratio eſt de illis, quæ de aliis omnibus: ſi autem ſint actus perfecti, & ſupernaturales: Deus etiam infundet habitum eiuſdem ordinis, quo illi fiant connaturali modo: hæc eſt enim neceſ- B ſitas habituum infuſorum, quæ non minùs in hoc opere locum habet, quàm in aliis. Atque ita ſentiunt de hac virtute D. Thomas hîc, & omnes expoſitores, ac Doctores ſuprà relati. De hoc ergo habitu in hac diſputatione loquimur: & ad illum propriè pertinet illud præceptum iuſtitiæ ad Deum, quo tenemur illi ſatisfacere: & illi etiam opponitur ſpeciale vitium, ſeu peccatum impœnitentiæ.

Habitum pœnitentiæ non eſſe habitum gratiæ. Coroll. 1.

EX quo etiam obiter intelligitur falſam eſſe illam C ſententiam, quam Bonauentura, & alij referunt, habitum pœnitẽtiæ eſſe ipſum habitum gratiæ, quia habet eundem effectum, ſcilicet remittere peccatum. Verumtamen id eſſe non poteſt, quia habitus gratiæ eſt in animæ eſſentia: & non eſt proximum principiũ alicuius actus: at verò pœnitentia eſt principium proximum illorum actuũ, quos ſuprà declaraui: vnde & in voluntate recipitur, ſicut & ipſi actus. Suppono autem in hac ratione opinionem D. Thom. quòd gratia ſit diſtincta ab habitu charitatis: quod fortaſſe auctores illius ſententiæ non admitterent. Nihilominus tamen licèt contrarium eis demus, ſolùm poterunt inferre gratiam ipſam eſſe habitum, qui in re ipſa elicit illum actum pœnitentiæ, qui eſt perfectiſſimus, & vera contritio; nam hunc ſuprà diximus e- D lici à charitate; non tamen debuiſſent negare proprium habitum pœnitentiæ ex ratione iuſtitiæ. Supponendo ergo proprios actus pœnitentiæ, qui ſub ratione, ſeu ex motiuo iuſtitiæ fiunt, non eſſe elicitos à charitate, quod ſuprà oſtenſum eſt; nulla probabili ratione opinari quis poteſt, pœnitentiam eſſe ipſam gratiam ſanctificantem, ſiue quis opinetur illam eſſe eundem habitum cum charitate, ſiue diſtinctum, quod probabilius eſt. Fundamentum autem illorum auctorum facilè ſoluitur; nam gratia remittit peccatum formaliter: pœnitentia verò diſpoſitiuè, vt infrà dicam. Addit D. Tho. hîc art. 2. ad tertium, etiam effectiuè, quod poſſet variis modis exponi, vt in commentario tetigi: & breuiter expoſui de efficiẽtia morali per modum imperij: nam voluntas expellendi E peccatum, eſt proprius actus elicitus huius virtutis, vt ipſe expreſsè docet: per hunc autem actum imperat contritionem & amorem ſuper omnia, quibus peccatum expellitur: qui autem efficit vltimam diſpoſitionem expellentem formam, rectè dicitur effectiuè expellere formam.

D. Thom.

Habitum pœnitentiæ eſſe ſupernaturalem, & infuſum. Coroll. 2.

SECVNDO ex his concludo, habitum pœnitentiæ eſſe ſupernaturalem, & voluntati infuſum. Ita 3. affirmat Diuus Thomas dictis articulis, & in 4. diſt. 14 quæſt. 1. articul. 1. quæſt. 2. & ſequentibus, vbi eum imitantur Richardus, Paludanus, Soto, Ledeſma, & alij, & Medina tractatu 1. quæſtio. ſecunda, Petrus Soto lect. 8. de Pœnitentia. Conſtatque vtraque pars ex proximè dictis, & ſuperiùs tractatis de actibus huius virtutis; oſtẽdimus enim illos eſſe in ſua ſubſtantia, & entitate ſupernaturales; indigent ergo habitu cõnaturalis ordinis, vt ſupernaturali modo fiant. Item oſtendimus illos eſſe actus à voluntate elicitos: in eadem ergo potentia habitum poſtulãt. Præterea infrà oſtendemus hunc actum eſſe iuſtitiã quandam: iuſtitia autem voluntatis virtus eſt. Circa priorem verò partem occurrebat diſputatio cum Scoto, Gabriele, Durando, & aliis, qui eadem diſt. 14. negant hanc virtutem eſſe infuſam per ſe, quos ſequitur Marſil. q. 10 ar. 2. ad argumentũ cõtra quintam concluſionem, & indicat Bonauentura diſtinct. 17. 1. parte, articulo ſecundo, quæſt. 3. circa finem, quatenus ait, virtutem pœnitentiæ manere in peccatore, & eſſe informem: quod de virtutibus infuſis, præter fidem, & ſpem, communiter non admittitur. Veruntamen dicti Auctores in altero ex duobus fundamentis falſis, vel vtroque nituntur. Vnum eſt, non dari virtutes morales per ſe infuſas; cuius oppoſitum nos ſupponimus ex 1. & 2. in ſuperioribus id breuiter declaratum eſt. Aliud eſt, nullum actum pœnitentiæ eſſe in ſe & intrinſecè ſupernaturalem: cuius oppoſitum, vt opinor, efficaciter demonſtratum eſt. Quocirca, licèt eo modo quo dari poſſunt actus pœnitentiæ imperfecti, & naturales, illis reſpõdere poſſit habitus per eos acquiſitus, qui manere poteſt in peccatore, & eſſe informis: tamen ad actus ſupernaturales pœnitentiæ eliciendos, habitus infuſus neceſſarius eſt eo modo quo in aliis virtutibus: eſt enim eadem omnino ratio.

D. Thom. Richard. Palud. Soto. Ledeſm. Medin. Pet. Sot.

Quorundam ſententia reiicitur. Scot. Gabriel. Durand. Marſil. Bonau.

Sítne in appetitu ſenſitiuo pœnitentiæ habitus. Corol. 3.

CIRCA alteram partem de ſubiecto proximo 4. huius habitus, quòd ſit volũtas, nulla eſſe videtur opinionum diuerſitas. Diſputant verò Theologi, an in appetitu ſenſitiuo generetur etiã habitus quaſi concomitans ipſum habitum voluntatis. Quæ quæſtio ferè de omnibus virtutibus generaliter diſputari poteſt. In propoſito verò dari talem habitum docet Paludanus diſt. 14. q. 2. n. 11. & inclinat Soto ſubdubitans ibidem quæſt. 2. art. 4. & Ledeſma 1. part. q. 25. art. 4. ſupponendo, vt verum eſt, appetitum ſenſitiuum eſſe capacem habituum. Et poſitis etiam, quæ ſuprà dicta ſunt de actibus, mihi videtur res clara, quia ille actus pœnitentiæ, quem oſtendimus eſſe in appetitu, eſt ſæpe repugnans ſenſibili inclinationi eius: vnde eſt ſine dubio difficilis: vſu autem & conſuetudine fit facilis: ergo generat habitum. Et confirmatur, quia eo modo quo in appetitu, verbi gratia, eſt habitus temperãtiæ, eſt etiã habitus ad dolendum de actu intemperãtiæ, vt ſic: ergo pari ratione poteſt generari habitus ad dolendum de peccato, vt offenſa Dei, eo modo quo appetitus poteſt participare talem actum. De hoc verò habitu non dicam plura, quia ſuppono illum eſſe acquiſitum tantùm, & propriè non eſſe virtutem, niſi prout ſubeſt habitui, &

Vera reſolutio.

Palud. Soto. Ledeſm. Victoria.

electioni voluntatis: propter quod non eſt niſi vna virtus pœnitentiæ: ſicut actus appetitus ſenſitiui cum electione voluntatis, à quo proficiſcitur, non eſt niſi vnus actus moralis. Docet verò Bonauentura diſtinctione 14. articul. 2. quæſtione prima, hunc habitum potiùs eſſe in iraſcibili, quàm in concupiſcibili, cum Alberto ibi, articulo octauo, qui etiam de habitu voluntatis idem dicunt. Nam in volũtate etiam diſtinguunt illas duas rationes potentiarum: in quo ego non multùm immoror, quia neque in appetitu, neque in voluntate exiſtimo eſſe potentias realiter diſtinctas: & ſine dubio poſſunt inueniri in hoc habitu actus pertinentes ad iraſcibilem partem, vt eſt appetitus vindictæ de peccato commiſſo, & actus etiam pertinentes ad concupiſcibilem, vt eſt ipſa voluntas non offendendi Deum, & amor ipſius honeſtatis, quę eſt in obiecto pœnitentiæ.

Habitum pœnitentiæ eſſe honeſtum, & virtutem ſimpliciter. Corol. 4.

5. D. Thom. Soto. Alenſ. Marſil. Medin. TERTIO addendum eſt, hunc habitum eſſe honeſtum, & virtutem ſimpliciter. Eſt aſſertio Diui Thomæ hîc, & in 4. diſt. 14. qu. 1. vbi Soto, & alij communiter. Alenſis 4. part. qu. 54. membr. 1. Marſil. in 4. q. 10. artic. 1. Medina tract. 1. q. 1. Et ſancti Patres ſemper loquuntur de pœnitentia tanquam de habitu honeſtiſſimo, & perfectæ virtutis, vt patet ex his quæ ſuprà adduximus tractatu de actibus pœnitentiæ. Et ex ibi dictis patet facilè prior pars, quia ille habitus eſt honeſtus, qui eſt principiũ honeſtorum actuum ex vi proprij motiui honeſti: ſed hic ita ſe habet, vt patet ex dictis: ergo. Et hinc cõcluditur pars altera, quia ille habitus eſt virtus ſimpliciter, qui præbet bonum, & honeſtum vſum in liberis actibus voluntatis, vt conſtat ex 1. 2. qu. 54. ſed hæc ita ſe habet: ergo.

6. Obiectio. Solùm ſupereſt obiectio, quia ille habitus, qui neceſſariò ſupponit culpam, & non tam eſt ad conſtituendum bonum, quàm ad deſtruendũ malum, non eſt virtus ſimpliciter: ſed pœnitentia talis eſt: ergo. Confirmatur à ſimili: nam verecundia (ex Ariſtotele 2. Ethic. c. 7. & latiùs libro 4. cap. vlt.) non eſt virtus, quia ſupponit turpe factum, de quo quis erubeſcit: ergo, &c. Secundò, quia virtus ſimpliciter ineſſe debet ei, qui eſt ſimpliciter perfectus, & ſtudioſus: at hæc virtus non eſt talis: nam, vt omittam Deum, vt Deum; Chriſtus, vt homo, fuit ſimpliciter perfectus in omni virtute vndique, & tamen hanc non habuit, neque Angeli illam habent, & aliqui etiam illam excludunt à B. Virgine, & ab Adamo in ſtatu innocentiæ: ergo.

7. Durandus & Caiet. reiiciũtur. Ad argumentum Durandus in 4. diſt. 14. quæſt. 1. & 2. & Caietanus 2. 2. q. 114. ar. 1. concedũt, pœnitẽtiam non eſſe virtutem ſimpliciter, ſed ſecundùm quid. Veruntamen aut non loquuntur conſequenter, aut non conſiderant virtutem hanc ſecundùm adæquatam rationem eius, ſed ſolùm ſecundùm reſpectũ ad retractationem peccati commiſſi. Ipſi enim, vt ſuprà retuli, docent non eſſe primarium munus huius, vel alicuius virtutis, deſtruere malum, ſed tendere in aliquod bonum: ergo non poſſunt hoc titulo expellere hanc à natura virtutis ſimpliciter. Debent ergo loqui de pœnitentia ſecundùm inadæquatum conceptum, & præciſum reſpectum ad peccatum cõmiſſum. Germana ſolutio. Loquendo autem ſimpliciter & adæquatè de hac virtute, falſum eſt quod in argumento ſumitur, nimirum illam neceſſariò ſupponere culpam, vt Caietanus etiam in ſequentibus articulis docet. Falſum item eſt, deſeruire hanc virtutem ſolùm ad deſtruendum malum, & non potiùs per ſe, ac primariò ad aliquod bonum conſtituendum, vt à nobis in ſuperioribus oſtenſum eſt, explicando actus, & munera eius. At verò loquendo de pœnitentia ſub dicta præciſione, ſeu reſpectu ad actũ retractationis, facilè concedi poteſt ex illo ſolo capite non habere rationẽ virtutis conſummatæ & perfectæ, vt iam declarabo.

Ad primam ergo confirmationem D. Thomas citato loco, & ſecunda ſecundæ, conſtituit diſcrimen inter verecundiam & pœnitentiam, quòd verecundia eſt de turpi facto præſenti, pœnitẽtia de præterito: habere autẽ præſens turpe factum, repugnat virtuti ſimpliciter, non autem reſpicere præteritum factum, vt illud deteſtetur. Intelligendum autem hoc eſt, non quia hoc munus ſufficiat ad conſtituendam virtutem ſimpliciter ſecundùm totam capacitatem ſuam; ſed quia illud etiam munus poteſt pertinere ad virtutẽ ſimpliciter, cùm omnino ſit honeſtum, & in ſe nihil mali includat: quòd autem illud ſupponat, eſt ipſi virtuti per accidens, quantum ad habitum eius. 8. Satisfit primæ rationi dubitãdi, & traditur differentia inter pœnitentiã & verecũdiã. D. Thom.

9. Quod verò attinet ad verecundiam; videtur illa reſponſio difficultatem habere. Nam cùm verecundia ſit fuga mali, & diſplicentia, non videtur eſſe poſſe de malo, quod actu committitur, ſed de illo quod proximè præceſſit, de quo etiam poteſt eſſe pœnitẽtia. Et ſicut hæc eſſe poteſt de præteritis multo anteà, ita & verecundia, ſi talia turpia facta in memoriam reuocentur: nulla ergo eſt differentia. Reſpondetur, verecundiam etiam eſſe poſſe de turpi facto, dum actu fit: & in hoc conſiſtit dicta differentia, non verò in eo quod nunquam poſſit eſſe verecundia de peccato præterito, vel proximè, vel etiam remotè, ſi per apprehenſionem præſens fiat; nam reuera poteſt, vt ratio facta probat, & experientia oſtendit. Non ergo in hoc differt à pœnitentia, ſed in eo, quòd pœnitentia nunquam eſt de actu turpi dum committitur, de quo tamen propriiſſima eſt verecundia. Huius verò ratio eſt, quia pœnitentia eſt directè de ipſo facto turpi, & includit nolitionem eius; verecundia verò non tam eſt de ipſo peccato, quàm de infamia, dedecore, vel rubore ex illo reſultante, quę verecundia fugit. Et ideo quoad hoc verecundia reſpicit futurum, ſupponit verò malum turpe præſens, vel propenſionem ad illud, vt ſentit Diuus Thomas ſuprà, & notauit Dur. 4. diſtinct. 14. quæſtione prima, ad 1. Imò ſumitur ex Ariſtotele priori loco: dicit enim eſſe timorem quendam dedecoris, dum quis veretur ne videatur ab aliis, quãdo aliquid turpe facit. Vnde ſignificat eſſe ſolùm quandam paſſionem, non virtutem: quod etiam Diuus Thomas in citato loco ſecũdæ ſecundæ indicauit, & Richard. diſtinct. 14. artic. 1. quæſtione prima, ad 2. Addo verò, quòd licèt hic timor conſideretur, quatenus ſub electionem liberam cadere poteſt, adhuc non pertinet ad virtutem ſimpliciter: quia motiuũ illud fugiendi dedecus non eſt per ſe honeſtum, ſed ad ſummum indifferẽs. Vnde etiam Auguſt. epiſt. 51. ad Macedon. dixit: *Nihil aliud eſt verecundia, quàm quidam diſplicendi metus.* Quod ſanè quid indifferens eſt. Quòd ſi aliquãdo ex honeſto fine extrinſeco id fiat, pertinebit ad aliquam virtutem, quæ illum finem reſpiciat: hoc tamen eſt accidentarium: & ideo ſimpliciter negatur, verecundiam eſſe virtutem: quamuis ſit paſſio vtilis ad virtutem in incipiẽtibus, & imperfectis: nam in viris perfectis negat Ariſtoteles habere locum verecundiam (quod moraliter ac regulariter loquendo intelligendum eſt) & inde meritò colligit non eſſe virtutem, quia nulla virtus repugnat cum perfecto ſtatu virtutum omnium. Et quoad hoc optimè diſtinguitur verecundia à pœnitentia, nam pœnitentia interior & ſtudioſa, in viris etiam perfectiſſimis, & quatenus tales

tales in præſenti ſunt,locum habet: verecundia autem minimè,per ſe,ac moraliter loquendo.

De ſubiecto remoto pœnitentiæ.

10. *Prima reſpõſio ad ſecundã confirmationem. D.Thom.* AD alterã confirmationem, in qua petitur quod ſit ſubiectum remotum huius virtutis: Diuus Thomas in quarta diſtinct.14.quæſtione prima,articulo tertio,quęſtione tertia,ad argumenta,negat abſolutè hanc virtutem fuiſſe in Chriſto,etiã vt in homine:admittit verò illã in cæteris hominibus, etiam innocentibus. Et 1 part.quæſtion.95.art.3.ponit illam in Adamo in ſtatu innocentiæ;non verò in Angelis,quia ſunt incapaces pœnitentiæ. *Richard. Palud. Maior.* Sequitur Richardus 5.diſtinct.14.articul.2.quæſtione tertia,Paludanus quæſt.4. Maior quæſt.2. quanuis hic etiam *Vera ſolutio. Alen.* neget fuiſſe in B.Virgine.At Alexander Alenſ.4.par. quæſtione duodecima, membr.1.articulo primo,§. primo, circa finem diſtinctione vtitur, quam ego etiam tradidi in primo tomo huius 3. part.diſput.4. ſect.5.& nunc etiam mihi maximè probatur:imò neceſſariò ſequitur ex his quæ hactenus dixi.Nam,ſi de Pœnitentia loquamur ſecundùm rigoroſam ſignificationem vocis, per quam connotatur reſpectus ad proprium peccatum commiſſum, & retractationem eius, ſic verum eſt non fuiſſe in Chriſto Domino: quia nec peccauit,nec peccare potuit. Tamẽ ſub eodem reſpectu etiam eſſet neganda Beatæ Virgini,& aliis innocẽtibus:quanuis,quia abſolutè peccare poterant,aliquo maiori titulo illis tribuatur,ſaltẽ quantùm ad diſpoſitionem,quaſi aptitudinalem, quæ per actum conditionatum explicari poteſt,vt ſtatim dicam.

11. Alio verò modo loqui poſſumus de hac virtute ſub nomine,& conceptu iuſtitiæ ad Deũ,qui eſt magis adæquatus tali virtuti. Et ſub hac ratione dicendum eſt,eſſe poſſe in omni voluntate creata, quæ tenetur ius diuinum illæſum ſeruare, & in ea habere poſſe ſaltem abſolutã voluntatẽ non tranſgrediendi aliquod diuinum mandatum,ſub ratione vitandi diuinam iniuriam. *Marſil.* Quam ſententiam tenuit etiã Marſil.in 4.q.10.ad 6.& eandẽ neceſſariò tenent Durandus,& Caietanus.Nam prior aſſerit, pœnitentiã eſſe ipſam iuſtitiam commutatiuam.Poſterior verò aſſerit eſſe ipſam religionem:ergo in omni ſubiecto capaci iuſtitiæ & religionis neceſſariò ponere debent hanc virtutem ſecundùm ſe,ſeu quantũ ad eſſentiam *Scot.* & ſubſtantiam eius idem ferè tenet Scotus 4. diſtin. 14.quæſt.2.ad argumenta, quanuis non loquatur in particulari de Chriſto, ſed de Beatis in cõmuni.Ratio tamen eius generalis eſt.Expreſſiùs,& in particu- *Argent.* lari de Chriſto hoc tenet Thomas de Argentina in 4.diſt.14.quæſt.1.ad 5.vbi etiam ſub nomine pœnitentiæ videtur illam tribuere prędictis omnibus,ſaltem ad hunc actum conditionatum, *Si peccaſſem, deteſtarer peccatum.* Quod mihi non placet,ſaltẽ pro Chriſto Domino,propter impotentiam peccandi. In aliis verò faciliùs poſſet admitti. Denique declarari poteſt,quia pœnitentia generatim ſumpta pertinet ad charitatem,& ſuo modo ad quamlibet virtutem, vt dixi:ergo omnis virtus de ſe eſt ſufficiens ad aliquam pœnitentiam eliciendam. Et tamen huiuſmodi virtutes reperiuntur in Chriſto,& in aliis,quanuis non ſub ea denominatione, vel connotatione pœnitẽtiæ generalis:ergo idem proportionaliter dici debet de pœnitentia ſpeciali. Et hoc modo reſpondetur optimè ad confirmationem poſitam.Nec video difficultatem alicuius momenti, quæ circa hanc partem ſuperſit.

Pœnitentiam non eſſe virtutem Theologicam, ſed moralem.

DIco quartò, Pœnitentia non eſt Theologica virtus, ſed moralis.Ita docet D.Thom. hîc,& 12. *D.Thom.* in 4.diſt.14.quæſt.1.ar.1.qu.4.Richard.art.2.q.2.vbi *Richard.* Palud.Soto,& alij,& Carthuſ.diſt.16.qu.1.Probatur *Palud. Soto.* facilè prior pars:nam virtus Theologica eſt,quæ im- *Carthu.* mediatè attingit Deum,vt obiectum quod,vt ſuppono ex prima ſecundæ:hæc autem virtus nõ ita attingit Deum,vt conſtat ex dictis de obiecto eius:ergo. Item virtutes Theologales tãtùm ſunt tres,vt ſumũt Theologi ex illo primæ ad Cor.14. *Nunc autem manent tria hæc,fides,ſpes,charitas*: ſed pœnitentia non eſt *Paul.* fides,vt per ſe patet,nec ſpes:quia, licèt hæc eliciat aliquam attritionem, tamen ſub motiuo valdè diuerſo,& idẽ eſt de charitate,quæ elicit cõtritionem, quæ omnia ex ſuperioribus patent. Dicet aliquis,Si *Obiectio.* ſpes,& charitas,quamuis ſint Theologales virtutes, eliciunt proprios actus pœnitentiæ generalis: cur è conuerſo, quamuis hæc virtus eliciat ſpecialem pœnitentiam,non poterit eſſe virtus Theologica?Circa hoc Gabr.diſtinctione decima quarta quæ.1. dub 3. *Gabr.* dicit,charitatem vt elicit contritionem, eſſe virtutẽ moralem,non Theologicam: & ita non ſemper diſtinguit re ipſa virtutem Theologicam à morali:ſed per reſpectum ad diuerſas materias. Sed hoc pertinet ad modum loquendi,qui nõ eſt receptus. Veriùs *Solutio.* ergo dicitur,de ratione virtutis Theologicæ ſolùm eſſe, vt in primario actu, & obiecto ſuo immediatè attingat Deum,vt quod:pœnitentia autem hoc non habet, ſed verſatur ſemper immediatè circa actus humanos,& Deum ſolùm attingit vt obiectum cui, vt ſuprà explicatum eſt. Et in hoc differt etiã ab ſpe, quæ non ſolùm dona creata, ſed etiam Deum ipſum ſperat:& ita Deum ipſum attingit vt obiectũ quod, ſeu materiam proximam circa quam verſatur.At verò pœnitẽtia ſolùm attingit Deum vt perſonam, cui ius ſuum,ſeu debitam ſatisfactionem reddit. Et ita ſemper habet aliam materiam creatam circa quam proximè verſetur.

Atque hinc concluditur altera pars aſſertionis: 13. nam omnis virtus voluntatis,aut eſt Theologica,aut moralis;nam hæc membra includunt immediatam contradictionẽ:ſed hæc eſt virtus voluntatis, & non Theologica:ergo moralis.At Durandus diſtinctione decimaquarta,quæſtione ſecunda, voluit mixtã eſſe, & quaſi compoſitam ex Theologica & morali, quia perfecta pœnitentia,inquit, regulatur ſupernaturali regula.Sed hæc ratio nullius momẽti eſt, quia,vt ſu- *Dur. reprobatur.* prà dixi,etiam virtutes morales per ſe infuſæ regulantur ſupernaturali regula. Deceptus etiam videtur ex eo,quòd ad perfectam contritionem concurrere ſolent virtutes Theologicæ,vel ſperando veniam,vel amando Deum & morales,deteſtando culpam. Sed debuiſſet ſingula ſingulis tribuere cum proportione: interuenire enim poſſunt ibi plures actus; virtus autem,quæ proprium pœnitentiæ actum elicit, moralis eſt.

Sed obiicitur breuiter contra concluſionem,quia 14. *Obiectio.* omnis virtus moralis conſiſtit in medio inter duo extrema:ſed pœnitentia non habet medium,cùm de omni peccato,& ſuper omnia doleat:ergo. Reſpondet Marſilius, pœnitentiam ponere medium inter *Marſilij ſolutio.* præſumptionem & deſperationem. Sed hoc potiùs pertinet ad ſpem,vt conſtat ex 2.2. Quanquam dici poſſet,per ſe primò hoc conuenire ſpei: participari autem ſuo modo à pœnitentia,quatenus requirit cõdignam æſtimationem peccati, ne homo illud contemnat,& obdureſcat: & aliunde etiam requirit ne

Germana ſolutio. peccatum æſtimetur vt malum irreparabile. Deinde verò dicitur, virtutes, quæ verſantur circa paſſiones, propriè habere medium, quod rationis vocant, quod frequentius eſt inter duo extrema. Virtus autem iuſtitiæ, quę verſatur circa operationes, habet medium rei, quod conſiſtit in æqualitate rei ad rem. Quia verò pœnitentia, quæ eſt ad Deum, nunquã poteſt hãc æqualitatem perfectè attingere, ideo non oportet vt ex hac parte habeat medium; ſed medium eius eſt facere quantum potuerit, quanquam ex parte noſtra debeat habere medium & moderationem, vt ſuprà explicatum eſt, cum de actibus eius ageremus. A

Virtutem pœnitentiæ eſſe diſtinctam ab omni alia quæ non reſpicit aliquo modo Deum. Concl. 5. B

15. Dico vltimò, Virtus pœnitentiæ diſtincta eſt in re & in eſſentia ab omni virtute morali, quæ non reſpicit aliquo modo Deum, ſaltem vt obiectũ cui. Probatur facilè: tum quia illa diſtinctio in obiectis indicat diſtinctionem in ipſis virtutibus: tũ etiã, quia virtutes morales verſantur tantùm circa paſſiones, & illæ diſtinguuntur à pœnitentia quia nõ ſunt ad alterum ſicut illa; aut verſantur circa actiones, quę reſpiciunt alterum, vt iuſtitia; & hæ ſi ſiſtant in creaturis, neceſſariò diſtinguuntur à virtutibus, quę moderantur actiones circa Deum ipſum.

16. At Durandus ſuprà non diſtinguit hanc virtutem à iuſtitia commutatiua, quæ eſt inter homines, quia finis eius eſt conſtituere æqualitatem. Et quòd hæc ſit cum Deo, vel cum homine, accidentarium eſt. Similiter etiam eſt per accidens, vt homo non poſſit reddere æquale Deo, quia virtus non reſpicit effectũ, ſed affectum. Scotus autem ſuprà dicit eſſe iuſtitiam vindicatiuã, quia finis eius eſt punire culpam. Quòd autem idem homo in ſeipſo illam vindicet, nihil refert, quia id facit vt miniſter Dei. Et idem ferè dicit Gab. ſuprà, qui addit eſſe iuſtitiam diſtributiuam: nam hæc diſtribuit pœnas cum proportione ad culpas. C *Scoti ſentẽtia.* *Gabr.*

17. *Reprobãtur.* Sed hæ opiniones facilè à nobis refelluntur ex dictis: nam ius diuinum & debitum eius eſt longè ſuperioris ordinis, quàm omne ius humanum: & ideo etiam iuſtitia, quæ reſpicit hoc ius, & ſecundùm illud intendit, prout poteſt, æqualitatem conſtituere, virtus diſtincta & ſuperior eſt. Vnde ad diſtinguendas has virtutes non eſt accidentarium, ſed valdè per ſe, quòd recompenſatio fiat Deo, vel homini: quia ex illo capite ipſum ius, quod eſt iuſtitiæ obiectum, longè excellentius eſt; ideóque excellentiorem virtutem conſtituit, & requirit. Sicut etiam ob ſimilem vel proportionalem cauſam gratitudo ad Deum ob beneficia recepta, & fidelitas in ſeruandis promiſſis; virtutes poſtulant altiores, quàm proportionales actus, prout circa homines exercentur. Atque ex eodem capite prouenit, vt purus homo non poſſit reddere Deo æquale pro iniuria illata: quod non eſt accidentarium, vt inter homines contingere ſolet; ſed per ſe ex intrinſeca ratione, & natura talium perſonarum. Ideoque rectè diſtinguitur hæc virtus ab humana iuſtitia in eo, quòd non valet ex vi ſui ordine Deo reddere æquale. Quare ſicut iuſtitiã in cõmuni abſtrahit ab humana & diuina, ita & æqualitas. Idéque iudicium eſt de iuſtitia vindicatiua, nam longè diuerſæ rationis eſt in ordine ad Deum, & in ordine ad humanam Rempubl. ſeu legem: præſertim quia oſtendimus ſuprà primarium finẽ huius virtutis nõ eſſe ſatisfacere pro pœna, ſed pro iniuria Dei, & reſarcire illam, & ad hũc finem debere ordinari ipſam D E

vindictam, vt ſit munus huius virtutis. Denique minor eſt apparẽtia de iuſtitia diſtributiua: nam præter dicta, hæc virtus non diſtribuit pœnas inter multos, ſed conatur reddere æquale Deo prout poteſt, & quatenus pœnam aſſumit propter culpam, ſolùm reſpicit commenſurationem pœnæ ad culpam: ideóque ſimilior eſt iuſtitiæ commutatiuæ.

SECTIO II.

Vtrùm Pœnitentia ita ſit ſpecialis virtus, vt etiam à religione diſtincta ſit.

Hæc ſola comparatio ſupereſt ad declarandam propriam & ſpecificam rationem huius habitus: eſtque peculiari ratione neceſſaria propter affinitatem & ſimilitudinẽ pœnitentiæ, & religionis: vtraque enim reſpicit Deum vt obiectũ cui: & vtraque aliquo modo reddit ei debitum. Et ſub hac ratione in eum, vt in finem proximum, refert aliquas humanas actiones. Propterea igitur Caiet. dict. q. 85. art. 2. dicit pœnitentiam eſſe ipſam religionem. Et fundatur præcipuè in hoc, quia aliàs pœnitentia per ſe primò & adæquatè ſolùm tẽderet in deſtructionem peccati, & non ad bonum aliquod: hoc autem repugnat virtuti, vt ſæpe diximus. Hæc verò ratio non multùm vrget, quia licèt pœnitẽtia ſit diſtincta à religione per modum cuiuſdam iuſtitiæ, poteſt habere bonum quod per ſe primò intendat, nempe ſeruare illæſum ius diuinum; & illi reddere quidquid ex iuſtitia illi debetur. Imò quamuis daremus pœnitentiã non eſſe diſtinctam virtutem à religione, dicendum conſequenter eſſe, religionem ipſam non ſolum reſarcire iniuriam in Deum commiſſam, ſed etiam ſub eodem motiuo vitare ne fiat: & conſequenter etiam velle vt diuinum ius integrum ſeruetur: ſatis enim oſtenſum eſt à nobis, hæc omnia in eadem virtute connexa eſſe. 1. *Caietani ſententia.*

Poſſumus tamen aliter illam ſententiam confirmare: quia quæ ſunt diuiſa in inferioribus, ſolent in ſuperioribus eſſe vnita: & ideo, licèt reſpectu proximi iuſticia, gratitudo, fidelitas, & obſeruãtia ſint virtutes diſtinctæ, tamen reſpectu Dei eadem virtus ad hæc omnia ſufficere videtur: cuius ſignum eſt; nam religio colit Deum; & gratias agit, teſte D. Thoma 2. 2 quæſt. 83. art. 17. & qu. 106. art. 1. ad 1. ſoluit etiam promiſſa Deo, id eſt vota, 2. 2 qu. 88. Eadem ergo eſt obſeruantia, gratitudo, & fidelitas reſpectu Dei: erit ergo etiam iuſtitia: nam eſt eadem ratio. Quæ ita etiã explicari poteſt: nam omne debitum, quod redditur Deo, ſolùm eſt propter cultum eius, quia nulla alia vtilitas, nullúmve dominium poteſt Deo accreſcere ex noſtris actibus: ergo in omnibus his reperitur idem motiuum, & eadem ratio virtutis. Ac propterea etiam actus pœnitentiæ per modum diuini cultus explicantur in Scriptura, Pſalm. 50. *Sacrificium Deo, ſpiritus contribulatus.* Baruch. 2. *Anima, quæ triſtis eſt, reddit tibi gloriam.* Hinc denique D. Thom. 2. 2. q. 80. numerans virtutes morales in ordine ad Deum ponit ſolam religionem. & quæſt. 81. articul. 1. ponit ex Auguſt 10. de Ciuit. cap. 4. quandam etymologiam religionis à religendo Deum, quem peccando amiſeramus; quod eſt munus pœnitentiæ. Eadem ergo eſt religio. *D. Thom.* *Pſalm. 50.* *Baruch.* *D. Tho.* *D. Auguſt.*

Secunda opinio eſt, pœnitentiam eſſe propriam virtutem, diſtinctam etiam à religione. Hanc ſignificant antiqui Theologi, quãuis hanc comparationem ita in ſpecie non faciant; ſed generatim dicant hanc eſſe ſpecialem virtutem diſtinctam à reliquis omnibus 3. *Secunda ſententia.*

D.Tho. bus. Ita D.Thom.hîc,& in 4.diſt.14.quæſt.1.artic.1. A præſertim quæſt.5. vbi diſtinguit pœnitentiam à latria,quæ idem eſt quod religio. Item d.15.q.4.ar.7.ad 2.& 2.2.q.32.ar.1.ad 2.vbi ait,eleemoſynam, prout ordinatur ad ſatisfaciendum pro peccatis, pertinere ad pœnitentiam: prout verò refertur ad colendum Deum,pertinere ad religionem. Idem ſentiunt Bona. diſt.14.art.1.q.2.Palud.q.2.nu.22.Richard.art.1.q.2. & Medina tract.1.de Pœnit.qu.1. In particulari verò contra Caietanum docent hanc ſententiam Soto d. 14.q.2.ar.2. & Cano dicta relectione de Pœnitentia part.2. Fundamentum huius ſententiæ eſt,quia pœnitentia formaliter nõ intendit cultũ Dei,ſicut religio,ſed ſatisfacere,ſeu reſarcire iniuriã Dei,quod eſt valde diuerſum,vt à ſimili ex rebus humanis intelligi poteſt. Et ex diuerſa ratione debiti:nam cultus ſo- B lùm debetur ex quadam morali decentia,& ratione: ſatisfactio autem ex debito legali,& rigoroſo.

Bonauen. Palud. Richard. Medin. Soto. Cano.

Pœnitentiam & religionem non eſſe vnum ſimplicem habitum.

4. SVPPOSITIS principiis,quæ de diſtinctione & augmento habituũ nuper poſui in Metaph.diſp. 44.ſect.11.cenſeo vnum eſſe ferè certum,aliud verò poſſe pertinere ad modum loquendi. Itaque pœnitentia & religio non ſunt vnus ſimplex habitus, neque in re ipſa habent aliquam veram vnitatem per realem vnionẽ inter ſe:& hoc eſt quod ad rem per- C tinet. Probatur autem breuiter ex diſtinctione & varietate actuum horum habituum: ſunt enim in primis inter ſe diſtincti, etiam ſecundùm ſpeciem, in quo omnes auctores conuenire videntur. Et hoc ſaltem conuincit fundamentum ſecundæ ſententiæ. Rurſus tales actus non ſunt inter ſe connexi, quia neque vnus ex alio oritur,neque è contrario. Vnde quantum eſt ex vi talium actuum, poſſet voluntas eſſe prompta,& facilis ad hos actus,verbi gratia, religionis,& non ad illos,ſcilicet pœnitentiæ. Quandocunque autem tanta eſt diuerſitas in actibus, non pertinent ad vnum ſimplicem habitum, vt dicto loco probaui. Secluſa autem reali vnitate habitus per ſimplicitatem qualitatis,nulla eſt in eis realis& phyſica vnitas per vnionem realem partialiũ habituum D inter ſe, vt eodẽ loco probaui:ergo inter hos habitus nulla eſt realis vnitas.

5. Et hoc fundamentum apud me conuincit etiam non eſſe vnum& eundem habitum religionis ad eliciendos omnes actus,qui ſolent religioni tribui, vt votum,cultum,& gratiarum actionem,&c. Et quidem de gratiarũ actione renuit hoc Cano ſuprà. Eſt autem eadem ratio de aliis. Quomodo autem inter ſe diſtinguantur religionis habitus, non eſt huius loci. Et hoc eſt quod ad rem pertinet.

6. De modo autem loquendi erit quæſtio, ſi de religione loquamur,vt de vna virtute:intelligamus autẽ eſſe vnam genere proximo,non ſpecie,aut eſſe vnam ſolùm per collectionem plurium habituum habentium inter ſe quãdam affinitatem,vel quaſi artificia- E lem compoſitionem in ordine ad honorem Dei integrè,& omni ex parte ſeruandum. Et ſi aliquis ita loqui velit,meritò dicet actus pœnitentiæ ita pertinere ad religionem,ſicut pertinent alij actus,qui illi tribui ſolent:Et hoc optimè declarat fundamentum primæ ſententiæ, & nihil aliud probat: nec cenſeo contendendum eſſe cum eo, qui ita loqui velit. De hac verò re latiùs ſententiam meam expono in opere de Religione,quod præ manibus habeo:quia exacta comparatio fieri non poteſt,donec vtrumque extremum perfectè cognoſcatur.

QVÆSTIO LXXXVI.

De effectu pœnitentiæ,quoad mortalium peccatorum remiſſionem, in ſex articulos diuiſa.

DEINDE conſiderandum eſt de effectu pœnitentię. Et primò,quãtum ad remiſſionem peccatorum mortalium:ſecundò,quantum ad remiſſionem peccatorum venialium: tertiò, quantum ad reditum peccatorum dimiſſorum: quartò, quantum ad reſtitutionem virtutum.

Circa primum quæruntur ſex.

Primò,vtrùm omnia peccata mortalia per pœnitentiam auferantur.
Secundò, vtrùm poſſint ſine pœnitentia tolli.
Tertiò,vtrùm vnum poſſit remitti ſine alio.
Quartò, vtrùm pœnitentia auferat culpam remanente reatu.
Quintò, vtrùm remaneant reliquiæ peccatorum.
Sextò,vtrùm auferre peccatum,ſit effectus pœnitentiæ in quantum eſt virtus,an in quantum eſt ſacramentum.

ARTICVLVS I.

Vtrùm per pœnitentiam omnia peccata remoueantur.

AD primum ſic proceditur: Videtur quòd per pœnitentiam non omnia peccata remoueantur. Dicit enim Apoſtolus Heb. 12. quòd Eſau *non inuenit pœnitentiæ locum, quanquam cum lacrymis inquiſiſſet eam.* Gloſ. id eſt, non inuenit locum veniæ, & benedictionis per pœnitentiam. Et 2. Mach. 9. dicitur de Antiocho, *Orabat ſceleſtus Deum,à quo non erat miſericordiam conſecuturus.* Non ergo videtur quòd per pœnitentiam omnia peccata tollantur.

Infrà q.87.ar. 11.& 4.d.14.q. 2.ar.1.q.1. & diſt.16.q.1. ar. 2.q.3.& 3 cõtr.cap.156.& opus.3.c.146. Gl. interlinea ibi.

Prætereà, Aug.dicit in li.de Serm. Domini in monte, quòd tanta labes eſt illius peccati, ſcilicet cùm poſt agnitionem Dei per gratiam Chriſti, oppugnat aliquis fraternitatem, & aduerſus ipſam gratiam, inuidiæ facibus agitatur,vt deprecandi humilitatem ſubire non poſſit: etiamſi peccatum ſuum mala conſcientia agnoſcere & annunciare cogatur. Non ergo omne peccatum poteſt per pœnitentiam tolli.

Lib.1.in vltim. fol.lib.to 4.

Præterea, Dominus dicit Matt. 12. *Qui dixerit contra Spiritum ſanctum verbum, non remittetur ei, neque in hoc ſeculo, neque in futuro.* Non ergo omne peccatum remitti poteſt per pœnitentiam.

Sed contra eſt, quod dicitur Ezech. 18. A *Omnium iniquitatum eius, quas operatus eſt, non recordabor ampliùs.*

Reſpondeo, dicendũ, quòd hoc aliquod peccatũ per pœnitentiã tolli non poſſit, poteſt contingere dupliciter. Vno modo, quia aliquis de peccato pœnitere nõ poſſet: alio modo, quia pœnitẽtia nõ poſſet delere peccatũ. Primo quidem modo non poſſunt per pœnitentiã deleri peccata dæmonũ, & etiã hominũ damnatorũ: quia affectus eorũ ſunt confirmati in malo: ita quòd non poteſt eis diſplicere peccatũ in quantũ eſt culpa, ſed ſolũ diſplicet eis pœna, quã patiũtur. B Ratione cuius aliquã pœnitentiã, ſed infructuoſã, habent: ſecundũ illud Sap. 5. *Pœnitentiã agentes, & præ anguſtia ſpiritus gementes.* Vnde talis pœnitentia non eſt cũ ſpe veniæ, ſed cũ deſperatione. Tale autẽ nõ poteſt eſſe aliquod peccatũ hominis viatoris: cuius liberũ arbitriũ flexibile eſt ad bonũ, & ad malũ. Vnde dicere, quòd aliquod peccatũ ſit in hac vita, de quo quis pœnitere nõ poſſit, erroneũ eſt. Primò quidẽ, quia per hoc tolleretur libertas arbitrij. Secundò, quia per hoc derogaretur virtuti gratię, per quã moueri poteſt cor C cuiuſcunque peccatoris ad pœnitendũ, ſecundùm illud Prou. 21. *Cor regis in manu Dei: & quocunque voluerit, vertet illud.* Quòd autem ſecundo modo non poſſit per veram poenitentiã aliquod peccatũ remitti, eſt etiam erroneũ. Primò quidẽ, quia repugnat diuinæ miſericordiæ: de qua dicitur Ioel. 2. *quòd benignus, & miſericors eſt, & patiens, & multæ miſericordiæ, & præſtabilis ſuper malitia.* Vinceretur enim quodãmodo Deus ab homine, ſi homo peccatum vellet deleri, quod Deus delere nõ vellet. Secundò, quia hoc derogaret D virtuti Paſſionis Chriſti, per quam poenitentia operatur, ſicut & cætera ſacramenta, cùm ſcriptum ſit 1. Ioannis 2. *Ipſe eſt propitiatio pro peccatis noſtris, non ſolùm noſtris, ſed etiam totius mundi.* Vnde ſimpliciter dicendum eſt, quòd omne peccatum in hac vita per poenitentiam veram deleri poteſt,

Ad 1. ergo dicendum, quòd Eſau non verè poenituit. Quod patet ex hoc quod dixit, *Venient dies luctus patris mei, & occidam Iacob fratrem meum.* Similiter etiam nec Antiochus verè poenituit: dolebat enim de culpa E præterita, non propter offenſã Dei, ſed propter infirmitatem corporalem, quam patiebatur,

Ad 2. dicendum, quòd illud verbũ Aug. ſic intelligendum eſt: Tanta eſt labes illius peccati, vt deprecandi humilitatem ſubire non poſſit, ſcilicet de facili: ſecundùm quod dicitur illud non poſſe ſanari, quod non poteſt de facili ſanari: Poteſt tamẽ hoc fieri per diuinæ gratiæ virtutẽ, quæ etiam interdum *in profundum maris conuertit*, vt dicitur in Pſal. 67.

Ad 3. dicendum, quòd illud verbum, vel blaſphemia contra Spiritum ſanctum, eſt finalis impoenitentia: vt Aug. dicit in li. de Verbis Domini. Quæ penitus irremiſſibilis eſt: quia poſt finem huius vitæ nõ eſt remiſſio peccatorum. *In ſer. 11 medi. ad finem to. 10* Vel ſi intelligatur per blaſphemiam Spiritus ſancti peccatum, quod fit ex certa malitia, vel etiam ipſa blaſphemia Spiritus ſancti, dicitur non remitti, ſcilicet de facili: quia tale peccatum non habet in ſe cauſam excuſationis. Vel quia pro tali peccato punitur aliquis & in hoc ſeculo, & in futuro, vt in ſecunda parte expoſitum eſt. *2.2.q.14 ar. 1. 13.& 4.*

HVic articulo integrum poſſemus commentarium adiungere, tamen quia litera D. Thomæ perſpicua ſatis eſt, & rem ipſam in ſequenti diſputatione copioſè tractaturi ſumus, vt prolixitatem vitemus, ſimul cum re ipſa mentem D. Thom. declarabimus.

DISPVTATIO VIII.

De primo effectu pœnitentiæ, qui eſt remiſſio peccatorum mortalium.

INTER explicandam naturam huius virtutis, ſimul declaraui cauſas eius. Efficientem, oſtendendo haberi per infuſionem: finalem, declarando motiuum eius: materialem, explicando ſubiectum: formalem, tradendo obiectum, definitionem, & eſſentiam eius: quia, cùm ipſa ſit quædam forma, non poteſt aliam formam habere: quare ſolùm ſupereſt dicendum de effectibus. Quam materiam proſequitur D. Thomas in quatuor quæſtionibus ſequentibus quas nos totidem diſputationibus declarabimus, nec ferè indigent alio commentario. Eandem etiam materiam diſputant Theologi cum Magiſtro, in 4. diſt. 15. & 16.

SECTIO I.

Vtrùm Pœnitentia in ſuo genere ſit ſufficiens cauſa ad remittenda peccata mortalia, quantumuis grauia & multa.

DVOBVS modis, vt notauit D. Thomas quæſt. 86. articul. 1. intelligi poteſt, peccata non poſſe auferri per pœnitentiam. 1. *Duplex quæſtionis ſenſus. D. Tho.* Primò, quia vera pœnitentia haberi non poteſt. Secundò, quia licèt habeatur, non ſufficit ad tollenda peccata. Et vtroque modo erratum eſt: ſed de illo priori modo inſtituemus ſectionem ſequentem: nunc de poſteriori diſputamus. In quo tres inuenio fuiſſe errores. Primus eſt eorum, qui abſolutè negarunt pœnitentiam ſufficere ad tollenda peccata mortalia. *Quorundum error. Baſil. Chryſoſt.* Cuius meminit Baſilius homilia vigeſima nona, quæ eſt de pœnitentia, & Chryſoſtomus homilia vigeſima ad Hebr. ſed non referunt

Lactant. runt auctores. Lactantius autem libro ſexto diuin. inſtit. capite vigeſimoquarto refert, Ciceronem aſſeruiſſe eos qui ſemel à virtutis via aberraſſent, pœnitendo corrigi non poſſe. Ex hæreticis tamen non exiſtimo hoc aliquem negaſſe generatim de omni tempore, vel de omnibus peccatis: ſed ſpecialiter de peccatis Chriſtianorum poſt baptiſmum commiſſis. Et hoc modo errarunt hæretici dicti Cathari, & Cataphrygæ, & alij, vt videre licet in Epiphanio, hæreſi 59. *Epipha.* Theodoreto in Epitome diuinorum decretorum capite penultimo, Hieronymo libro ſecundo contra Iouinianum, & epiſt. 50. 54. & 61. Auguſtino, de vera & falſa pœnitentia, capite tertio, & de Agone Chriſtian. capite trigeſimo, & libro de Hæreſibus, Cypriano, epiſtola quinquageſima ſecunda. *Theod. Hieron. Aug.* Et tribuit hunc errorem Origeni Athanaſius oratione de peccato in Spiritum ſanctum circa vndecimum caput Matthæi. *Cyprian. Athan.* Et ſignificat id Origenes homilia trigeſima quinta in Matthæum, agens de Petri negatione. *Origen.* Et idem tribuitur Tertulliano, de quo ſtatim dicam. *Tertull. Paul.* Fundamentum huius erroris ſumptum eſt ex Paulo ad Hebræos 6. *Impoſſibile eſt eos, qui ſemel illuminati ſunt*, &c. & cap. 10. *Non relinquitur hoſtia pro peccato.*

2. *Secundus error.* Secundus error fuit, pœnitentiam ſufficere ad tollenda ſemel peccata, non tamen ſæpiùs. Hunc errorem multi putant fuiſſe Montani, in quem tandem incidit Tertullianus, vt conſtat ex Hieronymo libr. de Scriptoribus Eccleſ. Vincentius Lyrin. libr. contra prophanas nouitates, Nicephorus libro quarto Hiſtoriæ, capite duodecimo, & trigeſimo quarto. *Hieron. Vincent. Lyrin. Nicepho.* Sunt tamen qui putent Tertullianum poſtea reſipuiſſe, & retractaſſe hunc errorem, propter quædam verba Paciani epiſtola tertia ad Sympron. in fine. Id tamen veriſimile non eſt: alioqui Hieron. & Vincent. id non prætermiſiſſent, cùm eſſet res magni ponderis. Nec verba Paciani id ſignificant, vt notauit Pamelius in fine vitæ Tertulliani, & præſertim circa librum de Pœnitentia. De quo libro cenſet intelligenda eſſe verba Paciani, cùm ait, *ipſum epiſtola ſua, & ea ipſa, quam Catholicus edidit, audiens confitentem, poſſe Eccleſiam peccata dimittere*: per illam enim epiſtolam nihil aliud, quàm librum de pœnitentia intelligit, quem Tertullianus adhuc Catholicus edidit, & in eo optimè de pœnitentia ſenſit. Hic verò error, cuiuſcunque auctoris fuerit, non videtur fundatus in Scriptura: ſed in hac congruentia, quòd datur hominibus nimia peccandi licentia, ſi ſemper peccatorum remiſſio per pœnitentiam conferatur. Et in huius ſignum aiebant, Chriſtum in Euangelio neminem bis curaſſe: item ne videatur Deus diligere peccatum, tam facilè illud remittendo, vt referr, & eleganter tractat D. Aug. lib. de vera & falſa pœnitentia, cap. 5. *Auguſt.*

3. *Tertius error.* Tertius error eſt, regulariter pœnitentiam peccata auferre. Excipi tamen debere quædam peccata grauiſſima, quæ per pœnitentiam, quantumuis perfectam, non tolluntur, verbi gratia, apoſtaſia à fide, aut negare Chriſtum in tormentis. Qui fuit error Noueti, vt ſumitur ex Euſebio ſexto Hiſtoriæ, capite trigeſimo quinto, & Ruffino capite trigeſimo tertio, & Nicephoro lib. 6. capite tertio. *Euſeb. Ruffin. Nicaph.* Et multi putant in hoc errore fuiſſe Tertullianum, quia non omnibus peccatoribus, ſed mœchis tantùm ait, negandam eſſe pœnitentiam, vt notauit Pamelius in antidoto ad paradoxa Tertulliani, numero vigeſimoſeptimo ex lib. eius de Pudicitia. *Pamel.* Armenos etiam quædam peccata poſuiſſe irremiſſibilia refert Prateolus. Et videri poteſt Armacanus libro nono de quæſtionibus Armenorum, capite vigeſimoſeptimo. *Prateol. Armac.* Fundamentum ſumptum eſt ex quibuſdam locis Scripturæ, in qui- A bus peccatum in Spiritum ſanctum, & peccatum ad mortem eſſe irremiſſibile indicatur. Circa hos tamen errores oportet aduertere, non omnes eorum auctores locutos fuiſſe abſolutè de pœnitentia, etiam interiori: ſed ſolum de ſacramentali; vt infrà, agentes de poteſtate Eccleſiæ ad remittenda peccata, videbimus.

Pœnitentiam ſufficere in ſuo genere ad tollenda peccata mortalia,
Aſſertio 1.

4. *Probatur in lege veteri.* Dico primò, pœnitentiam in ſuo genere eſſe ſufficientem ad tollenda peccata mortalia. B Eſt de fide. Probatur ex Scriptura, diſcurrendo per omnes leges. Nam de tempore legis naturæ, legimus Sapien. 1. *Sap. 1.* Adam cõſecutum fuiſſe remiſſionem peccati per ſapientiam, in qua pœnitentia includitur, vt infrà oſtendam. Et ideo capite vndecimo generaliter dicitur, *Diſſimulans peccata hominum propter pœnitentiam*, id eſt, patienter expectans, donec pœnitentiam agant, & ſic veniam cõſequantur. Ac propterea Cain grauiter reprehenditur, quòd veniam deſperauerit Geneſ. quarto. *Geneſ. 4.* De tempore legis ſcriptæ multa adduxi diſputatione quarta: nunc ſufficit Hierem. 18. *Hier. 18.* *Si pœnitentiam egerit gens illa, agam & ego.* Iſai. 55. *Iſai 55. 59.* *Derelinquat impius viam ſuam*, &c. & capite quinquageſimo nono. *Probatur in lege noua.* Ac denique hoc ſupponebant, & ſignificabant C multa ſacrificia pro peccatis, quæ in illa lege data erant. De lege noua habemus generalem prædicationem pœnitentiæ (Matthæi 1. & 4. & Ioa. 1.) ſcilicet, tanquam fructuóſæ, imò & neceſſariæ ad remiſſionem peccatorum, iuxta illa Chriſti verba, *Niſi pœnitentiam egeritis, omnes ſimul peribitis.* *Matth. Ioan.* De pœnitentia ante baptiſmum habemus prædicationem Petri, Act. cap. primo, & ſecundo. *Act. 1. & 2.* De pœnitentia poſt baptiſmum habemus primum exemplum eiuſdẽ Petri, qui per pœnitentiam ſui peccati remiſſionem cõſecutus eſt: erat enim iam tunc baptizatus, quidquid Origenes ſuprà dicat, de quo alibi. Habemus etiam exhortationem eiuſdem Petri ad Simonem Magum iam baptizatum, Actor. 8. *Act 8.* *Pœnitentiam age ab hac nequitia tua.* Quod verò Petrus addit, *Si forte*, &c. non D eſt quia dubitet de ſufficientia pœnitentiæ ad remiſſionem peccati: ſed vel inſinuare voluit libertatem arbitrij, vel difficultatem, quæ eſt in agenda vera pœnitentia. *Paul. ad Gal.* Eodem modo Paulus in epiſtola ad Galatas, ad pœnitentiam prouocat eos, qui poſt Baptiſmum lapſi fuerant, & primæ ad Corinth. 5. excommunicat fidelem fornicarium, vt eum ad pœnitentiam trahat, & *ſpiritus eius ſaluus fiat.* *1. Cor. 5.*

5. *Trident. Conc. Mil. & Arau. Conc. Nic.* Propter hæc definita eſt hæc veritas in Tridentino, ſeſſione ſexta, capite decimoquarto, & can. 19. & tota ſeſſ. 14. & in Conciliis Mileuit. & Arauſic. & ſumitur ex Niceno can. 8. & in decretis multa referuntur diſtinctione 50. & in diſtinctionibus de pœnitentia. Et præter Patres in principio citatos, videri poteſt Aug. epiſt. 108. ſermon. 15. de verbis Apoſto- *Auguſt.* E li, & ſerm. 181. de Tempore, capite decimoquarto, & lib. 2. de adulterinis coniugiis, capite ſexto. Cyprianus ſerm. de ablutione pedum, Cyrillus Hieroſolymitanus catecheſi ſecunda, Gregorius lib. 3. epiſt. 103. & optimè Baſilius dicta homil. de pœnitentia, Chryſoſtomus homilia ſeptima ad populum, Hiero. Eccleſ. 7. *Cyprian. Cyrill. Hieroſ. Gregor. Baſil. Chryſoſt. Hieron.*

6. Ratio conuincens & demonſtrans nõ poteſt reddi ex ſola perfectione, aut natura virtutis pœnitentiæ: quia ſemper hæc res pendet ex voluntate & promiſſione diuina. Hæc verò nobis ſatis cõſtat ex Scriptura. Et eſt valdè conſentanea, tum miſericordiæ

diuinæ, tum etiam iuſtitiæ, & redemptioni Chriſti, vt optimè declarat Diuus Thomas hîc articulo primo. *D.Thom.* Suppoſita verò promiſſione Dei, ex parte ipſius pœnitentiæ redditur optima congruentia; quia nullus poteſt eſſe actus magis proportionatus ad hunc effectum, ſi in ſuo ordine perfectus ſit, vt tractando de actibus pœnitentiæ ſatis declaraui. Item quia tunc homo facit quod poteſt, vt hanc remiſſionem obtineat, conſiderata eius natura, & fragilitate. Item, quia in hac vita homo ſemper eſt in ſtatu viæ, ideo neceſſarium fuit, & ad prouidentiam Dei maximè pertinuit, ei concedere aliquem modum, quo poſſet veniam peccatorum conſequi. Hæ autem rationes nō minùs procedūt in homine iam baptizato, quàm in aliis, vt per ſe notum eſt. Imò quadam ratione maiorem vim habent in tempore legis gratiæ, in quo Dei miſericordia liberaliùs operatur, & Chriſti redemptio iam perfecta eſt.

7. Confirmatur: nam alioqui Baptiſmus vſque ad finem vitæ differendus eſſet, vt omnia peccata in vita commiſſa ſimul ablueret: eſſetque valde temerarium antea baptizari, ſi poſtea non ſupereſſet pœnitentiæ remedium pro peccatis: cùm nemo poſſit ſibi promittere perſeuerantiam in innocentia baptiſmali.

8. *Obiectio.* *Reſponſio ex Trident.* Dices, hæc rectè probare de pœnitentiæ ſacramento, non tamen de efficacia pœnitentiæ virtutis, de qua nunc agimus. Reſpondetur ex Tridentino, ſeſſione decimaquarta, capite quarto, verum quidem eſſe actum pœnitentiæ ſeu contritionem nunc non remittere peccata poſt Baptiſmum commiſſa, niſi cum voto ſacramenti, & in ordine ad illud: nihilominus tamen, habita vera contritione, ſtatim remitti: tum quia ſacramentum pœnitentiæ non eſt inſtitutum ad coarctandam viam ſalutis, neque ad conſtituendum hominem in periculo damnationis, ſi expectanda ſemper eſſet realis ſuſceptio illius ſacramēti ad conſequendam veniam peccatorum: tum etiam quia hic effectus eſt conſentaneus illi diſpoſitioni, & promiſſus à Deo ſine temporum limitatione, vt latiùs Vega libro decimotertio in Tridentin. capit. tertio & quarto. *Vega. Michael. Baius.* Ac propterea Pius V. & Gregorius XIII. damnarunt ſententiam cuiuſdam Louanienſis, qui his tēporibus dixit, per contritionem, vel actum charitatis ſtatim infundi habitum gratiæ, & charitatis: non tamen remitti peccatum ante realem ſuſceptionem ſacramenti pœnitentiæ. Quem errorem ſuprà tetigimus, & impugnauimus.

Locus Pauli exponitur.

9. SED quid ad loca Pauli ad Hebræos 6. & 10. quæ ſpecialiter videntur vrgere contra hanc partem? Prima reſponſio eſt, illud verbum, *impoſsibile*, non ſumi in abſoluto rigore, ſed vt eſt idem quod valdè difficile. Eſt enim hæc exaggeratio valdè frequens in communi loquendi modo, quem interdum Scriptura vſurpat. Ita Hieronymus lib. 2. contra Iouin. *Hieron.* Quia verò non videtur adeò difficile, vt qui poſt Baptiſmum peccauit, remiſſionem per pœnitentiam obtineat: ideo Anſelmus ibi non vult hoc intelligi de omnibus baptizatis: *Anſelm.* ſed ſpecialiter de illis, qui poſt magnam vitæ perfectionem, & poſtquam receperūt magna bona, & auxilia Dei, in peccata labuntur. Concilium autem Colonienſe titulo de pœnitentia, hoc limitat ad peccatum apoſtaſiæ à fide poſt Baptiſmum ſuſceptum. *Conc. Colonienſe.* Quæ quidem in ſe vera eſſe poſſunt, non tamen accommodata ad intentionem Pauli. Aliter Hugo lib. 2. de Sacramentis, *Hugo.*

A parte 14. capit. 4. illud *impoſſibile* intelligit in toto rigore, dicit tamen ſenſum eſſe, impoſſibile eſſe hominem ſic lapſum reſtitui ad priorem innocentiam. Sed hoc etiam de commiſſis ante Baptiſmum verum eſt: iuxta id, *Mundans non facit innocentem.*

Literalis ergo ſenſus eſt, eum qui poſt Baptiſmum peccauit, impoſſibile eſſe renouari per iteratum Baptiſmum, & conſequi illam liberalem remiſſionem totius culpæ, & pœnæ, eo modo quo in Baptiſmo conceditur. 10. *Vera reſponſio.* Et hanc vim habet illud verbum, *Renouari*, & illud, *Iterum crucifigentes*, &c. Et eodem ſenſu dicitur in capite decimo, nō relinqui aliam hoſtiam, id eſt, aliam Chriſti mortem, quæ per iteratum Baptiſma repræſentetur. Ita Chryſoſtomus ibi, Diuus Thomas, & alij. *Chryſoſt. D.Thom.* Ambroſius libro 2. de pœnitentia, *Ambr.*

B capit. 2. Auguſtinus de ver. & falſ. pœnitentia, cap. 3. *Auguſt.* Athanaſ. orat. de blaſphem. in Spiritum ſanctum, *Athan.* non lōgè à principio. Vbi aduertit non dixiſſe Paulum impoſſibilem eſſe pœnitentiam, ſed impoſſibile eſſe *per cauſam pœnitentiæ quempiam renouari, iterato Baptiſmate.* Sumitur etiam ex Iuſtino quæſt. 96. ad Gentes, *Iuſtinus.* vbi ait, licèt in lege Euangelica vnicum ſit lauacrum, relinqui tamen lapſis remedium, *Si pœnitentiæ remedio vti velint.* Denique Diuus Thomas ſuprà q. 84. art. 10. ad primum, hanc præfert expoſitionem, & optimè declarat: eāmque ad verba Pauli bene accommodat Adamus in Paulum. *Adam.*

C *Veram pœnitentiam eſſe ſufficientem ad peccata tollenda quoties homo peccauerit, Aſſertio 2.*

DICO ſecundò, Pœnitentia, ſi vera ſit, non tantùm ſemel, ſed quoties homo peccauerit, ſufficiens eſt, ad tollenda peccata. 11. Hæc etiam eſt de fide, vt tradunt omnes Theologi, qui hoc ſenſu docent pœnitentiam eſſe iterabilem: quod æquè verum eſt de virtute, ac de ſacramento pœnitentiæ. Et ſumitur ex abſolutis verbis Chriſti Ioann. 20. *Ioan.* *Quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis*: nam licèt ibi ſit ſermo de ſacramento, tamen iam oſtendi ex Concilio Tridentino à ſacramento ad veram contritionem, eſſe efficax argumentum. Sunt etiam optima verba Chri-

D ſti Matthæi capite decimo octauo: *Matth.* *Non dico tibi ſepties, ſed vſque ſeptuagies ſepties*, vbi ille numerus pro indefinito ponitur, vt ibi annotarunt Hieronymus, & Hilarius ca. 18. & Chryſoſtomus homilia 62. *Hieron. Hilar. Chryſoſt.* Vbi aduertit, licèt ibi ſit ſermo ad literam de remiſſione iniuriarum hominum inter ſe, tamen per hoc ſignificaſſe Chriſtum infinitam Dei miſericordiam, quæ pœnitentiam hominum ſemper acceptat. Idem habet homilia ſecunda in Pſalmum quinquageſimum, circa principium, vbi ſic inquit: *Peccaſti? pœnitere: millies peccaſti? millies pœnitere.* Et in ſequentibus latè confirmat, neminem dum viuit, ab hoc remedio excluſum eſſe. Quæ verba reprehendit Socrates libro ſexto Hiſtoriæ, capite vigeſimoprimo, *Socrates.* quia ipſe Nouatianus erat. Eadem verò confirmat idem Chryſo-

E ſtomus apud Nicephorum libro ſecundo hiſtoriæ, capit. 36. dicens, *Nicepho.* *Vel decies millies per pœnitentiam reſipiſcens Eccleſiam ingredere, ego paratus ſum pœnitentes admittere.* Idem optimè homilia vigeſimaquarta, & 40. ad populum. Et Dionyſius Corinth. Epiſcopus apud Nicephorum libro quarto hiſtoriæ, capite vigeſimoſecundo, qui etiam alia refert lib. 12. cap. 36. & multa ex Scripturis congerit Damaſcenus lib. 2. Parallelorum, cap. 83. *Damaſc.* & Hieronymus epiſt. 46. & 48. *Hieron.* & Tertullianus de pœnitent. ca. 8. *Tertull.* vbi habet illa verba: *Nemo deterior fiat, eò quòd Deus bonus ſit, toties remittens, quoties delinquimus.*

Ratio

Ratione oſtenditur cõcluſio. Ratio verò eſt eadẽ, quæ in præcedenti aſſertione,& quia ſecunda contritio non eſt minùs bona,& conſequenter nec minùs efficax, quàm præcedens. Peccata autem quæ præceſſerunt, cùm iam ſint omnino deleta, non poſſunt obeſſe. Illa verò circunſtantia ingratitudinis, quæ eſt in poſteriori peccato poſt remiſſionem prioris, & nõ eſt adeo grauis, quin aliæ grauiores per pœnitentiam tollantur: & comprehenditur ſub generali promiſſione de remittẽdis omnibus culpis, ſi de illis vera ſit pœnitentia. Nec denique propter hoc datur hominibus licentia peccandi. Primò quidem, quia, vt rectè dixit Auguſt. li. de vera & falſa pœnitentia, ca. 5. multo maior daretur, ſi homines deſperarent remiſſionem. Secundò, quia licèt aliqui malè vtantur hac Dei miſericordia, non propterea debuerunt boni priuari fructu pœnitentiæ:& in hoc magis oſtendit Deus odium peccati, quia ſemper illud deſtruit, quoties homo illi cooperatur prout poteſt,& debet.

Fundamento hereticorum ſatisfit. Auguſt.

Obiectio. Solùm obiici poteſt, quia in decretis & antiquis canonibus ſæpe dicitur, pœnitentiam ſemel tantùm eſſe concedendam, ſeu non iterandam, de Pœnitentia diſt. 3. per multa capita, & apud Ambroſium li. 2. de Pœnit. ca. 10. Auguſtin. epiſt. 53. & 54. Clemens Alexand. lib. 2. Stromatum, Tertull. libr. de Pœnit. in principio, Chryſoſt. homil. 1. ad Epheſ. 1. in illa verba, *In laudem gloriæ, & gratiæ ſuæ*, & Origenem homil. 15. in Leuiticum. Reſpondetur, in illis decretis non eſſe ſermonem de pœnitentia, vt eſt virtus, vel ſacramentum, & ad internam peccati remiſſionem ordinata: ſed de quadam pœnitentia ſolenni, quam poſſumus cæremonialem appellare, quoniam peculiari ritu ab Eccleſia inſtituto olim fiebat ad publicã ſatisfactionem, & ædificationem: & illa ſemel tantùm concedebatur, vel ad maiorem terrorem, & ne contemneretur: vel fortè ne aliis eſſet ſcandalum, ſi ſæpiùs talem pœnitentiam aliquis ageret. Quòd autem poſt illam adhuc eſſet locus ſacramento pœnitentiæ, & conſequenter remiſſioni peccatorum per pœnitentiam certiſſimum eſt. Et ſpecialiter conſtat ex Siricio Papa epiſt. 1. decretali cap. 5.

Ambr. Auguſt. Clemens. Alex. Tertull. Chryſoſt. Origen. Solutio. Siricius Papa.

Nullum eſſe peccatum adeò graue, quin per pœnitentiam remitti poſsit. Aſſertio 3.

Dico tertiò, Nullum eſt peccatum adeò graue, nec tanta multitudo peccatorum, quæ nõ poſſint per veram pœnitentiam deleri in hac vita: ita docet hîc D. Tho. & oppoſitum dicit eſſe erroneum, intelligo autem eſſe hæreticum: quia eſt contra definitiones Conciliorum ſuprà adductas, imò contra omnia teſtimonia, quæ ex Scriptura attulimus. Et ſpecialiter notari poteſt illa generalis promiſſio Ezech. 18. *Omnium iniquitatum eius non recordabor ampliùs*. Vbi etiam notari poteſt, eodem modo conſtitui hanc legem in remittendis peccatis per pœnitẽtiam, quo conſtituitur in gratia tollenda,& meritis præteritis per ſubſequens peccatum, in quo nulla eſt exceptio nec magnitudinis, nec multitudinis meritorum: ergo neque è contrario in priori remiſſione habet locum exceptio alicuius peccati etiam grauiſſimi, nec multitudinis peccatorum etiam maximæ. Et ſimile argumentum ſumitur ex c. 33. Ezech. & ex illis verbis Pſal. 50. *Cor cõtritum & humiliatum Deus non deſpicies*, & ex illis Zachar. 4. *Conuertimini ad me, & ego conuertar ad vos*. Ac denique ex omnibus promiſſionibus de remittendis propter pœnitentiam peccatis, quæ in ſcriptura ſine limitatione vel reſtrictione fit. Cur enim nos coarctabimus promiſſiones Dei quas ipſe ampliſſimè concedit: cùm hæ ad gratiam

D. Thom. Ezech. Pſalm. 50. Zach.

A pertineant, duæ amplificanda potiùs eſt, quàm reſtringenda?

Hæc amplificatio his tandem verbis declaratur Deutero. 4. cùm dicitur: *Si quæſieris Dominum, inuenies eum, ſi tamen ex toto corde tuo quæſieris eum*: & infrà, *Si ad cardines cœli fueris diſſipatus, inde retrahet te Dominus Deus tuus.* Nec refert quòd hæ promiſſiones in Teſtamento veteri contineantur: quia nõ ſunt propriæ illius, cùm non ſint de bonis temporalibus: neque ad iudicielia aut cæremonialia præcepta pertineant, ſed ad moralem vitam,& internam ſanctitatem. Vnde licèt non priùs fuerint ſcriptæ, priùs nihilominus fuerunt factæ,& executioni mandatę in Adamo, & aliis, quibus in tempore legis naturæ remiſſa peccata fuere. Rurſus nemo dubitat quin poſt
B legem veterem remittantur peccata ante Baptiſmum commiſſa per pœnitentiam, ſeu contritionem, includendo in voto Baptiſmum: quæ remiſſio non fit niſi ex vi eiuſdem promiſsionis: non eſt ergo abolita in lege noua. Ergo eadem ratione durat, quoad peccata poſt Baptiſmum commiſſa, cum eadem amplitudine: tum quia gratia non eſt diminuta in lege noua, ſed aucta: tum etiam, quia tam efficax eſt contritio ad delenda peccata poſt Baptiſmum commiſſa, quàm ea quæ præceſſerunt. Et ſacramentum ipſum pœnitentiæ in voto ibi incluſum, tam generalem promiſsionem habet, ſicut Baptiſmus, iuxta verba Chriſti Ioan. 20. *Quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis.*

Deut. 4. Ioan. 20.

Ex quibus de fide certum eſt, ſacramentum illud
C cum debita diſpoſitione applicatum valere ad omnia peccata tollenda, quantumuis grauia & multa: idem ergo eſt de contritione, quæ in voto ſacramentum illud includit, iuxta doctrinam Concilij Tridentini, ſeſſ. 14. cap. 4. ex quo habetur, omne peccatum, quod per pœnitentiæ ſacramentum poteſt remitti, auferri etiam per contritionem includentem votum eiuſdem ſacramenti. Præterea, eadem peccata, quæ hæreticis vidẽtur irremiſſibilia, inueniuntur in Teſtamento nouo remiſſa, vt de negatione Petri ſuprà viſum eſt: & de grauiſſima fornicatione, 2. ad Corinth. 2. & 7. & 2. ad Timoth. 2. ait Paulus, etiam hæreticos admonendos eſſe, ſi fortè per pœnitentiam reſipiſcant. Nec eſt diſſimile illud Apoc. 1. & 2. *Memento vnde excideris, & age pœnitentiam.* Vnde 1. Ioan.
D 2. generatim ad baptizatos dicitur, *Si quis peccauerit, aduocatum habemus apud Patrem*, &c. quem locum, cum aliis ad rem præſentem, optimè tractat Hieron. lib. 2. contra Iouinianum, & Baſilius dict. homil. de pœnit.& Ambroſius libro 2. de Pœnitent. ca. 4. Denique conſtat, hanc fuiſſe perpetuam Eccleſiæ conſuetudinem,& nunc etiam eſſe, admittendi ad pœnitentiam quoſcunque pœnitentes, ex quocunque ſtatu, & genere peccati, vt ſumitur ex Concilio Niceno, can. 8. & ex aliis quæ refert Euſebius lib. 5. Hiſtoriæ, c. 2. & lib. 6. c. 34. Rationes ſunt eædem, quæ ſuperiùs adductæ ſunt.

Trident. Paul. Apoc. Hieron. Baſil. Ambr. Conc. Nic. Euſeb.

Locus Matthæi 12. & Marci 3. expenditur.

E Solvm ſupereſt vt declaremus duo teſtimonia, in quibus contrarius error nitebatur. Prius eſt Matth. 12. & Marci 3. vbi Spiritus blaſphemiæ, ſeu blaſphemia in Spiritum ſãctum, vt à Theologis appellatur, dicitur non remitti neque in hoc ſeculo, neque in futuro. De quo peccato tractat ex profeſſo D. Tho. ſecunda ſecundæ, quæſtione 14. & alij Theologi in 2. diſt. 42. & 43. Duo autem ſunt exponenda. Primum, quid ſit illud peccatum: ſecundum, quomodo irremiſſibile dicatur. De primo variæ ſunt expoſitiones. Quidam dicunt eſſe finalem impœnitentiam,

D. Thom. Quid ſit blaſphemia in Spiritũ ſanctum.

ſententiam,quæ omnino irremiſſibilis eſt, quia cum illa hæc vita finitur. *D. Auguſt.* Ita ſignificat Auguſt.de ver. & falſ. pœnit.ca.4.lib.4. contra Creſconium,cap.8.& epiſt. 50.ad Bonifacium,circa finē,in expoſitione inchoata epiſt.ad Rom.circa finem,& in Enchiridio,ca.83. *Fulgent.* Fulgentius de fide ad Petrum, cap.3.Alij intelligunt eſſe peccatum hæreſis in his quæ ſpecialiter pertinent ad perſonam Spiritus ſancti. Quod ſignificat *Athan.* Athanaſius in epiſt. 1. ad Serapionem de Spiritu ſancto. *Cyprian.* Cyprianus tamen lib.3.ad Quirinum, ca.28.generaliter dicit eſſe peccatū in Deum.Scholaſtici verò explicant de peccato ex malitia & obſtinatione cordis,& ſpecialiter *Scot.* Scotus diſt.43.q.1.dicit eſſe obſtinationem peccati cum deſperatione veniæ,& propoſito non pœnitendi.Et *D.Tho.* D.Tho.iuxta eandem ſententiam varias ſpecies eiuſdem peccati annumerat. Vnde non eſt ſenſus Theologorum, quodcunque peccatum ex malitia,eſſe peccatum in Spiritum ſanctum; ſed illud quod ſpeciali modo opponitur hominis ſanctificationi, & remiſſioni peccati: quod opus Spiritui ſancto appropriatur.

18. Veruntamen hæc expoſitio,ſicut & aliæ,non ſunt accommodatæ contextui:quia ſi contextus inſpiciatur, & occaſio quam Chriſtus habuit ad illam ſententiam proferendam, non erat ſermo de his peccatis. *Germana reſponſio.* Et ideo cenſeo hoc peccatum propriè eſſe quando ex malitia & duritie cordis,ſpiritui malo tribuūtur diuina & ſupernaturalia opera,quæ Spiritus ſanctus ad confirmandam fidem, vel ad conuertendos peccatores, ſpeciali prouidentia operatur: nam illud eſt propriè Spiritui ſancto reſiſtere,vt aliis locis Scriptura loquitur.Hunc verò eſſe ſenſum illius loci,cōſtat ex occaſione qua Chriſtus id dixit,& ex cauſali, quam Marcus adiungit, *Quoniam dicebant, Spiritum immundum habet*, & ex Sanctorum expoſitionibus, *Athan. Baſil. Hieron. Chryſoſt.* Athanaſ.oratione ſpeciali de hac re, & orationes 2. contra Arianos,circa finem, Baſil.in Quæſtionibus breuioribus, q.273.Hier.epiſt.149.& optimè Chryſoſtomus homil.42.in Matthæum.

Iuxta hanc ergo expoſitionem, & cæteras præter primam,hoc peccatum nō dicitur irremiſſibile,quia omnino tolli non poſſit;ſed quia difficilè tollitur,eo quòd homini ſic diſpoſito difficile ſit veram pœnitentiam concipere,propter cordis obdurationem,& mētis excæcationem. *Cyprian. Vega reiicitur.* Ita Chryſoſt. ſuprà,& Cyprianus epiſt.52. & lib.de lapſis. Addit Vega libr. 13.in Trident. cap. 9. hoc peccatum, licèt remitti poſſit, nunquam tamen remitti:ſed de hoc non eſt lata lex. Vnde cùm id ex libertate pēdeat, non eſt infallibile, Imò ait Chryſoſt. fortaſſe nonnullos ex Iudæis,quos Chriſtus reprehendebat,conſecutos poſtea fuiſſe remiſſionem illius peccati per eiuſdem Chriſti vel Apoſtolorum prædicationem. Moraliter autem loquendo, & ſecundùm id quod frequētiùs accidit,illud eſt verum propter cauſam dictam.

19. Aduertit præterea Chryſoſtomus hoc peccatum tunc propriè eſſe,quando ſine ignorātia cōmittitur; *Quare*, inquit, *ſic? quia cum Spiritus iam notus vobis eſſe debeat, rem claram & manifeſtam oppugnatis.* Et hoc etiam adnotauit Athanaſius in dicta oratione. Et ad hunc modum accommodari poteſt ad hanc expoſitionem communis doctrina Theologorum. Denique aduertit Chryſoſtomus hoc peccatum ideo dici non remitti in hoc ſeculo,neque in futuro, quia punitur in hoc ſeculo,& in futuro. Quod etiam ſignificauit hîc D.Tho.ad 3.cùm non omne peccatum de ſe mereatur pœnam & in hoc ſeculo, & in futuro. Deus enim quædam peccata diſſimulat in hac vita,vt puniat in futura:quædam verò punit in hac vita, ne puniat in futura:hoc verò punit & in hoc ſeculo,& in futuro.Sicut accidit Iudæis,quos & in hac vita puni- A uit per excidium Hieroſolymitanum, &c.& in alio ſeculo per æternam pœnam.

Locus 1.Ioan.5.expenditur.

20. *Quod dicatur peccatum ad mortem.* ALTER locus eſt primæ Ioan.5. *Eſt peccatum ad mortem, non pro illo dico vt oret quis.* Vbi etiam inſinuatur tale peccatum eſſe irremiſſibile, & ideo non eſſe orandum pro tali peccatore:ſicut non oramus pro damnatis. Circa quod teſtimonium illa etiam duo explicanda ſunt,ſcilicet quod dicatur *peccatum ad mortem*, & qua ratione orandum non ſit B pro eo,qui illud committit. *Auguſt.* Et quidem Aug.(ſi eius eſt opus)de ver.& falſ.pœnit. cap.4.intelligit huiuſmodi eſſe omne peccatum mortale; nam proprietas vocis hoc indicat. Sed non poteſt ſuſtineri expoſitio: tum quia peccatum quod ibidem dicitur,*non ad mortem*, dicitur priuare vita: vt patet ex illis verbis, *Oret, & dabitur ei vita*; ergo non omne peccatum mortale vocatur ibi *ad mortem*: tum etiam quia illo modo nō relinquitur commoda expoſitio poſterioris partis,cum oratio pro peccātibus mortaliter,frequens & viſitata eſſe debeat. Alij ergo exponunt de alio genere peccati, vt inuidiæ; præſertim quando ex illa aliquis Eccleſiam, aut iuſtos perſequitur. Sumitur ex Auguſtino lib.1.de ſermone Domini in monte,c.43.& 44.& ſermon.79.de Tempore, & Beda in *Beda.* C dictum locum Ioannis, qui aiunt eum peccare ad mortem, *qui poſt agnitam Chriſti gratiam, inuidiæ facibus agitatus, eandem gratiam Chriſti, & fratres ſuos perſequitur & oppugnat.* Quam expoſitionem tetigit hîc D. Thom.art.1.ad 2.& eam non improbat. Tamen idem Auguſtinus eam apertè deſeruit li.1.Retractationum,c.19.& meritò,quia nulla ſufficienti ratione declaratur,cur tali peccato illa denominatio ad mortem tribuatur.

21. *Vera reſolutio. Ambr.* Ambroſius ergo lib.2. de pœnitentia,cap.8.& 9. omne peccatum ſpeciali modo atrox & enorme putat ita vocari,fortaſſe ob eam rationem, quia huiuſmodi peccatū habet ſpeciale periculum morale perpetuæ mortis. Et eandem expoſitionem attigit D. *D.Thom.* D Thom.in 2.d 43.in fine, & q.28.de Veritate,art.11. ad 8.q.3.de malo,art. 5.ad 3.& ſuper locum Ioā.eam approbat.Addunt verò, & rectè,D. Thom.& Ambr. Ioannem non prohibere abſolutè orare pro huiuſmodi peccatore, ſed per quandam exaggerationem ad declarandum periculum talis peccatoris negatiuè dixiſſe, *Non dico vt pro illo oret quis.* Et addit eleganter Ambroſius, Non quemlibet de populo, ſed virum ſanctum eſſe aptum ad orandum pro huiuſmodi peccatore. Quod rectè explicatur ex illis verbis 1.Reg. *1.Reg.2.* 2. *Si peccauerit vir in virum,placari ei poteſt Deus:ſi autem in Deum peccauerit homo,quis orabit pro illo?*

22. *Alia reſponſio optima.* Vltimò verò addo ad hunc locum rectè accommodari expoſitionē illam de peccato finalis impœnitētiæ,quod meritò *ad mortem* dicitur,quia in morte conſummatur, & ad mortem ducit æternam. E Et tunc optimè & cum toto rigore dicitur pro huiuſmodi peccatore non eſſe orandum,quia iam eſt extra ſtatum ſalutis. Et hanc etiam expoſitionem ſignificauit Aug.lib.de Correptione & gratia,cap.12.& 1. *Aug. Beda. Gregor. Pacian. Hieron.* Retractationum, c.19.& Beda in eum locum. Et fauent Gregorius 16.Moraliū, c.28.& Pacianus epiſt. 3. Videri etiam poteſt Hieron. in id Hier. 14. *Noli orare pro populo illo.* Vbi ait, ſtultum eſſe orare pro eo, qui peccauerit ad mortem, id eſt, pro peccante, & perſeuerante in peccato: ſeu qui vſque ad mortem emendari non vult, vt ipſe exponit.

SECTIO

SECTIO II.

Vtrùm in hac vita ſemper poſſit haberi pœnitentia ſufficiens ad remittenda peccata in quacunque grauitate & multitudine.

1. *Quorundam opinio.*

IN hac re fuit aliquorum Catholicorum opinio, nonnulles peccatores interdum peruenire in hac vita ad eum ſtatum, & peccatorum cumulum, vt iam non valeant ſufficientem pœnitentiam agere, qua exeant ab ſtatu peccati. Ita ſentit Henricus quodli. 8. quæſt. 1. & Abulenſ. in Exodum, ca. 4. q. 12. & in Deuteron. cap. 2. quæſt. 10. & Medina lib. 3. de Recta in Deum fide, capit. 1. Catherinus opuſc. de Prædeſtinatione, & reprobatione, Roffenſis articulo 36. contra Lutherum, & probabile exiſtimat Ruard. art. 7. Fundamentum huius ſententiæ poſtea videbimus. Vt autem Catholicus eius ſenſus intelligatur, aduertendum eſt duo requiri ad veram pœnitentiam agendam, ſcilicet libertatem arbitrij, & auxilium gratiæ, vt conſtat ex certis principiis fidei. Certum ergo eſt, in hac vita nō amitti libertatem ſufficientem ad agēdam pœnitentiam, propter grauitatem, vel multitudinem peccatorum. Neq; Auctores citati oppoſitum ſentiunt: eſſet enim manifeſtus error, quia peccatum nec tollit vſum rationis, nec facultatem voluntatis in ſe minuit, ſed ad ſummum auget habitus prauos, & inordinatos affectus, quibus nihilominus poteſt voluntas dominari, vt latiùs cum D. Thoma traditur in 1. 2. q. 85. art. 1. & 2.

Henric. Abul. Medin. Catherin. Roſſ. Ruard. Duo requiruntur ad veram pœnitentiam agendam.

2. Rurſus ex parte gratiæ duo diſtinguenda ſunt. Vnum eſt virtus eius ad vincenda omnia peccata, & pœnitentiam agendam, illis non obſtantibus in quacunque grauitate & multitudine. Et in hoc ſenſu etiam eſt de fide non deeſſe virtutem gratiæ ad hunc effectum, vt rectè D. Thom. hîc aduertit: eſſet enim contra Dei omnipotentiam, & contra excellentiam diuinæ gratiæ hanc virtutem illi denegare: neque Auctores citati hoc negant. Aliud ergo poteſt de hac gratia controuerti, ſcilicet, an illa, quæ ad hunc effectum ſufficit, ſemper in hac vita detur, vel præparata ſit omnibus: vel interdū aliquibus negetur propter peccata. Et in hoc eſt punctus difficultatis: loquor autem de gratia ſufficiente non de efficaci. Nam de hac poſteriore, non eſt dubium, quin multis hominibus non detur: imò illis omnibus non datur, qui de facto non conuertuntur; quia gratia efficax appellatur, quæ infallibiliter habet effectum. Et de hac loquitur ſæpe Aug. cùm dicere videtur, interdū Deum negare gratiam hominibus, etiam ſine ſpeciali culpa eorum, vt videre licet toto libro de Prædeſtinatione Sanctorum, præſertim à c. 5. & ſæpe aliàs.

Punctus difficultatis. August.

3. Nunc verò non eſt nobis neceſſaria diſputatio de gratia efficaci, quia ſufficiens ſatis eſt, vt homo poſſit vera & reali facultate pœnitentiam agere, ſi velit, & vt illi attribuatur, ſi nolit. Et de hac gratia ſufficienti aiunt dicti Auctores interdum denegari aliquibus hominibus propter peccata ſua. Sed in hoc ſenſu poſſumus vlteriùs duos diſtinguere: vnus, vt reſpectu ipſarum culparum, & in pœnā earum: ſit hæc lex generaliter à Deo ſtatuta, vt quicunque tale peccatum commiſerit, vel ad talem ſtatum & multitudinem peccatorū peruenerit, omnino priuetur auxiliis neceſſariis ad pœnitentiam agendam, etiamſi multo tempore in hac vita viuat, & quod potuerit, vel voluerit, faciat ad relinquendum illum ſtatum. Et non opinor dictos Auctores locutos eſſe in hoc ſenſu; eſſetque nimis falſa, imò & erronea talis ſententia,

Duplex ſenſus quæſtionis.

A vt hîc dixit Diuus Thomas. Quod etiam ex dicendis à fortiori conſtabit. Quia conſtat ex Scriptura, & ex ipſo vſu, Deum ex omnibus ſtatibus conuertere aliquando grauiſſimos peccatores ad pœnitentiam, & in omnibus ætatibus, & temporibus, vt intelligamus nullum genus peccatorū hominum excluſum eſſe à miſericordia Dei. Quod rectè docuit Diuus Augu. in Enchiridio, capite 103. ita exponens illud 1. ad Thimot. 2. *Deus vult omnes homines ſaluos fieri*, id eſt, vt ipſe ait, *omne genus humanum per quaſcunque differentias diſtributum*, & inter alios ſtatim ponit homines tardi cordis, *in moribus omnibus, & in voluntatum conſcientiarumq; mirabili varietate conſtitutos.* Et ſubiungit hoc eſſe ſignum à poſteriori, vt de nullo ſtatu peccatorum deſperandum ſit, quòd ex omni
B genere ſaluat eos Deus. Et in lib de Prædeſtinatione & gratia, capite decimoquarto, & decimoquinto (ſi eius eſt) eleganter id declarat per comparationem Pharaonis, & Nabuchodonoſor, qui fuerunt grauiſſimi peccatores, & valdè ſimiles in ſtatu, obduratione, &c. Et tamen vnus obtinuit gratiam agendi pœnitentiam, & non alius. Itaque non eſt lex de hoc ſtatuta reſpectu culparum ipſarum.

Auguſt.

Nihilominus poteſt eſſe alius ſenſus, quem dicti Auctores intendunt, ſcilicet, reſpectu perſonarum aliquarum ita Deum ſe habere, vt eis deneget talia auxilia propter ſua peccata, quamuis aliis habentibus ſimilia, vel maiora, non deneget: nam *cuius vult miſeretur, & quem vult indurat*, ad Roman. 9. dicitur. Fun-
C datur hæc opinio ſic declarata in aliquibus locutionibus Scripturæ, vt eſt illa Eccleſiaſt. 7. *Conſidera opera Dei, quia nullus poteſt corrigere, quem ipſe deſpexerit.* Vnde eſt illud Pſalm. 8. *Dimiſi eos ſecundùm deſideria cordis eorum, ibunt in adinuentionibus ſuis.* Et Hiere. 6. *Erudire Hieruſalem, ne fortè recedat anima mea à te.* Et infrà, *Argentum reprobum vocate eos.* & capite quinquageſimoprimo, *Curauimus Babylonem, & non eſt ſanata, derelinquamus eam.* & Ioſue 11. *Domini enim ſententia fuerat vt indurarentur*, & Ioan. 12. *Propterea non poterant credere, quia dixit Eſaias: Excæca cor*, &c. Vbi Caietanus notat illos non potuiſſe credere, ex defectu gratiæ præuenientis. Et hos modos loquendi imitati ſunt aliqui Patres, præſertim Iſidorus libro ſecundo de Summo bono, capite decimoquinto, dicens:
D *Nonnulli ita deſpiciuntur à Deo, vt non poſſint mala plangere, etiamſi velint.* Et Euſeb. libro octauo de Demonſtratione, capite ſecundo dicit, Deum expectare aliquos vſque ad certum terminum peccatorum, & poſtea omnino illos deſerere. Et de his ait Gregorius 11. Moral. capite quinto, quòd licet exteriùs vocem audiant, interiùs gratia Dei non tāguntur. Quod etiā aſſeruit Bernardus in ſerm. de Nimia fallacia huius ſeculi, & in ſpeciali de Pharaone. Idem dixit Gregorius libro 31. Moral. capite vndecimo. Et habetur etiam nomine Augu. in illo libro de Prædeſtinatione & gratia, cap. decimoquarto. & in inchoata expoſitione epiſtolæ ad Rom. expreſſiùs id docet idem Auguſtinus propoſitione 62. dicens ita fuiſſe deſertum Pharaonem, vt iam impœnitentia non impu-
E taretur ei ad culpam, ſed ad pœnam.

4.

Probatur opinio ex Scriptura. Eccleſiaſt. Pſal. 8. Hier. 6. Ioſue 11. Ioan. Caiet. Probatur ex Patribus. Iſidor. Euſeb. Gregor. Bernardus. Auguſt.

Ratio verò huius ſententiæ eſt, quia peccata merentur totam hanc pœnam: & expedit ad oſtenſionem diuinæ iuſtitiæ, & ad terrorem aliorum: vt interdum Deus illa vtatur: Et confirmatur, nam aliquādo maiori pœna afficit Deus peccatorem: maior enim pœna videtur miraculosè interficere hominem actualiter peccātē; vel etiā viuū demergere in infernum: quod aliquādo Deus fecit. Tandē confirmatur, quia aliquando Deus aliquos ita confirmat in gratia, vt cadere non poſſint: ergo aliquos etiam ita deſerit in 5.

Ratione ſuadetur.

rit in peccatis, vt ſurgere nō poſſint. Nam, ſi conſideremus ſtatum huius vitæ, ad vtrunque indifferēs eſt: ſi verò Dei prouidentiam ſpectemus, expedit vt Iuſtitia non minores effectus habeat, quā miſericordia.

Secunda Sententia.

6. SECVNDA ſententia eſt, non ſolùm veram pœnitentiam eſſe ſufficiētem ad omnia peccata tollenda, ſed etiam in hac vita ſemper eſſe hominibus paratam ſufficientem gratiam ad talem pœnitentiā agendam; nullamque eſſe admittendam exceptionē, vel in culpis, vel in perſonis, quantumuis peccauerint. Hæc eſt ſententia D. Thomæ hîc. Quæ ſumitur ex Alexandro Alenſ. 4. part. quæſt. 13. memb. 4. arti. 2. & quæſt. 14. memb. 5. art. 2. & ſequentibus. Altiſiod. lib. 3. Summæ, tractatu 2. cap. 2. quæſt. 5. & lib. 4. tract. 6. ca. 1. quæſt. vltima. Clariùs & latiùs Medina tract. 1. de Pœnit. quæſt. 11. & Soto in 4. diſt. 15. qu. 1. ar. 2. & 1. de nat. & grat. cap. 8. Ferrar. 3. cont. gent. ca. 159. & Petrus Soto lect. 5. de pœnitentia. Vega. lib. 13. in Trident. cap. 12. & 13. Driedo li. de Captiuitate & redemptione generis humani tractat. 5. à principio, præſertim capit. 3. Ruardus ſuprà, hanc ſententiam magis probat.

D. Tho. Alenſ. Altiſiod. Medin. Soto. Ferrar. Petr. Scot. Vega. Driedo. Ruard.

7. *Probatur ex Scriptura. Ezech. Hieron.* Fundamentum præcipuè ſumitur ex generalibus locutionibus, & promiſſionibus Scripturæ, vt Ezech. 18. & 33. *Nolo mortem peccatoris, ſed vt conuertatur.* &, *Nunquid voluntatis meæ eſt mors impij.* Vbi Hieron. aduertit illud dictum eſſe ad tollendam deſperationem, quia Deus ex ſe ſemper eſt paratus ad vitā præſtandam. Ierem. 3. eſt optimum de hac re teſtimonium. *Frons meretricis facta eſt tibi, noluiſti erubeſcere: ergo ſaltem amodo voca me*: & infrà: *Reuertere auerſatrix Iſrael, dicit Dominus, & non auertam faciem meam à vobis, quia Sanctus ſum ego, dicit Dominus: & non iraſcar in perpetuum.* Quæ verba & multa ſimilia quæ ibi habentur, exhortationem & promiſſionem continent: quæ apertè ſupponunt peccatores etiam grauiſſimos poſſe conuerti: aliàs tota illa eſſet quædam fictio, potiùs quàm diuinæ miſericordiæ declaratio. Et idem valet ſimilitudo illa Iſai. 49. *Nunquid obliuiſci poteſt mulier infantem ſuum*, &c. Præterea cùm Matth. 9. dicitur, *Non veni vocare iuſtos ſed peccatores ad pœnitentiam*, indefinita locutio æquiualet vniuerſali. Quæ habetur c. 11. *Venite ad me omnes.*

Ierem. Iſai. Matth.

8. Quia verò dici poteſt has eſſe generales regulas, quæ interdum patiuntur exceptionem, addere poſſumus ea loca, in quibus homines maximè obdurati & deſperati eodem modo ad pœnitentiam trahuntur quantum eſt ex parte Dei. De qua re ſunt optima capita 11. & 12. Sapient. vbi inter alia ſunt illa verba, *Diſſimulans peccata hominum propter pœnitentiam:* Quorum verus ſenſus eſt, expectans & patienter agens, vt clariùs dixit Petrus 2. Cano. c. 3. Vt homines quantumuis prauos ad pœnitētiam prouocet: ita vt illud *Propter*, dicat cauſam finalem. Cui conſonat illud Pauli ad Rom. 2. *Ignoras quia benignitas Dei ad pœnetentiam te adducit*: & ſubdit. *Tu autem ſecundùm duritiam tuam, & impœnitens cor*, &c. Vt declaret quancunque impœnitentiam & duritiem cordis non defectui diuini auxilij, ſed prauo libertatis vſui eſſe tribuendam.

Sapien. Petrus. Paulus.

9. *Probatur ex conciliis. Conc. Lat. Trident.* Hinc etiam Concilia abſolutè & ſine limitatione definiunt ſemper in hac vita dari locum pœnitentiæ agendæ, vt ſpecialiter videre licet in Concilio Lateran. & habetur in cap. *Firmiter*, de Summa Trinit. Et ſumitur ex Concilio Tridentino, tota ſeſſ. 14. & ſeſſ. 6. c. 14. vbi etiam habet illud principium: In hac vita neminem deſeri à Deo, niſi priùs ipſe Deum deſerat.

A Sunt etiam apud Patres frequentes ſimiles loquutiones generales, quas prolixum eſſet referre. Nonnulla tamen verba magis ſpecialia notari poſſunt, vt apud Cyprianum libro 4. Epiſt. 2. & ad Demetrianum ſic inquit: *Quando iſtinc exceſſum fuerit, iam non erit locus pœnitentiæ: hîc vita aut amittitur, aut tenetur, neque quiſquam, aut peccatis retardatur, aut annis.* Idem habet ſermo. de Paſſione Domini, & de ablutione pedum. Quod etiam habet Chryſoſtomus homilia 4. de Lazaro, & in Paræneſi de pœnitentia Auguſt. libro de Pœnitentiæ medi. cap. 5. *Adhuc in hac vita es, &c.* Qui etiam epiſt. 59. quæſt. 2. generaliter ait, *Voluntas Dei nunquam in hac vita defuit iuſtitiæ, pietatique mortalium*, & libro tertio de libero arbitrio cap. 19. dicit, Deum omnes ad ſe vocare per creaturam ſibi ſeruientem, & li. de Prædeſtinatione & gratia ca. 14. ſub nomine Auguſtini dicitur, *Si piè de Deo ſentiamus, etiam Pharaoni non denegauit miſericordiam ſuam.* Statim verò cap. 15. ſubdit, *non tantùm interius vocaſſe, quàm exterius flagellaſſe, quæ minus idonea eſt ad ſalutem via*: ſed non propterea intelligit ei denegaſſe auxilium ſufficiens, ſed efficax & congruum.

Probatur Patribus. Cyprian. Auguſt.

B (position marker in margin beside "uientem")

10. Quomodo intelligendus etiam eſt Gregorius li. 31. Moral. cap. 11. cùm de eodem Pharaone loquitur, & dicit Deum non emolliiſſe cor eius gratia interiori, deſuper infuſa. Apertiùs verò Origenes lib. ſeptimo, ad Roman. tractans verba illa capitis 9. *Deus cuius vult miſeretur, & quem vult indurat*; ait, Deum etiam ipſi Pharaoni non denegaſſe facultatem pœnitendi, & aliis locis veritatem hanc confirmat. Sed in eo grauiter errat, quòd etiam ad damnatos hoc extendit, vt videre licet libro tertio Periarchon. c. 1. ſed de hoc aliàs. Apud alios etiā Patres vniuerſale axioma eſt. Quandiu hæc vita durat, locum pœnitentiæ concedi, & auxilium ad illam agendam non negari, vt videre licet apud Gregorium lib. 17. Moral. cap. 4. vbi tractans illa verba Iob, *Dedit Deus ei locum pœnitentiæ*, inquit, *Quiſquis delinquit, & viuit, idcirco hunc diuina diſpenſatio in æquitate tolerat, vt ab iniquitate compeſcat.* Idem latè Epiphanius hæreſi 59. Leo Papa Epiſt. 9. Fulgentius epiſt. 7. Proſper ad obiectiones Vincentianas, reſponſione 25. *Nemini (ait) Deus correctioni adimit vitam, neque quenquam boni poſſibilitate ſpoliat.* Subdit verò hæc verba, *Qui ſe auertit, velle, & poſſe ſibi ſuſtulit*: quod intelligitur, vel quantum eſt ex ſe, & ſuo merito: vel facit ſenſum compoſitum, ſeu includit conditionem, Si in tali auerſione perſeuerare velit. Denique faciunt etiam quæ ſuprà adduxi, vt oſtenderem non requiri certum tempus ad contritionem.

Greg. Origen. Gregor. Epiph. Leo. Fulgent. Proſper.

11. Ratio autem pro hac ſententia eſt à priori diuina promiſſio, orta ex miſericordia, & fundata in iuſtitia Chriſti. Declaratur autem à poſteriori ex ſtatu hominis quandiu hîc viuit; ſemper enim eſt in ſtatu viatoris: eſt autem de ratione viæ, vt in ea ſemper poſſit ad terminum accedi: ergo repugnat huic ſtatui, quòd homo priuetur poteſtate accedēdi ad terminum: ergo & quòd priuetur omnibus auxiliis neceſſariis, ſine quibus poteſtatem non habet.

Ratione oſtenditur.

E Ac propterea, licèt peccatum dignū ſit omni hac pœna; tamen neque ad iuſtitiam, neque ad prouidētiam Dei pertinuit illam præbere in hac vita, quia valde repugnat ſtatui viatoris. Et ideo, quanuis Deus aliquando interficiat hominem corporaliter propter peccatum, id non repugnat: quia tūc finitur via eius, & ſæpè expedit ad commune bonum, vti huiuſmodi pœna, maximè cùm publica ſit, & ſenſibilis. Tamen tunc ita ſe gerit Deus cum illo homine, vt ſi in illo puncto mortis vellet pœnitentiam agere, illi non deeſſet auxilium. Denique in hoc eſt valde diuerſa ratio de cōfirmatione in gratia & de hac diuina deſertione:

Ad fundamēta contraria ſententiæ.

tione: nam qui confirmatur in gratia, ſemper magis ac magis poteſt tendere per viam, donec perueniat ad terminum:& hoc eſt per ſe requiſitum ad ſtatum viæ:poſſe autem cadere, ſeu deflectere à via, eſt per accidens: & ideo nihil obſtat quòd confirmatus in gratia priuetur poteſtate peccandi, quod eſt tantùm à via deflectere. Quamuis fortaſſe non priuetur abſolutè poteſtate peccandi, ſed ita cuſtodiatur & gubernetur,vt nunquam illa vtatur,idque infallibiliter: & ideo dicitur non poſſe, vt eſt ſub tali protectione Dei.At verò,ſi homo priuaretur auxiliis neceſſariis, ſimpliciter priuaretur poteſtate,in ordine ad id quod eſt per ſe primò requiſitum in via, ſcilicet in acceſſu ad terminum ad quem.Accedit etiam, quòd confirmatio in gratia eſt opus miſericordiæ, & non repugnat iuſtitiæ,nec ſtatui viatoris,vt declaratũ eſt:confirmatio autẽ,ſeu potiùs obſtinatio in peccato, licèt videatur eſſe opus iuſtitiæ : tamen eſt quædã iuſtitia, ſeu pœna excedens ſtatum viæ,ideóque non eſt conſentanea prouidentiæ diuinæ; & repugnat miſericordiæ eius.

13. *Semper eſt in hac vita locus pœnitentiæ.* Atque ita tandem concluditur,abſolutã impotentiam pœnitentiæ non poſſe inueniri in homine,dum in hac vita viuit, & ratione vti poteſt: quia vel illa impotentia ex eo oriretur, quòd peccata obruerent libertatem,& omnino determinarent illam: & hoc non ſecundùm fidem,vt oſtenſum eſt. Neque etiam poteſt illa impotentia oriri ex eo,quòd gratia non ſit potens ad corrigendam voluntatem:quod etiam eſt de fide certum,cùm oppoſitum repugnet Dei omnipotentiæ. Nec denique poteſt prouenire ex eo quòd homini denegetur ſufficiens gratiæ auxiliũ,vt oſtenſum eſt: ergo nullo ex capite poteſt homini eſſe impoſſibile in hac vita pœnitentiam agere.

14. *Confirmatio.* Et confirmatur vltimò,quia in hac vita nunquam ceſſat præceptum pœnitendi, & præceptum etiam ſperandi,quibus repugnat talis priuatio ſeu carentia totius auxilij.Imò quodammodo tota certitudo noſtræ ſpei labefactaretur:nam vnuſquiſque formidare poterit ne iuſto Dei iudicio priuatus ſit huiuſmodi auxiliis. Atque hæc videtur eſſe tota oſtenſio huius opinionis,quam propterea aliqui exiſtimant ita certam,vt contrariam vocent nunc temerariam, nunc impiam:&D.Thomas hîc abſolutè vocat erroneam. Sed,vt opinor,locutus eſt iuxta alios ſenſus in principio à nobis notatos. Quocirca,licèt hæc poſterior ſententia abſolutè mihi placeat, & prior falſa videatur,non tamen digna maiori cenſura.

15. *Quædam notanda pro reſolutione quæſtionis.* Vt autem totam rem magis declarem, & exponã Scripturas,& Patres,quos afferebat prior ſententia, aduerto primò, duo eſſe auxilia neceſſaria ad pœnitentiam agendam,ſcilicet excitans,&adiuuãs & ſub hoc poſteriori membro comprehenditur concurſus Dei proportionatus actibus ſupernaturalibus: ſub priori verò cõprehenduntur omnia auxilia,quę preuenientia dicuntur. Rurſus hæc auxilia præueniẽtia duobus modis ſolent à Deo dari: primo, per media ordinaria,& cauſas vniuerſales & particulares ab ipſo conſtitutas ad hoc munus:vt homines fideles ordinariè excitat Deus, per ea media,quæ ſunt in Eccleſia:infideles autem,per prædicationem Euangelij, humano & ſenſibili modo factam,iuxta illud : *Quomodo audient ſine prædicante*,&, *Fides ex auditu*.ad Ro. 10.Modo autem extraordinario dat Deus hanc gratiam,vel omninò interiùs, vel aliquando per ſenſibilia ſigna,vt,verbi gratia,in vocatione Pauli. Præterea obſeruare oportet,iuxta vſum rigoroſũ terminorũ,aliud eſſe,Deum ex ſe denegare alicui gratiam ſuam;aliud verò,actu non dare:nam hoc ſecundum tantũ ſignificat, quòd talis gratia actu & re ipſa non ponitur in homine,hoc vel illo tempore, quod ſanè

A propter occurrentia impedimẽta frequentiſſimè cõtingit in omni genere gratiæ. Denegare autem, vt nũc ſumitur,addit abſolutum decretum diuinæ voluntatis,quo ſtatuit non dare amplius talem gratiã, quidquid homo operetur,vel quomodocunque cauſæ ſecundæ illam poſtulent,aut requirant : & de hoc modo denegandi gratiam ſufficientem ad pœnitentiam propter cõmiſſa peccata, eſt tota controuerſia.

Deum non denegare adiuuantem gratiam homini iam excitato.Aſſertio 1.

16. IN qua primò certum eſſe exiſtimo, Deum, quan- B tum eſt ex ſe,non denegare adiuuantem gratiam, ſeu cõcurſum ſupernaturalem homini iam excitato, ſeu habenti ſupernaturale principium proximum ad operandum.Hanc aſſertionem ſumo ex Auguſt. li. 2. *Auguſt.* de Peccatorum meritis,& remiſſ.c.17.vbi ait,hominem non recipere gratiam adiuuantem, in ipſo eſſe, & non in Deo.Item ſumitur ex illo certo principio, quòd Deus neminem deſerit,niſi priùs ipſe deſeratur ab homine.Præterea eſt contra legem ordinariã prouidentiæ, Deum negare concurſum habenti principium. Vnde etiam in naturalibus Deus id non facit, niſi aliquando miraculosè & propter graue cauſam. Præterea ſuperfluè Deus daret excitantem gratiam,ſi denegaturus eſſet concurſum,cùm illa gratia ſolùm detur propter ſupernaturalem operationẽ, quæ fieri C non poteſt ſine proportionato cõcurſu.Denique illa denegatio talis concurſus videtur propria ſtatus damnatorum,& repugnans ſtatui viæ.

17. *Obiectiones cõtra præcedentem.* Hîc verò obiici poſſunt illa verba 2.Macha.9.vbi de Antiocho dicitur, *Orabat ſceleſtus Dominum,à quo non erat miſericordiam conſequuturus*.& illa ad Hebr. 12. vbi de Eſau dicitur, *Non inuenit pœnitentiæ locum,licèt cum lacrymis quæſiuiſſet illam.* Item,Deus aliquibus nõ dat concurſum actualem ad pœnitentiam : ergo ab æterno voluit nõ dare:nam quidquid in tempore fit, vel non fit,ab æterno eſt ita diſpoſitum per poſitiuã volũtatem Dei:ergo denegat,quia denegare, vt dixi, nihil aliud eſt quàm non dare ex decreto diuinæ voluntatis.

18. *Explicantur teſtimonia.* Reſpondetur ad primum teſtimoniũ,Antiochum D non oraſſe petendo veram pœnitentiam, vel concurſum,aut gratiam adiuuantem ad illam:ſed petẽdo ſalutem corporis,vt patet ex illis verbis, *Non deſperans memetipſum, ſed ſpem multam habens fugiendi infirmitatem*: & ideo mirum non eſt, quòd non fuerit miſericordiam conſecutus:tum quia oratio de bonis temporalibus non ſemper eſt infallibilis : tum etiam propter circunſtantiã petentis iniquiſſimè. Et(quod obiter notandum eſt) quia interdum corporalis infirmitas ita datur in pœnam præcedentis peccati, vt Deus nolit illam remittere, quantumuis oretur, vel etiamſi homo veram pœnitentiam peccati agat:quia propter pœnitentiã non ſemper remittuntur temporales pœnæ. Et ita etiam intelliguntur nonnulla teſtimonia adducta in priori ſentẽtia, in quibus ſigni- E ficatur, Deum ſtatuiſſe punire abſq; ſpe remiſſionis aliquos populos poſt completam malitiam eorum: loquuntur enim de punitione, quæ in hac vita fit in temporalibus bonis. Et hæc reſponſio ſumitur ex Diuo Thoma in hoc articulo ad primum. Vbi *D. Thom.* etiam reſpondet ad alterum teſtimonium de Eſau, illum non verè pœnituiſſe. Sed addendum eſt, in illo loco, neque eſſe ſermonem de pœnitentia Eſau, nec de pœnitentia peccati, ſed de pœnitentia Iſaac, & de retractione prioris facti, ſcilicet, benedictionis quam dederat Iacob : hanc enim petebar

bat Eſau,& obtinere non potuit.

19. Ad rationem poteſt dici primò, circa negationes quæ in tempore ſunt, non eſſe neceſſariam poſitiuam voluntatem Dei, ſed ſufficere negationem voluntatis: ſic enim multi dicunt alium mundum non eſſe creatum, non quia Deus propoſitiuè voluerit illum non creare, ſed ſolùm quia non habuit voluntatem creandi. Secundò admitto in Deo illam voluntatem: dico tamen illam non eſſe antecedentem, ſed conſequentem præſcientiam futuri effectus, ſeu repugnãtiæ liberi arbitrij. Itaque Deus voluntate antecedente quantùm eſt ex ſe, voluit concurrere non tamen omnino efficaciter, & abſolutè: ſed includens conditioné. *Si voluntas humana cooperaretur*: præuidens autem non cooperaturam, voluit, & conſenſit vt in re non reciperet talem concursũ in actu ſecundo: hæc auté voluntas non ſatis eſt vt Deus dicatur denegare concurſum, cùm ex ſe paratus eſſet ad dandum.

Rationi occurritur.

Deum de ſe non denegare auxilia excitantia neceſſaria ad ſalutem. Aſſert.2.

20. SECVNDO dicendum eſt, Deum de ſe non denegare auxilia excitantia neceſſaria ad ſalutem, ſaltem quantùm per ordinarias cauſas, & media inſtituta ab ipſo, fieri poſſunt. Hæc eſt contra primam ſententiam, & multo magis contra Greg. in 1. d.46. vbi non ſolùm poſt multa peccata actualia, & in pœnam eorum, ſed etiã propter ſolùm originale dicit denegaſſe Deum multis hominibus auxilia ſufficientia. Eamque ſentẽtiam Auguſtino tribuit: ſed reuera eſt valde falſa, & repugnans pietati diuinæ, & illi volũtati, qua dicit, ſe velle omnes ſaluos fieri, & vniuerſali Chriſti redemptioni: ſed contra illam ſentẽtiam in eo ſenſu in materia de Prædeſtinatione, agẽdum eſt. Nunc aſſertio poſita valde conſentanea eſt Auguſtino in lib. de Correptio. & grat. ca. 5. & 6. Et mihi videtur ſatis probari teſtimoniis & rationibus adductis pro ſecunda ſententia: & proximè adductæ in præcedenti Aſſertione poſſunt hîc applicari.

Auguſt.

21. Nihilominus addo, non eſſe cenſura dignum qui dixerit, ita ſe gerere Deum cum aliquibus hominibus, vt non det illis actualem excitationem ſupernaturalem propter eorum peccata, vel in aliquo, vel in toto vitæ tempore. Non eſt enim ab hac ſententia alienus D.Thom. 2.2. q.2. art.5. ad primum, & q.10. ar.1. iuncto corpore cum ſolutione ad 1. Et induci ad hoc poteſt teſtimonium Pauli Act.14. vbi cùm dixiſſet deſpexiſſe Deum quaſdã gentes infideles, quaſi id limitans ſubdit: *Non tamen ſine teſtimonio reliquit ſemetipſum, dans eis pluuias,* &c. Vbi nullam mentioné facit ſupernaturalis illuminationis, ſed ſolùm effectuum naturalium, per quos poſſent in cognitionem creatoris deuenire, & maiora dona nõ impedire. Ratio autem eſſe poteſt, quia licèt homo non poſſit ſuis viribus ſolis ſe præparare ad gratiam: poteſt temen obſtaculum ponere etiam primę vocationi, & excitationi, vt docuit D.Thom.3 cont. gent. c.159. ſi attentè legatur: nõ enim agit de ſola gratia habituali, ſed ſimpliciter de tota gratia iuſtificationis, vt à prima vocatione incipit: vel ſaltẽ de tota illa poteſt intelligi, vt etiam Ferrar. ibi ſentit. At verò ſunt multi homines, qui vel à principio vitæ, vel in diſcurſu eius multiplicando peccata, ponũt obſtaculum huic gratię, ergo licèt in re ipſa non detur aliquibus, id nõ imputabitur Deo, ſed ipſi homini ponenti obicé. Et ideo abſolutè etiam verum erit, talem hominem habere poſſe hanc gratiam, quia, ſi non poneret obſtaculum, haberet illam: poſſet autem non ponere, cùm

D.Tho.

Actor.

Ferrar.

A liberè peccet: ergo ſtat hominem ex parte Dei habere paratum auxilium excitans ſufficiens, & in re actu non recipere. Et confirmatur, quia non tenetur Deus vti extraordinaria aut miraculoſa prouidẽtia, vt alicui homini tribuat gratiæ auxilium: fieri autem poteſt vt per cauſas ordinarias lumen gratiæ ad aliqué non pertineat: ergo mirum nõ erit, ſi Deus illum relinquat ſine internis excitationibus gratiæ, præcipuè ſi hoc ipſum ſpecialiter nubeantur eius peccata.

Veriſimilius eſſe Deum nemini denegare excitantem gratiam. Aſſert.3.

NIHILOMINVS addo tertiò, Deũ ſemper ita ſe gerere cum hominibus adultis, vt neminem ita relinquat, quin aliquando opportuno tempore iuxta ſuæ prouidentiæ diſpoſitionem tãgat cor eius, ita vt poſſit homo cooperari, & ſe diſponere, vel ad remiſſionem peccati, vel ſaltem ad aliquod donum gratię, quo paulatim perueniat ad vltimam diſpoſitionem. Hoc intendit poſterior opinio, quam omnino veram exiſtimo, magíſque conſentaneam fidei, ac pietati, & ſuaui prouidentiæ Dei, & generalibus locutionibus Scripturæ, *Illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum: Ego ſum ad oſtium, & pulſo,* & ſimilibus. Declaraturq; breuiter, quia ſi homo habet fidem, per illam excitari poteſt: ipſa autem, moraliter loquendo, aliquando mouetur per ordinaria media, & obiecta externa. Item qui habet fidem, poteſt orare cum cõmuni auxilio gratiæ: oratio auté habet promiſſioné certam, ſi cum debitis circunſtantiis fiat. Si verò homo non habet fidem, aut aliquid de illa audiuit, & tunc per illum ſtabit, ſi non adhibeat diligentiam vt ad fidem perueniat, nam cum illo auditu ſemper eſt coniuncta aliqua interior excitatio gratiæ. Si verò homo nihil audiuit de fide, fortaſſe non ſemper recipiet interiùs excitationé circa ſupernaturalia obiecta, recipiet tamen aliquam motionem gratiæ, qua ad vitæ emendationem, vel errorum obiectionem aliquo modo inducatur; cui ſi bene cooperetur, maiorem recipiet: ſi autem reſtiterit, liberum erit Deo, vel vltrà progredi, vel ibi ſiſtere. Confirmatur; quia niſi homo lapſus habeat ſaltem hoc auxilium, non poteſt nõ ſæpiùs peccare; in hoc enim ſenſu dixit D. Thom. lib.3. contra gentes, ca.161. non poſſe huiuſmodi hominem nullum omnino ponere impedimẽtum gratiæ. Dicit autem omnino, quia licèt poſſit vnum, vel alium actum peccati ad breue tempus vitare, nõ tamen omnia peccata, & quodlibet ex ſe eſt ſufficiens ad impediendam gratiam. Ergo, vt homo lapſus abſolutè poſſit ſaluari, oportet vt excitans gratia illi aliquando detur. 22.

Ioan.1.
Apoc.3.

B

C

D

Atq; ex his randem facile eſt intelligere teſtimonia quæ in prima opinione adducta ſunt. Ad quæ Petrus Soto vno verbo reſpondet, ideo dici Deũ deſerere homines illos, quia præuidens eos fore obdurandos, & damnandos cum talibus auxiliis, non dat maiora. Sed hoc non ſatis eſt, quia hoc commune eſt omnibus reprobis, & ferè ſolum eſt negare auxilium efficax. Et ideo addendum eſt, huiuſmodi homines ita eſſe diſpoſitos, & prauè affectos, vt cum ordinaria prouidẽtia moraliter illis ſit difficillimum conuerti: præſertim ſi Deus ita ſe gerat cum illis, vt nunquam det eis gratiam vberiorem, ſed ſolùm quã ordinariè dare ſtatuit, aut per exteriorem vocationem, aut per interiorem. Addo etiam, interdum Deum aliqua operari cum huiuſmodi hominibus, quæ per ſe quidem conferunt ad ſaluté; præuidet auté Deus illos ex malitia ſua eſſe deteriores efficiendos, & nihilominus id permittit: & ideo dicitur eos relinquere: 23.

Soluuntur argumenta prioris ſententiæ.

E

& mo

& moraliter etiam dicuntur eſſe in ſtatu, in quo non poſſunt ſaluari: ſed de hoc puncto plura diximus alibi, de reprobatione diſputantes.

SECTIO III.

In quo genere cauſæ pœnitentia remittat peccatum.

1. DIXI Pœnitentiam eſſe cauſam remiſſionis peccati. Nunc explicandum eſt genus cauſæ. Et quoniam conſtat genus cauſæ finalis hîc non habere locum, nam in illo potiùs pœnitentia & effectus remiſſionis peccati, dicam de aliis tribus generibus.

Pœnitentiam eſſe cauſam diſpoſitiuam remiſſionis peccati. Aſſertio 1.

2. *D. Thom.* ET primò certum eſt, pœnitentiam eſſe cauſam diſpoſitiuam remiſſionis peccati, quæ cauſa ad materialem reducitur. Hàc aſſertionem docet D.Th. in his articulis, & infrà quæſtione 89. artic. 1. ad 2. & art. 2. in corpore. Et eam latè probaui in 1. tom. 3. par. diſp. 4. ſect. 8. vbi præcipuè expendi teſtimonia Concilij *Conc. Trid.* Trident. ſeſſ. 6. cap. 14. quæ ſunt expreſſa de hac re. In quibus hîc ſolùm aduertendum eſt, pœnitentiã non tantùm eſſe diſpoſitionem ad infuſionẽ gratiæ & habituum: ſed etiam ad ipſam remiſſionẽ peccati: tum quia Cõcilium ait eſſe diſpoſitionem ad ipſam iuſtificationem, & poſtea declarat iuſtificationẽ includere illa duo, ſcilicèt, infuſionẽ gratię, & remiſſionem peccati: tum etiam quia per gratiam expellitur peccatum formaliter: ſi ergo pœnitentia eſt diſpoſitio ad infuſionem gratiæ, erit etiam ad remiſſionem peccati.

3. *An hoc habeat vt eſt formata, an vt informis. Scot. Soto.* Dubitatur autem à Theologis, an pœnitentia habeat hoc genus cauſalitatis, vt eſt informis, vel vt eſt formata. Scotus enim in 4. diſt. 14. aſſeruit contritionem, vt informem, quam idcirco ipſe attritionem appellat, eſſe cauſam huiuſmodi remiſſionis peccati. Soto verò diſt. 15. q. 1. art. 6. hoc reprehẽdit, *quia contritio (inquit) vt informis, non eſt meritoria de condigno*, ſentiens ad cauſandum diſpoſitiuè remiſſionem peccati, eſſe neceſſarium meritum de condigno. At verò fundamentum hoc omnino falſum eſt. Primò quidẽ, quia illæ ſunt diuerſæ cauſalitates, quæ non habent inter ſe neceſſariam connexionem. Nam fidelis exiſtens in peccato mortali, ſi efficiat actum fidei intenſiorem habitu, ſe diſponit ad augmentum eius, & illud obtinet, quamuis de condigno nõ mereatur. Secundò, & præcipuè, quia ſi illud verũ eſſet, nullo modo eſſet contritio, diſpoſitio ad remiſſionẽ peccati, neque etiã vt formata, quia nec illa etiã eſt meritoria de cõdigno remiſſionis peccati, vt eſt certa doctrina & inferiùs dicam. Quòd ſi fortè quis reſpondeat, diſpoſitionem ad remiſſionẽ peccati debere eſſe meritoriã de condigno, nõ ipſius remiſſionis, ſed alterius rei: hoc in primis, & incertum eſt, & valde materiale, ſeu accidentariũ ad rationem diſpoſitionis: vnde nõ eſt neceſſe vt cõueniat actui illi, quatenus antecedit vt diſpoſitio, ſed vt ſubſequitur, & aliquo modo perficitur per ſanctificantem gratiam. Vera ergo eſt ſen-*Scoti ſententia approbatur.* tentia Scoti: imò oppoſitum planè repugnat, quia cõtritio, vt formata, ſupponit iam & gratiã infuſam, & remiſſum peccatum: ergo, vt ſic, nõ poteſt eſſe diſpoſitio ad remiſſionem peccati. Patet cõſequẽtia, quia, vt ſic, eſt natura poſterior: cauſa autẽ debet eſſe prior cõtritio autem vt informis, eſt prior natura quã gra-

A tia, & quàm remiſſio peccati: ergo, vt ſic, eſt diſpoſitio ad talem affectum.

Dices, inter infuſionem gratiæ & remiſſionẽ peccati eſt etiã ordo naturæ, & infuſio gratiæ ſimpliciter cenſetur prior: ergo huiuſmodi gratia priùs etiã natura informat contritionem: ergo illa cõtritio, vt ſic, formata erit diſpoſitio ad remiſſionem peccati. Reſpondeo primò, eodem modo poſſe retorqueri argumentum: nam etiam remiſſio peccati in genere cauſæ materialis, dicitur eſſe prior natura quã infuſio gratiæ: ergo, vt ſic contritio informis erit diſpoſitio ad illã. Deinde vera reſponſio eſt, illam mutuam habitu-dinẽ inter infuſionem gratiæ & remiſſionem peccati (quæ fortaſſe magis eſt ſecundũ præciſionẽ & conſiderationẽ rationis, quàm ſecundũ realẽ cauſalitatẽ) B reperiri inter eas collatas inter ſe, non verò cõparatas ad cõtritionẽ: quia gratiæ infuſio & remiſſio peccati conſiderari poſſunt, vt mutuæ ad inuicem cauſæ in diuerſis generibus; nã infuſio gratiæ eſt cauſa formalis remiſſionis peccati, remiſſio peccati eſt cauſa materialis infuſionis gratiæ. At verò reſpectu contritionis ſecundũ ſeſe ſpectatæ, neutrã habẽt cauſalitatẽ, loquẽdo de infuſione gratiæ habitualis, & ſanctificantis: & quia prioritas naturæ in præſenti nihil eſt niſi ordo cauſalitas: ideo illa mutua prioritas conſideratur inter gratiã & remiſſionẽ peccati inter ſe, nõ verò vt cõparata ad actum pœnitentiæ, quia eſt diſpoſitio ad illa duo. Addo etiã, donec intelligatur remiſſum peccatũ, nondũ intelligi actum pœnitentiæ perfectè formatum, quia nondum intelligitur perſo-C na perfectè ſanctificata, & extra ſtatum inimicitiæ diuinæ, in quo nullus poteſt eſſe actus formatus. 4. *Obiect.* *Solutio.*

Rurſus inquiri ſolet circa hanc partẽ, an pœnitentia habeat hanc cauſalitatem materialem ſeu diſpoſitiuam, prout eſt à libero arbitrio tãtùm, vel prout eſt à gratia tãtùm, vel prout eſt ab vtroque. Aliqui enim primum affirmant, quia ille actus prout eſt à gratia, potiùs eſt forma expellens peccatũ, quàm diſpoſitio. Alij affirmãt ſecundum, quia liberũ arbitriũ non poteſt habere cauſalitatem in remiſſionem peccati, aliàs homo ſanctificaret ſe, & à ſe expelleret peccatum. Vnde D. Thom. hac quæſt. 86. art. 4. ad 2. hanc differentiam ponit inter remiſſionem culpæ cum pœna æterna & remiſſionem pœnæ temporalis, quòd illa eſt à ſola gratia operante; hæc verò à gratia cooperante D & libero arbitrio: ſignificat ergo remiſſionem peccati nullo modo eſſe à libero arbitrio, & cooperante gratia. 5. *Quomodo pœnitẽtia habeat hanc cauſalitatem.*

Nihilominus vtraque ſententia falſa eſt: tertia autem omnino vera, ſcilicet, pœnitentiam habere hanc cauſalitatem vt eſt à gratia, & libero arbitrio ſimul. Quod latè oſtendi in citato loco 3. part. diſp. 4. ſect. 8. Et ideo breuiter probatur ex doctrina Concilij Tridentini, ſeſſ. 6. vbi definit, & hanc diſpoſitionem haberi non poſſe ſine gratia, & liberum arbitrium ſe habere ad illam efficiendo, ſeu cooperando. Et ratio eſt, quia hic actus non eſt diſpoſitio niſi vt ſupernaturalis: ergo vt à gratia: neque eſt diſpoſitio niſi vt vitalis & libera mutatio voluntatis: ergo vt à libero E arbitrio: ergo vtrumque reſpectum eſſentialiter includit, vt diſpoſitio eſt. Neq; eſt verũ, illum actum vt ſupernaturalem, eſſe formam formaliter expellẽtem peccatum, vt ſtatim dicam; ſed eſſe formã diſponentem: nam cauſa diſponens, licèt reſpectu formæ, ad quam diſponit, dicatur materialiter comparari, tamen reſpectu ſubiecti, quod præparat, eſt vera forma informans. Neque etiam eſt inconueniens concedere, hominem diuina gratia excitatum & adiutum, ſeipſum ſanctificare. Ita enim loquitur Scriptura Ezechiel. 18. & 33. *Ipſe animam ſuam viuificabit*; & 1. Ioan. 3. *Qui habet hanc ſpem, ſanctificat ſe.* Quamuis 6. *Ezech. 1. Ioan. 3.*

ad tollẽdam æquiuocationem meliùs dici poſſit hominem cooperari ad ſuam ſanctificationem,ſed gratiam eleuare liberum arbitrium ad hunc effectum: quomodo dicebat Paulus, *Non ego,ſed gratia Dei mecum.* De loco autem D.Thomæ ſtatim dicam.

Quid de cauſalitate formali.

7. *Pœnitentiam non remittere formaliter peccatum. Aſſert.2.*

SECVNDO dicendum eſt de cauſalitate formali,an ſcilicet,perfecta pœnitentia , quæ amorem Dei ſuper omnia aliquo modo includit,ſit etiã cauſa formalis remiſſionis peccati. Quam quæſtionem latè nunc diſputarem , niſi id præſtitiſſem in citato loco 3.partis:& ideo breuiter reſpondeo,huiuſmodi actum pœnitentiæ nõ eſſe cauſam formalem remiſſionis peccati.Quę eſt ſententia omnium antiquorũ Theologorum. Et primò ſequitur apertè ex præcedenti reſolutione:quia cauſa diſpoſitiua & formalis reſpectu eiuſdẽ effectus non coincidunt in eandem numero,quia diſpoſitio nõ diſponit ad ſeipſam, nec ad ſuum formalem effectum , ſed ad aliam formam, & effectum eius:ſed pœnitentia eſt cauſa diſpoſitiua ad remiſſionem peccati,& ad formam,per quam illa fit:ergo non eſt cauſa formalis illius effectus.Quam *Trident.* rationem totam confirmant illa verba Concilij Tridentini,ſeſſ.6.cap.7. *Hanc diſpoſitionem iuſtificatio ipſa conſequitur,quæ non eſt ſola peccatorũ remiſſio,*&c.& quod ſeſſ.14.cap.4. dicit contritionem præparare hominẽ ad impetrandam remiſſionem peccati ; actus enim non impetrat ſuum effectum formalem,ſed per ſeſe confert illum.

8. Secundò , quia cauſa formalis huius effectus nobis inhærens,eſt vnica, vt expreſsè dicit Concilium priori loco:ſed illa cauſa eſt gratia nobis infuſa cum ſuis donis,vt idem Conciliũ ibidem docet,euidẽter illam gratiam diſtinguens à tota diſpoſitione: tum quia dicit conſequi ad illam:tum etiã quia docet infundi iuxta menſuram diſpoſitionis : tum denique quia ait ſacramentum eſſe inſtrumentalem cauſam eius,quod nõ eſt verum de ipſo actu:ergo forma re- *Auguſt.* mittens peccatum non eſt actus ipſe, ſed gratia ſanctificans,ſeu habitualis:quam propterea Auguſtinus vocare ſolet gratiam remiſſionis peccati,vt ex epiſt. 105.& aliis locis colligitur.Tertiò,ratio à priori eſt, quia noſter actus per ſeipſum non habet vim ad reſtituendum hominem ad priorem ſtatum, neque ad ſatisfaciendum Deo condignè:& ideo remiſſio peccati nõ poteſt formaliter eſſe à noſtro actu,ſed à gratia Dei.Quę rationes potiſſimè probant hunc actum non eſſe cauſam formalem totalem,&(vt ita dicam) phyſicam huius effectus,vt aliqui putarunt, dicẽtes, ſicut lumen phyſicè informando expellit tenebras, ita contritionem expellere culpam. Ex quo ſequitur expulſionem culpæ ex parte Dei non eſſe ſpeciale beneficium , aut gratiam ab ipſa contritione diſtinctam:quod eſſe omnino falſum dicto loco oſtendi.

9. *Modus loquẽdi quorundam improbatur.*

Et ideo alij minùs improbabiliter dixerũt, remiſſionem quidem eſſe aliquid diſtinctum à contritione,tamen ſecundùm cõnaturalem ordinem eſſe debitam ipſi cõtritioni tanquã informæ naturaliter informanti. Veruntamen , quanuis hoc poſſit ex parte pertinere ad modum loquendi : tamen propter hoc ipſum improbandum eſt,quia Concilium Tridentinum non ita loquitur,nec antiqui Theologi.Eſt etiã contra rationem , quia ille effectus non debetur immediatè actui contritionis , ſed gratiæ ſanctificãti, quæ per illũ infunditur.Quocirca,quamuis admitti poſſit, remiſſionem peccati ſecundùm cõnaturalem ordinem deberi & contritioni,& gratiæ ſanctificanti:tamen non inde fit deberi in eodem genere cauſæ, ſed vnicuique cum debita proportione,illi vt diſpoſitioni,huic vt formæ. Sicut in naturalibus expulſio A formæ aquæ neceſſariò conſequitur ex introductione caloris vt octo,& ex introductione formæ ignis, tamen ex illa vt ex diſpoſitione,ex hac vt ex forma. Ratio verò eſt eadem in præſenti , quia hic effectus proximè & immediatè debetur ipſi gratiæ, tanquam proprię formæ ſanctificãti:illa enim eſt propria participatio diuinitatis,& ideo illa conſtituit formaliter filium Dei,& proportionatum gloriæ:& ideo etiam illi debentur alia ſupernaturalia dona , ac denique perfecta ſanctitas,quæ conſummatur in remiſsione peccati.Contritioni autem debetur hic effectus quaſi mediatè,quatenus eſt proportionata diſpoſitio ad talem formam.

10. *An pœnitentia ſit partialis cauſa formalis ad peccati remiſſionem.*

Alij tandem dixerunt , licet contritio per ſe ſola non ſit ſufficiens,ſeu totalis cauſa formalis remiſsio- B nis peccati,eſſe tamen partialem , quia ex illa & habituali gratia cõſurgit integra & proportionata forma excludens peccatum:quia ſicut peccatum dicit actum , vel moralem habitudinem ad illum,ita oportet vt formalis cauſa expellens illud , actum oppoſitum,id eſt,actum pœnitentiæ,includat. Vnde Concilium Tridẽtinum dixit hominem iuſtificari, *per voluntariam ſuſceptionem gratiæ , & donorum*:in illo autẽ *Trident.* verbo *voluntariam* , actum includere videtur. Hanc opinionem ſignificat Petrus Soto lect.4.de Pœni.& Dominicus Soto lib.2.de Natura & gratia,c.18.in fine : & eſt probabilis opinio. *Petr.Sot. Domin. Soto.*

11. *Verior opinio negans.*

Mihi tamen probabilius videtur oppoſitum, nimirum actũ pœnitentiæ nullo modo includi intrinſecè in formali cauſa remiſsionis peccati,propter ra- C tiones generales adductas;præſertimque propter teſtimonium Concilij Tridentini ſuprà ponderatum. Nam quòd poſtea voluntariam vocet ſuſceptionem gratiæ , non indicat cauſalitatem formalem in actu, ſed diſpoſitionem requiſitã in adultis, quòd nimirũ conſentiant ſuæ iuſtificationi. Cuius argumentum eſt,quia interdum poteſt eſſe voluntaria iuſtificatio per ſolam attritionem , de qua nullus dixit eſſe cauſam formalem remiſſionis peccati. Vnde noua ratio cõſurgit,quia formalis cauſa iuſtitiæ in omnibus & ſemper eſt eadem:& poſt actum tranſactum,eadẽ etiam perſeuerat:ſed in multis, non ſolùm paruulis, ſed etiam adultis,qui iuſtificantur,actus non eſt formalis cauſa etiam partialis iuſtificationis , vel quia nunquam illum habuerunt , vt ſunt paruuli:vel quia D non habent actum eo tempore quo iuſtificantur, vt in adultis qui baptizãtur,vel abſoluuntur poſt amiſſum vſum rationis:vel quia non habent actum per ſe ſatis proportionatũ, vt in omnibus qui cum ſola attritione iuſtificantur:vel deniq; quia tranſacto actu, manet integra forma iuſtificans : non eſt ergo actus pœnitentiæ,vel etiam amoris pars formæ iuſtificantis:ſed eadem cauſa formali iuſtitiæ, & remiſſionis peccati:ergo actualis operatio non pertinet intrinſecè ad hanc cauſam formalem.

Denique in macula peccat , prout nunc eſt , duo poſſunt conſiderari:vnum eſt phyſicũ, quod eſt priuatio gratiæ : aliud eſt morale, ſcilicet , reſpectus ad præteritum peccatum , quod moraliter permanere cenſetur,quamdiu nõ remittitur.Primum horũ im- E mediatè remittitur formaliter per infuſionẽ gratiæ, vt per ſe conſtat. Secundum autem non poteſt tolli formaliter per actum pœnitentiæ , quia non eſt tam efficax ad reparandam iniuriam ſicut fuit peccatum ad offendendũ,propter infirmitatẽ perſonæ offenſæ, vt in citato loco 3.part.latiùs declaraui. Et ideo neceſſe eſt, vt Deus ipſe gratis remittat: ergo nihil ſupereſt in peccato, quod formaliter expelli poſſit per pœnitentiæ actũ,nec totaliter,nec partialiter.Atque ita D.Thom.in tota hac q.& 1.2.qu.113.& in 4 diſt. *D.Thom.* 17.vbi ex profeſſo de hoc diſputat,nunquam tribuit pœni

pœnitentiæ hanc cauſalitatem, & q.28.de Veritate, art.8.excludit omnem aliam præter diſpoſitiuam.Et idem inter antiquos attigit Altiſiodor.li.4. Summæ, tract.6.cap.2.quæ.2.dicens,ſolam gratiam remittere culpam,& pœnam æternã,& loquitur de gratia ſanctificãte,& formali remiſſione.Ac deniq; idem ſentiunt alij Theologi,quos citato loco adduxi,vbi difficultates omnes, quæ circa hoc occurrere poſſunt, pro viribus tractaui,& expoſui. Suboriebatur autem hîc quæſtio, An de potentia abſoluta poſſit pœnitẽtia ſufficere ad remiſſionẽ peccati mortalis, ſine alia iuſtitia infuſa:de qua meliùs dicam Diſp.ſeq.ſect.2.

Altiſiodor.

Quid dicendum de effectiua cauſalitate.

12. SED quid tandem dicendum eſt de cauſalitate effectiua?Nam D.Thomas quæſtion.præced. art.2. ad 3.docet,pœnitentiam effectiuè expellere peccatũ. Quod exponens Soto diſt.14.q 2.dicit,pœnitentiam expellere effectiuè per auxilium Dei, & diſt. 15. q.1. art.6.hanc efficiẽtiam tribuit contritioni,vt formatæ.*quia ſic*,inquit,*operatur ad remiſſionem peccati*.Breuiter tamen dico, hîc poſſe eſſe ſermonem vel de efficientia phyſica,vel de morali. De priori, certum eſt nil poſſe efficere phyſicè remiſſionem peccati,niſi id quod poteſt efficere phyſicè gratiam,quia in vniuerſum priuatio non poteſt tolli phyſica actione,niſi illa qua fit forma.Quod maximè verum erit de peccato, quoad illud morale,quod in ipſo eſt: illud enim neque tolli,neque fieri poteſt per phyſicam efficientiam, niſi in ratione alicuius formæ phyſicæ, à qua prouenit remiſſio eius, vel expulſio: quæ forma in præſenti nihil eſt,niſi gratia. Actus verò pœnitentiæ ſecundùm ſe,vt eſt actus virtutis,non poteſt phyſicè efficere gratiam:imò nec actus ſupernaturales, poſſunt ex ſe efficere phyſicè habitus infuſos,vt nũc ſuppono.Hac igitur ratione non poteſt pœnitentia phyſicè efficere remiſſionem & expulſionẽ peccati.Dixi autem,*ſecundùm ſe,& vt eſt actus virtutis*, quia in lege noua vt eſt pars ſacramenti,probabile eſt, poſſe cõcurrere effectiuè ad infuſionem gratiæ,ſicut efficere ſolent aliæ materiæ ſacramentorum.Quod ſenſit D. Thomas infrà hac q.art.6.tunc autem nõ habebit illam efficientiam vt actus formatus eſt, ſed vt informis:quia nihil poteſt efficere formam, quatenus per illam eandem formatum eſt.

D. Thom. *Soto.* *Pœnitentiã nõ poſſe Phyſicè remittere peccatum. Aſſer.1.*

13. Addit verò Ferrar. 4. contra gentes. cap.72 contritionem habere hanc efficientiam, etiam quando iuſtificat cum voto ſolo ſacramenti,& fauet D.Tho. q.28 de Veritate,art.8.ad 2.in 1.ſolution. Sed ſtatim in 2.aliud ſentit,quod mihi verius videtur:quia tunc contritio non eſt pars ſacramenti:neque enim in aliquo ſacramento materia operatur ſacramentaliter priuſquam coniungatur formæ. Sed de hoc plura alibi.

Ferrar. D.Thom.

14. Cauſalitas autem moralis tantùm poteſt eſſe aut diſpoſitiua,aut meritoria.De diſpoſitiua iam dixi:nã reuera hæc diſpoſitio nõ tam eſt phyſica,quàm moralis,quia non eſt neceſſaria propter phyſicam vnionem gratiæ cũ anima,ſicut requiritur diſpoſitio corporis ad vnionem animæ cum ipſo,& ideo tranſacta illa diſpoſitione, manet vnio,& interdum etiam fit ſine illa.Eſt ergò diſpoſitio moralis,quia homo facit quantum in ſe eſt,ad tollendum obicem. Cauſalitas autem meritoria vel ſatisfactoria imperfectè, & ſecundũ quid poteſt tribui huiuſmodi actui,vt ſupernaturalis eſt,& à gratia Dei auxiliante, iuxta probabilem opinionem,quæ tribuit huic diſpoſitioni meritum vel ſatisfactionem de congruo.

Quid dicendũ de cauſalitate morali.

A Perfectum autem meritum, vel ſatisfactio de cõdigno, non poteſt illi attribui reſpectu remiſſionis peccati,quidquid aliqui moderni dixerint:tum quia aliàs non fieret gratis remiſſio, tum etiã quia tale meritum vel ſatisfactio ſupponit iam remiſſum peccatum.De qua re quantum ſpectat ad ſatisfactionem de condigno,dixi latè in dicto 1.tomo 3.part. diſt.4. ſect.9.Quantum verò pertinet ad meritum,ad materiam de gratia ſpectat:nullamq; dubitationẽ habere poteſt. Nam ſi loquamur de actu contritionis vt informi;ſeu vt eſt prior natura,quã gratia,eſt res clara: cùm ipſa gratia ſit principium omnis meriti de condigno.Aliàs poſſet homo mereri de condigno infuſionem ipſius gratiæ per contritionem:eſt enim eadem ratio.Si verò ſit ſermo de contritione formata, B hæc iam ſupponit remiſſum peccatum,aliàs non ſatis formata eſt:multo ergo minus poteſt illã de condigno mereri. Propter quod etiam non video quomodo hæc efficiẽtia moralis poſſit tribui actui pœnitentiæ,vt iam formato. Et hoc confirmat D.Tho. hic art.4.ad 2.vbi in hoc ſenſu dicit remiſſionẽ peccati eſſe à gratia operante, & à ſola illa, vt in commentario latiùs dicam. 15.

De alio verò eius teſtimonio iam ſuprà dixi, ibi non loqui de cõtritione,de qua nunc agimus,ſed de voluntate reſarciendi iniuriam Dei, quam vocauit actum pœnitentiæ:& quatenus imperat actum contritionis,dicitur effectiuè cõcurrere ad remiſſionem peccati.Quòd ſi ille locus intelligatur etiam de contritione,exponendus eſt iuxta hîc dicta.Nam in primis,ſi hoc intelligatur de efficiẽtia phyſica C accommodandus eſt contritioni, vt eſt pars ſacramenti: ſi verò de morali, coincidit cum diſpoſitiua: nam diſponens ad introductionem formæ, dicitur aliquo modo efficere effectum illius, ſeu expellere contrarium.Et ideo dicere ſolent diſcipuli D Thomæ hoc propriùs dici de pœnitente ipſo, quàm de pœnitentia,quia diſpoſitio,vt ſic,non efficit:tamen,qui efficit diſpoſitionem,dicitur efficere effectum ex illa ſecutum:pœnitens autem efficit pœnitentiam,& ideo dicitur efficere expulſionem peccati. Sicut è contrario peccator mortaliter peccando dicitur à D.Thoma expellere effectiuè gratiam 2.2.q.24.ar.12.& notauit Ledeſma 1.part.4.q.27 art.1. 16.

Vnde ſi loquamur de pœnitentia pro habitu,qua- 17.
D tenus illa eſt cauſa effectiua ſui actus,poteſt etiã dici concurrere effectiuè ad expulſionem peccati, quamuis hoc accommodari non poſſit primæ iuſtificationi: quia iuxta veram ſententiam prima contritio non procedit ab habitu.

ARTICVLVS II.

Vtrùm ſine pœnitentia peccatum remitti poſſit.

E AD ſecundum ſic proceditur: Videtur quòd ſine pœnitentia peccatum remitti poſſit. Non enim eſt minor virtus Dei circa adultos,quàm circa pueros. Sed pueris peccata dimittit ſine pœnitentia:Ergo etiam & adultis.

Infrà a.3. cor. & q.87.art.1. cor. 1. & 4. d. 14 q.2 ar.5.& d.16 q1.ar.3.

Præterea, Deus virtutem ſuam ſacramẽtis non alligauit.Sed pœnitentia eſt quoddã ſacramentum: Ergo virtute diuina poſſunt peccata ſine pœnitentia dimitti.

Præterea, Maior eſt miſericordia Dei, quã miſericordia hominis. Sed homo interdum remittit offenſam ſuam homini etiam non poenitenti. Vnde & ipſe Dominus mandat Matth. 5. *Diligite inimicos veſtros, benefacite his qui ôderunt vos.* Ergo multò magis Deus dimittit offenſam hominibus non poenitentibus.

Sed contra eſt, quod Dominus dicit Hierem. 18. *Si pœnitentiam egerit gens illa à malo quod fecit, agam & ego pœnitentiam ſuper malo, quod cogitaui, vt facerem ei.* Et ſic è contrario videtur, quòd ſi homo poenitentiam non agat, quòd Deus ei non remittat offenſam.

Reſpondeo, dicendum, quòd impoſſibile eſt peccatum actuale mortale ſine poenitentia remitti, loquendo de poenitẽtia, quæ eſt virtus. Cùm enim peccatum ſit Dei offenſa, eo modo Deus peccatum remittit, quo remittit offenſam in ſe commiſſam. Offenſa autem directè opponitur gratiæ:
1.2.q.10.ar.1. ex hoc enim dicitur aliquis alteri eſſe offenſus, quòd repellit eum à gratia ſua. Sicut autem habitum eſt in ſecunda parte, hoc intereſt inter gratiam Dei, & gratiam hominis, quòd gratia hominis nõ cauſat, ſed præſẽponit bonitatem veram, vel apparẽtem in homine grato: ſed gratia Dei cauſat bonitatem in homine grato, eo quòd bona voluntas Dei, quæ in nomine gratiæ intelligitur, eſt cauſa omnis boni creati. Vnde poteſt cõtingere, quòd homo remittat offenſam, qua offenſus eſt alicui, abſque aliqua immutatione voluntatis eius, non autẽ contingere poteſt, quòd Deus remittat offenſam alicui abſque immutatione voluntatis eius. Offenſa autem peccati mortalis procedit ex hoc, quòd voluntas hominis eſt auerſa à Deo per conuerſionem ad aliquod bonum commutabile. Vnde requiritur ad remiſſionẽ diuinæ offenſæ, quòd voluntas hominis ſic immutetur, vt conuertatur ad Deũ cum deteſtatione conuerſionis prædictæ, & propoſito emẽdæ, quod pertinet ad rationẽ poenitẽtiæ, ſecundùm quòd eſt virtus. Et ideo impoſſibile eſt quòd peccatum alicui remittatur ſine poenitentia ſecundũ
Qu.84.art.3. quam eſt virtus. Sacramentum autem poenitentiæ (ſicut ſuprà dictum eſt) perficitur per officiũ ſacerdotis ligantis, & ſoluentis: ſine quo poteſt Deus peccatum remittere, ſicut remiſit Chriſtus mulieri adulteræ, vt legitur Ioan. 8. & peccatrici, vt legitur Luc. 7. Quibus tamen non remiſit peccata ſine virtute poenitentiæ: nã ſicut Greg. dicit in
Hom. 33. in Euang. non lõgè à princip. Homilia, per gratiam traxit intus, ſcilicet ad poenitentiam, quam per miſericordiam ſuſcepit foris.

Ad 1. ergo dicendũ, quòd in pueris non
A eſt niſi peccatum originale, quod non conſiſtit in actuali deordinatione voluntatis, ſed in quadã habituali deordinatione naturæ: vt in ſecunda parte habitũ eſt. Et ideo remittitur eis peccatũ cũ habituali immutatione per infuſionem gratiæ, & virtutũ: non autem cum actuali. Sed adulto, in quo ſunt actualia peccata, quæ conſiſtunt in deordinatione actuali voluntatis, non remittuntur peccata etiã in Baptiſmo ſine actuali immutatione voluntatis: quod fit per poenitentiam.

B Ad 2. dicendum, quòd ratio illa procedit de poenitentia, ſecundùm quòd eſt ſacramentum.

Ad 3. dicendũ, quòd miſericordia Dei eſt maioris virtutis, quàm miſericordia hominis, in hoc, quòd immutat voluntatẽ hominis ad pœnitendum, quod miſericordia hominis facere non poteſt.

COMMENTARIVS.

C TITVLVS *huius articuli intelligi poteſt vel de potentia Dei abſoluta, vel tãtùm de ordinaria; & D. Thomas non declarat in quo ſenſu loquatur: dum tamen ſimpliciter reſpondet impoſſibile eſſe actuale peccatum mortale ſine pœnitentia remitti, ſignificat ſe loqui de pœnitentia abſoluta. Verum eſt tamen apud D. Thomam hunc modum loquendi non ſemper ſignificare abſolutam impoſſibilitatem, quæ oritur ex implicatione contradictionis, vt multis exemplis oſtendi poſſet. Interdum ergo dicitur impoſſibile, quod ſecundùm legem ordinariam, vel ſecundùm leges naturæ fieri non poteſt: quomodo autem hic accipiendum ſit, ex materia ſubiecta, & ex diſcurſu ac ratione, qua hoc eſſe impoſſibile oſtenditur, colligendum videtur.* 1. Titulus explicatur.

D *In diſcurſu ergo articuli non infert D. Thomas abſolutam implicationem contradictionis, ſed ex ſuppoſitione argumentatur in hunc modum: Deus non remittit peccatum, niſi remittendo offenſam quia peccatum eſt offenſa Dei: offenſa autem non remittitur niſi per gratiam, nam offenſa directè opponitur gratiæ: ergo peccatum non remittitur, niſi per diuinam gratiam. Rurſus, Deus non confert alicui gratiam ſuam niſi conferendo ei aliquam bonitatem voluntati diuinæ proportionatam: nam in hoc differt voluntas diuina ab humana, quòd humana non facit bonum id quod amat, ſed ſupponit; diuina verò è conuerſo non ſupponit, ſed facit: gratia autem Dei includit bonam Dei voluntatem erga eum, quem ſibi gratum habet, & ideo neceſſariò eum facit bonum: ergo, cùm Deus remittendo peccatum, incipiat gratum ſibi habere peccatorem, neceſſariò illum facit bonum: ergo neceſſa-* 2. De qua potentia loquatur.
E *riò immutat voluntatem eius, quia, cùm talis homo priùs eſſet malus, eo quòd habet voluntatem à Deo auerſam, non poteſt fieri bonus, niſi mutetur voluntas eius, & ex auerſa fiat conuerſa: ergo ad remiſſionem peccati neceſſarium eſt vt volũtas peccatoris conuertatur ad Deum, deteſtando priorem peccati conuerſionem ad creaturam: quod pertinet ad pœnitentiam.*

Qui diſcurſus optimus quidem eſt ad declarandum, quantùm ſit rei, & ordini gratiæ conſentaneus modus diſpoſitionis requiſitæ ad remiſſionem peccati per pœnitentiam: & ideo rectè concludit impoſſibile eſſe aliter remitti iuxta ſtatutum ordinem connaturalem ipſi gratiæ. Ad 3.

proban

probandam autem implicationem contradictionis parum efficax videtur ille diſcurſus, tum quia ſupponit remiſſionem peccati fieri per gratiam, & de potentia abſoluta non poſſe aliter fieri: quod hic non probatur, nec fortaſſe probari poteſt, intelligendo per gratiam donum aliquod creatum, voluntati infuſum. Tum etiam quia ex neceſſitate huius doni, ſeu immutationis voluntatis, ſtatim infert neceſſitatem pœnitentiæ: quæ collectio intellecta de neceſsitate abſoluta, eſt difficillima, & vix apparet principium, quo probari poſsit, cùm abſque immutatione per formalem actualem pœnitentiam (de hac enim D. Thom. loquitur) inueniri poſsit immutatio per infuſionem habituum, per actualem amorẽ Dei, & per ſimplicem voluntatem bene viuendi, aut obediendi Deo in poſterum; nam illa poſſet eſſe contentus Deus, & illa ſuo modo bonum efficeret hominem, præſertim ſi ex diuiſa gratia procederet. Itaque articulum non intelligo de potentia abſoluta, ſed de ordinaria. Quid verò de tota re ſentiam, in ſequenti diſputatione explicabo.

4. Obiect. *Dices, Ergo nulla eſt differentia, quam D. Thomas hîc conſtituit inter pœnitentiam virtutem, & ſacramentum: nam ſine priori ait non poſſe remitti peccatum: ſine ſacramento autem poſſe, at verò de potentia ordinaria etiam ſine ſacramento poteſt, loquendo proportionaliter de tempore in quo ſacramentalis pœnitentia poſsibilis eſt. Quòd ſi dicatur, etiam nunc poſſe remitti peccatum ſine pœnitentiæ ſacramẽto in re ſuſcepto, licèt non ſine voto eius: contra hoc eſt, quia etiam ſine pœnitentiæ virtute formaliter ſumpta, poteſt interdum remitti peccatum, etiam ſecundùm legem ordinariam.*

5. Reſponſio. *Reſpondetur in primis, D. Thomam non loqui de tempore determinato legis gratiæ, neque ex illius ſuppoſitione, aut cum proportione ad illam, ſed abſolutè de quouis tempore, & de neceſsitate, quaſi intrinſeca rebus, vt patet ex exemplo quod affert de his, quibus Chriſtus remiſit peccata ſine ſacramento, non tamen ſine virtute pœnitentiæ. Vnde vlteriùs dicitur, etiam in lege gratiæ, & ſuppoſita inſtitutione ſacramenti, eſſe magnum diſcrimen, quia pœnitentia vt eſt virtus, eſt neceſſaria ex lege intrinſeca & quaſi ex natura ipſius rei: ſacramentum verò eſt neceſſarium ex lege extrinſeca: vnde illa eſt neceſſaria propter internam hominis mutationem & diſpoſitionem: hoc verò propter ſufficientem & ſpecialem applicationem meritorum Chriſti. Vnde illa ad omnia peccata etiam ante Baptiſmum commiſſa, neceſſaria eſt: hoc verò tantùm ad illa peccata quæ poſt Baptiſmum committuntur.*

6. *Ex his facilis eſt ſolutio ad primum, in qua D. Thom. optimam rationem affert, ob quam peccatum originale remittatur per habituum infuſionem ſine actuali mutatione voluntatis, non tamen peccatum mortale; ſcilicet quia peccatum originale habituale eſt, & ſine actuali deliberatione voluntatis contrahitur: quod ſecus eſt in perſonali. Quæ ratio optimè declarat præſentem rerum ſtatum, & inſtitutionem naturis rerum accommodatam: non tamen procedit de potentia abſoluta; ſic enim potuiſſet Deus remittere originale peccatum, quoad culpam, ſine habituali immutatione facta ad ipſam remiſsionem: de quo inferiùs plura. Aliæ ſolutiones non habent difficultatem.*

DISPVTATIO IX.

De neceſsitate pœnitentiæ ab hunc primum effectum remittendi peccatum mortale.

HACTENVS ſolùm oſtendimus, pœnitentiam habere virtutem ad hunc effectum præſtandum, & ſimul etiam explicuimus modum & rationem cauſãdi, quam in hoc habet: nunc verò declarandum eſt quàm ſit neceſſaria hæc cauſa ad illũ effectum: ſæpè enim accidit, cauſam eſſe ſufficientem, non tamen A neceſſariã, quia ſunt aliæ, quæ per ſe poſſunt ſimilem effectum efficere. Dicemus ergo prius de hac neceſſitate ſecundùm præſentem Dei ordinatione & legem; poſtea verò ſecundùm potentiam Dei abſolutã.

SECTIO I.

Vtrùm pœnitentia ſecundùm legem Dei ordinariam, ſit neceſſaria cauſa, ſine qua non remittitur peccatum mortale.

DIxi de ſufficientia & virtute huius cauſæ, dicendũ nunc eſt de neceſſitate eius, vbi ſolùm explicabimus quomodo pœnitentia ſit neceſſaria neceſſitate medij: nã de neceſſitate præcepti poſtea dicturi ſumus. Igitur, quòd pœnitentia ſit neceſſaria ad hunc effectũ, omnes Theologi pro comperto habẽt. An verò ſemper ſit formaliter neceſſaria, vel virtualis ſufficiat, inter eos controuertitur. Nam Scotus diſt. 14. quæſt. 1. art. 3. Gabriel qu. 1. concl. 2. & alij infrà referendi, putant ſufficere virtualẽ. Alij verò, præſertim Thomiſtæ recentiores, omnino contendunt eſſe neceſſariã ſemper pœnitentiam formalem. Quod tam aſſeueranter tenet Cano relect. de pœnitẽtia, part. 3. vt dicat, poſſe eſſe actũ dilectionis Dei ſuper omnia in homine permanente in peccato mortali, ex defectu formalis pœnitentiæ. At verò Petrus Soto lect. 4. & 5. de Pœnitentia affirmans eandem neceſsitatem formalis pœnitentiæ, negat hominem exiſtentem in peccato, poſſe habere verũ actũ dilectionis ſine formali actu pœnitentiæ. Idem tenet Dominicus Soto diſt. 15. quæſt. 1. art. 2. cum duplici limitatione infrà tractãda.

Variæ ſentẽtiæ de neceſſitate formalis pœnitentiæ. Scot. Gabriel. Cano. Pet. Sot. Dominic. Sot.

Pœnitentiam formalem, per ſe loquendo, neceſſariam eſſe ad remiſsionem peccati. Aſſer. 1.

EGo cenſeo rem hanc eſſe definiendam eadem proportione, qua ſimilem ſuprà definiui, tractãdo de neceſsitate amoris ad contritionẽ. Dico ergo primò, Pœnitentia per ſe loquendo neceſſaria eſt ſecundùm proprium & formalem actum doloris, ſeu deteſtationis ad conſequendam remiſsionẽ peccati mortalis. Hanc aſſertionem certam exiſtimo. Sumitur ex D. Thoma hîc, & præcedente quæſt. ar. 5. ad 2. & 1. 2. quæſt. 113. art. 2. & ſequentibus, & quæſt. 28. de Veritate, ar. 5. & in terminis videtur eã docere Con. Triden. ſeſſ. 14. cap. 4. vbi poſt definitam contritionẽ ſubit, *Fuit autem omni tempore neceſſarius hic motus ad obtinendam peccati veniam:* & ſumitur ex ſeſſ. 6. c. 6. & 7. & ex Lateranenſi in c. *Firmiter*, de Summa Trinit. & fide Cathol. Præterea colligitur ex illa conditionali locutione ſacræ Scripturæ, *Niſi pœnitentiam egeritis, omnes ſimul peribitis*, Lucæ 13. Nam quando talis conditio non ſupponit ſuppoſitum gratum, ſed indicat id, ſine quo gratia non obtinetur, manifeſtè continet neceſsitatem medij, & non tantùm præcepti. Habetur autẽ ille loquẽdi modus ſæpe in Scriptura ſacra, Eccleſiaſt. 2. *Si pœnitentiam non egerimus, incidemus in manus Dei, & non in manus hominum.* Et eandem vim habet illa comminatio Apocal. 1. *Memento vnde excideris, & age pœnitentiam: ſin minùs, veniam ad te citò*, &c. Eundem ſenſum reddunt promiſſiones illæ, quæ ſunt frequentes in Scripturis de remittendo peccato ſub ea conditione, *Si impius egerit pœnitentiam*, Ezech. 18 & 33. & aliis locis ſuperiori diſputatione citatis: nam apertè exigitur illa conditio, vt omnino neceſſaria ad talem effectum. 2.

D. Thom. Conc. Trid. Conc. Lat. Luc. 12. Eccleſ. Apocal. Ezech.

Et poteſt etiam in hunc modũ declarari ex eiſdẽ locis Ezech.quia ibi ſignificatur,tam neceſſariam eſſe pœnitentiam ad reparandam ſpiritualem vitam, quàm eſt neceſſarium peccatum mortale ad tollendam illam.Hoc etiam confirmat, quòd Chriſtus & Apoſtoli in initio ſuæ prędicationis ſemper requirebant pœnitentiam ad remiſſionem peccati, vt patet Actor.2. *Pœnitentiam agite.* Vnde ſuprà latè oſtendimus etiam cum Baptiſmo eſſe neceſſariam pœnitentiam,ſi baptizandus ſit adultus habens peccatũ mortale.Et Ioannes Baptiſta Matth.3.cùm dixiſſet, *Genimina viperarum,quis oſtendit vobis fugere à ventura ira?* ſtatim ſubdit, quaſi vnicum remedium dicens,*Facite ergo fructus dignos pœnitentiæ.* Vbi Chryſoſt. Homil. 10.notat,tunc Ioannem impleuiſſe quod de illo prædictum fuerat Iſaiæ 40.ſcilicet , ducturum homines vt rectas facerent ſemitas Domini:nam *pœnitentia ſola eſt*, ait , *quæ rectam facit viam , quæ in peccatore erat obliqua.* Vnde Ierem.18. *Pone tibi amaritudinem, & dirige cor tuum.* Et ideo c. 8. conqueritur , *Nunquid qui cadit , non reſurget? attendi , & auſcultaui , nullus eſt qui agat pœnitentiam de peccato ſuo,dicens , Quid feci?* Quæ teſtimonia cùm moralia ſint,ad omnem ſtatum hominũ, & omnem legem ſe extendunt. Sed ſpecialiter quòd etiam in lege naturæ fuerit neceſſariũ hoc remedium,ſumi poteſt ex Iob vlt.*Idcirco me reprehendo,& ago pœnitentiam,*&c.& ex pœnitentia Niniuitarum,quam Chriſtus laudat Matth.12.

Act. Matth. Chryſoſt. Ierem. Hoc remedium fuit neceſſarium in lege naturæ. Iob. Matth.

4 Quæ omnia teſtimonia non poſſunt de ſola virtuali pœnitẽtia intelligi, ſed de formali. Primũ propter Scripturæ proprietatem ; debet enim in proprio ſenſu intelligi,ſi commodè poteſt:præſertim quia ad ſignificandam hanc proprietatem , & veritatem neceſſariam pœnitentiæ,vtitur Scriptura variis nominibus indicantibus hanc proprietatem , vt nomine pœnitentiæ, doloris, triſtitiæ , gemitus,& ſimilibus. Deinde,quia nõ aliter ſacra Scriptura requirit fidem, vel charitatem,vel alios ſimiles actus , quàm pœnitentiam:ergo ſicut alij ſunt formaliter neceſſarij, ita & pœnitentia. Denique quia ita intelligunt ſancti Patres. Vnde Auguſtinus Concione 1.in principium Pſalm.30.loquens de confuſione pro peccato commiſſo dicit : *Hanc confuſionem non formidat Chriſtianus: imò , ſi hanc non habeat, æternam habebit*,& lib. de Pœnitentiæ medicina , cap.5.*Non ſatis eſt*,inquit,*mores in melius mutare , ſed oportet ſatisfacere etiam Deo per pœnitentiæ dolorem*, Et epiſt. 50. circa finem , *Niſi egeris pœnitentiam , ſaluus eſſe non poteris : quomodo enim gaudebis fuiſſe correctum , niſi doleas fuiſſe peruerſum?* Cyprianus lib.de Lapſis,circa finem , *Illi ſola ſupereſt pœnitentia , quæ ſatisfaciat : qui autem pœnitentiam criminis tollunt , ſatisfactionis viam claudunt.* Et Gregorius homilia vigeſima in Euangilia , *Ventura*,inquit, *ira eſt animaduerſio vltionis extremæ,quam tunc peccator non effugiet , qui nunc ad pœnitentiæ lamenta non recurrit.*Idẽ homil.31.& 34.& 3.part.paſtoralis, cap.31.Et de eadem re optimè loquitur Chryſoſtomus homil. 10.&11.in Matth.9.ad Hebræos,21.22.& 24.ad Populum. Et Ambroſ.lib.5.epiſt.28. *Peccatum non tollitur,niſi lacrymis,& pœnitentia.* Optimè Iuſtinus Martyr Dialogo cõtra Tryphonem pag.vltima.Et ad hoc cõfirmandum conferunt quæ ſuprà diſp.1. adduxi circa illam metaphoram , qua pœnitentia vocatur *ſecunda tabula poſt naufragium* : nam per eam apertè ſignificatur neceſſitas medij.Itaque hæc omnia intelligenda eſſe de pœnitentia formali, ſatis conſtat ex ſenſu Sanctorum:præterquam quòd ipſa materia id poſtulat,cùm ſit de his quę ad mores & ſalutem ſpectant.

Auguſt. Cyprian. Gregor. Chryſoſt. Ambr. Iuſt. Martyr.

5 Ratio verò huius neceſſitatis prima & radicalis eſt diuina ordinatio,quę nobis ſatis conſtat ex Scri- A ptura,& ſenſu Eccleſiæ. Congruentia verò eſt , quia hæc ipſa ordinatio diuina eſt maximè conſentanea naturis talium rerum, quia actus pœnitentiæ eſt maximè proportionatus ad petẽdam veniam,& ad placandam perſonam offenſam. Item quia homo peccando ſe cõuertit ad creaturam;& ideo ad peccatum delendum optimum medium eſt,vt per pœnitẽtiam ſeſe homo à creatura auertat : quanquam enim homo poſſit ſe virtualiter auertere ab vno termino per conuerſionem ad contrarium;tamen in actibus animæ perfectiori modo fit hæc conuerſio , & auerſio, quando per formales actus ipſa anima accedit ad vnũ terminum, & recedit ab alio. Tandem , quia hoc eſt medium maximè accommodatum ad vitæ emendationem , quæ per pœnitentiam maximè intenditur, B Et aliæ congruentiæ ſumi poſſunt ex ſuprà dictis de honeſtate virtutis pœnitentiæ.

Aliquando poſſe peccatum mortale remitti ſine formali pœnitentia. Aſſertio 2.

NIHILOMINVS dico ſecundò ; Aliquando poteſt remiſſio peccati mortalis obtineri ſine formali actu pœnitentiæ.Hæc eſt ſententia Scoti,& Gabrielis,quos ſuprà citaui, & eandem tenet Maior diſtinct.14.quæſt.1.& Medina tract. 1.de Pœnitent. quæſt.2.ad 3.Nauarrus in Summa c.1.nu.10.& Vega C lib.6.in Trident.c.33.& 34.& Soto etiam ſuprà hoc admittit in duobus caſibus.Prior eſt de martyrio:poſterior quando peccata ſunt oblita.Sed etiam in caſu martyrij neceſſaria eſt aliqua obliuio ſaltem actualis quia per ſe loquendo,etiam is qui ad martyrium fertur , ſi conſcientiam habet peccati mortalis, tenetur formalem pœnitentiam præmittere,ſi poteſt,vt latè oſtendi in 3.tom.3.partis diſp.29.ſect.2.&3.Vbi etiã de priuilegio martyrij dixi : quod ſtatim inſinuabo, Caſus ergo de peccatis oblitis communis eſt,& mihi certus:& expreſsè traditur à D.Thom.q. ſequen. art. 1.vbi mentem eius ampliùs explicabimus. Ratio verò à poſteriori eſt,quia in eo caſu excuſatur homo ab obligatione agendi pœnitẽtiam(ſuppono enim obliuionem eſſe naturalem,& inculpabilem)pœnitentiæ D enim præceptum non obligat, niſi ſuppoſita cõſciẽtia peccati mortalis,quia ſolum propter illud delendum neceſſaria eſt:ergo non peccabit ille homo non agendo pœnitentiam:ergo poteſt alio actu,vel remedio conſequi peccatorum veniam. Patet hæc vltima conſequentia , quia aliàs homo ille implendo omnia præcepta,quæ illi poſſunt occurrere vt neceſſaria, & ſufficientia ad ſalutem , & habent finem,& ſpem,vt ſupponimus,adhuc maneret extra ſtatũ ſalutis:quod eſt magnum inconueniens,aliàs nunquã homo moraliter poſſet eſſe quietus,ſed deberet ſemper iterare actũ pœnitentiæ,ne fortè oblitus ſit alicuius peccati. 6

Scot. Gabr. Maior. Medin. Nauarr. Vega. Soto. D.Tho.

Hinc verò vlteriùs addo , hunc caſum obliuionis extendendum eſſe , non ſolùm ad obliuionem habitualem,ſeu in actu primo,ſed ad actualem ſeu in actu E ſecundo,quæ dici ſolet naturalis incõſideratio:quod immeritò Soto,& alij negare videntur.Probatur,quia in rebus moralibus eãdem vim habet ad excuſandũ actualis inconſideratio inculpabilis pro eo inſtanti, vel tempore quo eſt,quam habet altera obliuio:ergo & in præſenti habebit. Antecedens certum eſt ex his quæ traduntur in 1.2.quæſt. 6.art.6.Et ratio breuiter eſt,quia naturalis inconſideratio,dum eſt, ita cauſat inuoluntarium,ſicut ignorantia vel obliuio quandiu durat;quia ad volendum non ſufficit habitus,ſed neceſſaria eſt actualis cogitatio.Ratio verò à priori eſt, quia 7

Quæ obliuio excuſet à formali pœnitentia.

quia poſita hac naturali inconſideratione, vel obliuione, voluntas poteſt per formalem actum dilectionis ſuper omnia conuerti in Deum, non exercendo pro tunc formalem actum pœnitentiæ: ſi autem habeat illum actum amoris, ſtatim iuſtificatur: ergo cõſequitur remiſſionem peccati ſine formali actu pœnitentiæ. Maior probata eſt in ſimili in ſuperioribus, quia ex parte intellectus cum illa inconſideratione peccati poteſt eſſe actualis cõſideratio diuinæ bonitatis, & alicuius motiui, quòd inducat ad diligẽdum Deum ſuper omnia: nec ex parte intellectus plus requiritur. Ex parte autem voluntatis in primis eſt libertas & diſtinctio ſufficiẽs inter ipſos actus, vt vnus poſſit ſine alio exerceri, & independentia eorum inter ſe: nã actus dilectionis natura ſua prior eſt, & independens ab actu doloris: & ideo homo iuſtus facillimè poteſt illũ ſine alio elicere: & ſuprà diximus actum doloris poſſe è conuerſo ſine actu amoris fieri: ergo nihil obſtare poteſt quominus in eo caſu poſſit voluntas verum, & ſolum amorem elicere.

8. *Obiectio ſoluitur.* Dicet fortaſſe aliquis, in eo caſu denegaturum Deum ſupernaturale auxilium ad actum ſupernaturalem amoris: & ideo fore merè naturalem, ac proinde inſufficiẽtem ad tollẽdum peccatum. At hoc improbabile eſt, & volũtariè dictum: tum quia ex parte illius hominis nulla eſt culpa actualis propter quam Deus neget tale auxilium: propter præteritam autem non negat, vt ſuprà oſtendi: tum etiam, quia vel eſt ſermo de auxilio excitante; & hoc non negat, quia potiùs ſupponitur ille homo ex parte intellectus ſufficienter & actualiter excitatur per conſiderationem fidei, quæ ex parte intellectus excitatio ſufficiens eſt, & ſecum affert excitationem volũtatis, quantùm eſt ex ſe: vel eſt ſermo de auxilio cõcomitante, vel concurſu: & hunc Deus non negat ſuppoſito priori, niſi ex defectu hominis, vt ſuprà etiam probaui; ergo ex nullo capite impoſsibile eſt exercere tunc amorem ſine formali dolore.

9. *Per actum amoris hominè iuſtificari ſine formali pœnitentia.* Supereſt probanda altera conditionalis propoſitio, ſcilicet, ſi homo habeat actum amoris ſuper omnia, ſtatim iuſtificari. Quam adeo certam exiſtimauit eſſe Petrus Soto, vt non dubitauerit dicere eſſe de fide. Et eandem docet Caietanus quæſt. 87. artic. 1. & Gregorius in primo, diſt. 17. & multa circa illam tractat Adrianus quodlib. 7. queſt. 4. Et probatur breuiter; nam illa verba Ioan. 14. *Qui diligit me, diligetur*, &c. æquiualent illi conditionali. Item illa 1. Ioan. 4. *Omnis qui diligit, ex Deo natus eſt*. Sumitur etiam ex Prouerb. 8. & 10. *Ego diligentes me diligo*, &, *Vniuerſa delicta operit charitas*. Et ſimilia verba habentur 1. Petri 4. Vnde Bernardus epiſt. 170. *Nemo ſe amari diffidat, ſi iam amat, neque enim redamare pigebit eum, qui nos amauit necdum amantes*. Et Auguſtinus lib. 2. contra Creſconium c. 12. de peccatis loquens, ait, *Mundantur ipſa, quæ omnibus ſupereminet, charitate, quæ ſi adſit, omnia rectè fiunt: ſi verò abſit, omnia fruſtrà fiunt*, & 14. de Ciuitate, cap. vltimo inquit, *charitatem diuidere inter filios Dei, & filios perditionis*. Ac denique Gregorius homil. 33. in Euangelia ait, *charitatem eſſe ignem conſumentem rubiginem peccati*.

Petr. Sot. Caiet. Gregor. Adrian. Prouerb. 1 Pet. 4. Bernard. Auguſt. Greg.

10. *Probatur ratione.* Ratio verò eſt, quia actus charitatis eſt perfecta conuerſio animæ ad Deum, & virtute continet pœnitentiam, & auerſionem à peccato, & propoſitum placendi Deo in omnibus: ergo infallibiliter ſecum affert conuerſionem Dei ad hominem, iuxta illud: *Conuertimini ad me, & ego conuertar ad vos*: ergo ſecum affert remiſsionem peccati. Et confirmatur; quia ſuprà oſtendimus, ſolum actum contritionis, ſi cõringat haberi ſine actu formalis amoris, eſſe verum contritionem, & conſequenter excludere culpam: ergo multo magis hoc faciet actus dilectionis. Patet conſequentia; quia vterque eſt per ſe neceſſarius, & continet alium in virtute, & propoſitum; & aliunde actus dilectionis excellentior eſt. Vnde confirmatur vltimò, quia hic actus de ſe eſt connaturalis diſpoſitio ad infuſionem habitus charitatis, qui habitus habet gratiam ſanctificantẽ infallibiliter ſibi coniunctam: & conſequenter etiam remiſsionem peccati mortalis: ergo, &c. De qua ratione vide Auguſtinum de Spiritu & litera, capit. 32. Vbi propter hanc cauſam vocat dilectionem iuſtitiam, quia iuſti efficimur, quia habet inſeparabiliter coniunctam dilectionem Dei ſimpliciter erga nos. *Auguſt.*

Extra caſum obliuionis non remitti peccatum ſine formali pœnitentia.
Aſſertio 3.

TERTIO dicendum eſt, extra caſum naturalis obliuionis, vel inconſiderationis, nunquam remitti peccatum ſine formali actu pœnitentiæ. Ita docent omnes excepto Medina tractatu primo de Pœnitentia, quæ. 12. artic. 2. vbi ait, licèt homo cogitet de Deo, & peccatis ſuis, poſſe pro libertate ſua habere actum dilectionis quem vocat fructuoſum, & meritorium, ſentiens eſſe ſufficientem ad iuſtificationẽ. Sed oppoſitum rectè declarauit Corduba lib. 1. quæſtion. quæ. 15. Eſtque non ſolùm ſecurior, ſed etiam verior ſententia. Et videtur planè ſequi ex aſſertione prima: nam, per ſe loquendo, hoc eſt medium neceſſarium ad illum effectum: ergo, quando poteſt commodè adhiberi, non dabitur effectus ſine tali medio. At verò, quando homo cogitat actu de ſuis peccatis, poteſt facilè adhibere remedium pœnitentiæ; & non legitimè excuſabitur exercendo ſolum actum amoris, quia amor non impedit peccatorum deteſtationem, ſi actu cogitantur: imò ita mouet ad illam, vt vix homo poſsit continere dolorem, ſi verè amat, etiamſi velit; maximè quando intelligit peccata nondum fuiſſe remiſſa. 11. *Medin. Corduba.*

Addo etiam, licèt abſolutè poſsit vnus actus ab alio ſeparari tamen ſuppoſita voluntare efficaci expellendi culpam, quam formaliter, vel virtute habet, qui verè amat, & ſuppoſita neceſsitate talis medij, & recogitationis peccatorum, non poſſe ſeparari, vt in ſuperioribus etiam dixi. Videantur ibi dicta, nam hîc procedunt cum eadem proportione. Solùm oportet aduertere, neceſſarium eſſe vt memoria peccatorum practica ſit, id eſt, vt occurrant tanquam deteſtanda, & delenda: nam alioqui non repugnat habere hominem cogitationem quaſi ſpeculatiuam de peccato, & habere naturalem inconſiderationem deteſtationis eius: vt autem homo moueatur ad exercẽdum actũ, non ſatis eſt cogitatio ipſius obiecti ſecundùm ſe, ſed neceſſaria etiam eſt aliqualis ipſius actus exercendi conſideratio. Hanc verò, ſi moraliter & regulariter loquamur, ſemper excitabit amor, ſi verus eſt, præſertim ſi coniunctam habet memoriam diuinæ offenſionis. 12. *Memoria peccatorum debet eſſe practica, vt nõ excuſet.*

Deficiente formali pœnitentia, neceſſaria eſt virtualis & formalis in voto.
Aſſertio 4.

VLTIMO dicendum eſt, quando deeſt pœnitentia formalis; neceſſariam eſſe virtualẽ cum propoſito, & voto ipſius formalis: ac propterea neceſſarius eſt amor ſuper omnia. Vnde ſine altero ex his 13.

his duobus actibus nunquã remittitur mortale peccatum,ſecluſo ſacraméto,vel ſpeciali preuilegio. Ferè hæc omnia conſtãt ex ſuprà dictis. Nam ad remiſſioné peccati neceſſe eſt vt volũtas efficaciter auertatur à peccato;quod non poteſt niſi per pœnitentiã formalem,vel virtualem:&,cùm neceſſaria ſit, per ſe loquẽdo,formalis pœnitentia,ſi illa deſit in re,oportet vt ſaltem in voto habeatur:non continetur autẽ in virtute & in voto,niſi in dilectione ſuper omnia: ergo,ſi formalis contritio deſit, neceſſaria eſt illa dilectio:ergo alter ex his actibus neceſſarius eſt. Addidi verò, *extra ſacramentum*, quia cum illo ſufficit attritio, de quo poſtea. Dixi etiam, *niſi ex priuilegio*, propter martyriũ, in quo,vt opinor, poteſt homo iuſtificari ſine formali cõtritione,&amore ſuper omnia. Sed illud eſt ſpeciale priuilegium,de quo dixi latè in diſputatione vigeſimanona ſuprà citata.

14. *Vega.* Addit præterea Vega libro ſexto in Tridentinum, capite trigeſimooctauo, per ſolam orationem poſſe peccatorem obtinere remiſſioné culpæ mortalis ſine formali amore,vel dolore; quia etiã oratio habet infallibilem promiſſionem. *Reiicitur.* Sed eſt ſingularis ſententia & mihi diſplicet : quia eſt contra doctrinã generalem Conciliorũ,& Sanctorum , & vniuerſales loqutiones Scripturæ,quibus ſuprà neceſſitatem pœnitentiæ & amoris oſtendimus:nam hæc neceſsitas poſtulat vt ſaltem virtute habeantur. Item, qui petit veniam peccatorum iam de illis cogitat:ergo indebitè petit veniam ſine remedio, quod ipſe poteſt,& debet adhibere:nam oratio,vt exaudiatur infallibiliter,debet habere coniuncta cõuenientia media,quatenus à Deo exiguntur, & ab homine exhiberi poſſunt,alioqui temerè petitur à Deo aliquid ſine huiuſcemodi mediis.Sicut qui peteret magnam gloriã ſine magnis meritis, malè peteret, & nõ mereretur exaudiri:illa ergo petitio nũ habet infallibilem promiſsionem.Ergo petenda eſt à Deo vera pœnitentia, & auxilium ad illam:& conſequenter remiſsio peccatorum:quia non eſt minùs neceſſaria pœnitentia, vel conuerſio cordis ad remiſsionem peccati,quàm merita ad gloriam:& vtrũque eſt in poteſtate noſtra cum diuina gratia:hãc ergo præcipuè poſcimus cùm remiſsionem peccatorũ poſtulamus:& præterea recognoſcimus noſtram pœnitentiam per ſe non ſufficere niſi liberalis Dei remiſsio intercedat.

15. *Obiect. ex Patribus.* Vna verò ſupereſt obiectio contra neceſsitatem pœnitentiæ; nam Patres interdum plures cauſas vel remedia huius remiſsionis aſsignant,æquè tribuentes hunc effectum charitati,vel eleemoſynæ.vel orationi, ac ipſi pœnitentiæ: ſicut ergo pœnitentia per ſe,& ſine aliis remediis poteſt interdum habere hunc effectum,ita & alia remedia ſine alia. *Origen.* Antecedens patet ex Origine,homilia ſecunda in Leuitic. vbi hæc numerat,Baptiſmum, charitaté,martyrium, eleemoſynam , ex Danielis 4. remiſsionem iniuriarum, ex Matthæi ſexto,& correctionem fratris à via mala,ex Iacobi primo: *Auguſt.* Auguſtino ſecundo contra Creſconiũ, vbi quatuor numerat, verbum veritatis , ſacrificium contriti cordis,eleemoſynam, & charitatem. *Chryſoſt.* Chryſoſtomo homilia vigeſimaſecunda ad Populum,vbi priùs numerat compunctionem , & eleemoſynam, poſtea verò addit aliud remedium his verbis, *Non habes pecuniam , non habes compunctionem , ecce Propheta clamat , Prohibe linguam tuam à malo*, &c. *& in ſalutem tibi ſufficiet* : vbi ſignificat mutationem vitæ ſine compunctione cordis ſufficere. Idem homil.4. in 2. ad Corinth.in fine partis moralis. præter deteſtationem peccatorum, ponit ſubmiſsionem animi, gratiarũ actioné in aduerſis,eleemoſynam, obliuioné acceptarũ iniuriarum,& aſsiduã precationem.Et ad hunc modum loquuntur frequenter alij Sancti.

A Inter hæc teſtimonia præcipuè ſunt obſcura illa verba Chryſoſtomi, *Si non habes compunctionem* , &c. 16. *Chryſ. ſatisfic.* Intelligo tamen nomine compunctionis ſignificaſſe ibi ſenſibilem dolorem , & afflictionem, & voluiſſe dicere mutationem vitæ ſufficere, per quam non ſolùm intellexit propoſitum futurę vitæ,ſed etiam deteſtationem præteritæ.Quod ſumo ex eodem Chryſoſtomo homil.42.in Matthæum,in fine, vbi eadem remedia numerat ad remiſſionem peccati,& diſtinguit compunctionem à contritione cordis,& cõtritum cor dicit apprimè requiri.

17. *Aliis teſtimoniis Patrũ reſpondetur.* Circa alia verò remedia,quæ Sancti ponunt,cõſiderandum eſt, Sanctos in his remediis numerandis non ſeruare leges rigoroſę partitionis ſeu diuiſionis, B ſed coaceruatim numerare omnia quæ conferunt ad remiſſionem peccati:ſiue ſit tanquam diſpoſitio proxima, ſiue vt remota , ſiue id ſit ad remiſſionem culpæ,ſiue ad ſatisfactionem pro pœna,ſiue per modum impetrationis,ſiue per modum diſpoſitionis,ſiue etiã per modum ſacramenti. Vnde multa ex iis remediis, licèt conferant, non tamen ſunt ſimpliciter neceſſaria:nullum tamen eſt,quod ſine pœnitentia ſufficiat. Nam de Baptiſmo,iam ſuprà oſtendimus,ſine pœnitentia non remittere peccatum actuale mortale. De martyrio,verum quidem eſt,interdum in eo poſſe remitti peccatum ſine pœnitentia formali;ſed includitur votum pœnitẽtiæ formalis in ipſa volũtate martyrij, quæ virtualis quædam eſt pœnitentia, vt ſuprà ſuo loco dixi De charitate iam dictum eſt quomodo C habere debeat coniunctam pœnitentiam. De verbo veritatis,quod Auguſtinus ponit, certum eſt requiri eo modo quo fides neceſſaria eſt, non tamen ſufficit ſine diſpoſitione volũtatis, quæ pœnitentiam includit.Denique opera miſericordiæ,vel patientiæ,& ſimilia conferunt quidem,vel ad impetrandam veram pœnitentiam,ſi ex fide.& aliquo modo ſupernaturali fiant,vel ad ſatisfaciendum pro pœna,ſi culpa ſupponatur remiſſa , non tamen per ſe ſufficiunt ad remiſſionem culpæ,niſi charitas.& vera pœnitẽtia intercedant.Similiter oratio vtiliſſima eſt ad impetrãdam remiſſionem peccati:non eſt tamen ſemper neceſſaria neceſſitate medij; nam interdum Deus præuenit & dat efficax auxilium , etiam non petenti de quo latè Vega libro ſexto in Tridentinum , capite *Vega.* D trigeſimooctauo;nec ipſa per ſe ſufficit ad impetrãdam remiſſionem culpæ , niſi impetret veram pœnitentiam , per quam remittatur culpa, vt ſuprà dictum eſt.

SECTIO II.

Vtrùm de potentia abſoluta poſſint peccata mortalia ſine pœnitentia remitti.

SENSVS quæſtionis eſſe debet de pœnitentia,tam formali quàm virtuali, perfecta vel imperfecta ,,ita vt quæſtio ſit,an ſine omni motu peccatoris in Deũ , vel ad- 1.
E uersùs peccatum, hoc fieri poſſit.Et hoc modo multi negãt poſſe tolli peccatum ab homine ſine pœnitẽtia. *Quorundam opinio.* Ita tenẽt Soto d.15.q.1.a.2.dub.vltimo, *Soto.* & Petrus Soto lect.4.de Pœnitẽtia, *Petr.Sot.* & frequẽter Thomiſtæ in hãc ſẽtẽtiam inclinãt:propter verba Diui Thomæ in hoc artic. 2. *Impoſſibile eſt*, &c. Veruntamen hoc *Impoſſibile* apud D. Thomam non ſemper ſignificat implicationem contradictionis.In præſenti ergo ſufficienter exponitur ſecundùm legem ordinariam, & conſiderata rerum natura, vt in Commentario latiùs dixi: *Ledeſm.* atque etiam Ledeſma circa eundem articulum indicauit

cauit 1. part.4.q.27.ar.2.

2. *Fundamentū eius.* Fundamentum huius ſententiæ eſt, quia voluntas ſemel conuerſa ad creaturam per peccatum, manet moraliter eodē modo conuerſa quandiu nō mutatur: non poteſt autem mutari, niſi per aliquem actū proprium: ergo ſine illo nō poteſt fieri ex conuerſa auerſa, vel è contrario: ergo non poteſt ab illa tolli peccatum ſine motu eius: quia, niſi tollitur illa cōuerſo ad creaturam, nō tollitur peccatum. *Euaſio.* Dices, poſſe voluntatem mutari per infuſionē alicuius habitus, qui formaliter conferat conuerſionē oppoſitam cōuerſioni peccati: nam conuerſio peccati, quæ manet, & tollenda eſt per remiſſionem eius, habitualis eſt: ergo per *Præcluditur.* oppoſitum habitū poteſt auferri. Sed cōtrà, quia iſtæ conuerſiones ſunt diuerſorum ordinum ſeu generū, & ideo non ſunt oppoſitæ, nā contraria debent eſſe eiuſdem generis. Antecedens patet, quia conuerſio habitus phyſica, eſt per realē informationē cuiuſdam qualitatis: conuerſio autem peccati eſt moralis, quia actus ſemel factus, & non retractatus, moraliter permanere cenſetur; ergo non ſufficit vna conuerſio ad excludendam aliam: ſed moralis cōuerſio per moralē debet auferri, quæ non inducitur niſi per oppoſitū actum. Sicut è conuerſo, quando voluntas conuertitur ad bonum obiectum, & poſtea manet moraliter conuerſa tranſacto actu, non poteſt Deus ab illa auferre talem conuerſionem, donec ipſa per contrariū actum moueatur: ergo ſimiliter, &c.

3. *Gabriel. Okam.* Contrariam ſententiam tenet Scot.4.diſt. 14.q.1. §.Ex his, & diſt.16.quæſtion.2. Gabr.diſt.14.q.1.arti. 1.not.2.& art.3.conc.1. Okam in 4.quæſt. 8. dub.2. *Medin.* lit.N.& quæſt.9.lit.E.Medi.Cod.de Pœnitētia, tract. 1.quæſt.7.& 12. Hi Auctores in hoc fundantur, quòd trāſacto actu peccati, nihil manet in homine intrinſecū, vnde denominetur peccator, ſeu eſſe in peccato: ſed ab actu præterito denominatur nō ſimpliciter, ſed prout ſubeſt ordinationi diuinæ: qua talis homo propter talem actum ordinatus eſt ad talem pœnam, ſeu ab obligatione ad pœnam, quæ inde manet, *Auguſt.* quam dicunt eſſe reatum peccati, vt hoc ſenſu intelligendum ſit, quod dixit Auguſt.lib.1. de Nuptiis, *Baſil.* cap.26. *Peccatum tranſire actu, & manere reatu.* Vnde Baſil.in Conſtit.monaſt.c.5. *Peccata* (inquit) *eò vſque durant, quandiu praua actiones durant: ſublatis enim his, vna etiam peccati ſubſtantia deletur, & euaneſcit, licèt peccantibus pœna propter peccatum ſit repoſita.* Ex hoc ergo fundamento ſic colligunt: Poteſt Deus non ordinare talem hominem ad pœnam, etiamſi ipſe nullum actum pœnitentiæ faciat; ergo poteſt remittere peccatum ſine pœnitentia. Hoc verò fundamentum ſemper mihi viſum eſt falſum. Primò, quia hinc ſequitur in iuſtificatione non remitti culpam, ſed pœnam tantùm, vel ſaltem ſequitur, remitti peccatum nihil aliud eſſe quàm remitti pœnam. At hoc falſum eſt, tum quia Concil. Trident.ſeſſ.5. decret. de orig. peccat. cap.3. definit, in iuſtificatione auferri totum id quod veram & propriam rationem peccati habet: at pœna non habet veram rationem peccati, ſed illā ſupponit. Item, quia non ſemper tota pœna aufertur in iuſtificatione: ergo nec aufertur totum id quod peccati rationem habet: quia ſi peccatū ordinatum à Deo ad pœnam, condignam habet rationem peccati, etiam ordinatum ad partem aliquam illius pœnę retinebit aliquam rationem peccati. Imò iuxta illam ſententiam quando remittitur peccatum, ſolùm tollitur ſeu ceſſat ordinatio diuina ad pœnā: illa autem ordinatio nec habet rationem peccati, nec illud conſtituit; ſed ſupponit.

4. *Sēſus quæſtionis duplex.* Vt ergo inter has ſententias iudicium feramus, aduertendum eſt, duas hîc poſſe tractari quæſtiones. Vna eſt, An ſine proprio actu peccatoris poſſit illi A peccatum remitti per alia dona Dei. Alia eſt, an ſine actu peccatoris poſſit peccatum remitti, & ſine aliis donis creatis, ſed per ſolam efficaciam diuinæ volūtatis deſtruentis ipſum peccatum. Prior quæſtio eſt *Prioris reſolutio.* propria huius loci, in qua veriſimilius cēſemus poſſe Deum remittere culpam ſine actu pœnitētiæ: imò & omnino ſine actu peccatoris, conferendo ei alia dona. Quam ſententiam præter Auctores citatos in ſecunda ſententia, tenent & hanc partem cōmuniter Thomiſtæ, tum hîc, tū in 1.2.q.113.art.2. Et probatur primò, quia præcipuum ex his donis eſt gratia vnionis hypoſtaticæ, quæ non poteſt alicui naturæ conferri; quin ſanctificetur. Poſſet autem Deus (ex communi ſententia) aſſumere hypoſtaticè naturam hominis peccatoris, & per ipſam aſſumptionem illam B ſanctificare, & mundare à culpa, etiamſi toto priori tempore in peccato fuiſſet; quę tamen in inſtanti aſſumptionis nō poſſet habere actum natura præuium ad aſſumptionem, vt latiùs probatur in materia de Incarnatione. Secūdò D.Thomas, & omnes ferè docent poſſe hominem dormientem in ſtatu peccati mortalis iuſtificari per martyrium ſibi voluntarium ex præcedenti voluntate: & tamen in illo non præcedit actus quo remittatur peccatum, ſed remiſſio fit per infuſionem gratiæ; nam prior voluntas martyrij, quæ præceſſit, non abſtulit moralem maculam peccati, ſeu culpam, ſed eam integram reliquit. Tertiò ferè idem argumentum ſumitur ex remiſſione peccati, quæ nunc fit per ſacramentum cum ſola attritione, quæ interdum etiam tempore præcedit; nam etiam C illa relinquit integram peccati maculam: & tamen Deus per ſacramentum illam aufert infundendo habitus: poſſet ergo idem facere abſque vllo motu præcedenti: ſicut enim nunc ſupplet imperfectionem illius motus, & inſufficiētiam: ita poſſet omnino ſupplere carentiam eius. Nam, quod attinet ad formalē remiſſionem culpæ, perinde ferè eſt habere motum inſufficiētem, ac nullum habere, quādoquidem motus ille natura ſua nō repugnat formaliter culpæ, ſed poteſt eſſe ſimul cum illa.

Atque hinc tandem concluditur ratio, quæ mihi 5. videtur propria, ſcilicet, quia actus peccatoris nō requiritur ad remiſſionem peccati, tanquam forma per ſeipſam formaliter excludens culpam: ſed tanquam diſpoſitio congrua, & ex natura rei, & ex diuina or-D dinatione; nō repugnat autem Deum conferre effectum formalem ſine præuia diſpoſitione ad formā, quæcunque tandem illa forma ſit: quod etiam in naturalibus manifeſtum eſt. Et in præſenti declaratur: nam, ſi contritio, verbi gratia, non eſt forma per ſeipſam expellens peccatum: ergo poſita contritione adhuc eſt neceſſaria alia forma, quæ illud expellat. Vnde, ſi Deus non adhiberet illam formam, cum contritione adhuc maneret peccatum: quod de potentia abſoluta facere poſſet, cùm remittere peccatum homini contrito ſit nouum beneficium gratiæ, vt ſuprà dixi: ergo etiam è contrario poteſt illā formam infundere ſine contritione, & ſine alia diſpoſitione peccatoris, & ita culpam remittere.

Neque cōtra reſolutionem hanc vrget fundamē- 6. E tum prioris ſententiæ. Rectè enim ibi reſpōſum eſt, ſine actibus ipſius peccatoris poſſe à Deo in illo fieri talem mutationem, & conuerſionem habitualem, quæ ſufficiens ſit ad excludendum peccatum. Cùm autem replicatur; hanc mutationem eſſe phyſicam, & ideo per ſeſe non poſſe excludere moralem culpam, & auerſionem, quam reliquit peccatum: Reſpondetur, negando hanc poſteriorem partem ſeu conſequutionem: quia illa mutatio phyſica, quæ in animo fit per infuſionem gratię, eſt adeò diuina & excellēs, vt ab homine tollat etiam deformitatem moralem

peccati

peccati mortalis, quia reddit hominem obiectum proportionatum diuini amoris ſupernaturalis, & ita non relinquit odio dignum, quod facit peccatum, & conſequenter non relinquit illum dignum æterna pœna, ſed potiùs gloria, nec relinquit conuerſum ad creaturam, ſed ad Deum. Vnde, licèt talis conuerſio non fuerit per proprium actum comparata, & ſub ea ratione non dicatur moralis eo modo quo culpa; nihilominus intrinſecè & per ſe dici poteſt moralis, quatenus reddit hominē bonum & ſanctum moraliter, id eſt, in ordine ad bonos mores: hoc ergo ſatis eſt, vt per talem mutationem fieri poſſit remiſſio peccati.

7. *Quomodo ſit intelligendum peccatum ſemel commiſſū ſemper manere quandiu non retractatur.*

Ex quo colligitur non eſſe vniuerſaliter verum, in ordine ad diuinam potentiam, quod ab aliquibus dici ſolet, peccatum ſemel commiſſum ſemper manere, quandiu retractatum non eſt, & ab illo denominari hominem peccatorem; ſeu eſſe in peccato quandiu per contrariam retractationem nō impeditur hæc denominatio. Conſtat enim, in eo caſu, in quo Deus infunderet habitus gratiæ & charitatis homini dormienti, peccatum tranſactum iam non manere nec actu nec reatu, ſeu morali duratione, & tamen ab ipſo retractatum non eſſe. Illud ergo aſſertum, aut ſolùm intelligendum eſt de lege, & ſecundùm potentiam ordinariam, & cum aliquibus limitationibus, ſcilicet, vt ſermo ſit de peccato actuali, & mortali, & de retractatione formali, aut virtuali perfecta, vel imperfecta, iuxta ſuperiùs dicta de contritione, & attritione. Vel certè (& ferè in idem redit) ſubintelligenda eſt conditio, niſi Deus altiori modo remittat huiuſmodi peccatum per infuſionē altioris doni. *Auguſt.* Et ideo D. Auguſt. d. lib. 1. de Nuptiis, c. 26. generaliùs dixit, peccata præterita, licèt tranſeāt actu, manere reatu, *niſi remittantur*: poſſunt autem remitti ſine propria hominis retractatione, vt oſtēſum eſt. Sicut etiam ante legem gratiæ verum erat dicere, peccatum mortale durare quādiu non retractabatur per contritionem, vel amorem ſuper omnia: nūc autem non eſt verū, quia ſine tali retractatione remitti poteſt, niſi contritionis nomine intelligatur etiam attritio formata per gratiā, vel ſub amore ſuper omnia includatur habitus charitatis denuò infuſus.

8. *Reſpondetur ad exemplum de actu bono.*

Et hinc etiam facilè reſpondetur ad exemplum quod afferebatur de actu bono, quia nō poteſt ab homine auferri bonitas, vel rectitudo eius, quandiu nō retractatur. Dicendum enim in primis eſt, non eſſe ſimilem rationem, quia malum culpæ non poteſt fieri in nobis ſine nobis aliquo modo cooperantibus: è contrario verò bonum poteſt in nobis à Deo fieri ſine nobis. Et eadem ratione poteſt Deus malum culpæ à nobis ſine nobis auferre per infuſionem gratiæ & virtutem: bonum autem virtutis nō aufertur à nobis ſine nobis, id eſt, niſi nos ipſi tali bono priuemus nos: neque id eſt conſentaneum diuinæ bonitati. Sic ergo non poteſt Deus, ſe ſolo, hominem in peccato conſtituere, poteſt tamen illum, ſe ſolo, à peccato mundare.

9. *Obiect. de peccato originali. Soluitur.*

Dices, Nónne homo in peccato concipitur, quod non commiſit, nec aliunde illud habere poteſt, quàm à Deo, qui animam infundit? Reſpōdetur falſum eſſe hoc poſterius, illud verò prius limitandum eſſe: vnde hoc exemplum potiùs confirmat quod dicimus. Niſi enim omnes priùs aliquo modo in Adamo peccaremus, non poſſemus in peccato originali concipi; & ita illud peccatum non à Deo, ſed ab hominis voluntate trahit originem, quæ licèt in vno indiuiduo fuerit, tamen moraliter fuit voluntas totius naturæ: & ideo dixi, malum culpæ non eſſe in nobis ſine nobis *aliquo modo cooperantibus*, ſcilicet vel voluntate propria in peccatis actualibus, vel voluntate capitis in A originali. Iuſtitia autem poteſt ſola Dei voluntate infundi. Et quamuis nunc non infundat illā adultis, niſi propria voluntate cōſentiant, nec paruulis: niſi ſaltem conſentiant aliena, ſcilicet, per Chriſtū, tanquā per ſupremum caput hominum, & mediatorē inter ipſos & Deum, & Eccleſiam applicantem illi remedium à Chriſto relictum: Tamen de potentia abſoluta, poteſt Deus ſine interuētu alicuius volūtatis humanæ, peccatum originale auferre, quamuis illud nō potuerit introduci in humana natura ſine defectu alicuius voluntatis humanæ.

10. *Priuatio boni, quæ non fit culpa, poteſt fieri à Deo.*

Remittere ergo peccatum eſt opus Dei, quod poteſt ſe ſolo facere, introducere autem peccatum non eſt opus Dei, vt poſſit ab ipſo fieri. Priuatio autem alicuius boni, quæ rationem mali culpæ non habeat, B etiam poteſt à ſolo Deo fieri, ſine vlla cauſa vel cooperatione hominis: poſſet enim Deus ſua voluntate priuare hominem habitibus gratiæ, & virtutū: tamē (vt dicebam) in his bonis animæ nunquam Deus id facit, quia non eſt ita cōſentaneum bonitati eius. Et eadem ratione ſi in actu bono ſemel facto cōſideretur vis ad præmium aliquod, quod in homine relinquit: etiam poteſt Deus hominem priuare tali præmio ſine eius culpa, ſed ſola volūtate ſua: ſicut poteſt remittere pœnam peccati ſine vlla pœnitentia, vel retractatione eius. In quo eſt aliqua ſimilitudo inter actum bonum, & malum, quoad aliquem effectum eius: inter ipſum autem peccatum, & remiſſionem eius, ſeu bonum illi oppoſitum, ſemper verſatur differentia aſſignata. C

SECTIO III.

An poſſit mortale peccatum remitti ſine infuſione gratiæ habitualis.

1. ALTERA quæſtio quam propoſuimus, magis ſpectat ad materiam de gratia, quàm ad præſentem, & ideo breuiter illam attingemus: non enim poſſumus omnino illam omittere, quia nonnulla inferiùs dicenda ab illa pendent, ideóque ab aliis Theologis hîc tractatur. Priùs verò D quàm de illa dicamus, aliam quæſtionem hîc incidentem ſeparare & expedire neceſſe eſt. Poteſt enim quæri, an interueniente actu peccatoris formaliter, vel virtute retractantis peccatum poſſit illi peccatū remitti ſine alia gratia, ſeu iuſtitia habituali. *Prima opinio Caiet.* Non enim deſunt Theologi, qui negent hoc fieri poſſe, etiā de potētia abſoluta. Et videtur fuiſſe opinio Caietani 1.2. qu. 113. art. 2. Ille tamē nō loquitur expreſsè de infuſione habitus, ſed abſolutè de infuſione charitatis. Aliqui verò moderni tenēt apertè hāc opinionē ita vt aſſerāt, de potētia abſoluta nō ſufficere retractationem peccati per actualem pœnitentiā ad remiſſionē eius ſine infuſione habitualis gratiæ, vel alterius doni perfectioris illa. *Fundamētum.* Fundamentū eſt, quia E peccatum eſt priuatio gratiæ habitualis: priuatio autem tolli non poteſt, niſi per contrariam formā. Secundò, quia niſi Deus gratiam infundat, non poteſt deponere odium & indignationem, qua eſt offenſus homini propter peccatum: ergo nec poteſt remittere peccatum, ſi gratiam non infundit. Antecedens patet, quia ſi non remouet malum, quod peccatum intulit, quomodo dici poteſt deponere indignationē, & odiū? cùm ratio talis odij ex parte hominis, qui eſt obiectum illius, non ſit niſi hoc malū. Sicut enim fieri non poteſt, vt dum Deus conſeruat gratiam in homine, quem per illam amabat, illum non amet; ita è con

è contrario quandiu non aufert malum priuationis gratiæ, fieri non poteſt quin hominem odio habeat, quem priùs odio habebat.

2. *Sine infuſione habitualis doni poſſe peccatum remitti. Communis ſententia. Bonau.*

Nihilominus cōmunis ſententia eſt, poſſe Deum remittere homini peccatum, ſine infuſione alicuius habitualis doni, facta in tali homine ſufficiente mutatione per aliquem actum. Hoc vt minimum ſentit Bonau. 4. diſt. 17. 1. part. 1. q. 1. alios ſtatim referam, præmiſſa declaratione multorum qui dictam ſententiam ita exponunt. Dupliciter poteſt peccatum remitti vno modo perfectè & exactè, reſtituendo hominem ad priſtinam rectitudinem, & amicitiam. Secundo modo, imperfectè, tollendo quidem ab homine quidquid pertinet ad formalem rationem culpæ & offenſæ, ita vt iam non maneat obiectum dignū diuini odij & indignationis, non tamen reſtituendo illum ad priorem rectitudinē & ſtatum iuſtitię. Priori modo dicunt nō poſſe peccatum ſine gratiæ infuſione remitti, quod eſt per ſe notum & manifeſtum: quia peccatū deiicit hominem ab illo ſtatu, & ideo quandiu ad illum non reducitur, non eſt facta integra & perfecta remiſſio. Atq; hoc modo interpretantur D. Thomam in illo articulo ſecundo quæſtione 113. 1. 2. & ſatis apparēter, quia in titulo non abſolutè inquirit de remiſſione peccati: ſed de tali remiſſione, quæ ſit impij iuſtificatio, & hanc concludit nō poſſe fieri ſine gratiæ infuſione, quia iuſtificatio, eſt translatio ad ſtatū perfectæ rectitudinis, vt articulo primo declarauerat. Vnde quia de facto, & ſecundùm potentiam ac legem ordinariam remiſſio peccati non fit, niſi per veram iuſtificationem: ideo cōcludit neceſſariam eſſe infuſionem gratiæ ad remiſſionem peccati. Quod abſolutè & ſimpliciter eſt verum de lege ordinaria, in ſenſu verò quaſi cōpoſito eſt verum de potentia abſoluta, ſcilicet, ſuppoſito quòd remiſſio futura ſit perfecta, & per veram iuſtificationem hominis. Et hoc ſentire etiam videtur Scotus 4. diſtinctione prima, quæſtione ſexta, §. ad argumenta, in fin. dum ait, in iuſtificatione peccatoris duplicem eſſe mutationem; vnam priuatiuam, qua ex inimico fit non inimicus; aliam poſitiuā, qua ex indigno fit dignus, & hanc fieri nō poſſe ſine forma infuſa. At perfecta remiſſio vtranque mutationē includit: & ideo in hoc ſenſu fieri nō poteſt abſque gratia.

Perfecta remiſſio peccati fieri non poteſt ſine gratiæ infuſione.

Scot.

3. *Imperfectè poteſt peccatum remitti ſine infuſione gratiæ habitualis, per aliquam mutationem hominis. Conrad. Ferrar. Soto. Ledeſm. Medina. Zumel.*

Poſteriori autem modo dicunt poſſe remitti peccatum ſine gratia habituali per aliquam mutationē actualem hominis. Ita opinatur Conrad. dict. articul. ſecundo, vbi ait, Scotum in re non contradicere D. Thomæ. Idem expreſsè Ferr. 3. contra gent. cap. 157. Soto libro ſecundo, de Natura & grat. cap. 18. & in 4. diſtinct. 15. quæſtione prima, articulo ſecundo, dubio vlt. vt certū ſupponit poſſe peccatum remitti ſine gratia habituali, quæ ſit qualitas infuſa. Idem ſentit Ledeſm. 4. 1. part. quæſtion. 27. art. 2. Medin. 1. 2. q. 113. articulo ſecundo, dub. 2. iunctis his quæ docet q. 110. art. 4. vbi etiam Zumel, quæſt. 113. art. 2. diſp. 2. ait, eſſe rem certam, de qua nō eſt controuerſia, poſſe peccatum remitti ſine donis habitualibus infuſis, ſi actus intercedant. Bellar. libro ſecundo de Iuſtific. c. 16. dicit, auerſionem & maculam non poſſe auferri ſine infuſione habitus, rationem autē offenſionis & inimicitiæ auferri poſſe. Denique D. Thomas. 4. diſt. 17. q. 1. art. 3. q. 1. ita dicit, requiri gratiam ad remiſſionem peccati, ſicut ad meritum: conſtat autem qualitatem gratiæ non eſſe neceſſariam ad meritum de potentia abſoluta, licèt ſit neceſſaria ad optimum & connaturalē modum meriti. Eodem modo procedit q. 28. de Veritate, art. 2. Capreol. verò in 4. d. 1. q. 2. a. 3. reſpōdens Scoto, & afferens hæc loca D. Thomæ, ſic ait: *Et puto ſine temeraria aſſertione, quòd hoc non*

Bellarm. *D. Thom.* *Capreol.*

A *ſolùm eſt impoſſibile potentiæ Dei ordinariæ, imò potentiæ abſolutæ: tamen vt ſecuriùs loquamur, reſtringamus dictum, & dicenda ad pœnitentiam Dei ordinariam.* Ratio generalis reddi poteſt, quia peccatum per actum ſolum introductum eſt abſq; generatione alicuius habitus realis & phyſici, ſeu poſitiui: quamuis enim per actum peccati generari poſſit vitioſus habitus: tamē nec illud eſt per ſe ac ſemper neceſſarium ad rationē, vel ſtatum peccati, nec quando fit talis habitus, ille pertinet ab ſubſtantiam peccati: poteſt enim peccatū tolli manente illo habitu, & poſſet talis habitus deſtrui perſeuerāte homine in ſtatu peccati. Igitur peccatum habituale, ſeu eſſe in peccato, per ſolum actū introducitur: ergo per actum contrariū deſtrui poteſt, maximè per potentiam abſolutam.

Ratio redditur.

B

Quis ſit actus per quem peccatum remitti poteſt ſine infuſione gratiæ.

4. *Actus dilectionis Dei ſuper omnia, & ſimilis actus contritionis ſufficiunt.*

VT tamen verus ſenſus, propriumque fundamētum huius ſententiæ meliùs intelligitur, duo declaranda ſunt: Primum, quis ſit ille actus per quē poſſet remitti peccatum ſine infuſione iuſtitiæ habitualis. Secundum, quid requiratur ex parte Dei ad illam remiſſionem circa primum. Vnum videtur certum, & frequentiùs receptum, ſufficere actū ſupernaturalem dilectionis Dei ſuper omnia, vel ſimilem actum contritionis, ſeu deteſtationis de peccato. Ita tenēt citati Auctores, & patet, quia hi ſunt actus perfectiſſimi, & maximè accōmodati ad hāc remiſſionē. C An verò poſſit etiā id fieri per actum minùs perfectum, verbi gratia, per attritionem, vel aliū ſimilem, non declarant dicti Doctores, quanquam in generali dicunt poſſe hoc fieri per actum dilectionis, vel alium motum procedentem ex diuina gratia. Alij verò ſolùm per actum dilectionis Dei infuſæ, vel per actum contritionis dicunt poſſe hoc fieri: nā ſi iuſtificatio fieret per actum minùs perfectum, neceſſarium eſſe putant gratiam habitualem, etiam de potentia abſoluta. Fundamentum eſt, quia peccatum non poteſt tolli, niſi per formam aliquam inhærentem animæ, quæ per ſe ac formaliter repugnet peccato, & illud expellat, & quælibet forma, quæ huiuſmodi fuerit, ſufficit ad hunc effectum, quia vna forma D ſufficienter expellitur per alteram repugnantem. At verò actus illi charitatis & cōtritionis natura ſua formaliter expellunt peccatum, & ideo cum illis ſolis ſine infuſione habituum poſſet Deus remittere peccatum, & iuſtificare ac ſanctificare hominem; præter hos autem actus nullus eſt qui habeat illam formalē repugnantiam, & cauſalitatem contra peccatum: & ideo quoties actualis mutatio hominis minùs perfecta eſt, per attritionem, vel aliam ſimilem, omnino neceſſaria eſt gratiæ infuſio, quia nulla inferior forma eſt incompatibilis peccato.

An alius actus ſufficiat. *Opinio negans.*

5. *Corollarium primum huius opinionis.*

Ex qua declaratione infertur primò, quando remiſſio fit per ſolum actum, nihil ex parte Dei requiri, præter auxilum, & concurſum ad talem actū efficiendum abſque habitu, poſt ipſum verò actum, vt E ille expellat peccatum ſine habitu, nihil eſſe neceſſarium ex parte Dei, etiamſi nolit infundere habitum, neque habeat aliam quaſi poſitiuam beneuolentiam, vel voluntatē expellendi peccatum: per ipſum enim actum illud expellit. Secundò infertur iuxta eandem ſententiam peccatū non eſſe priuationem habitualis gratiæ definitè & in ſpecie, ſed abſolutè priuationē formæ ſanctificantis, ſiue illa ſit habitus, ſiue actus: vnde talis priuatio ſufficienter tolli poteſt per quancunque ex his formis, etiamſi ambæ non concurrant. Tertiò infertur, iuxta hanc opinionem, etiamſi

Corollariū 2. *Corollariū 3.*

fingatur homo in puris naturalibus,&in eo ſtatu peccare mortaliter, non poſſe ab illo expelli peccatum per ſolum actum ordinis naturalis, etiamſi fingatur eſſe dilectio ſuper omnia Dei, vt finis & auctor naturalis. Quia nullus talis actus habet vim expellẽdi formaliter peccatum,niſi ſupernaturalis ſit: & ideo etiam in eo ſtatu neceſſarium eſſet eleuari hominem ad dilectionem ſupernaturalem eliciendam; vel illi gratiam infundi. Quod ex parte ſentire videtur Medina,prima ſecundæ,quæſtio.113.dub.2.& putat eſſe ſententiam Caietani,

6. *Primum fundamentum precedentis opinionis reiicitur.*

Ex duobus autem principiis,in quibus hæc opinio fundatur, vnum non ſolùm incertum,ſed etiam falſum eſſe exiſtimamus, nimirum, actum dilectionis, vel contritionis,vi ſua, & abſque alia beneuolentia, vel gratia,formaliter expellere peccatum, de quo in ſuperioribus dictum eſt, & latiùs 1.tomo.3.part.Diſput.4.Hoc autem remoto fundamento, nulla ſufficiens ratio reddi poteſt, cur poſſit Deus remittere peccatum homini contrito ſine infuſione habituũ, & non poſſit idem facere cũ homine attrito, aut habente alium ſimilem actũ: quo voluntas aliquo modo conuertatur à priori malo in bonum. Nã licèt illi actus ſint magis accommodati & proportionati,tamen eo ipſo quòd per ſe ac formaliter non ſufficiũt, neceſſe eſt vt Deus per aliam formam vel modum expellat peccatum:ergo poteſt etiam idem facere cũ attritione. Quod ergo ſpectat ad primum punctum propoſitum,dicendum eſt,actum quemcunque, quo formaliter homini diſpliceat peccatum commiſſum poſſe eſſe ſufficiens medium de potẽtia abſoluta loquendo, vt Deus, ſi velit, poſſit homini remittere peccatum abſque infuſione habituum. Probatur ratione facta, quia ſi actus ſine habitu ſufficere poteſt, non eſt cur in ordine ad diuinam potentiam exigatur perfectiſſimus,quia non poteſt magis inferri implicatio contradictionis in actu imperfecto,quàm in perfecto,cùm neuter per ſe ſit forma naturaliter expellens peccatum; ſed neceſſarium ſit aliquid aliud adiungi ex parte Dei.

Quemlibet actum, quo homini de peccato formaliter diſpliceat ſufficere de potentia abſoluta ad eius remiſsionem.

7 *Secundum fundamentum incertum reputatur.*

Quo fit,vt aliud principium, quo nitebatur ſententia proximè tractata, incertum ſit; & iuxta communem ſententiam nullo modo admittendum. Eſt autem illud principium, Non poſſe Deum expellere peccatum,niſi per formam natura ſua incompatibilẽ peccato. Nã ſi hoc principium verum eſſet, per nullum actum peccatoris poſſet Deus deſtruere peccatum,ſi habitum non infunderet. Patet ſequela, quia oſtenſum eſſe ſupponimus, nullum actum peccatoris,quantumuis ſupernaturalem & charitatis, ſeipſo ac formaliter ex natura rei expellere peccatũ.Rurſus in peccatis venialibus videtur illud principiũ apertè falſum,non ſolùm de poſſibili,ſed etiã de facto:quia ſæpe Deus remittit nũc peccatum veniale per ſacramentum,infundendo aliquem gradum gratiæ habitualis,qui per ſe & ex natura ſua non eſt incompoſſibilis cum peccato veniali.Nam ſi illa gratia data fuiſſet abſque ſacramẽto,non eſſet incompoſſibilis peccato veniali,nec illud expelleret, & tamen adiuncto ſacramento,ex ordinatione diuina illud expellit.Nec enim fingi poteſt, quòd illa gratia, eo quòd per ſacramentum facta ſit, phyſicè ſit diuerſa, aut habeat aliquam entitatem,vel modum realem incompoſſibilem natura ſua cum tali peccato veniali; hoc enim & intelligibile eſt,& ex eo clarè falſum oſtenditur, quòd poſt talem gratiam comparatã, poteſt homo committere ſimile peccatum veniale, & poſtea manere in reatu talis peccati venialis ſimul cũ illa gratia:ergo non habent repugnantiam cõnaturalem inter ſe, ergo nec illa gratia habebat illam cum priori peccato veniali;nam eiuſdem rationis ſunt, & quòd

Probatur in remiſsione venialium per ſacramentum.

A præceſſerit vel ſequatur, impertinens eſt ad repugnantiam formalem.Vt ergo Deus remittat peccatũ non ſemper neceſſe eſt vt infundat,vel donet formã realem & phyſicam incompoſſibilem ex natura rei cum peccato. Quòd ſi in peccato veniali hoc verum eſt,erit etiam in mortali,quia nulla maior implicatio contradictionis excogitari poteſt.

Ex his ergo colligitur,ad fundandam ſententiam 8.
poſitam, vt poſſit Deus remittere peccatum medio actu ſine infuſione habitus, neceſſariò addendum eſſe, ordinationem aliquam diuinam adiungi poſſe actui, ratione cuius quaſi eleuetur ad deſtruendum tale peccatum, ſicut nunc dicebamus de gratia Baptiſmi,quæ ex ordinatione diuina expellit omnẽ culpam venialem,etiamſi aliàs natura ſua non ſit incõ-B poſſibilis illi. Hæc autem ordinatio nihil aliud eſt, quàm voluntas abſoluta,qua vult Deus,vt poſito tali actu habente qualemcunque repugnantiam cum priori peccato, expellat reatum ab illo relictum. In hoc enim nõ includitur repugnantia, vel implicatio contradictionis,quæ aſſignari poſſit. Quod ampliùs explicatur,ſupponendo aliam opinionem ſatis communem,ſcilicet de potentia abſoluta poſſe Deũ conſeruare qualitatem illam,quæ eſt gratia,in homine peccante mortaliter, quia nihil eſt quod cogat Deum ad deſtruendam illam qualitatem; cur enim cogetur ſuſpendere influxum, quo illam conſeruat? Certè ex parte omnipotentiæ non poteſt reddi ratio, nec etiam ex parte bonitatis,vel iuſtitiæ,quia in hoc Deus nihil ageret contra bonitatem ſuam, vel iuſtitiam. Nec etiam in tali obiecto inuenitur C contradictio,quæ omnipotẽtiæ repugnet, quia licèt per peccatum fiat quis indignus gratia: tamen Deus poteſt conferre ſuum beneficium indigno,& è conuerſo licèt gratia natura ſua habeat facere hominẽ gratum,& expellere peccatum; Deus tamen poteſt non cooperari huic expulſioni, & permittere vt ille effectus gratiæ impediatur per ſuperueniens peccatum. Sed de hoc ampliùs in 1.2. quæſtione 110. articulo quarto,vbi moderni expoſitores citati hanc ſententiam amplectuntur, vt communiorem & veriſimiliorem.Ex illa autem apertè ſequitur,quòd licèt gratia infuſa peccatori natura ſua habeat peccatum expellere,non tamen ſine aliqua cooperatione, ſeu cõdonatione Dei, quam poteſt Deus non conferre, D etiamſi det habitum gratiæ:nam ſi poteſt hoc modo conſeruare gratiam in homine actu peccante,ergo& dare illam eodem modo ei,qui iam peccauit,& in eo ſtatu durat, eſt enim eadem in vtroque ratio. Vnde tandem concluditur & habituale peccatum poſſe in homine formaliter manere ſine priuatione qualitatis gratiæ,vt patet in priori caſu,& remiſsionem peccati poſſe formaliter intelligi ſine infuſione habitus gratiæ,ſi Deus velit eſſe contentus alia minori mutatione voluntatis ad illam remiſsionem faciendam: ſic enim illa remiſsio, quæ nunc adiungitur gratiæ vt connaturalis illi,poſſet adiungi alicui actui gratiæ, iuxta beneplacitum Dei,etiamſi non eſſet ita connaturalis illi.

Ordinatio diuina adiungi debet prædicto actui.

Gratia poteſt manere in homine peccante mortaliter.

E Ex quibus etiam obiter concluditur, homini exiſtẽti in puris naturalibus; & in eo ſtatu peccanti, potuiſſe remitti peccatum, non ſolùm ſine infuſione habitualis gratiæ, verùm etiam ſine actu ſupernaturali,per naturalem contritionem, vel amorem Dei, vel alium ſimilem actum ordinatum à Deo.Hæc fuit ſententia Victoriæ, vt noui expoſitores referunt, vt videre licet in Medina 1.2.quæſt.113.art.2.vbi tamẽ ipſe ab eo in hoc diſſentit, licet ſuperius q.2.art.8.& quæſt.109.art.2.eum ſequutus fuerit.Quam varietatem in ipſo notauit Zumel, ſequens Victoriam dict. quæſt.113.artic.2.Diſp.2.Ratio eſt,quia Deus poteſt

9. *Peccatum poteſt remitti homini exiſtenti in puris naturalib.per amorem Dei, vel contritionem naturalem ſine infuſione gratiæ.*

Victoria. Medina. Zumel.

remit

remittere peccatum per ſolum actum peccatoris, vt oſtenſum eſt: ergo in vnoquoque ſtatu poteſt remittere per actum proportionatum illi ſtatui. Nec enim veriſimile eſt, in eo ſtatu fuiſſe hominem incapacem remedij contra peccatum, niſi eleuaretur ad ordinem gratiæ, & ſupernaturalem.

10. *Obiect.*

Sed aiunt, tali homini non potuiſſe remitti peccatum, niſi ex liberali beneuolentia & amore Dei; hic autem eſt amor ſupernaturalis, quia non eſt naturæ debitus: ergo neceſſariò debet efficere in tali homine aliquid ſupernaturale: quia amor Dei eſt efficax, & ideo ſemper habet aliquem proportionatũ effectum, quia non ſupponit bonum, ſed facit: nec ferri poteſt in bonum apparens, ſed verum. *Soluitur.* Reſpondetur: Duobus modis poteſt amor dici ſupernaturalis, vel quia gratuitus, & nõ debitus, vel quia habet pro obiecto aliquod ſupernaturale donum. Rurſus hoc donum intelligi poteſt, vel poſitiuũ, vel ablatiuũ alicuius mali. Concedo igitur neceſſariam fuiſſe in eo ſtatu beneuolẽtiam gratuitam Dei, quia homo nõ haberet vires ad expellendum à ſe peccatum, niſi Deus gratis remitteret: & hoc ſenſu concedo etiam talem amorem dici poſſe ſupra debitum humanæ naturæ, & præſertim iam lapſæ: non verò eſſet talis amor ſupernaturalis ex obiecto poſitiuo, id eſt, eleuante hominem ad finem, dona, vel amicitiam ſupernaturalem. Et hoc ſenſu negatur conſequentia; ſatis enim eſſet quòd per illum amorem daretur homini rectitudo naturalis, modo gratuito, & ſupra omne debitum eius, & quòd ſimul ab illo expelleretur malum peccati, quatenus rationi, & naturali fini contrariũ. Quod ſatis tunc eſſet, quia peccatum tunc commiſſum non eſſet directè contra finem ſupernaturalem, ſed tantùm indirectè, ponendo obſtaculum ſupernaturali rectitudini. *Replica.* Sed vrgeri adhuc poteſt, quia tunc non poſſet remiſſio fieri ſine dilectione Dei ſuper omnia, quæ ſine gratia & charitate infuſa haberi non poteſt. *Enodatur.* Reſpondeo primùm potuiſſe Deum peccatum remittere ſine actu adeò perfecto ex maiori quadam liberalitate. Deinde potuiſſe tunc Deum acceptare, vt ſufficientem diſpoſitionem, dilectionem ſuper omnia Dei vt eſt finis naturæ, qui actus nõ eſt ſupernaturalis in ſua ſubſtãtia & entitate, ſed differt in hoc ab actu charitatis infuſæ, & de hoc actu ſupernaturali præcipuè loquimur. An verò actus ille fieri poſſit ſine ſpeciali auxilio, necne, alia quæſtio eſt quę huc non ſpectat.

Fundamentum contrariæ ſententiæ diluitur.

11. *Priuatio gratiæ non eſt peccatum.*

AD fundamentum ergo contrariæ ſententiæ in principio huius puncti propoſitum, reſpondetur primò, ſolùm probare peccatum commiſſum ab homine eleuato ad finem ſupernaturalem, non poſſe plenè remitti quoad omnia, quæ includit, ſine infuſione gratiæ habitualis; quod fatemur: nõ verò probare, nõ poſſe remitti alio modo minùs perfecto. Secundò, vt exactiùs fundamentum illud ſoluatur, ſuppono, priuationem gratiæ ita abſolutè & nudè ſumptam, non eſſe peccatum, ſed aliquid illi addi oportere, vt rationẽ, vel denominationẽ habitualis peccati accipiat. *D. Thom.* Quod inſinuauit D. Thomas 1.2.q.86. art.1.ad 3. dicens, maculam peccati eſſe priuationem nitoris animæ in ordine ad ſuam cauſã, quæ eſt peccatum: itaque non priuatio gratiæ abſolutè, ſed ſub tali reſpectu dicitur eſſe macula. *Conrad. Soto.* Atque ita ibi expoſuit Cõrad. & Soto in 4. vbi ſuprà. Et patet, quia priuatio gratiæ per ſe & abſolutè ſumpta, poteſt fieri à Deo, & vt ſic non eſt peccatum, nec macula peccati,

A nam etiam non præcedente peccato fieri poteſt.

12. *Quis ſit reſpectus ſub quo priuatio gratiæ dicatur peccatum. Prima opinio, Reiicitur.*

Quis autem reſpectus ille ſit ad actum præcedentis peccati, ſub quo ipſa priuatio gratiæ dicitur eſſe habituale peccatum, difficilè explicatur. Quidam dicunt, eo ipſo quòd talis priuatio introducta eſt propter peccatum, habere rationem maculæ, & peccati habitualis, neque alium reſpectum requiri, niſi quòd hæc priuatio gratiæ reſpiciat illud peccatum vt cauſam. Sed profectò hoc aut falſum, aut diminutũ eſt. Nam ſi hoc intelligatur de quolibet reſpectu cauſæ, falſum eſt: ſi de aliquo ſpeciali, diminutum eſt. Hoc poſterius per ſe conſtat, quia nõ explicatur quis eſſe debeat ille reſpectus cauſalitatis. Prius autem patet, quia alioqui ſub eodem reſpectu, ſub quo priuatio gratiæ eſt pœna talis peccati, eſſet etiam peccatum B manens per modum habitus: hoc autem dici nõ poteſt, aliàs Deus, qui fecit illam priuationem vt pœnã peccati, faceret etiam illam vt maculam, & vt peccatum habituale, quod dici non poteſt. Prima ſequela patet, quia priuatio illa, vt eſt pœna, non ſolùm eſt effectus Dei, ſed etiã ipſius peccati; ſicut enim præmium eſt effectus non tantùm Dei: ſed etiam meriti: ita pœna, vt ſic, eſt effectus culpæ: ergo ſi illa priuatio habet rationem culpæ habitualis, & hoc præcisè quod eſt effectus culpæ actualis, ex eodem reſpectu habet quòd ſit pœna, & quòd ſit culpa: quia etiam non eſt pœna, niſi vt eſt effectus culpæ.

13. *Secũdus explicandi modus.*

Aliter ergo dicitur, priuationem gratiæ vt voluntariam ex præcedenti actu eſſe culpam per modum habitus: ſic enim priuatio iuſtitię originalis, quatenus idem erat cũ gratia, vt eſt paruulo voluntaria C voluntate ſui capitis, eſt peccatum originale. Similis ergo priuatio, vt volũtaria propria voluntate per peccatum præcedens, erit peccatum habituale.

14. *Obiectio cõtra illum.*

Contra hoc verò ſimiliter obiici poteſt, quia etiã illa priuatio vt ſic voluntaria, eſt pœna, ergo ſub eodẽ reſpectu, ſub quo eſt pœna, eſt etiam culpa; quod eſſe non poteſt. Antecedens patet, quia illa priuatio non eſt volũtaria, niſi remotè & in cauſa, quia nimirum culpa ipſa voluntaria eſt, propter quam Deus ſubtrahit gratiam: hoc autem modo etiam ipſa pœna, vt pœna, voluntaria eſt, quia remotè eſt volita in ipſa culpa. *Solutio obiectionis, ſimulque cõfirmatio ſecũdæ ſententiæ.* Reſpõdetur de ratione mali pœnæ vt ſic, nõ eſſe, quòd ſit volũtarium ei, qui illud patitur: nã ſi conſideretur tantùm vt malũ quoddam, ſolùm dicit D priuationem boni debiti, ſeu conuenientis: ſi verò conſideretur vt pœna, ſic quidem dicit reſpectum ad aliquid voluntarium tanquam ad cauſam, ſcilicet ad culpam; tamen formaliter non poſtulat quòd ſit voluntarium; nam ſi culpa committatur cum ignorantia inuincibili pœnæ, tunc pœna non eſt voluntaria vllo modo, & tamẽ veræ pœnæ rationem retinet. At verò malum culpæ intrinſecè ac formaliter poſtulat voluntarium, ita vt nec rationẽ mali moralis habeat, niſi voluntarium ſit. Addo etiam, ad rationem pœnæ ſatis eſſe, quòd voluntarium circa culpam præceſſerit, poſſeque pœnam durare, etiamſi voluntariũ illud iam nullũ ſit, ſed tantùm fuerit, ſicut patet in pœnis purgatorij, & ſimilibus: at verò culpa quandiu eſt, ſemper requirit proportionatum voluntariũ: ſi enim E ſit peccatum actuale, requirit actuale voluntarium; ſi verò ſit culpa per modum habitus, neceſſarium etiã eſt, vt voluntarium quod fuit in actu, etiam durare cenſeatur per modum habitus, quia voluntarium eſt de intrinſeca ratione mali culpæ.

15. *Priuatio gratiæ poteſt in homine manere, nõ habẽs rationem culpæ.*

Hoc ergo ſuppoſito, facilè intelligitur, licèt in homine maneat eadem carentia gratiæ habitualis, ſiue in ratione puræ negationis, ſiue etiam in ratione priuationis, fieri optimè poſſe, vt non maneat in ratione culpæ, quia fieri poteſt, vt non maneat voluntaria. Quod facilè patet, ſi prior culpa actualis perfectè retracta

tractata eſt per deteſtationem eius Deo acceptam,& ſufficientem,ſecũdùm eius ordinationẽ; tunc enim, licèt ipſe Deus non reſtitueret gratiam habitualem, carentia eius hîc & nunc non eſſet homini voluntaria,nec actu,nec habitu,& ideo non haberet rationẽ culpæ in illo, & ita ſtare poſſet remiſſio culpæ cum tali carentia gratiæ.Quod patet etiã à cõtrario:quia poſſet vera ratio culpæ habitualis exiſtere ſine tali carentia gratiæ , quaſi materiali,reali, & phyſica.Vt patet in caſu ſuprà poſito, in quo Deus conſeruaret gratiam in homine mortaliter peccãte; nam ille poſtea verè maneret in peccato , etiamſi non haberet phyſicam priuationẽ gratiæ,quia ſatis eſt , quòd habeat malitiam peccati priùs commiſſi per modum habitus permanẽtem morali quodam modo:ſic ergo poſſet etiam eſſe remiſſio illius culpæ, etiamſi de nouo gratia habitualis illi homini nõ infunderetur, quia ſi ſupponitur illam habere nõ eſt denuo neceſſaria,nec etiam intẽſio gratiæ eſſet neceſſaria ad remiſſionem peccati:ergo etiamſi ſupponatur ſubtractiõ gratiæ , poteſt remitti id quod eſt quaſi formale in illo peccato,licèt priuatio phyſica gratiæ non auferatur.

16. *Tertius explicandi modus.* Aliter etiam hoc explicatur, quia carentia gratiæ dupliciter poteſt homini ineſſe : primò,per modum puræ priuationis:ſecundò. per modũ cõtrarij.Priori modo intelligitur eſſe, ſi tantùm faciat hominem non gratum Deo , nõ tamen reddat ingratum,& inuiſum:vt ſi Deus (iuxta opinionẽ aliquorũ) creaſſet angelos ſine gratia , fuiſsẽt pro tunc non grati : non tamen eſſent ingrati , & hoc modo carentia gratiæ non habet rationem culpæ. Poſteriori autem modo poteſt eſſe illa carentia in homine,reddens illum ingratum & inuiſum Deo,& tunc dicimus non ſolùm eſſe per modum priuationis , ſed etiam per modum contrarij:habet autem hoc quatenus ipſe homo voluntate ſua ſe auertens à Deo,ſeipſum priuat gratia, & reddit moraliter incapacem eius , & vt ſic habet talis priuatio rationem culpæ.Poſita ergo in homine poſt peccatum aliqua cõuerſione actuali, poteſt manere illa carentia ſub priori ratione,& nõ ſub poſteriori.Vnde iam tunc illa carentia gratiæ ſic manens, nõ eſt obiectum diuini odij, ſicut in exemplo adducto de Angelis conſtat, ſed eſt tantùm obiectum carentiæ amoris cuiuſdam.

17. Addo denique verè etiam dici poſſe,talem hominem ex tunc non carere gratia propter peccatũ præcedens,ſed ex libera Dei voluntate,qui nõ vult illam donare;ſuppoſita enim hominis conuerſione,remiſſione diuina,iam non maneret ex parte hominis poſitiua ratio propter quã ſubtraheretur illi gratia.Sicut verbi gratia,ſi Deus iuſtificaret hominem à peccato per infuſionem gratiæ,& poſtea illũ gratia priuaret ſola ſua voluntate,illa priuatio nec eſſet culpa, nec eſſet propter priorem culpam iam remiſſam,ſed ſolùm quia Deus ita vult.Ergo ſimili modo ſine hac temporis & rerum ſucceſſione poteſt Deus in eodẽ inſtanti in quo culpam remittit homini bene diſpoſito , non infundere gratiam , iam non propter culpam,ſed propter ſuam voluntatem.

18. *Obiect.* Dices,cùm illa priuatio gratiæ propter culpam introducta fuerit, quãdiu cõtinuè & ſine interruptione durat, habet neceſſariò eũdem reſpectũ ad culpam:nã peccatum actuale iam præteriit:ergo ſi propter illud priuatus fuit homo gratia, quãdiu priuatus manet propter illud priuatus manet.

Solutio. Hæc verò conſequentia nulla eſt, quia ſicut forma fieri poteſt ex vna cauſa, & conſeruari ſine illa per aliam cauſã, ita etiam priuatio.Vnde ſolùm ſequitur,hunc hominem priuatum fuiſſe gratia propter peccatum , non tamen nunc eſſe,quia iã non habet peccatum, quod gratiam impediat:diuina tamen voluntate poteſt nõ reſtitui in gratiam.Præterquam quòd, licèt daremus illam priuationẽ manere in pœnam peccati præteriti, non ſequeretur manere in ratione culpæ , quia ſecundùm præſentem ſtatum iam voluntaria nõ eſt, vt dixi.

SECTIO IIII.

An poſſit peccatum remitti ſine phyſica mutatione peccatoris.

IAm verò ſupereſt vltima dubitatio, vtrùm hæc culpæ remiſſio fieri poſſit ſine infuſione habitus, atque etiam ſine phyſica mutatione peccatoris per aliquem actum. Supponitur autem peccator iam ceſſaſſe ab actuali peccato , quandiu enim illud actu committitur , certum eſt non poſſe deſtrui ; ſit enim ſenſus compoſitus, in quo eſt aperta impoſſibilitas. In hac ergo re ſunt etiam oppoſitæ Theologorum ſententiæ. Nam quòd ſit neceſſaria mutatio, tenent in primis omnes , qui vel actum definitè : vel habitum requirunt. Quòd verò ſaltem diſiunctim requiratur actualis vel habitualis mutatio,tenent moderni expoſitores D. Thomæ ſuprà citati in 1.2 q. 113.artic.2.Ex D.Thoma verò nihil afferunt,quo id probent,quia nullibi ampliùs dicit, quàm quod in ſuperiori puncto citatum & explicatum eſt cum antiquis Thomiſtis. Quamuis autem ipſi plura argumenta pro hac ſententia congerãt,duo videntur præcipua, & quæ in ore omnium verſantur. Vnum eſt metaphyſicum,quia non poteſt homo tranſire à ſtatu peccati ad ſtatum mũditiæ,ſeu carentię peccati ſine alicuius perſonæ mutatione:ſed nõ poteſt id fieri per mutationem Dei,vt per ſe conſtat;ergo per mutationem peccatoris:ergo,vt tollatur ab homine peccatũ, neceſſaria eſt aliqua mutatio realis eius. Confirmatur ac declaratur,quia auerſio tolli nõ poteſt niſi per conuerſionem;conuerſio autem non poteſt intelligi ſine mutatione actuali vel habituali. Cõfirmatur ſecundò, quia non poteſt peccatum remitti à Deo,niſi deponat odium,& diligere incipiat, quẽ odio habebat:hæc autem dilectio terminari debet ad obiectũ reuera & non tantùm apparenter bonum : ergo neceſſe eſt,vt ille qui erat malus,fiat bonus ; quod ſine mutatione intelligi non poteſt. 1. *Prima ſententia.*

Secunda ratio concernit aliquo modo dogmata fidei:quia ſi peccatum poſſet illo modo remitti, per ſolam non imputationem Dei remitteretur, quia ibi ſolùm interueniret extrinſeca condonatio,quæ idẽ eſt quod nõ imputatio. Conſequens autẽ eſt falſum: primò, quia aliàs peccatum habituale ſolũ diceretur eſſe in homine, quia à Deo imputetur, quia oppoſitorum eadem eſt ratio. Cõſequens autem falſum eſt; ſic enim incidimus in opinionem Scoti dicentis,eſſe in peccato, ſolùm eſſe ordinari à Deo ad pœnam ratione præteriti peccati;nã imputatio Dei nihil aliud eſſe poteſt,quàm hæc ordinatio. Secundò, quia aliàs etiam nunc remiſſio peccati fieret per hanc non imputationem:renouatio autem interior ſolùm concomitanter ſe haberet , quod nullo modo dicendũ videtur : quia per hoc fauetur hęreticis huius tẽporis. Sequela verò patet , quia id quod immediatè ac per ſe deſtruit id quod eſt formale in peccato,eſt hęc remiſſio Dei extrinſeca;quia illa poſita tollitur id quod habet rationem culpæ, etiamſi cetera non ponantur; & illa non poſita, non tollitur propria ratio culpæ, etiamſi cætera ponantur. 2.

Pecca

Peccatum remitti poſſe ſine Phyſica mutatione peccatoris. Vera ſententia.

3. *Scot. Gabr. ocham. Medin. Bonauen.* CONTRARIAM ſententiam docent Scot. Gabr. Ocham, & Medina locis ſuprà citatis. Itẽ Scot. in 4. diſtinct. 1. quæſt. 6. & in 2. diſt. 28. & ſæpe aliàs. Eandem ſignificat Bonau. in 4. diſt. 17. art. 1. qu. 1. ait enim, licèt Deus potuerit peccatum remittere ſine medio, tunc autem non tollere illud, niſi per infuſionem gratiæ: & in ſolut. ad vlt. declarat, gratiam aliquando pro actu, aliquãdo pro habitu ſumi: ſignificat ergo ſine vtroque medio poſſe Deum culpam remittere: idem tenet expreſsè *Gerſon.* Gerſon. 3. part. Alpha. 61. lit. D. coroll. 9. in lect. 1. de Vita ſpirit. Idem tenet *Henric. Bellarm.* Henric. libr. 4. Summæ cap. 30. & planè idem ſentit Bellarm. ſuprà; nam priùs negat actum pertinere ad cauſam formalem iuſtificationis; Deinde ait, Deum volũtate ſua ſine infuſione habitus poſſe facere peccatorem non inimicum. Denique *Zumel.* Zumel dict. quæ. 118. artic. 2. diſp. 2. licèt priorem opinionem cenſeat probabiliorem, hanc iudicat probabilem, & ſoluit omnia argumenta contra illam. Omiſſo fundamẽto Scoti, quod meritò ab omnibus rectè ſentientibus reiicitur, fundamentum huius opinionis eſſe debet, quia in hoc modo remittẽdi peccatum, nulla eſt implicatio contradictionis. Hoc autem dupliciter oſtẽdi poteſt; primò, directè & poſitiuè: ſecundò, ſoluendo quæ afferuntur.

4. *Ratione oſtenditur.* Ratio ergo oſtenſiua ſumenda eſt ex duobus punctis præcedentibus. Nam Deus poteſt remittere peccatum ſine actibus peccatoris, ſeu abſque mutatione, quæ per illos fiat, poteſt etiam ſine infuſione habituum, ergo poteſt ſine vtriſque. Probatur conſequẽtia primò, quia quoties remittit Deus peccatum mediis actibus illi actus non concurrunt, niſi vt diſpoſitio cõgrua; deſtructio autem peccati non fit per eos formaliter: ſed quod Deus facit mediante diſpoſitione, poteſt facere ſine illa, ergo poteſt illammet remiſſionẽ facere ſine actu: ergo ſi facit talem remiſſionẽ ſine habitu, poteſt etiam facere ſine actu, & habitu. Confirmatur, quia ſuprà oſtẽſum eſt, & ex illis duobus principiis ſuprà poſitis ſequitur poſſe Deum remittere peccatum, non infundendo aliquã formam intrinſecam incompoſſibilem peccato ex natura rei: ergo quidquid præter hanc formam aliquãdo intercedit, non eſt ita neceſſarium, quin abſque illo poſſit peccatum tolli, quia ſolam cauſam formalem adæquatam, vel materialem intrinſecam nõ poteſt Deus ſupplere, reliquas omnes cauſas diſpoſitiuas vel efficientes ſupplere poteſt.

5. Secundò, quia peccatum poſtquam tranſit actu, & manet reatu, nõ relinquit in anima aliquid reale poſitiuum illi inhærẽs, vt eſt certum apud omnes, & ex hac parte expelli poteſt ſine mutatione phyſica corruptiua, ſeu expulſiua alicuius formæ poſitiuæ. Rurſus, nec relinquit in anima priuationẽ aliquã phyſicam præter priuationẽ gratiæ: oſtẽſum autẽ eſt poſſe tolli ſine infuſione gratię habitualis, cui illa priuatio directè opponitur: ergo poterit etiam expelli ſine infuſione cuiuſcunque alterius formæ. Patet hæc vltima conſequentia; quia omne aliud, quod in peccatore manet, eſt ſolùm quid morale, vel reſpectus ad præcedens peccatum: ergo ad hæc tollenda non eſt neceſſaria forma phyſica, ſed remiſſio moralis ſufficiet. Confirmatur ac declaratur ex dictis: nam Deus poteſt infundere habitus gratiæ peccatori dormiẽti, vel amenti, & ita ab illo expellere peccatum. Rurſus deinde poſſet illum priuare habitus gratiæ, & tunc maneret ſine peccato, & ſine gratia, & ſine vllo actu retractiuo peccati, quem poſt illud commiſſum ha-

A buerit: ergo hic ſtatꝰ abſolutè eſt poſſibilis poſt peccatum cõmiſſum: ergo poteſt Deus reſtituere hominem ad illum ſtatum ſine infuſione, & corruptione gratiæ: nam ſi res in facto eſſe eſt abſolutè poſſibilis, omnipotentia Dei non pendet ex illis tranſmutationibus, neque ex vlla ratione ita ligandi illam.

Secundò principaliter hoc oſtenditur examinando contradictionem, quæ in hoc negotio excogitari poteſt. Et quidem illa prior de mutatione numquam me multùm mouere potuit, quia optimè, & ſine difficultate intelligo, Deũ ſine vlla ſui mutatione poſſe efficere hãc moralem mutationẽ in homine, licèt non faciat phyſicam, eámque ſufficere, vt homo qui antea erat in peccato, nunc non ſit, neque illam denominationem accipiat. Sicut enim homo remittẽ- 6. *Idem oſtẽditur examinando contradictionẽ.*
B do alteri offenſam vel debitum, facit vt ille, qui antea erat illi offenſus, vel debitor, iam non ſit, ſine mutatione phyſica eius, cui fit remiſſio, ita videtur poſſe facere Deus, hac interueniente differentia, quòd homo, vt remittat alteri, habet nouum actum voluntatis, quo mutatur: Deus autem ſine ſui mutatione poteſt ex æternitate habere decretũ ſeu determinationem ſuæ volũtatis pro tali tempore. Quidquid enim poteſt humana voluntas rectè velle per plures actus, & mutationẽ eorũ, poteſt voluntas diuina excellentiori modo velle ex ęternitate, ſimpliciſſimo actu, cũ reſpectu, vel determinatione libera (quidquid illa ſit) ad diuerſa tempora. Potuit ergo pro tali tẽpore velle permittere ſtatum peccati in tali perſona; & pro alio remittere offenſam. Nam reuera ex parte mutationis
C nulla poteſt in hoc excogitari implicatio; quia, vt hæ duæ prędicationes de eodem homine veræ ſint, ſcilicet eſſe in peccato, & nõ eſſe in peccato, ſatis eſt pro diuerſis temporibus verificari. Et hoc ſenſu dixerunt Gerſon, Gabriel, & alij, ad hoc ſufficere temporis ſucceſſionem, ſcilicet, quoad mutationem phyſicam. *Gerſon. Gabriel.* Nam in ipſo peccatore fit etiam quædam mutatio moralis (vt dixit Scot. in loco ſuprà citato ex 4. diſt. 1. quæſt. 6.) quæ ſufficit ad veritatem illarũ enunciationum, quia effectus ille tantùm moralis eſt. Et declaratur à ſimili; nã omnes ferè Auctores concedũt, poſſe Deum remittere pœnam ſola ſua voluntate, ſine vlla mutatione phyſica peccatoris, & ſine mutatione Dei. *Scotus.*

Dicunt verò aliqui, poſſe Deum hoc facere, ſi à 7. *Dubiolum de remiſſione pœnæ ſoluitur.*
D principio quando homo peccat, pœnam remittat, non tamẽ ſi à principio obligauit illum ad pœnam: tunc enim aiunt, non poſſe poſtea remittere ſine ſuæ voluntatis mutatione. Quod quidem eſſet verum, ſi Deus à principio ordinaſſet peccatorem ad pœnam irremiſſibiliter, ſeu abſolutè, pro toto tempore futuro, & ſine vlla ſubintellecta cõditione; nam tunc voluntas remittendi eſſet contraria: vnde ex illa hypotheſi, etiam facta in homine mutatione, haberi non poſſet. At verò reatus ſeu obligatio ad pœnam non ſemper eſt huiuſmodi, ſed ſolùm ſecundùm præſentem iuſtitiã, vel ſub conditione aliqua. Niſi reſipueris, vel niſi alius pro te orauerit, vel aliquid eiuſmodi. Sic ergo potuit Deus ex æternitate velle vt peccator
E dum peccat, & pro tali tempore ſit debitor pœnæ, ita vt ſi in eo tẽpore decedat, ex vi illius decreti puniatur, & tamen ſimul velle, vt pro alio tẽpore iam non ſit debitor pœnæ. Addo, in reatu pœnæ temporalis contingere poſſe de facto, vt ſine mutatione peccatoris remittatur illi reatus talis pœnæ, quamuis de lege ordinaria hoc non fiat ſine mutatione, ſaltem in alio facta: verbi gratia, ſine oratione alterius, vel ieiunio ab alio oblato, aut quid ſimile. Hæc verò mutatio parũ refert ad rem de qua agimus, quia illa non eſt obiectum illius actus voluntatis diuinæ, quo remittitur reatus pœnæ, ſed eſt ratio illius: remiſſio au-

tem fit ſine phyſica mutatione Dei, aut peccatoris. Vnde, quantum eſt ex hac parte, poſſet etiam Deus illam facere ſine illa oratione, vel mutatione alterius perſonæ, ſed merè liberaliter ex ſola ſua voluntate. Quo argumento non vtimur, ſicut Scotus, exiſtimãtes hãc ſolam remiſſionem ſufficere ad remiſſionem peccati quoad culpam; ſed ſolùm vt explicemus à ſimili, ex vi mutationis hoc non repugnare.

8. *Idem ex obligatione voti cõfirmatur.* Eodem modo afferri poſſunt alia exempla moralia; nam homini habenti debitum voti, poteſt Deus illud remittere ſola ſua voluntate, & tunc fiet ex debitore non debitor, pro diuerſis temporibus, per voluntatem Dei, cuius decretum pro tali tempore æternum fuit: ideóque habere poteſt effectum in tempore ſine mutatione Dei, & ſine mutatione phyſica hominis, cum ſola morali, quia eſſe debitorem ex voto, ſolùm quid morale eſt. Dicunt quidam, neceſſarium eſſe, vt Deus reuelet tali homini illam voluntatẽ ſuã, quod non fit ſine mutatione phyſica hominis. *Obiectioni occurritur.* Sed hoc non refert, tum quia illa reuelatio non tollit debitum, ſed ſupponit ablatum; nec enim eſt neceſſaria per ſe, vt tollatur debitum, cùm diuina voluntas per ſeſe ſit potens ad hoc faciendum, non expectato cõſenſu, vel acceptatione hominis: non eſt ergo illa reuelatio per ſe ad hoc neceſſaria, ſed ſolùm, ne homo ex conſcientia erronea adhuc putet ſe debitorem. Tum etiam, quia illa mutatio reuelationis non fit per voluntatem remittendi promiſſum vt ſic, ſed per nouum actũ diuinæ volũtatis noſtro modo intelligẽdi: ergo ſiſtendo præciſè in priori actu, ille habetur ſine mutatione Dei, vel hominis, & cùm ſit efficax, ſuum effectum habet. Denique ſi in præſenti quippiam ſimile concedatur, id eſt quod hæc ſententia intendit, nimirum, ad remittendum peccatum ſufficere voluntatem diuinam ſine mutatione phyſica peccatoris, qua formaliter deſtruatur peccatum, licèt requiratur aliqua reuelatio, vel noua notitia, qua tali homini conſtet ſe eſſe liberum à vinculo peccati, ne ex conſcientia erronea, adhuc putet ſe eſſe in peccato. Quæ reuelatio non erit neceſſaria ſi fingamus peccatorem incidiſſe in amentiam perpetuam, & Deum velle illi remittere peccatum, nullam aliam intrinſecam gratiã illi concedendo, quia neq; ille eſſet capax talis reuelationis, neque illa eſſet in eo vtilis ad aliquem effectum moralem, vt ad tollendam conſcientiam erroneam, vel mores in futurum inſtituendos, quia ille ſupponitur eſſe abſque vſu rationis.

9. Atque hoc exemplum facit aliquid ad confirmationem huius ſententiæ. Cur enim non poterit Deus ex æternitate ſua velle remittere peccatum ei, quem præuidet pro tali tempore futurum perpetuò amentem? Dices, poſſe quidem, ſed infundẽdo illi gratiam ſuam. Sed contrà, quia hoc eſt quaſi duplicatum beneficium, cur ergo non poteſt facere vnum, & non aliud? vel certè, quidquid ſit ex alio capite, ſaltẽ ex vi immutabilitatis non repugnat. Adde, Sotum, & alios Auctores ad hoc non requirere gratiam in eſſe qualitatis, ſed in eſſe gratiæ (vt ipſi loquuntur) illa autem gratia non ponit mutationem phyſicam in creatura, ſed extrinſecam acceptationem, vel fauorem: ergo ſi Deus hoc poteſt facere ſine ſui mutatione, & ſine actione phyſica circa hominem, poterit etiam aliud.

10. *Ex remiſſione per attritionem contradictio eluditur.* Deinde ſuprà oſtenſum eſt, poſſe Deum tollere ab homine peccatum, per ſolum actum attritionis, ſine alio habitu infuſo; ergo, ſi hoc poteſt facere ſimul in eodem inſtanti in quo homo habet attritionem, poterit etiam non in eodem inſtanti facere, ſed poſtea quando iam homo dormit, ſeu amẽs eſt: ſicut Baptiſmus confert gratiã homini attrito, non ſolùm ſi recipiatur durante actu attritionis; ſed etiam ſi poſt talem actum detur ſacramentum homini dormiẽti. In

A priori ergo caſu, in quo Deus homini dormiẽti priùs attrito remittat peccatum ſine infuſione habituum, non fieret in tali homine noua mutatio phyſica, quia hæc iam præceſſit, & ipſe adhuc in peccato manet: & nihilominus illi poteſt remitti peccatũ ex vi æterni decreti, quo Deus ſtatuit remittere peccatum homini attrito, non tamen ſtatim, ſed poſt annum, verbi gratia, ſi ſuperuixerit; quæ enim eſt in hoc implicatio? Ergo eadem ratione poſſet id facere ſine interuentu attritionis per ſimile decretum de ſola temporis ſucceſſione, vel alia extrinſeca conditione: ſi alter rogauerit, vel alia ſimili: ergo ex vi immutabilitatis hoc non repugnat.

Altera implicatio ſumi videbatur ex parte effectus, qui non apparet factibilis ſine forma poſitiua, quia auerſio tolli non poteſt, niſi per conuerſionem. 11. *Contradictio ex parte effectus refellitur.* B Sed hoc argumentum ſolùm videtur conuincere, perfectam peccati remiſſionem quoad omnia damna, quę nunc infert, non poſſe fieri ſine phyſica mutatione peccatoris, quod veriſſimum eſt, vt patet ex dictis in puncto præcedenti. Talis enim homo priuauit ſe peccando vera & ſupernaturali conuerſione ad Deũ: vnde donec illam obtineat, non liberatur omnino à damno, quod peccatum intulit: nõ poteſt autem iterum illam comparate ſine mutatione phyſica. Non tamen videtur probare ratio illa de remiſsione imperfecta, quæ tamen ſufficiat, vt homo iam non ſit inimicus, nec in ſtatu peccati. Nam ad hoc non videtur neceſſarium, vt qui per peccatũ fuit auerſus, conuerſus fiat, ſed ſatis eſt, vt fiat non auerſus: poteſt C autem fieri non auerſus, etiamſi non fiat conuerſus, ſicut poteſt fieri non inimicus, etiamſi nõ fiat amicus. Nam formaliter ac præciſè loquẽdo, deſtructio formæ, non ſemper requirit cauſam formalem contrariam, ſed tantùm carentiam talis formæ.

12. Quia verò in forma priuatiua videri hoc poteſt difficile; ideo, ſicut ſuprà dicebamus de priuatione gratiæ, ita nunc de auerſione dicitur intelligi poſſe per modum formæ contrariæ, vel ſolius priuationis. Per peccatum enim fit homo auerſus quaſi cõtrariè, quia voluntate ſua ſe auertit, id eſt, ſe priuat debita conuerſione in Deum, & ideo manet odioſus Deo, & inuiſus: & quãdiu hæc auerſio ſub hac ratione durat, impoſsibile eſt tolli peccatum. Fieri autẽ poteſt, D vt abſque conuerſione poſitiuè oppoſita tollatur illa auerſio, vt moraliter eſt contraria conuerſioni, maneátque in homine illa carentia conuerſionis: vel in ratione puræ negationis, vt ſi Deus remittat homini priorem offenſionem, ſimúlque tollat illi debitum habendi talem conuerſionem, reducendo illã ad ſtatum purorum naturalium, vt Scotus argumentatur. Vel etiam relicto hoc debito, & ordine ad finem ſupernaturalem, poteſt fieri, vt maneat illa carentia cõuerſionis in ratione puræ priuationis phyſicæ, & nõ in ratione moralis auerſionis: hæc enim includit rationem iniuriæ, quæ per remiſsionẽ perſonæ offenſæ tollitur, & ea ſublata non manet fundamentũ inimicitiæ, nec obiectum illud manet ex ſe odioſum, vel inuiſum, etiamſi non maneat gratum, vel amicum. Quod confirmat exemplum humanum, quia E hoc modo poteſt vnus homo remittere offenſam alteri, etiamſi illum non recipiat in amicitiam ſuam, vel bonum aliquod ei communicet. Nam licèt in hoc efficacior ſit voluntas diuina, quàm humana tamen non cogitur ſuam efficacitatem exercere: ſed poteſt id præciſè velle quoad remiſsionem iniuriæ, & ad inimicitiam tollendam neceſſarium eſt, nihílque amplius: poteſt ergo velle tantùm remittere culpam.

13. *Secunda conuic-* Ex quibus patet etiam ſolutio ad ſecundam confirmationem alterius opinionis. Iam enim declaraũ

vide

firmatio contrariæ opinionis diluitur. videtur poſſe Deum deponere odium erga peccatū, etiamſi qualitatem aliquam, vel actionem illi non conferat. Quoad dilectionem verò diſtinguendum eſt. Quia non ſolùm eſt dilectio voluntas conferendi bonum, ſed etiam auferendi malū aliquod, quia carere malo inter bona computatur, quæ meritò diligi & deſiderari poſsūt. Vt ergo Deus remittat peccatū, neceſſe eſt vt diligat, tamen de potentia abſoluta nō eſt neceſſarium vt diligat poſitiuè cōferendo bonū, ſed ſatis eſt vt diligat auferendo malum. Hoc autem modo reuera diligit in dicto caſu: aufert enim peccatum, quod eſt maximum malum, & hoc bonum cōfert tali obiecto per illam dilectionem; & ita fertur non in obiectum apparens, ſed in verum obiectum proportionatum tali amori, id eſt, in obiectum verè carens malo illo, licèt non habeat ſpecialem bonitatem poſitiuā. Et hæc eſt mutatio moralis, quæ fit in tali obiecto, dum ex peccatore fit non peccator, nec eſt neceſſaria alia mutatio poſitiua.

14. *Replica.* Sed inſtabit aliquis, quia homo tranſacto actuali peccato denominatur peccator, vel ab eodē actuali peccato nō retractato, neque actu, neque habitu, vel ex carentia gratiæ, vt relata ad illū actum, & voluntaria per illum: ſed non poteſt Deus hanc denominationem auferre per ſolam ſuam voluntatem: ergo nō poteſt auferre peccatum: quādiu enim verum eſt dicere hominem eſſe peccatorem, non eſt ab illo peccatum ablatum. Non enim dicitur peccator ſolùm quia peccauit: hoc enim modo etiam homines iam iuſti effecti, poſſunt peccatores denominari, id eſt peccaſſe; quam denominationem Deus auferre non poteſt, neque ſua voluntate ſola, neque vllo modo; nam *mundans non facit innocentem*: ſed dicitur peccator, quia adhuc verè eſt in peccato per maculam, & auerſionem à Deo, quæ in eo manet per modum habitus, quandiu à Deo non expellitur. Et in hoc ſenſu probatur minor, ſcilicet, hanc denominationem nō poſſe auferri per ſolam Dei voluntatem, quia fundamentum eius, quod eſt peccatum præteritum, & nō retractatum actu, nec habitu, integrum manet, & carentia gratiæ ſēper manet æquè volūtaria, quia eſſe voluntarium pēdet ex proprio actu, non ex Dei voluntate. *Solutio.* Reſpondetur, negando fundamentum huius denominationis, eſſe peccatum non retractatum, ſed peccatum non remiſſum, vt expreſsè dixit Auguſt. d. *Auguſt.* lib. 1. de Neoph. cap. 26. Imò quantumuis peccatum eſſet retractatū etiam per contritionē ſi Deus nollet illud remittere (vt facere poſſet, cū hoc ſic diſtinctū beneficium) adhuc peccatū commiſſum eſſet fundamentum ſufficiens illius denominationis: ergo quod propriè ac per ſe requiritur, eſt vt ſit remiſſum: nam per hoc iam non eſt moraliter præſens, ſed omnino præteritū, & ita iam non denominabit eſſe peccatorem, ſed peccauiſſe. Et eadem ratione carētia gratiæ in tali homine manens, iam non maneret voluntaria ſecundùm præſentem ſtatum, quod neceſſarium eſt ad rationem culpæ, vt ſuprà declaratum eſt.

Peccatum an tollatur per ſolam non imputationem Dei.

15. STATIM verò ſuboritur vltima difficultas ſuprà poſita in priori ſententia, quia ſequitur ſufficienter tolli poſſe peccatum per ſolam non imputationem Dei, quia hæc remiſſio nihil aliud eſt quàm non imputatio. Ex quo ſequuntur duo incommoda. Vnum eſt, eſſe in peccato nihil aliud eſſe, quàm imputari à Deo, quia cōtrariorū eadem eſt ratio. Aliud eſt, peccatum auferri per non imputationem, atque

A adeò iuſtificationem peccatoris fieri per non imputationem. Nec ſatisfaciet qui dixerit, id non eſſe inconueniēs in caſu poſsibili, ſed ſolùm de facto: hoc (inquā) non ſatisfacit, quia quod attinet ad formale peccati, eadem ratio eſt de quocunque ſtatu, & ita ſi in aliquo ſtatu id ſequitur, & admittitur, cōcedendū eſt, peccatum habituale ſecundùm ſe, & abſtrahendo ab omni ſtatu, conſiſtere in Dei imputatione, & tolli per non imputationem: quod eſt abſurdum, & cōtra modum loquendi Sanctorū, fauetque modo loquendi hæreticorum huius temporis.

Reſpondetur, nihil horum ſequi etiam apparēter. 16. *Verbum imputandi, dupliciter ſumitur.* Et in primis circa verbum *imputandi* aduertendum eſt, aliquando excludere veritatem rei, aliquando verò illam ſupponere. Priori modo dicitur imputari B alicui, quod in eo verè non eſt, ſed ei attribuitur aliquo modo; quomodo videtur dixiſſe Paul. ad Philem *Paul. ad Philem.* *Si autem aliquid nocuit tibi, aut debet, mihi imputa*; quaſi diceret, ego in me ſuſcipio, Hiſpanicè, *Poneldo a mi cuenta*. Et ſic aiunt hæretici, nos reputari iuſtos per Chriſti vel Dei iuſtitiam nobis imputatā. Poſteriori autem modo, ſeu ex rei veritate, imputari dicitur alicui, quod ipſe verè habet, ſeu commiſit, & ſic dicimus imputari alicui nocumentum, quod eius negligentia illatum eſt, cùm illud impedire teneretur, quia nimirū verè eſt culpabilis in eo caſu. E cōtrario verò dicitur, priori modo non imputari, quod licèt ſit, diſſimulatur, & non punitur, vel non agnoſcitur: quomodo multi intelligunt illud ad Rom. 5. *Vſque ad legem peccatum erat in mundo, peccatum autem non* *ad Ro 5.* C *imputabatur, cùm lex non eſſet*, id eſt, non agnoſcebatur, pro nihilo habebatur. Poſteriori autē modo dicitur aliquid non imputari; quia verè nō eſt, ſeu cōmiſſum non eſt: ſic dicimus nocumentū non imputari ei, qui inuincibiliter ignorauit, Sic etiā ſumitur Ezech. 33. cùm dicitur, *Si dixero impio, Morte morieris, & egerit pœnitentiam, omnia peccata eius, quæ peccauit, non imputabuntur ei, vita viuet*, &c. *Ezech.*

Hæretici ergo huius temporis in duobus errarunt 17. *Hæreticorum error primus.* in hac materia. Vnum eſt, remiſſionem peccatorum non eſſe veram abolitionem & deſtructionem eorū: & in hoc ſenſu dicunt eſſe non imputationem, quia licèt verè peccata in homine iuſtificato maneāt, Deus tamē illa non punit, & ita ſe gerit cum homine, ac ſi peccatum non eſſet. Ita refert Bellarm. lib. ſecundo *Bellarm.* D de Iuſtif. cap. 9. & attigit Genebr. Pſalm. 31. circa id, *Genebr.* *Beatus vir cui non imputauit Dominus peccatum*. Hic autem ſenſus hæreticus eſt, vt conſtat ex citato loco Ezech. *Vita viuet, & non morietur*, & cap. 18. *Omnium* *Ezech.* *iniquitatum eius non recordabor, in iuſtitia ſua, quam operatus eſt, viuet*, & infrà, *Ipſe animam ſuam viuificabit*, &c. Iſai. 1. *Si fuerint peccata veſtra vt coccinum, quaſi nix* *Iſai.* *dealbabuntur*. Pſalm. 50. *Super niuem dealbabor*. In hoc *Pſal. 50.* autem ſenſu nullo modo inferri poteſt ex ſententia Scoti, aut Bonau. peccatum auferri per talem nō imputationem, non ſolùm de facto, quod euidens eſt, verùm nec etiam in illo caſu de poſſibili. Quia non ponunt remiſſionem illam conſiſtere in tali non imputatione, ſed in vera deſtructione & remiſſione peccati, quia illa remiſſio fieret per voluntatem Dei ab- E ſolutam & efficacem ad remittendam offenſam: remiſſio autem vera non diſſimulat, ſed reuera tollit debitum, vel iniuriam, quæ ex parte offendentis remanebat.

Alius error hæreticorum eſt, iuſtificationem peccatoris nunc fieri per ſolam remiſſionem peccatorū 18. *Secundus hæreticorum error refutatur.* ſine iuſtitia inhærente, propter ſolam Chriſti iuſtitiam nobis imputatam. Quæ ſententia, etiamſi intelligatur (quod ipſi nō intelligunt) de vera remiſſione & abolitione peccati, eſt hæretica propter excluſiuam. Quod definit Trident. ſeſſ. 6 can. 11. dicens, *Si* *Conc. Trid.*

quis dixerit, hominem iuſtificari, vel ſola imputatione iu-
ſtitiæ Chriſti, vel ſola peccatorum remiſſione, excluſa gra-
tia, & charitate, quæ in cordibus eorum per Spiritum ſan-
ctum diffundatur, atque in illis inhæreat, aut etiam gra-
tiam, qua iuſtificamur, eſſe tantùm fauorem Dei, ana-
thema ſit. Quibus verbis expreſsè dãnatur ille error,
quantum ad eam partem, per quam excludit à iuſtifi-
Duo obſeruanda circa definitionẽ Concilij. catione inhærentem iuſtitiam. Duo autem in illa de-
finitione obſeruanda ſunt. Primum eſt, ſi quis fatea-
tur, ad iuſtificationem peccatoris neceſſariam in pri-
mis eſſe iuſtitiam inhærentem, non tamen ſolam,
ſed ſimul cum remiſſione peccatorum, nõ conueni-
re cum hæreticis huius temporis, nec aliquid dicere
contra Concilium, imò non paruum fundamentum
habere in ipſo Concilio. Dum enim ait, *vel ſola pecca-*
torum remiſſione, excluſa gratia & charitate, planè indi-
cat, qui dixerit iuſtificationem fieri per remiſſionem
peccatorũ, & infuſionem gratiæ & charitatis inhæ-
rentis, rectè dicere, & à ſua doctrina nõ deuiare. Vn-
Conc. Trid. de in cap. 7. ſic docuerat idem Concilium, *Hanc di-*
ſpoſitionem iuſtificatio ipſa conſequitur, quæ non eſt ſola
peccatorum remiſſio, ſed & ſanctificatio, & renouatio in-
terioris hominis, per voluntariam ſuſceptionem gratiæ &
donorum: vnde homo ex iniuſto fit iuſtus, & ex inimico
amicus, &c. Vbi videtur Concilium, & illa duo tan-
quam diſtincta ponere, ſcilicet remiſsionẽ peccato-
rum & internam renouationem, & docere vtram-
que in iuſtificatione includi. Et hoc ſecundum, ex
Bellarm. multis Patribus confirmat etiam Bellarm. lib. de Iu-
ſtific. cap. 6. & 8. Nec verò nunc diſputo, an illa duo
ſola ratione, vel etiam in re ipſa diſtinguantur: illud
ſolùm aſſero, Concilium de hoc nihil aſſeruiſſe, nec
ad eius definitionem alterutram partem illarum ſpe-
ctare; licèt fortaſſe verius ſit illa duo tantùm ratione
diſtingui.

19. *Secundum notandum circa Concilium.* Alterum obſeruandum circa Cõcilium eſt, ipſum
loqui de lege ordinaria, & de iuſtificatione peccato-
ris, & remiſsione peccati, qualis nunc fit: non verò de
potentia abſoluta, quia hoc nõ ſpectabat ad doctri-
nam fidei. Vnde ſicut can. 9. definit, ad remiſsionem
peccati obtinendam, neceſſariam eſſe præparationẽ
volũtatis per proprium illius motum; & tamẽ illud
intelligitur de lege ordinaria, non de potentia abſo-
luta: ita cùm poſtea dicit, neceſſariam eſſe iuſtitiam
inhærentem: eodem modo intelligendum eſt. Vnde
Soto, & alij recentiores Thomiſtę ſæpe citati docẽt,
de potentia abſoluta poſſe iuſtificationem fieri per
extrinſecum fauorem, & per gratiam in eſſe gratiæ
(vt ipſi aiunt) ſine donis infuſis & inhęrẽtibus, in quo
certum eſt non repugnare Concilio, quidquid ſit de
Scotus. Bonau. ſententiæ veritate. Sic igitur, licèt quis cum Scoto,
Bonau. & aliis opinetur, de potentia abſoluta poſſe
peccatum tolli per ſolam remiſsionem peccatorum,
nihil dicit contra Concilium: præſertim cùm intelli-
gatur hoc de vera remiſsione, & abolitione peccati,
& non de ſola putatiua remiſsione; ſeu falſa non im-
putatione.

20. Addo verò, etiam de potentia abſoluta verum eſſe
quod Concilium docet, quia non loquitur de ſola
abolitione & deſtructione peccati, quoad formalem
malitiam eius, ſed ſimpliciter de iuſtificatione. Iuſti-
ficatio autem fieri non poteſt vllo modo ſine iuſtitia
inhærente: etiamſi aliqui moderni aliter loquantur.
Ratio eſt, quia iuſtificatio nõ tantùm dicit mutatio-
nem priuatiuam, ſeu ablatiuam mali, ſed etiam po-
ſitiuam & inductiuam boni, ſcilicet, rectitudinis in-
terioris, quam nomen iuſtitiæ præ ſe fert. Hæc autẽ
mutatio nullo modo fieri, aut intelligi poteſt ſine ali
qua forma intrinſeca, quæ per illã inducatur: & illã
rectitudinem formaliter conferat: hanc autem voca-
mus iuſtitiam inhærentem. Et ideo iuſtificatio fieri
A non poteſt ſine infuſione talis iuſtitiæ, etiam de po-
tentia abſoluta, magis quàm eſſe album ſine albe-
dine. Et idem ferè eſt de propria ſanctificatione; hæc
enim etiam requirit intrinſecam perfectionem, quæ
reſpectu hominis eadem eſt cum ſupernaturali iuſti-
tia. Et ideo dixit Concilium de iuſtificatione loquẽs
eſſe ſanctificationẽ, & renouationem. Idémque cen-
ſeo de gratificatione propria, & de inſtauratione a-
micitiæ inter Deũ & homines, hæ enim ſine gratia &
charitate, vel alio excellentiori dono intelligi non
poſſunt. Dico autem propriè & perfectè, quia inter-
dum dicitur res ſanctificari imperfectè per extrinſe-
cam relationem, ſeu denominationem: quomodo di-
cunt multi potuiſſe Deum per extrinſecum fauorem
aliquo modo ſanctificare, & gratum ſibi reddere ho-
B minem. Sed ille modus, eſto eſſet poſſibilis, certum
eſt, valde imperfectum futurum fuiſſe. Et adhuc in-
telligi nõ poſſet ſine aliqua acceptione, vel ordina-
tione ſecũdùm præſentem ſtatum ad aliquod donũ
ſupernaturale ſuo tempore obtinendum, quia aliàs
nec obiectum, nec proportionatum effectum habere
poſſet talis dilectio.

Igitur reſpondendo ad difficultatem poſitam in 21.
forma ac breuiter, negatur in primis ſequi, iuſtifica- *Satisfit differẽtiæ de remiſſione peccati per nõ imputationem.*
tionem aut peccati deſtructionem nunc fieri per nõ
imputationem, vel per ſolam remiſſionem extrinſe-
cam; nam per inhærentem iuſtitiam fit etiam remiſ-
ſio peccati, quia per illam tollitur priuatio gratiæ,
quæ veram rationem culpæ & maculæ habet, & ex
vi iuſtificationis tollitur, quatenus talem rationem
C habet, qui infunditur gratia cum omnibus quæ illi
cõnaturalia ſunt, quorum vnum eſt, vt excludat ma-
culam peccati, ſi illam inuenerit. Vnde quamuis ne-
gandum non ſit, iuſtificationem includere nunc re-
miſſionem peccatorum, non ſolum quoad effectum
quem in homine ponit, ſed etiam quoad voluntatem
& condonationem, quam ex parte Dei requirit, nihi-
lominus non includit illam vt merè extrinſecam, ſed
vt coniunctam ex natura rei cum tali intrinſeca for-
ma: & ideo abſolutè iuſtificatio tota, vt includit pec-
cati remiſsionem, fit per talem formam intrinſecã.
At de potentia abſoluta conceditur, in prædicto caſu
ſeu facta hypotheſi, de qua eſt cõtrouerſia, peccatum
excludi per ſolam extrinſecam volũtatem Dei, quæ
D non poſſet dici non imputatio falſa, ſeu ſpecie tenus
in ſenſu hæreticorum, quia eſſet vera deſtructio, &
abolitio peccati, quoad formalẽ rationem eius. Nec
etiam formaliter dici poſſet non imputatio vera, ſed
tantùm cõſecutiuè, quia vt verè non imputetur pec-
catum, neceſſe eſt ſupponi ipſum eſſe ablatum, ideo
enim tali homini verè nõ imputatur, quia in illo nõ
eſt. Propriè ergo dicitur remiſſio & condonatio, hæc
enim verba cadunt optimè in ipſam culpam nam
phraſis *non imputandi*, magis videtur referri ad pœ-
nam, ad quam non imputatur peccatum, poſtquam
remiſſum eſt quoad culpam.

Neque hinc ſequitur, peccatum habituale conſi- 22.
ſtere ſolùm in imputatione, vel non remiſſione diui- *Peccatũ nõ cõſiſtit ſolùm in non remiſſione diuina.*
na; ſed ſolùm ſequitur hanc eſſe veluti conditionẽ
E neceſſariam vt ſit. Sicut res nõ eſt, niſi quandiu con-
ſeruatur, ſeu quandiu non deſtruitur à Deo: tamen
formaliter rem eſſe non eſt conſeruari, aut nõ deſtrui
à Deo. Item qui dicunt peccatum habituale eſse per
ſolam denominationem à peccato præterito non re-
tractato, non coguntur dicere peccatum habituale
eſse ipſam non retractationẽ; nam hæc vel nullum
peccatum eſt, ſi nondũ occurrit obligatio retractan-
di, vel ſi occurrerit, erit nouũ peccatum actuale: di-
cetur ergo non retractationem eſse cõditionem ne-
ceſſariam, vt peccatum præteritũ denominare poſ-
ſit, tanquam vera moralis macula, quæ adhuc durat.
Sic

Eſt tamen cõditio neceſſaria, vt peccatũ habitualiter maneat.

Sic igitur, Deum non remittere, eſt conditio neceſſaria, vt peccatum præteritum habitualiter maneat, & conſtituat peccatorem; ipſum verò non conſiſtit in non remiſſione diuina, vel in imputatione. Nõ enim ideo eſt peccatum, quia imputatur, ſed imputatur potiùs quia eſt. Eſt autem non per exiſtentiam alicuius rei phyſicæ, vt omnes Theologi fatentur cum D. Th. in 1.2.q.86.& cum Magiſtro in 4 diſt. 18.& eſt per ſe euidens; nulla enim talis res vel qualitas excogitari poteſt, quæ ſit peccatum habituale. Nec etiam neceſſariò exiſtit per modum priuationis phyſicæ: quia, ſi ſit ſermo de priuatione alicuius perfectionis, vel rectitudinis naturalis, hæc nulla inuenitur neceſſariò in peccatore poſt tranſactum actum peccati, quia potentiæ eius integræ manent; habitus verò accidentaliter ſe habent; nam & vitioſi habitus poſſunt manere ablato peccato, & ſtudioſi habitus naturales poſſunt eſſe cum illo. Si verò ſit ſermo de priuatione gratiæ, iam declaratũ eſt quo modo illa poſſit habere ratione maculæ & peccati habitualis: eſt enim ſolùm quaſi materialiter, idque non vniuerſaliter, quia neq; in puris naturalibus id haberet peccatum habituale, nec in veniali peccato reperitur, quamuis ſuam maculam relinquat, vt infrà dicam.

D. Thom. Magiſt.

23\. *Quomodo exiſtat peccatum habituale.*

Peccatum ergo habituale exiſtere dicitur morali modo, aut per relationem rationis, aut per virtualem præſentiã, vel alio ſimili modo, qui neceſſariò reducitur ad moralitatem quandã, quæ durat, & denominat hominem auerſum à Deo, & reuera facit illum dignũ odio, & inimicitia Dei, quãdiu modo aliquo ſufficiente non deletur. Videtur autem modus ſufficiens de potentia abſoluta, quòd tollatur per remiſſionem Dei; nam ſicut res illa moralis eſt, ita etiam morali modo, & per moralem actioné tollitur. Quæ actio eſſe poteſt illius, qui paſſus eſt iniuriam, quia ſicut iniuria fit per volũtatem inferentis illam, ita deſtruitur per volũtatem eius, qui illam paſſus eſt, ſi illam remittat. Sicut in humanis, qui alteri iniuriam intulit, eſt illi odioſus, & de ſe inuiſus, quandiu non ſatisfacit, vel quandiu alter non remittit iniuriam; vtroque autem modo cenſetur ratio iniuriæ de medio tolli: quia is, qui illam intulit, quaſi vſurpatum habet honorem alterius, quæ ratio ceſſat, ſi alter remittat. Ex quo non ſequitur, iniuriam, aut debitum humanum conſiſtere in alterius imputatione; ſed ſolùm ſequitur, pendere aliquo modo ex alterius voluntate, ac remiſſione. Sic ergo ſeruata proportione eſſet philoſophandum de Deo in prædicto caſu. Solùm eſt conſiderandũ, malum morale ſeu peccatum, vt ſic, ſicut non fit à Deo, ita nec ab ipſo conſeruari propriè ac per ſe loquẽdo, & ideo nunquam diximus pendere à Deo. Quia verò poteſt à diuina voluntate deſtrui, ideo dum non deſtruitur, ſeu remittitur, permanet. Atque hac etiam ratione diximus, negationem huius remiſſionis eſſe cõditionem neceſſariam vt peccatum ſit, non verò eſſe veram cauſam durationis eius.

Modus ſufficiens tollendi peccatũ de potẽtia abſoluta, eſt per remiſſionem.

24\. *Tripliciter poteſt intelligi peccatũ remitti per non imputationem.*

Denique quod inferebatur, remiſſionem peccati ſecundùm ſe, & abſtrahendo ab omni ſtatu conſiſtere in non imputatione, in rigore loquendo de imputatione, non ſequitur, vt iam ſatis explicatum eſt. In ſano autem ſenſu per non imputationem intelligendo veram peccati remiſſionem per voluntatem Dei extrinſecam, diſtinguendũ eſt, nam tres poteſt habere ſenſus. Primus eſt, peccatũ ſecundùm ſe, & in omni ſtatu tolli per ſolam hãc remiſſionem: & ſic negatur ſequela, nã in virtute ex vno particulari infert vniuerſalem, quod fieri non poteſt. Ratio verò eſt, quia in aliquo ſtatu poteſt ampliùs requiri ad plenã & perfectam remiſſionem iuſtificatiuam peccatoris; & ita eſt in præſenti ſtatu, eo quòd ipſum habituale

A peccatum nõ ſolùm includit id quod morale eſt, ſed etiam realem priuationem internæ ſanctitatis. Secũdus ſenſus eſſe poteſt, peccatum ſecundùm ſe, & abſtrahendo ab hoc vel illo ſtatu, poſſe aliquando deleri per ſolam extrinſecam remiſſionem, ſaltem quoad formalem rationem peccati: & hoc ſenſu admittitur ſequela, quia ſolùm inde fit, hũc modum deſtructionis non repugnare peccato vt ſic, quod eſt verũ; nam de potentia abſoluta non repugnat peccato actuali, veniali autem fortaſſe; nec de lege ordinaria, de quo infrà dicam; nam inde ſumitur magnum argumentũ ad ea quæ hîc dicuntur, confirmanda. Tertius denique ſenſus eſt, ad deſtructioné peccati, vt ſic, in omni ſtatu neceſſariam eſſe remiſſionem diuina voluntate factam, quamuis nõ ſolam: & hoc etiam admittimus

B vt verum; nam id ſancti Patres requirunt ad iuſtificationem à peccato, quæ nunc fit in lege Euãgelica, idemq; ex Cõc. Trid. ſuprà declarauimus, & ex multis Patribus oſtendi in 1. tom 3. p. diſp. 4. & demonſtrat etiam Bellarm. loco ſuprà citato: ergo à fortiori in quolibet alio ſtatu erit neceſſaria. Ratio verò ſumitur ex dicto loco 3. p. quia peccatũ eſt diuina iniuria, pro qua non poteſt homo cõdignè ſatisfacere, & ideo vt omnino tollatur, ſemper eſt neceſſaria diuina remiſſio. Ad quã obtinendam requiritur quidẽ, moraliter loquendo, & iuxta modũ ipſis rebus maximè conuenientem, vt is, qui iniuriã intulit, iniuriam rétractet, vel petat veniam, aut aliquo alio modo ſibi poſſibili remiſſioné acceptet, eique cooperetur, & vt remiſſio ſit perfecta, oportet vt ad priſtinã amicitiam

C reſtituatur: abſolutè tamen ſufficit voluntas efficax remittẽtis quantũ ad ipſum pertinet: vnde ſi talis voluntas ſit ſuprema & omnipotens, poterit rationem mali moralis in tali peccato inuentam deſtruere.

Hæc ſunt quæ ad explicandas has ſententias, earúmque probabilitaté, conferre poſſunt, ideoq; non eſt facile inter eas ferre iudicium; nemo autẽ poteſt alterutrã earum damnare, vel vt improbabilẽ reiicere, quia vtraq; reuera habet graues Auctores, & probabiles rationes, & neutra continet aliquid minùs conſentaneum ſanæ doctrinæ. Ego verò hactenus in poſteriorem ſententiã magis propenſus fui, quia in his rebus, quæ ad diuinã omnipotentiã ſpectant, non eſt aliquid facilè negandum, vbi contradictio vel in- 25.

D conueniens non apparet: neutrum autem in præſenti materia occurrit: nihilominus pleniorem huius puncti reſolutioné in materiam de Gratia reſeruamus.

ARTICVLVS III.

Vtrùm poſſit per pœnitentiam vnum peccatum ſine alio remitti.

E AD tertium ſic proceditur: Videtur quòd poſsit per poenitentiam vnum peccatum ſine alio remitti. Dicitur enim Amos 4. *Plui ſuper vnam ciuitatem, & ſuper alteram ciuitatem non plui: pars vna compluta eſt, & pars, ſuper quam non plui, aruit.* Quod exponens Gregor. ſuper Ezech. dicit: *Cùm ille, qui proximum odit, ab aliis vitiis ſe corrigit, vna eadémque ciuitas ex parte compluitur, & ex parte arida manet, quia ſunt qui, cùm quædam vitia reſecant, in aliis grauiter perdurant;*

1.2.q.73.art.1. & 3.diſt. 36. ar.5 & 4 d.15. q.1.ar.3.q.1.co. & d.16.q.2.ar. 1.q.2 cor. & d. 18.q 2.ar.5.q. 3.ad 1.

Hom. 10. in Ezech. circa medium.

Idem in ſenſum habet homil. 14. in Euang. poſt medium.
In Pſal. 118. ſer. 18. in princ. to.4. refertur de conſecr. d. 3. c. prima conſolatio.
3.2.q.73.ar.1.

durant: Ergo poteſt vnum peccatũ per pœnitentiam dimitti ſine alio.

Præterea, Ambr. dicit ſuper, *Beati immaculati in via: Prima conſolatio eſt, quia non obliuiſcitur miſereri Deus: ſecunda, per punitionem, vbi etſi fides deſit, pœna ſatisfacit, & releuat.* Poteſt ergo aliquis releuari ab aliquo peccato, manente peccato infidelitatis.

Præterea, eorum quæ non neceſſe eſt eſſe ſimul, vnum poteſt auferri ſine alio. Sed peccata (vt in Secunda parte habitum eſt) non ſunt cõnexa, & ita vnum eorum poteſt eſſe ſine alio: Ergo etiam vnum eorum poteſt remitti ſine alio per pœnitentiam.

Præterea, Peccata ſunt debita, quæ nobis relaxari petimus, cùm dicimus in oratione Dominica, *Dimitte nobis debita noſtra*, &c. Sed homo quandoque dimittit vnum debitum ſine alio: Ergo etiam Deus per pœnitentiam dimittit vnum peccatum ſine alio.

Præterea, Per dilectionem Dei relaxãtur hominibus peccata; ſecundùm illud Hier. 31. *In charitate perpetua dilexi te: ideò attraxi te miſerans.* Sed nihil prohibet, quin Deus diligat hominem quantum ad vnum, & ſit ei offenſus quantum ad aliud, ſicut peccatorem diligit quantum ad naturam: odit autem quantum ad culpam. Ergo videtur poſſibile, quòd Deus per pœnitentiam remittat vnum peccatum ſine alio.

In lib. de vera & falſa pœni. cap. 6. parum ante medium, tom. 4.

Sed contra eſt, quod Auguſt. dicit in lib. de Pœn. Sunt plures, quos pœnitet peccaſſe, ſed non omnino, reſeruantes ſibi quædam, in quibus delectentur: non animaduertẽtes Dominum ſimul mutum & ſurdum à dæmonio liberaſſe, per hoc docens nos nunquam, niſi de omnibus ſanari.

qu. 109. art. 7. & q. 113. ar. 2.

Reſpondeo, dicendũ, quòd impoſſibile eſt per pœnitentiam vnũ peccatum ſine alio remitti. Primò quidẽ, quia peccatũ remittitur in quãtum tollitur Dei offenſa per gratiam. Vnde in Secunda parte habitũ eſt, quòd nullum peccatũ poteſt remitti ſine gratia. Omne autem peccatũ mortale cõtrariatur gratiæ: & excludit eã. Vnde impoſſibile eſt quòd vnum peccatum ſine alio remittatur. Secũdò, quia (ſicut oſtenſum eſt) peccatum mortale non poteſt ſine vera pœnitẽtia remitti: ad quã pertinet deſerere peccatum, in quãtum eſt contra Deum. Quod quidẽ eſt commune omnibus peccatis mortalibus. Vbi autẽ eſt eadẽ ratio, & idem effectus. Vnde non poteſt eſſe verè pœnitens, qui de vno peccato pœnitet, & nõ de alio. Si enim diſpliceret ei illud peccatum, quia eſt contra Deũ ſuper omnia dilectũ (quod requiritur ad rationem verę pœnitẽtię) ſequeretur quod de omnibꝰ peccatis pœniteret. Vnde ſequitur, quòd impoſſibile ſit vnum peccatũ per pœnitentiam remitti ſine alio. Tertiò, quia hoc eſſet cõtra

ar. præcedent.

A perfectionem miſericordiæ Dei, *cuius perfecta ſunt opera*, vt dicitur Deut. 32. Vnde cuius miſeretur, totaliter miſeretur. Et hoc eſt quod Aug. dicit in lib. de Pœnit. *Quædam impietas infidelitatis eſt ab illo, qui iuſtus & iuſtitia eſt, dimidiam ſeparare veniam.* *In li. de vera & falſa pœnit cap. 6 non longè à fine, to. 4.*

Ad 1. ergo dicendum, quòd illud verbum Greg. non eſt intelligendũ quantũ ad remiſſionẽ culpæ, ſed quantum ad ceſſationem ab actu: quia interdũ ille, qui plura peccata cõſueuit cõmittere, deſerit vnũ, nõ tamẽ aliud. Quod quidem fit auxilio diuino, quod tamẽ non pertingit vſque ad remiſſionem culpæ.

B Ad 2. dicendũ, quòd in verbo illo Ambr. Fides nõ poteſt accipi, qua creditur in Chriſtum: quia, vt Aug. dicit ſuper illud Ioã. 15. *Si non veniſſem, & locutus eis non fuiſſem, peccatum non haberent*, ſcilicet infidelitatis. Hoc enim eſt peccatũ, quo tenentur cuncta peccata. Sed accipitur fides pro cõſcientia: quia interdum per pœnas, quas quis patiẽter ſuſtinet, conſequitur remiſſionem peccati, cuius conſcientiam non habet. *Tract. 89. in Ioan. inter principium & medium, to. 9.*

Ad 3. dicendũ, quòd peccata quanuis nõ ſint connexa, quantùm ad conuerſionem ad C bonum commutabile: ſunt tamen connexa quantum ad auerſionem à bono incommutabili: in qua conueniunt omnia peccata mortalia. Et ex hac parte habent rationem offenſæ: quam oportet per pœnitentiã tolli.

Ad 4. dicendum, quòd debitum exterioris rei (puta pecuniæ) non contrariatur amicitię, ex qua debitũ remittitur, & ideo poteſt vnũ dimitti ſine alio. Sed debitum culpæ contrariatur amicitiæ: & ideo vna culpa, vel offenſa nõ remittitur ſine altera: ridiculum enim videtur, quòd etiã ab homine aliquis veniam peteret de vna offenſa, & non de alia.

D Ad 5. dicendum, quòd dilectio, qua Deus diligit hominis naturam, non ordinatur ad bonum gloriæ, à quo impeditur homo per quodlibet peccatum mortale. Sed dilectio gratiæ: per quam fit remiſſio peccati mortalis, ordinat hominem ad vitam æternam: ſecundùm illud Rom. 5. *Gratia Dei, vita æterna*, Vnde non eſt ſimilis ratio.

COMMENTARIVS.

E *IN hoc articulo conſtat ſermonem eſſe de peccatis mortalibus; nam de eorum tantùm remiſſione in hac quæſtione agitur. Statim verò hic occurrit eadem dubitatio quæ in præcedenti titulo, an ſcilicet D. Thomas loquatur de potentia abſoluta, vel de ordinaria: nam abſolutè reſpondet*, impoſſibile eſſe per pœnitentiam vnum peccatũ ſine alio remitti. *Si tamen conſideretur diſcurſus eius, facilè intelligetur eodem modo vſurpaſſe vocem* impoſſibile, *in vtroque articulo. Nam ex principio ſuperiori articulo probato procedit ad concludendam aſſertionem præſentem, nimirum ex eo, quòd* 1. *Senſus articuli.*

eo, quòd remiſſio peccati non poteſt fieri ſine gratia, vel ſine pœnitentia, quæ omnibus peccatis æquè repugnant: ſicut è conuerſo quodlibet peccatum mortale illis contrarium eſt. Ex rationibus ergo ſuperiùs factis conſtat D.Tho. non loqui de abſoluta potentia, ſed ſuppoſito modo quo nunc Deus remittit peccatum. Quod etiam ſatis declarat tertia eius ratio, ſumpta ex perfectione miſericordiæ diuinæ: nõ eſt enim Deo ſimpliciter neceſſarium vti cum homine tota perfectione miſericordiæ ſuæ: nam, licèt hoc ſit magis conſentaneum bonitati eius, tamen, ſi Deus aliter res ordinare voluiſſet, non ideo ageret aliquid contra virtutem, vel prudentiam: nulla enim ratio mali aut deformitatis in tali opere fingi poteſt, ſed ſolùm quædam minor perfectio non priuatiua, ſed negatiua, quæ libera eſt Deo, quia non eſt in iſto, ſed in effectu. Etenim licèt in ordine ad effectum videatur opus minus perfectum, in ordine ad operantem, cuius regula eſt voluntas eius, nulla eſſet minor perfectio.

2. *Illud etiam conſiderandum eſt, aliud eſſe quærere, an vnum peccatum mortale poſſit remitti ſine alio, vel an per pœnitentiam poſſit vnum ſine alio remitti: nam prior quæſtio magis abſoluta eſt, quàm ſecunda, quia non determinatur ad certum aliquem remiſſionis modum ſeu medium: D.Tho. autem non priorem, ſed poſteriorem quæſtionem mouet, agitque de pœnitentia non quacũque, ſed perfecta, quæ per verã contritionem fit, vt patet ex ſecunda ratione, vbi declarat ſe loqui de illa pœnitentia, ad quam pertinet deſerere peccatum in quantum eſt contra Deum ſuper omnia dilectum: ex quo rectè concludit, non poſſe eſſe veram pœnitentiam de vno peccato, quin ſit etiam de omnibus, ſaltem virtualiter: quod veriſſimum eſſe cenſeo, vt ſuprà declaraui. Ideóque loquendo de hoc genere remiſſionis, apparentiùs dici poſſet ſimpliciter eſſe impoſſibile ſic remittere vnum peccatum ſine alio. Et de hac impoſſibilitate in ſenſu compoſito, vt ſic dicam, probabiliter poſſet quis interpretari D.Thom. & exiſtimare ſic eſſe impoſſibile ſimpliciter hoc, non tamen per ſe, & præſcindendo à tali modo remittendi peccatum, per huiuſmodi pœnitentiam. Nihilominus tamen etiam illo modo non oportet ſumere illam impoſſibilitatem in ordine ad potentiam abſolutam, quia actus pœnitentis, etiamſi ſit contritio, non expellit formaliter peccatum, ſed diſpoſitiuè: & ideo, eſto verum ſit non poſſe contritionem eſſe perfectam, quin formaliter vel virtute ſit de omnibus peccatis, nihilominus non obſtante tali actu poſſet Deus nullum peccatum mortale remittere, & ideo ex vi illius actus non ſequitur implicatio contradictionis, ſi Deus vellet vnum peccatum remittere, & non aliud, quamuis hoc ſit præter exigentiam, & quaſi conditionem connaturalem illius actus: & ideo id dici poſſet impoſſibile, & ſecundùm legem à Deo inſtitutam, & ſuo modo ex natura rei.*

In ſolutionibus argumentorum pauca occurrunt notatio-

3. Explicantur verba Gregorij. *ne digna. In primo tamen argumento tractat D.Tho. quædã verba Gregor. quæ ſumpſiſſe videtur ex Gratiano in cap.* Pluit. *de Pœn. d.13. vel ex Magiſtr. in 4. d.15. nam omnes ſic ea referunt*, Cùm ille, qui proximum odit, ab aliis vitiis ſe corrigit, vna eadémque ciuitas ex parte cõpluitur, & ex parte arida remanet: quia ſunt quidam, qui cùm quædam vitia reſecent, in aliis grauiter perdurant. *Verba autem Gregorij homilia 10. in Ezech. ſunt*, Cùm verò is qui proximos audit, ab aliis ſe vitiis corrigit, atque ab aliis emendari contemnit, vna eadémque ciuitas, & ex parte compluitur, & ex parte arida remanet; in qua à ſe prædicationis pluuiam repellit. Sunt enim quidam, qui exhortationis verba omninò non audiunt, hi penitus ſuſcipere pluuiam nolunt, & ſunt quidam qui audiunt, ſed hanc medullitùs nõ ſequuntur, quia alia in ſe vitia reſecãt, ſed in aliis grauiter perdurant. *Ex quibus euidentiùs conſtat veram eſſe reſponſionem D.Tho. quæ etiam eſt Magiſtri, & Gratiani in §.* Illud autem, *Greg. non loqui de remiſſione culpæ, ſed de ceſſatione ab vſu & conſuetudine vnius peccati, non alterius. Vnde etiam fieri poteſt, vt*

Magiſt. Gratian.

A *quantum ad realem & poſitiuum habitum vitij, vnus expellatur, & non alius, integra manente culpa.*

Similiter in ſecundo argumento refero D.Thom. quædam verba Ambr. prout habentur apud Gratianum, c. Prima conſolatio. *eadem d. & Magiſtrum d.15. & omnes illa ſi ſumpſiſſe videntur ex Gl. ord. Pſalm. 118. octonar. 18. liter. Zadik ſcilicet*, Prima conſolatio eſt, quia non obliuiſcitur miſereri Deus. Secunda, per punitionẽ: vbi etſi fides deſit, pœna ſatisfacit, & releuat. *Apud Ambr. autem ſuper eumdem Pſal. 118. eodem octonar. 18. in principio, ſic legitur*, Credẽtibus igitur in Dominum, eſt in Domini miſericordia conſolatio. Eſt etiã aliud conſolationis genus iis, qui graues ſoluerint pœnas, vt habes ſcriptum in Iſaiæ libro, Conſolamini, conſolamini popule meus, *vſque ad illud*, Solutũ eſt pecca- 4. Verba Ambroſij expenduntur.

B tũ eius, quia recepit de manu Domini duplicia peccata ſua (*ita enim legit Ambr. iuxta 70.*) *Et ſubdit hæc obſcura verba*, Etiamſi fides deerat, pœna ſatisfecerat; releuantur ſolutione pœnarum, quia ſoluuntur commendatione meritorum. *Ex quibus apparet quàm ſit difficilis interpretatio D.Tho. quam ſumpſit etiam ex Gratiano, & Magiſtro, & nunc habetur in Gloſſ. ordin. ſcilicet, fidem ibi accipi pro conſcientia delicti, nam, licèt hæc deſit, poteſt quis patienter ſuſtinendo pœnas conſequi remiſſionem peccati, cuius conſcientiam non habet. Quæ doctrina vera eſt; tamen Amb. non videtur de illa re loqui: nam populo Iudæorum, quem Deus per Iſaiam conſolabatur, cuique reddiderat duplicia pro omnibus peccatis ſuis, non deerat conſcientia peccati, vt per ſe notum videtur: non ergo potuit in hoc ſenſu*

C *dicere Ambr. de illo populo*, Etiamſi fides deerat. *Exiſtimo ergo Ambr. locutum fuiſſe de fide, id eſt, de fiducia ſeu confidentia magna in miſericordia Dei: conſonat enim hoc cum illis prioribus verbis:* Credentibus in Dominum, eſt in miſericordia Domini conſolatio: *& cum diſtinctione illarum conſolationum quas ibi diſtinguit; ac ſi diceret, Quidam conſequuntur remiſſionem peccatorum, quaſi omnino gratuitam per feruentem acceſſum ad miſericordiam Dei: alij qui minorem habent fidem, ſaltem luendo pœnas, veniam conſequuntur: loquitur enim de remiſſione peccati quoad integram ſatisfactionem. Et ita eſt ſenſus manifeſtus: Neque ille fidei defectus eſt aliqua culpa infidelitatis, qua ſtante poſſint alia peccata remitti, in quo argumentum fundabatur: ſed eſt quædam minor perfectio fidei, ſeu fiduciæ in Deum, quæ adiunctam habere ſolet minorem perfectionem in con-*

D *tritione, & in modo petendi veniam, propter quam remiſſio peccati quoad pœnam minor eſt, ſuppletur tamen patienter ſuſtinendo diuina ſupplicia. Aliorum argumentorum ſolutiones faciles ſunt: & omnes manifeſtè procedunt in ſenſu declarato, quòd ſecundùm ordinariam & ſtatutam legem, vnum peccatum mortale ſine alio non remittatur.*

ARTICVLVS IV.

Vtrùm remiſſa culpa per pœnitentiam, remittatur reatus pœnæ.

AD quartum ſic procedatur: Videtur quòd remiſſa culpa per

E pœnitentiam, non remaneat reatus pœnæ. Remota enim cauſa, remouetur effectus. Sed culpa eſt cauſa reatus pœnæ: ideo enim eſt aliquis dignus pœna, quia culpam commiſit: Ergo remiſſa culpa, non poteſt remanere reatus pœnæ. Suprà q.67.a.3 ad 3. & qu. 69. ar.10. ad 3. & 4 d.14. q.2. ar.1. & co. 15. lect. 4. col. 4.

Præterea, Sicut Apoſtolus dicit Rom. 5. *Bonum Chriſti eſt efficacius, quàm peccatum.* Sed peccando homo ſimul incurrit culpã & pœnæ

pœnæ reatum. Ergo multo magis per donum gratiæ,ſimul remittitur culpa, & tollitur pœnæ reatus.

Ex Hebr.6.col. 4. Præterea,Remiſſio peccatorum fit in pœnitentiam per virtutem paſſionis:ſecundùm illud Ro. 3. *Quem propoſuit Deus propitiatorem, per fidem in ſanguine ipſius, propter remiſſionem præcedentium delictorum.* Sed paſſio Chriſti eſt ſufficienter ſatisfactoria pro omnibus peccatis,vt ſuprà dictum eſt:Non ergo poſt remiſſionem culpæ,remanet aliquis reatus pœnæ. q.68.& 69.& q.79.ar.5.

Sed contra eſt, quòd 2. Reg. 12. dicitur, quòd cùm Dauid pœnitens dixiſſet ad Nathan, *Peccaui Domino, dixit Nathan ad illum, Dominus quoque tranſtulit peccatum tuum: veruntamen filius, qui natus eſt tibi, morte morietur.* Quod fuit in pœnam præcedentis peccati: vt ibidem dicitur:Ergo remiſſa culpa,remanet reatus alicuius pœnæ.

1.2.q. 87.a.5. Reſpondeo,dicendum,quod (ſicut in Secunda parte habitum eſt)in peccato mortali ſunt duo: ſcilicet auerſio ab incommutabili bono,& conuerſio ad commutabile bonum inordinata. Ex parte ergo auerſionis ab incommutabili bono, conſequitur peccatum mortale reatus pœnæ æternæ: vt qui contra æternum bonum peccauit, in æternum puniatur.Ex parte etiam conuerſionis ad bonũ commutabile, in quantum eſt inordinata, conſequitur peccatum mortale reatus alicuius pœnæ,quia inordinatio culpæ non reducitur ad ordinem iuſtitię,niſi per pœnam. Iuſtum eſt enim,vt qui volũtati ſuæ plus indulſit,quàm debuit, contra voluntatẽ ſuam aliquid patiatur:ſic enim erit æqualitas. Vnde Apoc.18.dicitur, *Quantum glorificauit ſe,& in deliciis fuit,tantum date illi tormentum, & luctum.* Quia tamen conuerſio ad bonum cõmutabile eſt finita, non habet ex hac parte peccatum quòd debeatur ei pœna æterna. Vnde ſi ſit inordinata conuerſio ad bonum commutabile ſine auerſione à Deo (ſicut eſt in peccatis venialibus)non debetur peccato pœna æterna, ſed temporalis. Quando igitur per gratiam remittitur culpa,tollitur auerſio animæ à Deo, in quantum per gratiã anima Deo coniungitur:vnde & per conſequens ſimul tollitur reatus pœnæ æternæ, poteſt tamen remanere reatus alicuius pœnæ temporalis.

Ad 1.ergo dicendum,quòd culpa mortalis vtrunque habet,& auerſionem à Deo, & conuerſionem ad bonum creatum. Sed (ſicut in Secunda parte habitum eſt) auerſio à Deo, eſt ibi ſicut formale: conuerſio autem ad bonum creatum, eſt ibi ſicut materiale. Remoto autem formali cuiuſcunque rei, tollitur ſpecies,ſicut remoto rationali,tollitur ſpecies humana. Et ideò ex hoc ipſo dicitur culpa mortalis remitti, quòd per gra- 1.2 q 71. a. 6.

A tiam tollitur auerſio mẽtis à Deo ſimul cum reatu pœnæ æternæ. Remanet tamen illud, quod eſt materiale, ſcilicet inordinata conuerſio ad bonum creatum, pro qua debetur reatus pœnæ temporalis.

Ad 2.dicendum, quòd (ſicut in Secunda parte habitum eſt) ad gratiam pertinet operari in homine, iuſtificãdo ipſum à peccato, & cooperari homini ad rectè operandum. Remiſſio igitur culpæ,& reatus pœnæ æternæ, pertinet ad gratiam operantem, ſed remiſſio reatus pœnæ temporalis pertinet ad B gratiam cooperantem: in quantùm ſcilicet homo cum auxilio diuinæ gratiæ patienter pœnas tolerando, abſoluitur etiam à reatu pœnæ temporalis. Sicut igitur priùs eſt effectus gratiæ operantis,quàm gratiæ cooperantis, ita etiam priùs eſt remiſſio culpæ, & pœnæ æternæ, quàm plena abſolutio à pœna temporali:vtrunque enim eſt à gratia:ſed primum à gratia ſola,ſecundum ex gratia & libero arbitrio. 1.2.qu.109.ar. 7. & qu. 111. ar.2.

Ad 3.dicendum, quòd paſſio Chriſti de ſe ſufficiens eſt ad tollendum omnem reatum pœnæ,non ſolùm æternæ, ſed etiam tempo- C ralis:& ſecundùm modum,quo homo participat virtutem paſſionis Chriſti, percipit etiam abſolutionem à reatu pœnæ.In Baptiſmo autem homo participat totaliter virtutem paſſionis Chriſti (vt pote per aquam & ſpiritum Chriſto commortuus peccato,& in eo regeneratus ad nouam vitam) & ideo in Baptiſmo homo conſequitur remiſſionem reatus totius pœnæ. In poenitentia verò cõſequitur virtutem paſſionis Chriſti,ſecundũ modum propriorum actuum,qui ſunt materia poenitentię,ſicut aqua Baptiſmi,vt ſuprà dictum eſt. Et ideo non ſtatim per primum D actum poenitentiæ, quo remittitur culpa, ſoluitur reatus totius poenæ: ſed completis omnibus poenitentiæ actibus. q 84. artic 1. & 3.

COMMENTARIVS.

RESPONSIO *D. Thom.eſt,remiſſa culpa non ſemper remitti reatum omnis pœnæ. Quam aſſertionem in argumento,*Sed contrà,*probat ex facto Dauid 2. Reg. 12. vbi poſt illa verba Nathan*, Dominus quoque tranſtulit peccatũ tuum, *quæ remiſſionem culpæ declarabãt,prædicitur ei nihilominus* E *mors filij in pœnam peccati eius. Qui locus probat optimè de aliqua pœna temporali huius vitæ,quam interdum ita Deus decernit,& ſtatuit, vt,nullam aliam ſatisfactionem pro illa admittat: ſic adeo,vt licèt homo non ſolùm culpæ, & pœnæ æternæ,ſed etiam totius pœnæ temporalis vitæ futuræ veniam obtineat:nihilominus in hac vita aliquas pœnas, vel afflictiones luat,iuxta diuinæ prouidentiæ rationem,quæ fortaſſe non eſt eiuſdem rationis reſpectu omnium peccantium quoad has pœnas,id eſt,nõ vna & eadem generali lege omnes punit hoc genere temporalium pœnarum,ſed iuxta diſpoſitionem ſuã,in ordine ad varios fines ſuæ gubernationis:quod eſt attentè obſeruandum, declarabiturque amplius diſputatione ſequenti.* 1. 2.Reg.12.

Con

2\. *Concluſio verò D.Tho. non ſolùm de his pœnis, ſed etiam* **A** *de reatu pœnæ, quaſi per ſe & intrinſecè comitantis peccatum, & neceſſariò ſoluendæ, vel in hac vita, vel in futura; intelligẽda eſt: & ideo in corpore articuli ea probat alio diſcurſu ſumpto ex intrinſeca deformitate peccati: quæ veluti ex duobus capitibus integratur, ſcilicet, auerſione à Deo, & conuerſione inordinata ad creaturam. Ait ergo D.Tho. Auerſioni reſpondet æterna pœna, quia bonum, à quo receditur per talem auerſionem, infinitum & æternum eſt: conuerſioni autem reſpondet pœna de ſe non æterna, ſecluſa auerſione, quia inordinatio talis conuerſionis ex ſe omnino finita eſt. Per remiſſionem autem culpæ neceſſariò tollitur reatus pœnæ æternæ, quia neceſſariò tollitur auerſio à Deo, cùm peccatum non remittatur, quin homo reſtituatur in gratiam & amicitiam Dei, eique tanquam vltimo fini coniungatur.* Poteſt **B** tamen (*ait D.Thom.*) remanere reatus alicuius pœnæ temporalis. *Quam in vltima parte (licèt videatur eſſe concluſio principaliter intenta) nullo medio D.Tho. oſtendit, ſed videtur illuc remiſiſſe ſolutionem primi argumenti, vbi affirmat, ablata auerſione, quod eſt formale in peccato, manere id quod eſt materiale, ſcilicet, inordinatam conuerſionem ad bonum creatum. Vnde optimè concludit manere reatum pœnæ temporalis; nam hæc reſpondet illi conuerſioni, vt in corpore dixit. Cùm autem D.Tho. ait, manere inordinatam conuerſionem, potentialiter intelligendum eſt, id eſt, poſſe manere: non enim eſt neceſſe vt ſemper maneat, quia neque eſt neceſſe vt remiſſa culpa, ſemper maneat reatus pœnæ temporalis: neque in hoc ſenſu concluſio poſita eſt, vt conſtat ex eius terminis, & eſt per ſe notum.*

3\. *Sed adhuc in hoc ſenſu eſt ſatis difficile dictum D.Tho. quòd inordinata conuerſio maneat ablata auerſione: &* **C** *præterea manet eadem difficultas; quia hoc ipſum nullo medio oſtenditur à D.Th. Sed quod ad rem ipſam attinet, tractabimus illam diſputatione ſequẽti: indiget enim longiori diſcuſſione. Nunc ſolùm aſſero, non oportere, nec debere intelligi de inordinata conuerſione quantum ad moralem malitiam eius, ſed vel quoad habitum, vel quoad aliquem effectum, vel debitum ex illa ortum. Quoad alteram verò partem ex diſcurſu D.Thom. in articulo poteſt colligi hæc probatio, quia per ſe non repugnat eſſe in homine inordinatam conuerſionem, & conſequenter reatum pœnæ temporalis abſque auerſione à Deo vt patet in veniali peccato: ergo non etiam repugnabit, ſed fieri poterit, vt ablata auerſione culpæ mortalis, maneat inordinata conuerſio: ſaltem quantum ſufficiat ad reatum pœnæ temporalis. Inſinuatur etiam alia ratio, quia pœna æterna, vt ſic, per ſe & quaſi formaliter pendet ab* **D** *auerſione: & ideo non poteſt manere reatus eius remiſſa culpa; pœna autem temporalis non pendet per ſe ab auerſione, & ideo non neceſſariò tollitur remiſſa culpa. Quæ omnia latiùs expendentur & examinabuntur citato loco.*

4\. *Gratia duplex operans & cooperans.*

In ſolutione ad ſecundum multa dicit D.Thomas quæ pendent ex materia de Gratia, breuiter tamen attingenda ſunt, quantum neceſſe eſt ad huius loci explicationem, quia ad intelligentiam materiæ præſentis etiam ſunt neceſſaria. Supponit ergo in primis D.Thomas diuiſionem gratiæ in operantem & cooperantem: quæ, iuxta mentem Auguſtini, vt alibi tractaui, de actuali Gratia ſeu auxilio data eſt: & gratia operans, eadem eſt quæ gratia præueniens ſeu excitans: gratia verò cooperans, eadem eſt quæ gratia actualiter adiuuans. D.Thomas autem 1.2.quæ.111. (quem alij Theologi imitantur) extendit has voces ad habitus gratiæ, ſeu in- **E** *fuſionem gratiæ habitualis, quæ dupliciter conſideratur; Primò, quatenus à Deo ſolo infunditur, & in nobis habet aliquos effectus ex vi ſolius infuſionis Dei: & vt ſic dicitur gratia operans, non accipiendo in rigore nomen operantis, prout efficientiam ſignificare videtur, ſed generaliùs, vt idem ſit quod cauſantis, ſiue formaliter, ſiue quolibet alio modo. Secundò, conſiderantur habitus gratiæ, vt in nobis ſunt principia ſupernaturalium actionum quæ dicuntur fructus iuſtitiæ: & ſub hac conſideratione dicuntur tales habitus habere*

Lib.3.de auxiliis, à principio.

A *rationem gratiæ cooperantis, quia cum voluntate noſtra ad hos actus cooperantur.*

Hac ergo ſuppoſita diuiſione, ait D.Thomas remiſſionem culpæ & pœnæ æternæ eſſe effectum gratiæ operantis, quia per ipſam infuſionem gratiæ confertur mediatè, vel immediatè: remiſſionem verò temporalis pœnæ eſſe effectum gratiæ cooperantis, quia dum homo cooperatur gratiæ Dei ad ſatisfaciendum pro pœna, illius remiſſionem conſequitur. Sed ſtatim occurrit obiectio, quia ipſa remiſſio culpæ & pœnæ æternæ non fit ſine motu liberi arbitrij in Deum, & contra peccatum, eſtque effectus eius, vt ſuprà dictum eſt: ſed hic motus liberi arbitrij non poteſt eſſe ſine gratia cooperante: ergo remiſſio peccati non eſt effectus ſolius gratiæ operãtis, ſed etiam cooperantis. Ad hanc verò obiectionem reſpondet idem D. Thom. infrà articulo ſexto, ad 1. etiam illum motum liberi **B** *arbitrij, qui ad iuſtificationem concurrit, eſſe effectum gratiæ operantis. Sed adhuc ſupereſt difficultas, quia licèt hoc verum ſit, tamen non illius gratiæ ſolius eſt effectus, ſed etiam cooperantis gratiæ, quia eſt verus actus humanus, liber, & ſupernaturalis, & qui huiuſmodi eſt, non poteſt ſine gratia cooperante, ſeu, quod idem eſt, adiuuante, fieri: vt conſtat ex Concilio Tridentino ſeſſ.6. canone tertio. Reſpondetur ergo, ſine dubio ita eſſe quantum ad rem ſpectat, tamen quantum ad modum loquendi obſeruandum eſſe in D.Thom. & quibuſdam aliis Scholaſticis hos motus liberi arbitrij, qui ordine naturæ antecedunt infuſionem gratiæ habitualis, abſolutè dici eſſe à gratia operante: quod debet intelligi, non quia ſint ab illa ſola, ſed quaſi per antonomaſiam, quia ſpeciali quodam modo pendent hi actus à gratia operante principaliùs, vt latiùs explicui citato loco. Quocirca in rigore reſponden-* **C** *do fatendum eſt, remiſſionem peccati, quatenus in nobis fit, formaliter eſſe effectum ſolius gratiæ operantis; quo ſenſu locutus eſt D.Tho. in fine huius ſolutionis; quatenus verò fit diſpoſitiuè, eſſe etiam effectum gratiæ cooperantis, quia quoad hoc non fit ſine nobis liberè cooperantibus.* 5

Obiect.

Reſponſio D. Thom.

Replica.

Conc.Tr.

Germana ſolutio.

Lib.3.de auxiliis, c.5.

Tertiò, ex hac doctrina concludit D.Thom. priorẽ eſſe remiſſionem culpæ, & pœnæ æternæ, quàm plenam abſolutionẽ à pœna temporali, quia prior eſt effectus gratiæ operantis, quàm cooperantis. Atque ita tacitè concludit, remiſſionem culpæ & pœnæ æternæ fieri, ac ſeparari poſſe à remiſſione pœnæ temporalis tanquam prius à poſteriori. Sed ſtatim occurrit obiectio, quia, ſi hæc ratio efficax eſſet, probaret remiſſionem totius pœnæ tẽporalis nunquã fieri ſimul cum remiſſione culpæ & pœnæ æternæ, quia ſemper effectus gratiæ operantis præcedit effectum gratiæ cooperantis. Quæ obiectio fa- **D** *cilè à nobis expedietur conſequenter loquendo, iuxta proximè dicta. Nam remiſſio peccati, ex ea parte qua requirit diſpoſitionem noſtram, requirit gratiam cooperantem: & inde fit, vt iuxta maiorem vel minorem cooperationem noſtram, magis vel minùs remittat de pœna, conſiderata doctrina Concilij Tridentini ſeſſione ſexta, capite ſeptimo. Atque ita tandẽ fit, vt tanta poſſit eſſe cooperatio noſtra cum gratia etiam cooperãte, vt omnino remittatur reatus pœnæ temporalis. Quapropter ad argumentum in forma reſpondendum eſt, effectum gratiæ operantis eſſe quidem poſſe priorem tempore, & ſeparabilem ab effectu gratiæ cooperantis, non tamen id ſemper contingere, neque eſſe per ſe neceſſarium, ſed ad ſummum erit id verum in prioritate naturæ, ſeu in aliquo ordine cauſalitatis. Atque hoc ſatis eſt ad intentionem D.Thom. vt hinc concludat remiſſionem culpæ & pœnæ æternæ* **E** *poſſe dari ſine plena abſolutione à pœna temporali. Et ex his declarata manet ſolutio ad 3. quæ per ſe ſatis facilis eſt.*

Obiect. contra D.Thom.

Soluitur.

ARTICVLVS V.

Vtrùm remiſſa culpa mortali, tollantur omnes reliquiæ peccati.

Suprà ar.4.ad 3.& 4 d.14 q.2.ar.1 q.3.& 1.co.11.lect.7.co.1.fin.
In lib. de vera & falſa pœni. c.9 poſt mediũ, to.4.

AD quintum ſic proceditur: Videtur quòd remiſſa culpa mortali, tollantur omnes reliquię peccati. Dicit enim Aug. in lib. de Pœnitentia: *Nunquam Dominus aliquem ſanauit, quem omnino non liberauit: totum enim hominem ſanauit in ſabbato: quia & corpus ab infirmitate, & animam ab omni contagione.* Sed reliquiæ peccati pertinent ad infirmitatem peccati: Ergo non videtur poſſibile quòd remiſſa culpa, remaneant reliquię peccati.

Capit.4. parte 4. inter principiũ & mediũ.

Præterea, Secundùm Dionyſ. capite quarto de Diuin. *Bonum eſt efficacius quàm malum: quia malum non agit niſi virtute boni.* Sed homo peccando, ſimul totam infectionem peccati incurrit: Ergo multo magis pœnitendo liberatur etiam ab omnibus peccati reliquiis.

Præterea, *Opus Dei efficacius eſt, quàm opus hominis.* Sed per exercitium humanorum operum ad bonum, tolluntur reliquiæ peccati contrarij: Ergo multo magis tolluntur per remiſſionem culpæ. quæ eſt opus Dei.

Sed cõtra eſt, quòd Marc. 8. legitur, quòd cæcus illuminatus à Domino, primò reſtitutus eſt ad imperfectũ viſum (vnde ait, *Video homines, velut arbores ambulantes*) deinde reſtitutus eſt perfectè, ita vt videret clarè omnia. Illuminatio autem cæci, ſignificat liberationem peccatoris. Poſt primam ergo remiſſionẽ culpæ, qua peccator reſtituitur ad viſum ſpiritualem, adhuc remanent in eo aliquæ reliquiæ peccati præteriti.

art præced.

Reſpondeo, dicendum, quòd peccatum mortale ex parte conuerſionis inordinatæ ad bonum commutabile, quandam diſpoſitionem cauſat in anima, vel etiam habitum, ſi actus frequenter iteretur. Sicut autem dictum eſt: culpa peccati mortalis remittitur, in quantum tollitur per gratiã auerſio mentis à Deo. Sublato autem eo, quod eſt ex parte auerſionis, nihilominus remanere poteſt id quod eſt ex parte conuerſionis inordinatæ, cùm hanc contingat eſſe ſine illa, ſicut priùs dictum eſt. Et ideo nihil prohibet quin remiſſa culpa remaneant diſpoſitiones ex præcedentibus actibus cauſatæ: quæ dicuntur peccati reliquiæ. Remanent tamen debilitatæ, & diminutæ: ita quòd homini nõ dominentur. Et hoc magis per modum diſpoſitionum, quàm per modum habituum: ſicut etiam remanet fomes poſt Baptiſmũ.

art. præced.

Ad 1. ergo dicendum, quòd Deus totum hominem perfectè curat. Sed quandoque

A ſubitò: ſicut ſocrũ Petri ſtatim reſtituit perfectæ ſanitati, ita vt ſurgens miniſtraret illis, vt legitur Lucæ 4. Quandoque autem ſucceſſiuè: ſicut dictum eſt de cæco illuminato, Marc. 8. Et ita etiam ſpiritualiter quandoq; tanta commotione conuertit cor hominis, vt ſubitò perfectè conſequatur ſanitatẽ ſpiritualẽ, non ſolùm remiſſa culpa, ſed ſublatis omnibus peccati reliquiis, vt patet de Magdalena, Lucæ 7. Quandoque autem priùs remittit culpam per gratiam operantem, & poſtea per gratiam cooperantem ſucceſſiuè tollit peccati reliquias.

B Ad 2. dicendum, quòd peccatum etiam quandoque ſtatim inducit debilem diſpoſitionem, vt pote per vnum actum cauſatam: quandoque autem fortiorem, cauſatam per multos actus.

Ad 3. dicendum, quòd vno actu humano non tolluntur omnes reliquiæ peccati: quia, vt dicitur in Prædicamentis, prauus ad meliores exercitationes deductus, ad modicum aliquid proficiet, vt melior ſit. Multiplicato autẽ exercitio, ad hoc peruenit, vt ſit bonus virtute acquiſita. Hoc autem multo efficaciùs facit diuina gratia, C ſiue vno, ſiue pluribus actibus.

q.44.art.3.ad 2.

COMMENTARIVS.

HIc articulus facilem habet doctrinam: nam D. Thomas ſatis apertè declarat, per reliquias peccatorum ſe intelligere vitioſos habitus per actus peccatorum comparatos: & ideo meritò negatiuè reſpondet, quia manifeſtum eſt, ſatiſque experientia conſtat, hos habitus non ſtatim tolli, quoties homo iuſtificatur. Et rationem reddit D. Thomas, quia D *ablato quod eſt formale in peccato ex parte auerſionis, poteſt manere quod eſt materiale ex parte conuerſionis, quia hæc etiam interdum eſſe poteſt ſine illa: in quo ſatis inſinuat D. Thomas, & confirmat expoſitionem à nobis datam in articulo præcedenti. Hic verò occurrebat diſputatio, An habitus virtutum per ſe infuſarum formaliter expellant habitus acquiſitos vitiorum; hinc enim videtur petenda ratio à priori huius aſſertionis, tamen hoc directè ſpectat ad materiam de virtutibus & de gratia, eſtq́ alienum à præſenti diſputatione. Et ideo ſupponendum eſt, non eſſe inter hos habitus repugnantiam formalem & propriam, quia ſunt diuerſorum ordinum, inſuntque ſubiecto ſecundùm capacitatem diuerſam, & inclinant variis modis, & ad res longè diuerſas: nam habitus acquiſitus auget (vt ita dicam) naturalem facultatem: infuſus verò addit facultatem alterius ordinis. Hinc ergo fit, vt per iuſtificationem non ſemper tollantur hæ reliquiæ peccatorum, quia expulſio illorum habituum, neque ex natura rei ſequitur ex infuſione ſupernaturalium, nec Deus ex ſpeciali prouidentia aut miſericordia certa lege promiſſa illos ſemper aufert, quia neque eſt neceſſarium, neque debitum, nec conueniens: tum quia aliàs poſſet iuſtificatio ferè experimento cognoſci: tum vt homo exercitio virtutum acquirat quod exercendo vitia perdiderat: & è conuerſo eodem vſu virtutum amittat, quod vitioſa conſuetudine acquiſierat. Ita enim expedit in his, quæ commodè, & cum diuina gratia cooperante, fieri poſſunt.*

Non eſt repugnantia formalis inter habitus infuſos virtutũ, & acquiſitos vitiorum.

E

Addit

2. *Quomodo intelligendum, remiſſa culpa manere habitus virtutum debilitatos, & per modum diſpoſitionis.*

A *Addit verò D. Thomas primò in eodem corpore articuli, has reliquias ſeu habitus poſt remiſſionem peccati manere debilitatos, ac diminutos, magiſq; per modum diſpoſitionũ, quàm habituum. Sed non eſt intelligendum ſemper fieri per iuſtificationem, vt hi habitus in ſuo intrinſeco eſſe minuantur, aut remittantur: ſed propter adiectionem gratiæ & auxiliorum, quæ illam conſequuntur, dicuntur debilitari, & diminui in ordine ad operationem: non quoad intrinſecã remiſſionẽ, vel diminutionẽ talium qualitatum; nã hæc nõ ſequitur ex natura rei, magis quã expulſio, neque eſt vlla ratio aſſerẽdi gratis à Deo fieri. Et ſimiliter dicuntur illi habitus manere in ratione diſpoſitionis propter ſtatũ ſubiecti nõ propter intrinſecã imperfectionẽ. Sicut è contrario virtutes acquiſitæ dicũtur amittere eſſe virtutis, ablata gratia, & charitate. Addo præterea ſub his reliquiis comprehendi non ſolùm proprios habitus vitiorũ, qui ſunt in voluntate, vel appetitu:* B *ſed etiam phantaſmata, & ſpecies intelligibiles prauorum obiectorum, quæ poſt remiſſionem peccati ſolent occaſionem præbere iterum peccandi, aut difficilem reddere perſeuerantiam, & exercitium virtutum. In quo etiam cõprehenduntur aliqua corporis diſpoſitiones ex vſu peccandi relictæ, quæ non parum difficile poſtea etiam faciunt exercitium virtutis.*

3. *Iuſtificatio Magdalenæ, quã perfecta.*

In ſolutione ad 1. obſeruandum eſt, quod à D. Thoma piè dicitur, Magdalenæ in ſua conuerſione non ſolùm remiſſa fuiſſe peccata, ſed etiam omnes peccatorum reliquias fuiſſe ſublatas, vt patet, *inquit D. Thomas,* Lucæ 7. *Ex quo loco apertè ſolùm habemus remiſſa fuiſſe Magdalenæ omnia peccata, & magna etiam probabilitate, ac ferè certò colligitur non ſolùm quoad culpam, ſed etiam quoad reatum pœnæ fuiſſe remiſſa,* Quia dilexit multum, *& ex illo,* Vade in pace, C *& ex aliis circunſtantiis quæ ibi referuntur. Quòd verò ablati fuerint omnes habitus praui, & diſpoſitiones, & praua phantaſmata, non ita clare colligitur ex illo loco: piè tamen creditur, tum ex Chriſti liberalitate, tum ex efficacia & magnitudine conuerſionis, tum ex modo viuendi, quem ab eo puncto Magdalena inſtituit, & perfectiſſimis actionibus virtutum, quas ſumma promptitudine & facilitate exercuit. Alia argumenta non indigent declaratione.*

ARTICVLVS VI.

Vtrùm remiſſio culpæ ſit effectus pœnitentiæ. D

4.d.14.quæ.2.art.1.q.1.

AD ſextum ſic proceditur: Videtur quòd remiſſio culpæ non ſit effectus pœnitentiæ, ſecundùm quòd eſt virtus. Dicitur enim pœnitentia virtus, ſecundùm quòd eſt principium humani actus. Sed humanus actus non operatur ad remiſſionem culpæ, qui eſt effectus gratiæ operantis: Ergo remiſſio culpæ non eſt effectus pœnitentiæ, ſecundùm quòd eſt virtus.

Præterea, Quædam aliæ virtutes ſunt excellentiores poenitentia. Sed remiſſio culpæ non dicitur effectus alicuius alterius virtutis: Ergo etiam non effectus poenitentiæ ſecundùm quòd eſt virtus. E

Præterea, Remiſſio culpæ non eſt niſi ex virtute paſſionis Chriſti, ſecundùm illud Hebr. 9. *Sine ſanguinis effuſione non fit remiſſio.* Sed poenitentia in quantum eſt ſacramentum, operatur in virtute paſſionis

A Chriſti, ſicut & cætera ſacramenta, vt ex ſuprà dictis patet: Ergo remiſſio culpæ non eſt effectus pœnitentiæ in quantum eſt virtus, ſed inquantum eſt ſacramentum. *q.61.art.2.*

Sed contra, illud eſt propriè cauſa alicuius, ſine quo eſſe non poteſt: omnis enim effectus dependet à ſua cauſa. Sed remiſſio culpæ poteſt eſſe à Deo ſine pœnitentiæ ſacramento, non autem ſine pœnitentia ſecundùm quòd eſt virtus: vt ſuprà dictũ eſt. Vnde & ante ſacramenta nouæ legis pœnitentibus Deus peccata remittebat: Ergo remiſſio culpæ eſt præcipuè effectus pœnitentiæ ſecundùm quòd eſt virtus. *art. præced.*

B Reſpondeo dicendum, quòd pœnitentia eſt virtus, ſecundùm quòd eſt principium quorundam actuum humanorum. Actus autem humani, qui ſunt ex parte peccatoris, materialiter ſe habent in pœnitentiæ ſacramento. Omne autem ſacramentum producit effectum ſuum non ſolùm virtute formæ, ſed etiam virtute materiæ: ex vtroque enim eſt vnum ſacramentum, vt ſuprà habitum eſt. Vnde ſicut remiſſio culpæ fit in Baptiſmo, non ſolùm virtute formæ, ſed etiam *q.60.art.6.ad 2.& art.7.*
C virtute materiæ, ſcilicet aquæ: principaliùs tamen virtute formæ; ex qua & ipſa aqua virtutem recipit: ita etiam & remiſſio culpæ eſt effectus pœnitentiæ, principalius quidem ex virtute clauium, quas habent miniſtri, ex quorum parte accipitur id quod eſt formale in hoc ſacramento (vt ſuprà dictum eſt) Secundariò autem ex vi actuum pœnitentis, pertinentium ad virtutem pœnitentiæ: tamen prout hi actus aliqualiter ordinãtur ad claues Eccleſię. Et ſic paret, quòd remiſſio culpæ eſt effectus pœnitentiæ, ſecundùm quòd eſt virtus: principaliùs tamen *q.84.art.3.*
D ſecundùm quòd eſt ſacramentum.

Ad 1. ergo dicendum, quòd effectus gratiæ operantis eſt iuſtificatio impij: vt in Secunda parte dictum eſt. In qua, vt ibidem dictum eſt, non ſolùm eſt gratiæ infuſio, & remiſſio culpæ, ſed etiam motus liberi arbitrij in Deum, qui eſt actus fidei formatæ, ad motus liberi arbitrij in peccatum, qui eſt actus pœnitentiæ. Hi tamen actus humani ſunt ibi, vt effectus gratiæ operantis, ſimul producti cum remiſſione culpæ. Vnde remiſſio culpæ non fit ſine actu pœnitentiæ *1.2.qu.113.in diuiſione q.* *In ſolutione præcedenti. & 1.2.q.113.ar.4.*
E virtutis, licèt ſit effectus gratiæ operantis.

Ad 2. dicendum, quòd in iuſtificatione impij non ſolùm eſt actus poenitentiæ, ſed etiam eſt actus fidei: vt dictum eſt. Ideo remiſſio culpæ non ponitur effectus ſolùm poenitentiæ virtutis: ſed principaliùs fidei & charitatis.

Ad 3 dicendum, quòd ad paſſionem Chriſti ordinatur actus poenitentiæ virtutis, & per fidem, & per ordinem ad claues Eccleſiæ.

ſiæ. Et ideo vtroque modo cauſat remiſſionem culpæ virtute paſſionis Chriſti.

Ad id autem quod in contrarium obiicitur, dicendum eſt, quòd actus pœnitentiæ virtutis habet, quòd ſine eo non poſsit fieri remiſſio culpæ, in quantum eſt inſeparabilis effectus gratiæ, per quam principaliter culpa remittitur, quæ etiam operatur in omnibus ſacramentis. Et ideo per hoc non poteſt concludi, niſi quòd gratia eſt principalior cauſa remiſsionis culpæ, quàm pœnitentiæ ſacramentum. Sciendum tamen, quòd etiam in veteri lege, & in lege naturæ, erat aliqualiter ſacramentum pœnitentiæ: vt ſuprà dictum eſt. *q.84.a.7.ad 2.*

MATERIA huius articuli in ſuperioribus tractata fusè eſt, quantum ſpectat ad virtutem pœnitentiæ: quantum verò ſpectat ad ſacramentum, diſputabitur inferiùs. Litera verò D.Tho. ex eiſdem locis ſatis eſt clara: & ſolutio ad primum quæ obſcurior eſſe poteſt, in commentario articuli quarti eſt declarata.

DISPVTATIO X.

De perfectione remiſsionis peccati mortalis, quatenus à pœnitentia fit.

IN hoc effectu duo poſſunt conſiderari, ſcilicet infuſio gratiæ, & virtutum, & remotio mali. Hîc non inquirimus perfectionem prioris effectus, quæ, quod ad præſens attinet, ſolùm poteſt eſſe intenſiua: cuius conſideratio propriè ſpectat ad materiam de iuſtificatione, & nunc ſupponimus dari maiorem vel minorem pro ratione diſpoſitionis: agimus ergo de perfectione huius effectus quoad remotionem mali, vel culpæ, vel pœnæ: quæ perfectio eſt quaſi extenſiua, quatenus ad plura vel pauciora mala tollenda remiſſio extenditur. Hæc autem mala ad duo prædicta capita reuocantur, quæ breuiter expediemus.

SECTIO I.

Vtrùm remiſſo vno peccato mortali per pœnitentiam, neceſſariò remittantur omnia quæ in eodem ſubiecto ſunt.

2. *Quæſtio proponitur.* HÆc quæſtio, vt in cómentariis inſinuaui, partim generalis eſt de iuſtificatione peccatoris quocunque modo fiat, id eſt, ſiue per ſolam virtutem pœnitentiæ, & charitatis, ſiue adiuncto aliquo ſacramento, Baptiſmi, vel pœnitentiæ: partim poteſt eſſe ſpecialis de tali remiſſione, quæ fit per propriam virtutem pœnitentiæ. Et priori quidé ſenſu potiùs pertineret quæſtio ad materiam de iuſtificatione, quàm ad hunc locum. Tamé, quia poſterior ſenſus, qui proprius eſt huius loci, omnino pendet ex priori, ideo quæſtionem illam generalem priùs expediemus: & inde facilè alterius puncti reſolutio conſtabit. Poteſt autem illa quæſtio tractari vel de facto ſeu neceſſitate ſecundùm leges à Deo ſtatutas: ſeu (quod idé eſt) de potentia ordinaria, vel de neceſſitate & potentia abſoluta.

A

De facto non poſſe remitti vnum peccatum mortale ſine alio. Aſſertio 1.

PRIMO ergo loquendo de facto & ſecundùm legem ordinariam, eſt certum, & de fide, non poſſe remitti vnum peccatum mortale ſine alio. Ita docent omnes Theologi cum D.Thoma dicta quæſt. 86. art. 3. *D.Thom.* Ratio in primis eſt connexio, quam habent omnia peccata mortalia in ordine ad veram contritionem: quia, vt ſuprà oſtenſum eſt, non poteſt dari vera contritio vnius peccati mortalis, quin ſit omnium. Et idem eſt de connexione in amore ſuper omnia, nam cum illo non poteſt eſſe aliquod peccatum mortale. Quo ſenſu intelligi poteſt illud dictum Iacobi 2. *Iacob.* B *Qui in vno offendit, factus eſt omnium reus*; ſcilicet, quantum ad carentiam veri amoris, vt tetigit Auguſtinus *Auguſt.* epiſt. 29. Quia verò nunc poteſt fieri remiſſio per attritionem, quæ poteſt eſſe vnius peccati, & non omnium; ideo addendum eſt, hæc peccata etiam eſſe connexa quoad remiſſionem in ipſa gratia ſanctificante, quia ſine illa nullum peccatum mortale remittitur, vt diximus; & cum illa nullum peccatum mortale eſſe poteſt: *Nihil enim damnationis eſt iis qui ſunt in Chriſto Ieſu*, vt dicitur ad Rom. 8. *Rom. 8.* Item, Quia omne peccatum mortale deſtruit amicitiã cum Deo: nullum autem peccatum mortale remittitur, niſi quis recipiatur in amicitiam Dei. Denique, quia per peccatum mortale excluditur homo a regno cœlorum: nemini autem remittitur peccatũ mortale, niſi ſimul C acceptetur ad regnum cœlorum. Quo argumento vſus eſt Innocétius III. in cap. *Maiores*, de Baptiſmo, *Ca. Maiores.* vt inde concluderet etiam originale peccatum non poſſe remitti manente mortali. Tandem veritatem hanc ſupponit Concilium Tridentinum multis in *Conc. Trid.* locis ſeſſ. 5. can. 5. dicés, in iuſtificatis per Baptiſmum nihil manere poſſe, quod propriam rationem peccati damnationem merentis habeat; & ſeſſ. 6. c. 7. dicens, iuſtificationem peccatoris includere remiſſioné peccatorum: & c. 14. dicens, ſimilem reparationem lapſi quoad remiſſionem peccatorũ, fieri per pœnitétiam: & cap. 15. dicens, quodlibet peccatum mortale cum gratia repugnare. Atque ex eiſdem rationibus colligi poteſt, ordinationem hanc non eſſe merè extrinſecam ex ſola voluntate Dei, ſed habere fundamétum, D & eſſe connaturalem ipſi gratiæ, & charitati: nam hæ natura ſua cóſtituunt hominem ſanctum, & ſuo modo deificant illum, & ideo ſecum non admittunt aliquid, quod faciat hominem Deo indignum, quale eſt omne peccatum mortale. Quæ ratio adeò efficax aliquibus videtur, vt etiam de potentia abſoluta probare videatur. Sed de hoc ſtatim.

An poſsit de potentia abſoluta.

CIRCA ſecundum punctum de potentia abſoluta, Soto diſtinct. 15. quæſt. 1. artic. 3. reſpondet, 3. *Soti ſententia.* fieri hoc non poſſe de potentia abſoluta, quia exiſtimat nó poſſe peccatum remitti, quin homo eleuetur E ad amicitiam & gratiam Dei, cum qua nullum peccatum mortale manere poteſt. Poſſumuſque hoc cófirmare, quia macula peccati, quæ ex omnib. peccatis mortalibus relinquitur, vna eſt & indiuiſibilis: ergo non poteſt tolli qui tollantur omnia peccata. Contrariam ſentétiam tenent Adrianus q. 4. de Pœnit. & Medina dict. quæſt. 12. & clarè ſumitur ex *Sententia affirmans tenetur.* Scoto diſt. 14. quæſt. 1. & Gabriele quæſt. 1. ar. 1. Quorum fundamentum eſt, quia poſt peccatum, ſolum *Adrian. Medin. Scot.* manet obligatio pœnæ: poteſt autem Deus remittere pœnam vni peccato debitam, & non alteri. Sed hoc *Gabr.* funda

fundamentum ſuprà reiectum eſt, quia reuera ille reatus fundatur in iſto peccato, quatenus in peccatore manet, quod etiã diſp. ſequente magis explicabo.

Duobus ergo modis poteſt hæc ſententia defendi: Primùm, iuxta opinionem in fine præcedentis diſputationis tractatam, ſcilicet, poſſe Deum remittere peccatũ mortale ſine intrinſeca & phyſica mutatione ipſius peccatoris, ſolùm per extrinſecã condonationem remittendo culpam, & moraliter illam deſtruendo: nam hoc poſito, nulla eſt implicatio quin poſſit hoc modo condonare vnam offenſam, & non aliam: quia ſi peccata mortalia aliquam habent connexionem neceſſariam in ordine ad remiſſionem, illud ſolum eſt ex parte ipſius peccatoris, quando debet perfectè iuſtificari & conuerti, vt vel vnum peccatum mortale illi remittatur. Atq; hoc modo eandẽ probabilitatem habet hæc opinio, quam habet illa prior. Secũdo verò modo poteſt fundari hæc opinio abſtrahendo ab illa, & ſupponendo aliam ſuprà probatam, quòd per ſolam actualem mutationem poſſit remitti peccatũ. Nam potuit Deus ſtatuere per quãcunque attritionem cuiuſuis peccati illud remittere: quid enim hoc repugnat? ſicut ergo poteſt eſſe attritio vnius peccati, quæ non ſit aliorũ, ita & remiſſio. Deinde, cum oſtenſum ſit ad remiſſionem peccati de potentia abſoluta non eſſe neceſſariam infuſionem gratiæ, neque reſtitutionem peccatoris in propriam amicitiã Dei: nihil aſſignari poteſt, in quo hæc peccata habeant annexam connexionem quoad remiſſionem: ergo potuiſſet Deus, ſi vellet, vnum ſine alio remittere. Ideo enim nunc de facto in peccatis venialibus remittit vnum ſine alio, vt infra dicam: quia neque in diſpoſitione, neq; in aliqua forma neceſſariò connectitur remiſſio vnius cum remiſſione alterius: ergo idẽ erit de potentia abſoluta in mortalib.

Soto reſpondetur. Et per hæc ſatisfactum eſt fundamento contrariæ ſententiæ: nullam enim oſtendit implicationem cõtradictionis. Ad confirmationem autem, iam ſuprà declaratum eſt, quomodo carentia gratiæ pertineat ad maculam peccati: & quomodo illa durante quaſi materialiter, poſſit formalis ratio maculæ ſeu habitualis peccati deleri. *D.Thom.* D.Thom. etiam 1.2. qu.86. art.1. ad 3. ex eodem principio declarat, quomodo eadem priuatio gratiæ ſit diuerſa macula per ordinem ad diuerſa peccata. Sic igitur poſſet Deus tollere vnum peccatum ſine alio, & facere vt illa eadem priuatio maneret, vt eſt ab vno peccato, nõ verò vt eſt ab alio quod iam manet remiſſum, & conſequenter maneret tunc vt macula vnius peccati, & non alterius. Sicut enim à principio potuit eſſe hæc priuatio phyſica, vt macula vnius peccati, & non plurium; ita etiã poteſt poſtea permanere: quia licèt a pluribus cauſata intelligatur, tamen nõ ex hoc præcisè, quòd ab illis inducta eſt, habet quòd ſemper ſit macula eorum, niſi ratione etiam illorum intelligatur ſemper durare, & moraliter perſeuerare, & hoc poſſet tollere Deus potentia abſoluta, vt dictum eſt.

Quid dicendum de ſpeciali modo remiſſionis per pœnitentiam, de potentia ordinaria.

4. ET ex his quæ in generali dicta ſunt de remiſſione peccatorum, facile eſt expedire primum punctũ de ſpeciali modo remiſſionis, quæ fit media pœnitentia virtute. Nam, quod attinet ad potentiã ordinariam, reſolutio ſuperiùs facta hîc etiam procedit, quia oſtenſum eſt vniuerſaliter remiſſione peccatorum, ſecundùm ſtatutas à Deo leges, nunquam ab iſto dari dimidiatam veniam mortaliũ peccatorum. Oſtenſum eſt etiam huiuſmodi legem eſſe connatu-

A ralem gratiæ, per quam fit formaliter remiſſio peccati, etiamſi diſpoſitiuè fiat per pœnitentiam.

Contra hanc autem veritatem, nonnullæ obiectiones ſumi poſſunt ex Medina, Codice de Cõfeſſione, tractatu 1. quæſt. 12. Summa verò omnium eſt: quia per omnem contritionem delentur omnia peccata mortalia, de quibus eſt contritio, & ea tantùm: ſed de facto poteſt dari contritio, quæ ſit de quibuſdam peccatis mortalibus, & non de aliis: ergo de facto poteſt dari contritio remittens quædam peccata, & non omnia. Minorem probat variis mediis, quæ eò tendunt, vt probent, non omnẽ veram contritionem neceſſariò eſſe de omnibus peccatis mortalibus, quod nos ſuprà oſtendimus ſimpliciter falſum eſſe. 5. *Summa obiectionum Medinæ.*

Dico autem *ſimpliciter*, quia neceſſe non eſt cõtritionem omnem ex parte materialis obiecti expreſsè recogitati eſſe de omnibus peccatis; quod ad ſummũ probant obiectiones Medinæ: neceſſe autem eſt, vt ex vi formalis motiui, atque adeò implicitè ſeu virtualiter quælibet contritio ſit de omnibus peccatis mortalibus; contra quod non procedunt dictę obiectiones, vt legenti facilè patebit. Et ſumi etiã poteſt ex dictis ſuprà de cõtritionis eſſentia & natura. Vnde ad maiorem propoſitionẽ hîc aſſumptam reſpõdendum eſt, per contritionem remitti omnia peccata, quæ per eam formaliter vel virtualiter homo deteſtatur. Quòd ſi quis inſtet de remiſſione, quæ fit per attritionem, quam contingit ita eſſe de vno peccato, vt nec formaliter, nec virtualiter ſit de aliis: reſpondendum eſt, attritionem nunquã per ſe conferre remiſſionem peccati ſine coniunctione alicuius ſacramenti: ſacramentũ autem non conferre hanc remiſſionem, niſi infundendo gratiam, quę omnia peccata mortalia neceſſariò excludit. Vnde etiam fit, vt nulla attritio ſit ſufficiens diſpoſitio ad gratiam recipiendam, etiã cum ſacramento, niſi ſe extendat ad omnia peccata mortalia quæ homo commiſit, quia diſpoſitio debet eſſe proportionata formæ, & effectui formali eius. Atque ita fit, vt de quacunque pœnitentia ſit ſermo, ſcilicet perfecta, vel imperfecta, ſecundùm legem ordinariam non poſſit per illam fieri remiſſio vnius peccati, quin fiat de omnibus. *Attritio debet eſſe vniuerſalis, ad remiſſionem peccati cũ ſacramento.*

Quid ſentiendum de potentia abſoluta.

6. ATQVE hinc etiam facilè conſtat quid dicendum ſit de abſoluta potentia. In quo aliqua poſſunt interrogari: vnum eſt, an poſſit Deus per ſolam pœnitentiam imperfectam, nempe attritionem, tollere peccatum mortale abſque alia infuſione gratiæ, vel maiori immutatione voluntatis: nam ſi hoc poteſt, ſatis clarum eſſe videtur poſſe remittere quædam peccata, & non alia, iuxta exigẽtiam attritionis, conferẽdo effectum moralem proportionatum formæ, ſeu diſpoſitioni aut mutationi voluntatis. Quòd autem illud poſſit, ſatis videtur cõſtare ex ſuperioribus, quia nulla ratio implicationis, etiam ex iis quæ in aliis caſibus apparenter obiici ſolent, hîc habet locum.

7. Alia interrogatio huc ſpectans eſt, an quando remiſſio peccati fit per contritionẽ veram, poſſit vnũ peccatum mortale ſine alio tolli. Et ratio dubitandi eſſe poteſt, quia vera contritio, etiam per abſolutam Dei potentiam, non poteſt eſſe de vno peccato, quin ſit de omnibus: ergo neque per illam poteſt vnum peccatum remitti, quin remittatur omnia. Sed nihilominus etiam hoc modo negandum eſt implicare contradictionem, vnum mortale peccatum ſine alio remitti: cuius rationem ſuprà tetigi in cõmentariis. Et nunc magis eam declaro ex differentia inter eſſe *Ratio dubitãdi.* *Non implicat contradictionẽ, vnum peccatum remitti ſine alio.*

 & cau

& cauſare contritionis, ob quam neganda eſt conſequentia rationis factæ. Nam, quòd contritio ſit de omnibus peccatis, pertinet ad eſſentiam eius, quæ conſiſtit in formali motiuo eius; eſſentia autem rei, & formale obiectũ eius eſt immutabile; nam, ſi illa mutaretur, iam non eſſet cõtritio, ſed quidpiã aliud. At verò remittere peccata, pertinet ad cauſalitatem contritionis, quæ cauſalitas, vt ſuprà oſtendi, non eſt formalis, ſed diſpoſitiua: neque eſt omnino naturalis & phyſica, ſed moralis; habens quidem fundamentũ in eſſentiali perfectione contritionis, pendens tamen quantum ad actualem cauſalitatem ex acceptatione & ordinatione diuina. Hinc ergo fit vt hæc cauſalitas non ſit ita immutabilis ſicut eſſentia; poſſet enim Deus non eſſe contentus quacunque contritione ad remittenda peccata; ſed exigere certam intenſionem, durationem, vel quid ſimile. Hoc enim (quod aliqui Theologi dixerunt) factum iam eſſe à Deo, certè non eſt impoſſibile, nec repugnantiam inuoluẽs. Sic igitur pari ratione potuiſſet Deus non per quamlibet contritionem remittere omnia peccata. Nam in primis poſſet exigere formaliter contritionem peccati in particulari, & expreſsè recogitati, & conſequẽter illud ſolùm remittere, & non alia, ad quæ tantùm virtualiter extenderetur contritio. Deinde poſſet pro grauiori peccato intenſiorem & acerbiorem pœnitentiam poſtulare, & conſequenter ob tantam contritionem remittere peccatum tantæ grauitatis, non verò alia grauiora. Hac ergo ratione etiam per hunc modum remiſſionis per pœnitentiam propriam & eſſentialiter perfectam, hoc non implicat contradictionem: neque in hoc aliqua noua difficultas occurrit.

SECTIO II.

Vtrùm per pœnitentiam remittatur æterna pœna mortali peccato debita.

1. QVÆSTIO hæc, ſicut præcedentes, poteſt diſputari de potentia ordinaria, & de abſoluta. Et quoad priorem ſenſum Hugo & Richardus de S. Victore ſenſiſſe videntur, nunc de facto remitti interdum culpam mortalem per pœnitentiæ virtutem cum voto ſacramenti, non verò reatũ pœnæ æternæ vſque ad ipſam realem ſacramenti ſuſceptionem: ſed de eorum ſententia dicemus infrà, agentes de ſacramento. Et ideo illa omiſſa, dico primò, Remiſſa mortali culpa, de facto & ſecundùm legem ordinariam, ſemper remitti reatum pœnæ æternæ. Eſt concluſio Theologorum omnium, & certa; traditur in Tridentino, ſeſſione 6, cap. 14. Et ratio eius inſinuatur capite ſeptimo, vbi dicitur, in iuſtificatione accipere hominem non tãtùm remiſſionem peccatorum, ſed etiam ſanctificationem, & interiorem renouationem, per quam ex iniuſto fit iuſtus, & ex inimico amicus, *vt ſit hæres ſecundùm ſpem vitæ æternæ*. Vnde argumẽtor, quia omnis iuſtus, & amicus Dei eſt filius, & hæres: ergo non eſt ſubiectus pœnæ æternæ, cùm ſecundùm præſentem iuſtitiam iam illi debeatur vita æterna: ſed peccatum mortale non remittitur ſine hac gratia & iuſtitia, ergo nõ remittitur ſine remiſſione pœnæ æternæ. Et ideo Paulus ad Romanos 8. inquit, *Nihil damnationis eſt iis, qui ſunt in Christo Ieſu*: & infrà, *Si Chriſtus in vobis eſt, corpus quidem mortuum eſt propter peccatum: ſed ſpiritus viuit propter iuſtificationem: ſi autem ſpiritus eius habitat in vobis, qui ſuſcitauit Ieſum Chriſtum à mortuis,*

De lege ordinaria, remiſſa mortali culpa remitti reatum pœnæ æternæ.
Aſſer. 1.
Conc. Trid.
Rom. 8.

A *viuificabit & mortalia corpora veſtra propter inhabitãtem ſpiritum eius in vobis*: & infrà, *Qui ſpiritu Dei aguntur, hi ſunt filij Dei: ſi autem filij & hæredes*: &c. & capite ſexto: *Nunc verò liberati à peccato, ſerui autem facti Deo, habentes fructum veſtrum in ſanctificationem, finem autem vitam æternam.* Hæc ergo ſanctificatio excludit mortem, & poenã æternam. Et ideo (inter alios ſenſus) ſtatim vocat gratiam vitam æternam. Et propterea etiam paſſim in ſacra Scriptura verè poenitentibus ſimul cum remiſſione peccati vita æterna promittitur. Et hoc etiam modo dicitur Deus non ampliùs recordari eorum peccatorum, quæ per poenitentiam deleta ſunt, Ezech. 18. & 33. Eodem etiam ſenſu dicitur non imputare illa, Pſa. 31. dicitur etiam auertere faciem ſuam ab illis, Pſalm. 50. Denique
B apud Sanctos eſt tam frequens & conſtans hæc veritas, vt ſuperfluum ſit illos referre. Ratio verò, præter diuinã ordinationẽ, ſumi poteſt ex natura ipſius gratiæ, quæ facit hominem proportionatum, & dignum gloria, & ideo ex ſe habet, vt remittat æternam poenam damni, quæ ipſi gloriæ directè opponitur. Videtur etiam hoc intrinſecè ſequi ex ipſa remiſſione culpæ, vt magis ex ſecundo ſenſu quæſtionis conſtabit.

Ezec. 18. & 35.
Pſal. 31. & 50.

Hinc verò ſequitur, eodem modo remitti homini per poenitentiam æternam poenam, quo remittitur culpa, ſcilicet, diſpoſitiuè, & ad ſummum ſecundùm meritum de congruo, gratis tamen & abſque merito de condigno. Quod apertè ſignificauit Concilium
C Tridentinum ſuprà, & oſtendetur latiùs infrà in materia de ſatisfactione. Nũc breuiter ratio eſt, quia hęc poena remittitur hoc ipſo, quòd homo conſtituitur filius Dei: ſed hoc fit per poenitentiam diſpoſitiuè, ex parte verò Dei gratis, & ex miſericordia: ergo etiam illud. Semper autem intelligendum hoc eſt comparatione ipſius peccatoris, nam reſpectu Chriſti tota hæc remiſſio ex iuſtitia fit. Obiici autem poteſt, quia iuxta probabilem ſententiam D. Thomæ, peccator in eo inſtanti, in quo iuſtificatur, meretur de condigno primam gloriam: ergo meretur non carere illa perpetuò, ergo meretur remiſſionem pœnæ æternæ. Dato tamen antecedẽte, negatur conſequẽtia, quia vita æterna duplicem habet reſpectum, ſcilicet hæreditatis, & pręmij: licèt ergo peccator iu-
D ſtificatus illam mereatur vt coronam, & præmium, tamen iam ſupponitur habere ius ad illam vt ad hæreditatem; ita vt nihil nouum mereatur, ſed illud idem nouo titulo obtinendum, & ideo tale meritum iam ſupponit remiſſum reatum æternæ pœnæ, ideoque talis remiſſio non poteſt cadere ſub tale meritum.

2. Sicut diſpoſitiuè per pœnitẽtiã remittitur culpa, ita pœna æterna.
Obiectio.
Soluitur.

Quid dicendum de pœnitentia abſoluta.

IAM verò quæſtio ſupereſt, an ſaltem de potentia abſoluta poſſit Deus remittere culpam, nõ remittẽdo æternam pœnam, Scotus, & Gabriel dict. d. 14.
E & Medina dict. quæſt. 7. negant hoc poſſe fieri. Et fundantur in hoc, quòd poſt actuale peccatum tranſactum, nihil in homine manet niſi reatus pœnæ æternæ, ita vt eſſe in peccato mortali, nihil aliud ſit, quàm eſſe debitorem atque reum pœnæ æternæ. Et ita intelligunt Auguſtinum libro primo de Nuptiis, cap. 26. dicentem, peccata tranſire actu, & manere reatu. Et ferè idem legitur apud Baſilium in Conſtitutionibus monaſticis, c. 5. Ex quo fundamento euidenter ſequitur, non poſſe remitti culpam mortalem non remiſſo reatu æternæ pœnæ, quia ſunt omnino idem.

3. Quorundam opinio.
Scotus.
Gabr.
Medin.
Aug.
Baſil.

Hoc

4. *Fundamentū reiicitur.* *D.Tho.*

Hoc verò fundamentum nobis non probatur, ſed potiùs ſupponimus illa duo eſſe moraliter diſtincta, vt tradit D. Thom. 1.2. quæſt. 86. & 87. vbi de hac re ex profeſſo agit. Et hæc eſt etiam communior opinio Theologorum in 4. d. 14. & 15. Et ratio breuiter eſt, quia macula peccati pertinet ad ordinem mali culpæ, & conſtituit hominem moraliter deformem, & inimicum Deo: debitum autem pœnæ pertinet ad ordinem mali pœnæ, vnde præciſè ſumptum, non conſtituit hominem peccatorem. Propter quod in peccato originali tradunt Concilia, ex Adamo ad nos dimanare, non ſolùm pœnæ reatum, ſed etiam id quod habet veram rationem culpæ. Et è contrario, quando nunc remittitur culpa, non remittitur tota pœna, vt ſequenti Sectione dicam, & conſequenter, nec remittitur totus reatus, ſeu totum debitum, & tamen remittitur tota culpa: eſt ergo inter hæc aliqua moralis diſtinctio conſtituenda.

5. *Poſsitne culpa ſine pœna æterna remitti. Pars affirmãs ſuadetur.*

Hinc quæſtio propoſita oritur, an in remiſſione ſeparari poſſint culpa & pœna æterna, vel ſint neceſſariò cõnexa: nã cùm ſint diſtincta, videntur poſſe ſeparari. Item, quia manente culpa, poſſet Deus remittere pœnam, ita vt proximè, vt ſic dicam, non ſit homo debitor illius, etiamſi radicaliter ſit dignus illa ratione culpæ: ergo è contrario poſſet Deus tollere habitualem culpam, & tamẽ relinquere hominem ordinatum ad æternam pœnam. Confirmatur: nam Deus de potentia abſoluta poſſet hominem iuſtum, & qui nihil vnquam peccauit, priuare æterna beatitudine, imò & quocunque dolore afficere, non per modum pœnæ, quæ reſpectum dicit ad culpam, ſed quia, vt ſupremus Dominus poteſt ſua creatura vti vt voluerit: ergo, ſi in creatura ſupponitur culpa digna tali pœna, poteſt illud æternum malum illi infligere per modum pœnæ, etiamſi illi remittat culpam.

6. *Replica.* *Enodatur.*

Dicetur fortaſſe, æternitatem pœnæ, vt ſic, neceſſariò auferri ablata æternitate culpæ, atque adeò etiã ablata culpa, quia mortale peccatum non eſt dignum æterna pœna, niſi quatenus ipſum æternè durat. Sed hoc non eſt ita, vt conſtat ex materia de peccatis: tota enim dignitas pœnæ, quæ eſt in peccato mortali, eſt in ipſo actuali peccato, etiamſi momentaneum ſit: ſicut totum meritum æterni præmij eſt in actu virtutis, etiam momentaneo: ergo ratione ipſius actus poteſt Deus eandem pœnam infligere, quamuis habitualem culpam tollat. Et confirmari poteſt, nam in peccato veniali videtur Deus ſæpe remittere culpam relicta tota pœna illi debita, de quo in quæſtione octogeſimaſeptima.

7. *Rationes pro cõtraria ſententia.* *D. Aug.*

In contrarium verò eſt, quia, licèt habitualis culpa, & reatus pœnæ ratione diſtinguantur penes diuerſos reſpectu rationis, tamen in re videntur eſſe omnino idem, quia per ipſammet culpam fit homo dignus pœna. Propter quod dixit Auguſt. peccata tranſire actu, manere reatu: ergo impoſſibile eſt omnino culpam mortalem auferri, & manere eundem prorſus reatum pœnæ æternæ. Et confirmatur; quia, ſi homo manet dignus æterna pœna & vindicta, ergo manet inuiſus Deo, & dignus odio eius: quia odium diuinum nihil aliud eſſe videtur, quàm hæc æterna ira, ex qua vindictam ſumit de peccatore: quia Deus, neque gratis, neq; alio modo habet odio creaturam ſuam: ſed peccatum, cùm phyſicè nihil poſitiuum relinquat, non cenſetur alio modo manere moraliter, niſi quia relinquit hominem dignũ hoc odio Dei: ergo, ſi hoc totum manet, intelligi non poteſt quid ablatum ſit, cùm dicitur culpa remiſſa.

8. *Reſolutio.*

Hæc diſputatio non videtur magni momenti, & ideo liberum eſſe poteſt hoc vel illo modo in illa A ſentire. Ego tamen breuiter ita cenſeo, aliud eſſe loqui de pœna æterna in communi, aliud de pœna æterna prout nũc de facto illam patiuntur damnati in inferno. Hoc poſteriori modo exiſtimo impoſſibile poſt remiſſionem culpæ mortalis manere hominem dignum tali pœna. Quia illa pœna talis modi eſt & generis, vt intrinſecè ſupponat peruerſam voluntatem & inimicitiam inter eum qui illam patitur, & auctorẽ eius; includit enim talem ſtatum, in quo & voluntas ſit obſtinata in malo, & intellectus apprehendat Deum vt inimicum: vnde fit, vt illa voluntas perpetuo odio habeat Deum, & ſpecialem triſtitiam, & vermem etiam conſcientiæ habeat: quæ omnia non poteſt habere voluntas ordinata, & peccato carens. Hæc ergo æterna pœna repugnat B poſt remiſſionem culpæ, non propter æternitatem, vt ſic, ſed propter ſpeciem & modum eius; & propter obiecta, quæ requirit, quæ deſtruuntur remiſſa culpa.

Pœna damnatorum non poteſt manere cum peccatũ remiſſum eſt.

9. *Poteſt tamen alia qualibet pœna.*

At verò, loquendo priori modo, non video repugnantiam quòd Deus aliquo genere pœnæ in æternum poſſit puniri culpam remiſſam, de potentia abſoluta loquendo, vt argumenta in principio facta videntur oſtendere. Hæc enim duo mala, culpæ, & pœnæ, ſunt diuerſarum rationum, & quamuis vnum in alio fundetur, tamen culpa ſemel exiſtens, poteſt relinquere ſufficientem rationem pœnæ proportionatæ, & quæ exiſtentiam culpæ non requirat: ſicut inter homines poſt remiſſam culpam habet ſuum locum pœna. Declaratur, quia nulla in hoc poteſt oſtendi C repugnantia, quòd Deus homini peccatori conferat gratiam & iuſtitiam, & conſequenter eum iam tanquã iuſtum diligat, illique peccatum remittat, & tamen quòd legem ſtatuat nũquam illi dãdi gloriam, quamuis ſit ſuo modo debita gratiæ, ratione iniuriæ ſibi factæ. Vnde etiam nunc ipſa acceptatio ad gloriam, quamuis ſit ſuo modo debita gratiæ, & connaturalis illi: tamen ſimpliciter eſt libera & voluntaria Deo, atque adeò ſuo modo grata, de potentia abſoluta ſeparabilis ab interna iuſtitia: non ergo implicat contradictionem aliquam, æternam pœnam manere poſt culpam remiſſam.

SECTIO III.

D

Vtrùm per pœnitentiam tota pœna temporalis remittatur.

DVo poſſunt in præſenti quæri: vnum eſt, an illa poenitentia, quæ obtinet remiſſionem culpæ, & poenæ æternæ, ſemper obtineat neceſſariò remiſſionẽ omnis poenæ temporalis. Alterum eſt, an aliqua poenitẽtia poſſit tollere omnem poenam temporalem. Et in vtroque errant hæretici huius temporis. Nam primum dicunt, remiſſo peccato, omnem omnino poenam remitti. Ex quo deinde inferunt nullam poena poſſe per noſtram poenitentiam tolli, ſed neceſſarium E eſſet vt Deus gratis illam condonet: & inde incidũt in alios errores, negãdo purgatorium, indulgentias, &c. Fundamenta illorum ſunt illa communia, quòd Chriſtus infinitè nobis meruit, & pro nobis ſatiſfecit, & quòd eſt præſumptio humana velle ſatiſfacere Deo pro re aliqua. Deinde in præſenti applicant illa teſtimonia, quibus nos ſuprà probauimus remitti poenam æternam. Nam promiſit Deus ſe daturum obliuioni peccata per poenitentiã remiſſa: ſatis autem eorum recordaretur, ſi illa vel temporaliter puniret. Item quia opera Dei ſunt perfecta: & quia gratia non eſt minùs efficax, quàm

1. *Error hæreticorum.*

 culpa,

culpa,& ſimilia,quæ latiùs videri poſſunt in moder-
Caſtro, Hoſius, Bellarm. Clictou. nis,qui contra illos ſcribunt,præſertim Caſtro contra hæreſes,verb. *Pœnitentia*, hæreſi 3.Hoſio in confeſſione,c.48.Vega li.13.in Tridentinum.c.37.&38. & Bellarm.toto lib.4.de Pœnitentia, Clictouæ.li.3. Antilutheri,cap.3.

Remiſſa culpa per pœnitentiam, non ſemper remitti totam temporalem pœnam.
Aſſertio 1.

2. VERA autem doctrina Catholica in tribus propoſitionibus conſiſtit.Prima eſt,Remiſſa culpa mortali per pœnitentiam,non ſemper remittitur tota temporalis pœna.Eſt de fide. definita in Concilio (Conc.Tri.) Tridentino, ſeſſione ſexta, capite decimoquarto, & trigeſimo, & ſeſſione quarta, capite ſecundo, & octauo,& can.12.13.& 14.Et ſumitur ex ſacra Scriptura,nam 2.Reg. 12.& 14.ita Deus remiſit culpam (2. Reg.12.& 14.) Dauid, vt temporalem quandam pœnam remittere noluerit: & idem legimus de Moyſe,Aaron, & aliis Numer.decimoquarto,& vigeſimo.Peccatum etiam originale nobis remittitur, & ipſum actuale remiſſum fuit Adamo Sapient. 10. & tamen temporales (Sapien.) pœnæ ſeu pœnalitates, tam in illo quàm in nobis manent, vt notauit Auguſt.lib.2.contra Fauſtum ca. (Auguſt.) 67.& 2.de Peccatorum meritis,c.34.& latè ac optimè lib.de ver. & falſa pœnit. cap 15.& 18 Sic etiam intelligit Gregorius li.9.Mor.ca.17.illud Iob,9.*Sciẽs* (Gregor.) *q uia non parceres delinquenti:* quia,licèt remittat iniuriam, nõ tamen pœnam omnem ſine condigna ſatisfactione, vt latiùs tractat etiam Chryſoſt.hom.5. de (Chryſoſt.) Pœnit.

3. Nec refert, quòd in citatis locis Scripturæ ſacræ ſermo ſit de pœnis huius vitæ:nam in primis id ſatis eſt,vt ſit falſa ſententia hæreticorum,& inualidæ rationes eorum: quia prædictæ pœnæ non erant tantùm medicinales, ſed propriè in vindictam delicti commiſſi;ergo,ſimpliciter loquendo poteſt manere aliquis reatus pœnæ poſt culpam remiſſam: ergo, ſicut illa pœna poteſt eſſe huius vitæ, ita & alterius,ſi in hac non ſuſtineatur; nam à paritate rationis eſt optimum argumentum. Et præterea inde concluditur, quòd ſi in hac vita talis pœna non ſoluatur, in altera luenda ſit; nam hoc ratio iuſtitiæ poſtulat: & hoc eſt quaſi fundamentum ponendi purgatorium, de quo poſtea tractandum eſt.Sicut etiã ante Chriſti aduentum erat ille locus, qui *Sinus Abrahæ* vocatur, in quo detinebantur iuſti,quia nondum ſatisfactum erat pro tota natura. Deinde in hac etiam veritate fundatur neceſſitas indulgentiarum,vt in vltima huius libri parte oſtendetur.Denique tertia pars Sacramenti pœnitẽtiæ, & exhortationes ſacræ Scripturæ, & Patrum ad opera ſatisfactoria faciẽda,etiam poſt veniam culpæ obtentam, in hac veritate fundantur: quæ omitto,quia frequentiſſima ſunt Et in Decreto etiam de Poenitẽtia inuenientur multa.Et in Decretalibus titulo de Poenit. & remiſſ. præſertim capit. *Deus qui.* & cap.*Omnis.vtriuſque ſexus.*

4. Denique ex Patribus videri poſſunt Gregorius (Concluſio probatur ex Patribus. Greg.) homil.20.in Euangelia, tractans ad hoc propoſitũ illud Lucæ 3.*Facite fru tus dignos pœnitentiæ*.Et Tertull. (Tertull.) li.de Poenit.præſertim in principio, vbi Pamelius in (Pamel.) principio aliqua congerit,&Cyprianus li.de Lapſis, (Cyprian.) vbi grauiter reprehendit eos,qui facilè admittebant lapſos ad communionem ante magnam poenitentiam peractam. De qua re multa etiã habet epiſto- (Auguſt.) la 10. 55.& 59. Rectè etiam Auguſt. in Enchiridio, cap.70.& ſequentibus, & Enarratione in Pſalmum

A quinquageſimum,circa illa verba, *Ecce veritatem dilexiſti*, inquit,*Veritatem dilexiſti, id eſt, impunita peccata, etiam eorum, quibus ignoſcis, non reliquiſti.* Et libro quinquaginta homiliarum,homilia quinquageſima, & capite decimoquinto, & de vera & falſa pœnitentia,capite 18.ſic inquit,*Conuerſus vita viuet,non tamen promittimus quòd euadat omnem pœnam.* Idem ſæpe Ambroſius libro de Pœnitẽtia,& libro ad Virgi- Amb. nem lapſam,præſertim capite octauo:& alij frequẽter.Et videri etiam poſſunt ſuprà citata diſputatione ſecunda de Actu exteriore pœnitentiæ, & diſputatione tertia de quãtitate pœnitẽtiæ,vbi, vt vidimus, ſæpe Sancti docent, de grauioribus peccatis maiorem eſſe agendam pœnitentiam,quæ omnia fundantur in hoc principio. Et ſuprà tractando de actu exteriori pœnitentiæ,nõnulla attigi,& infrà plura,diſ- B putando de ſatisfactione.

Ratio à priori eſt diuina ordinatio,de qua nobis 5. ſatis per fidem conſtat. Eſtque valde cõſentanea ra- (Ratione probatur aſſertio.) tioni; nam Deus,ſicut eſt miſericors,ita & iuſtus;& ideo ſicut gratis remittit culpam ex miſericordia,& conſequenter etiam æternam pœnam, quia pro his nihil poteſt homo condignum agere:ita iuſtitia poſtulat,vt non relinquat culpam ſine pœna, vindictáque proportionata.Deinde ratio prouidẽtiæ hoc etiã exigit,ne facilitas veniæ ſit hominibus occaſio peccandi,vt ſuprà tetigimus;& proſequitur Auguſtinus citatis locis,& Cyprianus lib.de Lapſis.Denique hoc declarat Concilium Tridentinum,ex differẽtia inter C Baptiſmum,& pœnitentiam.Quam declarauit Paulus ad Hebræos 6. Eſt enim Baptiſmus regeneratio quædã,& per ſe remittit peccatum ab alio tractum, & conſequẽter etiam actualia commiſſa in ſtatu imperfecto,in quo homo carebat & viribus gratiæ, & lumine fidei:& ideo fuit conueniens,vt vbi omnino extinguerentur peccata,& renouaretur homo.At verò pœnitentia remittit peccata etiam commiſſa poſt Baptiſmum,& illuminationem fidei,& regenerationem in Chriſto:& ideo non applicatur tanquam alia regeneratio,ſed tanquam medicina ſanans quidem, ſed non omnem pœnam remittens, ſeu non tollens omnem cicatricem, vt dicit Orig. hom. 8. Præterea Origen. fuit hoc conueniens, vt homines per ſatisfactionem ipſam ampliùs coram Deo mererentur,& vt coope- D rarentur prout poſſent ipſi remiſſioni peccatorum; nam pro pœna æterna ſatisfacere non poterant: & ideo ad diuinam gratiam pertinuit illam gratis remittere: pro temporali verò poterant, & ideo decuit, vt pro illa ſatisfacerent.Quam rationem rectè explicat Auguſtinus 2. de Peccatorum meritis, Auguſt. cap.39.

Et ita facilè expediũtur motiua hæreticorum: nã 6. eſt quidem ſatisfactio Chriſti infinita, nobis tamen (Soluũtur motiua hæreticorum.) non ſemper eodem,ſed proportionato modo applicatur.Et ſimiliter Dei opera ſunt perfecta:tamen eorum perfectio non conſiſtit in hoc,quòd ſemper eodem modo,vel ſtatim à principio totum efficiat,maximè quando operatur cum cauſis ſecundis:ſed conſiſtit in hoc, vt vnumquodque operetur ſecundùm E perfectam prouidentiæ rationem. Denique dicitur Deus non recordari peccatorũ remiſſorum, & quia ampliùs non redeunt,vt infrà dicam,& quia ratione illorum iam non reſpicit hominem vt inimicum, nec ſimpliciter ab illo auertitur, quanuis vt amicum illum puniat, donec eum perfectè purget ac mundet.

Pœnam

Pœnam temporalem relictam poſt remiſſum peccatum, non ſemper eſſe æqualem.
Aſſertio 2.

7. SECVNDA propoſitio eſt, pœnam temporalem, quæ poſt remiſſum peccatum manet, non ſemper eſſe æqualem, etiam pro eiſdem peccatis, ſed maiorẽ vel minorem eſſe iuxta proportionem contritionis: ideóque talem ac tantam poſſe eſſe contritionem, vt omnẽ pœnam temporalem remittat. Ita ſumitur ex D. Thom. hîc art. 4. clariùs 4. contra Gent. c. 72. Et eſt communis Theologorum. Et ita cenſent Patres, atque expoſitores, Luc. 7. accidiſſe in facto Magdalenæ: & hunc ſenſum habere illa verba Chriſti: *Remittuntur ei peccata multa, quia dilexit multum*, ſcilicet, de plena remiſſione proportionata dilectioni. Ratio prioris partis eſt eadem ferè, quæ in præcedẽti aſſertione, ſcilicet, quia debita proportio iuſtitiæ hoc poſtulat, ſaltem ſecundùm conuenientem prouidentiam, ſicut ſuprà dicebamus, & dicit Cõcil. Trid. infuſionem gratiæ maiorem eſſe in eo qui meliùs diſponitur. Item, quia remiſſa contritio cum alio opere pœnali poſtea facto, plus pœnæ tollit, quã ſola remiſſa cõtritio: ſed actus cõtritionis intẽſus poteſt moraliter plus æſtimari & valere, quã contritio remiſſa ſimul cũ alio opere pœnali: ergo etiã per cõtritionẽ intẽſã plus pœnæ remittetur, quàm per ſolã remiſſam.

D. Thom.

8. Et hinc facilè cõcludetur altera pars, ſcilicet, tam perfectam & intenſam poſſe eſſe contritionem vt totam pœnam temporalem auferat, ex argumẽto proportionali. Addit verò Caietanus, eandẽ cõtritionem nunc in lege gratiæ cæteris paribus relinquere reatum minoris pœnæ temporalis, quam antea, propter votum ſacramenti pœnitentiæ, quod includit. Ita habet tom. 1. Opuſ. tract. 4. q. 4. Sed propriè non inuenio diſcrimen: nã ſi intelligat remitti aliquid ex opere operato propter ſolum votũ, eſt falſum, vt ſuprà dixi. Si ex diſpoſitione operantis, vel loquitur de voto implicito tantùm: & hoc non ſufficit ad illum effectum, quia non reddit actum meliorem, nec magis pœnalem; ſi verò loquitur de voto explicito, iam non ſunt cætera paria, quia peccator nunc habet nouum actum ſatisfactorium.

Caietani dictum reiicitur.

9. Tertia propoſitio eſt, eam pœnã, quæ relinquitur poſt remiſſam culpam per primum pœnitẽtiæ actũ, poſſe tolli per ſubſequentes actus pœnitentiæ. Hæc etiam eſt de fide, definita in Tridentino ſuprà. Et fundatur in ſatisfactione iuſtorum per opera pœnalia, de qua commodiùs dicam tractando de tertia parte Sacramenti pœnitentiæ: & ideo in illum locum illam remitto.

Aſſertio 3.

Quomodo æterna pœna in temporalem commutetur. Dub. 1.

10. CIRCA has verò tres concluſiones tria breuia dubia declarãda occurrũt, vt veritates propoſitæ meliùs intelligantur. Primum dubiũ eſt, quo modo æterna pœna in tẽporalẽ cõmutetur, vt in prima concluſione ſupponi videtur. Et ratio dubij eſſe poteſt, quia pœna æterna, cùm ſit pœna inferni, prorſus remittitur: Deus autem remittendo vnam pœnã, nõ imponit de nouo aliam. Maximè, quia culpa prorſus tollitur, & non commutatur, vt ſic dicam, in minorem: pœna autem comitatur culpam. In hac re Caiet. 1. tom. Opuſ. tract. 4. q. 4. & Sot. d. 15. q. 1. art. 4. ex D. Thom. reſpondent in peccato duo eſſe, auerſionem à Deo, cui per ſe reſpondet pœna æterna, & pœna damni propter infinitatem perſonæ offenſæ: & conuerſionem ad creaturam, quæ ex ſe malitiam habet

Ratio dubij.

Caie. & Soti opinio.

A finitam, cui propterea reſpondet pœna ſenſus, quæ ex vi cõuerſionis non eſt æterna: per accidens autem fit æterna per coniunctionem ad auerſionem. Remiſſa ergo culpa, dicunt tolli omnino auerſionem, & conſequenter etiam totam pœnam, per ſe æternam, quã Deus gratis remittit, quatenus offenſioni ſibi factæ reſpondet: non remitti autem pœnam debitam ratione conuerſionis: ſed illam eandem temporalem manere, ablata coniunctione ad auerſionem. Atque ita nulla ibi fit commutatio, ſed ſola remiſſio vnius pœnæ, qua ablata, manet altera temporalis.

11. In hoc verò modo explicandi, tria videntur, mihi creditu difficilia. Primum eſt, reatum pœnæ temporalis, qui manet remiſſa culpa, eſſe ratione ſolius conuerſionis, & non ratione auerſionis. Aiunt enim, pœ-

Prima difficultas illius pœnitentiæ.

B nam reſpondentem auerſioni, prorſus auferri; aliam verò conuerſioni debitam, manere. Illud autem alienum videtur à modo loquendi Sanctorum, & Conciliorum: nam potiſſimè dicunt ſatisfacere iuſtos, etiam poſt remiſſam culpam, pro offenſa, quam in Deum cõmiſerunt: ſatisfaciunt autem pro pœna relicta: ergo illa maximè debetur propter auerſionem à Deo. Neque aliud eſt conſentaneum diuinæ iuſtitiæ: maximè enim debet punire id quod in peccato grauius eſt: maior eſt autem malitia auerſionis quàm conuerſionis. Præterea hoc etiam ſuadet grauitas pœnæ purgatorij, in qua & eſt ſuo modo pœna damni temporalis, cõſiſtens in carentia viſionis diuinę pro eo ſtatu, & pœna etiam ſenſus grauiſſima: ergo

C non eſt veriſimile illam infligi propter ſolam conuerſionem, & non magis propter auerſionem à Deo. Vnde etiam virtus pœnitẽtiæ, quæ eſt quædam iuſtitia ad Deum, & per ſe intendit punire peccatum quatenus eſt iniuria Dei, ſub hac ratione intẽdit ſatisfacere pro pœna temporali, vt ſuprà declaratũ eſt: ergo ſignum eſt; talem pœnã eſſe in vindictã peccati, maximè quatenus eſt iniuria Dei, atque adeo ratione auerſionis. Sicut Dauid 2. Reg. 14. cõdonauit peccatum, & iniuriam à filio Abſalone commiſſam, ita tamen vt faciẽ ſuã non videret: quæ erat quædã pœna, cui cum proportione reſpondet in peccato & apud Deum temporalis pœna damni, quæ ſine dubio maximè relinquitur propter offenſionem Dei: adeò vt peccatum veniale dignum ſit illa pœna propter ali-

2. Reg. 14.

D qualem Dei offenſionem.

12. Secundò ſentiũt dicti Auctores, temporalem pœnam, quæ manet remiſſa culpa, eſſe eandem omnino, quæ antea debebatur ablata æternitate. Hoc autem non videtur verum, quia altera eſt pœna inferni, altera purgatorij, per ſe loquendo. Et quod attinet ad pœnam damni, cuius ipſi mentionem non faciunt, quamuis priuatio phyſicè conſiderata eiuſdem rationis ſit temporalis, & æterna: tamen in modo & ratione pœnæ magnam habet diuerſitatem: quia cùm eſt æterna, habet deſperationem coniunctam, quæ triſtitiam incredibilem, & alterius rationis infert: quando verò eſt temporalis, habet coniunctam ſpẽ certam. Vnde, licèt ipſa detẽtio patriæ magnam cauſet triſtitiam, admittit tamen ſecum ingens gaudium

Altera difficultas eiuſdem opinionis.

E proueniens ex ſpe. Pœna etiam ſenſus, licèt fortaſſe quoad ſubſtantiam ignis ſit eiuſdem naturæ phyſicę: quoad combuſtionem verò, ſeu actionem dolorificã fortaſſe eſt diuerſa: & licèt hoc incertum ſit, tamen quoad detẽtionem in tali loco, in quo tanta eſt confuſio, & deornatio, ſine dubio eſt diuerſæ rationis: atque etiam quoad obſtinationem in malo, quoad alios effectus qui inde conſequũtur: ergo formaliter loquendo de pœna conuerſionis, per remiſſionem culpæ, non ſolùm æternitas in temporalitatem (vt ſic dicam) ſed ſimpliciter vna pœna in aliam commutatur.

Tertiò

13. *Reiicitur quo ad tertium.*

Tertiò indicant Auctores dicti, præſertim Caietanus, pœnam per ſe æternam prorſus tolli, quia inordinatio auerſionis omnino tollitur: inordinationem autem cõuerſionis non omnino tolli, & ideo manere alteram pœnam. Sed interrogo quid intelligant per inordinationem conuerſionis. Aut enim eſt ipſa malitia moralis, quæ in commiſſione peccati fit, & permanere dicitur moraliter adhuc remiſſa culpa. Et hoc eſt falſiſſimum, & cõtra ſanam doctrinam, quia culpa mortalis integra remittitur: & ſicut in actuali culpa nunquam ſeparatur cõuerſio ab auerſiõne proportionata, ita neque in habituali culpa. Et hoc planè ſenſit Concilium Tridentinum ſuprà, & omnes qui hoc tempore ſcribunt contra hæreticos, dicẽtes, peccata nõ omnino auferri quoad culpam, cùm remittuntur. Si verò per inordinationem intelligant, aut habitum vitij permanentis, aut illam inæqualitatem quæ eſt in carentia debitæ ſatisfactionis: primò vtrũque habet locum in auerſione: & ideo ſine cauſa conſtituunt in hoc differentiam inter conuerſionem & auerſionem. Deinde, prior ſenſus eſt impertinens ad rem præſentem, & non habet verum in omnibus: nam poteſt quis nullum habere habitum vitij, & adhuc habere reatum pœnæ temporalis, quod in animabus purgatorij eſt euidentiſſimum. Et è contrario poteſt totus pœnæ reatus eſſe ablatus, & quòd adhuc maneant aliæ reliquiæ peccatorum, vt patet ex dictis in articulo quinto. Poſterior verò ſenſus non poteſt eſſe intentus ab illis Auctoribus; perinde enim eſt ac ſi diceretur, ipſum reatum pœnæ temporalis vocari inordinationẽ conuerſionis: ipſi autem dicunt illum reatum manere, quia manet inordinatio cõuerſionis: quod dici non poſſet ſi eſſent idem. Et præterea eſt impropriiſsima locutio. Ac denique poſſet eadem ratione ad auerſionem accommodari.

Pœnam æternam commutari in temporalem.

14. *Durand. Medin.*

QVAPROPTER alij Theologi cenſent hoc fieri per commutationem vnius pœnæ, quæ æterna eſt, in aliam quæ eſt temporalis. Ita ſentit Durandus in 4.d.17.qu.3. Medina tract.1.de Pœnitentia, qu.7.& tract.3.q.1. Et mihi videtur vera ſententia. Ad quam explicandam inquiri vlteriùs poteſt; an hæc cõmutatio arbitrio Dei fiat, vel ex natura rei conſequatur. Non enim deſunt, qui totum hoc negotium attribuant rerum naturis, abſque ſpeciali interuentione diuinæ voluntatis. Quia quòd pœnitentia tollat æternam pœnam, non eſt ex voluntate Dei ſpeciali, ſed ex ſe id habet, quia per ſe iuſtificat, & iuſtificatio ex ſe reddit hominem dignum vita ęterna, & non dignum æterno ſupplicio. Rurſus, contritio non ita expellit æternam pœnam, vt neceſſariò reddat hominẽ abſolutè non dignum vlla pœna etiam temporali, alioqui non poſſet iuſtè puniri tali pœna nec Deus poſſet ſua ſola volũtate illam pœnam imponere ſub ratione pœnæ, lcèt poſſet illud malũ infligere. Quia non poteſt Deus per ſe facere hominẽ dignum pœna. Ergo ipſa contritio per ſe non abſtulit omnino dignitatem pœnæ, ſed commutauit illam in reatum pœnæ tẽporalis. At profectò inintelligibile eſt, quomodo hæc commutatio fiat ſine interuentu ordinationis diuinæ per ſolam naturam actuum noſtrorũ. Eſt quidem rationi iuſtitiæ conſentaneum, vt Concilium Tridẽtinum dixit, Deum exigere iuſtam vindictam pro culpa præterita, quamuis gratis remittat offenſam propter ſolam contritionem. Et hoc modo habet hæc commutatio fundamẽtum in ipſa rei natura: neceſſariò tamen compleri debet per diuinam ordinationem. Imò, cùm pœna æterna gratis remittatur, iuxta ſanam doctrinam, quòd illa remiſſio non ſit totalis, vt ſic dicã, ſed per commutationem in tẽporalem pœnam, talem, & tantam, non poteſt eſſe, niſi ex voluntate eius qui remittit pœnam, vt rectè ſentiunt citati Doctores, & Alenſ.4.p.q.24 memb.1. Scotus in 3.d.22.q.vnic.a.2. Vega lib.13.in Tridentinum, cap.28. *Alenſ. Scotus. Vega.*

15. Ad hanc igitur commutationem declarandam, dicendum exiſtimo, Deũ ex æternitate ſua inſtituiſſe & taxaſſe ſingulas pœnas pro peccatis reddendas ſecundùm diuerſos ſtatus eorum (ſine hac enim diuina ordinatione nihil poſſet eſſe certum & definitũ in his rebus) ſtatuit ergo, vt tali peccato mortali ſi perpetuò in homine maneret, talis æterna pœna reſponderet: ſi verò committeretur quidem, nõ tamẽ perpetuò maneret, alia pœna, & alterius modi & tẽporalis illi reſponderet, non ſolùm ratione conuerſionis, ſed etiã ratione auerſionis, ac denique ratione totius malitiæ, quam habuit: hoc enim, vt exiſtimo, rectè probant quæ in prima & ſecũda obiectione adducta ſũt. Et ita facilè intelligitur, ablata culpa, mutari ſtatum eius, quia iam non poteſt perpetuò durare, & ideo iam nõ poteſt eſſe illi debita, niſi pœna temporalis, non quidẽ propter aliquam moralem malitiam eius, quæ moraliter maneat, vt rectè probat tertia obiectio, ſed ſolùm quia commiſſa fuit, & nõdum pro illa plenè ſatisfactum eſt. Hoc enim ſufficit vt peccatum commiſſum iuſtè puniatur. Intelligitur etiam hinc quomodo cùm remittitur culpa, cõmutetur pœna æterna in temporalem, quia reuera, propriè loquendo, non eſt vna & eadem; ſed vna ſuccedit alteri: non quia Deus in iuſtificatione nouam pœnam imponat, ſed quia æterna lege ſtatutæ ſunt diuerſæ pœnæ reſpondentes peccato, & commenſuratæ illi ſecundùm diuerſos ſtatus eius. Et poſſunt omnia dicta confirmari ratione, quam indicauit Alexander Alenſ.4.p.quæſt.17. memb.1. artic. primo, §.vltimo, aliàs quæſt.68 memb.1.art.vltim. quia interdum vnum peccatum ſecundùm conuerſionem grauius eſt, & ſecundùm auerſionẽ minùs graue, & è conuerſo: ſemper tamẽ illud, quod in auerſione eſt grauius, ſimpliciter grauius eſt: & ideo punitur grauiori pœna, non ſolũ damni, ſed etiam ſenſus, & nõ ſolùm æterna, ſed etiam temporali, cæteris paribus: ergo ſignum eſt, totam hanc pœnam, & contritionẽ eius fieri non ſolùm reſpectu conuerſionis, ſed etiam reſpectu auerſionis: fit ergo modo prædicto, quia nullus alius facilior aut magis conſentaneus rationi eſſe poteſt. *Alenſ.*

16. *D. Thomas explicatur.*

Non exiſtimo tamen D.Thomam illi eſſe contrarium, voluit enim propriam totius rei rationem reddere, & ideo aliquantulũ obſcuriùs locutus eſt. Eius tamen intelligentia ab eodem petenda eſt in 4. diſt. 14.quæſt.2.art.1.quæſt.2. vbi inquit, in peccato duo eſſe conſideranda: alterum, quod lædit amicitiam diuinam, & hoc modo deſtruit gratiam & charitatem: alteram, quòd Deo infert iniuriam, propter quod eſt dignum pœna ſecundùm ordinem diuinæ iuſtitiæ, quæ tamen pœna æterna eſt propter coniunctionem cum primo: id eſt, cũ inimicitia Dei. Vbi obiter addo, quòd ſicut hæc cõiũctio grauis iniuriæ Dei cum inimicitia eius nõ eſt accidentaria, ſed per ſe & quaſi intrinſeca (graues enim iniuriæ per ſe lædũt amicitiã) ita quòd peccato mortali, vt eſt grauis iniuria Dei, reſpondeat æterna pœna, non eſt accidẽtarium, ſed per ſe debitum tali peccato, quamuis ratio æternitatis pœnæ ſumatur & pẽdeat ab auerſione & inimicitia. Hoc ergo loco nomine auerſionis intelligit D. Thomas hanc inimicitiam Dei, quam peccatum mortale ſecum affert: & hanc verè dicit prorſus tolli in iuſtificatione per remiſſionẽ mortalis culpæ, quia diuina gratia & amicitia integrè reſtituitur, adeò vt iam

iam puniri nõ poſſit vt inimicus, etiamſi aliquis reatus maneat. Quod totum debuit neceſſariò eſſe opus gratiæ, quia homo manebat in peccato, & exiſtens inimicus non poterat ipſe per ſe ad amicitiã redire: reſtitutus verò iam ad amicitiã, poteſt aliquo modo ſatisfacere pro peccato, quod D. Thomas hîc expoſuit per conuerſionẽ quam habet peccatum ad creaturam. Per quam non ſolùm intelligit malitiã moralem, quam habet talis conuerſio, vt eſt circa tale obiectum; ſed etiam vt eſt contra diuinum honorem, vt citato loco explicuit. Soto etiam hîc, ſi in rationibus ſuis ſit conſtans, expreſsè fatetur. Pertinuit ergo ad ordinem diuinæ iuſtitiæ, etiam poſt ablatam inimicitiam ab homine, vindicare in eo iniuriam: hoc enim non repugnat amicitiæ; & eſt conſonum iuſtitiæ. Sicut inter homines, ſi amicus iniuſtè occupet res alterius amici, quanuis alter offenſam remittat vt eſt contra amicitiam, poteſt exigere iuſtam recompenſationem: ſic ergo Deus. Præſertim, quia licèt ſit amicus, eſt etiam ſupremus iudex & moderator: & ideo, quanuis gratis reuocet hominem ad amicitiam ſuam; nihilominus vt iudex poteſt, & ſuo modo debet malè facta punire. Debuit autem hæc pœna poſt reſtitutam amicitiam eſſe temporalis, quia pœna æterna eſt propria inimici: vnde æternitas eius pendet quaſi in conſeruari ab auerſione & inimicitia. Quomodo dicit Paul. ad Ro. 8. *Nihil damnationis eſſe in iis, qui ſunt in Chriſto* IESV, non quia nulla pœna poſſit illis imponi, vt malè hæretici exponunt, ſed quia illa non eſt æterna, neque ad damnationem pertinens, ſed ad ſatisfactionem, & purgationem. Et propterea etiam dicit D. Thomas, auerſionem (id eſt, inimicitiam) omnino tolli, manere autem inordinationem conuerſionis, non ſecundùm affectum, nec quia macula moralis aliquo modo maneat, ſed ſecũdùm effectum, & quia in re ipſa ſemper manet quædam inæqualitas, quandiu ſatisfactum non eſt iniuriæ factæ. Vt enim dixit Ariſtoteles, culpa per pœnam reducitur ad ordinem iuſtitiæ: & ideo ſemper manet inordinatio, aut inæqualitas quædam, quandiu non ſit plena ſatisfactio vel punitio. Quam expoſitionem etiam attigit, & indicauit Soto. Et ita facilè conſonant omnia.

Rom. 8.

An quoties remittitur culpa, & pœna æterna, remittatur aliquid pœnæ temporalis. Dub. 2.

17. SECVNDA dubitatio eſt, an quoties remittitur culpa, & pœna æterna, remittatur aliquid pœnæ temporalis, quia iuxta modum à nobis poſitum videtur nihil poſſe remitti. Nam, ſi ſit commutatio vnius pœnæ in aliam, non poteſt in eodem inſtanti illa pœna temporalis, in quam æterna cõmutatur, remitti. Sicut non poteſt eadem qualitas in eodem inſtanti fieri, & remitti. Contrarium autem videtur ſumi ex ſecunda aſſertione à nobis poſita: diximus enim, cæteris paribus, ob inæqualitatem diſpoſitionis, minorem pœnam relinqui in vno, quàm in alio: ſignũ ergo eſt illam remitti. Atque id ferè ſentiũt Theologi ſuprà citati. Durand. Caietanus, Medina, Soto, atque etiam Alenſis 4. p. q. 17. memb. 4. artic. 4. aliàs q. 70. memb. 4. ſolus Durandus diſt. 17. q. 3. videtur hoc limitare, vt locum non habeat quãdo cõtritio eſt minima; nam tunc commutatio fit in integrã pœnam temporalem: quando verò contritio eſt maior minima ratione illius argumẽti, dicit remitti aliquid pœnæ temporalis. Medina verò, & alij, qui nõ admittũt illud mininum, dicunt ſemper remitti aliquid, quia ſemper contritio eſt maior quàm neceſſaria eſſet ad remiſſionẽ culpæ, & pœnæ æternæ: & ratione illius

Dur. Caiet. Medin. Soto. Alenſ.

A exceſſus dicũt tolli aliquid pœnæ temporalis. Hanc verò remiſſionem aiunt includi, & per modũ vnius fieri per ipſam commutationem: nam quia, cæteris paribus, commutatio fit in minorẽ pœnam propter meliorem diſpoſitionem, illa diminutio pœnæ eſt quædam remiſsio. Caietanus verò & Soto aliter declarant, nam per contritionem ſecundùm ſe & abſolutè ſumptam, dicunt tolli æternitatem pœnæ: & ita ex vi ſolius remiſsionis culpæ & pœnæ æternæ manere integram temporalem pœnã: deinde verò propter modum cõtritionis ſeu diſpoſitionis aliquid illius Deum condonare. Non explicant autem hi Auctores, an hæc partialis remiſsio pœnæ temporalis fiat gratis à Deo, ſicut remiſsio æternæ pœnæ; an verò per ſatisfactionem condignam operantis.

B Et mihi quidem placet hæc aſſertio, quoties culpa, & pœna æterna remittitur per pœnitẽtiam virtutem, ſeu per contritionem, aliquid temporalis pœnæ remitti. Neq; eſt neceſſaria limitatio Durãdi, ſiue detur minima contritio, ſiue non: cuius ratio patebit ex dicendis. Deinde cenſeo, hanc remiſsionem fieri ex iuſtitia, & ſecũdùm condignam ſatisfactionem operantis. Vtrumque autem ſic declaro, & probo, iuxta modum poſitum: nam vnicuique peccato mortali duæ pœnæ deſignatæ ſunt, iuxta diuinam ordinationem: vna æterna, ſi peccatũ ipſum perpetuò perſeueret: alia temporalis, ſi remittatur. Conſiderata ergo ſola remiſsione peccati mortalis ſecũdùm ſe, & nulla ſpectata varietate in diſpoſitione pœnitentis, pœna temporalis, quę manet ex vi talis peccati, certa eſt, C & determinata ex diuina ordinatione: ergo quidquid ab illa tollitur, eſſe debet ex diſpoſitione pœnitentis, & modo eius. 18.

Pars affirmatiua vera. Remiſſio hæc fit de condigno.

Ruſus hæc diſpoſitio duobus modis conſiderari poteſt, primò ſecundùm ſe, & vt informis: & ſub hac ratione ſolùm eſt cauſa remiſsionis culpæ, & pœnæ æternæ; & ideo ex vi illius, vt ſic, nihil tollitur de pœna temporali; quia ex vi remiſsionis culpæ ſolùm fit vt iam non debeatur pœna æterna, ſed temporalis. Secundò verò conſiderari poteſt illa cõtritio, vt iam formata per gratiam, & vt ſic iam eſt ſatisfactoria de condigno, ſicut & meritoria: & ideo ratione illius ex iuſtitia tollitur aliquid pœnæ temporalis, & magis vel minùs, prout illa maior vel minor fuerit. Eſtque D hoc conſentaneum diuinæ iuſtitiæ: nam, cùm homo iuſtus poſsit de condigno ſatisfacere pro pœna temporali, nõ eſt cur aliquid eius gratis remittatur: & cũ in ipſomet inſtanti iuſtificationis habeat contritio omnia neceſſaria ad hanc condignã ſatisfactionem, etiam poſtulat ratio iuſtitiæ, vt ex tunc operetur. 19.

Neque eſt incõueniens, vt ſecundũ diuerſas conſiderationes, aut inſtantia naturæ, eadem pœna priùs intelligatur integra, & poſtea ex parte remiſſa. Vnde, quia in iuſtificatione, quæ fit per contritionem, ſemper concurrit actualiter ipſa contritio; ideo ſemper habet hunc effectũ, etiãſi ſit minima, quia non habet hunc effectum ratione ſolius exceſſus, ſed ratione ſui valoris moralis. Vnde etiam non probo quod Durandus ſignificat, remiſſionem hanc fieri ratione doloris ſenſitiui ex cõtritione reſultantis: nam licèt ille E dolor poſſit aliquid conferre ad ſatisfactionem, quatenus voluntariè aſſumptus eſt: magis verò confert ipſa cõtritio ſecundùm ſe: quare licèt non reſultaret dolor in ſenſu, adhuc fieret remiſſio pœnæ tẽporalis proportionata cõtritioni. In iuſtificatione autem facta per attritionem cum ſacramento, contingere poteſt, vt non concurrat actualiter attritio, vt ſi quis baptizetur dormiens, antea ſufficienter attritus; & tunc nulla remiſſio fiet per ſatisfactionem condignam; ſed quidquid fit, eſt ex opere operato per ſacramentum. 20.

An ſecunda contritio tollat omnem pœnam temporalem ex priori relictam, vel eandem ſecundùm varias partes. Dub. 3.

21. SED tunc oritur dubitatio tertia, quia non erunt neceſſaria opera ſatisfactoria, vt tollatur tota pœna, ſed ſufficiet ad ſummum altera contritio: nam, ſi prima potuit tollere æternam pœnam, & partem temporalis, cur ſecunda non ſufficiet auferre quidquid temporale reliquum fuerit, cùm magis ſit pœnam æternam remittere, quàm totam temporalem, & ſecunda contritio non ſit minùs digna, quàm prima? Imò de vna & eadem contritione, ſi ſecundùm diuerſos gradus conſideretur, poteſt idem dubitari: quia minimus gradus contritionis, verbi gratia, vt vnum, ſufficit ad remiſſionem culpæ, & pœnæ æternæ: ergo vt duo, ſufficiet ad remiſſionẽ totius pœnę temporalis. Addo etiã, de eadem contritione ſecũdũ eundem gradum minimũ, poſſe idem dubitari: nam ſi illa cõtritio minima, vt prior natura, quàm gratia, eſt ſufficiens diſpoſitio ad remiſſionẽ pœnæ æternæ: ergo eadẽ vt formata gratia erit ſufficiens ſatisfactio ad remiſſionem totius pœnæ temporalis. Et confirmo, quia illa, vt ſic, eſt ſufficiens ad merẽdum de cõdigno vitam æternam: ergo multo magis ad ſatisfaciendum de condigno pro tota pœna temporali.

22. *Soti reſolutio.* Ad hæc omnia reſponderi poteſt ex Soto d. 15. q. 1. art. 4. ad 2. negando conſequentias, quia comparatio non fit inter ea quæ ſunt eiuſdem rationis; culpa enim & pœna diuerſarũ rationum ſunt: & contritio per ſe non tollit pœnã æternam, ſed culpã, qua ablata, cõſequenter aufertur æternitas pœnæ. Et ideo nihil mirum, quòd non poſſit tollere totam pœnã temporalem, quæ non neceſſariò, neque ex conſequenti tollitur ablata culpa. Quæ quidem reſponſio bona eſt, ſed nõ explicat propriam rationem huius diuerſitatis. Quam attingit D. Tho. 4 d. 14. q. 2. art. 1. quęſt. 2. in corpore, & ſolutione ad 1. & 2. & Durandus d. 17. q. 3. ad 1. & Medina tract. 3. q. 4. videlicet quòd contritio non remittit culpam, vel pœnam æternam per modum condignæ ſatisfactionis, propter improportionem quæ eſt inter perſonam Dei offenſam, & perſonam peccatoris ſatisfaciẽtis: ſed ſolùm eſt quædam ſufficiẽs diſpoſitio, & aliqualis ſatisfactio, qualis à peccatore exhiberi poteſt; qua poſita, Deus remittit & culpam, & pœnam æternam. At verò remiſſio pœnæ temporalis fit ſecundùm iuſtitiæ æquitatem, & propterea non quælibet contritio ſufficit, etiam informata gratia, ad totam pœnam tollẽdam. Et ita expediuntur facilè reliqua omnia præter vltimam confirmationem, in qua potiùs interrogandum eſſet quomodo eadem contritio ſimul cum merito condigni præmij valere poſſit ad condignam ſatisfactionem. Huius verò ratio eſt, quia ſecundùm diuerſas conditiones comparatur ad hos effectus, & eſt quaſi condignum pretium. Nam ad meritum ex parte actus præcipuè cõſideratur bonitas: ad ſatisfactionem verò pœnalitas & dolor. Hinc ergo oritur (quoad præſens) differentia, quia opera bona & ſupernaturalia (inter quæ potiſsimum locũ habet contritio) & natura ſua, & diuina lege & promiſsione, ratione ſuæ bonitatis & honeſtatis, ordinata ſũt ad vitam æternam conſequendam: at verò ad ſatisfaciendum in hac vita pro pœna temporali, quæ in alia vita (ſcilicet in purgatorio) reſpõdet peccatis remiſsis, ordinantur hæc opera non tam natura ſua quàm lege diuina: & ad hoc non tãtùm in eis attenditur bonitas & honeſtas, ſed etiam pœnalitas & afflictio peccatoris: & ideo fieri facilè poteſt, vt in cõtritione

D.Thom. Durand. Medin.

Vera & germana reſolutio.

A non ſit tanta pœna & afflictio, quanta neceſſaria eſt ad ſatisfaciendum pro tota pœna temporali.

QVÆSTIO LXXXVII.

De remiſſione venialium peccatorum, in quatuor articulos diuiſa.

DEINDE conſiderandum eſt de remiſſione venialium peccatorum.

Et circa hoc quæruntur quatuor.

B *Primò, vtrùm ſine pœnitentia peccatum veniale poſsit dimitti.*

Secundò, vtrũ poſsit dimitti ſine gratiæ infuſione.

Tertiò, vtrùm peccata venialia remittantur per aſperſionem aquæ benedictæ, & Epiſcopalem benedictionem, & tunſionem pectoris, & orationem Dominicam, & alia huiuſmodi.

Quartò, vtrùm veniale peccatum poſsit remitti ſine mortali.

C

ARTICVLVS I.

Vtrùm peccatum veniale poſsit remitti ſine pœnitentia.

AD primũ ſic proceditur: Videtur quòd veniale peccatum poſſit remitti ſine pœnitentia. Pertinet enim (vt ſuprà dictum eſt) ad rationem veræ pœnitentiæ, quòd non ſolùm homo doleat de peccato præterito, ſed etiã proponat cauere de futuro. Sed ſine tali propoſito peccata venialia dimittuntur, cũ certum ſit, quòd homo ſine peccatis venialibus D præſentem vitam ducere non poteſt: ergo peccata venialia poſſunt remitti ſine poenitentia.

Infrà ar. 2. ad 2. & 3. & ar. 3. co. & 4. d. 16. q. 2. ar. 1. q. 2. ad 1 & d. 21. q. 2. art. 1. col. & mal. q. 7. ar. 12. cor. q. 84. a. 10. ad 4. arg.

Præterea, Poenitentia non eſt ſine actuali diſplicẽtia peccatorum. Sed peccata venialia poſſunt dimitti ſine diſplicentia actuali eorum: ſicut patet in eo qui dormiens occideretur propter Chriſtum, ſtatim enim euolaret, quod non contingit manentibus peccatis venialibus. Ergo peccata venialia poſſunt remitti ſine poenitentia.

Præterea, Peccata venialia opponuntur E feruori charitatis: vt in Secunda parte dictũ eſt. Sed vnũ oppoſitorum tollitur per aliud. Ergo per feruorem charitatis, quem cõtingit eſſe ſine actuali diſplicentia peccati venialis, fit remiſſio peccatorum venialium.

1. 2. q. 71 & 2. 2. q. 24. art. 8. ad 2.

Sed contra eſt, quod Aug. dicit in libr. de Poenit. quòd eſt quædã poenitentia, quæ quotidie agitur in Eccleſia pro peccatis venialibus: quæ fruſtra eſſet, ſi ſine poenitentia peccata venialia poſſent dimitti. Videtur

In li de medicina poenit. & lib. de vtilit. poenitent. c. 2. to 9.

A tur ergo quòd peccata venialia non poſſint ſine pœnitentia dimitti.

[q.præced.ar.2. & q.86.ar.4.] Reſpondeo dicendum, quòd remiſſio culpæ (ſicut dictum eſt) fit per coniunctionem hominis ad Deum, à quo aliqualiter ſeparat culpa. Sed hæc ſeparatio perfectè quidem fit per peccatum mortale, imperfectè autem per veniale: nam per peccatum mortale mens omnino à Deo auertitur, vtpote contra charitatem agens: per peccatum autem veniale retardatur affectus hominis ne promptè in Deum feratur. Et ideo vtrumque peccatum per pœnitentiam quidem remittitur, B quia per vtrumque deordinatur voluntas hominis per immoderatam cõuerſionem ad bonum creatum. Sicut enim peccatum mortale remitti non poteſt quandiu voluntas peccato adhæret, ita etiam nec peccatum veniale: quia manente cauſa, manet effectus. Exigitur autem ad remiſſionẽ peccati mortalis perfectior pœnitentia: vt ſcilicet homo actualiter peccatum mortale cõmiſſum deteſtetur quantum in ipſo eſt: vt ſcilicet diligentiam adhibeat ad rememorandum ſingula peccata mortalia, vt ſingula deteſtetur. Sed hoc non requiritur ad remiſſionẽ venialium peccatorũ. C Non tamen ſufficit habitualis diſplicẽtia, quæ habetur per habitum charitatis, vel pœnitentiæ virtutis: quia ſic charitas non compateretur peccatum veniale: quod patet eſſe falſum. Vnde ſequitur quòd requiratur quædã virtualis diſplicentia: puta, cùm aliquis hoc modo fertur ſecundùm affectum in Deum, & res diuinas, vt quidquid ſibi occurreret, quod eum ab hoc motu retardaret, diſpliceret ei, & doleret ſe cõmiſiſſe, etiamſi actu de illo non cogitaret. Quod tamen non ſufficit ad remiſſionem peccati mortalis, niſi quantum ad peccata oblita poſt diligentem inquiſitionem.

D Ad 1. ergo dicendum, quòd homo in gratia conſtitutus poteſt vitare omnia peccata mortalia & ſingula: poteſt etiã vitare ſingula peccata venialia, ſed non omnia: vt patet [1.2.q.109. a. 8. & qu. 74. a.3.ad 2.] ex his, quæ in Secunda parte dicta ſunt. Et ideo pœnitentia de peccatis mortalibus requirit, quòd homo proponat abſtinere ab omnibus & ſingulis peccatis mortalibus: ſed ad pœnitentiam peccatorum venialium requiritur, quòd homo proponat abſtinere à ſingulis, non tamen ab omnibus: quia hoc infirmitas huius vitæ non patitur. E Debet tamen habere propoſitum ſe præparãdi ad peccata venialia minuenda, alioquin eſſet ei periculum deficiendi, cùm deſereret appetitum proficiendi, ſeu tollendi impedimenta ſpiritualis profectus, quæ ſunt peccata venialia.

[q.66.ar.11.] Ad 2. dicendum, quòd paſſio pro Chriſto ſuſcepta (ſicut ſuprà dictum eſt) obtinet vim Baptiſmi. Et ideo purgat ab omni culpa & veniali & mortali, niſi actualiter voluntatem peccato inuenerit inhærentem.

Ad 3. dicendum, quòd feruor charitatis virtualiter implicat diſplicentiam venialium peccatorum, vt ſuprà dictum eſt. [q.79.ar.4.]

COMMENTARIVS.

SVPPONIT D. Thomas in titulo huius articuli, pœnitentiam ſufficientem, & efficacem eſſe ad remittenda venialia peccata. Quod ita in genere ſumptum certiſſimum eſt ex dictis in præcedentibus: nam ſi pœnitentia vim habet ad tollenda peccata mortalia, multò magis ad venialia, ſi cum proportione applicetur, quia minor offenſio & auerſio eſt in veniali, quàm in mortali, & cõuerſio quæ fit per pœnitẽtiam, ſi ſit perfecta in ratione cõtritionis, augetur magiſque perficitur, ſi opponatur veniali peccato, quàm ſi tantùm mortali, vt in ſuperioribus declaratum eſt. 1.

Hoc igitur ſuppoſito, quæſtionem mouet D. Thomas de neceſſitate pœnitentiæ ad hũc effectum. Et duplici aſſertione reſpondet. Prima eſt, Sine aliqua pœnitentia peccata venialia remitti non poſſunt: quia veniale peccatum committitur per immoderatam conuerſionem ad bonum creatum: ergo, quandiu voluntas adhæret illi bono, ad quod ſic fuit conuerſa, non poteſt ei peccatum remitti, quia manente cauſa, ſemper manet idem effectus. Vnde quoad hoc eadem eſt ratio de peccato mortali, & de veniali: ergo neceſſaria eſt pœnitẽtia, qua tollatur illa conuerſio, ſeu adhæſio volũtatis. Quam vltimam illationem Diuus Thomas non probat. Non caret tamen difficultate: nam poſſet quis dicere, conuerſionem illam ſufficienter tolli per ceſſationem ab actu, & ab omni propoſito formali, & virtuali. Nam cauſa peccati intrinſeca, & quaſi formalis, eſt ipſe act⁹ ſeu volũtarius conſenſus: & de hac ſolùm cauſa vera eſt illa propoſitio, quam D. Thomas aſſumit vt fundamentum totius rationis, Manente cauſa manet effectus. *Ergo ſi hæc cauſa tollatur per ceſſationem, poterit tolli effectus ſine interuentu pœnitentiæ. Reſpondeo, hanc aſſertionem Diui Thomæ non eſſe intelligendam de potentia abſoluta, vt à fortiori probat quæ in ſimili diximus de remiſſione peccati mortalis, & ex dicẽdis ampliùs cõſtabit: atque hoc probat, vt exiſtimo, obiectio facta, quia nihil videtur repugnare, Deum auferre culpam ſolùm habitualiter manẽtem, quia tranſacto actu peccatoris, nihil manet, quod neceſſariò illã habitualem maculam conſeruet. Et ideo poteſt Deus illã auferre, ipſo peccatore nihil cooperãte, neque etiã aliter reſiſtẽte. Ratio autẽ Diui Thomæ vim habet ſecundùm potentiam ordinariam, ipſis rerum naturis conſentaneam: nam hoc modo Deus nullum actuale peccatũ remittit, ſine aliqua cooperatione, & conuenienti diſpoſitione peccatoris, quia voluntas ſemel conuerſa ad aliquod obiectum, habitualiter cenſetur voluntariè permanens in eo affectu, quãdiu ſua volũtate illum non mutat: & ideo ſecundùm cõuenientem rationem non cenſetur diſpoſita vt ei remittatur culpa. Hæc ergo mutatio volũtatis neceſſaria eſt ſecundùm legem ordinariam ad remiſſionẽ culpæ venialis: Sic igitur neceſſaria eſt pœnitentia ad hunc effectum, nam pœnitẽtia hic latè ſumitur pro quacunque ſimili mutatione voluntatis, vt in ſequenti aſſertione declarabitur.* 2. [Prima aſſertio D. Thomæ.] [Difficultas circa illationem D. Thom.] [Enodatur.]

Secunda aſſertio D. Thomæ.

EST ergo ſecunda aſſertio D. Thomæ. Non tam perfecta pœnitentia eſt neceſſaria ad remiſſionẽ peccati venialis, ſicut mortalis. Declarat D. Thom. diſcrimen 3.

diſcrimẽ, nam ad remiſſionem mortalis neceſſarium A eſt vt homo actualiter deteſtetur peccatum mortale commiſſum, quatenus in ipſo eſt, ſcilicet, diligentiam adhibendo ad rememorandum ſingula peccata mortalia, vt ſingula deteſtetur. In qua propoſitione multa includuntur, quæ dubia ſunt. Et ideo (vt ex certis procedat diſcurſus) quod primò & per ſe intendit Diuus Thomas, eſt, ad remiſſionem peccatorũ mortalium neceſſariam eſſe, per ſe loquendo, formalem pœnitentiam, ad deteſtationem peccati mortalis cõmiſſi. An verò in aliquo caſu ſufficiat virtualis pœnitentia, D. Thomas hîc non tractat: neque id affirmare (vt nos ſuprà fecimus) repugnat præſenti diſcurſui: quin potiùs ſtatim in fine corporis articuli, de peccatis oblitis id D. Thomas affirmat, quod Caietanus aduertit, & amplificat ſatis conſentaneè ad ea B quæ ſuperiùs diximus. Rurſus, an requiratur diſtincta recogitatio peccatorum, quod hîc D. Thomas affirmare videtur, in ſuperioribus ſufficienter tractatum eſt, & definitum non eſſe ſimpliciter neceſſariũ. Quod etiã hîc Caietanus ſentire videtur, qui D. Thomam exponit de remiſſione peccati mortalis perfecta quoad culpam, & omnem pœnam, & non de neceſſitate ſimpliciter, ſed regulariter: cum quibus limitationibus facilè poteſt id admitti, quia non fundatur in ſpeciali præcepto, ſed ad factum potiùs pertinet, quia homines non ita excitantur ad feruentem contritionem, & pœnitentiã agendam per confuſam memoriã, ſicut per diſtinctam recogitationem ſingulorum peccatorum, & ideo regulariter, præſertim ſi C plura ſint peccata, contritio non erit ita perfecta, vt omnino illa remittat quoad culpam & pœnam, niſi ex diſtincta illorum recogitatione procedat. Atque hic etiam ſenſus ſufficiens eſt ad differentiam hîc intentam inter veniale & mortale peccatum.

Caiet.

4. *Quomodo intelligendum ad remiſſionẽ venialis non ſufficere habitualem diſplicentiam.*

Subiungit ergo D. Thomas, ad remiſſionẽ venialis peccati neque habitualem diſplicentiam ſufficere, neque formalem requiri, ſed virtualem ſatis eſſe. Primam partem optimè probat, quia aliàs peccatum veniale non poſſet eſſe ſimul cum habituali gratia, ſeu charitate, quia diſplicentia habitualis nihil aliud eſt quàm ipſe habitus charitatis, ſeu pœnitentiæ infuſæ. Vnde in hoc eſt clara differentia inter peccatum veniale & mortale: nam hoc non poteſt ſimul eſſe cum habitu charitatis (de lege loquimur) & ideo quoties D ineſt, vel infunditur talis habitus, neceſſariò remittitur peccatum: quod non ita eſt in veniali. Nihilominus tamen ambo in hoc conueniunt, quòd neutrum remittitur per ſolam habitualem diſplicentiam illo modo explicatam, quamuis ex diuerſa ratione. Veniale quidẽ, quia poteſt ſimul eſſe cum tali habitu: mortale verò, quia, licèt cum illo eſſe non poſſet; tamen habitus non infunditur ſine aliqua diſplicentia peccati commiſſi. Hæc autem prima pars, quam D. Thomas aſſumit, maximè verum habet de remiſſione venialis peccati quæ fit ex opere operantis. Eſt etiam in vniuerſum vera, quantum ad hoc, quòd gratia habitualis, & veniale peccatum formaliter non repugnãt ex ſe, ſeu ex natura rei. An verò ex opere operato, ſeu ex ſpeciali ordinatione diuina remittatur aliquando E veniale peccatum cum ſola infuſione gratiæ habitualis, diuerſa quæſtio eſt, quam poſtea diſputabimus.

5. *Formalem pœnitentiam non requiri ad venialis remiſſionem.*

Secundum membrum, ſcilicet non requiri formalem deteſtationem venialis peccati ad eius remiſſionem, non probatur à Diuo Thoma, ſed vt manifeſtum ſupponitur, vel ob leuitatem talis culpæ, vel etiam quia ex tertio membro conſtare poterat. Tertium autem membrum ſcilicet virtualem diſplicẽtiam ſufficere, relinquit, vt ſatis concluſum à ſufficienti partiũ enumeratione. Declarat utem illam virtualẽ diſplicentiam per hæc verba: *Puta cùm aliquis hoc modo fertur ſecundum affectum in Deum, & res diuinas, vt quidquid ſibi occurreret, quod eũ ab hoc motu retardaret, diſpliceret ei, & doleret ſe commiſiſſe, etiamſi de illo actu non cogitaret.* Quæ verba ita intelligenda ſunt, vt ſumantur tanquam includentia conditionalem ſenſum de futuro contingente; nam ille euentus incertus eſt, & non pendet ex illo remiſſio peccati, quæ in præſenti fit. Sed ſumẽda ſunt in ſenſu cauſali, quia nimirum in actu præſenti eſt ſufficiens virtus ad tollendum tale impedimentum, & ad dolendum de illo, cogitatione oblata: hoc enim ſufficit ad virtualẽ diſplicentiam; quamuis voluntas pro ſua libertate poſſet non habere illam diſplicentiam, etiamſi veniale peccatum memoriæ occurreret.

6. *Dub. circa ſolutionem ad 1.*

Solutio ad primum eſt valde notanda, in qua declarat Diuus Thomas quomodo propoſitũ non peccandi venialiter, poſſit, vel debeat haberi ad veram pœnitentiam venialium: & dicit in ſumma requiri propoſitum vitandi ſingula, non tamen omnia, *quia hoc infirmitas huius vitæ non patitur.* Difficilè tamen hîc applicatur illa diſtinctio, nam vel loquimur de venialibus peccatis, quatenus in particulari, & ſigillatim occurrunt facienda, vel vitanda; & ſic eſt quidẽ neceſſarium propoſitum circa ſingula; tamen illud non requiritur ad pœnitentiam, ſed ad non peccandum de facto in ſingulis occaſionibus: nam pœnitentia de venialibus, & propoſitum quod illa requirit, ſimul & eodem momento, & actu haberi poteſt: illud verò propoſitũ circa ſingula peccata venialia in particulari habetur diuerſis actibus, & temporibus, prout occaſiones occurrunt. Neceſſe eſt ergo vt loquamur de venialibus peccatis, quæ in futurum fieri poſſunt, quatenus per modum vnius obiecti, voluntati proponuntur vt refutanda, ſeu vt habeat propoſitum cauendi illa: hoc autem modo non videtur poſſibile propoſitum cauendi ſingula, quin ſit propoſitum cauendi omnia, quia neceſſe eſt, vt totum illud obiectũ diſpliceat voluntati, & quòd ab illo auertatur per tale propoſitum. Item quia tam generale eſt illud propoſitum, quàm cogitatio de ipſis peccatis; cogitatio autem non eſt ita de ſingulis, vt non ſit de omnibus, imò propriè non eſt de ſingulis, quia de nullo directè cogitatur: ſed ſimpliciter de toto hoc obiecto, quod eſt venialiter peccare, & hoc ſimpliciter proponit cauere voluntas: nec poteſt proponere cauere ſingula peccata, cùm ad ea diſtinctè recogitata non deſcẽdat.

7. *Quomodo propoſitũ vitandi venialia, requiratur ad eorum remiſſionem.*

Reſpondeo, ita ſine dubio eſſe, quòd tale propoſitum aut nullum eſt, aut eo modo quo eſt, ad omnia peccata venialia terminatur. Illud autem propoſitum partim eſt ex ſe efficax & abſolutum, partim inefficax & conditionatum: vtrumque enim implicitè includit reſpectu diuerſorum: & hoc eſt quod D. Thomas declarare voluit. Nam propoſitum illud vt comparatum ad totam collectionem venialium peccatorum, non eſt propoſitum abſolutũ & efficax vitandi illam, quia non eſt de obiecto poſſibili moraliter & ſecundùm legem ordinariam. Solùm ergo eſſe poteſt deſiderium quoddam conditionatum cauendi totam, ſi eſſet poſſibile, quia reuera tota diſplicet ex vi pœnitentiæ. Hinc verò etiam naſcitur, vt illud propoſitum ſit faciendi quantum in homine fuerit, ad vitanda omnia venialia peccata. Ex quo etiam fit vt tale propoſitum comparatum ad ſingula peccata, de ſe ſit efficax, quia quodlibet per ſe ſumptum eſt obiectum poſſibile, & ad omne poſſibile efficaciter ſe extendit illa voluntas. Et ita facilè patet ſenſus Diui Thomæ, & reſponſio ad obiectiones.

In ſolutione ad ſecundum occurrebat grauis diſputatio de priuilegio martyrij ad remittendum peccatum. Sed de illa dixi ſuperiori tomo diſput. 2c. Hic 8. verò ſolùm eſt obſeruandum, ex Diui Thomæ ſenten-

tentia, poſſe remitti veniale peccatum, ſaltem ex priuilegio, abſque alia diſpoſitione ex parte hominis, præter hoc quòd non habeat voluntatem actualiter inhærentem peccato. Quod Caietanus diſtinctiùs explicat in homine, qui ad dormiendum iuit, cum actuali propoſito mentiendi, verbi gratia, & dormiens occiditur pro Chriſto: & in hoc maius priuilegium concedit martyrio, quàm Baptiſmo: de qua re inferiùs diſputabimus.

9. *Quomodo veniale ſit contra feruorem charitatis.*

Circa ad tertium diſputat Caietanus cum Durando quomodo peccatum veniale ſit contra feruorem charitatis. Sed res eſt facilis, & immeritò in ea hæſitauit Durandus in quarta diſtinctione 16. quæſtione prima, articulo ſecundo. Nam feruor charitatis intelligi poteſt ſola intenſio: & huic non repugnat per ſe ac formaliter peccatum veniale, niſi fortaſſe ex parte operantis, quatenus non poteſt ſimul habere vnũ actum valde intenſum, & alium omnino diſparatum. Alius verò feruor charitatis eſt extenſiuus, vt ſic dicam, ex parte obiecti: nam charitas perfecta ſe extendit ad omnia quæ Deo placent, & ad referendum omnia in ipſum, & conſequenter ad nihil volendum, quod non ſit referibile ad ipſum. Et de hoc feruore manifeſtum eſt opponi veniali peccato cùm hoc peccatum non ſit referibile in Deum.

ARTICVLVS II.

Virùm ad remiſſionem venialium peccatorum requiratur gratiæ infuſio.

Suprà q. 65. art. 1. ad 8. & infrà præſenti q. a. 3. & 4. & art. 4. ad 2. & 4. d. 16. q. 2. art. 2. q. 1. & mali q. 7. a. 11. cor. & ad 14. & a. 12. cor. & ad 1.

AD ſecundum ſic proceditur. Videtur quòd ad remiſſionem venialium peccatorum requiratur gratiæ infuſio. Effectus enim non eſt ſine propria cauſa. Sed propria cauſa remiſſionis peccatorum eſt gratia: non enim ex meritis propriis peccata hominis remittuntur: vnde dicitur Epheſ. 2. *Deus, qui diues eſt in miſericordia propter nimiam charitatem ſuam, qua dilexit nos, cùm eſſemus mortui peccatis: conuiuificauit nos in Chriſto, cuius gratia ſaluati eſtis.* Ergo peccata venialia non remittuntur ſine gratiæ infuſione.

Præterea, peccata venialia non remittuntur ſine pœnitentia. Sed in pœnitentia infunditur gratia, ſicut & in aliis ſacramentis nouæ legis. Ergo peccata venialia non remittuntur ſine gratiæ infuſione.

Præterea, peccatum veniale maculam quãdam animæ infert. Sed macula non aufertur, niſi per gratiam quæ eſt ſpiritualis animæ decor. Ergo videtur quòd peccata venialia non dimittantur ſine gratiæ infuſione.

1. 2. q. 24. art. 10.

Sed contra eſt, quòd peccatum veniale adueniens, non tollit gratiam, neque etiam diminuit eam, vt in Secunda parte habitum eſt. Ergo pari ratione ad hoc quòd peccatum veniale remittatur, non requiritur nouæ gratiæ infuſio.

Reſpondeo, dicendum, quòd vnumquodque tollitur per ſuum oppoſitum. Peccatum

A autem veniale non contrariatur habituali gratiæ, vel charitati: ſed retardat actum eius, quantùm nimis inhæret homo bono creato, licèt non cõtra Deum: vt in Secunda parte habitũ eſt. Et ideo ad hoc quòd peccatum veniale tollatur, non requiritur quòd infundatur aliqua habitualis gratia: ſed ſufficit aliquis motus gratiæ vel charitatis ad eius remiſſionem. Quia tamen in habentibus vſum liberi arbitrij, in quibus ſolis poſſunt eſſe venialia peccata, non contingit eſſe infuſionem gratiæ ſine actuali motu liberi arbitrij in B Deum, & in peccatum, ideo quandocunque de nouo gratia infunditur, peccata venialia remittuntur.

1. 2. q. 88. art. 1. & in 2. 2. q. 24. art. 10.

Ad 1. ergo dicendum, quòd etiam remiſſio peccatorum venialium eſt effectus gratiæ, per actum ſcilicet, quem de nouo elicit: non autem per aliquid habituale de nouo animæ infuſum.

Ad 2. dicendum, quòd peccatum veniale nunquam remittitur ſine aliquali actu pœnitentiæ virtutis, explicito ſcilicet vel implicito: vt ſuprà dictum eſt. Poteſt tamen remitti peccatum veniale ſine pœnitentiæ ſacramẽ- C to, quod in abſolutione ſacerdotis formaliter perficitur: vt ſuprà dictum eſt. Et ideo non ſequitur, quòd ad remiſſionem venialis peccati requiratur gratiæ infuſio: quæ licèt ſit in quolibet ſacramento, non tamen eſt in quolibet actu virtutis.

Art. præced. *q. præcedent. art. 6.*

Ad 3. dicendum, quòd ſicut in corpore cõtingit eſſe maculam dupliciter: vno modo per priuationem eius, quòd requiritur ad decorem, puta debiti coloris, aut debitę proportionis membrorum: alio modo per ſuperinductionem alicuius impedientis decorem, puta luti, aut pulueris: Ita etiam animæ inducitur macula, vno modo per priuationem de- D coris gratiæ per peccatũ mortale: alio modo per inclinationem affectus inordinatam ad aliquid temporale: & hoc fit per peccatum veniale. Et ideo ad tollendam maculam peccati mortalis requiritur infuſio gratiæ: ſed ad tollendam maculam venialis peccati requiritur aliquis actus præcedens ex gratia, per quam remoueatur inordinata adhæſio ad rem temporalem.

COMMENTARIVS.

E AD intelligentiam huius articuli oportet in primis exponere quid D. Thomas intelligat per infuſionem gratiæ, an ſcilicet infuſionem primæ gratiæ, vel augmẽtum, vel indifferenter. Nam Caiet. hoc poſteriori modo intelligit D. Thom. Soto verò d. 15. q. 1. ar. 2. intelligit priori modo. Mihi tamen dicendum videtur, D. Thomam neque in hoc titulo, neque in omnibus locutionibus huius articuli vſum eſſe tã limitatè, & ſtrictè illis verbis, vt Soto voluit, neq; etiã sẽper 1.

Caiet. Soto. In quo ſenſu accipiat D. Thom. infuſionem gratiæ.

vti illis verbis in illa amplitudine, quã Caietanus indicat, ſed aliquando loqui de infuſione primæ gratiæ. Prior pars patet, tum quia aliàs doctrina D. Thomæ eſſet diminuta, quia non explicaſſet an ad remiſſionẽ peccati venialis requiratur ſaltem gratiæ augmentũ: & ideo ſine dubio prima concluſio negatiua, qua ſtatim declarabimus, intelligẽda eſt in illa amplitudine. Quod etiam ſatis indicant illa verba: Non requiritur quòd infundatur aliqua habitualis gratia, *id eſt, nec prima, nec ſecunda, ſeu augmentum eius: & ideo ſtatim ſubiũgit,* Sed ſufficit aliquis motus gratiæ: *ſentiẽs non relinquit medium inter illa duo. Tũ etiam, quia in ſolutione ad ſecundum in hoc ſenſu dicit, in quolibet ſacramẽto fieri infuſionem gratiæ, & loquitur per ſe, & non tãtùm per accidẽs: loquitur ergo de infuſione indifferenter ad primam gratiæ collationem, & augmentum eius. Nihilominus tamẽ poſterior pars probatur, quia ſecunda concluſio, quam ſtatim declarabimus, neceſſariò eſt intelligenda de infuſione primæ gratiæ, vt contra Caietanum oſtendemus, & declarant illa verba in fine corporis articuli,* Quandocunque de nouo gratia infũditur. *Et ideo non poteſt argui D. Thomas: quòd æquiuocè vtatur verbis, quia ſemper addit aliquid quod vſum vel ſignificationem determinet.*

2. *Prima concluſio Diui Thomæ.* *Duabus igitur aſſertionibus reſpondet D. Thom. Prior eſt, Vt peccatũ veniale tollatur, non requiritur infuſio alicuius gratiæ habitualis, ſed ſufficiet aliquis motus gratiæ vel charitatis. Ratio eſt, quia peccatũ veniale non tollit aliquam habitualem gratiam vel charitatẽ, id eſt, neque expellit, neque remittit illam: ergo etiam è cõuerſo vt tollatur veniale peccatũ, neceſſaria non eſt infuſio vel auctio habitualis gratiæ. Patet conſequentia, quia oppoſitorũ eadẽ eſt ratio, quoad hoc quòd mutuò ſe expellũt. Vnde, ſi peccatum veniale nõ expellit formaliter gratiam habitualem, neque aliquem gradum eius, neque etiam è conuerſo gratia habitualis, aut aliqua eius intẽſio veniale peccatum formaliter expellit: ergo neque eiꝰ infuſio neceſſaria eſſe poteſt ad illius remiſſionẽ: ſolùm enim propter formalẽ expulſionẽ poterat eſſe neceſſaria. Significat autem D. Thomas gratiã aliquã eſſe neceſſariam ſaltem auxiliantem, ſeu motum gratiæ aut charitatis: quod iuxta dicta in præcedenti articulo intelligendum eſt: & poſtea à nobis latiùs declarabitur.*

3. *Secunda aſſertio Diui Thomæ.* *Secunda aſſertio D. Thomæ, eſt, Quãdocũque gratia infunditur adulto, remittũtur ei venialia peccata. Quã probat, quia illi non infundatur gratia ſine actuali motu in Deum, & in peccatum, ſed per hũc motum remittũtur venialia peccata: ergo Ex qua ratione colligit in primis Caietanus confirmationẽ cuiuſdam opinionis ſuæ, qua ſuprà de Euchariſtia tenuit, ſcilicet, non cõferre effectũ ſuum ſine actuali deuotione ſuſcipiẽtis. Sed nõ rectè colligit, tũ quia D. Thomas nõ loquitur de augmento ſeu nutritione gratiæ, ſed de prima eius infuſione, vt patet, quia dicit gratiam nõ infundi adulto* ſine actuali motu liberi arbitrij in Deum & in peccatum. *Quibus verbis ſolet loqui D. Thomas de diſpoſitione neceſſaria ad primam gratiam: neque in alio ſẽſu vera eſſet propoſitio, quia augmẽtum gratiæ fit per actus meritorios, etiamſi nõ ſint motus in Deũ aut in peccatum: tum etiã quia licèt D. Thom. dicat, gratiam non infundi adulto ſine prædicto motu, non tamẽ dicit actualem motum eſſe neceſſarium in illomet inſtanti & pũcto, in quo gratia non infunditur per ſacramẽtum, prout ipſe Caietanus intendit de effectu Euchariſtiæ: conſtat enim ſufficere, quòd bonus motus præceſſerit, & quòd in ipſa actuali ſuſceptione ſacramenti nouũ impedimentum non ponatur. Et hinc magna ex parte ceſſant obiectiones Caietani contra hanc concluſionem: nam ſupponere videntur loqui D. Thomam de qualibet infuſione, etiam de augmento gratiæ. Et ideo inferũt per quemlibet actũ charitatis remitti peccata venialia. Quod ipſe Caietanus reputat incõueniẽs: & fortaſſe nõ eſt ſi rectè intelligatur, vt infrà tractabimus. Tamẽ in rigore non ſequitur, ſicut nec ſequitur de omni actu meritorio augmenti gratiæ. Vnde alia etiam, quæ Caietanus hac occaſione dicit de requiſitis ad remiſſionem venialium peccatorum, neceſſaria non ſunt ad intelligentiam huius articuli: res autem ipſa inferiùs diſputabitur.*

Vna verò ſupereſt difficultas circa hanc partem, quia diſcurſus D. Thomæ videtur procedere ex puris particularibus: quamuis enim infuſio gratiæ non fiat ſine actuali motu liberi arbitrij in Deum, & in peccatum: non tamen in omne peccatum, ſed in illud, quod infuſione gratiæ contrarium eſt: hoc autem eſt peccatum mortale, non autem veniale: ergo non rectè infert remiſſionem venialium peccatorum cum tali infuſione ſemper eſſe coniunctam. 4. *Difficultas.* *Quoad hoc eſt optima reſponſio, quam Caietanus in vltimis verbis ſui Commentarij ſignificat, ſcilicet, D. Thomam locutum fuiſſe moraliter & regulariter, non autem metaphyſicè.* *Soluitur.* *Qui enim conuertitur in Deum, & propter ipſum deteſtatur peccatum, regulariter loquẽdo, non limitat intẽtionem ſuam ad mortalia peccata, ſed abſolutè extendit eam ad diuinam offenſionem: ideóque quando illi infunditur gratia, etiam remiſſio extenditur ad venialia peccata, quæ tunc non poſſunt expelli aut remitti ſine infuſione gratiæ, propter coniunctionem cum mortali peccato: agimus enim, vt dixi, de prima infuſione gratiæ. Nihilominus tamen in rigore verum eſt, ſi quis præcisè deteſtetur mortalia quatenus talia ſunt, aut quatenus in tali vel tali ſpecie conſtituuntur, fieri poſſe infuſionem gratiæ abſque remiſſione venialium, imo cũ actuali propoſito & complacentia eorum: & hoc conuincit obiectio facta. Addo tandem, D. Thomam non dicere in huiuſmodi infuſione remitti omnia venialia peccata, ſed indefinitè venialia peccata: probabile autem videtur, loquendo etiam moraliter & vt in plurimum, in qualibet deteſtatione peccatorum mortalium includi virtualiter deteſtationem ſaltem aliquorum venialium, eorum ſcilicet quæ coniuncta ſunt cum tali peccato, & ad illud diſponunt, vel etiam quæ talem deteſtationem impediunt, ſeu illi repugnant, quæ peccata venialia ferè nunquam deſunt in illo, qui moraliter peccauit: & hoc etiam videtur Caietanus inſinuaſſe.*

Circa ſolutiones argumentorum nihil occurrit addendum, ſed ſolum aduertendum, D. Thomam in ſolutione ad primum, pro manifeſto ſupponere remiſſionem peccati venialis eſſe effectum gratiæ. In ſolutione verò ad ſecundum & tertium, expreſsè declarare, hunc effectum fieri per aliquem actum gratiæ. Et quia hoc videtur eſſe fundamentum huius materiæ, diſputationem & declarationem eius inde exordiemur.

DISPVTATIO XI.

De remiſſione venialium peccatorum, quatenus eſt alter pœnitentiæ effectus.

QVONIAM venialia peccata per plura remedia tolli poſſunt, inter quæ pœnitentia præcipuum eſt, vel etiam in omnibus quodammodo incluſum: ideo D. Thomas hunc poſuit inter effectus pœnitentiæ, & ea occaſione de aliis remediis contra venialia peccata diſputat. Vt tamen clariùs procedamus, dicemus priùs de hoc effectu prout fit per pœnitentiam, virtutem, de qua nunc agimus: poſtea quatenus per alia media fieri poteſt. Ante omnia verò oportet præmittere quid ſit hæc remiſſio, & cuiuſnam principalis cauſæ efficientis & formalis proprium opus ſit. 5.

SECTIO

SECTIO I.

Vtrùm remiſſio venialis peccati ſit ſupernaturale opus gratiæ.

SVPPONENDVM in primis eſt ex D. Thom. prima ſecūdæ quæſtione ſeptuageſima ſecūda, articulo quinto, & quæſt. 88. & 89. peccatum veniale in hoc conuenire cum mortali, quòd eſt verum malum culpæ, & aliqualis Dei offenſio relinquens in anima aliquam maculam, licèt imperfectam, vt hîc etiam art. 2. ad 3. D. Thom. explicauit: differre autem, quia non auertit peccantē à Deo vt ab vltimo fine, & conſequenter, nec priuat diuina gratia, nec conſtituit Dei inimicum. Deinde ſuppono quæſtionem propoſitam intelligi poſſe, vel de gratia auxiliante, vel de ſanctificante, vel generatim de quocunque fauore, & liberalitate Dei non debita naturæ, & ad finem ſupernaturalem ordinata: & hic vltimus eſt proprius ſenſus præſentis ſectionis: nam in ſequenti dicemus de gratia ſanctificante; de auxiliante verò in aliis.

1. *Veniale peccatum eſt verum malum culpæ in Deū, licèt imperfectum.*

2. *Quorundam opinio. Durand.*

Nonnulli ergo Theologi ſentiunt hoc non eſſe opus gratiæ, ſed naturæ, vel iuſtitiæ, vt ſic dicam, diuerſo tamen modo, & diuerſis fundamentis. Durand. in 4. d. 16. qu. 2. & d. 20. qu. 1. docet, peccatum veniale expelli per naturalem actum illi contrarium, vt ſi fuit mendacium, per volu. tatem non mentiendi, aut per deteſtationem naturalem prioris volūtatis, quia peccatum veniale ſolùm eſt deflexio quædam à medio, & à rectitudine rationis: ergo per contrariam rectitudinem ſufficienter tollitur. At verò Gabriel, Maior, & alij Nominales d. 16. (& idem ſentit ibi Scotus, quamuis d. 21 magis dubius videatur) aſſerunt veniale peccatum auferri ſuſtinendo pœnam proportionatam: putant enim tranſacto actu peccati venialis, nihil manere niſi reatum pœnæ, quæ pœna finita eſt & tēporalis, & ſuſtineri poteſt ſine ſpeciali gratia Dei, per vires naturæ: ergo per illam tolletur ille reatus, nam facta ſolutione tollitur debitum.

Gabr. Maior. Scotus.

3. *Illatio prima huius opinionis.* Ex qua doctrina inferunt primò, peccatum veniale poſſe tolli ſine gratia ſanctificāte, quia ſine illa poteſt homo ſuſcipere ſufficientem pœnam tali peccato debitam. *Secunda.* Inferunt ſecundò, quando coniuncta ſunt peccatum veniale & mortale, poſſe remitti veniale, etiamſi non tollatur peccatum mortale, ſicut è conuerſo. Quia poteſt homo ſufficientem pœnam aſſumere pro peccato veniali, non habendo contritionem de mortali. *Tertia.* Tertiò inferunt alij præter Durandum, etiam in inferno poſſe tolli peccatum veniale, manentibus mortalibus, quia pœna illi debita temporalis eſt, & ita finitur aliquando: illa autem finita, non manet tale peccatum. Durandus verò hoc non admittit, quia putat ad tollendum peccatum veniale, ſaltem eſſe neceſſarium aliquem actum bonum moraliter, quem voluntas damnata & obſtinata in malo habere non poteſt. Tota hæc doctrina videtur mihi parum conſentanea antiquis Patribus: & ideo cenſeo aliter eſſe ſentiendum.

Ex veniali actu commiſſo manere moralem culpam. Concl. 1.

4. DICO ergo primò, Ex peccato veniali actu commiſſo & trāſacto, non ſolùm manet reatus pœnæ, ſed etiam moralis culpa & macula proportionata. *D. Thom.* Ita ſentiunt Theologi ſtatim referendi, & D. Th. 1. 2. quæſt. 89. art. 1. Nam licèt dicat peccatum veniale non requirere maculam ſimpliciter, ſicùt mortale;

A ita verò loquitur, tum quia ipſe cenſet peccatum veniale non eſſe ſimpliciter peccatum, ſed ſecundùm quid: tum etiam quia non relinquit maculam quoad priuationem, imò neque quoad remiſſionem gratiæ: nihilominus tamen non negat manere quoad illam deformitatem quam habet. Vt clarè ac optimè declarauit q. 7. de Malo, art. 11. & hîc ad 3. Et probatur primò ex modo loquendi & ſentiendi omnium: nam qui venialiter peccauit, ex vi illius actus non retractati, nec remiſſi, manere dicitur in ſtatu talis peccati, & denominatur ſuo modo peccator: ergo ſignum eſt, non tantùm manere debitum pœnæ, ſed aliquo modo maculam culpæ. Ratio verò eſt, quia vt peccatum mortaliter maneat, non eſt neceſſaria priuatio phyſica gratiæ, vt patet: tum quia in puris naturalibus poſſet eſſe ſtatus peccati ſine illa priuatione: tum B etiam quia de abſoluta potentia potuiſſet Deus ordinare hominem ad finem ſupernaturalem, non infundendo habitus, & tunc etiam poſſet eſſe ſtatus peccati ſine phyſica priuatione gratiæ: imò nunc etiam quòd formaliter cōſummat rationē peccati habitualis, eſt illud morale quod permanet. At quantum ad hoc, eadē eſt ratio de peccato veniali, per quod etiam cōuertitur ſuo modo voluntas ad creaturam, non quidem vt ad vltimum finem, ſed vt ad obiectum nō referibile ad verum vltimum finem, quæ conuerſio etiam moraliter manet trāſacto actu per reſpectum ad illum, & in ea includitur aliqualis offenſio Dei, quæ tandiu manet, quandiu pro illa nō fit ſatisfactio. Ergo, quamuis peccatum veniale non relinquat priuationem phyſicam, nihilominus ſuam moralem maculam relinquit. Vnde quantum ad illam applicari C hîc poſſunt cum proportione, quæ diximus de mortali. Et hæc aſſertio patebit magis ex ſequentibus.

Veniale remitti, non eſt formaliter remitti pœnam. Concl. 2.

DICO ſecundò, Peccatum veniale remitti, non eſt formaliter remitti pœnam, ſed maculā moralem quam relinquit. Hanc concluſionem nō negat Durandus, & eſt D. Tho. in locis citatis, & in præſenti. Quam latè defendunt Soto d. 15. q. 2. ar. 2. & Ledeſma q. 28. a. 1. & Corduba lib. 5. q. 8. & 11. licèt oppoſitum cenſeat probabile. Et Scotus etiam d. 21. art. 1. in hanc partē magis inclinat propter Sāctorum auctoritatem. Atque eandem ſententiam tenet Alenſis 4. p. q. 15. memb. 3. §. 2. ad 4. Fauet Aug. de vera & falſa pœn. c. 18. quatenus in genere diſtinguit remiſſionem culpæ & pœnæ. Fauet etiam Greg. lib. 4. Dialog. c. 39. Et habetur in cap. *Qualis*. d. 25. quatenus dicit quædam peccata remitti in vita futura; alia tantùm in præſenti: quod neceſſe eſt intelligi de remiſſione quoad culpam, quia quoad pœnam etiam mortalia ſuo modo tolluntur in vita futura, ſaltem quoad reatum pœnæ temporalis. Præterea ſequitur hæc concluſio ex præcedenti; nam culpa, & reatus pœnæ mortaliter diſtincta ſunt: ergo formaliter ac propriè loquendo remiſſio culpæ non eſt ablatio pœnæ: quin potiùs neque ſemper ſunt neceſſariò coniuncta: nam, E vt omnes ferè ſentiunt, per indulgentias remittitur pœna, non autem culpa. Item, per opus pœnale remittitur pœna, etiamſi non tollat illam moralem malitiam, quam culpa relinquit, dummodo ſupponat illam remiſſam, alioqui non poteſt talem pœnam remittere: ergo ſignum eſt, aliud eſſe tolli culpam, aliud verò ſatisfacere pro pœna. 5.

D. Thom. Soto. Ledeſm. Corduba. Scot. Alenſ. D. Aug. Gregor.

Vnde ſumi poteſt ſpeciale argumentum contra Scotum, & alios: nam ſi ſola pœna aſſumptio ſufficeret, vt tolleretur veniale peccatū, ſequeretur poſſe 6. *Prima opinio improbatur.*

veniale peccatum priùs commiſſum tolli etiamſi homo habeat propoſitum aliud ſimile cõmittendi: quod abſurdiſſimum eſt. Sequela verò patet, quia poteſt quis habere propoſitum mentiendi, & nihilominus punire in ſe mendaciũ, quod priùs dixit: ergo per illam punitionem tolletur reatus pœnæ præteritæ, & conſequenter peccatum ipſum. Præterea ex illa opinione ſequitur, veniale peccatum quaſi per partes remitti, quia pro pœna ſatisfieri poteſt per partes, non enim tollitur tota ſimul: ergo eadẽ ratione poſſet tolli peccatũ cõmiſſum tẽpore priori, quamuis nunc maneret voluntas cõmittẽdi aliud ſimile. Præterea per generalem contritionem omnium peccatorũ, quæ ſe extendat ad venialia, remittuntur omnia illa quoad culpam, & non ſemper quoad totã pœnã: poteſt enim cõtritio eſſe valde remiſſa, vel poteſt etiã fieri remiſſio per ſolum amorem, qui parum pœnalis eſt, & ideo non ſemper ſufficit ad ſatisfaciendũ pro pœna. Tandem, ſicut ſe habet culpa mortalis ad reatum pœnæ æternæ, ita videtur ſe habere peccatũ veniale ad reatũ ſibi proportionatũ, & quaſi intrinſecum: ſed in peccato mortali illa duo diuerſa ſunt, & alia eſt remiſſio culpæ & alia pœnæ æternæ, licèt ſint coniuncta, vt apertè ſupponit Concilium Tridentinũ, ſeſſ. 6. & 14. ergo cum proportione ſimiliter ſentiendum eſt de veniali peccato. Explicatur proportio. Nam ſicut peccato mortali ratione inimicitiæ reſpõdet æterna pœna, quæ tollitur ablata culpa: ita veniali peccato, quatenus opponitur feruori charitatis & amicitiæ, reſpõdet quædam pœna proportionata, quæ dici poteſt carentia diuinæ familiaritatis, & indignitas illius: & hæc tollitur ablata culpa veniali, & ſimul etiã tollitur quædam æternitas pœnæ, quæ ſaltem per accidens poteſt inueniri in culpa veniali, ſi ipſa perpetuò duret, vt ſtatim dicã; manet tamen reatus pœnæ tẽporalis: & hoc ſatis eſt ad illã diuerſitatẽ indicandam. Sicut è contrario poſſet Deus de abſoluta potentia non remittere culpam, & nihilominus illã nunquam punire, ſed remittere executionem eius, quamuis radicalis dignitas, ſeu debitum maneat in ipſa culpa.

Conc. Trid.

Remiſſionem venialis eſſe beneficium gratiæ. Concl. 3.

7. DICO tertiò, Remiſſio peccati venialis, præſertim prout nunc fit, eſt beneficium diuinæ gratiæ. Non eſt ſenſus huius concluſionis, peccatum veniale nunquam remitti ex iuſtitia per meritum de condigno, ſed ſemper omnino gratis, ſicut mortale: hoc enim generaliter verum non eſt, vt in principio primi tomi de Incarnatione latiùs dixi, & in ſequentibus attingam. Sed eſt ſenſus, hanc remiſſionem non poſſe viribus naturæ comparari, ſine aliquo auxilio, vel beneficio Dei gratuito. Et hoc ſenſu eſt certa, vt exiſtimo, eamque ſæpe docet D. Thom. in his articulis, vt notauimus, & Alexander Alenſ. loco cita. & Abulenſ. in 27. cap. Matth quæſt. 711. & eandem tenent alij Auctores citandi in puncto ſequenti, præſertim Petrus Soto, lect. 18. de Pœnit. & in eius confirmationẽ nonnulla adduxi in 1. tom. 3. p diſp. 4 ſect. 11. Et probatur primò ex generalibus locutionibus Scripturæ, adiunctis expoſitionibus, & Patrum, & Conciliorum Dicitur enim Pſalm. 31. *Beatus vir cui non imputauit Dominus peccatum.* Exponit autẽ Paulus ad Rom. 4. illis verbis ſignificari opus illud eſſe diuinæ gratiæ: Gloſſa verò addit, ſub illo peccato cõprehendi etiam veniale. Quod patet etiam ex indefinita, & abſoluta locutione. Vnde 1. Ioan. 1. *Fidelis eſt, & iuſtus, vt remittat nobis peccata noſtra*: & loquitur de illis peccatis, quæ iuſtus quotidie committit: hæc

D. Thom. Alenſ. Abulenſ. Petr. Soto. Pſalm. 31. Paulus. Gloſſa ordinaria. 1. Ioan. 1.

A autem ſunt venialia, vt concilium Mileuitanum declarauit cap. 6. 7. & 8. Et, ſi velimus in proprietate accipere vtrumque verbum, *Fidelis & iuſtus*, primum referri poteſt per ſe ad peccata mortalia, ſecundum ad venialia: quorum remiſſionẽ poteſt iuſtus de condigno mereri: atque ita comprehendet Ioannes illis verbis omne peccatum, de quo ibidem dixerat, *Sanguis Ieſu Chriſti mundat nos ab omni peccato.* Præterea cap. 2. addit Ioannes, *Si quis peccauerit, aduocatum habemus apud Patrem*: quod etiam de veniali intelligendum eſſe docet ibi Auguſtinus tract. 1. Datur ergo nobis remiſſio peccati venialis propter merita Chriſti, vt etiam docuit Bernardus ſerm. de Cœna Domini: eſt ergo opus gratiæ.

Conc. Mileuit. 1. Ioan. 2. Auguſt. Bernard.

B Præterea in oratione Dominica generatim petimus, *Dimitte nobis debita noſtra*: quam eſſe vocem iuſtorum propter frequentia venialia peccata, declarauit Conc. Trident. ſeſſ. 6 cap. 11. Ex hoc autem orandi & petendi modo colligitur rectè, id, quod petitur, eſſe beneficium gratiæ: & eſt frequens apud Auguſtinum, & in Conciliis Mileuitano & Arauſicano. Ex quibus etiam habemus hãc generalem regulam; Nihil quod ad pietatem & vitam æternam conferat, poſſe obtineri ſine beneficio gratiæ: quod non ſolùm de actionibus ſeu de beneficiis, vt ſic dicam, poſitiuis, ſed etiam de liberatione ab omni malo, vel miſeria declarauit Concilium Arauſicanum, canone 14. & 22. ſed remiſſio venialis peccati eſt liberatio à quadã miſeria & multum cõfert ad pietatem & vitam æternam: eſt ergo beneficium gratiæ. Ratio autem eſt, C quia peccatum veniale eſt aliqualis iniuria Dei, pro qua non poteſt homo ſuis ſolis viribus condignè ſatisfacere. Qua ratione euertitur totum fundamentum aliarum opinionum. Auctores enim earum non ſatis conſiderarunt rationem offenſæ diuinæ, quæ eſt in peccato veniali, & moraliter manet tranſacto actu, donec, vel per remiſſionem, vel per condignam ſatisfactionem tollatur. Hanc autem condignam ſatisfactionem numquam ipſi probarunt poſſe ab homine fieri per vires naturæ, multóque minus per ſolam pœnam inuoluntariam. Quæ omnia ex ſequenti ſectione magis conſtabunt.

Conc. Trid. Conc. Arau. Ratione ſuadetur concluſio.

SECTIO II.

D *Vtrùm ad remiſſionem venialis peccati habitualis gratia requiratur.*

DVPLICITER contingit remitti peccatum veniale. Vno modo ſimul cũ mortali: & tũc non procedit quæſtio, quia certum eſt neceſſariam eſſe gratiam, ſaltem propter remiſſionem peccati mortalis. Alio modo contingit remitti peccatum veniale ſolùm per ſe, & ſine mortali, & de hoc procedit quæſtio. Tribus autẽ modis intelligi poteſt habitualem gratiam requiri ad hanc remiſſionem, ſcilicet antecedenter, ſeu præſuppoſitiuè, quia ſcilicet neceſſe eſt vt perſona ſupponatur grata, vt locum habeat talis remiſſio: vel formaliter, quia ſcilicet per infuſionem talis gratiæ expellendum eſt tale peccatum: E vel concomitanter, quia nunquam datur talis remiſſio, quin conferatur talis gratia, licèt ab illa formaliter non procedat. 1.

Tripliciter gratia requiri poteſt ad eius remiſſionem.

Sententia Scoti, & Durandi.

PRIMA ergo ſententia eſt, quæ negat requiri gratiam aliquo ex dictis modis, vt veniale peccatum remittatur. 2. Hanc tenent Durandus, & Scotus ſuprà citati; exiſtimant enim, in eo qui habet mortale peccatum, & veniale, poſſe remitti veniale, relicto mortali,

mortali, & conſequenter ſine gratia habituali vllo modo. Sed differũt inter ſe, quia Durãdus dicit, poſſe fieri hoc in hac vita, & non in alia, quia putat fieri per aliquem bonum motum naturalem repugnantem formaliter peccato veniali, quem motum in alia vita habere non poteſt, qui deceſſit in peccato mortali. Sed illud fundamentum Durandi iam reiectum eſt. Scotus verò putat hoc poſſe fieri tam in hac vita quã in alia. Quam ſententiam tanquam magis clementem admittit Gabriel ſuprà, & d. 16. quæſt. 5. articulo tertio, dub. 2. Et eorum fundamentum ſolum eſt; quia ablatio peccati venialis fit ſufficiẽter per ſolutionem alicuius pœnæ temporalis. Quod fundamentum ex vno capite reiectum eſt ſuprà, & ex alio impugnabitur infra in materia de ſatisfactione: ſupponit enim, ſatisfactionem pro pœna nõ eſſe neceſſariam gratiam. *Gabr.*

3. *Suadetur.* Aliter verò poſſet ſuaderi hæc ſententia, ſaltem loquendo de ſtatu huius vitæ, quia licèt demus eſſe neceſſariam gratiam aliquam ad remiſſionem peccati venialis, non tamen videtur neceſſarium, illam eſſe habitualem, ſeu iuſtificãtem & ſanctificantem ipſam perſonã: videtur enim ſufficere gratia excitãs, & adiuuans, per quam homo ſufficienter ſe diſponat ad hanc remiſſionem conſequendam, etiamſi ipſa remiſſio ſit etiam gratia & liberalitas Dei. Quod probatur, quia ad conſequendum à Deo aliquem effectum gratiæ, non ſemper eſt neceſſaria gratia habitualis, ſed ſufficit proportionata diſpoſitio: Sic enim peccator per actum fidei intenſum conſequitur augmentum fidei. Sed in peccatore poteſt eſſe talis diſpoſitio ad remiſſionem peccati venialis, quia per auxiliantem gratiam poteſt habere ſupernaturalem deteſtationem eius, vel aliũ ſimilem motum, & aliunde ex parte effectus non repugnat veniale tolli manente mortali, cùm è contrario poſſit tolli mortale manente veniali, cùm hęc remiſſio formaliter non requirat gratiam habitualem: ergo.

Ad remiſsionem venialis neceſſariam eſſe gratiam antecedentem, vel concomitantem. Aſſert. 1.

4. DIco primò, Ad conſequendam remiſſionem venialis peccati, neceſſaria eſt gratia ſanctificãs, ſiue antecedenter, ſiue concomitanter, ita vt nullus conſequatur remiſſionem venialis peccati, niſi vel iam iuſtus ſit, vel tunc iuſtificetur. Hæc eſt ſententia D. Thomæ hîc art. 4. & 1. 2. q. 87. art. 5. ad 3. & q. 7. de Malo. art. 10. & in 4. diſt. 16. quæſt. 2. articulo 1. quæſt. 2. ad 3. ibidem Paludan. qu. 1. art. 1. & Richar. art. 4. q. 2. & d. 21. art. 2. q. 3. & ibi Bonauenturę art. 1. quæſt. 1. Alenſis 4. p. qu. 65. aliàs 15. membr. 3. art 5. §. 4. Soto diſt. 15. quæſt. 2. art. 4. Et ſumitur ex Abulenſe in c. 25. Matthæi quæſt. 711. & ſequentibus: & ex Richardo de S. Victore Opuſc. de Differentia venialis peccati, & mortalis. Et poteſt aliquo modo colligi ex præcedente ſectione, licèt non neceſſariò, vt ſtatim dicam. *D. Tho. Palud. Richard. Bon u. Alenſ. Soto. Abulenſ. Richard. de S. Vict.*

Probatur ratione. Ratione ergo probatur hoc modo, quia Deus non remittit veniale peccatum exiſtenti in mortali, ſine vlla diſpoſitione eius (loquimur enim nunc ex opere operantis) & ſic videtur per ſe notum: aliàs hoc ipſo quòd ceſſaret actuale peccatum veniale, omnino remitteretur, quia nihil eſt quod expectetur, ſi diſpoſitio hominis neceſſaria non eſt, illud autem eſt maximè abſurdũ, & repugnat ſenſui totius Eccleſiæ, & iuſtitiæ ac perfectioni diuinæ prouidentiæ. Si autem requiritur diſpoſitio, & actus peccatoris, vel ille eſt merè naturalis, vt dicebat Durandus, vel ſupernaturalis: prior non poteſt eſſe ſufficiens, quia actus naturalis non eſt ſufficiens diſpoſitio ad ſupernaturalia

A dona & beneficia, aliàs initium ſalutis poſſet eſſe à nobis. Item, quia peccatum veniale eo modo quo habet deordinationem circa finem vltimum, deordinat à fine ſupernaturali: ergo diſpoſitio neceſſaria ad remiſſionem eius, debet eſſe aliquo modo ſupernaturalis. Item, quia aliàs infideles poſſent cõſequi remiſſionem venialium peccatorũ per actus morales contrarios: atque ita vel illam obtinerent ſine meritis Chriſti, vel hæc merita applicarentur ad hunc effectũ ſine fide ipſius Chriſti: vtrumque autem ſatis abſurdũ eſt: quod etiam à fortiori patebit ex ſequentibus.

Rurſus, ſi admittatur ſupernaturalis diſpoſitio, interrogo, an ſit tantùm attritio, aut vera cõtritio: ſi hoc ſecundum dicatur, iuſtificabitur homo, & ita non fiet remiſſio ſine gratia: ſi autem dicatur primum, illa diſpoſitio non eſt ſufficiens in homine exiſtente in pec- 5.
B cato mortali, quia vel ſufficeret ex iuſtitia, vel ex gratia & liberalitate Dei: non primum, tum quia opus peccatoris non habet valorem moralem ad vllam ſatisfactionem de condigno, vt ſumitur ex illo 1. ad Corint. 3 *Si charitatem non habuero, nihil mihi prodeſt.* & Eccleſ. 34. *Dona iniquorum non probat Altiſſimus, neque in multudine ſacrificiorum propitiabitur.* Et ſæpe aliàs. *Paulus. Eccleſiaſt.* Tum etiam, quia exiſtens in peccato mortali, dignus eſt ira diuina: quomodo ergo poteſt ex iuſtitia illum obligare ad hoc beneficium conferendum? Si verò dicatur ſecundũ, oportet priùs oſtendere legem aut promiſſionem de hac re, alioqui mere gratis dicetur. Deinde, qui in peccato mortali permanet, indignus eſt hoc beneficio, tum quia non ſe diſponit cum debita proportione, cùm nõ deteſtetur offenſam Dei propter ipſum: tum etiã, quia permanet in inimicitia
C diuina. Sicut inter homines ſubditus, qui Regi feciſſet grauiſſimam iniuriam, & alias leuiores, harum veniam petendo, & nullam ſatisfactionem pro illa offerendo, nullam veniam conſequi meretur ſecundùm moralem prudentiam. Ita ergo in præſenti dicendum eſt.

Dices, Interdum peccator per vnum beneficium gratiæ conſequitur aliud, etiamſi ab ſtatu peccati non exeat: ergo ita fieri poteſt in præſenti. Antecedens patet, argumento ſupra facto de augmento fidei informis: & præterea bene vtens minori auxilio, obtinet maius: ergo dolendo aliquo modo ſupernaturali de culpa veniali, poterit illius veniam obtinere, etiamſi gratiam ſanctificantem non conſequatur. Reſponde- 6 *Obiectio.* *Soluitur.*
D tur, exempla illa non eſſe ſimilia, nam in eis intercedit ex parte hominis ſufficiens diſpoſitio, vel phyſica vel moralis: actus enim peccatoris non intendit fidẽ vel ſpem informem, niſi quatenus intenſior eſt: hoc autem modo actus eſt de ſe cauſa phyſica habitus, vel effectiua, vt in acquiſitis, vel ſaltem diſpoſitiua, vt in infuſis, in quibus propter improportionem non inuenitur efficacitas. At verò operatio ſupernaturalis facta cum minori auxilio, eſt diſpoſitio moralis ad maius auxilium, quia per ſe, & ex ordinatione diuina ad hoc tendit, vt homo paulatim proficiat: at verò reſpectu remiſſionis venialis peccati neutra diſpoſitio dari poteſt in homine inimico Dei, vt oſtenſum eſt. Præſertim, quia remiſſio venialis culpæ eſt veluti quædam perfectio & puritas amicitiæ: ideo ex na-
E tura ſua, vel ſecundùm conuenientem ordinem ſupponit amicitiam.

Solùm poſſet quis reſpondere, attritionem ſupernaturalẽ de peccato veniali vi ſua excludere culpam venialem abſque alia remiſſione, vel condonatione Dei: ſi enim aliqui dicunt cõtritionem virtute ſua expellere hoc modo peccatum mortale, cur non id faciet attritio ſupernaturalis circa peccatũ veniale? videtur enim æqualis proportio, quia, ſicut peccatum mortale auertit à Deo, ad quem contritio conuertit: 7. *Quorundam euaſio ad rationem factam.*

ita peccatum veniale conuertit ad obiectum creatum ſine relatione ad Deum,cum aliquali offenſione eius, abſque auerſione:deteſtatio verò talis peccati ob turpitudinem eius , verbi gratia,quæ eſt attritio, directè opponitur conuerſioni peccati venialis,& virtualiter ac ex ſe fertur in Deum , vt in vltimum finem , per quod etiam ſufficienter opponitur offenſioni peccati venialis:nam licèt formaliter nō conuertat in Deum, hoc neceſſarium non eſt,cùm peccatum veniale non auertat. Eſt ergo in hac attritione ſufficiens ac proportionata vis ad expellendum formaliter peccatum veniale.Et alioqui ex parte effectus non repugnat veniale expelli abſque mortali,quia non ſunt neceſſariò connexa : & è contrario ſæpe fit vt tollatur veniale, relicto mortali:ergo. Reſpondetur , etiam hunc modū expulſionis peccati venialis eſſe omnino falſum, & argumentum factum poſſe in contrarium retorqueri. Nam iuxta veram doctrinam contritio per ſe & ex vi ſua non expellit peccatum mortale per modum formæ phyſicæ , vt alibi oſtenſum eſt : ergo neque attritio excludet hoc modo veniale. Vnde proportio , quæ inter illos actus conſideratur , non ſatis eſt ad expulſionem formalem culpæ venialis,quia in illo actu nullus eſt valor moralis ad ſatisfaciendum Deo pro qualicunque iniuria illi facta per talem culpam,ſine qua ſatisfactione non poteſt illa expelli,niſi gratis remittatur.

De homine in puris naturalibus creato. Difficultas 1.

8. CIRCA præcedentem autem aſſertionem & doctrinam ſuperioris ſectionis ſuperſunt nonnullæ difficultates. Prima eſt de homine creato in puris naturalibus , nam ſi in illo ſtatu venialiter peccaret, poſſet à ſe expellere veniale peccatum,& nonniſi per naturales vires, qnia tunc non haberet locum gratiæ: ergo. Maior patet,tum quia ille homo poterat facere actum tam bonum quàm fuerat malus actus peccati venialis , & formaliter repugnantem illi : tum etiam , quia aliàs peccatum veniale de ſe non minùs eſſet perpetuum,quàm mortale : quia ſi comparetur ad vires naturales hominis , vtrumque auferri non poteſt,& ita ex hac parte vtrumque eſt æternum : ſi verò ad vires gratiæ,vtrumque poteſt tolli & remitti: Denique confirmatur argumento Durandi, quia homo poteſt per vires naturæ mereri ſaltem de congruo bona temporalia,ergo & ablationem mali temporalis : ſed peccatum veniale tantùm eſt temporale malum:ergo.

9. *Reſoluitur* 1. Reſpondetur primò,non eſſe omnino eandem rationem de homine in puris naturalibus , & in hoc ſtatu.Primò , quia nunc veniale peccatum includit aliquam inordinationem à fine ſupernaturali , & eius remiſſio ordinatur ad beatitudinem ſupernaturalem conſequendam : at verò in illo ſtatu eſſet inordinatio à fine naturali. Tum etiam,quia alium modum prouidentiæ habet nunc Deus cum natura humana eleuata ad finem ſupernaturalē,quàm tunc haberet:nūc enim per gratiam ſupplet defectus naturæ , tunc verò alio modo accommodato illi ſtatui prouideret illi. *Secundò reſoluitur.* Secundò dicitur,etiam in illo ſtatu non potuiſſe hominem per ſolas vires naturæ perfectè ſatisfacere pro culpa veniali , quatenus aliquo modo eſt offenſiua Dei:tum quia quidquid homo operetur , aliis multis modis eſt debitum Deo : vnde non tenetur illud accipere in ſatisfactionem pro offenſa : tum etiam propter improportionem ſuprà explicatam inter perſo-

A nam offendentem,& oſtenſam , quæ etiam hîc habet locum.Credibile tamen eſt fore,,vt in illo ſtatu Deus remitteret veniale peccatum,contentus aliqua bona diſpoſitione naturali hominis, non tamen ſine aliqua liberalitate Dei , conſentanea neceſſitati & fragilitati humanæ naturæ : & illa eſſet quodammodo gratia, quamuis non propriè ad ordinem ſupernaturalem pertinens.

Vnde ad primam confirmationem ſimpliciter negatur ſequela , quia peccatum mortale tollit principium ſpiritualis vitæ,nempe gratiam & amicitiam Dei , & ideo ex intrinſeca ratione meretur æternam pœnam , nec relinquit intrinſecum principium , per quod poſſit auferri , ac deſtrui:at verò peccatum veniale non deſtruit gratiam , & ita relinquit princi- 10. *Ratio dubij enodatur.*
B pium intrinſecum,per quod poſſit auferri,& de ſe nō poſtulat æternitatem pœnæ , quæ ſecundùm legem ordinariam,&(ſuo modo) ex natura rei non eſt ſimul cum diuina amicitia , quam peccatum veniale non tollit.Ad aliam verò confirmationem, quidquid ſit de antecedenti , negatur conſequentia , quia eſt aperta æquiuocatio in conſequenti : poteſt enim homo mereri de congruo temporalia bona , ſcilicet, externa, quę pertinent ad commodū huius vitæ:peccatum autem veniale non eſt hoc modo temporale malum,ſed dicitur temporale , quatenus de ſe non eſt æternum, tamen reuerà eſt ſpirituale,pertinens ad bonum , vel malum animæ,& aliquo modo ad beatitudinem ſupernaturalem conſequendam ,vel impediendam: & ideo non eſt ſimilis ratio vtriuſque.

C *De remiſsione peccati venialis cum mortali coniuncti in futura vita. Difficultas 2.*

SEcundò ex eadem reſolutione oritur dubiū , quia ex illa ſequi videtur,peccatum veniale in hac vita non dimiſſum puniri æterna pœna in inferno , ſi cum mortali coniunctum ſit : conſequens autem videtur falſum:ergo. Sequela patet , quia illa culpa venialis nunquam tolletur,quia mortalis non aufertur , & illa non tollitur ſine hac;durante autem culpa,durat debitum pœnæ: ergo & pœna erit perpetua. Falſitas verò conſequentis patet , primò , quia aliàs non erit diſcrimen inter veniale , & mortale peccatum quoad æternitatem pœnæ:nam vtriuſque pœna erit per- 11.
D petua,ſi culpa perpetuò duret:poteſt autem vtraque perpetuò durare : ſicut etiam poteſt auferri ,& temporaliter puniri , quod etiam vtrique commune eſt. Secundò , quia peccatum veniale non ſit dignius pœna propter coniunctionem cum mortali : ergo ,ſi de ſe non eſt dignum pœna æterna,neque etiam propter coniunctionem cum alio erit dignum illa : ergo non punietur pœna æterna,aliàs punietur vltra condignum.

Propter hæc & ſimilia Scotus in 4.d.21.quæſt.1.in hanc ſententiam inclinat ,quòd peccatum veniale etiam quoad culpam poteſt in inferno tolli,& finiri. Errauit tamen,vt diximus in eo fundamento , quòd non diſtinxit inter remiſſionē culpæ venialis,& pœ- 12. *Scoti reſponſio.*
E næ.At Durandus eadem q. 2. inter hæc differentiam agnoſcens,alia diſtinctione vtitur.Nā ſi peccatum in hac vita non fuit remiſſum quoad culpā,fatetur illud nunquā in inferno tolli,quia nullū eſt medium , quo tollatur , cùm ibi nullus actus bonus , quo veniale peccatū retractetur,eſſe poſſit:neque etiam ibi cōferatur aliquod beneficium,aut auxiliū gratiæ, ſine quo peccatū veniale remitti nō poteſt , vt diximus. Et in hoc rectè dicit.Eſtque hæc ſententia cōmunis D.Th. *Durandi reſponſio.* *D. Thom.*

Palud.

Palud. Bonau. Richard. de Media. vil. Rich. de S. Vict.

Palud Bonau. & vtriuſque Rich. citat locis. Quā etiā habet Bonau in 2. d 42. ar. 2. q. 2. Et ſufficienter probatur ratione. & obiectione facta. Addit verò Durandus, ſi peccatum veniale in hac vita dimiſſum ſit quoad culpam, non verò quoad reatum pœnæ, quoad illū poſſe in inferno ſolui ac finiri. Sed in hoc eadem eſt quæſtio de peccato veniali, & mortali, quoad reatum pœnæ temporalis, qui poſt eius remiſſionem interdū manet: quam infrà in materia de ſatisfactione tractabimus, & oſtendemus, cōtrariam ſententiam, quæ D. Tho. eſt, & communis, eſſe veriorem, quia reatus pœnæ etiā temporalis, apud Deum nunquā tollitur niſi per pœnā voluntariam, & amicabilem, vt ſic dicam.

13. *Soluitur difficultas.*

Ad difficultatem ergo reſpondetur, concedendo ſequelam. Et ad primam impugnationem conſequētis conceditur, eſſe quidem aliquam ſimilitudinem ſeu conuenientiam inter veniale peccatū, & mortale in his omnibus, quę in obiectione annotātur. Nihilominus eſt differentia: quia peccatum mortale ex ſe eſt æternum, & dignum abſolutè æterna pœna, quia tollit principium vitæ ſpiritualis, & auertit ab vltimo fine: peccatum autē veniale per ſe non eſt perpetuū, quia nō aufert principiū vitæ, nec etiam auertit à fine vltimo: & ideò abſolutè non eſt dignū pœna æterna quantū eſt ex ſe, meretur tamen puniri quandiu ablatū non fuerit: & ideo, ſi ex accidēti cōtingat nunquam auferri, ex eodem accidēte eueniet vt pœna eius nunquā finiatur. Vnde facilis eſt reſponſio ad ſecūdā impugnationē: peccatū enim veniale, formaliter loquēdo, nō fit dignius pœna propter coniunctionem cum mortali, ſed eſt illa occaſio quædā impediens perſonā, ſeu conſtituens in ſtatu, in quo non poſſit à ſe expellere culpā venialem: ex quo fit vt dignitas pœnæ, quā culpa venialis ſecum affert, ſemper duret, & conſequenter vt pœna etiam duret.

14. *Quid dicendum de culpa veniali cōiuncta cum originali.*

Hinc verò oritur tertia difficultas: nam ſequitur idem dicendum eſſe de peccato veniali, ſi poſt hanc vitam cum ſolo originali coniunctū inueniatur, nimirum fore perpetuum quoad culpam, & conſequenter etiam quoad pœnā ſenſus. Conſequens autē videtur incredibile, aliàs talis homo in inferno damnatorum eſſet puniēdus, quia pœna æterna ſenſus in nullo alio loco ſuſtinetur. Propter hanc difficultatē inter alias negant multi poſſe veniale peccatum eſſe cōiunctum ſimul cum ſolo originali. Quæ fuit ſententia D. Tho. in 1. 2. q. 39. ar. 6. quā eius diſcipuli ſequuntur. Tribuitur etiam Alenſi 3. p. q. 15. aliàs 65. mem. 3. ar. 4. §. 1. Sed ibi ad penult. oppoſitum ſupponit Et reuera fundamentum illius ſententiæ eſt creditu difficile, nimirum hominem peruenientem ad vſum rationis non poſſe priùs peccare venialiter, quàm mortaliter: atque adeò puerum non baptizatū, neq; vllo modo in fide inſtructum, cùm primùm peruenit ad vſum rationis, neceſſariò aut iuſtificari, & interiùs illuminari per fidem charitate formatam, aut nouum peccatū mortale cōmittere. Quod planè incredibile eſt, quia nec omnes cauſæ neceſſariæ ad iuſtificationē poſsūt, moraliter loquendo, tam ſubitò concurrere: neque etiam eſt aliquod ſufficiens principium vnde oſtendamus, vel nunc neceſſariò futurum illum concurſum omniū cauſarū, quæ ad iuſtificationem neceſſariæ ſunt, vel ad peccandū mortaliter. Quia prima deliberatio, quæ fit poſt vſum rationis, poteſt eſſe circa materiam moralem bonā, non tamē ad iuſtificationē ſufficientem: & eadem ratione poteſt eſſe circa materiā moralem malam, non tamen ad peccatum mortale ſufficientem, ſed tantùm ad veniale. Omitto ſententiam illam ſupponere præceptum dilectionis Dei ſuper omnia obligare pro primo inſtāti vſus rationis: quod ſuam ſpecialem difficultatem habet: præſertim ita reſtringendo illud inſtans, vt non poſſit aliquod breue tempus præcedere, in quo poſſit homo venialiter peccare, maximè ex aliqua ſurreptione, vel humana inaduertentia leuiter culpabili. Denique licèt demus in re eſſe tale præceptum, poteſt facile ignorari inuincibiliter, & tunc peccari poterit venialiter circa aliam materiam.

Quorundam reſponſio. D. Tho. Alenſ.

Reiicitur.

15 Propter quæ & alia multa, quæ in proprium locum remittimus, cenſeo probabilius, fieri poſſe vt homo habens peccatum originale, peccet venialiter priuſquam mortaliter. Quæ eſt etiam communior ſententia Theologorū. Hinc etiam Palud in 4. d. 16. q. 1. art. 1. nu. 22. & 23. admittit poſſe aliquem decedere in peccato originali cum ſolo veniali. Reſpondet autem ad difficultatem, negando ſequelam, & paritatem rationis: quia ille, qui decedit in ſolo originali ſine mortali, eſt capax voluntariæ deteſtationis, & naturalis contritionis, ſeu dilectionis ſuper omnia: & eſt, inquit, *gratus Deo ad bona naturæ habenda, & ad mala pœnæ ſenſus euadenda*: quamuis nō ſit gratus quoad habendam gloriam, & vitandam pœnam damni. Quòd ſi vrgeas, quia peccatum veniale non remittitur ſine gratia: reſpondet in forma, ſine gratia gratum faciente, negatur aſſumptum, ſolùm enim eſt verum reſpectu eius qui mortaliter peccauit. Si autem gratia latiùs ſumatur pro quacunque liberalitate facta naturæ, ſic vera eſt aſſumptio, tamen hoc genus gratiæ etiam fiet homini in illo ſtatu conſtituto, ad eum modum quo in prima difficultate dicebamus de homine in primis naturalibus.

Reſponſio Paludani.

16. *Difficultates circa illam.*

Quæ reſponſio probabilis quidem eſt: quia homo in ſolo originali conſtitutus quoad naturalia eodem modo ſe habere videtur, ac homo in puris naturalibus. Nonnulla verò eſt differentia, quæ reddit difficilem hanc reſponſionem, quia homo conſtitutus in originali, eſt eleuatus ad finem ſupernaturalē, & ideo omne peccatum actuale eius eſt auerſio, aut retardatio ab illo fine: & ideo ad remiſſionem eius videtur neceſſarius aliquis actus reſpiciens aliquo modo illum finem, & conſequenter procedēs ex gratia ſupernaturali, ſaltem auxiliante. Deinde, qui eſt in originali, eſt verè inimicus, & dignus ira Dei, & ideo nullam gratiam, vel liberalitatē meretur: præſertim in eo ſtatu, quando iam omnino diſponi nō poteſt ad illud malum euitandum Denique illa ſententia affirmat rē incertam, ex diuina voluntate pendētem, abſque vlla promiſſione, vel teſtimonio: & ex illa ſequitur, etiam in hac vita poſſe hominem, ſi peccatum veniale habeat, cum ſolo originali coniunctum, illius veniam conſequi abſque gratia, & manendo in peccato originali, quia non eſt ratio, cur in futura vita poſſit hoc fieri potiùs quàm in præſenti: conſequens autem poteſt improbari eiſdem rationibus, quibus noſtram ſententiam probauimus Fateor rationes has poſſe aliquo modo probabili diſſolui, & ideo non relinquo ſententiam hanc vt improbabilem, ſed vt incertam, & minùs probabilem.

17 *3. Reſponſio.*

Poſſet tamen aliter reſponderi, tali homini non remitti peccatum veniale per ſolam actionem, vel pœnam huius vitæ, ſine rigoroſa pœna purgatorij: quia ad illud commutationis genus neceſſaria eſt gratia. Punietur ergo ille homo pro tali peccato veniali, in futura vita pœna ignis, tamen illam non patietur inuoluntariè, nec impatiēter, ſed recognoſcendo, & deteſtando naturaliter culpam, & pœnam voluntariè acceptando: Ideóque per talem pœnam tandem purgabitur peccatum illud, atque ita dicendum erit illum hominem priùs deſcendere ad purgatorium, & inde tranſire ad limbum puerorum. Vnde Conc. Florent. in literis vnionis, ſolum dicit eos deſcendere ad infernum, qui in mortali peccato, vel in ſolo originali decedunt. Tamen hæc etiam

Concil. Florent.

A etiam expoſitio difficultatem habet ex eodem Conc. dicente, ſolùm illas animas purgari, quæ in charitate decedunt. Et eodem modo loquuntur Patres omnes de purgatorio, vt infrà videbimus. Vel conſtituendi erunt loci duo purgatorij, vnus pro iuſtis, alius pro his pueris: quod etiã nouũ eſt. Et præterea ignis non purgat culpam, ſed pœnam, ſuppoſita remiſſione culpæ: culpa autem non remittitur ſine gratia, nec ſine diſpoſitione ſupernaturali, nec in hac vita, nec in futura, vt probant omnia adducta.

18. *Reſ. 4. Alenſ.*

Alia reſponſio ſumitur ex Alenſ. dict. art. 4. §. 1. ad penult. vbi primùm ait impoſſibile eſſe vt aliquis decedens ſine gratia, decedat in ſolo veniali. Vbi nõ intelligit (vt alij exiſtimarent) in ſolo veniali ſecludendo ſolum mortale, ſed ſimul etiã originale. Et ſic eſt euidens propoſitio ſecundùm præſentẽ rerum ſtatũ, quia carentia gratiæ nunc eſſe non poteſt per modũ negationis, ſed priuationis: & ideo eſſe nõ poteſt ſine culpa originali, vel mortali, nã ſola venialis nõ priuat gratia. Vnde ſtatim ſubdit, *ſi aliquis decedat cum originali, & veniali, vel cum mortali & veniali promeretur pro veniali aliquantulã pœnam intenſiorẽ, ſed ratione coniuncti pœna illa erit æterna.* Ex quibus verbis conſtat ipſum cõcedere ſequelã, ideq́; iudiciũ ferre de veniali cõiuncto originali, vel mortali. Quod clariùs docuit Richard. 4. d 45. art. 1. q. 2. vbi & ſuppoſitionẽ, & conſequutionẽ admittere videtur, & Cord. lib. 2. q. 5. ad 4. Soto etiam ibi q. 1. a. 1. dicit, admiſſo illo caſu, illum hominem puniendũ eſſe perpetuò in inferno propter peccatũ veniale. Et idẽ affirmat Ledeſm. 2. p. 4. q. 71. art. 1. verſùs finem. Et fuit etiam ſententia D. Tho. in 4. d. 45. q. 1. art. 3. ad 6. & q. 7. de mal. ar. 10. ad 8. Difficile tamen creditu eſt, illum hominem fore puniendum in inferno damnatorũ, *qui paratus eſt diabolo, & Angelis eius*, & ſociis eorum, in modo culpæ, id eſt, in culpa mortali propria, quia non eſt veriſimile hominem illum, qui tantùm venialiter peccauit, fore obſtinandum in malo, & ita eſſe cruciandum, vt Deum odio habeat: videtur enim valdè improportionata pœna pro tam leui culpa. Et ideò fortaſſe detinebitur perpetuò in illo loco ſubterraneo, qui eſt limbus puerorum, & ibi aliquam triſtitiam patietur. Nam, cùm hæc fiat perpetua tantùm ratione adiuncti, debet dari cum proportione ad illud peccatum cui adiungitur: peccatum autem originale non meretur illam ſocietatem damnatorum.

Richar. Cordub. Soto. Ledeſm. D. Thom.

19. *Alia reſolutio dubij.*

Quòd ſi hoc non ſatisfacit, quia incertum eſt, dici poteſt ad prouidentiam Dei pertinere, vt non permittat in eo ſtatu aliquem decedere, quod certè videtur inſinuaſſe Conc. Flor. ſuprà, diſtinctè ac præcisè numerando duos ſtatus decedentium ad inferna, ſcilicet, vel in actuali mortali peccato, vel in ſolo originali. Potéſtque ita declarari. Nam in primis hoc eſt conſentaneum, moraliter loquendo, rebus ipſis: quia homo carens gratia, & ſciens peccare, nõ poteſt multo tempore perſeuerare quin mortaliter peccet: Deinde, ſi intra illud breue tempus articulus mortis occurrat, tenetur ad Deum conuerti, & de ſuo fine vltimo deliberare, & quantum in ſe eſt in ordine ad hanc conuerſionẽ facere: Nã eſto ad hoc non teneatur ſtatim in principio vſus rationis, quando alia neceſſitas nõ vrget, tamen periculo mortis vrgẽte, ſemper tenebitur: & ideò, ſi faciat quod debet, veriſimile eſt fore illuminandũ à Deo vt iuſtificetur: ſi verò non faciat quod tenetur, iã peccabit mortaliter, & tunc procedet ſententia D. Tho. ſic limitata. Solũ poſſunt excogitari caſus, in quibus hic homo in originali conſtitutus, poſtquam venialiter peccauit, repentino euentu moriatur antequam poſſit aut conuerti, aut mortaliter peccare. Et hi caſus ſunt rariſſimi, & facilè credi poteſt, Deum illos non permittere, vel ita hominum res & ſucceſſus diſpoſuiſſe, vt illi non contingant, quia noluit propter paucos homines, & culpas leues, ſpecialem locum, & modũ æternæ pœnæ ſenſibilis deſtinare. Quòd ſi tandem hoc etiam incertum eſſe dicatur, fatebimur in hac re ſolũ eſſe certum, ſine gratia, aut beneficio Dei nõ poſſe veniale peccatum tolli, in eo verò caſu, non defuturum modũ diuinæ prouidentiæ, quo illum hominem vel præueniat, ne in eo ſtatu decedat, niſi velit aliqua diſpenſatione vti cum his, qui voluntate ſua gratiam non amiſerunt, neque illam iam recuperare poſſunt.

Aſſertio ſecunda.

B DICO ſecundò, Quamuis remiſſio venialis peccati formaliter, ac per ſe non requirat infuſionem gratiæ habitualis, nunquam tamen fit ſine infuſione, vel augmento eius. 20.

D. Thom.

Priorem partem expreſsè docuit D. Tho. in priori parte artic. 2. Et optimè probat ratione ibi declarata, quia gratia habitualis, quantumuis intenſa, præſertim quandiu eſt gratia viatoris, per ſe ac formaliter non repugnat cũ veniali culpa: ergo formaliter non expellit illam: ergo infuſio, vel intenſio talis gratiæ non eſt formaliter requiſita ad remiſſionem talis culpæ. Contra hãc verò partem ſentire videtur Alenſ. dict. q. 15. vel 65. memb. 3. ar. 4. §. 1. quem ad literam ſecutus eſt Bonau. in 4. d. 21. 1. p. eius. art. q. 1. Quorum fundamentum eſt, quia peccatum veniale aliquo modo fœdat animam; efficitq́; vt aliqualiter Deo diſpliceat: C omnis autẽ nota diſplicentiæ apud Deum nõ tollitur niſi per habitum gratiæ: ſic enim inquiunt, *Decreuit nos ſanare diuina miſericordia.* Sed hoc vltimum, quod eſt totius rationis fundamentum, ab eis non probatur, ſed ſupponitur. Reſpondetur ergo, ſufficienter hoc fieri per motum gratiæ, vel ad ſummum probari gratiam ſupponi, & vt ſic in aliquo alio genere cauſæ concurrere, vt iam declarabitur.

Alenſis & Bonauen. contrarium tenentes improbantur.

21. *Probatur ſecunda pars cõcluſionis.*

Poſterior ergo pars concluſionis probatur: nam peccatum veniale, vt ſuprà dicebam, remitti poteſt, aut ſimul tempore cũ mortali, aut per ſe ſolùm. Quãdo ergo priori modo remittitur, iam ex dictis conſtat non poſſe tolli ſine noua infuſione gratiæ, quia non poteſt tolli ſine remiſſione mortalis, & hæc non fit ſine infuſione gratiæ. Quia verò illa gratia per ſe repugnat peccato mortali, illud formaliter expellit: D veniale verò concomitanter. In quo verò hæc concomitantia conſiſtat, vel vnde proueniat, ſtatim declarabo.

22. *Dubium 1. de cõcomitãtia remiſſionis venialis peccati cum infuſione primæ gratia.*

Dubitari enim poteſt in primis circa hãc partẽ, an hæc concomitantia perpetua ac neceſſaria ſit, ita vt nunquã infundatur prima gratia remittens peccatum mortale, quin expellantur omnia venialia, quæ cũ illo coniuncta erant. Nam D. Tho. in poſteriori parte articuli videtur id affirmare. Sed illum locũ ſatis in cõmentario expoſuimus. Et ex ibi dictis colligitur reſolutio, ſcilicet, hanc concomitantiã nõ eſſe ſimpliciter neceſſariam, ſed pro ratione diſpoſitionis. Nam ſi diſpoſitio, ſeu cõtritio, ratione cuius infunditur gratia, talis eſt, vt vel formaliter, vel virtute vniuerſaliter complectatur venialia peccata, ſemper remittentur E in infuſione gratiæ: quia, ſi illa diſpoſitio ſufficit ad remiſſionem mortalis, multo magis ad remiſſionem venialis ſufficiet, quia iam homo facit quod moraliter poteſt, ac debet, ad talem effectum. Si verò contritio eſt limitata ad ſola mortalia, vel ſe extendit ad quædam venialia, & nõ ad omnia (omnibus enim his modis haberi poteſt, vt ex ſuprà dictis ſupponimus, tunc, licèt infundatur gratia, non remittentur illa venialia,

nialia, quæ nullo modo ſub talem contritionem cadunt. Probatur contraria ratione, quia homo ad illam remiſſioné nullo modo ſe diſponit, neque auertit voluntaté ſuam à tali culpa: imò, quantum eſt ex vi talis contritionis, poſſet eſſe actualis complacentia in illo peccato veniali ſimul cum ea: ergo non remittitur tale peccatum. Probatur conſequentia, tum quia remiſſio venialis & mortalis non ſunt inter ſe connexa, vt eſt per ſe notũ: nam poteſt quis eſſe in gratia, imò & conſequi gratiam, dum actu peccat venialiter. Neque etiam ſunt connexa in diſpoſitione, vt ſupponimus, neque etiã eſt aliqua lex, vel promiſſio Dei de remittendis omnibus peccatis venialibus quoties infunditur gratia: ergo. Tum etiam, quia hæc remiſſio debet fieri aliquo modo ex opere operantis (ſic enim nunc loquimur, nam de remiſſione ex opere operato postea dicemus:) ergo requirit ſaltem diſpoſitioné ſufficientem ex parte operantis. Et declaratur; nam ſi quis exiſtens iam in gratia, & habens plura venialia peccata, doleat ſufficienter de quibuſdam, & nullo modo de aliis, remittentur quædam, & non omnia: ergo à fortiori idem fiet in prima infuſione gratiæ, ſeruata proportione in diſpoſitione ipſa.

23. *Quomodo tunc concurrat gratia gratum faciens ad remiſſionem venialium. Primus dicẽdi modus.*

Sed iam oritur ſecundum dubium, quomodo tunc concurrat gratia gratum faciens ad remiſſionem venialium, quæ ſimul cum mortalibus remittũtur. Cum quo eſt tertium dubium coniunctum, ſcilicet, an hæc remiſſio gratis fiat, vel de condigno & iuſtitia. Tres namque modi excogitari poſſunt. Primus eſt, vt peccatũ veniale formaliter & quaſi phyſicè expellatur per ipſummet actum contritionis: & iuxta hunc modum infuſio gratiæ habitualis ſe habet quidem concomitanter in temporis duratione, ordine tamen naturæ, tanquam quid conſequens & natura poſterius. Et conſequenter aliter remiſſio fit gratis, in quantum auxilium ad illam datur gratis: poſtea verò habita cõtritione, nec propriè fit gratis, nec etiã ex iuſtitia, ſed quaſi naturali quadam neceſſitate, & informatione ipſius contritionis, vel, vt ita dicam, neceſſaria reformatione, quam ſecum formaliter affert ipſa contritio. *Improbatur.* Hæc verò ſententia ex falſo fundamento procedit, vt latiùs dixi in 1. tom. 3. p. diſp. 4. & iterum attingam in ſect. ſequenti, & ideo illam omitto.

24 *Secundus modus.*

Secundus modus dicẽdi eſſe poteſt, ſuppoſita prædicta diſpoſitione, quæ ordine naturæ antecedit remiſſionem vtriuſque peccati, Deum ſimul etiam natura remittere vtrãque culpã, mortalẽ, & venialẽ, infundendo gratiam, ex ea lege vniuerſali, qua ſtatuit remittere homini omnẽ culpã, ad cuius ablationem ſufficienter ſe diſponit, vnamquamque ſecũdùm modum illi accommodatũ, ſcilicet, per formam intrinſecam, vbi neceſſaria eſt, vel ſine illa, vbi neceſſaria nõ eſt: & quia illa diſpoſitio æquè complectitur vtramque culpam, & ſine vllo ordine naturæ inter ipſas, ideo ſimul etiam conceditur vtriuſque remiſſio ſine vllo ordine earũ inter ſe. Et hæc eſt ratio concomitãtiæ, quæ tũc eſt inter infuſionem gratiæ, & remiſſionem venialis peccati. In qua (iuxta hunc explicandi modũ) nullam cauſalitatem habet circa remiſſionem peccati venialis, ſed ſolam cõiunctionem, quia neque eſt forma, nec diſpoſitio præuia, ſed concomitans, nec principium efficiens ipſius contritionis, vt ſuppono. Ac denique iuxta hũc modum remiſſio venialis peccati tunc gratis datur, id eſt, ſine merito, vel ſatisfactione de condigno, quia nec ordine naturæ, nec tempore ſupponit perſonam gratam, ſed ſimul omnino cum ipſa gratia confertur: & ideo, ſicut gratis datur, ita & hæc remiſſio, quia ante gratiam ſanctificantem nulla ratio iuſtitiæ, nec meritum, aut ſatisfactio de condigno in nobis eſſe poteſt. Atque hic dicendi modus eſt ſatis probabilis.

25. *Tertius modus.*

Tertius tamen eſſe poteſt, ſtante diſpoſitione prædicta, Deum priùs natura infundere homini gratiam ſuam, & conſtituere illum amicum, & immunem ab omni culpa amicitiæ contraria: deinde verò propter eandem cõtritionem iam gratia informatam remittere culpam venialem. Iuxta quem modum, licet infuſio gratiæ, & remiſſio venialis peccati in duratione temporis concomitanter ſe habeant, tamen ordine naturæ gratia antecedit, & eſt cauſa talis remiſſionis, non quidem formalis, ſed moraliter effectiua, vel potiùs dignificatiua illius actus, per quem talis remiſſio cõparatur, nam ſanctificando perſonam, moraliter dignificat, & informat contritionis actum. Quo tandem fit, vt iam illa remiſſio venialis peccati non gratis fiat, ſed ex iuſtitia, quia illa contritio ſic informata, iam eſt ſatisfactoria & meritoria de condigno *Probatur.* poſteriorum effectuũ. Quæ omnia optimè inferũtur. Solùm oportet reddere rationem illius primi fundamenti, ſcilicet, quòd ſit aliquis ordo naturæ inter remiſſionem peccati venialis, & mortalis. Hæc autem reddi poteſt, vel ex parte ipſarum rerum, quia ſecundùm ordiné naturæ priùs eſt rem ſubſtantialiter fieri, poſtea perfici: ideo priùs natura conſtituitur amicitia diuina, quàm tollantur maculæ eius: nam hoc pertinet ad perfectionem accidentalem eius. Et in hoc eſt magna differentia inter peccatum mortale & veniale: nam remiſſio mortalis culpæ eſt, vt ita dicam, de ſubſtantia amicitiæ diuinæ: & ideo quantumuis ordine naturæ, vel rationis potiùs, præintelligatur infuſio gratiæ remiſſioni peccati mortalis, non intelligitur perſona planè ſanctificata, neq; capax meriti, aut ſatisfactionis de condigno. Quod ſecus eſt in culpa veniali, nam, cũ illa poteſt eſſe perſona verè ſanctificata, & ſufficiens ad merendum & ſatisfaciendũ de cõdigno: & ideo eius remiſſio eſt quaſi accidentaria, atque adeo ſimpliciter natura poſterior in prima hominis ſanctificatione. Vel etiam poteſt reddi ratio ex parte Dei, qui, vt perfectiori prouidentia omnia confert, id tantùm gratis remittit, quod homo mereri non poteſt in his quæ ex opere operantis remittit: & ideo voluit in hac remiſſione ſeruare illum ordinem, qui ſimul iuſtitiam cum miſericordia coniungeret, quantum fieri poſſet. Atque hic modus eſt etiam ſatis probabilis: & vnicuiq; liberum eſſe poteſt, alterutrũ ex his duobus eligere. Mihi tamen hic vltimus magis arridet, nam eſt conformior diuinæ prouidentiæ: & Deus ſimul in illo ſe oſtendit *fidelem, & iuſtum, remittendo peccata*, vt 1. Ioan. dixit.

Quid dicendum quando veniale per ſe ſolùm remittitur.

26.

SVpereſt dicendũ de altero mẽbro, quando veniale per ſe ſolùm remittitur. De qua remiſſione iam dictũ eſt, neceſſariò ſupponere in perſona gratiã gratum facientem, à qua non expellitur formaliter, cùm contingat eſſe ſimul: poteſt tamen dici expelli effectiuè, quia ab hac gratia proueniunt actus, per quos talis remiſſio comparatur. Et ab illa etiam habẽt illi actus rationem meriti, vel ſatisfactionis condignæ, vt illa remiſſio de iuſtitia obtineatur, iuxta ea quæ tradidimus in citato loco 1. tom. Rurſus dubiũ non eſt, quin ille actus, per quem peccatum veniale tollitur, ſi cum poſſit afferre augmentũ gratiæ, cùm illud mereatur, quandoquidẽ eſt bonus, ſupernaturalis, liber, & à perſona grata. Difficultas verò eſt, an hoc augmentum gratiæ ſemper fiat, quando fit talis remiſſio venialis peccati, eſto non requiratur per ſe ac formaliter propter illã. Et è cõtrario etiam quæri poſſet, an, quoties

tollatur

augetur gratia,remittatur peccatũ veniale,quod erat in tali perſona. Videri enim poſſet,ita eſſe neceſſariũ: quia,ſi ille ſit ſanctior,& magis amabilis Deo,etiam fiet purior ab omni macula,qua poſſit Deo diſplicere. Sed quoad hoc poſterius certum eſt, illa duo non ſemper eſſe coniuncta, quia ex intenſione gratiæ non ſequitur per ſe ac formaliter expulſio venialis peccati, vt oſtenſum eſt, quia poſt gratiam ſic intenſam poteſt ſimile peccatum veniale de nouo commiſſum,ſimul cũ illa eſſe ac permanere. Neque etiam cum illo augmento gratiæ eſt neceſſariò coniunctus aliquis actus,qui ſit incompoſſibilis cum peccato veniali,aut ſufficiens diſpoſitio ad remiſſioné eius: nam poteſt peccatum veniale,v.g.eſſe mendacium leue,& augmétum gratiæ fieri per actũ eleemoſynæ,qui nullã proportioné habet ad remiſſioné illius culpæ. Nec bene infertur,ſi perſona ſit gratior intenſiuè,etiã fieri puriorẽ quoad omnes maculas, nam hæ ſunt res diuerſarum rationum,quæ neque inter ſe,neque in aliquo tertio habent neceſſariam cõnexionem. Qui autem dicunt,gratiam & charitatem extra ſacraméta,vt loquimur, nunquam augeri niſi per actum intenſioris charitatis Dei, apparenter dicere poſſent,quoties augetur charitas,remitti veniale peccatũ. Sed neque illa ſententia nobis probatur,neque etiam conſecutio eſt formalis,aut ſimpliciter neceſſaria, vt ex dicendis in ſequenti ſectione magis patebit.

Non quoties gratia augetur, remittitur veniale peccatum.

27. In altera verò comparatione, diſcipuli D. Thomæ communiter ſentiunt, remiſſionem peccati venialis in homine iuſto nõ eſſe ſemper coniunctam cum augmento gratiæ: quia poteſt aliquis actus bonus eſſe ſufficiens diſpoſitio ad remiſſionem venialis peccati,& non ad augmentum gratiæ,vt patet in actu contritionis de peccato veniali, qui ſit remiſſior quàm gratia,nã per ſe,& ratione ſuæ entitatis eſt ſufficiens diſpoſitio ad tollendum peccatum veniale, vt ſuprà dictum eſt de contritione reſpectu mortalium, quod maiorem vim habet reſpectu venialium. Et tamen propter remiſſionem non erit ſufficiens diſpoſitio ad augmentum gratiæ, etiamſi mereatur illud iuxta doctrinam D. Thomæ 1.2.q.114.art.8.ad 3.qui planè ita ſentit hîc ad 2. vbi,vt oſtendimus,loquitur de infuſione gratiæ etiam pro augmento, & negat fieri per omnem actum pœnitétiæ virtutis,per quam tollitur peccatum veniale. Et ita etiam opinatur Paludanus in 4.d.16.q.1.ar.2. Et hæc opinio procedit conſequenter. Nam diſtinctio, qua vtitur Soto ſuprà, de gratia in eſſe gratiæ,vel in eſſe qualitatis:dicens,priori modo ſemper augeri, cùm peccatum veniale remittitur, non autem poſteriori modo,neque eſt conſequenter tradita nec ſatis probabilis:tum quia eſſe gratiæ nihil aliud eſt quàm eſſe ſpecificum illius qualitatis:repugnat ergo augeri in eſſe gratiæ, & non in eſſe qualitatis. Tum etiam quia actus remiſſus ita eſt diſpoſitio ad augmentum gratiæ in eſſe gratiæ,quàm in eſſe qualitatis.

An ſemper augeatur gratia cùm veniale remittitur. Thomiſtarum opinio.

D.Thom. *Palud.* *Soto.*

28. Quia verò probabilius credimus, per omnem actum meritorium augmenti gratiæ, ſtatim gratiam augeri,abſque alia diſpoſitione,præter ipſum meritũ, & capacitatem merentis,ſecundũ ſtatũ viæ in ordine ad tale præmium: ideò probabilius credimus,quoties homo iuſtus ita operatur, vt remiſſionem venialis peccati obtineat,ſemper etiam obtinere aliquod augmentũ gratiæ, quia in tali actu ſemper ſunt omnes conditiones neceſſariæ ad meritũ talis augmenti. Nã eſt ab homine grato,vt ſupponitur: & eſt bonus, & liber, vt per ſe notum eſt: & eſt etiam aliquo modo ſupernaturalis,vt ſequenti ſectione oſtendemus:ergo habet omnes conditiones neceſſarias ad prædictum meritum, quia non requiruntur plures ex parte merentis,vt conſtat ex materia de merito.

Vera ſententia affirmãs.

A

SECTIO III.

Quis actus pœnitentiæ ſufficiat,vel neceſſarius ſit ad remiſſionem venialis peccati.

IN hac quæſtione ſermo eſt de remiſſione venialis ſolius, ſeu per ſe,quæ iuxta dicta ſolùm habet locum in homine iuſto: nam de remiſſione venialis ſimul cum mortali iam ſatis dictum eſt. Agimus etiam de remiſſione ex diſpoſitione, ſeu opere operantis: nam ſi fieri poteſt ex opere operato, quid tunc requirat,dicam in ſect. ſequente. Denique ſupponunt omnes ad hanc remiſſionem aliquid requiri ex parte hominis,præter ceſſationem ab actuali peccato veniali,tum quia hoc poſtulat ratio iuſtitiæ, & prouidentiæ diuinæ: tum etiam quia aliàs nunquam homo eſſet in veniali peccato, niſi quando illud committit, cuius oppoſitum in ſectione præcedente oſtenſum eſt: & videtur communis conſenſus totius Eccleſiæ. 1.

Senſus quæſtionis.

B

Eſt igitur prima ſententia, veniale peccatum remitti per quemlibet bonum motum hominis iuſti. Ita ſentit Scotus in 4.d.21.q.1. Vbi tamen requirit,quòd motus ille plus placeat Deo:quàm diſplicuerit peccatũ veniale,& quòd ab operante in hunc finem referatur,vel à Deo acceptetur. Cur autem dicat hoc poſterius,explicabimus ſectione ſequente. Abſolutè verò & ſine vlla reſtrictione tenet hanc ſententiã Gabriel in 4.d.16.q.5.art.2.concluſ.4.& art.3.dub.3. idem ſentit ibi Maior q.1. Abulenſ.4.Reg.2.q.39. Medina tract.1.de Pœnit.q.3. Fundamentũ eſſe poteſt, quia bonus actus iuſti hominis eſt gratior Deo, quã fuerit ingrata venialis offenſa. Et cõfirmatur,quia per talem actum meretur homo augmétum gratiæ,& gloriæ,& amicitiæ diuinæ:ſed ad perfectioné amicitiæ pertinet leuiores offenſas remittere:ergo. Tandem,ſi eſſet neceſſarius actus pœnitentiæ, vel eſſet ex neceſſitate præcepti,vel medij: non primum, quia vbicunque Scriptura loquitur de præcepto pœnitentiæ,eſt in ordine ad peccatũ mortale. Cuius ſignum eſt,quia comminatur æternam pœnam non agentibus pœnitentiam. Neque etiam ſecundum,tum quia illud ſupponit primum: tum quia ſunt alia media ſufficientia,vt infrà videbimus. 2.

Prima opinio. Scot. *Gab ri.* *Maior. Abulenſ. Medina.*

C D

Secunda ſententia eſt,requiri formalem pœnitentiam, ſeu contritionem, vt remittatur veniale peccatum. Ita ſentit Alexander Alenſis 4.p.q.15.aliàs 65. memb.4.art.4. & q.27. aliàs 69. memb.3.art.5. Vbi neſcio quid ſibi velit, dicens, requiri contritionem in actu,vel in habitu: niſi fortè per habitum intelligat diſpoſitionem relictã ex actu præcedente. Tamen illa non poteſt eſſe ſufficiens, ſi præcedens actus per ſe non erat ſatis, niſi fortè loquatur in ordine ad ſacramentum, aut per contritioné in habitu intelligat virtualem, ſeu implicitam contritionem,quæ includitur in amore,aut alio ſimili actu. Clariùs ergo tenet illam ſententiam Thomas de Argentin.d.16.art.4. & expreſſiùs d.21.art.4.ad 1. vbi etiam Rich.art.4.q.1. idem indicat. Ipſe tamen d.16.art.5.q.1. locutus fuerat de pœnitentia implicita, vel explicita venialium. Quid autem per implicitam intelligat, non declarat. Durandus etiam d.16.q.2.& d.21.q.1.& 2. requirere videtur diſplicentiam formalem, quamuis non contritionem. Denique citatur pro hac ſententia Abulenſis in 25.cap.Matthæi,q.718.& Paludanus d.16.q.1.art.2.ait, requiri contritionem implicitam vel explicitam, ideſt, particularem,vel generalem, vt exponit 3.

Secunda opinio. Alex. Al. *Thom. de Argent. Richard.* *Dur.* *Abul. Palud.*

E

ponit. Ratio eſſe poteſt, quia voluntas venialiter peccando conuertitur aliquo modo ad creaturam inordinatè: ergo, vt illa inordinatio tollatur, neceſſaria eſt retractatio formalis eiuſdem voluntatis, quæ propriè & perfectè non fit, niſi per formalem pœnitentiam & deteſtationem, quia cum quolibet alio actu poteſt compati peccatum veniale. Vt autem talis deteſtatio per ſe ſufficiat ad tollendam hanc culpam, neceſſarium eſt vt principaliter reſpiciat offenſionem Dei, cùm peccatum veniale verè ſit Dei offenſa: ergo requiritur contritio. Et confirmari hoc ſolet ex Auguſtino, lib. de vera & falſ. pœnit. c. 18. Tamen ibi ſolùm dicit eſſe vtilem, non verò neceſſariam.

Auguſt.

4. *Tertia opinio. D. Thom. Bonau. Soto. Ledeſm. Petr. Sot.* Tertia opinio eſt, requiri pœnitentiam formalem vel virtualem. Hæc eſt D. Thomæ hîc, qui per virtualem ſolùm videtur intelligere illam, quæ includitur in feruenti amore Dei. Idem habet q. 7. de Malo, art. 11. & 12. & in 4. d. 16. q. 2. art. 2. quæſt. 2. Bonauen d. 21. a. 1. q. 2. Soto d. 15. Ledeſma & alij Moderni, & Petrus Soto lect. 18. Fundamentum eſt, vt requiratur aliqua pœnitentia, idem quod præcedentis opinionis: vt verò ſufficiat virtualis, quia offenſio eſt leuis, & propter alia quæ in prima opinione dicta ſunt. Et hæc opinio mihi placet: vellem tamen illam aliquantulum declarare, & ampliare.

Formalem contritionem venialium ſufficere ad illa tollenda, non tamen eſſe neceſſariam. Aſſertio 1.

5. *Proponitur dubium.* DICO ergo primò, Formalis contritio de peccatis venialibus eſt ſufficiens ad illa tollenda, non tamen neceſſaria. Prima pars manifeſta eſt, quia ſi ſufficit ad tollenda mortalia, multo magis ad venialia, ſi de illis habeatur. Altera pars patebit ex dicendis. Hìc verò inquiret aliquis, an huiuſmodi contritio tollat prorſus omnia peccata venialia, ſi de omnibus generaliter ſit vel formaliter, vel virtualiter ex vi motiui, iuxta ſuperiùs dicta de contritione. Aliqui enim negant ſufficere. Quod ſentit Paludanus in 4. d. 21. quæſt. 1. art. 2. concluſ. 3. Et fauet D. Thomas q. 7. de Malo, artic. 12. ad 4. vbi indicat hoc fundamentum: *quia fieri (inquit) poteſt, vt cum illo actu generali ſit habitualis diſpoſitio voluntatis repugnans remiſſioni alicuius peccati, ſcilicet quia voluntas eſt ita affecta, vt, ſi occurreret tale peccatũ, illud non deteſtaretur, vel potius illud committeret:* & hunc vocant alij, affectum virtualem. De quo multa diſputat Ledeſma 1. p 4. q. 28. a. 1. dub. 7. & 8. impugnans illam ſententiam. Et meritò, ſi vt ſonat intelligatur: quia illæ conditionales propoſitiones nihil referunt, vt in præſenti ponatur obſtaculum vel gratiæ, vel remiſſioni culpæ: quia illud quod faceret volũtas, ſi hoc vel illud ei occurreret, nũc non imputatur ei ad culpam, iuxta certam doctrinã: imò, non obſtante quacunque habituali diſpoſitione voluntatis, illud eſt ita contingens, vt ſolus Deus poſſit cognoſcere certò an ita futurum eſſet. Quapropter etiam talis diſpoſitio habitualis per ſe non poteſt eſſe ſufficiens impedimentum.

Paludani ſententia.

Ledeſma.

6. Quocirca, vt illud fundamentum locum habeat, ſupponere oportet præſentem actum contritionis talem eſſe, vt non ſit ſimpliciter incompoſſibilis cum tali peccato veniali, ita vt, ſi occaſio illius nunc occurrat, non repugnet habere complacentiam in illo, non obſtante tali actu contritionis: tunc enim eſt ſufficiens indicium, contritionem illam non eſſe ſufficientẽ ad remittendum illud peccatum, quia non excludit omnino voluntatem ſic peccandi, ſed admittit cõtrarium propoſitum abſolutum, ſaltem virtuale. Et in hoc ſenſu erit quidem illa doctrina vera, tamen ille actus contritionis non erit vniuerſalis, vt ſuppo-

A nebatur. Et ideo Paludanus, etiam ſuppoſita generalitate actus, in hoc fundatur, quòd poteſt eſſe valde remiſſus, & ideo inſufficiens ad tollenda omnia venialia. Et poteſt in hunc modum declarari, quia hæc remiſſio fit per modum condignæ ſatisfactionis & meriti: ergo tot poſſunt eſſe venialia & tam grauia, & aliunde tam tepida & remiſſa contritio, vt non tollat omnia. Et confirmatur, quia aliàs ſæpè eſſet homo iuſtus ſine vlla veniali culpa, contra illud, *Si dixerimus quia peccatum non habemus, ipſi nos ſeducimus.*

Nihilominus cenſeo, quamcunque contritionem tollere reſpectiuè omnia peccata venialia, id eſt, illa de quibus habetur: vnde, ſi ſit vniuerſalis, de omnibus omnia tollet. Ita ſentiunt Caietanus hîc art 1. & alij Thomiſtæ. Et fauet D. Tomas dict. qu. 7. de Malo, B art. 11. ad 4. & in 4. d. 16. q. 2. art. 2. quæſt. 4. ad 3. Et ratio eſt, quia maiorem proportionem habet contritio ad tollenda venialia, quàm mortalia, reſpectiuè: ſed vniuerſalis contritio omnium mortalium, tollit omnia mortalia: ergo vniuerſalis contritio omnium venialium tollit omnia venialia. Maximè cùm in perſona ſupponatur gratia, à qua ille actus habet valorem: vnde & eſt proportionata diſpoſitio ad illum effectum, quod ſatis eſt: & eſt etiam ſufficiens ad meritũ & ſatisfactionem pro tali culpa, quia ad huiuſmodi condignitatem ſufficit proportio actionis & dignitas perſonæ operantis. Remiſſio autem, aut intẽſio actus, ad hunc effectum neceſſaria non eſt, vt ſuprà in generali de contritione oſtendimus. Et ita manet ſolutũ fundamentum oppoſitum. Neque eſt inconueniens vt iuſtus ad breue tempus ſit abſque aliqua culpa, vt C etiam D. Thomas ſuprà aduertit. Senſus autem illius loci eſt, non poſſe aliquem verè dicere, ſe nunquam peccaſſe, vel nunquam peccare: Addo etiam, nũquam poſſe hominem de ſe affirmare quòd ſit ſine peccato, quia non eſt certus de tali contritione. Denique, licèt hæc contritio ſufficiat ad tollendam omnem culpam, non tamen omnem pœnam; quia ad hoc maior ſatisfactio pœnalis neceſſaria eſt.

7. *Quamcũque contritionem tollere reſpectiuè omnia venialia. Vera reſolutio. Caiet. D. Thom.*

Fundamentum Paludani ſoluitur.

Per amorem abſque formali pœnitentia poſſe remitti venialia. Aſſert. 2.

DICO ſecundò, etiam amor Dei ſuper omnia per ſe poteſt remittere venialia peccata abſque formali pœnitentia. Hæc eſt ſententia D. Thomæ, & communior inter alios Auctores: & rectè explicata, D mihi videtur certa. Patétque ſufficienter ex his quæ ſuprà dicta ſunt, de remiſſione peccati mortalis per amorem: illa enim à fortiori conuincunt de venialibus. Imò in hoc eſt aduertenda differentia, quòd amor, per ſe loquendo, requirit dolorem ad tollendum peccatum mortale: & ideo quando talis dolor formaliter non concurrit, in voto & propoſito continetur. Ad remiſſionem autem venialis peccati non oportet vt hoc votum in amore includatur, quia ad hunc effectum non eſt dolor ita per ſe neceſſarius. Quod ſatis conuincunt fundamenta primæ & tertiæ ſententiæ: nullum enim oſtendi poteſt de hac re præceptum. Quapropter neque neceſſitas medij hîc interuenit, ergo nec votum. Item hac ratione, peccata venialia non ſunt materia neceſſaria ſacramenti pœnitentiæ: E ergo nec ſunt (vt ſic dicam) materia neceſſaria virtutis pœnitentiæ. Denique hæc peccata facillimè committuntur, & ſæpe ſunt quodammodo inuoluntaria: ergo faciliùs etiam remitti debent. Amor ergo per ſe & virtute ſua ad eorum remiſſionem ſufficit. 8.

Interrogabit aliquis, qualis debeat eſſe hic amor. Nam D. Thomas requirit feruentem amorem perfectum. Quod nimium videtur, quia ad tollendum peccatum mortale, etiam remiſſus amor ſufficit. Reſpondetur,

9. *Qualis eſſe debeat hic amor.*

Duplex perfectio amoris.

detur, Duplex intelligi poteſt perfectio huius amoris: vna eſt obiectiua ſecundùm extenſionem ad venialia peccata: alia extenſiua ex conatu potentię. Prior eſt per ſe neceſſaria ad remiſſionem venialis peccati, quia ſecundùm illam habet actus amoris oppoſitionem cum veniali peccato, & mutat voluntatem à cõuerſione eiuſdem peccati: & ideo ſiue talis amor ſit intenſus ſiue remiſſus ex conatu potentiæ, remittit illa peccata venialia, cum quibus habet virtualem oppoſitionem. Vnde remittet omnia quoad culpam, ſi ad omnia virtualiter extenditur; vel aliqua, ſi tãtùm in illa cadit, ſeu illa reſpicit; iam enim ſuprà diximus contritionem venialium non ſemper eſſe de omnibus: & idem eſt proportionaliter de amore.

10. Quod optimè declaratur ex propoſito: nam poteſt quis habere propoſitum efficax abſolutum vitandi quædam peccata venialia grauiora, etiam ex amore Dei, non verò reliqua. Vnde etiam fieri poteſt vt interdum vnum veniale ſine aliis remittatur, quia in nullo principio, vel forma, aut diſpoſitione habent neceſſariam connexionem quoad remiſſionẽ. At verò quando amor eſt feruens in intenſione, ſecundùm extenſionem autem nõ ita opponitur venialibus peccatis per ſe loquendo non eſt adeò apta diſpoſitio ad eorum remiſſionem, quia non ita mutat voluntatem. Nihilominus tamen probabile eſt, Deum propter talem actum remittere vel omnia, vel aliqua peccata venialia, iuxta diſpoſitionem ſuę ſapientiæ: tum propter meritum, & ſatisfactionem talis actus: tum etiã quia veriſimile eſt, eum, qui tali feruore amat Deum, deteſtaturum fuiſſe veniale peccatum, ſi illi occurriſſet, & ideo ſatis proportionatus eſt, vt accipiatur tanquam meritum vel diſpoſitio ſufficiens ad talem remiſſionem. Ex quo etiam probabilius cenſeo, per huiuſmodi actum (& idem opinor de contritione) nõ tolli peccatum veniale formaliter tanquam per formam phyſicam, ſed diſpoſitiuè, ſicut dixi de contritione reſpectu mortalium. Solùm interuenit hîc perfectius meritum, & ſatisfactio, ſcilicet de condigno. Quod latiùs tractaui in dict. 1. tom. 3. partis, diſputatione 4. ſect. 11.

Venialia tolli per attritionem. Aſſert. 3.

11. DIco tertiò, Probabile eſt, venialia peccata tolli per ſolam attritionem, imò & per contrarium propoſitum, vel per actum virtutis repugnantem aliquo modo veniali peccato, & excludentem complacentiam illius. Ita interpretor ſententiam D. Thomæ. Et tenent hanc aſſertionem omnes Auctores primæ ſentẽtiæ. Et bene Bonauent. in 4. d. 21. a. 1. q. 2. indicat Paludanus d. 16. q. 1. a. 1. concluſ. 2. Et fauet D. Auguſt. in Enchiridio, cap. 71. Et refertur in Concilio Toletano 4. c. 5. & in decretis de pœnitentia, d. 3. capite *De quotidianis* Vbi ait, hæc peccata tolli per orationem Dominicam, & alia opera pietatis. Idẽ habet Auguſtinus lib. de Fide, & Symbolo, c. 6. & epiſtol. 108. ad Seleucianum. Et Marianus Victor quodam libro de Confeſſione cap. 10. ait tolli hæc peccata per quemlibet actum religionis, quo aliquis intendit placere Deo: ratio verò eſt ſæpe tacta, quia hæc venialia ſunt leues offenſiones, & ſæpe ſunt imperfectè voluntariæ: & aliunde gratia, quæ in perſona ſupponitur, dat magnum valorem his actibus, qui etiam aliquo modo mutant voluntatem, & auertunt illam à priori defectu: ergo veriſimile eſt hoc ſatis eſſe ad conſequendam huiuſmodi remiſſionem.

Bonauent. Palud. Auguſt. Conc. Toletan. 4. Marian. Vict.

12. Vnde in particulari, attritio in hoc excedit, quòd eſt formalis dolor, & auerſio à priori culpa: & quamuis

A non ſit ex ſupremo motiuo, tamen gratia id ſupplet. Vnde dicere ſolent Theologi hominem fieri ex attrito contritum, cùm attritioni gratia cõiungitur. Oportet tamen vt talis attritio ſit de tali peccato: nam attritio vnius peccati non ſufficit ad tollendum aliud diſparatum, & omnino diuerſum: quia reſpectu illius non habet rationem diſpoſitionis. Ex quo facilè diſſoluitur quod Ledeſma ſuprà obiicit dubio 7. quia cum attritione (inquit) ſtat complacentia de peccato veniali. Hęc enim ratio ſolùm procedit de attritione alterius peccati omnino diuerſi: poſſunt enim eſſe ſimul complacentia vnius, & attritio alterius, non tamen vnius & eiuſdem, quia vera attritio excludit voluntatem peccandi, vt concilium Tridentinum dixit. Quod verum eſt de omni attritione propriè ac formaliter comparata ad obiectum ſuum. B

Obiectioni occurritur.

13. *Alia obiectio.* Aliter verò obiici poteſt, quia peccatum veniale eſt ſufficiens materia confeſſionis: ergo poteſt aliquãdo remitti virtute clauium, & per abſolutionem ſacerdotis, antequam per actum ipſiuſmet pœnitentis remiſſum ſit: ergo ad illud tollendum non ſufficit attritio. Patet conſequentia, quia attritio eſt neceſſaria vt fiat digna confeſſio talis peccati, ergo ſemper illud tolleret ante abſolutionẽ ſacerdotis: ſimili enim ſeu proportionali ratione probamus contritionem de peccato mortali non eſſe neceſſariam ſemper ante ſacramentum, quia aliàs peccatum nunquam tolleretur per ſacramentum. Propter hoc adhiberi poſſet limitatio ex Soto ſuprà, attritionem per ſe ſolam ſufficere in ſacramento ad remiſſionem venialis peccati: C extra ſacramentum verò non ſufficere ſine imperio charitatis. Sed hoc non placet, quia tunc illa remiſſio potiùs tribuitur dilectioni quàm attritioni. Imò ſi actus ille charitatis, à quo imperatur, perfectus eſt, tota illa diſpoſitio quandã rationem contritionis habet, & ad expellẽdum peccatum mortale ſufficiẽs eſt, vt in ſuperioribus eſt tactum. Nos autem contendimus, attritionem ipſam, ſi in ſe ſupernaturalis ſit, ſufficere, quia formaliter opponitur inordinationi peccati venialis, & natura ſua tendit in Deum vt finem ſupernaturalem, eò quòd ipſa ſupernaturalis ſit: & hac ratione habet ſufficientem oppoſitionem cum peccato veniali, etiam vt eſt aliqualis offenſa Dei: & ideo in ratione diſpoſitionis videtur non minùs proportionata ad hunc effectum, quàm ſit contritio ad remiſſionem peccati mortalis. Eſt enim duriſſimum, D æqualem diſpoſitionem ad vtrumque requirere, vel etiam maiorem, quia cõtritio de veniali peccato quodammodo perfectior eſt, vt ex ſuprà dictis conſtat: præſertim cùm in ratione meriti & ſatisfactionis valor ex dignitate gratiæ accedat.

Soti reſponſio. Reiicitur.

14. *Alia ſolutio.* Aliter dici poteſt, ex alia doctrina eiuſdem Soti, vt remittatur peccatum veniale per ſacramentum confeſſionis, ſufficere naturalem attritionẽ ex virtute acquiſita: extra ſacramentum verò neceſſariam eſſe attritionem infuſam: ideóq; fieri poſſe vt aliquis attritus confiteatur peccatum veniale nondum ſibi remiſſum, quia attritio erat tantùm naturalis, & tamẽ quod per abſolutionem remittatur. Hæc verò reſponſio quoad prius membrum nobis non probatur. *Improbatur.* Primò, quia probabilius credimus non ſolùm ad effectum, ſed etiam ad ſubſtantiam ſacramenti pœnitentiæ, neceſſariam eſſe ſaltem attritionem ſupernaturalem, vt ſumitur ex Concilio Tridentino, ſeſſ. 14. & infrà ſuo loco latiùs probabimus. *Conc. Trid.* E Secundò, quia ſuprà in materia de ſacramentis in genere oſtendimus, attritionem naturalem etiam cum ſacramento baptiſmi non ſufficere ad eius effectum obtinendum: ergo minùs ſufficiet cum ſacramento pœnitentiæ. Et quãuis hæc ratio directè procedat de effectu gratiæ, tamen etiam extenditur ad effectum remiſſionis venialis

pecca

peccati: quia licèt remiſſio venialis peccati per ſe non requirat infuſionem gratiæ, tamen in ſacramento nunquam datur ſine collatione gratiæ vt infrà videbimus: & ideo, quæ non fuerit ſufficiens diſpoſitio ad gratiam in ſacramento obtinendam, etiam ad remiſſionem peccati venialis in ſacramento impetrandam non ſufficiet.

15. *Improbationi reſpondetur.* Video reſponderi poſſe, eum, qui confitetur ſolùm peccatum veniale (de hoc enim agimus) accedere in gratia, & ideo licèt ſolùm habeat attritionem naturalem, eſſe ſatis diſpoſitum, vt per ſacramentum recipiat gratiæ augmentum, quia ad hũc effectum ſacramentalem non eſt ſemper neceſſaria actualis diſpoſitio ſupernaturalis, ſed habitualis ſufficit: & alioqui ad effectum quaſi ſecundarium ſufficit diſpoſitio per naturalem attritionem. Nam ſi Durandus, Gabriel, & alij, volunt hanc attritionem ſufficere ad hũc effectum per ſe, & ſine ſacramento, imò & ſine gratia, quid mirum quòd cum ſacramento valeat, præſuppoſito ſtatu gratiæ? Poſſet ergo hæc opinio ſic explicata probabiliter ſuſtineri. *Replica.* Ego verò illi non aſſentior, tum propter priorem rationem de ſubſtantia ſacramenti, tum etiam quia rationes ſuprà factę contra Durandum hîc ſuo modo locum habent, ſcilicet quòd actus ſolius liberi arbitrij per naturales vires eius, numquam eſt ſufficiens diſpoſitio ad ſupernaturale donum obtinendum etiam in ſacramento: remiſſio autem peccati venialis eſt ſupernaturale donum, vt ſuprà probatum eſt. Item, quia peccatum veniale, vt nunc aliquam deordinationem includit à fine ſupernaturali, & ideo proportionata diſpoſitio ad remiſſionem eius debet eſſe ſupernaturalis. Item, quia ex parte intellectus ſemper requiritur diſpoſitio ſupernaturalis, debet enim totum hoc negotium in fide fundari: ergo ex parte etiam voluntatis aliquis motus ſupernaturalis eſt neceſſarius. Tandem ſpecialiter diſplicet illa ſentẽtia, in hoc ſacramẽto, quia illud per ſe tendit ad dandam gratiam primam, & accidentarium illi eſt dare ſecundam: & ideo per ſe requirit ſupernaturalem diſpoſitionem circa illam materiam, in quam cadit ſacramentalis abſolutio.

16. *Alia reſponſio.* Aliter ergo reſpondetur, in ordine attritionis ſupernaturalis poſſe dari latitudinem, ita vt aliqua ſufficiat ad remiſſionem peccati venialis cum ſacramento, quæ ſine ſacramento non ſatis eſſet, niſi fieret perfectior. Poteſtque ita declarari: nam hæc remiſſio non fit ſine condigna ſatisfactione vel merito: fieri autem poteſt vt venialia ſint quamplurima, & grauia: ideóque attritio & remiſſa, & confuſa per ſimplicem & vniuerſalem motum non ſtatim ſufficiat ad omnia illa tollenda abſque ſacramento, ſicut diximus ſuprà quoſdam opinari de contritione remiſſa. Eſt autem multò maior ratio de attritione, quia cõtritio per ſeſe eſt nobilior actus, & ex vi ſuæ ſubſtantiæ digno & proportionato modo conuertit volũtatem in Deum, quod non habet attritio, vt per ſe conſtat: & ideo oportet vt ex accidentalibus perfectionibus dignitas illa compleatur: poteſt ergo ex defectu accidentalis perfectionis nõ ſufficere ad dictum effectum ſine ſacramento, & tamen cum ſacramento ſufficere, ex illo principio, quòd Deus minorem diſpoſitionem requirit in ſacramento, quàm extra.

17. *Incerta reputatur.* Atque hæc ſententia eſt etiam probabilis, licèt incerta ex parte: nam quòd illa attritio ſufficiat cum ſacramento, mihi non eſt dubium, vt planè conſtabit ex dicendis infrà de hoc ſacramento. Quòd autem aliqua vera & ſupernaturalis attritio de aliquo vel aliquibus peccatis commiſſis, & exiſtens in homine grato, non ſufficiat ſaltem per modum diſpoſitionis condignæ ad eorum remiſſionem, mihi incertum eſt, quia hinc video illam diſpoſitionem ſecundum ſe eſſe imperfectam, & poſſe eſſe nimis remiſſam, vel confuſam, vt declaratum eſt: aliunde verò video ex coniunctione ad gratiam accipere illum actum magnum valorem moralem, ratione cuius plus valet apud Deum in ordine ad meritum, quàm ipſa contritio, vt eſt prior quàm gratia. Et ideo neutram partem exiſtimo poſſe ſatis probari.

Non cenſeo igitur vllum inconueniens, quòd peccatum veniale, quando de illo fit confeſſio, nunquam ita tollatur per abſolutionem, quin ſit iam prius expulſum per attritionem. 18. *Germana ſolutio.* Primò quidem, quia ſatis eſt quòd aliquando peccata venialia tollantur per abſolutionem, nimirum quando tolluntur ſimul cum mortalibus in homine tantùm attrito; nam hic effectus ſatis oſtendit claues per ſe habere vim ad tollenda peccata venialia, quando diſpoſitio pœnitentis per ſe ſola non ſufficit. Vnde quòd in homine grato ſemper ſupponantur ablata ante abſolutionem per cõdignam ſatisfactionem, eſt accidentarium ad virtutem clauium, & non tollit veritatem formæ. Nec verò inde fit vt confeſſio talium peccatorum ſit ſuperflua, quia, licèt non conferat ad maiorem certitudinem de remiſſione ipſorũ, ſicut cõfert in mortalibus, & in venialibus quæ cum illis ſimul remittuntur, confert tamen ad pleniorem remiſſionem quoad pœnam, &, quod caput eſt, ad ſpecialẽ gratiam remiſſiuam, imò & de ſe præſeruatiuam obtinendam. Rectè autem ex illo principio (præter alia) colligitur, confeſſionem talium peccatorum non eſſe neceſſariam ad eorum remiſſionem, in quo eſt magna differentia inter peccata mortalia, & venialia, nam mortalia ſut de neceſſitate confeſſionis, & confeſſio eſt per ſe neceſſaria ad eorum remiſſionẽ, ideóque abſurdum eſſet talem diſpoſitionem ad illum effectum poſtulare vt neceſſariam, quæ ſemper ipſum peccatũ expelleret: at verò peccata venialia nec ſunt neceſſaria materia, nec confeſſio eſt neceſſaria ad illa tollenda. Et ideo nullũ inconueniens eſt, quòd per diſpoſitionem ſupponãtur ablata: maximè cùm illa diſpoſitio hoc non habeat ex ſe ſola, ſed ex coniunctione ad gratiam ſanctificantem, quæ illi accidentaria eſt. Sicut peccata ſemel confeſſa ſunt materia confeſſionis, & clauium, & nihilominus iam ſupponuntur remiſſa; tamen quia non ſunt materia neceſſaria, hoc nullum eſt inconueniens. Et hæc de attritione.

19. *De actu orationis.* Supereſt vt dicamus in particulari de aliis actibus bonis & meritoris. Et in primis de actu orationis, quo quis petit veniam de venialibus peccatis ex affectu illi carendi, eſt probabile ſufficere (vt Vega dicebat de mortalibus) quia hic minor diſpoſitio ſufficit, & non eſt tanta neceſſitas pœnitentiæ, & illa oratio indicat ſufficientem mutationem voluntatis. *De formali propoſito non committendi veniale.* Præterea idem cenſeo de formali propoſito abſoluto non committendi tale peccatum, v.g. mẽdacium, propter eaſdem rationes. *De actu virtutis veniali oppoſito.* Ac denique idem ſub eadem probabilitate cenſeo de actu virtutis oppoſito priori peccato, & ex affectu ad virtutem illi oppoſitam, quia ibi etiam eſt repugnantia, & meritum, & aliæ rationes ſuprà poſitæ locum habent. Et hæc omnia ſunt conſentanea his quæ Caietanus hîc docet art. 2. Quòd verò actus cuiuſcunque virtutis ſit ſufficiens ad tollẽdum quodcunque veniale omnino diſparatũ, & cui nihil repugnat, non cenſeo probabiliter dici, quia illa nullo modo eſt proportionata diſpoſitio: quod in huiuſmodi effectu præcipuè requiritur.

20. *Debent tamen hi actus aliquo modo eſſe ſupernaturales.* Imò addendum cẽſeo, in omnibus prædictis actibus requiri, vt aliquo modo ſupernaturales ſint, quia debent diſponere ad effectum ſupernaturalem, vt ſuprà dixi, & quia peccatum veniale aliquo modo lædit ſupernaturalem amicitiam. Quanta verò eſſe debeat hæc perfectio ſupernaturalis, non conſtat. Exi-

ſtimo tamen quamcunque ſufficere quæ conſtituit actum in ſupernaturali ordine,& relatum aliquo modo ad finem ſupernaturalem:nã ſi hoc habeat cũ aliis conditionibus ſuprà poſitis, ſatis eſſe videtur ad proportionatam diſpoſitionem. Vnde etiam intelligitur, non omnem actum meritorium vitæ æternæ ſemper mereri remiſſionem peccati venialis,vt v. g. quando neque ex ſe habet proportionem aliquam ad illum effectum neque ab operante ad illum refertur. Nec rectè colligitur, ſi ille actus habet valorem ad merendum aliquid maius, ſcilicet vitam æternam, habere etiam ad id quod eſt minus, ſcilicet remiſſionem venialis peccati: tum quia ſimpliciter maius eſt mereri ſimul vitam æternam,& remiſſionem venialis peccati,quàm ſolam vitam æternam;tum etiam quia in his quæ ſunt diuerſarum rationum,non eſt bona illa collectio:nam poteſt eſſe cauſa, vel actio proportionata ad meliorem effectum,& non ad inferiorem.

Non omnis actus meritorius vitæ æternæ,meretur remiſſionem venialis.

21. *Valet tamen ad eius remiſſionẽ quilibet actus meritorius relatus ad hunc finem.*

Scot.

Probabile autem eſt quod Scotus dixit,quemlibet actum meritorium relatum ab operante ad hunc effectum obtinendi à Deo remiſſionem venialis peccati,mereri,& obtinere illam: quia ille actus ſub illa intentione factus, includit virtualem deſplicentiam venialis peccati:& alias qui ſic operatur, verè meretur apud Deum de condigno:ergo veriſimile eſt obtinere illum effectum. Quod ſpecialiter dixit Marianus Victor loco ſuprà citato de quolibet actu religionis facto ad placandum Deum, quia illa opera ſunt magis proportionata ad tollendam illam Dei offenſionem,quam veniale peccatum includit. Et Bonau. ſpecialiter hoc dixit de operibus factis ex quadam animi ſubiectione ad Deũ,qua homo ſe agnoſcit peccatorem,& Deo ſubiicitur, vt ab eo ſanetur. Auguſtinus verò generaliùs loquitur de operibus pietatis, & miſericordiæ ad hunc finem relatis: & non videtur loqui de ſola remiſſione pœnæ, nam etiam hoc modo ad remiſſionem mortalium valent illa opera: ipſe autem diſcrimen in hoc conſtituit inter veniale & mortale peccatum. Imò ad ſatisfaciendum pro ſola pœna poſt remiſſam culpam,nõ oportet vt actus ex ſpeciali intentione operantis ad illum finem referatur, ſed ex ſe eſt proportionatus ad ſatisfaciendum pro pœna: cùm ergo poſtulatur vt ſpeciali intentione ad hanc remiſſionem ordinetur, ſermo eſt de remiſſione quoad leuem culpam.

Marian. Vict. *Bonau.* *Auguſt.*

22. *Obiect.*

Sed obiicitur, quia hæc relatio operantis non facit vt opus ſit dignius, aut magis repugnans peccato veniali: ergo, ſi opus meritorium abſque relatione non ſufficit ad peccatum veniale tollendum, neque cum illa ſufficiet: niſi fortè quis recurrat ad diuinam acceptationem, quod fieri non debet: aliàs tolleretur peccatum veniale per extrinſecum Dei fauorem, & non per internam renouationem:quod falſum eſt, & fortaſſe impoſſibile. Et confirmatur, quia aliàs quodlibet opus meritorium ſic relatũ, tolleret omnia peccata venialia, quantumuis multa & grauia: quod videtur inconueniens. Sequela patet,quia non eſt maior ratio de quibuſdam, quàm de aliis: ergo vel omnia debet,vel nullum.

23. *Soluitur.*

Ad argumentum reſpondetur primò, negando aſſumptum, quia cæteris paribus propter illam relationem opus meritorium eſt dignius, quia refertur in nouum finem,bonum,& gratum Deo.Eſt etiam magis repugnans peccato veniali, quia includit virtualem diſplicentiam eius, & voluntatem carendi illo, quæ,licèt per ſe non ſufficiat ad expellẽdum illud,tamen eſt congrua diſpoſitio,vt Deus acceptet illum effectũ ad tale meritum.Vnde ad alteram partem negamus etiam eſſe inconueniens,in hoc effectu interuenire & requiri acceptationem diuinam, qualis in omni merito,& ſatisfactione,vt habeat effectum,neceſſaria eſt,ſuppoſita tamẽ interna iuſtitia,& proportionata actione,vel diſpoſitione operantis. Vnde non ſequitur, hanc remiſſionem fieri per ſolum extrinſecum fauorem ſine intrinſeca renouatione: bene autem ſequitur,non fieri per ſolam internam renouationẽ,ſine externa remiſſione. Quod in remiſſione venialium peccatorum non ſolùm non eſt impoſſibile,ſed omnino neceſſarium,quia non tolluntur per intrinſecam & inhærentem formam illis formaliter repugnantem: vt euidentius eſt in remiſſione quæ fit ex opere operato, de qua infrà dicemus.Et in ea quæ fit ex opere operantis, etiam ex dictis patet,quia nec ſemper eſt neceſſarius actus contritionis, vel amoris Dei,neque etiam illi actus per ſe ſoli habent illã formalem ac phyſicã repugnantiam cum habituali culpa veniali:ergo præter intrinſecum actũ ſeu formam, neceſſaria ſemper eſt diuina remiſſio:& ideo dicimus præter intrinſecam renouationem phyſicam,& poſitiuam,requiri extrinſecam remiſſionem,quæ ſemper eſt aliquo modo debita extrinſeco actui,vel tanquam diſpoſitioni proportionatæ, vel etiam tanquam merito,aut ſatisfactioni cõdignę reſpectu venialis culpę. Poteſt etiam dici, per illam remiſſionẽ præciſè ſumptam interiùs renouari animam moraliter,nõ quoad promotionem boni, ſed quoad expulſionem mali, quia per illam verè tollitur illa moralis macula.

24. *Confirmatio enodatur.*

Ad confirmationem reſpondetur primò, non eſſe inconueniens, vt per omnem actum meritorium omnia venialia tollantur,vt ſuprà dixi. Secundò,nihil etiam impedit, ſi opus non ſit proportionatum,vt remittantur quædam peccata, & non alia,ſi remittãtur per modum meriti,quod in iudicio diuino æſtimetur ſufficiens, vt condignitatem habeat ad remiſſionem aliquorum & non omnium:& tunc non oportet, vt ex parte ipſorum peccatorum ſit maior ratio de vno, quàm de alio:ſed Deus ſuo arbitrio id facere poterit,ſi ſupponamus ex parte peccatoris omnia eſſe æqualia, ſicut in remiſsione ex opere operato etiam contingit, & ferè in remiſsione pœnæ debitæ pro vno vel alio peccato.

SECTIO IIII.

Vtrùm pœnitentia etiam ſufficiat poſt hanc vitam ad peccata venialia tollenda.

1. *Senſus quæſtionis.*

HÆc quæſtio locum non habuit in mortalibus peccatis, quia certum eſt,eum, qui in mortali moritur,in æternum puniri,& ideo ſtatim poſt mortem ita obſtinari in malo, vt verè pœnitere non poſſit. Ac propterea etiam non habet locum quæſtio in peccatis venialibus,quæ poſt hanc vitam manent coniuncta mortalibus, quia etiam de illis non poſſunt obſtinati verè pœnitere, & per ſolas pœnas numquam auferuntur, vt ſuprà dixi. Verſatur ergo quæſtio de culpa veniali, quæ poteſt manere in anima quæ iuſta ſeparatur à corpore.

2. *Quorundam opinio.*

Non defuerunt tamen qui dicerẽt,caſum eſſe impoſſibilem, quia vel iuſtus habens peccatum veniale tempore mortis,agit quod poteſt ad illius expiationem,vel non:ſi primum,tollitur peccatũ ante mortẽ: ſi ſecundũ,graue peccatũ committit,ita vt gratiam amittat,quia ille eſt quidã contemptus proprię ſalutis, & diuinæ offenſæ,ac ſatisfactionis. Veruntamen hæc ſententia falſa eſt,& nimis rigoroſa. Primò quidem, quia,licèt aliquis vel ex negligentia,vel etiam ſciens, & videns,omittat adhibere remedium peccatis venialibus,ante mortem, non propterea peccat mortaliter: quia nullum oſtendi poteſt de hac re præceptum:& contemptus,qui præſumitur,non eſt verus: poteſt enim eſſe ſola negligentia,vel nimia ſolitudo,

Refellitur.

circa

circa corporis ſalutem, vel alias res temporales, cum illa ſpe, quòd malum illud veniale poſt mortem habet remedium: ſicut negligentia in ſatisfactione pro pœna temporali, propter eaſdē rationes non eſt peccatū mortale, per ſe loquendo. Deinde illa ſententia non ſufficienter diſtinguit: poteſt enim accidere, vt homo iuſtus neque adhibeat remediū veniali peccato, neq; illud voluntariè omittat, vt in repentina morte, vel in quacunque naturali inaduertentia.

3. *Alia opinio. Alenſ. Maior.* At verò Alēſis, qui ex parte adhæſit huic ſententiæ in 2.p.q.124.alias 107.mēb.10.& 4 p.q.57.& q.65. aliàs 17. & 27.& Maior in 4. d. 21.q. 3. dicunt in eo caſu peccata venialia remitti in tempore ante mortē per gratiam, quam vocant finalem, abſq; alio actu hominis. Vnde concludunt, nunquā contingere, vt iuſtus moriatur in ſolo peccato veniali, quia ſemper decedit cum gratia finali. *Greg.* Poteſtque in huius ſententiæ fauorē citari Greg.4. Dial.c.24.quatenus dicit, Deum purgare leuia peccata iuſtorum ipſa mortis acerbitate. *D.Thom.* Hanc verò ſentē iam meritò impugnat D. Thom. in 4.d.21.qu.1. art. 3. quia loquitur ſine fundamento. Quid enim addit gratia finalis ſupra gratiā toto tēpore vitæ habitā? nihil prorſus, niſi durationem vſq; ad mortē ſeu cōiunctionem cū morte: hoc autem nō eſt remedium contra veniale peccatum. Vbi enim inſtitutū eſt, aut qua lege conſtat? Itē illud eſt dicere omnem mortem iuſti ex opere operato tollere veniale. Quòd ſi hoc licet ſine fundamento dicere, eodē modo poſſet quis fingere omnē mortem iuſti tollere etiā ex opere operato, pœnas talium peccatorū. Item, dicere, tūc gratiam ita roborari, vt fomitē extinguat, falſum eſt: quia gratia in ſe non mutatur, nec fomes ex parte animæ ſeu virtutis extinguitur, ſed ſolùm vires corporis deficiunt (vt rectè D. Thom. notauit) quod ad remiſſionem venialis nihil refert.

4. Item declaro in hunc modum, quia vel peccatum veniale tollitur in ipſo mortis inſtanti: & ſic iam anima non eſt in corpore, quia eſt primum non eſſe hominis; vel in aliquo alio inſtanti ante mortem: & ſic nondū gratia eſt finalis. Quòd ſi dicatur dari inſtans, in quo iam eſt infallibile illam gratiam futuram eſſe finalem: hoc licèt verum ſit, nihil confert ad nouum effectum gratiæ, niſi ex aliquo ſpeciali priuilegio, vt in martyrio, quòd hìc affirmari non poteſt. Neq; etiam poteſt dici remiſſionem illā, nec fieri in inſtanti mortis, neque in aliquo inſtanti ſignato ante mortem, ſed in tempore immediato ante inſtans mortis: id enim eſt impoſſibile, quia, ſi remiſſio illa facta eſt in tempore, durante vita, ergo neceſſe eſt dari aliquod inſtans diuidens tempus, in quo homo erat in ſtatu peccati venialis, à tempore in quo iam fuit ſine illo: ergo illud inſtans fuit vltimum eſſe, vel ſaltem primū non eſſe talis peccati (nihil enim refert ad præſens alterutrū dicere) ergo non fuit facta remiſſio in tēpore immediato ante inſtans vltimum, & conſequēter nec per gratiam finalē. Accedit denique, excogitari poſſe caſum, in quo homo exiſtat in actuali complacentia peccati toto tempore immediato ante inſtans mortis: tale autem peccatum non poteſt illo tempore remitti.

5. *Gregorio ſit ſatis.* Nec Gregorius citato loco aliquid fauet dictæ ſententiæ, quia nec loquitur vniuerſaliter de omni morte iuſtorū, ſed de morte acerba, & violenta, quā Deus interdum permittit, etiam in electis, & ſanctis viris. Nec etiam loquitur de morte ipſa pro nuda ſeparatione animæ à corpore, ſeu quatenus eſt terminus viæ: ſed loquitur de morte ratione doloris, & pœnalitatis eius per quam, ratione pœnæ volūtariò acceptatæ, purgātur peccata quoad reatū pœnæ, nō ſēper omnino & perfectè, ſed iuxta proportionem pœnalis mortis & reatus. Tamen, ſi mors ſit acerba, & reatus ſit de ſolis venialibus, & perſona ſit iuſta, & ſancta, veriſimile eſt omninò purgari: & hoc fortaſſe voluit Gregorius. Quòd ſi etiā loquatur de remiſſione culpæ venialis prope tēpus mortis cōmiſſæ, vt indicat afferens exemplum de Propheta occiſo à leone. 3. Reg. 3. intelligendus eſt, quatenus per talem mortem Deus excitat in voluntate iuſti actum doloris, vel ſubmiſſionis ad Deum ſufficientem vt culpa illa remittatur.

6. *Quando tollantur venialia poſt hanc vitam.* CVM ergo certum ſit poſſe animam ſeparari à corpore cum gratia, & culpa veniali explicare neceſſe eſt quando, per quid, & quomodo tollatur. Nam quòd aliquando tollatur, dubitari non poteſt, cùm certum ſit animam habentem peccatum veniale, non poſſe videre Deum, quia, *nihil coinquinatum introibit in illam*: *Apocal.21.* & alioqui etiam ſit certum, animam perſeuerantem in gratia vſque ad mortem, aliquando viſuram eſſe Deum, quia propter ſolum veniale peccatum nemo punitur in æternum. Et in hoc conueniūt cæteri omnes Scholaſtici in 4.d.21.& D. Tho.q.7.de Mal. art.11.Gabr.d.16 q.1.Soto d.15.q.2.a.2. Adr. in 4.q.4.de Confeſ. Abulenſis Matth.25.q 9. Et tāquam rem certam eam ſupponit Gregorius lib.4.Dialog.ca. 39. & habetur in c. *Qualis* d. 25 & alij infrà citandi. *D. Thom. Gabr. Soto. Adrian. Abulenſ. Gregor.* In modo autem explicandi hanc remiſſionem eſt diuerſitas opinionum.

7. *Prima opinio.* Prima eſt eorum, qui dixerunt peccata venialia paulatim & ſucceſſiuè remitti per ipſam pœnā ignis purgatorij. Quod cōſequenter dicēt Gabriel & Medina, aliíque, qui putant veniale peccatum nihil eſſe aliud poſt tranſactum actum niſi reatum pœnæ, *Primum fundamentum.* nam hic reatus ſolutione pœnæ tollitur: vnde, ſicut pœna ſucceſſiuè infligitur, ita etiā reatus ſucceſſiuè minuitur, donec tollatur. *Reiicitur.* Hæc verò ſententia habet falſum fundamentum, vt ex ſuprà dictis conſtat.

8. *Aliud fundamentum.* Et ideo aliqui dixerunt remitti quidem peccatum veniale ſucceſſione temporis, quo purgatur anima, non tamen per ſolam pœnam, ſed per bonos actus quos tunc anima exercet, præſertim per voluntariam acceptationem, patientiam in toleranda illa pœna. *D.Thom. Bonauen. Carthuſ. Abulenſ. Soto.* Indicat D.Tho.in 4.d.21.q. 1.ar. 3. clariùs Bonau. ar. 2.q.1.Carthuſ.q.1.Abulenſis Matth.25.q.718. Et idē ſentit Scotus d.15.q. 2. art. 2. Et poteſt ſuaderi, quia Scripturæ ſanctæ, ſanctique Patres, ſignificant hæc peccata remitti in purgatorio, & per ignem illius, ex illo 1.ad Corint.3. *Paul.* *Saluus fiet, ſic tamen quaſi per ignem*: loquitur enim de illo, qui *lignū, fœnum, & ſtipulas ſuperædificat*, per quæ peccata venialia intelliguntur, vt docuit Aug. in Enchiridio c.69. & 21. de Ciuit. ca. 26.& de Fide & operibus, c.15. & de vera, & falſ. pœnit. c. 18. *Auguſt.* Et refertur in Decreto d. 25 c. penul. Et in c. *Qualis*. refertur eadem ſententia ex Greg lib.4. Dial. cap.39. *Gregor.* qui eam colligit ex illo Matth.12. *Non remittetur neq; in hoc ſeculo, neq; in futuro*: nā inde infert aliqua peccata remitti in futuro ſeculo: *non mortalia* (inquit) *ſed venialia, quæ remittuntur in purgatorio*: quod neceſſe eſt intelligi quoad culpam; nā quoad pœnam, quæ relinquitur poſt remiſſam culpam, etiam mortalia ibi remittuntur. Eadem ſententia ſumitur ex Iſidoro lib. 1. de Diuinis officiis, c. de Sacrificio, & Richardo de Sancto Vict. in Opuſculo de Differentia venialis & mortalis peccati. *Iſidor. Richard. de S. Vict.*

9. *Improbatur opinio.* Sed nihilominus hæc opinio quoad illam temporis dilationem, & ſucceſſiuam remiſſionē culparū, mihi non probatur: quia aut actus, per quem remittuntur illa peccata, eſt ſufficiens diſpoſitio, vel forma ad expellenda illa, vel non: ſi primum dicatur, ergo in eodem momento, in quo ille actus eſt, tolluntur peccata, quia, vt ſuprà oſtendi, temporalis duratio actus non eſt neceſſaria ad effectū remiſſionis: ſi autem actus eſt imperfectus, nihil efficiet circa remiſſionem culpæ, donec perficiatur, & tunc ſtatim & ſine ſucceſſione illam expellet, quia illa perfectio non oportet vt ſit

intenſiua, vt etiam ſuprà oſtenſum eſt: ergo ſolùm eſſe poteſt ſubſtantialis perfectio ipſius actus, quæ ſimul cum ipſo actu & inſtanti efficitur. Et præterea interrogo, an illa ſucceſſio ſit propter multitudiné peccatorum venialium, vel in vno & eodem. Hoc poſterius non eſt veriſimile, aliàs ipſamet culpa per partes & ſucceſſiuè remitteretur: quod eſt improbabile, quia actus, per qué remittitur, toti culpæ æquè opponitur. Prius etiam, licèt impoſſibile non ſit, non eſt tamen neceſſarium: quia diſpoſitio ſufficiens ad remiſſioné venialium peccatorum, ſimul, & in vno momento haberi poteſt, vt ſuprà declaratum eſt: & aliàs anima exuta corpore, non eſt impedita: ergo non indiget ſucceſſione: præſertim quia ſupponimus eſſe iuſtam, & habere perfectam cognitionem ſui ſtatus.

10. *Venialia remitti in inſtāti ſeparationis animæ. Vera ſolutio.*

Concludendum igitur eſt, omnia peccata venialia, cum quibus homo iuſtus decedit, remitti quoad culpam in primo inſtanti ſeparationis animæ à corpore. In quo conueniunt reliqui Auctores citati & citandi. Et præter dicta, probabitur latiùs ex ſequenti. Nec teſtimonia adducta repugnāt, quia ab illo inſtanti incipit anima purgari intrinſecè: & ideo quamuis tunc remittantur hæc peccata, verè dicentur remitti in purgatorio. Præſertim, quia plena remiſſio, ſcilicet quoad culpam & pœnam: non conſummatur in eo inſtanti, ſed per purgatorium ignem.

11. *Per quid tunc remittantur. Prima opinio. Refellitur.*

Per quid autem tunc remittantur, variè etiā explicatur. Quidam aſſerunt remitti à ſolo Deo per extrinſecam condonationem, ſine interuētu cauſæ ſecundę, & ſine reſpectu ad opus hominis. Sed hoc nec fundari poteſt, nec eſt conſentaneum rationi. Nā, ſi Deus ita remittit peccata illa, cur nō antea remiſerat, ſiquidem ex parte hominis eadem erat diſpoſitio, vel potiùs non repugnantia? Dicere enim, quòd propter ſolam mortē id fiat, eſt tribuere hunc effectū ipſi morti quaſi ex opere operato. Atque ita rationes ſuprà factæ contra Alenſ. contra hanc ſententiam procedunt.

12. *Secunda ſententia. Scotus.*

Secunda ſententia circa hoc fuit Scoti, d. 21. q. 1. dicentis Deum remittere omnia peccata venialia in illo inſtanti propter præcedentia merita, etiamſi in illo inſtanti anima nihil operetur, vel ſine reſpectu ad ſpeciale opus, quod tunc operatur: ſed quia ipſe homo retulit opera huius vitæ in illum finem: vel quia ipſo etiam non referēte, Deus acceptauit: & hoc poſterius videtur magis ſentire Scotus. Significat enim omnia opera meritoria acceptari à Deo ad remiſſionem venialium, ſed diuerſo modo: nam, ſi ab operante referantur ad hunc finem, acceptantur ad remiſſionem, quæ ſtatim fit: ſi verò non referantur, acceptari ad remiſſionem in inſtanti mortis faciendam. Quòd ſi obiiciat Almain. q. 1. interdum poſſe decedere iuſtū cum peccato veniali, & ſine meritis: Reſpondere poteſt Scotus, neceſſarium eſſe vt ſaltem merita Chriſti illi fuerint applicata per ſacramentum, & in illis eandem acceptationem, ſeu applicationem interuenire. Atque hanc ſententiam quantum ad priorem partem, quòd remiſſio fiat cum reſpectu ad merita præcedentia, tenuit Albertus d. 21. art. 1. éſtque probabilis, vt ſtatim dicam. Tamen quoad aliam partem excluſiuè non placet, quia ſi priora merita erant digna illa remiſſione: cur non ſtatim data fuit? Certè non poteſt alia ratio reddi, niſi quia anima non erat diſpoſita: ergo ob eandem rationem non remittentur in primo inſtanti ſine congrua diſpoſitione animæ. Nam dicere in hoc eſſe conceſſum priuilegium aliquod ipſi morti, eſt omnino gratis dictum: & contra id poſſunt fieri omnes rationes factæ contra Alenſem. Eſt etiā inconueniens admittere quòd de facto fiat remiſſio peccati venialis, ſine aliqua mutatione intrinſeca proportionata voluntati, quia hic non eſt conſentaneus modus ſanctificationis, & remiſſionis. Atque in hunc

Almain.

Albert. Reiicitur.

A modum poteſt vrgeri argumentum Almaini. Nam ſi quis baptizatus adultus, habeat peccata venialia, & nulla merita, veriſimile non eſt illi remitti peccata venialia in inſtanti mortis propter Chriſti merita, ſine alia diſpoſitione, vel applicatione, quia, vel illa peccata fuerunt commiſſa ante Baptiſmum, & non fuerunt remiſſa propter obicem, & ſic neque in mortis inſtanti auferentur, niſi obex auferatur per aliquam diſpoſitionem. Vel illa peccata fuerunt poſt Baptiſmum cōmiſſa, & ſic Baptiſmus per ſe non habet efficaciam circa peccata venialia, quæ poſt illum committuntur, vt ſuo loco oſtenſum eſt; & ideo non eſt veriſimile applicari per illum merita Chriſti ad remiſſionem futurorum peccatorum venialium in inſtanti mortis faciendam, ſine alia diſpoſitione. Atque B idē ferè argumentum fieri poteſt cū proportione de cæteris ſacramentis, & de meritis propriis ſaltem reſpectu peccatorum, quæ poſt illa fiunt.

13. *Venialia in illo inſtanti tolli per feruentem dilectionem, & contritionem animæ. Vera ſententia. D. Thom. Richard. Palud. Durand. Maior. Almain. Abulenſ.*

Dicendum ergo eſt, in primo inſtanti ſeparationis animæ à corpore, habere animam feruentem actum dilectionis Dei, & contritionem etiā perfectam omnium præcedentium culparum. Ita ſentit D. Thom. q. 7. de Mal. art. 11. Rich d. 21. ar. 2. q. 1. Palud. q. 1. ar. 1. concluſ. 3. Dur. & Maior, & Almain. q. 1. Abul. Matth. 25. q. 723. & alij ſuprà citati. Probatur, quia talis anima in eo momento optimè cognoſcit ſtatum ſuum, & eſt expedita ad operandum: & ex parte Dei habet auxilium efficaciſſimum iuxta menſuram ſuæ gratiæ: & ipſa ſtatim ſine mora operatur, & perfectè C tendit in Deum, & auertitur ab omnibus venialibus: ergo ille actus ſufficit vt ſtatim tollantur omnia illa peccata quoad culpam. Atque ita conſtat pœnitentiam poſſe remittere hæc peccata, etiam poſt hanc vitam. Neque oportet vt in eo inſtanti multiplicentur actus, vt quidam dixerunt, quando peccata remittenda ſunt multa, & varia: quia, vt ſuprà oſtenſum eſt, vnus actus efficax & vniuerſalis ſufficit ad omnia tollenda: plures ergo actus amoris aut pœnitentiæ, nec neceſſarij ſunt, nec fortaſsè iuxta ordinarium modum operandi, poſſunt in illo inſtanti haberi: plures verò actus aliarum virtutum particularium, quib. venialia peccata opponebantur, fortè haberi poſſunt, tamen formaliter ad remiſſionem talium culparum neceſſarij non ſunt.

D *In quo genere cauſæ talis actus remittat illas culpas.*

14. *Non remittit vt forma phyſica, ſed per modum diſpoſitionis. An concurrat meritum de condigno.*

VLTIMO verò exponendum ſupereſt, quo modo ſeu in quo genere cauſæ talis actus remittat tunc illas culpas. In quo duo ſuppono ex ſuperioribus: vnum eſt, non remittere vt propriam formam phyſicè ac formaliter repugnantem, propter rationes ſuprà dictas. Aliud eſt expellere, ſeu concurrere per modum diſpoſitionis ſufficientis: quod genus cauſalitatis ſatis erit, etiamſi aliud non interueniat, vt ex ſuperioribus ſatis conſtat. Nihilominus tamen dubitari poteſt, an etiam tunc concurrant meritum & ſatisfactio de condigno. Et quidem Caiet. 1. p. q. 63. artic. 5. in fine docet, animam in illo inſtanti eſſe non ſolùm in ſtatu merendi, ſed etiam demerendi, E quia *nondum eſt* (ait) *omnino extra viam, ſed in termino viæ*. Quæ ſententia ſemper mihi diſplicuit, quia ex illa ſequitur, poſſe hominem eſſe in gratia toto tempore vitæ, & in illo inſtanti illam amittere: quod, vt opinor, repugnat Scripturis, vt alibi latiùs. Item ſi eſt in termino viæ, non eſt in via, quia ille terminus extrinſecus eſt. Anima ergo in eodem inſtanti, quo ſeparatur à corpore, ſi iuſta fuit immediatè antè, ita cōfirmatur in iuſtitia, vt cadere non poſſit. & ſtatim exiſtit extra ſtatum merendi præmium eſſentiale, vel augmen

Caiet.

Anima in inſtanti mortis eſt in gratia, cōfirmatur & exiſtit extra ſtatum merendi.

augmentum gratiæ: & manifeſtè patet in animabus quæ purgatione non indigent. A

15 Nihilominus tamen poſſet quis probabiliter dicere, quando anima indiget purgatione, eſſe adhuc in ſtatu merendi aliquid accidentale, ſiue neceſſarium, vt eſt remiſſio venialis culpæ: quia quantum ad hoc, adhuc non eſt in termino, ſed quodãmodo in via. Vnde D. Thomas in 4. d. 21. ſaltem meritum de congruo admittit. Idem verò D. Tho. q. 7. de Malo, art. 11. ſimpliciter negat meritum in tali actu. Quod etiam cenſent Bonauent. & Richard. dict. d. 21. & Adrianus q. 4 de Confeſſione. Et videtur probabilius, quia ſtatus merendi cum vita finitur, quantum ex Scriptura colligi poteſt: neque illud meritum eſt neceſſarium cùm alia cauſalitas ſufficiat. Dices, Deus tenetur ex iuſtitia remittere illam culpam, quia non poteſt, ſeruato ordine iuſtitiæ à ſe præſcripto, punire perpetuò illam animam, priuando illam gloriæ, nec poteſt dare gloriam, niſi priùs remittat culpam. Reſpondetur, ad hoc prodeſſe merita præcedentia, vel propria, vel Chriſti Domini, applicata, vt ratione illorum negari non poſſit hæc remiſſio, ſi alioqui ex parte hominis vel animæ ſit ſufficiens diſpoſitio.

D. Thom. *D. Bonau.* *Richard.* *Adrian.* *Etiam de congruo.* *Obiectio.* *Enodatur.*

Quid de ſatisfactione pro pœna.

16. SED quid de ſatisfactione? nã cùm ille actus contritionis & doloris, pœnalis ſit, erit etiam ſatisfactorius pro tota, vel ſaltem pro parte pœnæ debitæ, atque ita ratione illius actus minuetur pœnæ purgatorij quod videtur inconueniens: alioqui tam intenſa poſſet eſſe contritio in illo inſtanti, vt omnino expiaret pœnã purgatorij debitã illi culpæ. Circa hoc aliqui concedunt, aliquid pœnæ remitti propter illum actũ. Et ſanè, qui aſſerunt ad ſatisfaciendũ pro pœna temporali non eſſe neceſſarium pactum, vel promiſſionem vllam ex parte Dei, ſed ex natura rei fieri, ac neceſſariò cõſequi, vt qui vnam pœnam aſſumit, non ſit dignus alia: qui hoc (inquam) aſſerunt, non video quomodo negare poſſint tantam pœnã remitti ex vi illius contritionis, quãta remitteretur cæteris paribus per ſimilem contritionem habitã ante mortem, quia, ſi nudam rei naturam inſpiciamus, tam valida & efficax eſt contritio in vno ſtatu, ſicut in alio: imò in inſtanti mortis eo eſt vehemẽtior dolor, quo maior eſt culpæ cognitio, maiúſque deſiderium purgandi delictum. Neque ex ſola rei natura reddi poteſt ratio, ob quam efficacitas cõtritionis ad ſatisfaciendum duret in toto vitæ tempore, & in inſtanti mortis iam nõ ſit. Præſertim, quia iidẽ Auctores aſſerunt, contritionem in illo inſtanti eſſe condignam ſatisfactionẽ pro culpa veniali, nõ ex pacto, aut per modũ meriti, ſed quia per modũ formæ conuertit, & rectificat voluntatem: ergo eadem ratione conſequenter dicere debent, vt eſt quędam pœna, formaliter expellere reatum alicuius pœnæ temporalis. Hæc tamen ſententia probanda non eſt: imò hinc à poſteriori intelligi poteſt, fundamentum, in quo nititur, falſum eſſe: nam ex illo ſequitur illud conſequens, quod probandum non eſt: tum propter rationem factam, quòd ſæpe poſſet per talem actum culpa, & reatus pœnæ totus expelli: tum etiã, quia eadẽ ratione omnes actus pœnales voluntariè eliciti, in purgatorio toto tempore quo durant, eſſent ſatisfactorij, & per ſe ac natura ſua expellerẽt aliquẽ reatum, ſeu dignitatem pœnæ: nam, ſi legẽ Dei ſecludamus, nulla ratio reddi poteſt cur talis actus habeat ex natura ſua hunc effectum formalem expellendi talem reatum quodam tempore, & nõ alio.

Quorundam ſententia. *Reijcitur.*

17. *Secunda ſententia.* Alij verò, etiamſi fateantur negotium hoc ſatisfactionis noſtræ pendere ex pacto & lege Dei, nihilominus dicunt in illo inſtanti fieri aliquam remiſſionem pœnæ debitę pro tali culpa veniali, ex alio principio, quòd Deus non remittit aliquam culpam, quin commutet pœnam illi debitam in minorem: hoc autem non fit ſine remiſſione alicuius pœnæ. Aſſumptum patet, tum quia quoties culpa mortalis remittitur, commutatur pœna æterna in temporalem: ergo multo magis quoties remittitur culpa venialis, commutabitur pœna temporalis in breuiórem, vel remiſſiorem: tunc etiam, quia quandiu homo in ſe habet culpam, dignior eſt pœna quàm cùm illa caret. Contra hanc verò ſententiam etiam vrget argumentum illud, quòd per talem attritionem poſſet omnino expiari illa pœna. Sequitur etiam, in eodem inſtanti per contritionem de peccatis mortalibus poſſe vel tolli, vel ſaltẽ remitti pœnam temporalem debitam pro eiſdem peccatis. Denique ſequitur, per actus pœnales voluntariè elicitos poſt hanc vitam poſſe pœnas purgatorij, aut breuiores, aut leuiores fieri. Quæ omnia cenſeo eſſe inconuenientia, & contra communem ſententiam Thologorum, vt latiùs in materia de Satiſfactione & Purgatorio dicetur.

Improbatur.

Reſpondetur ergo in illo inſtanti nullam pœnam purgatorij remitti ex vi illius cõtritionis, quæ eſt ſententiæ D. Thomæ q. 7. de Malo, ar. 10. Et ratio à priori eſt, quia Deus ſtatuit tempus huius vitæ ad ſatisfaciendum per noſtros actus, vel pœnas huius vitæ, tempus autem vitæ futuræ ad ſuſtinendam condignã pœnam ignis. Sicut autem in inſtãti mortis extrinſecè finitur hæc vita, & intrinſecè incipit alia, ita in illo iam non habet locum modus ſatisfaciendi huius vitæ, ſed intrinſecè incipit ſatisfactio per purgatoriũ ignẽ. Nec eſt neceſſe, vt illa remiſſio fiat cum cõmutatione pœnæ in minorem, niſi quatenus in eodem inſtanti incipit cum ipſa remiſſione pœna ignis, per quam aliquid ſoluitur, quãuis illa non ſit propriè diminutio pœnæ quoad durationem temporalem: ſed quoad intrinſecum terminum eius, & hæc ipſa non fit propriè per remiſſionem ſed per ſolutionem. Neque eſt ſimile de remiſſione peccati mortalis, nam illa fit per gratiæ infuſionem de nouo, & ideo neceſſariò tollit æternitatem pœnæ: fit etiã ſemper in hac vita: & ideò, ſi fiat per actum proprium, fit cum aliqua ſatisfactione pro pœna temporali. Ex eadémque cauſa prouenit, vt remiſſio venialis culpæ in hac vita ſemper fiat cum aliqua diminutione pœnæ ſenſus, quia ſemper fit cũ aliqua ſatisfactione: per ſe autem neceſſarium non eſt, vt quoties remittitur culpa venialis, minuatur pœna temporalis, vel quoad durationem vel quoad intenſionem eius. Nam quoad quandam carẽtiam familiaritatis, vel fauoris diuini, quam ſuprà diximus eſſe coniunctam cum culpa quandiu durat, concedere poſſumus, hanc pœnã remitti etiam in anima ſeparata in eodem inſtanti, in quo remittitur culpa, quia eſt intrinſecè illi annexa, vt ſuprà declaratũ eſt. Id autem intelligendum eſt iuxta capacitatem illius ſtatus, vt latiùs infrà in proprio loco. 18

In illo inſtanti nullam purgatorij pœnam remitti ex vi illius contritionis. *Vera ſolutio D. Tho.*

ARTICVLVS III.

Vtrùm venialia peccata remittantur per aſperſionem aquæ benedictæ, & c. huiuſmodi.

AD tertium ſic proceditur: Videtur quòd venialia peccata nõ remittantur per aſperſionẽ aquæ benedictæ, & Epiſcopalem benedictionẽ, & alia huiuſmodi. Peccata enim venialia non remittuntur ſine pœnitentia, vt

Suprà q. 65. art. 1. ad 6 & 8. & q. 83. ar. 3. ad 3. & 4. diſt. 6 q. 2. art. 2. q. 4. & di. 17. q. 3. ar.

2.q.3.& di. 2.1.q.2.a.3. & 2.& mal. q 7.art.12. art.1. huius q.

dictum eſt. Sed pœnitentia per ſe ſufficit ad remiſſionem veniali͂u peccatorum. Ergo iſta nihil operantur ad huiuſmodi remiſſionem.

Præterea, Quodlibet iſtorum eandem relationem habet ad vnũ peccatum veniale, & ad omnia. Si ergo per aliquod iſtorum remittitur aliquod peccatum veniale, ſequitur quòd pari ratione remittantur omnia. Et ita per vnam tunſionem pectoris, vel per vnam aſperſionem aquæ benedictæ, redderetur homo immunis ab omnibus peccatis venialibus, quod videtur inconueniens.

Præterea, Peccata venialia inducunt reatum alicuius pœnæ, licèt temporalis: dicitur enim 1. Cor. 3. de eo, qui ſuperædificat lignum, fœnum, & ſtipulam, quòd *ſaluus erit, ſic tamen quaſi per ignem.* Sed huiuſmodi, per quæ dicitur peccatum veniale dimitti, vel nullam vel minimam pœnam in ſe habent. Ergo non ſufficiunt ad plenam remiſſionem venialium peccatorum.

In libr. de medicin. pœnit. c.2. tom.9.

Sed contra eſt, quod Aug. dicit in lib. de Pœnit. quod pro leuibus peccatis pectora noſtra tundimus, & dicimus, *Dimitte nobis debita noſtra.* Et ita videtur quòd tunſio pectoris, & oratio Dominica cauſent remiſſionem venialium peccatorum. Et eadem ratio videtur eſſe de aliis.

Art. 2. huius qu.

Reſpondeo, dicendũ, quòd (ſicut dictũ eſt) ad remiſſionẽ venialis peccati nõ requiritur nouæ gratiæ infuſio: ſed ſufficit aliquis actus procedens ex gratia, quo aliquis deteſtetur peccatum veniale, vel explicitè, vel ſaltem implicitè: ſicut aliquis feruenter mouetur in Deum. Et ideo triplici ratione aliqua cauſant remiſſionem venialium peccatorum. Vno modo, in quantum in eis infunditur gratia, quia per infuſionem gratiæ tolluntur venialia peccata, vt ſuprà dictum eſt. Et hoc modo per Euchariſtiam & Extremam vnctionem, & vniuerſaliter per omnia ſacramenta nouæ legis, in quibus confertur gratia, peccata venialia remittuntur. Secundò, in quantum ſunt cum aliquo motu deteſtationis peccatorum. Et hoc modo confeſſio generalis, tunſio pectoris, & oratio Dominica operantur ad remiſſionem venialium peccatorum: nam in oratione Dominica petimus: *Dimitte nobis debita noſtra.* Tertio modo, in quantum ſunt cum aliquo motu reuerentiæ in Deum, & ad res diuinas. Et hoc modo benedictio Epiſcopalis, aſperſio aquæ benedictæ, quælibet ſacramentalis vnctio, oratio in Eccleſia dedicata, & ſi aliqua alia ſunt huiuſmodi, operantur ad remiſſionem venialium peccatorum.

Ad 1. ergo dicendum, quòd omnia iſta cauſant remiſſionem peccatorum venialium, in quantum inclinant animum ad motum pœnitentiæ: qui eſt deteſtatio peccatorum, vel implicitè, vel explicitè.

Ad 2. dicendum, quòd omnia iſta, quantum eſt de ſe, operantur ad remiſſionem omnium peccatorum venialium. Poteſt tamen impediri remiſſio, quantum ad aliqua peccata venialia, quibus mens actualiter inhæret: ſicut & per fictionem interdum impeditur effectus Baptiſmi.

Ad 3. dicendum, quòd per prædicta tolluntur quidem peccata venialia, quantum ad culpam, tum virtute alicuius ſatisfactionis, tum etiam virtute charitatis, cuius motus per prædicta excitatur. Nõ autem per quodlibet prædictorum ſemper tollitur totus reatus pœnæ: quia ſic qui eſſet omnino immunis à peccato mortali, aſperſus aqua benedicta, ſtatim euolaret. Sed reatus pœnæ remittitur per prædicta ſecundùm modum feruoris in Deum, qui per prædicta excitatur, quandoque magis, quandoque autem minùs.

COMMENTARIVS.

Qvamvis D. Thomas in titulo, præcipuè videatur quærere de virtute, quam ſacramentalia habent ad tollenda peccata venialia, tamen in corpore etiam de ſacramentis reſpondet. Et de illis in primis dicit, per omnia ſacramenta nouæ legis peccata venialia remitti. Quod probat, quia per omnia ſacramenta infunditur gratia: per infuſionem autem gratiæ, tolluntur peccata venialia, vt ſuprà (*inquit*) dictum eſt, *ſcilicet art. præcedente. Non declarat autem D. Thomas quid requirant ſacramenta vt habeant hunc effectum: neque an ſingula ſacramenta remittant omnia peccata venialia, quæ inueniunt in homine, vel quæ, aut qualia, ſed tantùm indefinitè loquitur. Nec denique an ſemper hoc faciant, vel aliquando: inſinuat tamen, quandocunque gratiam infundunt, tollere etiam venialia peccata. Sed hæc omnia explicabimus diſputatione ſequente.* 1.

Ratio autem D. Thomæ prætermitti hîc non poteſt. Nam, vel deſtruit expoſitionem à nobis datam articulo 2. vel non rectè colligit. Cùm enim ibi dixit Diuus Thomas, per infuſionem gratiæ tolli peccata venialia, interpretati hoc ſumus de infuſione primæ gratiæ, quatenus habet adiunctum motum in Deum, & in peccatum: at ſacramenta non omnia infundunt hoc modo primam gratiam, ſaltem per ſe loquendo: nec requirunt ad ſuos effectus motum in Deum, & in peccatum: ergo, vel D. Thomas non rectè ſubſumit, vel prior illa propoſitio malè à nobis expoſita eſt. Quocunque autem iſtorum conceſſo, infirma redditur ratio. De primo per ſe conſtat. De ſecundo probatur, ſic enim fundamentum rationis erit, per omne augmentum gratiæ illa peccata remitti: quod falſum eſſe ſuprà oſtendimus. 2.

Reſpondeo, obiectionem concludere obſcurum eſſe ſenſum illius propoſitionis D. Thomæ, quando infunditur gratia adulto, venialia peccati remitti. *Tamen, quia nec veritas ipſa aliud patitur, nec verba etiam D. Thomæ in art. 2. vt ibi oſtendimus, ideo ab interpretatione ibi data diſcedendum non eſt. Hunc verò locum dupliciter poſſumus interpretari. Primò, licèt non omnia ſacramenta per ſe ſint inſtituta ad dandam primam gratiam: omnia tamen aliquando illam dare poſſe, iuxta ſententiam D. Thomæ,* 3.

Conciliantur loca D. Thom.

A *Thomæ, vt in ſuperiori tomo latiùs vidimus: ideóque D. Thomam hic non loqui de ſacramentis in omni operatione ſua, ſed quando primam gratiam infundunt: ita vt ex hoc articulo non habeamus ex ſententia D. Thomæ, ſacramenta ſemper remittere venialia peccata, ſed tunc ſolùm quando primam gratiam infundunt. Et adhuc, tunc non omnino ſemper, ſed regulariter, & interueniente ex parte hominis ſufficiente motu contra peccatum veniale. Et in hoc ſenſu procedit ratio aptiſſimè, & ceſſant omnes difficultates. Multùm autem dubito, an hæc fuerit mens D. Tho. propter abſoluta & vniuerſalia verba eius. Et ideo addere poſſumus, quamuis ſacramenta non infundant ſemper primam gratiam, nec per ſe, tamen quoties aliquam gratiam infundunt, ea efficacitate illam conferre, quæ ſufficeret ad dandam primam gratiam, ſi in ſubiecto non præceſſiſſet, dummodo obicem non poneret (quod ſemper præſupponendum eſt) & ideo hic ſubſumit omnia ſa-* B *cramenta infundere gratiam, ſcilicet vel actu, vel quantùm eſt ex ſua efficacia. Et ideo ad hanc rationem neceſſe non eſt, vt quoties augetur gratia, remittantur venialia: ſed quoties augetur tali modo, & tali efficacitate, quæ ex ſe ad dandam primam gratiam ſufficeret. Quamuis autem D. Thomas non declaret, ſubintelligit tamen requiri diſpoſitionem ex parte recipientis, ſicut in art. 2. explicuerat, ad quem ſe remittit. Qualis autem & quanta eſſe debeat hæc diſpoſitio cum ſacramento coniuncta, nos poſtea declarabimus.*

Secunda aſſertio, quæ ex reliqua parte articuli colligitur, eſt: Sacramentalia operantur ad remiſſionem venialium peccatorum, in quantum fiunt cum aliquo motu deteſtationis peccatorum, aut reuerentia in Deum, vel res diuinas. Non explicat autem D. Thomas qualis debeat eſſe ille motus: ſatis tamen ex verbis eius conſtat non po- C *ſtulare, vt ſit verus actus contritionis, vel amoris Dei ſuper omnia, ſed quælibet deteſtatio formalis vel virtualis de peccato veniali dummodo in charitate, & aliquo modo ex gratia fiat, vt in ſolutione ad 3. declarat. Rurſus non exponit D. Thomas quomodo hæc ſacramentalia operentur ad excitandum hunc motum, & an ſuppleant aliqua ex parte eius inſufficientiam, & defectum: ſed hæc tradentur à nobis diſp. ſequenti. Argumentorum ſolutiones non indigent aliqua expoſitione.*

ARTICVLVS IIII.

Vtrùm veniale peccatum poſſit remitti ſine mortali.

Infrà q. 90. a. 4. ad 3. & 4. diſt. 16. q. 2. art. 1. qu. 2. & 3.
Ex Cyrillo li. 5. in Ioan. c. 16. & 17.

AD quartum ſic proceditur: Videtur quòd veniale peccatum poſſit remitti ſine mortali. Quia ſuper illud Ioan. 8. *Qui ſine peccato eſt veſtrûm, primus in illam lapidem mittat:* dicit quædam Gloſſa, quòd omnes illi erant in peccato mortali: venialia enim eis dimittebantur per cæremonias. Ergo veniale peccatum poteſt remitti ſine mortali.

Præterea, Ad remiſſionem peccati venialis non requiritur gratiæ infuſio. Requiritur autem ad remiſſionem mortalis. Ergo veniale peccatum poteſt remitti ſine mortali.

Art. præce. ad 2. & qu. præced. ar. 3.

Præterea, Plus diſtat peccatum veniale à mortali, quàm ab alio veniali. Sed vnum veniale poteſt dimitti ſine alio, vt dictum eſt. Ergo veniale poteſt dimitti ſine mortali.

Sed contra eſt, quod dicitur Matth. 5. *Amen dico tibi, non exies inde* (ſcilicet ex carcere, in quem intruditur homo pro peccato mortali) *donec reddas nouiſſimum quadrantem.* Per quem ſignificatur veniale peccatum. Ergo veniale peccatum non remittitur ſine mortali.

q. præce. art. 6. & q. 86. a. 3.

Reſpondeo, dicendum, quòd (ſicut ſuprà dictum eſt) remiſſio culpæ cuiuſcunque nunquam fit, niſi per virtutem gratiæ: quia, vt Apoſtolus dicit Rom. 4. Ad gratiam Dei pertinet, quòd Deus alicui non imputet peccatum: quod Gloſſa ibi exponit de veniali: ille autem, qui eſt in peccato mortali caret gratia Dei. Vnde nullum veniale ſibi remittitur.

Gloſſ. interlinearis ibid. ſuper illud: Beatus cui non imputauit Dominus peccatū.

Ad 1. ergo dicendum, quòd venialia ibi dicuntur irregularitates ſiue immunditiæ, quas contrahebant ſecundùm legem.

Ad 2. dicendum, quòd licèt ad remiſſionem peccati venialis non requiratur noua infuſio habitualis gratiæ; requiritur tamen aliquis gratiæ actus, qui non poteſt eſſe in eo qui ſubiacet peccato mortali.

Ad 3. dicendum, quòd peccatum veniale no excludit omnem actum gratiæ, per quem poſſunt omnia peccata venialia dimitti. Sed peccatum mortale excludit totaliter habitum gratiæ: ſine quo nullum peccatum mortale vel veniale remittitur. Et ideo non eſt ſimilis ratio.

LITERA Diui Thomæ eſt clara: & res ipſa iam explicata eſt.

DISPVTATIO XII.

HÆc Diſputatio propriè non ſpectabat ad hunc locum, ſed ad varia, pro diuerſitate rerum, quibus ſolet hic effectus ex opere operato tribui: tamen, quia D. Thomas eam attigit in art. 3. & quia ad completum huius materiæ eſt neceſſaria, prætermitti non potuit: præſertim, quia exponere neceſſe eſt quem D concurſum habeat virtus pœnitentiæ ad hunc effectum, etiamſi ex opere operato fiat. Duo autem ſunt capita, ad quæ reducuntur omnes cauſæ, quibus illo modo poteſt tribui talis effectus, ſcilicet ſacramenta, & ſacramentalia: & ſub vtroque varia membra continentur, de quibus ſub generali quæſtione breuiter dici poteſt. Addi etiam hic poſſet ſacrificium Miſſæ, quod formaliter eſt diſtinctum à prædictis. Sed de illo ſufficienter dixi ſuperiori tomo diſp. 79. ſect. 5.

SECTIO I.

Vtrùm veniale peccatum tollatur ex opere operato per ſacramenta.

E

PRIMVM inquiri poſſet, an hæc cauſalitas ex opere operato habeat locum in remiſſione peccati venialis: nam ſi habet, nemo prudens negabit quin per ſacramenta nouæ legis generatim loquendo, interdum fiat; quamuis de particularibus ſacramentis poſſit eſſe 1. *Proponitur difficultas.*

eſſe dubitatio. Nam, cùm hæc ſacramenta inſtituta ſint ad homines perfectè ſanctificandos ex opere operato,& hæc ſanctificatio ex parte conſiſtat in remiſſione venialium peccatorum, non poteſt toto huic generi ſacramentorum hæc efficacitas denegari, ſi poſſibilis eſt. Ratio autem dubitandi de hac poſſibilitate eſt ſuprà tacta, quia vel homo eſt ſaltem attritus de peccato veniali, vel non: ſi non, nunquam poterit tolli ex opere operato, aliàs tolleretur ſine ſufficienti mutatione voluntatis humanæ: quod dicendum non eſt. Si autem voluntas humana iam fuit ſufficienter mutata, ſtatim aufertur peccatum veniale ex diſpoſitione operantis, priuſquam interuenire poſſit efficacitas ex opere operato. Ergo nunquam datur locus huic modo remiſſionis venialis peccati.

Ratio dubij.

2. Hæc difficultas præſertim procedit in remiſſione venialis peccati, quæ per ſe fit ſine cõiunctione cum mortali peccato & ideo oportet de illa ſpecialiter loqui. Nam de altera, quæ fit ſimul cũ mortali, pro certo ſupponendum eſt, poſſe fieri ex opere operato, & de facto fieri per ſacramenta, vel plura, vel omnia. Primum patet ex ratione contraria, quia tunc peccatum veniale non poteſt tolli per ſolã attritionem, etiamſi illa ad veniale extendatur, quia non poteſt tolli ſine mortali. quod per ſolam attritionem non tollitur: ergo adueniente ſacramento poterit veniale ex opere operato tolli, ſicut tollitur mortale. Sed fortaſſe negabit aliquis ſimilitudinẽ, quia per ſacramentũ infunditur gratia, quæ eſt forma natura ſua incõpoſſibilis cum peccato mortali, & ideo poteſt ex opere operato excludi: non eſt autem illa forma incompoſſibilis cum peccato veniali: & ideo non ſequitur reſpectu illius eſſe poſſibilẽ efficacitatẽ ex opere operato. Sed contrà; nam, vt Deus remittat peccatum veniale, non eſt neceſſe vt infundat formã phyſicam formaliter incompoſſibilem illi, quia reuera, in rigore loquendo nulla talis eſt, & ſaltem eſt certum ſæpe fieri ſine illa, vt ſuprà ſignificatum eſt, & ex dicendis ampliùs conſtabit: ergo per ſacramentum poteſt Deus remittere ex opere operato ſimul peccatum veniale cum mortali, applicando Chriſti meritum, & ordinando gratiam ad vtrumque effectum.

Remiſſio venialis, quæ fit ſimul cum mortali, poteſt fieri ex opere operato per ſacramenta.

3. Et hoc ipſum probatur, oſtendendo alterã partem inductione ſacramentorum. Nam de Sacramento pœnitentiæ ſuprà id oſtendimus, ex principio, quòd ſunt materia ſufficiens ſacramenti pœnitentiæ, quapropter eà rectè & vtiliter in confeſſione dicuntur vt dixit Concilium Tridentinum, ſeſſ. 14. c. 5. comprehenduntúrque ſub illis verbis Chriſti, *Quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis*, Ioan. 20. Ergo, ſicut per poteſtatem clauium remittuntur peccata mortalia ex opere operato, ita etiã venialia illis coniuncta, cum proportionali diſpoſitione,& attritione. Prætereà idem eſt certiſſimum de Baptiſmo, vt latè oſtenſum eſt ſuperiori tomo, diſput. 28. ſect. 2. Vbi non ſolùm omnem culpam, ſed etiam omnem pœnã oſtendimus remitti per Baptiſmum homini ſufficienter attrito: atq; etiam probauimus non oportere, vt attritio in contritionẽ mutetur: quod etiã de Sacramento pœnitentiæ infrà repetemus. De aliis verò ſacramentis, quoad hunc modum remiſſionis, nihil eſt omnino certũ, quia incertum etiam eſt, an aliquando dent primã gratiam. tamen ſuppoſita probabili opinione affirmante, aliquando dare illam, ſi bona fide & cum ſufficienti attritione ſuſcipiantur: conſequenter dicendum videtur, etiam auferre venialia, quæ inueniunt cum mortalibus coniuncta, ſi attritio ad illa etiam extendatur (agimus autẽ de remiſſione tantùm quoad culpam.) Quod apertè ſentit D. Tho. hîc, & idem ſentiunt alij doctores infrà citandi. Ratio verò eſt, quia, ſi gratia infuſa per ſacramentum cum tali diſpoſitione, remittit peccatum mortale, veriſimile eſt ordinari etiam à Deo ad remittendum veniale: vel aliter, ſi cum æquali diſpoſitione iuſtificat Deus hominem à peccato mortali, multò magis iuſtificabit à veniali: vel, ſi Deus propter Chriſti merita applicata per ſacramentum, acceptat illam diſpoſitionem vt ſufficientem ad remiſſionem mortalium, quamuis ex ſe non ſufficeret, multò magis acceptabit illam ad remiſſionem venialium. Ex hac autem ratione ſolùm cõcluditur, per ſacramenta remitti hoc modo ea peccata venialia, quorum homo habet veram & ſupernaturalẽ attritionem. An verò alia etiam tollantur, vel tolli poſſint, in ſequenti puncto dicemus; nam quoad hoc eadem eſt ratio in hoc & in ſequenti modo remiſſionis venialis peccati.

Conc. Trid.

Ioan.

Quid de remiſſione venialis quando per ſe ſola fit.

4. DICENDVM ergo ſupereſt de remiſſione culpæ venialis quando per ſe ſola fit ſine remiſſione mortalis: nam tunc videtur nunquam habere locum opus operatum ſacramenti, non quia ſacramento ex ſe virtus deſit, ſed quia ſemper præuenitur à diſpoſitione pœnitentis, quæ informata per gratiam habet vim ſatisfaciendi, & expellendi peccatum veniale, antequam ſacramẽtum adueniat: & ita dici poterunt ſacramenta de ſe eſſe remiſſiua peccati venialis, quoties inuenerint illa in homine bene diſpoſito, de facto tamen nunquam remittere illa in homine iuſto, quia iam inuenient remiſſa, ſi ille eſt bene diſpoſitus. Nihilominus dicẽdum cenſeo, ſacramenta aliquando tollere peccata venialia ex opere operato in hominibus iuſtis. Quod licèt in quibuſdam ſacramentis ſit certius quàm in aliis, de omnibus tamen eſt veriſimile. De Baptiſmo ſufficiunt dicta in citata ſectione 3. cum his quæ inferiùs addemus Et idem eſt de ſacramento Pœnitentiæ: coniungendo quæ in præcedenti diſputatione attigimus, cum his quæ ſtatim dicemus. Quia verò hæc duo ſacramenta, per ſe loquendo, ſunt ſacramenta mortuorum, ideo in Baptiſmo non habet locum hic caſus, niſi quando ſupponitur adultus priùs iuſtificatus per contritionem cum Baptiſmo in voto, & poſtea venialiter peccaſſe, & ſic accedere ad Sacramentum Baptiſmi cum aliqua diſpoſitione, quæ per ſe non ſufficiat, vt tollatur peccatum veniale, niſi accedat vis ſacramenti: de qua diſpoſitione ſtatim dicemus. In ſacramento autem pœnitentiæ frequentiùs & magis per ſe habet locum hic caſus: ſcilicet quando homo iuſtus de ſolis venialibus confitetur. Et tunc etiam poteſt intelligi duplex efficacia in tali ſacramento ad tollenda venialia peccata: prima eſt quaſi propria & per ſe, quæ ſolùm verſatur circa ea peccata quæ ſunt materia talis confeſſionis: & de hac ſufficienter dictum eſt in diſputatione præcedenti, ſect. 3. Alia verò efficacitas eſſe poteſt ad tollenda peccata venialia omiſſa in tali confeſſione, vel ex obliuione, vel voluntariè, quod poteſt fieri ſine culpa, & quoad hoc videtur eſſe eadem ratio de hoc ſacramento, & de cæteris: quia, ſi habet hanc vim, magis eſt ex generali ratione ſacramenti nouæ legis, quàm ex propris talis ſacramenti. In quo differt à Baptiſmo: nam hic ex propria & ſpecifica inſtitutione omnia delet, quia eſt regeneratio, & perfecta ablutio, vt ſignificant tam actio materiæ quàm verba formæ: nihilominus tamen quoad diſpoſitionem neceſſariam ad talem effectum, eadem eſt vtriuſque ratio.

Omnia ſacramenta aliquand. tollere peccata venialia ex opere operato in iuſtis. Vera ſoluoio.

De Baptiſ.

De pœnit.

5. De cæteris verò ſacramentis viuorum, de duobus mihi ferè certum eſt, hunc habere effectum quãtum eſt ex vi ipſorum. Vnum eſt ſacramentum Extremæ vnctionis, de quo infrà in hoc eodem opere ex profeſſo

De extrema vnctione.

Conc. Trid. ſo dicam: nunc ſufficiant verba concilij Tridentini, ſeſſ. 14. cap. 2. & can. 2. de Extrema vnctione definentis, illud ſacramentũ, *& dare gratiam, & remittere peccata*, ſeu *delicta*: & addit, *Si quæ ſunt adhuc expianda, ac peccati reliquias abſtergit.* Vbi & diſtinguit peccata à reliquiis peccatorum: & dum dicit, *Si quæ ſunt expianda*, planè ſignificat ſe loqui de peccatis, quæ manere poſſunt in homine iam iuſtificato. Niſi quis velit id intelligere de ſolo reatu pœnę tẽporalis. quod violentum eſt, & præter vim verborum, præſertim quia ille reatus potiùs pertinet ad reliquias peccatorum. Aliud eſt ſacramentum Euchariſtię, de quo id latè tractaui ſuperiori tom. diſput. 63. ſect. 10. De aliis verò tribus ſacramentis hoc abſolutè negat Soto in 4. d. 11. q. 2. art. 4. Idem tamen Soto d. 15 art. 3. oppoſitum docere videtur: &, cùm in priori loco videatur maiorem efficaciam in hoc tribuere ſacramentalibus, quàm his ſacramentis: in poſteriori ait, ſi aqua benedicta habet hanc vim (quod ipſe indicat) à fortiori habere omnia ſacramenta. Atque hæc opinio eſt magis recepta inter Theologos, vt patet ex D. Tho. hic, & Bonau. in 4. d. 21. art. 1. q. 2. & Alenſe dict. q. 65. memb. 3. art. 4. §. 2. Ledeſma 1. p. 4. q. 28. art. 3. Petro Soto lect. 12. de Euchariſtia, & 18. de Pœnitentia. Et hæc ſententia, licèt certa authoritate non conſtet, neque neceſſaria ratione probari poſſit, probabilior eſt, & magis pia. Quia in primis non repugnat, Chriſtum Dominum hanc virtutem dediſſe his ſacramentis. Deinde eſt cõſentaneum fini omnibus ſacramentis cõmuni, quia omnia ſunt inſtituta ad curationem & ſanctificationem animarum. Deinde eſt conſentaneum fini proprio vniuſcuiuſq; ſacramenti, qui eſt vt aliquod munus ſanctè, & modo Deo grato perficiatur, quod poſſunt venialia peccata ſuo modo impedire, & maximè illa, quæ in vnoquoq; ſacramento ſpecialiter repugnãt fini eius. Tandem ob ſimiles rationes probabiliter creditur, quodlibet ſacramentum, bona fide ſuſceptum, tollere mortale peccatum, ſi illud inueniat: ergo à fortiori idem dicendum eſt de peccato veniali, ſi ex parte pœnitentis ſit ſimilis aut proportionalis diſpoſitio.

Euchar. De reliquis tribus ſacramentis. Soto. D. Thom. Bonau. Alenſ. Ledeſm.

Quænam diſpoſitio ſufficiat ad hunc effectum.

6. *Primus diſponendi modus.* IAM verò explicandum ſequitur quænam ſit illa diſpoſitio: duobus enim modis intelligi & cogitari poteſt. Primò, quòd ſacramenta immediatè præbeant aliquod auxilium, excitans in nobis motum ſufficientem ad tollendum peccatum veniale. Secundò, quòd ipſum ſacramentum per ſe remittat veniale peccatum, etiam abſq; motu volũtatis per ſe ſufficiente ad expellendum illud. Priorem modum ſequuntur Petrus Soto, & alij moderni: & attribuunt D. Thomæ hîc, & ſuprà q. 79. ar. 4. & tenet apertè Alenſis ſuprà, & Bonauen. ſuprà, & d. 23. art. 1. q. 1. vbi Durandus, & alij ita ſentiunt de Extrema vnctione. Iuxta quam ſententiam nunquam per ſacramentum remittitur peccatum veniale ſine ſufficiente diſpoſitione, ſeu opere operantis. Dicitur tamen nihilominus tolli ex opere operato, quia illemet actus hominis operantis prouenit à ſacramento ex opere operato. Ratio eſſe poteſt, quia ſacramentum non remittit culpam aliquam niſi mediante aliqua forma inhærente incompoſſibili cum tali peccato: hæc autem forma reſpectu venialis peccati non poteſt eſſe ſolus habitus, vt ſuprà oſtenſum eſt: ergo eſſe debet aliquis actus.

Secundus. Pet. Soto. Alenſ. D. Bonau. Duran.

7. *Sacramentũ per ſe remittere veniale ſine motu voluntatis ad id ſufficiente, vera reſolutio. D. Thom. Soto. Palud. Capreol.* Nihilominus contrariam ſententiam cenſeo veriorem, & eſſe D. Thomæ, vt explicui latiùs dict. q. 79. art. 4. Eandem tenet Soto ita intelligens D. Thomam hoc loco. Indicant etiam Paludanus, & Capreolus in 4. d. 23. Et de Euchariſtia & Baptiſmo id probaui in locis ſuprà citatis. Ratio verò generalis eſſe poteſt, quia omnia ſacramenta tollunt peccatum mortale abſque diſpoſitione, quæ per ſe ipſam ſufficiat. Vnde non tantùm excitant meliorem diſpoſitionem, ſed cum illa imperfecta per ſe immediatè tollunt ipſum peccatum mortale: cur ergo nõ magis ita operabuntur remiſſionem venialis peccati? Et confirmatur: nam aliàs hæc remiſſio, vel nunquam vel rariſſimè fieret per ſacramentum, quia raro contingit, vt in illo momento, in quo ſacramentum abſoluitur, homo excitetur, & perficiat meliorem actum, & diſpoſitionem, quàm toto tẽpore præcedente habuerat. Quod ipſa experientia ſatis oſtendere videtur, etiam in his qui mediocri diligentia & attentione ad ſacramenta accedunt. Et declaratur, quia vel hic effectus ſacramenti eſt aliquod auxilium excitans, quod à ſolo Deo operante confertur: & hoc non videtur eſſe infallibile, aut certa lege dari ex vi ſacramenti, quia homines etiam bene diſpoſiti, non ſemper recipiunt has ſpeciales motiones in ipſo momẽto, quo ſacramenta ſuſcipiunt. Vel eſt ſolùm concurſus actualis gratiæ adiuuantis: & hic etiam cùm non ſit, nec fiat actu in nobis ſine noſtra actuali cooperatione libera, non videtur eſſe immediatus effectus ex opere operato alicuius ſacramẽti. Reſponderi autẽ poteſt ratione ſacramentorũ dari aliqua auxilia actualia præuenientia, quãuis non ſemper dentur in ipſa actuali ſuſceptione ſacramenti, ſed poſtea cõgruis tẽporibus. Reſpõdeo, ſi tale auxilium in ordine ad remiſſionem peccati venialis eſſet effectus ſacramenti ex opere operato, nullum tempus eſſet magis congruum ad illud dandum, quàm ſit illud in quo recipitur ſacramentum. Neque aliquis Auctorum dixit, peccata venialia, quæ non remittuntur in ipſa ſuſceptione ſacramenti, remitti poſtea aliquando virtute ſacramenti, quando per ſe, & non ſimul cum mortalibus remittuntur, vt fieri poteſt per Baptiſmum, vel pœnitentiam.

8. *Soluitur contrarium fundamentum.* Nec fundamentũ oppoſitum firmum eſt, quia, vt ſuprà oſtendi, etiam actus, quo tollitur veniale peccatum, non ſemper eſt incompoſſibilis ex ſe & natura ſua cum peccato veniali: & ideo ſemper in his effectibus adiungenda eſt ordinatio diuina, ſuppoſita ex parte cauſæ vel diſpoſitionis proportione aliqua. Sic ergo in præſenti dicimus, quamuis ex parte hominis non præcedat actus ſufficiens, ipſam gratiam ſacramentalem, vt talis eſt, eſſe formam moraliter ſufficientem ad hunc effectum. Et ideo D. Tho. hîc ſolùm probat hunc effectum ex eo quòd ſacramenta gratiam infundunt. Hæc autem gratia ſacramentalis quoad præſens, non addit ſupra ipſam gratiam niſi ordinationem diuinam, qua voluit, vt gratia per talem cauſam, & ad talem finem indita, remitteret venialia, ſi homo ſic recipiens non poneret obicem.

Quid neceſſe ſit vt homo imponat obicem ad hunc effectum.

SED tunc ſupereſt explicandum, quid neceſſe ſit vt homo non ponat obicem ad hunc effectum. 9.
Et ratio dubij eſt ſuprà tacta, quia reſpectu mortalis peccati obex non tollitur niſi per aliquem actum, ſaltem imperfectum, ſcilicet, attritionẽ: ergo aliquid ſimile neceſſarium erit reſpectu venialis peccati, ſaltem ex eo quòd fuit actuale. At verò, ſi attritio requiritur, illa ſine ſacramento tollet hoc peccatum, vt ſuprà dictum eſt: ergo nunquã ſacramentum tollet huiuſmodi peccatũ ſine diſpoſitione per ſe ſufficiente: imò loquendo moraliter, ſeu regulariter, nunquam tollet, ſed ſupponet ablatum per ipſum actum. Circa hoc, qui ſenſerit, peccatũ veniale nunquam tolli per ſolam

ſolam attritionem,etiamſi perſona ſit grata,facilè explicabit hunc effectum reſpectu ſacramentorum, dicendo ſacramenta facere hominem ex attrito cōtritum, vt ſic dicam, etiam reſpectu venialium, atq; ita tolli obicem per attritionem ; & ſoluitur difficultas tacta, quia negatur fundamentum eius. At verò ſuppoſita ſententia à nobis poſita, quòd attritio in homine grato ſine ſacramento ſufficit ad tollenda venialia;dicendū conſequenter eſt,ad tollēdum obicem minùs requiri quàm attritionem, quādoquidem ſola attritio ad totū effectum ſufficit. Vt ergo homo ſuſcipiens ſacramentum non ponat obicem huic effectui, ſatis eſt (opinor) quòd accedat ſine actuali cōplacentia peccati venialis,& cum voluntate ac deſiderio recipiendi ſacramentum, & effectum eius. Ita etiam ſentiunt Soto & Ledeſma. Et probatur retorquendo rationem factam: quia ad hunc effectum non poteſt B ſacramentum poſtulare & exigere attritionem, aliàs poſtularet ipſum effectum iam factum: ergo nihil aliud poteſt cogitari niſi illa carentia complacentiæ cum prædicta voluntate. Quod etiam docet D.Tho. in citatis locis ad 2. Addunt præterea Soto & Ledeſma,illam voluntatem circa ſacramētum & effectum eius,eſſe virtualem quandam retractationem peccati venialis,quatenus homo vult medicinam illius aſſumere.Item coniecturæ ſæpe adductæ de leuitate peccati venialis, & de dignitate gratiæ, quæ in homine ſupponitur, hoc etiam confirmant. Quapropter non eſt in hoc æqualis ratio, ſeu diſpoſitio petenda reſpectu venialis peccati, & mortalis, nam per mortale multo magis auertitur homo à Deo, & ante remiſſionem eius caret homo gratia: at verò veniale peccatum eſt imperfecta, ſeu ferè nulla auerſio,& aliunde C relinquit gratiam in homine, quæ ſemper eſt diſpoſitio ad remiſſionem talis peccati: & ideo, ſi accedat ſacramentum, & non inueniat complacentiam formalem,aut virtualem, tollit illud. A

Voluntas ſacramenti ſine complacentia peccati ſufficit.

10. *An tollantur omnia venialia, quibus homo non eſt actualiter affectus.*

Sed hinc oritur difficultas: nam videtur ſequi ex dictis, per quodlibet ſacramentū tolli ſemper omnia peccata venialia, quibus homo nō eſt actualiter affectus, quod non videtur veriſimile.Sequela probatur, quia ad hūc effectū non eſt neceſſaria poſitiua diſpoſitio,ſed tantùm carentia complacentiæ: ergo ſi hæc non ſit circa vllum peccatum,omnia tollentur. Patet conſequentia, tum ex illo principio, quòd ſacramenta dant ſuos effectus non ponentibus obicem: tum etiam, quia inductione facta per ſingula peccata, quodlibet auferri poteſt ex vi ſacramēti,ſuppoſita carentia complacentiæ, & non eſt maior ratio de vno D quàm de alio:ergo auferentur omnia. Ad hanc difficultatē quidā concedunt totū: ita Sotus & Ledeſma. Alij verò negāt, ſacramentū æqualiter tollere peccata venialia, vbi non eſt æqualis diſpoſitio. Et quidem antiqui Theologi diſputātes in particulari de Euchariſtia,ita ſentiunt in 4. d.12.vt videre licet in D.Tho. qu.2. artic. 2. D. Bonauentura 2. part. diſtinctionis artic.1.quæſt.3 Richardo art.5.q.2.Alenſ.4. p. q. 41. memb.1 art.1.& Gabriele lect.85.in Canonem,& D. Antonin.3 p.tit.14.c.12.§.5.Et ratio eſt, quia, licèt ſacramenta dent ſuos effectus nō ponentibus obicem, non tamen æqualiter dant omnibus, ſed pro ratione diſpoſitionis, vt patet tam in effectu gratiæ, quàm in effectu remiſſionis pœnæ temporalis; non enim totam remittunt etiam non ponenti obicem, ſed pro E gradu & qualitate diſpoſitionis:ergo idem dicendum eſt de peccatis venialibus.Propter quod hæc res mihi dubia videtur, & incerta. Nam, affirmando priorem ſententiam,nullum abſurdum, vel inconueniens ſequi video, quanquā efficaci fundamento oſtendi non poſſit. præſertim de omnibus ſacramentis, vt ratio in contrarium facta declarat. Multùm tamen fauet il-

Opinio negās.

D.Thom. D Bon. Richar. Alenſ. Gabr. D.Ant.

Opinio affirmans veriſimilior.

li ſententiæ D.Tho.hoc loco,& vt minimùm videtur probabilius omnia ſacramenta habere vim ad hanc vniuerſalem remiſſionem,ſi ex parte hominis ſit proportionata diſpoſitio: quia ex parte ipſorum ſacramentorum non poteſt eſſe imperfectus & dimidiatus hic effectus, cùm nitantur in merito Chriſti infinito, & nulla ratione probabili fingi poſſit, eſſe de ſe determinata ad certum numerum & qualitatem peccatorum venialium,magis quàm mortalium. 11

Probatur in Baptiſmo opinio affirmans.

Iam verò deſcendendum eſt ad particularia. Et de Baptiſmo ſine dubio eſt probabilius auferre omnem culpam, etiā venialem, vbi non inuenerit volūtatem reſiſtentem, quia eſt regeneratio, & renouatio totius hominis. Et hoc etiam affirmauit hic D.Thom.art.1. ad 2.de Baptiſmo ſanguinis, & ſolùm requirit ne adſit complacentia actualis contraria. Caietanus verò in commentario illius ſolutionis neſcio quod diſcrimen inuenit inter Baptiſmū ſanguinis, & aquæ:nam, ſi catechumenus v.g. habens propoſitum mentiendi, in ſomno interficiatur pro Chriſto, dicit illi remitti illud peccatum veniale, non obſtante illa voluntate virtuali ex priori propoſito manente, ſi tamen baptizetur Baptiſmo aquæ,dicit non tolli illud veniale peccatū propter virtualem complacentiam. Nullam verò affert probationem,neque ego illam video. Nam, ſi illa virtualis complacentia eſt obex ita vt illi omnino repugnet remiſſio venialis peccati, etiam per martyrium non tolletur:ſi verò non eſt obex, per Baptiſmum aquæ tolletur, quia Baptiſmus omnia remittit non ponenti obicem. Dicere autem quòd reſpectu vnius ſit obex, & non reſpectu alterius,nō video quo fundamento dicatur.In vtroque autem caſu, ſi illud peccatū veniale nullo modo fuit retractatum, neq; poſt illud habuit homo aliquem actum:quo vel formaliter,vel ſaltem virtualiter voluerit illud à ſe expellere,vel remediū aliquod adhibere,deſiderando v. g Baptiſmū,vel martyriū vel aliquid ſimile,nō exiſtimo remitti illud peccatū etiam per illa Baptiſmata, quæ maiorem in hoc habēt priuilegiū, quia exiſtimo ſemper requiri aliqualē diſpoſitionē vel mutationem voluntatis:hanc verò oportet eſſe poſteriorem,quàm propoſitum ipſum peccandi venialiter.Si autem poſt tale propoſitum homo habet aliud deſideriū, vel voluntatem aliquo modo repugnantem ipſi peccato veniali, id ſatis erit vt auferantur tam per Baptiſmum aquæ quàm ſanguinis,propter rationem factam.

Caietani diſtinctio inter Baptiſmum aquæ & ſanguinis, reiicitur.

Deinde de pœnitentia,exiſtimo auferre omnia peccata venialia,quæ vel homo confitetur iuxta aliquem probabilem modum ex ſuperiùs poſitis diſp. præcedente: vel ſi in illis peccatis hoc locum non habet propter ſpecialem rationem huius ſacramenti requirentis formalem pœnitentiam ad ſui conſtitutionem: ſaltem remittet alia peccata,de quibus homo non eſt attritus, maximè ſi ſint oblita, & non voluntariè omiſſa,quia quantum eſt ex ſe omnia illa ſubiicit clauibus, & quia illud ſacramentum habet vim tollendi peccata,etiam oblita,ſi nō inueniat obicem. At verò de aliis peccatis quæ homo voluntariè non ſubiicit clauibus, non eſt res adeò certa:& fortaſſe maior aliqua diſpoſitio circa illam requiritur. De extrema verò vnctione probabile eſt ſemper omnia remittere, ſi ſint aliquo modo ex ſuprà declaratis retractata. Quod ſignificatur Iacob.5. *Si in peccatis eſt, remittentur ei.* Et in ſuprà citat. verbis Conc. Trid.Item, quia illud eſt copioſum & extremum remedium ad hunc finem collatum. 12

Idem in pœnitentia oſtenditur.

Idem de extrema vnctione iudicatur

Iacob.

De aliis verò ſacramentis res eſt dubia.Tamen veriſimilior eſt poſterior ſententia propter rationem factam. Vnde, licèt verum ſit, quod ſuprà diximus, ſolam voluntariam ſuſceptionem ſacramenti, ablato obice,ſufficere ad remiſſionē venialium, ſicut ſufficit 13

In aliis ſacramentis opinio negans cenſetur probabilior.

ad

ad augmentum gratiæ: non tamen inde fit vt ſufficiat ad remiſſionem omnium venialiū, ſicut nec ſufficit ad omne augmentū gratiæ: ſicut ergo ſic recipienti tale ſacramentū ex inſtitutione diuina definitus eſt certus gradus gratiæ, quia augebitur in meliùs diſpoſito, ita eodem modo definita eſt certa remiſſio aliquotum venialium, quæ erit maior in melius diſpoſito, & poterit eſſe integra & totalis imperfectè diſpoſito. Et ad illam interrogationem, quando non tolluntur omnia cur potiùs hæc quàm illa tollātur, cùm & diſpoſitio, & ſacramentum ſit æquè indifferens: Reſpódeo primò, eandem interrogationem fieri poſſe de remiſſione pœnæ, quando ſcilicet non tollitur tota: quare remittatur ea quæ debetur huic peccato potiùs quam alteri. Secundò ergo dicitur hoc poſſe remitti in diuinam voluntatem, quia cùm ex parte noſtra non detur cauſa, ipſe remittit quod vult. Tertiò dici poteſt probabiliter, vnumquodq; ſacramentum eſſe magis inſtitutum ad quædam peccata tollenda, quàm alia, & illa priùs tollere, deinde illa quæ eiſdem propinquiora ſunt: vt Euchariſtia priùs tollit peccata venialia repugnantia charitati, primū Dei, deinde proximi: quòd ſi hæc non inueniat, vel pluta poſſit remittere, tollit deinde ea, quæ repugnant ſpei, vel fidei, deinde ea, quæ religioni & ſic de aliis. Confirmatio fortaſſe per ſe primò tollit ea quæ repugnant fidei. Ordo, quæ repugnant religioni: Matrimonium quæ caſtitati, & ſic de aliis. Fortaſſe etiam quando cætera ſint paria, illud peccatum priùs tollitur, quod antiquius eſt, vel ſecundùm aliam ſimilem propoitionem.

Reſpondetur interrogationi affirmantis ſententiæ.

SECTIO II.

Vtrùm Sacramentalia remittant peccata venialia ex opere operato.

1. DE his ſacramentalibus quatenus ſunt cæremonię quędam inſtitutæ ab Eccleſia ad ornatum ſolennemque ritum ſacramentorum, diſputaui ſuperiori tomo diſp. 15. vbi in ſect. 4. nonnulla etiam de hac materia attigi. Hîc verò latiùs vtimur hac voce pro quibuſdam rebus vel actionibus ſacris, quibus hic effectus remittendi venialia ſolet attribui, quę ſolent numerari quæ hoc verſu comprehenduntur.

Sex cæremonialia, quibus remiſſio venialis ſolet attribui.

Orans, tinctus, edens, confeſſus, dans benedicens. Id eſt, oratio Dominica, aqua benedicta, panis benedictus, confeſſio generalis, eleemoſyna. Epiſcopi vel Abbatis conſecrati benedictio: illæ enim ſex voces ad hæc ſex membra accommodantur. Adduntur autem tria alia, ſcilicet, Oratio in Eccleſia conſecrata, tunſio pectoris, & ſacra Vnctio. Sed duo priora reduci poſſunt ad orationem: ſacra verò Vnctio principaliter ſumpta, ſacramentum eſt, & non ſacramētale, vel ſi ſit ſermo de cæremoniali vnctione, poteſt reduci ad tinctioné. Vnde autem hæc omnia colligantur, & quo fundamento dicantur eſſe remedia ad tollendum peccata venialia, in diſcurſu videbimus.

Prima opinio affirmans.

2. DE his ergo ſacramentalibus duplex eſt opinio. Prima eſt, hæc omnia habere hunc effectum ex opere operato: quæ tribus modis explicatur. Primus eſt, hoc facere tantùm mediatè, excitando actum ſufficientem. Ita Petrus Soto lect. 18. & videtur fauere D. Thomas hic art. 3. & q. 7. de Malo, art. 2. Significat Gabriel in 4. d 16. qu. 5. art. 3. dub. 3. Secundus modus eſt, remittere immediatè, ita tamen vt requirant attritionem, ſaltem imperfectam. Ita ſignificant

Tripliciter explicatur. Primò.

Secundò.

Suarez Tom. 4.

A Paludanus d. 16. quæſt. 1. art. 2. concluſ. 4. & D. Antonius 1. part. titulo 10. c. 1. §. 5. Bonau. d 2. art. 1. qu. 2. quamuis Bonauent. non requirat formalem motum attritionis, ſed ſubmiſſionis, deuotionis, vel reuerētiæ in Deum. Non declarant autem hi Auctores, an talis actus interior debeat eſſe per ſe ſufficiēs ad remiſſionem peccati venialis, vel quo modo iuuetur ab actu exteriori. Tertius modus eſt, immediatè id facere ad modum ſacramentorum, ſi non inueniant complacentiam contrariam, & homo vel pia actione, vel religiosè vtatur aliqua ex his rebus. Ita Victoria in Sūma quarti, nu. 99. de Pœnitentia. Et eum ſecuti ſunt Soto in 4. d. 11. q 2. art. 4. & d. 15. q. 2. art. 3. Ledeſma 1. p. 4. q. 28. art. 3. Cano lib. 12. de locis, cap. 13. ad 9. & idem ſentit Maior in 4. d. 13.

Palud. D. Ant. Bonau.

Tertiò.

Victoria.

Soto. Ledeſm. Cano. Maior.

B In vnoquoque autem ex illis modis ſumitur fundamentum ex impugnatione aliorum, quod breuitatis cauſa omitto, & quia faciiè ex dictis colligi poteſt. Primus enim modus fundatur in generali principio, quòd peccati venialis remiſſio non fit ſine ſufficienti motu interiori, & ideo, ſi hæc ſacramentalia habent aliquam ſpecialem vim, neceſſe eſt vt illa ſit ad excitandum talem motum. Secundus autem modus in hoc fundari poteſt, quòd peccati venialis remiſſio, licèt requirat motum internum, non tamen ſemper perfectum, & per ſe ſufficientem: & ideo iuuari poteſt per hos actus exteriores ex Eccleſiæ inſtitutione: quia ſicut Eccleſia poteſt concedere indulgentias, ita videtur poſſe hoc facere. Tertius verò vltra hoc addit, neceſſarium eſſe hunc effectum eſſe infallibilem, ſi homo non ponat obicem actualis, vel virtualis complacentiæ, quia aliàs non eſſet propriè ex opere operatò, quod tamen videtur neceſſarium, cùm hæc aſſignentur, vt ſpecialia remedia cōtra hæc peccata, quaſi vi propria aliquid contra illa operentur: ad illud autem ſatis eſt quòd homo his rebus vtatur cum voluntate religioſa obtinendi per illa effectum ab Eccleſia inſtitutum: nam illa voluntas, ſuppoſita Eccleſiæ inſtitutione, eſt quædam virtualis diſplicentia venialis peccati. Maior verò ſpecialiter fundatur in hoc, quòd remiſſio venialis peccati tantùm eſt remiſſio pœnæ, quam Eccleſia concedit per indulgentias, & ita etiam poteſt concedere per hæc ſacramentalia.

C

Secunda opinio negans.

D SECVNDA verò opinio generaliter negat his omnibus efficaciam ex opere operato. Hęc eſt antiquorum Theologorū opinio, quam magis indicat D. Thom. citatis locis: nunquam enim dixit illam excitationem fieri ex opere operato. Clarius in 4. d. 16. q. 1. art. 2. quæſt. 4. & d. 21. q. 2. art. 1. Alenſis 4. p. q. 65. memb. 3. art. 4. Durandus d. 21. q. 3. & ibi Bonauent. art. 3. q. 1. Richard. ar. 3. q. 1. Abulenſis 4. Reg. 2. q. 39. Turrecrem. in c. *Tres autem*. de Pœnit. d. 1. art. 3. & in c. *Aquam*. de Conſecrat. d. 3. & alij. Fundamentum eſt, vel quia Eccleſia non habet poteſtatem inſtituendi cauſam, quæ poſſit hunc effectum ex opere operato conferre: vel quia, etiamſi habeat, non conſtat de tali inſtitutione. Et hæc ſentētia mihi probatur. Vt tamen eius fundamentum intelligatur, aduertendum eſt hæc ſacramentalia non habere efficaciam ex inſtitutione Chriſti, quia non ſunt à Chriſto inſtituta, ſed ab Eccleſia, vt in priori loco citato ex 3. tom. latiùs tractaui. De inſtitutione autem Eccleſiæ, & actio, & poteſtas dubiæ ſunt, quoad hunc effectum ex opere operato. Et ideo breuiter de vtraque dicam.

D. Tho. Alenſ. Dur. Bonau. Richard. Abul. Turrecr.

E

O Sacra

Sacramentalia non tollere peccata ex opere operato. Concl. 1.

5. *Aſſert. 1. Oratio Dominica. Tunſio pectoris. Eleemoſyna.*

DIco ergo primò: Nullum ſacramentale eſt in Eccleſia, de quo conſtet eſſe inſtitutum ad tollendas culpas veniales ex opere operato. Hoc probo breuiter, diſcurrendo per omnia ſuprà numerata. Et in primis, oratio Dominica, tunſio pectoris, & eleemoſyna, immeritò numerantur inter ſacramentalia: nulla enim eſt in Eccleſia ſpecialis inſtitutio, aut benedictio circa huiuſmodi res: neque in decretis aliquid huiuſmodi inuenitur. Nam quæ citari ſolent ex c. *Tres ſunt.* & c. *Medicina.* & c. *Medicamentum.* & c. *Quamobrem.* de Pœn. d. 1. & c. *De quotidianis.* de Pœnit. d. 3. ſumpta ſunt ex Auguſt. de Pœnit. medicin. c. 2. & li. 50. homiliarum, homil. vlt. c. 3. Hier. Daniel. 4. Chryſoſt. homil. 9. ad Heb. Et Amb. de Elia & Enoch, de tũſione pectoris loquitur ſpecialiter Aug. in epiſt. 108. Qui non de aliqua inſtitutione Eccleſiæ loquũtur, ſed de efficacia, quam illa opera, vt ſunt actus virtutum, habent ad obtinendam remiſſionem peccatorum per modum impetrationis, vel diſpoſitionis. Vnde reſpectu mortalium peccatorum illis tribuunt aliquam efficaciam, vt etiam colligi poteſt ex Conc. Toletano 4. c. 9. ſed quo peccata venialia minora ſunt, eo maior eſt virtus in illis operibus ad eorum remiſſionem.

Auguſt. Hieron. Chryſoſt. Ambroſ. Conc. Tolet. 4.

6. *Confeſſio generalis.*

Idem certum videtur de confeſſione generali: nullum enim eſt decretum continens, vel indicans ſpecialem inſtitutionem, nec antiqui Theologi eius meminerunt: ſed quia illa cõfeſſio eſt exterior actus pœnitentiæ ſi debito modo fiat, & illi correſpondeat interior actus proportionatus: delebit quidem peccata venialia, non ex opere operato, ſed ex diſpoſitione operantis, quia eſt vniuerſalis deteſtatio peccatorum. Quod etiam notauit Soto ſuprà: dicens (& meritò) id non probari ex dict. cap. *De quotidianis*. Quod eſt Aug. in Enchir. c. 71. & in eo nulla eſt mentio de confeſſione generali. Addit verò Soto hoc eſſe receptum cõmuni conſuetudine Eccleſiæ, & ſentit ſufficere ad hanc efficaciã ex opere operato. Sed reuera non ſufficit ſine inſtitutione, quia, ſi eſt ſermo de cõſuetudine tantùm illius boni operis, illa nõ magis poteſt hoc præſtare in hoc opere, quã in aliis operibus bonis. Si verò ſit ſermo de conſuetudine ſub hac apprehenſione, ſi apprehenſio eſt falſa, nihil poterit conferre ad hunc effectũ. Addo etiã, non eſſe verũ dari hanc conſuetudinẽ hoc modo explicatã. cùm plures, & ferè omnes docti viri oppoſitã exiſtimationem habeant. Ac denique, qualiſcunque eſſet illa cõſuetudo, nõ poſſet ſufficere ad hunc effectũ, ſicut neq; ad indulgentiam, vel remiſſionẽ pœnæ, niſi præcedat cõceſſio habentis poteſtatẽ. Aiunt verò quidam Moderni, quamuis cõfeſſio per ſe ſola non ſufficiat ad remiſſionem, tamen deprecationẽ illã, quæ ſolet ex vſu Eccleſiæ dici à Sacerdote (ſcilicet, *Miſereatur tui*, &c. *Indulgentiam, abſolutionẽ*, &c.) tollere ex opere operato venialia: Quod affirmat Soto d. 18. q. 4 art. 1. quando dicitur à Sacerdote. Victoria verò in Summa 4. & Ledeſma 2. p. 4. q. 7. artic. 3. hoc oſtendunt etiamſi dicatur à laico. Sed nullus eorum adducit fundamentum: vnde, qua facilitate dicatur, reiicitur: quia in re, quæ pendet ex poſitiua inſtitutione, nihil affirmari poteſt, niſi vel cõſtet ex decreto aliquo, vel ex aliqua auctoritate aut traditione: neutrum autem hic inuenitur. Illa ergo ſolùm eſt quædã deprecatio, quæ ſi fiat à miniſtro Eccleſiæ, nomine eius habebit aliquam maiorem vim impetrandi propter Eccleſiæ merita.

Soto. Soto. Victoria. Ledeſma.

7. *De Epiſcopali benedictione.*

Et idem cenſeo de Epiſcopali benedictione. Et ſumo ex Augu. epiſt. 59. q. 5. vbi eam vocat *interpellationem quandam*. De qua videri poſſunt plura apud Ioannem Durandum lib. 2. de Ritibus Eccleſiaſticis, cap. penult. Citari autem ſolet de hac benedictione, & pro hoc effectu cap. *Benedictio*, & c. *Dictum*, & c. *Maledicam*. 1. q. 1. Sed nihil ad rem præſentẽ faciunt, Nam in 1. & 3. cap. nulla de hac re aut alia ſimili mentio fit: in ſecundo verò ſolùm ait Auguſtinus, ſacramentalium conſecrationem, ſeu benedictionẽ, non priuari ſuo effectu, etiamſi ſacerdos miniſtrans malus ſit. Denique ſolent Epiſcopi cõcedere indulgentiã quando ſolẽniter benedicũt: illa verò ſpectat, vel ad impetrationem aliquam, vel ad remiſſionẽ alicuius pœnæ, nõ culpæ. Præterea, oratio facta in Eccleſia conſecrata habet fortaſſe apud Deũ aliquã maiorẽ vim ad impetrandum propter Eccleſiæ merita, tamen effectum ex opere operato nullũ habet, vt latiùs oſtendi dict. diſp. 15. Quod verò Palud. adducit ex 3. Reg. 4. *Qui orauerit in domo hac*, &c. vel nihil probat, vel ad ſummum declarat à ſimili genus illud impetrationis.

Durand. Cap. Benedictio. Cap. Dictũ. Cap. Maledicam. De oratione facta in Eccleſia cõſecrata. Palud. 3. Reg. 4.

8. *De Sacramẽto Vnctionis.*

Præterea, *de Sacramento Vnctionis* extat titulus in Decretalibus, qui ſolet citari ad hoc: ſed ſine cauſa, quia ibi ſolùm fit mentio Extremæ Vnctionis, & Cõfirmationis, quæ non ſunt ſacramentalia, ſed ſacramenta. Recenſentur etiam quædam aliæ vnctiones cæremoniales: ſed de nulla dicitur, quòd fiat ad tollenda venialia, ſed & ad ornatum, & ad aliquã ſacram ſignificationẽ, & fortaſſe etiã ad aliquam impetrationẽ. De pane benedicto cõſtat nobis eius vsũ eſſe antiquiſſimum: de quo multa videri poſſunt apud Vualdenſem de Sacramentalibus, c. 167. & Durand. dict. lib. 2. vlt. Inter alios verò eius meminit Auguſt. lib. 2. de Peccatorũ meritis, c. 26. & vocat *panẽ catechumenorum*: nam illis non dabatur Euchariſtia, ſed loco illius dabatur hic panis benedictus. Vnde conſtat non fuiſſe inſtitutũ ad tollẽda venialia ex opere operato, quia catechumeni non erant capaces huius effectus ante Baptiſmum. Solebant autẽ fideles communicare diebus Dominicis: poſteà verò, cùm illa conſuetudo paulatim aboleretur, introductũ eſt, vt panis benedictus daretur etiam baptizatis, quaſi in memoriam, & ſignificationem Euchariſtiæ: ergo nullum eſt hîc fundamentum huius effectus. Nam c. *Cùm omne crimen*. de Conſecrat. d. 2. quod Soto ad hoc propoſitum affert, nihil omnino ad cauſam facit, quia ibi ſolùm dicitur, omne crimen atque peccatum, oblatis Deo ſacrificiis, deleri, & totus ille textus eſt de ſacrificanda & miniſtranda Euchariſtia: de pane autem benedicto nullum eſt ibi verbum.

De pane benedicto. Vualdenſ. Durand. Auguſt. Cap. Cùm omne crimen.

9. *De aqua luſtrali. Alex.*

Supereſt ſola aqua luſtralis inſtituta ab Alexandro I. vt habetur in 1. eius epiſt. & in c. *Aquam*. de Conſecratio. d. 3. Et de hac eſt aliqua maior veriſimilitudo, quia in eius inſtitutione, ſeu benedictione dicitur, vel potiùs petitur, *vt ſit in ſanctificationem*, & comparatur cum regalibus cæremoniis, quæ ſuo modo ſanctificabant ex opere operato. Nihilominus cenſeo, etiam de hac oppoſitũ eſſe verius: quia, cùm hæc res ſit grauis, debuiſſet inſtitutio eſſe clara, & expreſſa, ſi ad hũc effectum ordinaretur. Verbũ autẽ illud *ſanctificãdi*, ampliſſimũ eſt. Et de legalibus cęremoniis affirmat Aug. de vera & falſ. pœn. c. 20. abſtuliſſe peccata venialia, quod ſine dubio nõ faciebant ex opere operato. Sed, quia erant actus religionis & humiliationis cuiuſdã, ideo, ſi debito modo fierent, poterant ex diſpoſitione operantis conferre illum effectum. Ita ergo de hac cæremonia intelligendum eſt. Addit verò D. Tho. ex interceſſione Eccleſiæ, quę ex vi talis inſtitutionis applicatur, habere huiuſmodi aquam vim quandã moralem ad tollenda impedimenta, vel coërcendos dæmones, ſicut fit exorciſmis: vel excitando in homine bonũ motum: & hoc modo, ait, deſeruire ad iuſtificationem, vt videre eſt in 4. d. 6. q. 2. art. 3. quæſt. 2. ad

Auguſt. D. Thom.

4. &

4 & d.16.q.2.ar.2.q.4. Quod per modum impetrationis optimè,iuxta mentem eius,intelligitur. Vnde ferè omnes Doctores citati non tribuunt in hoc maiorẽ vim aquę benedictæ ex opere operato,quàm aliis ſacramentalibus,vt videre etiam licet in Turrecremata in c. *Aquam*.de Conſecratione d. 3.Nullum ergo inuenitur ſacramentale de facto inſtitutum ad tollenda peccata venialia ex opere operato.

Turrecre.

Non eſſe in Eccleſia poteſtatem ad inſtituenda ſigna ſenſibilia, quæ vt inſtrumenta hunc effectum conferant. Concl. 2.

10. Dicendum ſecundò eſt, probabilius videri non eſſe in Eccleſia poteſtatem ad inſtituenda ſigna ſenſibilia, & quaſi inſtrumenta,quæ ex opere operato tollant peccata venialia. In hac concluſione non eſt certitudo,quia non videtur dubium quin potuerit Chriſtus hanc poteſtatem dare Eccleſiæ. Quãuis non deſint qui negent potuiſſe Chriſtum dare Eccleſiæ poteſtatem inſtituendi ſignum remiſſiuũ peccati venialis ex opere operato, niſi dando etiã poteſtatem ad inſtituendum ſignum efficax gratiæ ſanctificantis ex opere operato, quia, licèt ad remiſſionem peccati venialis abſolutè non ſit neceſſaria infuſio gratiæ,tamen ad remiſſionem eius ex opere operato eſt neceſſaria,quia non poteſt peccatum veniale tolli niſi per internam renouationẽ, & ſanctificationem:& ideo, ſi hæc renouatio non fit per actum ex ſe ſufficientem ad expellendum peccatum veniale, neceſſe eſt vt fiat per infuſionẽ habitus,vel augmentum eius. Quòd ſi hoc verum eſſet optimè probaretur Eccleſiam nõ habere hanc poteſtatem inſtituendi ſignum,vel cauſam remiſſiuã peccati venialis ex opere operato,quia non poteſt inſtituere ſignum efficax gratiæ:non enim poteſt inſtituere ſacramenta.

11. Veruntamen fundamentum illud exiſtimo eſſe falſum:potuiſſet enim Chriſtus, ſi voluiſſet, vel per ſeipſum inſtituere huiuſmodi ſignum remittens venialia, & non dans gratiam, vel dare Eccleſiæ poteſtatem ad illud inſtituendum. Quod planè ſupponunt omnes Auctores qui tractant de his ſacramentalibus: nullus enim eorum dixit implicare contradictionem, quòd dentur talia ſacramentalia:ſed ſupponẽdo non implicare, inquirunt an de facto ſint,vel in Eccleſia ſit poteſtas ad illa inſtituenda. Deinde,cum infuſione gratiæ habitualis,abſq; actu per ſe ſufficiente, poteſt Deus remittere peccatum veniale, ergo etiam ſine gratia poteſt id facere:quia illa gratia non concurrit formaliter ad illam remiſſionem,ſed concomitanter: & ideo poſſet fieri infuſio illius ſine tali remiſſione: ergo & è contrario poſſet fieri remiſſio ſine illa: quia non eſt maior connexio,aut per ſe dependẽtia. Vnde, non ſolùm de poſſibili, ſed etiam de facto exiſtimo probabile aliquando ita fieri, ſaltem per ſacrificium Miſſæ, vel in ipſis offerentibus, vel in his pro quibus offertur, ſi habeant aliquem bonum motum contra peccatum,quanuis per ſe non ſufficeret. Ratio autem eſt,quia de potentia abſoluta poteſt Deus remittere peccatum veniale ſine vlla interna renouatione phyſica,& de facto poſſet remittere per aliqualẽ renouationem actualem, id eſt, per actum virtutis aliquo modo oppoſitum veniali peccato, licèt non per ſe ſufficientem ad expellendum illud, vt eſſet in præſenti vſus religioſus talis ſacramentalis cum aliqua ſubmiſſione ad Deum. Quãuis ergo ſit certum, Chriſtum Dominum non dediſſe Eccleſiæ poteſtatem ad inſtituendum ſigna,quibus gratia infundatur:tamen, cùm ad tollendum peccatum veniale per ſe non requiratur gratiæ infuſio, adhuc manet incertum, an

A dederit poteſtatem inſtituendi prædicta ſigna remiſſiua ex opere operato venialium peccatorum.

12. Nihilominus tamen concluſio poſita vera videtur,quia in re graui & ſupernaturali non eſt affirmãdum,niſi quod ex ſacra Scriptura, vel ex traditione & vſu Eccleſiæ, vel ex vrgente ratione deducta ex aliis principiis reuelatis,colligi poteſt: hîc autem nihil horum interuenit. Nam ex Scriptura ſolùm habemus illa verba Ioan.20. *Accipite Spiritum ſanctum: quorum remiſeritis peccata,remittuntur eis*:vel illa Mat. 16.& 18. *Quæcunque ſolueritis ſuper terram*,&c. At verò priora verba intelliguntur de poteſtate remittendi peccata per ſacramentum pœnitentiæ, vt conſtat ex Concilio Tridentino, ſeſſione decimaquarta, & infrà latiùs dicemus. Poſteriora autem verba, ſi de abſolutione peccatorum intelligantur, eundem ſen- B ſum habent:extenduntur verò ad poteſtatem remittendi pœnas per indulgẽtias.& ad poteſtatem ligandi,& ſoluendi per cenſuras,& alia præcepta, quæ ad gubernationem Eccleſiæ pertinent.

Ioan. *Matth.* *Conc. Trid*

13. Rurſus ex traditione & vſu nihil habemus, quin potiùs ex non vſu poteſt ſumi argumentum, quod in huiuſmodi materiis efficax eſt. Oſtendimus enim hactenus, Eccleſiam non inſtituiſſe aliquod ſignum huiuſmodi:ergo ſignum eſt non recepiſſe ad hoc poteſtatem. Præterea nec eſt vlla ratio vel neceſſitas ob quam hæc poteſtas data ſit. Nam Chriſtus inſtituit ſeptem ſacramenta,quæ ex opere operato tollant venialia:ſunt etiam plura alia remedia, quæ ex opere & diſpoſitione operantis hunc effectum conferãt: quid ergo neceſſe fuit alia ſigna ex opere operato per Eccleſiam inſtitui poſſe? Neque ex remiſſione tempo- C ralis pœnæ ſumi poteſt argumentum, tum quia malum culpæ difficiliùs tolli debet, & magis requirit proprium actum ipſius hominis:tum etiam quia pœna temporalis non remittitur ex conceſſione vel indulgentia Eccleſiæ, niſi applicando ex Chriſti vel Sanctorum ſatisfactionibus,quantum eſt neceſſe ad huiuſmodi ſolutionem: quod non ita proprium locum habet in remiſſione culpæ. Quapropter,ex cõmuni ſententia, per indulgentias remittuntur pœnæ, non verò culpæ etiam veniales, vt latiùs in proprio loco dicemus.

Vlterius ſuadetur.

14. Solùm oportet vt ſatiſfaciamus interrogantibus, cur effectus remittendi peccata venialia, potiùs tribuatur his ſacramentalibus,quàm aliis actibus, quã- D doquidem ipſa per ſe nihil conducunt: quòd enim excitare poſſint mentem hominis ad dolorẽ peccati, vel reuerentiam Dei,vel alium ſimilem motum,quo remittantur peccata venialia,cõmune eſt aliis rebus, vt imaginibus concioni,vel lectioni ſacræ, &c. Reſpondetur in primis,hunc numerum ſacramentalium quoad hunc effectum,non eſſe certa aliqua ratione, aut auctoritate fundatum,& ideo non eſſe inconueniens,quòd poſſit augeri,vel minui iuxta probabilem aliquam rationem. Nam inter Doctores etiã, alij ſex numerant, alij nouem: & in rudimentis doctrinæ Chriſtianæ tria ex illis omittuntur, & adduntur alia tria remedia,ſcilicet communicare, audire Miſſam, & concionem ſacram, quæ ſine dubio ſacramentalia nõ ſunt. Deinde dicitur triplici titulo aliquam actio- E nem externam numerari inter hæc remedia. Primus eſt, quia ex genere ſuo, & ex modo quo fit, habet adiunctum aliquem dolorem peccatorum, vel ſignificationem eius, vt confeſſio generalis, vel tunſio pectoris. Secundus eſt propter ſpecialem vim impetrandi remiſſionẽ peccatorum, fundatam vel in aliqua promiſſione Dei,ſeu locutione Scripturæ, vt eſt in eleemoſyna, vel in propria petitione,vt eſt in oratione Dominica. Tertius eſt, ob ſpecialem impetrationem diuini auxilij,vel motionis,fundatam in orationi

Cur hic effectus tribuatur magis his ſacramentalibus,quam aliis actibus.

tionibus Eccleſiæ, quæ per ſpecialem conſecrationem, vel benedictionem ad hunc effectum applicantur: & huiuſmodi eſt aqua benedicta, quæ propterea non vtcunque operatur ex apprehenſione ſumentis illam, alioqui tantundem valeret, ſi exiſtimaretur benedicta, quamuis non eſſet, vel, ſi homo illam aſſumeret vt ſignum excitatiuum, ſine alia benedictione eundem effectum haberet: quod eſt præter Eccleſiæ ſenſum. Habet ergo vim moralem quaſi applicandi Eccleſiæ interceſſionem, quam fortaſſe vim habent etiam aliæ res, quæ ferè eiſdem verbis ab Eccleſia benedicuntur, vt ex Pontificali Romano conſtat, de conſecratione Epiſcoporum, Abbatum, &c. Cætera verò, in quibus aliquis titulus iſtorum non reperitur, non eſt cur in hoc ponantur numero, vel ſi vulgò ponuntur, eſt propter aliquam ſimilitudinem, vel participationem eorum quæ diximus.

QVAESTIO LXXXVIII.

De reditu peccatorum per pœnitentiam dimiſſorum, in quatuor articulos diuiſa.

DEINDE conſiderandum eſt de reditu peccatorum per pœnitentiam dimiſſorum.

Et circa hoc quæruntur quatuor.

Primò, vtrùm peccata per pœnitentiam dimiſſa redeant ſimpliciter, per ſequens peccatum.

Secundò, vtrùm aliquo modo per ingratitudinem redeant ſpecialiùs ſecundùm quædam peccata.

Tertiò, vtrùm peccata redeant in æquali reatu.

Quartò, vtrùm illa ingratitudo, per quam redeunt ſit ſpeciale peccatum.

ARTICVLVS I.

Infrà art. 2. & 3. co. & 4. diſt. 22. q. 1. art. 1.

AD primum ſic proceditur: Videtur quòd peccata dimiſſa redeant per ſequens peccatum. Dicit enim Aug. in lib. de Baptiſmo: Redire dimiſſa peccata, vbi fraterna charitas nõ eſt, apertiſſimè Dominus in Euangelio docet in illo ſeruo, à quo dimiſſum debitum Dominus repetiit, eò quòd ille conſeruo ſuo debitum nollet dimittere. Sed fraterna charitas tollitur per quodlibet peccatum mortale: Ergo per quodlibet ſequens mortale peccatum redeunt peccata priùs per pœnitentiam dimiſſa.

Lib. 1. de Baptiſmo, contra Donatiſt. c. 12. in medio, to. 7.

Præterea, Super illud Luc. 11. *Reuertar in domum meam vnde exiui*, dicit Beda: Timendus eſt iſte verſiculus, necnon exponendus, ne culpa, quam in nobis extinctam credebamus, per incuriam nos vacantes opprimat. Hoc autem non eſſet niſi rediret: Ergo culpa per pœnitentiam dimiſſa redit.

Beda in Lucã, c. 58. non multum remotè ante finem, to. 2.

Præterea, Ezechiel. 18. Dominus dicit: *Si auerterit ſe iuſtus à iuſtitia ſua, & fecerit iniquitatem, omnes iuſtitiæ eius, quas fecerat, non recordabuntur.* Sed inter alias iuſtitias, A quas fecit etiam præcedens pœnitentia continetur, cùm ſuprà dictum ſit, pœnitentiam eſſe partem iuſtitiæ: Ergo poſtquam pœnitens peccat, non imputatur ei præcedens pœnitentia, per quam conſecutus eſt veniã peccatorũ: Redeunt ergo illa peccata.

Præterea, Peccata præterita per gratiam teguntur, vt patet per Apoſtolum ad Rom. 4. inducentem illud Pſalmiſtæ: *Beati quorum remiſſæ ſunt iniquitates, & quorum tecta ſunt peccata:* Sed per peccatum mortale ſequens, gratia tollitur: Ergo peccata, quæ fuerant priùs commiſſa, remanent detecta. Et ita videtur quòd redeant.

quæ. 89. ar. 3.

B Sed contra eſt, quòd Apoſtolus dicit Rom. 11. *Sine pœnitẽtia ſunt dona, & vocatio Dei.* Sed peccata pœnitentis ſunt dimiſſa per donum Dei: Ergo per peccatum ſequens non redeunt dimiſſa peccata, quaſi Deus de dono remiſſionis pœniteat.

Præterea, Auguſtinus dicit in lib. reſponſionum Proſperi: *Qui recedit à Chriſto, & alienus à gratia, finit hanc vitam: quid, niſi in perditionem vadit? ſed non in id, quod remiſſum eſt, recidit, nec pro originali peccato damnabitur.*

Refertur hoc de pœnit diſt. 4. c. Qui recedit. ita habet ~ roſper in reſpon. ad 2. ratione Gallorum. q. 86. ar. 4.

Reſpondeo, dicendum, quòd (ſicut ſuprà C dictum eſt) in peccato mortali ſunt duo, ſcilicet auerſio à Deo, & conuerſio ad bonum creatum. Quicquid autem eſt ex parte auerſionis in peccato mortali, ſecundùm ſe conſideratum, eſt commune omnibus peccatis mortalibus: quia per quodlibet peccatum mortale homo auertitur à Deo. Vnde & per conſequens macula, quæ eſt per priuationem gratiæ, & reatus pœnæ æternæ, communia ſunt omnibus peccatis mortalibus. Et ſecundùm hoc intelligitur id quod dicitur Iacob. D 2. *Qui offendit in vno, factus eſt omnium reus.* Sed ex parte conuerſionis, peccata mortalia ſunt diuerſa, & interdum contraria. Vnde manifeſtum eſt, quòd ex parte conuerſionis, peccatum mortale ſequens non facit redire peccata mortalia priùs abolita, alioqui ſequeretur, quòd homo per peccatum prodigalitatis reduceretur in habitum vel diſpoſitionẽ auaritiæ priùs abolitæ. Et ſic contrarium eſſet cauſa ſui contrarij: quod eſt impoſſibile. Sed conſiderando in E peccatis mortalibus id quod eſt ex parte auerſionis abſolutæ, per peccatum mortale ſequens redit illud, quod fuerat in prioribus peccatis ante dimiſſionem, in quantum per peccatum mortale ſequens, homo priuatur gratia, & fit reus pœnæ æternæ, ſicut & priùs erat. Verùm, quia auerſio in peccato mortali ex conuerſione quodammodo cauſatur, recipiunt ea quæ ſunt ex parte auerſionis, quodammodo diuerſitatem per comparationem ad diuerſas conuerſiones, ſicut ad

ad diuerſas cauſas: ita quòd ſit alia auerſio, & alia macula, & alius reatus, prout conſurgit ex alio & alio actu peccati mortalis. Et hoc modo in quæſtionem vertitur, vtrùm macula & reatus pœnæ æternæ, ſecundùm quòd cauſabantur ex actibus peccatorum priùs dimiſſorum, redeant per peccatũ mortale ſequens. Quibuſdam igitur viſum eſt, quòd ſimpliciter etiam hoc modo redeant. Sed hoc non poteſt eſſe: quia opus Dei per opus hominis irritari non poteſt. Remiſſio autem peccatorum priorũ fuit opus diuinæ miſericordiæ. Vnde non poteſt irritari per ſequens peccatum hominis, ſecundùm illud Rom. 3. *Nunquid incredulitas illorum fidem Dei euacuauit?* Et ideo alij ponentes peccata redire, dixerunt, quòd Deus non remittit peccata pœnitenti poſtmodum peccaturo, ſecundùm præſcientiam, ſed ſolùm ſecundùm præſentem iuſtitiam, præſcit enim ſe pro his peccatis eum æternaliter puniturum, & tamen per gratiam facit eum præſentialiter iuſtum. Sed nec hoc ſtare poteſt: quia ſi cauſa abſolutè ponatur, & effectus ponitur abſolutè. Si igitur non abſolutè fieret per gratiam, & gratiæ ſacramenta, peccatorum remiſſio, ſed cum quadam conditione in futurum dependente, ſequeretur quòd gratia, & gratiæ ſacramenta non eſſent ſufficiens cauſa remiſſionis peccatorum. Quod eſt erroneum: vtpote derogans gratiæ Dei. Et ideo nullo modo poteſt eſſe, quòd macula & reatus præcedentium peccatorum redeant ſecundùm quòd ex talibus actibus cauſabantur. Contingit autem quòd ſequens actus peccati virtualiter continet reatum prioris peccati, in quantum ſcilicet aliquis homo ſecundò peccans, ex hoc ipſo videtur grauiùs peccare, quàm priùs peccauerat: ſecundùm illud Rom. 2. *Secundùm duritiam tuam, & cor impœnitens, theſaurizas tibi iram in die iræ*, ex hoc ſcilicet ſolo, quòd contemnitur Dei bonitas, quæ ad pœnitentiam expectat. Multo autem magis contemnitur Dei bonitas, ſi poſt remiſſionem prioris peccati, ſecundò peccatum iteretur: quanto maius eſt beneficium peccatũ remittere, quàm peccatorẽ ſuſtinere. Sic igitur per peccatũ ſequens pœnitentiam, redit quodammodo reatus peccatorũ priùs dimiſſorum, non in quantum cauſabatur ex illis peccatis priùs dimiſſis, ſed in quantum cauſabatur ex peccato vltimo perpetrato, quod aggrauatur ex peccatis prioribus. Et hoc non eſt peccata dimiſſa redire ſimpliciter, ſed redire ſecundùm quid, in quantum ſcilicet virtualiter in peccato ſequenti continentur.

Vt patet ex decret. de pœnit. diſt. 4. c. 7. & c. 8. non lõgè ante finem & c. 11.

Ad 1. ergo dicendum, quòd illud verbum Auguſt. videtur eſſe intelligẽdum de reditu

A peccatorum, quantum ad reatum pœnæ æternæ in ſe conſideratum: quia ſcilicet poſt pœnitentiam peccans, incurrit reatum pœnæ æternæ, ſicut & priùs: non tamen omnino propter eandem rationem. Vnde Auguſt. in lib. de reſponſionibus Proſperi, cùm dixiſſet, quòd *non in id, quod remiſſum eſt, recidit, nec pro originali peccato damnatur:* ſubdit, *qui tamen ea morte afficitur, quæ ei propter peccata dimiſſa debebatur:* quia ſcilicet incurrit mortem æternam, quam meruerat per peccata præterita.

Proſper in reſpõſione ad 2. rationẽ Gallorum. Et refertur de Pœnitẽt. diſt. 4. c. Quis recedit.

Ad 2. dicendum, quòd in illis verbis non intendit dicere Beda, quòd culpa priùs di-B miſſa hominem opprimat per reditum reatus præteriti: ſed per iterationem actus.

Ad 3. dicendum, quòd per ſequens peccatum, iuſtitiæ priores obliuioni traduntur, in quantum erant meritoriæ vitæ æternæ: non tamen in quantum erant impeditiuæ peccati. Vnde ſi aliquis peccet mortaliter, poſtquam reſtituit debitum, non efficitur reus, quaſi debitum non reddidiſſet. Et multo minùs traditur obliuioni pœnitentia priùs acta, quantum ad remiſſionem culpæ, cùm remiſſio culpæ magis ſit opus Dei, quàm hominis.

C Ad 4. dicendum, quòd gratia ſimpliciter tollit maculam, & reatum pœnæ æternæ. Tegit autem actus peccati præteritos: ne ſcilicet propter eos Deus hominem gratia priuet, & reum habeat pœnæ æternæ. Et quod gratia ſemel fecit, perpetuò manet.

COMMENTARIVS.

1. *Concluſio D. Tho.*

ASSERTIO *D. Thom. eſt, Peccata remiſſa non redire ſimpliciter, redire autem ſecundùm quid propter ſubſequens peccatum. Explicat D. Thomas quid ſit* redire ſimpliciter, D *quid* ſecundùm quid. *Et ad hoc ſupponit in peccato duo eſſe (loquitur præcipuè de mortalibus, & cum proportione applicari debet ad venialia.) Sunt ergo in peccato conuerſio, & auerſio: in auerſione conueniunt omnia, & conſequenter in ſubſtantiali macula, ſeu priuatione gratiæ: in conuerſione autem differunt, id eſt, intendentia ad propria obiecta, & conſequenter in vitioſa inclinatione, diſpoſitione, vel habitu, quem relinquunt. Atque hinc duo certa inferuntur, vnum eſt, quoad maculam redire per peccatum ſubſequens, id quod ablatum fuerat per priorem remiſſionem, quia redit eadem priuatio gratiæ ſecundùm ſpeciem, eadèmque moralis, & habitualis auerſio à Deo. Aliud eſt, non redire eandem ſpecificam conuerſionem, quæ fuerat in prioribus peccatis, niſi fortaſſe peccatum ſubſequens ſit eiuſdem* E *ſpeciei cum præcedentibus. Quod probat D. Thomas, quia aliàs peccatum auaritiæ faceret redire prauam diſpoſitionem prodigalitatis priùs abolitam. Quod poteſt intelligi, aut diſpoſitione phyſica, & habituali: & ſic eſt manifeſtè falſum conſequens, quia vnum contrarium non poteſt inducere inclinationem vel diſpoſitionem ad actus ſibi contrarios, vel poteſt intelligi ſolùm de morali relatione, ſeu habituali conuerſione: & de hac eſt propriè in præſenti ſermo: quamuis Diuus Thomas*

Infertur primò.

Infertur ſecundò.

A *in prædicta ratione magis videatur in priori ſenſu loqui: tamen cum proportione poteſt ratio applicari, quia etiam fieri non poteſt, vt moralis conuerſio ad vnum obiectum, fiat per conuerſionem ad effectum contrarium.*

2. *Quamuis autem macula peccatorum ſubſtantialiter ſit eadem, recipit tamen moralem quandam diuerſitatem, & diminutionem, vel augmentum ex reſpectu morali ad actualia peccata, per quæ inducitur: vnde tunc eſt eadem macula, quando cum reſpectu morali ad eadem peccata ineſt: tunc autem eſt diuerſa ſimpliciter, quando reſpicit peccata omnino diuerſa, & quorum vnum nullo modo aliud includit, nec reſpicit. Tunc denique erit macula ſecundùm quid eadem, licèt abſolutè diuerſa, quando reſpicit quidem peccata ſeu conuerſiones diuerſas, tamen altera earum reſpicit vnum peccatum vt continens aliud aliquo modo, id eſt, vt factum eſt grauius per reſpectum ad*
B *remiſſionem alterius. Sic ergo peccata quoad maculam dicerentur redire ſimpliciter, ſi rediret macula ex vi eorundem peccatorum, quæ remiſſa fuerunt, ita vt nouum peccatum non ſolùm inducat nouam maculam, ſed etiam reuocet antiquam, & augeat illam, addendo reſpectum ad ſeipſum, ſicut ſe haberet illa macula, ſi ſemper duraſſet abſque interuentu remiſſionis peccatorum. Secundùm quid autem dicentur peccata redire, ſi macula quidem formaliter non reſpiciat peccata remiſſa, nec propter illa ſecundùm ſe inducatur, peccatum tamen illud, per quod inducitur, moraliter grauius ſit, propterea quòd poſt cõparatam remiſſionem præcedentium committitur. Quòd ſi neutro modo maneat illa macula, nullo modo redibunt peccata præterita, nec ſecundùm quid, nec ſimpliciter, ſed ſolum redibit aliquid, quod ſecundùm ſubſtantiam ſuam commune eſt omnibus peccatis.*

C 3. Primus error impugnatur à D. Thoma. *Iam ergo probat D. Thomas priorem partem negatiuã, ſcilicet talia peccata non redire ſimpliciter, excludendo duos errores. Vnus eſt, priora peccata non fuiſſe remiſſa ſimpliciter, ſed ſolùm ſub conditione, ſeu ſecundùm præſentem iuſtitiam, id eſt, niſi, vel donec iterum peccet. Hic autem error impugnatur à D. Thoma, quia ex illo ſequitur, gratiam, & ſacramentum gratiæ non eſſe ſufficientes cauſas remiſſionis peccatorum:* quod eſt, *inquit,* erroneum vt pote derogans gratiæ Dei. *Sequela probatur, quia ſi cauſa abſolutè ponitur, etiam effectus abſolutè ponitur, ſcilicet, ſi cauſa eſt efficax: ſed gratia, & ſacramentum abſolutè ponitur: ergo vel abſolutè habet effectum, vel non eſt cauſa ſufficiens.*

D 4. Difficultas circa impugnationem. *Hæc verò ratio non caret difficultate, quia, vt cauſa ſit ſufficiens & perfecta, ſatis eſt vt poſita illa, ponatur effectus, quandiu illa fuerit & durauerit: non eſt enim cauſa inſufficiens, eò quòd effectus ſemper pendeat ab illa, vt ex Metaphyſica conſtat: at verò gratia non abſolutè donatur, ſed ſub conditione,* niſi mortaliter peccauerit recipiens, *vel ſecundùm præſentem iuſtitiam: ergo nihil derogat gratiæ quòd ſolum expellat peccatum ſub eadem conditione, ſeu quandiu ipſa durat.*

5. Soluitur. *Reſpondetur, in effectibus priuatiuis, ſeu qui conſiſtunt in deſtructione alicuius rei, non habere locum illam dependentiam durationis effectus à duratione cauſæ. Nam, ſi res verè deſtruitur, iam non pendet in ſuo non eſſe à cauſa deſtruente, quia ipſum non eſſe, vt ſic, non pendet à cauſa poſitiua: & ideo, ſiue illa cauſa, quæ alterã rem deſtruxit, poſtea duret in ſuo eſſe, ſiue non duret, res ſemel deſtru-*
E *cta, perpetuò deſtructa manebit, niſi ab alia cauſa proportionata iterum producatur, & tunc (ſecundùm communẽ rerum curſum) erit res diſtincta ab ea, quæ antea fuerat, & non eadem iterum producetur. In propoſito ergo, remiſſio peccati, vt intelligitur eſſe quid diſtinctum ab infuſione gratiæ, eſt effectus quaſi priuatiuus, & deſtructio quædam ipſius peccati: vel ergo gratia ſemel infuſa ſimpliciter deſtruit peccatum vel non: ſi primum, non redibit iterum illud idem peccatum, etiamſi contingat gratiam iterum amitti: ſi verò non ſimpliciter illud deſtruit, iam gra-*
A *tia inſufficiens cauſa eſt remiſſionis peccati: & hæc eſt illatio D. Thomæ, quæ in virtute omnia dicta continet.*

Alius error, quem Diuus Thomas refert, vel potiùs indicat eſt, quãuis Deus, quantum eſt in ſe, abſolutè remiſerit peccatum, ſicut donauit gratiam, poſſe tamen propter nouum peccatum hominis quaſi retractare remiſſionem, & illud iterum imputare. Quem errorem D. Thomas impugnat, quia opus hominis non poteſt irritare opus Dei, iuxta illud ad Rom. 3. Nunquid incredulitas eorum fidem Dei euacuauit? Abſit: *ſed remiſſio peccati fuit opus miſericordiæ Dei: ergo non poteſt irritari per ſubſequens peccatum hominis.* 6. Alius error propugnatur. Paulus.

Statim verò ſe offert obiectio, quia etiam infuſio gratiæ eſt opus miſericordiæ Dei, & tamen hoc irritatur propter opus hominis, vel potiùs Deus irritat ſuum opus propter peccatum hominis: ergo idem dici poteſt de remiſſione pec- 7. Obiectio contra impugnationem.
B *cati. Vnde, vel prima propoſitio, quam D. Thomas ſumit, non eſt in vniuerſum vera, vt probat exemplũ adductum, vel argumentum procedit ex puris particularibus. Et teſtimonium Pauli non eſt ad rem, quia ibi ſolùm loquitur de diuina veritate, quam non poteſt falſitatis arguere humana incredulitas.*

Reſpondeo, hanc obiectionem ex præcedenti eſſe ſoluendam. Supponit enim Diuus Thomas, hunc errorem eſſe diſtinctum ab alio, qui dicebat hãc remiſſionem eſſe conditionatam: ergo hic error procedit ſupponendo hanc remiſſionẽ fuiſſe abſolutã: at verò remiſſio abſoluta irreuocabilis eſt, niſi mutetur qui remiſit, & ſuãmet volũtatem irritet: hoc autem impoſſibile eſt facere Deum in operibus ſuis propter opus hominis, & ideo, ſi remiſſio eſt abſoluta, impoſſibile eſt vt peccata remiſſa redeant propter ſubſequens peccatum. Vnde hæc eſt etiam differentia inter remiſſionem peccati, 8. Enodatur.
C *& donationem gratiæ, quòd illa, cùm ſit abſoluta, ſit per abſolutam & efficacem Dei voluntatem, & ideo non poteſt reuocari, niſi Deus irritet voluntatem ſuam: gratia verò infuſa quantum ad perpetuitatẽ ſuam ſemper includit conditionem,* niſi homo peccet. *Oriturque hæc differentia ex alia ſuprà tacta; nam peccatum ſemel deſtructum per abſolutam voluntatem remittendi illud, iam nõ pendet in ſuo non eſſe ex continuata, vt ſic dicam voluntate Dei: & ideò vera remiſſio peccati, quæ ſit eius deſtructio, vt ſit perpetua, nullam includit conditionem de futuro, ac proinde eſt irreuocabilis: at verò gratia, licèt quoad infuſionem detur per abſolutam voluntatem, quia tamen pendet ex continuo influxu Dei vt permaneat, ideo quoad*
D *talem influxum pendet ex continuata voluntate Dei, quæ poteſt eſſe conditionata,* ſi homo non peccauerit: *qua conditione impleta, etiamſi Deus deſtruat effectum ſuum, ſcilicet gratiam, verè tamen ac propriè non irritat opus ſuum, ſed potiùs complet ipſum, prout ſtatuerat. Atque ita conſtat quem ſenſum habeat illa propoſitio D. Thomæ,* Opus Dei non poteſt irritari per opus hominis: *intelligitur enim de opere Dei, prout ab ipſo abſoluta voluntate eſt factum, vel promiſſum, ſeu de irritatione contraria abſolutæ & efficaci Dei voluntati. Et ita optimè adducit verba Pauli, quorum ſenſus eſt, veritatem diuinæ promiſſionis non fruſtrari propter opus hominis: nam ſi promiſſio Dei eſt abſoluta, non obſtante quocunque opere hominis, implebitur. Atque in eodem ſenſu ſubſumit D. Thomas, remiſſionẽ peccati eſſe opus miſericordiæ Dei: quod ſine probatione aſſumit, & tanquam conceſſum ab*
E *illa ſententia, & tanquam probatum contra aliam.*

Ex impugnatione ergo horum errorum tacitè cõcludit D. Thomas probationẽ huius partis. Nam, ſi remiſſio peccati eſt abſoluta, eſt etiam irreuocabilis, non obſtante quocunque opere hominis, ideóque idem peccatum remiſſũ redire non poterit: ſed remiſsio peccati eſt abſoluta, & non cõditionata tantùm: ergo peccatum ſemel remiſſum iterum redire non poteſt ſimpliciter propter ſubſequens peccatum. Alteram verò partem breuiùs probat D. Thomas, ſcilicet quodammodo redire reatum præcedentium peccatorũ, quia 9. Probatur cõcluſio à D. Thoma.

ſubſe

ſubſequens peccatũ aggrauatur ex remiſſione prioris, quia quodammodo contemnitur bonitas Dei, qui priora peccata remiſit. In qua probatione ſtatim inquirendum occurrit quæ ſit hæc grauitas, & qualis, ac quanta. Sed hæc in diſputatione latius dicam. Solutiones autem argumentorum ſunt faciles, ſuppoſitis, quæ diximus circa rationes D. Thomæ: & ſi quid ſupereſt, præſertim quoad loca Patrum quæ exponit, dicetur commodius in eadem diſputatione. A

ARTICVLVS II.

Vtrùm peccata dimiſſa redeãt per ingratitudinem, quæ ſpecialiter eſt ſecundùm odium fraternum, apoſtaſiam à fide, contemptum confeſsionis, & dolorem de pœnitentia habita.

4 d. 22. q. 1. art. 1. cor. & art. 3.

AD ſecũdum ſic proceditur: Videtur quòd peccata dimiſſa non redeant per ingratitudinẽ, quæ ſpecialiter eſt ſecundũ quatuor genera peccatorum, ſcilicet ſecundùm odium fraternum, apoſtaſiam à fide, contemptum confeſſionis, & dolorem de pœnitentia habita, ſecundũ quòd quidam metricè dixerunt:

Fratres odit, apoſtata fit, ſpernítque fateri,
Pœnituiſſe piget, priſtina culpa redit.

Tanto enim eſt maior ingratitudo, quanto grauius eſt peccatum, quod quis contra Deum committit poſt beneficium remiſſionis peccatorum: Sed quædam alia peccata ſunt his grauiora: ſicut blaſphemia contra Deum, & peccatum in Spiritum ſanctum: Ergo videtur quòd peccata dimiſſa non redeant magis ſecũdùm ingratitudinem commiſſam, ſecundùm hæc peccata, quàm ſecundùm alia.

Habetur de pœnit. diſt. 4. c. Si Iudas.

Præterea, Rabinus dicit, Nequam ſeruum tradidit Deus tortoribus, quoaduſque redderet vniuerſum debitum, quia non ſolùm peccata quæ poſt Baptiſmũ homo egit, reputabuntur ei ad pœnam, ſed & originalia, quæ in Baptiſmo ſunt ei dimiſſa. Sed etiam peccata, venialia inter debita computantur, pro quibus dicimus: *Dimitte nobis debita noſtra.* Ergo ipſa etiam redeunt per ingratitudinem. Et pari ratione videtur, quòd per peccata venialia redeant peccata priùs dimiſſa, & non ſolùm per peccata prædicta.

Libr. 2. Confeſ. c. 7. ante mediũ, to. 1.

Præterea, Tanto eſt maior ingratitudo quãto poſt maius beneficium acceptum aliquis peccat. Sed beneficium Dei eſt etiam ipſa innocẽtia, qua peccatum vitamus: dicit enim Auguſt. in Confeſſ. *Gratiæ tuæ deputo quæcunque peccata non feci.* Maius autem donum eſt innocentia, quàm etiam remiſſio omnium peccatorum: Ergo non minùs eſt ingratus Deo qui peccat poſt innocentiam, quàm qui peccat poſt pœnitentiam. Et ita videtur quòd per ingratitudinem, quæ fit ſecundùm peccata prædicta, non maximè redeant peccata dimiſſa.

A Sed contra eſt, quòd Greg. dicit 18. Moral. Ex dictis Euangelicis cõſtat, quòd ſi quid in nos delinquitur, ex corde non dimittimus, & illud rurſus exigitur, quod nobis iam per pœnitentiam dimiſſum fuiſſe gaudebamus. Et ita propter odium fraternum ſpecialiter peccata dimiſſa redeunt ſecundùm ingratitudinem. Et eadem ratio videtur de aliis.

Lib. 4. Dialog. c. 60. circa finem.

Reſpondeo dicendum, quòd (ſicut ſuprà dictum eſt) peccata dimiſſa, per pœnitentiam redire dicuntur, in quantum reatus eorum ratione ingratitudinis, virtualiter continetur

Art. præced.

B in peccato ſequenti. Ingratitudo autem poteſt committi dupliciter: vno modo ex eo quòd aliquid fit contra beneficium. Et hoc modo per omne peccatum mortale, quo Deum offendit, redditur homo ingratus Deo, qui peccata remiſit. Et ſic per quodlibet peccatum mortale ſequens, redeunt peccata priùs dimiſſa, ratione ingratitudinis. Alio modo committitur ingratitudo, non ſolùm faciendo contra ipſum beneficium, ſed etiam faciendo contra formam beneficij præſtiti. Quæ quidem forma, ſi attendatur ex parte benefactoris, eſt remiſſio de-

C bitorum. Vnde contra hanc formam facit, qui fratri petenti veniam non remittit: ſed odium tenet. Si autem attendatur ex parte pœnitentis, qui recipit hoc beneficium, inuenitur ex parte eius duplex motus liberi arbitrij. Quorum primus eſt motus liberi arbitrij in Deum, qui eſt actus fidei formatæ. Et contra hoc facit homo apoſtatando à fide. Secundus autem eſt motus liberi arbitrij in peccatum, qui eſt actus pœnitentiæ. Ad quem primò pertinet (vt ſuprà dictum eſt) quòd homo deteſtetur peccata præterita: & contra hoc facit ille, qui dolet ſe pœnituiſſe. Secundò pertinet ad actum pœnitentiæ, vt pœnitens proponat ſe ſubiicere cla-

q. 85. art. 5. & 6.

D uibus Eccleſiæ per confeſſionem: ſecundùm illud Pſalm. 31. *Dixi confitebor aduerſum me iniuſtitiam meam Domino, & tu remiſiſti impietatem peccati mei.* Et contra hoc facit ille, qui contemnit confiteri, ſecundùm quod propoſuerat. Et ideo dicitur, quòd ſpecialiter ingratitudo horum peccatorum facit redire peccata priùs dimiſſa.

Ad 1. ergo dicendum, quòd hoc non dicitur ſpecialiter de iſtis peccatis, quia ſint cæteris grauiora: ſed quia directiùs opponuntur beneficio remiſſionis peccatorum.

In corpore ar.

E Ad 2. dicendum, quòd etiam peccata venialia, & ipſum originale, redeunt modo prædicto, ſicut & peccata mortalia, in quantum cõtemnitur Dei beneficium, quo hæc peccata ſunt remiſſa. Non tamen per peccatũ veniale aliquis incurrit in ingratitudinem: quia homo peccando venialiter, non facit contra

Deum, ſed præter ipſum. Et ideo per peccata venialia, nullo modo peccata dimiſſa redeunt.

Ad 3. dicẽdum, quòd beneficium aliquod habet penſari dupliciter. Vno modo, ex quãtitate ipſius beneficij. Et ſecundùm hoc innocentia eſt maius Dei beneficium, quàm pœnitentia, quæ dicitur *ſecunda tabula poſt naufragium*. Alio modo poteſt penſari beneficium ex parte recipientis, qui minùs eſt dignus, & ſic magis fit ſibi gratia: vnde & ipſe magis eſt ingratus ſi contemnat. Et hoc modo beneficium remiſſionis culpæ eſt maius, in quantum præſtatur totaliter indigno, & ideo ex hoc ſequitur maior ingratitudo.

Vt dictum eſt q. 54. ar. 6.

COMMENTARIVS.

1\. *Quorundam aſſertio. D. Bona.*

REFERT *Bonauentura in 4. diſt. 22. art. 1. q. 1. quoſdam aſſeruiſſe, peccata remiſſa formaliter & ſimpliciter aliquando redire, non tamen per omnia ſubſequentia peccata, ſed per quatuor ſpecialia, ſcilicet odium fraternum, apoſtaſiam à fide, contemptum confeſſionis, retractationem ſeu dolorem de pœnitentia priùs acta: & eodem modo refert eandem ſententiam ibi D. Tho. q. 1. art. 1. in hoc verò articulo eam interpretari, & ad meliorem ſenſum accõmodare conatur. Supponit ergo, formaliter ac ſimpliciter non poſſe peccata dimiſſa redire, etiam per illa quatuor genera peccatorum ex rationibus factis articulo præcedenti: nam generaliter probant de omni peccato. Addit verò hîc D. Thomas, eo modo quo peccata redeunt ſecũdùm quid in grauitate ſubſequẽtis peccati, illa quatuor peccata habere ſpecialẽ quãdam rationẽ aggrauandi, propter quam hoc illis ſpecialiter tribuitur: ſcilicet, quia vel ſpecialiter repugnant beneficio remiſſionis peccati, vt eſt odium fraternũ vel propriæ diſpoſitioni, & medio quibus comparatur remiſſio peccati, vt ſatis clarè D. Thomas in articulo exponit: nec oportet in hoc immorari, cùm ſolùm ſit accõmodatio quædã. Non exponit autem D. Thomas qua auctoritatem habeat hæc attributio, aut ex quo fonte, aut auctore manauerit. Videtur autem, quantum ad peccatum odij fraterni, ortum habuiſſe ex parabola Matthæi 18. & ex nonnullis ſententiis quæ occaſione illius à ſanctis Patribus dicuntur: quæ omnia infrà tractabimus. De aliis verò nihil inuenio ab aliquo graui auctore, & antiquo ex propria ſententia ſcriptum: ideóque nihil de eis dicere oportebit, præter ea quæ D. Thomas dicit, & quæ per proportionem intelligi poſſunt ex iis quæ de odio dicta fuerint.*

D. Thom.

In verum ſẽſum reducitur à D. Th.

2\. *Attingit D. Tho. tres quæſtiones. Prima.*

In ſolutione ad 2. & 3. attingit D. Thomas tres quæſtiones: Prima eſt, an peccata venialia, & originale, remiſſa, redeant per ſubſequens peccatum mortale. Cui reſpondet, quoad hoc eandem eſſe rationem de his, & de mortalibus, quia ſimpliciter non redeunt, aggrauant autem ingratitudinem peccati poſterioris, & ideo ſecundùm quid redeunt: neque in hoc occurrit ſpecialis difficultas. Secunda quæſtio eſt, an per venialia peccata ſubſequentia redeant aliquo modo peccata remiſſa. Et reſpondet D. Thomas, nec ſimpliciter, nec ſecundùm quid redire, & loquitur generaliter de quibuſuis peccatis priùs remiſſis, ſiue venialia, ſiue mortalia fuerint. Et rationem reddit, quia peccatum veniale non eſt ingratitudo reſpectu Dei, quia non eſt contra Deum, ſed præter ipſum. Quod ſanè non caret difficultate, quam infrà tractabo. Nunc interpretor D. Thomam loqui de ingratitudine ſimpliciter, & de reditu peccatorum, de quo in præcedenti articulo locutus fuerat, qui vel non habet locum niſi vbi interuenit noua macula ſimpliciter, qualis eſt macula peccati mortalis: vel certè poſtulat offenſionem aliquo modo cõtrariã remiſſioni priùs factæ. Tertia quæſtio eſt, quòd ſit maius Dei beneficium, innocentia, an pœnitentia, & quæ ſit maior ingratitudo cadere ab innocentia, vel cadere poſt veniam prioris peccati. Cui quæſtioni non videtur D. Tho. ſimpliciter reſpondere: & ideo poſtea de ea tractabimus.

Secunda.

Tertia.

ARTICVLVS III.

Vtrùm per ingratitudinem peccati ſequentis conſurgat tantus reatus, quantus fuerat peccatorum priùs dimiſſorum.

4. d. 22. q. 1. art. 1. q. 3.

AD tertiũ ſic proceditur. Videtur quòd per ingratitudinem peccati ſequentis conſurgat tãtus reatus, quantus fuerat peccatorum priùs dimiſſorum. Quia ſecundùm magnitudinem peccati eſt magnitudo beneficij, quo peccatum remittitur, & per conſequens magnitudo ingratitudinis, qua hoc beneficium contemnitur. Sed ſecundùm quantitatem ingratitudinis, eſt quantitas reatus conſequentis: Ergo tantus eſt reatus, qui conſurgit ex ingratitudine ſequentis peccati, quantus fuit reatus omnium præcedentium peccatorum.

Præterea, Magis peccat qui Deum offendit, quàm qui offendit hominem. Sed ſeruus manumiſſus ab aliquo domino, reducitur in eandem ſeruitutem, à qua priùs fuit liberatus, vel etiam in grauiorẽ. Ergo multo magis ille qui contra Deum peccat poſt liberationem à peccato, reducitur in tantum reatum pœnæ, quantum primò habuerat.

Præterea, Matth. 18. dicitur, quòd *iratus Dominus tradidit eum* (cui replicabantur peccata dimiſſa, propter ingratitudinem) *tortoribus, quoaduſque redderet vniuerſum debitum*. Sed hoc non eſſet, niſi conſurgeret ex ingratitudine tantus reatus, quantus fuit omnium præteritorum peccatorum: Ergo æqualis reatus per ingratitudinem redit.

Sed contra eſt, quod dicitur Deut. 25. *Pro menſura peccati, erit & plagarum modus.* Ex quo patet, quòd ex paruo peccato non conſurgit magnus reatus. Sed quandoque peccatum mortale ſequens, eſt multo minus quolibet peccatorum priùs dimiſſorum. Non ergo ex peccato ſequenti redit tantus reatus, quantus fuit peccatorum priùs dimiſſorum.

Reſpondeo, dicendum, quod quidam dixerunt, quòd ex peccato ſequenti, propter ingratitudinem conſurgit tantus reatus, quantus fuit reatus peccatorum priùs dimiſſorum ſuper reatũ proprium huius peccati. Sed hoc non eſt neceſſarium: quia ſicut ſuprà dictum eſt, reatus præcedentium pecca-

Art. 1. huius quæſt.

peccatorum non redit per peccatum ſequẽs, in quantum ſequebatur ex actibus præteritorum peccatorum, ſed in quantum conſequitur actum ſequentis peccati. Et ideo oportet quòd quantitas reatus redeuntis ſit ſecundùm grauitatem peccati ſubſequentis. Poteſt autem cõtingere, quòd grauitas peccati ſubſequentis adæquetur grauitati omnium peccatorum præcedentium. Sed hoc non ſemper eſt neceſſe, ſiue loquamur de grauitate eius, quam habet ex ſua ſpecie (cùm quandoque peccatum ſequens ſit fornicatio ſimplex, peccata verò præterita fuerunt adulteria, vel homicidia, ſeu ſacrilegia, ſiue etiam loquamur de grauitate, quam habet ex ingratitudine annexa. Nõ enim oportet, quòd quantitas ingratitudinis ſit abſolutè æqualis quantitati beneficij ſuſcepti, cuius quantitas attenditur ſecundùm quantitatem peccatorum priùs dimiſſorum: contingit enim quòd contra idem beneficium vnus eſt multùm ingratus vel ſecundùm intenſionem contemptus beneficij, vel ſecundùm grauitatem culpæ contra benefactorem cõmiſſæ, alius autem parum, vel quia minùs contemnit, vel quia minùs contra benefactorem agit. Sed proportionaliter quantitas ingratitudinis adæquatur quantitati beneficij: ſuppoſito enim æquali contemptu beneficij, vel offenſa benefactoris, tanto erit grauior ingratitudo, quanto beneficium fuit maius. Vnde manifeſtum eſt, quòd non eſt neceſſe, quòd propter ingratitudinem, ſemper per peccatum ſequens redeat tantus reatus, quantus fuit præcedentium peccatorum: ſed neceſſe eſt quòd proportionaliter, quanto peccata priùs dimiſſa plura fuerunt, & maiora, tanto redeat maior reatus per qualecunque ſequens mortale peccatum.

Ad 1. ergo dicendum, quòd beneficium remiſſionis culpæ recipit quantitatem abſolutam, ſecundùm quantitatem peccatorum priùs dimiſſorum. Sed peccatum ingratitudinis non recipit quantitatem abſolutam ſecundùm quantitatẽ beneficij, ſed ſecundùm quantitatem contemptus, vel offenſæ: vt dictum eſt. Et ideo ratio non ſequitur.

In corpore art. Ad 2. dicendum, quòd etiam ſeruus manumiſſus non reducitur in priſtinam ſeruitutem pro qualicunque ingratitudine, ſed pro aliqua graui.

Ad 3. dicendum, quòd illi, cui peccata dimiſſa replicantur propter ſubſequentem ingratitudinem, redit vniuerſum debitum, *In corpore ar.* in quantum quantitas peccatorum præcedentium proportionaliter inuenitur in ingratitudine ſubſequenti, non autem abſolutè, vt ſuprà dictum eſt.

A

COMMENTARIVS.

RESOLVTIO *D. Thomæ, & ratio articuli clariſſima eſt. Ait enim poſſe quidem accidere, non tamen eſſe neceſſarium, vt reatus ſubſequentis peccati ſit adæquatus reatui omnium præcedentium peccatorum remiſſorum, quia in ſua ſpecie & intenſione poteſt eſſe minus graue quolibet illorum: circunſtantia autem ingratitudinis non ſemper aggrauat ad æqualitatem beneficij. Nam, licet cæteris paribus quo maius eſt beneficium, eo maior ſit ingratitudo, tamen vbi cætera non ſunt paria & reſpectu eiuſdem beneficij, & reſpectu minoris poteſt eſſe maior ingratitudo ex maiori contemptu, vel maiori offenſione, &c. Sic ergo,* B *quamuis ille cui plura, & maiora peccata remiſſa ſunt, ex eo capite grauiùs peccet iterum offendendo benefactorem, quàm cui minora vel pauciora fuerant peccata remiſſa, non tamen neceſſe eſt, vt tantũ in ea ingratitudine peccet, quantum priùs offenderat in peccatis dimiſſis, quia poterant eſſe in illis peccatis aliæ circunſtantiæ, vel rationes maiorem grauitatem conferentes, vt per ſe notum eſt. D. Thomas autem optimè conſiderat peccata dimiſſa cõparari ſuo modo tanquam obiectum ad ingratitudinem, quæ admiſcetur in ſubſequenti peccato, & ideo non eſſe comparanda ſecundùm æqualitatẽ, ſed ſecundùm proportionem tantum: quod etiam Caietanus aduertit. Et de illo principio latiùs ſcripſimus in primo tomo huius tertiæ partis, diſp. 4. agẽtes de infinitate meritorum Chriſti. In ſolutionibus argumentorum ſolùm occurrebat explicanda parabola Matt. 18. ſed hoc commodiùs præſtabimus in diſ-* C *putatione ſequenti.*

ARTICVLVS IIII.

Vtrùm ingratitudo, ratione cuius ſequens peccatum facit redire peccata priùs dimiſſa, ſit ſpeciale peccatum.

AD quartum ſic proceditur: Videtur quòd ingratitudo, ratione cuius ſequens peccatum facit redire peccata priùs dimiſſa, ſit ſpeciale peccatum. Retributio enim gratiarum pertinet ad cõtrapaſſum, quod requiritur in iuſtitia: vt patet per Philoſophum 5. Ethic. Sed iuſtitia eſt ſpecialis virtus: Ergo ingrati- D tudo eſt ſpeciale peccatum.

2. 2 q. 107. art 2 ... 4. d. 22. q 1. art. 3 q 3. ... Lib. 5. ... 5. nõ remotè à princip. 10. 5. Lib. 2. de inuentio. fol. 4. ante finem libri.

Præterea, Tullius in 2. Rheto. ponit, quòd gratia eſt ſpecialis virtus. Sed ingratitudo opponitur gratiæ: Ergo ingratitudo eſt ſpeciale peccatum.

Præterea, Specialis effectus à ſpeciali cauſa procedit. Sed ingratitudo habet ſpecialem effectum, ſcilicet quòd facit aliqualiter redire peccata priùs dimiſſa: Ergo ingratitudo eſt ſpeciale peccatum. *Art. 1. huius quæſt.*

Sed contrà; Illud quod conſequitur omnia peccata, non eſt ſpeciale peccatum. Sed E per quodcunque peccatum mortale aliquis efficitur Deo ingratus, vt ex præmiſſis patet: Ergo ingratitudo non eſt ſpeciale peccatum.

Reſpondeo, dicendum, quòd ingratitudo peccantis quandoque eſt ſpeciale peccatum: quandoque autem non, ſed eſt circunſtantia generaliter conſequens omne peccatũ mortale.

Libr. 5. c. 2. non remotè à princ. to. 5. tale, quod contra Deũ committitur. Peccatũ enim ſpeciem recipit ex intentione peccantis, vnde, vt Philoſ. dicit 5. Ethic. ille qui mœchatur, vt furetur, magis eſt fur, quàm mœchus. Si igitur aliquis peccator in contẽptum Dei & ſuſcepti beneficij, aliquod peccatum cõmittat, illud peccatum trahitur ad ſpeciem ingratitudinis. Et hoc modo ingratitudo peccantis, eſt ſpeciale peccatum. Si verò aliquis intendens aliquod peccatum committere (puta homicidium, aut adulterium) non retrahatur ad hoc propter hoc, quod pertinet ad Dei contemptam, ingratitudo non erit ſpeciale peccatum: ſed trahetur ad ſpeciẽ alterius peccati, ſicut circunſtãtia quædã. In li. de nat. & gra. c. 29. tom. 7. Vt autẽ Aug. dicit in libro de Natura & gratia, non omne peccatum eſt ex contemptu, & tamen in omni peccato Deus contemnitur in ſuis præceptis. Vnde manifeſtum eſt, quòd ingratitudo peccãtis quandoq; eſt ſpeciale peccatum, ſed non ſemper. Et per hoc patet reſponſio ad obiecta. Nam primæ rationes concludunt, quòd ingratitudo ſecundùm ſe ſit quædam ſpecies peccati. Vltima autem ratio concludit, quòd ingratitudo ſecundùm quòd inuenitur in omni peccato, non ſit ſpeciale peccatum.

COMMENTARIVS.

RESPONDET *D. Thomas, ingratitudinem non eſſe ſpeciale peccatum, neque addere malitiam ſpecie diſtinctam à malitia peccati cui adiungitur, niſi ſit directè intenta à peccatore, volente Deum offendere in contemptum eius. Cuius aſſertionis nullam aliam probationem adducit, niſi quia peccatum recipit ſpeciem ex intentione peccantis. Quod principium nudè ſumptum, non videtur rem concludere, quia quoad malitiam ſæpe ſumit actus aliquam ſpeciem præter intentionem peccãtis, quamuis non præter obligationem, & voluntatem, ſaltem indirectam. Et ideo cum hoc principio cõiungenda eſt alia propoſitio, quam D. Thomas tacitè præmittit, ſcilicet, ingratitudinem hanc eſſe circunſtantiam generalem conſequentem omne peccatum mortale: nam huiuſmodi circunſtantiæ, niſi ſint ſpecialiter intentæ, non dant ſpeciem, vt poſtea dicemus.*

DISPVTATIO XIII.

De perfectione effectus pœnitentiæ, eò quòd irreuocabilis ſit, & abſoluta peccatorum remiſſio.

IN hac quæſtione 88. non explicauit D. Thomas nouum pœnitentiæ effectum, ſed perpetuitatem potiùs, & immutabilitatem remiſſionis peccatorum, quam per hoc declarauit, quòd illa peccata propriè, & per ſe redire ampliùs non poſſunt: nam ſub illis verbis Magiſt. Gratian. diſputant hanc quæſtionem cæteri Theologi cum Magiſtro in 4. d. 22. & Iuris interpretes cum Gratiano d. 4. de Pœnitentia, & Expoſitores Euangelij Matthæi 18. Quia verò D. Thomas diſtinxit debitũ ſimpliciter, & ſecundùm quid, quæ in Commentario explicata reliquimus; de illis ſigillatim & ſuo ordine

A dicemus. Et quia in peccato ſunt duo formaliter, vel ratione diſtincta, ſcilicet, culpa ſeu macula propria, & reatus pœnæ, de quibus eſſe poteſt diuerſa ratio, vel de facto, vel ſecundùm potentiam Dei abſolutam, ideo hæc etiam in diſputatione ſeparabimus.

SECTIO I.

Vtrùm peccata remiſſa per pœnitentiam, in ſe ac formaliter redeant quoad culpam propter ſubſequens peccatum mortale.

DIMITTO errorem hæreticorum, qui dixerunt hæc peccata redire vel in reprobis, 1. Error hæreticorum.
B vel etiam in aliis, quia non fuerunt verè & in re ablata, ſed recta (vt ipſi aiunt) ſeu raſa, non radicitus euulſa, nam iuxta hunc errorem reuera peccata non redeunt, ſed permanent, licèt ad tempus Deus ea diſſimulet, vel non imputet. Conclusio de fide. Nos autem ſupponimus id quod de fide eſt, peccata verè & abſolutè tolli ac deſtrui cùm remittuntur: hoc enim probant omnia quæ de prædicto effectu hactenus diximus. Idemque definit Concilium Tridentinum, Conc. Tr. ſeſſ. 5. 6. ac. 14. & in materia etiam de charitate & gratia illi errores latiùs impugnantur.

2. Stante igitur hac fidei veritate, aliqui Catholici dixerunt, peccata remiſſa iterum redire per ſubſequens Quorundam ſententia. peccatum mortale. Ita tenuit Hugo Victorinus lib. 2. Hug. Vict. de Sacramentis, p. 14. c. 9. & Gratianus d. 4. de Pœnit. Gratian. in principio. Magiſter autẽ dict. d. 22. cap. vlt. non au- Magiſt.
C det iudicium ferre contra hanc ſententiam, Medina Medin. etiam Codice de Pœnitentia, tract. 1. q. 8. conatur ſoluere argumenta contra illam. Fundamentũ ex Scriptura. Matth. Fundamentum ſumitur ex illa parabola Matth. 18. illis verbis. *Omne debitum remiſi tibi, quia rogaſti me:* & tamen poſtea ſubditur, *Non exeat inde, donec ſoluat vniuerſum debitum,* ſcilicet, propter peccatum non miſerendi ſui debitoris. Ex quo loco ait Auguſt. li. 1 de Baptiſmo paruu- Auguſt. lorum, cap. 12. & 13. euidẽter colligi, peccata remiſſa aliquando redire: & lib. 3. de Baptiſmo, cap. 13. & ſermone 15. de verbis Domini, cap. 6. eundem locum exponens, ait, *Si non dimiſeris, reuocabo te: & quidquid tibi dimiſeram replicabo.* Et multa ſimilia ex Ambroſio, Gregorio, & aliis congerunt Gratianus ſuprà, & Abulenſis Matth. 18. quæſt. 140. & ſequẽtibus. Et vi- Abulen.
D deri etiam poſſunt Patres circa eundem locum.

3. Ratione ſuadetur. Ratio autem eſſe poteſt, quia non repugnat peccatum remiſſum redire, vt Scotus, Gabriel, & alij fatentur dict. d. 22. Nam potuit veluti ſub ea conditione remitti: peccatum autem ſubſequens dignum eſt huiuſmodi pœna, vel effectu: ergo veriſimile eſt ita eſſe rem hanc ſtatutam ex lege Dei. Confirmatur primò, quia in remiſſione peccati duo fiunt propter pœnitentiam: datur enim gratia, & remittitur peccatũ: ſed gratia ſub ea cõditione datur, vt tollenda ſit propter ſubſequens peccatum mortale: ergo & è contrario ita peccatum tollitur, vt propter eandem cauſam rediturum ſit. Confirmatur ſecundò, quia merita per peccatum mortificata, redeunt per ſubſequentem
E pœnitentiam: ergo & è conuerſo demerita per pœnitentiam ablata, redeunt per ſubſequentem culpam: quia peccatum ex ſe non eſt minùs efficax ad malum inferendum & reuocandum, quàm pœnitentia ad bonum.

Culpas remiſſas nunquam formaliter redire, Vera ſententia.

NIHILOMINVS dicendum eſt, Culpas remiſſas formaliter, & in ſe nunquam redire, quantumuis

tumuis noua peccata multiplicentur. Hæc eſt ſententia D. Thomæ, quam omnes Scholaſtici ſecuti ſunt d. 22. Albertus art. 5. Bonauent. art. 1. q. 1. & 2 Richard. art. 1. q. 2. & 3. Scotus, Gabriel, & alij: Altiſiodorenſis lib. 4. Summæ, tract. 6. cap. 6. q. 1. Medina ſuprà qu. 9. Petrus Soto lect. 7. de Pœnit. Soto d. 16. Et videtur res certa Eamque docuit expreſse Gelaſius Papa, quem Gratianus refert c. vlt de Pœn. d. 4. Vbi ſic inquit: *Diuina clementia peccata ſemel remiſſa in vltionem iterum redire non patitur.* Vbi formaliter quidem loquitur de pœna: tamen à poſteriori, & à fortiori, idem concluditur de culpa: nam, ſi culpa rediret, Deus illam impunitã non relinqueret. Et hoc modo confirmant hanc veritatem alia, quæ ex Patribus Gratianus ſuprà congerit, & in ſequẽti ſect. attingemus. Imò eodem modo probari poteſt ex illis verbis Ezech. 18. *Omnium iniquitatum eius non recordabor amplius*, ſcilicet poſt condignam pœnitentiam. Fateor tamen, hoc teſtimonium præciſè ſumptum non conuincere; poſſet enim aliquis exponere illam promiſſionem fieri ſub conditione, *ſi perſeuerauerit in iuſtitia*. Nam ibidem de iuſto dicitur, ſi ceciderit à iuſtitia ſua, omnium operum eius non eſſe futurã memoriam: quod tamen ſub conditione ſimili intelligendum eſt, ſcilicet ſi ita ceciderit, vt non reſurgat, vt latiùs diſputatione ſequenti dicemus. Sed licèt ex forma verborum teſtimonium non conuincat, tamen iuxta materiam ſubiectam non poteſt illo modo intelligi, quia illa verba, *Non recordabor amplius*, ſignificant ita remitti talia peccata per pœnitentiam, vt iam moraliter non maneant, neque in ipſo homine, neque, vt ita dicam, in acceptatione, ſeu potiùs indignatione Dei: vnde fit, vt nullo modo redire poſſint.

5. Quod ratione ita oſtenditur, quia malum culpæ non poteſt à ſolo Deo fieri, ergo neque poteſt à ſolo Deo reproduci, nam reproduci eſt de nouo iterum fieri: ſed quando homo iterum peccat, poſt peccata remiſſa ipſa homo non facit: neque committit priora peccata, ſed aliud nouũ ab eis diſtinctum: ergo priora non redeunt per actionem ipſius hominis: deberẽt ergo redire per actionem ſolius Dei. Dicet aliquis, per ſe quidem non fieri, neque à Deo, neque ab homine, ſed quaſi reſultare & conſequi ex noua actione peccaminoſa hominis. Sicut quando infans concipitur, incipit in eo eſſe peccatum originale, non per propriam actionem Dei, neque per ſe per actionem hominis, ſed vt reſultans ex tali generatione. Sed hoc intelligi non poteſt, quia peccatum ſubſequens ex ſe, & vi ſua non affert ſecum præcedentia peccata, vt per ſe notum eſt: neque etiam in virtute præcedentium peccatorum, quatenus commiſſa fuerunt, quia iam illa prorſus ablata & deleta fuerunt, & peccatum ſubſequens nullo modo illa cõtinet, neque eſt veluti virtus ab eis relicta ad ea reproducenda: nõ ergo hoc facere poteſt, vel phyſicè, vel moraliter. Neque etiam per accidens, ſeu remouendo prohibens, quia oportet illa peccata adhuc durare moraliter, aut de nouo fieri per aliquam voluntatem, quæ non poteſt eſſe diuina, cùm Deus non ſit cauſa peccati: neque etiam humana, quia nõ iterum illa cõmittit. Et ideo non eſt ſimile de peccato originali: nam illud non dicit reſpectum ad actum voluntatis eius, qui illud contrahit, ſed ad peccatum Adæ, quod nunquam fuit plenè & efficaciter ablatum, vt fuit peccatum totius naturæ, ſed tantùm vt fuit peccatum perſonæ.

6. Solet etiam hoc confirmari ex illo ad Rom. 11. *Sine pœnitentia ſunt dona Dei*: hoc enim teſtimonio vtitur D. Thom. hic art 1. in arg. *Sed contrà*, & omnes Scholaſtici; & eſt efficax, ſuppoſitis, quæ diximus in commentario illius artic. quòd remiſſio hæc abſolutè cõceſſa, talis effectus eſt, vt iam non pendeat ex humana voluntate, ſed ex ſolo decreto Dei, quod mutari non poteſt: nã in hoc ſenſu dicuntur dona Dei eſſe *ſine pœnitentia*. Quin potiùs non ſolùm ratione immutabilitatis, ſed etiam ratione talis materiæ, ſeu effectus repugnat in hoc mutari diuinum decretum. Vt inter homines, ſi creditor abſolutè dimiſit debitum alteri licèt poſtea eum poſſit remiſſionis factæ pœnitere, & velit remiſſionem retractare; non tamen poterit id efficaciter conſequi, vel alium iterum debitorem conſtituere, quia non eſt talis ille effectus, vt ſola eius voluntate fieri poſſit. Sic ergo, præter immutabilitatem Dei, licèt per impoſſibile in aliis rebus poſſet Deus mutare ſuum decretũ abſolutum; in hoc non poſſet, quia talis eſt ille effectus, ſcilicet, deſtructio peccati, vt oppoſitum eius, ſcilicet, eſſe in peccato, non poſſit fieri per ſolam Dei voluntatem. Hæc verò omnia procedunt ſuppoſita abſoluta remiſſione peccati prout nunc fit. Dubitari tamen poſſet, an de potentia abſoluta poſſet peccatum aliter remitti ſub tali modo & conditione, vt per ſubſequens peccatum rediret quoad eandem culpam. Et de hoc dicemus ſtatim.

Parabolæ Matthæi 18. fit ſatis.

7. AD parabolam Matthæi 18. reſpõdere vno verbo poſſumus, ibi non eſſe ſermonem de reditu culparum, de quibus loquimur: ſed pœnarum, de quibus nunc non agimus. Sed ne oporteat iterum ad illam parabolam redire, ſeruanda in primis eſt regula Chryſoſt. homil. 48. & 65. in Matthęum, in parabolis præcipuè attendẽdum eſſe finem à Chriſto Domino in vnaquaque intentum: ſingula autem verba, vel nõ eſſe ſemper accommodanda tanquam pertinentia ad finem parabolæ, vel non ſemper afferri, vt abſolutè probetur factum, quod in parabola proponitur, ſed ſolùm vt per quandam analogiam declaretur quod intenditur Exemplum inter alia eſt de villico iniquitatis Luc. 16. vbi dicitur laudaſſe dominum, villicum iniquitatis, quòd prudenter feciſſet: cuius non eſt ſenſus, quòd laudauerit factũ, ſed artificium, & ſolertiã, quam Chriſtus propoſuit, non vt illam imitemur in tali materia, ſed in altiori & honeſtiori. Sic ergo in prædicta parabola admittere poſſumus Regem illum exegiſſe à ſeruo omne debitum quod antè dimiſerat, propter [illegible] crudelitatem in conſeruum, non tamen propterea indicat ſe approbare factum, ſed indignationem contra fraternum odium. Neque etiam ſignificat Deum exigere à nobis debita remiſſa propter ſimile peccatum, quia non oportet quoad omnia accommodare parabolam; ſed ſolùm quoad hoc, vt intelligamus Deum maximè habere odio huiuſmodi peccatum, & ratione illius prouocari, vt ampliùs hominis non miſereatur, ſed ab illo rigoroſè exigat omne debitum quod in illo inuenerit, ſiue illud contractum ſit per ipſummet peccatum non miſerendi proximi, ſiue propter ingratitudinem cum illo coniunctam, ſiue propter ſua ſubſequẽtia peccata, quæ interdum plura multiplicantur, denegante Deo ſuam miſericordiam, & ſpeciale auxiliũ propter illam ingratitudinem in Deum, & crudelitatem in proximum. Et iuxta hunc ſenſum concluſio, & quaſi argumẽtum à fortiori parabolæ erit: Si rex ille exegit à ſeruo ſuo priora debita iam non verè debita, ſed remiſſa, multo magis Pater meus exiget à vobis vera debita, ſi non remiſeritis fratribus veſtris.

Atque hæc expoſitio videtur mihi ſatis facilis, & accommodata, quamuis non communis, nec ſimpliciter neceſſaria. Quia etiam in parabola non dicitur, Regem illũ exegiſſe à ſeruo illud idem debitũ, quod 8.

mille

miſerat, ſed abſolutè, *Et iratus Dominus eius, tradidit eum tortoribus quoadusque redderet vniuerſum debitum:* quod poteſt intelligi de debito denuo contracto per nouam ingratitudinem, & immiſericordiam circa conſeruum ſuum, quæ etiam in quandam iniuriam ipſius Regis redundabat. Maximè autem loquitur Scriptura, & Chriſtus Dominus de hoc debito tanquam de eodem, quia reſpectu Dei ſecundū ſubſtantiam idem debitum æternæ pœnæ contrahitur, & gehennæ ignis, & maximè priuationis beatitudinis, & amicitiæ diuinæ, & quoad culpam incurritur eadem auerſio à Deo. Et quanuis hoc verum ſit de quocunque peccato mortali poſt remiſſionem aliorum cōmiſſo, tamen ſpecialiter hoc declarauit Chriſtus Dominus de peccato immiſericordiæ: tum, vt oſtenderet illud eſſe peccatum mortale, quod fortaſſe nō facilè homines crederent: tum etiā vt exaggeraret quantùm illud abhorreat. Sicut Matth. 25. in finali ſententia ſolùm proponuntur peccata contra miſericordiam, propter eaſdem cauſas, quanuis non minùs ſint punienda alia peccata. Addunt denique D. Tho. hìc, & omnes Scholaſtici, peccata priùs remiſſa quodammodo puniri in ſuperueniente peccato, propter circunſtantiam ingratitudinis, ex qua grauius redditur ratione præcedentis remiſſionis. Nam licèt hoc etiam commune ſit omnibus peccatis cōmiſſis poſt remiſſionem aliorum, maximè tamen id accommodatur peccato immiſericordiæ proximi propter cauſas dictas, & quia ſpecialem formam ingratitudinis continet, vt D. Thom. art. 3. declarat. Matth.

9. Ad Patres eadem accōmodanda eſt reſponſio. Nā Auguſt qui obſcuriùs loqui videtur, euidēter loquitur de reditu peccatorū quoad carētiā gratiæ, & reatum æternæ dānationis: vnde interdū ait redire diſſimilia peccata, ſcilicet ſchiſma, hæreſim, & cætera: interdū ſimilia quæ vocat eadem, non quia eadē numero iterum imputentur, ſed quia ſimilia iterū committuntur, vel virtute per ingratitudinem, vel formaliter, permittente Deo, & quaſi deſerēte, vt ſuprà dicebamus. Hoc enim modo ſæpe replicantur peccata priora, dū Deus negat ſuperabūdans auxilium ad cauēda illa. Quod tamē nō eſt ita intelligendū, vt Deus ſemper neget hæc auxilia propter huiuſmodi peccata, neque etiam quòd deneget miſericordiam, & remiſſionem illius peccati, ſi poſt illud homo iterum conuertatur: ſed quòd ſpeciali ratione peccatū illud mereatur denegationem diuinę miſericordiæ, vel auxilij: ideoque ſæpe contingat hominem propter hāc cauſam damnari, & à Deo relinqui. Sic etiam intelligendum eſt quod Chryſoſtomus ait hom. 62. in Matthæum, *Chriſmata irreuocabilia propter hanc malignitatē reuocari:* & quod ait Hilarius Canone 18. *per hoc vitium munificentiā Domini amittit:* non enim hæc dicuntur, eò quòd priora debita, formaliter loquendo, imputentur, ſed quia homo incidit in ſimilia, & in ſpeciale odium Dei, vt declaratum eſt. Patres explicantur. Chryſoſt. Hilar.

10. Ad rationem reſpondetur primò etiamſi ille reditus peccatorum eſſet poſſibilis de potentia abſoluta, non tamen de lege, nec eſſe conſentaneum diuinæ liberalitati. Secundò dicitur, ſuppoſito modo remiſſionis peccati, quem Deus nunc ſeruat, omnino repugnare, vt illa peccata redeant quoad culpā, vt probat ratio quia confirmaui concluſionem. Aiunt verò Scotus, Gabriel, Almainus, & alij, potuiſſe Deum remittere peccatum alio modo, ſcilicet, non abſolutè, ſed conditionatè, ſcilicet, *Niſi iterum peccaueris:* & tunc poſita contraria conditione, peccata illa fuiſſe reditura. Sed hi Auctores ſolùm loquuntur de reatu pœnæ æternæ: de quo certè id probabile eſt, vt ex ſequenti ſectione magis conſtabit. Ipſi tamen non di- Ratio in cōtrarium enodatur.

A ſtinguunt culpam habitualem ab hoc reatu, & ideo tunc conſequenter aiunt culpam redire.

Diſtinguendo autē culpam à reatu, vt verè diſtinguenda eſt, non poteſt ſatis intelligi ille modus remiſſionis culpæ, ſi verè in præſenti ita tollitur culpa, vt homo ſimpliciter maneat iuſtus, & moraliter rectus: neceſſe eſt enim vt talis culpa, quæ iam phyſicè tranſierat, moraliter etiā deſtruatur: & ideo arbitror fieri non poſſe, vt talis culpa in ratione culpæ redeat: quod magis patebit ex ſect. ſequenti. Dicet aliquis, ſaltem poſſe redire per commiſſionem eiuſdem numero peccati. Reſpondetur primò, id eſſe impertinēs quia hìc non agimus de reditu peccati ex noua commiſſione, ſed ex vi præcedentis, quæ remiſſa fuit. Et deinde, licèt in aliis actionibus miraculosè fieri poſſit vt eadē numero redeat, tamen in actionibus pecca- B minoſis illud miraculum nec neceſſarium, nec conueniens eſt, nec videtur decens diuinam bonitatem. Et præterea illo poſito, quanuis actio illa phyſicè eſſet eadem, tamen moraliter illa actio bis repetita, quoad iniuriam & demeritum perinde ſe haberet, ac duo peccata numero diſtincta. 11. Obiectio ſoluitur.

12. Ad primam confirmationem negatur ſimilitudo, quia gratia per pœnitentiam data, non infunditur vt abſolutè perpetuò duratura; ſed quātum eſt ex parte Dei: ex parte verò hominis quandiu non poſuerit obicem conſeruationi eius: hoc autem obſtaculo poſito, Deus ipſe poteſt ſuſpendere ſuum influxū, & poteſt eſſe auctor priuationis gratiæ, quæ ſecundùm ſe ſumpta, pœna quædam eſt. Similiter ad ſecundā confirmationē negatur ſimilitudo quia merita non prorſus delentur per peccatum ſubſequens, ſed manent in C acceptatione diuina; peccatumque ſolum impedit, quandiu eſt, effectum eorum, vt infrà latiùs dicetur. Soluitur prima confirmatio. Soluitur ſecūda.

SECTIO II.

Vtrùm peccata remiſſa propter peccatum ſubſequens redeant, ſaltem quoad pœnam.

1. DVOBVS modis intelligi poteſt pœnam peccati remiſſi redire: primò materialiter tantùm; ſecundò, formaliter. Formaliter dico redire, ſi eadem pœna propter illudmet peccatum, quod remiſſum fuit, imponatur: D materialiter autem erit ſi eadem quidem pœna inferatur, non tamen propter illud peccatum, nec cū habitudine ad illud; ſed propter aliud ſimile, vel æquiualens. Et quoniam peccato reſpondet & pœna damni, & pœna ſenſus, de vtraque hoc quæri poteſt.

Nec pœnam damni, neque ſenſus poſſe redire formaliter. Aſſertio 1.

2. PRIMO ergo manifeſtum eſt ex dictis, neutram ex illis pœnis formaliter redire. Hæc eſt communis ſententia Theologorum cum D. Thom. hìc, & in 4. c. 22. quos cum aliis retuli ſectione pręced. Et locus Gelaſij, quem ibi adduxi, hoc formaliter probat, vt E notaui. Locus etiam quem D Thom. artic. 1 affert ex Auguſtino, optimus eſt: reperitur autem apud Proſperum in reſponſione 2. ad obiectiones Gallorum, *Qui recedit (inquit) à Chriſto, & alienus à gratia finit hanc vitam, quid niſi in perditionem cadit? ſed non in quod remiſſum eſt, recidit, nec in originali peccato damnabitur: qui tamen propter poſtrema crimina ea morte afficietur, quæ ei propter illa quæ dimiſſa ſunt, debebatur.* Quæ vltima verba attingit ſecundam partem dubitationis ſtatim tractandæ. Et referuntur etiam à Gratiano de Pœnit. d. 4. cap. *Qui recedit.* Omnia denique, quæ ex Scriptura adduximus, hanc etiam veritatem confir- D. Tho. Proſper. Cap. Qui recedit.

cõfirmant,nam expreſſiùs loquuntur de pœna, quàm de culpa:Deum enim recordari peccatorũ,metaphoricè idem ſignificat, quod illa punire; promittit autem Deus perpetuam obliuionem eorum peccatorum,quæ ſemel per pœnitentiam remiſit,Ezech. 18. *Non recordabor ampliùs.*Quamuis enim Medina contendat illa verba non magis probare de pœna peccatorum,quàm alia ſimilia de præmio iuſtorũ, & ex vi & formalitate verborũ ita appareat; tamẽ ex materia ſubiecta ſatis intelligitur diuerſum eſſe ſenſum verborum,vt ſuprà tactum eſt,& latiùs ſect.ſequenti.

Ezec.18.

3.
Locus Nahum 1.expenditur.

Afferri etiam ſolent ad hoc confirmandum verba Nahum 1.*Deus non iudicabit bis in idipſum*: ita enim referunt hunc locum Scholaſtici, & ad hoc confirmandum illo vtuntur.Tamen apud LXX. non ita legitur;ſed,*Non vindicabit bis in idipſum in tribulatione.* Et ſic nullam vim habere videtur hoc teſtimonium; quia Deus non vindicabit peccata, quæ remiſit, & ideo,licèt poſtea ea puniat,non bis ea vindicabit. Et adhuc iuxta vulgatam lectionem minùs videtur probare hoc teſtimonium, ſcilicet, *Non conſurget duplex tribulatio.* Et ad literam intelligitur de populo Iudaico, quem Deus afflixerat, tradendo poteſtati Aſſyriorum decem tribus: illis autem verbis promittit non permiſſurum ſecundam tribulationem, nimirum, quòd aliæ duæ tribus darentur in manus Sennacherib,& Aſſyriorum.Nihilominus tamen, quanuis ad literam ibi non ſit ſermo de punitione peccatorum,præſertim in alia vita, hic locus contemnendus non eſt. Nam diuus Hieronymus illum interpretatur de punitione peccatorum, conſiderans magis ſpiritum & rationem illorum verborum, quàm corticem literæ.Et(quod amplius eſt) Diuus Cyprianus in ſermone de Paſſione Domini, illa verba accommodat ad rem de qua tractamus,dicens:*Eos, qui vitæ ſuæ quocunque articulo tẽporis veri ſunt iudices,non iterum iudicari:quia,cùm iudicis & tortoris vices,ſibi nõ parcens,peccator aſſumit, ſemetipſum perſequens,dũ confeſſionẽ confuſione honorat, holocauſti huius incẽſo in cõſpectu Dei veniam impetrat.* Et ſubdit;*Non enim bis in idipſum iudicat Deus:ſed impœnitentes ipſe iudicat, & damnat:pœnitentes verò,quia à ſeipſis ſuſcipit iudicatos, abſoluit:neque iudicio,quod pœnitentiæ humanæ ſeueritas protulit,aliquid iuſtitia cœleſtis apponit.*Vbi Cyprianus ſequens lectionem LXX.perinde reputat dicere, *non iudicabit*,ac,*non vindicabit*, quia ſermo eſt de iudicio vindicatiuæ iuſtitiæ:deinde pro eodem reputat, *vindicare Deum*,& acceptare vindictam, vel ſatisfactionem à peccatore aſſumptam & oblatam, & propter illam remittere culpam, & pœnam æternam, commutando illam in temporalem, vel hanc etiam remittendo, ſi peccator pro illa ſatisfaciat. Poſtquam ergo Deus hanc vindictam qualemcumque ſumpſit, & illa contentus fuit,remittendo, & quaſi definitiuã ſententiam in illa cauſa proferendo,non iterum iudicat in idipſum, vt puniat hominem propter eadem peccata,quæ ſemel remiſit.Hac ergo ratione probabiliter poteſt accommodari locus ille.

Hieron.

Cyprian.

4.
Ratio à priori aſſertione.

Ratio tamẽ à priori eſt ſuprà tacta,quia Deus non poteſt retractare ſuam voluntatem,neque agere contra abſolutum ſuũ decretum:ſed per priorem remiſſionem abſtulit ſimpliciter & abſolutè debitum pœnæ: ergo non poteſt eadem pœna formaliter, id eſt, propter eadem peccata redire. Quod ampliùs declaratur in hunc modum. Nam, licèt Deus poſſit illud malũ,quod eſt pœna,homini inferre, nullo ſuppoſito debito ex parte hominis,tamen ſub ratione pœnæ non poteſt,niſi ſupponatur debitum:at verò, ablata culpa,ablatum eſt debitum:quia homo non eſt debitor pœnæ,niſi propter culpã:ergo nõ poteſt redire illa pœna formaliter,niſi redeat debitum:quod tamen oſtenſum eſt non redire.

Obiect.

Dices,Pœna temporalis,quę poſt peccatũ remiſſum relinquitur, iterum fit æterna per ſubſequens peccatũ mortale,quia nunquã homo pro illa ſatisfacit, ſi in tali peccato moriatur, iuxta probabilẽ ſententiam D. Thomæ, & aliorum: ergo propter ſubſequẽs peccatum redit æterna pœna,quæ remiſſa fuerat.

Enodatur.

Reſpondetur dato antecedente,ex parte Dei nullam nouam pœnam imponi ob peccatum priùs commiſſum, ſed ipſum hominem peccando ſe conſtituere in eo ſtatu,in quo non poſſit ſatisfacere, nec ſatiſpati:& inde conſequi, vt, quandiu ille ſtatus durat,duret pœna. Vnde vlteriùs dicitur, quando remittitur peccatum mortale, non omnino abſolutè ac definitè commutari pœnam ęternam in temporalem, ſed ea lege & conditione, vt talis pœna in ſtatu gratiæ perſoluatur,& alioqui tandiu quis indignè patiatur illam, quandiu dignè non ſatisfecerit: & ideo nihil quod remiſſum fuerat,redit, ſed, quia non impletur conditio ſub qua talis pœna temporalis facta eſt, ideo veluti ad priorem ſtatum homo reuertitur.

5.
Alia obiectio. Soluitur.

Dices;Ergo potuiſſet tota pœna damni & ſenſus ſub ea conditione remitti, vt ſi homo iterum peccet, puniatur propter priora peccata, ac ſic remiſſa non fuiſſent.Reſpondeo,de potentia abſoluta nullam in hoc apparere contradictionem. In quo bene ſenſerunt Scotus,Gabriel,& alij. Tamen de lege non ita fit, ſed abſolutè remittitur pœna ſimul cum culpa,quantum ad illum reatum qui cum illa tollitur:qua remiſſione facta,fieri non poteſt,vt idem reatus formaliter redeat,quia iam homo non eſt reus illius pœnæ abſolutè, & abſque vlla conditione, & ideo non poteſt iterum conſtitui debitor, niſi per propriam actionem & culpam:hoc enim debitum pœnæ non poteſt merè ab extrinſeco prouenire.

Obiiciuntur nonnulla loca Scripturæ,& Patrum.

6.

CIRCA hanc verò doctrinam nonnullæ obiectiones ſoluendæ ſuperſunt Prima ſumitur ex nonnullis locutionibus ſacræ Scripturæ, in quibus Deus dicitur recordari peccatorũ, quorũ priùs oblitus fuerat,3.Regum 17 *Quid mihi,& tibi vir Dei?reuerſus es ad me,vt rememoraretur iniquitates meæ.*EtPſ. 108.*In memoriam redeat iniquitas patrum eius.*Per hãc autem metaphoram ſignificari videtur,Deum punire peccata quæ remiſerat:nã obliuiſci peccatorum, nihil aliud eſt quàm ea remittere:recordari ergo illorũ, eſt punire:ſi autem Deus hoc aliquando facit, & falſum eſt illud eſſe impoſſibile, & veriſimile eſt maximè id facere propter ſubſequens peccatũ.Facit etiam illud Pſalm. 37.*Putruerunt, & corruptæ ſunt cicatrices meæ à facie inſipientiæ meæ.* Vbi per *cicatrices* ſignificari videntur peccata remiſſa,quæ putreſcere & corrumpi dicuntur *à facie inſipientiæ*, quando propter peccatum ſubſequens ad pœnam æternam imputantur. Quod ſignificauit ibi Gloſſa interlinearis circa præcedentia verba,*Iniquitates meæ ſupergreſſæ ſunt caput meum*;dicẽs, *Quia planè per Baptiſmum ſanatæ cõputruerunt,& iam peccato conſentitur.* Secundò obiiciuntur nonnullæ locutiones Sanctorũ, quas congerit Gratianus,de Pœnitentia,d.4.cap.1. vſque ad 7. & Magiſter in 4.d.22.Tertiò obiici poteſt ratio,quia nõ repugnat,peccatum redire integrè, etiam quoad pœnam æternam:ſed non eſt reuelatum, neque ſufficiẽti ratione conuincitur,non ita remitti de facto peccata, quin pœna redeat, poſita ingratitudine noui peccati:quin potiùs hic videtur melior prouidentiæ modus,magiſque conſentaneus diuinæ iuſtitiæ:ergo ita potiùs exiſtimandum eſt. Maior ſupponitur ex dictis.

3.Reg.17. Pſal.108.

Pſalm.37.

Gratian. Magiſt. Ratio obiicitur.

ctis.Minor declaratur, qui omnia quæ ſcriptura dicit de remiſſione harum pœnarum,intelligi poſſunt ſub illa conditione, *ſi iterum non committatur peccatum*:& rationes factæ non probant, remiſſionem non eſſe conceſſam hoc modo, ſed omnes ſupponunt factam eſſe abſolute, & non ſub prædicta conditione. Quòd verò ſit magis conſentaneum diuinæ iuſtitiæ, ex eo apparet, quòd hoc modo peccata iuſtiùs vindicantur: & quia qui Deum offendit,non meretur liberaliorem remiſſionem.

7. *Teſtimoniis Scripturæ ſatisfit. Pſ.108.*

Reſpondetur primùm,in illis locis non eſſe ſermonẽ de ſuppliciis propriis peccatorum,quæ ſunt pœnæ alterius ſeculi,ſed de pœnis temporalibus huius vitæ. Nam in illis verbis Pſal. 108. eſt ſermo de ea pœna quæ interdum ſolet dari filiis propter peccata parẽtũ, quæ pœna tantùm temporalis eſt,vt conſtat.Deinde, *Deum obliuiſci peccatorum*,nõ ſemper ſignificat remittere illa quoad illam pœnam,vel effectũ,reſpectu cuius dicitur Deus oblitus talium peccatorũ,quia ſcilicet talem pœnam vel effectũ propter illa non operatur:ſed ſignificat moram quandam, ſeu diuturnam dilationem talis pœnæ: exiſtimatur enim iam quaſi omnino remiſſa & oblita,quia non executioni mandatur:maximè quando Deus,non obſtantibus peccatis, beneficia confert, & patienter agit, ac diſſimulat,vt aliis locis Scriptura loquitur. Aliud eſt ergo poſitiuè, vt ſic dicam,remittere pœnam: aliud verò,non punire. Imò aliquando contingit peccatum eſſe remiſſum quoad culpam,& nõ quoad pœnam temporalem,laborem,& afflictionẽ huius vitæ, licèt multo tempore executio differatur. Quando ergo Sancti poſtulant à Deo ne recordetur præteritorũ peccatorũ,non poſtulant, nẽ puniat peccata iam poſitiuè remiſſa: ſed ne pœnam, quam multo tempore diſtulit, tandem exequatur: nam hoc fortaſſe facit Deus propter ſubſequentia peccata:expectat enim,& differt ſupplicia,vt homines emendentur.Quod ſi non faciant, vel emẽdari incipiant,& nõ perſeuerent,exequitur Deus huiuſmodi pœnam, tam propter præſentia quàm propter præterita peccata: quia quoad illam pœnam ea non dimiſerat, ſed ſuſpenderat. Atque hoc eſt quod orabat Dauid Pſalm. 78. *Ne memineris iniquitatum noſtrarum antiquarum*. Hoc etiam modo dicitur Deus interdum punire filios propter peccata parentum, vt ſignificatur in verbis citatis Pſalmi 108. quia ſæpe differt huiuſmodi ſupplicia externa, & ſenſibilia etiã vſque ad poſteros,& in eis tãdem illa exequitur, præſertim ſi filij impietatem parentum imitantur, Deut. 5.Ezechielis cap.18.& aliis locis.

8. *Explicatur teſtimonium. Pſal.37. Titelm. Janſen. Genebr. Auguſt.*

Ad illa autem verba Pſal. 37. reſpondetur, ſine fundamento, per *cicatrices*, intelligi peccata remiſſa: nam ad literam ſignificantur vulnera peccatorum, vt exponunt Titelmanus,Ianſenius,& Genebrardus:& Auguſtinus etiam legit,*liuores*;alij *tumores*, & *vlcera*, quæ putreſcere dicuntur, quando peccata peccatis adduntur,quæ eſt ſumma inſipientia. Et retinẽdo nomen,*cicatricum*,potuerunt ſic appellari peccata inueterata, non quia verè remiſſa, aut ſanata fuerunt, vt bene notauit Auguſtinus, ſed quia exteriori tantùm ſpecie curata,vel tecta fuerunt.Et ideo rectè etiam dicitur, *à facie inſipientiæ meæ*,quia nihil eſt inſipientius quàm de peccato malè curato ſecurum eſſe, & in eo quaſi putreſcere.Deinde,etiamſi demus ſermonẽ eſſe de peccatis remiſſis. *per cicatrices*,intelligi poſſunt reliquiæ peccatorum:de quibus videtur præcipuè locutus Caſſiodorus in illa Gloſſa interlineari: nam in peccato originali, de quo ipſe loquitur fomes peccati,& paſſiones eius, *cicatrices* dici poſſunt, quæ manent etiam poſt illud remiſſum, & putreſcere dicuntur, cùm ad peccati conſenſum hominem pertrahunt propter eius inſipientiam, qui non bene vtitur viribus gratiæ in Baptiſmo ſuſceptis.

9. *Reſpondetur teſtimoniis Patrum.*

Ad teſtimonia Sanctorum iam ſuprà ex parte reſponſum eſt: multi enim ex illis loquuntur, iuxta ea quæ diximus circa parabolam de ſeruo nequam: & præcipuè intendunt redire peccatorum pœnã, vel ſecundùm ſpecificam rationem, quia homo incidit in Dei inimicitiam, & amittit gratiam, & fit reus æternæ pœnæ: vel intelligunt aliquo modo redire ſecundùm grauitatẽ præſentis peccati, vt Theologi exponunt.Et priorẽ ſenſum præcipuè indicat Ambroſius, *Ambroſ.* ex quo hæc verba refert Magiſter ſuprà, *Donate inuicem, ſi alter in alterum peccat, alioquin Deus repetet dimiſſa.* Sed hæc non inueniuntur apud Ambroſ. ſed in Gloſſa interlineari ad Epheſ 4. in fine.Quæ piè interpretanda ſunt aliquo ex dictis modis. Verba autem Ambroſij in hoc loco ſunt: *Si Dominus per filiũ ſuum ſeruorum miſertus eſt, quanto magis ſerui ipſi ſui debent inuicem miſereri, & donare, ſi alter in alterum peccet? Hæc præcepta eius ſunt, qui miſeratus eſt, qui, ſi in his contemptus fuerit, ſine dubio reuocabit ſententiam.*Et ita interpretatur parabolam Matth. 18. *Reuocare* autem *ſententiam* in rigore, nihil aliud eſt, quàm iuſtitiam priùs collatam auferre. Aliquando verò loquuntur Patres,iuxta phraſim Scripturæ proximè declaratam, de reditu peccatorum quoad pœnam, non quidem dimiſſam, ſed ſuſpenſam, nondúmque executioni mãdatam. Quomodo dicit Auguſtinus citatus à Gratiano ſuprà capite primo ex Enarratione in Pſalmum 108. Si Iudas non fuiſſet parentes ſuos imitatus, non fuiſſe puniẽdum propter peccata parentum, & ſua: quod intelligendum eſt de pœna aliqua huius vitæ, vt diximus, vel etiam quoad aliquam deſertionem, vel denegationem ſpecialis auxilij gratiæ:nam ad hunc etiam puniendi modum interdum hæc pœna extenditur.

10. *Quorundam ad rationem reſponſio.*

Ad tertium, quidam propterea putant omnino repugnare, pœnam(præſertim æternam)remitti, ita vt redeat propter eandem culpam: & rationem eius in hoc conſtituunt,quòd homo quãdo iuſtificatur,ſatisfacit ſufficienter Deo pro culpa, & pœna æterna, & ideo per condignam ſatisfactionem ſe liberat à debito pœnæ:ideóque redire poteſt idem debitum,ſed ſolùm aliud ſimile contrahi per nouum peccatũ. Quòd ſi quis dicat, hoc verum eſſe de iuſtificatione prout nunc fit:reſpondent idem eſſe de qualibet poſſibili, quia vel per illam non fit vera remiſſio peccati, & conſequenter neque eſt vera iuſtificatio:vel, ſi eſt huiuſmodi, neceſſariò mutatur homo intrinſecè, & ex debitore fit non debitor pœnæ, quia repugnat peccatum eſſe ablatum,& manere debitorem eiuſdem pœnæ. Et declaratur in hunc modum:nam,ſi fieri poteſt vt per peccatum ſubſequens redeat reatus eiuſdem pœnæ æternæ: ergo de facto redit, eſto Deus ex miſericordia nolit hominem punire propter peccatum præteritum. Aliud eſt enim, hominem eſſe dignum pœna, aliud verò Deum illam exequi, & poteſt eſſe illud prius ſine poſteriori:dignitas ergo nunc redibit, quamuis non redeat pœna: quod ſatis abſurdum eſt. Hæc autem ſequela probatur,quia,vel peccatum ſubſequens eſt ſufficiens vt homo efficiatur dignus tota pœna præteritorum peccatorum,vel non:ſi non, impoſſibile eſt vt illa pœna redeat ſub ratione pœnæ, quia ſine pœnæ dignitate non poteſt pœna infligi, licèt inferatur totum malum, quòd poſſet eſſe pœna. Si autem peccatum ſubſequens eſt ſufficiens ad conſtituendum hominem dignum tota illa pœna, id non habet ex Deo, vt ſic dicam, ſed ex natura præcedentium peccatorum, quæ conſtituunt hominem in tali ſtatu & dignitate:ergo idem nunc efficient.

11. *Impugnatur ſolutio.*

Hæc verò ratio, & doctrina ſic declarata, multa ſupponit falſa fundamenta. Vnum eſt, iuſtificationem

nem fieri per condignam ſatisfactionem pro culpa & pœna æterna ex parte peccatoris: de quo multa dixi in ſuperioribus, & in 1. tom.3.p.& ideo non immoror. Aliud, quod virtute ſupponitur, licèt non exprimatur, eſt, contritionem tantam ex ſe habere vim ad tollendum reatum pœnæ æternæ ſimpliciter & abſque vlla conditione, vt non poſſit Deus hunc effectum impedire poſita contritione, neque aliter illam pœnam remittere. Quod quidem mirabile eſt: nam, vt ſuprà argumentabamur, ſi contritio habet tantam vim, quî fieri poteſt vt maneat reatus pœnæ temporalis? vel, eſto maneat, quomodo ſecunda contritio vt ſua totum illud non extinguit? quomodo etiam contritio de peccato veniali non ſemper delet illud omnino quoad culpã & pœnam? vel potiùs quomodo contritio, quam habet anima diſcedens cum peccatis venialibus, in primo inſtanti ſeparationis à corpore, ita remittit culpã venialem, vt tamen reatum pœnæ non ſolùm nõ tollat, verùm etiam nec minuat?

12. Atque hæc argumẽta oſtendunt etiam falſum eſſe aliud principium ibi inſinuatum, idem eſſe manere dignum pœna, & manere in peccato: nã anima in primo inſtanti ſeparationis à corpore non manet in peccato, & tamen manet digna eadem pœna pro culpa veniali remiſſa. Poteſt ergo manere homo dignus eadem pœna propter peccatum præteritum iam remiſſum quoad culpam: ergo eadem ratione poſſet redire dignitas pœnæ, licèt non rediret eadem culpa quantum eſt ex vi identitatis, vel diſtinctionis harum rationum. Præterea quãdo peccati remiſſio fit ſine contritione, per ſolam attritionem, vel etiamſi fieret (prout poſſet) per ſolam infuſionem habituum, tunc dici non poteſt reatum pœnæ tolli per condignam ſatisfactionem, ſeu ſolutionem: cur ergo non poſſet Deus tunc non remittere abſolutè pœnã, etiam æternam, ſed tantùm ſub conditione? Dicere enim, Deum ita remittere, ac ſi interceſſiſſet ſatisfactio, non ſatis eſt, niſi ratio reddatur, cur neceſſariò ita remittat: nã quòd poſſit abſolutè remittere, non eſt dubium. Tamẽ cùm illa remiſſio ſit merè liberalis, nihil eſt, quod neceſſariò diuinam voluntatem determinet, vt abſolutè remittat, & non ſub conditione.

13. *Replica. ſoluitur.* Dici poteſt, ipſammet gratiæ naturam determinare ad abſolutam remiſſionem. Sed hoc etiam dicitur ſine fundamento in ordine ad potentiam abſolutam, & maxime quoad remiſſionem pœnæ. Nam licèt daremus (quod non concedimus) gratiam habitualẽ ita excludere culpã mortalẽ, vt non poſſit eſſe ſimul cum illa etiam de potentia abſoluta: nihilominus de reatu pœnæ æternæ quaſi conditionato, id nõ videtur veriſimile, cùm talis reatus pœnæ non excludat veram ſanctitatem: & intrinſecam rectitudinem, & dignitatem vitæ æternæ ſecundùm præſentem iuſtitiam, & conſecutionem eius, ſi homo in ea perſeuerauerit. Denique ſi homo conditus in puris naturalibus Deum offenderet, poſſet aliquo medio illi ſtatui accommodato veniã illius peccati à Deo liberaliter obtinere: tunc autem nec condignè Deo ſatisfaceret, nec gratiam infuſam reciperet: cur ergo non poſſet tolli culpa abſque pœna, vel ſaltem ſine abſoluta remiſſione eius cum ſola conditionata?

14. *Vera ſolutio de Potentia abſoluta.* Dico ergo, de potentia Dei abſoluta hoc non repugnare, etiã ſuppoſita iuſtificatione per infuſionẽ gratiæ ſupernaturalis. Circa quã ſolùm aduerto quod ſuprà diſp.3. ſect.4. notaui, pœnã æternã, quæ nunc deſtinata eſt damnatis, habere quãdam intrinſecã repugnãtiam cum gratia iuſtificationis, quę nunc conceditur in remiſſione peccatorum: & ideo ex natura talis gratiæ intrinſecè ſequi excluſionẽ illius pœnæ æternæ ſecundũ præſentẽ iuſtitiam: ita vt intrinſecè repugnet homo ſic iuſtificatus, ordinatus maneat ad illam

A pœnam æternã in ſenſu cõpoſito, vt ſic dicam, id eſt, vt eam ſuſtineat, etiãſi in illa iuſtitia moraliter perſeueret. Rurſus, quia ipſa gratia natura ſua reddit hominem acceptabilem ad vitam æternam, & dignum illa, ideo etiam eſt connaturale tali gratiæ, & ex natura rei illi debitũ, vt excludat reatum, ſeu ordinationem ad quãcumque pœnam æternam, ſtãte & perſeuerãte ipſa gratia, quia nulla pœna æterna eſſe poteſt ſimul cum vita æterna. Nihilominus tamen de abſoluta potentia poſſet Deus non ordinare hominem ſic iuſtificatum ad vitam ęternam cum effectu conſequendam, vt per ſe conſtat. Et conſequenter poſſet, remittendo culpam mortalem, non remittere omnem pœnam æternam, ſed relinquere, verbi gratia, perpetuam carentiam viſionis beatæ, quia, vt ſuprà dixi, in hoc B nulla eſt repugnãtia, neque enim hoc opponitur ſanctitati, quam gratia confert, ita vt illam formaliter deſtruat. Vlteriùs etiam poſſet Deus, quamuis ſecundùm præſentem iuſtitiam remittat pœnam æternam cuiuſcunque rationis, nihilominus non remittere abſolutè; ſed ſub illa conditione, *Niſi me iterum offendas*: quia hoc etiam non repugnat formaliter ſanctitati gratiæ, neque alicui attributo diuino, neque aliunde oſtendi poteſt implicatio contradictionis.

Ex his ergo (deſcendendo ad hanc remiſſionem, prout de facto fit) intelligitur, remiſſionem pœnæ æternæ, quæ nunc eſt præparata dãnatis, eſſe quidem beneficium gratiæ, maximè tamen intrinſecum ipſi, & remiſſioni culpæ, ſaltem ſecundùm præſentem iuſtitiam ſeu ſub conditione perſiſtendi in illa. Idémque eſt de remiſſione cuiuſcũq; pœnæ æternæ, quam- C uis non cum tam intrinſeca connexione, & repugnãtia, ſed quaſi in ſecundo ordine. Et ideo quoad hæc duo ſufficienter probatur talis remiſſio ex ipſa natura gratiæ, & ex teſtimoniis Scripturæ, quibus conſtat Deum acceptare iuſtum ad vitam æternam iuxta exigentiam gratiæ, & filiationis diuinæ adoptiuæ. Quòd autem hæc remiſſio æternæ pœnæ de facto ſit abſoluta, & non tantùm ſecundùm præſentem iuſtitiam, eſt quidem conſentaneum ipſi gratiæ, minùs tamen intrinſecè connexum cum illa: & ideo magis dici poteſt nouum beneficium gratiæ pendens ex ſpeciali voluntate Dei: & hoc probant omnia quæ adduximus. Quo tandem fit, vt probatio huius beneficij maxime petenda ſit ex reuelatione, per quam nobis ſolet voluntas Dei manifeſtari: & ad hoc faciunt teſtimonia Scripturæ Pontificum & Patrum ſuprà ad- D ducta, & communis ſenſus & traditio totius Eccleſiæ. Poteſtque ita declarari: nam ex his omnibus habemus, æternam pœnam verè remitti in iuſtificatione; remiſſio autem ſub conditione, reuera non eſt remiſſio, ſed quædam ſuſpenſio, donec impleatur conditio. Et hoc modo adiungitur optimè congruentia ex natura gratiæ, & charitatis, quæ eſt conſtituere amicum ſimpliciter: & ideo connaturalis illis eſt talis remiſſio abſoluta æternæ pœnæ. 15. *Quid dicendum de potentia ordinaria.*

Qualis pœna materialiter redeat. Aſſertio 2.

SECVNDO, quoad attinet ad materialem reditũ eiuſdem pœnæ, certum eſt aliquando redire 16.
E eandem, vel potiùs ſimilem pœnam, & aliquo modo diſſimilem. Hoc facile declaratur in pœna ſenſus: eadem enim ſecundùm ſpeciem reſpondet vel omnibus vel pluribus peccatis mortalibus, omnia enim illa puniuntur pœna ignis, quæ quidẽ eiuſdẽ rationis eſt, quantum ex proximo inſtrumẽto, & aliis circũſtantiis colligi poteſt: vtrùm enim ille ignis actiones & afflictiones diuerſas ſpecie inferre poſſit, incertum eſt. Sũt etiam in inferno aliæ pœnæ ſenſibiles, & alia inſtru-

menta diuinæ iuſtitiæ, quæ varias afflictiones inferũt A iuxta proportionem peccatorum. Si ergo ſubſequens peccatum ſit omnino ſimile, & æquale peccato remiſſo, materialiter eadem pœna ſenſus redibit & in ſpecie, & in gradu: ſi verò illa peccata ſint ſimilia ſpecie, tamen inęqualia in quantitate, eadem proportione redibit pœna eadem. At verò, ſi peccata ſint etiam ſpecie diſſimilia, fortaſſe quantum ad aliquam afflictionem priori peccato specialiter proportionatam, non reſpõdebit eadem pœna etiam in ſpecie, ſed alia loco illius accommodata ſubſequẽti culpę. Quorum omnium vnica eſt ratio, quia pœna debet eſſe proportionata culpæ: & quia iam non punitur culpa prior, quæ remiſſa fuit, ſed tantùm poſterior, quæ ſemper permanet, cuíque pœna eſt accommodata. B

17. *Oſtenditur in pœna damni. Duo diſtinguenda in pœna damni.* De pœna autem damni ferè eodẽ modo philoſophãdum eſt: quãuis in hac ſit ſpecialis difficultas propter priuationem in qua cõſiſtit. Oportet ergo duo diſtinguere in hac pœna, ſcilicet poſitiuũ, & priuatiuũ. Priuatiuum eſt carentia diuinæ viſionis, defectio Dei, & negatio omnium auxiliorũ ad bene operãdum. Poſitiuum eſt vehemens apprehẽſio illius ſtatus, triſtitia, deſperatio, & omnis alia abſtinatio quæ inde naſcitur: quamuis enim hęc ab aliquibus numerentur inter pœnas ſenſus, nihil refert: ſolùm enim ſpectat ad loquẽdi modum: & cùm proximè ac potiſſimè comitentur dictas priuationes, meritò ad pœnam damni pertinere cenſentur. Hæc ergo omnia, generatim loquẽdo, eiuſdem ſpeciei ſunt in omnibus damnatis: reſpondẽt enim propriæ auerſioni peccati, quę eiuſdem rationis C eſt in omnibus peccatis mortalibus: & ideo quãtũ ad hanc identitatem ſpecificam, eadẽ pœna, quæ remiſſa fuerat, redit per ſubſequens peccatũ mortale. At verò quantum ad gradum in illis omnibus, quæ poſitiua ſunt, non redit eadem ſeu æqualis, quia peccata non ſemper ſunt æqualia, & in illis poſitiuis facilè poteſt magis & minùs inueniri. Reſpondet ergo iuxta proportionem peccati. Et hactenus cõueniunt Theologi.

18. *Quorundam opinio de pœna dãni quoad priuationẽ. Dur. Palud. Capreol. D. Bonau. Medin. D. Thom.* Diſſentiunt verò quantum ad pœnam damni priuatiuam. Quidam enim dicunt redire tam in ſpecie quàm in gradu. Ita Durand. Palud. Capreol. & Bonauentura in 4. diſt. 22. & Medin. tract. 1. de. Pœnit. q. 8. Fundamentum eſt, quia illa pœna non poteſt recipere magis & minùs, ſed eſt ſemper ſumma, quæ eſſe poteſt, quia conſiſtit in totali priuatione: priuatio autem totalis non ſuſcipit magis & minùs, vt docuit D etiam D. Thom. 1. 2. q. 73. art. 2. & q. 82. art. 4. & 5. Nam totum eſſe priuationis, eſt excludere formam oppoſitam; ergo, ſi totam omnino excludit, eſt maxima priuatio, quæ eſſe poteſt: ergo ſolùm per admiſtionem alicuius gradus formæ poteſt illa priuatio ſuſcipere magis, vel minùs: in damnatis autem nulla eſt talis admiſtio formæ contrariæ.

19. *Aliorum opinio. Abulenſ. Sup. Gab. Maior. Scot. Almain. Soto. Ledeſm. Viguer.* Alij docent hanc pœnam non ſemper redire æqualem, ſed iuxta proportionem culpæ. Ita tenuit Abulenſ. Matth. 29. quæſt. 639. 640. & ſequẽtibus. Supplementum Gabrielis in 4. d. 44. q. 3. art. 1. & d. 50. q. 2. & Maior ibi q. 2. & ſignificat Scotus poſt quæſtionem 6. §. *Ad primam quæſtionem.* & Almain. in Moralib. tract. 1. c. 29. Soto in 4. d. 16. q. 1. art. 1. Ledeſma q. 29. art. 1. Viguerius in Sũma, c. 6. §. 4. verſ. 35. Fundamentum eſt, quia, cùm hæc ſit potiſſima, & quaſi eſſen- E tialis pœna inferni, videtur eſſe contra ordinem diuinæ iuſtitiæ, vt æqualis redeat, ſi culpa non eſt æqualis. Et non eſt dubium, quia ratio conuincat, ſi pœna illa eſt capax inæqualitatis, quòd autem huiuſmodi ſit, generali ratione oſtendi poteſt, quia in auerſione eſt inæqualitas, quamuis in priuatione conſiſtat: ergo etiam poterit eſſe in illa pœna. Item iuxta doctrinam D. Thomæ hîc, quamuis macula peccati mortalis includat totalem priuationem gratiæ: nihilominus in ea poteſt eſſe aliqua diuerſitas per reſpectum ad peccata, quibus contrahitur: ergo poteſt etiam illa macula eſſe moraliter inæqualis per reſpectum ad maiora, vel minora, plura, vel pauciora peccata: ergo idem dicendum eſt de pœna damni. Modus autem huius inæqualitatis variè à dictis Auctoribus explicatur.

Quidam aiunt, carentiam diuinæ viſionis, licèt in eſſe negationis ſit eadẽ in omnibus, tamen in eſſe priuationis eſſe inæqualem. Priorem partẽ probat ratio prioris ſententiæ. Dicitur autẽ illa negatio, quia ſolùm reſpicit abſolutè naturã hominis, ſeu capacitatem remotam, non tamen proximã, quæ eſt per merita. Vnde propriam rationem priuationis dicitur habere illa carentia, quãdo eſt negatio viſionis iã debitæ per merita præcedentia. Et quia in his meritis poteſt eſſe inęqualitas, ideo etiã erit in illa carentia, quatenus priuat viſione debita maioribus vel minoribus meritis. 20. *Variis modis explicatur inæqualitas pœnæ damni: Prior modus.*

Hæc verò ſententia defendi non poteſt: primò, quia ſequitur, non eum qui plus peccauit, ſed eum qui poſt maiora merita peccauit, habere maiorẽ pœnam damni. Conſequens eſt contra rationem iuſtitiæ: nam grauitas pœnæ reſpondet culpæ grauitati, non meritis præcedentibus: ergo. Sequela patet, quia fieri poteſt vt homo poſt multa merita ratione quorum habebat ius ad magnam gloriam, vnum leue peccatum mortale committat, & totam gloriam perdat: alius verò, vel nihil, vel parum meruerit in vita, & propter magna & grauiſſima peccata damnetur: ergo hic poſterior habebit minorem carentiam viſionis in ratione priuationis, & conſequenter maiorem pœnam damni, cùm tamen ſupponatur habere grauiora peccata. Vnde ſecundò deficit illa opinio, quia conſiderat id quod accidentarium eſt ad rationem & grauitatem pœnæ. Quid enim ſi nulla merita præceſſerunt, & peccata nihilominus inæqualia ſunt? Denique ex illa opinione ſequitur, per ſubſequens peccatum ſemper redire totam priorem pœnã damni, quia ſemper ratione illius peccati priuatur homo tota viſione debita præcedentibus meritis, ſuppoſito quòd priùs habuerit merita, & poſt illa remiſſionem alicuius peccati, quod priuatione viſionis debitæ, præcedentibus meritis puniendum eſſet: nam hæc priuatio per pœnitentiam ſubſequentem, & remiſſionem conceſſam, propter illam iam fuerat ablata, ſaltem in radice, ſeu in debito eius: quoties autem homo poſtea peccat, ſemper redit illa priuatio, quia ſemper priuatur homo viſione debita illis meritis. Imò quãuis homo nihil antea peccaſſet, ex ſolis meritis præcedentibus aggrauaretur illa pœna, iuxta quantitatem eorum, & non iuxta grauitatem peccati: quod valde abſurdum eſt. 21. *Reiicitur.*

Aliter ergo reſpondet Almainus, priuationem illam in eſſe priuationis ſemper eſſe æqualem, tamen in eſſe pœnæ eſſe inæqualẽ. Et huius rationẽ eſſe ait, quia infertur propter maiorẽ vel minorem culpam. Sed hoc non videtur ſufficiens ad conſtituendã maiorem, vel minorem pœnam: nam pœna nõ ideo eſt maior, quia datur propter maiorem culpam, ſed potiùs è conuerſo, quia ipſa maior eſt, ideo datur propter maiorẽ culpam. Nam in pœna duo conſiderantur: vnum eſt illud incommodum naturæ ſeu priuatio boni, in qua conſiſtit: alterum eſt reſpectus ad culpam. Primum ſupponi debet in ipſa pœna ſecundùm ſe: & illud eſt propter quod ob culpam imponitur: ergo, vt ſit etiam maior pœna & proportionata maiori culpæ, ſupponi debet in ſe eſſe maius malum, vel incommodum. Quod ſic ampliùs declaratur, quia in pœna, quæ eſt propter culpam, duo poſſunt conſiderari. Vnum eſt quaſi extrinſecum, quod eſt dedecus, ignominia, & inhonoratio: aliud eſt intrinſecum incommodum, ſeu detrimentum, quod in pœnam 22. *Secunda explicatio Almain. Refellitur.*

nam infertur. Idem ergo incommodum illatum, propter plures vel grauiores culpas, dici poteſt habere maiorem quandam rationem pœnæ ſub priori ratione, quia eſt maius dedecus & ignominia: pœna autē damni, vt ſic, non conſiſtit in dedecore, ſed in intrinſeco incommodo & detrimento; ergo vt ſit maior, non eſt ſatis illa relatio ad plures culpas. Et confirmatur, quia aliàs, etiam in pœna ſenſus, poſſent omnia peccata puniri eadem & æquali actione ignis, quia, licèt in ſuo eſſe haberet æqualitatem; in ratione pœnæ eſſet inæqualis, quia daretur propter maiorem, vel minorem culpam: quod eſt omnino falſum: & exemplis etiam ſenſibilibus in humanis pœnis id facilè intelligi poteſt. Ac denique à contrario, quia præmium non eſt maius ex hoc præcisè, quia datur propter maiora merita: aliàs poſſent omnes Beati eſſe æquales in viſione, & nihilominus inæquales in eſſentiali præmio. De quo latiùs in Relectione de reuiuiſcentia meritorum, diſput. 2. ſect. 1.

23. *Ledeſmæ enodatio.* Ideo aliter reſpondet Ledeſma, illam carentiam æqualem eſſe in ratione priuationis; tamē in ratione pœnæ eſſe inæqualem, quia magis affligit & contriſtat: pœna autem in ratione pœnæ videtur conſtitui quatenus afflictiua eſt. *Difficultas circa illam.* Sed inquiram vlteriùs, vnde proueniat quòd illa priuatio magis contriſtet vnum, quàm alium, cùm in vtroque æquale malum ſit, & triſtitia conſurgat ex præſenti malo. Neque enim dici poteſt prouenire ex aliqua falſa apprehenſione, qua vnus apprehendit malum illud vt maius: quia illa falſa apprehenſio non poteſt eſſe à Deo: ergo non eſt per ſe neceſſaria ad illam pœnam: nam quidquid eſt ad illam neceſſariū, poteſt fieri virtute ſeu imperio Dei. Neque etiā dici poteſt prouenire ex eo, quòd vnus apprehendit illud malum cum reſpectu ad maiorem culpam, quia in voluntate omnino inordinata, vt eſt voluntas damnatorum, ille reſpèctus per ſe non ſufficit ad augendam triſtitiam, quia ipſi non dolent de culpa: habere autem æquale incōmodum, etiamſi culpa maior fuerit, potiùs videtur conſolatio aliqua, quàm cauſa triſtitiæ, ſi hæc non ſit de ipſa culpa, vt malum culpæ eſt. Et quamuis apprehenſa ſub illo reſpectu poſſit etiam ſub ratione maioris ignominiæ & dedecoris apprehendi, & vt ſic poſſit etiam maiorem excitare triſtitiam, tamen ſub ea ratione illa non pertinet ad pœnam damni, quæ eſt quaſi eſſentialis, ſed ad aliam occidentalem afflictionem.

24. *Solutio alia difficultatis.* Alio tamen probabiliori modo reſponderi poteſt, illam inæqualitatem triſtitiæ prouenire ex vehementiori apprehenſione illiuſmet priuationis, non quidem ex parte obiecti apprehendendo illam vt maiorem, ſed ex parte ſubiecti, fortiùs illam apprehendendo, & incommodum eius, & conſequenter efficiendo vt illa magis inuoluntaria ſit, atque adeò magis contriſtet. *Improbatur.* Sed ſi attentè conſideremus totū hoc, non repugnat priori ſententiæ: nam tota hæc inæqualitas eſt in poſitiuis actibus, non in ipſa priuatione.

25. *Verior explicatio.* Quapropter probabiliter addo, in illamet priuatione conſiderari poſſe moralem quandam inæqualitatem, non quidem in ordine ad merita præcedentia, vt in primo modo dicebatur, ſed in ordine ad actus proprios, propter quos homo damnatur, & contrahit priuationem illam. Eſt enim conſiderandum, in illis actibus eſſe priuationem quandā rectitudinis debitæ vnicuique actui, conſiderato ſecundùm moralem rationem, & ſecundùm eas circumſtantias cum quibus fit, cui rectitudini & bonitati reſponderet apud Deum aliquod præmium, ſi cum debito modo & condigno actus illos operatus fuiſſet. Ex quo ſequitur, vt priuatio beatitudinis cenſeatur peculiari modo reſpondere illis actibus: quia ratione illorum caruit homo veluti prima diſpoſitione, per quam futurus eſſet proportionatus ad talem gloriam. Atque ita fit, vt, ſicut in illis actibus eſt inæqualitas in rectitudine illis debita, ita in priuatione viſionis moraliter ſumpta ſit etiam inæqualitas. Fit etiā hinc, vt nunquam redeat moraliter priuatio illa, quæ reſpondebat prioribus peccatis, quia non reſpondet vt proportionata illis, ſed tantùm vt proportionata ſubſequenti culpæ. Ac denique hinc fit, vt illa priuatio, etiā obiectiuè ſumpta, magis vel minùs contriſtare poſſit. Et hæc explicatio probabilis eſt. Nec aliter probatur quàm ex impugnatione aliarum: & quia ſufficienter declarat proportionem pœnæ ad culpam.

Obiectiones contra vltimam explicationem inæqualitatis pœnæ damni.

CONTRA hanc vltimam rationem explicandi pœnam damni, occurrit difficultas, quia licèt in actu peccati ſit priuatio rectitudinis debitæ, non illi correſpondet priuatio alicuius certi gradus gloriæ, ſeu viſionis beatæ, quæ poſſit habere rationem pœnæ damni comparatione talis peccati: ergo hæc inæqualitas non rectè illo modo explicatur. Antecedens patet, quia, ſi talis priuatio gloriæ reſponderet priuationi rectitudinis, maximè, quia talis actus fuiſſet meritorius tantæ gloriæ, ſi fuiſſet bonus: ſed hoc non eſt in vniuerſum verum, quia, ſi homo ille erat in peccato, talis actus non fuiſſet meritorius. Item, quia ille non tenebatur facere actum meritorium; ſed ſatisfaciebat ſuæ obligationi faciendo actum bonum; ergo hac etiam ratione illa carentia in ordine ad meritum nō habet rationem priuationis moralis. Rurſus, quia, licèt ille actus, ſi fuiſſet rectus, haberet aliquod meritum, non tamen determinatum, quia idem actus ſecundùm varias circunſtantias, & in eodem ſuppoſito magis vel minùs grato, cæteris paribus, erit magis vel minùs meritorius. Ponamus ergo, duos homines habentes inæquales gratias cōmittere ſimile peccatum, in cæteris circunſtantiis æquale: tunc is, qui maiorem haberet gratiam, neceſſariò incurreret maiorem pœnam damni, quia, ſi debitam rectitudinem in actu ſuo poſuiſſet, maior gloria illi correſponderet; quod tamen videtur abſurdum. 26. *Prima.* *Secunda.* *Tertia.*

Et augetur difficultas, quia iuxta hanc proportionem, etiam peccato veniali reſpondebit propria pœna damni: quia etiam illi actui debetur aliqua rectitudo, cui reſponderet apud Deum aliquod præmium, ſi illam habuiſſet: ergo etiam carentia illius habet rationem priuationis moralis: augebitur ergo pœna damni æterna etiam ex peccatis venialibus. Tandem, ſicut præmium eſſentiale reſpondet merito, ita hæc pœna damni deberet reſpōdere demerito peccatorū, & non merito beatitudinis, quod ineſſe poſſet, vel deberet, talibus actibus moralibus ſecundùm ſe ſpectatis, ſi rectè & cōuenienter fieret: at verò demerito peccatorum mortaliū reſpondere non poteſt, quia quodlibet peccatum mortale meretur priuationem totius beatitudinis, & viſionis Dei: ergo. Sicut à conuerſo, ſi actus bonus mereretur viſionem adæquatam & comprehenſiuam Dei, non poſſet eſſe inæqualitas in præmio eſſentiali reſpectu plurium, vel pauciorum meritorum. 27. *Quarta.* *Quinta.*

Reſpondeo, has obiectiones ſatis declarare quàm ſit res incerta, & ad declarandum difficilis. Nihilominus ab vltima incipiendo, ex illa intelligi poteſt, carentiam viſionis Dei, prout habet rationem pœnæ, non eſſe ſumendam ſecundùm totam latitudinē viſionis poſſibilis. Nam, licèt quodlibet peccatum mortale ſuo modo formaliter repugnet gratiæ diuinæ, in quocumq; gradu remiſſio vel intēſio, tamen ſub propria 28. *Vltima obiectio ſoluitur.*

A priа ratione demeriti, & pœnæ, non quodlibet peccatum mereatur per ſe ac proprie priuationem infinitorum graduum gratiæ: & idem pari proportione eſt de viſione, quia neque in peccato eſt infinitum meritum pœnæ ſecundùm intenſionem, vt nunc ſuppono: neque eſt cur fingamus totam illam carentiam ſecundum totam latitudinem graduum poſſibilium habere rationem pœnæ: nam ex ratione communi peccati mortalis, vt ſic, per ſe ſolùm ſequitur, vt mereatur priuationem beatitudinis abſolutè: latitudo autem graduum quantum ad hoc accidentaria eſt. Hinc ergo veriſimile eſt quod in hac vltima obiectione aſſumitur, iuxta diuerſam grauitatem peccatorum eſſe in eis certam quantitatem meriti ſeu demeriti in ordine ad talem pœnam, & ex diuina ordinatione aliquid maius reſpondere per modum pœnalis priuationis grauiori peccato, quam leuiori.

29. B Vnde quoad hoc verum eſt quod in ea obiectione aſſumitur, hanc inæqualitatem pœnæ damni non eſſe ſumẽdam proximè & formaliter ex quantitate meriti, quæ ineſſe poſſet, & deberet talibus actibus, ſi recti eſſent: ſed ex quantitate demeriti, quod ineſt talibus actibus ratione ſuæ malitiæ: & hoc bene probatur prædicta obiectione, & ferè reliquis omnibus. Nam omnes videntur contrarium ſupponere, & ita interpretari rationem inæqualitatis, ſeu proportionem vltimo loco poſitam, cùm tamen non ita ſit intelligenda, vt iam declaramus. Et hoc etiam rectè confirmat proportio meriti ad præmium eſſentiale, & demeriti ad pœnam: nam vtrumque finitum eſt in ſuo ordine, & ideo vtrique reſpondere debet aliquid finitum ſecundùm intenſionem, eo modo quo in pœna, vel præmio reperiri poteſt, ſcilicet priuatiuè, vel poſitiuè. C Et quoad hoc non eſt ſimile illud quod afferebatur de merito viſionis comprehenſiuæ Dei: nam illud, ſi per impoſſibile admittatur, eſſet infinitum ſimpliciter in illo ordine, & ideo non poſſet in ipſo dari augmentum proprium & intenſiuũ: hæc autem infinitas non reperitur in quolibet demerito peccati mortalis.

30. *Aliæ obiectiones ſoluũtur.* Igitur dicendum eſt, grauiori peccato mortali, ceteris paribus, reſpondere maiorem carentiam viſionis in ratione moralis ac pœnalis priuationis, propter maius demeritum talis peccati: hoc autem demeritum, & dictam rationem priuationis dicimus menſurandam eſſe ex rectitudine debita tali actui ſecundùm ſe ſpectato, quia ratio demeriti in malicia fundatur: malitia autem, quæ in priuatione conſiſtit, per ſuum poſitiuum, quatenus eſt debitum D tali actui humano, vt ſic, menſuranda eſt. Quod maximè verum eſt, cõſiderando in peccato rationem auerſionis, & iniuriæ diuinæ, cui veluti per ſe ac formaliter reſpõdet pœna damni, vt D. Thomas docet. Quia verò iuxta modum & grauitatem conuerſionis eſt maior auerſio, & grauitas conuerſionis attenditur ſecundùm quantitatem rectitudinis debitæ ineſſe in tali materia, & cum talibus circunſtantiis: ideo quaſi radicaliter dicitur hæc menſura ſumenda ex rectitudine, quæ ineſſe debet actui: & hæc rectitudo explicatur per oppoſitam rationem meriti, & præmij. Quod non eſt intelligendum de merito actuali, quatenus pendet ex conditionibus perſonæ; nam hoc accidentarium eſt: ſed de merito aptitudinali, ſeu valore, quem haberet E oppoſitus actus includens oppoſitam relationem, ſeu rectitudinem ad promerendam eſſentialem beatitudinem, & coniunctionem cum ipſo vltimo fine. Hic enim valor determinatus eſt in tali actu cum talibus circumſtantiis, ſi ex parte perſonæ operantis ſupponatur id, quod præciſè neceſſarium eſt ad valorem meriti, præſcindendo ab omni ſpeciali dignitate talis perſonæ: hunc enim valorem actuum moralium optimè nouit ponderare diuina ſapientia, vt iuxta illius quantitatem præmia vel pœnas taxare poſſit.

Et quia ratio diſpoſitionis magis videtur præſcindere à dignitate perſonę operantis: ideo per rationem 31. proximę diſpoſitionis hoc etiam explicatur iuxta prędictam ſententiam. Nam, ſicut opera amicitiæ per ſe & natura ſua diſponunt ad augmentum eius, ita opera inimicitiæ ad eius incrementum. Vnde, ſi inimicitia Dei ex parte hominis conſiſteret in poſitiuo habitu, ſicut conſiſtit amicitia, augeretur planè poſitiuè ex incremento & multiplicatione peccatorum, ſicut augetur charitas per augmentum meritorum. Quanuis ergo non conſiſtat inimicitia in poſitiuo habitu, rectè intelligitur augeri moraliter in ratione priuationis: nã ſine dubio quo ſunt plura, vel maiora peccata, eo eſt maior inimicitia inter Deum, & hominem. Quod augmẽtum rectè ita explicatur: quia ſi in illis actibus tãtum fuiſſet dilectionis diuinæ, quantum nunc eſt virtualis odij, auxiſſent charitatem vſque ad talem gradum: ergo contraria peccata proportionaliter augent inimicitiam, ſeu (quod idem eſt) moralem & proximam priuationem charitatis, cui priuationi cum proportione reſpondet pœna damni, ſicut è conuerſo eſſentiale præmium reſpondet charitati. Secundùm hãc ergo proportionem ſatis probabiliter explicatur inæqualitas illius pœnæ.

32. *Quarta obiectio ſoluitur.* Neque oportet ad ſingulas obiectiones in particulari plura reſpondere; nam omnes videntur procedere ex mala intelligentia illius opinionis, & maiorem illius explicationem poſtulare, quæ tradita iam eſt. Solùm ad illud de peccato veniali reſpondere oportet, primò negãdo paritatem rationis, quia peccatum veniale nec eſt actus inimicitiæ propriæ, nec in eo eſt propria malitia auerſionis. Dico tamen vlteriùs, ſi peccatum veniale quoad culpam ſit cõiunctum cum peccato mortali, non eſſe inconueniens concedere ratione illius augeri perpetuam pœnam damni, ſicut augetur perpetua pœna ſenſus. Si autem per ſe conſideretur, in primis non habet in illo locum æternitas pœnæ, neque etiam iam extat moraliter eius culpa, quando in purgatorio temporaliter punitur: nihilominus tamen probabile eſt etiam illam temporalem pœnam damni; quam patiuntur animæ ſanctæ in Purgatorio detentæ, eſſe inæqualem in eis pro grauitate peccatorum venialium, vel etiam mortalium remiſſorum, propter quæ ibi detinentur, & non pro inæqualitate beatitudinis, quam de facto poſtea habituræ ſunt: alioqui quo plura merita anima ſancta haberet, maiorem haberet pœnam damni, quia à maiori beatitudine retardatur, etiamſi pauciora habuiſſet peccata venialia: quod non videtur iuſtitiæ conſentaneum. Sed de hoc iterum occurret ſermo infrà tractando de Purgatorio: nunc ſatis ſit hæc per occaſionem dixiſſe de hoc puncto, quod non ſolùm in peccatis remiſſis, ſed etiam in quibuſlibet peccatis venialibus locum habet.

SECTIO III.

Vtrùm peccatum cõmiſſum poſt præcedentia remiſſa ex eo capite grauius ſit: ideóque remiſſa peccata virtute, ſeu æquiualenter redeant.

OMnes Theologi conueniunt cum diuo Thoma hîc, ex hac circunſtãtia aggrauari ſubſequens peccatum. Primò, propter ingratitudinẽ prioris beneficij: habet enim quãdã deformitatẽ offenſio circa benefactorẽ, & præſertim circa eũ, qui tã facilẽ ſe exhibuit in remittendis prioribus 1. *Subſequens peccatum aggrauari ex remiſſione præcedentis.*

prioribus iniuriis. Accedit, quòd videtur quidam virtualis contemptus, & abuſus diuinæ miſericordiæ. Ac tandem, quia quo homo recipit maiorem gratiam, eo poteſt faciliùs vitare culpam, & ideo ex hac parte creſcit culpa, ſi illam non vitet.

2. *Ratio Scoti, & Gabrielis.* Aliam rationem habet Scotus in 4. diſt. 22. q. vnica, artic. 3. quem ibi ſequitur Gabriel art. 2. ſcilicet, qui ſic peccat, agere contra promiſſionem in iuſtificatione factam, non iterum offendendi Deum. Sed ſi *Impugnatur.* loquatur de promiſſione propriè, improbabilis eſt opinio. Alias omne peccatum poſt iuſtificationem factum eſſet contra votum. Et in hoc ſenſu illam rationem impugnant Medina Codice de Pœnit. q. 9 & *Medin, Soto.* Soto in 4. d. 16. Si verò loquamur largo modo de promiſſione prout dici ſolet de propoſito: ſic illud per ſe non auget malitiam, niſi in quantum eſt contra gratitudinem.

Quædam obſeruanda circa aſſertionem.

Primò. IN prædicta verò communi ſententia obſeruandum eſt primò, non oportere, vt hæc grauitas quæ accreſcit poſteriori peccato, ſit moraliter æqualis omnibus præcedentibus culpis. In quo etiam conueniunt D. Thom. & Doctores: quia poſſunt præcedentia peccata eſſe grauiſſima: illud autẽ augmẽtum, licèt ſit aliquale, tamẽ non eſt adeò graue, vt neceſſariò aliquiparetur moraliter omnibus peccatis præcedentibus, quæ iam commiſſa fuerunt, vt in commentario articuli ſecundi ſatis declaratum relinquitur. *Secundò.* Deinde obſeruandum eſt ex D. Thom. art. 4. hanc circumſtantiam nõ addere malitiam ſpecie diſtinctam, ſed ſolùm eſſe occaſionem, vt propria malitia peccati grauior ſit. Hoc docuit D. Thom. 2. 2. q. 107. art. 2. *D. Tho. Altiſiod. Duran. Scot. Bonau. Soto. Pet. Soto. Richard.* Altiſiodorenſis lib. 4. Summæ tractatu 6. c. 6. q. 2. Durandus, & Scotus in 4. d. 22. q. 1. & ibi Bonauentura dub. 3. circa literam Magiſtri, Soto d. 16. q. 1. art 4. Petrus Soto lect. 7. de Pœnit. Denique tenet Richardus d. 22 art. 1. q. 4. ad primum. Vbi eodem modo loquitur de ingratitudine, ac de obedientia. Ratio eſt, quia hæc circunſtãtia ingratitudinis ſecundùm communem rationem ſuam generalis eſt omnibus peccatis, quia nullus eſt homo, qui non obligetur Deo vt benefactori: circunſtãtia autem generalis, vt conſtat ex 1. 2. ſi non ſit ſpecialiter intenta, non confert ſpecialẽ malitiã. Neq; etiam variat ſpeciẽ ingratitudinis, quòd ſit contra hoc vel illud beneficiũ: & ideo per ſe loquendo, hæc circunſtantia generalis manet: nullus enim homo hac intentione operatur, vt contemnat beneficium Dei, vel vt benefactorem offendat: & ideo ſolùm intra eandem ſpeciem aggrauat.

4. *Non eſt neceſſe hanc circumſtantiam confiteri.* Ex quo fit vlteriùs, vt per ſe, ac moraliter loquẽdo, neceſſariũ non ſit hanc circumſtantiam in confeſſione aperire, quia neque mutat ſpeciem, nec notabiliter aggrauat: & cùm alioquin generalis ſit, in ipſa confeſſione peccati includitur ſecũdùm communem rationem ingratitudinis: quatenus verò eſt ſpecialiter contra tale beneficium remiſſionis peccati, non oportet vt diſtinctè cognoſcatur à confeſſore, quia moraliter non multùm variat iudiciũ eius. Soto verò hoc limitat, niſi peccata priùs remiſſa, fuerint gra- *Soti limitatio reiicitur.* uiſſima. Sed neque tunc credo eſſe neceſſarium, propter rationem factã, & ne cogatur pœnitens iterum mentionem facere illorum peccatorum in confeſſione: nam ſiue in ſpecie illa repetat, ſiue ſub illa ratione communi quòd grauiſſimè peccauit priùs, éſtque veniam conſecutus; eſt valdè onerosum: & ideo, cum ratio, vel neceſſitas non cogat, imponendum nõ eſt tale onus. Quod intelligo ex vi huius circunſtãtiæ: nã ſi aliunde ſit neceſſariũ ad declarãdum ſtatum præſentem conſcientiæ, & occaſionem, vel aliam obligationem, quam in præſenti habet, ſecùs erit, vt poſtea latiùs ſuo loco.

Contra hanc verò doctrinam opinantur Abulenſis Matt. 18. q. 141. & 142. & Medina dicto q. 9. de Pœnit. Fundamentũ eorum eſſe poteſt quia vt peccatum recipiat ſpeciem aliquam malitiæ, ſufficit voluntarium indirectum, etiamſi circumſtantia non ſit directè ac per ſe intenta, vt conſtat in homicidio, v. g. clerici, quod ſacrilegium eſt ex illa circumſtantia, licet non ſit per ſe intenta, imò etiamſi ſit vincibiliter ignorata. Eſt autem reſponſio communis hoc eſſe verum in circunſtantiis ſpecialibus: non autem in generalibus. Quæ non videtur in præſenti ſatisfacere, quia dupliciter poteſt eſſe circumſtantia generalis: vno modo tanquam generice incluſa in quacunque ſpecifica ratione peccati. ſicut eſt fortaſſe circũſtantia inobediendiæ, & ſimiles: & de hac eſt verum non dare ſpeciem, niſi ſit per ſe intẽta. Et ratio eſt clara, quia ipſa ex ſe non habet rationem ſpeciei, ſed generis: vnde, niſi ex intentione operantis inſtituatur tanquam ſpecifica, non dabit peculiarem ſpeciem. Alio verò modo poteſt circunſtantia eſſe generalis quaſi formali communicatione, licèt in ſe ſpecifica ſit, vt eſt v. g. ratio iniuriæ diuinæ incluſa in omni peccato mortali: atq; hæc circunſtantia dare poteſt propriam ſpeciem, quamuis non ſit per ſe intenta, vt patet in exemplo adducto, iuxta ea quæ in ſuperioribus diximus. Et ratio eſt, quia illa circunſtantia ex ſe eſt ſpecialis: quòd autẽ inueniatur in multis, aut in paucioribus, aut in omnibus actibus malis, parum refert. Nam, quòd accidens ſit in pluribus, vel paucioribus ſubiectis, non mutat ſpecificam rationem eius. Circumſtantia autem ingratitudinis videtur eſſe generalis hoc poſteriori modo quia per ſe nõ ſpectat ad generalem rationem peccati, & ſpecificè diſtinguitur à malitia iniuſtitiæ, odij, & aliis ſimilibus.

5. Obiectio Abulenſis, & Medinæ. *Reſponſ.* *Replica.*

Reſpondetur nihilominus, priorem ſententiam veram eſſe, quia non obligatur homo ſpeciali præcepto gratitudinis diuinæ ad vitandum peccatum, quia offenſiuum Dei eſt: quia, cùm ad hoc ſufficiat præceptum iuſtitiæ ad ipſum Deũ non eſt cur multiplicentur præcepta propria & ſpecialia ſine neceſſitate. Deinde ratio illa de circũſtantia generali optima eſt, ſi amplius explicetur. Aduertendum eſt enim, ſicut ſunt quædam peccata, quæ per ſe conſummantur in corde, vt hæreſis; alia verò quæ in opere externo, vt homicidium, detractio, vt rectè notauit Caietanus 1. 2. q. 72. artic. 7. ita è contrario ſunt quædam virtutes quæ principaliter cõſummantur in corde, vt charitas ſeu amicitia: aliæ verò quæ per ſe primò ordinantur, ad actum externum, vt temperantia, iuſtitia, &c. Quando ergo circumſtantia peccati eſt contra virtutem: quæ per ſe requirit medium in ipſa actione exteriore ſeu imperata, tunc regulariter ſufficit voluntarium indirectum ad dandam ſpeciem peccati, quia ad cõmunem rationem mali moralis ſeu peccati hoc voluntarium ſufficit, vt ex 1. 2. ſuppono. & in tali materia ſufficit etiam ad talẽ ſpeciem mali, eò quòd cõtraria virtus per ſe primò intẽdit, & requirit contrariam rectitudinem in tali materia. Quando verò circunſtantia exterioris actus (ſub quo ſemper includo omnem actum imperatum) eſt contra virtutem, quæ per ſe primò conſummatur in exteriori actu, non dat ſpeciẽ, niſi ſit ſpecialiter intenta, aut niſi ſpecialis aliqua obligatio ex tali virtute occurrat ad illum vitandum, vel ad oppoſitum actum efficiendum. Et ratio eſt oppoſita, nam, cùm talis virtus per ſe primò conſummetur in interiori actu, regulariter & propter ſolum modum generalem operandi non requirit ſpecialem rectitudinem in exterioribus actibus.

6. Enodatur obiectio. *Caiet.* *Qua circunſtantia ſufficiat ad dandam ſpeciem peccato.*

Et in huiuſmodi virtutibus maximè verum habet quòd circumſtantia generalis non dat ſpeciem, ſiue ſit generalis ex formali ratione peccati in communi, ſiue ex alia conuenientia quaſi materiali actuum humanorum. Quod rectè explicatur in odio: nam iniuria facta proximo, ſine dubio eſt contra beneficentiam debitam charitati proximi: & hoc generale eſt omnibus actionibus, quæ fiunt cótra bonum proximi: & nihilominus, niſi ex odio intendatur, non habet inde actus ſpecialem malitiam, ex omniũ ſententia. Cuius ratio eſſe videtur, quia amicitiæ virtus, & odium ei oppoſitum præcipuè conſummantur in corde: & ideo communis effectus actionis exterioris neque ſpecialiter attribuitur odio, neque cenſetur opponi charitati ſecundùm ſpecialem malitiam, ſi non ſpecialiter intendatur: ſed dicitur opponi materialiter, & includere virtute malitiam eius. In hoc ergo ordine collocanda eſt virtus gratitudinis, quæ in corde præcipuè conſummatur. Et ideò ſicut actus exterior obſequij, aut beneficij erga alterum, vt ſit gratitudo, neceſſe eſt, vt ex intentione grati animi procedat: ita è contrario iniuria, vel offenſio benefactoris non habet ſpecialem malitiam ingratitudinis, niſi vel ſit ſpecialiter intenta, vel niſi talis circumſtantia temporis intercedat, pro quo gratitudinis præceptum ſpecialiter obliget.

8. *Tertium obſeruandum.* Tertiò obſeruandum eſt, huiuſmodi circumſtantiam vel grauitatem inueniri in quocumque peccato mortali cómiſſo poſt remiſſioné præcedentiũ. Quod ſequitur ex dictis, quia circumſtantia eſt generalis: & quia cùm omne peccatum mortale ſit grauis iniuria Dei, in omni illo includitur dicta ingratitudo. Nihilominus tamen ſpecialiter ſolet hoc tribui quibuſdam peccatis propter peculiaré repugnantiam quam habent cum diuina miſericordia, & gratiæ: quæ numerat D. Thom. hîc art. 2. & ſufficiéter rem declarat, vt ibi viſum eſt. *D. Thomas.* Addit verò in ſolutione ad ſecũdum, per peccatum veniale nó redire peccata priùs remiſſa, etiam hoc modo: vnde ſentit non aggrauari ex hac circumſtantia ingratitudinis. Et idem habet in 4. d. 21. Quod ego maximè verum cenſeo de his peccatis venialibus, quæ ſine plena deliberatione fiunt: nam, cum illa quodammodo naturalia ſint, non poteſt aliquis exiſtimari ingratus ratione illorum. *Per veniale priùs remiſſum non aggrauari ſubſequentia, quomodo intelligendum.* At verò quando veniale fit cum plena deliberatione, aggrauari poteſt ex illa circumſtantia: quia, licèt non ſit perfecta iniuria, eſt aliqualis offenſio Dei: vnde, ſi plenè voluntaria ſit ex hac parte repugnat gratitudini illi debitæ. Item, qui maiora gratiæ auxilia recipit, cæteris paribus, grauiùs peccat, offendendo Deum etiam venialiter. Denique inter homines, etiam leuis offenſio, cæteris paribus, fit grauior, ſi ad benefactorem fiat: ergo ſimiliter, &c. Propriè tamen ob eam ſolam cauſam non dicentur peccata mortalia priùs cómiſſa aliquo modo redire quatenus mortalia ſunt: quia tota illa grauitas & malitia venialis peccati eſt inferioris rationis & ordinis. Et ita eſt intelligendus D. Thomas, vt in commentario diximus.

9. *Vltimum obſeruandum.* Quartò eſt obſeruandum, quòd licèt peccatũ ſubſequens aggrauetur ex remiſſione præcedentis, non tamen eſt illa cauſa adæquata ſimilis grauitatis, etiam in ratione ingratitudinis. Quod etiam ſequitur ex dictis, quia hæc circũſtantia generalis eſt. Vnde etiam qui non eſt conſecutus remiſſionem prioris peccati, alio titulo ingratus eſt iterum peccando, vel quia Deus expectabat illum, vt pœnitentiam ageret: quod eſt peculiare beneficium, vel quia ſemper auxilia & vocationes tribuit Deus, quibus homo nó ſolùm non conſentit, verùmetiam iterum peccat. Si autem hæc inter ſe conferantur, cæteris paribus, grauius eſt peccare poſt remiſſionem, quia illud fuit maius beneficium gratiæ, quàm ſit expectare peccatorem: & quia iteratio peccati magis repugnat cum eius remiſſione.

Vltimò concluditur ex dictis, etiam in primo peccato mortali, quod homo committit, includi hanc circunſtantiam ingratitudinis, non ſolùm ratione beneficij creationis, & aliorum, quæ homo à Deo recepit: ſed etiam propter ſpeciale beneficium perſeuerantiæ, & innocentiæ, quod vſque ad illud tempus recepit: nam hoc etiam eſt magnum diuinæ gratiæ beneficium, cui homo eſt ſpecialiter ingratus, innocentiam amittendo. 10. *In primo mortali includi circunſtantiam ingratitudinis.*

Quod ſit maius beneficium, innocentia aut pœnitentia.

QVA occaſione quæri hoc loco ſolet, vnde grauius fiat peccatum, vel quæ ſit maior ingratitudo, offendere Deum poſtquam præcedentia peccata remiſit, vel poſtquam à peccatis hominem præſeruauit. Quæ dubitatio coincidit cum alia communi, ſcilicet, quod ſit maius beneficium, pœnitentiæ, vel innocentiæ. Quam attigit D. Thomas hîc art. 2. ad 3. & 2. 2. q. 106. art. 2. Et neutro loco videtur ſimpliciter reſpondere, ſed ſub diſtinctione. Nam duobus modis poteſt quantitas beneficij conſiderari, ſcilicet, abſolutè & ſecundùm ſe, & reſpectiuè ſeu cum proportione ad talem perſonam. Priori modo illud eſt maius beneficium, in quo maius donum confertur: & ſub hac conſideratione excedit innocentia, cæteris paribus, quia includit quandam dignitatem moralem magnæ æſtimationis, quam non includit, neque conferre poteſt pœnitentia, ſcilicet nunquam offendiſſe Deum. Poſteriori autem modo dicitur maius beneficium, quod datur homini minùs digno reſpectu dantis: & ex hoc capite excedit beneficium remiſſionis peccati, cæteris paribus, quia peccator de ſe erat dignus odio, & pœna. 11. *D. Thom.*

Quæ autem ex his conditionibus maioris ſit ponderis, vt propterea aliquod ex his beneficiis maius ſimpliciter dicatur, D. Thomas non ſatis expreſſè declarat: indicat tamen ſimpliciter & in indiuiduo beneficium remiſſionis peccati maius eſſe. Et ita etiam exponit Caietanus, qui latiſſimè hoc diſputat 2. 2. loco citato. Et idem tenet Soto in 4. d. 16. q. 1. art. 2. Petrus Soto lect. 7. de Pœnit. Richardus in 4. d. 22. art. 1. quæſt. 5. Medina C. de Pœnit. q. 9. Qui non vtuntur alio fundamento, niſi quia donum remiſſionis peccati ex parte recipientis maior gratia eſt propter illius indignitatem. 12. *Prior opinio.* *Caiet.* *Soto.* *Pet. Soto.* *Richard.* *Medin.* Verumtamen licèt hoc ſit verum, cæteris paribus, hîc tamen non ſunt cætera paria, quia donum innocentiæ aliquod bonum & dignitatem includit, quæ non datur per beneficium pœnitentiæ: non eſt autem probatum à dictis Auctoribus, quòd ille exceſſus ex parte recipientis ita ſuperet exceſſum ipſius doni ſecundùm ſe, vt conſtituat maius beneficium ſimpliciter. *Altera opinio.* Ac propterea alij Auctores putant exceſſum illius doni innocentiæ maioris æſtimationis eſſe, ideóque ſimpliciter eſſe maius beneficium. Ita ſentiunt Bonauent. in 4. d. 22. art. 1. q. 2. Scotus art. 3. Gabr. art. 3. dub. 1. Dionyſ. Ciſtercienſ. d. 23. q. vlt. *Bonau.* *Scotus.* *Gabr.* *Dionyſ.* *Ciſterc.* Tamen hi etiam Auctores non ſatis oſtendunt illum exceſſum ex parte doni eſſe ſimpliciter maius, quàm aliud ex parte recipientis: conſtat enim, quantitatem proportionalem interdum magis æſtimari, quàm abſolutam. Sic enim vetula duo minuta offerens, dicitur plus cæteris obtuliſſe. *Vide Abulenſem Matthæi 18. q. 144.*

* * *

Varij innocentiæ gradus diſtinguuntur, & inter ſe conferuntur.

13. IN hac ergo re oportet diſtinguere varios innocentiæ gradus: loquimur autē ſecundùm præſentem ſtatum humanæ naturæ, vt omittamus ſtatum iuſtitiæ originalis, qui veluti per antonomaſiam dicitur ſtatus innocentiæ, quāquam ex dicendis conſtare etiam poterit quid de illo ſentiendum ſit. Primus gradus eſt: ſi homo perueniens ad vſum rationis cōſeruetur ſine nouo peccato mortali, non tamen accipiat remiſſionem originalis peccati, nec veram iuſtitiam. Et hæc non poteſt reputari, aut dici innocentia ſimpliciter, ſed tātùm ſecundùm quid: quia vera innocentia non eſt, niſi vbi eſt iuſtitia apud Deum: & ideo ex hoc capite parū aggrauatur peccatum, quod poſtea primò committitur, quia mortaliter loquendo, & ſecundùm legem ordinariam, illud tempus innocentiæ non poteſt eſſe diuturnum, quia ſine gratia ſanctificante non poteſt homo conceptus in peccato originali diu ſine peccato mortali conſeruari: committetur ergo illud peccatum poſt breue tempus. Hæc autem non eſt circunſtantia aggrauans notabiliter, ſed eſt minima, quæ ex hoc capite eſſe poteſt in humano peccato: maximè cùm ad hoc genus innocentiæ per breue tempus non ſit neceſſarium ſpeciale auxilium gratiæ.

Primus gradus.

14. Quòd ſi fingamus, Deum conferre hoc beneficium alicui homini per longum tempus per ſpecialia auxilia, abſque remiſſione originalis peccati, & vera ſanctificatione, erit quidem maius illud beneficium: non eſt tamē comparabile cum beneficio ſanctificationis, & remiſſionis peccati originalis, vt per ſe manifeſtum eſt: nam ex parte recipientis vtrumque confertur æquè indigno propter originale peccatum, & ex parte doni multùm excedit innocentia, quæ veram ſanctitatem & amicitiam Dei includit. Vnde, licèt ponamus vnum hominem poſt multa peccata actualia poſtea iuſtificari, alium verò præſeruari diu à multis mortalibus, nunquam tamen verè iuſtificari, aut remiſſionem originalis peccati obtinere: longè maius beneficium confertur priori, tum ex parte doni, tum ex parte recipientis, quia indigniori datur. At verò, ſi fingeremus alium modum remiſſionis peccati per ſolam condonationem, ſine vera iuſtificatione, & hoc modo vni homini remitti peccata mortalia cōmiſſa, ſine infuſione iuſtitiæ, vel remiſſione originalis peccati; alium verò præſeruari ab eiſdem peccatis actualibus ex ſpeciali prouidentia gratiæ, durando etiam in peccato originali; exiſtimo huic poſteriori fieri ſimpliciter maius beneficium, quia altiori modo liberatur ab illis malis, vt ſtatim in ſimili dicam.

Secundus innocentiæ gradus.

15. SECVNDVS gradus innocentiæ eſt magis proprius, ſcilicet, quem homo habet poſt acceptam gratiam baptiſmalem quandiu mortaliter nō peccat. Quod poteſt contingere vel poſt breue tempus, vel poſt diuturnum. Et non eſt dubium, quin eo præcedat maius beneficium, quo tempus illud innocentiæ maius eſt, quia illa perſeuerantia eſt gratiæ beneficiū, quod eo magis creſcit, quo perſeuerantia diuturnior eſt. Vnde, ſi hoc donum conferatur cum dono iuſtificationis poſt commiſſum peccatum mortale, has omnes circunſtantias expendere oportet, vt rectè fiat comparatio. Vt v.g. ſi donum iuſtificationis datū homini habenti ſolùm peccatum originale, abſq; ſpeciali prouidentia & manutenentia Dei, conferatur A cum ſimili dono dato homini habenti originale peccatū & mortale: hoc ſine dubio eſt maius beneficium, quia & indigniori datur, & plus ei remittitur. Oportet tamē ſupponere vtrumq; æqualē recipere gratiā: nam, ſi in hoc nō ſit æqualitas, ſemper cēſeo eſſe abſolutè maius beneficiū quādo maior gratia ſanctificās cōfertur, etiāſi in modo vel in aliis reſpectibus nō ſit æqualitas: quia exceſſus in ipſa ſanctitate & amicitia Dei eſt ſimpliciter maioris æſtimationis. Ideóq; quoties quis peccat poſt maiorē gratiam ſanctificationis acceptā, ſiue illā acceperit poſt peccatū mortale cōmiſſū, ſiue antea, ſimpliciter eſt magis ingratus Deo ex parte accepti beneficij. & conſequenter ex illo capite grauiùs peccat. Comparatio ergo debet fieri ſuppoſita æquali ſanctificatione: & tunc dicimus maius beneficium recipere, qui cum gratia ſimul accipit re- B miſſionem peccati mortalis. Addidi verò niſi ex parte alterius præſeruatio à ſimili peccato ſit abſq; ſpeciali præſeruatione, ac prouidentia gratiæ, vt contingere poteſt quando innocentiæ tēpus breuiſſimum fuit: nam ſi ipſa præſeruatio à peccato ſit diuturna, & ex ſpeciali prouidentia gratiæ, cēſeo multùm augere huiuſmodi beneficium, & ex ſuo genere eſſe maius donū, quàm ſit remiſſio peccati, ſi cum proportione fiat cōparatio: nam in indiuiduo, ſi præſeruatio ſit ab vno vel altero peccato tantùm, remiſſio autem fiat de multis, grauiſſimiſque peccatis, poterit pœnitentiæ donum eſſe maius, quàm innocentiæ.

Tertius gradus innocentiæ eſſe poteſt, quo homo iuſtificatus, antequam peccet mortaliter, ita conſeruatur vſque ad finem vitæ: & poteſt talis innocens comparari cum alio homine, qui poſt multa peccata C peruenit ad finem vitæ cum æquali gradu gratiæ & ſanctitatis: hoc enim, vt dixi, ſemper ſupponere neceſſe eſt. Nam ſi quis ad finem vitæ peruenit cū maiori ſanctitate, & acceptus ad maiorem gloriā, quamuis peccando, & reſurgendo, illud tandem bonum conſequatur, ſimpliciter maius beneficium recipit, quàm qui cum vita innocente minorem conſequitur gratiā, propter rationem ſuperiùs tactam. Cæteris autem paribus, quoad gradū ſanctitatis, exiſtimo maius beneficium eſſe talem innocentiā quàm pœnitētiam. Hoc declaratur optimè in B. Virgine, non ſolùm ſi conferatur cum Maria Magdalena, vt Scotus & alij argumentantur; ſed etiam ſi conferatur cum alia perſona, vel ſecū ipſa, fingendo quòd per viam pœnitentiæ, tandē perueniret ad æqualem gradū gratiæ cum illo, quem nunc habet. Nam ſine dubio maius benefi- D cium contulit Deus B. Virgini, perducendo illam ad tantam gratiā & gloriam per viā innocentiæ, & præſeruationis ab omni peccato: quàm, ſi permittendo lapſum aliquem, & illum reparando, ad eundem gradum gratiæ & glorię illam perduceret. Quod ſupponunt tanquā certum omnes Doctores, qui diſputant de innocentia Virginis. Et qui ſentiunt illā fuiſſe præſeruatam à peccato originali, in hoc maximè fundantur: qui verò negāt fuiſſe præſeruatā, non negāt illud futurū fuiſſe maius beneficium: ſed propter alias cauſas dicunt nō oportuiſſe tantum beneficium illi fieri. In hac ergo comparatione, maius beneficium, abſolutè loquendo, eſt innocentia, quàm pœnitentia.

16. *Tertius innocētiæ gradus.*

17. Quod planè ſenſit Cyprianus epiſt. 3 dicens, *Primum fœlicitatis genus eſt, non delinquere: ſecundum verò,* E *delicta cognoſcere & retractare.* Et Hugo de S. Victore lib. 1. de Sacramentis, p. 14. ca. 4. dicens, *Si magnum eſt aliquando ſurgere, maius certè eſt nunquam cecidiſſe: ſi bonum eſt ſanatum eſſe, melius eſt nunquam fuiſſe corruptū.* Ratio verò eſt, quia huiuſmodi innocentia & cōtinet magnam dignitatem moralem ſanctitatis, & virtute includit quidquid boni eſt in remiſſione peccati, & excellentiori modo nimirum liberationem a

Cyprian. Hugo Victor.

peccato

peccato per præſeruationem: quod eſt maximum beneficium gratiæ, propter quod homo non minores gratias Deo debet, quàm propter remiſſionem peccatorum, cæteris paribus, vt ſenſit, & docuit Auguſtinus, lib. 12. Cōfeſſionum, cap. 11. & lib. 50. Homil. homil. 23. Imò etiam maiores gratias debet, quia modus ille liberandi à malo per præſeruationem excellentior eſt, & ex maiori amore. Cuius etiam optimum ſignum eſt, quia quos Deus magis dilexit, maximéque honorare voluit, illis hoc donum conceſſit.

Auguſt.

18. In hoc autem vltimo gradu innocentiæ non videtur habere locum comparatio hic intenta de maiori ingratitudine peccati, quia cum innocentia vſque ad finalem gratiam nō habet locum ingratitudo peccati. Fieri tamen poteſt comparatio hîc vel ex hypotheſi, ſola mentis conſideratione: nam ſi fingeremus poſtea ſubſequi peccatum, maius eſſet ex circunſtantia ingratitudinis in innocente, quàm in pœnitente. Vel etiam fieri poteſt comparatio (ſeruata proportione ante conſummationem gratiæ) inter innocentiā conſeruatam vſque ad talem vitæ terminum, & æqualem iuſtitiam intra eundem terminum per pœnitentiam comparatam: nam eſt eadem proportionalis ratio. Solùm oportet aduertere, vt illa duo præcisè comparentur, prout facilè fit in diuerſis perſonis, non verò includendo vnum in alio: quod fiet ſi in eadem perſona fiat comparatio. Vt v.g. ſi quis habuit vitam innocentem per longum tempus, & poſtea peccet, deinde verò per pœnitentiam gratiam recuperet, atque iterum peccet: magis ingratus eſt in hoc ſecūdo peccato, quàm in priori; quamuis primum videatur eſſe contra beneficium innocentiæ; ſecundum verò contra beneficium pœnitentiæ, quia hoc non eſt cum præciſione, nam poſterius peccatum ſemper eſt contra omnia beneficia præcedentia: & ita eſt etiam contra beneficium innocentiæ priùs collatum vſque ad talem terminum. Et ob hanc cauſam ſimpliciter verum eſt, in quolibet iterante peccatum, maiorem eſſe ingratitudinem ob circunſtantiam prioris peccati remiſſi, quamuis non ex illa ſola, ſed etiam ex aliis beneficiis hæc grauitas oriatur.

Quid ſi comparatio fiat reſpectu eiuſdem perſonæ.

QVAESTIO LXXXIX.

De virtutum recuperatione per pœnitentiam, in ſex articulos diuiſa.

DEinde conſiderandum eſt, de recuperatione virtutum per pœnitentiam.

Et circa hoc quæruntur ſex.

Primò, vtrùm per pœnitentiam reſtituantur virtutes.

Secundò, vtrùm reſtituantur in æquali quātitate.

Tertiò, vtrùm reſtituatur pœnitenti æqualis dignitas.

Quartò, vtrùm opera virtutum, per peccatum ſequens mortificentur.

Quintò, vtrùm opera mortificata per peccatum, per pœnitentiam reuiuiſcant.

Sextò, vtrùm opera mortua, id eſt, abſque charitate facta, per pœnitentiam viuificentur.

SVPERIORI anno inter alia Opuſcula relectionem quandam in lucem protuli, in qua totam huius quæſtionis materiā ex profeſſo diſputaui, ideóque ad locum illū Lectorem duxi remittendum: ſuperuacaneum eſt enim in earundem rerum repeti-

A tione immorari. Solùm ergo articulis D. Thom. commentarios adiiciam, ciúſque ſententiam & mentem explicabo. Quod in dicta etiam relectione prætermiſſum omnino non eſt: ſed in præſenti loco fortaſſe meliùs intelligetur.

ARTICVLVS I.

Vtrùm per pœnitentiam virtutes reſtituantur.

AD primum ſic proceditur: Videtur quòd per pœnitentiam virtutes non reſtituantur. *Suprà q. 15. ar. 3 & ad 3. 4. d. 14. q. 2. art. 2.* Non enim

B poſſent virtutes amiſſæ per pœnitentiam reſtitui, niſi pœnitentia virtutes cauſaret. Sed pœnitentia cùm ſit virtus, non poteſt eſſe cauſa omnium virtutum: præſertim cùm quædam virtutes ſint naturaliter priores pœnitentia, ſcilicet fides, ſpes, & charitas: vt ſuprà dictum eſt. *q. 85. art. 6.* Ergo per pœnitentiam non reſtituuntur virtutes.

Præterea, Pœnitentia in quibuſdam actibus pœnitentis conſiſtit. Sed virtutes gratuitæ non cauſantur ex actibus noſtris: dicit enim Aug. in lib. de Libero arbitr. quòd

C virtutes Deus in nobis ſine nobis operatur. Ergo videtur quòd per pœnitentiam non reſtituantur virtutes.

Præterea, Habens virtutem ſine difficultate & delectabiliter actus virtutum operatur: *Lib. 1. c. 8. ad medi. to. 5.* vnde Philoſ. dicit in 1. Ethic. quòd *non eſt iuſtus, qui non gaudet iuſta operatione.* Sed multi pœnitentes adhuc difficultatem patiuntur in operando actus virtutum: Non ergo per pœnitentiam reſtituuntur virtutes.

Sed contra eſt, quòd Luc. 15. legitur: Pater mandauit, quòd filius pœnitens indueretur *ſtola prima.* Quæ ſecundùm Ambroſ.

D eſt amictus ſapientiæ. Quam ſimul conſequuntur omnes virtutes: ſecundùm illud Sapient. 8. *Sobrietatem, & iuſtitiam docet, prudentiam & virtutem, quibus vtilius nihil eſt in vita hominibus.* *Lib. 8. in Luc tit de duobus filiis, &c. poſt medium ſuper eū locum Lucæ, tom. 5.* Ergo per pœnitentiam omnes virtutes reſtituuntur.

Reſpondeo dicendum, quòd per pœnitentiam remittuntur peccata, vt dictum eſt. *qu. 86. art. 1.* Remiſſio autem peccatorum non poteſt eſſe niſi per infuſionem gratiæ. Vnde relinquitur quòd per pœnitentiam homini gratia infundatur. Ex gratia autem conſequuntur omnes virtutes gratuitæ, ſicut ex eſſentia animæ

E fluunt omnes potentiæ: vt in Secunda parte habitum eſt. *1. 2. qu. 110. art. 4. ad 1.* Vnde relinquitur quòd per pœnitentiam omnes virtutes reſtituantur.

Ad 1. ergo dicendum, quòd eodem modo *Ex corp. art.* pœnitentia reſtituit virtutes, per quem modum eſt cauſa gratiæ: vt iam dictum eſt. Eſt autem cauſa gratiæ in quantum eſt ſacramentum: nam in quantum eſt virtus, eſt magis gratiæ effectus. Et ideo non oportet quòd pœnitentia, ſecundùm quòd eſt virtus,

tus, ſit cauſa omnium aliarum virtutum: ſed quòd habitus pœnitentiæ, ſimul cum habitibus aliarum virtutum, per ſacramentum pœnitentiæ cauſentur.

Ad 2. dicendum, quòd in ſacramento pœnitentiæ actus humani ſe habent materialiter: ſed formalis vis huius ſacramenti dependet ex virtute clauium. Et ideo virtus clauium effectiuè cauſat gratiam & virtutem, inſtrumentaliter tamen: ſed actus primus pœnitentis ſe habet, vt vltima diſpoſitio ad gratiam conſequendam, ſcilicet contritio: alij verò ſequentes actus pœnitentiæ procedunt iam ex gratia & virtutibus.

q. 86. art. 5.

Ad 3. dicendum, quòd (ſicut ſuprà dictum eſt) quandoque poſt primum actum pœnitentiæ, qui eſt contritio, remanent quædam reliquiæ peccatorum, ſcilicet diſpoſitiones ex prioribus actibus peccatorum cauſatæ, ex quibus præſtatur difficultas quædam pœnitenti, ad operandum opera virtutum. Sed quantum eſt ex ipſa inclinatione charitatis, & aliarum virtutum, pœnitens opera virtutis delectabiliter & ſine difficultate operatur: ſicut ſi virtuoſus, per accidens difficultatem pateretur in executione actus virtutis, propter ſomnum, aut aliquam corporis indiſpoſitionem.

COMMENTARIVS.

1. *In hoc art. agitur de pœnitentia mortalium.*

SVPPONIT D. Thom. per peccatum virtutes amitti: & ideo inquirit, an per pœnitentiam iterum acquirantur. Vnde conſtat ſermonem eſſe de pœnitentia peccati mortalis; nam per venialia peccata nec amittuntur virtutes, nec remittuntur, iuxta veram doctrinam, & ideo per pœnitentiam venialis peccati nec virtutes, nec aliquis gradus earum reſtituuntur. Nam, ſi ratione talis pœnitentiæ aliquid perfectionis additur prioribus virtutibus, illud eſt nouum augmentum, non reſtitutio alicuius rei deperditæ.

2. *Sermo item eſt de virtutibus per ſe infuſis.*

Conſtat deinde ſermonem eſſe de virtutibus per ſe infuſis: nam acquiſitæ non amittuntur per peccatum mortale, vt ſic, etiamſi contingat illas fuiſſe antè infuſas per accidens, & ideo nec per pœnitentiam reſtituuntur. Vt in Adamo v. g. qui à principio creationis ſuæ habuit non ſolùm gratiam, & virtutes per ſe infuſas, ſed etiam eas, quæ naturalis ordinis ſunt, per accidens infuſas: veriſimilius eſt non amiſiſſe peccando has virtutes poſteriores, quia non ſunt per ſe connexæ cum gratia, quam peccatum expellit, neque ab illa pendent in ſuo eſſe reali, ſeu in eſſe habitus, ita enim loquimur: & ideo neque amittũtur amiſſa gratia per peccatum, neque reſtituuntur illa reſtituta. Dixi autem, per peccatum mortale vt ſic: *quia per peccatum, quatenus eſt actus alicuius vitij, ſi ſæpius fiat, & cum ſufficienti feruore & intenſione, poterit expelli virtus acquiſita quatenus per illos actus acquiritur habitus vitij contrarij. Proportionali autem modo reſtituetur, vel potiùs iterum de nouo acquiretur talis virtus ab homine pœnitenti, non ex vi ſolius pœnitentiæ vt ſic, & vt eſt diſpoſitio ad gratiam, ſed exercendo actus talis virtutis ſufficientes ad illam generandam. Et ob eandem cauſam, per pœnitentiam non ſtatim expelluntur omnia vitia per actus peccatorum acquiſita, quia non repugnant formaliter gratiæ, & virtutibus infuſis.*

3. *Quæſtio eſt intelligenda vniuerſaliter cum diſtributione accommoda.*

Denique conſtat ex dicto fundamento, quæſtionem hanc intelligendam eſſe vniuerſaliter, tamen cum diſtributione accommoda, id eſt, de omnibus virtutibus, quæ per peccatum amittuntur. Non enim ſpectat ad hunc locum examinare, quænam virtutes infuſæ amittantur per peccatum, ſed quæcunque illæ ſint (certum eſt enim aliquas amitti) an illæ omnes quæ amittuntur, per pœnitentiam reſtituantur.

4. *D. Thomæ concluſio.*

In hoc ergo ſenſu reſpondet D. Thomas, affirmando omnes virtutes gratuitas per pœnitentiam reſtitui. Quod breuiter & dilucidè probat ex eo, quòd reſtituitur gratia, ex qua dictæ virtutes ſequuntur. Vnde fit, ita reſtitui has virtutes, ſicut gratiam ad quã conſequũtur. Nam ſi comitantur illam ſecundùm ſuam ſubſtantiam ſeu ineſſe habitus, etiam reſtituuntur quoad entitates ſuas: ſi verò ſolùm conſequuntur ad gratiam ſanctificantem, ſeu ab illa pendent ineſſe virtutis, ſecundùm eandem tantùm rationem neceſſe eſt reſtitui per pœnitentiam: vt de fide & ſpe circa ſolutionem ad primum explicabimus. Atque hoc modo etiam virtutes acquiſitæ dici poſſunt per pœnitentiam reſtitui ad ſtatum virtutis Chriſtianæ: nam ſine charitate dici poſſunt potiùs virtutes philoſophicæ, quàm Chriſtianæ, vt in materia de virtutibus latiùs traditur. Atque hinc etiam ſequitur, quod D. Thom. docet de virtutibus, intelligi etiam de quibuſcumque donis Spiritus ſancti, quæ gratiam per ſe comitantur, cùm de illis eadem ſit ratio. Non intelligit autem D. Thomas reſtitui eaſdem numero virtutes, ſicut neque eandem numero gratiam, quia hoc impertinens eſt ad veram & perfectam iuſtificationem: nec oportet ſpeciale miraculum, aut extraordinarium modum productionis fingere ſine fundamento.

Solutiones ad 1. & 2. ſunt valdè notandæ: nam in eis non obſcurè ſignificat D. Thom. pœnitentiam illam per quam reſtituuntur virtutes, non elici ab habitu virtutis, ſed illum antecedere. Sic enim obiicit in primo argumento, pœnitentia non poteſt eſſe cauſa aliarum virtutum: ergo ratione pœnitentiæ non reſtituuntur omnes virtutes: quia hoc eſſe non poſſet ſine cauſalitate. *Reſpondet autem diſtinguendo de pœnitentia, vt eſt ſacramentum, & vt eſt virtus: & vt eſt ſacramentum, ait reſtituere omnes virtutes: vt eſt autem virtus, potiùs ipſam reſtituit ſimul cum aliis virtutibus, per ſacramentum pœnitentiæ. Quæ doctrina vera eſt de virtute pœnitentiæ, quoad habitum, ſupponendo, contritionem ſeu actum pœnitentiæ, quo homo diſponitur ad iuſtitiam, non elici à tali habitu.*

Virtutes reſtituuntur ab actu pœnitentiæ, non verò ab habitu.

Nam de actu ipſo contritionis, etiam ſecluſa ratione ſacramenti, ſeu ante inſtitutionem illius, negari non poteſt quin ſit aliquo modo cauſa gratiæ, ſcilicet, diſpoſitiua, vt in ſuperioribus oſtenſum eſt: vnde conſequenter, & in eodem genere etiam eſt cauſa omnium virtutum, quæ gratiam conſequuntur. Hoc ergo modo non ſolùm de ſacramento pœnitentiæ, ſed etiam de virtute, ratione actus eius, verum eſt, reſtitui virtutes omnes per illam. Neque eſt inconueniens actum vnius virtutis eſſe diſpoſitionem ad omnes mediante gratia. Nec D. Thomas hoc negare voluit, ſed potiùs vt manifeſtum reliquit, & ſub ſacramento incluſit hunc actum virtutis, quia eſt pars eius: & quia, ſi nunc habet hanc cauſalitatem extra ſacramentum, illam non habet niſi includendo votum eius. Loquitur ergo de habitu virtutis.

At verò ſi habitus efficeret illum actum pœnitentiæ, qui eſt diſpoſitio ad gratiam, non poſſet ille habitus nõ eſſe cauſa illius gratiæ, & aliarum virtutum, quæ conſequũtur illa: quia qui efficit vltimam diſpoſitionẽ, efficit etiam aliquo modo, ſeu eſt cauſa formæ, & proprietatum, quæ ad illam conſequuntur in tali ſubiecto. Cùm ergo D. Tho. ſimpliciter neget habitui pœnitentiæ hanc cauſalitatem, ſupponit certè illum non efficere talem diſpoſitionem: nec video quomodo poſſit hæc litera D. Tho. verã aliam expoſitionẽ aut ſenſum recipere. Idq́; manifeſtè confirmat in ſolutione ad 2. cùm enim obieciſſet, virtutes infuſas non cauſare

ſari ex actibus noſtris, ideóque non poſſe per pœnitentiam, quæ in noſtris actibus conſiſtit, reparari: Reſpondet, actum pœnitentiæ ex ſe non habere virtutem efficiendi gratiam, & virtutes, eam tamen participare virtute clauium, quatenus eſt pars ſacramenti. In quo etiam ſupponit habitum gratiæ nõ eſſe cauſam efficientem talis diſpoſitionis, alioqui non poſſet ſimul ab ipſa effici etiam inſtrumentaliter. Deinde addit, contritionem (ſcilicet ſecundùm ſe) quam vocat primum actum pœnitentis, eſſe vltimam diſpoſitionem ad gratiam conſequendã. Et ſubiũgit, Alij verò ſequentes actus pœnitentiæ procedunt iam ex gratia & virtutibus: *ergo apertè ſentit illum primum actum ab eis non procedere.*

Vnus verò ſupereſt ſcrupulus in primo argumento, in quo ſpecialiter D. Tho. obiecit de fide, & ſpe & charitate, quæ pœnitentiã antecedunt. Quæ obiectio in charitate difficultatem non habet, quia habitus charitatis nec tempore, B *nec natura præcedit illum actum pœnitẽtiæ, qui eſt vltima diſpoſitio ad gratiã: actus autem charitatis, quãuis interdum præcedat ordine naturæ, nihil ad præſens refert, quia nõ agimus de reſtitutione virtutũ quoad actus, ſed quoad habitus: neque ita tribuitur hic effectus actui pœnitentiæ, vt ſecludatur actus charitatis, vt ſuprà declaratum eſt, agẽdo de effectu iuſtificationis, à quo in re nõ diſtinguitur hic effectus de reſtitutione virtutum. In fide autem, & ſpe, habet illa obiectio nonnullam difficultatem, quia nõ ſolùm actus, ſed etiam habitus harum virtutum ordinariè antecedunt pœnitentiã nõ modò naturæ ordine, ſed etiã tempore. Dicendũ eſt autem, ſi ſermo ſit de ordinariis peccatis, quæ his virtutibus non opponuntur, & ideo habitus illarum non excludunt, verũ eſſe per pœnitentiam taliũ peccatorum non reſtitui habitus fidei, & ſpei quoad ſubſtantiam ſuam, quia amiſſi non fuerant: & ita non procedit* C *obiectio, quia quæſtio & reſolutio eius intelliguntur de virtutibus, quæ per peccatum amittuntur, vt expoſuimus: tunc autem reſtituuntur fides & ſpes ad eſſe virtutis, quia per peccatum mortuæ remanſerant, & per pœnitentiam vitam accipiunt, & ſtatum virtutis. Si autem ſit ſermo de illis peccatis per quæ hi habitus amittũtur, vt ſunt hæreſis, vel deſperatio, tunc verum eſt etiam reſtitui habitus harum virtutum per pœnitentiam.*

Difficultas de reſtitutione fidei & ſpei. Soluitur.

8\. *Eſt autem aduertendum, tunc neceſſariam eſſe vt homo habeat actum fidei, & ſpei, priori infidelitati aut deſperationi contrarium, quia & ſunt neceſſariæ diſpoſitiones ad tales habitus, & ſine illis non poteſt haberi vera contritio. Cõtingit autẽ hos actus fidei & ſpei haberi priùs tempore, quàm pœnitentiam, & aliquando etiam fieri poteſt, vt in eodem inſtanti omnes illi actus concipiantur, quanquam id rarum & extraordinarium videatur. Si* D *ergo aliquando ita contingat, ceſſat obiectio, quia tunc habitus fidei & ſpei non reſtituũtur priùs tempore, quàm pœnitentia habeatur, vt ex hypotheſi clarum eſt, quia non infunduntur ante proprios actus: ſupponimus autem illos actus non antecedere duratione actum pœnitentiæ in dicto caſu. Neque tunc neceſſarium eſt intelligere, habitum fidei & ſpei priùs natura infundi, quàm ſit actus pœnitentiæ: quia licèt actus fidei & ſpei ordine naturæ præcedant, tamen in eo caſu non procedunt ab habitibus, ad quos diſponunt: atque ita illi habitus nullam cauſalitatem habent in actu pœnitentiæ, ratione cuius priùs natura eſſe dicantur. Quanquam, ſi quis contendat ibi eſſe aliquam prioritatem naturæ, non multùm reſiſtam, aut contendam: nam id etiam facilè ex ſequenti puncto declarari poteſt, ſi omnis prioritas independentiæ, ſeu in* E *ſubſiſtendi conſequentia, prioritas naturæ dicatur.*

Quid ſi habeantur actus fidei & ſpei, ſimul cum actu pœnitentiæ?

9\. *Quando ergo contingit actum fidei & ſpei in tali peccatore duratione præcedere actum veræ pœnitentiæ, difficultas eſt inter Doctores, an habitus fidei & ſpei ſtatim reſtituatur, vel expectetur ſemper vera iuſtificatio per pœnitẽtiam. Quidam enim hoc poſterius affirmat, & illi facilè defendunt, quoties hæ virtutes per pecca-* A *tum admittuntur, per pœnitentiam reſtitui, & nunquam præcedere, nec tempore, nec natura, quia non reſtituuntur, niſi vt proprietates gratiam comitantes. Ego verò probabilius exiſtimo, habitus harum virtutum reſtitui ſtatim ac peccator diſponitur per actus fidei & ſpei illis habitibus proportionatos, vt in ſimili puncto latiùs dixi, tractando de Baptiſmo. Tunc ergo concedendum eſt hos habitus priùs tempore reſtitui, quàm pœnitentia habeatur. Ad obiectionem verò reſponderi poteſt primò, cùm dicimus, per pœnitentiã reſtitui virtutes omnes, intelligendum id eſſe de virtutibus, quæ nõdum reſtitutæ ſunt, quales ſunt omnes, quæ à gratia nũquam ſeparantur, quas fortaſſe D. Tho.* gratuitas virtutes *appellauit. Vel etia dici poteſt, ſub pœnitẽtia, quæ reſtituit virtutes, cõprehendi ea quæ neceſſaria ſunt ad talẽ pœnitentiã, inter quæ actus fidei & ſpei computantur: ideóque verè dicitur, per pœnitentiã reſtitui omnes virtutes, cum debita proportione & ordine, ſcilicet, vt per illos actus, qui ſunt veluti fundamenta pœnitentiæ, reſtitui incipiant virtutes, quoad illas quæ ſunt quaſi fundamenta reliquarum, & ad ſuum eſſe per ſe non requirunt gratiam ſanctificantem. Eo vel maximè quòd in talibus actibus includitur quædam pœnitentia priorum peccatorum, quatenus repugnabant talibus virtutibus, ſub qua ſolùm ratione fuerunt cauſæ amiſſionis earum.*

Quid ſi actus fidei & ſpei antecedant pœnitentiam.

Quorundam ſententia.

Habitus fidei, & ſpei, ſtatim reſtituit ac peccator earum actus elicit.

Verior ſententia.

ARTICVLVS II.

Vtrùm poſt pœnitentiam reſurgat homo in æquali virtute.

C AD ſecundum ſic proceditur; Videtur quòd poſt pœnitentiam reſurgat homo in æquali virtute. Dicit enim Apoſt. Rom. 8. *Diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum.* Vbi dicit Gloſſ. Auguſt. quòd hoc adeo verum eſt, vt ſi qui horum deuient, & exorbitent, hoc ipſum eis Deus faciat in bonum proficere. Sed hoc non eſſet, ſi homo reſurgeret in minori virtute. Ergo videtur quòd nunquam pœnitens reſurgat in minori virtute.

Infrà ar. 5. ad 3. & 3. d. 31. q. 1. art. 4.

Aug. in lib. de corr. & gratia, ca. 9. poſt med. tom. 7.

Hoc habet Auguſt. 3. Hypognoſt. à medio illius tom 7.

Præterea, Ambroſ. dicit, quòd pœnitentia res optima eſt, quæ omnes defectus re- D uocat ad perfectum. Sed hoc non eſſet, niſi virtutes in æquali quantitate recuperarentur. Ergo per pœnitentiam ſemper recuperatur æqualis virtus.

Præterea, Super illud Gen. 1. *Factum eſt veſpere & mane dies vnus*, dicit Gl. Veſpertina lux eſt, à qua quis cecidit: matutina, in qua reſurgit. Sed lux matutina eſt maior veſpertina. Ergo aliquis reſurgit in maiori gratia vel charitate, quàm priùs habuerit. Quod etiam videtur per id quod Apoſt. dixit Rom. 5. *Vbi abundauit delictum, ſuperabundauit & gratia.*

Ex Beda ſuper Gen. c. 1. colligitur.

E Sed contra, Charitas proficiens vel perfecta, eſt maior quàm charitas incipiens. Sed quandoque aliquis cadit à charitate proficiente, reſurgit autem in charitate incipiente. Ergo ſemper reſurgit homo in minori virtute.

Reſpondeo, dicendum, quòd (ſicut di- *Art. præcedenti, ad 3.*

ctum

ctum eſt) motus liberi arbitrij, qui eſt in iuſtificatione impij, eſt vltima diſpoſitio ad gratiam. Vnde in eodem inſtanti eſt gratiæ infuſio cum prædicto motu liberi arbitrij, vt in Secunda parte habitum eſt. In quo quidem motu comprehenditur actus pœnitentiæ, vt ſuprà dictum eſt. Manifeſtum eſt autẽ, quòd formæ, quæ poſſunt recipere magis & minùs, intenduntur & remittuntur ſecundùm diuerſam diſpoſitionem ſubiecti, vt in Secunda parte habitum eſt. Et inde eſt, quòd ſecundùm quòd motus liberi arbitrij in pœnitentia eſt intenſior vel remiſſior, ſecundùm hoc pœnitens conſequitur maiorem vel minorem gratiam. Contingit autem intenſionẽ motus pœnitentis quandoque proportionatam eſſe maiori gratiæ, quàm illa, à qua ceciderat per peccatum: quandoque autem æquali, quandoque verò minori. Et ideo pœnitens quandoque reſurgit in maiori gratia, quam priùs habuerat, quandoque autem in æquali, quandoque etiam in minori. Et eadem ratio eſt de virtutibus, quæ ex gratia conſequuntur.

qu.113.art.5.& 7. in 1.2.

1.2.q.52.art.1.& 2.& q.66.a.1.

Ad 1. ergo dicendum, quòd non omnibus diligẽtibus Deum cooperatur in bonum hoc ipſum, quòd per peccatum à Dei amore cadunt: quod patet in his qui cadunt, & numquam reſurgunt, vel qui reſurgunt, iterum caſuri. Sed his tantùm, qui ſecundùm propoſitum vocati ſunt ſancti, id eſt, prædeſtinati, qui quotieſcunque cadunt, finaliter tamen reſurgunt: Cedit ergo eis in bonum hoc, quòd cadunt, non quia ſemper in maiori gratia reſurgant: ſed quia reſurgunt in permanentiori gratia. Non quidem ex parte ipſius gratiæ (quia quanto gratia eſt maior, tanto de ſe eſt permanentior) ſed ex parte hominis, qui tanto ſtabiliùs in gratia permanet, quãto eſt cautior, & humilior. Vnde & gloſſ. ibidem ſubdit, quòd ideo proficit eis in bonũ, quòd cadunt, quia humiliores redeunt, atq; doctiores.

Aug. loco citato in arg.

Ad 2. dicendum, quòd pœnitentia, quantum eſt de ſe, habet virtutem reparandi defectus ad perfectum, & etiam promouendi in vlteriorem ſtatum. Sed hoc quandoque impeditur ex parte hominis, qui remiſſiùs mouetur in Deum, & in deteſtationem peccati: ſicut etiam in Baptiſmo aliqui adulti cõſequuntur maiorem vel minorem gratiam, ſecundùm quòd diuerſimodè ſe diſponunt.

Ad 3. dicendum, quòd aſſimilatio illa vtriuſque gratiæ ad lucem veſpertinam & matutinam, fit propter ſimilitudinem ordinis: quia poſt lucem veſpertinam ſequuntur tenebræ noctis: poſt lucem autem matutinam ſequitur lux diei: non autem propter ſimilitudinem maioris vel minoris quantitatis. Illud etiam verbum Apoſtoli intelligitur

A de gratia Chriſti: quæ ſuperat omnem abundantiam humanorum peccatorum. Non autem eſt verum in omnibus, quòd quanto abundantiùs peccauit, tanto abundantiorem gratiam conſequatur, penſata quantitate habitualis gratiæ. Eſt tamen ſuperabũdans gratia quantùm ad ipſam gratiæ rationem: quia magis gratis beneficium remiſſionis magis peccatori confertur. Quanuis quandoque abundanter peccantes, abundanter doleant: & ſic abundantiorem habitum gratiæ & virtutum conſequuntur: ſicut patet in Magdalena.

B

Ad id verò quod in contrarium obiicitur, dicendum, quòd vna & eadem gratia maior eſt proficiens, quàm incipiens. Sed in diuerſis hoc non eſt neceſſe; vnus enim incipit à maiori gratia, quàm alius habeat in ſtatu profectus, ſicut Gregor. dicit in 2. Dialog. Quatenus & præſentes & ſequuturi omnes agnoſcerent, benedictus puer conuerſationis gratiam à quanta perfectione cepiſſet.

Lib. 2. c. 2. ante medium.

COMMENTARIVS.

C *In hac quæſtione ſermo eſt de æqualitate in gradu perfectionis ſeu intenſionis: nam de æqualitate in numero, ſeu multitudine virtutum, iam ſatis dictum eſt ſuperiori articulo. Eſt autem valdè difficile, veram mentem & reſolutionẽ D. Thomæ explanare. Reſpondet enim non ſemper reſtitui hominem ad æqualem virtutem ſeu gratiam, ſed interdum ad maiorem, nonnunquam ad minorem, aliquando ad æqualem. Ratio eius eſt, quia actus Pœnitentiæ eſt diſpoſitio ad infuſionem gratiæ, & virtutum: ergo iuxta maiorem vel minorem infuſionem actus pœnitentiæ conſequitur pœnitens maiorem vel minorem gratiam: ſed intenſio contritionis poteſt eſſe & minor, & æqualis, & maior, quàm fuerit intenſio gratiæ per peccatum amiſſæ: ergo etiam gratia reſtituta poteſt eſſe aliquando minor, aliquando maior, vel æqualis.*

1. Concluſio Diui Thom.

In qua aſſertione & diſcurſu videtur D. Thomas ſupponere peccatori agenti pœnitentiam non infundi intenſiorem gratiam, quàm ſit illa quæ eſt proportionata intenſioni contritionis per ſe ac ſecundùm ſe ſpectatæ. Hoc autem eſt creditu difficillimum, propter multa quæ in diſt. Relectione diſputaui. Quod autem D. Thomas hoc ſupponat, videtur manifeſtum, quia hoc eſt totum fundamentum diſcurſus eius. Eſtque id euidẽtius in illis duobus mẽbris, ſcilicet, quando contritio eſt æqualis, vel minor quàm gratia amiſſa. Nam ſi gratia, quæ reſtituitur ob talem contritionem, non eſſet omnino commenſurata illi, ſed poſſet ex aliquo alio titulo eſſe minor, non rectè colligeret D. Tho. eandẽ proportionem, minorem, vel æqualem ſeruare gratiam reſtitutam ad gratiã amiſſam, quã ſeruat contritio ad eandẽ perditam gratiam. At verò in alio membro, quando ſcilicet contritio eſt maior, quàm fuerit gratia deperdita non

D

2. Difficultas circa aſſertionem & diſcurſum D. Thom.

E *eſt tam clara ſententia D. Tho quia ſolũ dicit, quando cõtritio in intenſione excedit priorem gratiã amiſſam, hominem eſſe aut reſurgere in maiori gratia: non tamen dicit, in eadem proportione, & non in maiori excedere gratiam reſtitutam, amiſſam, in qua contritio eandem gratiam amiſſam excedit.*

* *Vnde aliqui putant mentem D. Thomæ eſſe, tunc hominem ita reſurgere in maiori gratia, vt non ſolum recipiat gratiam proportionatam ſuæ contritioni, ſed etiam to-* *tam*

3. Quomodo aliqui mentem D. Thom. interpretentur.

Nõ eſſe iuxta mentem eius oſtenditur.

tam gratiam, quam prius obtinuerat, vel meritus fuerat. A
Quæ ſententia in ſe quidem vera eſt, non video tamẽ quomodo ex verbis D. Thomæ in toto hoc articulo colligi poſſit. Quia potius, vt verum fatear, magis inſinuat priorẽ ſenſum, ſi diſcurſus eius attentè conſideretur. Nam in primis pro fundamento aſſumit, ſecũdum quòd motus liberi arbitrij in peccata eſt intenſior, vel remiſſior, ſecundùm hoc pœnitẽtem conſequi maiorem vel minorem gratia: quod planè intelligit ſecundùm abſolutam proportionem. Alioqui in ſuo diſcurſu non rectè colligeret: ſubſumit enim motum pœnitentis quãdoque eſſe proportionatũ maiori gratiæ, quàm fuerit illa, à qua homo ceciderat, quãdoque æqualem, quãdoque minorem, & inde colligit quoties cõtritio eſt æqualis, vel minor, gratia etiam reſtituta eſſe æqualem, vel minorem, quod non rectè inferret, niſi intelligeret gratiam reſtitui ſecundùm abſolutam proportionem ad contritionem, vt iam declaraui: ergo in hoc ſenſu ſumit illud principiũ fundamentale: ergo cùm dicit, ſi maior ſit contritio hominem B reſurgere in maiori gratia: præcisè intelligit reſurgere in maiori, iuxta abſolutam proportionem contritionis.

4. Duplex moderatio aſſertionis Diui Thom.

Suppoſito ergo hoc ſenſu, duobus modis poſſumus illum moderari, ne ſententiã nimis rigoroſam contineat, nimirũ nullũ gradum gratiæ dari homini reſurgẽti à peccato propter præcedentia merita diſtinctũ ab his gradibus qui correſpõdent contritioni, ſecundùm ſe: hoc enim planè ſequitur ex prædicto ſenſu. Et præterquã quod res ipſa falſa eſt vt in citato loco oſtẽdi, difficile creditu eſt, D. Thomam id ſenſiſſe, vt ex ſequẽtibus articulis patebit. Prima ergo moderatio eſſe poteſt, vt Diuus Thomas intelligat, ſtatim ac peccator cõteritur, non plus gratiæ illi dari, quàm contritioni eius ſecundùm abſolutam proportionem reſpõdeat, nihilominus tamen gratiã, quam prius meruerat, aliquãdo, congruo ſcilicet tẽpore, reſtitui. De qua moderatione ſolùm dicere poſſum, ex D. Thom. hoc loco ad ſummum haberi prio- C rẽ partem, negãtem in iuſtificatione peccatoris aliquẽ gratiæ gradũ reſtitui præter eos qui ſunt proportionati contritioni: aliam verò partem affirmãtem, aliam gratiam poſſe reſtitui, nec affirmari hîc à D. Thoma, nec negari: quid verò ipſe magis ſentiat, dicemus in art. 5. nam ex illo potiùs videtur colligi oppoſitum etiam quoad hanc partem.

Prima.

5. Secunda moderatio.

Altera moderatio eſt, D. Thomam hoc loco ſolum conſideraſſe, quid contritioni ſecundùm ſe reſpondeat: & hoc tãtummodo præcisè comparaſſe gratiam reſtitutam reſpectu contritionis ad gratiam perditam, dixiſſéque poſſe eſſe maiorem, minorẽ, vel æqualem, iuxta proportionem contritionis. An verò ex alio capite aut titulo poſſit gratia reſtituta creſcere, & conſequenter eſſe æqualis, vel maior quàm gratia perdita, etiamſi cõtritio minor ſit, diuum Thomam hoc loco non tractaſſe, quia nondum egerat de reuiuiſcen- D tia meritorum per pœnitentiã. Et iuxta hanc interpretationem ſaltem habetur in hoc loco non docuiſſe diuum Thomam illam ſentẽtiam neque oppoſitã: de aliis verò locis poſtea cõſiderandũ eſt. Solùm poteſt huic expoſitioni obſtare, quia Diuus Thomas tanquã manifeſtum ſumit illud principiũ, quòd formæ, quæ poſſunt recipere magis & minus, intẽdũtur & remittũtur ſecũdùm diuerſam diſpoſitionẽ ſubiecti: quod videtur intelligere in ſẽſu excluſiuo, alioqui nõ rectè procederet in ſuo diſcurſu, ſed in virtute argumentaretur ex puris particularibus: ergo intelligit gratiã reſtitutam per pœnitentiã ita commenſurari diſpoſitioni, vt ex nullo alio capite creſcat. Reſponderi poteſt, hoc verum eſſe abſolutè loquendo, fieri tamen poſſe, vt diſpo- E ſitio ex alio capite, & alia conſideratione creſcat, vt poſtea dicemus: vel certè totum illud intelligendum eſſe ſub eadem præciſione, nã conſiderando gratiam iuſtificationis præcisè, vt talis eſt proximè non habet vnde ſit maior vel minor, niſi ex diſpoſitione pœnitentis, cui diuina voluntas ſuã efficacitatem accommodare ſtatuit, quamuis inæqualitas ipſiuſmet diſpoſitionis primordialiter ex diuina voluntate procedat. Et hæc ſunt quæ de hoc difficili D. Thomæ textu hactenus excogitare potueram.

Obiectio circa illam.

Soluitur.

6. Alia Diui Thomæ interpretatio.

Nũc verò alia interpretatio occurrit, quam non cẽſui mittẽdã, vt alij faciliùs de re tota iudicare poſſint. Aduerto ergo, quòd licèt D. Thomas dicat gratiam reſtitui maiorem vel minorem pro ratione contritionis: non tamen dicere huiuſmodi gratiam ſemper eſſe æqualem ipſi diſpoſitioni in gradu intenſionis. Neque etiam hoc ſequitur ex principio quod aſſumit, nimirum formas quæ intenduntur & remittuntur, fieri magis vel minùs intenſas ſecundùm variam diſpoſitionem ſubiecti: hoc enim non eſt generaliter verum de æqualitate intẽſionis: nam habitus, qui fit per actus, non ſemper eſt tam intẽſus, quàm actus, etiãſi actus ſit diſpoſitio ad habitum: & quamuis humiditas verbi gratia ſi diſpoſitio ad frigus, vel calor ad leuitatem, vel diaphaneitas ad lumen, non ſemper lumen fit tam intenſum quãtum eſt diaphanum, & ſic de alijs. Eſt ergo verum illud principium, intellectum ſecundùm aliquam proportionem ſeu proportionalitatem: non verò erit generaliter verum ſi ſecundùm æqualitatem intelligatur. Ergo ex vi illius principij nõ eſt neceſſe, vt gratia reſtituatur æquali contritioni ſecundùm intenſionem, ſed ſolùm vt reſtituatur iuxta proportionem contritionis: ita vt maiori contritioni maior gratia reſpondeat cum proportione. Quam doctrinam in ſe veram eſſe ſaltem in hoc gradu, vt oppoſitum non poſſit cum ſufficienti fundamento affirmari, in prædicta relectione latiùs dixi.

Hoc ergo ſuppoſito, facilè defendi poteſt, ex hoc loco D. 7.
Thomæ non rectè colligi, per contritionem non reſtitui aliquem gradum ſuperioris gratiæ deperditæ, ſed ſolùm non reſtitui ſemper totam priorem gratiã, ſed cum aliqua proportione ad præſentem contritionem, vt multi Thomiſtæ intellexerunt, quorum ſententiam in dicta relectione abſolutè improbauimus, etiam ſecundùm mẽtem D. Thomæ. Tamen quoad hanc vltimam partem poſſet iuxta hanc interpretationem defendi. Nam, licèt homo reſurgat cum contritione æquali, & recipiat aliquem gradum præcedentis gratiæ, non ſequitur reſurgere ad maiorem gratiam (vt ibi obijciebamus,) quia non eſt neceſſe vt gratia quæ datur ex vi talis contritionis ſecundùm ſe, ſit æqualis gratiæ deperditæ: & ideò, licèt aliunde ei adiungatur aliquis gradus, non ſequitur fore maiorem. Et idem proportionaliter reſponderi poterit quando fuerit contritio minor. Atque ita iuxta hanc ſententiam dicendũ erit, ſi quid gratiæ reſpondet prioribus meritis, præter illam quæ daretur ratione ſolius contritionis, cum tali proportione dari vt nunquam tota gratia, quæ tunc infunditur, excedat gratiam amiſſam, niſi contritio etiam illam excedat: neque etiam exæquet, niſi contritio etiam æqualis ſit.

8. Sed non iuxta eius mentem.

Et hæc quidem interpretatio habet neſcio quid acuminis ad fugiendum ſententiam illam, ne D. Thomæ illam attribuamus. Valdè tamen dubito, an hæc fuerit mens D. Thomæ, quia nullam eius ſignificationem inuenio in toto hoc articulo, cùm tamen, ſi ita ſenſiſſet, id facilè explicare potuiſſet. Et iuxta illum ſenſum nonnulla argumenta faciliùs ſolueret. Præterquam quòd difficillimum eſt explicare quo modo, aut qua proportione & infundatur gratia commenſurata contritioni, & reſtituatur illa quæ prioribus meritis debebatur, ita vt gratia reſtituta nunquam ſit æqualis deperditæ, ſi contritio ſit minor: neque maior, ſi contritio ſit æqualis. Imò nec eſt facile colligere, gratiam reſtitutam neceſſariò futuram eſſe maiorem deperdita, ſi contritio ſit maior: quia ſi gratia illa non eſt æqualis contritioni, fortaſſe id quod additur ratione præcedentium meritorum, non habet tantam quantitatem, vt faciat gratiam illam ſemper eſſe intenſiorẽ. Itaque tota hæc interpretatio lubrica eſt, & gratis excogitata. Et ideo pro nunc ſe undæ moderationi magis adhæreo, quamuis nihil inuenio, quod ex omni parte mihi ſatisfaciat.

* * *

ARTICVLVS III.

Vtrùm per pœnitentiam reſtituatur homo in priſtinam dignitatem.

3.d.31.q.1.a.4.q.1.ad 2 & 4.d.14.q.1.a.5.q.1.ad 3. & diſtin.19.q.1.a.3.q.2.ad 2. & d.37.q 2.a.2.ad 4.

Glo.ord.ib.

Refertur. in Decr.d.50.c. Quicunque

Innoc. 1. Ep. 6.ad Agapitũ & Maced.habetur d. 50. c. 60.can.apud.

AD tertium ſic proceditur: Videtur quòd per pœnitentiam non reſtituatur homo in priſtinam dignitatem. Quia ſuper illud Amos 5. *Virgo Iſrael cecidit*:dixit Gloſ. Non negat poſſe reſurgere, ſed non reſurget virgo Iſrael: quia ſemel aberrans ouis, etſi reportetur humeris paſtoris, non habet tantam gloriam, quantam quæ numquam errauit. Ergo per pœnitentiam non recuperat homo priſtinam dignitatem.

Præterea Hier.dicit, *Quicunque dignitatem diuini gradus non cuſtodiunt, contenti fiant animam ſaluare, reuerti enim in priſtinum gradum difficile eſt.* Et Innocent.Papa dicit,quòd apud Nicæam conſtituti canones,pœnitẽtes etiam ab infimis officiis clericorum excludũt. Non ergo per pœnitentiam homo recuperat priſtinam dignitatem.

In Decr. di. 50. c. Hi qui altario. in c. Ilerd.c.5.

Prætereà, ante peccatum poteſt aliquis ad maiorem gradum aſcendere. Non autem hoc poſt peccatum conceditur pœnitenti: dicitur enim Ezech. 44. *Leuitæ, qui receſſerunt à me, numquam appropinquabunt mihi vt ſacerdotio fungantur.* Et ſicut habetur in Decret. diſt. 50. in Hilerdenſi Concilio legitur, *Hi qui ſancto altari deſeruiunt, ſi ſubitò in flenda carnis fragilitate corruerint, & Domino reſpiciente dignè pœnituerint, officiorum ſuorum ſic loca recipiant, vt non poſsint ad altiora officia vlteriùs promoueri.* Non ergo pœnitentia reſtituit hominem in priſtinam dignitatem.

Greg.lib.7.ſui Regiſtri,c.53. circa med. refertur d. 50. ca. Quia ſanctitas tua Refertur d. 50.c. Contumaces & ſumitur ex Cõc. Agathẽſi.c.2.vel 1.vt aliqui libri habent.

Sed contra eſt, quòd ſicut in eadem diſt. legitur, Gregor. ſcribens Secundino, dicit: *Poſt dignam ſatiſfactionem credimus hominem poſſe redire ad ſuum honorem.* Et in Concilio Agathenſi legitur: *Contumaces clerici, prout dignitatis ordo permiſerit, ab Epiſcopis corrigantur: ita vt cùm eos pœnitentia correxerit, gradum ſuum dignitatémque recipiant.*

Reſpondeo dicendum, quòd homo per peccatum duplicem dignitatem amittit: vnam, quantum ad Deum; aliam verò, quantum ad Eccleſiam. Quantum autẽ ad Deum, amittit duplicem dignitatem: vnam principalem, qua ſcilicet computatus erat inter filios Dei per gratiam. Et hanc dignitatem recuperat per pœnitentiam: quod ſignificatur Luc.15.in filio prodigo,cui pœnitẽti pater iuſſit reſtitui ſtolam primam,& annulum,& calceamẽta. Aliam verò dignitatẽ amittit ſecun- A dariam, ſcilicet innocentiam: de qua (ſicut ibidem legitur) gloriabatur filius ſenior dicens, *Ecce tot annis ſeruio tibi, & numquam mandatum tuum præteriui.* Et hanc dignitatem pœnitens recuperare non poteſt. Recuperat tamen quandoque aliquid maius: quia, vt Gregori. dicit in Hom. de centũ ouibus. *Qui erraſſe à Deo ſe conſiderant, damna præcedentia lucris ſequentibus recompenſant.* Maius ergo gaudium de eis fit in cœlo: quia & dux in prælio plus eum militem diligit, qui poſt fugam reuerſus, hoſtem fortiter premit: quàm illum, B qui nunquam terga præbuit, & nunquam aliquid fortiter fecit. Dignitatem autem Eccleſiaſticam homo per peccatum perdit: quia indignum ſe reddit ad ea, quæ competunt dignitati Eccleſiaſticæ exercenda, quam quidem recuperare prohibetur. Vno modo, quia non pœnitet. Vnde Iſidor. ad Miſſianum Epiſcopum ſcribit (ſicut in eadem diſt. legitur capit. Domino) *Illos ad priſtinos gradus redire Canones præcipiunt, quos pœnitentiæ præceſsit ſatiſfactio, vel condigna peccatorum confeſsio: at contrà hi, qui à vitio corruptionis non emendantur, nec gradum honoris, nec gratiam recipiunt communionis.* C Secundo, quia pœnitentiam negligenter facit; vnde in eadem diſtinct. capit. Si quis diaconus, dicitur, *Cùm in aliquibus nec compunctio humilitatis, nec inſtantia orandi appareat, nec ieiuniis, vel lectionibus eos vacare videamus, poſſumus agnoſcere ſi ad priſtinos honores redirent, cum quanta negligentia permanerent.*

Hom. 34.in Euãg.in illud, Gaudium eſt in cœlo ſuper vno.

In Decr di.50. c. Domino ſãcto parum à principio.

In Decr.di.50. c.Si quis diaconus circa medium.

Tertio, ſi commiſit aliquod peccatum, quod habet irregularitatem annexam: vnde in eadem diſtinct. ex Concilio Martini Papæ dicitur, *Si quis viduam, aut ab alio relictam duxerit, non admittatur ad clerum: quod ſi irrepſerit, deiiciatur.* D Similiter, ſi homicidij, aut facto, aut præcepto, aut conſilio, aut defenſione poſt Baptiſmum conſcius fuerit. Sed hoc non eſt ratione peccati, ſed ratione irregularitatis. Quarto, propter ſcandalum: vnde vt in eadem diſtinctione legitur, capit. De his verò: Rabanus dicit, *Hi qui deprehenſi vel capti fuerint publicè in periurio, furto, atque fornicatione, & cæteris huiuſmodi criminibus, ſecundùm canonum ſacrorum inſtituta à proprio gradu decidant: quia ſcandalum eſt populo Dei, tales perſonas ſuper ſe poſitas habere.* E *Qui autem de prædictis peccatis abſconsè à ſe commiſsis, occultè ſacerdoti confitentur, ſi ſe per ieiunia, & eleemoſynas, vigiliáſque, & ſacras orationes purgare curauerint, his etiam gradu proprio ſeruato ſpes veniæ de miſericordia Dei promittenda eſt.* Et hoc eſt quod dicitur extra de Qualitate ordinandorum,c.Quæſitum. Si crimina ordine iudiciario comprobata, vel aliàs notoria non

Diſt. 50. c. ſi quis viduam.

Rabanus in. lib. Pœnit. ca 1. Refertur d. 50. c. De his verò.

In Decr.lib.1 tit. 11. Et eſt de temporibus ordinationum. c.17 & eſt vltimum.

non fuerint, præter reos homicidij, poſt pœnitentiam in ſuſceptis, vel iam ſuſcipiendis ordinibus impediri non poſſunt.

In Decr. lib. 1. tit. 11. Et eſt de temporib. ordinationum cap. 17. & eſt vltimum.

Ad 1. ergo dicendum, quòd eadem ratio eſt de recuperatione virginitatis, & de recuperatione innocentiæ, quæ pertinet ad ſecundariam rationem quoad Deum.

Ad 2. dicendum, quòd Hier. in verbis illis, non dicit eſſe impoſſibile, ſed eſſe difficile hominem recuperare poſt peccatum, priſtinum gradum: quia hoc non conceditur, niſi perfectè pœnitenti: vt dictum eſt. Ad ſtatuta autem canonum, quæ hoc prohibere videntur, reſpondet Aug. Bonifacio ſcribens: *Vt conſtitueretur in Eccleſia, ne quiſquam poſt alicuius criminis pœnitentiam, clericatum accipiat, vel ad clericatum redeat, vel in clericatu maneat, non deſperatione indulgentiæ, ſed rigore factum eſt diſciplinæ: alioquin contra claues Eccleſiæ datas diſputabitur: de quibus dictum eſt: Quæcunque ſolueritis ſuper terram, ſoluta erunt & in cœlo.* Et poſtea ſubdit: *Nam & ſanctus Dauid de criminibus mortiferis egit pœnitentiam, & tamen in honore ſuo perſtitit: & beatum Petrum quando amariſsimas lacrymas fudit, vtique Dominum negaſſe pœnituit, & tamen Apoſtolus permanſit.* Sed non ideo putanda eſt ſuperuacua poſteriorum doctorum diligentia: qui vbi ſaluti nihil detrahebatur, humilitati aliquid addiderunt: experti, vt credo, aliquorum fictas pœnitentias per affectatas honorum potentias.

In c. 2. Aug in ep. 50. ad Bonifacium, aliquantulũ ante finem ep. tom. 2.

Eodem loco nunc proximè dicto & habetur Decret. diſt. 5. c. 24.

Ad 3. dicendum, quòd illud ſtatutum intelligitur de illis qui publicam pœnitentiam agunt: qui poſtmodum non poſſunt ad maiorem prouehi gradum. Nam & Petrus poſt negationem, paſtor ouium Chriſti conſtitutus eſt: vt patet Ioan. vlt. Vbi etiam Chryſoſtomus dicit, quòd Petrus per negationem & pœnitentiam, oſtendit ſe habere maiorem fiduciam ad Chriſtum: qui enim in cœna non audebat interrogare, ſed Ioanni interrogationem commiſit, huic poſtea & præpoſitura fratrum credita eſt: & non ſolùm non committit alteri interrogare quæ ad ipſum pertinent, ſed de reliquo ipſo pro Ioanne magiſtrum interrógat.

Hom. 87 in Ioan. parum ante medium tomo 3.

COMMENTARIVS.

H*Ic articulus, vt D. Thomas in principio corporis declarat, intelligi poteſt, vel de dignitate apud Deum, vel apud Eccleſiã: & in vtroq; ſenſu tractatur quæſtio à D. Thoma. Prioris tamen reſolutio facillima eſt. Diſtinguit enim D. Thomas duplicem dignitatem apud Deum, & tertiam ſubindicat. Primam poſſumus eſſentialem ſeu ſubſtantialem appellare, quæ eſt dignitas filij Dei: & ad hanc certum eſt reſtitui hominem per pœnitentiam: quia ſine gratia ſanctificante non remittitur peccatum mortale. Et huc ſpectant omnia tractata in artic. 1. & omnia quæ de iuſtificatione peccatoris docet fides, præſertim Concilium Trident. ſeſſ. 6. & 14. ſcilicet iuſtificationem fieri per infuſionem gratiæ, & donorum, & hoc etiam modo remitti peccatum per pœnitentiam. De hoc etiam loquitur Chryſoſtomus homil. 80. ad populum, cùm ait:* Cùm Deus remittit peccata per pœnitentiam cum ſanitate pulchritudinem etiam reſtituit: cùm liberat à pœna, iuſtitiam etiam confert, & præuaricatorem non præuaricatori ſimilem facit. *Secunda dignitas appellari poteſt intenſiua, & poſitiuè pertinens ad maiorem ſubſtantialem perfectionem eiuſdem filiationis diuinæ. Et de hac inſinuat D. Thomas aliquando reſtitui hominem non ſolum ad eandem, ſed etiam ad maiorẽ dignitatem: quod etiam dixerat in præcedenti articulo: nam omnia ibi dicta, & multa alia quæ de reſtitutione prioris gratiæ in prædicta relatione diſputauimus, ad hanc dignitatem pertinent. Et ideo de illa plura dicenda non ſunt.*

1. *Quæ dignitas quoad Deum per pœnitentiam reſtituatur.* *Prima.* *Conc. Trid.* *Chryſoſt.* *Secunda.*

Tertia dignitas vocatur à D. Thoma ſecundaria, quæ non conſiſtit in poſitiua aliqua, & phyſica perfectione, ſed in morali quadam ratione, fundata in negatione præcedentis actus, quæ dignitas eſt innocentia, quæ in hoc conſiſtit vt homo nunquam peccauerit. Et hanc dignitatem ait D. Thomas non reſtitui per pœnitentiam: quod eſt manifeſtum, quia poſtquam peccatum commiſſum eſt, non poteſt fieri vt non ſit commiſſum, quia ad præteritum non eſt potentia. Quo modo multi intelligunt illud Nahũ 1. Mundans non facit innocentem: *quia Deus remittendo peccatum per pœnitentiam, innocentiam nõ reſtituit. Et eodem modo ait hîc D. Thomas virginitatem non reſtitui per pœnitentiam, iuxta Gloſſam in illud Amos 5.* Virgo Iſrael proiecta eſt in terram ſuam, & non eſt qui ſuſcitet eam: *quia virginitas etiam includit negationem præteriti, quæ iam inuoluit repugnantiam ſuppoſita commiſſione peccati quam pœnitẽtia ſupponit. Neque oportet nunc diſputare cum illis Theologis, quia tam de virginitate quàm de innocentia oppoſitum ſentiunt, vt videre licet in Altiſiodorenſi libr. 1. Summæ, cap. 11. q. 6. & Gregorio in 1. d. 42. q. 1. circa finem: nam illi in eo fundantur, quòd poteſt fieri vt præteritum non fuerit, etiam in ſenſu compoſito: quod planè eſt incredibile, cùm apertè inuoluatur contradictio, vt latiùs traditur 1. p. q. 25.*

2. *Tertia dignitas.* *Gloſſa in Amos.* *Altiſio.* *Gregor.*

Sed oritur difficultas, nam hinc ſequitur aliquam virtutem amitti per peccatum, quæ non reſtituitur per pœnitentiam: quod repugnat dictis in art. 1. Sequela patet, quia innocentia & virginitas ſunt ſpeciales virtutes, & tamen illæ non reſtituuntur per pœnitentiam, ſi amittantur per peccatum. Reſpondeo, de innocentia rem certam eſſe, non eſſe ſpecialem virtutem, ſed ſignificare ſolùm quandam continuationem in iuſtitia, abſque interruptione per peccatũ, quæ interruptio ſi ſemel facta eſt, non poteſt fieri per pœnitentiam vt non ſit facta: & ideo, licèt omnes virtutes reſtituãtur, non reſtituitur innocentia, quia non reſtituitur, vt ſic dicam, illa continuitas ſeu perſeuerantia. Quòd ſi quis dicat affectum huius continuitatis, ſeu perſeuerantiæ, ad aliquam ſpecialem virtutem pertinere, cùm honeſtus ſit: reſpondemus, in vnaquaq; materia pertinere illum affectum ad ſingulas virtutes: generatim autem ſumptum ſub illa negatione non peccandi, pertinere ad charitatem vel obedientiam, aut iuſtitiam ad Deum: quæ omnes virtutes reſtituuntur per pœnitentiam, quamuis innocentia ipſa, quæ eſt veluti obiectum illius effectus, non reſtituatur.

3. *Obiect.* *Soluitur de Innocentia.*

De virginitate autem quidam exiſtimant eſſe virtutem ſpecialem, etiam in ordine infuſarum virtutum. Et poteſt ſumi ex D. Thoma 2. 2. q. 152. art. 3. tenet Ledeſma in Commentario huius articuli: qui etiam ait illam virtutem ita admitti per peccatum, vt per pœnitẽtiam non reſtituatur, ſi vel gratia fuit perdita per peccatum virginitatis contrarium, vel tale peccatum poſtea commiſſum fuit, vel certè ſi ante gratiam reſtitutam virginitas quoad integritatem carnis amiſſa fuit ſine peccato, ſcilicet, per copulam coniugalem, ſiue hæc poſt peccatum commiſſum in

4. *Quorundam ſententia de virginitate.* *D. Thom.* *Ledeſm.*

altera

altera ſpecie ſubſecuta ſit, ſiue præceſſerit. Quod ſi obiicias, aliquam virtutem infuſam poſſe admitti ſine peccato, na, ſi virgo in gratia exiſtens, matrimonium cõtrahat & conſummet, hanc ſpecialem virtutem virginitatis amittet: Cõſequens autem falſum eſt, vt etiam dictus Auctor intellexit: quia virtus ſemel infuſa non aufertur à Deo, niſi homo apponat aliquam diſpoſitionem illi repugnantem: actus autem qui non eſt vitium neque peccatum, non eſt diſpoſitio repugnans alicui virtuti: Reſponderi poteſt, negando ſequelam, quia quando homo peccat, habet diſpoſitionem repugnantem huic virtuti, non tamen quando ſine peccato integritatem carnis amittit. Sed hæc diuerſitas eſt ſufficiens vt in vno caſu amittatur hæc virtus, & non in alio, non tamen eſt ſufficiens vt ſemel amiſſa non reſtituatur per pœnitentiam propter ſolam integritatem carnis amiſſam, vt continget in virgine, quæ mortaliter peccauit per furtum. v. g. & poſtea nupſit, & matrimonium conſummauit, vel ſi è contrario vſque ad conſummationem matrimonij, iuſtitiam & integritatem conſeruauit, poſtea vero peccado in alia materia, gratiam & virtutes perdidit: nam in his caſibus (ſi conſequenter loquamur) dicendum eſt, poſtea per pœnitentiam talem virtutem reſtitui, ſi propter ſolùm defectum integritatis carnis non amittitur. Probatur, quia vel ille defectus materialis virginitatis eſt diſpoſitio repugnans formali virtuti infuſæ virginitatis, vel non: primum dici non poteſt, vt ex dictis patet: alias propter illum ſolum defectum priuaretur homo tali virtute, etiam nullo interueniente peccato: ſi autem illa non eſt diſpoſitio repugnans tali virtuti quoad conſeruationem eius, etiam non repugnabit iteratæ infuſioni eius, nam eſt eadem vtriuſque ratio: illa enim non repugnantia non oritur ex productione, vel conſeruatione, ſed ex formali ratione virtutis. Si autem ille defectus materialis non repugnat reſtitutioni talis virtutis, ſine dubio reſtituitur per pœnitentiam: nam Deus infundendo gratiam, ſemper infundit omnes virtutes, quæ natura ſua comitantur gratiam, ſi in ſubiecto non inueniat diſpoſitionem repugnantem: quia hic modus productionis eſt connaturalis ipſi gratiæ, quem Deus ſine cauſa non immutat: & quia pœnitentia, quantum eſt ex ſe, perfectè reſtituit totam interiorem iuſtitiam, ſi ex parte hominis aliquod impedimentum non interueniat.

5. Atque hinc vlteriùs concludere poſſumus, talem virtutem, etiamſi eſſet ſpecialis, & amitteretur per peccatum ipſi virginitati contrarium, per pœnitentiam fore reſtituendam. Probatur: nam in primis, ſi illud peccatum fuiſſet merè internum, eo non obſtante, poſtea poſſet talis perſona perpetuam virginitatem conſeruare, imò & aureolam virginis conſequi: ergo adhuc eſt capax virtutis virginitatis non obſtante tali peccato: ergo reſtituitur illi, ſi pœnitentiam agat: ergo, etiamſi peccaſſet exteriùs contra virginitatem, adhuc eſſet capax talis virtutis, pœnitentiam agendo. Probatur conſequentia, quia ſi eſſet incapax, vel id eſſet ratione formalis peccati, ſeu interioris conſenſus: vel ratione materialis ſeu corporalis corruptionis: non primum, quia ille conſenſus vel fortè maior fuit in eo, qui ſolùm per deſiderium peccauit; ergo ſicut in illo remouetur tale impedimentum per pœnitentiam, ita & in altero. Neque etiam dici poteſt ſecundum, quia ablato formali impedimento peccati, ſolus materialis defectus non repugnat infuſioni virtutis, vt in ſuperiori puncto oſtenſum eſt: & patet etiam in virgine, quæ per vim abſque peccato corporaliter violetur: nam ſi per aliud genus peccati gratiam amittat, & poſtea per pœnitentiam reſurgat, ſine dubio omnes virtutes illi reſtituentur. Et ratio à priori eſt, quia, non obſtante defectu corporali, & præcedente peccato, poteſt talis virtus exercere munus ſuum circa talem perſonam poſt pœnitentiam, vt ſtatim declarabo.

6. *Vera ſolutio obiectionis de Virginitate.*

Hoc igitur modo facilè ſoluitur argumentum negando ſequelam, etiamſi gratis daremus hãc virtutem eſſe ſpecialem, & ab aliis omnibus diſtinctam. Veritas tamen eſt, hãc virtutem non eſſe diſtinctam à virtute caſtitatis, quia in ſuo obiecto & actu non reſpicit honeſtatem, aut medium alterius rationis, ſed eandem cum quadam maiori integritate & perfectione. Scio Caietanum ſuprà quæſt. 85. a. 2. docuiſſe, virginitatem non eſſe ſpecialem virtutem ab aliis omnibus diſtinctam, eſſe tamen ipſam religionem determinatam ad tam excellentem materiam. Sed hoc ſecundum mihi non placet: quia, licet vouere virginitatem ſit actus elicitus à religione, tamen amare & ſeruare virginitatem ob propriam honeſtatem non eſt actus religionis, ſed caſtitatis; ſicut vouere obedientiam, eſt actus à religione elicitus: tamen ipſe affectus obedientiæ, & executio eius vt ſic, non eſt actus elicitus à religione, ſed à propria virtute cui imperare poteſt religio. Ita ergo eſt in præſenti, ſi in virginitate ſolum conſideretur honeſtas illa, quæ eſt in amanda perfecta integritate, & priuatione omnis venereæ delectationis: quanquam, ſi conſideretur finis vacandi rebus diuinis, ille pertineat ad religionem. Cùm ergo conſtet, tam religionem quàm caſtitatem infuſas reſtitui per pœnitentiam, conſtat etiam virginitatem, quatenus eſt virtus, per pœnitentiam reſtitui. Quod ex eo etiam patet, quia poſt virginitatem amiſſam vel abſque peccato, vel cum illo, poteſt homo exercere virginitatis affectum, & dolere de virginitate amiſſa propter eius intrinſecam honeſtatem & pulchritudinem, qui actus ab eadem virtute eliciuntur: ergo propter illos reſtitui poteſt, & debet: illos autem caſtitas ipſa exercet. Cùm ergo dicitur virginitas ſemel perdita non reſtitui per pœnitẽtiam, intelligitur non quoad formale virtutis, ſed quoad materialem carnis integritatẽ, vt rectè docuit D. Thomas 2. 2. quæſt. 152. artic. 3. ad 2. & 3. Cùm verò vlteriùs dicitur non poſſe reſtitui (etiam à Deo) virginitatẽ ſemel amiſſam, nec de ſola formali virtute, nec de ſola carnis integritate intelligendũ eſt, vtramque enim poteſt Deus reſtituere, vt per ſe conſtat, & docuit D. Tho. ſuprà, & 1. p. q. 25. art. 4. ad 3. Sed intelligitur de negatione connotata, quæ eſt hominẽ non eſſe expertum voluntariè veneream delectationem corpoream, &c. Et in hoc ſenſu cõparat hic D. Thom. ad 1. virginitatem cum innocentia: nam virginitas in eo ſenſu dicit quandam innocentiam, vt ſic dicam, in tali materia & vſu caſtitatis.

7. *De dignitate Eccleſiaſtica.*

Supereſt dicẽdum de altero ſenſu quæſtionis quoad Eccleſiaſticam dignitatem: quæ quidem non ſolet amitti per quodlibet peccatum mortale, ſed per aliqua quæ digna viſa ſunt tali pœna, quæ interdum ipſo facto, interdum verò per iudicis ſententiam imponitur, iuxta varias canonum diſpoſitiones, ex quibus tota hæc res pendet, vt latiùs in alijs materiis, præſertim de cenſuris, tractandum eſt. Atque ex eiſdem decretis Eccleſiaſticis pendet reſtitutio dignitatis amiſſæ, vel eius denegatio, etiam poſt peractam pœnitentiam. Quia non eſt cum illa neceſſario cõnexa, quia non eſt neceſſaria ad perfectam peccati remiſſionem coram Deo: nam etiam ipſe Deus interdum licet remittat culpam, nõ remittit omnem pœnam temporalem, præſertim huius vitæ. Neque etiam repugnat reſtitui per pœnitentiam Eccleſiaſticam dignitatem, imò interdũ eſt valdè rationi conſentaneum, ſi pœnitentia perfecta ſit, & proportionata culpæ. Vnde in multis decretis, quæ hic attingit D. Thomas. & referũtur à Gratiano diſt. 50. ſtatuitur vt peccatores ſi condignam pœnitentiam agant, ad priſtinam dignitatem redeant, niſi vel graue ſcandalum, vel aliqua irregularitas impediat. Has enim duas exceptiones tantùm ponit hic D. Thom. ſi attentè legatur. Quibus nonnulla addere neceſſe eſt, præſertim circa ſecundam.

8. *Irregularitas & canonicum impedimentũ impediunt reditũ ad priſtinã dignitatem, etiam poſt pœnitentiam.*

Primum eſt, irregularitatem ita impedire reditũ ad priſtinam dignitatem, vt tãdem ipſa irregularitas per Eccleſiaſticã poteſtatẽ tollatur, & reſtituatur homo ad dignitatẽ priſtinã. Tamẽ, quia ipſa irregularitas nõ tollitur per pœnitẽtiã, ſed per diſpenſationẽ ſuperioris: quãuis ad hãc obtinendã pœnitentia ſit congrua diſpoſitio: verum ſimpliciter eſt pœnitentiam per ſe non reſtituere ſic delinquentẽ ad talẽ

dignitatem. Loquendo autem in hoc ſenſu, non ſolùm propter irregularitatem, ſed etiam propter aliquas cēſuras & pœnas impeditur homo ne ad priſtinā dignitatem vel vſum eius redeat per pœnitentiam, nimirum per excommunicationem, interdictum vel ſuſpenſionem. Nam etiam hæ cenſuræ non tolluntur per pœnitentiam, ſed per aliam abſolutionem Eccleſiaſticam, diuerſo tamen modo. Nam in excommunicatione abſolutio à cenſura debet præcedere, quia abſolutio ſacramentalis, per ſe loquendo, ſupponit abſolutionem ab excommunicatione, licèt abſolutio ipſa à tali cenſura ſupponat pœnitentiæ virtutem ex parte hominis, id eſt, receſſum à contumacia & inobedientia Eccleſiæ cum debita ſatisfactione, qua exiſtente ſtatim debita eſt abſolutio à tali cenſura: & ideo non neceſſariò priuat aliqua dignitate. Et quoad hoc ferè idem eſt de interdicto perſonali, ac particulari, quatenus propter propriam culpam fertur, & impedit ſacramentorum vſum, vel adminiſtrationem. Suſpenſio autem per ſe non impedit ſacramentalem abſolutionem pœnitentiæ in recipiente, nec debetur abſolutio eius homini quantumcunque pœnitenti, maximè quando ſuſpenſio imponitur vt pura pœna, & non vt medicina. De illa ergo ſuſpenſione verum eſt, ita deijcere clericum à gradu ſuo, vt per pœnitentiam non poſſit reſtitui, abſque ſuperioris relaxatione, vel per temporis lapſum, ſi pro certo tempore lata ſit. Adde, multo magis hoc procedere in Depoſitione, & degradatione, per quas ita priuatur homo Eccleſiaſtica dignitate, vt ſecūdùm ordinarium Eccleſiæ curſum priuetur etiam ſpe reſtitutionis, quantamcumque pœnitentiam agat. Quod ergo D. Thomas dixit de irregularitate extendendum eſt ad omne canonicum impedimentum, quod ſæpe etiam ſub ea voce latè ſumpta comprehendi ſolet.

9. Priuatus beneficiis non reſtituitur per pœnitentiam.

Vlteriùs verò conſiderare oportet, ſi ſub nomine dignitatis comprehendantur beneficia Eccleſiaſtica, quibus homo ſæpe priuatur propter crimina, vel ipſo iure, vel à iudice, vel cum aliis cenſuris, vel ſine illis, poſt ſemel factam priuationem talis dignitatis, hominem non reſtitui ad illam per pœnitentiam quantumuis perfectam, quia illa eſt pœna quædam, quæ ſemel impoſita omnino tranſit in rem iudicatam, & homo amittit dominium talis rei, ſicut quando priuatur pecuniis, & fructu beneficiorum, non reſtituūtur illi, etiamſi pœnitentiam agat. Denique aduertit Caietanus, quod D. Thomas ait de irregularitate homicidij, incurri videlicet, etiamſi homicidium contingat in propriam defenſionem; hoc non habere locum quando mediū illud fuit neceſſarium ad ſe defendendum, iuxta c. vnicum de Homicidio, in 6. Sed de hoc latiùs in ſequenti tomo in propria materia.

ARTICVLVS IIII.

Vtrùm opera virtutum in charitate facta poſſunt mortificari.

2.2.q.132.a.3.ad 1.& 3.d.36.ar.5.ad 1.& 4.d.14.q.2.ar.5.q.2.& d.21 q.1.a.1.q.5.ad 3.& d.22 q.1.a 1.ad 6.& Heb.6.ço.1.

AD quartum ſic proceditur. Videtur quòd opera virtutum in charitate facta, mortificari non poſſint; quod enim non eſt, immutari non poteſt. Sed mortificatio eſt quædam mutatio de vita in mortem. Cùm ergo opera virtutum poſtquam facta ſunt, iam non ſint, videtur quòd vlteriùs mortificari non poſſint.

Præterea, Per opera virtutum in charitate facta, homo meretur vitam æternam. Sed ſubtrahere mercedem merenti: eſt iniuſtitia, quæ non cadit in Deum. Ergo non poteſt eſſe, quòd opera virtutum in charitate facta, per peccatum ſequens mortificentur.

Præterea, Fortius non corrumpitur à debiliori. Sed opera charitatis ſunt fortiora quibuſlibet peccatis: quia, vt dicitur Prouerb. 10. *Vniuerſa delicta operit charitas.* Ergo videtur, quòd opera in charitate facta, per ſequens mortale peccatum mortificari non poſſint.

Sed contra eſt, quod dicitur Ezech. 18. *Si auerterit ſe iuſtus à iuſtitia ſua, omnes iuſtitiæ eius quas fecerat, non recordabuntur.*

Reſpondeo, dicendum, quòd res viua, per mortem perdit operationem vitæ, vnde per quandam ſimilitudinem dicuntur res mortificari, quando impediuntur à ſuo proprio effectu vel operatione. Effectus autem operum virtuoſorum, quæ in charitate fiunt, eſt perducere ad vitam æternam. Quod quidem impeditur per peccatum mortale ſequens, quod gratiam tollit. Et ſecundùm hoc opera in charitate facta, mortificari dicuntur per ſequens peccatum mortale.

Ad 1. ergo dicendum, quòd ſicut opera peccatorum tranſeunt actu, & manent reatu, ita opera in charitate facta poſtquam tranſeunt actu, manent merito in Dei acceptatione. Et ſecundùm hoc mortificantur, in quantum impeditur homo ne conſequatur ſuam mercedem.

Ad 2. dicendum, quòd ſine iniuſtitia poteſt merces ſubtrahi merenti, quando ipſe reddidit ſe indignum mercede per culpam ſequentem. Nam & ea quæ homo iam accepit quandoque iuſtè propter culpam perdit.

Ad 3. dicendum, quòd non eſt propter fortitudinem operum peccati, quòd mortificantur opera priùs in charitate facta: ſed eſt propter libertatem voluntatis, quæ poteſt à bono in malum deflecti.

COMMENTARIVS.

HIc *articulus non indiget expoſitione, quia D. Thom. ſolùm illum propoſuit ad vocem explicandam, quæ iam ſatis nota eſt, ſuppoſita ipſa re, quia ſatis etiam eſt clara, nimirum peccatum mortale ſuperueniens poſt quæcunque bona opera impedire conſecutionem præmij, quandiu in homine durat. Et hoc ipſum eſt bona opera priùs facta mortificari per peccatum ſubſequens, cuius rei fundamentum eſt, quia per peccatum fit homo indignus & incapax talis præmij: & ideo hoc non fuit bonis operibus promiſſum, niſi ſub conditione, vt homo in peccato vſque ad finem vitæ non perſeueret, quæ licèt ad vocis interpretationem pertineant, ſunt valdè notanda pro materia ſequentis articuli, propter quem D. Thomas hunc præmiſit.*

ARTI

ARTICVLVS V.

Vtrùm opera mortificata per peccatum, per pœnitentiam reuiuiſcant.

4. di. 14. q. 2. ar. 3. q. 3. & d. 22. q. 1. art. 1. ad 6. & Hebr. 6 lect. 1. col. 2. & lect. 3. col. 2. q. præc. a. 1.

AD quintum ſic proceditur: Videtur quòd opera mortificata per peccatum, per pœnitentiam non reuiuiſcant. Sicut enim per pœnitentiam ſubſequentem remittuntur peccata præterita: ita etiam per peccatum ſequens mortificantur opera priùs in charitate facta. Sed peccata dimiſſa per pœnitentiam non redeunt, vt ſuprà dictum eſt: Ergo videtur quòd opera etiam mortificata, per charitatem non reuiuiſcant.

Præterea, Opera dicuntur mortificari, ad ſimilitudinem animalium, quæ moriuntur: vt dictum eſt. Sed animal mortuum non poteſt iterum viuificari: Ergo nec opera mortificata, poſſunt iterum per pœnitentiam reuiuiſcere. *Art. præced.*

Præterea, Opera in charitate facta, merentur gloriam ſecundùm quantitatem gratiæ vel charitatis. Sed quandoque per pœnitentiam homo reſurgit in minori gratia vel charitate: Ergo non conſequitur gloriam ſecundùm meritum priorum operum. Et ita videtur, quòd opera per peccatum mortificata, non reuiuiſcant.

Gloſſ. interlinearis, ibid. Sed contra eſt, quòd ſuper illud Ioel. 2. *Reddam vobis annos, quos comedit locuſta.* dicit Gloſſa, non patiare perire vbertatem, quam cum perturbatione animi amiſiſti. Sed illa vbertas eſt meritum bonorum operum, quod fuit perditum per peccatum: Ergo per pœnitentiam reuiuiſcunt opera meritoria priùs facta.

Reſpondeo, dicendum, quod quidam dixerunt, quòd opera meritoria per peccatum ſequens mortificata, non reuiuiſcunt per pœnitentiam ſubſequentem, conſiderantes, quòd opera illa non remaneant, vt iterum viuificari poſſint. Sed hoc impedire non poteſt quin viuificentur. Non enim habent vim perducendi in vitam æternam, quod pertinet ad eorum vitam ſolùm, ſecundùm quòd actu exiſtunt: ſed etiam poſtquam actu eſſe deſinunt, ſecundùm quod remanent in acceptatione diuina. Sic autem remanent quantum eſt de ſe, etiam poſtquam per peccatum mortificantur: quia ſemper Deus illa opera, prout facta fuerunt, acceptabit, & Sancti de eis gaudebunt: ſecundùm illud Apocal. 2. *Tene quod habes, ne alius accipiat coronam tuam.* Sed quòd iſti qui ea fecit, non ſit efficacia ad ducendum in vitam æternam, prouenit ex impedimento peccati ſuperuenientis, per quod ipſe redditus eſt in-

A dignus vita æterna. Hoc autem impedimentum tollitur per pœnitentiam, in quantum per eam remittuntur peccata. Vnde reſtat, quòd opera priùs mortificata, per pœnitentiam recuperant efficaciam perducendi eum, qui fecit ea, in vitam æternam: quod eſt ea reuiuiſcere. Et ita patet quòd opera mortificata per pœnitentiam reuiuiſcunt.

Ad 1. ergo dicendum, quòd opera peccati, per pœnitentiam abolentur ſecundùm ſe: ita ſcilicet quòd ex eis vlteriùs, Deo indulgente, nec macula, nec reatus inducatur. Sed opera in charitate facta non abolentur à Deo, in cuius acceptatione rema-
B nent: ſed impedimentum accipiunt ex parte hominis operantis. Et ideo remoto impedimento, quod eſt ex parte hominis operantis, Deus implet ex parte ſua illud, quod opera merebantur.

Ad 2. dicendum, quòd opera in charitate facta non mortificantur ſecundùm ſe (vt dictum eſt) ſed ſolùm per impedimentum ſuperueniens ex parte operantis. Animalia autem moriuntur ſecundùm ſe, in quantum priuantur principio vitæ. Et ideò non eſt ſimile. *In corpore art.*

Ad 3. dicendum, quòd ille qui per pœni-
C tentiam reſurgit in minori charitate, conſequetur quidem præmium eſſentiale ſecundùm quantitatem charitatis, in qua inuenitur. Habebit tamen gaudium maius de operibus, in prima charitate factis, quàm de operibus, quæ in ſecunda fecit, quod pertinet ad præmium accidentale.

COMMENTARIVS.

1\. RESPONDET *D. Thomas, affirmando, merita mortificata per peccatum viuificari: quod egregiè probat, declarando quid ſit hæc viuificatio per comparationem ad mortifica-*
D *tionem operum: nam vnum oppoſitorum rectè per comparationem ad aliud cognoſcitur. Igitur merita mortificari, nihil aliud eſt, quàm reſpectu talis perſonæ reddi inefficacia, vt ſecundùm præſentem ſtatũ perducant hominem in vita æternam propter impedimentũ peccati. Ergo talia merita viuificari nihil aliud erit, quàm illud impedimentum tolli: quo ablato, illa merita iam erunt efficacia reſpectu talis perſonæ in ordine ad vitam æternam: quia ipſa merita ſecundùm ſe ſemper retinuerunt eandem vitam & efficacitatem in diuina acceptatione, totaq́ inefficacia quoad inducendum effectum circa talem perſonam proueniebat ex impedimento eius: ergo hoc ſublato, viuificantur omnino talia merita: aufertur autem tale impe-*
E *dimentũ per pœnitentiam: ergo per eandem viuificantur mortificata merita. Ex qua ratione ſi eius vis attentè conſideretur, concluditur primò, merita mortificata viuificari in ordine ad vitam æternam quoad eſſentiale præmium, quia hoc eſt propriè vita æterna: & quia meritorũ efficacia in ordine ad hoc præmium maximè conſiſtit. Concluditur deinde, viuificari integrè quoad totũ illud præmiũ, ita vt tam viua & efficacia ſint, ſicut antea erant. Patet, quia ex parte ipſorum nihil eis deeſt: ex parte verò hominis ſolùm erat impedimentum, quod totum ſublatum eſt*

Quid ſit merita viuificari.

A per pœnitentiam: ergo nihil eſt vnde efficacitas illorum meritorum diminui potuerit.

2. *Quare merita redeant per pœnitentiam, non autem peccata per peccatum.*

Atque ex hac doctrina optimè ac facillimè diſſoluit D. Thomas primum argumentum, in quo petebatur cur opera mortificata viuificentur per pœnitentiam, & peccata per pœnitentiam dimiſſa non redeant per ſubſequens peccatum. Reſpondet autem D. Thomas, differentiam eſſe, quòd merita non abolentur, ſeu deſtruuntur in ſe, ſeu prout ſunt in acceptatione diuina, ſed ſolùm ex parte hominis ponitur impedimentum effectui eorum. At verò peccatum cùm remittitur, in ſeipſo deſtruitur ac aboletur, & ab homine in quo erat, aufertur, & ideo redire non poteſt: quia neque homo iterum illud idem committit, nec Deus illud immittit. Et eodem reuocatur ſolutio ad ſecundum, quæ difficultatem non habet.

3. Tota ergo difficultas huius articuli, imò huius materiæ, B quoad mentem D. Thomæ poſita eſt in ſolutione ad 3. quod eſt huiuſmodi, Opera in charitate facta merentur gloriam ſecundum quantitatem gratiæ & charitatis: ſed quandoque homo reſurgit in minori gratia & charitate: ergo non conſequitur gloriã ſecundum meritum priorum operum: ergo non reuiuiſcunt. Cuius argumenti vis tota fundata eſt in reſolutione articuli ſecundi, vt per ſe cõſtat, *Prima ſolutio ad 3.* eiúſque ſolutio facillima fuiſſet, ſi aliquis ſenſus ex ibi pertractatis fuiſſet à D. Thoma intentus. Nam in primis diſtingui poſſet maior propoſitio aſſumpta, ſcilicet, opera mereri gloriam ſecundùm quantitatem gratiæ & charitatis: nam ſi intelligatur ſecundùm quantitatem gratiæ, quæ debetur homini ratione talium meritorum, id veriſſimum eſt: ſi verò intelligatur de quantitate gratiæ in qua homo à peccato reſurgit, negari id poſſet, iuxta primam interpretationem ibi datam: quia poteſt homini plus C gratiæ deberi propter præcedentia merita, quàm ſtatim reſtituatur propter præſentem contritionem. Et ita etiam poſſet in fine vitæ dari maius præmium gloriæ, data etiam maiori gratia propter eadem merita. Hanc verò reſponſionem D. Thomas non admittit: & ideo dixi ſuprà, D. Thomam nunquam inſinuaſſe primam illam expoſitionem. Et ſimpliciter non eſt vera illa reſponſio, quia tota gratia, quæ homini debetur propter merita, ſtatim ei datur, ſi ex parte eius non ſit impedimentum: neque vnquam homo acceptatur ad maiorem gloriam, niſi per maiorem gratiam.

4. Rurſus poteſt diſtingui minor propoſitio, ſcilicet, poſſe hominem reſurgere in minori gratia: aut enim hoc intelligitur cum præciſione ſeu ex vi ſolius contritionis, vt eſt diſpoſitio ad primam iuſtificationem: vel ſimpliciter, & ex omni capite. Priori modo eſt vera illa propoſitio, D iuxta ſecundam expoſitionem datam in articulo 2. ſic tamen facilè negabitur prima conſequentia argumenti: quia, gloria non reſpondet quantitati gratiæ, quæ reſpõdet contritioni ſecundùm ſe, ſeu præciſe conceptæ, ſed ſimpliciter quantitati gratiæ, quæ quocunque titulo homini datur, vt *Secunda.* per ſe notum eſt. Vnde, ſi in altero ſenſu illa minor propoſitio intelligatur, negari facilè poterit: nam homo qui habuit plura merita gratiæ, quæ per peccatum mortificauit: ſi poſtea conteratur, licèt ex vi ſolius contritionis non conſequatur tantam gratiam, quantã perdiderat, tamẽ coniungendo contritioni præcedentia merita, maiorem gratiam conſequitur. Atque hanc ego eſſe opinor veram illius argumenti ſolutionem. Video tamen D. Thomã longè aliter reſpondiſſe: & ideo dixi ſuprà in artic. 2. illam ſecundam expoſitionem non videri menti eius conſentaneam. E

5. *Tertia.* Tertiò reſponderi poſſet iuxta vltimam expoſitionem in art. 2. tractatam, negando ſimpliciter vtramque illationem: nam, licèt contingat hominem reſurgere cũ minori gratia, quàm fuerit prius amiſſa, nihilominus tamen illa gratia ſemper eſt maior ratione præcedentium meritorum, quàm eſſet ratione ſolius contritionis, ſi alia merita non præceſſiſſent: & ideo non ſequitur hominem nõ conſequi gloriam ratione priorum meritorum, ſed ſolùm ſequitur non conſequi propter illa tantam gloriam, quãtam conſequeretur ſi aut merita mortificata non fuiſſent, aut cum feruentiori contritione ſurrexiſſet. Veruntamen hunc etiam reſpondendi modum D. Thomas prætermiſit: & ideo non cenſeo doctrinam in eo contentam eſſe ad mentem eius, nec ſimpliciter veram: tum quia nulla ratio aut modus illius proportionis & viuificationis meritorum reddi aut explicari poteſt, qui ſatisfaciat: tum maximè propter rationem à nobis explicatam in corpore articuli huius, quia merita plenè reuiuiſcunt, cùm omnino tollatur impedimentum: & ideo non eſt cur ratione illorum minor gratia vel gloria conferatur, etiamſi contritio minor ſit, quia illa non occurrit ad illum effectum, vt diſpoſitio per ſe requiſita, ſed vt remouens prohibens, in quo tantum effectum habet minor, ſicut maior contritio.

His ergo omnibus ſilentio præteritis D. Thom. reſpondet, eum, qui reſurgit in minori charitate, ſolum præmium 6. *D. Thom. ſolutio.* eſſentiale conſecuturum ſecundùm quantitatem charitatis in qua inuenitur, habiturum tamen quoddam præmium accidentale priorũ operum, quia habebit maius gaudium de operibus in prima charitate factis. Non declarat autem D. Thomas, an illud præmium eſſentiale vel totum, vel ex parte detur propter præcedentia merita: an verò ſolùm detur propter contritionem & opera in ſecunda charitate facta, & ratione priorum operum ſolùm detur præmium illud accidentale: hoc tamen poſterius inſinuat D. Thom. quia de hoc ſolo mentionem facit, & quia ſoli charitati, quæ contritioni reſpondet, præmium eſſentiale attribuit. Aliunde verò incredibile videtur hoc ſenſiſſe D. Thomam, quia directè repugnat cum concluſione & ratione corporis articuli: in quo dicit merita mortificata ita viuificari per pœnitentiam, vt recuperent efficaciam perducendi hominem ad vitam æternam. Neque etiam veriſimile eſt, per vitam æternam ſolum præmium accidentale intellexiſſe: neque efficacia meritorum alia eſt, quàm conſecutio præmij illis debiti. Præterquam quòd illa doctrina in ſe valdè falſa eſt, vt in dicta relectione latè oſtendi, & parum conſentanea doctrinæ eiuſdem D. Thomæ in aliis locis. Et præſertim notandus eſt locus in quodlib. 5. q. 12. art. 1. nam magna ex parte confirmat doctrinam à nobis datam in illa relectione: dicit enim, aureolam ſemper præſupponere auream, & ideo qui non meretur auream, id eſt, præmium eſſentiale, non mereri aureolam, id eſt, accidentale: quod intelligit non tantùm reſpectu eiuſdem ſubiecti, ſed etiam reſpectu eiuſdem operis: nam hinc concludit, eum qui docet propter vanam gloriã, quia non meretur auream, neque aureolam mereri. Ex quo vlteriùs infert, quanuis poſtea illius peccati pœnitentiam agat, non recuperare aureolam: quia pœnitentia (inquit) reſtituit homini præmia priùs habita, non tamen ea quæ nõ habuit, niſi in quantum ipſe motus contritionis eſt meritorius. Pœnitentia ergo ex mente D. Th. reſtituit non tantùm præmium accidentale, ſed etiam eſſentiale, & ſi hoc non reſtitueret, neque illud conferret: quia ſicut à principio non potuit quis mereri aureolam ſine aurea, ita nec poſtea poteſt viuificare meritum ad aureolam, ſi non poteſt ad auream: eſt enim eadem vtriuſque ratio, ſcilicet, quia aureola præſupponit auream, ſicut comparatiuus poſitiuum.

Propter hoc ergo fatentur Thomiſtæ præmium illud 7. eſſentiale, quod reſpondet charitati etiam minori, dari (ex mente diui Thomæ) propter priora merita iam viuificata. Propter alias verò difficultates addiderunt nonnulli, hoc præmium, neque aliud, neque maius eſſe, quàm reſponderet præſenti contritioni, ſed idem dari pluribus titulis: quod etiam Caietanus hîc inſinuauit. Veruntamen neque hoc diuus Thomas vnquam explicuit, neque in ſe verum eſt, aut probabile, vt in dicto loco latè oſtendi. Fateor ergo me non ſatis intelligere quid D. Thomas in hac ſolutione ſibi voluerit. Et libentiùs dicerem non ſatis accuratè

accuratè hic reſpondiſſe, quàm propter vnum verbum, quod excidere ſolet in ſolutione vnius argumenti, ſententiam aliquam improbabilem, & aliis principiis eius repugnantem, illi imponere.

ARTICVLVS VI.

Vtrùm per pœnitentiam ſubſequentem, etiam opera mortua viuificentur.

4. diſt. 14. q. 2. art. 3. q. 1. diſt. 15. q. 1. art. 3. q. 4. & 5.

AD ſextum ſic proceditur: Videtur quòd per pœnitētiam ſubſequentem etiam opera mortua (quæ ſcilicet non ſunt in charitate facta) viuificentur. Difficilius enim videtur quòd ad vitā perueniat illud, quod fuit mortificatū (quod nunquam fit ſecundùm naturā) quàm illud, quod nunquam fuit viuum, viuificetur: quia ex nō viuis, ſecundùm naturam aliqua viua generantur. Sed opera mortificata, per pœnitentiam viuificantur, vt dictum eſt: Ergo multo magis opera mortua viuificantur. *Art. præced.*

Præterea, Remota cauſa, remouetur effectus. Sed cauſa quare opera de genere bonorum ſine charitate facta, non fuerunt viua, fuit defectus charitatis & gratiæ. Sed iſte defectus tollitur per pœnitentiam: Ergo per pœnitentiam opera mortua viuificantur.

Præterea Hier. dicit: *Si quando videris inter multa mala opera, facere peccatorem quemquam aliqua, quæ iuſta ſunt, non eſt tam iniuſtus Deus, vt propter multa mala obliuiſcatur paucorum bonorum.* Sed hoc maximè videtur quando mala præterita per pœnitentiam tolluntur: Ergo videtur quòd poſt pœnitentiam Deus remuneret priora bona opera in ſtatu peccati facta: quod eſt ea viuificari. *In illud Aggæi: Seminaſti multum. to. 6.*

Sed contra eſt, quod Apoſtolus dicit primæ Corinth. 1. *Si diſtribuero in cibos pauperum omnes facultates meas, & ſi tradidero corpus meum ita, vt ardeam, charitatem autem non habuero, nihil mihi prodeſt.* Hoc autem non eſſet, ſi ſaltem per pœnitentiam ſubſequentem viuificarentur: Non ergo pœnitentia viuificat opera priùs mortua.

Reſpondeo, dicendum, quòd opus aliquod dicitur mortuum dupliciter. Vno modo effectiuè: quia, ſcilicet, eſt cauſa mortis. Et ſecundùm hoc opera peccati dicuntur opera mortua: ſecundùm illud Hebr. 9. *Sanguis Chriſti emundabit conſcientias noſtras ab operibus mortuis.* Hæc igitur opera mortua non viuificantur per pœnitētiam, ſed magis abolentur: ſecundùm illud Hebr. 6. *Non rurſus iacentes fundamentum pœnitentiæ ab operibus mortuis.* Alio modo dicuntur opera mortua priuatiuè, ſcilicet, quia carent vita ſpirituali, quæ eſt ex charitate, per quam anima Deo

A coniungitur, ex quo viuit, ſicut corpus per animam. Et per hunc modum etiam fides, quæ eſt ſine charitate, dicitur mortua ſecundùm illud Iac. 2. *Fides ſine operibus mortua eſt.* Et per hunc etiam modum omnia opera, quæ ſunt bona ex genere, ſi ſine charitate fiant, dicuntur mortua: in quantum ſcilicet non procedunt ex principio vitæ, ſicut ſi dicamus Sonum citharæ vocem mortuam. Sic igitur differentia mortis & vitæ in operibus, eſt ſecundùm comparationem ad principium, à quo procedunt. Opera autem

B non poſſunt iterum à principio procedere (quia tranſeunt) & iterum eadem numero reſumi non poſſunt. Vnde impoſſibile eſt quòd opera mortua iterum fiant viua per pœnitentiam.

Ad 1. ergo dicendum, quòd in rebus naturalibus, tam mortua quàm mortificata carent principio vitæ. Sed opera dicuntur mortificata non ex parte principij, ex quo proceſſerunt, ſed ex parte impedimenti extrinſeci. Mortua autem dicuntur ex parte principij. Et ideo non eſt ſimilis ratio.

Ad 2. dicendū, quòd opera de genere bonorum ſine charitate facta, dicuntur mortua

C propter defectum charitatis & gratiæ, ſicut principij. Hoc autem non præſtatur eis per pœnitentiam ſequentem, vt ex tali principio procedant. Vnde ratio non ſequitur.

Ad 3. dicendum, quòd Deus recordatur bonorum, quæ quis facit in ſtatu peccati, non vt remuneret ea in vita æterna: quod debetur ſolis operibus viuis, id eſt, ex charitate factis. Sed remunerat ea temporali remuneratione: ſicut Greg. dicit in Homilia de Diuite & Lazaro: quòd niſi diues ille aliquod bonum egiſſet, & in præſenti ſeculo remunerationem accepiſſet, nequaquā ei Abraham diceret: *Recepiſti bona in vita tua.* Vel *Homil. 40 in Euang. circa medium illius.*

D etiam hoc poteſt referri ad hoc, quòd patietur tolerabiliùs iudicium. Vnde dicit Auguſtinus in lib. de Patientia: *Non poſſumus dicere, Schiſmatico melius fuiſſet, vt Chriſtum negando nihil eorum pateretur, quæ paſſus eſt confitendo, ſed exiſtimandum eſt, tolerabilius ei futurum iudicium quàm ſi Chriſtum negando, nihil eorum pateretur, vt illud quod ait Apoſtolus:* Si tradidero corpus meum ita, vt ardeam, charitatem autem non habuero, nihil mihi prodeſt, *intelligatur ad regnum cœlorum obtinendum, non ad extremi ſupplicij iudicium tolerabiliùs ſubeundum.* *Lib. de Patientia, c. 26. in medio, to. 4.* *1. Cor. 13.*

E

COMMENTARIVS.

PRIMO declarat Diuus Thomas, quid opus mortuum ſit, quod ſatis clarum eſt: deinde reſpondet, talia opera non viuificari quod etiam per ſe ſatis euidens eſt, quia nunquam habuerunt vitam, neque valorem. Atque ita hæc reſolutio non ſolùm 1.

ſolùm eſt vera de operibus malis,& de bonis extra charitatem factis, ſed etiam de aliquibus bonis factis in charitate,ſi aliqua fortaſſe ſunt, quæ dum fiunt, meritò carent: Vnde hic optimè applicatur doctrina, quam ex eodem D. Thoma in quodlib. 5. in ſuperiori articulo referebamus, ſcilicet, pœnitentiam non conferre homini noua præmia propter priora opera,ſi per illa non meruit, ſed ſolùm tollere obſtaculum his quæ meruit. Ideóque generalis regula ſit, pœnitentiam non viuificare aliquod opus, quod à principio quando fuit factum,non fuit meritorium. A

Regula notanda.

2\. Ex hoc autem principio colligi poſſe videtur,ſi aliquod opus eſt meritorium præmij accidentalis tantùm, quoad illud viuificari poſſe per pœnitentiam,ſi mortificatum fuit per peccatum: quod tangit D. Thomas in ſolut. ad 3. (nam aliæ duæ ſolutiones difficultatem non habent) tamen B quia nullus meretur per aliquod opus præmium accidentale, ſi non mereatur eſſentiale, vt ex D.Thom. in quodlib.5.adduxi ar.præced. & latiùs oſtendi in dict. relect.ideo conſequenter dicitur, opus meritorium de condigno nec mortificari,nec viuificari ad vnũ præmium abſq; altero. Addo præterea, in ordine ad præmia futuræ vitæ nullum eſſe præmium tantùm de congruo: quod tacitè ſenſit D. Thomas in hac ſolut. ad 3. dicens opera mortua, quatenus bona ſunt, habere aliquam remunerationem in hac vita, non vero in futura,quia ſcilicet illa tantùm de congruo aliquid merentur:idémque opinor de operibus bonis iuſtorum, ſi quæ ſunt non meritoria præmij eſſentialis:illa enim non ſunt propriè meritoria præmij accidentalis gratuiti etiam de congruo. Nam accidentale gaudium, quod de illis habebunt Beati, non tam eſt præmium, C quàm proprietas neceſſariò conſequens, ſuppoſitis talibus operibus, & memoria eorum:vnde illud etiam eſſe poterit de operibus bonis in ſtatu peccati factis, quatenus bona fuere. Præter hoc autem nullum aliud ſpeciale præmium promiſſum eſt his operibus in vita æterna:neque eſt vlla congruitas, aut ſpecialis ratio ob quam detur.

3\. Ex quibus tandem concludo,nunquam talia opera viuificari per pœnitentiam ad præmium accidentale: quod etiam ſenſit D. Thomas in illa ſolutione ad 3. Et patet, quia viuificatio meritorum ſolùm eſt in ordine ad præmium vitæ futuræ, & ad gratiam in qua illud fundatur (nam ſi quæ ſunt præmia,quæ in hac vita propter hæc opera dentur, illa dari poſſunt,& ſolent hominibus etiam in peccato mortali permanentibus)ergo talia opera non mortificantur per peccatũ:ergo nec viuificantur per pœnitentiam. D Antecedens patet primùm,quia hæc præmia maximè ſunt temporalia bona, vt D. Thomas ait in hac ſolutione,quæ Deus peccatoribus facilè confert. Si verò aliqua ſunt ſpiritualia, ad ſummum ſunt quædam auxilia, quibus homo paulatim promouetur, vt tandem perfectè ſe ad iuſtitiam diſponat, quæ auxilia etiam dantur peccatoribus. Imò,ſi daremus (quod aliqui volunt) poſſe peccatorem mereri de congruo vocationem congruam ad iuſtificationem,adhuc illa opera non reuiuiſcerent per pœnitentiam, ſeu potiùs præmiarentur per vocationem ad pœnitentiam, quæ ſaltem ordine naturæ illam antecedit: ſed de merito iſtorum operum latiùs in materia de Gratia dicendum eſt. Et interim videri poſſunt Soto li.2.de Nat.& Grat.c.4. E & Vega q.7. de Iuſtificatione,& Nauarr. in Sũma,prælud.7.nu.3.c.3.n.8.& c.27. n.267.& de Pœnit.d.6.c.1.n. 45.& infrà in materia de Satisfactione aliquid dicemus.

DISPVTATIO XIIII.

De vltimo effectu pœnitentiæ,qui eſt reparatio meritorum mortificatorum.

HANC Diſputationem tractaui latè in tom. Opuſcul. relect. 2. ad quam propterea Lectorem remitto.

QVAESTIO XC.

De partibus pœnitentiæ in generali,in quatuor articulos diuiſa.

DEinde conſiderandum eſt, de partibus pœnitentiæ.

Et primò,in generali.
Secundò, in ſpeciali de ſingulis.
Circa primum quæruntur quatuor.

Primò,vtrùm pœnitentia habeat partes.
Secundò,de numero partium.
Tertiò,quales partes ſint.
Quartò, de diuiſione eius in partes ſubiectiuas.

IN hac quæſtione incipiebat D. Thomas tractare tertium membrum totius materiæ de pœnitentia, ex iis quæ ſuprà in initio quæſt. 84. propoſuerat: & propinquiùs accedebat ad tractandum de ſacramento pœnitentiæ:nam quæ hactenus dixit,ferè communia ſunt virtuti pœnitentiæ, vt ex iis quæ circa illa diſſeruimus, conſtat. Et quoniam de forma huius ſacramenti ſufficienter dictum eſſe in quæſtion.84. D. Thomas exiſtimauerat, hîc incipiebat agere de materia eius. Et in hac quæſtione communem illius diuiſionem præmiſit,dicturus poſtea de ſingulis membris ſeu partibus eius. Deinde de ſubiecto, miniſtro, & accidentibus huius ſacramenti. Quia verò in hac quæſtione aliqua dicit communia virtuti pœnitentiæ, viſum eſt eam priùs explicare, vt abſoluto priùs tractatu de virtute, ad diſſerendum de ſacramento pœnitentiæ tranſeamus.

ARTICVLVS I.

Vtrùm pœnitentiæ debeant partes aſsignari.

AD primum ſic proceditur: Videtur, quòd pœnitentiæ non debeant partes aſſignari. *4.diſt.16.q.1.art.1.q.2.& 4.* Sacramenta enim ſunt, in quibus diuina virtus ſecretiùs operatur ſalutem. Sed virtus diuina eſt vna & ſimplex. Non ergo pœnitentiæ, cùm ſit ſacramentum, debent partes aſſignari.

Præterea, Pœnitentia & eſt virtus, & eſt ſacramentum. Sed ei, in quantum eſt virtus, non aſſignantur partes, cùm virtus ſit habitus quidam, qui eſt ſimplex qualitas mentis, ſimiliter etiam & pœnitẽtiæ, in quantum eſt ſacramentum, non videtur quòd ſint partes aſſignandæ:quia Baptiſmo,& aliis ſacramentis non aſſignantur partes: Ergo pœnitentiæ nullo modo debent partes aſſignari.

Præterea, Pœnitentiæ materia eſt peccatum: vt ſuprà dictum eſt: *q.84.ar.2.* Sed peccato non aſſignantur partes: Ergo etiam nec pœnitentiæ

tentiæ ſunt partes aſſignandæ.

Sed contra eſt, quod partes ſunt, ex quibus perfectio alicuius integratur. Sed pœnitentiæ perfectio integratur ex pluribus, ſcilicet ex contritione, confeſſione & ſatisfactione: Ergo pœnitentia habet partes.

Reſpondeo, dicendum, quòd partes rei ſunt, in quas materialiter totum diuiditur. Habent enim ſe partes ad totum, ſicut materia ad formam. Vnde in ſecundo Phyſ. partes ponuntur in genere cauſæ materialis, totum autem in genere cauſæ formalis. Vbicunque igitur ex parte materiæ inuenitur aliqua pluralitas, ibi eſt inuenire partium rationem. Dictum eſt autem ſuprà, quòd in ſacramento pœnitentiæ, actus humani ſe habẽt per modum materiæ. Et ideo, cùm plures actus humani requirantur ad pœnitentiæ perfectionem, ſcilicet, contritio, confeſſio, & ſatisfactio (vt infrà patebit) conſequens eſt, quòd ſacramentum pœnitentiæ habeat partes.

Lib. 2 tex. 31. tom. 2. — *q. 84. art. 1. & 3.* — *Art. ſequenti.*

Ad 1. ergo dicendum, quòd quodlibet ſacramentum habet ſimplicitatem ratione virtutis diuinæ, quæ in eo operatur. Sed virtus diuina propter ſui magnitudinem, operari poteſt & per vnum, & per multa, ratione quorum alicui ſacramento poſſunt partes aſſignari.

Ad 2. dicendum, quòd pœnitentiæ, ſecundùm quòd eſt virtus, non aſſignantur partes: actus enim humani, qui multiplicantur in pœnitentia, non comparantur ad habitum virtutis, ſicut partes, ſed ſicut effectus. Vnde relinquitur, quòd partes aſſignentur pœnitentiæ, in quantum eſt ſacramentum, ad quod actus humani comparantur, vt materia. In aliis autem ſacramentis materia non ſunt actus humani, ſed aliqua res exterior vna, ſiue ſimplex, vt aqua, vel oleum: ſiue compoſita, vt chriſma. Et ideo aliis ſacramentis non aſſignantur partes.

Ad 3. dicendum, quòd peccata ſunt materia remota pœnitentiæ: in quantum ſcilicet ſunt materia vel obiectum humanorum actuum, qui ſunt propria materia pœnitentiæ, prout eſt ſacramentum.

COMMENTARIVS.

1. *QVANQVAM D. Thomas in titulo non explicet, de quibus partibus loquatur, vt tamen ex corpore articuli, & expreſſius ac diſtinctius ex articulo ſequente conſtat, non loquitur de partibus eſſentialibus, quæ ſunt materia, & forma: has enim iam declarauerat in quæſt. 84. ſed de partibus materiæ, quæ in rebus materialibus integrales appellari ſolent. Atque ſic intellecto titulo, facilis eſt reſolutio, & ratio articuli: meritò ſcilicet in hoc ſacramento diſtingui partes materiales: quia plures actus pœnitentis ad conſtitutionem & integritatem huius ſacramenti neceſſarij ſunt. Actus autem pœnitentis ſunt materia huius ſacramenti, vt in qu. etiam 84. oſtenſum fuit: habet ergo hoc ſacramentum plures partes materiales: ergo illas diſtinguere neceſſarium fuit, ad diſtinctam, & exactam notitiam huius ſacramenti tradendam.*

A

2. *Ex argumentis primum difficultatem non habet. Secundum verò duo media ſeu argumenta continet ex duobus diuerſis exemplis ſumpta. Vnum eſt, quia in virtute pœnitentiæ non diſtinguuntur hæ partes: & ideo videtur nec in ſacramento debere diſtingui. Et reſpondet D. Thomas negando conſequentiam, quia actus pœnitentiæ non ſunt partes virtutis pœnitentiæ, ſed effectus: ſunt autem partes ſacramenti. Atque ita ſupponere videtur D. Tho. diuiſionem illam partium pœnitentiæ in contritionem, confeſſionem, & ſatisfactionem, quam ſtatim articulo ſequenti declarat, non habere locum in virtute pœnitentiæ: quod eſt verum, loquendo de illis membris formaliter in ratione partium integrantium vnum totum quaſi artificiale: At verò ſi ſolum conſiderentur in ratione ſpecialium actuum pœnitentiæ, ſi poſſet etiam virtus pœnitentiæ non habitualis, ſed actualis in illa tria membra tanquam in actus diuerſarum rationum diſtingui. Quo modo diuiſionem illam explicuimus, & ad virtutem pœnitentiæ accommodauimus ſuprà diſp. 6. ſect. 2. Frequentius tamen traditur in ordine ad ſacramentum, quod hic D. Thomas intendit. Et ſic eam declarat artic. ſequenti, vbi id videbimus.*

B

Quomodo partes materiæ ſacramenti pœnitentiæ habeant locũ in virtute.

3. *Aliud exemplum erat de Baptiſmo in cuius materia non diſtinguuntur partes, & ideo neque in pœnitentia diſtinguenda videntur: Reſpondet autem D. Thomas negando conſequentiam, quia materia Baptiſmi nõ eſt actus humanus, ſed quædam res exterior. Et in reſponſione extendit D. Thomas ſermonem ad alia ſacramenta, dicens, propter hanc cauſam in aliis ſacramentis non diſtingui partes materiæ, ſicut in pœnitentia. Sed hoc permiſſiuè intelligendum puto, non diſtributiuè. Oportet ergo (quod D. Thomas ſtatim in ſolutione ad tertium fecit) in hoc ſacramento diſtinguere in ſacramentis materiam remotam & proximam, licèt ergo materia remota Baptiſmi, vel aliorum quorundam ſacramentorum non ſit actus humanus, ſed aliqua res exterior, tamen materia proxima ſæpe eſt actus humanus, vt in Baptiſmo ablutio, in Confirmatione, Extrema vnctione, vnctio, in Matrimonio traditio corporum in Ordine tactus, vel quid ſimile: vnde ſola Euchariſtia eſt, in qua res exterior ita eſt materia: vt nullus actus humanus ex parte materiæ neceſſarius ſit. Eſtq́ ratio ſpecialis, quia ſolùm illud ſacramentum non conſiſtit in vſu: & ideo ſumptio illius iam non ad conſtitutionem ſacramenti, ſed ad vſum ſpectat.*

C

Differentia inter materiã pœnitentiæ, & aliorum ſacramentorum.

D

4. *Rurſus pro ſacramentorum varietate ita ſe habet hæc materia, vt in quibuſdam ſit ſimplex, ſeu vna tantùm ſine propria partium diſtinctione, tam ex parte rei exterioris, quàm ex parte actus hominis, qui ibi interuenit. Quod videre licet in Baptiſmo, & Cõfirmatione, quæ ſunt exempla D. Thom. quamuis Baptiſmus excedat, quia ſimpliciorem habet materiam, tam proximam quàm remotam: Aliquando verò ſacramentum non habet partes ex parte rei exterioris, habet tamen illas ex parte humani actus, vt in Extrema vnctione oleum benedictum eſt vnica & ſimplex materia: vnctiones tamen debent eſſe plures, quæ reuera ſunt plures partes integrantes ſeu materiales. Aliquando verò ex vtroque capite poſſunt diſtingui partes materiales, vt in matrimonio corpora vtriuſque coniugis ſunt partes materiæ remotæ: duplex vero traditio eſt quaſi duplex partialis materia proxima talis ſacramẽti: & in ſacramento Ordinis poſſunt eſſe plura exempla, vt ſuo loco videbimus. Deniq; in Euchariſtia, vbi ſola res exterior eſt materia, duæ ſunt illius partes, panis, & vinum. Habere igitur partes materiales non eſt ita proprium huius ſacramenti, vt aliis non conueniat, ſed ita vt*

E

non

non omnibus neceſſariò conueniat. Cur autem tanta varietas in materia ſacramentorum inueniatur, ex voluntate inſtituentis pendet. Generalis verò ratio eſſe poteſt, quia pro effectuum varietate eſt etiam illa varietas neceſſaria. Et in ſingulis ſacramentis inuenitur propria congruitas, ob quam talis ſimplicitas, vel compoſitio fuerit illis accommodata.

In ſolutione ad tertiam ait D. Thom. peccata eſſe materiam remotam: actus vero pœnitentis circa peccata eſſe materiam proximam pœnitentiæ: quod, quantum ad virtutem ſpectat, explicatum reliquimus in Diſputatione ſecunda. Quantum vero pertinet ad ſacramentum, declarabitur ſtatim diſp. 17. quæ erit ſecunda de Sacramento.

ARTICVLVS II.

Vtrùm conuenienter aſsignentur partes pœnitentiæ, contritio, confeſsio, & ſatisfactio.

4. diſt. 16. q. 1. art. 1 q. 2. & 4. & diſt. 17. q. 3. art. 3. q. 4. col. & diſt. 22. q. 2. art. 1. q. 2. ad 3. & 2. Cor. 7. le. 3. col. 2.

AD ſecundum ſic proceditur: Videtur, quòd inconuenienter aſſignentur partes pœnitētiæ, contritio, confeſſio, & ſatisfactio. Contritio enim eſt in corde (& ſic pertinet ad interiorem pœnitentiam) confeſſio autem eſt in ore, & ſatisfactio in opere, & ſic duo vltima pertinent ad exteriorem pœnitentiam. Pœnitentia autem interior non eſt ſacramentum, ſed ſola pœnitentia exterior, quæ ſenſui ſubiacet. Non ergo conuenienter aſſignantur hæ partes ſacramento pœnitentiæ.

q. 62. a. 1. & 3. Præterea, In ſacramento nouæ legis confertur gratia: vt ſuprà habitum eſt. Sed in ſatisfactione non confertur aliqua gratia: Ergo ſatisfactio non eſt pars ſacramenti.

Præterea, Non eſt idem fructus rei, & pars. Sed ſatisfactio eſt fructus pœnitentiæ, ſecundùm illud Luc. 3. *Facite fructus dignos pœnitentiæ.* Ergo non eſt pars pœnitentiæ.

Præterea, Pœnitentia ordinatur contra peccatum. Sed peccatum poteſt perfici ſolùm in corde, per conſenſum: vt in ſecunda parte habitum eſt. *1. 2. q. 72. a. 7* Ergo & pœnitentia. Non ergo pœnitentiæ debent partes poni confeſſio oris, & ſatisfactio operis.

Sed contra, Videtur quòd debeant poni plures partes pœnitentiæ. Pars enim hominis ponitur non ſolùm corpus, quod eſt eius materia, ſed etiam anima, quæ eſt eius forma. *Poſita in argumento primo.* Sed tria prædicta, cùm ſint actus pœnitentis, ſe habent ſicut materia: abſolutio autem ſacerdotis ſe habet per modum formæ: Ergo abſolutio ſacerdotis debet poni quarta pars pœnitentiæ.

Li. 5. tex. 7. tom. 3. Reſpondeo, dicendum, quòd duplex eſt pars, vt dicitur in 5. Metaph. ſcilicet pars eſſentiæ, & pars quantitatis. Partes eſſentiæ, ſunt naturaliter quidem forma, & materia,

A logicè autem eſt genus & differentia. Hoc autem modo quodlibet ſacramentum diſtinguitur in materiam & formam, ſicut in partes eſſentiæ. Vnde & ſuprà dictum eſt, *qu. 60. ar. 5. & 6.* quòd ſacramenta conſiſtunt in rebus & verbis. Sed quia quantitas ſe tenet ex parte materiæ, partes quantitatis ſunt partes materiæ. Et hoc modo ſacramento pœnitentiæ ſpecialiter aſſignantur partes (vt dictum eſt) *Arti. præced.* quantum ad actus pœnitentis, qui ſunt materia huius ſacramenti. Dictum eſt autem ſuprà, *quæ. 85. art. 3. ad 3.* quòd alio modo fit recompenſatio offenſæ in pœnitentia, & in vindicatiua iuſtitia. B Nam in vindicatiua iuſtitia fit recompenſatio ſecundùm arbitrium iudicis, non ſecundùm voluntatem offendentis, vel offenſi. Sed in pœnitentia fit recompenſatio offenſæ ſecundùm voluntatem peccantis, & ſecundùm arbitrium Dei, in quem peccatur: quia hîc non quæritur ſola redintegratio æqualitatis iuſtitiæ (ſicut in iuſtitia vindicatiua) ſed magis reconciliatio amicitiæ: quod fit dum offendens recompenſat ſecundùm voluntatem eius, quem offendit. Sic igitur requiritur ex parte pœnitentis: primò quidem C voluntas recompenſandi, quod fit per contritionem: ſecundò, quòd ſe ſubiiciat arbitrio ſacerdotis, loco Dei, quod fit in confeſſione: tertiò, quòd recompenſet ſecundùm arbitrium miniſtri Dei, quòd fit in ſatisfactione: Et ideo contritio, confeſſio, & ſatisfactio ponuntur partes pœnitentiæ.

Ad 1. ergo dicendum, quòd contritio ſecundùm eſſentiam quidem eſt in corde, & pertinet ad interiorem pœnitentiam. Virtualiter autem pertinet ad exteriorem pœnitentiam: in quantum ſcilicet implicat propoſitum confitendi.

D Ad 2. dicendum, quòd ſatisfactio confert gratiam, prout eſt in propoſito: & auget eam, prout eſt in executione, ſicut etiam Baptiſmus in adultis, vt ſuprà dictum eſt.

Ad 3. dicendum, quòd ſatisfactio eſt pars pœnitentiæ ſacramenti, fructus autem pœnitentiæ virtutis. *quæ. 68 a. 2. & q. 69. ar. 8.*

Ad 4. dicendum, quòd plura requiruntur ad bonum, quod procedit ex integra cauſa, quàm ad malum, quod procedit ex ſingularibus defectibus, ſecundùm Dionyſ. E 4. cap. de Diui. nom. *Capit. 4. par. 4. inter finem & medium.* Et ideo, licèt peccatum perficiatur in conſenſu cordis, ad perfectionem tamen pœnitentiæ requiritur & contritio cordis, & confeſſio oris, & ſatisfactio operis.

Ad contrarium verò patet ſolutio per ea quæ dicta ſunt. *In corpore art.*

COMMENTARIVS.

1. DVO, vt ex argumentis conſtat, interrogantur in hoc titulo. Primum an omnes hæ ſint partes huiꝰ materiæ. Aliud, an hæ partes ſufficienter complectantur ſeu conſtituant hanc materiam. Et vtrique vnica & ſimplici reſponſione ac ratione D. Thomas ſatisfacit: dicens optimam eſſe illam diuiſionem, & ideo neque continere aliquid quod materia non ſit, neque etiam deſiderari aliquid, quod materia ſit. Aſſũptum verò declaratur, quia ad finem pœnitentiæ illæ tres partes ſufficiunt, & neceſſariæ ſunt, vt fiat Dei voluntaria recompenſatio pro peccato ſecundùm arbitrium eius: hic enim eſt pœnitentiæ finis ad quem comparandum perfectè illa tria concurrunt, & ſunt neceſſaria ſecundùm diuinam inſtitutionem. Aduertere enim oportet circa hanc literam D. Thomæ, ipſum ſupponere, recompenſationem hanc ex parte quidem hominis voluntariam eſſe debere, quia eſt (vt ita dicam) amicabilis, ſeu ad reſtituendam diuinam amicitiam ordinata: tamen nõ eſſe in arbitrio hominis modum ſeu rationem exhibendi Deo hanc recompenſationem, imò neque eſſe ex ſola rerum natura determinatam, ſed pendere ex arbitrio diuino, vt ſæpe dictum eſt ſuprà, & hîc D. Thomas apertè docet. Vnde ratio à priori, cur illa tria, & nõ plura, ſint neceſſaria, in lege noua eſt, quia Deus ita inſtituit. Congruentia autem eſt, quam hîc affert D. Thom.

D. Thom. concl.

2. *Prima difficultas circa doctrinam diui Thomæ.* Circa quam oportet vlteriùs aduertere, D. Thomam ſolùm tribuere contritioni voluntatem recompenſandi, confeſſioni verò ſubiectionem, quæ fit homini loco Dei, vt de recompenſatione iudicet ſeu arbitretur; ſatisfactioni verò à miniſtro Dei impoſitæ tribui ipſam recompenſationem. Quæ quidem nonnullas habent difficultates, quia ad contritionem non ſolùm ſpectat voluntas recompenſandi, ſed multò magis recompenſatio ipſa pro culpa, quatenus ab homine exhiberi poteſt per deteſtationem peccati. Atque ita non rectè videtur tribui ſatisfactioni (quæ eſt tertia pars pœnitentiæ) tota recompenſatio pro peccato: ſed ſolùm illa, quæ eſt pro pœna tẽporali. Vnde etiã confeſſio non principaliter ordinatur ad hanc recompenſationem pro pœna, quæ quaſi ſecundaria eſt, ſed ad ipſius culpæ remiſſionem. Quæ quidem omnia partim conſtant ex ſuprà tractatis de virtute, partim conſtabunt ex dicendis de ſacramento pœnitentiæ. Quo fit, vt contritio eadem ratione in lege noua exigatur, qua ex ſe, & in quacunque lege neceſſaria eſt, ſcilicet, vt auertat hominem à peccato, & conuertat ad Deum, atque ita diſponat illum ad veniam obtinendam. Et præterea, quia ſine illa non potuiſſet confeſſio veram rationem accuſationis habere, vt ſuo loco dicemus. Confeſſio autem exterior, & ſacramentalis, de qua hîc eſt ſermo, ſpecialiter poſtulata eſt in lege noua, vt poſſet ab hominibus loco Dei iudicium de peccatis ferri, quod factum eſt, vt medicina peccatorum & facilior eſſet, & vtilior. Vnde etiam talis actus, licèt exterior ſit, tamen, vt ab interiori procedit, & totum hominem Deo ſubiicit in ſuo miniſtro, quodammodo concurrit ad ipſam recompẽſationem etiam pro offenſa qualis ab homine exhiberi poteſt & ideo interdum etiam ſuo modo complet diſpoſitionem ad veniam obtinendam, & reconciliãdam amicitiam ſaltem per ſacramentũ, vt quando contritio imperfecta eſt, ſeu ſola attritio. Tandem verò adiuncta eſt ſatisfactio propter vindictam peccatorum, & recompenſationem pœnæ temporalis quoad reatum eis relictum.

3. Reſpondeo, hæc vera eſſe, nec a D. Thoma in præſenti negari, licèt non omnia explicuerit, ſed per effectum clariorem, & in quo magis cernitur ratio iuſtitiæ punitiuæ, vſum & neceſſitatem prædictarum partium declarauerit. Quanquam primum membrum, ſcilicet ad contritionem A pertinere voluntatem recompenſandi, intelligi poſſet non tantùm de recompenſatione pro pœna, ſed etiam pro culpa, qualis ab homine exhiberi poteſt, & conſequenter intelligetur de voluntate efficaci, quæ operatur etiam quod poteſt: ſic enim pœnitentia vult recompenſare, vt ſtatim exhibeat quod poteſt ad recompenſationem, ſcilicet, deteſtationem, & contritionem: & ideo totum hoc includit D. Thomas ſub illo primo membro. Et conſequentur in ſecundo veriſſimè dicit pœnitentem per confeſſionem ſubiici homini loco Dei, non tantùm ad pœnalem ſatisfactionem ſuſcipiendam, ſed maximè vt de culpa ipſa iudicetur, & conſequenter de diſpoſitione ad veniam obtinendam neceſſaria. Poſt quod iudicium ſatisfactio quæ ſupereſt, ſolum eſt pro pœna. Ex his ergo ſatis conſtat prædicta diuiſio, quæ & communis eſt apud Theologos antiquos, & B approbatur à Conciliis, Florentino & Tridentino, ſeſſ. 14. cap. 3. *Concil. Florent. & Trid.*

4. In ſolutione ad 1. explicat D. Thomas, quomodo contritio, cum ſit actus interior poſſit eſſe pars ſenſibilis ſacramenti, & in ſumma dicit rationem eſſe, quia, licèt ſecundũ eſſentiam ſit interior, virtualiter tamen pertinet ad exteriorem pœnitentiam, in quantum implicat propoſitum confitendi & ſatisfaciendi. Circa quam reſponſionem dubium proponit Caietanus: ſupponens D. Thomam dicere contritionem ſecundum eſſentiam non eſſe partem ſacramenti, ſed vt virtualiter pertinet ad exteriorem pœnitentiam. *Dubium Caietani.* Ex quo videtur ſequi, contritionem vt eſt diſtincta à confeſſione, & ſatisfactione, non eſſe partem pœnitentiæ. Et reſpondet in contritione plura inueniri, inter quæ vnum eſt velle recompenſare ad arbitrium ſacerdotis: & vt ſic, eſſe primam partẽ ſacramenti pœnitentiæ: diſtinguique à confeſſione, & ſa- C tisfactione tanquam initium pœnitẽtiæ exterioris, & ſatisfactionis reconciliatiuæ. *Eiuſdem ſolutio.* Et hanc voluntatem ait intellexiſſe D. Thomam, cùm dixit, contritionem, vt implicat propoſitum confitendi, & ſatisfaciendi, virtualiter pertinere ad pœnitentiam exteriorem.

5. *Refellitur dubium.* Mihi tamen nec dubitatio hæc videtur habere fundamẽtum in verbis D. Thomæ, nec placet doctrina, quæ occaſione illius datur. Primum declaro: quia D. Thomas non habet illam propoſitionem negatiuam, Contritio ſecundùm eſſentiam non eſt pars ſacramenti pœnitentiæ: neque eſt vera, in ſenſu in quo illa particula ſecundùm, in præſenti accipi debet. Poteſt enim accipi reduplicatiuè ſeu cauſaliter, id eſt, non includi in eſſentia contritionis, quod ſit pars ſacramenti, ſeu contritionem præciſè ex vi ſuæ eſſentiæ non habere quod ſit pars ſacramenti. Et ſic quidem propoſitio eſt vera, tamen impertinens ad propoſitum: quia non refert ad rem, de qua agitur, & D eſt res per ſe nota: quia eſſentia contritionis antiquior eſt ſacramento & non pendet ex inſtitutione, ſicut ſacramẽtum: vnde eſſe partem ſacramenti accidentarium illi eſt, & extrinſecum, ſicut eſt extra eſſentiam aquæ, quod ſit materia ſacramẽti. Alio ergo modo ſumitur illa particula ſpecificatiuè, ſeu ad deſignandum id quod ſubſtantialiter, vt ſic dicam, eſt materia ſeu pars materiæ, ac ſi diceremus, panem ſecundùm ſubſtantiam & eſſentiam ſuam eſſe partem materiæ Euchariſtiæ: & in hoc ſenſu falſum eſſe cenſeo, negare contritionem ſecundùm eſſentiam ſuam eſſe partem ſacramenti: nam eſſentia contritionis in deteſtatione peccati commiſſi cum propoſito cauendi de cætero, conſiſtit, & ſub ea ratione dicitur eſſe pars huius ſacramẽti, in Concilio Florentino & Tridentino, & infrà ſuo loco latius oſtendemus. E Nec D. Thomas hoc negat: ſed affirmat ſolùm contritionem ſecundùm eſſentiam ſuam eſſe in corde, & eſſe actum interiorem, quod longè diuerſum eſt, neque ex hac affirmatione ſequitur altera negatio. Neque etiam ex eo, quod D. Thomas ſubdit, contritionem virtualiter pertinere ad exteriorem pœnitentiam in quantum implicat propoſitum, &c. nam potiùs verbis voluit explicare rationem, ob quam licèt contritio ſecundùm eſſentiam ſit actus interior, nihilominus ſecundum

ſecundùm illam ſit pars ſacramenti; quia ſecundùm illam eſt radix ipſius confeſſionis,& ſatisfactionis,vt ſtatim declarabo,& latius infrà in diſputationibus.

9. Doctrina à Caietano adducta in dub. j ſolutione reijcitur.

Vnde etiã non probo quod Caietanus ait,cùm in contritione plura inueniantur, quorũ vnum eſt,velle ſatisfacere ad arbitrium ſacerdoris ſolum ratione huius poni primam partem pœnitentiæ:nam Concilia alia citata non ſic loquũtur, ſed potiùs ſupponũt illam eſſe primam partem ratione deteſtationis peccati commiſſi, & propoſiti non peccandi de cætero,ſeu ſeruandi mandata. Imò hæc ſola propriè ſunt de ratione cõtritionis: nã illud velle ſatisfacere ad arbitrium ſacerdotis, in tantum poteſt eſſe neceſſarium ad contritionem,in quãtum ſic ſatisfacere cadit ſub obligatione pœnitentis. Vnde ſi vera eſſet ſententia eorum qui dicunt, pœnitentem non teneri ad acceptandam vel implendam pœnitentiam à confeſſore iniunctam, illa voluntas ſatisfaciẽdi ad arbitrium confeſſoris,nullo modo pertineret ad rationem contritionis, neque ex neceſſitate includeretur in illa: & ſic ſine tali voluntate poſſet contritio eſſe pars ſacramẽti. Et quamuis illa opinio generaliter vera non ſit, fortaſſe in confeſſione de ſolis venialibus verum habet, & tamen etiam in confeſſione illorum contritio eſt pars ſacramenti. Igitur contritio nec ſolùm, nec præcipuè ratione illius voluntatis eſt pars ſacramenti, ſed ſecundùm ſe, & ratione totius ſubſtantiæ ſuæ: & illa voluntas in tantum poteſt eſſe pars, in quantum ſpectat ad ſubſtantiam contritionis. Nec D. Thomas, cùm ait, contritionem,vt implicat propoſitum confitendi, & ſatisfaciendi, eſſe virtualiter pœnitentiam exteriorem, ſignificat ſolam illam voluntatem eſſe partem ſacramenti: nullam enim connexionem aut conſecutionem habent hæ propoſitiones, vt per ſe conſtat:ſed ſignificat contritionem ex virtute ſua eſſe radicem, & quaſi moralem formam confeſſionis,& ſatisfactionis, & ideo eſſe aptam vt ſit pars materiæ huius ſacramenti. Cui addendum eſt,fieri actu partem quatenus actu coniungitur confeſſioni, & per illam exterius ſignificatur, vt iterum in diſputationibus dicemus.

In ſolutione ad 2. ait D. Thomas, ſatisfactionem conferre gratiam,prout eſt in propoſito, & augere eam, prout eſt in executione: non dicit autem expreſsè hæc facere ex opere operato:Caietanus autem ita intelligit fieri illud augmentum,& coniungendo ſolutionem cum argumento, videtur eſſe mens D. Thomæ. An tamen vera ſententia ſit, videbimus infrà diſputando de ſatiſfactione. Reliquæ ſolutiones non habent difficultatem.

ARTICVLVS III.

Vtrùm prædicta tria ſint partes integrales pœnitentiæ.

4.d.16.q.1.a.1.q.3.q.84.ar.3.

AD tertium ſic proceditur: Videtur quòd prædicta tria non ſint partes integrales pœnitentiæ; pœnitentia enim, vt dictum eſt, contra peccatum ordinatur. Sed peccatum cordis, oris, & operis, ſunt partes ſubiectiuæ peccati, & non partes integrales: quia peccatum de quolibet horum prædicatur: Ergo etiam in pœnitentia contritio cordis, confeſſio oris, & ſatisfactio operis, non ſunt partes integrales.

Præterea, Nulla pars integralis in ſe continet aliam ibi condiuiſam. Sed contritio continet in ſe confeſſionem & ſatisfactionem in A propoſito: Ergo non ſunt partes integrales.

Præterea, Ex partibus integralibus, ſimul & æqualiter conſtituitur totum:ſicut linea ex ſuis partibus. Sed hoc non contingit hîc: Ergo prædicta non ſunt partes integrales pœnitentiæ.

Sed contrà, Illæ dicuntur partes integrales ex quibus perfectio totius integratur. Sed ex tribus prædictis integratur perfectio ipſius pœnitentiæ: Ergo ſunt partes integrales pœnitentiæ. Ar. præced. poſita in arg. 1.

Reſpondeo, dicendum, quòd quidam dixerunt hæc tria eſſe partes ſubiectiuas pœnitentiæ. Sed hoc non poteſt eſſe; quia ſingulis B partibus ſubiectiuis adeſt tota virtus totius, & ſimul & æqualiter, ſicut tota virtus animalis,in quantum eſt animal, ſaluatur in qualibet ſpecie animalis, quæ ſimul & æqualiter diuidunt animal. Sed hoc non eſt in propoſito. Et ideo alij dixerunt, quòd ſunt partes potentiales. Sed nec hoc verum eſſe poteſt, quia ſingulis partibus potentialibus adeſt totum ſecundùm totam eſſentiam: ſicut tota eſſentia animæ adeſt cuilibet eius potentiæ. Sed hoc non eſt in propoſito. Vnde relinquitur, quòd prædicta tria ſint partes integrales pœnitentiæ. Ad quarum rationem exigitur, vt totum non adſit ſingulis partibus, neque ſecundùm totam virtutem eius, neque ſecundùm totam eius eſſentiam, ſed omnibus ſi- C mul. Poſita in ar 2. huius q. a. 1.

Ad 1. ergo dicẽdum, quòd peccatum, quia rationem mali habet, poteſt in vno tantùm perfici, vt dictum eſt. Et ideo peccatum quod in ſolo corde perficitur, eſt vna ſpecies peccati. Alia verò ſpecies eſt, peccatum quod perficitur in corde & ore. Tertia verò ſpecies eſt, peccatum quod perficitur in corde & opere. Et huiuſmodi peccati partes quaſi integrales ſunt, quod eſt in corde, & quod eſt in ore, & quod in opere. Et ideo pœnitentiæ, quæ in his tribus perficitur, hæc tria ſunt par- D tes integrales. Art. præced. ad 4.

Ad 2. dicendum, quòd vna pars integralis, poteſt continere totum: licèt non ſecundùm eſſentiam: fundamentum enim quodammodo virtute continet totum ædificium. Et hoc modo contritio continet virtute totam pœnitentiam.

Ad 3. dicendum, quòd omnes partes integrales habent ordinem quendam adinuicem. Sed quædam habent ordinem tantùm in ſitu, ſiue conſequenter ſe habeant, E ſicut partes exercitus, ſiue ſe tangant, ſicut partes aceruí, ſiue etiam colligentur, ſicut partes domus, ſiue etiam continuentur, ſicut partes lineæ. Quædam verò habent inſuper ordinem virtutis, ſicut partes animalis, quarum prima virtute eſt cor, & aliæ quodam ordine virtutis dependent ab inuicem.

Tertio modo ordinantur ordine temporis: ſicut partes temporis & motus. Partes igitur pœnitentiæ habent ad inuicem ordinem virtutis & temporis, quia ſunt actus: non autem ordinem ſitus, quia non habent poſitionem.

COMMENTARIVS.

RESPONDET *D. Thomas, affirmando eſſe partes integrales. Quam aſſertionem probat, oſtendendo non eſſe partes ſubiectiuas nec potentiales, quia non tota eſſentia ſacramenti pœnitentiæ adeſt ſingulis harum partium, neque eſſentialiter, nec ſecundùm virtutem. Nullam tamen mentionem facit partium eſſentialium, cùm tamen de hoc membro poſſet eſſe præcipua quæſtio. Sed D. Thomas ſupponit, quatenus hoc ſacramentum conſtat ex materia & forma, in his partibus includi aliquid, quod eſt de eſſentia ſacramēti. Quod autem illud ſit, hoc loco nō declarauit, declaraturus poſtea fortaſſe in ſingulis partibus. Comparando autem partes illas ad totam materiam huius ſacramenti, ſic rectè concludit eſſe partes integrales illius. Manifeſtum enim eſt, non poſſe dici potentiales, eo ſenſu quo D. Thomas hac voce vtitur, non ſolùm propter rationem eius, ſed etiā quia non ſunt potentiæ ipſius eſſentiæ ſeu ſubſtantiæ, ſed cōponētes aliquo modo ipſam ſubſtantiam. Et eadem ratione nō poſſunt dici partes ſubiectiuæ, quia hæ non componunt ſubſtātiam eius, cuius dicuntur eſſe partes, quod intelligitur, vt diximus, in ordine ad ſacramentum: nam in ratione actus virtutis pœnitentiæ, rectè poſſent hæ dici partes ſubiectiuæ: quia in omnibus illis vera ratio actus pœnitentiæ inuenitur, vt conſtat ex ſuperius dictis diſp. 6.*

ARTICVLVS IV.

Vtrùm conuenienter diuidatur pœnitentia in pœnitentiam ante Baptiſmum, pœnitentiam mortalium, & pœnitentiam venialium.

AD quartum ſic proceditur: Videtur, quòd inconuenienter diuidatur pœnitentia in pœnitentiam ante Baptiſmum, pœnitentiam mortalium, & pœnitentiam venialium. *4. d. 16. q. 1. a. 2. q. 1. & 5. cor. & Matt. 3. co. 2. fin.* Pœnitentia enim eſt ſecunda tabula poſt naufragium (vt ſuprà dictum eſt) Baptiſmus autem prima. Illud ergo quod eſt ante Baptiſmum, non debet poni ſpecies pœnitentiæ. *q. 84. a. 6. & locis ib. citatis.*

Præterea, Quod poteſt deſtruere maius, poteſt etiam deſtruere minus. Sed mortale eſt maius peccatum, quàm veniale. Illa verò pœnitentia, quæ eſt de mortalibus, eadem etiam eſt de venialibus: Non ergo debent poni diuerſæ ſpecies pœnitentiæ.

Præterea, Sicut poſt Baptiſmum peccatur venialiter & mortaliter, ita etiam ante Baptiſmum. Si ergo poſt Baptiſmum diſtinguitur pœnitentia venialium & mortalium, pari ratione debet diſtingui ante Baptiſmum. Non ergo conuenienter diuiditur pœnitentia per has ſpecies.

Sed contra eſt, quod Auguſtin. in libro de pœnit. ponit prædictas tres pœnitentiæ ſpecies. *In lib. de vti. pæn. & de medicina pæn. c. 2. tomo 9. Poſita in arg. 1.*

Reſpondeo, dicendum, quòd hæc diuiſio eſt pœnitentiæ, ſecundùm quòd eſt virtus. Eſt autem conſiderandum, quòd quælibet virtus operatur ſecundùm congruentiam temporis, ſicut & ſecundùm alias debitas circunſtantias. Vnde & virtus pœnitentiæ actum ſuum habet in hoc tempore, ſecundùm quòd conuenit nouæ Legi. Pertinet autem ad pœnitentiam, vt deteſtetur peccata præterita, cum propoſito immutandi vitam in melius, quod eſt quaſi pœnitentiæ finis. Et quia moralia recipiunt ſpeciem ſecundùm finem (vt in ſecunda parte habitum eſt) conueniens eſt, quòd diuerſæ ſpecies pœnitentiæ accipiantur ſecundùm diuerſas mutationes, quas pœnitens intendit. *1. 2. q. 1. a. 3. & q. 18. a. 4. & 6.* Eſt autem triplex immutatio à pœnitente intenta. Prima quidem per regenerationem in nouam vitam, & hæc pertinet ad pœnitentiam, quæ eſt ante Baptiſmum. Secunda autem immutatio eſt per reformationem vitæ præteritæ iam corruptæ, & hæc pertinet ad pœnitentiam mortalium poſt Baptiſmum. Tertia autem immutatio eſt imperfectiorem operationem vitæ, & hæc pertinet ad pœnitentiam venialium, quæ remittuntur per aliquem feruentem actum charitatis, vt ſuprà dictum eſt. *q. 87. a. 2. & 4.*

Ad 1. ergo dicendum, quòd pœnitentia, quæ eſt ante Baptiſmum, non eſt ſacramentum, ſed eſt actus virtutis, diſponens ad ſacramentum Baptiſmi.

Ad 2. dicendum, quòd pœnitentia, quæ delet peccata mortalia, delet etiam venialia: ſed non conuertitur. Et ideo hæ duæ pœnitentiæ ſe habent, ſicut perfectum & imperfectum.

Ad 3. dicendum, quòd ante Baptiſmum non ſunt peccata venialia ſine mortalibus. Et quia veniale ſine mortali dimitti non poteſt (vt ſuprà dictum eſt) ideo ante Baptiſmum non diſtinguitur pœnitentia mortalium & venialium. *q. 87. ar. 4.*

COMMENTARIVS.

1\. HIC *articulus per occaſionem incertus eſt à D. Thoma hoc loco ad explicandum dictum D. Auguſtini,* *Auguſt.* *lib. de Pœnit. medecin. cap. 2. & libr. 50. homil. hom. vlt. ca. 2. & habetur in cap.* Tres ſunt. *de pœnit. d. 1. Vt igitur D. Thom. hanc diuiſionem explicet, ſupponit eam dari de pœnitentia, vt eſt virtus, non vt eſt ſacramentum. Quod quidem manifeſtum eſt, loquendo de diuiſo: quia ante Baptiſmum non habet locum pœnitentia, quæ eſt ſacramentum: ergo, vt hoc membrum ſub illo diuiſo comprehendatur, non poteſt hic diuidi pœnitentia ſacramentalis.* *Quod ſit diuiſum in hac diuiſione.* *Sed dicet aliquis, ob rationem proportionalem non poſſe pœnitentiæ virtutem eſſe diuiſum huius diuiſionis, quia poſt Baptiſmum non ſola hæc pœnitentia, ſed ſacramen-* *Obiectio.*

mentalis agenda eſt. Videtur ergo neceſſarium, vt diuiſum A *abſtrahat a pœnitentia, vt eſt virtus & ſacramentum. Dicendum verò eſt, pœnitentiæ ſacramentum, quatenus ex parte pœnitentis exercendum eſt, ex actibus virtutis pœnitentiæ conſtare, ita vt ipſamet confeſſio ab interna pœnitentiæ virtute imperanda ſit, vt rectè fiat. Et ideo, licèt pœnitentia poſt Baptiſmum ſacramentalis eſſe debeat, hoc non excludit quominus diuiſum illud poſſit eſſe pœnitentiæ virtus, & adæquatè illa omnia membra comprehendere. Præterea diſtingui poſſet pœnitentia agenda, & recipienda: nã Auguſtinus præcipuè diuidere intendit pœnitentiam agẽdam ab ipſo ſuſcipiente: & hæc ſemper eſt virtus, ſeu actus virtutis, etiamſi poſt Baptiſmum in ordine ad conficiẽdum ſacramentum facienda ſit: non eſt tamen hoc ſemper neceſſarium, præſertim quando aliquis ſemel confeſſus eſt peccata commiſſa.*

Soluitur.

2. D. Thom. concluſio. *Hoc ergo ſuppoſito, reſpondet D. Thomas, rectè eſſe diuiſionem illam traditam, quia virtus pœnitẽtiæ mouet hominem ad agendam pœnitentiam conuenientem & ſtatui ipſius hominis, & grauitati peccatorum, quia, cùm ſit virtus, operatur ſecundùm debitas circunſtantias. Sed alia pœnitentia neceſſaria eſt de peccatis mortalibus ante Baptiſmum, & alia poſt Baptiſmũ, & alia rurſus de venialibus: ergo conuenienter data eſt illa diuiſio. Minorem declarat D. Thomas ex fine pœnitẽtiæ, qui eſt vitam in melius commutare: quia ſpecies (inquit) rerum moralium ex fine diſtinguuntur: finis autem pœnitentiæ ante Baptiſmum eſt regeneratio in nouam vitã: poſt Baptiſmum verò eſt reformatio vitæ priùs habitæ, & corruptæ, quando pœnitentia eſt de moralibus: per pœnitentiam autem venialium ſolum fit mutatio in perfectiorem operationem vitæ: ita ergo aptè diuiſio illa data eſt.*

3. Sitne diſtinctio eſſentialis, vel accidentalis. *Ex qua declaratione poſſet aliquis intelligere, hanc diuiſionem dari in diuerſas ſpecies pœnitentiæ, quia diſtinctio actuum moraliũ ex fine ſpecifica eſt, & eſſẽtialis. Sed reuera illa diuiſio accidentalis eſt; nam ſumitur aut ex diuerſis ſtatibus pœnitentis, vt ſunt, eſſe, vel non eſſe baptiZatum, aut ex diuerſis obiectis materialibus, qualia ſunt diuerſa peccata. Ex illis autem diuerſis ſtatibus prouenit, vt ſecundùm diuinam inſtitutionem alius pœnitẽtiæ modus ſit neceſſarius ante vel poſt Baptiſmum, vt totum nocumentum, quod peccatũ intulit, remoueatur. Et quia hic eſt finis pœnitentiæ, ideo in ordine ad illum finem diſtinguantur illa membra. Quæ magis eſt diſtinctio in mediis ad illum finem, qualia ſunt illa duo ſacramenta: quàm in proprio & intrinſeco fine ipſius pœnitẽtiæ. Quamuis conſiderando effectum proximum Baptiſmi, aut abſolutionis, ille habeat rationem finis: & ſic etiam diſtinguantur illæ pœnitentiæ ex parte finis: qui tamen extrinſecus eſt reſpectu pœnitentiæ, & ideo non diſtinguit eſſentiales ſpecies.*

4. Diuiſio hæc locum habet in actibus internis. *Secundò, vt hoc ampliùs explicemus, poſſumus ex dicta doctrina colligere diuiſionem illam habere locum ſuo modo in interiori pœnitentia, maximè autem in exteriori, de qua potiſſimùm loquitur Auguſtinus. Primum explicatur: nam interior pœnitentia, ſecundùm eſſentialem rationem ſuam, eadem haberi poteſt, vel debet, de peccatis mortalibus, ſiue ante, ſiue poſt Baptiſmum commiſſa ſint. Nã ſi ſit contritio, ſemper eſt eiuſdem rationis eſſentialis: ſi verò habeatur attritio, hæc, vt in ſuperioribus tractando de Baptiſmo oſtendi, & infrà etiam attingetur,* E *eadem ſecundùm ſubſtantiam neceſſaria eſt de peccatis mortalibus ante, vel poſt Baptiſmum commiſſis. Nihilominus differunt hæ duæ pœnitentiæ, quòd prior reſpicit ſemper medium Baptiſmi, quod ſaltem in voto includit vt ſit efficax ad deſtruendum peccatum, qui eſt finis pœnitentiæ: poſterior verò reſpicit ſacramentum confeſſionis: & quia hæc duo ſacramenta habent diuerſos fines proximos, ideo etiam illæ duæ pœnitentiæ eoſdem fines reſpicere dicuntur, & ſecundùm eos diſtinguũtur: quæ tamen diſtinctio in ordine ad pœnitentiæ virtutem accidentalis eſt, vt declaraui.*

Atque hinc fit, vt magis differant hæ duæ pœnitentiæ in actibus externis. Primò quidem in ordine ad remiſſionẽ culpæ: nam vna imperat exteriorem confeſſionem: alia verò exteriorem ablutionem, quæ quatenus fit ex intentione deſtruendi culpam, præſertim actualem, à virtute pœnitentiæ imperatur, & inter actus eius externos numerari poteſt. Quantum ad remiſſionem autẽ pœnæ, eſt diſcrimẽ, quia de peccatis mortalibus ante Baptiſmum commiſſis, per ſe loquendo, non eſt neceſſaria exterior pœnitentia ſatisfactiua præter Baptiſmum, quia, cùm in illo fiat renouatio per modum regenerationis, omnis pœna per illum remittitur. Quod ſecus eſt in pœnitentia, quæ agitur de peccatis commiſſis poſt Baptiſmum, vt infrà latiùs dicemus. Dixi autem per ſe, tum quia ſi Baptiſmus ſuſcipi non poſſit, tunc poterit eſſe neceſſaria talis pœnitentia, etiam B *de peccatis ante Baptiſmum, vt plenè remittãtur: tum etiã quia licèt propter dictam ſatisfactionem non ſit neceſſaria talis pœnitentia exterior, propter curationem tamen vitæ futuræ, vel propter excitandum animum ad veram interiorem pœnitentiam neceſſaria eſſe poteſt. Et propter hanc præcipuè cauſam videtur Auguſtinus diſtinxiſſe illa duo membra.* 5. Maximè tamen habet externis.

Sed tunc occurrit difficultas circa tertium membrum, quo modo in illa diuiſione ſit additum. Et ratio dubitandi eſt, quia illud membrum non opponitur aliis duobus, ſed pœnitentiæ de mortalibus: nam, cùm venialia peccata poſſint & ante, & poſt Baptiſmũ committi, etiã pœnitentia illorum poteſt in illa duo membra diſtingui: non ergo rectè condiſtinguitur hoc membrum aliis duobus. Duobus modis poſſumus hoc declarare: & in vtroque trimembris illa diuiſio duas bimembres in virtute ſeu implicitè conti- C *net, quamuis diuerſimodè. Prior modus eſt, vt duo prima membra intelligantur de pœnitentia mortalium peccatorũ ante vel poſt Baptiſmum cõmiſſorum. Ita vt prior diuiſio ſit, pœnitentia alia eſt de mortalibus, alia de venialibus peccatis. Et rurſus pœnitentia de mortalibus alia eſt ante, alia poſt Baptiſmũ. Statim verò ſe offert interrogatio, cur hæc ſubdiuiſio non detur etiam de pœnitentia venialium. Facilis verò eſt reſponſio, ſi dicamus, pœnitentiam venialium eandem ſufficere ante, vel poſt Baptiſmum. Imò nec pœnitentiam formalem de illis neceſſariam eſſe, ſed virtualem ſufficere per feruorem charitatis, vt ſuprà dictum eſt, & hic repetit D. Thom. Quapropter hic diuidendi modus, & ad doctrinam huius articuli in corpore nõ malè accommodatur, &, ſi rem ipſam per ſe ſpectemus, abſtrahẽdo à mẽte* D *Auguſtini, ſatis probabiliter ſatisfacere videtur. Alius modus eſt, vt priùs intelligatur diuidi pœnitentia in eam, quæ eſt ante, vel poſt Baptiſmum: & rurſus illa quæ eſt poſt Baptiſmum ſubdiuidatur in eam, quæ eſt mortalium aut venialium peccatorum. Et hunc modum magis inſinuat D. Thomas præſertim in ſolutionibus argumentorum, vt iam videbimus.* 6. Difficultas circa tertium membrum declaratur.

Sed oritur obiectio, quam D. Thomas proponit in argumento tertio, cur videlicet illa ſubdiuiſio pœnitentiæ mortalium & venialium non ſit data de peccatis ante Baptiſmum, cùm etiam ante Baptiſmum venialia peccata præcedant. Reſpondet D. Thomas rationem eſſe, quia ante Baptiſmum eadẽ pœnitentia tolluntur venialia, qua mortalia, & per illam ſolam. Huius autem ratio eſt, quia ante Baptiſmum non ſunt peccata venialia ſine mortalibus, neque etiam poſſunt auferri ſine mortalibus. Circa quam reſponſionẽ Scotus, & alij obiiciũt contra ſecundum principium aſſumptum. Sed illud nos in ſuperioribus definiuimus, & oſtendimus, quoties veniale peccatum coniunctum eſt mortali, nunquam auferri ſaltem de lege ordinaria ſine mortali. Maior nobis difficultas eſt in alio principio, ſcilicet quòd ante Baptiſmum non poſſit eſſe peccatum veniale ſine mortali. Et ratio dubitandi ſumitur ex 1.2. quia non oportet vt primum peccatum hominis non baptiſati peruenientis ad vſum rationis ſit peccatum mortale, ſicut nec in homine iam Baptiſato in infantia idem 7. Obiect. Enodatur. D. Thom. Difficultas circa ſolutionem.

vide

videtur neceſſarium. Sed D. Thomas ad hoc reſpondet negando aſſumptum. Qui verò nollet ad illam coarctari doctrinam, quia reuera difficilis eſt & rigoroſa, poſſet in præſenti dicere, perinde eſſe quòd peccatum veniale ſit coniunctum originali, vel mortali, nam ſine illo remitti non poteſt. Atque ita ſemper tollitur per illud remedium, quo tollitur peccatum mortale, vel originale, ſiue hoc ſit pœnitentia, ſiue non: & ideo non oportuit aſſignare pœnitentiam quæ ſit remedium venialium peccatorum.

Satisfit difficultati.

8. *Obiectio altera.*

Sed tunc occurrit ſecunda obiectio, nam illa ratio ſolùm procedit de peccatis venialibus, quæ committuntur durante originali: poteſt autem contingere vt priùs homo non baptizatus iuſtificetur per dilectionem Dei ſuper omnia, & tūc peccet venialiter, priùs quàm mortaliter, quod eſt extra controuerſiā: ergo tunc agi poterit ante Baptiſmū pœnitētia propria venialium tatum peccatorum, ſicut agi poterat ante inſtitutum Baptiſmum. Sed reſponderi poſſet, defendendo literam Diui Thomæ, nunc pœnitentiam illam venialium cenſeri veluti poſt Baptiſmum: quia licèt non ſit in re ſuſceptus eſt ſuſceptus in voto, aliàs non potuiſſet originale peccatum eſſe ſublatum. At verò ante Baptiſmum inſtitutum, poſſet diſtingui pœnitentia venialium à pœnitentia mortalium eodem modo, quo hic D. Thomas illa duo membra declarat; tamen illa diuiſio tunc eſſet proportionalis illi, quæ nunc de pœnitentia poſt Baptiſmum datur: nūc verò ſolùm agimus de pœnitentia ſecundùm præſentem inſtitutionem. Sic ergo probabiliter defenditur hæc reſponſio Diui Thomæ. Aliter verò reſpondet idem D. Thomas in 4. d. 16. quæſt. 1. art. 2. quæſt. 5. ad 1. vbi ait ſtatum hominis ante Baptiſmum non diuerſificari per veniale & mortale, quantum ad hoc quod eſt eſſe, vel non eſſe in Eccleſia: poſt Baptiſmum verò diuerſificari, quia per mortale fit homo extra Eccleſiam merito, licèt non per veniale.

Prior obiectio. *Enodatio altera.*

9. *Germana euaſio, iuxta Auguſtini mentem.*

Quæ reſpōſio nō caret ſuis difficultatibus, ſed illas omitto, & magis iuxta mentem Auguſtini rem explicando, dicendum cenſeo, Auguſtinum non diſtinxiſſe actus pœnitentiæ ſecundum ſe ſed modos exterioris pœnitētiæ quos inſtituit, vel habet Eccleſia ad ſubueniendum peccatori: quia ſecundùm ſe & parum diſtinguuntur pœnitentia venialium, vel mortalium peccatorum, & eo modo etiam ante Baptiſmū diſtinguuntur. Nam ſi ſit ſermo de interiori pœnitentia, ſecundum eſſentialem rationem virtutis nō differunt, vt ſuprà declaratum eſt: differunt autē vel ſecundum maiorem aut minorem neceſſitatem, quia magis neceſſaria eſt pœnitentia de mortalibus, quàm de venialibus peccatis: vel ſecundùm maiorem aut minorem perfectionem, ſi ſub quadam præciſione ſumantur. Nam ſecundùm rem idem actus pœnitentiæ poteſt eſſe de mortalibus & de venialibus peccatis, generaliter omnia deteſtando vno actu ſub cōmuni ratione offenſæ diuinæ, vel alicuius malitiæ moralis, & tūc ſolùm diſtinguūtur pœnitētia venialiū & mortaliū ſecundùm rationē & habitudinē ad diuerſa peccata. Aliquando verò poteſt eſſe actus pœnitentiæ de ſolis mortalibus, vel formaliter de ſolis venialibus, & tunc, licèt pœnitentia mortalium ex ea parte, qua eſt de maiori malo, videatur eſſe maior, re tamen vera illa, quæ eſt de venialibus, eſt perfectior cæteris paribus. Vnde virtute complectitur pœnitentiam mortalium, non verò è cōuerſo. Hæc verò differentia tantùm eſt ſecundùm magis & minus, ſi eadem ratio formalis deteſtandi retineatur, quæ omnia conſtant ex ſuperiùs dictis de actibus pœnitentiæ virtutis. Si verò ſit ſermo de pœnitentia exteriori, ſolùm poteſt eſſe diuerſitas, quia grauior poſtulatur, magiſque neceſſaria eſt de mortalibus quàm de venialibus peccatis. Et hæc omnia vera ſunt tam ante Baptiſmum, quàm poſt Baptiſmum, & tā tempore legis gratiæ, quàm ſcriptæ, ante vel poſt circūciſionē, & in tēpore legis naturæ, ante, vel poſt remediū originalis peccati. Ac denique etiāſi nullum fuiſſet originale peccatum, haberet locum ille diſtinctionis modus.

10. Non ergo de ea re locutus eſt Auguſtinus, ſed diſtinxit tres actus ſeu modos pœnitētiæ, quos pro diuerſis hominibus

A Eccleſia exercet. Vnus eſt pro catechumenis, quos Eccleſia præparat ad Baptiſmū per actus aliquos pœnitētiæ exterioris, ne obicem ponant, & in eis non diſtinguit inter peccata mortalia, & venialia: quia ad prædictum finem neceſſarium nō eſt, quia remedium Baptiſmi de ſe æquè tollit peccata mortalia, ac venialia, remoto obice. Et hæc vocata eſt ab Auguſtino pœnitentia ante Baptiſmum. Alius modus pœnitētiæ eſt pro hominibus iā baptizatis, mortuis tamen ſpiritualiter. Et hæc pœnitentia propriè ac per ſe conſiſtit in confeſſione, & ſatisfactione ſacramentali: nā his hominibus neceſſaria eſt & pro illis eſt per ſe primò inſtituta, licèt propter excellentiam illius remedij complectatur etiam venialia. Tertium genus hominum eſt, qui baptizati ſunt, & iuſti, qui re & merito dicuntur eſſe viua mē-
B bra Eccleſiæ, & quia hi ſæpius venialiter delinquunt, ideo pro his leuiora remedia ſunt inſtituta, vt ſuprà vidimus: & hæc ſpecialiter vocatur pœnitentia venialium peccatorum. Et ita eſt faciliùs diuiſio, & ratio ob quam poſt Baptiſmum diſtincta fuerint ab Auguſtino illa duo membra, & non antea.

Circa ſolutionem ad primum obſeruandum eſt, D. Thomam reſpondere argumento, ſupponendo metaphoram illā, qua dicitur pœnitentia ſecunda tabula poſt naufragium, conuenire ſacramento pœnitentiæ comparatione Baptiſmi, qui eſt prima tabula. Quia verò accommodari etiam poteſt pœnitentiæ virtuti comparatione innocentiæ, vt ſuprà dictum eſt, iuxta doctrinam eiuſdem D. Thomæ in quæſt. 84. ar. 6. ideo addendum eſt pœnitentiam ante Baptiſmum, ſi ſit de mortalibus, vocari ſecundam tabulam non comparatione Baptiſmi, ſed comparatione innocentiæ ſeu amoris, &
C obedientiæ erga Deum. 11.

Circa ſolutionem ad 2. notanda eſt illa propoſitio, Pœnitentia quæ delet peccata mortalia, delet etiam venialia, ſed non conuertitur. Ex qua colligit D. Thomas hæc duo differre ſicut perfectum & imperfectum. Vtrumque autem videtur eſſe contra ſuperius dicta: nam diximus contritionē de mortalibus non neceſſariò includere venialia: è cōuerſo verò deteſtationem venialium eſſe virtualem deteſtationem mortaliū, & delere illa, ſi ſit contritio. Ex quo paulo antè inferebamus, cæteris paribus, perfectiorē eſſe internam pœnitentiam de venialibus, quàm de mortalibus. Reſpōdetur, D. Thomam loquutum eſſe de exterioribus remedijs pœnitētiæ, quæ ſūt in Eccleſia pro mortalibus peccatis, vel pro ſolis venialibus, & in hoc ſenſu nulla eſt difficultas. Generaliùs tamē loquendo, dicendū eſt, aliud eſſe loqui de remedio contra peccatum ſecūdum ſe, ſeu in ſpecie, aliud
D verò in particulari, & indiuiduo: nā priori modo verū eſt, omnem pœnitentiam, quæ ſufficit ad delenda mortalia, ſufficere ad delenda venialia, ſi tamen ad illa applicetur; & ita contritio de ſe, ad vtraque delenda ſufficit: quamuis cōtritio in particulari talis eſſe poſſit, vt non ſufficiat ad delenda venialia, quia ad illa non applicatur, ſicut etiam aliqua abſolutio, vel confeſſio poteſt ex ſe tollere mortalia, & non venialia, ſi nō ſint illi applicata in ratione materiæ. Et in eodem ſenſu verum eſt, pœnitentiam, quæ ſecundùm ſpeciem ſuam eſt pœnitentia mortaliū, perfectiorem eſſe, quàm quæ eſt tantùm venialium: quia illa prior de ſe etiam extēditur ad venialia. Quòd ſi in indiuiduo interdum eſt minùs perfecta, ideo eſt, quia non extenditur ad venialia. E contrario verò contritio venialium cenſetur perfectior in indiuiduo, quia ex ſpecie ſua poteſt delere mortalia, & vir-
E tualiter ſaltem illa attingit, & deſtruit.

12. *Explicatur D. Thom. propoſitio.*

DISPVTATIO XV.

De præceptis virtutis pœnitentiæ.

HÆc diſputatio neceſſaria hoc loco viſa eſt ad complementum huius prioris partis de virtute pœni-

pœnitentiæ: nam obligatio pœnitentiæ antiquior eſt A quàm ſacramentum, tanquam ipſi virtuti per ſe annexa. Deo autem ſunt munera pœnitentiæ. Vnũ eſt, ſatisfacere pro culpa, ſeu diſponere hominem ad illius remiſſionem obtinendam, quod per internum actum cõtritionis maximè fit. Aliud eſt, ſatisfacere pro pœna, quę manet remiſſa culpa: quod etiam per actus externos fit. Et de vtroque munere dicendum eſt, an ſub præceptum cadat, & quo tempore.

SECTIO I.

Vtrùm qui mortaliter peccauit, teneatur ſub præcepto de peccato conteri.

PARTEM negantem docuit Victoria, vt referũt B alij moderniores Thomiſtę. Dicebat enim ille, pœnitẽtiam quidem eſſe neceſſariam ad iuſtificationem & ſalutem æternam neceſſitate medij, ideóque ſi non habeatur, hominem damnari, non propter nouũ peccatum, ſed propter antiquum, quod commiſit. Neque oportere obligationes & peccata multiplicare, quando nec conuenienti ratione conuinci poſſunt, neque alicubi ſunt expreſſa, vt in præſenti contingit: nam omnia quæ de neceſſitate pœnitentiæ, & de periculo, & obiurgatione impœnitentiæ in Scriptura leguntur, poſſunt ſufficienter intelligi ob neceſſitatem medij.

Contritionem per ſe cadere ſub præcepto. Conc. 1.

NIhilominus dicendum eſt primo, contritionem cadere ſub ſpeciali præcepto ſuppoſito mortali peccato. Hæc aſſertio, ſi de propria & intrinſeca contritione ſumatur, intelligenda eſt per ſe, ſecluſa in- C ſtitutione ſacramenti; nam poſt illud dubitari poteſt an ceſſauerit hoc præceptum, ſtante iuſtificatione per ſolam attritionem cum ſacramento, quod infrà videbimus: ſi autem ſub contritione intelligere velimus tam intrinſecam & propriam contritionem, quàm attritionem æquiualentem illi ex coniunctione ad ſacramentum, ita generatim explicata concluſio verificatur de omni tempore, & lege: eſtque, vt exiſtimo, communis Theologorum. Eam ſignificat D. Thomas ſuprà q. 84. ar. 7. ad 1. q. 85. ar. 2. q. 86. ar. 6. ad 3. Et idem ſentit 2. 2. q. 79. ar. 3. ad 2. vbi ait eſſe peccatũ omiſſionis non pœnitere de peccato præterito. Et q. 88. ar. 3. ad 2. ait, qui peccauit contra votum, teneri de propria culpa pœnitentiam agere. Clariùs hoc docet D in 4. d. 17. q. art. 1. quæſt. 2. ad 4. & q. 3. artic. 1. quæſt. 4. Et ibi Bonauent. 2. p. artic. 1. q. 1. Rich. a. 3. Durand. quæſt. 10. num. 5. Maior q. 9. Alenſis 4. p. q. 18. memb. 2 artic. 3. Marſil. q. 12. art. 1. Soto d. 17. q. 2. art. 6. Cano. relect. de Pœnit. p. 4. Petrus Soto lect. 13. de pœnitẽt. Vigueriuś in ſumma, cap. 16. §. 4. verſ. 11. Vega lib. 13. in Tridentinum, cap. 19. & 20. Medina Cod. de Pœnit. quæſt. 2. Sumitúrque ex Hieronymo Eccleſiaſt. 3. & Auguſtino libr. 50. homiliarum, homil. 50. in cuius vltimis ferè verbis ita concludit perſuadendo pœnitentiam, *Circunſtant ergo nos & præcepta rectè viuendi, & exempla pœnitendi non tantũ rectè facientium, ſed etiam pœnitentium.* Clariùs Tertullianus in lib. de Pœn. c. 4. E vbi ad perſuadendam bonam eſſe pœnitentiam, hoc medium ſumit: *Bonum atque vtile eſſe quod Deus præcipit*: & infrà, *Bonum eſt pœnitere, an non quid reſoluis? Deus præcepit.*

D. Thom.

D. Bonauent. Rich. Durand. Maior. Alenſ. Marſil. Soto. Cano. Petr. Soto. Vega. Viguer. Medin. Hieron. Auguſt. Tertul.

3. *Suadetur aſſertio ex Scriptura. Eſaiæ. Ierem.*

Præterea ex ſacra Scriptura poſſunt ad hoc ſuadẽdum afferri ex veteri Teſtamento grauiſſimæ repreheńſiones Prophetarum, Eſai. 65. Hierem. 8. & ſæpe alias, contra eos qui voces Dei non audiunt, & pœnitentiam non agunt: non enim ſolent hoc modo reprehendi homines, niſi quia præcepta non ſeruant. Ex nouo autem Teſtamento non infimum argumentum eſt, quòd Chriſtus Dominus, Ioannes Baptiſta, & omnes Apoſtoli, Matth. 3. Marc. 1. Actor. 2. Prædicationem ſuam à pœnitentia inchoarunt: nec perſuadebãt ſolùm vitæ mutationem, ſed etiam priorum peccatorum deteſtationem, vt in ſuperioribus viſum eſt: non perſuadebant autem illam tanquam rem vtilem, & ſolùm ſub conſilio exiſtentem, neque noua præcepta quoad hoc imponebant, vt ex verbis eorum conſtat; ſed ſupponebant omnibus eſſe cognitam illius rei neceſſitatem & obligationem. Quam expreſſiùs declarauit Chriſtus Lucæ 13. dicens, *Niſi pœnitentiam egeritis, omnes ſimul peribitis.* Quæ verba ante inſtitutionem ſacramenti dicta fuere: & declarant hanc pœnitentiam omni tempore fuiſſe neceſſariam, vt docuit etiam Concilium Tridentinum, ſeſſio. 14. cap. 14.

Matth. Marc. Actor.

Luc.

Conc. Trid.

4. *Euaſio præcluditur.* *Replica ſumpta ex duplici diſcrimine inter pœnitentiam & alia ſacramenta.*

Sed aiunt, his omnibus rectè concludi neceſſitatem medij, & cum illa ſufficienter ſaluari: & ideo non ſatis probare neceſſitatem præcepti. Sed contra; nam ex ſimilibus verbis colligimus in Euchariſtia neceſſitatem præcepti, & in Baptiſmo, & in confeſſione vtrumque, neceſſitatem medij, & præcepti: ergo idem dicendum eſt in præſenti de pœnitentia ſecundùm ſe ſumpta, & ſecluſo ſacramento. Reſpondere poſſunt, eſſe duplex diſcrimen: nam illa verba conditionata ex vi ſua ſignificãt neceſſitatem, & hanc immediatè cõcludunt in quacunque materia: in illis autem tribus ſacramentis nulla eſſet neceſſitas ex ſola rei natura, niſi ex præcepto orta eſſet: & ideo ex verbis illis in tali materia optimè concluditur neceſſitas præcepti: neceſſitas autem medij ſolùm iuxta exigentiam materiæ, vt in propriis locis declaraui. At verò pœnitentia interior per ſe & natura ſua eſt neceſſarium mediũ ad remiſſionem peccati: & ideo ſecluſo ſpeciali præcepto pœnitentiæ verificantur illa verba, *Niſi pœnitentiam egeritis, omnes ſimul peribitis*, videlicet nõ propter ſpeciale impœnitentiæ peccatum, ſed propter peccatum, quod per pœnitentiam non deletur. Et hoc eſt primum diſcrimen à priori, ratione cuius ex his verbis non videtur colligi pręceptum, cùm ad eorum veritatem neceſſarium non ſit. Aliud diſcrimen è poſteriori eſt, quia in dictis tribus ſacramentis neceſſitas illorum manet, etiam ſi homo iuſtificatus ſit ſine reali ſuſceptione illorum: quod eſt ſignum illa non tantùm eſſe media neceſſaria ad iuſtificationem, ſed etiã ex præcepto. Secus verò eſt in contritione: nam ſi aliquis ſine illa iuſtificatus eſt, iam non eſt illi neceſſaria: ergo ſignum eſt, in illa tantùm eſſe neceſſitatem medij.

5. *Replica ſoluitur.*

Cõtra hanc verò reſponſionem obiicitur, vtrumq; diſcrimen in rigore falſum eſſe. De primo patet, quia formalis actus pœnitentiæ licèt habeat magnam proportionem ad talem effectum, & hac ratione dici poſſit eſſe intrinſecum & connaturale medium: nihilominus tamen non habet ex ſe neceſſitatem ſimpliciter ad illum finem: niſi ex diuina voluntate & ordinatione deſcendat. Tum quia ipſa ſufficientia vel efficacitas, vt ſic dicam, contritionis ad delendum peccatum in ſuo genere, non eſt per ſolam naturalem cauſalitatem eius, niſi intercedat etiam Dei ordinatio & remiſſio, vt alibi dictum eſt latè. Tum maximè, quia, ſi contritio, ſeu formalis pœnitentia haberet illam cauſalitatem, etiam illam haberet amor diuinus, & conſequenter (etiam in illa opinione) formalis pœnitentia ex ſua natura, & ſine diuina ordinatione non poſſet eſſe medium neceſſarium, quia alius actus per ſe ſine illo ſufficeret. Falſum eſt ergo primum diſcrimen: nam, licèt inſtitutio illorum ſacramentorum & magis

magis noua ſit, & magis extrinſeca videatur: tamen etiam neceſſitas contritionis non eſt ſine inſtitutione pendente ex præcepto, & voluntate diuina. Cuius ſignum eſt, quia hæc inſtitutio ex parte mutata eſt in lege noua, vt infrà dicam.

6. Secundum etiam diſcrimen falſum eſt, vt rectè notarunt Medina & Vega ſuprà; & cõſtat ex dictis ſupra de neceſſitate huius medij. Diximus enim, ſi contingat aliquem iuſtificari per ſolum amorẽ ſine formali pœnitentia, teneri poſtea ad formalem pœnitentiam habendam: ergo, ſi hoc eſt ſignum præcepti, potiùs inde concluditur dari præceptũ formalis pœnitentiæ, ſeu, quod idem eſt, contritionis: nã alij actus minùs perfecti, nec per ſe neceſſarij sũt, nec ſufficiũt. Addo præterea, ex ipſa neceſſitate medij optimè colligi, vel nunquam poſſe iuſtificari hominem ſine tali actu, vel ſi interdum abſque illo iuſtificatur, manere obligatum ad illum poſtea exercendum. Nam aliàs, neque in re eſſet neceſſarium illud medium, neque in voto: nullo ergo modo eſt medium neceſſarium; hactenus enim alius modus inuẽtus non eſt. Sicut nunc, poſtquam aliquis iuſtificatus eſt per contritionem, ſi nõ maneret obligatus ad confeſſionem peccatorum, non poſſet dici confeſſio medium neceſſarium ad talem effectum. Et ratio eſt, quia illa ſola cauſa eſt neceſſaria ad effectũ, ſine qua fieri nõ poteſt; alioqui erit cauſa ſufficiens, nõ tamen neceſſaria: medium autem eſt cauſa illius effectus, ad quem dicitur neceſſarium.

7. *Eadem replica ſecũdò improbatur, & probatur aſſertio ratione* Secundò obiicio contra dictam reſponſionem, & probo ſimul aſſertionẽ poſitam: quia, licèt daremus, illa verba Chriſti immediatè intelligi de neceſſitate medij, ex illa optimè infertur neceſſitas præcepti, ſi mediũ tale ſit, vt ſit actus humanus pendens ex libera hominis volũtate, vt excludamus primũ auxiliũ præuenientis gratiæ & habitus: nã hæc, quæ à Deo in nobis ſine nobis fiunt, nõ poſſunt cadere ſub præceptũ, niſi quatenus aliquid horum pendet ex diſpoſitione nobis libera, quia præcepta ſolùm eſſe poſſunt de his quæ ſunt in noſtra poteſtate. Quòd ergo tale mediũ, ſi neceſſarium ſit ad ſalutem, nobis pr̨cipiatur, videtur eſſe communis cõſenſus Theologorum. Et inductione conſtat in actu fidei, ſpei, & charitatis, &c. Ratio etiam moralis eſt euidens, quia præcepta dantur in ordine ad finem vltimum cõſequendum, & honeſtè vitam inſtituendam: ſed nihil eſt magis neceſſarium ad honeſtatem vitæ, & ad cõſequutionem vltimi finis, quàm id ſine quo non poteſt ſtare illa honeſtas, neque ille finis: ergo nihil magis poteſt cadere in præceptum, quàm hoc medium. Quid enim præcipi debet, ſi hoc non præcipitur? aut quomodo legiſlator ſufficienter prouidet hominibus, ſi hæc media in ſuis legibus prætermittit? Et in præſenti declaratur ſpecialiter, ſupponendo amorem Dei infuſum & ſuper omnia, ſi habeatur, ſufficere per modum diſpoſitionis ad remiſſionẽ peccati, & iuſtificationem. Conſtituamus ergo hominem habentem conſcientiam actualẽ peccati mortalis, & actualiter cogitantem de pœnitentia illius, & iudicantem ſibi non eſſe præceptum: probo igitur pœnitentiam non poſſe eſſe medium neceſſarium ſtante hac rerum diſpoſitione. Quia ille poteſt ſine peccato nolle pœnitere, & conſequenter Deum poterit ſuper omnia amare; ergo rectè concludit pœnitentiam non poſſe eſſe medium neceſſarium, niſi etiam ſit præceptum.

Triplex motiuum, ex quo poteſt oriri præceptum pœnitentiæ, proponitur.

8. *Primum.* TERTIO, vt propriam rationem huius præcepti declaremus, & ad quam virtutem ſpectet, aduertendum eſt, tribus modis, ſeu ex triplici motiuo poſſe oriri hoc pr̨ceptũ, ſcilicet ex lege iuſtitiæ, qua tenetur vnuſquiſq; ſatisfacere iniuriæ factæ: quæ lex in propoſito pertinet ad ſpecialem virtutem pœnitentiæ, iuxta ſuprà tractata. Secundò, ex lege charitatis diuinæ, quæ ſicut obligat ad diligẽdum Deum ſuper omnia: ita obligat etiam hominem vt quod in ſe eſt, faciat, ad recuperandam amicitiam diuinam, ſi illã perdidit, ac deniq; ad habendum Deum pro vltimo fine. *Secundum.* Tertiò, ex lege charitatis propriæ, quatenus homo tenetur habere curam animæ ſuæ, & conſequenter adhibere media neceſſaria ne in æternum pereat; ſi enim charitas proximi obligat vt vnuſquiſque prouideat alteri in neceſſitate ſpirituali, ſi vnus poteſt, & alter grauiter indiget, multo magis charitas propria obligabit, vt vnuſquiſque prouideat ſibi ipſi. Quæ omnia indicauit D. Thomas q. 84. art. 5. ad 2. *Tertium.* *D. Thom.*

9. Ex his autem tribus rationibus non omnes ſunt æquè certæ. Nam prima pendet ex illa quæſtione, an pœnitentia ſit ſpecialis virtus diſtincta à charitate: quia ſi diſtincta non eſt, nec præceptum illud poteſt eſſe diſtinctum à præcepto, pertinẽte ad charitatem: vnde, ſi fortaſſe Victoria hoc ſolũ negare voluit, minùs improbabilis eſt eius opinio. Nihilominus tamẽ, ſicut probabilius eſt pœnitentiã eſſe ſpecialẽ virtutẽ iuſtitiæ ad Deum, à charitate diſtinctã, ita verũ cẽſeo, eſſe ſufficientem illam rationem huius præcepti, imò hoc eſſe proprium præceptum pœnitentiæ, quod inquirimus, vt bene ſentit Petrus Soto ſuprà: & ſignificauit D. Thomas loco proximè citato, dicẽs, *Requirit charitas quòd homo doleat de offenſa in amicũ cõmiſſa, & quòd homo ſtudeat ſatisfacere.* Nam primũ horum pertinet ad charitatẽ immediatè & ratione ſui, ſecundum autem potiùs imperatiuè, ſeu ratione iuſtitiæ. *Pœnitentiam cadere ſub præceptum, vt procedit ex iuſtitia ad Deum. Aſſert. 2. Petr. Sot.* Sicut inter homines charitas requirit, vt ſatisfactio exhibeatur; illud tamen eſt remotè: nam proximè pertinet ad iuſtitiam. Cùm ergo pœnitentia ſit quædam iuſtitia ad Deum, cui per peccatum iniuria illata eſt: ad illam proximè ſpectat obligatio ſatisfaciendi, prout homo poteſt, & Deus offenſus exigit. Imò, ſi præceptum pœnitentiæ non eſſet huiuſmodi, ſatisfactio pro iniuria Deo illata nõ caderet ſub præceptum propter ſe, ſeu propter rationem iuſtitiæ, ſed ſolùm amicitia diuina, ſeu eius redintegratio, & reliqua, quatenus ſunt media ad hunc finem neceſſaria. Conſequens autem eſt falſum, tum quia ipſa æquitas iuſtitiæ ſecum affert obligationem ſatisfaciendi propter ſuam honeſtatem, ſeu propter ius alterius: tum etiam quia aliàs amor Dei per ſe ſufficeret ad hunc finem reſtituendi hominem in amicitiam Dei, & ſine cauſa exigeretur pœnitentia & alia ſatisfactio.

10. *Obiectio.* Sed obiici poteſt, quia præceptum pœnitẽtiæ non obligat ad exercendum actum pœnitentiæ ſub ſpeciali motiuo illius virtutis: nam ſi homo cõtritionem eliciat ex motiuo charitatis, ſatis implet hanc obligationẽ pœnitentiæ: ergo nullum interuenit hîc præceptum proprium illius virtutis, quia virtus nõ obligat, niſi ad proprium & ſpecialem actum, qui ſub proprio illius motiuo fiat. Reſpondetur hîc duo eſſe diſtinguenda: vnum eſt, velle ſatisfacere Deo: aliud eſt, ipſum ſatisfacere; quod comparatur ad illam voluntatem, tanquam actus exterior ad interiorẽ. *Soluitur.* Præceptum ergo per ſe cadit in ipſam ſatiſfactionem, quatenus eſt conſtitutiua æqualitatis & iuſtitiæ: & ſub hac ratione pertinet ad virtutem iuſtitiæ, & conſequenter cadit in voluntatem talis ſatisfactionis, quia præcepit illam vt actum voluntarium, & humanum. Sicut inter homines præceptum reſtituendi per ſe cadit in actum exteriorem, conſequenter verò in voluntatem reſtituẽdi: nam licèt vterque actus per modum vnius præcipiatur, quatenus componunt vnum actum moralem, nihilominus, quatenus di-

 ſtincti

ſtincti ſunt, vnus præcipitur, ratione alterius. Atque hinc fit vt voluntas illa ſatisfaciendi Deo, per ſe cadat ſub hoc præceptum pœnitētiæ, imò & immediatiùs ordine executionis, vt ſic dicam: nam licèt ordine intentionis ipſa ſatisfactio ſit priùs intenta, executio tamen incipere debet à voluntate. Contingit tamen aliquando, vt priùs quàm illa ſpecialis virtus pœnitentiæ velit, aut imperet illam ſatisfactionem ſub propria ratione, homo exerceat illam eandem ſatisfactionem ex puro motiuo charitatis Dei, exercendo contritionem veram: & tunc re ipſa adimplet obligationem præcepti pœnitētiæ, etiam vt pertinet ad virtutem iuſtitiæ, quia in re ipſa fit ille actus, qui per illud pręceptum per ſe intenditur: quod ſatis eſt vt ceſſet, ſeu impleatur obligatio eius. Sicut inter homines, ſi quis de facto reſtituat alienum, etiamſi id non faciat per formalem actum iuſtitiæ, & intendendo honeſtatem eius, ſed vel ex amore alicuius, vel ex timore pœnæ, nihilominus ſatisfacit obligationi iuſtitiæ, quia id ſatis eſt, vt nec tranſgrediatur illam obligationem, neque ampliùs illa teneatur.

11. Ex quo etiam intelligitur, voluntatem illam iuſtitiæ (tam reſpectu Dei, quàm hominis) id eſt, elicitam à propria virtute iuſtitiæ, non ita cadere abſolutè in præceptum, vt ſine illa nō poſſit ſatisfieri obligationi pręcepti per aliam voluntatē, quæ habeat eundem effectum, quanuis ſub alio motiuo. Sed nihilominus verum eſt, talem virtutem iuſtitiæ ex ſe obligare ad talem voluntatem, ſi neceſſaria ſit ad talem effectum ſatisfaciendi vel reſtituendi, vel quia, ſi aliunde non præueniatur, ipſa virtus iuſtitiæ efficaciter mouet, & ex neceſſitate præcepti, ad talem voluntatem. Quòd autem ex præuētione alterius, vt ita dicam, ceſſet materia eius, & conſequenter ceſſet obligatio habendi illam, accidentarium eſt. Nam talis obligatio ex præcepto affirmatiuo eſt, quod non obligat pro ſemper, ſed pro tempore neceſſitatis: quia ergo exhibita ſatisfactione, vel reſtitutione in re ipſa, quacunque via id factum ſit, iam ceſſat neceſſitas illius voluntatis, ideo ceſſat etiam obligatio. Quæ doctrina ad plures alias virtutes, ſcilicet religionis, miſericordiæ, & ſimiles applicari poteſt. Hoc igitur modo præceptum hoc per ſe pertinet ad ſpecialem virtutem pœnitentiæ, quanuis in re ipſa expleri poſſit actibus ſolius charitatis.

12. *Inſtantia.* Sed inſtabit aliquis; nam hinc ſequitur pręceptum vnius virtutis obligare ad actū alterius, vt præceptū iuſtitiæ ad actū charitatis: huiuſmodi enim eſt præceptum pœnitentiæ, quod per ſe primò dicitur obligare ad ſatisfactionem poſſibilē Deo exhibendam; quæ tamen non exhibetur, niſi per actum contritionis, qui eſt elicitus à charitate. Cōſequens autem videtur eſſe inconueniens, quia ſicut virtus non operatur extra proprios terminos, ita nec præceptum eius extra illos obligat. *Vnam virtutem poſſe obligare ad actū alterius. Reſponſio.* Reſpondetur, ſicut vna virtus poteſt imperare actum alterius, ita non eſſe inconueniens, vt obliget ad actum alterius, vt imperabilem ab ipſa: nam ſub ea ratione actus imperatus ad eam virtutem ſpectat, vt actus externus: præcepta autē virtutum obligant etiam ad actus externos. Exemplum facile eſt in religione; nam ſi hîc & nunc ad reddēdum Deo cultum debitum ſit neceſſarium exercere actum fidei, ipſa virtus religionis obligabit ad exercendum illum; ita vt omiſſio talis actus tunc nō ſit contra fidem, ſed contra religionem. Idémque eſt quoties neceſſitas exercendi actum vnius virtutis oritur ex alia virtute, quæ requirit actum alterius, vt medium ſibi neceſſarium. Sic ergo in præſenti cōtritio quatenus eſt actus imperabilis à virtute pœnitentiæ, & medium neceſſarium ad implendā obligationem illius virtutis, poteſt exigi ex vi præcepti ad illā virtutem pœnitentiæ.

A

Pœnitentiam cadere ſub præceptum, vt procedit ex charitate diuina. Aſſert. 3.

SECVNDA radix huius obligationis ſuprà tactæ vera eſt, & mihi certa, ſuppoſita neceſſitate pœnitentiæ ad amicitiam Dei ſemel amiſſam recuperandam. 13. Quia nullus actus charitatis maiori ratione cadit in præceptum eiuſdem charitatis diuinæ, quàm ille, qui neceſſarius eſt ad ipſammet charitatem habendam: ſi ergo contritio eſt neceſſaria ad charitatem habendam, quia eſt neceſſaria ad reconciliationem cum Deo, quæ per charitatem fit, præceptum charitatis Dei obligat ad contritionem. Et hanc radicem huius præcepti tetigit D. Thomas ſuprà, & frequentiùs Doctores ſuprà citati.

B

Solùm poteſt obiici, quia modus virtutis non cadit ſub præceptū: ergo nec dolere de peccato ex gratia & charitate, nec talis dolor, vt per illum conſequamur gratiam & charitatē, cadit ſub præceptum. 14. *Obiectio.* Vnde Adrianus quodlib. 6. q. 3. ad vltimam quandam confirmationem ait, poſſe hominem dolere dē peccato imperfectè, vt non conſequatur gratiam, & nihilominus per illū dolorem implere hoc præceptum pœnitentiæ. *Adrianus improbatur.* Dico tamen ſententiam Adriani falſam eſſe, & repugnantiam inuoluere, ſub quocunque titulo hæc obligatio pœnitentiæ conſideretur. Nam ſi agamus de titulo iuſtitiæ, interrogo, an homo per illum colorem ſatisfaciat Deo quantum ipſe exigit, necne. Si ita ſatisfacit, ſtatim cōſequitur iuſtitiam, & reconciliatur Deo: hæc enim eſt promiſſio eius, vt in ſuperioribus viſum eſt: ſi verò non ita ſatisfacit, non facit æquitatem iuſtitiæ quantum poteſt, & debet: ergo non implet præceptum pœnitentiæ prout ad iuſtitiā pertinet. Similiter ratio ſumpta ex diuina amicitia apertè conuincit legem charitatis Dei obligare ad talem pœnitētiam, quæ ad reconciliationem cum Deo ſufficit: & pari modo, vt dicemus, ratio charitatis propriè obligat ad eam pœnitentiam, quæ eſt medium ſufficiens & neceſſarium ad ſalutem: quandiu ergo non fit tam perfecta pœnitentia, vt habeat hunc effectum, non impletur hoc præceptum, vt bene notauit Vega dict. lib. 13. c. 24. *Vega.*

C

Ad obiectionem ergo reſpondeo, modum virtutis, qui formaliter in hoc cōſiſtit, vt actus eliciatur ab habitu virtutis, aut quòd informetur habitu virtutis, hunc, inquam, modum per ſe ac directè non cadere ſub præceptum, tanquam materiam eius: quia hoc modo habitus non cadunt ſub præceptū, neq; eorum infuſio, cùm nō ſit à nobis, ſed à Deo, neq; eorum efficientia quatenus infuſionē ſupponit. 15. *Obiectioni occurritur.* Nihilominus tamē aliquis modus virtutis poteſt cadere ſub præceptum, & eſſe materia eius, quo poſito infallibilis ſit gratię & charitatis infuſio ex promiſſione diuina. Patet in amore Dei ſuper omnia, nā ſub illo modo cadit ſub præceptū, vt per ſe notum eſt: ſi autem illo modo exerceatur, ſtatim infundentur gratia, & charitas, ſi antea non erant, vt in ſuperioribus oſtenſum eſt: eodem ergo modo cadit ſub præceptum dolor de peccato ſuper omnia, quo poſito, ſtatim etiam ſequitur iuſtificatio. Ac deniq; addo, actum habentē talē modum intrinſecum, & ſubſtantialem, non ſolùm poſſe præcipi propter ſe, & propter honeſtatem ſuam, ſed etiam propter reconciliationem cum Deo, & propter ſanctificationem & gratiæ infuſionem: tunc autem ipſa gratiæ infuſio non eſt materia præcepti, ſed finis: ſed materia eſt talis actus virtutis, non quidem vt informatus gratia, formaliter loquendo, ſed vt informabilis gratia, ſeu vt vltima diſpoſitio ad illam. Atq; ex hac doctrina obiter expediūtur multæ quæſtiones, quæ hîc interrogari poſſent, ſcilicet an intentio *Ille tantùm modus con-*

D

E

tritionis præcipitur, qui eſt de eius ſubſtantia. ſio contritionis vel duratio, vel alij modi ſimiles cadant ſub hoc præceptum. Dicendum eſt enim illum tantùm modum cadere, qui eſt de ſubſtantia & ratione contritionis, quia illa ſufficit ad reconciliationem cum Deo, & ad congruam ſatisfactionem, quæ ab homine poſtulatur. Quis autem ſit ille modus, ſuprà declaratum eſt, explicando rationem contritionis.

Pœnitentiam præcipi, vt procedit ex charitate propria. Aſſertio 4.

16. TERTIA radix huius obligationis, ſcilicet ex charitate, ſeu miſericordia propria, tangitur à D. Thoma citato loco his verbis; *Requirit etiam ipſa miſericordia ordinata, vt homo ſubueniat pœnitendo ſuæ miſeriæ, quam per peccatum incurrit.* Et eandem docuerunt Medina dict. Cod. de Pœniten. q. 3. Vega lib. 13. in Tridentinum, c. 20. Soto d. 17. q. 2. art. 6. Attigítque Scotus ibi q. 1. dicens, pœnitentiæ obligationem non tantùm ex illo præcepto, *Diliges Dominum Deum tuum*; ſed etiam ex illo, *Diliges teipſum*, oriri. Et mihi etiam videtur veriſſima: nam ſine dubio obligatur homo aliquo ſpeciali præcepto vt curam habeat ſuæ ſalutis, iuxta illud Eccleſiaſt. 30. *Miſerere animæ tuæ placens Deo: & contine, & congrega cor tuum in ſanctitate.* Quod præceptum nonniſi ad charitatem & miſericordiam erga ſeipſum pertinet. Etenim, ſi ex charitate obligatur homo, vt ſibi prouideat in corporalibus; cur nõ magis in ſpiritualibus? Item, ſi ex charitate obligatur homo ad ſubueniendum proximo in ſpiritualibus; cur non magis ſibiipſi? Quo argumento vſus eſt Auguſtinus in Enchirid. cap. 76 dicens: *Qui vult eleemoſynam ordinatè dare, à ſeipſo debet incipere. & eam ſibi primùm dare.* Et propter hunc dilectionis ordinem ait dictum eſſe, *Diliges proximum tuum ſicut teipſum.* Et ſubdit deinde, primam eleemoſynam hominis erga ſeipſum eſſe debere, remiſſionem peccatorum ſibi procurare. Eandem doctrinam habet 21. de ciuitate, c. 27. Si ergo tenetur homo ex charitate propria ſibi prouidere in ſpiritualibus, profectò maximè vrgebitur hac obligatione vbi periculum æternæ damnationis imminet: at hoc non ſolùm imminet, ſed etiam certiſſima eſt damnatio, ſi de peccatis commiſſis pœnitentiam non agat: ergo etiam ex vi huius præcepti charitatis ad pœnitentiam agendam obligatur.

D. Thom. *Medin.* *Vega.* *Soto.* *Scotus.* *Eccleſ.* *Auguſt.*

SECTIO II.

Vtrùm impœnitentia ſit ſpeciale peccatum ab aliis ſeparabile.

1. *Prima difficultas.* QVONIAM peccatum præcepto opponitur, & eppoſita inter ſe comparata meliùs cognoſcuntur, ideo tractanda eſt hoc loco duplex difficultas, quæ circa peccatum impœnitentiæ inſurgit. Prior eſt, quia ex reſolutione data, & ex multiplici obligatione ad pœnitendum, quam explicuimus, ſequitur, omiſſionem pœnitentiæ tempore debito, eſſe ſpeciale peccatum, quia eſt contra ſpeciale præceptum. Cõſequens eſt contra D. Thomam 2. 2. quæſt. 14. art. 1. ad 3. vbi exponens Auguſtinum dicentem peccatum in Spiritum ſanctum eſſe finalem impœnitentiam, dicit, huiuſmodi impœnitentiam finalem non eſſe ſpeciale peccatum. Quòd ſi hoc verum eſt de impœnitentia in fine vitæ, à fortiori habebit locum in omni alia impœnitētia, quocunque tempore habeatur. Indicat autem D. Tho. rationem, quia impœnitentia eſt circunſtantia generalis, quæ cuicumque peccato adiungi poteſt; talis autem

D. Thom.

A circunſtantia non dat ſpecialem malitiam, niſi ſit ſpecialiter intenta, vt in ſuperioribus etiam dictum eſt: ergo. Confirmatur, quia alias ſequitur proceſſus in infinitum: nam ſi impœnitentia de primo peccato eſt ſecundum peccatum, impœnitentia de hoc ſecundo erit tertium, & de tertio erit quartum, & ſic in infinitum.

Altera difficultas eſt, nam ſi impœnitentia eſt ſpeciale peccatum, non erit vnum, ſed triplex peccatum, iuxta tres obligationes pœnitēdi ſuprà declaratas. Sequela patet, quia tres illæ obligationes ſunt diuerſarum rationum, ſcilicet iuſtitiæ ad Deum, & charitatis Dei & ſui ipſius: & non eſt maior ratio cur tranſgreſſio vnius cõſtituat ſpeciale peccatum, quàm alterius. 2. *Secunda difficultas.*

B Conſequens autē per ſe videtur abſurdū, aliàs homo nunquā poſſet mori in peccato mortali, quin quatuor ad minimum peccatorū mortalium reatū habeat, ſcilicet illius, quod commiſit, & triplicis impœnitētiæ. Imò vlteriùs ſequitur, quoties homo peccat mortaliter quatuor peccata committere, vnum pertinens ad ſpecialē materiā, verbi gratia, furti, aut homicidij, &c. aliud iniuriæ cōtra Deum: nam ſi iuſtitia erga Deum obligat ad ſatisfaciendū illi pro iniuria illata, à fortiori obligat ſemper, & pro ſemper ad non inferendum illi iniuriam; tertiū erit contra charitatē Dei ob ſimilem rationē: nam ſi charitas Dei obligat ad procurandam Dei amicitiam iam amiſſam, à fortiori obligabit ad non amittendā illam: quartū erit cōtra charitatem propriam eadē proportione: nam ſi tenemur ex pro-

C pria charitate facere quod in nobis eſt ad recuperandam gratiā amiſſam; ergo multo magis ad non amittendum illam, neque nos ſpiritualiter occidendum: ergo, ſi ad multiplicanda peccata impœnitentiæ ſufficit hæc multiplex obligatio, ſufficiet ad multiplicandas malitias in cuiuſlibet peccati commiſſione.

Nihilominus dicendum eſt, impœnitentiam eſſe poſſe ſpeciale peccatū: hoc enim manifeſtè ſequitur ex reſolutione præcedētis ſectionis: nam ſi præceptū pœnitēdi ſpeciale eſt, violatio eius eſſe poterit peculiare peccatū, nam habet propriam deordinationem. Et ita in hac generali aſſertione omnes Auctores citandi cōueniunt. Difficultas verò eſt, quis modus voluntatis, ſeu voluntarij, neceſſarius ſit ad hoc ſpeciale peccatū; aliquod enim volūtarium neceſſarium eſſe, manifeſtum eſt, quia peccatum aut voluntarium eſt, 3. *Aſſertio primò generaliter aſſirmans.*

D aut peccatū non eſt, vt ex ſententia Auguſtini vulgatum eſt apud Theologos. Quocirca, ſi contingat aliquem omittere pœnitentiam tēpore mortis, aut quocumque alio tempore debito & omiſſionē illam nullo modo voluntariam eſſe nec directè, nec indirectè, tunc certum eſt illā impœnitentiam non eſſe ſpeciale peccatum, quia non eſt voluntaria tranſgreſſio præcepti pœnitendi. Poteſt autē hoc contingere in hac omiſſione ſicut in aliis, ex inuincibili ignorantia, naturali obliuione, vel inconſideratione, aut alia ſimili impotentia. Tunc ergo erit impœnitentia materialis (vt ſic dicam) potiùs quàm formalis: vt ergo formalis ſit, aliquod voluntarium neceſſarium eſt.

E Duobus autē modis poteſt omiſſio aliqua voluntaria eſſe; primò, directè per expreſſum actū, ac propoſitum voluntatis, habens pro obiecto ipſam omiſſionem præcepto contrariam, qualis in præſenti materia eſt, non pœnitere tempore debito. Velle enim non pœnitere, ſeu nolle pœnitere pro eo tempore, pro quo nondum præceptū pœnitentiæ obligat non eſt propria impœnitentia, quæ ſit ſpecialis culpa, quia non eſt tranſgreſſio præcepti quia illud non pro ſemper obligat, vt infrà latiùs videbimus. Oportet ergo, vt ex parte obiecti voluntas feratur in omiſſionem pœnitētiæ pro eo tempore, pro quo eius præceptum obligat. Dico autē, *ex parte obiecti*, quia ex parte 4. *Duplex impœnitentiæ modus.*

actus

A actus voluntatis non eſt id ſemper neceſſarium; nam ſi quis nunc velit non pœnitere tempore mortis: iam peccat peccato impœnitentiæ, ſaltem ſecundùm affectum, vt conſtat in propoſito omittendi Miſſam, vel in quacunque alia omiſſione. Ratio autem eſt, quia præceptum affirmatiuum licèt non obliget pro ſemper ad exercendum actum præcepti, obligat tamen ad non habendum affectum ſibi repugnantem, & quoad hoc habet vim præcepti negatiui. Alio modo contingit, omiſſionem eſſe voluntariam ſolùm indirectè, ſeu interpretatiuè, quando ſcilicet ex negligentia culpabili actus omittitur tempore debito: vel ex ignorantia vincibili, vel ex certa ſcientia, ſine voluntate quidem directa omittendi, cum voluntate tamen agendi, vel timendi aliquid incompoſſibile præcepto.

5. *Secunda aſſertio affirmans de propoſito non pœnitendi.*

B De primo ergo modo voluntatis certum eſt, impœnitentiam illo modo voluntariã eſſe ſpeciale peccatũ, vel in affectu tãtùm, ſi ſit in ſolo propoſito ante illud tempus, pro quo obligat præceptum pœnitentiæ, vel etiam in effectu, ſeu quaſi opere conſummato, ſi vſq; ad tempus obligationis duret. Hoc docuit expreſsè D. Thom. in 2.2.q.14.art.2. vbi dicit, impœnitentiam prout numeratur inter ſpecies peccati in Spiritum ſanctum, non dicere ſolam permanentiam in peccato, ſed propoſitum non pœnitendi: imò in 2. d.43. ſignificat vnicum modũ committendi hoc peccatum ſpeciale, eſſe per formale propoſitum, de quo poſtea videbimus, quoad partem excluſiuam. In hac etiam aſſertione omnes Theologi conueniunt, & cõuincitur ratione ſuprà facta: nam tranſgreſſio ſpecialis præcepti eſt ſpeciale peccatum: ergo tunc maximè erit, quando tranſgreſſio illa directè voluntaria eſt. C Item, propoſitum illud eſt ſpecialis actus tendens in obiectum habens ſpecialẽ malitiam: ergo eſt ſpeciale peccatum. Tandem, illa voluntas habet malitiam moralem, & per ſe non habet aliam, niſi malitiam impœnitentiæ: nam qui eſt fornicatus, & poſtea non vult pœnitere, non habet nouam malitiam fornicationis, ſed impœnitentiæ tantùm: vnde periturus, & fornicarius, ſi pœnitere nolint, peccatum eiuſdem ſpeciei committent, etiamſi peccata, in quibus permanent, ſint ſpecie diuerſa: eſt ergo talis impœnitentia ſpeciale peccatum.

6. *Tertia aſſertio affirmans etiã de quacunque voluntaria impœnitentia.*

De alio autem modo voluntarij nonnulla dubitatio eſt, propter D. Thomæ teſtimonium ſuprà adductum. Nihilominùs dicendum ſecundò eſt, impœnitentiam illo modo voluntariam, addere ſpecialem malitiã, & in hoc ſenſu eſſe ſpeciale peccatum. D Probatur, quia in omni alia omiſſione ſpecialis præcepti illud voluntarium ſufficit ad ſpecialem malitiã contrahendam, & hîc nulla eſt ratio faciendi exceptionem, vt conſtabit reſpondendo ad rationes in oppoſitum. Item, quia rationes factæ in ſuperiori aſſertione, hìc poſſunt cũ proportione applicari: quia negari non poteſt quin ſit culpabile, ac moraliter malum, omittere pœnitentiam eo tempore quo præcepta eſt, voluntariè dicto modo; illa autem malitia moraliter non eſt alterius rationis à malitia omiſſionis directè volita, nec poteſt cogitari alia ſpecies, in qua conſtituatur. Vnde etiam hæc malitia eſt eiuſdem rationis in eo, qui non agit pœnitentiam periurij, v.g. & in eo, qui non agit pœnitentiam adulterij cum eodem E modo voluntarij indirectè: ergo ſignum eſt, tale voluntarium ſufficere ad hanc ſpecialem malitiam.

7. *Satisfit priori difficultati. Prima expoſitio D. Thomæ.*

Sed quid ad D. Thomã? Tribus modis exponi poteſt. Primus eſt, vt non loquatur de ſpeciali peccato in quacunq; ſpecie malitiæ, ſed de peccato ſpeciali in Spiritum ſanctum iuxta ſubiectam materiam, de qua ibi tractabat. Retulerat enim ibi ſentẽtiam Auguſtini, dicentis, impœnitentiam eſſe peccatum, ſeu blaſphemiam in Spiritum ſanctum, & in eo ſenſu dicit, impœnitentiam non accipi ab Auguſtino pro ſpeciali peccato, ſed prout eſſe poteſt generalis circunſtantia cuiuſcunque peccati: nam Auguſtinus loquitur de impœnitentia prout dicit ſolam permanentiam in peccato vſque ad mortem, vt ibidem in artic.2. idem D. Thom. expoſuit. Iuxta quam interpretationem propoſitum non pœnitendi nõ ſolùm eſt ſpeciale peccatum, quia eſt contra ſpeciale præceptum pœnitendi, ſed etiam quia eſt ſpeciali modo contra Spiritum ſanctum; omiſſio autem pœnitentiæ, etiamſi ſit ex negligentia, & indirecta voluntate, non eſt ſpeciali modo contra Spiritum ſanctum, etiamſi ſit aliàs ſpeciale peccatum in ſuo ordine, quatenus eſt contra ſpeciale præceptum.

8. *Reiicitur.*

Veruntamen hæc expoſitio mihi non videtur iuxta mentem D. Thomæ, & in ſe continet difficilem doctrinam. Nam ſi propoſitũ non pœnitendi eſt ſpecialiter contra Spiritum ſanctum, interrogo, an hoc intelligatur de omni directo propoſito non pœnitendi, vel de aliquo ſpeciali, quod ex peculiari motiuo, vel cõtemptu Spiritus ſancti habeatur. Multis enim placet hoc ſecundum, quia ſine contemptu non committitur ſpeciale peccatum cõtra Spiritum ſanctum, poteſt autem haberi propoſitum non pœnitendi ſine contemptu: nihilominus tamẽ hæc pars videtur contra D. Thomam, tum quia ſimpliciter dicit, impœnitentiam prout importat propoſitum nõ pœnitendi, numerari inter ſpecies peccati contra Spiritum ſanctum. Vnde ſentit in tali propoſito ſemper includi ſufficientem contemptum Spiritui ſancto repugnantem, quia dum eius gratia & remiſſio directè refutatur, ipſe Spiritus ſanctus contemnitur. Tum etiam, quia D. Thom. tantùm duplicem impœnitentiam diſtinguit, vnam per propoſitũ non pœnitendi, alteram ſine illo: quæ diſtinctio inſufficiens eſſet, ſi propoſitum non pœnitendi quoddam eſſet cum contemptu cõtra Spiritum ſanctum aliud ſine illo. Addo, in aliis ſpeciebus peccati cõtra Spiritum ſanctũ quas ibi numerat vt ſunt deſperatio præſumptio, &c. nõ diſtingui, an committantur ex contemptu, necne, ſed eo ipſo, quòd talia peccata ſunt, cẽſentur includere ſufficientem contemptum: ergo idem eſt in præſenti. Eo vel maximè, quòd difficillimum eſt exponere quale debeat eſſe illud propoſitũ, vel ex quo motiuo, vel quidnam ſit ille contemptus, qui vltra directã voluntatem non pœnitendi neceſſarius dicitur, vt illud propoſitum ſit ſpeciali modo contra Spiritum ſanctum. Si autem membrum aliud eligatur, & omne propoſitum non pœnitendi tempore debito dicatur habere ſpecialem malitiam cõtra Spiritum ſanctum, quam non habet impœnitentia indirectè voluntaria; primum explicare oportet, quænam ſit illa ſpecialis malitia, diſtincta à malitia omiſſionis pœnitentiæ: aut contra quam virtutem, vel contra quod ſpeciale præceptum ſit. Deinde oportet rationem reddere, cur illa malitia contrahatur per voluntarium directum, & non per indirectum: neutrum autem, vt opinor, poteſt ſufficienti ratione explicari.

9. *Secunda expoſitio D. Tho.*

Eſt ergo ſecunda expoſitio, D. Thomam, in priori loco cùm negat impœnitentiam eſſe ſpeciale peccatum, loqui de impœnitentia materiali, quæ nullum voluntariũ includit, ſed ſolam permanentiam in peccato mortali vſque ad mortem. Cùm autem dicit hãc permanentiam eſſe poſſe circunſtantiã cuiuſcunque peccati, non loquitur de circunſtantia morali, quæ auget peccati malitiam, ſed de conditione, vel accidente cuiuſcunque rei, prout duratio rei in ſuo eſſe dicitur accidens eius. Cùm verò D. Thomas in poſteriori loco dicit, propoſitum non pœnitendi eſſe ſpeciem peccati contra Spiritum ſanctum, intelli-

gendus

gendus eſt iuxta hanc expoſitionem non tantùm de propoſito formali, & directo, ſed etiam de virtuali, & indirecto: nã hæ duæ voluntates moraliter æquiualent in ordine ad moralem malitiã; neq; hic poteſt aſſignari ſpecialis ratio, ob quam per directam voluntatem fiat ſpecialis iniuria Spiritui ſancto, & non per omiſſionem indirectè voluntariam: nam licèt voluntarium directum, cæteris paribus, augeat malitiam, non tamen eſt ſimpliciter neceſſarium ad ſpeciem eius; & aliàs ſicut directum propoſitũ non pœnitendi poteſt oriri, vel ex prauo habitu, vel ex nimia malitia & contemptu: ita etiam ipſa omiſſio vtcumque voluntariè exercita, vt ſic dicam, poteſt ex eiſdem cauſis oriri: & è conuerſo, ſicut omiſſio poteſt eſſe ex quadam accidia, vel paſſione, aut inconſideratione, vel ignorantia, aut errore: ita etiam propoſitum non pœnitendi poteſt eaſdem radices, ſeu vocationes habere: cur ergo non ſufficiet voluntas indirecta, vt tale peccatum ſit contra Spiritum ſanctum, ſi directa ſufficit? Atque hanc expoſitionem ſignificat Cano loco citato, ſectione præcedenti. Soto autem, & Vega ibidem citati etiam intellexerunt, D. Thomam in priori loco, cùm negat impœnitentiam eſſe ſpecie peccatum, loqui de impœnitentia, quæ non addat, neque augeat malitiam: ſed non exiſtimant illam eſſe huiuſmodi, eo quòd voluntaria non ſit: ſed quia ſit carentia pœnitentiæ non per modum priuationis, ſed per modum negationis tantùm, id eſt, quia ſolùm eſt pro eo tempore, pro quo nondum præceptum pœnitentiæ obligat, nam de hac impœnitentia putant D. Thomam loqui. Sed in hoc manifeſtè errant, quia D. Th. loquitur de impœnitentia finali, de qua etiam agit Auguſt. manifeſtum eſt autem talem impœnitentiam includere tẽpus aliquod, pro quo obligat præceptum pœnitentiæ: nam includit tempus mortis, pro quo maximè illud præceptum obligat. Igitur priori modo declarato ſumenda eſt hæc expoſitio; eſtque valde probabilis, & ſatis conſentanea verbis & intentioni D. Thomæ.

10. Duplex tamen difficultas circa illam occurrit. *1. Difficultas.* Prior eſt, quomodo impœnitentia materialis tantùm & omnino inuoluntaria potuerit ab Auguſtino appellari peccatum contra Spiritum ſanctum, *2. Difficultas.* cùm talis impœnitentia nullam malitiam habeat. Secunda eſt, quomodo voluntarium indirectum ſufficiat ad conſtituendam propriam ſpeciem peccati cõtra Spiritum ſanctũ, iuxta aliam interpretationem, ſeu acceptationem illius peccati: nam ad illas ſpecies requiritur contemptus, vt D. Thomas ait: contemptus autem non includitur in volũtario tantùm indirecto, quod potiùs eſt per negligentiam vel paſſionem. Ad priorẽ difficultatem reſpõderi poteſt, Auguſtinũ non vocare peccatũ cõtra Spiritum ſanctum ipſam negationem pœnitentiæ, ſed peccatum illud, cui talis ne- *Reſponſio ad primam.* gatio adiungitur: quia licèt ex hac negatione non augeatur eius malitia propriè & intẽſiuè, augetur quaſi extẽſiuè quoad duratiõnẽ, ratione cuius irremiſſibile *Ad 2.* fit, ſi vſq; ad mortem perueniat. Ad alterã partem reſpondetur, ſicut peccatum illud eſt voluntarium, ita includere contemptum virtualẽ, quod ſufficit quando ipſum peccatũ ex ſua ſpecie tale eſt, vt remoueat aliquid eorum, per quæ poteſt homo ab electione peccati impediri, vt in articulo ſecundo eiuſdem q. D. Thom explicauit. Quòd ſi alicui hæc non ſatisfaciant, poteſt tertiam expoſitionem adhibere.

11. *Tertia expoſitio D. Thom.* Tertia igitur expoſitio ſit, D. Thom. ſolùm numerare inter ſpecies peccati contra Spiritum ſanctum illam impœnitentiam, quæ eſt per directum propoſitum non pœnitendi, quia non ſolùm requirit ad illam denominationem peccati contra Spiritum ſanctum talem ſpeciẽ malitiæ, ſed etiam talem modum contrahendi illam. E contrario verò impœnitentiam etiam culpabilem per voluntarium indirectum, quæ ab Auguſt. in alio ſenſu appellatur peccatum contra Spiritum ſanctum, non vocari à D. Thom. ſpeciale peccatum, ſed circumſtantiam aliorum. De hac verò circumſtantia non tractauit ibi D. Thom. an conferat nouam malitiam, necne: neque, ſi addit malitiam, an illa ſit ſpecialis ſeu in noua ſpecie: nam hæc nihil referebant ad rem, de qua ibi tractabat. Nos autem dicendum credimus, addere ſpecialem malitiam, quia addit voluntariam omiſſionem ſpeciali præcepto repugnantem, vt in ſuperioribus definitum eſt. Vt autem hoc non appareat contrarium illi modo loquendi D. Thom. eſt vlteriùs conſiderandum, quando vnum peccatum habet plures circumſtantias addentes malitias ſpecie diuerſas, non vocari à D. Thom. plura peccata, ſed vnum, quod ex obiecto eſt vnius ſpeciei: habet tamen plures circumſtantias. In hoc ergo ſenſu intelligendum eſt in præſenti, permanentiam in peccato vſque ad mortem, etiamſi peccaminoſa ſit, non eſſe ſpeciale peccatum, ſed circumſtantiam peccati, ſecluſo formali propoſitio non pœnitendi, quia videlicet non per ſe committitur, ſed vt circumſtantia alterius peccati, quamuis, ſuppoſita circumſtantia temporis neceſſarij ad pœnitendum, illi addit ſpecialem malitiam.

Vnde etiam fit, hanc malitiam non eſſe ſpecie diuerſam ab ea, quæ eſt in propoſito nõ pœnitendi, quia voluntarium directum vel indirectum nõ variat ſpeciẽ peccati (vt ex 1. & 2. ſuppono) ſi in obiecto & ratione malitiæ ſit ſufficiens cõuenientia, vt eſt in præſenti, neque etiam repugnat malitiam eiuſdem ſpeciei in vno peccato directa voluntate commiſſo eſſe primariam, in alio eſſe accidentariam. Rurſus hinc fit impœnitentiam, quæ dicitur eſſe peccatum contra Spiritum ſanctum ſpeciali modo, & illam, quæ dicitur eſſe circumſtantia moralis peccati, non differre ſpecie quoad malitiam moralem, ſed ſolum in modo & perfectione voluntarij, ratione cuius includit contemptũ bonitatis, propter materiam in qua talis voluntas verſatur; nam per eam directè abiicit medium neceſſarium ad ſanctificationem, quæ Spiritui ſancto appropriatur. Tandem intelligitur non repugnare quòd de pœnitentia ſit datum ſpeciale præceptum, & quòd nihilominùs impœnitentia peccaminoſa, ſæpe ſit circumſtantia alterius peccati in ſenſu explicato: nam etiam circumſtantia addens ſpecialem malitiam, requirit ſpeciale præceptum: ſatiſq; eſt quòd propoſitũ non pœnitẽdi ſit quaſi per ſe ſpeciale peccatum, nam hoc etiam exigit ſpeciale præceptum. Eo vel maximè, quòd etiam ipſa omiſſio pœnitentię, ſub alia conſideratione, & loquendi ratione, dici poteſt ſpeciale peccatum, vel præciſè conſiderando illam in ratione omiſſionis, vel conſiderando in peccato id quod eſt formale, ſcilicet malitiam. 12. *Corollarium primum.* *Corollarium ſecundum.* *Corollarium tertium.*

Neque contra hanc vltimam interpretationem & doctrinam habet vim ratio ſuperiùs tacta: falſum eſt enim, circumſtantiam permanendi in peccato, eo etiam tempore pro quo eius pœnitentia præcipitur, eſſe circumſtantiam generalem: quia nõ eſt per ſe nec neceſſariò coniuncta cum omni peccato, vt per ſe conſtat. Imò, loquendo de peccato actuali, reſpectu cuius conſideratur circumſtantiæ generales vel ſpeciales, hæc neutro modo eſt circumſtantia eius, per ſe loquendo, quia non concurrit eo tempore quo tale peccatum committitur: non enim pro eodem tempore, in quo homo peccat, tenetur eiuſdem peccati pœnitentiam agere: propria autem circumſtantia peccati actualis debet ſimul eodem tempore occurrere, alioqui non poſſet eſſe accidens eius. Si verò ſit ſermo de habituali peccato, ſic permanentia in illo eſt generali 13. *Soluũtur aliæ rationes.*

generaliter quædam conditio vel accidẽs;eius tamen quòd hæc duret etiã tempore prohibito , ſeu pro quo pœnitentia præcepta eſt,hoc nõ eſt generale, ſed accidentarium omnino , & ſpecialem dicens deordinationem.Et ideo,licèt talis circunſtantia tantùm indirectè volita ſit, dat ſpecialem malitiam. Malè verò hinc infertur in cõfirmatione proceſſus in infinitum, quia impœnitentia plurium peccatorum nõ eſt multiplex ſed vna:& ideo, licèt aliquis quãdo eſt impœnitens vnius peccati,verbi gratia, furti, ſit etiam impœnitens ipſius peccati impœnitentiæ,nõ propterea multiplicatur peccatum,quia tantùm eſt vna omiſſio

Obiect. vnius actus præcepti.Dices, ſaltem impœnitentia de pluribus peccatis grauior eſt : ergo ſaltem cum pro-

Enodatur. portione inferri poterit augmentũ in infinitum : Reſpondetur , etiamſi in aliis peccatis fortaſſe id verum ſit;in peccato impœnitentiæ non habere locum illud augmentum reſpectu ſuiipſius, quia intrinſecè repugnat habere pœnitentiam talis peccati illo eodem tempore , nam eſſentialis eius malitia conſiſtit in omiſſione pœnitentiæ. Et ideo non poteſt ex illo eodem capite addi illi grauitas accidentalis.

Secundæ principali difficultati ſatisfit.

14. Atqve ex his (vt ad difficultatem poſteriorem reſpondeamus)infertur primò,aliquando poſſe contingere , vt aliquis homo in vno tantùm peccato moriatur ſine ſpeciali peccato impœnitentiæ , nimirum ſi nec voluntatem directam habuerit non pœnitendi:neque etiam indirectam; vt ſi morte præueniatur priùs quàm de pœnitentia agẽda cogitare poſſit. Extra hunc verò caſum verum eſt, neminem mori in peccato mortali, quin peccatum impœnitentiæ , ſeu malitiã eius (quod perinde eſt)priori peccato adiun-

Hierem. gat,& propter hoc etiam puniatur , iuxta illud Hier. 8. *Nullus eſt qui agat pœnitentiam ſuper peccato ſuo,non ſunt confuſi , erubeſcere neſcierunt : idcirco cadent inter*

Hieron. *corruentes,dicit Dominus:*vt ibi exponit Hieronymus. Neque hoc eſt viſum inconueniens , ſed maximè conſentaneum diuinæ iuſtitiæ.

15. Secundò infertur , non eſſe neceſſarium vt peccatum impœnitentiæ ſemper includat triplicem malitiam , contra triplicem obligationem ſuprà declaratam. Hoc facilè patet , in primis quando hoc peccatum fit per modum omiſſionis abſque directo propoſito:quia illa omiſſio non eſt peccatum,niſi,pro eo tempore,pro quo vrget pręceptum pœnitentiæ.Non eſt autem neceſſe vt illę tres obligationes ſemper eodem tempore concurrant : nam pro aliquo tempore obligare poteſt ratio iuſtitiæ , pro quo ſola ratio charitatis per ſe non obligaret:& tunc omiſſio illa habebit tantùm ſpecialem malitiam virtuti pœnitentiæ contrariam:contra charitatem autem Dei,vel ſui,ſolùm erit eo generali modo , quo cætera peccata ſunt contra charitatem. At verò , ſi contingat illas tres obligationes ſimul & pro eodem tempore concurrere, vt maximè videtur contingere in articulo mortis, non cenſeo inconueniens admittere tunc impœnitentiam habere triplicem illam malitiam;nam includit tres circunſtantias diuerſarum rationum, & contra diuerſa præcepta propria & ſpecifica , & per ſe ac ſigillatim obligantia. Atque hinc etiam conſtat quid dicendum ſit quando impœnitentia eſt per propoſitum formale non pœnitendi : nam inſpiciendum eſt pro quo tempore velit quis nõ pœnitere;nam ſi illud tempus ſit pro quo obligat ſola ratio iuſtitiæ,vt fortaſsè nunc eſt tempus Quadrageſimæ , illa voluntas tantùm habebit vnam ſpeciem malitiæ. Si verò tempus illud eſſe pro quo concurrerent & vrgerent omnes illæ obligationes , tunc concedo voluntatem

A illam habituram tres malitias,ex quibus illa, quæ eſt contra iuſtitiam,videtur magis propria,& intrinſeca: aliæ verò magis accidentariæ & extrinſecæ.

Tertiò colligitur, quid dicendum ſit ad inconueniens illatum de commiſſione cuiuſcunque peccati mortalis , quòd nimirum præter malitiam propriam habeat ſemper tres malitias contra tres alias obligationes. Dicendum eſt enim , quoad malitiam iniuſtitiæ, ſeu iniuriæ diuinæ, verũ eſſe eam propriè ac formaliter includi in quolibet peccato mortali, vt apud me conuincit argumentum factum, quia, ſi lex iuſtitiæ reſpectu Dei obligat ad ſatisfaciendum,ſupponit iniuriam factam : ergo multo magis obligarat vt non fieret:hæc autem lex ſpecialis eſt,& eiuſdem virtutis: ergo violatio eius infert ſpecialem malitiam.Nec re- 16.

B fert quòd hæc circunſtantia generalis ſit omnis peccati mortalis , quia non eſt generalis tãquam illi addita , ſed tanquam conſtituens in eſſe peccati mortalis vt ſic : nam obiectum creatum per ſe non ſufficit ad peccatum mortale perficiendum. Deniq; hæc eadem eſt malitia auerſionis , à qua peccatum mortale habet ſpecialem grauitatem ſuam. Quoad malitiam verò contrariam charitati Dei , dicendum eſt, per ſe loquendo ac regulariter , illam non eſſe in quolibet peccato mortali formaliter , & ſpecificè diſtinctam à priori malitia iniuriæ diuinæ , ſed ſolùm eſſe generalem circunſtantiã incluſam in omni peccato. Si verò contingeret hominem peccare mortaliter eo tempore,quo aliunde ex ſpeciali titulo, & obligatione charitatis Dei tenebatur Deũ ſuper omnia diligere, tunc verũ eſt , peccatum illud ex circunſtantia tẽporis habere ſpecialem malitiam contra charitatem Dei:

C quia illa circunſtantia nõ eſt generalis, ſed valdè ſpecialis,& habet propriam ac ſpecificã deformitatem. Et ita ſeruatur eadem proportio cum doctrina data de peccato impœnitentiæ,vt facilè ex dictis patet.

Addo verò , eos , qui negant ſpeciale præceptum pœnitentiæ ad iuſtitiam pertinens;& admittunt illud ex ſola Dei charitate,ſi conſequenter loquantur,conceſſuros eſſe,in quolibet peccato mortali includi ſpecialem malitiam contra charitatem Dei quia tunc illa malitia eſſet , quæ primò conſtitueret peccatum mortale:vt ſic,& alia ratio facta de ratione iniuſtitiæ, tunc haberet locum in charitate Dei , quia tunc prima obligatio ad Deum eſſet ipſius charitatis. Nunc autem non ita eſt : & ideo non eſt ſimilis ratio : quia, cùm interuenit ſpecialis obligatio iuſtitiæ , charitas per ſe immediatè non obligat ad non faciendam in- 17.

D iuſtitiam,ſed ſolùm tanquam generaliter, vel virtualiter mouens alias virtutes: quanquam in aliquo ſpeciali caſu & tempore ipſa etiam inferat ſuam ſpecialem obligationem.

Denique eadem proportione dicendum eſt de malitia contra charitatem propriam : nam per ſe etiam ac regulariter non quoties homo mortaliter peccat, committit ſpecialem malitiam contra charitatem propriam ; ſed tantùm generali quadam ratione. At verò ſi in illo ſpeciali tempore pro quo obligat hominem præceptum charitatis propriæ ad prouidendum animæ ſuæ , & cauendum periculum æternæ mortis, ipſe de nouo mortaliter peccaret , ex cir- 18.

E cunſtantia talis temporis haberet peccatum illud ſpecialem malitiam , quia illa iam non eſt generalis circunſtantia , ſed ſpecialis , addens peculiarem malitiam. Et ideo dixi ſuprà dupliciter poſſe contrahi ſpecialem malitiam ex generali circunſtantia , ſcilicet , vel directa intentione agendo contra illam, vel eam violando in illo ſpeciali tempore,pro quo inducit propriam obligationem , quia iam nunc non ſumitur vt generalis, ſed vt ſpecialis circunſtantia : atque hoc modo doctrina data ſemper & in omnibus

nibus cum eadem proportione vera exiſtit.

19. *Obiect.* Dices, cur ratio charitatis propriæ non obligat hominem ſemper & pro ſemper ſpeciali obligatione, vt non ſe occidat ſpiritualiter, vel priuet gratia, ſicut obligat aliquando ad reparandam illam? *Soluitur:* Reſpondetur, quia non ſemper eſt homini æquè neceſſarium eſſe in gratia, neque æquè periculoſum cadere ab illa. Vnde, ſicut ex vi charitatis propriæ non obligatur homo, qui eſt in peccato, ad agendam ſtatim pœnitentiam, & deſerendum illum ſtatum, ſed ſolùm quando vel extrema, vel grauis neceſſitas ita vrget, vt damnum fiat moraliter irreparabile: ita etiam ex hoc præciſo titulo charitatis propriæ non inducit ſemper & omni tempore ſpecialem obligationem non peccandi, vel non amittendi gratiam, ita vt eo titulo incurratur ſpecialis malitia, ſed tunc ſolùm quando ratio & tempus ſpecialis neceſſitatis occurrit.

SECTIO III.

Vtrùm præceptum pœnitentiæ naturale ſit, vel poſitiuum.

1. *Pœnitentiæ præceptũ diuinum eſt.* CERTVM eſt, ac per ſe notum, præceptum hoc diuinum eſſe: nam antiquius eſt omni humano, imò omnium hominum voluntates præuenit, ipſúmque etiam Adamum obligauit. Denique per nullam humanam poteſtatem auferri, vel diſpenſari poteſt. Difficultas ergo eſt, an ſit diuinum naturale, an verò ſit poſitiuum, & ex libera Dei voluntate ortum. *Opinio affirmans pœnitẽtiam eſſe de iure natura.* Quòd enim prioris generis ſit, videtur probari, quia ante legem ſcriptam nulla fuerunt præcepta diuina poſitiua, propter quod tempus illud dicitur fuiſſe legis naturæ, in quo tempore etiam hoc extitit præceptum. Item, quia præcepta iuſtitiæ & charitatis naturalia ſunt proportionatè id eſt, præcepta iuſtitiæ moralis, & humanæ & amicitiæ etiam, ſeu beneuolentię connaturalis homini, vt ſic, connaturalia ſunt etiam reſpectu humanæ naturæ per ſe, ac nudè ſumptæ: præcepta autem iuſtitiæ, ac charitatis infuſæ, ac diuinæ, connaturalia ſunt homini, vt eleuatio per gratiam ad finem ſupernaturalem. Præceptum autem hoc pœnitentiæ per ſe, ac primariò, eſt præceptum cuiuſdam iuſtitiæ infuſæ, quæ natura ſua obligat ad reſarciendam iniuriam Deo factam: eſt ergo præceptum illi connaturale. Idemque argumentum cum proportione fieri poteſt de charitate. Atque eadem ratione, etiamſi homo fuiſſet conditus in puris naturalibus, & in eo ſtatu peccaret mortaliter, obligaretur, per ſe loquendo, ad ſe conuertendum in Deum, eique ſatisfaciendum, vt poſſet: tunc autem præceptum illud non eſſet poſitiuum diuinum, quia ille ſtatus in puris naturalibus non requirit hæc præcepta: fuiſſet ergo illud præceptum naturale: ergo eadem ratione in ſtatu & ordine gratiæ præceptum pœnitentiæ ſupernaturalis eſt connaturale ipſi gratiæ, ſeu homini, vt illuſtrato per fidem. Fauetque huic parti *D. Tho.* D. Thom ſuprà quæſt. 84 art. 7 ad primum, quatenus ait, *de iure naturali eſſe, quod aliquis pœniteat de malis, quæ fecit.* Et in eodem ſenſu, q. 86. art 6. ad vltimum, dicit ſacramentum pœnitentiæ aliquo modo fuiſſe in lege veteri, quatenus pœnitentia, quæ de iure naturali eſt, aliquam determinationem habuit in ea lege, prout ipſe etiam dixerat in quæſt. 84. art. 7. ad 2. vbi *Caiet.* Caietanus etiam hoc ſentit, & Soto diſt. 14. quæſt. 1. *Cano.* articul. 7. & Cano relection. de Pœnit. part. 3. Alij *Alenſ.* etiam Scholaſtici ita loquũtur, vt Alenſis 4. p. quæſt. *Bonauen.* 18. membro 2. artic. 3. §. 2. Bonauentura in 4. diſt. 17. *Richard.* 2. part. articul. 3. quæſt. 1. Richardus artic. 2. quæſtion. *Maior.* *Marſil.* 3. Maior quæſt. 9. Marſil. in 4. quæſt. 12. artic. 1. &

A quæſt. 18. Idem tenet Vega libr. 13. in Tridentinum, c. 20. & Iacobus Latomus in art. 3. contra Lutherum. *Vega. Iacob. Lato.*

2. *Opinio affirmans, eſſe de iure poſitiuo.* Contraria verò pars, ſcilicet præceptum hoc eſſe poſitiuum, ſuadetur primò, quia præcepta naturalia in præceptis Decalogi continentur, vel formaliter, vel virtute: hoc autem præceptum pœnitendi in nullo præceptorum Decalogi continetur formaliter, vt per ſe conſtat: neque etiam poteſt per euidentem conſequentiam ex aliquo illorum colligi, vt virtute in eis contineri dicatur: ergo. Secundò, præcepta naturalia immutabilia ſunt, vel ſaltem ſecundum ordinariam legem, & prouidentiam Dei non mutantur, ſeu auferuntur: ſed hoc præceptum pœnitentiæ mutabile eſt: potuit enim Deus non exigere ab hominibus formalem pœnitentiam peccatorum, ſed ſola dilectione contentus eſſe: potuit etiam per ſolam B attritionem eos iuſtificare, nõ præcipiendo contritionem. Iam etiam in lege gratiæ facta eſt mutatio in hoc præcepto: nunc enim non obligat ſimpliciter præceptum contritionis, ſicut antea obligabat: nam ſi quis per attritionem cum ſacramento iuſtificatus ſit, iam non tenetur ad contritionem: in quo non cum vno, vel altero homine diſpenſatum eſt, ſed generali & ordinaria lege pro omnibus hominibus huius temporis id ſtabilitum eſt: ergo ſignum eſt, hoc præceptum non fuiſſe abſolutè de lege naturæ. Tandem, vel lex naturalis obligat ad actum pœnitentiæ propter naturalem rectitudinem humanæ voluntatis: & hoc non, quia ad hoc ſufficeret ceſſatio à peccando, & noua vita, ſeu propoſitum deinceps rectè operandi: nam ſicut bonus habitus excludit prauum, ita boni actus ſufficiunt ad excludendam inordina- C tionem, quæ relicta fuit in volũtate. Vel obligat propter ſatisfaciendum Deo: & hoc etiam non, quia nulla ſatisfactio hominis etiam ex gratia operantis eſt æquiualens, ſed neceſſe eſt, vt illam Deus gratis acceptet, quod non facit, niſi per aliquam legem, qua ſuam voluntatem declarat: ergo ſine aliqua lege poſitiua Dei non poteſt intelligi obligatio huius præcepti. Atque ita opinatus eſt Medina Codic. de Pœnitentia, tractatu primo, quæſt. 2. art. 2. poſt medium. *Medin.*

3. *Tertia opinio inter vtrãque media, & earum conciliatio, vera cẽſetur.* Inter has ſententias mediam viam tenendam cenſeo, quæ fortaſſe poteſt eſſe earum conciliatio. Aliud eſt enim quærere, an obligatio ſatisfaciendi Deo pro iniuria illata per peccatum, ſit ex intrinſeco naturali D iure: aliud verò, an modus ſatisfactionis per formalem pœnitentiam & contritionem oriatur etiam ex intrinſeca rei natura, ideóque idem præceptum naturale obligans ad ſatisfactionem, obliget etiam ad talem ſatisfactionis modum, vel neceſſarium fuerit hanc determinationem eſſe ex peculiari inſtitutione diuina.

4. *Præceptũ ſatisfaciẽdi Deo pro iniuria illata naturale eſſe. Concl. 1.* Circa priorem partem dicendum cenſeo, præceptum ſatisfaciendi Deo pro iniuria illata per peccatum, naturale eſſe, ſatisfaciendi, inquam, quantum homini poſſibile eſt, quia præcepta non dantur de rebus impoſſibilibus. Hanc concluſionem intendunt præcipuè Auctores prioris ſententiæ. Et eam non ne- E gat Medina, ſed potiùs expreſsè eam diſtinguit, & concedit. Et ſufficienter probatur argumentis primæ ſententiæ. Quorum ſumma & ratio à priori eſt, quia omnis iuſtitia ad alterum, ſeruata proportione, intrinſecè & naturaliter obligat ad ſatisfactionem iniuriæ illatæ, quia obligat ad medium conſtituendum in ſuo obiecto, id eſt, ad æqualitatem reſarciendam, quam iniuria abſtulerat. *Obiect.* Dices: Hac ratione probaretur, etiã in puris naturalibus dari hoc naturale præceptum, quia peccatum in illo ſtatu etiam eſſet iniuria Dei: conſequens autem videtur falſum, quia ſatisfactio Dei eſt quid omnino ſupernaturale, pertinens ad ordinem gratiæ. *Soluitur.* Reſpondetur quantùm eſt vi pecca-

ti eandem obligationem oriri etiam in puris naturalibus: an verò tunc excuſaretur homo propter impotentiam, vel ad quid obligetur homo in tali ſtatu ex vi talis præcepti, conſtabit ex dicendis.

5. *Nullum actum peccatoris eſſe ex natura ſua ſufficientē diſpoſitionem pro iniuria Deo facta. Concl. 2.*

Circa poſteriorem partem in primis exiſtimo, nullum actum, qui poſſit fieri à peccatore etiam per auxilium gratiæ, eſſe ex ſe, & ex natura ſua ſufficientem ſatisfactionem pro iniuria facta Deo per peccatum. Hanc aſſertionem ponit expreſsè Medina, & Auctores citati in ſecunda ſententia eam non negant, ſed aliis locis illam docent, vt latiùs oſtendi, & probaui in primo tomo 3. parte diſputat. 4. & ideo hîc plura non addo. Atque hinc infero, quanuis iuſtitia de ſe nata ſit obligare ad condignā ſatisfactionem; tamen in præſenti caſu vel nō obligare hominem, vel (quod perinde eſt) excuſari hominem ab huiuſmodi obliga- B tione propter impotentiam: ſicut inter homines, qui alterum occidit, ex vi iuſtitiæ obligaretur ad vitam reparandam ſi poſſet; tamen propter impotentiam non obligatur, ſeu excuſatur.

6. *Hominem gratia adiutū poſſe de congruo ſatisfacere, & ad id teneri. Concl. 3.*

Vlterius verò dico, quanuis non poſſit homo condignè ſatisfacere; tamen excitatum & adiutum diuina gratia, poſſe aliqualiter ſeu imperfectè, ſeu de congruo, vt vocant ſatisfacere, ac proinde ad huiuſmodi ſatisfactionem, ſuppoſita poſſibilitate, obligari ex lege connaturali ipſimet gratiæ. Priorem partem ſuppono ex dictis in primo tomo, loco citato. Et ex hac priori parte ſequitur manifeſtè poſterior (ſuppoſita prima aſſertione) quia ex vi eiuſdem legis iuſtitiæ, qua obligatur homo ad condignam ſatisfactionem, ſi poteſt eam exhibere, obligatur etiam, ſi non poſſit integram, ſaltem eam, quam poſſit exhibere, præſertim ſi ſeruetur aliqua proportio in eodem genere ſeu ordine rerum. Hoc addo, vt abſtineam ab illa quæſtione, an teneatur quis ſatisfacere, vel reſtituere dānum in bonis ſuperioris ordinis per bona inferioris ordinis, quando non poteſt facere per bona eiuſdem ordinis. Quamuis enim probabile ſit etiam tūc teneri hominem ad ſatisfaciendum, prout poteſt. infamiā, verbi gratia, pecuniis compenſando; multo tamen certius eſt dari hanc obligationem in bonis eiuſdem ordinis, etiamſi inæqualis & inſufficiens futura ſit. Vt ſi quis alium infamauit, licèt non poſſit integrè infamiam tollere; ſi tamen poteſt minuere, vel efficere ne augeatur, tenetur id facere. Et qui alteri contumeliam fecit, quanuis non poſſit integrè reparare honorem; tenetur tamen quod in ſe eſt facere ad exhibenda ſigna honoris, quibus prior iniuria, prout fieri poterit, reſarciatur. Et ratio omnium eſt, quia iuſtitia quę obligat ad æqualitatem faciendam integrè, ſi poſſibilis eſt, conſequenter vel à fortiori obligat ad faciendam illam ex parte, ſeu inæqualitatem minuendo, quantum poſſibile eſt. Sic igitur in præſenti eadem proportione iudicandum eſt de ſatisfactione Deo exhibenda: nam homo peccando, quandam contumeliam Deo intulit, contra eius honorem, & dignitatem vltimi finis: & quanuis non poſſit condignè ſatisfacere, poteſt tamen per auxilium gratiæ ad Deum conuerti, ſeq̄ue totum illi ſubmittere, eumq̄ue vt vltimum finem quantum poteſt, honorare: quæ ſatisfactio licèt imperfecta ſit ex parte hominis, tamen ex parte ipſius Dei meritò dici poteſt eſſe in bonis eiuſdem ordinis. Tenetur ergo homo ex naturali lege iuſtitiæ ad Deum illam exhibere. Et confirmatur inductione, ſeu exemplis non diſſimilibus. Non enim poteſt homo condignas Deo agere gratias pro beneficiis acceptis; debet tamen referre quas poteſt. Item non poteſt tribuere Deo adorationem, & cultum cōdignum tantæ maieſtati; tenetur tamen prout potuerit, colere. Sic igitur dicendum eſt in præſenti de ſatiſfactione pro peccato: eſt enim hic quidam honor, ſeu

Qui alteri damnum intulit, tenetur illud reſarcire in bonis eiuſdem ordinis.

A cultus Deo debitus ſpeciali quodam, & quodam modò magis rigoroſo titulo iuſtitiæ, ratione iniuriæ illatæ.

An obligatio ſatisfaciendi Deo ex natura rei ſit determinata ad formalem actum contritionis.

Adhvc verò ſupereſt declarandum, an hæc obligatio ſatisfaciēdi Deo ex natura rei abſque alia ordinatione diuina ſit determinata ad formalem actum pœnitentiæ, ſeu contritionis. Duos enim actus in ſuperioribus diſtinximus. Vnus eſt voluntas ſatiſfaciendi, quæ eſt veluti intentio ſeu actus imperans: & de hoc actu manifeſtum eſt cadere ſub obligationē dictæ legis naturalis abſque alia ſpeciali ordinatione diuina, ſi in prædicta abſtractione & generalitate ſumatur. Alius actus eſt formalis deteſtatio actus peccati per contritionem, quæ eſt veluti actus imperatus, ipſaque ſatisfactionis exhibitio: & de hoc actu inquirimus, an lex ipſa iuſtitiæ, quæ ex ſe obligat ad ſatisfaciendum Deo, obliget etiam ad ſatisfaciendum tali modo, ſeu per talem actum. Et ad hoc dicendum eſt vltimò, hunc quidem actum ex ſe & natura ſua eſſe valde proportionatum ad hanc ſatisfactionem exhibendam, abſolutè tamē nō eſſe ſimpliciter neceſſarium abſque ſpeciali ordinatione diuinæ voluntatis, determinātis talem ſatisfactionis modum. Prior pars ſæpe tradita eſt in ſuperioribus, cùm oſtenderemus C honeſtatem, vtilitatem, & neceſſitatem actus pœnitentiæ. Nam ille actus eſt proportionatus ad ſatisfaciendum pro iniuria, qui eſt etiam aptus ad obtinendam veniam: ſed nullus eſt actus aptior ad veniam impetrandam, quam deteſtatio & dolor de iniuria illata, maximè ſi procedat ex vero affectu ad eum, qui iniuriam paſſus eſt: eſt igitur in actu contritionis ex ſe & ex natura ſua magna proportio ad hanc ſatisfactionem exhibendam. Quòd verò non ſit abſoluta neceſſitas ſine Dei ordinatione (quod in altera parte dicebamus) probant, vt opinor, ſufficienter argumenta ſecundæ ſententiæ: & ex ſolutionibus argumentorum prioris opinionis magis confirmabitur, & declarabitur. Ac denique nullum eſt principium ſimpliciter neceſſarium ex vi æquitatis iuſtitiæ, etiam infuſæ & ſupernaturalis, ex quo neceſſaria conſecutione in- D ferri poſſit, iuſtitiam ipſam per ſe obligare ad ſatiſfaciendum per hunc actum. 7.

Pœnitentiā ex diuina ordinatione eſſe proportionatā ad ſatisfaciēdum Deo. 4. Concl.

Dicunt aliqui, hunc actum per ſe & vi ſua expellere peccatū abſque alia acceptatione Dei, atque ita ex ſe tollere inæqualitatem, & reparare æqualitatem: ac propterea iuſtitiam ipſam de ſe ad illum obligare. Sed hæc reſponſio & falſum aſſumit, vt in citato loco primi tomi oſtendi, & malè infert: quia, ſi ille actus eſſet ſufficiens ad illum effectum, etiam actus ſolius dilectionis per ſe ſufficeret: ergo ex ſola natura rei non poteſt oriri obligatio ad formalem actum pœnitentiæ, ſeu contritionis. Quando enim ex duobus actibus aliter ſufficit ad integram ſatisfactionem faciendam, neuter eorum determinatè cadit ſub præ- E ceptum ſatisfaciendi, neque ambo ſimul, ſed vnus vel alter arbitrio ſatisfacientis. Atque hoc à fortiori procedit in ſatisfactione imperfecta: nam quando ſatisfactio eſt æqualis, magis eſſe ſolet ex natura ſua determinata ad vnum vel alium modum: quando verò eſt de ſe inſufficiens modus ſatisfactionis magis pēdere ſolet ex voluntate eius, cui fit ſatisfactio, quia debet illa eſſe contentus. Cùm ergo ad hoc non cogatur ex vi ſatisfactionis, quia inſufficiens eſt, oportet vt ſit ex aliqua libera pactione vel ordinatione. Ita ergo eſt in præſenti: nam, cùm ſatisfactio hominis 8.

Quorumdam reſponſio. Reiicitur.

nis ad Deum ex ſe ſit inſufficiens, nullus modus ſatisfactionis eſt de ſe determinatus tanquam neceſſarius, ſed quem Deus ipſe determinat, ſeu quo vult eſſe contentus.

9. *Corollarium.* Atque hinc fit, hoc præceptum contritionis in particulari non ita eſſe naturale, vt excludat omnem Dei determinationem, aut ordinationem, ſed eſſe naturale formaliter (vt ſic dicam) quoad rationem ſatisfactionis: at verò materialiter quoad talem modum ſatisfactionis eſſe ex diuina ordinatione: vtrumque enim horum ſatis conſtat ex dictis, Non deerit fortaſſe quiſpiam, qui etiam circa talem modum ſatisfactionis per contritionem, præceptum ab inſtitutione ſeu ordinatione diſtinguat, & præceptum dicat eſſe naturale, ſuppoſita ordinatione Dei, qua declarauit ſe velle talem modum ſatisfactionis, & nulla alia fore contentum. Hæc enim duo poſſunt intelligi formaliter diuerſa. Aliud eſt enim deſignare hunc modum ſatisfactionis, vt vnicum ſibi placitum; aliud verò obligare ad illum exhibendum. Dicetur ergo illud prius pendere ex libera Dei voluntate & determinatione: & hanc ſolam reddi poſſe cauſam, ob quam nunc ſit neceſſarius actus formalis contritionis præter actum amoris, & neuter per ſe ſufficiat: facta autem illa diuina determinatione, obligationem ſtatim oriri ex natura rei, ex ipſa lege iuſtitiæ. Iuxta quam cōſiderationem dicitur etiam neceſſitatē præcepti in hoc particulari actu oriri ex neceſſitate medij, & hanc fuiſſe voluntariam Deo; illa verò ſuppoſita neceſſitatem præcepti eſſe omnino naturalem. Hic modus dicendi probabilis eſt, & fortaſſe eſt intentus ab Auctoribus prioris opinionis. Nihilominus tamen nō videtur neceſſarium hæc tam ſcrupuloſè diſtinguere, quia vix poteſt concipi, vt hæc ordinatio, quæ neceſſitatem medij inducat, à præcepto præſcindatur: vt latiùs infrà oſtendam, tractando de præcepto confeſſionis.

10. *Satisfit rationibus primæ opinionis.* Ad rationes igitur prioris opinionis reſpondetur, vt hoc præceptum à principio fuerit in lege naturæ, ſatis eſſe quòd ſit præceptum naturale modo explicato: nec ratio, aut lex naturalis iuſtitiæ plus oſtendit: nam lex iuſtitiæ non dat homini poteſtatem ſatisfaciendi, ſed vel ponit illam, vel ſi hæc deſit, ſolùm poteſt præcipere eam ſatisfactionem, quam alter rationabiliter exigit. Petitur tamen in illis rationibus, quomodo potuerit in lege naturæ lex ipſa iuſtitiæ ad Deum obligare determinatè ad hunc actum, cùm in illo ſtatu nulla fuerit determinatio facta ex peculiari inſtitutione poſitiua. *An in lege naturæ fuerit facta determinatio pœnitētiæ ex inſtitutione poſitiua.* Reſpōdetur etiam tunc factam eſſe determinationem illam à Deo: nam ſicut Deus reuelauit Adæ alia ad ſalutem neceſſaria ita etiam reuelauit hanc ſuam voluntatem, & determinationem, quæ ad poſteros per traditionem manauit. Atque ita illa veritas, quam Chriſtus prædicauit: *Niſi pœnitentiam egeritis, omnes ſimul peribitis*, à principio fuit intimata Adæ, ſemperque fuit à fidelibus credita: ſicut enim ſemper fuit Deus propoſitus fidelibus, vt iuſtificator, & remiſſor peccatorum: ita etiam fuit propoſitus modus & via iuſtificationis per pœnitentiam: & inde fuit cognitio huius veritatis per continuam traditionem à patribus ad filios, vſque ad tempus legis ſcriptæ, conſeruata. In qua, inter alia præcepta moralia, hoc ſæpe traditum fuit, vt conſtat ex ſuprà adductis cùm ageremus de neceſſitate medij pœnitentiæ. Imò & per cæremonialia præcepta aliquam determinationem accepit, quantum ad modum pœnitentiæ exterioris, & ſignificationem interioris pœnitentiæ. Et hoc eſt quod intendit D. Thomas in locis adductis.

11. *Commune dictum exponitur.* Quod ergo communiter dicitur in tempore legis naturæ ante legem ſcriptam non fuiſſe data aliqua A ſpecialia præcepta poſitiua, nec determinationem præceptorum naturalium, ſed hanc relictam eſſe hominum diſpoſitioni. Hoc, inquam, intelligendum eſt præcipue de actibus externis, & quoad particulares cæremonias ſacrificiorum, & ſacramentorum, vt in ſuperiori tomo latiùs declaraui. At verò quoad interiores actus, quamuis non fuerint præcepta poſitiua, ſed connaturalia ipſis virtutibus fidei, ſpei, charitatis, pœnitentiæ, &c negari non poteſt, quin fuerit aliqua determinatio talium actuum, quoad materiam eorum, vt patet in ſpe, quæ determinata fuit ad ſperandam à Deo iuſtitiam, remiſſionem peccatorum, & præmium bonorum operum: quæ ſpes ſupponit aliquam promiſſionem & ordinationem Dei ex libera eius voluntate pendentem. Sic ergo pœnitentia, & eius obligatio ſupponit ordinationem Dei exigentis B ſatisfactionem pro peccato per pœnitentiam, & non promittentis aliter remiſſionem eius.

Sed quid ſi fingamus Deum nullam determinationem adhibere huic ſatisfactioni pro peccato, neque promittere remiſſionem eius propter pœnitentiam, vel propter alios actus, neque aliquid de toto hoc negotio hominibus reuelare, niſi hoc ſolum, quòd ipſe peccatis offenditur: & ideo illa grauiſſime punit, quamuis non deneget auxilium peccatoribus, vt conuertantur, & vitam mutent, ſibi nihilominus integrū relinquens eis remittere, vel non remittere peccatū pro ſuo arbitrio: nunquid in eo caſu teneretur homo pœnitētiam agere etiamſi non eſſet certus de fructu eius quoad remiſſionem peccati; Videtur enim adhuc manere poſſe talem obligationem. Sicut inter homines, qui alterum affecit tali iniuria, vt non poſ- 12. *Quid ſi Deus nullam determinationem adhiberet, ſed tantùm declararet ſe peccatis offendi.*
C ſit condignè pro ea ſatisfacere, quamuis non ſit certus alium acceptaturum ſuam imperfectam ſatisfactionem, nihilominus tenetur quantùm in ſe eſt, facere, ad illam exhibendam, petendo veniam, vel alio ſimili modo. Ergo ſimiliter reſpectu Dei teneretur homo facere quod in ſe eſt, etiamſi non eſſet certus acceptaturum Deum ipſius pœnitentiam. Quòd ſi hoc ita eſt meliùs intelligitur hoc præceptum eſſe omnino naturale, inducens obligationem, etiamſi non præcedat promiſſio, ſeu inſtitutio Dei de pœnitentia acceptanda, aut ſpecialiter poſtulanda. Reſpondeo in primis, illam hypotheſim eſſe præter ordinariā prouidentiam Dei in quolibet ſtatu & lege. Semper enim D fuit pœnitentibus neceſſaria firma ſpes obtinendi veniam, ſi veram agant pœnitentiam: cuius ſpei neceſſarium fundamentum eſt certa fides de venia peccatorum præſtanda veram pœnitentiam agentibus: quæ fides ſupponit promiſſionem, ſeu determinationem diuinæ voluntatis hominibus patefactam. Eſt ergo illa hypotheſis præter ordinatam prouidentiam pro quocunque ſtatu etiam legis naturæ. Imò etiam eſt præter naturam talium actuum ſupernaturalium, & præter id, quod eſt maximè conſentaneum diuinæ bonitati vt latè in citato loco primi tomi declaraui. Nihilominus tamen illa hypotheſis vtilis eſt ad meliùs declarandum quo modo hoc præceptum naturale E ſit. Et ideo illa admiſſa, dicendū cenſeo, adhuc manere obligationem diligēdi Deum ſuper omnia, quia hæc eſt maximè connaturalis & homini, & gratiæ, & per ſe conueniens, etiam ſecluſa neceſſitate peccati. Eſt item per ſe neceſſaria ad diuinam amicitiam, & ad rectè inſtituendas & dirigēdas humanas actiones. *Tunc maneret obligatio diligendi Deum ſuper omnia, & faciēdi aliquid cū auxilio gratiæ.* Veriſimile etiam eſt, futurā fuiſſe tunc obligationem faciendi aliquid ex parte hominis cum auxilio Dei, ad obtinendam reconciliationem cum Deo, & ſatiſfaciendum illi prout poſſet, vt probabilior ſuadet ratio facta: & præterea quia non ſemper neceſſaria eſt certitudo effectus, ſeu cōſecutionis finis, vt homo teneatur cauſas applicare, ſeu media adhibere; ſed ſufficit

ficit interdum probabilis ſpes. Quo modo obligatur homo ſæpe ad petendum à Deo, etiamſi non ſit certus ſe conſequuturum quod petit. Ergo idem poteſt intelligi in prædicto caſu. Non exiſtimo tamen tunc futuram fuiſſe obligationem ſpecialem exercēdi formalem actum pœnitentiæ, qui eſt contritio & deteſtatio peccatorum: quia licèt homo teneretur procurare reconciliationem cum Deo, ad quam ſpectat ille primus actus virtutis pœnitentiæ, qui eſt voluntas expellendi à ſe culpam: nihilominus non teneretur exiſtimare hunc actum dolendi de peccato eſſe ſibi neceſſarium ad illum effectum, & poſſet probabiliter credere actum dilectionis ſibi ſufficere. Item poſſet adiungere inſtantem petitionem veniæ, & propoſitum melioris vitæ: ergo nullum eſt ſufficiens principium vnde poſſet concludi tunc præciſa obligatio ad illum actum, ſed tantùm vtilitas, vel congruitas. Atque ita magis conſtat hoc præceptum contritionis, vt ſic, quamuis naturale ſit, non inſurgere donec Deus deſtinet illum actum, vt neceſſarium ad eam ſatisfactionem, quam ipſe pro peccato poſtulat.

Non tamen ad formalem actum pœnitentiæ.

13. Tandem ex his intelligitur, quid dicendum eſſet in ſtatu puræ naturæ (nam hoc etiam in argumentis prioris ſententiæ poſtulatur) cum eadem enim proportione loquendum eſt. Nam etiam tunc teneretur homo de ſe ad ſatisfactionem pro peccato exhibendam, prout poſſet, & ad expellendum à ſe peccatum, ſi aliqua via id aſſequi poſſet. Probabile namque eſt, quòd in eo ſtatu pertineret ad prouidentiam Dei, naturæ & fragilitati hominum accommodatam, ordinare aliquem modum, quo poſſet homo veniam peccati impetrare, ſiue per amorem naturalē Dei, & dolorem peccati illi proportionatū, ſiue etiam per alios actus. Quamuis enim hoc genus prouidentiæ nō poſſit habere locum ſine aliqua liberalitate & gratuito beneficio Dei: nihilominus non excedit ſuauem Dei prouidentiam naturæ hominis conſentaneam etiam pro illo ſtatu. Neceſſarium tamen eſſet vt homini conſtaret aliqua via de tali voluntate & determinatione Dei: & tunc ſine dubio teneretur ex vi naturalis legis iuſtitiæ ad eam ſatisfactionem, vel diſpoſitionem præſtandam, quam Deus deſignaret. Et veriſimile eſt, naturalem pœnitētiam peccati aptiſſimam fuiſſe futuram in illo ſtatu ad hunc finem ſeu effectum. Si tamen Deus ſpecialiter illam non deſignaret, nec de remiſſione peccati aliquid hominem docuiſſet, ſed ſolùm naturali diſcurſu illum reliquiſſet: non video vnde poſſit ſufficienter colligi pro tali ſtatu naturale præceptum pœnitentiæ formalis: quia etiam tunc poſſet exiſtimari ſufficiens dilectio, & petitio veniæ, &c.

Quid in ſtatu puræ naturæ.

14. Argumenta ſecundæ opinionis procedere poſſent contra ea, quæ diximus in primo puncto: & ideo illis ſatisfaciendum eſt. Circa primum ergo argumentum Vega lib. 13. in Tridentinum, cap. 20. laborat vt hoc præceptum reuocet ad aliquod ex præceptis Decalogi: & tandem dicit reduci ad quintum præceptum non occidendi: quia, ſi homo tenetur alios non occidere, multo magis ſeipſum: & ſi tenetur non ſe occidere corporaliter, multo magis ſpiritualiter. Sed non placet, tum quia eſt reductio nimis remota & metaphorica: & eodem modo dici poſſet, illo præcepto obligari hominem ad non peccandum mortaliter, ne ſe ſpiritualiter occidat. Tum etiam, quia hoc modo non explicatur hoc præceptū, vt continens iuſtitiam ad Deum, ſed charitatē ad ſeipſum. Vnde ſimili modo faciliùs reduci poſſet ad idem, vel ad ſeptimum præceptum Decalogi, quatenus continent iuſtitiam ad alterū; ad quam ſpectat ſatisfacere vnicuique pro offenſa illata. Veritas tamen eſt, non oportere vt omnia ſpecialia præcepta legis naturæ in Decalogo

Satisfit argumentis ſecundæ opinionis. Solutio ad primum.

Reiicitur.

Vera ſolutio.

A contineantur. Quod rectè notauit Cano dict. relect. de Pœnit. p. 3. Sufficit enim vt ex principiis naturaliter notis colligatur, vel certè vt ad ipſamet principia pertineat. Sic enim præceptum dilectionis Dei, vel proximi, vt eſt ſpeciale, non cōtinetur formaliter in mandatis Decalogi, ſed eſt potiùs principium & radix illorum. Alia verò ſunt præcepta magis particularia, quæ ex præceptis Decalogi per conſequentias deducuntur. Præceptum ergo pœnitendi, ſeu ſatisfaciendi Deo pro peccato, radicaliter quidem continetur in præcepto dilectionis Dei; formaliter verò eſt quædam lex naturalis iuſtitiæ: quæ reduci poteſt ad præceptum colendi & honorandi Deum.

Cano.

Circa ſecundum argumentum Medina ſuprà concedit hoc præceptum contritionis non eſſe ita natu- 15.

B rale, quin diſpenſabile ſit. Veruntamen, licèt res ipſa, quam docere intendit, vera ſit, modus tamen loquendi eſt improprius. Obligatio ergo ſatisfaciendi Deo pro iniuria illata, eſt naturalis, vt non poſſit in eam cadere diſpenſatio magis quàm in alia naturalia præcepta, quia non habet minùs intrinſecam honeſtatem. Nihilominus tamen poteſt Deus cedere iuri ſuo, & remittere offenſam ſine vlla hominis ſatisfactione: & tunc quidem ceſſabit obligatio in homine, non tamen propter diſpenſationem, ſed propter materiæ mutationem. Sicut inter homines poteſt vnus remittere offenſam ſine ſatisfactione alterius, in quo ſtatim ceſſat obligatio, non quia alius diſpenſet, ſed quia materia ſatisfactionis tollitur. Simili etiam, vel faciliori modo poſſet Deus non deſignare contri-

Soluitur ſecundum argumentum.

C tionem ad hanc ſatisfactionem, ſed aliis actibus eſſe contentus: & tunc ceſſaret etiam obligatio contritionis, non quidem propter diſpenſationem, ſed propter mutationem materiæ: iam enim oſtenſum eſt præceptum illud per ſe ac nudè ſumptum non obligare ad contritionem, ſed ſolùm ſuppoſita determinatione diuina deſignante talem actum ad ſuam ſatisfactionem. Et hoc fortaſſe modo nunc facta eſt mutatio in neceſſitate contritionis, vt poſtea dicemus: huiuſmodi autem mutatio non repugnat naturali præcepto, quia propriè non fit in ipſo, ſed in materia eius.

Circa tertium argumentum in primis dicitur, Pœ- 16.
nitentiam non ſolùm eſſe neceſſariam propter tollēdam inordinationem auerſionis, quæ eſt reſpectu Dei: ſed etiam ad tollendam inordinatam conuerſionem ad creaturam, quæ etiam manet per modum ha-

D bitus, quandiu peccatum non remittitur. Eſt enim conſiderandum, peccatum poſſe relinquere in voluntate inordinationem naturalem quaſi phyſicam, quæ conſiſtit, vel in priuatione habituum virtutum, vel in inclinatione habitus mali, vel alterius prauæ diſpoſitionis per peccatum acquiſitæ: & hæc inordinatio tolli poſſet ſine formali pœnitentia, vt argumentum probat. Hoc tamē procedit ex hypotheſi, quòd homo faciat actus bonos ſufficientes ad comparandam virtutem acquiſitam, vel tollenda prædicta impedimenta, antequam deleatur peccatum. Quæ ſuppoſitio aliunde habet difficultatem, quia homo ſine gratia non poteſt operari virtutem: ſed hæc difficultas extrinſeca eſt, poſſetque homini dari tale auxilium ſuf-

E ficiens abſque remiſſione peccati ad illos actus efficiendos. Ac denique illa conditionalis vera eſt, quòd ſi tales actus fiant, tollunt huiuſmodi defectum, quia hæc inordinatio non pertinet ad eſſe peccati, ſed poteſt tolli illo manēte, & poteſt manere illo ablato, vt per ſe notum eſt. Aliam ergo inordinationem moralem relinquit peccatum in ordine ad creaturam, quā per peccatum mortale plus homo dilexit, quàm Deū: & hæc non poteſt tolli niſi per pœnitētiam, ſicut neque ipſum peccatum, quia peccati macula vtramque inordinationem inuoluit, conuerſionis, & auerſionis,

& iniu

& iniuria Deo facta vtramque etiam inuoluit,& ideo nec tra illatum tollitur niſi per pœnitentiam,ſeu contritionem. Nihilominus tamen fatemur, argumentum illud recte probare hanc neceſſitatem pœnitentiæ vel contritionis in particulari, non poſſe colligi ex ſola rei natura, ſed ſuppoſita ſolùm diuina determinatione,vt declaratum eſt.

SECTIO IIII.

Vtrùm præceptum pœnitentiæ ſemel tantùm in vita obliget.

1. *Quoties homo poſt pœnitentiā peccat,tenetur iterum cōteri.*

POTEST hæc queſtio intelligi circa eadem, vel circa diuerſa peccata. Et prior ſenſus eſt formalis,atque intentus:nec in poſteriori eſt aliqua difficultas.Nam certum eſt.quoties homo poſt contritionem priorū peccatorum iterum peccat, iterum obligari ad pœnitentiam: ſicut quoties furatur, tenetur reſtituere, quia fit ſimilis inæqualitas, ex qua conſurgit obligatio iuſtitiæ. Ad hoc enim ſupponimus pœnitentiam hoc modo eſſe iterabilem, ſemperque poſſe habere eundem effectum,quod ſuprà demonſtratum eſt. Solùm poſſet quis dicere eſſe liberum homini, quanuis peccata multiplicet, eorum pœnitentiam differre, vt de omnibus vnam contritionem & ſatisfactionem exhibeat in fine vitæ;atque hoc modo ſemel tantū obligari ad contritionem etiam circa diuerſa peccata.Sed de hoc poſtea videbimus,an ſcilicet ſit licita homini tanta dilatio:tamen illa poſita,iam tunc multa peccata accipiuntur per modum vnius integri debiti, & non per modum plurium, pro quibus ſigillatim ſatisfaciendum ſit.

An circa eadem peccata pœnitentia ſemel tantùm obliget in vita.

2. *Ratio dubitandi.*

RATIO ergo dubitandi eſſe poteſt, quia homo per pœnitentiam ſemel exhibitam non ſatisfacit condigne:ergo adhuc manet in illo obligatio ampliùs ſatisfaciendi vel pœnitendi. Item,quia ratione cuiuſcunque peccati mortalis tenetur homo ad contritionem eliciendam:cōtingit autem hominem poſt multa peccata mortalia vnam de omnibus habere contritionem:ergo non eſt veriſimile per illam ſemel exhibitam ſatisfacere huic pręcepto:Tenetur ergo ſaltem toties contritionem elicere, quoties mortaliter peccauit. Tandem, ſi aliqua eſſet ratio ob quam ſemel tantū obligat hoc præceptū, maximè quia per contritionem ſemel habitam peccatum remittitur, & de peccato ſemel remiſſo non tenetur homo ampliùs conteri:at hoc poſteriùs falſum eſt, quia ſæpe tenemur de peccato remiſſo cōtritionem habere,vt ſuprà diximus de peccato remiſſo per ſolum amorem abſq; formali pœnitentia:& in lege gratiæ,quamuis peccatum ſit remiſſum per ſacramentum confeſſionis cum ſola attritione,adhuc tenetur homo ad contritionem habendam:quia,cùm præceptum contritionis ſit naturale,& ad perfectionem internæ iuſtitiæ pertineat, non eſt veriſimile fuiſſe ſublatum in lege gratiæ: fuiſſet autem ſublatum, ſi non obligaret ſaltem poſt confeſſionem.

Prima opinio. Alenſ. Bonau. Richard. Gabr. Palud. D. Thom.

In hac re fuit opinio Theologorum antiquorum dicentium hoc præceptum ſæpiùs obligare, quoties ſcilicet peccata practicè memoriæ occurrunt, etiam poſtquam remiſſa ſunt. Ita tenet Alex. Alenſ. 4. p. q. 68.membr.2.aliàs q. 17.membr.2.art. 2. §. 2. Bonau. in 4.d.16.art.3.q 2.Rich.d.14.ar.9.q.1.& ibi Gabr.q. 3.art.3.& Palud d 17.q.1.art.3.vbi id inſinuat D.Th. q.3.art.1.quæſt. 4. Qui tamen non ſimpliciter loquitur,ſed ſtatim addit, *Præcipue ſi occurrat articulus mortis,vel alia neceſſitas.* Eandem opinionem tenet Sylu. verb *Contritio*,q.2. Viguer.in Summa,c.16. §.4. verſ. 11.Citantúrque in huius ſententiæ fauorem nonnulli antiqui Doctores dicentes, pœnitentiam in hac vita debere eſſe perpetuam, Deumq; e, licet hominem à culpa ſoluat, obligare illum ad perpetuam peccati deteſtationem,vt ab Hug. de S.Vict.inſinuatur lib 2. de Sacramentis, p. 14.c.1. & Iſidor lib.2.de Summo bono, & Aug. lib. de vera & falſ.pœnit. c. 13.A quo ratio huius neceſſitatis inſinuatur ex illis verbis Ioan. 8. vbi Chriſtus ad adulteram dixit, *Vale & amplius iam noli peccare.* In quibus expendit Auguſtinus non dixiſſe Dominum, *Ne pecces.ſed nec voluntas peccandi in te oriatur.*Et ſubdit, *Quod quo modo ſeruabitur,niſi dolor continuè in pœnitentia cuſtodiatur?* Hoc enim intelligi non poteſt de continuitate phyſica:ergo debet intelligi de morali proportionata materiæ & rei de qua agimus. Hæc autem eſſe videtur, vt quoties homo practicè de peccatis cogitat, ea deteſtetur: quia neceſſe eſt, tunc habere aliquem actum voluntatis circa illa peccata:alioqui (ait Gab.) videretur homo illa parui pendere, vel in ea tacitè conſentire, aut ſe exponere periculo conſentiendi. Vt ergo eorum cōplacentiam omnino non admittat, tenetur talium peccatorum contritionē habere. Et hoc eſſe videtur quod Auguſtinus dixit *Quod quo modo ſeruabitur*, ſcilicèt, vt voluntas peccandi non oriatur,*niſi dolor continuè in pœnitentia cuſtodiatur?*

Syluest. Viguer. Hugo de S. Vict. Iſidor. Auguſt. Ioan 8.

4. *Prima ſententia iudicium fertur.* *Pœnitentia perpetua duplex, poſitiua & negatiua.* *Pœnitentia negatiua ſemper habenda, ex negatiuo præcepto.*

Hæc tamen opinio propriè & in rigore intellecta, vt ſonat, vera non eſt. Vnde aduertendum eſt ex D. Thoma ſuprà, poſt peccata remiſſa duobus modis poſſe intelligi pœnitentiam eſſe perpetuam:vno modo negatiuè: quia talis pœnitentia nec diſplicere nec retractari debet: & ideo cenſetur perpetuò manere, vel in habitu,vel ſecundùm moralem rationem:quatenus homo cenſetur moraliter manere in ea voluntate,quam ſemel habuit,& nunquam retractauit. Alio modo dici poteſt pœnitentia perpetua poſitiuè & actualiter:quia videlicet ſemper tenetur homo actus contritionis habere congruis temporibus de eiſdem peccatis. Priori modo veriſſimè dicitur, pœnitentiam debere eſſe perpetuam ex vi præcepti eius, non quidē affirmatiui ſed negatiui. Quod duplicem obligationem inducit: vna eſt, vt nunquam diſpliceat pœnitentia,ſeu contritio priùs habita: eſt enim talis diſplicentia intrinſecè mala, & huic virtuti ſpecialiter repugnans, eo quòd ſit quidam contemptus ipſius pœnitentiæ, & virtualis complacentia in iniuria Dei. Alia obligatio eſt nunquam complacendi iterum in peccatis quæ ſemel diſplicuêre, ſeu vt nunquā homo ſimilia velit: nam hoc repugnat propoſito non peccandi de cætero quod in contritione includitur. Vnde, ſi illa complacentia in peccato priùs deteſtato haberetur de illo, quatenus eſt iniuria Dei, eſſet formaliſſimè contraria pœnitentiæ,& ſpeciale peccatum illi proxime repugnans: ſi autem habeatur illa complacentia vel voluntas peccati (de quo priùs eſt pœnitentia acta, ſolū ſub ſpecifica ratione eius ſcilicet, vt eſt adulterium,vel furtum, ſic præceptum negatiuum non habendi talē actū ſemper ſpectat ad ſpecialem virtutē,cui tale peccatū contrarium eſt:generaliter autem etiam ſpectat ad virtutem pœnitētiæ, quatenus prohibet omnē iniuriā Dei.Atque hoc ſēſu locuti ſunt antiqui Patres de perpetuitate pœnitentiæ: quāuis etiā ſignificēt aliud,quod infra explicabimus.

5. *Pœnitentia poſitiua non ſemper habenda, quoties peccata recogitantur.*

Poſteriori autē modo neceſſe non eſt. pœnitētiam perpetuam eſſe in eo ſenſu,vt neceſſarium ſit quoties peccata recogitantur,circa illa formalem actum pœnitentiæ aut diſplicentiæ exercere: nullum enim tale extat

D. Thom. Caiet. Medin. Soto. Nauar.

A extat præceptum affirmatiuum pœnitentiæ, vt rectè ſenſit D. Tho. ſuprà q. 84. a. 8. & 9. & ibi etiam annotauimus, & Caiet. ibid. & 1. tom. Opuſc. tract. 17. q. 1. Medina, Codice de Pœnit. q. 6. dub. 2. Soto d. 14. ar. 9. & d. 17. q. 2. ar. 6. Nau. in Sum. c. 1. n. 22. & alij ſectione ſequenti citandi. Ratio verò eſt, quia nullum eſt principium, ex quo talis obligatio vel præceptum ſufficienter colligatur: vnde, cùm grauiſſimum onus imponat hominibus, non eſt ſine fundamento aſſerẽdum. Aſſumptum declaratur: nam, quòd hoc præceptum non ſit poſitiuum, omnes pro comperto habẽt: quia humanum eſſe non poteſt, cùm agamus de obligatione per ſe ad actum merè interiorem: nec diuinũ eſt, cùm nec ſcriptum ſit, neque ſpeciali traditione receptum. Quòd verò nec naturale ſit, patebit facilè ſoluendo fundamentum contrarię ſententiæ. Directè verò ita oſtenditur: quia vel hæc obligatio eſt per ſe B ad ipſam recogitationem peccatorum doloroſam, vt ſic dicam: & hoc non, vt in ſequenti puncto oſtendã: vel eſt ſolùm quaſi per accidens, ob recogitationem peccatorum, quę ſupponitur. Quo ſenſu videntur loqui citati Doctores. Et hoc etiam dici nõ poteſt: quia ſola recogitatio peccati non habet vnde inducat hanc poſitiuam obligationem eliciendi nouum dolorem talis peccati. Nam, vel hæc obligatio eſſet purè, ac per ſe ſolùm propter actum pœnitentiæ: & hoc non, quia non tenetur homo quoties de aliquo obiecto cogitat, habere in voluntate actum illi obiecto proportionatum, ſed poteſt vel nullum habere, vel ſolùm habere voluntatem cogitandi de tali obiecto, vt quan- C do homo cogitat de Deo, non ſtatim tenetur illum ſuper omnia amare, ex vi ſolius cogitationis, vel ſi de beatitudine cogitat, non ſtatim tenetur elicere actum deſiderij, vel ſpei illius. Quæ enim fingi poteſt ratio huius obligationis per ſe, & ex vi ſolius cogitationis? Vel illa obligatio eſt quaſi per accidens, quatenus illa deteſtatio neceſſaria videtur ad vitãdũ nouũ aliquod peccatũ per contemptum pœnitentiæ, aut cõplacentiam peccati recogitati, & hoc etiam moraliter loquendo ac regulariter non ita eſt: tum quia ſemper ſuppetit aliud remedium, vel diuertendi cogitationem ad alia obiecta honeſta, in quo nullus eſt contemptus pœnitentiæ, ſed ſolùm quædam negatio ſeu ſimplex non vſus illius, & potiùs eſt ille quidam contemptus D talis peccati, & interdum ſolet eſſe hoc remedium contra tentationes, vt & peccatum ipſum, & qui ad illud excitat, parui pendi videatur: vel etiam eſt ſufficiens remedium habere ſimplicem voluntatem nolendi committere peccatum illud, quod recogitatur, qui actus non eſt propria pœnitentia, ſed eſſe poteſt actus caſtitatis, vel iuſtitiæ, iuxta materiam peccati recogitati. Tum propterea: quia, etiamſi neutrum horum fiat, facilè fieri poteſt, vt nullum ſit periculum noui conſenſus & complacentiæ in tali peccato, vt ſi homo ſe ſentiat conſtantem in propoſito non peccandi, periculum etiam contemptus, moraliter lo- E quendo, nullum eſt, cùm facilè poſſit pœnitentia non exerceri hîc & nunc, non quia contemnatur, ſed quia non proponitur, vt neceſſaria. Imò fieri poteſt, vt licèt peccata cogitentur, de pœnitentia ipſorum non occurrat cogitatio, neque etiam obligatio applicandi ſe ad talem cogitationem.

6. *Obiect. Cani ſolutio.* Dices ergo ſaltem, ſi cum cogitatione peccatorum occurrat actualis cogitatio de contritione eorum, tunc neceſſarium erit contritionem exercere. Ad hoc Cano in relect. de pœnit. p. 4. concedit in eo caſu neceſſarium eſſe habere actum contritionis, ſaltem ad vitandum peccatum veniale, non tamen ex obligatione intrinſeca præcepti pœnitentiæ, ſed ex aliis principiis extrinſecis. Vnum principium eſt difficillimum, ſcilicet, eſſe, ac ferè impoſſibile, continere voluntatem ab omni actu circa obiectum ſibi propoſitum: ergo neceſſe eſt, aut velle contritionem, & conſequenter exercere illam: nam qui vult facere aliquid & poteſt, ſtatim facit: aut nolle actualiter contineri. & hoc nõ fit ſine aliquo peccato, ſaltem veniali: quia licèt in obiecto non ſit neceſſitas, ſed indifferentia: tamen illa nolitio eſt actus otioſus, cùm non poſſit habere honeſtum finem.

Veruntamen neque hanc neceſſitatem inuenio eliciendi contritionem pro eo tempore. Primò, quia 7. *Reiicitur, & vera ſolutio traditur.* non eſt phyſicè nec fortè moraliter impoſſibile, nullum actum voluntatis habere circa obiectum ſic recogitatum: nihil enim eſt quod neceſſitet voluntatem ad exercitium alicuius actus. Secundò, quia poteſt voluntas tunc habere ſimplicem complacentiam in honeſtate, & pulchritudine contritionis, & non habere efficacem volitionem exercendi illam. Tertiò, quia poteſt tunc homo velle applicare intellectũ ad intenſiorem cogitationem turpitudinis peccatorum, vel alicuius reſtitutionis, vel obligationis, quæ ex eis reſultat, & ita diuertere illum à cogitatione contritionis. Quartò, quia ſimili modo poteſt abſque peccato veniali formaliter nolle nũc exercere actum contritionis: quia neceſſe non eſt vt deſit finis honeſtus, vel quia oportet alteri rei magis neceſſariæ intendere, vel quia homo vult priora peccata omnino obliuioni tradere, ideóque etiam vult omnem cogitationem, omnemque motum circa illa diuertere, & ad alia applicare.

Igitur per ſe loquendo, ex cogitatione peccatorum abſolutè non oritur neceſſitas contritionis, ſem- 8. per tamen regulariter loquendo erit vtilis, & interdum eſſe poſſet periculoſum ſæpiùs cogitare de peccatis, ſine vlla diſplicentia illorũ, vel voluntate cauendi illa: tantumque poſſet eſſe hoc periculũ in aliquo particulari caſu, vt oriretur obligatio ſtatim exercendi contritionem, vel motum aliquem peccato cõtrarium, ſufficientem ad occurrendum illi periculo: illa verò obligatio non erit ex proprio pręcepto affirmatiuo contritionis, ſed ex illo negatiuo, quod obligat ad non committendum tale peccatum. Vnde non ſolùm poteſt contingere hoc periculum in recogitatione peccati commiſſi, ſed etiam cuiuſlibet nunquã commiſſi: quanuis in peccato commiſſo propter præteritum experimentum delectationis eius, maior poſſit eſſe excitatio, & conſequenter maius periculum ex recogitatione eius. Sed hæc omnia per accidens ſunt ad præceptum contritionis, de quo nunc agimus.

Ex his ergo concludo, præceptum pœnitentiæ ex 9. ſe ſemel tantùm obligare circa eadem peccata. Probatur, quia vel hoc præceptum conſideratur quatenus pertinere poteſt ad charitatem Dei, vel ſui, & hoc modo ſatis impletur per vnum actum contritionis: nã per illũ ſtatim homo recipitur ad diuinam amicitiam, & liberatur à periculo æternæ mortis: quia propter talia peccata, de quibus contritus eſt, iam illam non incurret: quòd ſi iterum peccet, indigebit noua contritione illius peccati quod commiſit, non verò prioris, per ſe loquendo, niſi quatenus contritio vnius peccati virtualiter eſt contritio omnium. Si verò præceptum hoc conſideretur, vt eſt proprium pœnitentiæ ſeu iuſtitiæ ad Deum, ſic etiam exactè completur per vnum actum, poſt quem ſtatim deeſt propria materia illius obligationis, quæ eſt ſatisfactio exhibenda Deo pro iniuria illata. Hoc enim factum eſt per illum primum actum: ex vi autem iuſtitiæ tantùm tenetur homo ſemel ſatisfacere aut reſtituere. Nec refert quòd ſatisfactio illa ex parte hominis non eſt integra ſeu condigna: nam talis eſt, qualis à Deo offenſo exigitur, & ab ipſo ita accepta

Præceptum pœnitendi ſemel tãtum obligare circa eadem peccata, vera opinio.

cepta

ceptatur vt ſimpliciter remittat iniuriam : & ideo perinde ſe habet debitor, ac ſi integre ſoluiſſet. Quòd verò ita ſe gerat Deus cum homine vere pœnitente, patet, tum quia numquam a peccatore poſtulat, vt de eodem peccato ſæpiùs conteratur, ſed ſolùm quòd ex toto corde conteratur, & conuertatur ad ipſum: tum etiam, quia alias nunquam peccatum remitteretur per vnam contritionem, niſi in voto alterius vel aliarum, quod inauditum eſt, & improbabile. Tandem poteſt confirmari à ſimili: nam propter rationes ſimiles præceptum confeſſionis ſemel tantùm obligat, per ſe loquendo, de eiſdem peccatis.

10\. *Soluũtur duæ priores rationes dubitãdi.* Duæ igitur primæ rationes dubitandi ex ratione proximè facta ſolutæ ſunt. Quanuis enim noſtra ſatisfactio de ſe condigna non ſit, Deus tamen acceptat illam, quoties per veram contritionem exhibetur, & ſimpliciter remittit offenſam, ſiue vna ſit, ſiue multiplex: nullam enim in hoc differentiam facit in iuſtificatione peccatoris, ſiue vnum, ſiue plura peccata remittat, ſemper enim vna perfecta contritione contentus eſt: & ideo ceſſat obligatio iterum ſatisfaciendi, aut ſe diſponendi ad iuſtitiam.

11\. *Dubia duo circa tertiam rationem dubitandi reſoluuntur.* *Primum.* *Obligatio contritionis non ceſſat, donec per actum formalem eius compleatur.* In tertia verò ratione dubitandi duo dubia petuntur. Primum eſt, an hoc præceptum obliget aliquãdo poſt iuſtificationem, & remiſſionem peccati conſecutam. Ex ratione enim facta videtur ſequi pars negatiua: quia in dicto caſu ſemper ceſſat vera neceſſitas medij ad reconciliationem cum Deo, & ceſſat etiam neceſſitas ſatisfactionis ex obligatione iuſtitiæ, quia remiſſo debito, tollitur hæc obligatio. Atque ita ſentiunt aliqui. Ego verò cenſeo, ſecluſa inſtitutione ſacramenti confeſſionis, de quo ſtatim dicetur, obligationem huius præcepti cõtritionis verè ac propriè non ceſſare, aut tolli, donec per aliquem actum formalem contritionis expleatur: quia hoc præceptum non obligat (ex vi legis naturæ) ſolùm ſub hac conditione, niſi aliunde iuſtificatio & remiſſio peccati comparetur, ſed ſimpliciter obligat ad habendam cõtritionem de peccato, tanquam medium ſimpliciter neceſſarium ad remiſſionem peccati. Et ideo non diximus hoc præceptum obligare tantùm quandiu remiſſio peccati conſecuta non eſt, ſed obligare tantùm ſemel in vita circa eadem peccata. In quo duo includũtur: vnum negatiuum, ſcilicet non obligare ſæpiùs; aliud affirmatiuum, ſcilicet aliquando obligare: & vtrumque eſt ſimpliciter verum, alioqui hoc præceptum non eſſet de medio ſimpliciter neceſſario. Vnde, quando contingit hominem iuſtificari per ſolum amorem, non remittitur ei culpa, niſi ſub onere habendi contritionem, nec Deus acceptat illam ſatisfactionem, vt omnino & abſolutè ſufficientem iuxta ordinationem ſuam: ſed ſolùm acceptat illam vt continentem in voto contritionem, per quam veluti formaliter complenda eſt: quandocunque autem remiſſio iniuriæ, & acceptatio ſatisfactionis hoc modo fit, optimè poteſt manere obligatio ad aliquid aliud faciendum: ita verò in præſenti fieri ex neceſſitate ſimpliciter formalis pœnitentiæ ſufficienter colligimus. *Medin.* *Vega.* *Cordub.* Et ita ſenſerunt Medina, Vega, & Corduba locis citatis in ſuperioribus.

12\. *Secũdum dubium.* Hinc verò oritur ſecunda difficultas, quæ in prædicta ratione poſtulatur, ſcilicet, an etiam in lege gratiæ poſt obtentam iuſtificationem per ſacramentum pœnitentiæ cum ſola attritione, maneat hæc obligatio habendi contritionem. Videtur enim ex dictis ſequi pars affirmans: quia, licèt Deus pro tunc acceptauerit illam diſpoſitionem, vt ſufficientem ad dãdam gratiam ob Chriſti merita applicata per ſacramentũ, tamen de facto & in re ipſa non fuit exhibita ſufficiens ſatisfactio, quam homo poteſt, & debet exhibere: ergo ſemper manet obligatio complendi illam

A ſatisfactionem per veram contritionem. Et confirmatur: quia hoc per ſe ſpectat ad obſequium Deo debitum ratione iniuriæ factæ: pertinet etiam ad maiorem ſanctitatem, & internam iuſtitiam ipſius hominis: ergo, quanuis Chriſtus inſtituerit faciliorem quandam viam conſequendi gratiam & veniam peccati per ſacramentum, non eſt cur abſtulerit aliam obligationem naturalem intrinſecam, quæ non repugnat cum illo priuilegio ſacramenti, imò illud potiùs iuuare poteſt, vt homo iam iuſtificatus per gratiam, melius impleat obligationem contritionis.

13\. *Vera reſolutio.* Nihilominus dicendum eſt: per ſe loquendo, non manere in lege noua obligationem hanc poſt prædictam iuſtificationem. Ita ſentiunt omnes, qui putant B ſacramentũ pœnitentię iuſtificare cum ſola attritione cognita: quam opinionẽ nunc vt veram ſupponimus, & ex illa inferimus aſſertionem. Primò, quia iam contritio non eſt medium neceſſarium: nam, ſi eſſet, deberet, per ſe loquendo, in ipſa prima iuſtificatione adhiberi, atque ita non liceret cum ſola attritione cognita ad ſacramentum accedere, ſed ſemper conandum eſſet ad contritionem habendam: idcóque talis obligatio pugnat cum illo priuilegio ſacramenti. Secundò, quia ſacramentum non remittit peccatum attrito in voto futuræ contritionis, alienum enim eſſet hoc à ſenſu Eccleſiæ, & Conciliorum, quæ potiùs dicunt contritionem aliquando remittere peccatum in voto ſacramenti, non verò è contrario, quia in ſacramento fertur veluti vltima & definitiua ſententia C illius cauſæ: & ideo ſimpliciter remittitur culpa abſque alio onere ampliùs ſatisfaciendi pro illa (aliud eſt enim de pœna temporali) & ideò non eſt vnde maneat illa obligatio.

14\. *Differẽtia inter remiſſionem peccati per amorem, & per attritionem cum ſacramento.* Et in hoc eſt magna differentia inter remiſſionem peccati comparatam per ſolum amorẽ ſine vlla pœnitentia formali, & comparatam per ſacramentum cum attritione: nam illa prior non eſt diſpoſitio per ſe ſufficiens, nec formaliter continet ſatisfactionem à Deo requiſitam: & ideo per illam non fit remiſſio niſi ſub onere & voto pœnitentiæ: hæc verò eſt diſpoſitio & quaſi ſatisfactio per ſe ſufficiens ex inſtitutione Chriſti, à quo facta eſt veluti commutatio quædam neceſſitatis contritionis in neceſſitatem cõfeſſionis cum omnibus ad illam requiſitis: & ideo illam abſolutè acceptat vt ſatisfactionem ſufficientem, D ſuppletúrque ex meritis Chriſti per ſacramentũ applicatis, quod ex parte hominis deeſt, ac proinde non manet obligatio vlterioris cõtritionis: hîc enim habet locum ratio ſuprà tacta, quòd remiſſa ſimpliciter iniuria, ceſſat obligatio iuſtitiæ. Accedit etiam, quòd inſtitutio hæc, & priuilegium ſacramenti, non debuit fieri cum tanto grauamine, nimirum vt relicta abſolutè obligatione contritionis, adiungeretur onus confeſſionis: ergo facta potiùs eſt per modum commutationis: nam attritio coniuncta ſacramento æſtimatur & acceptatur per modum contritionis.

15\. *In iuſtificatione per attritionem cum ſacramẽto nõ diſpenſatur in præcepto, ſed mutatur materia eius.* Nec verò propter hoc in lege noua diſpenſatum eſt præceptum contritionis, aut omnino ſublatum. Primum patet: quia, quòd præceptum contritionis E non obliget obtenta remiſſione peccati per ſacramẽtum pœnitentiæ, non eſt propter diſpenſationem in illo præcepto: ſed quia nouum medium inſtitutum eſt per ſe ſufficiens ad dictam remiſſionem, & recõciliationem hominis cum Deo: & ideo, obiecto ſeu materia mutata, per ſe ceſſat obligatio præcepti affirmatiui, abſque diſpenſatione alia, vt in aliis præceptis naturalibus ſæpe contingit. Secundum verò patet: quia, quando medium confeſſionis applicari non poteſt, tunc præceptum contritionis obligat: ergo abſolutè ſublatum non eſt in hac lege, ſed ſolùm diminutæ

nutæ ſunt, vt ſic dicam, occaſiones, & tempora pro quibus obligare poteſt. Addo præterea, quamuis hoc

16. *Tunc autem nō ceſſat præceptum diligendi Deum.*

præceptum contritionis, vt obligat ad formalem deteſtationem peccati ex motiuo charitatis, aut pœnitentiæ, non obliget hominem iam iuſtificatum per ſacramentum, nihilominus præceptum diligendi Deum ſuper omnia ſemper obligare pro aliquo opportuno tempore, etiam poſt prædictam iuſtificationem: nam hic actus amandi Deum non præcipitur primò ac per ſe propter ſatisfactionem pro peccato, aut propter iuſtificationem obtinendam: ſed homini etiam iuſtificato per ſe neceſſarius eſt, propter debitam vnionem cum ſuo fine vltimo, & ad vitam, omnémque aliam actionem moralem conuenienter inſtituendam, & ordinatam; ac propterea hæc obligatio non ceſſat in lege noua, etiamſi homo per ſacramentum cum attritione ſola iuſtificatus ſit. Sicut infans iuſtificatus per Baptiſmum, quando ad ætatem adultam peruenit, tenetur conuenienti tempore Deum ſuper omnia diligere: & quamuis homo adultus baptizaretur, & iuſtificaretur ſine tali dilectione, nihilominus poſtea teneretur conuenienti tempore illum actum exercere: ſicut enim actus fidei & ſpei per ſe neceſſarij ſunt adultis, non obſtante iuſtificatione per ſacramentum: ita etiam, & multo magis actus charitatis: quod ſecus in actu doloris: quia non eſt per ſe neceſſarius, ſed tantùm ratione peccati.

Dubium de contritione habenda in articulo mortis.

17. TANDEM verò inquiri hîc poteſt, an ſaltem per accidens ratione dubij ſeu periculi teneantur fideles in lege gratiæ ad habendam contritionem ſaltem in articulo mortis, ſi moraliter peccauerunt, etiamſi cum attritione cognita confeſſi ſint, vel confiteri poſſint: eſt enim valdè veriſimile hanc obligationem durare ſaltem ex lege charitatis. Nam, licèt ſit probabilis opinio, attritionem cognitā cum ſacramento ſufficere ad iuſtificationem, tamen non eſt certa, & poteſt eſſe falſa. Quòd ſi fortaſſe in re ita eſt probabilis illa exiſtimatio, non ſufficit vt homo ſaluetur: ergo qui ſciens & videns ita ſe mori permittit, voluntariè exponit ſe periculo morali æternæ damnationis: nam vbi eſt morale dubium, eſt morale periculum, præſertim in re tam graui: hîc autem eſt morale dubium, cùm illa opinio nec valdè antiqua, nec multùm communis ſit. Neque habet locum hîc diſtinctio de dubio practico, vel ſpeculatiuo: nam quando dubium eſt de re ipſa, ſeu effectu an fiat, nécne: tam dubium ſpeculatiuum, quàm practicum ſufficit ad rem ipſam in periculo conſtituendam. Videtur autem perfectò charitas obligare hominem, ne ſit adeò negligens ſuæ ſalutis æternæ, vt eam tanto periculo exponat: ergo obligat illum ad faciendum quod in ſe eſt, & conandum ad habendam contritionem.

18. *Opinio negās.* Quæ ſententia mihi ſemper valdè probabilis viſa eſt, nunc etiam videtur: quanquam videam multis viris doctis, atque etiam piis, difficile ac rigoroſum hoc videri: quia putant ſententiam illam de iuſtificatione per ſacramentum pœnitentiæ, cum attritione cognita, iam eſſe adeò receptam, & authoritate Concilij Tridentini munitam, vt videatur ſufficiens ad tollendum morale periculum. Item quia aliàs etiam non liceret homini vnquam confiteri cum attritione cognita: quia exponit ſe morali periculo nō recipiendi ſacramentum, vel ſaltem non recipiendi

A gratiam. Tandem: quia nimis coarctamus viam ſalutis, & iniicimus hominibus ſcrupulos, vt quoties inſurgunt dubia circa ſtatum peccati, vel remiſſionem eius, teneantur contritiones iterare.

Dico tamen, fidelē hunc conſtitutum in articulo mortis, qui benè nouit ſolā attritionē de peccatis ſuis habuiſſe, & cum ea tantùm confeſſum & abſolutum eſſe, ex vi iuſtitiæ ad Deum, ſeu pœnitentiæ, non teneri ad perfectiorem pœnitentiam agendā: quia iuxta probabilem opinionem & practice certam ſatisfecit, quantum debuit, neque ex hac præciſa ratione exponit ſe alicui morali periculo, ſi omnē aliam obligationem impleat, vt iam dicam. Nihilominus verò exiſtimo, tam ex charitate Dei quàm propria teneri huiuſmodi hominem maiorem diſpoſitionem procurare ad æternam ſalutem conſequendam, grauitérq; 19. *Homo attritus cum ſacramento non tenetur ex vi iuſtitiæ ad Deum conteri in mortis articulo.*

B peccare, ſi voluntariè ita ſe mori ſinat. Nam in primis tenetur hic homo diligere Deum ſuper omnia priuſquā moriatur: quia, vt dixi, hic actus per ſe neceſſarius eſt, & non tantùm ratione peccati. Nec ſatis eſt, quòd talis homo priùs aliquādo in vita Deum ſuper omnia dilexerit, tum quia hoc præceptum non tantùm ſemel obligat, ſed etiam ſæpius, & tempus maximè neceſſariū eſt articulus mortis: tū etiā, quia poſtquam homo priorem dilectionem per ſubſequēs peccatum mortale virtualiter retractauit, tenetur denuo illum diligere, & ſe omnia in eum referre, non ſecus ac ſi denuo procreatus eſſet. Hæc ergo obligatio cùm ſit per ſe & intrinſeca charitatis, etiam nunc manet: ſi ergo ille homo in tali ſtatu & articulo cōſtitutus, Deum ſic diligere conetur, non credo obligari ad aliam contritionem, ſeu formalem pœniten- *Tenetur tamē ex charitate Dei & propria.*

C tiam: quia obligationi pœnitentiæ iam ſatisfactū fuit, vt dixi: &, ſi quid erat dubij aut periculi de effectu pœnitentiæ ſecuto, per illum actum amoris ſufficiēter tollitur; ſatis enim certum eſt neminem damnari, qui Deum ſuper omnia diligit, & maximè poſt receptum ſacramentum pœnitentiæ cum attritione. At verò, ſi quis voluntariè talem actum omitteret, ex hac parte contra charitatem Dei ageret, & omittendo etiam contritionem contra propriam charitatem ſeu miſericordiam, quam circa ſeipſum exercere tenetur, etiam ſpecialiter peccaret, propter rationem factam quæ apud me efficaciſſima eſt.

Nec propterea coarctamus viam ſalutis, ſed debi- 20 *Soluuntur rationes in contrarium.*

D tam & neceſſariam diligentiam ad illam ab hominibus requirimus. Neq; alij caſus ſimiles ſunt, vel quia non eſt æquale dubiū, ſeu periculū, vel quia non eſt de nocumento adeò graui & irreparabili. Quòd ſi tādem contingeret hominem in eo caſu mori ſine actu amoris, vel cōtritionis, & ſine nouo peccato, vel quia raptus eſt priuſquam hoc aduertere poſſet, vel quia illos omiſit ex probabili ignorantia obligationis ſeu iuris aut etiā facti, quia videlicet conatus eſt ad talē actum habēdum, & putauit ſe habere, te tamen vera non habuit: in his, inquam, caſibus ille homo ſaluabitur: quia tunc neceſſitas talis actus non eſt neceſſitas medij in re ipſa omnino requiſiti, ſed præ-

E cepti, à cuius tranſgreſſione tunc excuſabitur propter aliquam ex dictis circunſtantiis: & ideo non amittit iuſtitiam, quam per ſacramentum conſecutus fuerat; ergo ex vi illius ſaluabitur. Non poſſumus autem maiori cum certitudine tali homini ſalutem promittere, quàm ſit certa opinio illa, quæ aſſerit, ſacramentum cum ſola attritione cognita iuſtificare, & quàm ſit etiam certum, in illo ſacramento conficiendo nullum ſubſtantiale impedimentum interueniſſe.

SEC

SECTIO V.

Vtrùm præceptum contritionis obliget ſtatim poſt commiſſum peccatum.

1. *Quorumdam opinio.*

QVONIAM præceptum contritionis affirmatiuum eſt, cuius natura eſt, vt non obliget pro ſemper, ſed pro determinato aliquo tépore, ideo videndum ſupereſt quod ſit tempus pro quo vrget obligatio huius præcepti. Fuit enim grauium Doctorũ opinio, hanc obligationẽ ſtatim oriri ac homo peccauit. Quod autem dicimus ſtatim, non eſt metaphyſicè ſeu ſpeculatiuè ſumendum, ſed practicè ac moraliter, id eſt, quàm primũ poſt finitũ peccatum occurrit, & cogitatio ipſius peccati, aut aliquid quod ſufficienter excitet ad illam practicè habendã, & aliunde ſit etiã opportunitas ad exercendã contritionem: quia videlicet nullum neceſſariũ impedimentũ interuenit. *Guillel. Pariſ. Argent. Palud.* Ita tenuit Guil. Pariſienſ. in lib. de Sacramentis, & Thom de Argent. in 4. d. 17. art. 4. ad 4. vbi idem ſentit Palud. q. 1. art. 3. concluſ. 2. Item alij Auctores præced. ſect. citati, qui dicũt teneri hominem ad contritionem de peccatis, quoties memoriæ occurrunt, etiam poſtquam remiſſa ſunt, à fortiori dicent teneri antequam remittantur, vel potiùs vt remittantur, ad deteſtanda illa ſtatim ac opportunitas occurrit. *Alenſ. Maior. Anton.* Quod ſpecialiter ſentit Alenſ. 4. p. q 77. membr. 4 art. 1. & Maior d. 17. q. 5. & 9. & Diuus Anton. 3 p. tit. 14. cap. 18. §. 2. vbi in hanc ſententiam citat D. Thomam, Bonauenturam, & Durandum, non tamen deſignat loca: quid verò illi ſenſerint, ſtatim dicemus: *Syluеſt. Marſil.* idem ſentit Sylu. verb. *Contritio*, n. 4. & Marſilius in 4. q. 12. art. 1. p. 5. Qui addit, maximè hoc procedere, quando, & peccata practicè memoriæ occurrunt, & homo ſentit aliquem Dei impulſum ad contritionem habendam: quia tunc videtur ſe habere Deus tanquã creditor exigens ſolutionem à debitore, quo tempore videtur maximè obligare præceptum ſoluendi, ſeu ſatisfaciendi. *Bonau.* D. etiam Bonauentura in 4. d. 17. in 2. p. illius articul. 4. q. 3. in eandem ſententiam inclinare videtur, quamuis ſubobſcurè. Conſtituit tamen neſcio quam differentiam inter religioſos & ſeculares, vt magis religioſi obligentur ad agendam ſtatim pœnitentiã de peccato commiſſo, propter ſtatum religionis quem profitentur, quàm ſeculares. Sed hoc non habet fundamentum, cùm tale præceptum ſpeciale ex vi profeſſionis & votorum non ſequatur, neque in regula cõtineatur. Sed quia Bonauent. magis ibi loquitur de præcepto confeſſionis, ideo infrà in propria materia hoc latiùs examinabimus. *Caiet.* Hanc præterea ſententiam docuit Caietanus 2. 2. q. 66. artic. 3. circa ſecundum, & 1. tom. Opuſcul. tract. 17. quibus locis comparat hoc præceptum cum præcepto reſtituendi, quod licèt affirmatiuum videatur, includit negatiuum non detinendi apud ſe rem alienam, & ratione huius negatiui obligat ad ſtatim reſtituendum: ita enim præceptũ contritionis, quod ſpeciem habet affirmatiui, includit negatiuum non permanendi in diuina offenſione, & hac ratione obligat ad ſtatim ſatisfaciendum Deo pro peccato. Atque hoc modo fauet huic ſententiæ *D. Thom.* D. Tho. 2. 2. q. 62. art. 8. vbi in ſolutione ad 1. de præcepto reſtitutionis ait, licèt ſecundùm formam ſit affirmatiuum, implicare negatiuum. In corpore verò inde probat illud præceptum ſtatim obligare: quia nec per modicum tempus licet in peccato immorari: ſed quilibet tenetur peccatum ſtatim deſerere. *Pet. Soto. Abulenſ.* Eandem ſententiam tenet Petrus Soto lect. 13. de Pœnitẽtia, & Abulenſis lib. 2. Paralipom. cap. 16. q. 36. & ex

A Canoniſtis Archidiaconus in c. *Ille Rex*. de Pœnit. d. 3. *Archid. Innoc.* & Innocentius in c. *Omnis vtriuſque ſexus*, de pœn. & remiſſ. qui de confeſſione loquũtur: videtur autem eadem vel maior ratio de contritione. Fundamenta huius ſententiæ ſatis inſinuata ſunt inter eam referendam; & inter reſpondendum, & probandam oppoſitam ſententiam, clariùs proponentur.

Præceptum pœnitentiæ non obligare ſtatim poſt peccatum commiſſum.

DICENDVM nihilominus eſt, hoc preceptum non obligare ad agendam pœnitentiam ſtatim poſt peccatum commiſſum, etiamſi opportunitas occurrat, ſeu licèt facilè fieri poſſit. Hanc opinionem ma- 2.
B gis inſinuat Diuus Thomas in 4. d. 17. q. 3. art 1. queſt. 4. *D. Tho.* vbi licèt dicat teneri hominem ad contritionem quãdo peccata memoriæ occurrũt, ſubiũgit: *Cùm præcipuè in periculo mortis exiſtit, aut in aliquo articulo, in quo ſine peccati remiſſione peccatũ oporteat eum incurrere*: Et in ſolutione ad 2. ait: *Non eſt de neceſſitate ſalutis corporalis, quod ſtatim medicum quærat, niſi quando neceſſitas curationis incumbit, & ſimiliter eſt de morbo ſpirituali.* Hoc etiam magis inſinuat Alenſis dict q. 77. *Alenſ. Bonau.* aliàs quæſt. 17. memb. 2. art. 2. §. 2. & Bonauent. dict. quæſt 3. vbi ait, teneri hominem ad contritionem quando recogitat culpam commiſſam, & Dei offenſam, vel quando recogitare debet, ſicut in hora mortis, vel in aliquo alio ſimili periculo. Vbi duplicem
C inſinuat obligationem eius actus: vnam quaſi accidentariam ex oblata cogitatione peccati, quæ poteſt dici ex ſuppoſitione: quia abſolutè non tenebatur homo conteri, tamen ſuppoſito quòd de peccato cogitet, iam tenetur: & hæc obligatio non pertinet ad præſentem ſectionem, ſed ad præcedentem, vbi eum refutauimus. Alia eſt obligatio ſimpliciter ac per ſe (quæ ad præſens ſpectat) & de illa ait Bonauentura non ſtatim oriri, ſed in aliquo articulo neceſſitatis, vt in ſolutionibus argumentorum clariùs dicit. Exceptio autem, quam de religioſis inſinuat, non ſpectat ad rem præſentem: nam, licèt vera eſſet, non eſſet ex vi huius præcepti, ſed ex alia extrinſeca
D obligatione. Expreſſiùs hoc tenet Durand. in 4. d. 17. *Durand. Angel. Medin. Adrian. Soto. Cano. Viguer.* q. 10. n. 5. Angel. verb *Contritio*, n. 5. Medin. Codic. de Pœnit. tract. 1. q. 6. & tract. 2. q de Confeſſione ſtatim agenda. Adria. in 4. q. 3. de Cõfeſſione, Soto d. 17. q. 2. art. 6. Cano relect de Pœnit. 4. p. Viguerius in Sum. c. 27. & 29. & latiùs de Pœn. d. 5. in principio, circa 3. partem Gloſſæ, n. 4. & ſeq.

Poteſt autem hæc aſſertio primò probari à poſte- 3.
riori, ab incommodis: *Aſſertio probatur ab incommodis.* quia aliàs homo, qui ſemel peccauit, differendo pœnitentiam, continuò ac ſemper peccaret nouo & ſpeciali peccato: quod eſt apertè falſum. Sequela patet: nam, qui non implet præceptum eo tempore quo obligat, peccat: ergo, ſi præce-
E ptum illud ſit virtuale negatiuum, & perpetuò obligans, ſemper etiam peccatur toto tempore, quo actus omittitur, vt patet in præcepto reſtituendi, quod cõtinet obligationem non contrectandi, ſeu detinendi rem alienam. Dicetur fortaſſe, etiam illum, qui *Euaſio.* non reſtituit pro aliquo tempore, non peccare actualiter toto illo tempore: quia dum dormit, vel de aliis rebus cogitat, non actualiter peccat: quia ſine actuali *Præcluditur.* voluntario, non eſt actuale peccatum. Sed contrà: nam ſaltem ſequitur, quoties homo aduertit ſe eſſe in ſtatu peccati, & poſſe per contritionem ab illo exire, de nouo peccare, non ſtatim contritionem habendo, ſiue directè velit non conteri, & permanere in eo ſtatu: ſiue tantùm indirectè ſe ſe ad alia applicando, & nihil de contritione curando. Sicut in ſimili

ſimili caſu toties aliquis peccat contra iuſtitiam detinendo rem alienam, quoties habet ſimilem voluntatem directam, vel interpretatiuam non reſtituendi ſtatim cùm poſſit. Conſequens autem videtur duriſſimum & contra communem vſum Eccleſiæ: ſolent enim fideles ſemel tantùm in anno confiteri, nulla in diſcurſu anni habita cōtritione peccatorū, qui de hac dilatione, vel omiſſione nunquam confitentur: neque examinant, an illa omiſſio fuerit voluntaria, necne, neque confeſſores, etiam docti, hoc interrogant: ergo communiter omnes ſentiunt non eſſe hoc ſpeciale peccatum, neque præceptum contritionis ita ſtrictè ad ſtatum obligare. Item ſequitur, peccare fidelem quoties peccata ſua nondum remiſſa recogitans, ſciens & vidēs, ſolam attritionem de illis habet, quia tacitè vult pro tunc omittere perfectiorem dolorem. Conſequens autem eſt planè falſum, & contra ſenſum totius Eccleſiæ, imò & contra doctrinam Concilij Tridentini, ſeſſion. 14. cap. 4. & ſeſſ. 6. cap. ſexto & ſeptimo.

4. *A priori probatur aſſertio.* Secundò probatur à priori: quia hoc præceptum contritionis affirmatiuum eſt: præceptum autem affirmatiuum per ſe nec pro ſemper obligat, nec ſtatim: ergo neque hoc ita obligat: nulla enim ſpecialis ratio efficax hic afferri poteſt. Nam quod Caietanus dicit, præceptum hoc affirmatiuum inuoluere negatiuum non permanendi aliquo tempore in ſtatu peccati, voluntariè dictum eſt: quia hæc abſoluta negatio reuera non eſt in præcepto, loquendo de peccato purè habituali, iam relicto ex præcedenti actuali. Antequam enim hoc committatur, tenetur homo ad vitandum huiuſmodi ſtatum peccati: quia tenetur non peccare actualiter, tamen poſtquam iam peccauit, & in eo ſtatu inuenitur, nullum eſt ſpeciale præceptum negatiuum, quo obligetur homo, vt nullo tempore in tali ſtatu ſe eſſe permittat. Et quoniam punctus controuerſiæ in hoc videtur conſiſtere, poſſumus id oſtendere diſcurrendo per illa tria capita quæ ſuprà tetigimus, ex quibus oriri poteſt obligatio habendi contritionem: nam ex eiſdem tantùm naſci poterit obligatio non permanēdi voluntariè (vel minimo tempore) in ſtatu peccati: ſi ergo oſtenderimus ex nullo talium capitum oriri illam obligationem, rectè concludemus nullam eſſe. Simúlque fundamenta contrariæ ſententiæ diſſoluemus.

Præceptum pœnitentiæ non obligare ſtatim ex lege iuſtitiæ, oſtenditur.

5. PRIMVM caput eſt lex iuſtitiæ, quæ priùs obligauit, ad non inferendam Deo iniuriam, poſt illam verò factam, obligat ad ſatisfaciendum pro illa. Hæc ergo lex vt affirmatiua eſt ex ſe non obligat ſtatim: vt verò eſt negatiua, ſolùm obligat poſt factam primam iniuriam, vt non addatur altera, neque illa prior augeatur. Ex eo autem quòd homo non ſtatim ſatisfaciat pro iniuria priùs Deo facta per peccatum, non augetur illa prior iniuria: quia reuerà non creſcit illud peccatum, quod commiſſum fuit. Neque etiam noua iniuria committitur: quia vel hæc eſſet ſola ipſa dilatio contritionis, & in hoc petitur principium: quia de hac inquirimus an ſit, & contendimus eſſe non poſſe propter ſolam dilationem, niſi aliunde iniuriam nouam ſupponat: vel eſſet aliqua alia offenſio diuina, quæ ibi admiſcetur, & hæc fingi non poteſt, quia ſupponimus hominem non habere aliquam voluntatem peccandi.

6. *Soluitur argumentum.* Et declaratur ampliùs ex differentia inter ſatisfactionem hanc reſpectu Dei, & reſtitutionem reſpectu hominis, & ex reſponſione ad vnam ex præcipuis dif-

A ficultatibus prioris ſententiæ. Ita enim argumētatur. *contraria ſententiæ de reſtitutione.* Lex iuſtitiæ inter homines obligat ad reſtituendum ſtatim rem furto ſublatam, aut damnum illatum: quia ſimpliciter obligat ad non contrectandam rem alienam: ergo & lex iuſtitiæ ad Deum obligat ad ſtatim ſatisfaciendum Deo, & non permanendum in iniuria eius. Reſpondet Medina, hanc obligationem ad Deū *à Med.* non oriri ex nudo delicto, ſed ſimul coniungi determinationem voluntatis diuinæ definientis modum in ſatisfactione ſibi exhibenda: quia ergo ipſe non præſcripſit, vt hæc ſatisfactio ſtatim fieret, ideo non ſtatim oritur talis obligatio. Vnde inquit, hanc obligationem magis eſſe comparandam cum illa, quæ inter homines naſcitur ex conuentione mutua, quæ non obligat ſtatim, ſed iuxta partium conuentionem, B quàm cum obligatione quæ naſcitur ex damno illato, vel re aliena, quæ ſtatim naſcitur, quia ex re ipſa eſt, & non ex voluntate.

Hæc verò reſponſio mihi non placet: quia licèt 7. verum ſit, neceſſitatem contritionis ad ſatisfaciendum *Reiicitur ſolutio.* Deo ortam eſſe ex præſcripto voluntatis diuinę, tamen obligatio ſatisfaciendi Deo abſolutè & ſimpliciter naſcitur ex delicto: ergo illa obligatio ad ſatiſfaciendum præciſè conſiderata, vt naſcitur ex delicto, erit ad ſatisfaciēdum ſtatim; ergo hoc ipſo quòd Deus determinauit, vt modus ſatisfactionis eſſet per cōtritionem, ex vi eiuſdē legis iuſtitiæ & iniuriæ illatæ determinatur illa obligatio ad contritionem ſtatim habēdam, vt ſtatim fiat ſatisfactio. Quanuis enim Deus non declarauerit ſe velle, aut præcipere, vt contritio ſtatim habeatur, tamen etiam non declarauit ſe velle C in hoc negotio cedere in re aliqua iuri ſuo, & quaſi expectare aliquo tempore debitam ſatisfactionem: quo modo etiam inter homines poteſt ſine peccato differri ſatisfactio ex conſenſu perſonæ offenſæ: nullo tamen modo oſtendi poteſt Deum hunc conſenſum præbuiſſe, aut talem voluntatem ſignificaſſe. Solùm ergo petiit contritionem pro ſatisfactione: reliqua verò naturali legi iuſtitiæ de ſatisfactione exhibenda commiſit: ergo hoc ipſo quòd expreſsè, & poſitiuè non conceſſit dilationem, erit obligatio ad ſtatim ratione delicti ſeu iniuriæ. Sicut etiam inter homines, ſi non eſſet determinatus modus ſatisfactionis pro aliqua iniuria, & abitrio prudenti conuenirent partes in tali modo ſatisfactionis, eo ipſo quòd nullum ſpeciale tempus deſignarent, naturalis lex obligaret ad exhibendam ſtatim talem ſatisfactionem.

D Aliter reſpondet Soto dicto articulo ſexto poſt ſecundam concluſionem, eſſe quidem in nobis obligationem 8. *Scoti ſolutio.* non permanendi in peccato commiſſo, hanc verò obligationem non oriri ex aliquo ſingulari præcepto, ſed ex omnibus illis, quibus ſingula peccata prohibentur. Et ideo, inquit, qui occidit, verbi gratia, differendo pœnitentiam, auget culpam homicidij, non tamen committit ſpecialem culpam omiſſionis pœnitentiæ, donec ſpecialis neceſſitas occurrat. Et ſimiliter de reſtitutione ait, ex dilatione eius augeri peccatum furti, non tamen nouum committi E peccatum, donec noua ratio neceſſitatis creditoris, vel alia occurrat.

Hæc etiā reſpōſio multa inuoluit, quæ non videtur 9. vera, nec ſatisfacere. *Reprobatur.* Nā in primis quod ait, teneri nos ex præcepto aliquo nō eſſe extra gratiā, vel amicitiā Dei aliquo tēpore, falſū eſt: quia nullum extat de hac re præceptū, vt in hoc diſcurſu paulatim oſtendimus, & Soto ipſe admittit non pertinere hoc ad ſpeciale aliquod præceptum. Quòd verò non pertineat ad omnia, vt ipſe dicit, probatur, quia poſtquā aliquis cōmiſit homicidium, aut periuriū, quātumcūq; differat pœnitētiā, & extra gratiā Dei permaneat nō ampliùs peccat

peccat contra præcepti non occidẽdi, aut non periurandi: neq; ex hoc capite augetur culpa homicidij, vt ſic, quãdoquidem neq; illa eſt circũſtantia homicidij, neq; ad virtutem iuſtitiæ cõmutatiuæ inter homines, cuius ad illud pręceptũ non occidendi, pertinet, quòd homo ſit, vel non ſit diu extra gratiã Dei. Vnde ſi aliquod eſſet de hac re præceptũ, neceſſariò pertinere deberet ad aliquam virtutẽ reſpicientem aliquo modo Deum, vel amorẽ, aut ſatisfactionem illi debitã; re tamen vera nullum eſt tale præceptũ abſolutè negatiuũ, quod pro omni tẽpore obliget. ſed ad ſummũ eſt præceptum obligans, vt non ſemper, vel non nimio tempore extra gratiam Dei perſiſtamus. Hoc autem præceptum neceſſe eſt vt ſit ſpeciale, tum quia, vt oſtenſum eſt, nõ pertinet ad omnia mandata, vel omnes virtutes: tũ etiam, quia continet ſpecialem rectitudinem & honeſtatem reſpectu Dei: tum denique, quia alias omiſſio pœnitentiæ nũquam eſſet ſpeciale peccatum, ſed ſẽper reduceretur ad illud in quo homo habitualiter perducat. Sicut ergo impœnitentia aliquando ſpeciale peccatum eſt, ita etiam eſt ſpeciale præceptum nõ permanendi in peccato: hoc autem non eſt per ſe negatiuum, & ex conſequenti obligans ad aliquod poſitiuum, vt Caietanus putauit: ſed potius è conuerſo per ſe eſt affirmatiuum, obligans hominem vt Deo ſatisfaciat, vel ſe ad illum conuertat.

10 *Germana ſolutio, & diſcrimen inter iuſtitiam ad Deum, & ad hominem traditur.*

Dicendum eſt ergo, proprium diſcrimen inter Deum & hominem in hoc conſiſtere, quòd alter læditur homo per furtum, vel aliam ſimilem iniuriam, quàm offendatur Deus per peccatum: homo enim ita læditur, vt detrimentum aut damnum patiatur in propriis bonis ſibi vtilibus, quibus carere cogitur, quandiu res ablata ei non reſtituitur: & ideo iuſtitia non tantùm obligat ad non accipiendam rem alienam, ſed etiam ad non detinendam illam apud ſe, quia illa carentia rei propriæ continuata, eſt quaſi continuum nocumentum proximi: quod moraliter grauius eſt, quanto priuatio eſt diuturnior: quia ſemper impedit dominum ab vſu rei ſuæ ipſo inuito, & ſic ſemper facit ei iniuriam, vt rectè dixit D. Thom. 2.2. quæſt. 62. artic. 8. Atque hinc eſt, vt obligatio reſtituendi per ſe primò oriatur ex præcepto negatiuo, non detinendi apud ſe rem alienam, ac proinde, vt moraliter ſtatim, ac pro quolibet tempore opportuno obliget. Quo modo autem, quandiu reſtitutio non fit, peccatum committatur, augeatur, vel multiplicetur, ad hunc locum explicare non ſpectat, ſed ad 2. 2. quæſt. 62. arti. 8. & inferiùs agentes de numero peccatorum in ordine ad confeſſionem aliquid fortaſſe attingemus. Nũc ſolùm dicimus ad explicandum quoddam Diui Thomæ teſtimonium ſuprà adductum, omiſſionem illam continuam reſtitutionis debitæ, quantum eſt ex ſe, ſufficere ac continuum peccatum; quia verò illa eſt exterior tranſgreſſio præcepti, quæ non eſt actuale peccatum, niſi ſit voluntaria, ex hac parte fieri poteſt, vt illa tranſgreſſio non continuetur in ratione actualis peccati, quia non ſemper voluntaria eſt. Quia verò hoc eſt per accidens ex diſtractione vel occupatione humanæ mentis, per ſe autem eſt vt illa ſit vera tranſgreſſio præcepti, ideo rectè dixit D. Thomas in illo artic. 8. ſtatim teneri hominem ad reſtituendum, quia ſtatim tenetur peccatum deſerere, & nunquam licet, vel per modicum tempus, in peccato morari: eſt enim hoc veriſſimum de peccato actuali: de quo D. Thomas loquitur, non de ſolo habituali: quia non reſtituere per ſe ac de ſe actuale peccatum eſt. At verò Deus licet noſtris peccatis offendatur, non tamen ita læditur, vt priuetur aliqua re ſibi vtili, aut detrimentum aliquod in hoc genere patiatur: ſed ſolum quia priuatur honore, iure ſibi debito, vt ſibi ... vltimus eſt, & ſupremus gubernator: & ideo poſt tranſactam actualem iniuriam nullum ei nocumentum accreſcit ex eo, quod ſatisfactio pro iniuria non ſtatim fiat nec propriè homo apud ſe detinet aliquod bonum Deo vtile, neque impedit illum ab vſu alicuius rei ſuæ. Ac propterea, quamuis hæc obligatio ad Deum alioqui grauior ſit non tamen ita confeſtim vrget, neque eius dilatio habet tam intrinſecam rationem iniuriæ, ſicut dilatio reſtitutionis.

Dices, interdum etiam inter homines ex dilatione reſtitutionis non creſcit detrimentum alterius vt patet in infamia, quæ non creſcit, propterea quòd eius reſtitutio differatur, ſi aliunde non multiplicetur aut diffundatur: idemque videtur eſſe in honore, & ſatisfactione pro iniuria illata contra honorem; nam hæc etiam non creſcit ex ſola temporis dilatione. Interdum etiam poteſt accidere in ſolutione pecuniarum, vt detentio earum nullum alteri ſit nocumentum, quia pro eo tempore non erat illis vſurus: ergo in his etiam caſibus præceptum reſtituendi non obligabit ſtatim. E contrario verò, licet Deus non patiatur detrimentum in bonis intrinſecis; in extrinſecis verò, quæ ſunt fama, & honor, interdum illud patitur propter peccatum hominis: vnde ex hac parte poterit eſſe obligatio ad ſatisfaciendum ſtatim Deo, ne eius infamia vel iniuria creſcat. Vt ſi quis v.g. Deũ ſuo modo infamet, falſa inter homines de illo ſeminando, tenetur, quam primum poſſit damnum illud reparare. 11 *Obiect.*

Reſpondetur, in his cõſideranda eſſe quæ ſunt per ſe & intrinſeca non quæ per accidens, & extrinſecus contingere poſſunt, inter homines enim, per ſe loquendo, dilatio ſatisfactionis vel reſtitutionis, eſt nociua alteri, ac proinde rationabiliter inuoluntaria: nam infamia, quo magis durat, eo magis radicari ſolet, aut diffundi: dilatio etiam ſatisfactionis poſt ablatum honorem creſcit in contemptum, & illamet carentia honoris ſemper fit oneroſior, & ſecum affert alia incommoda, quia humana vita multùm ex huiuſmodi bonis pendet, & honor ac fama inter homines, ad bona etiam vtilia ſpectant. Ipſa denique carentia pecuniæ, vel cuiuſcunque rei propriæ, de ſe eſt nocumentum quoddam: & ideo, per ſe loquendo, reſtitutio inter homines ſtatim facienda eſt. Probabile tamen eſt, vt ſi in particulari caſu manifeſtè ceſſet omne detrimentum, vel augmentum eius, & alioqui intercedat aliqua rationabilis cauſa, poſſit pro aliquo tempore reſtitutio aut ſatisfactio differri: & ideo non eſt tam intrinſecè malum (etiam inter homines) differre reſtitutionem, ſicut accipere rem alienam: & aliqua cauſa poteſt eſſe ſufficiens ad honeſtandam dilationem, & non acceptionem. Reſpectu verò Dei per ſe loquendo non creſcit iniuria, vel nocumentum aliquod etiam in bonis extrinſecis Dei, propter ſolam dilationem ſatisfactionis pro iniuria, quæ cum peccato mortali, vt, ſic coniuncta eſt: in particulari verò ex aliquo ſpeciali genere peccati, vel ex aliqua peculiari occaſione, aut hominis diſpoſitione fieri poteſt, vt oriatur noua iniuria Dei, vel morale periculum eius: & tunc poterit eſſe obligatio ad exhibendam ſatisfactionẽ, ſtatim ac neceſſarium fuerit ad illud damnũ euitãdum. Exemplũ huius poſterioris caſus afferemus in ſecundo puncto. Prioris verò caſus optimum exẽplum eſt illud poſitum de infamatione Dei per falſam doctrinã: nam ſine dubio tenetur quis ad illud damnum ſtatim reparandum: quæ obligatio propriè nõ ſpectat ad præceptum pœnitentiæ, de quo nunc agimus; nam ſine vera pœnitentia poſſet illa ſatisfactio fieri, quatenus eſt reſtitutio famæ, ſeu deſtructio erroris: ſed pertinet ad aliam rationem iuſtitiæ, vel reſpectu hominum propter damnum illis illatum, vt aliqui exiſtimant; vel etiam reſpectu Dei, vt ego opinor, 12 *Reſponſio.*

opinor, propter ſpecialem iniuriam illi factam per illud peccatum, non tam per malitiam auerſionis, communem omni peccato, quàm per malitiam conuerſionis, ſpecialem & propriam illius peccati.

Ex hac ergo differentia optimè concluditur, præceptum contritionis, quatenus eſt præceptum iuſtitiæ ad Deum, non obligare ſtatim ad illam habendã: quia non obligat ex vi præcepti negatiui, quo homo ex iuſtitia teneatur nunquam eſſe in peccato habituali, ſed ex ſolo affirmatiuo ſatisfaciendi Deo, cuius natura non eſt obligare ſtatim, ſed pro aliquo articulō neceſſitatis. Neque ad hoc etiam ſatis eſt (quod Marſilius aiebat) quòd homo in ſe ſentiat excitationem, aut motionem Dei ad pœnitentiã agendam, quia hæc ſola circunſtantia per ſe non inducit præcepti obligationem, & præſertim iuſtitiæ, niſi aliunde ſupponatur ſpecialis aliqua ratio, ob quam hîc & nunc obligatio iuſtitiæ vrgeat. Nam etiam inter homines quòd creditor petat debitum, non inducit obligationem iuſtitiæ pro illo tempore, ſed ſupponit illam, niſi fortè in eo caſu, in quo inter creditorem & debitorem conuentum eſſet, vt teneatur vnus ſoluere debitũ ſtatim, ac alius petat: nunquam autem nobis declarauit Deus velle nos obligare ex præcepto ad pœnitentiam agendam, ſtatim ac nos ad illam vocat, ſæpe enim nos vocat ad ea quæ meliora & vtiliora ſunt.

Excitatio Dei ad pœnitentiam non inducit illius obligationem.

Probatur præceptum pœnitendi non obligare ſtatim ex charitate Dei.

1. SECVNDVM caput obligationis pœnitentiæ eſt charitas Dei. In quo ſimilis poteſt fieri diſcurſus: quia etiam hoc titulo præceptum hoc eſt per ſe affirmatiuum, & nõ ſupponit illud negatiuũ non permanēdi aliquo tēpore extra Dei amicitiam, ſeu in ſtatu habitualis inimicitiæ Dei. Nam præceptum negatiuum charitatis Dei obligat quidem ad non concipiendum Dei odium, & non faciendum aliquid contrarium amori Dei, tamē quòd vltrà hoc detur præceptum, vt homo nullo tempore in ſe permittat illum ſtatum habitualis inimicitiæ, nimis rigoroſum eſt, nullâque ſufficienti ratione probari poteſt: quamuis non deſint apparentia argumenta, ex quorum ſolutionibus hoc magis confirmabitur.

15. Primum ergo argumentum ſit, quia ſtatus habitualis inimicitiæ Dei eſt obiectum ita intrinſecè malum, vt nullus poſſit honeſtè illud velle: ergo ille ſtatus vt voluntarius, ſemper, & pro ſemper eſt prohibitus: datur ergo hoc præceptum negatiuum non permanendi voluntariè in illo ſtatu, vel minimo tempore: quod præceptum charitatis Dei eſt: quia turpitudo illius ſtatus charitati ſpecialiter contraria eſt: & ideo ad illam ſpectat obligatio nolendi, ſeu non volendi talem ſtatum. Ergo ex vi eiuſdem præcepti voluntaria impœnitentia peccati omni tempore prohibita eſt: quia virtualiter eſt voluntaria permanentia in eo ſtatu: ergo è contrario præceptum pœnitētiæ ex eadē charitate obligat ad agendã de peccato pœnitentiã ſtatim oblata opportunitate. Patet conſequentia: quia non poteſt volũtaria impœnitētia ſemper eſſe mala, niſi pœnitētia ſēper ſit præcepta: nam voluntaria omiſſio rei non præceptæ non eſt mala. Secundò, ille ſtatus ſemper conſtituit hominem in periculo mortali nouæ inimicitiæ, ſeu offenſionis Dei, charitatis autem Dei obligat ad vitandum ſemper tale periculum: ergo. Maior patet: quia ſine gratia Dei habituali non poteſt homo omnia peccata mortalia vitare, vt docent omnes Theologi cum Gregorio, dicente, *Peccatum, quod per pœnitentiã nõ citò deletur, Deo permittēte, ſuo pōdere in aliud trahit,*

Impugnatur reſolutio primò.

Impugnatur ſecundò.

D. Greg.

A vt ſumitur ex hom. 11. in Ezec. Tertiò ſi vnus homo gerat inimicitias cum alio hominē, tenetur ſtatim & ſine vlla mora illas deponere, & ad amicitiam eius redire, iuxta illud Chriſti verbum Matth. 5. *Si offers munus tuũ ad altare, & ibi recordatus fueris, quia frater tuus habet aliquid aduerſùm te: relinque ibi munus tuũ, & vade priùs recōciliari fratri tuo: & tunc veniēs offeres munus tuum.* Vbi ſignificat, reconciliationem cum fratre non eſſe differendam, etiam propter ſacrificium offerendum, nec poſſe ſacrificium Deo placere, niſi ablata priùs inimicitia cum proximo: ergo multo magis neceſſarium eſt inimicitiam cum Deo ſtatim auferre ex intrinſeca lege ipſius amicitiæ, quæ nihil magis expetit, quàm deſtructionem ſui contrarij, ſcilicet inimicitiæ.

Impugnatur tertio. Matth.

B In primo argumento poſtulatur, vt explicemus, ſi homo, qui eſt in peccato, etiam oblata occaſione contritionis, non tenetur ſtatim conteri, aut deſerere ſtatum peccati, quo modo poſſit tunc ſe gerere in volũtate ſua, ita vt non peccet de nouo. Et in primis dicitur, ſi neutrũ illorũ directè velit, ſcilicet nec permanentiã in peccato, nec carentiam contritionis, nihil peccaturum, ſi voluntatem ſuam applicet ad alia obiecta honeſta. Atque hoc ſufficit, vt intelligamus, charitatem tunc nõ neceſſariò obligare ad actum contritionis: quia poteſt homo nec inimicitiam Dei velle: nec tamen actu conteri. Vnde cōcedo vlteriùs, directè, ac poſitiuè velle carentiam gratiæ, aut illum ſtatum inimicitię Dei, eſſe intrinſecè malum, vt cōuincit argumētum factum, quia obiectum illius actus intrinſece malum eſt, imò adeò prauum, vt velle il- 16.

Declaratur quomodo homo excitatus ad pœnitentiam poſſit ſe gerere ceſſãdo ab actu, vt nõ peccet.

C lud, planè ſit peccatum mortale: quia habet grauem deformitatem contrariam charitati Dei. Nec verò ex hoc infertur neceſſitas actus contritionis, cùm poſſit volũtas vtroq; actu carere voluntariè, ſaltē indirectè.

Addo verò vlteriùs, etiam in eo caſu poſſe hominem directè velle non elicere contritionis actũ. Hoc ſuprà dixi de homine iam iuſtificato recogitāte peccata præterita: eadem autem ratio eſt de nondum iuſtificato, cùm in eo etiam omiſſio illa, pro tali tempore, non ſit contra præceptum. Solum eſt diſcrimen, quia in homine iam iuſtificato per contritionē, velle nunquam ampliùs conteri de illis peccatis, non eſt per ſe peccatum, nec contra charitatem, nec contra pœnitentiam: quia contra nullum eſt præceptũ, cùm obligatio habendi contritionem iam fuerit impleta. At verò in homine nondũ iuſtificato peccatum eſſet, velle nunquam conteri de peccato commiſſo: quia 17.

D talis voluntas comprehendit etiam illud tempus pro quo obligare poteſt tale præceptum quod nondum impletum eſt. Cum limitatione autem, velle nõ conteri pro hoc tempore, pro quo nōdum obligat præceptum, nullum peccatum eſt, per ſe, & ex vi talis obiecti: quia illud obiectum nõ eſt intrinſecè malum. Nam licèt contritio ſit intrinſecè bona, tamen carentia eius non eſt intrinſecè mala, niſi quando debita eſt: quod commune eſt cuilibet actui virtutis: ſed pro illo tempore ille actus non eſt debitus, quia, vt ſupponimus, nondum obligat præceptũ contritionis: ergo pro tunc carentia illius actus non eſt mala, quanuis nec per ſe bona ſit: eſt ergo indifferens.

E Sine fundamento ergo quidam dicunt illam volũtatem eſſe intrinſecè malam, & peccatum mortale. Quod ſenſit Palacios in 4. d. 17. q. 2. Non poteſt tamen explicari, in quo ſita ſit talis malitia, neque aſſignari preçeptũ, quod per illũ actum tã grauiter violetur. Nam oſtenſum eſt, præceptũ contritionis non violari: nullum autem aliud excogitari poteſt. Soto verò ibidem qu. 2. art. 6. dicit eſſe peccatum veniale, quia eſt nolitio boni obiecti, & addit non eſſe contra præceptum contritionis, ſed cōtra alia præcepta de 18.

Palacios reiicitur.

Soto impugnatur

non

non perſeuerando in furto, vel homicidio, &c. Sed neutrum eſt recte dictum. Non quidem primũ, tum quia ille actus explicatus per modum voluntatis poſitiuæ, habet obiectum indifferens, vt oſtenſum eſt: tum etiam, quia nolitio boni obiecti per ſe, & intrinſecè, non eſt peccatum veniale, niſi quando tale bonum neceſſarium eſt: alias nolle dare eleemoſynam aut nolle religioſum eſſe, vel perpetuam virginitatem ſeruare, ſemper eſſet veniale peccatum: quod falſum eſt. Non etiam ſecundum; nam ſecluſo ſpeciali præcepto pœnitentię, vel charitatis, alia præcepta non furandi, occidendi, &c. licèt obligent ad non perſeuerandum in peccato actuali vnicuique contrario, non tamen ad non permanendum in peccato habituali, quia ſtatus in peccato habituali formaliter non eſt contrarius præcepto non peierandi, v. g. niſi ratione actus præteriti: ergo tale præceptum per ſe non obligat vt homo non maneat in illo ſtatu. Et multò certius eſt, tale præceptum non obligare ad ſtatim deſerendum ſtatum illum: quia, ſi charitas, vel pœnitentia ad hoc non obligat, cur alię virtutes particulares obligabunt?

19. Meliùs ergo Medina & Cano docent actum illum eſſe indifferentem ex obiecto. Sed Cano ait, ex accidenti fore ſemper actũ illum veniale peccatum, quia non poteſt habere honeſtum finem, & ideo ad minimum eſſe actum otioſum. Medina verò ait, interdum poſſe habere honeſtum finem: quod mihi videtur verum: nam, licèt ſit rarum, non tamen impoſſibile. Quia poteſt quis hîc & nunc eſſe obligatus ad alias actiones honeſtas, & vt eas attẽtiùs ac diligẽtiùs exequi poſſit, velle nunc non cogitare de pœnitentia agenda. Item poſſet aliquis de ſe ſentire nunc valdè indiſpoſitum ad contritionem eliciendam: ergo, licèt directè nolit nunc conari ad talem actum, ſed librum aliquem legere, vel virum pium alloqui, vt paulatim excitetur, nihil peccabit.

20. *Obiect.* Sed dicet aliquis, Qui vult non conteri de peccato commiſſo, virtute vult permanere in ſtatu peccati, & inimicitiæ Dei: ergo, ſi hoc eſt intrinſecè malũ, etiã illud: nam in moralibus perinde eſt velle aliquid virtualiter, ac formaliter. Antecedens probatur, quia illud conſequens ſequitur ex illo antecedenti, qui autem vult antecedẽs, virtute vult conſequens. *Soluit.* Reſpondetur negando antecedens, quia illud conſequens, ſcilicet eſſe in ſtatu peccati, non ſequitur per ſe ex illo antecedenti, ſed tãtùm per accidens, ſcilicet quia non applicatur cauſa, quæ poſſet deſtruere malum illud: in huiuſmodi autem cauſa ſeu antecedente, non cẽſetur quis velle virtualiter effectum, niſi quando tenetur talem cauſam applicare, & non vult, alioqui ſolùm cenſetur permittere effectum. Quamuis autem velle ſtatum peccati intrinſecè malum ſit, velle autem permittere aliquam permanentiam in illo ſtatu, non eſt intrinſecè malum. *Soluitur primum argumẽtum.* Vnde, cùm in primo argumento ſumitur, ſtatum peccati voluntarium eſſe intrinſecè malum, diſtinguendum eſt: nam, ſi voluntarium ſignificet, id eſt volitum, verum eſt aſſumptum; mala verò eſt conſequentia, quia ex voluntaria dilatione pœnitentię, non ſequitur ſtatum peccati eſſe hoc modo voluntarium; ſi autem in illo antecedente voluntarium ſignificet permiſſum, ſic falſum eſt.

21. *Secundi argumenti ſolutio.* Ad ſecundum argumentum primò reſponderi poteſt ad vitandum nouum peccatum mortale non eſſe per ſe neceſſariam gratiam habitualem, nec remiſſionem peccati commiſſi; ſed ſufficere actualem gratiam excitantem & adiuuantem: nam hæ per ſe & immediatè præbent vires ad operationes, & ad vincendas tentationes: gratia autem habitualis, præſertim quæ eſt in eſſentia animæ, parum ad hoc confert. Neque etiam peccatum habituale, vt eſt pura culpa, inclinat, vel eſt pondus ad nouum peccatum; ſed hoc faciunt habitus vitiorum, qui ſunt per accidens ad ſtatũ peccati de quo agimus: & prætere ad illos vincendos ſufficiunt auxilia gratiæ, ſine habitibus. *Reiicitur.* Hæc verò reſponſio, licèt in rigore phyſico & ſpeculatiuo ſuſtineri poſſet, tamen iuxta Theologicam doctrinam non eſt probanda: nam grauiores Theologi docent, hominem in ſtatu peccati mortalis permanentem diu, non poſſe multo tempore perſiſtere quin iterũ mortaliter peccet. Eſtque id conſentaneum definitioni, ac doctrinæ Concilij Mileuitani, can. 3 dicentis, gratiam Dei, qua iuſtificatur per Ieſum Chriſtum Dominum noſtrum, non ſolùm ad remiſſionem peccatorum, quæ iam commiſſa ſunt, ſed etiam ad adiutorium ne committantur, valere. *Cõc. Mileuit.* Et inferiùs exponit ita valere, vt etiam neceſſaria ſit détque non tantùm faciliùs, ſed etiam ſimpliciter poſſe. Et licèt Concilium poſſit de auxiliante, ſeu actuali gratia exponi; tamen *gratia iuſtificationis*, vt ibi, & can. 5. appellatur, plus includit, ſcilicet gratiam etiã remiſſionis peccatorũ, in qua gratia habitualis continetur. Imò Concilium Tridentinum, ſeſſ. 6. canon. 3. gratiam iuſtificationis diſtinguit à gratia præueniente, & adiuuante, dicens, has eſſe neceſſarias, vt homo pœnitentiam agat, *ſicut oportet, vt ei iuſtificationis gratia conferatur.* *Conc. Trid.* Et can. 9. & 11. & ſæpe diſtinguit gratiam qua iuſtificamur ab actibus illis, quibus ad remiſſionem peccatorum diſponimur; cùm tamen hi actus includant, vel ſupponant gratiam excitantem, & adiuuantem.

22. *Vide epiſtolã 95. ad Auguſtinum & Epiſtolam 105. eiuſdem & Proſperũ contra collatorẽ c. 35.* Non nego quidem hæc auxilia gratiæ pertinere ad gratiam iuſtificationis, & ſub ea includi quatenus dantur, vt nos ad eam præparent; ſed dico gratiam iuſtificationis in rigore plus includere, & quaſi compleri per habitualem gratiam: ideóque rectiùs intelligi illam doctrinam de tota hac gratia. Quia, licèt auxilia gratiæ, ſi darentur copioſa, ſine dubio ſufficerent ad vitandum nouum peccatum, etiam lõgo tempore, quamuis prius peccatum non eſſet remiſſum: tamen, cùm illa auxilia ſoli gratię habituali ſint cõnaturalia, & peccatori non tantùm non ſint debita, verùm etiam ille ſit eis indignus: ita ſunt coniuncta cum gratia habituali, vt ſecundùm legem ordinariam ab ea non ſeparentur. Accedit etiam quòd habitus gratiæ aliquid adiuuant: boni etiam motus, quibus homo ſe præparat ad remiſſionem prioris peccati, nonnullam facilitatem relinquunt: & ideo, penſatis omnibus ac cæteris paribus, minora auxilia requirit homo iuſtificatus, vt vitet nouum peccatum, quàm qui in peccato perſiſtit, illi autem nõ dat Deus ſecũdùm communem legem maiora auxilia, ſed proximè dat illi auxiliũ ad reſurgendũ: quòd ſi illo bene non vtitur, relinquit illũ cum cõmuni concurſu gratiæ. Et hoc eſt quod ſignificauit Gregor. loco citato.

23. *Vera ſolutio ad 2.* Concedo igitur, eum, qui in peccato mortali perſeuerat, non diu permanſurum ſine nouo peccato. Nihilominus poteſt aliquo breui tempore non peccare: & ideo non ſequitur teneri ad ſtatim habendã contritionẽ, quia nõ ſtatim eſt in periculo peccati: ſed ad ſummum ſequitur teneri non diu differre conuerſionem ſuam, quod probabile eſt non tam ex hoc capite, quàm per ſe, vt ſequenti ſectione dicemus. Nã ex vi huius periculi non videtur conſequi hæc obligatio, tum quia non conſtat quantum ſit illud tempus in quo homo poteſt perſeuerare ſine nouo peccato mortali abſque ſtatu gratiæ: multóque minùs conſtat quando ſit Deus negaturus auxilium efficax ad vincendam aliquam tentationem; tum quia in quolibet ſignato tempore poteſt homo non committere nouũ peccatum quantum eſt ex hoc capite, & poſt quodlibet tempus poteſt homo ſibi perſuadere hîc & nunc

non eſſe illud morale periculum ob illam ſolā cauſā. A
Quod ſemper addo, vt excludā extraordinarios caſus ob quos eſſe poteſt neceſſaria gratia habitualis ad vitandum peccatum, de quibus ſequenti ſectione dicemus. Ac propterea, moraliter loquendo, non eſt tale hoc periculum: vt cenſeatur proximum, ac morale, ita vt propter illud ſpecialiter obligemur ad gratiam habitualem procurandam.

24. *Tertio argumēto ſatisfit.* Ad 3. argumentum reſpondetur etiam inter homines aliud eſſe non odiſſe proximum, aliud amare illum: ad primum enim ſtatim, ac ſemper tenemur; ad ſecundum autem nec ſtatim, nec ſemper, ſed temporibus humano modo neceſſariis, iuxta doctrinam D. Thomæ & communem 2. 2. qu. 25. ar. 8. Si quis ergo inimicitias priùs cum proximo duxit, ad duo tantùm poſtea tenetur ſtatim ac ſemper: vnū eſt, ad deponendum odium formale, vel virtuale, ſi quod habebat: B aliud eſt, ad tollendum proximo ſcandalū, quod daret ſi ſe illi inimicum oſtenderet. Oportet ergo omnia ſigna inimicitiæ tollere, & affectum odij ablatum eſſe, ſignificare: & à fortiori etiam eſt neceſſarium ſtatim reſtituere nocumenta vel iniurias, ſi quæ fortaſſe occaſione inimicitiarum illatæ fuerant. Et hæc omnia ſignificauit Chriſtus in verbis in argumento citatis. Inire autem nouam & ſpecialem amicitiā, neceſſariū non eſt, nec ſtatim, nec etiam poſteà, per ſe loquendo.

Vnde in illatione, quæ fit ad amicitiam cum Deo, in aliquibus eſt ſimilitudo, in aliis verò minimè. Nam reſpectu Dei eſt ſpecialis obligatio diligendi eum, vt vltimum finem, peculiari modo, & affectu interno, C non propter indigentiam, quæ ſit ex parte ipſius Dei, nec propter contingentes euentus, ſed propter dignitatem ipſius Dei ſeu propter ſubordinationē & vnionem quā per ſe illi debet humana natura. Et quoniā hæc obligatio ex ordine gratiæ eleuata eſt ad amorem infuſum & ſupernaturalem, ideo extenditur etiā hæc obligatio ad ineundam ſpecialem quandam & excellentiorem amicitiam cum ipſo Deo, quæ ſuo modo etiam ad proximos extenditur. Hinc etiam tenetur homo ſtatim ac ſemper ad non habendum in ſe Dei odium formale, nec virtuale: & huc etiam ſpectat non habere propoſitum formale vel virtuale iterum peccandi. Vnde, ſi quis peccauit, & ea ratione inimicitiam D cum Deo contraxit, ſtatim tenetur tollere voluntatē peccandi, & omne id quod ad actualem, vel, vt ſic dicam poſitiuam inimicitiam ex parte ſua pertinere poteſt, quale eſt omne propoſitum peccandi, aut moralis, & proxima occaſio eius: quamuis hæc obligatio non ſemper ſpectet ad charitatē proximè & elicitiuè, ſed remotè & imperatiuè, nā proximè pertinere poteſt ad iuſtitiam, &c. Præter hoc autem non tenetur homo ſtatim poſitiuè inire nouā amicitiā cum Deo, ſed poteſt in aliud vel commodum, vel magis neceſſarium tempus illud reſeruare. Neque etiam tenetur ad tollendam ſtatim illam priuationem amicitiæ, quę tantùm per modum habitus in ipſo manet per peccatum, & reddit illum de ſe dignum odio diuino, quia ex vi illius pręcisè ſumptę non habet actuale aut virtuale odium Dei, aut propoſitum peccandi. Denique reſpectu Dei nō eſt neceſſarium exhibere aliquod ſignum depoſitionis odij vel mali propoſiti, quia per ſe ipſe intuetur cor.

An præceptum pœnitentiæ ſtatim obliget ex charitate propria.

25. *Pars negatiua ſuadetur.* TERTIVM caput huius obligationis eſſe poteſt ex charitate propria. In quo non minor poteſt eſſe difficultas; quia homo ex vi charitatis ad ſeipſum tenetur ſtatim adiicere, vel remedium adhibere omni graui malo proprio, quod vel corpori, vel animæ poteſt eſſe nocitum: quod in corporalibus quidem manifeſtum eſt: videtur autem eſſe maior ratio de ſpiritualibus, quia plus tenetur diligere animā quàm corpus: peccatum autem grauiſſimum malum eſt animæ; & in ea durans, non poteſt non afferre illi maxima nocumenta: ergo. Et confirmatur: nam plus tenetur homo ſeipſum diligere in ſpiritualibus, quàm proximum, ſed proximum tenetur corrigere, vt à peccato excitetur, quàm primum poteſt, id eſt, abſque ſuo incommodo, & cum ſpe vtilitatis proximi, & niſi meliorem occaſionem & opportunitatem probabiliter expectet, iuxta doctrinam Auguſtini 1. de Ciuitate, cap. 9. & D. Thomæ 2. 2. q. 33. art. 2. ad 3. ergo à fortiori tenetur homo ſeipſum corrigere, & à peccato reſurgere ſtatim ac poteſt, quia ſine ſuo vllo incommodo ſemper id facere poteſt, & non eſt quòd meliorē occaſionem expectet, quia ſemper illi melius eſt præſenti occaſione bene vti, & in ſequēti proficere. Præſertim, quia ſemper eſt in manu eius remedium peccato adhibere, ſaltem per contritionem perfectam. *Auguſt. D. Thom.*

26. *Diluuntur rationes opinionis negantis.* Sed hæ rationes non oſtendunt ſpecialem obligationem charitatis ad contritionem ſtatim habendam, ſed potiùs ad oppoſitum probandum retorqueri poſſunt. Ad primam enim reſpondetur, magis teneri hominem ad non inferendum ſibi aliquod graue damnum, quàm ad non tolerandū illud aliquo tēpore, ſeu ad repellendum illud ſtatim ſi iam illud illatum eſt: oſtenſum eſt autem ſuprà non peccati ſpecialiter contra charitatem propriam, peccādo mortaliter, vel inferendo ſibi damnum illud, quod peccatum ſecum affert; ergo multò minùs ex vi huius charitatis erit poſtea ſpecialis obligatio ad abiiciendum ſtatim malum illud. Et in hoc eſt aliqua differentia inter corporalem vitam ſeu ſalutem, & ſpiritualem: nam ad nō nocendum grauiter corpori proprio tenemur ex ſpeciali lege iuſtitiæ, quia non ſumus domini vitæ corporalis: quæ obligatio iuſtitiæ non habet locum in ſpiritualibus reſpectu noſtri, quia ſumus aliquo modo domini illorum, ſaltem ratione noſtræ libertatis. Ad expellendum autem à nobis corporalem ægritudinem, vel aliud nocumentum corporis, non tenemur ex lege iuſtitiæ, ſed ſolùm ex miſericordia, ſeu charitate. Addit præterea Cano ſuprà, teneri hominem non differre curationem, ſed ſtatim remedium adhibere: & in hoc etiam conſtituit differentiam inter corporalia & ſpiritualia, ex illo principio; quòd homo non eſt dominus vitæ corporalis. Sed certè ex illo nō poteſt colligi hęc obligatio ita vrgēs, quia, licèt quis teneatur non inferre damnum rei alienæ, non tamen æquè tenetur illi remedium adhibere, ſi aliunde inferatur. Sicut magis obligatur homo vt non ſe occidat, quàm vt ſe defendat. Propter quod cenſeo in dicto caſu non ſtatim committi ſpeciale peccatum contra propriam miſericordiam, vel charitatem, ſi remedium illud aliquantulum differatur, quia obligatio ſe diligendi in his corporalibus rebus non eſt adeò E vrgens, vt ſtatim & ſine vlla mora poſtulet executionem remedij ſeu medicinæ: nulla enim ſufficiens ratio ad hoc afferri poteſt, quandoquidem nullū nouum detrimentum graue ex illa dilatione timetur, vt ſupponitur. Sola autem illa duratio non eſt per ſe graue damnum, vt propterea ex præcepto negatiuo cogamur illam non permittere vllo tempore. Aliūde verò obligatio adhibendi medicinam ex præcepto affirmatiuo eſt quod non pro ſemper, nec ſtatim obligat. Et quoad hoc eſt aliqua ſimilitudo inter hoc exemplum ex corporalibus ſumptum, & ſpirituale detrimentum proprium, quod ex peccato prouenit: concedimus enim, aliquando poſſe charitatem propriam ſpecialiter nos obligare ad expellendum à nobis malum illud, non tamen obligare pro ſemper, ſeu ſtatim

ac

ac nobis ineſt malum illud: ſed quando extrema vel grauis neceſſitas vrgeret, vel timeretur periculũ grauioris mali, præſertim mortis æternæ, propter rationem ſuperius tactam ſectione 2. Atque ita reſpondet ad hanc difficultatem D. Thomas in 4.d.17.quæſt.3. art.1.quæſt.4.ad 2. *D. Thom.*

28. *Enodatur primò confirmatio de correctione fraterna.* Ad confirmationem primò reſponderi poteſt, exẽplum non eſſe ſimile, quia nunc agimus de remedio quod homo tenetur adhibere peccato commiſſo, vt ſic, etiamſi ampliùs committendum non ſit: correctio autem fraterna non obligat ad corripiendum proximum de peccato commiſſo, vt ſic, ſed ſolùm quatenus in futurum pendet, quia nimirum proximus in ea eſt diſpoſitione, vt ſic in periculo iterum atque iterum committendi tale peccatum, vel continuandi illud, vt ſumitur ex Matthæi 18 Vbi hoc præceptum proponitur, & materia eius dicitur eſſe peccatum proximi ita continuatum, vt ſi ab illo non deſtiterit, etiam poſt Eccleſiæ admonitionem, excommunicandus ſit: conſtat autem materiam excommunicationis non eſſe peccatum præteritum, vt ſic, ſed quatenus in futurum pendet: ergo eadem eſt materia correptionis fraternę. Quod etiam ſenſit Gloſſ. in c. *Si peccauerit.* 2.q.1. Ex qua doctrina conſtat, argumẽtum factum non ſolùm non vrgere, verùm etiam contrarium probare aliquo modo. Nam homo non tenetur corripere proximum ex charitate ſolùm propter emendationẽ peccati prę teriti, ſed tantùm vt nouum peccatum euitet, quando eius imminet morale periculum: & tunc mirum non eſt, quòd præceptum correctionis obliget ſtatim, quia periculum peccandi, ſtatim vitandum eſt: ergo neque homo tenetur ſeipſum ſtatim curare à peccato commiſſo, ſi propterea non immineat periculum noui peccati. *Matth.* *Gloſſ. in cap. Si peccauerit*

29. *Reiicitur ſolutio.* Huius autem reſponſionis fundamentum ſolidum non eſt: vt enim notauit Soto relect. de Secreto, mẽb. 2.qu.2.concl.2. duobus modis intelligi poteſt præceptum correctionis non obligare ad præteritum: Primo, ſi ita præteritum ſit, vt ſit iam curatum & emendatum: & in hoc ſenſu eſt veriſſimum, quia miſericordia non obligat ad ſubueniendum proximo, niſi exiſtenti in miſeria & neceſſitate: tunc autem iam ceſſauit neceſſitas & miſeria proximi, quia iam non eſt in peccato: ergo ceſſauit etiam obligatio correctionis. Item finis huius præcepti eſt lucrari fratrem, ex Matt. 18. Sed iam hic finis obtentus eſt: ergo ceſſauit obligatio obtinendi illum. Denique iam illa nõ eſſet correptio, ſed vindicta & punitio, quæ non pertinet ad charitatem fraternam, ſed vel ad paternam, vel ad iuſtitiam legalẽ. Propter quod rectè dixerunt Angelus, & Syluester, verb. *Correctio*, in principio præceptum correctionis ſolùm obligare circa peccatum quod habeat permanentiam, id eſt, emẽdatum non ſit, quia corripere peccatum præteritum, ſolùm quia commiſſum fuit, tantùm ad Prælatos pertinet. Et eodem modo dixit rectè Caietanus in Summa Verb. *Correctio fraterna*, hoc præceptum correptionis eſſe eleemoſynæ, quæ non eſt facienda niſi indigẽti. Alio modo poteſt dici peccatum præteritum, quia cõmiſſum eſt, & ita tranſiit, vt nullum timeatur periculum reincidendi, non eſt tamen emendatum, ſed proximus adhuc manet in peccato, & in hoc ſenſu falſum eſt, nõ obligare hoc præceptum etiam circa peccatũ præteritũ, vt rectè notauit Adrian. in 4 q.1. de Correctione fraterna cõcluſ. 2. Et ſentiunt reliqui Auctores citati, & alij communiter in ea materia. Et colligitur ex verbis Chriſti. *Si te audierit, lucratus eris fratrem tuum:* ergo hic eſt finis huius præcepti: lucrari autem fratrem, nõ ſolùm eſt impedire nouum peccatum eius, ſed etiam illum ad ſalutẽ reuocare, vt Auguſtinus, Hieronymus, Chryſoſtomus, & alij Patres notarunt: ergo quandiu *Syluest.* *Caiet.* *Adrian.* *Auguſt.* *Hieron.* *Chryſoſt.*

A hic finis comparatus non eſt, quia proximus in peccato manet, habet locum correctio fraterna, & obligatio eius. Et ratio etiam eſt euidens, quia hoc præceptum eſt miſericordiæ & eleemoſynæ ſpiritualis, & proximus adhuc eſt in miſeria, & maximè indiget: ergo eſt illa ſufficiens materia huius præcepti. Reſponſio ergo data, ſi in hoc poſteriori ſenſu intelligitur, falſo vtitur fundamento: ſi verò in priori, non ſatisfacit, quia argumentum proportionaliter procedit de peccato commiſſo nondum per pœnitentiam deleto.

30. *Alia eiuſdem cõfirmationis ſolutio.* Reſpondetur ergo ſecundò, præceptum correctionis quatenus obligat ad corripiendum fratrem ſolùm ad finem hunc, vt agat pœnitentiam de peccato commiſſo, non obligare ſtatim, ſed pro loco & tempore, pro quo indiget proximus tali correctione B quia hoc præceptum affirmatiuum eſt, & ideo generalem regulam præceptorum affirmatiuorum participat, neque eſt vlla ſpecialis ratio cur excipiatur. Ita reſpondet Adrianus dict. quæſt. 3. de Confeſſione, citans Auguſtinum 1. de Ciuitate capite 9. dicentem, *Si propterea quiſque obiurgandis & corrigendis malè agentibus parcit, quia opportunius tempus inquirit conſilium eſſe charitatis.* Et eandem ſententiam ſupponunt Auctores citati, & alij de correctione ſcribentes. Nã Caietanus expreſſe dixit, illud præceptum obligare pro loco, & tempore neceſſitatis. Idem Armilla num. 2. & ferè Syluester, Angelus, & Soto 4. concluſ. ad finem. Quod autem ſit hoc tempus neceſſitatis dicti Auctores non aliter declarant, quam dicendo debere tempus eſſe opportunum, tum ex parte corripientis, vt ſcilicet poſſit id facere ſine magno incommodo ſuo, tum ex parte alterius, ſcilicet, vt ſit ita diſpoſitus, C quòd habeatur ſpes fructus. His autem concurrentibus ſignificãt dicti Auctores teneri hominem ad corripiendum ſtatim proximum peccantem. Ex qua declaratione non ſoluitur, ſed integrum manet argumẽtum factum: nam ſi illis concurrentibus ſtatim tenetur homo corripere proximum, vt emendetur: ergo eiſdem concurrentibus tenetur ſtatim emendare ſeipſum per contritionem: ergo ſimpliciter ſtatim tenetur conteri, opportunitate, & memoria peccatorum oblata, quia ſemper poteſt id facere ſine graui incommodo, & cum fructu, quia ex ſua voluntate pendet; nam gratia Dei præſtò eſt. *Adrian.* *Auguſt.* *Caiet.* *Armill.* *Syluest.* *Angel.* *Soto.*

31. *Dilutio tertia confirmationis.* *Differentiæ variæ inter præceptũ correctionis fraternæ, & contritionis.* Cano igitur dicta Relectione abſolutè concedit D antecedens, ſcilicet, præceptum correctionis obligare ſtatim ac ſe offert occaſio opportuna: nam hoc ipſo neceſſaria exiſtimatur, quando moraliter ac probabiliter alia opportunior non ſperatur: qui videtur ſenſus Auguſtini in loco citato. Nihilominus tamen negat conſequentiam argumenti, & plures differentias conſtituit inter emendationem fratris per correctionem, & propriam per contritionem. Prima eſt, quia homo eſt domus vitæ ſpiritualis propriæ, non tamen proximi, & ideo poteſt cedere iuri ſuo, non tamẽ iuri proximi: ſicut in temporalibus, ſi quis videat propriam famam lædi, aut vineam comburi, poteſt ſine peccato ſaltem mortali tacere, vel non ſuccurrere, etiamſi commodè poſſit: ſi tamen ſimile quid videat E circa famam, vel res proximi, grauiter peccabit, ſi cùm poſſit commodè eas tueri, non faciat. Hæc verò differentia in præſenti non ſatisfacit, quia non tractamus de obligatione iuſtitiæ, ſed charitatis quæ locum habet etiam in his bonis, quorum homo eſt dominus: nec agimus de temporalibus, ſed de ſpiritualibus bonis, in quibus tenetur homo magis ſeipſum quàm proximum diligere, vt eſt certum. Si ergo his bonis ita tenetur diligere proximum, vt nacta opportunitate, teneatur illum ſanare ſi poteſt: ergo multo magis tenetur hoc modo diligere ſeipſũ: ergo licèt in hoc cedendo iuri ſuo excuſetur à peccato

contra iuſtitiam, non tamen à peccato contra charitatem. Vnde non eſt aptum exemplum de fama, aut vinea, quia in his rebus temporalibus non ſemper tenemur noſipſos magis quàm proximos diligere, & aliquando poſſumus ea prodigere ſine graui culpa, etiam contra charitatem propriam. Eſt etiam aliud diſcrimen, quia exemplum procedit quando proximus patitur damnum temporale inuitus, & non poteſt ſe tueri; nam ſi poſſit, & nolit, nõ tenetur alter illi ſubuenire, ſaltem ſub graui culpa; ſpirituale autem damnum patitur voluntariè, & poteſt ſibi ſuccurrere. Vnde fortius redditur argumentum; nam ſi hoc non obſtante, tenetur homo corripere proximum, cùm primum poteſt, propter ſpirituale eius commodum, multo magis tenebitur ſtatim emendare ſeipſum.

32. *Secunda differentia.* Addit ergo Cano aliam differentiam, nimirum voluntatem propriam ſemper eſſe in hominis poteſtate, & ideo non obligari ad bene vtendum illa, quoad contritionem in prima opportunitate, vt ſic dicam, ſed poſſe aliam & aliam expectare, quia ſemper eſt in ſuo arbitrio, donec aliqua vrgeat neceſſitas: voluntatem autem proximi non ſemper eſſe in manu alterius, ideóque fieri facile poſſe, vt ſi nunc ſit opportunitas cum ſpe conuertendi illum & illa prætermittatur, poſtea alia ſimilis non occurrat, vel vt priuſquam occurrat, proximus patiatur aliquod graue ſpirituale detrimentum: & ideo reſpectu proximi, opportunitas tẽporis habet vim neceſſitatis, non tamen reſpectu ſui. Quæ quidem differentia eſt ſatis probabilis, adhuc verò non euacuat difficultatem. Nam in primis, ſi poſt illam opportunitatem ſperetur alia æqualis, & interim non timeatur mortaliter aliquod ſpeciale nocumentum ſpirituale proximi præter durationem peccati habitualis, licebit correctionem differre vſque ad illam. Sequela patet, quia tunc iam ceſſat omnis moralis neceſſitas, & tota ratio differentiæ ſignatæ: nec caſus ille eſt ſpeculatiuus, ſed poteſt eſſe moralis & frequens. Quòd ſi illud conſequens concedatur, iam ſimpliciter falſum eſt, præceptum correctionis obligare ſtatim nacta opportunitate, & tunc emendatio proximi, & propria omnino æquiparabuntur, ſeruata proportione. Nam, ſi in vtroque ita occurrit opportunitas emendæ, vt illa amiſſa non ſperetur alia ſimilis, vel interim nouum ſpirituale damnum timeatur, ſtatim obligat præceptum emendationis tam reſpectu ſui, quàm proximi: ſi autem, non obſtante præſente opportunitate, ſperetur alia ſufficiens abſque interuentu noui detrimenti ſpiritualis præter durationem peccati habitualis, nec reſpectu proximi, nec reſpectu ſui obligat ſtatim præceptum.

33. *Vera ſolutio.* Hanc ergo exiſtimo eſſe veram huius difficultatis ſolutionem. Vnde concedo opportunitatẽ temporis non ſtatim inferre obligationem corripiendi, niſi illa opportunitas in aliquam tranſeat neceſſitatẽ, ex generali principio, quòd præceptum affirmatiuum non obligat, niſi in articulo neceſſitatis. Hæc autem neceſſitas in hoc conſiſtit, quòd proximus hîc & nunc indigeat correctione: nam, cùm hoc ſit præceptũ eleemoſynæ, ſupponit in alio indigentiam, & in ea fundatur: & conſequenter, vt hîc & nunc obliget, ſupponit talem indigentiam, quæ hîc & nunc requirat remediũ ab alio, quia obligatio commenſuratur indigentiæ, vt in aliis actibus eleemoſynæ facilè oſtendi poteſt. Eſt autem in hoc differentia inter correctionem, quæ ordinatur ad impediendam continuationem, ſeu iterationem actualis peccati; vel quæ ſolùm ordinatur ad tollendum peccatum commiſſum: nam in priori caſu indigẽtia proximi ſemper eſt præſentanea, & actualis, quia ſemper & continuè timetur nouum ſpirituale nocumentum proximi, quale eſt nouum peccatum A mortale, ſeu continuatio eius quoad actualem culpam, & ideo tunc quodlibet opportunum tempus ad corripiendum proximum, eſt etiam tempus neceſſitatis, quia ſupponitur proximus in morali periculo grauiſſimi & noui damni ſpiritualis. Nec refert, quòd nocumentum illud ſit voluntarium, quódque abſolutè poſſet ipſa ſua voluntate vitare cum gratia Dei: nam vt obliget charitas in re tam graui, ſatis eſt quòd hoc remedium correctionis cenſeatur hîc & nunc vtile, & moraliter neceſſarium, vt proximus bene vtatur libertate ſua, vel vt efficaciùs excitetur diuina gratia. Quoad hoc autẽ etiam æquiparatur obligatio hominis ad ſeipſum, quia etiam tenetur ſtatim ac ſemper interrumpere, & vitare actuale peccatum, & tollere morale periculum eius. Solùm eſt differentia, B quòd reſpectu proximi hęc obligatio eſt ſpecialis charitatis fraternæ, quia alię particulares virtutes per ſeſe non poſſunt ad hoc obligare: reſpectu verò ſui non eſt obligatio propria charitatis, ſed remotè tantùm, & imperatiuè; proximè verò ratione iniuriæ diuinæ vitandæ pertinet ad pœnitentiam, ratione verò malitiæ conuerſionis pertinet ad ſingulas virtutes, quibus ſingula peccata opponũtur, quia vnaquæque obligat hominem proximè & immediatè vt vitet peccatum ſibi contrarium.

34. At verò quando correptio proximi ordinatur ſolùm ad remediũ peccati commiſſi, vt tempus opportunum ad corripiendum ſit etiam neceſſarium, requiritur non ſolùm ſpes fructus, ſed etiam neceſſitas C illius, vel ad vitandum impœnitentiæ peccatum, vel ad vitandum mortem æternam: nam ſi nihil horum interueniat, nulla eſt vera indigentia ex parte proximi, qui obliget hîc & nunc ad ſubueniendum illi. Et quo ad hoc rectè procedit argumentum factum: quia, ſi ipſemet non tenetur ſibi ipſi ſubuenire cùm poſſit; neque ego etiam teneor. Item, ego non poſſum corripere pro facto præterito, vt ſic, id eſt, ſolùm quia factũ eſt, vt oſtendimus; ergo debeo corripere de illo, prout manet, ſeu eo quòd per pœnitentiam non tollitur: ſed qui adhuc non tenetur ad talem pœnitentiã, nondum eſt dignus tali correctione: ergo non poteſt vrgere tunc obligatio ad illam faciendam.

35. *Obiectioni occurritur.* D Dices nomine correctionis non tantùm intelligi reprehenſionem de malo facto, ſed etiam admonitionem de malo vitando. Sed de hac poteſt fieri idem argumentum: nam quãdo alter non tenetur admonitionem acceptare, ſed abſque peccato reſpondere poteſt, quòd ſuo tempore pœnitentiam aget: neque alter tenetur ex præcepto tunc illum admonere, ſi nullum tunc inſtet præceptum: ſed ad ſummum erit cõſilium. Exemplum quotidianum eſt in pœnitentia ſacramentali, nam, quia fideles non tenentur confiteri ſtatim ac peccant, licèt videamus aliquem peccantem, ſeu in peccato permanentem, abſque iteratione, vel continuatione, &c. non tenemur illum admonere, vt confiteatur, quia ipſe reſpondere poteſt ſe nunc E non teneri. Si tamen iam adeſſet tempus anni completi pro quo obligat tale præceptum, tũc poſſet vrgere obligatio talis admonitionis, ſi mortaliter timeretur alium non eſſe expleturum obligationem ſuam ſine tali admonitione; nam ſi alius eſt per ſe facturus, non indiget tali admonitione. Imo ſi nullum ſit indicium ad præſumendum alium nõ eſſe facturum tempore quo tenetur, nulla eſt obligatio charitatis ad præueniendum & admonendum illum vt per ſe conſtat: ſicut non teneor eleemoſynam dare alicui, ſi nullum indicium habeo indigẽtiæ eius. Eadem ergo proportione ratiocinandum eſt de pœnitentia interiori, & admonitione ad illam agendam: donec enim inſtet aliqua obligatio, vel neceſſitas cum aliqua probabilitate, quòd alter indigeat admonitione, vt expleat

obliga

obligationem ſuam,reuera non inſtat talis obligatio.

36. Addendum verò eſt,hanc obligationem nõ ſolùm poſſe oriri ob nouum peccatum impœnitentię,quod in proximo timetur,ſed etiam ob periculum moriendi ſine gratia,etiamſi id contingeret ſine nouo peccato : vt ſi quis ſciat proximum eſſe in periculo mortis ſubitaneæ,aut violentæ,quod ipſe ignorat,tenetur illum admonere vt pœnitentiam agat, quia illa per ſe eſt magna indigentia,& neceſſitas:& ideo ſub diſiunctione diximus tunc tantùm obligare pręceptum correctionis, ſeu admonitionis ſub hac conſideratione, quando imminet periculum mortis, vel noui peccati impœnitentiæ. Vnde etiam conſtat,ſub hac conſideratione ſeruari proportionem inter correctioné proximi & propriam, & in rigore falſum eſſe,teneri nos ſtatim ad corripiendum proximum, vt pœnitentiam agat peccati commiſſi:quod in antecedéte illius confirmationis ſumebatur.

SECTIO VI.

Pro quo tempore obliget hoc pœnitentiæ præceptum.

1. *Certũ eſt pœnitentiæ præceptum obligare in articulo mortis.*

HÆc eſt potiſſima difficultas, quæ reſultat ex aſſertione definita in ſectione præcedenti: nam ,ſi hoc præceptum non obligat ſtatim, nulla videtur eſſe ratio deſignandi illud in toto diſcurſu vitæ vſque ad articulum mortis. De illo enim nulla poteſt eſſe controuerſia,quin,ſi ante illum hæc obligatio impleta non ſit,neceſſe ſit, tunc ſaltem impleri. Alioqui conſummabitur tranſgreſſio pręcepti,quia lapſum erit totumtempus intra quod impleri poterat & debebat.Nam præceptum pœnitentiæ de mortalibus peccatis non obligat pro futura vita,ſed pro præſente, quia poſt hanc vitã,non eſt iam tempus pœnitentiæ agendæ:nam,ſi in præſenti acta non ſit, homo ſtatim in æternum damnatur. Non eſt ergo dubium quin,inſtante morte, ſit articulus maximæ neceſſitatis exequendi hoc præceptum, ſi ſtatus peccati adhuc duret.

2. *An hoc præceptum ante articulũ mortis obliget. Prior ſententia. D. Thom. Durand.*

Difficultas verò eſt,an ante illũ articulũ ſit aliquod tempus pro quo obliget hoc præceptum.In qua re eſt multorum opinio, hoc præceptum per ſe & natura ſua tantùm obligare pro articulo mortis. Ita ſentit D.Thomas in 4.diſt. 17.q.1.art.4.vbi de Confeſſione loquitur:eſt autem eadem ratio de pœnitentia interiori & Durandus ibi qu. 10.num.5.& 6.qui ſimiliter agens de Confeſſione nullum aſſignat tempus neceſſitatis præter articulum mortis, niſi propter caſus extrinſecos & accidentarios,vel poſitiuum præceptũ. Et eodem modo ſumitur hæc opinio ex Caietano in Summa,verbo *Contritio*, Adriano quæſt. 3.de Confeſſione, Medina Codic. de Pœnit. tract.1. q.6.art.1. ad argumenta,Soto d.17.q.2.art.6. Nauarro in Summa, c.1.n. 31. Et fundamentum eſt in principio poſitum, quia ſuppoſito,quòd præceptum non ſtatim obliget, ante articulum mortis,nulla eſt maior ratio deſignandi vnum tempus,quàm aliud:imò neque eſt ratio deſignãdi aliquod,quia in nullo eſt vera neceſſitas: præceptum autem affirmatiuum tantùm obligat pro articulo neceſſitatis.

Caietan. Adrian. Medin. Soto. Nauarr.

3. *Poſterior ſententia.*

In contrarium verò afferri poſſent plures coniecturæ tam ex Scriptura & Patribus,quàm ex morali cõſideratione ſumptæ,quæ ſuadent magnam eſſe inordinationem differre pœnitentiam vſque ad mortem, ideóq; dari hoc præceptum negatiuũ non differendi pœnitentiam vſque ad mortem, aut nimio tempore, ex quo neceſſariò ſequitur affirmatiuum aliquando pœnitendi ante mortem. Probatur ergo primò, quia ſancti Patres valdè reprehendunt longam dilationem

Probatur ex Patribus.

A pœnitentiæ,& præſertim vſque ad finem vitæ, adeò vt dixerit Auguſtinus ſerm. 57.de tempore, pœnitentiam reſeruatam vſque ad finem vitæ, eſſe valde incertam & dubiam:& inter alia inquit, *Pœnitentia quæ ab infirmo petitur,infirma eſt:quæ autem à moriente petitur,timeo ne & ipſa moriatur.* Ergo voluntariè differre pœnitentiam vſque ad illud tempus, eſt per ſe valdè diſſentaneum rationi,& eſt quodammodo ſe exponere periculo non agendi veram pœnitentiam. Vnde idem Auguſtinus ſerm. 71. ad fratres in Eremo, *Satis* (inquit) *alienus eſt à fide,qui ad agendum pœnitentiam tempus ſenectutis expectat.* Hinc Cyprianus libr.4.epiſt. 2.aliàs epiſtol.52.numer.6.circa finem dicit; Iis, qui toto vitæ tempore pœnitentiam contempſerunt, & vrgente neceſſitate eam petere incipiunt, negandam eſſe pacem, & communionem: *quia rogare illos* (inquit) *non delicti pœnitentia,ſed mortis vrgẽtis admonitio compellit;nec dignus eſt in morte accipere ſolatium,qui ſe non recogitauit eſſe moriturum.* In qua pœna & cenſura exceſſit hîc Doctor ſanctus:propter quod reuocarunt illam ſancti Pontifices,Leo primus epiſt.69. circa finem,& Cæleſtinus 1. epiſt.2.capite 2. ſatis tamen indicauit Cyprianus, quàm ſit graue crimen differre pœnitentiam vſque ad mortem. Quod etiam confirmari poteſt ex illo ad Rom. 2.*Ignoras,quia benignitas Dei ad pœnitẽtiam te adducit?tu autem ſecundùm duritiem tuam & impœnitens cor theſaurizas tibi iram in die iræ.* Indicauit ergo Paulus ante mortem dari talem impœnitentiam,quæ theſaurizet iram Dei:quod non eſt ſine graui peccato. Ad quem modum videtur exponere Hieronymus illud Pſalm. 37. *Putruerunt & corruptæ ſunt cicatrices meæ à facie incipientiæ meæ: quia nolebam* (inquit Hieronymus) *agere pœnitentiam.*

Auguſt. Cyprian. Leo primus. Cæleſt. 1. Ad Rom. 2. Hieronym.

4. *Ratione ſuadetur ſententia.*

Ratione verò confirmari hoc poteſt, primò à ſimili de aliis actibus,qui ſunt neceſſarij ad ſalutem,vt ſunt fidei, charitatis, &c. quia eorum neceſſitas & obligatio non reſeruatur in tempus mortis:nõ eſt autem minùs neceſſaria pœnitentia ad rectè vitam inſtituendam in ordine ad conſequendũ vltimum finẽ, ad quem ordinatur tota neceſſitas iſtorum actuum. Vnde confirmatur, quia ſi contritio conſideretur, vt medium,ſeu diſpoſitio neceſſaria ad obtinẽdam gratiam,videtur ſanè pręceptũ eius debere obligare ante mortem,quia contra omnem rationem eſt,vt toto vitæ tempore voluntariè homo perſeueret extra grãtiã Dei,& eius aſſecutionem reſeruet in finẽ vitæ. Si verò conſideretur,vt eſt ſatisfactio diuinæ iniuriæ, etiã videtur eſſe quidam implicitus contemptus iniuriæ diuinæ pretermittere voluntariè hanc ſatisfactionem toto vitæ tempore, præſertim cùm Deus ſæpe illam inſpiret,ſeu vocet hominem ad illam reddẽdam. Vnde huius vocationis contemptum,ſeu dilationem nimiam ſæpe Deus grauiter reprehendit, vt Iſaiæ 65. *Omnes in cæde corruetis propterea quod vocaui ſæpe,& nõ reſpondiſtis.* Vnde Gregorius homil. 11.in Ezech.circa illa verba, cap.33. *Si auerſus iuſtus fecerit iniquitatem,* &c.*Peccatores*(inquit) *Deus diu expectat,vt redeat:non redeuntibus verò etiam offendiculũ ponit,vt grauiùs impingant.* Ex quo intelligitur, Deum ſæpe deſerere peccatorem propter dilationem pœnitentiæ,quę pœna eſt grauiſſima,& indicat grauem culpam.Et quanuis dici poſſit hoc non eſſe ob ſolam dilationem pœnitentiæ,ſed quia cum hac dilatione ſæpe coniuncta ſunt alia peccata. Hoc imprimis non tollit,quin ipſa impœnitentia etiam peccatum ſit. Et deinde ipſum morale periculum in quod conijcitur peccator nimium differendo pœnitentiam,oſtendit quàm ſit rationi conſentaneum, vt hoc præceptum obliget aliquando in ipſa vita ante mortem.Præſertim cùm ipſa pœnitentia ex ratione ſua propria obliget,non tantùm

Iſai. Gregor. Præcluditur reſponſio.

tum ad deteſtanda peccata præterita,ſed etiam ad cauenda futura:propter quod non ſola diſplicentia præteritorum, ſed etiam propoſitum in futurum eſt de neceſſitate pœnitentiæ. Et hoc etiam maximè confirmat obligatio charitatis, quia, vt inquit Chryſoſtomus hom. 80. ad Populum: *Tam bona, quàm mala, ſi nimiùm fuerint immorata, potentiora fiunt.* Quod etiam ſignificauit Gregorius in id Pſalm. 31. *Beati quorũ remiſſæ ſunt iniquitates*, &c. Ac denique S. Bonauentura tom. 1. Opuſc. in collatione de contemptu ſeculi in fine: *Hoc*, inquit, *teneo, hoc verum puto, quòd ei non bonus finis eſt, cui ſemper fuerit mala vita.* Eſt ergo contrarium ſaluti, & charitati ptopriæ, adeo differre pœnitentiam.

Chryſoſt. *Gregor.* *Bonau.*

Quibus temporibus pœnitentiæ præceptum ex accidenti obliget.

5. *Primus caſus.* PRo reſolutione ſuppono, duobus modis poſſe determinari tempus huius obligationis. Primo, ex aliquo fine extrinſeco, & accidentario virtuti pœnitentiæ, vt ſic: ſecundo, per ſe, & intra latitudinem & obligationem huius virtutis. Priori modo aſſignantur varij caſus ab auctoribus: qui reuera nec pertinent ad præceptum de quo agimus, nec ex principiis præſentis materiæ definiri poſſunt: ſed illius ad quam ſpectat finis vel occaſio ex qua oritur talis neceſſitas. Id patebit numerando breuiter caſus, qui ab auctoribus attinguntur.

6. Primus eſt, quando neceſſe eſt exercere aliquam actionem, quę propter ſanctitatem ſuam requirit ſtatum gratiæ in operante, nec poteſt ſine nouo peccato exerceri in ſtatu peccati mortalis, vt eſt miniſtrare ex officio aliquod ſacramentum vel recipere Euchariſtiam (vbi non eſt copia confeſſoris, vel aliud ſacramentum viuorum: in his enim euentibus neceſſariò eſt præmittenda contritio (agimus enim ſecluſa confeſſione.) Ita docent omnes auctores citati, & verè; tamen illa obligatio non oritur ex præcepto contritionis, vt ſic: ſed ex præcepto digne tractandi res ſacras. Vnde fit vt qui non præmiſſa contritione in eo caſu recipit, vel miniſtrat ex officio ſacramẽtum, nõ cõmittat duo peccata, vnum omiſſionis contritionis contra hoc præceptum, alterum indignè tractando ſacramentum ſed ſolùm hoc poſterius, quod eſt commiſſionis, contra præceptum negatiuum non irrogandi iniuriam ſacramento. In quo neſcio quam differentiam conſtituunt Soto & Cano inter ſacramentum Euchariſtiæ, & reliqua: ſed reuera nulla eſt quoad modum, ſeu ſpeciem obligationis ſed ſolùm quoad grauitatem eius propter excellentiam illius ſacramenti: excepta illa ſpeciali obligatione præmittendi confeſſionem ante communionem, ſuppoſita conſcientia peccati mortalis. Quæ omnia in materia de ſacramentis in genere, & de Euchariſtia fuſiùs tractata ſunt.

7. *Secundus.* Secundus caſus eſt, ſi occurrat vehemens tentatio & occaſio peccandi hîc & nunc, ad quam vincendam cenſeatur moraliter neceſſaria diuina gratia & amicitia. Ita Soto, & alij. Duo tamen ſunt obſeruanda. Vnum eſt, hunc caſum, per ſe loquendo, non eſſe moralẽ, quia ad vincendam quamcumq; tentationẽ auxilium gratiæ excitantis & adiuuantis ſufficit, & nullũ eſt principium ſufficiens quo ſibi homo perſuadeat, non poſſe tale auxilium ſufficiens vel efficax obtineri ſine gratia habituali, aut ſemper negari ei qui non conteritur. Præſertim quia ſuppoſita tali occaſione peccandi tunc habere cõtritionem, eſt vincere illam, quia includit propoſitum non peccandi etiam in ea occaſione: ergo contritio non eſt medium ad obtinendum auxilium neceſſarium ad illam victoriam:

Soto. *Duo notanda circa illum.*

A nam potiùs ipſa contritio eſt effectus talis auxilij, & cum minori auxilio poſſet illa ſpecialis tentatio ſuperari, per ſolam negationem conſenſus, ſeu nolitionem talis actus ſeu obiecti. Quòd ſi illa occaſio non conſideretur tantùm vt præſens, & quaſi momentanea, ſed vt futura & perſeueratura, & ſtatus gratiæ dicatur eſſe diſpoſitio ad conſtanter reſiſtendum, ſic fateor illam eſſe aptiſſimam diſpoſitionẽ, & moraliter aliquando cenſeri poſſe neceſſariam, ſi perſeuerantia, ſeu continuatio occaſionis & tentationis ſit diuturna. Tamen, quia hoc nunquam in pręſenti conſtare poteſt, & in quolibet tempore ſignato poſſunt ſperari ſufficientia auxilia gratiæ, etiãſi habitualis gratia deſit; ideo vix credo, ad hunc finem poſſe iudicari hoc medium ita neceſſarium, vt inde oriatur obligatio. B Dixi *per ſe loquendo*, quia ex dictamine conſcientiæ, vel ignorantis, vel timidæ, id non repugnat.

Tunc autem aduertendum eſt ſecundò, illam neceſſitatem eſſe extrinſecã, & oriri, verbi gratia, ex pręcepto caſtitatis, ſi tẽtatio ſit illi cõtraria, & ſic de aliis: ideo tunc omiſſionem contritionis non eſſe ſpeciale peccatum contra præceptum pœnitentiæ, ſed eſſe ſolùm circunſtantiam peccati contra caſtitatem, quod commiſſum fuit, vel conſentiendo tentationi, vel exponẽdo ſe periculo morali eius, omittendo medium, quod ad eum finem exiſtimabatur neceſſariũ. Quòd ſi quis inſtet etiam illud peccatum eſſe contra virtutem pœnitentiæ, quatenus eſt iuſtitia ad Deum, nam peccatum illud eſt iniurioſum Deo: propter quod dicimus propoſitum non peccandi de cætero, & tollendi morales occaſiones peccatorum pertinere ad virtutem pœnitentiæ: Reſpondetur, concedendo ſub hac ſpeciali ratione peccatum hoc eſſe contra hanc virtutem, nõ tamen ſub ſpeciali ratione impœnitentiæ. Diſtinguere ergo oportet in hac virtute duo præcepta: vnum non inferendi iniuriam Deo, cui repugnat omne peccatum: aliud affirmatiuum ſatisfaciẽdi pro iniuria, cui repugnat impœnitentia: illud ergo peccatum eſt contrarium priori præcepto, non tamen poſteriori, quia pro tunc non obligat, & de hoc in præſenti agimus. 8.

Obiectioni occurritur.

Tertius caſus eſt, quando cõmune malum Reipu. D imminet, & membra eius tenentur orare Deum, vt illi malo ſubueniat. Ita Adrianus, Nauarrus, & Petrus Soto. Et poteſt fundari quia, ſi tenemur orare Deum, tenemur ita orare, vt exandiamur quãtũ in nobis eſt: fruſtra enim eſt petere, & aliunde impedimentũ ponere: ſed nihil magis poteſt impedire impetrationem quàm ſtatus peccati: ergo, &c. Quæ ſententia eſt ſatis pia, & probabilis: tamen circa hunc caſum eadem aduerti poſſunt, quæ circa præcedentem. Rarò enim obligabitur homo ad apprehendendum hoc medium tanquam neceſſarium; cùm oratio videatur ſufficere, quæ non tam nititur in iuſtitia orantis, quàm in miſericordia Dei, qui peccatores etiam exaudit; præſertim quia particularis perſona ſemper poteſt præſumere E eſſe in cõmunitate plures iuſtos, propter quos exaudiat Deus ſimul orantes peccatores. Poſita verò aliquando huiuſmodi obligatione, etiam tunc illa non oritur èx hoc præcepto pœnitentiæ, ſed ex charitate, qua tenemur patriam diligere, & bonum eius procurare. 9.

Tertius caſus. *Adrian.* *Nauar.* *Petr. Soto.*

Quando ex poſitiuo iure determinetur tempus contritionis.

RVRSVS aduertendum eſt, determinationem temporis huius præcepti per ſe intra latitudinem eius duobus modis intelligi poſſe, primo, ex aliquo præcepto poſitiuo: ſecundo, ex natura rei ſeu talis 10.

Primus caſus expenditur.

A talis præcepti. Et de vtroque modo dicēdum eſt, quia etiā priori aſſignari ſolent nonnulli caſus, quos oportet expendere. Primus ſumitur ex opinione eorum, qui dicunt teneri peccatorem ad contritionem habendam ſaltem omnibus diebus feſtis. Quam tenuit Marſilius in 4.q. 12. art. 1. part. 5. & Angelus verb. *Feriæ*, n. 41. qui citat illud Leuitici 21. *Sabbatum requietionis eſt, affligetiſque animas veſtras: anima, quæ non non eſt afflicta die hac, peribit.* Idem ſentit Antoninus 2. p. tit. 9. ca. 1. quatenus ait, illo præcepto maximè præcipi quietem mētis in Deum. Inclinant etiam Petrus Soto lect. 13. de Pœnit. & Viguerius in Summa, c. 16. §. 4. verſ. 11. Fauet etiam Scotus in 3. d. 27. art. 3. §. *Quantum ad ſecundum*: & d. 37. §. *Ad primum*, quem ibi Gabriel ſequi videtur art. 1. in fine. Qui ſentiunt, obligari hominē ad diligēdū Deū ſuper omnia ſingulis diebus feſtis; nam putant tertium præceptū Decalogi eſſe determinationem præcepti dilectionis Dei: eadem autem eſt ratio de contritione, ſuppoſito peccato, maximè cùm, per ſe loquendo, haberi tunc non poſſit dilectio ſine contritione. Fundamentum verò aliorum eſt, quia ex vi huius præcepti tenemur vacare Deo, & cultui eius, quod non poteſt facere cōuenienter qui eſt in peccato, niſi de eo doleat. Item quia inſtitutio feſtorum ad hoc ordinatur, vt in illis diebus anima ſanctificetur.

Marſil. Angel. Anton. Pet. Soto. Viguer. Scot. Gabriel.

11. Veruntamen hæc ſententia falſa eſt, & ſine fundamento, vt Medina, Soto, & Cano locis citatis latiùs proſequuntur. Et probatur breuiter, quia talis obligatio, neque ex verbis ipſius præcepti de obſeruandis diebus feſtis, neque ex re ipſa præcepta colligi poteſt. Primum patet, quia hoc præceptum, vt eſt nunc in vſu Eccleſiæ, nō habet certa & determinata verba, niſi ſolùm, vt huiuſmodi dies ſint ſanctificati, ſeu deputati cultui diuino, cuius præcepti ſenſus ex vſu & traditione Eccleſiæ ſumendus eſt: hæc autē traditio habet, vt negatiuè obliget hoc præceptum ad abſtinēdum ab omni opere ſeruili; affirmatiuè autem, ſeu poſitiuè ad ſacrum audiendum. Vt habetur in ca. *Miſſas*, de Conſecratione. d. 1. ex Concilio Agathēſi, vbi de die Dominico eſt ſermo, ſed extenditur ad omnes feſtos dies. At verò vtrumque horū poteſt obſeruari, & impleri ſine actu cōtritionis, & in ſtatu peccati mortalis. Quod quidem de parte negatiua per ſe notum eſt. De affirmatiua verò etiam conſtat, quia is, qui eſt in peccato mortali, poteſt efficere actum religionis externum, & etiam internum, prout præceptus eſt, quamuis ille nō ſit meritorius, neque ex gratia ſanctificante profectus; qui modus præceptus non eſt: ergo ſub hoc præcepto nō cadit contritio: præſertim cùm hoc præceptū, quantum ad hanc determinationē, ſit Eccleſiaſticum, & Eccleſia non poſſit præcipere actum merè internum, niſi prout coniungitur neceſſariò cū alio externo; oſtenſum eſt autem, interiorem actum cōtritionis non eſſe neceſſarium ad externum actum, qui per hanc legem præcipitur: ergo.

In hoc caſu nō obligare præceptum contritionis, oſtenditur. Medina. Soto. Cano. Conc. Agath.

12. Si verò conſiderentur verba, quibus hoc præceptum traditū eſt in lege veteri de obſeruatione ſabbati, primò non multū, vel nihil hoc ad nos referret: quia præceptū illud, quatenus cæremoniale fuit illius legis, iam ceſſauit. Deinde, etiam in lege nullum eſt verbum, ex quo talis obligatio colligi poſſit, quia ſolùm præcipitur ceſſatio, vel quies ab omni opere ſeruili, & cultus Dei in genere. Verbum autem illud, *Affligetiſque animas veſtras*, non habetur in præcepto de obſeruatione ſabbati, vt patet Leuitic. 16. & 23. & Exod. 16. & 20 & Numer. 29. ſed ſpecialiter ponitur verbū illud in quodam feſto quod celebratur die decimo ſeptimi mēſis, & dicebatur feſtum expiationis, propitiationis, & emundationis à peccato. Vnde probabile eſt, pro illo die feſto fuiſſe ſpecialiter præceptū actū pœnitētiæ, vel externū, qui conſiſtit in aliqua afflictione corporis (ita enim ſolet vſurpari illa locutio in ſacra Scriptura, vt patet Numer. 30.) vel certè etiam internum. Iuxta quam expoſitionem, per illam legem determinatum fuit præceptum contritionis pro eo tempore, vt ſaltem ſingulis annis recōciliarentur peccatores cum Deo per contritionem: quæ tamen lex, vt pote cæremonialis, iam ceſſauit. Et ex his etiam conſtat altera pars in principio ſumpta, ſcilicet, quòd neque ex re ipſa præcepta poſſit colligi hæc determinatio vel obligatio in diebus feſtis, quia res illa præcepta ſolùm eſt cultus Dei, vel in genere, vel in ſpecie, audiendi ſacrum: & vtrumque fieri poteſt ſine contritione. Et quamuis fortaſſe finis huius præcepti ſit, vt homo placeat Deo, & conuertatur in ipſum; B tamen finis præcepti non cadit ſub præceptum, niſi ſit etiā materia præcepti; talis autem finis non eſt materia huius præcepti, vt explicatū eſt.

Explicatur locus. Leuit. 23.

Secūdus modus ponēdi determinationem temporis in hoc præcepto pœnitentiæ, ex iure poſitiuo & Eccleſiaſtico, eſt Soti ſuprà dicentis, per legē annualis cōfeſſionis determinatum etiam eſſe præceptum contritionis, vt ſaltem ſingulis annis habeatur, ita vt ſi aliquis debito tempore confiteri non poſſit, intra annum teneatur ex vi præcepti Eccleſiaſtici ſaltem habere contritionem: quia, licèt excuſetur ab eo quod non poteſt facere, non tamen ab illo quod ſeruare poteſt. Sed hæc ſentētia mihi non videtur vera, quia, vt rectè notauit Caietanus, verb. *Contritio*. circa finem, ex vi legis de confeſſione annuali ſolùm tenetur homo habere illum actum interioris pœnitentiæ, qui neceſſarius eſt ad verum ſacramentum pœnitentiæ ſuſcipiendum, C quia hoc eſt quod illa lege præcipitur, & lex de ſacramento pœnitentiæ diſtincta eſt à lege contritionis, vnde non determinat illam, niſi quatenus includitur ipſa contritio in ſacramento: ſuppono autem, ſacramentum non requirere contritionem perfectam, ſed attritionem tantùm. Ex quo infero, eum, qui propter impotētiam excuſatur à confeſſione debito tēpore, non teneri ex vi præcepti Eccleſiaſtici ad habendam verā contritionem. Quia tale præceptum illam non requirit, ſed ſolam attritionem: ergo, etiamſi fingamus hominem teneri ad faciendam illam partē præcepti, quā poteſt, nō tenebitur ad contritionem, ſed ad attritionem tantùm. 13.

13. Secūdus caſus præcepti poſitiui de annuali contritione expenditur. Soto. Caiet.

Dicitur fortaſſe, teneri ex illo præcepto ſe diſponere ad gratiam: & quia tunc non ſufficit attritio ad huiuſmodi diſpoſitionem, obligabitur ad contritionem. D Sed contra; nam illud non eſt materia huius præcepti, quamuis fortaſſe ſit finis eius, vel quid conſequens ad illud. Nam ſi quis per poſſibile vel impoſſibile poſſit recipere verum ſacramentum pœnitētiæ informe, ſatisfacit huic præcepto Eccleſiaſtico: &, licèt peccet contra generale præceptum de ſacramentis dignè recipiendis, non tamen contra ſpeciale præceptum de annua confeſſione, vt eſt communis ſententia Theologorum, quam Soto etiam ſequitur: ergo ex vi huius ſpecialis præcepti, non tenetur homo ſe diſponere ad gratiam. Et deinde, in illo caſu neque ad attritionem tenetur homo ex vi huius præcepti: quia quando Eccleſia præcipit aliquem actum externum E principaliter, & cōſequēter præcipit internū ad illum neceſſarium, ceſſante obligatione exterioris actus, ceſſat etiam interioris. Quod patet exemplis: nā Eccleſia præcipiēdo orationem vocalem, præcipit attentionem internam ad Deum: qui autem excuſatur propter impotētiam ab oratione vocali, non tenetur pro illo tempore interiùs attendere ad Deum. Deinde ratio eſt, quia Eccleſia per ſe nō determinat, nec præcipit internum, ſed ſolùm propter externum, quia actus interior ſecundùm ſe non cadit directè ſub iuriſ- 14.

Obiectioni occurritur.

dictionem Eccleſiæ. Et confirmatur; nam ſi quis ex voto, vel propter ſtatum religionis teneatur, v. g. ſingulis menſibus, vel hebdomadibus confiteri, & excuſetur propter impotentiam à confeſſione, non tenetur ad contritionem: ergo ſimiliter, &c.

15 *Scoti dictum refellitur.*

Vnde etiam colligo, falſum eſſe quod idem Soto ait, quando eſt periculum obliuionis peccatorum, neceſſarium eſſe de illis contritionem habere: vel ex natura rei ſecluſa Confeſſione, vel etiã nunc ſi non poſſit quis ſtatim confiteri. Hoc (inquam) falſum eſt, quia ex vi contritionis non tenetur homo conteri de ſingulis peccatis diſtinctè recogitatis, & in memoriam reuocatis, vt ſuprà oſtenſum eſt: ergo ex vi naturalis præcepti contritionis non eſt neceſſarium ſtatim cõteri propter metum obliuionis. Neq; etiam id eſt neceſſarium propter defectum Confeſſionis, quãdo quis confiteri non poteſt, quia iam eſt oſtenſum, non teneri hominem ad contritionem habẽdam ex eo ſolùm, quòd confiteri non poteſt quando tenetur, ſi alia nulla inſtet neceſſitas. Præſertim, quia non eſt certum teneri quempiam ad confitendum ſtatim propter periculum obliuionis: de quo infrà ſuo loco dicam. Concludo igitur quoad hanc partem nullam eſſe determinationem iuris poſitiui, quia neque iure humano eſſe poteſt, vt rationes factæ oſtendunt: à diuino autem nihil habemus, præter ipſum pœnitentiæ ſacramentum, à quo nulla determinatio contritionis extra ipſum ſacramentum exercendæ ſumi poteſt, vt rationes factum etiam oſtendunt.

De tertio modo determinationis temporis huius obligationis.

16 *Hoc præceptum non obligare ex iuſtitia ad Deum ante periculum mortis.*

SVPEREST dicendum de tertio modo determinandi tempus obligationis in hoc præcepto, ſcilicet per ſe, & ex vi illius tantùm, ſoláque ratione naturali ſeu connaturali gratiæ, & fidei. Et in hoc puncto probabilem eſſe iudico ſententiam communem in principio relatam; nam fundamentum eius valdè efficax eſt. Vt verò illam magis explicemus, & aliquantulum moderemur (quia reuerà videtur parum apta ad humanos mores rectè inſtituendos, niſi aliquo modo limitetur) ideo diſtinguere oportet hîc tria illa capita, ex quibus diximus poſſe hanc obligationem oriri. Et in primis, quod ſpectat ad titulum iuſtitiæ, verum cenſeo præceptum ſatisfaciendi Deo non obligare donec periculum mortis inſtet quid per periculum mortis intelligendũ ſit, infrà in præcepto Cõfeſſionis declarabimus.) Probatur: nam ratio, qua ſuprà probauimus hoc pręceptum non obligare ſtatim, probat etiam de quocunque determinato tẽpore vitę præſentis, quandiu non imminet periculum mortis. Neque eſt verum, in hac dilatione eſſe contemptum diuini honoris, per ſe loquendo: poteſt enim ex multis aliis cauſis, & ex ſola fragilitate prouenire, vel ex eo ſolùm, quòd hîc & nunc non apprehenditur pœnitentia, vt neceſſaria ad cultum vel honorem ex iuſtitia debitum Deo, & aliunde apprehenditur vt oneroſa. Neque etiam ad contemptum ſatis eſt, quòd homo non reſpõdeat vocationibus diuinis, etiãſi ſint frequẽtes: nam totum hoc poteſt eſſe ex fragilitate, & ſine noua irreuerentia graui reſpectu Dei. Quòd ſi aliquãdo in his caſibus interueniat nouus cõtemptus, erit quidem illud nouum peccatum, accidentarium verò, & extraneum, non verò erit ſpeciale impœnitentiæ peccatum, de quo eſt præſens quæſtio.

17 *Neque ex charitate propria obligari.*

Atque idem dicendum cenſeo de alio titulo huius obligationis ex charitate propria. Quanquam in hoc maiorem dubitationem inferant difficultates ſuperiùs poſitæ: quia hæc charitas non videtur ſolũ obligare ad vitandum extremum & certiſſimum malum A æternæ mortis, ſed etiam ad fugiendum graue periculum eius, & diuinæ deſertionis, quale inuenitur in diuturna dilatione pœnitentiæ vſque ad mortem. Videtur etiam hæc charitas obligare ad vitandam grauiſſimam iacturam ſpiritualium bonorum, omniúmque ſuorum operum, quam homo facit permanendo in peccato mortali vſque ad finem vitæ, cùm nihil illi proſint ad vitam æternam cõſequendam, cùm tamen propter hanc præcipuè cauſam vſum huius vitæ recipiat. Accedit, quòd propoſitum non agendi pœnitentiam vſque ad finem vitæ, ita formaliter & directè conceptum, per ſeſe valdè repugnat rationi, & morum honeſtati; nam includit nimiã negligentiã propriæ ſalutis, quæ videtur valde contraria propriæ charitati: ergo ſignum eſt, obiectum illius propoſiti eſſe contra aliquod præceptum vetans dilationẽ pœ- B nitentiæ vſque ad mortem: alioqui nulla eſſet ratio malitiæ in tali propoſito. Quanquam autem hæ coniecturæ probabiles ſint, non videntur ſufficientes vt dicamus hanc obligationem proximè & immediatè eſſe ex propria charitate: quia obligationes aliorum præceptorum, & præſertim charitatis Dei, de qua ſtatim dicam, ſufficiunt: & quia illa pericula & incõmoda nec moraliter ita apprehenduntur & proponuntur, nec talia ſunt, vt ex ſpeciali obligatione charitatis proprię teneatur homo illa pręuidere, & vitare: nam & poteſt ſemper ſperare locum pœnitentię ex miſericordia Dei, & aliàs non tenetur procurare augmentum gloriæ proprio & ſpeciali præcepto.

18 *Dilectionis Dei præceptũ, non reſeruare obligationem ſuam ad articulũ mortis.*

At verò ex tertio cap. huius obligationis ex charitate ad Deum, meliùs probatur hæc obligatio: Quia veriſimile non eſt, charitatem Dei nunquam obliga- C re ad diligẽdum ipſum niſi in extremo vitæ periculo. Et ideo ſemper mihi placuit ſententia Soti, & aliorũ, dicentium, præceptum dilectionis Dei non reſeruare obligationem ſuam ad articulum mortis, quia tanta dilatio apertè eſt contraria fini huius præcepti; quod eſt dirigere, & conuenienter coniungere hominem cum ſuo fine, vt poſſit rectæ vitam inſtituere, cui planè repugnat, dilectionẽ hãc reſeruari vſque ad finem vitæ. Quod maximè perſpicitur quando illa dilatio directo propoſito & voluntate eligitur: eſt enim illa voluntas valde contraria rectę inſtitutioni humanæ vitæ. Si ergo dicimus fornicationẽ eſſe cõtrariam ligi naturæ, quia eſt contra bonam educationẽ prolis D humanæ; maiori ratione dicendum eſt, illam voluntatem eſſe contrariam legi naturæ, vtpote contrariã rectę inſtitutioni vitę hominis: illa autem lex non poteſt eſſe niſi charitatis ad Deũ vt vltimum finem, quia per debitum ordinem ad illum rectè inſtituitur humana vita. Item ob ſimilem cauſam præceptum fidei (& idem eſt de ſpe) non obligat ſolùm in articulo mortis, quia non mandatur ſolùm vt in fide moriamur, ſed vt per fidem ambulemus, & vt per illam Deum colamus. De quo etiam cultu poteſt nouum argumentum fieri, quia non tenemur tantùm colere Deum ſemel in fine vitæ, ſed ſæpiùs congruis tempo- E ribus. Vnde, licèt tertium præceptum Decalogi, vt determinatur ad dies feſtiuos, nõ ſit purè morale & naturale, ſed aliquid habeat poſitiuum, & cæremoniale, quatenus verò generatim præcipit, vt aliquibus temporibus, cultui diuino vacemus morale eſt, & naturale: ergo differre cultum Dei vſque ad tempus mortis, contra rationem naturalem eſt: multò ergo magis differre amorem Dei, nam & magis neceſſarius eſt, & magis Deo debitus: & aliunde ferè eadem difficultas eſt in aſſignando tempore pro quo obligat præceptũ cultus Dei, ex natura rei, & præceptum dilectionis.

19 *Præceptum Pœnitentiæ ex dilectio-*

Suppoſito ergo, quòd dilectio Dei ſuper omnia aliquando poteſt eſſe in præcepto ante mortis articulum, idem dicendum eſt de contritione ſaltem ex

neceſ

ne Dei ante articulū mortis obligat.

neceſſitate ipſius dilectionis Dei, quia non poteſt is, qui eſt in peccato mortali, cùm occurrat tempus diligendi Deum ſuper omnia, ſeruare illud, per ſe loquendo, niſi etiam habeat contritionem peccatorum, vt conſtat ex ſuprà dictis de neceſſitate medij contritionis. Hinc tamen rectè infertur, ſi aliquis in eo caſu contritionem omittat & dilectionem, non cõmittere duo peccata, ſed vnum contra charitatem, quia vnum tantùm violat præceptum: &, licèt duos actus omittat, tamen neceſſitas vnius ſolùm eſt propter alium: vbi autem vnum eſt propter aliud, ibi moraliter eſt vnum tantùm. Deinde infertur, ſi ex accidenti contingat, aliquem immemorem peccatorum, diligere Deum ſuper omnia in illo obligationis articulo ſine formali actu contritionis, atque ita iuſtificari, poſtea non obligari ſtatim, vel quàm primùm poteſt, ad habendum formalem actum contritionis, ſed ſolùm eo tempore, quo aliàs præceptum contritionis obligaret. Ratio eſt, quia neceſſitas contritionis in illo tempore ſolùm erat propter actũ dilectionis: ergo quacunque ratione contingat actum dilectionis haberi ſine actu contritionis, ſatisfactum in re ipſa eſt præcepto contritionis: ergo iam ex vi illius præcepti non tenetur quis ad eliciendum actum contritionis ſtatim, neque etiam quia iuſtificatus eſt in voto contritionis: quia ad illud implendũ, ſatis eſt contritionem habere eo tempore, quo ratio iuſtitiæ ſeu pœnitentiæ obligat. Sicut nũc qui iuſtificatur per cõfeſſionẽ in voto, ſatisfacit poſtea ſi tẽpore, quo præceptum cõfeſſionis ſecundùm ſe obligat, confiteatur.

Corollarium primum.

Corollarium ſecundum.

20. *Quod ſit illud tempus pro quo hoc præceptum obligat.*

Sed quęres tãdem, quodnam ſit tempus illud pro quo diuina charitas obligat ante mortem ad habendam Dei dilectionem, & ratione illius contritionem peccatorum: hoc eſt enim, quod oppoſitum ſentientes maximè mouet; & nos etiam plurimum torquet, quia non poſſumus tempus hoc in particulari certò ac diffinite deſignare. Non tamen propterea putamus negandum eſſe hanc obligationem, quam ideo magis explicamus per modum præcepti negatiui non differendi conuerſionem ad Deum vſque ad mortem, vel diuturno tempore, quod perinde eſt: quia hoc eſt, quod clariùs ſuadetur rationibus factis. Ex hac autem obligatione negatiua neceſſariò infertur affirmatiua, aliquando exercendi hanc contritionem ante mortẽ. Illud verò tẽpus, ſi non ſit poſitiua lege præſcriptum, prudenti arbitrio ipſius hominis, vel alterius, qui (eius conſcientia cognita) poſſit auxilium præſtare, committendum eſt, vt penſatis circunſtantiis omnibus, iudicet an incipiat nimia eſſe dilatio. Neque aliquam regulam certiorem, aut magis particularem aſſignare poſſum, tam in hoc præcepto quàm in aliis affirmatiuis, præſertim circa actus, qui ad Deum ordinantur, ſola ac nuda ratione naturali perſpectis. Ad rationem autem illam, quòd præceptum affirmatiuum non obligat niſi in articulo neceſſitatis, dicẽdum eſt, hoc non debere intelligi de ſola neceſſitate articuli mortis, aut alterius extrinſeci nocumenti ſeu damni, ſed de quacunque neceſſitate morali, quæ ad rectè & honeſtè vitam inſtituendam inſtare iudicetur; ſecundùm rectam & prudentem rationem. Et hactenus de obligatione ad internam pœnitentiam.

Reſpondetur fundamento prioris ſententiæ.

SECTIO VII.

Vtrùm teneatur homo in hac vita ad ſatisfaciendum Deo pro pœna temporali: atque adeò ad actus externos pœnitentiæ obligetur.

1. *Remiſſa culpa poteſt manere pœna temporalis, quæ*

QVONIAM in ſuperioribus diximus, virtutem hanc non ſolùm habere actus internos, ſed etiam externos, explicare neceſſe eſt, an hi etiam cadant ſub præceptum ex natura rei. Quæ dubitatio coniuncta eſt cum alia de præcepto ſatisfaciendi pro pœna debita peccatis: & ideo vtranque ſimul breuiter expedire poſſumus. Supponitur autem hîc primò id, quod ſuprà diſp. 5. oſtenſum eſt, remiſſa culpa per contritionem, manere poſſe reatum pœnæ temporalis. Supponitur ſecundò poſſe nos in hac vita ſatisfacere Deo pro hac pœna, vindicando in nobis ipſis peccata cõmiſſa. Quanuis enim potuiſſet Deus hanc vindictam reſeruare in ignem purgatorij, & nullam huius vitæ pœnam admittere in compenſationem illius, quia reuera nulla ſecundùm ſe ſumpta eſt illi æqualis: certum eſt tamen non ita feciſſe, ſed ſtatuiſſe potiùs, vt homines iuſti poſſint per ſatisfactiones ſeu pœnas huius vitæ ſoluere quidquid pœnæ debitum eſt peccatis, & conſequi remiſſionem pœnę purgatorij: quod latè oſtendendum eſt infrà cùm agemus de ſatisfactione, vt eſt tertia pars materię ſacramenti pœnitentiæ. Hoc ergo ſuppoſito quæſtio eſt, an teneatur homo hanc ipſam ſatisfactionem pro pœna temporali exhibere in hac vita, cùm poſſit.

homo poteſt in hac vita ſatisfacere.

Aliquibus Theologis ita viſum eſt, vt Paludano 4. d. 17. q. 1. art. 1. in 5. definitione contritionis, Cano dict. relect. p. 3. concl. 2. & in 4. p. dicit eſſe ſententiam certiſſimam. Et fundari poteſt in Tridentino, ſeſſ. 6. c. 14. dicente, pœnitentiam Chriſtiani hominis inter alia includere ſatisfactionẽ per ieiunia, eleemoſynas, &c. Et hanc pœnitentiam dicit eſſe neceſſariam: & de illa explicat nonnulla Scripturæ teſtimonia, vt illud 2. ad Corinth. 7. *Triſtitia, quæ ſecundùm Deum eſt, pœnitentiam in ſalutem ſtabilem operatur:* & Apocal. 1. *Memor eſto vnde excideris, & age pœnitentiam,* & Matth. 3. & Luc. 3. *Facite fructus dignos pœnitentiæ.* Quem locum ita etiam exponit Gregorius homil. 20. in Euang. & Chryſoſtomus homil. 10. in Matth. vbi poſtquam multa dixerat de hac ſatisfactione, ſubdit circa finem, *Neque enim vulneratio ſufficit ad ſalutem tantummodo ſpicula è corpore euellere, ſed etiam remedia adhibere vulneribus.* Ergo in his locis omnibus videtur indicari præceptum. Et ita Magiſter d. 16. dicit, Ioannem Baptiſtam illis verbis, *Facite fructus dignos pœnitentiæ,* præcepiſſe ſatisfactionem: Ioannes autem non potuit nouum præceptum imponere, nõ enim erat legis lator: explicuit ergo naturale pręceptũ. Quod etiã indicari videtur Ioel. 2. *Cõuertimini ad me in ieiunio, & fletu, & planctu:* vbi eodẽ modo exigitur cõuerſio cordis, & exterior ſatisfactio.

2. *Prima opinio. Palud. Cano. Cõc. Trident. Probatur ex Scriptura. Paul. Apocal. Matth. Luc. Greg. Chryſoſt. Magiſt. Ioel.*

Vnde Patres eodẽ ferè modo loquuntur de neceſſitate ſatisfactionis & conuerſionis cordis: & veram contritionem dicunt includere propoſitum ſatisfaciendi; & quo peccata ſunt plura, & maiora, eo ſatisfactionem hanc debere eſſe maiorem. De quo latè & optimè loquitur Ambroſius ad Virginem lapſam, c. 8. *Grande ſcelus grandem neceſſariam habet ſatisfactionem,* &c. Idem ferè Auguſtinus de verb. & falſ. pœn. c. 14. Cyprianus lib. de lapſis, à num. 7. & in 13. indicat, nõ poſſe eſſe veram contritionem ex toto corde, quæ non ſe extendat ad opera ſatisfactionis. Citat etiam Cano Chryſoſtomum homil. 9. ad Hebr. vbi in principio partis moralis deſcribens medicamentum pœnitentię, primas partes tribuit externæ pœnitentiæ. Et homil. 5. de Pœnit. & alia homil. de Confeſſ. peccati. tom. 5. *Peius eſt* (inquit) *Dei offenſam non ſatisfactione placare, quàm Dei bonitatem peccando offendere:* ſed hoc loco de ſatisfactione pro culpa loqui videtur. Homil. tamen 3. imperfecti in Matth. *Multa,* inquit, *diligentia neceſſaria eſt homini poſt confeſſionem, & Baptiſmum, vt vulnus peccatorũ eius, & apertura ſanetur.* Ambroſius etiam in id. 2. ad Corin. 7. *Triſtitia, quæ ſecundùm Deum eſt,* &c. inquit, *Quicũque inde triſtis eſt, quia hoc ei in ſeipſo diſplicet, quod Deo diſplicet, elaborat illud*

3. *Suadetur ex Patribus. Ambroſ. Auguſt. Cyprian. Chryſoſt.*

Orige. Tertul. Caſſian.

illud pœnitēdo delere, & Deo ſatisfacere, vt poſſit ad ſalutem, quã amiſerat, peruenire. Similia habet Origenes hom 8. in Leuit. & Tertullianus in fine lib. de Pœnitentia. Sed difficiliùs quàm cæteri loquitur Caſſianus Collat. 23. c. 15. dicit enim, eum, qui poſt Baptiſmum moraliter peccauit aut diuturna afflictione, & pœnali dolore purgandum, aut æterni ignis ſuppliciis addicendum: ſignificat ergo peccare denuò mortaliter, qui eam purgationem in hac vita negligit, quia propter ſolam temporalem pœnam non æterni, ſed temporalis ignis pœnis addiceretur peccator.

4. *Ratione probatur.*

Ratione argumentatur Cano, quia peccatum corpore & animo cõmiſſum eſt: ergo ratio iuſtitiæ poſtulat, vt pœna non ſolùm animæ, ſed etiam corpori reſpondeat: at verò ſi tota pœna temporalis peccato debita in aliã vitã reſeruaretur, ſola anima, & non corpus puniretur: tenetur ergo homo dũ viuit in corpore hãc pœnam ſubire, vt corpus etiam illius ſit particeps. Et hæc ratio probare videtur, etiam eſſe obligationem ad agendam externam, & corporalem pœnitentiam.

5.

Contraria nihilominus ſẽtentia eſt cõmunis Theologorum. Sed in ea aduertendum eſt, aliud eſſe loqui de obligatione ſatisfaciendi ex vi ſolius præcepti naturalis pœnitentiæ: aliud verò ex vi ſpecialis præcepti poſitiui, impoſiti in lege noua à confeſſore in ſacramento pœnitentiæ. Multi ergo Theologi vtrãque obligationem negant, vt Scotus, Gabriel, Medina, Caietanus, & Nauarrus, quos infrà latiùs referam, cùm de ſacramentali ſatisfactione diſputabo: hoc enim loco non de poſteriori obligatione, ſed tantùm de priori agimus. Et quoad eam partem tenent eam ſententiam Soto d. 20. q. 2. art. 2. ad. 5. quanuis d. 19. q. 1. art. 3. ad 1. & lib. 2 de Nat. & grat. cap. 4. ad finem, aliter loqui videatur. Eandem ſententiam tenet Vega lib. 13 in Tridentinum, cap. 22. vbi negat eſſe de neceſſitate contritionis propoſitum ſatisfaciendi: & Ruardus art. 6. vbi in hanc ſententiam refert D. Thomam, Bonauenturam, & Adrianum. Idem Cordub. l. 5. de Indulgẽtiis, q. 5. circa finẽ, & q. 8. & 10. in fine.

Non teneri hominem in hac vita ſatisfacere pro pœna. *Vera ſentẽtia.* Soto. Vega. Ruard. Cordub.

6. *Probatur aſſertio.*

Fundamentum eſt, quia tale præceptum naturale nulla ratione aut auctoritate ſufficienter colligitur. Primum conſtat, quia, ſi conſideretur ratio iuſtitiæ ad Deum hæc non obligat reum, vt ipſemet in ſe puniat delictum, ſed ſolùm vt ſuſtineat patienter pœnã à iudice inflictam: cùm ergo Deus ſit iudex & vindex peccatorũ, & in purgatorio ea puniat ad æqualitatem, quando in hac vita ſatisfactum non eſt poteſt peccator ſine vlla iniuſtitia differre caſtigationem, ſeu ſatisfactionem peccati ſui vſque ad purgatorium. Deinde neque hoc eſt contra legem charitatis propriæ, vel diuinæ: quia, licet homo ita differat ſatisfactionem, nec perdit beatitudinem, neque diuinum amorẽ: & quanuis beatitudinis executio aliquãtulum differatur, illud non eſt irreparabile damnum neque adeò graue, vt teneatur homo ſub mortali illud vitare: alias etiam teneretur ſub mortali pro venialibus peccatis quoad culpã & pœnã, in hac vita ſatisfacere.

7. *Fundamento contrariæ ſententiæ ſatisfit.*

Præterea ratio qua vtitur Cano, nihil vrget: aliàs illo argumento probaretur, non poſſe ſolam animam ſufficienter ſatisfacere pro hac pœna in purgatorio: probaretur etiam non poſſe hominem in hac vita ſatisfacere pro hac pœna per ſolos actus interiores animæ, aut per intenſiſſimam contritionem: vel è contrario non poſſe hominem ſatisfacere per actiones corporis pro peccatis merè internis, & in ſola anima commiſſis. Quòd ſi dicatur, in hac vita nullum eſſe peccatum ita internum, cui non cooperetur corpus aliquo modo, neque eſſe contritionem, vel ſatisfactionẽ ita internam, cuius non ſit particeps corpus ipſum, quia appetitus ſemper cooperatur aliquo modo voluntati: Pari ratione dicemus, quandocunque homo dolet de peccato, ibi eſſe aliquam ſatisfactionem pro pœna tẽporali, cuius etiam corpus particeps eſt, & hoc ſatis eſſe. Præterim, quia cùm animus ſit qui principaliter delinquit, & corpus ſit tantùm organum, aut inſtrumentum, poteſt in anima ſufficienter puniri quidquid in corpore peccatum eſt, maximè cùm ipſa mors corporis, & quidquid homo in hac vita patitur, poſſit eſſe pœna peccati.

8. *Probatur aſſertio ex Trident.*

Altera verò pars de auctoritate, ſumi in primis poteſt ex Concilio Trident. ſeſſ. 4. capite 1. vbi primùm dicit, pœnitentiam fuiſſe omni tempore neceſſariam. Deinde verò hanc neceſſariam pœnitentiam explicans, ſolùm dicit, *Vt peruerſitate abiecta, & emendata, tantam Dei offenſionem cum peccati odio & pio animi dolore deteſtentur.* Et infrà cap. 8. de hac ſatisfactione loquens, nunquam dicit eſſe in præcepto extra ſatisfactionem ſacramentalem, ſed tantùm eſſe ſecuriorem viam, & neceſſariam, non ſimpliciter, ſed ad perfectam animæ liberationẽ, ſeu puritatem. Et hic poſterior eſt ſenſus ferè omniũ Sanctorũ, quos ſuprà citaui. Quapropter hæc ſententia mihi videtur veriſſima, ſi loquamur de ſatisfactione omnino cõdiſtincta à contritione, & ordinata tantùm ad tollendũ reatum pœnæ temporalis, vt conuincit fundamentum adductum & magis in ſequenti illatione explicabitur.

9. *Qua ratione actus externi pœnitẽtiæ cadant ſub præceptum.*

Ex dictis enim infertur deciſio alterius partis quæſtionis propoſitæ an externi actus pœnitentiæ cadant ſub præceptũ. Dicendum eſt enim, quatenus conducunt, vel ordinantur præcisè ad tollendum reatum pœnæ temporalis, ex natura rei nõ cadere ſub præceptum, vt ex dictis patet: aliis verò duobus modis poſſe interdum eſſe in præcepto. Primo, vt remedia moraliter neceſſaria ad præſeruandum ab aliqua culpa: quo modo ieiunium vel abſtinentia poteſt interdum eſſe in præcepto ad ſeruandam continentiam, & ſic de aliis. Semper tamẽ huiuſmodi obligatio poteſt referri ad aliquam ſpecialem virtutem, cui repugnat illud peccatum, propter quod vitandum neceſſaria eſt talis medicina, vt in exemplo poſito virtus caſtitatis poteſt ad tale ieiunium vel abſtinentiam obligare: ſed ſingulæ virtutes hoc faciunt ſub propriis rationibus & honeſtatibus: pœnitentia verò ſub generali ratione vitandi offenſionem diuinam: ſicut enim eſt officium pœnitentiæ deteſtari commiſſum peccatũ, vt offenſa Dei eſt, ita cauere futurum. Secundo, poteſt obligatio eſſe alicuius actus externi: ſi ita coniunctus ſit cum contritione, vt moraliter iudicetur neceſſarius ad illam habendã, & hoc modo poteſt interdum eſſe neceſſarium peccatori indurato, audire v.g concionem, vel certè reſtituere alienum, & à ſe abiicere pecunias, aut tollere aliam ſimilem occaſionem externam, quæ impedit animum, ne à peccato auertatur, aut facere aliqua pietatis, vel afflictionis opera, quibus, & à Deo impetret auxilium, & ſeipſum ad veram pœnitentiam emolliat. Et iuxta hunc poſteriorem modum dicunt etiam interdum Patres, vt ſuprà viſum eſt, lacrymas, vel ſimilia externa ſigna doloris, eſſe neceſſaria peccatoribus ad placandum Deum, non quia per ſe præcepta ſint, ſed quia ex natura rei ſunt quodammodo connexa cũ contritione, quæ per ſe præcepta eſt. Et eodem modo dixit D. Thomas ſuprà quæſt. 84. art. 7. ad primum: non ſolùm internam, ſed etiam externam pœnitentiam eſſe de lege naturali. Reliqua, quæ ad ſatisfactionem pertinent, citato loco tractabuntur. Et ideo hæc dicta ſufficiant de virtute pœnitentiæ.

Finis huius primæ partis de Pœnitenitæ virtute.

SECVNDA

SECVNDA PARS HVIVS MATERIÆ, QVÆ EST DE POENITENTIA VT EST SACRAMENTVM.

IN explicatione huius A partis non habemus textũ D Tho. cui adhæreamus: nam, fœlici morte pręuentus, tractatum de hoc & de cæteris ſacramentis imperfectum reliquit. Et licèt in 4. Sent. eandẽ ferè doctrinã nobis tradiderit, tamẽ, cùm ibi munus expoſitoris ſubiret, non potuit tam exactã methodũ tenere, quàm in Summa habuit: cúmque iunior illa ſcripſerit, non habẽt illud auctoritatis pondus, quod in Summa obtinuit. Et ideo neceſſariũ nobis viſũ eſt, relicto textu, propria methodo huius ſacramenti doctrinam tradere: B quod etiam, Deo adiuuante, in ſequentibus tomis obſeruabimus.

DISPVTATIO XVI.

De poteſtate quam Chriſtus Eccleſiæ conceſsit ad remittenda fidelium peccata. Quæ nomine Clauium *ſignificari ſolet.*

HÆc poteſtas fundamentum eſt huius ſacramenti: & ideo exordium diſputationum eius ab illa duximus ſumẽdum: quãquam de illa tractauerit Magiſter Sentẽtiarum, in 4. d. 18 poſt plures alias de hoc ſacramẽto. Solet autem hæc poteſtas nomine Clauium ſignificari, vt ibidẽ ex Magiſtro & Doctoribus cõſtat: C ne igitur neceſſe ſit aliam poſtea de Clauibus diſputationem texere, cum inutili earundem rerum ſub verbis diuerſis repetitione, ideo hanc etiam metaphoram hîc declarabimus, ſolùm ſub generali ratione ſua, & quatenus dicit poteſtatem iudiciariam in foro pœnitentiæ: ſic enim ipſummet pœnitentiæ ſacramentum, quoad præcipuam & formalem partem eius, actus eſt huius poteſtatis, ſeu clauium. Alij enim actus ligandi & ſoluendi ſpiritualiter in foro Eccleſiaſtico contentioſo, licèt vocari etiam ſoleant actus clauium: tamen per ſe non pertinent ad hanc poteſtatem remittendi peccata, neque ad formalem cõſtitutionem huius ſacramenti: & ideo in hoc libro nihil de illis dicemus, præſertim cùm diffuſam nimiùm diſputationem requirant. Tamẽ, D quia illi actus valde coniuncti ſunt cũ adminiſtratione huius ſacramenti, eorúmque cognitio maximè neceſſaria eſt ad vſum eius, ideò huic operi adiungemus aliud, in quo de Cenſuris Eccleſiaſticis, & de Irregularitate diſſeremus. De poteſtate igitur remittendi peccata inquiremus in primis, An ſit, & quotuplex: deinde quid ſit, vbi & obiectum & actus eius declarabimus: vnde etiam conſtabit quas cauſas, vel effectus habeat.

SECTIO I.

Vtrùm Chriſtus dederit ſuæ Eccleſiæ miniſtris poteſtatem ſpecialem ad remittenda peccata poſt Baptiſmum commiſſa.

ADDO in hoc titulo particulam illam, 1. *Poſt Baptiſmum commiſſa*, quia hîc iam non agimus de remiſſione peccati originalis, nec eorum actualium, quæ cum illo coniunguntur, aliquando, & cum eo remitti debent per Baptiſmum: nam de hac re ſatis à nobis dictum eſt in ſuperiori libro. Tota igitur præſens diſputatio eſt de remedio peccatorum, quæ poſt Baptiſmi ſuſceptionem committuntur, & conſequenter de poteſtate Eccleſiæ ad illa remittenda. In qua re fuit antiquus error Nouatianorum, *Nouatianorũ error.* qui hanc poteſtatem Eccleſiæ negarunt, vt latè tractat Cyprianus lib. de *Cyprian.* Lapſis, à principio, vbi auctorem huius erroris indicat *Ambroſ.* fuiſſe Nouatianum. Idem in epiſt. 52. & Ambroſius *Auguſt.* lib. 1. de Pœnit. à principio, Auguſtinus verò hæreſi 38. dicit fuiſſe Nouatum Hos verò duos fuiſſe diuerſos, & alterum, ſcilicet Nouatum, fuiſſe presbyterum Africanum; alterum verò fuiſſe Pſeudoepiſcopum Romanum, qui contra Cornelium ſchiſma excitauit, vt ſumitur ex Damaſo in vita Cornelij & eodẽ Cor- *Damaſ. Cornel. Fabian.* nelio in epiſt 1. Decretali. & ex Cypriano epiſt. 41. 43. & 48. aliàs lib 2. epiſt. 8. & 9. & lib. 3. epiſt. 11. & ex Fabiano Papa epiſtola 1. Decretali, *Superuenit* (inquit) *Nouatus ex Africa, & ſeparauit ab Eccleſia Chriſti Nouatianum, & quoſdam alios.* Et ex Paciano epiſt. 3. ad *Pacian.* Simpronianum, quæ optima eſt contra hæreſim in 1. *Hieron.* tom. Bibliothecæ Sãctorũ. Hieronymus etiam in libro de Scriptoribus Eccleſiaſticis in Nouatiano, docet primum auctorem huius erroris fuiſſe Nouatum, qui poſtea Nouatianum ſibi adiunxit: quia tamen poſteaquam Epiſcopus factus eſt, veluti caput & princeps huius hæreſis eſt habitus, & ſæpe propter nominum ſimilitudinem cõfusè de his duobus hiſtoriæ loquũtur, vt videre eſt in Euſebio lib. 6. cap. 33. & 34. Nice- *Euſeb. Niceph. Socrat.* phoro lib. 6. c. 3 & ſequentibus Socrate lib. 4. Hiſtoriæ. c. 28. & lib. 8. Tripartitæ. c. 9.

In explicando etiam hoc errore magna eſt varietas. Multi enim patres tribuunt his hæreticis, quòd negauerint non ſolùm poteſtatem Eccleſiæ ad remittenda peccata poſt Baptiſmum cõmiſſa, ſed etiam dixerint coram Deo eſſe irremiſſibilia per pœnitentiã, vt ſuprà ſuo loco vidimus. Alij verò (vt Ruardus notauit art. 5.) dicunt eos non negaſſe fructum interioris pœnitentiæ apud Deum, ſed ſolùm apud Eccleſiã, negando illi hanc poteſtatem, & conſequenter etiam negando ſacramentum pœnitentiæ. Et quidam aſſerunt, Nouatum in principio non negaſſe hanc poteſtatem

ſtatē circa omnia peccata,ſed ſpecialiter circa peccatum negantium Chriſtum in tormentis,& propterea dixiſſe,huiuſmodi lapſos nunquam eſſe admittendos ab Eccleſia ad communionem,ſed monendos eſſe vt pœnitentiam agant, remiſſionem verò talis peccati Deo committendam eſſe. Poſtea verò diſcipulos eius hoc extendiſſe ad omnia peccata. Ita ſumitur ex lib. 2. Tripartitæ,c.13. & Nicephoro libro 8.cap. 20. & lib.11 cap.14.& lib.14.cap. 24. Hieronymus autem epiſt.95. dicit,Nouatum quidem priùs id docuiſſe de peccato ad mortem; poſtea verò ad omnia peccata ſuum errorem ampliaſſe. Et ibi tribuit eundem errorem Montano. Ambroſius verò libr. de Pœnit. cap. 2.& 3.potiùs è contrario dicit Nouatum in principio generalem docuiſſe errorem, diſcipulos verò poſtea leniſſe.

3. *Vualdenſ.* In hunc errorem conſenſerunt poſtea omnes hæretici qui claues Eccleſiæ negarunt, vt Vualdenſes, Vuicleph,& Ioannes Hus,vt refert Vualdenſis lib. 2. doctrinalis fidei,c.144.& ſequentib. & tom.2.de ſacramentis,c 135.vbi Marſilianis & Iacobitis eundem errorem tribuit ex Damaſceno lib.de hæreſibus. Idē Epiphanius hereſ.80. & Guido Carmelita lib. etiam de hæreſibus, Lutherani denique,& omnes nouatores ſeu recentiores hæretici eandem hæreſim excitarunt: nam præter poteſtatem concionandi & baptizandi, non agnoſcunt in Eccleſia aliam poteſtatem remittendi peccata, quæ per ſolam fidem tolli dicunt, & per cõtritionem vel Baptiſmum ſolùm quatenus excitant fidem, vt videre eſt in Roſenſe ab ar.3.vſque ad 15.Ruardo etiam ar.3.& ſequentib. & Prateolo,verb. *Lutherani*:Bellarmino & aliis. Fundamentum eorum eſt,quia hæc poteſtas non colligitur ex Scriptura, quod eſſe falſum ſtatim oſtendam. Et illatio etiam eſt fundata in errore,quia non ſolùm ea,quæ in Scriptura continẽtur.ſed etiam alia,quę ex traditione habẽtur,& ab Eccleſia definiuntur, eandē fidei certitudinē habent, vt cõſtat ex materia de fide.

Damaſc. Epiphan. Roſenſ. Ruard. Prateol. Bellarm.

Chriſtum reliquiſſe Eccleſiæ poteſtatem ad remittenda peccata poſt Baptiſmum commiſſa.

ASSERTIO I.

4. DICENDVM ergo eſt primò, Chriſtum Dominum reliquiſſe Paſtoribus Eccleſiæ poteſtatem ſupernaturalem ad remittenda peccata poſt Baptiſmum cõmiſſa. Eſt de fide definita in Concilio Conſtantienſ. ſeſſ. 8. & 15. & in Lateranenſi in capit. *Firmiter*, de Summ. Trinitat. & in Florentino in litteris vnionis ſub nomine Clauium: expreſſiùs verò in Tridentino, ſeſſ. 14.capite primo, can. 3. In Euangelio duo ſunt præcipua teſtimonia,in quibus hæc veritas fundatur. Primū eſt,Mat.16. *Tibi dabo claues regni cœlorū:& quodcunque ligaueris*,&c. Aliud eſt Ioan. 20. *Accipite Spiritum ſanctum: quorum remiſeritis peccata,remittuntur eis, & quorum retinueritis, retenta ſunt.* In priori fit promiſſio Petro tanquam capiti, tamen per illum deriuanda erat, ſeu communicanda poteſtas aliis ſacerdotibus. Et ideo Matth. 18. generaliùs fit illa promiſſio toti Eccleſiæ. In alio verò loco fit collatio poteſtatis,vt conſtat ex verbo illo,*accipite*,& ideo hic poſterior locus in diſcurſu huius materiæ diligenter expendendus eſt.

Concil. Conſtan. Cõc. Lateran. Cõc. Florent. Cõc. Trident. Matth. Ioan.

5. *Hæreticorum euaſio.* Reſpondent autem hæretici, poteſtatem ibi conceſſam non eſſe aliam à poteſtate prædicandi Euangelium:nam,quia per fidem remittuntur peccata, & per Euangelij prædicationem fides concipitur; ideo poteſtas prædicandi Euãgelium dicitur à Chriſto dari ad remittenda peccata. Sed hæc interpretatio in primis eſt omnino voluntaria præter verborum proprietatem: ſi autem hoc modo liceret Scripturā eludere, nullum fidei dogma ex illa confirmari poſſet. Secundò, eſt contra perpetuam Eccleſiæ traditionem,cuius initium ignoratur,quod eſt ſignum Apoſtolicæ traditionis: nullus autem meliùs potuit nobis ſenſum verborum Chriſti aperire, quàm ipſi Apoſtoli. Tertiò, Patres omnes ita exponunt,partim ſuper illum locum, partim aliis. Chryſoſtomus hom. 70. ad populum,& Hieronymus tomo 3. epiſt. 150. ad Hedibiam, q.9.in fine,vbi dicit,illis verbis datum eſſe Spiritum ſanctum Apoſtolis quantum ad ſpecialem poteſtatem remittendi peccata. Idem Anaſtaſius in quæſtionibus ſacræ Scripturæ,quæſt. 79.in 6.tom. Bibliothecæ. Ambroſius lib.10. in Lucam,ferè in vltimis verbis. Hugo Victorinus lib.2.de Sacramentis, p.14.c.1.& alij, qui in citatis Auctorib. modernis videri poſſunt. Quartò,quamuis verbū illud *,remittendi peccata,*,aliquo modo applicari poſſit ad prædicationē Euangelij; verbum illud *retinendi* non poteſt: vnde illud maximè indicat poteſtatem ſpecialem & iudiciariam, vt infrà declarabo. Quintò, poteſtas prædicandi, quatenus eſt ſpeciale peccatum ins datum Eccleſiæ à Chriſto Domino ad propagandum Euangelium: propriis & diſertis verbis data eſt ab illo Matth. vltim. & Marci vltim. *Prædicate Euangelium omni creaturæ.* Nam in his,quæ pertinent ad fundamẽta Eccleſiæ, Chriſtus Dominus hoc ſemper ſeruauit,vt propriis verbis vteretur:& ſimiliter ad illud munus exercendum peculiaria Spiritus ſancti dona in die Pentecoſtes receperunt; ad alium ergo finem, & cum alia poteſtate per illa verba Spiritus ſanctus illis datus eſt Ioann. 20. Quatenus verò illa poteſtas dicit ſolùm facultatem inſtruendi proximum ad fidem,ſic non eſt ex ſpeciali conceſſione: nam in quolibet poteſt eſſe hæc facultas, ſi alioqui ipſe ſit in fide ſatis inſtructus: atque hoc modo poteſtas remittendi peccata eſſet in omnibus, quia omnes poſſunt alios ad fidem,& ad pœnitentiam,vel charitatem,exhortari,quod planè abſurdum eſt.

Chryſoſt. Hieron. Anaſt. Ambr. Hugo Vict. Matth. Marc.

Secundò reſpondent hæretici, Chriſtum Dominum locutum fuiſſe in verbis illis de poteſtate baptizandi: nam Baptiſmus datur in remiſſionem peccatorum. Cui expoſitioni interdum videntur fauere Sancti, vt videre licet in Cypriano epiſtola ſeptuageſimatertia & ſeptuageſima ſexta, & Chryſoſtomo, homil. 6.in 2. ad Corinthios, in fine literæ,ante partem moralem,& Iſidor.li.2.de diuinis officiis,c.de Baptiſmo. Quæ quidem interpretatio, ſi intelligatur per extẽſionem quãdam,ſcilicet ſub ea poteſtate comprehendi poſſe poteſtatem remittendi peccata per Baptiſmū tolerabilis eſt, propter auctoritatem dictorum Patrum, & Auguſtini lib. 2. contra Parm.c.11.vbi generaliter dicit hanc poteſtatem exerceri per doctrinam & ſacramenta.Et lib. 50. homil.in 23.idē ſignificat. Vnde Cõc. Trid. ſeſſ.14.c.1. licèt in fine priorem hæreticorum fugam damnet, de hac verò interpretatione nihil dixit. 6. *Alia hæreticorū euaſio.*

Cyprian. Chryſoſt. Iſidor. Auguſt. Concil. Trident.

Nihilominus tamen hæc expoſitio intellecta excluſiuè,id eſt, ſermonem ibi eſſe de ſola hac poteſtate,& non præcipuè de poteſtate ad remittenda peccata poſt Baptiſmum commiſſa, falſa eſt,& hæretica, vt cõſtat ex definitone Concilij Tridentini ibidem, & ex traditione Eccleſiæ, & Sanctorum expoſitionibus,præſertim Cyrilli 12. in Ioann. c. 55.vbi dicit Chriſtum illis verbis ordinaſſe Apoſtolos orbis Doctores,& diuinorum myſteriorum miniſtros. Et ſubdit homines remittere peccata,quia Spiritus ſanctus per eos remittit. Quod fit, inquit, duobus modis: primùm Baptiſmo,deinde Pœnitentia. De eadem poteſtate 7. *Improbatur.*

Cyril.

Chryſoſt. teſtate expoſuit illa verba Chryſoſtomus homil. 85. in Ioannem, vbi tamen inferiùs ſubdit, nunc non eſſe dicendum, *Super cathedram Moyſis*: ſed, *ſuper cathedram Chriſti*, ſederunt ſacerdotes, quia eius acceperunt doctrinã. Vnde hæretici colligunt poteſtatem hanc in ſola doctrina conſiſtere: ſed prauè & ſine fundamento. Senſus eſt enim, ab illo habere ſacerdotes Euangelicos cathedram, & poteſtatem, à quo fluxit & manauit doctrina Euãgelica. Vnde idem Chryſoſtomus lib. 3. de Sacerdotio, non longè à principio, propter Baptiſmum, dixit apertè eſſe in ſacerdotibus Euangelicis poteſtatẽ remittendi peccata, quam eloquenter exaggerat. Auguſt. Auguſtinus etiam li. 1. de adult. coniug. c. vlt. diſtinguit à Baptiſmo remiſſionem peccatorum, quæ poſt Baptiſmum datur, & *reconciliationem* vocat & *arrham pacis*. Et lib. 2. c. 9. dicit per claues B Eccleſiæ remitti peccata. Et idem ſentit ſerm. 11. de verbis Domini, & in Enchiridio, c. 65. & lib. de ver. & falſ. pœnit. c. 9. & 10. Vbi etiam ſacramentalis confeſſionis meminit: & hanc poteſtatem ſignificatã eſſe à Chriſto dicit, cùm Lazarum ſuſcitatum iam tradidit ſoluendum Apoſtolis: & de hac poteſtate intelligit verba Matt. 18. *Quodcunque ſolueritis ſuper terram*, &c. Idem tract. 22. in Ioan. & lib. 1. & cõtra aduerſ. leg. & Prophet. c. 17. explicat optimè has claues Eccleſiæ, & lib. de Agone Chriſtiano ca. 30 & 31. & 1. de Doctrina Chriſtiana c. 17. & 18. Vnde cùm idem Auguſtinus tract. 121. in Ioan. dicit, per charitatem Eccleſiæ remitti peccata, quia illis tantùm remittuntur, qui per charitatem Eccleſiæ coniunguntur, quod repetit li. 7. de Baptiſmo. c. 51. intelligendũ eſt, nõ ſolùm quòd per merita vel orationes Eccleſiæ remittantur C aliis peccata, ſed per propriam poteſtatem ad hoc conceſſam à Chriſto; quæ tamen non eſt data Eccleſiæ, niſi propter eos qui ſunt membra eius, & per fidem, & ſuo modo per charitatem illi coniunguntur: tantùm enim vult docere illis locis Auguſtinus ſchiſmaticos non poſſe extra Eccleſiam conſequi remiſſionem peccatorum.

8. *Ex aliis Patribus probatur aſſertio.* *Ambroſ.* Præterea Ambroſius lib. 2. de pœnitentia, c. 7. variis exemplis confirmat & credibilem facit hanc poteſtatem, & libr. 3. de Spiritu ſancto, c. 19. Vbi tamen exponens hunc locum Ioannis, habet hæc verba, *Homines in remiſſione peccatorum miniſteriũ ſuum exhibent, non ius alicuius poteſtatis exercent*. Sed intelligẽda ſunt, id eſt, non propria & principali virtute remittunt, ſed miniſteriali. Vnde ſubdit, *Neque enim ſuo, ſed Spiritus ſancti nomine remittunt*. Quomodo de eadem re loquens, D Anaſta. dixit Anaſtaſ. Nicen. in Quæſt. ſacræ Scrip. q. 6. *Et ſi ergo ſit homo, qui audit cõfeſſionem, Deus eſt tamen, qui per ſe conuertit, & donat*, & ibi rectè explicat prædicta Chriſti verba. Item in eodem ſenſu dixit Pacian. Pacianus dict. epiſt. 3. *Quod ego facio, non meo iure facio, ſed Domini: Dei enim adiutores ſumus*. Et ibi expreſsè diſtinguit hanc poteſtatem à poteſtate baptizandi: & bene hoc confirmat, quia hæc poteſtas ſupponit Eccleſiam conſtitutam, & cadit in illam, & membra eius. Ad quod ponderat, Chriſtum Matt. 17. priùs dixiſſe Petro, *Super hanc petram ædificabo Eccleſiam meam*, & poſteà, *Et tibi dabo claues. Et quodcunque ligaueris*: & E Matt. 18. priùs dixiſſe, *Dic Eccleſiæ, ſi Eccleſiam non audierit*, &c & deinde, *Quæcumque alligaueritis*, &c. At verò Eccleſia Chriſti propriè conſtat hominibus Auguſt. baptizatis. Vnde Auguſtinus 20. de Ciuitate, cap. 6. explicans claues, dicit illas eſſe in præpoſitis Eccleſiæ circa ſubditos, citans illud 1. ad Corinth. 5. *Quid mihi de iis, qui foris ſunt iudicare*? at verò poteſtas baptizandi exercetur circa non ſubditos, & exiſtentes extra Eccleſiam, vt Eccleſiæ aggregentur. Ideoque dicunt Theologi, hanc poteſtatem eſſe ſuper corpus myſticum Chriſti quod eſt Eccleſia, ac proinde

A ſupponere Baptiſmum, vt Eccleſiæ ianuam. Eandem veritatem docuit Athanaſius orat. in illud; *Ite in caſtellum quod contra vos eſt*: & Hilarius ca. 16. in Matth. *Athanaſ.* *Hilar.* circa illa verba capite ſeptimo, *Quis eſt hic, qui etiam peccata dimittit?* Origenes etiam homil. 14 in Matt ad *Origen.* hunc modum exponit in ſenſu allegorico verba illa Chriſti, *Soluite, & adducite mihi*. Vnde cùm homil. 24. in Numer. dicit Chriſtum ſoluiſſe peccata poteſtate, alios verò ſanctos precatione, loquitur de remiſſione, quæ fit per modum meriti, vel ſatisfactionis, non de illa, quæ fit per miniſterialem poteſtatem, vt planè conſtat ex contextu. Alios Patres infrà referam. Ex his ergo ſatis exploſa eſt peruerſa hæreticorum expoſitio, & veritas confirmata: & obiter etiam expoſui nonnulla quæ ex Patribus obiiciuntur ab hæreticis: & alia in ſequentibus tractabo.

Et hoc etiam poteſt confirmari ex proprietate ipſorum verborum: nam verba Chriſti non limitantur 9. *Ratione ſuadetur concluſio.* ad peccata infidelium, ſed generalia ſunt. Item hîc habet locum ratio priùs facta, quòd poteſtas baptizandi iam priùs data erat Apoſtolis; nam in virtute Chriſti iam baptizabant: ſpeciale verò ius ad baptizandum vniuerſum orbem receperunt, Matth. vlt. vel hîc etiam illis verbis, *Ecce ego mitto vos*, &c. Per alia ergo verba ſingularis quædam poteſtas ad remittenda peccata eis data eſt. Denique ratio ſeu congruentia facilè ex dictis ſumi poteſt: nam Chriſtus Dominus reliquit ſpecialem quãdam poteſtatem ad remittenda peccata hominum infideliũ, qui non ſunt mẽbra eius; quæ per Baptiſmum exercetur: ergo fuit cõueniens vt relinqueret etiã poteſtatem ſpecialem ad remittenda peccata membrorum eius fidelium, quæ non poteſt eſſe ipſamet poteſtas baptizandi: quia nec Baptiſmus iterari poteſt, nec præcedens Baptiſmus habet efficaciam in ea peccata, quæ poſt ipſum ſuſceptum cõmittuntur. Conſequentia probatur, quia non minùs erat poſſibilis hæc poteſtas, quàm prior, quia nec eſt principalis quæ eſt propria Dei (quo verbo expediuntur multa, quæ contra hanc poteſtatem hæretici obiiciunt) nec eſt poteſtas excellentiæ, quæ eſt propria Chriſti, ſed miniſterialis, & communicabilis Chriſti miniſtris. Neque etiam eſt minùs neceſſaria hominibus baptizatis hæc poteſtas, quia ſunt fragiles, & facilè cadunt à gratia baptiſmali. Pertinuit etiam hæc poteſtas ad perfectionem legis gratiæ, & ad oſtenſionem iuſtitiæ & efficacitatis meritorium Chriſti, cùm non ſolùm per ſeipſum, & per poteſtatem excellentiæ, ſed etiam per ſuos miniſtros & miniſterialem poteſtatem illis communicatam poſſit peccata remittere.

Poteſtatem hanc eſſe per modum iudicij.

COROLLARIVM.

Ex quibus facilè etiam colligitur, poteſtatem hãc eſſe iudiciariam, ſeu per modum iudicij exercendam: quod etiam eſt de fide, vt conſtat ex Conc. Trid. ſeſſ. 14. c. 1. 10. *Conc. Trid.* vbi propterea can. 9. definit abſolutionem eſſe actum iudicij & ſententiæ prolationem. Quod etiam maximè confirmatur ex traditione Eccleſiæ, quæ in illis verbis ſemper intellexit, conſtituiſſe Chriſtum Dominum in Eccleſia ſua quoddam tribunal, & reliquiſſe iudices, apud quos peccatorum & conſcientiarum cauſæ tractarentur: quod verba illa Chriſti *remittendi & retinendi peccata, ligandi, & ſoluendi*, ſatis indicant: vt diſputat. ſeq ſect. 2. latiùs expendam. Rectèque notauit Ambroſ. li. 1. de Pœn. c 2. vbi ait, hanc *Ambroſ.* poteſtatem eſſe advindicanda peccata, quod ſpe-

Gregor. Hieron. ctat ad iudicem: vt optimè etiã explicat Greg.homil. 26.in Euang. Et ideo dixit Hieron. epiſt. 1. *Sacerdotes habentes claues ante diem iudicij iudicant.* Quam ſententiam vſurpauit Anterus Papa in ſua epiſt. Decretali. *Anter. Papa. Leo Pa.* Et optimè Leo Papa epiſt. 89. aliàs 91. vbi ait, datam eſſe ſacerdotibus poteſtatem, *vt fideles ad communionem ſacramentorum per ianuam recõciliationis admittant.* *Bernard.* Deniq; Bern.ſerm.1.de ſanctis Petro & Paulo, *Quid,* inquit, *Petro potentius, qui claues cœli tã ſingulariter accepit, vt præcedat ſentẽtia Petri ſentẽtiã cœli?* Non quòd hæ ſint propriæ duæ ſententiæ: vna enim tantùm eſt, quæ principaliùs eſt à Deo, & in hoc genere prior, ſed dicitur hominis ſententia præcedere, vel quia exterior abſolutio ordine naturæ antecedit interiorem, vel quia proximè inchoatur, & quaſi definitur ſententia à ſacerdote, & ineffabiliter conſequitur effectum, & rata habetur in cœlo.

11. *Ratione oſtenditur.* Ratio verò ſeu congruentia ſumitur ex Concilio Tridentino, & ex his quæ ſuprà tetigimus circa effectus pœnitentiæ, agendo de remiſſione pœnæ temporalis. Nã conueniens fuit longè aliter remitti peccata ante Baptiſmum commiſſa, & quæ poſt illum committuntur: nam illa priora remittuntur per modum regenerationis, & ideo prorſus delentur, & magna facilitate. Item, quia illa peccata cõmittũtur ante illuminationẽ fidei; & ideo ex parte habẽt aliquã excuſationem, propter quã facilior venia de eis conceditur. At verò peccata commiſſa poſt Baptiſmum, & fidei illuminationem ex eo capite grauiora ſunt, & medecinam poſtulant acerbiorem, vt ponderauit *Paul.* Paulus ad Hebræos 6.& 10.ac propterea remedium aduerſùs hæc peccata per modũ iuſti iudicij inſtitui debuit. Quod etiam expediebat, ne hominibus Chriſtianis ex facilitate veniæ peccãdi occaſio dari videretur. Poteſtas ergo ad remittenda hæc peccata iudiciaria eſt. Et in hoc fũdãtur ferè omnia quę ad ſacramentum ritè exercendum neceſſaria ſunt, videlicet, vt miniſter iuriſdictionẽ habeat, causã cognoſcat, & examinet: quod non poteſt facere niſi præuia accuſatione peccatorum: ac tandem vt ſupplicium & pœnam imponat, & abſoluat: de quibus in ſequentibus dicendum erit. Per quæ ſatis reſponſum eſt ad hæreticorum fundamentum.

12. *Hæreticorum obiectio.* Sed adhuc obiiciunt contra fundamentum poſitum ex verbis Chriſti, confirmando ſuam falſam expoſitionem, ex Luc. vlt. vbi dicit Chriſtus oportere prædicari in nomine ſuo pœnitentiam, & remiſſionem peccatorũ: vbi clarè loquitur de remiſſione peccatorum, quæ fit in Baptiſmo: ergo de eadem loquitur in dictis verbis Ioan.20. nam eadem die vtraq; verba dixit, teſte Auguſtino li.3.de cõſenſu Euangeliſtarum, c.25. *Auguſt. Diluitur.* Reſpondetur, quidquid ſit de hoc vltimo, quod incertum eſt, argumentum eſſe nullius momenti, tum quia eadem die, imò eadem apparitione potuit Chriſtus multa & varia docere: tum maximè quia falſum etiam eſt, verba illa Luc. vlt. limitari ad pœnitentiam Baptiſmalem, & remiſſionem peccatorũ, quę fit in Baptiſmo: non enim ſolis infidelibus, ſed etiam fidelibus & baptizatis prædicanda eſt pœnitentia & remiſſio peccatorum in nomine Chriſti: vnde potiùs argumentum retorqueri poteſt.

SECTIO II.

Vtrùm hæc poteſtas ſit ad remittenda peccata quoad culpas, vel tantùm quoad pœnas: & quos actus habeat.

1. FVIT grauium Doctorum opinio, per hanc poteſtatem non poſſe remitti peccatorum culpas, ſed ſolùm declarari remiſſas, & remitti pœnas. Et in hoc vltimo eſt quædam diuerſitas. Nam quidam dixerunt hanc poteſtatem ſolùm eſſe ad remittendam pœnam temporalem: alij verò ad æternam. *Prima opinio.* Priorem opinionem tenuit Magiſter ſententiarum in 4. d. 16. & 18. Altiſiodorẽſis lib.4.Summæ, tract.6.c.8. Alex. Alenſ. 4.p.q 80.aliàs 21.memb. 1. Bona.d. 18.ar 1.q.1.& 2. & ibi Gab. q.2.& d.14.q.2.Maior q.2.& 18.q.2. 1. & ibi Tho. de Argent.art.3.Okan 4.q. 9. Abulenſ. 1. p. defenſioris, c.6.& Adrianus quodl. 5.a.3.probabilem cenſet hanc opinionem licèt dubiam. *Magiſt. Altiſ. Alenſ. Bonau. Gabriel. Maior. Tho.de Argen. Okan. Abulen. Adrian.*

2. Fundamẽtum eius duplex eſt. Primũ, quia remittere peccatum, quoad culpã, eſt proprium ſolius Dei: nã præcipua ratio culpæ conſiſtit in iniuria Dei, & ideo ad illum ſolũ ſpectat culpã remittere. Secũdũ ac præcipuũ eſt, quia hęc poteſtas ante actionem ſuam ſẽper ſupponit culpã remiſſã: ergo non eſt data, neq; inſtituta ad culpas remittendas: quia nulla potentia actiua ordinatur ad aliquem effectũ, quẽ ſemper ſupponat iã factũ, alioqui ſuperflua eſſet: hæc autẽ eſt quędã actiua potentia, non eſt ergo propter effectũ, quẽ ſemper ſupponit factum. Antecedẽs patet, quia hæc poteſtas, vt aliquid agat, ſupponit in ſubiecto interiorem pœnitentiam, & contritionẽ, ſine qua non poteſt remitti peccatum, & ea poſita, ſtatim tollitur: vtrũq; enim eſt in ſuperioribus à nobis probatum. Vnde poteſtatem hanc, & actionem eius inquiunt dicti Doctores ſignificatam eſſe à Chriſto Domino Ioan.11.vbi priùs ipſe ſolus ſuſcitauit Lazarũ, deinde tradidit diſcipulis ſoluendũ: ſic aiunt, ſolus Deus ſuſcitat animam per contritionem, remittendo culpã; cõmittit autem Eccleſiæ poteſtatem ſoluendi vincula pœnarum, quæ manent. Et videtur expoſitio diui Auguſtini tract. 22. & 49. in Ioannem, & ſermon. 8. de verbis Domini, Cyrilli, vel potiùs Clictouæi li. 7.in Ioan.cap. 23. & Gregor. homil.26.in Euang. Bedæ Ioan.11. & ibi D. Thomæ, & aliorum. *Auguſt. Cyril. Gregor. Beda. Alcuin. D. Thom.*

3. *Secunda opinio.* Secunda verò opinio conuenit cum præcedenti, in negando huic poteſtati effectum remiſſionis culpæ, propter eadem fundamenta: differt tamen, quia non ſolùm affirmat eſſe ad remittendas pœnas temporales, ſed etiam æternas. Ita tenet Hugo Victorinus in Summa ſentent.tract.5.c.11.& li.2. de Sacramentis, p.14. ca. 8. Richardus de S. Victore lib. de poteſtate ligandi & ſoluendi, cap. 12. Et ferè idem tenet Medina Cod. de Pœnit. tract. 2. q. de effectu abſolutionis ſacramentalis. *Hugo Vict. Rich.de S. Vict. Medina.* Nam licèt dicat, per contritionem ſupponi remiſſam pœnam æternam, addit tamẽ, adhuc eſſe clauſum regnum cœlorum, donec per hanc poteſtatem aperiatur. Et ſubdit; *Si ex negligentia peccatoris hoc omittatur, perpetuò excludi à regno,* non tantùm propter negligentiam illam, ſed etiam propter peccata priùs remiſſa per contritionem: vnde ſentit pœnam ſenſus æternam ſimpliciter tolli, cùm remittitur culpa per contritionem; pœnam verò damni non niſi in ordine ad hoc ſacramentum.

4. Fundamentum huius partis eſt, quia hæc poteſtas ad remittenda peccata, vt ſit clauis regni cœlorum, oportet vt cœlum ipſum aperiat: ergo eſt poteſtas ad tollendum peccatum, quatenus impedit ingreſſum regni cœlorum: impedit autem per ęternã pœnã dãni: ergo eſt poteſtas ad tollendam illam. Addit Medina, hoc modo ſufficienter intelligi verba Chriſti, *Quorũ remiſeritis peccata, remittuntur eis:* nam ſępe pœna peccati peccatum appellari ſolet: quod maximè verum erit de pœna æterna & damni. Sic etiã optimè quadrat metaphora clauis regni cœlorum. Sic denique ſalua manet neceſſitas & efficacitas, tam confeſſionis quàm contritionis, & ita facile omnia conciliantur: ita ergo ſentiendum eſt. Quia verò Hugo & Richard. de vtraque pœna æterna damni & ſenſus loqui videntur, fortaſſe eos mouit quòd hæ pœnæ cum

cum proportione ſumptæ nunquam ſeparantur : & A ideo ſi æterna pœna damni non remittitur,nec pœna ſenſus abſolute remittitur.

Primarium effectum huius poteſtatis eſſe, remittere peccatum quoad culpam, & conſequenter quoad pœnam.

5. NIHILOMINVS dicendum eſt , proprium, primarium , ac per ſe effectum huius poteſtatis eſſe remittere peccatū quoad culpam, & conſequenter etiam quoad pœnam æternam,& præterea quoad temporalem, iuxta diſpoſitionem pœnitentis.De hac B vltima parte non eſt controuerſia inter Auctores : & ideo de illa nihil dicam vſque ad materiam de ſatisfactione. Rurſus ſecūda pars ſequitur neceſſariò ex prima , & euidenter conſtat ex dictis de effectu pœnitentiæ virtutis,vbi oſtēdimus,ablata culpa,neceſſariò tolli æternitatem pœnæ:& contra ſecundam ſententiam ſtatim oſtēdetur. Prima ergo pars communis eſt Theologorum in 4.d.18.præſertim D.Thom.q.1. art. 3.& d.22.q.2.art.1.quæſt.3.In quibus locis Thomiſtæ omnes,Paludanus,Capreolus,Ledeſm.& Soto d. 18. quæſt 5.art.1 d.20. q 2.art. 1. Caietanus tomo primo Opuſc.tract.18.q.5.& Paludanus 19. d. q.1. vbi etiam Durand. & d.14.& ibi Scot. q. 4. Richard. d. 16. art. 1.& d.18.art.2.q.1.Et in eandem inclinat Adrianus q. 2.de clauibus.

D. Thom. Paul. Capreol. Ledeſm. Soto. Caiet. Durand. Scot. Rich. Adrian.

6. *Probatur aſſertio ex Io. 20.* Fundamentum primum & præcipuum eſt,verbum C Chriſti Domini Ioann.20. *Accipite Spiritum ſanctum, quorum remiſeritis peccata,remittuntur eis.* Quòd enim hæc verba intelligenda ſint de remiſſione peccati quoad culpam , multis modis oſtendi poteſt. Primò ex abſoluta & propria ſignificatione verborum , quæ retinēda eſt quantùm fieri poſſit,præſertim in his rebus quæ ad fundamenta Eccleſiæ pertinent:nam peccatum propriè non ſignificat ſolam pœnam , ſed culpam:& remiſſio peccati,ſimpliciter & abſolutè dicta, ſonat remiſſionem culpæ : nam remiſſio ſolius pœnæ ſolùm eſt remiſſio peccati ſecūdùm quid. Secūdò,quia huic ſenſui cōſonant alia verba Chriſti Domini Luc. 26.*Oportet prædicari in nomine eius pœnitētiam in remiſſionem peccatorum* : nam ibi ſine dubio loquitur de remiſſione culparum , & agit de prædicanda pœnitētia propria legis gratiæ,quæ eſt per ſubiectionem ad claues Eccleſiæ,& ad hanc poteſtatem. D

Idem ex Luc. c.26.ſuadetur.

7. *Tertiò ex Mat. oſtenditur.* Tertiò,ex Matth 16.& 18.retorquendo fundamentum ſecundæ ſententiæ. Nam ibi promiſit Chriſtus Dominus Petro,& aliis Apoſtolis,claues regni cœlorum:& addidit, *Quodcumque ligaueris , & quodcunque ſolueris*,&c.Vnde conſtat,hanc poteſtatem ſub clauibus contineri:ergo per illam aperitur,& clauditur,vel potiùs clauſum relinquitur regnum cœlorum:propriè autem tunc alicui aperitur regnum cœlorum , quod antea per culpam clauſum erat, quando culpa remittitur,quia tunc datur ei ius ad regnum , ratione cuius ad illud acceptatur: ergo hæc clauis ſeu poteſtas per ſe primò eſt ad hunc effectum. Adde (quod paulò antea dicebam)fieri non poſſe ſecundùm legem ordinariā, vt remittatur culpa mortalis,& maneat vllo modo reatus pœnæ æternæ,ſeu excluſio à regno cœlorū: ergo ſi hæc poteſtas habet vim ad admittendum , & excludēdum à regno,habet etiam vim circa radicem & fundamētum huius excluſionis , quod eſt ſola culpa.Expendo præterea in illis verbis ſignum diſtributiuum, *Quodcunque ſolueris*, quia ſub illo comprehēdi poteſt & culpa , & pœna:ergo , cùm Chriſtus illud abſolutè protulerit , ita intelligendum eſt. Quartò,

Quartò probatur ex Apocal.

conſonat alius locus Apocalyp. 3. vbi de Chriſto dicitur habere clauem ad aperiendum & claudendum regnum cœlorum : quæ clauis ſine dubitatione vlla includit poteſtatem excellentiæ ad remittendas non ſolùm pœnas,ſed etiam culpas:at verò Chriſtus communicauit Apoſtolis participationem illius clauis ſeu poteſtatis : ergo quoad vtrumque effectum communicauit. Patet conſequentia,tum ex ſimilitudine metaphoræ & verborum,tum ex verbis illis,quæ præmiſit:*Sicut miſit me Pater,& ego mitto vos.*

Quintò conſtat hic ſenſus ex traditione Eccleſiæ, & doctrina Conciliorum , præſertim Florentini in literis vnionis , & Conſtantienſis in bulla Martini 5. contra errores Ioannis Hus : maximè verò Tridentin. ſeſ.14.c.1. vbi ait, ex illo tam inſigni facto , & perſpicuis verbis cōſtare Chriſtum *dediſſe Apoſtolis poteſtatem reconciliandi homines cum Deo*:homines autem nō reconciliantur Deo per remiſſionem ſolius pœnę,ſed culpæ:nam reconciliari eſt in amiciciam reſtitui. Sic enim Paulus 2.ad Corinthios 5. ait,*Poſuit in nobis miniſterium reconciliationis* , id eſt , vnionis & amicitiæ hominum cum Deo. Vnde idem concilium , eadem ſeſſ.capite 3. docens,hanc reconciliationem fieri per efficaciam huius poteſtatis,& ſacramēti,ſubdit ad illam cōſequi ſolere *conſcientiæ pacem & tranquillitatē*, quæ proprie ſequitur ex remiſſione culpæ , & cap. 4. ait,quando contingit hominem per contritionem iuſtificari , Deóque reconciliari , *ipſam reconciliationem non eſſe ad ſcribendū contritioni ſine voto ſacramenti*,&c. Vnde conſtat & *reconciliationis* nomine intelligere Concilium ipſam culpæ remiſſionem & ſanctificationem, & docere, illam ipſam eſſe propriam effectum huius poteſtatis clauium. Idem ſumitur ex eodem Concilio, can.2.3.& 9.eiuſdem ſeſſ.& ſeſſ.6.c.14. quæ omnia loca conferenda ſunt,& ponderanda.Quod in ſequentibus iterum faciemus agentes de forma,& de diſpoſitione neceſſaria in hoc ſacramento. 8.

Quintò ſuadetur ex traditione Eccleſiæ,& doctrina Conciliorum. Conc. Flor. Conc. Conſtantienſ. Conc. Trid. Pau.

Sextò ſumitur optimum argumentum ex antiquis Decretis , & Patribus,præcipientibus , vt hominibus exiſtentibus in articulo mortis , & petentibus à ſacerdote remiſſionem peccatorum , eam non deneget, ne illos exponat periculo æternæ damnationis : ſupponunt ergo à ſacerdotibus remitti ipſam culpam: nam æterna damnatio ſolùm eſt propter culpam.Huiuſmodi autem Decreta ex Iulio & Cœleſtino Pōtificibus,& ex Concilio Africano, & aliis , inueniuntur 26.q.6.c *Si Presbyter*,& ſequentibus. Et ſimilem doctrinam habet Auguſtinus epiſt.180.vbi dicit tempore perſecutionis paſtores non debere oues deſerere, quia eo tempore alij petūt baptiſmum,& alij reconciliationem per pœnitentiam.Et ſubdit,*Vbi ſi miniſtri deſint,quantum exitium ſequetur eos,qui de hoc ſeculo vel non regenerati exeunt , vel ligati* ? Vnde Chryſoſtomus lib.3. de ſacerdotio , cap. 4. differentiam conſtituens inter ſacerdotes legis veteris & nouæ , dicit illis licuiſſe leproſos , non purgare quidem , ſed purgatos probare : *At verò noſtris ſacerdotibus* , inquit , *non corporis lepram,ſed animæ ſordes , non dico purgatas probare , ſed purgare prorſus , conceſſum eſt.* Et Ambroſius E libr. 1. de Pœnit. cap. 7. *Vult* , inquit , *Chriſtus plurimum poſſe diſcipulos ſuos , vult à ſeruis ſuis nomine ſuo ea fieri,quæ ipſe faciebat in terris.* Et infrà : *In Baptiſmo remiſſio omnium peccatorū eſt. Quid intereſt vel per pœnitentiam , vel per lauacrum hoc ius ſibi datum ſacerdotes vendicent?*Et eodem ſenſu libr.2. de Cain , & Abel , capite 4.dicit remitti peccata per officium ſacerdotis , ſacrumq́ue miniſterium. Hoc ipſum etiam ſenſit Hieronymus epiſt. 150.Et confirmant multa ex adductis in præcedenti ſectione : ex quibus colligitur communis conſenſus Patrum,quem Tridentinum citauit. 9.

Sextò ex Decretis, & Patribus conuincitur. Ca. Presbyter. cum ſequentibus.26. q.6. Auguſt. Chryſoſt. Ambroſ. Hier.

10. *Ratione oſtenditur aſſertio.* Vltimò declaratur hæc veritas ratione, refellen- A
do ſimul duas priores ſententias. Nam hæc poteſtas non eſt ad remittendum ſolam pœnam temporalem (ergo æternam, ergo etiam culpam. Antecedens (præter omnia dicta) probatur variis coniecturis. Primò, quia aliàs talis poteſtas eſſet valde imperfecta & limitata in illo ordine: Chriſtus autem in illis verbis *Sicut miſit me viuens Pater, & ego mitto vos: Accepite Spiritum ſanctum*, clarè ſignificauit ſe concedere Apoſtolis excellentem quandam & perfectiſſimam poteſtatem. Vnde argumentor ſecundò, quia aliàs colligi non poſſet ex vi illius poteſtatis conferri hominibus gratiam aliquam ſanctificantem: quod eſt contra veritatem huius ſacramenti. Sequela patet, quia ad remittendas pœnas temporales non eſt neceſſaria infuſio gratiæ: vnde per indulgentias remittitur pœna, & non datur gratia vltra meritum B
operantis. Ex quo fit tertiò, vt talis poteſtas parum ſit neceſſaria: quia ad remiſſionem pœnæ ſunt alia multa remedia & faciliora: & conſequenter ex vi illorum verborum, *Quorum remiſeritis peccata*, &c. vix aut nullo modo poſſet colligi ſacramentum pœnitentiæ eſſe medium neceſſarium ad ſalutem, quia remiſſio pœnæ temporalis non eſt neceſſaria, quatenus in hac vita fit. Quartò, quia Baptiſmus non eſt inſtitutus ad remittendam ſolam pœnam temporalem; ergo neque hæc poteſtas: nam hæc duo ſacramenta
Triden. in hoc æquiparantur à Concilio Tridentino, ſeſſ. 6. c. 14. & ſeſſ. 14. cap. 1. Quia ſicut Baptiſmus eſt propter remiſſionem peccatorum, quæ ante illius ſuſceptionem committuntur, vel contrahuntur; ita hoc ſacramentum, ſeu hæc poteſtas, eſt propter remiſſio- C
nem peccatorum, quæ poſt Baptiſmi ſuſceptionem commiſſa ſunt. Item, quia ſicut Baptiſmus eſt veluti
Petr. 1. Cano. nauis ſeu arca liberans à diluuio, vt Petrus 1. Canonic. ſignificat; ita (ex Patrum ſententia) pœnitentia eſt ſecunda tabula poſt naufragium: ſi autem culpas non auferret, nec reatum pœnæ æternæ, non eſſet remedium neceſſarium ad vitam æternam conſequen-
Euaſio eluditur. dam. Dices, eſſe ſecundam tabulam ratione contritionis. Sed hoc repugnat Tridentino dicenti, contritionem ſine ſacramento, vel voto eius, non habere hunc effectum. Et ideo Concilium Florentinum in
Conc. Flo. Decreto Eugenij remiſſionem peccatorum dixit eſ-
Trident. ſe rem huius ſacramenti, id eſt, effectum. Et Tridentinum, ſeſſ. 14. c. 1. addit, præcipuam efficaciam ſacramenti ad hunc effectum conſiſtere in abſolutione, quæ eſt actus huius poteſtatis. D

11. *Soluuntur fundamẽta ſecundæ ſententiæ.* Et ex his facilè probatur altera pars, ſeu ſecunda conſequentia: nam rationes adductæ, præſertim ſecunda, & quarta, de culpa procedunt. Et præterea eſt manifeſta ratio, quia pœna æterna nunquam remittitur per ſe primò ipſa ſola, ſed ſimul cum culpa, tanquam neceſſariò cum illa coniuncta, & ab illa pendens quantũ ad æternitatem. Quod manifeſtè do-
Conc. Tr. cuit Concilium Tridentinum, ſeſſ. 6. c. 14. Et ideo diximus, ſecundùm fidem ſimul cum culpa remitti æternam pœnam. Dicere autem per contritionem culpam abſolutè remitti, pœnam autem æternam ſolùm ſub conditione hac, *niſi ſacramentum neglexerit*, alienum eſt à modo loquendi Scripturæ, & Sancto- E
rũ, & nouũ, ac ſine fundamento. Præſertim cùm Concilium Tridentinum, ſeſſ. 14. c. 4. doceat etiam ipſam culpã non remitti nunc in lege noua per contritionẽ niſi in ordine ad claues, & cum voto ſacramenti: ergo etiam remiſſio culpæ includit aliquo modo conditionem, non tamen vt pendentem ex futuro euentu, ſed ex præſenti propoſito. Quapropter ſicut ſi poſtea ex negligentia culpabili non impleat quis conditionem, ſubiiciendo illa peccata huic poteſtati, peccat quidem, & amittit gratiam, priora autem peccata non redeunt; ita etiam in eodem caſu punietur pœna æterna propter nouum peccatum, non tamẽ propter præcedentia, priùs remiſſa, quia nõ magis remiſſio æternæ pœnę facta eſt cum dependentia à futuro effectu, quàm remiſſio culpæ: nec per contritionem ante ſacramentum minùs remittitur pœna æterna, quàm in lege veteri remitteretur: derogat enim hoc contritioni, & perfectioni legis gratiæ, éſtque ſine fundamento confictum.

Atque ex his ſatis reſponſum eſt ad ſecundam ſententiam. Primum verò fundamentum primæ opinionis æquè procedit contra ipſã: nã etiã ſolus Deus poteſt pœnã temporalem remittere: ſi propria auctoritate, & tanquam principale agens id faciat: ſi autẽ loquamur de remiſſione per miniſteriũ, ſicut Deus cõmittit homini tanquam miniſtro, & inſtrumento ſuo iudicium de pœnis, ita etiam de culpis, & vtrarumque remiſſionem, vt videre licet ſuo modo in Chriſto Domino vt homo eſt. De ſecundo fundamento illius ſententiæ ex profeſſo infrà diſputãdum eſt: nunc breuiter dico, & falſum aſſumere, quia ſine perfecta contritione poſſunt aliquando peccata tolli per hanc poteſtatem, & malè colligere, quia etiam illa peccata, quæ tolluntur per contritionem, non tolluntur ſine ordine ad hanc poteſtatem, quæ per ſe ordinata eſt ad illa etiam tollenda. 12. *Satisfit fundamentis prioris ſententiæ.*

Patres autem in teſtimoniis ibi citatis, primò intendunt Deum eſſe, qui ſua virtute animã viuificat; 13. *D. Thom.*
vti autem hominibus vt miniſtris. Et hoc etiam ſignificatum eſt in facto illo Ioann. 11. tamen ibi per actiones diuerſis temporibus factas illa repræſentatio facta eſt, quia non poterat corporaliter fieri alio modo; tamen in re ipſa ſatis eſt, quòd homo per hanc poteſtatem non operatur ſua virtute, ſed diuina, vt explicauit D. Thomas ſuprà 3. p. q. 84. art. 3. ad 3. Præterea etiam intendunt Sancti docere, Deum priùs ſua gratia excitare interiùs hominem ad pœnitentiam, & vitam ſpiritualem comparandam, vt poſtea poſſit à ſacerdotibus abſolui: non tamen dicunt ſemper neceſſarium eſſe, vt propter illam excitationem præcedat ſemper vera contritio, vel iuſtificatio. Nam Auguſtinus citatis locis, & lib. 50. *Auguſt.*
homil. 17. ſentit peccatorem à Domino excitatum per internam pœnitentiam, licèt ſit aliquo modo viuificatus, non tamen eſſe plenè ſolutũ aut liberum ad ambulandũ: quia licèt habeat aliquem vitæ motũ, quẽ ſolus Deus infundere poteſt per cõtritionem, vel attritionem, non tamen eſt plenè liber, quia vel nondũ eſt verè iuſtificatus, vel certè non ſine ordine ad claues ſacerdotum, apud quos eſt poteſtas per ſe efficax ad remittenda peccata. Et hoc ſenſu dixit etiam Auguſtinus conc. 2. in Pſalm. 101. Eccleſiam quidem poſſe dare abſolutionem peccatorum; mortuum autem ſuſcitari non poſſe, niſi clamante Domino: ſuſcitationem enim vocat ipſam voluntatem pœnitendi efficacem, & cum vero dolore, ſiue contritionis ſiue attritionis, vt dixi. Quod etiam expreſſiùs ſignificauit Beda Ioan. 11. Gregorius autem obſcuriùs loquitur, dum ait, ſacerdotes auferre pœnam. Piè tamen explicandus eſt, quòd virtutẽ clauiũ explicauerit per effectum nobis notiorẽ, nõ verò aliũ excluſerit. *Beda. Gregor.*

Et iuxta hæc etiam explicanda ſunt difficilia verba Hieronymi Matt. 16. vbi æquiparare videtur Legales & Euangelicos ſacerdotes, quòd ſicut illi inter lepram & lepram diſcernebant, lepram autem auferre non poterant; ita & hi ſe gerant circa peccata. Senſus enim Hieronymi non eſt, negare ſimpliciter hanc poteſtatem, ſed docere, non eſſe poſitum in arbitrio ſacerdotis tollere aut retinere peccata, quando, vel quomodo voluerit, quaſi poſſit *vel damnare innoxium, vel abſoluere prauum* & indiſpoſitum: quem 14. *Hieron.*
abu

abuſum ibi grauiter reprehendit. Et quoad hoc comparat ſacerdotem Euãgelicum cum Legali, quòd ſicut ille non poterat ſuo arbitrio diſcernere inter lepram & lepram, ſed iuxta merita cauſæ, ita nec ſacerdos Euangelicus iudicare debet, aut poteſt, de peccatis iuxta ſuum beneplacitum, ſed iuxta perſonarum diſpoſitionem. Quoad poteſtatem verò non facit eos ęquales: nam de ſacerdote Legali ſolùm dicit potuiſſe diſcernere quis eſſet mundus vel immundus. de Euãgelico verò ait, audita peccatorum cauſa, poſſe ligare, & ſoluere. Comparat igitur illos ſecundùm quandam proportionalitatem, non ſecundùm æqualitates, vt rectè notarunt Ruardus artic. 3. & Caſtro contra hæreſes verb *Abſolutio*, hæreſ. 1. Et ſatis confirmari poteſt ex citata epiſt. Hieronymi 150. q. 9 vbi ait, accepiſſe Apoſtolos Ioan. 20. poteſtatem remittendi peccata, & faciendi filios Dei adoptiuos.

Ruard. Caſtro.

Duo actus huius poteſtatis explicantur.

15. ATQVE ex his facilè poſſunt explicari duo actus huius poteſtatis, quos Chriſtus Dominus indicauit per verba *remittendi & retinendi peccata*: & per verba *ſoluẽdi, & ligandi*: vtrumque enim verbum poteſt & ad culpam ſimul cum æterna pœna, & ad temporalem pœnam referri. Priori modo actus per ſe intentus, & propter quem primariò datur hæc poteſtas, eſt vera remiſſio & ablatio culpę, quod fit per propriã & poſitiuam actionem. Vnde fit ad hũc actum pertinere collationem gratiæ ſacramẽtalis, expulſiuę culpę mortalis, quia culpa non remittitur ſine gratiæ infuſione: imò nec remitti poſſet per phyſicam actionem ſacramenti, niſi per effectionem gratiæ, quia non interuenit ibi alia forma: quæ per talem actionem fieri poſſit. Nec refert, quòd interdum per hãc poteſtatem ſola venialia peccata remittantur, ad quem effectum non requiritur gratiæ infuſio: quia hoc quaſi accidentariũ eſt reſpectu huius poteſtatis, quę de ſe ſufficiens eſt ad remitẽda mortalia peccata, & ideo ſemper cõfert gratiam. Vnde licèt aliàs poſſint peccata venialia ſine infuſione gratiæ remitti, tamen per hãc poteſtatem nunquam ſine illa remittuntur. Imò hinc vlteriùs inferri poteſt hanc poteſtatem de ſe ſufficientem eſſe ad primam gratiam conferendam, quia hæc eſt, quæ culpam mortalẽ excludit. Sed de hac re infrà ex profeſſo diſputabimus tractando de diſpoſitione neceſſaria ad effectum Sacramenti pœnitentiæ. Alius verò actus retinendi peccata non eſt poſitiuus, nec fit per directam actionem huius poteſtatis, quia nec poteſtas hæc culpam influit, aut conſeruat, nec impedit remiſſionem eius, cùm totum hoc fit contra finem huius poteſtatis, ſed iuridicam ſententiam profert, hunc eſſe indignum remiſſionis peccati: & hac ratione dicitur retinere peccata.

Prior.

Poſterior actus.

16. Eoſdem verò actus poteſt hæc poteſtas exercere circa temporalem pœnam, quãquam in modo ſit aliqua diuerſitas, præſertim quoad actum ligandi. Duobus enim modis dici poteſt temporalis pœna tolli vel retineri per hanc poteſtatem, ſcilicet & per ipſum actum abſolutionis, ſeu remiſſionis peccatorũ, & per impoſitionem alicuius ſatisfactionis. Prior modus declaratur ex dictis ſuprà circa primum effectum virtutis pœnitentiæ, vbi diximus cum mortali culpa ſemper tolli æternam pœnam, non tamẽ ſemper omnem pœnam temporalem, ſed commutari æternam in aliquam temporalem, maiorem vel minorem, iuxta diſpoſitionem pœnitentis. Hoc igitur totum fit per vnum actum huius poteſtatis ſeruata proportione, vt in ſequentibus latiùs dicemus. Quatenus ergo hæc poteſtas remittendo peccata non remittit

Eoſdem actus exerceri circa pœnam ſuo modo.

A ſemper totam temporalem pœnam, ſed in illam commutat æternam, dici poteſt ligare ſeu retinere peccatum quoad aliquam pœnam, etiam dum remittit culpam: illa autem retentio ſolùm eſt indirecta, quia hæc poteſtas non ita ligat ad pœnam, vt faciat hominem illa dignum: ſed tantum non ita abſolutè illam, remittendo ęternã pœnã, quin loco illius ſtatim ſuccedat aliqua temporalis, & reatus eius ex vi culpę: quia licèt remittatur, non tamen cum perfecta diſpoſitione, vel ſatisfactione. Quatenus verò ex efficacitate ſua ſemper commutat ęternam pœnam in minorem temporalem, quàm ſine illius efficacia commutaretur cæteris paribus; ideo per ipſummet actum remittendi culpam dici poteſt exercere actum remittẽdi aliquid temporalis pœnæ: & hæc remiſſio directè & per ſe fit ex efficacia huius poteſtatis. Quæ efficacia in verbis illis continetur, *Quorum remiſeritis* B *peccata, remittuntur eis*: nam ex vi illorum hæc poteſtas eſt perfecta, & ſufficiens ad plenam remiſſionem conferendam, ſi reus ſit ad illam diſpoſitus, vt etiam declarant illa verba, *Quodcũque ſolueritis, erit ſolutum.* Et ideo cum proportione maiorem vel minorem commutationem pœnæ facit, iuxta diſpoſitionẽ pœnitentis. In quo differt à Baptiſmo, qui ſemper remittit omnem pœnam cum quacunque diſpoſitione ſufficiente ad remiſſionem culpæ, propter rationes tactas ſectione pręcedenti, & latiùs in ſuperiorib. Alius verò modus remittẽdi vel retinendi pœnam temporalem per hanc poteſtatem, eſt, ſatisfactionem aliquã imponendo (ſuppono enim ex infrà dicẽdis hoc pertinere ad hanc poteſtatem.) Quatenus ergo ſacerdos peccatorem obligat ad hanc ſatisfactionem, dicitur C retinere ſeu ligare: & hoc modo poſitiuè ac directè ligat; non quidem ad pœnam in communi, huius enim per ſe ipſe eſt debitor: ſed ad hãc pœnam determinatam, per quam vult talem reatum expiari. Quia verò ſatisfactio ſic impoſita efficacior eſt ad tollendã pœnam virtute clauium, quàm per ſe eſſet; ideo ſacerdos hoc modo ligando, ſimul ſoluit; quia efficaciam præbet ad ampliorem & faciliorem ſolutionem, vt latiùs dicemus agentes de ſatisfactione.

SECTIO III.

Vtrùm hæc poteſtas remittendi peccata, ordinis ſit, aut iuriſdictionis, & quomodo etiam diſtinguantur, & conferantur.

D IN hac re vnum eſt de fide, videlicet, ad hunc actum remittendi peccata in hoc ſacramento neceſſariam eſſe poteſtatem ordinis, & iuriſdictionis. De prima ferè nulla eſt difficultas; nam infrà agentes de miniſtro, oſtendemus ſolum ſacerdotem poſſe illud conficere: vnde conſtat ſacerdotalem ordinem eſſe ad hanc poteſtatem neceſſarium: & hic ordo vocatur poteſtas ordinis. Ex quo etiam facilè intelligitur quid in præſenti hæc poteſtas ordinis ſit: in re enim nihil aliud eſt quàm character ſacerdotalis, quatenus ex diuina ordinatione, per illum quiſpiam deputatur, vt poſſit eſſe iudex animarum in foro pœnitentiæ. Duplicem enim diſtinguunt poteſtatem ordinis Theologi: vna eſt ſuper corpus Chriſti verum; & illa eſt quam ſacerdotes E habent ad conſecrandum: alia eſt ſuper corpus Chriſti myſticum; & hæc eſt de qua nunc agimus, quæ nihil aliud eſſe poteſt, quàm prædictus character, ſub dicta ratione conſideratus. Quod enim hæc poteſtas characterem includat, qui ſit vera qualitas animæ inhærens, ex eo ſupponitur, quòd ſacerdotium huiuſmodi characterem imprimit, vt docet Concilium

1. Ad peccati remiſſionẽ per hoc ſacramentum poteſtas ordinis, & iuriſdictionis requiritur.

Duplex poteſtas ordinis diſtinguitur à Theologis.

Tridentinum locis ſtatim citandis,& ſuprà tactum eſt de ſacramentis in genere,& diſputando de ſacramento ordinis ex profeſſo dicendum eſt.

2. Vnde ſicut hic character indelebilis eſt, ita etiam hæc poteſtas: & ſicut in ſolis ſacerdotibus inuenitur, ita etiam & prædicta poteſtas. Rurſus cùm ſacerdotalis character integer conſideratus, duplicem habeat reſpectum ſeu actum, non habet rationem huius poteſtatis ſub præciſo reſpectu ad corpus Chriſti verũ, ſed ſub habitudine ad corpus myſticum. Atque hoc modo explicarunt hanc poteſtatem Theologi in 4.d. 18. vbi D. Tom. quæſt. 1. art. 1. quæſt. 2. ad. 1. Richardus art.1.q.3. Petrus Soto lect. de Clauib. Soto d. 20.q.2.artic.1.& Turrecremata libr.1.Summæ,c.93. Marſilius autem in 4. qu. 12.art.2. intendit characterem non eſſe poteſtatem, quia tantùm eſt ſignum. Sed nec ego intelligo characterem eſſe poteſtatem phyſicam, natura ſua habentem virtutem ad talem actum,& ideo dixi characterem illum „quatenus per eum Deus conſecrat & deputat hominem vt poſſit eſſe miniſter & inſtrumentum in tali actione, habere rationem poteſtatis ordinis: ita vt,licèt character ſit qualitas phyſica,ſit tamen moralis poteſtas. An verò ſit etiam cauſa inſtrumentalis phyſica ex ſupernaturali eleuatione, ſuperiori tomo ſuo loco tractatum eſt.

D. Thom. Richard. Pet. Soto. Soto. Turrecre. Marſil.

3. *Quando conferatur hæc poteſtas ordinis.*

Et ex his facilè intelligitur quando collata ſit, vel conferatur hæc poteſtas. Nam,ſi loquamur de prima inſtitutione, hæc poteſtas ordinis data eſt Apoſtolis Ioan. 20. per illa verba, *Accipite Spiritum ſanctum: quorum remiſeritis peccata*, &c. Nam licèt Apoſtoli in nocte Cœnæ conſecrati ſint ſacerdotes quoad poteſtatem in corpus Chriſti verum, per illa verba, *Hoc facite in meam commemorationem*; tamen quoad poteſtatem conſummata fuit eorum cõſecratio, ſeu ordinatio poſt Chriſti reſurrectionẽ per verba prædicta, quæ ſemper ita intellexit Eccleſiæ traditio, & auctoritas, vt in ſectione 1. oſtenſum eſt. At verò, ſi loquamur de cõmunicatione huius poteſtatis, quæ ad alios ſacerdotes poſt Apoſtolos facta eſt, dicendum eſt,eis conferri hanc poteſtatem ordinis in ipſa ordinatione ſacerdotali. Quod docuit Ioãnes 22.in Extrau. *Quia quorundam*,de verb.ſignif. vbi in hoc ſenſu dicit, claues in collatione ſacri ordinis conferri. Clariùs Tridentinum,ſeſſ.14.c.6.& can.10.& ſeſſ.23.c. 1.docens ſacerdotibus duplicem in ordinatione ſua conferri poteſtatem, ſcilicet conſecrandi, & ligandi ac abſoluendi. Item ob eam cauſam ordinãtur per illa verba, *Accipite Spiritum ſanctum: quorum remiſeritis peccata*, &c. Item hæc poteſtas inuenitur in omnibus & ſolis ſacerdotibus:ergo ſignum eſt dari per ordinem. Tandem oſtenſum eſt hanc poteſtatem non eſſe diſtinctũ quid à charactere: character autem ſacerdotalis integrè ac perfectè confertur in ordinatione ſacerdotis: ergo. Statim verò occurrebant hîc dubia, quæ attigit Scotus in 4.d.19.q.2.artic. 8. ſcilicet, quo modo hæ duæ poteſtates ordinis in corpus verum & myſticum diuerſis temporibus conferantur:& cõſequenter quomodo diſtinguantur:& an imprimant diſtinctos characteres,ſeu diſtinctos gradus, vel partes reales eiuſdem,vel eundem phyſicè,ſub duplici conſideratione morali. Hæc tamen omnia pertinent ad ſacramentum ordinis,& ad præſens nihil referunt.

Extrau. Quia quorundam, de verb.ſignif. Conc.Trid.

Poteſtatem iuriſdictionis neceſſariam eſſe ad peccatorum remiſſionem.

4. DE poteſtate iuriſdictionis certum etiam eſt, illam eſſe ſimpliciter neceſſariam ad effectum huius poteſtatis, ita vt abſolutio vel ſentẽtia data per poteſtatem ordinis ſine iuriſdictione nulla ſit. Ita definiunt Conciliũ Florentinum in decreto Eugenij, & Tridentinum, ſeſſ. 14. c.7. Et ratio eſt clara ex dictis ſect. 1. vbi oſtendimus hanc poteſtatem iudiciariam eſſe: omne autem iudicium, vt validum ſit, requirit iuriſdictionem: nam *de his, quæ foris ſunt, nihil ad nos*. Et confirmatur, nã dicta poteſtas ordinis non tantùm eſt ad ſoluẽdum, ſed etiam ad ligandum: in quo verbo includitur etiam poteſtas ob obligandum, vt infrà ſuo loco dicemus: nemo autẽ poteſt obligare, niſi ſubditum. Denique id conſtat ex differentia inter ſacramentum pœnitentiæ, & reliqua: nam in aliis licèt ſit neceſſaria aliqua iuriſdictio, vel legitima conceſſio, vt ſtudiosè miniſtrentur: tamen, vt validè conferantur ex vi poteſtatis, ſufficit poteſtas ordinis: in hac verò, vt validum ſit, præter ordinem neceſſaria eſt iuriſdictio, vt dicta Concilia definiunt, & infrà agentes de miniſtro, latiùs dicemus. Eſt autem breuiter aduertendum, in Eccleſia duplicem eſſe iuriſdictionem ſpiritualem, vna dicitur in foro exteriori ſeu contentioſo, quæ eſt ad gubernandam Eccleſiam, ad ferendas leges, cenſuras, &c. & de hac nunc non agimus, ſed infrà in materia de cenſuris. Alia verò eſt in foro interno, & pœnitentiali: & hanc dicimus nunc eſſe neceſſariam ad hunc actum.

Concil. Flo. Conc. Trident.

Iuriſdictio ſpiritualis duplex.

Quid ſit hæc poteſtas iuriſdictionis.

5. *Quorundam opinio.*

DIFFICVLTAS verò eſt, quid ſit hæc poteſtas iuriſdictionis, & quando conferatur. Non enim defuerũt Auctores Catholici, qui dicerent dari in ipſa ordinatione ſacerdotis, qui conſequenter inſinuant in re non eſſe diſtinctam à poteſtate ordinis: nec ſeparabilem ab ipſa. Quam opinionẽ valdè probabilem exiſtimat Durandus d.19. quæſt. 2. ei tamen adhærere non audet, in eam verò inclinat Almainus d.18.art 4. Illam tamen defendit Armacanus libr.11. de Quæſtionib. Armenorum, c.1. Fundari poteſt, quia Chriſtus per illa verba, *Accipite Spiritum ſanctum*, &c. contulit Apoſtolis poteſtatem ordinis, & iuriſdictionis in hoc foro. Nam tunc potuit quilibet eorum abſque dependentia ab aliis audire confeſſiones & abſoluere: ſed hæc eadẽ verba dicũtur in perſona Chriſti in ordinatione cuiuſcunque ſacerdotis: ergo habent eãdem efficaciam: ergo ex tunc conſtituitur iudex in hoc foro: ergo ex vi talis ordinationis habet iuriſdictionem, quia nemo poteſt eſſe aut intelligi iudex ſine iuriſdictione.

Durand. Almain. Armacan.

6. *Reiicitur.*

Hæc tamen ſententia, intellecta de integra ac ſufficiente iuriſdictione, falſa eſt. & hoc tẽpore nullo modo ſuſtineri poteſt, quia certum eſt, abſolutionem datam à ſimplici ſacerdote circa peccata mortalia nullã eſſe ex defectu iuriſdictionis: ergo nõ poteſt hæc iuriſdictio ex vi ordinationis inſeparabiliter haberi. Reſpondet Durãdus, illam abſolutionẽ eſſe nullã quoad effectum, ſolùm quia ille, qui ſic abſoluitur, nõ eſt diſpoſitus. Sed hæc reſponſio non ſatisfacit: quia abſolutio, data à ſacerdote carente iuriſdictione, per ſe & ex parte miniſtri nulla eſt, tãquam ſententia data à nõ iudice: ille autem defectus ex parte ſuſcipientis ad hanc nullitatem accidentarius eſt. Cuius ſufficiens ſignum eſt, quia interueniente ignorantia fieri poteſt vt pœnitens non ſit indiſpoſitus, nec peccet confitendo tali ſacerdoti, & nihilominus abſolutio erit nulla, ita vt ſi poſtea conſtet pœnitenti ſacerdotem non habuiſſe iuriſdictionem, teneatur illa peccata proprio ſacerdoti confiteri. Reſpondet Durandus, in eo caſu ſacramentum eſſe validum, nihilominus tamen con-

Durandi euaſio præcluditur.

feſſio

Impugnatur. feſſionem eſſe iterandam propter legẽ Eccleſiæ præcipientis confiteri omnia peccata proprio ſacerdoti, quæ in re ipſa impleta non fuit, quãuis propter ignorãtiam fuerit pœnitens à trãſgreſſione excuſatus. Sed primum eſt falſum, & contra Concilia, vt videbimus. Secundum verò nõ eſt conſequenter dictum; quia in cap. *Omnis vtriuſque ſexus*, ad quod Durandus alludit, non imponitur circa hoc nouum præceptũ, ſed ſolùm circa temporis determinationem, vt infrà latiùs videbimus: in reliquis autẽ ſolùm explicatur id, quod per ſe & ex vi ſacramẽti neceſſarium eſt. Imò, ſi ex vi iuris diuini per talem confeſſionem eſſent remiſſa peccata, non poſſet Eccleſia obligare ad illa iterum confitenda, quia illa abſolutio, ſimpliciter & abſolutè data fuit, & bona fide recepta. *Alia reſpõſio Durandi.* Præterea ex caſuum reſeruatione ſumitur euidens argumentũ: nam, ſi iuriſdictio hæc non poſſet à ſuperiori Eccleſiaſtico dari, & auferri, non poſſent peccata reſeruari, & confeſſio, de reſeruatis facta ſacerdoti, nõ eſſet nulla ex defectu iuriſdictionis: & conſequenter nunquam poſſet obligari pœnitẽs, ſemel abſolutus ab inferiori in caſu neceſſitatis, adire poſtea ſuperiorem, & illi confiteri. Quæ omnia ſunt omnino falſa, & contra doctrinam Eccleſiæ, vt infrà videbimus. Denique hæc ſententia ex dicendis contra vltimam à fortiori impugnabitur.

7. *Secunda ſententia, & vera.* Secunda ſententia huic extremè contraria, quam ego veriſſimam cenſeo, eſt, poteſtatem iuriſdictionis eſſe diſtinctam à poteſtate ordinis tam in eſſentia quàm in modo, ſeu tempore quo confertur: nam poteſtas ordinis, vt diximus, datur per impreſſionem characteris, ideóque & neceſſariò comparatur per ordinationem ſacerdotis, & immutabilis ac indelebilis permanet. Poteſtas verò iuriſdictionis ſolùm moraliter datur per extrinſecam conceſſionem, aut alicuius Eccleſiaſtici muneris collationem, per quam aliquis Paſtor, vel ſuperior aliorum conſtituitur, alij verò eius ſubditi efficiuntur. Ideóq; poteſtas hæc extra ſacramentũ ordinis datur, & (infra Sũmum Pontificem) immediatè per hominem confertur. Quæ ſententia ſic expoſita ſumitur ex D. Thom. 2. 2. q. 39. ar. 3. & 4. contra Gẽtes, c. 72. & in 4. d. 17. q. 3. ar. 3. quæſtiunc. 4. & d. 19 q. 1. art. 3. quæſtiũc. 1. & Bonauẽt. ibi art. 3. q. 1. præcipuè in ſolutionibus argumentorũ. Soto in 4. d. 18. q. 4. art. 2. Ledeſm. 2. p. 4. q. 22. art. 1. Cano relect. de Pœn. p. 1. Medin. Cod. de Cõfeſſio. q. de alieno ſine licentia proprij abſoluente, Caſtro de iuſta hæret. punit. cap. 21. Turrecremata in Summa de Eccleſia li. 1. c. 98. Couarruuias lib. 1. Variar reſol. c. 10. nu. 11. vbi in eandem ſententiam refert Albertũ Magnum, & Richardum d. 18. Scotũ, Durandum, & Paludanum d. 19. & Alexand. Alenſem 4. p. q. 79. 80. & 81. Priùs verò quàm hanc ſententiam confirmemus, & declaremus, aliæ proponẽdæ ſunt & examinandæ, quoniã ex omniũ collatione, & aliarũ impugnatione hæc magis declarabitur, & euidentiùs confirmabitur.

D. Thom. Bonauent. Soto. Ledeſm. Cano. Medin. Caſtro. Turrecrem. Couar. Albert. Richard. Scotus. Durand. Palud. Alenſ.

8. *Tertia ſententia.* Aliis ergo non placent hæc extrema, & mediam quandam dicendi rationem inuenire conati ſunt; dicentes, poteſtatem iuriſdictionis aliquo modo dari vel inchoari in ipſamet ordinatione, & vt ſic, nec diſtingui à poteſtate ordinis, nec auferri, aut immutari poſſe per Eccleſiam, aliqua verò ex parte compleri extra ſacramentũ Ordinis per aliquod Eccleſiaſticum munus, vel hominũ conceſſionem, & ſecundùm eam rationem poteſtatem hãc mutari poſſe, & augeri, aut minui, vel omnino auferri. In hac poſteriori parte conuenit hæc ſententia cum præcedenti, ideóq; fundamentis eius confirmatur, ſatiſq; oſtenditur ex dictis contra primam ſentẽtiam. Prior verò pars in hoc fundatur, quòd ſacerdotes in ordinatione ſua conſtituuntur iudices ad ferendam ſententiam de peccatis hominum, vt patet ex ſignificatione & efficacia illorum verborum, *Accipite Spiritum ſanctum: quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis*: ergo in ordinatione recipiunt aliquam iuriſdictionem, quia iuriſdictio nihil aliud eſt quàm poteſtas ad ferẽdum iudicium, ſeu ſententiam: nec per aliud conſtituitur quis iudex niſi per iuriſdictionem. Secundò, quia, ſi tota poteſtas iuriſdictionis daretur ab Eccleſia extra ſacramentum, poſſent ſacerdotes, cùm abſoluunt, dicere, *Ego auctoritate Summi Pontificis te abſoluo à peccatis tuis*: ſicut quando abſoluunt ab excommunicatione poſſunt id dicere, quia totam iuriſdictionem ad illum actum habent ab Eccleſia: nam propter hoc etiam in temporali iudicio gubernator ciuitatis dicit, ſe condemnare aliquem, vel abſoluere auctoritate Regis. Cõſequens autem falſum eſt, quia ſacerdos in hoc foro immediatè fungitur auctoritate à Chriſto data, & vicem Chriſti gerit, ſicut quando conſecrat, vel baptizat: & ideo communi vſu huius ſacramenti dicere ſolet miniſter, *Dominus noſter Ieſus Chriſtus te abſoluat: & ego auctoritate ipſius te abſoluo*: ergo à Chriſto habet iuriſdictionem, & poteſtatem per ſe neceſſariam ad hunc actum. Tertiò, quia aliàs non poſſet intelligi, quo modo Summus Pontifex poſſit per hanc poteſtatem iudicari, & abſolui: quia nec per ſeipſum, vt conſtat, neque etiam per alium, quia nullus poteſt alteri dare iuriſdictionem ſupra ſeipſum.

In modo verò explicandi hanc iuriſdictionem, prout datur per ſacramentum, & prout poſtea completur, varietas eſt inter Auctores huius opinionis. 9. *Varij modi iuriſdictionis.* Ad quam explicandam ſuppono, in aliquo proximo iudice duobus modis poſſe inueniri iuriſdictionem ad dicendum ius inter aliquos. Primo, ex partium conuentione, vt cõtingit in iudice arbitro: ſecundò, ex vi proprij muneris ſui, ſeu ex influxu alicuius ſuperioris, vt eſt in ordinario iudice, vel delegato. Rurſus iuriſdictio, quæ prouenit à ſuperiore per delegationem vel commiſſionem, dupliciter poteſt emanare: primò per conceſſionem, vel delegationẽ ſuperioris immediatè factam circa ipſam perſonam, quæ iudex cõſtituitur: ſecũdò, per deſignationem ſeu electionem ipſius rei, ſeu perſonæ iudicandæ, quæ ſibi talem eligit iudicem ex facultate ſibi facta à ſuperiore, qui iuriſdictionem confert ſtatim ac perſona deſignatur, ſeu eligitur.

Primus modus explicandi tertiam ſententiam.

EST ergo primus modus dicẽdi in hac tertia ſententia, præter poteſtatem iudiciariam, quæ datur 10.
in ordinatione ſacerdotis, non eſſe neceſſariam aliam iuriſdictionem ad exercendũ actum eius, præter eam quæ prouenit ex voluntaria ſubiectione pœnitentis: nam, cùm idem ipſe ſit actor, & reus poteſt ſe voluntariè ſubiicere, & quaſi iudicem arbitrũ eligere. Quæ iuriſdictio ſufficiens eſt in hoc negotio, quia principium per ſe remiſſionis peccati, quæ eſt actus huius poteſtatis, non eſt iuriſdictio, ſed poteſtas ordinis; iuriſdictio autem ſolùm requiritur tanquam applicatio materiæ, quæ ſufficienter applicatur per illam voluntariã ſubiectionẽ. Ita ſentit Caietanus tom. 1. Opuſc. *Caiet.* tract. 7. qui in hoc ſenſu dicit, iuriſdictionẽ in hoc iudicio non requiri ex parte principij agẽtis, ſed ex parte materiæ: nec tamẽ negat in aliquibus ſacerdotibus inueniri iuriſdictionẽ ex parte principij vel ordinariã, vel delegatam: ſed negat eſſe per ſe ac ſimpliciter neceſſariã ad actus huius poteſtatis. Nam ad abſoluendum à peccatis venialibus neceſſaria non eſt, nec etiã ad abſoluendum à mortalibus in extrema neceſſitate: nec denique in iudicio, quod in hoc foro exercetur circa perſonam Summi Pontificis. In his enim tribus

caſibus ſufficit voluntaria ſubiectio pœnitentis: extra illos verò eſt neceſſaria iuriſdictio ordinaria: vel delegata, quia ſine illa non poteſt fieri ſubiectio, neque applicatio materiæ, propter Eccleſiæ ordinationem.

11. *Reiicitur.* Hæc verò ſententia falſa eſt; primò, quia in hoc foro non poteſt iuriſdictio vllo modo manare à pœnitente, quia hoc iudicium agitur inter Deum & hominem, & Deus eſt principalis actor tanquam perſona offenſa, idémque eſt vnicus & principalis iudex peccatorum: ergo nullus poteſt dare iuriſdictionē in tali iudicio, niſi vel Deus, vel qui ad hoc habeat vicem eius, pœnitens autem hîc non gerit vices Dei: vbi enim eſt hoc illi conceſſum? Voluntaria ergo ſubiectio neceſſaria eſt ad hoc iudicium, vt in illo fiat proportionata accuſatio: quomodo dicitur pœnitens eſſe actor, & reus, quia illi commiſſum eſt, vt ſe accuſet, nō verò, vt iuriſdictionē conferat, etiam circa venialia peccata. Vnde eſt magna diuerſitas inter hoc iudiciū, & humanum, quod iudici arbitro committitur ex conuentione partium: nam ibi partes conſentientes habent ius ſuum proprium cui cedant illúdque ſuo modo transferunt, ſeu ponunt in iudicio arbitri. In præſenti verò totum ius ferendi iudicium de peccatis ſupernaturale eſt, propriúmque ſolius Dei, à quo tantùm manare poteſt, vel immediatè, vel per miniſtros ſuos. Quòd ſi fortaſsè Caietanus nō ſenſit pœnitentem dare iuriſdictionē ſacerdoti, ſed ſolùm applicare, ſeu proponere materiam, falſum eſt quod ait, præter hanc applicationem non requiri aliam iuriſdictionem ad ferendū hoc iudicium, cùm repugnantiam inuoluat, iudiciū validè exerceri ſine iuriſdictione, quantumcunque conſentiat qui iudicādus eſt, niſi vel iuriſdictionē conferat aliquo modo, vel ſupponat.

12. Vnde argumentor ſecundò, quia falſum etiam eſt, ad efficiendum validum actum huius poteſtatis non eſſe ſimpliciter neceſſariam iuriſdictionem ordinariam, vel delegatam: id enim repugnat Concilio Florentino dicenti, miniſtrum huius ſacramenti eſſe ſacerdotem *habentem auctoritatem abſoluendi, vel ordinariam vel ex commiſſione ſuperioris:* non ergo ſufficit habere ex ſubiectione pœnitentis. Et Concilium Tridentinum ſeſſ. 14. c. 7. ait, *abſolutionem illam nullam eſſe, quam ſacerdos in eum profert, in quē ordinariam, aut delegatam non habet iuriſdictionem:* ergo alterutra eſt omnino neceſſaria. Innocentius etiam III. cum Concilio Lateranenſi in c. *Omnis vtriuſque ſexus*, de Pœnit. & remiſſ. ait, alienum ſacerdotem non poſſe abſoluere ſine licentia proprij, ſentiens, iuriſdictionem proprij, quæ ordinaria eſt, vel delegatam ab illo, ſimpliciter neceſſariam eſſe. Et pōderandum eſt verbum *non poſſe*, non enim dicit non poſſe licitè, ſed ſimpliciter *non poſſe*, ſcilicet etiā validè. Quòd ſi non poteſt, aliqua poteſtas illi deeſt omnino neceſſaria, quæ non eſt, niſi poteſtas iuriſdictionis: ergo, ſiue hæc dicatur per ſe cōcurrere phyſicè ad actum, ſiue per accidens, tamen negari non poteſt, quin moraliter ſit per ſe, ac ſimpliciter neceſſaria, atque adeò ordinaria, vel delegata, vt dicūt, dicta Concilia, qualis non eſt illa arbitraria, quæ à partibus interdū procedere dicitur, quæ etiā in iudicio humano tam impropria eſt, vt in iure ciuili nō appelletur iuriſdictio, ſed notio in l. *Ait Prætor*, ff. de re iudic. & in l. *Notionem*, ff. de verb. ſignif.

Conc. Florent. *Conc. Trid.* *Cap. Omnis, de pœnit. & remiſſ.*

13. Tertiò quia aliàs, ſtando in iure diuino, & nulla interueniente prohibitione, vel determinatione Eccleſiæ, quilibet ſacerdos poſſet validè abſoluere quemlibet fidelē à quibuſcunq; peccatis mortalibus quolibet tempore ex ſola voluntate pœnitentis, quia tunc eſſet volūtaria ſubiectio, & conſequenter iuriſdictio ſufficiens. Conſequens autem eſt falſum, quia aliàs non potuiſſet Eccleſia hanc Chriſti inſtitutionem, ſeu conceſſionē limitare, vel annullare, vt ſtatim dicemus latiùs cōtra ſequentes opiniones. Vnde etiam verum non eſt in illis tribus caſibus ſuprà poſitis iuriſdictionem conſiſtere in ſola ſubiectione pœnitentis, ſeu ab illa prouenire: nam in articulo mortis, & circa venialia omnes ſacerdotes habent illam, vel à Chriſto, vel ab Eccleſia, circa ipſum verò Summum Pontificem, licèt iuriſdictio fortaſſe ab ipſo manet, non tamen vt à peccatore ſe ſubiiciente, ſed vt à ſupremo Chriſti Vicario, vt infrà ſuis locis latiùs explicabimus.

Secundus modus dicēdi eſt Nauarri in Summa, c. 4. nu. 20. & latiùs c. 27. nu. 259. & 260. & in c. *Placuit*, de Pœnit. d. 6. à principio, & præſertim nu. 48. Et eum priùs indicauit Paludanus in 4. d. 17. q. 3. art. 3. caſu 4. & Syluester verb. *Confeſſor*, 1. q. 2. & Abulenſis in ſuo Defenſorio, par. 2. c. 62. & ſequentibus. Nauarrus verò, vt eum explicet, diſtinguit duplicē iuriſdictionem, ſcilicet in habitu, & in actu: & priorē ait dari in ipſa ordinatione ſacerdotis, eſſéq; omnino immutabilem per Eccleſiam, & non diſtingui à poteſtate ordinis: de poſteriori autem ait haberi à ſacerdotibus, cùm eliguntur, vel deputantur ad munus abſoluendi. Addit tamen, ſtando in iure diuino, omnes ſacerdotes habuiſſe iuriſdictionem expeditam, & actualē ex vi ſuæ ordinationis, quandiu nulla interuenit Eccleſiæ prohibitio: ſiue quia ipſis directè datur per ordinationē, vt ipſe indicat: ſiue quia per ſolam electionē, ſeu voluntariam ſubiectionem pœnitentis, quicunque ſacerdos habet hanc iuriſdictionem in actu, non quia datur ab ipſo pœnitente, ſed quia ad eius electionem, vel deſignationem datur à Chriſto: ſicut nūc quando Pontifex dat alicui poteſtatem eligendi confeſſorem, confeſſor electus ſtatim habet iuriſdictionem, nō tamen à pœnitente qui illum eligit, ſed à Chriſto, vel Pontifice. Hanc ſententiam quoad hanc poſteriorem partem, quæ eſt propria eius (nam de priori infrà dicam) præcipuè confirmat Nauarrus ex vſu primitiuæ Eccleſiæ, nam vſq; ad tempora Vrbani II. omnes ſacerdotes habebant poteſtatem ad abſoluendū quoſlibet pœnitentes: qui vellent ipſis voluntariè ſubiici, donec creſcente malitia, & vrgēte neceſſitate, id prohibuit Vrbanus in illo c. *Placuit*. de Pœnit. d. 6. Cōfirmari etiam hoc poteſt ex illis tribus caſibus tactis à Caietano: nunc enim omnes ſacerdotes poſſunt abſoluere à venialibus, & à mortalibus in extrema neceſſitate, quia Eccleſia quoad hos caſus non limitauit illam conceſſionem à Chriſto factam: ſimiliter Summus Pontifex illa vtitur quando confeſſorem eligit, quia ipſa eſt ſupra omnem Eccleſiaſticam prohibitionem, ſeu limitationem. Ac tandem confirmari poteſt ex verbis Chriſti. Ioan. 20. *Quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis*: nam ex vi illorum, ſi Eccleſia nihil vetuiſſet, poſſent ſacerdotes efficere illum actum circa quemlibet pœnitentem, ſicut ex vi illorum verborum, *Hoc facite*, poſſunt conſecrare quemlibet panem, ſi aliàs non impediatur, ne illis applicetur: quod hîc fieri dicit per hanc prohibitionem, quia materia huius poteſtatis eſt pœnitens legitimè ſubiectus, & tunc applicatur quando legitimè ſubiicitur: prohibitio autem Eccleſiæ impedit hanc legitimam ſubiectionem. Et ideo, ſtante prohibitione, iuriſdictio manet impedita: & hac de cauſa dicitur manere in habitu, quia, ſi auferretur prohibitio, ſtatim eſſet expedita: in actu verò dicitur eſſe, quando ſecundùm ordinem ab Eccleſia ſtatutum habet materiam ſufficienter ſubiectam.

14. *Nauarr. Palud. Syluest. Abulenſ.*

15. *Improbatur hic dicendi modus.* Hæc ſententia falſa item eſt, multúmque fauet opinioni Armacani. Nā, ſi ſacerdotes omnes ex vi ordinationis ſuæ & diuini iuris ita recipiūt iuriſdictionem in hoc foro pœnitentiæ, vt ſecluſa Eccleſiaſtica lege, vel prohibitione, illa ſit iuriſdictio actualis, & ſufficiens ad ferendū validum iudiciū de peccatis, vix po-

teſt intelligi quo modo propter ſolam Eccleſiæ prohibitionem illa iuriſdictio dicatur habitualis fieri, ſeu ita impediri, vt validum effectum habere non poſſit. Quod declaratur, ſiue hæc iuriſdictio dicatur directè & à principio concedi ipſis ſacerdotibus cùm ordinantur, ſiue dicatur cõcedi ex parte pœnitẽtium, quibus data eſt facultas eligẽdi ſuo arbitrio Confeſſorẽ, vt ei, ſtatim ac eligitur, detur iuriſdictio ab ipſo Chriſto. Prior pars probatur primò; quia ſi ſacerdotes illo modo habuiſſent iuriſdictionem, non poſſent ab Eccleſia illa priuari; ſi autem illa non priuentur, non poteſt Eccleſia ita illam impedire, vt actum eius reddat inualidum: conſtat autem hoc feciſſe Eccleſiam: ergo. Maior quoad priorem partem probatur, nam ideo poteſtas ordinis auferri non poteſt ab Eccleſia, quia datur ex vi ordinationis per impreſſionem characteris; ergo ſi poteſtas iuriſdictionis eodem modo datur, auferri non poteſt per Eccleſiam. Item, quia ſi B Eccleſia per prohibitionem abſtulit hanc poteſtatem à ſacerdotibus, qui iam tunc erant ordinati quando facta eſt prohibitio; ergo pari ratione ex vi illius prohibitionis fecit vt ſacerdotibus, qui poſtea ordinati ſunt, non detur illa poteſtas; nam hæc duo eiuſdem rationis ſunt; neq; eſt veriſimile nunc dari hanc poteſtatem ex virtute ſacramenti, & immediatè poſſe auferri per Eccleſiam: fruſtrà enim daretur gratiſque diceretur, poſſe Eccleſiam auferre quod datum eſt, non tamen poſſe impedire ne detur. Quòd ſi concedatur vtrumq; Eccleſiam poſſe, planè ſequitur hunc non eſſe effectum ſacramenti ordinis, & conſequenter, nec dari ex vi ordinationis. Probatur illatio, quia Eccleſia per ſolam voluntatem ſuam non poteſt impedire aliquem effectum ſacramenti ritè & rectè ſuſcepti: & eadem ratione nõ poteſt illum auferre poſtquam receptus eſt; ergo, vel hic non eſt effectus ſacramenti Ordinis, aut per Eccleſiam auferri vel im- C pediri non poteſt.

16. *Euaſio.* Dicetur fortaſſe, hanc iuriſdictionem non dari, tanquam proprium effectum ſacramenti Ordinis, ſed dari quaſi concomitanter cum illo (ſtãdo in ſolo iure diuino) & cõſequenter etiam dicetur hãc poteſtatem iuriſdictionis nõ eſſe formaliter ipſummet characterem ſacerdotalẽ, etiã, vt eſt poteſtas in corpus Chriſti myſticũ, ſed eſſe quid morale infallibiliter concomitãs illũ characterem, niſi per Eccleſiã impediatur.

Eluditur. Sed hoc in primis non poteſt dici conſequenter in hac opinione: quia, ſi hæc poteſtas datur ex vi ordinationis ſacerdotalis, ideo eſt, quia continetur in ſignificatione & efficacia illorum verborum, *Accipite Spiritum ſanctum, quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis*: nam ſi ibi non continetur, ſine fundamen- D to dicitur dari ex vi ordinationis, quia neque alibi hoc reuelatum eſt, nec ſacramentorum formæ ex generali ratione ſua plus efficiunt, quàm ſignificent: & ſi aliqua forma per concomitantiam quidquã efficit, vt in Euchariſtia, illud ipſum reuelatum eſt, & fundamentũ habet in neceſſaria rerũ connexione: neutrum autẽ hîc interuenit. Ac præterea, licèt hoc daremus, non ſatisfacit reſponſio: quia neque id quod fit concomitanter per ſacramentum, poteſt Eccleſia impedire, vt patet in exẽplo allato de forma Euchariſtiæ.

17. *Sacerdos ex vi ordinationis non habet iuriſdictionem ordinariã vel delegatam.* Et præterea declaratur magis practicè, quia vel hæc iuriſdictio, quæ datur in ipſa ordinatione, eſt ordina- E ria, vel delegata: hæc enim duo tantùm mẽbra diſtinguunt iura, & Concilia ſuprà citata. Non eſt autem ordinaria, quia non omnes ſacerdotes ex vi ſuæ ordinationis, & diuini iuris, conſtituuntur paſtores animarum, ſeu Epiſcopi, vel Parochi, quorum eſt hæc iuriſdictio ordinaria. Item, qui hanc iuriſdictionem habent, non ſolùm poſſunt eſſe iudices in hoc foro, ſed etiam, per ſe loquendo, ad illos neceſſariò ſpectat A tale iudicium, tenentúrque *ſubditi ad* illos accedere, vt iudicentur: conſtat autem, non omnes ſacerdotes eo ipſo quòd ordinati ſunt, ita comparari ad omnes fideles: non ergò recipiunt ex vi ordinationis iuriſdictionem ordinariam. Neque etiam recipere poſſunt delegatam: alioquin delegaretur immediatè à Chriſto: quia neque Epiſcopus ordinans neque Summus Pontifex habent intentionem delegandi omnibus ſuam iuriſdictionem, vt per ſe notum eſt: ſi autem Chriſtus eam immediatè delegaret, nullus inferior poſſet illam auferre, quia iuriſdictio à ſuperiori data non pendet ab inferiori. Sicut nunc non poteſt Epiſcopus auferre à religioſo iuriſdictionem, quam illi Summus Pontifex delegauit.

Dicetur fortaſſe, hoc verum eſſe, niſi ipſe ſuperior iuriſdictionem delegans concedat illam dependentem à volũtate inferioris Prælati, cui in hoc vices ſuas committit, & hoc modo Chriſtum ipſum delegare hãc iuriſdictionem omnibus ſacerdotibus ex vi ordinationis, cum ſubordinatione tamen ad Vicarium ſuum, qui eã poſſet auferre, ſi expediret. Hæc tamen reſponſio voluntaria eſt: nam, licèt hoc fuerit poſſibile, tamen gratis dicitur ita factum eſſe, tum quia hæc delegatio ſic declarata non habet fundamentum in illis verbis formæ ſacerdotalis ordinationis: *Accipite Spiritum ſanctum*: nam quidquid ex vi illorum datur, immutabiliter & infallibiliter datur: ſecluſo autem hoc fundamento, nullum relinquitur, vt patebit. Tum etiam, quia aliàs poſſet aliquis dicere, eodem modo eſſe delegatam ſacerdotibus poteſtatem conſecrandi, vel Epiſcopis poteſtatem ordinandi, dependenter à voluntate Pontificis, etiam quoad valorem vſus talis poteſtatis. Tum denique, quia ob hanc cauſam, ea quæ ſunt in Eccleſia immediatè profecta à Chriſto ex diuino iure, cenſentur eſſe immutabilia ab hominibus, imò & indiſpẽſabilia niſi in aliquo raro caſu, qui aliunde ex traditione vel alio principio ſatis conſtat. Quam rationem paulò pòſt circa aliud membrum propoſitum ampliùs declarabimus. 18. *Solutio impugnatur.*

Nunc probanda ſupereſt alia pars propoſita, nimirum, ſi hæc iuriſdictio datur per ordinationem & Eccleſia non poteſt illam auferre, nõ poſſe impedire quominus ſacerdotes vtentes hac poteſtate validum actum faciant. Quod probatur primò à ſimili de poteſtate ordinis, quam ideo non poteſt Eccleſia impedire, quominus validè operetur, per ſuam prohibitionem, quia illa ſola ſufficit ad actũ ſuum. Si enim poteſtas iuriſdictionis coniuncta cum poteſtate ordinis circa corpus Chriſti myſticum per ſe ſufficit ex vi ſolius iuris diuini ſecluſa Eccleſiæ prohibitione: ergo etiam ſufficit ad valorem actus, non obſtante prohibitione. Secundò, quia nõ poteſt Eccleſia irritare actũ ſacramentalem cõcurrentibus omnibus, quæ ad illud efficiendum neceſſaria ſunt, quantumuis prohibeat exercitium talis actus: ſed ex illa hypotheſi hîc omnia concurrunt neceſſaria ex parte miniſtri, ſcilicet poteſtas ordinis, & iuriſdictionis, & intenſio, vt ſupponimus: ergo, licèt Eccleſia prohibeat, erit actus validus. 19. *Poſterior pars maioris propoſitionis ſuadetur.*

Dices, neceſſariam eſſe applicationem materiæ, & hanc poſſe Eccleſiam impedire. Sed contra, quia per ſolam prohibitionem nõ poteſt Eccleſia tollere materiam, ſicut in Euchariſtia. licèt prohibeat hunc vel illum panem, non poteſt efficere, quin ſi aſſumatur, ad conſecrandum ſit ſufficiens materia: ſolùm ergo poſſet impedire conſecrationem per ſubtractionem materiæ, ſi efficeret vt nullus panis corporaliter applicaretur, aut fieret præſens ſacerdoti, quod per vim potiùs quàm per legem fieri deberet, & à quocunque habente ſufficientes vires, fieri poſſet. Sic ergo in præſenti, ſi peccator de facto, aut per vim ipſi aut ſacerdoti illatam impediatur ne tali ſacerdoti ſua peccata 20. *Solutioni occurritur.*

confitea-

confiteatur, tunc verè impedietur ſacramentum per ſubtractionem materiæ; tamen, ſi de facto peccator confitetur, & ſubiicit ſe, & ſua peccata tali ſacerdoti in bona intentione, ac diſpoſitione, non video quomodo per ſubtractionem materiæ poſſit irritari illud ſacramentum, aut quomodo ſola prohibitio materiam ſubtrahat, ſi ſacerdos iuriſdictionem retinet.

Alteri reſpõſioni ſatisfit. Dicetur fortaſſe, rationem eſſe, quia licèt pœnitens voluntariè ſe ſubiiciat, tamen re ipſa non fit ſubditus, Eccleſia id impediente: materia autem eſt peccator ſubditus. Sed hoc non dicitur conſequenter, quia ſi in vno extremo manet iuriſdictio, in altero manet ſufficiens ſubiectio aptitudinalis (vt ſic dicam) ergo, ſi additur actualis applicatio & ſubiectio, nihil deeſt. Antecedens patet, quia, vt Concilium Tridentinum in di. 16. manifeſtè ſupponit, illa duo correlatiua ſunt, ſicut dominium, & ſeruitus, nam omnis iuriſdictio in aliquem eſt iuris dictio, & ille alius neceſſariò habet reſpectum ſubiecti, ſeu ſubiicibilis in ordine ad actum talis iuriſdictionis. Denique hoc totum efficaciter confirmatur ex Conciliis Tridentino, Florentino, & Lateranenſi ſuprà citatis, quę tunc ſolum aiunt ſententiam à ſacerdote prolatam nullam eſſe, quãdo ſacerdoti deeſt aliqua poteſtas, vt ex c. *Omnis vtriuſque ſexus*, ſuprà ponderauimus: vel quando nullam iuriſdictionem habet, ſcilicet nec ordinariam, nec delegatam, vt Concilium Tridentinum dixit: ergo iuriſdictione permanente, non poteſt vſus eius ita impediri, vt actus eius inualidus fiat. Vbi etiam eſt aduertendum, Concilium apertè loqui de iuriſdictione delegata ab homine, & ſignificare in hoc iudicio tantùm eſſe iuriſdictionem, vel ordinariam, vel ab homine delegatam, & ideo poſſe ſacerdotes omni iuriſdictione in hoc foro priuari, & hoc tantùm modo poſſe ſententiam illorum irritari.

21. *Iuriſdictionem hanc non dari iure diuino media electione pœnitentis, oſtenditur.* Atque ex his facilè demonſtrari poteſt aliud membrum, ſcilicet hanc iuriſdictionem non dari iure diuino media electione pœnitentium, alioqui ablata omni ordinatione Eccleſiæ, quilibet fidelis haberet à Chriſto poteſtatẽ eligendi ſibi in confeſſorem quemcunque ſacerdotem: hoc autem dici non poteſt, aliàs non poſſet Eccleſia facultatem hanc auferre, vel coarctare; cùm tamen cõſtet nunc de facto fideles illam non habere, niſi quando ſpecialiter à Prælato conceditur. Sequela patet ex iiſdem ferè argumentis ſuprà factis, quia non poſſunt Prælati Eccleſiæ auferre quod Chriſtus ipſe contulit. Sicut, ſi Pontifex dat alicui facultatẽ eligendi Confeſſorem, non poteſt inferior Epiſcopus illam auferre, vel limitare: quia inferior nõ habet poteſtatem in legem ſuperioris. Dices, hoc eſſe verum, niſi ipſe ſuperior ſub tali conditione id concedat, & Chriſtum hoc conſtituiſſe ſub conditione, vt Eccleſia poſſet auferre, vel limitare illud. Sed hoc eſt gratis, & ſine fundamento dictum, alioqui in omnibus quæ ſunt de iure diuino, idem dici poſſet: & ita nihil eſſet firmũ, vel ſtabile. Item quando aliquid eſt de iure diuino, ſi aliquando admittitur interpretatio, vel diſpenſatio, eſt in aliquo raro caſu, & ex cauſa extraordinaria: hîc autem hæc potiùs eſt lex ordinaria Eccleſiæ, quæ ad ordinariam gubernationem eius expedit: ergo incredibile eſt iure diuino fuiſſe aliter ſtatutum, & hanc eſſe veluti derogationem aut diſpenſationem iuris diuini. Vnde confirmatur: nam eſſet magnum inconueniens & peſſimum Eccleſiæ regimen, ſi omnibus liberum eſſet eligere quemlibet ſacerdotem ſimplicem in Confeſſorem, & ideo quantum ex hiſtoriis & decretis colligitur, nunquam ita factum eſt in Eccleſia: ergo non eſt veriſimile Chriſtum reliquiſſe ordinarium ius, quod neque Eccleſiæ expediebat, neque ſeruandum vnquam erat. Nam illud ſeruare fuiſſet contra conuenientem prouidentiæ modum: ſi autem erat reuocandum ſuperfluum fuiſſet illud concedere. Cum ergo ordinarium ius Eccleſiæ ſit, vt fideles non habeant indifferenter huiuſmodi facultatem, ſignum ſufficiens eſt oppoſitum non fuiſſe poſitiuè, vt ſic dicam, à Chriſto conceſſum. Tandem in capite, *Si Epiſcopus*, de Pœnit. & remiſſ. in 6. dicitur, nulla conſuetudine præſcribi poſſe; vt aliquis valeat ſibi eligere. Confeſſorem ſine licentia ſuperioris: ergo ſignum eſt hanc prohibitionem non eſſe tantùm humanam. Ratio enim illius textus eſt, quia ſine iuriſdictione non poteſt fieri hoc ſacramentum: & hæc non datur ab eligente, neque ex vi electionis eius, niſi à ſuperiore detur. *Cap. 2. de Pœnit. & remiſſ. lib 6.*

22. *Quod à Nauarro adducitur de conſuetudine vſque ad Vrbanum impugnatur.* Denique nullum fundamentũ eſt ad aſſerendum hoc veluti diuinum priuilegium omnibus fidelibus eſſe conceſſum. Nam quod Nauarrus ait de antiqua conſuetudine vſq; ad Vrbanum II. falſum eſt: quia Calixtus Papa antiquior fuit Vrbano: & tamen eius tempore non erat talis conſuetudo, vt conſtat ex epiſt. 2. Decretali ipſius, & habetur in ca. 1. 9. q. 2. Idem conſtat ex Dionyſio Papa etiam antiquiore in epiſt. 2. ad Seuerum, & habetur in ca. 1. 13. q. 1. *Cap. 1. 9. q. 2. Cap. 1. 13. q. 1.* Quę decreta ait Nauarrus non fuiſſe receptaſed gratis, ac ſine probatione: præſertim cùm illi Pontifices non primò diuiſerint Epiſcopatus vel Parochias ſed ſupponant ſemper fuiſſe diuiſas, iuxta Eccleſiarum frequentiam & neceſſitatem. Quod etiam colligitur ex Felice 3 epiſt. 1. decretali ca. 6. & apud Burchardũ lib. 19. ſui Decreti cap. 72. Item colligi poteſt ex illo facto Apoſtolorum, qui Iacobum Epiſcopum Hieroſolymitanum ſtatim crearunt. Conſtat autem, cum Epiſcopatibus & Parochiis diuiſas fuiſſe iuriſdictiones, quia alias non potuiſſent Paſtores oues ſuas cõmode gubernare. Vnde rectè etiam addit Caietanus, ſi aliquando omnes Presbyteri alicuius Eccleſiæ habuerant hanc poteſtatem non fuiſſe ex conceſſione Chriſti ipſis vel pœnitentibus facta, ſed ab Epiſcopis, qui ſæpe hanc iuriſdictionem committebãt ſuis presbyteris, quia pauci tunc, & ſelecti ordinabantur. Nam quòd illa iuriſdictio ab Epiſcopis manaret, ſufficiens argumentum eſt, quòd ſemper erat ab eis dependens poteratque vel limitari, vel tolli. *Felix Pa. Buchar.*

23. Neque Vrbanus in illo cap. *Placuit*, nouum circa hoc ius cõdidit, ſed vel antiquum inſtaurauit, vt Dionyſius fecerat poſt Calixtum, & ipſe nouam pœnam addidit: quia fortaſſe aliqui Presbyteri antiquum ius non ſeruabant: vel certè Vrbanus non loquitur de Presbyteris alienis, ſeu non habentibus iuriſdictionem, ſed de illis, qui circa eundem pœnitentem iuriſdictionem habent. Nam inter eos voluit Vrbanus ſeruari ordinem debitum, ita vt ſi alter eorum priùs iudicium tulerit, & pœnitentiam iniunxerit, alius eam non mutet, neque in eo negotio ſe intromittat: hunc enim ſenſum videntur indicare illa verba, *Sine eius conſenſu, cui priùs ſe commiſit*: & illa, *Niſi pro ignorantia illius, cui pœnitens priùs confeſſus eſt.* De qua exceptione dicemus plura infrà agentes de miniſtro, vbi illum textum latiùs explicabimus.

24. *Cap. Placuit explicatur.* Neque etiam colligi poteſt hoc diuinum ius, ſeu facultas à Chriſto data ex illis tribus caſibus ſuprà numeratis, quia eos longè alia ratione infrà ſuis locis explicabimus. Et quamuis in eis admitteremus aliquod diuinum ius, eſſet ſpeciale propter peculiarem caſum neceſſitatis, vel conſecutionis ex alio iure diuino: nec propterea eſſet generaliter extendendum. Nec denique ex verbis Ioan. 20. talis facultas colligi poteſt pœnitentibus conceſſa, quia ibi non cum illis, ſed cum Sacerdotibus ſermo eſt. Quid autem per illa verba, *Accipite Spiritum ſanctum*. Sacerdotibus detur, partim explicatum eſt, partim in ſequenti puncto dicetur.

Tertius modus explicandi tertiam ſententiam.

25. TERTIUS modus explicandi hanc tertiam ſententiam eſt, ſacerdotes in ordinatione ſua accipere veram poteſtatem iuriſdictionis, inchoatam tamen, & incompletam: eam verò compleri in ratione iuriſdictionis per applicationem, ſeu ſubiectionem materiæ. Et in his ferè conuenit hęc opinio cum præcedentibus. Differt tamen, quia prædictã applicationem materiæ non dicit eſſe poſitam in ſola voluntate pœnitentis, neq; ex iure diuino eſſe factam, ſeu cõmiſſam omnibus ſacerdotibus, vel pœnitentibus, etiam ante omnẽ Eccleſiæ ordinationem & prohibitionem: ſed dicit eſſe cõmiſſam Summo Pontifici, & Prælatis Eccleſiæ, ita vt niſi ipſi applicent materiam, ſeu cõferãt ſubditis, nõ poſſint ſacerdotes ex vi ſolius ordinationis validũ actum huius poteſtatis efficere. Hunc modũ dicendi inſinuat Maior in 4.d.19.q.1.ad finem, Antoninus 3.p.tit.17.c.4. Angelus verb. *Cõfeſſio*, 3.nu.4. Et videtur facere Panorm. in Clement. 1. de Priuileg. nu. 16. & Hoſtienſis (quem refert) in Sum. tit. de pœnit. & remiſ. §. *Cui*. Paludanus etiam videtur ita interpretari ſententiã ſuam, ſi conſiderentur quæ dicit in 4.d.19. qu.2. Fundamentum quoad priorem partem eſt ſuprà tactum, quia poteſtas ad remittẽda peccata, quæ in ordine confertur, iudiciaria eſt, & principium per ſe dicẽdi ius, & ideo eſt vera iuriſdictio. Vnde per illã conſtituuntur iudices, quos prædicti auctores, atq; etiam Nauarrus, & Paludanus comparant cũ iudicibus, qui in iure vocantur *Chartularij*, qui non erant merè arbitri, ſed ab Imperatoribus deſignabantur, & accipiebant poteſtatem, vt iudicare poſſent eos qui vellent ſe ſubiicere, quanuis non poſſent eos ad iudicium cogere, vt notauit etiã Syluester verb. *Iudex*, 1.q.1. & Gloſſ. Bart. & alij in l.1.ff. de Iudiciis. Sicut ergo illi iudices Chartularij habebant poteſtatem ab Imperatoribus: ita nunc Sacerdotes habent illam à Chriſto: & ſicut illi ex ſola conceſſione Imperatorum non habebant ſubditos, nec materiam applicatam; ita neque ſacerdotes habent à Chriſto ex vi ſolius ordinationis. Differt tamen iuxta hanc ſententiam (quæ in hoc diſcrepat à Nauarro, & Paludano) quòd in iudicibus Chartulariis applicatio materiæ, & ſubiectio commiſſa erat ab Imperatoribus voluntati & electioni iudicandorum; à Chriſto verò Domino commiſſa eſt Summo Pontifici, & Prælatis Eccleſiæ. Et hæc eſt altera pars huius ſententiæ, quæ non aliter probari poteſt, quàm argumentis contra Nauarrum & Armacanum factis.

Maior. Antoni. Angel. Panorm. Hoſtien. Palud.

Syluest. Gloſſ. & Bart. l.1. ff. de Iudiciis.

26. Hic modus dicendi, quantũ ad rem intentã ab auctoribus eius, verus eſt: ſolúmq; differt à ſecũda ſentẽtia ſuprà recitata in vſu vocabulorũ: nam in re, neq; aliam, neq; maiorem poteſtatem dicit cõferri ſacerdotibus ex vi ſolius ordinationis, aut ex diuino iure, quàm ſecunda opinio: neque aliud dicunt per Eccleſiam dari, nec minùs neceſſarium eſſe ad valorem huius iudicij. Differentia ergo eſt, quia quam priores auctores vocãt poteſtatem ordinis ſupra corpus myſticũ, poſteriores appellant iuriſdictionẽ inchoatam vel incompletam; & quam illi vocant poteſtatem iuriſdictionis in foro pœnitentiæ, hi appellant applicationem materiæ, ſeu complementum actualis iuriſdictionis: quare non multùm eſt de vocibus contendendum, quando de re conſtat. Ego tamen ſemper elegi priorem loquendi modum, non ſolùm propter auctoritatem D. Thom. & grauiorum Theologorum, qui frequentiùs ita loquuntur: ſed etiam quia eſt maximè conſentaneus modo loquendi Conciliorum, quæ ſuprà retuli, & præſertim Concilij Tridentini, in quo ſolùm inuenio iuriſdictionem ordinariam, vel

Fertur iudicium de hoc dicendi modo.

A delegatam: poteſtas autẽ ordinis per ſe ſumpta neutra iuriſdictio eſt. Deinde inuenio in his Conciliis abſolutè dictum, ſacerdotem poſſe carere omni iuriſdictione ad abſoluẽdum, cùm tamen poteſtate ordinis carere non poſſit. Tandem inuenio in Concilio Tridentino, iuriſdictionem, & ſubiectionem, ſeu ſubditum, eſſe correlatiua, ſeu tanquam relationem & terminum. Rurſus inuenio, ſacerdotes ex vi ſuæ ordinationis nõ habere ſubditos: vnde concludo, iuxta modum loquendi Concilij, id quod ſacerdos ex vi ordinationis recipit, non eſſe iuriſdictionem, propriè loquendo: & è conuerſo, Eccleſiam cùm dat ſubditos, tunc dare iuriſdictionem. Totum hoc argumentum roboratur ex verbis Concilij Trid. ſeſſ. 14. cap. 7. Conc. Trid.
vbi ſic ait, *Quoniam igitur natura, & ratio iudicij illud* B *expoſcit, vt ſententia in ſubditos duntaxat feratur: perſuaſum ſemper in Eccleſia Dei fuit, & veriſſimum eſſe ſynodus hæc confirmat, nullius momẽti abſolutionem eam eſſe debere, quam ſacerdos in eum profert, in quem ordinariam, aut ſubdelegatam nõ habet iuriſdictionem.* In quibus verbis ex neceſſitate ſubditorum colligit Concilium neceſſitatem iuriſdictionis: quæ collectio in hoc ſolum fundatur, quòd illa duo ſe habent tanquam relatio, & terminus. Supponit autem ſacerdotem poſſe carere omni iuriſdictione, & ideo etiam poſſe carere ſubditis in quos ſententiam ratam proferre valeat, etiamſi omnem poteſtatem in ordinatione acceptam retineat. Video reſponderi poſſe, hæc omnia intelligi de iuriſdictione completa & actuali, non verò de incompleta & habituali. Sed ego diſtinctionem hanc in conciliis non reperio, nec in præſenti neceſſitatem eius inuenio, nec ad rem C declarandam confert: ſed potiùs obſcuritatem & æquiuocationem afferre poteſt, vt patet ex opinione Nauarri proximè tractata.

Et prędterea ſolus character ordinis, vt extẽditur ad corpus Chriſti myſticũ, valdè impropriè appellatur iuriſdictio etiã habitualis, vel inchoata, quia ſolùm eſt quaſi quædam poteſtas ad ſanctificandos fideles, qui in peccato exiſtunt: quæ tamen non poteſt exercere ſuum actum niſi per modũ iudicij, & ſententiæ, & ideo requirit coniunctam poteſtatem iuriſdictionis, vt efficaciter operetur. Ipſa tamen propriè non eſt iuriſdictio, imò neque eſt ſimpliciter neceſſaria ad habendam poteſtatem iuriſdictionis in hoc foro: nam Parochus non ſacerdos habet integram iuriſdictionem, quanuis non habeat poteſtatem remittendi peccata, quæ in ordinatione confertur, & ideo non D poſſit per ſe actum illius iuriſdictionis exercere, ſed ſolùm eam alteri delegare: quia ad exercitium talis actus eſt ſimpliciter neceſſaria poteſtas ordinis. Vnde poſſumus conſiderare, talem eſſe actum harum poteſtatum, vt ſimul ſit & ſententia, & executio ſeu effectio illius remiſſionis, qua ſacerdotes iudicat dignum eum, in quem ſententiam profert: & ideo & iuriſdictionem requirit ad moralitatem ſententiæ, vt ſic dicam, & poteſtatem ſanctificatiuam, ſeu remiſſiuam peccati ad efficacitatem ſententiæ. Eſt enim neceſſaria ad hãc executionem ſupernaturalis efficientia conferendi gatiam, ad quam accipiunt vim ſupernaturalem miniſtri, qui ad hoc officium conſecrantur E ex vi ſuæ ordinationis: vbi hanc tantùm recipiunt poteſtatem, quam vt exerceant, iuriſdictione indigent, quæ eſt poteſtas moralis ad dicendum ius. Optimè ergo hæ poteſtates his nominibus diſcernuntur, & poteſtas, quæ ex vi characteris datur, dicitur poteſtas ordinis, non iuriſdictionis. 27.

Vnde è conuerſo illa applicatio materiæ, de qua hi Auctores loquuntur, reuera eſt & propriiſſimè dicitur collatio iuriſdictionis, vt patet ex cõmuni vſu loquendi, & ex conciliis ſuprà citatis, & ratione, quia 28.

eſt

eſt collatio ſubditorum. Item, quia, quando non ſacerdos recipit beneficium Parochiale, non recipit applicationem materiæ, nec complementum iuriſdictionis, quam inchoatam habebat, ſed abſolutè recipit iuriſdictionem. Et ſimiliter, quando aliquis in Summum Pontificem eligitur, non recipit à Chriſto applicationem materiæ reſpectu huius ſacraméti, ſed recipit veram poteſtatem iuriſdictionis in omnes fideles: applicatio autem materię, ſi propriè loquamur, poſtea fit per voluntariam ſubiectionem pœnitentis. Denique ipſimet Doctores, cum quibus diſputamus, extra quæſtionem hanc, frequenter hanc vocant iuriſdictionem, vt cùm aiunt approbationem Confeſſoris nunc requiſitam à Concilio Tridentino, non eſſe collationem iuriſdictionis, ſed quaſi proximam idoneitatem ad illam: item appellant ordinariam, & delegatam iuriſdictionem, cùm de reſeruatione, ſeu reſtrictione, aut ampliatione iuriſdictionum loquuntur. Iuriſdictionem autem, & poteſtatem iuriſdictionis pro eodem vſurpamus: non enim dicitur poteſtas iuriſdictionis, quia ſit poteſtas ad iuriſdictionem exequendam: ſed quia eſt poteſtas in iuriſdictione conſiſtens, ſicut eſt iuriſdictio in quolibet alio foro. Poteſtas autem ordinis, licèt poſſit appellari iuriſdictionis in priori ſenſu, quia eſt ad exequendam iuriſdictionem, quando habeatur: tamen ad tollendam æquiuocationem, & vt more Conciliorum loquamur, non ita loquimur.

29. *Poteſtatem ordinis & iuriſdictionis eſſe re ipſa diſtinctas. Poteſtatem iuriſdictionis non dari ex vi ordinationis.* Ex his ergo ſatis conſtat primò, has poteſtates eſſe in re ipſa diſtinctas, eo modo quo in his rebus moralibus poteſt inueniri huiuſmodi diſtinctio. Patet, quia ſunt mutuò ſeparabiles: nam & poteſtas ordinis poteſt ſine iuriſdictione inueniri, & iuriſdictio ſine poteſtate ordinis, vt ſatis declaratum eſt: hoc autem eſt ſignum realis diſtinctionis, vt ex Metaphyſica cõſtat. Secundò conſtat ex dictis, poteſtatem iuriſdictionis non dari ex vi ordinationis Sacerdotis: in quo etiam à poteſtate ordinis differt, quæ per ſacramentum datur: & ideo *poteſtas ſacramentalis* appellatur à D. Thom. 2.2.q.39.art.4. vbi alteram poteſtatem quam vocat *iuriſdictionalem ex ſimplici iniunctione hominis*, conferri dicit, & ideo eſſe mutabilem, quod nó habet prior poteſtas. *D. Thomas. Sed ab homine conferri.* Hoc autem intelligendum eſt de poteſtate iuriſdictionis quatenus eſt in omnibus inferioribus Summo Pontifici: nam in illo non eſt per iniunctionem hominis, ſed immediatè à Chriſto. Quanquã enim Summus Põtifex ab hominibus eligatur, & ante illam electionem iuriſdictionem non habeat: nihilominus illam non recipit ab electoribus, ſed à Chriſto, facta legitima electione. Et ideo, quanuis illa etiam iuriſdictio Summi Pontificis non detur per impreſſionem characteris, nec per aliquod viſibile ſignum, vel ſacramentum præter hominum electionem, nihilominus immutabilis eſt per omnem humanam poteſtatem, eo quòd & ab ipſo Chriſto, & ſuper omnes homines collata ſit. De qua re in materia de fide diſputari ſolet, & fortaſſe in materia de Ordine illam attingemus, explicando Eccleſiaſticam Hierarchiam. At verò infra Summum Pontificem, veriſſimum vniuerſaliter cenſeo, quod D. Thom. dicit, dari hanc poteſtatem per iniunctionem hominum ſecundùm ordinariũ Eccleſiæ curſum, ſiue detur per delegationem, in qua eſt res manifeſta: ſiue detur ex officio, & tanquam ordinaria poteſtas, vt datur Epiſcopis, vel Parochis, de quibus iterum dicemus infrà agentes de miniſtro.

Apoſtoli vnde iuriſdictionem in foro pœnitentiæ habuerint.

30. DIxi autem, *ſecũdùm ordinarium Eccleſiæ curſum*, quia de Apoſtolis, qui extraordinariè fuerunt electi ad illam dignitatem, dubitari ſolet, an illi habuerint hanc iuriſdictionem immediatè à Chriſto, an mediante Petro. Multi enim exiſtimant, etiã Apoſtolos tantùm accepiſſe à Chriſto poteſtatẽ ordinis immediatè, vel in corpus Chriſti verum, in nocte Cœnæ per illa verba, *Hoc facite*, vel in corpus Chriſti myſticum, poſt reſurrectioné, per illa, *Accipite Spiritũ ſanctum*: iuriſdictionem autẽ non recepiſſe immediatè à Chriſto. *Prima opinio.* Non enim per illa verba, *Accipite Spiritum ſanctum*, &c. alias omnes ſacerdotes per hæc verba illam recepere: nec per alia, quia ſoli Petro dictum eſt Ioan.21. *Paſce oues meas*: per quæ verba ſolus Petrus iuriſdictionem in vniuerſam Eccleſiam accepit.

31. *Apoſtolos immediatè accepiſſe à Chriſto poteſtatem iuriſdictionis, vera ſentẽtia.* Ego verò probabilius cenſeo, omnes Apoſtolos immediatè habuiſſe à Chriſto poteſtatem iuriſdictionis, non iure ordinario permanſuram in Eccleſia, quod proprium fuit Petri: nam hæc fuit ſpecialis promiſſio illi facta Matth.18. & impleta Ioan.21. ſed iure quaſi delegationis, & Apoſtolatus, quod munus immediatè à Chriſto acceperunt: & ad illud inter alia pertinet hæc iuriſdictio. Vnde etiam probabile eſt, hoc factum eſſe in illo loco Ioan.20. non quidem ex vi illorum verborum, *Accipite Spiritum ſanctum*, &c. vt futura erant forma ſacramenti Ordinis ex parte: ſed ex peculiari intentione Chriſti ſignificata etiam illis verbis: *Sicut miſit me viuens Pater, & ego mitto vos*. Vide Bellarminum libro quarto de Summo Pontifice, capite 22. & 23. *Bellarm.*

32. *Soluuntur obiectiones contra ſecundam ſententiam.* Fundamentum primæ ſententiæ ex proximè dictis ſolutum eſt. Specialia etiam fundaméta, quæ pro variis modis explicandi tertiam ſententiam retulimus, inter illos confutandos expedita fuêre. Solùm ergo ſupereſt vt illas obiectiones diſſoluamus, quas contra ſecundam ſententiam à nobis probatam, propoſuimus. Quorum primũm ſumebatur ex ſignificatione & efficacia illorum verborum Chriſti, *Accipite Spiritum ſanctum*, &c. nos verò dicimus per hæc verba dari ſacerdotibus veram poteſtatem per ſe & in ſuo ordine ſufficientem ad remittenda peccata ſubditorum, quando illos habuerint; non verò dari iuriſdictionem ſeu ſubditos. Cùm verò dicitur illa poteſtas eſſe iudiciaria, & per illa verba conſtitui ſacerdotes iudices. Reſpondemus, vocari iudiciariam, quia non poteſt ſuum actum exercere niſi per modum iudicij; non verò quia per ſe ſufficiat ad ferendum iudicium ſine poteſtate iuriſdictionis: vnde ex vtraq; poteſtate cõpletur integra facultas ad perfectum actum huius iudicij, qui & prolationem & executioné ſententiæ includit, vt ſuprà declarauimus. Et cum eadem moderatione intelligendum eſt, cùm dicuntur ſacerdotes conſtitui iudices ex vi ordinationis: ſolùm enim aptitudine id verum eſt, non actu, quia ex vi ſolius ordinationis non habent ius ad ferendam ſententiam, ſed habent præcipuam poteſtatem operatiuam in tali ſententia, ratione cuius ſoli ſacerdotes ſunt deputati ad ferendam ſententiam in hoc iudicio, ſi accedat iuriſdictio. In quo fatemur, ſacerdotes habentes ſolam poteſtatem ordinis, quandam ſimilitudinem habere cum iudicibus Chartularis; tamen illi etiam ex vi ſolius deſignationis Imperialis non erant ſimpliciter iudices, neq; in iure ita appellantur; ſed tantùm ſecundùm quid, ſcilicet aptitudine: neque habebant iuriſdictionem, cùm nullum eius actum exercere poſſent, donec partes ſe illis ſubmitterent. Vnde re ipſa & in modo iuriſdictionis conueniebant cum iudicibus arbitris ſolùmque differebant, quia ex prouidentia Imperatorum etiam illi deſignabãtur, & quaſi approbabantur, qui eligi poterant ad ferendum arbitrarium iudicium. Et in hoc eſt magna diſſimilitudo inter eos & ſacerdotes, vt ex dictis conſtat. *Vide in codic. &c. de his Iudicibus.*

Secundum argumentum in eo fundabatur, quòd iuxta

iuxta noſtram ſententiam poſſent ſacerdotes dicere ſe abſoluere auctoritate Sũmi Põtificis. Sed hoc parui momenti eſt, quia ſolùm ſpectat ad loquendi modũ. Vnde, ſi quis per ea verba ſolùm ſignificaret ſe abſoluere per iuriſdictionem acceptam à Summo Pontifice, non excludendo præcipuam virtutem & poteſtatem acceptam à Chriſto, nec falſum diceret, nec multum in eo peccaret, ſecluſo ſcandalo. Reſpondetur tamen, negãdo ſequelam, quia dum ſacerdos profert hanc ſententiam, nam ſolùm profert illa verba vt declaratiua iuris, vt ſic dicam, quod cõmune eſt aliis ſententiis: ſed vt efficacia eius effectus, quem ſignificant, quod habent ex poteſtate ordinis, quatenus eſt virtus Chriſti, cuius perſonam gerit ſacerdos: & propterea dicere potiùs debet ſe abſoluere auctoritate Chriſti. Et ideo non eſt ſimile quod affertur de ſententia excommunicationis, & aliis huiuſmodi. Accedit etiam quòd poteſtas iuriſdictionis, licèt per Pontificem conferatur principaliter, manat à Chriſto, à Pontifice verò ſolùm vt à Vicario eius, & ideo etiam ſimpliciter in Chriſti auctoritate fit hoc iudiciũ. Tertium argumentum erat de abſolutione Summi Pontificis: ſed de illo ſatis dictum eſt pro huius loci occaſione; nam infrà in proprio loco iterum occurret.

SECTIO IIII.

Vtrùm hæc poteſtas remittendi peccata ſit clauis regni cœlorum, vna, vel plures.

1. *Ratio dubitandi.* RATIO dubitãdi eſſe poteſt, quia in Euãgelio numquam videtur hęc poteſtas ſignificari nomine clauis regni cœlorum. Nam Matth. 16. vbi promittuntur claues Petro, ſermo eſt de ſuprema poteſtate Pontificia ad gubernandam Eccleſiam, quæ alterius ordinis & excellentior eſt, quàm poteſtas ligandi, & ſoluendi, vt latè proſequitur Caietanus tom. 1. Opuſc. tract. 5. de poteſtate ſummi Pontificis. (*Caiet.*) Et ita illa promiſſio non Ioan. 20. ſed Ioan. 21. impleta eſt illo verbo, *Paſce oues meas*. Rurſus Matt. 18. promittuntur Apoſtolis, & in eis Eccleſiæ, claues regni cœlorum: tamen, vt ex contextu conſtat, ibi non eſt ſermo de poteſtate in foro ſacramentali, ſed de poteſtate in foro contentioſo ad ligandum per leges, pœnas, & cenſuras, & ſoluendũ ab illis, iuxta illa verba, *Si Eccleſiam non audierit, ſit tibi tanquã Ethnicus*, &c. Accedit quòd hæc poteſtas, de qua agimus, vnica tantùm eſt: at verò claues à Theologis plures diſtinguuntur, & quædam vocatur clauis ſcientiæ, alia potentiæ; quæ non videntur poſſe ad poteſtatem, de qua nunc agimus, accommodari. Hæc propoſita ſunt ſolùm vt explicemus hãc metaphoram, & modos loquendi Theologorum in hac materia. Et vt ſemel indicemus, materiam de clauibus non indigere ſpeciali expoſitione, ſed partim in hac materia, partim infrà in materia de indulgentiis & cenſuris declarari, omiſſis illis quæ ſpecialiter pertinent ad tractatum de Summo Pontifice, & de quo in materia de fide diſſeritur.

Poteſtatem remittendi peccata rectè per metaphoram clauis ſignificari.

ASSERTIO I.

2. DICENDVM ergo eſt in primis poteſtatem hanc ad remittẽda peccata in foro pœnitentię, rectè per metaphorã clauis regni cœlorum ſignificari, ſeu ſub illa comprehendi. Hæc aſſertio colligitur ex Conciliis, Florentino, Conſtantienſi, & Tridentino ſuprà citatis & ex Extrauag. Ioan. 22. ſuprà etiam citata, & ex vſu Theologorum, & expoſitorum, Matth. 16. & 18. (*Extrau. Ioan. 22.*) Et declaratur breuiter, primò, exponendo hanc metaphoram *clauis:* certum eſt enim vocem hanc non in ſignificatione propria, ſed metaphorica in præſenti vſurpari. Eſt enim clauis veluti facultas quædam ad aperiendum, & claudendum, & inde tranſlata eſt hæc vox ad ſignificandam poteſtatem Eccleſiaſticam ordinatam ad regendas & diſponendas animas, vt regnum cœlorum conſequantur. Et hoc modo dicitur ipſe Chriſtus Apocal. 3. habere clauem Dauid. (*Apocal.*) Et de eodem prædictum fuerat (exponente Hieronymo) Eſaiæ 22. *Dabo clauem Dauid ſuper humerum eius*: illa enim clauis erat poteſtas excellentiæ, ſeu *principatus*, qui *factus eſt ſuper humerum eius*. (*Eſai.*) Iſaiæ 9. cuius participatio eſt poteſtas ſeu clauis Eccleſiæ. Vnde Chryſoſtomus homilia 55. in Matth. dicit, claues Petro promiſſas, ſignificare magnam poteſtatem, & donum ineffabile. (*Chryſoſt.*) Et homil. 83. inquit, *Claues regni cœlorum ei conceſſit, totámque poteſtatem ei commiſit*. Et ad eundũ modũ loquitur S. Maximus homil. 5. de Sanctis Petro & Paulo. (*S. Maximus Beda.*) Vnde Beda Ioan. 21. circa finem, *Eccleſia*, inquit, *quæ fundatur in Chriſto, claues ab eo regni cœlorum accepit in Petro, id eſt, poteſtatem ligandi, ſoluendique peccata.* Et Fulgentius lib. de fide ad Petrum, circa medium, dicit, pœnitentiam prodeſſe, ſi fiat in Eccleſia, cui Deus in perſona S. Petri poteſtatem ligandi & ſoluendi tribuit. (*Fulgent.*) Et hoc idem (vt obiter notatur) voluit Auguſtinus, tract. 50. in Ioannem, cum dixit, Petrum cùm illi cõmiſſæ ſunt claues, Eccleſiam repræſentaſſe, ſcilicet, quia toti Eccleſiæ in ipſo datæ ſunt, non quia corpori Eccleſiæ immediatè ſint datæ ſed capiti propter totũ corpus, vt ex eodẽ etiam ſumitur ſerm. 124. de Tempore. (*Auguſt.*) Et de eadem poteſtate explicuit hanc metaphoram idem Auguſt. lib. 20. de Ciuit. capit 9. iuncto alio loco ex libr. 1. contra aduerſarium legis & Prophetarum, cap. 17.

3. *Sicut poteſtas Eccleſiaſtica, multiplex metaphora clauis regni cœlorum.* Deinde obſeruãdum eſt, ſicut poteſtas hæc Eccleſiaſtica multiplex eſt; ita etiã metaphoram clauis variè accipi poſſe, ſeu in ordine ad diuerſos actus. Quia verò hæc dicitur eſſe non quæcunq; clauis, ſed regni cœlorum; ideo ex varia ſignificatione, vel acceptione regni cœlorum, etiam metaphora clauis diuerſam ſignificationem habet, vt dicemus. Seclnſis verò aliis ſignificationibus, *regnum cœlorum* in omni proprietate & rigore ſignificat Eccleſiam triumphantem, ſeu æternam beatitudinẽ, quę clauditur homini per mortale peccatum; aperitur autem per remiſſionem eiuſdem peccati; & ideo poteſtas remittendi vel retinendi hæc peccata optimè per metaphoram clauis regni cœlorũ ſignificatur: quia clauis eſt poteſtas ſeu facultas quædam, cuius actus ſunt aperire & claudere. Vnde poteſtas clauium ſic definiri ſolet ex decreto Ioã. 22. ſuprà, *Eſt poteſtas, qua iudex Eccleſiaſticus dignos admittere valet ad regnũ cœlorum, & repellere indignos.* (*Poteſtas clauium definitur.*) Quæ definitio optimè in hanc poteſtatem conuenit. Dices, Eadem ratione poſſe hanc poteſtatem clauem inferni appellari. (*Obiect. Soluitur.*) Reſpõdeo in primis, in metaphoricis locutionibus non eſſe inconueniens vt ſub diuerſis rationibus voces, quæ videntur contrariæ, eidẽ rei accommodentur: ſicut Chriſtus, & leo & agnus dicitur. Deinde non eſt ſimilis ratio: quia quod per ſe intenditur per hanc poteſtatem, eſt apertio regni cœlorũ: vnde hoc tantũ fit directè per ſe, ac poſitiuè per illam: claudere autem regnum, ſolùm fit priuatiuè non aperiendo, idque quaſi præter intẽſionem, ad hoc cogẽte malitia ipſa peccatoris. Præterea regnum cœlorum eſt tanquã terminus, ad quem tenditur ex vi huius poteſtatis; infernus autẽ eſt terminus à quo receditur: & ideo magis ab illo quã ab hoc denominatur.

Poteſtatem hanc, licèt adæquatè ſit vna, ſecundùm diuerſos conceptus nomine plurium ſignificari.

ASSERTIO II.

4. SECVNDO dicendum eſt, licèt hæc poteſtas adæquatè & completè vna ſit: tamen ſecundùm diuerſos reſpectus ſeu cóceptus nomine plurium clauium ſignificari. Prior pars aſſeritur ab Ambroſio lib. 1. de Pœnit. cap. 2. & eſt per ſe nota ex dictis de actibus huius poteſtatis Altera verò poſita eſt ad explicãdos Theologos, qui cómuniter ita loquuntur: quod fortaſſe inde ortum eſt, quia Chriſtus Dominus de clauibus regni cœlorum ſemper in plurali locutus eſt. Poſſet autem illa diſtinctio breuiter declarari per ordinem ad actus aperiendi & claudendi: ſed hoc non eſt adeò in vſu, quia reuera non eſt ita proprium: nam vna & eadem clauis materialis ad vtrumque actum deſeruire ſolet. Aliter ergo Theologi diſtinguere ſolent in hac poteſtate clauem ſcientiæ & potentiæ: quæ diſtinctio ſolet maximè accommodari ad vniuerſalem poteſtatẽ ſpiritualem, quæ eſt in Eccleſia: & ſic clauis ſcientiæ dicitur in Summo Pontifice poteſtas illa quam habet ad definiendas veritates fidei, & interpretandam ſacram Scripturam. Nam illa etiã clauis dici poteſt regni cœlorum, vel quia fides eſt fundamentum viæ & tendentię ad regnum cœlorum, vel quia ipſa Scriptura ſacra ſolet aliquando regnum cœlorum appellari, vt Matth. 21. Hieronymus & Origenes teſtantur.

Ambroſ.

Diſtinctio clauium ſcientiæ & potentiæ.

5. Alio verò modo *regnum cœlorum* ſolet ſignificare Eccleſiam militantem, vt paſſim eſt in Euangelio: & hoc modo poteſtas ſpiritualis data à Chriſto ad regendam Eccleſiam, & recipiendi intra illam, vel ſeparandi ab illa quos oportuerit, *clauium* nomine ſignificari poteſt. Et eſt acceptio valdè vſurpata à ſanctis Patribus, vt videre eſt in Auguſtino. & aliis ſuprà citatis. Nam quia per traditionem clauium ſolet dare poſſeſſio vel domus, vel ciuitatis, aut regni; ideo etiã per hanc clauium traditionem poteſtas hæc meritò ſignificari dicitur, quæ varios habet actus, nempe, ferre leges, diſpenſare, & alia huiuſmodi. Et ideo in communi de illa tractari ſolet in materia de legibus & in particulari in variis materiis, vt de voto, de matrimonio, & ſimilibus: & ſpecialiter de actu huius poteſtatis, quatenus poteſtas coërciua eſt, & poteſt ligare & ſoluere per cenſuras, tractandum eſt infrà in materia de cenſuris. Et hæc maximè dicitur clauis potentiæ, quia nihil aliud eſt quàm poteſtas præcipiendi, gubernandi, &c. Et hoc modo vidétur Ambroſius ſerm. 66. & Auguſtinus ſerm. 27. de Sanctis, accommodaſſe Petro clauem potentiæ, Paulo verò clauem ſcientiæ: nam, licèt vterq; vtramque habuerit, tamen per quãdam eminentiam ſic appropriantur. Rurſus hoc modo etiã in lege veteri fuerunt claues, licèt minùs perfectæ. Vnde Luc. 11. ait Chriſtus Dominus, *Væ vobis Phariſæis, qui accepiſtis clauem ſcientiæ.* Et de poteſtate gubernandi res eſt manifeſta.

Ambroſ. Auguſt.

Luc. 11.

6. Alio modo accommodatur illa diuiſio ad poteſtatem remittendi peccata: in cuius actu vel vſu duo diſtingui poſſunt, quæ in omni iudicio ſunt neceſſaria. Vnum eſt, cognitio ſeu examinatio cauſæ: aliud eſt, ſententiæ prolatio. Dicta ergo poteſtas ad vtrumque eſt ſufficiens, & ſecundùm priorem rationem vocatur clauis ſcientiæ. Non eſt enim hæc ſciẽtia priuata, quæ requiritur in Confeſſore, vt putauit Magiſter ſententiarum; illa enim non eſt poteſtas: vnde eſſe poteſt in eo qui claues non habet: & è cóuerſo claues eſſe poſſunt ſine tali ſcientia. Eſt ergo poteſtas & auctoritas ad examinandam conſcientiam pœnitentis, & interrogandum iuridicè in illo foro, ita vt ille teneatur veritatem fateri. Clauis autem potentiæ dicitur facultas abſoluendi & remittendi peccatum ferendo ſententiam. Quam explicationem optimè inſinuarunt Ambroſius & Auguſtinus in dictis ſermonibus, *Clauis,* inquiunt, *dicenda eſt, qua peccatorum corda reſerantur, ſecreta panduntur, & quidquid intrinſecus clauſũ tenetur in palã rationabili manifeſtatione producitur: clauis, inquam, eſt qua & conſcientiam ad confeſſionẽ peccati aperit, & gratiam ad æternitatem myſterij ſalutaris includit.* Et hæc etiam expoſitio eſt cómunis Theologorũ diſt. 18. 19. & 20. Scotus diſt. 19. quæſt. 1. art. 3. quem ſequitur Conradus tract. 1 de contractibus, quæſt. 2. contendunt has claues ſcientiæ & potentiæ ſignificare in propoſito non ſolùm diuerſos actus, ſed etiam poteſtates realiter diſtinctas, quarum vna ſeparabilis eſt ab alia de poteſtate abſoluta. Sed hæc quæſtio nullius momenti mihi videtur, quia, vt dixi, hæc poteſtas, & conſequenter claues, præter characterem nihil reale & phyſicum ponunt in homine: & ideo non poſſunt in re habere diſtinctionem, niſi quatenus à Deo deputantur ad varios actus, & ita in ordine ad illos eſt diſtinctio ſecundùm rationem, & ſecũdùm quandam extenſionem moralem; tamen poteſtas in ſe vna eſt, integra, & perfecta: quòd ſi daretur ad vnum actum, & non ad alium, eſſet eadem poteſtas, inchoata tamen & imperfecta.

Eadem diuiſio accõmodatur poteſtati remittendi peccata.

Scot. Conrad.

An inter has claues numeretur poteſtas iuriſdictionis.

7. SED dicet aliquis, Cur poteſtas iuriſdictionis non numeratur inter has claues? Reſponderi poteſt primò ex Caietano tom. 1. Opuſcul. tractat. 3. de Roman. Pont. cap. 5. quod Theologi tantùm diuiſerunt claues vt pertinent ad poteſtatem ordinis, quia illa eſt propria & per ſe poteſtas: iuriſdictio autem magis videtur quaſi conditio neceſſaria, & applicatio materię. Aliter Marianus Victor in libr. de Confeſſione, capit. 12. concedit iuriſdictionem ſignificari nomine clauis: & ita ipſe tres claues diſtinguit, ſcientiæ, potentiæ, & iuriſdictionis. Et non eſt dubium, quin metaphora clauis in Scriptura & Sanctis ſe extendat ad poteſtatem iuriſdictionis: nam poteſtas ligandi & ſoluendi per excommunicationem, tantùm eſt poteſtas iuriſdictionis, & paſſim ſignificatur nomine clauis, & poteſtas Eccleſiæ Petro promiſſa ſub nomine clauium, maxima ex parte in iuriſdictione conſiſtit. Vnde ego dicerem, hanc diuiſionem clauis ſcientiæ, & potẽtiæ, applicatam ad poteſtatem remittendi peccata, de qua agimus, tam conuenire in poteſtatem ordinis quàm in poteſtatem iuriſdictionis, quia vtraque eſt & ad inquirendam cóſcientiam peccatorum, & ad abſoluendum, vel ligandum: & ita poteſt dari hæc diuiſio de tota integra poteſtate, vt ordinem & iuriſdictionem comprehendit.

Caietani reſponſio.

Mariani reſponſio.

8. Ex dictis ergo conſtat, qui ſint actus iſtarum clauium: ſicut enim hæ claues ſupradictam poteſtatem ſignificant, ita eoſdem actus habere videntur, ſcilicet ligare, & ſoluere: & hos illis communiter tribuunt Theologi. Caietanus verò dict. Opuſc. & c. dicit, hos non eſſe actus adæquatos clauiũ, ſed aperire, & claudere, qui metaphoricè ampliùs ſignificãt, & comprehendunt. Ligare enim, & ſoluere propriè tantùm ſignificant actus iudiciales: at verò claues non tantùm hos actus iudiciales habent, ſed etiam alios, ſcilicet illuminare, diſpenſare, regere, &c. qui omnes bene comprehenduntur ſub metaphora claudendi, & aperiendi. Vnde infert, claues ſecundùm actus ſuos adæquatos

Qui ſint actus iſtarum clauium.

Caietan.

quatos

quatos eſſe tãtùm in Summo Pontifice,& ita ſoli Petro fuiſſe promiſſas, Matt. 16. quoad actus verò inadæquatos ligandi & ſoluendi communicari aliis Quæ doctrina in re quidem vera eſt, quia non eſt dubium, quin claues vniuerſales, & quæ ad omnes actus ſe extendunt, ſpecialiter datæ ſint Petro & ſucceſſoribus eius. Verum etiam eſt, illas claues varios habere actus, vt explicatum eſt, eóſque ſub dicta metaphora aperiendi & claudendi poſſe comprehendi. Addo verò etiam poſſe ſignificari per actus ligandi & ſoluendi, vt Chriſtus Dominus ſignificauit Matth. 16. & explicant ibi Hieronymus & Chryſoſtomus, & alij, & Auguſtinus ſuprà citatis locis, & 1. de Doctr. Chriſtia. ca. 17. & 18. & Gregorius lib. 4. epiſt. cap. 76. & eſt epiſtola 32. Nam hæc poteſtas clauiũ eſt poteſtas aliquo modo ſuperioris: quidquid autem ſuperior per ſuam poteſtatem operatur, poteſt optimè ad illos actus reuocari: nam ſi diſpenſat, ſoluit: ſi præcipit, ligat, Matt. 23. *Alligant onera grauia & importabilia.* Quare abſolutè etiam eſt verum, has claues eſſe communicatas aliis a Petro, quoad poteſtatem quidem ordinis perfectè; quoad poteſtatem verò iuriſdictionis, ex parte, & dependenter à capite vt ſuo loco infrà dicetur. Vnde Euſebius Emiſſenus homil. in natali S. Petri, circa id: *Tibi dabo claues: Petro,* inquit, *principaliter dicitur: cæteris tamẽ Apoſtolis etiam dictum eſſe intelligi debet, & Epiſcopis, & ſacerdotibus: iſtis enim & clauis & poteſtas à Deo data eſt: vt nõ ſolùm Eccleſiã, ſed etiã cœlos aperiãt.*

Matth. Hieron. Chryſoſt. Auguſt. Gregor. Euſeb. Emiſſ.

9. Ad rationes ergo dubitandi facilè reſpondetur ex dictis. Nam in locis illis Matth. 16. & 18. verum quidem eſt nomine clauium aliquid ampliùs comprehẽdi præter hanc poteſtatem, de qua nunc agimus: nam ſuprà etiam diximus poteſtatẽ ordinis, & iuriſdictionis, generaliter ſumptam alia comprehendere, præter poteſtates ad hoc ſacramentum pœnitentiæ neceſſarias. Et ideo non dixi, ſolam hanc poteſtatẽ remittendi peccata eſſe claues, ſed ipsã ſub clauibus contineri. Si verò in illis obiectionibus aſſeratur, in prædictis locis Matthæi claues ita ſignificare aliam poteſtatem, vt hanc non comprehendant, ſic falſum eſt quod ſumitur, cùm illa verba generalia ſint de poteſtate ligãdi, & ſoluendi, aperiendi, & claudendi regnum cœlorum, vt in ſect. 2. ſatis expendimus.

10. *Rationibus dubitandi ſatisfit.* Atque hinc tandem intelligitur, has claues, prout nunc ſunt in Eccleſia, eſſe proprias legis gratiæ: nam, licèt in lege veteri aliquo modo fuerint claues, vt diximus, proprie tamen illæ non erant claues regni cœlorum, quia tunc non erat propria poteſtas remittendi peccata, nec dandi gratiam, vt ſuprà dictum eſt in materia de Sacramentis in genere: & quia tunc nondũ erat per Chriſtum aperta ianua regni cœlorum. Cætera quæ de ſubiecto, vſu, & effectu clauiũ tractari ſolent, partim in præcedentibus ſectionibus tacta ſũt, partim dicentur infrà, cùm agemus de miniſtro huius ſacramenti, & de actibus eius, ſcilicet de abſolutione, & ſatisfactione, ſeu pœnitentiæ impoſitione.

DISPVTATIO XVII.

De inſtitutione, & neceſsitate ſacramenti pœnitentiæ.

EXPLICATA poteſtate remittendi peccata, quæ eſt fundamentum ſacramenti pœnitentiæ, agendum eſt de ipſo ſacramento. Et in hac diſputatione tractamus an ſit, dicturi poſtea de eſſentia, & partibus eius. Ne autem multiplicemus quæſtiones, eadem inquirendo, priùs de ſacramento, poſtea de confeſſione, ſuppono his vocibus apud ſanctos Patres eandem rem ſignificari. Aliquando enim vocatur hoc ſacramẽtum abſolutè *Pœnitentia*, ſcilicet ſacramẽtalis, ſeu propria Chriſtianorum, vt eſt apud Symmachum Papã Apolog. cõtra Anaſtaſium Imperatorem, vt refert Marianus Victor. libr. de Confeſſion. cap. 2. Aliquando vocatur *Confeſſio* ſeu *Exomologeſis*, vt apud Cyprianum epiſt. 10. & 15. Vocatur etiam *Reconciliatio* ſeu *abſolutio* ex Auguſtino epiſt. 180. nominatur enim ſæpè totum à partibus. Vnde non eſt neceſſe agere de inſtitutione ſingularum partium, ſed totius: nam poſtea explicando, quibus partibus hoc totum conſtet, ſufficienter erunt demonſtrata.

Symmach. Papa. Marian. Vict. Cyprian. Auguſt.

SECTIO I.

Vtrùm Chriſtus Dominus in lege noua ſacramentum pœnitentiæ ab aliis diſtinctum inſtituerit.

HIc ſunt duo errores extremè oppoſiti. Prior aſſerit hoc ſacramentum exterioris confeſſionis antiquiſſimum eſſe, & inſtitutum eſſe, vel ab ipſo Deo in paradiſo terreſtri ſtatim poſt peccatũ Adæ, quãdo illum interrogauit, *Quid feciſti?* vel in lege veteri quãdo fuerũt inſtituta ſacrificia pro peccatis, quæ offerebantur præmiſſa quadam confeſſione. Vnde & de Ioanne Baptiſta legitur, quando cœpit pœnitentiã prædicare, Iudæos ad ipſam accedentes confeſſos illi fuiſſe peccata ſua. Hãc ſententiã refert Gloſſa de pœnitentia d. 5. in principio. Referunt etiam quendã Petrum de Oſma hunc tenuiſſe errorem, & damnatum fuiſſe in quodam Concilio Complutenſi, confirmato à Sixto 4. Fauereque illi videtur Vualdenſis 2. tom. de Sacramentis, c. 140. dicens, confeſſionem non fuiſſe à Chriſto primò inſtitutam, nam antea erat in lege veteri: Chriſtum verò aliquid ſuppleuiſſe. Ille verò fortaſſe loquitur de confeſſione non ſacramentali. 1. *Primus error.* *Gloſſ. in pri. de pœn. d. 5.* *Vualdenſ.*

2. De hac ergo confeſſione intellecta illa ſententia omnino falſa eſt, quia poteſtas remittendi peccata nõ fuit data hominibus ante Chriſtum Dominum. Neq; in lege veteri aut naturali erant ſacramenta conferẽtia gratiam, aut culpas remittentia, præter remedium originalis peccati, vt in ſuperiori tomo eſt oſtenſum. Item decuit vt in lege gratiæ liberaliùs fieret peccatorũ remiſſio quàm antea, & ideo illius eſt proprium hoc beneficiũ, vt etiam Concilium Tridentinum docuit ſeſſ. 14. capit. 1. Illa ergo confeſſio Adami magis fuit interior ad Deum, quam exterior ad hominem: ſicut illa Dauidis Pſalm. 31. *Dixi confitebor aduersùm me iniuſtitiam meam Domino.* Confeſſio autem, quæ fiebat in lege veteri, ſolùm erat generalis, & ceremonialis, neque ad internam remiſſionem peccatorum, ſed ad irregularitates tollendas, nec de aliis peccatis, ſed ſolùm quantum in ipſa oblatione ſacrificij pro peccato manifeſtabantur, licèt fuerit vmbra & figura huius ſacramenti: quod etiam de confeſſione Iudæorum ad Ioannem Baptiſtam dici poteſt. De hoc errore plura legi poſſunt in Medina tractatu 2. de Cõfeſſione in principio, & Nauarro de pœnit. d. 5. à principio. *Conc. Trid.* *Pſalm. 31.* *Medina. Nauarr.*

3. *Secundus error.* Alter error eſt hæreticorum huius temporis, qui negant ſacramẽtum pœnitentiæ diſtinctum à Baptiſmo, quia ad ſalutẽ ſufficere putãt credere, & baptizari, iuxta illud Marci vlt. *Qui crediderit, & baptizatus fuerit, ſaluus erit.* Quamuis enim Lutherus ipſe nõ tam apertè negauerit hoc ſacramentum; tamen diſcipuli eius expreſsè negarunt in confeſſione Vuitembergenſi, & Antuerpienſi, atque etiam Caluin. vt conſtat ex Ruardo ar. 3. Petro Soto contra priorem confeſſionem, & Tiletan. contra poſteriorem cap. 18. Sed hic error damnatus eſt in Concilio Conſtantienſi, ſeſſ. 8. & 15. contra Vuicleph, & in Florentino, in Decreto Eugenij, & latiùs in Tridentino, ſeſſ. 14.

Ruard. Petr. Soto. Tiletan. Conc. Conſt. Conc. Flor. Conc. Trid.

Chriſtum reliquiſſe in Eccleſia ſpeciale ſacramentum, quod eſt medium ad veniam peccatorum poſt Baptiſmum commiſſorum. Prima veritas fidei.

4. VNDE duo ſunt hîc certa de fide, Vnum eſt, reliquiſſe Chriſtum Dominum in Eccleſia ſpeciale quoddam ſacramentum, quod eſſet remedium ad conſequendam veniam peccatorum, quæ poſt Baptiſmum ſuſceptum committũtur. Ita definitur in dictis Conciliis:& patet ex tota præcedenti diſputatione. Nam illa poteſtas non eſt excellentiæ, & ideo habet determinatum actum, & modum operandi. Deinde eſt poteſtas exercenda inter homines in Eccleſia viſibili: & ideo neceſſe eſt vt per aliquod ſignũ ſenſibile & humanum operetur. Rurſus eſt poteſtas efficax de ſe:& ideo neceſſe eſt,vt illud ſignum ſenſibile,quo vtitur,habeat promiſſionem gratiæ, quia ſine illa non remittuntur peccata: ſignum autem efficax gratiæ, & habens promiſſionem eius, eſt ſacramentum nouæ legis:ergo tali poteſtati neceſſariò reſpondet aliquod ſacramentum nouę legis remiſſiuum peccatorum,quæ poſt Baptiſmum committũtur. Ratio ſeu congruentia addi poteſt, quia non eſt minor neceſſitas in hominibus baptizatis, nec minùs periculi in peccatis, quæ poſt Baptiſmum committuntur, quàm in eis quæ præcedunt: ergo ad Chriſti prouidentiam pertinuit remedium inſtituere,quo regenerati poſſent à peccatis reſurgere. Quam rationem attigit Concilium Tridentinum, ſeſſ. 14. c. 1. Suprà etiã aliam adduximus,quam ſignificauit eleganter Pacianus epiſt. 3. ad Simpronianum, dicens, *Sicut gentilem populum non eſt paſſus mori, ita & redemptum non patietur extingui.* (*Conc. Trid.* *Pacian.*)

Sacramentum hoc diſtinctum eſſe à ſacramento Baptiſmi. Secunda veritas fidei.

5. SECVNDA veritas fidei eſt, Sacramentum hoc in remedium actualium peccatorum baptizatorum hominum inſtitutum, diſtinctum eſſe à ſacramento Baptiſmi. Ita definitum eſt in Conciliis Florẽtino & Tridentino, & traditur ab antiquis Patribus, Cypriano ſermon. de Ablutione pedum, & epiſt. 55. alias lib. 1. epiſt. 3. idem in epiſt. 10. alias lib. 3. epiſt. 14. Sumitur etiam ex Symmacho Papa & ex Cœleſtino Papa in c. *Omnis*,& c. vltimo 30. qu. 1. vbi dicunt, fieri aliquem ſpiritualem filium ſacerdotis per pœnitentiam, ſicut per Baptiſmum: neque minùs peccare eum, qui cum filia ſpirituali confeſſionis delinquit, quàm qui cum filia Baptiſmi. Baſilius etiam cõfeſſionis peccatorũ & neceſſitatis eius meminit in regulis breuioribus 229. & 288. & in id Pſalm. 29. *Confitemini memoriæ ſanctitatis eius:* & expreſſiùs in id Pſal. 32. *Diligit miſericordiam, & iudicium:* vbi diſertè loquitur de confeſſione homini facienda. Eiuſdem ſacramenti Cyrillus meminit, diſtinguens illud à Baptiſmo, libro 12. in Ioan. cap. 56. & ſumitur ex Ambroſio lib. 1. de Pœnitentia, c. 2. & 6. & lib. 2. ca. 1. & 9. & Auguſtino 22. contra Fauſtum, cap. 29. vbi appellat, *medicinam confeſſionis, & pœnitẽtiæ*, & epiſt. 23. *Non regeneratione*, inquit, *ſed curatione*. Idem libr. 5. de Baptiſmo, cap. 22. & circa id Pſalm. 146. *Qui ſanat contritos corde, & alligat contritiones eorum. Quid agis?* inquit, *contere, confitere.* Et infrà, *Quæ ſunt iſta alligamenta, temporalia ſacramenta, quibus habemus conſolationem*. Idem optimè libr. 2. de viſitatione infirmorũ c. 4. & de vera & falſa pœn. c. 10. & ſequentibus, & 1. contra Creſconium, c. 21. vbi etiam confeſſionis meminit. Alia referam ſectione ſequenti, & diſputatione ſequenti. Et videri poteſt Bellarm toto libr. 1. de Pœnitentia. Pamelius in principio lib. de pœnitentia Tertulliani, & Vualdẽſis de Sacramentis, tom. 2. cap. 135. & ſequentibus, & Petrus Soto lect. 3. & 4. de Confeſſione, Ruardus art. 3. Denique Theologi d. 14. & 15. & D. Thomas ſuprà quæſt. 84. a. 1. Et videri etiam poſſunt tractata de Sacramentis in genere, & Baptiſmo, 3. tomo huius 3. partis. (*Cyprian.* *Symmac. Papa.* *Cœleſt. Papa.* *Baſil.* *Cyrill.* *Ambr.* *Auguſt.* *Bellarm.* *Pamel.* *Vualdenſ.* *Pet. Soto.* *Ruard.* *D. Thom.*)

6. Ratio verò facilè conſtat ex dictis. Primò, quia finis & effectus vtriuſque ſacramenti longè diuerſus eſt: nam Baptiſmus primò & per ſe eſt ad tollendum peccatum originale, & conſequenter actualia, ſi cum illo ſint cõiuncta: hoc verò per ſe eſt ad tollenda peccata actualia, quæ poſt originale remiſſum committuntur. Rurſus Baptiſmus eſt quaſi prima generatio ſpiritualis, & ad dandam primam vitam animę: pœnitentia verò eſt veluti reſurrectio ſpiritualis, nam eſt ad temperandam vitam iam habitam, & amiſſam. (*Ratione probatur veritas.*)

7. Reſpondent noui hæretici, ad hoc non eſſe neceſſarium nouum ſacramentum, quia idem Baptiſmus, qui dum fuit præſens, excitando fidem abſtulit priora peccata, etiam iam receptus, per ſui memoriã, eandem fidem excitando, poteſt auferre peccata poſt ipſum commiſſa ex vi eiuſdem promiſſionis generalis, *Qui crediderit & baptizatus fuerit, ſaluꝰ erit.* Vnde Paulus ad Epheſ. 5. ſolùm per lauacrũ dicit mũdare Chriſtum Eccleſiam ſuam. Quem locum tractans Auguſtinus 1. de nuptiis, cap. 33. dicit per Baptiſmum non ſolùm præterita & præſentia peccata remitti, ſed etiã illa, quæ poſteriori tempore committuntur. Vnde etiã Fulgentius de fide ad Petrum, c. 30. Baptiſmum vocat ſacramentum fidei, & pœnitentiæ. Reſpondetur, in hoc multos contineri errores. Primus, quòd ſola fides remittat peccata, & conſequenter quod ſacramenta ad hoc non conferant, niſi excitando fidẽ: quod ſuprà latè improbatum eſt: Deinde, quòd ſacramentum priùs ſuſceptum per ſolam ſui memoriam conferat effectum: quod nullo fundamento nititur: neque oſtendi poteſt vlla promiſſio de hac re ſcripta, vel tradita. Imo eſt contra communem traditionem & doctrinam Eccleſiæ. Præterea, quòd Baptiſmus præteritus deleat peccata poſt ipſum commiſſa, apertè eſt contra Paul. ad Hebr. 6. vbi iuxta communem expoſitionem Sanctorum, ſuprà etiam in hac materia tractatam, Paulus negat, lapſos poſt Baptiſmũ, poſſe per Baptiſmum renouari: & quamuis directè intendat negare iterationem Baptiſmi, tamen apertè ſupponit primum, vel potiùs vnicum Baptiſmum non habere talem effectum: & ideo affirmat aliam eſſe viam difficiliorem & aſperiorem ad talia peccata remittenda: quod non eſſet verum, ſi ſola memoria Baptiſmi ſufficeret. Neque hæretici poſſunt conſequẽter in ſuo errore hoc bene explicare: quia Baptiſmus præteritus non poteſt excitare fidem, ſed oportet quærere aliud excitans & fidem, & memoriam talis Baptiſmi. Vnde illa promiſſio, *Qui crediderit*, &c. prauè ab eis exponitur: ſemper enim in iis promiſſionibus ſubintelligitur conditio perſeuerãdi in iuſtitia ſuſcepta, vel adhibendi alia neceſſaria ad ſalutẽ. Paulus verò ad Epheſ. 5. loquitur de modo quo regenerantur & mundantur Eccleſiæ membra, quando ad illam aggregantur. Auguſtinus autem citato loco ſolùm exponere voluit, Baptiſmum eſſe principium remiſſionis omniũ peccatorum, etiam ſequentiũ, non quia propriè per Baptiſmũ omnia tollãtur, ſed quia per Baptiſmum fit homo capax omnium ſacramẽtorum & mediorum, quæ ſunt in Eccleſia contra peccata: & quia per fidem in Baptiſmo ſuſceptam impetrat homo remiſſionem aliorum peccatorum, præſertim venialium, vel auxilium, vt ſe diſponat ad remiſſionem mortalium. Vnde idem Auguſtinus epiſt. 23. *Si paraulus*, inquit, *bapti* (*Hæreticorum euaſio.* *Paul. ad Eph.* *Auguſt.* *Fulgent.* *Præcluditur euaſio.* *Auguſt.*)

baptizatus, grãdior factus, propria incœperit habere peccata, per quæ gratiam amittat, non regeneratione, ſed alia curatione ſanari poteſt. Et lib. 5. de Baptiſmo, cap. 22. de eodem dicit: *Non ſanari per Baptiſmum, ſed per veram conuerſionem.* Fulgentius denique vocat Baptiſmum ſacramentum fidei, & pœnitentiæ, quia in adultis etiã pœnitentiam requirit, iuxta illud Actor. 2. *Pœnitentiam agite: & baptizetur vnuſquiſque veſtrum.* *Actor. 2.*

8. *Eadem veritas de diſtinctione Baptiſmi & pœnitentiæ oſtenditur.* Secundò oſtendi poteſt diſtinctio illorum ſacramentorum ex diuerſo ritu: nam vnum fit per modum regenerationis ex aqua; aliud, per modum iudicij. Vnde alia eſt materia & forma vtriuſq; ſacramenti: nam ablutio cum verbis ſignificãtibus illam, eiúſque effectum, eſt materia & forma Baptiſmi; huius verò ſacramenti eſt accuſatio, & ſententiæ prolatio. Ex quo etiã ſumi poſſunt plures congruentiæ, ob quas hoc ſacramẽtũ ita diſtinctum inſtitutũ eſt. Primo quidẽ ob magnam fideliũ vtilitatem; nam per hunc modum remedij obtinere poſſunt & conſilium, & curationẽ, & ſatisfactionem, ſimul cum peccatorum remiſſione. Pertinuit etiam ad perfectionem, & maieſtatem Reipublicæ Chriſtianæ, vt in ea eſſet tribunal, in quo animarũ cauſæ iudicarentur, & diuinæ iniuriæ vindicarentur. Eſtq; magna fideliũ conſolatio: & eorum ſpes augetur, dum diuinũ iudiciũ in humanum quodámodo commutatur, gerente homine in illo vicẽ Dei. Et multo facilior redditur via ad plenam & perfectam peccatorum expiationem, & vitandas non ſolùm inferni, ſed etiam Purgatorij pœnas. Vnde eſt illud Gregorij Nazianzeni Orat. 40. *Nec confiteri peccatum graue ducas: nam per huius ſeculi pudorem, futuri ſeculi pudorem & ignominiam fugies.* *Nazian.*

Sacramentum hoc ſecundùm eſſentialem ritum fuiſſe à Chriſto inſtitutum.

ASSERTIO III.

9. Tertio dicendum eſt, ſacramentum hoc in particulari, & ſecundùm propriam rationem ſeu eſſentialem ritum, fuiſſe a Chriſto Domino inſtitutum. Non enim defuerunt Catholici qui circa hoc errauerint. Nã Gloſſa in dict. principio de pœnit. d. 5. dixit eſſe inſtitutum ab Eccleſia, vel à Iacobo, in ſua Canonica ca. 5. quam nonnulli Canoniſtę ſecuti ſunt, vt ibi Nauarrus refert. Tribuiturque etiam Eraſmo in libro de modo confitendi, & in colloquiis puerorum, vt videre licet in Petro Soto lect. 3. de Confeſſione. Item tribuitur B. Rhenano in Scholiis ad Tertullianum. D. item Bonauent. d. 17. 2. p. ar. 1. q. 3. dicit, abſolutionem fuiſſe à Chriſto inſtitutam, Confeſſionem ab Apoſtolis, ſignificans, Chriſtum ſolùm in cõmuni reliquiſſe poteſtatem remittendi peccata, commiſiſſe autem Apoſtolis vt modum definirẽt, & ipſos inſtituiſſe modum confeſſionis. Idem ſentit Alexander Alenſis 4. p. q. 17. aliàs 76. memb. 33. ar. 2. Et ſumpſerunt ex Hugo. Victor. lib. 2. de Sacramẽtis, p. 14. c. 1. Poſſent tamen exponi de inſtitutione, quoad præceptum, non verò quoad ſignificationem & efficaciam ſacramentalem. Nec multùm ab hac ſententia diſcrepat Ianſenius in Concordia, c. 147. dicens, Apoſtolos ex Spiritus ſancti inſpiratione intellexiſſe hanc fuiſſe Chriſti intentionẽ, eámque Eccleſiæ tradidiſſe. Quod tamen pio & ſano modo exponi poſſet. Nihilominus, ſimpliciter loquendo, concluſio poſita de fide, eſt definita in Concilio Tridentino, tum in genere ſeſſ. 7. tum in ſpecie ſeſſ. 14. Et probata eſt à nobis latè in tomo 3 huius 3. p. in omnibus ſacramentis. Nã illa inſtituere tãquam ſigna efficacia gratiæ, pertinet ad poteſtatem excellentiæ quam Chriſtus Apoſtolis non cõmunicauit: neque hîc ſunt aliquæ rationes ſpeciales.

Gloſſ. in pr. de Pœn. d. 5. *Petr. Soto. Rhenan. Bonau.* *Alenſ. Hugo Vict.* *Ianſen.* *Conc. Trid.*

10. *Quo tempore & loco Chriſtus hoc ſacramentum inſtituerit. Opinio Armacani reiicitur.* Quæri verò poteſt, quo tempore vitæ ſuę, vel quo loco Euangelij Chriſtus Dominus hoc ſacramentum inſtituerit. Armacanus lib. 11. de quæſtionibus Armenorum, c. 14. & 15. dixit Chriſtum inſtituiſſe hoc ſacramentum Matth. 10. & Luc. 6. quando Apoſtolos miſit ad prædicandum, quia extunc Apoſtolicam dignitatem illis contulit, ad quam pertinet poteſtas, quam in hoc ſacramento exercuerunt. Eſt tamẽ falſa & improbabilis ſententia: quia in illis locis nullum eſt verbum, ex quo talis inſtitutio colligatur. Deinde, quia poteſtas in corpus myſticum non datur ante poteſtatem in corpus Chriſti verum: tunc autem Apoſtoli non habebant poteſtatẽ conſecrandi corpus Chriſti. Item, quia Chriſtus poſtea dedit poteſtatem remittẽdi peccata tanquam nouam. Denique falſum eſt, tũc fuiſſe diſcipulos creatos Apoſtolos: quia nõ ſunt miſſi in vniuerſum mundum: ſed potiùs illis dictum eſt, *In viam gentium ne abieritis.*

11. *Aliorum opinio. Cyprian.* Alij dixerunt, hoc ſacramentum fuiſſe inſtitutum in nocte Cœnæ. Quod ſignificat Cyprianus, de ablutione pedum. Et fortaſſe tunc Chriſtus inſtruxit Apoſtolos de ſtatu Eccleſiæ futuræ, & conſequenter de hoc ſacramento, vt poſtea inſtituendo & tradendo. Quod verò extunc ita illud inſtituerit, vt ſignificationem & efficaciam gratiæ habere tũc cœperit, probabile non eſt: quia ante datam poteſtatem remittendi peccata, non potuit ſacramentum hoc talem efficaciã habere, & conſequẽter nec practicam ſignificationẽ. Vnde D. Thom. ſuprà q. 84. artic. 6. quaſi per partes ſentit factam eſſe hanc inſtitutionem, quem locum ibi declarauimus. Aliter verò in 4. d. 22. q. 2. ar. 3. quæſtiunc. 3. eandem diſtinguit inſtitutionem. Nam Matt. 4. dicit eſſe factam quoad vtilitatem: Luc. 13. quoad neceſſitatem: Ioan. 20. quoad poteſtatem: & poſſumus addere Iacob. 5. quoad promulgationem. *D. Thom.*

12. *Vera ſententia. Conc. Trid.* Simpliciter tamen dicendum eſt, hoc ſacramẽtum fuiſſe inſtitutum Ioan. 20. Quod iam nunc certum eſt ex doctrina Concilij Tridentini, ſeſ. 14. c. 1. Et declaratur breuiter ex dictis, quia antea non potuit inſtitui, cùm antea non fuerit data poteſtas. Nam in illis locis quæ D. Thom affert, prædicata eſt vtilitas, vel neceſſitas, nõ data, vel inſtituta poteſtas. Prætérquam quòd in illis magis eſt ſermo de pœnitentia in commune, quàm de hoc ſacramento. Nec poſt illud tempus dilata eſt inſtitutio, cùm tunc fuerit plenè data poteſtas, ita vt extunc exerceri potuerit: ergo tunc facta eſt inſtitutio: quod magis ex ſectione ſequente conſtabit.

SECTIO II.

Vtrùm hoc ſacramentum ſit medium neceſſarium ad remiſſionem peccati mortalis poſt Baptiſmum commiſſi.

1. *Neceſſitas ſacramenti huius duplex.* Dvobvs modis poteſt conſiderari neceſſitas in hoc ſacramento. Primo, antecedenter ad ipſam inſtitutionem, ita vt fuerit cauſa illius: Secundo, conſequenter ad ipſam inſtitutionem, ſcilicet vt ſit effectus eius. Priori modo certum eſt, illam non poſſe eſſe neceſſitatem ſimpliciter: quia ſine hoc ſacramento potuiſſent homines baptizati conſequi remiſſionem peccatorum, & ſaluari, ſicut ante legem gratiæ fiebat. Si verò neceſſitas nomen ad vtilitatem extendatur, ſic dici poteſt anteceſſiſſe aliquam, & magnam, propter quam hoc ſacramentum inſtitutum eſt: de illa verò ſufficienter dictum eſt in ſectione

A præcedenti. Hîc ergo agimus de neceſſitate ſimpliciter ſuppoſita inſtitutione.

2\. Multi ergo hæretici hanc neceſſitatem negarũt. Ex Catholicis verò, quanuis omnes admittant hoc ſacramentum eſſe neceſſarium ex Eccleſiaſtico præcepto, nonnulli tamen negant eſſe medium neceſſarium ex vi inſtitutionis Chriſti Domini. Quod ſentiunt Hugo de S. Vict. Alenſ. Bonau. & Ianſen. citati ſect. præced. Alij verò Catholici Doctores dixerunt ſaltem hoc nõ colligi ex Scriptura. Scotus in 4. d. 17. q. vnica, §. *In iſta quæſtione*. Gab. q. 1. ar. 1. Medi. Cod. de Confeſſione, q. 2. Caie. Ioan. 20. negat huiuſmodi neceſſitatem colligi ex illo loco Ioan. 20. Et hoc eſt fundamentum huius ſententiæ. Nam licèt Chriſtus Dominus Eccleſiæ dederit poteſtatem ad remittenda peccata mediãte hoc ſacramento: non tamen inde colligitur eſſe neceſſarium ad talem effectum, ſed vtile. Sicut, licèt inſtituerit confirmationem, & Extremam vnctionem ad proprios fines & effectus, reliquit illa ſacramenta vt vtilia ad tales fines, & effectus, non vt neceſſaria. Si autẽ inde non colligitur, nullus eſt in Scriptura locus vnde hoc ſufficienter colligatur: nam alia quæ afferri ſolent, vt Luc. 13. cum ſimilibus, probant neceſſitatem pœnitentiæ in genere, non verò neceſſitatem huius ſacramenti.

Quorundam opinio. Hugo Vict. Alenſ. Bonau. Ianſen. Scotus. Gabriel. Medina. Caiet.

Sacramentum hoc ex Chriſti inſtitutione eſſe medium neceſſarium ad remiſsionem peccatorum poſt Baptiſmum commiſſorum.

3\. NIHILOMINVS dicendum eſt, ſacramentum hoc ex Chriſti Domini inſtitutione eſſe medium neceſſarium ad remiſſionem peccatorum obtinendam, quæ poſt Baptiſmum commiſſa ſunt. Hæc aſſertio dicitur tradita à Sixto 4. in quadam Extrauag. contra Petrum de Oſma, quam refert Caſtro in verb. *Confeſſio*. Inſinuatur etiam in Concilio Conſtantiẽſi, ſeſſ. 8. & 15. vbi damnantur errores Ioannis Vuicleph. Præcipuè tamen definita fuit in Concilio Tridentino, ſeſſ. 14. can. 6. quod ſtatuit, confeſsionem iure diuino eſſe ad ſalutem neceſſariam: ideo enim Confeſsio neceſſaria eſt ad ſalutem, quia eſt neceſſaria ad ſacramẽtum Pœnitentiæ, & ad peccatorum abſolutionem à ſacerdote obtinendam, vt ibidem cap. 5. & can. 7. definit, quam abſolutionem ad ſalutẽ eſſe neceſſariam, idem Concilium docet: colligitque ex verbis Chriſti, Ioan. 20. *Accipite Spiritum ſanctum: quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis.* In qua collectione conſiſtit precipua difficultas huius materiæ, & ideo accuratiùs explicãda eſt. Conciliũ Tridentinũ ex eo colligit hanc neceſſitatem, quòd *Chriſtus è terris aſcenſurus ad cœlos, ſacerdotes ſui ipſius vicarios reliquit, tãquã præſides & iudices, ad quos omnia mortalia crimina deferãtur, in quæ Chriſti fideles ceciderint, quò pro poteſtate clauium remiſſionis, aut retenſionis peccatorum, ſententiam pronuncient.* In quibus verbis hæc illatio virtute continetur; Chriſtus conſtituit ſacerdotes iudices peccatorum mortalium: ergo iudicium eorum & conſequenter ſacramentum pœnitentię, quod idem eſt medium neceſſarium ad remiſſionem talium peccatorum ex vi eiuſdem inſtitutionis.

Extrau. Sixti. 4. Caſtro. Conc. Conſt. Conc. Trid. Ioan. 20. Quomodo Tridentinum colligat neceſſitatem huius ſacramenti.

4\. Hæc verò conſequentia nonnullas patitur difficultates. Prima eſt, quia, licèt Chriſtus inſtituerit iudiciũ ſacerdotum tanquam vtile & ſufficiens ad remiſſionem peccatorum, non inde fit inſtituiſſe etiam vt neceſſarium: nã illud prius generalius eſt, & ex hac parte videtur illatio eſſe ab amplo, vt inquiunt, ad non amplum affirmatiuè, quæ in virtute eſt ex puris particularibus: quia multa poſsũt eſſe media vtilia, ſeu ſufficientia ad eundẽ fidem, & plures cauſæ ad eundem effectum, quanuis nulla earum neceſſaria ſimpliciter ſit. Secundò obſtat, quia in ſimili forma videtur eadẽ illatio non eſſe bona, quia etiam conſtituit Chriſtus ſacerdotes iudices peccatorum venialium: nam etiam in ſacramento pœnitentiæ de illis iudicant, & ea remittunt: & tamen non ſequitur, iudicium eorum eſſe medium neceſſarium ad remiſſionem peccatorum. Tertiò eſt difficultas in probatione illius conſequentiæ, quam Concilium ſubiungit, dicens: *Conſtat enim ſacerdotes iudicium hoc incognita cauſa exercere non potuiſſe.* Hæc enim ratio optimè probat Confeſſionem eſſe neceſſariam ad illud iudicium, non tamen probat ipſum iudicium eſſe neceſſarium ad remiſſionem peccatorum, quod erat inferendum, & probandum. Et præterea eſt quarta difficultas, quia hoc ipsũ, nimirum remiſſionem peccatorum eſſe dandam à ſacerdotibus per modum iudicij, licèt à Concilio tradatur ex perpetuo ſenſu Eccleſiæ: non eſt tamen in Euãgelio expreſsũ, quia illa verba, *Quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis, &c.* valde generalia ſunt, & poſsẽt aliis modis verificari: ergo quanuis admittamus illam argumentationem Concilij nihilominus non inde ſatis probatur, neceſſitatem hanc ſufficienter colligi ex illis verbis Ioannis, cùm antecedens ipſum & fundamentum totius illationis non ſatis ex illis colligatur.

Difficultas prima circa illationem. *Tertia.* *Quarta.*

Locus Ioan. 20. expenditur.

5\. PROPTER hæc dicere poſſet aliquis, verba illa Ioannis per ſe nõ ſufficere ad hanc veritatem demonſtrandam: neque id voluiſſe Concilium docere: ſed ex illis, adiũcta declaratione Eccleſiæ & traditione, hanc veritatem haberi. Sed hoc duplicem ſenſum habere poteſt, vnus eſt, vt traditio Eccleſiæ aliquid addat, & doceat in hoc negotio, quod illis verbis, vel expreſſe ac formaliter, vel virtute, & per neceſſariam conſequentiam non contineatur, ſed aliũde manauerit ex doctrina Apoſtolorum, & ex vtroque compleatur fundamentum huius veritatis. Quale eſſet ſi quis diceret, ex illis verbis haberi poteſtatem remittendi peccata, Apoſtolos autem docuiſſe Eccleſiam, mentẽ Chriſti fuiſſe, vt illa remiſſio exerceretur per modum iudicij: aut, ſi quis diceret ex illis verbis haberi ſacerdotes eſſe iudices, Apoſtolos verò declaraſſe eſſe vnicos ac neceſſarios iudices. Alius ſenſus eſt, verba quidem ipſa Chriſti in ſe ſufficienter continere hanc veritatem. Eccleſiam autem ſua traditione, vel definitione, declaraſſe hunc eſſe ſenſum verborum Chriſti: quia ad ipſam, ſeu caput eius, pertinet huiuſmodi authentica declaratio, & ſenſus ille non eſt tam clarus quin fuerit neceſſaria. Priorem modum dicendi ſignificarunt Scotus, Caietanus, & alij Scholaſtici ſuprà citati: quorum opinio ante Concilium Tridentinum tolerari poterat, quia nondum res erat ſatis declarata.

6\. Nunc verò poſterior dicendi modus certus eſt, qui eſt manifeſtè intentus à Concilio Tridentino. Nam in c. 1. dicit, *illo tam inſigni facto, & verbis tam perſpicuis dediſſe Chriſtum Apoſtolis, & eorum legitimis ſucceſſoribus, poteſtatem ad reconciliandũ fideles poſt Baptiſmum lapſos*: & vniuerſos Patres ait, verba illa ita intellexiſſe, vtpote ſatis perſpicua: non ergo aliquid eis addendo quod in ipſis non contineatur, ſed id, quod in eis continetur, declarando. Loquitur autem Concilium de reconciliatione iudiciaria, qualis fit in hoc ſacramento: & ideo inde etiam colligit inſtitutionem huius ſacramenti. Et ex hoc principio infert in ſequentibus capitibus differentiam inter hoc ſacramentum, & Baptiſmum, colligit etiam partes huius ſacramenti, ac

ac denique c.5.concludit eiuſdem ſacramenti neceſſitatem, vt contentam in eiſdem Chriſti verbis, declarans hunc eſſe ſenſum illorum verborum iuxta Eccleſiæ conſenſum. Quomodo autem hoc verum habeat, & perſuadeatur ratione, præter Concilij auctoritatem, explicabitur meliùs reſpondendo ad difficultates tactas.

Quorundam reſponſio ad primam difficultatem circa Concilium.

7. *Vide Richardum d. 17. a.* AD primam reſpondent aliqui, ſacerdotes non fore veros iudices, niſi poſſent fideles compellere, vt de cauſis ſuorum peccatorum coram ipſis agerent: nam ſi liberum eſt reo accuſari, vel non accuſari coram aliquo, vt ab eo iudicetur, ille non poteſt dici verus iudex, ſed ad ſummum arbitrarius. *Reiicitur.* Hæc verò reſponſio non ſatisfacit: primò, quia licèt daremus totum, quod aſſumitur, non ſatis inferretur hæc neceſſitas ex vi ſolius diuini iuris, ſed ſi ad ſummum colligeretur, eſſe in Eccleſia poteſtatem ad compellendum fideles ad Confeſſionem peccatorum per Apoſtolicum præceptum: quod alij Auctores facilè admittunt. Secundò, illud quod aſſumitur, verum non eſt: nam, vt aliquis ſit verus iudex, non eſt neceſſe quod poſſit alium compellere vt coram ſe iudicandus appareat: nunc enim multi ſunt ſacerdotes in Eccleſia habentes iuriſdictionem, & verum iudicium exercentes in hoc ſacramento, qui non poſſunt alios compellere vt ſibi confiteantur, ſed voluntariè accedentes, & ſe accuſantes iudicant. Nec tamen ſunt iudices arbitrarij, neq; habẽtes iuriſdictionem à reis ſe illis ſubiicientibus, ſed ſunt iudices delegati à ſupremo iudice, ita tamen, vt cùm plures ſint delegati, vel ordinarij iudices, liberum ſit pœnitentibus, ad quem voluerint, accedere: propter quod aliquando vocantur arbitrarij, ſeu voluntarij iudices. Ad hunc ergo modum intelligi poſſet reſpectu totius poteſtatis remittendi peccata communicatæ hominibus: nam comparatione Dei omnes ſacerdotes participantes illam poteſtatem, ſunt quaſi iudices delegati ab ipſo, ſeu Vicarij ipſius: potuit autem eis committere vices ſuas, & veram iuriſdictionem in fauorem & vtilitatem reorum, abſque neceſſitate, ſed relinquendo in arbitrio eorum, vt vel ſacerdotibus ſe ſubmitterent, vel, ſi mallent, coram ſupremo iudice immediatè comparerent. Quod etiam ſatis confirmat exemplum de peccatis venialibus, nam reſpectu eorum etiam ſacerdotes ſunt iudices: & tamen non poſſunt compellere ad illorum confeſſionem.

8. *Alia ſolutio.* Alij reſpondent, Chriſtum Dominum ex vi illorum verborum erexiſſe in Eccleſia publicum tribunal, in quo cauſæ peccatorum baptizatorum hominum tractarentur, & terminarentur, & in eo conſtituiſſe ſacerdotes vt ordinarios iudices: quando autem in aliqua Republica bene inſtituta Rex conſtituit aliquod tribunal ſimile, illud eſt quaſi vnicum refugium, & neceſſarium medium ad lites terminandas: ſic ergo ex prędicta Chriſti inſtitutione rectè colligitur neceſſitas huius medij ad peccatorum cauſas tractandas, & eorum remiſſionem obtinendam. Hanc reſponſionem inſinuat Soto d.18. q. 1. art. 1. *Soto.* vbi hanc conſequentiam exiſtimat euidentem, *Sacerdotes ſunt iudices ordinarij, ergo ſunt iudices neceſſarij*: quia, ſi non eſſent neceſſarij, non haberent vim coerciuam; ergo non eſſent iudices ordinarij. Et ideo acriter inuehitur in Scotum, *Scotus à Soto reprehenditur.* eo quòd vocauerit ſacerdotes iudices arbitrarios ex vi verborum inſtitutionis.

9. *Soto impugnatur.* Sed ipſe Soto ex parte procedit æquiuocè, non diſtinguens inter iudicẽ arbitrum & arbitrarium: & rectè probat, ſacerdotes non eſſe iudices arbitrarios, id eſt, habentes iuriſdictionem ex cõuentione partium, in quo ſenſu non eſt locutus Scotus. Non tamen videtur ſatis probaſſe Soto, ſacerdotes eſſe iudices neceſſarios, vel (quod idem eſt) non eſſe arbitrarios, vt Scotus aiebat. Primò quidem, quia non omnes ſacerdotes ſunt iudices ordinarij, ſed ex commiſſione, vt conſtat ex adductis diſ. præcedenti ſect.3. & infrà diſputando de miniſtro, latiùs dicetur. Reliqui verò, licet dicantur ordinarij iudices, quatenus ſunt animarum paſtores ex officio, tamen comparati ad Chriſtum, ſunt iudices delegati, iuxta illud Pauli ſecundæ ad Corinth.5. *Pro Chriſto ergo legatione fungimur*, quia *2. Corinth. 5.* ſolùm ſunt vicarij ipſius: nihil autem repugnat, vt in proximo puncto dicebamus, aliquem eſſe iudicem delegatum, & non eſſe neceſſarium in prædicto ſenſu: Soto verò omnem iudicem, qui non accipit à reo poteſtatem, ſed à Principe, ordinarium iudicem vocat: nam ex eo ſolùm probat ſacerdotes eſſe iudices ordinarios, quia non à pœnitentibus, ſed à Chriſto poteſtatem accipiunt. Secundò, quia, licèt in bono ſenſu demus omnes ſacerdotes eſſe iudices ordinarios, non ſequitur eſſe neceſſarios: nec illa conſequutio rectè probatur ex eo, quòd non haberent vim coerciuam.

10. *Duplex vis coerciua in iudice.* Duobus enim modis intelligi poteſt vis coerciua in iudice: primò, vt cõpellat reum ſiſtere in iudicio, & cauſam coram ſe agere: & hoc ſenſu non eſt de ratione iudicis ordinarij, vt habeat vim coerciuã: nam, ſicut oſtenſum eſt hoc non eſſe de ratione iudicis delegati, ita oſtendi poteſt non eſſe de ratione iudicis ordinarij. Quia etiam poteſt Princeps duos aut tres Prætores tãquam ordinarios iudices in ciuitate conſtituere, & nulli eorum dare poteſtatem coercendi ciues ad agendas cauſas coram ipſis, ſed hoc voluntati ſubditorum relinquere. Et faciliùs hoc fieri poſſet, ſi Princeps ſibi reſeruaret poteſtatẽ iudicãdi, & coercendi eos, qui nollent ab inferioribus iudicibus à ſe inſtitutis iudicari. Ita ergo facilè intelligere poſſumus, fuiſſe à Chriſto factam huius iudicij inſtitutionem, & feciſſe ſacerdotes iudices ordinarios, pro his qui vellent ab ipſis iudicari, non dando poteſtatem ſacerdotibus, vt eos cogere poſſent venire ad ſuum iudicium, imò nec ſuo diuino præcepto eos ad hoc compellendo, ſed eis liberum relinquendo, vt ſi potiùs vellent à Deo ſolo immediatè iudicari, coram eo poſſent ſuam cauſam agere: vel ſi hoc ipſi in hac vita negligerent, Deus ipſe ſuo tempore ad iudicium cogeret. Atque hic modus inſtitutionis eo eſt facilior in hoc iudicio, quòd ad fauorem & commodum rei totum ordinatur: & ideo potuit arbitrio eius relinqui, vt eo vteretur, ſi vellet.

11. Alio verò modo intelligi poteſt, vim coerciuam eſſe neceſſariã in iudice ordinario ad iudicium ipſum perficiendum, poſtquã accuſatio cauſæ ad ipſum delata eſt. Et hoc ſenſu facilè admittã, eſſe neceſſariam aliquã vim coerciuã, in eo iudice, ad quẽ ſpectat iuſtũ de criminibus iudicium ferre, quia neceſſe eſt vt poſſit crimina punire, quod nõ fit ſine aliqua coactione proportionata pro ratione iudicij. Hoc autem modo habent ſacerdotes vim coerciuam etiã in eos pœnitentes, qui aliàs non tenebantur, nec cogi poterant eis confiteri. Nam poſtquam confitentur, poſſunt eis condignam ſatisfactionem imponere, & ad illam implendam eos obligare, quæ eſt coactio huic foro accommodata, quia in eo tota cauſa voluntariè agitur, ideoq; per voluntariam ipſiuſmet rei executionẽ ſatisfactio exhibenda eſt. Denique totus hic diſcurſus cõfirmatur exemplo adducto de peccatis venialibus: nã ſacerdotes etiã ſunt iudices ordinarij talium peccatorum, licèt nõ habeant vim coactiuã in pœnitentes,

tes, vt eos compellant ad confeſſionem eorum: quia nihilominus habent poteſtatem ordinariam (modo ſuprà expoſito) ad abſoluendum ab ipſis, & ad puniendum illa per impoſitam ſatisfactionem, poſtquam reus illa confiteri vult.

12. His rationibus ſine dubio probatur, ex illa ſola reſponſione Soti, ſeu (quod idem eſt) ex præciſa poteſtate remittendi peccata à Chriſto ſuis miniſtris conceſſa, non colligi omnino euidenter & efficaciter prædictam neceſſitatem, quia rationes factæ ſaltem demonſtrãt, potuiſſe Chriſtum inſtituere hoc ſacramentum, & dare prædictam poteſtatem modo declarato, & ſtante illo modo inſtitutionis potuiſſe dicere, *Accipite Spiritum ſanctum; quorũ remiſeritis peccata, remittũtur eis*, ſiſtendo in hoc mẽbro affirmatiuo, vt ipſe Soto loquitur. Nihilominus tamen illa ſemper mihi viſa eſt valde probabilis coniectura, & moraliter ſatis efficax. Quando Princeps in Republica conſtituit publicum tribunal, & ordinarios iudices, apud quos cauſæ agantur, illam eſſe viam ordinario iure neceſſariam ad lites terminandas, vel punienda delicta, nec ſolere ab ipſo Principe immediatè iudicium vſurpari abſque ſpeciali diſpenſatione. Sic ergo Chriſtus inſtituendo hoc tribunal, illud conſtituit tanquam viam ordinariam, & neceſſariam ad terminandas cauſas peccatorum: in qua quidem neceſſitate poſſet ipſe, ſi vellet, diſpenſare, ſeu ab hoc tribunali & iudicio aliquem eximere; tamen, niſi de tali diſpenſatione conſtet, illa eſt vnica & neceſſaria via. Vnde ſicut Chriſtus dixit Matth. vlt. *Data eſt mihi omnis poteſtas in cœlo, & in terra:* in qua locutione (licèt ſolùm affirmatiua) includitur illa negatiua, quam idem Chriſtus explicuit Ioan. 5. *Pater non iudicat quemquam, ſed omne iudicium dedit Filio*: quia, licèt principalis poteſtas ſemper apud Patrem maneat, ſtatuit tamen non per ſe, quatenus Deus eſt, ſed per Chriſtum Deum hominem hanc poteſtatem exercere: & hoc fuit Chriſto poteſtatem concedere, illum ſcilicet facere vnicum, & immediatum, ac ordinarium iudicem hominum, iuxta illud Actor. 17. *Statuit diem in quo iudicaturus eſt orbem in æquitate, in viro, in quo ſtatuit*, &c. ita ad hunc ferè modum rectè intelligimus, datam eſſe Apoſtolis poteſtatem, & hãc vim, & energiam habere verba illa, *Accipite Spiritum ſanctum, quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis*, ac ſi virtute diceret, *Ego iam non iudico quemquam quoad remiſſionem peccatorum in hac vita, ſed omne iudicium vobis committo*: nam, moraliter loquendo, hic eſt ſenſus: Princeps quando ſimili modo ſuas vices committit, & præſertim quando lege ſtabili ac perpetua tale iudicium inſtituit. Quem ſenſum inſinuare mihi viſus eſt Auguſtinus lib. 50. hom. in 49. dicens, *Agite pœnitentiam, qualis agitur in Eccleſia.* Infrà, *Nemo ſibi dicat occultè ago, apud Deum ago.* Infrà, *Ergo ſine cauſa dictum eſt, Quæ ſolueritis in terra, erunt ſoluta & in cœlo: ergo ſine cauſa ſunt claues datæ Eccleſiæ Dei, fruſtramus Euangelium Dei, fruſtramus verba Chriſti, promittimus quod ille negat.* Quod verbum vltimum expendendum animaduerto. Nam Auguſtinus nulla verba negatiua Chriſti retulerat, ſed tantùm affirmatiua, *Quæ ſolueritis, ſoluta erunt*, & nihilominus ait, Qui promittit remiſſionem niſi per hanc poteſtatem, promittere quod Chriſtus negat: ergo intellexit, per illa verba ita Chriſtum commiſiſſe hominibus illam poteſtatem, vt eo ipſo ſtatuerit illa non vti niſi per ipſos. Et in eodem ſenſu dixerunt Bernardus, & alij Patres, iam eſſe mirabilem potentiam Petri, vt neceſſarium ſit ſententiam eius præcedere ſententiam cœli.

Soti coniectura probabilis exiſtimatur.

Matth. — *Ioan.* — *Actor. 17.* — *Auguſt.*

13. *Tertia & genuina ſolutio.* Hæc verò coniectura fiet efficax & conuincens ratio, ſi tertiam reſponſionem addamus. Dico ergo

A ad difficultatem primam, procedere ex falſo fundamento, quia Concilium non colligit hoc iudicium eſſe medium neceſſarium ad remiſſionẽ peccatorum, ex eo ſolùm, quòd ſacerdotes inſtituti ſint iudices; ſed ex eo quòd tales ſint iudices, vt ad eos pertineat remiſſionis aut retentionis peccatorum ſententiam pronunciare: hæc enim ferè verba Concilium interpoſuit, & in eis poſita eſt vis illationis, & ſolutio difficultatum omnium. Quia licèt ſacerdotes poſſent remittere peccata cõfitentium, etiãſi vſus cõfeſſionis, vel huius ſacramẽti eis nõ eſſet neceſſarius, ſed volũtarius, tamen retinere peccata non poſſent, ſi confeſſio non eſſet neceſſitatis, ſed voluntatis tantùm. Nam ſacerdos ſolùm poteſt retinere peccata non remittendo illa: ſi autem hoc ſacramentum non eſſet neceſſarium medium ad remiſſionẽ peccatorum, quantumcunque ſacerdotes ea non remitterent, illa non poſſent retinere, quia per ſolam contritionẽ plenè ac perfectè poſſent peccatores illorũ remiſſionem conſequi. Vt ergo ſacerdotes poſſint exercere illam poteſtatem quoad vtrumque actum ſuum, oportet vt fideles non ſolùm poſſint, ſed etiã retineantur vti hoc medio, tanquam neceſſario ad peccatorum remiſſionem. Vnde in his verbis ſecundùm vtramq; eorum partem ſpectatis, continetur non ſolùm hæc conditionalis, *Si Sacerdotes vos à peccatis abſoluerint, abſoluti eritis*; ſed etiam hæc, *Si ipſi non remiſerint peccata remiſſa non erunt*, ſeu (quod idem eſt) *retenta erunt*: per quam conditionalem ſolet in Scriptura explicari neceſſitas medij iuxta ſubiectam materiam, vt patet ex illo Luc. 13. *Niſi pœnitentiam egeritis, peribitis.* Quod cum proportione applicatur ad modum pœnitentiæ in lege gratiæ inſtitutum, ſub verbis virtute æquiualentibus, vt explicatum eſt.

Vide Vualdenſem 2. to. de Sacramentis, ca. 138. — *Luc.*

Propter quod, ſicut pœnitentia abſolutè dicitur à ſanctis Patribus fuiſſe ſemper ſecunda tabula poſt naufragium; ita & ſacramentalis pœnitentia in noua lege, vt Concilium Tridentinum indicauit, & ſumi poteſt ex Hieronymo epiſt. 64. & ex aliis ſuprà adductis diſp. 1. huius materiæ, ſect. 1. Denique hic ſenſus horum verborum optimè confirmatur ex aliis ſimilibus, quibus promiſſæ ſunt claues Eccleſiæ, & ſub ea metaphora promittitur poteſtas claudendi, & aperiendi regnum cœlorum: quia neceſſe eſt vt regnum cœlorum non poſſit patere peccatori ſine actu huius clauis: nam illud verè dicitur ſub claue eſſe clauſum, quod ſine claue aperiri non poteſt; vt in eadem metaphora Apoc. 3. declaratum eſt. Vbi cùm de Chriſto dictum fuiſſet, *Qui habet clauem David*: ſubditur, *Qui claudit, & nemo aperit, qui aperit, & nemo claudit*: idem ergo eſt proportione ſeruata de claue Petri. Sic ergo in vtroque actu illius clauis neceſſitas medij continetur. 14.

Hiron. — *Apocal.*

Obiectiones quædam contra reſolutionem.

SED dicet aliquis, Etiam nunc non poſſe ſacerdotem ita retinere peccata, quin ſine eius abſolutione illa tollantur, ſi pœnitens contritionem habeat: ergo ex poteſtate retinendi non colligitur neceſſitas medij. Item obiicit Ianſenius in Concordia, c. 147. quia *retinere*, non ſolùm ſignificat non remittere, ſed etiam aliquem poſitiuum actum ligãdi aut obligandi, vt ex vi & proprietate verborum conſtat: ergo ex verbo retinendi negatiuè explicato nõ poteſt ſumi efficax argumentũ, quia, cùm præcipuè dicat actum poſitiuum, inde ſolùm poteſt haberi, quod ſacerdos ſoluerit, vel ligauerit, ſolutum aut ligatum manere: cum hoc tamen ſtare poterit, vt quamuis ipſe neque ſoluat 15.

Prima. — *Secunda. Ianſen.*

ſoluat, neq; liget, homo alia via ſoluatur, vel ligetur. *Tertia.* Rurſus hic etiam vrget difficultas de peccatis venialibus; nam de illis poteſt confeſſor abſolutionem negare, ea retinendo, ſi reuera non ſit diſpoſitus pœnitens ad eorum remiſſionem: & nihilominùs reſpe- *Quarta.* ctu illorum non infertur neceſſitas medij. Accedit tandem, quòd ſicut remiſſio, ita & retentio poteſt intelligi non abſolutè, ſed ſuppoſita voluntaria ſubiectione peccatoris. Vnde ſolùm fit, poſſe ſacerdotem retinere peccata ſuppoſita confeſſione eorum, ſi non iudicet pœnitentem eſſe dignum: peccata verò ſibi non cõfeſſa non propterea poterit retinere: & ita non concluditur, confeſſionem peccatorum eſſe neceſſarium medium ad remiſſionem eorum.

16. *Primæ obiectionis ſolutio.* Ad primam obiectionem reſpondetur, eum, qui per contritionem nunc cõſequitur remiſſionem peccatorum, ſemper manere obnoxium huic iudicio: & ideo neque conſequi talem remiſſionem ſine ordine ad illud, neque omnino manere ſolutum, quia licèt maneat liber à culpa corã Deo, ſemper manet obligatus ſiſtere in hoc tribunali, vt ſententiam abſolutionis vel retentionis peccatorum in illo audiat. Et in hoc ſenſu accipiendum eſt quod ſignificat Adrianus q. 2. de Confeſſione, licèt peccata tunc non retineantur quoad culpam, retineri quoad obligationem confitendi. Nõ enim poteſt eſſe ſenſus, quòd poteſtas retinendi peccata data ſacerdotibus, proximè & directè ſit ad retinendam obligationem confitendi, & non potiùs ad retinenda ipſamet peccata: hoc enim planè falſum eſt, tum quia poteſtas remittendi peccata, non eſt poteſtas remittendi obligationẽ, ſed ipſaſmet culpas: ergo idem cum proportione eſt de poteſtate retinendi, tum etiam, quia obligatio confitendi peccata non retinetur à ſacerdote, ſed retinetur ab ipſomet Chriſto ex vi inſtitutionis eius, & legis nondum impletæ. Senſus ergo eſſe debet, ex poteſtate retinendi peccata ſacerdotibus data optimè colligi, licèt per contritionem remittantur peccata, non tamen tolli obligationem comparendi in hoc ſacramentali iudicio: & ideo licèt hoc ſacramentum non ſit neceſſarium in re ipſa ſuſceptum ad peccati remiſſionem, eſſe tamen neceſſarium in re, vel in voto, vt ſtatim dicetur.

17. *Replica.* Dices, Hæc reſponſio ſupponit quod probare intendimus, nimirum, per ſe loquendo eſſe neceſſarium confiteri peccata, & ideo obligationem illam ſemper manere, etiamſi per contritionem remiſſa *Solutio.* ſint. Reſpondeo, nos non ſupponere neceſſitatem, ſed ex poteſtate remittendi & retinendi, illam colligere, & conſequenter inferre, obligationem confitendi manere, non obſtante contritione. Quia, cùm illa poteſtas vniuersè & generatim data ſit in omnia peccata mortalia cõmiſſa, vt ſtatim dicemus, neceſſe eſt, vt circa omnia poſſit efficaciter exerceri; non poſſet autem exerceri vllo modo circa peccata per contritionem remiſſa, niſi maneret ſaltem obligatio confitendi talia peccata; ergo ex illa poteſtate optimè colligimus illam neceſſitatem, & obligationẽ, vt ex reſponſione ad illas obiectiones clariùs conſtabit.

18. *Secunda obiectio ſoluitur.* Ad ſecundam ergo obiectionem Ianſenij dicimus primò, antiquos Patres illam retentionem per negationem veniæ explicaſſe, vt videre licet in Cyrillo, Euthymio, Ruperto, & aliis, & non poſſe aliter exponi, ſi verbum retinendi referatur immediatè ad ipſas culpas, ſicut verbum remittendi, vt ſuprà euidenter probatum eſt, quia culpa ipſa non poteſt directè per actionem poſitiuam retineri: quanquam iudicium ipſum, quo aliquis iudicatur indignus abſolutione, actus poſitiuus ſit, quem Concilium Tridentinum appellauit proferre ſententiam retentionis. Hic autem actus poſitiuus non impedit, imò confirmat conſequutionem factam: nam, cùm ſacerdotes ex vi huius poteſtatis habeant ius ferendi hoc iudicium remittendi, vel retinendi peccata, iuxta merita cauſæ, neceſſe eſt vt pœnitentes coram illis compareant. Secundò dicitur, etiamſi demus illam retentionem fieri poſſe per actum poſitiuum, vel ſimul cum illo, non propterea eneruari vim illationis. Dicunt enim aliqui, ſacerdotem dum negat abſolutionem pœnitenti, poſſe etiam illi imponere aliquod onus, quod facere teneatur, vt abſolutionem & remiſſionem peccati poſſit obtinere, per quod poſitiuè retinet peccatum, quia de nouo ita ligat pœnitentem, vt. niſi faciat quod ſibi iniunctum eſt, non poſſit peccati veniam obtinere, etiam per contritionem, quia nec contritionem habere poterit, niſi impleat quod ſibi eſt iniunctum, vel ſaltem propoſitum implendi habeat. Ex hoc tamen etiamſi concedatur, non tollitur neceſſitas illationis factæ, ſed eodem modo infertur: quia non poterunt ſacerdotes hoc poſitiuo modo retinere peccata, niſi exercendo iudicialem actum in hoc foro, ad quod neceſſe eſt, vt præcedat accuſatio, quæ per confeſſionem fit. An verò ille modus retentionis verus ſit, infrà in materia de ſatisfactione dicam: in præſenti verò non cenſeo eſſe neceſſarium, vt iam oſtendam.

Ad tertiam obiectionem reſponderi poſſet, aliter poſſe ſacerdotem retinere peccata mortalia, quàm venialia; nam illa poteſt & negatiuè & poſitiuè modo explicato; hæc autem tantùm negatiuè, quia non poteſt obligare pœnitentem vt aliquid faciat in remedium eorum: & ideo non poteſt illa poſitiuè retinere. Sed differentia hæc nec neceſſaria eſt, nec difficultatem ſoluit. Probatur, quia ex ſola poteſtate retinendi negatiuè peccata mortalia, optimè infertur neceſſitas illi confitendi, vt declaratum eſt: ergo illud ſufficiet in peccatis venialibus, vel alia ratio quærenda eſt. Item, quia ſi ſenſus ſit, poſſe ſacerdotem, cùm negat pœnitenti abſolutionem peccati mortalis, imponere illi ſpeciale præceptũ poſitiuum ex ſua voluntate profectum, ſine cuius obſeruatione non poſſit conſequi remiſſionem talis peccati; id profectò durũ eſt, quia nullo teſtimonio authentico probari poteſt, neque etiam ex principiis reuelatis efficaciter inferri, vt infrà ſuo loco dicam. Si autem ſit ſenſus, poſſe ſacerdotem, vt paſtorem, & iudicem in illo foro, aperire pœnitenti obligationem, quam ex ſe ſeu ex modo conſcientiæ ſuæ habet ad aliquid faciendum, vt poſſit à peccatis abſolui: nec quidem veriſſimum eſt; tamen per hoc ſacerdos non addit vinculum poſitiuum, ſed declarat ſolùm, quod ipſe pœnitens ex ſe habet: quod quidem etiam poteſt facere ſacerdos circa veniale peccatum, iuxta materiæ capacitatem: ergo quoad hoc nulla eſt differentia. Sed diſcrimen erit, quòd, quando ſacerdos retinet peccatum mortale, efficaciter, vt ſic dicam, retinet, non ſolùm quia, ſi clauis non erret, culpa verè manet; ſed etiam, quia, licèt fortaſſe erret, ſemper manet obligatio procurãdi abſolutionem in illo foro; quando verò ſacerdos negat abſolutionẽ in peccati venialis, ſolùm retinet illud ſecundùm quid, ſcilicet, quoad hoc, vt ſacramentaliter non remittatur; non verò ita retinet, vt maneat neceſſariò ſubiiciendum illi foro. Vnde verò hæc differentia colligatur, & quo modo ad verba Chriſti conuenienter aptetur, paulo pòſt dicetur meliùs, reſpondendo ad ſecundam difficultatem poſitam circa Concilium Tridentinum. 19. *Tertia enodatio.* *Non exhaurit difficultatem.* *Vera reſpõſio.*

Ad quartam obiectionem reſpondetur in primis, eſſe contra vim verborum Chriſti, quia non dixit; *Accipite poteſtatem remittendi, & retinendi peccata, quæ ipſi peccatores voluerint*; ſed ſimpliciter, *remittendi & retinendi peccata*: ergo addẽdo illam limitationem, deroga 20. *Quarta obiectio ſoluitur.*

derogatur verbis Chriſti, & poteſtati miniſtrorum eius, quorum iudicio, & arbitrio res cōmiſſa eſt, non liberæ voluntati peccantium. Deinde, ſi ante factam voluntariam confeſſionem poſſint peccatores nolle iudicari à ſacerdotibus de remiſſione, vel retentione peccatorum, licèt poſt factam confeſſionem ſacerdos negaret abſolutionem, poſſent non ampliùs illa peccata confiteri, neque eorum abſolutionem ſacramentalem procurare, ſed per ſolam contritionem eorum veniam conſequi: quia confeſſio ſemel facta non addidit eis obligationē nec ſacerdos poſſet illam addere, quia iam eſt functus officio ſuo negando abſolutionem. Sicut potuiſſent etiam quid ſimile facere in peccatis venialibus. Igitur, vt poteſtas illa retinendi peccata, efficax ſit, nō ſolùm ad retinēdum reſpectu prioris abſolutionis, ſed etiam ad retinendum ſimpliciter, neceſſe eſt, vt cadat ſimpliciter & abſolutè in ipſa peccata, & quòd ex illa oritur, vel colligatur obligatio confitendi & ſubiiciendi peccata huic poteſtati, non verò quòd tantùm ſit quaſi ſub conditione, ſi pœnitentes voluerint ſua peccata confiteri.

21. *Cur hæc neceſſitas magis ex poteſtate retinēdi quàm remittendi peccata colligatur.*

Atque hinc intelligitur cur hæc neceſſitas magis ex actu retinendi, quàm remittendi peccata, colligatur, cùm tamen ſit vna & eadem poteſtas, quæ primariò ordinatur ad remiſſionem, ex conſequenti verò, & quaſi per accidens retinet ea, quæ remiſſione digna non ſunt. Ratio enim eſt, quia, ſi eſſet poteſtas remittendi ſine poteſtate retinendi, poſſet eſſe tantùm in fauorem rei, & ideo per ſe ſola non ſatis oſtenderet neceſſitatem: poteſtas verò retinendi declarat, hunc non tantùm eſſe fauorem rei, ſed etiam ipſius cauſæ ſeu iuſtitiæ diuinæ, vt ſic dicam ratione cuius datur ius ſacerdotibus abſolutum & independens à voluntate ipſiuſmet rei, vt poſſint & debeant cognoſcere, & iuſtum iudicium ferre in tali cauſa. Vnde etiam poteſtas remittendi præciſè ſumpta poſſet eſſe vtilis pœnitentibus, etiamſi vſus eius non eſſet neceſſarius, ſed voluntarius: poteſtas autem retinendi fruſtrà eſſet, ſi pœnitenti non eſſet neceſſaria ſubiectio, ſed voluntaria, vt diſcurſus ſuprà factus oſtendit. Et ratio à priori eſſe videtur, quia poteſtas retinendi, vt ſic, eſt ſuo modo coactiua, & ideo requirit aliquam neceſſitatem ex parte rei, cúmque in hoc foro non habeat locum coactio per externam violentiam, oportet vt ſaltem ſit per obligationem præcepti. Quæ ratio locum habet, ſiue actum retinendi negatiuè explicemus, ſiue etiam poſitiuè, quatenus etiam hæc poteſtas eſt data ad caſtiganda & vindicanda delicta, iuxta doctrinam Concilij Trid. ſeſſ. 14. cap. 8. & can. 15. quia ſub hac ratione etiam eſt coactiua poteſtas; & ideo non datur tantùm ad vindicanda ea peccata, quæ reus accuſare voluerit, aliàs valdè inefficax eſſet ad eum finem: ſed abſolutè datur ad iniurias Dei vindicandas. Ex quo etiam rectè colligitur, hoc iudicium conſtitutum eſſe, vt neceſſarium ad peccatorum veniam conſequendam.

Secunda principalis difficultas circa Concilium Tridentinum de venialibus peccatis ſoluitur.

22. STatim verò occurrit ſecunda principalis difficultas de venialibus peccatis: quæ tangit aliam infrà tractandam, cur venialia peccata non ſint materia neceſſaria huius ſacramenti. Illa ergo veritate nunc ſuppoſita, reſpondemus, poteſtatem retinendi peccata non ita extendi propriè, & ſimpliciter ad peccata venialia, ſicut ad mortalia: & ideò in eis non

A procedere rationem factam cum ſimilitudine formæ, vt in practica difficultate aſſumitur. Quia licet Chriſtus conſtituerit ſacerdotes iudices ad remittendum, nō verò ad retinendum ſimpliciter hæc peccata: Concilium autem, vt diximus, non colligit ex poteſtate iudicādi abſolutè, ſed ex poteſtate iudicādi cum facultate retinendi peccata. Interrogabit verò ſtatim aliquis, vnde poſſit hæc differentia colligi, cùm verba Chriſti ſimplicia ſint, & quoad vtramq; partem indiſtinctè & indefinitè cadant in peccata: ergo vel ſub vtroque mēbro comprehenduntur venialia peccata vel ſub neutro. Vnde non defecerunt, qui, ne concederēt venialia peccata poſſe retineri à ſacerdotibus, negarunt poſſe remitti. Eſt tamen omnino falſa, & erronea ſententia: aliàs peccata venialia non eſſent materia ſufficiens huius ſacramenti, nec ſacerdotes poſ-

Cur peccata mortalia retineri poſſint, non autem venialia.

Quorundam opinio reiicitur.

B ſent de illis præſertim ſolis abſoluere: quod eſt contra vniuerſalem ſenſum Eccleſiæ, vt infrà videbimus. Sequela verò patet, quia ſi ex vi inſtitutionis ibi factæ non ſunt materia, ex vi alterius eſſe non poſſunt, quia nulla alia poſtea facta eſt: & ſi in eo loco non eſt data poteſtas circa hæc peccata, in nullo alio data eſt. Dici ergo poteſt aliter, etiam ibi datam eſſe poteſtatem ad retinenda hæc peccata, non tamen ſimpliciter, ſed poſtquam confeſſa ſunt, & in ordine ad tale iudicium, quando ſacerdos iudicat pœnitentem non eſſe ſatis diſpoſitum ad eorum remiſſionem. Sed, licèt hoc verum ſit, vt in ſuperioribus eſt tactum, non tamen ſoluit præſentem difficultatem: nam adhuc ſupereſt reſpondendum ad interrogationem, cur illud, *retinere*, circa peccata mortalia intelligatur ſimpliciter, circa venialia verò tantùm ſecundùm quid.

Aliorum opinio.

Non placet.

C Dicendum eſt ergo, rationem differentiæ eſſe, quia hæc poteſtas per ſe primò data eſt propter peccata mortalia, extenditur verò ad venialia, veluti conſecutione quadam, & vtriſque accommodatur modo illis proportionato. Peccatum enim mortale ſimpliciter eſt Dei iniuria, & claudit hominiianuam regni, ad quod aperiendum claues datæ ſunt, quod maximè fit tollendo peccatū mortale. Quia verò venialia peccata, quanuis non claudant, impediunt introitum regni, & ad tempus dici poſſunt claudere, quia nihil coinquinatū illud intrare poteſt: ideo clauis illa quatenus eſt poteſtas remittendi peccata, extenditur ad peccata venialia: nam poteſtas ſufficiens ad tollendum impedimentum perpetuum, & remittendam iniuriam ſimpliciter, à fortiori ſufficiet ad tollendum impedimentum temporale eiuſdem ordi-D nis, & ad remittendam iniuriam ſecundùm quid, cuius venia eſt longè facilior. Secus verò eſt de actu retinendi, qui, vt dixi, coactionem indicat, quæ minor eſſe debet circa minores iniurias, quàm circa maiores, ideoque actus retinendi non æquè extenditur ad venialia peccata, neque in hoc habent tantam connexionem cum mortalibus, ſicut in remiſſione. Quod rectè explicatur ex illa ratione temporalis impedimenti; nam inſtitutio huius ſacramenti non mutauit quoad hoc naturam peccati venialis: ideoque quantumuis illud peccatum per hoc ſacramentum non remittatur, ſemper manet impedimentum temporale, quod in purgatorio poterit auferri, & ideo reſpectu illius nō potuit ſecundùm rerum na-E turam, aut congruentiam, vel potius non debuit hoc ſacramentum vt neceſſarium medium relinqui, atque adeo nec poteſtas retinendi eodem modo extendi potuit ad hæc peccata.

23. *Vera differentia traditur.*

Quocirca, quanuis Chriſti verba in exteriori ſpecie ſimplicia ſint, & vniformia, tamen, quia in ipſo nomine, *peccata*, includunt analogiam quandam, ideo ex ſe poſtulant, vt cum proportione debita ad ea quæ ſub ſe continent, applicentur iuxta materiæ capacita- 24.

capacita

pacitatem. Sicut etiam hæc verba, *Niſi pœnitentiam peccatorum egeritis, eorum veniam non conſequemini,* vniformia ſunt: & tamen duas propoſitiones includunt, vnam affirmatiuam, *Si pœnitentiam peccatorum egeritis, eorum remiſſionem obtinebitis*, quæ non minus venialia, quàm mortalia peccata complectitur: alia eſt negatiua, *Si non egeritis pœnitentiam, non obtinebitis veniam*, quæ non æquè comprehendit mortalia, ac venialia: nam in mortalibus ſimpliciter vera eſt, in venialibus autem ſolùm ſecundùm quid, ſcilicet, non obtinebitis ex vi talis diſpoſitionis, aut niſi aliud medium adhibueritis. Sic ergo in præſenti dicendum eſt; nam, vt ſuprà diximus, prædicta Chriſti verba, quatenus neceſſitatem medij continent, ad ſimiles conditionales propoſitiones reuocantur. Atque hæc doctrina fundamentum habet in D.Thoma quæſt. 84. art. 2. ad 3.& latius eam explicarunt Cano dict. relect. de Pœnitentia, p. 5. & Ruardus art. 5.& alij, quos referemus infrà agentes de integritate.

D.Thom. Canon. Ruard.

Enodatur tertia difficultas circa Concilij illationem.

25. TERTIA difficultas erat circa rationem Concilij, ſcilicet, quia ſacerdotes non poſſunt iudicare incognita cauſa. Nam hæc ratio immediatè concludit confeſſionem eſſe neceſſariam, vt ſacerdotes actum ſuæ poteſtatis exercere poſſint: quod eſt verum. Inquiritur autem quomodo inde inferatur neceſſitas ſimpliciter confeſſionis. Reſpondetur verò ex dictis optimè id colligi, quia iudicium ſacerdotis eſt ſimpliciter neceſſarium: quod probatum relinquitur à Concilio ex alio principio, quòd ſacerdotes ſunt iudices habentes poteſtatem ſimpliciter remittendi, aut retinendi peccata. Vnde illa ratio non affertur à Concilio ad concludendam immediatè neceſſitatem totius ſacramenti, ſed ſolùm ad concludendum, confeſſionem eſſe neceſſariam ad vſum illius poteſtatis, ac proinde etiam ad remiſſionem peccati. Vnde obiter aduerto, quòd licèt ad retinenda peccata iuridico modo, & proferendo ſententiam, vt Concilium loquitur, tam neceſſaria ſit confeſſio, ſicut ad peccata remittenda: nihilominus, vt peccata retineantur ſeu non remittantur, ſufficit negatio confeſſionis voluntaria, ſeu in re & in voto, quia eſt negatio medij neceſſarij ad remiſſionem peccati. Ex quo dicere poſſumus, hanc poteſtatem clauium duobus modis retinere peccata, vno modo proximè & iudicialiter, alio modo remotè & per ſolam negationem remiſſionis, qualis eſt circa peccata etiam non confeſſa: & vterque modus eſt verus, & virtute contentus in verbis Chriſti, maximè propter poteſtatem retinendi.

Dupliciter retinentur peccata per clauium poteſtatem.

26. Vltima difficultas facilè expeditur. Nam quod Concilium ſupponit, nimirum actum huius poteſtatis exercendum eſſe per modum iudicij, in eiſdem verbis Chriſti ſufficienter continetur. Primò quidem ſi ſiſtamus in poteſtate remittendi, quia certum eſt non communicaſſe Chriſtum Apoſtolis totam excellentiæ poteſtatem, quam habebat ad remittenda peccata: & ideo non eſt veriſimile arbitrio eorum reliquiſſe modum illius remiſſionis, hoc enim erat proprium ipſius: nullus autem alius determinatus modus aſſignari poteſt, vel ex vſu, & praxi Eccleſiæ, vel etiam ex ratione, ſeu qui ſit ita conſentaneus iuſtitiæ erga Deum, & humanæ fragilitati & curationi: rectè ergo intellexit Eccleſia illum actum ſibi committi per modum iudicij. Quæ ratio optima eſt, ſed aliquid habet congruentiæ, & coniecturæ: aliquid

Quarta difficultas diluitur.

A etiam poſtulat ſupplendum & declarandum ex traditione Eccleſiæ. Verbum igitur *retinendi*, hîc etiam mihi videtur includere conuincentem rationem. Eſſet enim ineptiſſimum, & præter omnem rationem, committere hominibus, vt ſuo arbitrio ſine cauſæ examinatione, & abſq; prudenti, & iuſto iudicio poſſent aliorum peccata remittere: ergo eo ipſo quòd talis poteſtas conceditur, euidenter ſignificatur, eſſe exercendam per modum iudicij, nec poteſt concipi quo alio rationabili modo fieri poſſit.

Dices, etiam poteſtas baptizãdi eſt poteſtas remittendi peccata, quæ conſequenter eſt etiam poteſtas retinendi, quia per negationem Baptiſmi retinetur peccatum, ſicut per negationem abſolutionis. Et B ideo multi Sancti intelligunt in his verbis Chriſti etiam eſſe contentam illam poteſtatem, vt ſuprà retuli: & tamen illa poteſtas non exercetur per modum iudicij, ex vi prædictorum verborum. Reſpondetur, hæc verba ad literam, & in omni vigore ac proprietate non comprehendere Baptiſmum: & ſuprà dixi, Patres, qui interdum aliud ſignificare videntur, piè exponendos eſſe, locutos eſſe per quandam extenſionem, vel accommodationem ad explicandam vnam poteſtatem per aliam, vel vt alteram ex altera credibilem facerent. Poteſtas ergo baptizandi non eſt poteſtas ad retinenda peccata: nec Chriſtus Dominus eo modo illam contulit, ſed abſolutè dixit, *Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti.* Vnde, ſicut poteſtas C prædicandi nón eſt poteſtas retinendi tenebras infidelitatis, ſed illuminandi: ita cum proportione dicendum eſt de poteſtate baptizandi, quia per ſe primò eſt ad tollendum originale peccatum. Et ideo actus illius poteſtatis nulla iuſta ratione poteſt negari infantibus, vt propterea dicatur poteſtas retinendi peccata: adultis verò interdum poſſet negari per accidens, propter defectum neceſſariæ diſpoſitionis. Hoc verò commune eſt omnibus ſacramentis, vnde non eſt ex ſpeciali actu illius poteſtatis ſed ex natura rei ſequitur, quia *ſanctum non eſt dandum canibus.* Multóque minùs poſſunt miniſtri Baptiſmi ex vi illius poteſtatis ligare aliquo poſitiuo modo, qui ad vindictam de peccato ſumendam pertineat. Eo tamen modo quo poſſunt negare Baptiſmum, D neceſſe eſt, vt aliquam rationem iudicij obſeruent, quia non ſuo arbitrio, ſed iuxta rationem & æquitatem iudicij id facere poſſunt.

27. *Obiectio.*

Soluitur.

Teſtimoniis Patrum roboratur aſſertio poſita.

EX his ergo ſatis conſtat propoſita veritas, tam ex verbis Chriſti, quàm ex doctrina Concil. Tridentini: conſtat etiam totam rationem huius neceſſitatis poſitam fuiſſe in voluntate Chriſti, quanuis multæ illius cõgruentiæ dari poſſint, quæ in hac & præcedẽti diſputatione tactæ ſunt, & infrà tractãdo de E præcepto confeſſionis iterum occurret. Nunc ad doctrinæ cõplementum ſupereſt, vt Patrum conſenſionem, & traditionem adiungamus. Clemens Romanus in epiſt. 1. admonet, vt ſi fortè in alicuius cor malum aliquod latenter irrepſerit, non erubeſcat hoc confiteri ei, qui præeſt, *vt poſſit æterni ignis pœnas effugere, & ad perpetuæ vitæ præmia peruenire.* Vbi verbum illud *vt poſſit*, neceſſitatem ſatis indicat. Et notandum eſt obiter quod ait, etiam cogitationes internas eſſe de neceſſitate confeſſionis. Sic etiam Fabianus Papa epiſt. 2. poſt medium, dicit, *peccatores in barathrum delabi, niſi ſacerdotali auctoritate illis ſubuentum fuerit.* 28.

Clemens Roman.

Fabian. Papa.

rit. Lactant. lib. 4. cap. vlt. vbi ſigna hæc ponit veræ Eccleſiæ, *In qua*, inquit, *eſt religio, confeſſio, & pœnitentia, quæ peccata ſalubriter curat.* Et cap. 17. priùs dicit neceſſitatem confeſſionis ſignificatam fuiſſe in Circumciſione; & infrà ſubdit: *Si cor nudauerimus, id eſt, ſi peccata confeſſi ſatis Deo fecerimus, veniam conſequemur, quæ contumacibus, & peccata ſua celantibus denegatur.* Quod verbum vltimum apertè indicat neceſſitatem. Idem habet Origines homil. 2. in Pſal. 37. à principio, & ſpecialiter circa illa verba, *Quoniam iniquitatem meam ego pronuncio*: ita enim ipſe legit: & addit: *Pronunciationem vocat confeſſionem peccati: docet enim Scriptura quoniam oportet peccatum non celare intrinſecus: nam ſicut ij, qui habent intrinſecus, occultam eſcam indigeſtam, ſi euomuerint, releuantur: ita qui peccauerunt, ſi occultant & retinent intrinſecus peccatum, ſuffocantur humore peccati: ſi autem ipſe fiat accuſator ſui, dum confitetur, omnem morbi digerit cauſam.* Et vt explicet ſe loqui de confeſſione homini facta, ſubdit, *Tantùm circunſpice cui debeas confiteri: proba priùs medicum, &c.* Idem homil. c. 2. in Leuiticum inter alia inquit, *Cum non erubeſcit ſacerdoti Domini indicare peccatum ſuum.* Et lib. 3. Periarchon. ca. 1. circa medium inquit, *Qui non priùs ſuorum peccatorum cognouerit mala, ac proprij oris confeſſione prodiderit, is abſolui non poterit.* Baſilius etiam in id Pſal. 32. *Miſericordia Domini plena eſt terra*, dicit Deum velle remittere peccatum, ſi tamen contritio & confeſſio adſit. Et regul. 288. ex breuioribus dicit. *Neceſſariò iis peccata aperiri debent, quibus credita eſt diſpenſatio.* Idem in epiſt. 15. ad Amphilo. cap. 73. & lib. de Ver. virgin.

Orig. — Baſil.

29\. Tertul. Multa etiam habet Tertulianus lib. de Pœnit. præſertim à cap. 7. & cap. 10. habet hæc verba, *Nunquid ſi aliquid humanæ notitiæ ſubduxerimus, propterea & Deo celabimus? an melius eſt damnatum latere, quàm palam abſolui?* Sic etiam Cyprianus lib. de lapſis, cap. 11. circa finem, *Etiam malæ cogitationes*, inquit, *apud Dei ſacerdotes dolenter & ſimpliciter confitentes exomologeſim conſcientiæ faciunt, animi ſui pondus aperiunt, ſalutarem medelam exquirunt, ſcientes ſcriptum eſſe, Deus non irridetur.* Quæ vltima verba neceſſitatem ſignificant. In epiſtolis etiã Cypriani quamplura ſunt de hac re teſtimonia: præſertim videri poteſt epiſtol. 52. & 54. & in 51. quæ eſt Cleri Romani ad ipſum. Quibus locis hoc notat Pamelius & alia congerit: & ſimilia ferè habet Irenæus lib. 1. capite 9. vbi Feuardentius hoc ipſum, & alia notat. Idem etiam indicauit Dionyſius epiſt. 8. ad Demophilum, non longè à principio, vbi refert ſacerdotem quendam ad pedes alterius ſacerdotis procediſſe, vt remedium peccatis ſuis quæreret. Idem ſentit Ambroſius libris de Pœnitentia, præſertim lib. 1. ca. 2. Eandem veritatem indicat Gregorius Nyſſ. homil. 2. in Eccleſiaſt. Auguſtinus expreſsè lib. 50. homil. in 49. & 50. & ſerm. 3. de Verbis Domini, & ſerm. 66. de Tempore, & tract. 49. in Ioan. Anaſtaſius Synaita Orat. de ſacra Synai, inter alia, *Chriſto Domino per ſacerdotes tua confitere peccata.* Idem ſumitur ex Leone Papa epiſt. 69. Chryſoſtomo homil. 20. in Geneſ. & homil. 3. imperfect. in Matth. Gregorio hom. 16. in Ezechielem in principio, vbi dicit, confeſſionem eſſe portam anguſtam, per quam intratur ad regnum: & hom. 26. in Euangel. in hunc ſenſum explicat dictum locum Ioannis. Et alia ex eo ſumi poſſunt lib. 26. Moralium, ca. 25. aliàs 28. & hoc ipſum confirmari poteſt teſtimoniis Patrum, quos citaui ſect. præcedente, & diſputatione præcedente: ita enim ſemper exponunt inſtitutionem huius ſacramenti, & iudiciariam poteſtatem in hoc foro Eccleſiæ conceſſam. Et nonnulla peti poſſunt ex Decreto Gratiani de Pœnit. d. 1. præſertim à c. 87. Et hoc tandem indicant Patres illa metaphora, qua vocant pœnitentiam ſecundã tabulam poſt naufragium, vt D. Thomas ſuprà explicuit q. 84. art. 6. Nam, licèt intelligi poſſint, vt reuerà ſæpe loquantur de pœnitentia virtute: tamen ſuppoſitis iis quæ aliis locis docent de pœnitentia legis gratiæ, rectè etiam intelliguntur de pœnitentiæ ſacramento, vnde expreſsè Hieronymus tomo ſecundo epiſt. 64. ad Pammachium & Oceanum, *Secunda*, inquit, *poſt naufragium tabula eſt culpam confiteri.*

Cypr. — Pamel. — Iren. — Feuard. — Dionyſ. — Ambroſ. — Greg. Nyſſ. — Auguſt. — Anaſt. Synait. — Leo Papa. — Chryſoſt. — Greg. — Gratiani Decretum de Pœn. d. 1. — D. Thom. — Hieronym.

A — D — E

Factum Nectarij Conſtantinopolitani Patriarchæ obijcitur.

B CONTRA hanc veritatem eſt vulgaris obiectio, quia in Eccleſia Conſtantinopolitana Nectarius eius Patriarcha prędeceſſor Chryſoſtomi, abſtulit vſum ſacramentalis confeſſionis: ergo ſignum eſt non eſſe medium ad ſalutem neceſſarium: fuiſſet enim intolerabilis error, medium ſalutis auferre. Neque ſatisfaciet, qui dixerit, erraſſe Nectarium, quia & priuatus Epiſcopus erat, & non admodum eruditus in Eccleſiaſticis rebus, nuper enim baptizatus ex Præfecto vrbis factus eſt Patriarcha, vt refert Ruffinus lib. 2. cap. 21. & Nicephor. lib. 12. cap. 12. Hoc, inquam, non ſatisfacit, tum quia eadem hiſtoria refert fuiſſe virum ſanctum, de quo credibile non eſt, rem adeo grauem abſque conſilio ſapientum & prudentum attentaſſe: tum etiam, quia illum imitati ſunt alij Prælati, & Eccleſiæ Orientales, & (quod amplius eſt) Chryſoſtomus, Nectarij ſucceſſor, eandem conſuetudinem retinuit: hoc enim totum, cum facto Nectarij referunt Socrates lib. 5. Hiſtoriæ, cap. 19. & Sozomenus lib. 6. cap. 16. & Nicephorus lib. 12. Hiſtoriæ, cap. 28. 30.

Ruffin. — Niceph. — Socr. — Sozom. — Niceph.

31\. Aliquorum reſponſio. De hac difficultate multa dicũtur à Modernis ſcriptoribus propter hæreticos huius temporis, apud quos maius pondus habet incerta hæc hiſtoria de facto Nectarij, quàm ſcriptura, & perpetua Eccleſiæ traditio. Reſpondent ergo aliqui, non adhibendo fidem huic narrationi: quia Sozomenus, vt ait Gregorius lib. 6. epiſt. 195. multa mentitur, & ideo Eccleſia Romana eius hiſtoriam non recipit. Socrates etiam fidem non facit in hac cauſa, quia hæreticus Nouatianus fuit, ideóque ſacramentum pœnitentiæ odioſum habuit, vt Nicephorus teſtatur lib. 6. cap. 37. & lib. 9. cap. 13. & ſumitur ex eodem Socrate li. 6. ſuæ hiſtoriæ, cap. 19. Atque ita ferè reſpondet Cæſar Baronius 1. tom. ann. 56. qui de Nicephoro nihil dicit. Potuit autem decipi ex aliorum narratione. Sed quanquam fieri potuerit, vt dicti Auctores minùs fideliter in re aliqua factum Nectarij narrauerint; tamen negari non poteſt, quin aliquid ille ſuſtulerit ad hoc negotium ſpectans. Tum quia non potuiſſet facilè mendacium confingi in re tam publica & manifeſta, ſi non fuiſſet in re aliqua fundamentum: tum maximè, quia non ſolùm in hiſtoriis peruulgatum eſt illud factum, ſed etiam ex Chryſoſtomo in variis locis colligitur, vt ex ſequente obiectione conſtabit. Fatemur igitur, Nectarium aliquid ſpectans ad Eccleſiam, & exteriorem pœnitentiam ſuſtuliſſe; quid verò illud fuerit, incertum eſt.

Gregor. — Cæſ. Bar. Non admittitur.

32\. Aliorum reſponſio. Aliqui ergo concedunt, illum ſuſtuliſſe vſum ſacramenti pœnitentiæ. Ex quibus nonnulli fatentur illum erraſſe, vt Vualdenſis tom. 2. de Sacramentis, cap. 141. Soto verò & Cano, vt excuſent Nectarium, aiunt, non abſtuliſſe ſimpliciter, ſed ad breue tempus, ad ſedandum ſcandalum in Eccleſia ſubortum ex confeſſione cuiuſdam nobilis matronæ, quæ cum

Vuald. — Soto. — Cano.

cum Diacono peccauerat. Addúntque ſuſpenſionem illam confeſſionis vſque ad tempora Chryſoſtomi duraſſe, ipſúmque etiam illam toleraſſe, quia propter idem ſcandalum auſus non eſt morem priſtinum ſuæ Eccleſiæ reſtituere.

33. Sed hæc profectò nulla excuſatio eſt: quia res iure diuino præcepta, & tam neceſſaria ad ſalutem, ſuſpẽdi etiam ad breue tempus, vel licitè vel validè, nõ poteuit, præſertim propter ſcandalum ortum ex ſingulari facto vnius perſonæ, & ex re valde remotè pertinente ad hoc ſacramentum, non ex confeſſione ipſa. Item quia illud non poteſt dici breue tempus, ſi Nectarius ſimpliciter abſtulit pro toto tempore vitæ ſuæ, & in eo ſtatu ſuam Eccleſiam reliquit. Denique medium illud neceſſarium non erat ad tollendum ſcandalum, quod ſufficienter tolli poterat, maiorem diligentiam adhibendo circa ſecretum confeſſionis: aliunde verò erat illud medium pernicioſiſſimum Eccleſię, non ſolùm ſuppoſita neceſſitate iuris diuini, ſed etiã ſuppoſita ſola inſtitutione & vtilitate talis ſacramenti. Sicut nunc eſſet intolerabilis error, auferre etiam ad breue tempus ab aliqua Eccleſia vſum ſacramenti Confirmationis, vel Extremæ vnctionis, etiamſi demus non eſſe ſub præcepto iuris diuini. Propter quod, ſi exemplum Nectarij aliquid valet, non ſolùm probat illum ſenſiſſe vſum confeſſionis non eſſe neceſſarium ad ſalutem, ſed etiam ignoraſſe eſſe vtilem ad ſanctificationem animarum, & remiſſionem peccatorum, quod veriſimile non eſt, & ideo incredibile mihi eſt, illum abſtuliſſe vſum confeſſionis ſacramentalis etiam ad tempus, niſi concedamus Nectarium fuiſſe à Nouatianis deceptum: à qua ſententia non longè abeſt Baronius ſuprà. *Baronius.* Non inuenio tamen ſufficiens fundamentum, vt hanc notam illi viro imponamus: præſertim cùm falſum eſſe conſtet, vel Chryſoſtomum vel alias Eccleſias Orientis talem confeſſionis ſuſpenſionem, aut probaſſe, aut toleraſſe, vt ſtatim oſtendemus. Item quia Eccleſia Conſtantinopolitana nunquam apud veteres de hoc errore malè audiuit, neque à Summis Pontificibus de illo reprehenſa eſt.

34. Hæc verò omnia maximè procedunt, ſi in eo ſenſu credatur Nectarius confeſſionem abſtuliſſe, vt vſum eius prohibuerit: nam ſi quis diceret illum non prohibuiſſe, ſed ſolùm ſtatuiſſe, vt fideles non cogerentur ab Eccleſiæ miniſtris confiteri: vel vt nulli ſacerdotum eſſet hæc cura peculiariter commiſſa, ſed vniuſcuiuſque conſcientiæ reliquiſſe vt ius à Chriſto inſtitutum ſeruaret, vel illo vteretur vt vellet: ſi quis, inquam, hoc diceret, quidpiam minùs incredibile aſſereret: inde tamen illud argumentum ſumi poſſet contra veritatem Catholicam ſuprà fundatam, quia neceſſe non eſt vt Eccleſia ſemper & in omni tempore hoc loco adhibuerit peculiarem determinationem huic præcepto diuino, aut coactionem aliquam, per quam ad illius obſeruationem fideles compelleret. Vnde addunt aliqui, Nectarium non abſtuliſſe ſimpliciter confeſſionis vſum, ſed ſolùm quatenus præmitti ſolet, vt neceſſaria diſpoſitio ad Euchariſtiam, quia faciliùs ignorari potuit, talem diſpoſitionem, ſeu præparationem neceſſariam eſſe iure diuino. Quod etiam hiſtoriæ citatæ ſignificant, dum aiunt, à Nectario fuiſſe præmiſſum vnicuique, vt ſecundùm conſilium conſcientiæ ſuæ, ad diuina participanda poſſet accedere. Veruntamen hoc etiam facilè poſſet intelligi, abſque admiſtione erroris, nimirum, Nectarium nec prohibuiſſe diſpoſitionem ad Euchariſtiam, nec docuiſſe non eſſe neceſſariam ex Chriſti mandato: ſed vniuſcuiuſque conſcientiæ & iudicio hoc reliquiſſe.

35. Verius tamen videtur Nectarium nihil abſtuliſſe, quod ad ſubſtantialẽ vſum huius ſacramẽti, vt ſic dicam, vel ad illius obligationem pertinuerit, ſed tantùm vel abſtuliſſe, vel moderatum fuiſſe ritum aliquẽ pertinentem ad pœnitentiam publicam, quæ tunc in Eccleſia agebatur poſt ſacramentalem confeſſionem, vt ex eiſdem hiſtoriis colligere licet, & ex Gregorio Nyſſeno in epiſt. ad Latoium Mitylenes Epiſcopum, quem refert Baronius ſuprà: & ex Chryſoſtomo etiam multa ſtatim afferemus. *Vera ſolutio.* *Greg. Nyſſ.* Abſtulit ergo Nectarius preſbyterum pœnitentiarum, eiúſque munus prohibuit, vt expreſſe dicunt eædem hiſtoriæ. Quale autem fuerit illud munus non ſatis conſtat: & ideo etiam incertum eſt quid Nectarius vetuerit. Dicunt ergo aliqui munus illius preſbyteri fuiſſe omnium ſacramentales confeſſiones priùs audire, & poſtea in publico Eccleſiæ conuentu peccata narrare, & corripere, ſiue publica eſſent, ſiue etiam ſecreta, & pro eis pœnitentiam imponere. *Quorundam opinio de munere pœnitẽtiarij quod abſtulit Nectarius.* Similem enim cõſuetudinem aliquando cœptam eſſe introduci in Campania, colligitur ex Leone Papa in epiſtol. 78. aliàs 80. capit. 2. vbi grauiter illam reprehendit: & meritò. *Leo Papa.* Repugnat enim talis conſuetudo diuino iuri, ſi id fiat contra, vel ſine voluntate pœnitentium: nam repugnat ſigillo confeſſionis, quod de iure diuino eſt, vt infrà videbimus: nec minùs eidem iuri repugnaret obligare, vel quouis modo cogere pœnitentes, vt ſuum conſenſum ad hoc præſtent.

36. Si verò intelligatur illa cõſuetudo fuiſſe quaſi ſub conditione, ſcilicet, narrandi publicè peccata, ſi pœnitentes conſentirent, non eſſet tam directè repugnans prædicto iuri de ſeruando ſigillo confeſſionis: tamen etiam eſſet valde contraria fini eius, quia non poſſet talis conſuetudo non reddere difficillimam confeſſionem, & ab illius vſu homines plurimum retardare: nam ipſamet cõſuetudo eſſet virtualis quædã & tacita coactio, quia nemo auderet reſiſtere, nec putaret ſuam pœnitentiam eſſe admittendam, vt verã & ſufficientem, niſi conſentiret. Et præterea, talis cõſuetudo ſæpe cederet, aut in aliorum iniuriam, aut contra charitatem, vel propter aliorum ſcandalum, vel propter propriam infamiã graue, ſine vllo fructu, vel neceſſitate. Vnde Concilium Tridentinum, ſeſſ. 14. ca. 5. aſſerit confiteri publicè peccata ſecreta nulla humana lege poſſe conſultè præcipi. *Conc. Trid.* Igitur nec prudenter poſſet in Eccleſiaſticam cõſuetudinem introduci. Si ergo talis erat Conſtantinopoli conſuetudo, meritò illam abſtulit Nectarius, cuius factum ita Ruardus art. 5. interpretatur. Sed certè ad talem conſuetudinem tollendam non oportuiſſet ſpecialem illam occaſionem de ſcandalo illius matronæ, vel aliam ſimilẽ expectare, cùm per ſe iniqua eſſet, & omnino vitanda, vt Leo Papa citato loco expreſsè docet. Vnde non eſt veriſimile talem cõſuetudinem duraſſe ſemper in Eccleſiis Orientis, in quibus ſanctiſſimi & doctiſſimi Epiſcopi præcelluerant vſque ad tempora Nectarij: cùm tamen hiſtoriæ citatæ referant, conſuetudinem illam, quam Nectarius abſtulit, antiquiſſimam fuiſſe.

37. Veriſimilius ergo eſt tantùm peccata publica ſolita fuiſſe in publicum proferri, vt de eis publica pœnitentia ageretur, & fortaſſe non omnia, ſed illa tantùm, quæ maius ſcandalum generabãt. *Verior ſententia.* Sic enim legimus in Conc. Carthaginenſ. 3. cap. 32. publicam pœnitentiam agendam eſſe, *de publico & vulgatiſſimo crimine, quod vniuerſa Eccleſia nouerit.* *Conc. Carth.* Et ſimilia refert ex Concil. Moguntino, Africano, & ex Auguſt. Burcardus libro 19. ſui decreti, capite 36. 38. & 40. *Burcard.* Sic etiam Auguſtinus in Enchiridio, cap. 65. dicit, *In Eccleſia agi pœnitẽtiam ſecundùm modum cuiuſque peccati*, id eſt, de ſecretis ſecretam, & de publicis publicam, vt ipſe declarat, lib. de vera & falſa pœnit. ca. *Auguſt.*

11.&lib.50.homil.in vlt.Imò in epiſt.108.ſignificat, eos tantùm ſolitos fuiſſe publicam pœnitentiam agere, & quaſi per antonomaſiam pœnitentes appellari,qui poſt Baptiſmum ita peccauerant, vt priùs excommunicari,& poſtea reconciliari mererentur.Quẽ morem videmus nũc aliqua ex parte in Eccleſia retineri circa apoſtatas à fide, & alios ſimiles grauiſſimos peccatores, quanuis iam non ſit in vſu per viam voluntariæ confeſſionis in foro pœnitentiæ; ſed per iuriſdictionem fori exterioris,ſeu contentioſi.

38. Hac ergo ſuppoſita conſuetudine, munus illius presbyteri pœnitentiarij non videtur fuiſſe omnium fidelium confeſſiones ſacramẽtaliter audire:vix enim credi poteſt vnum tantùm miniſtrum ad hoc munus pro tota aliqua Eccleſia aut ciuitate conſtitutum fuiſſe, nec enim ſuo muneri ſatisfacere potuiſſet. Aut ergo munus illius fuit, libellos eorum omnium, qui publicam pœnitentiam acturi erant, ſuſcipere, vt ea in publicum recitaret, ne ipſimet pœnitentes cogerentur,quod ipſis oneroſius eſſet,per ſe ipſos ſua peccata narrare:aut certè(quod veriſimile eſt) prudentiæ huius presbyteri committebatur, vt non omnia peccata,quæ ipſi pœnitentes vellent,publicè narrari permitteret,ſed ea tantùm quæ ſine ſcandalo, & cum ædificatione aliorum dici poſſent, & ad correctionem ipſius pœnitentis magis eſſent neceſſaria, vel vtilia: cætera verò ſub ſecreto retineret. Vnde prædictæ hiſtoriæ ſignanter aiunt, obſeruatum fuiſſe, vt hic presbyter eſſet prudens & ſecretum obſeruãs:& hoc ipſum indicauit Origenes dict. homil. 2. in Pſalm. 37. dicens. *Magno conſilio opus eſſe ad manifeſtãdum peccatum pœnitentis in publico.* Vnde multi exiſtimant huiuſmodi presbyterum non ſine conſilio Epiſcopi iudicium hoc dare potuiſſe,aut debuiſſe. Hunc ergo pœnitentiarium Nectarius abſtulit, & conſequenter etiã abrogauit conſuetudinem agendi hãc publicam pœnitentiam in Eccleſia,quoniam illius occaſione ſcandalum illud acciderat.Et quoad hoc fortaſſe multi alij Epiſcopi illum imitati ſunt, quanuis non defuerint qui grauiter illud tulerint, & reprehenderint, vt Socrates etiam & Nicephorus referunt, qui non dicunt reprehendiſſe illum, eo quòd abſtulerit vſum ſacramentalis confeſſionis, ſed antiquã cõſuetudinem honeſtam & vtilẽ ad frænandos peccatores.In hac enim re poterat eſſe iudiciorum diuerſitas abſque errore,& pro temporum diuerſitate fieri potuit, vt non expediret conſuetudo, quæ antea probabatur. Quocirca, cùm Socrates & Sozomenus aiunt, *vnumquemque relictũ eſſe cõſilio animi ſui*,&c.quod nõ eſt ab aliquo eorũ malitioſè additum, exponendum eſt, id factum eſſe, non ad excludendam confeſſionem,ſed publicam illã ſatisfactionem & conſultationem presbyteri pœnitẽtiarij, atque hoc modo libertati vniuſcuiuſque relictũ fuiſſe,& confiteretur cui vellet ſacerdoti iuriſdictionem habenti,& iuxta illius præſcriptum pœnitentiam ageret,ita ad ſacra myſteria accederet.

Obiiciuntur varia teſtimonia Patrum.

39. *Chryſoſt.* SECVNDO obiiciuntur varia Patrum teſtimonia,præſertim Chryſoſtomi,qui homil. 2. in Pſal. 50.in fine,ſic inquit, *Peccata tua dicito,vt deleas illa; ſi cõfunderis alicui ea dicere,dicito ea quotidie in anima tua, nõ dico vt cõfitearis conſeruo tuo,vt exprobret,dicito Deo, qui curat ea*:ſimilia habet homil. & Phariſæo & publicano,quæ habetur tom.1.& tom.2.homil.4.de Lazaro,ſatis poſt mediũ tractans illud Iſaiæ 53. *Dicito tu peccata tua,vt iuſtificeris.Caue* inquit,*homini dixeris,ne tibi exprobret*;& infrà *ſed ei qui Dominus eſt,qui tui curam gerit,neque enim ignorat, etiamſi non dixeris.* Quod vltimum verbum eſt valde difficile, & notandum. Et tom.5.homi.de pœnitentia,& confeſſione,circa principium: *Solus te Deus confitẽtem videat:neq; enim neceſſe eſt præſentibus teſtibus confiteri.* Sed hoc facile eſt, quod ſequitur valde difficile; *Cogitatione fiat delictorum exquiſitio*,&c.Et homil.21.in epiſt.ad Hebræos,in parte morali poſtquam multa dixerat de cõfeſſione, ſubdit, *Obedire te volo prophetæ dicenti, Reuela Domino viã tuam:ante Deum ergo tua confitere peccata,nõ lingua,ſed conſcientiæ tuæ memoria.* Quod etiam vltimum verbũ difficillimum eſt. Denique homil. 8. de pœnitentia circa finem, nullam videtur pati expoſitionem: tractans enim illud, *Probet autem ſeipſum homo*, inquit; *Non in commune theatrũ accuſationem producit, nõ delictorum teſtes ſtatuit, intus in conſcientia ſtante nemine præter eum qui cuncta videt, Deus iudicium peccatorum ſtatuens,reforma quod diliquiſti, atque ſic pura conſciẽtia ſacram attinge menſam.* Similia multa habet hom. 5. de incomprehẽſibili Dei natura, circa finem.& hom. 21.24.40. & 41. ad Populum. Nec videtur diſſimile quod habet Ambroſius Luc 22.cap de negatione Petri,& repetit ſerm.46.& habetur,de Pœnitentia,d. 1. cap.1.& 2. *Lacrymæ*,inquit,*lauant delictum.quod pudor eſt confiteri: lacrymas Petri lego, ſatisfactionem nõ lego.* *Ambroſ.* Et ſimili modo Caſſianus collat.20.cap. 8. poſtquam poſuerat multa remedia ad peccatorum remiſſionem obtinendam, ſubdit circa finem: *Si verecundia retrahente reuelare ea coram hominibus erubeſcis,illi,quem latere non poſſunt, confiteri ea iugi ſupplicatione nõ deſinas & dicere, Quoniam iniquitatem meam ego cognoſco* Et alia referuntur in decreto de pœnitent.d.1.à principio vſque ad caput 36. *Caſſian.* *Decretum de pœn.d.1.*

40. *Prima expoſitio ad Chryſoſtomum.* Ad Chryſoſtomum communis reſponſio eſt,illum tantùm docere voluiſſe non eſſe neceſſariam confeſſionem publicam:nam ideo ſæpe ait. *Non ad theatrum voco,non teſtes requiro*,&c. Hoc priùs ſignificauit Gratianus de pœnit.d.5.§. *His auctoritatibus*,poſt cap. *Quis aliquando.* Et poſtea ſequuti ſunt moderni ſcriptores: & præcipuè videri poſſunt Ruardus dict.art.5. & Baronius dict.anno 56.Qui conſequenter aiunt quando Chryſoſtomus dicit confitendum eſſe ſoli Deo, non excludere ſacerdotem, qui non vt homo, ſed vt gerens vices Dei, confeſſionem audit. *Gratian.* *Ruard* *Baron.* Plurimùm verò obſtant huic expoſitioni nonnulla verba Chryſoſtomi,quæ in obiectione aduertimus, quibus videtur excludere miniſterium linguæ, & dicere,ſola cogitatione ſufficienter fieri confeſſionem. Ad quam obiectionem videtur Gratianus his verbis reſpondere; *Neque enim eſt neceſſe, vt quæ ſemel ſacerdoti confeſſi fuerimus,denuo cõfiteamur.ſed lingua cordis,non carnis, apud iudicem verum ea iugiter cõfiteri debemus.* Videtur enim Chryſoſtomus in dictis locis alludere ad antiquam cõſuetudinem, & ad mutationem à Nectario factam: ſolebant enim fideles, vt diximus, etiam poſt ſacramentalem confeſſionem aliqua peccata publicè confiteri, vel certè ad presbyterum pœnitentiarium accedere, vt de eis eum conſulerent. Hoc ergo prædicabat poſtea Chryſoſtomus non eſſe neceſſarium,ſed apud Deum pœnitentiam agere ſufficere ſola cogitatione,ſcilicet, poſt confeſſionem ſacramentalem ritè factam. Secunda verò expoſitio,& mihi valde probabilis,eſt,Chryſoſtomum, licèt in illis locis tractet de confeſſione ſacramentali,& ſecreta,non tamẽ negare abſolutam neceſſitatem confeſſionis pro eo tempore, quo præceptum eius obligare poteſt:ſed ſolùm intendere confeſſionem non eſſe neceſſariam ſemper in re ipſa ad iuſtificationem & remiſſionem peccati: ſed *Secunda expoſitio.*

per ſolam interiorem conuerſionem poſſe ſtatim hominem iuſtificari. Huius autem rei ſignũ eſſe poteſt, quia in multis ex dictis locis tractat Chryſoſtomus de quotidiano examine conſcientiæ,& hortatur fideles, vt ſtatim exeant ab ſtatu peccati,adquod ait non eſſe neceſſarium ſtatim confiteri. Cui expoſitioni conſonat canon.33.Concilij Gabillonenſ. 2.qui ſic habet,

Conc. Gab.

Quidam ſolummodo Deo confiteri debere dicunt peccata: quidam verò ſacerdotibus confitenda eſſe percenſent: quod vtrumque non ſine magno fructu intra ſanctam fit Eccleſiam, ita dũtaxat & vt Deo, qui remiſſor eſt peccatorũ, cõfiteamur peccata noſtra, & ſecundùm inſtitutionẽ Apoſtoli confiteamur alterutrum peccata noſtra. Id eſt, ita cõfiteamur Deo, vt non excludamus confeſſionem ſacerdoti ſuo tempore faciendam, iuxta ea quæ ſect. ſequente declarabimus. Denique, Chryſoſtomũ in hac parte rectè ſenſiſſe, ideóque altero ex his modis exponendũ eſſe, conſtat ex variis huius locis ſuprà citatis diſput. præced. cùm de poteſtate remittendi peccata ageremus, in quibus claues Eccleſiæ optimè declarat. Idem ſumitur ex hom. 20. & 30. eiuſdem in Geneſim, & ex hom. 10 & 33. in Matth.

9. Ambroſ. explicatur.

Ad Ambroſium facilis eſt reſpõſio, quanuis Gloſ. in cap. 1. & 2. de pœnit. d. 1. malè illa verba interpretetur, & alij multa de illis dicãt, vt videre licet in Nauarro ibidẽ & Cano ſuprà. Nam in prioribus verbis non ait Ambroſius, ſi quis pudorem habeat confitendi delictum, lacrymas poſſe ſufficere ad lauãdum illud: ſed ſenſus potiùs eſt, lacrymas lauare delictum, quod cum pudore confitendum eſt. In verbis autem poſterioribus cùm ait Ambroſius, *Satisfactionem non lego*, non loquitur de propria ſatisfactione pro peccato; nam ſatis legitur ſatisfactio Petri, cùm legitur *fleuiſſe amarè. Satisfactionem* ergo vocauit excuſationem peccati, quæ de Petro non legitur. Vnde *quod defendi*, inquit, *nõ poteſt, fieri poteſt: rectè fleuit, & tacuit, quia quod fleri ſolet, non ſolet excuſari.* Vnde potiùs ſenſit, propter pudorem neminem debere hoc modo excuſari à confeſſione, & ideo ſubdit *lacrymæ verecundiæ conſulunt, & ſaluti nõ erubeſcunt impetendo, &c.*

10. Explicatur Caſſian.

Ad Caſſianum cũ aliis applicandæ ſunt reſponſiones ad Chryſoſtomum datæ. Nam Caſſianus apertè loqui videtur de confeſſione publica. In aliis verò locis ſæpè dicunt Patres internam confeſſionem ſufficere, ſcilicet ad iuſtificationem: non excludunt tamen confeſſionem ſuo tempore faciendam, vt ſtatim amplius declarabimus.

SECTIO III.

Vtrùm hoc ſacramentum in re ſuſceptum ſit neceſſarium medium ad remiſsionem peccati, vel ſufficiat in voto, & quomodo.

1. Ratio dubitandi.

HÆc eſt tertia difficultas circa reſolutionem præcedẽtis ſectionis: nam ſine medio neceſſario non poteſt finis comparari: remiſſio autem peccati ſæpius cõparari poteſt ſinehoc ſacramẽto, vt paulo antea cum Chryſoſtomo dicebamus, vt docet expreſsè Concilium Tridentinum, ſeſſ. 14. c. 4.

Concil. Trident.

quomodo ergo ſacramentum hoc eſt mediũ neceſſairũ ad hunc effectum? Propter hoc dixerunt aliqui in peccato mortali duo eſſe, ſcilicet maculam culpæ, & reatũ pœnæ æternæ: & quantum ad primum, poſſe remitti peccatum ante confeſſionem, quia poteſt contritio charitate formari, vt Tridentinum dixit: charitas autẽ excludit maculam peccati; quantum ad ſecũdum autẽ negant peccatum dimitti ante ſacramentalem cõfeſſionem peccati propter difficultatem tactam. Quo fit vt ex horum ſententia ſacramentum hoc non ſit medium neceſſarium ad remiſſionem peccati quoad culpam, ſed ſolùm quoad æternam pœnam.

Quorundam opinio.

2. Richar. de S. Vict. Hugo de S. Vict. Medina. Reiicitur.

Hæc ſententia ſumitur ex Richardo & Hugone de S. Victore, & Medina, citatis diſputatione præcedenti, ſect. 2. Tamen ex ibidem dictis ſufficienter impugnatur, tum quia, ſicut ibi oſtenſum eſt, poteſtatem clauium non ſolùm reſpicere pœnam, ſed etiam culpam, vt talis eſt; ita eſt certum, ſacramentum hoc non ſolùm eſſe medium neceſſarium ad remiſſionem pœnæ, ſed etiam ad remiſſionem culpę, quia hæc neceſſitas in illa poteſtate fundatur, vt dictum eſt. Et ideo Concilium Tridẽtinum de peccatis quoad culpam loquitur, cùm de illa poteſtate, & de neceſſitate huius ſacramenti ſermonem habet. Tum etiam, quia oſtenſum eſt, remiſſionem pœnæ æternæ non ſeparari à remiſſione culpæ mortalis, & è contrario: ergo repugnat hoc ſacramentum eſſe neceſſarium ad remiſſionem pœnæ æternæ, & ad remiſſionem culpæ nõ. Et declaratur manifeſtè: ponamus enim, cum, qui ſine hoc ſacramento iuſtificatus eſt, paulo pòſt mori ſine noua culpa, an ergo ille conſequenter regnum cœlorum, necne? hoc poſterius dici non poteſt, aliàs homo in gratia conſtitutus, & in ea mortuus, non ſaluaretur: quod dicere erroneum eſt. Ergo conſequetur homo æternam ſalutem ſine reali ſuſceptione huius ſacramenti: ergo remittitur illi pœna æterna: ergo non magis eſt medium neceſſarium hoc ſacramentum ad remiſſionem culpæ quàm pœnæ æternæ.

3. Sacramentum hoc in voto ſufficere. Vera reſolutio. Mag. D. Thom. Gabr. Trid. Leo Pap.

Vera ergo reſponſio eſt, ſacramentũ hoc in re ipſa ſumptum non eſſe ſemper medium neceſſarium ad iuſtificationem vel remiſſionem peccati, ſed ſufficere in re vel in voto. Quæ eſt certa cõcluſio, & communis Theologorum cum Magiſtro d. 17. & D. Thoma ibi, & ſuprà quæſt. 86. art. 2. Vbi de hac re dictum eſt. Idem D. Thomas 4. contra Gent. capite 72. Gab. d. 14. quæſt. 2. art. 2. & diſt. 16. quæſt. 1. art. 3. Et nunc eſt definita in Tridentino, ſeſſ. 6. cap. 14. & ſeſſ. 14. cap. 4. & de illa videri poteſt Leo Papa epiſt. 91. ad Theodorum, capite 3. Ratio verò eſt, quia veræ conuerſioni in Deum per contritionem promiſſa eſt remiſſio peccati, & cùm ſacramentum non poſſit ſtatim adhiberi, propoſitum eius ſufficit, quia apud Deum volũtas pro facto reputatur.

Modus loquẽdi Medinæ improbatur.

Nec mihi placet modus loquendi Medinæ tract. 2 de Confeſſione quæſt. 4. de confeſſione neceſſitatis, qui dicit ita remitti peccatum per confeſſionem in voto tãtùm, vt poſſit homo dici aliquo modo manere in peccatis, quandiu non abſoluitur. Quod ideo videtur dicere, quia probabilẽ exiſtimat opinionem iam improbatam. Cùm ergo per contritionem cum voto ſacramenti perfectè tollatur culpa & reatus pœnæ æternæ, & ſolùm manere poſſint reliquiæ peccati, & reatus pœnæ temporalis, quæ non habent rationem culpæ, nullo modo dici poteſt, hominem ſic iuſtificatũ manere aliquo modo in peccatis, magis quàm illum, qui iuſtificatus eſt per confeſſionem, in quo etiam poſſunt manere reliquiæ peccati, & reatus pœnæ temporalis.

Quid ſit peccatum remitti per ſacramentum in voto.

4. Quorundam opinio reiicitur.

DVo verò explicanda ſuperſunt. Primum eſt, quid ſit peccata remitti per hoc ſacramẽtum in voto. Secundum eſt, quale debeat eſſe hoc votum. Circa primum dicunt aliqui, peccatum remitti in voto ſacramenti pœnitentiæ, eſſe remitti ſub conditione ſuſcipiendi ſacramentum. Sed hæc locutio vitanda eſt, & quando in aliquo Catholico auctore inuenitur

nitur, piè explicanda. Nam quando peccatum remittitur per contritionem, verè & abſolutè remittitur, quia ſtatim iuſtificatur homo verè ac propriè: in homine autem iuſtificato nihil damnationis manet, teſte Paulo: ergo in homine ſic contrito peccatum non manet: ergo abſolutè remittitur. Nam, ſi ſolùm eſſet remiſſio ſub conditione, non haberet effectum donec impleretur conditio, quia conditionalis nihil ponit in eſſe, donec conditio impleatur. Vnde ſequeretur vlteriùs, nullius fructus eſſe contritionem, quia ſub illa conditione; etiam nō habēti cōtritionē: promiſſa eſt remiſſio peccati, ſi dignè confiteatur. Quòd ſi fortè dicatur, per contritionem ſtatim dari remiſſionem peccati, tamen ſub ea cōditione, vt poſtea ſequatur confeſſio, vel ſaltem non voluntariè omittatur, aduertendum eſt, duobus modis hoc intelligi poſſe. Primo, vt effectus illius remiſſionis, ſeu duratio eius, verè pendeat ab illa conditione, ita vt illa non impleta, reuocetur facta remiſſio. Et hic ſenſus eſt omnino falſus, & quoad culpam, apertam repugnantiam inuoluens: quoad pœnam verò æternam, vel etiam temporalem ſemel remiſſam, eſt ſaltem impoſſibilis ſecundùm legem ordinariam, vt in ſuperioribus declaratum & oſtenſum eſt. Secundo, poteſt dici id fieri ſub conditione, non quia fiat cum dependentia ab executione talis conditionis, ſed quia fit ſub onere, ſeu cum obligatione implendi talem conditionem. Et hic ſenſus verus eſt; tamen quia locutio eſt ambigua, & impropria, dicendum non eſt remiſſionem eſſe conditionatam, ſed cum obligatione poſtea confitendi talia peccata.

5. *Alia opinio.* Hinc verò colligunt alij, contritionem tollere peccatum, quatenus includit hoc ſacramentum in voto, nihil aliud eſſe, niſi quòd propoſitum confitendi neceſſarium nunc eſt ad remiſſionem peccati, & ad cōtritionem habendam, eo quòd nunc datum nobis ſit diuinum præceptum confitendi peccata mortalia, quod ſemper obligat, etiamſi cōtritionem eorū habuerimus. Quòd ſi obiicias, quia hoc modo etiam remittetur peccatum per Euchariſtiam in voto, & per omnem alium actum virtutis, qui ſit in præcepto: nā etiam propoſitum implendi quodcunque præceptū, eſt de neceſſitate contritionis atque adeò neceſſariū ad remiſſionem peccati: Reſponderi poteſt, hanc eſſe differentiam inter hoc ſacramētum & Euchariſtiam, vel alios actus virtutis, quòd hoc ſacramentum de ſe eſt remediū peccati, & in hūc finem per ſe inſtitutū, quod non habet Euchariſtia, vel alij actus. Et ideo propoſitum confitendi eſt propoſitum ſuſcipiendi quoddam remedium talium peccatorum, cui per accidens eſt quòd circa remiſſionem horum peccatorum nihil operetur, quia iam inuenit factum. *Improbatur.* Sed hoc totum non ſatis declarat neceſſitatem medij, ſed præcepti tantùm reſpectu peccatorum, quæ per contritionem ablata ſunt: nam quòd hoc ſacramentum ſit remedium peccatorum, nimis materiale eſt reſpectu illorum, quia non intēditur ſub hac ratione, cùm circa illa non operari poſſit: ergo ſolùm intenditur vt quid præceptum.

6. *Aliorum ſententia.* Propter quod addunt alij, ita eſſe hoc ſacramentū remedium peccatorum, vt etiam ipſa cōtritio, vel auxiliū ad illam, in virtute huius ſacramenti & per votū eius conferatur. Quod ſignificauit Ferrarienſis 4. cōtra Gen. cap. 72. *Ferrar. Reiicitur.* Non poteſt tamen rectè intelligi, quia auxilium ad contritionem eſt prius ipſa contritione, & cōſequenter per ſe loquendo eſt etiam prius quàm votum ſuſcipiendi ſacramentum: non ergo poteſt illud auxilium dari ratione ipſius ſacramenti in re vel in voto ſuſcepti. Et eadem ratione nec contritio ipſa dari poteſt propter votum ſacramenti, tum quia contritio non aliter datur quàm dādo auxilium ad ipſam: tum etiam, quia votum, vel in ipſa contritione includitur, vel eſſe poteſt quid poſterius ipſa: ergo, ſicut votum ipſum non poteſt dari ratione ſacramenti: ita nec contritio datur ratione ſacramenti in voto ſuſcepti. Denique in ſuperiori tomo generatim oſtēdimus ſacramēta nihil operari proprie & ex opere operato in voto vel deſiderio tantùm ſuſcepta, donec in re ipſa applicentur.

7. *Verū ſētentia.* Dico ergo, peccata remitti per hoc ſacramentum in voto, quia hoc ſacramētum ita eſt nunc inſtitutū, vt eius ſuſceptio pertineat ad integrā diſpoſitionem ſeu ſatisfactionem ex parte noſtra neceſſariam ad remiſſionem peccati: nam hinc fit vt quanuis remittatur peccatum, exiſtēte ſola contritione, ſemper id fiat in ordine ad confeſſionem. Ad eum modum, quo in emptione alicuius rei ante ſolutum integrum pretiū dominium & poſſeſſio rei confertur, quanuis tunc abſolutè detur, tamen id fit cum ordine ad futuram ſolutionem: vnde quando hæc poſtea fit, licèt nō acquiratur nouum, aut maius dominium talis rei, ſoluitur tamen & prior contractus in ſuo ordine completur. Sic ergo intelligendum eſt id quod tractamus: datur enim per contritionem remiſſio peccati in ordine ad futuram confeſſionem, quaſi ad futuram ſolutionem: vnde, cùm poſtea fit confeſſio, completur contractus prior quantum ex parte noſtra poteſt, & debitum eſt. Accedit præterea quòd etiam tunc per ſacramentum completur quodammodo iuſtificatio prior; quæ minùs perfecta fuerat ob defectum ſacramenti: poſtea autem perficitur, & infunditur gratia per ſe ſufficiens ad remiſſionem talium peccatorum, quæ gratia ſacramentalis, per ſe etiam loquendo, erat neceſſaria, & cum ordine etiam ad illam data fuerat prior remiſſio. Et ideo, licèt quoad ablationē peccati in re nihil ei addatur, tamen quoad poſitiuam formam expulſiuam peccati, aliquid ei additur. Et propterea fortaſſe Alenſis 4. p. q. 18. memb. 2. artic. 1. hoc ſacramentum dixit eſſe veluti formam perficientem contritionem, & effectum eius, quoad remiſſionem peccati, quia complet modo explicato hūc effectum. *Alenſ.* Et ſub ea ratione votum eius eſt neceſſarium, non tātùm neceſſitate præcepti, ſed etiam medij, quanuis hæc duo ſeparabilia non ſint in hoc ſacramento, vt diximus.

An votum huius ſacramenti debeat eſſe explicitum, an ſufficiat implicitum.

8. *Cani opinio.* Circa ſecundum difficultas eſt in hac concluſione, an oporteat hoc votum ſacramēti eſſe explicitum, vel ſufficiat implicitum. Cano enim ſuprà dict. relect. part. 5. poſt medium, dicit requiri explicitum. Quam ſentētiam tribuit Magiſtro, & D. Thomæ. Sed reuera antiqui non ſunt vſi tali diſtinctione: licèt interdum dicant requiri propoſitum, ſeu deſiderium ſacramenti, vt videre eſt in Bonauent. d. 17. art. 1. qu. 4. Durando quæſt. 2 Paludano q. 2. ar. 3. *Bonau. Durand. Palud.* Fundamentum Cani eſt, quia aliàs cōtritio nunc ſufficeret ad iuſtificationem per ſe, ex vi ſua ſine ordine ad claues: quod eſt contra Trident. ſeſſ. 6. cap. 14. & ſeſſ. 14. cap. 4. & contra Cōcilium Complutenſe, & definitionem Sixti 4. quæ ibi refertur. *Conc. Trid. Conc. Comp.* Sequelam nō probat. Probari verò poteſt, quia ſi ſufficit propoſitū implicitū, id ſolum erit propoſitum ſeruādi omnia mādata, & quia nunc vnum ex iis mandatis eſt præceptū cōfeſſionis, etiam hoc in illo vniuerſali propoſito cōtinebitur, ſicut alia: ergo non magis iuſtificabit contritio in voto huius ſacramēti, quàm in voto Euchariſtiæ, vel reſtitutionis, aut ſimilium. Cōfirmatur: quia hæreticus, vel ſchiſmaticus non poteſt conſequi remiſſionem peccati, niſi explicitè proponat reconciliari

Auguſt. liari Eccleſiæ, teſte Auguſtino lib. de vera & falſa religione, c. 12. ergo ſimiliter, &c.

9. *Votum implicitum ſufficere, vera ſententia.* Contraria nihilominus ſententia & communis eſt & vera, & mihi practicè certa, ſufficere ſcilicet votum implicitum, quod includitur ex natura rei in amore Dei ſuper omnia, & propoſito ſeruādi omnia mādata, ſuppoſita inſtitutione, & neceſſitate huius ſacramenti. Hoc ſentit D. Thomas diſt. 17. quæſt. 3. art. 5. quæſt. 1. Richardus artic. 1. quæſt. 1. ad 4. Bonauen. ar. 2. q. 4. in vltimo argumento cum ſolutione. Maior, di. 14. q. 2 & Gabriel ſuprà: Adrianus q. 1. de Cōfeſſione ad 2. Soto d. 14. q. 1 art. 5 & d. 17. quæſt. 2. art. 1. in fine qui refert Alenſem quæſt. 76. memb. 2. vbi requirit quidem propoſitum, non tamen explicat quale illud futurum ſit. Idem tenet Nauarrus in Summa cap. 1. n. 15. Et hoc magis ſumitur ex Tridentino ſeſſ. 14. capite 4. Vbi inquit, nunc non eſſe tribuendam remiſſionem peccati ipſi cōtritioni ſine voto ſacramēti, *quod in illa includitur*: vera ergo contritio, ſi talis eſt, includit hoc votum: dixerat autem paulo antea idem Concilium ad veram contritionem ſatis eſſe cum deteſtatione propoſitum ſeruandi omnia mandata. Ratio verò eſt, quia nullum eſt fundamentum ad requirendum huiuſmodi propoſitū explicitum: nec poteſt oſtendi præceptum de hac re, neque ex Scriptura, neque ex traditione aliqua. Confirmatur, & explicatur hoc modo; nam vel hoc propoſitum requiritur, quia ſine illo non poteſt haberi vera contritio: & hoc eſt falſum: quia etiamſi quis nō recordetur expreſſè cōfeſſionis poteſt habere omnes actus, quos ſuprà diximus perficere contritionē quia nulla eſt repugnātia, & gratis diceretur, Deum non dare gratiam excitantem, vel adiuuantē neceſſariam ad illos actus, niſi habenti actualem memoriam, & formale deſiderium confeſſionis. Vel requiritur, quia licet haberi poſſit contritio ſine tali voto, non tamē ſufficit ad iuſtificationem: & hoc eſt omnino falſum, tum quia illi contritioni, vt dictum eſt, ſemper eſt coniuncta gratia, & charitas tanquam vltimæ diſpoſitioni: tum etiam quia in illa includitur votum ſacramenti: & vtrūque dixit Concilium. Et confirmatur: quia aliàs pari ratione dici poſſet, contritionem non ſufficere ſine reali ſuſceptione ſacramenti. Vel requiritur hoc votum, vt ſuppleat vicem ſacramenti, veluti dando gratiā ex opere operato: & hoc eſt etiam omnino falſum, quia iuſtificatio, quæ ſolùm fit per ſacramentum in voto, tantùm fit ex diſpoſitione operantis: neque ibi confertur vlla gratia ſacramentalis, vt in ſuperioribus ſæpè dictum eſt. Alias pari ratione dici poſſet, hominem iuſtificari ex opere operato per attritionem cum formali deſiderio ſacramenti. Confirmatur; quia in Baptiſmo ſufficit votū implicitum, vt docet D. Thomas ſuprà quæſt. 69. ar. 4. ad 2. vbi latè de hac re: ergo pari ratione in hoc ſacramento, quia eadem eſt ratio: & ſicut poteſt quis habere fidem & contritionem cū ignorantia inuincibili Baptiſmi, ita poteſt baptizatus habere fidem contritionem cum obliuione inuincibili confeſſionis, vel etiam cum ignorantia: ergo eadem eſt ratio.

D.Tho. Rich. Bonau. Maio. Gabr. Adrian. Scot. Alenſ. Nauar. Conc. Trid.

10. *Fundamento Cani ſatisfit.* Ad fundamētum Cani negatur ſequela, & ad probationem iam ſuprà explicatum eſt, non tribui effectum ſpecialiter voto ſacramēti, quia ex parte hominis requiratur ad illud votum actus, vel deſiderium expreſſum, ſed quia tale ſacramentum non ſolùm eſt præceptum, ſicut alia, ſed eſt per ſe inſtitutum ad remiſſionem illorum peccatorum, tanquam mediū neceſſarium ad illum effectum. Vnde quando in abſentia ſacramenti datur talis effectus per contritionem, illa dicitur habere ordinem ad tale ſacramētum, quia ſupplet vicē eius, & quia ſemper illa peccata manent ſubiicienda clauibus ex vi illius voti & propoſiti. Ad

A confirmationē verò reſpondetur, ſi ſit ſermo de hæretico, non eſſe ſimile: ille enim non poteſt iuſtificari, niſi incipiat habere veram & formalem fidem: & ideo neceſſe eſt, vt habeat voluntatem credendi, & conſequenter redeundi ad Eccleſiam: ſi autem eſſet ſchiſmaticus, non hæreticus, ſed retinens veram fidem, ille iuſtificari poſſet cum dolore & propoſito ſeruandi omnia mandata.

DISPVTATIO XVIII.

De eſſentia, & ritu huius ſacramenti in communi.

B DVobus modis poteſt definiri eſſentia huius ſacramēti: Primo, metaphyſicè per ſuum genus & differentiam, & dicetur eſſe ſignum efficax gratiæ remiſſiuæ peccati poſt Baptiſmum commiſſi: quæ definitio nota eſt ex dictis. Alio modo, agendum eſt de eſſentia huius ſacramenti, declarando partes quaſi phyſicas eius; materiam ſcilicet, & formam: quod hîc generatim præſtabimus, poſtea ſpeciatim.

SECTIO I.

Quænam ſit materia remota huius ſacramenti.

QVoniam, vt oſtendam ſect. ſequente ſacramentum hoc ſicut alia, nouæ legis materia conſtat & forma, dicendum prius C hoc loco eſt de materia remota, ex qua ſolet materia proxima confici. Quidam autem ita loquuntur, vt dicant, materiam remotam eſſe ipſum peccatorem qui abſoluitur, vt D. Thomas Opuſc. 22. c. 4. & Gerſon in floribus moralibus. 1. *Prima opinio.* *D. Thom. Gerſon.*

2. *Peccatum actuale poſt Baptiſmum commiſſum eſſe materiam remotam huius ſacramenti.* Verùmtamen peccator potiùs eſt ſubiectum, de quo nunc non agimus; nam hoc ſubiectum commune eſt omnibus ſacramētis, & ad hoc ſicut & ad cetera præter Baptiſmum, ſupponi debet baptizatus. Igitur dicendum eſt in primis ex communi ſententia, peccatum actuale per Baptiſmum commiſſum eſſe materiam remotam huius ſacramenti. Ita omnes docent Theologi ſtatim citandi, cum D. Thom. q. 84. a. 2. Petro Soto lect. 2. & 3. de Pœnitentia, Soto d. 14. q. 1. a. 2. Medina Cod. de pœnit. q. 2. Dicuntur autem peccata materia huius ſacramenti, non quia ſint materia ex D qua, ſicut lignum eſt materia ſtatuæ, ſed quia ſunt materia circa quam ſacramentum hoc verſatur. Sicut cauſa, de qua in aliquo iudicio agitur, dicitur materia eius: ſic enim totum negotium huius ſacramētalis iudicij circa hæc peccata verſatur, & ad illa tollenda inſtitutum eſt. Remota verò materia dicitur reſpectus eſſentialium partiū ex quibus proximè conficitur hoc ſacramentum. Nam contritio ſacramentalis de peccato debet eſſe: confeſſio etiam, accuſatio eſt peccati: ſatisfactio, eiuſdem eſt vindicta: abſolutio denique de his peccatis eſt & proximè informat debitam cōfeſſionem. *Aſſert. 1. D. Thom. Petr. Soto. Dom. So. Medina.*

3. *Originale peccatum ad hãc materiã non pertinere. Neque actuale ante Baptiſmum commiſſum.* Vnde concluditur primò originale peccatum ad E hanc materiam non pertinere, quia nec propter illud tollendum ſacramentum hoc inſtitutum eſt: neque illud eſt materia propriæ accuſationis cùm non ſit propria voluntate commiſſum. Deinde infertur, neque peccata actualia cōmiſſa ante Baptiſmum ſuſceptum pertinere ad hanc materiā tū quia per ſe, ac totaliter remittuntur per Baptiſmum, & ideo ad illa etiā tollenda non eſt ordinatum hoc ſacramentum, tum etiam quia perſona illa pro illo ſtatu non eſt de iuriſdictione Eccleſiæ, & ideo eius actus non ſunt ſub-

iecti clauibus. Vnde talia peccata non tantùm non ſunt materia neceſſaria, verùm nec ſufficiens, nec debet illa quis ſacramentaliter confiteri, cùm ab eis non poſſit ſacramentaliter abſolui. In quo etiam Theologi conueniunt: quanuis ſine fundamento ſentiat oppoſitū Angelus ver. *Confeſſio* 2. n. 2. de quo latiùs Med. tract. 2. de confeſſione in principio. *Angel. Medin.*

Quodlibet peccatum actuale hominis baptizati eſſe ſufficientem materiam huius ſacramenti.

ASSERTIO II.

4. *Oſtenditur in mortalibus.* Secundò dicendum eſt, quodlibet peccatū actuale hominis baptizati eſſe ſufficientē materiā huius ſacramenti, non tamen æquè neceſſariam. Declaratur, & probatur: nam in primis peccatum mortale eſſe materiam ſufficientem, & neceſſariam cōſtat ex omnibus dictis diſp. præcedenti, & ex doctrina Concilij Tridentini, ſeſſ. 14. quæ de hoc peccato maximè procedit. *Conc. Trid* Dicitur autem tale peccatū materia neceſſaria, non quia ſine illo non poſſit confici hoc ſacramentum, nam id falſum eſt vt ſtatim dicam: ſed è cōuerſo, quia illud tolli nō poteſt ſine hoc ſacramento, & quia ſi illud commiſſum ſit, & nunquam ſit confeſſum per ſe loquendo neceſſariū eſt, vt de illo fiat confeſſio, alioquin non erit validum ſacramentum, vt latiùs infrà diſputando de integritate confeſſionis dicetur. Vbi latiùs conſtabit doctrinam hanc generaliter ſumendam eſſe de omnibus peccatis mortalibus poſt Baptiſmum commiſſis, & nunquam confeſſis.

5. *Quomodo in venialibus habeat locū aſſertio.* Preterea locum habet concluſio in peccatis venialibus: nam illa etiam ſunt materia ſufficiens, vt patet ex Trident. ſeſſ. 14. cap. 5. & can. 7. ex Leone X. in Bulla contra Lutherum in damnatione 8. artic. & ex Gelaſio Papa tom. de vinculo anathematis: item ex vſu omnium fidelium, denique ex generalibus verbis Chriſti: *Quorum remiſeritis peccata.* De quo latiùs Vega lib 13 in Tridentinum, c. 3. *Trident. Leo X Gela. Pap. Vega.* Propter hoc autē peccatorum genus addidi ſecundam partem concluſionis, in qua conueniunt omnes Theologi, & ſumitur ex eiſdem locis. Nam hoc peccatum, licèt ſit materia ſufficiens non eſt neceſſaria: tū quia poteſt aliis modis auferri ſine ordine ad hoc ſacramentum, aut voto eius: tum etiam, quia licèt adſit tale peccatum, poteſt ſine illius confeſſione ſacramentum confici, per ſe, & ex certa ſcientia & voluntate. Quo fit, vt ex verbis Chriſti Domini ſepe citatis, illa priora: *Quorum remiſeritis peccata*, comprehendant venialia: poſteriora verò, *Et quorum retinueritis, retenta ſunt*, non æquè comprehendant, quia non ita conſtituunt aut faciunt illam eſſe materiam neceſſariam, ſicut mortalia.

6. *Quomodo in peccatis confeſſis.* Vltimò locū habet dicta concluſio in peccatis confeſſis ſemel, de quibus certa eſt poſterior pars aſſertionis, quia talia peccata non ſūt materia neceſſaria, vt omnes Theologi docent, & Benedictus XI. in Extrauag. 1. de Priuilegiis, & dicetur latiùs diſputādo de integritate. *Bened. XI.* De priori autem parte, ſcilicet, quòd hæc peccata ſint materia ſufficiens, nonnulli dubitarunt, vt patet ex Richardo d. 18. articulo 2. quæ. 4. & refert Guillelmus de Rubion. d. 15. q. 2. dicens, non eſſe licitum de peccatis his, præſertim ſolis, confeſſionem facere. *Rich. & Guilelm. reiiciuntur.* Nihilominus tamen communis & certa ſententia eſt. hæc peccata eſſe ſufficientem materiam, ſi quis velit ea iterum confiteri. Ita docet Benedictus XI. in dicta Extrauag. dicens, eſſe ſalubrem talem confeſſionem. Confirmat hoc etiam Catholicorum & piorum omnium conſuetudo. Ratio verò à priori petenda eſt ex inſtitutione: nam Chriſtus concedens hanc poteſtatem, non limitauit illam ad vnum actum remiſſionis: alioquin verò eſt conſen-

A taneū & congruum fini huius ſacramēti, vt ita fuerit inſtitutum, tum propter vtilitatem & maiorem ſecuritatem animarum, tum etiam, quia virtus pœnitētię iterum atque iterum poteſt exercere ſuos actus circa eadem peccata: ergo & hoc ſacramentum, nam iuuat quodammodo illam virtutē, & ideo eſſe debuit eodem modo iterabile. Et hinc infertur, huiuſmodi peccata iam confeſſa non ſolùm coniuncta cum aliis nō confeſſis, ſed etiam per ſe ſola ſufficere poſſe ad conficiendum hoc ſacramentum, propter eaſdem rationes. *Coroll.* Quod bene docuit Caietanus tom. 1. Opuſcul. tract. 5. de Confeſſione, quæſt. 4. & Medina tracta. 2. q. de fructu iterandi confeſſionem. *Caiet. Medin.*

7. *Obiect. ſoluitur.* Sed contrà primò, quia in nullo ſacramēto poteſt forma ſæpiùs cadere ſupra eādem materiam. Reſpōdetur, ſupra materiam remotam nego, ſuprà proximam concedo: B nam ex eadem numero aqua, poſſunt multa Baptiſmata cōfici: quia licèt aqua, quæ eſt materia remota, ſit eadē, tamen ablutio, quæ eſt materia proxima, poteſt eſſe diuerſa. Sic ergo in propoſito licèt peccatum ſit idem, tamen confeſſio & accuſatio eſt diuerſa. Hinc tamen bene concluditur, vt Medina ſuprà notauit ſuprà eandem confeſſionem non poſſe iterari abſolutionem: quod propriè fieret quando ſucceſſiuè idem peccatum, eadem confeſſione accuſatū, bis remitteretur per abſolutionem; hoc enim fieri nō poteſt: ſicut non poteſt hoſtia conſecrata, iterū conſecrari: at verò ſimul per modum vnius bene poteſt eadem cōfeſſio pluribus formis informari ſicut in ſimili conſtat de Euchariſtia, & de Baptiſmo.

8. *Inſtantia.* Sed vrgetur; quia etiamſi idem peccatum iterū in confeſſione dicatur, non poſſunt verba formæ verè C proferri circa tale peccatum, nec ſuū habere effectu: quia quod ſemel remiſſum eſt, non poteſt iterum remitti, ſicut in naturalibus, quod ſemel deſtructum eſt, non poteſt iterum deſtrui: & in moralibus ſententia ſemel probata, & executioni mādata, nō poteſt ſuper eandem cauſam iuſte iterari. Et confirmatur; nā alias per ſecundam abſolutionem tolleretur reatus pœnæ temporalis ex priori confeſſione relictus, & ita nulla eſſet neceſſitas ſatisfactioni, ſed iteratæ confeſſionis eiuſdem peccati.

9. *Quorundam ſolutio.* Propter hoc dixerūt aliqui, ex huiuſmodi materia verum confici ſacramentum, illud tamen non habere effectum, quia inuenit factū quidquid facere poſſet. Quod ſaltem de effectu remiſſionis pœnæ affirmat D Scotus diſt. 19. ad primum & ſequitur Gabriel quęſt. 1. ar. 3. & dub. 2. *Scot. Gabr.* Oppoſitam ſententiam omnino verā cenſeo, quam tenet D. Thomas diſt. 18. quæſt. 1. ar. 3. quæſtiunc. 2. ad 4. Durandus quæſt. 2. Soto quæſt. 4. art. 3. in fine, Paludanus d. 19 quæſt. 1. & bene Henricus Gandauenſ. quodlib. 7. q. 22. & 24. Caietanus & Medina ſuprà. *Vera ſolutio D. Thom. Durand. Soto. Palud. Henric. Caiet. Medina.* Ratio eſt, quia ſacramenta dant effectum infallibiliter non ponentibus obicem: ſed homo ille non ponit obicem (ſupponimus enim cōfiteri cū vera attritione, & propoſito) nec aliunde eſt incapax talis effectus, quia poteſt in gratia creſcere: ergo, &c. E Item magis tunc vigebit argumentum, quia ſignificatio formę falſa eſſet, ac propterea nō ſolùm ſuperfluū, ſed etiam illicitum eſſet tale ſuſcipere ſacramentum, quod non poſſet habere effectum. Denique, ferè idem dici poſſet de homine contrito, cùm primùm cōfitetur peccatum, quia iam eſt peccatum deſtructum, & gratia comparata, ſeu obtenta.

10. Reſpondetur ergo ad argumentum negando maiorem; quia hæc remiſſio peccati fit per gratiæ infuſionem, & ſanctificationem animæ, quem effectum habet ſemper abſolutio ritè data, & remoto obice ſuſcipientis: & ideo talis forma habet hunc verum ſenſum: *Ego tibi confero gratiam remiſſiua peccati quatum eſt ex ſe*, vt latiùs dicemus diſput. ſequente. At

Satisfit confirmationi. A confirmationem, verum eſt per ſecundam abſolutionem remitti aliquid pœnæ temporalis, ſicut per priorem, iuxta diſpoſitionem recipientis. Neque eſt inconueniens, quòd aliquando non ſit neceſſaria ſatisfactio ex opere operantis, ſi per alia media remittatur pœna ex opere operato, vel per indulgentias ſuo modo, & per ſacrificium Miſſæ: eo vel maximè quòd ſecunda confeſſio peccati, vt eſt bonus actus operantis, actus pœnalis eſt, & ſatisfactorius. Nullum ergo inconueniens eſt, quòd per iteratã cõfeſſionẽ eiuſdẽ peccati tota pœna illi debita tandẽ remittatur. immo hic fortaſſe eſt vnus finis talis inſtitutionis; ideo enim cõceſſum eſt, vt eadem peccata poſſent ſæpius eſſe materia confeſſionis, vt perfectior eorum remiſſio comparari poſſet, & vt ita inducerentur homines ad eorum pœnitentiam ſæpius agendam. B Neque etiam refert, quòd prior abſolutio ſemper maneat rata, quia, licet poſterior habeat ſuum effectũ, nihil derogat priori, ſed vnaquæque habere poteſt ſuum effectum iuxta diſpoſitionem ſuſcipientis. Neque oportet ſeruari in omnibus ſimilitudinẽ inter hoc iudicium, & iudicium humanum in extremo foro, in qua proportione, ſeu ſimilitudine, fundatur Scotus: quia in humano iudicio tantùm intenditur liberatio ab exteriori pœna, & expeditio litis, iuxta probationem externam: at verò in hoc iudicio intenditur interior fructus animæ, & ſanitas eius, quæ poteſt creſcere iuxta diſpoſitionem pœnitentis.

11. *Peccatum quoad culpam eſt materia ſine qua hoc ſacramentum nõ fit.* Vltimò addendum eſt in hac dubitatione, peccatum quoad culpam eſſe materiam, ſine qua non poteſt confici hoc ſacramentum. Hoc à fortiori patet ex omnibus dictis. Itaque, licèt quis dicat ſe habere reatum pœnæ temporalis ex confeſſione priori relictũ, C non poteſt ſacramentaliter abſolui, niſi culpam confiteatur: nam ad hanc remittendam eſt directè data poteſtas: ad pœnam verò ſolùm, vt ad quid acceſſorium, vt patet ex illis verbis, *Quorum remiſeritis peccata*, &c. & ex ſenſu, & vſu Eccleſiæ. Item, quia illa non eſt accuſatio proportionata huic iudicio, quod per ſe debet geri de culpa, & iuxta illius qualitatem pœna imponi. Quia verò is, qui reatum pœnę confitetur, implicitè fatetur ſe peccaſſe, ideo ex hac parte videri poſſet illa ſufficiens materia: tamen etiam hoc ſenſu eſt valde implicita, & tantùm generalis confeſſio, ac propterea per ſe loquendo, eſt inſufficiens.

12. *Dubitatio de culpa dubia.* D Dubitari tamen hic ſolet de culpa dubia, an ſit ſufficiens materia. Breuiter tamen dico materiam eſſe peccatum, quod in re ſit: in re autem non dicitur eſſe peccatum dubium, ſed in ordine ad cognitionem noſtrã, ex qua non variatur ſacramẽti materia. Tamẽ, quia in ordine ad nos poteſt ſimilis caſus accidere, ideo dicendũ eſt ſemper adhibendã eſſe materiã certam, ſi fieri poſſit, & adiungendam in gradu ſuo, quia oportet, vt ſit ſacramentum validum cum humana certitudine, ſi fieri poſſit: & alioqui confeſſio debet eſſe integra, vt latiùs infrà. Si tamen contingat nullam haberi poſſe materiam certã, prudenti arbitrio confeſſoris relinquitur, vt iuxta materiæ neceſſitatem, E & periculum, & dubij probabilitatem ſacramentum conficiat, abſoluendo ſub conditione ſaltem concepta, vt conſtat ex generali doctrina de ſacramentis in communi.

***

SECTIO II.

An ſacramentum pœnitentiæ eſſentialiter ſit compoſitum aliquod, ex materia, & forma ſacramentali conſtans.

QVANVIS negari non poſſit in hoc ſacramento aliquid eſſe per modum materiæ, & aliquid per modum formæ, ex generali doctrina ſacramentorum tradita in Concilio Florentino, in Decreto Eugenij, & in Concilio Tridentino, ſeſſ. 7. & explicata ſuperiori tomo in proprio loco: nihilominus in eſſentia huius ſacramenti explicanda diuerſitas inter Theologos. 1. *Prima ſententia.* Prima ergo ſententia eſt, totam eſſentiam huius ſacramenti poſitam eſſe in verbis formæ, quàmuis præquirat legitimam confeſſionem, quia non poteſt ſententia ferri cauſa non audita. Ita ſentit Scotus in 4. d. 14. quæſt. 4. *Scotus.* Vnde in d. 16. quæſt. 1. diſertè negat confeſſionem & contritionem eſſe partes huius ſacramenti. Ex quo apertè ſequitur ſacramentum hoc non conſtare materia, & forma, & ita in terminis cõcedit. Maior ibi quæſt. 2. ſequens opinionem Scoti: *Maior. Gabr.* quem etiam ſequitur Gabriel ibi q. 2. in principio, vbi cum Scoto definit, hoc ſacramentum eſſe *Abſolutionem hominis pœnitentis*, &c. In qua definitione ait ſignificari, confeſſionem peccatorum eſſe ita neceſſariam, vt ſine illa non poſſit fieri hoc ſacramentum: *& in hoc*, inquit *tangitur materia huius ſacramenti eo modo, quo hic inuenitur*. Et inferiùs videtur admittere, confeſſionem ſaltem eſſe partem huius ſacramenti. Hanc etiam opinionem ſequitur Dionyſius Ciſtercienſ. d. 23. q. 2. art. 1. *Dionyſ. Ciſter.* Fundamentum eſſe poteſt primò, quia forma eſt tota rei eſſẽtia. Sed hoc principium in materialibus rebus verũ non eſt, neque applicari poteſt ad ſacramentum, alias in omnibus ſacramentis forma tantùm eſſet eſſentia: quod nec Scotus ipſe concedit. Igitur motiuum Scoti fuiſſe videtur, quia tota ſignificatio huius ſacramenti poſita eſt in illo verbo *Abſoluo*, itẽ etiam tota efficacia; quia ſolùm ſacerdos remittit peccata: ſacramentum autem eſſentialiter eſt ſolùm id quod ſignificat, & efficit. Et confirmatur, quia miniſter huius ſacramenti eſt ſolus ſacerdos, & non pœnitens: ergo ſolus ille efficit totam eſſentiam huius ſacramenti: efficit autem ſola verba, quibus abſoluit: ergo in illis ſolis continetur tota eſſentia huius ſacramenti.

2. *Secunda ſententia.* Secunda opinio referri poteſt in contrario extremo, nimirum, totam eſſentiam huius ſacramenti cõſiſtere in materia, vel in aliqua parte eius: abſolutionẽ verò eſſe quidem neceſſariam ad perfectionem, ſeu complementum huius ſacramenti. Ita videtur ſentire Soto in 4. diſt. 14. quæſt. 1. articul. 1. *Soto.* nam apertè negat abſolutionem eſſe partem huius ſacramenti: ergo à fortiori negat eſſe partem eſſentialem ex quo planè ſequitur, nõ eſſe de eſſentia, quia neque eſt tota eſſẽtia, nec pars eius. Aſſumptum probat ex Diuo Tho. *D. Tho.* quæſt. 84. art. 1. ad 2. dicente, ſacerdotem abſoluendo dare complementum huic ſacramẽto: ergo abſolutio, inquit, non eſt pars, ſed complementum. Rationem adiungit, quia ſacramentum hoc eſt pœnitentia, pœnitentia autẽ eſſentialiter nõ eſt abſolutio ſacerdotis, ſed actus pœnitentis: ergo. Atque hinc infert ſacramentum pœnitentię non eſſe compoſitum aliquod ex confeſſione & abſolutione: vel, vt ipſe loquitur, non ſupponere pro tali compoſito, ſed ſolùm pro cõfeſſione legitima, & ſacramentali, quia in illa ſola eſt ſubſtantia, & eſſentia huius ſacramenti, ſicut in artificialibus ſubſtantia cenſetur poſita eſſe in materia, non in figura, vel forma.

A

Sacramentum pœnitentiæ conſtare eſſentialiter ex materia & forma.

3. D Thom. NIHILOMINVS dicendum eſt, ſacramentum hoc eſſentialiter conſtare ex materia, & forma. Ita ſentiunt antiqui Theologi D. Thomas hac 3. part. quæſt. 84. art. 2. & 3. & ſumitur ex eodem quæſt. 90. ferè tota, & 4. contra Gen. capit. 62. quibus locis Caietanus & Ferrarienſis. Idem ſumitur ex Alenſe 4. p. tota quæſt. 60. Marſilio in 4. quæ. 10. Durando diſt. 14. quæſt. 3. Et præcipuè probatur ex Concilio Florentino, in Decreto Eugenij, vbi cùm priùs in genere dixiſſet, ſacramenta tribus perfici, materia, forma, ac miniſtro, poſtea in hoc ſacramento propriam formam, & materiam deſignat. Et ex Concilio Tridentino. ſeſſ. 14 capit. 3. vbi priùs declarat formam, & materiam, ac materiales partes huius ſacramenti, poſtea concludit, *Hæc de partibus huius ſacramenti ſancta Synodus tradens*, &c.

Caietan. Ferrar. Alenſ. Marſil. Dur. Conc. Florent. Conc. Trid.

4. *Cur actus pœnitentis quaſi materia ſacramēti pœnitentiæ dicantur à Concilijs.* Nec refert quòd hæc Concilia non vocent actus pœnitentis ſimpliciter materiam, ſed quaſi materiam: id faciunt, non quia, eo modo, quo in ſacramentis eſt materia, hæc non ſit propria materia ſacramētalis: ſed quia vel tota materia ſacramentalis non eſt propria, ſed per analogiam ſic appellatur, vel quia hæc materia, nō eſt ex aliquo elemēto, ſeu corpore ſēſibili, ſicut eſt in aliis ſacramentis Et hæc poſterior ratio eſt magis propria: nam prior cōmunis eſt aliis ſacramentis, cùm tamen in illis non ita loquantur Concilia, ſed abſolutè vocent materiā. Item illa prior ratio ad formam etiam poſſet applicari, & tamen Concilia non dicunt verba ſacerdotis eſſe quaſi formā, ſed ſimpliciter eſſe formā. Igitur, quia materia ſimpliciter dicta, etiam in rebus artificialibus, ſolet eſſe aliquod ſēſibile corpus; ideo aliis ſacramentis, in quibus materia proxima conſiſtit in vſu alicuius corporis ſēſibilis, materia ſimpliciter tribuitur: quia verò hîc, nec materia proxima, nec remota eſt corpus ſenſibile, ideo (ad hoc ſolùm denotandū) addita eſt illa particula diminuens, *quaſi*. In cæteris verò omnibus hîc ſeruatur tota ratio, & munus materiæ, æquè ac in aliis ſacramentis. Nam ſicut ibi applicatio ſenſibilis elemēti habet imperfectam ſignificationem, & virtutem, donec accedat forma cui talis materia ſuo modo ſupponitur; ita etiam in præſenti ſacramēto, actus pœnitentis cōparantur eodem modo ad verba ſacerdotis.

5. *Cōfeſſio nō eſt materia circa quam huius ſacramēti, ſed ex qua.* Quapropter non poſſūt etiam dicta Concilia explicari conuenienter de materia, circa quam verſatur abſolutio ſacerdotis, ſed de materia, ex qua conſtat ſacramentum. Primò quidem, quia Concilium Tridentinum apertè declarat eſſe partes, quæ ad integritatem ſacramenti requiruntur: materia autē circa quam non eſt pars, ſed quaſi obiectum: vnde illo modo potiùs peccata dici poſsēt materia circa quam verſatur abſolutio, nam ſunt quæ remittuntur. Deinde, prędicta Concilia ita tribuūt huic ſacramento hāc quaſi materiam, ſicut aliis materiam: in aliis verò id quod eſt materia, non eſt circa quā, ſed ex qua perficitur ſacramentum: idem ergo eſt in præſenti. Quod etiam ſatis declarat ipſa diſtinctio & aſſignatio materiæ & formæ: nam materiæ circa quam non correſpondet forma ſed actus, vel potentia, aut quid ſimile: cùm ergo hîc aſſignetur materia, cui forma reſpondet, ſignum eſt, ſermonem eſſe de materia, quæ ſuo modo informatur per formam, & ex qua ſimul cum forma aliquod totum conſurgit.

Sacramentum hoc ex materia & forma tanquam ex partibus conſtare.

COROLLARIVM. I.

EX his ergo rectè concluditur primò, ſacramentum hoc ex materia & forma tanquam ex partibus conſtare. Patet primò ex dictis, quia materia ex qua eſt pars ſimul cum forma. Sed ait Soto, in rebus artificialibus formam non eſſe partem. Sed, vt notauit ſuperiori tomo, agens de ſacramentis in genere, non ſatis diſtinxit rationē formæ, & partis. Nā, ſi in rebus artificialibus cōſideremus compoſitionē phyſicā, figura reuera eſt pars compoſiti artificialis, quia ſtatuta v.g. ita verè componitur ex ligno, & figura, ſicut albū ex corpore & albedine (loquimur enim formaliter de his cōpoſitis, & non tātùm materialiter de ſubiectis) Si verò in rebus artificialibus cōſideremus cōpoſitionē, vt ſic dicā, integralē, ſic figura non eſt pars. Inter partes autē phyſicas, quæ integrant ſubiectū ipſius figuræ, vna cōparatur ad alterā, vt materia ad formam: ſic enim caput poteſt dici forma ſtatuæ, & tectū domus: & hæc forma verè dicitur pars totius artificiati, ad eius integritatem concurrens. In doctrina ergo ſacramentorum, cùm de forma agimus, non priori, ſed poſteriori modo loquimur. Nā priori modo non ſunt verba forma ſacramenti, ſed ſignificatio, aut virtus, per quam ſacramentum conſtituitur in genere ſigni, vel cauſæ gratiæ: huius autem formæ ſubiectum eſt tota illa res ſenſibilis, quæ ad ſignificandum imponitur, vel ad agendum aſſumitur: in illa verò re ſenſibili, quoniam ex pluribus coaleſcit, quædam diſtinguitur, vt materia; quædam verò, vt forma: hæc ergo forma verè eſt pars, ex qua totum illud componitur. Ita ergo ſe habent in hoc ſacramento materia & forma; nam ex illis conſurgit illud, quod eſt integrum ſignum ſacramentale, & integrum gratiæ inſtrumentum: quod quidem de materia infrà probabimus. De forma verò certiſſimum eſt, quia expreſſiorem habet ſignificationem, & in illa reſidet præcipua virtus huius ſacramenti, vt Concilium Tridentinum docuit. 6

B

C

D

Vnde non ſolū concluditur, formā eſſe partem, ſed eſſe precipuam partem: quod ipſummet argumētum Soti conuincit, quia forma eſt quæ dat cōplementum huic ſacramēto, quantum ad rem illam, quæ ad ſignificandum impoſita eſt: non eſt autem complementum tanquam aliquid extrinſecum, ſed tanquam intrinſecè complens, & addens id quod eſt præcipuū in tali ſēſibili ſigno ſeu inſtrumēto: eſt ergo pars eius præcipua. Non eſt tamen excludenda materia à ratione partis totius ſacramenti, cùm Concilia ita loquantur, & cùm etiam participet ſignificationem, & efficaciam ſacramenti, vt poſtea dicemus. Item, quia in arte factis, à quibus hæc analogia ſumpta eſt, ſi aliqua pars integrans vocetur forma, reliquæ recipientes denominationem māteriæ, non excluduntur à ratione patris, vt per ſe notum eſt: ita ergo in præſenti philoſophandum eſt. Dices, Ergo habet hoc ſacramentum quatuor partes, ſcilicet tres materiales, & formam, cùm tamen Concilia tres tantùm partes diſtinguant. quas ſectione ſequenti declarabimus. Reſpondetur, adæquatè duas tantùm eſſe partes, ſcilicet materiam, ſeu quaſi materiam, & formam, quas priùs diſtinguunt dicta Concilia: poſtea verò in ipſa materia diſtinguunt tres partes, quas non dicunt eſſe omnes, vel ſolas partes ſacramēti, ſed partes materię, ſeu pœnitētiæ, aut actuum pœnitentiæ: ſic enim abſolutio non eſt pars pœnitētiæ propriè dictæ, licèt ſit pars ſacramenti pœnitentiæ. Et ita obiter reſponſum eſt ad fundamentum Soti, quod magis conſiſtebat in verborum æquiuocatione, quàm in re: & teſtimonium Diui 7

E

Obiectio. *Soluitur.*

Diui Thomæ potiùs probat contrarium,vt declaraui. A

Sacramentum hoc eſſentialiter ex materia & forma conſtare. Corol. 2.

8. Secundò ſequitur ex dictis,ſacramentū hoc eſſentialiter conſtare ex hac materia,& forma.Non aſſero eſſentialiter cōſtare ex tota materia(hoc enim poſtea tractabitur)ſed ſimpliciter ex materia & forma:quod nō minùs certū eſt,quàm ſuperiora.Primò, ex generali doctrina ſacramentorum nouæ legis,quæ ad hoc etiā applicatur à dictis Conciliis;Secūdò,ex analogia, ſeu metaphora ad res phyſicas,ex quibus ſumpta eſt: nā cōpoſita quæ conſtant ex materia & forma eſſentialiter ex illis cōſtant:ergo ſimiliter,&c. Tertiò, quia ex dictis manifeſtū in primis eſt,ſi forma eſt pars,eſſe maximè eſſentialē,quia eſt maximè neceſſaria,& quę cōplet ac cōſtituit rē ipſā, & quia in ea eſt præcipua ſignificatio,& efficacitas.Itē,quia ex opinione Soti ſequi videtur finita confeſſione pœnitētis cū omnibus requiſitis ex parte eius,ante prolationē formæ ſacramentū eſſe eſſentialiter cōſummatū:quod nullo modo dici poteſt,aliàs ſtatim haberet ſuū effectū ex opere operato. Quòd ſi reſpondeat,informationē requiri ad eſſentialē conſummationē huius ſacramēti,fateatur neceſſe eſt ipſā formā eſſe eſſentialē partē.Deniq; argumenta Scoti hoc ſaltē cōuincunt.Quòd verò idē ſit dicendū de materia,eadē argumenta probāt(quidquid Vega in defenſionē Scoti conetur lib.13.in Trident.c.15.)quia forma eſſentialiter reſpicit materiā,& è conuerſo,& vtraque reſpicit compoſitū; hoc verò vtrāque omnino requirit,tāquam omnino neceſſariā, & intrinſecā ad ſuū eſſe. Denique certum eſt de fide, cōfeſſionē v.g. eſſe ita neceſſariā ad hoc ſacramētū,vt ſine illa cōfici nō poſſit:& hoc nec Scotus,neque aliquis Catholicus negat:imò expreſsè traditur à Cōcilio Tridentino ſeſſ.14.c.5.Rurſus oſtenſum eſt,huiuſmodi actū pœnitētis eſſe partē materialē huius ſacramēti; quid ergo illi deeſt vt vocatur pars eſſentialis? Præterea hoc declarari poteſt ex cōmuni ratione iudicij,cuius eſſentia nō cōſiſtit in ſola prolatione ſententiæ,ſed ſubſtantialiter & eſſentialiter requirit accuſationē:ſic ergo in præſenti.Denique hoc declarat D. Tho. ſuprà ex analogia ad corporis curationē per artē medicinæ: nā hoc ſacramentū compoſitū eſt tanquam artificiale medicamentū ægritudinū ſpiritualiū: curatio autē corporis partim debet eſſe ab intrinſeco & à natura,partim ab extrinſeco & ab arte. Sic ergo medicamentū hoc partim debuit inchoari ab intrinſeco per actus pœnitētis partim extrinſecus conſummari per abſolutionem ſacerdotis: ex vtriſque ergo tanquam ex partibus eſſentialibus conſtat.

Formam eſſe partem maximè eſſentialē huius ſacramenti.

Sacramentum hoc ſupponere pro artificiali compoſito ex abſolutione & cōfeſſione. Corol 3.

Vltimò concluditur ex dictis,ſacramentū pœnitētiæ (dialectico more loquendo) non ſupponere pro abſolutione ſola, vel pro confeſſione ſola, ſed pro artificiali compoſito ex vtraque. Hoc probaui generaliter contra Sotum agens de ſacramētis in genere, & ſolui fundamentū eius ex doctrina paulo anteà data,de materia,& forma rerū artificialiū,quæ in hoc ſacramēto æquè procedit,vt declaratum eſt.Quocirca, ſi adæquatè velimus hoc ſacramentū definire,nō per genus ſigni,ſed per rē ipſam ſenſibilem, quæ ſubſtat formalitati ſigni,dicēdum eſt eſſe, *Compoſitum morale, ſeu artificiale,conſtans ex actibus pœnitētis, & verbis ſacerdotis,inſtitutū ad ſignificandam & conferendā gratiā remiſſiuam peccati poſt Baptiſmum commiſſi.* Si verò rē ipſam ſenſibilē in partes diſtinguere velimus, & ad modum artificialiū rerū definitionem tradere,nō dicemus tātùm eſſe abſolutionē ſacerdotis, vt volebat Scotus,quia non eſt illa tota eſſentia,vt oſtenſum eſt. Imò neque abſolutionē loco generis ponemus:quia, cùm genus habeat rationem materiæ, potiùs materialis pars loco generis ponenda erat: & ita ſeruari ſolet in definitione rerū artificialium. Dicemus ergo hoc ſacramentum eſſe, *Confeſſionem legitimè in foro*

Sacramenti pœnitentiæ definitio.

Definitio altera.

pœnitentiæ factam,& abſolutione iudicis firmatam. Quæ tota definitio ſatis conſtat ex dictis.

Dubium Durandi expeditur.

10. Ex quo etiam obiter expeditur dubium,quod tractat Durandus d. 14. q. 3. An hoc ſit ſacramentum abſolutionis,vel cōfeſſionis.Ipſe enim cōtendit priori modo eſſe appellādum,quia abſolutio eſt præcipua pars,in qua eſt maxima vis huius ſacramenti. Mihi autem videtur quæſtio de modo loquendi, & fateor modum illum eſſe ſatis congruum,& interdum inueniri in Patribus æquiualenter;nam vocant hoc ſacramentum reconciliationis. Veruntamen alius modus loquendi magis vſitatus eſt:nam,quia materia ſacramenti, vel notior,vel nobis familiarior eſt, ideo ferè vſus obtinuit,vt multa ſacramēta à materia nominētur,vt Baptiſmus,Chriſma,&c.ſic ergo ſacramentum hæc cōfeſſionis,vel pœnitētiæ ſæpiùs appellari ſolet: &,vt ſuprà dixi, ita etiam appellatur à Patribus. Et eādem vim habet vox *exomologeſis*,quæ apud Patres ſæpè vſitata eſt:de qua videri poſſunt multa apud Pamelium ad librum de Pœnitentia Tertulliani.nu. 53. & apud Baronium tom. 1.anno 56. circa medium.

Pamel. Baron.

Fundamentis Scoti ſit ſatis.

11. SVpereſt vt ad fundamenta Scoti reſpōdeamus,& quædam,quæ in illis petuntur, ampliùs explicemus.Reſpondetur ergo, ideo ſacerdotem dici abſolutè miniſtrare hoc ſacramentum, quia licèt pœnitens præbeat materiam,tamen ipſe eſt,qui introducit formā,& perficit compoſitum. Vt in naturalibus agens,qui introducit formam, & vnit illam materiæ, dicitur ſimpliciter efficere totum ipſum. Præſertim, quia tota vis clauiū,& poteſtas remittēdi peccata,eſt in ſacerdote, & actus ipſius pœnitentis non habent ſignificationē ſacramentalē, niſi prout ſubiiciuntur clauibus,& quodāmodo vniuntur, ſeu eleuantur per actū clauis:& ideo,licèt materialiter illi actus eliciātur à pœnitēte,tamē in ratione partis ſacramentalis cēſentur quodammodo conſtitui per efficientiā ipſarum clauium. Et hac ratione pœnitēs nullo modo dicitur miniſter huius ſacramenti,ſed ſolus ſacerdos.

Non tota ſignificatio ſacramenti pœnitentiæ eſt in forma.

12. Ad confirmationem, duo in illa petuntur, alterum de ſignificatione, alterum de efficacia. Quoad ſignificationem, negatur totam eſſe in forma, quia, licet verba formæ diſtinctiùs ſignificent totum effectum,tamen etiam actus pœnitentis ſuam habent ſignificationem; nam ſigna contritionis ſunt etiam ſigna inferioris remiſſionis; & per confeſſionem ſignificatur, quòd ſicut peccata exteriùs manifeſtantur, ita etiam ab anima ipſa excluduntur. Satisfactio etiam apertè ſignificat remiſſionem pœnæ. Quoad efficaciam verò eſt diuerſitas opinionum.Nam quidam volūt ſolam formam efficere,cum Scoto ſuprà. Quod tenuit Vega lib.13.in Tridentinū,c.15.& Ferrarienſis 4.contra Gentes, cap. 72. Et fuit ſententia D. Thomę in 4.d.22.q.2.ar.1.quæſtiunc.1.ad 2. & 3. & indicat etiam q. 28. de veritate, art.8. ad 2.Tenet etiam Capreolus d 16.q.2.a.3.ad 1.Indicat Bonauēt. d.17.2.p.art.1.q.3.Fundamentum eſſe poteſt,quia tota hæc efficacia procedit à poteſtate clauium,quæ ſolùm eſt in ſacerdote, & ideo tota videtur poſita in actu eius.Neque inde fit,materiam non eſſe de eſſentia,quia non eſt neceſſe vt totum aliquod efficiat ſecundùm omnes partes eſſentiales:ſicut in naturalibus materia eſt de eſſentia ignis, quāuis tota actiuitas ſit in forma. Et eſt hæc probabilis opinio, & reſponſio.

Prima opinio de efficacia formæ. Scotus. Vega. Ferrar. D.Thom. Capreol. Bonau.

13. Nihilominus aliis videtur, partes etiam materiales huius ſacramenti habere vim actiuam. Quod tenuit apertè D.Thom.q.84 art.1.& 2.ad 3 & q. 86. ar.6.& Alenſis q 61.memb.6.Richard.d.16.ar.1.q.2. Antonius 3.p.tit.14.ca.17.in principio, Caiet. dict.

Secunda opinio. D. Th. Alenſ. Rich. Anton. Caiet.

q 84.

Soto. Cano. Conc. Trid.

q. 84. art. 2. vbi dicit, D. Thom. mutaſſe ſententiam, quam tenuerat in 4. Idem Soto d. 14. ar. 2. & 3. Cano & alij Thomiſtæ. Et nonnihil fauet Concilium Tridentinum ſuprà, dicens præcipuam vim huius ſacramenti poſitam eſſe in forma: indicat ergo aliquam vim eſſe in materia. Et argumentum ſumi poteſt ex aliis ſacramentis à paritate rationis. Argumentum etiam illud iuuat, quia ſacramenta noua efficiunt quod ſignificant: ſicut ergo per omnes partes ſignificant, ita efficiunt. Et ita facilè ſoluitur argumentum Scoti, negando aſſumptum. A

14. *Primum notandum pro reſtitutione.*

Duo tamen oportet obſeruare in hac diuerſitate opinionum. Primum eſt, quæſtionem, quæ ad rem pertineat, ad ſummũ eſſe poſſe de contritione, quando actu illa durat tempore, quo fit abſolutio: quia ante abſolutionem perfectam hoc ſacramentum nullum habet effectum ex opere operato, quia nondum eſt ſacramentum, licèt fiat: quod etiam idem eſt in aliis ſacramentis. B Vnde fit, confeſſionem, cùm priùs ſit omnino abſoluta quàm perficiatur, immò quàm inchoetur abſolutio, per ſeipſam proximè & immediatè non efficere, quia cùm ſit effectus, iam ipſa non eſt; & ita ſolùm denominabitur efficere ipſum totum, quod conſtat ex confeſſione & abſolutione, quamuis reuera efficacia procedat ab abſolutione immediatè: ſicut etiam tota forma abſolutè dicitur efficere, quamuis tantùm efficiat ſecundùm vltimam ſui partem. Satisfactio etiam, quæ tempore eſt poſterior quàm abſolutio, non poteſt per ſe immediatè concurrere ad gratiam, quæ data eſt tempore abſolutionis, efficit tamen remiſſionem pœnæ temporalis, quam ex opere operato confert: ſed illa tantùm eſſe poteſt moralis efficientia, non phyſica, C quia hæc pœnæ remiſſio nihil phyſicum ponit in homine: ſed moraliter tantùm fit: ſi autem ratione ſatisfactionis datur aliqua gratia ex opere operato, illam poſſet hæc pars propriè & per ſe efficere: quid autem in hoc ſentiendum ſit, dicam infrà in materia de ſatisfactione.

15. Solùm ergo poteſt ſupereſſe quæſtio de contritione, de qua, ſi tempore antecedat abſolutionem, eadem ratio eſt, quæ de confeſſione: ſi verò ſimul concurrat cum ipſa abſolutione, probabile eſt habere ſacramentalem efficientiam ex opere operato: & de hac potiſſimè loquitur D. Thomas. An verò poſſit dari aliud tertium membrum, ſcilicet, quòd ſit poſterior tempore ipſa abſolutione, pendet ex alia quæſtione, ſcilicet an poſſit dari hoc ſacramentum informe ex defectu contritionis vel attritionis, de qua di- D cam infrà diſp. 14.

16. *Secundum notandum.*

Alterum notandum erat, licèt admittamus actus pœnitentis concurrere ex opere operato ad effectum ſacramenti: propriè tamen non poſſe dici, quòd pœnitens ſibimet conferat gratiam, vel remittat peccatum ex opere operato, quia ſimpliciter non eſt miniſter ſacramenti, neque abſolutè confert ſacramentum, ſed ſolus ſacerdos, cui data eſt poteſtas remittendi peccatum: at verò homo, ſeu miniſter, non dicitur dare gratiam, vel tollere peccatum, niſi quatenus confert ſacramentum. Vnde, ſi actus pœnitentis concurrunt ad gratiam, eſt quatenus coniunguntur cum forma (quæ eſt actus miniſtri) & ab illa qua- E ſi eleuantur ad talem effectum: & ideo talis effectus propriè tribuitur ſoli ſacerdoti tanquam miniſtro. Exemplũ eſſe poteſt in ſacramento Ordinis, vbi actus ſuſcipientis ordinem, ſeu contactus, eſt materia ſacramenti, quæ aliquo modo concurrit ad effectum ſacramenti, qui tamen non eſt ab ipſo ſuſcipiente, ſed à ſolo ordinante tanquam à miniſtro.

SECTIO III.

Ex qua forma & materia hoc ſacramentum conſtet.

QVONIAM nunc ſolùm generatim eſſentiã huius ſacramẽti conſideramus ideo quæſtionem hãc tantùm proponimus, vt ſingulas partes quaſi ſpecificas diſtingnamus, & de illis proprias diſputationes inſtituamus. 1. Atque ob eandem cauſam hîc de forma nihil aliud dicemus, quàm illam eſſe verba ſacerdotis, vt Concilium Florentinum & Tridentinum docent, & eſt communis ſententia Theologorum, & ſatis clara, tum ex generali ratione ſacramentorum, tum ex ſpeciali huius, quod eſt per modum iudicij, quod per ſententiam perficitur, & quaſi formatur. Cætera verò de hac forma dicemus diſp. ſequente.

De materia ergo dicendum ſupereſt, quænam ſit, vel quas partes habeat. Nam Durandus in 4. d. 16. q. 1. ſolam confeſſionẽ dicit eſſe materiã, quia cõtritio, cùm non ſit ſenſibilis, non poteſt eſſe materia ſacramenti, neque etiam ſatisfactio, cùm ſine illa, & ſubſtantia, & effectus ſacramenti conſiſtant. Idem ferè ſentit Gabr. d. 14. q. 2. & de ſatisfactione Marſilius. quæſt. 10. art. 1. 2. *Prima opinio de materia huius ſacramenti. Duran. Gabr. Marſil.*

Vera tamen ſententia, ac certa doctrina eſt, tres eſſe partes huius materiæ, confeſſionem, contritionẽ, & ſatisfactionem. Ita docet D. Thomas ſuprà q. 84. ar. 2. & q. 90. & in 4. d. 16. q. 1. art. 1. Richardus art. 1. q. 1. Alenſ. 4. p. q. 66. memb. 1. art. 2. Guillelmus Pariſienſ. tract de Pœnitentia, cap. 45. Antonius 3. p. tit. 14. cap. 17. §. 6. & cæteri ſcribentes. Ac tandem Concilium Florentinum & Tridentinum doctrinem hanc probarunt, quæ per ſingulas partes diſcurrendo breuiter declaratur. 3. *Tres eſſe partes materiæ ſacramenti pœnitentiæ, vera ſententia. D. Thom. Rich. Alenſ. Guillel. Pariſ. Anton.*

Et quoniam de confeſſione nulla eſt controuerſia ſolùm expendo ampliùs quandam rationem ſuperiùs tactam. Dictum eſt enim ſuprà, hoc ſacramentum eſſe inſtitutum per modum eiuſdem iudicij, de cuius ratione eſt, vt ante iudicis ſententiam præcedat accuſatio rei, & ſufficiens inquiſitio, ſeu manifeſtatio delicti. Quod totum, quia ſupponitur ſententiæ iudicis, & eſt veluti quid informe, donec per ſententiã cauſa conſummetur, ideo meritò habere dicitur rationem materiæ: quia verò hoc totum eſt de intrinſeca ratione iudicij, ideo meritò eſſentialis pars dicitur: nullus enim iudicare poteſt niſi de iis quæ iuridicè nouit. E contrario verò, *qui iudicat quod nouit, iudex iuſtitiæ* dicitur, Prouerb. 12. Et præterea quia hoc iudicium voluntarium & eſt ad ſalutem animæ ordinatum, ideo requirit voluntariam rei accuſationem, in qua & ipſemet pœnitens ſit ſui accuſator, & teſtis, & reus, & propterea accuſatio per voluntariam confeſſionem eſt de eſſentia, & de intrinſeca ratione huius iudicij. Vnde Innocentius I. epiſt 1. cap. 7. *De pondere*, inquit, *æſtimando delictorũ ſacerdotis eſt iudicare attendẽdo ad confeſſionẽ pœnitentis, ad fletus, ad lacrymas.* Et optimè Chryſoſto. lib. 2. de ſacerdotio. *Quomodo*, inquit, *manus quis adhibere poſſit ei morbo, cuius genus nequaquam intelligat?* Vnde infrà concludit, *Quamobrem opus eſt, vt qui laborant Chriſtiani ſibi perſuadeant ſacerdotum curationibus ſua ſponte ſeſe ſubmittere.* Et propterea Amb. epiſt. 3. dicit, Prouidum debere eſſe iudicium ſacerdotale, nec debere ſacerdotẽ populi peccata *comedere*, id eſt, *remittere* (*cibus enim*, inquit, *ſacerdotis eſt peccatorũ remiſſio*) ſine præuia confeſſione ſyncera. Et ad idem propoſitum Hieronymus circa illa verba Eccleſiaſtes. 10. *Si* 4. *Probatur de confeſſione. Prouer. Innocent. Chryſ. Ambr. Hieron.*

memor

momorderit ſerpens in ſilentio, inquit, *ſi quem Diabolus occultè momorderit, & nullo conſcio eum peccati veneno infecerit, & noluerit confiteri, magiſter, qui linguam habet ad curandũ, ei prodeſſe non poterit: ſi enim erubeſcat ægrotus vulnus medico confiteri, quod ignorat medicus, non curat.* Vnde Gregor. Nazian in ſententiis, diſtichis verſibus compoſitis, inquit: A

Gregor. Nazianzen.

Cum medicum poſcant tua vulnera, ſi tegis illa,
Peſtiferam ſaniem nil prohibere poteſt.

Et propterea Orat. 15. in fine, dixit, *magnam peccatorum medicinam eſſe confeſſionem.* Ex quibus etiam ſumi poſſunt congruentiæ, propter quas ex hac materia inſtitutum eſt hoc ſacramentum, quæ eædem ſunt, cum ſuprà adductis de neceſſitate huius ſacramenti, ſcilicet, quia eſt accommodatiſſimum medium ad humiliationem pœnitentis, ad ruborem, ad confuſionem, ad inſtructionem, ac denique ad correctionem, & emendationem. B

5. *De contritione probatur. Leo X. Conc. Colo. Conc. Mogũt. Conc. Senon. Catechiſ. Pij V.*

De contritione æquè certum hoc eſt ex eiſdem Conciliis, & ex Leone X. in Bulla contra Lutherum art. 15. ex Concilio Coloni enſe, Moguntio, & Senonenſ. & Catechiſmo Pij V. in doctrina de hoc ſacramento; & ex Auctoribus citatis. Et ratione ſeu congruentia breuiter declaratur, quia confeſſio, quæ eſt pars huius ſacramenti, debet eſſe accuſatio ſui ordinata ad remiſsionem culpæ conſequendam: ergo poſtulat vt ſit doloroſa confeſſio, & cum pœnitudine: nam, ſi quis ſimpliciter dicat delicta ſua ſine vllo dolore, erit vel quædam in delictis gloriatio, vel ad ſummum ſimplex hiſtoriæ narratio, potiùs quàm ſui accuſatio; ergo poſtulat talis confeſſio vt ſit doloroſa: ergo hoc modo dolor eſt pars huius materiæ, & hoc intelligimus nunc nomine contritionis.

6. *Soluitur Durandi fundamentum. D. Tho.*

Et ita facilè ſoluitur fundamentum Durãdi. Nam, licèt contritio in ſe & per ſe non ſit ſenſibilis, tamen per confeſſionem, & ſigna externa eſt aliquo modo ſenſibilis: & hoc ſatis eſt vt ſit pars materiæ ſacramentalis: ſicut interior attentio eſt pars orationis vocalis, & conſenſus interior eſt de ratione matrimonij. Et hoc modo dixit D. Thomas ſuprà q. 90. art. 2. ad 1. & in 4. d. 14. quæſt. prima, articulo primo, ad 1. materiam huius ſacramenti eſſe actus pœnitentis, vt exteriùs apparentes. An verò hæc pars dicenda ſit eſſentialis, & omnino neceſſaria ad ſubſtantiam ſacramenti, dicam infrà. Nunc ſolùm dico, Durandum ipſum non poſſe negare eſſe de ſubſtantia, cùm alias doceat ſacramentum hoc ſine vllo dolore factum eſſe nullum, vt patet in 4. d. 17. q. 13. C

7. *Satisfactionẽ eſſe partem materiæ pœnitentiæ, oſtenditur.*

Iam verò de ſatisfactione, quòd ſit pars, explicatur breuiter, quia ad integritatem & conſummationem iudicij pertinet pœna inflicta reo in vindictam delicti. Deinde, quia hæc ſatisfactio habet aliquem effectum ex opere operato, vt infrà dicetur, & pleniorem remiſſionem ſignificat: eſt ergo aliquo modo pars ſacramenti. Argumentum verò Durandi ad ſummum concludit non eſſe patrem eſſentialem, ſed tantùm integralem: quod facilè concedimus, quanquam de hoc dicturi ſumus infrà agentes de ſatisfactione. Sed vrget Durandus; nam partes materiales, etiam integrales, ſupponuntur formæ: at verò ſatisfactio non ſupponitur, ſed omnino ſequitur poſt formam. Confirmatur; nam in aliis ſacramentis, vel non diſtinguuntur partes materiales, vt in Baptiſmo, vel ſi diſtinguuntur, vnicuique parti materiæ reſpõdet pars formæ, vt patet in Euchariſtia, & Extrema vnctione. Cuius ratio eſt, quia forma debet cadere ſuper materiam: at verò in hoc ſacramento eſt vna ſimplex forma, quæ nullo modo cadit ſuper ſatisfactionem. D E

Durandi obiectio.

8. *Petri de Oſma error*

Propter hoc argumentum dixit olim Petrus de Oſma, abſolutionem non eſſe dandam niſi poſt ſatisfactionem impletam, & olim ita fuiſſe ſeruatum, præcipuè in Eccleſia Græca, referunt hiſtoriæ, vt infrà videbimus in materia de ſatisfactione. Sed dicere hoc eſſe neceſſarium, eſt error contra conſuetudinem Eccleſiæ Latinæ. Vnde etiam falſum eſt dicere, eſſe commodius vel vtilius: nam rectus ordo poſtulat, vt priùs remittatur culpa, deinde fiat ſatisfactio pro temporali pœna, tum quia hæc pœna non eſt propriè debita donec ſit remiſſa culpa: tum etiam quia ſatisfactio facta in ſtatu peccati mortalis, non valet ad remiſſionem pœnæ.

9. *Soluitur Durandi obiectio.*

Ad argumentum ergo negatur ſemper omnes partes materiæ pertinentes ad integritatem, ſupponi formæ, vt patet etiam in naturalibus, præſertim in compoſitis heterogeneis, & in moralibus, in iudicio humano. Vnde ad confirmationem reſpondetur, non oportere ſeruari in omnibus ſacramentis ſimilitudinem in rebus omnibus: ſunt enim res quædam morales, vel quaſi artificiales, quæ diuerſum modum habent compoſitionis. Dicitur tamen præterea, etiam formam abſolutionis quodammodo informare ſatiſfactionem ipſam, vel quatenus voto & propoſito includitur in dolore & contritione: vel certè quatenus ipſa ſatisfactio per ordinem ad claues, atque adeò per quandam moralem coniunctionem cum ſacramentali forma, habet ſacramentalem ſignificationem, & aliquam efficaciam ex opere operato.

10. *Sitne alia pars in hoc ſacramento. Vega. Conc. Trid.*

Sed quæret aliquis, an præter has partes ſit aliqua alia in hoc ſacramento. Quod interrogo, quia Vega lib. 13. in Tridentinum. ca. 16. aliam partem addit, quam vocat ceſſationem à peccatis, quia hinc inchoanda eſt pœnitentia, vt Tridentinũ dicit. ſeſſ. 6. c. 14. Sed non eſt cur talis pars addatur: quia, ſi illa ceſſatio, meram negationem, vel priuationem dicat, non eſt pars, quia non eſt actus pœnitentis, nec eſt aliquid reale, quod componat ſacramentum: ſi autem ſumatur quatenus eſt voluntaria, ſic non diſtinguitur à propoſito iterum non peccandi; & ita continetur ſub contritione. Hæretici etiam huius temporis alias partes addiderunt, imò his omiſſis, alias confinxerunt, ſcilicet fidem & terrores cõſcientiæ. Sed eos damnat Concilium Tridentinum, ſeſſ. 14. cap. 3. procedunt enim ex aliis hæreticis principiis circa materiam de iuſtificatione, de quibus ſuo loco dicendum eſt.

SECTIO IV.

Vtrùm hoc ſacramentum ſit vnum tantum, illúdque iterabile.

1. *Hoc ſacramentum eſt vnum ſpecie.*

QVÆSTIO eſſe poteſt de vnitate ſpecifica, vel numerica. In priori ſenſu certa res eſt, hoc ſacramentum eſſe vnum tantùm: quia, ſicut Eccleſia non agnoſcit niſi vnum Baptiſma ad regenerandos fideles, ita etiam non agnoſcit niſi vnum tribunal confeſſionis ſacramentalis ad reparandos lapſos poſt Baptiſmum. Vnde ſicut poteſtas remittendi peccata ſacerdotibus data, vnica tantùm eſt: tantùm enim ſemel dixit Chriſtus, *Quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis*: ita vnum habet actum adæquatum, & vnum modum remittendi peccata, ſcilicet per abſolutionem ſacramentalem. Atq; ita hæc veritas continetur ſub illa, quam definiunt Concilia, ſcilicet, tantùm eſſe ſeptem ſacramenta nouæ legis, quam de ſpeciebus ſacramentorum intelligendam eſſe, ſuperiori tomo oſtendimus in commentario articuli primi quæſt. 62. D. Thomæ: quod tamen in hoc ſacramento euidentius eſt, quia neque in ſigno ſenſibili, neque in effectu poteſt excogitari multiplicatio ſpecifica in hoc ſacramento integro & perfecto. Ratio verò à priori eſt, quia

Chriſtus Dominus vnicum tantùm inſtituit. Congruentia verò, quia illud ſufficit ad finem huius ſacramenti. Neque in hoc occurrit vlla difficultas.

2. *An ſit vnum vnitate numerica.*

De vnitate numerica agere poſſumus, vel in ordine ad conſtitutionem vnius ſacramenti ex variis partibus eius, vel in ordine ad vnitatem, vel multitudinem eius circa idem ſubiectum: quibus modis dicitur Baptiſma eſſe vnum tantùm, vt ſuo loco dictum eſt. De priori ergo modo hìc dubitari poſſet, vel propter pluralitatem & diuerſitatem ſignorum ſenſibilium, & rerum, quæ ad hoc ſacramentū conficiendum concurrunt, vt ſunt confeſſio, & abſolutio, & interior contritio, & ieiunium, vel eleemoſyna, aut aliud ſimile opus in pœnitentiam impoſitum: vel etiam dubitari poteſt propter diſtantiam temporis, quæ inter has partes poteſt intercedere: aliquando enim præcedit confeſſio, & poſt plures dies ſequitur abſolutio: ſatisfactio autem multo magis differri conſueuit: hæc autem dilatio videtur impedire vnionem neceſſariam inter huiuſmodi partes ad componendum vnum totum; quomodo enim actio, quæ nunc fit, vniri poteſt ei, quæ ante multum tempus præceſſit, & nullo modo iam extat?

3. *Hoc ſacramentum eſſe vnum numero quoad conſtitutionem ex pluribus partibus.*

Nihilominus dicendum eſt, in hoc ſenſu ſacramentum hoc eſſe vnum numero. Hoc apertè colligitur ex Conciliis Florentino & Tridentino, quæ de illo tanquam de vno ſacramento loquuntur ex variis partibus compoſito. Sequitúrque neceſſariò ex priori puncto: quia ſi hoc ſacramentum vnum eſt in ſpecie, neceſſe eſt vt illa ſpecies in aliquo indiuiduo exiſtere poſſit. Nam, ſi partialia ſigna, quæ ad hoc ſacramentum conficiendum concurrunt, non componerent vnum numero, non eſſent ſigna partialia, ſed quodlibet per ſe eſſet integrum, ſeu totale quoddam ſignum. Vnde, cùm aliàs ſint illa ſigna heterogenea, eſſent ſigna ſeu ſacramenta ſpecie diuerſa. Eſt ergo hoc ſacramentum vnum compoſitione ex pluribus partibus, quam non impedit diſtinctio earum, quia in omni compoſitione ex materia & forma, intercedit ſimilis vel maior diuerſitas inter partes cōponentes: & ex parte materiæ ſolent etiam variæ partes heterogeneę, ſeu diuerſarum rationū interuenire. Quod faciliùs reperiri poteſt in his rebus artificialibus, & & moralibus, in quibus non eſt tam exacta & perfecta vnitas poſtulanda. Et eadem ratione non obſtat diſtantia temporis, quæ inter partes huius ſacramenti aliquando exiſtit, quia ſufficit moralis coniunctio ſeu propinquitas, qualis eſſe ſolet in vno iudicio inter accuſationē, ſententiam, & executionem: ex illis enim componitur vnum iudicium, quod in ſuo ordine eſt vna actio moralis. Ita ergo eſt in pręſenti. Quocirca, quamuis partes hæ tempore diſtare videantur, ſemper intercedit virtualis quædam propinquitas: nam, licèt confeſſio præceſſerit, quando datur abſolutio, adeſt pœnitens tāquam reus expectans ſententiam, & hoc ipſum ſuam confeſſionem implicitè repræſentat. Itē quando implet ſatisfactionē, id facit ex obligatione in hoc foro impoſita: & per reſpectum ad claues, & ideo moraliter coniungitur abſolutioni: & ita ex omnibus his partibus conſurgit vnū ſignum remiſsionis peccati, quod eſt vnum ſacramentum.

Non obſtat diſtantia temporis ad conſtituendum vnum numero.

De multiplicatione huius ſacramenti circa eandem perſonam.

4. *Poſſunt plures abſolutiones validè circa eandem confeßionem cadere, non tamen licitæ.*

SVpereſt dicendum de multiplicatione huius ſacramenti circa eandem perſonam: nam in diuerſis per ſe notum eſt multiplicari; in eadem verò dubitari poteſt, an ſimul, ſeu eodem tempore, vel ſucceſſiuè poſſit multiplicari. Sed de priori ſenſu nihil occurrit addendum; nam quoad hoc eadem eſt ratio

A de hoc ſacramento, quæ de Baptiſmo, Euchariſtia, &c. Poſſunt enim ſupra eandem confeſſionem ſimul cadere plures abſolutiones à pluribus miniſtris prolatæ: poſſunt, inquam, quantum ſpectat ad valorem ſacramenti, quamuis non poſſit rectè fieri, quia eſt contra mortem vniuerſalis Eccleſiæ, & contra conuenientem vſum huius ſacramenti: ſi tamen fiat, & aliud non obſtet, validum erit ſacramentum, vt ſuppono ex his quæ infra de ſecreta confeſſione dicam. Non tamen erit multiplex, ſed vnum ſacramentum: quia materia proxima eſt vna, & abſolutiones illæ, licèt materialiter ſint plures, concurrunt per modum vnius: ſicut in ſimili dixi de Baptiſmo, & clarius eſt in Euchariſtia. Vnde à fortiori, etiamſi fingamus vnam abſolutionem cadere in plures confeſſiones eorundem peccatorum ſucceſſiuè factas (ſimul enim fieri non poſſunt) erit vnum ſacramentum, quia illæ

Non tamen erit multiplex ſacramentum.

B confeſſiones valdè materialiter ſunt plures, moraliter verò eſt vna accuſatio.

In alio verò ſenſu quæſtio hæc eadem eſt cum illa, quam tractat diuus Thomas quæſt. 84. art. 10. an hoc ſacramentum poſſit iterari. Quæ poteſt intelligi, vel in ordine ad peccata commiſſa poſt ſemel receptum hoc ſacramentum: vel in ordine ad aliquod peccatum priùs quidem commiſſum, non tamē priùs confeſſum propter obliuionem, vel aliam legitimam cauſam, vel denique in ordine ad eadem peccata iam ſacramentaliter remiſſa. Et omnibus his modis eſt omnino verum, ſacramentum hoc poſſe iterari, quamuis non ſit de omni æquè certum.

5. *D. Thom. Tripliciter poteſt iterari hoc ſacramentum.*

Primus itaque modus iterationis de fide certus eſt contra Nouatum, & alios ſimiles hæreticos, contra quos ſufficienter diſputatum eſt ſuprà tractando de

6. *Hoc ſacramentum poteſt iterari de peccatis commiſſis poſt receptū ſimile ſacramentum de aliis.*

C effectibus virtutis pœnitentiæ, & tractando de poteſtate clauium, quæ ſine limitatione data eſt non ad vnum vel aliud peccatum, ſed ſimpliciter ad remittenda peccata. Et ita hoc conueniunt verba Chriſti, *Quorum remiſeritis peccata*, Ioan. 20. & iuuant illa Matth. 18. *Non dico tibi vſque ſepties, ſed vſque ſeptuagies ſepties.* Nam licèt ad literam in alio ſenſu dicta ſint, tamen ex ſimilitudine rationis non incommodè hìc applicantur. Denique, propter inſtitutionem huius ſacramenti non ſunt facti homines baptizati deterioris conditionis ad remiſſionem peccatorum obtinendam, ſed quoties homo peccaret ante inſtitutum hoc ſacramentum, poſſet veniam obtinere per virtutem pœnitentiæ: ergo etiam nunc poteſt per pœnitentiam; ſed nunc pœnitentia virtus non

Ioan 20. Matth. 18.

D ſufficit ad remiſſionem alicuius peccati mortalis ſine hoc ſacramento, vel ordine ad illud: ergo ad hunc effectum neceſſarium eſt, vt hoc ſacramentum poſſit iterari; nam prior abſolutio non cadit in peccata poſtea commiſſa. Quæ ratio concludit, non ſemel, ſed ſæpiùs: neque in vno, vel alio tempore, ſed quandiu vita durauerit poſſe hoc ſacramentum iterari, quantum eſt ex ſe: quia ſemper homo peccare poteſt, & ſemper conſequi remiſſionem peccati, quandiu viuit: non poteſt autem ſine hoc ſacramento: ſemper ergo datur locus repetitioni eius, etiam in extremo termino vitæ, dummodo ex parte hominis poſſit ſufficiens materia & forma applicari. Quæ omnia conſtant ex vſu & traditione Eccleſiæ, & ex dictis

Non tantùm ſemel, ſed ſæpius, & in omni tempore.

E ſuprà in ſimili de effectu virtutis pœnitentiæ: & infrà diſputantes de integritate, nonnulla afferemus, quæ hanc Catholicam veritatem confirmant. Ex quo etiam facilè intelligitur ratio differentiæ inter hoc ſacramentum, & Baptiſmum: Baptiſmus enim inſtitutus eſt propter originale peccatum, quod non iteratur; hoc verò propter actualia, quæ ſæpiùs committuntur: ille eſt regeneratio, quæ ſemel tantùm fit, hoc eſt, medicina & ſanatio, quæ ſæpe eſt neceſ-

Differentia inter hoc ſacramentum & Baptiſmū.

ſaria

ſaria: ille denique characterem imprimit indelebilem, qui reddit ſubiectum incapax ſimilis ſacramenti: hoc verò nec characterem imprimit, vt eſt certa fides, neque aliquid ſimile, vt ſequenti ſectione dicam.

7. *Hoc ſacramētum iterari poteſt & debet de peccatis in confeſsione omiſsis.*

Secundus modus multiplicationis, ſeu iterationis huius ſacramenti, etiam eſt certus: quia non ſolùm fieri poteſt ſacramentum ex confeſſione præcedentium peccatorum, quæ in confeſſione omiſſa ſunt, ſed omnino fieri debet; quia, per ſe loquendo, neceſſarium eſt, & ſub præceptum, quia tenemur omnia peccata ſubiicere clauibus per confeſſionē: hæc autem obligatio non fuit impleta integrè quoad talia peccata: ergo manet obligatio illa confitendi. Item illa non fuerunt directè remiſſa per claues, nec de illis fuit latum iudicium ſacramentale: oſtenſum eſt autem hoc iudicium eſſe medium neceſſarium ad remiſſionem cuiuſcunque peccati mortalis. Poteſt ergo & debet noua confeſſio fieri talium peccatorum, ad quam abſolutio conſequatur: ex illis verò neceſſe eſt fieri nouum ſacramentum numero diſtinctum à præcedente, quia conſtat diſtincta materia & forma, & diſtinctum habet effectum, quem ſignificat. Et quoad hoc etiam facilè poteſt aſſignari differentia inter Baptiſmum, & hoc ſacramentum: nam in Baptiſmo non eſt per ſe neceſſaria confeſſio, nec iudicium de ſingulis peccatis. Vnde non poteſt per Baptiſmum remitti originale peccatum, quin omnia peccata actualia, præſertim mortalia, omnino extinguantur, abſolutè & ſine ordine ad aliud ſacramentum, ſimile, vel diſſimile; hìc verò eſt per ſe neceſſaria confeſſio, & iudicium de ſingulis mortalibus, ideoque licèt non tollatur vnum, quin tollantur alia propter gratiæ efficaciam & dignitatem, nihilominus ea, quæ in confeſſione omittuntur, non per ſe, ſed cum ordine & voto alterius ſacramenti ſimilis remittuntur, & ob eam rem hoc ſacramentum eſt hoc modo iterabile, & iterandum.

Differentia alia inter baptiſmū & hoc ſacramentum.

8. *Hoc ſacramētum poteſt iterari circa peccata ritè confeſſa in alio ſimili ſacramēto.*

Tertius modus iterationis ab aliquibus in dubium reuocatus eſt, vt diſputatione præcedente, ſectione prima, vidimus. Nihilominus tamen etiam hic modus debet eſſe certus, ex communi vſu, & approbatione Eccleſiæ. Et ſatis concluditur ex principio ibi poſito. Nam hæc peccata ſunt ſufficiens materia remota huius ſacramenti: ergo confeſſio eorum eſt ſufficiens materia proxima, in quam poteſt noua abſolutio cadere: ergo ex illis conficitur nouum ſacramentum numero diſtinctum à præcedenti, quia conſtat ex diſtincta materia proxima, & forma, & diſtinctum habet effectum, vt ibidem declaratum eſt.

9. *An poſſint eadem peccata ſæpiùs confiteri, & quomodo.* *Soti opinio.*

Hìc verò (præter difficultates ibi tactas) occurrit morale dubium: nam hinc ſequitur poſſe aliquem ſæpiùs, ac paſſim de eiſdem peccatis confiteri, abſque vlla neceſſitate, ſolùm propter maius gratiæ augmentum: quod videtur inconueniens. Propter quod vitandum, Soto diſtinctione decimaoctaua, quæſtione quarta, articulo tertio, dicit, iteratam confeſſionem de eiſdem peccatis non debere fieri ſine graui cauſa, quia eſſet abuſus ſacramēti, & tantus, inquit, eſſe poſſet, *vt nullum fieret ſacramentum, nec daretur gratia, ſed eſſet religionis ludibrium.* Sed in hoc vitanda ſunt extrema. Et in primis cauendus eſt error, ne quis putet, per ſe loquendo, neceſſarium eſſe peccata ſemel ritè confeſſa iterum confiteri, nam, licèt hoc liceat, non eſt neceſſarium, quando de valore prioris confeſſionis rationabiliter non dubitatur, vt latiùs infrà materia de integritate confeſſionis. Deinde cauendus eſt contemptus, quia ex hac parte quælibet actio de ſe bona, poteſt fieri mala. Vnde oportet vt talis confeſſio fiat cum debita diſpoſitione, & reuerentia, & aliis circunſtantiis & conditionibus neceſſariis.

Vera reſponſio.

A Si autem hæc ſeruentur, nunquam ſacramentum erit nullum, nec fruſtrabitur ſuo effectu, etiamſi ſæpiùs circa idem peccatum iteretur: quia vbi concurrunt omnia neceſſaria, non eſt vnde ſacramentum fiat nullum: & cùm aliàs in hac iteratione nullum committatur peccatum mortale, ſeruatis iis, quæ diximus, quia contra nullum præceptum fit, neque aliqua grauis iniuria irrogatur ſacramento, non eſt cur illud poſſit priuari ſuo effectu. Nihilominus tamen in hac repetitione ſeruanda eſt decentia, vt non poſſim, & ſine aliqua occaſione rationabili fiat: quod non ſolùm in iterata confeſſione eiuſdem peccati ſeruandum eſt, ſed etiam in confeſſione iterata diſtinctorum peccatorum venialium, quę frequenter committuntur: hæc autem cauſa vel occaſio iuxta vniuſcuiuſque deuotionem prudenter iudicanda eſt. Vn-B de Richardus d. 18. art. 2. q. 4. ad vlt. dicit, hanc repetitionem decere poſſe, quotieſcumque homo mouetur nouo motu deuotionis, erubeſcentiæ, & doloris. Denique in hoc ſecunda eſt moderatio prudenter penſatis omnibus circunſtantiis. *Rich.*

SECTIO V.

Vtrùm in hoc ſacramento ſit aliquid, quod ſit res, & ſacramentum ſimul.

1. *Tria quæ à Theologis diſtinguuntur in ſacramentis.*

DISTINGVVNT Theologi in ſacramētis tria, ſcilicet *rem tantùm*, id eſt, effectum vltimum ſacramenti, qui per illud fit & ſignificatur, nihil autem facit aut ſignificat: *aut ſacramētum tātùm,* C quod ſignificat & facit gratiæ effectum, non autem fit nec ſignificatur, *& rem ac ſacramentum ſimul,* quod & aliquid ſignificat & cauſat, & ab exteriori ſacramento ſignificatur & cauſatur: & ideo vtriuſque, ſcilicet rei & ſacramenti rationem & denominationem participat. Et quidē illa duo prima facillimè tam in hoc quàm in aliis ſacramentis inueniuntur, & declarantur. Sacramentum enim tantùm in præſenti eſt illud externum & ſenſibile ſignum, quod hactenus declaratum eſt, compoſitum ex cōfeſſione & abſolutione. Remiſſio autem peccatorum, & gratia quæ ad hunc effectum præſtatur, eſt res tantùm, quia eſt proprius effectus huius ſacramenti. Quid autem ſit res & ſacramētum ſimul difficilè explicatur, quia præter hæc duo quæ diximus, nihil in hoc ſacramento inuenitur: neque in omnibus, quæ hactenus declarauimus, ali-D quid eſt, quod ſimul ſit & effectus & ſignum in hoc ſacramento.

2. *Opinio negans.*

Poſſet ergo aliquis difficultate ſuperatus, negare, inueniri in omnibus ſacramentis aliquid quod ſit res & ſacramentum ſimul: quia non eſt vlla generalis ratio, quæ cogat ad hoc conſtituendum in omnibus ſacramentis. Communis etiam ratio ſacramēti hoc non poſtulat, ſed ſufficienter ſaluatur inter ſignū & ſignatum, ſicut ea quæ ſunt ad aliquid inter relationem, & terminum, & ſignum dicitur ſacramentum, ſignatum autem dicitur res: ergo nihil eſt propter quod oporteat illud medium vniuerſaliter conſtituere. Vnde neque ex Cōciliis, aut Patribus illam generalem doctri-E nam habemus. Nam licèt interdum Auguſtinus nominet ſacramentum, & rem ſacramēti, vt videre licet in cap. *Hoc eſt*, de Conſecratione d. 2. ſi tamen attentè legatur, non tribuit eidem rei vtrumq; nomen, ſed ſignum ipſum ſenſibile ſacramētum appellat: rem autē id, quod ſub ſigno continetur vel ſignificatur. Inde verò etiam infert, corpus Chriſti in Euchariſtia contentum eſſe ſacramentum, & rem ſacramenti, vt rectè notauit Hugo de S. Vict. li. 2. de ſacramentis, p. 8. c. 7. quia in illo ſacramento eſt peculiaris ratio, vt ſuo loco dixi. Inde autem non ſequitur, hoc eſſe ſimpliciter *Auguſt.* *Hugo de S. Victor.*

neceſſarium in hoc, & in omnibus ſacramentis. Ita A ergo facile poſſemus hac difficultate liberari, negando inueniri hoc tertium in hoc ſacramento, quia neceſſarium non eſt.

3\. *In omnibus ſacramẽtis eſſe aliquid quod ſit res & ſacramentum, communis ſententia.*

Nihilominus tamen Theologi communiter in omnibus ſacramentis admittunt aliquid, quod ſit res & ſacramentum ſimul: quod in ſacramento Euchariſtiæ facilè declarant, vt dictum eſt: in tribus, quæ characterem imprimunt, character dicitur eſſe res & ſacramentum: in matrimonio verò, vinculum ipſum, in Extrema vnctione, corporis ſanitas. Ne igitur ſacramentum hoc extra regulam conſtituant, in illo etiam aliquid huiuſmodi inuenire conantur, vt videre licet in Magiſtro in 4. diſt. 22. & aliis ſtatim citandis. Non eſt ergo nobis ab eorum ſententia recedendum, ne difficultatem effugere videamur.

B *Sítne res & ſacramentum in pœnitentia ornatus aliquis.*

4\. *Quorundam opinio.*

Palud. Capreol. Reiicitur. Caiet. Ferrar.

DIXERVNT ergo quidam hoc ſacramentum efficere ornatum quendam, qui eſt prior gratia, & illam ſignificat, & hunc dicunt eſſe rem & ſacramentum ſimul. Ita Paludanus d. 14. q. 1. & Capreolus diſt. 22. q. 1. ar. 3. Sed eſt omnino improbabilis ſententia, vt ſuprà de ſacramẽtis in genere dictum eſt: & in propoſito bene notat Caietanus ſuprà q. 84. artic. 1. & Ferrar. latè 4. contra Gentes, cap. 72. Nam primo nullo fundaméto nititur auctoritatis, vel rationis: nec poteſt explicare hæc opinio quid ſit hic ornatus, neque ad quid ſit. Deinde, ille non ſignificatur per confeſſionem, nec per verba abſolutionis: neque ergo efficitur, quia ſacramenta efficiunt quod ſignificant: non eſt ergo res ſacramenti. Rurſus ille ornatus C ſi eſſet, eſſet omnino inſenſibilis, quia nec eſt ſenſibilis per ſe, vt conſtat, quia ponitur ſpiritualis, nec per aliud ſeu per accidens, quia, vt oſtéſum eſt nullo ſenſibili ſigno ſignificatur: neq; igitur etiam eſt ſacramentum. Præterea talis ornatus in hoc ſacramento vel durat perpetuò, & ſic eſt ad modum characteris, vnde fiet ſacramentum hoc eſſe initerabile ratione illius, ſicuti iterari non poſſunt ſacramenta, quæ imprimunt characterem, vel certè tot multiplicarentur in homine ornatus, quot ſuſcepit ſacramenta pœnitentiæ: præſertim ſi gratiam non amiſit. Vel talis ornatus non durat perpetuò, ſed datur ad tempus: & hoc gratis dictum eſſet, & ſine probabilitate, quia donum gratiæ (quale illud eſſet) ſemel datum non tollitur ſine hominis culpa, præſertim quando datur per modum habitus, vt ponitur ille ornatus, quia non eſt D actus vitalis.

5\. *Contritionem eſſe rem & ſacramentũ huius ſacramenti, communis ſententia. D. Thom.*

Communis ergo ſentẽtia eſt, cõtritionẽ ſeu interiorẽ pœnitentiã eſſe in hoc ſacraméto rem & ſacramẽtum ſimul. Ita D. Tho. ſuprà q. 84. art. 1. ad 3. & ferè alij doctores cum Magiſtro d. 22. Eſt tamen difficilis ſententia, tum quia id, quod eſt res, & ſacramentum ſimul, diſtinguitur à toto illo, quod eſt ſacramentum tantùm; interior verò contritio eſt pars ſacramenti tantùm: tum etiam, quia contritio interior nullo modo fit per ſacramentum tantùm: quia non fit per confeſſionem (nam potiùs vera confeſſio debet procedere à contritione) nec per abſolutionem, quia hæc potiùs ſupponit contritionem vt materiam.

Primus modus explicãdi hanc ſententiam.

Propter quas difficultates ſunt varij modi explicandi hanc ſententiam. Vnus & facilis eſt, vt aliquid ſit E res ſacramentum ſimul non eſſe neceſſarium quod fiat à ſacramento tantùm, ſed ſatis eſſe vt ſignificetur: ſicut etiam non eſt neceſſarium vt aliquid efficiat, ſed ſatis eſt vt ſignificet: nam ſalus corporis non efficit ſalutem animæ, ſed ſignificat illam; nec vinculum matrimonij efficit gratiam, ſed ſignificat: & nihilominus, quia hæc ſignificant, & ſignificantur, vel fiunt per ſacramentum ipſum, dicuntur res & ſacramenta ſimul. Sic ergo in præſenti, quia contritio, vt coniuncta confeſſioni, ſignificat interiorem gratiam, & quia per ipſam confeſſionem ſignificatur, dicetur res & ſacramentum ſimul: ſicut corpus Chriſti vt coniunctum ſpeciebus ſacramentalibus ſignificat Chriſtum in propria ſpecie exiſtentem, ſignificatur verò per ipſas ſpecies: & hoc ſatis eſt, vt dicatur res & ſacramentum ſimul, etiamſi ab efficientia præſcindamus. Atque hac expoſitione videntur fuiſſe contenti Magiſter ſententiarum d. 22. & ibi Bonauent. art. 2. q. 2. ad argumenta, & Alenſis 4. p. q. 60. memb. 1. art. 1. aliàs q. 14 memb. 2. art. 1. §. 1.

Magiſt. Bonau. Alenſ.

6\. *Secundus modus explicandi eandem ſententiam.*

Nihilominus tamen D. Thomas dict. q. 84. art. 1. ad 3. ait, ſacramẽtum tantùm pœnitentiæ eſſe cauſam interioris pœnitentiæ, quatenus eſt res & ſacramentum ſimul: nam quia ſacramenta nouæ legis efficiunt quod ſignificant, ideo fortaſſe viſum eſt D. Thomæ neceſſarium, vt quidquid eſt res huius ſacramenti, id eſt ſignificata per illud, ſit etiam effectus: Quomodo autem contritio ſit effectus ſacramenti tantùm, D. Thomas non declarat. Eius autem diſcipuli variè exponunt. Prima expoſitio eſt Soti d. 14. q. 1. art. 1. diſtinguentis contritionem vt informem, & vt formatam, & dicentis, priori modo eſſe partem ſacramenti, & non rem ſacramenti, & hoc modo eſſe cauſam gratiæ, & priorem natura quàm illa; poſteriori autem modo eſſe non tantùm ſacramentum, ſed etiam rem ſacramenti, quia eſt cauſa remiſſionis peccati, quæ eſt res tantùm, & effectus ſacramenti, quia ab illo habet quòd gratia formetur. Verumtamen falſum eſt, contritionem vt formatam eſſe cauſam remiſſionis peccati, quia nó eſt cauſa diſpoſitiua, vt ipſe Soto fatetur; nam diſpoſitio ordine naturæ antecedit gratiam, contritio autem vt formata, eſt natura poſterior. Neque eſt cauſa formalis, quia ſupponit peccatum remiſſum per gratiam tãquam per formam. Neque etiam hoc ſufficeret ad rationem ſacramenti: nam ſacramentum eſt cauſa actiua ſeu inſtrumentalis, alioqui gratia ipſa eſſet res, & ſacramentum ſimul, quia eſt cauſa formalis remiſſionis peccatorum. Nec denique eſſe poteſt cauſa efficiens remiſſionis peccatorum, quia non eſt cauſa efficiens ipſius gratiæ, per quam formaliter remittuntur peccata: nam ipſa formatur per gratiam, & vt ſic, eſt effectus eius, & ſupponit illam.

Prima explicatio huius ſecundi modi. Sotus.

Reiicitur.

7\. *Secunda ſecũdi modi expoſitio.*

Secunda expoſitio eſt Ferrarienſis 3. contra Gent. c. 72. vbi dicit, hoc ſacramentum non tantùm prout eſt in re, ſed etiã prout eſt in voto, effectiuè producere ſuũ effectũ, nẽpe gratiã, & cõſequenter etiã vltimam diſpoſitionem ad gratiam, quæ eſt contritio. Vnde fit, ſub hac ratione dici poſſe rem ſacramenti; ſacramentum autem, quatenus ſignificat ipſam gratiã. Sed hæc ſententia intelligi non poteſt, quia in primis falſum eſt, ſacramentum in voto effectiuè producere ſuum effectum, de quo ſuprà dictum eſt. Sed adhuc illo cõceſſo, multo magis falſum eſt ſacramentum in voto poſſe efficere contritionem ipſam, quia in re tunc ſacramentum in voto nihil eſt niſi contritio ipſa. Imò ſi ſacramentum in voto poſſet efficere gratiam, deberet hoc facere per ipſam contritionem, quia non eſt aliud per quod efficiat: ipſa ergo contritio nullo modo poteſt eſſe effectus ſacramenti in voto. Niſi fortè diſtinguat duos actus, alium contritionis, alium deſiderij ipſius ſacramenti, & hunc ſecundum vocet votum ſacramenti, & illi tribuat illam efficientiã. Quod tamen dici non poteſt, nam illud deſiderium per ſe ſumptum nullius efficaciæ eſt, neque ad iuſtificationem valet, niſi quatenus contritionem ſupponit, & in illa continetur implicitè, vel explicitè.

Improbatur.

Ter

8. Tertia ſecundi modi expoſitio. Caiet. Tertia expoſitio eſt Caietani dict.q. 84. art. 1. qui diſtinguit triplicem attritionem. Vna eſt, quæ cũ voto ſacramenti ante illum in re ſuſceptum ſufficit ad iuſtificationem, & tanta eſt inquit, vt ex voto ſacramenti fiat contritio: alia eſt tam minima, quæ non ſufficit ad iuſtificationem, etiam coniuncta cum ſacramento in re ipſa ſuſcepto: tertia eſt media, quæ cũ ſolo ſacramento in voto non ſufficit ad iuſtificationem: addito verò ſacramento in re, ex efficacia illius fit contritio. De primis duobus membris nihil dicit, quia ad rem præſentem nihil referunt: nam prima attritio nec eſt ſacramentum, nec res ſacramenti, quia in re ipſa non coniungitur cum ſacramento, nec fit pars eius. Eſt tamen cauenda improprietas & æquiuocatio verborum: quam enim Caietan. vocat attritionem, non eſt niſi vera contritio: nam hæc ſola poteſt iuſtificare hominem ante realem ſuſceptionem ſacramenti, vt conſtat ex Concilio Trident. ſeſſ. 14. c. 4. (Conc. Trid.) & ex dictis ſuprà de effectu virtutis pœnitentiæ. Caietanus verò eundem actum, quatenus eſt diſpoſitio ad iuſtitiam, & prior natura quàm illa, vocat attritionem, & hunc dicit fieri contritionem ex voto ſacramenti, non quia votũ ipſum formalem aliquam perfectionem illi adiungat, cùm in ipſamet contritione, ſeu attritione, includatur, ſed quia informatur per gratiam, quæ datur in voto ſacramenti. Nos autem ſuprà diximus motum illum eſſentialiter eſſe contritionem, & ita eſſe appellandum, etiam vt intelligitur natura prior, quàm gratia formetur.

9. De ſecunda etiam imperfectiſſima attritione, videtur Caietanus, vt clarum ſupponere, non eſſe rem & ſacramentum ſimul: quod eſt manifeſtũ. ſi illa attritio adeò ſit imperfecta, vt non ſolùm ad effectum, verùm etiã ad valorem ſacramenti non ſufficiat: illa verò nec nomen attritionis meretur, vt conſtat ex dictis ſuprà de actibus virtutis pœnitentiæ. & poſt ſequentem Diſputationem iterum attingetur. Si autẽ eſt vera attritio ſufficiens ad valorem ſacramenti, ex ſe etiam ſufficiet ad effectum, niſi per accidens impedimentum aliud interueniat: tamen ex ſententia Caietani, licèt illa ſit ſacramentum, id eſt, pars ſacramenti, ſeu partiale ſignũ, quandoquidẽ ex illa cũ aliis verũ conficitur ſacramẽtum, nihilominus nõ eſt res ſacramenti, quia nõ perficitur, nec fit cõtritio per ſacramentum. Nã, ſicut res tantũ impediri poteſt per obicẽ ſuſcipiẽtis, ita etiã non eſt inconueniens, vt id quod eſſet res & ſacramentum ſimul, ſi ſacramentum haberet ſuum effectum, maneat in ſuo partiali eſſe ſacramenti, & non fiat res ſacramenti propter obicem ſuſcipientis: quod magis ex ſequenti membro conſtabit.

10. Prima. De tertia igitur attritione ait Caietanus, eſſe rem & ſacramentum ſimul: ſacramentum quidem, quatenus eſt materia ex qua perficitur ſacramentum: rem verò, quatenus ipſum ſacramentum iam conſummatum, vt inſtrumentum Dei ampliùs perficit ipſum attritionis motum, excitando pœnitentem, & faciendo illum de attrito contritum; iam enim tunc contritio ſic perfecta eſt res ſacramenti.

11. In hac verò ſententia Caietani tria ſunt, quæ difficultatem faciunt. Primum eſt, quia non aſſignat generalem modum explicandi rem & ſacramẽtum, ſed tunc ſolùm quando cum imperfecta diſpoſitione ſacramentum perficitur: quod eſt accidentarium: & res autem & ſacramentum per ſe debet inueniri in ſacramento, & tunc maximè quando cum maiori perfectione recipitur. Secundum eſt, (Secunda.) quia ſupponere videtur per ſuſceptionem ſacramenti, perfici intrinſecè ipſum motum attritionis, & fieri contritionem: quod falſum eſt; tum quia ſuprà eſt oſtenſum, attritionem non poſſe hoc modo fieri contritionem: tum etiam quia ſæpe fit homo ex attrito cõtritus per ſacramẽtũ,

A etiamſi tunc actu ratione non vtatur, imò nec vti poſſit. Et in his etiam, qui cum actuali vſu ratione hoc ſacramentum recipiunt, conſtat experiẽtia, ordinariè non immutari in eis internum dolorem: non eſt ergo hic effectus ſacramenti: ergo ob hanc cauſam non poteſt dici pœnitentia interior res ſacramenti. Tertium eſt, (Tertia.) quia etiamſi hoc concedamus, adhuc non erit idem res & ſacramentum ſimul: nam, ſi illa perfectio ſit per mutationem actus ſeu per tranſitum ab actu imperfecto ad alium perfectum, ſic vnus actus erit ſacramentum, & alius res ſacramenti: ſi verò illa perfectio ſolùm eſt intentio, vel aliquid ſimile eiuſdem actus, ſic etiam actus quoad quoſdam gradus erit ſacramẽtum, quoad alios verò, res ſacramenti, vel quoad ſubſtantiam erit ſacramentum, quoad aliquem B verò modum erit res ſacramenti. Imò, etiamſi admittamus, ex efficacia huius ſacramenti, & quantum eſt ex parte eius, dari homini excitationem aliquam, vt perfectiùs doleat de peccatis, ſi ipſe per diſtractionem, vel alio modo talem gratiæ motum non impediat, quod eſt probabile, & conſentaneum fini huius ſacramenti; quamuis hoc, inquam, admittamus, non erit propriè ipſa contritio res ſacramenti, ſed ille motus gratiæ, qui ad contritionem datur: nam alius actus liberè ab homine fit, atque adeò ex opere operantis.

Propter hæc eſſe poteſt quarta expoſitio, contritionem poſſe dupliciter conſiderari: primò, ſecundùm ſe, & vt ſic, pertinere ad ſacramentum tantùm: ſecundò, quatenus per coniunctionem ad alios actus, præſertim ad abſolutionem, eleuatur, & accipit virtutem ſanctificandi hominem ex opere operato, & C vt ſic, eſſe rem ſacramenti, & cauſari ab ipſo ſacramento, & præſertim à forma eius, quia ab illa accipit prædictam virtutem. Ita videtur ſeipſum exponere Diuus Thomas in 4. diſtinct. 22. quæſt. 2. artic. 1. quæſtiuncula 2. ad 1. & 2. & videri poteſt Capreol. ibi qu. 1. artic. 3. ad 1. Durandi. Quòd ſi obiiciatur, quia hæc non eſt cauſalitas ſacramenti in contritionem ipſam, ſed eſt coniunctio quædam ad alias partes, & ad formam, ratione cuius eleuatur ad gratiam ſacramentalem. Reſpondebitur, illam eſſe quandam moralem cauſalitatem, eamque ſufficere, vt contritio dicatur res ſacramenti ſecundùm quandam accommodationem, quæ ad huiuſmodi locutionem ſufficit, quamuis non ſit cum tanta proprietate, ſicut in aliis ſacramentis. Sed neque hoc videtur omnino ſatisfacere, quia aliàs etiam ſatisfactio dici poſſet res & ſacramentum D ſimul, quia & eſt ſignum, cùm ſit pars ſacramenti; & ſit dicto modo, quia per coniunctionem, ſeu ordinem ad abſolutionem eleuatur, vt habeat effectum remiſſionis pœnæ, & fortaſſe etiam gratiæ ex opere operato. Et proportionali modo confeſſio ipſa poſſet dici res ſacramenti, & ablutio in Baptiſmo, & in vniuerſum materia, quatenus per coniũctionem ad formam eleuatur. Item, quia per illam coniunctionem potiùs conſtituitur contritio in ratione ſacramenti, ſeu partis ſacramenti, quia per coniunctionem ad confeſſionem conſtituitur in genere ſigni, & per coniunctionem ad abſolutionem, habet virtutem cauſandi; quæ duo ſpectant ad rationem ſacramenti: ergo inde non habet quòd ſit res ſacramenti. Ad hæc verò reſponderi E poteſt, interiorem pœnitentiam non appellari rem ſacramenti, quatenus eleuatur in ratione ſigni ſeu materiæ, ſed in ratione diſpoſitionis: quia, ſi ſit attritio, coniuncta toti ſacramento, fit ſufficiens diſpoſitio ad gratiam: ſi verò ſit contritio, fit diſpoſitio ad perfectiorem gratiam, quàm per ſe ſufficeret, quę eleuatio non ſpectat ad rationem ſacramenti, ſed ad quendam effectum eius.

Clariùs verò exiſtimo dici poſſe, explicando, ſeu moderando opinionem Caietani, interiorem pœniten- 13.

(Marginal notes: 12. Quarta ſecũdi modi expoſitio. — D. Tho. Capreol. — Non omnino ſatisfacit. — 13. Caietani expoſitio ad verum ſenſum reducitur.)

tentiam,ſiue attritio ſit,ſiue contritio, vt informem, & ſecundùm ſe, eſſe ſacramentum ſeu partem ſacraméti; vt formatam verò per gratiam ſacramentalem, eſſe rem ſacramenti. Nam,ſi erat attritio,fit contritio non intrinſecè,ſed extrinſecè tantùm, vt ſuprà explicatum eſt: ſi verò erat contritio,fit moraliter dignior, & meritoria gloriæ, quod ſatis eſt, vt ſub ea ratione dicatur effectus ſacramenti:& ita ceſſant obiectiones cõtra Caietanum. Solùm applicari poteſt vltima. Facilè tamen reſpondemus non eſſe neceſſarium,vt eadem res ſub eadem conſideratione & formalitate dicatur ſacramenrum,& res;ſed ſatis eſſe,vt idem actus ſecundùm diuerſas rationes, ſiue perfectiones phyſicas,vel morales,illas duas denominationes recipiat.

SECTIO VI.

Vtrùm aliquis ritus ſit neceſſarius in hoc ſacramẽto.

1. *Nulla ceremonia eſt de ſubſtantia ſacramenti pœnitentiæ.*

INtelligi poteſt quæſtio de neceſſitate ſeu ſubſtantia ſacramenti,vel de neceſſitate præcepti. Et quod ad primum attinet,dicendum eſt, nullam aliam ceremoniam eſſe de ſubſtantia vel neceſſitate huius ſacramenti. Hoc eſt certum,quia Concilium Florentinum & Tridentinum tradiderunt nobis integram ſubſtantiam & eſſentiam, & non meminerunt alterius ritus:quod etiam à fortiori patebit ex altero membro.

2. *Neque ex neceſſitate præcepti ſub mortali.*

Dicendum vlteriùs eſt, neque ex neceſſitate præcepti,quod ſub mortali obliget,reperiri in hoc ſacramento aliquam ceremoniam accidentalem neceſſariam. Quod declaratur in primis, quia inter omnia ſacramenta hoc pauciſſimis ceremoniis perficitur, & vix aliquas inuenimus, quæ totius Eccleſiæ inſtitutione vel conſuetudine adhibeantur. Et ratio fortaſſe fuit, quia ceremoniæ ſacramentorum ſunt ad publicam vtilitatem & inſtructionem aliorũ: hoc autem ſacramentum ſecretè fit. Eſt etiam valdè frequens,& ideo non debuit ceremoniis onerari. Quamobrem neque in tempore,neque in loco, neque in aliis ſimilibus circunſtantiis habet aliquid præfixum ex humana inſtitutione,quod neceſſarium ſit,vt ſacramentum hoc licitè miniſtretur: ſed id ſolùm, quod ratio dictat, vt ea ſeruentur, quæ ad decentiam pertinere poſſunt.Atque hac ratione etiam ex parte pœnitentis non eſt ritus determinatus in modo faciendi confeſſionem:ſed ſolùm in genere dicere poſſumus,eas cõditiones obſeruare debere, quæ ad veram accuſationem, & humilis pœnitentiæ oſtenſionem neceſſariæ ſint. Vnde olim pœnitens confitebatur proſtratus in terram, vt refert Marianus Victor in libr.de Confeſſione: nunc autem regulariter fit flexis genibus, & præmitti ſolet generalis confeſſio: neutrum verò eſt ſimpliciter neceſſarium. De aliis verò circunſtantiis confeſſionis dicemus inferiùs ſuo loco. *Marian. Victor.*

3. *Ex parte miniſtri tres ceremoniæ conſiderantur. Prima. Burchar. D.Tho. Conc.Trid.*

Denique ex parte miniſtri ſolent præcipuè tres ceremoniæ conſiderari. Prima conſiſtit in quibuſdam verbis deprecatoriis, quæ partim antecedunt,partim ſubſequuntur formam ſubſtantialem:de quibus multa videri poſſunt apud Burchardum li. 18.ſui Decreti, & D. Thomas nonnihil attigit q.84.art.3.ad argumẽta:& Concilium Tridentinum ſeſſ.14.c.3. dixit, *laudabiliter* hoc fieri,quo verbo ſatis indicat non eſſe neceſſitatis;quia tamen decens & vtile eſt,non eſſe ſine cauſa omittendum. Nam per illam orationem poteſt impetrari vel maior diſpoſitio, vel perſeuerentia, & aliqui exiſtimant etiam deſeruire ad maiorem ſatisfactionem:nunquam tamẽ erit peccatum mortale hæc omittere,ſecluſo ſcandalo,& contemptu,quia & non conſtat de præcepto, & materia parua eſt. *Secunda.* Secunda ceremonia eſt ſignum crucis, quod in fine per modum benedictionis, aut deprecationis adhiberi ſolet, vt meminit etiam D. Thomas quæſt.84.art. 4. ad argumẽta Et Stephanus Papa in c.*Nunquid*,de Conſecratiõe d.5.dixit, omnia ſacramenta hoc ſigno perfici.Nihilominus certum eſt,hanc conſuetudinem eſſe bonam,nullum tamen eſſe de ea præceptum: imò exiſtimo, omnino eſſe in arbitrio ſacerdotis, quia neque vniuerſalis conſuetudo circa hoc eſſe videtur. *D.Thom. Steph. Papa.*

4. *Tertia ex parte miniſtri ceremonia. D.Thom. Vuald.*

Vltima ceremonia eſt manus impoſitio, de qua ex profeſſo diſputauit D. Thomas in illo art.4.& Vualdenſis lib.1.de Sacramentis,c.147.vbi diſputat contra Vuicleph,qui eam cõtemnebat,quia poteſtatem clauium negabat.Ad illis ergo oſtenſionem exerceri poteſt.Et non videtur dubium quin aliquãdo fuerit vſus in Eccleſia exhibendi hanc ceremoniã in adminiſtratione huius ſacramenti,quanquã in ſignificatione huius vocis magna ſit varietas & in Scriptura, & in antiquis Patribus.Nam *manus impoſitio* aliquando ſignificat ſacramentum Confirmationis, Actor.8. (de quo ſuperiori tomo)aliquando ſacramentum Ordinis, vt in epiſt.ad Timotheum,& ſæpe aliàs Interdum ſignificat apud Patres pœnitentiam publicam, quæ olim fiebat, & complebatur per manus impoſitionem quã *reconciliatoriam* appellabãt,& fiebat ab Epiſcopo, vel preſbytero, & publicè ac in atrio Eccleſiæ,niſi ob neceſſitatem,vt ſumitur ex Concilio Carthaginenſi 4.c. 76.& Arauſicano 1.cap. 3. & ex Cypriano epiſt. 9. & Auguſtino lib.3.de Baptiſmo,c. 16. quod eſt ſignum, hanc ceremoniam fuiſſe adhibitam huic ſacramento, & inde nomen accepiſſe, vt notauit etiam Marianus Victor ſuprà ex Anſegeſo lib.5. ſtatutorũ Caroli Magni c.51.& quodam Concilio celebrato tempore eiuſdem Caroli Magni,& Vualdenſis tom.3.cap.68.

Varia ſignificat manus impoſitio. Actor.8. Conc.Carthaginenſ. Conc.Arau. Cyprian. Auguſt. Marian. Victo. Vuald.

5. *Conc.Nicen. D.Thom.*

Vnde aliqui dixerunt hãc ceremoniam eſſe de neceſſitate,ex Cõcilio Niceno,ca.9 quod refert D.Tho. Opuſc.22.c.4.Eſt tamẽ error,quia neque in præcepto eſt.Vnde D.Thom.ait,eſſe hoc in arbitrio ſacerdotis: quod etiam ſequitur Soto d.14.art 4. poteſt ergo nũc ſacerdos nõ vti hac ceremonia,quia nõ eſt in vſu. Paludanus autẽ in 4.diſt.22.q.3.dicit, vtile eſſe & expediens eam retinere,quia deſeruit ad excitãdam deuotionem pœnitentis.Nihilominus tamen Nauarrus de Pœnit.d.6.c.1.in principio nu.9. bene notat, ſæpe,& præſertim cum fœminis nõ expedire illa vti. Victoria verò in Summ.nu.106.generaliter negat expedire tãgere caput pœnitẽtis, quia iã non eſt hoc in vſu:ſecus verò cenſet de ſola manus extenſione, abſque tactu, dum forma profertur; nam illa videtur magis eſſe in vſu, & habere aliquam ſignificationem poteſtatis, & ideo fieri expedire:quod mihi placet, licèt Soto d.14.q. 1.art.4.etiam hoc neget. Fateor tamen etiam hoc liberum eſſe,& in arbitrio ſacerdotis relinqui.

Soto. Palud. Nauar. Victoria.

DISPVTATIO XIX.

De forma ſacramenti pœnitentiæ.

QVanuis materia ſupponatur formæ,tamen, quia materia huius ſacramenti prolixiorem poſtulat diſputationem;quæ verò ad formam pertinẽt breuiùs expediri poſſunt: ideo viſum eſt,diſputationem hanc priùs expedire: in qua ſimul cum forma primarium effectum huius ſacramenti declarabimus, tum quia res facilis eſt, ſuppoſitis quę in ſuperioribus diximus: tum etiam quia hæc duo inter ſe connexa ſunt, nec poteſt ſenſus & veritas formæ declarari,niſi effectus eius ſimul intelligatur. Nam,vt Conciliũ Tridentinũ dixit, præcipua vis huius ſacramenti in forma poſita eſt, quæ accõmodatur ſignificationi

cationi eius, quia ſacraméta efficiunt quod ſignificãt: & ideo explicando veritatem & ſignificationem huius formæ, neceſſe eſt etiam effectum eius declarare.

SECTIO I.

Vtrùm de eſſentia huius formæ ſint hæc ſola verba voce prolata, Abſoluo te.

1. *An vox humana ſit de eſſentia formæ pœnitentiæ.*

QVATVOR occurrunt in hac ſectione declaranda. Primum, vtrùm ad formã huius ſacramenti requiratur vox humana, & verba propriè dicta. Secundum, an illa verba ſint apta & conuenientia. Tertium, an ſint ſufficientia. Quartum, an ſint neceſſaria.

2. *Prima opinio negans. Palud. Medina. Petr Sot. Nauar.*

Circa primum nonnulli Doctores ſentire videntur, verba propriè dicta nõ eſſe de eſſentia huius formæ, ſed ſufficere aliud ſignum, quo intentio ſacerdotis de abſoluendo pœnitente ſufficienter exprimatur, vt poteſt eſſe ſcriptura. Ita ſentiunt Paludanus d. 17. quæſt. 2. art. 1. nu. 7. Medina Cod. de Confeſſione, q. de Modo confitendi. Petrus Soto lect. 11. de Confeſſione, Nauarrus in Summa, c. 21. n. 36. & in c. *Quem pœnitet*, de pœn. d. 1. nu. 4. quatenus aiunt, in aliquo caſu valere formam ſcripto miſſam, quamuis expreſſè non negent eſſe neceſſariũ formam verbo proferre. Et rationes, quas afferunt, de materia potiùs procedunt, quàm de forma. Poteſt autem ſuaderi hęc opinio, quia hoc ſacramentum eſt inſtitutum per modum iudicij, & ideo nihil eſſentialiter poſtulat, quod non ſit de eſſentia iudicij: at verò de eſſentia iudicij non eſt vt ſententia eius voce proferatur, ſed ſæpe tãtùm fit ſcripto: & in rigore poſſet nutibus fieri, vt de abſolutione a cenſura multi opinãtur: quamuis illa cõprehendatur ſub verbis Chriſti, *Quæcũque ſolueritis in terra, erũt ſoluta & in cœlo*: Ergo. Et confirmatur primò: nam hac ratione ex parte accuſationis pœnitentis, non eſt de eſſentia eius, vt voce fiat, ſed poteſt fieri ſcripto, aut nutibus, vt infrà dicemus, nimirum quia ad iudicialem accuſationem hoc ſatis eſt: ergo idem erit in prolatione ſententiæ, quam hęc forma continet. Tandem hac ratione docent omnes Theologi, non eſſe de ratione matrimonij propria verba contrahẽtium, ſed ſatis eſſe quælibet alia ſigna ſufficientia ad conſenſum: quia illud ſacramentum fundatum eſt in contractu, & ideo non plus requirit, quàm ſit de eſſẽtia contractus: conſtat autem alios contractus inter homines abſque propriis verbis confici: ergo eadem ratione idem dicẽdum eſt de hoc iudicio. Et confirmatur, quia hoc ſacramentum eſt magnæ neceſſitatis, ſæpe autem eſſe poteſt neceſſarium, vt abſolutio detur aliis ſignis, & non verbis propriis: vt ſi pœnitens extremè indigeat, & ſacerdos loqui non poſſit, valeat autem alio ſigno ſuam mentem declarare.

Sententia affirmans vera & communis.

3. *Magiſt. D. Thom. Caiet.*

NIHILOMINVS certum exiſtimo, de eſſẽtia huius ſacramenti eſſe vt forma eius proprio verbo & voce humana proferatur. Hæc eſt communis ſententia Theologorum cum Magiſtro in 4. d. 14. & D. Thoma ſuprà q. 84. ad 3. Caietani verb. *Confeſſio*, conditione 11. & aliorum, quos latè referemus ſectione vltima. Eamque generatim oſtendimus in ſuperiori tom. diſp. 2. ſect. 1. cum D. Thom. q. 60. art. 3. Et præcipuè probatur ex doctrina Concilij Florentini in Decreto Eugenij, vbi generatim docet, ſacramenta nouæ legis conſtare verbis. A qua generali regula non eſt facienda exceptio, neque impropriè vel ſecundùm analogiam de aliquo ſacramento interpre-

Conc. Flor.

tanda, niſi vbi ex traditione Eccleſiæ, & conſenſu antiquorum Doctorum id conſtiterit. Qua ratione in matrimonio concedimus propria verba nõ eſſe eſſentialia. At verò in forma huius ſacramenti, neque ex traditione Eccleſiæ, neque ex ſententia antiquorum Doctorum, talis exceptio, vel interpretatio habetur: ergo admittenda non eſt. Eo vel maximè, quòd Concilium Florentinum non tantùm generatim, ſed etiam in particulari de hoc ſacramento ait, *Forma huius ſacramenti ſunt verba abſolutionis, quæ ſacerdos profert cũ dicit*, &c. Vbi exponendo nomen *verba, & verbũ, profert, & dicit*: nam omnes iſti termini indicant proprietatem verborum, & locutionis humanæ. Expẽdo etiã, quòd infrà agẽs de ſacramẽto matrimonij quia etiã, vtitur nomine, *verborũ*, addidit limitationẽ, *regulariter*, per quam ſatis indicat vti *verborum* nomine in omni proprietate; nam ſi latiùs ea voce vteretur, non oporteret addere particulam *regulariter*: ſemper enim eſt de eſſentia ſacramenti matrimonij mutuus conſenſus de præſenti, aliquo ſufficienti ſigno expreſſus: quia verò loquebatur Concilium de verbis propriè, & illa non ſemper requiruntur, ideo addidit limitationem illam *regulariter*: cum ergo hanc non addat in ſacramento pœnitentię & in eadem proprietate *verborum* voce vtatur; intelligit ſanè verba eſſe ſimpliciter neceſſaria in forma huius ſacramenti. Vnde Concilium Tridentinum ſeſſ. 14. c. 3. dixit, formam huius ſacramenti poſitam eſſe *in illis miniſtri verbis*, &c. *Conc. Tr.*

Ratio verò huius veritatis eſt, quia Chriſtus Dominus ita inſtituit hoc ſacramentum, ſicut alia nouæ legis, ſolo excepto matrimonio, propter ſpecialem rationem infrà reddendam. Hoc autem colligi poteſt ex verbis inſtitutionis. *Quorum remiſeritis peccata*, æquiparãdo illa cum verbis, *Baptizantes eos*, & cum verbis Euchariſtiæ, *Hoc facite*. Nam in illis non dixit expreſſè Chriſtus, Baptiſmum, aut Euchariſtiam, conficienda eſſe, formaliter proferendo talia verba: nihilominus tamen ex ſenſu & traditione Eccleſiæ habemus hanc fuiſſe mentem Chriſti, quia voluit ſacramentum legis nouæ determinatam & expreſſam habere ſignificationem: & ideo voluit verbis conſummari. Quæ ratio, & forma verborum Chriſti, ac denique traditio Eccleſiæ, & Conciliorum doctrina, eandem vim habent in hoc ſacramento. Ergo vel in aliis etiam ſacramentis hoc non eſt certum, quod dici non poteſt: vel in hoc negari non poteſt, quod veriſſimum eſt. 4.

Reſpondetur argumentis contrariæ ſententiæ.

ATQVE hoc magis confirmabitur reſpondendo coniecturis alterius ſententiæ, quæ hoc ipſo quòd tantum coniecturæ ſunt parui momenti ſunt in re, quæ pendet ex inſtitutione & traditione. Ad primã ergo negamus hoc ſacramentum nihil habere eſſentiale, quod non ſit de ratione iudicij in communi ſumpti. Nam, licet verum iudicium ſit, eſt tamen ſpeciale & ſacramẽtale denuò à Chriſto inſtitutum cum propriis conditionibus omnino diuerſis ab his quæ ſeruantur in iudicio humano, qualis eſt, verbi gratia, quòd idem ſit accuſator & reus, quia eſt iudicium volũtarium. Item, quòd ipſi reo credatur pro ſe, & contra ſe, quia eſt iudicium in fauorem & medicinam eiuſdem rei inſtitutum. Sic ergo habet etiã hanc conditionem, ſcilicet quod expreſſè ſignificet ſalutẽ animæ, ad quam conferendam inſtitutum eſt. Præterea poteſtas illa, à qua procedit hæc ſententia, ſingularis eſt, & alterius ordinis, ſicut poteſtas conſecrandi: & ideo in vtraque voluit Chriſtus, vt per organum & ſignum à ſe definitum actus eius exerceretur. Præterea in humano iudicio aliquando requiritur ſpecialis ſolennitas, vt quòd accuſatio vel ſententia ſcripto

5. *Ad Primum.*

fiat, quod interdū etiā eſſentiale eſt: quid ergo mirum quòd Chriſtus diſpoſuerit hanc conditionē, vt eſſentialem in hoc iudicio, quod ſimul eſt ſacramentum nouæ legis, ideoque poſtulat expreſſam, &, vt ſic dicam, viuam ſignificationem, quæ auribus humanis percipi poſſit? Nam, ſi in hoc non fuit diſpenſatum in Baptiſmo, qui multò magis neceſſarius eſt; cur debuit in pœnitentia diſpenſari propter rarum & extraordinarium caſum, qui vix accidere poteſt; & in eo ſemper habet locū contritionis remediū? Per quod obiter ſoluta eſt vltima confirmatio. Et facilè etiā reſpondetur ad primā. Nam hæc expreſſa ſignificatio requiritur magis ex parte formæ, quàm ex parte materiæ; & ideo non eſt ſimile quod affertur de actibus pœnitentis, quia illi ſe tenent ex parte materiæ, de quâ latiùs infrà. Denique ad ſecundam confirmationem negatur ſimilitudo ex matrimonio ſumpta. Nam in matrimonio noluit Chriſtus inſtituere ſpecialem ritum, ſed honorare ipſum naturalem cōtractum, & in eo altiorem ſacramenti rationem fundare: & ideo in illo nullam ſpecialem materiam, vel formam requiſiuit, quæ ad contractum ipſum neceſſaria non eſſet: hîc verò inſtituit talem ritum ſacramentalē, ideoque determinatam formam, ſacramentis nouæ legis accommodatam poſtulauit.

Prima & vltima cōfirmatio ſoluuntur.

Secunda confirmatio enodatur.

De conuenientia verborum formæ ad ſignificandum effectum.

6. *Hæreticorum error.*

CIRCA ſecundum de conuenientia illorum verborum, hæretici valde reprehendunt huiuſmodi verba, quia per ea, inquiunt, ſacerdos ſibi vſurpat actum proprium ſolius Dei. Sed mouentur, quia negant ſacerdotibus poteſtatem clauium, & non diſtinguunt inter eum, qui miniſterialiter vel principaliter remittit peccata: & ideo non oportet denuo contra illos diſputare: nam ſufficiunt dicta diſp. 16. & contra Vuicleph videri poteſt Vualdenſis tomo 2. c. 144. & contra Lutherum Roffenſis art. 10. & Ruardus art. 3. Bellar. li. 1. de pœnit.

7. *Quorundam Catholicorum ſententia. D. Thom. Leo Papa. Chryſoſt. Hier.*

Ex Catholicis verò quidam non probant hæc verba, quia per modum indicatiui proferuntur; putant enim potiùs eſſe proferenda per modum deprecationis. Ita refert D. Tho. Opuſc. 22. c. 1. & poteſt in huius ſentētiæ fauorē referri Leo Papa epiſt. 89. aliàs 91. vbi ait, peccata remitti *ſupplicationibus ſacerdotum*, & habetur in c. *Multiplex*. de Pœnit. d. 1. Sic etiam Chryſoſtomus lib. 3. de ſacerdotio, & Hieronymus in verba illa Pſalmi 28. *Vox Domini intercidētis flammam ignis*, abſolutionem ſacerdotis nomine *orationis* ſignificare videntur. Ratione cōfirmari poteſt, quia verbum deprecationis aptius eſt ad miniſterialem actionē ſignificandam, quia per verbum indicatiui, ſi propriè ſumatur, potiùs ſignificatur remiſſio principalis, ſeu auctoritatiua, vt vocant. Fauetque huic ſententiæ Bonauentura, & Alenſis, quatenus aiunt, clauem ſacerdotis nō ſe extendere ad remiſſionem culpæ, niſi per modum deprecationis. Tandem confirmari poteſt exemplo Extremæ vnctionis, vbi forma eſt deprecatiua, quia ſacerdos ſolùm confert ſanitatem vt miniſter deprecando: ſicut Apoſtoli, quāuis accepiſſent virtutem ſanandi infirmos, vel faciendi miracula; nihilominus, quia ſolùm operabantur vt miniſtri, deprecando & orando, ea faciebant.

Bonau. Alenſ.

8. *Alius Catholicorum dicendi modus. Abulenſ.*

Alij tandem non in modo, ſed in materiali verbo *Abſoluo*, offenſionem acceperunt, vt Abulenſis 1. p. ſui Defenſorij. cap. 6. qui dixit, impropriè vſurpari in hac forma verbum *Abſoluo*: quia peccata non ſunt aliqua vincula, quæ ſolui poſſint, ſed ſunt iniuriæ & offenſæ, quę poſſunt remitti: & ideo non dixit Chriſtus, *Quorū* A *ſolueritis peccata*, ſed, *Quorum remiſeritis*. Impropriè ergo, & præter Chriſti inſtitutionem vſurpatur tale verbum. Et confirmatur, quia illo verbo indicatur, ſacerdotem non remittere peccatum quoad culpam, ſed ſolùm quoad reatum pœnæ: quia culpa, vt ſic, non habet rationem vinculi, etiam metaphoricè & moraliter, ſed ſolùm priuationis cuiuſdam; quoad reatum verò pœnæ eſt quoddam morale vinculum: ergo, &c.

Dicendum verò eſt, prædicta verba eſſe optima & conuenientiſſima ad hanc formam ſignificandam. Ita docet D. Thomas dict. Opuſc. 22. & dict. quæſt. 84. art. 3. & in 4. diſtinct. 22. quæſt. 2. artic. 2. Scotus, Gabriel, Paludanus, Durandus, & reliqui in 4. diſtinct. 14. Et eſt res omnino certa, tum ex vſu & traditione B totius Eccleſiæ, tū ex definitionibus Concilij Florentini, & Tridentini, quibus addi poteſt Cōcilium Moguntinum ca. 4. & definitio Leonis X. in condemnatione articul. 11. & 12. Lutheri: tum denique ex impugnatione duarum opinionum. Nam prior fundatur ferè in illo errore, quòd ſacerdos non habet poteſtatem remittendi peccata. Et ideo D. Thomas vocat ſententiam illam *præſumptuoſam, ne dicam*, inquit, *erroneam*. Verè tamen erronea eſt, & aliena etiam à verbis Chriſti, qui non dixit, *Quibus poſtulaueritis remiſſionem peccatorū, impetrabitis*, ſed, *Quorum remiſeritis, remittuntur*: non datur ergo ibi poteſtas impetrandi, ſed abſoluendi, vt ſuprà concluſimus: ergo actus illius poteſtatis qui per hanc formam ſignificatur, non debet exprimi per modum petendi, ſed faciendi, vt eſt modus indicatiuus. Et huc etiam tendit ratio D. C Thomæ, quia in ſacramento nouæ legis forma ſignificare debet id, quod miniſter facit, quia ſacramenta efficiunt quod ſignificant; & è conuerſo: ſed miniſter hîc non tantùm imperat, ſed facit remiſſionem peccatorum: ergo. Tandem optima ratio ſumitur ex eo, quod ſuprà diximus, ſacramentum hoc eſſe inſtitutum per modum iudicij, in quo iudex non rectè profert ſententiam deprecando, ſed ſoluendo, vel ligando: ergo meritò profert ſacerdos ſententiam per modum indicatiui *ad inſtar actus iudicialis*, vt Cōcilium Tridentinum dixit, quo ab ipſo velut à iudice ſententia pronunciatur.

9. *Verba formæ pœnitentiæ eſſe conuenientiſſima, vera concluſio. D. Thom. Scotus. Gabriel. Palud. Durand. Conc. Flo. Conc. Trid. Conc. Moguntin. Leo X.*

Neque inde fit, vt ſacerdos profiteatur ſe abſoluere tanquam auctor principalis, nam verbum de ſe eſt indifferens; determinatur autem per intētionem proferentis. Chriſtus enim abſolutè dixit, *Quorum remiſeritis peccata*, & non propterea tribuit ſacerdotibus D diuinam auctoritatem, nec poteſtatem excellentiæ, ſed miniſterialem: ita ergo cùm ſacerdos dicit, *Ego te abſoluo*, non ſibi vſurpat diuinam auctoritatem, quia non intendit hoc facere vt principale agens, ſed vt miniſter Chriſti: vtitur tamen illo modo loquendi, quia verè iudex eſt, & quia eius ſententia ex inſtitutione Chriſti ex ſe infallibilis eſt, & ſimul cum ipſo, & per ipſum Deus iudicat. Vnde, licèt ſacerdos non ſit principalis, ſed miniſterialis iudex, non tamen ita iudicat, ſicut in iudiciis humanis ſolet iudicare inferior iudex, cuius ſententia non eſt omnino firma & irreuocabilis, ſeu definitiua: donec per ſuperiorem confirmetur: non enim eſt ita in propoſito, ſed ſententia ſa- E cerdotis eſt vltima & definitiua, quia verè eſt ſimul ſententia Dei, vt principalis iudicis, ipſius verò ſacerdotis vt miniſtri.

10. *Sacerdos non abſoluit vt auctor principalis, ſed vt miniſter.*

Atque ita ſoluitur facilè principale fundamentum prioris ſententiæ: negamus enim aut modū indicatiui neceſſariò ſignificare actionem cauſæ principalis, aut verbū *impetrandi* eſſe aptū ad proprium miniſterium huius ſacramenti ſignificandū, vt ſatis explicatum eſt. Nec quoad hoc oportet acceptare exemplū de Extrema vnctione, quia Chriſtus Dominus potuit diuerſo

11. *Soluitur fundamentū principale prioris ſententiæ.*

modo

modo inſtituere formas horũ ſacramentorum,& traditio Eccleſiæ,aliquo modo in Scriptura fundata, demonſtrat ita feciſſe. *Obiect.* Dices, Saltem hoc exemplũ eneruat rationes factas ad veritatem confirmandam:quia etiam in ſacramento Extremæ Vnctionis miniſter confert effectum ſacramenti ex opere operato, & vt phyſicum inſtrumentum, & conſequenter id facit per poteſtatem miniſterialem ad hoc receptam; & nihilominus ſolùm deprecando ſignificat id,quod facit: eo quòd petitio illa ſacramentalis infallibiliter obtinet effectum, & modo accommodato ipſi ſacramento,& independenter ab ſpeciali merito recipientis:tantùm enim requirit carentiam obicis. *Solutio.* Reſpondetur, rationes illas per ſe ſolas nõ afferri ad probandum modum indicatiui in hac forma eſſe ſimpliciter neceſſarium; hoc enim principaliter pendet ex Chriſti inſtitutione, & ſpectat ad quartum punctum propoſitum:ſed afferuntur ad probandum illum modum indicatiui eſſe aptiſſimum, ſicut eſt etiam in forma Baptiſmi. Et quidem, ſi Chriſtus voluiſſet per illum modum etiam inſtituere formam Extremæ vnctionis,ratio proximè inſinuata declarat,potuiſſe id conuenienter fieri, quia tunc verba etiam ſignificarent, quod facerent,& ſufficienter exprimerent actum alicuius poteſtatis miniſterialis. Nihilominus tamen priores rationes declarant, fuiſſe in forma huius ſacramenti ſpecialem congruitatem, imò & moralem quandam neceſſitatem, ſuppoſita inſtitutione per modum iudicij. In ſacramento verò Extremæ vnctionis fuit ſpecialis congruitas, vt inſtitueretur per modum impetrationis, quia in eo non ſe gerit ſacerdos vt iudex,ſed vt medicus. Et præterea ſolet ibi aſſignari ſpecialis ratio, quia effectus quidam illius ſacramenti,qui eſt ſanitas corporis, non confertur infallibiliter:de quo dicemus plura infrà in proprio loco.

12. Soluitur aliud exemplum pro priori ſententia allatum. D.Thom. Matth.10.

Et hinc etiam facilè ſoluitur aliud exemplum, de modo operandi miracula,vel cõferendi ſanitates impetrando. Ad quod reſpondet D.Tho.dict.art.3.ad 4. Apoſtolis non eſſe datam poteſtatem vt ſanarent infirmos, ſed vt ad eorum orationem infirmi ſanarentur. Veruntamen Matth.10.abſolutè dicitur; *Dedit eis poteſtatem eiiciendi ſpiritus immundos, & curandi infirmos.* Deinde ex forma ſacramenti Extremæ vnctionis iam oſtendimus, modum deprecandi non excludere poteſtatem ad efficaciter operandum. Item D. Thomas ipſe concedit, aliquando Apoſtolos operatos fuiſſe miracula imperatiuè,& indicatiuè,vt *Act.3.* dixit Petrus, *Quod autem habeo,hoc tibi do:in nomine Ieſu Chriſti Nazareni ſurge, & ambula.* Dici ergo poteſt, Apoſtolos quidem accepiſſe virtutem ad operanda miracula efficaciter; modum autem operandi non fuiſſe illis ſpecialiter præſcriptum, ſicut eſt in ritu ſacramentorum:& ideo interdum vno, interdum alio modo operatos fuiſſe, prout à Spiritu ſancto mouebãtur, vel prout ad fidei ædificationem expedire cernebant. Addo inſuper (& hoc fortaſſe voluit D.Thomas) hanc eſſe differentiam inter poteſtatem datam miniſtris ſacramentorum, & gratias gratis datas, ad quas ſpectat illa poteſtas curandi infirmos,vel faciendi miracula:quòd illa datur permanenter, & per modum intrinſecæ poteſtatis, quæ quantum eſt ex ſe, ſemper & infallibiliter habet effectum: gratiæ verò gratis datæ regulariter non dantur per modum habitus permanentis, neque habent effectum infallibiliter, ſed prout expedit, vel iuxta fidem recipientis: & hinc eſt vt regulariter operentur per modum impetrationis, quamuis Deus interdum moueat ad alium modum operandi.

13. Leoni Papæ ſatisfit.

Denique ad Leonem Papam reſpondet D.Thom. ibidem ad 2. non loqui de ſubſtantiali forma huius ſacramenti,ſed de illis verbis deprecatoriis,quę iuxta communem vſum præmitti ſolent, vt ſuprà vidimus. Sed difficilis eſt expoſitio,quia Leo dicit, *ſine ſupplicationibus ſacerdotum non remitti peccata*: loquitur ergo de verbis ſacerdotis ſimpliciter neceſſariis ad remiſſionem peccatorum:hæc autem ſunt ſubſtãtialia verba formæ,& non orationes, quæ præmittuntur. Sed, vt ſuprà dixi,interdũ ſacramentum nomen accipit ab aliquo accidẽtali ritu, ſicut vidimus de manus impoſitione. Quo ſenſu dici poſſet, peccata non poſſe remitti ſine manus impoſitione ſacerdotis. Sic ergo intelligo locutum fuiſſe Leonem,& alios Patres: nam, quia ſacerdos non exercet munus ſuum ſine aliqua deprecatione, totum hoc miniſterium nomine orationis aut deprecationis interdum appellarunt. Vt etiam indicarent,ipſos eſſe mediatores & interceſſores inter Deum & homines: quod eſt proprium munus ſacerdotis,teſte Paulo. Per hoc autem non excludunt, quin ſint etiam iudices, qui imperando,vel iudicando,ſententiam proferre poſſint,& debeant. Itaque ſi conſideremus id, vnde nomen ſumptum eſt, ſupplicationes & orationes vocant illa verba deprecatoria, quæ abſolutionem præcedunt:ſi verò conſideremus id, quod ſignificare intendunt, totum miniſterium ſacerdotis, & abſolutionem ipſam comprehendunt, quamuis illa nõ per modum deprecationis, ſed effectionis proferantur. Præterquam quòd ipſa etiam poteſt latè dici impetratio quædam, quatenus per illam à Deo obtinet ſacerdos id quod intendit. Vnde Vualdenſis tom.2.de Sacramentis, ca.147.exponendo locum Chryſoſtomi ſuprà adductum,abſolutionem vocat *orationem ſacramentalem.* *Vualdenſ.*

14. Reſpondetur ad opinionem Abulenſ.

Supereſt,vt breuiter dicamus de alia opinione Abulenſis, qui in re non diſſentit à vero ſenſu & ſignificatione huius formæ:ſed non debuit in verbo diſcrepare, quod communi vſu & traditione Eccleſiæ probatum eſt, & præſertim propter fundamentum adeò leue. Nam peccata moraliter dici poſſunt vincula, & iuxta Scripturæ phraſim ita interdum appellantur Iſai.58. *Diſſolue colligationes impietatis*: Pſ.118. *Funes peccatorũ circumplexi ſunt me*;& Prou.5. *Iniquitates ſuæ capiunt impiũ,& funibus peccatorum ſuorum conſtringitur.* Deniq; Iſai.52.expreſsè dicitur: *Solue vincula colli tui,captiua filia Sion.* *Iſai.58. Pſ.118. Prou.5. Iſa.52.* Quæ metaphora non ſolùm de reatu pœnę,ſed maximè de peccato ipſo ratione culpæ & maculæ,quæ manet,intelligenda eſt. Tum quia Scriptura de ipſis peccatis loquitur, tum etiam quia, licèt pœna ſit actus ad quem homo ligatur, tamẽ funes,quibus ligatur, ſunt ipſa peccata, quæ hominem ita conſtringunt, & detinent ad ſupplicium, vt illis manentibus euadere nullo modo poſſit, ſed neceſſarium ſit,vt per diuinam gratiam diſrumpantur, iuxta illud Pſal.115. *Dirupiſti vincula mea, tibi ſacrificabo hoſtiã laudis.* *Pſal.115.* Sunt etiam peccata vincula, quæ hominem impediunt à benefaciendo, & præſertim à bene merendo coram Deo. Ergo verbum *abſoluendi* optimè cadit in peccata,etiam quoad eorum culpas. Nec Chriſtus Dominus ſolùm vſus eſt verbo *remittendi*, ſed etiam *ſoluendi*,quando claues promiſit. Math.16. *Tibi dabo claues regni cœlorum, & quodcunque ſolueris ſuper terram, erit ſolutũ & in cœlo*:ex quo loco videtur Eccleſia hanc formam ſumpſiſſe, vt apertiùs conſtaret, abſolutionem hanc eſſe potiſſimum actum clauium. Poſſumus denique rationem aliquam inuenire, ob quam Eccleſia potiùs hoc verbo vtitur, quàm verbo *Remitto*: quia remiſſio in rigore non eſt actus iudicialis, ſed latiùs patet; nam creditor etiam, ſeu pars offenſa, dicitur remittere debitũ,aut iniuriã.Verbum autem, *Abſoluo*, iuxta communem vſum, magis ſignificat actum iudicialem. Et licèt,quoad etymologiam vel impoſitionem, metaphoricum videatur;tamen iam propriè ſignificat ſententiam, qua reo concedi

ceditur plena libertas; ergo conuenientiſſimè hæc forma hoc verbo, & cum tali modo ſignificationis inſtituta eſt.

15. *Quare non ſit forma ad retinẽda peccata, ſicut ad ſoluenda.*

Sed aliquis fortè obiiciet, Si ex verbo, *Abſolueritis*, ſumpta eſt hæc forma, *Ego te abſoluo*, ex verbo, *Ligaueritis*, debuiſſe aliam formam ſumi, ad exercendum alium actum huius poteſtatis, ſcilicet, *Ego te ligo*, vel, *Peccata retineo*: Reſpondeo, huiuſmodi actum non exerceri per effectionem ſacramenti: quia talis actus non eſt ſignificatiuus gratiæ, ideóq; ratione illius non cõſtituitur aliqua forma ſacramentalis. Imò, ſi præcisè ſit ſermo de culpæ detentione, nulla poſitiua forma neceſſaria eſt, ſed ſola negatio abſolutionis, quia, vt diximus, peccatum non detinetur per actionem poſitiuam, ſed per carentiam actionis. B Si autem ſit ſermo de obligatione ad aliquam pœnam medicinalem, vel ſatisfactoriam, quæ in hoc ſacramento imponitur, illa ſolùm habet rationem cuiuſdam præcepti annexi huic ſacramento, & ordinati ad perfectam eius integritatem & complementum: ipſa verò impoſitio talis præcepti non pertinet formaliter ad conſtitutionem huius ſacramenti; & ideò non habet præſcripta verba; ſed ſufficit quocunq; modo intimare pœnitenti arbitrium, & voluntatem confeſſoris, explicando ſpeciem, & modum pœnæ, & hoc poſſet fieri ſcripto, vel quocunque alio ſigno, ſine ſubſtantiali defectu ſacramenti. Extra hoc verò ſacramentum, præſertim in ferendis cenſuris, virtute vtitur iudex illa forma ligandi, cùm aliquem excommunicat, vt in ſequenti libro videbimus. C

De ſufficientia verborum formæ.

16. *Verba quæ præmittuntur ad formam, non ſunt de eſſentia ſacramenti. D. Tho.*

CIRCA tertium punctum de ſufficientia horum verborum, notãda ſunt verba Cõciliorum, Tridentini & Florentini, dicentium, formam huius ſacramenti eſſe verba ſacerdotis, *Ego te abſoluo*, &c. Ex quibus haberi poteſt primò, omnia verba, quæ præmittuntur à ſacerdote, priuſquam ad hæc perueniat, non eſſe de ſubſtantia, vel eſſentia huius formæ, vt etiam D. Tho. indicauit dict. art. 3. ad 1. dicens præmitti illam deprecationem, *Miſereatur tui omnipotens Deus*, &c. non vt per eam conficiatur ſacramentum, ſed ad impetrandum à Deo ne ex parte pœnitentis D impediatur ſacramẽtum: ſicut etiam præmittitur abſolutio à cenſuris, ne etiam ex hoc capite impediatur ſacramentum. Præmitti etiam ſolet hoc vel ſimile verbum, *Auctoritate*, vel, *poteſtate mihi à Chriſto cõceſſa*, quo ſignificat cõfeſſor ſe vt miniſtrũ, non vt principalem cauſam operari: verumtamen non eſt de neceſſitate ſacramenti, vt hoc exteriùs proferatur, quia hoc non pertinet ad effectum, vel actionẽ ſacramenti, quam debẽt ſignificare verba formæ, ſed ad poteſtatem miniſtri, quam non oportet ſignificari in actu ſignato, vt ſic dicam, ſed ipſo exercitio talis formæ.

17. *Quomodo pronomen, Ego, ſit de eſſentia formæ.*

Secundò videtur colligi ex dictis Conciliis, illud pronomen, *Ego*, eſſe de ſubſtantia formæ, ideóq; alia duo verba non ſufficere. E Dicendum verò eſt, illud pronomen, *Ego*, in re nihil addere prẹter verbum, *Abſoluo*: nam in illo intrinſecè includitur, ſufficientérq; intelligitur: etiamſi non formaliter exprimatur. In hoc ergo ſenſu dici poteſt illud pronomen de eſſentia huius formæ, ſcilicet vel expreſſum in ſe, vel contentum in verbo, *Abſoluo*, ideóque ex hoc capite nihil additur prædictis verbis: ſicut in ſimili dixi ſuperiori tom. tractando de forma Baptiſmi.

18. *An poſt verba Ego te abſoluo, aliud ſit de eſſentia formæ.*

Tertiò videtur colligi ex prædictis Conciliis, poſt illa duo verba neceſſariũ eſſe aliqua alia addere: quãuis enim hæc ibi expreſsè non declarentur: indicãtur tamen in illa particula, *&c.* nõ enim fruſtrà poſita eſt. A Oritur ergo difficultas, an aliquod aliud verbũ ſit neceſſariũ & quod illud ſit. Tres enim particulæ poſt illa verba addi ſolent: ſcilicet, *Ab omnibus peccatis tuis*, & inuocatio Trinitatis, *In nomine Patris*, &c. & quædam inuocatio ſeu deprecatio, vt, *Paſſio Domini noſtri Ieſu Chriſti*, &c.

Non eſſe neceſſarium illud, Paſsio Domini noſtri, &c.

De hac tertia particula iam ſatis dictũ eſt diſp. præced. ſect. vlt. & apud omnes conſtat non eſſe neceſſariã, nec præceptam, licèt laudabiliter adiungatur, vt Conciliũ Tridentinum dixit: quare, licèt omittatur, non erit peccatum graue, vel etiã nullum, ſi ex quacunq; rationabili cauſa fiat: ſicut dictum eſt de orationibus deprecatoriis, quæ præmitti ſolent.

19. *Sitne neceſſaria inuocatio Trinitatis. Durand. Maior. Petr. Sot.*

De ſecunda, ſcilicet inuocatione Trinitatis, nõnulla eſt maior dubitandi ratio. Nam Durand. in 4. d. 22. B q. 2. vult eſſe de neceſſitate huius formæ, & videntur in eandẽ ſententiam inclinare Maior, & Petrus Soto. Fundãtur pręcipuè, quia per illã inuocationem ſignificat ſacerdos ſe operari vt miniſtrum Trinitatis, non vt cauſam præcipuam. Veruntamen iam oſtendimus non eſſe neceſſarium vt hoc in forma explicetur: ergo hoc titulo non eſt neceſſaria inuocatio Trinitatis: alioqui in omnibus formis ſacramentorum eſſet neceſſaria, quod falſum eſt. Addunt præterea exẽplum Baptiſmi: ſed in his, quę pendẽt ex inſtitutione, nihil valent exempla, nam ritus ſacramentorũ diuerſi ſunt: Chriſtus enim dixit in Baptiſmo expreſsè, *Baptizantes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti*. In illo etiam fuit ſpecialis ratio, quia eſt ianua Eccleſię, & ſolemnis profeſſio illius fidei, quæ per ſe loquẽdo ac C primariò eſt neceſſaria in lege gratię, quę eſt fides explicita Trinitatis. In hoc autem ſacramento nec hæc ratio congruentię locum habet, neq; etiam inſtitutio: quia neque in verbis Chriſti Ioan. 20. neq; in Eccleſiæ traditione, vel auctoritate fundamentum habet. Quapropter certũ eſt, hanc particulã non eſſe de neceſſitate huius ſacramenti. Quod docuit D. Thom. in dict. art. 3. ad 3. quem cæteri Theologi ſequuntur. Imò ſignificat D. Tho. nullum eſſe de hac re præceptum, quia dicit, *hoc relinqui arbitrio ſacerdotis*. *D. Thom.*

20. *Sitne particula illa omnibus peccatis tuis, de eſſentia formæ. Gabr. Maior. Petr. Sot.*

De prima verò particula eſt maior controuerſia. Nam Gabr. d. 14. q. 2. neceſſariũ putat addere totum illud *Ab omnibus peccatis ſuis*. Paludanus verò d. 22. q. 3. Maior. d. 14. q. 2. Petrus Sot. lect. 4. de Confeſſione. dicunt in primis, & meritò, non eſſe neceſſariam illam diſtributionem, *omnibus*, quia non oportet inclu- D dere venialia peccata: mortalia verò neceſſariò connexa ſunt quoad remiſſionem, & ideo eo ipſo, quòd de illis remiſſio datur, intelligitur eſſe de omnibus. Item quia in his locutionibus indefinita æquiualet vniuerſali, præſertim in fauorabilibus, & vbi non eſt ratio determinandi vnũ potiùs, quàm aliud. Itẽ, quia cùm illa verba ſint practica, indicãt peccata, quæ pœnitens confeſſus eſt, & ea remouent: & ideo omnia illa complectuntur. Conueniunt autem dicti Auctores cum Gabriele, in hoc neceſſarium eſſe addere illam determinationem, *A peccatis tuis*, quia ſine illa non eſt ſatis completus ſenſus locutionis, nec ſatis determinata ſignificatio illius verbi, *Abſoluo*, quod E indifferens eſt ad ſignificandam abſolutionem à cenſura, pœna, vel culpa: verba autem, quæ neceſſaria ſunt ad completam ſignificationem & ſenſum formæ, abſolutè ſunt de eſſentia formæ: ergo.

11. *Non eſſe de eſſentia vera ſententia. D. Tho. Anton. Caietan. Syluest. Nauar. Soto.*

Nihilominus, quòd illa verba non ſint de neceſſitate huius formæ, ſenſit D. Thomas in illo articulo 3. quia nullã eorum mentionem facit. Et tenuit Diuus Anton. 3. p. tit. 17. c. 21. §. 1. Caietan. in Summa. verb. *Abſolutio*. Syluest. verb. *Abſolutio*, 6 qu. 4. Nauarrus de Pœniten. d. 6. c. 1. in principio, n. 9. & in Sum. c. 26. n. 2. Soto, & alij. Ratio potiſſima eſſe videtur, quia illa verba, *Ego te abſoluo*, ſuppoſita confeſſione, ſuper quam cadunt, habent ſatis determinatã ſignificationem:

nem: ſolet enim materia determinare formam, & forma materiam: cùm ergo hæc forma ſit veluti ſententia prolata ſuper hanc accuſationem, ſatis determinatè ſignificat abſolutionem in tali cauſa & materia; ergo ſignificat abſolutionem à peccatis, etiamſi illud verbum, *à peccatis*, in forma non addatur. Sicut in iudicio humano non oportet in ipſa ſententia iterum exprimi culpam: ſed eo ipſo quod audita accuſatione, & tota cauſa, iudex pronunciat hunc eſſe immunem vel eſſe reum talis pœnæ, ſatis declarat mentem & ſententiam ſuam: ergo ſimiliter in præſenti. Maximè cùm verbum, *Abſoluo*, abſolutè prolatum, quaſi per antonomaſiam ſignificet internam abſolutionem à culpa, & iuxta communem ſenſum hæc ſit illius verbi ſignificatio. Quapropter ſententia hæc in rigore videtur vera. Dicunt verò aliqui, Quanuis illa verba non ſint eſſentialia, quia, licèt omittantur, nihilominus validum erit ſacramentum, tamen, quando à Sacerdote addantur ad perfectiorem ſignificationem formæ, & ſub intentione cum illis perficiendi ſacramentum, tunc eſſe ſubſtantialia, & ita concurrere ad componendam ſubſtantiam formæ, vt ad effectum concurrant, & hic non conferatur, donec illa proferantur. Sed hæc diſtinctio nullum habet fundamentum; quia ſicut eſſentia, ita & ſubſtantia non pendet ex libero arbitrio ſacerdotis, nec ipſe poteſt ſuſpendere effectum formæ, ſi eius ſignificatio ſemel perfecta eſt: & illa maior explicatio, ſi ex ipſa inſtitutione non eſt neceſſaria, non poteſt fieri ſubſtantialis propter voluntatem miniſtri. Quæ omnia latiùs tractauimus ſuperiori tomo, agentes præcipue de forma Euchariſtiæ.

Quorundam diſtinctio.

Improbatur.

22. *Sola verba, Abſoluo te, ſufficiunt ad formam pœnitentiæ perficiendam.*

Concludendum igitur eſt, illa duo verba, *Abſoluo te*, eſſe ſufficientia ad hanc formam perficiendam: quod ſentiunt omnes Auctores proximè citati, & ſufficienter conſtat ex omnibus dictis, quia in his conſummatur ſignificatio huius formæ, & effectus eius. Vnde ita eſt ſentiendum de illa particula, *peccatis tuis*, ſicut diximus de pronomine, *Ego*. Nam implicitè in ipſo verbo, *Abſoluo*, ſuper hanc confeſſionem prolato continetur: & hoc modo neceſſaria eſt, non verò formaliter & explicitè prolata. Quia verò facillimè adiungi poteſt, exiſtimo nūquam rationabiliter omitti: quia nec moraliter poteſt accidere cauſa, quæ ad hoc cogat: neque eſt in eo aliqua vtilitas: & aliunde adiungendo illud, vitatur qualecunque periculum, quia oppoſita ſententia improbabilis non eſt. Et fortaſſe propter hanc cauſam addiderunt Concilia illam particulam, *&c.* Vel fortè, vt ab opinionibus Theologorum abſtinerent. Nam prædicta verba exprimendo id declararunt, quod certum eſt; alia verò tacuerunt: noluerunt tamen definire reliqua omnia non eſſe de eſſentia, & ideo illam particulam addiderunt. In Concilio autem Moguntino omnes illæ particulæ ponuntur in hac forma. Chriſtus etiam Dominus expreſsè dixit, *Quorum remiſeritis peccata.* Tamen Concilium Moguntinum non declarat eſſentialem formam; ſed monet ſacerdotes vt conſueto modo abſoluant: & ideo non ſolùm ponit illam particulam, *A peccatis tuis*, ſed etiam inuocationem Trinitatis, quia hic eſt optimus modus, & maximè vſitatus. Ex verbis autem Chriſti ſolùm colligi poteſt, remiſſionem peccatorum eſſe in hac forma exprimendam: oſtendimus autem hoc ſufficienter fieri, etiamſi non ponatur explicitè illa particula, *A peccatis tuis.* Alibi etiam dixit Chriſtus, *Quodcunq; ſolueris ſuper terram*, non facta ſpecifica mentione peccatorum.

De neceſsitate verborum formæ.

23. *Prima opinio Scot. Gabr.*

Circa quartum punctum, de neceſſitate horum verborū, referri poteſt opinio Scoti in 4. d. 14. quæſt. 4. vbi ſignificat, non tam eſſe neceſſaria hæc verba in hac forma, ſicut ſunt in baptiſmo illa, *Ego te baptizo*: quia hoc ſacramentū inſtitutum eſt per modum iudicij, & ideo ſufficiunt quæcunq; verba, quibus exprimatur actus ſententiæ abſoluentis. Ponit exēpla quædam ex forenſi iudicio ſumpta, *Iubeo hunc abſolui, Volo*, aut, *Placet abſolui.* Et hāc ſententiā ſequitur Gabr. ead. d. q. 2. Eam verò impugnāt Caiet. ſuprà q. 84. art. 3. & Soto d. 14. q. 2. art. 3. & alij Thomiſtæ. Et quidem in eo meritò reprehenditur Scotus, quòd differētiam conſtituerit inter formā huius ſacramēti & Baptiſmi, vel Euchariſtiæ, ac ſi non ſint neceſſaria determinata verba in hac forma, ſicut in illis, vel magis in illis, quàm in hac: eſt enim hoc falſum, vt conſtat ex generali doctrina de ſacramentis in genere. Et declaratur breuiter. Nam vel Scotus ſentit illa verba eſſe quidem neceſſaria quoad ſenſum & ſignificationem, non tamen quoad illa materialia verba, quia ſynonyma, vel æquiualētia poſſunt ſufficere. Et hic ſenſus eſt verus; tamen in illo eadem eſt ratio de forma Baptiſmi, vel Euchariſtiæ, vt conſtat ex ſuperiori tomo: ergo propter hoc non rectè conſtituit differentiam. Vel eſt ſenſus, illa verba non eſſe neceſſaria quoad ſenſum, & ſignificationem, & hoc, vt opinor, nec ipſe intendit, nec dici poteſt vllo modo, quia illa forma eſt eſſentialis, vt conſtat ex Conciliis Tridentino & Florentino, & ex omnibus dictis: ergo verba eius ſunt neceſſaria ſaltem quoad formalem ſenſum.

Caiet. Soto.

Differentia inter neceſſitatem formæ Baptiſmi, & pœnitentiæ, impugnatur.

24. *Illa duo verba formaliter ſumpta eſſe de eſſentia formæ, vera ſententia.*

Dicendum ergo eſt, illa duo verba formaliter ſumpta eſſe eſſentialia, & omnino neceſſaria. Probatur, tum ex dictis, tum etiam, quia vtrunque verbum eſt neceſſarium ad ſignificandum effectum huius ſacramenti. Nā ſine verbo, *Abſoluo*, nec ſignificatur actus iudicialis, nec fit propoſitio; & ſine pronomine, *Te*, nō ſignificaretur illa remiſſio practicè, & in particulari, declarando cui fiat quod neceſſariū eſt ad ſignificationem ſacramētalem, vt latiùs diximus in ſimili, circa formā Baptiſmi. Dixi autē, *formaliter ſumpta*, quia illa verba materialia non ſunt de neceſſitate huius ſacramenti: nam ſynonyma, vel æquipollētia poſſunt ſufficere: in quo ſeruandæ ſunt regulæ generales de ſacramentis. Sunt autem illa verba etiam materialia de neceſſitate præcepti, propter vniuerſalē vſum Eccleſię, & propter doctrinam Conciliorum, & propter reuerentiam ſacramentis debitam. Exiſtimóq; in præſenti materia mutationem taliū verborum nunquam poſſe moraliter fieri abſq; peccato, quia nulla poteſt eſſe rationabilis cauſa ad illam faciendam. Taléque peccatum ex genere ſuo mortale eſt, cùm ſit ſacrilegium: in indiuiduo autem ex materiæ grauitate penſandum eſt. Tunc autē maximè erit graue peccatum, quādo certa ſignificatio in incertam & dubiam mutatur, vt ſi loco verbi, *Abſoluo*, quis dicat, *Ego te mūdo à peccatis*: quia multi putant illud verbum non ſufficere, quia non ſignificat illam actionem per modum iudicialis ſententiæ. In verbo autem, *Remitto*, minus videtur eſſe periculi, quia in omni proprietate ſignificare poteſt actum iudicialem, & eſt conformis verbis Chriſti. Itaque in particulari ex vſu & proprietate verborum intelligetur qualitas mutationis, & conſequenter grauitas culpæ: in qua etiam cauendum eſt ſcandalum, & omnis contemptus. Et idem obſeruandum eſt quando non mutatur verbum, ſed modus verbi, vt indicatiuus in imperatiuum, &c.

Illa duo verba materialia sūt de neceſsitate præcepti.

Sine

Sítne valida hæc forma data per modum impetrationis.

25. *Prima opinio affirmans.*

CIRCA hoc verò occurrit ſpeciale dubium ſuprà in ſecundo puncto hunc remiſſum, ſcilicet, an hæc forma data per modum impetrationis valida ſit, vt ſi quis dicat, *Abſoluat te Chriſtus*, vel, *Abſoluatur ſeruus Chriſti*, vt in ſimili forma Baptiſmi. Videtur enim eadem ratio de hoc Sacramento, & de Baptiſmo, & tamen ibi diximus hanc formam Baptiſmi validam eſſe. Vnde Soto d.3.artic.5.de hoc Sacramento loquens, expreſsè dixit hanc formam eſſe validam, *Abſoluat te Chriſtus*. Et argumenta ſuprà facta, quanuis non probent formam deprecatiuam eſſe neceſſariam, videntur tamen probare eſſe ſufficiẽtem. Quam opinionem indicat Bonauent.d.18.art.2.q.1. & 2. & Alenſis qu.80.& Franciſcus de Mayronis d.14.qu.2. At verò D.Thom. dict. q.84.art.3. ad 1. negat hanc eſſe ſufficiẽtem formam, *Abſoluat te Deus*. Quocirca dicendum eſt, hanc formam in ſenſu deprecandi non eſſe ſufficientem ad Sacramentum conſtituendum. Quæ eſt aperta ſententia D.Thom. citato loco, & dict.Opuſc.22. cap.1.& 2.Palud.d.22.q.3. & Soto d.14.art.3.& Petri Soto lect.4. de Confeſsione, Nauarri.cap.1.de Pœn.diſt.6.nu.9.& ſeq. Viguerij in Summa, cap.16.§.4. Et ratio eſt, quia forma deprecatiua repugnat cum forma Iudicis: de eſſentia autem huius Sacramenti eſt, vt fiat per modum iudicij. Et confirmatur, quia, ſi quis dicat, *Ego te mundo à peccatis* multi cenſent non eſſe ſufficientem formam, quia non ſignificat effectum ad modum iudicij, inter quos eſt Soto diſt.1.quæſt.1.artic.8.&, vt dixi, eſt hdc probabile: ergo multo magis erit inualida forma per modum deprecationis, quia multo plus diſtat à ratione iudicij. Et confirmatur etiam, quia nunc ante ſacramentalẽ formam præmittimus illam deprecatioem? *Dominus noſter Ieſus Chriſtus te abſoluat*: ergo ſignum eſt in illis verbis non contineri ſufficientem formam; nam Eccleſia non proferret ſucceſſiuè duas formas ſufficientes ſupra eandem materiam. Denique oſtenſum eſt, illa verba, *Abſoluo te*, eſſe de eſſentia, ſed verba deprecatiua non ſunt æquipollentia in ſenſu, vt per ſe conſtat: ergo, & c. Addendum verò eſt, eadem verba materialiter ſumpta, quæ poſſunt proferri in ſenſu deprecandi, proferri poſſe modo & intentione imperandi: in quo ſenſu erunt æquipollentia, & conſequenter etiam ſufficientia, quia practicè ſignificant efficiendo talem effectum, quo ſenſu valebit illa forma, *Abſoluatur Petrus*, ſicut valet illa, *Baptizetur ſeruus Chriſti*. Et huiuſmodi videntur eſſe illa exempla, quæ Scotus attulit: & ideo in rigore videntur illæ formulæ ſufficere, quanuis præſumptuoſum & valdè illicitum ſit illis vti. Et idem cenſeo de illa forma, *Sacramentum abſolutionis tibi do*, de qua Soto, & Caietanus idem aſſerunt. Et per hæc iudicandum eſt de ſimilibus. De aliis verò mutationibus ſeruandæ ſunt regulæ generales traditæ ſuperiori tomo diſp.2.ſect.4.An verò liceat conditionem adiungere, ſub qua detur abſolutio, conſulenda ſunt dicta eodem tom.diſp.13.ſect.3.& infrà tractando de caſibus reſeruatis, aliquid addemus.

Soto. Bonau. Alenſ. Mayron. Opinio negans vera cenſetur. D.Tho. Palud. Soto. Petr.Sot. Nauar. Viguer. Verba prolata modo imperatiuo ſufficere.

SECTIO II.

Quis ſit verus ſenſus verborum formæ, & conſequenter quem effectum habeant.

1. *Differentia inter formas ſacramentorũ.*

POTEST hoc loco conſiderari differentia inter formas ſacramẽtorum: in quibuſdam enim ſacramẽtis materia eſt actus ipſius miniſtri, quem proximè forma ſignificat, vt in Baptiſmo, Cõfirmatione, Extrema vnctione: & in his facilè intelligitur & ſaluatur veritas formæ, quanuis Sacramentum priuetur ſuo effectu: & idem eſt ſuo modo in matrimonio, quia etiam materia eſt actus contrahentium, qui ſaltem neceſſariò efficiunt ipſum vinculum, quod proximè externa ſigna & verba ſignificant. Alia verò ſunt Sacramenta, quorum materia non ſunt actus miniſtri, in quibus forma immediatè ſignificat ſupernaturalem effectum, quem facit, vt videre eſt in Euchariſtia, & in Ordine, *Accipite poteſtatem*, ſeu, *Accipite Spiritum ſanctum*: & in his ad veritatem formæ videtur neceſſariò requiri, vt effectus fiat.

2. *Ratio difficultatis proponitur.*

Et hinc oritur difficultas quæſtionis, quia forma huius Sacramẽti eſt huius ſecundi generis, & nõ ſemper habet effectum, vel quia ſubiectũ non eſt diſpoſitum, vel certè quia non indiget tali effectu, quia iam ſunt illi remiſſa peccata. Et augetur difficultas ex comparatione ad alias ſimiles formas ſacramentorum; nam in Euchariſtia, ſi verum ſit ſacramentum, impoſſibile eſt quin forma efficiat ſuum effectum, quem proximè ſignificat, quia hoc requirit eius veritas. Similiter in Ordine, ſi ſacramentum ſit ratum, impoſſibile eſt quin forma efficiat effectum, quem proximè ſignificat, & quem requirit veritas eius, ſcilicet characterem ſeu poteſtatem, quæ per talem formam datur. Imò etiam in Baptiſmo, & Confirmatione, in quibus forma datur per modum iudicatiui, ſemper habet aliquem effectum, & ſuo etiam modo in matrimonio hoc reperitur ratione vinculi magis indiſſolubilis. Extrema verò vnctio, quæ interdum poteſt priuari omni ſupernaturali effectu propter indiſpoſitionem recipientis, habet formam tantùm deprecatiuam, cuius veritas nullum effectum requirit. Quomodo ergo in propoſito, cùm forma ſit indicatiui modi, & immediatè ſignificet ſolùm ſupernaturalem effectum, poteſt eius veritas ſine vllo huiuſmodi effectu ſaluari? Et confirmatur; quia per hanc formam nunquam abſoluitur homo: aut enim accedit in peccato, & ſic abſolui non poteſt, quia non eſt diſpoſitus: aut accedit in gratia, & ſic abſolui non poteſt, quia iam eſt abſolutus: ergo nunquam poteſt hæc forma proprium & verum habere ſenſum.

Variæ referuntur opiniones.

3. *Prima opinio.*

CIRCA difficultatem hanc, qui exiſtimant poteſtatem clauium non extendi ad remiſſionẽ culpæ, conſequenter docent ſenſum illorum verborum non eſſe hunc, *Ego te abſoluo à culpa*, & ideo ad alios ſenſus improprios diuertunt. Et in primis Magiſter d.18.ita exponit, *Ego te abſoluo*, id eſt, abſolutũ oſtendo & declaro, quem ſequũtur Bonau.ibi art.2.q.1.Gabr. q.1. art.2.Maior qu.1.& d.14.q.2.& ibi Gabr. q.2.art.1.& 2. Alenſis 4.p.q.21.aliàs 80.& Medi tract.2.q.de effectu abſolutionis. Et poteſt à ſimili confirmari ex verbis Chriſti Luc.7. *Remittuntur tibi peccata tua*; quæ tamen iam erant remiſſa: ergo Chriſtus ſolutum id declarauit, & teſtatus eſt illis verbis.

Magiſt. Bonau. Gabr. Maior. Alenſ. Medin. Luc.7.

4. *Improbatur præcedens opinio. Rich de S. Victor.*

Veruntamen hæc ſententia Magiſtri falſa eſt, & iam hoc tempore erronea, de qua rectè dixit Richardus de S.Victore lib.de Poteſtate ligandi, & ſoluendi, cap.21. *Extat quorundam ſententia tam friuola, vt ridenda potiùs quàm refellenda videatur: putant enim ſacerdotes non habere poteſtatem ſoluendi, ſed oſtendendi*

ſolutos, ſed nunquid Dominus dixit, Quod ſolutum oſtenderitis, erit ſolutum? dicunt ſacerdotes non habere poteſtatem remittendi peccata, cùm Dominus hoc dicat: & dicunt habere poteſtatem oſtendendi remiſſa, cùm Dominus hoc non dicat. Similibus verbis refellit eandem ſententiam Hugo Victor. lib. 2. de Sacramentis, part. 14. c. 8. & ferè omnes Theologi in 4. diſt. 18. vbi D. Tho. q. 1. art. 3. quæſtiunc. 1. Durand. q. 2. Richardus art. 2. quæſt. 1. Scotus quæſt. vnica. Idem D. Thomas ſuprà quæſt 84. art. 3. & in 4. d. 22. quæſt. 2. art. 1. quæſtiunc. 3. Richardus etiam diſt. 16. art. 1. qu. 2. Scotus etiam diſt. 4. q. 4. vbi Soto quæſt. 1. art. 3. Alexand. Alenſis 3. part. quæſt. 60. memb. 1. art. 2. & Petrus Soto lectio. 4. & bene Caietanus tomo primo Opuſc. tract. 18. quæſt. 5.

Hugo Victor. D.Tho. Dur. Rich. Scot. Soto. Alenſ. Petr. Soto. Caiet. Conc. Trid.

5. Denique ferè expreſsè damnata eſt opinio Magiſtri in Tridentino, ſeſſ. 14. cap. 6. & can. 9. Et conuinci poteſt ex proprietate verborum formæ, & verborum Chriſti, *Quorum remiſeritis peccata*: nam vtraque verba ſunt in proprietate intelligenda, niſi Eccleſia aliud doceat, aut circunſtantia literæ aliud requirat: hîc verò neutrum reperitur. Et confirmatur ex aliis verbis eiuſdem Chriſti Domini, *Quæcunque ſolueris ſuper terram, erunt ſoluta & in cœlo: & quæcunque ligaueris*, &c. Illa enim non poſſunt exponi de ſola oſtenſione vel declaratione, aliàs eneruatur tota Eccleſiaſtica poteſtas: ſic enim nihil poſſet Papa diſpenſare, ſed ſolùm declarare, non obligare; nec poſſet cenſuris ligare, ſed declarare eſſe ligatum: quæ omnia, & ſimilia erronea ſunt. Ergo æquè falſum eſt, exponere, *Quorum remiſeritis*, id eſt, declaraueritis remiſſa: nam eadem eſt ratio vtriuſq; verbi, & eodẽ modo illa intellexit Eccleſia de poteſtate faciendi, nõ declarandi. Ergo eundem ſenſum reddit verbum, *Abſoluo*, in hac forma: nam ſumptũ eſt ex verbis Chriſti, & cum illis proportionem habet. Præterea, illa expoſitio ſibi non conſtat: quia, ſi ſacerdos per illam formam nullam habet efficaciam in remittendis peccatis, quomodo poteſt vere, & cum aliqua certitudine declarare hominem eſſe abſolutũ à peccatis, nam ad illud declarandum nihil conferunt claues, meliúſque id præſtabit homo doctus, & prudẽs, qui conſcientiam pœnitentis meliùs examinare & intelligere poſſit: ergo, ſi ſacerdos verè oſtendit abſolutum, ex eo prouenit, quòd quantum in ipſo eſt, eum efficaciter abſoluit.

6. *Verba Chriſti ad Magdalenam expenduntur.*

Exemplũ autem, quod afferebatur de verbis Chriſti Domini ad Magdalenam, non eſt ſimile, tum quia Chriſtus Dominus cor & diſpoſitionem eius intuebatur, & ideo affirmare poterat internum effectum in ea factum, etiamſi illis verbis non faceret: tum etiam quia illa verba recte exponuntur, *Remittuntur tibi peccata tua*, id eſt, remiſſa ſunt: nam & vox Græca in rigore præteritum ſignificat, & Chriſtus Dominus bis eodem facto illa verba protulit: vnde neceſſe eſt in eo ſenſu illa interpretari. Addo etiam, quia totum illud opus moraliter erat præſens, & quaſi in fieri, potuiſſe tãquam præſens ſignificari, quod paulo antea factum fuerat. Vt omittam probabile eſſe, per illa verba nouam gratiam fuiſſe collatam Magdalenæ: & fortaſſe completam etiam fuiſſe remiſſionem, ſaltem quoad veniam pœnæ. Non defuerunt tamen qui dicerent, priùs quidem fuiſſe infuſam charitatem Magdalenæ, quando dilexit multum: peccata verò non fuiſſe remiſſa quoad culpam, vel ſaltem quoad pœnam æternam, donec Chriſtus dixit, *Remittuntur ei peccata multa*. Sed hoc verum eſſe non poteſt, quia charitas nõ infunditur ſine gratia; nec gratia datur ſine remiſſione culpæ mortalis, ſi præexiſtit; nec talis culpa remittitur ſine æterna pœna, vt in ſuperioribus oſtenſum eſt: hæc enim expoſitio ſupponit errores ibi improbatos. Quamuis autem Chriſtus Dominus illo

A loco, & illis verbis peccata non remiſerit; tamen aliis locis id feciſſe certum eſt, vt patet Matth. 9. & Luc. 5. de quo alibi latiùs.

Secunda interpretatio eſt, ſenſum illius formæ eſſe, *Ego te abſoluo*, nõ à culpis, ſed ab obligatione eas ſubiiciendi clauibus Eccleſiæ. Hanc referunt Bonau. & Alenſis; & ex parte ſequitur Gabr. d. 18. q. 1. & Supplemẽtum eius d. 23. q. 2. art. 2. Et nititur eodem fundamento, quòd hæc poteſtas non extenditur ad tollendas culpas, ſed ſolùm ad cognoſcendum & iudicandum de illis, à quo onere abſoluitur pœnitens poſtquam confeſſus eſt. Hæc verò ſententia non eſt minùs falſa quàm præcedens: nam rationes factæ æquè vrgent contra illam: præſertim quia eſt contra

7. Secunda opin. Bonau. Alenſ. Gabr. Supplem.

Reiicitur.

B vim & proprietatem verborum formæ, & Chriſti Domini dicentis, *Quorum remiſeritis peccata*. Nam abſoluere ab obligatione alicuius præcepti, non eſt peccata remittere, vt per ſe conſtat. Deinde, cùm abſolutio cadit ſuper confeſſionem de ſolis peccatis venialibus, aut de peccatis iam confeſſis, non habet locum illa expoſitio: quia etiam ante illam abſolutionem homo erat liber ab obligatione confitendi illa peccata. Interdum etiam è conuerſo abſoluitur quis à peccatis, & non ab obligatione confitendi, vt dicetur in materia de caſibus reſeruatis. Præterea, iuxta illum ſenſum, ex vi ſignificationis illorum verborum, nulla gratia per illa conferretur, quia ad abſoluẽdum ab illa obligatione non eſt gratia neceſſaria, & verba tantùm efficiunt quod ſignificant. Vnde etiam fieret,

C vt ad talem abſolutionem non eſſet neceſſaria interna diſpoſitio pœnitentis, ſed ſufficeret ſimplex narratio peccatorum, quia non eſt abſoluendus ab illis in ſeipſis, ſed ſolùm ab obligatione manifeſtandi illa Eccleſiæ. Deniq; prorſus inutilis eſſet talis abſolutio, ſufficeret enim confiteri, vt homo intelligeret ſe ſatisfeciſſe ſuæ obligationi, quanuis alius id non proferret.

Tertia opinio eſt, ſignificari per illam formam remiſſionem pœnæ, vel æternæ, vel tẽporalis, iuxta varias opiniones ſuprà citatas, vel iuxta indigentiã pœnitentis. Quam opinionem tenent Hugo, & Richardus de S. Vict. vbi ſuprà, qui fundantur in opinione ſua de effectu poteſtatis clauium, quòd non ſit remiſſio culpæ, ſed pœnę æternæ. Hæc verò ſententia procedit ex falſo fundamento, vt in ſuperioribus viſum

8. Tertia opinio. Hugo de S. Victor. Richard de S. Vict.

D eſt. Et præterea non ſoluit difficultatem propoſitam, quia fieri poteſt, vt peccata præſentis confeſſionis fuerint remiſſa, non ſolùm per contritionem, ſed etiam per priorem abſolutionem, & ita non ſolùm quoad culpam, ſed etiam quoad pœnam æternam. Item quando confeſſio eſt de ſolis venialibus, non abſoluitur quis à reatu pœnæ æternæ, neque hoc poteſt per formam ſignificari.

Et ob eaſdẽ ferè rationes nõ ſatisfaciũt qui dicunt, quãdo culpa, & pœna æterna ſunt iã remiſſæ, per formã ſignificari abſolutionẽ pœnæ temporalis. Quod ſignificat Scotus in 4. d. 14. q. 2. ad 2. Nõ poteſt enim in vniuerſum applicari hæc expoſitio: quia cõtingere

9. Scotus impugnatur.

E poteſt vt tota etiam tẽporalis pœna ſit remiſſa. Simile eſt, quòd Caietanus ait tom. 1. Opuſ. tract. 5. q. 4. ad 2. quanuis tota pœna temporalis remiſſa ſit, ſemper manere reliquias peccatorum, à quibus poteſt homo magis & magis liberari, idcóque hoc ſaltem ſignificari per formam. Non eſt enim neceſſe, vt maneant reliquiæ peccatorum actualium, tum quia fieri poteſt vt ſolùm pauca venialia peccata præceſſerint, ex quibus vix intelligi poteſt, quæ reliquiæ maneant poſt remiſſionem talium peccatorum quoad culpam & pœnam: tum etiam, quia licèt præceſſerint multa peccata, omnes eorum reliquiæ poſſunt eſſe iam abolitæ, nam hæ reliquiæ eſſe non poſſunt, niſi aut habitus

Caietanus reiicitur.

pra

praui, aut diſpoſitiones animi, aut corporis, quibus homo procliuior fit ad peccandum: hæc autē omnia quatenus ex peccatis actualibus ſpecialiter orta ſunt, poſſunt eſſe iam omnino ablata, vt per ſe conſtat. Dico autē, *vt ex peccato actuali orta ſunt*, quia quatenus hæc propenſio, ſeu fomes peccati, oritur ex originali peccato, illam tollere, aut minuere, non ſpectat per ſe ac ſpecialiter ad hoc ſacramentum; neque id poteſt per hāc formam ſignificari. Imò vix intelligitur quomodo propriè abſoluatur homo per virtutem clauium ab his reliquiis peccatorum, præter abſolutionem à culpa, & pœna æterna, ac temporali: quia nec Concilia tribuunt hunc effectum huic ſacramento, nec abſolutio ſacerdotis videtur ex opere operato expellere, aut remittere habitus prauos, vel alias ſimiles diſpoſitiones ex peccatis relictas: ſed ad ſummum dici poteſt, dari ex virtute huius ſacramenti aliquod ſpeciale auxiliū, quo poſſit homo operari ad vincendas & expellendas has prauas diſpoſitiones. Verummen, licet hoc admittamus vt probabile; tamen non poteſt ille eſſe primarius effectus huius formæ, nec poteſt propriè dici abſolutio à peccatis. Atq; hæc ratio poteſt generaliter fieri cōtra omnes has ſentētias; nam propter ſolā pœnam temporalem, vel reliquias peccatorū, nō poteſt quis dici abſolui à peccatis ſimpliciter, & in ea proprietate, in qua verba inſtitutionis ab Eccleſia intellecta ſunt. Accedit denique quòd verba hæc ſemper habent eundē ſenſum propriū & adæquatū, non enim ſunt æquiuoca vel ambigua, ſed certam ac definitam habent ſignificationem; ergo non debēt nunc in vno ſenſu, nunc in alio verificari.

10. *Reſponſio.* Reſponderi verò poſſet, adæquatū ſenſum verborum: ſecūdùm ſe vnum & eundem ſemper eſſe, ſcilicet, *Ego te abſoluo à peccatis*, tacitè ſubintelligendo, *quantum indiges*: quod nō fuit neceſſe exprimere, quia veluti ex natura rei ſubintelligitur. Vnde fit, vt in re ipſa illam tantùm ſignificet remiſſionē peccati quantum ad id, quod de facto tollitur. Atque hoc fortaſſe voluerunt Scotus, & Caietanus: *Refellitur.* indiget tamen maiori explicatione. Quia ex illa interpretatione ita nudè ſumpta inferri poteſt, quando pœnitens non indiget remiſſione peccati, quantum ad aliquid eius, formam hanc nihil circa illum operari, quia nihil operatur, quod non ſignificet: nihil autem ſignificat abſolutè, ſed cum eo addito, *quantum indiges*: ergo, ſi pœnitens non indiget, nihil operatur.

11. *Alius dicendi modus.* Atque hoc ferè argumento refellitur alius dicendi modus, qui poſſet excogitari, nimirum, quanuis priora peccata ſint per contritionem remiſſa, non tamen ſine ordine ad abſolutionem, ideoque quando poſtea eorundem peccatorum abſolutio datur, eandem illorum remiſſionem quaſi compleri & conſummari, & hoc ſenſu dici peccata illa remitti. Sicut Chriſtus Dominus dicitur redemiſſe antiquos Patres, quanuis antea eſſent iuſtificati, & liberati à peccato: quia id factum erat in virtute pretij, quod Chriſtus poſtea ſoluit: ſic enim, quanuis peccatum fuerit remiſſum prius, tamen per hoc ſacramentum fit quaſi ſolutio, & ſpecialis applicatio meritorum Chriſti, ad conſummandum illum effectum.

12. *Precluditur.* Contra hanc verò ſententiam idem poteſt obiici argumentum: nam ex illa ſequi videtur, tunc non dari nouum effectum per hoc ſacramentum virtute huius formæ; ſicut antiquis Patribus iam defunctis non eſt collatus nouus effectus gratiæ per mortem Chriſti, ſed tātum effectus gloriæ, quia tunc fuit remiſſa pœna debita toti naturæ, quæ antea non fuerat remiſſa: quod in præſenti locum non habet. Conſequens autem falſum eſt, vt ſuppono. Vnde etiā falſum eſt, per abſolutionem applicari merita Chriſti ad ſoluendam remiſſionē peccati prius factā per contritionem: nam per ipſammet contritionem actualiter applicata fuerunt. Quanuis enim hoc non ſit factum ſine voto ſacramenti: tamen applicatio meritorum non eſt reſeruata in illud tēpus, in quo fuerit applicatū ſacramentum: ſed tunc applicantur, quādo datur effectus; nam ex parte Chriſti iam eſt ſolutio ſufficienter facta: ad applicationē ergo ſolùm ſupereſt efficacia, quæ tunc eſt quando datur effectus. Quod è conuerſo factum eſt in antiquis Patribus; priùs enim facta eſt applicatio, quàm exhibitio pretij, quia dabatur remiſſio peccati quaſi ſub pecunia credita; nunc verò non ita fit: ergo per abſolutionē non ita conſummatur remiſſio priùs facta. Quòd ſi de nouo applicātur merita Chriſti, neceſſe eſt, vt ad nouum effectū ſignificatum per formam applicentur, hunc autem effectum inquirimus. Nam ſi hic effectus non explicetur, hæc expoſitio coincidit cum ſecūda ſuprà reiecta, quia hoc modo, abſolui, nihil aliud erit, quàm liberari ab obligatione ſubiiciendi clauibus talia peccata. Vnde etiam inſurgunt aliæ rationes in ſuperioribus tactæ, quia illa explicatio locum non habet in peccatis venialibus priùs remiſſis per contritionem, quia illa non fuêre remiſſa in voto futuræ abſolutionis. Item non habet locum in peccatis mortalibus priùs remiſſis per abſolutionem, quia iam homo erat liberatus ab obligatione ſubiiciendi peccata clauibus Eccleſiæ.

Vera reſolutio.

13. *D.Thom.* SVPEREST vltima expoſitio prædictorum verborum, quā tradidit D.Tho.d.art.3.ad 5.dicens, ſenſum eſſe, *Te abſoluo*, id eſt, abſolutionis ſacramentū tibi impēdo: qui ſenſus verus eſt in quocunque caſu in quo verū ſit ſacramentū, ſiue homo ponat obicē effectui, ſiue non, & quāuis iam ſint plenè remiſſa peccata. Solùm erit falſa forma, quādo nullum perficitur ſacramentū, quod nullum eſt inconueniens: nam potiùs propter hanc cauſam eſt ſacramentum nullum.

14. *Difficultates circa reſolutionem. Prima.* Hæc verò interpretatio vt ad verum ſenſum reuocetur, maiori indiget declaratione: ſuas enim patitur difficultates. Primò, quia forma ſacramēti non ſignificat quaſi reflexè collationem ipſius ſacramenti, ſed directè ſignificat ſuum effectum. In aliis enim ſacramentis, in quibus materia conſiſtit in vſu, ſeu actione miniſtri, ſolet forma ſignificare applicationem materiæ, & per illam ſignificare effectum, vt patet in illis, *Ego te baptizo: Signo te*, &c. nunquam tamen forma ſignificat applicationem ſuiipſius, vt in eiſdem exemplis patet. In pręſenti autem miniſter nō impendit ſacramentum applicando materiam, ſed illam applicatam ſupponit, & adhibet formam: ergo non poteſt per talem formam ſignificare collationem ipſius ſacramenti, quia nec ex parte materiæ, nec ex parte formæ, vt declaratum eſt. *Secunda.* Secūndò eſt difficultas, quia iuxta hanc interpretationem non eſt neceſſe ad veritatem huius formæ, quòd conferat homini aliquem effectum, ſed ſolùm vt conferat ipſum ſacramentum: conſequens autem eſt contra proprietatem verborum, quæ directè ſignificant effectionem remiſſionis peccatorum.

Quis ſit effectus huius formæ, exponitur.

15. VT ergo verum ſenſum formæ explicemus, ab effectu eius incipiēdum eſt: nam ſine dubio illum directè ſignificat, vt argumenta facta conuincunt, & ex vi ipſorum verborū ſatis patet, & ex verbis Chriſti, *Quorum remiſeritis peccata*, quæ planè ſignificant poteſtatē ad conferendum aliquem gratiæ effectum. Vnde circa hunc effectū horum verborū iidem errores, vel eædē opiniones fuerunt quæ circa obiectum,

vel

vel effectum poteſtatis clauium, quia illa poteſtas per hanc formam operatur, comparanturque tanquam potentia, & actus, quæ ad eundem effectum terminantur: ideoque neceſſe non eſt illas opiniones iterū referre, aut impugnare, ſed ſupponere, remiſſionem peccatorum actualium, etiam quoad culpas mortales poſt baptiſmum commiſſas, eſſe directum ac per ſe intentum effectum huius formæ: quod eſt tam certū, quàm idem diximus eſſe de poteſtate remittendi peccata. Imò Concilium Tridentinum ex illa poteſtate colligit hanc vim huius formæ: ideoque ſatis expreſsè definit hanc veritatem.

16. *In primario effectu huius formæ continetur gratia ſanctificans.* Ex quo vlteriùs colligitur, in primario effectu huius formæ contineri etiam gratiā ſanctificātem. Quia Deus non expellit culpam mortalem niſi infundendo gratiam: ergo nec dat vim ſacramentis, aut miniſtris eorum ad remittenda peccata, niſi dando illam ad cōferendam gratiam expulſiuam peccati. Imò, ſicut in naturalibus nulla eſt virtus per ſe primò ad expellendam formā, ſed ad introducendam aliquam, quæ formaliter alteram expellat: ita in præſenti virtus huius formæ per ſe primò eſt ad introducendam primam gratiam, quæ peccatum expellat. Quod etiam explicari poteſt ex generali ratione ſacramentorum nouæ legis. Eſt enim de ratione talis ſacramenti, vt per ſe ordinetur ad dandam gratiam ſub ſpeciali aliqua ratione; ergo & huius ſacramenti: hæc autem ſpecialis ratio non eſt alia, niſi quòd ordinetur ad dandam gratiam primam, per ſe loquendo, non per modum regenerationis, ſed per modum reparationis, ſeu reſurrectionis ſpiritualis: ergo hic eſt primarius effectus huius ſacramenti, ergo & formæ eius, nam per formā præcipuè operatur: & per huiuſmodi gratiam remittitur culpa: ergo. Atque hinc oſtendemus inferiùs, hoc ſacramentum poſſe facere hominem ex attrito contritum, quia nimirum per ſe inſtitutum eſt ad dandam primam gratiam, & remittendam culpam mortalem.

17. *Hæc forma etiam quando cadit ſupra venialia, confert gratiam.* Hinc etiam fit, hoc ſacramentum non ſolùm dare gratiam, quando abſolutio cadit ſupra confeſſionem peccatorum mortalium, ſed etiam quando cadit in confeſſionem venialium: quia, licèt ad remiſſionem venialis peccati per ſe non ſit neceſſaria infuſio gratiæ; tamen, vt fit virtute huius formæ, ſine illa non fit, nec fieri poteſt: quia hæc verba non habent vim remittendi peccata, niſi quatenus habent per ſe primò vim ad conferendam gratiam. Imò generaliter ſuprà diximus, per nullum ſacramentū remitti veniale peccatum, niſi media infuſione gratiæ. Quòd ſi hoc verū eſt in omni remiſſione ſacramētali, vt ſic dicam, multo magis in ea quæ fit virtute horum verborum: nam primariò data eſt ad tollenda peccata mortalia, & ex conſequenti redundat in venialia, vt ſuprà circa poteſtatem ipſam declarauimus. Et eadem ratione, virtus quæ data eſt, ad conferendam gratiam quando remittuntur mortalia, data eſt etiam ad illam conferendam cùm remittuntur ſola venialia: quia, licèt propter ipſa non ſit neceſſaria, propter excellentiam ipſius virtutis, & ſacramenti neceſſaria eſt; & quia non erat rationi conſentaneum, vt perfectior abſolutio daretur in accuſatione de mortalibus, quàm de ſolis venialibus. *D. Thom.* Quanta verò ſit copia gratiæ, quæ per hoc ſacramētū datur, nō poteſt à nobis definiri, quanquam D. Thomas q. 84. art. 4. ſignificet, non dari tam copioſam, ſicut in ſacramēto Ordinis, vel confirmationis, quia finis ad quem ordinatur, illam non requirit. Sed de hoc videantur dicta ſuperiori tomo circa q. 65. D. Thom. & diſput. 7. ſection. 5. nihil enim hîc addendum occurrit.

18. *Forma pœnitentiæ habet omnes effectus quos cōtritio.* Ex hoc autem principio colligimus, huic formæ tribui poſſe omnes effectus pœnitentiæ, quos ſuprà tractando de virtute declarauimus, ſiue illi pertineant A ad boni collationem, vel inſtaurationem, ſiue ad mali remotionem. In priori ordine poteſt poni reſtitutio virtutum omnium, & totius gratiæ deperditæ, & inſtauratio meritorum omnium: nam ablato impedimento mortalis peccati, hæc omnia bona conſequūtur. Vnde quoad hoc parū refert, quòd peccatū auferatur per virtutem, aut ſacramentum pœnitentiæ: neque hic eſt nouus effectus huius formæ diſtinctus à præcedenti, ſed hoc ipſo, quòd huic formæ data eſt virtus cōferendi primam gratiam, & faciendi ex attrito contritū, conſequenter etiam habuit conferre omnia, quæ vel ex natura rei, vel ex aliis generalibus legibus diuinis ad primam gratiam conſequuntur. In alio ordine ponitur in primis remiſſio æternæ pœnæ, quia hæc etiam conſequitur ex remiſſione culpæ. Deinde huc etiā ſpectat remiſſio alicuius pœnę tēporalis; B quæ interdū fit ſimul cum ipſa remiſſione pœnæ æternæ, quando hæc non erat antea remiſſa, & virtute clauium commutatur in minorem temporalem, quàm aliàs commutaretur: aliquando verò fit per ſe, vt quando homo eſt in gratia, & ſola venialia confitetur, vel etiam quando accedit iam contritus cum aliquo reatu pœnæ temporalis: nam, ſi à principio contritio fuiſſet coniuncta ſacramento, ſine dubio commutatio pœnæ æternæ facta fuiſſet in minorem temporalem: ergo quod priùs remiſſum non eſt propter carentiam ſacramenti, poſtea cōceditur virtute abſolutionis. *Virtute huius formæ non remittitur ſemper tota pœna temporalis. Conc. Trid.* Tota autem pœna temporalis nō ſemper remittitur virtute huius formæ, quia non fuit expediēs, vt peccata poſt baptiſmum commiſſa tanta facilitate, & ſine iuſta vindicta remitterentur, vt Conciliū Tridentinum dixit ſeſſ. 14. c. 8. C de quo multa diximus ſuprà diſp. 10. ſect. 3. nam quæ ibi dicta ſunt de pœnitentia virtute locum habent in pœnitentiæ ſacramento, cuius inſtitutionem ita ſemper Eccleſia intellexit, vt Concilium Tridentinum declarauit, & definiuit, & infrà in materia de ſatisfactione id latiùs dicemus. Igitur non ſpectat ad virtutem huius formæ, abſolutè & ſimpliciter remittere totam pœnam, ſed iuxta legem iuſtitiæ eam commutare, quanuis ob virtutē ſacramenti cum minori rigore talis commutatio fiat, vt dictum eſt.

Propria verborum formæ ſignificatio exponitur.

D EX his quæ de effectu huius ſacramenti dicta ſunt, facile erit eius verum ſenſum explicare. Primò 19. enim ac per ſe ſignificat ſanctificationem, quam ſua propria & inſtrumentaria virtute confert ad culpam expellendam. Quanuis enim verbum *Abſoluo*, ſolùm videatur ſignificare vinculi ſolutionem; tamen, quia non diſſoluitur, niſi per informationem gratiæ, ideo iuxta ſubiectam materiam, ex vi eiuſdem verbi ſignificatur gratiæ infuſio, ordinata ad peccati remiſſionē, quam etiam remiſſionem per ſe ſignificat hæc forma non quidem omnium peccatorum, ſed eorum, quæ pœnitens confeſſus eſt: quia, vt dixi, ſententia cadit ſuper accuſationem, & ab illa quodammodo determinatur. Quia verò forma hæc per ſe ſignificat ſanctifi- E cationem ipſius perſonæ, cum qua ſtare non poteſt aliqua culpa mortalis, fit, vt ſecundariò, & quaſi per accidēs, ſignificet excluſionem omnium peccatorum mortalium à tali perſona, etiam eorum, quæ in confeſſione dicta non ſunt, quatenus ſine eorum excluſione non poteſt fieri ſanctificatio, per hanc formam ſignificata.

Vt autem intelligatur, quomodo hæc forma, quoad hanc ſignificationem ſemper vera ſit, & ſoluatur difficultas in principio tacta, aduertenda ſunt duo. Vnum eſt commune omnibus ſacramentis nouæ le- 20. *Hæc forma includit conditionem vt non ponatur obex.*

gis, quia ſignificant practicè, & efficaciter collationem gratiæ, quantum eſt ex ſe, & conſequenter non ita abſolutè quin implicite inuoluant hanc conditionem, *Niſi ſuſcipiens obicem ponat*: eandem ergo includit hæc forma, & ideo ſtante eius veritate, fieri poteſt vt non cõferat homini gratiam propter obicem eius. Sicut eſt vera forma: *Ego te baptizo*, etiam quantum ad ſacramentalem ſignificationem, licèt fortaſſe perſona propter ſuum impedimentum interiùs non mundetur. Atque hoc ſignificauit Hugo de S. Victore lib. 2. de Sacramentis p. 14. ca. 8. dicens, *hanc formam magis ſignificare virtutem ſuam, quàm euentum*. Et in eũdẽ ſenſum exponenda eſt ſententia D. Thomæ ſuprà relata ſcilicet, *Abſoluo te*, idem eſſe, ac dicere, *Sacramentum abſolutionis tibi impendo*. Non enim ſenſit, ſignificatum quaſi obiectiuũ huius formæ eſſe applicationẽ ſeu exhibitionem huius ſacramenti; hoc enim rectè improbatum eſt ſuprà, & oppoſitum apertè dixerat D. Thomas in eadem ſolutione: ſed illis verbis ſignificauit, ſicut ſacramenta ſignificant ſuos effectus non omnino abſolutè, ſed quantum eſt ex parte ſua, ita hanc formam eodem modo ſignificare efficaciam abſolutionis à peccatis, quantum eſt ex ſe, & hoc eſt ſignificare exhibitionem ſacramenti ex ſe remiſſiui peccatorum non in actu ſignato (vt aiunt) ſed in actu exercito. Et ita exponunt D. Thomam omnes Thomiſtæ. Et quãtum ad hanc partem conueniunt in hac interpretatione reliqui Doctores, vt videre licet in ſuperiùs citatis: & Richardo in 4. diſt. 16. art. 1. q. 2. Nauarro de pœnit. d. 6. c. 1. in princ. num. 16. Corduba, quia alios refert lib. 1. Quæſtion. q. 1. Aliud aduertẽdum eſt, inter effectionem gratiæ, vt ſic, & remiſſionem culpæ, eſſe aliud diſcrimen: nam ex vi huius formæ ſemper & infallibiliter datur gratia per ſe ſufficiẽs ad remiſſionem peccati, ea tantùm exiſtente conditione, quòd in recipiente non ſit obex: peccatũ autem non ſemper cum effectu, ſeu actualiter remittitur, ſed ſubintellecta alia conditione, ſi in homine ſit peccatum, cuius remiſſio deſideretur: & quoad hoc etiam non dicit ſemper actum, ſed aptitudinem. Atq; hoc modo facilè ſaluatur veritas formæ, & ſignificatio ſpecialis effectus proprij huius formæ, ſcilicet gratiæ remiſſiuæ, ſeu expulſiuæ peccatorum, ſi adhuc in ſubiecto inueniatur.

Hugo de S. Vict.

D. Thom.

Richard.
Nauarr.
Corduba.

Ex vi huius formæ ſemper datur gratia ex ſe ſufficiens ad remiſſionẽ peccati: non tamen ſemper tollitur peccatum.

21.
Remiſſio pœnæ æternæ non per ſe, ſed conſecutiuè tollitur.

Atque hinc facilè conſtat, quo modo per hanc formam ſignificetur remiſſio pœnæ æternæ, ſalua eius veritate: ita enim ſignificatur ſicut fit: fit autem, non per ſe, ſed quatenus conſequitur ad remiſſionem culpæ: in tantum ergo ſignificatur hic effectus, in quantum in remiſſione culpæ comprehenditur. Igitur neceſſe eſt, vt includat ad minimum eandem conditionem, quam includit remiſſio culpæ, ſcilicet, ſi in homine ſit talis reatus, quid remittatur. Quę cõditio duplici ex capite deeſſe poteſt, ſcilicet, vel quia peccata, quæ homo confitetur, in re ipſa iam erant ablata, vel quia talia erant, quæ non afferrent ſecum huiuſmodi reatum, vt quando ſunt tantùm venialia.

22.
De remiſſione pœnæ temporalis ex vi formæ.

Atque eadem interpretatio ad pœnam temporalẽ accommodanda eſt. Quia verò ſuprà diximus, hoc ſacramentum non ſemper remittere totam pœnam temporalem, dubitare quis poteſt quomodo hæc forma ſignificet remiſſionem partis & non totius, cùm abſolutio ſimpliciter, & ſine limitatione proferatur. Dicendum verò eſt, formam propriè non ſignificare remiſſionem partis vel totius, ſed ſimpliciter remiſſionem pœnæ iuxta diſpoſitionem pœnitentis ſeruata lege iuſtitiæ à Deo ſtatuta. Et inde fit, vt non ſemper remittat totam, quia diſpoſitio pœnitentis non eſt ſufficiens ad totum effectum. Dices; Ergo ſaltem interdum poterit totam remittere. Patet ſequela, quia ſi abſoluit ſimpliciter ab hac pœna iuxta exigentiam iuſtitiæ, ergo habentem meliorem diſpoſitionem magis abſoluet: ergo tam perfecta poterit eſſe diſpoſitio vt omnino abſoluat. Reſpondetur cõcedendo ſequelam, quia tunc æqualitas ſeu perfectio talis effectus prouenit in ſuo genere ex maiori perfectione contritionis: ſuprà verò tractando de contritione diximus, interdum eſſe poſſe adeò perfectam, vt omnẽ temporalem pœnã remittat; ergo à fortiori idem fieri poteſt virtute huius ſacramenti: ideóque ſuprà non diximus hoc ſacramentum numquam remittere totam pœnam, ſed non ſemper. Præterea tractando de ſacramentis in genere, oſtenſum eſt effectum ex opere operato eiuſdem ſacramenti eſſe maiorem in eo, qui meliùs diſpoſitus accedit: ergo etiam hic effectus remiſſionis pœnæ temporalis eſt maior in eo, qui eſt meliùs diſpoſitus: ergo tãtus poteſt eſſe dolor, vt virtute huius formæ auferatur tota pœna. Non eſt ergo hic effectus extra obiectum & virtutem horum verborum, ſed maximè conſentaneus veritati eorum, & diuinæ iuſtitiæ, ſi ex parte ſuſcipientis ſit congrua diſpoſitio.

Interrogatio.

Reſponſio.

Sed inſtabit aliquis: nam ſequitur, etiam ſtante æquali diſpoſitione in duobus confitentibus ſua peccata, poſſe contingere, vt vnus abſoluatur à tota pœna, & non alius, ſi nimirum debita eorum non ſint æqualia, & vnus habeat, v.g. reatum vt quatuor, & alius vt duo nam tũc ei qui eſt debitor quatuor graduum, remittentur duo: alter verò habens æqualem diſpoſitionem, abſoluetur à tota pœna. Reſponderi poteſt ex D. Thoma in 4. d. 18. q. 1. art. 3. q. 2. ad 3. negando ſequelam: quia tunc non remittuntur æquales gradus vtrique illorum, ſed cum proportione: quia ſi vni remittitur dimidia pars ſui debiti, alteri etiam remittitur dimidia. Hæc verò reſponſio mihi non probatur; primò quia illa proportionalitas nulla ratione fundatur; ſacramenta enim de ſe & cæteris partibus ſimpliciter habent æqualem effectum in ſubiecto æquè diſpoſito, & capaci illius. Deinde, quia ex ea proportione ſequitur, homini minùs remitti, hoc ſolo, quod minùs peccauit, cùm tamen capax ſit æqualis remiſſionis: quod videtur per ſe ſatis abſurdum. Præterea, idem debitum poteſt magis vel minùs remitti propter maiorem vel minorem cõtritionem, & tanta eſſe poteſt contritio vt omnino remittatur debitum, vt dictum eſt, & ibidem docet D. Thom. ad 4. ergo eadem contritio poteſt eſſe adæquata diſpoſitio ad tollendum omnino aliquod debitum, & non ad tollendum maius. Deinde per iteratam confeſſionem eiuſdem peccati cum æquali contritione poteſt tandẽ totus reatus pœnæ temporalis auferri, vt in eadem ſolutione ad 4. D. Thom. docet; ergo eadem contritio eſt ſufficiens diſpoſitio ad tollendum totum reatum remiſſum, quæ non fuit ſufficiens ad intenſum. Ad inſtantiam ergo reſpondeo, concedendo ſequelam: neq; video in conſequenti aliquod incõueniẽs, ſed eſt maximè conſentaneum rationi, quando penſatis omnibus ſeruatur vera proportio, & æqualitas inter diſpoſitiones pœnitentium, & id quod remittitur, æquale eſt, quanuis in vno remiſſio ſit totalis, in altero verò partialis, ſolùm ex inæqualitate peccatorum, ſeu reatuum.

23.
Poteſt ex duob. æquè diſpoſitis vni remitti tota pœna, non verò alteri.

D. Tho.

***

SECTIO III.

Vtrùm abſolutio ſacramentalis poßit dari perſonæ abſenti.

1. HÆc quæſtio hactenus diſputata eſt inter Doctores vt dubia & opinabilis ex vtraque parte. Nunc autem Apoſtolica Sedes aliquid denuo circa illam declarauit:& ideo breuiter ac ſyncerè referã quæ iam ſcripſeram,& typis mandauerã, priùs quàm decretũ Apoſtolicũ editum, & ad me perlatũ fuiſſet. Deinde ipſum decretum referam, vt iuxta illud omnibus ſentiendum & loquendum eſſe pro certo cõſtituam. Diſtinguere autem oportet duas quæſtiones in materiis ſacramentorum diuerſas. Vna eſt; an abſolutio ſic data abſenti ſit valida. Alia eſt, an licitè detur. Sæpe enim contingit, formam ſacramenti illicitè dari,& nihilominus validam eſſe. Priùs ergo dicemus an talis abſolutio valida ſit, & inde facilè inferemus, quid in hoc negotio facere liceat, de quo etiam expreſsiùs & formaliùs loquutus eſt Summus Pontifex, vt infrà adnotabo.

2. *Prima opinio.* Prima ergo opinio fuit, in caſu aliquo neceſſitatis poſſe confeſſionem fieri ſacerdoti abſenti, & ab eodem abſente poſſe abſolutionem dari. Quæ opinio à fortiori ſupponit, verba abſolutionis ſufficienter verificari poſſe circa perſonam abſentem. Præcipui defenſores huius opinionis fuerunt ex Thomiſtis *Palud. Anton.* Palud. in quarto diſt. decima ſeptima quæſtione ſecunda, artic. primo: Sanctus Anton. 3. part tit. 14. capit. 19. §. 9. & titul. 17. capit. 21. & capit. 11. §. 3. qui refert in *Conſil. Baſil.* Conſilio Baſilenſi tractatam eſſe quæſtionem quid faciat ſacerdos, qui ſine iuriſdictione audiuit confeſſionem, & abſoluit pœnitentem, multóſque dixiſſe poſſe poſtea petere iuriſdictionem,& abſoluere illum *Syluest.* vbicunque ſit. Eandem opinionem tenet Syluester verbo, *Confeſſor*, quæſtione decima tertia, *Confeſſio*, tertio in principio, *Confeſſor*, quarto, §. ſexto, & Auctor *Summa. Conf. Margari. Confeſ. Armil. Tabien. Rayner. Petr. Soto.* Summæ Confeſſorum, quæſtione ſeptuageſima ſexta, Marguerita Confeſſorum, fol. quinquageſimo tertio, Armilla verb. *Confeſſio*, numero vigeſimo tertio, Tabiena verb. *Confeſſio*, 2. numer. 4. Raynerius (referens Petrum de Taratanſia in ſua Summa, de Confeſſione) denique Petrus Soto in inſtitutione Sacerdotum lectio 11. de Confeſſione, hanc ſententiam dicit poſſe ſecurè teneri, *quam tenent* (inquit) *plures noſtrum.* *Domini. Soto. Turrecr.* Dominicus autem Soto in Relectione de Tegendo ſecreto, membro tertio, quæſtione quarta, concluſ. quinta, dubio quarto, dixit, fortaſſe hanc opinionem eſſe veram. Indicat Turrecremata in cap. *Quem pœnitet* de pœnitent. diſtinc. prima, articulo ſecundo: nam cùm dixiſſet, non eſſe neceſſarium confiteri ſacerdoti abſenti, ſubiungit, *Si quis tamen vellet hoc facere* (inquit) *eſſet opus ſupererogationis.* Ex aliis Nauarr. *Nauarr. Adrian. Palacios. Richard. Maior. Alenſ. Ruard. Rutil.* in Summa cap. 21. num. 36. & in cap *Quem pœnitet*, num. quarto, Adrianus in 4. materia de Cõfeſſione, quæſt. 1. Palacios in 4. d. 17. diſput. vlt. vbi idem ſentit Richardus artic. 2. quæſt. 5. Maior q. 1. Alexand. Alenſ. q. 17. aliàs 77. inclinat etiam Ruad. art. 5. & eam dicit probabilem Rutilius in ſpeculo Epiſcoporum Diſp. 31. q. 5.

3. *Cyprian.* Aſſertur in primis in fauorem huius ſententiæ Cyprianus epiſt. 13. aliàs lib. 1. epiſt. 17. vbi ſignificat, ſe recepiſſe confeſſiones aliquorum abſentium per ſcripturam,& quanuis nõ dicat expreſsè ſe abſoluiſſe, tamen cũ cõfeſſio ad abſolutionem ordinetur, ne fruſtra fieret, rectè videtur inde colligi, poſt talem cõfeſſionem abſolutionem fuiſſe ſubſequutam. Præterea *Thom. Cant.* refertur, vt dicebam, S. Thomam Cantuarienſem in

A carcere detentum, Romam miſiſſe pro abſolutione. Et in eum modum aliqui interpretantur hiſtoriam, quæ eſt apud Euſebium lib. 6. ca. 34. aliàs 36. de Serapione ægrotãte, qui miſit ad presbyterũ etiam ægrotantem, vt eum abſolueret,& per aliquem miniſtrum Euchariſtiam mitteret. Refert autem Euſebius miſiſſe Euchariſtiam: vnde videtur ſupponere, etiã abſoluiſſe. Præterea exemplum ſuprà adductum ex Conc. Baſilienſi oſtendit, illos Patres fuiſſe huius ſententiæ. *Euſeb.*

Ratio præcipua eſt: quia Chriſtus Dominus potuit hoc modo inſtituere hoc ſacramẽtum, vt per ſe notũ eſt:& ad finem huius ſacramenti erat hoc magis conſentaneum: quia ſæpiſſimè accidit, vt pœnitens non poſſit in præſentia conuenire ſacerdotem, vel quia B vterque grauiter ægrotat, vel quia alter eorum in carcere detinetur, vt nunc accidit frequenter in Prouinciis hæreticorum, vel propter magnam penuriam ſacerdotum, vt poteſt nunc accidere in India,&c. Vnde quoad hoc non eſt ſimile de Baptiſmo, quanuis ſit æquè vel magis neceſſarius: quia eius miniſter non eſt ſolus ſacerdos, ſed in neceſſitate quilibet ſufficit, & ideo vbique facilè reperiri poteſt præſens. Atque ita non poteſt fingi neceſſitas moralis, quę videtur interuenire in hoc ſacramento;& illa maximè attendi debuit in inſtitutione. Accedit præterea, quòd Baptiſmus ex parte materiæ requirit præſentiam: quia nõ poteſt aqua contingere perſonam multùm diſtãtem: at verò ſacramentum hoc ex parte materiæ non requirit præſentiam, vt infrà tractabimus: ergo nulla ratio eſt, cur ex parte formæ poſtuletur. Patet conſequentia: tum quia neque ex generali ratione ſacra- C menti hoc neceſſarium eſt, cũ videamus in matrimonio non requiri: neque etiam ex ſpeciali ratione: quia hoc ſacramentum perficitur per modum iudicij cui connaturale eſt, vt poſſit ſententia in abſentem proferri. Neque hoc magis repugnat abſolutioni, quã accuſationi imò ſi res moraliter conſideretur, magis neceſſaria videbatur præſentia ad accuſationem, vt ſacerdos poſſet examinare pœnitentem,& de eius diſpoſitione integrum iudicium ferre: ergo, ſi hoc non obſtante, poteſt in neceſſitate fieri confeſſio inter abſentes, cur non etiam abſolutio? Et confirmatur, quia ob hanc cauſam ſpeciale eſt huic ſacramento, vt poſſit confeſſio multo tempore antecedere, & poſtea ſubſequi abſolutio, quæ nihilominus moraliter coniungitur cum præcedenti materia: quia hæc eſt natura D & conditio iudicij: ergo pari ratione poterit abſolutio ordinari ad perſonam diſtantem. Quod tandem confirmatur: quia hoc non repugnat veritati formæ: tum quia dirigendo intentionem ad abſentem, etiam verè dicere poſſumus, *Abſoluo te*: tum etiam quia, vt ait Palacios, pœnitens fit moraliter præſens per ſuam confeſſionem: tum quia loco pronominis, *Te*, poſſumus proprium nomen pœnitentis ponere, ſcilicet, *Abſoluo Petrum*:& tunc abſolutio propriiſſimè dirigitur ad abſentem: ergo. 4. *Ratione probatur ſententia poſita.*

Nihilominus eſt alia ſententia negans ſacramentum hoc conſummari inter abſentes etiamſi extrema neceſſitas interueniat, & conſequenter ſacerdotem E non poſſe abſoluere, niſi quem præſentem habet. Hæc ſententia communiter tribuitur D. Thom. apud quem expreſsè non inuenio. Nam potiùs in quodam quodlibeto docet confeſſionem poſſe fieri per ſcripturam, quanuis de abſolutione id non dicat. Fauet autem huic ſententiæ in 4. d. 17. q. 3. art. 4. q. 3. ad 3. quatenus dicit, in extrema neceſsitate vtilius eſſe confiteri laico præſenti, quàm ſacerdoti abſenti: quod nõ eſset verum, ſi ſacerdos abſens poſſet ſacramentaliter abſoluere. Eandem opinionem tenet Scotus ibi. Fundantur autem in hoc, quòd confeſſio debet eſſe ſecreta: inter abſentes autem non poteſt ſecrete fieri. 5. *Secunda ſententia.* *D. Thom.* *Scotus.*

fieri. Quod fundamentum nullius momenti eſt: tum quia illa conditio ſecreti non eſt eſſentialis: vnde ex ſententia omnium poteſt confeſſio fieri per interpretem: vt autem fiat inter abſentes, vnius etiam internuncius ſufficere poteſt: tum etiam, quia licèt præceſſerit confeſſio ſecreta inter præſentes, ſi ex aliqua cauſa non fuit ſubſequuta abſolutio, adhuc manet quæſtio, an ipſa abſolutio poſſit dari abſenti. Citantur etiam pro hac opinione Richardus, Maior, & Alenſis, adducti in priori ſententia. Sed illi nihil apertè dicũt, ſed ſolùm aiunt, non teneri quempiam confiteri abſenti: in quo potiùs indicãnt poſſe. Deniq; in aliis antiquis Scholaſticis ferè nihil de hac re expreſſum inuenitur.

6. *Caiet. Victoria. Soto. Ledeſma. Cano. Rutilius.* Moderni autem Thomiſtæ defendũt hanc ſententiam, Caietanus in Summ. verb. *Confeſſio*, conditione 11. Victoria in ſumma 4. materia de cõfeſſione, num. 171. Soto in 4 d. 18. quæſt. 2. artic. 6. Ledeſma 2. p. 4. quæſt. 9. artic. 3. dub. 1. Cano Relect. de Pœnit p. 5. licèt dicat hoc non colligi ex verbis formæ. Rutilius etiam ſuprà ait, hanc partem probabiliorẽ & tutiorem eſſe. Ideoq; ex ſcriptoribus noſtris ea ſequuti ſunt Card. Tol. li. 3. Inſtruct. Sacerd c. 6. Greg. de Valen. 3. p. diſp. 7. q. 11. punct. 1. cir. fi. Emanuel Sà in Sum. verb. *Abſolutio*, n. 10. & verb. *Confeſſio*, num. 14. in impreſſionibus anni 600. & 601. quas ſolas videre potui, inſinuat Emondus Augerius in Catechiſmo, c. 4. lect. 7. & noſtri Lectores communiter. Quidam ſumunt fundamentum ex parte materiæ, & ex notitia moraliter certa, quam Confeſſor habere debet de ſtatu pœnitentis, vt illum abſoluat. Alij fundantur in generali ratione quòd forma ſacramenti non poteſt operari circa rẽ abſentem. Vel etiam quia non poteſt confeſſori conſtare, an perſona abſens mutauerit voluntatẽ, vel iterũ de nouo peccauerit, poſtquam confeſſionem ad eũ miſit. Sed hæ coniecturæ ab aliis diſſoluuntur, partim exẽplo matrimonij, quod inter abſentes perficitur, & ſuum habet gratiæ effectum: partim in hoc ipſo ſacramento: quod ſit per interpretem: fortiùs ergo confirmanda, & perſuadenda eſt hæc opinio.

Hanc formam non poſſe in ordine ad perſonam abſentem validè proferri.

7. HANC igitur poſteriorem ſententiã verã cenſeo, quã anno 1588. Cõpluti publicè docui, & iterum in Primaria lectione huius inſignis Academiæ Conimbricenſis anno 1598. nimirum ſignificationẽ huius formæ propriè, & in rigore non verificari in ordine ad perſonam abſentem; & ideo reſpectu illius nec perficere ſacramentum, nec ſuum effectum operari. Moueor in primis: quia video huiuſmodi ſententiam ſecundùm præſentem Eccleſiæ ſtatũ, & ſenſum, magis probari communiter ſapientibus & prudentibus hominibus. Deinde, ex non vſu Eccleſiæ ſumitur in his materiis argumentum non parum efficax: nam quod in vſu, vel adminiſtratione alicuius ſacramenti Eccleſia nũc non facit, neq; aliquãdo feciſſe legimus, ſignum eſt fieri non poſſe: quia ferè omnia, quæ ad ſacramenta ſpectant, licèt in Scriptura fundata ſint, præcipuè firmantur, & declarantur vſu, & traditione Eccleſiæ: ſed huiuſmodi eſt res de qua agimus: nullo enim exemplo oſtendi poteſt, ſacerdotem aliquando ſacramentaliter abſoluiſſe pœnitentem abſentem.

8. *Hiſtoria de D. Thom. Cantuar. reſpondetur. Loco Cypriani ſatisfit.* Nam quod de Thoma Cantuarienſi Scotus refert, in primis neſcimus ex qua hiſtoria ſumptum ſit, neq; enim ipſe refert, nec ego inuenio. Deinde per abſolutionem ibi optimè intelligimus indulgentiam aliquã plenariam; & Pontificiam benedictionem, pro qua fortaſſe Thomas Romam miſit: vel fortè etiam pro abſolutione à quacumque cenſura, quæ ad cautelam ſæpe peti & dari ſolet, etiãſi nõ agnoſcatur. Rurſus locus Cypriani potiùs poſſet in contrarium induci: nam receptis libellis Confeſſorum, qui abſentes erant, nõ dicit ſe abſoluiſſe illos, ſe dcõmiſiſſe, vt aliquis preſbyter ex his qui præſentes aderãt, pacem eis daret, vbi omnino videtur requirere præſentiam. Tamen, dum negotium illud committit Diacono, dicẽs, vt ſi preſbyter non adeſſet, Diaconus id faceret, argumentũ eſt, non loqui de abſolutione ſacramentali, ſed de aliqua reconciliatione ad publicam pœnitentiam pertinente, vt infrà ſuo loco iterum dicemus. Ex quo à fortiori poteſt induci argumentum: nam ſi illam reconciliationẽ cõmiſit miniſtro præſenti, quãto magis ſacramẽtalẽ? Et fere idẽ reſpõderi poteſt ad factũ Serapionis apud Euſebiũ: nã ille etiã erat veluti in ſtatu pœnitẽtium, quoniã corã Tyrãno propter metũ fidem negauerat. Quanquam in eo loco nullá fit mentio abſolutionis, ſed tantùm communionis Euchariſtię: nullum ergo veſtigium illius vſus eſt in tota antiquitate. *Reſpondetur Euſebio de facto Serapionis.*

9. *Reſpondetur ad c. Qualis 30. q. 5.* Solet autẽ afferri & obiici. *Qualis* 30. q. 5. vbi dicitur cõfeſſionẽ quãdã ſuſcipiẽdã eſſe per ſcriptũ. Tamen textus ille non eſt ad rem: primò, quia non agitur de abſolutione, ſed de confeſſione: deinde, quia illud ſcriptũ non poſtulatur propter abſentiam iudicis, ſed propter maiorẽ fidẽ & certitudinẽ. Vnde eſt mihi euidens ibi nõ eſſe ſermonẽ de abſolutione ſacramẽtali, ſed de alia iudiciali. Denique, quod aliqui dicunt, hũc modũ confeſſionis eſſe in vſu inter Catholicos viuẽtes in terris hæreticorũ, quãdo oppreſſi perſecutione, non poſſunt aliter confiteri: hoc, inquam, mihi non cõſtat. & quomodo ſaluari poſſit, inferiùs dicam; abſolutè verò non confirmat veritatem alterius ſententiæ ſecundùm ſe, ſeu in re ipſa: quia fortè ſi talis vſus nunc inuenitur, ipſemet ex opinione proceſſit.

10. *Ex verbis formæ probatur concluſio.* Secundò præcipuè fundatur hæc ſententia in verbis formæ, quæ in rigore diriguntur ad perſonam præſentem. Primò ex generali ratione ſermonis vocalis: oſtẽdimus enim ſuprà eſſe de ratione huius formæ, vt humana voce proferatur, & alioqui talis eſt forma, vt ſit ſermo ad aliã perſonã, at verò locutio, humana voce prolata, natura ſua ordinatur ad perſonam præſentẽ: ergo ſignũ eſt, formam huius ſacramenti ſub ea ratione, & conditione eſſe inſtitutã. Deinde hoc cõfirmat illa particula, *Te*; nã voce prolata, dirigitur tantùm ad perſonã præſentẽ. Simili enim argumẽto docent Theologi, ſacerdotẽ non poſſe conſecrare panẽ abſentẽ, quia illud ſignũ *Hoc*, in forma contentũ, ex vi ſuæ ſignificationis indicat rem præſentẽ. Vnde etiam cõcludũt, ſi in illa forma mutetur ſignũ illud in aliud, quod dirigatur ad rẽ abſentẽ, vt eſt, *Illud*, mutationem eſſe ſubſtantialem, & ideo nihil fieri. Ergo ſimili modo in pręſenti, vt maneat virtus huius formæ, non poteſt illa particula ita mutari, quin pręſentia requiratur. Nã in formis ſacramentorũ obſeruanda eſt præcipuè ſignificatio illius formæ, quæ eſt in cõmuni vſu Eccleſiæ, quam ſcilicet ipſa Eccleſia vt eſſentialẽ amplexa eſt: nam ex illa ſumendus eſt ſenſus eſſentialis formæ. Vnde ſi fiat mutatio, & ille ſenſus non retineatur, ſubſtantia ſacramenti mutatur, & nihil fit. In præſenti ergo ex vſu Eccleſiæ, & expreſſa definitione Conciliorũ, habemus hãc formã, *Ego te abſoluo*, vt eſſentialẽ, & illa requirit præſentiam ex vi ſuæ ſignificationis: ergo ſignũ eſt, hãc præſentiã eſſe de neceſſitate ſacramẽti, & nullã formã, quæ illã excludat, poſſe eſſe ſufficiẽtẽ.

11. *Euaſio rationis.* Dicere quis poſſet verũ quidem eſſe verba hæc debere proferri in præſentia pœnitentis, tamẽ poſſe hoc fieri per interpoſitam perſonã, cui ſacerdos cõmittat, vt ſuo loco & nomine verba abſolutionis proferat in præſentia pœnitentis. Tamen hic modus eſt omnino falſus, & improbabilis: quia actio ſacramentalis, præſertim illa, quæ eſt à miniſtro conſecrato, & ſpecialiter deputato ad illã pręſtandam, eſt actio merè perſo-

Præcluditur.

nalis,& non delegabilis;ideo enim ad illam conſecratur miniſter : quia per ſe debet illam exercere , aliàs pari ratione poſſet ſacerdos conſecrare per aliũ committendo illi vices ſuas. Confirmatur , & declaratur: nã vel illa interpoſita perſona deberet eſſe ſacerdos, vel laicus:ſufficere hoc ſecundũ, improbabile eſt:quia actus characteris ſacerdotalis non poteſt committi laico , aliàs pari ratione poſſet etiam illi committi vt confeſſionem audiret , & per ſe totum ſacramentum proficeret in perſona alterius,v. g. Summi Pontificis. Quod ſi dicatur primum , ille ſacerdos abſoluere poterit per ſe audita confeſſione : nam , ſi eſt caſus extremæ neceſſitatis , habebit iuriſdictionem : ſi verò non audiat confeſſionem,non poteſt abſoluere : quia non poteſt proferre verba abſolutionis , tanquam referens ſententiam ab alio datam(hoc enim & eſt impertinens , & per laicum fieri poſſet)ſed tamquam iudicans:non poteſt autem iudicare,cauſa inaudita.

12. *Probatur concluſio argumẽto deſumpto ex parte materiæ proximæ.*

Tertiò poteſt induci probabiliter ratio illa , quæ deſumitur ex parte materiæ proximæ. Quia cùm hoc ſacramentum inſtitutum ſit per modum iudicij ante abſolutionem requirit perfectam cauſę cognitionem, & cùm ſit iudicium internum,& voluntarium,in quo ſola perſona pœnitentis habet vicem accuſatoris teſtis,& rei ſe aliquo modo defendentis , & oſtendentis diſpoſitionem ſuam , per ſe , & ex natura rei poſtulat præſentiam iudicis : quia in abſentia non poteſt vllo modo huiuſmodi notitiam cauſæ cõparare.Quæ quidem ratio conuincit hanc præſentiam per ſe loquendo,eſſe neceſſariam.Tamen de caſu extraordinario,& extremæ neceſſitatis non videtur conuincere : tum quia etiam integritas confeſſionis propter dictam rationem eſt per ſe neceſſaria,& tamen in extrema neceſſitate non eſt ita neceſſaria:tum etiam,quia in aliis caſibus reuera non poteſt confeſſor perfectè examinare cauſam vt quando pœnitens iam non intelligit, vel quando confeſſio fit per interpretem. Nihilominus tamen dici poteſt , aliud eſſe loqui de conditione requiſita ex parte iudicis , aliud de facultate , ſeu poſſibilitate pœnitentis:hoc enim iudicium primò & per ſe inſtitutum eſt à Chriſto Domino ex parte iudicis, dando illi poteſtatem ad remittenda peccata:vnde ex parte illius etiam deſignauit modum & ſignum , quo vti debet ad remittenda peccata, & pari etiam modo determinauit cõditionem neceſſariam ex parte ipſius iudicis ad talem cauſam definiendam,quę quidem eſt præſentia eius. At verò ex parte pœnitentis requiſita eſt confeſſio , veluti conſecutione quadam : quia non poterat iudex ferre iudiciũ non cognita cauſa:& ideo ex parte pœnitentis nõ eſt omnino definitus modus, aut ſignum ad confeſſionem neceſſarium, ſed ſolùm, vt ſuam conſcientiam aperiat integrè,prout moraliter potuerit. Ac proinde,maior determinatio requiritur ex parte formæ , & conſequenter maior præſentia ex parte ſacerdotis abſoluentis,ſeu examinantis cauſam, quàm ex parte pœnitẽtis. Ideóq; non ſunt ſimilia alia exẽpla,quæ afferuntur:nã omnia illa ſumũtur ex parte pœnitẽtis, & ſupponunt aliquam impotentiã eius.

13. *Ab incommodis confirmatur concluſio.*

Et confirmatur vltimò ab incommodis,quæ ſimul etiam declarant congruentiam huius inſtitutionis, quia aliàs ſequitur , confeſſionem & abſolutionem, factas nunc inter perſonas abſentes,quoad ſubſtãtiam & eſſentiam validas eſſe nulla etiam neceſſitate interueniente:conſequens eſt abſurdũ:ergo. Sequela probatur:quia eſſentia ſacramẽti ſemper eſt eadem:ergo, ſi abſolutio eſſentialiter non requirit præſentiã ; quacunque ratione feratur in abſentem etiam ſine neceſſitate,valida erit,& efficax. Reſponderi poteſt , ex parte abſolutionis verũ quidem eſſe,id enim conuincit argumentum : tamen peccari moraliter , ſi ita fiat, & ex hac parte deeſſe in ipſo pœnitente attritionẽ ne-

A ceſſariam in hoc ſacramẽto ex defectu materiæ,quod eſt peculiare in illo , vt infrà dicam. Sed contrà : nam fieri poteſt vt pœnitens excuſetur à culpa per bonã fidẽ,putans ſe illo modo ritè confiteri. Vnde fit,ſacerdotẽ poſſe decipere pœnitentem,vt hoc modo illi cõfiteatur,etiamſi abſens ſit,& tunc validæ eſſent cõfeſſiones,& abſolutiones : quia malitia miniſtri non poteſt impedire eſſentiam vel effectum ſacramenti , dũmodo habeat intentionem conficiendi illud : ex parte autẽ pœnitentis excuſatur malitia,ſeu indiſpoſitio per bonam fidẽ, ergo nihil poteſt impedire veritatẽ illius formæ. Ad tollendũ ergo hoc incõmodũ,& multa alia,quæ ex eo ſequi poſſent,cõuenientius fuit, inſtitutionem eſſe ſtabilem , & firmam , quòd abſolutio daretur in præſentia , & non admitti exceptiones propter raros euentus cum maiori incommodo ipſius ſacramenti. B Præſertim cùm eius neceſſitas tanta non ſit, quin poſſit per votũ in contritione incluſum ſuppleri. Quãta verò eſſe debeat hęc præſentia vel propinquitas inter pœnitentem & confeſſorem, morali & prudenti iudicio penſandum eſt,ſicut in genere de ſacramentis,& in ſimili quæſtione de Euchariſtia latiùs dictum eſt. Illa ergo propinquitas,quæ ſufficit ad ſenſibilẽ deſignationẽ,& locutionẽ cum alio,ad huiuſmodi formam validè & efficaciter conferendã ſatis erit: nam,cùm ratio huius præſentiæ precipuè fundetur in forma,ex illa etiam colligendus eſt modus eius.

14. *Fundamentis contrariæ ſententiæ ſit ſatis.*

Ad fundamenta contrariæ ſententiæ ſatisfactum ſufficienter eſt,negamus enim talem fuiſſe Chriſti inſtitutionem : vnde enim id oſtendi poteſt : cùm nec ſcripta ſit , nec tradita , ſed potiùs Eccleſiæ conſuetudo contrarium oſtendat? C Negamus deinde illum modum inſtitutionis fuiſſe magis congruentem : multis enim rationibus & cõiecturis oppoſitum oſtenſũ eſt. Denique ad vſum,qui referebatur,præterquam quòd eſt incertus,licèt eſſet certus,non faceret fidem , cùm paucorum ſit , qui potuerunt decipi , Theologorum, quos citauimus,auctoritate,& ita practicè excuſari;in poſterum autem iam non poterunt,vt dicam.

15. *Qua cenſura digna ſit,prior opinio.*

Tandem etenim quæri poteſt,quã cenſurã cõtraria opinio mereatur. Reſpondeo;hactenus ego nõ audebam aliam inferre, præter eam quæ ex aſſertione ſumitur(ſcilicet eſſe falſam) idq; præcipuè propter auctoritatem Thomiſtarũ antiquorum.Nũc autem verbis S. D. N. Clementis VIII. reſpondendum eſt. Ille enim auctoritate ſua illi opinioni ſequentem cenſura appoſuit ſpeciali declaratione ad hoc facta die XIX. D Iulij his verbis,S.D.N.&c. *Re maturè ac diligenter conſiderata,hãc propoſitionẽ, ſcilicet licere per literas , ſeu internunciũ Confeſſario abſenti peccata ſacramẽtaliter confiteri,& ab eodẽ abſente abſolutionem obtinere , ad minus vti falſam,temerariã,& ſcandaloſam damnauit , ac prohibuit,præcepitq́, ne deinceps iſta propoſitio publicis priuatiſve lectionibus,concionibus,& cõgreſſibus doceatur,néve vnquã tanquã aliquo caſu probabilis defendatur , imprimatur,aut ad praxim quouis modo deducatur.* Et adiungit excommunicationẽ ipſo facto incurrẽdam, & ſibi reſeruatam contra violantes hoc decretum , præter alias pœnas à iudicibus iniungendas.

16. In quo decreto directè ſolùm videtur Põtifex prohibere dicere,aut docere licitũ eſſe abſentẽ abſoluere E in aliquo caſu,vel id facere:an verò,ſi fiat, factum teneat,non declarare. Credo tamen mentem eius fuiſſe hoc etiã declarare,& contrariũ in eodẽ gradu damnare:tũ quia in hoc ſacramento hæc duo per ſe nõ ſeparantur:tũ etiã quia hic erat cardo cõtrouerſiæ:nã ſi ex ſe nõ licet , ideo eſt quia ſacramentum non poteſt ita perfici. Quapropter neutrum licet iã opinari:neq; illa opinione in praxi vti, etiamſi fingatur quicunq; caſus extremæ neceſſitatis, maximè propter hanc prohibitionem Pontificis:nã ita illã reſtringit illis verbis, *Neque*

que vnquam tanquam aliquo caſu probabilis defendatur. Quod fuit valde conueniens, ne vniuſcuiuſque arbitrio relinqueretur fingere caſum neceſſitatis ad vtendum alia opinione tanquam probabili. Eſt igitur iam dicta ſententia certa, in gradu à Pontifice definito.

DISPVTATIO XX.

De interiori dolore ad ſubſtantiam & effectum huius ſacramenti neceſſario.

INTER materiales partes huius ſacramenti primũ locum tenet contritio. Eſtque peculiare in hoc ſacramento, vt hæc pars materialis ſit diſpoſitio ad effectum B eius: & ideo ſub vtraque ratione eſt nobis conſideranda, ſuppoſitis quæ de actu doloris in ratione virtutis ſuprà tractauimus. Quanuis autem prior ſit ſubſtantia ſacramenti, quàm effectus, tamen vt à notioribus procedam, incipiam ab effectu.

SECTIO I.

Vtrùm contritio ſit neceſſaria ad effectum huius ſacramenti.

1. *Quorundam ſententia.* QVorundã ſentẽtia fuit, nullã formalẽ pœnitẽtiã requiri ad hũc effectũ, ſed ſufficere voluntatẽ cõfitẽdi, & recipiendi abſolutionẽ, dũmodo pœnitens nullũ actũ habeat, quo formaliter vel virtualiter peccato adhęreat: nã ipſa volũtas cõfitẽdi eſt quædã virtualis pœnitẽtia: quia eſt volũtas abiiciẽdi peccatũ & recuperãdi diuinã gratiã Ita sẽtit Syl. C ver. *Cõfeſſ.* 1. q. 21. & tribuit Sot. qui in 4. d. 14. q. 4. a. 3. id clarè affirmauit de Baptiſmo: de pœnitẽtia verò ſolùm ait, quòd *licèt homo accedat parũ attritus, iuſtificabitur.* *Syluest. Soto.*

2. *Improbatur.* Hęc verò sẽtẽtia improbabilis eſt, & hoc tẽpore etiã temeraria: nã pręterquam quod repugnat omnib. aliis Theologis, & Doctoribus, vt referam, apertè videtur damnata in Conc. Trid. *Conc. Trid.* Nã ſeſſ. 6. c. 7. & 14. requirit ad remiſſionẽ peccati propriũ dolorẽ pœnitẽtis, etiã cũ ſacramento: & ſeſſ. 14. c 4. cõcludit, *Eccleſia nũquã docuiſſe, aut ſenſiſſe ſacramẽtũ hoc dare gratiã ſine proprio motu pœnitẽtis.* Et fundamentũ ſumendũ eſt ex his quę ſuprà dixi de neceſſitate interioris pœnitentiæ: nã illa neceſſitas non eſt ablata in lege noua, cùm illa etiam prædicata ſit, & ad Baptiſmum etiam requiſita, vt latè probaui ſuperiori tom. diſp. 28. ſect. 1. D Nec verò ſatis eſt, vt quidã aiunt, quòd pœnitens diſplicentiã habeat quòd de peccato non dolet. Quod ſignificauit Palud. d. 17. q. 1. ar. 5. & Nau. in Sum. c. 21 n. 1. & c. 10. num. 4. quia, ſi illa diſplicẽtia eſt efficax, nõ erit ſola, ſed ſecũ afferet dolorẽ de peccato; ſi verò ſolùm ſit quædã velleitas, non ſufficit ad mutandã voluntatẽ & cõſequenter neque ad verã pœnitentiam. Quòd ſi fortaſſe homo ſit attritus, & habeat illam diſplicentiam: quia nõ eſt contritus, diſpoſitio, vt dicemus, erit ſufficiens ratione attritionis, velleitas autem illa parum conferet.

Non ſufficit diſplicentia negatiua peccati ad ſacramentum recipiendum, ſed poſitiua. Palud. Nauar.

Qualis & quanta eſſe debeat formalis pœnitentia peccati ad ſacramenti effectum.

3. E HOc ergo fundamento ſuppoſito, videlicet aliquem actum formalis pœnitentiæ eſſe neceſſarium ad effectum eius ſacramenti, grauis difficultas eſt, qualis & quanta eſſe debeat hæc pœnitentia. In qua difficultate plures ſunt Theologorum ſententiæ. *Prima ſententia.* Prima requirit verum & perfectum motum contritionis. Quæ duobus modis aſſeritur. Primus eſt, hunc motum ita eſſe neceſſarium, vt ſi in re ipſa nõ habeatur, etiamſi pœnitens bona fide accedat, putans ſe eſſe contritum, nihilominus non iuſtificetur, quanuis A in eius ſuſceptione non peccet. Hanc opinionem tenent Magiſter ſentent. Hugo, & Richardus de S. Victore, Alenſis, & Bonauentura, quos ſuprà diſputat. 13. citaui. Qui negant poteſtatem clauium extendi ad remiſſionem culpæ mortalis. Maximè verò defendit hanc ſententiam Gabriel in 4. d. 14. q. 2. not. 2. & art. 2. & d. 18. q 2. art. 2. & Maior eiſdem locis, ſupplementum Gabriel d. 23. quæſt. 2. artic. 2. Medina tract. 2. de Confeſſ. fict. iter. & q de effectu abſolut. Adrianus q. 1. de Cõfeſſione, licèt quolib. 5. art. 3. dubius ſit. Petr. Soto lect. 7. de Pœnit. & 4. de Confeſſione.

Magiſt. ſ. d. 18. & ib. Bonau. a. 2. q. 1. Hug. de S. Victor. in Sum. ſentẽt. tractat. 5. c. 11. Richard. de S. Vict. trac. de poteſt. ſoluend. & ligand. c. 12. Alex. Alenſ. 4. p. q. 21. memb. 1. & 2. aliàs q. 77. memb. 5. art. 7. Altiſiodor. lib. 4. Sum. a. 6. cap. 8. Abulenſ. in 1. p. ſui Defenſorij c. 6. Gabr. Maior. Supplem. Gabriel. Medina. Adrian. Petr. Soto.

Fundamentum eſt, quia contritio, ex lege connaturali gratiæ, eſt medium neceſſarium ab ſalutem, vt ſuprà tractando de virtute pœnitentiæ oſtenſum eſt: lex B autem gratiæ non deſtruit naturam, ſed perficit: non ergo abſtulit medium neceſſarium: ergo, etiam poſt inſtitutum ſacramentum pœnitentiæ, non poteſt auferri peccatum, ſine vera contritione. Et explico vim rationis hoc modo, quia non obſtãte inſtitutione huius ſacramenti, pœnitentia interior eſt neceſſaria ad remiſſionem peccati, quod non aliunde colligimus, niſi quia Scriptura ſacra hanc pœnitentiam poſtulat, vt neceſſariam: ſed pœnitentia interior, quã Scriptura petit, & vera contritio, tum quia attritio nunquam per ſe fuit neceſſaria, vt ſuprà dixi tum etiam, quia Scriptura, cùm neceſſitatem pœnitentiæ prædicat, loquitur independenter ab hoc ſacramento. Deniq; requirit perfectam cordis conuerſionem: ergo neceſſitas huius pœnitentiæ perfectæ manet etiam poſt inſtitutum hoc ſacramentum. Et confirmari hoc poteſt: C nam qui ſemel peccauit mortaliter, dilexit creaturam pluſquam Deum: ergo donec eius voluntas ita mutetur, vt diligat Deum pluſquam creaturã, ſemper manet moraliter in eodem affectu priori: ergo manet incapax gratiæ, non enim poteſt iuſtificari qui moraliter plus diligit creaturã quàm creatorem. Et hìc poſſent offerri teſtimonia Patrũ dicentiũ ſine charitate neminem iuſtificari, quæ ſuprà ſuo loco adduxi, & habentur multa de pœn. d. 2. apud Gratianum.

5. *Secunda ſententia.* Secunda ſententia principalis eſt, cõtritionem quidẽ per ſe eſſe neceſſariã, vt licitè recipiatur hoc ſacramentum, & conſequenter etiam ad effectum eius: nihilominus tamen aliquando poſſe ſufficere ad effectũ D huius ſacramenti ſolam attritionem præuiam ex parte pœnitentis ad confeſſionem accedentis: non quia hoc ſacramentum iuſtificet huiuſmodi hominem manente in illo ſola attritione, ſed perficiendo in illo ipſum interiorem motum pœnitentiæ, excitãdo & faciendo vt ex attritione tranſeat in contritionem, ſiue perficiendo eundem actum, ſiue efficiendo, vt homo ex actu imperfecto tranſeat ad perfectum. Et hoc modo aliqui auctores tribuunt huic ſacramento efficaciam faciendi hominem ex attrito contritum, per immutationem ipſius actus attritionis. Ita ſentiunt Henric. quodlib. 1. quæſt. 32. Caietanus ſuprà quæſt. 84. art. 3. Ferrar. 4. contra Gent. ca. 72. & idem videtur ſenſiſſe Adrian. quæſt. 1. de pœnit. art. 2. in fine licèt quodli. 5. art. 2. dubius ſit: inclinat etiam Petrus Soto lect. 8. de confeſſione.

Henric. Caietan. Ferrar. Adrian. Petr. Soto.

6. E Hæc ſententia duobus principiis niti videtur. Primũ eſt, hominem in peccato mortali exiſtentem nunquã iuſtificari ſine vera contritione: quod probari poteſt argumẽtis primæ ſentẽtiæ, & aliis etiã, quibus probari ſolet ab aliquibus hominẽ nõ poſſe iuſtificari, etiã de potentia abſoluta, ſine interiori motu pœnitentiæ, vel amoris Dei: nam illa, vel nihil probant, vel concludũt, neceſſarium eſſe motum cõtritionis, vel amoris ſuper omnia. Secundum principium eſt, hoc ſacramentum poſſe hominem efficere ex attrito contritum: quod nunc ſupponimus vt certum, infrà verò probabitur. Ex his enim euidenter ſequitur, non poſſe aliter hoc efficere,

Vide Rich. in 4. d. 22. a. 2. q. 1. in corpore, & ad 2. Capreol. in 4. d. 17. q. vlt. a. 3. in fi.

efficere, quàm immutando attritionem in contritionem; quia non poteſt id facere per ſolam extrinſecam informationem gratię iuxta prius fundamentum: non ſupereſt autem alius modus quo id fieri poſſit. Deinde, hic modus eſt poſſibilis; non enim inuoluit contradictionem: eſt etiam valde perfectus, nam exaggerat efficaciam ſacramenti, nam ſupplet in homine defectum eius, ſupplet autem illum modo perfecto, efficitque iuſtificationem modo illi connaturali, & aliunde non fouet hominum negligētiam in procuranda vera contritione, nam potiùs ab eis requirit vt quantum in ipſis eſt, ad hoc maximè attendant in ipſa actuali ſuſceptione ſacramenti, ne prædictus effectus eius impediatur; ergo.

7. *Tertia ſententia.* Tertia ſententia principalis eſt, eſſe quidem neceſſariam contritionem, per ſe loquendo, ideóque ſemper eſſe neceſſarium, vt homo bona fide accedat, putans ſe eſſe contritum, ad hoc ſaltem, vt excuſetur ab actuali peccato, quod committeret, ſi ſciens, & videns in ſtatu peccati mortalis, ad recipiendum ſacramentum accederet; exiſtente autem hac bona fide, accidere poſſe, vt homo cum ſola attritione in re ipſa exiſtente & durante iuſtificetur, atque ita fiat ex attrito contritus, non per mutationem ipſius actus, ſed per ſolam habituum infuſionem. Iuxta hanc ergo ſententiam ſola attritio in re eſt ſufficiens diſpoſitio ad effectum ſacramenti, homo verò ipſe habet præceptum accedēdi cum contritione. Hanc opinionem tenuit Victoria in relect. de poteſtate Eccleſiæ, q. 2. Soto lib. 2. de Nat. & grat. cap. 15. & in 4. diſt. 18. q. 3. artic. 2. in fine, vbi in hoc conſtituit differentiam inter ſacramentum Baptiſmi, & Pœnitentiæ, cuius nullam ſufficientem rationem aſſignat, vel aſſignare poteſt. Tenuit etiam Ledeſma 2. par. 4. quæſt. 20. art. 1. Vega lib. 13. in Tridentinum, ca. 34. ad 3. obiectionem. Corduba lib. 1. quæſt. Theolog. q. 2. opin. 3. in 2. puncto illius, & opin. 4. qui bene declarat, quacunque ratione homo excuſetur ab actuali peccato, ſiue per ignorantiam facti, vt quia putat ſe eſſe contritum, vel per ignorantiam iuris, vt quia inuincibiliter credit ſe licitè accedere cum ſola attritione; conſequi effectum ſacramenti. Atque hoc fortè ſenſit Nauarr. in Summa, cap. 1. num. 30. vbi quoad hoc ſequitur opinionem Soti: ſtatim verò nu. 42. ita eam explicat, vt dicat, attritionem ſolam non ſufficere cum ſacramento ad iuſtificationem, niſi *vel putetur eſſe contritio, vel ſaltem futura talis, munita calore abſolutionis ſacramentalis*: quod ampliùs non declarat: & poteſt explicari iuxta ſecundam ſententiam, vel etiam iuxta interpretationem Cordubæ, nimirum, quòd requiratur attritio cum probabili exiſtimatione, quòd illa ſufficiat ad conſequendam iuſtificationem per ſacramentum. Quod quidem in re verum eſt, non tamen iuxta mentem horum Auctorum, vt explicabimus.

Victoria. Soto. Ledeſma. Vega. Corduba. Nauar.

8. *Vide Durandum d. 17. q. 13. nu. 5. Bonau. 2. p. d. 15. art. 2 q. 4. & Richard. ar. 1. q. 8. ad 5.* Fundamentum huius ſententiæ eſt, quia in primis conuenit cum præcedenti, hoc ſacramentum facere aliquando ex attrito contritum: negat autem hoc facere per intrinſecam mutationem actus, propter ea quæ poſtea afferemus. Aliunde verò ſupponit, teneri hominem ex præcepto accedere contritum ad hoc ſacramentum ſuſcipiendum: quod pôteſt eſſe, vel ex naturali præcepto contritionis, quod non eſt ſublatum per inſtitutionem huius ſacramenti, ſaltem per ſe loquendo: vel ex naturali præcepto, quo tenemur ſancta ſanctè tractare: ac propterea non accedere ſcienter ad ſacramentum ſuſcipiendum in ſtatu peccati mortalis: vel deniq; ex ſpeciali præcepto pertinente ad hoc ſacramentum, quia in eo debet fieri accuſatio exterior quæ procedat ab interiori proportionata: ſed exterior cōfeſſio debet eſſe de peccato, quatenus offenſa Dei eſt: ergo per ſe requirit interiorem dolorem de peccato, quatenus offenſa Dei eſt; ergo, per ſe loquendo requirit contritionem ex proprio, & ſpeciali præcepto. Et ideo, qui ſciens & videns ſine illa confitetur, indignè confitetur, & eo ipſo grauiter peccat: ideoque non poteſt effectum ſacramenti conſequi: ſi autem, propter ignorantiam à peccato excuſetur, iam non ponit obicem ſacramento, ideoq; obtinebit effectum.

9. *Quarta ſententia D. Thom.* Quarta ſententia eſt, vt hoc ſacramentum conferat effectum ſuum, ſufficere veram & integram attritionem peccatorum, ſiue illa cognita ſit, ſiue non. Ita tenet D. Tho. in 4. diſt. 17. quæſt. 3. art. 5. quæſt. 1. & d. 18. quæſt. 1. art. 3. qu. 1. vbi in hoc æquiparat hoc ſacramentum Baptiſmo, & d. 22. qu. 2. art. 1. q. 3. & d. 24. q. 1. art. 3. q. 1. ad 3. & Opuſc. 22. c. 2. ad 7. & expreſsè in 3. p. q. 80. art. 4. ad 2. vbi conſtituit diſcrimen inter Baptiſmum, & Pœnitentiam ex vna parte, & Euchariſtiam ex alia: *nam Baptiſmus, & Pœnitētia ſunt quaſi medicinæ purgatiuæ, quæ dantur ad tollendam febrem peccati: Euchariſtia verò eſt medicina confortatiua, quæ non datur, niſi liberatis à peccato.* In quo planè ſentit, pœnitentem eſſe abſoluendum, etiamſi conſtet nondum eſſe liberatum à peccato, dūmodo ſit ſufficienter attritus. Idem ſentit Scotus in 4. d. 14. q. 4. art. 3. dum ait quòd, licèt pœnitens accedat parum attritus, iuſtificatur vi ſacramenti. Clariùs tenet hanc ſententiam Palud. in 4. d. 19. q. 1. art. 2. & d. 17. q. 8. vbi idem ſentit Capreolus art. 3. ad 4. Durand. Adrianus materia de Confeſſ. q. 5. ſub 5. Anton. 3. p. tit. 14. c. 19. §. 5. Syluest. verb. *Confeſſio.* 1. q. 21. & *Contritio.* 1. q. 1. Ruardus art. 3. non longè à principio, & Cano Relect. de Pœnit. p. 5. ad 2. Atque hanc ſententiam omnino veram eſſe cenſeo: eſt tamen per partes explicanda, & confirmanda.

Scot. Palud. Capreol. Adrian. Anton. Syluest. Ruard. Cano.

Hoc ſacramentum iuſtificare hominem ſolùm attritum, & illum contritum reddere.
Prima Concluſio.

DICO ergo primò: Sacramentum hoc habet virtutem ad iuſtificandum peccatorem per ſolam, veram, ſupernaturalem, & integram attritionem diſpoſitum: & in hoc ſenſu efficaciam habet ad efficiendum hominem ex attrito contritum. Hanc concluſionem exiſtimo hoc tempore adeò certā, vt non poſſit abſque errore negari, loquendo, vt loquimur, abſolutè de efficacia, abſtrahendo à modo quo id fit. Et probatur primò ex Concilio Trident. ſeſſ. 14. c. 4. vbi de contritione imperfecta, quæ attritio dicitur, declarat. *Quanuis ſine ſacramento pœnitētiæ, per ſe perducere peccatorem ad iuſtificationem nequeat, tamen eum ad Dei gratiam in ſacramento impetrandam, diſponere.* in quibus verbis obſeruandum eſt, Concilium loqui de diſpoſitione vltima per ſe ſufficiente cum ſacramento. Quod probari poteſt primò ex phraſi locutionis. Simili enim modo dixerat idem Concilium paulo ſuperiùs in eodem capite, *Contritionem fuiſſe omni tempore neceſſariam ad impetrandam veniam peccatorum*, cùm tamen conſtet fuiſſe neceſſariam, vt diſpoſitionem vltimam. Secundò probatur, quia, ſi eſſet ſermo de diſpoſitione remota, etiam extra ſacramentum diſponit attritio ad impetrandam Dei gratiam. Concilium autem expreſsè dicit, aliter diſponere intra ſacramentum, quàm extra: ergo intelligit reſpectu ſacramenti non eſſe ſolùm remotam; ſed proximam, ſeu vltimam diſpoſitionem. Imò, cùm Concilium ait, attritionem per ſe ad iuſtificationem non ſufficere, & ſubdit, in ſacramento diſponere ad impetrandam gratiam, planè intelligit per ſe in ratione 10. *Conc. Trid.*

diſpoſitionis ſufficere reſpectu ſacramenti: ergo è contrario debet etiam Concilium, habere hoc ſacramentum efficaciam ad dandam gratiam ſanctificantem (de hac enim loquitur) atque adeo ad iuſtificandum peccatorem per ſolam attritionem diſpoſitum.

11. *Probatur concluſio ex fine & inſtitutione ſacramenti.* Secundò hoc probatur ex fine, & inſtitutione huius ſacramenti: eſt enim per ſe inſtitutum ad ſuſcitandos homines baptizatos à morte peccati, & ideo dicitur ſacramentum mortuorum, ſicut Baptiſmus: ergo accepit vim ex inſtitutione ad conferendam gratiam primam, & expellendum peccatum mortale: alioqui nec eſſet medium proportionatum fini, nec recepiſſet virtutẽ illi accommodatam: ergo ad ſuam efficaciam & actionem non requirit neceſſariò quòd peccatum ſit iam expulſum. Alioqui nunquam poſſet facere effectum propter quem inſtitutum eſt: vana autem eſſet medicina inſtituta ad tollendum morbum, quæ non poſſet illum auferre, ſi non ſupponeret illum ablatum: ergo ſacramentum hoc ad ſuam actionem non poſtulat contritionem, vt neceſſariam diſpoſitionem præuiam, alioqui ſupponeret ſemper ac neceſſariò peccatum ablatum: ergo ſufficit hoc ſacramentum cum ſola attritione ad gratiam dandam, & peccatum expellendum. Atque hoc etiam confirmant, quæ ſuprà dicta ſunt de poteſtate clauium ad remittenda peccata. Oſtendimus enim, poteſtatem hanc talem eſſe, vt ſe extendat ad culpam tollendam, vt verba Chriſti præ ſe ferunt: quod non eſſet verum, ſi actio huius poteſtatis ſupponeret ſemper peccata remiſſa per contritionem.

12. *Præcluditur euaſio. Euaſio alia impugnatur.* Nec enim ſatis eſt dicere, contritionem includere ordinem ad actũ huius poteſtatis, & per hunc actum, quaſi conſummari priorem effectũ remiſſionis peccati collatæ per contritionem, & hoc modo operari illa poteſtatem ad remiſſionem ipſius culpæ. Hoc enim ſufficienter refellitur ex dictis ſuprà de ſenſu & efficacia formæ huius ſacramenti: quia illud reuera non eſſet remittere peccatum, neque abſoluere à culpa, ſi ſacramentũ non haberet actionem aliquam de ſe expulſiuam culpæ, ſed eſſet tantùm vel declarare abſolutum, vel abſoluere ſolùm ab obligatione confitẽdi. Nec etiam ſatisfacit, quod alij dicunt, contritionem ipſam eſſe partem ſacramenti, & in voto eius remittere culpam, & hoc ſatis eſſe, vt ſacramentum ſit inſtitutum ad hunc effectum, quamuis non conferatur vnquam ſine ipſa contritione. Præſertim, quia poſſunt aliquando contritio & abſolutio ſimul concurrere, & tunc etiam abſolutio per ſeipſam operabitur ad remiſſionem peccati. Hoc, inquam, nõ ſatisfacit; nam, vt Concilium Tridentinum dixit, præcipua vis huius ſacramenti in verbis formæ poſita eſt: vnde, antequam illa proferatur, non confertur effectus huius ſacramẽti ex opere operato: quod etiam in cæteris ſacramentis videre licet. Vnde contritio, prout antecedit hoc ſacramentum, & iuſtificare dicitur in voto ſacramenti, non confert ad remiſſionem peccati ex opere operato, & virtute clauium, ſed ex diſpoſitione operantis, ſicut ante inſtitutionem huius ſacramẽti iuſtificabat: ergo ex hoc nõ ſaluatur, quòd peccatum ipſum remittatur virtute clauium. Deinde parum refert, quòd contritio & abſolutio poſſint ſimul concurrere, tum, quia illud eſt rariſſimum, & moraliter vix poteſt contingere, tum etiam, quia, ſi talis contritio ſupponitur ſaltem ordine naturæ ad efficaciam ipſius ſacramẽti tanquam diſpoſitio præuia, nullum remedium datum eſt per inſtitutionem huius ſacramenti ad faciliùs obtinendam remiſſionem peccati, ſed potiùs additum eſt onus, ſemperq; ipſa remiſſio culpæ ſupponetur ſaltem ordine naturæ ad actionem ſacramenti. Tum denique quia veritas formæ non fundatur in hoc, quòd contritio cum illa concurrat, ſed in hoc, quòd ipſa habet vim ad iuſtificandum hominem: ergo habet hanc vim, etiamſi non ſupponat diſpoſitionem per ſe ſufficientem ad tollendam culpam.

Hoc ſacramentum conferre gratiam homini attrito ſine mutatione interni doloris. Concl. 2.

Dico ſecundò, Hoc ſacramentum confert gratiam homini attrito immediatè, & abſque immutatione intrinſeca, ſeu perfectione interioris doloris, vnde attritio manens intrinſecè eſt ſufficiens diſpoſitio proxima ad effectum huius ſacramenti: & tunc ſolùm dicitur homo fieri contritus per informationem gratiæ habitualis. Hæc aſſertio non eſt tam certa, ſicut præcedens, eſt tamen ita certa, vt contraria non ſit probabilis. Primò, propter teſtimonium Conc. Trident. quod, vt probaui, loquitur de diſpoſitione vltima. Reſponderi poteſt, loqui quidem de diſpoſitione vltima, non tamen immediata gratiæ habituali, ſed actioni ſacramenti, quod non ſolam habitualem gratiam, ſed etiam contritionem dat homini attrito. Sed contra hoc eſt primò, quia Concilium non dicit attritionem diſponere in ſacramento ad impetrandam contritionem, ſed ad impetrandam Dei gratiam. Deinde, Concilium loquitur de impetratione infallibili, qualis eſt illa, quæ confertur per efficaciam ſacramenti: per attritionem verò impetrari contritionem in ſacramento, non ſolùm infallibile non eſt, verùm etiam eſt rariſſimum; poſſet enim hæc mutatio experimento agnoſci, vel ſaltem coniectari: rarus autem vel nullus eſt qui in ſe experiatur hanc mutationem ſpecialiter, ac præciſe ex vi abſolutionis. Item doctrina Concilij generalis eſt in omnibus: multi autem abſolui poſſunt verè attriti, qui non poſſunt ad contritionem excitari: ergo vel in eis non habet locum doctrina Concilij, quod dicendum non eſt: vel aſſerendum eſt, iuxta Concilij mentem, attritionem per ſe ſufficere ad impetrandam gratiam ſanctificantem immediatè in ſacramento, & per ſacramentum. 13.

Euaſio ad locum Concilij diluitur.

Præterea ſuprà oſtenſum eſt, actum ipſum contritionis, vel amoris, vel alium ſimilem, qui requirit conſenſum liberum noſtræ voluntatis non poſſe eſſe infallibilem effectum ex opere operato, quia ſacramentum non determinat efficaciter noſtram voluntatem ad conſenſum, ſed ad ſummum poſſet dari infallibiliter ratione ſacramenti aliqua gratia excitans ſufficiens, quantum ex parte Dei: at Concilium non loquitur de gratia excitante, ſed ſanctificãte, vt oſtendimus. Neque illa excitatio poſſet eſſe ſemper, & in omnibus congrua, & efficax, ex generali lege ſacramenti, quia hæc eſt vniformis, & æqualis reſpectu omnium, ſuppoſita æquali diſpoſitione: vocatio autem eadem ſæpe eſt cõgrua & efficax reſpectu vnius, & non reſpectu alterius, gratis autem & ſine fundamento diceretur, dare Deum omnibus, & ſingulis accedentibus ad hoc ſacramentum cum ſola attritione auxiliũ vnicuiq; congruum ad contritionem, etiamſi varium & multiplex illud ſit, cùm de hoc nulla extet promiſſio, neque ſit conſentaneum generali inſtitutioni ſacramenti. 14.

Præterea poteſt hæc ſentẽtia probari ex Auguſtino epiſt. 180. & ex multis Decretis, quæ referuntur 26. q. 6. & in ſequenti Diſput. à nobis tractabuntur: in quibus aſſeritur, æternam ſalutem peccatoris interdum 15.

Ex Auguſtino probatur concluſio.

A dum pendere ex abſolutione ſacerdotis, re ipſa exhibita : ideóque ſacerdotem, qui eam indiſcretè negat homini exiſtẽti in extrema neceſſitate, vel negligens eſt in ſubueniendo illi per abſolutionem, ſæpe eſſe poſſe cauſam damnationis eius. Hæc enim vera eſſe non poſſunt, niſi quia hoc ſacramentum aliquando confert gratiam & remiſſionem peccati, ſine qua homo damnaretur. Nam ſi ante abſolutionem, & eius effectum, ſemper eſſet ſupponẽda contritio, iam homo haberet gratiam ante abſolutionem; ergo, quanuis non abſolueretur, non propterea damnaretur, & conſequenter ob eam cauſam ſacerdos dici nõ poſſet reus animæ eius. Neque poſſunt hi Patres explicari de gratia cõtritionis, & remiſſione peccati, quæ mediante illa datur: quia loquũtur ſæpe de pœnitẽtibus, qui iam ſunt in eo extremo articulo cõſtituti, in quo amentes, aut furioſi iam ſunt, vel qui omni ſenſu carent, B qui profectò non poſſent niſi miraculosè per ſacramentum excitari ad pœnitentiam, ſeu contritionem: ergo, vt verum ſit, hũc hominẽ damnari ob non datam abſolutionẽ, neceſſe eſt, vt per abſolutionem poſſit dari gratia, abſq; interuẽtu contritionis: nam, ſi talis homo erat cõtritus, nõ condemnabitur, etiamſi non abſoluatur: ſi verò erat tantùm attritus, quanuis abſoluatur, non ſaluabitur, niſi abſolutio poſſit dicto modo gratiam conferre. Imò etiam ſequitur, ſi contingat (quod in praxi poteſt ſæpe euenire) ſacerdotem in principio confeſſionis intelligere pœnitentem ſolùm eſſe attritum, & ex timore pœnarum tantùm dolere, & interim huiuſmodi pœnitentem amittere ſenſum & vſum rationis, priuſquam poſſit ad contritionem excitari: ſequitur, inquam, tunc ſacerdotem non C poſſe licitè illum abſoluere, quia non poteſt illum iuſtificare, cùm non poſſit ad contritionem excitare, nec poſſit licitè, aut debeat, expectare miraculoſam aliquam excitationem: conſequens autem valde abſurdum eſt, & in praxi periculoſum.

16. *Ratione probatur aſſertio.* Præterea argumentor in hunc modum, quia attritio ex doctrina Concilij eſt vltima & ſufficiens diſpoſitio ad effectum huius ſacramenti: ſed non eſt vltima diſpoſitio ad contritionem: ergo eſt vltima diſpoſitio ad infuſionem gratiæ habitualis. Probatur minor (cætera enim clara ſunt) tum ex dictis circa explicationem Concilij: tum etiam, quia vltima diſpoſitio ad effectum ſacramenti, per ſe loquendo, non deſtruitur per actionem ipſius ſacramenti, ſed manet in eodem inſtanti in quo perficitur ſacramentum, & datur effectus eius: ergo attritio quando eſt diſpo- D ſitio ad effectum huius ſacramenti, non deſtruitur per actionem eius, ſed manet, ſeu manere poteſt, quantum eſt ex parte ipſius ſacramenti: quod maiori ratione in hoc ſacramento verum eſt, quia non ſolùm eſt diſpoſitio ad effectum, ſed etiam materia, ex qua intrinſecè componitur ipſum ſacramentum: ergo per ſe non eſt diſpoſitio ad ipſam contritionem. Patet conſequentia, quia contritio excludit attritionem, quia neque idem actus, qui erat attritio, poteſt fieri contritio, vt ſuprà oſtenſum eſt, nec voluntas poteſt ſimul & in eodem inſtanti, perſeuerando in motu attritionis, motum contritionis elicere: neq; intellectus poteſt ſimul attendere ad motiua adeò diuerſa, & cum ea efficacia, quæ neceſſaria eſt ad perfectam contritionem eliciendam: quod ſaltem de poſſibilitate E practica & morali videtur manifeſtum.

17. *Enodatio rationis.* Reſponderi poteſt primò, attritionem non poſſe fieri contritionem intrinſecè & ex proximo motiuo, tamen poſſe fieri contritionem extrinſecè, per informationem charitatis, non ſolùm habitualis, ſed etiam actualis, vt in ſuperioribus explicatum reliquimus. Sic ergo dici poteſt quãdo quis verè attritus abſoluitur, in inſtanti quo perficitur forma ſacramenti, excitati ad habendum amorem Dei ſuper omnia, atque ita perfici in eo contritionem per veram conuerſionem in Deo ex toto corde, priùs ſaltem natura quàm iuſtificetur per habituum infuſionem. Sed hæc reſponſio, licèt impoſſibilis fortè non ſit, eſt tamen voluntaria, quia nulla poteſt oſtendi promiſſio talis effectus, neque auctoritas in qua fundetur: & propterea eſt moraliter difficillimum, quòd dum homo habet actualem attritionem, & conſiderationem alicùius motiui inferioris, in quo illa fundetur, ſimul erigatur ad conſiderandum Deum ſecundùm ſe, prout neceſſarium eſt ad illum propter ſe ſuper omnia amandum. *Eluditur.*

18. *Solutio alia.* Dici verò etiam poteſt, non oportere vt in illo vltimo inſtanti attritio duret, ſed ex efficacia ſacramenti fieri vt relicta attritione, homo aſcendat ad contritionem, vel dilectionem ſuper omnia, ſatíſque eſſe ad rationem diſpoſitionis moralis, quales ſunt diſpoſitiones ſacramentorum, quòd immediatè antea, vel tempore proximo præceſſerit, & relinquat diſpoſitum ſubiectum ad effectum ſacramenti recipiendum. *Reiicitur.* Veruntamen hæc etiam reſponſio eadem ratione, qua præcedens, reiicienda eſt. Nam licèt id, quod affirmat, ſimpliciter non repugnet: tamen etiam eſt ſine fundamento dictum, & præter communem legem ſacramentorum, quæ licèt non requirant actualem diſpoſitionem in inſtanti, quo conferunt effectum, nunquam tamen poſtulant carentiam, vel mutationem talis diſpoſitionis, vt ſuos effectus operentur; Et præterea, propter difficultatem ſuprà tactam circa infallibilitatem talis effectus. Item, quia aliàs tenerentur homines, vel non accedere ad hoc ſacramentum, niſi cum vera contritione, quod falſum eſſe ſtatim oſtendemus: vel, ſi accedant attriti, magnam diligentiam adhibere, vt non diſtrahantur tempore abſolutionis, vt non impediant efficacem motionem ad contritionem, vel amorem ſuper omnia; aliàs ponerent obicem effectui ſacramenti. At hoc etiam falſum eſt, tum quia communiter in Eccleſia non agnoſcitur talis obligatio: tum etiam, quia aliàs attritio iam non eſſe ſufficiens diſpoſitio ad efficaciam ſacramenti: nam, præter illam, eſſet neceſſaria ſpecialis aduertentia & attentio pœnitentis. At è conuerſo, ſi attritio per ſe eſſet ſufficiens diſpoſitio ad totam efficaciam ſacramenti, ipſum ſacramentum ſua virtute deberet dare & attentionem, & omnem motionem neceſſariam ad efficaciam contritionis.

Fundamentum duarum priorum opinionum deſtruitur.

19. ACCEDIT, quòd duæ priores ſententiæ nullo firmo fundamento nituntur. Nam falſum eſt, *Deum non poſſe peccatum remittere ſine proprio motu peccatoris*; éſtque hoc magis improbabile intellectum de perfecta conuerſione peccatoris, & de potẽtia abſoluta, vt ſuprà tractãdo de virtute pœnitentiæ oſtenſum eſt: de potentia verò ordinaria eſt id verum extra ſacramentum, non verò cum illo. Vnde talis conuerſio per veram contritionem iam non eſt medium ſimpliciter neceſſarium ad ſalutem, ſed tunc ſolùm quando non poteſt hoc ſacramentum applicari, vel quoties de facto non applicatur, vt remiſſio peccati mortalis ſtatim conferatur. Neque hoc eſt contra legem naturæ, ſed eſt quædam maior gratia, quæ propter Chriſti meritum iam exhibitum, nobis fit, quàm anteà facta fuiſſet: de qua gratia ſufficienter

nobis

nobis conſtat ex verbis Chriſti dantis ſacerdotibus A ſpecialem poteſtatem ad remittenda peccata. Dices, non obſtante hac poteſtate, eſt neceſſaria aliqua pœnitentia interior ad obtinendam remiſſionem peccatorum per illam poteſtatem: Reſpondetur, Pœnitentiam aliquam neceſſariam eſſe, & propter tollendum obicem, & propter veram accuſationem faciendam: ad hos autem fines ſufficit attritio: & ideo non eſt exigenda contritio contra vim & efficaciam talis poteſtatis. Vnde ad vltimam confirmationem primæ ſententiæ reſpondetur, peccatorem non neceſſariò ſupponi ad hoc ſacramentum, diligentem Deum ſuper omnia, ſed per ipſum ſacramentum effici, & conſtitui ſic diligentem Deum: non actu, vt ſecunda opinio dicebat: ſed habitu, qui habitus à Deo infuſus ſufficit ad tollendam illam maculam, & moralem permanentiam prioris peccati, ratione cuius dicebatur peccator diligere creaturam plus quàm Deum. Et hoc modo ſufficienter intelliguntur teſtimonia omnia quæ dicunt, ſine charitate neminem ſaluum fieri. Congruentiæ verò, quæ in fine ſecundæ ſententiæ addebatur, quòd ille modus iuſtificationis per ſacramentum, mutando attritionem in contritionem, eſt poſſibilis, perfectiſſimus, &c. parũ ſuadet: quia, quidquid ſit de implicatione contradictionis, ille modus vix eſt humano modo poſſibilis, neque etiam iuxta generales leges ſacramentorum, vt explicatum eſt. Deinde eſt ille modus nimis rigoroſus, alius autem eſt ſuauior, magiſque commendat miſericordiam Dei in peccatores.

Satisfit vltimæ confirmationi primæ ſententiæ.

Congruentia ſecundæ opinionis reſpondetur.

Attritionem cognitam eſſe ſufficientem diſpoſitionem ad effectum huius ſacramenti.

ASSERTIO III.

20. DIco tertiò, vera & integra attritio eſt ſufficiens diſpoſitio ad effectum huius ſacramenti: quanuis ſit cognita; neque oportet illam reputare contritionem, vt effectus conferatur. Hæc aſſertio eſt minùs certa quàm præcedentes: tamen cenſeo eſſe longè probabiliorem quàm oppoſitam, & hoc tempore practicè certam. Fundamentum eius eſſe debet, quia poſt inſtitutionem huius ſacramenti nullum extat præceptum negatiuum, non accedendi ad hoc ſacramentum cum conſcientia peccati mortalis, niſi poſt veram contritionem: nam, ſecluſo hoc præcepto, euidens eſt, exiſtimationem contritionis neceſſariam non eſſe, nec per ſe quidquam conferre ad effectum huius ſacramenti. Probatur, quia exiſtimatio contritionis, quæ vera non eſt, per ſe nihil boni affert homini: nam potiùs eſt quoddam malum, cùm ſit error quidam: vnde per ſe non auget diſpoſitionem pœnitentis, cùm nec ſit in voluntate, nec perficiat dolorem eius: ſolùm ergo poſſet deſeruire ad excuſandum hominem à culpa omittendi contritionem, vel accedendi ſine illa: ſecluſo autem tali præcepto, non indiget homo tali excuſatione, quia iam non erit contra præceptum omittere contritionem, ſeu accedere ad hoc ſacramentum ſine illa: ergo non erit peccatum, etiamſi ex certa ſcientia id fiat: ergo propter excuſationem à peccato, non eſt neceſſaria hæc exiſtimatio: ergo ſine illa obtinebitur effectus ſacramẽti: quia, ſi illa nec per ſe diſponit, nec tollit impedimentum, non eſt cur ſit neceſſaria.

21. Supereſt vt probemus non dari tale præceptum negatiuum non accedendi ad hoc ſacramentum cum conſciẽtia mortalis ſine contritione. Quod ita oſtenditur, quia vel illud præceptum ex natura rei conſequitur ex inſtitutione huius ſacramenti, vel ſpecialiter eſt additum à Chriſto Domino (Eccleſia enim per ſe id addere non potuiſſet, cùm ſit de actu merè interno) neutrum autem illorum dici poteſt. Probatur prior pars: nam potiùs ex inſtitutione huius ſacramenti loquitur, non eſſe neceſſariam contritionem, vt dignè & laudabiliter ad hoc ſacramentum accedatur: nam hoc ſacramentum inſtitutum eſt ad ſuſcitandos mortuos: ergo hoc ipſo ex ſe non requirit talem diſpoſitionem, quæ mortem expulerit, ſed talem quæ ſufficiat vt ſacramentum ipſum mortem expellat. Vnde non poteſt dici aliquis indignè accedere ad hoc ſacramentum, eo quòd in peccato accedat, ſi venit ita diſpoſitus, vt in gratia conſummetur; B ſic enim non indignè, ſed ſanctè tractat quæ ſancta ſunt. Quod apertè confirmatur exẽplo Baptiſmi, in quo veritas hæc certior eſt, vt in proprio loco declarauimus. Eſt autem quoad hoc eadem ratio de hoc ſacramento, quia etiam eſt ſacramentum mortuorum: ſecus verò eſt de reliquis quæ dicuntur ſacramenta viuorum, & ſpecialiter in Euchariſtia id latè declarauimus, & infrà circa Extremam vnctionem aliquid attingemus.

Nõ dari præceptum negatiuum non recipiendi hoc ſacramentum cum conſcientia mortalis ſine contritione ſuadetur.

Poſterior autem pars ſufficienter probatur ex eo, quòd neque ex Scriptura, nec traditione, neque aliquo Eccleſiaſtico decreto oſtendi poteſt tale Chriſti præceptum: nam, ex his omnibus principiis ſolùm habemus, pœnitentiam interiorem eſſe neceſſariam ad conſequendam veniam, etiam per ſacramentum. C Concilium autem Tridentinum ſatis declarauit nomine pœnitentiæ non ſolam contritionem, ſed etiam attritionem comprehendi: euidénterque id oſtenditur eodem exemplo Baptiſmi. De quo Apoſtoli prædicabant, *Pœnitentiam agite, & baptizetur vnuſquiſque veſtrûm*: & nihilominus certiſſimum eſt, ibi non eſſe propoſitum ſpeciale præceptum habendi contritionem, ante ſuſceptionem Baptiſmi, ergo neque ante abſolutionem. Nullum ergo extat de hac re præceptum: nulla ergo neceſſaria eſt excuſatio de non habita contritione: impertinens ergo eſt exiſtimatio contritionis. Et confirmari hoc poteſt: quia iuxta probabilem opinionem diui Thomæ, Euchariſtia (& fortaſſe idem eſt de cæteris ſacramentis) confert gratiam homini attrito, quando bona fide accedit, putans ſe eſſe contritum: ergo aliquid amplius dandum eſt D huic ſacramento, quod per ſe inſtitutum eſt ad remittendum peccatum mortale.

22. *Act. 2.*

Obiectiones contra præcedentem Aſſertionem.

23. SED obiicies, quia ſola attritio non eſt vera deteſtatio offenſæ diuinæ: ergo non poteſt eſſe ſufficiens diſpoſitio ad iuſtitiam, ſi cognita ſit. Item, quia actuale peccatum, ad quod delendum hoc ſacramentum eſt inſtitutum, eſt voluntaria auerſio à Deo, ergo per ſe requirit perfectam conuerſionem in ipſum E Deum, quæ fit per ſolam contritionem: ergo non poteſt dignè accedere, qui illam conuerſionem voluntariè omittit Denique, quia aliàs poſſet homo eſſe tam certus de remiſſione peccatorum in hoc ſacramento, quàm eſt certus de ſua contritione: poteſt autem eſſe de ſua attritione certiſſimus, quia manifeſto experimento illam nouit; ergo & de ſua iuſtificatione, quod eſt abſurdum.

24. Hæc verò difficultatem non habent. Nam primum & ſecundum argumentum, ſi valida eſſent, probarẽt, attritionem nunquam eſſe ſufficientẽ diſpoſitionem, etiamſi intercedat exiſtimatio contritionis: quia, vt dixi, hæc exiſtimatio non reddit ipſam diſpoſitionem melio

Soluuntur obiectiones ſimulque fundamenta tertiæ ſententiæ.

meliorem. Probatent etiam, attritionem cognitam non ſufficere in Baptiſmo. Nam quod ait Soto, Baptiſmum eſſe inſtitutum propter delendum originale peccatum, propter quod contritio neceſſaria non eſt, & ideo non eſſe ſimilem rationem de illo, non rectè dictum eſt: tum quia, licèt Baptiſmus ſit primariò inſtitutus propter originale peccatum, non tamen propter ſolum illud, ſed etiam propter mortalia: ergo tunc eadem eſt de illo ratio. Tum etiã, quia licèt Baptiſmus per ſe non requirat attritionem, quando homo adultus non habet niſi originale peccatũ, tamen, ſecluſo ipſo ſacramento neceſſaria eſſet in tali homine conuerſio in Deum per amorem ſuper omnia, vt poſſet iuſtificari, & nihilominus quamuis quis ſciens, & videns baptizetur ſine tali amore, per Baptiſmum iuſtificabitur: ergo eſt eadem proportionalis ratio.

25. *Solutio ad 1.* Reſpondetur ergo ad primum, attritionem quanuis nõ ſit formalis deteſtatio peccati quatenus offenſa Dei eſt, eſſe tamen veram deteſtationem ipſiuſmet offenſæ diuinæ, ſub aliqua ratione honeſta, & ſupernaturali, vt poſtea dicemus. Ideóque, quanuis ex ſe non ſit ſufficiens, habet ſufficientem proportionem, vt ab ea procedat vera accuſatio peccati: nam in confeſſionem exteriorem non cadit propriè illa formalitas, ſeu reduplicatio, quòd ſit de offenſa Dei, quatenus offenſa Dei eſt: nam confeſſio exterior non reſpicit hoc motiuum, neque hoc ſpectat ad externos actus, ſed ad internos: eſt ergo confeſſio de ipſa Dei offenſione, quam homo recognoſcit & fatetur; ſufficienter ergo procedit ab attritione. *Ad 2.* Ad ſecundum reſpondetur, perfectam conuerſionem in Deum per proprium actum peccatoris neceſſariam eſſe, ſecluſa inſtitutione, vel vſu huius ſacramenti: quando verò illud applicatur, per eius efficaciam ſuppleri, quia Deus per id infundit ſuam iuſtitiam, quæ hominem interiùs rectificat, & habitualiter conuertit in Deum. *Ad 3.* Tertium argumentum nullius momenti eſt, quia veritas ſacramenti, à qua iuſtificatio pendet, ex multis aliis capitibus poteſt eſſe incerta, ex intentione miniſtri, ex iuriſdictione, ex vera ordinatione, ex veritate Baptiſmi, quia ex parte vtriuſque, ſcilicet pœnitentis, & abſoluentis, neceſſariò ſupponi debent, ac denique ex debita diligentia ad integram confeſſionem faciendam. Quòd ſi hæc omnia ſupponantur certa, nullum eſt inconueniens, quòd pœnitens ſit tam certus de ſua iuſtificatione, quàm eſt certus de ſua attritione: hæc enim certitudo nunquam eſt tanta, quin admittat formidinem, quia homo non intuetur ſuam attritionem, nec euidenter diſcernit qualitatem, aut motiuum ſui doloris: ſed eſt quædam certitudo, quæ ad pacem conſcientiæ poſſit ſufficere, & ad prudenter deponendos ſcrupulos, & tollendam conſcientiæ anxietatem: hic autem certitudinis modus etiam de ipſa iuſtificatione per ſacramentum haberi poteſt. Nam, ſicut non obſtante efficacia ſacramentorum, vnuſquiſq; poteſt *Conc. Trid.* de ſua diſpoſitione formidare, vt Tridentinum dixit ſeſſ. 6. cap. 9. ita ex huius ſacramenti efficacitate, ſi pœnitens moralem diligentiam adhibeat, conſequi ſolet pax & conſcientiæ ſerenitas, vt idem Concilium dixit ſeſſ. 14. cap. tertio.

26. Et per hæc ſatisfactum eſt fundamentis tertiæ ſententiæ. Et ex conceſſis à Nauarro, & aliis qui magis conſequenter loquuntur, practicum argumentum deſumere poſſumus. Nam negare non poſſunt quin hæc opinio, quam defendimus, practicè ac moraliter probabilis ſit: ergo qui iuxta illam confitetur cum attritione cognita, non peccat: ergo recipit effectum ſacramenti: ipſi enim concedunt, & meritò, quacunque ratione excuſetur peccatum, non impediri effectum ſacramenti.

SECTIO II.

Quæ attritio neceſſaria ſit, & ſufficiat ad huius ſacramenti effectum.

IN reſolutione præcedentis ſectionis diximus, veram & ſupernaturalem attritionem peccatorum omnium eſſe ſufficientem diſpoſitionem ad effectum huius ſacramenti conſequendum. Nunc explicandum à nobis eſt, an talis attritio ſit etiam neceſſaria: quod rectè faciemus diſcurrendo per illas tres particulas, *vera, ſupernaturalis, & integra*: nam in ſingulis aliquid dicendum occurrit. 1.

An requiratur vera attritio ad effectum ſacramenti.

NAm in primis aliqui ſentiunt, ad hunc effectum non eſſe neceſſariam veram attritionẽ in re ipſa exiſtentem, ſed inculpabiliter & probabiliter putatam ſufficere. Quod ſenſit Cano dicta Relectione de Pœniten. parte quinta, dicens, quanuis imperfectius dolor per ſe non ſufficiat, ſi tamen exiſtimet pœnitens ſe præſtitiſſe quod neceſſarium erat, iuſtificari, etiamſi in re ipſa imperfectum dolorem habeat, & inſufficientem, ſi cognoſceretur. Ratio eius eſt, quia tunc pœnitens non ponit obicem effectui ſacramenti: ergo conſequitur effectum eius. Eandémque opinionem ſequitur Vega libro decimo tertio in Tridentinum, cap. trigeſimoquarto: Et ex illa inferunt aliqui, nunquam dari ſtatum medium in receptione huius ſacramenti, id eſt, in quo nec pœnitens de nouo peccet, nec gratiam recipiat. 2. *Prima ſententia.* *Cano.*

Hæc verò ſententia ſine dubio falſa eſt: nam ad conſequẽdam remiſſionem peccati mortalis per hoc ſacramentum, neceſſaria eſt vera attritio in re ipſa exiſtens. Vnde, ſi aliquis ſine attritione illud recipiat, cum quacumque ignorantia inuincibili, ſiue iuris, ſiue facti, excuſabitur quidem à noua culpa, non tamen conſequetur effectum. Quod poteſt primò probari à fortiori, quia Baptiſmus non poteſt peccatum mortale tollere ſine vera attritione in re ipſa exiſtente, vt ſuprà ſuo loco oſtenſum eſt; multo ergo minùs id poteſt hoc ſacramentum efficere. Secundò probatur ex Concilio Tridentino, & Florentino, dicentibus, ſimpliciter dolorem, ſeu contritionem, vel attritionem eſſe partem, & à fortiori diſpoſitionem neceſſariam in hoc ſacramento: loquuntur de vera contritione, vel attritione, tum quia attritio tantùm exiſtimata, ſimpliciter non eſt attritio, ſicut homo pictus non eſt homo: tum etiam, quia attritio tantùm exiſtimata, non eſt donum Spiritus ſancti, nec eſt concepta ex gehennæ metu, vel turpitudine peccati, nec habet alias perfectiones, & proprietates, quas Concilium tribuit huic attritioni: tunc denique, quia aliàs, quando concilium Tridentinum dicit contritionem fuiſſe omni tempore neceſſariam ad remiſſionem peccati, poſſet exponi de contritione vera, vel exiſtimata, & conſequenter dici poſſet, iuſtificari hominem etiam extra ſacramentum per contritionem exiſtimatam, quanuis in re vera non eſſet: quod eſt dictu abſurdiſſimum. 3. *Veram attritionem eſſe neceſſariam.* *Probatur primò, ex analogia Baptiſmi.* *Secundò ex Conciliis.*

Tertiò eſt ratio à priori, quia exiſtimatio inuincibilis, licèt excuſet à culpa, tamen in re ipſa non adhibet medium neceſſarium: ſicut exiſtimatio fidei non ponit fidem: & ideo talis exiſtimatio nunquam ſufficit ad illum finem, vel effectum, ad quem tale medium eſt neceſſarium. Vnde Gentilis, qui habet 4. *Tertiò ratio à priori.*

infide

infidelitatem negatiuam, quamuis exiſtimet ſe bene credere, & excuſetur ab ſpeciali culpa infidelitatis, non ſaluabitur, ſed propter alia peccata damnabitur, quia ſine vera fide, & in re ipſa exiſtente, impoſſibile eſt placere Deo. In præſenti autem, pœnitentia interior eſt mediũ neceſſarium ad remiſſionem peccati, vt ſuprà latè oſtenſum eſt, quæ neceſſitas etiam in lege gratiæ durat, quanuis cum moderatione accommodata efficacitati ſacramentorum, vt in ſuperioribus, & in materia etiam de Baptiſmo latè oſtenſum eſt: ergo exiſtimatio talis pœnitentiæ; niſi in re ipſa ſupponat aliquem vetum gradum eius, licèt excuſet à nouo peccato, non tamẽ ponit in re medium neceſſarium ad remiſſionem talis peccati: ergo non ſufficit ad hunc effectum obtinendum etiam per ſacramentum. *Confirmatio ex Cõcil. Trid.* Et cõfirmari hoc poteſt ex eodem Concilio Tridentino ſeſſione ſexta, capite ſeptimo, dicente, in iuſtificatione adulti (de hac enim loquitur) etiam, quando per ſacramentum fit (hanc enim apertè comprehendit) neceſſariam eſſe aliquam diſpoſitionem ex parte hominis, ſecundùm quam gratia infundatur. At verò ſola exiſtimatio non eſt diſpoſitio, neque illam perficit, vt ſæpè dictum eſt: ergo oportet verè & in re illam ſupponere, aliàs deeſt medium, ſeu cauſa neceſſaria iuſtificationis.

5. *Fundamento Cani ſatisfit.* Ad fundamentum ergo Cani reſpondetur, negando aſſumptum: nam, licèt in eo caſu recipiens ſacramentum non ponat obicem actualis peccati; ipſummet peccatum priùs commiſſum, & non ſatis retractatum, eſt ſufficiens obex gratiæ, cùm in eo ſtatu non poſſit remitti ſecundùm ordinariam legem.

6. *Corollarium de propoſito non peccandi* Atque hinc fit, vt omnis dolor, qui non eſt abſolutus & efficax, ita vt voluntatem peccandi excludat, ſeu (quod idem eſt) propoſitum abſolutum non peccandi, includat formaliter, vt virtualiter, nunquam ſit ſufficiens diſpoſitio ad effectum huius ſacramenti, quanquam ipſe pœnitens falsò exiſtimet ſe habere talem dolorem, cuius oppoſitum ſenſerũt, *Cordub.* Cano ſuprà, & pro eadem ſententia Corduba libro primo, quæſtione ſecunda, opinione tertia, puncto tertio, refert Durandum, Paludanum, Capreolum, & Antonium, non tamen ad mentem illorum, vt exiſtimo. Nam illi de ſubſtantia tantùm ſacramenti loquuntur, non de effectu. Cuiuſcunque tamen fuerit illa opinio, mihi improbabilis videtur, propter rationes adductas, & quia Concilium Tridentinum expreſsè requirit attritionem, quæ voluntatem peccandi excludat: non negatiuè tantùm, per ſolam ceſſationem à tali voluntate; hoc enim modo quælibet cogitatio alterius rei voluntatem peccandi excludit: ſed poſitiuè, per formalem, aut virtualem repugnantiam, verámque mutationem voluntatis diſſentientis peccato, & conſentientis gratiæ Dei. Hæc autem diſpoſitio non habetur ſine efficaci deteſtatione, & abſoluto propoſito non peccandi: nam cum ſola velleitate, ſeu ſimplici affectu non repugnat ſimul eſſe voluntatem peccandi: ergo in intrinſeca ratione veræ attritionis includitur quòd ſit actus abſolutus & efficax modo explicato: ergo, niſi in re talis ſit, non eſt ſufficiens ad effectum huius ſacramenti.

De neceſsitate ſupernaturalis attritionis ad effectum ſacramenti.

7. *Soti opinio.* CIRCA ſecundam particulam tractãda eſt opinio Soti in quarto, diſtinctione decima octaua, quæſtione tertia, articulo tertio, dicentis, ad effectum huius ſacramenti ſufficere attritionem naturalem, id eſt, ſolis viribus naturæ elicitam: ſiue illa ſit concepta ex motiuo æterno, & honeſto, vt eſt A fugere pœnas inferni, vel turpitudinem peccati, ſiue ex motiuo temporali & indifferente, vt eſt vitare infamiam, vel aliud temporale detrimentum, quia hæc etiam temporalia damna dantur à Deo propter noſtra peccata. Et ex parte conſentit in hanc ſentẽtiam Cano ſuprà; nam putat dolorem de peccato propter Deum naturaliter dilectum, vt finem naturæ, eſſe ſufficientem attritionem ad obtinendam gratiam, & remiſſionem peccati cum hoc ſacramento, imò idem dicit de dolore ex motiuo temporali, quando non cognoſcitur à pœnitente. Sed hanc vltimam partem iam improbauimus. Huius autem ſententiæ non inuenio in his Auctoribus alia fundamenta, niſi quia non aliter videnter diſtinguere contritionem ab attritione: & fortaſſe etiam ex quadam pietate moti ſunt, vt faciliorem redderent iuſtificationem à peccato mortali in hoc ſacramento.

B

8. *Attritionem ſupernaturalẽ eſſe neceſſariã ad effectum huius ſacramenti.* Nihilominus tamen certum eſſe exiſtimo, attritionem illam, quæ eſt ſufficiens diſpoſitio in hoc ſacramento ad gratiam conſequendam, debere eſſe ſupernaturalem, & ex principiis gratiæ proueniẽtem. Similem aſſertionem probaui in ſuperiori tomo, tractando de diſpoſitione ad effectum Baptiſmi: ex quo à fortiori concluditur idem dicendum eſſe de hoc ſacramento. Breuiter tamen hîc inſinuabo præcipuum fundamentum, quod ſumẽdum eſt ex doctrina Conciliorum, *Conc. Trid.* maxime Tridentini ſeſſione decimaquarta, cap. quarto, vbi imperfectam contritionem, quæ attritio dicitur, & diſponit hominem ad gratiam in hoc ſacramento impetrandam, dicit eſſe donum Dei, & Spiritus ſancti impulſum: & ſeſſione ſexta, tractans de iuſtificatione, quæ fit per Baptiſmum requirit diſpoſitionem procedentem ex gratia excitante, C & adiuuante, vt apertè patet capite ſexto & ſeptimo, & cap. decimoquarto, idem dicit de eo qui gratiam baptiſmalem peccãdo perdidit, ad quam recuperandam dicit oportere diuina gratia excitari: & canone tertio concludit, *neminem ſine gratia poſſe pœnitere, ſicut oportet, vt ei iuſtificationis gratia conferatur.* Quod non poteſt exponi de ſola iuſtificatione extra ſacramentum, cùm in tota illa ſeſſione loquatur de iuſtificatione, quæ fit etiam per ſacramentum, vt patet ex doctrina tradita in citatis capitibus, quibus reſpondent canonum definitiones. Oſtendimus etiam in ſuperioribus, hanc gratiam non ſolùm requiri ad pœnitentiam propter fidem, quam ſupponit, vel propter ſpem veniæ quam debet habere coniunctam, ſed propter ipſam pœnitentiam: oportet ergo, vt ipſa in ſe ſit ſupernaturalis.

D

9. *Conc. Arauſic.* Quod etiam confirmari poteſt ex Concilio Arauſicano ſecundo, definiente, voluntatem efficacem, qua volumus purgari à peccato, eſſe in nobis ex Spiritus ſancti inſpiratione: & idem dicit capite quinto & octauo de illa voluntate, qua homo ita ſe corrigit, vt in Baptiſmo ab ſtatu peccati ad ſtatum gratiæ traducatur, & cap. ſeptimo nihil, quoad ſalutem vitæ æternæ pertineat, dicit poſſe fieri ſine gratia: ſed diſpoſitio, per quam homo ſufficienter ſe præparat ad comparandam gratiam in hoc ſacramento, multùm confert ad ſalutem æternam. Et eodem modo ferè omnia, quæ in illis decretis docet, præſertim E 24. hanc veritatem confirmant. Et ad idem faciunt omnia, quibus in materia de gratia probatur, ad iuſtificationem impij neceſſarium eſſe diſpoſitionem ſupernaturalem: & quibus ſuprà probauimus, pœnitentiam veram eſſe ſupernaturale donum Dei. *Ratione probatur.* Ratio autem breuiter reddi poteſt, quia diſpoſitio ad formam ſemper debet eſſe proportionata, & eiuſdem ordinis cũ forma, à quocunque agente introducatur: forma ergo, etiamſi gratia fiat per ſacramẽtum, ſemper requirit diſpoſitionem ſupernaturalem, quæ illi

præparet,

præparet & accommodet ſubiectum. Quòd ſi hæc diſpoſitio conſideretur vt remouens contrarium obicem peccati, etiam ex hac parte requirit, vt ad ordinem ſupernaturalem aliquo modo pertineat: quia peccatum mortale etiam à fine & ordine ſupernaturali hominem auertit.

10. *Attritio debet eſſe ex motiuo diuino & ſupernaturali.*

Atque hinc vlteriùs colligo, huiuſmodi attritionem debere eſſe ex aliquo motiuo diuino & ſupernaturali. Et in primis quòd non ſufficiat motiuum temporale, & humanum, ſatis colligitur ex Concilio Tridentino ſuprà; nam deſcribit vera & propria motiua huius attritionis. Deinde eſt aperta ratio, quia tale motiuum reuera non auertit voluntatem ab effectu peccati, vt ſuprà, tractando de attritione ſecundùm ſe, latè declaraui. Quòd autem hoc motiuum debeat eſſe ſupernaturale, probandum eſt ex generali principio horum actuum ita ſupernaturalium, vt ad illos efficiendos gratia excitans & adiuuans ſimpliciter neceſſaria ſit: nam tales actus in ſe, & non ſolùm per aliquam determinationem extrinſecam, ſupernaturales ſunt, quales eſſe non poſſunt ſine motiuo aliquo modo ſupernaturali, vt ex materia de gratia ſuppono: attritio autem hæc hoc modo ſupernaturalis eſt, & ad illam eſt ſimpliciter gratia neceſſaria, vt omnia dicta probant: debet ergo eſſe ex motiuo ſupernaturali. Quale autem ſit hoc motiuum, & quomodo ſupernaturale ſit, ſuprà diſputando de attritione ſecundũ ſe, ſatis declaratum eſt.

De integritate attritionis ad effectum huius ſacramenti.

11. CIRCA tertium de integritate huius attritionis, certum eſt neceſſarium eſſe, vt ſit de omnibus peccatis mortalibus non remiſſis, ſaltem per ſe loquendo, quia vnum peccatum non poteſt ſine alio remitti, & per ſe loquendo, nullum poteſt remitti ſine attritione illius, quia pœnitentia omnium peccatorũ mortalium eſt per ſe medium neceſſarium ad remiſſionem eorum. Atque hinc fit, ſi quis ſcienter, vel ex ignorantia culpabili omittat attritionẽ alicuius peccati mortalis, quanuis cæterorum illam habeat (ſuppono enim diuidi poſſe) non conſequi effectum ſacramenti, quia vnum peccatum non retractatum eſt ſufficiens obex, ſiue illud ſit in confeſſione declaratum, ſiue ex iuſta cauſa omiſſum: quia neceſſariũ eſt, vt illud peccatum ſimul remittatur, ſaltem concomitanter, quod fieri non poteſt, quando eius pœnitentia voluntariè omittitur.

12. *Sufficiátne attritio ad remiſſionẽ mortalis ſine culpa in confeſſione omiſſi.*

Duo verò breuia dubia inquiruntur. Primum eſt, an in eo caſu, quòd aliquod peccatum mortale non ſubiicitur clauibus ſine culpa, ſufficiat attritio illius ſimul cum aliis, ad conſequendum effectum ſacramenti. Quod dubium inſinuat Med. Cod. de confeſſione, qui de abſolutione ab oblitis: & indicat partem negatiuam. Quæ poteſt ſuaderi hac ratione, quia ſacerdos directè & per ſe non abſoluit ab oblitis, cùm illa non ſint facta materia ſacramenti: ergo nec poteſt facere ex attrito cõtritum reſpectu illorum. Et poteſt confirmari quodam exemplo ſimili. Diximus enim ſuprà materia de Baptiſmo, ſi quis peccauit fictè accedendo ad Bapriſmum, non poſſe poſtea per ſolam attritionem incipere habere effectũ Baptiſmi, quia cùm illud peccatum fictionis non ſubdatur Baptiſmo, non poteſt facere ex attrito contritum reſpectu illius: ergo pari ratione in propoſito, quia peccatum oblitum ita eſt extra efficaciam, & (vt ita dicam) extra iuriſdictionem ſacramenti confeſſionis, ſicut peccatum fictionis extra efficaciam Baptiſmi.

Sententia negans. *Medina.*

A Vnde confirmatur ſecundò, quia aliàs ſimplex ſacerdos abſoluens à ſolis venialibus confeſſis, poſſet indirectè remittere mortalia oblita: quod videtur eſſe inconueniens.

Contraria tamen ſententia videtur ſupponi ab aliis Auctoribus, & ſufficiẽter concludi hac ratione. Quia ſine vllo dubio illa attritio, cum confeſſione formaliter integra, eſt ſufficiens ad conficiendum verum ſacramentum confeſſionis & pœnitentiæ: ſed omne ſacramentum reddit hominem ex attrito contritum, reſpectu cuiuſcumque peccati, de quo veram attritionem habeat, ſi bona fide accedat, vt ſupponimus: ergo hoc idem facit hoc ſacramentum. Vnde quanuis ex propria ratione, & iuriſdictione abſoluentis, non videatur habere efficaciam abſolutio ſacerdotis circa peccata oblita; tamen ex generali ratione ſacramenti nouæ legis, quæ eſt conferre gratiam homini B diſpoſito, & non ponenti obicem, habet hoc ſacramentum vt etiam in eo caſu conferat gratiam, atque adeò vt indirectè, & quaſi per accidens remittat peccatum oblitum, & eodem modo faciat hominem ex attrito contritum etiam reſpectu illius. Non eſt autẽ ſimile de Baptiſmo reſpectu peccati fictionis, quia ſacramẽtum habet efficaciam reſpectu peccati commiſſi ante ſuſceptionem talis ſacramenti, nõ verò reſpectu poſterioris peccati, vt eſt peccatum fictionis. Intelligendum verò eſt in ea attritione tunc includi votum ſubiiciendi clauibus in alia confeſſione illud peccatum oblitum: & ideo non eſt inconueniens poſſe hoc modo interdum remitti tale peccatum per ſacramentum miniſtratum à ſimplici ſacerdote, quia non remittitur directè: ſicut poſſet remitti per C adminiſtrationem Euchariſtiæ, ſi attritio eſſet putata contritio. 13.

Vera ſententia.

Soluuntur argumenta contraria.

14. *Attritio non ſufficit ad tollendum peccatum in confeſſione inculpabiliter omiſſũ, niſi ad illud ſe extendat.*

Secundum dubium eſt, ſi in prædicto caſu contingat attritionem non extendi ad peccatum in confeſſione omiſſum inculpabiliter, an nihilominus aliorum attritio ſufficiat ad effectum. Reſpondeo breuiter non ſufficere, quia talis attritio nõ eſt integra, qualis ad hominis iuſtificationem neceſſaria eſt. Item quia ibi deeſt in re ipſa medium neceſſarium ad remiſſionem illius peccati obliti quod eſt interior pœnitentia illius: ergo illud remitti non poteſt. ſine illo autem non poſſunt tolli reliqua: ergo. Item, quia ſi quis accedat ad Euchariſtiam cum vno peccato mor- D tali, & ſine attritione illius, etiam ex naturali obliuione, vel falſa exiſtimatione inculpabili, non iuſtificabitur, vt ſuprà ſuo loco oſtenſum eſt: ergo idem eſt in præſenti, quia reſpectu peccati obliti ſacramentum hoc non facit ex attrito cõtritum ex ſpeciali virtute & inſtitutione, ſed ſolùm ex generali inſtitutione ſacramentorum nouæ legis. Denique licèt ſacramenta faciant ex attrito contritum, non tamen faciunt ex non attrito iuſtum, ſiue carentia attritionis ſit multorum, ſiue vnius peccati tantùm: quia pœnitentia de omnibus, & de ſingulis peccatis mortalibus neceſſaria eſt.

15. *Poteſt quis nec iuſtificari, nec de nouo peccare in receptione huius ſacramenti.*

Atque hinc tandem concludo contra Cano, & E Vegam, poſſe dari ſtatum medium in receptione huius ſacramenti, ita vt nõ iuſtificetur, qui de nouo illud recipit, nec de nouo peccet. Patet, quia poteſt carere attritione alicuius peccati ex naturali obliuione, vel poteſt inuincibiliter ignorare motiuũ ſuæ attritionis, & exiſtimare eſſe aliud quàm verè ſit, vel eſſe ſufficiens, quod reuera non eſt: tunc enim non peccabit de nouo propter ignorantiam inuincibilem, nec iuſtificabitur propter rationes adductas. Et propter ſimilem rationem dixi in ſuperiori tomo poſſe dari ſimilẽ ſtatum mediũ in receptione Euchariſtiæ: & ex ibi dictis hoc poteſt confirmari. Tandem ob eãdem cauſam, quando hæc ſacramenta recipimus, cer-

tiores ſumus nos non committere nouū peccatum, quàm per ipſa ſacramenta iuſtificari. A

SECTIO III.

Vtrùm ad valorem huius ſacramenti ſufficiat voluntas confitendi abſque alio dolore peccatorum.

1. *De neceſſitate huius ſacramenti eſt voluntas confitendi, & obtinendi peccatorum remiſſionem.* *Gabr.*

PRIMO ſtatuendū eſt, de neceſſitate huius ſacramenti eſſe voluntatē confitendi peccata in hoc ſacramento, & obtinendi abſolutionē eorum. In quo conueniūt omnes Doctores ſtatim citandi. Et ratio eſt, quia hoc ſacramentū recipi non poteſt niſi ab homine adulto: in omni autē ſuſcipiēte ſacramentū, ſi vſum rationis habeat, requiritur voluntas ſeu intentio recipiendi ſacramentum. Vnde notauit Gabriel. d. 14. hanc voluntatē non requiri vt partem ſacramenti, ſed vt neceſſariam conditionē ex parte ſubiecti: nā intentio dandi vel recipiendi ſacramentum, non eſt pars eius, licèt ſit de neceſſitate. Accedit in hoc ſacramento peculiaris ratio: quia, cùm ſit voluntarium iudicium, requirit voluntariam ſubiectionē rei ad iudicē, per quā veluti completur actualis iuriſdictio confeſſoris in pœnitentē, vel potiùs materiæ applicatio; hæc autem voluntaria ſubiectio nō fit, niſi per voluntatem ſubiiciendi peccata clauibus, media confeſſione: ergo.

2. *An ſit neceſſaria determinata voluntas pœnitentis reſpectu huius confeſſoris ad receptionē ſacramenti.*

Ex quo inferunt graues Auctores, neceſſariū eſſe vt hæc voluntas determinata ſit reſpectu huius confeſſoris, ita vt, ſi cōtingat confeſſorem decipere pœnitētem, ſeſe alium fingendo, cui pœnitens exiſtimat ſe ſubiicere & confiteri, nulla fiet confeſſio, nec talis confeſſor poſſit validè abſoluere, quia pœnitens reuera non ſe illi ſubiicit, nec reſpectu illius fecit voluntariam accuſationem. Confirmatur, ac declaratur: quia huiuſmodi pœnitēs, ſi poſtea veritatem intelligeret, non teneretur parere tali confeſſori: ergo nec potuit ab eo ligari, ergo neque abſolui. Denique talis ſacerdos non audit tunc confeſſionē vt iudex, quia hoc iudicium non eſt coactum, ſed voluntarium, & ideo non eſt quis actu iudex, donec alius ſe illi voluntariè ſubiiciat: ergo nec poteſt ſacramentum perficere. Atque ita ſentit Durandus in 4. d. 21. q. 3. ar. 1. Richard. art. 4. q. 3. & Adrianus materia de Confeſſione, dub. penult.

Durand. *Richard.* *Adrian.*

3. Quæ ſententia vera erit, ſi moraliter intelligatur pœnitens ita determinare voluntatem ſuam ad hunc iudicem, vt abſolutè nolit coram alio agere cauſam ſuā: tunc enim rectè procedunt rationes factæ. Tamē ſi pœnitens, quando hîc & nūc cōfitetur, licèt exiſtimet hanc perſonam eſſe Petrū, vel Paulū, nihilominus abſolutè velit huic ſacerdoti, qui præſens adeſt, cōfiteri, illud ſufficiet, vt perficiat ſacramentum. Sicut in genere dicitur de ſacramentis, quando occurrit talis error circa materiam, vt non excludat intentionē operandi circa id quod præſens eſt, non impediri ſacramentum. Vnde quoties non conſtiterit de expreſſa volūtate cōtraria, & abſoluta, ita videtur interpretanda intentio pœnitentis: nam hæc eſt rationabilior & fauorabilior ipſi pœnitenti, qui ſemper intendit, vt validè perficiatur ſacramentum, quantum fieri poſſit. Addit præterea Adrianus, in eo caſu, in quo ſacerdos audit peccata pœnitentis eo inuito, poſſe illum abſoluere poſtea illo cōſentiente, abſque iteratione confeſſionis. Veruntamen, ſi ſolùm fuit inuitus modo à nobis explicato, neque nouus illius conſenſus requiritur: quia, vt dixi, licèt erret, vel decipiatur materialiter circa perſonam, non excludit formalem intentionē recipiēdi ſacramentū ab hoc ſacerdote: tamē, ſi ſupponatur priùs nullo modo velle huic cōfiteri, poſtea, per ſe loquendo, neceſſaria eſſet iteratio confeſſionis. Quia verò narratio facta moraliter præſens eſt, ideo per ſolam voluntatem, quolibet ſigno indicatam, ſubiiciendi omnia illa peccata huic iudici, fit quædam virtualis iteratio confeſſionis: & hoc ſēſu verum eſt, non eſſe neceſſariam aliam confeſſionem: quod in multis aliis caſibus accidit, vt videbimus infrà tractando de integritate.

4. *Sufficiat ne voluntas confitendi propter humanum motiuum ad ſacramenti valorem.*

Solet autem circa hanc voluntatē inquiri, an debeat eſſe honeſta, & ſpecialiter, an voluntas confitendi propter humanum motiuum, ſcilicet inanem gloriam, vel commodum tēporale, ſufficiat ad valorem ſacramenti: nam in cæteris ſacramētis certū eſt B ſufficere. In hoc verò id negāt Sylu. verb. *Cōfeſſio.* 1. q. 7. Angel. verb. *Cōfeſſio.* 1. §. 4. & verb. *Vana gloria.* §. 1. Armilla, v. *Cōfeſſio.* n. 4. & nonnulli alij Sūmiſtæ: quia putant talem confeſſionē eſſe peccatū mortale, quod actu cōmiſſum in ſuſceptione huius ſacramēti, repugnat valori eius, quod eſt ſpeciale in illo, vt dicemus. Contrariū tamē tenet Soto diſt. 18. q. 3. ar. 3. circa. fi. & Nau. in Sum. c. 21. n. 40. Negant enim, illā volūtatem ex illo fine eſſe peccatū mortale, ſed veniale tātùm: quod non repugnat valori ſacramenti. Quæ ſententia per ſe loquendo, vera mihi videtur.

Sententia negans. *Syluest.* *Angel.* *Armil.* *Sententia affirmans per ſe loquendo vera.* *Soto.* *Nauar.*

5. Itaque, vt valida ſit confeſſio, neceſſarium eſt vt illa voluntas non ſit peccatum mortale, vt efficaciter probat ratio facta. Nec ſatis eſt addere limitationē, quam Sylueſter ſignificat, ſcilicet: niſi pœnitens hāc ipſam voluntatem, & culpam confiteatur: nam tunc, inquit, iam confeſſio eſt integra, & conſequenter C valida. Veruntamen, vt iam dicam, ad valorem confeſſionis nō ſatis eſt, quòd ſit integra, ſed etiam oportet, vt ſit aliquo modo doloroſa, & ex pœnitentia, quod repugnat, ſi illa voluntas actu habetur: & eſt peccatum mortale: tunc ergo ſine dubio nullum ſit ſacramentum, non tam ex defectu intentionis, quàm ex defectu eſſentialis materiæ, qui inde conſequitur. Eſt autem hoc ſingulare in hoc ſacramento, & ideo non tenet in hoc argumentum ab aliis ſumptum.

6. At verò, ſi voluntas illa tātùm ſit veniale peccatū, & non excludat ſufficientem attritionē peccatorum mortalium, non repugnabit valori ſacramenti, quia nihil eſſentiale tollit: & quoad hoc procedit optimè argumentum ſumptum ex aliis ſacramentis. Poteſt autem rectè fieri, vt licèt quis moueatur ad confeſſionem ex motiuo humano, nihilominus, ſuppoſita illa applicatione, velit omnia neceſſaria ad ſacramentum D adhibere, quia nō vult in eo actu peccare mortaliter. Ad hoc autem non mouebitur ex illo motiuo humano, ſed aliunde; & ita motiuum illud nunquam erit totale in huiuſmodi actu quoad ſpecificationem eius, vt ſic dicam, quanuis ſit primum mouēs in illo genere quoad exercitium & vſum. Vnde, quod Angelus ſuprà ait, ſemper eſſe peccatum mortale facere ob inanem gloriam id quod per ſe in Dei gloriā inſtitutum eſt, vt eſt vſus ſacramenti, valde rigoroſum eſt, & abſolutè falſum, niſi addatur conſtitui vltimum finem in ea inani gloria, aut ea de cauſa omitti aliquid, quod eſt de ſubſtātia actus: nam, his ſublatis, E ille finis nō eſt per ſe obiectum graue, quod ad peccatum mortale ſufficiat, nec eſt vnde tantam malitiam actioni conferat.

Sítne aliquis internus dolor de eſſentia huius Sacramenti.

HIs ergo ſuppoſitis de hac voluntate, difficultas eſt, an præter illam ſit aliquis dolor internus de

Opinio negãs. Scot. Maior. Gabr. Durand. Palud.

de neceſſitate & eſſentia huius ſacramenti. Multi enim Theologi negant. Quam opinionem à fortiori tenent, qui putant illam voluntatem ſufficere ad effectum, vt de Scoto, & aliis ſuprà diximus. Idem ſentiunt Mai.4.diſtinct.14.q.2. & ibi Gabr. q. 2. art. 1.dum negãt dolorem eſſe partem eſſentialem, quod etiam dicit Durandus diſtinct. 19.q.1.& diſtinct. 17. quæſtion. 13.& ibi Paludanus q.8. quanuis Paludanus de rigoroſa contritione loqui videatur. Durandus autem ſolùm de nomine partis diſputare videtur: nã alioqui docet, confeſſionem ſine dolore factam, eſſe iterandã, & hoc ſacramentũ non poſſe eſſe informe. Idem cenſeo de Gabriele, & Maiore: de Soto verò

Fundamentũ.

iam dixi, illum non negare eſſe neceſſarium aliquem dolorem in hoc ſacramento. Et quanuis doceat hoc ſacramentum in abſolutione conſiſtere, non tamen negat eſſe neceſſariam confeſſionem, & accuſatio-

B nẽ, atq; adeo dolorẽ aliquem, vt perfici poſſit. Quocirca pauci ſunt Theologi, qui hãc ſententiã expreſsè doceant. Nihilominus tamen fundari poteſt, quia hic dolor non requiritur vt cauſa extrinſeca ſacramẽti, ſicut de præcedenti voluntate dicebamus, nã in eo genere cauſæ ſufficit prædicta voluntas. Neque etiã requiritur vt intrinſeca pars ſacramenti, quia vel non eſt pars, cùm non ſit ſenſibile ſignum, vel non eſt eſſentialis, cùm Concilia tantùm integralem appellẽt. Et confirmatur, quia non debemus confeſſionẽ reddere oneroſam, & obligare homines ad iterãdas confeſſiones ſine euidenti ratione; hìc autem nulla eſt: nam ſacramenta ſolent eſſe valida, ſi exteriora ſigna integrè perficiantur cum voluntate conficiẽdi ſacramentum: neque eſt obligatio iterandi illa, etiamſi

C non habuerint effectum: ergo idem dicendum eſt in hoc ſacramento.

8\. Sententia affirmatiua. D. Thom.

Nihilominus dicendum eſt, aliquem dolorem eſſe de eſſentia huius materiæ. Quod ſuprà oſtenſum eſt, & eſt ferè communis conſenſus Theologorum, vt videre licet in D.Tho 3.p.q.84.art.1.ad 1. & q.86. artic. 6. q. 90.art. 2. & in 3. & 4.d.14.q. 1. art.1. quæſtiuncula 1.ad 1. clariùs d. 17 q.3.art.4.q.4. vbi dicit dolorem & accuſationẽ eſſe de neceſſitate huius ſacramenti.

Capreol. Couar. Nauar. Ant. Vega. Cordub.

Capreol.4.d.16.q.2.art.3.quem cum aliis refert Couar.in capite *Auila*. par.1.§. 4. n. 13. idem tenet Nau.in ca.*fratres*.n.33.de Pœnit.d 5.& D. Antonin.3.par.tit.14.c.19.§.5. & alios referunt Vegali, 9. in Tridentinum, cap 17.& Corduba li.1.q.2.opin.

D 3.& referemus eos ſect.ſeq. Pauci etiã ex Auctoribus citatis in cõtraria opinione cõtradicũt, vt ibi vidimus.

Explicantur verba Conc. Trident. & Floren.

Neque etiam fundamenta illa ſententiæ ſunt alicùius momenti; quòd enim contritio vel aliquis dolor internus ſit pars huius ſacramenti, ſuprà oſtenſum eſt: cùm autẽ ſit pars omnino neceſſaria, ſine qua ſacramentum validum eſſe non poteſt, meritò eſſentialis dicitur. Neque Concilium Tridentinum, aut Florentinum dicunt hanc partem ita eſſe integralem, vt non ſit etiam eſſentialis. Sed dicunt id quod eſt certum & generale omnibus partibus materialibus huius ſacramenti, ſcilicet requiri ad integritatem ſacramenti,

E & perfectam peccatorum remiſſionem: non tamen propterea negant, aliquam, vel aliquas ex his partibus eſſe eſſentiales, ſeu ſimpliciter neceſſarias ad valorem ſacramenti. Aliàs etiam confeſſio peccatorum non eſſet eſſentialis, quod apertè falſum eſt, cùm accuſatio ſit de eſſentia iudicij de peccatis: atq; eadem ratione contritio eſt eſſentialis tanquam omnino neceſſaria ad verã occaſionẽ huic iudicio neceſſariam.

9\. Diſcrimen inter dolorem & ſatisfactionẽ.

Vnde eſt magnum diſcrimen inter dolorẽ & ſatisfactionem: nam ſatisfactio ſolùm eſt neceſſaria ad quandam perfectionem huius iudicij, quæ eſt punitio ſeu compenſatio delicti quoad reatũ pœnæ temporalis: dolor verò requiritur ad ſubſtantiam ipſius iu-

A dicij, & ad primariũ finẽ eius, qui eſt abſolutio à culpa. Deinde ſatisfactio non neceſſariò ſupponitur ad formam huius ſacramenti, ſed regulariter poſt ſacramentum eſſentialiter perfectum adiungitur: dolor verò, ſicut accuſatio, neceſſariò ſupponitur ad ſacramentalem formã, eſtq; natura ſua neceſſaria ad veritatẽ eiuſdem formæ: in omni autẽ ſacramento materiæ, quæ huiuſmodi eſt, neceſſaria ac eſsẽtialis exiſtit: idẽ ergo erit in hoc ſacramẽto. Vnde ad confirmationẽ illius ſententiæ reſpõdemus, ſatis euidenti ratione oſtendi neceſſitatem alicuius doloris ad veritatem confeſſionis: ideóque neque fruſtra, neque gratis hanc obligationem imponi pœnitenti. Neque oportet in hoc ſeruari omnimodam ſimilitudinem inter hoc ſacramentum, & alia, quorum materia eſt merè exterior & ſenſibilis, quia non conſiſtit in aliquo

B actu humano, qui ad ſuum eſſe & ad formalem rationem ſuam requirat aliquem actum interiorẽ, qui coniunctus exteriori, conſtituat ſenſibile ſignum tali ſacramento proportionatum: in hoc autem ſacramẽto hoc inuenitur, quia materia eius in huiuſmodi humanis actibus poſita eſt.

SECTIO IIII.

Quiſnam dolor ſeu attritio ſit de neceſſitate & valore huius ſacramenti.

PRIMA ſententia eſt, non eſſe neceſſariã deteſtationem efficacem cum abſoluto dolore & pro- 1. Prima ſententia.

C poſito non peccandi, ſed diſplicentiam quamcunq; cum velleitate non peccandi ſufficere ad valorem ſacramenti. Ita tenet Caiet.tom.1. Opuſcul. tract. 5. quæſt.5.quẽ ſequuntur Victoria in Summ.num.144. Cano par.5.Relict. Ledeſma 2.p 4.q.8.art. 1.dub.4. & q. 31.art.2.ſignificant Palud.d.17.q.8.Sylueſt.ver. *Confeſſio* 1.q.23. Fundamẽtum eſt, quia de eſſentia cõfeſſionis ex parte pœnitentis ſolùm eſt, vt confeſſio habeat veram rationem accuſationis integræ: ergo ſolus dolor requiritur, qui neceſſarius eſt, vt confeſſio fiat per modum veræ accuſationis: ſed ad hoc ſufficit quæcunque diſplicentia, etiamſi inefficax ſit: ergo. Addit Caietanus contritionem non eſſe partem huius ſacramenti ſecundùm ſe ſed vt relatam ad confeſſionem, & vt eſt ſpontanea voluntas recom-

D penſandi ad arbitrium ſacerdotis: ſed ad hoc ſufficit ille imperfectus dolor: ergo, &c.

Secunda opinio eſt, requiri quidem efficacem deteſtationem peccati, ſufficere tamen naturalem ſeu ex motiuo humano. Quam tenet Soto d.18. q.3. art. 3.& Nauarrus in Summ.c.9. n. 10.& in c.*Fratres*. de Pœnit.d.5.n.35. Fundamentũ eſt idem, quod præcedentis. Nam talis dolor ſufficit ad veram accuſationem, & ſicut confeſſio naturale quid eſt, ita poteſt ſufficere dolor naturalis ad ſubſtantiam ſacramenti, ſicut in aliis materia & forma naturale quid eſt. Re- 2. Secunda ſententia. Soto. Nauar.

E quiritur tamen efficax dolor, quia aliàs poſſet eſſe cum illo placentia peccati.

Hę verò duæ ſententię ita ab aliquibus limitantur, vt intelligendæ ſint, quando pœnitens ex ignorantia cum illo ſolo imperfecto dolore cõfitetur: nam, ſi ex certa ſcientia ita confiteatur, dicunt fieri non poſſe vt talis confeſſio valida ſit, cùm pœnitens videat ſe accedere, ponendo obicem ſacramento, & cõſequẽter peccando mortaliter. Quæ ſententia ſeu limitatio duobus adhuc modis intelligi poteſt iuxta duos ignorantiæ modos, ſcilicet vincibilis, & inuincibilis. Erit ergo tertia ſententia, per ſe loquendo, neceſſariam eſſe veram attritionem ad valorem ſacramenti; per accidens autem poſſe ſufficere exiſtimatam, etiamſi ex 3. Tertia ſententia.

ex ignorantia vincibili, illa exiſtimatio proueniat, A
quæ à noua mortali culpa non excuſet. Ita videntur
Palud. ſentire Paludanus & alij d. 17. vbi Capreolus q. 2. art.
Capreol. 3. Ric. art. 2. q. 8. ad 5. Durandus q. 13. licèt non ſatis
Richard. ſe explicent. Sentiunt etiam Soto, Syluester, & Cano.
Durand. ſuprà, & Nauarr. in Summ. c. 9. n. 2. & Couar. in ca.
Sotus. *Alma mater.* 1. p. §. 4. nu. 13. Fundamentum præcipuũ
Syluest. eſt, quia non ſunt obligandi pœnitentes ad iterandas
Canon. confeſſiones, vbi non conſtat euidenter de obliga-
Nauar. tione. Atque ita fundantur; quia hæc ſentẽtia eſt beni-
Couar. gnior & fauorabilior. Et poteſt ita explicari: quia ſen-
tentia, quæ non continet intolerabilem errorem,
etiamſi iniuſta ſit, non eſt nulla: ſed abſolutio, quæ
cadit in eiuſmodi confeſſionem, non continet intole-
rabilem errorem, quia ex ignorantia perfecta eſt: er-
go non eſt nulla: ergo ad valorem ſacramenti ſufficit B
ille modus doloris, exiſtimationis, & confeſſionis.
Accedit, quòd in aliis ſacramentis carentia diſpoſi-
tionis etiam ex culpa non eſt contra ſubſtantiam ſa-
cramenti: neque in hoc ſemper erit.

4. *Quarta ſententia.* Quarta & vltima ſententia erit, attritionem exiſti-
matam ſufficere, dummodo adhibita ſit ſufficiens di-
ligentia, & conſcientiæ examinatio, ac propterea ex
ignorantia inculpabili exiſtimatio orta ſit. Ita ſentit
Pet. Sot. Petrus Soto, aliíque Auctores, qui putant dari poſſe
ſacramentum Pœnitentiæ validũ, & informe, vt mi-
D. Thom. nimum hoc affirmant. Et ſignificat D. Thomas in 4.
d. 14. q. 3. artic. 4. ad 1. & alios referam ſect. ſequen.
Fundamentum huius opinionis eſt ferè idem, quod
præcedentis, addendo, oportere illam ignorantiam C
eſſe inuincibilem, vt excuſet hominem ab actuali cul-
pa mortali; nam cum illa non poteſt eſſe validum hoc
ſacramentum, vt ſæpe in ſuperioribus tactum eſt. Nec
poteſt dici, non continere intolerabilem errorem il-
lam ſententiam, quæ abſoluit hominem peccantem
actu mortaliter: meritò autem id dicitur de illa ſen-
tentia, quæ abſoluit hominem bona fide, & cum mo-
rali diligentia confitentem: nec veriſimile eſt Chri-
ſtum Dominum ampliùs poſtulaſſe ab homine ad va-
lorem huius ſacramenti. Et declaratur ampliùs in hũc
modum. Nam ſententia, quæ fertur ſecundùm al-
legata & probata, bona fide, valida eſt: ſed ſuppoſi-
ta hac confeſſione, fertur abſolutio ſecundùm alle- D
gata & probata, bona fide, quantùm humano modo
fieri poteſt: ergo erit valida. Nam licèt hoc iudi-
cium quodammodo diuinum ſit, tamen quatenus ſit
5. inter homines, humano modo perfici debet. Confir-
matur ſecundò; nam qui ſic confitetur, non tenetur
poſtea illam confeſſionem iterare, ergo impleuit præ-
ceptum diuinum de confeſſione: ergo fecit confeſ-
ſionem validam, verúmque ſacramentum recepit,
quia præceptum diuinum ad hoc obligat. Antecedẽs
patet, quia non poteſt humano modo aliter impleri
præceptum, quàm cum hac exiſtimatione probabili,
& inculpabili, aliàs nunquam conſcientiæ poſſent
eſſe pacatæ & ſecuræ de confeſſione ritè facta. Vn-
de, cùm materia huius ſacramenti conſiſtat in acti- E
bus humanis, & partim internis, de quibus nõ poteſt
homo habere euidentiam, non videtur veriſimile im-
poſitum eſſe præceptum de tali actu, niſi quatenus
cadit in humanam cognitionem probabilem, facta
morali diligentia: ergo veriſimile eſt, non aliter fuiſſe
inſtitutam materiam huius ſacramenti. Et confirma-
tur tertiò à ſimili; nam eſſentialis materia huius ſa-
cramenti quoad actum exteriorem eſt confeſſio in-
tegra; & tamen non requiritur vt in re ſemper ſit in-
tegra, ſed in exiſtimatione inculpabili pœnitentis:
nam, ſi diligentiam moralem adhibeat, & putet ſe
confiteri omnia quæ commiſit, licèt aliquid omittat,
valida eſt confeſſio: ergo eadem proportione iudi-
candum eſt de materia quoad actum internum, nimi-
rum ita requiri actionem, vt ſi inculpabiliter exiſti-
matur, quamuis in re non ſit, ſufficiat. Vltimò confir-
mant hanc ſententiam ferè omnia fundamenta aliarũ
opinionum: & illud præcipuè, quòd hæc diſpoſitio
ſufficit ad veram accuſationem, ex corde & bona fi-
de factam, propter quam maximè hic dolor poſtu-
latur. Atque hæc ſententia inter omnes, quas retuli,
probabilior eſt.

Attritionem veram & ſupernaturalem de o-
mnibus mortalibus eſſe de eſſentia huius
ſacramenti, vera ſententia.

DICENDVM nihilominus eſt attritionem ve-
ram ac ſupernaturalem de omnibus peccatis
mortalibus in confeſſione declaratis, quorum pœni-
tens conſcientiam habet eſſe de eſſentia huius ſacra-
menti. Hanc ſententiã ſub his terminis pauci Theo-
logi proponunt: eam tamen ſupponunt omnes, qui
negant dari ſacramentum pœnitentiæ informe, præ-
ſertim Gabriel d. 17. q. 1. art. 1. dub. 2. circa med. & *Gabr.*
Adrian. q. 5. Confeſſione. Maior d. 17. q. 9. Medin. *Adrian.* *Maior.*
Cod. de Confeſſ. q. de confeſſione ficta iteranda, & *Medina.*
alij citandi ſect. ſequenti. Fauet etiam interdum D. *D. Thom.*
Thomas & nonnulli alij, vt ſtatim dicam: & ex par- *Syluest.*
te Syluester verb. *Confeſſio.* 1. q. 22. Probatur autem *Concl. probatur ex. Trid.*
primò generaliter ex Concilio Tridentino, ſeſſ. 24. *Probatur ratione.*
Nam in c. 1. dicit, contritionem eſſe partem huius ſa-
cramenti: quod ſuprà explicuimus intelligendum
eſſe de parte eſſentiali. Statim verò in capite 4. decla-
rans hanc partem illius ſacramẽti, ſolùm illos modos
contritionis ponit, qui per ſe etiam ſufficiunt ad ef-
fectum ſacramenti, nihilomnino diſtinguens inter
diſpoſitionem ad effectum, & partem ſacramenti: er-
go ſentit eandem attritionem requiri ad conficiendũ
ſacramentum, quæ ad effectum conferendum ſuffi-
ciat. Secundò probatur ratione generali: quia materia *Probatur ratione.*
ſacramenti talis eſſe debet, vt quantum eſt ex parte
eius, ſufficiat ad veritatem formæ ſacramenti: ſed in
præſenti, vt materia ſit talis, neceſſaria eſt illa attri-
tio: ergo illa reuera pertinet ad eſſentialem mate-
riam. Maior ex terminis videtur per ſe nota, quia ve-
ritas formæ eſt de eſſentia eius, & quia ex illa pen-
det efficacia, & conſequenter ſignificatio practica ſa-
cramenti, quod etiam in omnibus ſacramentis videre
licet. Minor declaratur; quia non poteſt iudex iuſtè &
efficacitr abſoluere reũ, niſi lex vi accuſationis & di-
ſpoſitionis, ille ſe exhibeat abſolutione dignum: ſed
forma ſacramenti illud ſignificat in hoc ſacramen-
to: ergo ad veritatem ſuam requirit, ex parte accuſa-
tionis & materiæ, illam attritionem, quæ ex ſe ſatis
ſit ad prædictam ſignificationem, & efficaciam for-
mæ. Et confirmatur, ac declaratur: nam, cùm hoc ſa-
cramentum per ſe primò ſit ad remittendum actuale
peccatum, illi directè repugnat actuale peccatũ com-
miſſum in ipſo ſacramento: ergo illa diſpoſitio, quæ
per ſe neceſſaria eſt, vt ipſa accuſatio & confeſſio fiat
ſine nouo mortali crimine, eſt etiam per ſe neceſſa-
ria ad valorem ſacramenti, & ad efficaciam formæ:
ergo. Tandem confirmo, quia eſſentialis materia ex
Chriſti inſtitutione petẽda eſt: hæc autem inſtitutio,
vel auctoritate certa, vel ratione conuenienti ex aliis
principiis fidei colligenda eſt: omnes autem aliæ opi-
niones nulla nituntur auctoritate certa; huic autem
multùm fauet Concilium Tridentinum, & ſpectato
fine huius ſacramenti & formæ eius, hæc inſtitutio
eſt conuenientior, vt rationes factæ declarant: er-
go meritò credimus hanc fuiſſe Chriſti inſtitutio-
nem.

Attri

Attritionem ad valorem ſacramenti debere includere efficacem voluntatem non peccandi de cætero.

Caietan. Gabriel. Adria. Maior. Medina. Petrus Sot. Probatur ex Conc. Trid.

7. DEINDE probatur dicta ſententia, per ſingulas partes in ea propoſitas diſcurrendo. Et in primis, quòd talis attritio debeat eſſe efficax, & includens non tantùm velleitatem, ſed etiam abſolutam voluntatem non peccandi de cætero, docuit expreſsè Caiet. ſibi contrarius in Sum. ver. *Confeſſio ex parte cōfeſſi iteranda.* Tenent etiam Gabriel, Maior, Adrian. & Medina citati in ſectio. præcedenti circa fin. & Petrus Soto lect. 3. de Confeſſione. Sumiturque ex eodē loco Concilij Tridentini dicentis, talem eſſe neceſſariū dolorem, *qui voluntatem peccandi excludat*, id eſt, cum quo voluntas peccandi ſimul eſſe repugnet: alioqui, quamuis contingat hominem habere dolorem, & non habere actualem voluntatem peccandi, ſi tamen dolor talis non eſt, vt ex ſe non repugnet ſimul eſſe cum tali voluntate, reuera non eſt dolor, qui excludit illam voluntatem, ſed aliunde contingit illa carere. At verò, quoties diſplicētia de peccato talis eſt, vt ex ſe habeat adiunctam ſolam velleitatem non peccandi, quantum eſt ex ſe, non excludit voluntatem peccandi: quia voluntas peccandi, & velleitas non peccādi optimè poſſunt eſſe ſimul: ergo talis diſplicētia inſufficiens eſt etiam ad valorem huius ſacramēti.

Ratione idem oſtenditur.

8. Præterea argumentor ratione, quia incredibile per ſe eſt, eam confeſſionem eſſe validam, quæ eſt cum actuali propoſito iterum peccandi mortaliter, & cum actuali complacentia peccati commiſſi: ſed huiuſmodi propoſitum & complacentia eſſe poteſt cum illa imperfecta deteſtatione ſeu velleitate, vt per ſe conſtat, quia illi actus non ſunt repugnantes, ergo illa non eſt ſufficiens ad valorem huius ſacramenti: ſi enim illa ſufficeret, quidquid cum illa coniungeretur, non eſſet contra eſſentiam ſacramenti. Secundò, hoc ſacramentum inſtitutum eſt per modum iudicij: ergo intelligi debet iuxta formam & tenorem veri iudicij de cuius ratione eſt, vt ſi ſit euidēter iniuſtum, & continens intolerabilem errorem, ſententia in illo lata, ſit prorſus nulla: illa autem confeſſio facta illo modo talis eſt, vt in illam non poſſit cadere forma huius ſacramenti, niſi cum euidenti iniuſtitia, & intolerabili errore: ergo talis ſententia ſeu forma erit ſemper nulla: ergo & illa materia eſt inſufficiens ad hoc ſacramentum conficiendum. Tertiò, hoc poteſt probari, quia credendum eſt, ita inſtituiſſe Chriſtum Dominum hoc ſacramentum, ſicut neceſſarium & expediens futurum erat ad vſum eius: ſed confiteri peccata ex certa ſcientia cum illo dolore inefficaci & velleitate nunquam poterat eſſe expediens ad vſum huius ſacramenti, neque conferre aliquid poterat ad ſalutem animarum: ergo.

Differentia inter Baptiſmum, & pœnitentiā quātū ad internum dolorem.

9. Dices, hac ratione probaretur, ablutionem Baptiſmi ſuſceptam praua intentione, vel cum effectu peccati, non eſſe materiam ſufficientem ſacramenti, quia non poteſt eſſe expediens ad ſalutem animæ: ſed hoc non eſt ſimile, quia in Baptiſmo interior diſpoſitio ſuſcipientis nō eſt pars ſacramēti, ſed ſola ablutio exterior, vt eſt à miniſtro intendente perficere ſacramentum, & vt ſic eſt indifferens & independens ab effectu miniſtri, ſeu ſuſcipientis. At verò in hoc ſacramento diſpoſitio interior eſt pars ſacramenti & exterior cōfeſsio non eſt ſufficiens pars: niſi vt procedens ab interna deteſtatione peccati: ſi autem procedit à ſolo illo dolore imperfecto, præſertim cognito, eſt per ſe mala, & inſufficiens ad iuſtam abſolutionem de peccato: ergo non eſt veriſimile inſtituiſſe

Chriſtum hanc tanquam ſufficientem materiam huius ſacramenti. Tandem confirmo, quia dolor, qui non excludit voluntatem peccandi, reuera non ſufficit ad veram accuſationem. Denique illa ſententia non ſatisfacit dictis Conciliorū, & Sāctorum, qui vbicūque de hac materia loquūtur, huiuſmodi cōfeſsiones omnino reiiciunt vt ſacrilegas, & inſufficientes.

Non ſufficere ad valorem huius ſacramenti, dolorem ex motiuo merè humano conceptum.

SECVNDO loco probatur non ſufficere dolorem conceptum ex motiuo merè naturali, ſed neceſſariam eſſe attritionem ſupernaturalem, quod ſentiunt Doctores paulo anteà citati. Et non obſcurè indicauit Concilium Tridentinum, cùm dixit eſſe Spiritus ſancti donum. Et idem ſentit D. Thomas q. 84. art. 1. Nam poſtquam in ſolutione ad 1. dixit, materiam eſſentialem huius ſacramenti conſiſtere in actibus pœnitentis, ſubdit, in ſolutione ad 2. hos actus originem ducere ex inſpiratione interna: quia in hoc ſacramento materia non exhibetur à miniſtro, ſed à Deo interiùs operante. Ratio verò in primis eſſe poteſt, quia, ſi dolor procedat ex motiuo merè naturali, & humano quantum eſt ex ſe, non auertit voluntatem ab effectu culpæ, ſed ad ſummū continet ab actu externo: vnde non ſufficit ad veram accuſationem coram Deo, ſed potiùs videbitur illa eſſe narratio quedā periculi proprij, aut incōmodi: Si verò actus ille eſt ex aliquo motiuo honeſto, & virtutis, tamen merè naturali, etiam eſt inſufficiens ad veram attritionem, quam deſcribit, & requirit Concilium Tridentinum, quod eſt in hac materia potiſsimum fundamentum. Eſt etiam inſufficiens ad propriam accuſationem de peccato, Deo factam: nam licèt proximè fiat confeſſori, tamen reuera principaliter Deo fieri debet. Præterea hæc pars videtur manifeſta, quādo pœnitens ſuam diſpoſitionem bene nouit (de illo enim, qui ignorat, poſtea dicemus) nam ille, qui hoc modo confitetur, accedit cum actuali conſcientia, & voluntate peccandi mortaliter: ergo non eſt ſufficienter diſpoſitus ad hoc ſacramentū ſuſcipiendum. Antecedens probatur ex ſuprà dictis, quia ille accedit indiſpoſitus ad effectū ſacramenti: ergo peccat mortaliter ita accedendo voluntariè, ſicut dicto modo accedit. Conſequētia verò probatur ex dictis: quia de ratione & eſſentia huius ſacramēti eſt, vt pœnitens accedat deteſtando efficaciter omne peccatū mortale, atque adeò ſine actuali complacentia alicuius peccati mortalis. 10.

Conc. Trid. D. Thom. Prima ratio.

Secundò, ex Caietano ſuprà confirmatur, & explicatur hæc ratio, quia huiuſmodi pœnitens ſciens & vidēs repræſentat ſe ſacerdoti tanquam inabſolubilis, ſeu omnino abſolutione indignus: ergo de ſe non ſufficit illa diſpoſitio ad valorem ſacramenti huius. Cuius rationis vis ita explicatur: Quia, cùm pœnitēs accedit ita diſpoſitus, vel occultat confeſſori hāc diſpoſitionem, ſeu potiùs indiſpoſitionem ſuam, & ſic confeſsio eſt nulla, quia non eſt integra: vel proponit confeſſori ſuam diſpoſitionem, & ſic ſuamet confeſsione teſtificatur ſe eſſe indignū abſolutione: ergo incredibile eſt huiuſmodi accuſationem & teſtificationem in hoc ſacramento factam ſufficere ad valorē abſolutionis in eodem foro. Sicut enim impœnitens coram Deo eſt incapax remiſsionis peccati, ita impœnitens in hoc foro, eſt incapax abſolutionis in eodē foro: ergo talis abſolutio nulla eſt, & cōſequenter ipſa materia eſt inſufficiens. Tertiò quia vel hæc ſententia intelligit eſſe neceſſariā abſolutā & efficacem deteſtationem omnium omnino peccatorum: & 11.

Secunda ratio. Tertia ratio.

ſic eſt impoſſibilis, quia illius peccati, quod pœnitēs committit accedendo cum tali diſpoſitione à ſe cognita, non poteſt habere efficacem deteſtationem, quandoquidem eſt in actuali voluntate illius: vel intelligit eſſe neceſſariam huiuſmodi deteſtationem de peccatis præteritis, non verò de illo quod actu cōmittit: & hæc eſt voluntaria diſtinctio, quia non eſt maior ratio de vno, quàm de alio, cùm non minùs ſit materia huius ſacramenti vnum quàm aliud.

12. Sed dicet aliquis, hæc argumenta non procedere in eo caſu, quo pœnitens actualiter non peccat accedendo ad confeſſionem cum tali diſpoſitione cognita. Quod accidere poteſt altero è duobus modis. Primo, ſi inuincibiliter exiſtimaret illam diſpoſitionem eſſe ſufficientem, non tantùm ad ſacramentum, ſed etiam ad effectum ſacramenti: ſecundo, ſi exiſtimaret non eſſe peccatum accedere ad ſacramentum ſine diſpoſitione ad effectum. *Eluditur.* Reſpondetur, huiuſmodi confeſſionem factam cum hac ignorantia, præſertim priori modo, pertinere potiùs ad punctum ſequens, vbi diſputabimus, num hæc materia huius ſacramēti neceſſariò ſit attritio vera, vel ſufficiat putata. Nam in dicto caſu illa deteſtatio, cùm exiſtimetur ſufficiens diſpoſitio ad effectum ſacramenti, meritò dici poteſt exiſtimata attritio, vel etiam contritio ſaltem extrinſecè, ſeu per informationem gratiæ acquirendę per ſacramentum: itaque de hoc modo diſpoſitionis ibi dicemus. *Accedens ad ſacramentum ſine diſpoſitione ad effectum non recipit ſacramentum.* Poſterior autem modus ignorantiæ, præterquam quòd moraliter vix accidere poteſt ita vt à peccato excuſet, omnino eſt per accidens, & nihil refert ad valorem confeſſionis: quia nec moraliter confert ad modum doloris, neque ad modum accuſationis. Quod dupliciter declaratur: Primò, quia ille dolor de peccato, merè humanus & naturalis, per ſe eſt inſufficiens duplici titulo ſæpe tacto, ſcilicet quia non auertit de ſe voluntatem à peccato, ſeu ab effectu peccati: quod autem hîc & nunc propter ignorantiam, vel exiſtimationem aliquam, volūtas actu nō peccet, eſt per accidens, & nō mutat qualitatē materię vel diſpoſitionis: & quia huiuſmodi dolor non ſufficit ad veram accuſationē peccati coram Deo: non enim omnis narratio peccati proprij cum aliquo dolore habet rationē accuſationis, vt per ſe cōſtat: ergo ille modus doloris intrinſecè eſt inſufficiens ad valorē huius ſacramenti, neque propter illā ignorantiam poteſt fieri ſufficiens. Quæ rationes, licèt efficaciùs procedant de ſecundo modo ignorantiæ, etiam ad primum poſſunt applicari. Denique hæc concluſio ex omnibus dicendis magis conſtabit.

Attritionem veram eſſe neceſſariam ad hoc ſacramentum, & non ſufficere exiſtimatam, præſertim vincibiliter.

13. TERTIO probatur altera pars aſſertionis, nimirum hanc attritionem veram & realem, neceſſariam eſſe, & non ſufficere exiſtimatam, præſertim exiſtimatione vincibili, quæ nō excuſet à culpa mortali. *Bonauen. Durand. Richard. Nauar.* Quam partem, præter Auctores ſuprà citatos, indicauit Bonau. d. 17. 2. p. art. 2. q. 3. Nec Durandus, aut Rich. ſuprà citati contradicunt, nec etiam Nauarr. nam in Sum. cap. 9. n. 16. affirmat, eum, qui confitetur non adhibita debita diligentia, & ob id aliquod peccatum omittit, teneri ad confeſſionem iterandam, quia culpa ſua integritatem omiſit: *Principium notatu dignū.* quod veriſſimum eſſe, infrà oſtendam. Vnde colligo hoc generale principium, qui culpa ſua, præſertim mortali, omittit aliquid per ſe neceſſarium ad valorem huius ſacramenti committere eſſentialem defectum, ideóque facere confeſſionem nullam & iterandam: hac

A enim de cauſa qui culpabiliter omittit integritatem, tenetur confeſſionem iterare; eadem enim vel maior ratio eſt de quacumque alia parte neceſſaria. Conſtat autem veram attritionem per ſe loquendo, neceſſariā eſſe: nam hoc vt minimum probāt, quæ hactenus circa præcedentes partes diximus. *Conc. Flor. & Trid.* Et Conciliū Florentinum & Tridentinum hoc ſatis expreſsè docent. Nam cùm Florentinum ait, dolorem de peccato cōmiſſo eſſe primam partem ſacramenti, non de putato dolore, ſed de vero loquitur: dolor enim tantùm putatus, non eſt dolor: ſicut quando ait, confeſſionē & ſatisfactionem eſſe partes, de vera confeſſione & ſatisfactione loquitur. Concilium item Tridentinum hoc diſertè declarauit, definiens hunc dolorem, & aſſignans eius motiuum, & originem, quam ex dono B Spiritus ſancti habet, & alia ſimilia, quæ non cadunt niſi in talem dolorem de peccato, qui vera ſupernaturalis attritio vel contritio ſit: ergo hæc neceſſaria eſt, ſaltem per ſe loquendo. Imò, ſi hoc modo neceſſaria nō eſſet, neque illius exiſtimatio neceſſaria eſſet, ſed ſufficere poſſet alius dolor, etiam ſi de illo cognoſceretur non eſſe veram attritionem: quia, vt ſuprà in ſimili dicebam, falſa illa exiſtimatio per ſe nō eſt bona diſpoſitio, neque auget illam: vnde neque etiam eſt pars ſacramenti: ergo per ſe non poteſt poſtulari, ſed ad ſummum vt excuſet ab aliqua culpa. At verò, ſi attritio vera non eſſet per ſe neceſſaria ad hoc ſacramentū, nō eſſet vlla culpa illā omittere etiā voluntariè: ergo exiſtimatio eius non eſſet neceſſaria ad excuſandum à culpa: ergo ſine cauſa poſtularetur.

Dices, quanuis non ſit per ſe neceſſaria ad ſubſtantiam ſacramenti, eſſe per ſe neceſſariam ad effectum, 14. *Obiect.*
C & ex hac parte cadere ſub obligationem, & propterea etiam, quando illa in re deeſt, neceſſariam eſſe exiſtimationem eius, quæ excuſet à culpa. Sed contra *Enodatur.* hoc eſt; nam licèt de inuincibili exiſtimatione id poſſet ſuſtineri: tamen de vincibili, de qua nunc agimus, nullo modo, quia hæc non excuſat à culpa, vt ſupponimus: ergo ſine cauſa poſtulatur. Nam quòd excuſet à tanta vel tanta culpa, id eſt, magis ſeu directè voluntaria, parum refert, ſi ſemper ſiſtimus in latitudine culpæ mortalis. Alioqui idem eſſet in integritate, & quolibet alio defectu ſimili: quod eſt contra principium poſitum, & contra omnem rationem, abſque vllo probabili fundamento: nam cùm huiuſmodi pœnitens ſit notabiliter negligens in examinanda ſua conſcientia, & pœnitentia, nullam habet legitimam excuſationem, ob quam di-
D camus dolorem illum acceptari à Deo, vel à Chriſto inſtitutum eſſe, vt ſufficientem, cùm aliàs Concilia abſolutè requirant veram attritionem. 15.

Quod enim alij Auctores aiunt, hoc deſeruire ad pacificandas conſcientias, nullius momenti eſt, tum quia non eſt bona pax, quæ in errore fundatur: tum etiam, quia potiùs poteſt eſſe occaſio negligentiæ in præparanda conſcientia ad confeſſionem debito modo. *In moralibus idem eſt aliquid ex negligentia culpabili, ac cognitione committere.* Accedit præterea, quòd in moralibus & apud Deum eiuſdem culpæ eſt aliquid committere ex negligentia culpabili, & ex cognitione: ſolùm enim differt in voluntario magis vel minùs perfecto: ſi ergo ille dolor imperfectus & cognitus non eſt
E verus, nec ſufficiens, nec culpabiliter ignoratus, ſufficiens erit. Cur enim ex illa negligentia debet peccator illud commodum reportare, vt ſibi ſufficiat imperfectus dolor, qui ſatis non eſſet, ſi poſt examinatam conſcientiam ſuam illum cognoſceret? Præterea, in moralibus non minùs excuſat paſſio vehemens, quàm ignorantia negligens: at verò, ſi pœnitens, ob vehementem paſſionem & affectum ad peccatum, ſolùm habeat diſplicentiam imperfectam, & hoc ipſum fateatur; non propterea

facit

Confeſſio ſine vera attritione culpabiliter vera, putata non eſt integra.

facit confeſſionem validam: ergo nec propter ignorantiam vincibilem eſſe poteſt valida talis confeſſio. Maximè, quia neceſſe eſt, vt talis confeſſio ſit non integra: quia ille homo dum ſic confitetur, actu mortaliter peccat, & cùm alioqui non aduertat culpam, quam tunc committit, non poteſt illã confiteri, cumque totum hoc fundetur in negligentia, & ignorantia culpabili, non fit ſine culpa: ergo talis confeſſio eſt etiam culpabiliter non integra, & conſequenter inſufficiens, vt poſtea videbimus. Adde, quòd de illo peccato vix poteſt vllus dolor, etiam imperfectus, haberi. Denique hæc pars à fortiori conſtabit ex ſequenti.

Confeſſionem ex attritione humana factam, etiãſi inuincibiliter ſupernaturalis exiſtimetur, eſſe nullam.

16. QVARTO probandum eſt, adeò eſſe neceſſariam veram attritionem ſupernaturalẽ ad ſubſtantiam huius ſacramenti, vt illa deficiente, exiſtimata non ſufficiat, etiamſi inuincibilis ignorantia intercedat. Quod præter Auctores ſuprà citatos, docuit *Ruard.* Ruardus art. 3. contra Luther. Et præcipuè ſuadetur argumento ſumpto ex Concilio Tridentino, & his quæ ſuprà dixi. Nam Concilium eandem attritionẽ, & eiſdẽ verbis requirit, vt partẽ ſacramenti, & vt diſpoſitionem ad effectũ eius: ſed ſuprà oſtendimus in ratione diſpoſitionis nõ ſufficere attritionẽ ſolũ exiſtimatã, etiã inuincibiliter: ergo neque in ratione partis ſufficit. Deinde, quia Concilium dicit illam attritionem, quæ eſt pars, eſſe donũ Spiritus ſancti, quod etiam dixit D. Thomas ſuprà citatus: at verò in attritione exiſtimata, neq; ipſe dolor eſt donũ Spiritus ſãcti, quia ſupponitur eſſe imperfectus, & merè naturalis, neq; etiam exiſtimatio, quia eſt deceptio quædam: ergo. Præterea, quia Concilia dicunt, vinum v.g. eſſe materiã Euchariſtię, nemo dicere poteſt, acetũ inuincibiliter putatum vinum, aliquando ſufficere. Neque ſolùm in materia, quæ eſt res ſenſibilis: ſed etiam in materia, quæ eſt actus humanus, hoc verum habet: vt in ſacramento Ordinis, ſi materia eſſentialis eſt tactus calicis, vel paternæ, etiamſi quis inuincibiliter putet ſe tetigiſſe, ſi reuera non tetigit, nihil factum eſt: quia ignorantia humana non mutat materiam, nec Deus ſupplet eſſentialem defectum ob priuatum errorem: ergo idem cum proportione eſt in præſenti dicendum. Ratio verò ſeu congruentia inſtitutionis illa eſt præcipuè, quia ad veritatem formæ huius ſacramenti per ſe neceſſaria eſt attritio vera, & non putata quomodocunque, quia ſine illa nõ poteſt homo reuera, & cum effectu abſolui.

17. *Ad veritatem formæ pœnitentiæ nõ ſufficit aptitudinalis ſignificatio.*

Nec ſufficit reſpondere, ad veritatem huius formę ſatis eſſe aptitudinalem ſignificationem, id eſt, abſoluere, quantum eſt ex ſe. Nam, licèt hoc ſit verum reſpectu alicuius impedimenti, ſeu cauſæ extrinſecæ, aut per accidens: tamen reſpectu propriæ materiæ, & per ſe requiſitæ, non eſt ſatis. Nam talis forma per ſe requirit actualem efficaciam gratiæ, & hanc ſignificat (per ſe etiam loquendo) ex vi verbi, *Abſoluo*: ergo ex ſe requirit materiam proportionatam ad veritatem talis verbi, & ſignificationis. Denique confirmatur, quia ignorantia inuincibilis ſolùm poteſt operari excuſationem culpæ: quod hîc non eſt ſatis; nam quærimus veritatem materiæ: aliàs etiam ignorantia inuincibilis iuris ſufficeret, quod nemo dicet. Nam, ſi quis ſciens & videns confiteretur ſine vera attritione, cum dolore aliquo ex ſolo motiuo humano, quantumuis excuſaretur à culpã, putans illam confeſſionem ſufficere, nihilominus verum ſacramentum non reciperet, quia ex certa ſcientia veram materiam non apponit: ergo excuſatio à culpa non ſatis eſt.

18. *Differentia inter dolorem & integritatem confeſſionis.*

Vnde in hoc eſt magna differentia inter dolorẽ & integritatem confeſſionis, ex qua argumentũ in contrarium ſumebatur, eo quòd integritas internum videtur ſuppleri per ignorãtiam inuincibilem: eſt autem longè diuerſa ratio, quia eſſẽtialis materia eſt cõfeſſio formaliter integra, non materialiter, ſeu quæ ſit de omnibus peccatis, ſolùm quatenus poſt debitam diligentiã memoriæ & conſcientiæ occurrũt tanquã neceſſariò confitenda, quæ integritas per hanc negationem rectè explicatur, vt in ea nullum peccatum mortale culpabiliter taceatur: cuius ſignum eſt, quia ex quacunque alia cauſa excuſetur homo à culpa tacendo aliquod peccatum, ſiue illa cauſa ſit vera, ſiue ex inuincibili ignorantia iuris exiſtimata, ſufficit, etiamſi peccatum, quod omittitur, non ſit oblitum, ſed cognitum. At verò in interiori dolore non ita eſt, ſed materia neceſſaria quoad hanc partem eſt attritio vera, & in re ipſa exiſtens. Et ratio differentiæ aſſignari poteſt, quia confeſſio per ſe & natura ſua pendet, tum ex memoria peccatorum, tum etiam ex aliis circunſtantiis moralibus, quas concurrere oportet, vt neceſſaria ſit: nã ille actus abſolutè & nudè ſumptus, non eſt ſemper expediens, neque aptus vt ſub neceſſitate præcipiatur, niſi debitis circunſtantiis veſtiatur. Et ideo formalis integritas materiæ multùm pendet ex conſcientia & memoria pœnitentis. At verò pœnitentia interior abſolutè & ſimpliciter bona eſt expediens, imò & per ſe neceſſaria ad remiſſionem peccatorum: & ideo non ita pendet ex pœnitentis opinione, vt per illius exiſtimationem etiam inculpabilem ſuppleatur.

19. Quod poteſt à ſimili declarari ex neceſſitate eiuſdem impœnitentiæ interioris ad remiſſionem peccati. Nam, quia pœnitentia interior eſt neceſſaria neceſſitate medij ad remiſſionem peccati, non ſufficit exiſtimatio eius ad ſupplendum illius defectum: licèt enim fortaſſe talis exiſtimatio excuſet à noua culpa, non tamen ſupplet, neque applicat medium neceſſarium ad talem effectum. Ita ergo, quia pœnitentia interior, quæ ſit vera contritio vel attritio, eſt neceſſaria neceſſitate medij ſeu materiæ ad conſtituendum hoc ſacramentum, ſi illa deſit, exiſtimatio eius, quantuncunque excuſet à culpa, non poteſt ſupplere defectum eius. Quocirca potiùs in hoc eſt aliqualis ſimilitudo inter confeſſionem exteriorem, & attritionem, quòd ſicut abſque vera exteriori confeſſione peccati non poteſt fieri hoc ſacramentum, ita nec ſine vera attritione interiori: & ſicut illa non ſuppletur per exiſtimationem, ita neque hæc: nam, ſi quis bona fide, ſeu abſque culpa ſua abſoluatur ſine præuia confeſſione, non propterea fiet ſacramentum. Item, ſicut confeſſio, quæ fit de aliquibus peccatis aliis iuſta excuſatione omiſſis, eſt quidem ſufficiens materia, ita etiam attritio de peccatis confeſſis eſt per ſe ſufficiens materia, imò illa ſola pertinet propriè ad hanc partem materialem, vt ſtatim dicemus. Ac denique ſicut confeſſio illa, quæ ex iuſta cauſa fit de quibuſdam peccatis, & non de aliis, ita eſt ſufficiens, vt non ſatisfaciat per ſe pro peccatis non confeſſis, ſed relinquat neceſſitatem illa confitendi debito tẽpore: ita etiam interior pœnitentia de omnibus peccatis etiam non confeſſis, neceſſaria eſt, vt remitti poſſint. Illud ergo exemplum de confeſſione potiùs confirmat hanc ſententiam, quàm illam impugnat.

Similitudo inter confeſſionem exteriorem & attritionem.

Satisfit argumentis contrariarum opinionum.

20. ATQVE ita manet non ſolùm confirmata hæc pars, verùm etiam ſoluta fundamenta oppoſitæ ſententiæ. Nam præcipuum erat illud, quod ſumebatur ex integritate. Cætera verò omnia, quæ in hoc nitebantur, quòd homo tunc adhibet humanam diligentiam, & excuſatur à culpa, & ex intentione ſua facit veram accuſationem: hæc, inquam, & ſimilia parum probant: quia, licèt hoc iudicium humanum videatur, tamen reuera eſt diuinum; nam in eo homo ſe gerit vt inſtrumentum & miniſter Dei: veritas autem & ſubſtantia diuini iudicij non eſt poſita in humana exiſtimatione, ſed in conformitate ad rem ipſam: & ideo, licèt illa videantur eſſe vera accuſatio, tamen in re ipſa, & apud Deum, non eſt. Et ob eandem cauſam, licèt illa exiſtimatio excuſet à culpa, non ſufficit ad veritatem talis iudicij ſeu ſacramenti. Denique, Deus non exigit ab homine exiſtimatam pœnitentiam, ſed veram: ideóque qui tantùm habet exiſtimatam, licèt fortè excuſetur à culpa, in re tamen non implet illud præceptum, & ideo ſemper manet obligatio illud implendi, quoties conſtiterit illam exiſtimationem falſam fuiſſe: ita ergo dicendum eſt de præcepto confeſſionis ita doloroſæ, vt ex vera attritione procedat. Nam hoc eſt quoddam diuinum præceptum determinans modum pœnitentiæ, veram tamen pœnitentiam ſub tali modo ab homine exigens: & ideo, qui in re illam non exercet, licèt per ignorantiam excuſetur à trangreſſione, re tamen vera illud non implet, ideóque per ſe & ex vi talis præcepti ſemper manet obligatio illud implendi.

21. *Cani euaſio.* Reſpondent verò Cano, & alij, manere quidem obligationem implendi, quantùm ad id quod defuit, nimirum quoad attritionem addendam, non verò quoad confeſſionem iterandam: quæ iam integra facta fuit. *Præcluditur.* Sed hoc non rectè dicitur, tum quia attritio non eſt vtcumque præcepta in lege noua, ſed vt pars huius ſacramenti: *Attritio ſubſequens confeſſionem peccatorum non eſt pars ſacramenti.* illa verò attritio quæ poſtea haberi poteſt, non eſt pars ſacramenti: vanum enim & improbabile videtur quod quidam aiunt, illam eſſe partem ſacramenti, ex eo ſolùm, quòd cadit in peccata iam confeſſa; conſtat enim hoc eſſe falſum, quia talis attritio nec per ſe ſenſibilis eſt, cùm ſit merè interna, nec coniungitur alicui ſigno ſenſibili, quo manifeſtetur, & ſenſibilis fiat: nam cõfeſſio quæ præceſſit, non indicat dolorem, qui poſtea ſubſequitur, cùm non ſit effectus eius, ſed merè per accidens adinuicem ſe habeant: & ideo hæc pars talis eſt, vt natura ſua præcedere debeat confeſſionẽ, vel comitari: non ergo ſatis eſt vt cadat in peccata iam confeſſa. Alioqui quoties contritio reperitur circa peccata confeſſa, ſemper eſſet pars ſacramenti, haberetque effectum ex opere operato: quod veriſimile non eſt, cùm illa confeſſio merè per accidens ſe habeat ad illam contritionem, neque ſit ſignum eius. Igitur non ſatisfacit quis in dicto caſu ſuæ obligationi habendo attritionem, niſi per aliquam confeſſionem talium peccatorum eam ſubiiciat, & coniungat clauibus Eccleſiæ, vt fiat pars ſacramenti. Atque ſimile argumentum fieri poteſt ex parte confeſſionis, quia non quæcunque confeſſio præcipitur, ſed illa, quæ ex vera attritione procedat, & ſit vera accuſatio coram Deo: talis autem confeſſio facta non fuit, licèt facta fuerit exterior narratio peccatorum: ergo manet ſemper obligatio iterandi confeſſionem. Item præcipitur talis confeſſio, quæ ſit pars ſacramenti in actu: non eſt autem pars actu, quæ non eſt vni-

A ta alteri parti eſſentiali, qualis in præſenti eſt vera attritio: ergo ob hoc etiam per illam confeſſionem non impletur hoc diuinum præceptum, etiam quoad ipſam confeſſionem: quia hæc duo, ſcilicet confeſſio, & dolor ex vi præcepti huius ſacramenti, non præcipiuntur vt diſiuncta, & ſeparata, ſed vt coniuncta, & conſtituentia vnam materiam ſenſibilem, & eſſentialem huius ſacramenti. Quando ergo confeſſio non ita fit, licèt fortè excuſatio intercedat per ignorantiam, ſemper manet, ex vi neceſſitatis huius ſacramenti, obligatio ad iterandam confeſſionem eorundem peccatorum mortalium.

Dico autem ſemper, *quantum eſt ex vi præcepti, & neceſſitate ſacramenti*: quia in caſu, de quo loquimur, 22. *Ignorantia excuſans à culpa ob confeſſionem indebitè factã, frequentiùs excuſat ab iteranda confeſſione.* moraliter loquendo, frequentiùs accidit, vt ignorantia, quæ priùs excuſauit à culpa, quando confeſſio B ſine debito valore facta eſt, ſemper poſtea excuſet ab iteranda confeſſione illorum peccatorum. Atque hoc ſufficit ad vitandum, quod contraria ſententia nobis obiiciebat de turbanda pace & quiete conſcientiarum: nam ad hanc pacem & quietem ſufficit illa bona fides, cum qua quiſpiam confeſſus eſt ex inculpabili ignorantia: nam cum eadem poteſt eſſe ſemper quietus abſque ſcrupulo iterandi confeſſionem, niſi caſu accidat poſtea veriorem rerum notitiam comparare, quæ planè oſtendat priorem deceptionem, & bonam fidem auferat: tunc enim nullum eſt inconueniens, quòd ablata excuſatione, vrgeat obligatio talia peccata confitendi: neque hoc eſt contra quietem, ſed potiùs ad generandam veram conſcientiæ pacem confert. Poteſt autem hoc facilè accidere quãdo prior excuſatio orta fuit ex ignorantia iuris, quia C hoc poteſt facilè percipi, & mutari: quando verò orta fuit ex ignorantia facti (in quo caſu nunc maximè loquimur) rariſſimè id continget. Eſt enim homini perdifficile ſuam internam diſpoſitionem prout in re eſt cognoſcere: & ideo, ſi eo tempore, quo illam exercet, per ignorantiam inuincibilem fallitur, & putat eſſe attritionem, cùm non ſit: quomodo poſtea, illa iam tranſacta, meliùs eam cognoſcet, intelligetque ſe deceptum fuiſſe? Itaque ob hanc cauſam, practicè loquendo, aut nunquam, aut rariſsimè inſurget illa obligatio abſque excuſatione, quantum attinet ad neceſſitatem præcepti: quantum verò ſpectat ad neceſsitatem medij, tollentur per accidens illa pecca- D ta per alias confeſsiones validas, aut per contritionem.

Attritionem vniuerſalem de mortalibus confeſsis eſſe neceſſariam.

QVINTO loco probanda eſt vltima pars in noſtra ſentẽtia propoſita, nimirum neceſſariam 23. eſſe talem attritionem, quæ vniuerſalis ſit de omnibus peccatis mortalibus confeſsis. Ad quam intelligendam reuocandum eſt in memoriam, quod ſuprà de contritione & attritione traditum eſt: nam E illa prior ſemper eſt vniuerſalis de omnibus peccatis ex vi motiui: hæc autem ita poteſt eſſe de vno peccato, vt non ſit de omnibus. Et ideo de vera contritione non eſſet neceſſaria hæc pars: nam ſi confeſsio *Non datur contritio vniuerſalis.* fiat ex vera contritione, regulariter etiam fiet ex dolore, qui formaliter cadat in omnia peccata confeſſa, ac proinde ex hac parte ſufficiat ad valorem ſacramenti: quod ſtatim ampliùs declarabimus. At verò attritio poteſt eſſe de vno peccato, vt dixi, & non de omnibus, neque formaliter, neque virtute: & ideo addimus, neceſſariam eſſe vniuerſalem attritionem de omnibus peccatis confeſsis, ſiue illa habeatur generatim per vnum actum ſub aliquo generali motiuo

uo, ſine ſpeciatim de ſingulis peccatis ſub propriis & ſpecialibus motiuis. Ratio autem eſt, quia confeſſio debet eſſe integra de omnibus peccatis mortalibus, ita & attritio debet eſſe integra de eiſdem peccatis: quia ſine attritione integra non poſſet confeſſio eſſe integra in ratione veræ accuſationis ſacramentalis, vt ex hactenus dictis ſatis patet. Atque ex hac ratione intelligi poteſt, ex vi materiæ huius ſacramenti ſolùm eſſe neceſſariam vniuerſalem attritionem de omnibus peccatis confeſſis, quanuis ad effectum ſacramẽti requiratur attritio vniuerſalis de omnibus peccatis mortalibus commiſſis, & nunquam per veram pœnitentiam retractatis, vt dicemus ſectione ſequenti. Sunt autem hæ duę vniuerſalitates attritionis ſeparabiles. Nam poteſt quis habere plurima peccata, quàm in confeſſione aperiat, vt v. g. quando aliquorum obliuiſcitur: ergo tunc poſſet eſſe attritio vniuerſalis de omnibus peccatis confeſſis, & non de omnibus quæ in re exiſtunt.

24\.
Attritio de mortalibus in confeſſione omiſſis non eſt pars ſacramenti.

Dicimus ergo, per ſe loquendo, neceſſariam eſſe ac ſufficere veram attritionem de omnibus peccatis confeſſis, quia hæc neceſſaria eſt, & ſufficit ad integram accuſationem: etiamſi non ſe extendat ad ea peccata, de quibus non fit confeſſio. Imò, licèt contingat aliqua peccata taceri in confeſſione, & de illis haberi veram attritionẽ, illa non erit pars ſacramẽti, licèt ſit diſpoſitio ad effectum. Patet, quia neque informat confeſſionem, nec fit ſenſibilis per illam, ſed merè interior manet: non eſt ergo pars ſacramẽti ſenſibilis, nec coniungitur clauibus, vt per eas eleuetur ad ſignificationem & efficaciam ſacramentalem.

Eſt tamen neceſſaria ad eius valorem.

Dices, Ergo, ſi quis ex iuſta cauſa taceat aliquod peccatum in confeſſione, cuius memoriam habet, quanuis illius nullam attritionem habeat, dummodo eam habeat de his, quæ confitetur, erit valida confeſſio: quod eſt apertè falſum. Reſpondetur negando ſequelam: nam is, qui confitetur, ex generali lege ſacramentorum, tenetur non ponere obicem effectui ſacramentali: ille autem, ſi habet conſcientiam peccati, tenetur agere pœnitentiam illius proportionatam ſacramento, & ex illo capite tenetur etiam ille pœnitens dolere de peccato illo, quod in confeſſione tacet: quia licèt tunc non requiratur dolor ad accuſationem eius, eo quòd non ſit futura: eſt tamen neceſſarius ad tollendum obicem, & dignè ſuſcipiendum ſacramentum: ac proinde, ſi voluntariè omittatur in ipſa confeſſione actuale peccatum committitur, quod repugnat valori huius ſacramenti, vt ſæpe diximus Et ideo ſolùm poteſt contingere caſus ille, quando ex naturali obliuione, & peccatum aliquod in confeſſione omittitur, & attritio etiam ad ipſum non extenditur, vel formaliter ex intentione operantis, vel virtualiter ex vi motiui, quia videlicet non eſt vniuerſale, ſed particulare.

Sítne confeſsio nulla, quando attritio vera ſolùm de quibuſdam peccatis confeſsis, & non de omnibus habetur.

25\. SED quæret rurſus aliquis, An ſi contingat confeſſionem fieri cum vera attritione aliquorũ peccatorum, non tamen omnium etiam illorum, quæ in confeſſione dicuntur, confeſſio nulla ſit. Poteſt autem caſus hic moraliter contingere, vt ſi pœnitens tantùm habeat ſingulares attritiones peccatorum, prout ea ſigillatim confitetur, & de vno peccato doleat propter turpitudinem eius, de alio verò propter infamiam, vel aliud temporale detrimentum, vel de vno efficaciter, & cum abſoluto propoſito emendæ, de alio verò minimè, ſed per diſplicentiam tantùm inefficacem. Videtur enim ex dictis ſequi, talem con-

A feſſionem ſemper eſſe nullam, quia deeſt illi materia eſſentialis, quæ eſt vniuerſalis attritio, vera & efficax.

26\.
Si ex ignorantia culpabili fiat, nullum recipitur ſacramentum, ſecus ſi ex inculpabili.

Nihilominus dicendum exiſtimo, non ſemper eſſe nullam talem confeſſionem, ſed diſtinctione vtendum eſſe. Nam ſi pœnitens ſciens & videns, vel ex ignorantia culpabili mortaliter, talem attritionem omittat huius peccati mortalis, quod eſt materia neceſſaria talis confeſſionis, tunc confeſſio erit nulla: ſi autẽ illa omiſſio cõtingat ex ignorãtia, vel inaduertẽtia inculpabili, confeſſio non erit ſimpliciter nulla, ſed ſolùm tenebitur aliquis peccatũ illud iterũ cõfiteri, cuius veram attritionem non habuit, ſi defectum commiſſum poſtea recognoſcat. Exiſtimo enim quoad hanc partem ita eſſe iudicandum de vniuerſitate attritionis, & eius defectu, ſicut de integritate confeſſionis, eiúſque defectu. Nam attritio, quatenus
B eſt pars huius ſacramenti, confeſſioni copulatur, quia & per illam ſenſibilis fit, & propter eius veritatem requiritur: igitur cum ea etiam ſeruat proportionem, quantum ad neceſſitatem in ratione partis. Sicut ergo confeſſio illa, in qua peccatum aliquod omnino tacetur ob inculpabilem obliuionem, valida eſt, licèt materialiter non ſit integra, ita confeſſio illa, in qua peccatum aliquod abſq; vera attritione aperitur, mutila quidem eſt quoad illam partem, quia ſecundùm eam non eſt vera & ſacramentalis confeſſio: nihilominus tamen mutilatio illa materialis tãtùm eſt, quia inculpabiliter fit: ergo non reddit confeſſionem nullam, quia ea non obſtante, quoad cætera manet confeſſio vera, quia ex vera attritione facta eſt, & formaliter integra, quia nihil cum culpa tacetur, aut ſine debito modo dicitur. Ergo eadẽ ratione illa
C attritio eſt tunc ſufficiens ad veritatem ſacramenti, quia eſt vera & ſupernaturalis, & de omnibus peccatis ritè confeſsis, ſeu quæ pœnitens hic & nunc potuit ita confiteri, vt ex ſola cõfeſsione illorum ſacramentalẽ confeſsionem, & formaliter integrã faciat.

Carentia ergo attriti onis circa alia pecatã ſolùm eſt defectus quidam materialis integritatis, qui non eſt contra ſubſtantiam ſacramenti. Etenim, ſi peccata illa fuiſſent omnino oblita tã in confeſſione quàm reſpectu doloris, quia videlicet ad illa nullo modo extenderentur, confeſsio fuiſſet valida, vt ſuprà dictum eſt: ergo à fortiori, licèt fuerint oblita, vt ſic dicam, reſpectu veræ attritionis, & non reſpectu exterioris confeſsionis, ſeu narrationis, ſi obliuio æquè naturalis & inculpabilis fuit, confeſsio erit valida. Eadem verò ratione ac proportione tenebi-

27\.
Primum autem ſic confeſſum ſine dolore debet iterum pœnitens confiteri.

D tur quis, per ſe loquendo, iterum confiteri illa peccata, quæ ſine vlla vera attritione narrauit, non minùs quàm ſi illa omnino dicere omiſiſſet propter obliuionem: quia perinde eſt non confiteri aliquod peccatum debito modo eſſentiali, & ad veritatem accuſationis neceſſario, ac omnino non confiteri illud. Vnde, ſi omnia peccata illo modo dicta fuiſſent, omnium confeſsio iteranda eſſet: ergo idem eſt proportionaliter quoad partem, quia quoad illam, vt dixi, non fuit ſacramentalis confeſsio, neque ad integritatem eius pars illa pertinuit. Denique quia ille pœnitens tenetur poſtea habere attritionem talis peccati, non tantùm abſolutè, ſed vt partem ſacramenti: non
E poteſt autem eſſe pars ſacramenti, quod præceſsit, propter rationes ſuprà in ſimili puncto tactas: ergo oportet vt iterum coniungatur confeſsioni peccati, quæ ſit vera pars alterius ſacramenti. Ex his ergo ſatis conſtat, qualis dolor ſit de ſubſtantia huius ſacramenti, & quid de aliis opinionibus adductis ſentiendum ſit, quomodóve illarum fundamentis ſit ſatisfaciendum.

An neceſſe ſit attritionem formaliter concurrere, & antecedere confeſsionem.

28\. *Formalē dolorem neceſſariò debere concurrere ad ſacramentalē confeſſionem.*

NONNVLLA verò ſuperſunt breuia dubia explicanda. Vnum eſt, an neceſſe ſit huiuſmodi attritionem formaliter concurrere: & an tempore, vel ſaltem natura debeat antecedere confeſſionem ipſam. In qua re duo videntur mihi certa. Primò, neceſſarium eſſe vt formalis dolor, qui ſit contritio, vel attritio, qualis à nobis deſcripta eſt, concurrat ad ſacramentalem confeſſionem mortalium peccatorum: hoc enim vt minimum probant omnia quæ hactenus adducta ſunt: & ſine dubio Concil. Florentinum, & Tridentinum, cùm aſſignant materiales partes huius ſacramenti, apertè loquuntur de formali dolore, ſeu deteſtatione per pœnitentiam. Item eſt optima ratio, quia hic formalis actus pœnitentiæ eſt per ſe neceſſarius ad remiſſionem mortalis peccati, vt ſuprà oſtenſum eſt: quæ neceſſitas maximè occurrit, quando quis iuſtificari vult de peccatis, quæ actu recogitat: hoc autem fit in hoc ſacramento, quia confeſſio non fit ſine recogitatione peccatorum, & in ordine ad eorum remiſſionem: ergo meritò ita eſt inſtitutum, vt formalem aliquam pœnitentiam eſſentialiter requirat: maximè cùm vera accuſatio de peccato apud Deum ſine pio animi dolore fieri non poſſit. Ex quo obiter colligo, contritionem, vel attritionem propter pœnas inferni, aut aliud vniuerſale motiuum, licèt formaliter terminetur ad vnum peccatum particulare, virtute comprehendere omnia peccata mortalia: nihilominus tamen in ordine ad confeſſionem, neceſſariam eſſe contritionem, vel attritionem, quæ formaliter terminetur ad omnia peccata de quibus fit confeſſio, quia huiuſmodi formalis pœnitentia eſt per ſe neceſſaria de peccatis commiſſis, & ad eorum veram accuſationem. Non oportet tamen vt ad ſingula peccata ſpecialiter terminetur per repetitionē plurium actuum: quia hoc nec ad veram pœnitentiam, neque ad veram accuſationem neceſſarium eſt: ſed ſufficit dolor vniuerſalis de omnibus peccatis confuſe conceptis, qui virtute extendatur ad ſingula, prout de illis accuſatio fit in virtute talis doloris.

Dolor ex vniuerſali motiuo virtute ſe extendit ad omnia mortalia.

Attritio non eſt neceſſe vt terminetur ad ſingula peccata.

29\. *Poteſt dolor tempore antecedere confeſſionem.*

Secundò, eſt certum poſſe quidem dolorem hunc tempore antecedere ipſam confeſſionem, non tamen id eſſe neceſſarium, ſed aliquando poſſe comitari confeſſionem ipſam. Prior pars conſtat; quia iuxta communem vſum, confeſſionem antecedit cogitatio peccatorū, quæ optimè fit, ſi cū vero animi dolore fiat: poſtea verò fit confeſſio in virtute talis recogitationis, & doloris. Contingere autem poteſt, vt in actuali confeſſione ita homo attendat ad peccatorum explicationem, vt nullum internum dolorem tunc actu exerceat. Item poteſt accidere, vt dum abſolutio conceditur, nullus ireretur dolor, vel ob naturalem diſtractionem, vel ob aliam cauſam, & nihilominus ſacramentum illud ſine dubio validum eſt, & confeſſio ſufficiens; quia mortaliter illi coniungitur dolor, qui præceſſit, & virtute ſua illam cōfeſsionem informat: poteſt ergo interdum dolor tempore antecedere confeſsionem. Solùm oportet aduertere ſemper eſſe neceſſarium, vt talis dolor internus ex intentione pœnitentis formali, vel virtuali, ad confeſſionem referatur: quod fit quoties quis peccata recogitat, & de eis dolet, vt ea confiteatur, vel præbet ſignum ſui doloris in ordine ad confeſsionem faciendam, ſeu abſolutionem obtinēdam: ac denique, quoties quis dolet de peccatis cum expreſſo propoſito illa confitendi, ex cuius virtute poſtea confeſsionem facit; nam quilibet ex his modis ſufficit ad veram accuſationem: aliqua verò huiuſmodi relatio neceſſaria eſt, quia intentio ſacramenti, & partium eius in ordine ad conſtitutionem illius, neceſſaria eſt ad ſacramentum conficiendum.

Debet tamen formaliter vel virtualiter ad confeſſionem referri.

30\. *Non eſt neceſſe vt attritio tempore antecedat cōfeſſionem.*

Altera verò pars, ſcilicet, quòd hæc temporalis anteceſsio doloris ſimpliciter neceſſaria non ſit, probatur facilè: quia non eſt de neceſsitate huius ſacramenti, vt recogitatio illa tempore antecedat; poteſt enim in rigore fieri in ipſa confeſsione ſi ob eam cauſam non timeatur periculum obliuionis alicuius materiæ neceſſariæ. Item quamuis recogitatio antecedat, poteſt fieri ſine vlla interna pœnitentia, quæ haberi poſtea poteſt in ipſa actuali narratione peccatorum, quod ſatis omnino eſt ad veram confeſsionem faciendam: ergo poteſt contritio tempore comitari confeſsionem, etiamſi nullo modo præcedat duratione. Nam ordine naturæ dici poteſt hic præcedere, quia illa confeſsio, quatenus eſt accuſatio, à tali dolore procedit.

An neceſſe ſit vt dolor ſaltem natura confeſsionem antecedat.

31\.

HINC verò difficultas oritur, an hæc anteceſſio ſecundùm naturæ ordinem neceſſaria ſit ad valorem confeſsionis, & conſequenter, an omnino neceſſarium ſit vt contritio non ſit poſterior confeſſione: ſed ad minimum cum illa tempore concurrat. Videtur enim ex dictis ſequi, neceſſarium eſſe, vt contritio de peccato ſaltem natura ſit prior, quàm eius confeſsio: quia neceſsitas contritionis in præſenti eſt, vt confeſsio veram rationem accuſationis habeat; ad hoc autem neceſſe eſt vt confeſsio ex contritione procedat: ergo oportet vt contritio ordine naturæ antecedat. Vnde vlteriùs videtur ſequi, neceſſarium eſſe, vt contritio non ſubſequatur confeſſionem, ſed ad minimum coëxiſtat illi, quia prioritas naturæ ſaltem requirit coëxiſtentiam cauſę cum effectu: nam hæc cauſalitas ad quandam efficientem pertinet. In contrarium verò eſt, quia iuxta communem vſum fidelium tam pœnitentium, quàm confeſſorum, poſt abſolutam confeſsionem peccatorum omnium, ſolent excitari ad generalem contritionem peccatorum eorundem, & ad exhibenda ſigna eiuſdem contritionis, ſeu doloris, idque cenſetur ex hac parte ſufficiens, vt ritè & rectè detur abſolutio, ſiue dolor antea præceſſerit, ſiue non. Dico ergo, hoc etiam ſatis eſſe ad veritatem ſacramenti. Ratio eſt, quia, licèt tota prior narratio peccatorum, quatenus tempore anteceſsit contritionem, nondum habuerit completam rationem accuſationis, vt ratio priùs facta conuincit: tamen, quatenus poſtea informatur per conſequentem contritionem, & vt ſic informata ſubiicitur clauibus ab ipſomet pœnitente poſtulante, vel expectante abſolutionem, ſufficienter conſummatur in ratione accuſationis ſacramentalis: hoc ergo ſatis eſt ad veritatem ſacramenti.

Satis eſſe vt habeatur ante abſolutionem.

Sítne propoſitum non peccandi de ratione attritionis neceſſariæ ad valorem ſacramenti.

32\. *Prior opinio affirmans. Medina. Conc. Flor. & Triden. Poſterior opinio negans.*

VLTERIVS verò dubitabit aliquis, an propoſitum non peccandi, ſit etiam de ratione huius attritionis neceſſariæ ad ſacramentum. In quo duæ videntur eſſe extremæ ſententiæ. Prior eſt affirmans æquè neceſſarium eſſe propoſitum, ac dolorē. Quod ſentit Medina Cod. de Confeſſ. q. de Confeſſione ficta iteranda. Et fauent illi Concilium Florentinum, & Tridentinum. Nam Florentinum ait, primam

qtimam partem huius materiæ eſſe contritionem,ad A puam pertinet dolor de peccato cum propoſito non peccandi de cætero : quod etiam dicit Concilium Tridentinum cap.4. Alia verò ſententia nec virtuale propoſitum requirit. Quod ſentiunt Auctores citati in opinione impugnata ſect. præcedente circa finem: & apertè Soto d. 17. q.1. art.2. dum ait, confeſſionem nunquam eſſe fictam ex defectu propoſiti, ſi tamen pœnitens ſuum defectum confiteatur.

Soto.

33. *Propoſitum non peccandi virtuale ſufficere ad ſacramentum.*

Dicendum verò exiſtimo, propoſitum ſaltem virtuale eſſe de eſſentia huius ſacramenti. Hoc conſtat ex ſuprà dictis, quia abſoluta & efficax deteſtatio peccati eſt de eſſentia huius ſacramenti : conſtat autem huiuſmodi efficacem deteſtationem includere ſaltem virtuale propoſitum nũquam ſimile committendi. Vnde vlteriùs addo, ſi confeſſio ſit de mor- B talibus peccatis, per ſe loquendo neceſſarium eſſe propoſitum formale vitandi illa, quia reuera tale propoſitum eſt per ſe loquendo neceſſarium ad habendam veram pœnitentiam & attritionem de tali peccato, vt ex ſuprà dictis conſtat. Vnde fit; vt ſi aliquis ſciens & videns confiteatur de huiuſmodi peccato ſine tali propoſito, & in ea diſpoſitione velit abſolutionem recipere, ſine dubio grauiter peccet, & conſequenter ſacramentum ſit nullum, iuxta principia ſuprà poſita. Nec refert quòd ſuum defectum confiteatur (quidquid Soto dicat) quia illa confeſſio fit cum actuali complacentia, vel commiſſione mortalis peccati, & ex hac parte eſt omnino nulla. A poſteriori etiam poteſt ſumi mortale ſignum : nam qui videt ſe non habere propoſitum, & non vult illud efficere, ſignum eſt nec propoſitum virtuale habere: nam hoc habito, & poſita dicta aduertentia, facillimum eſſet habere formale. Vnde nihil eſt magis vſitatum in adminiſtratione huius ſacramenti, quàm exigere à fidelibus propoſitum cauendi peccata, præſertim mortalia.

In confeſſion mortalis requiritur formale propoſitum.

Nec ſatis eſt cõfiteri talem defectum.

4. *Formale propoſitum nõ eſt tam neceſſarium ac dolor, præſertim in confeſſione venialium.*

Vltimò verò addo, formale propoſitum non videri mihi tam neceſſarium, quàm formalem dolorẽ, & maximè quando materia eſt venialis. Vnde ſi quis bona fide verè deteſtetur peccatum, quod cõfitetur, & non aduertat ad formale propoſitum in futurum, ita vt in omittendo non peccet, exiſtimo ſacramen- D tum eſſe validum, & ſufficere propoſitum virtuale in dolore incluſum. Ratio eſſe poteſt, quia Concil. Trid. loquens de attritione non tam expreſsè requirit formale propoſitum, ſed ſolùm dolorem illum, qui voluntatem peccandi excludat : prædictus autem dolor reuera excludit hanc voluntatem, cùm includat virtuale propoſitum contrarium. Item, quia attritio formaliter conſiſtit in dolore, ſeu retractatione peccati commiſſi, & cùm confeſſio conſiſtat in accuſatione de cõmiſſo peccato, maxime intrinſecè requirit deteſtationem eiuſdem peccati : vnde diſpoſitio in futurum non videtur eſſe tam intrinſeca : & ideo non videtur eſſe omninò eadem ratio.

An propoſitum obediendi confeſſori in omnibus ſit de neceſsitate contritionis, vt eſt pars ſacramenti.

VLTIMO expeditur ex dictis aliud dubium, quod hîc tractari ſolet, videlicet, an propoſitum obediendi confeſſori in omnibus ſit de neceſſitate contritionis, ſeu attritionis, quæ eſt pars eſſentialis huius ſacramenti. Ad hoc enim breuiter dicendum eſt : In tantum eſſe hoc propoſitum neceſſarium, in quantum continetur in vniuerſali propoſito ſeruandi omnia mandata : in iis enim, quæ confeſſor præcipere poteſt, pœnitens tenetur obedire, & conſequenter habere animum & propoſitum obediendi, & ſeruandi hoc præceptum, ſicut cætera. Duo tamen ſunt quæ confeſſor præcipere poteſt: primum pertinet ad ſatisfactionẽ pro pœna debita peccatis commiſſis, de qua poteſtate, & obligatione illi reſpondente, dicam infrà in materia de ſatisfactione. Secundum eſt pertinens ad debitam diſpoſitionem, vel emendationem in futurum, in quo ferè nihil nouum poteſt confeſſor præcipere, ſed explicare potiùs & proponere pœnitenti id quòd aliàs ipſe facere tenetur, vt quòd reſtituat, vel occaſionem tollat, &c. vt bene notauit Syluest. verb. *Reſtitutio.* 5.§.7. Nam ſi quid poteſt confeſſor ex ſua poteſtate addere, totum reducitur ad impoſitionem ſatisfactoriæ pœnitentiæ. An verò in huiuſmodi rebus, quas confeſſor faciendas proponit, teneatur pœnitens ſequi iudicium, vel opinionem confeſſoris, vel potiùs è contrario confeſſor teneatur conformari opinioni pœnitentis, dicemus infrà agentes de obligationibus confeſſoris, & de modo quo ſe gerere debet circa pœnitentem.

Syluest.

SECTIO V.

Vtrùm confeſſio poſſit eſſe informis ex defectu doloris.

HÆc quæſtio annexa eſt præcedenti, & ex principiis poſitis expediri facilè poteſt, & ideo hoc loco tractanda eſt, ſicut tractatur à Doctoribus in 4.d.17. Confeſſio ergo informis variis modis dici poteſt. Primò illa, quæ non informatur vera ſacramentali forma: & hoc modo non eſt dubium, quin poſſit dari confeſſio informis, vt ſi ſacerdos poſt auditam confeſſionem nolit abſoluere, vel non cum debita intentione, &c. ex qua confeſſione conſtat non fieri ſacramentum. Secundò, dici poteſt confeſſio informis illa, quæ ex quocunque defectu eſſentiali inſufficiẽs eſt ad conficiendum ſacramentum, ſiue ex defectu integritatis, ſiue doloris, ſiue iuriſdictionis, &c. & hoc etiam modo cõſtat confeſſionem poſſe eſſe informem. Sed de his modis nunc non agimus. D Tertiò, poteſt confeſſio dici informis, quia dum fit, ſeu ante abſolutionem, nõ informatur gratia, ſeu vera cõtritione perfecta: & hoc modo etiam per ſe notum eſt, dari poſſe confeſſionem informem De quo etiam modo non agimus : quia conſtat confeſſionem hanc eſſe ſufficientem ad conficiendum ſacramentum, & in fine eius formari per effectum illius. Quartò ergo, & ad rem, confeſſio informis vocatur, ex qua verum efficitur ſacramentum adueniente ſacramentali forma, & tamen etiam poſt illud receptum informis manet, quia non eſt ſufficiens ad effectum ſacramenti conſequendum : & de hac ſunt opiniones.

1. *Variis modis poteſt dici cõfeſſio informis.*

Primus.

Secundus.

Tertius.

Quartus.

E Prima ergo ſententia negat poſſe dari huiuſmodi confeſſionem informem. Cuius fundamentum eſt, quia diſpoſitio ipſa, ſeu attritio, quæ ſufficiens eſt ad conſequendum ſacramenti effectum, eſt pars eſſentialis eiuſdem ſacramenti, & ideo non poteſt confici tale ſacramentũ, quin recipiatur in ſubiecto diſpoſitio, & conſequenter in illo habeat effectum, atque ita formatũ ſit. Hæc verò ſententia duobus modis defendi poteſt. Primo, aſſerendo veram & ſupernaturalem contritionem, vel attritionem in re exiſtẽtem eſſe de eſſentia ſacramenti, ſicut etiam eſt neceſſaria ad effectum. Et hoc modo defendunt illam Gabriel, Maior, Adrianus, & Medina ſuprà citati. Et apertè eam docuit D.Thom. in 4.d.23.q.1.art.4.q.2. Secundo, aſſerendo è contrario attritionem exiſtimatam ex ignorantia

2. *Prima ſent.*

Primus modus defendendi hanc opinionem.

Gabr. Maior. Adrian. Medina. D. Thomas.

Secundus defendendi modus.

ignorantia inuincibili neceſſariā eſſe,& ſufficere,nō ſolùm ad ſubſtantiam, ſed etiam ad effectum ſacramenti. *Ant. Vega.* Et hoc modo defendit hanc ſententiam Vega lib.13.in Trident. c 26. 34. & 36. Sed hic poſterior modus à nobis iam reiectus eſt.

3. *Secunda ſententia. D.Thom. Capreol. Richard. Palud. Caietan. Sotus. Canon. Ledeſ. Syluest. Nauar. Couar.* Secunda ſententia eſt,poſſe dari verum ſacramentum pœnitentiæ validum quoad ſubſtantiam, & informe quoad effectum ob defectū contritionis.Hanc opinionem tenuit D.Tho.in 4.d.17.q.3.art.4.q.1.vbi idem ſentit Capreol.q.1.art.3.ad 4 contr. 2. concluſ. & ibidē Rich.& Palud.q.8. Conſentiunt etiā Caiet. Soto,Cano, Ledeſma, Syluest.Nauar.& Couarr. citati in fine ſect 3. & in principio ſection. præcedent. Fundamenta generalia his omnibus Auctoribus ſūt, vel quia in aliis ſacramentis omnibus dari poteſt aliquando ſacramentum validum, & informe:vel quia contraria opinio eſt nimis rigoroſa. Nam ex illa ſequitur ſæpe obligari fideles ad iterandas confeſſiones,nunquámque in hoc poſſe eſſe quietos,cùm non magis certi ſint verè fuiſſe confeſſos, quàm fuiſſe iuſtificatos. Neutrum autem ex his fundamentis ſolidū eſt. Nam quoad primum,aſſignari poteſt clara differentia,quam indicauit *D. Tho.* D.Tho.dict.d.23.quia in nullo ſacramento contritio ipſa,quæ eſt diſpoſitio ad gratiam, & remouet obicem, eſt eſſentialis pars ſacramenti, niſi in hoc. Ad ſecundum verò dicetur, non eſſe rigorē, qui in veritate fundatur,& hanc eſſe alia ratione inueſtigandam. Illud verò inconueniens de iteratione confeſſionum vitari poteſt eo modo, quo explicauimus ſectione præcedente in 4. puncto. Habent præterea dicti Auctores ſpecialia fundamenta, iuxta diuerſos modos,quibus dictam ſententiam declarant:nam in hoc etiam non conueniunt.

4. *Primus modus defendendi hanc ſententiam.* Primus ergo modus aſſerendi hanc ſententiā eſt, confeſſionem integram omnium peccatorū ſemper eſſe validam, etiamſi abſque dolore fiat,& propoſito non peccandi formali vel virtuali. Et fundamentum eſt,quia dolor, præſertim efficax, non eſt de eſſentia,& abſoluta neceſſitate huius ſacramenti. Et ita omnes Auctores, qui hoc principium tenent, hunc modum ſequuntur. Faciliùs tamen id docent, quando talis defectus ab ipſo pœnitente percipitur: nam,ſi illum percipiat,& non confiteatur, iam tunc ſacramentum non erit validum,non tamen ex defectu doloris,ſed integritatis:quia velle recipere ſacramentum cum ea diſpoſitione cognita, graue peccatum eſt,quod in eadem confeſſione tacetur. At verò, ſi etiam illud peccatum in confeſſione dicatur,& nihilominus iniquus ſacerdos det abſolutionem,quidā dubitant,vt Paludanus, & Capreolus.Alij verò conſequenter loquendo, non dubitant; ſed aiunt illud eſſe ſacramentum validum,& informe,vt Caiet.Cano,& alij,quia in tali confeſſione nullus eſt defectus eſſentialis. Nam, licèt requiratur aliqua diſplicentia cum velleitate non peccandi, totum hoc eſſe poteſt cum illo actuali peccato, eiúſque confeſſione. *Improbabilis reputatur.* Hic verò dicendi modus tam eſt improbabilis, quàm fundamentum eius: neque eſt vtilis ad pacem conſcientiarum, ſed potiùs valdè noxius, & ad corruptionem earum.

5. *Secundus defēdendi modus.* Eſt ergo ſecundus modus, dicens tunc fieri ſacramentum hoc validum,& informe, quando in re ipſa fit ſine ſufficienti dolore ad gratiam obtinendam: tamen defectus hic nō percipitur à pœnitente, etiamſi ſit ex ignorantia ita culpabili, vt non excuſet pœnitentem à nouo peccato mortali in tali confeſſione commiſſo. *Nauar. Sot.* Quod tenent Nauar.in Summ.c.9. n.13.& Soto d.18. q.3.art.3.quanuis d. 17.q.1.art.2. oppoſitū ſentire videatur, *Reiicitur.* vt in fine præcedentis ſectionis retuli.Hęc verò opinio etiam nititur falſo fundamento, vt ex ibi dictis conſtat: imò talis confeſſio non ſo-A lùm habet eſſentialem defectum contritionis, ſed etiam integritatis, quia illud peccatum de nouo commiſſum in confeſſione non declaratur, idque non abſque culpa, cùm ex culpabili negligentia hoc fiat.

Eſt ergo tertius modus: dicens, tunc ſolùm dari hoc ſacramentum validum, & informe, quando fit ſine dolore ſufficiente ad gratiam conſequendam,& ſine nouo peccato propter ignorantiam inuincibilem. 6. *Tertius modus* Quem modum tenet Petrus Soto lect.8.de Cōfeſſ. *Petr.Sot.* qui loquitur de dolore illorum peccatorum,quæ in confeſſione declarantur,& de defectu illius quantum ad perfectionem intenſiuam, ſeu qualitatem eius.Nam certum eſt,aliquē dolorem definitæ perfectionis, quam Deus nouit, ad minimum eſſe neceſſarium ad gratiā in hoc ſacramento obtinendā.Certū etiam eſt,teneri hominem ex præcepto non recipere B hoc ſacramentum cum minori dolore, quia tenetur non ponere obicem effectui ſacramenti: ideoque, ſi cum minori dolore accedat,vel ex certa ſcientia, vel ex ignorantia culpabili, negat hæc opinio,fieri ſacramentum informe,quia cum actuali peccato non poteſt fieri hoc ſacramentum validum.Exiſtimat autem Petrus Soto minorem dolorem etiam intenſiuè,vt ſic dicam,ſufficere in re ipſa ad valorē ſacramenti,quàm ad effectum eius: ideoque ſi cum illo fiat confeſſio, & aliunde excuſetur peccatum propter bonam fidē, ſacramentum fieri validum, & informe. *Refellitur.* Veruntamē illud principium, quod hæc opinio ſupponit,videlicet minorem dolorem de peccatis confeſſis ſufficere in re ipſa ad valorem ſacramenti quàm ad effectum eius, falſum eſt. Et primò nec à P. Soto nec ab aliis Auctoribus aliquo teſtimonio, vel efficaci ratione C probatur. Secundò videntur repugnare Concilium Florentinum,& Tridentinum, quæ indiſtinctè vnum & eundem dolorem conſtituunt,vt partem ſacramēti, & vt diſpoſitionem ad effectum eius. Ex quo principio ſuprà probauimus, dolorem, qui eſt pars ſacramenti, debere eſſe veram & ſupernaturalem attritionem, quam etiam oſtendimus eſſe ſufficientem diſpoſitionem ad effectum. Aliis etiam rationibus, ex modo, & inſtitutione huius ſacramentalis iudicij oſtendimus, per ſe, & ex vi inſtitutionis non requiri minorem dolorem ad valorem huius ſacramenti, quàm ad effectum eius. Cùm ergo dicti Auctores neque alios modos aſſignent ad hanc ſecundam ſententiam defendendam, nec probabiliora D afferant fundamenta, videri poteſt illa ſecunda opinio reiicienda.

Poſſe dari confeſsionem validam, & informem, ex defectu extenſiuo contritionis, vera ſententia.

Nihilominus tamen cenſeo poſſe dari aliquam confeſſionem validam ad ſacramentum conſtituendum, & informem quoad effectum ex defectu 7. E attritionis extenſiuo, non intenſiuo, ſeu ex defectu integritatis, non qualitatis ipſius attritionis,& proueniente ex inculpabili inaduertentia, vel ignorantia: quanuis enim hic modus non ponatur à prædictis Auctoribus; tamen ex dictis in ſuperioribus ſectionibus colligi videtur. Nam,in ſecunda ſect.oſtendimus attritionem ſufficientem ad effectum gratiæ impetrandum in hoc ſacramento debere eſſe vniuerſalem de omnibus peccatis mortalibus, quæ homo cōmiſit,& nunquā retractauit; quia ſine aliqua interiori pœnitentia, nullum peccatum mortale remittitur, etiam per ſacramentum. Rurſus in ſuperiori ſectione oſtendimus, poſſe aliquando pœnitētem ſine noua culpa confiteri cum vera attritione aliquorum peccatorum, non verò omnium quæ commiſit, & tunc

A tūc confeſſionem cum tali attritione factam eſſe ſufficientem ad conficiendum validum ſacramentum: talis ergo confeſſio & valida erit iuxta hanc poſteriorem doctrinam, & informis iuxta priorem.

8. Dicet verò aliquis quanuis talis attritio præcisè cōſiderata ex obiecto & motiuo ſuo ſit particularis, & non extēdatur etiam virtualiter ad peccata oblita, nihilominus, vt hìc & nūc coniungitur voluntati ſuſcipiendi ſacramētum & redeundi ad diuinam amicitiā, virtualiter extendi ad omnia peccata, ideoque ſufficere etiam ad effectum ſacramenti. Sed hoc nō rectè dicitur: quia illa voluntas ſuſcipiendi ſacramentum per ſe non eſt formalis, nec virtualis attritio aliorum peccatorum, quia nec formaliter, nec virtualiter opponitur peccato, neque etiam illa voluntas recuperādi diuinam amicitiā eſt virtualis attritio, niſi ſit ita efficax vt applicet media neceſſaria ad talem effectū, quod nō habet talis volūtas in prædicto caſu. Sicut qui orat, aut audit ſacrum, petendo diuinam amicitiam, non propterea iuſtificabitur, niſi aliàs habeat contritionem de peccato. Ergo hinc non ſuppletur ſufficienter ille defectus: quapropter talis confeſſio informis manebit, quamuis valida ſit.

9. Sed ſtatim occurrit obiectio, quia fundamenta præcipua, propter quę alios modos reiecimus, æquè vidētur hūc impugnare. *Primum.* Primum ac præcipuum erat, quia Concilium Tridētinum non diſtinguit inter attritionem, quæ eſt pars, & quæ eſt diſpoſitio: at nos iam hìc diſtinguimus: dicimus enim aliquam attritionem eſſe ſufficientem partem, nō verò ſufficientem diſpoſitionem. *Secundum.* Secundum erat, quia cùm hoc ſacramentum ſit iudicium, illa cōfeſſio, quæ ſufficit, vt aliquis abſoluatur in tali iudicio, debet etiam ſufficere ad effectum: & è conuerſo, quæ eſt neceſſaria ad effectum, debet eſſe neceſſaria ad valorem iudicij: hoc autem fundamentū æquè procedit contra nos. Quod confirmatur, & explicatur: nam qui ita confitetur, vt validè abſolui poſſit quoad ſubſtātiam ſacramēti, ita eſt dignus abſolutione, vt ei debeatur, nec poſſit iudex eam iuſtè negare: ergo eſt etiam diſpoſitus ſufficienter ad effectum ſacramenti, quia in nullo iudicio ampliùs requiritur ad effectum abſolutionis, quàm quòd reus illa ſit dignus. *Tertium.* Tertiò argumētor in hunc modum, quia hic defectus tantùm eſt integritatis, vt nos diximus: defectus autem integritatis, quando inculpabilis eſt, ſicut non eſt cōtra ſubſtantiam ſacramenti, ita neque impedit effectum eius, vt de integritate confeſſionis conſtat. idem ergo erit de integritate cōtritionis. Confirmatur, quia facienti quod in ſe eſt per auxilium ſupernaturale, dat Deus ſanctificantem gratiam, ſed ille facit quod in ſe eſt, nam dolet ſupernaturaliter, & confitetur, quantùm moraliter poteſt: ergo conſequitur gratiam: non eſt ergo illa confeſſio informis: ſed formata.

10. *Soluuntur obiectiones.* Hæc argumenta oſtendunt ſententiam hanc non eſſe æquè certam quoad duas partes quas includit: prior eſt affirmans talem confeſſionem eſſe validam; alia negans per illam hominem iuſtificari. Ex quibus prior videtur ſatis certa, cùm ibi nihil deſit, quod ſit de ſubſtantia ſacramenti: poſterior autem videri poteſt dubia propter rationes factas. Nihilominus tamen argumentum ſumptum ex neceſſitate pœnitentiæ omnium peccatorum ad eorum remiſſionem, partem hāc probabiliorem eſſe oſtendit. *Prima.* Ad primam ergo obiectionem reſpondeo, iuxta noſtram ſententiam, illam attritionem eſſe ſufficientem diſpoſitionem ad gratiam quantum eſt ex ſe, & reſpectu eorum peccatorū de quibus eſt. In quo multùm differimus ab aliis ſententiis: & non admittimus alium modum attritionis etiam ad ſubſtantiam ſacramenti præter eos quos *Explicatur. Conc. Trid.* poſuit Concilium Tridentinum. Nihilominus tamen fieri poteſt, vt aliunde ponatur obex, & quòd reſpectu peccati obliti talis attritio non ſit ſufficiēs diſpoſitio. Vnde, cùm Concilium ait, attritionem eſſe ſufficientem diſpoſitionem ad gratiam in ſacramento impetrādam. Primùm intelligit, ſi habeat omnia requiſita, ſcilicet, vt vniuerſalis ſit: vel loquēdo in ordine ad ſacramentum, intelligit per ſe, & quantum eſt ex parte talis diſpoſitionis. Sacramentum enim hoc per ſe remittit ea peccata, quæ quis confitetur, & ad hūc effectum per ſe ſufficiebat illa attritio, ſi aliud non obeſſet: per accidens autem, quia in ſubiecto eſt obex peccati, quod nullo modo remouetur, impediri poteſt talis effectus.

11. *Secunda ſoluitur.* Ad ſecundum eodem modo reſpondendum eſt, illam confeſſionem per ſe quidem ſufficere ad effe- B ctum ſacramenti abſque perfectiori dolore, vel intenſiuè, vel extenſiuè, ſi nullum per accidens lateret peccatum. Et propter hoc ratio illa non ita procedit contra hunc modum confeſſionis informis, ſicut contra alios. Nam in aliis dicitur aliquis dolor per ſe ſufficere ad veritatem ſacramenti, & abſolutionis, qui intrinſecè etiam ac per ſe eſt inſufficiens ad effectum abſolutionis: quod nos credimus repugnare: non verò, quòd dolor, qui per ſe ſufficeret ad veritatem abſolutionis, & ad effectū, ex accidēti poſſit impediri propter aliud peccatum omnino oblitum; vel (quod idem eſt) pro pter defectum doloris alterius peccati. *Confirmationi ſatisfit. Confeſſor non poteſt licitè abſoluere quem ſcit eſſe indiſpoſitum ad effectum.* Vnde ad cōfirmationem concedimus totum quod intendit, quātum ad ſufficientiam per ſe talis diſpoſitionis, qua non obſtante, poteſt aliunde impediri effectus, ſeruata æquitate iudicij. Addo præterea, ſi ſacerdoti conſtaret de C tali defectu, non ſolùm non teneti, verumetiam non poſſe licitè abſolutionē dare: quia, licèt reſpectu taliū peccatorū pœnitens ſit ſufficienter diſpoſitus, & ideo ſi alia peccata nō haberet, poſſet ab eis dignè abſolui; tamen, quia alia habet, reſpectu quorum nō eſt diſpoſitus, vt remittantur, & aliunde vnum peccatum ſine alio auferri non poteſt, ideo ſacerdos, cui conſtaret de tali defectu, non poſſet licitè abſolutionem præſtare, quia non poteſt dare ſacramentum ei qui obicē ponit, ſeu non eſt ſimpliciter diſpoſitus ad effectum. Nunc verò quia talis defectus omnino latet (hoc enim tanquam neceſſarium ſupponimus) & aliunde ſententia iuſtè fertur in iudicio ſecundùm allegata, & probata in tali foro; ideo contingere poteſt vt ſententia iuſtè feratur, & pœnitens quantum ex vi præſentis cōfeſſionis, & diſpoſitionis, ſit dignus abſolutione taliū peccatorū in hoc foro, & nihilominus, vt propter ex- D trinſecum impedimentum non cōſequatur effectum.

12. *Tertiæ obiectioni reſpondetur. Differentia inter integritatem contritionis & materialis confeſſionis.* Ad tertium reſpondetur, non eſſe ſimile de integritate confeſſionis, & attritionis. Defectus enim integritatis materialis confeſſionis, quando inculpabilis eſt, nec ſubſtantiam, neque effectum ſacramenti tollit, defectus autem integritatis in interiori pœnitētia, licèt non ſit contra ſubſtantiam ſacramenti, impedit tamen effectum. Et ratio differentiæ eſt, quia confeſſio exterior, ſecluſa neceſſitate proueniente ex inſtitutione, & præcepto huius ſacramenti, non eſt per ſe diſpoſitio, aut medium neceſſarium ad remiſſionem peccati: & ideo, quacunque ratione præceptū E confeſſionis ſufficienter impleatur, quantum neceſſe eſt ad ſubſtantiam ſacramenti, ex ea parte ſufficit etiam ad effectum. At verò pœnitentia interior de quocunque peccato mortali ſecluſa inſtitutione & neceſſitate huius ſacramenti, eſt per ſe diſpoſitio, & medium neceſſarium ad remiſſionem cuiuſcunque peccati mortalis, & ideo, licèt ex parte confeſſionis & ſacramenti adhibeatur attritio ſufficiēs ad ſubſtantiam eius, ſi tamen reſpectu alicuius peccati deſit ſufficiens pœnitentia interior, quæ ex ſe eſt diſ-

ſpoſitio, & medium neceſſarium ad remiſſionem eius, poteſt ex eo capite impediri effectus ſacramenti abſque vlla culpa pœnitẽtis, quia carentia medij neceſſarij ſufficit ad impediendum gratiæ effectum, etiam ſine noua culpa. Hac igitur ratione poteſt hoc ſacramentum eſſe informe, ob defectum attritionis, ſeu pœnitentiæ interioris. Nec dici poteſt homo ille facere quod in ſe eſt ad conſequendam peccatorum remiſſionem, cùm de aliquo peccato mortali non doleat: de quo, ſimpliciter loquendo, dolere poſſet. Nec etiã refert quòd in ea omiſſione nouum peccatum non committat: quia ſatis eſt quòd medium ad iuſtificationem neceſſarium non adhibeat, cuiuſmodi eſt integra pœnitentia peccatorum formalis, aut virtualis. Hac ergo ratione ſacramentum illud validum & informe eſſe videtur.

An ſacramentum validum & informe habeat effectum, recedente fictione.

13. *Opinio negans.* STATIM verò occurrit inquirendum, an tale ſacramentum habeat ſuum effectum recedẽte fictione. Quidam negant, vt Soto, Couarr. & alij, quia putant hoc eſſe proprium ſacramentorum, quæ iterari non poſſunt, & præcipuè Baptiſmi: at verò hoc ſacramentum iterari poteſt: ergo, quamuis fuerit validum, ſi non habuit effectum, non propterea illum habiturum eſt poſtea. Confirmant, quia hac ratione ſacramentũ Euchariſtiæ fictè ſuſceptum, non habet effectum recedente fictione, etiamſi inter omnia ſacramenta, ſicut perfectiſſimum eſt, ita & efficaciſſimum ſit.

14. *Opinio affirmans probatur. D. Thom. Durand. Caiet. Cano. Petr. Soto. Palud. Ledeſm.* Contraria tamen ſententia, conſequenter loquendo, mihi videtur probabilior & vera. Quam tenet D. Thomas in citato loco ex d. 17. vbi etiam inclinat Durandus q. 13 & ſequitur Palud. q. 8. Caietanus, Cano, Petrus Soto, Ledeſma, & alij ſuprà citati. Et probatur breuiter, quia nullum mortale peccatum poſt Baptiſmum commiſſum remittitur niſi per ſacramentum pœnitẽtiæ in re vel in voto ſuſceptum: ergo peccata confeſſa confeſſione informi debent per ſe remitti per aliquod ſacramentum pœnitentiæ, & nõ per aliud quàm per ipsũmet, quod fuit informe (ſuppono enim neque in re ipſa iterũ ſubiici clauibus talia peccata, neque in voto) poteſt enim homo habere formale propoſitum nunquam iterum cõfitendi illa peccata, & nihilominus illorum remiſſionem conſequi: ergo conſequitur ipſam remiſſionem ratione ipſiuſmet ſacramenti, quod fuit informe. Et hoc argumentum *Diſſoluitur fundamentum contrariæ opinionis.* diſſoluit fundamentum contrariæ ſentẽtiæ. Nam licèt Baptiſmi & Confeſſionis ſacramentum ſimpliciter in hoc differant, quòd vnum eſt iterabile, & non aliud: conueniunt tamen in hoc, quòd vtrumque eſt medium neceſſarium ad remittenda peccata ſibi ſubiecta: conueniũt etiam in hoc, quòd, ſicut non eſt neceſſarium iterare Baptiſmum fictè ſuſceptum ad conſequendam remiſſionem peccati per Baptiſmum, ita non eſt neceſſarium iterare confeſſionem informem ad conſequendam remiſſionem peccati ſic cõfeſſi per ſacramentum pœnitentiæ: & hoc ſatis eſt, vt oporteat hoc ſacramentum habere ſuum effectum recedente fictione. Neque enim dici poteſt tale peccatum ſolùm remitti per accidens per ſubſequẽs ſacramentum pœnitentiæ: tum quia omnia peccata, per ſe loquendo, id eſt, ſi memoriæ occurrant, & poſſint ſubiici clauibus, debent per ſe remitti per hoc ſacramẽtum: tum etiam quia aliàs idem dici poſſet de effectu Baptiſmi: tum denique, quia fieri poteſt vt talis effectus obtineatur ſine ſubſequente ſacramẽto, neque in re, neque in voto, vt ſi contingat eum qui ſic confeſſus eſt, nullum peccatum mortale poſt talem confeſſionem commiſiſſe, neque in ipſa confeſſione peccaſſe. Confirmatur vltimò hæc ſententia ex parte formæ, & ex veritate illius, vt à nobis ſupra explicata eſt: ſacerdos enim tunc verè abſoluit, & per conſequens etiã Deus, iuxta illud, *Quodcunque ſolueris ſuper terram, erit ſolutum & in cœlo:* &, *Quorum remiſeritis*, &c. ergo, ſi illa remiſſio non fit tũc quoad efficaciam ratione obicis, fit ſaltem quoad ſufficientiam, atque adeò ablato obice, ex vi illius abſolutionis fiet efficaciter illa remiſſio. *Matt. 18. 18 Ioan. 20. 23.*

15. *Per quid poſſit tolli talis fictio.* Vlteriùs verò declarandum ſupereſt, per quid tolli poſſit hæc fictio, vt ſacramẽtum incipiat habere ſuum effectum. In quo primò certum eſt, cõtritionem ſufficere. Deinde etiam eſt certum, legitimam confeſſionẽ peccati obliti ſatis eſſe: tunc enim remittentur ſimul omnia peccata; quædã ratione vnius ſacramenti; quędã, ratione alterius, ſicut explicatum eſt ſuprà in ſimili puncto de Baptiſmo. Difficultas verò eſt, an ſola attritio vel generalis vel ſpecialis de peccatis oblitis ſine noua confeſsione ſufficiat. Ad quã diſtinctionem reſpondendum cẽſeo. Aut enim poſt prędictã confeſſionem nouũ peccatũ mortale cõmiſſum eſt; & tunc cẽſeo non poſſe remoueri obicẽ ſine contritione vel cõfeſsione talis peccati: quia ſacramentũ priùs ſuſceptũ non poteſt habere efficaciam circa peccatũ poſtea cõmiſſũ; aut verò ſi nouum peccatũ mortale poſtea cõmiſſum nõ ſit, cùm neque in ipſa confeſsione informi cõmittatur, vt nos ſupponimus, per ſolã attritionẽ poterit obex remoueri, iuxta ſimilem doctrinã ſuperiùs datam de Baptiſmo; quia tunc eadem diſpoſitio quę ſufficeret cum ſacramẽto præſenti, ſufficit cum ſacramento iã ſuſcepto, quando nõ eſt nouum impedimẽtũ, neq; nouũ peccatum. At verò ſi poſſet dari cõfeſſio informis in qua pœnitens peccaret mortaliter ſuſcipiendo ſic ſacramentum, neceſſaria eſſet contritio, vel noua cõfeſsio ad tollendũ obicẽ: quia illud peccatum eſt materia alterius confeſsionis, quia cõmiſſum eſt, & conſummatum in ipſa ſuſceptione indebita abſolutionis, & vt ſic, non poteſt eſſe materia eidẽ abſolutioni ſubiecta, ſicut dictum eſt, quando nouum peccatum mortale poſt illam confeſsionem committitur; eſt enim in vtroque caſu eadem ratio. *An ſufficiat attritio ad tollendam fictionem.*

SECTIO VI.

Vtrùm, quæ dicta ſunt de neceſsitate contritionis, locum habeant in confeſsione, quæ fit de ſolis venialibus peccatis.

1. *Ratio dubitandi.* PRÆCIPVA difficultas eſt, an in confeſſione de ſolis venialibus neceſſaria ſit aliqua attritio. Et ratio dubitãdi eſt, quia ad remiſsionem venialis peccati non eſt neceſſaria formalis pœnitentia ſecluſa inſtitutione huius ſacramenti: ergo neque in illo erit neceſſaria, quia non debuit per illius inſtitutionem coarctari: ergo neque ad ſubſtantiã huius ſacramenti erit neceſſaria attritio: ſi enim ad effectum neceſſaria non eſt, quomodo erit ad ipſum ſacramentum? Confirmatur, quia aliàs ſemper venialis culpa ſupponeretur remiſſa ad talem confeſſionem, quia talis confeſſio ſupponit hominem gratum, in quo ſola attritio ſufficit ad remiſſionem venialis peccati.

2. *In confeſſione venialium neceſſariam eſſe formalem attritionem.* Nihilominus dicendum eſt, etiam in hac confeſſione eſſe neceſſariam attritionem formalem. Quia Concilium Tridẽtinum abſolutè & ſimpliciter loquitur de hoc ſacramento, & de partibus eius: ergo quotieſcunque fit, requirit eſſentiales partes, quarum vna eſt attritio, non virtualis tãtùm, ſed formalis, vt apertè con

conſtat ex doctrina Concilij. Et quia aliàs ferè idem dici poſſet de mortalibus, cum extra hoc ſacramentũ poſſint interdum per virtualem pœnitẽtiã remitti, vt ſupra dictũ eſt. Item quia ad veram accuſationem neceſſarius eſt dolor formalis: eſt etiã neceſſaria actualis recogitatio peccatorum, qua poſita, nulla eſſe poteſt moralis excuſatio deteſtationis formalis. Denique etiam in ea cõfeſſione, quæ eſt de ſolis venialibus peccatis, requiritur in ſuo ordine & ad integritatem ſatisfactio: ergo ſimiliter requiritur dolor in gradu ſuo.

3. *Quare ad remiſſionem venialis peccati, in hoc ſacramento ſit neceſſaria attritio formalis.*

Quocirca, quamuis propter remiſſionem venialis peccati, vt ſic, extra hoc ſacramentum non ſit neceſſaria formalis attritio, tamen in hoc ſacramẽto neceſſaria eſt: quia eſt neceſſaria ad conſtitutionem ipſius ſacramenti. Sicut ad conſequẽdam remiſſionem peccati venialis ex ſe non eſt neceſſaria ablutio, vel vnctio: tamen ad conſequendam illam remiſſionem per Baptiſmum, aut Extremam vnctionem, (idémque eſt proportionaliter in cæteris ſacramentis) neceſſaria eſt talis materia. Idem ergo eſt cum proportione in hoc ſacramento: eſt enim ſacramẽtum hoc quaſi determinatio quædam propriæ ac formalis pœnitentiæ, & primariò eſt inſtitutum propter mortalia peccata tollenda, ideóque ex parte materiæ inſtitutum eſt in formalibus actibus pœnitentię ſeu doloris ac deteſtationis: & quia vna ac generalis debuit eſſe inſtitutio, ſine illis perfici nunquam poteſt.

4. *Satisfit rationi dubitandi.*

Ex quo ſatis reſponſum eſt ad rationem dubitandi. Non enim per hoc ſacramentũ eſt abſolutè coarctatũ medium huius remiſſionis ad formalem dolorem, ſed ſolùm quando per tale ſacramentum obtinenda eſt. Quomodo autem nihilominus contingere poſſit, remitti veniale peccatum quoad culpam per abſolutionem, dictum eſt ſuprà tractando generaliter de remiſſione venialium peccatorum, & ſtatim addemus alium caſum, in quo id poteſt contingere.

5. *In confeſſione venialium requiritur propoſitum vitandi illa.*

Atque hinc conſtat primò, idem dicendum eſſe de confeſſione quę fit de mortalibus peccatis ritè cõfeſſis propter eaſdem rationes. Secundò ſequitur, eadem proportione loquendum eſſe de propoſito vitãdi peccata. Nã etiã in hac cõfeſſione requiritur propter eaſdẽ rationes, quanquam hîc regulariter ſufficere videatur virtuale propoſitũ in abſoluta deteſtatione peccati incluſum: ſecurius autẽ eſt illud adhibere, maximè quando de illo cogitatio occurrit: nam ſi quis ad illud non aduertat, & bona fide procedat, deteſtando talia peccata, non eſt cur de valore talis ſacramẽti dubitet.

An vniuerſalis pœnitentia de omnibus venialibus confeſſis requiratur.

6. *Pars affirmans.*

MAIOREM ſanè dubitationem habet, an requiratur hæc Pœnitẽtia vniuerſalis de omnib. peccatis venialibus: quæ in confeſſione dicuntur: nam de aliis certum eſt non eſſe neceſſariam: eo quòd poſſit vnum veniale peccatum ſine alio remitti. Tamen de peccatis confeſſis videtur id eſſe neceſſarium: quia abſolutio in omnia cadit, & in omnibus debet vera eſſe; ergo & habere effectum. Item, quia cõfeſſio ſingulorum eſt partialis materia: ergo debet eſſe vera accuſatio: ergo requirit attritionem de omnibus. Vnde, quãuis abſolutè non ſit neceſſarium illa peccata cõfiteri, tamen, ſuppoſito quòd in iudicium afferuntur, debent dignè proferri per veram accuſationem, & abſolutione dignam, alioqui quantum eſt ex parte pœnitentis, forma efficietur falſa: quia ſenſus illius eſt ſacerdotem abſoluere ab omnibus peccatis confeſſis.

7. *Dupliciter poteſt fieri confeſsio de veniali ſine dolore.*

Reſpõdeo duobus modis poſſe intelligi peccatum veniale dici in confeſſione ſine vera attritione, vel

propoſito emendæ. Primò aperiendo confeſſori hunc ipſum defectum: & tunc nec ipſe ſacerdos debet abſoluere à tali peccato, nec pœnitens ſi prudens ſit, illud dicere, vt ab eo abſoluatur, nec vt ſit materia ſacramẽti, cùm reuera eſſe nõ poſſit: poteſt tamen licitè dici vel ob humilitatem, vel ob cõſilium, vel ob excitationem ad veram pœnitentiam de tali peccato: hic verò modus ad rem præſentem non pertinet. Alio ergo modo poteſt quis confiteri peccatum veniale ſine dolore, vel propoſito efficaci, ſimpliciter prębendo illud, ſicut cætera, vt materiã abſolutionis. Et tunc multi putãt eſſe peccatũ mortale propter rationes factas, quę non carent apparenti probabilitate: & inde planè fit talem confeſſionem eſſe nullam, iuxta principium ſæpe à nobis repetitum. Sed licèt negari non poſſit, quin illud ſit aliqua culpa: nihilominus nõ cenſeo eſſe moralẽ, quia materia talis culpæ leuis eſt. Quia defectus illius doloris, vel propoſiti, per ſe & natura ſua non eſt contrarius gratiæ & iuſtificationis, qui eſt primarius effectus huius ſacramenti, per formam ſignificatus, vt ſuprà declaratum eſt: neque etiam impedit remiſſionem aliorum peccatorũ venialium, de quibus vera ſit accuſatio capax verę abſolutionis, non obſtãte obice alicuius peccati venialis. Ob hanc ergo cauſam cenſeo hoc non eſſe peccatum mortale: & conſequenter aſſero, quando confeſſio eſt de ſolis venialibus peccatis non eſſe de ſubſtantia eius, vt propoſitũ, vel dolor efficax & abſolutus ſit vniuerſalis de omnibus peccatis. *Pars negans præfertur.* Probatur, quia quando confeſſio eſt de ſolis venialibus, non eſt de neceſſitate eius, vt ſit integra, propter aliud principiũ, quòd vnum veniale poteſt remitti ſine alio: & quia peccatum veniale non eſt materia neceſſaria, vt ſuprà diximus: ergo pari ratione quando confeſsio fit de multis venialibus, quòd non ſit integrè doloroſa, ſeu ex vera pœnitentia, non erit contra valorem eius. Patet conſequentia à paritate rationis, imò & à fortiori: nam ſi peccatum tacitum non obſtat veritati ſacramenti, peccatum inſufficienter dictum non etiam obſtabit.

Detúrne venialium confeſsio valida, & informis.

VLTIMO circa hanc confeſsionem quæri poteſt, an poſsit in ea accidere cõfeſsionem eſſe validã & informẽ. 8. Videtur enim ex proxima reſolutione ſequi, hîc non poſſe habere locum: quia ſuprà diximus, ſolùm poſſe eſſe confeſsionem informem ex defectu integritatis in dolore: ſed hîc defectus in dolore de peccatis venialibus, non impedit effectum gratiæ, vt per ſe notum eſt: ergo talis cõfeſsio ſicut eſt valida, ita & eſt formata: nunquã ergo poterit eſſe informis. Atque hæc ratio euidenter concludit quando perſona pœnitẽtis ſupponitur eſſe in gratia. *Caſus in quo confeſſio venialium poteſt eſſe valida & informis.* Poteſt autem aliquãdo contingere, vt aliquis habens peccatum mortale licitè de ſolis venialibus confiteatur, vel quia mortale nõ occurrit memorię abſque culpa, vel quia, licèt occurrat, non tamen poteſt illud dicere huic cõfeſſori ſine graui nocumẽto, & alterius copiã nõ habet. Rurſus poteſt in eodẽ caſu accidere, vt huiuſmodi pœnitẽs nõ habeat verã attritionẽ de tali peccato mortali, etiam ſine mortali culpa ex ſimili naturali obliuione, vel ignorantia inuincibili. In tali ergo caſu confeſſio illa erit valida, & informis: valida quidem, quia eſt formaliter integra, & ex ſufficienti dolore de venialibus, vt ſupponimus: informis verò, quia ſine attritione peccatum mortale remitti non poteſt; illo autem non remiſſo, nec venialia, quæ cum illo coniuncta erant, poſſunt remitti, nec gratia infundi. Secus verò eſſet ſi pœnitens attritionem de illo peccato mortali ha-

buiſſet:nam tūc ſaltem concomitanter remitteretur per abſolutionem. Neque eſt inconueniens peccatum mortale concomitanter remitti cum venialibus, quia hæc tunc non remittuntur ſine infuſione gratiæ, quæ neceſſaria excludit peccatum mortale. Atque in huiuſmodi caſu conſtat quod ſuprà tactum eſt, quanuis attritio de venialibus peccatis præceſſerit, nihilominus illa non fuiſſe remiſſa donec per abſolutionem virtute clauium auferantur.

DISPVTATIO XXI.

De ſecunda parte materiæ huius Sacramenti, quæ eſt confeſſio, quid ſit, & qualis eſſe debeat.

DISTINGVI ſolet à ſanctis Patribus confeſſio in confeſſionem laudis, & peccatorum, ſeu accuſationis, vt videre licet apud Hilarium exponétē verba illa Pſalmi 66. *Confiteantur tibi populi Deus:* & apud Auguſtinū epiſt. 120. cap. 24. & in id Pſalm. 94. *Præueniamus faciem eius in confeſſione.* Et communiter notant Interpretes in id Matthæi 11. *Confitebor tibi Pater.* In quibus locis ſermo eſt de confeſſione laudis diuinæ, quę propriè actus eſt religionis, tamen etiam pertinet ad exteriorem fidei profeſſionem, quæ in vniuerſum etiam ſolet cōfeſſionis nomine ſignificari, iuxta illud ad Rom. 10. *Corde creditur ad iuſtitiām, ore autem cōfeſſio fit ad ſalutē.* Hìc omiſſa confeſſione laudis, nobis de cōfeſſione peccatorum ſermo eſt, quæ vlteriùs diſtingui poteſt in confeſſionē merè internā, quæ ſoli Deo fit, iuxta id Pſalmi 31. *Confitebor aduerſum me iniuſtitiā meam Domino: & tu remiſiſti impietatē peccati mei:* & in confeſſionem exteriorem, quæ fit homini, de qua dicitur Iacob. 5. *Cōfitemini alterutrum peccata veſtra.* Hæc eſt, quæ ad hāc ſecundam partem materiæ huius ſacramenti ſpectat: nam prior ad contritionem potiùs pertinet, vt in ſuperioribus viſum eſt.

Hilar. *Auguſt.* *Rom.10.* *Pſalm.51.* *Iacob.5.*

De hac ergo confeſſione primùm occurrebat dicendum de his quæ pertinent ad quæſtionem, an ſit aliqua exterior confeſſio, quę ſit pars eſſentialis huius ſacramenti, vbi dicendum eſſet de inſtitutione, & neceſſitate eius, tam ad cōſtitutionem huius ſacramenti, quàm ad remiſſionem peccatorum, ſeu ſalutem fidelium. Verùm hæc à nobis tradita iam ſunt. Nam declarando inſtitutionem & eſſentiam huius ſacramenti, oſtendimus cum Concilio Tridentino ſeſſ. 14. cap. 5. ex illa euidenter colligi, eandem eſſe inſtitutionem, & neceſſitatem confeſſionis; quia iudicium inter homines perfici non poteſt, nec ſententia proferri, cauſa nō audita: auditur autem per confeſſionem externam & ſenſibilem propriam ipſius pœnitentis: nam quia hoc iudicium non eſt forenſe, & coactum, ſed volūtarium ac medicinale, ideo accuſatio in illo voluntaria etiam eſſe debet.

Conc.Trid.

Atque hinc facilè colligitur quid ſit hæc confeſſio, ſaltem quoad nominis deſcriptionem, quę ſumitur ex D.Thom. in 4. d. 17. quæſt. 3. artic. 2. & aliis Theologis ibi: eſt enim *legitima, & ſacramentalis accuſatio de propriis peccatis, ad eorum veniam virtute clauium obtinendam, coram ſacerdote facta.* Cuius deſcriptionis explicationem trademus ſect. ſeq. diſcurrendo per eas conditiones quæ ſunt de neceſſitate huius confeſſionis, vt verum ſacramentum ex ea confici poſſit. Nam cùm harum rerum eſſentia moralis ſit, & ex inſtitutione procedens, tota conſiſtit in hoc, quòd confeſsio habeat conditiones omnes quas iuxta ſuam inſtitutionem requirit, quas in ſequenti ſect. ad nonnulla capita reuocabimus. Deinde ſigillatim de illis diſſeremus.

D.Thom.

A Atque ex his etiam intelligitur, diſputationē de præceptis pertinentibus ad hanc confeſsionem, coniunctam eſſe cum illius cognitione: quia neceſsitas confeſsionis, & conditionum eius, ex præcepto naſcitur: & ideo non poſſunt hæc commodè diſputatione ſeparari. Maioris tamen claritatis gratia diſtinguere poſſumus in præſenti duplicia præcepta, quędā quæ pertinent ad ſpecificationem ſeu modum actus, quæ traduntur ſub conditione, ſcilicet, ſi confeſsio faciēda eſt, vt cum hac vel illa conditione fiat. Alia verò ſunt præcepta pertinētia ad exercitium actus, quia obligāt ad confeſsionem faciendam. Priora ergo præcepta explicabuntur ſimul cum conditionib cōfeſsionis: quia non poteſt intelligi, an ſint de neceſsitate cōfeſsionis, niſi explicetur ſimul quanta ſit obligatio illas obſer-B uandi. Poſteriora verò præcepta explicabimus in fine huius partis, ſicut in aliis ſacramentis obſeruare ſolemus.

SECTIO I.

Quid ſit ſacramentalis confeſsio, & quas conditiones habere debeat.

IN hac confeſsione aliquid intelligi poteſt per modum ſubſtātiæ, & aliquid per modum accidentis. Subſtantia eius videtur conſiſtere in ſigno ſenſibili, quo manifeſtantur peccata ſacerdoti in hoc foro: per modum autem accidentium erunt conditiones aliæ quæ C ad hāc confeſsionē requiri ſolēt. Quia verò multæ ex his cōditionibus ſubſtantiales ſunt, ideo videntur potiùs eſſe per modū differentiæ, & illud ſignū eſſe ſubſtātiā per modū generis: & ideo fortaſſe ſolēt Auctores conditiones illas vocare qualitatē cōfeſsionis: quia differētia prędicatur in quale, genus autē in quid. Circa ſubſtantiā ergo huius partis declarādū occurrebat quodnā debeat eſſe ſignū, quo facienda eſt confeſsio. Sed quia hoc pēdet ex cognitione aliquarū cōditionū confeſsionis, ideo priùs de illis dicemus: ſępe enim cognitis accidentibus, faciliùs ſubſtantia declaratur. 1. *In confeſſione datur ſubſtantia & qualitas.*

Solent igitur Doctores communiter decem & ſex confeſsionis conditiones aſsignare, quas his verſibus comprehendunt: 2. *Conditiones confeſſionis.*

Sit ſimplex, humilis confeſſio, pura, fidelis,
Atque frequens, nuda, diſcreta, libens, verecunda,
Integra, ſecreta, lacrymabilis, accelerata,
D *Fortis, & accuſans, quæ ſit parere parata.*

Hæ verò conditiones ſine methodo, & vulgari modo poſitæ ſunt, & plures illarū nō pertinent ad ſubſtātiam confeſsionis, & aliquæ non tam reſpiciūt modū vel qualitatem vniuſcuiuſque confeſsionis, quàm cōuenientem vſum ſeu conſuetudinem eius, vt quòd ſit *frequens, & accelerata.* Vt igitur ad meliorem ordinem & pauciorē numerū redigantur, recolenda eſt deſcriptio confeſsionis ſuperiùs data, ſcilicet, quòd ſit *Legitima accuſatio propriorum peccatorum, coram ſacerdote locum Dei in iudicio ſacramentali habente, ad veniam peccatorum per virtutem clauium obtinendam.* Nam ex ea intelligi poteſt, vnam ex prædictis conditionibus, ſcilicet, *Accuſans*, continere ſubſtantiam huius con-E feſsionis tanquam genus eius: reliquas autem omnes poſitas eſſe ad explicandam ſpecificam rationem huius accuſationis. In qua, ſicut in aliis accuſationibus, quinque poſſunt conſiderari, ſcilicet, materia accuſationis, modus eius, perſona accuſans, & quæ accuſatur, & apud quam perſonam accuſatur. Ad explicandam materiam dicitur in dicta deſcriptione, quòd ſit *de propriis peccatis:* quod intelligitur de actualibus commiſsis poſt Baptiſmum, vt ſuperiùs explicatum eſt.

Confeſſionis definitio & ſubſtantia. *Accuſans.*

eſt. Et dum indefinitè dicitur *de peccatis*, ſignificatur debere eſſe de omnibus, quæ ſimpliciter & quaſi per antonomaſiam peccata ſunt, id eſt, de omnibus mortalibus non confeſſis. Quę cōditio explicatur per aliã, *Integra.* ſcilicet, *integra*, ad quam reduci debent plures aliæ, vt aliquo modo ad confeſſionem pertineant, vt quòd ſit *Simplex.* *ſimplex*, id eſt, non ita artificiose compoſita, vt ea ratione aliquid occultetur: quanuis poſſit particula illa ad debitam intentionem referri, vt ſtatim dicam. Item *Pura.* dicitur *pura*, id eſt, non miſta rebus ad confeſſionem non pertinentibus. Et huc maximè ſpectat, vt vnuſquiſque propria peccata & non aliena confiteatur, nã *Fidelis.* eſt accuſator ſui, & non alterius. Itē dicitur *Fidelis*, id eſt, ſine mendacio, quia nec dici debet quod factũ nō eſt, nec negari quod commiſſum eſt: imò nec taceri, ſi tale ſit, vt ad talem integritatem pertineat. Et ad hoc *Nuda.* magis explicandũ additur quòd ſit *nuda*, id eſt, aperta, clara, & nō palliata, vnumquodq; , ſicut eſt, vel probabiliter eſſe exiſtimatur, proferendo. Quòd verò ſit *Diſcreta.* *diſcreta*, nihil ſpeciale addit: nam illa vel eſt conditio generalis omnis actus ſtudioſi, nimirũ quòd prudenter fiat: vel ſolùm declarat, in confeſſione, ſuperflua eſſe reſecanda, & neceſſaria dicenda. Vnde hæc conditio poteſt etiam ad alias conditiones applicari: nam omnes debent cum diſcretione ſeruari & tempus, ac locus & confeſſor ipſe, & modus explicandi diſcretè *Fortis.* eligēdus eſt. Quod verò additur *fortis*, etiam eſt commune omni virtuti, vt propter nullam difficultatem omittatur quidquid ad illius rectitudinē neceſſarium eſt: & in præſenti declarat ob nullam verecũdiam, vel ſimilem humanã cauſam, aut difficultatem, integritatem hanc eſſe mutilandã. Poſſunt etiam ad hanc con- *Frequens.* *Accelerata.* ditionem reduci illæ duæ conditiones *frequens*, & *accelerata*, id eſt, quòd ſæpè fiat confeſſio, & poſt peccatum commiſſum non nimiùm differatur; quæ in tãtum poſſunt ad integritatem pertinere in quantum mortaliter iudicantur neceſſariæ vt peccatum non excidat, memoria & ea de cauſa obliuioni tradatur; vel ſi hac ratione neceſſariæ non ſunt, pertinent ad conſilium. De qua re dicemus latiùs infrà, agentes de integritate & præcepto.

3. *Qualitas confeſſionis.* Circa modum confeſſionis, qui dici poteſt qualitas eius, notari poteſt, duplicem poſſe eſſe hunc modum, videlicet eſſentialem, & accidentalem. Eſſentialis ſolùm eſt, vt fiat ex animi dolore: nam hoc pertinet ad rationem accuſationis vt ſupra declaratum eſt, & eſt per ſe neceſſarium ad veniam, quã reſpicit hæc accuſatio: & ita hæc conditio indicatur in definitione, tã in eius genere, quàm in vltima particula illius. Et hũc ipſum modum declarant plures aliæ ex dictis condi- *Humilis.* tionibus, verbi gratia, quòd ſit *humilis* confeſſio, id eſt ex recognitione & dolore proprij peccati. Et huc etiã pertinet quod in exteriori modo decenter & humiliter fiat, tam in verbis quàm in ipſo corporis habitu, *Caietan.* vt bene expoſuit Caietanus in Summ. verb. *confeſſio*. *Libens.* Item quòd ſit *libens*, id eſt voluntaria: nam hoc etiam pertinet ad voluntatis diſpoſitionem. Item quòd ſit *Lacrymabilis.* *lacrymabilis*: nam hoc in tantum eſt neceſſarium; in quantum voluntatis contritionem, vel attritionem indicat: reliqua enim, quæ ad appetitum ſenſitiuum, vel ad corpus pertinent, vtilia quidem ſunt, & ſæpe conſequuntur, non tamen ſunt neceſſaria. Deniq; ad hoc *Parere parata.* etiam pertinet, vt ſit *parere parata*: indicat enim hæc particula propoſitum emēdæ, & ſatisfactionis, de quo qualiter neceſſarium ſit, ſuprà diximus. Modus autem *Secretè.* accidentalis erit, vt *ſecretè* fiat confeſſio, quæ eſt alia conditio in illis numerata: de qua cum aliis, quæ illam concernunt, ſtatim dicemus.

Reliqua tria, quæ diximus eſſe conſideranda, non explicantur in prædictis conditionibus, ſubintelligenda autem ſunt in ratione accuſationis voluntariæ: nã hinc habemus, eundem futurum eſſe accuſatorem & reum. Supponitur etiam huiuſmodi hominem, qui ſe accuſat, debere eſſe baptizatum, quia alius non eſt capax accuſationis ſacramentalis, neque veniæ virtute clauium obtinendę. Et ita etiam hoc in definitione ſignificatur, nec maiore indiget declaratione. Igitur *Omnes conditiones confeſſionis ad tres reuocantur.* prædictas conditiones omnes ad tria capita reuocare poſſumus quaſi ad tria prædicamenta qualitatis, quãtitatis, & ad aliquid: nam modus confeſſionis, & ſigni, quo facienda eſt, ad qualitatem eius ſpectat: integritas verò ad quãtitatem reducitur & extenſionem, quam ex parte materiæ confeſſio habere poteſt. Quòd autem fiat coram legitimo iudice, reſpicit ordinem ſeu habitudinem ad aliquem. Primam igitur partem in hac diſputatione expediemus, quia neceſſaria eſt ad explicandum ſignum ſenſibile, quo facienda eſt confeſſio: poſtea de integritate dicemus, ac tandem de iudice, vbi ſimul explicabimus munus confeſſoris, & omnia quæ ad illum pertinent.

5. *Cuius virtutis actus confeſſio ſit.* *D. Thom.* Tractant autem diuus Thomas & alij Theologi in 4. diſtinct. 17. & Soto in 18. an hæc confeſſio ſit actus virtutis pœnitētiæ. Hanc verò quæſtionem ſatis explicatam reliquimus in ſuperioribus, agentes de exterioribus actibus virtutis pœnitentiæ. Nam ex ibi dictis conſtat hunc actum ex ſuo genere & ſecundùm ſubſtantiã ſuam eſſe actum exteriorem huius virtutis: nam in eo inuenitur proprium motiuum, & obiectiua honeſtas virtutis pœnitentiæ. Vt autem talis actus ſit materia huius ſacramenti, non videtur ſimpliciter neceſſarium, vt ex intentione ſub dicta formalitate fiat, ſed ſatis eſt vt fiat ex intētione conficiendi hoc ſacramentum abſque impedimento, vel obice illi repugnante. An verò neceſſe ſit fieri ex aliquo motiuo honeſto, in præcedenti diſputatione ſufficienter tactum eſt.

SECTIO II.

Vtrùm auricularis, ſeu ſecreta confeſsio ſit de neceſsitate huius ſacramenti.

Avricvlaris confeſſio dicitur quæ ſecretè fit: quia verò in iure *ſecretum* & *publicũ*, magnã habent latitudinē, in præſenti ſecreta confeſſio dicitur, quæ ſine vllo teſte fit à pœnitente coram ſolo ſacerdote: & ad explicandum hũc modũ ſecreti *auricularis* appellata eſt. Hìc verò non agimus de ſubſtantia confeſſionis, iam enim oſtenſum eſt illam eſſe neceſſariam: ſed agimus de modo huiuſmodi ſecreti, an etiam ille neceſſarius ſit. In qua re duo extrema cauenda ſunt. 4. *Error hæreticorum.* Vnum eſt hæreticorum huius temporis qui hunc cōfeſſionis modum irrident vt ſuperſtitioſum, & ab hominibus inuentum: quia in ſacra Scriptura (vt aiunt) non reperitur, imò in primitiua Eccleſia vſitatus non fuit. Quod colligunt ex antiqua conſuetudine agendi pœnitentias publicas pro peccatis, ex qua inferunt, confeſſionem nunquam fuiſſe factam ſecretè in ordine ad remiſſionem peccatorum, ſed tantùm publicè in ordine ad correctionem, & publicam ædificationē. *Opinio Scholaſticorum.* *Scotus.* *Gabr.* *Angel.* *Richard.* Alterum extremum eſt quorundam Scholaſticorum, qui ſentiunt eſſe neceſſarium, vt Scotus & Gabr. diſt. 17. q. 1. & Angelus verb. *Confeſſio*, num. 29. & 30. probabiléque putat Richardus d. 17. a. 3. q. 8. Qui è conuerſo fundantur in perpetua Eccleſiæ traditione, quæ Chriſti Domini inſtitutionem declarat.

Prima aſſertio contra hæreticos.

Dicendvm eſt primò, modum ſecretæ confeſſionis honeſtum & ſanctum eſſe, & ad ſacramen-

mentum conficiendum ſufficientem. Aſſertio eſt de fide, definita in Concilio Tridentino, ſeſſ. 14.cap.5. vbi contrarium errorem expreſsè condemnat. Sumitur etiam ex c. *Omnis vtriuſque ſexus.* de pœnit.& remiſ. vbi ſoli ſacerdoti dicitur confeſſio facienda. Cōſuetudo etiam Eccleſiæ vniuerſalis hoc ſatis probat, neque enim errare potuit in re tanti momenti: præſertim cùm non ſit noua, vt hæretici fingunt, ſed antiquiſſima, à principio naſcentis Eccleſiæ, vt Tridentinum commemorat. Et ſumitur ex Concilio Cabilonenſ cap.33.& ex Leone Papa epiſt.78. alias 80. vbi grauiter reprehendit eos qui cogunt peccatores vt publicè confiteantur. Et ex Cypriano lib.de Lapſis,& lib.3.epiſt.14. Hieron.in illud Eccleſiaſt.10. *Si momorderit ſerpens in ſilentio, non eſt amplius habenti linguam.* Vbi hoc declarat de illo, qui non vult confiteri peccata paſtori ſuo. Auguſt de vera & falſ.pœn.c.10. *Qui confiteri vult* (ait) *quærat ſacerdotem ſcientē ligare & ſoluere.* Idem ferè Baſilius in Pſalm.32.& in Regulis breuioribus, reg.288.& Chryſoſt.homil.5.in illud Iſaiæ, *Vidi dominum ſedentem*,&c.& alios Patres ſuprà citaui agens de inſtitutione huius ſacramenti.

Conc.Trid. Conc.Cabi. Leo Papa. Cyprian. Hieron. Auguſt. Baſilius. Chryſoſt.

3. *Prior coniectura.* Et addi præterea poteſt duplex coniectura ſumpta ex ipſa publica ſeu ſolenni pœnitentia, quam olim fuiſſe in vſu Eccleſiæ tam manifeſtum eſt, vt neq; ab hæreticis negetur. Prima eſt, quia non eſt credibile fuiſſe liberum cuicunque fideli dicere crimina, quādo vellet, & quam vellet de illis publicam pœnitentiam agere: hoc enim ſæpe poſſet cedere in magnū fideliū ſcandalum,& alia multa parere incommoda: ergo ad prouidentiam paſtorum Eccleſiæ pertinebat, vt hoc non fieret ſine eorum iudicio, & prudenti conſilio: præcedebat ergo ſecreta confeſſio & ex iudicio confeſſoris publica agebatur pœnitentia. Et quidem Origenes homil.2.in Pſalm.37.poſt medium ſatis hoc indicat, cùm dicit, *Tantummodo circunſpice diligentius cui debeas confiteri peccatum tuum.* Et clariùs in ſequentibus, *Vt ſi quid ille dixerit, & conſilium dederit, facias, & ſequaris: & ſi intellexerit, & præuiderit talem eſſe languorem tuum, qui in cōuentu totius Eccleſiæ exponi debeat, & curari, ex quo & cæteri ædificari poſſint, & tu ſanari facilè, exequaris.* Ex quo loco licet coniicere non ſecretā confeſſionem ex publica, vt hæretici aiunt, ſed potiùs publicam ex ſecreta originem duxiſſe. Idem ſignificat idem Origenes homil. 10.in Numer. dum inquit, *Qui non ſunt ſancti in peccatis ſuis moriuntur: qui verò ſancti ſunt, pro peccatis pœnitudinem gerunt, requirunt ſacerdotem, ſanitatem depoſcunt,* &c. Idem colligere licet ex multis, quæ de facto Nectarij diximus ſuprà agentes de neceſſitate confeſſionis.

Origen.

4. *Altera coniectura.* Secunda coniectura eſt; nam qui olim agebāt pœnitentiam publicam, non priùs dicebant publicè peccata,& poſtea illis imponebatur pœnitentia: ſed potiùs iam priùs impoſitam pœnitentiam agebant publicè; præcedebat ergo ſecreta confeſſio peccati, propter quod pœnitentia imponebatur. Quod nō obſcurè colligitur ex Concilio Agathenſi c.15.& habetur in c. *In capite*, d.50. & de hac re videri poſſunt alia apud Pamelium in fine libri Cypriani de Lapſis,& in principio libri Tertulliani de pœnitentia, & ſuper cap. 8. & 9.& apud Ruardum ar.5.& Hoſium in Confeſſione, cap.47.& 48.

Conc.Agat. Pamel. Ruard. Hoſius.

5. *Ratio propria.* Ratio autem huius veritatis eſt, quia ex inſtitutione Chriſti non poteſt colligi neceſſitas alterius modi confitendi, neque etiam ex natura rerum: imò ſuppoſita inſtitutione, hic modus eſt magis conſentaneus rationi,& fini ſeu materiæ huius ſacramenti. Explico ſingula; nam in inſtitutione ſolùm legimus dixiſſe Chriſtum Apoſtolis, *Accipite Spiritum ſanctum, quorum remiſeritis peccata remittuntur eis.* Ex quibus verbis rectè colligit Eccleſia, neceſſariū eſſe vt ſacerdos, qui iudicaturus eſt de his peccatis, & ea remiſſurus, notitiam illorū accipiat: hanc autē ſufficienter accipit per ſecretā confeſſionem: ergo ex vi verborum inſtitutionis, nihil aliud colligi poteſt. Nam, licèt illa notitia futura ſit iudicialis, & per accuſationem; tamen, cùm hoc iudiciū ad forū animæ ſpectet, & voluntarium eſſe debeat, in eo idem qui eſt reus, eſt ſufficiens accuſator,& nullus alius teſtis requiritur, quia pœnitentis conſcientiæ & teſtificationi ſtādum eſt, quoniā ad bonum animæ illius totum ordinatur: ergo ex modo & inſtitutione talis iudicij, aut ex fine eius non eſt neceſſaria notitia magis publica. Aliunde verò in hoc iudicio dicenda ſunt non tātùm peccata publica, ſed etiam occulta, nec ſolùm externa, ſed etiam merè interna: eſſet autem valde difficile, & præter humanam conditionem, obligare hominem ad hæc omnia publicè manifeſtanda; interdum etiam eſſe poſſet ſcandaloſum,& in magnum detrimentum, vel aliorū: vel ipſius etiam peccatoris: ergo nō decuit inſtitutionem aliter fieri. Adde etiam, non oportuiſſe aliter limitari hanc materiam, quia ſacramentum hoc maximæ neceſſitatis eſt,& ſæpè non poteſt aliter, quàm apud ſolum ſacerdotem fieri; quod ſatis eſt vt ille ſuam poteſtatem exerceat: cur ergo dicto modo limitaretur?

Poſsítne præcepto ſtatui, vt confeſsio publicè fiat.

EX quo infero primò, alium confitendi modum, non ſolùm non eſſe neceſſarium ex diuino aut humano præcepto: verumetiam non poſſe per humanam legem generatim præcipi. Hoc ſatis ſignificauit Concilium Trident.ſuprà. Et ratio eſt primò, quia res eſt difficillima,& alioqui non neceſſaria, nec per ſe valde vtilis: lex autem humana non poteſt res adeò difficiles poſtulare, niſi fortaſſe ex communi aliqua & vrgente neceſſitate. Deinde, quia lex humana non habet poteſtatem directiuam in actus merè internos: ergo non poteſt obligare ad illa confitenda ſpeciali modo à Chriſto non præſcripto, & adeò difficili. Imò neq; poteſt cogere hominem, vt in externis omnino occultis ſeſe infamet: materia autem huius ſacramenti, vt dixi, vtroſq; actus complectitur: & ideo talis lex poteſtatem humanam excedit. 6. *Conc.Trid.*

Secundò infertur, non poſſe confeſſorem cogere pœnitentem ad manifeſtanda illi peccata alio modo magis publico, quàm per auricularem confeſſionem, vt coram aliquo teſte, vel per ſcriptum quod eſt inſtrumentum publicum, &c. Probatur à fortiori ex dictis,& eiſdem rationibus, quia præceptum confeſſoris humanum eſt. Item, quia confeſſor ex iure diuino tenetur ad ſigillum confeſſionis, vt infrà oſtēdam: illud autem apertè eſſet contra ſigillum: ſicut etiam contra illud ageret confeſſor, ſi pœnitentem cogeret, vt ei daret facultatem reuelandi confeſſionem. 7.

Sed obiici poteſt antiqua conſuetudo imponendi publicam pœnitentiam peccatorum, quam ex ſecreta confeſſione manaſſe indicat Origenes ſuprà, vt vidimus,& ſumitur etiam ex Cypriano ſuprà, & Tertulliano libro de Pœnitentia, cum his quæ Pamelius cōgerit in Scholiis. Reſpondeo, duobus modis potuiſſe pœnitētiam illam eſſe publicam: primo, quoad actionē pœnitentiæ, nō verò quoad cauſā, quo modo etiā nunc ſolent fieri pœnitentiæ publicæ, quamuis nunc regulariter loquēdo occultentur perſonæ, quod olim non fiebat, propter maiorem feruorem pœnitentium qui voluntariè tales ſatisfactiones acceptabant: non enim exiſtimo fuiſſe ſimpliciter neceſſarias quatenus à ſacramento manabāt, vt expreſsè etiam dicitur nomine Auguſtini in lib. de Eccleſiaſticis dogmatibus, c.53. Alio modo ſolebat eſſe publica non tātùm actio, ſed 8. *Obiectioni occurritur. Auguſt.*

ſed etiam cauſa ſeu confeſſio peccati, propter quod pœnitentia fiebat: & tunc multo certius exiſtimo in hoc foro nũquam id factum eſſe ex præcepto Eccleſiæ, aut confeſſoris, niſi quando ad publicam ſatisfactionem, & tollendum ſcandalum de publico peccato, id neceſſarium erat, quod eſt rariſſimum: regulariter ergo id fiebat voluntariè ex conſilio, & iuxta iudicium prudens confeſſoris: non enim de omnibus id permittebatur, ſed vel de aliis publicis, vel de iis, quæ nec ſcandalũ, nec graue infamiam generare poſſent. Aliquãdo verò illa pœnitentia publica nõ oriebatur ex ſacramẽto confeſſionis, ſed ex alia denunciatione, vel accuſatione Eccleſiaſtica: & tũc eſſe poterat magis coacta & oneroſa: illa verò non pertinebat vllo modo ad forũ pœnitentiæ, ſed ad forũ contentioſum.

Secretam confeſsionem non eſſe de neceſsitate pœnitentiæ: Aſſertio ſecunda.

9. *Alenſis. D.Tho. Maior. Richard. Palud. Soto. Adrian. Ruard. Medin. Petr.Sot. Vega. Caſtro. Caiet. Cano. Conc. Trid.*

SECVNDO dicendum eſt, hunc modum ſecretæ confeſsionis non eſſe de neceſſitate huius ſacramenti. Ita docent frequentiùs Scholaſtici. Alenſis 4. p.q.18.memb.4.art.vlt.§.vlt. D.Tho.quodlib.1. art. 10.& in 4.d.17.q.3.a.4.q.3.ad 2.& ibi Maior.q.1.Richard.art.3.q.8.Palud.q.2.art.1. Soto d.18.q.2.art.6. Adrian.in 4.q.1.de Confeſsione, Ruardus art.5.Med. Cod.de Confeſsione q. De modo ſecretè confitendi, Petrus Soto lect.2. de Confeſsione, Vega lib.13. in Tridentinum, cap.28.Caſtro lib.cõtra hæreſes, verb. *Confeſſio*.& Caiet.tom.1.Opuſculorum, opuſc.vlt.reſponſ.5.vbi in hunc modum declarat quod Ioan. 20. dixerat, Chriſtum non inſtituiſſe auricularem confeſſionem, ſcilicet quoad hunc modum. Quam interpretationem approbat Cano Relect.de Pœnit.p.5.Et nunc cenſeo hanc doctrinam certã ex Concilio Tridentino, ſeſſ.14.c.5. vbi docet, Chriſtum non prohibuiſſe confeſſionem publicam: ſi pœnitens voluntariè illam facere velit: ergo neque in inſtitutione poſuit Chriſtus Dominus modum ſecretæ confeſſionis tanquam neceſſarium, aliàs conſequenter prohibuiſſet oppoſitum modum.

10. *Ratio aſſertionis.* Ratio verò eſt, quia, licèt confeſſio fiat ſine ſecreto, poteſt eſſe vera accuſatio ex dolore cordis profecta, & per illam dari ſacerdoti ſufficiens notitia, vt poſſit de peccatis iudicare: ergo, etiamſi alij interſint, ſaluatur inſtitutio: ſed ex nullo alio capite, aut loco colligi poteſt illa neceſſitas, aut contraria prohibitio: ergo. *Confirmatur.* Et confirmatur; quia non eſt intrinſecè malum publicè dicere propria peccata, quia per ſe hoc non eſt iniurioſum alteri: neq; eſt contra charitatem propriam, quia, licèt afferat aliquod damnum infamiæ, illud poteſt cõpenſari maiori fructu humilitatis, confuſionis propriæ, & ſatisfactionis: poteſt ergo talis actio eſſe honeſta, ſi prudenter fiat: ergo nulla eſt ratio cur talis confeſſionis modus omnino ſit excluſus ab hoc ſacramento. Maximè, quia ſunt nonnulli caſus, in quibus moraliter neceſſarium eſt ita confiteri, vt alius præter ſacerdotem peccata audiat. *Caſus in quibus confeſsio non fit ſecretè. Quando fit per interpretem.* Vnus vulgaris eſt, quando confeſſio fit per interpretem: nam, quidquid ſit, an homo teneatur ſic confiteri, quando aliter non poteſt, de quo infrà: tamẽ certum eſt poſſe, & talem confeſſionem ſacramentalem eſſe, & tamen in illa non ſeruatur omnino ille modus ſecretæ confeſſionis. *In articulo mortis. Cum ſit ſacerdoti ignoranti.* Alius caſus eſt, ſi in articulo ſeu periculo mortis pœnitens nõ poſſit, niſi alta voce confiteri, ita vt alij audiant; nam ſine dubio poteſt id facere. Item, quando confeſſor non habet ſufficientem ſcientiam, poteſt pœnitens ei facultatem cõcedere, vt rem conferat cum alio doctiore, etiã nominata perſona ipſius pœnitentis, ſi ipſe voluerit, & oportuerit: hoc autem æquiualet publicæ confeſſioni: quæ pari ratione fieri poſſet coram illis duabus perſonis, quarum altera iuriſdictionem, altera ſcientiam haberet.

Sítne ſecreta confeſsio de neceſsitate præcepti.

SED quærendum ſupereſt, licèt hic modus confitendi non ſit de neceſſitate ſacramenti, an ſit de neceſſitate præcepti. Nam Concilium Tridentinum dicit, modũ ſecretè confitendi non eſſe à diuino præcepto alienum, neq; eſſe inuentum hominum. In ca. etiam *Omnis vtriuſque ſexus*, præcipitur vt *ſoli ſacerdoti*, &c. Reſpondeo primùm, ex parte ſacerdotis eſſe hoc in præcepto diuino, tum quantum ad ſecreti obſeruationem iuxta voluntatem pœnitentis, vt infrà dicemus; tum etiam quoad hoc, vt non poſſit cogere pœnitentem, vt aliter confiteatur, vt iam diximus. Ex quo bene infert Nauarrus in cap. *Sacerdos.* de Pœnitent.diſt 6.nu.109. grauiter peccare ſacerdotem, qui plures pœnitentes ſimul audit in cõfeſſione, eo quòd pueri ſint. Quod eſt verum quando illi ſunt doli capaces, ita vt ſacramentaliter abſolui meritò poſſint: nam aliàs ſi non admittuntur ad conficiendum ſacramentum, ſed ad quandam inſtructionem eorum, nulla in eo facto committitur culpa. 11. *Conc. Trid. Cap. Omnis vtriuſque. Quid reſpectu ſacerdotis. Nauar. Cap. Sacerdos.*

At verò ex parte pœnitentis nullum in hac re inuenio præceptum diuinum: quia ex inſtitutione non colligitur, vt oſtendi; & illa ſecluſa, non eſt vnde colligatur. Quod autem Tridentinum ait, *non eſſe alienum*, &c. intelligit non eſſe contrarium, nec repugnare diuino præcepto: imò eſſe illi conſentaneum: quia ſuppoſita inſtitutione, ille modus per ſe loquendo, conuenientior eſt, & aptior ad tollendas omnes difficultates & ſcandala. Et propterea etiã dicitur *non eſſe inuẽtum humanum*, quia aliquo modo ducit originem ab inſtitutione diuina. Neq; etiam inuenio Eccleſiaſticum præceptum de hac re ſcriptũ: nam quod dicitur in capite, *Omnis vtriuſque ſexus*. non eſt, vt ille modus præſcribatur, ſed vt alius non exigatur. Nihilominus tamen propter Eccleſiæ cõſuetudinem non careret culpa, qui ſine vlla occaſione, vel cauſa rationabili vellet alio modo ſacramentaliter confiteri: at ſi id fiat ob neceſſitatem, nulla erit culpa. Ita Richard. ſuprà, & Syluest. verbo, *Confeſſio*. 5.q.10.& alij. 12. *Quid reſpectu pœnitẽtis. Richard. Syluest.*

SECTIO III.

Vtrùm ſit de neceſsitate confeſsionis, vt fiat propria voce humana.

CONSTAT in primis confeſſionem hanc debere fieri aliquo ſigno ſenſibili, tum quia non poſſunt homines inter ſe ſuos conceptus manifeſtare, niſi per ſenſibilia ſigna: tum etiam, quia confeſſio eſt veluti prima pars eſſentialis materiæ huius ſacramenti, quam oportet eſſe per ſenſibilem, quia, vt ſupra dixi, ipſamet contritio, vt ſit pars ſacramenti, debet per confeſſionem fieri aliquo modo ſenſibili. Conſtat deinde ſignum aptiſſimum ad confeſſionem faciendam, eſſe humanam vocem, tum quia eſt inter homines maximè vſitatum & notum, tum etiã quia diſtinctiùs & certiùs ſignificat, quàm cætera. Difficultas verò eſt an ſit etiã neceſſariũ. vel de neceſſitate ſacramẽti vel ſaltẽ præcepti. Et ratio dubitandi eſſe poteſt, quia in Concilio Florentino in Decreto Eugenij dicitur, materiam huius ſacramenti eſſe *oris confeſsionem.* Et vrgeo argumento à ſimili. Nam de forma ſacramenti huius dicimus neceſſariũ eſſe vt ore proferatur, quia illud Concilium 1. *Confeſſio debet fieri ſigno ſenſibili. Signum aptũ ad confeſſionẽ eſt vox humana. Difficultas. Ratio dubitãdi. Conc. Flor.*

cilium dixit eſſe *verba ſacerdotis*: ergo idem dicẽdum eſt de confeſſione: cùm de illa pariter loquatur. Congruentia etiam adiungi poteſt, quia materia ſacramenti debet eſſe certa, & expreſsè ſignificare.

Prima aſſertio confeſsionem non debere neceſſariò verbis fieri.

2. *D.Tho.* NIHILOMINVS dicendum eſt primò, non eſſe de abſoluta neceſſitate huius ſacramenti, vt confeſſio propriis verbis fiat. Ita D.Tho. in 4 d.17. q.3. art.4. q.3. ad 2. & quodlib.1. art. 10. & conſentiunt *Prima ratio.* cæteri Theologi, & Doctores infrà citandi. Et videtur res certa primò ex conſuetudine Eccleſiæ: nam, cùm pœnitens loqui non poteſt, ſi quouis alio modo ſignificet ſacerdoti conſcientiam ſuam, cenſetur ſufficere, vt abſoluendus ſit. Vnde non ſolùm pœnitens poteſt ita confiteri, ſed etiam tenetur in articulo neceſſitatis, per ſe loquendo, quia illa eſt materia indubitata, & facilè, ac ſine inconuenienti exhiberi poteſt. *Secunda ratio.* Secundò argumẽtor ab inſtitutione, quia ex verbis eius ſolùm habemus, neceſſarium eſſe, vt pœnitens aperiat iudici cauſam ſuam: ſed hinc inferri non poteſt, neceſſarium eſſe vt hæc notitia detur per proprium ſermonem humanum: neque Eccleſia hoc ita interpretata eſt: ergo non eſt limitanda & quaſi coarctanda ſacramenti amplitudo. *Congruentia.* Tertiò eſt optima congruentia inſtitutionis, quia hoc ſacramentum poſitum eſt, vt remedium maximè neceſſarium ad ſalutem peccatorum: ergo non debuit limitari eſſentia eius ad illud ſignum, quod ſæpiſsime in articulo neceſſitatis deeſt: huiuſmodi autem eſt vox humana, qua, non ſolùm muti, ſed etiam ægrotantes ſæpe vti non poſſunt: ergo.

3. *Satisfit rationi dubitandi.* Quando ergo Concilium Florentinum appellauit *oris confeſſionem*, vſum eſt vulgari nomine, ſumpto ab eo quod frequentiùs accidit. Sicut etiam vulgò appellatur operis ſatisfactio, non quia ſolo opere fiat, ſed quia frequentiùs ita fit. Et ideo Conc. Trid. ad tollendã omnem ambiguitatem omiſit particulam, *oris*, & ſolùm dixit confeſſionem eſſe materiam. Ac propterea non eſt ſimilis ratio de forma: nam ſi inſpiciamus inſtitutionem, non eſt ita declarata in materia, ſicut in forma, nec etiam ita infallibiliter obſeruata ab Eccleſia. Neque eſt etiam ſimilis ratio, tum quia, moraliter loquendo, nunquam, aut vix contingit neceſsitas abſoluendi, ſine verbo, confitendi autem frequens eſt: tum etiam quia materia ſacramenti non ſemper continet expreſſam ſignificationem, ſed hanc perficit & conſummat forma: & ideo magis neceſſarium eſt verbum ex parte formæ, quàm ex parte materiæ. Per quod reſponſum etiam eſt ad congruentiam in contrarium.

An ex præcepto teneatur pœnitens propria voce confiteri.

4. ATQVE hæc quidem certa videntur, quantum ſpectat ad neceſſitatem ſacramenti. Difficultas verò ſupereſt, an ſaltem ſit de neceſſitate præcepti, vt confeſſio fiat propria voce & ſermone ipſius pœni- *Auguſt.* tentis. Nam D. Auguſt. de ver. & falſ. pœnit. cap. 10. & *Cap. Quem pœnitet.* habetur in c. *Quem pœnitet.* de Pœnitẽtia. d.1. ſignificat eſſe de hoc diuinũ præceptũ. *D.Tho.* D.Tho. autem quodlib 1. art. 10. ſaltẽ eſſe eccleſiaſticũ. Et reliqui Theologi communiter docere videntur non eſſe licitũ vti *Alenſis. Palud. Richard. Maior.* aliis ſignis, vt ſcripto, nutibus, &c. quandiu pœnitens per ſeipſum loqui poteſt: quãuis non declarent vnde naſcatur talis obligatio, vt patet ex Aleſe 4. par. q. 18. memb.4. §. vlt. Palud d.17. q. 2. n.7. Richard. a.2. q.4. ad 4. Mai. q.1. Adrian. q.1. de Confeſsione, Med. Cod.

A de Confeſ. q. de Modo ſecretè confitendi. Soto d. 18. q.2. art.6 Ledeſm. 2. p.4. q.8. art.3 dub. 5. & 6. Petr. Sot. lect. 1. de Confeſſ. Cano dict. Relect. p.5. *Adrian. Medin. Soto. Ledeſm. Pet.Soto. Cano.*

Dicendum verò in primis eſt, in hoc non eſſe poſitum aliquod ſpeciale præceptum diuinum ab ipſa inſtitutione diſtinctum: quia neque ex Scriptura diuina, neque ex traditione conſtat de huiuſmodi præcepto. Deinde cẽſeo ex ſola inſtitutione nõ ſatis colligi huiuſmodi præceptum. Eſt quidẽ maximè conſentaneum inſtitutioni vt ita fiat, tum quia hoc modo faciliùs & clariùs manifeſtantur: quod aliis ſignis, præſertim nutibus, difficiliùs fit: tum etiam, quia ipſa confeſſio proprio ore facta, magis eſt ſatisfactoria, vt Auguſtinus loco citato ſentit. Nihilominus tamen ex inſtitutione ſola, ac præciſè ſumpta, non ſatis probatur, hunc modum confeſsionis cadere ſub obligationem præcepti, quia per alia ſigna poteſt dari B ſufficiens notitia confeſſori, quod ſolùm poſtulatur ex vi inſtitutionis, vt patet ex ſuprà dictis de modo, quo præceptum confeſſionis colligitur ex illis verbis, *Quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis*, &c. *5. Difficultatis reſolutio.*

6. *Scot. In 4. diſt.17. q.vnic ad finẽ ſolutionum argumentorũ.* Præterea non inuenio de hac re ſcriptum Eccleſiaſticum præceptum, aut decretum aliquod. Vnde Scotus in 4. diſtin. 17 q. vnic. ad finem ſolutionum argumentorum, ſentit non eſſe licitum confiteri per ſcriptum in præſentia ſacerdotis, ſed tantùm in abſentia. Et Soto idem fere ſentit, ſaltem quando ſcripturæ coniunguntur alij nutus, vt ſtatim dicemus. Addo tamen, propter Eccleſiæ conſuetudinem, non eſſe abſolutè licitum vti ſcriptura, vel aliis ſignis ad confeſſionem, prætermiſſa humana voce: eſt enim hæc mutatio grauis, & de re, quæ per ſe ſpectat ad conuenientem modum perficiendi tale ſacramentum: & C ideo non fit ſine culpa & graui ex ſuo genere. Poſſet autem talis culpa fieri venialis ex leuitate materiæ, vt ſi non in tota confeſſione, ſed in vno vel alio peccato id fieret. Aliquando etiam nullum erit peccatum, ſi ex rationabili cauſa talis mutatio fiat. Erit autem rationabilis cauſa, non ſolùm abſoluta impotẽtia vtendi propria voce, quod indubitatum eſt, ſed etiam magna difficultas, aut nimia verecundia, vt prudenter Cano aduertit: quia cùm hæc obligatio potiſſimè videatur conſuetudine introducta, non videtur cum maiori rigore acceptata: neque etiam expediebat, aut erat aliqua ſufficiens ratio, ob quam cum maiori rigore introduceretur.

7. *Confeſsio aliqua poteſt fieri ſcripto, vel nutibus.* Atq; hinc infertur, poſſe aliquando confeſſionem fieri non tantùm nutibus, ſed etiam ſcripto. Patet, D quia vtrumq; horum poteſt eſſe ſufficiẽs ſignum humanæ accuſationis. Et de nutibus quidem nullus dubitat. *Scotus.* De ſcriptura verò dubitare videtur Scotus ſuprà, eo quòd ſcriptura de ſe ſit ſignum publicum. Sed neq; ipſe illa ratione conuincitur, neque vllam nobis ingerit difficultatem, tum quia non eſt contra rationem confeſſionis vt publicè fiat, tum etiam, quia licèt ex ſe ſit ſignum publicum, poteſt occultari: quod ferè idẽ eſt in verbo. *Sotus improbatur.* Addit verò Soto, ſcripturam non ſufficere, niſi cùm alij nutus adiunguntur: quia neceſſe eſt vt quando ſcriptura legitur à ſacerdote, pœnitens ſaltem nutibus ſignificet ita eſſe. Dico tamen, ſi ſcriptura detur ſacerdoti præſenti, moraliter neceſſa- E rium non eſſe aliud ſpeciale ſignum, ſed ſufficere, vt peccator, qui ſcripturam illam offert ſacerdoti; eam offerat loco accuſationis ſuæ, ſigna contritionis exhibendo & petendo ab eo pœnitẽtiam, & abſolutionem, eamq; expectando humiliter dum ſacerdos legit peccata, ac denique ſatisfactionem acceptando, quam ſacerdos imponit: nam per hæc omnia ſatis ſignificat illa eſſe peccata ſua, de quibus ſe accuſat. At verò ſi ſcriptura offeratur ſacerdoti abſenti, tunc ſanè fieri non poterit, vt pœnitens aliud ſignum exhibeat:

beat:& ideo in eo caſu aliter ſentiendum eſt, vt ſectione ſequente commodiùs explicabo.

SECTIO IIII.

Vtrùm de neceſsitate confeſsionis ſit, vt pœnitens ſacerdoti præſenti immediatè & per ſeipſum reuelet peccata ſua.

1. *Concluſio.* DVo in hoc titulo continentur, vnum de præſentia inter pœnitẽtem & confeſſorẽ:aliud eſt de immediata locutione pœnitẽtis per ſeipſum. Et quia hoc pũctum poſterius breuius eſt, & ferè ſine controuerſia, ideo quod ad illud ſpectat, dicendũ eſt, non eſſe de eſſentia confeſſionis ſacramentalis, vt pœnitens per ſe & immediatè loquatur ſacerdoti. *Probatur.* Probatur, quia poteſt cõfeſſio fieri per interpretẽ, iuxta ſententiã omniũ, vſu Eccleſiæ confirmatã:tunc autẽ pœnitens immediatè loquitur, nõ ſacerdoti, ſed interpreti, & per hunc cum confeſſore loquitur:& idẽ interdum poteſt facere per nunciũ, & per teſtes, vt iam dicã. *Ratio concluſionis.* Ratio ſumẽda eſt ex ſectione præcedente:nam confeſſio ex vi ſuæ inſtitutionis nõ habet eſſentialiter ſignũ ſenſibile determinatũ, ſed quacunq; ratione reus declarat iudici conſcientiã ſuam, id ſatis eſt:ergo, cùm hoc faciat per interpretẽ, id ſatis erit, maximè ſi aliter nõ poſſit. Et hæc eſt congruentia inſtitutionis:quia hoc frequenter eſt neceſſarium, & hoc eſt ſacramentum neceſſitatis.

2. *Obiect.* Sed obiicitur, quia in eo actu nec pœnitens confitetur interpreti, cùm hic non ſit iudex, nec interpres confitetur ſacerdoti, cùm ille non ſit reus:ergo nulla ibi ſit confeſſio. *Confirmatur.* Et cõfirmatur, quia ſacerdos non accipit ſufficientem modum certitudinis per illam narrationem:nam fortaſſe interpres aliud profert quàm audiat. *Soti reſponſio.* Propter hoc Soto exiſtimat neceſſarium eſſe, vt dum interpres ad ſacerdotem loquitur, ipſe peccator annuat, & ſignificet ita eſſe, vt hoc modo & ipſe immediatè confiteatur ſacerdoti, & ſacerdos certior fiat. *Reiicitur.* Sed attentè rem conſiderando, hoc nullius momenti vel vtilitatis eſt, quia in caſu, in quo loquimur, ipſemet pœnitens non intelligit ſermonem interpretis ad ſacerdotem: quomodo ergo poteſt dicta eius confirmare, aut nouã fidem aut certitudinem illi adiungere? *Enodatur obiectio.* Dico ergo ad argumentũ, neutram partẽ dilemmatis eſſe neceſſariam, ſed peccatorem confiteri ſacerdoti per interpretẽ, ſicut per vocem, vel ſcripturam. Et ille motus ſufficit ad quandã moralem certitudinem, & fidẽ humanam:quia in hac materia ſatis eſt, vt habeatur per vnius perſonæ fide dignæ teſtimonium aut relationem, quando maior exhiberi non poteſt, & quando nulla eſt rationabilis cauſa præſumendi mendacium, vel aliam malitiam in eo qui loquitur. Et ideo non dicimus hunc modum confitendi eſſe vſurpandum ſine abſoluta neceſſitate: nam illud ex ſuo genere graue peccatũ eſſet propter rationem factam:ſed dicimus non eſſe contra eſſentiam ſacramẽti, ſi neceſſarius ſit:an verò cadat ſub obligatione, dicemus infrà agentes de præcepto confeſſionis.

An ſit neceſſarium vt ſacerdos in præſentia pœnitentis confeſsionem audiat.

3. *Prima opinio Cani, & Soti.* IN altero puncto referam priùs quod ante declarationem ſummi Põtificis ſuprà relatã diſp. 19. ſect. 3. prælo mandatum iam habebam:deinde quid iuxta illam addendum occurrat adnotabo. Nonnulli ergo auctores, præſertim Soto & Cano, ſignificant neceſſarium eſſe vt ſacerdos audiat confeſſionem in præſentia pœnitẽtis. Quæ opinio probari poteſt:quia vt proferat abſolutionem, neceſſaria eſt præſentia:ergo vt audiat. Patet conſequentia, quia vel eſt eadem, vel maior ratio: quia ante abſolutionem neceſſe eſt, vt examinet cauſam & diſpoſitionem pœnitentis, & de eius diſpoſitione ſit moraliter certus, quod in abſentia obtinere poteſt.

4. *Prior pars communis ſententiæ.* Nihilominus communis ſententia aſſerit in primis, per ſe loquendo neceſſarium eſſe, vt ſacerdos in præſentia pœnitentis eius confeſsionem audiat, imò & immediatè ab ipſo fieri poteſt, eſſeque graue peccatum, hunc modum confitendi voluntariè mutare propter fundamentum prioris ſententiæ, quod hoc conuincit, & propter cõſuetudinem totius Eccleſiæ, & propter varios canones, ex quibus hoc ſumitur, vt cap. *Quem pœnitet*, cum ſimilibus, de Pœnit. d. 1. cap. *Omnis vtriuſque ſexus*, de Pœnitent. & remiſſ.

5. *Poſterior communis ſententiæ pars.* Secundò verò aſſerit hac ſententia, non eſſe hoc ita eſſentiale ſacramento, qui in eo caſu, in quo ſacerdos veniens ad abſoluendum pœnitentem, morti vicinum, & inueniens illum ita priuatũ vſu omnium ſenſuum, vt nullum ſignum peccati aut doloris ab eo poſſit obtinere; poſſit eſſe contentus aliorũ relatione ad abſoluendũ illum:tũc enim nõ audit cõfeſſionem in præſentia; & nihilominus ait hæc opinio ſufficere hanc cõfeſſionem, vt licitè & validè detur abſolutio. *Syluest. Angel. Cordub.* Ita tenent in terminis Sylu. verb. *Confeſſor*, 3. q. 15. & Ang. verb. *Confeſſio*, 4. nu. 8. & Cordub. lib. 5. de Indulgent. quæſt. 39. præter alios, quos ſuprà retuli Diſput. 19. ſect. 3. *Scotus.* Indicat etiam Scot. d. 17. q. vnic. ad penult. dicit enim, nõ eſſe licitum confiteri per ſcriptum ſacerdoti abſenti, non verò dicit omnino eſſe contra ſubſtantiã ſacramenti. *Toletus.* Et in terminis Cardinalis Toletus in Inſtr. ſacer. li. 3. cap. 8. referens S. Antonin. in Summ. de peccatis, & Sacerdotale Rom. aſſerénſque eſſe expreſſam ſententiam canonum. *Probatur opinio.* Vnde probatur primò, ac præcipuè ex antiquis decretis. *Conc. Arauſic. 1.* Nam in Concilio Arauſicano 1. cap. 12. 26. quæſt. 6. c. *Qui recedunt*, dicitur, *Subitò obmuteſcens pœnitentiam accipere poteſt, ſi voluntatis præteritæ teſtimonium aliorum verbis habet.* *Conc. Carthag. 4. Leo 1.* Similia verba habentur in eadem cauſa & qu. cap. *Is qui*, & cap. *His qui*, ex Concilio Carthaginenſi 4. cap. 76. & ex Leone 1. epiſt. 89. aliàs 91. Qui diſtinctè declarat, licèt huiuſmodi ægrotus nullum ſignum exhibere poſſit in præſentia ſacerdotis, ſi aliorum teſtimonium habeat, non eſſe illi pœnitentiam denegandam. *Conc. Carthag 3. Iuo Carn. Burchar. Auguſt.* Eadem ſententia habetur in cap. *Ægrotantes*, de Conſecr. d. 4. ex Concilio Carthagin. 3. ca. 34. Eandem referunt ex Decreto Euſebij primi, Iuo Carnot in ſuo Decret. part. 15. cap. 35. & Burchard. lib. 18. cap. 11. Similem habet Auguſt. lib. 1. de Adulterinis coniug. cap. vlt. & lib. 50. homil. in 41.

6. *Soti reſponſio.* Ad hæc verò decreta reſpondet Soto, non eſſe in illis ſermonem de abſolutione ſacramẽtali, ſed de abſolutione ab Eccleſiaſtica cẽſura. *Gloſſ. in c. Is qui.* Et poſſumus in eius fauorem afferre Gloſſ. in d. cap. *Is qui*, ver. *Pœnitentia*, quæ ſentit ibi eſſe ſermonem de abſolutione, cuius forma traditur in cap. *A nobis*, de ſent. excommun. vbi ſermo eſt de abſolutione ab excommunicatione. *Cyprian.* Item afferre poſſumus Cyprianum epiſt. 13. vbi ait, in ſimili euentu Diaconum poſſe reconciliare ægrotum pœnitentẽ, *facta exomologeſi*. Illa ergo recõciliatio nõ erat abſolutio ſacramentalis:quia hæc in nullo euentu poteſt per diaconum dari. Sed, quamuis ille locus Cypriani neceſſariò ſit ita exponendus, vel potiùs de manuum impoſitione ceremoniali, quæ ad publicam & ſolennem pœnitentiam (quæ tunc erat in vſu) ſpectabat:aliis verò decretis adductis nullo modo accõmodari poteſt dicta expoſitio. *Refellitur.* Primò, quia loquuntur de pœnitẽtia ſub hac voce, & eam appellãt, *actionem ſacerdotis*, vel *ſatisfactionem*, vel *actionem pœnitentis*: Nomine autẽ pœnitentiæ, vel aliis adductis nõ ſolet ſignificari abſolutio à cenſura, vel alia cæremonialis, ſed

ſed verum ſacramentum. Secundò, quia declarant illam pœnitentiam eſſe adeò neceſſariam ad ſalutem, vt ex illa pendeat, ita vt contingere poſſit ob ſolam eius carentiam hominem damnari, quod non eſt verum de abſolutione à cenſura. Tertiò, quia in Concilio Arauſicano cap. 3. expreſsè diſtinguitur pœnitentia à reconciliatoria manus impoſitione, & hæc poſterior fortaſsè erat abſolutio à cenſura, vel alia Eccleſiaſtica cæremonia, vt dixi. Quartò, quia Leo Papa expreſse dicit, illam pœnitentiam dandam eſſe à ſacerdote ex vi poteſtatis acceptæ per illa verba, *Quorum remiſeritis peccata*, &c.

7. Quintò, præter abſolutionẽ ſacramentalẽ, duplex accidentalis ſeu cæremonialis intelligi poteſt: vna eſt à cenſura, alia quæ olim dicebatur ſolennis quædam recõciliatio eorũ, qui publicã pœnitentiam agebant: de neutra autẽ harum ſufficienter exponuntur dicta decreta: ergo loquũtur de ſacramẽtali. Minor probatur de abſolutione quidẽ à cenſura; tum quia dicunt talem abſolutionem nihil prodeſſe poſt mortẽ; abſolutio autẽ à cenſura etiam poſt mortem aliquid prodeſſe poteſt: tum etiam, quia ſentiunt talem abſolutionem nõ poſſe dari à ſacerdote abſente, quod Soto etiam ipſe contendit: abſolutio autẽ à cenſura abſenti dari poteſt. Tum denique, quia Concilium Arauſicanum ſupponit, pœnitentiã illam dari ante recõciliatoriam manus impoſitionẽ: conſtat autem abſolutionem ſacramentalẽ non poſſe dari ante abſolutionem à cenſura. Rurſus probatur altera pars: tum ex hoc eodẽ loco Concilij Arauſicani illa duo diſtinguentis, tum ex Concil. Carthag. 4. vbi priùs dicitur, dandam eſſe pœnitẽtiam, & additur: Si infirmus creditur moriturus, recõciliandum eſſe per manus impoſitionem. Prior ergo pœnitẽtia ſacramẽtalis erat, hæc verò poſterior cæremonialis, nõ tamen erat abſolutio à cenſura, alioqui præcedere debuiſſet, ſed ſpectabat ad alium antiquũ ritum de publicis pœnitentibus. Præterea idem patet: quia, vt dicebã, illa reconciliatio publicè pœnitentiũ per ſe nõ erat neceſſaria ad ſalutem, ſed pertinebat ad externã Eccleſię ſatisfactionem. At verò pœnitentia illa, quæ in dicto caſu ægrotantibus dari præcipitur, erat neceſſaria ad ſalutem, vt planè conſtat ex Auguſtino dict. homil. 41. & ex Cæleſtino Papa in capit. *Agnouimus*, 26. quæſt. 6. & ex Iulio apud Iuonem in ſuo Decreto, par. 15. capit. 43. Sextò tandem, eſt apud me efficax argumentum, quòd dicti Patres, & Pontifices non loquuntur ſpecialiter de excommunicatis, neq; de iis ſolis, qui publicam pœnitentiam agebãt, ſed abſolutè & ſimpliciter de fidelibus, & peccatoribus: ergo de pœnitentia loquuntur, qua omnes indigent, quæ eſt ſacramentalis.

Auguſt. Cæleſtin. Iulius.

8. *Cani euaſio.* Quapropter Cano fatetur, in illis decretis eſſe ſermonem de hoc ſacramento; ait tamen in eis ſupponi confeſſionem priùs fuiſſe factam ſacerdoti in præſentia eius: fuit enim antiqua conſuetudo, vt fideles confiterentur ſacerdotibus in principio Quadrageſimæ, abſolutio autem differretur vſque ad feriam quintam Cœnæ Domini, vt ſumitur ex Innocentio 1. epiſt. 1. c. 7. & habetur in c. *De pœnitentibus*, de Conſecratione d. 3. De his ergo ait loqui prædicta decreta: nam, ſi poſtea inciderent in illum articulum neceſſitatis, abſolui poterant abſque noua confeſſione facta in præſentia ſacerdotis.

Innoc. 1.

9. *Reiicitur.* Sed hæc euaſio, præterquam quòd omnino voluntaria eſt, & abſque fundamento, quod in illis decretis habeat, & ſufficienter improbatur vltimo argumẽto paulo antea facto: quia teſtimonia generaliter loquũtur de omni peccatore pœnitentiã petente: imò Auguſtinus expreſsè loquitur de omnibus, qui differunt pœnitentiam vſque ad finem vitæ, de quibus etiam Leo Papa apertè loquitur. Cõcilium autem Carthaginenſe de iis qui poſtquam peccarent, nõ petierunt pœnitentiam vſque ad illũ articulum: non ergo ſupponit eos iam fuiſſe cõfeſſos. Concilium item Arauſicanum, & etiam Auguſtinus in hoc æquiparãt pœnitentiam cum Baptiſmo, quod eſt ſignum loqui de vtroq; ſacramento, & cum æquali ſeu proportionata vniuerſalitate, vt ſicut Baptiſmus dandus eſt cuilibet petenti illum in articulo mortis, ſi exhibuit ſigna ſufficientia, etiamſi quando datur, iam nihil ſentiat, vel intelligat; ita etiam ſacramentum pœnitẽtiæ, ſeruata proportione. Præterea ex parte etiam ſacerdotis loquuntur generaliter: nam quilibet poteſt & debet in eo articulo abſoluere, quod ſemper fuit in Eccleſia obſeruatum, vt Trident. Concil. docuit ſeſſio. 14. cap. 7. & infrà ſuo loco dicetur. At verò ſi eſſet ſermo de pœnitente iam confeſſo, ab illo ſolo ſacerdote poſſet abſolui, cui confeſſus fuiſſet. Præterea loquuntur generaliter ex parte temporis: nam quotieſcunq; id contigerit, quod ibi ſupponitur, danda eſt abſolutio. At verò quoad Cano dicit, ſolùm haberet locũ in tempore Quadrageſimæ: quia ante illud tempus non ſolebant fideles confiteri, vt abſolutionem expectarent vſq; ad hebdomadam ſanctam. Denique, ſi pręceſſiſſet confeſſio ſufficiens, non eſſet neceſſarium nouum teſtimonium aſtantium, quod requirunt prędicta decreta. Si verò præcedens confeſſio non fuit ſufficiens, ſed completur per huiuſmodi teſtimonium, ita vt hęc ſit veluti partialis confeſſio in abſentia facta, eadem ratione ipſa ſola ſufficiet, quando alia non præceſſit, nec poteſt exhiberi. *Conc. Trid.*

Propter hæc decreta & propter vſum Eccleſiæ cenſui ſemper, hanc opinionẽ eſſe verã & piam, & conformem Chriſti inſtitutioni, qui ex parte pœnitentis ſolùm poſtulauit, vt ſuã conſcientiam aperiat ſacerdoti, quantum, & qualiter poteſt, vt patet etiam de integritate, de qua infrà dicetur. Et hoc etiam declarat prædictus vſus Eccleſiæ, qui de abſolutione nihil tale declarauit: & ideo non eſt de illa ſimilis ratio. Præſertim quia forma habet præſcripta verba, non autem confeſſio. Denique, eſt hoc conſentaneum obligationi pœnitentis, à quo non exigitur niſi vt ſatisfaciat quantum poteſt: ergo nec vt confiteatur niſi quantum poteſt. Et ſimiliter ſacerdos in hac parte ſolùm tenetur de diſpoſitione pœnitentis certus fieri quantum poteſt. Timeri autem poteſt, ne prædicta declaratio Pontificia huic opinioni in aliquo derogare videatur, quia damnat hanc propoſitionem, *Licere per literas, ſeu internuncium, confeſſario abſenti peccata ſacramentaliter confiteri, & ab eodem abſente abſolutionem obtinere.* Vbi vtrumque membrum videtur damnare. Exiſtimo tamen non fuiſſe mentem Sanctiſsimi de hac opinione tractare, ſed ſolùm de illa, quæ dicit ſacramentum Pœnitentiæ poſſe perfici ac conſummari inter abſentes. Atque ita illam particulam, *&*, non eſſe diuiſiuè, ſed complexiuè ſumendam, præcipuè illud damnaſſe propter eos, qui dicebant abſolutionem poſſe dari in abſentia. Moueor, tum ex circunſtantiis literæ: nam ſi aliud voluiſſet, potiùs id explicaſſet per particulam, *vel*: item hoc clarè indicat illud ſingulare ſignum demõſtratiuum, *hanc propoſitionem*: nam ex eo conſtat ſolam hypotheticam propoſitionem per modum vnius damnari: tum præterea quia illa erat controuerſia de qua tractabatur: tum denique quia ſola illa opinio eſt aliena ab vſu Eccleſiæ: hæc autem eſt illi, & decretis conformis. Nihilominus declarationem hanc eiuſdem Pontificis cenſuræ ſubiicio, ſicut cætera omnia, quæ tam in hoc quàm in cæteris operibus meis continentur.

10. *Quid de hac controuerſia ſentiendum.*

DISPV

DISPVTATIO XXII.

De integritate confeſsionis per ſe neceſſaria ad valorem eius.

INTEGRITAS confeſſionis ex parte materiæ remotæ ſeu peccatorum, quæ in confeſſione dicuntur, ſumenda eſt: conſiſtit autē in hoc, vt illa omnia, quæ ſunt in conſcientia pœnitentis, in confeſſione aperiantur; & ad integritatem ſuo etiam modo pertinet, vt ea peccata, quæ nullo modo ſunt in conſcientia pœnitentis, neque vnquam fuerunt; in confeſſione non fingantur, ſeu falsò dicantur. Rurſus hæc integritas duplex diſtingui ſolet, materialis ſcilicet, & formalis. Materialis vocatur illa, quæ eſt de omnibus peccatis prout in re ipſa fuere commiſſa: & hæc eſt per ſe neceſſaria, vt in diſcurſu huius diſputationis explicabimus tractando de omnibus peccatis, vel circumſtantiis, quæ ad hanc integritatem neceſſaria ſunt: & excludendo ea quæ neceſſaria non ſunt. Quia verò poteſt aliquando intercedere ſufficiens excuſatio conficiendi aliquod peccatum à pœnitente commiſſum: ideo poteſt aliquando hoc ſacramentum perfici ſine reali ſeu materiali integritate confeſſionis: tunc verò neceſſaria ſaltem eſt confeſſio formaliter integra, id eſt, de omnibus peccatis, de quibus nulla intercedit excuſatio: de qua dicemus diſputatione ſequente.

SECTIO I.

Vtrùm ſit de neceſsitate confeſsionis, vt ſit de omnibus peccatis mortalibus, quæ ſunt in conſcientia pœnitentis.

1\. *Quid ſit peccatum eſſe in conſcientia pœnitentis.*

AD intelligendum quæſtionis titulum, duo ſunt aduertenda. Primum eſt, illa peccata dici in præſenti eſſe in conſcientia pœnitentis, quæ ab illo commiſſa ſunt poſt Baptiſmum, & per aliam confeſſionem non ſunt ritè clauibus ſubiecta: illa enim, quæ per aliam confeſſionem remiſſa creduntur, licèt ſint in memoria pœnitentis, non tamen propriè ſunt in conſcientia, quia iam vt omnino extincta & remiſſa conſiderantur: alia verò peccata mortalia, quæ nondum ſunt explicata in confeſſione, licèt contingat apud Deum eſſe remiſſa per veram contritionem, in præſenti cenſentur adhuc eſſe in conſcientia pœnitentis, quia nondum ſunt per claues Eccleſiæ remiſſa. Secundò obſeruandum eſt, aliud eſſe, quòd talium peccatorum confeſſio ſit neceſſaria ad ſalutem: aliud verò quòd ad valorem ſacramenti neceſſarium ſit omnia hæc peccata in eadem confeſſione aperire. Nam de priori neceſſitate in ſuperioribus dictū eſt, & ad illā obligationem explendam ſatis videri poſſet vnū peccatum confiteri vni ſacerdoti, & aliud alteri: vel vnum in hac confeſſione, aliud in alia, donec omnia ſubiicerentur clauibus: nunc ergo inquirimus de alia obligatione, vel neceſſitate ſubiiciēdi omnia ſimul in eadē cōfeſſione.

Non eſt idem peccati confeſſionem eſſe neceſſariam ad ſalutem, & ad valorē ſacramenti.

2\. *Ratio dubitandi.*

Atque hinc oritur ratio dubitandi, quia hæc neceſſitas non oritur ex vi inſtitutionis: ergo nulla eſt. Probatur conſequentia, quia, ſi hæc neceſſitas tanta eſt, vt pertineat ad veritatem ſacramenti, oportet vt ex inſtitutione oriatur: ſi verò tantùm eſt neceſſitas præcepti, oportet oſtendere illud eſſe diuinum extra inſtitutionem, quod ſanè fieri non poterit. Eccleſiaſticum autem tantùm non videtur eſſe poſſe, quia, vt infrà videbimus, huic obligationi confeſſionis Eccleſia nihil addidit, præter temporis determinationem. Probatur autem primùm antecedens, quia ex vi inſtitutionis ſolùm colligitur, nullum peccatum mortale dimitti poſſe abſq; abſolutione ſacerdotis: ex hoc autem non colligitur neceſſitas huius integritatis, quia illud poſſet alio modo impleri, vt declaratum eſt.

3\. *Quid ſentiāt nonnulli Catholici.* *Durand.* *Medin.*

Vnde nonnulli Catholici dixerunt, hanc neceſſitatem integritatis non poſſe ſufficienti ratione colligi ex inſtitutione, ſed ſola Eccleſiæ traditione & auctoritate haberi. Quod indicat Durand. d. 17. qu. 15. vbi ſoluit rationes Theologicas, quæ ad hoc oſtendendum afferri ſolent. Et idem ſentiunt Medina Cod. de Cōfeſſione, q. 8. Quidā autem hæretici negant hanc integritatem eſſe neceſſariam, ſaltem quoad peccata occulta, ſeu merè interna. Quod ſenſit Vvicleph apud Vvaldenſem tom. 2. de Sacramentis, c. 185. quia putauit confeſſionem eſſe inſtitutā ab Eccleſia, quæ per ſe poteſtatē non habet circa peccata merè interna. Addunt etiā talem obligationem eſſe de re nō ſolùm admodum difficili, ſed etiam legi naturali repugnante, quia cogeretur homo ſeipſum infamare in re occultiſſima. Sed illud fundamentum hæreticum eſt, & ex illo non ſolùm infertur, confeſsionem talium peccatorum non eſſe neceſſariam propter integritatem, ſed etiam abſolutè, etiam propter remiſſionem eorum neceſſariam nō eſſe. In eodem errore fuit Petrus Oxonienſis, qui addidit, non eſſe neceſſariū confiteri peccata publica, quia ipſa per ſe ſatis patēt. Qui error cum aliis damnatus fuit à Sixto IV. in Bulla, quā refert Caſtro verb. *Confeſſio*. Denique Lutherus etiam integritatem confeſſionis reprehendit, quia qui omnia peccata diligenter confiteri ſtudent, nihil diuinæ miſericordiæ dimittendum relinquunt. Qui error in Concilio Tridentino damnatus eſt.

Quid hæretici. *Vvald.* *Caſtro.*

4\. *Vera ſententia.*

Dicendum ergo eſt, de neceſſitate huius ſacramēti eſſe, vt pœnitēs omnia peccata mortalia poſt Baptiſmum commiſſa, eidem ſacerdoti, in eadem cōfeſſione, ſeu in ordine ad eandem abſolutionem, quantum moraliter poteſt, confiteatur. Concluſio eſt de fide, quæ ſumitur ex Concilio Cabilonenſi, c. 32. & Lateranenſi in c. *Omnis vtriuſque ſexus*, & Florentino in Decreto Eugenij, quatenus docēt, & præcipiunt omnia peccata eidem confiteri: nam quoad hanc partem non condunt nouum ius, ſed explicant diuinum. Expreſsiùs tamen hoc definit Concilium Tridentinum ſeſſ. 14. c. 5. & can. 7. dicens, *Qui ſcienter aliquid retinet, nihil diuinæ bonitati per ſacerdotem remittendum proponit*: his verbis declarans talem confeſſionem eſſe nullam, & conſequenter contrarium eſſe de neceſſitate ſacramenti.

Conc. Cabilonen. *Conc. Lat.* *Conc. Flor.* *Conc. Trid.*

5\. *Burchard.* *Auguſt.*

Præterea de hac re habemus perpetuam Eccleſiæ traditionem & cōſuetudinem, quam nunc cernimus, & eius principiū ignoramus: de quo multa legi poſſunt apud Burchardum lib. 19. Decreti. Et expreſsè de illa loquitur Auguſt. lib. de vera & falſ. pœnit. c. 9. & 15. dicens, *Quædam enim celant, quæ alij manifeſtanda conſeruant, quod eſt ſe laudare, & ad hypocriſim tendere, & ſemper venia carere*: & ideo inquit ad pœnitentem, *Ponat ſe in poteſtate iudicis, in iudicio ſacerdotis, nihil ſibi reſeruans ſui.* Idem inſinuant alij antiqui Patres (licèt non ita expreſsè loquantur) dum aiunt, etiam internas cogitationes eſſe confitendas, vt Clemens I. epiſt. 1. circa finem, de Petro loquens ait, *Inſtruebat fideles actus vitæ ſuæ cuſtodire & cogitationes malas cordi ſuo aduenientes mox ad Chriſtum allidere & ſacerdotibus Domini manifeſtare.* Cyprianus ſerm. de lapſis nu. 11. circa finem ait, *Quanto & fide maiores, & timore meliores ſunt, qui quamuis nullo, aut ſacrificij, vel libelli facinore conſtricti, quoniam tamen de hoc, vel cogitauerunt, apud ſacerdotes Domini hoc ipſum dolenter & ſimpliciter confitentes, exomologeſim conſcientiæ faciunt, animi ſui pondus aperiunt, ſalutarem medelam etiam modicis vulneribus exquirunt.* Indicat etiam hoc Leo Papa

Clemens I. *Cyprian.* *Leo Papa.*

Epiſtol.

Epiſtol. 78. aliàs 80. cap. 2. dicens, reatus conſcientiarum, etiamſi occulti ſint, aperiendos eſſe ſacerdoti. confeſſione ſecreta. Nec diſſimiliter Tertullianus lib de Pœnitentia, cap. 10. circa finem, inquit, *Si quid humanæ notitiæ ſubduxerimus, proinde & Deum celabimus? adeóne exiſtimatio hominis, & Dei ſcientia comparantur? an melius eſt damnatum latere, quàm palam abſolui?* Sunt etiam optima verba Gregorij Niſſeni orat. ad eos qui duriùs alios inducant, quæ refert Caniſius agens de Sacramento pœnitentiæ, *Audacter oſtende ſacerdoti, quæ ſunt recondita animi arcana, tanquam occulta vulnera medico detege*, Et eandem ſententiam habet Hieronym. in id Eccleſiaſtæ 10. *Si momorderit ſerpens in ſilentio.* Denique Sanctus Pacianus in Paræneſi de Pœnitentia circa finem, *Quid facies tu, qui decipis ſacerdotes*, &c. & infrà, *Prudentes ægri medicos non verentur, etiam in occultis corporis partibus, etiam perituros*, &c. Alios antiquos Doctores, Origenem, Ambroſium citaui ſuprà, agens de inſtitutione & neceſſitate confeſſionis.

Tertul. — Greg. Niſſen. — Hieron. — Pacian.

6\. Ratio concluſionis. D. Tho. Palud.

Ratio huius veritatis ſumitur à D. Thoma in 4. diſtinct. 47. quæſtione 3. articulo 4. quem Paludanus & alij ſequuntur, ex ipſa inſtitutione, quæ ad remiſſionem culpæ per ſe primò ordinatur, adiuncta conditione ſeu natura peccatorum mortalium, quæ eſt, vt vnum ſine alio non remittatur: ex quibus principiis hæc ratio conficitur. Pœnitens confitetur vnum peccatum mortale ſacerdoti, vt ſacerdos illud remittat: ſed ſacerdos non poteſt illud remittere, niſi remittat cætera omnia, &, ſi intenderet remiſſionem, ſeu abſolutionem diuidere, nihil faceret: ergo & pœnitens debet, quando vnum confitetur, confiteri omnia, &, ſi intendit confeſſionem diuidere, nihil facit. Probatur conſequentia, quia confeſſio debet eſſe adæquata abſolutioni; ideo enim neceſſaria eſt, quia abſolutio non debet dari de ignotis, vt Concilium Trident. dixit. Abſolutio autem, quanuis per ſe reſpiciat peccata in confeſſione manifeſtata, tamen etiam cadit in ipſam perſonam, eámque intendit ſimpliciter abſoluere, & iuſtificare apud Deum; atq; adeò ab omnibus peccatis mortalibus liberare: & ideo, ſicut peccata mortalia quoad remiſſionem connexa ſunt, ita etiam quoad confeſſionem, & abſolutionem. In quo multùm etiam differunt à venialibus, vt Concilium etiam Tridentinum dixit.

7\. Confirmatio.

Et confirmatur primò ex comparatione ad omne aliud iudicium: nam ſemper accuſatio debet eſſe proportionata, & adæquata ſententiæ, quæ poſtulatur: & à conuerſo ſententia debet eſſe accommodata accuſationi, & probationi factæ: ſed in præſenti iudicio pœnitens nō tantùm poſtulat liberari ab vno, vel alio peccato mortali, ſed ſimpliciter iuſtificari: ergo tenetur aperire totā cauſam per ſe neceſſariam ad talem abſolutionem, & nihil occultare eorum, quæ illam poſſunt impedire. Quod egregiè declaratur ex capit. *Cùm pro cauſa*, de ſententia excommunicat. vbi dicitur, eum, qui pluribus titulis excommunicatus eſt, ſi abſolutionem petat, vno tantùm titulo excommunicationis explicato, licèt abſoluatur, non liberari ab altera excōmunicatione, quam ob aliam cauſam contraxerat, quia abſolutio non excedit petitionem: vnde, ſi excommunicatio talis eſſet, vt non poſſet vna excommunicatio ſine alia tolli, ille in eo caſu à nulla maneret abſolutus, tamen, quia de facto excommunicationes non habent inter ſe connexionem quoad abſolutionem, in eo caſu vna tollitur, & manet altera. Sic ergo in præſenti, qui vnum peccatum mortale confitetur, quantum eſt ex ſe, petit ab vno abſolui, & non ab alio: vnde, quia hoc fieri non poteſt, petitio, ſeu confeſsio inualida eſt. Et propter hoc dixit Concilium Tridentinum, *Dum omnia, quæ memoriæ occurrunt peccata, Chriſti fideles confiteri ſtudent, proculdubio omnia diuinæ miſericordiæ ignoſcenda exponunt: qui verò ſecùs faciunt, & ſcienter aliqua retinent, nihil diuinæ bonitati, per ſacerdotem remittendum proponunt.* Et confirmatur tandem, quia ob hanc cauſam neceſſe eſt contritionem, ſeu dolorem eſſe de omnibus peccatis mortalibus, quia vnum ſine aliis remitti non poteſt.

Cap. Si pro cauſa, de ſent. excomm. — Conc. Trid.

8\. Reſponſio.

Reſponderi verò poteſt, nunquam ſacerdotem abſoluere ab vno peccato mortali, quin omnia remittantur in re ipſa; non eſſe autem neceſſarium, vt remittantur præcisè per ipſam abſolutionem, ſed per illam ſimul cum contritione vel attritione includente votum alterius confeſſionis eorum peccatorum, quæ in tali confeſſione omittuntur. Nihil enim repugnat, inſtitutionem factam eſſe hoc modo: neque ex ſolis verbis Chriſti poteſt oſtendi non fuiſſe ita factam, vt ſuprà argumentabar. Et inſtari ampliùs poteſt quia interdum plura peccata non remittūtur per idem ſacramentum, ſed in ordine ad diuerſa, vt in eo, qui fictè baptizatus eſt, & poſtea confitetur: nam per illam abſolutionem non poſſunt tolli omnia peccata illius hominis: ſed quæ præceſſerūt Baptiſmum, tolluntur per illum: quæ verò ſubſequuta ſunt, tolluntur per abſolutionem: ergo non eſt ſimpliciter neceſſarium, vt ſacerdos abſoluens per ſe remittat omnia peccata. Quod etiā in peccatis reſeruatis infrà videbimus iuxta probabilem ſententiam. Et quoties ſine culpa tacetur aliquid in confeſſione, illud peccatum, quod tacetur, remittitur in ordine ad aliam confeſsionem eius, quam in propoſito habere neceſſe eſt: ergo ſimili modo poteſt remitti quodlibet peccatum, etiamſi vnum tantùm confeſſori aperiretur.

Alia inſtātia.

9\. Præcluditur.

Hæc, & ſimilia ſunt, quæ Durandum & Medinam mouerunt. Sed non aduertunt, aliud eſſe loqui de eo, quod per ſe poſtulat rei natura, & conſequenter etiam inſtitutio ſacramenti: aliud verò quod per accidens contingit ob aliquam moralem neceſſitatem. Per ſe enim eſt, vt peccata ſimul dimittantur, adeò vt de facto nunquam vnū ſine aliis dimittatur, vt ſuprà vidimus: & ideo inſtitutio etiam ſacramenti per ſe poſtulat, vt peccata, quæ ſunt materia neceſſaria talis ſacramenti, & ad illius forum pertinēt (vt ſic dicā) ſimul & ex vi eius ſacramenti tollantur. Et proptereà Baptiſmus ita eſt inſtitutus, vt per ſe, & vi ſua tollat non ſolùm originale peccatum, ſed etiā omnia mortalia, quæ ante ſuſceptionem eius cum originali ſunt coniuncta, alia verò ſubſequentia ad illum non pertinent: & quòd illa interdum ſint coniuncta cum originali, eſt per accidens, & præter inſtitutionem Baptiſmi, propter impedimentum illi poſitum. Et idem omnino contingit, quoties aliquod peccatum non confeſſum per abſolutionem tollitur: id enim per accidens eſt: inſtitutio autem ſacramenti debuit reſpicere quod eſt per ſe, non verò quod per accidēs. Sicut in vniuerſum leges morales reſpiciunt ea quæ frequentiùs accidunt, non caſus accidentales, vt ad hoc propoſitum rectè notauit Petrus Soto lectione nona de Confeſſione. Quæ ratio non ita demonſtrat hāc veritatem, vt dicamus implicare cōtradictionem, hanc inſtitutionem alio modo factam eſſe: ſed vt oſtendamus hanc ſolam conformem eſſe naturis rerum, quod ſatis eſt in ratione Theologica, vt alij Theologi docuerunt, præſertim Paludanus diſtinctione decimaſeptima, quæſt. 1. Adrianus quæſt. 4. de Confeſſione. Soto diſt. 18. quæ. 2. art. 5. & Cano d. Relection, de Pœnit. p. 5.

Leges morales reſpiciunt quæ ſunt per ſe, non quæ per accidens. — Pet. Sot. — Palud. — Adrian. — Soto. — Cano.

10\. Accedit congruentia.

Accedit tandem alia congruentia ſumpta ex hoc ſacramento, quatenus medicina eſt: nam ſacerdos, vt medicus, debet adhibere remediū peccatis etiam in futurū, vt, quoad fieri poſſit, euitentur: ſed ad hunc finem

finem ſæpe ac moraliter neceſſarium eſt, vt confeſſor totam conſciētiam pœnitētis perſpectam habeat, & ideo meritò inſtitutum eſt vt pœnitens totam aperire teneatur: quæ quidem non ſolùm eſt obligatio præcepti, ſed etiam neceſſitas ſacramenti, vt declaratum eſt: quanquam in præſenti puncto nunquam hæ duæ neceſſitates ſeparentur, vt ex dicendis conſtabit.

11. *Satisfit priori parti obiectionis hæreticorum.* Ex his ergo ſatis reſponſum eſt ad rationem dubitandi initio poſitam. Ad priorem verò partem obiectionis hæreticorum de peccatis occultis, reſpondetur in primis nullam ferè infamiam ex confeſſione ſequi: nam quoad alios, omnino tollitur per ſigillum; quoad ipſum verò confeſſorem, per ipſam pœnitentiam, & dolorem peccati, quam pœnitens ſimul cum peccato oſtendit, magna ex parte, vel omnino minuitur: & nocumentum in re nullum eſt, quia confeſſor non poteſt vti illa notitia, præſertim in grauamen pœnitentis, & quidquid difficultatis in hoc eſt, vt Tridentinum Concilium dixit, fructu gratiæ & diuinæ conſolationis compenſatur. *Satisfit poſteriori parti. D. Thomas.* Ad alteram partem de peccatis publicis rectè reſpondet Diuus Thomas in 4. diſtinct. 17. quæſt. 3. articul. 2. quæſt. 1. ad 1. illam notitiam, quæ extra ſacramentum habetur, eſſe per accidens. in omni autem iudicio eſſe neceſſariam notitiam per propriam accuſationem, & teſtificationem, quam hìc præbet pœnitens ſe accuſans. Addo præterea, per confeſſionem non ſolùm dari cōfeſſori notitiam peccati ſecūdùm ſe, ſed prout fuit, vel eſt in conſcientia pœnitentis, id eſt, ſecundùm modum & circunſtantias, quibus ab eo fuit commiſſum, & ſecundùm præſentem diſpoſitionem, ſeu deteſtationem, quam circa illud habet. *Reſpondetur Luthero.* Tandem ad Lutherum reſpondetur, nihil in hoc eſſe contra fiduciam, aut efficaciam meritorum Chriſti, quia totus fructus huius ſacramenti ex meritis eius ſperatur: eſt enim hoc vnum ex inſtrumentis, per quæ Chriſti merita nobis applicantur.

Practicum dubium reſoluitur.

12. *Prima opinio* SVPEREST verò hîc breue & practicum dubium, ſi quis habeat vnum ordinarium confeſſorem, qui communia leuia peccata confiteatur, quoties verò aliquid graue occurrit, alteri confiteatur, vt ordinario confeſſori id occultet: an hoc ſit contra integritatem huius ſacramenti. *Syluest.* Syluester enim verb. *Confeſſio.* primo, quæſtione ſexta dicit, quamuis hoc immediatè & directè non ſit contra integritatem, eſſe tamen peccatum mortale ob hypocriſim, & virtuale mendacium: decipit enim ordinarium confeſſorem: atque ita fit, vt dum hoc ipſum peccatum tacet, etiam in integritate deficiat. Quam opinionem admittit *Victoria.* Victoria in Summa, num. 196. de Pœnitentia, cum hac limitatione, ſcilicet, ſi quis hoc faciat animo perſeuerandi in tali conſuetudine: nam, ſi ſemel aut iterum hoc fiat ex quadam imbecillitate humana credit non eſſe peccatum mortale.

13. *Vera ſententia. Nauar.* Dico tamen, quocunque modo fiat, neque eſſe directè contra integritatem, nec per ſe loquendo, eſſe peccatum mortale. Quod ſenſit Nauarrus capite 21. in Summa, numero quadrageſimoſecundo. Et prior pars euidens eſt, quia huiuſmodi pœnitens quando confitetur, ſemper profert quæ non eſt confeſſus: ea verò, quæ ſemel confeſſus eſt, non tenetur iterum confiteri. *Satisfit contrariæ ſententiæ.* Neque etiam tenetur huic potiùs quàm illi confiteri (ſupponimus enim omnes eſſe legitimos cōfeſſores.) Et hinc facilè probatur poſterior pars, quia in tali actu nulla grauis deformitas inuenitur contra charitatem Dei, aut proximi. Neque etiam eſt aliquod præceptum graue, contra quod fiat. Nam quod de mendacio dicebatur, non ita eſt: nam ille nihil falſum dicit, licèt fortaſſe permittat alium decipi, præterquam quòd non omne mendacium in confeſſione eſt peccatum mortale, vt infrà videbimus. Dixi autem, *per ſe loquendo*: nam, ſi ob hanc cauſam talis perſona maneret in aliqua occaſione morali peccandi mortaliter, quam occultaret ordinario confeſſori, ex eo capite poſſet eſſe peccatum mortale, & defectus integritatis, vt per ſe ſatis clarum eſt.

SECTIO II.

Vtrùm ad integritatem confeſſionis neceſſarium ſit omnia peccata, vel malitias peccatorum ſpecie diſtinctas, diſtinctè confiteri.

VIDIMVS integritatem eſſe neceſſariam, nunc explicandum ſupereſt, quid ad hanc integritatem requiratur: quod ſigillatim faciemus diſcurrēdō per ſpecies, numerum, & circunſtantias peccatorum. In præſenti ergo ratio dubitandi eſſe poteſt, 1. *Ratio dubitandi.* quia præcepta moralia, quæ omnes obligant, debent eſſe omnibus moraliter poſſibilia: diſcernere autem ſpecies peccatorum adeò eſt difficile, vt vix docti homines id aſſequantur, ergo non debet ad hoc obligari totus populus Chriſtianus: ergo non requiritur hoc ad integritatem, ad quam omnes obligantur. *Confirmatio.* Et confirmatur, quia ſæpe non variatur morale iudicium de peccato propter huiuſmodi diſtinctionem: ergo.

2. *Prima opinio. Caiet.* In hac re Caietanus tomo primo Opuſcul. tractatu de Confeſſione, ait, non ſemper eſſe hoc neceſſarium, ſed quando concurrunt hæc duo, ſcilicet, quòd illa diſtinctio ſpecifica peccatorum ſatis clara ſit, & nota omnibus, & tāta, vt multum variet morale iudicium. *Cano. Nauar.* Quæ doctrina non diſplicet Cano in dict. Relectione, parte quinta, nec Nauarro in capite *Conſideret.* in principio, numer. 18. & 19. de Pœnitentia, diſt. 5. *Soto. Alia opinio.* Aliter verò diſtinguit Soto diſt. 18. q. 2. art. 4. de ſpeciebus peccatorum, ſcilicèt, phyſicis, ſeu in genere entis, & moralibus, ſeu in genere mali moralis: & de prioribus negat neceſſarium eſſe illas confiteri: de poſterioribus verò ſimpliciter, & abſque diſtinctione affirmat. *Petr. Sot.* Quod ſequitur etiam Petrus Soto lectione nona de Confeſſione, & conatur ſententiam Caietani in hunc ſenſum interpretari. Nam exemplum, quo ille vtitur de ſpeciebus diuinationis per ignem, vel per aquam, videtur eſſe huiuſmodi, quia in illis actibus eſt phyſica diuerſitas, non moralis.

3. Ratio autem huius ſententiæ quoad hanc partem eſt, quia confeſſor non debet ferre iudicium de ſpeciebus entis ſeu naturæ, ſed de moribus, & ideo ad illud iudicium impertinens eſt, naturales ſpecies diſtinguere, niſi forte id neceſſarium ſit ad morales explicandas. Quæ pars adeò eſt certa, vt nulla ratio dubitandi circa eam appareat. Vnde, cùm Concilia & Patres in hac materia de peccatis loquuntur, formaliter de eis loquuntur vt peccata ſunt, atque adeò, vt ad mores pertinent. Quòd ſi Caietanus hoc tantùm voluit, non erat cur doctrinam illam adeò commendaret, nec cur diſtingueret inter ſpecies, quarum differentia nota vel occulta eſt; nam, ſi tantùm eſt phyſica, & non moralis, etiamſi ſit notiſſima, ad confeſſionem non refert.

* * *

Prima Aſſertio.

4. Conc. Trul. Conc. Vormatien. Conc. Flor. Conc. Trid.

OMISSIS ergo phyſicis ſpeciebus, ſimpliciter dicendum eſt primò, ad integritatem confeſſionis neceſſarium eſſe ſpecies peccatorum diſtinctè aperire. Hic eſt vniuerſalis Eccleſiæ ſenſus, & conſuetudo. Et quòd antiquiſſima ſit, colligere licet ex ſexta ſynodo, ſeu ex can 102. Trullano. & ex Concilio Vormatienſi ſuprà citato. Idem ſignificat Concilium Florentinum, & Lateranenſe: clariùs verò Tridentinum ſeſſion. 14. c. 5 & cano. 7. Vbi ait, neceſſarium eſſe omnia peccata ſigillatim confiteri: quod maximè de ſpeciebus verum habet: dicit etiam neceſſarium eſſe confiteri circunſtantias mutantes ſpeciem: ergo à fortiori, peccata ſpecie diuerſa. Ratio autem redditur ab eodem Concilio, quia ad iuſtitiam ſeruandam in hoc iudicio, & ad ſatisfactionem, & curationem proportionatam adhibendam, neceſſarium eſt, vt confeſſor diſtinctè intelligat ſpecies criminum: ergo etiam eſt pœnitēti neceſſarium illas declarare: quia, ſicut integritas confeſſionis eſt neceſſaria propter integritatem abſolutionis, ita ille modus neceſſarius eſt in integritate confeſſionis, qui ad iuſtitiam & rectitudinem huius iudicij, ſeu abſolutionis, requiritur.

5. *Satisfit cuidam obiect.*

Nec refert quòd interdum parua ſit diuerſitas inter has ſpecies morales, & ideo parum etiam mutet iudicium, tum quia non propterea admittenda eſt exceptio à generali lege: nam, vt ſuprà tetigi, lex, cùm generatim feratur, conſiderat ea quæ frequentiùs accidunt. Neque debuit hoc electioni & arbitrio ipſorum pœnitentium relinqui, ſed ſtabili ac certa lege ſtatui. Quod fieri aliter non potuit moraliter loquendo, niſi vniuerſalē ſtatuendo legem. Tum etiam, quia hîc ſemper intercedit diuerſitas iudicij, quòd nouum & diſtinctum peccatum remittendum eſt, & puniendum: nec enim ſemper neceſſe eſt, vt diuerſa ſatisfactio aut medicina ſit applicanda: nam hoc etiam in peccatis multùm diuerſis non ſemper neceſſarium eſt. *Satisfit alteri.* Rurſus non obſtat difficultas, quæ eſſe ſolet in diſcernendis ſpeciebus moralibus: nam etiam ſufficit, quòd regulariter notæ ſint, ſaltē vulgari quodam modo, per diuerſitatem præceptorum, & rerum ſeu materiarum, circa quas peccatur, vel etiam virtutum, quibus peccata opponuntur. Et deinde confeſſoris ſcientia & diligentia debet in hoc ſupplere ignorantiam pœnitentis. Ac denique, ſi facta morali diligentia, aliquid ignoratum fuerit, & ea ratione prætermiſſum illud non obſtabit valori confeſſionis, & ſacramenti.

Secunda Aſſertio.

6. *Circunſtantias mutantes ſpeciem eſſe de neceſſitate ſacramenti. Trident.*

HINC ſecundò dicendum eſt, neceſſarium eſſe ad integritatem cōfeſſionis in vnoquoque peccato explicare circunſtantias mutantes ſpeciem, vt ſi quis furatus eſt, an rem ſacram, vel communem, & ſic de aliis. Ita docet Concilium Tridentinum: neque inter Scholaſticos fuit in hoc controuerſia. Ea ratio eſt eadem, quæ præcedentis aſſertionis. Nam, licèt ſpeculatiuè diſputetur, an hoc ſit vnum peccatum, vel multa, quæ fortè eſt quæſtio de nomine, tamen indubitatum eſt, ibi eſſe plures malitias ſpecie diſtinctas: peccatum autem præcipuè aperiendum eſt in confeſſione propter malitiam: nam ratione illius puniendum eſt, & curandum, ergo quotieſcunque fuerint malitiæ ſpecie diuerſæ, declarandæ ſunt: ergo & circunſtantiæ, à quibus illæ ſumuntur. Vnde, ſicut paulò antè dicebam diſtinctionem phyſicam actuum

A non referre ad confeſſionem, ſed moralem: ita è conuerſo hîc dicendum eſt phyſicam, ſeu moralem identitatem actus per ſe non referre, ſi morales malitiæ per ſe plures ſunt: & ideò, illa non obſtante, hæ ſunt explicandæ. Quocirca, licèt de actu interiori voluntatis ſit quæſtio inter Theologos, an habeat circunſtantias, vel an reſpectu illius circunſtantiæ tranſeant in rationem obiecti: tamen, quod ad præſens attinet, etiam in actu interiori illæ explicandæ ſunt in omni opinione, vt attigit Diuus Antonius 2. par. tit. 5. cap. primo, §. 6. & Nauarrus in Summa, capite 6. nume. 4. & Ledeſma 2. par. 4. quæſt. 8. artic. 2. *Anton. Nauar. Ledeſma.* Ratio eſt, quia in omni opinione conſtat eundem actum interiorem voluntatis poſſe habere plures malitias, vt, verbi gratia, deſiderium occidendi clericum habet malitiam iniuſtitiæ, & ſacrilegij: illæ ergo declarandæ ſunt. Et
B quidem, ſi illa principia, vnde ſumuntur tales malitię, vocentur circunſtantiæ, conſtat hoc expreſsè ex definitione Tridentini: ſi autem vocentur obiecta, ſequitur à fortiori, nam magis neceſſarium eſt declarare in confeſſione diuerſitatem ſumptam ex obiectis, quàm ex circunſtantiis.

7. *1. Corollar.*

Sequitur primò, neceſſarium eſſe declarare in confeſſione circunſtantiam; quæ transfert actum ex veniali peccato in mortale, etiamſi non variet ſpeciem malitiæ, quæ ex obiecto ſumitur, vt eſt v. g. quantitas furti. Et ratio eſt, quia talia peccata, licet in ratione mali moralis in ſpecie conueniant, tamen in propria ratione peccati, id eſt, offenſionis diuinæ, plus quàm ſpecie differunt, imò & analogicè ſecundùm Diuum Thomam: peccatum autem primariò pertinet ad con-
C feſſionem quatenus offenſio Dei eſt.

8. *2. Corolar.*

Sequitur ſecundò, ſi quis oblitus eſt in confeſſione alicuius circunſtantiæ mutantis ſpeciem, teneri poſteà illam confiteri, quia non expleuit obligationem ſuam, ſed tantùm excuſatus eſt, & ideò ſemper manet eadem obligatio. Item, quia ſpecialis malitia ſumpta ex illa circunſtantia, non fuit per ſe remiſſa per illam abſolutionem, ſed tantum per accidens, & ideò ſubiici debet clauibus, vt per ſe remittatur. Denique hæc eſt regula generalis, quoties aliquid per ſe eſt de neceſſitate, vel integritate confeſſionis, ſi ex obliuione, vel alia legitima cauſa omittitur; in alia confeſſione explicandum eſſe, ſi fieri poſſit. Dices: Ergo tenetur aliquis iterum confiteri peccatum illud, cuius fuit talis circunſtantia. Reſpondeo, ſi circunſtantia poſſit declarari nulla facta mentione talis pec-
D cati, non erit obligatio repetendi confeſſionem illius: ſi verò aliter explicari non poſſit circunſtantia, concedendum eſt conſequens: nec eſt inconueniens, quòd ex accidente aliquis cogatur confiteri bis idem peccatum, vt rectè notauit Nauarr. dict. capite 6. *Nauar.* numero vigeſimo, & in capite *Conſideret*, numero 15.

9. *Interrogationi reſpondetur.*

Sed ſtatim occurrit interrogandum, an ſit neceſſarium confiteri huiuſmodi circunſtantiam per modum circunſtantiæ, vel ſatis ſit confiteri, vt peccatum diſtinctum, vt dicendo, v.g. commiſi furtum, & ſacrilegium, non explicando ſacrilegium fuiſſe circunſtantiam furti. Nam hoc ſufficere affirmat Sylueſter *Syluest. Angel.*
E verb. *Confeſſio*, 1. q. 10. Oppoſitum autem putat Angelus verb. *Interrogationes*, & placet Nauarro. Eadem verò diſtinctione reſpondendum cenſeo. Nam, ſi duæ illæ malitiæ ſufficienter explicari poſſint non explicando connexionem earum in vno actu, ſatis erit illas dicere per modum plurium peccatorum, quia multi exiſtimant illa reuera eſſe plura peccata, & illa coniunctio non variat iudicium, neque addit ſpecialem grauitatem. At verò, ſi propria malitia circunſtantiæ non poſſit declarari, niſi vt coniuncta, & addita alteri peccato: tunc neceſſarium erit illam per modum

modum circunſtantiæ confiteri:& quia moraliter loquendo ita frequentiùs accidit, ideo in vſu ita ſeruandum eſt.

SECTIO III.

Vtrùm ſit de neceſsitate confeſsionis explicare in ea circunſtantias, quæ non mutant ſpeciem, præſertim notabiliter aggrauantes.

1. *Circunſtantiarum diuiſio.* CIRCVNSTANTIÆ moralium actuum in triplici genere ſunt: quędam dici poſſunt impertinentes, quia neque augent, neque minuunt malitiam: alię verò ſunt augentes notabiliter: aliæ minuentes eodem modo. De primis nihil eſt dicendum, quia, ſi ſint ita impertinentes, vt ſint omnino indifferentes, nihilque omnino conferant ad malitiam, nec ſunt propriè circunſtantiæ morales, neque quicquam ad hoc iudicium referunt. Si verò aliquid ad actum moralem conferant, tamen non extrahant illum ab ordinario modo peccandi in tali ſpecie, in ipſo peccato ſimpliciter dicto continentur: nihil ergo de iis explicare neceſſe eſt.

2. *Proponitur dubium.* Solùm poſſet in hoc dubitare aliquis, hinc ſequi per ſe neceſſarium non eſſe actum exteriorem exponere, ſed ſolam voluntatem, quia actus exterior etiam non auget, neque minuit malitiam. *Reſpondetur.* Dicendum verò eſt, non eſſe ſimilem rationem, quia actus exterior non eſt circunſtantia, ſed eſt ipſum peccatum vnum, & idem cum actu interiori: quod totum explicari debet prout ex vtroque actu compoſitum eſt. Pręſertim quia illa voluntas, quæ ad executionem perducitur, numquam poteſt ſatis explicari ſine actu externo: neque etiam ſtatus pœnitentis ſatis innoteſceret ſacerdoti in ordine ad medicinam exhibendam. Addunt aliqui, totam malitiam peccati quod in exteriori actu conſummatur, præcipuè eſſe in actu externo, & ideo illum eſſe confitendum. Sed hoc non placet, quia licèt malitia obiectiua ſit in actu externo tanquam in obiecto, malitia autem moralis actus humani, vt ſic, tota eſt formaliter in actu interno, à quo externus extrinſecè denominatur malus, vel bonus, ſicut & libet & actus humanus: malitia autem obiectiua exterioris actus ſatis explicatur, explicato actu interiori, vt terminato ad tale obiectum, quanuis non explicetur actus exterior, vt factus per interiorem.

Quid dicendum de circunſtantijs aggrauantibus.

3. *Opinio negatiua. D. Thom. Albert. Magn. Palud. Durand. Bonau. Almain. Carthuſ. Adrian. Medina. Anton. Nauar. Couarru. Turrecre. Angel. Armil.* PRÆCIPVA ergo difficultas verſatur in circunſtantiis notabiliter aggrauantibus intra eandem ſpeciem. Eſt enim valde communis opinio, non eſſe neceſſarium has circunſtantias confiteri, quam tenuit D. Thomas in 4. d. 16 q. 3. art. 2. q. 5. & ibi Albertus Magnus art. 24. Palud. q. 3. art. 3. Durand. q. 4. Bonauent. d. 17. q. vlt. Almain. q. 1. art. 2. Carthuſ. q. 2. Adrianus q. 4. de Confeſſione, art. 2. Medin. Cod. de Confeſſione q. de circunſtantiis confitendi. Antonin. 3. p. tit. 14. c. 19. §. 7. & conſtantiſſimè Nauarr. in Summ. c. 6. n. 6. & in dict. c. *Conſideret.* de Pœnit. diſt. 5. n. 6. & Couarr. in Epitome 4. Decretalium p. 1. ca. 1. n. 14. Turrecremata c. 1. in principio de Pœnit. d. 6. Angelus, Armill. & alij Summiſtæ, & Summa confeſſorum, lib. 3. tit. 34. q. 81.

4. *Fundamentum opinionis negatiuæ. Trident.* Fundamentum præcipuum ſumi poteſt ex Concilio Tridentino, ſeſſ. 14. cap. 5. vbi agens de circunſtantiis, ait, eſſe præceptum confitendi illas, quæ ſpe-

A ciem mutant: ergo, cùm de aggrauantibus tacet, virtute negat tale præceptum ad illas extendi. Patet conſequentia, tum quia integram doctrinam tradit de omnibus neceſſariis ad hoc ſacramentum: tum etiam, quia præmittit illa verba, *Nihil aliud in Eccleſia à pœnitentibus exigitur, quàm vt*, &c. ergo nihil aliud eſt ſub præcepto, niſi quod ibi præſcribitur. *1. arg.* Secundò argumentor ex diſſimilitudine rationis inter has circunſtantias, & illas quæ mutant ſpeciem: nam hæ poſteriores per ſe requiruntur ad integritatem abſolutionis, quia moraliter conſtituunt diſtincta peccata, ex quibus vnum non poteſt ſine alio tolli: at verò hæ circunſtantiæ non addunt peccatum nouum, ſed concurrunt ad conſtitutionem eiuſdem: hoc autem peccatum totum dicitur, etiamſi abſolutè & ſine explicatione talium circunſtantiarum dicatur: ergo id ſatis eſt, vt totum etiam remittatur: ergo integritate abſolutionis non poteſt colligi hæc neceſſitas, ſicut in aliis colligitur. B Ruiſus neque ex neceſſitate ſatisfactionis imponendæ, tum quia hic finis ſecundarius eſt, tum etiam quia hæc ſatisfactio non imponitur cum æqualitate rigoroſa, ſed arbitrio modo, ad quod ſufficit illa confuſa cognitio peccati. Vnde concluditur ratio; nam hoc præceptum non eſt per ſe & quaſi ſeparatim impoſitum, vt patet ex Tridentino, & ex dictis in ſuperiori quæſtione: neque etiam eſt incluſum in inſtitutione, vt declaraui: ergo nulla eſt talis neceſſitas. Tertiò, ſi neceſſarium eſſet confiteri circunſtantias ſic aggrauantes, eadem eſſet neceſſitas confitendi circunſtãtias notabiliter minuentes. Conſequens eſt falſum, & contra vſum: quia hoc ſacramentum non eſt ad ſe excuſandum, ſed accuſandum. C Sequela probatur, quia tam eſt neceſſarium in hoc ſacramento nihil addere veritati accuſationis & facti, ſicut nihil occultare: ergo, ſi neceſſarium circunſtantias aggrauantes explicare, ne illa grauitas lateat confeſſorem, ita etiam notabiliter minuẽtes, ne plus concipiat, quàm factum ſit. Quartò tandem, quia vix poteſt cũ aliqua certitudine & regula explicari, quid ſit notabiliter aggrauare, & quando ad illum terminum perueniatur: non ſunt ergo pœnitentes in has anguſtias redigẽdi ſine neceſſitate: præſertim, quia deſcendendo ad particulares circunſtantias, vix poteſt illud ad praxim reduci. Quomodo enim explicabit pœnitens magnam intentionem & feruorem in peccando? D quæ circunſtantia plus fortè auget intra eandem ſpeciem, quàm quælibet alia, & ſic de cæteris. Hæc ſententia probabilis quidem eſt, præſertim propter auctoritatem tot Doctorum: & qui ea vteretur in praxi, maximè ex cauſa rationabili, non peccaret.

Nihilominus contrariam ſententiam veriorem, & magis probandam cenſeo, nimirum, per ſe loquendo, ad integritatem confeſſionis neceſſarium eſſe has circunſtantias in confeſſione explicare. 5. *Affirmatiua opinio probatur.* Ita tenuit Altiſiod. lib. 4. Summæ, tract. 6. capite 3. q. 3. Alexand. Alenſ. 3. p. q. 77. memb. 3. art. 3. §. 2. aliàs q. 8 memb. 4. art. 3. §. 2. Marſil. in 4. q. 12. art. 1. p. 1. illius. Maior in 4. d. 17. q. 4. vbi etiam Richard. art. 2. q. 8. idem ſentit, licèt ſoleat in contrarium citari, eo quòd artic. 3. E quæſt. 5. dicat, circunſtantiam, quæ non addit malitiam mortalem, non eſſe de neceſſitate confeſſionis: quod non eſt contrarium, quia circunſtantia notabiliter aggrauans per ſe cenſetur addere malitiam mortalem. *Altiſiod. Alenſ. Marſil. Maior. Richard.* Scotus etiam & Gabriel ibi. q. 1. art. 2. licèt dubij ſint, tamen in hanc partem magis inclinant: quam tenet etiam Caietanus 1. 2. q. 7. & in Sũm. verb. *Confeſſio*, conditione 15. Victoria in Summ. 4. nu. 136. de Pœnit. Cano dict. Relectione p. 5. Soto d. 18 q. 2. art. 4. Ledeſma 2. p. 4. q. 8. art. 4. dub. 5. Petrus Soto lect. 9. de Confeſſione, imò & Syluester verb. *Confeſſio*, 1. q. 9. licèt videatur priorem ſententiam tenere, *Scotus. Gabr. Caiet. Victoria. Cano. Sotus. Ledeſma. Petr. Soto. Syluest.*

 poſtea

poſtea concludit peccare grauiter pœnitentem, qui has circunſtantias ſine graui cauſa tacet, quia exponit ſe periculo non accipiendi conuenientem medicinam.

6. *Probatur 1.* Et primò probari poteſt hæc opinio ex communi vſu fidelium, quem Auctores etiam contrariæ opinionis in ſuum fauorem afferunt: ſed ſine dubio timorati omnes hoc modo confiteri videntur. Et, ſi antiqua decreta inſpiciamus, intelligimus hanc conſuetudinem eſſe antiquiſſimam. Nam in 6. Synodo Canone 102. in Trullo, omnes hæ circunſtantiæ deſcribuntur, & proponuntur fidelibus vt neceſſariò confitendæ. *Conc. Trul.* *Conc. Vormatienſe.* Item habetur expreſsè in Concilio Vormatienſi, canone vigeſimoquinto, dicente, *Pœnitentibus ſecundùm differentiam peccatorum ſacerdotis arbitrio pœnitentiæ decernuntur, debet ergo ſacerdos ſingulorum cauſas ſingulatim conſiderare originem, modúmque culparum*, &c. Et ex capite *Conſideret*, de Pœnitent. diſtinctione quinta, quod eſt Auguſtini de vera & falſa pœnit. capite decimoquarto, idem habetur, & ex libro de Viſitatione infirmorum, capite ſecundo. Verum eſt, multa ibi recenſere, quæ non videntur neceſſaria: ipſe tamen ſubdit, *Hæc omnia ſi taceantur, vel dicta callidè pallientur, animam iugulant*: ſentit ergo ex ſuo genere eſſe neceſſaria, ergo tunc maximè, quando notabiliter aggrauant. *Canones pœnitentiales.* Præterea fuerunt antiquitus in Eccleſia canones, qui dicebantur pœnitentiales, de quibus integrum librum confecit Antonius Auguſtin. & in fine Decreti multi habentur; in illis ergo variæ pœnitentiæ, ſeu ſatisfactiones deſignãtur pro peccatis eiuſdem ſpeciei, iuxta diuerſam grauitatem eorum, vt videre licet apud Gratianum, maximè can. 2. & 22. & apud Antonium Auguſt. tit. 3. c. 3. *Anton. Auguſt.* ergo ſignum eſt, non ſolùm hæc peccata, ſed etiam notabiles grauitates eorum declarandas fuiſſe in confeſſione. Nec dici poteſt illas pœnitentias pertinuiſſe ad forum externum, quia oppoſitum conſtat ex ipſis decretis: nam propter res etiam occultiſſimas imponebantur, vt ſumitur etiam ex Burchardo lib. 19. Decre cap. 5. *Burchar.* Et ideo Antonius Auguſt. in fine libri concludit, confeſſorem debere in his eſſe peritum, vt ſciat interrogare. Et poteſt hoc confirmari non leui coniectura, nam interdum Eccleſia reſeruat peccatum alicuius ſpeciei, habens circunſtantiam aggrauantem, & non ſine illa, vt Nauarrus & Auctores primæ opinionis fatentur, qui conſequenter aiunt in eo caſu eſſe neceſſarium confiteri illam circunſtantiam propter reſeruationem. Eccleſia autem non reſeruat niſi ea quæ ſunt de neceſſitate confeſſionis, propter quod non reſeruat venialia peccata; vt infrà dicemus.

7. *Expenditur Trident. pro parte affirmatiua.* Concilium denique Tridentinum non obſtat, ſed fauet potiùs huic ſententiæ: nam quòd expreſſerit circunſtantias mutantes ſpeciem, & has tacuerit, id ſolùm fecit, vt quod eſt certum doceret, & quod eſt adeò controuerſum inter graues Auctores, non definiret, ſi tamen verba & ratio eius ponderentur, virtute comprehendunt has circunſtantias. Priùs enim docens, peccata occulta eſſe confitenda, ſubdit hanc rationem: *Quia plerunque grauiùs ſauciant animam, & periculoſiora ſunt*, quod nos dicere poſſumus de his circunſtantiis, cum illis, quæ ſpeciem mutant, comparatis: ſæpe enim grauiùs nocent, & coram Deo maiorem pœnam merentur, & ad prauos mores generãdos periculoſiora ſunt. Præterea agens Concilium de peccatorum omnium confeſſione, ait, *Cum aperta & verecunda eorum confeſſione*: non poteſt autẽ dici aperta confeſſio grauiſſimi peccati, quando maxima eius grauitas tacetur, & ſolùm vt aliquid vulgare & commune dicitur. Quo modo poteſt etiam expendi verbum Concilij Florentini in Decreto Eugenij dicen- *Conc. Florent.*

A tis, *Pœnitentem debere omnia integraliter confiteri*: nam hæc integritas non tantùm in collectione omnium, ſed etiam in ſingulis neceſſaria eſt: non poteſt autem aliquis dici integrè confiteri peccatum aliquod, qui præcipuam eius grauitatem non declarat, vt ſequentibus rationibus magis exponam. Denique ratio Concilij Tridentini ferè eandem vim habet in his circunſtantiis, vt patebit.

Vnde argumentor ſecundò, principaliter ratione, quia hæc præcepta, quæ ad integritatem pertinent, non ſunt diſtincta ab ipſa inſtitutione, neque aliunde habentur, niſi quatenus ex illa per diſcurſum colliguntur, vt ſuperiori ſectione declaratum eſt, & non obſcurè conſtat ex tota doctrina Concilij Tridentini in illo cap. 5. ſed confeſſio harum circunſtantiarum non habet minorem connexionem cum æquitate, & rectitudine huius iudicij, & conſequenter cum inſtitutione eius, quàm confeſſio aliarum circunſtantiarum, vel quàm numerus peccatorum, de quo poſteà dicetur: ergo. Minorem probo: primò ex illis verbis Concilij, *quòd ſine illis peccata ipſa neque à pœnitentibus integrè exponantur, nec iudicibus ſatis innoteſcant, & fieri nequeat, vt de grauitate criminum rectè cẽſere poſſint, & pœnam, quam oportet, pro illis pœnitentibus imponere.* Hæc enim verba æquè in his circunſtantiis locum habent, quoniam vnum peccatum notabiliter graue ex aliqua circunſtantia æquiualet moraliter multis numero diſtinctis, & in iudicio Dei grauiùs punitur, & in hoc ſacramentali plurimùm variat iudicium confeſſoris: quod etiam, vt ſuprà dicebam, reſpectu circũſtantiæ mutantis ſpeciem ſæpe locum habet: quia, vt Theologi docent, peccatum ex ſuo genere leuius interdum ſuperat aliud ſpecie diſtinctum, & ex ſuo genere grauius, propter circunſtantias aggrauantes in eadem ſpecie. 8. *Probatur 2.*

Nec ſatisfacit reſponſio inſinuata in ſecundo fundamento contrariæ ſententiæ, ſcilicet, hoc eſſe verum in ſecundario fine huius ſacramenti, non verò in primario: tum quia eadem ratione dici poſſet, ſatis eſſe confusè dicere, *ſæpiùs peccaui in tali ſpecie*, non explicato numero diſtinctè, quia ad primarium finem, qui eſt remiſſio culpæ, id ſufficit; quia ibi confusè proponuntur omnia peccata ſimul remittenda, & non vnum ſine alio, ſicut diſplicent omnia per contritionem generalem, cui confusè omnia proponuntur: ergo etiam propter alium finem condignæ ſatisfactionis & punitionis eſt neceſſaria confeſſio diſtincta numeri peccatorum, ergo & harum circunſtantiarum. Tum etiam, quia, licèt ille finis ſit minùs principalis, tamen ſimpliciter eſt neceſſarius in hoc iudicio: neque hæc res eſt omnino arbitraria iudici, ſed per ſe tenetur ſeruare æquitatem, quamuis intra latitudinem eius ei concedatur facultas arbitrandi, propter varias occaſiones occurrentes. Et accedit præterea ratio medicinæ, quæ ad primarium finem huius ſacramenti pertinet, & non poteſt conuenienter applicari, niſi cognito modo peccati quando habet ſingularem & extraordinariã grauitatem. Vnde, quod quidam reſpondent, ſatis eſſe ſeruare æquitatem hanc in ordine ad grauitatem eſſentialem peccati, & ad numerum, eſt clara petitio principij, quia hoc eſt de quo agimus, & cuius rationem inquirimus. Nam quòd in ordine ad numerum & grauitatem eſſentialem ſeruanda ſit æquitas, ex ſola inſtitutione colligimus, & ex natura iudicij: ergo ſine cauſa hoc limitatur ad illa duo membra, ſed extendendum eſt ad omnia, quæ parem connexionem habuerint cum inſtitutione, & natura iudicij, & præſertim ſi ſimul adiungatur ratio medicinæ. 9. *Reſponſio partis oppoſitæ refutatur.*

Tertiò expendo ampliùs rationem de integritate inſinuatam in Concilio Florentino, & Tridentino: quia 10. *Probatur 3. ratio Conc. Flor. & Tr. expenditur.*

quia, ſi pœnitens has tacet circunſtantias, virtute negat peccatum ſuum habere tantam grauitatem: ergo dimidiat confeſſionem illius peccati: non eſt ergo confeſſio integra. Antecedens probatur (conſequentiæ enim claræ ſunt) quia, cùm duplex ſit modus peccandi, vnus ordinarius & communis; alius extraordinarius, & cum peculiari deformitate in illo genere, quando pœnitens ſimplici modo ſuum peccatum cõfitetur, confeſſor nec poteſt, nec debet intelligere eum aliter peccaſſe quam ordinario modo: faceréque ei iniuriam ſi temerè iudicaret aut ſuſpicaretur extraordinariã grauitatem peccati: ergo, moraliter rem cõſiderando, qui tacet has circunſtantias, illas excludit à notitia & iudicio confeſſoris. Confirmo, & vrgeo hanc rationem: nam ſi confeſſor interroget à pœnitente huiuſmodi circunſtantiam, pœnitens tenetur eam dicere, quia confeſſor ius habet interrogandi, cùm hæc notitia neceſſaria illi ſit, vt poſſit conuenienter ſuo munere fungi: vnde ſi pœnitens neget, planè fallit confeſſorem in re graui, & multùm ad iudicium pertinente: & idem eſt ſi vtatur verbis æquiuocis, vel alio modo procuret illam circunſtantiam occultare: nam hoc ipſo eſt in cauſa vt confeſſor exiſtimet illum non cõmiſiſſe tantam grauitatẽ: ergo pœnitens, etiam non interrogatus, tenetur talem circunſtantiam declarare: in hoc enim iudicio quidquid pœnitens tenetur dicere interrogatus à iudice, tenetur ipſe ſua ſponte confiteri, quia hoc iudicium non eſt coactum, ſed voluntarium, & interrogatio confeſſori non addit obligationem, ſed illam potiùs ſupponit; ideo enim confeſſor iuſtè interrogat, quia pœnitens habet obligationem confitendi.

11. *Obiectio.* Sed obiiciet aliquis: nam ſi hæ rationes validæ ſunt, non ſolùm probant hanc partem eſſe probabiliorem, ſed etiam eſſe omnino certam æquè, ac de circunſtantiis mutantibus ſpeciem, quia per conſequentias æquè certas moraliter, colligitur ex inſtitutione. *Solutio.* Reſpondetur primùm, rem ipſam non eſſe æquè certam, quia non eſt ita in terminis definita ac tradita. Deinde nec illationes ſeu argumentationes ſunt æquè certæ, quia certiùs eſt, ſub illa diſtributione, *omnium peccatorum*, quæ confitenda ſunt, comprehendi ſpecies, vel etiã numerum, quàm circunſtantias has aggrauantes. Denique, cùm hæ res morales multùm pendeant ex iudicio prudentum, ipſa varietas iudiciorum, vel oſtendit, vel aliquando facit incertitudinem, vel minorem certitudinem in vna re, quàm in alia, licèt alioqui non minor vis rationis eſſe videatur.

12. *Probatur vltimò. Caiet. Sotus. Cano. Nauar.* Vltimò argumentor inductione: nam de gradibus conſanguinitatis, quatenus ſunt circunſtantiæ inceſtus, omnes fatentur eſſe declarandos, quanuis probabilius ſit non mutare ſpeciem peccati, vt latè Caiet. 2.2.q.154. articu. 9. & Tom. 1. Opuſc. tract. vlt. reſp. 5. Soto, & Cano ſuprà, licèt aliter ſentiat Nauarrus c. 7. n. 4. Simile exemplum affert Cano ex variis peccatis contra naturam: ſed illud magis dubium eſt, vt conſtat ex Caietano ſuprà art. 11. Item, qui infamat alium, falſum dicendo, aut verum defectum, ſed occultum reuelando, id tenetur declarare, & tamen in ratione iniuſtitiæ & peccati mortalis illa tantùm differunt in grauitate eiuſdem ſpeciei: nam malitia mendacij per ſe mortalis non eſt. Item frangere ieiunium comedendo carnes, eiuſdem ſpeciei eſt cum alio peccato, quod committitur comedendo ſæpiùs eodem die ex cibis non prohibitis, & tamen ſine dubio illa circunſtantia declaranda eſt. Idem eſt de homicidio, vel mutilatione membri, & de voluntate occidendi vnum hominem, vel multitudinem hominum, & ſic de aliis. In quibus Nauarrus, & ferè Auctores prioris ſententiæ concedunt quidem hanc varietatem eſſe confitendam, ſemper tamen inuenire procurant diſtinctionem ſpecificam, vel ſaltem numericam in his peccatis: quod certe ſæpe aſſequi non poſſunt ſatis probabiliter. Hinc verò colligitur, & formatur ratio: nam hæc varietas ideo confitenda eſt, quia multùm etiam variat iudicium confeſſoris: ergo hæc debet eſſe regula huius obligationis, nec debet limitari ad ſpeculationem de diſtinctione numerica, vel ſpecifica peccatorum.

13. *Vtraque opin. conciliatur.* Imò hinc colligere licet, quanuis hæ duæ ſententiæ in communi aſſertione multùm inter ſe differant, deſcendendo ad particulares caſus, ſeu circunſtantias non multùm diſcrepare: quia quoties circunſtantia variat iudicium morale, fatentur Doctores vtriuſque ſententiæ eſſe confitendam, quanuis ex diuerſis principiis: hi, quia notabiliter aggrauat, & mutat iudicium: illi, quia ſpeciem mutat. Et ideo, licèt dixerim priorem ſententiam eſſe probabilem, tamen in vſu eius cauendum eſt ne miſceantur opiniones: & ex his, quæ ſigillatim ſumptæ probabiles ſunt, aliquid improbabile inferatur.

14. *Fundamenta prioris ſententiæ refelluntur.* Fundamentum primum alterius ſentẽtiæ ex dictis expeditum eſt. Concilium etiam Tridentinũ id, quod certum erat, definiuit expreſsè: id verò, quod erat ſub opinione, neque affirmauit, neque negauit; ſed cùm dixit omnia peccata eſſe ſigillatim confitenda, explicandum nobis reliquit quid ſit illud, *ſigillatim*, & ex ratione integri iudicij nos intelligimus ibi comprehendi has circunſtantias. De ſecundo item fundamento ſatis dictum eſt.

Quid dicendum de circunſtantiis minuentibus.

15. *Circunſtantiæ minuẽtes, mutãtes ſpeciem, ſunt declarandæ.* IN tertio petitur, vt de circunſtantiis minuentibus peccatũ aliquid dicamus. In quibus etiã diſtinguẽdum eſt de iis quæ minuunt variando ſpeciem vel intra eandem. Nam de prioribus res certa eſt, eſſe declarandas, vt docẽt Auctores citati, præter im Bonau. d. 17. art. 5. q. vlt. Gabr. q. 1. art. 2. Victoria n. 102. Soto, Cano, & alij. Et patet ex Concilio Tridentino generatim dicente, omnes circunſtantias mutantes ſpeciem, eſſe confitendas. Et ratione declaratur: nam quatuor modis contingere poteſt hæc mutatio. *Bonau. Gabr. Victoria. Sotus. Cano. Circunſtantiæ minuẽtes quatuor modis mutant ſpeciem.* Primò, quia circunſtantia explicata declarat actum nullum fuiſſe peccatum, qui ſimpliciter dictus, videri poſſet peccatum mortale, vt ſi quis dicat, ſe occidiſſe hominem in ſui defenſionem. Secundus modus ſimilis eſt, ſi circunſtantia addita declaret eſſe veniale, quod alias eſſet mortale, vt aliquid eſſe factum ex ſubreptione, & ſubito motu, abſque deliberatione. Tertius, ſi circunſtantia tollat vnam malitiã mortalẽ, quanuis relinquat aliã: vt ſi quis occidit hominẽ clericum, ſciens eſſe hominem, & inuincibiliter ignorans eſſe clericum, quod excuſat à ſacrilegio, quanuis non ab iniuſtitia. Quartus modus eſſe poteſt, ſi actus abſque circunſtantia appareat vnius ſpeciei: cũ illa verò alterius, licèt leuioris. Et in his omnibus ratio eſt, quia ſi talis circunſtantia taceatur, grauiter recipitur iudex in hac cauſa: &, moraliter loquendo, ei falſum dicitur in re graui. Dicet aliquis pœnitentẽ tunc nõ decipere, ſed ſolùm permittere vt alter decipiatur, quia verba quæ dicit, in rigore vera ſunt ſimpliciter ſumpta. *Solutio.* Reſpondetur, conſideratis circũſtantiis talia verba hîc & nũc non eſſe vera, quia proferũtur ad accuſandũ hominẽ de tali delicto, & ita prolata non ſignificant actum illum materialiter ſumptũ, ſed vt moraliter malum. Addo etiam, illam non eſſe permiſſionem tantùm, quia tenetur pœnitens ita clarè & diſtinctè loqui, vt non det iudici occaſionem deceptionis in re tam graui. Vnde non etiam refert quòd in vltimo mutationis modo ſæpe circunſtan-

tia transferat actum ab vna ſpecie in aliam leuiorem, vt ſi volens & intendens occidere bouem alicuius, caſu, & per ignorantiam inculpabilem, occidat ipſum hominem, explicata circunſtantia, illud non eſt homicidium, ſed furtum, vel quid ſimile. Nam tunc etiam ratio eſt clara, quia vnuſquiſque tenetur confiteri quod fecit, non autem quod non fecit: ille autem verè & coram Deo fuit fur, & non homicida: id ergo explicare tenetur.

16. *Circunſtātiæ minuentes intra ſpeciem, nec oportet, nec expedit vt declarentur.*

At verò de circunſtantiis minuentibus intra eandem ſpeciem, Bonauent. & alij, præſertim Nauarrus cap. 6. n. 6. non ſolùm negant eſſe neceſſarium, verùm etiam, per ſe loquendo, non eſſe expediens illas declarare, quia non deſeruiunt ad accuſationem, ſed ad excuſationem, quæ non incūbit ipſi reo: & quanuis iudex fortè maiorem aliquam grauitatem concipiat, nullum graue incōmodum ſequitur in hoc iudicio, & ſi quod eſt, totum cedit in grauamen ipſius pœnitētis: ipſe autē poteſt cedere iuri ſuo, & erit vtile ad maiorem ſatisfactionem. Scotus autem, Cano, & alij putant hoc eſſe neceſſarium, quando circunſtantia notabiliter minuit, quia aliàs putant iudicem decipi in re graui. Mihi autem prior ſententia ſimpliciter ac per ſe loquendo, probanda videtur: quia, quando diminutio tanta non eſt, vt impediat malitiam moralem in tali ſpecie, non exiſtimo eſſe circūſtantiam notabiliter minuentem, aut ſufficientem ad multum variandum morale iudicium. Quod ſic patet, quia actus peccati ſimpliciter dictus, indicat quendam ordinarium modum peccandi, in quo poteſt eſſe aliqua latitudo, in qua includitur omnis modus peccandi cum quacumque ex his circuſtantiis, & ideo licitum eſt ſacerdoti totum illum modum apprehendere, & ſecundùm illum iudicare. Vnde reſpondeo ad illud tertium fundamentum; eſt magna differentia inter circunſtantias minuentes, & aggrauantes: tum quia aggrauantes extrahunt actum ab ordinario modo peccandi, non autem minuentes: tum etiam, quia aggrauantes, ſi à pœnitente non explicentur, non poſſunt a iudice licitè cogitari, aut exiſtimari, quia faceret ei iniuriam; minuētes autem, etiamſi non declarentur, poſſunt à iudice ſine periculo cogitari, prout ex aliis coniecturis potuerit prudenter ſuſpicari.

3. fundamentū refellitur.

17. *Quando circunſtantia ſit notabiliter aggrauans.*

In quarto fundamento duo petuntur. Vnum eſt, vt declaremus, qua regula cognoſcendum ſit circunſtantiam notabiliter aggrauare: aliud eſt, vt hoc ad ſingulas circunſtantias aliqualiter applicemus. In priori puncto dicunt aliqui, quoties circunſtātia tantam addit malitiam, vt per ſe ſufficeret ad peccatum mortale conſtituendum, illam eſſe ita aggrauantem, vt ſit explicanda: vt v.g. ſi materia furti ſufficiens ad peccatum mortale ſint quatuor argentei, qui furatur octo tenetur explicare; ſi autem furatus eſſet ſeptem, ſatis eſſet dicere, peccaui mortaliter furando. Ratio eſſe poteſt, quia iam tale peccatū æquiualet duobus mortalibus. Hæc regula, quantum ad partem negantem, circunſtantiam, quæ per ſe non ſufficeret ad peccatum mortale aggrauare notabiliter, videtur mihi certa: quantum ad aliam affirmantem videtur rigoroſa valde: & licèt in circunſtantia pertinente ad quantitatem materiæ poſſit facilè ad vſum applicari, in aliis vix poteſt, vt ex dicendis patebit, & maximè conſtat in intentione actus. Quapropter probabilius cenſeo nō poſſe hoc certa regula definiri, ſed prudenti arbitrio eſſe relinquendum, & præcipuum teſtem: huius grauitatis eſſe conſcientiam ipſius peccantis: nam quando hæc accuſat, quòd exceſſerit ordinarium modum peccandi, & recognoſcit in actu notabilem grauitatem & deformitatem, tunc ſignum etiam eſt talem circunſtantiam multùm referre ad morale iu-

A dicium: in quo etiam interuenire debet iudicium confeſſoris. Quod magis declarabitur deſcendendo ad ſingulas circunſtātias, quod præſtabimus ſectione ſequente.

SECTIO IV.

Quomodo ſingulæ circunſtantiæ de neceſſitate confeſſionis eſſe poſſunt.

1. *Septem circunſtantiæ cōnumerantur, & declarantur.*

1. Circunſtantia Quis.

SEPTEM circunſtantiæ, vel octo communiter numerantur, *Quis, quid* vel *circa quid, quomodo, cur, quibus auxilijs, vbi,* & *quando.* Circunſtantia, *Quis*, denotat conditionem vel qualitatem perſonæ peccantis, quæ frequentiùs auget, mutando ſpeciem, vt ſi perſona ſit ſacra, vel habeat votum, transfert actum intemperantiæ in vitium ſacrilegij: ſi ſit perſona ad quam pertineat gubernatio, vel regimen, ſæpe transfert actum in iniuſtitiam, qui in alia perſona eſſet tantùm contra charitatem. Item ſi ſit perſona publica, ſæpe actus eius habebit malitiam ſcandali, quam in alia non haberet. At verò intra eandem ſpeciem rarò aggrauat hæc circunſtantia ita notabiliter, vt neceſſariò ſit declaranda: interdum verò probabile eſt. Commune exemplum eſt, ſi habeat votum ſolenne caſtitatis, & contra illud peccet, quia non ſatis erit dicere ſe habere votum, niſi explicet circunſtantiam ſolennitatis, quanuis illa duo vota nō differant ſpecie. Aliud exemplum eſt, ſi perſona ſit magis vel minùs ſacra, aut diuerſis modis, vt ſi ſit conſecrata per ſacerdotium, & per profeſſionem, & ſi habeat ordinem ſacrum maiorem, vel minorem: & in his & ſimilibus res eſt dubia, & poteſt aliquis facilè conformari priori ſententiæ; tutius tamen & ſecurius eſt rem apertè explicare, cùm facilè poſſit.

Secunda, Quid.

SECVNDA circunſtantia eſt, *Quid*, ad quam pertinet materia peccati quoad conditiones eius. 2.
Quarum prima ſolet eſſe quantitas, vt quantum quis furatus eſt, vel quàm graue nocumentum intulit: & quoad hoc cenſeo confitendam eſſe hanc circunſtantiam, quando eſt alicuius notabilis grauitatis, tum quia propter reſtitutionem, vel ſatisfactionem eſt moraliter neceſſarium, tum etiam quia eſt maximè coniuncta cum ſubſtantia peccati, quod vix poteſt integrè explicari ſine illa, & alioqui eſt ſatis nota, & non habet moralem excuſationem. Denique ita habet vſus omnium timoratorum. Et ita ſentiunt, non ſolùm Auctores noſtræ ſententiæ, ſed etiam plures ex aliis, & Nauarr. fatetur hoc eſſe neceſſarium in duobus caſibus, ſcilicet, quando ad arbitrium ferendum circa reſtitutionem faciendam id eſt neceſſarium, & quando peccatum eſt reſeruatum in tanta quantitate, ſed vterque nobis indicat per ſe hoc eſſe de neceſſitate confeſſionis, vt ſuprà argumentati ſumus. Alia conditio materiæ peccati poteſt eſſe qualitas eius: & hæc ſæpe mutat ſpeciem, vt ſi furtum eſt rei ſacræ: quando verò non mutat, vel parum refert ad rē moralem, vel reducitur ad quantitatē, vt quando res propter qualitatē eſt in magna æſtimatione morali, &c.

3. *Circunſtantia circa quid reducitur ad circunſtantiam quid.*

Ad hanc circunſtantiā reuocatur à Theologis illa, quę dicta eſt à Cicerone, *Circa quid*, & propriè indicat perſonam circa quam peccatur, vt ſi percuſſi hominē clericum, vel laicum: eſt enim talis perſona quædam pars materiæ illius peccati, & ideo meritò ſub circunſtantia, *Quid*, continetur. Modus autem conferendi grauitatem ferè eſt eiuſdem rationis cum modo explicato in circunſtantia, *Quis* nam regulariter, ſi conditiō

conditio talis perſonæ ad rem moralem facit, vel mutat ſpeciem: vel, ſi non mutat, auget quantitatem vt ſi quis furatus eſt à diuite, vel à paupere, quanuis quantitas rei ablatæ ſit eadem, nihilominus quantitas furti, ſeu nocumenti, erit inæqualis, ex conditione perſonæ circa quam: vnde in confeſſione huius circunſtantiæ ſeruanda ſunt eadem, quæ in duabus præcedentibus cum proportione applicata.

4. *Dubium de peccato ſtupri. Reſponſio communis.*

Specialiter autem dubitari hîc ſolet de peccato ſtupri, cuius propria malitia ſumitur ex circunſtantia virginitatis perſonæ peccantis, vel cum qua peccatur. Et communiter dici ſolet mutare ſpeciem, non ſolùm propter aliquam iuſtitiam quam habet adiunctam, hoc enim non eſt per ſe, ſed per accidens, vnde nec ſemper contingit: ſed etiam intra propriam rationem intemperantiæ, ſeu luxuriæ. Et ſolet tribui D. Tho. 2.2.q.154.art.6. vbi latiùs agitur de hac re. Soto verò d.18.q.2.art.5. dicit, hanc circunſtantiam per ſe non mutare ſpeciem. Cuius opinio mihi non diſplicet, quia non video ibi ſpecialem deformitatem contra rationem intra regulas temperantiæ, ſolúmq; videtur differre tanquam primum peccatum à ſubſequentibus circa eandem materiam.

D. Thom. Soto. Reſponſio Soti placet.

5. *Aliud dubiũ.*

Dubitat tamen vlteriùs Soto: eſtò non mutet ſpeciem, an ita notabiliter aggrauet, vt ſit neceſſariò confitenda: & neſcio quam differentiam inuenit inter hoc peccatum opere commiſſum, & cogitatione deſideratum: nam ſi eſt, inquit, purè mentale, non oportet hanc circunſtantiam confiteri: at verò, ſi peccatum ſit exterius, ait, illam eſſe confitendam propter maius nocumentum. Sed in hoc nulla differentia cõſtituenda eſt, vt rectè notauit D. Antoninus 2.p.tit.5.cap.1. §. 6. Et patet facilè ex dictis, quia tota malitia eſt in actu interiori, nec magis peccat qui nocumentum infert, quàm qui vult inferre: ergo ſi hoc opus externum confitendum eſt propter nocumentum, etiam internum deſiderium inferendi ſibi vel alteri tale nocumentum, confitendum erit. Propter quod aliqui recentiores, ſine diſtinctione inter exteriorem actum & interiorem probabile credunt hanc circunſtantiam virginitatis non eſſe de neceſſitate confeſſionis per ſe loquendo, & ſecluſa deceptione, vel alia ſimili iniuria facta vel ipſi virgini vel parenti eius. Ratio autem eſt, quia probabile eſt, hanc circunſtantiam, per ſe loquendo, ſicut ex ſententia omnium non mutat ſpeciem ex parte viri, qui primò fornicatur, & propriam virginitatem amittit, ita neque in fœmina. Quod fieri poteſt veriſimile ex his quæ diſputat Caiet. 2. 2. qu. 154. art.6. vbi de virginitate virorum id planè fatetur: de fœminis autem ait, mutare ſpeciem, non præcisè intra rationem temperãtiæ, ſed propter iniuriam paternam, quia virgo naturaliter eſt ſub cuſtodia patris, & ita tam ipſa, quam is qui cum illa peccat, faciunt parenti iniuriam, dum abutuntur re, quæ eius cuſtodiæ commiſſa eſt, & grauant illum, quia reddunt talem perſonam aliquo modo inhabilem ad matrimonium. At verò hæc iniuria in rigore morali valde incerta eſt, quando ipſa virgo ſatis liberè conſentit, vnde multi putant, ex hoc capite non teneri violatorem virginis in eo caſu ad aliquam reſtitutionem, vt patet ex Iacobo de Graffis lib.2.cap.78.nu.8. vbi loquitur de illa, quæ eſt ſub cura parentum, & liberè conſentit. Idem tenet Nauarr. lib. 2. de reſtit. cap. 3.n. 433. vbi diſertè concludit, non eſſe circunſtantiam mutantem ſpeciem, neceſſariò cõfitendam. Et reuerà quæ Caiet. ſubtiliter & ſpeculatiuè diſputat, parum conuincunt in re morali: ſed eorum examinationem omitto, quia non eſt huius loci. Maiorem formidinem infert communis ſenſus antiquorum Doctorum, qui vno ferè ore docent, hanc eſſe

Sotus reprobatur. D. Anton. Caiet. Graffi. Nauar.

A circunſtantiam mutantem ſpeciem, & omninò confitendam. Hi verò ipſi deinde anxij ſunt in explicando hoc onere, quod imponunt, tam fœminis innuptis, explicando ſemper quando lapſum carnis confitentur, an ſint virgines, néene; & confeſſoribus hoc interrogandi, vt videre licet in his quæ adducunt Henric. lib.2.de pœnit. cap.8.n.2.& Emmanuel Roder. in Summ.cap.209.nu.1.

Henric. Emman. Roder.

6. *Viri non tenentur confiteri an fuerint Virgines. Alcocel. Si fœmina non declarat an virgo fuerit, non eſt interroganda. Fœmina poteſt omittere circunſtantiã virginitatis.*

Quibus omnibus ſpectatis, rem practicè definiendo, cenſeo primò, viros peccantes non teneri confiteri an fuerint virgines, necne. Secundò, ſi fœmina, quæ confitetur lapſum carnis internum vel externum, non declarat an eſſet virgo, néene, non oportet hoc ab illa interrogare. Hoc dicunt multi ex di- B ctis Auctoribus, & Alcocel in Summ.cap. 20.nu.71. Quærunt autem diuerſas excuſationes: in quo non videntur conſequẽter loqui, cùm aliàs teneant, illam circunſtantiam mutare ſpeciem. Ego verò probabilem cenſeo opinionem, quæ negat mutare ſpeciem, & ideo arbitror ſecurè poſſe cõfeſſorem illi conformari. Vnde infero tertiò ipſam fœminam poſſe tuta conſcientia, ſi bene inſtructa ſit, illam circunſtantiam omittere, iudicium practicum formando, non eſſe illam de neceſſitate confeſſionis. Maximè verò hoc verum reputo, quando illa circunſtantia non vt aggrauans, ſed potiùs, vt minuens, confitenda eſt, declarando ſcilicet ſe non eſſe virginem: duriſſimum eſt enim hoc onus imponere omnibus fœminis ſemel corruptis, quoties ſecundum, vel tertium pec- C catum confitentur, maximè cùm illud parum mutet iudicium confeſſoris, nihílque ferè conferat ad correctionem, vel inſtructionem pœnitentis, poſſitque confeſſor iuxta circunſtantias occurrentes liberè de tali perſona præſumere quod veriſimilius iudicauerit. Ac tandem ſi aliquid interrogare voluerit, ſatis erit de conſuetudine ſic peccandi interrogare, nam omne aliud & periculoſum eſt, & non neceſſarium. Ipſa autem fœmina quando virginitatem ſuam perdidit, ſecuriùs faciet hanc circunſtãtiam & iacturam in confeſſione declarando, tum quia probabiliſſimum eſt, circunſtantiam illam mutare ſpeciem; tum etiam quia ſaltem multùm aggrauat, & poteſt eſſe valdè cõueniens ad conſilium & medicinam recipiendam propter multa incommoda, quæ inde re- D ſultare ſolent. Hinc quartò aſſero, eum, qui virginem defloraùit, moraliter obligari ad hanc circunſtantiam aperiendam, quia ad minimum notabiliter aggrauat, & regulariter non fit ſine aliqua iniuria ſpeciali, & alioqui ex parte viri non intercedit quoad hoc difficultas peculiaris, aut probabilis ratio excuſationis. Dixi autem moraliter, quia ſi pœnitenti certò conſtat nec rapuiſſe, nec decepiſſe, nec coëgiſſe vllo modo virginem, ſed ipſam merè liberè conſenſiſſe, in rigore poſſet aliis opinionibus probabilibus ſe conformando, circunſtantiam illam ſubticere: multo verò ſecuriùs eſt clarè loqui.

Bene tamen faciet id aperiendo. Qui virginẽ deflorauit, moraliter tenetur id aperire.

7. Ad hanc etiam circunſtantiam ſpectat exemplum ſuprà poſitum de gradibus conſanguinitatis, vel af- E finitatis, quoad peccatum inceſtus. In quo licèt ſit diuerſitas opinionum, an illa varietas graduum cauſet diuerſas ſpecies peccatorum, vt videre licet in Caietano ſuprà, & tom. 1. Opuſc. tract. vlt. reſponſ. 1. Nauarr. in Summ.ca.7.n.4. Soto, & Cano ſuprà, & aliis ſuprà citatis; tamen omnes conueniunt circunſtantiam illam eſſe in cõfeſſione aperiendam, ſaltem quoad lineam, an ſcilicet fuerit cum conſanguinea in linea recta, vel tranſuerſali: & in illis quoad gradum ſaltem primum; nam de cæteris maior eſt dubitatio: probabilius tamen videtur etiam cæteros gradus eſſe explicandos ſaltem intra numerum ab Eccleſia ſpecialiter prohibitum, quia multùm variat

Caiet. Nauar. Soto. Cano. Quid in gradibus conſanguinitatis & affinitatis dicendum.

iudicium, & deformitatem, & poteſt facilè fieri, nec A eſt vlla iuſta ratio excuſationis.

Tertia, propter quid.

8. TERTIA circunſtantia eſt, *Propter quid.* In qua breuiter aduertendum eſt, finem non eſſe circunſtantiam, niſi quando eſt extrinſecùs; nam quando eſt intrinſecùs, eſt potiùs obiectum. Vnde ad hanc circunſtantiam concurrunt formaliter, vel virtute duo actus, ſcilicet, intentio finis & electio medij, reſpectu cuius ille finis dicitur eſſe circunſtantia. Poteſt ergo tribus modis hoc accidere. Primo, quòd tam finis quàm medium ſufficiant ad conſtituendum peccatum mortale, & hoc regulariter contingit ſecundùm diuerſas ſpecies peccatorum, & tunc conſtat talem circunſtantiam eſſe confitendam, B vt cùm quis furatur propter mœchiam. Accidere verò poteſt, vt vtraque malitia ſit eiuſdem ſpeciei, & tunc conſiderandum erit, an moraliter & humano modo loquendo, illi actus componant vnum, qui ſatis explicantur explicato vltimo, & tunc non erit aliquid ampliùs neceſſarium. Vt ſi quis vtatur tactibus impudicis, vt ſe excitet ad conſummandũ actum; nam, ſi perueniatur ad effectum, illo explicato non oportet alia dicere, quia & ſunt vnum, & moraliter intelliguntur. Et ita docent omnes. Si tamen tale medium, & finis non ſunt adeò inter ſe cõnexa, & alioquin de multùm aggrauant, declaranda ſunt, vt in dicto exemplo, ſi quis vtatur mediis extraordinariis, & nimiùm impudicis, quæ non intelliguntur ſolo actu nudè explicato, debet ea explicare aliquo modo: idem eſt, ſi quis ab vno furetur inſtrumenta, vt ab C alio furetur pecunias, vel quid ſimile.

Tribus modis finis extrinſecus eſt circunſtantia. 1. modus.

9. *2. modus.* Secundo, fieri poteſt, vt finis ipſe habeat malitiam mortalem, medium autem minimè illam ex ſe habeat, ſed ſolùm, quia ordinatur ad talem finem, vt ſi quis eat in agrum ad occidendum inimicum, &c. & tunc per ſe neceſſarium eſt confiteri intentionem cum ea grauitate, quæ eſt in executione eius integra, vel partiali, quamuis in particulari non explicet ur medium, quia ei⁹ electio non habet aliam ſpecialem malitiam.

10. *3. modus. Dubium proponitur.* Tertio, poteſt è contrario contingere vt obiectum electionis ſit ſufficiens ad peccatum mortale, finis autem minimè, vt ſi quis omittit ſacrum propter ſtudendum: & tunc eſt difficile, an ſit neceſſarium explicare hunc finem. Et ratio dubij eſt, quia illud D peccatum non habet malitiam ex fine, ſed ex medio tantùm: ergo non oportet explicare illum finem, quandoquidem explicato obiecto electionis, explicatur tota malitia peccati. Atque ita ſentit Almain. tract. 1. Moral. cap. 10. in fine. In contrarium verò eſt, quia iuxta doctrinam D. Thomæ 1. 2. q. 88. art. 5. peccatum veniale fit mortale, quando in obiecto eius conſtituitur finis vltimus: ita verò contingere videtur in prædicto caſu, vt in eodem loco Caietanus ſentit: quia ille finis ſupra Deum amatur, quandoquidem propter illum deſeritur Deus: ergo habet ſpecialem malitiam diſtinctam ab electione, quæ licèt non ſumatur ex obiecto intentionis nudè ſumpto, ſumitur ex indebito modo amandi illud; nam E ex eo etiam prouenit, vt ſit cauſa peccati mortalis: erit ergo hoc in confeſſione declarandum.

Almain.

D. Thom.

Caietan.

11. *Reſpondetur ad dubium.* Cenſeo eſſe diſtinctione vtendum. Duobus enim modis poteſt quis operari ex huiuſmodi fine: primo, ex vehementi & inordinato affectu ad talem finem: ſecundo, ex ſua libertate & facilitate. Quando peccatum committitur priori modo, circunſtantia finis eſt confitenda, quia non ſolùm auget notabiliter, ſed etiam, regulariter loquendo, confert malitiam ſpecie diſtinctam, & grauem: quod conuincit argumentum poſteriori loco factum. Quando verò peccatur poſteriori modo, tunc intentio finis non addit ſpecialem malitiam grauem, imò ſæpe eſt mala ſolùm per denominationem ab electione mala, quatenus eſt cauſa eius & ita ab illa participat totã malitiam: quapropter tunc non eſt de neceſſitate confeſſionis, vt prior opinio aſſerebat. Eſt autem difficile moraliter, & in praxi diſcernere, quando affectus ad illum finem ſit prioris vel poſterioris modi. Duo tamẽ ſigna illius primæ inordinationis exhibere poſſumus. Primum eſt, quando aliquis expreſſa & declarata voluntate, &, vt ita dicam, in actu ſignato proponit conſequi, vel tueri talem finem, per quæcunque media ſiue licita ſiue illicita, vt quando auarus mercator hoc modo ſibi proponit augmentum diuitiarum: tunc enim res eſt manifeſta. Aliud ſignum eſt, experimentum ſæpiùs trãſgrediendi præcepta ex vehemẽtia talis affectus tunc enim eſt ſignũ quòd in tali affectu eſt modus valdè inordinatus, & ad minimũ quòd quandiu talis eſt, conſtituit hominem in morali occaſione peccandi mortaliter: & propter vtramque cauſam eſt neceſſarium declarare confeſſori talem ſtatum conſcientiæ, vt & rectè iudicare poſſit, & conuenientem medicinam adhibere.

Quarta, Quomodo.

QVARTA circunſtantia eſt, *Quomodo.* Quæ intelligenda eſt de modo accidentali, ſeu non per ſe coniuncto cum actu: nam ille, qui eſt per ſe & ſubſtantialis, vel non ſpectat ad circunſtantias, ſed ad ſubſtantiam actus, vel reducitur ad circunſtantiam quantitatis nocumenti, vt ſi infamauit mentiendo, vel dicendo veritatem; item ſi commiſit ſacrilegium vulnerando perſonam ſacram, vel cum illa fornicatus eſt. Et in his & ſimilibus cenſeo circunſtantiam eſſe aperiendam quamuis de differentia ſpecifica non conſtet, vt de vltimo exemplo videre licet apud Diuum Thom. 2. 2. quæſt. 99. art. 3. 12.

D. Thom.

De hac verò circunſtantia, vt accidentalis eſt, & valdè generalis, tria puncta notanda occurrunt. Primum eſt de intenſione, quæ maximè augere ſolet grauitatem peccati, & difficiliùs diſcerni, & declarari poteſt: & ideo Auctores primæ opinionis maximè nos vrgent hac circunſtantia. Ego verò breuiter dico, hanc intenſionem actus, aut ſe prodere per ſigna aliqua, ſeu effectus externos, aut omnino interiùs manere in corde. Si contingat eſſe hoc poſteriori modo, non eſt neceſſe de illa eſſe ſollicitos in ordine ad confeſſionem, quia humano modo cognoſci non poteſt, quæ vel quanta ſit; vix tamen poteſt moraliter accidere, vt illa magna ſit, & non habeat aliquos affectus, quibus manifeſtetur: quales ſunt, diuturna duratio, & frequentia talium actuum, nimia ſollicitudo, & cogitatio de tali re, &c. Huc etiam ſpectare poteſt exemplum, quo vtitur Soto, de illo qui occidit inimicum, & non contentus homicidio, poſtea illum in fruſta ſecat, & multiplicat vulnera: hoc enim modo explicabitur vehementia odij: & ideo, quando ita eſt extraordinaria, declaranda eſt per illas circunſtantias. Aliquando verò poſſunt addere ſpecialem malitiam cuiuſdam feritatis, iuxta doctrinam D. Thom. 2. 2. q. 159. art. 2. vel etiam nouæ iniuriæ, quæ in cadauere etiam fieri poteſt. Quando igitur hi effectus & ſigna interueniunt, ſi in illis ſit notabilis grauitas, dicenda ſunt in confeſſione, & in illis ſufficienter explicatur intenſio: vt ſi quis vehementi odio proſequatur inimicum, ſatis 13.

Circa hanc circunſtantiã tria puncta notantur. 1 punct.

D. Thom.

ſatis indicat intenſionem effectus, ſi dicat deſiderare A illi graue malum, & ſæpe de hoc cogitare, & illud procurare, explicando numerum, ſi neceſſarium fuerit, iuxta ea quæ dicemus ſeq. ſect.

14. 2. punct. Secundum punctũ eſt de modo peccandi ex ignorantia, paſſione, aut malitia, vel contemptu. Aliqui enim cenſent neceſſarium eſſe hunc modum declarare, præſertim *ex ignorantia*, quia mutat ſpeciem, vt Medina Cod. de Confeſſione, qu. de Circunſtantiis. Adrian. q. 4. de Confeſſ. Nauarrus verò in cap. *Conſideret*. n. 64. negat mutare ſpeciem, niſi mutet obiectum, vt in conſcientia erronea: & tunc ſolùm ait eſſe neceſſarium hoc explicare. Quæ ſententia vera eſt, quantum attinet ad diſtinctionem ſpecificam ex ignorantia: nam ſine dubio peccatum ex ſcientia vel ignorantia culpabili commiſſum, eiuſdem ſpeciei ſunt, quia ſolùm differunt in modo voluntarij. Vnde B peccatum, quod committi dicitur ex conſcientia erronea, etiam eſt eiuſdem ſpeciei cum alio peccato circa eandem materiam, vel contra eandem legem, verè & in re ipſa commiſſo. Quocirca, ſi poſſet in confeſſione explicari illud peccatum & malitia eius, non explicando conſcientiæ errorem, non multùm referret ad confeſſionem: moraliter autem id explicatur, quia vix poteſt aliter dici peccatum: & ſæpe eſt valde expediens, vt confeſſor poſſit illum conſcientiæ errorem tollere. Simile etiam eſt de aliis modis peccandi ex paſſione, vel malitia, quia non mutant obiecta, ſed augent, vel minuunt liberum, aut voluntarium. Solùm eſt aduertendum, quando malitia eſt tanta, vt perueniatur ad contemptum, tunc ſæpe poſſe transferre actum de veniali in mortale: & tunc iam conſtat ex dictis illam eſſe neceſſariò C confitendam. Præterea in ordine ad cenſuras Eccleſiaſticas neceſſarium ſæpe eſt cognoſcere an peccatum fuerit ex ſcientia, vel ignorantia. Item aliquando eſt neceſſarium ad cognoſcendum ſtatum pœnitentis, & an ſit in morali periculo reddendi. In his ergo caſibus oportebit explicate hos modos peccandi, non verò aliàs.

Medina. Adrian. Nauarr.

15. 3. punct. de conſuetudine peccandi. Tertium punctum eſt de modo peccandi ex conſuetudine. Syluester enim verbo, *Confeſſio*, 1. q. 9. dicit eſſe neceſſarium hanc circunſtãtiam confiteri. Cano verò abſolutè negat, quia eſt valde oneroſum pœnitenti: eſt enim quodammodo eum obligare ad confitendum ſæpius eadem peccata, cùm tamen nulla ſufficiens ratio huius neceſſitatis appareat. Et hanc ſententiam, per ſe loquendo, veram cenſeo. Duo D enim poſſunt in hac circunſtantia conſiderari: vnum eſt ingratitudo ad Deum, quæ intercedit in omni peccato mortali, quod poſt remiſſionem prioris committitur: & de hac dixi in ſuperioribus, neque eſſe ſpecialem malitiam, neque ita aggrauare, vt per ſe pertineat ad confeſſionem. Aliud eſt, modus ipſe peccandi ex quodam habitu, de quo idem iudicium eſt, quod de aliis modis explicatis in proximo puncto: quia ſolùm auget voluntarium. Dixi autem, *per ſe loquendo*, quia ſæpè cõſuetudo conſtituit hominem ſecundùm præſentem ſtatum in quodam morali periculo, vel facilitate peccandi: & neceſſarium moraliter eſt, vt confeſſor conſuetudinem ſciat, vt de diſpoſitione, & obligatione pœnitentis certus reddatur, & ideò interrogare debet, & ſi interroget, pœnitens E tenetur veritatem aperire, vt illi ſatisfaciat: ſi verò non interrogetur, per ſe tenebitur hoc dicere, quantum neceſſe eſt, vt declaret confeſſori ſtatum conſcientiæ ſuæ: vnde, ſi hoc declarare non poteſt, niſi explicando conſuetudinem, vel diuturnitatem alicuius peccati, vel occaſionis eius, tunc neceſſarium erit hæc declarare.

Sylueſt. Cano.

Quinta, Quibus auxiliis.

QVINTA circunſtantia eſt, *Quibus auxiliis*. Hæc 16. autem auxilia vocantur, inſtrumenta, ſeu concauſæ peccati, quæ poſſunt eſſe, vel alij homines, vel quælibet aliæ res. In his poſterioribus nunquam eſt ſpecialis neceſſitas ea declarandi, niſi in duplici caſu, ſcilicet, quando vſus talis inſtrumenti per ſe prohibitus eſt; nam tunc ex eo capite continet actus ſpecialem malitiam: vel quando ad explicandam grauitatem nocumenti illati, vel quid ſimile, neceſſarium eſt declarare quo inſtrumento factum fuerit. At verò, ſi alius homo fuerit concauſa, vel auxiliator peccati, alia diſtinctione vtendum eſt. Nam vel pœnitens inducit alium ad peccandum ſecum, vel non: in hoc poſteriori caſu in vniuerſum cenſeo, non eſſe neceſſarium declarare, an ſolus fecerit, vel habuerit ſocios delicti, quia hoc non refert ad declarandum peccatum proprium, & per ſe non auget, ſed potiùs poteſt minuere. Dices, cooperari aliter ad peccatum, eſt ſpeciale peccatum, quod non explicatur, non explicato ſocio delicti tamen inconfuſo. Reſpondetur, quando illud cooperari eſt ſine inductione, non eſſe aliud peccatum ab ipſomet operari, imò neque ex illo capite habere ſpecialem grauitatem. At verò quando intercedit inductio alterius, illa ſemper eſt declaranda. Ratio eſt, quia ibi intercedit malitia ſcandali, de qua licèt ſint opiniones ad quam ſpeciem pertineat, vel vitij contra charitatem, vel illius vitij ad quod fit inductio: nihilominus exiſtimo eſſe in confeſſione aperiendum, quia, vel eſt noua malitia ſaltem numero diſtincta, vel certè notabiliter aggrauat. Quod dictum ſit pro omni alio caſu, in quo ſcandalum actiuum committitur.

Obiectio.

Solutio.

Non deſunt tamen, qui hanc aſſertionem limitent, diſtinguentes duplex genus peccati: vnum eſt, 17. quod per ſe & ex intrinſeca ratione ſua requirit conſortium alterius, vt fornicatio: aliud, cui accidentarium eſt habere conſortium, vt furtum. In hoc poſteriori caſu fatentur veram eſſe aſſertionem poſitam: in priori autem negant. Quia explicata ſpecie peccati, in ea includitur conſortium alterius. Sed non ſatis rectè hoc dictum eſt, quia aliud eſt conſortium, aliud inductio; & quanuis in ſpecie peccati includatur ſocius peccati, tamen ex vi ſpeciei non declaratur, quis alium induxerit, ſeu quis ſcandalum dederit: ac propterea etiam in tali genere peccatorum hoc explicare neceſſe eſt.

Limitatio quorundam reprobatur.

Alia item limitatio adhiberi ſolet. ſcilicet, niſi alter ſit ita paratus, vt ſit quaſi expoſitus, & in actuali 18. voluntate peccandi vel virtuali, quia tunc reuera non datur ſcandalum, nec eſt propria inductio, cùm voluntas ex ſe & ſua ſponte ſit expoſita. Quod quidem verum eſt, quia tunc iam non intercedit actiuũ ſcandalum: & ita non eſt propria limitatio aſſertionis poſitæ. Quid autem requiratur ad vitandum ſcandalum in huiuſmodi euentu, non ſpectat ad hũc locum. In primis verò oportet conſiderare, an actus, qui petitur, an ſit intrinſecè malus, necne: nam, ſi prioris generis ſit, nunquam licet illum petere etiam à parato; non tamen erit ſpeciale peccatum ſcandali, ſi paratus ſit, ſeu actualiter expoſitus. Si verò actus de ſe non ſit malus, ab hoc tamen homine non ſit abſque peccato præſtandus, vt eſt mutuum, petendo vſuras; tunc neceſſarium eſt vt qui petit actum, habeat aliquam rationabilem cauſam petendi, vel certè, vt alius ſit hic & nunc actualiter expoſitus ad talem actum committendum.

Alia limitatio.

De

De ſexta conditione, Vbi.

19. SEXTA circumſtantia eſt, *Vbi*, de qua generatim dicere poſſumus rarò augere notabiliter intra eandem ſpeciem, niſi fortaſſe in materia iniuſtitiæ, aliquãdo verò addere malitiam diuerſæ ſpeciei, ſcilicet, vel ſcandali, vel ſacrilegij, vel aliquando etiam iniuſtitiæ: nam in his tribus materiis id potiſsimùm accidere videtur. Quia ſi peccatum fiat in loco publico coram aliis, ſæpe habet malitiam ſcandali, & declarandam, iuxta ſuprà dicta. Item ſi fiat in loco ſacro, habet ſæpe malitiam ſacrilegij: & è conuerſo, ſi actio ſacra fiat in loco indebito, habebit etiam circumſtantiam ſacrilegij, rarò tamen addet malitiam mortalem, niſi intercedat ſpeciale præceptum prohibens, vt erit dicere ſacrum in loco non approbato. Vltimò poteſt hoc contingere in materia iniuſtitiæ, quia ſæpe ratione loci actio eſt contra honorem, vel famam alterius, quæ alibi non eſſet: & extra hos caſus non inuenio ſpecialem grauitatem in hac circumſtantia, & in illis conſtat in tantum illam eſſe confitendam, in quantum, vel mutat ſpeciem vel auget notabiliter nocumentum illatum.

Dubitatio. Medin. Caiet.

Solet verò hîc ſpecialiter quæri, an omne peccatum, hoc ipſo quòd fit in loco ſacro, habeat circumſtantiam neceſſariò explicandam in cõfeſſione. Nam Medina Cod. de confeſſione in ſpeciali quæſtione de hoc affirmat, quia ſemper interuenit ſacrilegium. Caietan. verò tom. 1. Opuſc. tract. vlt. reſp. 12. dub. 2. negat, quia non omnia peccata ſunt directè contra ſanctitatem loci. Vnde de illis tantùm peccatis, quæ ita ſunt contra loci ſanctitatem, vt cedant in grauem irreuerentiam vel iniuriam eius, docet augeri illo modo à tali circumſtantia. Quod mihi placet, ſaltem loquendo de malitia mortali; ipſe autem non declarat, quæ peccata ſint directè contra loci ſanctitatem. Et ideo addo breuiter, aliud eſſe de peccato ſola cogitatione commiſſo, aliud de peccato actionis exterioris.

Reſponſio Caiet. placet. Quæ peccata ſint contra loci ſanctitatem.

In priori conſiderandum eſt, locum poſſe eſſe circumſtantiam eius, vel ex parte actus tantùm, vt cùm qui exiſtens in Eccleſia vult furari, vel fornicari extra Eccleſiam; & tunc opinor circumſtantiam hanc per ſe non aggrauare mortaliter, quia reſpectu actus interni locus ſenſibilis valdè accidentarius eſt, & ipſe parum violatur tali actu. Alio modo poteſt eſſe circumſtantia ex parte obiecti, vt cùm aliquis etiam exiſtens extra Eccleſiam proponit furari in Eccleſia: & tunc iuxta ea quæ dicam de actu exteriori, talis circumſtantia aggrauat interiorem, iuxta generalem regulam ſuperiùs traditam. Circa exteriorem ergo actum opinor multùm pendere ex iure poſitiuo quòd talis circumſtantia ſic aggrauet, ſcilicet, quia tale genus peccati in tali loco ſpecialiter prohibitum eſt, vt furtum, &c. Poſſumus autem in re ipſa aliquo modo fundare prohibitionem hanc: nam locus eſt ad continendam, & quaſi cuſtodiendam rem in eo exiſtentem, & requirit etiam quandam decentiam & puritatem ad exercendas in eo actiones ſacras: peccata ergo quæ repugnant his loci conditionibus, videntur eſſe directè contra illum, & ideo videntur ſpecialiter prohiberi. Alia verò peccata, vt murmurare in Eccleſia, vel quid ſimile, licèt aliquam irreuerentiam contineant, non tamen mortalem, neque grauem in ſua ſpecie, & ideo reſpectu illorum non videntur de neceſſitate confeſſionis.

Vltima, Quando.

20. VLTIMA circumſtantia eſt, *Quando*. In qua primùm conſiderandum eſt, an ſpeciali præcepto tempus ſit præſcriptum ad actionem, vel prohibitum: nam tunc clarum eſt eſſe circumſtantiam neceſſarium, quod ſæpe contingit in præceptis poſitiuis; in naturalibus autem rarò. Extra hoc verò tempus tria occurrunt declaranda circa hanc circumſtantiam.

Tria declarantur.

1. An duratio actus neceſſariò confiteri debeat.

Primum eſt de duratione actus, an ſit neceſſarium illam confiteri. Et dico breuiter, in actu exteriori regulariter includi ordinariam durationem, & ideo neceſſarium non eſſe eam explicare, niſi contingeret eſſe ita extraordinariam, & nimiam, vt notabiliter augeret, & præſertim quando ex ea creſcit quantitas, ſeu nocumentum illatum. At verò in actu purè interiori hæc duratio eſt magis accidentaria, & ignota: nihilominus, ſi ſit notabilis, explicanda eſt, non tam propter delicti grauitatem, quàm propter multitudinem actuum, qui, regulariter loquendo, eo tempore multiplicantur, & cùm non poſſint declarari per modum plurium, ſaltem eo modo confitendi ſunt, vt ſtatim dicitur.

An circumſtantia diei feſti neceſſariò ſit confitenda. Alenſ. Bonauen. Cordub. D.Thom. Caiet. Syluest. Soto. Couar. Nauar. Sum.confeſ.

Secundò dubitari ſolet de tempore, & circumſtantia diei feſti, an in quolibet peccato ſit neceſſariò cõfitenda. 21. Nam Alenſ. Bonauent. & nonnulli alij antiqui ita cenſuerunt, quos refert, & ſequitur Corduba lib. 1. qu. 6. quia omne peccatum eſt contra diuinum cultum, & cõſequenter eſt contra tertiũ præceptum Decalogi. Contrarium nihilominus mihi certum eſt, vt latiùs traditur 2. 2. q. 122. vbi Caiet. art. 4. & tom. 1. Opuſc. tract. 18. q. 3. Syluester verbo *Cõfeſſio*. 1. q. 10. Sot. lib. 2. de Iuſtitia. q. 4. art. 4. & Couar. in cap. *Alma mater*. p. 1. §. 5. n. 3. & Nauar. in cap. *Conſideret*. n. 22. & in Summ. cap. 6. n. 9. & alij quos Corduba refert. Et ratio eſt, quia finis præcepti non cadit ſub præceptum, ſed materia eius: peccatum autem, licèt ſit contra finem præcepti obſeruandi feſtum, nõ tamen eſt contra prohibitionem eius, quia non continetur in materia eius: non enim eſt propriè opus ſeruile, quod ſolùm illa lege prohibetur: ſecluſa autem hac prohibitione, non eſt vnde aggrauet notabiliter in eadem vel alia ſpecie. Dices, Quamuis præceptum non obliget ad finem exequendum, obligat tamen ad non agendum aliquid contra talem finem: peccatum autem in die feſto commiſſum, non ſolùm non eſt executio finis talis præcepti, ſed etiam eſt contra finem illius. *Obiect.* Reſpondeo: Non eſt contra finem proprium, & intrinſecum, qui ſolùm eſt cultus Dei per abſtinentiam ab opere ſeruili, & per talem cultum, ſcilicet, audiendo Miſſam: ſed eſt contra finem remotum, qui eſt vel ſalus ſpiritualis, vel diuinus honor in genere; hoc autem modo agere contra finem remotum non eſt propriè violatio ſpecialium præceptorum. *Solutio.*

3. An circumſtantia temporis duplici præcepto præſcripti confitenda ſit. Nauarr. Summ.confeſ. Oppoſita ſententia diſtinctionis fœdere conciliantur.

Tertiò inquiri ſolet, quando tempus duplici præcepto eſt præſcriptum ad aliquid agendum, ſítne illa cirunſtantia neceſſariò explicanda, vt ſi eodem die duplici titulo & præcepto ieiunandum ſit, aut ſacrum audiendum. 22. Nauarrus enim in ſumm. cap. 11. n. 4. putat ibi committi duo peccata, vnde fit eſſe neceſſariò confitenda. Sed diſtinctione opus eſt; nam, ſi illæ duæ obligationes ſint diuerſarum rationum, vt v.g. quia ex voto, & ex præcepto Eccleſiæ tenetur tali die ieiunare: tunc verum eſt ibi eſſe malitias ſpecie diſtinctas contra religionem, & temperantiam, ideóque declaranda eſt circumſtantia. Si verò præcepta ſint eiuſdem rationis, non exiſtimo ibi eſſe duo peccata, quia conſtat non differre ſpecie: neq; etiam eſt vnde numero differant, quia præceptum eſt regula extrinſeca, à qua non ſumit malitia indiuiduationem ſuam. Neque etiam opinor illum concurſum præceptorum ita aggrauare malitiam, vt neceſſarium ſit illam circumſtantiam exprimere, quia non admodum immutat morale iudicium.

SE

SECTIO V.

Vtrùm ad integritatem confeſsionis neceſſarium ſit, numerum peccatorum diſtinctè explicare.

1. *Proponitur opinio quorundam Canoniſtarum.* QVÆSTIO hæc intelligitur de numero peccatorum intra eandem ſpeciem, in qua nonnulli Canoniſtæ opinati ſunt ſatis eſſe confusè dicere, ſæpius peccaui furando, &c. Quam opinionem non cenſet improbabilem Angelus verb. *Confeſſio.* 1. nu. 20. propter auctoritatem Archidiaconi. Et Syluester eodem verbo nu. 11. dicit eſſe rem incertam. *Angel. Syluest.* Fundamentum eſt, quia explicare diſtinctionem numericam eſt moraliter difficillimum, & nullum habemus de hac re expreſſum præceptum: nec ex inſtitutione ſufficienter colligitur, quia, cùm diſtinctio numerica accidentaria ſit, non poteſt multùm variare iudicium, aut medicinam, præſertim ſi aliquibus verbis generalibus confusè dicatur. Potéſtq; in hunc modum explicari ex Caietano loco infrà citando, quia hoc iudicium confeſſionis non eſt ſicut iudicium vitæ futuræ, in quo exacta cognitio operum neceſſaria eſt, quia ordinatur ad reddendum condignum præmium, vel ſupplicium iuxta perfectiſſimam iuſtitiæ rationem: hoc verò iudicium eſt medicinale, & ſalutare, iuxta illud Ioan. 3. *Non venit Filius hominis, vt iudicet mundum, ſed vt ſaluetur mundus per ipſum*: & ideo non requirit exactam cognitionem ſingulorum peccatorum: non ergo oportet diſtinctè explicare numerum, quia ad ſupradictum finem ſatis eſt explicare ſpecies diſtinctè, numerum autem dicto confuſo modo.

2. *Vera ſententia.* Nihilominus dicendum eſt, per ſe loquendo neceſſarium eſſe peccatorum numerum diſtinctè ac definitè in confeſſione explicare. Ita ſentiunt antiqui Theologi, quamuis magis id ſupponant quàm declarent. Clariùs verò id attigit D. Tho Opuſc. 12. qu. 6. in fine. *D.Thom.* Exiſtimoque iam eſſe rem certam: colligitur enim ex Concilio Lateranenſi & Florentino iam citatis, quæ hoc ſenſu dicunt, *omnia peccata*, eſſe confitenda: nam illa diſtributio non tantùm de ſpeciebus, ſed maximè de indiuiduis fit. *Conc. Lat. Conc. Flor.* Et Concilium Tridentinum addit particulam illam, *ſigillatim*, vt declaret confesſionem futuram eſſe de ſingulis, atque adeò de omnibus peccatis in indiuiduo. Quod confirmat totius Eccleſię vſus, omniúmque fidelium conſenſus, quem fuiſſe antiquiſſimum conſtat ex Patribus ſuprà citatis, apud quos idem eſt, nudè & apertè confiteri omnia, quod explicare totum numerum peccatorum. Præcipuè tamen id ſumitur ex Auguſtino de vera & falſ. pœnit. cap. 14. Ratio verò eſt eadem ſæpe tacta, quia interdum magis variat iudicium multitudo peccatorum in eadem ſpecie, quàm diuerſitas ſpecifica.

Vnde ſumatur diſtinctio numerica peccatorum, quæ ſunt confitenda.

3. DVo tamen ſuperſunt nobis explicanda. Primum eſt, quæ ſit, vel vnde ſit ſumenda illa diſtinctio numerica peccatorum, quorum multitudo in confeſſione explicãda eſt. Secundum eſt, quomodo teneatur pœnitens hanc numerum declarare. Primum punctum propriè ſpectat ad materiam de peccatis, tamen, quia controuerſum eſt, an ſit eadem diſtinctio numerica peccatorum ſecundùm ſe, & in ordine ad confeſſionem, ideo non poteſt in præſenti permitti, quantùm ad hoc explicandum ne-

A ceſſarium ſit: & ita tractatur à Doctoribus, vt videre licet, præſertim in Caietano tom. 1 Opuſc. tract. vlt. reſp. 15. dub. 2. qui de eadem re latiùs egit 2. 2. q. 66. art. 3. circa ad 3 & Cano dict. relect p. 5. Ledeſma in 4. p. 2. q. 9 art. 1. dub. 3. Nauar. in Summ. cap. 6. n. 16. & in cap. *Conſideret.* nu. 48. de Pœn. d. 8. *Caiet. Nauar. Ledeſm.* Poſſumus autem tractare, aut de diſtinctione numerica peccatorum quantum ad ipſum actum peccati (ſub quo omiſſionis peccatum comprehendimus) aut de diſtinctione numerica malitiarum moralium in eodem actu, quæ (ſi reperiri poteſt) ex diuerſis principiis ſumenda eſt. *Diuiſio eorum quæ in hac ſectione tractantur.* Et ideo priùs dicemus de peccatis abſolutè, poſtea de malitiis eiuſdem actus. Rurſus peccatum dupliciter poteſt committi & multiplicari: primò per ſolam voluntatem internam: ſecundò, per voluntatem prodeuntem in exteriorem actum: B per ſolum autem actum exteriorem ſine voluntate committi, aut multiplicari non poteſt: quia peccatum eſſe non poteſt niſi ſit voluntarium; non poteſt autem actus exterior eſſe voluntarius, nec moraliter malus, niſi quatenus ab interiori voluntate moraliter mala procedit: in illis ergo etiam poteſt eſſe diuerſa ratio vnitatis, vel diuerſitatis numericæ, & ideo ſigillatim de illis dicemus.

De peccatis merè internis in voluntate.

4. *Peccata non multiplicantur numero in eadem perſona ſimul.* CIRCA peccata merè interna, prout ſunt in voluntate, duo videntur certa. Primum eſt, hæc peccata non multiplicari numero in eadem perſona ſimul, & in eodem inſtanti: vel quia duo accidentia ſeu actus ſolo numero diſtincta non multiplicantur ſimul in eodem ſubiecto, nec efficiuntur ſimul ab C eadem potentia, circa idem obiectum, vel quia, ſi potentia tendit ſimul in plura obiecta materialiter diſtincta, non tendit in illa per modum plurium, ſed per modum vnius multitudinis, & ideo vno actu tendit, de quo manebit quæſtio infra tractãda, an habeat vnam vel plures malitias. Quòd ſi aliquis mordicus contendat, poſſe voluntatem ſimul tendere per duos actus numero diſtinctos in huiuſmodi obiecta, vt v. g. habendo ſimul duo praua deſideria fornicãdi cum duabus fœminis: reſpondemus, quidquid ſit de illa ſpeculatiua quæſtione, moraliter non poſſe ab homine diſcerni illam diſtinctionem phyſicam actuum, & ideo in ordine ad confeſſionem ſemper eſſe de toto illo peccato iudicandũ, ac ſi fieret vno actu cũ pluribus malitiis, vel vna grauiori, de quo infra dicemus.

5. *Quandiu voluntas durat in vno actu peccaminoſo, vnum tantùm peccatum eſt.* Secundò eſt certum, quandiu voluntas durat in illo D actu interiori, quo peccatũ committit, vnum tantùm numero peccatũ eſſe. Patet quia de motu etiam dixit Ariſtoteles non multiplicari numero, niſi interrumpantur: quod multo magis eſt verum de interiori actu voluntatis, quia non durat per cõtinuam partium ſucceſſionem, ſed per perſeuerantiam eiuſdem indiuiſibilis actus: quæ duratio ſeu perſeuerantia eſt quædam moralis circunſtantia, quæ auget quidem peccatum, non tamen multiplicat illud.

6. Ex quibus concluditur tertiò, hæc peccata poſſe multiplicari per interruptionem vnius actus, & ſucceſſiuam effectionem alterius & non aliter in eadem E perſona (prout nunc loquimur) & circa idem obiectum. Conſtat enim hanc multiplicationẽ poſſe aliquo modo fieri: non poteſt autem fieri ſimul, nec quandiu perſeuerat idem actus, vt oſtenſum eſt: ergo neceſſe eſt vt fiat per interruptionem, ſeu multiplicationem actuum ſucceſſiuam. Eſt autem circa hanc interruptionem aduertendum, regulariter fieri per interpoſitionem alicuius temporis, in quo ceſſatur ab actu, ſaltem in tali ſpecie, & hæc eſt propriiſſima interruptio: poſſet autem intelligi ſucceſſio actuum ſo- *Quando interruptio multiplicet peccata numero.*

lo

lo numero diſtinctorum immediata, id eſt,tráſeundo immediatè, verbi gratia, ab vno prauo deſiderio in aliud numero diſtinctum ſine vlla ceſſatione intermedia per aliquod tempus. Quod quidem poteſt facilè contingere quãdo mutantur materialia obiecta, vt ſi nunc deſideretur vna perſona, & immediatè poſt alia:& tunc certiſſimum cẽſeo illam eſſe veram multitudinem numericam in cõfeſſione explicãdam quoad fieri poſſit, quia etiam phyſicè & in re exiſtimo illã eſſe veram diſtinctionem numericã actuum, & moraliter etiã ſatis diſtinguitur, cùm & poſſit experimento cognoſci, & multùm varietur malitia, vt magis patebit ex ſequenti puncto, & in tertio ampliùs confirmabitur. At verò quando perſeuerat voluntas circa idẽ materiale obiectum ſine interruptione, phyſicè etiam ac naturaliter vix fieri poteſt, vt actus interiores numero varientur, multóque certius B eſt talem mutationem nõ poſſe morali vel humano modo percipi:& ideo quãdiu voluntas manet continuè amãdo, deſiderando, aut ſe delectando circa eandem omnino materiam, quanuis videatur plures reflexiones facere,& quaſi denuo inchoare actũ, vnum peccatum eſt, & vt tale confitẽdum, quia totum illud fieri poteſt per nouam intenſionẽ eiuſdem actus, vel per nouam animaduerſionẽ intellectus. Sic igitur ad multiplicationem horum peccatorũ circa idem materiale obiectũ neceſſaria eſt aliqua ſucceſſiua multiplicatio actuum cum aliqua temporis interruptione, ac ceſſatione peccandi in ea ſpecie: & in his videntur conuenire Doctores citati,& reliqui omnes.

7. *Quanta interruptio requiratur ad multiplicationem numericam. 1. ſentent.* Difficultas verò eſt, quanta interruptio ſeu ceſſatio neceſſaria ſit ad prędictam multiplicationem numericam. In qua ſunt ſententiæ diuerſæ. Prima eſt, C quamcunque vel minimam ceſſationem ſufficere, ſiue voluntaria ſit, ſiue ex quacunque diſtractione naturali, vel ſomno etiam modici temporis. Ratio eſt, quia peccatum illud non poteſt eſſe vnum niſi cõtinuatione aliqua:ſed tũc nihil eſt, in quo illi duo actus continuentur ad conſtituendũ vnum peccatum:ergo ſunt plura. Minor patet, quia ibi non eſt aliquis actus internus in quo continuentur, quia aliqua intercedit ceſſatio, vt ſupponimus:neque etiam continuantur in aliquo actu externo, quia agimus de peccatis quæ interiùs cõſummãtur, & nõ prodeũt in actũ exteriorẽ. Nihil ergo ſupereſt, in quo illa peccata cõtinuentur, & fiãt vnũ:ſũt ergo plura in re ipſa:ergo etiã vel plura cõfitẽda ſunt, quia ſicut eſt declarãda in cõfeſſione ſpecifica multitudo, ita & numerica:ſed omnis diſtinctio ſpecifica, ſiue magna, ſiue parua ſit, per ſe loquẽdo aperiẽda eſt, quãuis poſſit ignorãtia, vel impotentia excuſare:idem ergo eſt in numerica diſtinctione. D

8. *2. ſentent.* Secunda ſententia eſt, peccata hæc non multiplicari numero, donec prior voluntas per contrariam voluntatem interrumpatur,& poſtea ad priorem voluntatem iterũm redeatur. Ita ſentit Cano ſuprà. Cuius fundamentum eſt, quia diſtinctio hæc, vt in confeſſione aperiatur, debet eſſe moralis. Nam, ſicut dicebamus ſuprà de ſpecifica diſtinctione, non ſufficere phyſicam ſine morali, ita de numerica cenſendum eſt propter eandem rationem. Quãdiu autem interruptio non fit per contrariam voluntatem, non eſt moralis: quia quandiu aliquis habuit volũtatem aliquam, & eam non retractauit, in ea cenſetur moraliter perſeuerare: ergo nõn interrumpit voluntatem, E donec habeat contrariam; ergo, quanuis ſæpius eandem voluntatem repetat abſque prædicta interruptione, eandem voluntatem cẽſetur moraliter habere, idemque numero peccatum committere, ideóq; ſatisfacit confeſſioni, ſi totum illud per modum vnius peccati confiteatur. Addit verò Cano,& ſi tẽpus, quo aliquis perſeuerauit in illo actu, multum fuerit, debere illud in confeſſione explicari: fortaſſe propter maiorem grauitatem eiuſdem peccati. A

Hæc verò ſententia, ſi nihil ampliùs ei addatur, incredibilis apparet. Nam, quanuis certum ſit interruptionem illam per contrariam voluntatem eſſe ſufficientiſſimam, tamen quòd ſit neceſſaria, vel ſola ſufficiat, verum eſſe non poteſt: alias qui nunc habuit prauum conſenſum circa talem rem vel perſonam & ab illo ceſſauit ſine vlla retractatione, vel contraria voluntate, & poſt menſem repræſentato eodem obiecto, iterum habuit eundem conſenſum, non committeret nouum peccatum, nec teneretur illam multiplicationem in confeſſione explicare: conſequens eſt omnino falſum, & contra communem ſenſum & vſum totius Eccleſiæ, & contra rationem, quia illa peccata ſunt omnino diſtincta coram Deo, merentúrque diſtinctos gradus pœnæ, &, ſi eſſent actus boni & meritorij, mererentur diſtinctos gradus gloriæ. Sunt etiam ſatis diſtincta apud homines tam quoad cognitionem, quia ſatis patens eſt eorum diſtinctio, quàm quoad æſtimationem & iudicium de illis ferendum, ac denique nullam inter ſe habent vnionem aut phyſicam, aut moralem, vt conſtituant vnum peccatum. 9. *Hæc 2. ſententia reiicitur.*

Et fundamentum Cani friuolum eſt. Qui enim aliquid voluit, & illam voluntatem non retractauit, ſi tamen ab illa, & ab omni actione morali ab illa procedente prorſus ceſſauit, dici quidem poterit manere habitualiter, & ſecundùm moralem æſtimationem in illa voluntate ſeu in ſtatu peccati, non tamen poteſt dici moraliter perſeuerare in actuali peccato: vt autem peccatum ſit vnum numero, non ſatis eſt durare in ſtatu peccati ſeu in habituali voluntate, niſi aliquo modo duret actualis peccati commiſſio. Vnde, quod Cano addit de explicanda duratione temporis propter augmentum peccati, nec rectè, nec ſatis conſequenter dictum eſt:quia, ſi in toto illo tempore non eſt repetita prior voluntas, neceſſe non eſt durationem tẽporis explicare, quantumuis magna ſit, quia peccatum non augetur ex eo ſolùm, quòd in habituali ſtatu eius moraliter perſeueratur abſq; vlla retractatione: ſolùm ergo erit neceſſarium explicare tale tempus quando in illo fuerint multiplicatæ tales voluntates:ergo oportet eas explicare. 10. *Cano reprehenditur.*

Propter hoc eſſe poteſt tertia ſententia aliquid ſumens ex duabus prædictis. Ex prima opinione Cani ſumens illud principium, interruptionem hãc debere eſſe moralem, & non ſufficere phyſicam, in quo diſcordat à priori ſententia. Negari enim non poteſt, quin actus illi interiores quocunque modo, & quocunque paruo tempore interrupti, & ſucceſsiuè eliciti, phyſicè ſint numero diſtincti, vt ex Metaphyſica conſtat: vnde fit conſequens, vt reuera habeant diſtinctas entitates, vel priuationes, & conſequenter etiam diſtinctas bonitates, vel malitias: imò etiam certum cenſeo, apud Deum habere diſtincta præmia, vel ſupplicia, quia apud Deum nihil refert, quòd interruptio ſit breuis, vel diuturna ad expendendam ſingulorum actuum malitiam, & nouum & diſtinctum conſenſum liberum in illis præſtitum. Nihilominus tamen in ordine ad confeſſionem, in qua iudicium humano modo exercetur, illa interruptio non eſt moralis, ſed phyſica tantùm:& conſequenter non ſufficiet ad diſtinctionem numericam in confeſſione explicandam, quia illa interruptio quando eſt nimis breuis, & naturalis, abſque ſpeciali aduertentia, vel voluntate, nec poteſt humano modo cognoſci, aut explicari, nec variat morale iudicium: ergo per ſe ad confeſſionem non pertinet. Item, quia illa eſt quædam moralis continuatio, quia neque interruptio eſt moraliter voluntaria, & reditus ad ſimilem actum quaſi 11. *3. Sentent. quæ ex duabus priorib. participat.*

quaſi naturaliter fit ſine noua deliberatione. Exemplum eſt in eo, qui per horam permanet in delectatione moroſa circa idem obiectum: nunquam enim id fit ita continuè, quin interim cogitatio ad alia rapiatur, licèt ſtatim ad eandem delectationem redeat: difficillimum ergo eſſet obligare hominem ad explicandam illam varietatem, & non ſatis eſſet confiteri totum illud peccatum per modum vnius.

12. *In quo diſſentiat 3. ſententia à prima & concordet cũ ſecunda.*

In hoc ergo diſſentit hæc ſententia à prima, conuenítque cum ſecunda in hoc, quòd requirit moralem interruptionem: admittit etiam modum illum interruptionis moralis, quem ponit eadem ſecunda ſententia: eſt enim certiſſimus, & omnium maximus, non tamen ponit illum ſolum, in quo ab illa differt, ſed præter eum ponit alios duos. Secundus ergo eſt, quando homo voluntariè ceſſat ab interiori delectatione, vel conſenſu, & ad alia agenda vel cogitanda voluntariè diuertitur: nam tunc interruptio eſt perfectè voluntaria: ergo eſt ſimpliciter moralis etiamſi per minimum tempus duret. Item quia, cùm ex deliberatione ceſſatum ſit ab vno actu peccati, ſi poſt modicum tempus iterum voluntas ad idem reuertitur, per nouam deliberationem actus inchoatur: eſt ergo peccatum nouum, & omnino diſtinctum moraliter: quare etiam in hoc modo non videtur dubium quin hæc multitudo peccatorũ in cõfeſſione aperienda ſit, id eſt, ſi homo illã percipiat, & declarare poſſit.

13. Tertius modus interruptionis eſt, quando ceſſatio à priori actu multo tempore durauit, vt v. g. per horam; nam licèt naturali modo, & abſque ſpeciali aduertẽtia & libertate inchoata fuerit, vt per ſomnum, vel per naturalem diſtractionẽ, ſi tamen per longam moram durauit, & poſtea homo, cum ſufficienti deliberatione ad peccãdũ, ſimilem actũ inchoat, nouum peccatum phyſicè & moraliter diſtinctum committit, quia virtus prioris deliberationis ſaltem propter morã temporis omnino ceſſauit: ergo poſterior actus fit ex noua deliberatione diſtincta, ergo eſt etiã moraliter diſtinctus, quia peccatum non multiplicatur niſi per nouum cõſenſum omnino liberum, habitùm poſt tranſactum & finitum alium actum. Vnde non refert quòd ceſſatio à priori actu non fuerit ſpeciali modo voluntaria: ſatis enim eſt, quòd in re ipſa fuerit; nam hoc ſufficit vt peccatum priùs finitum fuerit omnino, & quòd aliud noua voluntate & deliberatione committatur. Et cõfirmatur: quia illa duo peccata in nulla re vniuntur, aut phyſicè, aut moraliter, vt vnam rem componant. Tandem confirmatur; quia alias, qui in prauo conſenſu, vel delectatione moroſa ſomno correptus eſt, poſtea alia ad ſimilem actũ reuertitur, nõ teneretur aliud in confeſſione explicare, niſi quòd talem cõſenſum, vel delectationẽ moroſam habuerit, nec dies explicando: conſequens autem eſt valde abſurdum, & cõtra vſum omniũ timoratorum.

14. *Sentent. partim probatur, partim reijcitur.*

Atque hæc tertia ſententia, quoad hæc tria quæ affirmat, mihi maximè probatur: quoad id verò quod negat, & in quo diſſentit ab opinione Caietani, difficilis apparet: quia illa doctrina de diſtinctione numerica peccatorum phyſica, vel morali: nec ſufficienter explicari poſſe videtur, nec fundari. Eſt enim quoad hoc magnum diſcrimen inter diſtinctionem ſpecificam, & numericam: tunc enim dicuntur peccata differre ſpecie phyſica, & non morali, quando licèt habeant motus, aut entitates ſpecie diuerſas, non tamen habent malitias morales eſſentialiter diſtinctas. In præſenti autem illi actus voluntatis, qui dicuntur phyſicè diſtingui numero propter breuem temporis interruptionem, verè habent malitias morales diſtinctas numero, quia diſtinguuntur in ſubiectis, quibus inſunt: inſunt autem in actibus numero diſtinctis: ergo diſtinguuntur illa peccata numero, non tantùm

A phyſicè, ſed etiam moraliter. Probatur conſequentia, quia diſtingui moraliter non eſt diſtingui breui, vel longo tempore: ſed eſt diſtingui in ipſo eſſe morali, ſeu in malitia, vel bonitate morali: ſicut diſtinctio ſpecifica, vt moralis ſit, requirit vt ſit in ipſa malitia morali, ſiue ſit magna, ſiue parua, breuis, aut diuturna.

15. *Instantia.*

Dicetur fortaſſe diſtinctionem moralem in præſenti ſumi in ordine ad confeſſionem, ita vt illa peccata, licèt in ſe ſint diſtincta moraliter, id eſt, quoad conditiones morales, in ordine ad confeſſionem non dicantur diſtingui moraliter, quia eorum diſtinctio nec moraliter poteſt ab homine explicari, neq; etiam percipi, qualia eſſe dicuntur illa, quæ & breui tempore, & ſine morali voluntate interrumpuntur. Sed contra hoc eſt, quia inde ſequitur aliqua peccata eſſe numero diſtincta in ſe, & coram Deo quatenus peccata ſunt, quæ non ſunt numero diſtincta in ordine ad confeſſionem. Conſequens autem videtur falſum, quia præceptum confeſſionis obligat ad confitenda vt diſtincta ea peccata, quæ numero diſtinguuntur: non poteſt autem dici obligare hoc modo circa ea peccata, quæ diſtinguuntur numero in ordine ad cõfeſſionem: eſſet enim hic intolerabilis circulus, & petitio principij: ergo obligat ad ea omnia, quæ in ſe numero diſtinguuntur: non eſt ergo alia diſtinctio numerica peccatorum ſecundùm ſe, & alia in ordine ad confeſſionem.

Reſoluitur.

16. Et confirmatur primò, quia præceptum confeſſionis non induxit nouum modum diſtinguendi numero peccata, ſed ſuppoſita diſtinctione, quam in ſe habent, obligat ad illam declarandam. quòd autem hæc ab homine cognoſcatur, vel interdum ignoretur, accidentarium eſt, & ideo non conſideratur in ipſa lege, ſed excuſari poterit aliquis propter ignorantiam, ipſa tamen lex per ſe in vniuerſum obligat Et confirmatur ſecundò: nam ob ſimilem rationem diximus ſupra omnia peccata, quæ in eſſe peccatorum diſtinguuntur ſpecie, in ordine etiam ad confeſſionem diſtingui, eámque diſtinctionem ex vi legis eſſe in confeſſione declarandam in vniuerſum, ſiue illa diſtinctio ſit magna, ſiue parua vel cognitu difficilis: quia lex per ſe obligat, licèt homo interdum excuſetur: alioqui etiam poſſemus diſtinguere, quædam peccata eſſe ſpecie diuerſa in ordine ad confeſſionem, alia verò non, etiamſi in malitia morali verè diſtinguantur: quod tamen ſuprà diximus non eſſe conſentaneum doctrinæ Conciliorum.

17. *1. & 3. ſent. conciliantur.*

Hæc argumenta videntur mihi conuincere, primam ſententiam in re veram eſſe, & vltimam ſolùm poſſe in modo loquendi ab ea diſcrepare: nam res intenta eadem eſſe videtur. Sunt enim quædam peccata interiora ita diſtincta numero, vt ab homine percipi aut explicari non poſſint, niſi per modum vnius, aut diuturnæ moræ, vt exemplo delectationis moroſæ ſuprà declaratum eſt: & de his verum eſt, ſufficienter explicari in confeſſione hoc modo. Et in hoc eſt nonnulla differentia inter diſtinctionem numericam & ſpecificam peccatorum, quòd ſpecifica diſtinctio ſolùm ex accidenti, & ab aliquibus ignoratur: hæc verò numerica diſtinctio, de qua agimus, per ſe, & ex quadam intrinſeca impotentia omnibus hominibus eſt ignota, & moraliter explicatu impoſſibilis: & ideo dicitur iuxta tertiam opinionem, præceptum confeſſionis non obligare, illa peccata vt diſtincta confiteri, ideóque non cenſeri diſtincta in ordine ad confeſſionem. Negare tamen non poſſumus primæ ſententiæ, quin talia peccata in ſe ſint verè ac propriè numero diſtincta, etiam in ratione morali, quatenus peccata ſunt: habent enim malitias morales diſtinctas, & per diſtinctum vſum libertatis committuntur, ideóque coram Deo diuerſis pœnis punientur. Negari

gari etiam non poteſt, quin teneatur homo illam multitudinem peccatorum, prout poteſt, confiteri; nam vel ob hoc maximè tenetur aliquando diuturnitatem in interiori conſenſu, vel delectatione declarare: quia in illa committi ſolet, humano modo loquendo, huiuſmodi multitudo peccatorum, quæ ab homine aliter declarari non poteſt.

18. *Vera reſolutio circa quæſtionem propoſitam.*

Ac proinde dicere tandem poſſumus, illa peccata eſſe diſtincta numero, quæ cum interruptione fiunt. Item ſimpliciter teneri hominem confiteri omnem multitudinem numericam peccatorũ eo modo quo poteſt: ita enim loquuntur Concilia, & Theologi communiter: idque ſuadet tam exemplum de diſtinctione ſpecifica, quàm aliæ rationes adductæ: cum hoc tamen nihilominus ſtat, vt aliqua multitudo peccatorum in confeſſione declaretur per modum vnius moræ in peccando, quod reuera non eſt confiteri illa per modum vnius peccati, ſed per modum vnius confuſæ multitudinis in illa mora incluſæ, quæ neque aliter ab homine fieri ſolet neque aliter poteſt ab homine cognoſci, aut explicari. Atque in hunc modum intellecta prima ſententia vera eſt, & tertia non eſt illi contraria, ſed eſt explicatio illius, ſi prædicto modo accommodetur.

De peccatis quæ prodeunt in actionem exteriorem.

19. SECVNDO loco dicendum eſt de peccatis, quæ prodeunt in aliquam actionem exteriorem, de quibus vnum poſſumus colligere certũ ex dictis, videlicet, quando hæc peccata omnino interrumpuntur, ita vt priùs ceſſetur à toto actu tã externo, quàm interno, & poſtea alius ſimilis committatur, tunc multiplicari hæc peccata, propter rationem tactam in ſuperiori puncto, quia tũc nihil manet, in quo continuentur, & vniantur. Et quoad hoc illa omnia tractari poſſunt de his peccatis, quæ de merè internis diximus: eademque proportione ſunt definienda: & ideo in hoc ampliùs immorari non eſt neceſſe.

20. *An continuitas actus exterioris cum interruptione interioris ad vnitatem peccati ſufficiat. Caiet. Nauar.*

Difficultas verò eſt, an è contrario continuitas actus exterioris etiam cum interruptione interioris ſufficiat ad vnitatem huiuſmodi peccati. Videtur enim non ſufficere, quia actus exterior ſine interiori non eſt peccatum, quia neque actus humanus eſt: ergo continuatio ſolius actus phyſici externi, licèt ſit phyſica continuatio illius motus, non tamen eſt continuatio peccati vt ſic: ergo illud non ſatis eſt ad vnitatem peccati. Nihilominus communiter Doctores, præſertim Caietanus, & Nauarrus, ſuprà docent illud peccatum eſſe vnum, quod ſaltem in exteriori actu continuatur, quamuis voluntas interior ceſſet & repetatur: quia iam habent illæ voluntates in quo vniantur: & quia ex interiori & exteriori actu conſurgit vnus actus humanus compoſitus quaſi ex materia, & forma: & ideo ratione vnus actus externi, quaſi ratione vnius materiæ, illud peccatum vnum eſt. Item, quia, licèt formalis voluntas ceſſet, & interrumpatur, virtualis tamen ſemper continuatur: virtualis, inquam, & non tantùm habitualis: hæc enim non ſatis eſt vt duret actuale peccatum: virtualis autem voluntas influens in actionem externam ſufficit, vt verè dicatur homo actualiter peccare, & ſufficit cõſequenter ad continuationem & vnitatem eiuſdem peccati, quod in exteriori actu conſummatur. Atque ita reſpondetur ad rationem dubitandi: quia quando actus exterior durat; ita vt ſufficiat ad vnitatem peccati, non durat tantùm in ratione phyſici motus, vel actionis, ſed etiam in ratione actus moralis, & conſequenter in ratione actualis peccati, ad quod neceſſe non eſt vt actu duret formalis voluntas, à qua fuit inchoata illa actio externa, ſed ſufficit vt duret virtualis. Quandiu autem, vel quomodo virtualis intentio, ſeu voluntas duret, declaraui latè in ſuperiori tomo diſp. 13. ſect. 3. vbi dixi, durare quãdiu actio exterior excitata à tali voluntate, durat, vel in ſe, vel in alia, quam ipſa excitauit, ita vt per connexionem ipſarum actionum externarum vna excitet aliam, & hæc aliam, & ſic deinceps, donec finiatur actio, vel ab illa ceſſetur, quod magis ex ſequentibus intelligetur.

21. *Vide Gabr. in 1. d. 1. q. 1. art. 1. notab. 3. & Bonauẽ. in 2. q. 41. ar. 1 q. 30. ſco. q. 1. Rich. n. 1. 2. Quæ cõtinuatio exterioris actus requiratur ad vnitatem peccati.*

Eſt ergo ſecunda difficultas in hoc puncto, quanta continuatio exterioris actus neceſſaria ſit vt peccatũ huiuſmodi vnum eſſe dicatur, an ſcilicet neceſſaria ſit propria & vera continuitas eiuſdem actionis, an verò ſufficiat contiguitas ſeu immediata ſucceſſio vnius actionis poſt aliam. Nam ſi primum dicatur, ſequitur, quando aliquis ex intentione occidendi inimicum ſurgit è lecto, parat enſem, domo egreditur, & ſic conſequenter alias actiones exercet, donec illum interficiat, tot multiplicare peccata, quot ſucceſſiuè inchoat actiones diſtinctas, totámq; illã varietatẽ eſſe in confeſsione explicandam: quod eſt difficillimum onus, contra Doctores omnes, & contra vſum peritorum confeſſorum, atque etiam contra rationem, quia tota illa ſeries actionum fit ex virtute vnius voluntatis, in qua eſt vna tantùm malitia; ergo tota illa eſt vnum tantùm peccatum. At verò, ſi dicatur ſecundum, ſequitur primò, ſi quis ſimul aggrediatur duos, vel tres homines, & interfecto vno, ſtatim progrediatur ad occidendum alium, & ſic deinceps, ſequitur, inquam, hoc totum eſſe vnum peccatum homicidij. Idémque argumentum fieri poteſt de pluribus actibus fornicationis, cum eadem, vel diuerſis perſonis, conſummatis ſimili ſucceſsione contigua. Secundò ſequitur, etiam in actibus internis poſſe hoc modo committi vnum peccatum per ſucceſsionem contiguam diuerſorum actuum, vt ſi quis ex intentione vindictæ velit proximum occidere, & propterea eligat vnum medium, & ex illo aliud; & in omnibus illis electionibus perſeuerat virtualiter eadem intentio.

22. *Vera reſolutio difficultatis.*

In hac re dicendum eſt, in primis non eſſe neceſſariam continuationem phyſicam eiuſdem actionis exterioris, vt ratio facta conuincit. Item, quia illa diſtinctio externarum actionum materialis tantùm & phyſica eſt: moraliter autem omnes participant eandem malitiam illius intentionis & finis, ad quem ordinantur. Hoc autem maximè verum habet, quando actiones illæ per ſe, & ex obiectis ſuis prauæ non ſunt, ſolùm ex intentione finis, propter quem eliguntur, vt ſunt in exemplis poſitis, parare enſem, exire domo, &c. quia tunc omnes illæ informantur eadem malitia intentionis, & ideo cũ illa conſtituunt vnum numero peccatum. Contingit autem aliquando, vt omnes illæ actiones, etiamſi dicto modo ſint ſubordinatæ, in ſe prauæ ſint intrinſecè, non quidem malitia ſpecie diſtincta, tunc enim alia eſt ratio, vt per ſe conſtat: ſed intra eandem ſpeciem, vt ſunt, verbi gratia, in hominis interfectione ſingula vulnera, ſeu percuſsiones, quæ ad homicidiũ conſummandum dantur, & in peccato fornicationis tactus impudici, & oſcula, quæ præcedunt vſque ad conſummationem actus.

23. *Difficultas.*

In his ergo eſt ſpecialis difficultas; nam vnuſquiſque ex his actibus per ſe factis ex ſuo obiecto eſſet vnum peccatũ mortale; quòd autem ſucceſſiuè fiant, & vnus proximè poſt alium, vel etiam vnus ex morali cauſalitate & excitatione alterius, non tollit propriam vniuſcuiuſque malitiam, eiúſque multiplicationem, iuxta numerum talium actuum: erunt ergo plura peccata, eritque tota illa varietas in confeſſione de

ne declaranda. Et confirmatur; nam prout illæ actiones externę ſibi inuicem ſuccedunt, ita neceſſe eſt internas voluntates multiplicari, cum eadem immediata ſucceſſione vnius poſt aliam: quia illæ actiones exteriores non fiunt niſi ex motione voluntatis, & ſunt obiecta materialiter diuerſa, ideóque requirunt interiores volitiones ſaltem numero diuerſas, & vnaquæque harum eſt peccaminoſa ex vi ſui proprij obiecti, vt ſupponimus: ergo quot ſunt tales voluntates, tot erunt peccata numero diſtincta. Probatur conſequentia, quia ſuprà diximus peccata interna diſtincta ex diuerſitate obiectorum, etiamſi ſucceſſiuè fiant immediatè vnum poſt aliud, reuera eſſe plura numero, & vt talia confitenda: ergo idem erit in præſenti. Nam quòd illæ voluntates prodeant in actus externos, & quòd vna cauſet, ſeu excitet aliam, non tollit veram diſtinctionem earum, & malitiarum quæ in ipſis ſunt.

24. *Reſpondetur difficultati. Nauar. Cano.* Reſpondetur, quantum ad confeſſionem ſpectat, omnes conueniunt non eſſe neceſſarium hanc varietatem actionum explicare, vt expreſſiùs docent Nauarrus, & Cano ſuprà: quia ſatis eſt explicare vltimum actum; nam hoc ipſo dicuntur cætera media, vel opera, quæ ordinariè cum tali actu coniuncta ſunt: nam, ſi quæ circumſtantiæ per ſe prauæ & extraordinariæ adiungerentur, illæ declarandæ eſſent, ſaltem propter doctrinam datam de circunſtantiis notabiliter aggrauantibus.

Quod verò ſpectat ad vnitatem vel multitudinem peccatorum in ſeipſis, certè ſatis probabiliter dici poſſet, in re ipſa, & coram Deo tot eſſe peccata numero diſtincta, quot ſunt interiores actus voluntatis numero diſtincti habentes intrinſecas & diſtinctas malitias ex obiectis ſuis, vt ratio facta intendit, quanquam in ordine ad confeſſionem illa multitudo ſufficienter intelligatur comprehenſa explicato vltimo actu, ad eum modum quo ſuprà dicebamus de actibus internis parum interruptis. Meliùs tamen magíſque ad rem moralem dicemus ex illis omnibus componi vnum conſummatum peccatum, quia omnes illi actus, ſeu voluntates ordinantur ad vnum opus conſummandum, & ex illius intentione procedunt. Nam, vt aliàs conſtat ex Metaphyſica, vnitas numerica etiam in actionibus, vel qualitatibus, non eſt ſemper eiuſdem rationis vel æqualis: nam aliquando eſt ſimplici entitate, aliquando ex collectione plurium cum aliqua artificioſa compoſitione: ad hunc ergo modum in præſenti omnes illæ actiones cenſentur eſſe partiales, & componere moraliter vnum peccatum, quia omnes ordinantur ad vnum conſummatum opus: ordinantur, inquam, ordinatione morali abſque oppoſita interruptione: nam ſi hæc intercedat, aliunde proueniet diſtinctio, vel multiplicatio peccatorum.

25. *Reſpondetur ad duo incommoda poſita in principio difficultatis. Ad primum.* Atque hinc facilè reſpondetur ad duo incommoda, quæ ex hac doctrina inferebantur. Ad primũ enim negatur ſequela, ſcilicet duo homicidia, vel duas fornicationes eſſe vnum peccatum, etiamſi poſt vnum conſummatum, immediatè aliud inchoetur: inter hęc enim nõ eſt illa ſubordinatio & moralis compoſitio, quia vnum ad aliud non ordinatur, neque eſt pars illius: vnde non habent inter ſe illam vnionẽ & compoſitionem, ex qua prædicta vnitas in aliis conſurgit. Et hoc eſt maximè conſiderandũ in huiuſmodi actibus humanis: ſunt enim aliqui exteriores actus habentes certos terminos, in quibus conſummantur, vt eſt vna fornicatio, & ideo ibi conſummatur vnũ peccatum: quòd ſi vlteriùs ad aliud progrediatur, eſt per accidens, nihilque refert quòd in proximo ſequenti tẽpore, vel poſt aliquod tempus fiat: æquè enim ſunt plura peccata, quia non vniuntur inter ſe, ſicut ſunt

A plures hominum natiuitates, etiamſi fieri contingat cum immediata ſucceſſione vnius poſt aliã. Denique, quod attinet ad cõfeſſionem, certum eſt hæc non ſatis explicari niſi per modum plurium, quia in abſoluta confeſſione vnius peccati conſummati, nullo modo explicatur, vel inſinuatur aliud.

Et ideo non mihi placet, quod Nauarrus ait de actibus impudicis qui ſequi ſolent poſt vnam fornicationem conſummatam: ſcilicet, non magis eſſe neceſſarium explicare eos in confeſſione, quam ſimiles actus, qui præcedunt, ſed ſatis eſſe vnum peccatum fornicationis ſimpliciter confiteri: hoc, inquam, non mihi placet, quòd actus qui præcedũt, ſunt quaſi partes copulæ cõſummandæ, & ad illam per ſe ordinantur: adde etiam virtuti ex natura rei eſſe, vt antecedát, & ideo & vnum peccatum componunt, & explicato conſummato actu, in illo intelliguntur: at verò actus B ſubſequentes, neque ſunt partes prioris actus conſummati, neque ex natura rei ex illo ſequũtur, vt propterea cenſeri poſſint quaſi proprietates conſequentes, & in illa virtute incluſæ, ſed reuera adiunguntur ex malitia ipſius operantis: & ideo neque ſufficienter explicantur confitendo ſimpliciter vnum fornicationis actum, nec reuera ſunt vna & eadem fornicatio cum præcedenti, ſed potiùs ſunt noua fornicatio inchoata. Cuius ſignũ manifeſtum eſt, quia ſi illi actus procederent vſque ad conſummationem ſecundi actus, vnirentur cum illo, & cum eo conſtituerent vnum peccatum, ergo non ita vniuntur cum præcedenti: alioqui etiam illæ duæ fornicationes vnirentur inter ſe, & conſtituerent vnum peccatum: quod omnino falſum eſt, vt etiam ipſe Nauarrus fatetur. *26. Improbatur Nauar.*

C Vnde multò magis diſplicet quod idem Auctor ait, delectari poſtea in fornicatione, vel homicidio conſummato, vel ſe de tali actu laudare cum noua complacentia, ſi fiat quaſi in flagranti delicto, & ex ipſo feruore peccati non eſſe nouum peccatũ neceſſariò explicandum, quia hoc totũ fit ſine interruptione, atque adeò per modũ vnius: hoc, inquam, nõ placet, quia multitudo & diſtinctio in his peccatis non eſt penſanda ex interruptione temporis, ſed ex natura & modo talium actuum. Illi autem poſteriores actus omnino ſunt diſtincti a præcedenti peccato, neque ad illud ordinantur, nec ſunt partes eius, ſed potiùs circa illud verſantur, vt circa obiectũ vel materiam, D de qua parum refert, quòd paulo vel multo antè præceſſerit: per accidens etiam adiungũtur, & non intelliguntur, ſolo ipſo peccato explicato, neceſſarium ergo eſt hæc explicare tãquam diſtincta peccata. Quin potiùs in his actibus, qui præcedunt, & videntur ordinari ad aliud opus conſummandum, oportet aduertere, an habeant aliunde malitiam numero diſtinctã, & quaſi totalem, ob quam debeãt explicari. Exempla ſunt, quãdo quis ex intentione occidendi inimicũ, inducit alium vt ſit ſocius criminis, vel cũ ex intẽtione adulterij mittit nuncium, qui fœminam inducat: nam in ſimili caſu tale peccatum reſpectu illius tertiæ perſonæ, quæ ad peccandum inducitur ſeu mittitur, no- E uum peccatum eſt, etiamſi fortaſſe tantùm ſit numero diſtinctum, de quo aliàs. Et in ordine ad confeſſionem non eſt dubium quin tales circunſtãtiæ ſint explicandæ, vt ſuprà dixi, ſiue id ſit, quia notabiliter aggrauant, & ſunt extraordinarię, nec ſatis explicantur in ipſo ſimplici actu, vt Cano ſentit: ſiue ſit, quia reuera ſunt noua peccata diſtincta, vt eſt probabile. *27.*

Ad aliud inconueniens de actibus internis reſpondetur, ſi cõſequens illud cum eadem proportione ſumatur, nullũ eſſe inconueniens, neque eſſe contra ſuperiùs dicta. Nam in primis, ſi electiones interiores non habent ex propriis obiectis aliam malitiam præter illam, quam participãt ex intentione finis mitium non eſt *28. Ad ſecundum.*

non eſt ex omnibus illis conſtitui vnum peccatum, quia ſolùm materialiter diſtinguũtur,& eadẽ numero malitia ſuo modo informantur; ſuperiùs autem loquuti ſumus de actibus internis ex ſe peccaminoſis. Si verò electiones ipſę interiores etiã in obiectis materialibus habent malitiam, quamquam non ſpecie diſtinctam à malitia finis, dicẽdum eſt, etiamſi actus illi ſint realiter diſtincti, moraliter tamẽ eſſe quaſi partiales,& ex illis conſurgere integrũ peccatum, quod eſt vnum quaſi ex collectione plurium ſimpliciũ partium habentium inter ſe moralem & quaſi artificioſam cõnexionem. Superiùs autẽ locuti ſumus de actibus totalibus ſecundùm ſe, atque ita diſtinctis, vt non habeant inter ſe aliquam connexionem, ſed ſolã immediatam ſucceſſionem vnius poſt alium, quæ per ſe nõ ſufficit ad vnitatẽ, neque impedit verã diſtinctionẽ numericã peccatorũ, etiã in confeſſione declarãdã.

29. Addo denique, iuxta modum loquendi Philoſophorũ moraliũ, primam electionẽ comparari ad intentionem,& ſecũdã electionẽ ad primã,& ſic deinceps, tanquàm actũ exteriorem ad interiorem:& ideo qua ratione & proportione cenſetur durare idẽ peccatum per ſucceſſionem & cõnexionẽ dictarũ actionum externarum, ita etiam per ſimilem cõnexionem & ſucceſſionẽ internarũ electionum, in qua formaliter loquendo, nõ cenſetur actus interior ſuccedere interiori, ſed exterior, conſiderato reſpectu eorum inter ſe, quamuis reſpectu voluntatis omnes ſint interiores. Vnde obiter colligo, quãuis non ſit neceſſariũ explicare hos actus in confeſſione per modũ pluriũ peccatorum, neceſſarium tamen eſſe explicare illũ actũ vt conſummatum in ſuo ordine: ſicut non ſatis eſt confiteri internum actum ſine exteriori, nec tactus impudicos confuſè, ſi fornicatio fuit conſummata: itaque non ſatis erit dicere, deſideraui occidere hominẽ, ſed oportet dicere decreui, & deliberaui,& de mediis ad id perficiendum mecum ſtatui: ſic enim,& non aliter ſufficienter explicatur illud peccatum.

30. *Dubium contra ſuperiùs reſoluta.* Sed adhuc ſupereſt obiectio cõtra præcipuam deciſionem huius puncti: nam ex ea ſequitur, peccatum non reſtituendi, etiamſi per annum duret,& in eo ſæpius repetantur & multiplicentur voluntates nõ reſtituendi, ſemper eſſe idem numero peccatum, quod eſt planè abſurdũ. Sequela patet, quia, illud peccatum ſemper cõtinuatur in illa exteriori omiſſione debitæ reſtitutionis: nam peccatum externum in hac ſpecie in illa omiſſione externa poſitum eſt: ergo dum illa continuatur, continuatur etiam peccatum: ergo, ſicut peccatum commiſſionis eſt vnum, quandiu actio exterior continuè durat, ita peccatum omiſſionis erit vnum, quandiu omiſſio exterior continuatur.

31. *Reſpondet Nauarr. cum Gabr.* Ad hanc obiectionem Nauarr. ſuprà totum hoc concedere videtur cum Gabriele in 4. d. 15. q. 2. Ex qua ſententia, ita generatim intellecta, ſequitur, ſatisfacere integritati confeſſionis, qui dixerit ſe accepiſſe rem alienam & non reſtituiſſe: imò, iuxta ſententiam Nauarri, nec dilationem temporis, etiamſi nimia ſit, confiteri neceſſarium erit, quia neceſſe non eſt circunſtantias aggrauantes confiteri, illã verò ad ſummum eſſe poteſt circũſtantia aggrauans. Sed hęc ſententia vera non eſt. *Reſpõſio Nauarri reprobatur, & dubio ſatisfit.* Et ideo reſpondetur ad obiectionem negando ſequelam: omiſſio enim exterior, cùm ſolùm conſiſtat in carentia actionis, non pendet ex actuali influxu voluntatis, ita vt hîc & nũc procedat ex actu voluntatis formaliter, aut virtualiter durante, ſed poteſt manere per modum habitus ſeu habitualis effectus relicti ex præcedẽti voluntate, quod non ſatis eſt vt cõtinuetur actuale peccatum, & ideo etiam nõ ſufficit ad vnitatem peccati. Sicut enim ſuprà dicebamus, durationem in ſtatu alicuius peccati, quatenus manet tantùm habitualiter, non ſatis eſſe ad vnitatẽ peccati actualis, ſi alioqui actus ſufficienter interrũpantur,& multiplicẽtur, ita omiſſio actionis ſeu reſtitutionis debitæ, quę durat ſolùm per modum habitus, non ſufficit ad vnitatẽ peccati, ſi actus ſufficienter interrumpantur,& multiplicentur. Quare, vt peccatum actuale continuari dicatur, non ſatis eſt quòd duret effectus eius, imò nec etiam ſufficit vt duret aliqua actio, niſi illa ſit actualiter libera, ac voluntaria. Patet in communi exemplo de illo, qui dedit venenum alteri ad interficiendum illum: non enim actu peccat quãdiu venenum actu operatur; nã interim poteſt omnino ceſſare à tali volũtate, imò & veram pœnitentiam talis peccati agere. Non ergo ſatis eſt, quòd effectus denominetur volũtarius, quia ex libera voluntate proceſſit, ſed oportet vt ex libera voluntate procedat. Vnde quoad hoc eadem ferè proportionalis ratio eſt de actione, & de omiſſione. Solùm eſt aliquale diſcrimen, quòd quia omiſſio per ſe non requirit poſitiuum influxum, faciliùs durat ſine vllo actu vel attentione interiori: interdũ verò poteſt etiam actus exterior cõtinuari cum tanta diſtractione,& inaduertentia naturali, vt actus reuerà iam hîc & nũc nõ fiat liberè & humano modo: & tũc etiã illud ſatis nõ erit ad cõtinuitatẽ vel vnitatem peccati.

Quocirca peccatum non reſtituendi vel detinendi rem alienam per aliquod tempus, poteſt intra illud multiplicari duobus modis: Primo, per interruptionẽ & iterationem internarum voluntatum nõ reſtituendi. Poteſt enim hæc voluntas interrumpi omnibus modis ſuprà poſitis circa interruptionem cuiuſcũque volũtatis peccaminoſæ,& dũ homo actu ceſſat à volũtate detinendi rem alienam, ſiue per ſomnum, ſiue per diſtractionem, aut occupationem circa alia, ſiue per contrarium propoſitũ reſtituendi, ceſſat tunc ab actuali peccato: vnde, cùm poſtea, occurrente memoria reſtitutionis, repetit voluntatem non reſtituendi, peccatũ multiplicat. Secundo, multiplicatur hoc peccatum per externum vſum rei reſtitutioni obnoxiæ, repugnãtem reſtitutioni, ſeu dominio alterius: vnde, quoties iſti actus multiplicantur, etiã multiplicantur peccata. Tertius etiã modus addi ſolet, ſcilicet quando per aliquod tempus ceſſat debitũ reſtituendi, vel intercedit excuſatio ſufficiens,& poſteà iterum vrget obligatio: nam quot erunt huiuſmodi viciſſitudines, tot vt minimum erunt peccata, ſi temporibus debitis omittatur reſtitutio, quia pro illis tẽporibus, pro quibus ſuſpenditur, vel excuſatur obligatio homo non peccat actualiter, etiãſi tunc non reſtituat. Sed in hoc etiam caſu neceſſariũ eſt, vt voluntas non reſtituendi tempore debito multiplicetur. Atque hinc fit vt in confeſſione huius omiſſionis neceſſariũ ſit hanc varietatem vel multiplicationem, ſi interceſſerit, explicare, vt rectè Caiet. Sot.& alij docuerũt quia hic habet locum generale pręceptum confitendi numerum peccatorum, & nulla eſt ratio excuſationis, niſi quæ poteſt prouenire ex obliuione, vel alia ſimili impotentia, quæ in aliis etiam peccatis interuenire poteſt, & tunc ſeruandæ ſunt regulæ ſtatim tradendæ. 32. *Caiet. Sotus.*

De diſtinctione numerica malitiarum moralium in eodem actu.

Tertio dicendum eſt de diſtinctione numerica malitiarum in eodem peccato, ſeu in eodem actu: hanc enim poſſe aliquando inueniri docet Nauar. ſuprà; & alij, qui negant circunſtantias aggrauantes eſſe confitendas: coguntur hoc dicere, quia negare non audent, quin, ſi quiſpiam velit vno actu interficere tres homines, teneatur illam numerum hominum 33. *Sententia Nauarri & aliorum.*

hominũ in confeſſione declarare: cùm ergo rationem reddere non poſſit ex tanta grauitate peccati, aiunt habere actũ illũ ab illis tribus obiectis materialibus tres malitias morales numero diſtinctas, & ideò declarandas eſſe in confeſſione, quia ad finem confeſſionis, formalis diſtinctio malitiarum, potiùs quàm ipſorum actuum neceſſaria eſt, ſicut de ſpeciebus diximus. Et poteſt hęc ſententia ſuaderi primò ratione Metaphyſica, quia hæc accidentia, quæ reſpiciũt terminum, vel obiectum extrinſecũ, bene poſſunt multiplicari numero in eodem ſubiecto: ſed huiuſmodi ſunt hæ malitiæ ſeu iniuriæ reſpectu diuerſorũ: ergo. Secundò poteſt confirmari exẽplis, & ratione morali. Nam coniugatus, qui cum vxore alterius adulterium committit, vno actu duplicem malitiã iniuſtitiæ contrahit, vnam contra propriam vxorem, alterã contra maritũ alterius. Itẽ qui vult inducere vnũ ad occidẽdũ aliũ, duplicem malitiã cõmittit intra latitudinem homicidij, vnam reſpectu eius quem vult interfici, aliã reſpectu alterius, quẽ ad occidẽdum inducit. Ratio etiã moralis reddi poteſt, quia hæc obiecta, numero ſeu materialiter diuerſa, ita ſe habent, vt vnũquodque poſſit dare malitiam actui independẽter ab alio: ergo vnumquodque dat ſuam malitiam diſtinctam. Hac enim regula vtitur D. Thomas 1.2.q.18.art. 11. ad diſcernendum, quando circunſtantia addat nouam malitiam, vel augeat præexiſtentem.

D. Tho.

34. *Sententia Nauarri incerta iudicatur, & oppoſita probatur.* Hæc ſententia probabilis eſt: mihi tamen eſt valde incerta, & oppoſita apparet probabilior, ſaltem quoad hoc, vt neceſſe non ſit actum habere malitias numero diſtinctas, propterea quòd plura materialia obiecta, ſeu plures perſonas complectatur. Quod patet à contrario, quia bona voluntas dandi eleemoſynam decem hominibus nõ habet plures bonitates, ergo neque è contrario voluntas interficiendi illos, habet plures malitias. Patet conſequentia, quia priuatio eſt proportionata habitui, & ideo ſi habitus eſt vnus, etiam priuatio eius vna eſt: malitia autem eſt priuatio debitæ bonitatis. *Obiect.* Dicetur fortaſſe, voluntatem dandi eleemoſynam habere ſuam adæquatam bonitatem ex quantitate, quam aliquis dare vult: quòd enim det vni, vel multis, accidentarium eſt, nec auget bonitatem. *Soluitur 1.* Sed hoc in primis non rectè dicitur, quia etiam poteſt bonitas illius actus augeri ex conditione perſonarum, quibus datur, & ex proportione cum eis ſeruata. Deinde pari ratione dicendum erit voluntatem non dandi illam quantitatem in eleemoſynam multis perſonis indigentibus, eſſe vnum tantùm peccatum: quòd ſi hoc concedatur, ſequitur vlteriùs, quòd, licèt illæ perſonæ extremè indigeant, & ea ratione vita, vel ſalus earum periclitentur, nihilominus vna tantùm ſit malitia, quia ex maiori vel minori neceſſitate proximi non multiplicatur, ſed augetur illud peccatum: & tamen negari non poteſt, quin illa circunſtantia in confeſſione dicenda ſit, nõ minùs quàm numerus hominum in voluntate occidendi: ergo hæc neceſſitas non prouenit ex diſtinctione numerica, ſed ex grauitate culpæ.

35. *2. ſoluitur.* Præterea, ſi quis vno indiuiſibili actu charitatis amet decem proximos, vna eſt indiuiſibilis bonitas illius actus, vt ſuppono ex 1. 2. quia talis bonitas vel eſt realis & poſitiua differentia illius actus, vel eſt relatio, aut alia proprietas illi proportionata: differentia autem illius actus omnino eſt indiuiſibilis reſpiciens decem illos homines per modum vnius obiecti adæquati; & ideo vnica habitudine tranſcendentali ad illos tendit: ergo ſimiliter odium eorundem hominum vnicam habet malitiam, quamuis non reſpiciat aliam materiam propinquiorem, ſed immediatè tendat in tales perſonas: ergo idem erit de voluntate occidendi tot homines, eo vel maximè quòd

A poteſt quis velle vno ictu eos occidere, & ita videtur habere proximam materiam magis vnam, quàm ſit quantitas pecuniæ in voluntate eleemoſynæ, vel quantitas furti, ſi à multis perſonis accipienda eſſet, & hoc modo caderet in voluntatem. In his ergo & ſimilibus caſibus exiſtimo, quod ad ſpeculationem ſpectat, nõ eſſe neceſſariũ malitias has numero diſtinguere, tum quia non per modũ relationum, ſed priuationum attendenda eſt eorum diſtinctio: tum etiam quia relatio tranſcendentalis fundata in indiuiſibili entitate non multiplicatur propter materialem diſtinctionem terminorũ ſeu obiectorum, vnde in tali actu neque augeri, neque minui poteſt ille tranſcendentalis reſpectus, quia indiuiſibiliter tendit ad omnia illa obiecta per modum vnius. Quapropter, B licèt vnumquodque ex his obiectis per ſe poſſet terminare actum ſibi adæquatum, & ita poſſent eſſe ad alia obiecta plures reſpectus diſtincti; tamen vt cadunt ſub talem actum, nullum illorum obiectorum per ſe ſufficit ad terminandum aliquem reſpectum illius actus, ſed ſolùm omnia coniunctim.

36. *Non dantur in vno actu plures malitiæ, ſed omnes ſunt per modum vnius.* Atque ita fit (applicando hoc ad malitias) vt licèt ſingula illis obiectis poſſent alias dare malitiam, tamen, vt coniunguntur in tali actu, nullum eorum per ſe illam conferr, ſed omnia ſimul per modum vnius ad vnam & eandem concurrunt: & ideo ex ſola hac multitudine perſonarum non ſatis colligitur diuerſitas numerica malitiarum, quidquid ſit, an ex alio capite interdum oriri poſſit hæc diſtinctio, quod alibi tractandum eſt. Vnde tandem, quod ad praxim pertinet: non opinor neceſſitatem confitendi hunc numerum, ſeu circunſtantiam perſonarum, pendere C ex hac ſpeculatione: omnino enim hæc circunſtantia declaranda eſt in confeſſione, quidquid ſit de illa numerica diſtinctione. Quod apertè confirmatur, ſi quis habeat deſiderium occidendi multitudinem hominum, cuius numerum ignorat, vel ſi tentet comburere domum cum tota ſua familia, quãtacumque illa ſit: tale enim peccatum non poteſt habere plures malitias; quot enim illæ erant? & tamen non ſatis eſt illud confiteri per modum vnius ſimplicis homicidij interni, ſed oportet explicare grauitatem obiecti eius, multò magis quàm in voluntate occidendi tres homines: igitur hoc non pendet ex diſtinctione numerica malitiarum.

D

Quomodo numerus peccatorum in confeſſione ſit explicandus.

37. *2. concluſio.* VLTIMO dicendum ſupereſt, quod ſecundo loco in principio propoſuimus, quomodo hæc diſtinctio numerica peccatorum ſit in cõfeſſione aperienda: ſuppoſitis enim his quæ diximus, facilis eſt reſolutio. Nam dicendum in primis eſt, quando pœnitenti certò conſtat de numero, illum debere confiteri, & non maiorem neque minorem: quod per ſe conſtat. Solùm eſt aduertendum, nec oportere nec E ſemper expedire ſingula peccata per ſe & quaſi hiſtoricè narrare, ſed ſatis eſſe vno verbo numerum dicere. Ita aduertunt omnes moderni Auctores de hoc ſcribentes, Caiet. tom. 1. Opuſc. tract. 5. q. 7. Soto d. 18. q. 2. art. 4. concl. 2. Cano. dict. relect. p. 5. Pet. Soto lect. 9. de Confeſſ. Nauar. cap. 6. n. 14. Ratio eſt, quia ad morale iudicium id ſatis eſt; reliquum autem & per ſe eſt moleſtum cõfeſſori, & poteſt eſſe nociuum pœnitenti, imò etiam confeſſori. Solùm obſeruentur quæ de circunſtantiis diximus: nam ſi in aliquo ſingulari peccato aliqua occurrerint neceſſariò cõfitenda, quoad eam partem oportebit factum exponere, quantùm fuerit neceſſarium.

Caiet. Soto. Cano. Pet Soto. Nauar.

38. *1. Concluſio.* Deinde dicendum eſt, quando facta morali diligentia, tempori & conſcientiæ pœnitentis, & capacitati accommodata, non occurrerit numerus omnino certus, tamen ſe offert aliquis numerus, qui plus minúſve parum creditur à certo diſtare, eodem modo declarandum eſſe, idque ſufficere: tum quia fit quod moraliter eſt poſſibile: tum etiam quia id ſatis eſt ad morale iudicium humano modo ferendum. Et poſt confeſſionem, licèt aliqua in particulari & diſtinctè occurrant, quæ non videntur ita explicata, non eſt neceſſarium ea iterum confiteri, nec de illis eſſe ſollicitos, quia in prædicto numero ſufficienter incluſa fuêre: niſi fortaſſe ſpecialis circunſtantia neceſſaria occurrat, quæ nullo modo declarata fuerit: vel niſi poſtea occurrat tanta multitudo peccatorum, vt notabiliter excedat numerum priùs expreſſum, quia illa reuera non fuiſſet ſatis explicata per priorem confeſſionem: hoc verò vix poteſt moraliter contingere, ſi prior diligentia mediocris fuit.

39. *3. concl.* Tandem dicendum eſt: Quando facta diligentia, neutro ex dictis modis poteſt cum probabilitate affirmari aliquis certus numerus, tunc ſufficiet conſuetudinem peccandi declarare, & tempus quo pœnitens in illa perdurauit, & modum frequentiæ per dies, vel hebdomadas quoad fieri poſſit: ad quem explicandum debet etiam confeſſor pœnitentem iuuare prout potuerit: quod facilius erit in actibus externis, qui non tam frequenter committuntur. Interni verò declarari poſſunt, dicendo ſe fuiſſe paratum ad committendum, vel deſiderandum tale peccatum, quoties occaſio vel memoria illius occurrebat, vel aliquid ſimile. Ita etiam docent omnes. Et ratio eſt eadem, ſcilicet, quia fit quod moraliter poteſt; & præcepta hæc non ſunt impoſſibilia: &, vt infrà dicemus, hæc integritas non ita exigitur, vt ſemper ac neceſſariò debeat eſſe omnino conformis rebus ipſis, ſed conſcientiæ & facultati pœnitentis, quæ etiam morali modo ſatis tunc innoteſcit confeſſori, vt de illa poſſit moraliter iudicare. Quare in his caſibus non debet confeſſor vrgere pœnitentem, vt aliquem certum numerum proferat: id enim ſæpè eſt moraliter impoſſibile, vel ita incertum, vt nulla fides illi adhiberi poſſit.

SECTIO VI.

Vtrùm ſit neceſſarium ad integritatem confeſſionis dicere peccata iam ſemel confeſſa.

1. *Duæ regulæ proponuntur.* ALIQVANDO peccatorum confeſſio talis eſt, vt ex ea non perficiatur ſacramentum, quæ generatim dicetur confeſſio inualida: illa verò dicitur valida, quæ vera & ſufficienti abſolutione informatur. *Prima regula* Iuxta hanc ergo duplicem confeſſionem duæ ſunt regulæ generales in hac materia. Prior eſt, ſi confeſſio inualida fuit, de neceſſitate ſacramenti eſt, illa peccata iterum confiteri; & ſine illis ſubſequens confeſſio non erit integra. Et communis & certa. Ratio eſt, quia illa peccata non fuerunt per claues remiſſa; ergo iterum ſunt ſubiicienda clauibus, vt remittantur; quia hoc eſt medium per ſe neceſſarium ad talem remiſſionem. Item confeſſio inualida eſt nulla: ergo nihil ampliùs operatur, quàm ſi facta non fuiſſet: ſed ſi non fuiſſet facta, neceſſariò eſſent illa peccata confitenda: ergo idem eſt neceſſarium, etiamſi facta fuerit. Dices, interdum po- *Interrogatio.* teſt non confici ſacramentum ex confeſſione ob

A ſolam malitiam ſacerdotis, quia v. g. non habuit intentionem abſoluendi: cur ergo obligandus eſt pœnitens iterum confiteri, cùm iam ex parte ſua fecerit quod poteſt, & debet? Reſpondetur primò, quia hoc eſt medium neceſſarium ad ſalutem. Deinde, quia hæc obligatio non eſt tantùm ad agendum, ſed etiam ad recipiendum, vt ſic dicam: & ideò quacunque ratione factum ſit, vt medium neceſſarium non recipiatur, ſemper manet obligatio iterum recipiendi: vt ſi quis baptizetur à prauo miniſtro non habente intentionem, tenetur iterum baptizari, quãuis non per ipſum ſteterit, ſed ex malitia alterius. Ita ergo in præſenti manet obligatio recipiendi ſacramentum pœnitentiæ; & quia hoc non fit niſi præmiſſa confeſſione, manet obligatio iterum confitendi.

B Poſterior regula eſt, ſi confeſſio fuit valida, per ſe loquendo, illa peccata iam non pertinent ad integritatem ſubſequentis confeſſionis, nec ſunt de neceſſitate illius. Eſt etiam communis, & certa regula quam docet Benedict. 11. in Extrau. *Inter cunctas* de Priuil. *Ne ſequatur*, inquit, *abſurdum, vt peccata ſemel per pœnitentiam dimiſſa, debeat quis iterum confiteri.* Idem habet Ioannes 22. in Extrauag. *Vas electionis.* de hæreticis, vbi oppoſitum dicit erroneum. Sumitur etiam ex Tridentino, ſeſſ. 14. cap. 5. dicente, ea peccata eſſe confitenda, quorum aliquis conſcientiã habet, poſtquam autem peccata ſunt ritè in confeſſione reuelata, & remiſſa, non manent in conſcientia. Ratio verò clara eſt, quia circa talia peccata iam ſunt Chriſti verba impleta: *Quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis*: ergo ſatisfactum eſt diuino præ- 2. *Secunda regula.* *Extrauagant. Inter cunctas. de Priu. Extrauagant. Vas electionis de hære. Conc. Tri.*

C cepto, & medio ad ſalutem neceſſario: ergo nulla ſupereſt neceſſitas. Confirmatur ex aliis verbis, *Quorum retinueritis*, ex quibus ſuprà diximus potiſſimùm colligi neceſſitatem confeſſionis: non poteſt autem ſacerdos talia peccata retinere, etiamſi velit, quia iam non ſunt: ergo non continentur ſub illis verbis, *Quorum retinueritis*, &c.

3. *Dubium.* Dices, hoc argumento probaretur illud peccatum iam abſolutum, non ſolùm non eſſe materiam neceſſariam, ſed neque eſſe ſufficientem, quia ſi non continetur ſub illo verbo, *Quorum retinueritis, retenta ſunt*, etiam non continebitur ſub illo: *Quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis*, quia tam latè patet vnum, ſicut aliud. *Soluitur.* Reſpondetur negando conſequentiam, & probationem eius: plura enim continentur ſub poteſtate remittendi, quàm retinendi, vt

D cõſtat de peccatis venialibus, de qua re ſuprà dictum eſt. Nũc breuiter pro materia præſenti ita explicatur: quia vnuſquiſque reus poteſt in eadem cauſa ſæpiùs iudicari ſi ipſe velit; non autem poteſt iuſtè à iudice ad huiuſmodi iudicium cogi: quod maximè verum habet in hoc ſacramentali iudicio, quod omnino voluntariũ eſt: in eo enim reus ipſe ſe accuſat, & iudicandum præbet; & ideo iterata confeſſio eiuſdem peccati ſufficiens materia & accuſatio eſt in hoc iudicio, quanuis non ſit neceſſaria. Et hinc etiam fit, vt tale peccatum iterum remitti poſſit, quia pœnitẽs eſt ſufficienter diſpoſitus, & ritè illud confitetur. Re-

E tineri autem non poteſt, loquendo propriè de retentione quoad culpam, quia cùm illud iam fuerit dimiſſum, non poteſt iterum redire, nec impedire, quin ſit homo ſufficienter diſpoſitus ad conſequendam remiſſionem. Tandem confirmatur à ſimili: nam ante confeſſionis inſtitutionem, poſt vnam veram contritionem de peccatis habitam, non manebat neceſſitas habendi aliam, per ſe loquendo: ſed ſimilis & non maior neceſſitas eſt nunc in confeſſione: igitur.

Quibus

Quibus modis contingat confeſſionem eſſe nullam.

4. CIRCA vtramque autem regulam aliqua declaranda ſuperſunt: & in primis circa priorem, quibus modis vel cauſis contingat confeſſionem eſſe nullam, vt propterea dictam obligationẽ relinquat. Hæc verò dubitatio latiſſima eſt, & ideo breuiter attingam capita huius nullitatis, & remittam in propria loca. Primum eſt ex parte materiæ ob defectum
1. interioris diſpoſitionis neceſſariæ: de quo defectu dixi ſuprà tractando de contritione, vt eſt pars huius
2 ſacramenti. Secundum caput eſt etiam ex parte materiæ, quia confeſſio non eſt integra culpabiliter, ita vt ex culpa mortali pœnitentis talis integritas deſit: & hunc defectum explicamus in tota hac diſputatione, & ſequente. Tertium caput eſt ex defectu
3. formæ, quia vel non profertur, vel non verbis neceſ-
4. ſariis. Et quartum caput erit ſi abſque intentione abſoluendi proferatur: quæ duo ex generali doctrina ſacramentorum habentur: vnde videnda ſunt dicta de ſacramentis in genere. Solùm aduerto, in duobus primis defectibus confeſſionem ex ſe, & ex parte ſua eſſe nullam; in his autem duobus vltimis non tam confeſſionem ipſam, quàm totum ſacramentum infectum relinqui, quia fieri poteſt, vt ex parte con-
5. feſſionis nihil deſit. Quintum caput eſt ex defectu iuriſdictionis in miniſtro, & eſt proprium huius ſacramenti, quia eſt iudicium, ideóque interueniente hoc defectu, tam confeſſio quàm abſolutio nullæ ſunt; quia neque illa eſt accuſatio, neque hæc ſententia: & de hoc defectu dicturi ſumus diſputatio-
6. nibus ſequentibus. Addunt nonnulli Auctores ſextum caput, ſcilicet, ignorantiam confeſſoris, quando tanta eſt, vt neſciat diſcernere inter peccatum mortale & veniale, reſeruatum, vel non reſeruatum: nam talis iudex non poteſt iuſtam ſententiam proferre, ac proinde neque validam circa tale peccatum, & ideo confitendum iterum erit. Ita cenſuerunt aliqui. Richard. in 4. diſtinct. 17. artic. 2. quæſt. 8. ad 1. Anton. 3 par. tit. 14. cap. 19. Ledeſma in 4. quæſt. 18. artic. 2. Syluest. verb. *Confeſſio*. 1. quæſt. 3. Victoria in Sum. num. 168. Veruntamen hæc ſententia intellecta de ignorantia in particulari, circa differentiam cuiuſcunque peccati mortalis, ſcrupuloſa eſt, & non ſatis fundata: nam, licèt ſententia ſit iniuſta, poteſt eſſe valida, præſertim ſi non continet intolerabilem errorem. In præſenti ergo, ſi ſacerdos habet alia neceſſaria, ſcilicet iuriſdictionem, & intentionem, & alioqui pœnitens eſt dignus abſolutione, concurrunt omnia eſſentialiter neceſſaria, & ſententia non continet intolerabilem errorem in eo quod primarium eſt, ſcilicet in abſolutione à culpa: licèt autem contingat talem ſacerdotem errare in ſatisfactione, & medicina imponenda, ille error non eſt adeò ſubſtantalis, vt irritet ſacramentum: quapropter, ſi talis defectus non redundet in prauam diſpoſitionem pœnitentis, per ſe non inualidat ſacramentum. Redundabit autem in huiuſmodi defectum diſpoſitionis, ſi pœnitens ſciens & videns voluntariè eligat illi confiteri, quem ſcit eſſe ineptum ad ſuam conſcientiam cognoſcendam, quia hoc ipſo vult malè confiteri & iudicari. At verò, ſi bona fide confiteatur ſacerdoti expoſito, & habenti poteſtatem, propter ignorãtiam eius non tenebitur iterum eadem peccata confiteri: alioquin quoties ſacerdos neſciret diſcernere inter circunſtantias mutantes ſpeciẽ, confeſſio eſſet nulla, & iteranda, quod eſt abſurdum. Atque hanc ſententiam ita explicuit Gabr. 4. d. 17. q. 1. art. 3. dub. 2. & ſumitur ex Adrian. q. 4 de Cõfeſſ. circa finem, & quodli. 5. artic. 2. Et ex Medin. C. de confeſſ. q. de Confeſſ. iteran. ob defectum confeſſoris. Cordu. in Summ. Hiſpana. q. 9. & idem docuit ex Caiet. Petrus Soto lect. 6 de Confeſſ. & infrà agentes de ſcientia idonei confeſſoris hoc latiùs oſtendemus.

Rich. D. Anton. Ledeſ. Syluest. Victoria.

Sententiæ aliquorum Doctorum reprobatur.

Gabr. Adria. Medin.

Cordub. P. Soto.

Quomodo iteranda ſit confeſſio.

IAM verò ſupereſt vt explicemus quomodo ſit iteranda confeſſio peccatorum in his caſibus, an ſcilicet neceſſe ſit, diſtinctè & ex profeſſo ea iterum narrare, an ſufficiat vno verbo dicere defectum prioris confeſſionis, & quòd ea omnia, quæ aliquis malè confeſſus eſt, iterum ſubiiciat clauibus. Reſpondetur, ſi ſubſequens confeſſio alteri ſacerdoti fiat, tam diſtinctè facienda eſt ac ſi nulla præceſſiſſet, quia ex priori alter ſacerdos nullam notitiam cõſequutus eſt; oportet autem vt plenam recipiat. Si verò repetitio confeſſionis fit eidem ſacerdoti, qui adhuc retinet memoriam ſufficientem peccatorum, non erit neceſſariũ ſingula dicere, ſed omnia vno verbo ſubiicere ſupplendo defectum. Ratio eſt, quia ſuppoſita priori narratione, illud vnicum verbum æquiualet diſtinctæ confeſſioni, quia ſufficienter faciet præſentia peccata omnia in notitia confeſſoris. Sicut ſi ſacerdos nouit extra confeſſionem omnia peccata, vno verbo dici ei poſſunt in confeſſione, ſcilicet, ſe accuſando de omnibus quæ alter nouit. Et in his conueniunt Auctores.

Quando autem ſacerdos eſt idem, peccata verò iam memoria exciderunt, eſt varietas opinionum. Quidam ſimpliciter aſſerunt repetendam eſſe omnino confeſſionem, quia prior nihil operari poteſt, cùm neque in ſe, neque in memoria maneat: vnde nullum verbum confusè dictum poteſt tunc æquiualere diſtinctæ confeſſioni, quia nihil iuuatur ex præcedente. Et id tenet Corduba in Sum. q. 6. & tribuitur Bonauenturæ. Alij abſolutè dicũt neceſſariũ non eſſe confeſſionem repetere diſtinctè, quia memoria ſacerdotis non eſt neceſſaria ad abſoluendum: nam, ſi ego diſtuli abſolutionem, poſſum poſt aliquot dies abſoluere, etiamſi peccatorum non recorder. Ita ſentit Medin. Cod. de Confeſſ. q. de Circunſtant. mutant. ſpeciem. & clariùs q. de confeſſione facta prauo ſacerdoti, & Adrian. q. 4. de clauibus. Alij diſtinctione vtuntur: nam vel huiuſmodi ſacerdos ſatisfactionem impoſuit, & tunc aiunt non eſſe neceſſariam repetitionem diſtinctam propter rationem factam: ſi verò non impoſuit ſatisfactionem, aiunt eſſe repetendam confeſſionem, quia licèt ad abſolutionem non ſit neceſſaria diſtincta notitia & memoria, ad imponendam condignam pœnitentiam & medicinam neceſſaria eſt. Sumitur ex Antonino 3. p. tit. 14. cap. 19. §. 4. Palud. id 4. diſt. 17 q. 5. n. 22. Syluest. verbo, *Confeſſio*. 1. quæſt. 3. Nauar. cap. 9. n. 19.

Reſpondetur ad quæſtionem propoſitam. Varietas opinionum. Prima opinio.

Cordub. 2. opinio.

Medin: Adrian. 3. opinio.

Ant. Palud. Syluest. Nauar.

Mihi verò, iuxta paulò antè dicta aliter diſtinguendum occurrit: aut enim confeſſio fuit inualida ratione ſui, ſcilicet, quia ex parte ſua habuit eſſentialem defectum vel doloris, vel integritatis, vel iuriſdictionis ex parte confeſſoris; & tunc cenſeo confeſſionem eſſe omnino & diſtinctè repetendam, ſi memoria excidit. Ratio eſt, quia prior non fuit materia confeſſionis, nec vera accuſatio ſacramentalis: & ideo ſiue ſacerdos pœnitentiam impoſuerit, ſiue nõ, neceſſaria eſt iterata accuſatio omnium peccatorum: cùm autem non poſſit fieri vno confuſo verbo propter rationem factam, diſtinctè fieri neceſſe eſt. At verò ſi prior confeſſio ex parte ſua habuit omnia requiſita, ſolúmque defuit forma ritè prolata ad perficiendum ſacramentum, tunc non eſt per ſe neceſſaria iteratio confeſſionis, ſed ſufficiet petere in illo

Vera opinio & quæſtionis reſolutio.

foro abſolutionem, quæ defuit. Ex parte verò confeſſoris, vt rite & recte ſuo munere vtatur, accõmodari poteſt diſtinctio tertiæ opinionis: nam, ſi iam impoſuit pœnitentiam, nõ indiget memoria peccatorum: imò nec pœnitentiæ impoſitæ, etiamſi Nauarrus id dicat; ſed ſatis eſt vt recordetur hunc pœnitentem fuiſſe rite confeſſum, & bene diſpoſitum, & quòd poſtea nihil graue commiſerit, in quo eius teſtimonio ſtandum eſt. Si autem pœnitentiam non impoſuit, & neque in particulari, neque ſecundùm confuſam aliquam, & moralem rationem recordatur grauitatis peccatorum, ſeu ſtatus conſcientiæ pœnitentis, oportet iteratam notitiam poſtulare, vt rectè fungatur munere ſuo, propter rationem tactam in tertia ſententia. Si tamen de facto abſolueret ſine tali repetitione, licèt malè faceret, ſacramentum eſſet validum, quia habet omnia eſſentialia: ſicut ſi ſacerdos audita confeſſione grauiſſimorum peccatorum, nulla vel leuiſſima pœnitentia impoſita abſolueret licèt malè faceret, ſacramentum conficeret, quia ille defectus ad æquitatem, non ad eſſentiam pertinet.

SECTIO VII.

Vtrùm in aliquo caſu neceſſe ſit validam confeſſionem iterare.

1. *Proponuntur aliquot exceptiones* [illegible] *poſteriorem regulam.* *Prima exceptio.* *Palud.* *Syluest.* *Reprobatur.*

CIRCA poſteriorem regulam in ſuperiori ſectione poſitam, declarandũ eſt, an aliquam exceptionẽ patiatur. Varij enim caſus excipi ſolent, quos examinare oportet, quia nullus in rigore verus eſt. Prima ergo exceptio adhiberi ſolet, ſi pœnitens excommunicatus erat, & priùs à peccatis quàm à cenſura abſolutus fuit. Sumitur ex Palud. d. 17. q. 5. art. 3. & tenet Syluester verb. *Confeſſio.* 1. q. 3. Sed eſt impertinens, quia vel pœnitens bona fide abſolutus eſt à ſacerdote iuriſdictionem habente circa peccata, & tunc iuxta veriorem doctrinam valida eſt abſolutio, & nulla eſt ratio obligationis iterum confitendi aliquod ex illis peccatis, ſed tantùm procurandi abſolutionem à cenſura, quia ſola cenſura ſuſcipientis non irritat ſacramentum, per ſe loquendo, ſed ſolùm prohibet vſum eius: quod ſecus eſt de excommunicatione abſoluentis, quia priuat illum iuriſdictione, vt infrà tractando de excommunicatione latiùs dicetur. At verò ſi talis pœnitens mala fide ita abſolutus ſit, ſciens ſe grauiter peccare, ſi recipiendo abſolutionem, tunc ſacramentum eſt nullum ex defectu doloris, & integritatis. Et idem eſſet ſi talis eſſet cenſura, vt auferret iuriſdictionẽ ab abſoluente, quia videlicet reſeruata eſt abſque vllo priuilegio, vel conſuetudine: & in his caſibus repetenda erit confeſſio: tamen hæc non eſt exceptio, quia illa confeſſio tunc inualida eſt.

Cenſura ſuſcipientis non irritat ſacramentum, ſed prohibet vſũ eius.

2. *Secunda exceptio.* *Adrian.*

Secunda exceptio eſt, ſi confeſſio fuerit informis quoad effectum, licèt in ſubſtantia fuerit valida, quia non remittit peccatum; & ita ceſſat ratio de medio neceſſario ſufficienter applicato. Ita tenet Adrian. q. 5. de Confeſſione, dub. 4. qui addit aliam rationem, quia illa cõfeſſio peccaminoſa eſt, & per actum peccaminoſum non impletur pręceptum. Hæc verò ſententia improbabilis eſt, & contra omnes alios Doctores. Nam in opinione eorum qui non admittunt ſacramentum validum, & informe, non habet locum, vt per ſe patet. Alij verò, qui admittunt hoc ſacramẽtum informe, propter hoc maximè id faciunt, vt excuſent homines ab iterandis confeſſionibus, quia obligatio ſolùm eſt ad recipiendum verum ſacramentum pœnitentiæ circa talia peccata. Vnde ratio eſt, quia ſi confeſſio fuit valida, abſolutio fuit vera: ergo pœnitens verè manet abſolutus ab illis peccatis in ordine ad claues; ergo non tenetur iterũ ea ſubiicere clauibus: & ita iam illi applicatum eſt ſufficiente: mediũ illud neceſſariũ ad remiſſionem peccatorum, quod Chriſtus Ioan. 20. inſtituit in illis verbis, *Quorũ remiſeritis peccata.* Propter quod in ſuperioribus dicebamus, talem abſolutionem habere ſuum effectum recedente fictione, quia eſt vera, & ita, quantum eſt ex ſe, dat effectum; quòd ſi inuenit obſtaculum, manet in acceptatione diuina, vt ablato impedimento effectum conferat. Et ita reſponſum eſt ad primam rationem dubitandi. Ad rationem verò Adriani reſpondetur, & falſum aſſumere, quia poteſt præceptum impleri per actum bonum quoad ſubſtantiam, licèt ab homine malè fiat: & præterea malè applicare, quia iuxta veriorem ſententiam, quam ſuprà tractaui, nunquam confeſſio eſt valida, ſi in ipſa committatur actuale peccatum, præſertim mortale.

Reprobatur. *Reſpondetur ad rationem Adriani.*

3. *Tertia exceptio.* *Reprobatur.*

Tertia exceptio adduci ſolet, quando in confeſſione omiſſum eſt aliquod peccatum, vel confeſſor non ſatis illud percepit. Sed hæc exceptio non magis neceſſaria eſt, quàm præcedens: aut enim peccatum illud omiſſum eſt mala fide, & ex certa ſcientia; & tunc iteranda quidem eſt confeſſio, quia non eſt valida, & ita non eſt exceptio. Aut omiſſum eſt illud peccatum ex ignorantia vincibili & mortaliter culpabili: & tunc ſunt opiniones inter Auctores, an talis confeſſio valida ſit, vt ſuprà tactum eſt, & infrà etiam dicetur; tamen iuxta illas loquendum eſt conſequenter: nam qui admittunt illam confeſſionem eſſe validam, negant manere obligationem iterum confitendi alia peccata, quæ dicta fuêre. Et ita eſt ſine dubio dicendum propter dicta in proximo ſuperiori puncto. Ego verò cenſeo illam confeſſionem eſſe inualidam, ac proinde, per ſe loquendo, iterandam, niſi aliqua ignorantia inuincibilis excuſet. Aut deniquè peccatũ illud omiſſũ eſt bona fide ex iuſta cauſa vel naturali obliuione; & tunc illud quidem peccatum confitendũ erit: aliorum verò repetitio non eſt neceſſaria, per ſe loquendo vt rectè D. Thomas in 4. diſt. 17. q. 3. art. 4. q. 2. ad 3. & omnes. Et ratio eſt clara ex dictis. Neque eſt verũ, grauitatem talis peccati obliti non poſſe ſatis explicari ſine conſortio aliorum, vt propterea alia ſint repetenda: nam in peccatis numero diſtinctis, moraliter loquendo, id non contingit; in circunſtantiis verò quæ mutant ſpeciem, poſſet aliquando id accidere, & ex illo accidente poterit eſſe neceſſarium repetere illud peccatum cum quo habet connexionem, non verò alia; quia illud non eſt propter integritatem, ſed propter manifeſtationem peccati obliti, quæ aliter fieri nõ poterit. Sicut etiam, cùm neceſſarium eſt ad manifeſtationem præſentis ſtatus, vel periculi, aliquid commemorare de conſuetudine præterita, faciendum id eſt non per ſe propter integritatem, ſed propter manifeſtationem præſentis delicti cum circunſtantiis neceſſariis, vel ad explicandum conſcientiæ diſpoſitionem, quod etiam fieri oportet; & ideo tunc non plus dicere de præteritis neceſſe eſt, quàm ad prædictum finem ſit neceſſarium.

Dubium inter Auctores. *Reſoluitur.* *D. Tho.*

4. Atque eodem modo ſentiendum eſt de alia parte huius exceptionis, ſcilicet, ſi ſacerdos non ſatis percepit: cùm enim confeſſio hæc ſit neceſſaria propter notitiam confeſſoris, taliter fieri debet, vt ab ipſo audiatur, & intelligatur: quare, ſi pœnitens ex induſtria, vel ſciens & vidẽs aliquid ita diceret, vt ab alio non perciperetur, confeſſio eſſet nulla, quia perinde eſt ac ſi non diceretur, & ideo iteranda. Si autem bona fide ita confeſſus eſt, nihil tenetur iterare eorum,

quæ

quæ confeſſor audiuit, quia confeſſio valida fuit, & quantum ad illa peccata tenuit abſolutio. Si autem poſtea ipſi conſtiterit confeſſorem aliquid non audiuiſſe, illud repetendo ſatisfaciet, vt recte D. Ant. 3. p. tit. 17. ca. 15. & c. 21. §. 3. Et ad id tenebitur, quia materia ſacramenti non eſt confeſſio dicta ſolùm à pœnitente, ſed audita & percepta à confeſſore; nam hoc totum eſt de neceſſitate iudicij, & abſolutionis. An verò idem dicendum ſit quando confeſſor bene audiuit, & percepit totum factum, non tamen ius ſeu grauitatem eius, ſuprà dictum eſt.

Anton.

5. *Quarta exceptio. Palud. Rich. Anton. Syluest. Reprobatur.*

Quarta exceptio eſt, quando pœnitens oblitus eſt pœnitentiæ impoſitæ antequam illam impleat: nam ex ſententia multorum tenetur iterum confiteri pœnitẽs, vt iterum pœnitentiam accipiat. Indicat Palud. d. 17. q. 5. art. 3. Rich. art. 2. q. 8. ad 4. Anton. 3. p. tit. 14. cap. 19. Syluest. verb. *Confeſſio*. 1. q. 3. Fundamẽtum eſt, quia tenetur ſatisfactionem implere, & non poteſt, propter obliuionem: ergo tenetur iterum confiteri, vt alia ſatisfactio ei imponatur, quam impleat. Oppoſitam verò ſententiam cenſeo practicè certam, & ſine vllo ſcrupulo, non ſolùm quando contingit obliuio ante commiſſum peccatum mortale in omiſſione vel dilatione executionis pœnitentiæ, ſed etiamſi in eo mortaliter peccauerit. Ita tenet Gabr. d. 17. q. 1. Caiet. in Summ. verb. *Confeſſio iteranda*. Medi. Cod. de Confeſſione. q. de hac re. Soto d. 20. q. 2 art. 2. ad 3. Maior d. 17. q. 6. dub. vlt. Nauar. in Sũ. c. 9. 11. 18. & Petr. Soto lect. 2. de ſatisfactione. Victoria. n. 167. Ratio eſt, quia prior confeſſio & abſolutio valida fuit, & per ſe ac ſimpliciter effectũ habuit quantum ad remiſſionem culpæ, ſine dependentia à futura ſatisfactione: ergo quamuis ſatisfactio poſtea non impleatur, non eſt vnde oriatur obligatio iterum cõfitendi illa peccata. Probatur conſequentia, quia illa neceſſitas non eſt propter remiſſionem culpę quia iam ad hoc fuit medium neceſſarium ſufficienter applicatum: nec propter remiſſionem pœnæ temporalis, quia poteſt aliis modis tolli, vel in hac vita, vel in purgatorio: nec propter tranſgreſſionem prioris præcepti à confeſſore impoſiti, quia iam propter obliuionem pœnitens factus eſt impotens ad implendum illud: nec tenetur aliud inſtituere, vel ſuſcipere loco illius, quia humana præcepta ad hoc non obligant: imò nec votum, quidquid Palud. cenſeat: nam qui factus eſt impotens ad implendum votum, non tenetur in aliud commutare, ſed omnino excuſatur, & qui ieiunare non poteſt die præcepto, non tenetur dare eleemoſynam, vel quid ſimile: ſic ergo in præſenti. In illo ergo caſu, ſi quis peccauit omittendo ſatisfactionem, ſolùm tenebitur peccatum illud cum aliis poſtea commiſſis confiteri.

Gabr. Caiet. Medin. Soto. Maior. Nauar. P. Sot. Victoria.

6. *Quinta exceptio.*

Quinta exceptio eſt, quando pœnitens generaliter confitetur, etiamſi omnino voluntariè id faciat; quia licèt multipliciter non teneatur iterum cõfiteri peccata priùs ritè confeſſa; ſuppoſito tamen quòd generaliter vult confiteri, & ita dicit confeſſori, tenetur confiteri omnia peccata, quæ cõmiſit illo tempore, de quo confitetur, etiamſi ritè illa cõfeſſus iam fuiſſet. Ita tenet Victoria in Summ. num. 166. quem ſequitur Ledeſma 2. p. 4. q. 8. art. 2. dub. 15. Quorum fundamentũ eſt, quia aliàs pœnitẽs decipit confeſſorem in re graui. Ex quo fundamento infertur, ſi pœnitens non decipiat confeſſorem, vt ſi apertè dicat ſe nolle omnia exactè dicere, ſed aliqua ad maiorem quietem conſcientiæ, tunc nihil peccare. Et in hoc nullum eſt dubium, quia nulla eſt ibi ratio peccati, vel alterius obligationis.

Victoria. Ledeſ. Duo inferuntur. Primum.

7. *Secũdum, quo ſecunda exceptio corruit.*

Rurſus, etiamſi abſolutè dicat ſe velle confeſſionem generalem facere, & aliquid graue iam ritè confeſſum taceat, non cenſeo eſſe peccatũ mortale, quod colligitur etiam ex Auctoribus ſuprà citatis. Et ſpecialiter indicat Medin. de Confeſ. q. 14. quæ eſt de confeſſione caſuum reſeruatorum, notab. penult. & Nauar. in Summ. cap. 21. n. 58. Ratio eſt, quia vel illa non eſt propria deceptio, vel licet ſit, non eſt grauis, quia mendacium illud non eſt contra ipſum ſacramentum, cùm nihil omittat, quod ſimpliciter ſit de neceſſitate ſacramenti, neque efficit, vt illud ſacramentale iudicium iniuſtè fiat, & ſine debita æquitate: quia confeſſor tantùm debet iudicare de his quę pœnitens confitetur, &, ſi in illis ſeruet æquitatem, ſeruat in omnibus quæ ſimpliciter neceſſaria ſunt. Neque aliunde mendacium illud eſt pernicioſum: quia neque ipſi confeſſori, neque alteri graue nocumentum infert, & ad ſummum eſſe poteſt quædam ſimulata hypocriſis, dum cõfeſſor exiſtimat pœnitentem in longiori tempore pauciora peccaſſe, quàm reuera peccauerit, quæ non eſt materia grauis, quia non eſt pernicioſa, nec inferens iniuriam ſacramento admodum grauem. Vnde Caietanus verb. *Confeſſio*, & alij fatentur, ſi quis dicat confeſſori ſe velle confiteri omnia venialia peccata, quæ poſt vltimam confeſſionem commiſit licet aliquod taceat, non peccare mortaliter. At verò peccatum mortale ſemel ritè cõfeſſum in ordine ad iterandam confeſſionem perinde ferè ſe habet ac peccatum veniale, quia ſimiliter non eſt materia neceſſaria confeſſionis: igitur, per ſe loquendo, nullum in hoc eſt peccatum mortale, ſed ſolùm veniale.

Medina. Nauar. Caiet.

8. *Vltima exceptio. An poſſit Eccleſia præcipere, vt peccata ſemel confeſſa iterũ confiteantur. Sententia affirmatiua. Henric. Maior. Syluest. Sententia negatiua. D. Tho. Duran. Almai. Palud. Ciſt. Nauar.*

Vltima exceptio eſt, niſi intercedat præceptum humanum, aut votum obligans pœnitentem ad huiuſmodi confeſſionẽ De quo multa diſputant Theologi, ſcilicet, an poſſit Eccleſia hoc præceptum imponere. Aliqui enim abſolutè affirmant, vt Henric. quodlib. 10 q. 1. & Maior d. 17. q. 6 & Syluest. dict. q. 9. Imò non defuerunt qui dicerent, ex vi cap. *Omnis vtriuſque ſexus*, obligari de facto fideles ad hoc, ſi infra annum aliqua peccata confeſſi ſunt non propriis ſacerdotibus, ſed aliis ex priuilegio. Sed illa ſententia nimis falſa eſt, vt infrà ſuo loco videbimus. Alij ergo abſolutè negãt eſſe poteſtatem in Eccleſia ad imponendum tale præceptum; D. Thom. quodlib. 1. art. 12. Durandus diſtinct. 17. q. 15. Almain. q. 1. Palud. q. 5. Dion. Ciſter. diſt. 25. Nauar. qui refert alios, dicto cap. 9. in principio. Fundamenta omitto, quia ſimilia afferam ſect. ſequente in ſimili dubio.

9. *Vera ſolutio quæſtionis cũ diſtinctione.*

Ego breuiter ſentio, duobus modis poſſe intelligi hanc obligationem. Primo, præciſè ob integritatem, & perfectionem ſacramenti: ſecundo, ob aliquem vſum eius, propter rationem aliquam religioſam & honeſtam. Priori modo ſine dubio videtur dicendum, non poſſe eam obligationem imponi, vel quia materia, non pertinens ad eſſentiam ſacramenti ex Chriſti inſtitutione, non poteſt per alterius hominis voluntatem fieri de ſubſtantia, vel perfectione ſacramenti: vel quia illa cauſa iam terminata eſt, & ideo non poteſt ad perfectionem iudicij iterum per ſe pertinere: vel denique quia aliàs poſſet ſemper & peccatorum omnium iterata confeſſio exigi, etſi millies fieret, quia non eſt maior ratio de ſecunda, quàm de tertia, vel qualibet alia repetitione: illud autem perabſurdum eſt.

10. *Dubitationi ſatisfit.*

De poſteriori autem modo poteſt eſſe nonnulla maior dubitatio, & ideo iterum diſtinguendum eſt. Quia duobus modis poteſt intelligi hæc obligatio: primo, ex abſoluta voluntate alterius præcipientis: ſecundo, ex ſuppoſitione aliqua, quæ includat voluntarium conſenſum, & quaſi pactum initum cum ipſo pœnitente. De hoc modo poſteriori non dubito, quin poſſit hæc obligatio ſuſcipi à peccatore, primo per votum: poteſt enim aliquis voto ſe obligare v.g. ad gene

ad generalem confeſsionem faciendam, vel totius vitæ, vel vnius anni, etiamſi ſæpius ritè cõfeſſus ſit, quia talis vſus ſacramenti eſt bonus, & poteſt eſſe in conſilio: actus autem huiuſmodi poteſt eſſe materia voti. Deinde, ratione ſtatus voluntariè aſſumpti quaſi ſub hac conditione, poteſt eſſe eadem obligatio, vt ſi in aliqua religione ſit ſtatutum generaliter confitendi ſemel in anno de rebus illius anni, vt referunt Auctores citati eſſe in religione Ciſtercienſi, etiam ſub obligatione ad mortale. In quo non video repugnantiam, quamuis non iudicem eſſe conſulendum, quia eſt plus periculoſum, quàm vtile: vnde ſatis eſt, ſi proponatur vt regula conferens ad perfectionem. Præterea hoc modo eſt vſitatum in Eccleſia, vt in caſibus reſeruatis detur facultas pœnitenti, vt propter neceſſitatem aliquam poſſit confiteri ſacerdoti inferiori ſub conditione comparendi poſtea coram ſuperiore, ad quem per ſe talis caſus pertinebat, de quo dicemus infrà agentes de caſibus reſeruatis. At verò priori modo dicendum eſt, ſecluſo conſenſu & voluntate pœnitentis, non poſſe hanc obligationem abſoluto præcepto imponi. Ratio potiſſima eſt, quia hæc eſt propria materia conſilij, & ideo per ſe non cadit ſub præceptum humanum. Item quia eſt res valde difficilis, & nullus poteſt eſſe finis, vel nulla neceſſitas propter quam expediat tale præceptum imponere: quod magis conſtabit ex his quæ dicam ſect. ſequente, vbi Auctores referam.

SECTIO VIII.

Vtrùm pertineat ad integritatem confeſsionis venialia peccata confiteri.

1\. *Veritas catholica eſt, nõ eſſe neceſſariũ venialia confiteri.* *Conc. Tri.*

VERITAS certa & Catholica eſt non eſſe neceſſarium confiteri venialia peccata, vt integra ſit confeſſio. Ita definit Concilium Tridentinum, ſeſ. 14. ca. 5. & can. 7. Conſtátque ex ſuprà dictis de materia remota, vbi oſtẽdimus, hæc peccata eſſe materiam ſufficientem, non tamen neceſſariam. Ratio à priori eſt Chriſti inſtitutio, de qua nobis per traditionem & Eccleſiæ declarationem conſtat. Congruentia verò eſt, quia hæc peccata ſunt leuiora, & nõ cauſant naufragium animæ: pœnitentia verò ſolùm eſt ſimpliciter neceſſaria poſt naufragiũ. Item quia aliud eſſet difficillimũ, quum peccata venialia facilè multiplicentur. Item quia propter hanc cauſam ante hoc ſacramentũ non erat neceſſaria formalis pœnitentia ad remiſſionem horum peccatorum: hoc autem ſacramentum, cùm ſit ſacramentum pœnitentiæ, ſolùm propter illa peccata neceſſariũ eſſe debuit, propter quæ neceſſaria erat pœnitentia. Rurſus ex D. Tho. ſuprà q. 85 art. 1. ad 8. quia ad remiſſionem venialium per ſe non eſt neceſſaria infuſio gratiæ: & ideo non oportet inſtitui aliquod ſacramentũ, quod eſt gratiæ inſtrumentum, vt neceſſarium ad illorum remiſſionẽ. Ex quo intelligimus, poſſe ſine vllo peccato confeſſionem horum peccatorum venialium omitti, vel omnino, vel ex parte, pro arbitrio pœnitentis. Quod expreſsè etiam docuit Concilium Tridentinum dicens, eſſe vtile & honeſtum hæc confiteri: poſſe tamen ſine culpa omitti. Neque in hac generali doctrina traduntur aliquæ exceptiones.

D. Tho. *Trident.*

2\. *An poſſit Eccleſia præcipere confeſſionem venialiũ.*

Solùm ſolet hîc dubitari, an poſſit Eccleſia præcipere confeſſionem venialium. Nam aliqui Theologi ſimpliciter negant, vt Palud. d. 17. q. 2. art. 4. Sylueſter verb. *Confeſſio* 1. q. 13. late Sot. d. 18 p. 1. ar. 3. circa fin. Alij verò Theologi affirmant poſſe Eccleſiã imponere hanc obligationem confitendi venialia peccata. Ita ſentit Alenſ. 4. p. q. 77. memb. 1. ar. 1. & 2. & memb. 2. ar. 5. aliàs q. 18. memb. 4. p. 8. §. 5. D. Th. etiã in 4. d. 5. art. 1. q. 3. videtur apertè ſupponere hoc eſſe in poteſtate Eccleſiæ. Et Bonau. d. 17. art. 4 q. 1 Rich. ar. 2. q. 4. ad 1. Sed inter hos Auctores videtur eſſe nõ nulla æquiuocatio, quia non diſtinguunt illos duos modos obligationis, quos in ſect. præc. vltimo loco poſui. Vnus dici poteſt quoad ſpecificationem actus, nimirum ſi confeſſio venialium exigatur, vt confeſſio integrè & perfectè fiat, etiamſi pœnitens habeat mortalia peccata de quibus cõfiteri poſſit. Alius dici poteſt quoad exercitiũ actus confitendi & ſuſcipiendi ſacramentum pœnitentiæ, vt ſi Eccleſia præcipiat, vt omnes fideles tali die vel tempore cõfiteantur, ſiue habeant mortalia peccata, ſiue venialia tantùm.

Negant Palud. Syluest. Soto. Affirmant Alenſ. D. Tho. Bonau. Rich.

3\. *1. concluſio.*

Dico ergo primò, Eccleſiam non poſſe obligare fideles priori modo ad confitenda venialia peccata, ſicut in ſimili diximus de mortalibus confeſſis. Hoc ad ſummum probant rationes Soti. Præcipua eſt, quia Eccleſia non poteſt mutare materiã ſacramenti: ergo nec facere materiam neceſſariam, quæ iuxta Chriſti inſtitutionem neceſſaria non eſt. Sed inſtari poteſt, quia ex aliis materiis, aliàs ſufficientibus, poteſt Eccleſia vnam definire, & præſcribere ſub præcepto, vt in Eccleſia Latina determinauit cõſecrationem fieri in azymo, & non in fermentato. Reſpondetur, eſſe diſſimilem rationem, quia in præſenti quædam materia eſt ſimpliciter neceſſaria de iure diuino, ſcilicet peccatum mortale non confeſſum; & ideo quando talis materia reperitur, non poteſt Eccleſia aliam addere, vt neceſſariam. Quòd ſi aliquando ex præcepto Eccleſiæ aliquid adiungitur materiæ neceſſariæ, vt in conſecratione calicis gutta aquæ additur vino, illud non eſt vt illa ſit materia, vel pertineat ad integritatem eius; ſed eſt aliqua ſacra cæremonia propter aliquam ſignificationem: quod in præſenti locum non habet. Vnde etiã ſumitur alia differentia, quòd in aliis ſacramentis illa materiæ determinatio ſolet fieri propter aliquã ſolemnitatẽ, vel reuerentiã in publico vſu ſacramenti, vel certè propter ſignificationem: neutra autem ratio habet locũ in confeſsione. Accedit, quòd in hoc ſacramẽto ex neceſſitate pręcepti ſequitur neceſſitas ſacramenti, ſecluſa ignorantia, vt in ſuperioribus dictum eſt; quod non ſequitur in aliis: & ideo maiori ratione nõ debet Eccleſia pręcipere aliquid vt neceſſarium ad integritatẽ huius ſacramẽti, quod per ſe neceſſariũ non ſit. Denique hoc ſacramentũ per ſe primò ordinatur ad remiſſionem culpæ; & ideo illa culpa, ad cuius remiſſionẽ non eſt neceſſariũ hoc ſacramentum, non poteſt fieri materia neceſſaria eius.

Inſtantia. *Soluitur.*

Atque hæc aſſertio multo certior eſt, ſi intelligatur de omnibus venialibus peccatis, quia obligatio ad confitenda omnia eſſet intolerabilis: ea verò quæ huiuſmodi ſunt, nõ poſſunt generatim præcipi vniuerſæ Eccleſiæ: hac enim ratione, ea quæ ſunt materia conſilij, non poſſunt in præcepto conſtitui; inter illa verò meritò ponitur confeſſio omnium venialiũ. At verò, ſi ſermo eſſet de vno vel alio veniali, nõ eſt adeò improbabile, quòd poſſit Eccleſia ad eius confeſsionem obligare directè, id eſt, ad confitendũ illud, etiãſi cum aliis eſſet cõiunctum: nam interdum fert aliquã cenſuram pro veniali peccato, ſcilicet, minorem excommunicationẽ, ad cuius cenſuræ abſolutionẽ neceſſaria eſt manifeſtatio talis peccati. Nihilominus tamen verius cẽſeo illud non poſſe præſcribi per ſe, propter ſacramentalem confeſſionem tanquam neceſſarium ad integritatem eius, propter rationes factas: & quia talis cõfeſſio nec ad remiſſionem venialis peccati eſt neceſſaria, cùm aliis modis ſufficienter tolli poſſit, neque etiam poteſt præcipi propter correptionem, vel emendationem talis peccati, quia eſt materia leuis: 4.

leuis; & medicina adeò rigoroſa non eſt proportionata, ſaltem vt ponatur ſub præcepto. Denique neque ad decentiam vel reuerentiam ſacramenti poteſt hoc eſſe neceſſarium, vt per ſe patet. Nec obſtat illud de cenſura, quia ad tollendam cenſuram non eſt neceſſaria ſacramentalis confeſſio culpæ: quòd ſi quis ea vti velit propter maius ſecretũ, id eſt accidẽtariũ.

5. *Vltima concluſio.* Dico verò vltimò, poſſe Eccleſiam abſolutè præcipere vſum huius ſacramenti, ita vt indifferenter omnes obliget ad illud recipiendum, ſiue habeant cõſcientiam peccatorum mortalium, ſiue tãtùm venialium. Hoc tantùm intendũt Auctores poſterioris ſententiæ. Et probatur, quia in eo præcepto nihil eſt alienum ab inſtitutione huius ſacramẽti, neque continet aliquid adeò difficile, vt excedat materiam præcepti; ſed eſt quoddã opus religionis, quod à fidelibus frequenter & facilè exercetur, & in aliqua occaſione poteſt prudenter iudicari valde cõueniens ad placandum Deum in cõmuni & publica neceſſitate, vel ad alium ſimilem finem: cur ergo non poterit Eccleſiaſticus Prælatus, & præſertim Summus Pontifex, illud præcipere? Sicut etiam præcipere poſſet, vt omnes communicẽt etiam extra tempus aliàs præſcriptum, ſicut præcipit ieiunium, vel aliquid ſimile. Eſt etiam aliud exemplum: nam iuxta probabilem ſententiam Confirmatio, vel Extrema vnctio, ex vi ſolius diuini iuris non ſunt in præcepto; & tamen nemo negabit poſſe Eccleſiam præcipere vſum talis ſacramẽti, maximè occurrente aliqua extraordinaria & rationabili cauſa: ergo ſimiliter in præſenti. Neque contra hoc procedunt rationes prioris ſententiæ: nã per hoc præceptum non fit veniale peccatum neceſſaria materia, neq; de integritate huius ſacramẽti; quia nemo obligabitur tunc ad cõfitenda omnia venialia, imò neque aliquot illorum, ſi habeat aliud peccatum etiam iterum confeſſum: ſolùm ergo imponitur neceſſitas in exercitio, & vſu ſacramenti: & hæc per Eccleſiam adiungi poteſt aliquando, etiamſi de iure diuino non ſit.

6. *Obiectiones.* Sed contra eſt, quia non poteſt Eccleſia obligare ad faciendam cõfeſſionem de peccatis ritè confeſſis; ergo nec de venialibus. Item nõ poteſt facere vt confeſſio venialis peccati ſit neceſſaria ad remiſſionem eius, quia nõ poteſt tollere alia media ſufficientia ex opere operantis ad hũc effectum, neque etiam poteſt præcipi cõfeſſio alicuius peccati, niſi ob remiſſionem eius, quia ad hoc ſolùm eſt inſtitutum: ergo. Tandem, quia aliàs poſſet Eccleſia hoc modo præcipere confeſſionem omnium venialium.

7. *Satisfit obiectionibus.* Reſpondetur, inter peccata venialia ſecundùm ſe, & alia ritè confeſſa, in hoc eſſe differẽtiam, quòd ſemper homo habet aliam materiam huius ſacramenti, præter illa peccata confeſſa, nimirum aliqua venialia, & ideo, moraliter ac regulariter loquendo, etiãſi vſus huius ſacramenti ſimpliciter præcipiatur, non eſt neceſſaria confeſsio talium peccatorum, ſicut poſſet eſſe confeſſio venialium. Et licèt verum ſit primarium finem huius ſacramẽti eſſe remiſſionẽ peccati; nihilominus tamen ſunt alij fines, propter quos præcipi poteſt vſus huius ſacramenti, ad maiorem conſcientiæ ſecuritatem, & puritatem, & ad cultũ Dei, & ad placandum ipſum, & ad impetrandum aliquid ab eo, ac denique propter aliquod bonum cõmune Eccleſiæ. Ad vltimum negatur ſequela, quia cõfeſſio omnium venialium cùm neceſſaria nõ ſit ad integritatẽ huius ſacramenti, neque ad vſum & ſuſceptionem eius, poteſt eſſe neceſſaria: & ideo nec directè præcipi poteſt, vt dictum eſt, neque indirectè & conſequenter præcipiendo vſum ſacramẽti. Secus verò eſt de cõfeſſione venialium abſolutè & ſimpliciter, quæ interdum neceſſaria eſſe poteſt ad vſum huius ſacramenti.

8. *Inſtantia.* A Dices, per votum poſſe ſe aliquẽ obligare ad confeſſionem venialium etiam omnium. Soto ſuprà ſimpliciter reprehendit huiuſmodi votum cõfitendi venialia. *Reſoluitur.* Ego verò in primis nego conſequentiã: quia, vt ſuprà dixi, plura poſſunt ſub votum cadere, quàm ſub præceptum, nempe opera perfectionis & cõſilij. Deinde votum confitendi venialia, quod tantũ indirectè ad hoc obligat quando non eſt alia materia, quia eſt votum toties, vel cum tali frequentia confitendi, non ſolùm non eſſe reprehenſibile, verùm potiùs eſſe valdè laudabile, vt à fortiori cõſtat ex dictis. Votum autem confitendi directè venialia, etiam exiſtente alia materia, ſi ſit de omnibus venialibus, abſolutè & ſimpliciter non eſt conſulendum, neque laudandum, quia eſſe poteſt periculoſum, & moraliter eſt ferè impoſſibile. B At verò votum confitendi aliquod veniale in particulari, præſertim, quod ex deliberatione fit, & facilè cognoſci & explicari poteſt, & cuius correctio ad magnum bonum animæ pertinere poteſt, illud facilè poteſt eſſe votum prudens & conſulẽdum, quia eſt de meliori bono, & vtile, & moraliter non affert graue periculum, nec inſuperabilem difficultatem. De illius autem obligatione, conſtat ex genere ſuo eſſe ad mortale, in particulari verò iudicium erit iuxta materiæ grauitatem. Occurrebat tamen ſtatim hoc loco quæſtio, an hoc præceptum Eccleſiaſticum, quod diximus eſſe poſſibile, de facto impoſitum ſit. Sed de hac re dicemus infrà in proprio loco, agentes de præcepto Eccleſiaſtico confeſſionis.

SECTIO IX.

C *Vtrùm ſit de integritate confeſſionis confiteri peccata dubia.*

1. *1. Propoſitio. D. Tho. Palud. Richard. Sotus. Medin. Nauarr. Sylueſt. Victoria.* IN hac re communis doctrina in tribus propoſitionibus conſiſtit. Prima eſt, neceſſarium eſſe confiteri dubia peccatorum mortalium. Ita D. Th. d. 17. q. 3. ar. 1. & d. 21. q. 2. art. 3. ad 3. & ibi Pal. q. 2. circa fin. Ric. d. 16. art. 5. q. 1. Sot. d. 18 q. 2. art. 4. Medi. Co. de Confeſſ. q. de cõfeſſ. facta prauo ſacerdoti. Nauar. c. 9. n. 14 Sylu. verb. *Confeſſio.* 2. q. 2. Vict. n. 130. & alij Sũmiſtæ. Ratio cõmunis eſt, quia in dubiis tuta pars eſt eligẽda; ſi quis autem omittat confiteri peccatum in hoc dubio, exponit ſe periculo omittendi aliquid, quod verè cõmiſit; ſi autẽ illud dicat, nulli periculo ſe exponit: ergo tenetur eã partem eligere tanquam tutã. D Præterea Conciliũ ait confitenda eſſe omnia peccata mortalia, quæ ſunt in conſcientia: ergo ita ſunt confitenda, ſicut ſunt in cõſcientia: ſed in eo caſu ſunt in conſcientia ſaltem dubia: ergo ita confitenda ſunt, ſaltem vt illo modo poſſit iudex de illis iudicare, & ex cõiecturis arbitriũ ferre de qualitate talis peccati. Tãdem in eo caſu ſecluſa confeſſione, tenetur homo habere contritionem de tali peccato ſaltem ratione periculi: ſed quod eſt de neceſſitate contritionis, eſt etiam de neceſſitate confeſſionis, vt ſuprà dixi; ergo.

2. *Secunda propoſitio.* Secunda propoſitio eſt, hæc peccata vt dubia cõfitenda eſſe, & non vt certa, ne decipiatur confeſſor in re graui. Nam valde diuerſum iudicium ferendum eſt E de peccato dubio, quàm de certo: & quia in rigore, & moraliter loquendo, dicere dubium pro certo, mendacium eſt: confeſſio autem debet eſſe fidelis & vera. Item in iudicio quolibet teſtis interrogatus non poteſt vt certam affirmare rem ſibi dubiam, eſtque id ex ſuo genere peccatum mortale: idem ergo in præſenti dicendum eſt. Vnde omnes Auctores citati ſentiunt, hoc eſſe ſimpliciter neceſſariũ, quanquam interdum poſſit facilè excuſari pœnitens, ſi bona fide, & ex quadam ſimplicitate aliter confiteatur, vt ſpecialiter ad-

uerunt Caietanus & Victoria. Oportet tamen conſiderare, hoc dubium triplex eſſe poſſe. Primò, an de illo peccato alias certò facta ſit confeſſio, necne. Secundò, cùm conſtet de facto, dubium eſſe poteſt an ſit mortale, vel veniale. Tertiò, poteſt eſſe dubium de facto. In primo ergo caſu, licèt quis poſſit, non tenetur explicare dubium; quia factum eſt certum, & an fuerit confeſſum, necne, nihil refert ad præſentem confeſſionem: in aliis verò duobus caſibus procedit dicta doctrina.

Caiet. Victoria.

3. *Tertia propoſitio.*

Tertia propoſitio eſt, quando materia ſic eſt dubia, adiungendam eſſe materiam certam, ne ſub conditione tantùm perficiendum ſit ſacramentum: hoc enim vitandum eſt quoties fieri potuerit.

Quale debeat eſſe dubium, vt hæc obligatio oriatur.

4. SOLVM ſupereſt vt exponamus quale debeat eſſe hoc dubium vt hæc oriatur obligatio. Et ratio difficultatis eſt, quia homo interdum dicitur dubitare, quia non habet certitudinem, etiamſi habeat iudicium probabile, quod formidinem non excludat. Aliquando verò dicitur homo dubitare, quia nullum aſſenſum proferre poteſt in alterutram partem: & tūc maximè videtur difficile obligare hominem. Primò, quia in ſimili dubio de obligatione præcepti non tenetur homo ſeruare præceptum: ſed in præſenti ſi homo dubitat hoc modo de ſuo peccato, conſequenter dubitat de obligatione confitendi illud: ergo non tenetur ſubiici illi obligationi. Secundò, quia hìc videtur habere locum illud principium, *In dubiis melior eſt conditio poſſidentis*: ſed homo poſſidet bonam famam & libertatem ſuam: ergo in hoc dubio præferendus eſt vt nihil contra ſe agere teneatur. Denique ſi hoc dubium negatiuum ſufficeret ad hanc obligationem, vix eſſet pax in conſcientiis, quia facillimo negotio oriuntur hæc dubia.

5. *Reſpondetur ad quæſtionē.*

Reſpondeo, tres gradus poſſe eſſe in hoc genere dubij. Primus eſt, quando homo probabiliter iudicat vnam partem, & de alia nō habet iudicium probabile, ſed ſuſpicionem aliquam, vel timorem, aut formidinem: & tunc non eſt dubium quin homo poſſit, vel debeat ſequi tale iudicium; ita vt ſi iudicet probabiliter ſe peccaſſe mortaliter vel nunquam eſſe confeſſum tale peccatum, teneatur illud cōfiteri: & è conuerſo ſi oppoſitum iudicat, exoneretur tali obligatione. Ratio eſt ſuprà tacta, quia tale iudicium eſt ſufficiens ad regulandam humanam actionem: nam ex illo, quamuis ſpeculatiuè incertum ſit, colligitur iudicium certū practicè de rectitudine actionis, vel omiſſionis ſufficiēs ad actiones humanas: quia maior certitudo regulariter excedit hominis vires quod à fortiori patebit ampliùs ex ſequenti puncto.

6. Secundus gradus eſt, quādo pro vtraque parte habet iudicium probabile, quamuis in alteram cum maiori vel minori probabilitate inclinet: & tunc videtur res dubia, quia illud eſt probabile dubium, de quo loqui videntur Auctores, & præſertim Nauarrus c. 9. n. 14. Nihilominus aſſero, quoties homo iudicat probabiliter ſe non peccaſſe mortaliter, vel iam eſſe confeſſum tale peccatum, etiamſi in contrarium habeat coniecturas etiam probabiles, poſſe conformari priori iudicio, vt non teneatur tale peccatum cōfiteri. Ita docuit in terminis Syluester verb. *Confeſſio*. 2. q. 2. Ratio verò eſt quia homo in rebus practicis poteſt ſequi opinionem probabilem non obſtante contraria probabili, vel etiam probabiliori, quando in rebus ipſis non imminet aliquod periculum, vt latiùs tractatur in materia de Conſcientia 1. 2. qu. 19. & 20. Et ratio

Nauarr.

Syluest.

A eſt illa iam tacta quia rarò poteſt homo plenam certitudinem de rebus aſſequi: & ideo illud iudicium pro capacitate hominis cenſetur ſufficiens ad inferendam practicam certitudinem. Et hoc etiam confirmant omnes rationes dubitandi poſitæ. Et declaratur ampliùs: nam ſi pœnitens dicat confeſſori ſe habere tale iudicium de tali peccato, & velle ſequi illud, cōfeſſor debet conformari illi in hoc, ſicut in aliis rebus probabilibus: ergo à fortiori poterit pœnitēs illud omittere. Item, ſi a principio habuiſſet tale iudicium circa talem actum de quo controuertitur, an ſit peccatum, necne, poſſet illud ſequi ſine peccato, & quando ſunt opiniones probabiles, an in tali caſu teneatur confiteri hoc peccatum, necne, poſſum ſine peccato id omittere: ergo ſimiliter in dicto caſu.

Tertius igitur gradus eſt, quando homo habet pro- 7.
B babiles rationes dubitandi, & non poteſt determinari ad ferendum iudicium probabile pro altera parte: & in hoc euentu procedit propriè communis doctrina, & de illo loquitur Nauarrus ſuprà: & ſolùm probatur rationibus à principio factis. Ad obiectiones verò in contrarium reſpondeo huiuſmodi hominem in illo caſu dubitare practicè de obligatione cōfitendi: neque enim ex dubio ſpeculatiuo ſemper infertur practicum: nam potiùs eſt certum in huiuſmodi dubio eſſe ſequendam partem ſecuram, & tollentē omne periculum. Illud verò principiū, quòd in dubiis melior eſt conditio poſſidentis, non rectè hìc applicatur: quia non obligatur homo ad aliquid, quod excedat dubium, ſed ſolùm ad dicendum ſub dubio id quod dubium eſt, de quo propriè loquendo nullum eſt dubium: quia & ipſum dubium certum eſt, & C certum eſt etiam integritatem huius iudicij poſtulare cognitionem huiuſmodi dubiæ conſcientiæ pœnitentis: vnde nullum imponitur onus, quod ipſam rationem dubij excedit. & alias ſeruatur integritas iudicij. Negatur ergo illa conſequētia. Dubitat an peccauerit mortaliter: ergo dubitat an confiteri debeat huiuſmodi dubium: nam potiùs hoc ipſo, quòd dubitat de peccato mortali, certus eſt illud dubium eſſe dicendum in confeſſione.

Obiectionibus ſupra poſitis ſatisfit. Regula, in dubiis melior eſt conditio poſſidentis, declaratur.

SECTIO X.

Vtrùm ſit contra valorem, debitámque confeſſionis integritatem aliquid addere præter facti veritatem.

1. *Quid ſit integritas.*

INTEGRITAS rei, propria ac perfecta (vt per analogiam ad res naturales loquamur) ſicut includit conſummatum numerum partium omnium quæ tali rei debitæ ſunt, ita etiam excludit omnes alias, quæ tali rei non debentur, eámque monſtroſam potiùs reddunt, quàm integram. Ad hunc ergo modum de integritate confeſſionis philoſophamur: & ideo, poſt- E quam viſum eſt quid requiratur, vt confeſſio mutila non ſit, ſupereſt videndum quid ſit ab illa reſecandum, ne monſtroſa ſit. Eſt autem generaliter verum, omnia illa, quæ materia confeſſionis non ſunt, nec ad finem eius quidquam conferunt, eſſe à cōfeſſione reſecanda, etiamſi vera ſint, quia cùm confeſſioni non ſint neceſſaria, nec vtilia, eam ſuperflue onerant potiùs quàm integrent vel perficiant. Nihilominus tamen ex hoc ſolo capite nunquam fit nulla cōfeſſio, neque grauis iniuria illi fit, quandiu veritas narratur: & ideo nihil aliud in ſpeciali circa hoc dicere oportet, niſi quòd hæc omnia omittenda ſunt, quæ ad confeſſionem non conferunt, vel ad finem eius, poſſitque ſaltem venialiter peccari narrando ſuperflua, etiamſi vera

vera ſint. Peccatum autem graue tunc ſolùm hac de A cauſa miſceri poſſe, quando vel id, quod dicitur, cedit in grauem iniuriam alterius, vel conſtituit pœnitentem, aut confeſſorem in aliquo graui periculo peccandi, vel denique quoties per ſe eſſet graue peccatum, etiamſi extra confeſſionem diceretur.

2. *Quale peccatum ſit, in confeſſione mentiri.* *Circa tria poteſt mentiri in confeſſione.*

Tota ergo difficultas præſens eſt, quando mendacium admiſcetur, & ideo videndum eſt quale peccatum ſit in confeſſione mentiri, & an ex hac parte poſſit eſſe nulla. Duobus ergo modis poteſt mendacium contingere in confeſſione: primo, negando quod factum eſt, ſecundo, affirmando, vel confitendo quod factum non eſt: & hoc poſterius maximè ad præſens pertinet; obiter tamẽ etiam expediemus illud primũ. Deinde circa tria genera rerum poteſt in confeſſione mentiri: primò, circa eas circunſtãtias, quæ nullo modo pertinent ad materiam confeſſionis: ſecundò, circa materiam non neceſſariam, vt ſunt peccata venialia: tertiò, circa materiam neceſſariam, vt ſunt mortalia.

3. *Circa primũ.*

Circa primum genus rerum, per ſe loquendo, non eſt peccatum mortale, nec contra valorem confeſſionis miſcere aliquod mendacium, ſiue affirmando, ſiue negando: ſed eſt veniale grauius quàm eſſet ſimile mendacium extra illum actum. In hoc conueniunt omnes Doctores citandi. Ratio prioris partis eſt, quia illud mendacium concomitanter tantùm eſt in ſacramento, & non fit materia eius, & ideo non continet grauem iniuriam. Ratio verò alterius partis eſt, quia hæc ipſa concomitantia eſt aliqualis indecentia contra ſacramentum.

4. *Circa ſecundum.* *Sotus.*

Circa ſecundam materiam vnum eſt certum, ſcilicet, mentiri in materia non neceſſaria negãdo factũ, C non eſſe peccatum mortale, nec contra ſubſtantiam ſacramenti. In quo etiam omnes conueniunt, quos ſtatim referemus, præſertim Soto in Opuſ. de Secreto, mem. 2. q. 7. vbi contrarium tribuit Caietano, qui 2. 2. quæſt. 69. art. 1. docere viſus eſt, omne mẽdacium, etiam aliàs veniale, dictum in iudicio, vel externo, ſeu forenſi, vel in interno, ſeu ſacramentali, eſſe mortale. Quæ ſentẽtia eſt ſine dubio falſa, & quod attinet ad iudicium forenſe, alibi tractanda eſt: quod verò pertinet ad hoc ſacramentum, ab eodẽ Caietano, vel declarata, vel retractata eſt in Sũma verb. *Confeſſio*, conditione vlt. vt non procedat in caſu poſito, ſed in tertio ſtatim tractando. Ratio verò huius partis clara eſt, D quia hoc mendacium non eſt pernicioſum, neque grauiter iniurioſum ipſi ſacramento, quia cum illo ſtare poteſt vera materia & forma, & diſpoſitio neceſſaria ad effectum; & aliàs non decipit confeſſorem in re neceſſaria, & graui; ex nullo ergo capite hîc probabiliter apparet malitia mortalis.

Caietani opinio reijcitur. *Caietan.*

5. Quin potiùs addo, licèt omnes Auctores dicãt hoc eſſe peccatum veniale, & ita verum ſit ſupponendo eſſe mendacium: vt fortaſſe regulariter eſt, ſaltem ex conſcientia erronea; tamen ſi quis ſciat prudenter reſpondere & ad mentem, quæ in interrogante eſſe debet, facilè poſſe vitari mendacium, & peccatum veniale. Nam, quando iudex non interrogat iuridicè, nõ mentitur aliquis negando factum, etiamſi illud fecerit, quia non cenſetur ſimpliciter negare ſe feciſſe, ſed negare ita feciſſe, vt teneatur in illo foro illud reuelare: E nam interrogatio iudicis vt ſit iuſta, ita intelligenda eſt, & negatio illi cum proportione reſpõdet: cùm autem cõfeſſor interrogat in hoc ſacramento, interrogat vt iudex: ſi ergo interroget de re non neceſſaria, & quam pœnitẽs reuelare nõ tenetur, poteſt pœnitens illam negare abſque mendacio, in ſenſu dicto proportionaliter applicato. Hinc verò fit, ſi quis dicat hoc mendacium non interrogatus, ſed proprio arbitrio, non poſſe à peccato veniali excuſari, neque à mendacio, quia nec verba admittunt alium legitimum ſenſum, neque eſſe poteſt aliqua rationabilis cauſa illam intendendi, aut fingendi.

Dubium de peccato veniali confeſſo, & non commiſſo.

6. MAIVS verò dubium eſt quando mendacium eſt affirmatiuum de peccato veniali quod aliquis non commiſit: & tunc ſi materia illa eſſet totalis, manifeſtum eſſet ſacrilegium, & peccatũ mortale, quia nullum fit ſacramentũ. Sed difficultas eſt quando illa materia eſt tantùm partialis, ſcilicet, quia inter alia vera peccata pœnitens confitetur aliquod venia- B le, quod verè non commiſit. Et de hoc eſt multorum opinio, tale mendaciũ ſemper eſſe mortale peccatũ. Vnde fit, talem confeſſionem eſſe nullam & ex defectu doloris, & ex defectu integritatis: quia illud ipſum peccatum non confitetur pœnitens: nam, ſi illud confiteretur, iam deſtrueret falſam confeſſionem venialis peccati. Citatur pro hac ſententia Richard. in 4. d. 21. art. 3. q. 4. ſed ibi ſolum dicit eſſe peccatum. Palud. verò q. 2. n. 11. addit eſſe mortale. Bonauent. 2. par. diſtinctionis art. 1. q. 2. obſcurius dicit tollere meritum confeſſionis. Latiùs & clariùs Caietanus in Summa verb. *Confeſſio*. condit. 4. & iuxta ea, quæ ibi dicit intelligendum videtur quod generaliùs dixit 2. 2. q. 69. art. 1. omne mendacium in confeſſione eſſe peccatũ mortale. Tenet etiam Ledeſm. 2. p. 4. q. 5. ar. 4. dub. 4. & Armilla ver. *Confeſſio*. n. 5. Fundamentum eſſe debet, quia ſupponere formæ ſacramenti materiam falſam, ſiue integram, ſiue partialem, eſt peccatum mortale: ſed ita fit in illo caſu: ergo. Maior patet, primò, exemplo à ſimili, ſi quis ad conſecrandum poneret plures hoſtias, quaſdam triticeas, alias hordeaceas: nam ſine dubio peccaret mortaliter. Secundò ratione, quia efficitur forma falſa, quia ſenſus formæ eſt vniuerſalis reſpectu materiæ in quam cadit, vt in exẽplo adducto, cùm dicitur, *Hoc eſt corpus*, &c. illud *Hoc*, deſignat totam materiam præſentem, de qua falsò dicitur eſſe corpus: & ſimiliter in præſenti verbũ *Abſoluo*, ſignificat abſolutionẽ ab hominibus peccatis confeſſis, quod eſt falſum, ſi aliquod peccatum reuera commiſſum non fuit, nam ab illo nemo abſolui poteſt. Vnde concluditur tertiò, hanc eſſe grauem iniuriam, & irreuerentiam ſacramenti; ergo peccatum mortale: nam ex ſuo genere tale eſt, cùm ſit ſacrilegium, & in indiuiduo ſemper habeat materiam, & circunſtantias graues.

Opinio. *Richard.* *Palud.* *Bonau.* *Caiet.* *Ledeſm.* *Armill.* *Fundamentum primæ opinionis.*

7. Nihilominus eſt ſecunda ſententia, quæ negat eſſe peccatum mortale, per ſe loquendo: hoc eſt, ſecluſo ſcandalo, & contemptu. Tenet Angelus verb. *Confeſſio*. 1. n. 16. & 17. & Syluest. ibi q. 8. Soto diſt. 18. q. 2. art. 4. & Petrus Soto lect. 10. de Pœnitentia, & Nauarr. cap. 21. num. 37. Nobiſque neceſſarium eſt conſequenter loquendo, idem ſentire: nam ſuprà diximus, confiteri aliquod veniale ſine propoſito emendæ, vel dolore, non eſſe peccatum mortale, quando non eſt materia integra: eſt autem eadem ratio vtrobique, quia etiam illa materia eſt ſuo modo falſa, & quæ non poteſt informari per formam. Vnde è conuerſo ſumimus argumentum: nam, ſi hoc non obſtante, illud non eſt peccatum mortale, neque hoc etiam erit: ratio verò eſſe debet, quia licet hoc ſit ſacrilegium, tamen materia eius leuis eſt, & ideo ex hoc capite eſt veniale. Minor probatur, quia in primis confeſſor decipitur in re leui. Deinde ille defectus, vel falſitas, eſt in materia non neceſſaria, & quæ non excludit materiam neceſſariam, quia non obſtante illo mendacio, poteſt quis integrè, & cum

Angelus. *Syluest.* *Sotus.* *Pet. Soto.* *Nauarr.*

vero dolore confiteri omnia mortalia peccata. Denique non omnino repugnat veritati formæ.

8. In quo eſt aduertenda differentia inter formam Eucharistiæ, & huius ſacramenti: nam illa per ſe primò reſpicit materiam, & illam deſignat, & effectum circa illam ſignificat: vnde quacunque ratione ſupponatur materia falſa, & falſificatur forma, & ſubſtantialis effectus impeditur: forma verò huius ſacramenti per ſe primò ſignificat perſonam, & effectum circa illam, vt patet ex illis verbis, *Ego te abſoluo*: & principaliter ſignificat effectum gratiæ remiſſiuæ peccati, qui non impeditur, etiamſi aliquod peccatum veniale remiſſibile non ſit, ex falſitate, vel indiſpoſitione pœnitentis: ergo non obſtante illo defectu, poteſt forma eſſe vera, & remittere omnia mortalia. Quod ſatis eſt, vt homo ſimpliciter abſolui dicatur: ſicut dicitur ſimpliciter iuſtus, qui habet gratiam, etiamſi habeat venialia peccata. Et poteſt hoc declarari à ſimili. Nam ſi quis in conficiendo Baptiſmate miſceret aquæ naturali guttam aquæ roſaceæ, quæ eſt falſa materia, nihilominus conficeret verum ſacramentum, & formam in vero ſenſu proferret: vnde, per ſe loquendo, non peccaret mortaliter, ſi abſque errore, vel intentione falſi ritus, indiſcreta deuotione id faceret: ergo ſimiliter in præſenti. Vnde ſimul reſponſum eſt fundamento contrario.

Satisfit contrario fundamento.

9. Aliqui verò hoc limitant, niſi pœnitens hoc mendacium dicat, intendendo vt peccatum illud ſit materia abſolutionis. Sed non oportet hoc addere: quia, licèt pœnitens in hoc intendat decipere confeſſorem, non peccabit mortaliter, & hoc probant omnia adducta: nec poteſt aliter intendere quòd ſit materia abſolutionis in re ipſa, ſed quòd putetur eſſe: & hoc dicimus non eſſe mortale.

Limitatio quorundam reprobatur.

10. Circa tertium de mendacio in materia neceſſaria, ſcilicet, peccato mortali non confeſſo, certum eſt ex omnibus ſupradictis, mendacium negatiuum in tali materia ſemper eſſe mortale contra ſubſtantiã ſacramenti. Nam, ſi quis neget feciſſe mortale peccatum, quod fecit, directè & formaliter tollit integritatem: ſupponimus enim nullam habere legitimam excuſationem ad occultandum illud, aliàs iam hîc & nunc non eſſet materia neceſſaria. Dubium ergo eſt de mendacio affirmatiuo, an ſcilicet ſe accuſare de peccato mortali, quod non commiſit, etiam partialiter, ſit peccatũ mortale. In quo ex omnibus Auctoribus citatis, ſolum inuenio Syluestrum inſinuantem, hanc etiam eſſe materiam leuem, ac proinde peccatum veniale. Ratio eſt, quia nõ eſt mendacium pernicioſum; quamuis enim pœnitens decipiat confeſſorem, tamen decipit contra ſe, ideóque non facit illi grauem iniuriam; ſibi autem non poteſt inferre iniuriam: neque etiam infert ſibi graue nocumentum contra charitatem propriam, quia vel eſt dominus famæ ſuæ, vel illa infamatio in confeſſione reputatur leuis, reſpectu eius, qui poteſt cedere iuri ſuo: & ſæpe etiam eſſe poteſt leuis ex materia, quia in aliqua perſona peccatum aliquod mortale, nõ eſt grauis infamia. Neque etiam reſpectu ſacramenti videtur grauis iniuria, propter dicta in ſimili de peccato veniali.

Tertium, circa quod poteſt mentiri. *Dubium.* *Syluest. reſponſio.*

11. Nihilominus contraria ſententia tenenda eſt: nam per ſe, & ſecluſa ignorãtia inuincibili, hoc eſt peccatum mortale, & conſequenter contra ſubſtantiam ſacramenti. Quod tenent reliqui Auctores citati, & præterea Bonauent. d. 17. quæſt. vlti. Adrianus in 4. q. 5. de Confeſſione, dub. vlt. Syluester verb. *Mendacium*. num. 3. Soto lib. 5. de Iuſtitia, quæſt. 6. art. 1. & quæſt. 10. artic. 2. & Victoria in Summ. numer. 130. & Nauarr. capite 27. numero 248. Fundamentum contrarium eſt, quia illa eſt materia grauis ſacrilegij. Quæ grauitas declaratur primò ex eo, quòd illa eſt deceptio in materia neceſſaria ſacramenti. Secundò quia in omni iudicio mendacium in iis quæ pertinẽt ad ſubſtantialem cauſam, decipiendo iudicem in eis, eſt peccatum mortale, vt latiùs traditur in 2. 2. loco ſuprà citato. Tertiò, quia hoc modo redderetur valdè incerta tota notitia, quam cõfeſſor accepit de conſcientia pœnitentis, quantùm ad numerum, vel ſpecies peccatorũ mortalium: nec tenerentur pœnitentes examinare conſcientiam vt certum numerum dicerent, quia pro ſuo arbitrio poſſent illum augere ſine peccato mortali. Quæ omnia non ſunt ſimilia in peccato veniali, & ideo non eſt ſimilis ratio. Hæc autem reſolutio intelligenda eſt per ſe: nam interueniente ignorantia, & bona fide, clarum eſt poſſe pœnitentem non peccare in hoc, & conſequenter facere confeſſionem validam: quo modo poſſunt excuſari multi ſimplices, qui putant non malè facere dicendo plura, quàm fecerunt.

Contraria ſententia probatur. *Bonau.* *Adrian.* *Syluest.* *Sotus.* *Victoria.* *Nauar.*

SECTIO X.

Vtrùm ſit de neceſſitate, & integritate confeſſionis, vt pœnitens præmittat dirigens examen ad confitenda omnia peccata.

HÆc quæſtio moralis eſt, & prudentiam magis quàm ſcientiam requirit. Diſputant illam Theologi d. 17. vbi breuiter Scotus art. 2. Gabr. q. 1. & Maior q. 8. Caiet. Tom. 1. Opuſ. tract. 5. q. 3. Victoria in Summa, n. 178. Ledeſma 2. p. 4. q. 5. art. 5. Soto d. 18. q. 2. art. 4. ad vltimum. Cano in dict. Relect. p 5. Petrus Soto lect. 10. de Confeſſ. Nauarr. in Sum. c. 9. n. 16. & in cap. *Fratres*. de Pœnit. d. 5. num. 66. & ſequentibus. Syluest. verb. *Confeſſio*. 1. q. 3. & Ruard art. 5. Ex quibus duo colliguntur, in quibus reſolutio huius quæſtionis conſiſtit. 1.

Scotus. *Gabr.* *Maior.* *Caiet.* *Victor.* *Ledeſm.* *Sotus.* *Cano.* *Petr. Soto.* *Nauarr.* *Syluest.* *Ruard.*

Primùm ergo certum eſt, eſſe de neceſſitate confeſſionis, vt pœnitens moralem faciat diligentiam, vt integrè cõfiteri poſſit: quod intelligendum eſt quando quis habet conſcientiam peccatorum mortalium, in quibus requiritur integritas. Et colligitur apertè ex Concilio Tridentino dict. cap. 5. dicente, *Conſtat autem in Eccleſia nihil aliud à pœnitentibus exigi, quàm vt poſtquàm quis diligentiùs ſe excuſſerit, & conſcientiæ ſuæ ſinus omnes & latebras explorauerit, ea peccata confiteatur, quibus ſe Dominum offendiſſe meminerit*: illa ergo diligentia à pœnitentibus exigitur. Ratio verò eſt, quia qui præcipit aliquem actum, præcipit media per ſe neceſſaria ad illum efficiendum: ſed confeſſio integra omnium peccatorum mortalium præcipitur, ad quam, moraliter loquendo, neceſſaria eſt hæc diligentia: ergo. Confirmatur, quia abſolutio, per ſe loquendo, cadere debet in omnia peccata mortalia, & ideo de eiſdem etiam debet eſſe confeſſio, per ſe loquẽdo: vnde ſolùm excuſatur aliquis, & per accidens remittitur peccatum ſine confeſſione illius, quando inculpabiliter ſeu propter ignorantiam inuincibilem omittitur: non poteſt autem dici ignorantia inuincibilis, ad quam expellendam nulla diligentia & examinatio facta eſt: ergo. 2.

Neceſſe eſſe moralem diligentiam adhibere. *Conc. Trid.*

Secundò eſt certum, hanc diligentiam non requiri eandem in omnibus, nec poſſe certa aliqua menſura definiri, aut præſcribi: ſed tantùm dici poſſe, eam prudenter adhibendam eſſe, quæ moraliter ſufficiat, conſiderata capacitate pœnitentis, cõſuetudine peccandi, diuturnitate temporis, & aliis circunſtantiis. Cauenda tamen ſunt extrema, vt ſcilicet, nec nimiùm 3.

onerentur

onerentur conſcientiæ, vel reddantur nimis anxiæ & A ſolicitæ: nō enim eſt neceſſaria ſumma diligētia, quæ ab homine adhiberi poteſt: quia nulla ratione, vel auctoritate hoc probari poteſt, & poſſet interdum inquietas reddere conſcientias, quod eſt contra finem huius ſacramenti. Propter quod dixit Nauarrus ſuprà num. 72. nimiam in hoc ſolicitudinem interdum poſſe eſſe malam, & inordinatam. Neque etiam ſufficit leuiſſima diligentia, ſed talis adhibenda eſt, qualem homo adhibere ſolet in re graui, & quæ illi maximè cordi eſt.

Nauar.

4. *Vtrùm neceſſe ſit extraordinariā adhibere diligentiam.*

Solet verò hoc loco inquiri an teneatur pœnitens extraordinariam aliquam diligentiam adhibere, vt v.g. ſcribere peccata, vel quando ea recogitat, vel quando ea committit, ſi probabiliter credit ea obliuioni eſſe tradenda niſi ſcribantur. Reſpondetur ex communi ſententia, neminem obligari ad huiuſmodi extraordinariam diligentiā, & præſertim ad hanc B de ſcribendis peccatis, quia ſcriptura eſt de ſe publicū inſtrumentum, & ſubiacet periculis. Propter quod Soto non tantùm negat hoc eſſe neceſſarium, verùm eſſe conſulendum. Caietanus verò ver. *Confeſſio*. condit. 11. dicit hoc non eſſe neceſſarium, eſſe tamen vtile, vbi defectus memoriæ timetur: quod videtur certum, ſi prudenter fiat: quia eſt diligentia de ſe non mala, & aliàs ordinatur ad bonum finem.

Soto. Caiet.

5. *Vtrùm hæc diligentia poſſit ſuppleri à confeſſore interrogante.*

Secundò inquiri poteſt, an hęc diligentia, vel defectus illius poſſit interdum ſuppleri à confeſſore interrogante, & ſcrutante conſcientiam pœnitentis. Reſpondetur, interdum poſſe ex hac parte multùm ſuppleri, quando ſperatur interrogationibus confeſ- C ſoris iuuandum eſſe pœnitentem. Imò, ſi pœnitens non eſt tantæ capacitatis, vt ſolus per ſe poſſit ſuam conſcientiam ſufficienter diſcutere, non eſt cogendus, vt inutiliter in eo laborēt, & defatigetur, ſed poteſt iuuari induſtria confeſſoris: & è conuerſo, quādo confeſſor cognoſcit talem conditionem pœnitentis, debet ſuis interrogationibus ſupplere defectum eius, quia vterque debet diligentiam ſuo muneri accommodatam præſtare; hæc autem eſt quæ in illo euentu eſt moraliter neceſſaria. Sed non ideo exiſtimandum eſt, poſſe pœnitentes imparatos accedere, præſertim ſi confeſſiones poſt aliquod longum tempus fiant, quia ferè impoſſibile eſt, vt repentè interrogati, & nulla prohabita recogitatione, eorum recordentur, de quibus interrogantur. Semper ergo præmittenda D eſt aliqua moralis diligentia pro captu pœnitentis: quando verò illa non ſufficit, induſtria confeſſoris iuuandus eſt. Quid verò in hac parte teneatur facere confeſſor, dicemus infrà, agentes de obligationibus illius.

DISPVTATIO XXIII.

De integritate formali cōfeſsionis, eiúſque defectu.

SVPPONIMVS, integram cōfeſſionem peccatorum omnium, quæ in re ipſa commiſſa ſunt, non ita eſſe neceſ- E ſariam ad hoc ſacramentum conficiendum, vt in illo caſu aliter fieri poſsit. Hoc enim intereſt inter confeſſionem integram, & confeſſionem abſolutè, quòd confeſſio eſt omnino neceſſaria, ità vt propter nullam cauſam, vel neceſſitatem, ſine illa poſſit ſacramentum perfici, quia ſine confeſſione nulla eſt accuſatio, vnde nec poteſt eſſe iudicium. Item ſine confeſſione non conſtat confeſſori de culpa, vel diſpoſitione pœnitentis in hoc foro, & ideo nulla ratione poteſt eum abſoluere: & ideo confeſſio ſimpliciter dicta omnino eſſentialis eſt. Confeſſio autem integra peccatorum omnium, quæ in re ſunt, non eſt ita neceſſaria, quia ſine illa poteſt eſſe vera accuſatio, veráque conſcientiæ manifeſtatio: ſed eſt per ſe requiſita quando fieri poteſt, ex diuino præcepto incluſo in ipſa inſtitutione huius ſacramenti. Quapropter, ſicut neceſſitas præcepti moralis eſt, quæ non obligat ad impoſſibile; ita etiam neceſſitas huius integritatis materialis, moralis eſt: & ideo locum non habet, quando talis integritas exhiberi non poteſt: alioqui non fuiſſet hoc ſacramentum conuenienter inſtitutum, tum quia frequentes caſus occurrunt, in quibus homo non habet locum integram confeſſionem faciendi; cùm tamen extremè indigeat hoc remedio ad ſalutem neceſſario: tum etiam, quia in ordinariis confeſſionibus multa memoriam excidunt, quæ in confeſſione omittuntur, & ita ordinarius vſus confeſſionis eſſet humano modo impoſſibilis, ſi materialis integritas eſſet abſolutè neceſſaria. Atq; ita omnes Theologi vnanimi conſenſu docent, quoties homo ex rationabili cauſa excuſatur ab integritate materiali, formalem ſufficere. Illa autem cauſa rationabilis ex aliqua impoſſibilitate ſemper naſcitur, quæ impoſſibilitas prouenire poteſt vel ex abſoluta neceſſitate articuli mortis, vel ex alia morali cauſa, vel ex ignorantia, ſeu naturali obliuione, de quibus ſigillatim dicemus: ac tandem videbimus, an integritas formalis ſit omnino neceſſaria.

SECTIO I.

An propter inſtans mortis periculum ſufficiat confeſsio, tantùm integra formaliter, & quomodo facienda ſit.

EX tribus caſibus contingere poteſt, vt pœnitens inſtante morte non cōfiteatur omnia quæ in re commiſit. Primò, ex defectu vitæ propriæ: ſecundò, ex cōſortio aliorum exiſtentium in ſimili periculo, vt, verbi gratia, in naufragio: tertiò, ex parte ipſius ſacerdotis, quia vel eius mors etiam imminet, & nō eſt alius miniſter: vel certè quia timet graue contagium, & mortis periculum, ſi longo tempore talem ægrotum audiat. Et in his omnibus dicendum eſt, ſi vera neceſſitas intercedat poſſe abſolutionem dari ante conſummatam integram confeſſionem materialiter: nam illa confeſſio, quæ tunc pro temporis, & circunſtantiarum opportunitate fieri poteſt, formaliter eſt integra. Quod ſatis patet ex fundamento initio poſito, quòd præceptum morale nō obligat ad impoſſibile, vel ſimpliciter, vel moraliter: ſed in his omnibus caſibus interuenit impoſſibilitas, vel abſoluta, vel moralis aliter confitendi: ergo præceptum non amplius obligat: ergo talis confeſſio eſt formaliter integra. In his ergo omnibus caſibus ſufficiet ea dicere, quæ pro temporis opportunitate, & ratione periculi dici potuerint.

1. *Tribus caſibus poteſt quis non confiteri omnia peccata.*

Illud tamen ſemper obſeruādum eſt, vt quoad fieri potuerit, detur materia certa, & non dubia; tum quia religio ſacramenti id poſtulat; tum etiam quia charitas etiam hoc poſtulat in illo maximè articulo; & ideo quoties potuerit dari particularis materia alicuius peccati in ſpecie, id non debet prætermitti. Exiſtimo etiam neceſſarium eſſe, ſi pœnitens habeat materiam neceſſariam, illam potiùs confiteri, quàm non neceſſariam: cùm tam breui tempore poſſit dici peccatum mortale, quàm veniale, & alioqui debeat præceptum impleri in neceſſariis, quantum potuerit. Erit etiam optimum conſilium, ſi ſint multa peccata mortalia, illud confiteri quod maximè grauat conſcien

2. *Neceſſe eſt dari materiā certam.*

ſcientiam,vel in quo pœnitens maximè indiget conſilio confeſſoris, quamuis non videatur hoc eſſe ſimpliciter ſub præcepto in illo articulo, quia cùm omnia mortalia ſint neceſſaria materia,quodlibet eorum ſufficiet. Præſertim,quia perturbatio,quæ in tali articulo eſſe ſolet,non ſemper relinquit hominem ſatis liberum ad cogitandum de huiuſmodi comparatione. Denique in praxi obſeruandum eſt, vt ſi pœnitens abſoluatur propter probabilem timorem mortis ante perfectam confeſſionem, & non ſtatim mors ſequatur, continuetur confeſſio,donec integrè fiat,ſi tempus conceditur; nam hoc ſemper eſt per ſe neceſſarium,& ideo implendum quantum fieri poteſt,præſertim durante periculo;& finita confeſſione iterum danda eſt abſolutio: nouum enim ſacramentum,& à priori diſtinctione perficitur.

Quid obſeruandum in praxi.

3\. *Quæſtio grauis, An ſufficiant ſigna contritionis ad præbendam abſolutionem. Prima ſententia negatiua.*

His poſitis, ſupereſt quæſtio grauis, quæ locum habet ſolùm in eo caſu, in quo neceſſitas oritur ex parte ipſius pœnitentis,& quando iam loqui non poteſt, & vix aliquid ſentire,an ſi in eo caſu non poſſit ſpeciale aliquod peccatum explicare,neque confeſſor per interrogationes, vel ſignà poſſit ab eo aliud intelligere,quàm peccaſſe, & deſiderare abſolui, an id ſufficiat,vt abſoluendus ſit. Quod aliis verbis quæri ſolet, an ſufficiant ſigna contritionis ad præbendam abſolutionem. In qua re prima ſententia negat,quam tenet Soto in 4.d 18.q.2.art.5.& Ledeſma 2.p.4.q.9. artic. 5. dub. 2.Cano dict.Relect.5. Idémque videtur ſentire Nauarr.in Summ.c.26.n. 27. cum Abulenſe, quem citat Matth. 16. q. 47. ſed fortaſſe loquitur in alio ſenſu infrà declarando.

Soto. Ledeſm. Cano. Nauarr. Abulenſ.

4\. Ratio præcipua eſt,quia illa non eſt confeſſio:vbi autem non eſt confeſſio,neque abſolutio eſſe poteſt. Anteced ns patet, quia per illam nulla notitia datur confeſſori, quam antea non haberet; omnes enim ſcimus eſſe peccatores Vnde Concilium Tridentinum ſeſſ 14.c.5.ex eo quòd confeſſor non poteſt ferre iudicium cauſa ſibi incognita, colligit confeſſionem in genere non ſufficere, ſed eſſe neceſſariã in ſpecie: ergo ſupponit per generalem confeſſionem nullam notitiã dari confeſſori;ſed illa tantùm eſt vera confeſſio quæ confert notitiam confeſſori: ergo illa non eſt confeſſio. Secundò, per illam nihil proponitur, quod directè poſſit remitti per abſolutionem: ergo non eſt illa materia capax talis formæ. Patet conſequentia, quia ſi abſolutio nihil remittit directè, neque etiam indirectè id faciet, quia hoc ſupponit illud, ſicut id, quod eſt per accidens, ſupponit aliquid per ſe: ergo nihil omnino remittet, quia non eſt alius modus remiſsionis. Antecedens verò patet, quia actiones ſunt circa particularia, ibi autem nulla materia particularis proponitur. Deinde, quia vel remittuntur directè omnia peccata in ſpecie; & hoc dici non poteſt,quia de illis,vt ſic,non fit confeſſio,& illud tantùm directè remittitur,quod ſubiicitur clauibus per confeſſionem. Cuius etiam argumẽtum eſt,quia manet obligatio iterum confitendi illa,vt directè remittantur. Quæ rationes probant etiam de quolibet in particulari.Et præterea,quia non eſt maior ratio de vno quàm de alio. Vel ſolùm remittitur directè peccatum, vt ſic;& hoc etiam non eſt veriſimile,quia peccatum in communi non eſt remiſsibile. Tertiò, quia illa materia, quæ non ſufficit ad ferendum aliquod prudens iudicium de cauſa,non eſt ſufficiens materia iudicij;ſed ita eſt in præſenti,quia iudicium prudentiale fertur practicè ex particularium cognitione: ergo vbi non datur cognitio alicuius rei particularis, non habet locum iudicium prudentiæ: ergo neque abſolutio.

Conc. Trid.

5\. *Contraria* Nihilominus contrariam ſententiam probabiliorem cenſeo,& practicè ſecuram,imò & exercendam. Significat illã Palud d.21.q.2.art.2. dicens,materiam ſacramenti pœnitẽtiæ eſſe confeſſionem peccatorum in particulari,vel in generali,quando aliter fieri non poteſt. Tenet etiam Antonin. 3.p.ti.10. c. 2. Syluest. verb.*Confeſſor*.3.quæſt.13. Angelus ver. *Confeſſor*.4.n. 8.Medina Cod.de Cõfeſſ.q.de peccatis oblitis.Ruardus art.3.contra Lutherum,& Corduba lib. 5. de Indulgentiis q.39.Et fundatur maximè hæc ſententia in Decretis & Conciliis,quæ ſuprà adduxi, vt oſtenderem poſſe abſolui pœnitentem,etiamſi ſacerdoti non conſtet de eius confeſsione, niſi per teſtimonium aliorum:nam illa loquuntur in eo caſu,quo pœnitens tantùm demonſtrauit ſigna pœnitentiæ,& voluntatem confitendi, vt apertè conſtabit ea attentè legendo. Quod etiam Doctores contrariæ ſententiæ non negant,& ideo conantur exponere, illa non loqui de abſolutione ſacramentali, cuius oppoſitum ſuprà etiam oſtendi.

ſententia probabilior iudicatur, & in praxi ſeruanda. Palud. Anton. Syluest. Angel. Medin. Ruard. Cordub.

Secundò argumentor ratione,quia illa eſt vera accuſatio in hoc foro ſacramentali:ergo poteſt eſſe ſufficiens materia,vt perficiatur iudicium,quando accuſatio magis integra fieri non poteſt.Probatur antecedens primò, quia accuſatio interior,quam homo facit Deo per generalem recognitionem offenſionis diuinæ,eſt adeò vera,vt ſi accedat perfecta deteſtatio, ſufficiat ad remiſſionem peccati, vt in ſuperioribus dictum eſt: ergo ſimilis exterior confeſſio facta homini,vt locum Dei tenenti,habebit veram rationem accuſationis,quando maior fieri non poteſt. 6.

Secundò,per illam datur confeſſori ſpecialis notitia,quam antea nõ habebat,tum quia priùs non ſciebat in hoc foro, & poſtea ſcit:tum etiam, quia aliud eſt,ſcire alterum peccaſſe,aliud verò eſt ſcire alterum recognoſcere, & cum dolore ſubiicere clauibus ſua peccata,vt remittantur:& hęc notitia ſpecialis ibi cõfertur. Vnde,licèt illa confeſsio quoad materiam remotam dicatur generalis,quoad proximam eſt particularis, nam hîc & nunc cum talibus circunſtantiis fit:ergo nihil ibi deeſt ad veram rationem accuſationis.Nam quòd ex parte rei,de qua fit accuſatio, debeat eſſe diſtincta, & quòd hoc omnino ſit de eſſentia,nulla ſufficienti ratione probatur.Neque etiam ex Concilio Tridentino colligitur; alioqui pari ratione probaretur,integram confeſsionem omnino neceſſariam eſſe:ſicut ergo quoad hanc partẽ loquitur Concilium per ſe,& quando fieri poteſt, ita etiam quoad illam de confeſsione peccatorum in generali. 7.

Quod tertiò ſic declaro: nam confeſsio aliqua generalis poteſt interdũ eſſe de neceſsitate huius ſacramenti,tanquam materia ſaltem partialis, vt ſumitur ex D.Thoma in 4.d.21.q.2.art.1.ad 1.& artic.2.nam ſi quis recordetur ſe peccaſſe mortaliter, oblitus eſt autem cuius ſpeciei fuerit peccatum illud, debet ſaltem cõfiteri ſe peccaſſe mortaliter: quod etiam notauit Nauar.in Summ.c.10.n.7.ex Maiori in 4. d. 17. q. 3. Vnde conficitur ratio;nam materia quæ eſt partialis,quando aliæ partes adhiberi non poſſunt, erit ſufficiens,& totalis,quando plus dici non poteſt,ſed hęc generalis confeſſio poteſt,vt debet, eſſe aliquando materia partialis:ergo ſi plus dici non poſsit,etiam vt totalis ſufficiet.Imò etiam ſecluſo articulo mortis, ſi homo non habeat conſcientiam alterius peccati mortalis,videri poteſt illa materia ſufficiens in eo caſu,quia homo non tenetur confiteri venialia: ergo ſi dicat ſe peccaſſe mortaliter, oblitum autem eſſe in qua ſpecie ſatisfaciet, eritque abſoluendus: quanquam propter certitudinem melius ſit addere aliquod veniale peccatum in ſpecie.Dicetur fortaſſe, confeſſionem peccati mortalis iam eſſe aliquo modo ſpecificam, & ideo non eſſe ſimile ad concludendum de generali confeſsione peccati,vt ſic. Reſpondeo, ſi argumenta 8.

D.Tho. Nauarr. Maior.

gumenta prioris opinionis aliquid probāt,æquè procedere de genere(vt ita dicam)ſubalterno, vel ſupremo; quod ſi de illo non probant, etiam de hoc non procedunt:ergo non erit cur negemus in caſu neceſſitatis illam materiam etiam generaliſſimam eſſe ſufficientem.

9. Sed præterea vrgeo vlteriùs idem argumentum; nam ſi quis certò ſcit ſe peccaſſe aliqua cogitatione, dubitet autē & ignoret in qua materia,& cum quanta grauitate,mortalíne an veniali, poteſt & debet illud confiteri,ſicut habet in conſcientia,& tamen illa confeſsio habet generalitatem abſtrahētem à peccato mortali,& veniali:ergo confeſsio ſic etiam confuſa & generalis poteſt eſſe partialis materia: & reddit idem argumentum,quòd ſi ordinariè poteſt eſſe partialis materia, in extrema neceſsitate poſſit eſſe totalis. Adde,ſi fingamus in eo caſu non habere pœnitentem conſcientiā certam alterius peccati in particulari,fore abſoluendum propter dubium peccati mortalis,cum certitudine alicuius peccati. Tandem,qui non haberet conſcientiam peccati mortalis,ſi in illo articulo diceret ſe peccaſſe venialiter, ſine dubio abſoluendus eſſet, quandoquidem in venialibus explicare numerum, vel ſpecies,non eſt de neceſſitate confeſſionis: ſed qui dicit ſe peccaſſe,ad minimum dicit ſe peccaſſe venialiter:habere autē conſcientiam peccati mortalis in illo articulo non obſtat, quandoquidem illā explicare nō poteſt:erit ergo materia illa ſufficiēs.

10. *Obiect.* Dices,hoc argumento probaretur illam confeſſionem peccati venialis in genere eſſe per ſe ſufficiētem in eo,qui non habet conſcientiā peccati mortalis,etiā extra caſum neceſſitatis. *Reſpondetur.* Reſpondetur, fortaſſe ſpeculatiuè tantùm loquendo, poſſe hoc defendi,tum propter rationem dictam,tum etiam,quia qui confitetur verba otioſa,cenſetur dare ſufficientem materiam;& tamen non plus declarat conſcientiam ſuam, quàm qui dicit ſe peccaſſe venialiter,nec magis variat iudicium confeſſoris. Nihilominus tamē practicè negandum hoc eſt,propter incertitudinem materiæ. Dico ergo, licèt homo abſolutè non teneatur ſpecies peccatorum venialium confiteri, tamen ſuppoſito quòd vult confiteri,teneri ad exhibendam materiam omnino certam,ſi poteſt,& ideo debere aliquod peccatū veniale in particulari ſuo arbitrio confiteri: adiūncta verò neceſſitate, ſeu impotentia aliud dicendi, ſine dubio illa materia erit ſufficiens.

11. *Diluuntur fundamenta primæ ſententiæ.* Fundamenta prioris ſententiæ iam ferè ſoluta ſunt ex dictis. *Primum.* Ad primum enim negatur aſſumptum: eſt enim illa vera accuſatio,& præbet confeſſori aliqualem notitiam ſacramentalem, imperfectam quidem, quæ quaſi nulla æſtimaretur,ſi maior volūtariè omitteretur:quo ſenſu locutum eſt Cōcilium Trident. ibi citatum;tamen ſuppoſita neceſsitate eſt ſufficiens. *Secundum.* Ad ſecundum reſpondetur, in eo caſu directè remitti offenſionem diuinam,vt talis eſt,& ideo ſingula peccata mortalia ſecundùm proprias ſpecies adhuc relinqui obnoxia clauibus,quia ſecundùm proprias rationes non fuerunt illis ſubiectæ: quod quidem dicendum eſt in eo caſu obliuionis ſpeciei peccati mortalis. Neque etiam refert,quòd materia remota,quæ eſt veluti obiectum illius confeſsionis, ſit vniuerſalis, quia abſolutio immediatè verſatur circa materiam proximam,quæ eſt particularis confeſsio, & effectus eius etiam verſatur circa hanc particularem perſonam;& ita tota hæc actio circa particularia verſatur. *Tertium.* Ad tertium denique reſpondetur optimè poſſe exerceri iudicium prudentiæ quando hìc & nunc, quantum poſsibile eſt, particulares circunſtantiæ conſiderantur,etiamſi non in omnibus poſsit ad ſingularia perueniri: quod in præſenti optimè fit:nam particularis perſona abſoluitur iuxta confeſsionis & con-

A ſcientiæ indicia ab ipſa data, quantùm hìc & nunc dari potuerunt; & ideo prudentia dictat hìc & nunc eſſe abſoluendam: quod etiam in aliis exemplis adductis facilè intelligi poteſt,quamquam per ſe clariſſimum ſit.

De eo, qui confeſsionem petit,& contritionis ſigna exhibet,& poſtea ſenſum amittit.

Atque ex hac reſolutione(adiuncta alia ſuprà poſita, quòd confeſsio in abſentia facta poteſt ſufficere ad recipiendam abſolutionem in præſentia, interueniente ſufficiente teſtimonio)colligo,in caſu, 12.
B in quo infirmus petit confeſſionem,& exhibet ſigna contritionis in abſentia confeſſoris. ſi poſtea confeſſor adueniens nihil aliud à pœnitente intelligere poſſit,quia v.g.iam nihil ſentit, ſi de ſignis exhibitis, & petitione confeſsionis habeat ſufficiēs teſtimonium, poſſe, imò & practicè debere ſacerdotē illum abſoluere,concepta conditione, quæ ſemper ſubintelligitur,*quantū poſſum*,vel,*ſi materia eſt ſufficiens*. Prior pars eſt communis Auctorum dictorum,& ſumitur ex decretis ſuprà citatis. Et patet ex dictis,quia nihil eſſentiale deeſt,quia neque abſentia, neque vniuerſalitas ſunt ſimpliciter contra eſſentiam.

13. *Oportet ſigna contritionis exhibere in ordine ad claues.* Eſt tamen attentè obſeruandū,non ſatis eſſe adhibere ſigna contritionis (quod fortè voluit Abulenſis
C ſuprà)ſed neceſſarium eſſe illa adhibere in ordine ad claues. quia contritio, vel manifeſtatio eius per ſe nō eſt ſufficiens materia ſacramenti pœnitentiæ,ſed quatenus informat confeſſionem aliquam,cum qua perficit accuſationem ſacramentalem:& hoc eſt exhibere ſigna in ordine ad claues. Vnde quantumuis infirmus ſe oſtendat deuotum & contritum,ſi nullam fecit mentionem confeſsionis, & in eo ſtatu ſenſum amittat,non poteſt ſacramentaliter abſolui,quia illa contritio non eſt relata ad claues, neque ibi interuenit aliqua confeſsio, etiam generalis,& in abſentia. At verò cùm exhibet illa ſigna petēdo confeſſionem, ſeu vocando ſacerdotem, iam eſt materia ſufficiens.

14. *Obiect. Euſ. Papa.* Sed adhuc obiici poteſt: nam in eo caſu huiuſmodi pœnitens nondum confitetur, ſed ſolùm oſtendit voluntatem confitendi. Accedit quòd Euſebius Papa
D dicto decreto apud Burchardum lib. 18. c. 11. loquens de hoc ipſo caſu,ſolùm dicit,vt ſacerdos ſuper ægrotum oret,oleo ſancto vngat,& Euchariſtiā præbeat, de abſolutione verò nec verbum. *Solutio.* Reſpondeo ad priorem partem,illam eſſe quandam inchoationem confeſſionis, præſertim conſideratis circunſtantiis illius temporis:nam ille ſic pœnitens intendit facere quantum poteſt tunc,& debet in ordine ad ſuam ſalutem, & ideo dum abſolui petit in actu exercito,ſe confitetur peccatorem,& clauibus ſe ſubiicit:& ideo illa eſt vera confeſſio, & in eo caſu eſt integra, quia maior fieri non poteſt. Ad Euſebium poteſt quis reſpondere,vel loquutū eſſe,quando priori modo,& ſine relatione ad claues ſigna contritionis exhibentur, vel non negare abſolutionem eſſe dandam,ſed ad ſummum tacere. Meliùs autē dicitur ſub oratione ſacer-
E dotis abſolutionem includi. Ita enim interdū loquuntur antiquiores Patres,vt patet ex Leone Papa epiſt. 91. aliàs 89. vbi vocat ſupplicationē ſacerdotis. *Leo Pap.* Hanc verò fuiſſe mentem Eugenij, patet, quia priùs dicit, tunc eſſe concedendum illi homini omne id quod concedi ſolere pœnitentibus:conſtat autem pœnitentibus dari ſolere veram ſacramentalémq; abſolutionem:eandem ergo ſentit dandam eſſe in illo caſu.

15. *Sacerdos tenetur da-* Quòd autem non ſolùm dari poſſit, ſed debeat etiam,vt in vltima parte aſſerebamus, patet,quia ſacerdos abſoluendo in dicto caſu, nulli periculo con-

 ſcientiæ

re abſolutionem in caſu propoſito. ſcientiæ ſuæ ſe exponit, cùm operetur ex ſententia valde probabili. Nec etiam eſt periculum iniuriæ ſacramenti, tum propter eandem rationem, tum etiam quia per adiunctam conditionem omnino tollitur, ſicut in aliis caſibus dubiis fieri ſolet. Et alioqui non abſoluendo exponit proximum periculo æternæ damnationis, qui fortaſſe abſolutus ſaluabitur: ergo ſaltem ex charitate debet illum abſoluere. Imò etiam ex obligatione ſui muneris videtur teneri: quandocunque enim pœnitens (ſaltem iuxta probabilem ſententiam) ſufficienter confitetur, & eſt bene diſpoſitus ad recipiendam abſolutionem, tenetur ſacerdos illum abſoluere: in propoſito autẽ iuxta probabiliſſimam ſententiam hic pœnitens ſufficienter confitetur, & eſt ſatis diſpoſitus: ergo.

SECTIO II.

Vtrùm propter vitandum aliquod graue nocumentum proprium, vel alienum, liceat aliquod peccatum mortale in confeſsione omittere.

1. *Prima aſſertio. D Thom. Palud. Maior. Alenſis. Altiſiod. Adrian. Soto. Petr. Sot. Cano. Nauarr.* PRIMÒ certum eſt, non teneri hominem ad confitendum aliquod peccatum cum morali periculo alicuius grauis nocumẽti proprij. Ita docẽt Theologi omnes, D. Tho. in 4. d. 17. q. 3. art. 3 q. 4. ad 5. Palud. ibi q. 5. Maior etiam q. 5. Alenſ. 3. p. q. 77. memb. 3. art. 1. ad. 1. Alti. in Sum. tract. 6. c. 3. q. 3. Adrian. in 4. q. 1. & 4. de Conf. Soto d 18. q. 2. art. 5. ad 3. Petrus Soto lect. 10. de Conf. Cano dict. Relect. p. 5. Nauar. in Summ. c. 7. n. 3. & 4. Ratio eſt ſæpe tacta, quia præcepta poſitiua non obligant cum tanto diſpẽdio & periculo, & ideo qui non poteſt aliter confiteri illud peccatũ, pro tunc cenſetur moraliter impotens ad confitendum illud, & ideo excuſatur. Quin potiùs tale poſſet eſſe detrimentum, vt obligaretur homo ad non confitendum tale peccatum in illo euẽtu, vt ſi timeret graue ſcandalũ in propria ſalute ſpirituali: idémque cenſeo ſi timeret probabile periculum mortis corporalis, quia iure naturali tenetur homo vitare hæc pericula, & præſertim quia, vt mox explicabimus, nulla eſt moralis neceſſitas talis confeſſionis in illo caſu.

2. *Secunda aſſertio.* Secundò eſt etiam certum, hoc idem aſſerendum eſſe, quando ſimile periculum timetur ex parte ipſius confeſſoris, vel alterius tertiæ perſonæ. Ita docent iidem Auctores, oritúrque ex eadem lege charitatis, quæ obligat ad diligendum proximũ ſicut nos ipſos. *Bernar.* Vnde eſt illud Bernardi lib. de Præcepto, & Diſpenſ. *Quod propter charitatem introductum eſt, contra eandem charitatem exerceri non debet*: cùm ergo in præsẽti charitas obliget ad vitandum graue damnum proximi, hæc lex confeſſionis, quæ poſitiua eſt, non obligat cum tanto diſpendio proximi. Vnde, ſi ego timeam cõfeſſorem non ſeruaturum ſigillum, & ex mea confeſſione ſumpturum occaſionem ad infamandũ proximum, nec teneor, nec licitè poſſum tale peccatum confiteri, quia eſſet cõtra charitatem, & iuſtitiam. Similiter, ſi dicendo aliquam circũſtantiam, probabiliter timeo confeſſorem eſſe ſcandalizandum, & ad aliquod graue peccatum inducendũ, ex charitate obligor ad tacendũ. *Nauarr.* Aduertunt tamẽ Nauarr. & alij oportere, vt illud ſcandalum ſit actiuum, ſeu ex fragilitate alterius: nam, ſi ſit paſſiuũ, & ex malitia tantùm, non ita tenemur illud vitare: quod eſt verum, ſeruata lege charitatis, ſcilicet, vt ſi abſque vllo incommodo proprio poſſit hoc paſſiuum ſcandalum vitari, fiat, vt ſuprà etiam inſinuaui, & latiùs in ſua materia dicendum eſt. Addo præterea, oportere in his caſibus timorem eſſe probabilẽ, & (vt ita dicam) cadentẽ in prudẽtem

A virũ: quia, cùm omittenda ſit executio legis grauiſſimæ, non ſine magno fundamento, & ratione fieri debet: & alias daretur occaſio hominibus facilè omittendi cõfeſſionem peccatorum, propter leuẽ cauſam.

Statim verò occurrit dubitandum, an in his caſibus omittendum, vel differendum omnino ſit ſacramentum confeſſionis, donec confeſſio poſſit integrè fieri ſine vllo incommodo, vel poſſit, aut debeat ſtatim ſuſcipi confitendo alia peccata, & tacendo illud, in quo eſt periculum. Nam D. Thomas citato loco dicit, hominẽ ita tunc ſe gerere debere, ac ſi non haberet copiam confeſſoris, & addit, melius fore tunc confiteri laico, quàm tali ſacerdoti: ſentit ergo tunc eſſe omnino omittendam confeſſionem. Atque ita ſentit Viguerius in Summa cap. 26. §. 4. verſ. 17. Et poteſt confirmari, quia Concilium Tridentinum ait, de neceſſitate huius ſacramenti eſſe dicere omnia peccata, quæ homo habet in cõſcientia, ſeu quæ memoriæ occurrunt: ſed in eo caſu non poſſunt dici omnia: ergo non poteſt applicari id quod eſt de neceſſitate ſacramenti ergo non poteſt ſacramentum ſuſcipi. 3. *Dubium. D. Tho. Viguer. Conc. Trid.*

B

Nihilominus dicendum eſt, & poſſe, & aliquando debere confeſſionem fieri, tacẽdo tale peccatum. Ita docet apertè Soto, & ſumitur ex Alenſ. Palud. & Nauarr. Conſideranda ergo eſt occaſio, vel neceſſitas, aut vtilitas ſuſcipiendi ſacramentum. Et prima neceſſitas eſt articuli mortis: & tunc ratio eſt clara, tũ quia præceptum diuinum de confeſſione tunc maximè obligat: tum etiam, quia neceſſitas propriæ charitatis tũc omnino vrget, & vtrique obligationi poteſt ſubſtantialiter ſatisfieri, faciendo confeſſionem formaliter integrã, qualis illa erit etiamſi aliquid taceatur, quia ſolùm propter impotentiam moralem omittitur. Dices, Quomodo poteſt tunc aliquid omitti, cùm illud remitti non poſſit, niſi in ordine ad aliam confeſſionem, & iam non ſit ſpes faciendi aliam cõfeſſionem? Reſpondetur, non eſſe neceſſariam hanc ſpem, ſed votum, vel deſiderium, vt conſtat quando aliquis in tali articulo omnino confiteri non poteſt. 4. *Reſpondetur ad dubium. Soto. Alenſis. Palud. Nauarr. In mortis articulo poſſe omitti peccatum. Obiect. Solutio.*

C

Secunda neceſsitas eſt ſeruandi præceptum annuę confeſsionis, & tunc cenſeo non ſolùm poſſe, ſed debere fieri talem confeſsionem. Ratio eſt eadem, quia impletur ſubſtantialiter illud præceptum, & poteſt fieri ſine iniuria ſacramenti, vel alio incommodo graui; ergo debet fieri. Item, quia aliàs poſſet aliquis ea occaſione per multos annos nunquam confiteri, quod eſt graue incommodum morale. Tandem, quia, licèt homo ſit certus, quòd propter obliuionem eſt omiſſurus multa peccata in confeſsione, nihilominus tenetur confiteri de aliis: ergo ſimiliter in præſenti, quia quod propter obliuionem licet, etiam propter moralem impotentiam licitum eſt. 5.

D

Tertia neceſsitas eſt ſuſcipiendi Euchariſtiam, aut faciendi ſacrum, quando ſine graui ſcandalo, aut alio incõmodo prætermitti id nõn poteſt: nam tunc etiam eſt præceptum diuinum præmittendi confeſſionem, quãdo eſt conſcientia peccati mortalis & poteſt impleri dicto modo, & ita procedũt rationes factæ. Hũc tamen, & præcedentem caſum ita limitãdum cenſeo, vt ſolùm procedant quando homo habet conſcientiam alterius peccati mortalis, quod confiteri poteſt, præter illud quod cõfiteri non poteſt: nã ſi illius tantùm haberet, non obligaretur, quia nõ obligatur homo ad confitenda venialia: neque etiam poſſet tunc mortale peccatum in genere cõfiteri, vt in caſu obliuionis, quia non poſſet veram cauſam tacẽdi ſpeciem peccati declarare. At verò in primo articulo neceſsitatis extremæ, ſatis probabile eſt, licèt incertum, obligari tunc hominem ad ſuſcipiendum ſacramẽtum, vt potuerit, ſaltem ex charitate propria, propter periculum, quod imminet æternæ damnationis, 6. *Suſcepturus Euchariſtiam poteſt aliquando celare peccatum.*

E

Quarta

7. *Poteſt omitti peccatum ad vitandum infamiam.* Quarta occaſio, vel neceſsitas erit vitandi aliquam infamiam propriam, vel aliud ſimile incommodum, quod quis timet niſi confiteatur eo modo, quo poteſt: & tunc eſt etiam ſufficiens ratio, vt homo poſſit licitè ſic confiteri, non tamen obligatur, ſaltem ſub mortali, quia illud incommodum temporale eſt, & proprium, & poteſt homo cedere iuri ſuo. Secus verò erit, ſi ſcandalum aliorum ex dilatione, vel omiſsione confeſſionis timeatur; tunc enim non ſolùm licebit, ſed etiam neceſſarium erit eo modo confiteri iuxta qualitatem ſcandali, quod ſemper ex charitate vitandum eſt. Quintò contingere poteſt, vt nulla ſit confeſsionis neceſsitas ſimpliciter, ſit tamen magna vtilitas, quam per ſe affert ſacramentum, & augetur ex frequentia eius: vnde, ſi propter eam occaſionem multo tempore differendum ſit, conſultius erit ita confiteri, licèt non ſit ſub obligatione. Et hoc ſignificauit Soto ſuprà. Denique quando nulla cauſa huiuſmodi interuenit, ſed poſt breue tempus ſperatur commoditas integrè confitendi, tunc melius erit differre confeſſionem: imò ſi ceſſaret omnis cauſa rationabilis, eſſet præceptum: quia tunc commodè poteſt ſeruari integritas confeſſionis etiam materialis, quod per ſe neceſſarium eſt, quando moraliter fieri poteſt: in eo autem caſu ita fieri poteſt, quandoquidem nulla rationabilis cauſa cogit ad alium confeſsionis modum; ergo.

8. *Opinio Soti.* Addit tandem Soto ſuprà, in huiuſmodi caſu quando ob hanc cauſam peccatũ in confeſſione omittitur, præſertim ad implendum præceptum annuæ confeſſionis, peccatum illud omiſſum, eſſe poſtea confitendum quamprimùm occurrerit opportunitas illud confitendi ſine tali detrimento. Et in hoc conſtituit differentiã inter peccatũ omiſſum ob obliuionem, & propter hanc cauſam: quòd illud, licèt poſtea memoriæ occurrat, poteſt ſeruari donec iterũ obliget præceptum confeſſionis: hoc autem minimè, ſed ſtatim in confeſſione aperiendum eſt. Et rationem differentiæ reddit, quia ex Concilio Florent. (inquit) tenemur *Conc. Flor.* cõfiteri ſemel in anno omnia peccata, quæ memoriæ occurrunt, quod præceptum ad literam impleuit, qui tantùm ob obliuioné aliquid omiſit; & ideo ex vi illius præcepti non tenetur ampliùs eo anno confiteri. Qui verò omiſit aliquid, quod in memoria habebat, reuera non impleuit illud præceptum, licèt fortaſſe excuſatus fuerit à tranſgreſſione propter aliam cauſam: & ideo, ceſſante cauſa, tenetur illud implere.

9. *Contraria opinio probatur.* Hæc verò doctrina & differentia in primis non rectè fundatur in Concilio Trid. vel Florent. quia ibi non agit de præcepto confitendi ſemel in anno, ſed de ſubſtantiali materia huius ſacramenti, quam dicit eſſe confeſſionem omnium, quæ memoriæ occurrũt: vnde, ſi hoc non impletur, vt Soto ſupponit, nec ſacramentum perfici videtur, vt ſuprà obiiciebam. Dicendũ verò eſt, in noſtro caſu verè impleri, quia ſenſus eſt, confitenda eſſe omnia, quæ memoriæ occurrunt practicè, id eſt, tanquam poſſibilia moraliter, & conſequenter tanquam hic & nunc ex debito declaranda in cõfeſſione: hoc autem totum etiam integrè in dicto caſu fit. Quapropter ex vi illorum verborum Concilij Florentini non magis tenetur aliquis peccatum ſic omiſſum poſtea ſtatim confiteri, quàm peccatum oblitum: & reuera neutrum tenetur ſtatim ex vi iuris diuini, quod ius ſolum in illo loco Concilij Florentini explicatur. In cap. autem, *Omnis vtriuſque ſexus*, vbi habetur præceptum de annua confeſſione, non additur illa particula, *Quæ memoriæ occurrunt*, ſed ſimpliciter dicitur, *Omnia peccata*: vnde ex vi etiam illius præcepti nulla poteſt conſtitui differentia. Et quanuis illa particula adderetur, idem dicendum eſſet, quia ibi nulla ſpecialis obligatio additur ex vi

A præcepti Eccleſiaſtici, præter tẽporis determinationem, vt infrà ſuo loco videbimus. Quid autem de vtroque, tam de oblito, quàm de alio dicendum ſit, latiùs videbimus infrà, agẽtes de illo præcepto: nunc ſuppono in neutro manere illam obligationem ad ſtatim, quia, vt dixi, illud præceptum Eccleſiaſticum ſolùm determinat præceptum diuinum ad tale tempus, & præceptum diuinum iam tunc impletum fuit: poterit ergo illa materia, quæ ex cauſa honeſta relicta eſt, in aliud legitimum tempus reſeruari.

Duæ aliæ ſuperſunt hic graues quæſtiones. Prima eſt de caſuum reſeruatione, an propter illam liceat interdum mutilare materialiter confeſsionem; & hãc tractabo infrà diſputatione 29. Secunda quæſtio gra- 10.
B uis erat de complice, an ſcilicet quando peccatum dici non poteſt, niſi reuelando perſonam, quæ fuit ſocia criminis, liceat propter hoc damnum vitandum tacere tale peccatum. Tamen, quoniam de complice multa alia dicenda ſunt, vt omnia ſimul coniungam, inſtituam poſtea de illo diſputationem ſpecialem. Supereſt ergo ſolùm, vt de obliuione dicamus.

SECTIO III.

Quæ confeſsio ſit formaliter integra quando propter obliuionem, vel ignorantiam aliquid in ea omittitur.

C CERTVM in primis eſt, aliquam confeſſioné poſſe eſſe validam, quanuis in ea omittatur aliquid ob ignorantiam, vel obliuionem aliquam. In quo conueniunt omnes Theologi, & ita indefinite loquendo de aliqua ignorantia, eſt res certa de fide. Nam ideo Concilium Florent. addidit illam particulam, *Quorum memoriam habet*: & explicatiùs Tridentinum, *Quorum poſt diligentem excuſſionem conſcientiam habent*: & infrà, *Dum omnia, quæ memoriæ occurrunt*, &c. & infrà damnat dicentes, in confeſſione præcipi aliquid impoſſibile: *Conſtat enim*, inquit, *in Eccleſia nihil aliud à pœnitentibus exigi, quàm vt poſtquam quiſque diligentiùs ſe excuſſerit, & conſcientiæ ſuæ ſinus omnes, & latebras explorauerit, ea peccata confiteatur, quibus ſe Dominum, & Deum ſuum mortaliter of-* D *fendiſſe meminerit*, &c. Conſtat igitur aliquam confeſſionem poſſe eſſe integram formaliter, licèt non ſit integra propter obliuionem. Vnde etiam obiter intelligitur, ſecluſa omni obliuione, nunquam poſſe eſſe confeſſionem validam: ſi ſcienter in ea omittatur aliquod peccatum mortale nunquam confeſſum, & ſine alia rationabili cauſa, vt ex eiſdem Conciliis ſatis probatur, & ex dictis in principio diſputationis præcedentis. 1. *Conc. Flor. Trident.*

Difficultas, qualis debeat eſſe ignorantia, ſeu obliuio.

E DIFFICVLTAS ergo ſupereſt, quanta & qualis eſſe debeat hæc obliuio, ſeu ignorantia, vt ea non obſtante, confeſsio valida ſit, quanuis non ſit materialiter integra. Duplex enim eſſe poteſt hæc obliuio, ſcilicet, inuincibilis, ac propterea inculpabilis & vincibilis, ac propterea culpabilis. De priori ergo certũ eſt illam ſufficere ad integritatem formalem, ideóque eſſe ſufficientem ad valorem confeſſionis, quanuis materialiter aliquid illi deſit. In quo etiam Doctores conueniunt: & hoc maximè conuincunt auctoritas & ratio Cõcilij Tridentini, quia tunc omiſsio illa non eſt voluntaria: nam, vt conſtat ex 1.2. q. 6. 2. *Duplex obliuio. Obliuio inuincibilis ſufficit ad valorem confeſſionis.*

q.6.ignorantia antecedens, qualis eſt omnis inuincibilis,cauſat inuoluntarium. Item, quia in eo caſu interuenit impotentia, vel moralis, vel etiam phyſica. Vnde, ſi talis confeſſio non ſufficeret, non poſſent homines ſacramentum hoc cum aliqua morali ſecuritate recipere. Quæ omnia non ſolùm procedunt de propria obliuione,quæ dicit carentiam memoriæ, & ſpectat ad ignorantiam facti, ſed etiam de quacunq; ignorantia probabilis iuris, ratione cuius homo exiſtimat ſe poſſe licitè omittere tale peccatum in confeſſione, vel quia probabiliter putat non eſſe mortale: vel certè quia probabiliter credit hîc & nunc ſe iuſtè excuſari à cōfeſſione illius: vel certè quia inuincibiliter credit adhibuiſſe diligentiam neceſſariam, cùm tamen reuera non adhibuerit: quia in omnibus his & ſimilibus caſibus confitetur omnia, quæ inuincibiliter exiſtimat eſſe confitenda, & ita formaliter implet præceptum de integritate confeſſionis. B Nam in his omnibus caſibus eadem eſt ratio, vel impoſſibilitatis moralis,vel ſufficientis excuſationis; vtraque autem ſufficit ad integritatem formalem.

3. *Diuerſi gradus ignorantiæ vincibilis. Primus.*

De altera verò ignorantia,vel obliuione culpabili difficultas ſupereſt, an cum illa poſſit eſſe formalis integritas. Eſt enim in hoc ignorantiæ genere magna latitudo,& diuerſitas graduum. In quibus aliqua ſunt certa,& aliqua dubia. Primus gradus eſt,quando negligentia commiſſa in examinanda conſcientia, ſeu obligatione aliquid confitendi, fuit minima,ita vt ad ſummum ſufficiat ad veniale peccatum:& tunc certum eſt,ea non obſtante poſſe eſſe confeſſionem formaliter integram, & validam. In quo conueniunt omnes Doctores ſtatim citandi.Ratio autem eſt,quia non obſtante illa negligentia, ſubſtātialiter impletur præceptum de integritate confeſſionis,in quo præcipuè C cōſiſtit hæc integritas formalis:ergo. licèt aliquo modo, & ſecundùm quid violetur illud præceptum, hoc non obſtat quominus ſacramentum ſubſtantialiter validum ſit.Quin potiùs illa culpa non eſt ſufficiens ad impediendum effectum ſacramēti, cùm non repugnet gratiæ, nec remiſſioni peccatorum mortalium: ergo multo minùs impediet valorē ſacramenti. Denique talis omiſſio eſt imperfectiſsimo modo voluntaria, & vix poteſt humano modo vitari, & ideo ea non obſtante, verum eſt dicere hominem adhibere humanum & moralem diligentiam, & confiteri omnia peccata, quæ poſt diligentiam excuſsionem memoriæ occurrunt; ergo confert materiam, quam Concilia requirunt: ergo quantum eſt ex hoc capite,facit confeſsionem validam,& formatam. D

4. *Secundus gradus.*

Secundus gradus extremè contrarius eſt, quando nulla prorſus diligentia adhibetur, quia homo directè vult nullam adhibere. Atque eiuſdem rationis eſſe cenſetur,quando aliqualem quidem diligentiam adhibet, adeò tamen leuem, & cum tanta negligentia, vt moraliter, quaſi nihil reputetur, quia tunc ita homo ſe gerit, ac qui rem omnino negligit, vel parui æſtimat, etiamſi directam voluntatem habeat nihil omittendi ſcienter,ſed confitendi omnia,quæ in ipſo actu confeſſionis occurrerint. Et in hoc caſu aliqui exiſtimarunt confeſſionem eſſe validam. *Palud.* Tribuitúrque hæc ſententia Paludano in 4.d.17. q.5.art.3. caſu 5. eo quòd declarās nullitatē confeſſionis ex defectu E integritatis, ſolùm dicit eſſe quando aliquod peccatum ſcienter per hypocriſim celatur. Certum tamen eſt, & receptum apud Theologos infrà citandos, in eo caſu confeſsionem eſſe nullam, quia tanta negligentia, & ignorantia tam craſſa, támque voluntaria, moraliter ſcientiæ æquiparatur. Quod non ſolùm eſt verum quando ignorantia eſt affectata, ſeu directè voluntaria, ſed etiam quādo eſt tam craſſa & ſupina, vt ſit manifeſta,& grauiſsima pro negotij qualitate,

A qualis in præſenti eſt illa quam deſcripſimus. Et hoc à fortiori patebit ex dicēdis in ſectione ſequenti. Adhuc enim ſupereſt difficultas, an circa hoc detur aliquod medium alicuius ignorātiæ, vel obliuionis culpabilis mortaliter propter grauem negligentiam,quę nihilominus ſufficiat ad integritatem formalem confeſſionis,ita vt non ſit contra ſubſtantiam ſacramenti. De qua dicemus commodiùs ſectione ſequente.

SECTIO IIII.

Quæ integritas ſufficiat ad valorem confeſſionis, & conſequenter,an poſſit aliqua integritas ſufficere ad valorem, quæ non ſit ſufficiens ad effectum.

HÆc quæſtio ſub aliis verbis proponi ſolet,an poſſit dari cōfeſsio,quæ ob defectum integritatis ſit informis, quamuis ſit valida:cuius diuiſio ex eo pendet, vt ſciamus quid neceſſarium ſit ad integritatem formalem. 1. Nam quòd hæc neceſſaria ſit ad valorem confeſſionis, pro certo ſtatuendum eſt, quia ſuprà oſtendimus integritatem aliquam eſſe de eſſentia huius ſacramenti: ſed hoc dici non poteſt de integritate materiali: ergo ſaltē formalis eſt de eſſentia,quia præter has nullā aliam cognoſcūt Theologi: non poteſt reuera inter eas reperiri mediū,quia Concilium Trident. ſatis deſcripſit integritatem debitam huic ſacramento. Vnde quando illa obſeruatur, eſt ſufficiens integritas, & conſequenter erit formalis, quamuis materialis non ſit; ſi verò illa non adhibeatur, iam deeſt integritas neceſſaria ad valorem ſacramenti iuxta doctrinam Concilij. Eſt ergo integritas formalis de ſubſtātia ſacramenti. Quid verò ad hanc integritatē neceſſarium ſit, quāuis à Concilio videatur ſatis expoſitum,adhuc in controuerſia verſatur.

Integritas formalis neceſſaria eſt ad valorem confeſsionis.

Quid ad integritatem formalem neceſſarium ſit.

2. *Prima ſententia.*

Prima ergo ſententia dicit, ad hanc integritatem formalem ſufficere quòd ſit per ſe intenta, quantum eſt ex directa voluntate pœnitentis,& quòd aliqualis diligentia ad eam adhibeatur, quamuis non ſit tota illa, quæ præcepta eſt, etiamſi ob defectum eius mortaliter peccetur, dummodo defectus nec ſit directè voluntarius,nec ex ſumma quadam negligentia,quæ appellari ſolet craſſa, & ſupina: ſed ſolùm communi & ordinario modo culpabilis ſit, etiam culpa mortali. Vnde infert hæc ſententia, poſſe aliquam confeſſionem eſſe validam in ratione ſacramenti,& non ad effectum, ſi informis maneat propter defectum integritatis;nam,ſi talis eſt defectus,vt ratione illius committatur peccatum mortale,nō poteſt ſimul cum illo eſſe iuſtificatio.Ita ſentit Soto d.18.q.3.ar.3.concl.3. & Cano d.Relect.de Pœnit. p.5.& Victoria nu. 146. *Soto. Cano. Victoria.* Citatur etiam Caietanus, ſed immeritò. Fundamentum Soti ſolùm eſt, quia illa confeſſio ex intentione dicentis eſt integra; habet enim voluntatem dicendi omnia, quæ commiſit,& alioquin adhibet nōnullam diligentiam; ergo id ſatis eſt, vt illa confeſſio ſit formaliter integra. Alij verò maximè mouentur ex eo quòd aliàs ſæpe obligarentur fideles ad confeſſiones iterandas,atque ita hoc onus confeſſionis redderetur grauiſsimū, quod vitandum eſt,quantùm fieri poſſit.

3. *Vera ſententia.*

Dicendum nihilominus cenſeo, eam tantùm eſſe integritatem formalem, in qua homo nihil omittit peccādo mortaliter, ſiue ex ſcientia,ſiue ex ignorantia,& negligentia culpabili. Ex quo fit,vt omnis confeſſio ex parte integritatis ſufficiens ad valorem ſacramenti,ſufficiat etiam ex hoc capite ad effectū eius, ſi aliunde ſufficiens dolor non deſit, ac proinde nulla detur

detur confeſſio inualida, & informis ob defectum integritatis. Quod in primis tenent illi Doctores, qui generatim negant dari ſacramentum pœnitentiæ validum, & informe, quos ſuprà retuli, agens de prima parte materiali huius ſacramenti. Deinde in particulari tenet Caietanus in Summa verb. *Confeſſio*. condit. 10. licèt in Opuſculis obſcuriùs loquatur; tenet etiam Petrus Soto lect. 10. de Pœnit. Nauarr. c. 9. Summ. nu. 16. & Medina Cod. de Confeſſione, qu. de Confeſſione diminuta iteranda. Sumitúrque hæc ſententia ex Concilio Trident. dict. cap. 5. ſeſſ. 14. vbi ter repetit, neceſſarium eſſe diligentem examinationem conſcientiæ adhibere, & tunc peccata oblita virtute contineri in his quæ dicuntur, quando diligens examen præceſſit: declarat autem in eo capite ſubſtantialem integritatem confeſſionis, neque in hoc diſtinguit vnquam inter neceſſitatem ſacramenti, & præcepti. Vnde conficitur ratio, quia licèt integritas materialis non ſit de ſubſtantia, tamen obligatio integrè confitendi pertinet ad ſubſtantiam; & ideo, vt ſuprà dixi, intrinſecè oritur ex ipſa inſtitutione ſacramenti: ergo nulla eſt confeſsio integra formaliter, niſi per illam ſatisfiat ſaltem huic obligationi: ſed qui omittit aliquid ex ignorantia culpabili peccando mortaliter, non implet hanc obligationem: ergo talis confeſſio cenſeri non poteſt formaliter integra: ergo nec ſufficiens ad ſacramentum conficiendum.

Caiet. *Petr. Sot.* *Nauarr.* *Medin.* *Conc. Trid.*

4. *Sotus reprobatur.*

Ex quo conſtat, quàm ſit inefficax ratio Soti: nam ad formalem integritatem non ſatis eſt quælibet voluntas directa confitendi: hanc enim etiam habet ille, qui confitetur cum craſſa & ſupina ignorãtia: requiritur ergo voluntas efficax faciendi quod in ſe eſt, ſeu quod moraliter poteſt, & debet, vt integrè confiteatur: hanc tamen non habet ille, qui mortaliter peccat in ipſa confeſſione. Præterea, ſicut omiſſio ex ignorantia craſſa moraliter eſt eiuſdẽ rationis cum omiſſione directè volũtaria, ita etiam omiſſio ex quacunque ignorantia, quæ ad peccatum mortale ſufficiat: ſed illa prior omiſſio dicitur eſſe contra ſubſtantiam ſacramenti propter moralem æquiualentiam; ergo idem eſt de poſteriori dicendum: nam, ſi quæ eſt differentia, ſolùm eſt accidentalis ſecundùm magis & minùs intra latitudinem voluntarij indirecti, quæ non poteſt tantam diuerſitatẽ efficere in ſubſtantiali materia ſacramenti. Eo vel maximè, quòd illa differentia inter ignorantiam culpabilem moraliter communem, & ignorantiam craſſam, vel ſupinam, gratis excogitata eſt ab his Auctoribus: nam in iure omnis ignorantia, quæ ad peccandum mortaliter ſufficit, ſi non eſt affectata, vocatur craſſa, vel ſupina, vt in materia de Excommunicatione latiùs oſtendetur. Nec poteſt moraliter explicari, quomodo hi gradus ignorantiæ diſtinguantur, cùm omnis negligentia, quæ ad peccandum mortaliter ſufficit, eſſe debeat ſatis grauis, & conſequenter ſatis craſſa & ſupina. Accedit præterea, quòd in eo caſu vix poteſt eſſe, aut intelligi ſufficiens dolor ad ſacramentum, cùm homo in ipſamet confeſſione actu peccet mortaliter. Vnde ad aliud motiuum aliorum Doctorum reſpondetur, nos nullum onus addere confeſſioni, ſed illum tantùm, quod ex præcepto intrinſecè oritur, quódque Tridentinum Concilium declarauit.

Doctorum motiuo ſatisfit.

5. *Obiect.*

Dices, Ergo, ſi quis ex ignorantia etiam inculpabili exiſtimaret ſe feciſſe ſufficientem diligentiam, cùm tamen reuera illam non feciſſet, & ideo omitteret aliquod peccatum, talis confeſſio eſſet inſufficiens, quia nõ continet materiam, quam Concilium exigit. Quidam cõcedunt illam confeſſionẽ eſſe nullam: ſed immeritò; quia, cùm ponatur intercedere ignorantia inuincibilis; iam illa obliuio eſt naturalis, & inculpabilis. Vnde dicẽdum eſt, quòd licèt ille non adhibeat fortaſſe totam diligentiam, quam in re ipſa adhibere poſſet, & deberet; adhibet tamen totam diligentiam, quam homo ſic diſpoſitus (cum illa ſcilicet ignorantia) adhibere poteſt, & debet ſecũdùm rectã rationẽ: & ideo illa confeſſio formaliter integra eſt, quia in ea adhibetur moralis diligẽtia poſſibilis, & ſufficiens ad excuſandũ peccatum cõtra præceptũ de integritate.

Quorundam ſolutio. *Vera reſponſio.*

6. *Obiectioni contrariæ ſententiæ ſatisfit.*

Tandem ad leniendum rigorem de iterandis confeſſionibus, quem oppoſita ſententia obiiciebat, addere hic poſſumus (quod Nauarrus ſuprà notauit, & in c. *Fratres*. nu. 82.) ſæpe contingere, vt peccatum aliquod ex ignorantia culpabili committatur, & tamen quòd poſtea facili negotio ex ignorantia inculpabili in confeſſione omittatur; nam eadem ignorãtia, quæ nunc eſt occaſio mortaliter peccandi, in futuro tempore eſt occaſio obliuionis naturalis, ſeu inculpabilis peccati ſic commiſſi, quia peccatum ex ignorantia commiſſum difficilè cognoſcitur, & poſtquam tranſactum eſt, difficiliùs in memoriam reuocatur. Hinc ergo ſæpe cõtingit, vt quanuis confeſſio fuerit nulla ex ignorantia culpabili, & ideo, per ſe loquendo, repetenda: nihilominus de facto ſæpe excuſentur homines ab hac obligatione, quia in poſteriori confeſſione inuincibiliter obliuiſcuntur prioris defectus, & ideo validam cõfeſſionem faciunt ſine illa repetitione, & priora illa peccata per accidens tolluntur. Ac ſimiliter, in quolibet futuro tempore fit difficilior recordatio talis defectus, & ideo excuſatio ſemper durat, vel potiùs augetur. Quòd ſi contingeret poſtea per aliquam occaſionem recordari illius defectus, eſſet quidem iteranda illa confeſſio; non tamen omnes poſteriores, quæ bona fide factæ ſunt.

7. *Dubium.*

Sed quid ſi in ipſamet confeſſione ſic negligenter inchoata, homo aduertat, & culpam ſuam ac negligentiam recognoſcat? Communiter dici ſolet, debere hoc ipſum ſtatim confiteri, & ita ſuppleri illum defectum. Sed hoc intelligendum eſt, dummodo ipſa etiam negligentia per interrogationes cõfeſſoris, vel alio modo ſufficienter ſuppleatur: idéoque ſpectare oportet an vrgeat aliqua neceſſitas mortis, vel ſcandali vitandi, aut quid ſimile, ad perficiendum ſacramentum: & tunc ſi iuxta opportunitatem præſentem fiat, quod poteſt, tam ex parte pœnitentis quàm confeſſoris, ignorantia, quæ erat culpabilis, incipiet eſſe inuincibilis: idéoque ritè & rectè perficietur ſacramentum. Si tamen nulla vrgeat neceſſitas regulariter differenda eſt abſolutio, vt pœnitens poſſit ſufficiens examen conſcientiæ facere, niſi confeſſor moraliter iudicet ſe poſſe in præſenti diligentiam illi ſupplere.

Diſſoluitur.

DISPVTATIO XXIIII.

De miniſtro confeſsionis in communi.

SECVNDA conditio confeſſionis, quam ſupra explicare promiſimus, eſt, vt ſit legitima accuſatio: quæ reſpectiua eſt, & in hoc conſiſtit, quòd fiat coram legitimo iudice, qui iudex eſt miniſter huius ſacramenti: & ideo diſputatio de miniſtro in hunc locum cadit; quo cognito manebit explicata illa cõditio. Dicemus autẽ de miniſtro priùs in cõmuni, poſtea in particulari, & deinde de modo, quo exercere debet munus ſuum, & conſequenter de obligationibus, ſeu præceptis, quæ ad illũ pertinent,

SECTIO I.

Vtrùm miniſter huius ſacramenti ſit ſolus Sacerdos.

1. *Error Vvaldenſium.*

MVLTI heretici dixerunt etiam laicum poſſe eſſe miniſtrum huius cõfeſsionis, præſertim ſi iuſtus ſit & bonus. Qui error ſolet tribui Vval

Vvaldenſibus, quia, licet negauerint confeſſionem, dixerunt tamen omnes laicos eſſe ſacerdotes, & habere poteſtatem conficiendi corpus Domini, præſertim ſi iuſti ſint vt videre eſt in Prateolo, verbo, *Vualdenſes*, & verb. *Pauperes de Lugduno*. Hunc verò errorem propriè docuit Vvicleph, vt refert Vualdenſis tom. 2. c. 135. & 145. & eundẽ excitauit Lutherus, vt patet apud Roffenſem art. 13. & alios. Fundamentum eſſe potuit, quia hi hæretici negant in hoc ſacramento dari gratiam, & veram abſolutionem à peccatis, ſed tantùm eſſe quoddam nudum miniſterium, & externum ſignum adhibitum tantùm ad excitandam fidem. Quod falſum fundamentum in materia de ſacramentis in genere ſatis impugnatum eſt: & ſuprà in hac materia, diſp. 10. in particulari oſtendimus, habere miniſtrum huius ſacramenti veram & ſupernaturalem poteſtatem iudiciariam ad remittenda peccata in hoc ſacramento, & ſententiam ab illo latam, claue nõ errante, ratam & firmam eſſe in cœlis: quod etiam ſuprà confirmatum eſt, cùm de eſſentia, & forma huius ſacramenti ageremus, diſputatione 10. & 11. Alterum fundamentum huius erroris eſſe potuit, quia negãt verum ſacerdotium à Chriſto inſtitutum, ſed omnes Chriſtianos faciunt æqualis dignitatis, & poteſtatis, & ſolùm requirunt, vt ab ipſa communitate Eccleſiæ deputentur ad aliquod miniſterium peragendum, vt ritè & rectè illud exequi poſſint. Sed hoc ex profeſſo impugandum eſt in materia de Ordine, & in materia de Euchariſtia impugnatum eſt ex parte, oſtendendo poteſtatem conſecrandi non omnibus laicis eſſe communem. In materia etiam de fide & de legibus oſtenditur eſſe in Eccleſia poteſtatem ſpiritualem datam à Chriſto, nõ omnibus Chriſtianis, ſed ſacerdotibus, & paſtoribus, vt conſtat ex Paulo ad Epheſ. 4. & 1. ad Corinth. 12. Suprà etiam impugnatus eſt ille error quantùm ad hanc iudiciariam poteſtatem in hoc foro, de quo agimus: & hîc pauca breuiter addenda ſunt.

Vualdenſ. Rofens. Huius erroris primum fundamentum. — *Secundum fundamẽtum.* — *Paul. ad Eph. 4. & 1. ad Cor. 12.*

Prima Aſſertio.

2. *Conc. Flor. Conc. Trid. Conc. Conſtantienſ. Conc. Cauilon. Leo X. Ioan 20.*

DICO primò, ſolum ſacerdotem eſſe miniſtrum huius ſacramenti. Eſt de fide definita in Concilio Florent. in literis vnionis, & Tridentino, ſeſſ. 14. c. 6. & can 9. & 10. & in Conſtantienſi ſeſſ. 8. & 15. vbi damnantur errores Ioannis Huſz, & Vvicleph: & in Concilio Cauilonenſi 2. c. 33. & habetur in c. *Quidam dicunt*, de Pœnit. d. 1. vbi dicitur vniuerſam ſanctam Eccleſiam docere, ſacerdotibus eſſe confitenda peccata. Definiuit etiã Leo X. in damnatione articulorum Lutheri. Fundamentum eſt, quia in miniſtro huius ſacramenti neceſſaria eſt poteſtas clauium, quia nullus poteſt eſſe iudex ſine poteſtate: hæc autem poteſtas cùm ſupernaturalis ſit, vt ſuprà oſtenſum eſt, non per ſe, & neceſſariò conuenit omnibus, ſed illis, quibus à Chriſto data eſt, vt per ſe eſt manifeſtum: ſolùm ergo illi poſſunt eſſe miniſtri confeſſionis, quibus Chriſtus contulit hanc poteſtatem: contulit autem ſolis ſacerdotibus, quod ſolum probandum ſupereſt. Probatur autem ex Ioan. 20. vbi ſolis Apoſtolis pro ſe & ſuis ſucceſſoribus dixit Chriſtus, *Accipite Spiritum ſanctum: quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis*: per quæ verba conceſſit prædictam poteſtatem, vt in ſuperioribus etiam oſtenſum eſt.

3. *Obiect.* Dicet quis, Vnde conſtat illa verba dicta eſſe Apoſtolis in dicto ſenſu: ſæpe enim loquebatur Chriſtus Apoſtolis pro illorum perſonis, vt quando dedit poteſtatem eiiciendi dæmones, & ſanandi infirmos, &c. interdum in illis loquebatur toti Eccleſiæ, vt cùm dicit, *Ego vobiſcum ſum vſque ad conſummationem ſeculi*: A interdum loquebatur illis, & ſucceſſoribus illorum tantùm in poteſtate Epiſcopatus, vt fortè cùm dedit poteſtatẽ excommunicandi, vel quod certius eſt, cùm dedit poteſtatem ordinandi ſacerdotes: vnde ergo conſtat illa verba non poſſe aliquo ex dictis modis intelligi; non verò quòd ſint dicta Apoſtolis pro illis & eorum ſucceſſoribus in dignitate ſacerdotali? Reſpondetur, ſi coniectura vtendum eſt, ſufficiens ratio reddi poteſt: nam cùm hæc poteſtas, & ſacramentum ad commune bonum Eccleſiæ ordinaretur, & eſſet vnum ex præcipuis fundamentis eius, ſicut Eccleſia erat perpetuò duratura, ita & hæc poteſtas: & inde conſtat illa verba non eſſe dicta Apoſtolis perſonaliter, ſed pro illis, & eorum ſucceſſoribus: qua ratione B ſuprà latiùs vſi ſumus. Deinde, quia hoc ſacramẽtum eſt grauiſſimum iudicium, non debuit cuilibet de populo committi, ſed determinatis iudicibus. Et quia eſt iudicium ſacrum, nonniſi ſacer miniſter, ſeu conſecratus, inſtitui debuit. Deinde non oportuit reſeruari ſolis Epiſcopis, quia hoc ſacramentum eſt magnæ neceſſitatis, & iudicium frequenter ac communiter exercendum, & propterea rectè intelliguntur illa verba non eſſe dicta Apoſtolis, vt ſimpliciter repræſentabant totam Eccleſiam, neq; vt ſolùm repræſentabant Epiſcopos, ſed vt ſolùm repræſentabant ſacerdotes. Sicut illa verba, *Hoc facite in meam commemorationem*, quibus data eſt poteſtas conſecrandi, dicta ſunt Apoſtolis pro illis & eorum ſucceſſoribus in dignitate ſacerdotali. Vnde etiam ſumitur optima C congruentia, quia poteſtas hæc abſoluendi, quæ eſt ſupra corpus Chriſti myſticum, concedi debuit iis qui habent poteſtatem ſupra corpus Chriſti verum, quia quibus competit conficere verum Chriſti corpus, debuit etiam dari poteſtas ad diſponenda membra Chriſti, vt eſſent apta ad illius corpus verum ſuſcipiendum, & propterea poteſtas hæc nulli eorum conceditur, qui in inferiori gradu conſtituitur.

Deciſio ex coniectura.

4. *Diuiſio ex vſu, & conſuetudine Eccleſia.* Sed, quod caput eſt, hanc veram interpretationem, & doctrinam confirmat infallibilis traditio Eccleſiæ, quæ conſtat in primis perpetua conſuetudine, cuius nullum initium cognoſcitur, neque in aliquo Concilio, neq; in aliquo Põtificis decreto, quod eſt ſignum, eſſe traditionem Apoſtolorum, qui ita ſenſum verborum Chriſti intellexerunt, & Eccleſiæ tradiderũt. Deinde conſtat ex veterum Patrum teſtimoniis, qui di- D cunt hoc ſignificaſſe Chriſtum, cùm Lazarum dedit Apoſtolis ſoluendum Ioan. 11. & cùm illos miſit ad ſoluendũ pullum, & aſinã, Matt. 21. vt ex Athanaſio, Auguſtino, & aliis ſuprà citaui, diſputatione 1. de clauibus. Intelligũt etiã hoc indicaſſe Chriſtũ Matt. 4. & Luc. 17. quãdo miſit leproſos, vt ſe ſacerdotibus oſtẽderent. Vnde etiã intelligunt hoc fuiſſe figuratum in lege veteri, in qua iudicium inter leprã & lepram ſacerdotibus erat reſeruatum. De quo videri poteſt Hieronymus Matth. 18. & Chryſoſt. lib. 3. de ſacerdotio, præſertim colum. 4. vbi inter alia ait, ſacerdotes Euangelicos habere poteſtatem, *quam neque Angeli, neque Archangeli, neque terreni Principes habent*, quia E ad hos omnes dictum non eſt, *Quodcunque ſolueritis*. Vnde concludit, Chriſtianos omnes perſuaſos eſſe debere, ſacerdotum curationibus ſe ſubmittere oportere. Vnde Leo Papa epiſt. 89. aliàs 91. c. 2. de hoc tractans, inter alia ait, ſic eſſe diuinæ bonitatis præſidia ordinata, *vt indulgentia Dei niſi ſacerdotum ſupplicationibus nequeat obtineri*. Et Fabianus Papa epiſt. 2. Decretal. col. 4. ad finem dicit, qui mortaliter peccat, in barathrũ delabi, *niſi ei ſacerdotali dignitate ſubuentum fuerit*. Et Cyprian. lib. de lapſis, circa finem. *Confiteantur, inquit, ſinguli delictum ſuum, dum ſatisfactio & remiſſio facta per ſacerdotes, Domino grata eſt*. Et epiſt. 54. aliàs lib. 4. epiſt. 2. in fine dicit, pœnitentibus

Ioan 11. Matt. 21. Matt. 4. Luc. 17. Hieron. Chryſoſt. Leo Papa. Fabian. Papa. Cyprian.

tibus, per ſacerdotem poſſe pacem concedi. Et de eadem re eſt optima tota epiſt. 55. quæ aliàs eſt 2. lib. 1. Ambroſius etiam lib. 1. de Pœnitentia, ius ligandi & ſoluendi ſolis ſacerdotibus dicit eſſe datum, & munus Spiritus ſancti eſſe officium ſacerdotis, & lib. 2. cap. 2. in fine, *Conceſſit hoc Chriſtus Apoſtolis, quod ab Apoſtolis ad ſacerdotes tranſmiſſum eſt.* Idem Ambroſ. ſerm. 10. in Pſalm. 118. aliquantulùm à principio, *Accepimus*, inquit, *Spiritum ſanctum, qui non ſolùm noſtra peccata dimittit: ſed etiam nos facit ſacerdotes ad aliorum dimittenda peccata.* Et Auguſtinus de vera & falſ. pœnitent. capite 10. & habetur in cap. *Quem pœnitet*, de Pœnitent. d. 1. *Repræſentet vitam ſuam Deo per ſacerdotem, præueniat iudicium Dei per confeſſionem:* & libro 50. hom. 50. in ca. 11. *Veniat ad Antiſtites, per quos in Eccleſia claues miniſtrantur.* Baſilius etiam in Reg. breuior. in 288. cùm interrogatus eſſet, an liceat cuilibet confiteri peccata, reſpondet, *Neceſſario iis peccata aperiri debent, quibus credita eſt diſpenſatio myſteriorum Dei.* Et citat locum Actor. 16. vbi homines baptizati ſolis Apoſtolis confitebantur peccata. Et ſimili modo in epiſt. ad Amphilochium, can. 73. dicit, miniſtrum pœnitentiæ eſſe ſolum illum, qui habet poteſtatem ligandi, & ſoluendi. Denique Tertull. lib. de pœnitent. cap. 9. meminit conſuetudinis antiquiſſimæ confitendi flexis genibus coram ſacerdote. Vnde lib. de Præſcriptionibus hæreticorum, cap. 41. circa finem, grauiter reprehendit hæreticos, quòd omnia confundant, & laicis ſacerdotalia munia committant.

Ambroſ. *Auguſt. Cap. quem pœnitet.* *Baſilius.* *Act. 16.* *Tertull.*

5. *Dubium deciditur. Beda.*

Sed contrà: nam Iacobi 5. dicitur, *Confitemini alterutrum peccata veſtra.* Reſpondetur primùm, non eſſe certum ibi eſſe ſermonem de ſacramentali confeſſione. Vnde Beda ibi diſtinguit inter peccata mortalia, & venialia: & priora dicit eſſe confitenda ſacerdotibus; hæc verò poſſe dici coram aliis: quod non eſt verum de ſacramentali confeſſione, quia etiamſi fiat de ſolis venialibus, ſoli ſacerdoti fieri poteſt: nam quæ adduximus generaliter probant de hoc ſacramento, & de poteſtate clauium. Imò quod aliqui dicunt, confeſſionem venialium poſſe fieri laico, non per modum ſacramenti, ſed cuiuſdam ſacramentalis, & per abſolutionem eius remitti hæc peccata, ſicut per alia ſacramentalia, non habet fundamentum; ſed ſolùm poteſt eſſe illa confeſſio per modum cuiuſdam actus humilitatis, vel ad petendam orationem, ſeu conſilium, vt ſuprà etiam dictum eſt. Secundò intelligendo illum locum, vt probabilius eſt, de confeſſione ſacramentali, ſenſus eſt, homines non tantùm Deo, ſed etiam hominibus debere confiteri peccata ſua; non tamen omnes debere confiteri omnibus, ſed illis, qui ad hoc deputati ſunt, & poteſtatem habent, quod ipſe ſupponebat eſſe in Eccleſia ſatis diſtinctum, & ordinatum.

Secunda Aſſertio.

6. *Conc. Trid. Chryſoſt. Auguſt. Qui contra hanc veritatem docere videantur. Auctor imperf. Orig. Sixtus Senenſ.*

DICO ſecundò, Sacerdos, etiamſi malus ſit & iniquus, poteſt eſſe ſufficiens miniſter huius ſacramenti. Eſt de fide diffinita in ſpecie in Concilio Tridentino, ſeſſ. 14. can. 10. de qua videri poſſunt ſuprà dicta de ſacramentis in genere, & ſpecialiter Chryſoſt. hom. 85. in Ioan. & Auguſt. tract. 5. in Ioan. Et ratio eſt, quia hoc miniſterium non fundatur in ſanctitate, ſed in poteſtate à Chriſto conceſſa, quæ propter peccatū non amittitur. Contra hanc autem veritatem docere videtur Auctor imperfecti in Mat. homil. 53. & Orig. tract. 2. in Matth. quos conatur exponere Sixtus Senenſ. lib. 6. Bibliothecæ, notat. 69. & 70. & 108. Sed reuera vterque loquitur valdè impropriè, nec in illorum interpretatione multum immorari neceſſe eſt. Auguſtinus verò variis in locis animaduerſione indiget. Nam lib. 3. de Baptiſmo, ca. 18. & lib. 5. cap. 21. & lib. 6. cap. 3. & lib. 7. cap. 51. dicit poteſtatem remittendi peccata datam eſſe Eccleſiæ prout ex iuſtis & ſanctis conſtat. Sed interdum Auguſtinus non loquitur de poteſtate remittendi peccata ſacramentaliter, ſed de poteſtate impetrandi aliis remiſſionem peccatorum, vel ſi loquatur de priori poteſtate, intelligit datam eſſe ſoli Eccleſię in qua eſt vera ſanctitas; non tamen ſentit ſolùm eſſe hanc poteſtatem in membris ſanctis; conſtat enim aliàs ex Auguſtino, in Eccleſia non tantùm eſſe ſanctos, ſed etiam peccatores, & ſacramenta poſſe valide ab vtriſque miniſtrari. De qua re in ſuperiori tomo fusè dictum eſt.

Explicantur in vero ſenſu Auguſt.

An ex diſpenſatione, vel ob neceſſitatem poſſit hoc ſacramentum à non Sacerdote fieri.

7. *Ratio dubitandi quoad primum.*

SED difficultas ſupereſt, an ſacerdos ſit ita neceſſarius miniſter, vt neque ob diſpenſationem, neque ob neceſſitatem poſſit ab alio ſacramentum fieri: ex vtroque enim capite poteſt eſſe aliqua dubitandi ratio. Ex primo, quia interdum miniſter, qui per ſe & ordinariè nō ſufficit ad aliquod ſacramentum miniſtrandum, poteſt ſufficere ex diſpēſatione Pontificis, vt in ſacramento Confirmationis cōſtat: ergo, licèt ſacerdos ſit ordinarius miniſter huius ſacramenti, ex diſpēſatione poterit ſufficere diaconus, præſertim cùm hoc ſacramentum ſit maioris neceſſitatis quàm Confirmatio. Ex alio verò capite poteſt eſſe dubitandi ratio, quia ob neceſſitatem videtur eſſe ſufficiens ratio, vt laicus poſſit confeſſionem audire, quando pœnitens eſt in extremo articulo, & non eſt copia ſacerdotis. In Baptiſmo enim ita inſtitutum eſt, quia eſt ſacramentum neceſſitatis: cur ergo non etiam in hoc ſacramento, quod etiam neceſſitatis eſt? Et augetur primò difficultas ex cap. *Fures*, extra, de furtis, vbi pręcipitur vt fur, qui in actuali furto interficitur, careat ſepultura: & ſubditur, *Si autem presbytero, vel diacono confeſſus fuerit, communione non priuetur.* Cui conſentaneus eſt locus Cypriani ſuprà tractatus epiſtol. 13. aliàs libr. 3. epiſt. 17. vbi committit Diacono, vt in abſentia Presbyteri reconciliet pœnitentem iam animam agentem. Et confirmatur ſecundò; quia in articulo mortis, qui non poteſt confiteri ſacerdoti, tenetur confiteri laico, vt videtur docere Magiſter in 4. diſtinct. 17. cap. 5. & ibi D Thomas quæſt. 3. art. 3. quæſt. 2. ad 1. ergo eſt illa vera confeſſio, & ille verè miniſter.

Ratio dubitandi quoad ſecundum. *Augetur difficultas ex c. Fures, de Furtis.* *Cyprianus.* *Magiſter.* *D. Thom.*

8. *Concluſio negatiua.*

Dicendum tamen eſt, ſacerdotem eſſe miniſtrum ſimpliciter neceſſarium, ita vt nulla neceſſitate, neque ex vlla diſpenſatione alius ſufficere poſſit. Eſt concluſio communis Theologorum, & de fide, quæ probanda eſt ex dictis in probatione principalis aſſertionis, & ex Concilio Tridentino, ſeſſ. 14. can. 10. vbi abſolute definit ſolum ſacerdotem poſſe eſſe miniſtrum huius ſacramenti. Vnde multo aliter loquitur, quàm de miniſtro Confirmationis, vel Baptiſmi fuerat locutus. Ratio verò eſt, quia ſine poteſtate clauium nullus poteſt eſſe miniſter, vt conſtat ex ſuprà dictis: quia ſine poteſtate abſoluendi nullus poteſt conficere hoc ſacramentum, nec verè proferre formam: poteſtas autem clauium fundatur in charactere ſacerdotali. Et confirmatur; quia nullus niſi ſacerdos poteſt ex diſpenſatione vel ob neceſſitatem conficere verum Chriſti corpus: ergo ſimiliter, &c. Tandem hoc pendet præcipuè ex inſtitutione Chriſti: traditio autem, & vſus Eccleſiæ, docet ita eſſe hoc à Chriſto inſtitutum.

Conc. Trid.

Ratio

9 Ratio verò differentiæ inter hoc ſacramentum, & Confirmationem, reddi poteſt, quia in hoc ſacramento miniſter regulariter deeſſe non poteſt, neque poteſt accidere, vt communi bono Eccleſiæ, vel alicuius prouinciæ eius expediat talis diſpenſatio, quia ſacerdotes in Eccleſia ordinariè inueniuntur: ita vt in vna prouincia vel ciuitate nunquam deſint, & in particularibus caſibus rarò deficiant: & ideo non oportuit vt in eo poſſet diſpenſatione vti. Confirmationis autem ordinarius miniſter eſt ſolus Epiſcopus, qui interdum deeſſe poteſt etiam in tota aliqua regione. Item, quia ſacramentum Confirmationis ſolùm Presbytero committi poteſt, qui iam habet poteſtatem in verum Chriſti corpus, & adhuc in controuerſia eſt, an in charactere differat ab Epiſcopo. At verò, ſi miniſterium huius ſacramenti committendum fuiſſet alteri, quàm ſacerdoti, committeretur homini non habenti poteſtatem in verum Chriſti corpus. Quæ quidem ſunt congruentiæ. Vera autem ratio eſt Chriſti inſtitutio. Et idem dicendum eſt de Baptiſmo. Eſt enim Baptiſmus maioris neceſſitatis, quàm hoc ſacramentum: nam hoc ſemper ſuppleri poteſt per contritionem; ille verò non, ſaltem in paruulis: & ideo aliter eſt commiſſum ſacerdotibus miniſterium illius ſacramenti, quàm iſtius. Cuius ſignum manifeſtum eſt: quia ſi extra neceſſitatem laicus baptizet, licèt malè faciat, tamen ſacramentum tenet: quod in hoc ſacramẽto nullo modo dici poteſt.

Ratio differentiæ inter hoc ſacramentum & Confirmationem.

10 Vnde ad illud ca. *Fures*, reſpondetur, ſenſum eſſe, ſi oſtenderit ſigna contritionis, & pœnitentiæ, non eſſe illi denegandam Communionem: numerantur autem ſpecialiter Sacerdos, & Diaconus, quia à Sacerdote poteſt & abſolui, & communicari. Diaconus verò quanuis non poſſit illum abſoluere, poteſt tamen in illo articulo, & deficiente ſacerdote, Euchariſtiæ ſacramentum miniſtrare illi, dummodo alius ſe ſufficienter diſpoſitum oſtendat. Et hoc ſignificatum eſt per illa verba, *Si Diacono confeſſus fuerit.*

Cap. Fures, de furtis, explicatur.

11 Hinc verò colligit Gloſſa ibi, in extrema neceſſitate, deficiente ſacerdote, confeſſionem eſſe inferiori etiam laico faciendam. Et Panormitanus addit ibi, & poſſe, & debere. Quem modum loquendi imitati ſunt Theologi ſuprà citati. Sed certũ eſt, talem confeſſionem non eſſe faciendam in ordine ad abſolutionem, quia ille non poteſt eſſe iudex. Vnde eſt certum, non eſſe neceſſariam neceſſitate ſacramenti, ſeu ſalutis; cùm ad ſacramentum conficiendum, vel ad gratiam obtinendam nihil conferat. Ex quo etiam apertè ſequitur, non eſſe neceſſariam neceſſitate præcepti, per ſe loquendo: quia hoc præceptum coniunctum eſt cum poteſtate clauium, eſtque idem cum præcepto recipiendi hoc ſacramentum: illa autem confeſſio neque in poteſtate clauium fundatur, neq; ad ſacramentum conficiendum ordinari poteſt, cùm non ſit accuſatio coram legitimo iudice: nullo ergo modo neceſſaria eſt. Aduertere autẽ oportet in Concilio Conſtantienſi, in Bulla Martini V. in qua condemnantur errores Ioannis Vvicleph, & Ioãnis Huſz, inter alias interrogationes, quæ ibi proponuntur pro his qui ſunt ſuſpecti de illa hæreſi, vnam eſſe: *Vtrùm credant, quòd Chriſtianus vltra contritionem cordis, habita copia ſacerdotis idonei, ſoli Sacerdoti de neceſſitate ſalutis confiteri teneatur, & non laico, ſeu laicis quantumcunque bonis & deuotis.* Vbi cùm additur, *habita copia ſacerdotis idonei*, videtur indicari, in abſentia eius eſſe neceſſarium confiteri laico. Sed hoc argumentum à contrario ſenſu nullius eſt momenti, in materia præſertim doctrinali; ibi ergo ſolùm proponitur interrogatio de eo, quod ad finem pertinet: aliud verò, quod ſpectat ad Theologicam quæſtionem, proponendum non fuit, nec propterea aliquid circa id definitur, aut inſinuatur.

Panorm. *Conc. Conſt.*

12 Certum ergo eſt, confeſſionem laico faciendam, nec ſacramentalem, nec neceſſariam eſſe. Imò addit Scotus d.14. quæſt.4. neque conſulendam eſſe talem confeſſionem, quia homo ſe infamat ſine cauſa. Et diſt.17. art.3 dicit regulariter, non eſſe vtilem; ac denique dubitat, an licita ſit. Idemq́ue ferè ſentit Soto diſt.18. quæſt.4. artic.1. Contrarium verò ſentit Alexand. Alenſis, quarta parte, quæſt.78. membro primo, artic. 1. quem ſequuntur Bonauentura & Paludan. diſtinct. 17. & ſumitur ex Auguſtino de vera & falſa pœnitentia, cap. 10. Sed neutrum cenſeo poſſe ſimpliciter affirmari, ſed conſiderandas eſſe circunſtantias rerum & perſonarum. Nam ſi perſona indigeat conſilio, & auxilio, & alia ſit prudens, à qua poſſit vtilitas & ſecretum ſine alio graui detrimento ſperari; optimum erit hoc medio vti: nam illa qualiſcunq; infamia maiori ſpirituali vtilitate compenſatur; & in reliquo, homo poteſt cedere iuri ſuo. Si autem illæ circunſtantiæ non concurrant, melius erit ſoli Deo confiteri, vt rectè Nauarrus in capite primo de Pœniten. d.6. nu.72.

Scotus. Soto. Alenſ. Bonau. Palud. Auguſt. Nauarr.

SECTIO II.

Vtrùm omnis ſacerdos, vel ſolus ille, qui poteſtatem habet iuriſdictionis, poſſit eſſe miniſter huius ſacramenti.

1. DE poteſtate ordinis ſupra corpus Chriſti myſticũ, & de poteſtate iuriſdictionis dixi nonnulla ſuprà, ſecunda parte huius materiæ, diſput. 16. ſect. 1. quæ hîc repetenda non ſunt, ſed ſupponenda. Præſertim oportet vt in ſignificatione nominum conueniamus, ne fortè de nominibus, aut in ambiguo laboremus. Quidam enim ipſam poteſtatem ordinis in corpus Chriſti myſticum, iuriſdictionem appellant, vt Abulenſis in ſuo Defenſorio part.2.c.62. & nonnulli alij, vt ibi vidimus: quia illa reuera eſt poteſtas iudiciaria ad ligandum & ſoluendum in hoc foro: omnis autem poteſtas iudiciaria videtur eſſe iuriſdictio, quia eſt poteſtas ad dicendum ius. Ego verò hanc appello poteſtatem ordinis cum communi modo loquendi antiquorum Theologorum, imò & Conciliorum: quia per ipſam conſecrationem, & ordinationem ſacerdotis datur, & immutabilis ac indelebilis eſt: & præter illam datur propria poteſtas iuriſdictionis, per quam vnus alteri ſubditur in hoc foro, quod non fit per ſolam poteſtatem ordinis, vt ex dictis in citato loco conſtat.

Abulenſ. Poteſtas ordinis.

2. Suppoſita ergo ſignificatione nominum, hæretici ſicut non agnoſcunt hoc ſacramentum eſſe verum iudicium, ita etiam totum hoc genus iuriſdictionis contemnunt. Verũtamen eos omittamus: nam eorum fundamentum ſatis impugnatum eſt, & iuriſdictio in hoc foro ſatis eſt in ſuperioribus demonſtrata, & ex dicendis etiam cõſtabit. Inter Catholicos autem quidam dixerunt, omnes ſacerdotes ex vi ſuæ ordinationis, & diuini iuris, eſſe ſufficientes miniſtros huius ſacramenti; ita vt, quanuis poſſit Eccleſia prohibere aliquibus ſacerdotibus ne hoc ſacramẽtum miniſtrent; non tamen poſſit efficere, quin eorum abſolutio ſit valida, quantum eſt ex parte illorum, ſi ex parte pœnitentis omnia neceſſaria concurrant. Quod ideo dicitur, quia in hoc ſacramento, ex defectu diſpoſitionis pœnitentis fieri poteſt, vt ſit inualidum, vt ſuprà dictum eſt: & ideo ſi pœnitens ſcienter cõfiteatur ſacerdoti ab Eccleſia prohibito, grauiter peccat, & indiſpoſitus accedit, & ex hac parte nullum fit ſacramentum

Error hæreticorum. Quæſtio. Prima ſententia.

mentum: ſi autem accederet bona fide, & cum debita diſpoſitione, ſacramentum eſſet validũ. Hanc ſententiam tenuit Armacanus lib. 11. de Quæſtionibus Armenorum à principio, per nonnulla capita. In quã etiam inclinat Almain. in 4. diſtinctione decimaoctaua, quæſtione vnica, neque improbabilẽ reputat Durandus diſtinctione decimanona, quæſt. 2.

Armac. *Almain.* *Durand.*

3. Fundamentum præcipuum ſumitur ex verbis inſtitutionis, *Accipite Spiritum ſanctum.* Nam ex vi illorum conſtituti ſunt miniſtri ſufficientes huius ſacramenti, quos non poteſt Eccleſia mutare, neque eorũ actum irritare, magis quàm in aliis ſacramentis. Præter hoc autem adducuntur cõiecturæ ſumptæ ex aliquibus caſibus, in quibus poteſtas ad conficiendum hoc ſacramẽtum ita eſt communis omnibus ſacerdotibus, vt nõ poſſit per Eccleſiam auferri, vt in articulo mortis, & circa peccata venialia. Solet etiam argumentum ſumi ex confeſſionibus Pontificis, vel Epiſcoporũ. Sed de his caſibus dicemus infrà in propriis locis: parum enim ad præſentem faciunt. Principale autem fundamentum ſuprà ſolutum eſt, cùm de poteſtate remittendi peccata diſputaremus, vbi latè oſtẽdimus ipſum falſum eſſe, & ſententiam hanc iam hoc tempore eſſe erroneam.

4. Alij tandem diſtinctione vſi ſunt, vt refert Medin. Cod. de Confeſſ. quæſtione de Confeſſione, non neceſſitate, ſed voluntate facta. Nam in confeſſione voluntaria, quæ non eſt ex præcepto, dixerunt, quemlibet ſacerdotem, etiamſi iuriſdictionem non habeat, poſſe eſſe miniſtrum, in ea verò confeſſione, quæ fit ex neceſſitate præcepti, aiebant, non quemlibet ſacerdotem, ſed illum tantùm, qui iuriſdictionem habet, poſſe eſſe miniſtrum; ac ſi hæc neceſſitas orta ſit ex cap. *Omnis vtriuſque ſexus*, præcipiente confeſſionem annuam fieri proprio ſacerdoti. Hæc verò ſententia non eſt minùs falſa, quàm præcedens: quia neceſſitas iuriſdictionis in miniſtro huius ſacramenti non eſt ex præcepto Eccleſiæ, ſed ex intrinſeca ratione, & inſtitutione huius ſacramenti per modum iudicij, vt mox explicabimus. Item, quia alias, quamuis in confeſſione ex præcepto eſſet neceſſaria iuriſdictio, vt licitè miniſtraretur ſacramentum; non tamen eſſet per ſe neceſſaria ad valorem eius, quia ſolum præceptum Eccleſiæ ad hoc non ſufficit. Tandem confeſſio de peccatis mortalibus (de qua præcipuè agimus) licèt interdum fiat voluntariè quoad temporis circunſtantiam, tamen per illam ſemper impletur præceptum diuinum confeſſionis quoad ſubſtantiam eius; præceptum autem diuinum obligat ad confitendum omnia peccata eccleſiaſticis iudicibus & paſtoribus, à qua obligatione homo liber manet per illam confeſſionem voluntariam: ergo idem miniſter in ea requiritur, quando eſt de mortalibus priùs non confeſſis: nam ſi ſit de venialibus, ſeu materia non neceſſaria, hæc ratio non ita vrget. Prior tamẽ etiam de illa procedit, vt latiùs inferiùs dicemus.

Secunda ſententia. *Secunda ſententia reprobatur.*

Quæſtionis reſolutio.

5. DICENDVM ergo eſt per ſe loquendo, non omnes Eccleſiæ ſacerdotes eſſe ſufficientes miniſtros ad conficiendum validè hoc ſacramentum circa materiam neceſſariam eius, idque non tantùm per accidens ob indiſpoſitionem pœnitentis, ſed per ſe ob defectum alicuius rei neceſſariæ ex parte ipſius miniſtri. Hæc aſſertio communis Theologorum, D. Thomæ in 4. d. 17. quæſt. 3. articul. 3. quæſtion. 4. & d. 19. quæſt. 1. art. 3. quæſt. 1. Paludan. d. 17. quæſt. 3. artic. 1. & d. 19. q. 2. art. 3. vbi etiam Capreolus, Gabr. Scotus, & Maior quæſt. 1. Bonauentura art. 5. quæſt. 2.

D. Thom. *Palud.* *Capreol.* *Gabr.* *Scotus.* *Maior.* *Bonau.*

A Richard. artic. 4. quæſt. 3. Soto d. 18. quæſt. 4. artic. 2. & d. 20. quæſt. 1. art. 5. Ledeſma 2 part. 4. quæſt. 32. art. 1. Cano dict. Relectio. de Pœnit. part. 5. Petrus Soto lectio. 5. de Confeſſione, Medina Cod. de Confeſſio. quæſt. 39. Cõſentiunt etiam Caietanus tomo primo, Opuſc. tractat. 7. & Nauarrus in Summa, cap. 27. numer. 259. & in capit. *Placuit.* de Pœnit. diſtinct. 6. in principio, numer. 48. & 53. & Angelus verb. *Confeſſio*, 3. nu. 4. & Syluest. verb. *Confeſſor.* 1. queſt. 1. & 2. & D. Antoninus 3 part. titul. 17. c. 4. caſu. 3. Sumitúrque ex Concilio Florentino in Decreto Eugenij, clariùs ex Tridentino, ſeſſ. 14. capite ſeptimo, dicẽte, nullius momenti eſſe abſolutionem à ſacerdote datam, *qui neque ordinariam, neque delegatam iuriſdictionẽ habet.* In quibus verbis Concilium vnum ſupponit, ſci- B licet, poſſe aliquos ſacerdotes carere omni iuriſdictione in hoc foro; & aliud docet, ſcilicet, abſolutionem ab eis datam nullius momenti eſſe, & conſequẽter eſſe per ſe nullã ex impotentia abſoluentis: nam ſi ex hoc capite, ac per ſe poſſet eſſe valida circa pœnitentem rectè diſpoſitum, non poſſet talis abſolutio per ſe dici nullius momenti. Atque hanc dicit Concilium eſſe Apoſtolicam traditionem, quæ confirmari poteſt ex Damaſo Papa in epiſtola quarta Decretali, & ex Concilio Hiſpalenſi 2. cap. 7. dicentibus, presbyterum non poſſe reconciliare pœnitentem ſine licentia Epiſcopi: & loquuntur clarè de recõciliatione ſacramentali. Et hoc ipſũ confirmat capitulum, *Omnis vtriuſque ſexus*, dicẽs, alienum ſacerdotem ſine licentia proprij, non poſſe ſoluere, vel ligare. Idem ſumitur ex capitulo, *Si Epiſcopus.* de Pœnit. & remiſſion. C in Sexto, vbi dicitur, nulla conſuetudine poſſe præſcribi, vt aliquis ſibi confeſſorem eligat ſine licentia ſui Prælati: nam ſi quilibet ſacerdos ex vi iuris diuini eſſet ſufficiens miniſter huius ſacramenti, & prohibitio Eccleſiæ ſolùm faceret illicitã huiuſmodi electionem confeſſoris ſine licentia Prælati, cõſuetudo poſſet contra illam prohibitionem præualere: nam poteſt legem humanam reuocare.

Richard. *Soto.* *Ledeſm.* *Cano.* *Petr. Soto.* *Medina.* *Caiet.* *Nauar.* *Angel.* *Syluest.* *D. Anton.* *Conc. Flor.* *Conc. Trid.* *Damaſ.* *Conc. Hiſp.*

6. Ratio à priori huius veritatis eſt, quam Concilia tetigerunt, quia de eſſentia huius ſacramenti, & de neceſſitate ex parte miniſtri eſt, vt habeat iuriſdictionem: ſed non omnis ſacerdos habet iuriſdictonem: ergo non omnis ſacerdos eſt ſufficiens miniſter. Ma- D ior patet, quia hoc ſacramentum eſſentialiter eſt iudicium: ergo miniſter eius neceſſariò requirit omnia, quæ ſunt de ratione veri iudicij: de ratione autem iudicis eſt vt habeat iuriſdictionem. Quia nemo poteſt ſententiam ferre, ſeu ius dicere in non ſubditum, vt Concilium Tridentinum dixit: nemo etiam poteſt ligare, aut pœnam imponere ad vindicandum delictum, niſi qui iuriſdictionem habet: vtrumque autem facit miniſter in hoc ſacramento. Maior verò ſupponitur tanquam clara in dictis Conciliis, & ex illa partitione iuriſdictionis, quam inſinuant, probationem eius indicant. Partitio eſt, quia omnis iuriſdictio aut ordinaria eſt, aut delegata: quæ in materia de iudiciis per ſe ſatis nota eſt, & in ſequenti libro de cenſuris à nobis fuſiùs tractabitur. Nunc breuiter exponitur: nam iuriſdictionem ordinariam dicitur habere is, qui ex vi proprij muneris & officij eſt ſuperior alteri, & in præſenti materia dicuntur illam habere, qui ex officio ſunt Paſtores animarum, qui propterea etiam poſſũt hanc iuriſdictionem aliis committere. Vnde illi dicuntur habere hanc iuriſdictionem delegatam, qui ſolùm habent illam ex commiſſione, ac propterea per ſe non poſſunt eam aliis ſubdelegare. Eſt ergo illa partitio adæquata, cùm membra eius immediatam oppoſitionem, ſeu contradictionem includant. Atque hinc

Ratio veritatis à priori. *Conc. Trid.* *Iuriſdictio ordinaria.* *Iuriſdictio delegata.*

facilè probatur maior propoſitio, quia manifeſtum eſt, non omnes ſacerdotes ita eſſe animarum paſtores, vt ex officio iuriſdictionem ordinariam habeant. Notum eſt etiam, non omnes ſacerdotes, qui paſtores non ſunt, habere iuriſdictionem ab ipſis Paſtoribus commiſſam. Quæ omnia latiùs confirmari poſſunt ex dictis ſuprà de poteſtate iuriſdictionis. Eſt autem hìc aduertendum, propter opiniones ibi tractatas, quòd licèt Catholici Doctores inter ſe diſputent, an ſacerdotes habeant iuriſdictionem à Chriſto, vel ab Eccleſia, omnes tamen, excepto Armacano, in hoc conueniunt, quòd non omnes ſacerdotes poſſunt validè miniſtrare hoc ſacramentum, & conſequenter quòd deeſt aliquibus iuriſdictio, vel aliquod eius complemẽtum, quidquid illud ſit; quod ad præſentem quæſtionem ſatis eſt; alia verò controuerſia ſatis ibi diſputata eſt.

Aduertendũ primò.

7. *Corollarium.* Vnde ex hac reſolutione colligitur, valorem huius ſacramenti ex parte miniſtri pendere ex aliqua conceſſione, vel prohibitione Eccleſiæ: quod eſt ſingulare huic ſacramento inter cætera. Nam in aliis quantumuis Eccleſia remoueat miniſtrum à ſacro miniſterio alicuius ſacramenti, nihilominus ſacramentũ ab illo datum validum eſt, licèt ille peccet miniſtrando, quia nulla conditio ſublata fuit neceſſaria ad ſacramentum, licèt vſus fuit prohibitus: in hoc autem ſacramento, ſi Eccleſia non concedat, vel auferat iuriſdictionem, & hoc modo prohibeat miniſterium, non ſolùm peccat ſacerdos, qui tentat abſoluere: ſed etiam nihil facit, vt apertè docuit Concilium Tridẽtinum. Et ratio eſt, quia illa non eſt tantùm prohibitio, ſed etiam ablatio alicuius conditionis, ſeu poteſtatis neceſſariæ in miniſtro ad valorem talis actus, quam poteſtatem nos diximus eſſe iuriſdictionem, quia hæc reuera eſt moralis poteſtas neceſſaria, & quę per homines dari vel auferri poteſt, & quidquid aliud fingitur, aut ſine fundamento eſt, aut reuera non eſt aliud, ſed idem, alio nomine, præter communem vſum Eccleſiæ, & Conciliorum, nominatum, vt in citata diſputatione ſatis declaratum & probatũ eſt. Neque hinc ſequitur, Eccleſiam mutare aliquid ſubſtantiale in miniſterio huius ſacramenti: quia requiſita ad valorem huius ſacramenti ex inſtitutione Chriſti ſemper eadem ſunt, & illis concurrentibus, non poteſt Eccleſia impedire quominus ſacramẽtum validum ſit, neque etiam quod ſine illis fiat, poteſt tamen facere vt hic homo habeat, vel non habeat omnia neceſſaria ex inſtitutione Chriſti ad conficiendũ hoc ſacramentum. Nam vnum ex his requiſitis eſt, quòd iuriſdictionem, & ſubditum habeat, quod pendet ex conceſſione, vel ablatione Eccleſiæ, de qua re dixi plura in ſuperiori tomo, tractando de ſacramentis in genere.

8. *Aduertendũ vltimò.* Vltimò aduertendum eſt, aſſertionem poſitam limitatam à nobis fuiſſe ad *materiam neceſſariam* huius ſacramenti, quæ eſt peccatum mortale nunquam cõfeſſum, & *per ſe loquendo*. Et hoc poſterius additum eſt ad excludendum caſum extremæ neceſſitatis, in quo quilibet ſacerdos poteſt eſſe miniſter modo infrà explicando. Illud verò prius poſitum eſt propter peccata venialia, vel mortalia, iam ſemel ritè cõfeſſa: nam ab vtriſque poteſt abſoluere quilibet ſacerdos, præſertim ab Eccleſia toleratus, ſi de illis ſolis fiat cõfeſſio. In quo tamen aduertendum eſt, duabus de cauſis poſſe intelligi, quemlibet ſacerdotem eſſe ſufficiẽtem miniſtrum in confeſſione, quæ fit de ſolis venialibus peccatis. Prima eſt, quia ad abſoluendum in tali cauſa nõ requiritur propria iuriſdictio, ſed ſufficit voluntaria ſubiectio pœnitentis. Secunda eſt, quia, licèt requiratur iuriſdictio, omnes ſacerdotes illã habent. Priorem cauſam videtur approbare Caietanus Tomo

A 1. Opuſc. tract. 7. quod ipſe nulla ratione probat: & aliùde repugnat definitioni Concil. Latera. & Floren. & præcipue Trid. quod miniſter huius ſacramenti debet habere iuriſdictionem ordinariam, vel delegatam, alioqui nullius momenti erit abſolutio eius. Quę definitio generalis eſt, ſine vlla exceptione: ergo verum habet in omni caſu, & in omni confeſſione, in quacunque neceſſitate, & ex quacunque materia fiat. Ratio etiam ſuprà facta generaliter hoc conuincit: nam etiamſi confeſſio fiat de ſolis venialibus, ſacramentum hoc perfici debet per modum veri iudicij: ergo etiam in illo eſt neceſſaria ſimpliciter iuriſdictio, quæ non eſt tantùm conditio requiſita ex parte materiæ, vt Caiet. ait, ſed etiã ex parte ipſius miniſtri, nõ B minùs in hac confeſſione, quàm in aliis, quia nulla aſſignatur differentiæ ratio, nec Concilia in hoc aliter loquuntur, nec minùs peccata venialia remittuntur & iudicantur poteſtate diuina, ſeu manante ex Chriſti inſtitutione, quàm cætera. Imò talis iuriſdictio nõ vtcunque eſt conditio neceſſaria, ſed etiam dici poteſt principium per ſe morale talis actionis: nam, licet abſolutio, vt eſt actus efficaciter ſanctificans hominem, ſit per ſe à poteſtate ordinis, tamẽ vt eſt iuridica prolatio ſententiæ, eſt per ſe à poteſtate iuriſdictionis: & quia non poteſt ritè exerceri niſi vtramque habeat, ideo neceſſe eſt, vt ab vtraque poteſtate procedat. Eſt ergo hoc in vniuerſum verũ, & ſine vlla exceptione: quod exiſtimo certum ex prædicta Conciliorum do- C ctrina, & ratione. Exceptio ergo, & limitatio in regula poſita eſt propter aliam rationem, ſcilicet, quia circa venialia peccata omnibus data eſt iuriſdictio; & idẽ eſt circa mortalia in extrema neceſſitate: vnde autem ſit talis iuriſdictio, & quomodo conſtet, ſuo loco videbimus.

Caiet.

DISPVTATIO XXV.

De miniſtro huius ſacramenti ex ordinaria poteſtate.

MINISTRI huius ſacramenti quantũ ſpectat ad poteſtatem ordinis, æquales ſunt: nã, D licèt poſſit ab Epiſcopis miniſtrari, illa excellẽtior poteſtas Epiſcopi per accidẽs eſt ad hoc miniſterium: vnde modus etiam recipiendi hanc poteſtatem idem eſt in omnibus ſacerdotibus: & ideo de hac poteſtate nihil ſupereſt in hac materia dicẽdum, ſed reliqua pertinent ad materiam de Ordine. Poteſtas autem iuriſdictionis, quia regulariter ab homine manat, & non datur per aliquid intrinſecum, ſed per extrinſecam conceſſionem; & augeri poteſt, & minui, & variis modis concedi, quos oportet declarare. Supponendi autem ſunt illi duo modi inſinuati in Cõciliis ſuprà citatis, habendi, ſcilicet, hanc iuriſdictionem ordinariã, vel delegatam, de quibus quomodo differãt, iam ſatis dictũ eſt: de vtroq; ergo in particulari eſt dicendũ. Et in hac diſputatione dicemus de miniſtro ordinario, & cõſequenter de proprio ſacerdote ſingu- E lorum fideliũ: in ſequenti verò de miniſtris delegatis.

Miniſtri quãtum ad poteſtatem ordinis æquales ſunt.

SECTIO I.

Qui ſint miniſtri ordinarij huius ſacramenti, reſpectu omnium, & ſingulorum fidelium.

TRES ſunt ordines in Eccleſia horũ miniſtrorum, ad quos omnes alij reducuntur, qui numerari ſolẽt. In primo & ſupremo ordine eſt ſolus ſummus Põtifex, qui habet iuriſdictionem hanc ordinariam, & eminentiorẽ omni

1. *Tres ſunt ordines miniſtrorum. Primus.*

omnibus aliis: primò in hoc, quòd habet illa immediatè à Chriſto Domino: nam, licet eligatur ab hominibus, tamen neque ipſi nec vniuerſa Eccleſia dat illis iuriſdictionem, ſed ipſi deſignant perſonam, & Chriſtus immediate munus confert, de quo alibi diſputandum eſt, & videri poteſt Nicolaus Papa in cap. *In nomine Domini* d. 23. Secundò, in hoc, quòd habet hãc iuriſdictionem independentem ab alio, quin potiùs omnis alia pendet ab ipſo. Tertiò, quòd habet illam vniuerſaliſſimam, quoad loca, perſonas, & culpas, & quoad modum vtendi illa, vel per ſe immediatè, vel per alios, ſeu cõcedendo eam aliis, prout voluerit, vel oportuerit. Quæ omnia fundantur in verbo Chriſti Ioan. 21. *Paſce oues meas*: & videri poſſunt cap. vlt. & pen. 9. q. 3. & c. *Cuncta per modum*, de maiori. & obed. & D. Tho. Opuſ. 1. c. 32. & Opuſc. 19. c. 4. & alia quæ tractari ſolent 2. 2. q. 1. artic. 10. Et ad hunc ordinem reducuntur ſummus Pœnitentiarius Põtificis, Legatus à latere, & ſi qui alij excellentiori modo illam participant.

Ioan. 21. *D. Thom.*

2. *Secundus ordo. An Epiſcopi habeant iuriſdictionem humano vel diuino iure.*

In ſecundo ordine ſunt Epiſcopi, de quibus dubitari ſolet an habeant iuriſdictionem hãc humano vel diuino iure. Quæ quæſtio præcipuè tractari ſolet de iuriſdictione Eccleſiaſtica pertinente ad forum contentioſum, ſed eſt eadem ratio vtriuſque, & ideo in materia de Cenſuris, Deo dante, tractabitur. Nunc breuiter attingam opiniones, & Auctores, & quid à nobis tenendum ſit quantùm neceſſarium eſt ad ea quę poſtea dicemus de caſuum reſeruatione. Quidam ergo ſimpliciter dicunt Epiſcopos habere iuriſdictionem iure diuino. Maior in 4. d. 17. q. 7. inſinuat, Soto in 4. diſt. 18. queſt. 4. artic. 2. expreſſiùs diſt. 21. art. 4. & diſt. 24. quæſt. 2. art. 2. & lib. 1. de Iuſtitia, quæſt. 1. art. 4. Petrus Soto lect. 5. de Confeſſione. Victor. Relect. 2. de poteſtate Eccleſiæ, quæſt. 2. Caſtro lib. 2. de Iuſta hæret. punit. c. 24. & lib. de Hæreſib. verb. *Epiſcopatus*.

Prima ſententia. Maior. Sotus. Petr. Soto. Victoria. Caſtro.

3. *D. Thom. Soto.*

Contrariam ſententiam tenet D. Thomas 2. 2. qu. 39. art. 3. & in 4. diſt. 19. quæſt. 1. art. 3. & diſt. 20. quæſt. 1. art. 4. quæſt. 3. vbi Soto, quæſt. 1. art. 2. in fine 4. concluſ. hoc ſẽtire videtur, niſi aliud intelligat per auctoritatem Epiſcopi, de qua ibi loquitur, aliud per iuriſdictionem, de qua agit in aliis locis. Latiùs tenet hoc Caiet. Tom. 1. Opuſc. tract. 1. c. 2. Turrecremata in Sũma de Eccleſia, lib. 2. c. 54. Iacobatius lib. 10. de Conciliis, ar. 7. Medin. Cod. de Confeſſ. q. 39. Corduba lib. 4. de Poteſtate Papæ, q. 14. Couar. in reg. *Peccatum*, 2. p. §. 9 n. 6. & ſeq. vbi plures alios refert Auctores. Et ex Scholaſticis antiquis in hanc partẽ inclinãt Gab. lect. 43. in Canonem, Palud. in 4. d. 17. q. 2. & Durand. ibi q. 2. Henric. quodlib. 9. q. 22. Atque hanc ſententiã, abſolutè loquendo, veram cenſeo: quanquam ſi accuratè diſtinguantur ea quæ in hac materia certa ſunt, vix poſſit in re eſſe diſſenſio, ſed in modo loquendi.

Caiet. Turrecre. Iacobat. Medina. Corduba. Couar. Gabr. Palud. Durand. Henric.

Quinque certa proponuntur.

4. *Primum. Epiſcopalis dignitas à iure diuino eſt introducta. Trident.*

QVINQVE autem vel ſex ſunt in hac materia certa. Primum eſt, Epiſcopalem dignitatem ab ipſo Chriſto fuiſſe inſtitutam, atque adeò diuino iure eſſe introductam, & non ab omnibus. Hoc in materia de Ordine ex profeſſo probandum eſt: nunc ſufficiat definitio Concilij Tridentini, ſeſſ. 23. can. 6. & 7. Et à poſteriori declaratur, quia Epiſcopus eſt neceſſarius miniſter aliquorum ſacramentorum: conſtat autẽ ſicut ſacramenta ſunt à ſolo Chriſto inſtituta, ita etiã miniſtros eorum. Simile argumentum eſt, quia iuxta probabilem ſententiam ipſa conſecratio Epiſcopi eſt verum ſacramẽtum, vel pars ſacramenti Ordinis: fuit ergo à Chriſto Domino inſtituta. Et ita in hoc ſenſu

A certum eſt, hanc dignitatem Epiſcopalem eſſe de iure diuino: quia, licèt per hominem tanquam per miniſtrum ſacramentorum conferatur, tamen & ipſum ſacramentum, & miniſter eius, & effectus illius eſt certus & determinatus, & immutabilis ex inſtitutione diuina, ſicut character Baptiſmi, ſeu Confirmationis, & alij effectus ſacramentorum.

Secundò, eſt certum, nullam iuriſdictionem ſpiritualem, præſertim ad forũ pœnitentiæ pertinentem, eſſe neceſſariò coniunctam cum dignitate ſeu poteſtate ordinis Epiſcopalis: quod Caſtro ſuprà non ſatis aduertiſſe videtur: Soto etiam dicto libro decimo, de Iuſtitia, multa congerit, quæ videntur niti in contrario fundamento: quo deſtructo, omnia illa ruunt. Declaratur autem, & probatur. Duobus enim modis hoc intelligi poteſt: primò, vt nulla ſit in Epiſcopo iuriſdictio, quæ neceſſariò requirat Epiſcopalem conſecrationem: ſecundò, è contrario, vt Epiſcopalis conſecratio nullam ſecum neceſſariò afferat iuriſdictionem: & vtrumque verum eſt. Primum patet ex vſu Eccleſiæ, quia omnis actus iuriſdictionis, qui poteſt per Epiſcopum exerceri, committitur interdum presbytero, & multi ſunt Abbates, aut Archidiaconi habentes interdum iuriſdictionem Epiſcopalem. Et de iuriſdictione præſertim in hoc foro pœnitentiæ, eſt res certiſſima, quia abſolutio à quocunque peccato exerceri poteſt per presbyterum, ſi iuriſdictio conferatur, cuius ſine dubio capax eſt. Secundum etiam facilè patet, quia ſicut dantur aliqui ſacerdotes ſimplices, & non habentes iuriſdictionem, ex quo ſuprà intulimus ſacerdotes non habere iuriſdictionem ex vi ordinationis ſuæ, ita dantur aliqui ſimplices Epiſcopi, qui nullam habent iuriſdictionem, quia nullam Eccleſiam habent ſibi commiſſam, neque ſunt ordinarij Paſtores alicuius diœceſis. Interdum etiam aliqui, qui habuerunt Epiſcopatum, & iuriſdictionem, illam renunciant conſentiente Põtifice, & poſtea manent ſine iuriſdictione vlla, ita vt ſi vellent abſoluere ex vi ſolius poteſtatis, quã per ordinationem, vel cõſecrationem habent, nihil efficerẽt; ſignum ergo euidens eſt, illos non habere iuriſdictionem vllam ex vi conſecrationis ſuæ.

5. *Secundum. Iuriſdictio ſpiritualis nõ eſt coniuncta cum dignitate Epiſcopali.*

B

C

Tertiò, certum eſt, iuriſdictionem Epiſcopalem, vt ordinariam, & ex officio ſaltem in communi eſſe à Chriſto Domino inſtitutam, & præceptam, id eſt, inſtituit Chriſtus Dominus, vt Petrus, & ſucceſſores eius Eccleſiam per Epiſcopos gubernarent, eoſque in partem ſollicitudinis aſſumerẽt. Quod dupliciter poteſt intelligi: vno modo, vt Epiſcopi ſint veluti Vicarij & delegati ſummi Pontificis: & hic modus non eſt ſufficiẽs; aliter enim gubernat Papa vniuerſalem Eccleſiam per Epiſcopos, quàm gubernet proprium & particularem Epiſcopatum Romanum per Vicarium ſuum: quia Vicarius non habet propriũ titulũ, & quaſi proprietatem talis Epiſcopatus: vnde nec per ſe eſt proprius Paſtor eius. Secus verò ſe habẽt Epiſcopi in propriis Epiſcopatibus: cuius ſignum è poſteriori eſt, quia mortuo Pontifice, Vicarius eius in Epiſcopatu Romano, ſtatim perdit ius ſuum, quia pendebat omnino ab eo, cuius erat Vicarius: reliqui autem Epiſcopi manent ſicut antea, quia iure proprio poſſident ius illud, & ſuo modo ſunt domini illius. Hoc ergo ſecũdo modo intelligo gubernationem Eccleſiæ per Epiſcopos eſſe de iure diuino.

6. *Tertium. Iuriſdictio Epiſcopalis ſaltẽ in communi à Chriſto fuit inſtituta.*

D

E

Quæ videtur eſſe ſententia Innocentij III. in cap. 2. extra de Tranſlatione Epiſcoporum: vbi dicit vinculum ſpiritualis deſponſationis inter Epiſcopum & Eccleſiam ſuam eſſe de iure diuino. Et idem ſentiunt Pius Pap. 1 in epiſt. 1. & Cornelius Pap. in epiſtol. 2. qui dicunt, Deum poſuiſſe Epiſcopos, vt eſſent velut oculi Eccleſiæ ſuæ. Nec eſt alienus ab hac ſenten-

7. *Innoc. 3.* *Pius Pap. Corn. Pap.*

[*Dionyſ. Cyprian. Bernard. D.Thom.*] tia Dionyſius de Cæleſti Hierarchia,c.5.& 6.Magis eam ſignificat Cyprianus epiſt. 95.& Bernar. libro 3.de Conſiderat ad Eugen.& D.Thom.multa cógerit,quæ illam confirmant,Opuſc.19.c.4 Et colligitur ſatis ex verbis Pauli ad Eph.4.& 1.ad Cor.12.vbi dicit poſuiſſe Chriſtum in Eccleſia *Paſtores*: per quos [*Paul.ad Ep. 4.& 1. Cor.12. Hiero.*] Hieron.& cæteri expoſitores, Epiſcopos intelligunt: eſt auté de ratione proprij & perfecti Paſtoris, vt habeat proprias oues:nam qui tantùm gubernat alienas, potiùs mercenarius dicitur,quàm paſtor,vt colligitur ex Ioan. 10. Poſuit ergo Chriſtus in Eccleſia Epiſcopos,vt eſſent proprij animarum paſtores,ad quos vel vti iure ſuo, & quaſi ex proprio munere pertineret cura ouiũ.Quod etiá indicatur Act 20.in illis verbis: [*Act 20.*] *Poſuit vos Spiritus ſanctus Epiſcopos regere Eccleſiã Dei.*

8. [*Argumentum à conſuetudine & traditione Eccleſiæ.*] Præterea conſuetudo & traditio Eccleſiæ hoc cõfirmat: ſtatim enim ab initio Apoſtoli creabant proprios Epiſcopos Eccleſiarum,& Iacobum ſtatim præfecerunt Eccleſiæ Hieroſolymitanæ,vt eſſet ordinarius illius Epiſcopus:& idẽ fecerũt in Eccleſia Epheſina,Antiochena, & aliis, vt conſtat ex hiſtoriis, & nonnulla ex Actibus, & ex Pauli epiſtolis. Et ex modo quo hæc fecerunt, ſatis colligitur non fuiſſe hoc nouum conſilium,vel inſtitutionem eorum, ſed ita à Chriſto Domino accepiſſe.vnde ſine dubio non poſſet tota Eccleſia hunc modum regiminis mutare, vt omnes etiã Auctores fatentur.Et ratio breuiter eſt, quia Chriſtus Dominus inſtituit perfectam monarchiam in Eccleſia:ad perfectioné autem monarchiæ, & bonum animarum neceſſariũ fuit,vt in tota Eccleſia non tantùm vnus Monarcha,ſed etiam vt ſub illo eſſét alij veluti Principes Eccleſiæ,ipſi ſupremo Principi ſubordinati:ergo hoc totũ Chriſtus inſtituit.Minor declaratur, tum quia monarchia, vt ſit perfecta, debet habere aliquid admiſtum Ariſtocratiæ, quia oportet vt in Rep.ſint varij Principes ſub vno primo, qui ſint veluti fundamenta, & nerui eius:tum etiam, quia in Rep. Chriſtiana erat hoc maximè neceſſariũ: nam eſt ampliſſima,& vniuerſaliſſima,& eius regimé eſt ſpirituale,& internum,quod nõ fit exactè,niſi per proprios paſtores.& Principes Eccleſiæ.

9 [*Quartum Cum Epiſcopali munere intrinſecè eſt coniuncta ordinaria iuriſdictio.*] Quartò,eſt certũ, cum Epiſcopali munere intrinſecè, & quaſi ex natura rei eſſe coniunctam iuriſdictionem ordinariam in hoc foro. Atque hoc modo non ſolùm diuinum ius poſitiuum,ſed etiam naturale(quantum in hac materia eſſe poteſt)dictat, vt qui conſtituitur Epiſcopus,iuriſdictionem hanc ordinariã habeat in eos, quorũ fit Epiſcopus,quia talis iuriſdictio eſt de intrinſeca ratione talis muneris. Eſt enim Epiſcopus ex vi ſui officij paſtor animarum, & gubernator in ſpiritualibus,& magis in his quæ pertinét ad internum bonum animæ,quàm ad externum:ergo tali muneri intrinſeca eſt hæc iuriſdictio.

10. [*Quintũ. Epiſcopi habent Epiſcopale munus per ſummũ Pontificem.*] Quintò,nihilominus certum eſſe exiſtimo,omnes Epiſcopos Eccleſiæ habentes Epiſcopale & paſtorale munus habere illud per ſummum Pontificem, ſeu dependenter ab illo.Quod variis modis explicatur & probatur. Primo, quia omnes recipiunt hoc munus media auctoritate.& conſenſu Pontificis:quod docet [*Leo Pap.*] apertè Leo Papa epiſt 87.aliàs 89.& habetur in cap. *Ita Dominus*,19.d.Et idem habet Innoc.1.in epiſt.26. [*Innocent.*] ſeu 91. inter epiſtol. Aug. & habetur in cap. *Quoties* 24.q.1.vbi multa ſunt,quæ in hanc ſententiam colligi [*Calixt.*] poſſunt:& ex Calixto Papa,epiſt.2.cap.23.qui omnes dicunt ab auctoritate ſeu poteſtate Apoſtolicæ ſedis manaſſe poteſtatem ad alios Epiſcopos.Et ex vſu Eccleſiæ hoc ſatis conſtat:ſolet enim ſummus Pontifex creare Epiſcopos,& dicit ſe illis conferre miniſteriũ talis Eccleſiæ in temporalibus, & in ſpiritualibus:& quamuis non eodem modo in vniuerſa Eccleſia faciat, quia in quibuſdam regionibus,præſertim Europæ,id ſolet facere immediatè per ſeipſũ,in aliis verò nõ ita, tamen,vt ex hiſtoriis cõſtat,vel per ſe,vel per Patriarchas, aut Legatos ſuos, ſemper aliquo modo hoc præſtitit, quia reuera pertinet officium vniuerſalis Paſtoris,& ad perfectionem Monarchiæ Eccleſiaſticæ. Secundo, pendent alij Epiſcopi à ſummo Pontifice in determinatione ſeu diuiſione diœceſum: nam hæc diuiſio non eſt iure diuino facta, vt per ſe patet,ergo per hominé,ergo maximè pertinet ad ſummum Pontificem vnicuique aſſignare proprium terminum:vnde interdum poteſt coarctare, interdũ augere,vel diuidere territorium,vt latiùs patet 2.2.q.1.ar.10. Et de hac re poteſt videri Bernard.epiſt. 131. Tertio,pendét [*Bernard.*] in extentione, vel limitatione iuriſdictionis ad plures,vel pauciores effectus:quod ſatis conſtat experiétia in iis quæ pertinent vel ad forum externum, vel ad diſpenſationes in votis,impedimentis, &c. vel ad abſoluendum à cenſuris,vel ad conferendas indulgétias.In foro verò,de quo agimus,id euidenter conſtat ex caſuum reſeruatione,quæ nõ fit niſi per ablationé, ſeu limitationem iuriſdictionis, vt latiùs dicendũ eſt Diſ. ſequenti. Idem argumentum ſumitur ex aliquarum perſonarum exéptione,quia poteſt Papa eximere à iuriſdictione Epiſcoporum,ſibíque ſoli reſeruare. Denique pendent in hoc,quòd iuriſdictio ſeu officiũ Epiſcopale poteſt per Pontificem auferri ex iuſta cauſa,poteſt etiam mutari, vt fit in trãſlatione Epiſcoporum,vt conſtat ex tit. de Tranſlat. Epiſc. in Decretal. Satis ergo ex his conſtat,pendere multis modis iuriſdictionem Epiſcoporũ à poteſtate ſummi Pontificis.

Concluſio.

EX his ergo tandem concludo, iuriſdictionem 11.
hanc non dari Epiſcopis immediatè à Chriſto, ſed per ſummum Pontificem,& hoc ſenſu non habere illam diuino, ſed humano iure. Probatur primò, quia non habent illam ex vi conſecrationis,ſed ex vi ſui muneris,vt oſtenſum eſt. Illud autem munus habét à ſummo Pontifice, & iuxta illius inſtitutionem, & modum.Dices Etiam ſummus Pontifex habet iuriſdictionem non ratione conſecrationis, ſed ratione [*Obiect.*] muneris; quod munus etiam habet ab hominibus eligentibus ipſum Reſpondetur,habere longè diuerſo modo:nam electores Pontificis non præbent munus,ſed deſignant perſonam,cui Chriſtus ipſe immediatè ſuas vices committit: ſummus autem Pontifex [*Deciſio.*] verè cõfert inferioribus Epiſcopatus tanquam ſupremus diſpenſator,ſicut confert alia Eccleſiaſtica beneficia.Et hinc eſt, vt Pontifex ſemel electus non poſſit per hominem ſua poteſtate priuari,neque integrè, neque ex parte,quia non habet illam ab hominibus, ſed à Chriſto:Epiſcopi autem poſſunt per Pontificem priuari,aut transferri, & iuriſdictio eorum poteſt limitari,prout Eccleſiæ fuerit expediens. Vnde etiam eſt alia manifeſta differentia: nam iuriſdictio Pontificia ex diuina inſtitutione certa & immutabilis eſt: iuriſdictio autem Epiſcopalis ex vi ſolius iuris diuini non habet certũ modum aut terminum,ſed per Pontificem tacitè vel expreſsè modum & determinationem recipit.Hoc ergo eſt ſignum manifeſtum,iuriſdictionem hanc eſſe immediatè ab homine: ſicut de aliis ritibus Eccleſiaſticis ſuperiori Tomo diximus. Quidquid enim in genere tantùm à Chriſto Domino ordinatum eſt,modus autem vel diſpoſitio particularis Apoſtolis,vel Pontifici eſt cõmiſſa,poſtea cùm fit, abſolutè eſt de iure humano, quia res non fit niſi in particulari, & ideo ab illo fit, à quo determinatè & in particulari executioni mandatur.Exemplum optimum in hac materia eſt de præcepto annuæ confeſſionis;nam veriſimile eſt Chriſtum præcepiſſe Paſtoribus Eccleſiæ, vt tempora vſui confeſſionis accom-

modata

modata & neceſſaria deſignarent: nihilominus tamen præceptum annuæ confeſſionis ſimpliciter eſt Eccleſiaſticum, quia ita in particulari ab Eccleſia poſitū eſt, & ab ea ſemper ita pendet, vt poſſit mutari: ita verò eſt de iuriſdictione Epiſcopali, vt declaratum eſt.

12. *Obiect. Clemens. Anaclet. Cōc. Florent. Conc. Trid.* Sed obiiciunt, quia Apoſtoli habuerunt à Chriſto immediatè iuriſdictionem, vt ſuprà diximus, & Epiſcopi ſuccedunt Apoſtolis, vt docent Clem. 1. epiſt. 1. Anacletus epiſt. 2. & 3. & Cyprianus epiſt. 69. Et eodem modo loquuntur Concilium Florentinum in literis vnionis, & Tridentinum, ſeſſ. 23. cap. 4. ergo habent immediatè iuriſdictionem ab ipſo Chriſto: hac enim ratione maximè probatur ſummum Pontificem habere iuriſdictionem immediatè à Chriſto, quia ſuccedit Petro, qui immediatè à Chriſto illā habuit. *Obiect. ſatisfit.* Reſpondetur, ſi argumentum eſt validum, probare Epiſcopos habere iuriſdictionem à Chriſto in vniuerſum orbem, quia Apoſtoli illam habuerunt: ſicut ergo hoc non ſequitur, ita neque illud. Et ob eandem rationem, ſcilicet, quia alij Apoſtoli à Petro ſicut non acceperunt Apoſtolatum, vt perpetuò duraturum in Eccleſia, neque vt in illa dignitate eis ſuccederetur, ita nec iuriſdictionem, quam ex ſpeciali priuilegio, & ratione illius dignitatis acceperunt, quæ in eis non fuit quaſi ordinaria, ſed ex peculiari Chriſti commiſſione, ob neceſſitatem illius temporis, in quo fundabatur Eccleſia. In hoc ergo Petrus, vt Chriſti Vicarius, multùm illos exceſſit: nam eius dignitas paſtoralis inſtituta fuit à Chriſto tanquam ſuprema & ordinaria, ac perpetuò in Eccleſia manſura, iuxta illud, *Super hanc petram ædificabo Eccleſiam meam*: &, *Tibi dabo claues regni cælorum*, ſcilicet, ſpeciali modo: ideóque Petro ſingulariter dictum eſt. *Paſce oues meas.* *Qualiter Epiſcopi ſuccedant Apoſtolis.* Epiſcopi ergo dicuntur ſuccedere Apoſtolis, ſed quatenus fuerunt primi Epiſcopi, tam in poteſtate ordinis, ſeu cōſecrationis, quàm in ſpeciali & ordinaria iuriſdictione aliquarum Eccleſiarum, vt Iacobus fuit Epiſcopus Hieroſolymis, & Ioannes Epheſi. Ac denique, quia poſt Pontificem ſunt ordinarij Principes Eccleſiæ, ſicut Apoſtoli fuerunt ſub Petro: ſicut ob ſimilem proportionem dicuntur preſbyteri ſuccedere ſeptuaginta Diſcipulis, vt notauit Diuus Thomas, ſecunda ſecundæ, queſtione centeſima octogeſima octaua, a 4. ad 5. *D. Thom.*

13. Addendum verò eſt, iuriſdictionem hanc Epiſcopalem, quamuis prædictis modis differat à Papali in origine proxima in independentia, & vniuerſalitate abſoluta, ſeruare tamen in hoc quandam proportionē cum illa. *Proportio inter iuriſdictionem Papæ, & Epiſcoporum.* Nam in hoc foro quidquid poteſt Pontifex in vniuerſa Eccleſia, poteſt Epiſcopus in ſua diœceſi, niſi in his quæ ſpecialiter prohibita, aut reſeruata ſūt Pontifici, argumento à fortiori ſumpto ex cap. *Nuper.* de Sent. excom. vbi hoc dicitur de abſolutione à cenſura: maiori autem ratione verum habet de abſolutione à peccatis. Tum quia in cenſura id conceditur propter abſolutionem à peccatis: tum maximè, quia cum Epiſcopali munere intrinſecè coniūcta eſt iuriſdictio in foro pœnitentiæ circa oues ſuas: hæc autem iuriſdictio de ſe vniuerſalis eſt, niſi limitetur. & ideo non ſolùm in Epiſcopo, ſed etiam in quocunque alio, cui hæc iuriſdictio conceditur, hæc regula locum habet, vt in ſequētibus latiùs patebit. Nō eſt autē idē de Archiepiſcopo in ſuo Archiepiſcopatu, quia in diœceſibus ſuffraganeorum regulariter nō habet iuriſdictionem, ſed ſolùm poteſt illā exercere dum actu viſitat, vt notat Syluest verb. *Confeſſor.* 1. quæ. 1. Qui malè ad hoc citat cap. *Noſtro*, de Pœnit. & remiſſ. quia ibi ſolùm dicitur Archiepiſcopum poſſe indulgentias concedere in toto ſuo Archiepiſcopatu. Id ergo expreſſe decernitur in c. vlt. de Cenſibus. in 6.

14. Dubitari autem meritò poſſet, an illa iuriſdictio

A cenſenda ſit ordinaria, vel delegata: videtur enim eſſe ſolùm ex ſpeciali Pontificis conceſſione, quamuis iā ſit ipſo iure facta. Nihilominus probabiliùs dicitur, illam eſſe iuriſdictionem ordinariam, quia competit Archiepiſcopo ratione proprij muneris ſicut viſitare Epiſcopatus ſuffraganeorum, quia hoc ius eſt quid annexum illi actui, ſeu viſitationi. Et hoc ſenſit Sylueſt ſuprà, dum ait, poſſe Archiepiſcopum illam iuriſdictionem alteri committere, quod eſt ſignum ordinariæ iuriſdictionis. Extra illud verò tempus non habet Archiepiſcopus hanc iuriſdictionem, quia nec iure diuino, neque humano illi conceditur: imò dum in prædicto textu tempus illud ſingulariter exprimitur, ſatis ſignificatur extra illud non haberi. Tandem ad B hunc ordinem reducuntur Vicarij Epiſcoporum, itē Abbates exempti, qui participāt iuriſdictionem Epiſcopalem, & alij ſimiles, vt ſunt in Religionibus Prælati vniuerſales, vt Generales, vel Prouinciales.

In tertio ordine ſunt Parochi: nam illi etiam ſunt iudices ordinarij in hoc foro, ex ſententia omnium Theologorum diſt. 17. & ex vſu & ſenſu Eccleſiæ, & ex c. *Omnis*. vbi nomine proprij ſacerdotis præcipuè intelligitur Parochus, vel ſaltem formaliter comprehenditur, & de illo proprio ſacerdote abſolutè, & in vniuerſum ſupponitur, poſſe ſuā iuriſdictionē cōmittere, quod eſt munus ordinarij iudicis. Et ad hunc ordinem reducitur in primis Vicarius perpetuus Parochi: nam ille iam habetur vt ordinarius paſtor, qui poteſt vices ſuas delegare. Reduci etiā ſolēt Archipre- C ſbyteri, prout nūc ſunt in vſu, ſunt enim quaſi primarij Parochi aliquarum Eccleſiarum: olim autem videtur fuiſſe quaſi Vicarij Epiſcoporum in abſentia eorū iuxta c. 3. de Off. Archipresbyteri. Reducūtur etiā in religionibus immediati prælati, & in vniuerſum omnes, quibus ex iure, vel ex priuilegio ſpeciali cōmiſſa eſt cura immediata aliquarum animarum. Eſt enim Parochus ſpeciali modo iudex immediatus in hoc ſacramento: nam, licèt Papa, & Epiſcopus poſſint per ſe & immediatè miniſtrare hoc ſacramentum, vel etiā immediatè committere vices ſuas, vt infrà dicā: tamē is, ad quē ex officio competit ordinariè exercere hoc munus, eſt Parochus. Vnde fit primò, vt quādam proportionem ſeruet in ſua iuriſdictione ad ea, quæ diximus de Epiſcopo: habet enim illam quaſi generalē in D ſua parochia tamen limitatā ad terminos eius, nó tā locales, quā perſonales & ſubordinatā Epiſcopo, qui poteſt aliquos caſus ſibi reſeruare, vt poſtea dicemus. 15. *Tertius ordo.*

16. *Dubium. Maior. Sotus.* Solet autem de his etiam quæri an eorum iuriſdictio ſit immediata à Chriſto & ex diuino iure: nam id etiam contendunt Maior, & Soto. Id verò minus probabile eſt quàm de Epiſcopis, vt reliqui Auctores docent: & à fortiori cōſtat ex omnib. dictis. *Deciſio.* Quin potiùs addo, hāc diuiſionem parochiarū cū inſtitutione propriorū parochorum etiā in cōmuni nō videri de iure diuino, quia nec ſufficiēti teſtimonio, nec ratione probari poteſt tale ius diuinum. Poſſet enim Eccleſia plures Epiſcopatus diuidere, & minus territoriū vnicuique concedere, & ordinare vt Epiſcopus eſſet proximus & immediatus paſtor in tota ſua diœceſi, quam E per vicarios, ſeu capellanos poſſet gubernare, vt nunc de facto fit in aliquibus Epiſcopatibus: quod, licèt fortaſſe vniuerſaliter non eſſet expediens, tamen non eſt directè & apertè contra ius diuinum.

17. *Primum dubium.* Duo tamen breuia dubia ſuperſunt hîc explicāda. Primum eſt, an hæc iuriſdictio terminetur locis, aut perſonis, id eſt, an poſſit exerceri intra terminos diœceſis, vel Parochiæ circa quaſcunque perſonas in ea exiſtentes: vel è contrario ſolùm circa perſonas proprias talis diœceſis vbicunque exiſtant. *Secundum dubium.* Secundum eſt, an ratione delicti in tali loco commiſſi acquira-

Ad primum dubium reſpondetur.

tur iuriſdictio in hoc foro. Ad prius reſpondeo, iuriſdictionem terminari perſonis, & non localibus terminis. Itaque Epiſcopus poteſt abſoluere ſubditum ſuũ, ſi cum illo ſimul verſetur extra diœceſim ſuam, vel poteſt illi dare facultatem eligendi confeſſorem vbicunque extiterit. Ratio eſt, quia hoc ſacramentum per ſe requirit iuriſdictionem in perſonam, quia illa iudicádla eſt: hęc autem iuriſdictio nec acquiritur, nec amittitur ratione præſentiæ, vel abſentiæ localis. Item hoc iudicium ſacramentale non requirit publicam & exteriorem ſolennitatem in determinatione loci, vel aliarum cæremoniarum, & ideo qui aliàs eſt ordinarius iudex reſpectu perſonæ, poteſt vbicunq; voluerit ius dicere: in quo differt hoc iudiciũ ab externo. Ita Syluester verb. *Confeſſor*. 1. q. 14. qui hoc limitat ad eos qui habent iuriſdictionem ordinariam: ſed ſeruata proportione etiam in delegatis locum habet, vt ratio facta probat, & bene notauit Victoria in Summa n. 151. Soto 4. di. 18 quęſt. 4. art. 3. §. *Aliud verò dubium*. & Ledeſ. 2. p. 4. q. 5. artic. 7. dub. 9. Itaque ſacerdos habens iuriſdictionem ab Epiſcopo Conimbricenſi in omnes ſuos ſubditos, poteſt abſoluere aliquẽ illorum, etiamſi ambo extra diœceſim inueniantur: quia illa circunſtantia loci nihil refert ad hoc ſacramentum, nec tollit, aut dat iuriſdictionem, niſi fortaſſe vbi ratione alicuius ſpecialis priuilegij aliud explicatum eſſet, vt infrà de mendicantibus dicemus diſp. 28.

Syluest.

Victor. Soto. Ledeſm.

18. *Ad ſecundum dubium reſpondetur. Adrian. Anton.*

Ad poſterius dubium quidam affirmant ratione delicti acquiri forum ſiue iuriſdictionem in hoc iudicio, ſicut in contentioſo, iuxta cap. 1. de Raptoribus, & quæ ibi traduntur. Ita ſentiunt Adrianus d. 17. quæ. 3. Antonin. 3 p. tit 17. cap. 4. Sed oppoſitũ exiſtimo certum. Itaque ſi aliquis ſubditus huius Epiſcopatus in alio peccauit mortaliter, non debet, nec poteſt, per ſe loquendo, abſolui in hoc foro ab illo delicto ab Epiſcopo, vel ordinariis miniſtris eius loci, in quo peccauit, ſed à ſuo Epiſcopo, vel Parocho, aut ex licentia eius. Loquor autem de abſolutione à culpa, nam de cenſuris aliud eſt. Ita etiam Syluester ſuprà, q. 13. & Nauar. in cap. *Placuit*. de Pœnit. diſt. 6. numero 33. & notauit etiam Gloſ in alio capite, *Placuit*. 16. quæ. 1. Panor in cap. vlt. de foro compe. in 6. Et ſumitur ex cap. *Omnis vtriuſque ſexus*. vbi ſine reſtrictione, vel diſtinctione dicitur, omnia peccata eſſe proprio ſacerdoti confitenda. Item, aliàs eſſet cum proportione dicendum, ſi intra hanc ciuitatem Parochianus vnius Eccleſiæ, in alia peccet, quoad illud delictum manere ſubditum alieno Parocho: quod eſt friuolum, & præter omnem vſum. Ratio optima eſt, quia in hoc foro idem debet eſſe iudex omnium culparum, quia omnes ſimul debent remitti, nec poſſunt diuidi, quando ſunt mortalia crimina, de quibus eſt ſermo, quia propter illa primariò datur hæc iuriſdictio, ergo nec debuit hæc iuriſdictio diuidi pro varietate locorum. Item eſt manifeſta differentia inter hoc iudicium, & externum: nam hoc poſterius ordinatur ad externam gubernationem, & publicam punitionem, quæ fit ad aliorum exemplum, & ideo expedit, vt ibi puniatur delictum, vbi committitur: hoc verò iudicium ordinatur ad internam ſalutẽ & reconciliationem cum Deo, & ideo ad finem illius nihil refert, quòd peccatum in hoc vel illo loco committatur.

Syluest. Nauarr. Panor.

Differentia inter iudicium internum & externum.

SECTIO II.

Quis ſit ordinarius miniſter huius ſacramenti, ſeu proprius ſacerdos, reſpectu ſingulorum fidelium.

A

PRINCIPIO declarandum eſt, quid nomine proprij ſacerdotis in hac materia intelligendũ ſit: hac enim voce ſolent iura vti ad nominãdum ordinariũ miniſtrum huius ſacramenti, vt patet ex cap. *Omnis vtriuſque ſexus*. Diſtinguunt ergo multi Theologi tres acceptiones huius vocis. Prima eſt, quæ ſignificat omnem ſacerdotem habentem iuriſdictionẽ in hoc foro, ſiue illã ordinariam habeat, ſiue delegatam, ita vt proprius dicatur, qui ius habet adminiſtrãdi hoc ſacramentum, quocunque titulo & modo illud habeat, diſtinguaturque ab eo, qui omnino eſt quaſi alienus ab hoc miniſterio. Ita loquuntur Bonau. in 4. d. 17. 3. p. eius, art. 1 q. 2. Richard. ar. 3. q 1. Palud. q. 3. ar. 2. Syluester. verb. *Confeſſor*. 1. q. 1. imò iuxta hanc expoſitionem interpretantur c. *Omnis vtriuſque ſexus*. Sed hoc apertè repugnat illi textui, in quo proprius

1. *Quid intelligatur nomine proprij ſacerdotis. Tres acceptiones huius vocis. Prima.*

Bonau. Richard. Palud. Syluest. Reprobatur prima acceptio.

B

ſacerdos diſtinguitur ab alieno, etiamſi delegatam iuriſdictionem habeat: neque in eodem textu admittẽda eſt æquiuocatio, quam Palud. gratis & ſine fundamento admittit: præſertim cùm, iuxta vocis, *Proprius*, proprietatem non poſſit rectè illi accommodari, qui ex proprio officio non habet animarum curam, ſed tantùm delegatam iuriſdictionem.

Secundò ergo vox illa ſignificare dicitur quemcũque paſtorem animarum, qui in hoc foro habet iuriſdictionem ordinariam, ſiue illa ſit proxima & immediata, qualis eſt in Parocho, ſiue ſit vniuerſalis, & quaſi remota, qualis eſt in Epiſcopo, vel ſummo Pontifice, ita vt non dicatur ſacerdos proprius vt diſtinguitur à communi, ſed vt diſtinguitur ab alieno. Ita vtuntur hac voce Gabr. in 4 d. 17. quæſt. 2. artic. 2. Med. Cod. de Confeſſione, quæſt. de Confeſſione fratribus priuilegiatis facta, Soto d. 18. quæſt. 4. artic. 2. & iuxta illam exponunt cap. *Omnis vtriuſque ſexus*. Eſtq; ſatis probabilis hæc expoſitio, quanuis nõ neceſſaria, vt infrà ſuo loco dicam. Non ergo nunc hac ſignificatione indigemus, quia de proprio ſacerdote vniuerſali vel vniuerſaliſſimo, vt ſic dicam, nihil peculiare dicendum occurrit: nam vniuerſaliſſimus eſt ſummus Pontifex, vniuerſalis verò eſt vnuſquiſque Epiſcopus in ſua diœceſi, de quibus ſatis dictum eſt ſuperiori ſectione. Solúmque addendum occurrit, ſummũ Pontificem ita eſſe hoc modo proprium ſacerdotem omnium fidelium, vt nullus poſſit ab illius iuriſdictione eximi, quia vniuerſaliſſima & immutabilis eſt, vt diximus. At verò Epiſcopus ita eſt proprius paſtor vniuerſalis omnium fidelium habitãtium in ſua diœceſi, vt nonnulli eorum poſſint ab illius iuriſdictione eximi per Romanum Pontificẽ. Et eadẽ ratione poſſunt eſſe aliqua loca, quæ non habeant propriũ Epiſcopum immediatum, ſed Abbatẽ aliquem exemptũ vel aliquem ſimilem Prælatum, quia hoc pendet ex varia inſtitutione humana. In his ergo perſonis, vel locis loco Epiſcopi propriè ſũpti ſuccedit is, qui participat iuriſdictionem Epiſcopalẽ, & ſuperior eſt his qui proximam & immediatam curam paſtoralem habent, vt eſt in perſonis exẽptis Religioſis, Prouincialis, aut Generalis, in locis exemptis Abbas aut alius ſimilis. Omiſſis ergo vniuerſalibus paſtoribus, in rigoroſa ſignificatione proprius ſacerdos dicitur, qui proximam curam, & obligationẽ habet ex officio miniſtrãdi fidelibus hoc ſacramentũ, vt bene notauit Cano dicta Relect. p. 5. & 6. qui hoc modo exponit cap. *Omnis vtriuſque ſexus*. & Extrauag. Martin. 5. de quibus infrà. Hoc ergo modo nunc de proprio ſacerdote agimus: & primò videbimus, quis ſit ſecundùm ordinarium ius reſpectu ſingulorum fidelium: deinde nonnullas exceptiones adnotabimus.

C

2. *Secunda acceptio.*

Gabriel. Medina. Sotus.

D

E

3. *Tertia acceptio. Cano.*

Concluſio.

Concluſio.

4. *Parochus eſt proprius ſacerdos in ſua parochia.* CIRCA priorem partem conſtat ex iure, in vnaquaq; Eccleſia parochiali illius Parochum eſſe proprium ſacerdotem omnium, qui intra terminos illius parochiæ degunt, ſiue illi laici ſint, ſiue ſacerdotes: quod intelligitur, per ſe loquendo, & ſeclusis priuilegiis. Ita docent omnes: & eſt per ſe clarum, quia ille parochus eſt proprius rector & paſtor immediatus illarum animarum. Solùm eſt obſeruandum iuxta commune ius, & vſum Eccleſiæ, vnumquemque fidelium ſortiri Parochiam vbi habet domicilium firmum. Ita habetur in cap. vlt. extra de Parochiis: ex quo oriuntur nonnulla dubia.

5. *Dubium primum. Aliquorum ſolutio.* Primum eſt, quando aliquis habet plura domicilia in diuerſis Eccleſiis, in quibus per diſtincta anni tempora habitat. Aliqui dicunt pro eo tempore, pro quo in aliquo domicilio ex dictis habitat, illum habere ſacerdotem proprium, in cuius Parochia tale domicilium exiſtit. *Palud. Anton.* Ita ſentiunt Palud. in 4. d. 17. qu. 5. Anton. 3. p. tit. 17. cap. 4. Et videtur veriſimile quoad præceptum annuæ Communionis, quod certũ tempus determinat, & conſequenter quoad confeſſionem, quatenus ad Euchariſtiam præmitti ſolet: nam per ſe hoc præceptum non determinat certum tempus anni. *Aliorum ſolutio probatur. Nauarr.* Nihilominus alij ſentiunt liberum eſſe huic parochiano confiteri cui voluerit ex duobus parochis, ſub quibus domicilia habet. Ita Nauarrus in dict. c. *Placuit.* nu. 77. quia vterque illorum eſt proprius ſacerdos, & ita poteſt eſſe iudex: quia hæc iuriſdictio non ſequitur actualem habitationem, ſed domicilium. Et à ſimili confirmari poteſt hæc opinio ex c. 2. de Sepulturis. in 6. Et hanc ſententiam cenſeo veram. Oportebit tamen vt talis perſona ſatisfaciat illi ſacerdoti, in cuius parochia habitat, reddens illum certum, quòd iam impleuerit præceptum.

6. *Dubium ſecundum.* Secundum dubium eſt de illis, qui in vno loco habent domicilium, in alio verò quaſi domicilium, ſcilicet, habitationem diuturnam pro aliquo tempore anni, quamuis non fixam: in quo ordine ſunt præcipuè ſcholaſtici, numerantur etiam milites, & litigantes, ac mercatores, quando in alienis oppidis diu morantur. *Deciſio.* Et de his omnibus dicendum eſt, etiam per illud quaſi domicilium ſubiici ordinariis parochis illorum locorum, in quibus habitant, ex Gloſſa in Clement. 1. de Priuilegiis. *Nauar.* & Nauar. cum aliis dict. c. *Placuit.* n. 85. & vſus etiam id probat. Fuitque moraliter neceſſarium, vt huiuſmodi perſonæ poſſent habere ordinarios paſtores, ad quos pertineat ex officio eis miniſtrare ſacramenta dictis temporibus. Quod etiam intelligendum eſt ſeclusis priuilegiis: nam, ſi in Academia ex priuilegio, vel probata conſuetudine, quæ illi æquiualet, aſſignetur ſcholaſticis proprius confeſſor, ille erit pro eo tempore proprius ſacerdos eorum. De militibus verò & aliis huiuſmodi Nauarr. ſcrupuloſiùs loquitur: addit enim intelligendum id eſſe, quando huiuſmodi homines non poſſunt facilem habere recurſum ad ſuos proprios ſacerdotes: quia nullo iure, inquit, conſtat, per ſolam inhabitationem diuturnam forum acquiri. Sed certè etiam nullo iure conſtat acquiri tunc, quando eſt difficilis recurſus ad proprium paſtorem. Quod ſi tunc dicatur, vt rectè dicendum eſt, conſuetudine ipſa hoc potuiſſe introduci, & ſatis conſtare: idem ſimpliciter & abſolutè dici poterit ſine vlla limitatione, quia, vt ipſemet Nauarrus fatetur, moraliter loquendo, ac ferè ſemper ille recurſus non eſt facilis, & ideo introducta fuit illa conſuetudo, quæ vim habet vniuerſalis legis. Quapropter, licèt in aliquo indiuiduo ceſſet illa ratio, illud non obſtat quominùs ille titulus ſit ſufficiens ad acquirendum forum, ſeu iuriſdictionem.

A

Tertium dubium eſt de his qui nullum habent domiciliũ, ſeu ſemper vagantur. Nauar. dict. cap. *Placuit.* 79. exiſtimat in his manere integrum illud ius, quod ipſe putat eſſe diuinum: ſcilicet, vt poſſint eligere quem voluerint confeſſorem, quia Eccleſiæ determinatio, quæ eſt per domicilia, in eis locum non habet. Palud. verò, & Antonin. ſuprà, atq; etiam Caiet. verb. *Abſolutio*, 2. dicunt, etiam hos nullum habere proprium ſacerdotem, & ideo Eccleſiam feciſſe eis facultatem eligendi quem voluerint confeſſorem. Sed vtrumq; falſum eſt, primum, quia oſtenſum eſt nullum dari tale ius diuinum: ſecundum, quia nullibi oſtendi poteſt talis facultas ab Eccleſia data his hominibus, neque eſſe rationabilis; tum quia non magis illi merentur hoc priuilegium, quàm alij habentes domicilia: tum etiam quia eſſet illis valde nociuum, aliàs neque aliquis haberet ex officio propriam & particularem curam eorum, neque ipſi tenerentur alicui rationem reddere, quòd impleuerint præceptum confeſſionis. Et ob eaſdem rationes non placet quod Gabr. ait. in 4. d. 17. q. 2. art. 3. dub. 2. hos non habere alium ſacerdotem proprium præter Epiſcopum diœceſis, in qua verſantur, & ab illo habere ex conſuetudine facultatem eligendi confeſſorem, quem voluerint. Sed neque hoc modo his hominibus ſatis prouiſum eſſet, nec de tali facultate conſtat, neque eſſet rationi conſentanea. Dicendum eſt ergo, ibi habere proprium ſacerdotem, vbi vagãtur, & in huiuſmodi hominibus actualem habitationem ſuccedere loco domicilij, quandoquidem aliud non habent: & ideo ordinarium Parochum illorum eſſe illum, in cuius parochia habitant, & mutata habitatione mutari. Et hoc probant rationes factæ, atque etiam conſuetudo. Et eſt etiam optimum ſignum, quia ipſe parochus tenetur ex officio eis miniſtrare ſacramenta, ſi indigeant, eoſque poteſt ad præceptum implendum compellere. Ita tenent Syueſt. & Soto locis paulò antè citatis, & Medina Cod de Confeſſ. quæſt. 35. 7. *Dubium tertium. Nauarr. Palud. Anton. Caiet. Reſponſio. Nauarr. & Pal. reiiciuntur. Gabr. reprobatur. Vera ſolutio.*

B

C

Quartò dubitari poteſt, an ſit idem dicendum de iter agentibus, ſeu peregrinantibus, qui alibi habent ſuum domicilium. Reſpondetur reuera non eſſe eandem rationem de his: quia, ſicut retinent domicilium, etiamſi extra illud incedant, ita etiam eundem ſemper parochum habent firmum, & proprium. Vnde iuxta generalem regulam ca. *Omnis vtriuſque ſexus,* non videtur poſſe confiteri alieno, etiam in locis diſtantibus, ſine licentia proprij: & ideo olim fideles facultatem petebant à ſuis propriis ſacerdotibus ad agendũ iter: & in illa facultate cenſebatur dari licentia confitendi alteri in itinere, ſi opus eſſet. Nunc autem cùm iam ceſſauerit illa conſuetudo, dicũt graues Auctores iure ordinario, & ſine priuilegio non poſſe huiuſmodi peregrinos aliis confiteri. Ita Palud. d. 17. q. 8. Anton. dict. tit. 17. c. 4. & Nauar. dict. cap. *Placuit,* n. 68. & in rigore iuris videtur verum. Tamen ſpectata conſuetudine, & tacito cõſenſu Parochorum, cenſeo probabilem & veram contrariam ſententiam: ſcilicet, poſſe has perſonas confiteri vel Parocho illius loci ad quem perueniunt, vel ſacerdotibus ibi habentibus iuriſdictionem delegatam ab Epiſcopo loci. Si autem ibi fuerunt alij habentes delegatam à Papa ſecurius erit illis confiteri: quia eſt res magis certa. Et hanc opinionem tenent Syluester, verb. *Confeſſio* 1. q. 11. Soto d. 18. q. 4. a. 2. Ledeſma 2. p. 4. q. 7. ar. 5. dub. 23. in fine. Victoria in Summ. nu. 153. vbi ait, hos debere confiteri in Eccleſia Cathedrali: ſed hoc nec poteſt locis omnibus accommodari, nec illius video fundamentum. 8. *Dubium quartum. Palud. D. Ant. Nauarr. Secunda ſolutio verior. Syluest. Soto. Ledeſm. Victoria.*

D

E

Caiet.

9\. Eandem ſententiã ſignificat Caietanus verb. *Abſolutio*, 2. & refert Eugenium 4. hoc declaraſſe etiam in annua confeſsione, vel Communione: quam intelligo extenſionem, non limitationem, nam, ſi de aliqua dubitari poterat, maximè de illa: quia in eo tempore videtur eſſe maxima obligatio confitendi proprio ſacerdoti: ſi ergo tunc fieri poteſt alteri, etiam poterit quocunque alio tempore, maximè ſi aliqua neceſſitas, vel ſpecialis vtilitas occurrat. Ratio à priori eſt, quia hæc exiſtimatur eſſe quædam implicita licentia proprij ſacerdotis, quia occurrit cauſa maximè rationabilis, & moraliter neceſſaria propter itineris occaſiones, & pericula. Vnde hic confeſſor non tam ordinarius videtur eſſe quàm delegatus: vel ex cõceſſione ſummi Pont. allegata à Caiet. vel ex conſuetudine. Quia verò non cenſetur hæc facultas data reſpectu cuiuſcunque, ſed reſpectu tantum proprij ſacerdotis illius loci, in quo quis peregrinatur, vel eius, qui vicem illius habet: ideo cenſetur ille ſacerdos loco proprij, & hac ratione hoc loco numeratur. Aduertere autem oportet, neceſſariã hîc eſſe bonam fidem: nam, ſi quis ad hoc tantùm iter ageret, vt haberet occaſionem confitendi alteri, & non proprio ſacerdoti, iam illa non eſſet neceſſitas, ſed voluntas, & non eſſet iuxta intentionẽ paſtorum, nec iuxta cõſuetudinem Eccleſiæ, & ideo non eſſet valida confeſſio.

Ratio à priori redditur.

Dubiũ quintũ enodatur.

10\. Quintò dubitari poteſt, quid dicendum ſit de ipſis Parochis, vel Epiſcopis. Reſpondeo, Parochos nullum habere propriũ ſacerdotem præter Epiſcopum, regulariter loquendo. Hoc per ſe manifeſtũ eſt; quia cùm ipſi parochi inter ſe non ſint ſubordinati, neque vnus ſit alteri ſuperior, non poteſt eſſe proprius ſacerdos alterius. Epiſcopus autem eſt illis immediatè ſuperior, & ideo ille ſolus eſt proprius paſtor eorũ. Dixi, *regulariter*, quia interdũ ſunt aliqui, qui participãt iuriſdictionẽ Epiſcopalem in plures Eccleſias parochiales, vt ſunt aliqui Abbates, vel Archidiaconi: & tunc eadem eſt de iis proportionalis ratio: cùm enim hæc omnia humano iure ſtatuta ſint, facilè admittere poſſunt hanc varietatẽ. De Epiſcopis verò dicendũ eſt, ipſos non habere aliũ propriũ ſacerdotem præter Pontificem. Hoc conſtat ex ratione facta, proportionaliter applicãdo illam. Neq; eſt verum quod Palud in 4.d.18.q.3.a 2. & Sylu.v.*Confeſſor*.1.q.2. dicũt, propriũ Sacerdotẽ Epiſcoporũ eſſe Archiepiſcopum Archiepiſcoporũ verò Patriarchas, horum verò Pontificem: quia, vt bene ait Soto d.18.q 4.art.2. hoc nullo iure fundatur: & ſuprà oſtendimus Archiepiſcopum non habere ordinariã iuriſdictionem in hoc foro in diœceſibus ſuffraganeorum: ergo multo minùs circa ipſos Epiſcopos. Vnde colligitur clara differentia inter Papam. reſpectu Epiſcopi; & Epiſcopum. reſpectu Parochi; & Archiepiſcopum, reſpectu Epiſcopi. Papa enim habet ordinariam iuriſdictionem in diœceſes omnium Epiſcoporum, & in omnes ſubditos eorum, & ideo etiam habet in ipſos Epiſcopos; & ſimiliter ſe habet Epiſcopus reſpectu Parochi: at Archiepiſcopus non habet ita vniuerſalem iuriſdictionem proportionaliter loquendo.

Palud. & Sylu. reprehenduntur. Soto.

Dub. de Cardinalibus.

11\. Sed quæres, quid dicendum ſit de Cardinalibus; eorum enim dignitas non conſiſtit in poteſtate iuriſdictionis ad hoc forum pertinentis, & ideo non poteſt communi & ordinario iure regulari. Tamen, ſicut ratione dignitatis propinquiſſimi ſunt Põtifici, ita illum ſolùm habent vt proprium paſtorem, & ſacerdotem, vt Syluester ſuprà dicit. Eſt autem Collegium illud veluti vnum ſpirituale corpus, cuius proximum caput eſt Pontifex: quod magis ex dicendis patebit. Et hæc ſunt quæ de iure ordinario poſſe dici videntur.

Exceptiones ab ordinario iure proponuntur.

SVPEREST vt nonnullas exceptiones ab hoc ordinario iure quæ ab Auctoribus traduntur, breuiter inſinuemus. 12. *Prima.* Primò ergo excipitur tota familia Summi Pontificis, cuius proprius ſacerdos eſt ipſe, vel ſummus Pœnitentiarius eius, vel quem ipſi deſignant. Hoc conſtat ex vſu, vt omnes Auctores citati referunt: quòd enim hoc facere poſſit Pontifex, non eſt dubiũ. Intelligendum autẽ eſt de his qui actu ſunt Romæ, & actu ſunt de familia eius: nam ſi inde diſcedãt, non vtuntur hoc priuilegio, ſed communi iure. *Secunda.* Secundò excipiuntur etiam familiæ Cardinalium: nam quiſque Cardinalis eſt quaſi proprius ſacerdos ſuæ familiæ, & poteſt per ſe, vel per alium hoc munus exercere; vel, ſi ipſe non ſit ſacerdos, poteſt delegare hanc poteſtatẽ: Ita refert Caiet. ſuprà: quod ſufficit quia pendet ex facto. *Caiet.* De familiis autem Epiſcoporum non eſt idem, ſed habent proprium ſacerdotem ordinarium iuxta ius commune. Dicit tamen Soto, poſſe Epiſcopũ, ſi velit eximere familiam ſuam ab ordinaria Parochorum cura, & ſibi reſeruare, vel aliũ propriũ deſignare: *Soto.* quod mihi maximè veriſimile videtur, quia ſunt ſuperiores, & poſſunt habere rationabilẽ cauſam, ſicut poſſunt ſibi reſeruare caſus, tamẽ loquendo regulariter & ordinariè, hoc non ita fit.

13\. *Tertia exceptio.* Tertiò excipiuntur quædam perſonæ in ſpeciali dignitate conſtitutę vt Decani Eccleſiarum, & interdum Archidiaconi, vel aliæ ſimiles, quæ immediatè ſubordinantur Epiſcopis, & eximuntur à Parochorum cura, vt Syluester & alij ſuprà referunt. *Syluest.* In qua re conſulenda eſt conſuetudo, & ſpecialia priuilegia. Quòd verò aliqui extendunt hanc exceptionem ad omnes ſacerdotes, quia omnibus conceſſum videtur generali conſuetudine, vt poſſint eligere confeſſorem, quem maluerint. Hoc inquam, nõ rectè dicitur, tum quia de hac conſuetudine non ſatis conſtat, & maiori explicatione indiget, vt trademus ſequentibus: tum etiam, quia aliud eſt habere poteſtatem eligendi confeſſorem, aliud eximi omnino à cura & iuriſdictione proprij paſtoris: nam, licet fideles per bullam poſſint eligere confeſſorẽ, non tamen propterea non habent proprios paſtores & Parochos: nam illi retinent ſuam iuriſdictionem ordinariam & in vſu aliorum ſacramentorum, & in aliis, quæ ad paſtorale munus pertinẽt, manet eadẽ ſubiectio & ſubordinatio. *Quarta.* Quartò excipiuntur religioſi, qui proprio reguntur ordine, & proprios habent paſtores, de eis tamen eodem modo loquendum eſt proportione ſeruata: habẽt enim ſuperiorem proximum, qui eſt veluti ſacerdos omnino proprius, & habent etiam remotos, vt ſuprà dixi. De monialibus verò idem iudicandum eſt; nam quæ ſunt ſubditæ Epiſcopo, illum habent tanquam proprium ſacerdotem: ipſe tamen deſignare poteſt alium, qui vices eius gerat. Quæ verò ſunt ſubditæ religioſis, habent proprium ſuperiorem & vicariũ tanquã proprium ſacerdotẽ. Et eodem modo iudicandum eſt de de ſimilibus. *Quinta.* Quintò excipi ſolent Reges, & Principes; præſertim ſupremi: de quibus nihil certũ ſtatuere poſſumus, quia ratione ſuæ dignitatis, vel poteſtatis, non ſunt exempti ipſo iure: in hoc ergo ſeruanda ſunt priuilegia huiuſmodi Principibus conceſſa, & antiquæ conſuetudines, quæ credendæ ſunt legitimè introductæ, & ex conſenſu ſuperiorum.

DISPVTATIO XXVI.

De miniſtro huius ſacramenti ex delegata poteſtate.

SVPPONIMVS iuriſdictionẽ in hoc foro delegari poſſe; quod eſt certũ de fide ex Conciliis ſuprà citatis, & ex vſu Eccleſiæ. Et ratione

De fide eſt, iuriſdictionem in hoc foro poſſe delegari.

Duobus modis poteſt delegari.

tione oſtendi poteſt, quia ea, quæ ſunt iuriſdictionis, delegabilia ſunt, vt dicitur in ca. *Aqua*:de Conſecratione Eccleſiæ, vel altaris: cùm enim iuriſdictio non detur per aliquam internam conſecrationem, vel phyſicam facultatem, ſed per moralem conſeſſionem,vel deputationem,meritò poteſt is qui illam habet veluti propriam, alteri eam committere. Neque in hoc iudicio aut foro aliquid ſpeciale interuenit, ob quod ei repugnet huiuſmodi delegatio.Poteſt autem duobus modis concedi ſeu delegari:primo, directè concedendo iuriſdictionem ſacerdoti, vt quando Parochus aſſumit ſacerdotem aliquem idoneum coadiutorem ad tempus,vel Epiſcopus,aut Papa, alicui committunt hoc munus;ſecundo,ex parte pœnitentis, vt quando alicui conceditur facultas eligendi confeſſorem.Hìc ergo priorem modum exponemus: de illa verò facultate inſtituemus ſequentem diſputationem.

SECTIO I.

Qui poſsint iuriſdictionem delegatam in foro pœnitentiæ dare,vel recipere.

1. POTEST hæc quæſtio intelligi, vel de poteſtate, vel de facto:& in priori ſenſu tria inquiri poſſunt: ſcilicet, cui poſſit delegari hæc poteſtas, quis poſſit eam delegare, & qua forma,aut modo delegari poſſit. Circa primum punctum aduertendum eſt, duobus modis poſſe iuriſdictionem hanc alicui committi: ſcilicet, vel vt ipſemet illa vtatur, vel vt aliis eam committat, ſeu ſubdeleget. Hic de priori modo præcipuè agimus, ideóque dicimus iuriſdictionem hanc ſolùm eſſe delegabilem ſacerdoti, quia ſolus ille poteſt actum huius iuriſdictionis per ſe exercere. Rurſus,quantum eſt ex vi poteſtatis ordinis, cuilibet ſacerdoti poteſt hęc poteſtas delegari,tamen,vt rectè fiat, neceſſe eſt vt talis ſacerdos idoneus ſit quoad ſcientiã,prudentiam, & probitatem huic muneri obeundo neceſſariam:vt verò ritè fiat, neceſſe eſt,vt talis ſacerdos ſit approbatus, iuxta formam Concilij Trident. de qua re inferiùs ex profeſſo diſputabimus.

Cui poſſit hæc poteſtas delegari.

2. At verò quando alicui cõmittitur hæc iuriſdictio, non vt per ſe illa vtatur, ſed vt eam aliis diſtribuat, ſeu committat,illa in primis non videtur eſſe propria delegatio iuriſdictionis:nam delegatus propriè eſt ad exercendam iuriſdictionẽ, & ordinariè ex vi delegationis non poteſt eam ſubdelegare,niſi vel in caſibus in iure expreſsis, vel quando id ſpecialiter conceditur: vnde regulariter potiùs illa eſt quædam participatio ordinariæ iuriſdictionis. Sic enim Vicarius Epiſcopi,quãuis ipſe ſacerdos non ſit, nec poſſit per ſe ipſum hanc iuriſdictionẽ exercere, eam habet ita ſibi commiſſam, vt poſſit aliis eam delegare, dando facultatem ſimplicibus ſacerdotibus ad audiẽdas confeſſiones: hic autem Vicarius ordinariã potiùs quàm delegatam cenſetur habere.Si quis tamen rectè conſideret,intelliget accidẽtarium eſſe, quòd talis Vicarius non poſſit per ſe hanc iuriſdictionem exercere: nam quãtum eſt ex iuriſdictione ſibi conceſſa, reuera poſſet:aliunde verò, quia poteſtate ordinis caret, non poteſt. Atque hoc modo etiam poteſt hæc iuriſdictio delegari non ſacerdoti, vt ea vtatur quando fuerit ſacerdos: quod in idem redit: nam quantum ſpectat ad effectum ſolùm pro eo tempore datur,pro quo habuerit ordinis poteſtatẽ. Aliquando verò contingit in Eccleſia,vt laicis, vel fœminis cõcedatur facultas prouidendi, ſeu nominãdi confeſſores pro ſuis familiis, vel ſubditis:illa verò non eſt cõmiſſio iuriſdictionis, quæ talibus perſonis fiat:ſunt enim iuriſdictionis ſpiritualis incapaces,vt latiùs dicemus, agen-

Hæc iuriſdictio poteſt delegari non ſacerdoti.

[A] tes de cenſuris: ſed ſolùm eſt poteſtas ad eligendam vel deſignandam talem perſonam, qua deſignata, Pontifex, ſeu prælatus Eccleſiaſticus, qui talem facultatem dedit, confert illi iuriſdictionem, vt in ſimili explicabimus ſect.ſeq.

Quis poſſit hanc poteſtatem delegare.

3. Circa ſecundum punctum de eo qui poteſt hanc iuriſdictionẽ delegare, generalis regula eſt poſſe delegare hanc iuriſdictionem omnes, qui illam habent ordinariam, iuxta c. *Inter cætera*, de Offic. ordin. & dict.c. *Omnis vtriuſque*. Ratio eſt, quia delegatio eſt vnus ex propriis actibus iuriſdictionis ordinariæ. Itẽ quia nõ eſt cogendus paſtor ſemper per ſeipſum exequi officiũ ſuum:ergo poteſt vices ſuas delegare.Hęc autẽ poteſtas cum proportione reſidet in ordinariis ſuprà numeratis. Nam Põtifex habet illã vniuerſaliſſimam, & ideo poteſt delegare hanc facultatem cui- [B] liber perſonæ,pro quolibet loco,& pro quibuſcunq; peccatis, Clement. *Dudum*, de Sepulturis,& in Extrauag. *ſuper cathedram*.eodem tit. & Extrauag. *Inter cunctas*, de Priuil.vnde etiam in hoc non pendet Papa ab Epiſcopis, vel Parochis:nec ſolùm eorum conſenſum non expectat, ſed etiam cõtra eorum voluntatem poteſt hanc iuriſdictionem & vſum eius delegare:quod prouenit ex ſuprema poteſtate eius. Idem eſt de Epiſcopo in ſuo Epiſcopatu, cum hac ſola limitatione,vt Papa non reſeruet,vel reſiſtat. Sumitur ex c. *Quoniam*,& ca.*Inter cætera*,de offic.ord.& ca. 2. de pœn.& rem. in 6. & conſuetudine etiam conſtat, [C] Et ratio eſt eadem cum proportione. Pari modo, & cum accommodata proportione poteſt Parochus reſpectu ſuorum ſubditorum hanc iuriſdictionẽ committere, ſeu delegare, vt planè colligitur ex dict.cap. *Omnis vtriuſque*.dum ait,de licẽtia proprij poſſe alienum abſoluere,vt rectè notauit Nauar. in c. *Placuit*. de Pœnit.d.6. nu. 48. & Doctores omnes. Et ratio etiam eſt eadem, dummodo ſubordinatio ſeruetur: nam prælatus ſuperior poſſet hanc delegationem impedire, ſicut poteſt caſus reſeruare.

Qui habent iuriſdictionẽ ordinariam, poſſunt delegare.

Nauarr.

4. Et hinc præterea colligitur,nullũ alium præter hos poſſe hanc iuriſdictionẽ concedere:quia,vt ſuprà etiã dixi, delegatus non poteſt ſubdelegare iuriſdictionẽ, vt ad hoc propoſitum ſatis indicatur in capite vltimo, §. vltimo. extra de offic. deleg. Et ratio propria eſſe videtur, quia actus communicandi iuriſdictio- [D] nem eſt actus iuriſdictionis, diſtinctus ab actu audiendi confeſſionem, vel abſoluendi: & ideo qui ſolùm habet iuriſdictionem delegatam ad audiendam confeſſionem, ex vi illius non poteſt aliud efficere. Secus verò eſt de iuriſdictione ordinaria, quæ per ſe loquendo ad vtrumq; extenditur.Adnotaui autem ſuprà ſub illis tribus perſonis numeratis comprehendi alias,quæ ad illas reducuntur,vt ſub Pontifice pœnitentiarium eius ſummum, ſub Epiſcopo vicarium: & alij etiam numerant Pœnitentiarium Eccleſiæ Cathedralis:ſed hoc non credo regulariter eſſe in vſu. Sub Parocho comprehenditur Vicarius perpetuus:& Paludanus ac Sylueſter dicunt idem eſſe de [E] omni Vicario poſito ab Epiſcopo, loco Curati: quia intelligitur illum ponere omnino loco alterius. Secus verò eſt de Vicario, quem aſſumit ipſe Parochus ſua voluntate, quia ille eſt merè delegatus,niſi Parochus velit maiorem illi facultatem concedere, quod etiam poteſt, vt notarunt Adrian. q. 5. de Confeſſ. dub.2.& Medina Cod. de Confeſſ. q. 36. de licentia Vicecurati,& Maior in 4. d.19. q.1. circa finem. Qui tamen ſignificant hoc ipſo quòd Parochus eligit aliquem in Vicarium ſuum, dare illi hanc facultatem,ſi illam non negat,quamuis non exprimat. Oppoſitum verò ſentit Palud.d.17. q.3. art.2. concl. 1.in fine, & Anton.3.p. tit. 17. cap.1.in fine. Et hoc mihi videtur ſecurius,& in praxi ſeruandum.

Palud. Sylueſt.

Adr. Medin. Maior.

Palud. D.Ant.

His

5. *Difficultas.* His poſitis ſupereſt difficultas, an quilibet iſtorum trium habeat facultatem in ſolidum, ita vt ſi quis habeat facultatem audiendi confeſsionem à ſummo Pontifice, vel Epiſcopo, poſſit id facere ſine alia facultate Parochi, & è contrario. Et quidem Auctores omnes cõueniunt licentiã Parochi, ſeu proprij ſacerdotis proximi, eſſe per ſe ſufficientem ſine alterius ſuperioris remoti licentia: quia id videtur apertè colligi ex c. *Omnis vtriuſque ſexus.* & quia fideles ſeu parochiani per ſe ſolùm tenentur confiteri Parocho, non Epiſcopo, vel Põtifici: & ideo, ſi ex illius facultate cõfiteantur, ſatis eſt. Quæ doctrina eſt quidẽ vera, *Trident.* limitanda tamẽ nunc iuxta decretũ Conc. Trid. ſeſſ. 23. c. 25. & in ſequentibus ex profeſſo exponemus.

6. *Quorundam opinio. Archid. Ioan. Monac. Hoſtien.* At verò è contrario quidam exiſtimarunt non ſufficere priuilegium ſeu licentiam ſummi Pontificis ſine licentia Parochi, quod à fortiori dicerent de Epiſcopo. Ita Gloſſ. in c. *Omnis vtriuſque ſexus.* in ver. *Alieni.* vbi Archidiaconus, Ioannes Monachus, & Hoſtienſis illam ſequi referuntur. Loquuntur autem hi potiùs de facto, quàm de poſſibili: nõ enim videntur negare ſummo Pontifici hanc poteſtatem, ſed negant vti illa in præiudicium Parochorum quando ſimilia priuilegia concedit. Citatur etiam pro hac *Io. de Poliaco. Henric.* ſententia Ioannes de Poliaco, & Henricus: ſed iſtorum opinio alia eſt, vt infrà dicã. Fundamentũ huius ſententiæ fuiſſe videtur c. *Omnis vtriuſque ſexus.* Vbi dicitur omnes fideles debere confiteri proprio ſacerdoti vel ex licentia illius: ille autem proprius ſacerdos eſt Parochus: ergo eſt neceſſaria eius licentia, & alia non ſufficit. Minor patet, tum ex vi ipſius verbi, tum maximè, quia Sixtus 4. in Extrau. *Vices*: de Treuga, & pace, videtur ita intellexiſſe decretum illud: agens enim de priuilegiis conceſſis Mẽdicantibus ad audiendas confeſſiones, dicit, per illa derogatum non eſſe quominus teneantur fideles ſemel in anno tempore Paſchatis ſuis Parochis confiteri, iuxta conſtitutionem Concilij generalis. Et eodem modo loquitur Benedictus 11. in Extrauag. *Inter cunctas*, de Priuil. & Martinus 4. idem dicens, quod Sixtus 4. in Extrauagant. *Ad vberes*, quæ non habetur in corpore Iuris, eam tamen referunt Henricus, Medina & alij citandi.

7. *Trident.* Et augetur difficultas: quia, vt ſæpe dictum eſt, & indicatur in Concil. Trid. ſeſſ. 14. c. 5 in illo capit. *Omnis vtriuſque ſexus*: non ſtatuitur ius poſitiuum quoad temporis determinationem; in reliquis verò explicatur ius diuinum; ergo de iure diuino eſt vt vnuſquiſq; ſubſit ſuo Parocho: ergo non poteſt Pontifex mutare hoc ius, ſuppoſito quòd non mutet Parochum, nec auferat ab illo iuriſdictionem: ſed dando huiuſmodi licentiam, non facit quòd iſte non ſit Parochus, & alter Parochianus: ergo non facit vt Parochianus nõ indigeat licentia ſui Parochi ad huiuſmodi confeſſionem. Et confirmatur primò: nam propter huiuſmodi cauſam multis decretis prohibitum eſt religioſis, ne confeſsiones audiant ſine licentia proprij paſtoris, vt videre licet 16. quæſt. 1. per multa capita. Et tandem confirmatur, quia priuilegium alicui conceſſum intelligendum eſt ſine præiudicio alterius, vt eſt axioma iuris cap. *Paſtoralis*, extra de Priuileg. Sed ſi per hoc priuilegium poſſent vel alieni ſacerdotes audire confeſſiones, vel fideles confiteri, ſine licentia proprij ſacerdotis, illud eſſet in magnum præiudicium paſtorum: quia & priuarentur iure ſuo, & non poſſent agnoſcere, nec commodè gubernare oues ſuas: ergo, &c.

8. *Opinio ſuprà poſita erronea & falſa iudicatur.* Hæc tamen ſententia & falſa eſt, & erronea. Et in primis quod ad poteſtatem attinet, de fide certum eſt poſſe Pontificem concedere cuicunque fideli facultatem confitendi alteri abſque vlla alia licentia ſui Epiſcopi, vel Parochi. Ita traditum eſt à ſummis Pontificibus ſuprà citatis, & citandis & vſus & traditio Eccleſiæ ita habet. Et idem conſtat ex ſuprema iuriſdictione ſummi Pontificis ſuprà probata. Præterea idem eſt de Epiſcopo reſpectu Parochi, vt patet ex proportionali ratione, & ex teſtibus ſuprà allatis. Et declaratur etiam hoc modo, quia Papa, vel Epiſcopus poſſent per ſe audire confeſſionem cuiuſcunque ſubditi ſine licentia alterius paſtoris inferioris, vt per ſe conſtat, & id poſſunt facere per iuriſdictionem ordinariam, non ſolùm æqualem, ſed etiam ſuperiorem aliquo modo iuriſdictione Parochi: ergo multo magis poſſunt hanc iuriſdictionem delegare, ita vt operari poſſit ſine licentia Parochi, quàm poſſet Parochus ipſe ſine licentia ſuperioris. Confirmatur: quia, ſi licentia Parochi eſſet neceſſaria, impertinens & nullius momenti eſſet delegatio ſuperioris: quia licentia Parochi ſola ſufficeret: & ita delegatio illa nihil operatur. Quin potiùs addo, quanuis licentia Parochi in ſolidum poſſit ſufficere: tamen poſſe à ſuperiore prohibere ne illam concedat, ita vt ſi concedere tentet, nihil ratum faciat: at verò è contrario ſuperior poteſt illam concedere, etiam contradicente inferiore. Ratio clara eſt, quia inferior non habet poteſtatem ſupra ſuperiorem, nec ſuperioris iuriſdictio ab inferiore pendet: at verò è contra ſuperior poteſt limitare, vel impedire iuriſdictionem inferioris, licèt id facere non debeat, niſi ex rationabili cauſa.

Atque hinc colligo, quoties Pontifex (& idem eſt proportionaliter de Epiſcopo) abſolutè, & ex- 9. *Corollarium.*
preſsè dat facultatem alicui ad audiendas confeſſiones id ſufficere ad iuriſdictionem delegandam, nulla expectata inferioris ſacerdotis proprij licentia, etiãſi hæc in tali priuilegio, ſeu facultate non exprimatur, dummodo non talis conditio apponatur. Quæ eſt communis doctrina Theologorum, diui Thomæ O- *D. Thom.*
puſc. 19. contra impugnantes religionem, cap. 4. & in quarta diſtin. 17. quæſtione tertia, articulo tertio, quæſtione quinta: Durandi quæſt. 12. Paluda- *Durand.*
ni quæſt. 4 articulo tertio, Maioris quæſt. ſexta & *Palud.* *Maior.*
ſeptima, Sot. diſt. 18. quæſt. 4. articulo 5. Antonin. *Soto.*
3. p tit. 17. capite nono, Adrian. quæſt. 5. de Confeſſ. *D. Ant.*
Medin. quæſt. 33. de Confeſſ. Petri Sot. lectione *Petr. Sot.*
quinta de Confeſſ. Idem ſentiunt Summiſtæ omnes, *Sylueſt.*
Sylueſter verb. *Confeſſ.* 1. & ibi cæteri. Idem iuriſperiti communiter cum Gloſſ. in dict. Clement. *Dudum*, de Sepulturis, verb. *Liberè*, quos refert, & ſequitur Nauar. in c. *Placuit*, diſt. 6. n. 57. Sumiturq; ex declaratione Ioan. 22. in Extrauag. *Vas electionis*, de Hæreticis. & ex Extrauaganti Benedicti 11. & Martini 5. ſuprà citatis. Ratio verò à priori eſt, quia in ſuperiore *Aſſignatur ratio à priori.*
eſt poteſtas, vt oſtenſum eſt, & hæc exercetur per illum actum, & voluntas eius per illa verba ſufficienter declaratur, & ipſe non reſtringit conceſſionem, neque apponit illam conditionem, vt ſupponimus: ergo. A poſteriori verò confirmari poteſt ratione ſu- *A poſteriori.*
prà tacta: quia ſi præter tale priuilegium neceſſaria eſſet facultas inferioris, priuilegium eſſet nullius momenti, quia ipſa licentia Parochi per ſe ſola ſufficeret: ergo, ſi illa neceſſaria eſt non obſtante priuilegio ſuperioris, tale priuilegium nihil confert.

Dices, poſſe ad hoc conferre, vt per facultatem ab Epiſcopo datam poſſit quis abſolui, vel abſolue- 10. *Obiect.*
re à caſibus reſeruatis Epiſcopo, quod non poſſet fieri per ſolam Parochi facultatem. Sed hoc extrinſecum eſt, & per accidens. Præſertim quia facultas ſimpliciter & abſolutè conceſſa ab Epiſcopo, ſi *Diluitur.*
nihil aliud exprimatur, non extenditur ad caſus reſeruatos, vt dicitur in capite ſecundo de Pœnit. & remiſs.

miſſ. in 6. & tamen frequens eſt, Epiſcopum concedere hanc licentiam hoc ſimplici modo, ſine extenſione ad caſus reſeruatos: ergo ſine hac extenſione habet ſuum effectum: non haberet autem ſi neceſſaria eſſet licentia inferioris. Quod optimè confirmat reſponſio Honorij 3. in capitul. *In his*, etiam de Priuilegiis, vbi rogatus de quodam priuilegio conceſſo ordini minorum, & prædicatorum, celebrandi in altari portatili, reſpondet, intelligendum eſſe priuilegium ſine licentia inferiorum prælatorum, quia aliàs, inquit, nihil operaretur. A

11. Et hæc ratio ſoluit rationem quãdam prioris ſententiæ, quæ aſſumebat priuilegium interpretandum eſſe ſine præiudicio alterius: quod, ſi intelligatur de præiudicio extrinſeco, & non intrinſecè incluſo in ipſo priuilegio, verum eſt: ſed non eſt huiuſmodi id de quo agimus: ſi autem vocetur præiudicium ipſa aliqualis derogatio iuris communis; hoc non poteſt vitari in priuilegio. B Quin potiùs retorqueri poteſt argumentum, quia de ratione priuilegij eſt vt aliquid operetur præter ius commune: ſi autem non exponantur hæc priuilegia, vt diximus, nihil operaretur præter ius commune. Addit verò D. Thomas ſuprà hanc ipſam extenſionem ordinarij iuris reuera non eſſe in vllum præiudicium Parochorum, tum quia ipſi non priuantur iuriſdictione ſua, & ſemper illam habuerunt ſuperiori ſubordinatam: ergo, ſi ſuperior vtatur iure ſuo, illud non eſt in iniuriam & præiudicium inferioris. Tum etiam: quia illi non habent iuriſdictionem propter ſuam vtilitatem, ſed propter vtilitatem ouium: & ideo, ſi propter eandem vtilitatem ſuperior prouideat ouibus, vt pluribus confiteri poſſint, non illud eſt reputãdum præiudicium inferioris. C Tum denique, quia potiùs per huiuſmodi priuilegia Parochi iuuantur, & eorum onus leuius fit, nec impediuntur quominus poſſint gubernare gregem ſuum: quia exteriùs poſſunt curam adhibere vt bene viuant. Quod verò pertinet ad pœnitentiæ forum, ipſi ſunt ſecuri: quia ſuperior paſtor iam illam curam ſuſcepit. Quocirca quando interdum in decretis dicitur, religioſos non poſſe miniſtrare ſacramenta, intelligitur ſuo proprio & ordinario iure, ſeu hoc ipſo quòd religioſi ſunt: quòd verò ex priuilegio poſſint, nunquam negatur.

12. Coroll. Ex his infertur, non poſſe Parochum prohibere parochianum ſuum quominus confiteatur religioſo habenti priuilegium ad audiendas confeſſiones, vel alteri ſacerdoti ab Epiſcopo expoſito, & ab illo iuriſdictionem habenti: D quia, vt ſuprà dixi, hæc facultas eſt quaſi relatiua, &, ſi vni datur ad audiendas confeſſiones, alteri conſequenter datur ad confitendum.

Obiect. Dices, Ergo religioſus non indigebit licentia ſui ſuperioris ad audiendam confeſsionem eius, qui à Papa habet licentiam eligendi confeſſorem.

Solut. Reſpondetur, quantum eſt ex parte iuriſdictionis ita eſt; tamen, quia religioſus non eſt ſui iuris, & arbitrij, vt in hoc vel illo opere occupetur, ſed tenetur parere ſuperiori ſuo, ideo indiget licentia, vel ſaltem non prohibitione, vt poſſit in audiendis confeſſionibus occupari: & ideo in concluſione expreſsè locutus ſum de licentia, quę ad dandam iuriſdictionem pertineat. E

Alia obiectio. Dices ſecundò, Ergo non poteſt ſuperior religionis prohibere ſuum ſubditum, ne confiteatur alteri religioſo; qui à Papa habet facultatem audiendi confeſsiones.

Soluitur. Reſpondetur negando conſequentiam, quia hoc ius non derogat conuenienti ordini, & inſtitutioni vniuſcuiuſque religionis: & ita ſatis explicatum eſt in dicta Clement. *Dudum*, & in dicta Extrauag. *Inter cunctas*.

Delegetúr-ne hæc iuriſdictio per ſolam ratihabitionem.

ATQVE ex his explicatum relinquitur quod tertio loco propoſitum eſt: ſcilicet, qua forma vel modo deleganda ſit hæc poteſtas: dicendum eſt enim nullam aliam formam eſſe ad hoc ſpecialiter requiſitã, præterquam quòd delegans ſufficienter explicet voluntatem ſuam, ſuppoſita poteſtate: nam quibuſcunque verbis, ſignis, aut ſcripturis hoc fiat, ad hunc effectum ſufficit, quia nec ex natura rei, neque ex ſpeciali iure poſitiuo aliud requiritur. Solet autem hoc loco ſpecialiter quæri, an ad huiuſmodi delegationem ſufficiat futura ratihabitio, in præſenti probabiliter præſumpta. 13. Id enim aſſeruit Raimund. in Summ. tit. de pœnitentiis & remiſsionibus, §. 15. quem videtur ſequi Palud. in 4. d. 19. q. 2. nu. 25. & ibi Capreolus ad 1. contra 3. concluſionem. Et in hanc ſententiam ſolent citari Hoſtienſis, & alij Canoniſtæ. Et fundatur in Regula 10. iuris in 6. dicente: *Ratihabitionem retrotrahi, & mandato nõ eſt dubium comparari*: nam ſi illa regula generalis eſt, etiam in præſenti locum habet: ergo abſolutio ſic data non minùs erit valida, quàm ſi ex mandato proprij confeſſoris data eſſet: ergo talis ratihabitio ſufficiens fuit ad dandam iuriſdictionem. Alij diſtinguunt duplicem ratihabitionem, vnam de futuro, alteram de præſenti: primam negant ſufficere, quia quod non eſt, licèt futurum ſit, non poteſt in præſenti operari: alteram verò dicunt ſatis eſſe, quia quacunque ratione poteſtati adiungatur voluntas in præſenti tempore, ſufficit ad delegandam iuriſdictionem. Ita Syluester, *Confeſſor*, 1. quæſt. 6. Nauarrus in Summa cap. 9. num. 6. & in cap. *Placuit*. de pœnit. d. 6. num. 103. Ledeſma 2. part. 4. qu. 22. art. 1. Soto in 4. d. 18. qu. 4. art. 3. Alij verò ſimpliciter negant, ratihabitionem ſufficere ad delegandam iuriſdictionem. Ita tenuit Palud. in 4. d. 17. quæſt. 3. nu. 28. Maior. d. 19. q. 1. Gabriel. d. 17. q. 2. art. 3. dub. 2. Antonin. 3. p. tit. 17. cap. 4. caſu 8. Adrian. qu. 5. de Confeſſ. Medina q. de Multiplici licentia confitendi alieno. Henric. quodlibeto primo, quæſtio trigeſima prima & trigeſima ſecunda.

1. Sent: Raimund. Palud. Capreol. 2. Sent. 3 Sent. Vide Ledeſm. q. 47. art. 5. dub. 13. Syluest. Nauarr. Ledeſ. Soto. Vide Capreol. Palud. Maior. Ant. Medi Henric.

Ex his ſententiis hæc vltima ſimpliciter vera eſt. 14.
Nam contra primam manifeſtum eſt, ſpem aut præſumptionem futuræ ratihabitionis nõ ſufficere: quia ſacramentũ non poteſt eſſe pendens ex futuro euentu. Ponamus enim ſuperiorem poſtea non habuiſſe ratum præteritum factum; inquiro an ſacramentum præteritum tunc ſit validum néćne: nam, ſi non fuit validum, ergo à principio ſemper eſt inualidum: quia, ſi aliquando validum fuiſſet, quidquid ſuperior poſtea vellet, ſemper validũ permanſiſſet: neq; enim poteſt irritari abſolutio ſacramentalis, quæ ſemel valida fuit: ſi autẽ eſt à principio inualidum, non poteſt poſtea per ſolam ratihabitionem ſuperioris validum fieri: quia ſacramentũ, quod in principio non habuit valorem, non poteſt per ſolum cõſenſum alterius validũ fieri. Quod patet manifeſtè in re de qua agimus, quia abſolutio prius data, ſi inualida fuit, ideo eſt, quia fuit data à non iudice, ſeu non habente iuriſdictionem; poſtea verò per ratihabitionem non efficitur, vt illa abſolutio detur ab habẽte iuriſdictionem, quia nec datur à delegante, ſeu ratum habente, nam ille non abſoluit; nec etiam datur à delegato, quia ille ſolam incipit habere iuriſdictionem, quãdo ſuperior conſentit, & tunc ipſe non repetit abſolutionem.

3. Sent probatur & 1. refutatur.

Si autem dicatur, abſolutionem à principio fuiſſe validam; ideóque validam permanere etiamſi ratihabitio poſtea non ſuccedat, vt ſperabatur: contra 15.
hoc

Obiect. occurritur.

hoc eſt, quia inde ſequitur, ſubditum ritè confiteri A alieno, non ſolùm abſque licentia, ſed etiam contra voluntatem proprij, contra capitulum, *Omnis vtriuſque*. *Inſtantia.* Reſpondent, illam confeſſionem eſſe validam quoad valorem ſacramenti, non verò quoad tollendam obligationem iterum confitendi eadem peccata proprio ſacerdoti, ſi ipſe nolit ratam habere priorem confeſsionem. Vnde aiunt, ſubditum, qui ſub hac ſpe confitetur, teneri ad habendum propoſitum confitendi eadem peccata proprio ſacerdoti, ſi nolit priorem abſolutionem ratam habere: & ita ſignificant, in eo caſu dari iuriſdictionem delegatam non abſolutè, ſed ſub ea conditione: ſcilicet, iterum confitendi proprio, ſi ipſe velit. *Diluitur.* Veruntamen hæc omnia dicuntur ſine fundamento: quia nullum ibi eſt indicium talis pacti, neque ſignum ſufficiens iuriſdictionis collatæ, etiam hoc modo. Nam ſpes, B vel præſumptio futuri conſenſus alterius, non ponit in ſuperiore conſenſum, vel voluntatem, ſed ſolùm ponit in aliis opinionem, ſeu fiduciam de tali voluntate futura: mea autem opinio, vel fiducia, non dat mihi iuriſdictionem, etiam ſub illa conditione. Deinde vrgeamus argumentum factum, ſi ſuperior poſtea expreſsè nolit ratam habere abſolutionem, etiam quoad valorem ſacramenti, nec iuriſdictionem dare pro tempore præterito, etiam ſub illa conditione: tunc enim dici non poteſt, alienum ſacerdotem habuiſſe iuriſdictionem ſine vlla voluntate proprij, imò contra eius voluntatem. Igitur ratihabitio propria C de futuro ad hanc delegationem ſufficere non poteſt, & conſequenter neque ad miniſtrandum validè hoc ſacramentum.

16. *2. Sententia reprobatur.* Quod autem dicebat altera opinio de ratihabitione de præſenti, videtur in primis repugnantia in terminis propriè ſumptis: quia ratihabitio propriè reſpicit præteritum, & ideo dicitur, retrotrahi in prædicta regula. Quando ergo ſit factum, quod poſtea ratum habetur, non poteſt eſſe in re ipſa ratihabitio, ſed tantùm in ſpe: repugnat ergo dicere ratihabitionem, & de præſenti. Quòd ſi fortaſsè ratihabitio de præſenti vocetur à dictis Auctoribus præſens voluntas committendi iuriſdictionem, non tamen manifeſtata expreſſo & claro ſigno, ſed inuolutè & implicitè: illa in primis non eſt propria ratihabitio, ſed collatio iuriſdictionis per conſenſum de D præſenti. Et deinde ſatis difficile ad explicandum eſt, qualis ſit illa implicita ſeu inuoluta conceſſio. Nam certum eſt, interiorem voluntatem non ſufficere ad dandum hanc iuriſdictionem, quia debet cõferri humano modo: homines autem non cognoſcunt interiores voluntates, niſi per externa ſigna. Vnde certum etiam eſt, hoc ſignum externum, quodcunque illud ſit, tale eſſe debere, vt ſufficienter per illud innoteſcat delegato voluntas delegantis: quod ſi hoc habeat, ſiue illud vocetur explicitum, ſiue implicitum, ſatis erit: ſi verò hoc non habeat, inſufficiens ſemper erit. Quod ſi tale ſit ſignum, vt rem dubiam E relinquat, ſine dubio non ſufficit; quia non ſatis manifeſtat voluntatem: & præterea exponitur homo periculo nihil faciendi, ſi tenetur abſoluere.

17. Imò etiamſi faciat probabilem exiſtimationem de præſenti conſenſu delegantis, non eſt tali iuriſdictione vtendum, niſi vbi non eſt opportunitas clariùs & expreſsiùs cognoſcendi voluntatem ſuperioris: & aliunde eſt ſufficiens cauſa adminiſtrandi ſacramentum, vt etiam Soto animaduertit: & conſtabit ex eo, quod infrà generaliter dicemus, non eſſe vtendum probabili iuriſdictione, omiſſa certa quando commodè poteſt. Igitur ad hanc delegationem ſemper eſt neceſſarius præſens conſenſus ſuperioris delegantis ſufficienter manifeſtatus: hæc autem manifeſtatio non habet vnum definitum ſignum, quo neceſſariò facienda ſit: ſed aliquando fit propriis & explicitis verbis, aut literis claris & expreſſis: quod eſt optimum conſilium: aliquando generalibus verbis miniſtrandi ſacramenta, aut exercendi hoc vel illud minus loco alterius; quando habet annexum hoc miniſterium ſecundùm communem vſum: aliquando etiam fieri poteſt tacito conſenſu, quando ita coniungitur alicui facto, vel interrogationi præterita, vt ſecundùm prudentem exiſtimationem cenſeatur ſufficere; vt aduertit Adrianus ſupra, & in ſequentibus aliqua exempla occurrent.

18. *Regula ratihabitionum de Reg. iur. lib. 6. declaratur.* Per hæc ergo ſatis reſponſum eſt ad ſecundam ſententiam. Regula verò, quam prima ſententia in ſuum fauorem afferebat, variis modis à citatis auctoribus, & ab aliis Iuriſperitis declaratur. Breuiter tamen dico; regulam illam primò habere locum in his quæ à principio valida ſunt ſubſtantialiter; irritari tamen poſſunt propter defectum alicuius ſolennitatis accidentalis; nam illa poſſunt per ſubſequentem ratihabitionem omnino firmari: quod in præſenti non habet locum: cùm à principio ſacramentum fuerit nullum, vt oſtenſum eſt. Secundò, in his quæ à principio nulla ſunt, habere poterit locum illa regula, quando illa ſunt talia, vt poſſint eſſe dependentia, & quaſi expectantia futurum euentum, vt ſunt ferè contractus humani: nam quæ huiuſmodi ſunt, poſſunt per ſubſequentem ratihabitionem ita firmari, vt ex eo tempore quo ſub ea ſpe facta ſunt, valeant, & operentur: quod eſt ratihabitionem retrotrahi. Sacramentum autem non poteſt ita eſſe pendens ex futuro euentu: & ideo non poteſt per ſubſequentem ratihabitionem firmari: quod idem eſt de quacunque alia re, quæ neque à principio valida eſt, neque ex futuro pendens eſſe poteſt. Quod inter alios notauit Baldus in lege; *Obſeruare*. §. *Poſt hæc*, Digeſtis, de Officio Proconſulis, numero octauo, vbi etiam Bartolus, & alij: Felinus cum aliis in capitul. *Prudentiam*, de Officio delegati. *Bald. Bartol. Felin.* Aliquando verò præteritus actus, quanuis validus non fuerit, neq; in futurum pendeat, poteſt per voluntatem alterius poſtea declarari, quaſi de nouo fieri; & tunc poteſt etiam ratihabitio dici confirmare quod factum erat quanuis potiùs de nouo faciat: nec tunc retrotrahitur, niſi & voluntas ad hoc ſit efficax, & hoc ipſum exprimat ac declaret. In præſenti autem nihil iſtorum locum habet, vt oſtenſum eſt: & ideo illa regula non rectè in præſenti applicatur. Quod etiam ſuo modo verum habere in iuriſdictione ad ferendas cenſuras, infrà ſuo loco oſtendemus.

SECTIO II.

In quibus ſit iuriſdictio delegata in foro Pœnitentiæ, & quid operetur.

1. DIXIMVS de poteſtate habẽdi hanc iuriſdictionem. Dicendum ſupereſt de actu, ſeu de habentibus ipſam. Quæ res vix poteſt ſub doctrinam cadere, quia eſt quid contingens, pendens ex voluntate delegantium: vnde hoc tantùm ferè poſſumus generatim reſpondere, illos habere hanc poteſtatem, quibus data eſt ab ordinariis paſtoribus per ſufficientem declarationem ſuæ voluntatis, iuxta ſuperiùs dicta. Vt autem aliquid in particulari dicamus, aduerto vlteriùs tribus modis poſſe dari iuriſdictionem, & eiſdem videtur poſſe delegari. *Tribus modis delegatur hæc iuriſdictio. Primo à iure.* Primus eſt à iure: & hoc modo non inuenio alicui eſſe delegatam hanc iuriſdictionem iure communi ex parte ipſiuſmet confeſſoris, ſed tantùm ex parte pœnitentis,

tis quatenus aliquibus data eſt facultas eligendi confeſſorem, de qua dicemus Diſputatione ſequente. Niſi quis vocet delegationem à iure illam, quæ facta eſt Mendicantibus per eorum priuilegia, quatenus aliqua ex his in iure communi continentur: veruntamen nos hanc ſub tertio membro comprehendimus, quæ eſt ab homine, quia à principio ita facta eſt: in iure autem ſolùm per occaſionem, & aliquam eius declarationem inſerta eſt.

Secundò à conſuetudine.

2. Secundus modus delegandi hanc iuriſdictionem, poteſt eſſe ex conſuetudine: ad quem duo caſus videntur præcipuè pertinere. Primus eſt de articulo mortis: nam, licèt hic ex multis iuribus colligatur, antiquior tamen eſt omni iure canonico ſcripto. Secundus caſus eſt de confeſſione, quæ fit de ſolis venialibus, vel de peccatis iam confeſſis: & de his duobus proprias diſputationes poſtea inſtituemus. Tertius caſus addi poſſet de confeſſionibus ordinariis clericorum: ſed quia hoc magis videtur ſpectare ad facultatem conceſſam pœnitenti eligendi confeſſorem, dicemus de hac re commodiùs Diſputat. ſequen. Vnde in præſenti concludo, circa materiam neceſſariam confeſſionis, & ſecluſo mortis articulo, neminẽ habere propriam iuriſdictionem delegatam ex conſuetudine, quia de nulla tali conſuetudine conſtat. Quòd ſi aliquando hæc iuriſdictio conſuetudine cõparatur, illa iam non eſt delegata, ſed ordinaria: ſemper enim acquiritur, vt annexa alicui muneri, vt beneficio: neque aliter videtur poſſe obtineri per ſe loquendo, cùm ſemper hæc delegatio pendeat ex voluntate alicuius paſtoris ordinarij.

Concluſio.

Tertiò, per conceſſionem hominis.

3. Tertius ergo modus, & omnino proprius huius delegationis eſt per conceſſionem hominis, quæ interdum eſt priuata & perſonalis: de qua ſeq. ſect. dicam. Alia verò eſt magis communis, & publica, & quæ per priuilegia perpetua conceditur, vt ſunt ea quæ religioſis præſertim Mendicantibus, conceſſa ſunt. De quibus ſpecialiter dubitatum olim fuit, quid operentur, ſeu ad quid valeant. Duo enim fiunt per abſolutionem à peccatis: vnum eſt ſacramentalis remiſſio peccatorũ valida & firma: aliud eſt, quòd pœnitens non teneatur ampliùs confiteri illa peccata. Certum ergo ex dictis eſt, hæc priuilegia valere ad illud prius, vt conſtat ex ſectione præcedente, vbi error contrarius tractatus & improbatus eſt.

Dubium.

Quorundam error.

4. Circa ſecundum ergo fuit error dicentium, hæc priuilegia nunc de facto non valere ad abſoluendum abſolutè fideles à peccatis, ita vt liberẽtur ab obligatione confitendi eadem peccata ſemel in anno ſuo Parocho, ſi abſque eius licentia fratribus vel ſacerdotibus habentibus ſimilia priuilegia confeſſi ſunt. Ita docuit Ioannes de Poliaco, vt refert Ioannes 22. in Extrauag. *Vas electionis*, de Hęreticis, & latiùs Durandus in quarto, diſtinctione decimaſeptima, quæſtione ſecunda. Idem tenuit Henricus quodlibeto ſeprimo, quæſt. 26. & quodlibeto decimo, quæſtione 1. & in eadem ſententia fuit Academia Pariſienſis: refert enim Maior diſt. 17. quæſt. 6. cùm Tornaci quidam Ioannes de Angelis prædicaſſet, parochianum confeſſum intra annum fratribus priuilegiatis, non teneri iterum confiteri ſuo Parocho, Academiam Pariſienſem ſententiam illam vt ſcandaloſam, & iuri contrariam damnaſſe. Fundamentum huius ſententiæ fuit: quia hęc priuilegia non auferunt præceptum capit. *Omnis vtriuſque ſexus*, quia neque expreſsè illud derogant: neque ita cum illo repugnant, quin aliquo modo conciliari poſſint: ſed in capite *Omnis*, præcipitur fidelibus, vt omnia ſua peccata ſemel in anno proprio ſacerdoti confiteantur: ergo non obſtantibus dictis priuilegiis & confeſſionibus factis virtute illorum tenebuntur fideles confiteri omnia peccata ſe-

Henric.

Maior. Henric. Adrian. Maior. Medina.

A mel in anno ſuo Parocho, niſi ipſe licentiam dederit. Et confirmatur primò, nam priuilegia quoad fieri poſſit, ita exponi debẽt, vt quam minimum repugnẽt & iuri communi, & iuri Parochorum: nam quoad hanc partem odioſum eſt. & ideo ſtrictè interpretandum. Confirmatur ſecundò, quia ita videtur hæc priuilegia, & cap. *Omnis*, interpretari Martinus 5. in quadam Extrauag. *Ad vberes*, quæ non habetur in corpore Iuris neque in Bullario Romano, eam tamen referunt Henricus ſuprà, Adrianus, Maior, Medina, & alij: declarat enim, fideles, quamuis confeſſi ſint fratribus priuilegiatis, nihilominus teneri ſemel in anno confiteri ſuis Parochis iuxta decretum Concilij generalis, & ipſoſmet fratres debere fideles ad hoc exhortari. Atq; idem ſentire videtur Sixtus quartus, in Extrauagant. *Vices*, de Treuga, & pace. B

ASSERTIO II.

5. DICENDVM nihilominus eſt, hæc priuilegia, & iuriſdictionem, quæ ex vi illorum delegatur, operari, non ſolùm abſolutionem validam quoad ſacramentalem remiſſionem peccatorum, ſed etiam omnino abſoluere hominem ab onere confitendi iterum talia peccata. Ita docent omnes doctores citati in præcedenti ſectione, qui in hoc nihil diſtinguunt inter valorem talis confeſſionis ad remiſſionem peccatorum, & ad implendum præceptum confeſſionis. Definit etiam à Ioanne 22. in Extrauag. *Vas electionis*, de Hæreticis, & Benedicto 11. in Extrauag. *Inter cunctas*, de Priuileg. C *Ne ſequatur*, inquiunt, *abſurdum, vt peccata ſemel remiſſa aliquis confiteri teneatur, & liberatus debitor iterum ſoluere cogatur.* Vnde ratio à priori eſt, quia hæc priuilegia concedunt iuriſdictionem in hoc foro ſimpliciter, & ſine vlla reſtrictione: ergo abſolutio, quæ ex vi illius iuriſdictionis datur, eſt omnino abſoluta, & ſine vllo onere confitendi: ergo confeſſio ſic facta ſufficit ad liberandum hominem, & à culpa & ab onere iterum confitendi. Conſequentiæ ſunt euidentes. Antecedens verò patet: primò ex declaratione dictorum Pontificum; niſi enim ita intellexiſſent dicta priuilegia, non reputaſſent abſurdũ, fideles manere obligatos ad confitendum iterũ eadem peccata: quia cùm aliquis abſoluitur ſub illo pacto, vel conditione iterum comparendi, non eſt inconueniens quòd iterum confiteri teneatur, D vt infrà dicemus agentes de reſeruatis. Secundò probatur ex vi verborum talium priuilegiorum, quæ abſoluta ſunt, & ſine vlla tali reſtrictione: illa autem conditio abſolutionis ſub onere iterum confitendi, adeo eſt oneroſa, & exorbitans ab ordinario modo confeſſionis, vt niſi expreſsè proferatur, nunquam intelligatur appoſita: nec fideles poſſent ad hoc rationabiliter obligari, cùm illi nunquam intellexerint tale pactum, vel conditionem, aut tali obligationi conſenſerint. Vnde eſt tertia ratio, quia priuilegia hæc illo modo declarata nullius ferè eſſent momenti vel vtilitatis: nullus enim fidelium vellet religioſis confiteri cum illo onere confitendi iterum E omnia ſua peccata propriis ſacerdotibus. Tandem, ipſa etiam conſuetudo ſatis declarauit, & confirmauit hunc eſſe verum ſenſum talium priuilegiorum. Imò hæ rationes conuincunt, non ſolùm de his priuilegiis, quæ iam conceſſa ſunt, ſed in vniuerſum de omnibus & quibuſcunque facultatibus, quæ ſub ſimili abſoluto tenore verborum conceduntur à ſummo Pontifice, vel Epiſcopis, proportione ſeruata.

Ratio à priori.

6. Secundò principaliter probatur hæc veritas ex

vera intelligentia capitis, *Omnis vtriuſque ſexus.* A
Non enim poteſt, ſicut Henricus, & alij volebant exponi; alioqui confeſſio facta fratribus priuilegiatis ſine licentia proprij Parochi, non ſolùm ad implendum præceptum non ſufficeret, ſed etiam valida omnino non eſſet, cùm in eodem textu dicatur, *Si quis voluerit alieno ſacerdoti confiteri, licentiam priùs poſtulet, & obtineat à proprio ſacerdote. cùm aliter ille nō poſſit abſoluere, vel ligare.* Vbi non dixit, cùm aliter non poſſit liberare eum ab onere huius præcepti, ſed ſimpliciter *abſoluere*, vel *ligare*. Deinde ſequitur ex illa expoſitione, quòd licèt Parochianus eſſet confeſſus ipſi ſummo Pontifici, vel Epiſcopo ſuo ſine licentia ſui Parochi, teneretur ex vi illius præcepti iterum confiteri Parocho omnia illa peccata ad implendum præceptum dicti capit. *Omnis vtriuſque*, quod abſurdiſſimum eſt: cùm ex iure diuino ita ſufficiat cōfeſſio
B
facta Pontifici, vt non poſſit ius humanum obligare ad confitendum peccata inferiori ſacerdoti, poſt confeſſionem ritè factam ſuperiori: in hoc autē foro perinde eſt confiteri alicui ex licentia ſuperioris, ac confiteri ipſimet ſuperiori, vt ex eodem capite, *Omnis vtriuſque*, cum proportione colligitur.

7. *Opinio Paludan.* Propter hoc ergo Palud. diſtinctione decimaſeptima, quæſtione tertia, numero octauo, cenſet, in primis verbis illius capit. vbi præceptū traditur, proprium ſacerdotem ſumi pro quocunque habente iuriſdictionem ordinariam, vel delegatam: in aliis autē verbis, in quibus dicitur, ad confitendum alieno neceſſariam eſſe proprij ſacerdotis licentiam, proprium appellari quemlibet ordinarium. Sed immeritò, & ſine vlla neceſſitate hanc æquiuocationē admittit. Nā
C
ſi in poſteriori loco proprius ſacerdos dicitur ſolus Parochus, ita vt omnes alij excludantur, non ſoluitur difficultas: quia licentia talis proprij non eſt ſimpliciter neceſſaria: ſi verò ibi accipitur proprius ſacerdos pro omni habente iuriſdictionem ordinariam, ſiue particularem, ſiue generalem, cur non poteſt eodem modo accipi in ipſo præcepto? num hoc ſatis eſt

Reiicitur. ad ſoluendam omnem difficultatem? Nam, licèt præceptum per ſe, & abſolutè, ita latum ſit, ſtatim in eodē textu explicatur & limitatur, ſcilicet, vt ad implēdū illud præceptum ſufficiat confeſſio facta alieno de licentia eiuſdē proprij, de quo in ipſo præcepto mētio facta fuerat, ſcilicet, vel particularis, vel generalis:
D
ergo, cùm confeſſio fratribus priuilegiatis facta, licèt videatur fieri alieno, fiat tamen ex licentia vnius proprij, ſcilicet Pontificis ſatis erit ad implendum illud præceptum. Eſt ergo valde probabile, in toto illo textu proprium ſacerdotem accipi pro quocunque iudice ordinario in hoc foro, tum quia ibi tantùm diſtinguitur contra alienum: Epiſcopus autem, vel Pontifex non poteſt dici alienus: tum etiam, quia ibi quoad hanc partem nihil præcipitur præter id quod iure diuino eſt neceſſarium: ſola enim temporis determinatio ibi additur iure humano, vt ſæpè diximus ex Concilio Tridentino, ſeſſ. 14. capite quinto: ex iure autem diuino non eſt neceſſarium confiteri proprio Paro-
E
cho, excludendo ſuperiorem, vt per ſe notum eſt.

8. Vnde licèt concederemus (quod etiam eſt veriſimile) propria & directa intentione Concilium ibi locutum eſſe de proprio Parocho, eo quòd locutus eſt ſecundùm communem vſum Eccleſię, in qua hoc ordinarium onus audiendi confeſſiones fidelium Parochis impoſitum eſt, & quia illi quaſi per antonomaſiam dicuntur proprij ſacerdotes, iuxta rigoroſam ſignificationem illius vocis, *Proprius*, quam ita videntur in illo præcepto intellexiſſe Sixtus IIII. &

D. Thom. Benedictus XI. locis citatis, & expreſsè Diuus Thomas in quarta diſtinctione, decimaſeptima quęſtione, articulo tertio, quæſtione quinta, ad quart. licèt, inquam, hanc expoſitionem admittamus, non propterea putandum eſt ex vi illius decreti excludi ſuperiores, ſed potiùs tanquam per ſe notum ſupponi, multo magis ſufficere confeſſionem factam ſuperiori, vel de licentia eius: quia quantumuis dictio videatur excluſiua, nunquam excludit concomitantia, vel quæ neceſſariò ſupponuntur. Quod etiam a ſimili declaratur: nam ex vi illius decreti tenentur parochiani Euchariſtiam in Paſchate ſuſcipere à proprio Parocho, vel de licentia eius; quod eſt etiam ſignum, in eo textu proprium ſacerdotē ſumi pro Parocho, & tamen id non excludit, quominus accipiens Euchariſtiam à ſuo Epiſcopo vel à ſummo Pontifice, ſine dubio ſatisfaciat illi præcepto.

Per hæc ergo ſatisfactum eſt fundamento contrariæ ſententiæ quod ex dicto capite ſumebatur, ſimul cum prima confirmatione. Ad ſecundam quæ ſumebatur ex Extrauagantib. Sixti quarti, & Martini quinti: Reſpondemus ad priorem, expendēda eſſe illa verba, *Ipſi mendicantes deſiſtant prædicare quod parochiani non ſint obligati, ſaltē in Paſchate, proprio confiteri ſacerdoti: quia de iure tenetur parochianus, ſaltē in Paſchate, proprio confiteri ſacerdoti.* Conſtat enim, loquendo de proprio præcepto confeſſionis, non teneri fideles ad confitendum in Paſchate ſuis Parochis, ſed tātùm ſemel in anno in quocunque tempore illius. Ad Communionem autem obligantur præcisè tempore Paſchatis, & conſequenter ad confeſſionem quatenus ad Communionem neceſſaria eſſe poteſt, ſcilicet, ſi is, qui communicaturus eſt, conſcientiam habeat peccati mortalis. De hac ergo oblatione tantùm locutus eſt Pontifex: vnde non dixit, teneri fideles ad confitēdum in Paſchate omnia peccata, quę intra annū commiſerunt, ſed ſimpliciter ad confitendum, quantùm videlicet indiguerint ad cōmunicandum: nam, ſi cōſcientiam peccati mortalis non habuerint, ſatisfaciēt, dicendo ſuo Parocho ſe non grauari conſciētia peccati mortalis, quod ipſe in foro conſcientiæ credere tenetur, vt D. Thom. ſuprà dixit. Hoc autem nihil derogat priuilegiis Religioſorum, quominùs plenam & abſolutam iuriſdictionem habeant ad confeſſiones audiendas, per quas tam diuinum quàm Eccleſiaſticum præceptum impleatur. Ad Extrauag. autem Martini V. non poſſumus ex illius præſcriptis verbis reſpondere, quia illam non habemus. Et ideo Medina in q. de Confeſſione fratribus priuilegiatis facta dupliciter reſpondet. Primò, fortaſſe Martinum quintum limitaſſe quoad hanc partem priuilegia fratrum Mēdicantium, ſcilicet, vt per ea nō daretur iuriſdictio ad abſoluendum abſolute. Sed hoc mihi nō eſt veriſimile, tum quia Martinus quintus in fauorem Mendicātium illam Extrauagātem edidiſſe dicitur, tum etiam, quia conſtat nunquam reſtrictionem illam poſitam fuiſſe in vſu, neque ſub eo grauamine conceſſam fuiſſe fidelibus hanc facultatem confitendi religioſis. Secunda ergo reſponſio eſt, quam nos adhibuimus verbis extrauagantis Sixti IIII. nimirū teneri fideles tēpore Paſchatis cōfiteri proprio ſacerdoti ad cōmunicandum ſi confeſſione indigeāt: alioqui ſatis illis erit ſi Parochum reddant certum, vel cōfeſſione legitimè facta, vel, quòd non habeant conſcientiam peccati, quę ipſos ad cōfitendum obliget. Et hoc etiam ſignificauit Benedictus XI. in dicta extrauag. *Inter cunctas*, dicens eſſe præceptum confitēdi ſemel in anno proprio ſacerdote: ſed hoc intelligendum eſſe de his qui ſua peccata confiteri neglexerunt.

9. *Fundamentis contrariæ ſententiæ ſatisfit.*

Medina.

SEC

SECTIO III.

Quàm ſit durabilis, ſeu permanens hæc iuriſdictio delegata.

1. AGIMVS de hac iuriſdictione in ordine ad confeſſiones ex materia neceſſaria, & extra articulum mortis, vt excludamus duos ſingulares caſus in duabus ſectionibus ſequentibus tractandos. De hac ergo iuriſdictione certum eſt, poſſe reuocari à delegante, & tunc non ampliùs durare: quia eſt veluti participatio quædam iuriſdictionis eius, exiſtens, vt ſic dicam, in alieno ſubiecto, & ideo moraliter ſemper pendet à delegante in cõſeruari, ſaltem quoad hoc, vt ſi poſitiuè reuocetur, reuera auferatur. Nam qui iuriſdictionem delegat, non omnino transfert illius dominium in alium, & à ſe illud abdicat, ſed ſolùm cõcedit vſum talis iuriſdictionis, qui ſemper pendet ex voluntate prioris domini. Quæ doctrina eſt indubitata ex toto articulo de officio delegati, & communi omnium ſententia.

Iuriſdictio delegata poteſt reuocari à delegante.

Atque hinc ſecundò certum eſt, quoties delegatio fit ad præfixum tempus, pro illo durare ſi non reuocetur: illo autem finito, ipſo facto ceſſare: quia à principio, & in ipſamet conceſſione facta eſt reuocatio pro illo puncto, vel potiùs non eſt facta conceſſio pro toto tempore poſt illud punctum: quia gratia, vel facultas non excedit voluntatem concedẽtis nec voluntas operatur ampliùs, quàm per verba explicetur: ſi ergo conceſſio tãtùm fit vſque ad tale tempus, illo finito, extinguitur, quia pro toto ſequenti tempore facta non eſt. Sicut, ſi conceſſio fit ad actum limitatũ vel ad materiam determinatam, vltra eam non extẽditur, propter rationem factam, quæ eodem modo locum habet in præſenti. Difficultas ergo ſupereſt, quando delegatio indefinitè fit abſque temporis limitatione an ſemper duret quandiu expreſsè non reuocatur. In quo tertio loco eſt etiam certum, quãdiu viuit is, qui delegauit durare hanc iuriſdictionem in delegato, quamdiu non reuocatur: ſupponimus autem viuere perſonam delegati, quia alias conſtat, corruptis nobis, deſinere eſſe ea quæ ſunt in nobis. Ratio eſt clara: quia iuriſdictio hæc non pendet ex actuali influxu, & voluntate continua ipſius delegantis phyſicè, vt ſic dicam: ſed ſolùm ex voluntate ſemel habita moraliter permanente: cenſetur autem moraliter durare, quandiu retractata non eſt: & ideò datur hæc iuriſdictio durabiliter & permanenter ex vi prioris conceſſionis, donec retractetur, aliàs moraliter nullius eſſet vtilitatis, nec ſciri poſſet quãtùm duret, quando indefinitè, & ſine temporis limitatione conceditur. Aduertere autem oportet, hic nunquam excludi ſuperioris volũtatem, ſed ſupponi potiùs, conſentaneè ad ea quæ paulò anteà dicebamus in ſuperiori ſectione: quia non ſolùm ipſe delegans, ſed etiam ſuperior eius poteſt iuriſdictionem ab ipſo delegatam reuocare: quia multo magis ab ipſo pẽdet, & quia ipſe poteſt efficaciter prohibere inferiori ſuo ne huic vel illi perſonæ ſuam iuriſdictionem committat, & irritare conceſſionem ſi fiat: nã eſt ſuperior paſtor, cui hæc iuriſdictio principaliter commiſſa eſt.

2. *Delegatio durat ad tempus fixum.*

Difficultas.

Soluitur.

3. Cùm ergo dicimus, iuriſdictionam hanc delegatam durare quandiu non reuocatur à delegante, à fortiori intelligimus, neque ab aliquo ſuperiore ipſius delegantis. Quanquam in hoc notari poteſt nonnulla differentia: nam is qui delegauit, ſuo arbitrio ſine alia cauſa poteſt reuocare, non ſolùm validè, ſed

Differentia inter delegantem, & eius ſuperiorem.

A etiam licitè, per ſe loquendo, quia vtitur iure ſuo, & quaſi re propria: ſuperior autem non poteſt reuocare delegationem factam ab inferiore ſine aliqua rationabili cauſa, idque non tam propter ius acquiſitum à delegato, quàm propter ius ipſius delegantis, quod habet ex vi ſuæ iuriſdictionis ordinariæ, quod habet ad committendam illam alteri: nec poteſt hoc vſu priuari ſine rationabili cauſa. Imò, ſi euidenter fit iniuſta reuocatio, videri poteſt nulla, quia eſt priuare alterum rationabiliter inuitũ re ſua: ſicut ſuperior ſi velit ſuſpendere ſubditum à ſuo munere iniuſtè & ſine vlla cauſa, non poterit, neque aliquid validè efficiet. Quæ ratio probabilis eſt in Epiſcopis, quia poteſtatem habent communi iuri magis addictam. At ſi ſummus Pontifex id faciat, factum tenebit, propter depẽdentiam, quam habent ab illo omnes inferiores in iuriſdictione: quia omnes ab illo & per illum eam

B recipiunt.

4. Supereſt ergo difficultas, an per mortem, vel mutationem, aut ſuſpenſionem delegantis, ceſſet hæc iuriſdictio in delegato vel ea non obſtante permaneat. Et ratio dubitandi eſt, quia in vniuerſum iuriſdictio delegata amittitur per mortem concedentis, ſi cauſa nondum erat inchoata, vt conſtat ex c. *Licet*, & c. *Gratum*, & c. *Relatum*, de officio delegat. Et ratio eſt, quia delegatus moraliter cenſetur habere vnam & eandem iuriſdictionem cum delegante, cuius vices gerit: & ideo ſi in delegante ceſſat, conſequẽter videtur ceſſare in delegato. In contrarium verò eſſe videtur conſuetudo quantùm ſpectat ad forum pœnitentiæ. Igitur, vt hanc rem explicemus, diſtinguere oportet tres iudices ordinarios in hoc foro ſuprà numeratos,

C ſummum Põtificem, Epiſcopum, & Parochum: & de ſingulis ſigillatim dicere.

Dubium.

Ratio dubitandi.

Reſpondetur dubio.

5. De ſummo Pontifice, omnes concedunt poſſe delegare hanc iuriſdictionem perpetuam, ita vt duret poſt mortem eius, donec à ſucceſſore reuocetur. Ratio eſt clara quia in ipſo reſidet ſuprema poteſtas cõmunicandi hanc iuriſdictionem, tam ordinariam quàm delegatam: ergo poteſt definire modum conceſſionis magis vel minùs permanentis. Præterea ex vſu ipſo certiſſimo conſtat hæc poteſtas: nam priuilegia, in quibus hęc poteſtas Religioſis conceditur, perpetua ſunt, quamuis illa reuera ſolùm fuerit dele-

D gatio quædam. Item ſimiles facultates cõceſſæ à ſummis Pontificibus regulariter ita intelliguntur: quia iura, quæ ſtatuunt, quòd iuriſdictio delegata etiam à ſummo Pontifice, ſi cauſa non eſt inchoata, cenſeatur extingui per mortem concedentis, loquuntur tantùm de iuriſdictione fori contentioſi, quæ non datur in fauorem ipſius iudicis, nec habet rationem gratiæ, ſed tantùm iuſtitiæ. Vnde in negotiis fidei, in fauorem eius conceſſum eſt Inquiſitoribus, vt iuriſdictio eis delegata non ceſſet per mortem concedentis, etiam ad cauſas nondum inchoatas, cap. *Ne aliqui*. de Hereticis in 6. Ex quo euidenter concluditur non deeſſe ſummo Pontifici poteſtatem ad delegandam ſuam

E iuriſdictionem perpetuam ante vel poſt cauſam inchoatam, prout expedire cenſuerit, neque hoc determinari ex ſolo iure naturæ vel diuino, ſed ex Eccleſiaſtico, & ex voluntate ipſorum Pontificum. Quoad forum autem pœnitentiæ non inuenimus aliquid circa hoc Pontificio iure diſpoſitum, & alioqui hoc magis eſt forum gratiæ, quàm iuſtitiæ: & delegatio iuriſdictionis in hoc foro habet rationem gratiæ & fauoris tam reſpectu eius cui delegatur, quàm reſpectu pœnitentium, propter quos delegatur: ergo duratio huius iuriſdictionis non eſt menſuranda per delegationem fori contentioſi, ſed per regulam gratiæ & fauoris, de quibus eſt regula iuris non expirare per mortem concedentis, capite, *Si ſuper gratia*, de of-

Papam poſſe delegare iuriſdictionẽ perpetuam.

ficio deleg. in 6. & c. *Si cui*. de Præbendis in 6. Sit ergo certum, in Pontifice eſſe hanc poteſtatem, & frequenter illa vti: & probabilius nobis ſit, reſcripta, & conceſſiones eius, quoad hãc partem, ita eſſe regulariter intelligenda, niſi vel ex eorum verbis aliud apertè conſtet, vel in aliquo particulari caſu, aut munere, vſus ipſe declaret aliam eſſe Pontificum mentem.

6. *An Epiſcopus poſſit delegare iuriſdictionem perpetuam.* De Epiſcopis res eſt magis dubia & controuerſa. Multi enim cenſent iuriſdictionem hanc delegatam ab Epiſcopo ipſo factam ceſſare per mortem eius. Ita tenet Palud. d. 17. q. 4. nu. 25. quanuis enim videatur loqui generaliter de iuriſdictione delegata, tamẽ ex declaratione, & aliis quæ ſubiungit, conſtat nõ loqui de ſummo Pontifice, ſed de inferioribus paſtoribus. Et eum ſequuntur Anton. 3. p. tit. 17. c. 9. & Sylu. verb. *Confeſſor*. 1. quæſt. 9. Qui ſolùm fundantur in iuribus ſuprà citatis, qui dicunt, re integra exiſtente, delegatum amittere iuriſdictionem per mortem delegantis. Vnde aiunt pœnitẽtiarium Epiſcopi, ſeu ſacerdotem habentem ab Epiſcopo delegatam iuriſdictionem, poſſe poſt mortẽ eius abſoluere à peccatis, quorum confeſſionem ante mortem eius audierat, vel, ſi ſolùm audierat partem confeſſionis viuẽte Epiſcopo, poſſe poſt mortem eius illam perficere, & abſoluere, quia cauſa iam erat inchoata. Et de his caſibus & ſimilibus nullũ eſt dubium: ſunt tamẽ rariſſimi & extraordinarij: & ideo ſatis mihi eſt creditu difficile, diſtinctionem illam de cauſa integra vel inchoata procedere etiam in hoc foro, iuxta mentem Pontificis in citatis iuribus. Nihilominus tamẽ dicti Auctores ita illam intelligunt, vel accommodant, & ideo negant poſſe huiuſmodi ſacerdotem poſt mortem Epiſcopi denuo audire totam aliquam confeſſionem, vel abſoluere. Et ratio reddi poteſt, quia Epiſcopus non eſt ſupremus paſtor, vt poſſit modum aut formã ponere in huiuſmodi delegatione, aut oues ſuas committere pro toto tempore, quo voluerit: ergo ad ſummum poteſt cõmittere pro tempore, quo ipſe fuerit paſtor, & non vltra, niſi iuxta formam præſcriptam à iure, ſcilicet quoad cauſas inchoatas. Et confirmatur, quia Vicarius Epiſcopi ipſo facto ceſſat ad mortem eius, vt conſtat ex vſu, cuius ratio nõ eſt alia, niſi, quia habet iuriſdictionem ab Epiſcopo participatam, & conſequenter pendentem ab illo: ergo idem erit de quolibet delegato in hoc foro; quia in illo eſt tanquã Vicarius quidam qui vices Epiſcopi gerit.

1. ſentent.

Palud.
D. Anton.
Syluest.

7. *Secunda ſent. Nauarri.* Nihilominus contrariam ſententiam indicat Nauarrus in cap. *Placuit*. de Pœnit. d. 6. n. 161. & ſequentibus: quanuis enim non loquatur de iuriſdictione directè delegata ſacerdoti, ſed de facultate data pœnitenti ad eligendum confeſſorem, tamen vel eſt eadem vtriuſque ratio, quia hæ duæ conceſſiones ad eundem finem tendunt, & in re eundem effectũ habent, quanuis diuerſis viis; vel certè minor eſt in præſenti dubio difficultas, quia in præſenti caſu iuriſdictio iam eſt data ſacerdoti: in alio verò caſu non datur, donec actu eligatur: faciliùs autẽ permanet, quod datum iam eſt, quàm de nouo detur, quod datum non erat. Fundamentum Nauarri præcipuum eſt ſuprà tactum, quia delegatio huius iuriſdictionis non eſt penſanda per regulas iuſtitiæ, vt ſic dicam, ſed gratiæ; regula autem gratiarum eſt, vt non expirent per mortem concedentis, vt in ſuperiori puncto allegatum eſt.

8. *Obiect.* Dicet fortaſſe aliquis, gratiam alicui factam in ipſinſmet fauorem non ceſſare per mortem concedentis: gratiam verò factam vni in fauorem alterius, ceſſare per mortem concedentis, iuxta cap. *Is cui*, de Prębend. in 6. hæc autem iuriſdictio datur ſacerdoti non in fauorem eius, ſed in fauorem pœnitentiũ, & ideo non videtur in illius conceſſione procedere dicta regula. Reſpondetur, licèt verum ſit, hanc iuriſdictionem delegari ſacerdotibus in fauorem pœnitentium, tamen etiam eſſe magnum fauorem & gratiam factam ſacerdoti. Et, per ſe loquendo, eſt fauor quidam, qui nulli eſt odioſus, & omnibus eſt fauorabilis: ergo meritò computatur inter gratias, quæ fauorabiliori modò interpretandæ ſunt. Magis verò obſtare poteſt huic fundamento, quia iura, quæ ad illud principium confirmandum citantur, loquuntur de gratia facta ab Apoſtolica Sede, vt patet expreſsè in dicto cap. *Si ſuper gratia*, & dict. ca. *Si cui*, quod poteſt in illa eſſe ſpeciale, tum quia fauor ſupremi Principis ampliſſime intelligendus eſt, vt habetur in iure: tum etiam, quia ob ſupremam poteſtatem faciliùs poteſt perpetua priuilegia concedere; & ideo hæc regula iuris communis non videtur rectè applicari ad Epiſcopos. Aliunde autẽ non videntur ipſi propria & ſola auctoritate ſua poſſe committere iuriſdictionem duraturam poſt mortem ſuam: & ideò in illis parum efficax videtur fundamentum illud.

Deciſio.

9. *Sententia Nauarri probatur.* Nihilominus tamen ſatis probabilem cenſeo ſententiam Nauarri: tum quia fundamentũ eius aliquã probabilitatem habet: quia, licèt iura illa loquantur de gratia facta à Pontifice, tamen nõ excludunt alias, & ideo ex ſimilitudine rationis probabilis coniectura inde ſumi poteſt: tum etiam quia non videtur hoc excedere Epiſcoporum poteſtatem: vnde, cùm aliàs hoc non ſit eis prohibitum aliquo iure, integrum ius habent ad concedendam iuriſdictionem hoc modo duraturam ſi voluerint. Neque in hoc aliquid facient quod deroget iuri ſuorum ſucceſſorũ: quia ſatis illis eſt quòd poſſunt has conceſſiones reuocare, & quandiu non reuocant, videntur tacitè eas admittere. Et aliunde multa incommoda ſequi poſſent, ſi per mortem Epiſcopi, ipſo facto ceſſaret tota hæc iuriſdictio delegata in toto Epiſcopatu: nam inde moraliter ſequeretur vt multæ fierent confeſſiones inualidæ, & ſine iuriſdictione, interim dum Epiſcopi mors omnibus innoteſcit.

10. *Probatur ex conſuetudine.* Atque hinc fortaſſe (quod me maximè mouet) videtur conſuetudine receptum, vt mortuo Epiſcopo, hæc iuriſdictio durare cenſeatur, donec à Capitulo vel ſucceſſore reuocetur. Atque ita exiſtimo poſſe in praxi ſecurè obſeruari, ſiue hoc ſit, quia delegatio Epiſcopi, vt ab ipſo facta eſt, durat: ſiue quia per tacitã conceſſionẽ Capituli vel ſucceſſoris cõtinuatur, quod ad rem moralem parum refert. Vnde etiam cõſtat, idem eſſe dicendum quacunque ratione Epiſcopus priuetur Epiſcopatu, ſiue deponatur, ſiue ipſe cedat aut renunciet, ſiue aliò transferatur: nam quantùm ad præſens attinet, eadem eſt ratio in omnibus his caſibus; illa enim diuerſitas materialis eſt: formale autem eſt quod ſuam iuriſdictionem amittat.

11. Rurſus à fortiori idem erit, ſi Epiſcopus excommunicetur, aut ſuſpendatur, quod in hoc caſu admittit Palud ſuprà, quia tunc Epiſcopus non priuatur omnino iuriſdictione, ſed tantùm impeditur ab vſu eius: quod non videtur referre, vt delegatus vti poſſit iuriſdictione, quæ in ipſo manet: quod quidem veriſſimum eſt, ſuppoſito quòd maneat: hoc autem ex aliis principiis poſitis probandum eſt: nam in iuriſdictione fori contentioſi aliter ſentiendum eſt, vt infrà notabimus in materia de Cenſuris. Hìc autem obſeruare oportet, aliter loquendum eſſe, ſi ſuſpenſio vel excommunicatio Epiſcopi antecedat delegationẽ, vel ſequatur: nam ſi antecedat, delegatio eſt nulla, quia delegatio eſt actus iuriſdictionis, vt per ſe conſtat, & ſumitur ex cap. 1. de offic. Ordin. excommunicatus autẽ caret vſu iuriſdictionis, & ideò talis actus nullus eſt. Quod rectè notauit Palud. ſuprà: malè autem addit, non eſſe eandem rationem de inferiore

Vide Vgol. lib. de Cenſur. tab. 1. c. 10. parag. 2. n. 4. infi.

riore delegante, vt eſt Parochus; nam eſt eadẽ de his ratio, vt in ſequenti diſputatione iterum occurret. At verò ſi delegatio prius facta eſt, & poſtea ſubſecuta eſt delegantis excommunicatio, procedũt quę dicta ſunt.

12. Vltimo loco dicendum eſt de Parocho, qui delegauit iuriſdictionem ſuam, aſſumendo aliquem in Vicarium, ſeu coadiutorem ſuum propria tãtùm auctoritate abſque approbatione, vel confirmatione Epiſcopi. De quo eſſe poſſunt eædem rationes dubitandi pro vtraque parte. In quo cenſeo conſulendam eſſe conſuetudinem: nam videtur hoc pendere ex voluntate Epiſcoporum tacita vel expreſſa.

SECTIO IV.

Vtrùm in articulo mortis quilibet Sacerdos habeat iuriſdictionem delegatam in hoc foro.

1. *In articulo mortis quilibet ſacerdos habet iuriſdictionem. Conc. Trid.* RESPONSIO certa & communis eſt, in articulo mortis, ſi vera interueniat neceſſitas miniſtri, quemlibet ſacerdotem habere iuriſdictionẽ ad abſoluendũ in hoc foro: ideóque & validè & licitè poſſe hoc ſacramentum adminiſtrari. Hæc aſſertio ſumitur ex Concilio Tridentino, ſeſſ. 14. c. 7. & habetur ex antiqua traditione, quæ ſumitur ex multis decretis 26. q. 6. c. *De his*, & ſequentibus, fuitq; cõmunis Theologorũ in 4. vbi D. Th. d. 19. q. 1. a. 3. q. 1. & alios ſtatim referemus. *D. Thom.*

2. *Quæ debeat eſſe pœnitentis neceſſitas.* Tria verò circa hanc veritatem explicanda ſunt. Primum, quæ eſſe debeat neceſſitas pœnitentis, & præſertim quæri ſolet, an ſufficiat periculum mortis. Aliqui enim Auctores diſtinguunt inter periculum & articulum quòd articulus ſit, quando mors proximè inſtat, & moraliter eſt certa, & ferè ineuitabilis: periculum autem ſit, quando eſt probabile dubium, & frequenter ſolet in tali caſu mors accidere, vt eſt actuale bellum, longa nauigatio, partus mulieris, & ſimilia. Dicunt ergo hi Auctores neceſſarium eſſe articulum, nec ſufficere periculum mortis. Ita ſentiunt Soto d. 18. q. 4. art. 4. Cano dict. Relect. p. 5. Couarru. in capit. *Alma mater*, p. 1. §. 11. num. 8. Fundamentũ eſſe videtur, quia iura loquuntur de articulo mortis. *Soto. Cano. Couarru.*

3. *Reſpondetur ad dubium. Nauar. Medina. Palud. Adrian. Syluest.* Dico tamen ſufficere morale periculum. Ita ſenſit Gloſſa in cap. *Paſtoralis*, §. *Præterea*, de officio Ordinar. &c. *Quod in te* ver. *Pœnitentia*, de Pœn. & remiſ. Et tenet Nauarrus in Sum. c. 26. n. 31. & c. 27. n. 271. Medina Cod. de Confeſſione q. 16. Et idem ſentiunt Palud. d. 17. q. 5. art. 2. & d. 20. quæſt. 1. art. 2. Adrian. q. 3. de Confeſſion. Sylueſter verb. *Confeſſor*, 1. q. 6. & *Interdictũ*. 5. q. 7. Et probatur optimè ex c. *Si quis ſuadẽte*. 17. q. 4. vbi poſita reſeruatione, excipitur periculum mortis. Et in c. *Non dubium*, de ſent. excomm. facta mentione illius exceptionis, dicitur eſſe in articulo mortis: vnde intelligimus, hæc duo iure pro eodem reputari. Quod apertè etiam ſignificatur in cap. *Eos qui*. de Sent. excom. in 6. nam in eodem contextu nunc periculum, nũc verò articulus mortis appellatur: ergo quoties in aliis locis fit exceptio articuli mortis, rectè & ſecundùm ius intenditur ad periculum, præſertim cùm fauores ampliandi ſint. Ratio etiam moralis eſt optima, quia morale periculũ perinde exiſtimari debet, & in malis ita caueri, ſicut euentus ipſe: nam propterea dictum eſt, *Qui amat periculum, peribit in illo*: ergo neceſſitas periculi mortis exiſtimatur moraliter tanquam extrema. Et confirmatur: nam propterea in eo caſu obligat diuinum præceptum confitendi: ergo talis confeſſio tunc cenſetur medium neceſſarium ad ſalutem. Ratio autem concedendi hanc amplitudinem miniſtrorum fuit hæc neceſſitas: igitur extenditur hæc conceſſio ad periculum mortis, non autem ad alios caſus, quia hanc ſolam neceſſitatem iura excipiunt.

4. *Quæ debeat eſſe neceſſitas ſacerdotis.* Secundò explicãdum eſt, an hæc neceſſitas conſideranda etiam ſit ex parte ſacerdotis. Ad quod reſpõdetur affirmãdo. Neceſſitas autem ex parte ſacerdotis eſt, vt non ſit alius, ad quem ex officio vel delegatione tale munus pertineat. Quapropter, ſi adſit Parochus, v.g. vel alius qui habeat iuriſdictionem, non poteſt ſimplex ſacerdos abſoluere, quia iam non eſt articulus neceſſitatis comparatione illius, vt per ſe conſtat, & ſumitur à ſimili ex cap. *Preſbyter*. 26. q. 6. in illo verbo, *Niſi abſẽte Epiſcopo extrema neceſſitas cogat*. Et eadem ratione cenſeo, nunc ſacerdotem non expoſitum non poſſe in eo caſu abſoluere ſi adſit approbatus, qui poſſit, & velit id facere, etiamſi alioqui iuriſdictionẽ non habeat, vt eſſet, v.g. Parochus alienus. Ratio eſt, quia decretum Tridentini etiam tunc obligat, cum reuera, & omnibus penſatis nulla ſit neceſſitas exceptionis. Simili etiam ratione exiſtimo, ſi adſit ſacerdos excommunicatus vitandus; ſeu ſuſpenſus, aut præciſus; non poſſe abſoluere, ſi adſit ſimplex ſacerdos toleratus, etiamſi antea iuriſdictionem non haberet. Ratio eſt, quia illi omnes ſunt per Eccleſiam priuati omnino hoc miniſterio generaliter, & conſequenter ſine exceptione, niſi in caſu neceſſitatis extremæ: iam verò ille caſus non eſt huiuſmodi, vt declaratum eſt.

5. *Quæſtio.* Hic verò occurrebat quæſtio, an iſti omnes præciſi, ſeu non tolerati ſacerdotes etiam degradati, vel hæretici, poſſint in articulo mortis abſoluere quando non eſt alius: non enim defuerunt viri graues, qui hoc negauerint. Veruntamen, quia quæſtio pertinet ad materiam de cenſuris, illam ibi tractabo agens de excommunicatione, & nonnulla diſputaui ſuperiori tomo diſput. 64. & 65. Et breuiter affirmo omnes hos poſſe. Ad quod ſufficiunt verba Concilij Tridentini dicto capite 7. in quibus tres diſtributiones ſunt notandæ, ſcilicet *Quilibet pœnitens à quibuſuis peccatis, à quocunque ſacerdote*, &c. Prima enim comprehendit omnes pœnitentes, etiam excommunicatos, hęreticos, &c. & ſimiliter ſecũda cõprehẽdit omnia peccata affecta quacunque cenſura, ſine exceptione: ergo & tertia ſimiliter comprehendit omnes ſacerdotes quacunque cenſura vel culpa ligatos. *Soluitur: Trident.* Per hoc tamen nõ excluditur quin ipſe ſacerdos teneatur quod in ſe eſt facere, vt dignè miniſtret; quod faciet, ſi contritionem habeat, etiamſi à cenſura abſolui non poſſit. Quo etiam fit vt pœnitens in tali neceſſitate exiſtens licitè ab his ſacramentum petat, quia petit rem, quã licitè illi poſſunt dare, etiamſi fortaſſe id facturi non ſint, ſed indignè ſint adminiſtraturi: hoc enim non imputabitur pœnitenti, ſed ipſis, vt cõſtat ex generalibus principiis de ſcandalo. Vnde non ſolùm poteſt, ſed etiam tenetur infirmus tunc cõfiteri tali miniſtro, per ſe loquendo, quia obligatur ex diuino præcepto, quod poteſt commodè implere; ergo tenetur. Item, quia tenetur ſaluti ſuę prouidere, licèt alius ſua praua voluntate peccaturus ſit. Dico autem, *per ſe loquendo*, quia ſi timeat aliquod maius nocumẽtum, vt ſi ſacerdos ſit hæreticus, & timeat contagium vel publicum ſcandalum, ea ratione excuſari poterit, imò & ad illud vitandum obligari; de quo aliàs.

6. *Vnde tunc habeat ſacerdos iuriſdictionẽ. 1. ſententia eſſe à iure diuino. Durand. Capreol. Palud. Cano. Ruardus. Armill.* Tertium explicãdum eſt, vnde tunc habeat ſacerdos iuriſdictionem: nam quòd habeat, certiſſimũ eſt ex dictis de neceſſitate iuriſdictionis ad conficiendum hoc ſacramentum: dicunt ergo aliqui in eo caſu ſpeciali habere à iure diuino. Ita Durand. d. 19. quæſt. 2. ad 4. & Capreolus ad 4. contra 3. concluſ. Palud. d. 20. quæſt. 1. art. 2. Cano ſuprà, Ruard. ar. 3. & Armilla

verb. *Abſolutio.* Fundamentum eſſe poteſt,quia perpetua Eccleſiæ traditio,cuius initium ignoratur, eſt ſignum iuris diuini,ex Auguſtino lib.4.de Baptiſmo, cap.24.huiuſmodi autem eſt hæc traditio. Item,quia non videtur Eccleſia habere poteſtatem ad hoc mutandum:talis enim poteſtas & vſus non eſſet ad ædificationem,ſed ad deſtructionem.

Auguſt.

7. *Contraria ſententia probatur. D. Thom. Bonau. Maior. Almain. Ledeſm. Medina. Petr. Soto. Victor. Couar. Turrecre. Trident.*

Contrariam ſententiam exiſtimo veram,quam tenet D. Thomas d. 19.q.1.art.3.& d. 20.quæſt.1.ar. 1. quæſt. 2. Bonauentura diſt. 19.artic. 3. quæſt.1. Maior quæſt.1. Almainus quæſt.1.Soto diſt.18. quæſt.4. art.4.Ledeſma 2. part.4. quæſt. 21. artic. 6. & quæ. 22.art.1.Medina Cod.de Cõfeſſione,quæſt.de alieno ſine licentia proprij abſoluente. Petrus Soto lection. 5. de Confeſſione,Victoria in Summa,num.156.Couarruuias,qui alios refert dict. capite *Alma:*§ 6.num. 8.p.1. Et videri etiam poteſt Turrecremata in Summa de Eccleſia, lib.1. cap.98.& inſinuatur à Concilio Tridentino ſuprà dicente, *Ne aliquis periret,cuſtoditum ſemper in Eccleſia fuit*, &c. Vbi ſignificat hanc traditionem ortam eſſe ab ipſa Eccleſia, & ad ſummum eſſe Apoſtolicam.Omnia etiam antiqua decreta,in quibus reſeruantur peccata cum hac exceptione indicant eſſe Eccleſiæ conceſſionem. Neque eſt aliquod aliud principium, vnde oppoſitum colligatur. Nam in ordinatione nulla datur iuriſdictio,vt ſuprà dixi,neque ex alio loco habetur: nec etiam conſuetudo ſufficiens eſt indicium,quia,vt dixi, ad ſummum indicat Apoſtolicam traditionem, quæ non ſemper eſt de re inſtituta à Chriſto:neque aliud dicit Auguſtinus loco ſuprà citato. Eſt etiam optima coniectura,quia ſi hoc eſſet de iure diuino,omnes ſacerdotes eſſẽt pares in illo articulo, neque poſſet vnus priuari tali iuriſdictione, etiamſi eſſet copia alterius; neque tunc neceſſarium eſſet, expoſitum non expoſito præferre,quia ad iuriſdictionem diuini iuris non eſſet neceſſaria hominum approbatio,& ab hominibus inſtituta. Ex quo facilè ſoluitur cõiectura oppoſita:nam, licèt ſemper futura eſſet in Eccleſia hæc conceſſio iuriſdictionis, tamen, quia in illa ſeruandus etiam erat ordo & modus, ideo actualis ipſa cõceſſio non eſt immediatè facta à Chriſto, ſed ſuis vicariis commiſſa,qui ex præcepto diuino, imò etiam naturali charitatis,tenentur in hoc ſufficienter prouidere neceſſitati fidelium.

8. *Iuriſdictionem eſſe delegatam in illo articulo.*

Tandem ex his concluditur, iuriſdictionem,quam ſacerdotes omnes habent in illo articulo,eſſe delegatam. Patet,quia non eſt ordinaria ex munere alicuius beneficij,aut ex officio ſacerdotis, vt ſic,vt ex dictis conſtat: ergo eſt delegata, quia omnis iuriſdictio in hoc foro,vel delegata eſt, vel ordinaria. Item eſt ex conceſſione Eccleſiæ tantùm pro illa occaſione: ergo eſt delegata. Eſt autem veriſimile hanc delegationem cœpiſſe ab ipſo Petro,& per tacitam cõſenſionem Pontificum priùs continuatam fuiſſe,poſtea verò per expreſſum in ipſo iure,variis locis ſuprà indicatis,& in capite, *De cætero*,& in cap. *Ea noſcitur*, de ſentent.excommunicat. capite, *Paſtoralis*, de officio iudic. ordin.cum aliis ſimilibus. Ex quo etiam fit,vt hæc delegatio ex ſe perpetua ſit,vtpote à ſummis Pontificibus facta:ideóque à nullo inferiori tolli, aut limitari poſſit niſi à ſummo Pontifice, à quo etiã nunquam reuocabitur, quia eſſet intolerabilis error, quem nunquam Spiritus ſanctus in ſua Eccleſia permittet.Denique hinc etiam conſtat, per confeſſionẽ factam in articulo mortis cuicunque ſacerdoti, liberari hominem ad obligatione iterum confitendi illa peccata,per ſe loquendo.Patet,quia hęc delegatio eſt abſoluta, ordinariè loquendo, quod addo propter caſus reſeruatos, de quibus eſt ſpeciale dubium, an ſemper,vel ſaltem aliquando abſolutio in illo articulo ſolùm concedatur ſub onere comparendi, ſi periculum euaſerint,quod infrà videbimus:hic autẽ caſus ſpecialis declarat,in reliquis conceſſionem eſſe abſolutam,ideóque ſimpliciter hominem abſolui, & à tali onere liberari.

SECTIO V.

Vtrùm in confeſſione,quæ fit de ſolis venialibus peccatis,quilibet ſacerdos ſit ſufficiens miniſter.

1. RATIO dubitandi eſſe poteſt, quia in cap. *Omnis vtriuſque ſexus*, abſolutè & ſine limitatione dicitur, nullum poſſe miniſtrare hoc ſacramentum, niſi ſacerdotem proprium, vel alienum ex licentia proprij. Propter quod Medina dict. Cod.q.40.de Confeſſione,non neceſſitate, ſed voluntate facta, in dubium reuocat an ſimplices ſacerdotes habeant hanc facultatem. Et Nauar.in cap. *placuit*.n.22.de Pœnit.d.6.& in ſumm. cap. 4.n.5.& 6.ſignificat incertam ſibi eſſe talem conceſſionem: & videtur magis incerta reddi poſt Concilium Tridentinum, ſaltem quoad ſacerdotes non expoſitos. Et addi poteſt aliqualis ratio,quia licèt ad iudicandum de venialibus non ſit neceſſaria magna ſcientia; tamen ad diſcernenda venialia à mortalibus,aliqua neceſſaria eſt: qui autem iudicaturus eſt de venialibus ſine poteſtate circa mortalia, neceſſe eſt,vt ſciat diſcernere inter venialia & mortalia:hac ergo ratione poſſet in illo exigi approbatio.

Medina. *Nauar.*

2. *Ex Eccleſiæ conſuetudine quilibet ſacerdos poteſt abſoluere.*

Nihilominus antiqui Doctores ſupponunt de hoc eſſe conſuetudinem Eccleſiæ, ratione cuius cuilibet ſacerdoti non ſpecialiter prohibito licitũ eſt de venialibus abſoluere:& capit. *Omnis vtriuſque*, ab omnibus intelligitur de confeſſione mortalium: & eſt certum, quia agit de præcepto annuæ confeſſionis, de cuius neceſſitate tantùm ſunt peccata mortalia. Et ita etiam tandem dixit Medina. Nec Nauar. ab hac recepta ſententia diſcedere audet. Eámque ſentio habere locum etiam poſt decretum Concilij Tridentini: nam illud in hac parte etiam intelligendum eſt quoad confeſſiones de mortalibus nunquam confeſſis; quia cætera non ſunt materia neceſſaria confeſſionis.

3. *Difficultas de iuriſdictione aſſignanda. Prima opinio. Soto. D. Thom.*

Difficultas verò eſt in ratione, vel iuriſdictione aſſignanda ad hoc miniſterium.In quo prima opinio eſt, rationem eſſe, quia ad abſoluendum de venialibus nulla eſt neceſſaria iuriſdictio.Ita Soto d.18.quę. 4.art. 2.ad 2.quia ſacerdos,inquit,non poteſt cogere pœnitentem ad confeſſionem talium peccatorum, nec ligare illum ad pœnitentiam de illis faciendam: ad quid ergo neceſſaria eſt iuriſdictio? Vnde etiam D. Thomas ibid.quæſt.1.art.3.q.1.ad 3.indicat poteſtatem ordinis ad hoc ſufficere. Nihilominus falſa eſt opinio.Primò, quia Concilia inter res neceſſarias,vt conficiatur hoc ſacramentum, ponunt iuriſdictionẽ & nihil excipiunt nec limitant. Secundò, quia tunc etiam perficitur ſacramentum per modum iudicij: quę eſt fundamẽtalis ratio neceſſitatis iuriſdictionis. Tertiò,quia ſacerdos & poteſt ſoluere iudicialiter,& poteſt ſuo modo ligare,vel non abſoluendo,ſi videat pœnitentem non eſſe diſpoſitum, ſed cum propoſito committendi, vel imponendo ſatisfactionem, quam ſaltem ſub veniali teneatur pœnitens implere.

Reprobatur.

4. *Secunda opinio.*

Secunda opinio eſt, ſacerdotem habere iuriſdictionem ab ipſo pœnitente,ſe voluntariè illi ſubiiciẽte.Sẽſit Caiet. tom. 1. Opuſc.tract.7.& in Sum. ver.

Abſolu

Reiicitur. *Abſolutio*, 2. Sed ſi hoc intelligatur propriè, vt verba ſonant, eſt planè improbabile, vt probatur quæ ſuprà tractaui: quia ſolus Deus eſt ſupremus iudex etiam venialium. Si verò intelligatur, quòd pœnitens dare dicitur deſignando perſonam, cui Deus, vel Chriſtus ſtatim confert iuriſdictionem, vt Nauarrus ſentit, oportet oſtendere, vbi ſit à Chriſto conceſſa hæc facultas omnibus, vel pactum initum de tali iuriſdictione conferenda ad nutum alterius.

5. Tertia opinio. Eſt ergo tertia opinio, quæ affirmat, iure diuino datam eſſe hanc iuriſdictionem ſacerdotibus. Quod tenet Paludanus diſt. 19 quæſt. 2. num. 25. & ibi Capreolus ad tertium contra primam concluſioné. Fundantur verò in opinione ſuprà reiecta, quòd omnes ſacerdotes habent iuriſdictionem illam à Chriſto, dũ Eccleſia non tollit; hanc autem non abſtulit. Eandem ſententiam tenent Cano & Ruardus ſuprà, & Ledeſma quæſt. 22. articul. 2. Fundantur verò in Eccleſiæ conſuetudine; & quia Eccleſia non poteſt reſeruare hæc peccata, & quia ſunt materia voluntaria. Nihilominus etiam in hoc caſu exiſtimo hanc fuiſſe Eccleſiæ conceſſionem, quam conſuetudo oſtendit. Ita ſentit Medina quæſt. de Confeſſione, non neceſſitate ſed voluntate facta, & alij. Fundamenta ſunt eadé, quæ adduxi ſect. præcedente. Addo etiam, aliquando Eccleſiam priuare ſacerdotem hac iuriſdictione: nam ex communi ſententia excommunicatus ſacerdos nunquam validè abſoluit, etiamſi de ſolis venialibus abſoluat (loquor autem nunc denominatim denunciato) quod etiam certius videtur de ſacerdote degradato: ergo ſignum eſt eſſe priuatum hac iuriſdictione; ergo non habet illam à iure diuino.

Cano. Ruard. Ledeſ.

Reprobatur. Medina.

6. Quid de peccatis mortalibus iam confeſſis tenendũ. Soto. Ledeſ. Atque hinc conſtat quid dicendum ſit de mortalibus peccatis iam confeſſis, de quibus Soto ſcrupuloſè loquitur, ſentiens non omnem ſacerdotem poſſe de illis abſoluere: quia circa mortalia ſemper eſt neceſſaria iuriſdictio, & quia illa ſunt per ſe materia neceſſaria; per accidens autem eſt, vt ſint iam confeſſa. Ledeſma verò concedit omnes habere hanc iuriſdictionem iure diuino, in quo conſequenter loquitur. Dicendum enim ſine dubio eſt, eodem modo hanc materiam eſſe ſubiectam ſimplicibus ſacerdotibus, quo venialia peccata: quia eſt eadem cõſuetudo, & eadem ratio, quæ eſt materia non neceſſaria.

7. Hanc iuriſdictionem eſſe delegatam. Atque hinc etiam colligimus, iuriſdictionem hanc delegatam eſſe ab Eccleſia, quia non eſt iuriſdictio ordinaria; ergo eſſe debet delegata: nam, iuxta doctrinam Conciliorum ſæpe citatam, miniſter in hoc ſacramento nihil operari poteſt, niſi iuriſdictionem habeat ordinariam, vel delegatam: quæ definitio vniuerſalis eſt, & fundatur in propria ratione iudicij; ideoque omne ſacramentum pœnitentiæ ex quacunque materia conſtet, omnémque abſolutionem comprehendat. Antecedens verò, ſcilicet, hanc iuriſdictionem in ſimplicibus ſacerdotibus non eſſe ordinariam, patet: quia non conuenit illis ex vi alicuius muneris, ſeu paſtoralis officij; ſupponimus enim nullum habere præter ſolum ſacerdotium: neque etiam conuenit illis ex vi ſolius ſacerdotij; nam ſuprà oſtenſum eſt, ex vi inſtitutionis non dari aliquam iuriſdictionem neceſſariò coniunctam cum poteſtate ordinis. Nec poteſt dici cum fundamento ex vi illorum verborum, *Accipite Spiritum ſanctum: quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis*; dediſſe Chriſtum omnibus ſacerdotibus poteſtatem potiùs ad venialia quàm ad mortalia, vel conſtituiſſe omnes ſacerdotes paſtores & iudices ordinarios animarum cum plena poteſtate in cauſis leuioribus & venialibus, potiùs quã in grauioribus & mortalibus: quia Chriſtus ſimpliciter & ſine diſtinctione de peccatis loquutus eſt: imò directè videtur loquutus de mortalibus, de venialibus autem per quandam conſecutionem, vt ſuprà expendimus ex verbis illis, *Quorum retinueritis, retenta ſunt.*

Obiectio refellitur.

8. Quòd ſi ex illo loco non colligitur, non eſt fundamentum ad dicendum, iure ordinario incluſo in ipſa inſtitutione ſacramenti pœnitentiæ, aut ordinis, vel ex ſpeciali conceſſione Chriſti his ſacramentis coniuncta, habere ſacerdotes omnes hãc iuriſdictionem. Neque enim hoc ſequitur ex Eccleſiaſtica conſuetudine: nam potuit habere ortum ab ipſa Eccleſia, ſeu Apoſtolis. Neque etiam rectè colligitur ex eo, quòd hæc peccata ſunt materia volũtaria: nam, licèt ſit voluntaria quantùm ad exercendam confeſſionem eorum; nihilominus, ſi quis velit ea confiteri, oportet vt accedat ad iudices habentes iuriſdictionem: & ideo non rectè infertur, ex conceſſione Chriſti liberum eſſe cuicũque confiteri hæc peccata cui voluerit. Sicut ſuprà dicebamus, voluntarium quidem eſſe, & non ſimpliciter neceſſarium, habere propriã contritioné, vel attritionem de peccatis venialibus; tamen, ſi quis velit eorum remiſſionem per hoc ſacramẽtum accipere neceſſarium eſſe de eis dolere. Item, licèt ſit volũtarium ea confiteri, tamen, ſi quis ea confiteri vult, neceſſe eſt, vt ſacerdoti, & nõ laico ea confiteatur. Sic ergo poteſt eſſe neceſſarium ea confiteri ſacerdoti poteſtatem habenti, & non alteri: ergo ex vi inſtitutionis, ac diuini iuris, non poteſt cum fundamento dici, hanc iuriſdictionem eſſe in omnibus ſacerdotibus tanquam ordinariam.

Alij obiectioni ſatisfit.

9. Eſſe delegatã ab Eccleſia. Relinquitur ergo, vt ſit ex commiſſione & delegatione. Quòd ſi delegata eſt, ab Eccleſia eſſe debet: quia Chriſtus non reliquit in Eccleſia iuriſdictionem delegatam perpetuò duraturam, quatenus ab ipſo fuit immediatè: propterea enim iuriſdictio aliorum Apoſtolorum à Petro delegata tantùm fuit, quia non erat perpetuò duratura: & è conuerſo, quia tantùm fuit data pro perſonis Apoſtolorum, ideo per modum cuiuſdam delegationis fuit conceſſa: ſoli autem Petro data eſt iuriſdictio ordinaria, cui perpetuò ſuccederetur, & à qua omnis alia iuriſdictio, ſiue ordinaria, ſiue delegata ſemper in Eccleſia manaret: ab illa ergo proceſſit iuriſdictio hæc de qua agimus, vel vt ordinaria, quatenus includitur in omni paſtorali munere ſub Pontifice ſummo, vel vt delegata, quatenus eſt in ſimplicibus ſacerdotibus, quibus ex officio non competebat, vt oſtenſum eſt.

10. Hinc verò intelligere licet hanc conceſſionem ſeu delegationem à ſummis Pontificibus manaſſe, & ex eorum tacito conſenſu durare, nam hoc ſaltem oſtendit conſuetudo & traditio. Vnde vlteriùs ſequitur, per nullum inferiorem prælatum poſſe hanc delegationem auferri, quia delegatio facta à ſuperiori, non poteſt derogari ab inferiori: in ſummo autem Pontifice non deeſt poteſtas; nunquam tamen in vniuerſum, ac generaliter ea vtetur, quia ad vniuerſale Eccleſiæ regimen nec neceſſarium eſt, nec expedit: in particulari verò hoc non repugnat. Et quoad perſonas quidem credimus aliquando id facere, vt cum excommunicatis, vel degradatis: quoad culpas verò, an, & quomodo hoc poſſit fieri per reſeruationem, poſtea videbimus.

SECTIO VI.

Vtrùm liceat hoc ſacramentum miniſtrare cum iuriſdictione delegata, dubia tantùm, vel probabili.

1. DE hac diſputatione nihil ferè inuenio in terminis dictum ab Auctoribus: neceſſaria tamen mihi viſa eſt ad praxim & cõmunem vſum huius ſacramenti propter

difficultatem ſpecialem hic occurrentem: quæ non A ſolùm in iuriſdictione delegata, ſed etiam in ordinaria poteſt habere locum, frequentiùs tamen, & ordinariè occurrit in iuriſdictione delegata, & in conditionibus, quæ ad eam requiruntur: & ideò circa illam potius hoc tractamus. Contingit ergo aliquando, quempiam eſſe dubiũ de iuriſdictione ſibi delegata, vel quia mortuus eſt qui conceſſit, & dubitat an ceſſauerit per morté concedentis, vel quia dubitat, an priuilegiũ, virtute cuius illam habuit, fuerit validũ. In his ergo & ſimilibus caſibus eſt difficultas, an poſſit quis tali iuriſdictione vti, & an pœnitens poſſit ſecurè tali ſacerdoti confiteri. In qua re oportet diſtinguere dubium propriè dictum, quod eſt purè negatiuum, quia in neutram partem poteſt intellectus determinari per iudicium poſitiuum, & probabile, ſed ſuſpenſus eſt, & anceps: & dubium impropriè B dictũ, ſolùm ratione formidinis, quãuis determinatè poſſit ferre iudicium probabile, licèt incertum: in quo poteſt eſſe latitudo, & varietas, quia poteſt vtraque pars iudicari æquè probabilis, vel vna probabilior, quanuis altera ſit probabilis, & è conuerſo: vel denique vna tantùm probabilis, quia non euidés, neque certa, quanuis propoſita fundamentum probabilitatis non habeat.

Dubium propriè & impropriè dictum quid ſit.

2. In caſu ergo, in quo proprium dubium negatiuum circa iuriſdictioné intercedit, eſt regula generalis, ac certa, nũquã licere hoc miniſterio vti cum illo dubio, niſi duplici concurrente conditione. Vna eſt, vt occurrat euidés neceſſitas alia, vt abſolutio detur ſub conditione, & cum onere iterum confitendi illa peccata habenti iuriſdictionem certam nacta opportunitate. Ratio generalis eſt, quia aliàs exponit ſe homo C periculo ſacrilegij, efficiendo ſacramentum nullum: quia, vt oſtenſum eſt, iuriſdictio eſt de neceſſitate ſacramenti: ergo, quantùm quis dubitat de iuriſdictione, tantùm dubitat de veritate ſacramenti, quod tentat conficere: ergo miniſtrando cum hoc dubio, exponit ſe periculo nihil faciendi: ergo, ſi id faciat ſine neceſſitate, temerè & imprudenter facit, atque adeò grauiter peccat. Confirmatur: nam ob ſimilem rationem diximus in ſuperiori tomo eſſe graue peccatum voluntariè vti materia, vel forma dubia, ſcilicet, propter periculum, quod inde reſultat circa valorem ſacramenti: ſed idem reſultat in hoc ſacramento, & D iuriſdictione dubia: ergo. Exceptio autem poſita ex proportione eadem ad alia ſacramenta oſtédi poteſt: quia propter neceſſitatem occurrentem ſæpe licet dare ſacramentum in caſu dubio ſub conditione expreſſa, vel concepta, *Si poſſum*, vel, *ſi indiges*, aut alia proportionata, vt in hoc eodem ſacramento licet ſub conditione abſoluere de peccato mortali dubio, quando non eſt alia materia. Ratio verò eſt, quia, concurrentibus illis duabus conditionibus, tollitur omnis inordinatio: quia neceſſitas facit, vt actus non temerè fiat, nec ex mera & irrationabili voluntate: conditio verò tollit periculum: quia, ſi in re E ſubſiſtat, infallibiliter fit ſacramentum: ſi verò non ſubſiſtat, nulla iniuria fit ſacramento, quia conditionalis nihil ponit in eſſe.

Regula generalis de dubio propriè dicto.

3. Eſt autem aduertendum, neceſſitatem in præſenti debere conſurgere tam ex parte miniſtri, quàm ex parte pœnitétis: illius quidem, vt non occurrat alius, qui certiorem habeat iuriſdictionem, alioqui ille temerè, & ſine neceſſitate ſe ingereret: huius verò, vt ſcilicet ſit pœnitens in aliqua neceſſitate confeſſionis; quia alioqui ſine cauſa rationabili non debet facere confeſſionem ita dubiam. Non eſt tamen facile ad explicandum quanta & qualis eſſe debeat hæc neceſſitas pœnitentis: nam ſi ſit extrema articuli, ſeu periculi mortis, non poteſt in ea habere locum caſus propoſitus, quia tunc non poteſt eſſe iuriſdictio dubia, cùm certum ſit, quemlibet ſacerdotem tunc habere iuriſdictionem. Minor autem neceſſitas non videtur ſufficere ad confeſſionem ſic dubiam faciendam: quia ſi miniſtrandum ſit, vel recipiendum aliquod ſacramentum, etiam Euchariſtiæ, melius & certius eſt conari ad contritionem habendam. Imò propter ſolam illam confeſſionem dubiam non liberabitur homo ab illa obligatione, ſi alioqui tenebatur homo ſe diſponere ad iuſticiam, quia per illam abſolutionem dubiam non ſufficienter diſponitur, moraliter loquendo, cùm non excludat morale periculum permanendi in ſtatu peccati mortalis, abſq; probabili iudicio de iuſtificatione obtenta, ſi tantùm erat attritus. Si verò occurrat neceſſitas implendi præceptum Eccleſiaſticum, per talem confeſſionem non impletur. Ac denique, in quocunque alio euentu ſemper poteſt ſine incommodo expectari opportunitas confitendi habenti iuriſdictionem certam: ergo nunquam ob neceſſitatem hoc licet.

Quæ neceſſitas requiratur vt dubius abſoluat.

Dubium.

4. Reſpondeo, hoc argumento rectè in primis probari nunquam teneri pœnitentem ad confitendum ſacerdoti ſic dubio: quia, ſi ſit extrema neceſſitas, ceſſat dubium: ſi verò non ſit extrema neceſſitas, ceſſat obligatio propter rationem factam. Nihilominus tamen exiſtimo aliquando poſſe licitè illo modo confiteri; quando aliter non poteſt, vt ſi neceſſariò ſit recipienda Euchariſtia, vel ſi per longum tempus confiteri non poſſit, quia in confeſſione tali nulla eſt deordinatio, & ſi quid eſt incommodi ratione dubij, totum eſt in grauamen pœnitentis, quod poteſt ipſe voluntariè aſſumere in abſolutione, etiam adiecta vel ſubintellecta conditione & interueniente prædicta cauſa nullus eſt abuſus clauium: quia poteſt illa abſolutio prodeſſe, & non obeſſe: nulla ergo ibi eſt ratio culpæ. Eſt autem tunc optimum conſilium confiteri aliquod peccatum veniale: nam hoc modo tollitur, vt opinor, dubium de valore ſacramenti, abſolutè loquendo licèt ſemper maneat dubium de abſolutione directa peccatorum mortaliũ. Propter quod cenſeo in eo caſu ſemper manere obligationem illa confitendi ſacerdoti habenti certiorem iuriſdictionem, occurrente opportunitate, quia ſemper manet practicum, ac morale dubium, an peccata illa verè & in re ipſa fuerint ſubiecta clauibus: homo autem tenetur verè & in re illa ſubiicere, vel ſaltem habere de hac re moralem ſeu practicam certitudinem, quantum potuerit.

Reſponſio ad dubium.

5. De dubio improprio quod non excludit probabile iudicium, eſt ſpecialis difficultas, quia tunc, non obſtante tali dubio, videtur eſſe licitum, ſacramentum hoc miniſtrare, quia tale dubium ſpeculatiuum eſt, & non practicum, cùm in moralibus licitum ſit vti opinione probabili: nam, qui ex illa operatur, moraliter certus eſt practicè non peccare. Et cófirmatur ex vſu: ſæpe enim in quæſtione verſatur, an hoc vel illud ſufficiat ad iuriſdictionem habendam, vt partim ex dictis conſtat, partim ex his quæ dicemus, & nihilominus confeſſores non dubitant ſuo munere fungi, quoties iuxta probabilem opinionem iuriſdictionem ſe habere exiſtimant. In contrarium verò eſt, quia probabilitas opinionis non tollit ipſius rei incertitudinem; nam vera iuriſdictio in re ipſa exiſtens, eſt de neceſſitate huius ſacramenti: ergo quoties eſt incerta iuriſdictio, incertum manet in re ſacramentum: ergo non licet hoc modo illud miniſtrare, non obſtante opinione ſpeculatiuè probabili. Ex quo videntur vlteriùs ſequi multa, quæ in praxi exiſtimabuntur difficilia. Primum, non poſſe pœnitétem confiteri ſacerdoti, quem probabiliter tantùm exiſtimat habere iuriſdictionem; neque

Difficultas de dubio improprio.

neque è contrario ipſum ſacerdotem poſſe licitè in eo caſu miniſtrare ſacramentum, ne ſe exponat periculo nihil faciendi. Quod maximè vigebit, ſi facilè poſſit fieri confeſſio ſacerdoti certam & indubitatam habenti iuriſdictionem. Et pari ratione, ſi ſit diuerſitas opinionum, neceſſariò eligenda erit ea, quæ cenſetur probabilior: hæc enim omnia & ſimilia ſequuntur ex dicto fundamento, addito quodam generali principio ex materia de conſcientia, ſcilicet in rebus, ſeu opinionibus, quæ ad factum pertinent, id eſt, ex quibus pendet, quòd res fiat, vel non fiat, eligendam ſemper eſſe tutiorem viam, & certam probabili, & probabiliorem minùs probabili eſſe præferendam: quia probabilitas opinionis non tollit dubium, quod in re ipſa eſſe poteſt: vt in præſenti materia, etiamſi ſit probabilis opinio aliquem habere iuriſdictionem; tamen ſi in re non ita eſt, ſacramentum erit nullum; & ita non obſtante tali opinione, ſemper manebit in re incertum & dubium.

6. Propter hanc difficultatem videri fortaſſe alicui poteſt, per ſe loquendo, illum ordinem neceſſariò eſſe ſeruandum, vt ſi poſſit haberi miniſter, certam & indubitatam habens iuriſdictionem, ille eligatur: ſi autem ille haberi non poſſit, tunc poſſit alius eligi, qui iuxta opinionem probabilẽ, iuriſdictionẽ habeat, ita tamẽ vt ſecurius, atque adeò, quod probabilius eſt, eligatur. Dico autem, *per ſe loquendo*, quia ſi aliqua grauis cauſa intercederet, poſſet interdũ prudẽter hic ordo immutari: quia illa certitudo, aut ſecuritas, intelligenda videtur moraliter, ac cæteris paribus. Et hic quidem dicendi modus eſt ſecurior, & certior. Arduum tamen, & præter conſuetudinem etiam timoratorum virorum eſſe videtur, omnes homines ad hoc obligare. Et ideo ad expediendam aliter difficultatem poſitam duæ viæ excogitari poſſunt, quibus defendamus, non obſtante diuerſitate opinionum circa iuriſdictionem, ſemper eſſe certum practicè, ſacramentum validum fieri: hoc enim neceſſarium eſſe videtur ad rectè ſoluendã difficultatem poſitam.

7. *Reſpondetur primò ad difficultatem.* Primus ergo modus dicendi eſſe poteſt, hoc ipſo quòd miniſter iuxta probabilem Doctorum ſententiam cenſetur habere iuriſdictionem ad miniſtrandum hoc ſacramẽtum, quandocunque illa vtitur, reuera illam habere ex tacita Eccleſiæ cõceſſione. Hoc autem ita eſſe fundari poteſt, quia eſt hoc principiũ iure receptum, vt qui communi exiſtimatione & opinione Magiſtratum gerit, licèt in re ipſa munus illud vero titulo non obtineat, nihilominus geſta eius valeant, propter commune bonum, iuxta l. *Barbarius*. ff. de offic. Prætoris. & inde fit, vt excommunicatus occultus, & is, qui Parochus communiter reputatur, verè tamen non eſt, quia ſimoniacè obtinuit beneficium, nihilominus validam abſolutionem conferat: quia Eccleſia tunc dat iuriſdictionem, ne communis ignorantia populo noceat. Sic ergo in præſenti, quia probabilis opinio ſufficit ad hanc communem exiſtimationem, veriſimile eſt Eccleſiã ſupplere defectum, ſi fortaſſe aliquis in re manet. Eſt enim eadem ratio: quia hæc etiam ignorantia, quæ oritur ex ſententia probabili Doctorum, eſt communis & publica, & communi populo nocere poſſet, ſi in re ipſa miniſtri carerent iuriſdictione. Et ideo non licet argumentari ad priuatas ignorantias, vel errores, quia non particularibus factis interuenire poſſunt, quia non pertinet ad bonam gubernationẽ, vt iis omnibus prouideatur, quod fieri non poſſet ſine aliis maioribus incommodis: prouidere autem communi, & publicæ neceſſitati, illud eſt valde conueniens, & neceſſarium. Et confirmatur ex vniuerſali Eccleſiæ conſuetudine, quæ eſt ſufficiens ſignum

A iuriſdictionis, vt ſuprà dictum eſt. Eſt autem vniuerſalis Eccleſiæ vſus, vt ſacerdotes ſecurè vtantur huiuſmodi iuriſdictione in adminiſtratione huius ſacramenti. Secundò confirmatur, quia ad conuenientem, & prudẽtem Eccleſiæ gubernationem pertinet, vt non permittat ſacramentum tam neceſſarium frequenter eſſe incertum & dubium, quantumcunque exiſtat ſub opinione probabili: ſicut non eſſet expediens Eccleſiæ, vt Baptiſmus vel Euchariſtia frequẽter conficerentur modo aliquo incerto, quantumuis probabili; ita igitur hoc non expedit in hoc ſacramẽto: ergo, cùm Eccleſia poſſit ſubuenire huic incommodo, & tollere hanc incertitudinem, dãdo iuriſdictionem, veriſimile eſt hoc in caſu illam conferre.

B Eſt quidem hic dicendi modus probabilis, non tamen certus, & hoc ipſo non omnino tollit dubium, nec dat rei certitudinem, quam quærimus. Et ideo alius modus dicendi eſt, in omni confeſſione, quæ ſit huiuſmodi miniſtris, ſemper interuenire materiã aliquam, circa quam habeant certam & indubitatam iuriſdictionem: ſcilicet, aliqua peccata venialia; & hoc ſatis eſſe, vt confeſſio bona fide facta ſemper ſit rata, ita vt data abſolutione, verum conficiatur ſacramentum, etiamſi contingeret, opinionem probabilem, in qua fundatur confeſſor ad audiendam talem confeſſionem, in re ipſa falſam eſſe. Quòd enim tunc ſacramentum perficiatur, patet: quia ex parte pœnitentis cõcurrunt formaliter omnia neceſſaria, ſcilicet, debita diſpoſitio, & confeſſio formaliter integra, & ex parte miniſtri habetur etiam & poteſtas ordinis, & iuriſdictionis circa aliquam partem materiæ, quæ ſufficiens eſt ad valorem abſolutionis, quando pœnitens bona fide procedit. Confirmatur primò à ſimili: nam ſi quis habeat peccatum reſeruatum, & reſeruationem ignoret, & bona fide illud cum aliis confiteatur ordinario ſacerdoti, & ille abſoluat, ſacramentum factum tenet vt ex ſententia omnium infrà videbimus: & ſignum eſt, quia etiamſi pœnitens poſtea ſciat defectum, non tenetur iterum confiteri peccata reſeruata, ſed ſolùm illud, quod reſeruatum erat, quia illud non per ſe, ſed per accidens fuit remiſſum: ergo idem omnino dicendũ eſt in præſenti: nam ſacramentum factum reuera tenebit, quamuis per illud non tam per ſe quàm per accidens remittentur mortalia peccata, ſi reuera miniſter ſuper illa iuriſdictionem non habuit; & ſi poſtea quacunque ratione, & via hoc certò conſtaret; deberet pœnitens illa iterum confiteri, tamen ad tollendum morale periculum ſatis eſt quòd ſit moraliter certum, ſacramentum ipſum perfici, & iuſtificare hominem, ſi diſpoſitus ſit. Secundò confirmatur alio ſimili: nam ſi quis confiteatur venialia peccata ſimplici ſacerdoti, & habeat mortale peccatum, cuius omnino obliuiſcitur, ſacramentum fit, & illud peccatum tollitur per accidens: ergo idem proportionaliter erit, ſi recordetur talis peccati, & ſimul cum aliis confiteatur illud bona fide ei, qui exiſtimatur habere iuriſdictionem, cùm non habeat. 8. *Reſpondetur ſecundò ad difficultatem.*

C D E

Solùm video obiici poſſe, quia videtur ſequi, etiamſi miniſter mala fide abſoluat, & decipiat pœnitentem in quem non habet iuriſdictionẽ circa mortalia peccata, nihilominus ſacramentum tenere propter iuriſdictionem, quam habet circa venialia, ſuppoſita bona fide pœnitentis: quia mala fides miniſtri non tollit neceſſaria ad perficiendum ſacramẽtum. Reſpondetur, idem argumentum fieri poſſe in dicto exemplo de caſibus reſeruatis, & ferè idem in alio de peccatis oblitis. Poteſt ergo primò negari ſequela, quia oportet vt ſicut confeſſio, ita & abſolutio ſit integra, ſaltem formaliter, ſcilicet, ex bona fide & intentione abſoluendi: poſita autem illa de- 9. *Obiect.* *Deciſio.*

ceptione

ceptione nó poteſt abſolutio eſſe formaliter integra. Secundò poteſt concedi ſequela, quia nullum habet inconueniēs: abſolutio enim data à non habente iuriſdictionem vt ſic, formaliter nulla eſt; ſi tamen circa aliquid habeat iuriſdictionem, ea ratione poterit eſſe valida. Et hæc via videtur mihi vera; nam principium in quo fundatur eſt ſatis certum. Ac denique, ſi hæc omnia coniungantur, efficiunt ſufficiētem moralem certitudinem: vt propterea licitum ſit vti opinione probabili in vſu huius iuriſdictionis. Sēper tamen ego admonerē tā miniſtros quàm pœnitētes, vt certiori vel ſaltem probabiliori via vterentur, niſi aliqua cauſa grauis vel rationabilis vrgeat.

DISPVTATIO XXVII.

De facultate eligendi confeſſorem.

EX duobus modis ſuprà poſitis delegandi iuriſdictionem in hoc foro, vnus erat ex parte pœnitentis, cui datur facultas eligendi confeſſorem: non enim ipſe pœnitens ſe ſubiiciendo dat iuriſdictionem, cùm hæc debeat à Chriſto per Vicarium ſuum, vel alios paſtores, manare: ſed facta electione, ſeu deſignatione per ipſum pœnitentem, ille qui facultatem eligendi confeſſorem conceſſit, iuriſdictionem illi præbet. Vnde hæc delegatio in re, & quoad moralem effectum ad hoc iudicium neceſſarium, eiuſdem rationis eſt cum præcedenti, & eandem vim habet, tantúmque differt in modo, quia per hanc facultatem directè fit fauor, & gratia ipſi pœnitenti; in alio verò fit ſacerdoti: tamen & ex illa conceſſione redundat in pœnitentem facultas confitendi tali confeſſori, & ex hac redundat in cōfeſſorem poteſtas abſoluendi hūc pœnitētem. Sunt enim hæc duo quaſi relatiua, & cōnexa, ſubiectio vnius, & iuriſdictio alterius; & ideo, vno conceſſo, aliud cōcedi neceſſe eſt, vt in ſimili dixit Honorius Papa in cap. *Si quis obiecerit*, 1. q. 3. Hac ergo ratione neceſſe eſt in præſenti facultatem hanc explicare, à quo ſcilicet aut quibus modis detur aut dari poſſit.

SECTIO I.

Quis poſſit facultatem eligendi confeſſorem concedere, & quo modo intelligenda ſit.

1. PRimo ſupponendum eſt, duobus modis poſſe dari hanc facultatem, ſcilicet, & à Chriſto Domino, ſeu iure diuino; & ab homine, ſeu iure humano. Nam ſicut principalis auctor huius ſacramenti, & iuriſdictionis eſt Chriſtus Dominus; ita ipſe eſt qui principaliter poteſt hanc facultatem concedere: imò ſicut neceſſe eſt, vt alicui ipſe det immediatè iuriſdictionem, ita neceſſe eſt, vt alicui per ſe & immediatè conferat hanc facultatem eligendi confeſſorem. Rurſus etiam homo poteſt hanc facultatem dare; quia non magis repugnat delegare hanc iuriſdictionem hoc modo quam alio. Vnde fit, eandem poteſtatem requiri in Eccleſiaſtico prælato, ſeu paſtore ad hanc facultatem concedendam, quæ ad delegandam iuriſdictionem neceſſaria eſt, & eandem etiam ſufficere, quia, vt dixi, eoſdem effectus habet, & quòd hoc vel illo modo

Habens iuriſdictionem ordinariam poteſt hanc facultatem concedere.

A fiat, non refert, nec maiorem iuriſdictionem poſtulat. Itaque omnis ille qui habet iuriſdictionem ordinariam in hoc foro reſpectu aliquorum fidelium, poteſt illis concedere hanc facultatem eligendi confeſſorem: dummodo confeſſor habeat conditiones requiſitas, vt ipſe poſſit ſuam iuriſdictionem ei delegare: ita enim eſt ſemper hæc facultas intelligenda. Sicut è conuerſo, quoties aliquis ordinarius Paſtor ſuam iuriſdictionem delegat ſacerdoti, neceſſariò intelligitur reſpectu eorum fidelium, qui ſuæ iuriſdictioni ſubditi ſunt: nam illa duo, vt dixi, correlatiua ſunt, & connexa.

Atque hinc fit, illos tres paſtores ordinarios, quos ſuprà diſtinximus poſſe hanc facultatem dare, vt de ſummo Pontifice eſt per ſe notum: & de Epiſcopo dicitur expreſsè in cap. 2. de Pœnitent. & remiſſ. in B 6. de Parocho verò ſatis colligitur ex cap. *Omnis vtriuſque ſexus*, de Pœn. & rem. & ex cap. *Placuit*, de Pœnit. d. 6. vt ibi etiam Nauarrus notat n. 48. Et ratio eſt manifeſta: nam quilibet ex his eſt ſuperior ordinarius in hoc foro, vt ſupponimus: ergo ex hac parte poteſt facultatem dare: aliunde verò, quia poteſtatem ordinariam habet, poteſt illam delegare: ergo nihil illi deeſt ad hanc facultatem concedendam. Sub his autem tribus paſtoribus comprehēdimus omnes alios qui ad illos reducuntur, iuxta ſuperiùs dicta. 2. *Prima aſſertio.*

Secundò hinc fit, vt facultas hæc ad eligendum confeſſorem, data à ſuperiore prælato, omnino ſufficiat ſine facultate inferioris, imò etiam ipſo renuente, ſcilicet, licentia Epiſcopi independenter à Parocho & licentia Papæ independenter ab vtroque, quia iuriſdictio ſuperioris non pendet ab inferiore, C ſicut diximus de alio genere delegationis: nam eſt omnino eadem ratio ideoque talis facultas non tantùm ad ſubſtantiam ſacramenti ſed etiam ad præceptum tam diuinum quam Eccleſiaſticum implendū ſufficit, ſicut de alio modo delegationis diximus; poſſunt enim hìc omnia ibi dicta applicari. At verò è contrario, quamuis inferior paſtor non indigeat poſitiuo conſenſu ſuperioris ad dandam hanc facultatem, tamen neceſſe eſt vt ille non contradicat, reuocando, aut impediendo facultatem. Eſt enim facultas inferioris ſubordinata ſuperiori, qui poteſt ex rationabili cauſa inferiori prohibere, & omnino impedire ac ſuſpendere ne talem præbeat facultatē: D & tunc ſi inferior tentet illam concedere, non ſolùm male facit; ſed etiam facultas nullius momenti erit, quia tunc iam deeſt illi iuriſdictio, ſeu vſus iuriſdictionis ad illam ferendam. 3. *Aſſertio ſecunda.*

Ex quo obiter ſoluitur incidens dubium, an hæc facultas data à paſtore excommunicato, vel ſuſpenſo, valida ſit, & ſufficiat ad veram confeſſionem faciendam. Nam aliqui Auctores affirmant, vt Palud. in 4 d. 17. q. 4. n. 26. & 27. & Antonin. 3. p. tit. 17. ca. 9. qui in hac fundantur, quòd per hanc facultatem non datur iuriſdictio, quia ſacerdos ex ſe, & iure diuino illam habet; ſed aufertur tantùm prohibitio introducta per Eccleſiam: vnde potiùs, inquiunt, eſt per- E miſſio, quàm commiſſio. In quo certè non conſequenter loquuntur: nam paulò ſuperiùs dixerant, per hanc commiſſionem conſtitui iudicem, qui non erat, & accipere poteſtatem iuriſdictionis, quam non habebat. Quam contradictionem in eis notauit Nauarrus in dict. cap. *Placuit* n. 95. quamuis eorum ſententiam quoad hanc partem approbet, dicens, illam facultatem eſſe validam, ex eodem principio, ſcilicet quòd per illam non datur iuriſdictio, ſed remouetur tantùm prohibitio. 4. *Dubium. Sententia affirmatiua. Palud. Anton. Nauar.*

Sed oppoſitum cenſeo verum, ſcilicet, illam facultatem eſſe nullam. Quod tenet Syluest. verb. *Confeſſio*, 2. Soto in 4. d. 18. q. 4 art. 3. Victoria in Summ. 5. *Negatiua ſententia certa iudicatur. Syluest. Soto.*

n. ... Et

Victoria. n. 152. Et ratio eſt primò, quia oppoſita ſententia nititur fundamento, quia ex vi huius facultatis reuera datur iuriſdictio ſacerdoti electo: nam ex vi ſolius diuini iuris illam non habet: qui autem ſuſpenſum habet iuriſdictionis vſum, non poteſt iuriſdictionem dare. Secundò, etiam dato illo fundamento, ſententia illa eſt falſa: quia conceſſio hæc facta pœnitenti, quamuis ſolùm eſſet ablutio impedimenti, vt ipſi dicunt, nihilominus non poſſet eſſe valida, quia reuera eſt actus iuriſdictionis: omnis autem actus iuriſdictionis factus ab eo, qui iuriſdictionis vſum non habet, inualidus eſt, vt habetur in cap. 1. de offic. Vicarij. lib. 6. & eſt per ſe euidens, quia omnis actus iuriſdictionis eſt vſus eius: qui ergo caret vſu, vt ſic dicam, caret omni actu; ergo nullum poteſt validum efficere; ergo neque illa facultas validà eſſe poteſt. Nam quod eius conceſſio ſit quidam iuriſdictionis vſus, manifeſtum eſt; quia vt minimum eſt quædam diſpenſatio in prohibitione Eccleſiæ nō confitendi alieno confeſſori. Igitur ad hanc facultatem validè concedendam neceſſariã eſt poteſtas iuriſdictionis expedita quoad vſum, ſeu nullo canonico obſtaculo impedita. Et de hac poteſtate.

6. *Tertia aſſertio.* De conceſſione autem ipſa duo tantùm in genere dicere poſſumus. Primum eſt, pendere ex voluntate concedentis, vt per ſe conſtat: ideóque neceſſarium eſſe, vt talis voluntas per ſufficientia ſigna conſtet; quantùm enim ex illis cõſtiterit, tantùm facultas operabitur, & non ampliùs. Tribus autem modis intelligi poteſt hæc facultas concedi, ſcilicet, vel à iure, vel ex conſuetudine, vel perſonaliter à Prælato ſeu Paſtore, de quibus ſigillatim poſtea dicemus: nam in ſingulis aliquid ſpeciale occurrit, tam de conceſſione ipſa, quàm de modo, & ſignis, quibus fieri poteſt. Aliud adnotandum eſt, vt hæc facultas non ſolùm valide, ſed etiam licitè detur, nullam ſpecialem causã eſſe neceſſariã. ſed ſufficere pœnitentis petitionem, dummodo nullum ſit morale periculum, quòd tali facultate malè vtetur, & in perniciem animę ſuę. *Non eſt neceſſaria ſpecialis cauſa vt hæc facultas concedatur. Obiect.* Dices, Omnis diſpenſatio in lege requirit aliquam iuſtam cauſam: diximus autem eſſe hanc diſpenſationem quandam. Reſpondetur primò, potiùs eſſe conceſſionem iuriſdictionis, quàm diſpenſationem: conceſſio autem iuriſdictionis poteſt merè liberaliter fieri, ſi alioqui ei concedatur, qui prudenter ea vſurus creditur. *Deciſio.* Deinde, etiamſi demus illam eſſe diſpenſationem: talis tamen eſt, vt per ipſam legem ſimpliciter permittatur. Nam ita prohibet ius confiteri alieno, vt in ipſo addatur; *Niſi de licentia proprij*, vt patet ex cap. *Omnis vtriuſque ſexus.* Denique talis eſt hæc facultas, vt veluti intrinſecè habeat adiunctam rationabilem cauſam (quando aliunde ex accidenti non occurrit impedimentum) ſcilicet, vt confeſſio facilior & ſuauior fiat, & vt tollantur impedimenta, quæ ad integritatem ex humana fragilitate accidere poſſunt, vt iterum circa caſus reſeruatos explicabimus.

SECTIO II.

Quibus ſit à iure conceſſa facultas eligendi Confeſſorem.

1. *Prima concluſio. Solus Papa ex iure diuino habet poteſtatem eligendi confeſſorem.* De duplici iure loqui poſſumus, ſcilicet diuino, & Eccleſiaſtico, & de vtroque breuiter dicemus. Primò ergo dicendũ eſt, ſummum Pontificem ſolùm habere ex iure diuino facultatem eligẽdi ſibi confeſſorem. Prior pars de Pontifice patet: quia

A etiam ipſe poteſt, & debet confiteri, ſi conſcientiam peccati habeat: quia hoc ius diuinum eſt omnibus commune: & vtilitas reſpectu venialium, & neceſſitas medij, & conſequenter præcepti reſpectu mortalium, eadem eſt in illo, quæ in cæteris omnibus, vt infrà etiam dicemus agentes de præcepto; ergo neceſſe eſt, vt poſſit habere confeſſorem: non eſt autem aliquis deſignatus iure diuino, cui confiteri teneatur, vt per ſe conſtat: neque etiam iure humano: quia ipſe eſt ſupremus paſtor: ergo neceſſe eſt vt ab ipſo deligatur: ergo habet ad hoc poteſtatem, & non ab homine, quia non habet ſuperiorem in terris, ergo immediatè à Chriſto. Hoc verò argumento vti ſolent maximè Auctores, qui dicunt omnes ſacerdotes habere iuriſdictionem in hoc foro iure diuino, quod reſpectu Pontificis dicunt manere integrum, & ſuæ electioni commiſſum: quia prohibi-
B tio Eccleſiaſtica non comprehendit Pontificem. Alij verò reſpondent eſſe ſpeciale in hoc caſu, quòd confeſſor habeat iuriſdictionem ſupra Pontificem ſummum immediatè ab ipſo Chriſto. Ita Palud. d. 17. q. 3. art. 4. & Capreol. d. 19. de argum contra 2. concluſ. Cano in Relect. part. 5. Ruard. art. 3. *Palud. Capreol. Cano. Ruardus.*

Sed veriùs dicitur, quòd licèt poteſtas ex parte Pontificis ſit à iure diuino, tamen iuriſdictio etiam in eo caſu transferatur in confeſſorem medio Pontifice. Ita D. Tho. in 4. d. 19. q. 1. art. 3. q. 2. vbi ait Pontificem vt peccatorem ſubiici, vt Vicarium autem Chriſti dare iuriſdictionem ſuprà ſeipſum in illo foro. Idem ibi Bonauentura art. 3. q. 2. Gabr. art. 3. dub. 3. Soto d. 18. q. 4. ar. 2. Ledeſ. 2. p. 4. q. 22. ar. 1. Medina q. de Sacerdote alieno abſoluente ſine licentia
C proprij, ad 2. Turrecremata lib. de Eccleſia, cap. 8. & alij. Et patet facile, quia per generalem conceſſionem potuit hoc fieri: non eſt ergo neceſſarium ſpeciale priuilegium fingere. Item, Pontifex concedens generalem indulgentiam, lucratur ipſam: poteſt etiam ipſe diſpenſare in votis ſuis, & in præceptis poſitiuis, quatenus illum comprehendunt; & hæc poteſt committere ſuo confeſſori, qui ſũt actus iuriſdictionis: ergo idem erit de iuriſdictione ad abſoluendum. Eſt autem diſcrimen, quia alios actus poteſt exercere per ſeipſum circa ſeipſum: hunc autem minimè, quia diſtinctio perſonarum pœnitentis, & confeſſoris eſt de ſubſtantia ſacramenti, vt conſtat
D ex forma, & ex ſuprà dictis: ſicut non poteſt alicui ſacerdoti concedere, vt ſeipſum abſoluat. *2. Aſſert. D. Thom. Bonau. Gabr. Soto. Ledeſm. Medina. Turrecrem.*

Altera verò pars excluſiua probatur contraria ratione: quia nullus præter Pontificem caret in terris proprio paſtore, ſeu iudice in hoc foro, vt ex ſuprà dictis conſtat: & ideo, ſtando in iure diuino, in omnibus aliis verum habet, quod in cap. *Omnis vtriuſque ſexus*, dicitur neminem poſſe confiteri, niſi proprio ſacerdoti, vel de licentia eius, quod ex ſequenti puncto clariùs conſtabit. Sed quæres, Vnde conſtat de hoc ſpeciali priuilegio, aut de diuino iure? aut vbi eſt illi datum, ſi aliis conceſſum non eſt? Reſpondeo, hanc non eſſe diſtinctam conceſſionem fa-
E ctam ſummo Pontifici, ſed in ipſamet ſuprema iuriſdictione, diuino iure ipſi data, contineri. Nam, ſicut ex vi illius ſupremæ iuriſdictionis poteſt dare iuriſdictionem pro aliis, ita & pro ſe: & ſicut poteſt dare aliis facultatem eligendi confeſſorem, ita & ſibi poteſt accipere: ſicut ergo ſingulare in illo eſt habere iuriſdictionem ex iure diuino, ita etiam habere facultatem eligendi confeſſorem. 3.

Epiſco

Epiſcoporum facultas ad eligendum confeſſorem explicatur.

4. SEcundò dicendum eſt, Epiſcopos, & eorum ſuperiores, necnon etiam inferiores prælatos exemptos habere ex iure Eccleſiaſtico facultatem eligendi ſibi confeſſorem. Ita habetur in cap. vlt. de Pœnit. & remiſſ. Nam licèt contendat Nauarrus in cap. 27. n. 260. etiam hoc eſſe diuinum ius: tamen repugnat verbis textus, quibus Pontifex ait ſe id concedere, ſeu *permittere*, *ne pœnitentia differatur*. Soto verò d. 18. q. 4. art. 2. dicit, etiam Epiſcopum dare poteſtatẽ & iuriſdictionem ſuo confeſſori, cùm illum eligit. Sed non probo, quia Epiſcopus habet ſuperiorem, & paſtorem proprium: qui, ſicut dat Epiſcopo facultatem eligendi, ita confeſſori electo dat iuriſdictionẽ: vnde poſſet Pontifex, ſi vellet, præſcribere Epiſcopis alium modum habendi confeſſores. Atque hæc eſt communior ſententia, quam tenet Turrecremata in cap. *Quem pœnitet.* de Pœnit. d. 1. & Palud. d. 17. q. 3. & ibi Gabr. q. 2. art. 5. dub. 2. Anton. 3. p. tit. 17. cap. 9. Syluest. ver. *Confeſſor*, 1. §. 2. & 8. Angelus verb. *Confeſſio*, 3. Caiet verb. *Abſolutio*, ca. 2. Ad hoc autem priuilegium explicandum nonnulla breuia dubia expedienda ſunt.

Sotus. Turrecre. Palud. Gabr. Ant. Sylu. Angel. Caiet.

5. Primum dubium eſt, quid nomine Epiſcopi in eo textu intelligendum ſit: ſcilicet, an qui eſt conſecratus, & Epiſcopatum non habet, ibi comprehendatur: vel è conuerſo qui eſt electus, & Epiſcopatum habet, nondum verò eſt conſecratus. Et quidem de electo tantùm certum eſt non comprehendi, quia non eſt Epiſcopus, ſed deſignatus tantùm in Epiſcopum: vnde adhuc manet ſubditus eidem proprio ſacerdoti; quem antea habebat. Ille verò, qui iam eſt confirmatus, ita vt Epiſcopatum iam habeat, reuera comprehenditur, quia iam eſt verus Epiſcopus, & non habet proprium Parochum præter Pontificem. De illo verò, qui è contrario conſecratus eſt Epiſcopus, Epiſcopatum autem non habet, nec iuriſdictionem, Palud. dubitat, & inclinare videtur in partem negantem. Mihi autem videtur illum poſſe hoc iure vti, tum quia ille eſt verè & ſimpliciter Epiſcopus, & in textu nihil aliud requiritur: tum etiam, quia non oportet fauorem reſtringere, ſed ampliare quantùm proprietas verborum admittit. Adde verò, ſi quis Epiſcopus eſſet degradatus, non poſſe vti hoc priuilegio: quia quanuis non priuetur ordine, quia hoc fieri non poteſt: priuatur tamen executione ſui ordinis quantùm per Eccleſiam poteſt; & ideo etiam priuatur priuilegiis ſibi conceſſis ratione ordinis, vel conſecrationis. Idem dicunt aliqui de depoſito, vel ſuſpenſo. Sed ſine dubio verum non eſt, quia ille ſolùm impeditur vſu ordinis, vel iuriſdictionis in miniſterio, vel officio proprio ſuæ poteſtatis: non priuatur autem priuilegiis omnibus, & gratiis Epiſcopis conceſſis. Et idem cenſeo de depoſito tantùm verbaliter, quia etiã non priuatur priuilegio clericali vel Epiſcopali proportionaliter, ſolumq; differt illa depoſitio à ſuſpenſione generali in perpetuitate, vt dicetur in ſequenti opere.

1. dub. Deciditur. Palud.

6. Secundum dubium eſt, quis intelligatur nomine ſuperioris Epiſcopis. In quo conſtat intelligi Archiepiſcopos, Primates, Patriarchas: ſolùm de Cardinalibus non Epiſcopis tam iuriſdictione quàm conſecratione dubium eſſe ſolet. Palud enim, & Soto dicunt illos non gaudere hoc priuilegio, quia ex vi ſuæ dignitatis iuriſdictionem non habent: vnde nec verè dici poſſunt ſuperiores Epiſcopis. Angelus verò & Syluest. contrarium docent. Quod mihi videtur poſſe ſatis ſecurè & probabiliter defendi, quia quanuis non ſunt ſuperiores poteſtate, ſeu iuriſdictione; tamen iam iuxta communem vſum Eccleſiæ cenſentur ſuperiores dignitate: Pontifices, ac Eccleſia Romana ita de illis loquuntur. Et aliunde fauet ratio priuilegij, quæ extenſionem patitur, quantùm verba in propria ſignificatione admittunt. Quod verò ad praxim pertinet, non multùm hoc refert, quia certũ eſt, illos gaudere & vti hoc priuilegio eligendi confeſſorem, vt Caietanus refert in Summa, verbo, *Abſolutio*, 2. ſiue hoc ſit ex vi huius iuris, ſiue ex aliis conceſſionibus Pontificum, ſiue ex conſuetudine.

2. dub. Palud. Sot. Angel. Syluest. Reſolu. Caiet.

Tertiũ dubium eſt, an Parochi ibi cõprehendantur ſub illa tertia particula, *Prælati inferiores*. Et ratio dubij eſſe poteſt, quia in iure interdum dicuntur Parochi habere prælationem, cap. *Tua nos.* De clerico ægrotante. Et confirmatur ex illo principio, quia priuilegia extendi debent. Et ita ſentiunt Syluest. & Angelus cum Panormitano. Sed in rigore probabilius videtur contrarium: nam reuera ſimpliciter & abſolutè nunquam Parochi dicuntur prælati in iure. Quin potiùs in Clement. *Dudum*, de Sepult. fit apertè diſtinctio inter Parochos, & Prælatos, vt ibi notauit Gloſſa verb. *Prælati*. Vnde alia Gloſſa in ca. *Decernimus*. de Iudiciis: dicit, de ratione Prælati eſſe, vt habeat aliquam iuriſdictionem Eccleſiaſticam in foro contentioſo: & ad hoc multa congerit. Adde, Parochos nunquam eſſe exemptos, quod neceſſarium eſt ad gaudendum hoc priuilegio, vt patet ex ipſo textu. Si verò contingeret aliquem Parochum eſſe exemptum, & immediatum Pontifici ſummo, probabile eſt poſſe vti hoc iure, propter rationem eius, & quia verba poſſunt aliquo modo accommodari; ſecus verò ſi non eſſet immediatè ſubiectus Papæ, ſed alicui Abbati exempto, vel alteri ſimili: nam tunc ille non eſt propriè exemptus: ſed proximus ſuperior eius: ſcilicet, Abbas, vel alius ſimilis Prælatus, eſt propriè exemptus; & licèt non ſit propriè Epiſcopus, habet tamen iuriſdictionem Epiſcopalem participatam; & ideo non eſt cur ad Parochos illi ſubiectos hoc extendatur priuilegium ex vi huius iuris: nam de conſuetudine infrà dicam. 7.

3. dub. Syluest. Angel. Panor. Qui ſint Prælati.

Quartum dubium eſt, an oporteat, illum Prælatum, qui vtitur hoc priuilegio, habere iuriſdictionem in hoc foro. Sunt enim aliqui prælati habentes iuriſdictionem Eccleſiaſticam in foro externo, quanuis nõ in foro pœnitentiæ, vt dicuntur eſſe quidam Archipresbyteri, & in Curia Romana ſunt plures; vt Auditor Cameræ, & alij, de quibus aliqui cenſent non gaudere hoc priuilegio, etiamſi exempti ſint. Ita ſentit Palud. quod non probat, niſi quia hi non videntur eſſe Prælati in hoc foro. Contrarium tamen verius exiſtimo, cum Syluestro, & aliis: tum quia textus ſimpliciter loquitur de Prælatis Eccleſiæ, inter quos iſti comprehenduntur: tum etiam, quia ratio priuilegij, ſcilicet, *ne periculum immineat animarum*, etiam in his habet locum, ſi verè exempti ſint: tum denique quia priuilegia non ſunt reſtringenda, niſi ſatis conſtet. Solùm notandum eſt non dici prælatos, niſi cùm habent iuriſdictionem propriam, id eſt, proprio iure ſeu titulo. Vnde Vicarij Epiſcoporum, ſeu aliorum prælatorũ, qui ſolùm ex commiſſione, ſeu vice aliorum iuriſdictione vtuntur, non comprehenduntur ſub prælatis, neque gaudent hoc priuilegio. Aduertendum eſt etiam, hos prælatos tandiu poſſe vti hac facultate, quandiu officium prælationis tenent, vt ſi temporale ſit, tantùm pro tempore quo durat, ſi ſit perpetuum, quandiu illud non renunciauerint: quia hæc facultas tãtùm cõceditur prælatis. Vnde ſi deſinunt eſſe prælati, iam nõ gaudent illa. Secus verò eſt ſi tantũ loco diſtẽt à ſuo territorio, quia nihilominus præ- 8.

4. dub. Palud. Solut. Syluest.

lati manent: & ideo Prælatorum facultate vti poſſunt.

Quintum dubium. Qui vocentur exempti. Prima opinio. Angel.

9. Quintò difficile ad explicandum eſt, qui vocêtur exempti. Quidam dicunt eſſe illos Prælatos, qui in foro ſubiiciuntur immediatè ſoli ſummo Pontifici. Ita tenet Angelus ſuprà num 5. citans Hoſtienſem, & Panormitanum. Et illis videtur fauere ratio decreti, ſcilicet, *ne pro dilatione pœnitentiæ periculum immineat animarum*: quæ ratio ſolum videtur habere locum in iis qui immediatè ſubduntur ſummo Pontifici; quia non poſſunt facilè illum adire: ſi verò habeant alium ſuperiorem, facilè poſſunt conuenire illum, vel ab illo confeſſorem poſtulare. Alij verò per exemptos intelligunt omnes Prælatos, qui in hoc foro non ſubduntur Epiſcopis, etiamſi habeant alios ſuperiores præter Papam, quorum exemplum extra Religiones fortaſſe non inuenitur: huiuſmodi ſunt Prouinciales Religionum, & aliqui ſuperiores immediati, vt Abbates, & ſimiles iuxta diuerſum vſum, & iuriſdictionẽ, quæ illis in religione conceditur. Ita ſentiunt Syluester, & Paludanus, quorum ſententia mihi placet, ſolùm propter illud verbum textus, *Poſſint eligere confeſſorem ſine ſuperioris licentia*, quod ſupponit poſſe habere ſuperiorem, cuius licentia eſſet neceſſaria, non exiſtente hoc priuilegio.

Secunda opinio probatur.

Syluester. Palud.

10. Nec dici poteſt, illum ſuperiorem eſſe ſummum Pontificem, tum quia ipſe Pontifex eſt qui hanc facultatem concedit; vnde repugnat, qui illa vtitur, eligere confeſſorem ſine ſummi Pontificis licentia tum etiam, quia loquitur de ſuperiore tanquam de alio diſtincto. Dices, id non eſſe conſentaneum his quæ ſuprà dicebamus de Parocho habente Prælatum ſuperiorem exemptum. Reſpondeo, eſſe diſſimilem rationem: nam huiuſmodi Parochus nullo modo eſt exemptus, ſed ſolus Prælatus eius exemptus eſt; Prælati verò Religionem, etiamſi inter ſe ſubordinationem habeant, omnes exempti ſunt, vel potiùs totum corpus Religionis adæquatè eſt exemptum. Addo verò, hoc eſſe intelligendum cum aliqua limitatione, & moderamine: ſcilicet, niſi iuxta ſpecialia priuilegia, vel inſtitutionem à Pontificibus probatam Prælatus inferior Religionis habeat cõfeſſorem deſignatum à ſuo Prælato ſuperiore, qui iam eſt vel ſui ordinarius iudex, & paſtor eius in hoc foro: quia tunc nec ratio huius textus locum habet, neque eſt veriſimile per hoc generale ius derogari ſpecialia iura ſpectantia ad conuenientem ordinem Religionis, argumento cap. 2. de Pœnit. & remiſſ. in 6. Quod multo certius erit, ſi priuilegia Religionis poſt illud commune ius conceſſa vel confirmata ſint. Quoties verò contigerit Prælatum Religionis non habere à ſuperiore confeſſorem deſignatum ſiue quia id nõ eſt in more Religionis, ſiue quia de facto contingit, vt non habeat, tunc vti poterit hac facultate. In quo etiam ſeruare debet, vt alia etiam propria iura ſeu priuilegia Religionis cuſtodiat, eligendo confeſſorem intra ipſam Religionem, & non extra, propter eaſdem rationes. Denique addendum eſt, hoc non eſſe extendendum ad Abbatiſſas, quantumuis exemptas, vt Syluester ſuperiùs notauit; quia ſub nomine Prælatorum in omni proprietate non comprehenduntur, cùm iuriſdictionem Eccleſiaſticam non habeant.

Alia obiectio diluitur.

11. *Sextum dubium.* Sextum dubium eſt, an hæc facultas ſpiret, ſeu finiatur vno actu, id eſt, an tantùm detur facultas eligendi ſemel vnum confeſſorem, qui poſtquam electus eſt, immutabilis maneat. Et ratio eſſe poteſt, quia in ipſa facultate in ſingulari dicitur, vt poſſit eligere diſcretum confeſſorem: & quia ſimiles facultates in iure ita intelligi ſolent, vt vno actu finiantur. Reſpondetur, non determinari vno actu, ſed per hanc facultatem poſſe qui illam habet, ſuo arbitrio eligere plures confeſſores, vel ſæpe eundem. Ita Paludanus ſuprà, & Antoninus 3. part. tit. 17. cap. 9. & Nauarrus dicto cap. *Placuit*, num. 166. Et ratio eſt clara, quia niſi hoc priuilegium ita intelligeretur, ferè nullius momenti eſſet, nec per illud conſequeretur Pontifex quod intendit. Item, ſi moriatur, vel impeditus ſit confeſſor priùs electus, indubitatum eſt, poſſe alium loco illius ſubſtitui ex vi eiuſdem priuilegij: ſed priuilegium non extenditur propter neceſſitatem, vel impedimentum alterius ergo illud fieri poteſt ex ſola voluntate, & arbitrio eligentis. Præterea, quia nulla eſt ratio, cur prima electio maneat immutabilis. Denique vſus etiam hoc confirmat. Vnde in textu in ſingulari ponitur confeſſor, quia electio ſemper in particulari fit circa vnum confeſſorem: non quia illa non poſſit ſæpiùs fieri. Quòd ſi aliquando in iure nonnulla ſimilia reſcripta intelliguntur finiri vno actu, illud eſt, quia ſunt odioſa; ſecus verò eſt in gratioſis priuilegiis, niſi aliud euidenter conſtet, aut ex verbis, aut ex materia ſubiecta.

Soluitur.

An in aliquo caſu habeant fideles à iure facultatem eligendi confeſſorem.

TERTIÒ dicendum eſt, præter hanc facultatem, nullam aliam eſſe ipſo iure pontificio datam ad eligendum confeſſorem. Probatio huius aſſertionis ſolùm poteſt eſſe negatiua: quia nullum tale ius inuenitur. Et quidem de aliis particularibus, ſeu priuilegiatis perſonis nullum tale ius ab Auctoribus affertur, neque de hoc inuenio opinionum varietatem. Tamen de omnibus fidelibus pro aliquo caſu inuenitur quoddam ſpeciale ius in cap. *Placuit*, 9. quæſt. 2. de Pœnit. diſt 6. vbi multi intelligunt conceſſam eſſe cuilibet fideli facultatem eligendi confeſſorem, ſi proprius Sacerdos ſit ignorans. Atque ita intellexerunt illum textum plures iuris interpretes cum Panormitano in cap. *Omnis vtriuſque*, & ex Theologis Magiſter in 4. diſt. 21. in fine. vbi etiam Bonauentura in expoſitione literæ id tenet, & Richardus diſt. 17. art. 3. quæſt. 7. vbi Gabriel quæſt 2. art. 3. & Paludanus quæſt. 3. Antoninus 3. part. tit. 17. cap. 4 & Adrianus quæſt. 5. de Confeſſione, & Medina Cod. de Confeſſ. quæſt. 37. de licentia Curati confitendi alieno. Nauarrus etiam in eod. cap. *Placuit*, num. 150 & in Summa, cap. 7. num. 8. eodem modo intelligit textum illum. Exiſtimat tamen (conſequenter ad ſuam ſententiam de origine huius iuriſdictionis) ibi non concedi facultatem aliquam iure humano, ſed in eo explicari ius diuinũ: nam, cùm propter ineptitudinem, ſeu incapacitatem proprij Sacerdotis ceſſet obligatio Eccleſiaſtici præcepti ſubiiciendi ſe illi potiùs, quam alteri, reuocatur pœnitens ad ſtatum iuris diuini in quo præcisè ſtando, omnes, vt ipſe putat, habent facultatem eligendi confeſſorem. Sed procedit ex falſo fundamento: & ita nonnulla falſa infert, quæ poſtea videbimus. Reliqui ergo Auctores ſpeciale priuilegium putant eſſe ibi conceſſum iure humano. Quod etiam admittit Cano dict. Relect. part. 5. addit tamen eſſe reuocatũ illud ius per cap. *Omnis vtriuſque ſexus*. Sed non rectè, quia cap. *Omnis vtriuſque*, quoad hanc partem non condit nouum ius: ſed ſolum proponit, quod de iure diuino neceſſarium eſt, ſcilicet, ad confitendum alieno, neceſſariam eſſe ſcientiam proprij: non tamen propterea reuocat licentias iure humano conceſſas, ſi quæ erant. 12.

Panorm. Auguſt. Bonau. Rich. Gabr. Palud. Anton. Adrian. Nauarr.

Nauarr. reicit.

Ex aliis verò Auctoribus, quidam dicunt, in eo caſu neceſſarium eſſe ſaltem poſtulare licentiam à Parocho, licèt non obtineatur. Ita Adrianus, & Nauarrus, vt ſubditus, inquiunt, in eo quod poteſt, impleat decretum cap. *Omnis vtriuſque ſexus*. Paludanus 13.

Adrian. Nauarr. Palud.

verò negat tunc eſſe neceſſarium petere licentiam à Parocho: & magis conſequenter loquitur; quia vbi licentia obtenta non eſt neceſſaria, nec petita, ex ſola rei natura requiritur: ſed ſi in aliquibus rebus neceſſaria eſt, illud eſt, vel propter ſpeciale ius poſitiuum, vel quia ante negatam expreſsè licentiã ſubditus non habet ius aliquid faciendi. In præſenti verò nullum eſt ſpeciale ius mandans poſtulari hanc licentiam. Nam in cap. *Omnis vtriuſque ſexus*, nullum circa hoc fertur ſpeciale præceptum Eccleſiaſticum, ſed explicatur diuinum: ex iure autem diuino nunquam eſt neceſſarium poſtulare hanc licentiam, niſi vbi neceſſarium eſt vt obtineatur. In dicto autem cap. *Placuit*, ſimpliciter, & ſine limitatione ponitur exceptio *Niſi per ignorãtiam*, &c. ergo abſolutè datur pœnitenti ius, & facultas adeundi alium confeſſorem: ergo ſuppoſita illa interpretatione, nullum eſt fundamentum imponendi pœnitenti illud onus petendi licentiam.

14. Rurſus eſt alia differentia, quod Nauarrus in eo caſu putat, ſi proprius Parochus ſit ignorans, non teneri ſubditum confiteri Epiſcopo, vel ab illo facultatem petere, etiamſi ad illum facilis pateat aditus: quia cap. *Placuit*, ſimpliciter loquitur, & reſtringendum non eſt: & quia hoc ipſo quòd Parochus eſt ineptus miniſter, ex diuino iure habet parochianus ius eligendi alium. Meliùs verò Antoninus, Hoſtienſis, & alij dicunt, ſi poteſt facilè peti licentia confitendi ab ipſo Epiſcopo, neceſſarium id eſſe, tam ex vi iuris diuini, quàm ex vi illius cap. *Placuit*. Patet, quia deficiente Parocho, vt v. g. ſi moriatur, non manent illæ oues ſine aliquo proprio Sacerdote; ſed tunc immediatè ſubiiciuntur ſuo Epiſcopo: ergo, ſi poſſunt illum adire, non eſt vnde habeant facultatem ex vi iuris diuini, etiamſi admitteremus ante prohibitionem Eccleſiæ, ſeu diuiſionem iuriſdictionum, id fieri potuiſſe. Quando autem Parochus eſt ignorans, ſeu ineptus, ad ſummũ ſe habent oues eius tanquam carentes proximo iudice in hoc foro; non verò tanquam omnino carentes proprio paſtore: ergo ſemper tenentur licentiam illius poſtulare, ſi poſſint. Rurſus cap. *Placuit*, non loquitur ſpecialiter de proprio Parocho, ſed ſimpliciter de Sacerdote, cui alter commiſſus eſt; non autem commiſſus tantùm Parocho, ſed etiam Epiſcopo: ergo quamuis Parochus ſit ignorans, adhuc manet integrum ius Epiſcopi. Sicut, ſi quis haberet duos Parochos, & vnus eorum eſſet ignorans, non propterea poſſet ſtatim vti facultate eligendi confeſſorem, ſi alter Parochus eſſet ſufficiens. Secus verò eſſet, ſi vterque Parochus eſſet ignorans. Et ita etiam in propoſito caſu, ſi Epiſcopus eſſet æquè ignorans, ceſſaret obligatio adeundi illum. Statim verò occurrit interrogandum, an oporteat tunc facultatem petere à ſummo Pontifice. Ita enim videtur conſequenter dicendum, ex vi illius cap. *Placuit*, dicto modo intellecti: nam, ſi præcisè ſiſteremus in iure diuino, eadem proportio eſſet ſeruanda, per ſe loquendo, vt rationes factæ probant, licèt per accidens ferè ſemper intercedat excuſatio: quia aditus ad ſummum Pontificem regulariter difficilis eſt. Tamen in hoc cap. *Placuit*, ipſe ſummus Pontifex eſt, qui facultatem concedit eligendi confeſſorem ob ignorantiam proprij, ſi omnes inferiores Sacerdotes inferiores Pontifice, ſint ignorantes; & ideo ex vi illius conceſſionis non eſt neceſſarius recurſus ad ſummum Pontificem.

Verus intellectus ad c. Placuit.

Inſtant.

Soluit.

15. Præterea eſt alia differentia circa Sacerdotem eligendum ex vi illius iuris. Nam quidam dicunt, ex vi illius facultatis non eſſe liberum fideli ſtatim eligere quemcunque voluerit Sacerdotẽ, etiam idoneum, & nunc etiam approbatum ab Epiſcopo; ſed oportere in hoc ſeruare aliquem ordinem. Nam ſi eſſet aliquis Sacerdos habens iuriſdictionem delegatam ab ipſomet Parocho, deberet pœnitens illi confiteri, ſi eſſet idoneus: vel ſi eſſent plures huiuſmodi, inter eos tantùm poſſet eligere. Et hoc cenſeo verum, quia illi omnes reputantur vt Vicarij Parochi, & conſequenter habent locum proprij Sacerdotis. Item: quia, licèt Parochus ſit inhabilis ad exercendum per ſe hoc munus, nihilominus non amittit ius committendi vices ſuas alteri, neque ad hoc eſt ignorans: vnde non eſt veriſimile per illud cap. *Placuit*, priuari Parochum hoc iure: ergo, ſi ipſe habeat deſignatos habiles confeſſores, tenentur oues illos eligere, & non alios. Sicut ſi Parochus nondum ſit ordinatus Sacerdos, & aliquem dignum coadiutorem ſibi eligat, parochiani tenentur, per ſe loquendo, illi confiteri.

Dices, Ergo hac ratione tenebitur parochianus petere licentiam à Parocho ignorante: & non habente coadiutorẽ idoneum, vt ſi velit, deſignet determinatè aliquem idoneum confeſſorem: quia nõ tenetur generalem facultatem concedere ſubdito eligendi quem velit: ergo nec intelligendum eſt, hanc facultatem eſſe iure conceſſam, donec conſtet, illum malè vti iure ſuo, non dando confeſſorem idoneum, cùm ipſe ignorans ſit. Reſpondeo, hoc modo fieri probabilem opinionem Adriani ſuprà tractatam. Nihilominus tamẽ negatur ſequela: nam ad ipſum Parochũ ſpectat vti hoc iure ſuo, ſi velit, delegando iuriſdictionem ſuis Sacerdotibus idoneis: quòd ſi ex ſe id nõ faciat, non tenentur ſubditi hoc ab eo petere, aut extorquere, ſi vera eſt ſententia, quam nũc proſequimur, quòd tunc ex vi huius iuris habent facultatem eligẽdi confeſſorẽ, quia ſibi ſimpliciter datur, & ſine tali onere. 16.

Obiectio.

Deciſio.

Additur verò à quibuſdam iuxta hanc ſententiam, licèt Parochus non habeat proprium coadiutorem, ſi ſint alij Sacerdotes idonei habentes iuriſdictionem delegatam ab Epiſcopo in huiuſmodi parochianos, aliquem ex illis eſſe eligendum, & non alium. Quod etiam cenſeo conſequenter dictum: quia in eo caſu tenentur fideles Epiſcopum ſuum adire, ſi poſſint, vt diximus: ergo, ſi non poſſunt, aut ſi nolunt illum adire, tenentur accedere ad Iudices ab ipſo delegatos: quia illi tunc etiam gerunt vicem proprij. Hinc rurſus additur, ſi nullus ſit delegatus à Parocho, vel Epiſcopo, ſi tamen aliquis habens iuriſdictionem delegatam à Papa, vt ſunt nunc Religioſi, aliquem ex illis eſſe neceſſariò eligendum: quòd ſi nullus ſit huiuſmodi, qui eligi poſſit; ſi verò aliquis Sacerdos idoneus habens aliàs iuriſdictionem in hoc foro, quamuis non habeat in hunc parochianum, illum eſſe eligendum; v. g. Parochum alterius Eccleſiæ potiùs, quam ſimplicem Sacerdotem; hunc verò ſolùm eligi poſſe, quando & idoneus eſt, & alius non occurrit, quia iuriſdictionem habeat. 17.

Aliis verò hæ duæ vltimæ reſtrictiones non probantur, & videntur magis conſequenter loqui: quia non habent fundamentum in dicto cap. *Placuit*, & eſt nimia reſtrictio fauoris ibi conceſſi, vt ſupponitur. Deinde de prima reſtrictione probatur: quia oſtenſum eſt non teneri fideles in hoc caſu accedere ad ſummum Pontificem: ergo eadem ratione non tenetur eligere delegatos ab ipſo: nemo enim tenetur accedere ad Iudicem, qui alterius vices gerit, niſi quatenus per ſe tenebatur accedere ad ipſum principalem Iudicem; vel niſi hoc ſit ſpecialiter præceptum, quod hîc etiam dici non poteſt. De ſecunda verò reſtrictione patet, quia iuriſdictio Sacerdotis, ſi non ſit in ipſum pœnitentem, per ſe loquendo, impertinens eſt ad hoc iudicium: ergo niſi aliquo ſpeciali iure ponatur illa tanquam conditio neceſſaria in Sacerdote eligẽdo, non eſt cur exigatur: hîc autem nullum 18.

Duæ reſtrictiones ſupra poſitæ reiiciuntur.

eſt

eſt ius poſtulans talem conditionem: nam textus abſolutè loquitur de altero Sacerdote, ſi vera eſt expoſitio, quam nunc proſequimur.

19. *An delictum cap. Placuit, ſit extendendum ad defectus alios præter ignorantiam. Opinio communis.* Denique eſt alia diuerſitas in hac ſententia. Nam dicti auctores communiter cenſent, quamuis dictum cap. *Placuit*, expreſsè ſolùm loquatur de caſu ignorantiæ Sacerdotis, extendendum eſſe ad alios, in quibus fuerit eadem ratio, vt caſum impotentiæ, vel malitiæ contrariæ huic miniſterio, vt ſi ſoleat reuelare confeſſionem, prouocare ad malum, &c. quod quidē iuxta ſententiam Nauarri facillimè explicatur: quia, ſi illa non eſt conceſſio iuris poſitiui, ſed interpretatio iuris diuini, vbicunque occurrerit eadem ratio, admittenda erit eadem interpretatio. Supponendo verò eſſe humanam conceſſionem, ſolùm poteſt id ſuaderi, quia cùm hic ſit fauor, & priuilegium, amplè interpretandum eſt, quantùm recta ratio permittit: ſatis autem eſt rationi conſentaneum, vt ſi ex parte Sacerdotis alius defectus interueniat æquè impediens, ac ignorantia, eadem in illo eſſe intelligatur iuris diſpoſitio: tum quia valde materiale eſt, quòd ille defectus ſit ignorantia, & magis attendendum eſt ad formalē intentionem legis: tum etiam, quia aliàs non eſſet ſufficienter prouiſum fidelibus; quod tamen videtur præcipuè intentum in illo capite, iuxta hanc interpretationem. *Opinio Medinæ.* Nihilominus Medina ſuprà exiſtimat hanc facultatem reſtringendam eſſe ad caſum ignorantiæ proprij Sacerdotis: quia de illa tantùm loquitur ille textus; & priuilegia tantum valent, quantum ſonant, & non ampliùs: & illud, quod ibi conceditur, quoddam priuilegium eſt. Imò addunt aliqui, hoc reſtringendum eſſe ad tātam ignorantiam, vt ratione illius confeſſio facta tali ſacerdoti ſit inualida: quia Pontifex ſolùm videtur voluiſſe ſubuenire quaſi extremæ neceſſitati. Sed hæc vltima nimia reſtrictio eſt, iuxta quam ferè nullius momenti eſſet illa conceſſio, quia talis ignorantia, vel nulla, vel rariſſima eſt. Item, textus abſolutè loquitur de ignorantia, & intendit ſubuenire conſcientiis fidelium: cur ergo non rectè intelligitur de quacunque ignorantia, quæ ineptum reddit Sacerdotem, vt de tali conſcientia poſſit conuenienter iudicare? Reſtrictio autem Medinæ ſatis probabilis eſt, quia fundamentum habet in verborum rigore.

20. *Communis opinio probatur.* Nihilominus tamen communior opinio, quoad hanc partem, reiicienda non eſt: quia, licet verum ſit, hocius, ſeu priuilegium pendere ex voluntate concedentis, quam ex verbis eius, non ex ratione cognoſcimus; nihilominus etiam verum eſt, verborum interpretationem & extenſionem, ex ratione concedentis ſæpe colligi: præſertim, quando cognoſcitur voluntas eius in omnibus conſentanea rationi, vt in præſenti: & ſic facit illud, quòd fauores ſunt ampliandi. Item, in omni caſu impedimēti ex malitia Sacerdotis, vbi aliqua ignorātia practica interuenit (iuxta illud, *Omnis prauus eſt ignorans*) ratione eius prauè vtitur talis Sacerdos miniſterio ſuo: ergo rationabiliter poteſt omne tale impedimentum ſub ignorantia comprehendi. Caſus autem impotentiæ non tam videtur includi in illo textu, quàm ſupponi: cùm enim poſtulet conſenſum Sacerdotis extra caſum ignorantiæ, ſupponit dari poſſe; quia non eſt veriſimile, rem impoſſibilem poſtulare. Sic ergo probabiliter teneri poteſt ampliatio Gloſſæ, & communis.

21. Tota verò hæc ſententia ſupponit traditam interpretationem illius cap. *Placuit*, quam ita fusè explicui, quia probabilitate non caret; poteſtque ſecurè ad praxim applicari, & multa obiter diximus, quæ ad alios caſus, & præſertim ad ea quæ dicemus ſectione quarta, poſſunt eſſe vtilia. Nihilominus exiſtimo, iuxta veram intelligentiam illius cap. *Placuit*, nullam facultatem concedi ipſo iure ad eligendum confeſſorem in aliquo caſu, atque adeò tertiam concluſionem poſitam generaliter veram eſſe. Et in primis ibi non dari facultatem ex ſola interpretatione iuris diuini, ſatis conſtat ex dictis ſuprà contra opinionem Nauarri, quibus oſtendimus, ex vi ſolius diuini iuris nulli eſſe datam hanc facultatem, niſi ſoli ſummo Pontifici. *Ex iure diuino non datur facultas. Nec ex iure Pontificio.* Quòd verò iure pontificio non concedatur, communior ſententia eſt D. Thomæ, & Scholaſticorum, quos infrà referam ſectione quarta: nunc breuiter probatur: quia, vt ſuprà dixi in illo cap. non eſt ſermo de diuiſione iuriſdictionum, aut parochiarum: nam hæc multò ante Vrbanum facta eſt, ſemperque fuit obſeruata in Eccleſia, ſaltem quantùm ad diuerſitatem Epiſcopatuum, & quoad hoc vt Presbyteri non poſſent ſine licentia Epiſcopi confeſſiones audire, vt ex multis decretis in ſuperioribus adductis conſtat. Deinde id probatur ex illis verbis illius textus, *Niſi per ignorātiam illius, cui pœnitēs priùs confeſſus eſt*: ſupponit ergo, pœnitentem, de quo ibi eſt ſermo, priùs eſſe confeſſum alicui Sacerdoti, & de illo tantùm ſtatuit, *vt nulli Sacerdotum liceat huiuſmodi pœnitentem iam cōmiſſum alteri Sacerdoti ad pœnitentiā admittere, ſine eius conſenſu, cui priùs ſe commiſit.* Vbi etiam expendo illud relatiuum reciprocum, *ſe*, nam ex eo conſtat non eſſe ſermonem de ſola commiſſione facta paſtoribus Eccleſiæ per diuiſionem iuriſdictionum, ſed de commiſſione, & ſubiectione illa, qua pœnitens ſe actu ſubdit Sacerdoti cum voluntate illi confitendi.

Præterea iuxta hanc interpretationem optimè intelligitur particula, *Deinceps*, quam etiam ponderat Medina ſuprà, intelligens per illam ſignificari, ante illud tempus ob multas cauſas ſolitos fuiſſe pœnitentes proprios Curatos relinquere, & alienos adire. 22. Mihi tamen veriſimile non eſt, talem fuiſſe abuſum in Eccleſia eo tēpore: nam eſt tam manifeſtus error, támque contrarius veritati ſacramenti, vt veriſimile non ſit ſolitos fuiſſe fideles illo modo confiteri ſaltem regulariter, aut frequenter, vt propterea nec eſſarium fuerit illam legem condere aut renouare. Priùs enim illa conſtitutio facta fuerat, vt ſuprà oſtendi, non tam propter abuſum, quàm ad diuiſionem parochiarum faciendam & explicandam, vt maximè conſtat ex Dionyſio Papa in cap. *Eccleſias*, 13. quæſt. 1. Faciliùs ergo introduci potuit conſuetudo, vt poſtquam aliquis vni erat confeſſus, vellet eius ſententiam mutari quoad pœnitentiam, vel ſatisfactionem exhibendam, aliumque Sacerdotem adire, non quidem omnino alienum, ſed eorum, qui in eadē Eccleſia iuriſdictionem habebant, cuique poſſet iterum ſe committere: & aliud genus pœnitentiæ poſtulare, veluti à priori ſententia appellando. Hoc ergo videtur eſſe, quod Vrbanus in illo cap. *Placuit*, fieri prohibet, vt cætera verba, quæ ponderauimus, ſatis declarant. Quem ſenſum indicauit Soto diſt. 18. quæſt. 4. art. 2. ſatiſque probabiliter coniectat, cùm Vrbanus illos prohibet recipi ad pœnitentiam, loqui de pœnitentia publica, quæ olim erat in vſu, & agenda erat iuxta præſcriptum confeſſoris; & ad hanc mutandam noluit Pontifex patere acceſſum ad alium Sacerdotem, etiamſi aliàs potuiſſet eſſe iudex, poſtquam cauſa alteri iam commiſſa erat. *Sotus.*

23. Iuxta hanc ergo interpretationem per illam exceptionem, *Niſi per ignorantiam illius, cui pœnitens priùs confeſſus eſt*, nulla facultas conceditur ad eligendum confeſſorem, qui iuriſdictionem habeat in pœnitentem propter ſolam ignorantiam proprij Parochi: & per ſeſe eſt ferè incredibile hoc eſſe commiſſum iure communi omnibus pœnitentibus, doctis, & indoctis, bene, vel malè affectis erga ſuos

Parochos: neque talis facultas videtur eſſe in vſu in A Eccleſia, vel nunquam fuiſſe: & ideo fortaſſe Concilium Lateranenſe ſimpliciter, & abſque tali exceptione loquutum eſt. In dicto ergo cap. *Placuit*, ſolùm additur per illa verba moderatio quædam illius rigoris, quem lex ibi lata præ ſe ferre videbatur. Cùm enim hoc iudicium ſit maximè volũtarium ex parte pœnitentis, & quaſi arbitrarium ex parte confeſſoris, quoad pœnitentiam imponendam, arduum videri poterat cogere pœnitentem ad ſtandum iudicio & ſententiæ prioris confeſſoris, ita vt non poſſit ab alio mutari, etiamſi de nouo ſe illi committat.

24. *Declarantur verba dicti cap. Placuit.*

Nihilominus tamen propter reuerentiam ſacramenti, & honorem confeſſoris, & ob vitandam etiam ignauiam pœnitẽtium, prudentiſſimè illud ſtatutum fuit, cum illa tamen moderatione, quæ ex natura rei B videbatur neceſſaria, & quaſi debita pœnitentibus, *Niſi per ignorantiam*, &c. Cuius ſenſum eſſe exiſtimo, id eſt, Niſi prior ſententia quoad pœnitentiam iniunctam manifeſtum contineat errorem, huius rei iudicium non ipſi pœnitenti, ſed alteri confeſſori intelligimus eſſe commiſſum. Vnde ex vi illius textus non prohibetur Sacerdos audire confeſſionem priùs alteri factam; ſed ita audire, & iudicare de illa, vt mutet pœnitentiam ab alio iniunctam, niſi manifeſtum errorem in illa perſpiciat. Atque ita ceſſat illa quæſtio, an hæc exceptio ignorantiæ extendenda ſit ad alias cauſas ſimiles: quia iuxta hanc intelligentiam non tam eſt ſermo ibi de ignorantia perſonæ, quàm de ignorantia, ſeu errore, qui in illo facto interceſſit. Vnde ſiue ortus fuerit ex propria ignorantia ſpeculatiua; vt ſic dicam, ſiue ex malitia & C errore practico, locum habet prædicta moderatio: idque optima ratione: nam æquitas iuſtitiæ æquè id poſtulat in vtroque caſu, & nomen ignorantiæ ſatis propriè explicatur illo modo, vt vtrumque caſum comprehendat. Et meritò Pontifex illa voce vſus eſt, quia quoties talis error in ſententia inuentus fuerit, potiùs ignorantiæ quàm malitiæ tribuendus eſt. Quapropter, quoad hanc partem non eſt dubium, quin illa lex hoc modo intellecta licitè poſſit à confeſſoribus in praxi ſeruari. Quoad alteram verò partem prohibentem hanc mutationem pœnitentiæ ſimul iniunctæ, poſtquam pœnitentiæ publicæ ceſſarunt, etiam exiſtimo quodlibet ius poſitum in hac D parte ceſſaſſe. Quid verò in hoc confeſſoribus liceat, dicemus infrà, agentes de ſatisfactione.

SECTIO III.

Vtrùm aliqui habeant, vel habere poſſint facultatem eligendi confeſſorem ex ſola conſuetudine.

1. *Ratio dubitandi.*

RATIO dubitandi ſumitur ex cap. 2. de Pœnitent. & remiſſ. in 6. vbi dicitur, nulla conſuetudine introduci poſſe, vt aliquis valeat ſibi eligere confeſſorem ſine licẽtia proprij Sacerdotis, & ſuprà reddebamus rationem, quia hoc eſt contra ius diuinum, quod nulla cõ- E ſuetudine reuocari poteſt. Atque ita ſimpliciter tenuit D. Antoninus ſuprà cap. 19 §. 19.

Antonin.

2. *Contraria ſẽtentia, quæ probatur.*

In contrarium autem eſſe videtur vſus in multis caſibus: nam Parochi vtuntur hac facultate ſine ſpeciali licentia Epiſcoporum: vnde, cùm non habeant à iure, videntur habere ex conſuetudine. Idem videtur eſſe de ſimplicibus Sacerdotibus, & de quibuſdam aliis perſonis in dignitate conſtitutis. Item confeſſionem venialium, & iuriſdictionem ad illam, multi putant eſſe ſola conſuetudine introductam.

Et confirmatur, quia conſuetudo poteſt dare iuriſdictionem, iuxta cap. *Cum contingat*, de Foro compet. & ſumitur ex cap. *Dilecti*, de Arbitris. Sicut è contrario conſuetudo aufert iuriſdictionem; vnde aliqua peccata dicuntur eſſe conſuetudine reſeruata. Propter hæc ergo poſteriorem hanc ſententiam ſequuti ſunt Hoſtienſis, Raymundus, Aſtenſis, Gerſon, Guillelmus de Monte Lugduno, quos refert Gabriel lect. 3. in canonem, & ipſe admittit hanc ſententiam eſſe magis piam, & ſufficientem ad excuſandum, quamuis alteram dicat eſſe tutiorem. Hanc etiam ſẽtentiam ſequitur Nauarrus in dicto cap. *Placuit*, nu. 30. & ſequentib. ſumitur ex Caietano, verb. *Abſolutio*, 2. Soto diſt. 18. quæ. 4. art. 2. Et mihi etiam probatur, ſi rectè explicetur.

Hoſtienſ. Raymund. Aſtenſ. Gerſon. Guillelm. de Monte Lugduno. Gabriel. Nauarr. Caietan. Sotus.

ASSERTIO.

DICENDVM ergo cenſeo, vbi conſtiterit talem conſuetudinem introductam eſſe, & videntibus ac tacentibus ordinariis paſtoribus bona fide exerceri, eam ſufficere, vt pœnitentes ſecurè poſſint vti hac facultate, quamuis hæc non tam per ipſam conſuetudinem detur, quàm data ſignificetur. Prior pars ſatis probatur argumentis ſecundo loco factis. Poſterior verò ſuadetur prioribus argumentis: quia ſola conſuetudo per ſe ſumpta, non habet vnde poſſit hanc facultatem tribuere: ergo ſi propriè loquendum eſt, ſolum eſt ſignum ſufficiens facultatis conceſſæ à paſtoribus, & nunquam reuocatæ, ſed quaſi per tacitum conſenſum perpetuò durantis. Non eſt enim veriſimile illam conſuetudinem inchoatam eſſe per confeſſiones ſacrilegas, & re ipſa nullas, & per eas ſolas introductam eſſe: hoc enim iuri diuino repugnat; ſignum eſt ergo, præceſſiſſe facultatem aliquam, ſaltem generalem, nunquamque fuiſſe reuocatam: & ita ex vi talis conceſſionis quaſi continuatæ conſuetudine fuiſſe introductam. Nec videtur, moraliter loquendo, alio modo potuiſſe introduci: quia recurrendo ad initium conſuetudinis, interrogo, an qui cœperunt vti hac facultate, id fecerint de licentia ſui proprij Sacerdotis, vel omnino abſque illa: ſi primum dicatur, non fuit propriè hæc facultas conſuetudine acquiſita, ſed origo eius fuit facultas ſuperioris, quæ per conſuetudinem conſeruata eſt, & ipſa facultas videtur fuiſſe cauſa talis conſuetudinis: ſi verò dicatur ſecundum; ergo omnis ille vſus iuriſdictionis in principio talis conſuetudinis erat nullius momenti, & contra diuinum ius: ergo per ſimiles actus non potuit introduci conſuetudo. 3.

4. *Obiectio. Solutio.*

Dices, potuiſſe in principio eſſe abuſum, poſtea tamen paſtores Eccleſiæ ad maius malum vitandum tacitè conſenſiſſe. Reſpondeo, eſto id concedamus, ſemper tamen neceſſarium eſſe, vt interueniat aliqua ſufficiens ſignificatio conſenſus ſuperiorum, vt ex tunc incipiat haberi hæc facultas, non tam vi ipſius conſuetudinis, quàm virtute voluntatis ſuperioris, ad quam ſignificandam poteſt iuuare conſuetudo. Quod rectè declaratur exemplo ſuprà tacto de Sacerdotibus, qui ex conſuetudine ſolent eligere confeſſorem: nam quia illi ſolent frequenter confiteri, ideo oneroſum erat Parochis omnes audire; & ideo facilè in principio conſenſerunt, vt inter ſe inuicem confiterentur: qui conſenſus non reuocatus, conſuetudine quaſi continuatur, & ipſa conſuetudo indicium eſt eiuſdem conſenſus: ad hunc ergo modum de aliis conſuetudinibus iudicandum eſt. Et poteſt tandem in hunc modum declarari: quia quamuis iuriſdictio dicatur conſuetudine acquiri; tamen (vt ego opinor) id non fit ſine adminiculo iu-

ris

ris communis, præſertim in iuriſdictione ſpirituali, quæ non poteſt à populo manare, ſed à ſummo Pontifice, & ideo non poſſet ſola populi cõſuetudo illam præbere, niſi Pontifices hoc declaraſſent, ad maiorem Eccleſiæ pacem, & vt certior eſſe poſſet iuriſdictionum partitio. In præſenti autem conſuetudo non dat hanc facultatem, vel iuriſdictionem illi correſpondentẽ adminiculo iuris: nullum eſt enim commune ius quod hoc declaret, ſed potiùs videtur reſiſtere, ergo non poteſt conſuetudo per ſe, & quaſi ſua vi hoc facere, ſed adminiculo (vt ſic dicam) taciti conſenſus, vt voluntatis ſuperiorum, qui cùm non ſit in iure expreſſus, neceſſe eſt vt ipſamet conſuetudine, & circunſtantiis eius ſufficienter ſignificetur.

5. *Explicatur c. 2. de pæn. & rem. li. 6. Nauar.* Solùm ſupereſt explicandum dictum c. 2. de Pœnitent. & remiſſion. in 6. ne videatur prædictæ reſolutioni, etiam in dicto ſenſu explicatæ, repugnare Nauar. igitur ſuprà numer. 36. & ſequentibus, multùm laborat in illo textu exponendo. Vera tamen declaratio eſt, quæ ex dictis colligitur, quamque tetigit Gabriel loco ſuprà citato (*Gabr.*): ſcilicet, conſuetudinem vi ſua non poſſe dare hanc facultatem: quod verum eſſe concedimus; inde tamen non ſequitur, non poſſe eſſe ſignum facultatis conceſſæ, & perſeuerantis per conſenſum tacitum. Vnde (etiamſi formaliter ad verba textus attendamus) per talem conſuetudinem non introducitur, *quòd aliquis præter ſui ſuperioris licentiam confeſſorẽ ſibi eligere valeat, qui eũ poſſit ſoluere, vel ligare*: ſed introducitur, vt aliquis cenſeatur habere à ſuo ſuperiore talem facultatem, modo explicato. *Obiect.* Dices, Quid ergo ſpeciale declarat ibi Pontifex de hac facultate? nam id commune eſt cuicunque legi, quòd non derogetur conſuetudine, niſi quatenus ſuperior videns & tacens conſentire videtur. *Soluitur.* Reſpõdetur, eligere confeſſorem ſine licentia proprij repugnare iuri diuino, & ideo ſignificaſſe Pontificem in illo textu non poſſe conſuetudinem præſcribere contra hoc ius, in quo multum differt hæc conſuetudo à quacunque lege merè humana.

6. Ex quo infero (quod magis illam deciſionem declarat) facultatem hanc conſuetudine obtentam talem eſſe, vt ſemper pendeat à voluntate proprij ſacerdotis, ita vt non obſtante conſuetudine, ſemper ſit in eius poteſtate illam reuocare, ſi velit: quia aliàs talis conſuetudo formaliter ac directè eſſet contra ius diuinum, quandoquidem ex vi illius poſſet ſubditus confeſſorem eligere: etiam proprio paſtore repugnante. Item conſuetudo hoc modo introducta, eſſet valde oneroſa paſtoribus Eccleſiæ, & contra ſubiectionem illis debitam, multúmque contraria conuenienti regimini animarum, vt etiam Gloſſa circa illum textum ſignificauit: conſuetudo autem, quæ huiuſmodi eſt, nunquam præualere poteſt aut ius aliquod conferre, capitulo primo, & capit. *Cum venerabilis*, de conſuetudine, & capitul. *Cum non liceat*, de Præſcriptionibus. Poſita autem hac veluti continua dependentia huius conſuetudinis à voluntate paſtoris, optimè verificatur deciſio illius capituli ſecundi. Nam, ſi paſtor videt, & tacet, ſatis ſignificat ex ſuo conſenſu habere ſubditos illam facultatem: & ita iam non eſt ad eligendum confeſſorem ſine licentia paſtoris: ſi verò ipſe reuocet, conſuetudo non ſufficiet, iuxta illius textus deciſionem.

7. *Ex cuius Paſtoris voluntate manauerit hæc conſuetudo.* Aduertere autem oportet, ex cuius paſtoris voluntate manauerit conſuetudo: nam ex illius, vel ſuperioris arbitrio reuocari poterit, non tamen ab inferiori, vt ſi verum eſt conſuetudine introductum eſſe vt quilibet ſacerdos abſoluere poſſit à venialibus peccatis: quia illa conſuetudo, vel ab Apoſtolis, vel à ſummis Pontificibus originem duxit, aut confirmata eſt, ideo ſine illorum conſenſu reuocari

A non poterit ab inferioribus prælatis. Conſuetudo autem vt Parochi eligant confeſſorem, ſolùm ex conſenſu Epiſcoporum creditur manaſſe, & ideo non dubito quin poſſit Epiſcopus in ſuo Epiſcopatu hoc mutare, vel generatim pro omnibus Parochis, vel ſpecialiter pro aliquo, prout expedire cenſuerit.

Rurſus aduertere oportet, aliud eſſe conſuetudine habere facultatem eligendi confeſſorem alienum; aliud verò conſuetudine acquirere ius parochiani in altera parochia, & conſequenter obtinere facultatem confitendi Parocho illius parochiæ: nam hoc poſteriori modo non acquiritur facultas eligendi confeſſorem, ſed ſubiectio ordinaria in hoc foro; & ideo non pendet à voluntate alterius Parochi, poſtquam acquiſita eſt, nec repugnat iuri diuino, quia (B) neque eſt contra ius diuinum, quòd aliquis poſſit habere ſimul plures Parochos, neque etiam quòd ſi illos habeat, poſſit eligere quem voluerit, etiam alio repugnante: quod ſecus eſt quando confeſſio fit alieno. Atque hæc ſunt quæ ad ius in hac parte pertinent. In quibus autem perſonis, vel caſibus inueniatur talis conſuetudo, ad factum ſpectat, quod ſub ſcientiam non cadit: & ideo pro ſingulis locis, & perſonis conſulendæ ſunt conſuetudines: nam quæ generalius videntur introductæ, ſolùm ſunt illæ, quas obiter inſinuauimus. 8.

C

SECTIO IIII.

Qualis eſſe debeat facultas eligendi confeſſorem ab homine conceſſa.

De poteſtatẽ & modo concedendi hanc facultatem, ſatis in prima ſectione dictum eſt: quibus autẽ de facto concedatur, non poteſt à nobis explicari, quia pendet ex voluntate paſtorum. Regulariter verò ſolent habere hanc facultatẽ per priuilegia perpetua Reges, & alij ſimiles Principes. Item in Hiſpania per bullam Cruciatæ generaliter concedi ſolet, aliquando etiam per Iubilæa, & ſimiles gratias, in quibus verba ſunt conſideranda, & expendenda, ad intelligendum quantùm huiuſmodi facultates ſe extendant. 1.

D

Dubitatio prima.

Potest autem circa has facultates dubitari primò ex parte materiæ, quantùm ſe extendat hæc facultas ſimpliciter conceſſa ad eligendum confeſſorem, an ſcilicet ſe extẽdat ad omnia peccata, & ad ſola illa. In quo primò dicendum eſt, ſe extendere ad peccata mortalia, & non ad venialia tantùm. Probatur, quia propter ſola venialia non eſſet neceſſaria facultas: qui autem illam petit, aliquid ſpeciale petit: & in eodem ſenſu ſuperior illam concedit. Denique confeſſio ſimpliciter dicta non accipitur pro illa, quæ (E) eſt de ſolis venialibus. Hoc autem intelligitur per ſe ac regulariter. An verò in aliquo caſu ſpeciali aliter iudicandum ſit, ſtatim dicam. 2. *Prima concluſio.*

Secundò, certum eſt facultatẽ hanc non poſſe excedere poteſtatem cõcedentis: nam, ſi ipſe poteſt abſoluere à quibuſdam peccatis mortalibus, & non ab aliis, non poteſt facultatem dare extra illos caſus, à quibus ipſe poteſt abſoluere, quia nõ poteſt ampliorem iuriſdictionem delegare, quàm ipſe habet. 3. *Secunda concluſio.*

Tertiò, non ſemper hæc facultas ſimpliciter conceſſa ſe extendit ad omnia peccata, in quæ delegans iuriſdictionem habet: nam, ſi alias aliqua peccata ſibi 4 *Tertia concluſio.*

ſpecialiter reſeruauit, non comprehenduntur ſub illa facultate generaliter tantùm conceſſa, ſed oportet hoc in ea ſpecialiter exprimi. Ita declaratum eſt in c. *Si Epiſcopus*, de Pœnit. & remiſſ. in 6. & ratio redditur, quia in generali conceſſione illa non veniunt, quę non eſſet quis in ſpecie veriſimiliter cõceſſurus. Quæ ratio locum habet etiam in facultate in iure conceſſa, v. g. Epiſcopis: & ideo ex vi illius non poſſunt abſolui à peccatis ſummo Pontifici reſeruatis. Quod rectè notarunt Palud. d. 17. q. 3. & Sylu. verb. *Confeſſor*, 1. q. 9. Idemque cum proportione dicendum eſt de facultate per ſimilem conſuetudinem obtenta. Imò & ſummus Pontifex hanc facultatem generatim concedendo, non ſolùm non intelligitur concedere caſus ſibi reſeruatos, verùm etiam nec reſeruatos Epiſcopis, quia etiã illi habent ſpecialitatem, ratione cuius non intelliguntur comprehendi ſub generali clauſula, niſi exprimantur. Quod ſumitur à ſimili ex Clement. 1. de priuileg. & Extrauag. *Inter cunctas*, eodem tit. quibus in locis dicitur, quando Pontifex delegat iuriſdictionem in hoc foro ſub generali clauſula audiendi confeſſiones, non concedere iuriſdictionem ad abſoluendum à peccatis reſeruatis Epiſcopis, quia non intelligitur derogare iuri Epiſcoporum, niſi id exprimat. Satis eſt enim, quòd per illam clauſulam generalem intelligatur concedi ordinaria facultas, quam habent Parochi ſeu ordinarij paſtores.

Palud. Sylueſter.

5. *Obiectio.*

Dices. Ergo, ſi alicubi eſſent reſeruata omnia peccata mortalia, & ſuperior concederet alicui ſubdito facultatem eligendi confeſſorem, ſeu confitendi abſolutè huic aut illi perſonæ, non intelligeretur concedere facultatem ad confeſſionem de mortalibus, ſed de venialibus tantùm: quod videtur repugnare ſuperiùs dictis. *Diluitur.* Reſpondetur primò, negando caſum: nunquam enim reſeruantur ſecundùm Eccleſiæ conſuetudinem omnia peccata mortalia: nã vt minimum non reſeruantur omnia merè interna, neque etiam omnia externa, vt poſtea videbimus. Deinde, permiſſo illo caſu, concedendum eſſet conſequens; tamen illa licentia ſuperioris non eſſet propria facultas, de qua nunc agimus, ſed eſſet quædam diſpenſatio in aliqua regula, vel ordinatione humana. Poſita enim illa reſeruatione, in rigore huius ſacramenti, & ſtante alia vniuerſali conſuetudine Eccleſiæ, non indigeret ſubditus licentia paſtoris ad eligendum ſibi confeſſorem. Nihilominus, vt confeſſio etiam de venialibus cum maiori fructu & perfectione fiat, poteſt, præſertim inter Religioſos, ſtatui, vt nemo etiam de hac materia voluntaria confiteatur, niſi confeſſori à ſuperiori deſignato: quod ſtatutum non aufert ab aliis iuriſdictionem, ſed ponit modum & ordinem in vſu eius, quatenus voluntates Religioſorum, & regulæ, & voluntati ſuperioris ſubordinatæ eſſe debent. In hac ergo regula cenſeretur in eo caſu diſpẽſare ſuperior, ſi nihil aliud exprimeret. Quod proportionatè intelligendum eſt, poſita quacunque reſeruatione, prout eſt in vſu: de qua re latiùs poſt diſputationẽ ſequentẽ.

6. *Vlt. concluſio.*

Vltimò dicendum eſt in hoc puncto, hanc facultatem per ſe non extendi extra abſolutionem à peccatis, & quæ cum illa connexa ſunt. Hoc dixerim contra nonnullos, qui ſentiunt, ex vi huius facultatis poſſe confeſſorem per eam electum diſpenſare in votis, aut ea commutare: fortaſſe, quia hoc poteſt interdum pertinere ad perfectam animæ curationem, quæ confeſſori committi videtur, quod non generaliter, ſed in particulari de facultate Epiſcopis conceſſa ipſo iure, affirmat Palud. & Syluest. ſuprà. *Palud. Sylueſter.* Sed neque in illo particulari iure aliquid inuenio, ob quod in illa facultate potiùs quàm in aliis admittendum ſit, cùm ibi ſolum detur facultas eligendi confeſſorẽ, *ne pœnitentia differatur*. Neque etiam generaliter cenſeo veram illam extenſionem, quia longè diuerſa eſt iuriſdictio ad diſpenſandum in votis, & ad abſoluendum à peccatis, neque vna cum alia connexa, cùm poſſint omnia peccata tolli manente voto: nec pertinet ad munus confeſſoris curare pœnitentem tollendo obligationes, ſed ad obſeruandas illas eum iuuando: aliàs etiam in præceptis poſſet cum illo diſpenſare. Igitur ex vi huius facultatis nulla datur iuriſdictio ad diſpẽſandum. Quia verò interdum cõmutatio fieri poteſt ſine ſpeciali iuriſdictione, quando eſt æqualis, & pura, ideo confeſſor poteſt id facere ex vi ſui muneris, abſque vlla noua extenſione huius facultatis. *Ex vi ſui muneris poteſt confeſſor votum commutare.* In abſolutione autem à cenſuris maior difficultas eſt, an conſequenter concedatur per hãc facultatem; de qua re dicemus in materia de Cenſuris: ad minimũ enim extendi poteſt ad abſolutionẽ ab excommunicatione maiori, quatenus eius abſolutio neceſſaria eſt ad abſolutionem à peccatis, argumento cap. *Nuper*, de Sentent. excõmunic. Cætera verò cùm nõ ſint ita cõnexa, maiorem dubitationẽ habent, de qua ſuo loco.

Dubitatio ſecunda.

7. *An hæc facultas finiatur per vnum actum. Palud. Sylueſt. Nauarr.*

SECVNDO circa durationem huius facultatis, dubitari ſolet, an finiatur per vnum actum, id eſt, per electionem vnius confeſſoris. Quod tractant Palud. dict. q. 3. & Sylueſt. verb. *Confeſſor*, 1. q. 7. & Nauar. in dict. c. *Placuit*, n. 167. qui abſolutè definiunt non finiri. *Dubitationi reſpondetur.* Aduertendum verò eſt, hanc facultatem interdum expreſsè dari ſolùm ad ſemel faciendam confeſſionem de peccatis, cui pœnitens voluerit: & tũc clarum eſt, facultatem finiri per vnum actum: oportet tamen illum eſſe completum, quia nec priuilegium extenditur vltra id quod in ipſo exprimitur: neque etiam finitur ante completũ vſum eius. Vnde in præſenti, ſi quis, v. g. virtute Iubilæi eligit confeſſorem, cui confiteri cœpit, vel etiam integre cõfeſſus eſt, nõ eſt tamen abſolutionem conſecutus, vel caſu aliquo, vel quia confeſſor ei abſolutionem denegauit, nihilominus poteſt alium confeſſorem eligere, quia prior actus non fuit conſummatus: & quia illa facultas ad hoc præcipuè conceditur, vt abſolutio obtineatur: & ideo prima electio, quæ ad abſolutionẽ non peruenit, tanquam nulla reputatur: ac proinde poteſt alius cõfeſſor eligi, dummodo id fiat intra tempus in priuilegio præſcriptum, ſi fortaſſe in ipſo limitatur. Atque eadem proportione iudicandum eſt de hac facultate, quando expreſsè ad certum numerum confeſſionum, aut perſonarum, vel ad limitatum tempus conceditur. Quando verò datur indefinitè, & ſine aliqua limitatione, clarum eſt, non finiri vno actu, neque electionem factam de vno confeſſore eſſe immutabilẽ, ſed poſſe fieri nũc vni, poſteà alteri, pro arbitrio eius, cui facultas data eſt, vt in ſimili dictum eſt ſuprà de priuilegio à iure conceſſo: eſt enim eadem vtrobique ratio.

Dubitatio tertia.

8. *Prima ſententia.*

STATIM verò inſurgit dubitatio tertia, an ſaltem hæc facultas ceſſet, & finiatur per mortem concedentis. In qua eædem ſunt opiniones, quæ in ſimili dubio de iuriſdictione delegata ſuprà tractatæ ſunt: idemque iudicium de illis ferendum videtur. *Palud. Sylueſt.* Palud. ergo d. 17. q. 4. & Sylueſter verb. *Confeſſor*, 1. q. 7. ipſo facto putant hoc priuilegium extingui per mortem concedentis, niſi actus confeſſionis inchoatus ſit: quia virtute continet delegationem iuriſdictionis, quæ per mortem delegantis amittitur, quando res eſt integra. Idem ex parte tenet Cordub. libro 5. de Indulg. q. 36. *Nauar. Secunda ſententia.* Oppoſitam verò ſententiam tenet Nauarrus in dict.

dict.c.*Placuit*.num.35.& num.161.ex alio principio, quòd hæc facultas non tanquam delegatio, ſed tanquam gratia iudicanda eſt: gratia autem non ceſſat per mortem concedentis, quamuis res ſit integra. Et confirmari poteſt à ſimili: nam facultas, ſeu literæ dimiſſoriæ conceſſæ à proprio Epiſcopo ad ſuſcipiendos ordines à quolibet alio, non amittunt vim ſuam per mortem concedentis. Similiter licentia faciendi ſacrum, v. g. in aliquo priuato oratorio, durat poſt mortem concedentis: idemque eſt in ſimilibus gratiis: idem ergo erit in præſenti facultate, quia etiam eſt gratia quædam, cui non repugnat hoc modo; & ſenſu dati, vt ſcilicet duret quandiu non fuerit reuocata, neque ab ipſo concedente, neque à ſucceſſore, qui tãquam vnus ratione muneris reputantur. Quando autem verba facultaris abſolutè & ſine limitatione proferuntur, præ ſe ferunt concedi cum hac permanentia, & quaſi perpetuitate: non eſt ergo cur à nobis limitentur.

9. *Secunda ſententia probatur.* Atq; hæc ſententia mihi magis probatur: eſt enim fauorabilior, & ſatis rationi conſentanea. Et quoniam de poteſtate concedentis mihi non eſt dubium, & factum pendet ex voluntate, quæ ex forma conceſſionis colligẽda eſt: ideo aduerto, variis modis, ſeu formis poſſe hanc facultatem fieri, ſicut alias. Primò, ſi concedatur facultas cum hac adiectione, *Vſque ad beneplacitum noſtrum*: & talis adiectio cenſetur eſſe limitans licentiam ad perſonam concedentis, ideoque extingui per mortem eius, quia beneplacitum perſonæ ab illa pendet. Quæ eſt communis ſentẽtia Iuriſperitorum in iure fundata, vt latiùs videbimus tractando de Cenſuris. Aliquando verò fit conceſſio cum hoc addito, *Vſque ad beneplacitum noſtræ ſedis*: & tunc ſine dubio non ceſſat per mortem concedentis, quia ſedes non moritur, ſed perpetua eſt. Interdum verò fit conceſſio ſimpliciter abſque vllo addito, per verba, quæ vel expreſſe indicant perpetuitatem, vel ſaltem illam non excludunt, ſed admittunt: & tunc etiam iudicandum eſt, facultatem non extingui per mortem concedentis, ſed conceſſam eſſe vſque ad beneplacitum Sedis, quia eſt fauorabilis conceſsio, & fauores amplè intelligendi ſunt: & quia alia iura indicant, gratiam non extingui per mortem concedentis: quod intelligendum eſt, quoties in ipſamet gratia expreſsè non ponitur talis limitatio.

10. *Obiect.* Sed obiiciet aliquis: nam habet hoc ſpecialem difficultatem in hac gratia, quæ ſimul inuoluit conceſſionem iuriſdictionis: hæc enim non datur ſacerdoti eligendo per hanc facultatem, donec actu deſignetur, & eligatur à pœnitẽte: tunc autem non datur ab ipſomet pœnitente, vt ex ſuperioribus conſtat, ſed danda eſt ab ipſomet, qui facultatem conceſsit: ab *Obiectioni ſatisfit.* illo autem dari non poteſt, quia vel iuriſdictionem iam non habet, vel omnino iam non eſt: neque etiam datur à ſucceſſore, quia ipſe non dedit facultatem. Ad hoc reſponderi poteſt primò, dari à ſucceſſore, quatenus non reuocando facultatem, virtute ſeu tacitè illam ratam habet, ſiue hic tacitus conſenſus ex conſuetudine, rationabilique interpretatione habeatur, *Inſtantiæ occurritur.* ſiue etiam ex interpretatione iuris. Dices, Quid ſi pro aliquo tempore nullus ſuccedat? Reſpondetur, nunquam deeſſe, qui iuriſdictionem vel adminiſtrationẽ obtineat loco defuncti: quãtùm ad hunc actum efficiendũ ſatis eſt, vt iuriſdictio Epiſcopi deuoluitur ad Capitulum, & ſic de aliis. Secundò dicitur, iuriſdictionẽ dari virtute prioris cõceſsionis, atq; adeò dari ab eo qui facultatem dedit, cuius virtus manet moraliter in ipſo priuilegio ſeu gratia dicto modo conceſſa, quod manifeſtè patet in hac facultate ipſo iure data, quæ perpetua eſt, & ipſo iure datur iuriſdictio ſacerdoti ſic electo, quæ meritò dici poteſt manare ab

A ipſo auctore iuris. Et ſimiliter hæc facultas data per bullam Cruciatæ durat poſt mortem Pontificis, qui bullam conceſſit, & per virtutem in illa relictam dici poteſt iuriſdictionem conferre. Et ratio eſt, quia concedens hanc facultatem, ex tunc transfert iuriſdictionem in alium, quantùm eſt ex efficacia volũtatis, quam tunc habet, quæ, non retractata, ſemper ſufficit abſque noua voluntate: ſolùm deeſt applicatio quaſi materialis ad talem perſonam, quæ ſufficienter fieri poteſt virtute iuris, aut priuilegij permanentis.

Quarta dubitatio.

Quartò dubitari poteſt, an ſufficiat aliquando hæc facultas interpretatiua ſeu præſũpta. Quod B dubium coincidere poteſt cum alio ſuprà tractato de iuriſdictione delegata, an illius ratihabitio ſufficiat. Hîc verò non agimus de propria ratihabitione, quæ reſpicit futurum, ſed de præſumptione voluntatis interpretatiuæ, quæ de præſenti haberi poteſt. Sunt enim varij caſus, in quibus videtur præſumptio hæc ſufficere. Primus eſt, ſi Parochus, v.g. à parochia diſcedat, & pro aliquo notabili tẽpore abſens fiat, nullo Vicario relicto: nam tunc videtur virtute & implicitè facere ouibus facultatem confitendi cui voluerint: quia non eſt veriſimile illas relinquere ſine vllo remedio ad ſuſcipiendum hoc ſacramentum adeò neceſſarium; & hãc vocamus interpretatiuam, ſeu præſumptam voluntatem. Et confirmari hoc poteſt, quia ob ſimilem cauſam diximus in ſuperioribus, parochianum peregrinantem à parochia ſua, poſſe confiteri alteri Parocho propter diſtantiam proprij, abſ- C que alia facultate expreſſa, quia ſufficit interpretatiua, propter neceſſitatem huius ſacramẽti: ergo idem è conuerſo propter ſimilitudinem rationis. Secundus caſus eſt: ſi Parochus moriatur, vel ita repente ægrotet, vt non poſſit facultatem dare: tunc enim quãdiu Epiſcopus cõueniri non poteſt, neque ipſe Vicarium loco Parochi ſubſtituit, meritò præſumitur concedere facultatem illis ſubditis, vt confiteantur cui voluerint propter eandem cauſam. Tertius caſus eſt, quando ſubditus vult cõfiteri Parocho, & ab eo petit, ipſe autem negat, vel quia non poteſt, vel quia non vult confeſſionem audire: tunc enim hoc ipſo præſumitur facultatem concedere confitendi alij, quia non eſt veriſimile velle priuare ſubditum hoc ſacramento, maximè quando in hoc peccaret & iniuſtitiam com- D mitteret. Quartus caſus eſt, quando pœnitens habet rationabilem cauſam non confitendi ipſi Parocho, & ſcit talem cauſam eſſe notam ipſi Parocho: nam tunc Parochus tenetur facultatem dare, & ideo meritò præſumitur eam dare. Eſt vulgare exemplum de fœmina, quæ cum ſuo proprio Parocho peccauit: nam hoc ipſo cenſetur poſſe alteri confiteri ex præſumpta facultate eiuſdem Parochi.

11. *Varij caſus in quib. præſumptio ſufficere videtur.* *Primus.* *Secundus.* *Tertius.* *Quartus.*

Cum hac dubitatione coniuncta eſt alia, vtrùm ſcilicet ſufficiat hæc facultas petita, quãuis non ſit obtenta; in multis enim caſibus videtur neceſſariò hoc dicendum, aliàs manebunt pœnitentes ſine remedio ex ſola iniquitate proprij ſacerdotis, quod nõ videtur E admittendum. Primum exemplum eſt, quando ipſe Parochus nec vult confeſſionẽ ſubditi audire, neque ei facultatẽ dare, vt alteri confiteat. tunc enim manifeſtas eſt vis, & nocumentum ſubditi. Secundum exemplum eſt, ſi ipſe Parochus ſit ignorantiſſimus, aut ſcandalũ præbeat pœnitẽti in fide, vel in moribus, aut ſigillum non ſeruet, aut ſimile impedimẽtum habeat ſatis notum pœnitenti, qui facultatem petit, & obtinere ab eo non poteſt. Tertium exemplum eſt, ſi ex parte pœnitentis ſit ingens vere cũdia, quæ interdum tãtam inducit difficultatem, vt moralis impoſ- 12. *An ſufficiat facultas petita, & non obtenta.*

ſibilitas exiſtimetur: nam tunc etiam iniuſtè negatur facultas: non eſt autem cogendus pœnitens, aut rem moraliter impoſsibilem facere, aut homo ſacramento priuari. Quartò deniq; idem erit quoties hæc facultas iuſtè petitur, & iniuſtè negatur, quia ſemper procedit, applicari poteſt ratio facta.

13. *Quorundam opinio.* *D.Thom.* *Bonau.* Propter hos & ſimiles euentus nonnulli Auctores abſolutè dicunt poſſe aliquando ſubditum confiteri alieno ſine licentia proprij, vt aliqui ſumunt ex Diuo Thoma, & Bonauentura in 4. d. 21. in expoſitione literæ in fine, vbi quinque caſus numerant: ex quibus quatuor non pertinent ad rem pręſentem. Primus eſt de vagabundis, de quibus iam ſuprà diximus non habere talem facultatem, ſed ſuo modo habere ſacerdotẽ proprium, cui tenentur confiteri, quanuis, quia facilè illum mutãt, & ſuo arbitrio habitationem eligunt, videantur perinde ſe habere, ac ſi ſuo arbitrio eligerent confeſſorem, re tamen vera ex vi ſui ſtatus nunquam poſſunt confitéri alieno ſine licentia proprij. Secundus caſus eſt ſi mutauit domicilium: ſed tunc etiam iam non fit confeſſio alieno ſine licentia proprij, ſed ille, qui erat proprius, deſinit eſſe talis, & alius acquiritur, cuius licentia iam deſideratur, non alterius. Tertius caſus eſt, ſi in aliena parochia peccauit: ſed hoc non eſt verum, per ſe loquendo quantùm ad hoc forum, vt ſuprà oſtendi. Vnde D.Thomas non videtur ponere hos caſus ex propria ſententia, nec examinat illos, ſed ſolùm ait, *Quinque caſus ponuntur*, & ſimpliciter refert illos. Quintus caſus eſt de articulo neceſsitatis, de quo iam egimus: quia in eo non propriè datur facultas libera pœnitenti: ſi enim poteſt proprio ſacerdoti confiteri, debet id facere; ſed ipſis ſacerdotibus data eſt facultas pro illo articulo, quando vera eſt neceſſitas. Vnde, ſi ſint plures ſacerdotes æquales, poteſt pœnitens eligere quem voluerit, non tam propter facultatem & priuilegium, de quo nunc agimus, quàm propter pluralitatem ſacerdotum habentium iuriſdictionem: ſicut habens plures Parochos, poteſt eligere quem maluerit. Solus ergo quartus caſus ad rem præſentem pertinet, in *D.Tho.* *Bonau.* quo D.Thomas ſolùm ait, *propter malitiam ſacerdotis*: Bonauẽtura verò addit, *Propter ignorantiam, vel malitiam, quia vel reuelat confeſſionem, vel ſollicitat ad malum.* Et in his caſibus Bonauentura ſolùm ait, licentiam petitam haberi pro obtenta. D.Thom. verò ait, in eis licere confiteri alij, quàm proprio ſacerdoti, *Palud.* ſine eius licentia. Et hoc modo loquitur etiam Paludan. d. 17. q. 3. art. 3. qui prædictis caſibus alios tres addit. Sextus eſt de peregrinis, & ſeptimus de ſcholaribus, qui maiori ratione à præſenti quæſtione excluduntur, quã vagabundi. Octauus eſt de ratihabitione, de quo ſuprà dictum eſt, & ſtatim aliquid addemus.

14. *Suprà poſita opinio reiicitur.* *Obiectio occurritur.* Hic ergo loquendi modus, quòd liceat aliquando cõfiteri alieno ſine licẽtia proprij, formaliter & in rigore amitti non poteſt, omnem proprium comprehendendo, ſiue proximum, ſiue remotum, quia contraria regula ſtatuitur in cap. *Omnis vtriuſque ſexus.* Nec dici poteſt, illud eſſe intelligendum regulariter & ordinariè, in caſibus autem extraordinariis admittendas eſſe exceptiones: hoc, inquam, dici non poteſt, quia quòd miniſter huius ſacramenti habere debeat iuriſdictionem ordinariam, vel delegatam, non regulariter tantùm neceſſarium eſt, ſed infallibiliter & ſine vlla exceptione, vt conſtat ex Concilio Trident. & aliis ſuperiùs citatis: ſi autem confeſsio in aliquo caſu fieret alieno ſine licentia proprij, ille nec iuriſdictionẽ ordinariam haberet, quia ſupponitur eſſe alienus, nec delegatam: quia ſi non habet licentiam alicuius proprij, à nullo poteſt habere iuriſdictonẽ delegatam; vnde enim illam haberet? Quocirca, quando aliqui Auctores graues dicunt, poſſe aliquando A fieri cõfeſſionem alieno ſine licentia proprij, vel non excludunt omnem proprium, ſed tantùm proximum, ſcilicet Parochum, vel non excludunt omnẽ modum licentiæ, ſed expreſſum, & perſonalem (vt ſic dicam) dicunt enim fieri ſine licentia proprij quod fit ſine licentia expreſſa, quanuis interueniat tacita, vel quod fit ſine licentia hominis, ex licentia iuris.

Dicunt igitur alij Auctores, ſufficere aliquãdo vt hæc facultas ſit præſumpta tantùm, quanuis non ſit actu exhibita, ſeu declarata. Ita loquitur Medina dicto Codice q. de Multiplici licentia alieno confitendi: & idem à fortiori dicent, qui putant ſufficere ratihabitionem. Et idem ſentiunt Richard. in 4. d. 18. art. 2. qu. 3. & Syluester verb. *Confeſſor*, 1. q. 18. ſpecialiter in tertio caſu ſuprà poſito, quando proprius non B vult audire ſubditum pœnitentem. Alij verò dicũt in aliquibus caſibus ſufficere licentiam petitam, etiamſi non ſit obtenta. Ita loquitur Bonauentura ſuprà, & Richardus d. 17. art. 3. q. 7. & Adrianus q. 5. de Cõfeſſione, dub. 3. & 8. citans Panormitanum, & alios in c. *Omnis vtriuſque ſexus*, & idem ſentit Palud. d. 17. q. 3. n. 19. & Gabr. ibi q. 2. art. 3. dub. 4. Antoninus 3. p. tit. 17. c. 4. Angelus verb. *Confeſſio*, 3. nu. 15. Syluest. verb. *Confeſſor*, 1. q. 6. Armilla verb. *Abſolutio*. nu. 18. & Nauarr. in dict. ca. *Placuit*. nu. 138. & ſequentibus. Qui omnes fundantur in hoc, quòd in illis caſibus datur licentia à iure, quanuis à proprio Parocho non obtineatur. Vnde ſecluſo iure poſitiuo, non ſentiunt dicti Auctores, poſſe ſufficere licentiam petitam, & non C obtentam. Poſſet autem aliquis opinari, in caſibus, præſertim ſuprà poſitis ſecundo loco, ſufficere ipſum ius diuinum, & quaſi naturale, ſuppoſita inſtitutione, quia, cùm ſubditus iniuſtè tunc ſuo iure priuetur, ipſum naturale ius concedit ei facultatem tuendi ius ſuum, vel ſubueniendi ſuæ neceſſitati.

15. *Alia opinio.* *Medina.* *Rich.* *Syluest.* *Bonau.* *Richard.* *Adrian.* *Palud.* *Gabr.* *Anton.* *Angel.* *Syluest.* *Armil.* *Nauarr.*

Prima aſſertio.

NIHILOMINUS dicendum cenſeo primò, nunquam ſufficere facultatem hanc eſſe præſumptam, niſi præſumptio fundetur in aliquibus ſignis, quæ ſufficienter ac moraliter indicent præſentem voluntatem ſuperioris concedendi hanc facultatem. Hæc ſententia ſumitur ex Palud. Gabr. Anton. & Adriano locis citatis, & Henric. quodlib. 1. q. 30. 31. D & 32. & Capreol. in 4. diſt. 19. ad argum contr. 3. concluſionem, Victoria, Soto & aliis ſupra citatis negantibus ratihabitionẽ ſufficere ad hanc iuriſdictionem, niſi de præſenti: eſt enim eadem ratio de iuriſdictione, & de hac facultate, quia hæc facultas inuoluit delegationem iuriſdictionis. Et perinde etiã eſt vti nomine præſumptionis, ac ratihabitionis: nam præſumptio nihil aliud eſt, quàm exiſtimatio quædam de voluntate ſuperioris ſufficiente ad concedendam hanc facultatem: aut ergo exiſtimatio illa eſt tãtùm de beneplacito futuro ſuperioris, quòd nimirum approbabit factũ, &c. aut eſt de præſenti voluntate, per quam concedit facultatem. Priori modo non poteſt ſufficere præſumpta facultas, quia non ſufficit ad dandam E iuriſdictionẽ de præſenti, ſine qua præſens abſolutio & confeſſio nulla eſt, nec poteſt rata fieri propter beneplacitum poſtea ſubſecutum: quæ omnia ſatis conſtant ex ſuprà dictis. Vnde eſt magna differentia inter hanc facultatem, & quamcunque aliam, quæ ſolùm requiritur ad operandũ ſine culpa: nam in aliis ſæpe poteſt ſufficere licentia præſumpta, quando maior haberi nõ poteſt, quia per epicheiam ſæpe excuſatur homo ab obligatione legis. At verò ad concedendam nouam iuriſdictionem, illa præſumptio non ſufficit, quia iuriſdictio non delegatur ſine actu poſitiuo voluntatis delegantis: hæc autem præſumptio

16. *Quando ſufficiat facultatem eſſe præſumptam.* *Palud.* *Gabr.* *Anton.* *Adrian.* *Henric.* *Capreol.* *Victoria.* *Sotus.*

Differentia inter hanc facultatem, & quancunque aliam.

ptio neque ſupponit, neque indicat talem actum.

17\. At verò ſecus erit, ſi præſumptio ſit de actu præſenti: tunc autem neceſſe eſt, vt talis præſumptio fundetur in aliquibus ſignis moraliter ſufficientibus ad oſtendendam talem voluntatem: & ita illa facultas nõ eſt tantùm præſumpta, ſed data, quamuis fortaſſe non fuerit data per ſigna adeò expreſſa, ſicut dari poſſet: quòd ſi hac ratione dicatur præſumpta, eſt quæſtio de nomine; tamẽ quia vox in rigore hoc nõ ſignificat, & poteſt eſſe occaſio erroris, ideo nõ eſt ita loquendũ ſine ſufficienti declaratione. Quando autem indicia huius facultatis ſint ſufficientia, ſi alioqui non habẽt expreſſam ſignificationem voluntatis ſuperioris, eſt quidem difficile ad explicandum, & vix poteſt hoc admitti, niſi vbi conſuetudo declarat tacitum ſuperioris conſenſum, vt in ſuperioribus declaratum eſt. Nam, ſi abſque alia conſuetudine curatus, B v.g. videat alienum Sacerdotem ſuorum parochianorum confeſſiones audire, licèt taceat, non ſtatim præſumitur ſufficiẽter facultatem dare (quidquid Medina ſuprà dicat) quia fortaſſe tacet tolerãdo, quia non poteſt impedire ſine rixa, ſiue aliis incommodis, vel quia putat talem Sacerdotem habere iuriſdictionem ab Epiſcopo, ſeu ex alio priuilegio: niſi ergo alia indicia adiungantur, id ſatis non eſt: & præſertim quando poteſt pœnitens de voluntate ſui paſtoris certus fieri.

18\. *Quatuor caſus explicantur.* Ex his infero, in quatuor caſibus primo loco poſitis non licere confiteri alieno ſine licentia proprij. *Primus.* Nam, ſi Parochus diſcedat nullo Vicario relicto, ad C Epiſcopum, vel Vicarium eius recurrẽdum eſt, vel ad Sacerdotes generaliter ab illis habentes iuriſdictionem delegatam, vel ad priuilegiatos à Papa: quia ſola Parochi abſentia non dat facultatem: & moraliter loquendo, & iuxta communem vſum omnium, illud non eſt ſufficiens ſignum talis voluntatis, nec conſuetudine aliqua hoc eſt introductum, aut vllo iure fundari poteſt. Nunquam etiam ſuperior priuatur iure ſuo propter negligentiam inferioris, argumento cap. 2. de Conceſsione præbendæ. In eo ergo caſu ius deuoluitur ad Epiſcopum & ab eo eſt petenda facultas. Neq; eſt ſimile, quando Parochianus, iter faciendo, abſens eſt à parochia, tum quia conſuetudo illi fauet; tum etiam, quia tunc proprie non datur illi facultas eligendi confeſſorem ſuo arbitrio, ſed ſubiicitur proprio Sacerdoti illius loci, in quo inuenitur. D *Secundus.* Atque idem eſt in ſecundo caſu, quando Parochus moritur, vel repentè ſenſum amittit: nulla enim conſuetudine introductum eſt, vt parochiani ſtatim habeant hanc facultatem, nec ibi interuenit aliquod ſignum voluntatis dãdi illam, vt per ſe patet. Idémq; cenſeo, ſi Parochus excommunicetur, aut ſuſpẽdatur nominatim ac publicè (anteà enim nõ eſt impeditus, præſertim reſpectu ſubditorum, poſt Extrauag. *Ad euitanda*, de qua poſtea) nam eadem ratio in illo caſu procedit: & Epiſcopi debent ſtatim prouidere ouibus, quando Parochum iuriſdictione priuant.

19\. *Tertius.* Idem cenſeo in tertio caſu, quia nolle audire ſubditum volentem confiteri, nullum ſignum eſt facul- E tatis datæ ad confitendum aliis: quia poteſt Parochus velle alio tempore audire, ſeu differre confeſſionem. Item poteſt nihil cogitari de tali facultate, ſed ſolùm nolle tunc illud onus ſubire. Et præterea, cùm poſſit ſubditus clarè petere talem facultatem, irrationabiliter vult tali præſumptione vti. *Quartus.* Quæ ratio etiam in quarto caſu procedit: nam, quamuis ſubditus habeat rationabilem cauſam, & hæc ſit nota ſuperiori, non propterea facit illi facultatem confitendi cui voluerit: quod enim ibi eſt ſignum talis voluntatis? aut in quo fundatur hæc conſequutio? Maximè cùm poſſit in tali caſu Parochus non dare hanc facultatem, ſed vices ſuas alicui committere. Vnde, in exemplo ibi A adducto falſum eſt licere fœminæ, quæ cum Parocho deliquit, ſtatim eligere ſuo arbitrio confeſſorem abſque alia licentia Parochi, vt rectè contra Richardum notauit Medina ſuprà, in propria quæſtione de illo exemplo. *Medina.* Et ratio eſt eadem. Nam in primis, quamuis fœmina peccauerit cum Sacerdote, non ſtatim fit ille inhabilis ad audiendam confeſſionem talis peccati, quia nullo iure poſitiuo hoc prohibitum eſt, nullibi enim extat: neque etiam eſt contra ius diuinum, aut naturale, quia poteſt eſſe emendatus, & poteſt ritè ac ſanctè facere ſacramentum. Deinde, ſi talis fœmina timeat periculum, &c. tunc nihilominus debet petere facultatem, quia in hoc nullum eſt periculum. Quid autem facere debeat, ſi non concedatur, pertinet ad ſequens punctum.

Secunda concluſio.

Dico ergo ſecundò, vt hoc ſacramẽtum validè fiat, non ſatis eſſe hanc facultatem petitam, & non obtentam. 20. *Non ſatis eſſe facultatem petitam, & non obtentam.* Hanc aſſertionem ſumo ex D. Thom. in 4. diſt. 17. quæſt. 3. art. 3. qu. 4. ad 5. & 6. vbi ait, in huiuſmodi caſibus ita ſe debere pœnitentem gerere, tanquam eum, qui non habet copiam confeſſoris, & *D.Thom.* Opuſc. 19. ob hanc cauſam dicit, ſuperiorem negantem iniuſtè hanc facultatem, & ſibi & ſubdito damnationem acquirere; ſibi, quia peccat mortaliter; ſubdito, quia priuat illum vtiliſſimo remedio. Idem tenet Alenſ. 4. part. quæſt. 77. memb. 3. art. 1. ad 1. Marſil. in *Alenſ. Marſil.* 4. quæſt. 12. art. 1. 4. part. illius, concl. 2. ad 4. & 5. contra illam. Soto in 4. diſt. 18. quæſt. 4. art. 2. Victoria in *Soto. Victoria.* Summa, num. 145. Cano dict. Relect. part. 5. Ledeſma *Cano. Ledeſm.* 2. part. 4. quæſt. 7. art. 5. dub. 1. & 2. Et probatur, quia ſola petitio facultatis non ſatis eſt ad obtinendam iuriſdictionem: quin potiùs hoc ipſo quòd negatur facultas à proprio Sacerdote, euidens eſt ab illo non dari iuriſdictionem, quandoquidem ex negatione conſtat non dare talem facultatem: nec voluntas debita, ſed potiùs obligatio volendi, ſufficit ad conferendam iuriſdictionem, niſi voluntas adſit, vt per ſe notum eſt: quia aliud eſt debere, aliud facere, ſeu ſoluere.

21\. Rurſus, negante facultatem proprio Sacerdote, non ſtatim ipſo iure, vel facto dat illam aliquis ſuperior. Quia vel hoc eſt ex ſola præſumptione, & hoc nullius momenti eſt, vt ex dictis patet, quia ibi nullum interuenit ſignum talis conceſſionis, nec aliqua conſuetudo, vel quidpiam ſimile, quod oſtendat in ſuperiore talem voluntatem. Vel hoc eſt ex virtute alicuius iuris poſitiui: & hoc nullum eſt, vt ex dictis patet: nam ſi aliquod eſſet, eſſet maximè citatum cap. *Placuit*: illud autem non loquitur de hac re, vt oſtendimus. Vel hoc eſt ex vi iuris diuini poſitiui dantis iuriſdictionem omnibus Sacerdotibus, vel facultatem eligendi confeſſorem omnibus fidelibus, quandocunq; ceſſat obligatio confitendi proprio Sacerdoti: & hoc etiam ſupponit falſum fundamentum, vt latè in ſuperioribus tractatum eſt, quia Chriſtus nullam talem facultatem conceſſit omnibus fidelibus; neque vllus Sacerdos poteſt habere hanc iuriſdictionem delegatam, niſi mediante aliquo Sacerdote proprio. Vel denique quia hoc eſt ex vi iuris naturalis, ſuppoſita inſtitutione, & hoc etiam eſt fictum, & ſine fundamento. Nam, licèt aliquis iniuſte priuetur re ſibi debita, non ſtatim ei conceditur ipſo iure naturali. Item quia hæc iuriſdictio ab aliquo danda eſt: non datur autem ab aliquo homine, vt oſtenſum eſt: dicere autem quòd detur à Chriſto, fictum ac voluntariũ eſt: nam, licèt caſu vel iniuria deſit neceſſarium remedium ad ſalutem inſtitutum, nõ ſtatim Chriſtus ipſe diſpenſat, vel prouidet aliud, vt ſi deſit aqua ad Baptiſmum quantumuis neceſſarium, non ſtatim diſpenſat

penſat Chriſtus, vt ſufficiat vinum. Sic ergo, ſi deeſt iuriſdictio, & per aliquam ordinariam, & debitam viam non datur, non propterea ſtatim immediatè datur ab ipſo Chriſto propter vnius neceſſitatem, vel alterius iniuriam. Et confirmantur hæc omnia, quia generalis regula iuris eſt, vt nemo confiteatur alieno ſine licentia proprij, in cap. *Omnis vtriuſque ſexus*: & in aliis iuribus ſolùm additur exceptio de articulo mortis, vt ſi in eo ſit neceſſitas miniſtri alieni, confeſſio fieri poſſit cuilibet Sacerdoti: & hoc ipſum cenſemus à primis paſtoribus Eccleſiæ conceſſum, & conſuetudine, ac iure firmatum: ergo non licet nobis aliam exceptionem facere: præſertim quia, vt aiunt, exceptio firmat regulam in contrarium.

22. *Alij quatuor caſus exponuntur.* Ad caſus ergo ſecundo loco poſitos primùm in genere dicendum eſt, peccare grauiter Sacerdotem proprium, qui in illis caſibus facultatem negat: quod in primo, & ſecundo caſu eſt manifeſtum, & in tertio meritò idem docuit Nauarrus in Summa cap. 7. num. 8. & in dicto cap. *Placuit*, num. 150. Imò ſignificat D. Thomas citatis locis, ſatis eſſe, vt pœnitens dicat ſe habere rationabilem cauſam petendi illam facultatem, vt paſtor illam debeat concedere, ne illum exponat periculo maioris mali. Nec etiam debet eum cogere: vt cauſam in particulari explicet: quia vel poteſt ad ipſummet paſtorem pertinere, vel poteſt ita eſſe coniuncta cum peccato, vt neceſſe ſit illud explicare, ad quod nõ eſt cogendus pœnitens. Non tamen tenetur regulariter paſtor hanc facultatem abſolutam dare, ſed poteſt aliquam, vel aliquas perſonas deſignare, prout prudenter expedire iudicauerit. Secundò dicendum eſt, quamuis Sacerdos iniuſtè neget hanc facultatem, nõ ideo eſſe liberum eligere alium, ſed recurrendum eſſe ad ſuperiorem: quòd ſi hoc etiam locum non habeat, differenda erit confeſſio, donec melior opportunitas occurrat, ſibique per contritionem prouideat. Nec mirandum eſt, quòd ex iniuria, vel negligentia Prælati poſſit interdum ſubditus redigi in has anguſtias, quia hoc morale & humanum eſt, nec generalis prouidẽtia omnia hæc particularia incommoda euitat. Tertiò addo, hoc maximè procedere, quando confeſſio ita impeditur, vt vel nullo modo fieri poſſit, vel non rectè, & ſine periculo animæ, vt in primo & ſecundo caſu. Si autem hoc periculum ſolum eſt in confeſſione vnius vel alterius peccati, tũc poſſet, vel deberet (iuxta occaſionem, vel neceſſitatem occurrentem) confeſſio fieri eidem Parocho de aliis rebus, reſeruando in tempus commodius illud, ex quo periculum naſcitur, iuxta ſuperius dicta de integritate. In tertio verò caſu de verecũdia, ſi non occurrat ſpecialis obligatio confitendi, poterit pœnitens confeſſionem differre: ſi tamen velit confiteri, debet proprio, & integrè confiteri, & ſi tempus obligationis occurrat, etiam tenetur; quia neque imprudentia confeſſoris, neque propria verecundia, ſi aliud incommodum non interueniat, ſufficit ad excuſandum à præcepti obſeruatione. Et iuxta hæc iudicandum eſt de quocunq; alio caſu, in quo pœnitenti hæc facultas iniuſtè negatur: quod quarto loco proponebatur. Et hæc ſufficiant de hac facultate.

Nauarr.

D. Thom.

DISPVTATIO XXVIII.

De Sacerdote idoneo vt eligatur, ſeu illi iuriſdictio hæc delegetur.

QVAMVIS in quolibet Sacerdote miniſtrante hoc ſacramentum neceſſarium ſit, vt ad hoc munus peragendum ſit idoneus, ſpecialiter tamen hoc inquirimus de Sacerdote alieno, qui eligendus eſt in confeſſorem, vel cui eſt delegãda iuriſdictio quocunque modo: quia omnis ille, qui ordinariam iuriſdictionem habet in hoc foro, ratione ſui muneris ſupponitur idoneus, & id quod ſufficit, vt reputetur idoneus ad tale munus ſuſcipiendum, ſufficit etiam vt ſit idoneus ad hoc ſacramentum miniſtrandum. Quid autem neceſſarium ſit in aliqua perſona, vt idonea reputetur ad beneficium parochiale, vel paſtorale munus in Eccleſia ſuſcipiendum, alterius conſiderationis eſt: nam quod ad præſens ſpectat, ſatis eſt dicere, quidquid bonitatis, aut ſcientiæ in delegato requiritur, multò magis in ordinario paſtore neceſſarium eſſe, & præter hoc nihil aliud in eo requiri ratione huius miniſterij, licèt fortaſſe ad alias actiones paſtoralis muneris aliquid aliud poſtuletur. Igitur ex duplici capite poteſt aliquid eſſe neceſſarium, vt Sacerdos ſit idoneus miniſter. Primum ex natura talis iudicij, ſuppoſita inſtitutione huius ſacramenti: ſecundum ex ſpeciali iure poſitiuo. Item in Sacerdote idoneo poteſt aliquid poſtulari, vel vt ſacramentum ſanctè fiat, vel vt ritè & validè fiat: & vtrumque horum, quatenus ex vtroque capite oriri poteſt, explicandum à nobis eſt.

SECTIO I.

Vtrùm in Sacerdote requiratur bonitas, vt ſit idoneus ad hoc miniſterium.

TRIA ſunt, quæ in miniſtro huius ſacramẽti deſiderari poſſunt, ſcilicet poteſtas, bonitas, & ſcientia. Poteſtas non ſpectat ad præſentem quæſtionem; nam hæc aut eſt poteſtas naturalis, aut ſupernaturalis. Poteſtatem naturalem in præſenti neceſſariam voco poſſe audire, aut aliquo modo percipere confeſſionem alterius, poſſe item loqui, vt formam proferre valeat, poſſe ratione vti, vt iudicium ferre poſſit: de quibus omnibus nihil hîc ſpeciale dicendum occurrit, præterea, quæ de generali doctrina ſacramẽtorum conſtant, ſuppoſitis, quæ de materia & forma huius ſacramenti ſuprà dicta ſunt. Sicut etiam neceſſe non eſt hoc loco repetere, debere hanc perſonã eligendam eſſe diſtinctam ab eligẽte; quia hoc etiam notum eſt ex ſuprà dictis. Poteſtas autem ſupernaturalis eſſe poteſt, aut ordinis, aut iuriſdictionis. De poteſtate ordinis iam ſuprà declaratum eſt, quo modo & neceſſaria ſit ad hoc miniſterium, & ſupponatur ad delegatam iuriſdictionem: & ex ibi dictis euidenter conſtat, in facultate eligendi confeſſorem in primis requiri, vt qui eligendus eſt, ſit Sacerdos. Vnde, ſi in abſentia Sacerdotis quiſpiam eligeret laicum, cui prout poſſet confiteretur: talis electio non eſſet actus facultatis in ſuperiori diſputatione explicatæ, neque ordinaretur ad confeſſionem ſacramentalem, & ideo neq; ad illam eſſet neceſſaria ſuperioris licentia, ſed eſſet merè voluntaria. Et eadem ratione, ſi quis eligeret aliquem in confeſſorem bona fide, exiſtimãs illum eſſe Sacerdotem, cùm nõ ſit, quamuis ex conſcientia erronea vteretur prædicta facultate, tamẽ in re ipſa nihil faceret, & ſic electus, ſciens ſuum defectũ, grauiſſimè peccaret, ſic decipiendo alium, non ſolùm propter iniuriam, & nocumentum eius, ſed maximè propter ſacrilegium contra reuerentiam ſacramenti, fictè illud miniſtrando, & vſurpando miniſterium ſibi non conceſſum. Poteſtas autem iuriſdictionis, quamuis neceſſaria ſit ad ipſum actuale miniſterium huius ſacramenti, tamen in Sacerdote idoneo, de quo nunc agimus, non prærequiritur, quia potiùs per ipſam electionem, ſeu delegationem hanc poteſtatem obtẽturus eſt: ſolùm ergo requiritur in illo capacitas proxima ad hanc iuriſdictionem accipiẽdam, quam habebit, ſtando in ſolo 1.

ſolo iure diuino, aut naturali, ſi cum poteſtate ordinis habuerit bonitatem, & ſententiam requiſitam; quia nihil aliud eſt, quod ex parte eius deſiderari poſſit, vt patebit illas duas conditiones explicando.

2. *Nulla bonitas requiritur in miniſtro, vt validè miniſtret.* Circa bonitatem igitur ſupponenda in primis eſt generalis doctrina ſacramentorum, videlicet ex parte miniſtri, ſuppoſita poteſtate, nullam bonitatem requiri, vt validè miniſtret ſacramentum, præter quandam fidelitatem (vt ſic dicam) id eſt, quòd non fictè, ſed ex vera intentione perficiendi ſacramentum, illud miniſtret. At rectè autem & ſanctè miniſtrandum ſacramentum neceſſariam eſſe bonitatem gratiæ, ſaltem in conſcientia miniſtrantis, ſcilicet vt non habeat conſcientiam peccati mortalis, de quo non exiſtimet probabiliter ſe eſſe confeſſum, aut contritum. Vtrumq; ergo in hoc etiam ſacramento neceſſarium eſt ex parte miniſtri. Et primum quidem per ſe notum eſt. Secundum verò conſtat ex ſanctitate huius iudicij, ad quod peragendum miniſter eſt ſpecialiter conſecratus: neque aliter poteſt illud perficere quàm vt miniſter ex officio; quę eſt regula & radix huius obligationis, ſuppoſita ſanctitate ſacramenti, vt in ſuperiori tomo ſuo loco diximus.

3. Vbi obiter aduerto, cùm hoc ſacramentum ac miniſterium eius inchoëtur in ipſa confeſſione pœnitentis, debere Sacerdotem ad totum illud miniſterium accedere bene diſpoſitum, & in ſtatu gratiæ; quia totum illud eſt ſacramenti opus: ac proinde malè facere Sacerdotem, qui in peccato mortali confeſſionem alterius audit, ſpe habendi contritionem priuſquam abſoluat: nam & facilè poteſt ſe exponere periculo nõ habendi contritionem:&, quod caput eſt, in malo ſtatu exercet magnã partem huius ſacri miniſterij. Vnde non dubito, quin hoc ex genere ſuo graue peccatum ſit, in indiuiduo autem id iudicandum erit iuxta circunſtantias, & materiæ grauitatem. Nam ſi quis aliqua neceſſitate compulſus inciperet in eo ſtatu confeſsionem audire bona fide, & animo habendi contritionem quamprimùm poſſit, antequam abſoluat, & in hoc poſtea moralem diligentiam adhibeat, facilè credo poſſe excuſari, ſaltem à culpa mortali. Imò aliqui addunt, ſi tanta ſit neceſſitas pœnitentis, vt non poſſit confeſſor attendere ad propriam contritionem vel diſpoſitionem, vt illi citò ſubueniat, excuſari poſſe à nouo peccato, etiamſi in ſtatu peccati mortalis abſolutionem tribuat: quod erit fortaſſe verum per accidens, & ex inaduertentia: tamen, ſi Sacerdos aduertat, nunquam id eſt moraliter admittendum; quia interior contritio breuiſſimo tempore haberi poteſt, adeò vt dum incipit proferri forma, perfici poſſit interior conuerſio ad Deum, & ſine magna difficultate adiungi poſſit cum externa actione: eo vel maximè quòd dum Sacerdos vocatur, & accedit ad pœnitentem, vel pœnitens ad ipſum, moraliter ſemper interuenit ſufficiens mora, ſi aduertentia non deſit.

Prima concluſio.

4. *Quantùm ad valorem ſacramenti non requiritur bonitas in Sacerdote.* Ex his ergo infero primò, quantum ſpectat ad ſubſtantiam, & valorem huius ſacramẽti: nullam ſpecialem bonitatem requiri in Sacerdote, vt ſit idoneus ad hoc, vt eligi, ſeu delegatam iuriſdictionem accipere valeat. Patet, quia quod non eſt neceſſarium ad valorem ſacramenti in vſu eius, non eſt etiam neceſſarium ad aptitudinem, vt ſic dicam, ſeu capacitatem huius miniſterij; ſed bonitas miniſtri non eſt ita neceſſaria ad actuale miniſterium huius ſacramenti, vel iuriſdictionis eius, vt pertineat ad ſubſtantiam, ſeu valorem eius: ergo neque erit neceſſaria ad ſubſtantialem idoneitatem Sacerdotis eligendi. Dicunt aliqui, ſaltem eſſe neceſſariam fidem ad hanc idoneitatem, quia ſine illa non eſt aliquis capax iuriſdictionis. *Opinio quorundam reiicitur.* Reſpondetur, falſum id eſſe: aliud enim eſt loqui de ſacramento fidei, quod eſt Baptiſmus; aliud, de ipſa fide: illud neceſſariò ſupponendum eſt, non tamen ratione fidei, ſed ratione characteris: ſed hoc iam includitur in ratione ſacerdotij, quia non poteſt eſſe verus Sacerdos, niſi ſit baptizatus. Fides autem ſimpliciter neceſſaria non eſt, quia ad conficienda alia ſacramenta validè, non eſt neceſſaria, vt eſt de fide certum: ergo neque in hoc ſacramento eſt neceſſaria, quantum eſt ex vi poteſtatis ordinis. Sed neque ex parte iuriſdictionis neceſſaria eſt: quia fides non eſt fundamentum iuriſdictionis, vt ſuprà dixi: ergo Sacerdos carens fide eſt ita idoneus, vt ſi ei committatur iuriſdictio, factum teneat: alioqui, ſi contingeret aliquem Sacerdotem eſſe hæreticum mentalem, electio illius, ſeu delegatio iuriſdictionis nulla eſſet; & quantumuis intenderet abſoluere, nihil faceret. Et idem conſequenter ſequeretur de Parocho, vel Epiſcopo: quod eſt ſatis abſurdum. Dices, ſaltem requiri, vt aliquis non ſit hæreticus, vel apoſtata exterior, & publicus. *Obiectioni occurritur.* Reſpondeo, aliud eſſe loqui ex vi ſolius culpæ: aliud, ratione cenſuræ Eccleſiaſticæ ipſo iure illi impoſitæ. Ratione culpæ (quod hîc nec maximè conſideramus) non ſit homo incapax huius iuriſdictionis: nam, ſi fides interior non eſt fundamentum eius, culpa exterior non habet vnde ex ſe reddat incapacem illius; quia nec ex natura rei hoc ſequitur, neque etiam de hoc oſtendi poteſt aliquod diuinum ius.

5. Secus verò eſt ratione Eccleſiaſticæ cenſuræ: ſed hoc non habet locum tantùm in peccato hæreſis, ſed etiam in quolibet peccato, quod habeat excommunicationem maiorem, vel ſuſpenſionem ab officio, vel ab ordine ſacerdotali ipſo iure annexam, vel de facto impoſitam. Vnde, ſi ſub bonitate miniſtri includamus, quòd non ſit ligatus his Eccleſiaſticis cenſuris, hæc adhiberi poteſt, vt ſubſtãtialis conditio neceſſaria, ad valorem actus ex parte Sacerdotis, vt in præſenti idoneus exiſtat: quia hæ cenſuræ omnino priuant hominem vſu iuriſdictionis neceſſariæ in hoc ſacramento, & conſequenter reddunt illum inhabilem ad nouam iuriſdictionem recipiẽdam, vt ſuppono ex materia de Cẽſuris. Ex qua etiam aduerto, hæc ſolùm habere locum in Sacerdote ita ligato aliqua ex his cenſuris, vt ſit etiam publicè, ac nominatim denunciatus iuxta Extrauag. *Ad euitanda*, quia anteà, quantumuis aliquis ſit ipſo facto excommunicatus, vel ſuſpenſus propter quodcunque crimen, non eſt omnino priuatus iuriſdictione, neque incapax illius, ſi ei delegetur, vel ſi in confeſſorem eligatur: imò interdum licitè eligi poterit, vt in proprio loco latiùs dicemus. Huc etiam ſpectat quæcunq; legitima prohibitio facta alicui Sacerdoti à ſuo ſuperiore, ne confeſſiones audiat, etiamſi non ſit per propriam cenſuram, ſeu ſuſpenſionem, ſed ſolùm per ſimplex præceptum: hoc enim ſatis eſt, vt illi non liceat miniſtrare hoc ſacramentum, & conſequenter, vt non poſſit cum debita ſanctitate id facere: ac proinde, vt aliis etiam non liceat, per ſe loquendo, illum inducere ad tale miniſterium, quia eſſet illum ad malum prouocare. In hoc autem caſu ſi prohibitio tollit, vel impedit iuriſdictionem, æquiualet cuidam ſuſpenſioni: ſi autem non tollit iuriſdictionem, nõ erit hæc conditio per ſe neceſſaria ad ſubſtantiam ſacramenti, ſed ſolùm vt rectè fiat: ex accidenti verò poterit eſſe contra ſubſtantiam ſacramenti, ſi quis eligendo talem Sacerdotem, & confitendo illi, grauiter peccet; & ideo in actuali peccato accedat, quod in hoc ſacramento impedit valorem eius.

Regu

Regulariter aliquam bonitatem neceſſariam eſſe in Sacerdote. Secunda concluſio.

6. SECVNDÒ infertur ex dictis, per ſe, ac regulariter loquendo, neceſſariam eſſe aliquam bonitatem, ſeu ſanctitatẽ ex parte Sacerdotis, vt in præſenti ſit ita idoneus, vt honeſtè, & ſine culpa eligi valeat, aut ei iuriſdictio delegari poſſit. Probatur ex contrario principio, quia conditio neceſſaria in miniſtro, vt licitè exerceat miniſterium, eſt etiam per ſe neceſſaria, vt ab alio inducatur, aut eligatur licitè ad tale miniſterium: quia eligere indignum ad aliquod miniſterium, præſertim ſacrum, valde inordinatum eſt. Et propterea, per ſe loquendo, etiam eſt contra charitatem inducere aliquẽ ad opus, quod indignè, & cum peccato facturus eſt. Conſiderari autem hîc poteſt differentia inter hanc delegationem, prout fit quaſi permanenter, & habitualiter, vt fieri ſolet quãdo ordinarius paſtor alicui committit vices ſuas, vel prout fit ad vnum ſingularem actum, vt quando pœnitens hîc & nunc eligit Sacerdotem, & ab eo petit, vt confeſſionem audiat. Nam in priori modo, vt dignè fiat electio, ſeu delegatio, non ſatis eſt, vt pro eo tempore vel momento Sacerdos exiſtimetur eſſe in gratia; ſed etiam oportet, vt moraliter ſit bonæ famæ, & exiſtimationis: quia alioqui neque eſt dignus tali miniſterio, nec ſine ſcandalo poteſt, moraliter loquendo, illi committi. Quãdo autem electio fit poſteriori modo, ſatis erit, ſi hîc & nunc credatur Sacerdos eſſe bene diſpoſitus ad ſacramentum miniſtrandũ, quantumuis aliàs peccare ſoleat: quia hoc accidentarium eſt ad præſentem actum, ſeu electionem. Oportet autem in hoc etiam ſcandalum cauere, quod ex eo frequenter naſcitur, quòd Sacerdos, qui publicè ſolet grauia peccata committere, hoc miniſterium vſurpet, ratione cuius ſcandali etiam ipſi cõfeſſores poſſunt ſæpe grauiter peccare, ſi poſt frequentia publica peccata hoc miniſterium vſurpent ſine emendatione, vel ſatisfactione, etiam publica. Dixi autẽ, *per ſe*, quia aliquando poteſt eſſe licitum, ſi neceſſitas vrgeat, aliquem in cõfeſſorem eligere, etiamſi in peccato adminiſtraturus ſit: quia tunc hoc illi imputatur, non eligenti: de quo videnda ſunt dicta de ſacramentis in genere.

7. *Obiectio.* Dicet verò aliquis, bonitatem miniſtri in hoc ſenſu, non tãtùm ad rectitudinem ſed etiam ad valorem præſentis actus eſſe neceſſariam: quia electio indigni, v.g. ad beneficium Eccleſiaſticum, habens præſertim curam animarum annexam, non ſolùm illicita eſt, ſed etiam inualida ipſo iure: ergo multo magis electio, vel delegatio indigni confeſſoris erit inualida. Et declaratur maximè, ſi tanta ſit improbitas, vt credatur adminiſtraturus ſacramẽtum ſine debita intentione: nam tũc ſicut ille defectus in ipſo miniſterio eſt contra ſubſtantiam, ita eligere eum, de quo talis defectus moraliter timetur, faciet irritam electionem, ſeu collationem iuriſdictionis. *Reſpondetur obiectioni.* Reſpondetur, ex accidenti poſſe ob hoc impedimentum fieri ſacramentum nullum, ſi ipſemet pœnitens in hoc ipſo peccet, quod huic indigno confitetur, & in illo actuali peccato perſeuerãs, confeſſionẽ facit: nam tunc deeſt materia neceſſaria, & ex hoc capite confeſſio eſt nulla; tamen per ſe ipſa electio, ſeu collatio iuriſdictionis non eſt irrita ex hoc capite. Nam, ſi ex parte pœnitentis ſupponatur bona fides, & neceſſaria diſpoſitio: & poſtea in adminiſtratione ſacramenti debita intentione talis confeſſor abſoluat, factum tenebit, quidquid peccet ipſe Sacerdos, vel qui ei iuriſdictionẽ commiſit. Ratio eſt, quia ad valorem huius actus ſufficit voluntas efficax in delegante, & in alio capacitas, vt ſic dicam, ſubſtantialis: hîc autem ex parte delegantis præcedit prædicta voluntas, vt ſupponimus, quæ nullo iure diuino, aut Eccleſiaſtico irrita facta eſt: bonitas autem non eſt conditio ſubſtantialis, neque malitia illi contraria facit Sacerdotem incapacẽ iuriſdictionis: ergo collatio talis iuriſdictionis valida eſt, & ſimiliter abſolutio virtute illius data: de qua re videri poteſt Medina Cod. de Confeſſ. quæſt. de Confeſſione facta Sacerdoti prauo. Ad exemplum autem in contrarium adductum reſpondetur primò, antecedens eſſe incertum: ſecũdò, ſi verũ eſt, collationem beneficij factam indigno eſſe nullam ipſo iure, ex eo eſſe, quòd per aliquod ius poſitiuum irrita facta eſt: in præſenti autem nullum tale ius inuenitur, nec fuiſſet conueniens propter ſcrupulos, & dubia, quæ inde oriri poterant circa valorem huius ſacramenti. Excipio tamen ſpeciale ius Concilij Tridentini infrà declarandum.

SECTIO II.

Vtrùm in Sacerdote requiratur ſcientia, vt ſit idoneus ad hoc miniſterium.

SVPEREST dicendum de ſcientia neceſſaria idoneo confeſſori. 1. In quo agere poſſumus vel de ſcientia neceſſaria, vt rectè, & iuſtè exerceat hoc munus & conſequenter vt licitè ei committatur hæc iuriſdictio, ſeu in confeſſorem eligatur: vel de ſciẽtia neceſſaria ad valorem ſacramenti, atque adeo vt Sacerdos ſit ſubſtantialiter idoneus, vt ſic dicam. Primum igitur, quòd aliqua ſcientia ſit neceſſaria, vt aliquis ſit dignus miniſter, certiſſimum eſt: *Aliquam ſciẽtiam eſſe neceſſariam vt ſit dignus miniſter.* quia nullus poteſt licitè iudicium exercere in aliqua cauſa graui, neque ad hoc munus iuſtè deputari, aut eligi, niſi habeat ſciẽtiam proportionatam ad ferendum æquum iudicium, quia aliàs exponit ſe euidenti periculo errandi: ergo multo magis in hoc iudicio hoc eſt neceſſarium: nam eſt grauiſſimũ & de re valde difficili, & obſcura, ſcilicet, cõſcientia hominis, in qua etiam error eſſe poteſt maioris periculi, & incommodi. Atq; in hoc conueniunt Doctores omnes in hac materia, præſertim Caietanus in Summa, verb. *Confeſſori neceſſaria*. Sylueſt. verb. *Confeſſor*. 3. Antoninus 3. part. tit. 17. ca. 16. Nauarrus in Summa, cap. 4. & in cap. 1 §. *Caueat*. de Pœnit. diſt. 6. Petrus Soto lect. 6. de Confeſſione. Richardus in 4. diſt. 17. art 2. quæ. 8. Gabriel quæſt. 1. art. 3 dub 2. Adrianus quæſt. 4. de Confeſſ. dub. 7 & quodlib. 5. art. 2 *Caietan. Syluest. D. Antonin. Nauarr. Petr. Soto. Richard. Gabr. Adrian.* Quanta verò in particulari debeat eſſe hæc ſcientia, etiam explicatur à dictis Auctoribus: & multa in confeſſore requiruntur, quæ breuiter ad hæc capita reducuntur.

2. *Quæ in confeſſore requirantur. Primum.* Primò, vt ſciat diſcernere peccatũ & an veniale ſit, vel mortale: nõ quidem ſpeculatiuè differentiam eorum cognoſcẽdo, ſed practicè, & quantùm ad ap eſt, vt Caietanus dixit. Nec etiam oportet, vt in omnibus actibus malis exactè ſciat diſcernere rationẽ peccati mortalis, nã in hoc viri doctiſſimi laborant: ſed ſatis eſt, vt cõmuni & ordinario modo de his valeat ferre iudicium. Atq; idem eſt de ſpeciebus peccatorum, & circunſtãtiis neceſſariis, & in vniuerſum de omnibus, quæ per ſe ſpectant ad integritatẽ confeſſionis. Nam, ſine eorum notitia non poteſt vti, prout debet, claue ſcientiæ cauſam examinãdo, ſeu cognoſcendo quantũ neceſſe eſt, vt de illa ferat iudiciũ. *Secundum.* Secundò, eadem ratione neceſſe eſt, vt ſciat quid neceſſariũ ſit vt pœnitens ſit ſufficiẽter diſpoſitus ad abſolutionẽ, tam ex parte doloris, quàm ex parte propoſiti; quia aliàs non poteſt ſcire an iuſtè abſoluat, nécne. Quapropter non ſolùm neceſſe eſt, vt ſciat quæ ſint de ſubſtãtia huius ſacramenti, ſed etiã quæ ſint neceſſaria, vt pœnitẽs ſit dignus abſolutione, ſiue hæc in illis includantur, ſiue non (hoc enim in opinione verſatur) quia non ſolùm tenetur

tenetur ferre ſententiam validam, ſed iuſtã: nec ſolùm debet facere ſacramentum validũ; ſed etiã non dare ſanctum canibus. Et ob hanc cauſam oportet, vt ſciat cognoſcere ſtatum conſcientiæ pœnitentis, & an ſit in proxima occaſione peccandi, & ſimilia.

3. *Tertium.* Tertiò, hinc conſequenter neceſſarium eſt, vt ſciat quando ex peccato oriatur obligatio reſtituendi, vel alia ſimilis: quia oportet vt moneat pœnitentẽ, & ab illo debitam ſatisfactionem, vel ſaltem propoſitum eius requirat. *Quartum.* Quartò, ſcire debet caſus reſeruatos, vt ſciat quid poſſit abſoluere, quid verò non poſſit: hoc autem onere maxima ex parte liberati ſunt, qui habẽt maiorem poteſtatẽ. *Quintum.* Quintò, ſcire oportet excommunicationes, quæ ipſo facto incurrunt: tum quia non poteſt abſoluere à peccato, niſi priùs abſoluat ab excommunicatione: tum etiam quia oportet vt ſciat admonere pœnitentem de iis, quæ illi neceſſaria ſunt vt ab excommunicatione abſoluatur. Aduertit autem *Caiet.* Caietanus, non eſſe idem de irregularitate: quia, illa manẽte, poteſt aliquis à peccatis abſolui, & ideo eius cognitio non ita neceſſaria eſt ad officium confeſſoris. *Nauar.* Hoc autem Nauarrus limitat dict. c. 4. n. 8. & dict. §. *Caueat*, n. 27. niſi confeſſor clericorum confeſſiones audiat: tunc enim oportet vt admoneat pœnitentem, ſi forte irregularis ſit, quomodo in adminiſtratione ſui muneris vel ordinis ſe gerere debeat. Quod quidem, per ſe loquendo, verum videtur, niſi fortaſſe pœnitens ſit ita doctus, vt poſſit confeſſor hanc curam illi committere, vt Caietanus etiam notauit, & ex dicendis ampliùs patebit.

4. *Sextum.* Sextò, addendum eſt, ex ſententia omnium quos citaui, non ſemper oportere vt confeſſor per ſeipſum poſſit hæc omnia diſcernere, ſed ſatis eſſe vt intelligat ea quæ frequentiùs accidunt; & de aliis dubitare ſciat; quia hoc ſatis eſt vt iuſtè & dignè ſuo munere fungatur, ad quẽ finem tota hæc obligatio ordinatur: nam ſi dubitat, poteſt, legendo vel aliis conſulendo, ſemper in particulari ſcire quod oportuerit: nec poſſumus maiorem obligationẽ imponere; alias vix aliquis erit, qui poſſit confeſſiones audire. *Septimum.* Septimò, habenda eſt ratio locorum, & perſonarum, multo enim maior ſcientia requiritur in vno loco, quàm in alio, & *Nauar. Conc. Baſilienſ.* reſpectu vnius perſonæ, quam alterius. Nauar. d. c. 4. n. 4. & c. 25. n. 138. & ſumitur a ſimili ex Concilio Baſilienſ. ſeſſ. 31. Vnde etiam fit, multo aliter loquendũ eſſe de illo, qui ex officio expoſitus eſt ad audiendas omniũ confeſſiones, quàm de illo qui diſcernit perſonas, & non omnium confeſſiones audit: ille enim, quia ex ſe expoſitus eſt ad iudicandum de quibuſcunque peccatis, & obligationibus, maiori ſcientia indiget, quàm alius, qui tantùm audit confeſſiones eorum, quos probabiliter credit non habere caſus, qui multam ſcientiam requirant.

5. *Poteſt confeſſor doct. pœnitentis ſcientia iuuari. Nauarrus reiicitur.* Addit etiam Caiet. faciliùs poſſe aliquem audire hominem doctum & illius ſcientia iuuari: quod Nauarro non placet, ſed immeritò: quia confeſſor poteſt, & debet fidem adhibere pœnitẽti ſe accuſanti, & excuſanti: & ideo ſi eſt homo doctus, poteſt iudicio eius ſtare, & ab illo inſtrui non minus quàm ab alio. Quocirca in hoc negotio de ſcientia confeſſoris, potiſſimùm eſt attendendum in particulari, quando huius vel illius confeſſionẽ audit, vt ſcientiam habeat, quæ reſpectu huius perſonæ ſufficiens iudicatur, moraliter loquendo: & ſi hoc in ſingulis confeſſionibus obſeruet, erit ſecurus in conſcientia, quantũ ad hoc munus audiendi confeſſiones attinet: præſertim quando aliquis non aſſumit ſpecialẽ obligationem, qua ex officio ſacramentũ hoc miniſtrare teneatur: quãdo enim hanc aſſumit, oportet vt habeat ſcientiam ſuo muneri proportionatã, vt eſt in Epiſcopis, Parochis, & Eccleſiæ paſtoribus. *Octauum.* Vltimò his adiungi poteſt, etiã pru-

A dentiam neceſſariam eſſe in ſacerdote, vt ſit idoneus miniſter huius ſacramenti, & quatenus iudex eſt, & maximè quatenus eſt medicus, qui conuenientem medicinam peccatis adhibere debet, vt expreſsè traditur in c. *Omnis vtriuſque ſexus*: & latè declarat Anton. dict. c. 16. & Caiet. ſuprà. *Anton. Caiet.* In rigore verò illa prudentia ſufficit, per quam debito modo applicentur principia ſcientiæ, & ad diſponendum pœnitentem, vt pro præſentibus peccatis ſatisfaciat, & ad remedium adhibendum, ne in ſimilia iterum incidat.

Peccat ſacerdos, qui ſine ſufficienti ſcientia confeſſiones audit.

B EX his ſequitur primò, peccare grauiter ſacerdotem, qui ſciẽter ſe ingerit huic miniſterio abſque ſufficiente ſcientia. 6. Quod docent omnes Auctores citati. & eſt euidens, quia intrinſecè malum eſt ſuſcipere aliquod iuſtitiæ munus ſine ſufficiente ſcientia ad illud iuſte miniſtrandum. *Syluest.* Syluester autem, & plerique alij excipiunt caſũ extremæ neceſſitatis: nã tunc quilibet ſacerdos, quãtumuis ignarus, licitè abſoluit. Et alij addunt caſum, in quo captiui inter infideles nõ habent ſacerdotẽ, cui confiteãtur, niſi valde ignorantem: qui caſus in re non eſt diuerſus à præcedenti, quia illa neceſſitas moraliter eſt extrema, & reputatur tanquam periculum mortis cùm ante mortẽ non ſperetur alius ſacerdos magis idoneus: nec poteſt in eo ſtatu eſſe ſecuritas habendi copiã etiam illius confeſſoris ſuperueniẽte mortis neceſſitate. *Obiectio ſoluitur.* Obijci verò C contra hanc exceptionem poteſt, quia quod eſt intrinſecè malum, nunquam licet. Reſpondetur, ſcientiã proportionatam accuſationi neceſſariæ, & iudicio de illa ferendo, ſemper & ſine vlla exceptione requiri, vt obiectio probat; tamẽ in mortis articulo, ſeu periculo, quælibet confeſſio cuiuſlibet peccati ſufficit, quando aliter fieri non poteſt: & ideo etiam ſufficit quæcunque ſatisfactio, vel diſpoſitio neceſſaria ad iuſtitiam conſequendam: & eadem ratione ſacerdos, qui aliàs, per ſe loquendo eſſet ignorans, pro illo articulo cenſetur ſufficienter inſtructus, dummodo ſciat abſoluere, & materiã aliquam quæcunque illa ſit, cognoſcere, & diſpoſitionem ſufficientem ad abſoluendum poſtulare, aut ex ſignis percipere: nam harũ re- D rum cognitio nunquam poteſt nõ eſſe neceſſaria: illa verò ſufficit, vt in ea occaſione iuſta ſententia proferatur. *Quando peccet ſacerdos.* Vnde etiã conſequẽter intelligitur, vt ſacerdos circa hanc materiam peccet, non eſſe conſiderandam ſcientiam eius abſolutè, ſed reſpectiuè, iuxta munus confitẽdi quod aſſumit; non enim hoc ſemper æquale eſt, & ideo neque æqualem ſcientiam poſtulat: ideóque tunc ſolùm peccatur in hoc genere, quando iuxta eam partem huius muneris, cui aliquis ſe exponit, nõ habet proportionatã ſcientiam. Plus enim requiritur ad exercendum hoc munus ordinarie, & quaſi ex officio, quã ad vnum vel alium actũ exercendũ, & plus circa vnam perſonam, quàm circa aliã, & ſic de aliis.

Solet autem hîc ſpecialiter quæri, an faciliùs excu- 7. *Dubium deciditur.*
E ſetur ab hac culpa ſacerdos, qui ex obedientia ſuſcipit hoc munus ſine ſufficienti ſcientia, quàm qui ex propria voluntate. *Anton. Syluest. Nauar.* Antonin. enim & Syluest. affirmandum putant. Meliùs autem docet Nauarrus hanc differentiam eſſe valde extrinſecam & accidentariam, quod ad præſens attinet: quia non poteſt charitas vel obedientia efficere, vt aliquis licitè confeſſiones audiat ſine ſufficienti ſcientia, ad iuſte & dignè exercẽdum hoc munus: nec verò in eo qui ſua ſponte illud ſubit, maior quàm ſufficiens ſcientia neceſſaria eſt: ſolùm poteſt obedientia efficere, vt aliquis ſui ſuperioris iudicio, depoſitis ſcrupulis & dubiis, licitè ſe ſubdat,

ſubdat, & credat ſuperiori, dicẽdi ſe eſſe idoneum ad hoc ſacramentum miniſtrandum, quando euidentiſſimè aliud non conſtat. Et hoc etiam efficere poteſt in ſecularibus ſacerdotibus, quia ſua ſponte hoc munus aſſumunt, Epiſcopi approbatio bona fide facta; nam ille etiam eſt ſuperior, & poſſunt ſtare iudicio eius, quando contrarium euidenter non conſtat.

8. *Qui iuriſdictionem ignoranti committit, peccat.*

Secundò ſequitur ex dictis, grauiter peccare Epiſcopum, vel ſuperiorẽ, qui alicui ſacerdoti iuriſdictionem in hoc foro committit, qui non habet ſcientiam proportionatã huic muneri. In quo etiam Doctores conueniunt, quia hoc etiam repugnat iuſtitiæ & ſanctitati ſacramenti, & quia in vniuerſum intrinſecè malum eſt indigno committere quodlibet munus, præſertim iuſtitiæ, & ſacrum. Hoc autem, vt dixi, cum eadem proportione locorum ac perſonarum intelligendum eſt, atque ita difficultatem non habet. Ac propterea Concilia etiam in beneficiorum collationibus maiorem ſcientiam requirunt in eo qui maiori populo præficiendus eſt, quàm qui minori.

9. *Pœnitens eligens confeſſorem ignorantem peccat.*

Tertiò eadem proportione ſequitur, pœnitentem habentem facultatem ad eligendum confeſſorẽ, grauiter peccare eligendo confeſſorem ignorantẽ reſpectu ipſius. Patet eadem ratione, quia eligit indignum, & alium inducit ad id quod non poteſt licitè facere, & ſuæ conſcientiæ non ſufficiẽter prouidet. Hoc autem intelligendum eſt per ſe: nam ſi bona fide illum eligat, quem putat eſſe ſufficientem: quia eſt communiter expoſitus & approbatus, facilè poterit à culpa excuſari. Non tamen ſatis erit illa exterior approbatio, & expoſitio, ſi alioqui pœnitenti moraliter cõſtet ſcientiam illius ſacerdotis reſpectu conſcientiæ ſuæ non eſſe ſufficientem, quia veritas præferenda eſt præſumptioni. Quin potiùs, etſi talis ſacerdos ignorans, proprius Parochus ſit, non poteſt licitè illi confiteri, ſed debet ab illo licentiã ad eligendũ aliũ poſtulare, vel aliter ſibi prouidere iuxta ſuperiꝰ dicta.

10. *Sit-ne ſcientia miniſtri de ſubſtantia ſacramenti.*

Tandem ex dictis concluditur, ſcientiam proportionatam huic muneri neceſſariam eſſe in ſacerdote vt ſit idoneus, ſaltem vt delegatio huius iuriſdictionis licitè fiat. Supereſt verò declarandum, an hæc conditio ſit etiam de ſubſtantia & valore huius muneris. Quod eſt quærere, an ignorantia reddat ſacerdotem prorſus inhabilem, ita vt abſolutio ab eo data nullius momenti ſit. In quo omnes conueniunt, ſi ignorantia tanta ſit, vt neſciat etiam abſolutionem proferre, vel cognoſcere regulariter moralem actum etiam ſub communi ratione peccati mortalis, aut venialis, ſecundùm generalem eorum rationem, ac diſtinctionem, reddere actum nullum: quia talis homo non poteſt humano modo exercere hoc miniſterium: vnde potiùs illa poſſet dici impotentia quædam, quàm ignorantia: quia ille homo non poteſt intendere verba abſolutionis proferre, nec cauſam ſeu conſcientiam examinare. Tamen, quia hoc genus ignorantiæ rariſſimum eſt, & ferè impoſſibile in eo qui ratione vtitur, & in Eccleſia verſatur, vultque confeſſionẽ audire, & quid nomine confeſſionis ſignificetur, intelligit, ideo de hac ignorantia non controuertitur, nec ratione illius dicitur cõfeſſio aliquãdo eſſe nulla.

11. *Difficultas de ignorantia mortalis & venialis peccati.* *1. Sententia.*

Difficultas ergo eſt, quando ignorantia eſt de diſtinctione peccatorum in ratione venialis, & mortalis: aut in aliis circumſtantiis, aut rebus omnino neceſſariis. Et in hoc ſenſu multi Auctores exiſtimare videntur talẽ ignorantiã eſſe contra ſubſtantiam ſacramenti, & conſequenter ſcientiã oppoſitam eſſe conditionem ſubſtantialẽ, vt ſacerdos reputetur idoneus ſeu habilis ad hoc miniſterium. Hoc ſentiunt omnes Auctores, qui dicunt confeſſionem eſſe iterandam ob talem ignorantiam confeſſoris, Richard. Antonin. Syluester, & alij, quos ſuprà citaui, agens de integri-

Richard. Anton. Syluest.

A tate. Et poteſt fundari, quia de ſubſtantia confeſſionis eſt, nõ ſolùm dicere peccatum, ſed etiam tale, vel tale peccatum; ergo de ſubſtantia miniſtri eſt, non ſolùm poſſe audire & percipere peccatum: ſed etiam quòd ſit tale, vel tale: non poteſt autem hoc percipere qui non habet ſcientiã, ſub ſcientia comprehẽdẽdo non tantùm propriã ſcientiam, ſed etiam quodcunq; adminiculum, vel auxilium ad comparandum talem notitiam, ſiue per conſilium aliorum, ſiue per inſtructionem ipſiuſmet pœnitentis: iuxta ſuperiùs dicta.

ASSERTIO.

B ALIORVM verò opinio, ac probabilior eſt, talem ſciẽtiam non eſſe de ſubſtantiali idoneitate miniſtri, propriè ac per ſe loquendo. Declaratur: nam diximus pœnitentem teneri ad non eligendum confeſſorem ſibi ignorantem, & per ſe loquẽdo, peccare grauiter ſi id faciat; ex quo ſtatim conſequitur, confeſſionem cum illa conſcientia factam, eſſe nullam: ſed quoad præſens pertinet, illud eſt per accidens, quia non eſt nulla ex defectu miniſtri, ſed ex defectu materiæ. Oportet ergo ſupponere bonã fidem, & ſufficientẽ diſpoſitionem, ac confeſſionem ex parte pœnitentis: & tunc dico abſolutionem datam à ſacerdote ſic ignorante non eſſe nullam. Quod planè ſentiunt Gabr. Adrian. Medina, & alij, quos dicto loco citaui. Et probatur, quia ibi ex parte pœnitentis interuenit integra confeſſio, & ex parte ſacerdotis interuenit aliqua cognitio, & perceptio illius, quæ licèt non ſit exacta, tamen eſt ſufficiens vt cognoſcat illã eſſe ſufficientem materiam huius ſacramenti: ergo, ſi ſuper talem materiam cadat vera forma cum intentione perficiendi ſacramentum, validum fiet, quia nihil ſubſtantiale illi deeſt: imò & efficax erit ac formatum: quia ſupponimus pœnitentem eſſe conuenienter diſpoſitum cum bona fide. 12.

Gabriel. Adrian. Medin.

C

Nec dici poteſt, quòd ibi deſit iuriſdictio: quia ſupponimus ſuperiorem voluiſſe huic ſacerdoti iuriſdictionem delegare, quæ voluntas non eſt conditionata, ſed abſoluta: ergo habet effectum, & confert iuriſdictionem. Neque enim vllo iure conſtat, illã ſcientiam eſſe conditionem neceſſariam ſimpliciter, vt ſacerdos ſit capax iuriſdictionis. Quin potiùs omnes ſupponunt, non ſolùm delegatam, ſed etiam ordinariam habere poſſe: nam quando proprius ſacerdos eſt ignorans, quamuis per ſe non poſſit hoc iudiciũ exercere, poteſt iuriſdictionẽ ſuam alteri delegare, & cùm primùm depulerit illam ignorãtiam, vel alicuius ope vſus fuerit ad ſupplẽdum defectum ſcientiæ, iam poterit per ſe abſoluere; idémque eſt in delegato: ergo ſignum eſt habere iuriſdictionem. Denique hæc ſciẽtia neceſſaria in confeſſore non eſt vna & eadem reſpectu omnium peccatorum, & ideo non poteſt eſſe conditio ſimpliciter neceſſaria ad capacitatem iuriſdictionis; quia iuriſdictio abſolutè datur, & non quaſi reſpectiuè ad ea tantùm peccata, ad quæ confeſſor habet ſcientiam conditionatam: nam eſſet hoc valde periculoſum ac nociuum: datur ergo abſoluta iuriſdictio: quamuis ad conſcientiam & prudentiam ſacerdotis ſpectet non vti illa niſi iuxta capacitatem ſuæ ſcientiæ, vel alia via ſupplendo defectum eius. Si tamen in hoc excedat & peccet, nihilominus ſacramẽtum validum erit, quia nihil ſubſtantiale deeſt: ſola enim culpa miniſtri non eſt contra ſubſtãtiam ſacramenti, iuxta doctrinam Concilij Tridentini, ſeſſ. 14. cap. 5. & can. 10. 13. *Occurritur obiectioni.*

D

E

Dicunt verò aliqui, quamuis in eo caſu ſit validum ſacramẽtum, nihilominus, ſi poſtea conſtiterit pœnitenti ſacerdotem non intellexiſſe talia peccata non 14. *Quorundam opinio.*

eſſe

eſſe mortalia, ſed illa exiſtimaſſe vt venialia, teneri ad confitendum iterum talia peccata, quia fuêre quaſi oblita, vel ſine culpa prætermiſſa in tali confeſſione, quia perinde eſt peccatum non percipi à confeſſore, ac non dici à pœnitente. Et confirmatur: nam, ſi ſacerdos tunc dormitaſſet, aut fuiſſet ita diſtractus, vt non perciperet quod pœnitens dicebat, & hoc poſtea conſtaret pœnitenti, ſine dubio teneretur peccatum illud iterum confiteri; ergo ſimiliter in præſenti.

Reiicitur. Sed hoc etiã nimis rigoroſum ſuprà exiſtimaui: & ideo non cenſeo hoc onus eſſe pœnitentibus imponendum, quia nullum eſt ius, ex quo ſufficienter colligatur, nec ratio conueniens. Primum patet, quia ille pœnitens verè & in rigore confeſſus eſt talia peccata, & declarauit (vt ſic dicam) integrũ factum vniuſcuiuſque peccati, & illud etiam, vt ſupponimus, percepit confeſſor quantùm ad factum, licèt ignorauerit ius neceſſarium ad cognoſcendam culpæ grauitatem: B ergo ille pœnitens impleuit ad literam præceptum declaratum in c. *Omnis vtriuſque ſexus*, de confitendis omnibus peccatis: ergo ex vi illius non tenetur iterum illa peccata confiteri: præter hoc autem nullum eſt ius, ex quo obligetur.

15. Ratio etiam nulla vrget, quia ſubſtantia confeſſionis ſaluatur per hoc, quòd & pœnitens dicit, & ſacerdos percipit totum illud factum ſub ratione talis culpæ, & vtrumque ſeruatur in prædicto caſu. Et ideo nõ eſt ſimile quod affertur de ſacerdote diſtracto, aut dormiente: quia tunc nec factum percipit, ac perinde ſe habet ac ſurdus: percipere autem grauitatẽ peccati, quantùm ex ſcientia iuris pendet, licèt ſit neceſſa- C rium ad iuſtitiã huius iudicij, tamen non videtur eſſe ſimpliciter de ſubſtantia, ita vt ob eam cauſam non cenſeatur tale peccatũ per ſe & ſimpliciter remiſſum per talẽ abſolutionem: nam licèt fortaſſe ob eam rem ſententia fuerit iniuſta, vel iniuſtè lata, non propterea fuit nulla. Si autem tale peccatum per illam abſolutionem fuit per ſe & ſimpliciter remiſſum, non eſt vnde maneat obligatio illud iterum confitendi.

16. Et confirmatur, quia ſi quis in articulo mortis cõfiteatur ſacerdoti ſic ignoranti, ſciens ignorantiam eius, quia non habet doctiorem cui cõfiteatur; & ipſe licitè facit, & alter licitè abſoluit, ſi vterque, ſcilicet pœnitens, & cõfeſſor, pro tunc faciat quod poteſt: & hoc ſatis eſt, vt non teneatur iterum cõfiteri talia peccata: ergo idem eſt in quacunque alia confeſſione ſi- D mili, licitè & bona fide facta, etiam extra illum neceſ-

Sylueſt. ſitatis articulum. Minor admitti videtur à Syluestro, & aliis: & poteſt probari, quia in eo articulo tenetur pœnitens omnia illa peccata confiteri tali ſacerdoti, eorúmque notitiã dare quãtùm eſt capax, & ipſe poteſt: ergo ea confitendo, ſatisfacit ſuæ obligationi: nõ eſt ergo cogẽdus ea iterum confiteri. Prima verò cõſequentia probatur, quia ſi illa confeſſio peccatorum non eſſet per ſe ſufficiens, etiam facta in articulo mortis, eſſet poſtea iteranda quantùm ad illa peccata: ſi ergo non eſt iteranda, ideò eſt, quia illa ſufficit, vt talia peccata directè, ac per ſe per abſolutionem tollantur: ergo etiam extra illum articulum confeſſio E eſt ſufficiens ad eff ctum: ergo ex vi illius tollitur obligatio confitendi iterum illa peccata.

17. Confirmatur tandem, quia iuxta probabilem multorum Doctorum ſententiam, quamuis pœnitens cõfiteatur aliquod peccatum vt veniale, quod verè eſt mortale, & confeſſor in eadem ſit ignorantia, non te-

Cordub. netur poſtea pœnitens iterum cõfiteri tale peccatum, vt ex multorum ſententia, quos refert, tradit Corduba in Summa, quæſt. 9. & rationem reddit quia non eſt de neceſſitate, & valore huius ſacramenti, vt ſacerdos & pœnitens cognoſcant totam grauitatem

Victoria. culpæ. Victoria etiam in Summa, num. 155. con-

A cedit, quando confeſſor ſcit diſcernere in communibus peccatis, an ſint mortalia, necne, quãuis aliqua minùs communia ignoret, & apprehendat vt venialia, cùm ſint mortalia, non eſſe ſcrupulum iniiciendum pœnitenti, vt teneatur hęc iterum confiteri: ergò idem eſt dicendum de omnibus: nam per ſe omnia æquè ſunt de neceſſitate confeſſionis: ergo, ſi ille modus confeſſionis eſt ſufficiens in extraordinariis peccatis, ita vt, licèt pœnitens poſtea cognoſcat ignorantiam confeſſoris, & grauitatem ſui peccati, non teneatur illud iterum confiteri, etiam in quibuſcunque aliis peccatis erit ſufficiens: nam quod attinet ad integritatem confeſſionis, & æquitatem iudicij, eadem eſt ratio de omnibus: obligare autem pœnitentes ad hãc iterationẽ in omnibus peccatis, eſſet ſine dubio valde oneroſum, & ſcrupuloſum, ſine ſufficienti fundamento, quia ſæpiſſimè accidit hæc ignorantia in cõfeſſionibus, & poſtea detegitur cognita meliùs perſona confeſſoris. Imò etiam ſi quæreretur, quoties ſacerdos non intellexit circunſtantias mutare ſpeciem, etiamſi pœnitens illas ſufficienter declaret, poſtea cognita ignorantia ſacerdotis à pœnitente, teneri ea iterum confiteri, quia etiam eſt de neceſſitate confeſſionis has circunſtantias confiteri; ergo & quòd confeſſor eas intelligat: Vel ergo hæc conſecutio valida non eſt, vel multa ſunt admittenda abſurda, & quæ oneroſam reddunt confeſſionem. Dicta ergo illatio valida profectò non eſt, vt oſtendimus: & ita ſatisfactum eſt fundamento contrariæ ſententiæ.

Solùm aduerto, quando pœnitens diſcretus & pru- 18. Aduertendum.
dens in ipſa confeſſione intelligit confeſſorem non percepiſſe grauitatem mortalem ſuæ culpæ, quod ſæpe coniectare poterit, vt notauit Nauar. in Summa, Nauar. capite nono, numero nono, ex pœnitentia iniuncta, aut ex aliis ſignis & verbis clarioribus; tunc debere apertè declarare ſuam culpam fuiſſe mortalem, quia tenetur facere, quod in ſe eſt, vt ſacerdos hoc intelligat, & iuſtè iudicet. Extra hunc verò aut ſimilem caſum nõ tenetur pœnitens explicare quaſi in actu ſignato ſuam culpam eſſe mortalem, ſed ſatis eſt ſpeciem eius, & materiam, ac quantitatem eius, ſi magna ſit, declarare: nam per hoc quaſi in actu exercito ſatis explicat ſuam culpam eſſe mortalem: nec tenetur, per ſe loquendo, ampliùs inſtruere confeſſorem, aut præſumere illum eſſe adeò ignorantem, vt id non intelligat. Ex quibus omnibus tandem concludo cum Nauarro dicto capite non. numero. 9. & ſumitur ex eodem capite quarto, numero duodecimo, & ſequentibus, in duobus tantùm caſibus teneri pœnitentem, moraliter loquendo ad iterandam confeſſionem ob imperitiam confeſſoris, quando nouit illum eſſe ita imperitum, vt ſuam conſcientiam diiudicare non ſufficeret, & nihilominus illi confeſſus eſt: vel quãdo in ipſa confeſſione intellexit ſufficienter confeſſorem nõ percipere grauitatem delicti, & nihilominus ſimpliciter, & ſine ampliori inſtructione confeſſus eſt.

SECTIO III.

Vtrùm ex iure antiquo eſſet aliqua alia conditio neceſſaria in ſacerdote, vt eſſet idoneus iudex delegatus in hoc foro.

DVos modos huius delegationis ſuprà diſtinximus, ſcilicet directè factam ipſi confeſſori, vel media facultate data pœnitẽti ad eligendũ cõfeſſorẽ: & vtranq; fieri poſſe, vel à ſummo Põtifice, vel ab Epiſcopo, vel à Parocho. Vt ergo Pontifex, aut Epiſcopus delegarent hanc iuriſdictionẽ alicui ſacerdoti directè 1.

directè, & per priuilegium ſeu gratiam illi cōceſſam, nulla alia conditio in eo requirebatur ex vi iuris antiqui, præter eas, quæ ex natura rei in eo ſunt neceſſariæ, vt ſit dignus & idoneus ad hoc miniſteriū. Quod eſt certum; quia nec in iure habetur talis cōditio, nec ex cōſuetudine, nec facilè excogitari poteſt: quia nec requirebatur in tali perſona prior iuriſdictio: nā poterant, ſicut & nūc poſſunt Papa & Epiſcopi, delegare hanc iuriſdictionem ſimplicibus ſacerdotibus: neque etiā requirebatur alia prior approbatio: nam ipſi poterant immediatè approbare. Atque hoc maximè cōſtare poteſt in priuilegiis, ſeu facultatibus perſonalibus ac particularibus. Nam de priuilegiis conceſſis à Pōtificibus in communi, v. g. aliquibus religionibus, dubitari poteſt, an requirerent approbationē Epiſcopi, non quidem quia Papa non poſſet aliter illa concedere: nam oppoſitum certum eſt, vt ex ſuperioribus conſtat: ſed quia de facto, & ſecundùm commune ius non aliter eā concedebāt. Et de hac re, quid diuerſis temporibus ſeruatū fuerit, dicemus ſectione ſequēte.

2. *Difficultas.* Difficultas ergo ſupereſt primùm de Parocho delegante ſuam iuriſdictionem alicui ſacerdoti, deinde de quolibet pœnitente habente generalem facultatē eligendi confeſſorem idoneum, an ſecundùm commune ius antiquum poſtularetur aliqua conditio in ſacerdote, vt reputaretur idoneus. *Quorundam opinio.* Et in hoc fuit quorundam opinio, etiam in iure antiquo fuiſſe neceſſariam alterutram ex duabus conditionibus, ſcilicet, vel quòd haberet in Eccleſia aliquam iuriſdictionē ordinariam in hoc foro, vel quòd eſſet ab Epiſcopo approbatus tanquam idoneus. Prior conditio non eſt ita intelligēda, vt oporteret talem confeſſorem habere iuriſdictionē ordinariam in ipſum pœnitentē, alioqui eſſet impertinens delegatio: ſed intelligenda eſt abſolutè, quòd talis ſacerdos haberet iuriſdictionem ordinariam circa aliquem populum. Loquimur autem de iuriſdictione ordinaria, prout iure communi haberi ſolet in Eccleſia per beneficia Eccleſiaſtica, vt excludamus nunc ſuperiores religionum, qui etiam habent iuriſdictionem ordinariam: tamen de illa non loquūtur Auctores in præſenti, quia eſt ex priuilegio, & quaſi extraordinaria: de illa verò aliquid attingemus ſectione ſequente.

3. Iuxta hanc ergo declarationem poterat vnus Parochus iuxta antiquum ius delegare ſuam iuriſdictionem alteri Parocho, & qui habebat facultatem eligēdi confeſſorem, poterat quemcunque Parochum non ſuum eligere, & hoc ſemper fuit indubitatum in Eccleſia, cuius rationem, & maiorem expoſitionem, attingemus ſectione ſequente. Addit ergo hæc opinio, ſimplicem ſacerdotem non potuiſſe tunc eligi, niſi eſſet ab Epiſcopo approbatus. Ita tenuit Gloſſa in c. *Omnis vtriuſque ſexus*, verb. *Alieno*, & Gloſſa in Clem. 1. de Priu. ver. *Speciali*, quā omnes interpretes ibi eſſe ſecutos vſque ad Panormitanū excluſiuè, ait Nauarrus infrà citandus, qui etiam refert Capellam Toloſanam deciſ. 221. Idem ſecutus eſt Cano relect. de Pœnit. p. 5. & indicat Ruardus art. 3. quatenus cum Henrico quodlib. 10. q. 4. dicit, eſſe contra rationem, & contra bonum Eccleſiæ committere pœnitentibus, præſertim idiotis, iudicium idonei confeſſoris. Atque hinc ſumitur ratio huius ſententiæ, quia facultas hæc quādo generatim datur, intelligi debet conuenienti modo, & abſque detrimento fidelium, & morali periculo committēdi ſacrilegia in adminiſtratione huius ſacramenti: ergo ita ſemper intelligi debuit, vt eſſet neceſſaria aliqua approbatio publica, qualis ſolùm eſſe poteſt, aut per ſuſceptam animarum curam, aut per Epiſcopi approbationem. Atque hoc confirmant decreta antiqua, quæ dicunt, non poſſe presbyterum reconciliare pœnitentem ſine licentia Epiſcopi, vt expreſsè habetur in Conc. Hiſpal. 2. c. 7. & apud Damaſum epiſt. 4.

Nauar. Cano Ruard. Henric.

4. Oppoſita ſententia communis eſt, quam tenet Palud. in 4. d. 17. q. 4. n. 17. & 18. & ibi Gab. quæſt. 2. art. 3. dub. 5. Adrian. poſt quæſt. 5. de confeſſ. dub. 1. Caietanus in Summa, verb. *Abſolutio*. Syluest. verb. *Confeſſor*. 1. q. 5. Angel. verb. *Confeſſio*. 3. nu. 4. Anton. 3. par. tit. 17. c. 9. Soto d. 18. q. 4. art. 3. circa fin. Medina Cod. de Confeſſione, q. de Sacerdote alieno per Parochum eligēdo, Victoria in Summ. n. 150. & Nauar. in c. *Placuit*, de Pœnitentia. d. 6. n. 49. & ſequētibus, vbi in eandē ſententiā refert Panormitanū in Clem. 1. de Priuilegiis, cū aliis. Et hanc ſententiā veram exiſtimo.

Palud. Gabriel. Adrian. Syluest. Angel. Anton. Sotus. Medin. Victor. Nauarr.

5. *Prima concluſio.* Dico ergo primò; Parochus ante Concilium Tridentinum ex vi iuris communis poterat & validè & licitè ſuam iuriſdictionem committere cuicunque ſacerdoti, qui ſecundùm naturale ſeu diuinum ius idoneus eſſet ad hoc ſacramentum miniſtrādum, etiamſi aliam iuriſdictionem vel Epiſcopi approbationem non haberet. Probatur, quia in delegante erat poteſtas, quia hęc conuenit illi ex vi ordinariæ iuriſdictionis; & hæc non erat ligata aut impedita, vt ſupponimus: quia ex parte ipſius Parochi nullum erat ius poſitiuum prohibēs illi delegationem, imò neque nunc eſt, vt infrà videbimus. Rurſus ex parte alterius extremi in ſacerdote erat capacitas; & nullum etiam erat ius ſpecialiter requirens in illo alterutram ex dictis conditionibus, quia neque in Concilio, aut Pontificio decreto oſtendi poterit: neque etiam ex natura rei ſequitur: nam cui committebantur oues tanquam ordinario Paſtori, etiam poterat committi cura aſſumendi dignum & ſufficientem coadiutorem: & ideo quandiu hoc non prohibebatur, cenſebatur commiſſum: ergo. Atque hoc modo poſſet reſponderi ad illos antiquos canones, negantes poſſe ſacerdotes reconciliare pœnitentes ſine licētia Epiſcopi: nam qui à Parocho habet licentiam, mediatè ſaltem cenſetur habere ab Epiſcopo, quandiu id non prohibet. Quanuis fortaſſe illi canones loquantur, vel de reconciliatione, quæ fiebat de publicis pœnitentibus, vel de eo tempore, quo Epiſcopi erant quaſi immediati paſtores ſuarum diœceſum, abſque diuiſione parochiarum per propria beneficia. Semper tamen ſubintelligenda eſt conditio, dummodo talis ſacerdos non ſit ſpecialiter ſuſpenſus, vel prohibitus ab Epiſcopo: nam hæc ipſa conditio in iure diuino aut naturali fundata eſt, vt in ſectione præcedenti eſt declaratum: & ideo in ipſo etiam Epiſcopo reſpectu ſummi Pontificis eſt neceſſaria. Imò & in generali conceſſione ſummi Pontificis idem ſubintelligitur, vt ex eodem principio conſtat.

6. *Secunda concluſio.* Dico ſecundò, ſtādo in iure antiquo, per generalē facultatem datam ad eligendum confeſſorem, eligi poterat quilibet ſacerdos iure diuino idoneus, abſque alia cōditione, aut approbatione iure humano requiſita. Probatur eodem fundamēto, quia nullum oſtendi poteſt ius vbi hoc ſit præſcriptum. Vnde, ſi ſuperior dans facultatem, expreſsè declaret in hoc ſenſu illam dare; dubitari nō poteſt quin talis facultas eſſet valida: quia in dante non deerat poteſtas, & nullum erat poſitiuum ius irritans eius voluntatem; & ex ſe non habet ille modus adeò intrinſecam inordinationem, vt reddat facultatem irritam ex natura rei. Imò, ſi perſona, cui daretur, eſſet prudens, & timorata, nullum peccatum eſſet talem facultatem ei concedere. Aliis verò communiter eam dare, regulariter non eſſet prudentiæ conforme; non tamen propterea facultas eſſet nulla, quia ad hoc oporteret aſſignare ius irritans illam.

Ex quo vlteriùs infero, quāuis daretur facultas per hæc generalia verba, *ſacerdotem idoneum*, non fuiſſe limi.andam,

mitandam, aut neceſſariò interpretandam de ſacerdote declarato idoneo publica auctoritate, alterutro ex dictis modis: quia etiam hæc declaratio, aut limitatio non habetur in iure: neque eſt neceſſaria ex vi ſolius rationis, quia aliis modis poteſt ſufficienter conſtare de idoneitate confeſſoris, ſcilicet, per experientiam, aut publicam famam ſeu notitiam, aut per aliorum fide dignorum teſtimonium. Et quanuis verum ſit ex conceſſione generali ſic intellecta, & cuilibet de populo facta potuiſſe ſequi incommoda; hinc
11. ſolùm infertur pertinuiſſe ad curam paſtorũ Eccleſiæ illam non cōcedere ſine maiori declaratione, aut circunſpectione. Et ad vitanda hæc pericula condidit Concilium Tridentinum ius ſtatim explicandũ, quod eſſe nouum ſatis ex eius verbis conſtare poterit.

SECTIO IV.

Quis ſacerdos ſit idoneus miniſter huius ſacramẽti iuxta nouum decretum Concilij Tridentini.

1. *Trident.* CERTVM eſt poſt decretum Concilij Tridentini ſeſſ. 23 c. 15. de Reformat. nō ſufficere, vt perſona ſacerdoti, cui deleganda eſt iuriſdictio in hoc foro, habeat omnia requiſita ex diuino ſeu naturali iure ad hoc miniſteriũ peragendũ, niſi de hoc etiam habeat ſpecialẽ Eccleſiæ approbationẽ nouo illo iure decretā: nam hoc expreſsè ibi ſtatuitur: & de fide certum eſt potuiſſe Concilium hoc decernere. Quod vt exponamus, oportet verba Concilij proponere, & multa, quæ circa hoc ius nouum dubitata ſunt, adnotare. Sunt igitur verba Concilij, *Quamuis presbyter in ſua ordinatione à peccatis abſoluẽdi poteſtatem accipiat (ſcilicet, poteſtatem ordinis in corpus Chriſti myſticum, vt in ſuperioribus declaratũ eſt) decernit tamen ſancta Synodus, nullum etiam Regularem poſſe confeſſiones ſeculariũ, etiam ſacerdotum, audire, nec ad id idoneum reputari, niſi aut parochiale beneficiũ, aut ab Epiſcopis per examẽ, ſi illis videbitur eſſe neceſſariũ, aut alias idoneus iudicetur, & approbationẽ, quæ gratis detur, obtineat; priuilegiis, & cōſuetudine quacũque etiam immemorabili, nō obſtantibus.*

2. *Primum notabile.* Circa hoc igitur decretum primùm omnium diſtinguendi ſunt illi duo modi deſignandi ſacerdotem idoneum, quos Concilium inſinuat, ſcilicet, per beneficium parochiale, vel Epiſcopi approbationẽ. Ex quo duo certa colligimus. Primum eſt, quemlibet ex his modis per ſe ſufficere: alterum eſt, aliquem ex his modis eſſe neceſſarium, neque aliam approbationem ſufficere. Primũ horum nō tam fuit à Concilio introductum, quàm retentum: ſemper enim illi duo modi approbationis habuerũt in Eccleſia magnam auctoritatem, & ſufficientiſſimi iudicati ſunt, vt patet ex dictis ſect. præcedenti: & meritò, quia cùm Epiſcopi ſint principales paſtores animarum, meritò illis hæc approbatio committitur: quia verò Parocho etiã cōmittitur animarum cura, per hoc ipſum munus ſatis declaratur ſufficiẽs ad confeſſiones audiẽdas; & ideo quanuis ſolùm recipiat iuriſdictionem in oues ſuas; tamen approbatus cenſetur, vt poſſit ei delegari hæc iuriſdictio vbicunque, & quocũque modo aliàs legitimo. Secũdum autem, ſcilicet, quòd alter ex his modis neceſſarius ſit, nouum eſt & à Concilio introductum, vt patet ex dictis ſect. præced. & indicatur in illo verbo Concilij, *Decernit ſancta Synodus.* Atq; hinc colligitur, omnes ſacerdotes, qui non habent parochiale beneficiũ, cuiuſcunque ſtatus, ordinis, aut dignitatis exiſtant, indigere Epiſcopi approbatione, vt poſſint hoc munus exercere: quia Concilium vniuerſaliter loquitur, & nullũ excipit; ſed ampliat potiùs,

A etiam ad regulares, quãuis non loquatur reſpectu omnium pœnitentium, ſed ſecularium, vt infrà declarabimus.

Aliqui tamen voluerunt excipere eos qui habent publicum ſciẽtiæ teſtimoniũ, per gradũ Doctoratus aut Licentiati in Theologia, vel iure Canonico, aut per publicam facti ſeu doctrinæ euidentiam. Sed hoc improbabile eſt, quia hoc eſt ius poſitiuũ, cui ſtandũ eſt, & Concilium expreſsè excludit omnẽ aliũ modũ, dicens, *Neque ad id idoneum reputari, niſi*, &c. voluit enim eſſe hanc approbationẽ aliquo modo iuridicã, ſeu ex poteſtate iuriſdictionis: & ideo illã nō conceſſit Academiis, nec publicæ opinioni ſeu exiſtimationi, ſed Epiſcopis, ad quos etiam pertinet Parochorum B approbatio, eo vel maximè, quòd multa requiruntur ad hoc munus, quę tam Doctoribus, quàm iis qui publicè exiſtimantur docti, facilè deeſſe poſſunt. Maius dubium eſſe poterat de quibuſdã perſonis Eccleſiaſticis in altiori dignitate conſtitutis, vt ſunt Cardinales, & Epiſcopi conſecrati, qui nullũ verum habent Epiſcopatũ, & ſi qui ſunt alij ſimiles. Veruntamen cùm Conciliũ nihil excipiat, ſed ſimpliciter, & ſine vlla adiectione dicat, *nullum*, neminem excipiendum cenſeo ratione cōſecrationis, aut dignitatis cuiuſcunque, niſi quatenus habet annexam aliquam animarum curam, vt inferiùs declarabitur. 3. *Exceptio quorundam reiicitur.*

Secundò adnotandũ eſt illud verbum Cōcilij, *Confeſſiones ſecularium, etiam ſacerdotum*; nam ex illo mani- 4. *Secundum notabile.*
C feſtè conſtat, ius hoc non habere locũ reſpectu regulariũ; habere autem locum reſpectu omniũ ſeculariũ ſine vlla exceptione. Primũ patet, quia Conciliũ ipſum addidit limitationẽ. Et fortaſſe ratio fuit, quia noluit Conciliũ in hoc ſubiicere regulares Epiſcopis quoad cōfeſſiones, quas ipſi faciũt inter ſe, ſeu de peccatis ſuis: quia ipſi habẽt propriũ & peculiarẽ modũ, quo gubernãtur, & proprios paſtores à quibus cōfeſſores recipere ſolẽt. Vel etiã Conciliũ hoc fecit, quia plus cōfidit, moraliter ac regulariter loquendo, de regulariũ pœnitentiũ conſcientia, & prudentia. Sub nomine autẽ regulariũ etiã fœminas religioſas cōprehẽdimus: quia illę etiã ſecũdùm iura ſeculares non ſunt.

Atque hinc colligitur primò, poſſe ſuperiorem regularium exponere ſuis ſubditis confeſſorem non D approbatum ab vllo Epiſcopo, quia hoc poteſt iure antiquo, & communi, ſeu per propria priuilegia; & per hoc decretum nihil in hoc eſt innouatum. *Nauar.* Secundò ſequitur, quod bene notauit Nauarrus in Summ. c. 4. n. 7. ſi religioſus nunc habeat facultatem eligendi confeſſorem, poſſe eligere quem inuenerit ſibi idoneum, quanuis ab Epiſcopo approbatus nō ſit. Ratio eſt eadem, quia Concilium in hoc nihil innouauit. Et congruentia eſſe poteſt: tum quia religioſis facile eſt inuenire confeſſorem idoneum, regulariter loquendo, quia habere debent conſcientias minùs oneratas peccatis: tum etiam, quia Conciliũ præſumpſit illos fore prudentiores & cautiores in confeſſoribus eligendis. Quidam verò hoc limitant, quãdo ſuperior expreſsè concedit hanc facultatem: nam ſi tantùm faciat licentiam eligendi confeſſorẽ, dicunt E interpretandam eſſe de approbatis ab Epiſcopo. Sed non eſt cur ita interpretemur, quia potiùs exiſtimandum eſt, ſuperiorẽ velle vt Religioſus vtatur iure ſuo. *Limitatio aliquorum reprobatur.* Solùm ergo obſeruandum eſt, vt eligendus ſit ab Eccleſia toleratus, ſcilicet, non ſuſpenſus, neque excommunicatus, quanuis hoc in ipſa ratione idonei confeſſoris contineatur, vt ſuprà dixi.

6. Altera pars ſuprà propoſita probatur: quia etiã in hoc locutio Concilij vniuerſalis eſt, nullámque limitationem, ſed ampliationem potiùs ei addidit. Nam quia ſacerdotes videri poterant, aut propter ſtatum non comprehendi nomine ſecularium, aut propter

conſuetudinem facilè ac frequenter cõfitendi,& eligendi confeſſorem, poſſe excipi ab hac generali regula;ideo Concilium illam ampliationem addidit,dicens ,*etiam ſacerdotem*. Ex qua conſtat,à fortiori comprehendi omnes clericos in minori ordine conſtitutos,& omnes laicos,etiam Principes ,& Reges, ſine vlla exceptione.

An prælati habentes à iure facultatem eligendi confeſſorem, ſacerdotum nomine comprehendantur.

Fundamentũ partis affirmantis. — *Decius.* — *Fundamentũ partis negãtis.* — *Panor.*

7. DVBITATVM verò eſt Romæ,an Prelati habentes à iure facultatem eligendi confeſſorem,hîc nomine ſacerdotum cõprehendantur.Quod dubium tractatum fuit Romæ in congregatione,cui decem Cardinales aderant,& quinque eorum in partem negatiuam,quinque verò in affirmatiuam inclinarunt. Fundamentum priorum potuit eſſe duplex. Primum eſt,quia priuilegium in iure contentum non intelligitur derogari per generalem clauſulam, *non obſtantibus priuilegiis*, &c. qua hîc vtitur Concilium, vt eſt communis regula Canoniſtarũ, vt videre licet in Decio conſil. 165. Secundum eſt,quia nomine ſacerdotis ſimpliciter dicti non comprehenditur Epiſcopus, præſertim in materia odioſa & reſtringente, qualis eſt hæc.De quo principio videri poteſt Panormitanus in cap. *Non poteſt*, n. 3. de ſententia & re iudicata.Fundamentum aliorum affirmantium;etiam reſpectu iſtorũ requiri ſacerdotem expoſitum,eſſe potuit,quia Verba Cõcilij vniuerſalia & generalia ſunt, & illa principia,per quæ limitantur, nõ ſunt ſatis firma,nec ſufficienti auctoritate approbata.Præſertim, quia decretum verè ac propriè non derogat illi priuilegio prælatorum;quia priuilegium expreſsè dicit,vt poſſint eligere ſacerdotem idoneum, & hoc integrũ manet:neque Concilium illud in totum,vel in partẽ abſtulit,ſed ſolùm ex parte confeſſoris poſuit conditionem neceſſariam, vt idoneus ſit; & hæc conditio vniuerſaliter poſita eſt reſpectu omnium ſecularium, inter quos hi prælati continentur.Denique nõ poteſt hæc materia propriè dici odioſa,ſed fauorabilis,quãdoquidem eſt in fauorem ſacramenti,& conſcientiæ, & propriè nullum ius Epiſcoporum aufert. Hæc ſunt fundamenta vtriuſque ſententiæ.

Deciſio Pontificis in propoſita quæſtione.

8. De hac ergo ſententiarum diuerſitate conſultus ſummus Pontifex Gregorius XIII. reſpondit, *In re dubia tutius eſt adhærere decreto Cõcilij Tridẽtini*. Quare dicẽdum eſt,prælatos inferiores Epiſcopis,qui iuriſdictionem non habent Epiſcopalem,non poſſe eligere niſi aliquẽ approbatũ ab Epiſcopis:quia hi prælati manifeſtè & ſine vlla ratione dubitandi comprehenduntur ſub decreto Concilij.Epiſcopi verò,ſi velint eligere ſibi ſubditum, illum poſſunt approbare: quia ſimpliciter,& ſine vlla reſtrictione approbant,ſi volunt,ſeu ſi is,qui approbatur,dignus eſt. At verò ſi velint eligere ſibi non ſubditum, debent eligere approbatum ab Epiſcopo,cui eſt ſubiectus:ita enim habetur in declaratione Cardinalium 1158. & 1160. Quæ vltima pars videri poteſt noua, & difficilis: quia Epiſcopus etiam ſacerdotes aduenas, & non ſubditos,poteſt approbare, & iuriſdictionem eis dare, vt ſuarum ouium confeſſiones audiant: cur ergo non poterit idem facere circa ſeipſum? Sed habet illa reſponſio rationem ſtatim explicandam.

Tertium notabile. — *Corduba.*

9. Tertiò principaliter aduertendum eſt,Concilium generaliter & indifferenter poſtulare hoc genus approbationis ad exercendum munus confeſſoris, quacunque ratione iuriſdictio ei deleganda ſit:non enim dicit,vt eligi non poſſit in confeſſorem,qui non fuerit ſic approbatus: ſed ſimpliciter ait, *non poſſe audire ſecularium confeſſiones, neque ad id idoneum reputari*. Igitur ſiue à pœnitente eligendus ſit, ſiue à proprio ſacerdote directè accepturus ſit iuriſdictionem,ſemper ſupponi debet hæc approbatio. Vnde, quanuis Papa delegando iuriſdictionem ſuam, de abſoluta potentia poſſit eam communicare cuilibet ſacerdoti non ſeruata hac forma Concilij;tamen, quoties ſimpliciter & ſine tali declaratione illam committit,intelligitur iuxta formam Concilij hoc facere. Quanuis Corduba,hoc punctum attingens,varias opiniones,& earum Auctores referat, & ex parte contrarium ſentire videatur: ſed ſtante Concilio Trident. vix poteſt in hoc eſſe controuerſia: nam cùm hoc ſit ius ordinarium à Concilio conſtitutum, & ſit de re grauiſſima ex qua pendet valor ſacramenti, quoties Pontifex abſolutè loquitur,ſecundum hoc ius loqui cenſendus eſt; neque illud derogare,niſi vbi expreſsè id declarauerit,vel ex modo conceſſionis manifeſtè conſtiterit. Vnde, cùm abſolutè concedit facultatem eligendi confeſſorem, quanuis aliud non exprimat, intelligendum eſt de confeſſore approbato iuxta formam Concilij. Et ſimiliter priuilegia omnia cõceſſa à Põtificibus, aliquibus religionibus,vt etiam Religioſi poſſint confeſſiones audire,ſub prædicta conditione ſeu approbatione intelliguntur, vt euidentiùs conſtabit ex tractandis. Neque in hoc inuenio diuerſitatem aliquam inter auctores: neque illi,quos Corduba citat, vix aliquid de hoc iure nouo loquuntur. Nihilominus tamen, ſi Papa alicui ſacerdoti particulari ſpecialem licentiam faceret ad confeſsiones audiẽdas,probabile eſt, quod Corduba ſignificat, hoc ipſo videri illũ approbare,quod maximè eſſet indubitatum,ſi talem licẽtiam daret pro ſuo particulari Epiſcopatu Romano:nam,ſi eſſet vniuerſalior, oporteret etiam approbationem vniuerſalem diſtinctiùs explicare: quanuis eo ipſo quòd licentia datur in particulari tali perſonæ, videatur profectò ſufficiens approbatio eius.

Atque eadem proportione loquendum eſt de facultate eligendi confeſſorem,à Papa conceſſa:ſemper 10.
enim intelligitur de confeſſore idoneo iuxta hanc formã Concilij:quod etiam iuxta communem vſum declarari ſolet in Bullis Pontificiis:ſed,licèt nõ adderetur hæc declaratio,ita eſſent intelligendæ:quia cõceſſio Pontificis ſemper intelligitur iuxta commune ius,neque cenſetur derogare illud,niſi ſufficienter id declaret. In Epiſcopis etiam hoc ſatis clarũ eſt, quia ſi Epiſcopus ſacerdoti committat iuriſdictionem ſuã, hoc ipſo illum approbat, & exponit: nam hoc eſt in poteſtate eius: qui autem vult alteri delegare iuriſdictionem ſuam,vult etiam dare,quæ ad illam neceſſaria ſunt,quatenus ab ipſo pendent.Si autem alicui ſubdito Epiſcopus det facultatem eligendi confeſſorem in ſua diœceſi, clarum eſt debere intelligi de ſacerdote expoſito iuxta hanc formam Concilij Tridẽtini;ſi verò etiam extra diœceſim extendatur facultas, debet neceſſariò intelligi de ſacerdote approbato ab Epiſcopo,ſaltem illius diœceſis, iuxta infrà dicenda: quia nunquam poteſt Epiſcopus dare hanc facultatẽ, niſi iuxta formam Concilij. Loquor autem de propria facultate eligendi confeſſorem: nam,ſi ſubditus vnius Epiſcopi, ſub titulo & more peregrinorum in alia diœceſi cõfiteri vult,more incolarum illius diœceſis confiteri debet, vel alicui Parocho, vel alicui ſacerdoti, non tantùm approbato, ſed etiam iuriſdictionem habenti ab Epiſcopo illius diœceſis,iuxta ſuperiùs dicta.

An

An Parochus ſacerdoti non approbato poſsit iuriſdictionem delegare.

11. *Ratio dubitandi.* CIRCA hoc verò dubitatum eſt de Parochis an illi etiam non poſſint delegare iuriſdictionem ſuam, aut coadiutorem ſumere, niſi approbatum ab Epiſcopo. Et ratio dubitandi eſt, quia Parochi habebant ordinarium ius delegandi ſuam iuriſdictionem: ſi autem nunc non poſſent delegare niſi ſacerdotibus ab Epiſcopis expoſitis, omnino eſſent priuati iure ſuo: non eſt autem veriſimile hoc ius ordinarium ablatum eſſe à Concilio, nulla facta eius mentione: præſertim quia ſolùm dicit, *non obſtantibus priuilegiis, & quacunque conſuetudine.* Hoc verò ius non eſt ortum ex priuilegio, vel ex conſuetudine: ſed ex ordinario officio, ſeu poteſtate. Propter quam rationem nonnulli auſi ſunt hanc ſententiam defendere. *Aliquorum ſententia reprobatur.* Mihi autem neque tuta, neque practicè probabilis videtur.

12. *Reſpondetur quæſtioni.* Dicendum ergo eſt, Parochos tantùm poſſe delegare iuriſdictionem ſuam, vel aliis Parochis (in quo ius eorum integrum conſeruatum eſt) vel ſacerdotibus ab Epiſcopo approbatis: hæc enim eſt mens Cõcilij, quam primò ipſa cõſuetudo ita interpretata eſt. Secundò verba Concilij hoc requirunt: quia generalia ſunt: & ſicut in præcedenti puncto dicebamus, per ſe & directè non auferunt ius, nec poteſtatem deleganti, ſed ex parte eius, cui deleganda eſt iuriſdictio, ponunt conditionem neceſſariam, vt ſit idoneus & capax eius; quæ conditio non eſt contra ius alicuius. Tertiò, ex fine Concilij hoc colligitur; voluit enim ad cauenda incommoda hoc iudicium reſeruare Epiſcopis: at verò, ſi hæc facultas relicta eſſet Parochis, ferè nihil feciſſet. Confirmatur: quia ſi ex parte ſacerdotis poſſet Parochus iuriſdictionẽ dare ſacerdoti non approbato, etiam poſſet dare facultatem parochiano ſuo ad eligendum confeſſorem ab Epiſcopo non approbatum. Patet ſequela: tum quia per vtrumq; modum ſuã iuriſdictionem cõmunicat: tum etiam, quia ex poteſtate ordinaria vtrumq; poterat ante Concilium: ergo ſi illa mãſit intacta, vtrumq; etiam nũc poterit. Conſequens autẽ euidenter eſt abſurdiſſimum, quia prorſus eneruat decretum Concilij: & quia ridiculum eſt poſſe Parochum concedere, quod ſummus Pontifex nunquam ordinariè concedit per diplomata ſua, & Epiſcopus non poteſt concedere.

13. *Ratio dubitãdi ſoluitur.* Ratio dubitandi in principio poſita ex dictis ſoluta eſt: tum quia non eſſet inconueniens decretum vniuerſalis Concilij Parochos priuare iure ſuo; nam etiam Epiſcopi ſua ordinaria poteſtate poterant illis præcipere, ne aliquos coadiutores aſſumerent, niſi à ſe approbatos: quid ergo mirum quòd id fecerit Concilium? Tum etiam, quia directè & formaliter non ſunt priuati iure ſuo, ſed ex parte eorum, quibus deleganda eſt iuriſdictio, poſita eſt conditio neceſſaria, vt habeantur idonei: ipſi autem Parochi ſemper poſſunt ſuam iuriſdictionem idoneis delegare. Nec refert, quòd approbati ſimul habeant iuriſdictionem ab Epiſcopo: quia hoc eſt per accidens: per ſe enim hæc duo diſtincta ſunt, & poſſunt ſeparari. Et (quod notandum eſt) quamuis Epiſcopus, quando approbat ſecularem ſacerdotem, regulariter det illi iuriſdictionem, non tamen ſemper dat pro toto Epiſcopatu, ſed pro aliqua ciuitate, vel oppido; & tunc ille, quamuis non habeat iuriſdictionem pro tota diœceſi, ſimpliciter manet approbatus in tota illa, niſi expreſsè limitetur; de quo infrà dicemus: & tunc poteſt in quacunque parte diœceſis recipere iuriſdictionem à quolibet Parocho.

14. *Quartum notabile.* Quartò, principaliter aduertendũ eſt, hanc formam approbationis ſacerdotis idonei, non ſolùm eſſe ne-A ceſſariã neceſſitate præcepti, in quo nulla poteſt eſſe dubitandi ratio: ſed etiam neceſſitate ſacramenti, ita vt ſi ſacerdos non approbatus alterutro ex dictis modis, tentet hoc conficere ſacramentum, nihil faciat, non ſolùm per accidens ob indiſpoſitionem, ſeu malam conſcientiam pœnitentis, ſed etiam per ſe, ex defectu poteſtatis, quantumuis pœnitens bonam fidem habeat. In quo poſſet quiſpiam dubitare, quia ad ſacramentum conficiendum duplex tantùm poteſtas in miniſtro requiritur, ordinis, & iuriſdictionis: hæc autem approbatio ad neutram iſtarũ pertinet, vt ex dictis conſtat: ergo nõ potuit fieri, vt ipſa ſit de neceſſitate ſacramenti: quia Eccleſia nihil poteſt addere ſacramentorum inſtitutioni, quod ſimpliciter neceſſarium ſit. *Dubitatio.* Nihilominus quod diximus, eſt certum, & B indubitatum in Eccleſia: poteſtque breuiter in hunc modum declarari. *Deciditur.* Nam potuit Concilium hoc ſenſu legem illam præſcribere: quia iuriſdictio, vt ſuprà dictum eſt, homini per hominẽ communicatur: poteſt ergo Eccleſia præſcribere modũ communicãdi hanc iuriſdictionem, & ſtatuere cõditionem aliquam, ſine qua talis perſona inhabilis ſit ad iuriſdictionẽ ſuſcipiendam, ſeu quod perinde eſt, ſine qua collatio iuriſdictionis irrita ſit, & nullius valoris: eſt enim hic veluti quidam contractus, vel actio humana, habens effectum moralem circa alium, quæ irritari poteſt niſi debitis conditionibus fiat. Denique, cùm hæc iuriſdictio à poteſtate Pontificis præſertim manet, poteſt ipſe non delegare iuriſdictionẽ, niſi perſonæ habenti talem conditionem, & omnes paſtores ordinarios inferiores priuare poteſtate delegandi illam alio modo: non eſt ergo dubium quin hoc fieri potuerit. Quòd C autem factum ſit, patet ex illis verbis Concilij, *Nullum poſſe confeſſiones audire, neque ad hoc idoneum reputari*: quæ verba in ſubiecta materia hanc vim habent? & ita intellecta ſunt ab vniuerſa Eccleſia: quia cùm in hoc ſacramento poſſit Eccleſia, non ſolùm prohibere ne fiat, ſed etiam omnino tollere poteſtatem faciendi, & non dicat, *non poſsint licitè*, ſed ſimpliciter, *non poſsint*, manifeſtè eſt ſermo de poteſtate ſimpliciter & de neceſſitate ſacramenti.

Duo dubia proponuntur, & explicantur.

QVINTÒ, circa priorem modum approbationis per Eccleſiaſticum beneficium, vt illum breuiter expediamus, quoniam facilior eſt, dubitare aliquis 15. *Primum:* D poteſt, an ſenſus Concilij fuerit quaſi approbare & exponere ipſo iure pro tota Eccleſia eum, qui beneficium parochiale habuerit. Nam videtur poſſe ſufficienter intelligi, ſi dicamus excipi huiuſmodi beneficiatum, quia reſpectu ſuorum ſubditorum non indiget noua approbatione: non verò, quia reſpectu aliorum, ſeu totius Eccleſiæ approbatus iam ſit: hic enim ſenſus videtur præferendus: tum quia eſt formalior, id eſt, de habente beneficium, quatenus illud habet, & reſpectu eorum, quorum paſtor eſt: tum etiam, quia reſpectu aliorum nihil ampliùs habere videtur, quàm ſimplex ſacerdos. Dubitari ſecundò *Secundum.* E poteſt, an neceſſarium ſit actu habere hoc beneficium, an ſatis ſit habuiſſe; quia, licet beneficium non maneat, approbatio tamen ſemper manere videtur. Ac tandem dubitari poteſt, quid nomine beneficij parochialis Concilium intellexerit.

Circa primum dubium Ioan. Gutierez lib. 1. Can. quæſt. ca. 27. num. 21. non ſatis eſſe putat habere parochiale beneficium, vt quis vbique reputetur idoneus; imo hoc adeò certum exiſtimat, vt inde probet approbationem in vno loco non ſufficere pro aliis. Ratio autem eius eſt, quia habẽs beneficiũ curatum, 16. *Prima opinio circa primum dubium. Ioan. Gutier*

non poteſt oues alienas audire ſine licentia proprij Parochi. Quæ ratio ſi valida eſſet, probaret etiã intra eundem Epiſcopatum non cenſeri idoneum pro toto Epiſcopatu, qui in eo habet parochiale beneficium, ſed ſolùm pro ſua parochia, quod planè incredibile eſt; aliàs quid oporteret Cõcilium illam exceptionẽ facere? Nec videtur prædictus Auctor id admittere: quia ſtatim ſolùm concludit, non poſſe eligi extra Epiſcopatum, vbi beneficium habet. Sequela autem probatur, quia abſolutè loquendo non poteſt Parochus audire confeſsiones alienarum ouium ſine licentia propriorum paſtorum. Quapropter neceſſariò dicendum eſt, probationem illam non cõcludere intentum. Cauſa verò eſt, quia principium illud aſſumptum procedit quoad iuriſdictionem: hîc autem agimus ſolùm de approbatione neceſſaria, ad quam ſine dubio non requiritur licentia alterius Parochi, ſed ſolùm parochiale beneficium, ſi aliunde iuriſdictio detur per bullam, vel alio modo. Et ita intra eandem diœceſim extra cõtrouerſiam eſſe videtur, quòd quicunque habet ibi beneficium parochiale, ſit idoneus vt in tota illa eligatur per bullam, etiam ab alienis ouibus, ſine licentia propriorum Parochorũ, imò & ſine alia licẽtia Epiſcopi, præter beneficium parochiale; quia Concilium Tridentinum ad minimum æquiparat in hoc beneficiũ parochiale approbationi Epiſpopi; ſed approbatus ab alio Epiſcopo abſolutè, & ſine limitatione, in tota eius diœceſi reputandus eſt idoneus: ergo & habens beneficium parochiale.

17. An verò etiam extra diœceſim, & conſequenter vbique cenſendus ſit idoneus, maius habet dubium, neq; defuerunt qui id negauerint. Refertúrq; in huius ſententiæ confirmationem reſponſionem Congregationis Cardinalium, in hæc verba: *An obtinens parochiale beneficium, vbique cenſendus ſit idoneus, abſque alia Epiſcoporum approbatione, ita quòd audire poſſit confeſsiones eorum, qui non habent huiuſmodi priuilegium, ſed parochorum conſenſum. Congregatio reſpondit non poſſe.* Poſſumúſque ad hoc confirmandum commutare rationem, quæ ſuprà fiebat. Nam Concilium æquiparat beneficium approbationi: ſed approbatus in vno Epiſcopatu, non eſt vbique approbatus, ſeu idoneus, ergo nec is qui beneficium habet.

Cardinalium congregationis reſponſio.

18. *Vera primi dubij deciſio.*

Nihilominus cenſeo huiuſmodi beneficiatum iuxta intentionem Concilij eſſe idoneum reputandum ſimpliciter, & pro quocunque loco, ita vt vbique ſit proximè capax iuriſdictionis, ſi aliunde conferatur ab eo, qui poteſt delegare, vel mediante bulla, aut ſimili priuilegio eligendi confeſſorem. Hanc fuiſſe ſententiam grauiſſimorum quorũdam prælatorum, qui interfuerunt Concilio, & omnium Theologorũ, & Iuris peritorum Salmanticenſium, refert Henricus, & mihi etiam cõſtat. Probatur autem primò ex Concilio; quia in huiuſmodi beneficiato nullam aliam approbationem requirit, præterquam quòd *parochiale beneficiũ habeat*: & loquitur indefinitè, *vt poſsit confeſsiones ſecularium audire*: cur ergo nos reſtrictionem addemus, aut quo fundamento? Secundò, quia quoad hanc partem non tam conſtituit Concilium ius nouum, quàm retinuit antiquum: quia erat ſufficienti ratione fundatum, quã ſuprà declarauimus, cùm oſtendimus iure antiquo quemlibet Parochũ potuiſſe eligi in confeſſorem per quancunque facultatem; ergo idẽ ius nunc perſeuerat. Non enim recedimus à iure antiquo per nouũ, niſi quatenus ab eo exprimitur, vel inter ſe repugnant: hîc autem nihil huiuſmodi intercedit, imò verba Concilij hãc petunt declarationem: ergo. Tertiò, quia ſi extra diœceſim non poſſet eligi: etiam extra ſuam parochiam non poſſet eligi, quod falſum eſſe oſtendimus. Reſponderi poteſt, qui habet beneficium, iam eſſe approbatum ab Epiſcopo illius A diœceſis ad audiendas confeſſiones, & ideo poſſe eligi in tota illa; non verò eſſe approbatum ab aliis Epiſcopis. Sed contrà, quia ex vi beneficij ſolùm videtur approbatus pro tali loco ſeu parochia, & nihilominus ex vi Concilij reputatur illa approbatio ſufficiens pro aliis parochiis: quia miniſter publicus & ex officio approbatus ab Eccleſia, debet ſimpliciter reputari ſufficiens, vt eligatur: ergo.

Henric.

19. *Satisfit reſponſioni Cardinalium.*

Ad illam autem reſponſionem Cardinalium, quæ in contrarium affertur, in primis reſpõdeo, mihi non ſatis conſtare de eius auctoritate: quia nec inter eas, quæ ab Illuſtriſſimo ac eruditiſſimo Domino Alfonſo de Caſtellobranco huius Conimbricẽſis Eccleſiæ Epiſcopo ſumma diligentia & auctoritate collectæ ſunt, nec inter eas etiam, quæ in hoc noſtro inſigni B Collegio Conimbricenſi habentur, illam reperire potui. Deinde non ſatis intelligo de quo priuilegio ibi ſermo ſit, cùm dicitur, *Qui non habent huiuſmodi priuilegium.* Nam, ſi eſt ſermo de priuilegio eligendi confeſſorem, vt ſequentia verba ſignificant, potiùs ex illa reſponſione colligo, per bullam, & ſimilia priuilegia poſſe eligi in confeſſorem quemcunque parochũ, vbicunq; ſit: & hoc eſt quod intendimus. Solùm ſignificatur, vnum Parochum non poſſe alteri committere oues ſuas ſine Epiſcopi licentia, vel niſi alius Parochus ſit ad hoc ſpecialiter approbatus ab Epiſcopo: quod non intelligo dictũ ex vi Concilij. ſed ex debita ſubordinatione ad Epiſcopos, vel fortaſſe ex aliqua Italiæ conſuetudine. Inter nos verò hanc ſcimus eſſe conſuetudinem, vt Parochi ſeſe mutuò iu- C uent ex ſolo ſuo conſenſu, non tantùm intra eandem diœceſim, quod eſt certius & frequentius: ſed etiam in confinio diſtinctarum diœceſum, vt Henricus ſuprà refert. Quòd ſi in ea reſponſione ſermo eſt de alio priuilegio, vel in alio ſenſu data eſt, ſententiam noſtram cenſuræ Congregationis ſubiicimus: quandiu autem de illa nobis clariùs non conſtiterit, à ſententia, quam veram exiſtimamus, recedere non poſſumus. Ad rationem primò dicitur, minorem eſſe incertam, de qua ſtatim. Secundò dicitur, non oportere cum omnimoda æquiparatione illa duo membra intelligere: quia exceptio illa de habente beneficium parochiale, non eſt noua, ſed iuxta antiquum ius, & ideo in eodem ſtatu relicta eſt: alia verò eſt iure nouo introducta, quod ſpecialiter conſulendum eſt. Item D quia approbatio per parochiale beneficium, non cenſetur eſſe ab Epiſcopo, ſed ab Eccleſia, & vniuerſali conſuetudine.

Rationi prioris ſententiæ reſpondetur.

20. *Secundum dubium reſoluitur.*

Ad ſecundam nihilominus dubitationem dicendum exiſtimo, non ſufficere habuiſſe parochiale beneficium, ſi iam illud dimiſit, quia Concilium expreſſè dicit, *Niſi parochiale beneficium habeat.* Nec refert quòd per beneficiũ ſemel habitũ iam videtur approbatus, quæ approbatio non tollitur, licèt tollatur beneficiũ, quia capacitas ſeu dignitas eius ſemper manet, & in declaratione huius cõſiſtit approbatio. Non (inquam) hoc ſatis eſt, tum quia in his, quæ pendent ex iure poſitiuo, ſtandum eſt verbis legis, tum etiam, quia, vt infrà dicam, approbatio mutari poteſt, vel E quia ipſe homo mutatur, quòd facilè fieri poteſt, præſertim in moribus, à quibus etiam pendet approbatio; vel certè quia in priori approbatione potuit aliquis error committi; & ideo ſolùm quandiu durat, & ab Eccleſia ſuſtinetur in tali officio, approbatus cenſetur. Vnde, quandiu aliquis beneficium retinet, non poteſt pro ſolo arbitrio Epiſcopi priuari hac approbatione, cùm illam habeat à iure communi; poteſt tamen ex iuſta cauſa ille ab Epiſcopo ſuo ſuſpendi, ne ſua iuriſdictione vtatur. Poteſt etiam ſucceſſu temporis cognoſci inſufficiens ad illud miniſterium ex defectu ſcientiæ, aut morum, & ideo declarari inſufficiens,

ſiciens, & prohiberi, & recipere coadiutorem. Et in A his caſibus talis beneficiatus non eſt cenſendus expoſitus,neque idoneus.quia,licèt non ſit priuatus beneficio,eſt impeditus iuſtè: Conſilium autem debet intelligi de habente beneficium, & vſum eius ſine iuſto impedimento; hoc enim de iure communi eſt: & Concilium in hoc nihil innouauit.

21. *Quid per parochiale beneficium intelligendum ſit.*

Quid autem nomine *Parochialis beneficij*, intelligendum ſit, dicendum eſt breuiter, comprehendi etiam ſuperiora beneficia, quæ habent ordinariam iuriſdictionem in hoc foro,ſeu curam animarum annexam, vt ſunt non ſolùm Epiſcopi, ſed etiam aliqui Abbates, aliqui Archidiaconi, Archipresbyteri, &c. quia de his omnibus eſt eadem, vel maior ratio, & quia,vt ſuprà in ſimili dixi,ſub inferiori includitur id quod ſuperius eſt. Aliqui verò hoc etiam extendunt B ad prælatos religionum ex paritate rationis: ſed non rectè,quia, licèt habeant iuriſdictionem ordinariam, non tamen beneficium; & ſtandum eſt verbis legis. Et præterea, quia licèt habeant iuriſdictionem, non tamen in ſeculares, & ideo non ſtatim cenſentur approbati reſpectu illorum;hîc autem agitur de approbatione reſpectu ſecularium.

22. *Approbatio confeſſoris nõ eſt delegatio iuriſdictionis.*

Sextò, circa aliud mẽbrum de approbatione Epiſcopi, ſupponendum in primis eſt, hanc approbationem non eſſe delegationem iuriſdictionis,ſed aliquid præuium ad illam, ſicut paulo antea dicebamus, approbationem ipſo iure per beneficium parochiale, eſſe vniuerſalem pro tota Eccleſia, quantum ad proximam capacitatem iuriſdictionis,vt ſic dicam:quanuis huiuſmodi actualis iuriſdictio non habeatur per beneficium. Ad hunc ergo modum ſe habet hæc approbatio C reſpectu ſacerdotis non habentibus beneficium. Vnde religioſi, quanuis non accipiant iuriſdictionem ab Epiſcopis,ſed à ſummo Pontifice per ſua priuilegia, nihilominus indigent Epiſcopi approbatione: & quando aliquis eligitur per Bullam Cruciatæ,vel Iubilæum,aut ſimile priuilegium Pontificium, iuriſdictionem recipit a ſummo Pontifice; vt autem ſit capax eius, approbatus eſſe debet. Ac denique Epiſcopus ipſe poteſt approbare, & non delegare iuriſdictionem: nam conceſſio iuriſdictionis eſt veluti quædam gratia, quam liberaliter facit Epiſcopus: hæc verò approbatio eſt veluti opus iuſtitiæ, ſcilicet, iuſtum iudicium quo aliquis declaratur idoneus. D Vnde poſſet rectè Epiſcopus hoc iuridicè declarare, & approbare, & nihilominus non delegare ſuam iuriſdictionem ſic approbato:poſſet etiam ſimpliciter approbare, & tamen iuriſdictionem ſolùm concedere ad tempus, vel durante ſua vita, & tunc licet per mortem Epiſcopi ceſſaret iuriſdictio, non tamen approbatio. Vnde (vt hoc obiter notemus) multo certius eſt, hanc approbationem non finiri per mortem Epiſcopi, quàm ſit de iuriſdictione:imò, licèt ſit certum iuriſdictionem poſſe communicari dependenter à voluntate, vel vita Epiſcopi; de approbatione verò iſta non eſt certum, ſed valde dubium,quod infrà tractabo. Quocirca hæc approbatio nihil aliud eſſe videtur, quàm publica quædam ſententia, E ſeu authentica conteſtatio de ſufficientia talis ſacerdotis ad audiendas confeſſiones, quam Concilium Tridentinum voluit eſſe veluti diſpoſitionem neceſſariam, vt ſimplex ſacerdos proximè ſit capax iuriſdictionis, & eligibilis per priuilegia.

SECTIO V.

A quo approbatio danda ſit, & an ſufficiat petita.

DVo petuntur:vnum de perſona habente poteſtatem approbãdi:aliud de neceſſitate huius approbationis. 1. Primum ſatis videtur à Concilio declaratum, dicente hanc approbationem ad Epiſcopum pertinere. Sed oportet exponere, quid nomine Epiſcopi in Cõcilio intelligendum ſit. Neque eſt difficultas de Epiſcopo tantùm electo, aut confirmato:nam certum eſt Epiſcopum non habẽtem iuriſdictionem non poſſe hanc approbationem dare, cùm iuriſdictionis actus ſit, vt declaratum eſt. Vnde conſecratus Epiſcopus,ſi Epiſcopatum non habeat, approbationem hanc nemini dare poteſt: & è conuerſo, qui eſt electus tantùm in Epiſcopum,nihil in hoc poteſt,quia nondum iuriſdictionem habet; poterit autem is, qui electus eſt, & confirmatus, licèt nondum conſecratus ſit, quia iam eſt verus Epiſcopus, & poteſt iuriſdictionis actus exercere. Præterea nõ eſt difficultas de Vicario Epiſcopi,nam ille tanquam vnus cum Epiſcopo cenſetur, eius enim iuriſdictione vtitur: vnde non eſt dubium quin poſſit hanc approbationem dare, quod etiam vſus confirmat:nam Concilium non dicit,vt Epiſcopus per ſe ipſum approbet: poteſt ergo ſine dubio id facere per Vicarium ſuum.

2. *An Capitulũ Sede vacante poſſit approbare.*

Sed difficultas eſt de Capitulo Sede vacante,& de nonnullis Abbatibus,vel aliis prælatis exemptis, qui in cæteris actibus iuriſdictionem habent Epiſcopalem. Et eſt ratio dubij,quia iſti non ſunt Epiſcopi, & verbum decreti ſeu Concilij videtur in rigore & propriè intelligendum. Et auget difficultatem reſpõſum quoddam Congregationis Cardinalium explicantis dubia circa Concilium;quæ in hoc caſu reſpondit ferè in hæc verba, *Cùm exponere confeſſores ſit proprium munus Epiſcoporum,nullus alius poteſt in hoc ſe intromittere.* Nihilominus de Capitulo Sede vacante non dubito quin poſſit approbare, & exponere confeſſores. Probatur primò ex vſu, ita enim faciunt per Vicarium ſuum. Secundò,quia hic actus approbandi non eſt actus ordinis Epiſcopalis, ſed iuriſdictionis, non ſibi ſpecialiter delegatæ à Pontifice, ſed ordinariæ: hoc enim illis tribuit ſimpliciter Concilium ratione ſui muneris:ergo eundem actum iuriſdictionis poteſt Capitulum exercere,quia ſuccedit Epiſcopo in iuriſdictione Epiſcopali,non vt inferior,ſed vt æquali, vt tradunt Canoniſtæ in c.*Cum olim*, de Maiori.& obedient.vbi videri poteſt Felinus verſic.6. *Felin.* Et confirmatur, quia hic actus eſt valde neceſſarius ad adminiſtrationem curæ Epiſcopalis: quæ cura & adminiſtratio commendata eſt Capitulo:ergo non eſt veriſimile eſſe priuatum hac poteſtate, ita vt toto tempore vacantis Sedis non poſſit exponi, vel approbari confeſſor in illo Epiſcopatu, ſed quòd oporteat ad ſummum Pontificem accedere.

3. *An Abbates habentes Epiſcopalem iuriſdictionem poſſint approbare.*

Ex quo vlteriùs colligo, Abbates, qui etiam exercent Epiſcopalem iuriſdictionem, ita vt quoad actus ordinariæ iuriſdictionis ſint exempti ab Epiſcopis, poſſe exponere, & approbare confeſſores intra ſuos terminos. Hoc in primis confirmat vſus: mihi enim conſtat plures Abbates huiuſmodi exercere hunc actum,vt Cõpluti Regij,Pinciæ, & Metimnæ Campeſtris, quos non eſt veriſimile vſuros fuiſſe hac facultate,niſi in hoc decreto eſſent comprehenſi:quod maximè confirmat, quia nunquam in hoc illis cõtradictũ eſt. Secundò,ratio facta ferè eodem modo procedit,

cedit, quia iſte eſt actus ſolius iuriſdictionis, & hi prælati habent iuriſdictionem Epiſcopalem, ita vt in hoc foro oues illorum nullum recognoſcāt ſuperiorem illis, præter ſummum Pontificem: ergo poſſunt hunc actum exercere. Et confirmatur, quia interdū in huiuſmodi Abbatiis nullus Epiſcopus poteſt exponere confeſſores; ſed non eſt veriſimile hoc eſſe reſeruatum Papæ: ergo eſt commiſſum Abbati, qui ibi habetur veluti loco Epiſcopi. Vnde confirmatur ſecundò, quia Vicarij Epiſcoporum hoc poſſunt, quia Epiſcopi illos conſtituunt vice ipſorum; & ſimiliter Capitulum Cathedrale hoc poteſt, quia ſuccedit Epiſcopo: ſed iſti ſimiliter conſtituti ſunt à Pontifice quaſi loco Epiſcoporum, & cum iuriſdictione Epiſcopali: ergo poſſunt eundem actum efficere. Confirmatur tertiò, quia hac ratione poſſunt huiuſmodi B prælati diſpenſare in votis reſeruatis Epiſcopis, vt Nauarr. bene notauit Nauarr. cap. 12. num. 75. ergo idem erit in præſenti. Igitur cùm nomen Epiſcopi in hoc decreto iuriſdictionem potiùs reſpiciat, quàm conſecrationem, vt in principio dixi, complectitur omnem illum, qui iuriſdictionem Epiſcopalem ita in Eccleſia participat, vt ſupra ſe non habeat proprium Epiſcopum, præter ſummum Pontificem.

Declarationem autem illam Romanam in ſuo originali videre non potui, nec mihi conſtat quàm authentica ſit; verba autem citata facilè poſſunt ad dictum ſenſum accommodari, quia etiam in illis verbis non explicatur, qui prælati vel Capitula ſub nomine Epiſcopi in dicto decreto comprehenduntur, ſed ſolùm dicitur, *alium, qui non ſit Epiſcopus*, quod nos intelligimus de quolibet, qui non ſit Epiſcopus, nec C ſtrictè, ſed cum extenſione à nobis declarata; ita vt excludantur omnes prælati, tam inferiores immediatè ſubiecti Epiſcopis, quàm ſuperiores v.g. Cardinales, non habentes Epiſcopatum. Obiect. Dices, Ergo nomine Epiſcopi comprehendentur in hoc decreto Prouinciales, & Generales religionū, reſpectu ſuorum ſubditorum: Diluitur. Reſpondetur negando ſequelam. Poſſunt quidem hi prælati religionum ſuos ſubditos exponere, & approbare ad cōfeſſiones ſuorum religioſorum audiendas, nō quia hoc ſpecialiter eis concedat Concilium per hæc verba; ſed potiùs quia, vt diximus, in hoc decreto nihil ſtatuit de confeſſionibus Religioſorum, ſed tantùm ſecularium, reſpectu quorum non poſſunt dicti prælati religionum approbare etiam ſuos ſubditos: nec ad hoc comprehenduntur nomine D Epiſcopi, quia non habent iuriſdictionem Epiſcopalem, & ordinariam in populum fidelium, quæ nomine Epiſcopi propriè indicatur. Item quia, ſicut non habent iuriſdictionem in ſeculares, ita non poſſunt actus iuriſdictionis circa illos exercere: approbare autem confeſſores reſpectu illorum eſt actus iuriſdictionis Et ob hoc etiam non poſſunt approbare confeſſores pro confeſsionibus ſecularium,

An ſufficiat petere approbationem, ſi iniuſtè negetur.

5. QVærendum verò ſupereſt, quod ſecūdo loco in titulo quæſtionis propoſitum eſt, an hęc appro- E batio omnino neceſſaria ſit re ipſa obtēta, vel ſufficiat petita. In quo vnum eſt certum, ſcilicet, ſi approbatio iuſta ex cauſa negetur, nihil referre, quòd petita ſit, alioqui ſtatutū Concilij nullius eſſet momenti, quilibet enim poſſet hanc facultatem petere, quod ridiculum eſt: cur enim talis petitio aliquid iuris vel commodi afferet, ſi iniuſta vel impertinens ſit? Vnde etiam colligo, quando non eſt manifeſtum, & euidens approbationē iniuſtè negari, nihil referre quòd

A petita ſit, quia ſemper ius ſuperioris integrum manet, iuſteque feciſſe præſumitur, quando oppoſitum non conſtat. Difficultas verò eſt: quando euidens eſt eſſe In quo conſiſtat difficultas. perſonā idoneam, qui petit, & ſine cauſa, vel ex mala voluntate repelli. Et eſt ratio dubij, quia hæc approbatio, vt ſuprà dicebam, non eſt opus gratiæ, ſed iuſtitiæ: eſt enim veluti iudicium, ſeu ſententia iuſta: ergo iniuriam facit Epiſcopus quādo ſine cauſa eam negat, & contra merita perſonæ petentis: ſed actio iniuſta nemini nocere debet: ergo, ea non obſtante, ille manebit expoſitus ſeu approbatus. Et confirmatur, quia conſenſus debitus & iniuſtè negatus, in iure eandem vim habet, quam cōſenſus datus, vt patet in c. *Licet*. de Regularibus, vbi propter hanc cauſam, regulari petenti à ſuo ſuperiore licentiam trāſeundi ad perfectiorē ordinem, ſufficit petita, & non obtenta.

Nihilominus dicendum eſt, iure ordinario neceſſariam eſſe hanc approbationem re ipſa exhibitam, 6. nec ſufficere petitam, etiamſi iniuſtè negetur. Hæc eſt communis ſententia omnium, vt ex ſequenti dubio à fortiori patebit. Soluitur dub. Eam verò ita colligo ex Concilio, quia ex illo elicitur hæc conditionalis, *Niſi quis ſit approbatus ab Epiſcopo, non poteſt confeſſiones audire:* ſed huiuſmodi conditionalis habet hanc vim, vt, ſi in re ipſa non ponatur requiſita conditio, effectus ſequi non poſſit: ergo. Neque ad hoc refert, quòd talis conditio iuſtè vel iniuſtè appoſita ſit. Exempla ſunt facilia: nam propter hanc conditionalem, *Niſi quis renatus fuerit*, &c. etiamſi ex iniquitate alterius paruulus priuetur baptiſmo, non aſſequitur illius effectum: vel magis moraliter, propter hanc conditionalem, *Niſi quis per ſententiam fuerit declaratus hæreticus, non priuatur bonis ſuis*, etiamſi iudex iniuſtè illum non declaret: tamē quandiu non declaratur, non priuatur bonis ſuis: ergo ſimiliter, &c. Secundò à contrario, quia ſi Epiſcopus re ipſa approbet, etiamſi fortè iniuſtè vel malè faciat, tamen quod ad ſacramenti valorem pertinet, hoc ſufficiet quantum eſt ex parte approbationis: ergo idem erit è conuerſo, vt ſeruetur æqualitas. Tertiò adiungi poteſt ratio moralis, quia Concilium voluit hoc reſeruare iudicio Epiſcoporum, quia illi ſunt ſuperiores paſtores ordinarij: & quia, moraliter loquendo, præſumendum eſt bene vſuros hac poteſtate: lex autem moralis vniuerſalis eſſe debet, etiamſi in particulari poſſit quis interdum illa malè vti, neque aperienda fuit ianua, vt inferiores in dubium reuocarent hoc ſuperioris iudicium, ſibique vſurparent, quod magis fuiſſet incommodum.

Et fortaſſe hoc voluit inſinuare Concilium in illis 7. verbis, *Aut alias idoneus iudicetur, & approbationem,* Duo verba *quæ gratis detur, obtineat.* Concilij explicantur. Illa enim duo verba non nihil obſcuritatis habent, ſcilicet iudicari idoneum, & approbationem obtinere. Poſſunt enim ita exponi, vt ſcrupulum & dubitationem ingerant, nimirum, vt ſenſus ſit, nec iudicium ſine approbatione, neque approbationem ſine iudicio ſufficere. Ex qua declaratione optimè colligitur quod intendimus: videlicet, non ſatis eſſe quòd aliquis habeatur, & iudicetur idoneus, etiam ab ipſo Epiſcopo, quod ad intellectum pertinet, niſi etiam ab ipſo obtineat approbationem, ſeu licentiam ad confeſſiones audiendas, quod pendet ex voluntate. Hinc verò ſequi videtur etiam è contrario non ſufficere, quòd Epiſcopus det approbationem & licentiam, ſi illam det abſq; iudicio, ſeu contra iudiciū, ſciens, & vidēs hunc non eſſe idoneum: nam concilium vtrumque copulatiuè requirit. Conſequens autem valdè ſcrupuloſum eſt, quia talis approbatio, licèt iniuſta & illicita ſit, non tamen videtur nulla, alioqui multæ confeſſiones redderentur dubiæ, quia ſæpe huiuſmodi appro

di approbatio datur per fauorem, & vel contrà iudicium, vel certè ſine iudicio de ſufficientia ſacerdotis. Propter quod probabile eſt, illa duo non eſſe ita diuerſa, vt illud *iudicium* referendum ſit ad internam mentis exiſtimationem, *approbatio* vero ad externam declarationem: ſed *iudicium* etiam referri ad hoc externum, quod in foro Eccleſiæ fit (nam de internis non iudicat Eccleſia) ſic autem illa duo verba, vel erunt æquipollentia, vel ad maiorem declarationem poſita: quia non ſatis eſt vt priuatim iudicetur quis idoneus, niſi etiam iuridicè id declaretur, quod pertinet ad approbationem, vel etiam quia plus eſt approbari, quàm iudicari idoneum. Poteſt enim aliquis abſolutè & ſimpliciter iudicari idoneus; & tamen non expedire, vt vel in hoc loco, vel reſpectu harum perſonarum ad audiendas confeſsiones exponatur, & ideo non approbetur. Non improbo etiam priorem declarationem: ſcilicet voluiſſet indicare Concilium, non ſatis eſſe approbationem omnino fictam ſolùm exteriùs factam, alias indicando eum, qui exteriùs approbatur, non eſſe idoneum: hoc enim planè videtur eſſe contra ſubſtantiam approbationis. Nam, licèt neceſſarium non ſit, quòd approbatio ſit ex vero iudicio ſecundum rem ipſam, nec quòd ſit ſumma diligentia facta; videtur tamen neceſſarium, vt ſaltem procedat ex iudicio, quo hic, & nunc talis perſona iudicetur idonea, quia aliàs non eſt approbatio, ſed fictio tantùm: & nec ſatisfit verbis, nec intentioni Concilij. Vtcunq; tamen illa verba exponantur, concludunt quod intendimus: ſcilicet, neceſſariam eſſe hanc approbationem obtentam, nec ſatis eſſe petitam, aut debitam.

8. *Rationi contrariæ ſatisfit.* Neque obſtat ratio in contrarium facta. Reſpondetur enim, actionem vel potiùs omiſſionem iniurioſam ſæpe poſſe nocere, vt aliquis careat aliquo bono, vt in exemplis datis patet. Ad confirmationem iam ſuprà in ſimili diximus, & notauit etiam Medina *Medina.* Cod. de confeſſ. quæſt. 34. ad 2. conſenſum debitum ex ſe non tantùm operari, quantum exhibitum, vt euidenter conſtat in cuiuſlibet ſacramenti adminiſtratione, quoad aliquas verò actiones aliquãdo non eſt neceſſaria exhibita conceſsio ſeu licentia, præſertim vbi iura id declarant, vt in dict. c. *Licet*, hîc verò oppoſitum potiùs in iure declaratur, vt explicauimus.

9. *Non oportere approbationem in ſcriptis dari.* Inquiret verò aliquis, an oporteat hanc approbationem in ſcriptis dare ad modum authenticæ ſententiæ. Reſpondeo, hoc neceſſarium non eſſe, quia Concilium non poſtulat licentiam in ſcriptis; neque oportet, vt nos reſtrictionem addamus: & ita vſu conſtat ſæpe ſolo verbo concedi: conſultius tamen eſt eam in ſcriptis recipere, vt certiùs de illa conſtet, quando neceſſe fuerit.

10. *An neceſſe ſit approbationem gratis dari.* Denique dubitabit aliquis, an etiam verbum illud Concilij, *Quæ gratis detur*, ſubſtantiale ſit, ita vt ſi contingat hanc approbationem pecunia obtineri, nulla ſit, ſicut collatio beneficij pecunia obtenta, nulla eſt: videtur enim illa conditio eodem contextu poni, & eodem modo requiri, ideóq; ſubſtantialem eſſe. Sed non opinor in eo ſenſu accipienda illa verba; ſed ſolùm continere præceptum, quo præcipitur Epiſcopis, vt hanc approbationem gratis concedant, non verò quòd illa conditio ſit poſita tanquam ita neceſſaria, vt ſi non fuerit expleta approbatio, non valeat; hoc enim nec neceſſarium erat, nec fortè expediens: neque in Concilio eſt aliquod verbum, ex quo ſufficienter id colligatur: nam illud verbum, *gratis detur*, optimè exponitur præceptiuè, vt dictum eſt.

An Religioſis mendicantibus ſatis ſit licentiam petere & non obtinere.

QVANVIS autem ſuperior reſolutio ſecundùm ius ordinarium vera ſit, dubitari poteſt, an exceptionem aliquam patiatur. Nauarrus enim in Sum. cap. 27. num. 264. & 265. exiſtimat, religioſis Mendicantibus ſatis eſſe licentiam petere ab Epiſcopis, quanuis ipſi non concedant. Quia verò ipſa fundatur in priuilegiis horum religioſorum, pauca de illis præmittenda ſunt. Primo enim Alexander 4. his religioſis conceſsit facultatem audiendi confeſsiones; quam poſtea confirmauit Vrbanus IV. & Clemens IV. qui, vt refertur, ſimpliciter illam conceſſerunt, quanquam non reſpectu omnium, ſed eorum, qui ad audiendas eorum conciones conueniebant, vt refert Alenſ. 4. p. q. 78. memb. . art. 3. ad 1. Poſtea verò Bonifacius VIII. in Extrauag. *Super Cathedram*, de Sepulturis, conceſſit hanc facultatem ſimpliciter reſpectu omnium, ea tamen conditione, vt Superiores, Generales, vel Prouinciales tenerentur priùs facultatem petere ab Epiſcopo ad eligendos confeſſores, deinde electos præſentare ipſi Epiſcopo, vt eos admitteret; quòd ſi id facere nollet, illa præſentatio ſufficiebat, & Pontifex ex tunc illos admittebat. Deinde verò Benedictus II. in Extrauag. *Inter cunctas*, de priuilegiis, confirmauit eadem priuilegia, & abſtulit neceſſitatem illius ſolennitatis, ſeu præſentationis, ſed ſolùm voluit vt dicti ſuperiores verbo vel ſcripto ſignificarent Epiſcopis ſe deſignaſſe religioſos aliquos ad confeſsiones audiendas, non explicando eorum numerum, neque nomina, neque expectato conſenſu Epiſcoporum. Tandem verò Clemens V. cum Concilio Vienneuſi in dict. Clement. *Dudum*, de Sepulturis reuocauit hanc Extrauagantem Benedicti, & reduxit rem ad ſtatum, in quo per Bonifacium erat conſtituta, & in eo durauit vſque ad Concilium Tridentinum. 11. *Nauar.* *Alexan 4.* *Vrban.4.* *Clem 4.* *Alenſ.* *Boniſ.8.* *Clem.5.*

Et quoniam Auctores cenſent adhuc etiam durare in omnibus, quæ per Tridentinum innouata non ſunt, aduertendum eſt, duo fuiſſe à Bonifacio requiſita. Primum, petitio licentiæ ad eligendos confeſſores: ſecundum præſentatio eorum, quæ in rigore ſignificat perſonalem præſentiam. Ex quibus Syluester verb. *Confeſſor.* 2. q. 1. dicit, primum non fuiſſe neceſſarium ſimpliciter, ſed ex quadam vrbanitate: ſecundum verò fuiſſe ita neceſſarium, vt ſine illo non poſſent iſti Religioſi gaudere priuilegiis Pontificiis. Nauarrus autem cap. 27. nu. 294. dixit vtrumque eſſe neceſſarium, quia Pontifex eodem tenore vtrumque poſtulat. Vnde Armilla verb. *Abſolutio*, n. 24. dicit, ſi Religioſi non ſeruent hanc ſolennitatem ſed ſimpliciter petant ab Epiſcopo licentiam audiendi confeſſiones, poſſe quidem ab ipſo Epiſcopo recipere iuriſdictionem, non tamen per priuilegia Pontificia, niſi tacitè vel expreſsè intelligatur Epiſcopum cedere iuri ſuo, & eſſe contentum. Hactenus de iure vſque ad Tridentinum. Hoc ſuppoſito, eſt ſententia Nauarr. per Concil. Trident. non eſſe derogatum hoc ius, ſed priuilegia hæc manere in eodem ſtatu, in quo antea erant. Fundamentum eius eſt, quia illa priuilegia in duobus Conciliis Generalibus recepta, & in iure poſita, iam habent vim Conciliaris legis: non eſt autem veriſimile huiuſmodi legem eſſe derogatam per Tridentinum, nulla facta eius mentione: quia iuxta principia Iuriſperitorum, non derogatur Conciliaris lex, non facta illius mentione ſpeciali, vel vniuerſalis Concilij in genere. Et confirmatur, quia hîc approbatio debita habet vim obtentæ ex adminiculo iuris. 12. *Conc. Trid.* *Syluest.* *Nauarr.* *Armil.* *Sententia Nauarr.*

Nauar. ſent. reprobatur. Sed hæc ſententia nec vera, nec practicè probabilis mihi videtur. Primò, quia illa exceptio repugnat expreſsè illis verbis Concilij, *Nullus ſacerdos ſecularis, vel regularis*: vbi primùm eos in hoc æquiparat. Deinde rogo, an Concilium aliquid nouum ſtatuat circa regulares, nécne: ſi nihil, cur eos nominat? & ſi aliquid, ergo & aliquid addit iis, quæ antea ſtatuta erãt; & id, quod denuo ſtatuit, vult ad regulares extendi: ſtatuit autem vt requiratur approbatio obtenta, ſicut oſtenſum eſt: ergo vult hanc etiã regularibus eſſe neceſſariam: & hoc addit antiquiori iuri. Secũdò, retorquetur fundamentum Nauarri, quia hoc decretum Conciliare eſt, & Pontificale, quandoquidem per Pontificem confirmatum eſt: ſed lex Põtificia addit aliquid priori legi, & corrigit illã, etiamſi in iure contineatur, & nulla fiat expreſſa illius mẽtio, quando verba poſterioris legis hoc requirunt, vt apertè colligitur ex c. 1. & 2. de Conſtitutionibus. in 6. ergo.

14. *Obiect. occurritur.* Nec dici poteſt, Cõcilium in illis verbis intelligendum eſſe de regularibus non habentibus priuilegia: tum quia ferè nulli ſunt huiuſmodi, & ita diſpoſitio Concilij fuiſſet nullius momẽti: tum etiam, quia ſtatim addit, *Non obſtãtibus quibuſcunque priuilegiis*, &c. Tertiò, Pius V. in motu proprio 38. anni 1567. qui incipit, *Et ſi mendicantes*, cõceſſit his Religioſis, præſertim Theologię Magiſtris, vt ſpeciale priuilegiũ, quòd ſine approbatione Epiſcopi poſſent audire confeſſiones, nõ reuocando Clementinam, *Dudum*, ſed ſolùm Conc. Trid. ergo intellexit ex vi illius neceſſariã eſſe regularibus hanc approbationẽ. Vnde anno 1571. in 44. Motu proprio, qui incipit, *Romani Pontifices*, reuocauit priorem motum, & apertè docuit, etiam Magiſtros Theologiæ regulares indigere hac approbatione. Quod poſtea cõfirmauit Greg. XIII. ann. 72. Motu proprio 15. qui incipit, *In tanta*, & reduxit ad formam Cõcilij: ergo clarè ſupponunt hi Põtifices hanc legem Concilij comprehendere regulares omnes. Quartò, ſi ſententia Nauarr. vera eſſet, etiãſi Epiſcopi iuſtè non admitterent huiuſmodi Religioſos, non obſtaret, quia ſi vellent illos examinare, non haberent ius, quia ex vi Extrauagantis *ſuper Cathedram* & Clementinæ *Dudum*, examen & iudicium horum regularium ſuis ſuperioribus conceſſum erat, & ſolùm requirebatur exterior præſentatio; nec Epiſcopi poterãt prætendere aliquam cauſam ad non admittendos illos: ergo, ſi Conc. Trid. in nulla re derogauit illa priuilegia, apertè ſequuntur quæ intulimus: quæ tamen abſurdiſſima ſunt, & quæ nec ipſe Nauarr. concedet. Præterea inter reſponſiones Cardinalium circa Concilium in 1162. declaratur Religioſos, etiam prælatos, non poſſe familiares ſuos, ſuíſve monaſteriis ſeruientes abſoluere, niſi ſint approbati ab Epiſcopis: ergo multo minùs poterunt reliquos ſeculares.

ASSERTIO.

15. DICENDVM ergo eſt, etiam his regularibus neceſſariam eſſe hanc approbationem obtentam: tenentur tamen Epiſcopi ex iuſtitia illum non negare ſine iuſta cauſa, & grauiter peccarent aliter faciendo: & quãuis per Clement. *Dudum*, poſſint Epiſcopi certum numerũ Religioſorum approbare, iuxta neceſſitatem populi, & non plures; tenentur tamen, ſi Religioſi habeant alia priuilegia Pontificia, ea illis ſeruare, vt conſtat ex c. *Quanto amplius*, de Priuilegiis. Deniq; addendum in hoc videtur, illam ſolennitatem requiſitam olim ex Clem. *Dudum*, nunc non eſſe aliter neceſſariam, quàm Concil. Trid. poſtulat. Vnde quacunque ratione Epiſcopi contenti ſint, & Religioſos approbent, illis ſatis eſt, vt priuilegiis ſuis

A vtantur: nam, ſi in reſtrictione ſuprà dicta Concilium addidit aliquid priori iuri, cur non in ampliatione? Præſertim cùm Concilium ipſum hoc expreſsè relinquat voluntati Epiſcoporum, & veriſimile non ſit, nunc plus requiri in ſacerdotibus regularibus, quàm à ſecularibus poſtuletur.

SECTIO VI.

Cuius Epiſcopi approbatio neceſſaria ſit & ſufficiat, vt aliquis ſacerdos confeſsionibus audiendis ſimpliciter idoneus reputetur.

CONTINGIT aliquando eundem eſſe Epiſcopum loci confeſſoris, & pœni- 1.
B tentis, & tunc non habet locum præſens quæſtio, quia nulla eſt pluralitas Epiſcoporum, inter quos fiat comparatio. Aliquando verò alius eſt Epiſcopus loci, alius confeſſoris, alius pœnitentis: interdum, licèt idem ſit Epiſcopus pœnitentis, & loci, tamen confeſſoris diuerſus eſt, vel e cõuerſo, cùm idem ſit Ordinarius loci & confeſſoris, non pœnitentis. Meritò ergo inquiſitum eſt, cuius Epiſcopi approbatio a Conc. Trid. poſtuletur, & ordinario iure neceſſaria ſit, & ſufficiens. In qua re quatuor excogitari poſſunt dicendi modi.

Prima ergo ſententia ſit, nullius Epiſcopi approbationem determinatè requiri, ſed confuſè alicuius & cuiuſlibet ſufficere. Itaque, ſi ſacerdos ſit approbatus ab aliquo Epiſcopo, id ſatis eſt, ſiue ille ſit Epiſ- 2. *1. Sent.*
C copus loci, ſiue clerici, ſiue pœnitentis. Hanc ſententiam videntur ſupponere qui dicunt, approbatum ab vno Epiſcopo, quicunque ille ſit, eſſe idoneum, vt poſſit eligi in confeſſorem vbiq; gentium, & à quolibet pœnitente: quam ita expreſse declarat, & defendit Hẽriquez. lib. 8 de Indulgentiis. c. 12. § 4. Fundamentum eſt, quia Concilium nihil aliud requirit niſi vt ſit ab Epiſcopo approbatus: ergo vbi lex non addidit determinationẽ, non eſt à nobis addẽda. Præſertim cùm lex illa quoad hãc partẽ reſtringat quodãmodo priuilegia omnia, & antiquã libertatẽ, & ideo ex hac parte ſtricti iuris eſſe videatur. Declarari etiam poteſt in hunc modum, quia approbatio Epiſcopi loci non videtur neceſſaria, vt ſtatim oſtendemus, *Henriq.*
D nec Epiſcopi confeſſoris, quia poteſt Epiſcopus pœnitentis approbare clericum ſibi nõ ſubditum, vt audiat confeſſiones ſuorum ſubditorum, nec Epiſcopi pœnitentis, quia confeſſoris ſufficit, vt declaratum eſſe à Cardinalibus, infrà oſtendemus: ergo nullius Epiſcopi ex dictis determinatè ſumpti eſt neceſſaria approbatio. Quòd autem cuiuſlibet ſufficiat de Epiſcopo pœnitentis iam probatum eſt: de Epiſcopo confeſſoris iidem Cardinales declararunt: de Epiſcopo autem loci patet, quia quilibet Epiſcopus poteſt approbare quemlibet ſacerdotem dignum, vt in ſua diœceſi audiat quoſlibet pœnitentes. Hæc ſententia valde ampla videtur, nimiamq; licentiam concedere: & fundamenta eius non ſunt firma: quia Conci-
E lium debet iuridicè intelligi, vt dicemus.

Secũda ergo opinio dicit neceſſariã eſſe approbationem ab Epiſcopo loci, in quo fit confeſſio. Hãc tenet Ioan. Gutierrez in li. 1. Canon. q. c. 27, n. 6. & ſequentibus, vbi expreſsè ita exponit clauſulam Bullæ concedentis facultatem eligendi confeſſorem approbatum ab Ordinario ſcilicet illius loci, vbi pœnitens confeſſarium eligere vult, vt illic confiteatur. Probat primò, quia quotieſcunque Concilium diſponit aliquid faciendum ab Ordinario, licèt determinationem non addat, intelligitur de Ordinario loci, *de quo* (inquit) *nemo dubitare poteſt*. Et poteſt probari: tum quia 3. *2. Sent. Ioan. Gut.*

aliàs

aliàs ſumma eſſet confuſio: tum etiam quia Ordinarius debet intelligi iuxta ſubiectam materiam, & in illo loco non eſt alius Ordinarius. Secundò, quia Epiſcopo loci commiſſa eſt cura animarũ ſui Epiſcopatus in loco commorantium, non verò aliis extraneis Epiſcopis: ergo ad illum ſolum pertinet approbatio omnium, qui in illo loco audituri ſunt confeſſiones: *Trident.* & hoc ſeruandum eſt, ne confuſio ſequatur, vt generaliter docent canones, & ſignatim Conc. Tridentinum, ſeſſ. 14. c. 9. de Reformat. Tertiò, quia extra territorium ius dicenti impunè non paretur, l. vlt. ff. de iuriſd. omn. iud. ergo ſimiliter, &c. Et alias rationes adducit prædictus Auctor, quæ communiores ſunt, & ad aliud intentum adduci poſſunt, vt paulò inferiùs dicam, & ideo illas omitto.

4. *Præced. opin. refellitur.* Hæc ergo ſententia, ſi materialiter (vt ita dicam) intelligatur de loco, in quo fit confeſſio, difficilè defendi poteſt. Quia ſuprà generatim oſtenſum eſt, accidentarium eſſe huic ſacramento, quòd in hoc vel illo loco fiat, dummodo iuriſdictio confeſſorum in pœnitentem retineatur. Et ideò principium illud, *Extra territorium ius dicenti*, &c. in dicto ſenſu non rectè hîc applicatur: quia illud habet locum vbi iuriſdictio circa territorium locale terminatur: ſi autem loquatur de actu iuriſdictionis, qui extra territorium exerceri poteſt, non habet in eo locum illud axioma vt patet de abſolutione ab excommunicatione data extra territorium ſubdito ibi exiſtenti, vel è conuerſo data ab Epiſcopo exiſtente extra ſuum territorium, tamen reſpectu ſui ſubditi. Idem ergo eſt abſolutione ſacramentali, vt ſuprà eſt oſtenſum, quanuis autem hîc non ſit ſermo de iuriſdictione, ſed de approbatione, non refert: nam, ſi non obſtante neceſſitate iuriſdictionis, poteſt eſſe valida abſolutio data in alieno territorio, ſine iuriſdictione Epiſcopi illius loci, cur non ſine approbatione? Eo vel maximè, quòd principium illud ratione ſolius iuriſdictionis in iure proponitur, non ergo bene applicatur. Secundò, declaratur exemplo, quia ſi ſubditus Epiſcopi Conimbricenſis Olyſippone exiſtens & habens Bullam Cruciatæ, ibi inueniat ſacerdotem approbatũ ab Epiſcopo Conimbricenſi, poterit ibi eum eligere ſicut poſſet etiã confiteri ſuo Parocho, ſi ibi eſſet, vt ſuprà eſt probatum: ergo non eſt neceſſaria approbatio ab Epiſcopo loci in dicto ſenſu. Antecedens videtur certiſſimum: quia ibi & verba Cõcilij, & clauſula Bullæ in omni rigore ſeruantur, & illa exiſtentia in tali loco eſt valde accidentaria. Tertiò, ſi ſufficit approbatio Epiſcopi loci, ergo poterit pœnitens Conimbricenſis habens Bullam, ire Portum, & ſacerdotem ibi approbatum eligere, quia ille eſt approbatus ab Epiſcopo loci. Ergo, & è contrario ſi illemet ſacerdos approbatus ab Epiſcopo Portuenſi, verſetur in Epiſcopatu Conimbricenſi, poterit ibi eligi ab eodem pœnitente. Patet conſequentia ex illo principio, quòd ad hoc ſacramentum exiſtentia localis eſt extrinſeca & accidentaria, ſed habitudo inter perſonas ſpectanda eſt. Quartò facit, quòd Cardinales in reſponſionibus, quas ſtatim referemus, vbi hãc dubitationẽ attingũt, nullam mentionem faciunt Epiſcopi loci, ſed ſolùm confeſſoris & pœnitentis, & inter eos iudicium proferunt: ſignum ergo eſt, iudicaſſe loci conſiderationem impertinentem eſſe. Poteſt autem hæc opinio formaliùs intelligi, & reduci ad opinionem ſequẽter.

5. *3. ſent.* Tertia ergo opinio eſt, approbationem requiſitam à Concilio eſſe approbationem Epiſcopi ipſius pœnitentis, & ita hanc eſſe omnino neceſſariam, & ſufficientem: Ita ſentiunt multi Theologi, & Iuriſperiti in legendo, & conſulendo: & hoc magis videtur intendere Ioannes Gutierrez ſuprà: nam in quarta ratione, vbi ita exponit clauſulam bullæ, *ab Ordinario,*

A ſcilicet pœnitentis, ſubdit deinde, *hoc eſt illius loci vbi exerceri debet adminiſtratio ſacramenti*, vbi pro eodem videtur ſumere Epiſcopum loci, & pœnitentis, fortè quia ſupponit, vel pœnitentes in ſuis propriis locis ordinariè confiteri, vel ſi alibi vt peregrini confitentur, debere ad modum incolarum eiuſdem loci confiteri, & conſequenter Epiſcopum loci etiam tunc reputari Epiſcopum pœnitentis. Et in hoc ſenſu maiorem vim habent rationes omnes quas adducit: præſertim illæ, quæ ſumuntur ex cura, quæ ſingulis Epiſcopis demandata eſt circa oues ſuas, ſub quibus comprehendi poſſunt non ſolùm qui domicilium firmum in ſua diœceſi habent, ſed etiam alij qui ad tempus ibi commorantur, ſaltem pro eo tempore, & quatenus ibi ſacramenta recepturi ſunt. Ad hanc autem curam maximè pertinet, vt Epiſcopus ſuis ouibus prouideat de cõdignis miniſtris huius ſacramenti: B ergo ad pœnitentis Epiſcopum ſpectat approbare confeſſores reſpectu illorum. Confirmatur: nã Concilium maximè in hoc proſpexit ſaluti animarum: ſed ad hanc maximè neceſſarium eſt, vt Epiſcopus pœnitentis det illi condignum miniſtrum: ergo hæc fuit intentio Concilij. Confirmatur ſecundò, quia in hoc etiam conſultum eſt muneri & obligationi Epiſcoporum: ergo ita prouiſum eſt, ſicut eſt magis conſentaneum rectę gubernationi, & ordini hierarchico, vt vnuſquiſque ſuarum ouium curam habeat. Tertiò, quia in vno Epiſcopatu poteſt requiri maior ſcientia confeſſoris, quàm in alio: & vnus Epiſcopus poteſt eſſe exactior & diligentior in examinandis confeſſoribus, quàm alius, & ideo rationabiliter velle poteſt, vt ſui ſubditi non cõfiteantur niſi confeſſoribus C à ſe approbatis. Confirmatur quartò, quia aliàs multa poſſunt ſequi incommoda, non ſolùm turbationum, & diſſenſionum, ſed etiam circa fidem & mores, ſi pœnitentes poſſint quærere confeſſores fortaſſe ſuis Epiſcopis minùs gratos, aut eis non probatos. Tandem confirmatur, quia aliàs ſequitur, approbatum ab vno Epiſcopo eſſe approbatum pro tota Eccleſia quantùm eſt ex parte approbationis, quod hoc tempore doctioribus hominibus & prudentioribus non probatur.

Hæc ſententia eſt ſine dubio valde conſentanea rationi, ac debitę gubernationi, ideoque mihi ſemper 6. *4. ſent.* D ac ſimpliciter placuit. Poſtea verò dubitationem ingeſſerunt quædã declarationes ſeu reſponſiones Cõgregationis Cardinalium, in quibus videtur quarta ſententia indicari, quam multi viri docti probarunt, nimirum approbationem neceſſariam eſſe dandam ab Epiſcopo eius, qui auditurus eſt confeſſiones, & illam eſſe ſufficientem. Hæc ergo opinio probatur primò ex quadam reſponſione Cardinalium, quæ inter alias in hoc Collegio habetur, & in Codice noſtri Conimbricẽſis Epiſcopi eſt 1159. & circa aliã particulã, *Nullum etiã regularẽ*, ſic habet, *S. D. N. declarauit, tempore Iubilæi poſſe omnes regulares confiteri peccata ſua ſacerdotibus approbatis ab Ordinario ad audiendas* *Declaratio Cardin. expenditur pro hac ſententia.* E *confeſſiones, in bulla enim non fit mentio niſi de Ordinario eorũ, qui audituri ſũt confeſſiones, nõ autẽ de Ordinario pœnitentiũ.* Circa quã declarationẽ aduerto primò, licèt directè videatur dare de verbis bullæ, tamẽ conſequenter dari de Concilio: quia intentio Pontificis in bulla non fuit immutare Conciliũ, ſed potiùs illi ſatisfacere, vt forma ab illo præſcripta ſeruetur: ergo, ſicut bulla loquitur de Ordinario confeſſoris, ſupponit de hoc locutũ eſſe Cõciliũ. Secũdò aduerto, licèt declaratio illa loquatur de regularibus, tamẽ eãdẽ rationem eſſe de omnibus pœnitentibus: tũ quia Cõcilium & bulla indifferenter loquuntur de omnibus: tum etiã, quia, ſi rationes tertiæ opinionis eſſent efficates in contrarium, etiã in regularibus procederent: ergo

ergo, ſi illæ nō obſtant in regularibus, nec in aliis obſtabūt. Tertiò expēdo, indicari in illis verbis ſatis expreſsè, in caſu, in quo Epiſcopus confeſſoris & pœnitentis diſtincti ſunt, non ſolū approbationem ab Ordinario cōfeſſoris eſſe neceſſariam, ſed etiā approbationem Epiſcopi pœnitentis non eſſe neceſſariā, quia dicitur, *de Ordinario pœnitentis*, nihil in bulla dici, quia ſcilicet nō refert ad valorem cōfeſſionis virtute bullæ faciendæ. Quòd ſi ad hanc electionem ſeu confeſſionem virtute bullæ faciendam ſola illius Epiſcopi approbatio neceſſaria eſt, qui eſt Ordinarius confeſſoris, in quocunque alio caſu idē dicendum erit ex vi Concilij: quia Concilium generaliter loquitur.

7. *Ex alia reſponſione Cardin. eadem ſent. probatur.* Secundò argumētor ex alia reſponſione ſuprà tacta, quæ ſic habet: *S. D. N. audita relatione Congregationis, declarauit, Epiſcopum vigore priuilegij, de quo in c. fin. de Pœn. & rem. non poſſe ſibi eligere ſacerdotem ſibi non ſubditum, qui à proprio Ordinario non fuerit adhuc ad formam huius decreti admiſſus ſeu approbatus ad audiendas confeſſiones.* Apertè ergo ſupponit hæc reſponſio, ex decreto Concilij neceſſariam eſſe approbationem Ordinarij ipſius ſacerdotis: aliàs cur non poſſet Epiſcopus talem ſacerdotē per ſe approbare, ſicut poſſet illum approbare pro ſuis ouibus?

8. *Euaſio.* Dicèt fortè aliquis, Concilium quidem per ſe requirere approbationem Epiſcopi pœnitentis: nihilominus Pontificem cùm in bullis concedit priuilegia eligendi cōfeſſorem approbatum, poſſe eligere cuius Epiſcopi approbationem voluerit, quia ipſe eſt paſtor vniuerſalis, & ad ipſum, vt ad proprium paſtorem, pertinent omnes oues Eccleſiæ, & ideo poteſt hac vel illa approbatione Epiſcopi eſſe contentus. Declarauit autem, vt pro facultate eligendi confeſſorem à ſe conceſſa, ſola approbatio Epiſcopi eius qui eligendus eſt, requiratur, vt conſtat ex dictis Cardinalium declarationibus, quas ſupponimus mētem & voluntatem Pontificis continere. Potuit autē huius declarationis ratio reddi; quia reſpectu talium facultatum non poteſt ſemper approbatio poſtulari ex parte Ordinarij pœnitētis, vt patet in facultate Epiſcoporum ad eligendum confeſſorem, & de illa quæ conceditur regularibus per Iubilæa: vt ergo vniuerſalis eſſet & informis approbatio, meritò ex parte Epiſcopi confeſſoris poſtulata eſt.

9. *Præcluditur.* Veruntamen hæc euaſio non videtur ſatisfacere: quia quando Gregorius xiij. declarauit Epiſcopo debere eligere ſacerdotem approbatum, non intendit aliquid addere, vel mutare in Concilio: nā potiùs dixit, *In re dubia tutius eſt adhærere Concilio.* vt in eiſdē declarationibus Cardinalium refertur. Si ergo aliàs declaratum eſt, talem ſacerdotem eligendum ab Epiſcopo, debere eſſe approbatum ab Epiſcopo ipſius ſacerdotis, ſi ille diuerſus ſit, ſignū eſt hoc eſſe ius ordinarium, & ſenſum Concilij Tridentini, & ex vi illius talem approbationem eſſe neceſſariam. Confirmatur, quia ſi vnus Epiſcopus non poteſt eligere in proprium confeſſorem alienum ſacerdotem, niſi ille à ſuo Epiſcopo approbatus ſit, multo minùs poterit ei committere oues ſuas: ergo ſignum eſt approbationem proprij Epiſcopi eſſe ex parte confeſſoris neceſſariam. Tertiò, poſſumus argumentari ratione, quia hæc approbatio eſt actus iuriſdictionis, ergo per ſe pertinet ad ſuperiorem, qui iuriſdictionē habeat in eum, qui approbatur: ergo dari debet ab Ordinario eius. Et declaratur ampliùs hæc ratio, quia approbatio non reſpicit, per ſe loquendo, hunc, vel illum pœnitentem, ſed eſt abſolutum iudiciū de idoneitate ſacerdotis ad audiendas confeſſiones: ergo per ſe ſpectat ad eum qui eſt ordinarius iudex, & Epiſcopus eius qui auditurus eſt confeſſiones. Accedit etiam optima congruentia, quia veriſimile eſt vnumquemque Epiſcopum meliùs poſſe ferre iudicium de ſibi ſubditis, quàm de alienis ſacerdotibus. Item quia leges attendunt quod frequentiùs accidit, & neceſſarium eſt: huiuſmodi autem in præſenti eſt approbatio data à proprio Epiſcopo confeſſoris: nam regulariter audit cōfeſſiones ouium eiuſdē Epiſcopi.

Inter has duas opiniones vltimas, mihi difficile eſt ferre iudicium, non tam propter efficacitatem rationum (vtrinque enim tantùm ſunt congruētiæ morales, quibus ſatisfieri poſſet) quàm propter reſponſa Cardinalium, quæ pro vtraque parte referuntur, & videntur aliquo modo inter ſe pugnantia. Quia verò de his reſpōſionibus, quæ vltimo loco adduximus, nobis certiùs conſtat, & quia in eis expreſſiùs dicitur datas eſſe à ſummo Pontifice; ideo eas ad literam ſequendo, abſolutè dicimus, Epiſcopum, de quo Cōcilium loquitur, eſſe debere Ordinarium eius qui auditurus eſt confeſſiones. Curabimus autem ſimul ita hoc interpretari, & accommodare, vt aliæ etiam reſpōſiones Cardinalium locum habeant, & conſequēter, vt tertia etiam opinio aliquo modo explicetur: quod faciemus commodiùs tractando varia dubia, quæ circa hanc ſententiam, & circa has reſponſiones Romanas occurrunt. 10. *Inter duas vltimas ſententias iudicium fertur & præfertur vltimū.*

Quædam dubia pro vera quæſtionis deciſione enucleantur.

PRIMVM dubium incidens eſt, cur à regularibus poſtulatur, iuxta dictas declarationes Cardinalium, vt eligant ſacerdotem, qui approbatus ſit à ſuo ordinario Epiſcopo, cùm Concilium declaret ſe non loqui de pœnitentibus regularibus, ſed de ſecularibus tantùm: & ideo ſuprà dixerimus ad audiendas confeſſiones regularium non eſſe neceſſariā Epiſcopi alicuius approbationem. Reſpondetur, illud prius dictum eſſe verum, conſiderato iure proprio ipſorum regularium, quod noluit Concilium immutare, vt ſuprà dixi: hîc verò agitur de ſpeciali priuilegio conceſſo regularibus per Iubilæum Pontificium ad eligendum confeſſorem, quod non eſt cōceſſum niſi iuxta formam Concilij, & ideo per illud non poſſunt eligere confeſſorem niſi approbatum ab Ordinario. Hoc autem ita eſſe conſtat ex ipſis bullis: quia expreſsè requirunt, vt electio ſit ſacerdotis approbati *ab Ordinario*: loquuntur autem indifferenter ac generaliter, & ideo certum eſt, nemini concedi illud priuilegium, niſi ſub illa conditione: non poſſunt ergo excipi regulares: ſi ergo vti volunt illo priuilegio, eandem conditionem obſeruare tenentur. Non poteſt autē nomine *Ordinarij* intelligi Prouincialis, vel alius prælatus ipſius religioſi; tum quia Pontifex addit illud verbum: quia vult ſeruari Concilium Tridentinum, & approbationem in illo poſtulatam, in qua nihil poſſunt prælati religionum, ſed ſoli Epiſcopi: tum etiam, quia verba illa generalia ſunt, & eandem ſignificationem reſpectu omnium habent: conſtat autem reſpectu reliquorum omnium fidelium requiri approbationem Epiſcopi. Item eſt certum: ſi religioſi velint eligere ſecularem clericum (ſuppono enim in hac amplitudine Iubilæum concedi) illum ab Epiſcopo, & non à prælato religionis debere eſſe approbatum. Item, ſi vnus religioſus eligat alium alterius religionis, non poterit eligere approbatum ab Ordinario prælato ipſius pœnitentis; ergo ſemper debet intelligi Epiſcopus nomine Ordinarij. Nam licet fortè in aliis locis vel reſcriptis poſſit nomen Ordinarij extendi ad prælatos religionis cum proportione, & diſtributione accommoda, in præſenti nullo modo poteſt: quia eſt ſermo de actione 11. *1. dub.*

ctione propria Epiſcoporum, qualis eſt approbatio A idonei confeſſoris.

12. *Secundum dubium, poſſint ne Epiſcopi alienum ſacerdotem pro ſuis ſubditis approbare.* Secundum dubium eſt, quia ex dicta reſolutione ſequitur, non poſſe aliquem Epiſcopum approbare in ſuo Epiſcopatu alienum ſacerdotem ſibi non ſubditum, & à proprio Epiſcopo non approbatum, vt ſuorum ſubditorum confeſſiones audiat, vel dando illi iuriſdictionem, vel approbando illum, vt per bullã eligi poſſit à ſubditis: conſequẽs autem eſt falſum: ergo ſequela patet: quia diximus, approbationẽ Epiſcopi proprij ipſius ſacerdotis eſſe neceſſariam: ergo ſi hæc non ſupponatur, non poteſt alius Epiſcopus clericum ſibi non ſubditum approbare. Confirmatur ratione facta, & ſumpta ex reſpõſione Cardinalium; quia vnus Epiſcopus non poteſt eligere in ſuum confeſſorem ſacerdotem ſubditum alteri Epiſcopo, niſi ab illo approbatus ſit: ergo ſignum eſt, non B poſſe illum approbare, & exponere pro confeſſionibus ſuorum ſubditorum audiendis: nam ſi poſſet pro aliis; cur non pro ſe? Cur autem pro neutris poſſit, ratio reddi poteſt, quia hęc approbatio eſt actus iuriſdictionis, & ideo ſolùm à ſuperiore circa ſuum ſubditum exerceri valet. Minor autem probatur, quia videtur eſſe cõtra praxim, & communem vſum Epiſcoporum. Videtur etiam contra rationem: cur enim nõ poterit quilibet Epiſcopus vndecunque ſibi aſciſcere miniſtros, vt ſi eos ſufficientes inuenerit, in ſacramentorum adminiſtratione ab illis iuuetur?

13. *Dubio ſatisfit.* Reſpõdeo breuiter, dupliciter poſſe intelligi Epiſcopum approbare non ſubditum. Primò, in ſenſu cõpoſito (vt ſic dicam) id eſt, manentem non ſubditum; vel in ſenſu diuiſo, id eſt, illum qui non erat ſubditus. In hoc poſteriori ſenſu certum eſt, poſſe E- C piſcopum approbare in ſuo Epiſcopatu clericum alterius diœceſis, qui ei ſubdatur, tum ad examen tum etiam ad miniſterium, vel Eccleſiæ alicuius ſeruitium, vel ſi mutet domiciliũ, aut habitationẽ pro aliquo tẽpore: nã pro illo poterit illu approbare. Et hoc probat ratio facta & vſus. Itẽ quia iure antiquo hoc licitũ erat: nũc autẽ prohibitũ non eſt per Conc. Trid. Tunc autem conſequenter cenſeo dicẽdum, Epiſcopum poſſe ſacerdotem ſic à ſe approbatum, in confeſſorem eligere: nã id eſt planè conſequens, vt prior ratio probat: neque id erit contra reſponſiones Cardinalium: quia iam ille ſacerdos non conſideratur, vt D alienus, ſed vt ſubditus; & vt ſic iã approbatus à ſuo ordinario. At verò in priori ſenſu dici poteſt abſolutè, Epiſcopum non poſſe approbare aliquẽ ſacerdotem, qui eo aliquo modo non ſubiiciatur. nã hoc perſuadent contrariæ rationes, & præſertim reſponſio illa Gregorij xiij. quòd Epiſcopus non poteſt eligere alienum ſacerdotem, vt ei confiteatur, niſi à ſuo Epiſcopo approbatus ſit. Ex quo fieri videtur, approbationem Epiſcopi datam alieno, ad tempus ſibi ſubiecto, ſolũ durare quandiu illa ſubiectio manet, ſicut ſuprà dicebamus de approbatione per beneficiũ parochiale, quod ſolùm durat, quandiu beneficium durat, quia poſtea iã non habet beneficium; ſic enim E in præſenti ablata ſubiectione, iam non eſt approbatus à ſuo ordinario, nec ſimpliciter, nec ſecundùm quid. Non nego tamen poſſe Epiſcopum ita approbare aliquem ſacerdotem ſibi non ſubditum ſimpliciter, ſed ad tempus, vel ad aliquod munus, vt licèt à ſuo Epiſcopatu recedat, approbatio duret, vt quoties ad eũdem Epiſcopatum redierit vel quocunque modo ſe geſſerit vt miniſter eius, & ei ſubditus, poſſit dicta approbatio ſufficere donec reuocetur: hoc enim vſu obſeruari videmus præſertim cum regularibus, & eadem ratione fieri poſſet cum ſecularibus clericis: nec eſt cur repugnet, aut excedat Epiſcoporum poteſtatem.

14. *Quis ſit proprius Epiſcopus regulariũ. Dub. 3.* Tertium dubium hîc incidenter incurrens ex dictis etiam facilè expeditur; quomodo ſcilicet regularis habeat propriũ Epiſcopum, à quo approbari poſſit, cùm ipſe ſit exemptus, & ideo non videatur habere Epiſcopum ordinarium, à quo approbetur: eius autem Ordinarius prælatus vel prouincialis non habet poteſtatem approbandi. Dicendum enim eſt, licèt religioſi exempti ſint, ratione domicilij vel habitationis fieri aliquo modo ſubiectos Epiſcopo loci, in quo reſident, vnde quoad aliquos actus illis obedire, & aliquam ſubordinationem ſeruare tenentur, & iuxta antiqua iura tenebantur ei præſentari. Ita ergo nunc poſſunt eius approbatione indigere, vt iuxta Concilium Tridentinum idonei reputentur. Quod patet ex ipſo Concilio: nam eodem tenore loquitur de approbatione regularium, & ſecularium clericorũ ab Epiſcopis facienda, vt ad confeſſiones ſeculariũ audiendas idonei reputentur: ſed declaratum eſt, Epiſcopum approbantem eſſe debere Epiſcopum confeſſoris, Ordinarium ſcilicet illius: ergo neceſſe eſt idem cum proportione intelligi de regularibus: non poteſt autem alio conuenienti modo illius Ordinarius aſſignari: ergo. Accedit, quòd hic modus explicãdi Ordinarium Epiſcopum regularium eſt conſentaneus communi modo loquendi, & ſentiendi Eccleſiæ: ſic enim regulares quandiu in aliquo Epiſcopatu domicilium habent illius diœceſis Epiſcopum, ſuum Epiſcopum vocant, & vt talem reuerentur, & illi parent in his in quibus ſubiecti eſſe poſſunt: & in multis aliis locis Concilij ita appellatur Ordinarius reſpectu illorum. Denique hoc modo facilè etiã conciliatur, vt talis confeſſor ſẽper ſit approbatus ab Epiſcopo pœnitẽtis, vt ex dicendis ampliùs cõſtabit.

15. *An ſacerdos approbatus à ſuo Epiſcopo ſit capax omnis iuriſdictionis in hoc foro. 4. Dub.* Quartum dubium eſt, an approbatio data ab Epiſcopo confeſſoris, ſit ſufficiens, vt ſacerdos ſit approbatus ſit capax cuiuſcũque iuriſdictionis in hoc foro. Ratio difficultatis pro parte negante eſt: quia ſequitur, ſacerdotem approbatum à ſuo proprio Epiſcopo eſſe ſufficienter approbatum pro vniuerſa Eccleſia, quantùm eſt ex parte approbationis: quia approbatio, vt ſic, non dat iuriſdictionem vt ſæpe dixi: ſed eſt quaſi vltima diſpoſitio ad illam: ergo, ſi approbatio proprij Epiſcopi eſt ſufficiens præparatio (vt ſic dicam) ad iuriſdictionem, vbique ſufficit, vt talis ſacerdos vel in cõfeſſorem eligatur, vel in miniſtrum à Parocho, vel ab alio Ordinario aſſumatur. Conſequens autem videtur durum, ac præter dubium ordinem: ergo. Aliunde verò facit, quia Concilium vnã tantùm requirit approbationem, nec videtur veriſimile, ſi confeſſor & pœnitens diuerſum habeant Epiſcopum, vtriuſque approbationem eſſe in confeſſore neceſſariam: hoc enim eſt multiplicare onera & vincula ſine fundamẽto ſufficiẽte: ergo ſi approbatio Epiſcopi ipſius ſacerdotis neceſſaria etiam eſt reſpectu fidelium ſubiectorum alteri Epiſcopo, vt dictum eſt: illa etiam erit ſufficiens, quantum eſt ex parte approbationis.

16. *Dubij reſolutio.* Suppoſitis ſanè declarationibus Illuſtriſſimorum Cardinalium, quas adduxi, hæc pars poſterior videtur conuinci ratione facta. Quare diſtinguendum cenſeo, vel per ſe, & ex vi Concilij, vel ex intentione delegantis iuriſdictionem: hoc poſteriori modo certum eſt pro arbitrio delegantis poſſe requiri approbationem, non tantùm Epiſcopi ſacerdotis, ſed etiam pœnitentis. Quia liberum eſt deleganti deſignare perſonam, & hanc vel illam conditionem in ea exigere vt eligi poſſit, vt quòd ſit Doctor, vel Licẽciatus, aut quid ſimile. Sic ergo poteſt Põtifex dare facultatẽ eligendi confeſſorem ab Epiſcopo pœnitẽtis approbatum, ita vt aliter non ſufficiat: & tunc ſi Epiſcopi ſint diuerſi, vtriuſque approbatio neceſſa-

ria erit, vt per talem facultatem eligi quis poſſit. Similiter quilibet Epiſcopus dando ſuis ouibus licentiam eligendi confeſſorem, poteſt illam arctare ad confeſſorem à ſe approbatum: neque in hoc video rationem dubitandi. At verò loquendo priori modo, & ex vi Concilij, cenſeo ſufficere approbationem Epiſcopi confeſſoris. Quod ſic declaro: nam Papa ſi velit dare fidelibus generalem licentiam eligendi quemcunque confeſſorem approbatum ab Ordinario ſacerdotis eligendi, per hoc nihil derogabit Concilio Tridentino, etiamſi non requirat approbationem Epiſcopi pœnitẽtis. E contrario verò non poſſet eſſe cõtentus ſola approbatione Epiſcopi pœnitentis, niſi derogando in hoc Concilio Tridentino. Atque hoc quidem poſterius ſequitur ex prima aſſertione poſita, qua oſtenſum eſt, approbationem ab Epiſcopo confeſſoris eſſe neceſſariam ex vi Concilij: ergo non poteſt alia ſufficere niſi derogando huic iuri. Prius autem patet: tum ratione facta, tum exemplis regularium, quando ad vtendum aliqua bulla coguntur eligere ſacerdotem approbatum ab Ordinario: nam tum ſufficit approbatio Ordinarij confeſſoris: & per hoc intelligunt Pontifices ſatisfieri decreto Concilij. Idemque argumentum fieri poteſt de Epiſcopo eligente alienum ſacerdotem in ſuum confeſſorem. Tum denique, quia in dictis declarationibus non ſolùm dicitur requiri approbationem Ordinarij confeſſoris, ſed etiam additur de Ordinario pœnitentis nullam in bulla fieri mentionem, ergo neque in Concilio: iam enim oſtenſum eſt vtrobique eſſe ſermonem de eodem Ordinario. Confirmatur tandem, quia non ſunt multiplicanda onera, ſine lege, vel ratione cogente: eſſet autem nimis oneroſum, exigere approbationẽ vtriuſque Ordinarij, confeſſoris ſcilicet, & pœnitentis, quando illi diuerſi ſunt: cùm tamen id neque Concilium dicat, nec ratio conuincat. Ad rationem autem in contrarium patebit reſponſio ex ſeq. ſect.

SECTIO VII.

An vnius Epiſcopi approbatio, pro vniuerſa Eccleſia ſufficiat.

SVPPONIMVS nõ eſſe quæſtionẽ de approbatione, quam ſũmus Pontifex per ſeipſum conferre poteſt: clarũ eſt enim poſſe, ſi velit, quẽcũque dignũ ſacerdotẽ pro vniuerſa Eccleſia exponere & approbare. Illa tamen approbatio non eſſet ea, de qua Conciliũ Tridentinũ loquitur, & quam Pontifex ipſe ordinariè ſeruari vult, etiam in bullis & priuilegiis ab ipſo cõceſsis. De hac ergo ferè eædem ſũt opiniones, quæ ſuprà tractatæ ſunt: nam hæ quæſtiones connexæ ferè ſunt ac dependentes.

Prima opinio.

Qui ergo exiſtimant neceſſariam eſſe approbationẽ Epiſcopi loci, vel pœnitentis, conſequenter aiunt, non ſufficere approbationem vnius Epiſcopi pro tota Eccleſia ad quamcũque delegationem, ſiue fiat ab inferioribus prælatis vel Parochis, ſiue ab ipſo ſummo Pontifice, niſi expreſsè in iure Concilij Tridentini diſpenſet. Hãc opinionẽ in effectu tenet Ioannes Gutierrez lib. 1. Canon, quæſtio. cap. 27. Emmanuel Rodericus in expoſitione bullæ. §. 5. vbi refert Patriarchã Archiepiſcopũ Valentinũ in hoc pũcto conſuluiſſe Illuſtriſſimos Cardinales, eóſque ita reſpondiſſe: *Congregatio Concilij reſpondet, approbatũ ab alio quàm à Valentino Epiſcopo, in diœceſi Valentina, non cenſeri approbatum ab Ordinario.* Quæ verba refert hic Auctor ſe vidiſſe, & legiſſe in epiſtola ad prædictum Patriarcham.

Ioan. Gutierrez. Emmanuel.

Re- A fert etiam, à multis doctis viris eſſe hanc ſententiam receptam. Rationes autem, quibus ipſe vtitur, omnes ſupponunt Concilium loqui de Ordinario pœnitentis, & non eius, qui auditurus eſt confeſſiones: hoc autem eſſet probandum: nam illo ſuppoſito, illatio per ſeſe ſatis clara eſt. Confirmari autem poteſt, quia approbatio confeſſoris eſt actus iuriſdictionis, qui licèt verſetur proximè circa ſacerdotem: terminatur autem (vt ſic dicam) ad pœnitentem, propter quem ſacerdos approbatur: ergo non tranſcẽdit terminos poteſtatis Epiſcopi approbantis, qui termini (vt dixi) in hoc negotio magis comparatione perſonarum, quàm locorum, ſumendi ſunt. Denique rationes omnes ſuperiori ſectione factæ in 2. & 3. opinione hîc accommodari poſſunt.

2. *Secũda opinio.*

Secunda opinio abſolutè dicit, approbationem ab B vno Epiſcopo datam, ſufficere ex hac parte pro tota Eccleſia, id eſt, vt ſacerdos ſit idoneus ad iuriſdictionem recipiendam ab eo, qui aliàs poſſit eam delegare. Hanc tenet Henriquez ſuprà dict. lib. 8. de Indulgentiis, cap. 13. circa finem, qui eam tribuit Medin. 1. 2. q. 19. ar. 6. circa finem, verſ. *Cæterum.* vbi ſolùm dicit eſſe probabilẽ, quam licitè in praxi ſequitur. Tribuit etiã Palacios 4. d. 27. diſp. 7. pag. 265. ſed ibi ſolùm dicit, ſacerdotem idoneum eligendum per bullã debere eſſe approbatum ab Ordinario, iuxta tenorẽ Tridentini: quod non ampliùs declarat. Imò col. 258. inclinare videtur in priorẽ ſentẽtiam, vbi poſt ſimilia C verba ſubdit, *Si igitur Ordinario videbitur ſat eſſe ad confeſſiones præficere eos, qui alioqui imperiti ſunt, ſecundum ius idonei ſunt reputandi: ſi verò alia exegerit ad confeſſionis audientiã, illa erunt neceſſaria idoneitati huiuſmodi.* vbi hoc videtur ponere in arbitrio vniuſcuiuſque Ordinarij. Citat denique Cordubam in Sum. Hiſpana, q. 10. qui eam ſatis ſignificat. Fundari poteſt, quia Concilium ſolùm requirit Epiſcopi approbationẽ, vt ſit idoneus reſpectu ſecularium, ſine vlla exceptione. Nec refert quòd Conciliũ in plurali dicat, *ab Epiſcopis*, quia loquitur etiam reſpectu pluriũ ſacerdotũ, & non intelligit ſingulos debere approbari ab Epiſcopis, ſed confeſſores, confuſè etiam loquendo. Sed hoc fundamentum parui momenti eſt: nam verba Concilij ad vtramque partem applicari poſſũt; & in rigore iuris potiùs videntur interpretanda de Epi- D ſcopo, qui ſit ſuperior ſeu Ordinarius reſpectu talium perſonarum, vel alicuius ex illis. Quocirca opinio illa ita vniuerſaliter intellecta, nimis amplã & liberã facultatem tribuere videtur: multa enim ex illa inferri poſſunt, quæ practicè non videntur tuta, nec conſentanea rationi & conſuetudini. Sequitur enim, poſſe aliquem pœnitentem eligere confeſſorẽ, qui nec ab Ordinario ipſius pœnitẽtis, nec ipſius ſacerdotis, approbatus ſit, ſed ab alio Epiſcopo extraneo: conſequens autem videtur abſurdum. Quî enim credibile eſt, poſſe vnum Epiſcopũ ita exponere ſacerdotem ſibi non ſubditũ, vt in vniuerſa Eccleſia haberi debeat idoneus ad confeſſiones audiendas? aut quo iure da- E ta eſt talis poteſtas Epiſcopo alieno? Sequitur etiam, Mendicãtes ſeu regulares ab vno Epiſcopo approbatos, poſſe vbique audire confeſſiones virtute ſuorum priuilegiorum, quod eſt contra motum Pij V. & Gregorij XIII. de hac re. Et alia ſimilia inferri poſſunt, quæ in ſequentibus annotabimus.

Henriquez. Medin. *Palacios.* *Corduba.*

Secunda opinio in quodã ſenſu improbabilis iudicatur.

3. *In alio probabiliori ſenſu, ſecundã ſententia proponitur.*

Igitur, vt hęc opinio probabilitatẽ habeat, reſtringenda videtur ad approbationem ſimpliciter, quę ſolùm ab Epiſcopo Ordinario ipſius ſacerdotis dari poteſt: quia ſolus ille habet propriam & directam iuriſdictionẽ in ipſũ, quæ neceſſaria videtur ad talẽ actũ. Itaque dupliciter approbari poteſt aliquis ſacerdos ad confeſſiones audiendas. Vno modo, ſecundũ quid tantum, id eſt, pro certo, vel ad certum tempus, vel pro

pro talibus perſonis; & tũc cenſeo approbationẽ illã non ſufficere vltra terminos conceſſionis, vt docent citati Auctores. Et ratio eſt, quia approbatio cõmiſſa eſt Epiſcopo, & ideo non plus valet, quàm ab illo data eſt: ſi ergo data eſt ad determinatum locum, extra illum non valet. Et talem eſſe cenſeo approbationem datam ab Epiſcopo pœnitẽtis, qui non eſt ordinarius ipſius confeſſoris: nam ille ſolũ reſpectiuè poteſt illum approbare pro ſuis ſubditis: & ideo ſic approbatus, ab aliis extraneis, & non ſubditis tali Epiſcopo, eligi in confeſſorem nõ poterit, nec alio modo iuriſdictionem in illos accidere, quia nullo modo eſt approbatus ab Ordinario reſpectu illorum. Idémque eſſet ſi approbatio, etiam data ab Epiſcopo proprio ipſius ſacerdotis, limitatè daretur pro ſola ſua diœceſi: quia tunc etiam non eſſet approbatio ſimpliciter. Tũc ergo per bullã eligi poterit talis ſacerdos ab his pro quibus approbatus eſt, quia quoad illos approbatus eſt ab Ordinario, non verò poterit ab aliis eligi, propter cõtrariam rationẽ. Nec verò reſpectu prior inutile eſt tale priuilegiũ: tũ quia dat iuriſdictionem, quam per ſe non dat approbatio ſola: tum quia regulariter ſolet dare ampliorem iuriſdictionem, quam ſoleat dari ab Ordinariis: tum denique quia nõ eſt ſolùm ad eligendũ talem ſacerdotem, ſed etiã quàmcunque alium ſufficiẽter approbatum. At verò ſi proprius Ordinarius velit, videtur dare abſolutam approbationem, declarãdo hanc perſonam eſſe idoneã ſimpliciter ad hoc miniſterium, quia hoc non excedit iuriſdictionem eius, quia hæc declaratio eſt per modum cuiuſdam iudicij vel ſententiæ, quæ dari poteſt abſolutè de perſona ab habente in illam directã iuriſdictionem abſtrahendo ab omni reſpectu ad loca, vel perſonas. Vnde poteſt dici talis Epiſcopus tũc dicere ius extra territorium ſuum: nam ſentẽtia in vno loco data, quatenus adhæret ſuo modo tali perſonæ, habet effectum vbique locorum, qui cum illo quodammodo incedit. Sic excommunicatus ab vno Epiſcopo, eſt vbique excommunicatus, & Licenciatus in vna Vniuerſitate, vbique habet teſtimonium publicum ſcientiæ, & ſic de aliis.

4. *Secunda opinio in poſteriori ſenſu probatur.* Hoc ergo ſuppoſito, probabilis fit hæc opinio, quæ explicari poteſt applicando diſtinctionem ſupra inſinuatam. Poſſumus enim loqui de ſufficientia & neceſſitate approbationis: vel ex vi Concilij, vel ex aliis principiis, aut ex intentione delegantis iuriſdictionem. Dicta ergo opinio loquitur priori modo & ſic ſequitur cum magna probabilitate ex principiis poſitis. Nã oſtenſum eſt Concilium vnius tãtum Epiſcopi ordinarij approbationem requirere: oſtenſum eſt etiam Epiſcopum ſacerdotis poſſe illum ſimpliciter & abſolutè approbare. Quod autem caput eſt, hoc videntur planè ſupponere reſpõſiones Romanæ & Pontificiæ ſuperiori ſect. citatæ. Cur enim poteſt Epiſcopus eligere alienum ſacerdotem approbatum à ſuo Ordinario; & non aliàs, niſi quia illa approbatio pro omnibus ſufficit, ſi aliàs iuriſdictio delegetur? Idem quæri poteſt de religioſo, qui poteſt eligere ſacerdotem ſolum à ſuo Ordinario approbatum, ſine vllo reſpectu ad Ordinarium pœnitentis. Præterea in hoc nulla fit iniuria aliis Epiſcopis, qui poſſunt non delegare ſuam iuriſdictionem ſacerdotibus à ſe non approbatis: poſſunt etiam prohibere ſuis Parochis ne illam delegent niſi eiſdem, & annullare delegationẽ aliter factam: & hoc ſatis eſt vt ſuis ouibus cõſulant: Si autẽ Papa delegãdo iuriſdictionẽ ſuã voluerit eſſe contentus illa abſoluta approbatione Ordinarij ſacerdotis, nullam iniuriam facit Epiſcopis: quia ipſe eſt vniuerſalis paſtor, & poteſt prouidere ſuis ouibus vt iudicauerit expedire. Sicut dando Religioſo facultatem eligendi cõfeſſorẽ approbatum ab Ordinario

A ſolius ſacerdotis, non facit iniuriam Prouinciali, vel prælato religionis, qui eſt ordinarius pœnitentis quo ad iuriſdictionẽ in hoc foro. Et olim ante Concilium Tridentinum quilibet ſacerdos idoneus cuiuſcũque diœceſis eligi poterat per diplomata Pontificia ſine præiudicio Epiſcoporum: nunc autem per decretum Concilij non eſt illis datum aliud ius nouum, præterquam vt ſuos ſubditos approbare debeat, ſine qua approbatione non poſſint idonei reputari.

Quamuis hæc ex vi Concilij, & de poſſibili (vt ſic dicam) vera ſint, nihilominus in particulari & ad iudicandum de modo delegationis aut facultatis cõceſſæ, alia principia ſpectanda ſunt, & præcipuè modus approbationis, & intentio delegantis. Clarum enim eſt, liberum eſſe concedenti iuriſdictionẽ alicui ſacerdoti, dare illã ſub cõditione: vt ſit approbatus ab 5. *Concluſio poſita, iuxta modũ delegationis, & intentionem delegãtis, limitanda.*
B Epiſcopo diœceſis, in qua confeſſiones audit, ſeu ab Epiſcopo pœnitentis, & non aliàs. Item, qui dat pœnitenti facultatem eligendi confeſſorem, poteſt illam limitare ad ſacerdotem approbatũ ab Epiſcopo ipſiuſmet pœnitentis. Delegatio enim & modus delegationis pendet à voluntate delegantis, & ideo nõ extenditur vltra intentionem eius. Itẽ ex parte approbationis poteſt eſſe limitatio, ſi non ſit abſoluta, ſed ſecundùm quid, vt explicuimus. Aliquando etiã poteſt eſſe aliũde prohibitio adminiſtrandi ſacramẽtum in alieno Epiſcopatu, non ob defectũ approbationis, ſed ex alio capite propter debitũ ordinẽ: & tunc etiã non ſufficiet approbatio alterius Epiſcopi ſine licentia proprij. Quæ omnia explicantur meliùs ad varios caſus per nonnulla dubia particularia deſcendendo.

C

Varij caſus & dubia proponuntur & explicantur, vt doctrina ſuperius data magis innoteſcat.

PRIMÒ ergo dubitari poteſt, quando ſummus Pontifex concedit omnibus fidelibus facultatem eligendi in cõfeſſorẽ quemlibet presbyterũ approbatũ ab Ordinario, an poſſit ſubditus huius Epiſcopi Conimbricenſis eligere ſacerdotẽ ſecularẽ ſubditum alterius Epiſcopi, v.g. Portucẽſis, & ab illo tãtùm approbatũ, ſiue hoc fiat dũ talis pœnitẽs in hunc finem tendit ad aliam diœceſim, vt tali ſacerdoti cõfiteatur, 6. *Primum dubium.*
D ſiue quia caſu accidit, vt ipſe ſacerdos in hoc Epiſcopatu verſaretur. Hinc enim apparet hoc fieri nõ poſſe, quia aliàs in ordine ad talia priuilegia omnis ſacerdos approbatus à ſolo ſuo Epiſcopo, eſſet approbatus pro vniuerſa Eccleſia: quod nõ videtur eſſe iuxta mẽtem Pontificis cõcedẽtis priuilegiũ, quia non vult derogare iuri ſingulorum Epiſcoporũ: videtur etiam eſſe cõtra reſponſionem illã Congregationis Cardinaliũ, quã in priori opinione retulimus. Rationes etiã ſuperiùs factæ pro prima ſentẽtia hãc partem perſuadere videntur. Contrariã autem partem ſuadent in primis aliæ declarationes Põtificiæ, quas nos in propriis terminis vidimus, & à viris tanta auctoritate præditis, *Rationes dubitandi.*
E vt dubitare non poſſimus quin tales ſint. Ibi autem expreſſe declaratur, in prædictis bullis & Iubilæis nõ eſſe ſermonem de Ordinario pœnitentis, ſed confeſſoris: hæc ergo approbatio, per ſe loquendo ſufficit, vt pœnitens eligere valeat ſacerdotem quẽcunque, etiam eundo ad alienam diœceſim: nam hoc nihil refert ad hoc ſacramentum, vt ſuprà dictum eſt, quando iuriſdictio aliũde habetur, vt in hoc caſu habetur à ſummo Pontifice per tale priuilegium. Hoc etiam videtur planè ſequi ex ſuprà dictis, quia ſummus Pontifex in his bullis cùm dicit, *presbyterum approbatum ab Ordinario*, nihil aliud intendit, niſi vt iuxta formam Concilij Tridentini fiat electio confeſſoris: ergò ſi Pontifex tantùm loquitur de ſacerdote approbato

ba:o ab Epiſcopo confeſſoris,de eodē loquitur Concilium: ergo eligendo illum ſatisfit Concilio: ergo poterit eligi ex vi Concilij vbicunque, & à quocunque pœnitente habente tale priuilegium.

7. *Quæſtio reſoluitur. Declaratio Cardinalium in contrarium citata exponitur.* Fateor hæc poſteriora fundamenta videri maioris momenti:nam quòd ex parte Concilij non ampliùs requiratur,ſatis probabile eſt ex dictis:quòd verò nec ex intentione Pontificis per hæc priuilegia plus poſtuletur,& eſt per ſe ſatis conſequens, & ex teſtimoniis prædictis habetur. Alia verò reſponſio, quæ in contrarium citatur, licèt ad manus meas in propria ſpecie ac forma non peruenerit, exponi poteſt quoad alios effectus, vel delegationē & approbationem alterius Epiſcopi, non cenſeri ſufficientem in alia diœceſi: ſecus verò, eſſe in ordine ad delegationem & priuilegium Pontificium. Niſi velimus potiùs dicere, cùm hoc pendeat ex intentione Pontificis concedentis priuilegium,fortè aliàs intellectum eſſe mentem eius fuiſſe,vt vnuſquiſque fidelis eligat confeſſorem, à ſuo Epiſcopo, id eſt,pœnitentis, approbatum: & alteram declarationem intelligendam eſſe ſolùm quoad regulares, de quibus in ſpecie loquitur. Aliter etiam dici poteſt,illud procedere quādo ex parte Epiſcoporū hæc approbatio nō eſt abſoluta & ſimpliciter,ſed ab vnoquoque pro ſua diœceſi:tunc enim verum eſt,approbatum ab vno Epiſcopo non eſſe approbatum pro vniuerſa Eccleſia,etiam quoad hæc priuilegia,quia hoc non pēdet tantùm ex poteſtate,ſed ex voluntate. Non video autem vnde hoc ſatis conſtare poſſit, niſi fortè ex eo, quòd nullus vult, vt ſacerdos à ſe non approbatus, in ſua diœceſi, vel ouium ſuarum confeſſiones audiat: hinc enim cōſequens eſſe debet,vt nullus velit aliter ſuos ſubditos approbare,quàm pro ſuis ouibus, ſeu diœceſi ſua.De regularibus autem nihil ipſi decernere poſſunt, & ideo de illis ſpecialis declaratio facta eſt. *Reſpondetur rationibus primæ ſententiæ initio ſectionis poſitæ.* Denique dici poteſt,in vniuerſum,verum eſſe,ſacerdotē eligendū debere eſſe approbatum à ſuo ordinario: tamen eo ipſo quòd in aliena diœceſi confeſſiones audit, iam ſe gerere vt ſubditum alterius Epiſcopi, & non ſui, & ideo indigere approbatione Epiſcopi illius diœceſis,vt Ordinarij ſui. Sed hæc reſponſio licèt pro aliis dubiis tractandis accommodata eſſe poſſit, hìc non ita quadrat:tum quia deſtruit doctrinam datam:tum etiam quia eneruat & futiles reddit reſpōſiones Pontificias ſuprà citatas:ſic enim vanum fuiſſet diſtinguere inter Ordinarium pœnitentis,vel confeſſoris:nam ſemper eſſet idem diuerſis reſpectibus. Et ita etiam in regularibus dici poſſet,eos per bullam non poſſe eligere approbatum niſi ab illo Epiſcopo cui actu ſubiiciūtur,& quidē pro Ordinario ſuo,modo ſuperiùs declarato,quod eſt contra declarationem Greg. XIII. Tum denique, quia quando confeſſor eligitur per priuilegium Pontificium,in eo actu non ſe gerit vt ſubditus Epiſcopi pœnitentis, ſeu diœceſis in qua confeſſionem audit,ſed ſolùm vt delegatus Pontificis: ergo etiam iuxta illam declarationem non indigebit niſi approbatione ſui Ordinarij. Alia etiam reſponſio,quæ fundatur in ſpeciali intentione Pontificis delegantis hoc modo iuriſdictionem pro ſecularibus, & non pro regularibus,valde incerta mihi videtur, quia vniformiter conceditur, iuxta formam Tridentini,& nihil ampliùs exigitur in hac parte, quàm in regularibus. Alia verò reſponſio, ſumpta ex intentione Epiſcoporum dantium limitatam approbationem etiam ſuis propriis ſubditis, apparentior eſt, quamuis incerta, quia ſi poſſunt abſolutam dare,vnde conſtat de hac limitatione?Itaque opinionē oppoſitam probabilem valde exiſtimo. Tamen quia res eſt grauis, & ex ea pendere poteſt valor ſacramēti,conſulerem ſemper in praxi ſequi opinionem ſecuriorem: qui autem oppoſitum ſequi voluerit,non peccabit,vt ex dictis conſtat.

Secundum dubium,An regularis approbatus ab vno Epiſcopo,pro omnibus approbatus videatur.

Hinc verò naſcitur ſecundum dubium,an idem dicendum ſit de regularibus, quòd approbatus ab vno Epiſcopo, ſit cenſendus approbatus pro omnibus diœceſibus. Nam Auctores, quos pro ſecunda ſententia retulimus, ita cenſent: alij verò ſimpliciter negant, quorum ſententia regulariter mihi videtur procedere, cum quadam verò limitatione. Duobus ergo modis poſſunt regulares adminiſtrare hoc ſacramentum:vno modo,quia eliguntur per bullam, alio modo per ſua priuilegia.Omitto tertiū modum, qui eſſe poteſt per particularis Epiſcopi delegationē: quia de illo dicam infrà. Quod ergo ſpectat ad priorem modum,ſupponendum eſt quod ſuprà diximus, de modo quo regulares poſſunt habere ordinarium Epiſcopū. Quo ſuppoſito, primò dicendum cenſeo, religioſum approbatū à ſuo Ordinario,id eſt,ab Epiſcopo,in cuius diœceſi habitabat, ſi habitationē & quaſi domicilium mutet in locū alterius diœceſis,indigere noua approbatione Epiſcopi illius diœceſis,vt eligi poſſit per hanc facultatem, quia debet eſſe approbatus à ſuo Ordinario:iam autem alium Ordinarium habet, ergo alia approbatione indiget. Vt ſi ſacerdos ſecularis approbatus à ſuo Epiſcopo, mutet domicilium in aliam diœceſim,indiget noua approbatione,quia iam habet aliū Epiſcopū proprium: & ſicut ſupra dicebamus,nō ſatis eſſe habuiſſe beneficium curatum,niſi de præſenti habeat,ita non ſatis eſt habuiſſe approbationem à proprio Epiſcopo, ſi iam ceſſauit, prout reuera ceſſauit,eo ipſo quòd ille deſiit eſſe proprius Epiſcopus: neceſſe eſt ergo habere approbationem ab Epiſcopo,qui nūc eſt proprius & ordinarius.Ita ergo in religioſis dicendum eſt, qui quoad hoc ſolū videntur differre à ſecularibus, quòd faciliùs & frequentiùs domiciliū mutant:& ideo ſæpiùs coguntur hoc onus ſuſtinere: ſed hoc nihil refert.Et cōfirmatur ex motibus propriis Pij V. in quibus priùs conceſſit Mendicantibus vt ſpeciale priuilegium,vt ſemel examinati & approbati ab vno Epiſcopo non poſſent ab aliis examinari, etiamſi mutarent Epiſcopatū:ergo ſupponebat antea & iure ordinario poſſe. Vnde poſtea reuocauit illud priuilegiū, & declarauit poſſe examinari, non ſolùm in alio Epiſcopatu,ſed etiam in eodem à ſucceſſore,ad maiorem quietem conſcientiæ ſuæ: quod etiam habent nonnullæ declarationes Cardinalium.

8. (above) — *Prima concluſio.*

Dices,ergo,ſi religioſus approbatus ſemel in vno Epiſcopatu,mutet illum & poſtea iterum ad eundem reuertatur, indigebit noua approbatione, quia iam prior ipſo facto ceſſauit.Reſpondeo negando ſequelam:quia licèt prior approbatio ex parte ipſius ſacerdotis,quaſi ſuſpenſa vel mutata fuerit:tamen ex parte Epiſcopi approbantis nūquam fuit mutata vt ſupponimus: & ideo ſtatim ac religioſus reuertitur ad eundem Epiſcopatū, & quaſi ad ſubiectionem eiuſdem Epiſcopi,cenſetur etiam prior approbatio moraliter redire ad eundem ſtatum, quandiu reuocata non fuerit. Atque hanc etiam eſſe Epiſcoporum intentionem vſus ipſe confirmat. 9. *Obiect.* *Reſponſio.*

Secundò dicendum,religioſum approbatum ſimpliciter ab aliquo Epiſcopo, in cuius diœceſi habitat, quandiu ibi commoratur,eligi poſſe per bullam à quolibet vtente & gaudente priuilegio eius. Hoc videtur mihi certius quoad regulares pœnitentes propter 10. *Secunda concluſio.*

propter declarationem Gregorij XIII. ſuprà adductam: itaque ille ſic approbatus eligi poterit à quibuſcũque regularibus cuiuſcũq; ordinis, vel religionis, ſuppoſito quòd aliàs poſſint vti bulla vel Iubilæo. Hoc per ſe patet ex dicta declaratione, & quia ille eſt abſolutè approbatus à ſuo Ordinario. At reſpectu pœnitẽtium ſecularium habet aſſertio eam probabilitatem, quam opinio tractata præcedenti dubio. Iuxto quam ſi cõtingat talem Religioſum diſcurrere peregrinando, poterit per bullam Cruciatæ, & ſimiles eligi ad confeſſiones audiendas, vbicunque ſit: quia ille non mutat habitationẽ, neque ordinarium Epiſcopum ſuum: ergo ſemper manet approbatus à ſuo Ordinario, vbicũque exiſtat, ergo hoc ſatis eſt vt poſſit vbicunque eligi. Item, ſi hoc poteſt clericus ſecularis in ſimili caſu, cur nõ regularis, cùm Concilium pares eos faciat? Item in loco ſuæ habitationis exiſtens, poſſet per priuilegium bullæ audire confeſſionem hominum aliarum diœceſum illuc venientium: ergo & è conuerſo, quia præſentia in hoc vel illo loco, vt ſæpe dixi in hoc nihil refert. Sed obiici poteſt, quia Gregor. XIII. conceſſit Societati vt ſpeciale priuilegium, quòd confeſſores eius approbati ſemel, diſcurrendo per alias diœceſes, poſſent ibi audire confeſſiones, licèt ibi non eſſent approbati, & hoc ipſum cum limitationibus, in illa bulla contentis. Reſpondeo, ibi non eſſe ſermonem de confeſſionibus audiendis, virtute bullæ ſeu priuilegij conceſſi pœnitenti, ſed virtute propriorum priuilegiorum ipſis regularibus confeſſorum, de quibus eſt alia ratio, vt iam dicemus.

Tertia dubitatio.

11. TERTIVM ergo dubium eſt circa alium modum, quo regulares miniſtrant hoc ſacramentũ per ſua priuilegia, an eo ipſo quod approbati ſunt ſemel, poſſint vbique ſuis priuilegiis & iuriſdictione quæ per illa eis conceditur, vti. Ad quod breuiter reſpondeo non poſſe, ſed in vnoquoque Epiſcopatu, in quo habitant, debere ab illius Epiſcopo approbari. Ita etiam explicantur optimè quoad hãc partem deciſiones Pij V. & Gregorij XIII. & conciliantur cum reſponſionibus Cardinalium. Et ſuaderi poteſt, quia in hac iuriſdictione in re eadẽ delegatio fit, ſiue directè concedatur confeſſori, ſiue per facultatem factam pœnitẽti: ergo eadem approbatio requiritur & ſufficiet: ergo, ſicut ſacerdos eligendus per diploma Pontificis, debet eſſe approbatus à ſuo Ordinario ita, vt iuriſdictio ei communicetur per priuilegia Põtificia, debet ſupponi approbatus à ſuo Ordinario, & illa approbatio ſufficiet, quandiu durat. Vnde fit conſequenter ad dicta, vt quando Religioſus mutat diœceſim, incipiat habere nouum ordinariũ Epiſcopum: ergo, ſi ab illo non approbetur, non eſt approbatus à ſuo Ordinario: ergo non poteſt confeſſiones audire: indiget ergo noua approbatione. Denique verus ſenſus Concilij ex Romana declaratione ſumendus eſt, quo poſito, reliqua nullam habent difficultatem, vt magis ex dicendis conſtabit.

12. Maior difficultas eſt quando Religioſus nõ mutat permanentem habitationem, ſed per alias diœceſes diſcurrit, an ex vi ſuorum priuilegiorum poſſit vbique confeſſiones audire, etiãſi tantùm à ſuo Epiſcopo approbatus ſit. Nam, conſequenter loquendo, videtur eſſe affirmandum. Diximus enim poſſe tunc eligi per diploma Pontificis: ergo etiam poterit vti priuilegio ſibi cõceſſo, quia etiã diximus, nihil referre quòd delegatio fiat vno vel alio modo. Item, quia Religioſus nunc approbatus & exiſtens in hac diœ-

A ceſi, poteſt in ea audire ſubditum alterius diœceſis, volentem ſibi confiteri, non propter priuilegium ipſiuſmet confeſſoris, vt omnes Auctores admittere videntur, & vſus etiam cõfirmat: Ergo & è conuerſo, ſi Religioſus habitans in vna diœceſi, exiſtat præſens in alia, poterit ibi audire confeſſiones per ſua priuilegia. Nam quod quidam dicunt, approbationem illã non extendi extra diœceſim localem, vt indicat Gutierrez ſuprà gratis dictum eſt: nam ſi approbatio non limitatur ad perſonas diœceſis, neque ad locum terminatur, cũ termini locales nihil referant ad exercitium huius iudicij, vt ſæpe dictum eſt: ſi enim iuriſdictio, etiam delegata, non terminatur locis, ſed perſonis, cur approbatio terminabitur ad certum locum? cùm tota ad iuriſdictionem ordinetur, & ad vtilitatem perſonarum?

Sylueſt verb. Confeſſor. 2. Adrianus q. 5. de Confeſ. Medina. Cod. de Confeſſ. q. de Confeſſ. fratrib. priuilegiatis facta. Soto d. 18. q. 4. art 2. & 3.

B Nihilominus contrariam partem videntur ſuadere illi motus proprij Pij V. & Gregorij XIII. & maximè illud, quod Gregorius conceſſit religioſis Societatis Ieſu, vt poſſint audire confeſſiones dum iter agent, etiam vbi non ſunt approbati, ſi alibi approbati ſunt: ergo ex vi ipſius approbationis & communium priuilegiorũ no poterant. Præterea refert Nau. cap. 27. nu. 266. Sixtum IV. conceſſiſſe Mendicantibus, vt poſſint audire confeſſiones omnium, qui ad ſua loca confitendi cauſa venerint: licèt non ſint ex Epiſcopatu, ad quẽ fuerunt præſentati: ergo ex vi cõmunium priuilegiorum cum ſola approbatione in ſuo Epiſcopatu non poſſunt etiam ibi confeſſiones externorum audire, ſed hoc tantùm poterunt ex vi illius ſpecialis priuilegij: vnde videtur inferre Nauarrus, extra illam diœceſim non poſſe, quia hoc illis non conceditur per tale priuilegium. Tandem, Religioſi nunc approbati ab vno Epiſcopo, iuxta formam Concilij Tridentini, non habent ex vi ſuorum priuilegiorum maiorẽ poteſtatem, quã antea haberẽt præſentati alicui Epiſcopo iuxta formam Clement. *Dudum*, de Sepulturis, & Extraua. *Super cathedram*, de Sepulturis. Sed antea nõ poterant præſentati in vno tantùm Epiſcopatu vti iuriſdictione extra illum propter ſua priuilegia, vt apertè conſtat ex eadem Extrauagante, & notauit Syl. verb. *Confeſſor*, 1. §. 14. & verb. *Confeſſor*. 2. §. 4. & Sot. d. 18. q. 4. a. 3. §. *Aliud verò dubium*, vbi in fine tãquam certã videtur aſſerere hãc partem, quam hæc poſtrema ratio mihi plãne videtur cõuincere: quia approbatio, quæ tunc fit ab Epiſcopo, non facit vt hæc priuilegia ſint ampliora: ſed ſucceſſit loco prioris præſentationis, vt ſuprà declaraui.

13. *Obiectiones proponuntur. Nauar.*

Sylueſt. Soto.

D Vnde ad priores rationes dicẽdũ eſt, ſolũ probare potuiſſe Põtificem etiam ſeruato iure cõmuni Concilij Tridentini, concedere iuriſdictionem Religioſis per eorum priuilegia, non poſtulata alia approbatione, niſi vnius Epiſcopi Ordinarij, tamen de facto per talia priuilegia non conceſſiſſe, niſi pro hominibus illius diœceſis, in qua approbati ſunt: pro externis verò non niſi, quando illi in eadẽ diœceſi verſantur, idque non ex vi Clemẽtinæ *Dudum*: ſed propter ſpeciale priuilegium Sixti IV. vel ſi aliqui eorũ ampliùs poſſunt, id erit propter ſpecialia priuilegia, quæ ſemper conſulenda ſunt.

14. *Soluuntur obiectiones ſuprà poſita.*

Quarta dubitatio.

QVARTO ex his facilè intelligitur, quid dicendum ſit de Epiſcopo delegante ſuam iuriſdictionem, vel dante facultatem alicui ſubdito eligendi confeſſorem. De priori puncto, quando iuriſdictio directè delegatur ipſi ſacerdoti, in ſuperiori ſectione ſatis dictum eſt. Circa ſecundum de facultate eligendi, poſſumus conſiderare, quid 15.

poſſit, vel quid faciat Epiſcopus. Quoad poteſtatem ergo certũ eſt, non poſſe dare facultaté eligendi, niſi approbatum, iuxta formam Concilij, vt eſt per ſe notum. Vnde neceſſe etiam eſt vt talis ſacerdos eligendus ſit approbatus, vel à ſuo ordinario Epiſcopo, vel ſaltẽ ab Epiſcopo ipſius pœnitẽtis, qui in præſenti eſt idem, qui dat hanc facultatem pœnitenti. Patet, quia nullus alius Epiſcopus poteſt habere iuriſdictionem in tali caſu. Rurſus etiam exiſtimo certum, poſſe Epiſcopum concedere hanc facultatem generalẽ eligendi quemcumque ſacerdotem approbatum ab Ordinario ipſius ſacerdotis, ſiue ſit ſubditus ipſius Epiſcopi, ſiue nõ ſit, ita vt ex vi talis facultatis poſſit ſubditus eligere confeſſorem, non ſolùm approbatum in ſuo Epiſcopatu, ſed etiam in quocũque alio, dũmodo approbatio ſit à proprio Epiſcopo ipſius ſacerdotis. Probatur, quia ſi approbatio cõfeſſoris, facta à proprio ipſius Epiſcopo, eſt ſufficiens, vt iuxta formam Conc. Trid, ille ſit capax iuriſdictionis delegatę in hoc foro: etiam erit ſufficiens, vt quilibet alius Epiſcopus committat tali ſacerdoti ouem ſuam, dando illi iuriſdictionem media tali facultate. Conſequentia eſt euidens, quia ſuppoſita proxima capacitate, ſeu idoneitate iuris in tali ſacerdote, nihil eſt quod impediat talem delegationem ſeu facultatem. Accedit tandem, quòd Epiſcopus ipſius pœnitẽtis, dando illi facultatẽ confitendi ſacerdotibus, etiam ſibi non ſubditis, à ſuis Epiſcopis approbatis, conſequenter quantùm poteſt: approbat illos pro tali pœnitente: nihil ergo ampliùs deſiderari poteſt. Nihilominus tamen etiam cenſeo certũ, quod ſuprà dixi, poſſe Epiſcopum dare hãc facultatem limitatam ad eligendum confeſſorem tantùm ſibi ſubditum, & à ſe approbatum: quia hæc facultas eſt gratia, pendẽtque ex voluntate eius, quòd magis vel minùs ampla cõcedatur. Quod verò ad factum ſpectat, ex verbis conceſſionis intelligendum erit, quàm ampla facultas cõcedatur. Dico tamẽ amplè eſſe intelligendam, niſi expreſsè reſtringatur, quia eſt fauor, & conſequenter ampliandus, quantùm proprietas verbòrum ſeruato iure communi permittit.

16. *Dubium.* Solùm poteſt circa hãc facultatẽ dubitari, an poſſit Epiſcopus eam dare ſubdito, per illã met approbãdo ſacerdotem eligendũ, etiamſi aliàs, neque à ſe, neque ab alio Epiſcopo approbatus ſit. Videtur enim poſſe, *Prima ſolutio.* quia Concilium facit Epiſcopo facultatem approbãdi *per examẽ, aut aliàs, prout ei videbitur*: ergo poteſt hoc modo, & per hanc facultatem illum approbare. Item Epiſcopus poteſt committere hanc facultatem approbandi, vt de Vicario diximus: vnde ſæpe committit ſuperiori religionis, vt quem ille approbauerit, approbatus ab Epiſcopo cenſeatur: ergo poteſt dicto modo concedere hanc facultatem, virtualiter committendo approbationem ipſi pœnitenti.

17. *Secunda ſolutio.* In cõtrariũ verò eſt, quia videtur apertè repugnare intẽtioni Concilij: nam in re perinde illud eſt, ac dare facultatem eligendi quemlibet ſacerdotem non approbatum. Item, quia ſi ſummus Pontifex illo modo concederet facultatem, cenſeretur diſpenſare in hoc communi iure, quod non poteſt facere Epiſcopus. Præterea (vt hoc obiter dicamus) non poteſt Epiſcopus hanc approbationem vniuerſaliter, & quaſi confusè dare, aliàs poſſet generaliter & ſine vllo delectu approbare omnes ſacerdotes ſui Epiſcopatus: quod profectò abſurdiſſimum eſt: non ſolùm enim in hoc peccaret grauiſſimè, quod eſt indubitatũ: ſed etiam, vt exiſtimo, nulla eſſet talis approbatio: nã eſt manifeſtè contra intentionẽ, & verba Concilij: poſtulat enim approbationem in particulari factam in tali perſona, quæ idonea iudicari valeat, quod dici non poteſt de illa confuſa approbatione. At verò, ſi daretur facultas eligendi in illa forma, per illam approbaretur in confuſo quilibet ſacerdos: nam quilibet poteſt à pœnitente eligi. Nec refert quòd talis ſacerdos non approbetur ſimpliciter, ſed tantùm ad hanc perſonã audiendam: quia perinde eſt: nam ita requiritur approbatio ad vnius perſonæ confeſſionem audiẽdam, ac vnius prouinciæ. Itaque cenſeo talem facultatem *Vera ſolutio.* non poſſe dari ab Epiſcopo. Et ad primam rationem dubitandi reſponſum eſt. Propter ſecundam verò addo, ſi talis pœnitens verè ſit homo doctus, poſſe Epiſcopũ ei cõmittere, quia non fit peioris conditionis, propterea quòd ſit pœnitens; tamẽ hæc eſt facultas diuerſa, & neceſſe eſt vt priùs habeat ſuũ actum, quàm altera de eligendo confeſſore: & nõ omnis pœnitẽs eſt capax illius, quia ideo nec per ſe in illo includitur, neque hoc fieri præſumitur, vbi neque in perſonis eſt proportio ſeu capacitas, neque in concedente poteſt eſſe moraliter intentio.

18. *Quinta dubitatio.* Quintò, ex his facilè conſtat quid dicendum ſit de Parocho: nam ille etiam poteſt dare ſuis Parochianis facultatem eligendi confeſſorem, qui debet eſſe approbatus ab Epiſcopo, vt ſuprà oſtẽſum eſt, & poteſt, ſi velit, reſtringere facultatem, vt ſacerdos eligendus debeat eſſe approbatus à proprio Epiſcopo ſuæ diœceſis, quia amplitudo vel reſtrictio facultatis voluntaria illi eſt. Adde, conſequẽter loquendo iuxta probabilem opinionem ſuprà tractatam, & ſecluſa ſpeciali proprij Ordinarij prohibitione, etiam poſſe dare ſuo parochiano facultatem eligendi quemcunque ſacerdotem approbatum à proprio Epiſcopo ipſius ſacerdotis, quicunque ille ſit: imò, ſi in ſua licentia nihil aliud declaret, niſi vt poſſit eligere approbatum iuxta formam Concilij, ita erit intelligenda: quia interpretanda eſt iuxta commune ius: hæc autem eſt iuris cõmunis intelligentia, vt ex dictis patet. Ratio eſt eadẽ, *Ratio.* quæ ſuprà eſt tacta, quia vnuſquiſque ſacerdos per approbationẽ ſui Epiſcopi fit proximè capax cuiuſcũque iuriſdictionis delegatæ in hoc foro, & alioqui Parochus habet ius & poteſtatem delegãdi ſuam iuriſdictionem cuicunque ſacerdoti capaci illius: ergo poteſt id facere per facultatem conceſſam pœnitenti ad eligendum talem confeſſorem. Atque ſimili ratione concluditur poſſe Parochum delegare iuriſdictionem ſuam directè cuicũque ſacerdoti approbato ab Epiſcopo ipſius ſacerdotis, etiamſi non ſit ſubditus Epiſcopi ipſius Parochi delegantis, neque ab illo approbatus: quod videri poteſt creditu difficilius: ſequitur tamen conſequenter ex dictis. Nam talis ſacerdos eſt capax cuiuſcũque iuriſdictionis delegatæ: & Parochus habet etiã integrum ius ſuum, ſicut ante Cõcilium poſſet cõmittere vices ſuas cuicunque ſacerdoti idoneo, cuiuſcunque diœceſis eſſet: ita enim ſe habet nũc reſpectu cuiuſcunque ſacerdotis approbati ab illius Epiſcopo. Item quia poteſt ſuo parochiano dare licentiam, vt talem ſacerdotem in confeſſorem eligat: ergo etiam vt parochianorum ſuorum confeſſiones audiat: nam eadem ratio eſt de vno, & de omnibus, & illa correlatiua ſunt, nihilque refert quòd vni vel alteri licentia directè concedatur. Dixi, *ſecluſa ſpeciali prohibitione proprij Ordinarij*, quia poteſt vnuſquiſque Epiſcopus (vt veriùs exiſtimo) prohibere omnibus Parochis ſibi ſubiectis, ne ſacerdotem aliquem vllo modo in coadiutorem aſſumãt, neque illi delegent iuriſdictionem ſuam, niſi à ſe fuerit priùs approbatus, quantũcunque ab alio Epiſcopo approbatus ſit. Nec ſolùm exiſtimo poſſe hoc prohibere, ſed etiam irritare delegationem aliter factam, non ob ſpeciale decretum Concilij, ſed ex vi proprij muneris. Vnde etiam ante Concilium exiſtimo idem potuiſſe. Quia iam ſuprà oſtendi ſuperiorem paſtorem poſſe reuocare, & cõſequenter etiã irritare delegationem à ſuo inferiori factam, & maximè ex cauſa

cauſa rationabili:hic autem intercedit maxima,quia hoc poteſt eſſe valde neceſſarium ad conuenientem gubernationem ſuæ diœceſis,& ad vitanda multa incommoda, quæ ex alio vſu ſequi poſſunt,quæ in ſuperioribus tacta ſunt,& Ioannes Gutierrez ſuprà latè ea perſequitur. Cuius rationes in hoc caſu ſcilicet reſpectu facultatum,vel delegationum, quæ fiunt ab inferioribus,ſunt efficaces: non tamen ratione Concilij,ſed ratione iuris ordinarij, & conuenientis ſubordinationis:quæ ratio ceſſat in facultate à Pontifice conceſſa. Quocirca ſeruare in hoc debent Parochi ſpeciales ordinationes ſuorum Epiſcoporum, ſiue ſcripto, ſiue conſuetudine, ſiue alio modo de illis conſtat.Maximè verò aduertere oportet, quãdo Parochus ita delegat vices ſuas alicui ſacerdoti alterius diœceſis,vt permanẽter illum accipiat vt Capellanũ ſeu ſocium ſui muneris, iam tunc ſacerdotem illum, domicilium ,ſeu quaſi domicilium trãsferre in aliam diœceſim,ac pro tunc fieri ſubditum Epiſcopo illius diœceſis, ideóque ſpeciali ratione indigere approbatione talis Epiſcopi, vt ibi munus ſuum exerceat: quod eſt in praxi maximè ſeruandum:eſſet enim contra ordinem conuenientem, quòd aliquis exerceret tale munus in aliquo Epiſcopatu,non approbatus ab eius Epiſcopo.

Sexta dubitatio.

19. *An poſſit concedi approbatio cum limitatione perſonarum vel locorum.*

Quorundam opinio.

Vera reſolutio.

Nauar.

SExtò explicandum eſt, quod ſuprà ſuppoſuimus, quomodo, ſcilicet, poſſint Epiſcopi hanc facultatem dare cum limitatione perſonarum,vel locorum,vt v. g. approbando hunc confeſſorem ad audiendas confeſſiones virorum, & non fœminarum, ſeu in hoc oppido, & non in illo. Aliqui enim hanc poteſtatem negant Epiſcopis:quia Concilium ſolum illis commiſit iudicium, an perſona ſit ſufficiens, & idonea:vnde,ſi ſemel iudicant illam eſſe idoneã, non eſt in arbitrio eorum vt poſſint limitare, vel ampliare approbationem. Nihilominus exiſtimo Epiſcopos hoc poſſe facere iuſtè,ſi ex iuſta cauſa,& debito modo hoc faciant. Et in primis vſus & conſuetudo illis fauet, & cùm in hac parte ſuperiores ſint,ſi euidenter non conſtat iniuſte facere, aut abuti poteſtate ſua pro illis præſumendum eſt, & eorum iudicio ſtandum. Deinde ratio eſt manifeſta,quia,vt bene notauit Nauarrus in Summ. capite 4. numero 10. & 11. poteſt interdum ſacerdos eſſe idoneus ad audiendas confeſſiones aliquarum perſonarum,& non aliarum, vt.v g. ſcholaſticorum,non verò iudicum, &c.ergo poteſt Epiſcopus iudicare hũc idoneũ reſpectu harũ perſonarum,& non illarum. Rurſus in diuerſis oppidis,vel ciuitatibus reperitur(ſaltem pro maiori parte) hæc varietas perſonarum: ergo ratione illius poteſt approbare pro vno oppido,& non pro alio. Et idem eſt de diſtinctione virorum,& fœminarum:quia confeſſorem eſſe idoneum & ſufficientem, non pendet ſolùm ex ſcientia & doctrina, ſed etiam,& maximè, ex aliis conditionibus prudentiæ, & bonitatis,& interdum poteſt ætas multum referre; & ideo meritò, omnibus penſatis,poteſt iudicari idoneus ad has perſonas,& non ad illas.

SECTIO VIII.

An approbatio ſemel conceſſa poſſit reuocari.

1. *Varia doctorũ ſententiæ.*

ALiqui ſimpliciter negant,quia non eſt fauor pendens ex voluntate Epiſcopi,ſed quaſi ſententia quædam, quæ tranſit in rem iudicatam. Alij verò affirmant poſſe
A Epiſcopum ad nutum illam reuocare: quia Conciliũ tribuit Epiſcopis hoc ius,quo poſſunt liberè vti. Alij diſtinctione vtuntur de regularibus, & ſecularibus ſacerdotibus:nam in illis dicunt reuocari non poſſe: ſecus verò in his: quia iuriſdictio ſecularium ſacerdotũ pendet ab arbitrio Epiſcopi, vnde poteſt eam reuocare: iuriſdictio autem Religioſorum non ita, quia datur à Papa,vnde non poteſt ab Epiſcopo reuocari, & ideo ſemel approbati,ſemper manent approbati. Sed hæc ratio non eſt ad rem,quia non agimus de iuriſdictione, ſed de approbatione, & poteſt reuocari iuriſdictio manente approbatione:ergo,licèt Epiſcopus poſſit reuocare iuriſdictionem, quam ipſe delegauit ſacerdoti ſeculari, adhuc manet quæſtio, an poſſit reuocare approbationem: & ſimiliter poteſt
B reuocare iuriſdictionem, ſi eam delegauit ſacerdoti regulari. Denique etiam è conuerſo in ſacerdote ſeculari poteſt eſſe iuriſdictio delegata à Pontifice, vt per Bullam Cruciatæ:illa ergo differentia ex illo fundamento non rectè aſſignatur. Et ideo alij fundant illam differentiam in ſpeciali priuilegio conceſſo religioſis:ſed de tali priuilegio mihi ſatis non conſtat.

Prima aſſertio.

2. *Approbationẽ durare quandiu non reuocatur.* *Nauarr.*

PRimùm ergo aſſero, approbationem hanc ſemper durare quandiu non reuocatur, ita vt nec per mortem concedentis extinguatur:ſicut de præſenta-
C tione Mendicantium facta Epiſcopo docuit Nauar. in Sum.cap.27. nu. 266. & in cap.*Placuit*,nu.165 de Pœnit.d.6.cum Gloſ. in Clem. *Dudum*.§.*Statuimus*, verb. *Conceſſerunt*,de Sepulturis,Extraua.*Inter cũctas*. §.*Duos*,de Priuileg. Et ratio eſt,quia hæc non ſolùm eſt gratia,ſed etiam eſt iuridica declaratio:quæ ſuam vim retinet,quandiu non reuocatur.

Secundò dicendum eſt, hanc licentiam ex iuſta cauſa reuocari poſſe quod,ſaltem in ſecularibus, nemo credo negabit. Et probatur ratione,quia nullum eſt ius, quod prohibeat hanc approbatiõẽ reuocari: neque illa habet ex ſe vnde irreuocabilis ſit:ergo. Maior per ſe cõſtat.Minor probatur:nã fundamẽtum
D illius approbationis non eſt immutabile, fundatur enim in ſcientia, moribus, & aliis conditionibus neceſſariis ex parte confeſſoris ad hoc miniſterium conuenienti modo exhibendum: poteſt autem ſacerdos mutari quoad hæc omnia,vt per ſe conſtat:ergo ex hac parte non eſt inuariabilis hæc approbatio, ſed prædicta cauſa ſeu mutatione interueniente ex parte perſonæ: & de illa iuridicè conſtando, poterit approbatio data reuocari. Et confirmatur à ſimili ex capite *Accepimus*, de ætate, & qualit.in illis verbis, *Niſi forte poſtquam promoti fuerint, reddiderint ſe indignos*. Dicitur enim ibi, eum, qui reputatus eſt idoneus ad ordines ſuſcipiendos,reputandum etiam eſſe ad beneficium:neque admittendam eſſe contra illum
E exceptionem indignitatis,niſi poſt ordines ſuſceptos reddiderit ſe indignum:poteſt ergo,qui idoneus erat, fieri non idoneus: ergo & approbatio eius poteſt reuocari. Et confirmatur ſecundò: nam interdum conſtare poteſt priorem approbationem fuiſſe ex notabili errore factam: ergo,ſi certis indiciis id conſtiterit, poteſt approbatio data meritò reuocari.

4. *Duobus modis poſſe ſemel approbatum indignum iudicari.* *Primò per nouum examen.*

Poteſt autem hoc conſtare per nouum examen approbatorum,ad quod faciendum habet ius in primis ſucceſſor Epiſcopi:nam eſt nouus paſtor & propriam obligationem induit: vnde non eſt cur cogatur ratas habere omnes facultates à prædeceſſore conceſſas: poteſt ergo, vt ſuæ conſcientiæ ſatisfaciat, ad examen vocare omnes approbatos,& quos idoneos non inuenerit,reprobare, atque ita approbationes reuocare.

care. Atque hoc ſupponere videtur Pius V. in motu proprio anni ſeptuageſimi primi, qui eſt 128. & incipit, *Romani Pontifices*: vbi etiam de Mendicantibus ait poſſe pro maiori conſcientiæ ſuæ quiete à ſucceſſore de nouo examinari: ergo ſupponit hoc eſſe ius commune, quod multò magis habebit locum in ſecularibus, quia non eſt veriſimile voluiſſe concedere Epiſcopis nouam facultatem, quam ratione ſuæ iuriſdictionis non habebant, ſed ſolùm non auferre quam habebant. Hoc autem examen nõ permittitur ſolùm propter aliquam cæremoniam, ſed ad quietem conſcientiæ, vt ibi dicitur: ergo, ſi ex illo conſtiterit aliquem non eſſe idoneum, poterit eius approbatio reuocari.

5. *An Epiſcopus à ſe approbatus poſſit in examen vocare.* Hic autem modus non tam facilè admittendus eſt in eodem Epiſcopo, qui approbationem dedit: quanquam in rigore etiam ille videtur habere hanc poteſtatem in ſuos ſubditos: quod ex eodem motu proprio colligi poteſt: nam ex ſpeciali priuilegio conceditur ibi Mendicantibus, vt ſemel tantùm ab eodem Epiſcopo examinari poſſint: ergo, ſecluſo priuilegio habet Epiſcopus hoc ius, vt ibi ſupponi videtur. Et quidem, ſi approbatio conceſſa fuit ſine præuio examine, non dubito quin poſſit Epiſcopus etiam ſemel à ſe approbatos in examen vocare, imò etiam quoad Mendicantes hoc videtur ſupponi in illo motu proprio, & in priuilegio ibi illis conceſſo: attentè enim ſunt legenda illa verba: *Volumus tamẽ, eos, qui ſemel ab Epiſcopo in ciuitate, & diœceſibus ſuis præuio examine approbati fuerint, ab eodẽ Epiſcopo iterum non examinari:* non enim ſine cauſa additum eſt verbum illud, *præuio examine*: igitur qui ſine præuio examine approbati fuerint, poſtea examinari poterunt, & conſequenter ſi per illud conſtiterit priorem approbationem non fuiſſe ritè factam, poterit reuocari. Quòd ſi priuilegium illud aliquid ſpeciale concedit, ſequitur, etiam eos, qui per examen approbati ſemel ſunt, poſſe iterum in examẽ vocari ab Eodem Epiſcopo, ſi tali priuilegio non gaudent.

6. Quod certè in rigore, & quaſi de abſoluta poteſtate Epiſcopi verũ videtur, quia nullo iure hoc illi prohibetur: neque in hoc facit iniuriã ſacerdotibus examinandis, quia illi per approbationem non fuerunt conſecuti nouum aliquod ius, ſicut acquirit Parochus poſtquam ſemel beneficium recipit: nec deniq; Epiſcopus ſemel examinando & approbando, aliquo titulo ſe obligauit illud examen ita ſemper firmum habere, vt nunquam illud in dubium reuocet, neque aliud intentet. Præſertim cùm, moraliter loquendo poſſint occaſiones occurrere, ob quas prudenter hoc fiat, ſæpè enim examen per alios fit, & non rectè fit: & aliquando moraliter conſtat plures indignos vel negligentia, vel malitia, vel caſu, inter dignos eſſe approbatos, & ad vitandam infamiam, vel ſcandalum, expedit omnes iterum ad examen vocare. Non eſt ergo hoc extra Epiſcopi poteſtatem, quanuis illa vti non debeat in alicuius infamiam, nec ſine rationabili cauſa, de qua re dicitur eſſe quædam declaratio Cardinalium n. 664. in qua generaliter dicitur, ſemel promotum ab Epiſcopo, non poſſe iterum ad examen vocari, niſi noua cauſa ſit orta.

ASSERTIO III.

7. *Epiſcopum ſine iuſta cauſa non poſſe approbationem datam reuocare.* ADDO verò, Epiſcopum non poſſe ſine iuſta cauſa approbationem ſubditis etiam ſemel datam reuocare: & probabile eſſe talem reuocationem ſine cauſa, eſſe nullam: quanuis res ſit dubia, & timenda. Prior pars probatur: primò, argumento dict. c. *Accepimus*, de ætate, & qualitate, ex quo habemus,

A eum, qui ſemel tanquam idoneus approbatus eſt, non eſſe tanquam indignum reiiciendum, niſi conſtiterit denuo factum eſſe indignum. Deinde probatur ratione, quia hæc approbatio, vt ſuprà diximus, non eſt aliqua gratia vel fauor, ſed eſt iuridica quædam declaratio, quæ ſe habet tanquam iuſta ſententia ex iuſtitia debita: ergo non poteſt iuſtè reuocari ſine cauſa. Item à principio non poſſet iuſtè negari ſine cauſa; ergo multò minùs poſtea reuocari. Et hinc probatur ſecunda pars, quia talis reuocatio ſine cauſa facta, eſt quaſi ablatio iuris iam acquiſiti, vel quaſi reuocatio ſententiæ iuſtæ ſine cauſa: ergo non tantùm eſt iniuſta, ſed etiam nulla. Et declaratur, quia per approbationem ſemel datam talis ſacerdos manet approbatus, nec poteſt iam non eſſe approbatus, & idoneus, ſi ipſe non mutatur, quia iam habet quidquid Concilium Tridentinum in illo exigit: nec videtur

B illa approbatio ita pendere moraliter à voluntate approbantis, vt per ſolam eius retractationem iniuſtè factam tollatur. In quo eſt diuerſa ratio, quando iuſta cauſa intercedit, quia tunc non reuocatur efficaciter prior approbatio propter ſolam voluntatem, ſed propter nouam declarationem, quæ eſt quaſi noua ſententia iuſta, efficax ad irritandam priorem. Et etiam magna differentia inter approbationem iam datam, & voluntarie reuocatam, vel à principio negatam: quia quando negatur à principio, homo nunquam fuit approbatus; & ita nunquam fuit in eo impleta conditio à Concilio Tridẽtino requiſita, quæ tamen impleta fuit in eo qui ſemel approbatus eſt.

Hæ verò rationes non ſunt adeò euidentes, quin relinquãt rem aliquo modo dubiam, quia poteſt fortaſſe Epiſcopus ſubdito ſuo non exempto concede- 8.

C re hanc approbationem ad tempus limitatum, vel vſque ad beneplacitũ ſuum: & veriſimile eſt, hanc eſſe eorum intentionem, ſaltem implicitam circa ſeculares clericos qui eis ſunt ſubditi: nam circa regulares exemptos hæc non habent locum propter priuilegium adductum, & alia ratione, quoniam nõ ita pendent ex voluntate Epiſcoporum. Reſpectu verò ſubditorum poteſt etiam interuenire aliud practicum dubium: quia non poteſt tam facilè conſtare, reuocationem eſſe omnino iniuſtam, & ſine legitima cauſa: vbi autem hoc apertè non conſtiterit, ſemper eſt pro ſuperiore præſumendum. Et quoniam hæc con-

D ditio talis eſt, vt ex illa pendeat valor ſacramenti, ideo dixi non eſſe contemnendam hanc reuocationem, ſed timendam.

DISPVTATIO XXIX.

De Miniſtro huius ſacramenti quoad caſuum reſeruationem.

HACTENVS dictũ eſt de Miniſtro cõfeſſionis generatim, & quoad abſolutionem à peccatis, quæ nihil habẽt ſpeciale in hoc foro; nunc ſupereſt dicendũ de

E Miniſtro requiſito circa quædam peccata ſpecialiter reſeruata in hoc foro. In qua re primùm ſupponitur, dari poſſe hanc reſeruationem: & deinde inquiritur illa ſuppoſita, à quo poſſit dari abſolutio. Illud ergo priùs in hac diſputatione tractabimus, de altera verò parte dicemus diſputatione ſequente.

SECTIO

SECTIO I.

An ſit in Eccleſia poteſtas reſeruandi peccata.

1. *Reſeruatio quid ſit.* Reseruatio in præſenti nihil aliud eſt, quàm ablatio ſeu non conceſſio iuriſdictionis ad abſoluendum ab aliquo peccato, quanuis circa alia concedatur. Hãc enim nominis ſignificationem ſupponere oportet ex communi vſu Doctorum omnium in hac materia. De hac ergo reſeruatione dixit hæreticus Vuicleph eſſe contra charitatis regulas fundatã, vt refert Vualdenſis Tom. 2. de Sacrament. c. 149. vbi hunc errorem ex Patribus impugnat. *Vualdenſis.* Hæretici etiam huius temporis negant Eccleſiæ hanc poteſtatem in foro interiori, quia putant in Eccleſia non eſſe poteſtatem ad abſoluendum in hoc foro: & conſequenter negant poteſtatem reſeruandi, quia priuatio ſupponit habitum. Veruntamen hi hæretici ſupponunt falſum fundamentum, & iam reprobatum. Et quod de lege charitatis attigit Vuicleph, nullius momenti eſt: nam ſuppoſita poteſtate, poteſt hæc reſeruatio eſſe conueniens ad commune bonum, imò & ad priuatum ſingularum perſonarum. Et ideo non eſt cur charitati repugnet talis reſeruatio. *Ratio dubitandi.* Maior ratio dubitandi eſt: quia videtur talis reſeruatio repugnare inſtitutioni, & veritati huius ſacramenti: quia eſſentialiter poſtulat, & integram confeſſionem, & integram abſolutionem: ergo etiam poſtulat integram iuriſdictionem circa omnia peccata mortalia: repugnat ergo inſtitutioni, & naturæ huius ſacramenti dare iuriſdictionem circa quædam peccata mortalia, & tollere circa alia.

Prima concluſio.

2. *Eſſe in Eccleſia poteſtatem reſeruãdi peccata.* Nihilominus dicendum eſt primò, eſſe in Eccleſia poteſtatem reſeruandi aliqua peccata ſuperioribus iudicibus. Eſt de fide definita in Trident. ſeſſ. 14 c. 7. & c. 11. Et probatur antiquiſſimo vſu: nam in Conc. Carthag. 3. c. 32. & in Conc. Afric. c. 10. & habetur 26. q. 6. c. vlt. dicitur, vt presbyter non abſoluat pœnitẽtem inconſulto Epiſcopo, niſi neceſſitate cogente, in ipſius Epiſcopi abſentia. *Conc. Trid. Conc. Cart. Conc. Afr.* Idem colligitur ex c. *Latorem*. 33. q. 2. vbi eſt ſermo de peccato matricidij. Et ſimile eſt in Con. Vormatienſ. c. 30. *Concil. Vormatienſ.* Verum eſt, in his, & ſimilibus decretis, non eſſe ſermonem expreſſum de hoc ſacramento, ſed interdũ de pœnitentia publica: tamen veriſimile eſt, quando pœnitẽtia erat reſeruata, etiã abſolutionem à culpa reſeruatam fuiſſe, vt colligitur ex Cypriano lib. 3. epiſt. 16. alias epiſt. 12. *Cyprian.* & ex Benedicto 11. in Extraua. *Inter cunctas*, de Priuileg. vbi fit expreſſior mentio caſuum reſeruatorum, ſicut & in Clem. 1. de Priuil. & in Extrau. *Et ſi Dominici*, de Pœnit. & remiſſ. & in c. *Si Epiſcopus*, de Pœn. & rem. in 6. Pro hac etiam cõcluſione refert Vualdenſis Innocẽtium III. in Concione de Sanctis Apoſtolis Petro & Paulo. Citari etiam ſolet Origen. homil. 8. in Leuit. & homil. 10. in Num. & Auguſt. in c. *In Actione*. de Pœnit. d. 1. quod partim deſumptum eſt ex Enchiridi. capit. 65. & ex epiſt. 118. c. 3. *Origen. Auguſt.* Sed ex iis locis non poteſt ſumi argumentum, quod admodum vrgeat.

3. *Ratio à priori.* Ratio à priori eſt, quia iuriſdictio neceſſaria in hoc ſacramento manat à ſuperioribus Eccleſiæ prælatis ad inferiores miniſtros, & ideo poteſt iuxta illorum arbitrium eſſe magis vel minùs limitata. Quod non repugnat huic ſacramento, vt obiiciebatur: quia quando alia peccata fuerint coniuncta cum reſeruatis, per ſe loquendo, ceſſare debet miniſter inferior ab vſu iuriſdictionis, etiam circa alia peccata, propter cõnexionem: totũmque hoc includitur in reſeruatione ipſa: de quo dicetur latiùs diſput. ſeq. Congruẽtia verò eſt, quam tetigit Concilium Trident. quia viſum eſt paſtoribus Eccleſiæ hoc expedire ad rigorem diſciplinæ; & vt fideles magis contineantur ab huiuſmodi peccatis, ſaltem propter difficultatem obtinẽdi abſolutionem, & vt à prælatis meliùs corrigantur, & ad emendationem iuuentur.

Atque ex hac veritate & fundamentis eius conſequenter intelligitur, quibus hæc poteſtas conueniat in Eccleſia, & reſpectu quorum. 4. *Quibus hæc poteſtas conueniat in Eccleſia.* Dicendum eſt enim generaliter hanc poteſtatem eſſe in his, qui habent ordinariam iuriſdictionem, reſpectu eorum, quibus eam delegare poſſunt: quod eſt per ſe euidens. Nam delegatio eſt voluntaria, & ideo ſicut poſſet omnino non fieri, ita etiam poteſt tantum ex parte fieri, id eſt, circa quaſdam cauſas, & non circa alias, quæ proinde reſeruatæ manent: ille enim, cui delegatur iuriſdictio, ex ſe non habet ius ad illam, ſed ab alio liberè datur: vnde fit, vt & maior & minor poſſit dari voluntariè. Secundò ſequitur, quencunque delegantem habere ius reſeruandi, ſi velit. Quod de Parochis in ſpecie adnotauit Maior d. 17. q. 5. nam de ſuperioribus nullum eſt dubium. *Maior.* Conſuetudo autem non habet, vt huiuſmodi ſacerdotes proprij aliquid ſibi reſeruent, quando ſuam iuriſdictionem delegant: quia vel non audent tanta auctoritate vti, vel ordinariè non expedit, quia tam idonei cenſentur coadiutores, ſicut ipſi.

Secunda concluſio.

5. *Habentem ordinariam iuriſdictionem poſſe reſeruare.* Dicendum præterea eſt, eum, qui habet iuriſdictionem ordinariam in hoc foro, poſſe reſeruare peccata reſpectu inferioris habentis ordinariam poteſtatem. Quanuis enim in poteſtate ordinis omnes ſacerdotes ſint æquales, tamen in poteſtate iuriſdictionis ſunt valde inæquales, vt ex ſuperioribus ſatis conſtat. Et ideo etiam inter ipſos ordinarios paſtores eſt ſubordinatio in hoc foro, quæ ad bonum regimen maximè neceſſaria eſt in omni iudicio. Ideóque poteſt ſuperior inferioris iuriſdictionem coarctare, ſibique caſus aliquos reſeruare. Atque hinc fit, poſſe Pontificem reſeruare caſus reſpectu omnium, ſiue ſint Epiſcopi, ſiue quicunque alij prælati: quod eſt certum de fide ex vſu Eccleſiæ, & ex citatis decretis, & ex ſuprema poteſtate ſummi Pontificis. Et ratio petenda eſt ex ſuprà dictis: nam omnis iuriſdictio, quæ eſt in Eccleſia, tam delegata quàm ordinaria, manat à ſummo Pontifice: ergo habet ipſe poteſtatem extendendi, vel limitandi illam, prout expedire iudicauerit: poteſt ergo reſeruando ſibi caſus, inferiorum iuriſdictionem coarctare. Vnde etiam clarum eſt, hanc poteſtatem conuenire illi de iure diuino: eſt enim veluti quidam actus, ſeu quędam pars ſupremæ poteſtatis ſibi à Domino conceſſæ.

6. *Epiſcopum poſſe reſeruare caſus reſpectu Parochorum.* Secundò ſequitur, poſſe Epiſcopum reſeruare caſus reſpectu Parochorum ſibi ſubditorum. Hoc conſtat ex vſu Eccleſiæ ex Conci. Trident. & aliis decretis citatis. Et ratio etiam, ſeu congruentia hoc poſtulat: quia ipſi sũt ſub Põtifice, ad quos maximè pertinet animarũ cura: & ideo oportuit, vt haberent poteſtatem pro ſuis ouibus ordinare debitum ac conuenientem modum adminiſtrandi hoc ſacramẽtum, atque adeò vt poſſent ſibi aliquarum cauſarum cognitionem reſeruare. Vnde autem illis conueniat hæc poteſtas, non poteſt ita facilè iudicari: quia ordinaria iuriſdictio Parochorũ propriè nõ videtur ab illis manare, ſed à sũmi Pontificis inſtitutione. Vnde ego cẽ-

ſeo ipſos Epiſcopos habere hãc poteſtatẽ à ſum. Pót. A vt rectè etiã ſenſit Nauar. in Sum. c. 27. n. 263. in fine. Et facilè probari poteſt ex ſuprà dictis de iuriſdictione Epiſcoporum. Itaq; licèt diſtributio ſeu diuiſio parochiarum, & iuriſdictio ordinaria Parochorũ ſit ex inſtitutione ſummorum Pontificum, tamẽ ex eadem inſtitutione manauit, vt Parochi in hoc eſſent quaſi dependentes ab Epiſcopis, & illis ſubordinati: quia ad conueniens Eccleſiæ regimen ita expediebat.

Nauar.

Tertiò ſequitur, alios, qui in Eccleſia habent iuriſdictionem ordinariam ſimilem ſeu proportionatam Epiſcopali, aut Parochiali, poſſe etiam reſeruare caſus eadem proportione, vt fit in religionibus. Et ratio ex dictis clara eſt. Solũ eſt aduertẽdum, Religioſos vti in hac re, ſicut in aliis, ſpeciali iure & modo, iuxta cuiuſque religionis inſtitutionem. Quo fit, vt non ſolùm Prouinciales, qui vniuerſaliorem & ſu- B periorem quandam iuriſdictionem habere videntur, ſed etiam proximi prelati ſeu Rectores habeant aliquot caſus ſibi reſeruatos, quos non tam ipſi ſua auctoritate & voluntate reſeruant, quàm communi auctoritate ſeu ordinatione religionis præſcriptum eſt, vt in eis abſoluendis iuriſdictio ſit ſuperiori reſeruata: neque enim expediebat vt ſingulorum arbitrio ac voluntati hoc committeretur. Vnde, vt in hoc non fierẽt aliqui exceſſus, certa quædam regula reſeruandi caſus à ſanctiſſimo D.N. Clemente VIII. Religioſis omnibus tradita eſt, quam ipſi ſedulò obſeruare tenentur, niſi ab eodem Pontifice ſummo declarationem vel moderationem aliquam circa illam habeant, de qua re in ſequentibus occurret occaſio plura dicendi.

C

Tertia concluſio.

8. VLTIMÒ dicendum eſt, eum, qui habet hanc poteſtatem poſſe reſeruare caſus, non tantùm ſibi, ſed etiam alteri. Hoc apertè conſtat, quia poteſt & ab altero auferre iuriſdictionem, & alteri ſuo rationabili arbitrio illam concedere, vt Papa reſeruat caſus, non ſolùm ſibi, ſed etiam Epiſcopis: & Epiſcopus poſſet reſeruare aliquem caſum, & committere illum Decano, vel Archidiacono, &c. Vnde non probo quod Soto diſtinct. 18. quæſtion. 2. articul. 5. abſolutè dicit, ſi Epiſcopus reſeruet vnum caſum abſoluẽdum à Decano, alterũ ab Archidiacono, D &c. reſeruationem eſſe ridiculam, & non validam: hoc enim nulla ratione fundatum eſt, quia poteſtas non deeſt, vt probaui; & poteſt prudenter fieri, ſi cum debita moderatione, & ratione fiat. Vnde in Cõcilio Tridentino ſeſſ. 24. c. 6. quidam caſus reſeruantur Epiſcopo, vel Vicario eius ad hoc ſpecialiter deputato, peccatum autem hæreſis occultè reſeruatur ſoli ipſi Epiſcopo: & ſimili modo poſſet alia diſtributio fieri, ſi expediret. Denique poteſt Epiſcopus v.g. peccatum aliquod ſibi reſeruare, & deinde facultatem ſuam alteri committere, cui voluerit, aut expedire cenſuerit: ergo à principio poterat culpam alteri reſeruare: nam tunc vnico actu duplicem illum effe- E ctum facit: ſcilicet, reſeruationem reſpectu vnius, & delegationem reſpectu alterius. Nulla eſt ergo ratio dubitandi de poteſtate. In vſu verò eius prudentia, & moderatio neceſſaria eſt: nam quando ſuperior non reſeruat ſibi ipſi, faciliùs poteſt præbere inferiori occaſionem ſentiendi grauamen, aut iniuriam: nã, cùm ipſe habeat ordinarium ius, non debet tam facilè alter illi præferri, ſed ſolùm ob magnam vtilitatem ouium faciendum id eſt. Nihilominus tamen, etiamſi ſuperior in hoc aliquãtulũ excedat, nõ propterea eſt eius reſeruatio contemnenda; quia licèt ſit imprudẽs; non ideo eſt nulla, vt magis ex ſect. 3. patebit.

Habentẽ hanc poteſtatẽ poſſe reſeruare non tantùm ſibi, ſed etiam alteri.

Sotus reprobatur.

SECTIO II.

Vtrùm ſola peccata, quæ habent excõmunicationem annexam, reſeruari poſſint, & ſolùm quoad cenſuram, vel etiam quoad culpam.

IN hac ſectione explicandum eſt in generali obiectum, ſeu materia circa quã, 1. huius reſeruationis ſeu poteſtatis ad illam faciendam. Circa quod Durand. in 4. d. 17. q. 15. dicit conſuetudinem Eccleſiæ Romanæ eſſe, reſeruare cenſuram, non culpam, niſi ratione cenſuræ; & alios Epiſcopos, qui interdum reſeruant peccata non habentia cenſuram annexam, in hoc non conformari Eccleſiæ Romanæ. Et ferè eandem ſententiam docet Caiet. in Sum. verb. *Caſus.* & Nauar. cap. 27. n. 261. & Ruard. in art. 3. Verumtamen hi Auctores non tam de poteſtate quàm de facto loqui videntur, de quibus nos ſigillatim ac breuiter dicemus.

Durand.

Caiet. Nauar. Ruard.

Prima concluſio.

CERTVM ergo eſt, tam ſummum Pontificem, 2. quàm cæteros paſtores ordinarios, de quibus in præcedenti ſectione locuti ſumus, poſſe non tantùm cenſuras, ſed etiam culpas reſeruare, & non tantùm ſi habeant cenſuram annexam, verùm etiamſi non habeant. Vtrumque eſt certum, conuinciturque decretis & rationibus, quibus probauimus eſſe in Eccleſia hanc poteſtatem: & patet ex Concil. Trid. ſeſſ. 14. c. 7. vbi apertè loquitur de reſeruatione culparum; & ponderandum eſt illud verbum, *Præſertim quoad illa, quibus excõmunicationis cenſura annexa eſt*, & in Extrauag. *Inter cunctas*, de Priuileg. id aſſeritur, & numerantur aliqui caſus reſeruati, quibus non eſt annexa cenſura, & hoc probat vſus Epiſcoporum, & religionũ. Et ratio ſuprà facta hoc ipſum conuincit, quia iuriſdictio neceſſaria ad abſoluendum à culpa, cõmunicatur per Pontificem, & prælatos Eccleſiæ, etiam circa peccata, quæ non habent annexam cenſuram: ergo poteſt hæc limitari, & reſtringi: ergo poſſunt caſus quoad culpam reſeruari independenter à cenſura.

Quidnam poſſit ſumm. Pontif. reſeruare.

Conc. Trid.

Secunda concluſio.

CIRCA aliam partem de facto, dicendum eſt 3. primò, ſæpe reſeruari in Eccleſia peccata, quæ non habent excommunicationem annexam. Hoc eſt certiſſimum in Epiſcopis, vt conſtat ex vſu: item in religionibus, approbantibus etiam ſummis Pontificibus: vnde dubitari non poteſt quin hoc & validè, & licitè fiat. De ſummo autẽ Pontifice dubiũ eſt, an reſeruet aliquos caſus non habentes cenſuram annexam. In quo iam non agitur de poteſtate, vt dictum eſt, ſed de vſu, neq; agitur de vſu Eccleſiæ Romanæ, quatenus eſt diœceſis quædã particularis, cuius proprius & immediatus Epiſcopus eſt ſummus Pontifex; nam fortaſſe in illa etiam ſunt aliqua peccata, reſeruata abſque cẽſura, ſpecialia illius Epiſcopatus, ſicut inueniuntur in aliis: ſed ſermo eſt de vſu Pontificis, quoad vniuerſalem Eccleſiam, quatenus reſeruat aliquos caſus, vt ſupremus paſtor eius. In quo agere poſſumus aut de vſu antiquo, aut de illo qui nunc viget in Eccleſia Romana. Nam quantùm ad illum, videntur eſſe quædam indicia reſeruationis, quæ

Reſeruari peccata non habentia excommunicationẽ annexam.

quæ olim fiebat ſummo Pontifici aliquorum peccatorum, quæ non habebant cenſuram annexam. Legimus enim in cap. *Latorem*, 33. q. 2. Nicolaum Papam pœnitentiam impoſuiſſe cuidam matricidæ: vnde ſignificatur, illud peccatum fuiſſe tūc reſeruatum ſummo Pontifici, cùm tamen non haberet cenſuram annexam. Veruntamen non ſatis conſtat delictum illud non habuiſſe tunc adiunctam excommunicationem, cùm peccator ille etiã poſt pœnitẽtiam poſtulatã, & inchoatam, à communione arcetur, vt ibi dicitur. Neque etiam conſtat illam fuiſſe propriam reſeruationem: nam interdum Epiſcopi in atrocioribus criminibus ſolebant conſulere Pontificem de Pœnitentia imponenda; non quia carerent poteſtate abſoluendi à culpa, ſed quia timebant illa vti in aliqua cauſa grauiſſima ſine concilio ſupremi paſtoris, vt colligi poteſt ex alio ſimili decreto eiuſdem Nicolai in cap. *De viro*, 12. q. 2. Vel certè, quia circa aliqua peccata erant regulæ ſtatutæ de pœnitentiis pro illis imponẽdis, vt de illo peccato matricidij conſtat ex Concilio Vormatienſi ca. 30. ideóque quando Epiſcopi has regulas ignorabant, conſulebãt Pontificem. Vel propter alias cauſas. Quod vno verbo inſinuauit Anton. in 3. p. tit. 17. c. 11. vbi etiam ait, ſe non legiſſe eſſe aliquod peccatum ita enorme, à quo nõ poſſit abſoluere Epiſcopus, niſi habeat ſententiam aliquam annexam. Ex quo etiam mihi incertum eſt aliud indicium, quo aliqui putant, peccata quædam, quibus iniuncta olim erat pœnitentia publica, fuiſſe reſeruata ſummo Pontifici, quanuis non haberent cenſuram annexam. Nam in Extrauag. *Inter cunctas* de Priuil. admonẽtur religioſi Mendicantes ne abſoluant à criminibus, pro quibus eſt ſolẽnis pœnitentia iniungenda: vnde etiã ſupponitur, Parochos nõ poſſe ab eis abſoluere: nam dicti Religioſi pares quoad hoc efficiuntur Parochis. Sed quidquid ſit de hac reſeruatione, de qua infrà dicemus, ad ſummum inde habetur, talia peccata eſſe reſeruata Epiſcopis, non verò ſummo Pontifici. Itaque de conſuetudine antiqua nihil mihi ſatis conſtat.

Concil. Vormatienſ.

Anton.

4. De præſenti verò tẽpore Auctores citati cenſent, nullum peccatum eſſe nunc reſeruatum ſummo Pontifici, quod non habeat cenſuram annexam. Quæ res quia ad factum pertinet, ſolùm poteſt probari auctoritate negatiua, nimirum quia nec in toto corpore iuris canonici, neque in Bullis Pontificiis tunc talis reſeruatio reperitur. Nam ad ſuum vniuerſale regimẽ cenſuerunt ſummi Pontifices ſufficere reſeruare tantùm grauiora crimina habentia Pontificiam excõmunicationem annexam. Difficilis tamen eſt hæc probatio: quia difficile eſt diſcurrere per omnia iura & decreta, in quibus Pontifices peccata reſeruant. Et ideo cenſeo ſatis eſſe, ſi dicamus, regulariter, & quaſi iure ordinario peccata ſine cenſura non reſeruari à ſummis Pontificibus, quam limitationem addo: quia in dicta Extrauag. *Inter cunctas*, inuenitur quædam reſeruatio ſine cenſura. Præcipitur enim ibi Parochis, vt admittant confeſſiones ſuorum parochianorum factas Mendicantibus, nec poſſint contra illos excipere, niſi in duobus caſibus: ſcilicet, quando parochianus eſt *excommunicatus, aut notorius peccator*: & ſubduntur ſtatim hæc verba, *Sed videat ne id dicat mendaciter, aut in dolum, vel in fraudem: quia, ſi hoc egerit, à delicto tali, niſi planè ſatisfecerit, præterquam in morte abſolui nequeat, nec de illo ad pœnitentiam aliter admittatur.* Vbi propter mendacium illud pernicioſum nulla cenſura imponitur; & tamen illa videtur propria ipſius reſeruatio: quia, licèt non ſit abſoluta, ſed ſub ea conditione, *Niſi plenè ſatisfecerit*, tamen illa ſatisfactio non eſt ſolùm ea, quę præciſè neceſſaria eſſet ad veram pœnitentiam, & veram contritionem, vel attritionem habendam, aliàs non oportuiſſet addere exceptionem de articulo mortis: imò & tota illa clauſula ſuperuacanea fuiſſet: nam conſtat, neminem poſt iniuriam illatam poſſe abſolui, etiam in articulo mortis, niſi facta ſatisfactione, eo modo quo fieri poteſt, iuxta opportunitatem occurrentem: igitur aliquid ampliùs in ea conditione poſtulatur: id autem nihil aliud eſt, niſi vt tale peccatum reſeruatum maneat, donec re ipſa plena ſatisfactio exhibeatur. Quanuis autem non exprimatur cui fiat reſeruatio: tamen, cùm abſolutè fiat; manifeſtum eſt auctori canonis fieri, qui eſt ſummus Pontifex. Et licèt illa Extrauagans quaſſata fuerit per Clement. *Dudum*, de Sepulturis: fortaſſe quoad hanc partem reuocata non eſt, quia ſolùm videtur derogari quoad ea, quæ ſpectant directè ad facultates & priuilegia Religioſorũ, vel certè, quanuis derogata fuerit, ſatis inde colligimus illum modum reſeruationis non eſſe omnino præter vſum Pontificum.

Expreſſiùs verò id nobis conſtat ex motu proprio Sixti V. anni 1589. contra clericos malè promotos, quos non excommunicat ob illam culpam, ſed tantùm ſuſpendit, & tamen ſubdit hæc verba; *Perſonæ ſic, vt præfertur, delinquentes, tam ſcilicet Antiſtes, ſeu Abbates promouentes, quàm clerici malè inſigniti ſeu ordinati, à reatibus, & exceſſibus præfatis abſolui, præterquam in mortis articulo, non poſſint.* Et priùs dixerat, *Tam abſoluendi, quàm diſpenſandi facultatem in caſibus ſuperiùs expreſſis etiam in foro conſcientiæ nobis, & ſucceſſoribus noſtris duntaxat perpetuò reſeruamus.* Hæc autem proxima verba poterant exponi de abſolutione à ſuſpenſione, & diſpenſatione ab irregularitate, tamen ex aliis ſatis conſtat reſeruationem fieri ipſarum culparum, vt patet ex illis verbis, *reatibus, & exceſſibus.* De illo tamen Motu proprio etiam fertur eſſe moderatum à ſucceſſoribus: non tamen mihi cõſtat, an hæc reſeruatio fuerit ſublata, quia moderationem ipſam videre non potui. Præter has autem, hactenus nõ inuenio reſeruationem Pontificiam ſine annexa excommunicatione: id verò ſatis eſt ad conſtituendam moralem regulam, quòd Pontifices non reſeruant peccatum, niſi ſimul ferendo ratione illius excommunicationem reſeruatam, quæ erit infallibilior, ſi generaliùs dicamus non reſeruare, niſi adiungendo aliquam cenſuram, vel irregularitatem. 5.

Supereſt autem dubitatio circa hanc Pontificiam reſeruationem, vt de facto fit, an reſeruatio cadat immediatè in culpam, an ſolùm in cenſuram. Nam, licèt hæc duo ſint coniuncta, tamen diſtincta manent. Et de cenſura indubitatum eſt proximè & immediatè reſeruari, vt ex ipſis iuribus euidenter conſtat: & quia non eſt aliud, quo mediante reſeruetur, vt latiùs in propria materia dicemus. Culpa verò duobus modis intelligi poteſt manere reſeruata: Primò ſolùm mediatè & in alio, nimirum, quia nullus poteſt à peccato abſolui durante cenſura: & ita reſeruata cenſura, videtur ratione illius culpa manere reſeruata: Secundò immediatè & in ſe, quia diuerſa eſt iuriſdictio neceſſaria ad abſoluendum à culpa, & à cenſura; hæc enim pertinet ad forum contentioſum, illa ad forum pœnitentiæ: poteſt ergo altera tantùm iuriſdictio tolli, vel vtraque, & quando hoc poſteriori modo fit, tunc dicitur, tam cẽſura, quàm culpa immediatè & in ſe reſeruari. 6.

Dubitatio quædam ſoluitur.

Culpa duobus modis poteſt reſeruari.

Videri ergo poteſt hęc reſeruatio ſiſtere in cẽſura, & ſolùm mediatè & quaſi per accidens redundare in culpam. Primò ex decretis in quibus huiuſmodi cenſuræ feruntur, & reſeruantur: nã primò propter culpã imponitur cenſura, & deinde dici ſolet, *à qua abſolui non poſſint, niſi à Romano Pontifice*, vel *in ea permaneat, donec Apoſtolico cõſpectui ſe præſentent*, vel quid ſimile. 7.

Videri reſeruationem ſiſtere in cenſura.

 Deinde

Deinde à poſteriori patet:quia ablata cenſura ſtatim manet peccatum nō reſeruatum,vt omnes Doctores docent:ergo ſignum eſt ſolùm fuiſſe ablatam iuriſdictionem circa cenſurā;alias etiā ablata cēſura,adhuc manere poſſet reſeruatio culpæ. Vel aliter(& ferè in idem redit)quia conceſſa iuriſdictione ad abſoluendum à cenſura,poteſt quis abſoluere à culpa ex vi iuriſdictionis, quam antea habebat: ergo ſignum eſt, ſolam cenſuram fuiſſe in ſe reſeruatam: alioqui hac conceſſa,non ſtatim ſequeretur eſſe cōceſsam aliam: nam quoad hoc non ſunt connexæ: quia poteſt aliquis abſoluere à cenſura,& non à culpa,vt iudex Eccleſiaſticus non ſacerdos,vel qui tantum habet iuriſdictionem fori cōtentioſi.Tandē hic modus reſeruationis ſufficit ad intētionē reſeruantis:quia hoc ſatis eſt vt homo abſolui non poſſit,etiā à culpa,& ſufficit ad ſaluanda verba decreti reſeruantis;& alioqui cùm res ſit odioſa,eſt mitiori modo interpretanda: ergo. Durand. Caiet. Atque hanc partē multùm inſinuat Durand. dicta q. 15.n.13.Indicat etiam Caiet.in Sum.verb.*Caſus*,dum ait ſolos illos caſus eſſe reſeruatos Sedi Apoſtolicæ, *quos Eccleſiaſtica cenſura,hoc eſt,excōmunicatio reſeruat:* Et infrà ait,cenſurā eſſe quaſi adequatā rationem huius reſeruationis,ideóque illa ablata omnino tolli reſeruationem.

ASSERTIO.

8. *Culpas etiam reſeruari. D.Thom. Paludan. Gabr. Maior. Soto. Nau. Trid.* Nihilominus dicendum eſt,per reſeruationes Pōtificias etiam culpas ipſas in ſe reſeruari. Hæc eſt communior ſententia Theologorum in 4.d.17.vbi D. Thom.q.3.art.4.q.2.ad 4.Palud.q.5.art.1.Gabr. q.1.a.3.dub.2.Maior q.5. Soto d.18.q.2.art.5.& idem ſētit Nauar. in Sum. c. 27.n.271.Cui ſententiæ multum fauet Concil. Trid.ſeſſ.4.c.7.vbi, licèt loquatur de poteſtate,tamen ſatis clarè indicat ſe loqui de illa prout de facto in Eccleſia exercetur à ſummis Pontificibus, de quibus propterea ait potuiſſe cauſas aliquas criminum pro ſuprema ſua poteſtate in Eccleſia reſeruare:vbi non ſine cauſa de præterito ait,*potuiſſe*, quia de illa poteſtate agit prout in vſum iam ſæpius exiuit,ſeu exire ſolet:& ibi apertè loquitur de reſeruatione criminum,nulla facta mentione cenſurarum:& infrà,de Epiſcopis agens,ait,poſſe reſeruare peccata, *præſertim quæ habent cenſuram annexam.*

9. *Ratio à priori.* Ratio à priori eſt, quia hæc eſt intentio Pontificum reſeruantium, quæ ex eorum verbis & decretis à nobis colligitur, quam interpretationem maximè confirmat communis vſus Eccleſiæ,& communis ſēſus interpretum,patebitque attentè conſideranti ſingula decreta. Ex quibus duo tantùm exempla afferā, primum eſt antiquiſſimum ex capit. *Si quis ſuadente,* 17.q.4. in quo fertur prima omnium reſeruationum Papalium,& ideo videtur eſſe veluti exemplar cæterarum omnium,& tamē ibi de percuſſore clerici primùm dicitur,*Anathematis vinculo ſubiaceat:*& poſtea ſubditur,*& nullus Epiſcoporū illum præſumat abſoluere niſi mortis vrgente periculo, donec Apoſtolico conſpectui præſentetur*,&c.Vbi aduerto,abſolutionem,quę reſeruatur, nullo modo referri ad cenſuram tantùm, ſed ſimpliciter ad ipſum peccatorem anathematis vinculo ſubiacentem: ergo ſimpliciter totum hoc reſeruatur:ſcilicet, tam peccatum, quàm cenſura. Aliud exemplum eſt nouiſſimū ex dicto Motu proprio Sixti V. vbi licèt peccatum illud habeat annexam ſuſpenſionem;tamen non ſola ſuſpenſio,ſed etiam culpa reſeruatur,vt ex verbis eiuſdem Pontificis ſuprà expendimus. Et in hac cenſura eſt per ſe manifeſtum:quia illa non impedit abſolutionem à culpa:& ideo quantuncūque cēſura eſſet reſeruata,nullo modo reſeruaretur culpa, niſi reſeruatio immediatè & per ſe in ipſam caderet.

Atque hinc poſſumus à poſteriori hoc confirmare etiam in cenſura excommunicationis Nam licèt cōtingat aliquem ſic excommunicatum bona fide abſolui priùs a peccatis abſque abſolutione cenſuræ,nihilominus non eſt valida abſolutio etiam à culpa tali: nam tenetur illam poſtea ſacramentaliter confiteri: ergo ſignum eſt, ſublatam fuiſſe iuriſdictionem non ſolùm ad abſoluendum à cenſura,ſed etiam immediatè ad abſoluendum à culpa. Et hæc eſt magna differentia inter excommunicationem non reſeruatam, & reſeruatam,quòd illa non tollit iuriſdictionem ad abſoluendum à culpa,quamuis prohibeat priùs ab illa abſoluere,quàm à cenſura:& ideo,ſi caſu vel etiam ex malitia confeſſoris inuertatur hic ordo ſine culpa pœnitentis, qui bona fide abſoluitur à culpa non præmiſſa abſolutione à cenſura, ſacramentalis abſolutio valida eſt: quia nihil deeſt,quod ſit de ſubſtantia eius,vt infrà tractando de excommunicatione latiùs dicturi ſumus:in præſenti autem abſolutio ſacramentalis à culpa nulla eſt, non obſtante bona fide pœnitentis,vt nunc ſupponimus,& ex dicendis conſtabit:ergo ſignum eſt,aliquid neceſſarium ibi deeſſe; hoc autem nihil eſſe poteſt niſi iuriſdictio ſacerdotis: quia ex parte pœnitentis nihil deeſt: ergo per talem reſeruationē aufertur iuriſdictio in ipſam culpā nihil autem aliud eſt culpam in ſe & immediatè reſeruari. 10. *Ratio à poſteriori.* *Differentia inter excommunicationē reſeruatā & non reſeruatā*

Ad fundamentum autē contrariæ ſententiæ, iam oſtenſum eſt ex decretis ipſis colligi hunc modum reſeruationis. Quod etiam confirmari poſſet ex cap. *Nuper*,de Sentent.excom.ibi, *Ab eo,vel eius ſuperiore erit tunc abſolutio delicti requirenda:* expendo enim vocem *delicti*:& ſimilia ſunt multa. Quòd ſi aliquādo videantur verba reſeruationis referri ſpecialiter ad cenſuram, non obſtat: quia ſemper intelliguntur iuxta commune ius, & praxim Eccleſiæ,quæ habet, vt in reſeruationibus Papalibus hæc duo coniuncta ſint,culpa, & cenſura:quamuis enim vtraque in ſe reſeruetur,nō tamē vna ſine alia.Per quod patet reſponſio ad aliud argumentum à poſteriori: fatemur enim per ſe,& ex ſola rei natura non bene ſequi reſeruata cenſura,eſſe reſeruatam culpam. Vnde Nauar. ſuprà dicit Epiſcopos ſæpe reſeruare ſibi cenſuras, & non culpas,de quo mihi non conſtat,niſi fortaſſe in cenſura ab homine:quæ ſecum veluti affert reſeruationē, quatenus ſolus ille,qui eam tulit, vel ſuperior poteſt eam auferre:quamuis neceſse non ſit,culpam propter quam fertur,in ſe manere reſeruatam. Itaque hæc nō ſunt connexa per ſe & ex propriis rationibus.tamen ex vſu Pontificum vna non reſeruatur ſine alia. Et ideo, ſicut à principio habent hanc connexionem quaſi in fieri,vt ſic dicam,ita etiam in conſeruari ſeu in duratione ſua:& inde eſt vt ablata cenſura,cenſeatur reſeruatio culpæ ſublata. Hinc etiam eſt,vt conceſſa poteſtate ad abſoluendum à tali cenſura,cēſeatur conceſsa ad abſoluendum à culpa,& è conuerſo: quæ vnico verbo dici ſolet poteſtas abſoluendi à caſibus reſeruatis Pontifici,vt loquitur Concilium Trident.ſeſſ.24.c.6. & loquuntur multa priuilegia, per quæ conſtat non dari tantùm iuriſdictionem tollendi cenſuram ſed etiam culpam,quia ſine tali priuilegio neutra haberetur: ergo illa conſecutio nō in eo fundatur,quòd culpa non fuerat per ſe reſeruata: ſed in hoc, quòd vtraque iuriſdictio in foro interno coniunctim datur. Vltima denique confirmatio ex ratione in contrarium facta ſoluta eſt: nam ex ea conſtat maiorem eſſe reſeruationem culpæ hoc modo factā, quàm priori,& cōſequenter non aliter ſatisfieri intētioni reſeruantis; nam de illius verbis iam ſatis dictum eſt. 11. *Deſtruitur fundamentum contrariæ ſententiæ.* *Trident.*

SEC

SECTIO III.

Vtrùm omnia,& ſola peccata mortalia reſeruentur,& an reſeruari poſsint.

1. *An peccata venialia poſſint reſeruari.*

PRincipio quæri hoc loco ſolet, an poſſint venialia peccata reſeruari. Et qui ſentiunt ad abſoluendum ab his peccatis non eſſe neceſſariam iuriſdictionẽ, vel illam datam eſſe omnibus ſacerdotibus iure diuino, conſequenter negant hæc peccata reſeruari poſſe, quibus fauet vſus Eccleſiæ, quæ nunquam conſueuit hæc peccata reſeruare. Nos verò diximus abſolutionem ab his peccatis non dari ſine iuriſdictione, eámque à ſummo Pontifice manare ad reliquos ſacerdotes. Ex quo planè ſequi videtur, poſſe hanc iuriſdictionem limitari, & conſequenter poſſe aliquod peccatum veniale reſeruari. Et declaratur in hunc modum: quia propter peccatum veniale poteſt incurri aliqua cenſura: ſcilicet, excõmunicatio minor: poſſent ergo paſtores Eccleſiæ reſeruare ſibi abſolutionem à tali cenſura: ergo & abſolutionem culpæ, propter quam imponitur. Denique aliqui referunt interdum in religionibus aliqua peccata veniala reſeruari.

2. *Quæſtioni reſpondetur.*

Reſpondeo breuiter, non repugnare peccatum veniale reſeruari quoad hoc, vt non poſſit ſacramentaliter remitti, niſi à tali vel tali miniſtro (vel quod perinde eſt) vt non poſſit ex confeſſione talis peccati confici hoc ſacramentũ, niſi coram tali iudice fiat: & hoc probat poſterior ratio. Nihilominus nõ poſſunt peccata venialia ita reſeruari, vt maneat obligatio ea cõfitendi ſuperiori reſeruari, quia ſimpliciter nulla eſt obligatio cõfitendi hæc peccata, poſſuntq; tolli alio modo ſine vllo ordine ad hoc ſacramentum: neq; hoc poteſt Eccleſia impedire. In quo eſt magnum diſcrimẽ inter venialia peccata, & mortalia. Atque hinc tãdẽ fit vt talis reſeruatio venialium peccatorum ſit ferè inutilis, ideóque non ſit in vſu Eccleſiæ: quia, licèt reſeruetur hoc peccatum, poterit à pœnitente in confeſſione taceri ſine culpa: vel, etiamſi dicatur, & confeſſor nolit ab illo abſoluere, poterit cogi à pœnitente vt ab aliis abſoluat, quod ſatis illi eſt, cùm non maneat ei obligatio tale peccatum iterum confiteri. Meritò ergo talis reſeruatio non eſt in vſu, præterquam quod eſt improportionata cũ toto genere peccati venialis: nam reſeruatio introducta eſt propter grauitatem delictorum, à qua longè diſtat totus ordo venialium peccatorum. Atque hæc doctrina locum etiã habet in peccatis mortalibus ſemel confeſſis: illa enim ſimpliciter reſeruari non poſſunt ita vt pœnitens maneat ſub obligatione illa iterum confitendi: ſuppono enim fuiſſe abſolutè ac per ſe remiſſa. Reſeruare autẽ illa ſolùm, vt per abſolutionem talis ſacerdotis ſacramentaliter iterum nõ remittantur, inutile eſſet & infructuoſum, vt ex dictis à fortiori patet. Et ideo ex ſententia omnium poſtquam peccatum reſeruatum ſemel eſt per abſolutionem per ſe & abſolutè ablatũ ampliùs reſeruatum non manet, vt in ſequenti diſp. latiùs declarabitur.

3. *An peccata mortalia merè interna poſſint reſeruari.*

Secundò dubitari poteſt de peccatis mortalibus merè internis quæ ſola cogitatione conſummantur, an reſeruari poſſint. Videtur enim nõ poſſe: quia Eccleſia nihil poteſt per ſe præcipere circa actus merè internos: ergo neque etiam poteſt illos reſeruare. Vnde etiam conſuetudo Eccleſiæ obſeruat, vt talia peccata non reſeruentur. Item Eccleſia non poteſt propter hæc peccata cẽſuras imponere: ergò nec poteſt illa reſeruare. Et fortaſſe qui putant iuriſdictionẽ ad abſoluendum à peccatis, datam eſſe iure diuino, dicerent, non poſſe Eccleſiam illam limitare circa actus merè internos, ſed ſolùm circa externos. Veritas tamen eſt, in rigore non deeſſe in Eccleſia poteſtatem ad reſeruanda hæc peccata. Ita docuit Caietan. 2.2.q. 11. art. 3. & Soto d.18.q.2.a.5. Ledeſma 2.p.4.q.8.a.2. dub.10. Et ratio eſt, quia omnis iuriſdictio in hoc foro communicatur inferioribus per ſuperiores paſtores, tam ad abſoluendum ab externis, quàm ab internis culpis: ergo circa vtraque poſſent, ſi vellent, illam iuriſdictionem limitare, atque ita peccata interna reſeruare. Vnde, licèt Eccleſia in foro exteriori nihil poſſit circa hæc peccata, & ideo nec ſpecialiter illa prohibere nec punire valeat: tamen in hoc foro habet iuriſdictionem vt de eis iudicium ferat, & ipſe peccator iure diuino tenetur ea deferre ad hoc iudicium, & in eo eſſe ſui accuſator, & teſtis contra ſe: ideóque etiam poſſet Eccleſia iudicium de his peccatis internis commitere deſignatis quibuſdam iudicibus. Quod aliquo modo fecit per diuiſionem iuriſdictionũ; non enim quilibet ſacerdos poteſt ab his peccatis mortalibus merè internis abſoluere, ſed tantùm illi, quibus data eſt per ſummum Pontificem ordinaria vel delegata iuriſdictio. Per modum autem reſeruationis hoc Eccleſia ordinariè non facit, ſed quib. committit iuriſdictionem ad abſoluendum à peccatis mortalibus, dat iuriſdictionem abſolutã ad abſoluẽdum ab his internis, non quia non poſſet eam limitare, ſed quia non iudicauit expediẽs id facere, eo quòd illa peccata ſint per ſe occulta, & non inferant nocumentum aliis, nec moraliter loquendo, indigeant ſpeciali curatione, quæ ab ordinariis iudicibus adhiberi non poſſit. Hoc autem non obſtante nonnulli prælati peccata aliqua merè interiora ſibi reſeruare cœperũt, maximè hæreſim mentalem. Quod factum aliqui viri docti non probant: quia eſt alienum ab vniuerſali Eccleſiæ conſuetudine, quæ videtur declarare, ex Pontificum & Eccleſię voluntate materiam hanc nõ eſſe capacem reſeruationis. Ego verò ſolùm nũc aſſero, illam conſulendam non eſſe; ſi tamen fiat, ſeruandam eſſe: ratio autem contra hanc poteſtatem facta, ſoluta iam eſt. Neque eſt ſimile, quod de cenſura afferebatur, quia cenſura eſt pœna pertinens ad iuriſdictionem fori contentioſi, quæ nõ extenditur ad actus merè internos: reſeruatio autem non eſt pœna, ſed eſt limitatio iuriſdictionis fori pœnitentialis, quæ per ſe cadit in actus purè internos.

Quæſtioni ſatisfit. Caietan. Soto. Ledeſm.

4. *An omnia peccata mortalia reſeruari poſſint.*

Atque hinc conſtat à fortiori, nullum eſſe peccatum mortale externũ: quod reſeruari non poſſit quãtum eſt ex ſe, vt eadem ratio ex iuriſdictione ſumpta conuincit. Quæri verò vlteriùs ſolet, an ſicut poſſunt omnia diuiſiuè reſeruari, poſſint etiam collectiuè. Sed hoc nullam habet nouam difficultatem. Poteſt enim Eccleſia aliquibus ſacerdotibus non dare iuriſdictionem ab vllo peccato mortali: nã hoc modo ſe habet nunc circa ſimplices ſacerdotes: illa verò non dicitur propria reſeruatio, de qua nunc agimus, ſed eſt potiùs totalis negatio iuriſdictionis ad abſoluendum à peccatis mortalibus, reſeruatio autem dicit limitationem ſeu partialem priuationem talis iuriſdictionis. Clarum eſt autem non poſſe hoc modo totam iuriſdictionem ad abſoluendum ab his mortalibus auferri ab omnibus Eccleſiæ ſacerdotibus infra ſummum Pontificem, neque etiam ab omnibus ordinariis paſtoribus: nã illud eſſet cõtra rationem ſui muneris & contra vtilitatem ipſorum pœnitentiũ, vt per ſe notum eſt. Quod maximè verum habet reſpectu ſecularium: inter religioſos verò fuerunt interdum fuiſſe vſitatũ, vt omnia peccata mortalia exteriora eſſent reſeruata ſuperiori. Sed hic modus reſeruationis nimis oneroſus & periculoſus eſſet ſubditis in quocunque ſtatu exiſtentibus, & ideo probãdus nõ eſt. Nunc verò

verò, ex ſpeciali decreto edito à S. D. N. Clemente VIII. anno 1594. non ſolùm hoc eſt religioſis prohibitum, ſed etiam certi caſus præſcripti, quos reſeruare poſſint, quos infrà numerabimus. Ex quo tandẽ cõcluditur, quamuis abſolutè omnia peccata mortalia externa diuiſiuè ſumpta reſeruari poſſint; tamen licitè & ſecundùm rectum ordinem non quælibet poſſe reſeruari, ſed ea tantùm, quæ habent ſpecialem grauitatem huic rigori proportionatam, vt in ſequenti ſect. ampliùs explicabimus.

5. *Quæ peccata de facto reſeruata ſint.* Iam verò inquirendum ſupereſt, quęnam peccata de facto reſeruata ſint: quod tam de Pontifice quàm de Epiſcopis inquiri poteſt: nam de Parochis iam diximus nulla peccata ſpecialiter eis reſeruari, & ideo nihil eſt quod de illis dicamus, ſed loco eorum dicemus aliquid de ſuperioribus Religioſorum, quibus interdum fit reſeruatio, licèt ſint immediati paſtores. Quoniam verò ſummi Pontifices ſibi peccata nõ reſeruant, ſecundùm ordinarium ius, niſi, cum adiuncta excommunicatione ſibi reſeruata, ideo de caſibus Pontificis nihil hoc loco dicemus vſque ad materiã de excommunicatione, vbi omnes ſigillatim numerabimus, & explicabimus. *Tribus modis fit Epiſcopis reſeruatio.* Quoad Epiſcopos verò tribus modis intelligi poteſt eis fieri hæc reſeruatio. *Primò.* Primus eſt per ſtatuta Epiſcoporum: de quibus nihil dicere poſſumus, quia pendent ex facto, & in variis diœceſibus ſunt varia, ideóque in ſingulis diœceſibus conſulendæ ſunt conſtitutiones ſynodales. *Secundò.* Secundus modus eſt per conſuetudinem, de quo idem dicimus, quia etiam cõſuetudo eſt varia, & pertinet ad factum: *Tertiò.* vbi tamen de illa conſtiterit, ſeruãda eſt. Tertius modus eſt iure communi, & ita ſolent quinque vel ſex caſus numerari iure communi reſeruati Epiſcopis ex Extrauag. *Super cathedram*, de Sepulturis.

ASSERTIO.

6. *Ex ſolo iure communi nullum peccatum eſſe Epiſcopis reſeruatum. Nauar.* Mihi autem videtur, ex ſolo iure communi, & ſecluſa cõſuetudine, nullum peccatum eſſe reſeruatum Epiſcopis. Omitto diſpenſationes votorum, & ſimilia, quæ Summiſtæ numerant inter hos caſus reſeruatos, impropriiſſimè, vt Nauarrus optimè aduertit; quia hîc non agimus de omni actu iuriſdictionis, præſertim exterioris, ſed ſolùm de reſeruatione culpæ in ordine ad abſolutionem ſacramentalem. Probo ergo aſſertionem primò, quia ex dicta Extrauag. non ſumitur argumentum firmum: nam prorſus reuocata eſt in Clement. *Dudum*, de Sepulturis. *Syluest.* Et licèt aliqui contendant nõ eſſe reuocatam ſimpliciter, ſed quoad aliqua, quod ſignificat Gloſſa ibi, & Syluester verb. *Caſus*: tamen verba reuocationis abſoluta ſunt, *omninò caſſamus*. Et quamuis non eſſet vniuerſalis, haberet locum in hoc puncto: nam ſpectabat ad reſtringenda priuilegia Mendicantium, quæ reſtrictio in alio textu tollitur. Addo præterea, Pontificem ibi non condidiſſe nouum ius de reſeruatione caſuum, ſed obiter retuliſſe caſus, qui tunc erãt reſeruati communi iure, aut conſuetudine: & fortaſſe tunc hi caſus erant recepti: nunc autem ex vi illius iuris non oportet reſeruationem durare. Et ita in primo caſu ibi numerato, qui eſt, quando peccatum habet ex iure annexam pœnitentiam publicam, omnes fatentur iam nõ eſſe in vſu, quia hæ pœnitentiæ iam ſublatæ ſunt: & ſi quæ ſuperſunt, pertinent ad forum contentioſum, nec ratione illarum reſeruantur peccata, niſi etiam habeant cenſuram annexam.

7. Secundus caſus eſt, quando habet excommunicationem maiorem annexam. Sed hoc ſolùm eſt verũ, quando excommunicatio per ſe eſt reſeruata Papæ, & in aliquo particulari caſu committitur Epiſcopo in iure, vt v.g. ſæpè fit in excommunicatione canonis, A *Si quis ſuadente*, & in Tridentino ſeſſ. 24. capit. 6. fit in omnibus occultis: tunc enim illa non eſt tam reſeruatio quàm delegatio. At verò quando excommunicatio ſimpliciter fertur in iure, nulla fit reſeruatio Epiſcopo, ſed quilibet Parochus, vel alius ęqualis illi in iuriſdictione, poteſt & à culpa, & à reali excommunicatione abſoluere, iuxta c. *Nuper*, de ſent. excomm. in 6. Et in hoc etiam conueniunt Angelus verb. *Caſus*, Nauar. num. 262. & omnes. *Angel. Nauar.* Neque excipio excommunicationẽ reſeruatam Epiſcopo, quia exiſtimo directè & propriè nullam talem eſſe in iure: quod alibi, Deo dante, oſtendam. Dico etiam, in excõmunicationibus reſeruatis, Epiſcopis, per eorum ſtatuta, vel ſententias non ſtatim haberi, quòd ipſa peccata in ſe maneant reſeruata: quia, vt dixi, illa B duo ſunt diſtincta: imò interdum poteſt reſeruari cenſura, & non culpa. Conſideranda ergo ſunt verba reſeruationis, conſuetudo, & poteſtas reſeruantis.

8. Tertius caſus eſt, ſi peccatorum habeat annexam irregularitatem. Sed veritas eſt, diſpenſationem irregularitatis eſſe reſeruatam, vel Pontifici, vel Epiſcopo, ſi ſit occulta. Culpa autem per ſe reſeruata non eſt: imò, ſtante irregularitate, poteſt quis abſolui à tali culpa, à quolibet proprio: quia irregularitas (in quo inter alia differt ab excommunicatione) non impedit ſacramentorum ſuſceptionem. Et hæc eſt etiam ſententia cõmunis ex Caie. verb. *Irregulariter*, & Nauarro, & Angelo ſuprà, & Syluestro verb. *Caſus*, q. 3. Et ſumitur etiã ex Gloſſa in c. *Si Epiſcopus*, de Pœnit. & remiſſ. quam ſequuntur Hoſtienſis, & alij; qui numerantur caſus Epiſcopales, huius mentionẽ nõ faciunt. *Caietan. Nauarr. Angel. Syluest. Hoſtienſ.*

9. C Quartus caſus eſt de peccato incendiarij, qui numeratur in dicta Extrauag. Sed iam dixi, ex vi illius textus nullam habere reſeruationem. Solet tamen præterea colligi hic caſus ex cap. *Peſſimam*, 23. q. 8. Sed ibi nullam inuenio reſeruationẽ, ſed ſolùm præceptum quoddam vt talis peccator nõ abſoluatur, niſi tali vel tali pœnitentia impoſita, in qua epiſcopus diſpenſare non poſſit: ibi tamen non limitatur abſolutio vel impoſitio pœnitentiæ ad ſolum Epiſcopum. *Nauar.* Nihilominus Nauar. dicit hunc caſum eſſe receptum communi opinione, & vſu: quod ſi ita eſt, erit reſeruatus ex vi conſuetudinis, non ex vi iuris. Aduerto etiã obiter, hoc peccatum non habere hoc ipſo iure excommunicationem annexam; tamen, ſi ſemel ab homine D feratur excommunicatio, ratione illius ſtatim manet reſeruata Papæ, ex capite *Tua nos*, de Sent. excommunic.

10. Quintus caſus eſt publica blaſphemia, ex cap. *Statuimus*, de Maledicis. Tamen ibi ſolùm eſt ſermo de pœnitentia propter hoc peccatum iniungenda in foro exteriori, vt etiam Nauar. aduertit. Vnde in Concilio Later. ſub Leone X. ſeſſ. 9. in tit. de Reformatione curię §. *Ad abolendam*, imponitur ſpecialis pœna propter hanc culpam in ordine ad forum contentioſum. *Conc. Later.* Vlteriùs verò præcipitur cõfeſſoribus, vt ab hoc peccato non abſoluant, niſi ſeuera impoſita pœnitẽtia: ſupponitur ergo poſſe abſoluere. Alij præterea caſus numerantur in illa Extrauag., *Inter cunctas*, qui non dicuntur iure reſeruari, ſed conſuetudine, quæ E conſuetudo ibi approbatur, & coarctatur ad homicidas volũtarios, falſarios, violatores Eccleſiaſticæ immunitatis, & ſortilegos. Quos caſus Syluest. verbo *Caſus*, q 4. Nauar. & Ang. ſuprà variis modis amplificant, ſcilicet homicidiũ ad mutilationẽ peccatũ falſarij ad peccatum tacendi veritatẽ coram iudice legitimè interrogãte; & ad peccatum aduocati, procuratoris, & notarij, oſtendentis parti aduerſæ ſcripturas alterius: & peccatũ violationis immunitatis ad plura alia ſacrilegia. *Syluest. Nauar. Angel.* Quę omnia ipſi nullo iure probãt. cùm tamen materia ex ſe, cùm ſit odioſa, potiùs reſtrictionem

nem poſtulet, quàm ampliationem. Neque in ea valet argumentum à ſimili, neque à paritate rationis, ſed præcisè ſtandum eſt verbis legis, ſi hæc eſſent iure reſeruata: tamen, quia hæc non dicuntur reſeruata ex vi iuris, ſed ex conſuetudine, illa conſulenda eſt, vt feratur iudicium, tam de caſibus quàm de ampliationibus eorum: fortè enim vniuerſalis nõ eſt, neque eiuſdem modi in omnibus Epiſcopatibus. Quod verò Nauar. addit de peccato vſurpandi, vel retinendi incerta bona, non video quod habeat fundamentum.

11. *Peccata reſeruata Religioſis à S. D. N. Clemente VIII.* Supereſt vt dicamus de religioſis, quorum inſtituta ſingula non ſunt hoc loco à nobis explicanda, ſed ſolùm adnotanda ſuprà notata conſtitutio Clementis VIII. in qua hæc tantùm peccata voluit eſſe poſſe Religioſis reſeruata. 1. *veneficia, incantationes, ſortilegia.* 2. *Apoſtaſia à religione, ſiue habitu dimiſſo, ſiue retento, quando eò peruenit, vt extra ſepta monaſterij ſeu conuentus fiat.* 3. *Nocturna ac furtiua è monaſterio ſeu conuentu egreſſio, etiam non animo apoſtatandi facta.* 4. *Proprietas cõtra votum paupertatis, quæ ſit peccatũ mortale.* 5. *Iuramentum falſum in iudicio regulari, ſeu legitimo.* 6. *Procuratio, auxilium, ſeu conſilium ad abortum faciendum poſt animatum fœtũ, etiam effectu non conſecuto.* 7. *Falſificatio manus, ſeu ſigilli officialiũ monaſterij, aut cõuentus.* 8. *Furtum de rebus monaſterij ſeu conuentus, in ea quantitate, quæ ſit peccatum mortale.* 9. *Lapſus carnis voluntarius opere conſummatus.* 10. *Occiſio aut vulneratio, ſeu grauis percuſſio cuiuſque perſonæ.* 11. *Malitioſum impedimentum, aut retardatio, aut apertio literarum à ſuperioribus ad inferiores, vel ab inferioribus ad ſuperiores.* Eſt autem circa hos caſus aduertendum primò, non ſtatui à Pontifice, vt omnes hi caſus ſint in Religionibus reſeruati: ſed permitti tantùm, vt *Superior religionis poſſit hos caſus ſibi reſeruare, aut omnes, aut eorũ aliquot, prout ſubditorum vtilitati expedire prudenter in domino iudicauerit:* prohiberi autem ne ſuperiores regularium, præter hæc peccata, alia ſibi reſeruent, propria ſcilicet auctoritate. Addit enim ſtatim ibidem ſummus Pontifex, *Si quod aliud præterea peccatum graue pro religionis conſeruatione, aut pro conſcientiæ puritate reſeruandũ videbitur, id nõ aliter fiat, quàm generalis capituli in toto ordine, aut prouincialis in prouincia, matura diſcuſſione & conſenſu.*

12. Ex quibus verbis colligi viedtur, non relinqui poteſtatem Superioribus religionis, vt pro aliqua particulari domo caſum aliquẽ reſeruent, ſed tantùm pro tota religione, vel pro tota aliqua prouincia: & tunc poteſtas non conceditur Generali, aut Prouinciali per ſe, ſed cum conſenſu Capituli generalis aut prouincialis. Nihilominus tamen exiſtimo, ſi ad bonum regimen alicuius domus expediret, ſpecialiter in ea peccatum aliquod reſeruare, poſſe ſuperiorem cum conſenſu Capituli prouincialis huiuſmodi caſum vel caſus reſeruare: quia Pontifex ibi non præſcribit, vt peccatum neceſſariò reſeruandum ſit pro tota religione, aut tota prouincia, ſed ſolùm ait, *Si peccatum aliquod graue pro religionis conſeruatione, aut pro conſcientiæ puritate reſeruandum videbitur:* poteſt autẽ pertinere ad conſcientiæ puritatem, vt in vno loco fiat reſeruatio quamuis non fiat in aliis, vt v.g. ſi locus ſit expoſitus maioribus periculis, & ideo neceſſarium ſit aliquid in eo ſeueriùs præcipi, & obſeruari. Requiritur autem etiam tunc conſenſus Capituli prouincialis: quia ſummus Pontifex, nec ſoli perſonæ alicuius Superioris, nec ſoli Capitulo vnius domus hanc poteſtatem committit. Nec refert quòd id non fiat pro tota prouincia: nam ſatis eſt vt fiat in aliqua parte eius, quidquid enim prouincialis agit in aliqua domo prouinciæ ſuæ, verè dicitur agere in ſua prouincia: neque aliud ſummus Pontifex requirit.

A Solet autem interdum Abbas, aut Rector domus aliquid prohibere ſub excommunicatione ipſo facto incurrenda, illius abſolutionem ſibi reſeruando, vt v.g. ne religioſus cùm è monaſterio cũ facultate egreditur, in aliqua domo ciuitatis ingrediatur ſine ſpeciali Superioris voluntate, vel quid ſimile. Et ideo quæſitum eſt, an poſt hanc ordinationem Clementis poſſint Superiores regularium domorum hanc reſeruationem facere. Videntur enim non poſſe ſine conſenſu Capituli prouincialis, quia omnis caſuum reſeruatio illis interdicta eſt: hæc autem eſt cuiuſdam caſus reſeruatio, quia reſeruata excommunicatione, non poteſt religioſus ille abſolui à ſua culpa, niſi à ſuo Superiore, quod eſt contra Pontificis intentionem. 13. *Dubium. Prima ſententia.*

B Atque ita aliquibus viris doctis viſum eſt. Ego tamen oppoſitum cenſeo probabilius, nimirum hanc poteſtatem non eſſe ablatam Prælatis religionum: quia Clemens expreſsè loquitur de reſeruatione culparũ. Verba enim eius ſunt, *Nemo ex regularium Superioribus peccatorũ abſolutionem ſibi reſeruet, exceptis iis,* &c. In caſu autem propoſito nõ reſeruatur peccati abſolutio, ſed cenſuræ, quæ longè diuerſa eſt, & ad diuerſum forũ, & iuriſdictionẽ ſpectat. Nec ſatis eſt quòd, per ſe loquendo, non poteſt dari abſolutio à peccato, non ablata cenſura: hoc enim accidentariũ eſt: ſufficit enim quòd non ſint idem, vt ab vna ad aliam non ſit prohibitio extendenda, præſertim cùm reſpectu Superiorũ ſit oneroſa, & vſum iuriſdictionis reſtringens. *Oppoſita ſententia probatur.* 10.

C Accedit, quòd non eſt dubium quin poſſint hi Prælati huiuſmodi excommunicationes ferre, ſicut antea poterant: talis autem excommunicatio eſt ab homine, cuius abſolutio veluti ex natura ſua eſt reſeruata iudici ferenti: ſicut ergo per conſtitutionem hãc non eſt ablata poteſtas ferendi excommunicationem ab homine, ita nec prohibita eſt talis cenſuræ reſeruatio. Verum eſt illam cenſurã non eſſe per ſententiam ſpecialem, ſed per generalem, de qua eſt probabilis opinio non magis eſſe de ſe reſeruatam, quàm cenſuram à iure; veruntamen & oppoſita opinio non caret probabilitate, vt ſuo loco videbimus: & præterea qui fert ſententiam poteſt hanc intentionem ſuã, & mẽtem declarare & tunc non eſt dubium, quin id operetur præcisè circa cenſuram, & nõ circa culpam. Quare, ſi ita fiat, non cenſeo hoc per ſe prohibitum ex vi *Medin.*

D huius conſtitutionis, quanquam meliùs cenſebimus id non facere ſine ſpeciali Capituli prouincialis conſenſu ad omnem dubitationem tollendam.

SECTIO IV.

Vtrùm peccata poſsint reſeruari pro arbitrio Superioris abſque ligitima cauſa.

DVPLEX poteſt eſſe quæſtionis ſenſus. Vnus eſt, an hoc poſſit fieri licitè: alius, an validè. Prior ſenſus difficultatem non habet: nam certum eſt Superiores non licitè facere hanc reſerua- 1. *An licitè fiat dicta reſeruatio.*

E tionẽ, niſi ex iuſta cauſa: quia per ſe eſt oneroſa ſubditis, & reddit difficilem vſum ſacramenti, & ideo non poteſt licitè fieri pro ſola volũtate Superiorum, ſed pro vtilitate ſubditorũ, ad quã hæc poteſtas principaliter ordinatur, quòd ampliùs in ſequentibus explicabitur, & confirmabitur. Vt ergo dicamus de alio ſenſu diſtinguendum eſt de hac reſeruatione facta tantùm in ordine ad delegatum, vel in ordine ad alios ordinarios paſtores inferiores. Nã reſpectu delegati certum eſt, ex conſenſu Doctorum, quos referemus, validam eſſe reſeruationem, quamuis ſolet arbitrio

bitrio ſine neceſſaria cauſa fiat. Cuius ratio eſt, quia qui hoc modo committit alteri iuriſdictionem ſuam, non ex debito iuſtitiæ, ſed ex ſua voluntate id facit: ergo poteſt non totam, ſed partem iuriſdictionis cómittere ex eadem tantùm voluntate: ergo poteſt dare iuriſdictionem ad quædam peccata, & non ad alia, quod eſt illa reſeruare.

2. *Limitatio. Reprobatur.* Dicunt verò aliqui, etiamſi hoc verum ſit in prima conceſſione iuriſdictionis, tamen poſtquam ſemel tota delegata eſt, non poſſe per reſeruationem coarctari ſine cauſa. Tamen, loquendo de abſoluta poteſtate, non eſt neceſſaria limitatio; quia delegatio non eſt abſoluta donatio, ſed quædam conceſſio, quæ ſemper pendet à voluntate delegantis, & ideo ſicut poteſt eam reuocare, ita & coarctare. Solùm ſunt obſeruanda duo. Vnum eſt, quòd licèt ex parte delegati per ſe non ſit iniuria in hac reſeruatione: ex parte verò ſubditorum, propter quos hæc iuriſdictio delegatur, B poterit eſſe illicita, ſi abſque rationabili cauſa, & imprudenter fiat: nam Paſtores Eccleſiæ non habẽt hãc poteſtatem tãquam abſoluti domini, vel propter ſuũ commodum, ſed vt Chriſti Vicarij propter bonum ouium: & ideo, ſi per hanc reſeruationem nimiùm oneroſi ſint ſubditis, vel exponant eos aliquibus periculis, grauiter peccabunt contra charitatem, abutẽdo poteſtate ſua. Sicut etiam malè facerent non delegando abſolutè hanc iuriſdictionem aliquibus cum eiſdem incommodis ouium. Nunquam tamen auderem dicere talem reſeruationem eſſe irritam, vel nullam, propter ſimilem imprudentiam reſeruantis: quia nunquam eſt contra iuſtitiam, nec deeſt abſoluta poteſtas. C Et ſæpe accidit, vt vſus poteſtatis habeat effectum, etiamſi minùs prudens ſit & rationabilis, vt in ſuperioribus tactum eſt, & patet in diſpenſationibus, & ſimilibus, & maximè in effectibus negatiuis, qualis eſt hęc reſeruatio; tantùm enim eſt non conceſſio iuriſdictionis quoad aliquam partem. Cauendum prætetea eſt, poſtquam ſemel facta eſt delegatio, ne illius coarctatio, aut reuocatio ſine rationabili cauſa facta, cedat in infamiã ipſius delegati: nã ex hac parte poſſet eſſe illicita, quod præſertim continget, quando ad certum tempus commiſſio eſt facta, & ante illud elapſum reuocatur; tamen hoc totum accidentarium eſt.

3. *Reſpondetur quantum ad ordinarios inferiores.* Quando verò reſeruatio fit reſpectu inferioris paſtoris habentis ordinariam iuriſdictionem, maior eſt D difficultas, quia inferior habet intrinſecum & proprium ius: & ideo eſt varietas opinionum. *Prima opinio.* Prima abſolutè dicit eſſe nullam. Ita ſentit Soto ſuprà circa 2. argum. & Ruard. art. 3. *Soto. Ruard.* Eſſetque hæc ſententia neceſſaria, ſi omnes hi paſtores haberent iuriſdictionem iure diuino: nam quoties aliquo modo immutandum eſt ius diuinũ, vt valida ſit actio, requiritur cauſa: propter hoc enim diſpẽſatio, v. g. in ieiunio, quanuis illicitè, & ſine cauſa concedatur à Papa, valida eſt, quia eſt tantùm in iure humano, diſpenſatio autem in voto, ſi fiat ſine cauſa, non ſolùm illicita, ſed etiam nulla eſt, quia attingit aliquo modo ius diuinũ: ſic ergo in præſenti, &c. Quia verò non admittimus illud fundamẽtũ, poteſt hoc modo ratio induci: quia paſto- E res, ſaltẽ ex ſuppoſitione officij, habent intrinſecum & naturale ius ad ſuam iuriſdictionem, ergo ſaltẽ hoc titulo non poſſunt ſine cauſa illa priuari, nec licitè, nec validè. Confirmatur, quia poſtquam aliquis recepit Epiſcopatum aut beneficium, non poteſt illo priuari ſine cauſa. Similiter nullus poteſt ſuſpendi ab officio, vel beneficio, ſolo arbitrio alterius ſine cauſa, erítque talis ſuſpenſio nulla ſi fiat: ergo ſimiliter in præſenti.

4. *Secunda opinio. Syluest.* Secunda opinio abſolutè affirmat talẽreſeruationẽ eſſe validam. Ita ſentit Syluest. verb. *Confeſſor*, 1. q. 3. A & Henric. quodlib. 1. quæſt. 27. *Henric.* Fundamentum eſt, quia ſuperior ſemper confert iuriſdictionem dependentem à ſua voluntate; & ideo, ſi auferat illam circa aliquod peccatum, factum tenet, etiamſi fortaſſe ſine conuenienti ratione id faciat. Quæ opinio valde probabilis eſt.

5. *Tertia opinio.* Tertia opinio diſtinguit inter ſummum Pontificem reſpectu omnium inferiorum, & Epiſcopos reſpectu Parochorum: & de Pontifice approbat ſecundam ſententiam propter fundamentum eius, & quia à Pontifice manat omnis iuriſdictio: in Epiſcopis verò approbat primam ſententiam. Ita ſentit Maior d. 17. quæſt. 5. & Angelus verb. *Caſus*, & non diſplicet Soto. *Maior. Angel. Sotus.* Fundamentum autem poſterioris partis eſt, quia inſtitutio & iuriſdictio Parochorum non eſt ab Epiſcopis, ſed à ſummo Pontifice: & ideo nec parochias diuidere, aut mutuare, neq; aliquid ſimile facere poſ- B ſunt Epiſcopi propria poteſtate, niſi à Pontifice delegetur: vt ſumi etiam poteſt ex Concilio Trident. *Trident.* ſeſſ. 21. capite 4. de reformat. ibi *Epiſcopi, vt Apoſtolicæ Sedis delegati*, &c. Ac proinde, ſi abſque legitima cauſa reſeruent, nihil faciunt. Atque hæc diſtinctio non caret probabilitate.

ASSERTIO.

6. *Poſſe Papam ſine iuſta cauſa reſeruare peccata.* DIco tamen, rem hanc poſſe ſpeculatiuè tractari, & practicè. Et quidem de ſummo Pontifice tam ſpeculatiuè quàm practicè probabilius cenſeo, C validam eſſe reſeruationem ab ipſo factam, etiamſi abſque legitima cauſa fiat. Prior pars probatur ex illo fundamento, quòd hæc iuriſdictio confertur à ſommo Pontifice, & ab illo pendet: vnde non eſt de illa iudicandum ſicut de re, quæ tranſit in dominium abſolutum alterius, ita vt non poſſit illa priuari: ſed potiùs vt de quodam inferiori iure dependente à ſuperiore, & ordinato ad bonum ſubditorum, magis quàm ad vtilitatem habentis: & ideo ita datur à ſupremo paſtore, vt tamen ſemper ab illo pendeat, quia ſemper manet ſupremus paſtor, & poteſt per ſeipſum curare, vel iudicare oues ſi velit. Quod ita confirmatur, & declaratur, quia ſi à principio voluiſſet Papa inſtituere Epiſcopum dando illi tantam iuriſdictioné, & non maioré, reuera factum teneret, quia in D effectibus priuatiuis ſufficiens ratio eorum eſt, vt cauſa nõ influat, ſiue licitè ſiue illicitè faciat: ergo idẽ erit in reſeruatione, quæ fit poſt priorem inſtitutioné: eſt enim eadem ratio. Præſertim, quia Pontifex à principio potuit hac lege & conditione iuriſdictionem conferre, vt ab ipſo ſemper penderet, nec ſe priuaret iure ſuo, & poteſtate. Quòd autem ita fecerit conſtat, tum ex vſu, tum etiam, quia expedit bono communi ad tollenda ſchiſmata. Et confirmatur ſecundò, quia in aliis actibus iuriſdictionis ſẽper eſt efficax actus Pontificis, vt in foro contentioſo Eccleſiaſtico ſi Pontifex ad ſe reſeruet cuiuſque cauſæ iudicium, valida eſt reſeruatio, etiamſi ſine vlla alia ratione eã reſeruet, ſed ſolùm ex ſuprema poteſtate, vt conſtat E ex capite *Ad noſtram*, de Appellationibus. Deinde, ſi ſummus Pontifex aliquẽ eximat à iuriſdictione Epiſcoporum, factũ tenet, etiamſi ſola ſua voluntate id faciat. Similiter, ſi Pontifex abroget legem ab Epiſcopo latã, vel impediat, & irritet ferendam, vel aliquid præcipiat contra præceptum Epiſcopi, ſemper actus iuriſdictionis manãs à Põtifice eſt efficax, dummodo verſetur circa materiam licitã, quanuis fortaſſe ſine cauſa, vel imprudenter id faciat. Quorum hominum ratio eſt ſuprà tacta: quia licet Pontifex cum Epiſcopis cõmunicet iuriſdictioné ſuã ſemper, tamẽ manet proprius & ſupremus paſtor & iudex a quo cęteri inferiores

ſeriores pendent, & poteſt, ſi velit, per ſeipſum curare oues ſuas, vel iudicare cauſas earũ. Ergo reſeruatio à Põtifice facta nunquam eſt cẽſenda irrita ipſo iure.

7. Manifeſtiùs autem hoc probatur ſi practicè res hæc conſideretur. Et ſignum in primis eſt, quia nullus Catholicus Auctor hactenus auſus eſt dicere reſeruationem aliquam in particulari factam à ſummo Pontifice eſſe nullam, licèt interdum nonnulli de multitudine reſeruationum cõqueſti fuerint. Secundò, quia in re dubia ſemper eſt timenda ſententia paſtoris, præſertim ſupremi: nunquam autem poteſt in particulari eſſe certum, reſeruationem fieri ſine legitima cauſa; quia hæc non ſemper eſt grauitas peccati, ſed aliæ multæ poſſunt eſſe in pectore Pontificis, quanuis à ſubditis ignorentur: ergo nunquam poteſt aliqua eius reſeruatio in particulari iudicari B prudenter nulla. Tertiò. ita hoc declaro, quia Soto, & alij tunc maximè cenſent poſſe eſſe nullam hanc reſeruationem, quando nimia eſt multitudo reſeruatorum caſuum: hæc verò cauſa nunquam poteſt eſſe practicè ſufficiens. Interrogo enim, an ſtatim tota collectio nulla ſit, ita vt iam nullus caſus reſeruatus maneat validè: & hoc dici non poteſt probabiliter, tum quia decem caſus, v. g. poſſent validè reſeruari: ergo propter multiplicationem aliorum non fit ſtatim inualida tota reſeruatio: tum etiam, quia hæc reſeruatio omnium non ſit ſimul tota, ſed paulatim; priores ergo reſeruationes validæ ſunt, nõ ergo fiunt inualidæ ſolum quia ſuperaddantur aliæ. Vel dicitur reſeruatio nulla quoad aliquos caſus determinatos: & hoc etiam dici practicè non poteſt, vel quia non eſt maior ratio de his, quàm de illis: vel certè, quia C non poteſt homo deſignare quantus ſit ille numerus caſuum reſeruatorum: quo impleto, reſeruationes, quæ poſtea adduntur, nullæ ſunt.

Soto.

8. De Epiſcopis verò reſpectu Parochorum res eſt magis dubia, quia hic pendet ex modo inſtitutionis & dependentiæ, quam ex vi illius, & ex voluntate Pontificis Parochi iuriſdictio habeat ab Epiſcopo. Rationes autem factæ, ſi eam proportione applicentur, videntur ſuadere, etiam hic ſeruari proportionalem ſubordinationem, & dependentiam: nam ſemper Epiſcopus manet ita ſuperior, vt poſſit cauſam aliquam ſibi reſeruare: & quamuis in conſcientia teneatur id prudenter, & ex cauſa facere, tamen ſi ſemel faciat, videtur magis expediens ad tollendas occaſiones ſchiſmatis & ad cauenda pericula animarum, ad D quarum vtilitatem omnia hæc poteſtas ordinatur, expedit, inquam, vt reſeruatio ſemel facta, rata, & valida habeatur. Quæ omnia licèt ſpeculatiuè non conuincant, & ideo diſtinctio tertiæ opinionis probabilitate non careat, moraliter tamen ſatis perſuadent ſecundam ſententiam & probabiliorem, & ſecuriorem eſſe. Præſertim verò non inuenio quomodo diſtinctio illa poſſit ad praxim applicari, propter diſcurſum ſuperiùs factum: & ideo, in particulari loquendo, nunquam cenſeo reſeruationem eſſe contemnendam tanquam nullam, ſed quando reſeruatio, aut nimia, aut irrationabilis apparuerit recurrendum eſſe ad ſuperiorem, vt illi rei prouideat. Ne- E que eſt neceſſarium, aut vtile, maiorem facultatem inferioribus concedere.

An Epiſcopi poſſint reſeruare ſine iuſta cauſa

DISPVTATIO XXX.

De Miniſtro, qui poteſt abſoluere pœnitentem per ſe, & directè à caſibus reſeruatis.

DVOBVS modis poteſt abſolui huiuſmodi pœnitens: primò directè & per ſe ab ipſis caſibus reſeruatis, ad quod neceſſe eſt, vt A abſoluens habeat iuriſdictionem circa illa, quia ſine iuriſdictione nemo poteſt ferre ſententiam in aliqua cauſa. Secundò poteſt contingere, vt abſoluatur pœnitens habens caſus reſeruatos, non tamen per ſe ab illis, ſed ab aliis peccatis non reſeruatis, cum quibus indirectè, & per accidens tolluntur reſeruata. Vterque igitur modus abſolutionis, & miniſterij, nobis explicandus eſt. In hac verò diſputatione ſolum explicabimus, apud quos ſit hæc iuriſdictio ad abſoluendum directè à caſibus reſeruatis, & quibus modis haberi poſſit. In ſequenti autem explicabimus vſum eius, & conſequenter de indirecta abſolutione dicemus.

B

SECTIO I.

Quis poſſit directè & per ſe abſoluere à peccatis reſeruatis.

1. SVPPONO iuriſdictionem hanc poſſe duobus modis haberi, ſcilicet, vel vt ordinariam, vel tantùm vt delegatam, rurſuſque delegationem hãc fieri poſſe vel per conceſſionem directè factam ſacerdoti, vel per licentiam datam pœnitenti ad eligendum confeſſorem: nam quoad hæc omnia, eadem eſt ratio de iuriſdictione circa peccata reſeruata, & circa alia. Duæ igitur regulæ generales ſunt conſtituendæ. Prima eſt, Qui peccata reſeruauit, & qui in hoc foro eſt illi iuriſdictione ſuperior, habet poteſtatem ordinariam ad abſoluendum ab his peccatis. C Hæc eſt communis, & certa: nam, qui reſeruando abſtulit iuriſdictionem, eam ſibi retinuit: ergo per illam poterit abſoluere: is autem qui eſt ſuperior illo, habet iuriſdictionem vniuerſalem reſpectu illius, quæ ſe extendit ad omnia, ad quæ iuriſdictio inferioris: ergo ille etiam poteſt abſoluere. Confirmatur: nam ante reſeruationem vterque dictorum prælatorum poterat abſoluere ab illis peccatis: ſed per reſeruationem inferior non potuit auferre iuriſdictionem à ſuperiore: ergo. Dixi autem, *in hoc foro*, quia non ſatis eſt, vt ſit ſuperior dignitate in ordine hierarchico, vt ſunt v. g. Epiſcopus, & Archiepiſcopus: nõ enim poteſt Archiepiſcopus abſoluere ſubditum Epiſcopi, etiam Suffraganei, à peccatis reſeruatis ſuo Epiſcopo, quia non habet immediatam iuriſdictionem in diœ- D ceſibus Suffraganeorum in hoc foro, niſi fortaſſe quando actu viſitat illas, vt ſupra tetigi, & latiùs in materia de excommunicatione. Comparantur ergo illo modo Epiſcopus, & ſummus Pontifex, & in Religionibus Prouincialis & Generalis & ſic de aliis.

Duæ regulæ proponuntur Prima.

1. Secunda regula eſt, hæc peccata etiam poſſe directè & per ſe remitti per poteſtatem delegatam, quæ concedi poteſt ab vtroq; prælato, quem diximus habere poteſtatem ordinariam. Hæc etiam eſt indubitata, & communis: nam qua ratione ſufficit delegata iuriſdictio in hoc foro circa alia peccata, ſufficit etiã circa hæc, & eadem eſt ratio & poteſtas delegandi illam. Quare manifeſtum eſt, eum, qui reſeruauit E peccatum poſſe delegare iuriſdictionem abſoluendi ab illo. Tamen de ſuperiore, verbi gratia, ſummo Pontifice, dixerunt aliqui non poſſe iuriſdictionem hãc delegare circa peccata reſeruata ab inferioribus Epiſcopis ſine conſenſu illorum, quia diuino iure habent poteſtatem reſeruandi ſibi peccata, quã priuarentur per illam delegationem. Ita refert Nauarr. capite 27. numero 262. Sed eſt error manifeſtus; primò, contra Eccleſiæ conſuetudinem, ſecundò contra ſummi Pontificis poteſtatem, & contra rationem: nam

Secunda regula.

Nauarr.

Error quorundam reijcitur.

nam quidquid poteſt rontifex per ſeipſum abſolue-re ſine conſenſu j..erioris, poteſt etiam per alium, cui committat ..ces ſuas, abſque eiuſdem conſenſu. Vnde Epiſc..us, licèt poſſit reſeruare ſibi reſpectu eorum, ..ibus ipſe iuriſdictionem dat, vel ab ipſo pend..., non tamen reſpectu ſuperioris, vel eius qui ab ..dem ſuperiore iuriſdictionem recipit. Ad co..oſcendum verò quando poteſtas hæc delegatur, verba conceſſionis diligenter aduertenda ſunt: nam per illa indicatur voluntas delegantis, à qua efficacia huius conceſſionis pendet.

Quibus verbis Superior det hanc iuriſdictionem. Nauarr. Ant.

3. Solent autem circa hoc dubitare Auctores, quibus verbis intelligatur Superior concedere hanc iuriſdictionem, id eſt, an oporteat ſemper in ſpeciali declarare ſe concedere poteſtatem ſuper reſeruata, vel ſufficiant aliqua generalia verba. Quod tractat latè Nauarrus capite 27. numero 261. & D. Antonin. 3. p. tit. 17. cap. 13. Sed in hoc vix poteſt generalis regula aſſignari, ſed prudentia vtendum eſt: & ſi conceſſio fit ore ad os, curandum eſt, vt Superior ſatis explicet mentem ſuam: ſi autem concedatur ex priuilegio, ſeu quomodocunque in ſcripto, conſideranda ſunt verba, & iuridicè interpretanda. Itaque ſi ſolùm faciat facultatem audiendi confeſſiones ſubditorum, & abſoluendi illos, non concedit caſus reſeruatos, vt declaratum eſt in capite, *Si Epiſcopus*, de Pœnit. & remiſſ. in 6. quia in generali verbo non intelliguntur ſpecialia conceſſa. Et ex eodem principio dicunt dicti Auctores, licèt Epiſcopus dicat ſe concedere ſuam auctoritatem, & poteſtatem, nō cenſeri concedere caſus reſeruatos: ſecus verò eſſet ſi priùs concedat aliquem caſum reſeruatum, & poſtea generaliter addat, *& omnem meam poteſtatem*: quia ſpecificatio antecedens explicat generale verbum ſubſequens. Et idem eſt, ſi poſt tale verbum generale recipiat vnum, vel alium caſum: nam illa exceptio firmat generalem regulam, ſeu explicat generalem illam conceſſionem extendi ad alios caſus. Denique inquit Nauarrus, ſi Epiſcopus concedat facultatem abſoluendi à cenſuris reſeruatis, non omnino concedere poteſtatem abſoluendi ab omnibus peccatis reſeruatis: quia hęc duo diſtincta ſunt, & reſpectu Epiſcoporum non ſemper ſunt cōiuncta. Quod quidem verum eſt ex vi verborum: ſemper tamē ex circunſtantiis, & ex antecedentibus, & conſequentibus iudicanda & intelligenda eſt intentio concedentis. Nam, licèt in foro contentioſo præciſè ſtandum ſit ipſis verbis: tamen in foro vbi de veritate rei agitur, quomodocunque ſatis conſtet de intentione concedentis, ſufficit, vt etiam dicti Auctores adnotarunt.

4. Atque hæc, quæ diximus de cōceſſione iuriſdictionis directè facta confeſſori, cum eadem proportione locum habent in facultate conceſſa pœnitēti: ad eligendum confeſſorem: quia, ſi generatim ſolùm detur, & non ſufficienter ac ſpecialiter explicetur dari cum extenſione ad reſeruata, illa non comprehendit, imò de hac facultate expreſsè loquitur dictum ca. *Si Epiſcopus.* Hinc verò orta eſt cōtrouerſia inter Auctores de illo ſpeciali caſu, in quo ſubditus vnius Epiſcopi, iter agens per illā diœceſim, confiteri poteſt ex tacita facultate, conſuetudine introducta confeſſoribus illius Epiſcopatus, an poſſit ab eis abſolui à caſibus reſeruatis ſuo Epiſcopo: nam de caſibus reſeruatis Pontifici nulla eſt quæſtio: nam quoad hæc perinde eſt, ſiue aliquis in alieno, ſiue in ſuo Epiſcopatu confiteatur. Aliqui ergo abſolutè negāt poſſe abſolui ibi ab huiuſmodi caſibus. Quod tenet Soto d. 18. q. 2. art. 4 & indicat Nauarr. in capite, *Placuit*, de Pœnit. d. 6. n. 63. Fundamentum eſt, quia in generali facultate non comprehenduntur caſus reſeruati, iuxta dictum cap. 2. de Pœnitent. & remiſſion. in 6. illa ve-

An iter faciēs poſſit abſolui à reſeruatis in alio Epiſcopatu.

Aliquorum opinio. Soto. Nauarr.

A rò facultas tantùm generalis eſt. Nihilominus contraria ſententia mihi magis probatur, quam tenet Caietanus in Summ. verb. *Abſolutio*, Paludanus d. 17. quæſt. 3. D. Anton. 3. part. titul. 17. capite 4. Fundamentum eſt, quia ille, qui ſic verſatur in alieno Epiſcopatu, non ideo ibi confiteri, & abſolui poteſt, quia vtitur facultate eligendi confeſſorem, ſed quia hoc ipſo, quòd verſatur in alieno Epiſcopatu, poteſt ibi abſolui more incolarum illius diœceſis, & ita ſe gerere, ac ſi eſſet ſubditus Epiſcopi illius loci: hoc enim ſenſu intelligi debet conſuetudo ſuprà declarata, & ab Eugenio IV. approbata. Quia confeſſores alterius diœceſis non tenentur ſcire quinam caſus reſeruati ſint alteri Epiſcopo: ergo debent hunc audire, & iudicare iuxta ritum ſui Epiſcopatus: ergo & facultas ab alio data, ſeu conſuetudo; B quæ in hac parte præualuit, in hunc modum interpretanda eſt.

Contraria probatur. Caiet. Palud. D. Ant.

Vnde fit, huiuſmodi pœnitentem poſſe in primis abſolui ab Epiſcopo illius loci, deinde etiam ab illis confeſſoribus, qui ab illo habent facultatem abſoluendi à reſeruatis. Quod etiam confitetur Nauarrus in Summa, cap. 17. n. 261. admittens fundamentum huius ſententiæ. Vnde ab his indifferenter abſolui poterit à caſibus tam reſeruatis in ſuo Epiſcopatu, quàm à reſeruatis in eo, in quo verſatur: ab illis quidem, quia ex vi illius reſeruationis talia peccata ibi non ſunt reſeruata, ille autem iudicandus eſt ſecundùm ritum diœceſis, in qua confitetur: ab his verò, quia ſupponimus confeſſorem eſſe, vel ipſum C Epiſcopum talis diœceſis, vel alium ſacerdotem ab illo habentem facultatem abſoluendi à caſibus ipſi reſeruatis. 5.

Nauarr.

At verò loquendo de communibus confeſſoribus non habentibus facultatem circa reſeruata, vt conſequenter loquamur, diſtinguere opus eſt. Aut enim peccatum eſt reſeruatum in vtroque Epiſcopatu: & tunc omnes fatentur non poſſe remitti à tali confeſſore, quia à neutro Epiſcopo habet delegatam iuriſdictionem, vt conſtat. Vel peccatum eſt reſeruatum in propria diœceſi pœnitentis: non verò in ea, in qua verſatur: & tunc etiam cenſemus poſſe ibi abſolui ab his ordinariis confeſſoribus, contra Sotum, & alios: quia talis pœnitens iudicandus eſt vt incola illius diœceſis, & iuxta forum eius. Vel deD nique peccatum eſt reſeruatum in illo Epiſcopatu, in quo pœnitens confitetur, non autem in ſuo: & tunc aliqui putant reſeruationem non comprehendere culpam huius pœnitentis, quia non eſt ſubditus talis Epiſcopi. Contrarium verò conſequenter dicendum eſt, vt bene Caietanus & alij docent: quia, licèt ille aliàs non ſit ſubditus, tamen tunc iudicatur vt ſubditus, & vt incola illius loci: ergo iuxta modum, & iuriſdictionem ibi conceſſam. Item quia, vt iuſta ſit conceſſio, debet eſſe vtrinque æqualis: & qui liberatur vno onere, debet ſentire aliud, quod ex illo ſequitur: ſed talis perſona poteſt abſolui à quocunque confeſſore de peccatis reſeruatis à ſuo Epiſcopo, ſi ibi reſeruata non ſint: ergo è conuerſo à pecE catis ibi reſeruatis non poterit ab eiſdem abſolui, etiamſi reſeruata non ſint à ſuo Epiſcopo. Oportet ergo vt ab Epiſcopo loci, vel ab habente illius facultatem abſoluatur. 6.

* * *

SECTIO

SECTIO II.

Quinam habeant iuriſdictionem ad abſoluendum à reſeruatis per generalem delegationem.

1. TRIBVS modis intelligi poteſt delegari hæc iuriſdictio, ſcilicet ex conceſſione hominis, ex cōſuetudine, & à iure. Duo priores modi ad factum ſolùm ſpectant, & ideo vix poſſunt ſub ſcientiam cadere: ſed in primo obſeruanda ſunt quæ diximus circa verborum formam, & propriam ſignificationem, quibus hæc delegatio fieri ſolet. De facilitate autem, vel modo ſeruando in conceſſione huius facultatis ſeu delegationis, dicam inferiùs. Ex conſuetudine verò nunquam credimus introductum eſſe, vt acquiratur iuriſdictio ad abſoluendum à reſeruatis, ſeu facultas eligendi confeſſorem, qui ab illis poſſit abſoluere: tum quia talis conſuetudo directè eſſet contraria reſeruationi, eamq́ue eneruaret: tum etiam, quia ſuprà oſtenſum eſt, contra voluntatem ſuperioris non poſſe acquiri iuriſdictionem in hoc foro, aut facultatem eligendi confeſſorem: vbi autem facta eſt reſeruatio, ſatis eſt declarata voluntas ſuperioris, vt nemo à tali peccato abſoluat ſine ſua facultate: ergo non poteſt contra hanc voluntatem conſuetudine preſcribi. Poteſt quidem fortaſſe fieri, vt peccatum, quod antea reſeruatum erat, per oppoſitā conſuetudinem fiat non reſeruatum, de quo infrà dicam; quo autem, ſtante reſeruatione, conſuetudine acquiratur facultas obtinendi abſolutionem ab illo ſine licentia ſuperioris, non intelligitur qua ratione fieri poſſit: atque ita nulla talis conſuetudo hactenus introducta eſt, aut ab Auctoribus refertur. Duæ namque afferri ſolent: vna eſt de peregrinis, ſeu iter agentibus, qui ex conſuetudine abſolui poſſunt. Sed de hoc iam diximus illam non eſſe facultatem abſoluendi à reſeruatis, ſed eſſe veluti mutationem quandam domicilij ad tempus, pro quo talis perſona quoad reſeruationem ſequitur forum illius diœceſis, in qua verſatur. Alia conſuetudo eſt de caſu neceſſitatis: ſed, vt infrà dicam, potius talis caſus exceptus eſt in ipſamet reſeruatione. Per ſolam ergo conſuetudinem nunquam delegatur hæc iuriſdictio.

Ex conſuetudine non acquiri iuriſdictionem abſoluendi.

2. Circa delegationem à iure duo puncta tractanda occurrunt. Primum eſt circa facultatem conceſſam Epiſcopis in Concilio Trid. ſeſſ. 24. c. 6. ad abſoluendum à caſibus reſeruatis Sedi Apoſtolicæ, ſi occulti ſint. Illa enim facultas iam nunc à iure data eſt per hæc verba, *Liceat Epiſcopis, &c. in quibuſcunque caſibus occultis, etiam Sedi Apoſtolicæ reſeruatis, delinquētes quoſcunque ſibi ſubditos, in diœceſi ſua per ſeipſos, aut Vicariū ad id ſpecialiter deputatum, in foro conſcientiæ gratis abſoluere, impoſita pœnitentia ſalutari. Idem & in hæreſis crimine in eodem foro conſcientiæ eis tantum, non eorum Vicariis ſit permiſſum.* Circa quod ius primò declarandum occurrit, quod crimen hoc loco dicatur occultum. Ad quod breuiter dico, hîc ſumi prout in iure ſolet diſtingui à publico: eſt autem publicum, quod in oppido, vel in vicino, vel in Collegio, aut communitate aliqua omnibus notū eſt, vel publicè diffamatum. Vnde licèt ſit notum aliquibus, poteſt dici occultum, quādiu peccator non laborat publica infamia, vt benè docet, & latè probat Nauarr. cap. 27. num. 254. & 255. Quæri verò poteſt, an ſi peccatum ſit alicubi publicum, ibi verò, vbi abſolutio petitur, ſit occultum, an per hāc facultatem abſolui poſſit. Et ego exiſtimo non poſſe: nam quod alicubi publicum eſt, ſimpliciter eſt publicum, & non occul-

Dubium circa Trid.

Hoc loco quod crimen dicatur occultum.

Nauarr. Dubium ſoluitur.

A tum; & præſertim moraliter & regulariter loquendo, quod in aliquo loco eſt publicum, ad alia loca facilè defertur.

3. Secundò eſt notanda illa particula, *Subditos ſuos.* Circa quam dubitari poteſt, an peregrini, qui ſunt in aliena diœceſi, ſcholaſtici, & mercatores, vel vagabundi, poſſint per hanc facultatē abſolui ab Epiſcopis illius diœceſis: & idem quæri poteſt de Religioſis exemptis. Et ratio dubij eſt, quia iſti non vidētur ſubditi Epiſcopo, vel quia exempti ſunt, vel quia alterius Epiſcopatus. Reſpondetur, quoad vagabundos non eſt dubium quin abſolui poſſint, quia nō habent aliū Epiſcopum proprium, & ita ſunt ſubditi. De iis verò, qui per aliquam partem anni habitāt in aliquo Epiſcopatu, & ideo ſacramenta recipiunt in illo Epiſcopatu, exiſtimo etiam poſſe abſolui: quia quodammo- B do etiam habent domicilium in eo Epiſcopatu; & ita ſunt ſubditi. De illis verò, qui ſolùm agunt iter, & facilè redibunt ad ſuam diœceſim, res eſt magis dubia. Nihilominus nō audeo illis negare hanc facultatem, quia, vt dixi, pro tunc ſunt ſubditi in hoc foro, & ex conſuetudine ſeu interpretatiua voluntate ſuorum prælatorum ſe habent vt incolæ illius diœceſis. De Religioſis autem exemptis quidem negant, propter rationem factam: ſed ego video praxim eſſe in cōtrarium, præſertim in caſu hæreſis occultæ. Vnde quannis iſtæ perſonæ ſint exemptæ, tamen ſi ex licentia ſuorum prælatorum, à quibus in aliquo caſu abſolui non poſſunt, accedant ad Epiſcopum illius diœceſis, abſolui ab illo poterunt: tum quia iam efficiuntur ſubditi in illo foro: tum etiam, quia licet religioſi ſint C exempti; tamen dum habitant in aliqua diœceſi, aliquo modo, & quoad aliqua ſunt ſubditi: & præſertim quoad fauorabilia nomine *ſubditorum illius diœceſis*, comprehendi poterunt. Et propterea fortè illa alia particula, *illius diœceſis*, addita eſt: non enim cenſeo eſſe neceſſarium, vt abſolutio localiter, vt ita dicam, intra ſuam diœceſim conferatur, quia, vt ſæpe dixi, in adminiſtratione huius ſacramenti attendenda eſt iuriſdictio ſuper perſonam, magis quàm circa locum ipſum. Poſita ergo videtur illa particula ad comprehendendos omnes inferiores in diœceſi habitantes, ſeu reſidentes, quatenus in hoc foro ſubduntur Epiſcopo.

Dubitatio. Deciditur.

4. Tertiò explicandum eſt nomen *Epiſcopus*, ſub quo D certum eſt comprehendi Epiſcopum electū, & confirmatum; licèt conſecratus non ſit: qui ea, quæ ſunt iuriſdictionis, plenè habet, iuxta cap. *Tranſmiſſum*, cum ibi notatis de Electione. Deinde probabilius eſt, comprehendi Capitulum Sede vacante, quoad ea quæ fieri poſſunt per Vicarium ad hoc ſpecialiter deputatum; quia Capitulum ſuccedit in iuriſdictione Epiſcopi, iuxta commune ius, cap. *His quæ*, & capit. *Cum olim*, de Maior. & obedient. quod in particulari de poteſtate abſoluendi declarat Gloſſ. in cap. 2. Ne Sede vacante, aliquid innouet. in ca. vnic. de Maiorit. & obed. in 6. Item Gloſſ. extra ibi in cap. *Ad abolendam*. de Hæreticis, & doctores eiſdem locis. Dices, hoc eſſe verum de iuriſdictione ordinaria; non verò E de illa quæ per ſpecialem conceſſionem data eſt. Reſpondetur, quando hæc iure communi iam ſpectat ad munus Epiſcopi, etiam in illa ſuccedit Capitulum, etiamſi ius illud ſpeciale ſit, vt ex aliis notat Abb. dict. c *Cùm olim*, & cap. *At ſi clerici*, §. *De adulteriis*, de Iudiciis, & cap. *Verum*, de Foro comp.

Obiectio. Soluitur. Abb.

5. De inferioribus autem prælatis habētibus iuriſdictionem Epiſcopalem, vt ſunt Abbates exempti, & ſimiles dubitatum eſt. Nam videntur etiam comprehendi: tum propter eandem rationem ex iuriſdictione ſumptam, tum quia iam hi caſus non cēſentur reſeruati Papæ: & ideo ſub generali iuriſdictione Epiſcoporum

An Abbates exempti nomine Epiſcopi comprehendantur.

ſcoporum comprehenduntur. Maximè quia hoc decretum non cenſetur ius nouum exorbitans ab antiquo, ſed potiùs reducens ius ad ſuam antiquitatem & quaſi naturalem ſtatum, quem habebat ſecluſa reſeruatione. Accedit tādem, quòd eſſent peioris conditionis fideles ſubditi his inferioribus prælatis, qui nulli ſubduntur Epiſcopo, & habent proprium territorium, quod non eſt veluti pars diœceſis alicuius Epiſcopi, ſed quaſi diœceſis diſtincta: illa enim ab Epiſcopis vicinis abſolui non poterunt, quia non ſunt ſubditi illorum, nec de ſua diœceſi; & decretum expreſsè dicit, *ſibi ſubditos, & in diœceſi ſua*: nec etiam poterunt abſolui à proprio prælato, ſeu Abbate, ſi in hoc decreto non comprehenditur: non ergo eſſet illis ſufficienter prouiſum, eſſentque peioris conditionis, quod veriſimile non eſt. Hæ rationes videntur facere partem hanc multùm probabilem.

6. *Reſolutio.* Nihilominus inuenio quādam declarationem Cardinalium in contrarium, quæ circa particulam illam, *Liceat Epiſcopis*, ſic habet, *In hoc decreto non comprehenduntur inferiores habentes iuriſdictionem ordinariam, & quaſi Epiſcopalem, ſed tantùm Epiſcopi priuatiuè quoad omnes alios.* Ratio eſſe poteſt, quia hæc facultas cenſetur data Epiſcopis iure ſpeciali, & intuitu talis perſonæ pollentis tanta auctoritate & dignitate, & ideo non eſt extendenda ad alios non Epiſcopos; etiamſi aliàs habeant communem iuriſdictionem Epiſcoporum. Item quanuis hoc decretum videatur continere fauorem, tamen ex ea parte, qua in rebus adeo grauibus mitigat rigorē ad diſciplinam Eccleſiaſticam ſuo modo neceſſarium, poteſt nocere, ſi nimiùm extendatur, & ideo proprietati verbi ſtrictè ſumpti ſtandum cenſetur. Nec ſequitur detrimentum aliquorum fidelium, quia ſemper territorium exemptum, contentum eſt ſub diœcēſi alicuius Epiſcopi, reſpectu cuius cenſebuntur ſubditi omnes ibi habitantes, quoad hos caſus, etiamſi quoad ordinariam iuriſdictionem habeant aliquem ordinarium prælatum. Vbi etiam conſiderari poteſt, quòd ſi hæc lex cenſetur exorbitans ab antiquo iure, reſtringenda eſt: ſi verò reducit caſus hos ad ſtatum iuris antiqui, eadem ratione cenſebitur reducere illos ad eum ſtatum, in quo iure ordinario eſſe deberent proprij Epiſcopi, ſecluſa omni exiſtimatione; quæ non pertinet ad ordinarium ius, ſed ad exceptionem potiùs ab illo. In re ergo dubia ſecurum eſt adhærere prædictæ reſponſioni.

7. *An prælati religionum ſub nomine Epiſcopi veniant.* Hinc verò naſcitur dubium: nam ſequitur idem eſſe dicendum de prælatis religionum reſpectu ſuorum ſubditorum, quia non ſunt Epiſcopi, licèt in eos habeant iuriſdictionem quaſi Epiſcopalem. Conſequens eſt contra quandam declarationem Pij V. in breui quodā dato ad petitionē cuiuſdam Prouincialis in hæc verba, prout refertur: *Exponi nobis nuper fecit dilectus filius Prior Prouincialis prouinciæ Hiſpaniæ ordinis fratrum Prædicatorum, &c. Et inſuper, quia ſacrum œcumenicum Concilium generale Tridētinum conceſſit Epiſcopis, vt abſoluere poſſint in foro animæ, ſeu conſcientiæ, ab omnibus peccatis, & diſpenſare in irregularitatibus, prout ſeſſ.24.c.6. habetur; ne Prior Prouincialis, & ſuperiores prælati dicti ordinis tam in dicta prouincia, quàm extra eam vbilibet in hac parte deterioris conditionis, quàm clerici, aut ſeculares exiſtant, eiſdem Priori conuentuali, & ſuperioribus prælatis, vt ipſi per ſeipſos idem omnino poſſint in fratres, & moniales dicti Ordinis ſibi ſubditos, quoad abſoluendi & diſpenſandi huiuſmodi, quàm alias quaſcunque facultates, eiſdem auctoritate, tenore etiam perpetuo, concedimus, & indulgemus, atque etiā declaramus præſentes literas perpetuò durare & valere.* Nihilominus quantùm eſt ex vi Concilij idem de his prælatis religionum dicen-

A dum cenſeo, quia eſt omnino eadem ratio, & verba prædictæ reſponſionis Cardinalium æquè eos comprehendunt. Et hoc ipſum colligo ex prædictis verbis Pij V. non enim declarat Concilij conceſſionem ad hos prælatos extendi, ſed ipſe illam extendit, vt patet ex illis verbis, *Quia ſacrum Concilium conceſſit Epiſcopis*, vſq; ad illa, *eiſdē auctoritate præſentium concedimus*: non ergo declarat Concilium conceſſiſſe, ſed quod Concilium conceſſit Epiſcopis, ipſe concedit his prælatis: potiùs ergo ſupponit, Concilium ſolis Epiſcopis hoc conceſſiſſe: igitur ex vi Concilij non poſſunt; ex vi autem illius conceſſionis, ſi de illa ſatis conſtat, poterunt tam Prædicatores, quàm alij, qui cum eis in priuilegiis communicant. Secluſo autem tali priuilegio, abſolui poſſent Religioſi ab his

B caſibus occultis ab Epiſcopis, in quorum diœceſibus habitant: nam quoad hæc fauorabilia illis ſubiecti cenſendi ſunt.

Item dubitari poteſt, an Archiepiſcopus habeat hanc facultatem in diœceſi Suffraganei ſaltem dum viſitat, nam quando non viſitat, certum eſt non habere, quia tunc non habet iuriſdictionem: at verò dum viſitat, habet iuriſdictionem, & videtur habere illam Epiſcopalem, imò & quodammodò ſuperiorem Epiſcopo: vnde veriſimilius eſt poſſe tunc abſoluere à caſibus reſeruatis tali Epiſcopo: ergo & eadem ratione videtur ei conceſſa hęc facultas, pro illo tempore, atque adeò illam diœceſim cenſeri tanquam ſuam, pro tempore viſitationis. Et hæc ſententia videtur mihi valde probabilis. 8. *An Archiepiſcopus habeat hanc facultatem in diœceſi Suffraganei.*

Vltimò notanda eſt differentia, quam Concilium facit inter peccatum hæreſis, & reliqua: quia ab hæ- 9. *Diſcrimen inter hæreſim & alia peccata occulta.*

C reſi occulta ſolùm poteſt abſoluere Epiſcopus per ſe ipſum, ſaltem quoad cenſuram, nec poteſt alteri delegare hanc facultatem: at verò à cæteris peccatis poteſt abſoluere per ſeipſum, vel per Vicarium ad hoc ſpecialiter deputatum. Quod intelligo, vel oblata occaſione, ſeu propoſito aliquo caſu particulari, committendo alicui vices ſuas circa talem caſum, vel certè generaliter committendo alicui vices ſuas quoad hoc ſpeciale munus abſoluendi ab his caſibus: nam vtroque modo verè dicitur Vicarius ad hoc ſpecialiter deputari, quod requirit Concilium.

Hic verò ſpecialiter dubitatum eſt, an hæc facultas data Epiſcopis circa peccatum hæreſis, reuocata ſit per Bullam Cœnæ Domini (quod de omnibus caſibus Cœnæ quæri poſſet) nam in illius fine 10. *An hæc facultas reuocata ſit per bullā Cœnæ. Ratio dubitandi.*

D additur, *vt ab illis caſibus nulla perſona Eccleſiaſtica, etiam Epiſcopali vel maiori dignitate prædita, abſoluere poſſit prætextu cuiuſcunque facultatis, etiam per cuiuſuis Concilij decreta in genere vel in ſpecie conceſſa.* Videntur enim hæc verba adeò expreſſa, vt non poſſit de dicta reuocatione dubitari. Nihilominus Nauarr. in Sum. cap. 27. num. 260. in contrariam partem inclinare videtur ex quodam iuris principio, quòd lex ſpecialis non derogatur per generalem, etiamſi hæc poſterior ſit. Quod probat ex quadam Gloſſ. & quibuſdam aliis iuribus. Vnde concludit, generalem illam clauſulam Bullæ Cœnæ limitandam eſſe per aliud decretum Concilij Trident. ſcilicet, vt non procedat in caſibus occultis, de qui- *Sententia Nauarr.*

E bus ſpecialiter Tridentinum loquitur, ſed in aliis caſibus generaliter. Et confirmari hoc poteſt ex tenore cuiuſdam Motus proprij Sixti V. contra malè promotos, vbi in clauſula reſeruationis, & reuocationis facultatum ad abſoluendum, poſt generalem reuocationem omnium facultatum, etiam conceſſarum Epiſcopis per decreta Concilij Triden. ſubditur, *Etiamſi crimen penitus occultum fuerit.* Quibus verbis inſinuatur, reuocationem generalem Concilij non comprehendere caſum occultum, niſi exprimatur.

Nihilo

11. *Vera quæſtionis reſolutio.*

Nihilominus contraria ſententia videtur tutior, & tenenda. Primò, quia vix inuenietur alia facultas in Conciliis conceſſa, quæ poſſit per illam clauſulam reuocari, & ideo maximè videtur poſita propter hoc decretum. Secundùm multùm videntur vrgere illa verba, *in genere vel in ſpecie conceſſorum*: nam per ea declaratur non tantùm reuocari vniuerſales facultates, ſed etiam illas, quæ ad ſpeciales caſus conceſſæ ſunt, propter quod videtur, non habere locum principium illud, in quo Nauarrus fundatur. Tertiò, quia idem Nauarr. refert ipſum Pontificem non permittere Epiſcopis abſoluere à caſu hæreſis etiam occulto; intelligit ergo illam facultatem eſſe reuocatam: non enim ipſe alia via reuocat. Denique hoc ipſum declaratum inuenio à Congregatione Cardinalium his verbis, *Epiſcopus abſoluere non poteſt hominem hæreticum in foro conſcientiæ, licèt hæc facultas à Concilio ſit ei conceſſa.* Sed de hac re iterum occurret ſermo in tomo ſequenti circa bullam Cœnæ, & circa materiam irregularitatis.

Nauarri fundamentum deſtruitur.

12. *Dubium proponitur, & reſoluitur.*

Aliud verò dubium circa hoc decretũ propoſitum legitur in Congregatione Cardinaliũ, ſcilicet, an hoc decretum locum habeat in caſibus poſt Concilium Trid. ex noua lege Sedis Apoſtolicæ reſeruatis. Reſponſio autem, quæ ad noſtras manus fide digna auctoritate peruenit, ſic continebat: *S.D.N. Gregorius XIII. audita relatione Congregationis, reſpondit, non habere locum.* Quòd ſi his verbis ſignificetur ſummum Pontificem quaſi nouum quoddam ius hoc ſtatuiſſe, nihil eſt quod ampliùs quæramus: ſi autem illa ſolùm eſt declaratio iuris Concilij, videtur profectò valdè difficilis. Nam in primis reſtringit fauorabile decretum, ſine cogente fundamento, quod nobis occurrat: ſi enim aliquod eſſe poteſt, maximè eſt, quia reſeruatio ſubſequens videtur eximere caſum illum ab omni poteſtate priùs conceſſa: vel quia Concilium de præterito loquitur de caſibus reſeruatis, non etiam de caſibus reſeruandis: vel quia per reſeruationem ſubſequutam derogatur Concilio. At hæc & ſimilia non cogunt.

13. Quod ſic declaro: quia Concilij mens videtur fuiſſe ponere regulam generalem, & quaſi ordinarium ius circa reſeruationes Pontificias, vt ſcilicet intelligantur eſſe de criminibus publicis: de occultis verò non omnino, ſed cum moderationibus poſitis in hoc decreto: non ergo tantùm reſeruationes priores ad hanc formam redactæ ſunt, ſed etiam omnes ſubſequentes ſub illa fieri intelliguntur: ergo etiam in illis habet locũ hoc decretum. Antecedens ſuadetur: tum quia optimè potuit lex illa hoc ſenſu conſtitui; nihil enim repugnat cùm Pontificia auctoritate fieret, & confirmaretur: tum etiam, quia ratio legis eadem eſt in caſibus antea reſeruatis, vel quocunque tempore reſeruandis: cur enim maior debet eſſe nũc reſtrictio in nouis reſeruationibus, quàm in antiquis? vel ſi in his expedit vt facultas circa caſus occultos ſit in Epiſcopis, cur non in omnibus? Itaq; non eſt cur caſus denuo reſeruatus cenſeatur exẽptus à poteſtate priùs conceſſa, quia ſub tali forma reſeruatur. Deinde verba Concilij hunc ſenſum admittunt: nam quoad ſuſpenſiones, & irregularitates abſolutè loquitur de omnibus *ex delicto occulto prouenientibus*; quæ verba generalia ſunt, ſiue proueniant ratione legis antiquę, ſiue nouæ. Eodem ergo ſenſu loquitur de abſolutione à caſibus reſeruatis, quos ita nominat, vel quaſi per anticipationem iuxta communẽ appellationem; vel quia reſeruati dicuntur, non reſpectu temporis quo editum eſt Concilium, ſed reſpectu temporis quo de illis danda eſt abſolutio. Deniq; ſicut hic ſenſus fauorabilior eſt, & ſatis proprius, ita videtur communi conſuetudine receptus & approbatus.

A Quapropter quandiu de mente Apoſtolicæ Sedis certius non conſtiterit, & ſub illius cenſura videtur probabile reſponſionem illam ſuprà citatam intelligendam eſſe de caſibus poſtea reſeruatis cum aliqua clauſula, aut verbis ſufficientibus, per quæ huic decreto derogari videatur, qualia eſſent ſi in ipſa reſeruatione expreſsè adderetur, *etiam in caſibus occultis*, aut ſi adderetur clauſula, *non obſtante quocunque decreto etiam Concilij Generalis*, vt additur in bulla Cœnæ. At verò ſi ſimpliciter fiat reſeruatio, non exiſtimo per clauſulam generalem derogari ſpeciali decreto Concilij generalis, ſed reſeruationem intelligendam eſſe ſub forma eius. Quod à fortiori ſentit Nauarr. citato loco. 14.

15. *Quid faciet Epiſcopus, ſi occultè labetur.*

Vltimò inquiri hîc poteſt, quid faciet Epiſcopus, ſi B contingat ipſummet labi occultè in aliquem ex huiuſmodi caſibus reſeruatis Papæ? potéſtne aliqua via frui hac gratia, ſeu facultate conceſſa à Concilio; vel erit in hoc peioris conditionis quàm cæteri fideles, vt recurrẽdum illi ſit ad ſummũ Pontificem? In quo clarum eſt, ipſum nõ poſſe ſe abſoluere. Dubiũ verò eſt, an quando ex priuilegio iuris ſibi confeſſorem eligit, poſſit ei hanc poteſtatem delegare, vt illa cõfeſſarius circa ipſum Epiſcopum vtatur. Videtur enim non poſſe, quia Concilium dicit, *delinquentes quoſcunque ſibi ſubditos*: at ipſe non eſt ſubditus ſibi: ergo ex vi Concilij non eſt illi data hæc poteſtas pro ſeipſo: ergo nec poteſt illam delegare. Hoc dubiũ propoſitum fuit Romæ in Congregatione Cardinalium ſub his verbis, *An Epiſcopo in aliquod delictorum, de quibus hoc* C *capite, prolapſo, liceat ad ſe abſoluendum proprium confeſſarium deputare cum eadem auctoritate, qua ipſe poſſet ex eodem capite in ſibi ſubditos exercere.* Reſponſum autem fuit: *Congregatio cenſuit id Epiſcopo licere* Non explicatur autem ibi vnde confeſſor ſic electus habeat talẽ poteſtatẽ. Videtur ergo mihi probabile propter obiectionẽ factam ex verbis Cõcilij, nõ habere illam delegatam ab ipſo Epiſcopo eligente ipſum, ſed immediatè à Papa, ex vi iuris communis. Nam ex vi huius decreti reſeruatio Papæ illis ablata eſt ab his caſibus occultis. Et ideo reſpectu Epiſcopi nõ reputantur vt reſeruata, ſed vt cõprehenſa ſub clauſula generali eligendi confeſſorẽ. Accedit quòd non debẽt Epiſcopi eſſe peioris conditionis: non ergo debent cogi in omnibus criminibus occultis ad Pontificẽ accedere. D Habet autem hoc ſpecialem difficultatem in crimine hæreſis occultæ, etiamſi ſupponatur non eſſe reuocata facultas in hoc Epiſcopis conceſſa circa alios: quia ſolùm data eſt vt exercenda per ipſos: & ideo non videtur veriſimile quod reſpectu perſonæ Epiſcopi delegetur per Papã cuicunq; confeſſori ab ipſo electo. Ratio ſanè videtur vrgens, ideoque probabiliter dici poteſt, hunc caſum reſpectum perſonæ Epiſcopi eſſe excipiendum: quia delegabilis non eſt alicui inferiori ipſi Epiſcopo. Nec mirãdum eſt, quòd in hoc ſentiat maius grauamẽ Epiſcopus, cùm etiam tale delictum maximam habeat deformitatem: & ſi attentè conſideretur, in eo grauamine ſeruatur proportio, vt ſicut in aliis ſub proximo Epiſcopo ſuperiori tale peccatũ E reſeruatũ manet, ita in Epiſcopis reſpectu Papæ, qui eſt proprius ipſorum Epiſcopus. Sed nihilominus Cardinales in ſua reſpõſione nullã limitationem adhibuerunt, ideoque nec ego illam addere volo. Imò cùm dicunt, *Cum auctoritate* &c. omnẽ limitationem excludunt, præſertim cùm non dicant, *quam poſſunt delegare*, ſed *quam poſſunt ex hoc capite in ſuos ſubditos exercere*. Itaq; dicendum erit conſequenter, etiam in hoc crimine occulto Pontificiam reſeruationem eſſe ſublatam, idque ſatis eſſe, vt commiſſum cenſeatur confeſſori electo ab Epiſcopo. Si autem facultas illa reuocata eſt, hoc nõ procedit. De irregularitate etiam

occurre

occurrebat ſpecialis difficultas, quæ ſuo loco tractabitur.

16. Dubium. Secundum punctũ tractandum hîc eſt de Religioſis, præſertim Mendicantibus, an ſcilicet poſsint ex vi iuris communis abſoluere à peccatis reſeruatis Epiſcopis. Nam aliqui Theologi affirmant, ſaltem quando illa peccata reſeruãtur ſolùm per ſtatuta vel præcepta particularia Epiſcoporum. Ita ſentit Gabr. d. 17. q. 2. a. 3. dub. 3. & Angel. verb. *Confeſsio*. 3. n. 28. Syueſt. verb. *Confeſſor*. 2. q. 5. Fundantur præcipuè, quia aliàs poſſent Epiſcopi limitare, & eludere priuilegia religioſis conceſſa à Papa. Addi etiam poteſt, quòd in Extrauag. *Inter cunctas*, de Priu. ſignificatur præter caſus ibi numeratos non poſſe Epiſcopum reſeruare alios reſpectu Religioſorum. Sed, vt dixi, hoc ius reuocatum eſt, & aliud non inuenitur. Ideoque probabilius cenſeo hos Religioſos ex vi iuris communis non habere hanc poteſtatem. Ita tenent Antoni. 3. p. tit. 17. c. 1. & Soto d. 18. q. 4. a. 3. & Nauar. c. 27. nu. 266. Fundamentum iam explicatum eſt. Et addo prǽterea, in Cle. *Dudum*, de Priuil. declarari, Religioſos ex vi illius conceſſionis non habere maiorem facultatem abſoluendi à peccatis, quàm Parochos ordinarios: illi autem non habent facultatem abſoluendi à peccatis reſeruatis Epiſcopis: ergo. Item in Clem. *Religioſi*, de de Priu. §. *Quibus*, præcipitur Religioſis ſub interminatione maledictionis æternæ, ne à caſibus Sedi Apoſtolicæ, aut locorum Ordinariis reſeruatis quemquam abſoluant. Conſiderandum verò eſt etiam ex vi horum iurium non habere minorem poteſtatem hos Religioſos, quàm Parochos; & ideo ſi Epiſcopi velint aliqua peccata ſpecialiter reſeruare reſpectu Religioſorum, quæ non eſſent reſeruata reſpectu Parochorum, non poſſent id facere, nec valeret reſeruatio, quia eſt contra illud ius: & ita cauetur incommodum, quod alia opinio obiiciebat. Addo præterea, ſententiam hanc non ſolùm cõfirmatam eſſe reſponſione quadam Cardinalium 662. ſed etiam addi non poſſe Religioſos per priuilegia Maris magni (quod appellant) abſoluere ab his peccatis. Nihilominus non excluduntur ſpecialia priuilegia, vel directè conceſſa, vel per communicationem, ſi in eis facultas hæc ſufficienter explicetur.

Aliquorum opinio. Gabr. Angel. Sylueſt.

Vera dubij deciſio.

Anton. Soto. Nauarr.

SECTIO III.

Vtrùm in caſibus extraordinariis habeat inferior ſacerdos iuriſdictionem, vt directè poſsit abſoluere à reſeruatis.

1. *Quis dicatur inferior.* INFERIOR ſacerdos hîc vocari poteſt, vel ſacerdos proprius inferior prælato reſeruante, ſeu ad quem facta eſt reſeruatio, vel quilibet alius ſacerdos habens iuriſdictionem delegatam æqualem iuriſdictioni Parochi, ſeu proprij ſacerdotis, vel deniq; quilibet ſimplex ſacerdos, qui hoc in foro, nec iuriſdictionem ordinariam, nec delegatam habet. Rurſus ſupponendum eſt, hîc non eſſe ſermonem tantùm de abſolutione perſonæ habentis peccata reſeruata, ſed de abſolutione, quæ directè cadat in ipſa. Deinde ſupponendum eſt, quæſtionem hanc ſolùm habere locum, quãdo non patet aditus ad ſuperiorem, vel (quod perinde eſt) quando nõ poteſt illi fieri cõfeſſio talis peccati ſine graui periculo, aut detrimento: quia, ſi abſq; his incommodis poteſt à ſuperiore peti abſolutio, vel facultas confitendi alteri, nulla poteſt eſſe neceſſitas ob quã inferior ſacerdos poſſit abſoluere extraordinario modo, & abſq; iuriſdictione commiſſa. Quod adeò verum cenſeo, vt etiã in articulo mortis locum

A habeat. Quamuis enim Concilium Tridentinum dixerit, in articulo mortis nullam eſſe reſeruationem: id tamen intelligendum eſt in abſentia reſeruantis, quia aliàs nulla eſt vera neceſſitas, ob quam alij cenſeantur iuriſdictionem recipere, quæ illis per ſe loquendo ſublata fuerat: neque oportuit Concilium hoc declarare, quia hoc tanquam notum ſupponit.

Prima aſſertio.

HIs ergo ſuppoſitis, certum in primis eſt, omnes ſacerdotes poſſe abſoluere in articulo mortis à peccatis reſeruatis, non ſolùm indirectè & per accidens, ſed per ſe & per propriã iuriſdictionem, quam B pro tali articulo habent circa talia peccata. Hoc probant verba Concilij Trid. ſeſſ. 24. c. 7. *In Eccleſia Dei cuſtodium ſemper fuit, vt nulla ſit reſeruatio in articulo mortis*: nam ſi nulla eſt reſeruatio, ergo manent illa peccata pro illo articulo ſub eodẽ foro, vt ſic dicam, ſub quo ſunt cætera: oſtenſum eſt autem ſuprà, in eo articulo omnes ſacerdotes habere iuriſdictionem delegatam ad abſoluendum directè à peccatis mortalibus: ergo talis iuriſdictio cadit etiam in hæc peccata, quæ extra illum articulum ſunt reſeruata. Cur autem in illo articulo nulla ſit reſeruatio, alij fortaſſe rationem redderent ex diuino iure: Concilium autem Tridentinum hoc refert in benignam & prudentem Eccleſiæ prouidentiam: ſicut etiam nulla excommunicatio reſeruata eſt pro illo articulo, vt conſtat ex cap. *Si quis ſuadente*, 17. quæſt. 4. cum ſimi- C libus, quæ in ſequenti libro ſuo loco tractabimus; quam exceptionem conſtat ortam eſſe ex prouidentia Eccleſiæ, non immediatè ex iure diuino. Atque hinc etiam alia via conſtat regula poſita quoad caſus Pontificios: quia ablata excommunicatione, non manent reſeruata: ſed in articulo mortis quilibet ſacerdos poteſt abſoluere à cenſura reſeruata Papæ: ergo & à peccatis omnibus illi reſeruatis. Vnde fit, maiori ratione poſſe abſoluere à peccatis reſeruatis aliis prælatis.

2. *Omnes ſacerdotes poſſe in articulo mortis à reſeruatis abſoluere. Trid.*

Cur in articulo mortis nulla ſit reſeruatio.

Quin potiùs addo, omnes alios prælatos inferiores ſummo Pontifice non poſſe reſeruare caſus pro articulo mortis: non quia hoc ſit abſolutè impoſſibile iure diuino: nam fortaſſe ſummus Pontifex poſ- D ſet id facere, licèt non expediat: ſed quia conſuetudo Eccleſiæ à ſummis Pontificibus probata, habet vim legis prohibentis, & irritantis talem reſeruationem, in qua lege ipſi non poſſunt diſpenſare. Loquor autem de abſoluta reſeruatione, per quam omnino negatur poteſtas abſoluendi: nam, ſi tantùm eſſet conditionata, id eſt, quòd etiam in illo articulo non poſſet peccatum remitti, niſi ſub onere illud etiam confitendi ſuperiori, ſi periculum mortis euadatur, res eſt magis dubia; quam infrà tractabimus.

3. *Non poſſe reſeruari caſus pro articulo mortis.*

Ex hac generali regula ſequitur primò, in prædicto caſu articuli mortis, regulariter loquẽdo, & ſecluſo ſpeciali iure, poſſe abſoluere à peccatis reſeruatis E ſummo Pontifici quemlibet ſacerdotem proprium, vel habẽtem communem iuriſdictionem delegatam, nullo ſeruato ordine inter illos, id eſt, non eſſe neceſſarium priùs adire Epiſcopum, aut facultatem ab illo petere, etiamſi cõmodè fieri poſſit; nec priùs vocare Parochum, quàm alium ſacerdotem expoſitum habentem iuriſdictionem ex commiſſione. Ratio eſt, quia in illo articulo nulla eſt reſeruatio: ergo eadem ratio eſt de his peccatis, quæ de aliis; ergo, ſicut de aliis poteſt abſoluere quilibet ſacerdos habens iuriſdictionem, nullo ſpectato ordine inter illos; ita & ab his. Item; quia propter reſeruationem factam Papæ, nullum

4. *Corollarium primum.*

nullum ſpeciale ius acquiritur Epiſcopo, vel Parocho: ergo hoc ipſo quòd ad Papam nō patet aditus & propter inſtans mortis periculū reſeruatio ceſſat, reliqui omnes manent æquales quantum ad hoc forum, ſuppoſita communi iuriſdictione. Secus verò erit, ſi omnes hos comparemus ad ſimplices ſacerdotes non habentes iuriſdictionem; nam tunc ſeruandus eſt ordo, vt præferatur habens iuriſdictionem, illam non habenti, & approbatus non approbato, & expeditus impedito, iuxta ſuperiùs dicta in ſimili. Dixi autem, *regulariter*, quia aliquando in iure ipſo diſpoſitum eſt, vt loco Pontificis ſuccedat Epiſcopus: & tunc ille ordo ſeruandus eſt, vt latiùs dicemus in materia de excommunicatione, præſertim circa canonem *Si quis ſuadente*, & interim videri poteſt Couar. in c. *Alma mater*, 1. p. §. 11. n. 8.

Couar.

5. *Dubium proponitur, & ſoluitur.* Interrogabit verò aliquis, ſi in eo articulo adſit ſacerdos, qui ex priuilegio habeat iuriſdictioné ad abſoluendum à caſibus reſeruatis ſummo Pontifici, an debeat ille neceſſariò præferri aliis habé ibus tátùm communem iuriſdictionem. Si enim, vt diximus, in illo articulo peccata non ſunt reſeruata, non videtur hoc neceſſarium. Quia verò vbi adeſt aliquis habens iuriſdictionem Pontificiam non videtur omnino impeditus aditus ad ſummum Pontificem, ideo videri poteſt hoc neceſſarium: quia, qui habet iuriſdictionem ab alio, quodammodo eſt vnum cum illo: & ſine dubio videtur hoc eſſe ſecurius, & moraliter conſulendum, ſaltem vbi aliud extrinſecum incommodum non occurrit. Item eſt vtile, vt liberetur pœnitens ab omni onere ſtatim declarando. Nihilominus tamen non céſeo hoc ſimpliciter neceſſarium: nam reſeruatio facta ſummo Pontifici, non obligat in illo articulo, vel potiùs non comprehendit illum. Item quia illud eſt veluti quoddá priuilegium, quo non mo vti tenetur, ſed poteſt ſequi ordinarium ius. Atque hęc, quę in hoc corollario dicta ſunt cū proportione applicari debent ad caſus reſeruatos inferioribus Paſtoribus.

6. *Corollarium ſecundum.* Secundò infertur ex dicta regula, eū, qui ſic abſoluitur in articulo mortis, non teneri, per ſe loquendo, iterum confiteri peccatum illud reſeruatum Pontifici, ſeu ſuperiori, cui reſeruatum erat. Patet quia nemo tenetur iterum confiteri peccatum illud, à quo directè & per ſe fuit abſolutus: in præſenti autem caſu talis eſt abſolutio à peccatis reſeruatis, vt oſtéſum eſt. Di-

Obiect.

ces, aſſumptum eſſe verum quando iuriſdictio abſolutè conceſſa fuit: ſecus verò eſſe, ſi cōcedatur tantùm ſub onere comparendi coram ſuperiore: in præſenti autem caſu tantùm hoc poſteriori modo iuriſdictionem dari, vt conſtat ex c. *De cætero*, de Sent. excomm. & c. *Eos, qui*, eodem tit. in 6. cum ſimilibus. Circa hoc aduertendum eſt, aliud eſſe loqui de caſibus habentibus excommunicationem annexam, vt ſunt Pontificij: aliud verò de iis, qui nullam habent cenſuram. De prioribus verum eſt, ſecundùm ordinarium ius non concedi hanc facultatem abſoluēdi in articulo mortis, niſi ſub prędicto onere comparēdi: ita vt ſi poſtea pœnités ſit in mora culpabili, in ſimilem excommunicationem incidat, vt habetur in dicto c. *Eos qui*, & bene tractát Caiet. in Summa, verb. *Excommunicatio*, n. 69. & Nauar. c. 26. n. 26. Corrigendum tamen cenſeo, quod ibi addit, ſi pœnitens ſufficienter ſatisfaciat quantum debet coram Deo, excuſari ab illo onere cōparēdi, quia iam impleuit quidquid Superior iuſtè præcipere poterat: hoc enim non probo: tum quia licèt finis præcepti ceſſet, non ideo ceſſat præceptum: tum etiam quia non eſt ille finis adęquatus: nā ipſummet onus cōparendi eſt quaſi pars pœnæ ab Eccleſia impoſitæ pro tali delicto, & ordinatur ad ſpecialem modum ſatisfactionis & obedientiæ Eccleſiæ exhibendum. Denique quia aliàs adhibenda fuiſſet con-

Caiet. Nauar.

A ditio in illo præcepto, ſcilicet, ſi parti læſæ ſufficiens ſatisfactio non exhiberetur: quod tamen non fit. Et ob hanc cauſam dixi vtile eſſe confiteri habenti iuriſdictionem, ſaltem ex priuilegio, ſeu (quod perinde eſt) abſolui virtute alicuius bullæ concedentis tale priuilegium, quia hoc eſt quod tūc priuilegiū operatur, quamuis obligationem ſatisfaciendi auferre non poſſit, cùm ſit iure naturali debita: de qua re dicemus plura in materia de excommunicatione. Hæc autem omnia cum proportione applicāda ſunt ad caſus reſeruatos aliis ſuperioribus habētes cenſuram annexam, etiam reſeruatam. In his autem omnibus caſibus obligatio, quæ manet, non eſt ad confitendum iterum ſacramentaliter tale peccatum quantum eſt ex vi iuris communis, ſed ſolùm ad comparēdum coram ſuperiore, qui conuenientem medicinam
B vel ſatisfactionem imponere poſſit; quia in iure nihil aliud præſcribitur, vt patet ex decretis citatis. Et ideo non obſtante hoc onere & obligatione, verum ſimpliciter eſt, quod ſecundo loco intulimus.

De peccatis verò, quæ non habent cenſuram annexā, controuerſia eſt an poſſint abſolui ſub illo onere, vel etiam ſub obligatione illa iterum ſacramentaliter confitendi, & maximè pro illo articulo. Quam quæſtionem de poſſibili infrà tractabo. Nunc verò ſecūdùm vſum & conſuetudinem Eccleſiæ exiſtimabo, talia peccata pro illo articulo nullo modo reſeruari, nec ſub aliquo ſimili onere abſolui, ſed abſolutè & ſimpliciter. Quæ eſt ſententia cōmunis, quā tenet Pal. d. 20. q. 1. a. 2. Anton. 3. p. tit. 14. c. 19 §. 17. Ang. verb. *Confeſſio*. 3. n. 2. Sylu. ver. *Confeſſio*. 1. q. 19. & ver. *Cōfeſſor* 1. q. 20. Armilla verb. *Abſolutio*, n. 12. Nau. c. 26. n. 26.
C Ratio eſt, quia, vt Conciliū Tridentinū dixit, pro articulo mortis nulla eſt reſeruatio iuxta communem vſum Eccleſiæ: & ideo abſolutio, quæ in illo articulo datur, quantum ad forum ſacramētale ſpectat, ſimpliciter & abſolutè datur nullo relicto onere: nam iuxta commune & ordinarium ius, ſolùm in peccatis, quæ habēt excommunicationem reſeruatam, manet obligatio etiā poſt illum articulum ad comparendum coram ſuperiore, ratione cenſuræ potiùs, quàm ſolius culpæ. Nā, quia cenſura eſt pœna Eccleſiaſtica pertinens ad forum contentioſum, noluit Eccleſia illam omnino abſolutè auferri ab inferiore ſacerdote, propter ſolum inſtantem articulum mortis: quia neque id néceſſariū erat ad ſaluté animæ, neque expediebat
D ad vigorem Eccleſiaſticæ diſciplinæ. Quando autem peccata non habent annexam céſuram, tota remiſſio fit purè in foro pœnitétiæ, & apud Deū: nec per ſe loquendo, relinquitur aliqua ſatisfactio exhibenda Eccleſiæ ex vi prioris obligationis, quæ in homine eſſet: & ideo non conſueuit Eccleſia pro illo articulo culpas ipſas vllo modo reſeruare: neque onus cōparendi poſt abſolutam culpā relinquere ſecluſa cenſura. Vnde ſtatim ſuboritur quæſtio, an poſſit huiuſmodi peccatis tale onus imponi: vel, ſi poteſt, vnde conſtat non imponi in articulo mortis, aut cur id fiet: ſed hoc oportet in ſpeciali ſectione tractare.

7. *An poſſint abſolui reſeruata ſub onere comparendi.*

Palud.

D. Anton. Angel. Syluest. Armil. Nauar.

Secunda aſſertio.

E

8. SECVNDÒ dicendum eſt, extra articulum mortis nullum inferiorem ſacerdotem poſſe abſoluere directè à peccatis reſeruatis propter vllam occurrentem occaſionem, niſi vel ex iure, vel ex ſpeciali priuilegio; aut declaratione Superioris conſtet illi eſſe facultatem commiſſam. Prior pars ſumitur ex illis verbis Concilij Tridentini, *Extra quem articulum (ſcilicet mortis) ſacerdotes, cùm nihil poſſint in caſibus reſeruatis, id vnum pœnitentibus perſuadere nitantur vt*

A ad ſuperiores, & legitimos iudices pro beneficio abſolutionis accedant.* Cùm enim exceptio firmat regulam, & Concilium expreſsè dicat, ſolum excipi articulum mortis, plenè concluditur in omni alio caſu reſeruationem manere integram, & conſequenter nullum inferiorem ex vi ordinariæ iuriſdictionis poſſe à talibus peccatis directè abſoluere propter quācunque aliam occaſionē occurrentem. Dico autē, *directè*, quia nunc non agimus de abſolutione pœnitentis, per quā indirectè tollātur hęc peccata; hoc enim poſtea videbimus: ſed agimus de abſolutione per ſe, & directa. Sic autē eſt euidēs illatio, quia ſine iuriſdictione nullum peccatū poteſt directè remitti, durāte autē reſeruatione, inferior non habet iuriſdictionē, niſi à ſuperiore concedatur. B Exemplum ſimile eſſe poteſt de ſacerdote ſimplici, qui extra articulum mortis in nullo caſu poteſt abſoluere à peccatis mortalibus, niſi aliūde ei concedatur iuriſdictio. Et ideo addidi in aſſertione exceptionem illam, *Niſi ex iure*, &c. per quam excipiuntur caſus Pontificij, in quibus generalis regula iuris eſt Quoties non patet aditus ad ſummum Pontificem, vel legatum, aut Delegatū eius, niſi cum magna difficultate, & mora poſſe peccatorem abſolui ab inferiore ſacerdote: cum onere comparendi coram Pontifice. Quæ regula in materia de excommunicatione ex profeſſo tractanda eſt.

Generalis regula iuris explicatur.

9. Nunc ſolùm aduerto, in iure frequentiùs explicari de particulari reſeruatione facta in canone, *Si quis ſuadente*, vt videre licet in c. *Mulieres*, & in c. *Ea noſcitur*, C c. *Quamuis*, c. *De cætero*, cum aliis de Sent. excom. Auctores autem illam vniuerſaliter intelligere, vel ex identitate rationis, quæ Pontificem mouit; non enim fuit aliqua ratio particularis inuenta in vna reſeruatione potiùs, quàm in alia, ſed illa generalis, *ne pro dilatione pœnitentiæ periculum immineat animarū*, argumento cap. vlt. de Pœnit. & remiſſ. in 6. & ne reſeruatio, quæ pro bono charitatis introducta eſt, contra charitatem vergat. Quæ ratio æquè in omnibus peccatis mortalibus locum habet. Neque in peccato violentæ percuſſionis clerici, inuenitur aliquid, propter quod voluerint Pontifices lenire reſeruationem in illo potiùs, quā in aliis; imò ſemper peccatū illud maximo odio proſecuti ſunt; & reſeruatio illius eſt antiquiſſima omniū, quæ à Pontificibus factæ ſunt. D Vnde ſumitur argumentum ab hac reſeruatione ad alias, tanquam à primo exemplari, quod eſt veluti metrum & menſura cæterarum. Vel denique fundari hoc poteſt in aliis iuribus, quæ generatim loqui videntur, præſertim c. *Eos, qui*, de Sent. excom. in 6. Atque ita ſentiunt Nauar. c. 27. n. 89. Syluest. verb. *Abſolutio*. 4. n. 6. du. 4. & verb. *Excommunicatio*. 8. § 8. Eſtq; communis opinio iuris interpretum in citatis locis, vt ibi Sylu. refert. Ipſe tamē excipit ab hac regula caſus reſeruatos in Bulla Cœnæ, & omnes illos, in quibus nullus poteſt abſoluere, niſi in articulo mortis. Sed primum non dicitur conſequenter, quia non eſt maior ratio de caſibus Cœnæ, quàm de aliis; nam ratio facta, quam diximus mouiſſe Pontificem, æquè in illis atque in aliis procedit; nec prædicta declaratio iuris derogata eſt per Bullam Cœnæ. E In altero verò videtur eſſe repugnantia: quia in omnibus caſibus Pontificis tenor reſeruationis eſt, vt ab eis nullus abſoluat niſi in articulo mortis: ergo, vel poſita regula in omnibus his caſibus locum habet, vel ſi illi excipiuntur, nunquam procedit: quia non eſt maior ratio de vno: quàm de alio. Dices, Si in ipſa reſeruatione excipitur tantùm articulus mortis, quomodo licet nobis excipere caſum aliquem? Reſpondetur, quia ius ipſum ita ampliauit exceptionem illam, quia in diuturno tēpore mortaliter immunere poteſt periculum mortis. Et deinde articulus mortis excipitur, eo quòd

Nauarr. Syluest. Sylueſter reprobatur.

Occurritur obiectioni.

pro illo non fiat reſeruatio ex generali conſuetudine: ideoque illa iam eſt veluti vniuerſalis forma ferendi talem reſeruationem, quæ non excludit alias conceſſiones ſeu delegationes ipſo iure factas.

Vlteriùs verò obſeruare oportet, hanc facultatem iuris immediatè dari ad abſoluendum ab excommunicatione reſeruata, quæ propter talia peccata ipſo iure incurritur: & inde, iuxta regulam ſuperiùs poſitā, cōſequitur vt tollatur reſeruatio culpæ, ac inde fit, vt confeſſor habeat iuriſdictionem ad abſoluēdum directè à talibus peccatis, quia ablata cenſura, iam non manent reſeruata, & propter hoc fuit maximè neceſſaria hæc declaratio; quia per ſe loquēdo, & ſecūdùm iuris inſtitutionem, non poteſt excōmunicatus priùs abſolui à culpa, quàm abſoluatur à cenſura. Eſt autem notanda differentia inter culpam & cenſuram, quòd interdum vna culpa poteſt indirectè & concomitanter tolli per iuriſdictionem & abſolutionem circa aliam, propter connexionem quam mortalia peccata habent inter ſe in ordine ad remiſſionem: excommunicatio verò non poteſt tolli niſi per directā abſolutionem & iuriſdictionem: quia neque inter ſe vna excommunicatio habet connexionem cum alia, neque etiam cum culpa, quia poteſt vna excommunicatio remitti ſine alia, & culpa ſine excommunicatione, & è conuerſo: ideoque non poterat quis abſolui ab excommunicatione reſeruata vllo modo, niſi daretur a reſeruante iuriſdictio, & conſequenter etiam non poſſet ſacramentaliter abſolui ab vlla culpa, etiā non reſeruata, per ſe loquendo, & iuxta intentionem Eccleſiæ, & ideo, ne abſolutio pœnitentiæ ſacramentalis nimiùm differretur, neceſſarium fuit pro eo caſu cōcedere iuriſdictionē ad abſoluendū à cenſura. Hoc ergo eſt quod primariò fit per hanc conceſſionē: ac propterea de illa fuſiùs agere pertinet ad materiā de excōmunicatione, vbi ſpecialiter circa canonē, *Si quis ſuadente*, declarabimus quale debeat eſſe impedimētum adeundi Pontificē, ſufficiens ad hanc excuſationem. Item ſub Pōtifice comprehendi legatū eius, ſeu qui vices eius gerit, vt ſi ad illum pateat recurſus, nō poſſit abſolutio ab alio dari. Item ſæpe neceſſarium eſſe recurrere ad Epiſcopum, priuſquam ad inferiores, ſi fieri poſſit, quia iura ipſa hoc declarant. Ac denique tractabitur quomodo poſt abſolutionē obtentam recurrendum ſit ad Pontificē per ſe, vel per aliū. 10.

Differentia inter culpā & cenſuram.

Difficultas verò ſupereſt, an hæc regula locum habeat in caſibus reſeruatis aliis prælatis inferioribus, in his præſertim, qui nō habent cenſuram annexam: nam de his nihil iura diſponūt: nec Doctores cōmuniter hanc extenſionē faciunt. Imò eā videtur negare Durād. d. 17. q. 15. & Adrian. in 4. materia de Confeſſione. q. 4. Neque argumentū à ſimili eſt ſufficiens in re tam graui, maximè cùm in duobus interueniat tam magna differentia. Vnum eſt, quia reſpectu ſummi Pontificis aditus ad illū, moraliter & regulariter loquendo, ex multis cauſis pōteſt eſſe difficilis, & ideo oportuit vt communi iure prouiſum eſſet aliquod remedium pro huiuſmodi euentu, quia leges humanæ dantur de his rebus, quæ frequentiùs accidunt: reſpectu verò inferiorū Prælatorū raro contingit frequenter aditum eſſe ita difficilē, & ideo neceſſarium non fuit cōmune ius ad illos extendi. Secundò, caſus Pontificij ſemper habēt excōmunicationē annexam, qua ablata aufertur reſeruatio culpæ: per hanc autem cōceſſionem proximè datur iuriſdictio ad abſoluendum ab excommunicatione ſub onere comparendi: alij verò caſus inferiorum Prælatorū ſæpiùs non habent excommunicationem annexam; &, ſi aliquādo habent, non ſtatim aufertur reſeruatio, licèt tollatur excommunicatio, quia hæc duo non ſunt ita cōiuncta in his caſibus, ſicut in Pontificiis. Fateor nihilominus has duas 11.

Difficultas circa regulam ſuprà poſitam explanatur. Durand. Adrian. Refellitur argumentum à ſimili.

duas conſiderationes nō omnino cogere. Nam quod ad poſteriorē attinet, licèt verū ſit iura loqui de peccatis, quibus eſt impoſita excommunicatio: tamen nō de ſola excōmunicatione, ſed de toto caſu intelligenda ſunt, & ſimpliciter cōmittunt inferiori abſolutionem à cenſura, & à culpa; imò abſolutionem à cenſura committunt propter abſolutionem à culpa: & ideo quantum eſt ex vi & intentione talium iurium, nō videtur neceſſarium vt diſpoſitio eorū procedat, quòd peccatum habeat excommunicationem annexam. Vnde, ſi Pontifex nunc reſeruet caſum ſine excommunicatione vt de Sixto V. ſuprà attulimus, ſine dubio de illo caſu Pontificio quoad hunc articulū perinde iudicandum eſt, ac de aliis habentibus impoſitā excommunicationem: quia iura abſolutè concedunt beneficium abſolutionis in prædicto euentu: nec videtur rationi conſentaneum, vt propter excommunicationem adiunctam facilior ſit abſolutio, quàm ſine illa. Rurſus quanuis difficultas comparendi coram ſuperiore frequentiùs accidat circa ſummum Pontificem quā circa inferiores prælatos, nihilominus negari non poteſt, quin ſępe poſſit contingere cum animarum periculo prouenientes ex dilatione pœnitentiæ: ergo, quanuis Pontifices illud ius ſtatuerint occaſione caſuum ſibi reſeruatorum; tamen conſiderata eorum ratione, veriſimiliter credi poteſt ſtatuiſſe generale ius ſeruandum in omni caſuum reſeruatione.

12. *Difficultas ſoluitur.* Sed, licèt hæc videantur rem facere dubiam, nihilominus, in re morali, & adeò graui, non poſſumus hanc licentiam dare ſine maiori fundamento. Et ideo abſolutè dicendum cenſeo, inferiores ſacerdotes non habere iuriſdictionem in hos caſus reſeruatos extra articulum mortis ex vi iuris communis: quia Pontifices ſolùm loquuntur de caſibus ſibi reſeruatis: in quibus eſt ſpecialiſſima ratio, quæ iā tacta eſt. Et præterea declarari poteſt, quia ad curam ipſorum Pontificum pertinuit, iuriſdictionem hanc in ſuis caſibus committere: in inferioribus autem Prælatis non fuit neceſſarium hoc ſtatui iure communi; ſed ſicut ab eis reſeruatio fit per ſtatuta particularia, vel diœceſum, vel religionum; ita eorum curæ & prudentiæ committitur, vt eam faciant modo accommodato ſaluti animarū: ideoque in huiuſmodi ſtatutis ferè ſemper declarari ſolet, vt quoties fuerit difficilis aditus ad prælatum, poſſit aliquo modo obtineri ab aliis abſolutio, ne nimiū pœnitentia differatur. Et ideo addidi in prædicta exceptione, *niſi à iure, vel per aliam declarationem reſeruantis iuriſdictio concedatur.* Prior enim

13. particula, *à iure*, poſita eſt propter caſus Pontificios: poſterior verò propter reliquos. Et huic ſententiæ nō parum fauet Conc. Trid. Nam ſi iure communi vel conſuetudine eſſet conceſſa huiuſmodi facultas omnibus ordinariis confeſſoribus, Concilium non tam abſolutè dixiſſet extra articulum mortis ſacerdotes nihil poſſe in caſus reſeruatos: quod tamen non limitauit in caſibus Pontificiis quia vel illi nō ſunt aliter reſeruati, quàm in iure explicatū ſit, & locutio Cōcilij intelligenda eſt cum diſtributione accommoda, ſcilicet, nihil poſſe in ſingulos caſus reſeruatos, eo modo, quo reſeruati ſunt: vel certè nullam exceptionem fecit de caſibus Pontificiis, quia in eis facta eſt in iure propter excommunicationem, quam regulariter habent annexam. Denique cùm conſtet iuriſdictionem eſſe ſublatam per reſeruationem, & nullo fundamento ſufficienter conſtet eſſe reſtitutam pro his opportunitatibus, non poſſumus id aſſerere, propter ſolas congruentias, quæ oſtendunt quidem eſſe congruum, ſi fiat; non tamen oſtendunt factum eſſe, cùm hoc pendeat ex voluntate concedentis.

A

SECTIO IV.

Vtrum debeat ſuperior facultatem concedere ſubdito petenti, vt poſsit ab aliis abſolui à caſibus reſeruatis.

POSTQVAM dictū eſt de iuriſdictione cōmiſſa ſacerdotibus, ſupereſt vt dicamus de eadē iuriſdictione, vt cōcedi ſolet per facultatē datam pœnitēti ad eligendū confeſſorem. Circa quam eſt dubium quin poſſit ſuperior, ad quē proprio iure pertinet abſolutio ab his caſibus hanc facultatē dare ſuo ſubdito, & quin ſacerdos ex vi talis facultatis legitimè electus, poſſit abſoluere à caſibus huiuſmodi Prælato reſeruatis. Nam per talem facultatem iuriſdictionem accipit. In quo eadem eſt ratio de hac facultate, & de illa quæ datur ad eligendum confeſſorē de aliis peccatis ſeruata proportione. Vnde hic obſeruāda ſunt omnia, quæ ſuprà in diſputatione de hac facultate diximus, addendo ea quæ in ſect. 2. huius diſput. dicta ſunt de ſufficienti expreſſione & extenſione huius facultatis ad caſus reſeruatos, quia verba generalia non ſufficiunt. His ergo poſitis, duo principalia dubia declaranda hîc occurrunt. Primum eſt, an Superior non ſolū poſſit, ſed debeat, & teneatur hanc facultatem dare ſubdito petenti. Aliud eſt, an debeat dare hanc facultatem abſolutè, vel poſſit eam dare imponendo aliquod onus. De primo in hac ſectione, de ſecundo in ſequenti dicemus. 1.

B

C

Circa primū duæ poſſunt eſſe extremæ ſententiæ. Prima abſolutè negans teneri vnquam paſtorem ad hanc facultatem concedendam. Quæ fundari poteſt ex verbis citatis Concil. Trid. *Extra quem articulum ſacerdotes, cùm nihil poſſint in caſibus reſeruatis, id vnum pœnitentibus perſuadere nitantur, vt ad ſuperiores & legitimos iudices pro beneficio abſolutionis accedant.* Expendo enim in primis illam particulam, *Id vnum:* nam certè, ſi ſubditus habet ius exigendi à ſuperiore prædictam facultatem, & ipſe eam concedere tenetur, vix poterit cōfeſſor ſuadere pœnitenti, vt ad ſuperiorē accedat, ſed potiùs ipſe pœnitēs poteſt perſuadere confeſſori, vt ſuo nomine, quanuis in particulari tacito, facultatem exigat, quam ſuperior tenetur ei concedere. Deinde expendo illam particulam, *Legitimos iudices:* quia iudex legitimus alicuius cauſæ, nulli iniuriā facit, ſi per ſe velit eam iudicare; neque tenetur eam alteri committere, ſi ipſe ſit idoneus iudex, vt ſupponimus, ſed ſuperior in hac cauſa ſe habet vt legitimus iudex, vt Concilium aſſerit: ergo. Atque hæc opinio poteſt tribui Victoriæ in Summa 4. num. 147. de Confeſſione, quatenus ait, quando non interuenit ſpecialis cauſa rationabilis extrinſeca, & quaſi per accidens, ſed ſolùm illa intrinſeca difficultas, quam ſecum affert confeſſio, nimirum erubeſcentia confitendi cum ſuperiore, aut timor amittendi apud illū bonā opinionē: non teneri ſuperiorē ad dādam hāc facultatē: quia aliàs nunquam homo teneretur confiteri ſuo paſtori. Et in eandē ſententiā citari poteſt Nauarrus, qui ferè idem dicit in Summa, capite ſeptimo n. 8. & in c. *Placuit.* d. 6. n. 149. & 150. *quia nulla*, inquit, *eſt lex, neque ratio, quæ conuincat excuſari tūc pœnitentem ab obligatione confitendi ſuo ſuperiori: ſic dicimus nullam eſſe rationem, neque legem, quæ conuincat teneri ſuperiorem ad dandam hanc facultatem* Denique communiter Doctores aſſerunt, non teneri propriū paſtorem ad dandam ſubdito facultatem confitendi alieno, niſi ex ligitima cauſa petatur, vt videre licet ſuper c. *Omnis vtriuſque ſexus*: hoc enim neceſſe eſt intelligi de cauſa, quæ non ſit intrinſeca ipſi confeſſioni;

2. *Prima ſententia negatiua.*

D

Victoria.

E

Nauar.

ſioni; alioqui ſemper illa facultas haberet cauſam iuſtam: ergo, per ſe loquendo, & ſecluſis cauſis extrinſecis, quæ ſunt per accidens; non tenetur proprius ſacerdos dare hanc facultatem: ergo neque in præſenti tenetur: eſt enim eadem proportionalis ratio. Præſertim, quia aliàs reſeruatio nullius eſſet momenti, ſi ſuperior teneretur hanc facultatem concedere, quia hoc ferè nullum onus eſt pœnitētium, præſertim ſi per alium facultatem petant; & ita reſeruatio nihil confert ad coërcenda vel curanda peccata, qui eſt finis reſeruationis.

3. *Secunda ſententia affirmatiua. D. Thom.* Secunda ſententia eſt, per ſe loquendo, & ſecluſis extrinſecis incommodis, teneri ſuperiorem ad hanc facultatem concedendam. Quæ videtur ſumi ex D. Thom. Opuſc. 19. contra impugnantes religionem, & in 4. d. 17. q. 3. art. 3. q. 4. ad 6. vbi ait, peccare ſuperiorem, qui difficilem ſe præbet in danda hac facultate. Et ſubdit rationem, quia multi ſunt adeò infirmi, quòd potiùs ſine confeſſione morientur, quàm vt tale peccatum tali ſacerdoti confiteātur. *Vnde illi*, inquit, *qui ſunt nimis ſolliciti, vt conſcientiam ſubditorum per cōfeſſionem ſciant, multis laqueum damnationis iniiciunt, & per conſequens ſibi ipſis.* Quod dictum D. Thomæ reliqui Auctores ſequuntur, Sot. d. 18. q. 2. a. 5. Ledeſma 2. p. 4 q. 7. a. 5. Victoria ſuprà n. 146. Sylueſt. verb. *Confeſſor*, 1. Angel. verb. *Confeſſio*. 3. n. 3. Armilla verb. *Confeſſio*, nu. 35. Nau. dict. c. *Placuit*. n. 119. & 151. *Sotus. Ledeſma. Victor. Syluest. Angel. Armil. Nauar.* Fundamentum huius ſententiæ eſſe videtur, quia hæc iuriſdictio non eſt data ſuperiori propter auctoritatem vel vtilitatem eius, ſed propter bonum ipſius pœnitentis: ergo quoties pœnitens omnino non vult cōfiteri prælato (hoc enim ſupponendum eſt) quamuis ad hoc nullam habeat cauſam, ſed ſolam volūtatem ortam ex intrinſeca difficultate confeſſionis, & ſolùm ob eam rem facultatem petat, tenetur ſuperiori illam concedere. Probatur conſequentia, quia tenetur ſuperior ex vi ſui muneris vti hac iuriſdictione ſicut expedit ad bonum pœnitentis: tunc autem omnino expedit illi facultatem dare, quia hoc modo confitebitur, & remedium obtinebit. Alia autem via exponitur periculo pereundi, aut non integrè confitendi.

Prima concluſio.

4. *Quando teneatur Sacerdos ex iuſtitia concedere facultatem.* IN hac re aliqua ſunt certa, quæ ſi practicè diſtinguantur, vix poterit eſſe diſſenſio. Primò ergo certum eſt, plures eſſe caſus, in quibus ſacerdos ex iuſtitia tenetur hanc facultatem concedere pœnitenti, ita vt faciat illi iniuriam negando illam ſimpliciter. Huiuſmodi ſunt omnes illi caſus, in quibus pœnitens meritò timet aliquod graue damnum extrinſecum inferēdum ab ipſomet confeſſore, vt ſi confeſſionem ſit reuelaturus, vel (quod perinde eſt) ſcientia illa vſurus in graue illius nocumentum, vel graues inimicitias cum illo gerat. Idémque eſt quoties ipſe ſuperior non eſt aliàs idoneus ad ferendum iudicium in tali cauſa, vel quia eſt ignorans, vel adeò improbus, vt loco medicinæ ſit ſcandalum allaturus. In hoc conueniunt omnes Doctores citati. Et ratio eſt per ſe euidens, quia talis ſuperior non poteſt iuſtè priuare pœnitentem legitimo vſu huius ſacramenti; nec poteſt illum cogere vt ſe exponat periculo alicuius grauis nocumenti.

Secunda concluſio.

5. *Non ſemper teneri ſuperiorem ad hāc facultatē cōcedendam.* SECVNDO eſt certum, non ſemper teneri ſuperiorem ad hanc facultatem concedendā. Quod in generali ſatis probat illa ratio: quia aliàs ferè nullius

A momēti eſſe reſeruatio. In particulari autem eſt hoc euidens, ſi moraliter timeat talem facultatem non eſſe futuram vtilem pœnitenti, ſed potiùs facilitatem veniæ futuram eſſe illi occaſionem ſcandali, ſeu recidiui. Item, ſi peccatum tale ſit, vt vergat in damnum communitatis, vel alterius tertiæ perſonæ, cui poteſt prælatus remedium adhibere, ſi illius notitiam habeat: etiam ſeruato confeſſionis ſigillo. In his enim, & ſimilibus caſibus non ſolùm non poteſt, ſed etiā non debet ſuperior facultatem dare: maximè cùm vix, aut nullo modo poſſit talis pœnitens conuenienter diſponi ad confeſſionem faciendam virtute talis facultatis. Hoc notarunt in particulari Ang. dict. nu. 31. *Angel.* nam referens dictum S. Thomæ, addit, *Quod credo verum, niſi quando propter hoc ſollicitant ſcire, ne alios B inficiant.* Soto etiam poſuit exemplum, quando ſuperiori bona fide procedenti cōſtat ſubditum nequiter talem facultatem petere, vt occaſionem accipiat perſiſtendi in peccatis. *Soto.* Similiter Armilla verb. *Confeſſio*, nu. 35. ait, debere negari hanc facultatem, quando eſt in damnum petentis, vel aliorum. *Armil.* Deinde, quamuis ſuperior concedendo facultatem non timeat graue detrimentum ſubditi; ſi tamen maiorem vel æqualem illius vtilitatem ſperat, quamuis eam neget poteſt licitè eam negare: imò aliquando etiam cum minori eius vtilitate, ſi ad aliorum exemplū & commune bonum cenſeatur neceſſarium, aut valdè conueniēs. *Vide Henricū l. 3 de pœnit. c. 13. nu 4.* Ita ſentiūt citati Auctores. Vnde Angelus ait rectè facere ſuperiorem, quando ex hac cauſa negat, vt alij ſcientes & videntes difficultatem in danda facultate, magis à peccatis præſeruentur. *Angel.* Et Armilla dicit, ſuperiorem multoties poſſe negare, ſi vult, quia hoc eſt ex C honeſtate: & quandoque bonum eſſe negare, ne detur occaſio peccandi. *Armil.*

6. Ratio verò eſt; quia ſuperior in hoc vtitur iure ſuo, vt ſatis declarant argumenta facta circa primam ſententiam. Quòd autem id cedat in minorem ſubditi vtilitatem, non ipſe eſt cauſa, ſed ipſemet ſubditus ex ſua negligentia, vel affectione; ergo illi imputabitur, & non ſuperiori, qui poteſt præferre commune bonum illi incōmodo vnius particularis. Præſertim, quia licèt in præſenti videatur hoc eſſe minùs vtile tali ſubdito, quia quodāmodo coactus, cum minore deuotione confitebitur; tamē in futurum poteſt ſperari alia vtilitas maioris momēti, nimirum vt ſit cautior in peccatis vitandis. Semper tamen ſupponi D mus hanc minorem vtilitatem eſſe intra latitudinem fructuoſæ & dignæ confeſſionis, alioqui iam non eſſet minor vtilitas, ſed omnino nulla, vel potiùs graue nocumentum, de quo nondum egimus.

7. Atque hinc vlteriùs ſequitur; per ſe, ac præciſè ex paſtorali munere in hoc foro, & ex intrinſeca difficultate ipſius confeſſionis non ſtatim oriri obligationem concedendi hanc facultatem: imò poſſe ſuperiorem illam negare quoties graue nocumentum ſubditi, quod extrinſecum, & valdè accidentarium eſt huic ſacramento, non timuerit. Deinde ſequitur, quoties ipſe ſuperior non eſt aliunde cauſa talis nocumenti, ſed ſolùm timetur ob duritiem, vel fragilitatem ipſius pœnitentis, non peccare ſuperiorem contra iuſtitiam E reſpectu ſubditi, negando ei talem facultatem: hoc enim totum probant, quæ in priori ſententia adduximus.

8. *Tertia concluſio. Quando teneatur Superior ex charitat. facultatem concedere.* Tertiò verò addimus, ex charitate, vel etiā ex debito ſui muneris & fidelis diſpenſatoris teneri ſuperiorem ad concedendam hanc facultatem, quoties timuerit graue detrimentum ſpirituale ſubditi, ſi illam neget quamuis illud nocumentum non ex iniuria extrinſeca, ſed ex proprio defectu ipſius ſubditi euenturum ſit: vt, quòd tacebit aliquod peccatum in confeſſione, vel, quòd nimiùm differet confeſſionem,

&

D. Thomas. & licentiam peccandi accipiet, vel quid ſimile. Hoc eſt quod intendit principaliter Diuus Thomas, & communis ſententia. Et hoc probat ratio eius, quia hæc poteſtas non eſt data in deſtructionem, ſed in vtilitatem ſubditorum. Nec refert quod ipſe ſubditus ſibi ſit cauſa talis nocumenti; nam hoc ipſum tenetur impedire ſpiritualis paſtor, ſi commodè poteſt. Vnde addo vlteriùs, etiamſi ſperetur aliorum vtilitas ex negatione talis facultatis, non eſſe negandam cum tanto detrimento ſubditi, quia ſacramentum hoc per ſe inſtitutum eſt in bonū pœnitentis, & ad eundem finem data eſt hæc poteſtas, & ad eundem ordinatur reſeruatio: ergo non licet per hoc medium aliorum vtilitatem procurare cum tanto ſubditi detrimento: præſertim, quia moraliter nunquam fit ſine ſacrilegio, & graui iniuria ipſius ſacramenti: fit etiam ipſa cōfeſſio odioſa & difficilis, quod eſt grauius incommodum, propter quod vitandum quælibet alia vtilitas paruipendenda eſt. Oportet autem aduertere, aliud eſſe vtilitatem aliorum procurare, de qua locuti ſumus: aliud verò perniciem aut graue nocumentum eorum vitare, de quo eſt longè diuerſa ratio: nam ſi hæc cauſa intercedat, negari poteſt & debet talis facultas, etiamſi ſubditus ipſe malè vſurus ſit tali medicina, quia hoc iam eſt ſcādalum Phariſaicum: & ideo quidquid ex illo ſequitur, tantùm malitiæ ipſius ſubditi imputatur: nam ipſe tunc tenetur ſuam conſcientiam ei aperire, qui & ſibi & aliis prodeſſe poteſt, & non obeſſe: ergo, ſi nolit huic obligationi ſatisfacere, nec poteſt eſſe ad confeſſionem diſpoſitus, nec facultas confitendi alteri ei poteſt eſſe vtilis: ergo non debet ei concedi, etiamſi obdurato animo nolit confiteri ſuperiori. Nec refert, quòd id proueniat ex nimia verecundia, vel alia affectione, quæ grauem difficultatem ingerat, quia tenetur illam ſuperare, & poteſt cum diuina gratia, vt ſuæ obligationi ſatisfaciat. Extra hunc verò caſum ſemper tenetur ſuperior condeſcendere fragilitati ſubditi, quando eius periculum imminet.

9. *Quarta concluſio. Superiorē debere potius eſſe facilem, quā difficilem. D. Thomas.*

Atque hinc vlteriùs colligo, & addo quartò regulariter ac moraliter loquendo, ſuperiorem debere eſſe facilem potiùs, quàm difficilem in hac facultate concedenda. Hoc etiam intendunt D. Thomas, & alij Auctores citati: eſtque veriſſimum, quia moraliter ac per ſe loquendo, minùs periculi eſt in concedenda hac facultate, quàm in illa neganda. Vnde, vt concedatur, ſatis eſſe debet quòd nulla ſpecialis ratio ad eam negandam occurrat: vt autem negetur, ſemper interuenire debet aliqua ſpecialis ratio, quæ id requirat: non quòd ſemper hoc cadat ſub præcepto, ſed quòd hic ordo ſit conuenientior, qui aliquando poterit eſſe ſub præcepto, iuxta alias regulas tactas. Imò, licèt aliquando ſuperiori videatur interuenire ſufficientem rationem ad negandam facultatem; ſi tamen aliunde ex relatione alterius, vel alia via ei conſtiterit ſubditum nullo modo velle ſuperiorem adire, neque aliis remediis tentatis ad id poſſe induci, tunc ſuperior nunquam debet negare facultatem, nec poteſt licitè, excepto illo caſu de damnificatione aliorum: quia non obſtante quacunque ratione occurrente, & penſatis omnibus, tunc id magis expedit, immò & neceſſarium eſt iuxta leges charitatis. Item quia reſeruatio hæc eſt quædam medicina ſubditi: ergo, ſi cum rigore applicata, cedat in perniciem eius, temperanda eſt, ideóque facultas concedenda. Vnde Nauar. d. c. *Placuit*, n. 149. ait, ſolam verecundiam nimiam pœnitentis eſſe aliquando ſufficientem cauſam, vt hæc facultas danda ſit.

10. *An verecundia ſit ſufficiens cauſa ad dandam hanc facultatem.*

Dices, Tunc ſubditus grauiter peccat volēs extorquere hanc facultatem à ſuperiore ſuo indurato animo, & illudmet propoſitum non confitendi ſuperiori, etiamſi nolit facultatem dare, & graue peccatum in ipſo ſubdito: ergo non eſt ei danda facultas: cur enim ex malitia reportabit commodum? Neque etiāſi detur, illi erit vtilis, cùm ſit ad confeſſionem indiſpoſitus. Reſpondeo, licèt pœnitens, abſolutè loquēdo, teneatur confiteri ſuo paſtori, ſi ille nolit facultatem dare cōfitendi alteri; & ideo ſemper peccet ſubditus habendo abſolutum propoſitum non confitendi ſimpliciter, ſi ſuperior talem facultatem neget, abſque alia cauſa extrinſeca, ſed ob ſolam difficultatem intrinſecam confeſſionis: nihilominus, petendo inſtanter facultatem, non peccat, & ſuperior peccare poteſt illam negando. Nam hæc duo non repugnant: quia ſubditus tenetur iure diuino confiteri proprio paſtori ſuo, ſi ipſe nolit committere ſuam iuriſdictionem alteri, dummodo aliam iniuriam, vel aliud nocumentum propter confeſſionem ſubdito inferat, contra quod diuinum ius peccat ſubditus habens illud abſolutum propoſitum, non confitendi in illo caſu. Non facit autem contra hoc ius, petendo facultatem à ſuperiore: & ideo, ſi abſtineat ab illo propoſito, quantumuis inſtet, & vrgeat petendo facultatem, non peccat; imò poteſt honeſtè agere iuxta exigentiam cauſæ. Ac proinde etiam ſuperior teneri poteſt ad facultatem concedendam: ſæpe enim contingit vt debitor ex iuſtitia teneatur ſoluere debitum, & nihilominus honeſtè petat à creditore remiſſionem eius, quam ipſe ſaltem ex charitate concedere teneatur: illæ enim obligationes, cùm ſint diuerſarum rationum ſimul non repugnant: ita ergo eſt in præſenti. Quapropter (reſpondendo ad difficultatem poſitam) in primis neceſſe non eſt vt in hoc negotio interueniat peccatum, vel praua diſpoſitio ex parte ſubditi petentis facultatem, quia non oportet vt habeat illud formale propoſitum non confitendi, &c. imò prudens ſuperior hoc debet præcauere, ne inducat ſubditum in huiuſmodi quaſi deſperationem; & aliquando poterit hoc ipſum illi ad culpam imputari, ſi ob negatam facultatem ſubditus temerariam voluntatem & propoſitum concipiat. Deinde dico, etiamſi ſubditus in eum ſtatum deuenerit, dandam omnino ei eſſe hanc facultatem, vt remedium aliquod illi malo adhibeatur: nam, licèt, durante illo propoſito ſubditus ſit indiſpoſitus ad abſolutionem tamen obtenta facultate, poteſt ſe diſponere, & de illamet culpa dolere, eámque cum aliis confiteri.

Solutio. Peccare ſubditum nolentē confiteri ſuperiori.

11. *Vltima concluſio. Nō teneri ſuperiorem dare facultatem generalem.*

Tandem in hoc puncto dicendum eſt, non teneri ſuperiorem dare generalem facultatem eligendi quēcunque confeſſorem idoneum vt à caſibus ſibi reſeruatis abſoluat; neque etiam teneri ad committendam cauſam ei ſacerdoti, quem vult pœnitens: ſed poſſe illam committere alteri, vel inter aliquos deſignatos electionem ſubdito dare, prout iudicauerit expedire ab bonum pœnitentis. Hoc etiam colligitur ex dictis Auctoribus, & præſertim Angelus aduertit poſſe, & debere prælatum in particulari inquirere, & ſcire, cui velit ſubditus confiteri: *Et ſi eſt*, inquit, *æquè bonus concedat; ſi verò non eſt æquè bonus, non debet dare facultatē.* Et ratio quidem in generali manifeſta eſt: nam reſeruatio ad hoc fit, iuxta Concilium Tridentinum, vt grauiora delicta grauiùs corripi, & meliùs emendari poſſint: ad quod neceſſe eſt vt grauioris etiam perſonæ, & doctioris ac melioris iudicio ſubdantur: ergo quamuis ſuperior cedat iuri ſuo, committendo cauſam alteri, ſemper habet ius non committendi illam, niſi perſonæ proportionatæ tali cauſæ, & fini reſeruationis: hoc autem regulariter non fiet, ſi generalis facultas concedatur. Sæpe etiam accidere poteſt, vt perſona, quam deſignat pœnitens, ſeu quæ loco illius facultatem petit, talis non ſit ſuperioris

Angel.

perioris iudicio: ergo non eſt cogendus ſuperior vt id concedat. Nec poteſt ſubditus iuſtè conqueri, aut eandem difficultatem reſpectu omnium aliorum allegare, præſertim ſi ei facultas ad eligendum inter plures concedatur. Non debent tamen in hoc ſuperiores eſſe difficiles, quando vel ſubditi prudentes ſunt, & timorati: vel ſacerdos, per quem ſubditus facultatem petit, reuerà eſt ſufficiens vt ei cauſa committi poſſit. Tunc enim, regulariter loquendo, & niſi alia cauſa grauis occurrat, cõſultius eſt acquieſcere pœnitenti; & interdũ poſſet etiam eſſe neceſſarium, iuxta regulas ſuperiùs datas, quæ hic etiam applicari poſſunt.

SECTIO V.

An debeat ſuperior facultatem dare abſolutè.

1\. IAM verò occurrit tractãdum ſecundum dubium ſuprà propoſitũ, an quando ſuperior hanc facultatem concedit, debeat illam abſolutè dare, vel cum aliqua conditione, vel onere pœnitenti impoſito. Duplex autẽ onus poteſt in pręſenti habere locũ. Vnũ eſt, vt talis vel talis pœnitentia illi imponatur: aliud eſt, vt corã ſuperiore cõpareat: nã præter hæc nõ poſſunt alia in præſenti excogitari. Hęc verò habere poſſunt locũ iuxta diuerſos modos cõcedendi hãc facultatẽ. Duobus enim modis poteſt peti & cõcedi. Primo, poſt peccatum reſeruatum cõmiſſum: de quo ferè in toto præcedẽti puncto locuti ſumus. Secundo, ante peccatũ cõmiſſum, vt ſi ſubditus petat facultatẽ à ſuperiore ad confitendum alteri, ſi fortaſſe in aliquod peccatum reſeruatum lapſus fuerit. In priori modo non habet locum onus comparendi coram ſuperióre: nam ad hoc petitur facultas, vt ab onere ſubditus liberetur: repugnãtia ergo eſſet dare facultatem, & imponere tale onus. Itẽ, aut ſubditus petit facultatẽ per ſeipſum, & ſic iam ſatis comparet coram ſuperiore; eſſetq́ue illi impertinens facultas cum onere iterum cõparendi: vel petit facultatem per alium, v. g. per inferiorem ordinarium confeſſorem: & tunc ideo petit, vt perſona, quæ commiſit peccatum, nõ veniat in notitiam ſuperioris, & ad hoc poſtulatur veluti indulgentia eius: ergo neque ibi habet locum tale onus.

2\. *Peccare ſuperiorem, qui inquirit de ſubdito, qui petit facultatem.* Quin potiùs hinc inferunt Doctores ſuprà citati, quando à ſuperiori hoc modo facultas poſtulatur, nõ poſſe licitè interrogare perſonam pro qua poſtulatur, neque aliquas circunſtantias, per quas in eius notitiã deueniat: tum quia, ſi per inferiorem confeſſorem petitur facultas, ille tenetur ſeruare ſigillum, & ſuperior grauiſſimè peccat dum aliquam eius læſionẽ vel fractionem procurat. Imò, licèt ille, per quẽ petitur facultas, non eſſet confeſſor, nec ſciret ſub ſigillo, ſufficeret obligatio naturalis ſecreti in re adeò graui, & ordinata ad remedium cõſcientię proximi. Tum etiã quia ſuperior inquirẽs de perſona in occulto delicto, grauiter peccat contra iuſtitiam, & in præſenti etiam videtur peccare contra hoc ſacramentũ, quia talis ſuperior prauè vtitur poteſtate accepta, & quantum eſt ex ſe, reddit difficilẽ & odioſũ vſum huius ſacramẽti. Itaque quoties facultas cadit in delicta iam cõmiſſa, non habet locũ huiuſmodi onus comparendi moraliter loquendo. Fingi verò poſſet caſus, in quo daretur talis facultas cũ eo onere ſolùm ne differatur confeſſio, quã in præſenti fortaſſe ſuperior non poteſt audire. Sed hic caſus & rarus eſt, & tunc eadem eſt ratio de illo, & de facultate conceſſa pro peccatis, quæ eſſe poſſunt in futuro, de qua ſtatim dicam.

3\. *Poſſe dari facultatem cum onere talis pœnitentiæ.* Poſſet tamen hæc facultas concedi cum limitatione ſeu onere imponendi, ſeu acceptandi talem vel

A talem pœnitentiam pro tali vel tali delicto: nã ad hoc ius habet ſuperior: cùm enim ſit ordinarius iudex in illa cauſa, poteſt eam non ſimpliciter committere, ſed præſcribendo modum, ſeu taxando pœnam ferendam: & aliunde hoc poteſt expedire ad bonum pœnitentis. Et declaratur; nam olim erant in Eccleſia canones pœnitentiales, in quibus taxabantur pœnitentiæ imponendæ pro grauioribus delictis, quorum nonnulla veſtigia ſunt apud Gratianum in fine decreti, & in c. *Latorem*, 33. q. 2. cum ſimilibus: non ergo repugnat pœnam in hoc foro imponẽdam, eſſe taxatam per eum, qui in Eccleſia habet poteſtatem: non eſt autem cur negemus hanc poteſtatem ſuperiori, qui & potuit caſus reſeruare, & poteſt etiam facultatem ad illorum abſolutionem committere. Accedit quod Clemens VIII. in decreto de caſuũ reſeruatione pro regularibus, quanuis prohibeat ſuperioribus re- *S. D. N. Clemens VIII.*
B ligionum vltra modum ibi præſcriptum caſus reſeruare, ſubdit in §. 5. *Licebit tamen ſuperioribus determinare pœnitentias graues quibuſdam peccatis, etiam non reſeruatis, à confeſſariis imponendas, quæ ſubditos ab huiuſmodi peccatis perpetrandis cohibere poſſint.* Ex quibus verbis conſtat à fortiori hoc licere in caſibus reſeruatis, vt probant illa verba, *etiã non reſeruatis*: & per ſe eſt euidens ex paritate rationis. Ergo poſſent ſuperiores religionum ſecundùm ſpecies peccatorum reſeruatorum taxare modum pœnę imponendæ ab his, quibus facultas abſoluendi ab eis committitur: ergo etiam hoc poteſt facere ſuperior in particulari commiſſione, eam tali modo limitando. In vſu verò huius
C poteſtatis neceſſaria eſt prudentia, & moderatio: regulariter enim non videtur neceſſaria, niſi quando ſuperior non multùm confideret de prudentia eius, cui talem cauſam committit.

Et quod dictum eſt de pœnitentia, intelligendũ eſt etiam de quacunque ſatisfactione condigna, aut alia conuenienti medicina, ſi iuxta exigentiã cauſæ moraliter neceſſaria, aut valde conueniens iudicetur. Et propter hunc finem poteſt aliquando ſuperior interrogare ſpeciem culpæ, aut conſuetudinem, vel alias circunſtantias, quãtum ſine manifeſtatione, vel ſuſpicione perſonæ declarari poſſint: cum hoc enim periculo nec ipſe interrogare debet, neque alter reſpondere tenetur. Aliquando etiam poterit ſuperior illam cautionem ſeu limitationem adhibere ſine ſpeciali 4.
D notitia delicti ſub cõditione: videlicet, vt ſi huiuſmodi fuerit delictum, imponatur hæc ſatisfactio, &c. Quod quidem per modum conſilij frequenter fit, & poteſt fieri per modum legis ſeu præcepti, vt dixi; non eſt tamen in vſu vt fiat: & ideo ſine magna & extraordinaria cauſa faciendum non eſt. Et multo minùs eſt committenda iuriſdictio cum tanta dependentia ab hac conditione, vt niſi impleatur, v. g. niſi imponatur talis pœnitentia, & acceptetur, abſolutio aliàs data, ſit nulla: nam hoc & nimis rigoroſum eſt, & periculis expoſitum, & in rigore poteſt eſſe iniuſtum: quia nunquam pœna huius fori tanta neceſſitate præſcribitur, quin committatur aliquod arbitrium iudici, vt
E ſi iuxta diſpoſitionem, vel alias conditiones pœnitentis viderit, aut non eſſe debitorem tantæ pœnæ, aut illi non expedire, poſſit eam moderari. Quia pœna huius fori magis medicinalis eſt, quã vindicatiua; omnino ergo priuare iudicem hoc arbitrio, iniuſtum eſſet: relinquere autem illum cum periculo faciendi ſacramentum irritum, ſeu conferendi abſolutionem, nullum, etiam eſſet imprudentiſſimum: & ideo nunquam eſt hæc conditio illo modo ponenda, ſed ad ſummum per modum cuiuſdam directionis ſeu ordinationis.

De facultate pro peccatis nondum commiſsis, ſi fortè committantur.

5. SVPEREST dicendum de alio modo concedendi hanc facultatem pro peccatis nondum commiſſis, ſi fortè committantur, quæ facultas frequentiùs concedi ſolet ipſis pœnitentibus. Erit autem eadem proportionalis ratio, ſi ponamus iuriſdictionem directe committi ad eundem effectum, & ſub eodem modo. Deinde circa hanc facultatem nulla eſt difficultas noua, quantum ſpectat ad ſecundum genus oneris ſeu moderationis explicatum: nam qua ratione non repugnat illam legem, ſeu directionem imponi circa peccata iam commiſſa, non repugnat circa futura, ſi committantur. Omiſſo ergo illo onere, B circa aliud de comparendo coram ſuperiore eſt hîc ſpecialis difficultas: nam hoc onus per ſe non repugnat cum ordinario fine, propter quem hæc facultas conceditur, quia non datur propter liberandum ſimpliciter pœnitentem ob onere comparendi coram ſuperiore, ſed propter ſubueniendum alicui neceſſitati, ne fortè occaſione illius nimiùm differatur pœnitentia; & ideo frequentiùs concedi ſolet ſub ea conditione, *Si difficilis ſit aditus ad ſuperiorem*. Vnde etiam fit, vt in peccatis reſeruatis habentibus annexam cenſuram, iuxta vſum iuris concedatur hæc facultas ſub eo onere comparendi: igitur, quantum eſt ex fine, & modo huius facultatis, non videtur repugnare cum eo onere concedi.

Difficultas de onere comparendi corã ſuperiori.

6. Difficultas verò ſupereſt, an in peccatis reſeruatis non habentibus cẽſuram, aliunde repugnet concedi facultatẽ ſub tali onere. C Videtur enim repugnare ratione ipſius ſacramenti: in cenſuris enim, quia impoſitio, & abſolutio earum principaliter eſt ex inſtitutione Eccleſiæ, poteſt Eccleſia, prout voluerit, modum abſolutionis præſcribere, & ſub hoc vel illo onere illam præſtare. Tamen in confeſſione, & abſolutione ſacramẽtali nõ poteſt Eccleſia aliquid addere, vel mutare prçter Chriſti inſtitutionem: abſolutio autem ſacramentalis ex efficacia, quam habet ab inſtitutione ſua, liberat hominem à culpa, tam in foro Dei, quàm in foro Eccleſiæ, & cõſequenter liberat illũ ab obligatione ſubiiciendi iterũ illa peccata clauibus, propter quod diximus in ſuperioribus, peccata ſemel ritè confeſſa non eſſe materiam neceſſariam huius ſacramenti, nec poſſe Eccleſiã obligare ea iterum cõfiteri: ergo repugnat huic ſacramẽto, facultatem abſoluendi dari ſub illo onere, D quia, aut vera abſolutio non datur, aut tale onus nõ relinquitur, cùm non poſſit abſolutio ſuo effectu priuari, non exiſtẽte obice ex parte pœnitentis. Vnde etiam in peccatis reſeruatis habentibus cenſuram, onus, quod relinquitur, non eſt ad ſubiiciendum iterum illa peccata clauibus per cõfeſſionem ſacramentalem, ſed ſolùm ad comparendum corã ſuperiore, vt ſatisfactionem debitam imponat ratione cenſuræ contractæ, cuius integrum iudicium non fuerat inferiori confeſſori commiſſum: hoc autem non habet locum in peccatis, quæ non habent cenſuram annexam, quia reſpectu illorum per talem facultatem ſolùm committitur cauſa in foro ſacramentali, E in quo plenum iudicium, & vltima ſcientia committitur confeſſori, hoc ipſo quòd ei cauſa delegatur: quia hoc ſacramẽtale iudicium eſt ſupremum, & vltimum in hoc foro, in quo omnes iudices ſunt æquales: quia ſoluunt in perſona Chriſti: ergo ratione confeſſionis non poteſt manere illa obligatio. Secluſa autem confeſſione ſacramentali, nulla ratio relinquitur coram ſuperiore comparendi. Nec poteſt pœnitens ex vi confeſſionis ſacramentalis obligari ad dicendum eadem peccata A ſuperiori extra confeſſionem, niſi aliunde antea haberet illam obligationem, vt contingit in illis ratione cenſuræ: ergo obligabitur ad iteratam confeſſionem; quod repugnat.

An de nõ habentibus cenſurã poſſit dari facultas cũ onere comparendi.

7. Propter hanc rationem aliqui moderni Theologi negant, poſſe facultatem concedi ſub hoc onere: quod ſi fiat, nihilominus confeſſionem ex vi talis facultatis factam, eſſe validam. Soletque hæc opinio tribui nonnullis antiquis Theologis; nullus tamen abſolutè negat facultatem hanc ſub hac forma concedi poſſe & licitè, & validè, quamuis in modo explicandi ſit diuerſitas, vt videbimus. Solùm Durand. in 4. d. q. 15. nu. 10. videtur in eam partem inclinare. Refertur etiam Holcot in 2. d. 15. & Dionyſ. Carthuſ. diſt. 22. quæſt. 1. Tribui etiam ſolet hæc opinio D. Thomæ quodlib. 1. art. 12. ad 1. B Sed ibi ſolùm aſſerit, neminem poſſe obligari præcepto humano ad confitenda iterum peccata ſemel ritè confeſſa: quod ſatis commune eſt inter Auctores, vt ſuprà dixi: ſed loquuntur de obligatione abſoluta: hîc autem agimus de conditionata, & ſub tali conditione, quæ ex voluntate ipſius pœnitentis pendeat.

Durand. Holcot. Dionyſ. Carthuſ. D. Tho.

8. Communis ergo opinio eſt, eſſe poteſtatem in ſuperiore ad concedendam hanc facultatem ſub hoc onere, ſi expedire cenſuerit. Ita tenuit Henric. quodlib. 1. q. 32, & quodlib. 10. q. 1. Maior. in 4. 17. q. 6. Adrianus in 4. materia de Cõfeſſione, q. 5. § *Ideo pro ſolutione*. Angelus verb. *Confeſsio*, 5. nu. 9. Et eandem videtur Caietanus ſupponere, verb. *Abſolutio*, cap. 1. & Medina Cod. de pœnit. q. *de Confeſsione fratribus priuilegiatis facta*. Idem tenet Palud. in 4. diſt. 17. quæſt. 5. ar. 1. nu. 6. Almain. q. 1. circa finem, qui refert Gerſonem C lect. 2. ſuper Marcũ. Et habetur in Alphabeto 16. lit. T. Idem tenet Nauarr. in Summ. c. 9. num. 1. & c. 26. nu. 12. & in c. *Fratres*. de pœnit. d. 5. nu. 30. & in cap. *Placuit*. de Pœniten. diſt 6. num. 112. Ledeſma in 2. p. 4. quæſt. 8. art. 2. dub. 19. Vt autem verum fundamentum huius ſententiæ declaremus, ſupponendum eſt, per hanc facultatem dari iuriſdictionem ad abſoluendum à peccatis reſeruatis directè & per ſe. Dixerunt enim aliqui, ideo poſſe ſuperiorem hãc facultatem dare ſub tali onere, qui poteſt cõcedere facultatem ſubdito vt confiteatur alteri, à quo abſoluitur directè à peccatis non reſeruatis: à reſeruatis autem ſolùm indirectè, ac proinde illa manere iterum obnoxia clauibus. Sed hæc ſententia omnino falſa eſt, quia illa eſſet quædam dimidiatio confeſſionis, D vel abſolutionis, ad quam non poteſt ſuperior ſpecialem facultatem dare, cùm ſit contra diuinum ius. Vnde argumentor in hunc modum: quia vel ſuperior delegat iuriſdictionem ſuam ad caſus reſeruatos, vel non: ſi delegat, ab illis dari debet directè & per ſe abſolutio, cùm nihil ſit quod impediat eius integritatem: ſi autem non delegat, impertinens eſt eius licentia. Nam, vel occurrit ſpecialis neceſſitas, ob quam licitum eſt abſoluere pœnitentem abſque integra iuriſdictione ſuper omnia peccata mortalia illius; & tunc fieri poterit confeſſio, & abſolutio abſque ſpeciali licentia ſuperioris: quia id non licet ex diſpenſatione eius, ſed ex ipſo diuino, ſeu naturali iure, ſuppoſita inſtitutione, vt in diſputatione E ſequente videbimus. Vel non occurrit huiuſmodi neceſſitas: & ſic nulla poteſtas humana efficere poteſt, vt liceat ſine tali occaſione dimidiatam confeſſionem vel abſolutionem efficere: erit enim formalis, & non materialis tantùm, cùm nulla ſit vera neceſſitas illius. Certum ergo eſſe debet, per hanc facultatem ſuperioris concedi iuriſdictionem ad abſoluendum à reſeruatis, & hanc diximus poſſe delegari cum ea conditione ſeu onere.

Communis ſententia. Henric. Maior. Adria. Angel. Caiet. Medin. Palud. Almain. Gerſon. Nauarr. Ledeſm.

Aliquorum ſententia reprobatur.

9. Circa fundamentum autem huius veritatis dicunt

plures ex citatis Auctoribus, illud poſitum eſſe in mutuo conſenſu, & quaſi pacto inter ſuperiorem & ſubditum: nam ſuperior poſſet non delegare iuriſdictionem ſuam, & delegando, facit gratiam & fauorem ſubdito: ergo poteſt ſub ea conditione eam concedere, vt ſi ſubditus velit tali gratia vti, conſentiat obligationi cõparendi coram ſuperiore: & tunc ſubditus obligationem acceptans obligatus manet, non tam ex præcepto diuino confeſſionis, aut ſpeciali præcepto ſuperioris, quàm ex pacto mutuo. Ita ſignificant Palud. Almain. Medina, & alij, & diſtinctiùs explicauit Nau. Vnde inferunt primò, debere hanc conditionem declarari ſubdito. Et quidem, ſi illi datur facultas explicata conditione, hoc ipſo quòd poſtea illa vtitur, ſatis acceptat conditionem, & obligatus manet. Si verò commiſſio facta eſt ſacerdoti ſub ea conditione, inſcio pœnitente, tenebitur confeſſor ante auditam confeſſionem, vel ſi id non aduertit, donec peccatum reſeruatum audiuit, ante abſolutionem datam, explicare conditionem pœnitenti: & ſi eam non acceptauerit, non abſoluere, quia non habet facultatem abſoluendi niſi ſub ea conditione: ſi autem acceptauerit, eo ipſo manebit pœnitens obligatus ad comparendum coram ſuperiore.

Palud. Almain. Medin. Nauarr.

10. Secundò, hinc facile reſpondent ad totam rationem dubitãdi in principio poſitam: concedunt enim abſolutè, non poſſe ſuperiorem præcipere iteratam cõfeſſionẽ, neq; etiã obligare ſubditũ vt ſe illi prodat poſtquã ſemel abſolutus eſt. Nihilominus tamen aiunt, poſſe non delegare ſuam iuriſdictionẽ niſi ſub tali pacto, quia hoc neque repugnat inſtitutioni talis ſacramenti, neq; veritati aut effectui integro ipſius formæ: neq; eſt cõtra vllam legẽ iuſtitiæ, aut alterius virtutis. Atque ita ſimul relinquitur declaratũ fundamẽtum huius ſententiæ. Nam quòd hic modus obligationis & pacti ſit poſſibilis, probat ratio proximè facta cum reſpõſione ad rationẽ in oppoſitũ. Quod verò poſito illo pacto, inde oriatur hæc obligatio, probatur ex natura pacti iuſti, in quo aliquid datur cũ obligatione aliquid faciendi. Aliunde verò cõſtat materiã huius pacti eſſe grauẽ: nã quòd inferior compareat coram ſuperiore, ad quod ex vi huius pacti obligatur, res eſt grauis ex ſuo genere nõ ſolùm quia de ſe eſt actio honeſta pertinẽs ad Dei honorẽ, & reuerentiã ſuperioris, in materia graui: ſed etiã, quia ad bonũ animæ ipſius pœnitẽtis, & ad commune etiam bonũ, vt reſeruatio peccatorũ efficacior ſit, magiſq; retrahat ſubditos à peccãdo poteſt multùm intereſſe. Et declaratur; nam ſi ſubditos propria ſponte voto ſe obligaſſet ad ita comparendũ coram ſuperiore, ſine dubio maneret obligatus, & cenſeretur res ſatis grauis: ergo idẽ eſt ſi oriatur obligatio ex dicto pacto. Rurſus quòd talis obligatio non poſſit alio modo imponi à ſuperiore, probatur à dictis Auctoribus, quia per ſe & abſolutè non poteſt præcipere confeſſionẽ iteratam. Melius tamẽ videtur explicari ratione dubitãdi in principio à nobis poſita. Deniq; quòd intentio ſuperioris quando concedit facultatem ſub illo onere, ſit conficere hoc pactũ cum ſubdito, probatur, quia intendit illum obligare eo modo quo poteſt, & eadem ratione ſubditus acceptat eo modo quo poteſt & debet, iuxta intentionem ſuperioris.

11. Hæc ſentẽtia ſic explicata eſt ſine dubio valdè probabilis propter hoc fundamentum, & propter tot Doctorum auctoritatem, & magna ex parte ſufficit ad defendendum vſum talis facultatis, & ad omnem effectum per illam intentum. Nonnulla tamen aduertenda circa illam occurrunt. Primum eſt, nonnullos Theologos docuiſſe, etiam admiſſo hoc genere pacti & obligationis, ſubditum non peccare mortaliter non comparendo poſtea coram ſuperiore, quia

An admiſſo tali pacto peccet ſubditus nõ comparendo.

A cenſent, illam materiam, nimirum quod tale peccatum iam confeſſum à ſuperiore ſciatur, eſſe rem parui momenti, ſecluſa neceſſitate ſacramenti. At hoc improbabile eſt, vt declarat ratio ſuperiùs facta, & exemplum de voto adductum: errantq; dum ſignificant, hanc obligationem ſolùm imponi propter notitiam ſuperioris in ea ſiſtendo; quæ non ſolùm eſſet res parui momenti, ſed etiam vana curioſitas: non eſt ergo propter notitiam per ſe ipſam, ſed propter effectus pertinentes ad diuinum honorem, & bonũ ſubditorum, ad quos illa ordinatur, ſub qua ratione illa eſt res valde grauis. Eo vel maximè, quòd non tantùm manet obligatus pœnitens ad dandam notitiam ſuæ culpæ ſuperiori, ſed etiam ad complendam ſatisfactionem ſeu emendationem, quam ipſe iniunxe- B rit, vt conſtat ex omnibus iuribus, in quibus fit mentio ſimilis conditionis, & ex dicendis etiam conſtabit. Hæc autem obligatio tota ſine dubio eſt res ſatis grauis vt per ſe notum eſt.

Quorumdam Theologorum opinio probatur.

12. Quod verò quidam aiunt, illam obligationem iniuſtè extorqueri, eſſeq; inuoluntariam: quia ſubditus nollet talem conditionem acceptare, ſolúmque illam acceptat, quia non poteſt aliter facultatem obtinere, ac proinde, vel nullam, vel leuem eſſe talem obligationem: Hoc, inquam, nullius momenti eſt; & æquè improbabile, ac præcedens: quia, cùm ſuperior habeat integrũ ius in talẽ cauſam, & nullo iure teneatur illam facultatẽ dare ſubdito, &, ſi illã neget, nullam ei faciet iniuriam, multo minùs illam facit dãdo facultatem ſub illo pacto, & non aliàs. Vnde non po- C teſt illa dici violentia, quandoquidem liberum eſt ſubdito non acceptare conditionem. Neq; etiam ibi interuenit diminutio voluntarij: quæ poſſit obligationem vel culpam diminuere, quia in omni pacto, in quo aliquis ſuſcepit aliquod onus propter aliquod commodum, poteſt dici interuenire ſimile inuoluntarium, quia vnuſquiſq; vellet potiùs abſolutè & liberè reportare commodum, quàm ſub conditione onerosa: hoc verò non impedit quominus acceptata conditio obliget iuxta materiæ exigentiam: ita ergo in præſenti contingit.

An obligatio comparendi iniuſtè extorqueatur.

13. Addit verò Palud. citato loco, *Licèt iſte modus ſit poſſibilis non tamen eſſe conuenientem, non quia Eccleſia hoc non poſſit ſtatuere: ſed quia iuxta cõmunem ritum hoc nõ ſeruat: & etiam quia fruſtra audiret, ex quo abſoluere* D *non poteſt.* Veruntamen hoc etiam falſum eſt, quia in illo modo concedendi talem facultatem, nihil eſt præter rationem iuſtitiæ aut charitatis, aut alterius virtutis: neque etiam eſt aliquid incommodi aut periculi, vt minùs conueniens cenſeatur. Quòd autem in reſeruationibus, ſeu facultatibus Pontificis, quæ vniuerſam Eccleſiam reſpiciunt, hoc fortaſſe non ſit in vſu, ideo eſt, quia illa peccata ſemper habent cenſuram annexam, & ideo quando illud onus imponitur, videtur eſſe præcipuè ratione cenſuræ. Tamen ſicut inde non ſumitur argumentum, quòd reſeruatio caſuum ſine annexa cenſura non ſit conueniens; ita nec quòd facultas abſoluendi ab illis cum ſimili onere conueniens non ſit. Eo vel maximè, quia interdum Põtifex reſeruat caſus ſine excommunicatione E annexa, vt in citato Motu Sixti V. & non propterea dicet quiſpiam, vt opinor, poſſe aliquem abſolui ab inferiori à tali caſu propter ordinariam difficultatem, & moram adeundi ſummum Pontificem ſine vlla obligatione comparendi; alioqui inutilis eſſet talis reſeruatio. Ac denique, licèt daremus hunc modum non eſſe conuenientem pro tota Eccleſia, quia non eſt accommodatus ſtatui omnium fidelium; tamen inter religioſos, qui maiorem perfectionem profitentur, & ſpecialiori modo ſubſunt paſtorali curæ ſuorum prælatorum, poteſt eſſe valde conueniens.

Palud. reprobatur.

Maior. Carthuſ. niens,& ita Maior & Carthuſianus referunt fuiſſe in vſu in religione Ciſtercienſium per conſtitutionem à ſummis Pontificibus probatam. Et nũc etiam hoc ſeruatur in aliqua religione cum magno fructu, & ſine vllo incommodo.

14. *Refutatur iterum Paludan.* Illud denique,quod Palud.ſubiungit, *quia fruſtra hoc audiret, ex quo abſoluere non poſſet,* nullum verum ſenſum habere poteſt. Nam ſi loquatur de inferiore confeſſore,cui datur talis facultas, falſum eſt,abſoluere non poſſe: quia, licèt relinquat in ſubdito onus comparendi, verè & ſacramentaliter illum abſoluit: & ideo non fruſtra audit. Quòd ſi pœnitens non acceptet conditionem, verum eſt non eſſe abſoluendum: inde tamen ſolùm ſequitur,ante auditam confeſſionem proponendam eſſe huiuſmodi conditionem. Si autem de ſuperiore loquatur, falſum etiam eſt, illum non poſſe abſoluere, cùm poſſit abſolutio bis cadere ſupra eadem peccata. Et præterea, licèt non abſoluat, neque ad hunc finem ſe illi ſubditus manifeſtet; nihilominus non erit fruſtra:quia poteſt deſeruire, vt ſuperior vel meliorem medicinam vel maiorem ſatisfactionem adhibeat.

15. *Difficile dubium proponitur.* Præterea hac ſententia obſeruandum eſt, ab illius Auctoribus non ſatis declarari, quid dicendùm eſſet, ſi contingeret pœnitentem abſolui per talem facultatem, priuſquam illi explicetur conditio, ſeu

1. Sent. onus eius. Tamen conſequenter loquendo, ex principiis huius ſententiæ ſequi videtur, illum ſubditum non manere obligatum ad comparendum poſtea coram ſuperiore, etiamſi poſtea illi declaretur conditio quia poteſt non acceptare illam, & ſine ſuo conſenſu non obligatur, vt diximus:& nihilominus manebit abſolutus, quia prior ſententia valida fuit, nec reuocari poteſt. Neq; hoc cenſebitur inconueniens, aut contra vigorem diſciplinæ per reſeruationem intentam:quia ad hoc ſatis eſt, vt confeſſor teneatur ſub præcepto explicare pœnitenti conditionem facultatis conceſſæ, priuſquam confeſſionem eius audiat:quòd verò interdum ex negligentia,aut ex malitia eius poſſit hoc prætermitti, & ideo poſſit ſubditus ab illa obligatione excuſari, & rarum eſt, & accidentarium & ideo in re morali non eſt conſideratione dignum.

16. *2. Sent.* Aliquibus autem viſum eſt, illam abſolutionem in eo caſu non fuiſſe validam, ideoque eadem obligatione teneri ſubditum confiteri ſuperiori, qua antea tenebatur. Ratio huius ſententiæ eſſe poteſt,quia illi confeſſori non eſt data iuriſdictio,niſi ſub ea conditione: ergo illa non expleta, illi non datur iuriſdictio quoad talem actum. Et poteſt confirmari:quia delegatus, non ſeruans formam ſibi in commiſſione præſcriptam,nihil operatur,vt conſtat ex c. *Venerabilis*, cum ſimilibus, de Offic.delega.quia non habet plus iuriſdictionis, quàm illi commiſſum eſt: ſed in præſenti commiſſa eſt iuriſdictio ſub tali forma & modo: ergo non-ſeruans illum, nihil facit. Et confirmatur ſecundò:nam ſi in eo caſu confeſſor proponeret conditionem ſubdito, & ipſe nollet eam acceptare,& nihilominus abſolueretur à ſacerdote, confeſſio eſſet nulla ex defectu iuriſdictionis, propter non impletam conditionem. Et ſimiliter ſi ſubditus deciperet confeſſorẽ acceptando exteriùs conditionem, ſine propoſito implendi,aut cõparendi coram ſuperiore,abſolutio data à ſacerdote,etiam bona fide ex parte illius,eſſet nulla propter eundem defectum: ergo a fortiori abſolutio data priuſquam ſubditus acceptet conditionem, imò priuſquam illi proponatur, ſiue hoc fuerit ex malitia, ſiue ex inaduertentia confeſſoris, inualida eſt:quia multo magis deficit ibi conditio neceſſaria ad vſum iuriſdictionis.

17. Tandem confirmatur:quia aliàs ſi ſufficeret ſubdi-

A tum bona fide confeſſum, ſequeretur, in eo caſu, in quo pœnitens priùs confitetur caſum reſeruatum, quàm illi ſit tale pactum, ſeu talis conditio propoſita, & poſtea confeſſor ante abſolutionem proponit conditionem, licèt pœnitens nolit eam acceptare, debere nihilominus à confeſſore abſolui: quod Nauarrus & alij non admittunt. *Nauar.* Sequela patet,quia iam pœnitens bona fide ſemel confeſſus eſt, & rectè diſpoſitus, vt ſuppono, & ex hac parte iam acquiſiuit ius ad abſolutionem ſimpliciter obtinẽdam; aliunde verò iam non poteſt obligari ad conditionem illam acceptandam: quia aliàs obligaretur ad iterum confitendum peccatum ſemel ritè confeſſum,idque non tantùm ſub conditione voluntaria,ſed ſimpliciter & abſolutè:quia ſupponitur vna confeſſio iam facta, &

B poſt illam exigitur acceptatio obligationis iterum comparendi, quod eſt abſolutè hoc exigere. & non ſub aliqua conditione,quæ iam pendeat ex voluntate pœnitentis. Nec ſatis eſt dicere, conditionem ibi incluſam eſſe.vt ſi vult abſolutionem obtinere: quia ſi abſolutio illa validè dari poteſt abſque tali conditione, iniuſte à pœnitente exigitur in illo caſu: quia iam habet ius acquiſitum per confeſſionem factam. Item,quia conditio talis eſſe debet, vt maneat liberum pœnitenti aliqua via ſemel tantùm confiteri, ſi velit:quod in illo caſu non ſeruatur:quia, ſiue abſoluatur pœnitens acceptando conditionem, ſiue non abſoluatur:quia illam non acceptat, cogitur iterum confiteri idem peccatum ritè confeſſum, quantum eſt ex parte eius:ergo, vel dicendum eſt, in eo caſu abſoluendum eſſe pœnitentem, etiamſi nõ acceptet

C conditionem: quia habet ius, & rationabilem cauſam non acceptandi: quod videtur abſurdum, & contra praxim, & contra eoſdem Auctores, vt dixi: vel dicendum eſt, ideo tunc non poſſe abſolui: quia quacunque ratione talis ſubditus abſoluatur, non propoſita vel acceptata illa conditione bona fide, abſolutio eſt nulla.

Nihilominus tamen hæc ſententia valde rigoroſa eſt. 18. *Secunda ſententia reiicitur.* Nam licèt fortaſſe non repugnet iuriſdictionem eo modo committi, & cum tota illa dependentia à propoſita conditione: quia cùm hæc conceſſio fiat per humanam voluntatem, & ab illa pendeat, non eſt vnde repugnet conſenſum ſeu intentionem delegantis eſſe conditionatam in prædicto ſenſu (quod multi exiſtimant ita eſſe in ſimili abſolutione à cen-

D ſura:) nihilominus in præſenti non videtur hæc intentio prælati delegantis prædicto modo iuriſdictionem: *Vide Nauarr. c.27.n 46.& 89.* quia neque ex forma conceſſionis colligi poteſt talis intentio:nam ſufficienter intelligitur, quòd illa conditio ponatur tanquam præcepta.quamuis iuriſdictio non præbeatur omnino dependenter à tali conditione. Item non colligitur ex vſu: nullus enim exiſtimauit abſolutionem bona fide datã pœnitenti, cui non eſt explicata illa conditio, non fuiſſe validam: imò nec de ſimili abſolutione à cenſura in eo caſu, in quo iura apponunt talem conditionem, aliquis Auctor hoc dixit. Nam, ſi quis abſoluatur in articulo mortis ab excommunicatione

E contracta, v.g. ob violentam clerici percuſſionem, etiamſi non admoneatur à confeſſore de obligatione poſtea comparendi,valida eſt abſolutio.Quod eſt ſecus quãdo poteſtas abſoluendi datur ſolùm ſub ea conditione, *ſatisfacta parte*: nam tunc ſi ea conditio non fuit impleta eo modo, quo commodè potuit, abſolutio fuit nulla. Et ratio differentia eſt, quia hæc cõditio poſterior eſt prærequiſita ad abſolutionem, & ſub illa datur iuriſdictio, & non aliàs: prior verò conditio non eſt prærequiſita ad abſolutionem, ſed per illam, vt manantem à tali iuriſdictione, efficitur, ſeu conſummatur. Hinc ergo cenſeo, conditionem

tionem illam, quantum ex iure communi colligitur, non ita apponi, vt irritet actum propter defectum aliquem ex ignorantia, vel malitia confeſſoris commiſſum: ergo eodem modo intelligenda eſt ſimilis reſeruatio, vel facultas abſoluendi à reſeruatis. Tandem ex ſubiecta materia id colligi poteſt: tum quia hæc conditio onerosa eſt, & ideo non eſt tam rigoroſo modo interpretanda: tum etiam, quia non eſſet inconueniens talis modus conceſſionis cum morali periculo ſæpe faciendi ſacramentum irritum. Denique coniecturæ in oppoſitum non cogunt: negamus enim iuriſdictionem illam datam eſſe dependentem à conditione aliquo modo antecedente, quoad pactum ſeu acceptationem pœnitentis.

19. *Rationibus ſatisfit.* Vnde ad primam confirmationem negamus illam eſſe formam ſubſtãtialem ſeruandam in vſu talis iuriſdictionis, in qua tantùm forma verum habet principium ibi ſumptũ de iuriſdictione delegata. Ad ſecundam verò confirmationem cõcedo, in caſibus ibi propoſitis abſolutionem per ſe loquendo, eſſe nullam, non quidem ex defectu iuriſdictionis: ſed ex fictione pœnitentis cõtraria veritati ſacramẽti: nam dum ille exteriùs acceptat, & interiùs non habet animum implendi, moraliter peccat; quòd peccatum non confitetur, nec de illo dolet, & ex hoc capite confeſſio eſt nulla. Idemque eſt, etiamſi exteriùs acceptet, vel quacunque alia ratione velit abſolui ſine propoſito comparendi. Dico tamen *per ſe loquendo*, quia, ſi ille pœnitens excuſaretur per ignorantiam à culpa mortali in ea fictione ſeu voluntate, abſolutio valida eſſet, quia iam nullũ habet ſubſtantialem defectum. Exiſtimo tamen illum nihilominus manere in re ipſa obligatum ad comparendum: quia eo ipſo, quòd ſciens facultatem eſſe à ſuperiori tali modo datam, vult per illam abſolui, re ipſa accipit obligationem ſibi impoſitam, etiamſi per ignorantiam habeat illicitam volũtatem, vel propoſitum aliquo modo contrarium, quod à fortiori patebit ex dicendis. Vltima verò confirmatio potiùs probat, Nauarrum, & alios Auctores non conſequenter loqui, quàm quòd prædicta abſolutio nulla ſit. Nam ſi verum eſt, eum, qui bona fide abſoluitur ſine notitia talis oneris, poſtea non teneri ad illud ſuſtinendum, conſequenter profectò dicendum videtur, eum, qui ſimili bona fide confeſſus eſt, ſine notitia talis oneris, iuſtè exigere abſolutionem, nolens acceptare tale onus: quia pactum ibi incluſum indebito tempore illi proponitur, quando videlicet, ex parte illius iam eſt impleta conditio, & ſuſceptum ferè totum grauamen, quod poterat eſſe ex parte pœnitentis: vnde ſi hoc poſteriùs iudicatur abſurdum, etiam illud priùs admittendum non eſt.

20. *Vera dubij occurrentis ſolutio.* Quapropter aliter de hoc caſu ſentiendum cenſeo: videlicet, eum, qui ex vi talis facultatis abſoluitur à caſibus reſeruatis, quanuis ante abſolutionem ignoret pactum ſeu conditionem facultatis, nihilominus in re ipſa manere obligatum ad cõparendum cùm intellexerit modũ cõceſſæ facultatis. Hoc probo primò à poſteriori, ſeu ab incõuenienti ex illa vltima confirmatione proximè tractata. Secũdò, probo à ſimili ex facultate iuris ad abſoluendum à peccatis reſeruatis ſummo Pontifici ſub illo onere: nam ipſa abſolutio ſic data, per ſe habet efficaciam inducendi talem obligationem independenter à conſenſu præſtito à ſubdito, ſed ſufficit conſenſus debitus, ergo idem eſt in præſenti. Nam, licèt illa facultas iuris ſit ad abſoluendum à cenſura, non tamen à ſola illa, ſed etiam à culpa, & in vtramque per ſe cadit illud onus: imò illa facultas, vt ſuprà oſtendi, non limitatur ad peccata reſeruata cum cenſura, aliàs quando Pontifex reſeruat peccatum ſine excõmunicatione (quod interdum facit, vt ſuprà) oſtendi non poſſet quis ab illo abſolui ex vi illius conceſſionis iuris: quod ſine ratione diceretur, cùm iura non ponant talem limitationem, nec ſit rationi conſentaneum vt ſit diſſicilior abſolutio à peccato, ſolùm quia non habet cenſuram annexam.

Tertiò eſt ratio à priori: quia in Prælato non deeſt poteſtas ad hanc obligationem inducendam, neque etiam deeſt volũtas: ergo inducit illam. Conſequentia eſt euidens, & de minori nulla eſt diſceptatio: quia ſupponimus prælatũ ſatis explicare voluntatẽ ſuam, & quia in hoc intendunt huiuſmodi prælati imitari ius Pontificium. Denique ſimpliciter adhibent illam conditionem, & imponũt hoc onus: ergo intelliguntur id velle quantum ex ſe poſſunt, independenter à voluntate ſubditi. Probatur ergo maior, in qua eſt difficultas: nam hæc facultas datur per verã delegationem iuriſdictionis, quæ ab homine confertur; ſed in omni delegante iuriſdictionem ſuam eſt poteſtas cõmittendi illam magis, vel minùs reſtrictam, & ſub hoc vel illo onere: hac enim ratione poteſt abſolutio à cenſura illo modo committi: ergo ſimiliter in præſenti eſt poteſtas in delegante ad committendã cauſam ſub illa conditione, & onere ſubdito impoſito. 21. *Aßignatur ratio à priori.*

Fortaſſe reſpondebit aliquis negando aſſumptum, iuxta opinionem aſſerentem totam iuriſdictionem huius fori dari immediatè à Chriſto. Dicetur enim, prælatum per hanc facultatem non dare iuriſdictionem, ſed ſolùm applicare materiã; qua applicata, non eſt in poteſtate eius ita limitare hanc iuriſdictionem, quin eius actus ſit omnino perfectus, & conſummatus tanquam in ſupremo tribunali, ſine recurſu ad aliud, quod ſit ſuperius. Hæc tamen reſponſio nititur falſo fundamento: ſuperiùs enim oſtenſum eſt propriiſſimam iuriſdictionem eſſe, quæ in hoc foro hominibus per homines datur, & ab ordinariis paſtoribus alienis ſacerdotibus delegatur. Et in hac veritate fundauit Concilium Trident. poteſtatem reſeruandi caſus, vt patet ex ſeſſ. 14 c. 7. vbi ſic ait, *Quoniam igitur natura, & ratio iudicij illud expoſcit, vt ſententia in ſubditos duntaxat feratur*, &c. vſque ad illud, *In quem ordinariam, aut delegatam non habent iuriſdictionem.* Meritò ergo poſſumus nos, reiecto illo fundamẽto, in oppoſito hanc poteſtatem fundare. Sed prætereà, remota vocabulorũ diuerſitate, ſatis nobis eſt quòd illa applicatio materiæ pendeat ex hominis delegantis voluntate, & ſit de neceſſitate ſacramenti, vt dicti Auctores concedunt: qui etiam conſequenter aiunt, in huiuſmodi materiæ applicatione fundari caſuum reſeruationem; quia ſicut ab humana volũtate pendet materiam applicare, ita & hoc vel illo modo, ſeu magis, vel minùs applicare: ergo cum eadem proportione nos poſſumus concludere, poſſe ſuperiorẽ applicare materiã cum tali modo ſeu onere. Declaratur hæc conſecutio: quia vel per materiã, quę applicatur, intelligitur perſona ipſa, quæ ſubiicitur tali confeſſori; & ſic conſtat hanc applicationem poſſe recipere magis & minùs ex ſuperioris volũtate: quia poteſt ſubiici illa perſona in ordine ad plura vel pauciora peccata: ergo etiã poteſt ſubiici magis vel minùs in ordine ad idẽ peccatum, vt ſcilicet poſſit de illo magis vel minùs abſolutè iudicari, ſeu cum maiori vel minori depẽdentia à ſuperiore; vel nomine materiæ intelliguntur ipſa peccata, & ſic conficitur ſimile argumentum proportionale: quia hæc ipſa materia poteſt magis & minùs applicari, vt patet in diuerſis peccatis per caſuum reſeruationem; ergo & idem peccatum poteſt iuxta modum ſuum magis vel minùs applicari per reſeruationem illi proportionalem. 22. *Obiect.* *Obiect. reſpondetur.*

Dices, in diuerſis peccatis facilè intelligi quomodo in hac materia poſſit eſſe maior vel minor applicatio 23. *Obiect.*

catio quaſi extẽſiua: quia poteſt vnum peccatum applicari & non aliud; tamen in eodem non poſſe intelligi: nam ſi applicatur, totum applicatur: & ſi retinetur, aut remittitur, totum retineri, aut remitti neceſſe eſt: neque etiam poteſt hoc magis vel minùs conſiſtere in illa dependentia vel ſubordinatione ad iudicium ſuperioris tanquam ad ſuperius tribunal: quia nõ poteſt peccatum aliquod in hoc foro iudicari niſi tanquam in ſupremo tribunali. Reſpondeo optimè intelligi poſſe in eodem peccato maiorem vel minorem applicationem mat riæ. Et quia in hoc videtur conſiſtere punctum difficultatis, ideo paulo diligentiùs id declarabo, diſtinguendo in iudicio eiuſdem peccati tria. Primum eſt, remiſſio talis peccati quoad culpam & ęternam pœnam: ſecundum eſt, caſtigatio eiuſdem peccati quoad condignam ſatisfactionem: tertium eſt, curatio eiuſdem peccati quoad obligationem in futurum vitandi ſimilia peccata. Quãtum ergo ad primum attinet, non poteſt iuriſdictio delegata circa idem peccatum recipere magis vel minùs, vt ratio facta probat: & quoad eam partem rectè dici poteſt ſententia lata in hoc iudicio eſſe ſupremi tribunalis: quia neq; ab ea appellari poteſt neq; etiam poteſt mutari: quia, ſi clauis non errat, ſtatim tranſit in rem iudicatam, & tollit peccatum, quod reuocari non poteſt. Si verò clauis errauit, nulla fuit abſolutio, neq; vnquam eſſe poterit. Quoad ſecundum autem & tertium poteſt facilè intelligi in eodem peccato maior vel minor materiæ ſubiectio, ratione cuius poſſit ſuperior imponere ſubdito onus comparendi coram ſe, ſi ab inferiori iudicetur. De ſecundo id declaro ex his quæ ſuprà dixi, poſſe ſuperiorem taxare pœnitentiam imponendam ab inferiori ſacerdote pro peccato reſeruato: nam in eo iam cernitur quædam minor materiæ ſubiectio: maior enim poteſtas conceditur ei, cui libera facultas datur iudicandi, & imponendi pœnitentiam ſuo arbitrio, quàm ei, cui præfigitur pœna quam imponat.

Soluitur.

Tria poſſunt conſiderari in iudicio eiuſdem peccati.

24\. *Poſſe ſuperiorem ſibi reſeruare peccati vindictã.*

Atque hinc vlteriùs intelligitur, poſſe ſuperiorem ita committere alicui iudicandam cauſam alicuius peccati quoad culpam, vt tamen illam non omnino deleget quoad caſtigationem, & vindictam, ſed in hoc ſibi reſeruet quaſi vltimum iudicium, non quòd ab inferiori ſacerdote imponenda nõ ſit aliqua ſatiſfactio; hoc enim repugnaret integritati ſacramenti, ſed quod imponenda ſit cum ſubordinatione ad ſuperiorem, qui vult illam recognoſcere, & augere, vel mutare, vel ſua auctoritate confirmare, prout expedire cenſuerit. In hoc enim nulla eſt repugnãtia: quia non eſt neceſſe, vt quoad hãc partem iudicium confeſſoris ſemper ſit ſupremum: vnde enim hoc habetur, aut quo principio fundatur? Præſertim, quia iudicare cum obligatione imponẽdi pœnam taxatam ab alio, non eſt ſupremi iudicis, ſed eſt iudicis dependentis aliquo modo à iuriſdictione alterius. Sed ille modus poteſt ſeruari in hoc tribunali: ergo quoad hoc non eſt neceſſe confeſſorem ſe gerere vt ſupremum iudicem. Præſertim quia eiuſdem rationis eſſe videtur taxare pœnam imponendam; vel reſeruare ſibi vltimum iudicium de tali pœna: ergo qui poteſt primum, poteſt & ſecundum. Eo vel maximè, quòd ſententia confeſſoris quoad hanc partem nõ eſt immutabilis, vt in ſuperioribus oſtenſum eſt: ergo poteſt ſuperior hanc mutabilitatem, vt ſic dicam, ſibi reſeruare, vt ſuo iudicio confirmetur. Deniq; in hoc modo reſeruationis nullum eſt ex natura rei inconueniens, neque ſecundùm diuinum ius eſt aliquid repugnans inſtitutioni ſacramenti, aut remiſſioni peccati: neque etiam eſt aliquid contra mortem Eccleſiæ, imò eſt conformis vſui eius, vt declaraui.

25\. *Dubitationi ocurritur.*

Nec dubitari poteſt quin potuerit Chriſtus hoc A modo cõcedere poteſtatem, quam paſtores Eccleſiæ habent ad delegandum ſuam iuriſdictionem, vel (vt alij loquuntur) ad ſubiiciendã materiam inferioribus ſacerdotibus. Ac deniq; hic modus poteſtatis poteſt eſſe valde conueniens, vt ſubditi peccare formident, & vt grauiora crimina grauiori iudicio puniãtur, quæ eſt vna ex rationibus propter quas reſeruãtur peccata, vt colligitur ex Tridentino citato loco: cur ergo negabimus eſſe in paſtoribus Eccleſię hanc poteſtatem? Nam in Euangelio, quãtum ſpectat ad hanc poteſtatem iuriſdictionis proximæ, vt ſic dicã, ſeu ſubiectionis materiæ, vt alij loqui volũt, ſolùm habemus illud verbum Chriſti, *Paſce oues meas*, per quod Petro datur hæc poteſtas, & per illum in alios deriuatur, vt ex ſuprà dictis conſtat: cum illis autem verbis nõ ſolùm non repugnat hæc poteſtas, verùm etiã maximè B quadrat, quia totũ hoc ſpectare poteſt ad optimum & conuenientiſſimum modum regendi & paſcendi oues Chriſti in ſpiritualibus. Vnde improbabile profecto cenſeo hanc poteſtatem ſummo Põtifici negare; quòd ſi ipſe illam habet, non eſt cur illam inferioribus prælatis denegemus: cùm iura hoc non prohibeant: imò Pontifices ſaltem videndo & tacendo approbare videntur. Hoc ergo titulo optimè intelligitur poſſe Prælatum facultatem dare cum prædicto onere, & non aliàs: quia non totaliter committit cauſam, ſeu ſubiicit materiam alteri, ſed ſibi reſeruat vltimum iudicium eius quoad hanc partem.

Triden.

Ioan. 21.

Atque ad eundem modum explicari facilè poteſt tertium membrum ſuprà propoſitũ, de ſententia ſeu C officio confeſſoris quoad curationem peccati in ordine ad futurum: nam in hoc etiam non eſt neceſſe quemlibet confeſſorem eſſe ſupremum iudicem, vel potiùs medicum: cur enim, aut quæ eſt neceſſitas, aut ex quo ſufficienti principio colligi poteſt? Nam quoad hoc etiam non eſt neceſſe ſententiam eſſe immutabilem, nec conſiſtit, vt ſic dicam, in indiuiſibili, ſed habet latitudinem, & maximè requirit prudẽs arbitrium: cur ergo non poterit prælatus vltimum iudicium quoad hanc partem ſibi reſeruare: & ob hanc cauſam imponere onus ſubdito coram ſe comparendi: Et ſimiliter aliæ rationes in ſecundo membro factæ, poſſunt cum proportione hîc applicari. Ac tandem explicatur optimè ex his integra ratio huiuſmodi conceſſionis: nam propter periculum permanendi D in ſtatu culpæ ex vna parte, & neceſſitatem ſeu conuenientiam reſeruationis ex altera, prudens ſuperior interdu hoc medio vti poteſt; vt & facultatem concedat obtinẽdi abſolutionem à culpa, & quoad hoc vltimum & integrum iudicium committat alteri, & nihilominus ſibi reſeruet vltimum iudicium cauſæ quoad emendationem, vel caſtigationem delicti: quę duo primò per ſe ac maximè per reſeruationem intenduntur. Quanquam enim reſeruatio poſſit etiam conferre ad alios fines, & ad commune bonum; tamen ſine aliquo fine intrinſeco & proprio ipſius ſacramenti non poſſet habere locum. 26.

Ex his ergo ſatis, vt opinor, declaratum eſt, eſſe in ſuperioribus poteſtatem ad imponendum hoc onus E ſubditis ex vi modi limitãdi delegationem, ſeu ſubiiciendi materiam inferiori. Quod ſenſerunt Henric. Maior, Adrian. & Angel. locis ſuprà citatis, quamuis non ita explicauerint, neque opinor alios Auctores contradicere, vt ſtatim declarabo. Hinc enim vlteriùs infero, etiam ſi ſubditus ignoret modum & cõditionem iuriſdictionis, quando per illam abſoluitur, nihilominus manere obligatum ad comparendum coram ſuperiore, ex defectu poteſtatis in proximo abſoluente ad ferendam vltimam ſententiã in illa cauſa, ex illo capite Vnde hęc obligatio non oritur propriè ex pacto, ſed ex ipſa rei natura, poſita tali iuriſdictione,

27\. *Superiores habere poteſtatem imponendi prædictum onus.*

Henric. Maior. Adria. Angel.

dictione,ſeu materiæ applicatione,ideóque nõ pendet ex actuali conſenſu ſubditi,neque per eius ignorantiam impeditur. Sicut, licèt aliquis bona fide ex parte ſua abſoluatur à peccatis reſeruatis ab eo qui non habet facultatem abſoluẽdi,tenentur illa peccata confiteri ſuperiori, etiamſi reſpectu aliorum peccatorum talis abſolutio fuerit valida. Sic ergo in præſenti quantumuis ex parte ſubditi ſit bona fides,ſententia non poteſt excedere modum iuriſdictionis: & ideo licèt fuerit conſummata quoad iudicium culpæ, non verò quoad alias partes, ac proinde relinquit obligationem comparendi. Non tamen nego ſecundùm debitum ordinem debere priùs notificari ſubdito tale onus.quod maximè videntur voluiſſe alij Auctores,& meritò:quia, licèt ſuperior poſſit huiuſmodi facultatem concedere, non tamen poteſt obligare ſubditum ad vtendum illa: quia non poteſt obligare illum abſolutè ad dicendum peccatum ſuum duobus: ſed ſolùm poteſt concedere illud, vt priuilegiũ quoddam, quo inferior vti poſſit, ſi velit, ſi autem nolit poſſit differre confeſſionem, vt eam coram ſuperiore faciat. Vt ergo ſatis voluntariè poſſit vti tali facultate,recta ratio poſtulat,vt ei manifeſtetur onus cum quo tale priuilegium conceditur, alioqui non poterit liberè eligere:ſi tamen iure,vel iniuria,vel caſu accidat ipſum hoc ignorare, nihilominus delegatio ſemper facta manet cum prædicta reſeruatione, ideoque non impeditur illud onus.

28. *Corollarium primum.* Atque hinc obiter intelligitur primò, quando in aliqua religione per ſtatutum conceditur hæc facultas cum prædicto onere,ex vi illius reſultare obligationem ſub mortali culpa comparẽdi coram ſuperiore,etiamſi nec ſtatuta talis religionis ſoleant obligare in conſcientia,neque in tali ſtatuto ſint ſpecialia verba præceptiua,præter illa, quæ declarant modum reſeruationis,& facultatis. Nam illud ſtatutũ non tam præcipit,quã facit,ſeu indulget tali modo, ſuppoſita reſeruatione, quam non omnino tollit,ſed moderatur, & quoad hoc eſt efficax tale ſtatutũ:quia procedit ex voluntate,& ex poteſtate, vt oſtenſum eſt: poſito autem illo effectu,ex natura rei, ſeu ex ipſa inſtitutione ſacramenti,ſequitur alia obligatio, quæ grauis eſt ratione materiæ,vt rectè ſuprà probatum eſt.

29. *Corollarium ſecundum.* Secundò intelligitur ex dictis, qua ratione verum ſit,quod in quadam confirmatione ſuprà attingebamus,ſi contingat ſubdito poſt confeſſionem factam, & ante abſolutionem datam,declarari onus,quod ei relinquitur comparendi coram ſuperiore & nolit illud acceptare,nec proponere illud implere, non eſſe abſoluendum. Ratio enim eſt: quia ignorantia præcedens non excuſat illum à tali onere, licèt abſoluatur:ergo ſi non proponit illud implere,non eſt diſpoſitus ad recipiendam abſolutionem. Poterit ergo talis ſubditus conqueri, eo quòd non fuerit poteſtas confeſſoris ei declarata ante cõfeſſionem, vt videret, an ſibi expediret ei confiteri; tamen non propterea poterit excuſari: quia hæc negligentia, vel malitia non auget poteſtatem confeſſoris, ex cuius limitatione prouenit, vt pœnitens relinquatur cum illo onere ſeu obligatione.

30. *Corollarium tertium.* Tertiò intelligitur ex dictis,an hæc obligatio,quæ ex hac confeſſione relinquitur ad comparendum poſtea coram ſuperiore, ſit ad iteratam confeſſionem ſacramentalem faciendam, necne. In rigore enim non obligatur pœnitens iterum confiteri, & abſolutionem ſacramentalem recipere:quia illa nõ indiget ad remiſſionem culpæ, & conſequenter neq; ad implendum diuinum confeſſionis præceptum, neq; ad finem reſeruationis eſt neceſſaria;tamẽ, quia hoc eſt maius commodum pœnitentis ſuppoſita priori obligatione, ideo, moraliter loquendo, hoc ſemper fiet

A per iteratam confeſſionem. Poteſt tamen cõtingere, vt nolit ſubditus ſe iterum diſponere ad confeſſionem faciẽdam, præſertim ſi habet nouam materiam neceſſariam,quanuis non reſeruatam;velit tamen ſe liberare ab illo onere, & coram ſuperiore comparere:& tunc ſatisfaciet reddendo illi rationẽ facti commiſſi,& ſatisfactionis (ſi voluerit) aut medicinæ impoſitæ,& acceptando ſi quam aliam ſuperior imponendam iudicauerit. Aduerto tamen,in eo caſu teneri ſuperiorem ad ſuſcipiendum totum illud ſub ſigillo confeſſionis,etiamſi noua ſacramentalis confeſſio tunc non perficiatur:quia tota illa manifeſtatio eſt in ordine ad claues, prout pertinentes ad hoc forum ſacramentale. Eſtque illa veluti conſummatio quædam ſacramentalis iudicij:habet autem ius pœnitẽs:
B vt totum iudicium ſub eodem ſecreto conſummetur:& ideo nullo modo redundat in maius onus pœnitentis, quòd poſſit ſine nouo ſacramento confeſſionis peccatum ſuum ſuperiori manifeſtari.

An verò poſſit talis reſeruatio fieri,ſeu facultas dari ſub onere præciſo iterum confitendi ſacramentaliter tale peccatum ſuperiori, & recipiendo ab illo abſolutionem,quæſtio eſt parui momenti,& quæ ad praxim,& moralem vſum nihil ferè refert. Poſſet autem id affirmari hoc titulo, quod ſuperior habet ius imponendi ſatisfactionem ſacramentalem; & quia, cùm in hoc ipſo exerceat actum clauis pertinentem ad hoc forum, rationabiliter poteſt nolle illud exercere,niſi perficiendo hoc ſacramentum. Nec per hoc cogit ſubditum abſolutè bis confiteri idem peccatum, ſed ſolùm ſub conditione, ſi voluerit priùs ab 31. *An poßit dari facultas ſub onere iterum confitendi.*
C inferiori abſolui. Nihilominùs tamen oppoſitum videtur verius propter rationes factas:quia non poteſt in hoc maius onus imponi, quàm ſit neceſſarium ad finem reſeruationis. Item quia non eſt cogendus pœnitẽs,vt ſi aliqua peccata non reſeruata poſtea commiſit,illa ſuperiori confiteatur. Communiter tamen illa manifeſtatio,quæ fit ſuperiori,appellatur confeſſio,vel quia regulariter ſubditus eligit medium confeſſionis tanquam ſibi vtilius, vel quia ſemper dicitur vt materia confeſſionis,& ſub ſigillo: quanquam ad hoc etiam non obligetur pœnitens,cùm poſſit cedere ſuo iuri,nec eſt timendum quòd à ſuperiore cogatur:nam prælati regulariter hæc vellent audire ſine obligatione ſigilli. Quapropter,non omnino pro- *Soluitur quæſtio.*
D bo quod ait Soto d. 18. quæſtione ſecunda, articulo quinto, §. *Deſcendendo*, neminem poſſe compelli in foro pœnitentiali peccata ſua detegere, niſi propter abſolutionis beneficium:Niſi id intelligatur de obligatione abſoluta:nam ſi ſit ex ſuppoſitione voluntaria,id non repugnat, vt ex dictis ſatis conſtat: & iterum etiam dicetur diſput. ſeq. ſect. 1,quia quãdo confeſſio incipit à ſuperiore,qui non eſt daturus abſolutionem, ſatis eſt quòd talis manifeſtatio ad ſacramenti ſeu iudicij complementum ordinetur.

Vltimò intelligitur ex dictis,quid dicendum ſit de articulo mortis, an pro illo poſſit etiam imponi hoc onus ſecluſa cenſura (hoc enim ſuprà in hunc locum remiſimus) in eo enim caſu probabile eſt hoc fieri 32. *Corollarium vltimum. An prædictũ onus poßit imponi in articulo mortis. Durand. Palud.*
E non poſſe. Quod præter Durãdum ſuprà tenet Paludan. d. 20. quæſtione prima, articulo ſecundo, concluſ. 3. Et poteſt fundari: quia pro illo articulo plena iuriſdictio eſt iure diuino conceſſa omnibus ſacerdotibus. Sed hoc fundamentum falſum eſt, vt ſuprà vidimus. Paludan. autem ſolùm fundatur in eo, quòd nemo poteſt obligari ad hoc, vt bis neceſſe habeat confiteri, ſeu (quod perinde eſt)bis peccatum ſuum manifeſtet. Quæ ratio pro illo articulo mihi videtur probabilis: quia pro illo talis neceſſitas non eſt ex ſuppoſitione,ſed ſimpliciter:extra illum enim caſum hæc neceſſitas non eſt abſoluta,ſed voluntaria: quia

ſubditus

ſubditus ſimpliciter non obligatur ad confitendum A prius inferiori ſacerdoti, ſed poteſt expectare ſuperiorem: in articulo autem mortis omnino tenetur confiteri cui potuerit:& ideo,ſi tunc obligaretur cum dicto onere, ſimpliciter cogitetur dicere duobus peccatum ſuum:quod eſt certè grauiſſimum,& intolerabile onus.Et quoad hoc fauet vſus Eccleſiæ:nunquam enim in illo articulo talis modus reſeruationis introductus eſt, ſecluſa cenſura,de qua eſt ſpecialis ratio; quia includit pœnam pertinentem ad forum contentioſum. Eſt ergo hæc pars probabilis, quanuis dubia: nam iuxta principia poſita facilè defendi poteſt, etiam pro illo articulo non deeſſe in Eccleſia poteſtatem,& illam neceſſitatem,quæ inde oritur,vt idem peccatum duobus innoteſcat, accidentariam eſſe,ac propterea non eſſe inconueniens quòd in aliquo caſu ſuſtinenda ſit.Sicut contingit quando con B feſſio facienda eſt per interpretem. Quidquid verò ſit de abſoluta poteſtate,de facto,reſeruatio pro illo articulo nũquam hoc modo fit,& malè faceret prælatus infra ſummum Pontificem,qui hoc facere tentaret.Secus verò eſt de quolibet alio caſu extra articulum mortis: etiamſi occurrat quælibet alia neceſſitas,vt communicandi,faciẽdi ſacrum vel alia ſimilis. Semper tamen exiſtimo in his caſibus eſſe liberum pœnitenti non confiteri inferiori ſacerdoti (per ſe loquendo, & ſecluſo ſcandalo) ſed ſe gerere tanquam qui non habet copiam confeſſoris: quia ſicut extra articulum mortis nullus obligatur confiteri per interpretem,ita nec obligabitur confiteri cum onere manifeſtandi ſuum peccatum pluribus ſacerdotibus: ſemper ergo ſe habet hoc tanquam priuilegium,cuius vſus voluntarius exiſtit. C

DISPVTATIO XXXI.

De modo abſoluendi à caſibus reſeruatis.

SVPERIVS cùm de integritate confeſſionis ageremus,promiſimus hoc loco explicare, an occaſione caſuum reſeruatorum liceat interdum integritatem confeſſionis prætermittere. Hoc ergo in præſenti diſputatione à nobis implendum eſt: & D ea occaſione ſimul declarabimus, quando poſſit inferior ſacerdos abſoluere pœnitentem, etiamſi non habeat iuriſdictionem in peccata reſeruata.

SECTIO I.

Vtrùm Superior, auditis in confeſſione ſolis peccatis reſeruatis,poſſit ab eis ſacramentaliter abſoluere, & reliqua inferiori committere.

1. *Prima opinio affirmatiua. Caietan.*

EST opinio valde communis,poſſe hoc fieri licitè,& validè: & ſignificãt Auctores E huius ſentẽtię id licere per ſe, & ordinariè abſque alia cauſa. Ita tenet Caie. verb.*Confeſſio*,conditione 10. dicitque eſſe conſuetudinem Romanam, neque oportet ſapere pluſquam oportet,eam in dubium reuocando .Idem D. Antoni 3.q titul.14 c.19.§.6.Palud.in 4.d.17. q. 5. Richard. ibi art.2.q.8.ad 2. Henric.quolib. 1.q. 29. Sot. d. 18. q.2.ar. 5.addit tamẽ,*ex rationabili cauſa*:abſolutè Petrus Soto lect.10.de Confeſſione. Nauar. in c. *Conſideret,§.Cautus*,,nume.12.& 18.de Pœnit d.5. Gerſon Alp.33.lit.N.Omnes fundantur ſolùm in conſuetudine:& addunt,pœnitentem ſic abſolutum teneri ad

D. Anton. Palud. Richard. Henric. Soto. Pet. Sotus. Nauar. Gerſon.

confitendum poſtea inferiori ſacerdoti integrè,etiam de reſeruatis, vt fiat confeſſio integra. Vnde infert conſequenter Nauarrus,ex priori confeſſione & abſolutione nondum fuiſſe conſummatum ſacramentum,& conſequenter nec datũ effectum, ſed ex vtraque confeſſione, & abſolutione confici vnum ſacramentum, quod ſuum effectum habet,quãdo inferior abſolutionem conſummat.

Secunda ſententia eſt, per ſe loquendo, hoc non 2. poſſe fieri,ſed ſuperiorem debere aut integram confeſſionem audire,aut ſacramentaliter non abſoluere. Tenet Adrian.q.5.de Confeſſione.Syluest.verb.*Confeſſio*,11.q.19.Victoria in Summ.n.149.& 162. Cano dicta Relectione p.5. circa fin. Viguerius in Summ. c.16.§.4.verſ.77.Medina verò dict.quæſtione 14. de Confeſſione caſuum reſeruatorum, mediam quandam opinionem ſequitur,ſcilicet,confeſſionem hanc debere fieri integrè;ſuperiorem tamen poſſe non integrè abſoluere, ſed dare abſolutionem à ſolis reſeruatis, & aliorum abſolutionem remittere ordinario confeſſori. Hãc verò opinionem improbabilẽ cenſeo.

Secunda ſententia negatiua. Adrian. Syluest. Victor. Cano. Viguer. Tertia opinio media. Medin.

Teneri ſuperiorem ab omnibus abſoluere,ſi omnium confeſſionem audiuit.

DICO ergo primò,Si ſuperior audit omnia peccata, tam reſeruata quàm non reſeruata, ab omnibus tenetur abſoluere pœnitentẽ, neque aliter 3. poteſt abſolutionem præſtare.Probatur: quia in primis id non poteſt iuſtè fieri: aut enim pœnitens eſt diſpoſitus ad recipiendam abſolutionem, vel non: ſi non eſt,à nullo peccato debet abſolui;ſi eſt,ab omnibus eſt abſoluendus: nec poteſt obligari, vt aliquod peccatum alteri confiteatur. Deinde, integritas tam eſt neceſſaria in abſolutione, quàm in confeſſione: imò in hac requiritur propter illam: ergo, ſi in confeſſione requiritur integritas,cur non magis in abſolutione? Præſertim,quia poſt factam integram confeſſionem nulla poteſt eſſe cauſa rationabilis ad dimidiandam abſolutionem. Denique (propter quod dixi aliud eſſe impoſſibile) vel ille confeſſor habet intentionem conficiendi ſacramentum,vel non;ſi nõ habet,nullum peccatum remittit:ſi habet,velit,nolit, omnia peccata remittit, ſi alius non ponit obicem: quanuis enim valor ſacramenti pendeat ex intentione miniſtri, tamen poſito ſacramento,effectus eius non pendet ex illius voluntate: quia ſacramentum iam agit per modum cauſæ naturalis, iuxta diſpoſitionem recipientis: hic autem recipiens diſpoſitus eſt,vt per ſe & directè remittantur illi omnia peccata per ſacramentum.

Dices in poteſtate miniſtri eſt conficere ſacramẽ- 4. tum ex hac parte materiæ, & non ex illa, vt ex hac aqua, & non ex illa, vt poteſt conſecrare hanc partem hoſtiæ, & non illam: ergo ſimiliter poteſt velle conficere ſacramentum ex hac parte confeſſionis,& ita illa peccata directè remittere per abſolutionẽ, & non alia.Reſpondetur primùm, antecedens procedere,quando materia,vel quantitas eius non eſt iure diuino determinata, ſed per intentionem miniſtri determinari debet: at verò in præſenti materia hæc eſt determinata iuri diuino: nam tota illa confeſſio eſt, materia,& præſertim ſi ſit de mortalibus peccatis,eſt per ſe loquendo,materia neceſſaria: & ideo cùm miniſter intendit applicare formam, non poteſt excludere partem materię. Deinde eſt alia differentia:quia in aliis ſacramentis materia applicatur ex intentione miniſtri: hìc autem ipſe ſuſcipiens eſt, quia applicat materiam; & ita hoc totum pendet ex intentione eius,

Obiectio. Soluitur. Differentia inter materiã confeſſionis,& aliorũ ſacramentorum.

eius;ad miniſtrum autem pertinet inducere formam. Neceſſariò ergo,ſi vult perficere ſacramentum, conficit illud ex tota illa confeſſione peccatorum,& forma: ergo neceſſariò etiam remittit per ſe & directè omnia peccata.

5. *Subterfugium excluditur.* Quod tandem videtur fateri Medina, quantum ad remiſſionem coram Deo: dicit tamen illa peccata non remitti in foro Eccleſiæ: quia manet obligatio ea confitendi inferiori. Sed falſum hoc eſt, & repugnans priori dicto: quia talia peccata directè & per ſe abſoluuntur; neque eſt vlla ratio illam obligationem imponendi, neque alius tenetur eam acceptare. Tandem, ſi hoc eſſet in poteſtate Epiſcopi, ſeu alterius prælati ſine alia cauſa, etiam nunc confeſſor ordinarius, verbi gratia Parochus, poſſet audita integra confeſſione ſui parochiani,non illum integrè abſoluere,ſed tantùm de quibuſdã peccatis,& pro reliquis eum mittere ad doctiorem alium ſacerdotem: quod per ſe conſtat eſſe acerbiſſimum,loquendo de abſolutione ſacramentali:nam ſecus eſt remittere ratione conſilij,aut alterius remedij. Sequela verò patet, quia neque hoc eſt magis contra ius diuinum in Parocho, quàm in Epiſcopo, neque etiam aſſignari poterit ſpeciale ius Eccleſiaſticum, quo vni magis quàm alteri prohibeatur.

Sine neceſsitate non poſſe ſuperiorem partem confeſsionis audire.

6. DIco ſecundò, abſque ſpeciali neceſſitate, vel cauſa rationabili,non poteſt ſuperior audire ſolam confeſſionem caſuum reſeruatorum, & de illis ſolis ſacramentaliter abſoluere.Probatur primò:quia hoc per ſe eſt contra ius diuinum, ſcilicet dimidiare confeſſionem: ergo ſine rationabili cauſa non licet. Item,ſi non præceſſiſſet reſeruatio,non poſſet ſuperior quædam peccata grauiora audire,& abſoluere,& alia omittere:ſed reſeruatio non contulit illi aliquod nouum ius. Præterea inferiores habentes priuilegium ſeu poteſtatem delegatam ad abſoluendum à reſeruatis, non poſſunt vti illo modo cõfitendi:ergo nec prælati poterunt,quia poteſtas delegantis & delegati eadem cenſetur: neque illi habent à Chriſto Domino peculiarem aliquam facultatem, vel licentiam. Antecedens conſtat ex vſu Eccleſiæ: aliàs poſſent nunc Religioſi habentes talia priuilegia illo modo abſoluere à reſeruatis. Simile argumentum poteſt hîc fieri de quolibet Parocho, quòd nimirum poſſit grauiora peccata ſui parochiani audire: & reliqua coadiutori ſeu capellano remittere, etiamſi nulla reſeruatio præceſſerit:quia reſeruatio,vt dicebam,nullum nouum ius aut poteſtatem confert.Neque etiam in hoc eſt maior prohibitio diuina, aut humana pro Parocho,quàm aliquo ſuperiore prælato. Quocirca non credo eſſe in Eccleſia Romana illam conſuetudinem,quam alij Auctores proferunt:nam Syluest. eam negat, & mihi ferè conſtat nunc non eſſe. Sed quæret aliquis,ſi ſuperior id faciat,an factum teneat, eſto malè faciat. Reſpondeo, ſi pœnitens bona fide procedat,& ſit diſpoſitus, factum tenere: quia concurrunt omnia ſubſtantialia ad valorem ſacramenti: nam illa confeſſio iam eſt integra formaliter ſuppoſita bona fide pœnitentis.

Dubium deciditur.

7. *Tertia aſſertio. Ex neceſſitate poſſe. Aliquorum ſententia reijcitur.* Tertiò dicendum eſt,ex graui cauſa & neceſsitate poſſe interdum ſuperiorem abſoluere illo modo à reſeruatis. Probetur ex ſuprà dictis, quia non ſolùm neceſsitas ex parte pœnitentis,ſed etiã ex parte confeſſoris ſufficere poteſt,vt materialis dimidiatio confeſſionis licitè fiat. Exiſtimo tamen ad hanc neceſſitatem non ſufficere,quod alij Auctores cenſent, cõmunem negotiorum multitudinem, quam hi prælati ſuperiores habere ſolent.Primò, quia hæ confeſſiones de reſeruatis non ſunt adeò frequentes;& hoc eſt vnum de grauioribus negotiis ad ipſos pertinentibus. Secundò,quia melius eſt delegare iuriſdictionẽ ſuam; ſi dignè & ſufficienter poſſunt. Tertiò ſi iudicent neceſſarium, audire pœnitentem de peccatis reſeruatis, & reuera ſit graue onus totam confeſſionem audire,non abſoluant ſacramentaliter;ſed imponant pœnitentiam & medicinam, & reliqua inferiora remittant. Dices,hoc eſſe graue onus pœnitentis:quia cogetur iterũ illa peccata confiteri.Reſpondetur,etiam Auctores primæ ſententiæ nõ liberant eum hoc onere,nos autem dicimus ex pluribus incommodis pauciora eligenda eſſe.Quapropter,ſi pœnitens vult ſtatim audiri à ſuo ſuperiore, & alioqui ſuperiori propter occupationes non vacat totam eius confeſſionem audire,neceſſe eſt vt ſuſtineat onus comparendi tunc coram ſuperiore ad ſatisfactionem exhibendam, ſeu accipiendam, & poſtea integrè confitendi inferiori ſacerdoti.Sicut ſuprà dicebamus aliquando priùs confiteri integrè ſacerdoti inferiori, & nihilominus obligari ad comparẽdum poſtea coram ſuperiore: hæc enim accidentaria ſunt,& partim ex culpa partim ex voluntate ipſius pœnitẽtis proueniunt,adiunctis aliis implementis humanis, quæ non ſemper poterunt præueniri. Dixi autem, *Si pœnitens vult ſtatim coram ſuperiore comparere*: quia ſi ipſe nolit ſuam conſciẽtiam ſuperiori aperire,niſi in confeſſione ſacramentali,& in ordine ad abſolutionem ab eo recipiendam,ita vt non cogatur eadem peccata alteri manifeſtare, profectò habet ad hoc ius, poteſtque ſuam manifeſtationem differre,donec prædicto modo audiatur:quia,vt ſæpè diximus,non poteſt ſimpliciter obligari ad ſuum peccatum pluribus iudicibus manifeſtandum. *Obiect. Soluitur.*

8. Quocirca,ſi ex parte pœnitentis inſtet vera neceſſitas moralis non differendi ampliùs ſuam confeſſionem ſacramentalem, & ex parte ſuperioris ſit etiam hîc & nunc verum impedimentum, vt non poſſit totam confeſſionem audire; rurſusque talis ſit cauſa culpæ reſeruatæ, vt ſecundùm prudentem exiſtimationem non poſſit moraliter,vel non expediat alteri cauſam delegare,his omnibus concurrentibus,& ſubdito ſacramentalem confeſſionem poſtulante, poterit ſuperior auditis ſolis peccatis reſeruatis abſolutionem dare: quia iam ex illis omnibus conſurgit ſufficiens ratio, ob quam illa dimidiatio non formalis,ſed materialis tantùm cenſeatur. Quia ergo rariſſimum eſt,illa omnia ſimul concurrere,ideo etiam raro accidet, vt propter hanc cauſam liceat confeſſionem dimidiare. Hinc autem rectè colligitur, ſicut hoc licet ſuperiori prælato, ita poſſe licere inferiori ſacerdoti habenti iuriſdictionem delegatam ſupra reſeruata,ſi alioqui ex parte illius, & aliarum circunſtantiarum, ſimilis neceſſitas occurrat: quæ neceſſitas aliqua ex parte poteſt eſſe maior in delegato: quia non poteſt vices ſuas alteri committere: quamuis aliunde in ſuperiore Prælato, propter grauiores occupationes, frequentiùs poſſint impedimenta interuenire. Aduerto denique, licèt ſuperior non audiat caſum reſeruatum ad abſoluendum ſacramentaliter ab illo, ſed ſolùm ad ſatisfactionem imponendam,& remittendam abſolutionem inferiori,nihilominus poſſe & debere ſub ſigillo confeſſionis audire, cuius oppoſitum indicat Caietanus, ſine cauſa: nam ad ſigillum ſufficit,quòd quacunque ratione res dicatur in ordine ad inchoandã vel cõſummandã cõfeſſionẽ alicui,vt iudici habẽti poteſtatẽ clauiũ in hoc foro,vt in fine præcedentis diſputationis tactũ eſt, & dicetur latiùs infrà in diſputatione de ſigillo. *Caietanus reprobatur.*

Ex

9. *Corollarium primum.*

Ex his autem infero primò, quoties licitum eſt ſuperiori abſoluere ſacramentaliter de ſolis reſeruatis, ex tali confeſſione & abſolutione verum perfici ſacramentum, diſtinctum ab alio, quod poſtea ab inferiore confertur: quia illa confeſſio eſt integra formaliter, & in eam cadit abſolutio: ergo conſtituitur ſacramentum: & poſtea ſequitur alia confeſſio etiam integra, & alia abſolutio: ergo. Vnde fit, primum ſacramentum ſtatim habere ſuum effectum ex opere operato, ſi ſubiectum ſit diſpoſitum: quia hoc eſt intrinſecum cuilibet ſacramēto: neque oportet vt pœnitens ſit cōtritus (quidquid Richard. & Palud. Gabr. & Henric. dixerint) ſed ſatis erit ſi fuerit attritus de omnibus peccatis: oſtendimus enim ſuprà, hoc ſacramentum facere de attrito contritum, etiam illum, qui alicuius peccati mortalis in confeſſione obliuiſcitur: eadem autem ratio eſt de omni illo, qui ex cauſa rationabili, vel ex quacunque impotentia aliquod peccatum in confeſſione omittit: eſt enim eadem ratio, vt ex ibi dictis conſtat. Vnde etiam infero per confeſſionem poſtea factam inferiori, & per abſolutionem, nouum ſacramentalem effectum conferri: quia eſt alterius ſacramenti ſuſceptio digna, vt ſuppono.

Corollarium ſecundum.

10. *Corollarium vltimum.*

Vltimò infero contra Auctores primæ opinionis, in eo caſu, in quo pœnitens ſacramentaliter abſoluitur ritè & rectè à ſolis reſeruatis à ſuo ſuperiore, vel ab habente poteſtatem, non teneri ampliùs illa peccata confiteri; ſed ſatisfacere integritati, confitendo reliqua, quæ tunc confiteri non potuit. Probatur: quia in omni alio caſu, in quo pœnitens materialiter dimidiat confeſſionem, vel propter obliuionem, vel ſine obliuione propter rationabilem cauſam, ſiue ex parte pœnitentis, ſiue ex parte miniſtri ortam, non tenetur ampliùs confiteri illa peccata, quæ illo modo confeſſus eſt, & à quibus eſt per ſe & ſimpliciter abſolutus: ergo idem erit in præſenti: eſt enim eadem ratio, nimirum quia ille pœnitens coram Deo & Eccleſia, abſolutus eſt directè, & per ſe virtute clauium, & ab habente abſolutam iuriſdictionem: ergo nulla eſt ratio imponendi illi hoc onus. Ait Caietanus confeſſionem integram eſſe faciendam confeſſori, non confeſſoribus: hoc autem non ſeruari, niſi illa peccata ſimul cum aliis eidem poſtea dicantur. Si tamen hæc ratio valida eſſet, quoties aliquid in confeſſione rationabiliter tacetur, obligandus erit pœnitens, vt quādo alteri confitetur illud quod tacuit, omnia repetat quæ alteri confeſſus fuerat, vt confeſſio fiat integra confeſſori, & non tantùm confeſſoribus: hoc autem planè falſum eſt. Dico ergo illud eſſe verum per ſe loquendo: ex accidenti verò ſatis eſſe, quòd omnia peccata clauibus ſubiiciantur, etiamſi confeſſores diſtincti ſint.

Caiet.

SECTIO II.

Vtrùm inferior ſacerdos poſsit abſoluere eum pœnitentem, qui habet caſus reſeruatos, per ſe & abſque alia neceſsitate, priusquā à Superiore abſoluatur.

EXPLICVIMVS modū, quo poteſt abſolui a ſuperiore is qui habet peccata reſeruata: nunc explicandum eſt, quomodo poſſit abſolui ab inferiori, vel ſimpliciter, id eſt, quando nulla ſpecialis occaſio occurrit, ſed iure ordinario fit confeſſio, vel in caſu ſpecialis neceſſitatis, de quo dicemus ſectione ſequente. Eſt igitur ſententia dicens, poſſe ordinariū confeſſorē abſoluere huiuſmodi pœnitentem, dummodo ille intelligat manere obligatum ad confitendum ſu-

Communis opinio affirmatiua.

A periori peccata reſeruata, idque facere proponat. Solet attribui D. Thom. 4. d. 17. quæſtione tertia, articul. 4. quæſt. 2. ad 4. Vbi Durandus quæſt. 15. nu. 8. dicit hanc eſſe conſuetudinem Eccleſiæ. Eandem ſententiam ſignificant ibidem Palud. quæſt. 5 Gabr. q. 1. art. 3. dub. 2. Maior q. 5. Alman. q. 1. Antonin. 3. p. tit. 14 c. 18. §. 6. Gerſon Alp. 33. lit. E. & Alphab. 41. lit. G. Sylueſt. *Confeſſio*. 1. q. 19. Angelus *Confeſſio*. 5. n. 9. Medina dict. Cod. quæſt. 13. de integritate confeſſionis. Nauarr. in cap. *Conſideret*, §. *Cautus*, num. 10. & ſequentib. de Pœnitent d. 5 Viguerius in Summ. cap. 16. §. 4. verſ. 17. Petrus Soto lect. 10. de confeſſione, Henric. quodlib. 1. quæſtion. 29. & 30. indicat etiam Alexand. Alenſ. 4. part. quæſt. 77. membr. 5. art. 2. ad vlt. alias quæſt. 18. membr. 4 art. 5. §. 2. ad vltimum. Qui inter omnes ſingulariter dicit, poſſe pœnitentem B confiteri tunc ſolùm ea peccata, quæ ſubſunt iuriſdictioni talis confeſſoris, reliqua reſeruando ſuperiori: quod non cenſet improbabile Petrus Soto, quamuis magis adhæreat aliorum ſententiæ dicētium, debere tunc pœnitentem omnia confiteri, licèt ſolùm poſſit à quibuſdam directè abſolui.

D. Thom. Durand. Palud. Gabr. Maior. Almain. D. Anton. Gerſon. Sylueſt. Angel. Medin. Nauar. Viguer. Pet. Sotus. Henric. Alenſ.

Allegant iſti Auctores in ſuum fauorem conſuetudinem. Sed reuera nulla eſt talis conſuetudo, quam ego viderim, vel audierim. Quidam verò eorum in hoc præterea fundantur: quia abſolutio ſacerdotis per ſe non tollit culpam, ſed ſupponit per contritionem ablatam: directè autē tollit obligationem confitendi, & remittit aliquam partem pœnæ temporalis: vtrumque autem horum poteſt fieri circa quædam peccata, licèt non fiat circa omnia, quia in hoc non ſunt peccata connexa; ergo non oportet vt ab- C ſolutio ſit integra. Sed hoc fundamentum eſt improbabile. Oſtenſum eſt enim ſuprà abſolutionem ſacerdotis per ſe primò tendere ad abſolutionem culpæ: & reuera, ſi fundamentum illud procederet, non minùs probaret, integritatem non eſſe de neceſſitate cōfeſſionis, quàm abſolutionis. Alij verò in hoc fundantur quòd licèt abſolutio per ſe remittat culpam, & ideo neceſſe ſit vt vel tollat omnem culpam mortalem, vel nullam; tamen non eſt neceſſe, vt per ſe tollat omnia peccata, ſed poteſt quædā per ſe auferre, alia per accidens: ergo ita poterit fieri in dicto caſu.

3. *Secunda ſententia probatur.*

D Secunda ſentētia docet, in caſu, in quo loquimur, non poſſe inferiorem ſacerdotem ſacramētaliter abſoluere pœnitentem, ſed debere illum ad ſuperiorem remittere. Ita tenet Richard. d. 17. ar. 2. quæſt. 8. ad 2. Adrian. q. 4. de Cōfeſſione. Durand. d. 17. q. 15. Sot. d. 18. quæſt. 2. art. 5. Cano. dict. Relect. p. 5. Ledeſm. 2. p. 4. q. 8 art. 3. dub. 3. Et fortaſſe priores Auctores hoc non negarent: nullus enim ferè illorum diſtinctè explicat poſſe hoc facere inferiorem ſacerdotem extra caſum omnis neceſſitatis: ſed ſolùm abſolutè loquuntur, dicentes poſſe abſoluere hoc modo: intelligi autem poſſunt vel debent; ſi adſit rationabilis cauſa, vel neceſſitas, iuxta ea quæ infrà dicemus. Quocirca hæc poſterior ſententia videtur mihi omnino E vera, neque alteram poſſe cum probabilitate & ſecuritate in praxi ſeruari, niſi ad ſummum in caſu neceſſitatis, iuxta ea quæ dicemus ſectione ſequenti. Probatur autem hoc modo.

Richard. Adrian. Durand. Soto. Cano. Ledeſ.

4. *Duobus modis poſſe intelligi quæſtionem, Primus modus.*

Dupliciter intelligi poteſt, inferiorem ſacerdotem abſoluere hunc pœnitentem: primò, abſoluendo directè & per ſe à caſibus reſeruatis ſub onere comparendi: ſecundò, abſoluendo directè tantùm à non reſeruatis, & alia per accidens tollendo, ſicut oblita. Prior modus habet quidem locum, ſi à ſuperiori cōcedatur facultas iuxta ſuperiùs dicta; tamen ſecluſa facultate eſt omnino improbabilis, neque ab vllo Auctore dictarū opinionum aſſeritur. Alias inde ſequeretur,

quæretur, per reſeruationem non tolli iuriſdictionem A in peccata reſeruata, ſed ſolùm limitari, vt non ſit ad abſoluendum ſimpliciter, ſed ſub onere comparendi. At hoc expreſsè repugnat Concilio Trid. dicenti, inferiores ſacerdotes nihil poſſe in caſibus reſeruatis: nã ſi abſoluere directè poſſunt ab illis, quamuis ſub onere, multùm poſſunt. Item ſubdit, *Id vnum pœnitẽtibus perſuadere nitantur, vt ad ſuperiores accedant.* At verò ſi priùs abſoluere eos poſſent à reſeruatis, non tantùm eos perſuadere deberent. Præterea in principio illius c. 7. apertè ſupponit, reſeruationem fieri per ſubtractionem iuriſdictionis: idque etiam ſatis conſtat ex omnibus dictis, & ex vſu. Denique, ſuperior reſeruãs pro aliquo caſu ſpeciali, ſolet dare facultatem abſoluendi ſub illo onere comparendi, vt ſuprà viſum eſt: ergo ſignum eſt reſeruationem per ſe plus includere, & omnino tollere iuriſdictionem donec reſtituatur. B

5. *Secundus modus.* Poſterior modus non repugnat ex parte iuriſdictionis: & ideo non ita opponitur Concilio Trid. in illo loco, & in hoc ſenſu loquuntur auctores prioris opinionis, ſed piè exponendi ſunt, interueniente aliqua neceſſitate, iuxta dicenda ſect. ſeq. Alioquin repugnat tale factum integritati ſacramenti: nam hæc eſt de iure diuino, & ideo nunquam licet illam ſine cogente cauſa prætermittere: in illo autẽ caſu confeſſio non eſt integra: ergo non fit licitè illo modo. Probatur minor, primò, quia licèt ille pœnitens proferat peccata omnia; tamen re vera in ordine ad ſacramentum confeſſio non eſt integra: quia ſacramẽtalis cõfeſſio non eſt quælibet manifeſtatio peccati, ſed eſt C accuſatio ſui coram legitimo iudice: illa verò confeſſio magna ex parte non eſt accuſatio corã legitimo iudice: ergo non eſt integra confeſſio ſacramẽtalis, & conſequenter nec abſolutio eſt integra: quia nõ eſt ſententia prolata à iudice habente iuriſdictionem pro integra cauſa. Vnde non ſatis eſt quòd ipſum ſacramentum poſſit per accidens & indirectè tollere aliqua peccata: quia nunc non agitur de effectu ſacramenti, ſed de integritate: illud autem nec ſatis eſt, nec refert ad integritatem ſacramenti. Et poteſt confirmari hæc ſententia primò: quia aliàs qui haberet peccata venialia, & moralia poſſet confiteri ſimplici ſacerdoti habenti iuriſdictionem ſuper venialia tantùm, ſaltem in confeſſione quæ fit extra tempus præcepti, & cum propoſito confitendi mortalia ſuo tempore habenti iuriſdictionem circa illa. Conſequens D verò eſt falſum: ergo. Sequela patet, quia in ea confeſſione ſacerdos habet iuriſdictionem circa aliquam partem materiæ, & conferendo gratiam per abſolutionem, etiã tollet indirectè mortalia. Et ſimili argumento inferri poteſt, poſſe ſimplicem ſacerdotẽ abſoluere eũ, qui habet peccatum mortale reſeruatũ, ſi illud ſimul cum aliquo veniali confiteatur, quod videtur magnum inconueniens. Confirmatur ſecundò: quia ſequitur poſſe in eo caſu pœnitentẽ cõfiteri peccata non reſeruata, tacendo reſeruata, vt ea poſtea ſuperiori confiteatur: quia ille confeſſor non eſt iudex E talium peccatorum, nec confeſſio illorum eſt ſacramentalis, nec pars ſacramẽti: ergo non eſt neceſſaria: & ita concedit Alenſis, ac Pet. Soto cenſet probabile; ſed reuera non eſt: quia tunc dimidiaretur confeſſio ſine vlla cauſa rationabili. Et hæ duæ confirmationes vltimæ valent ad ſoluendum fundamentum contrariæ ſententiæ: an verò ſimpliciter efficaces ſint, poſtea videbimus. Eadem verò argumenta fieri poſſunt ex parte abſolutionis: quia non minùs eſt de iure diuino integritas abſolutionis, quàm confeſſionis: illa autem abſolutio non eſt integra: quia non cadit in omnia peccata confeſſa, cùm non procedat ex poteſtate iuriſdictionis in illa omnia: ergo non poteſt eſſe per ſe licita ſine vlla vrgente occaſione, vel neceſſitate, quia tunc nec materialiter nec formaliter ſeruatur integritas. Maior propoſitio manifeſta eſt ex Concilio Tridentin. ſeſſ. 14. capit. 5. & ex ſuprà dictis de integritate confeſſionis. Vbi oſtendimus, ideo in confeſſione, ſeu accuſatione neceſſariam eſſe integritatem: quia ſententia, & abſolutio per ſe poſtulat, vt ſit de omnibus peccatis: ergo iuxta regulam dialecticam magis eſt neceſſaria integritas in abſolutione, quàm in confeſſione. *Triden.*

Sed quæres, vtrùm, ſi abſolutio hoc modo detur, factum teneat: & quidem ſi à pœnitente non ſuſcipiatur bona fide, certum eſt non tenere factum: quia & ponitur tunc obex ſacramento: & confeſſio nullo modo eſt integra. Difficultas verò eſt, quando pœnitens bona fide abſoluitur. Videtur enim etiam tunc non valere abſolutio: quia eſt ſententia lata à non legitimo iudice. Nihilominus cenſeo in illo caſu ſacramentum eſſe validum: quæ eſt ſententia communis in 4. d. 17. vt notauit Nauar. in Summ. c. 9. numer. 7. & ſentit Caiet. verb. *Confeſſio*, c. vlt. Itaque ſi hoc modo quis bona fide confitetur, & abſoluitur, nõ tenebitur iterum confiteri peccata non reſeruata, ſed de reſeruatis confiteri ſuo ſuperiori. Ratio eſt: quia tunc pœnitens formaliter bona fide confitetur integrè, & ſacerdos habet iuriſdictionem ſuper confeſſionem illam, quatenus ſacramentalis eſt; & ideo nihil obſtat quominus ſacramentum perfici poſſit. Confirmatur, & explicatur: quia vel ad valorem ſacramenti neceſſarium eſt, vt miniſter habeat iuriſdictionem ſuper omnia peccata, quæ pœnitens in re ipſa habet, vel non. Primum dici non poteſt, aliàs qui haberet peccata reſeruata omnino oblita, nõ abſolueretur validè ab eo qui non habet iuriſdictionẽ in reſeruata; quod nullus hactenus dixit. Si autem nõ requiritur iuriſdictio in omnia, quæ ſunt in re, ſufficiet iuriſdictio circa aliqua, quotieſcunque bona fide fit confeſſio. 6. *Dubium ſoluitur.* *Potior difficultas.* *Deciditur.* *Nauar.* *Caiet.*

Dici poſſet, non requiri iuriſdictionem in omnia, quæ ſunt in re, requiri tamen in omnia, quæ pœnitens dicit. Et ratio differentiæ reddi poteſt, quia miniſter non fert iudicium de oblitis, fert autem de omnibus quæ dicit pœnitens: & non poteſt ferre iudiciũ de quibuſdam, & non de aliis. Sed hoc non ſatisfacit: aliàs ſequitur, ſi quis bona fide confiteatur reſeruata cum non ſeruatis, exiſtimans nulla eſſe reſeruata, illum non manere abſolutum, & tamẽ eum, qui propter obliuionẽ omittit aliquod reſeruatum verè abſolui, quod eſt contra omnem rationem. Et ſimiliter, qui adhærens opinioni Alenſis, confiteretur non reſeruata, tacendo theſaurum, maneret abſolutus, & qui confiteretur omnia, non maneret abſolutus, quod planè abſurdum eſt. Denique illa differentia non eſt materialiter, ſed formaliter attendenda; quamuis autem huiuſmodi pœnitens dicat omnia peccata ſua coram hoc ſacerdote, non tamen omnium confeſſio eſt ſacramentalis, ſeu pars ſacramẽti, ſed illorum tantùm, quæ ſubſunt iuriſdictioni talis ſacerdotis, & ſuper alia cadit directè abſolutio, & de illis in re iudicat ſacerdos: ergo ſi aliàs propter bonam fidem tollatur impedimentum, & confeſſio illa ſit formaliter integra, fit ſacramentum. 7. *Obiectio.* *Diluitur.*

Hic verò occurrebat ſtatim difficultas: nam ſequitur pari ratione dicendum eſſe, confeſſionem factam bona fide ſimplici ſacerdoti de venialibus, & mortalibus peccatis, validam eſſe, etiamſi ſacerdos ille iuriſdictionem non habeat in peccata mortalia: nam eſt eadem ratio, & proportio. Conſequens autem videtur creditu difficile: quia in tali ſacerdote nõ videtur eſſe poteſtas ad reconciliandum hominem cum Deo. Sed nihilominus tam illationem, quàm conſequens cenſeo eſſe valde probabilia: quia non dubito quin confeſſio facta huiuſmodi ſacerdoti de ſolis venialibus 8. *Difficultas.* *Soluitur.*

nialibus,etiamſi pœnitẽs habeat mortale inculpabiliter oblitum, valida ſit, & hominem ſanctificet,ac Deo reconciliet virtute ſacramẽti.Vnde, licèt ille ſacerdos nõ habeat iuriſdictionem ad reconciliandum hominem Deo, per ſe iudicando de mortalibus peccatis;tamen quatenus habet poteſtatem ad conficiendum tale ſacramentum, mediante illo poteſt hominem ſanctificare,& conſequenter mortale peccatum expellere,etiamſi ab illo per ſe non abſoluat:ergo idẽ dici poterit, etiamſi peccatum mortale non ſit oblitum,ſed bona fide in confeſſione propoſitum: quia hoc non impedit quominus ex illa confeſſione,quatenus in re legitima eſt,& abſolutione fiat verum ſacramentum. Sed de hac re iterum redibit ſermo ſect. ſequent.

SECTIO III.

Vtrùm in aliquo caſu neceſſitatis poſſit inferior ſacerdos abſoluere eum,qui habet caſus reſeruatos, antequam coram ſuperiore compareat.

1. *Quæ neceſſitas hic intelligatur.* NON tractamus de articulo extremę neceſſitatis,ſeu periculo mortis, ſed de aliis occurrẽtibus:in quibus neceſſe eſt aut implere præceptũ annuæ cõfeſſionis, aut communicare,vel ſacrum facere,ita vt non poſſit omitti ſine graui ſcandalo,aut infamia;& pro tunc non patet aditus ad ſuperiorem. Hoc ergo ſuppoſito ſũt in hac re tres opiniones. *Prima opinio.* Prima ſimpliciter negat poſſe hominem in eo caſu abſolui ab inferiore.Tenent Richard. Durand. Adrian. *Richard. Durand. Adria.* locis citatis ſectione præcedenti. Et habent grauia fundamenta,quæ infrà videbimus.Dicunt tamen iſti Auctores,in eo caſu poſſe hominẽ accedere ad communionem,vel ad faciẽdum ſacrum cum ſola contritione, tanquam qui non habet copiam confeſſoris. *Secunda. Alenſ. Palud. Gerſon. Angel.* Secunda opinio ſimpliciter affirmat poſſe tunc abſolui:quæ eſt ferè omnium. Alen. Palud.Gerſon.& aliorum,quos ibidem citaui,qui indifferenter loquuntur. Solus Angelus explicuit,hoc fieri poſſe, etiamſi peccatum habeat excommunicationem annexam. *Tertia.* Tertia opinio diſtinguit,quòd ſi peccatum eſt reſeruatum ſine cenſura, poterit abſolui pœnitens, non tamen ſi excommunicatio adiuncta ſit: quia hæc non poteſt tolli in eo caſu, & quandiu non aufertur, homo eſt incapax abſolutionis ſacramentalis. *Cano. Soto. Ledeſm.* Ita Cano,Soto,& Ledeſma, qui nihilominus admittunt, poſſe hominem in huiuſmodi caſu,etiamſi occultè excommunicatus ſit, accedere ad Communionem, propter vitandum ſcandalum,vel grauem infamiam.

2. *Secunda ſententia probatur.* Mihi inter has opiniones placet ſecunda, ſi rectè declaretur,& cõfirmetur.Duobus enim modis intelligi poteſt fieri hæc confeſſio,& abſolutio:primò,per iuriſdictionem ad abſoluendum directè & per ſe à peccatis reſeruatis, quanuis non ſine onere comparendi corã ſuperiore. Nam hoc modo & ſubuenitur neceſſitati ſubditi, & ſeruatur rigor intentus per reſeruationem; & ideo benignè interpretamur, hanc eſſe voluntatẽ ſuperioris reſeruantis.Quòd ſi hoc verum eſt, etiam extendenda eſt hæc interpretatio ad caſus habẽtes excommunicationẽ annexã:quia,ſi dare creditur ſuperior iuriſdictionem ad abſoluendum à culpa,cõſequenter etiam à cenſura,cùm hæc debeat antecedere. Et in hoc ſẽſu hæc ſentẽtia eſt mihi maximè dubia,& in rigore non videtur vera,propter dicta in præcedente diſput.ſect.3.ibi enim probabiliùs duximus extra caſum articuli mortis non habere inferiores ſacerdotes huiuſmodi licentiã,niſi in caſibus Pontificiis,qui in iure exprimuntur, vbi etiã declara-

A uimus hoc eſſe magis conſentaneum Concilio Trid. & nullum eſſe fundamentum ſufficiens ad id aſſerendum,& ſolæ coniecturæ in re tam graui,& quæ pendet ex libera voluntate concedentis hanc iuriſdictionem,non ſufficiunt.

Meliùs ergo & probabiliùs aſſeritur dicta ſentẽtia poſteriori modo,& in eo ſenſu loquuti ſũt Auctores ſecundæ & tertiæ ſententiæ: vt clariùs explicarunt Soto, & alij moderni. 3. *Explicatur ſententia in vero ſenſu.* Et probatur in hunc modum: quia ad valorẽ ſacramenti nõ eſt ſimpliciter neceſſaria iuriſdictio ſuper omnia peccata mortalia, quibus in re ipſa pœnitẽs ligatus eſt:oſtẽdimus enim,ſi alioqui ſeruetur integritas formalis,ſufficere ad valorem ſacramẽti iuriſdictionem circa aliqua peccata, ſed in præſenti caſu videtur ſeruari formalis integritas, & aliàs,vt ſupponimus, miniſter habet iuriſdictionem circa aliqua peccata;ergo abſoluendo verũ conficiet
B ſacramentũ,per quod ſaltem indirectè tollet peccata reſeruata. Minor probatur:quia quandocunque vrget grauis cauſa,vel neceſſitas recipiendi ſacramentũ, & nõ poteſt in re ipſa cõfeſſio integra fieri, quanuis dimidietur,cẽſetur illud eſſe tãtùm materialiter,formaliter autẽ integritas ſeruari; & pari ratione idem erit de abſolutione.Sed in præſenti caſu intercedit grauis cauſa, & neceſſitas:ergo ex defectu integritatis non erit nullum ſacramentũ,ſed neque eſt nullũ ex defectu iuriſdictionis, vt oſtenſum eſt:ergo.Confirmatur exemplo: quia ſi peccatũ tãtùm reſeruatũ relinqueretur ex obliuione,& de aliis fieret confeſſio corã inferiore bona fide,& daretur abſolutio,fieret ſacramẽtum,& indirectè tolleretur peccatũ reſeruatum. Fingamus igitur,peccatum reſeruatum nõ eſſe oblitum,
C tale tamen eſſe, vt non poſſit peccator hîc, & nunc illud cõfiteri huic inferiori ſacerdoti ſine aliquo graui dãno extrinſeco, & occurrere neceſſitatem ſacramenti, de qua agimus:tunc igitur poſſet confiteri illi ſacerdoti reliqua peccata tacendo reſeruatum: quia quoad integritatẽ pertinet,illa eſt ſufficiens ratio tacẽdi,æquiualens obliuioni:ergo tunc poterit abſolui, & indirectè tolli peccatũ reſeruatũ. Cur ergo nõ poterit,etiamſi illud proferat, vel cur aliàs erit melioris conditionis, ſolũ propter extrinſecã occaſionem occurrentem,propter quam tacere potuit peccatum?

Sed dicunt aliqui,repugnare,peccatum eſſe in cõfeſſione declaratum, & abſolutionem non cadere in 4.
D illud directè, ſi detur: quia nihil aliud eſt, peccatum directè iudicari, niſi expreſsè & diſtinctè afferri in iudicium, & ſuper illud ſententiam proferri. Hoc autem fit, quoties homo diſtinctè aliqua peccata confitetur, & poſtea abſoluitur, præſertim ſi ex intentione ſacerdotis in illa omnia cadat abſolutio. Reſpondetur, licèt ad directam abſolutionẽ neceſſarium ſit peccatum in confeſſione aperire:tamen id *Soluitur.* non ſufficit, niſi ſacerdos habeat iuriſdictionem in tale peccatũ:quia abſolutio directa eſt actus talis iuriſdictionis:Imò neque ipſa confeſſio eſt propria materia ſacramenti, vt eſt de tali peccato, in quod ſacerdos non habet iuriſdictionem, quia non eſt accu-
E ſatio facta coram legitimo iudice. Quapropter,licèt poſt rationem omnium peccatorum abſolutio ſimpliciter proferatur, tamen re ipſa non directè operatur,niſi in ea peccata,quæ cadunt ſub iuriſdictionem abſoluentis. Neque hoc poteſt impedire praua aut erronea intentio miniſtri, ſi alioqui habet veram intentionẽ conficiendi ſacramentũ,vel faciendi quod Chriſtus inſtituit,ſeu,quod perinde eſt,faciẽdi ſecundùm poteſtatem ſibi conceſſam:nam hæc eſt intentio per ſe efficax,& valida:alia verò eſt ex errore priuato, qui non excludit ſubſtantialem intentionem.

Atque hinc etiam conſtat ſententiam hanc nihil diſcrepare à doctrina Concilij Trid. cuius verba at-

tentè cõſideranda ſunt, dum ait, inferiorem ſacerdotẽ nihil poſſe in caſibus reſeruatis: non enim abſolutè dixit, *nihil poſſe*, neque etiam dixi, *nihil poſſe in perſonã habentem caſus reſeruatos*: ſed cum limitatione dixit, *nihil poſſe in caſibus reſeruatis*. Quod ideo dixiſſe credimus, quia talis ſacerdos non habet iuriſdictionem in huiuſmodi caſus, & ideo ab eis propriè abſoluere non poteſt: cum hoc tamen ſtat (quod Concilium non negat) vt poſſit talis ſacerdos abſoluere ab aliis peccatis, quo fiet, vt per accidens & indirectè tollantur reſeruata, ſicut tolli poſſunt per contritionem vel per attritionem, cum alio ſacramento, v.g. Euchariſtiæ, aut Extremæ vnctionis.

6. Hinc verò vlteriùs infero, non ſolùm licere in tali euentu huiuſmodi abſolutionem dare, quando caſus reſeruati non habent excommunicationem annexam, verùm etiamſi habeant, & ipſa excommunicatio per ſacerdotem auferri non poſſit, quod nunc ſupponimus accidere poſſe in caſibus nõ Pontificiis. Quod tenuit Ang ſupra, & ſumitur ex his quæ tradit Medin. in Cod. de Confeſſione, q. 22. de Confeſſione ab excom. facta in fine. Ad hoc autem probãdum ſuppono, excommunicationem pœnitẽtis per ſe non reddere perſonam inhabilem ad ſacramentum pœnitentiæ recipiendum, neque irritare illud, ſi ex parte miniſtri omnia neceſſaria concurrant, & ex parte pœnitentis intercedat bona fides, ac diſpoſitio; quia tuncconcurrunt omnia ſubſtantialia, quibus ſtantibus, ſola prohibitio Eccleſiæ non poteſt irritare ſacramentum; quod latiùs diſputabimus tractando de excommunicatione. Deinde adiungo aliud principium, quoties excommunicatus, qui non poteſt abſolui ab excommunicatione propter occurrẽtem occaſionem, poteſt licitè recipere ſacramentum Euchariſtiæ, poſſe etiam licitè recipere ſacramentum pœnitentiæ, quantum eſt ex parte excõmunicationis: quod principium etiam pẽdet ex materia de excommunicatione. Nunc autem probatur breuiter, quia non eſt minùs prohibita excommunicato ſuſceptio Euchariſtiæ, quàm ſacramenti pœnitentiæ: nam vna lege vtrumque prohibetur, & ex parte ipſarum rerũ maior dignitas & diſpoſitio requiritur ad Euchariſtiã, quàm ad pœnitentiam: & cõmunicatio in diuinis, qua præcipuè intendit priuare excommunicatio, maior cernitur in receptione Euchariſtiæ, quã alterius ſacramenti. Aliunde verò, ſuppoſita neceſſitate, quæ honeſtat receptionẽ Euchariſtiæ, nulla eſt deordinatio in hoc quòd præmittatur confeſſio, ſed potiùs eſt ille ordo maximè conſentaneus iuri naturali, & diuino, quo tenetur vnuſquiſque ſe probare etiam per confeſſionem, priuſquam ad Euchariſtiam accedat: ergo, ſi licet tunc excommunicato Euchariſtiam recipere, etiam confiteri. Nam, ſi Eccleſia pro eo articulo neceſſitatis, vel non potuit prohibere, vel ſaltem non prohibuit excommunicato vſum Euchariſtiæ, etiam prohibere non potuit, vel ſaltem non prohibuit ordinem illum iure diuino per ſe neceſſarium, nimirum, vt ante communionem præmittatur confeſſio.

7. Ex his igitur principiis manifeſtè concluditur intentum: nam in eo caſu, de quo loquimur, licitum eſt pœnitenti, non obſtãte excommunicationẽ, recipere Euchariſtiam, vt Cano & Soto ſupponũt, eſtque certum, vt ſuo loco dicemus: ergo etiam eſt illi licitum confiteri, quantum eſt ex parte eius: ergo excõmunicatio non obſtat, quominus à ſacerdote abſolui poſſit, ſed nihil aliud ibi interuenit, quod obſtare poſſit: quia, ſi peccata illa reſeruata non haberent excõmunicationẽ annexam, non impedirẽt abſolutionem, vt oſtenſum eſt: ergo. Et confirmatur, quia, ſi propter ſcandalum, vel infamiam vitandam licet excommunicato ſe ingerere communicationi diuinorum, aliquando poteſt contingere, vt ad vitandum grauem infamiã, vel ſcandalum, neceſſarium ſit cõfiteri: ergo tunc ex parte pœnitentis erit licita confeſſio, & ex parte abſoluentis non deeſt poteſtas, quia excommunicatio pœnitentis non priuat ſacerdotem iuriſdictione in omnia peccata: ergo poterit illũ abſoluere, & validè, & licitè: ſolùm eſt neceſſaria prudentia, vt verus caſus neceſſitatis diſcernatur.

Angel. *Medin.* *Concluſio.* *Cano.* *Soto.*

Duæ difficultates explicantur.

8. DVÆ tamen ſuperſunt difficultates. Prima eſt, quia ſequitur, pœnitentem in hoc caſu non teneri ad confitendum integre omnia peccata, eti ãreſeruata, ſed ſolùm non reſeruata. Patet ſequela, quia reſeruata non ſunt materia illius confeſſionis: quia, cùm non ſubſint iuriſdictioni miniſtri, confeſſio eorum non eſt ſacramentalis. Ad hoc Alexander concedit ſequelam: & Maior ac Petrus Soto cenſent probabile, ſed Diuus Thomas, & reliqui omnes contrarium docent, quibus in re morali magis aſſentiendum eſt, ne nimiam licentiam ſine cauſa tribuamus pœnitentibus, præſertim cùm probabile ſit miniſtrum tunc habere iuriſdictionem: & poſſit etiam probabilis ratio reddi propter quam hæc integritas requiratur. Reſpõdetur ergo negando ſequelam primò, quia eſto non abſoluat miniſter directè à reſeruatis, tamen, vt pœnitens poſſit abſolui à non reſeruatis, oportet vt ſit circa omnia bene diſpoſitus, quam diſpoſitionem debet examinare miniſter, & ideo habet ius cognoſcendi totam cauſam, & totam conſcientiam pœnitentis, & omnes occaſiones, vel obligationes eius, vt poſſit illum abſoluere. Deinde addunt aliqui, quia miniſter directè tollit auerſionem à Deo, in quo omnia peccata mortalia habent conuerſionem, ideo probabile eſſe ab omnibus directè abſoluere, quatenus à Deo auertunt, quamuis, circa aliqua reſeruata ſecundùm proprias rationes illorum iuriſdictionem non habeat, & ideo oportet, vt omnia illa cognoſcat, vt omnibus abſoluat, quatenus à Deo auertunt, licèt alia ratione, ea quæ reſeruata ſunt, poſtea confitenda ſint ſuperiori. Hæc tamen conſideratio, licèt probabilis ſit, non eſt neceſſaria: quia ad cognoſcendũ id, in quo peccata conueniunt, non eſſet admodum neceſſarium omnia diſtinctè cognoſcere: maximè, quia huiuſmodi ſacerdos non poteſt per ſe ac directè remittere illam auerſionem à Deo, vt naſcitur ex omnibus peccatis, ſed ſolùm vt fundatur in his, quæ illius iuriſdictioni ſubiacent. Aliæ ergo probationes practicæ ac morales probabiliores ſunt, & ſufficiunt.

Prima difficultas. *Alex.* *Maior.* *Pet. Soto.* *D. Thom.* *Difficultati ſatisfit.*

9. Secũda difficultas eſt, quia ſequitur, ſi quis habeat peccata venialia, & mortalia, & occurrat eadem neceſſitas confitendi, poſſe confiteri ſacerdoti ſimplici, ſi alius non inueniatur. Patet ſequela, quia ille habet iuriſdictionem circa venialia: poterit ergo ab illis abſoluere, & perficere ſacramentum, & ita indirectè tollere mortalia, quamuis illa poſtea confitenda ſint proprio ſacerdoti. Ac denique rationes ſuprà factæ, hic proportionaliter applicari poſſunt. De hac difficultate nihil inuenio dictũ à citatis Auctoribus, & ideo circa illam non omnino definiam eam ſententiam, in quam propenſus ſum. Videtur enim mihi illa conſecutio valde apparens propter magnam ſimilitudinem, vel paritatem rationis: nec video vrgentem rationem, aut incommodum alicuius momenti; propter quod timendum ſit illud conſequens admittere. Quid enim refert, quòd in eo caſu neceſſitatis aliquis confiteatur ſimplici ſacerdoti eo modo, quo poteſt, & ab illo etiam abſoluatur quantum ille

Secunda difficultas. *Reſponſio.*

ille poteſt, ſi poſtmodũ ita manet obligatus ad confitenda omnia ſua peccata mortalia proprio ſacerdoti, ac ſi omnino confeſſus non fuiſſet? Hoc enim vtile eſſe poteſt tali peccatori, vt fructum aliquem ex illa abſolutione obtineat, & vt, ſi fortaſſe non erat ſufficienter contritus, per illam perficiatur, & ita ſaltem indirectè iuſtificetur ab omnibus peccatis. Paſtores autem animarum per hoc nullo iure ſuo priuantur, nec in aliquo peruertitur debitus ordo, & iuriſdictionum diſtinctio. Quid ergo periculi eſt in illo conſequente admittendo?

10. *Alia reſpõſio.* Quia tamen hoc non videtur ita vſu receptum, poſſumus negare conſequentiã, & conari ad aliquam differentiæ rationem conſtituendam. Prima eſſe poteſt, quia vt miniſter poſſit efficaciter abſoluere aliquem habentem conſcientiam peccatorum mortalium, neceſſe eſt, vt habeat iuriſdictionem ſaltem circa peccata mortalia, vt ſic, vt poſſit per ſe recõciliare Deo hominem, qui ab eo erat auerſus. Et an idem fere redit dicere, iuriſdictionem circa ſola peccata venialia eſſe tantum ſecundùm quid, & ideo non ſufficere ad abſoluendum eum, qui habet peccata mortalia, etiam indirectè: ſecus verò eſſe in iuriſdictione ad abſoluendum à mortalibus: nam illa eſt iuriſdictio ſimpliciter, & perfecta intenſiuè, vt ſic dicam, licèt extenſiuè non ſe extendat ad omnia mortalia. Hęc verò ratio mihi non ſatisfacit: alioqui etiam procederet de habente mortale peccatum oblitum, vt confeſſio de ſolis venialibus bona fide ab illo facta ſimplici ſacerdoti, non ſit verum ſacramentum, nec ſanctificet talem hominem aliàs bene diſpoſitum, quod certè eſt falſum, & improbabile, cùm nihil ibi ſit quod impediat veritatem talis ſacramenti, & conſequenter nec effectum eius. Quòd ſi illa iuriſdictio ſacerdotis tunc ſufficit, profectò etiamſi peccatum mortale ſit in conſcientia pœnitentis, nihil obſtabit, ſi alioqui bona fide ipſe procedat, & cum debita diſpoſitione, & formali integritate confiteatur, vt rationes factæ in hac & præcedenti ſectione apud me cõuincunt. Vnde non dubito, quin in hoc etiam caſu perficiatur ſacramentum, ſiue ex parte miniſtri intercedat bona, ſiue mala fides, dummodo aliàs habeat intentionem conficiendi ſacramentum: nam malitia miniſtri non impedit veritatem ſacramenti, ſi cætera adſint.

12. *Vera ratio.* Solùm ergo poteſt ſupereſſe quæſtio, an in caſu in obiectione propoſito, poſſit quis licitè, & bona fide ita confiteri per ſe loquendo, & ſecluſa ignorantia. Sic enim dicebamus poſſe confiteri quempiam ordinario ſacerdoti inferiori, quanuis habeat caſus reſeruatos: & in hoc quærebamus diuerſam rationem. Igitur, ſi quæ ratio reddenda eſt, ſumenda profectò eſt ex vſu, & ex Eccleſiæ conceſſione. Diximus enim ſuprà iuriſdictionem hãc ſacerdotũ omnium ad abſoluendum à venialibus, ſeu (quod perinde eſt) licentiam datam omnibus fidelibus, vt poſſint confiteri peccata venialia cuicunque ſacerdoti, originem habuiſſe ex conceſſione Eccleſiæ: & traditione ac conſuetudine retineri; hinc ergo colligimus, extendendam non eſſe vltra id quod conſuetudine receptum eſt: conſuetudine autem ſolùm videtur introductum, vt tunc fideles habeant hanc licentiam quando non habent conſcientiam peccati mortalis: ideoque, quando illã habent, iam non licet eis confiteri ſimplici ſacerdoti extra articulum mortis ac proinde, ſi ita confiteatur, nullum fiet ſacramẽtum, non tam propter ſolum defectum iuriſdictionis ex parte miniſtri, quàm propter indiſpoſitionem, quæ in pœnitente inde reſultat, per ſe loquendo, & ſecluſa ignorantia: nam ſi hæc interueniat, planè concedimus, illud ſacramentum non eſſe omnino nullũ. At verò in caſibus reſeruatis non eſt talis conſuetudo, ſed potiùs contraria. Ad reddendam autẽ rationẽ huius diuerſæ conſuetudinis deſeruire poſſent illæ duæ congruentiæ, quòd ſacerdos habens iuriſdictionem circa peccata mortalia, iam habet id quod præcipuum eſt, & quaſi ſubſtantiale in hac poteſtate. Item, quia ille eſt proprius paſtor talis perſonæ, aut habet vicem eius, qui per ſe loquendo, & quaſi ordinario iure habiturus erat poteſtatem in omnia peccata mortalia, & ideo quando aliqua eximuntur per reſeruationem, non omnino prohibetur abſolutio perſonæ in caſu neceſſitatis, integro relicto iure ſuperioris circa cauſas illius proprias: ſimplex autem ſacerdos nec eſt proprius paſtor, nec per ſe illi conueniebat poteſtas in perſonã, aut in omnia peccata eius, & ideo nõ eſt conſuetudine introductũ, vt poſſit abſoluere perſonam habentem conſcientiam peccati mortalis, extra neceſſitatem extremam.

ASSERTIO IIII.

Vtrùm qui habet caſus reſeruatos, poſtquam ſemel abſolutus eſt à ſuperiore, vel per priuilegium eius, poſſit liberè abſolui à quocunque inferiori.

1. *Dupliciter ſe poteſt gerere ſuperior cum ſubdito.* QVANDO huiuſmodi pœnitens per ſe, & directè abſolutus eſt a caſibus reſeruatis, vel immediatè ab ipſo ſuperiore, vel ab alio per poteſtatem ab illo conceſſam, & prout ab illo conceſſa eſt, non eſt dubium, quin poſſit ab eiſdem peccatis abſolui à quolibet inferiori ſacerdote, vt in ſuperioribus tactum eſt. Solùm ſunt hîc duo aduertenda. Vnum eſt, dupliciter ſe poſſe gerere ſuperiorem cum ſubdito reuelante ei ſuum caſum reſeruatum. *Primò.* Primò illum abſoluendo ſacramentaliter à culpa: & tunc peccatum illud poſtea iterum atque iterum abſolui, non ſolùm ab inferiori ſacerdote proprio; ſed etiam à quolibet alieno: quia illud peccatum iam non ſolùm non manet reſeruatum: ſed etiam iã non eſt materia neceſſaria confeſſionis. *Sotus reprehenditur.* Quare ſine cauſa dubitat Soto d. 18. q. 2. art. 5. an in eo caſu tale peccatum maneat ſine reſeruatione, cùm ex conſuetudine Eccleſiæ conſtet, quemlibet ſacerdotem poſſe abſoluere ab omnibus culpis, quæ non ſunt materia neceſſaria confeſſionis, vt ſuprà viſum eſt. Poſſet tamen hoc habere nonnullum dubium: ſi abſolutio illa fuiſſet informis; tamen ſi fuit valida, quanuis fuerit informis idem dicendum eſt: quia etiam tunc peccatum illud fuit planè abſolutum in ordine ad claues, ita vt iam neceſſarium non ſit illud iterum confiteri. *Sylueſt. Caiet.* Quod ſumi poteſt ex Sylueſt. verb. *Confeſſio.* q. 19. & Caiet. in Summa, verb. *Caſuum reſeruatio.* Quid verò dicendum ſit, ſi abſolutio fuit inualida, poſtea videbimus.

2. *Secundò.* Alio modo poteſt ſuperior ſe gerere non abſoluendo ſacramentaliter, ſed audiendo tantùm, & imponendo ſatisfactionem debitam, dandoque monita ſalutis, & reliqua remittendo inferiori & tunc tale peccatum iam non manet reſeruatum, non tamen poteſt à quolibet ſacerdote remitti, ſed ab aliquo proprio, vel de licentia proprij: quia adhuc manet, ſicut cætera peccata mortalia nõdum confeſſa, eſtque materia neceſſaria confeſſionis. Imò addunt aliqui tunc eſſe neceſſarium, vt inferior cõfeſſor ſacramentaliter iniungat illam pœnitentiam, quam ſuperior deſignauit: quia donec in ſacramento imponatur, vt pars eius, non manet obligatus pœnitens ad illam exequendam: eſt autem intentio ſuperioris, vt pœnitens obligetur. Sed licèt hoc ſit vtile, vt illa pœni-

tentia habeat effectum ex opere operato,non tamen A
puto eſſe neceſſarium,vt pœnitens obligetur:quia ex quo ſuperior illã impoſuit,obligare potuit: nam per poteſtatem ligandi,eam impoſuit. Item:quia ſi obligauit pœnitentem,vt illam manifeſtaret inferiori cõfeſſori,& hũc,vt illam imponeret,faciliùs potuit obligare ſubditum ad illam acceptandam,& faciendam. Denique etiam quando præcedit abſolutio inferioris ſub onere comparendi, & poſtea ſubditus coram ſuperiore comparuit, ab illo obligatur ad ſatisfactionem impoſitam implendam; alioqui valdè inefficax eſſet poteſtas ſuperioris.

3. *Differentia inter ſuperiorem ordinarium & delegatum.* Secundò, eſt in hoc notanda differentia inter ſuperiorem, qui habet iuriſdictionem ordinariam ad abſoluendum à reſeruatis,& delegatum aliquem, qui ſolùm ex priuilegio hoc poteſt: nam ſuperior ipſe poteſt ſe gerere duobus modis ſuprà dictis; de- B
legatus autem tantùm poteſt aut abſoluere, aut eam integram relinquere. Vnde non poteſt reſeruationem tollere,niſi ſacramentaliter abſoluãt:ſi enim velit caſum reſeruatum audire,& ſatisfactionem imponere,abſolutionem autem alteri remittere, nihil faciet:ſed tamẽ reſeruatum illum relinquet,ſicut antea. Et ratio eſt:quia non poteſt ipſe delegare iuriſdictionem ad abſoluendum,ſicut ſuperior:illa autem ablatio reſeruationis illo modo non fit, niſi committendo alteri iuriſdictionem ad abſoluendum. Et ideo, quoties per confeſſionem factam alicui habenti hanc facultatem delegatam, ſeu per priuilegium, reſeruatio tollenda eſt,neceſſe eſt vt intercedat abſolutio ſacramentalis,quæ in præſenti caſu ſemper tollet directè,ac per ſe tale peccatum,quia ſupponimus confeſſionem,ſeu manifeſtationem de illo in particulari C
factam eſſe. An verò aliter poſſit hoc contingere, in diſcurſu huius ſectionis dicemus.

4. *Dubium de facultate conceſſa per Iubilaum.* Dixi autem in aſſertione, *Per poteſtatem ab alio cõceſſam, prout ab illo conceſſa eſt*, propter vulgare dubium, quod hîc tractari ſolet, quando hæc facultas, vt quis poſſit abſolui à reſeruatis,datur per Iubilæum, cuius indulgentia per varias actiones obtinenda eſt, quæ in diſcurſu,v. g.vnius hebdomadæ fiunt; poteſt autem quis confiteri & abſolui in quocunque die hebdomadæ: vnde poteſt ſæpe accidere, vt priùs confiteatur, & abſolutionem à reſeruatis obtineat, & poſtea omittat alia opera neceſſaria, ideóque in- D
dulgentiam non lucretur.Meritò ergo dubitatum eſt, an ille maneat ſimpliciter abſolutus;ita vt ille necco-ram ſuperiore comparere teneatur:nec iterum de illis peccatis abſolui,vel,ſi abſolui velit,poſſit à quolibet ſacerdote.In quo ſupponendum eſt, illum bona fide fuiſſe confeſſum animo perficiendi cætera omnia neceſſaria ad conſequendam gratiam Iubilæi. Alioqui, ſi mala fide accedat, certum eſt non manere abſolutum, ſed abſolutionem à reſeruatis fuiſſe nullam:quia Pontifex non intendit concedere facultatem, niſi in ordine ad indulgentiam obtinendam, atque pro his, qui Iubilæum lucrantur:ergo quando abſolutio datur ante conſummatum tempus,& ante E
perfectas alias actiones requiſitas,ſaltem eſt neceſſaria intentio obtinendi Iubilæum, & quòd homo ſit quaſi in via in prædictum finem.

5. *Solutio dubij.* Hoc autem poſito,dicendum eſt,illum hominem manere ſacramentaliter abſolutum à tali peccato: quia abſolutio data fuit, vt ſupponimus,& non potuit eſſe pendens ex futuro euentu: quia hoc repugnat formæ ſacramentali: ergo ſtatim fuit valida,& habuit effectum(quia ſupponimus ex parte ſuſcipiẽtis non fuiſſe obicem) qui effectus irreuocabilis eſt, vt per ſe conſtat. Vnde illa facultas, licèt data fuerit in ordine ad futurum effectum, non tamen dependenter ab illo,vt à conditione de futuro: ſed ad ſummum, vt à conditione de præſenti,id eſt, à præſenti intentione faciendi omnia neceſſaria ad talem effectum. Ex quo vlteriùs fit, etiamſi contingat poſtea illum effectum non ſequi, ſiue voluntariè, ſiue caſu contingente, huiuſmodi hominem manere liberum omnino à tali culpa, ſine obligatione comparendi coram ſuperiore,& conſequenter non teneri peccatum illud ampliùs confiteri, vel ſi illud confiteri debet, poſſe à quolibet ſacerdote abſolui. Probatur: quia fuit directè & per ſe remiſſum per facultatem ſimpliciter & ſine tali onere datam: non eſt ergo vnde reſultet tale onus propter defectũ poſtea commiſſum circa obtinendam gratiam Iubilæi. Quod cenſeo verũ,etiamſi tale peccatum habeat cenſuram annexam,& reſeruatam,quæ per eandem facultatem ſublata ſit, vt iterum dicemus infrà,agentes de cenſuris:& ſenſit Cordub, in Summ.Hiſp.q.21.Probabi- *Cordub.*
liter autem exiſtimo huiuſmodi hominem grauiter peccare:ſi poſt abſolutionem peccatorum virtute Iubilæi obtentam,voluntariè omittit reliqua opera neceſſaria ad indulgentiam Iubilæi obtinendam: quia illud etiã eſt in fraudẽ Iubilæi,& contra virtuale pactum incluſum in facultate ad illum finem conceſſã: nam conſequenter imponere videtur onus, & obligationem faciendi cætera neceſſaria ad prædictum effectum, & videntur ſe habere tanquam pœnitentia iniuncta & acceptata in ſatisfactionem pro talibus culpis. Hæc autem culpa, qualiſcunque illa ſit, non manet iterum reſeruata: quia nullo iure hoc cauetur: poteſt ergo ab illa abſoluere quilibet ſacerdos habens communem iuriſdictionem. Sicut, quando quis confitetur peccatum reſeruatum ſuperiori,& ab illo accipit condignam ſatisfactionem,quæ quodammodo videri poteſt manere reſeruata,quatenus à nullo inferiori ſacerdote tolli vel commutari poteſt,nihilominus,licèt debito tempore implere omittat, & in eo grauiter peccet,pecatum illud nõ manet reſeruatum eidem ſuperiori,niſi hoc ipſum ab eodem ſuperiore exprimatur ac declaretur:quia nullo iure hoc ſtatutum eſt,imò ordinariè nimirum rigoroſus cenſeretur ſuperior,qui id faceret.

Varij modi,quibus tollitur reſeruatio ſine abſolutione à culpa.

His ergo expoſitis circa peccata reſeruata ſemel remiſſa per directam abſolutionem, dicendum 6. *Difficultas.*
ſupereſt de aliis caſibus,in quibus confeſſio quidem fit ſuperiori, aut habenti facultatem eius: abſolutio tamen non cadit directè in ipſam culpam reſeruatã. Difficultas enim eſt, an tunc peccatum illud poſſit abſolui à quolibet ſacerdote habente communẽ iuriſdictionem. Et ratio difficultatis eſt, quia ſi peccatum non eſt per directam abſolutionem remiſſum, eodem modo manet ſubiectum clauibus, quo antea erat:ergo ſicut antea tolli non poterat,niſi ab habente iuriſdictionem in caſus reſeruatos, ita nec poſtea. In contrarium verò eſt,quia interdum poteſt manente culpa,auferri reſeruatio eius, vt ablata cenſura in caſibus Pontificiis,vel quacunque alia ratione interueniat expreſſa vel tacita volũtas ſuperioris auferendi reſeruationem: ergo etiam in prædicto caſu, licèt non ſit culpa directè ablata,poteſt intelligi ablata reſeruatio. Circa hanc difficultatem occurrũt varij caſus,& diſtincti modi, quibus hoc poteſt contingere, quos oportet ſigillatim diſtinguere,& exponere.

Primum ergo punctum eſt, ſi ſubditus legitimè 7. *Primus caſu*
ſit confeſſus coram ſuperiore, & ſuperior nec abſoluere,nec cauſam alteri committere velit.Videri enim poteſt tunc ipſo iure reſeruatio ablata, quia ſubditus iam

iam fecit quod in ipſo erat, & quidquid poterat per reſeruationem ab illo exigi: ergo ipſo facto ceſſabit reſeruatio,& conſequenter liberum erit, cōfiteri peccatum illud cuilibet inferiori habenti iuriſdictionem communem, qui poterit ab illo abſoluere. Nihilominus dicendum eſt, in eo caſu non auferri reſeruationem, quia ſuperior ſatis explicauit voluntatem ſuam, vt ſupponimus. Vel enim illa voluntas ſuperioris eſt iuſta, & tunc res eſt indubitata, quia ſuperior vtitur iure ſuo. Eritque voluntas iuſta, ſi ſubditus non ſit ſatis diſpoſitus ad abſolutionem; vel, ſi abſolutio non ſimpliciter negetur, ſed differatur, donec ſubditus ſatisfactionem aliquam, vel emendationem exhibeat: quia in his caſibus nondum poteſt dici ſubditus feciſſe quantum in ipſo eſt, nec quantum ab ipſo iuſtè exigi poteſt. Vel volūtas ſuperioris eſt iniuſta, & tunc licèt malè faciat, tamen quoad negationem iuriſdictionis habet effectum, vt in ſuperioribus in ſimilibus caſibus ſæpe dictum eſt: iuriſdictio enim danda eſt per voluntatem ſuperioris, & ideo quandiu non habetur, res infecta manet, quanuis malitioſè non facta ſit: reſeruatio autem tollit iuriſdictionem. Et ideo in eo caſu non aufertur, cùm ſupponamus ſuperiorem ſufficienter explicare voluntatem ſuam de non committenda alteri iuriſdictione in tali cauſa. Quapropter in eo caſu neceſſarium eſt, vel ad alium prælatum magis ſuperiorem recurrere, vel, ſi hoc fieri non poteſt, poterit quis confiteri inferiori, vt de aliis peccatis directè abſoluatur, de reſeruatis autem indirectè, donec obtineatur maior facultas à ſuperiore, ſeruando in hoc regulas præſcriptas in duabus ſectionibus præcedentibus.

Quid dicendum in eo caſu.

8. Secundum punctum eſt, quando ſuperior audita confeſſione abſoluit pœnitentem: abſolutio tamen non fuit valida, non tantùm quoad effectum, de quo iam ſuprà diximus, ſed etiam quoad eſſe ſacramenti: nam tunc illa peccata ita manent ſubiecta clauibus, ac ſi ad hoc iudicium non fuiſſent delata, nec data fuiſſet abſolutio, quia totum iudicium fuit nullum: ergo manent æquè reſeruata, ac antea. Et confirmatur exemplo; nam, ſi quis hoc modo confiteatur peccata mortalia communia ſuo Parocho, & ab eo inualidè abſoluatur, non poteſt cōfiteri talia peccata alieno ſacerdoti ſine alia facultate, quia illa peccata adhuc ſunt materia neceſſaria ſacramenti: & ideo non poteſt quis ea confiteri alieno ſine licentia proprij. At verò ita ſe gerit inferior confeſſor circa peccata reſeruata ſuperiori, ſicut ſacerdos alienus circa peccata mortalia communia: ergo.

Secundus caſus.

9. Nihilominus contrariam ſententiam cenſeo ſatis probabilem, & practicè tutā, quam inſinuauit Caiet. verbo, *Caſuum reſeruatio*, dicens, *Si quis ſemel abſolutus à reſeruatis, quanuis inefficaciter quoad ſalutē animæ ſuæ*, &c. Quod quidem poſſet intelligi de abſolutione valida, licèt informi; & ſine dubio videtur fuiſſe mens eius; tamen quam nos reputamus confeſſionem inualidam, ipſe ſentit eſſe validā, & informem. Sylu. autem ver. *Confeſſio.* 1. q. 19. generaliùs dicit, *Etiamſi confeſſio fuiſſet ficta.* Et eodē modo loquitur Ant. 3. p. tit. 14. c. 19. §. 17. Fundamētum autem eſſe debet, quia ex quo ſubditus comparauit coram ſuperiore, eique peccatum integrè reuelauit, vt ſupponimus, ipſeque ſuperior conuenientem medicinam & ſatisfactionē impoſuit, ſuo muneri ſatisfeciſſe videtur, quātum ad reſeruationem ſpectat, & pœnitens etiam videtur feciſſe ſatis intentioni & fini reſeruationis: ergo quāuis contingat, ſuperiorem abſoluendo verè non abſoluere à peccatis, nihilominus abſoluit, ſeu liberat à reſeruatione: quia dum oppoſitum nō declarat, ſatis ſignificat, ſimpliciter abſoluendo, ſe eſſe in ea parte contentum: relinquit ergo pœnitentem liberum ab eo

Vera reſolutio ad prædictum caſum.

Syluest. D. Ant.

A onere reſeruationis. Et declaratur ſpecialiùs, quia fieri poteſt, vt abſolutio illa ſit inualida non ex aliquo defectu circa peccatum reſeruatum: pono enim pœnitentem integrè illud confiteri, & cum ſufficienti attritione illius; ſed ex defectu circa alia peccata, qui eſt omnino per accidens ad confeſſionem caſus reſeruati, & ad intentionem ſuperioris in eius reſeruatione: ergo tunc cenſebitur reſeruatio ſufficienter ſublata. Rurſus poteſt abſolutio eſſe nulla propter defectum circa confeſſionem ipſius peccati reſeruati, & tunc ſi defectus eſſet in integritate, ſine dubio non auferretur reſeruatio, quia non eſſet ſatisfactum intentioni ſuperioris, neque eſſet coram illo ſufficiēter comparatum: at verò ſi defectus tantùm ſit in interiore dolore, non videtur obſtare: quia intentio reſeruationis ſolùm eſt, vt ſatisfiat ſuperiori in hoc iudicio,

B quatenus externum iudicium eſt.

Hoc autem limitari poſſet, niſi tantus ſit defectus doloris, vt peccator perſeueret in propoſito committendi talem culpam, aut non exhibendi ſatisfactionem, vel pœnitentiam à ſuperiore impoſitam: ſed adhuc in eo caſu exiſtimo ſufficere mutare propoſitum, & verum dolorem concipere: vt ab inferiori, ſeu ſimplici confeſſore abſolui poſſit: quia propoſitum illud internum non eſt peccatum reſeruatum: de alio verò peccato præterito ſatisfactum eſt ſuperiori, & ille ſine vlla conditione videtur ſubditum liberum reliquiſſe. Et explicatur: nam ſi ſubditus apertè propoſuiſſet ſuo ſuperiori caſum illum, nō vt abſolueretur

C ſacramentaliter, ſed ſolùm vt liberaretur ab eo onere; tunc ſuperior audiens illum, & imponens ſatisfactionem, cenſeretur liberum eum relinquere ab onere reſeruationis: ſed quando confitetur ſacramentaliter, hoc in re ipſa poſtulat ſimul cum abſolutione: ergo licèt abſolutio in ratione ſacramenti non fuerit valida, poteſt eſſe ſufficiens ſignum ſatisfactionis ſuperioris, quoad reſeruationem. 10.

Atque ita patet reſponſio ad rationem dubitandi in principio poſitam: negatur enim conſequētia: poſſunt enim peccata manere ſubiecta clauibus, & non reſeruata, ſi ſuperiori ſatisfactum eſt, & ipſe hoc ſufficienter ſignificauit, vt patet manifeſtè, quando illi

D manifeſtatur peccatum, & ſatisfactionem imponit, non tamen ſacramentaliter abſoluit: nam tunc adhuc manet peccatum ſubiectum clauibus, & neceſſariò confitendum, quanuis non maneat reſeruatum. Ad exemplum verò ibi adductum negatur ſimilitudo: quia ſimplex ſacerdos omnino caret iuriſdictione: proprius verò per ſe loquendo, habet illam in omnia peccata, niſi per reſeruationem ſubtrahatur: & ideo ablata reſeruatione, ſtatim iuriſdictio illa extenditur, ſeu quaſi reducitur ad proprium ſtatum; in illo autē caſu ablata eſt reſeruatio propter rationem factam. 11.

Satisfit rationi dubitandi, & exemplo ſupra poſito.

An peccatum oblitum in confeſſione facta ſuperiori reſeruatum maneat.

E

TERTIUM punctum eſt, quando ſubditus confitetur ſuperiori habenti poteſtatem ordinariam ad abſoluendum à caſibus reſeruatis, & ab illo ſimpliciter abſoluitur ab omnibus peccatis, ipſe tamen per obliuionem inculpabilem omiſit peccatum reſeruatum: eſt enim tunc difficultas, an ſubditus liber maneat à reſeruatione, ita vt confiteri poſſit illud cuicunque ſimplici confeſſori habenti communem iuriſdictionem. Et eadem quæſtio eſt, ſi confeſſio eodē modo fuit facta ſacerdoti habenti iuriſdictionem delegatam ex priuilegio per ſe conceſſo ipſi ſacerdoti, & non in fauorem pœnitentis. Eſt ergo ſententia valde communis affirmans tunc auferri reſeruationē peccati. Tenet Gab. in 4. d. 17. q. 1. art. 3. dub. 2. Adr. q. 4. 12.

Tertius caſus.

Sententia cōmunis affirmans.

Gabr. Adrian.

q 4. de Confeſſione, Syluest. verb. *Confeſſio.* 1. q. 4. Ang. verb. *Confeſſio.* 1. n. 21. Roſella ver. *Confeſſio.* 2. n. 9. Nauar. in c. *Conſideret.* §. *Cautus.* n. 32. de Pœnit. d. 5. & in ſumma c. 26. n. 13. vbi refert Palud. ſed de eius ſententia infrà dicam. Idem tenet Couarr. in c. *Alma mater,* p. 1. §. 11. nu. 12. Cano dicta relectione, p. 5. & Ledeſma 2. p. 4. q. 8. ar. 2. dub. 8. Fundamentũ ſolum eſt, quia ſuperior abſoluens tollit omnia peccata etiam reſeruata, & hoc ipſum intẽdit formaliter, vel virtute: ergo tollit reſeruationem etiam eorum quæ oblita ſunt.

Syluest. Angel. Roſella. Nauar. Couar. Ledeſma.

13. *Impugnatur.* Hæc tamen ſententia abſolutè intellecta difficilis eſt, quia per illam abſolutionem tantùm indirectè remittitur peccatum illud reſeruatum: hæc autem indirecta remiſſio nõ ſufficit, vt auferatur reſeruatio. Probatur minor: primò à ſimili: nam ſi ille pœnitens confeſſus fuiſſet bona fide inferiori ſacerdoti non habẽti iuriſdictionem in peccata reſeruata, quia non putat ſe habere illa, tunc etiam peccatum reſeruatum oblitum indirectè tolleretur, & nihilominus æquè reſeruatum maneret, ac antea, vt eſt certum apud omnes: ergo indirecta remiſſio non ſufficit ad tollendam reſeruationem. Reſpondent aliqui, ſuperiorem magis directè remittere peccatum reſeruatũ etiam oblitum, quia in illud habet iuriſdictionem, quam non habet inferior ſacerdos. Sed hoc non rectè dicitur: quia iuriſdictio non ſufficit ad directam remiſſionem, niſi peccatum afferatur in iudiciũ; peccatum autem oblitum non affertur in iudicium, nec actu ſubiicitur clauibus, etiamſi aliorum confeſſio ſuperiori fiat. Vnde certum eſt, quoad illud peccatum non fuiſſe impletum diuinum præceptum confeſſionis, ideóque ſemper manere obligationem confitendi illud alicui habenti iuriſdictionem; ergo, ſiue confeſſio facta fuerit inferiori, ſiue ſuperiori æquè indirectè fuit peccatum remiſſum: ergo, ſi indirecta remiſſio ab inferiori facta non tollit reſeruationem, neque etiam facta à ſuperiore tollet illam, quantum eſt ex vi abſolutionis. Nulla eſt autem alia ratio, ob quam per confeſſionem illam ſuperiori factam cenſeatur ablata reſeruatio. Quæ eſt enim hæc ratio, aut quod ſignum huius voluntatis ſuperioris? Dices, eo ipſo quòd ſuperior habeat poteſtatem remittendi illa peccata directè, ſi dicerentur: & ſubditus habuit voluntatẽ illa dicendi, ſi memoriæ occurrerẽt; habuiſſe ſuperiorem voluntatem illum relinquẽdi liberum: quia intendit facere cum illo quantum poteſt: poteſt autem, quamuis non auferat directè culpam: auferre onus, ſeu reſeruationem eius. Sed hoc ipſum eſt quod inquirimus, vnde talis intentio ſeu voluntas præſumatur, aut colligatur: non enim quælibet præſumptio ſufficit, ſed debet eſſe ſufficiens manifeſtatio voluntatis, cùm per eam debeat conferri iuriſdictio inferiori ſacerdoti ad abſoluendum à tali peccato. Erat enim iuriſdictio per reſeruationem ablata, quæ reſtitui non poteſt niſi per voluntatẽ reſeruantis: hæc ergo voluntas debet ſufficienter manifeſtari: in illo autem caſu nullum eſt ſufficiens ſignum talis volũtatis: nam ſola abſolutio non eſt, vt declaraui: quòd autem pœnitens dicturus fuiſſet peccatum, ſi recordaretur, & tunc auferretur tam culpa quàm reſeruatio, parum refert, quia conditionalis nihil ponit in eſſe, & hîc: & nunc nihil horum factum eſt. Accedit tandem (quod me maximè mouet) quia per illam confeſſionẽ ſatisfactum nõ eſt intentioni reſeruantis: quia nec peccatum nouit, nec pro illo ſatisfactionem impoſuit, nec medicinam adhibuit, quæ ſunt præcipuè per reſeruationem intenta; ergo non eſt cur credamus, ſuperiorem abſtuliſſe reſeruationem.

Reiicitur euaſio. *Alia reſponſio.* *Replica.*

14. *Diſtinctio adhibetur.* In hac igitur difficultate diſtinctione vtẽdũ cẽſeo. Et primò diſtinguamus peccata reſeruata habẽtia excõmunicationẽ annexã, vel non habentia. Rurſus diſtinguamus duos modos cõfitẽdi ſuperiori. Vnus eſt ordinarius ad communẽ confeſſionem faciendam de peccatis cõmuniter occurrentibus abſq; vlla mentione, vel intẽtione ſpeciali caſuũ reſeruatorũ. Secundus modus eſt, quãdo cõfeſſio ſpecialiter fit ſuperiori, vel habenti iuriſdictionẽ eius ad hunc finem exonerandi omnino conſcientiã, & cõſequẽdi abſolutionẽ peccatorum reſeruatorũ: ſi quæ fortaſſe pœnitẽs habeat.

Dico ergo primò, quando pœnitens confitetur poſteriori modo, & ſuam intentionem manifeſtat ſuperiori, & bona fide ille dicit omnia, quæ memoriæ occurrunt, quãuis aliquis caſus reſeruatus propter obliuionẽ taceatur, liber manet à reſeruatione. Hunc ſenſum præcipuè intendunt Auctores citati, & ideo ferè omnes addunt eã conditionem, quòd ſuperior hoc modo intendat abſoluere, vt patet ex Gab. Nau. & aliis. Hæc enim intentio ſuperioris ſufficienter in eo caſu colligitur ex eo, quòd ſciens ſubditum ad ipſum accedere ea intẽtione, vt quoad fieri poſſit liber maneat ab omni onere peccatorum ſuorum, vidẽnſque illa bona fide confiteri quidquid ſibi occurrit, eumq; ſimpliciter abſoluens, & ſatisfactionem imponens, ſatis profectò indicat velle illum liberum relinquere quantùm poteſt: cùm ergo poſſit tollere vinculum reſeruationis, illud tollit. Et confirmatur, quia eſt hoc valde conſentaneũ rationi, & paſtorali numeri, quia iam ille ſubditus facit quod in ſe eſt, & moraliter ſe præſentat ſuperiori quantùm poteſt, & ſuperior imponit ei ſatisfactionem accõmodatã iuxta moralem diſpoſitionẽ eius: ergo debet ſuperior eſſe illa manifeſtatione contentus pro omnibus peccatis vſque ad illud tempus commiſſis. 15. *1. aſſert.*

Præterea quoad abſolutionem à cenſuris eſt hoc certiſſimum, quod præcipuè docuit Palud. in 4. d. 18. q. 5. art. 3. con. 4. quia ad abſoluendum à cenſura per ſe, & directè, non eſt neceſſe diſtinctè & in particulari cognoſcere cauſam cenſuræ, ſed ſufficit voluntas vniuerſalis abſoluendi ab omnibus, etiam reſeruatis, quam profectò habet ſuperior in illo caſu. Quo fit, vt in caſibus Pontificiis (iuxta receptam regulam, quòd ablata cenſura, aufertur reſeruatio culpæ) peccatum quod habebat excommunicationem annexam, non maneret reſeruatum in prædicto euentu: quia etiamſi illud fuerit in confeſſione oblitum, excommunicatio illius ablata fuit, & cum illa ſemper tollitur talis reſeruatio. Atque hinc vlteriùs infero, peccata reſeruata ſine excommunicatione manere in eo caſu nõ reſeruata: quia non eſt veriſimile, velle ſuperiorem tollere reſeruationem in peccatis habentibus excõmunicationem annexam, quæ ſolẽt eſſe grauiora, & non in aliis. Item: quia plus eſt velle tollere excommunicationem, & reſeruationem culpæ, quàm ſolam reſeruationem. Item, quia etiam in peccatis habentibus cenſuram, eſt neceſſarium concedere iuriſdictionem nouam ad abſoluendum à culpa: ergo quoad hoc eſt eadem ratio vtrorumq; peccatorum reſeruatorum. 16.

Vnde ad obiectionem factam, cùm in ea dicitur, reſeruationem non tolli ſine noua collatione iuriſdictionis, reſpondemus, per hoc ipsũ conferri talẽ iuriſdictionem confeſſoribus communibus, quòd ſuperior ſignificat ſe eſſe contentum, & tollit à ſubdito obligationem iterum comparendi coram ſe, quod in eo caſu facere, & ſignificare oſtendimus. Et ideo tunc peccatũ illud non manet commiſsũ cuicunq; ſimplici ſacerdoti alieno: quia nec fuit directè per abſolutionẽ remiſſũ, neque ibi fit ſpecialis, &, vt ſic dicam, poſitiua delegatio, ſed ſolũ eſt quaſi ablatio impedimenti, vt peccatũ illud relinquatur ſub generali lege, & iuriſdictione aliorũ peccatorũ mortalium. Sed inſtabit aliquis: nam licèt hoc habeat locũ in ſuperiore ipſo habente ordinariam iuriſdictionẽ, non tamen videtur 17. *Obiect. ſatisf.* *Inſtant.*

Soluit. tur habere locum in eo, qui ſolùm ex priuilegio, ſeu delegatione talem iuriſdictionem habet. Reſpondeo, argumentum profectò eſſe valdè apparens: & ideo certiorem exiſtimo aſſertionem poſitam in ipſo ſuperiore, quam in confeſſore delegato, ſeu ex priuilegio. Tamen, quia Auctores citati ad vtrunque extendunt ſermonem, & quia ſuperior videtur huic confeſſori committere vices ſuas ad abſoluẽdum, eo modo quo diſpoſitio & intentio pœnitentis moraliter exigit: ideo reſpondeo, quòd licèt hic confeſſor non poſſit directè, & per ſe hoc peccatum committere alteri, quando illi directe manifeſtatur: ſed oporteat ab illo ſacramentaliter abſoluere: nihilominus quando propter obliuionem non manifeſtatur, conceditur ei, vt abſoluat pœnitentem facientem quod in ſe eſt, ab omni onere peccati, quãtùm fieri poteſt, & ideo, licèt per ſe non poſſit delegare iuriſdictionem, poteſt tamen auferre impedimentum, quo ſublato, peccatum manet ſub communi iuriſdictione. Præſertim, quia totũ hoc manare debet ab ipſo ſuperiore, qui poteſt hoc modo cõmittere vices ſuas, vt ampliùs explicabimus in puncto ſequenti.

ASSERTIO II.

18. SECVNDO dicendum cenſeo, confeſſionem ordinariam factam ſuperiori ſine vlla mentione, vel intentione caſuum reſeruatorum, & abſolutionem ſimili modo ab ipſo datam, non ſatis eſſe, vt peccatũ oblitum, quod antea erat reſeruatum, poſtea maneat non reſeruatum, & ſine onere confitendi illud ſuperiori. Hanc aſſertionem mihi probat obiectio ſuprà facta cõtra opinionem communem, & Auctores citati non loquuntur contra hãc aſſertionem, eſsétque valdè abſurdum dicere, voluiſſe ſuperiorem tollere reſeruationẽ, cùm de caſibus reſeruatis nihil omnino in ea confeſſione ageretur, neque in ordine ad illos, ſiue certos ſiue dubios, ſiue manifeſtos, ſiue occultos abſolutio poſtularetur.

19. Dubium. Solùm ſupereſt dubium, quãdo reſeruatio eſt Pontificia, & habet cenſuram annexam: nam in eo caſu cenſura tollitur per eam communem & generalem abſolutionem, imò etiam directè tollitur: quia hoc ſufficit in cenſuris: ſed, ablata cenſura, tollitur reſeruatio: ergo in talibus peccatis aufertur reſeruatio per quamcũque ordinariam confeſſionem & abſolutionem eius, qui poteſt à talibus peccatis directè abſoluere. Quòd ſi de his peccatis hoc concedatur, ſupereſt argumẽtum ſuprà factum, quod à fortiori idẽ dicendum ſit de omnibus aliis. Ad hoc reſponderi poteſt, negando aſſumptum: ſcilicet per illam abſolutionem tolli cenſuram reſeruatam: quia iuxta caput 2. de Pœnitent. & remiſſion. in 6. ſub generali clauſula non comprehenduntur quæ ſpecialia ſunt. Et ideo, qui dat poteſtatem generalem ad abſoluendum à cenſuris, non cenſetur illam dare ad abſoluendũ à cenſuris reſeruatis: ergo ſimiliter, qui abſoluit tãtùm generatim ab excommunicatione, non cenſetur abſoluere à reſeruata. Sed contrà: quia illa abſolutio ab excommunicatione præmitti ſolet in ordine ad abſolutionem ſacramentalem concedendam: ad hunc autem finem neceſſarium eſt tollere non tantùm excommunicationes non reſerũatas, ſed etiam reſeruatas: ergo omnes tollũtur; quia licèt ſub clauſula genarali non ſoleant ſpecialia comprehendi, tamen quãdo ſunt connexa in ordine ad finem intentum, neceſſe eſt comprehendi. Aliter ergo dici poteſt per talem abſolutionem auferri excommunicationem etiam reſeruatam, non tamen ſimpliciter: ſed tantùm ad illum effectum obtinẽdi abſolutionem ſacramentalem à peccatis confeſſis; & ideo poſt illum effectum ſtatim excommunicationem redire iuxta doctrinam generalem de cẽſuris. Vnde in huiuſmodi abſolutione multi dicere ſolent. *Abſoluo te in quantum poſſu, & indiges:* cùm ergo ad illum effectũ non ſit neceſſarius alius modus abſolutionis, nõ eſt cur cõcedamus alio modo auferri per generalem tantùm abſolutionem. Vel ſi hoc nimis rigoroſum videtur, ſaltem dici poſſet, in eo caſu non tolli excommunicationem in ordine ad reſeruationem peccati tollendam, ſed generali quodam modo; & ideo limitandum, ſeu explicãdum eſſet illud axioma, quòd, ablata excommunicatione, aufertur reſeruatio culpæ, vt intelligatur quando aufertur excommunicatio reſeruata, vt talis eſt, ſeu intuitu reſeruationis; non verò ſi ſolùm illo generali & quaſi materiali modo tollatur: nam incredibile eſt per talem abſolutionẽ auferri reſeruationem culpæ in ordine ad forum pœnitentiæ: eſt enim id contra finem per talem reſeruationem intentum.

Deciditur.

Obiect.

Solutur.

20. Quartus caſus. Quartum punctum ſimile præcedenti eſt, quando aliquis abſoluitur virtute priuilegij in fauorem ipſius pœnitentis conceſſi, quod priuilegium vel vno actu extinguitur, vel ad certum tempus limitatur, intra quod pœnitens quidem confitetur & abſoluitur, alicuius tamen peccati reſeruati obliuiſcitur, an cenſeatu liber maneie à tali reſeruatione. Exemplum eſt in Iubilæis, in quibus conceditur facultas à reſeruatis abſoluendi, & qui conſequitur indulgentiam, & abſoluitur virtute illius, alicuius peccati reſeruati obliuiſcitur. Tunc enim dicendum eſt, illũ manere liberum à reſeruatione, vt poſſit poſtea peccatum illud confiteri cuilibet ſimplici confeſſori habenti communem iuriſdictionem. Ita docent Auctores citati in puncto præcedenti, imò de hoc caſu expreſſiùs loquuntur. Ratio autem eſt, quia ſuperior cõcedens facultatem hanc in fauorem pœnitentis, quantùm in ſe eſt, voluit illi auferre reſeruationem, ſi illo priuilegio intra ſignatum tempus vteretur ad indulgẽtiam conſequendam, ſed pœnitens etiam, quantùm in ſe eſt, vſus eſt illo priuilegio: manſit ergo liber à reſeruatione: & licèt per accidens propter obliuionem non fuerit directè abſolutus ſacramentaliter à peccato reſeruato intra illud tempus, tamen, vt ita dicã, acquiſiuit ius per ipſum Iubilæum, vt poſſet poſtea liberè confiteri tale peccatum, ſeu conſecutus eſt libertatem ab ipſa reſeruatione. Et hæc eſt differentia inter hunc, qui hoc modo confeſſus eſt, & vſus priuilegio intra tempus ſignatum, & alium, qui nullo modo lucratus eſt indulgentiam, nec eſt confeſſus tempore in Iubilæo præſcripto.

21. Obiectio. Sed dicet aliquis: hac ratione ad ſummum probari poſſe huiuſmodi pœnitentem confiteri peccatum illud, cùm poſtea in mentem veniat illi eidem confeſſori, cui tempore Iubilæi confeſſus eſt: quia illi videtur data poteſtas, & priuilegium non eſt, vt poſſit abſolui à confeſſoribus, ſed à confeſſore, ac denique poſterior illa confeſſio eſt quaſi cõplementum præcedentis; debet ergo eidẽ fieri. Reſpondetur, ſi priuilegiũ ipſum reſtringeret hanc facultatẽ ad certam perſonam, haberet hoc locum: ſi tamẽ ſimpliciter concedit pœnitẽti facultatem eligendi confeſſorem approbatum, quem voluerit, à quo poſſit à reſeruatis abſolui, liberum erit pœnitenti in prædicto caſu confiteri, vel priori confeſſori, vel alteri: quia peccatum manet ſimpliciter non reſeruatũ, & hæc facultas conceditur iuxta modum & naturam talis ſacramenti, & nullam ſpecialem reſtrictionem adhibet: eſt autem veluti natura, & inſtitutio huius ſacramenti, vt, per ſe loquendo, teneatur pœnitens omnia peccata eidem cõfiteri; ſi tamen per accidens propter obliuionem aliquid omittitur, non neceſſariò eſt confitendum priori confeſſori, & tunc illa diſtinctio confeſſorum eſt quaſi

Soluitur.

materialis:

materialis:omnes enim veluti cõplent vnum integrũ
miniſtrum,à quo directeomnia illa peccata tolluntur.

22. *Dubium, An hoc procedat quando obliuio eſt inculpabilis vel etiamſi culpabilis.* *Regula generalis.*
Sed quæret rurſus aliquis,an hoc intelligendum ſit
ſolùm quando obliuio eſt inculpabilis, vel etiamſi
culpabilis ſit. Reſpondetur,regulam generalem eſſe,
ſi culpa talis ſit,vt reddat ſacramentum non tantum
informe quoad effectum, ſed etiam prorſus nullum,
tunc peccatum manere reſeruatum ſicut antea, non
ſolùm peccatum oblitum;ſed etiam peccatum expli-
catum in tali confeſſione:quia illa neque eſt confeſ-
ſio,neque abſolutio, & ita nihil eſt operata;ſi tamen
verum fiat ſacramentum informe, quoad effectum,
iuxta varias ſententias ſuprà tractatas,tũc fieri poſſe,
vt homo maneat liber à reſeruatione, iuxta ea quæ
Obiect. iam ſubiiciam. Obiici tamen poteſt contra priorem
partem, quia videtur repugnare his quæ ſuprà dicta
ſunt:diximus enim, per confeſſionem factam ſupe-
riori tolli reſeruationem,etiamſi abſolutio fuerit ir-
rita:ergo idem dicendum eſt in præſenti ſaltẽ quan-
Diluitur. do peccatum non fuit oblitum: ſed in confeſſione
explicatum. Reſpondeo,negando conſequentiam:in
priori enim caſu ſatisfit ſuperiori, & impletur totum
id quod per reſeruationem intẽditur,& ita quaſi or-
dinario iure, vt ſic dicam, finitur reſeruatio: in præ-
ſenti verò abſolutio à peccato reſeruato conceditur
per modum indulgentiæ,& fauoris,& vna ex condi-
tionibus requiſitis ad talem gratiam conſequendam
eſt,vt quiſpiam confiteatur,quod ſaltem intelligi de-
bet de confeſſione valida:quia alia non eſt ſacramen-
talis confeſſio.Et ideo per illam nec remittitur culpa,
quia abſolutio eſt nulla: nec tollitur reſeruatio, quia
non ſatisfit intentioni ſuperioris, neque indulgentia
vlla ab illo conceſſa comparatur. Secus verò erit, ſi C
abſolutio ſit valida,licèt informis,ſaltem quoad peccata reſeruata in illa confeſſione explicata,& per ta-
lem abſolutionẽ directè remiſſa:nam quoad illa vſus
Iubilæi,ſeu priuilegij per illum conceſſi,validus fuit,
ſemelq́; habuit effectum,qui non ampliùs reuocatur,
& ideo peccata illa non ſolùm non manẽt reſeruata,
verùm neque ſunt materia neceſſaria confeſſionis.
Quid autem dicendum ſit, ſi peccatum reſeruatum
fuit oblitum,patebit ex puncto ſequenti.

23. *Aliud dubiũ.*
Poteſt enim circa hoc vlterius queri,quid ſit dicẽ-
dum de peccato oblito,quando ille,qui ſic eſt abſolu-
tus,poſtea non fecit reliqua opera neceſſaria ad cõſe-
quendum Iubilæum, vt in caſu tractato in principio
huius ſectionis, in quo diximus, peccata directè re-
miſſa manere libera à reſeruatione: hìc verò inquiri-
mus, an idem ſit de oblitis. Et poſſunt certè facilè in
vtramq; partem argumenta fieri:quia,ſi ille per con-
feſſionem & abſolutionem conſecutus eſt abſolu-
tionem plenam à reſeruatis confeſſis, conſequenter
videtur obtinuiſſe liberationem à reſeruatione obli-
torum:quia iam vſus eſt priuilegio ſibi conceſſo:ergo
licèt poſtea non lucretur indulgentiam, non incidit
in reſeruationem In contrarium verò eſt: quia om-
nia hæc priuilegia conceduntur propter comparan-
dam indulgentiam, & ideo donec illa obtenta ſit,
non videtur pœnitens poſſe gaudere iis priuilegiis,
quæ ad effectum non peruenerunt, vt ſic dicam. Vn-
de, illa peccata, quæ directè ablata ſunt, ideo ma-
nẽt non reſeruata;quia iam non manent ſubiecta,ſeu
neceſſariò ſubiicienda clauibus:at verò peccata obli-
ta ſemper manent neceſſariò ſubiicienda, & ideo ex
hac parte non manent à reſeruatione libera: vnde
cùm aliàs non ſit ablata reſeruatio lucrãdo indulgen-
tiam,ſeu Iubilæum,videntur manere in eodem ſtatu,
in quo antea erant: quia nullum aliud ſufficiens ſi-
gnum ablatæ reſeruationis in illo facto interuenit. I-
tem peccatum illud nec directè remiſſum fuit,neque
alia via ſufficienter ſatisfactum eſt intentioni ſupe-
A rioris reſeruantis:ergo.Atque hæc pars videtur valde
probabilis,& maxime tuta.

24. *Obiectioni occurritur.*
Nihilominus non videtur prior pars ita improba-
bilis,quin poſſit quis probabiliter ei adhærere. Et ra-
tio eſſe poteſt,quia diximus in quarto pũcto,manere
liberum à reſeruatione etiam peccati obliti, qui ab-
ſoluitur virtute Iubilæi, vt lucretur indulgentiam:
hæc autem ablatio reſeruationis ſtatim conceditur,
ac homo abſoluitur à peccatis:ergo ſiue poſtea faciat
reliqua opera neceſſaria,ſiue non, ille fructus com-
paratus manet, nec poſtea reuocatur. Video reſpon-
deri poſſe, hunc effectum auferendi reſeruationem
non eſſe propriè ſacramentalem,& ideo non eſſe in-
conueniens eſſe dependentem à futuro euentu,ita vt
ſi poſtea reliqua neceſſaria fiant ad obtinendam in-
dulgentiam Iubilæi,auferatur reſeruatio, non verò ſi
B omittantur. Sed hoc valdè ſcrupuloſum eſt, & nulla
ſufficienti ratione fundari poteſt: & ideo meliùs di-
citur ſuppoſito tali priuilegio ſatisfieri voluntati ſu-
perioris reſeruantis, ideoq́ue ſtatim auferri reſerua-
tionem, quidquid poſtea eueniat. Id tamen intelli-
gendum eſt, ſi obliuio fuit inculpabilis, & abſolutio
valida, ſiue habuerit effectum gratiæ, ſiue ex ali-
quo impedimento extrinſeco fuerit informis: nam
hoc accidentarium eſt, & nulla probabili ratione di-
ci poteſt, priuilegium hoc quoad hanc partem con-
ceſſum fuiſſe ſub tali conditione. Secus verò eſſet, ſi
obliuio fuiſſet culpabilis:nam tunc & abſolutio fuiſ-
ſet nulla,& non eſſet moraliter ſatisfactum intentio-
ni ſuperioris,quandoquidem nec diligentia ſufficiens
adhibita fuit ad explicandum in tali confeſſione om-
ne peccatum reſeruatum.

Quando reſeruationes eiuſdem peccati plures ſunt, an vna tollatur ſine alia.

25.
VLTIMÒ inquiri poteſt in hac materia, quid di-
cendum ſit, quando idem peccatum à pluribus
ſuperioribus, vel ab eodem pluribus modis reſerua-
tũ eſt,an ſcilicet,ablata vna reſeruatione, auferantur
reliquæ, néc ne. In quo agere poſſumus de ablatio-
ne reſeruationis per abſolutionem directam ipſius
D culpæ reſeruatæ, vel per alium modum. De priori *Deciditur.*
puncto, quod propriè huc ſpectat, nulla poteſt eſſe
quæſtio: nam regula ſuprà poſita in vniuerſum vera
eſt,peccatum per directam abſolutionem validam ſe-
mel remiſſum ſimpliciter & abſolutè non manere
ampliùs reſeruatum:quia iam nõ eſt materia neceſſa-
ria confeſſionis. Vnde potiùs oportet inquirere,
quando peccatum habet plures reſeruationes, quid
neceſſarium ſit ad tollendam reſeruationem, ita vt *Quid de reſeruatione ſine cenſura.*
abſolutio valida eſſe poſſit. Quod,vt breuiter expli
cem,aduerto reſeruationem vel fieri ſine cenſura, vel
cum illa:ſi priori modo,exiſtimo in primis,ſi reſerua-
tiones factæ ſint ab eodem ſuperiore,licèt videantur *Quid nomine eiuſdem ſuperioris intelligatur.*
E plures in re non eſſe niſi vnam repetitam: ideóque
per vnam facultatem abſoluendi à tali peccato, tolli
omnem reſeruationẽ huiuſmodi. Voco autem eun-
dem ſuperiorem, non ſolùm propter identitatem
perſonæ: ſed etiam propter identitatem poteſtatis,
ſeu prælationis, vt ſi vnus Epiſcopus per ſtatutum
reſeruet aliquod peccatum, & ſucceſſor eius per a-
liud, vel per declarationem ab homine. Et ratio eſt:
quia licèt leges, vel mandata ſint plura, tamen effe-
ctus eſt vnus,& idem: qui eſt ablatio iuriſdictionis,
vt manantis à tali poteſtate: hæc autem iuriſdictio
reſtituitur per vnam facultatem ab eadem pote-
ſtate manantem. Atque idem dicendum eſſet de re-
ſeruationibus factis à pluribus ſuperioribus, ſi per
poſſibile,

poſſibile, vel impoſſibile eſſent æqualis poteſtatis: nam licèt omnes illi reſeruaſſent, quilibet eorum per ſe poſſet iuriſdictionem reſtituere: ſupponimus enim vnumquemque eſſe ſuperiorem in ſolidum, alioqui non eſſent plures reſeruationes: ſed vna procedens à multis perſonis operantibus per modum vnius. Et propterea nunquam poſſunt ita concurrere duo paſtores habentes in ſolidum poteſtatem æqualem, niſi inter eos detur locus præuentioni: & ideo iuriſdictio à quolibet eorum data, ſufficit ad tollendum ſimpliciter peccati reſeruationem.

26. *Ablata reſeruatione ſuperioris, tolli inferioris, & non è contrà.* At verò ſi idem peccatum ſit reſeruatum à duobus ſuperioribus ſubordinatis, vt ab Epiſcopo, & Papa, tunc clarum eſt, facultatem Epiſcopi non ſufficere ad tollendam reſeruationem ſimpliciter reſpectu Papæ: quia non poteſt inferior reſtituere iuriſdictionem, quam ſuperior abſtulit, ſibique reſeruauit: nam hoc ipſo voluit, vt à nullo alio concedi poſſit. E contrario autem, Nauar. ſtatim citandus ſentit, ablata reſeruatione Papali per priuilegium Pontificis auferri Epiſcopalem, non tam de rigore iuris, quam ex vſu. Sed in primis difficile eſt ad intelligendum, poſſe idem peccatum abſque cenſura eſſe reſeruatũ Papæ, & Epiſcopo, & ſic de aliis cum proportione. Nam hoc ipſo quòd paſtor ſupremus, ſeu alior ſibi reſeruat peccatum; extrahit illud à iuriſdictione omnium inferiorum: nihil ergo habent inferiores quod poſſint ſibi reſeruare. Quòd ſi hoc ita eſt, rectè ſequitur, per facultatem eiuſdem paſtoris ſupremi tolli ſufficienter reſeruationẽ: quia ſuperior poteſt iuriſdictionem concedere, inferiore etiam renuente: atque hoc non ſolùm ex vſu: ſed etiam ex rigore iuris verum eſt. Per hoc tamen non aufertur Epiſcopo poteſtas reſeruandi ſibi caſum, quem Papa noluit ſibi eſſe reſeruatum, niſi vel hoc ipſum prohibeat, vel poſſibilem facultatem ad abſoluendum concedat, non obſtante Epiſcopi reſeruatione. Et eodem modo fingi poteſt caſus, in quo Epiſcopus aliquod peccatum reſeruet ſimul cum Papa pro illis temporibus, vel ſub ea conditione, ſi Papæ reſeruatio ceſſaret; & è conuerſo, quòd Papa tollat ſuam reſeruationem non ſimpliciter dando iuriſdictionem aut facultatem: ſed ſolùm quantum eſt ex ſe non auferendo: & in eo caſu verum eſt, ablata reſeruatione Papali, non auferri Epiſcopalem. Hic autem caſus potiùs excogitatus eſt, quàm moraliter contingens: & ideo quoad hoc vetificari poteſt: quòd iuxta communem vſum, ablata reſeruatione Papali nulla manet inferior.

D

27. *Quid de reſeruatione cũ cenſura.* Supereſt dicendum, quando reſeruatio fit cum excommunicatione reſeruata: tunc enim eſt attentè aduertendum, an reſeruationes dicantur eſſe plures propter plures excommunicationes reſeruatas, vel ſolùm propter plures leges, vel ſententias generales, ferentes eandem excommunicationem reſeruatam propter idem peccatum, vt ſæpe contingit. Quando enim excommunicationes ſunt plures, quanuis vna auferatur, non ſatis eſt vt ſimpliciter tollatur reſeruatio à culpa, quia vna excommunicatio ſufficit, vt culpa reſeruata maneat ei, qui talem cenſuram tulit, præſertim in caſibus Papalibus, in quibus, durante aliqua excommunicatione reſeruata, ipſa etiam culpa reſeruata manet. Quod idem poterit in inferioribus contingere, ſi ad hunc modum reſeruatio fiat: vel ſaltem manebit reſeruata culpa, mediante cenſura, vt non poſſit quis, per ſe loquendo, ac ligitime à tali culpa abſoluere, niſi priùs excommunicationem auferat, qui illam ſibi reſeruauit, vel ad illam tollendam facultatem præbeat. Secus verò eſt, quando excommunicatio eſt vna tantùm: nam licèt pluribus modis reſeruata ſit, ſi tamen illa ſemel auferatur, tota reſeruatio culpæ tollitur, quia ſupponimus

A eſſe connexam cum tali cenſura. De ipſa verò cenſura ſic reſeruata reſtabat dicendum, quæ facultas ſufficiat, vt auferatur, quod ſpectat ad propriam materiam, quanquam, ſi conſiderentur quæ diximus de reſeruatione à culpa, quando ſola fit, facilè intelligetur idem eſſe dicendum cum proportione de tali cenſura: nam per ſolam facultatem ſupremi iudicis reſeruantis auferri poterat, quia illa ſufficit ad dandam iuriſdictionem, nec poteſt ab inferiori impediri, nec præueniri, ipſo per reſeruationem reſiſtente. Atque hoc ſenſit Nauarrus in ſumma, cap. 27. num. 261. dum dixit, reſeruationem Epiſcopalem auferri ablata Papali; loquitur enim quãdo aufertur per ablationem cenſura, & refert ſeipſum in capite, *Ita quorũdam*, de Iudæis, notab. 11. numero 71. qui numerus ibi *Nauar.*
B nunc non inuenitur: videtur tamen eſſe in Gloſſa vltima num. 35. vbi tractat, an illæ excommunicationes ſint plures, vel vna, quæ res in propria materia explicanda eſt.

DISPVTATIO XXXII.

De præceptis, ſeu obligationibus pertinentibus ad miniſtrum huius ſacramenti.

HACTENVS tractauimus omnia, quæ ad ſacramentum Pœnitentiæ explicandum neceſſaria viſa ſunt. Nunc ſupereſt dicendum de præceptis, quæ illud comitãtur, quæ poſsũt pertinere vel ad iudicem vel ad reum: hic enim, per ſe loquẽdo, nõ interC ueniunt aliæ perſonæ. Et de pœnitente quidem multa in ſuperioribus diximus, quæ erant connexa cum ipſo ſacramento. De obligatione verò ad vſum confeſſionis dicemus in fine huius materiæ, vt prius doctrinam de miniſtro abſoluamus. In quo triplex obligatio intelligi poteſt. Vna eſt quaſi præuia, ſcilicet, vt ſit ſufficienter inſtructus ad hoc munus, & hæc explicata eſt ſuprà diſp. 28. ſect. 1. & 2. Alia eſt conſequens, ſeu relicta ex confeſſione, ſcilicet obligatio ſecreti: & hãc explicabimus diſputat. ſeq. Tertia eſt quaſi concomitans, ſeu in ipſomet confeſſionis miniſterio, & de hac dicemus in præſenti.

SECTIO I.

Quis ſacerdos teneatur fidelium confeſſiones audire.

DIXIMVS ſuperiori tomo diſp. 16. ſect. prima, ex duobus vel tribus capitibus poſſe oriri obligationem miniſtrandi aliquod ſacramentum, ſcilicet ex charitate, obedientia, officio, ſeu iuſtitia. Hæc ergo tria poſſunt ad hoc ſacramentum applicari. Veruntamen de obligatione charitatis nihil hic ſpeciale occurrit, ſed ſeruandæ ſunt & applicandæ generales regulæ charitatis, ſeu miſericordiæ. Solùm eſt obſeruandum, quia ſacramentum hoc maioris neceſſitatis eſt, quàm E reliqua, excepto Baptiſmo, ideo charitatis obligationem faciliùs occurrere poſſe in hoc ſacramẽto, quàm in aliis, etiam cum periculo propriæ vitæ corporalis, ſi ſpiritualis vita proximi periclitetur, & non ſit alius qui ei ſubueniat. Nam licet in rigore poſſit proximus per contritionem ſaluari, tamen magno morali periculo exponitur, quando ſine alio medio relinquitur, ſed hæc extrinſeca ſunt ad præſentem materiam: magiſque accidentaria eſt obligatio ex voto, aut obedientia, ſeu alio præcepto poſitiuo, & ideo nihil de illa in ſpeciali occurrit dicendum. 1. *Obligatio ex charitate.*

2. *Propria obligatio ex officio.* Propria ergo obligatio per ſe quaſi intrinſeca, eſt A ex officio, quæ non eſt in omnibus Sacerdotibus, ſed in his qui ſunt paſtores ex officio, & maximè in eo qui propriiſſimè vocatur proprius Sacerdos, ſeu Parochus: nam Epiſcopi, & ſuperiores Prælati, quamuis ex officio teneantur prouidere ſubditis de idoneis confeſſoribus, regulariter tamen non tenentur ipſi per ſe audire confeſſiones ſubditorum; quia habent vniuerſaliùs regimen, & plures alias actiones, quibus intenti eſſe debent: interdum verò, ſi grauis neceſſitas ſubditi poſtularet, poſſet obligari Epiſcopus ratione ſui muneris ad audiendam ſubditi confeſſionem; quia etiam eſt proprius paſtor animæ eius, & ex officio tenetur ſpiritualem eius ſalutem procurare. Ordinariè verò hæc obligatio pertinet ad Parochos, qui ad hoc B præcipuè aluntur à fidelibus, vt eis ſacramenta miniſtrent.

3. *Quando teneatur Parochus ſubditum audire. Quorundam ſententia. Medina. Richard. Maior. Syluest.* Difficultas verò hoc loco exiſtit, quando in rigore teneatur Parochus ſubditum confiteri volenté audire. Eſt enim quorundam ſententia, ſolùm teneri, quando ipſi ſubditi confiteri tenentur, non verò ſi voluntariè confiteri velint: ita tenet Ioannes Medina quæſt 41 de Confeſſione per Curatum audiend. ſequutus Richardum diſt. 18. art. 2. quæſt. 3. Maior. diſt. 17. quæſt. vlt. Sylueſt. verb. *Confeſſor*, 1. §. 18. Armilla verb. *Abſolutio*, num. 27. Fundamentum eſt, quia extra illud tempus non tenetur Parochus ex charitate confeſſiones ſubditorum audire, quia charitas ſolùm obligat tempore neceſſitatis, & præciſa obligatio charitatis non eſt al- C terius rationis in Parocho, quàm in aliis, neque etiam tenetur ex iuſtitia, quia ratione ſui officij tantùm tenetur ea præſtare, quæ iure communi, vel à ſuo ſuperiore præcepta ſunt; ſed tantùm eſt illi præceptum, vt tempore neceſſitatis ſacramenta miniſtret: ergo. Secundò, quia aliàs teneretur Parochus audire ſubditos, quoties confiteri velint, hoc autem eſſe valde oneroſum, & moraliter ferè impoſſibile. Sequela patet: quia ſi tenetur audire voluntarias confeſſiones, non eſt maior ratio de vna quàm de alia. Denique, ſi Parochus probabiliter credat, ſubditum ſolùm velle de venialibus confiteri, non tenetur audire; quia illa confeſſio voluntatis eſt, non neceſſitatis: ergo idé erit de omni voluntaria confeſſione. *Reprehenditur. Adria. Soto. Nauarr.* Hanc ſententiam reprehendunt Adrian. q. 5. de Confeſ. dub. 8. Soto diſt. 18. q. 4. a. 2. Nauar. dict. cap. *Conſideret*, de Pœnit. diſt. 6. à n. 152. D & ſanè meritò: eſt enim parum pia, & practicè minimè tuta.

Teneri Parochum audire ſubditum confiteri volentem extra obligationis tempus.

4. *Prima aſſertio.* Dicendum eſt ergo primò, Parochum non tantùm teneri ad miniſtrandum hoc ſacramentum ſubditis, quando illi tenentur ſuſcipere, ſed etiam aliis temporibus, ſi ipſi petant. Probatur, quia Paſtor ex ratione officij ſui non tantùm tenetur prouidere ouibus, quando illæ extremè indigent, ſed etiam temporibus opportunis: quia tenetur non ſolùm neceſſitatem, ſed etiam vtilitatem, & commodum, & profectum earum procurare, vel ſaltem non impedire: E eſſet autem contra euidentem vtilitatem ouium, ſi tantùm ſemel in anno hoc ſacramentum illis tribueretur, etiam ipſis petentibus & deſiderantibus maiorem frequentiam, nec poſſet maius impedimentum poni non ſolùm profectui, ſed etiam ſaluti earum: ergo. Maior ex terminis videtur moraliter nota, & non obſcurè colligitur ex Ezech. 3. 33. & 34. & aliis *Ezech.* ſimilibus ſacræ Scripturæ locis, in quibus reprehenduntur Paſtores, qui conuenientem ouium prouidentiam non habent. Et confirmatur; quia Paſtor tenetur, ſi commodè poteſt, procurare vt ſubditi euitent mortalia peccata, quoad commodè fieri poſſit: nullum autem eſt medium ad hunc finem magis accommodatum, quàm frequens confeſſio: nec poteſt non contingere (regulariter loquendo) quin intra annum ſit ſæpiùs peccaturus, qui ſemel tantùm in anno confitetur: ergo tenetur Parochus non impedire hanc frequentiam, nec cogere ſubditos, vt ſemel tantùm in anno confiteantur. Et confirmatur ſecundò, quia tenetur Parochus extremam Vnctionem miniſtrare, etiamſi fortaſſe ſubditus non teneatur ſuſcipere, vel etiamſi nondum vrgeat extremus neceſſitatis articulus, interdum etiam tenetur facere ſacrum, quamuis ſubditi non teneantur audire: ergo.

Secundò dicendum eſt, teneri Parochum ad audiendam confeſſionem ſubditi, quando ille opportuno tempore, & iuſta de cauſa petit hoc ſacramentum, & nulla eſt rationabilis cauſa negandi. 5. *Secunda aſſertio.* Probatur, quia, ſuppoſita præcedenti concluſione, nulla poteſt certior vel prudentior regula præſcribi. Item, quia tunc ſubditus habet ius petendi: ergo Parochus, & Paſtor habet obligationem dandi. Sed obſeruandum *Limitatur præcedens aſſertio.* primò eſt, non ſemper teneri Parochum per ſeipſum hoc facere; ſi enim ſunt alij, qui poſſint huic muneri ſatisfacere, poterit Parochus facultatem concedere ſuis ouibus, vt eis confiteantur; quia non tenetur ſemper per ſeipſum ſacramenta miniſtrare, & hoc modo ſatis ſubuenitur neceſſitati ſubditorum. In aliquo autem caſu poterit teneri Parochus ad audiendam per ſeipſum confeſſionem ſubditi, ipſo exigente propter aliquam grauem cauſam, vel quia non poteſt aliter ſatisfacere ſuę conſcientiæ: ſed hoc, vt dixi, rarum eſt, & prudentiæ Parochi relinquendum. Secundò eſt *Limitatio ſecunda.* obſeruandum, non ſemper peccare mortaliter Parochum negando hoc ſacramentum ſubdito petenti extra tempus neceſſitatis, niſi grauis aliqua cauſa vrgeret; vt v. g. quia ſubditus graui aliqua tentatione aut difficultate premitur, vel quia longum & difficile iter aggreditur, vel certè quia eſt tempus Iubilæi, & priuaretur magna vtilitate, ſi non confiteretur: in his enim & ſimilibus euentibus peccare grauiter Paſtor negando hoc ſacramentum. Tamen extra hos caſus non erit peccatum mortale, etiamſi ſemel, aut iterum neget, ſeu differat, dummodo non ſit dilatio nimia, ita vt cenſeatur ſubditus priuari iure ſuo in re graui, quod prudenti arbitrio exiſtimandum eſt. Vnde colligitur, ſi ſubditus importunè, & nimis frequenter confiteri velit, non teneri Parochum ad audiendum illum: oportet enim etiam habere rationem aliarum occupationum, ſeu obligationum ipſius Parochi: præſertim, quia non tenetur ſummam diligentiam adhibere, vel laborem, ſed moderatam & prudentem ſollicitudinem.

6. *Argumentis primæ ſententiæ ſatisfit.* Ad argumenta primæ ſententiæ ex dictis patet ſolutio. Ad primum reſpondetur, non eſſe hîc neceſſarium aliud ſpeciale præceptum, præter ipſum debitum paſtoralis officij, quod intrinſecè ſecum affert hanc obligationem, vt explicatum eſt. Ad ſecundum iam diximus, quando, & quomodo poſſit tempus huius obligationis definiri. Ad tertium reſpondetur, quamuis hæc obligatio maximè vrgere poſſit, quando ſubditus creditur eſſe in ſtatu peccati mortalis, à quo per confeſſionem liberari cupit; tamen non tantùm in huiuſmodi confeſſione poſſe obligationem hanc interuenire, ſed etiam in confeſſione, quę de ſolis venialibus futura eſſe creditur, quando illius frequentia eſt prudens, & moderata, pertinet enim ad magnum ſpirituale bonum ſubditi, & , vt dicebam, moraliter neceſſaria eſt ad euitanda peccata mortalia, & Parochus, ſeu Paſtor tenetur ita prouidere ſaluti ouium, vt poſſint, ſi velint, & proficere, & peccata vitare, & quantum in ipſo eſt, impedimentum non ponere. Ex quo

Ex quo tandem intelligitur; hanc obligationem eadem vel maiori ratione eſſe in quolibet ordinario paſtore, qui habe t vicem Parochi, proportione ſeruata, vt eſt in religionibus ſuperior; quia licèt non accipiat ſtipendium, tamen ex officio, & quaſi mutua cōuentione & pacto tenetur ſubditorum ſalutem procurare, tanto maiori obligatione, quanto ſubditi ſtatum maiorem perfectionis profitentur.

SECTIO II.

Quomodo debeat Confeſſor certus fieri de diſpoſitione pœnitentis.

1. *Confeſſorem teneri iuſtitiā & religionem ſeruare.*

SIVE Cōfeſſor ex obligatione miniſtret hoc ſacramentum, ſiue ex voluntate ſua, tenetur & iuſtitiam & religionem in eiùs adminiſtratione ſeruare: quia & iudicium & actionem ſacram exercet. Quid autem agere debeat, vt his virtutibus in hoc munere ſatisfaciat, ſupereſt explicādum: de quo videri poſſunt Antoninus 3.p.tit.17.cap.19.& alij Doctores infrà citandi. Vnum ergo ex præcipuis eſt, vt diſpoſitionem conſcientiæ pœnitentis ſufficiēter agnoſcat. Eſt enim præcipuum huius materiæ fundamentum, non poſſe confeſſorem licite pœnitētem abſoluere, niſi ille ſit bene diſpoſitus ad abſolutionem ſuſcipiendam. Primò, quia non poteſt ipſe abſoluere, niſi quem Chriſtus etiam abſoluit: gerit enim vices Chriſti, & quæ ipſe ſoluit in terris, debent ſoluta manere & in cœlis, aliàs clauis errabit, & miniſter illa abutetur, & peccabit. Secundò, quia tenentur miniſtri ſacramentorum non dare illa indignis. Tertiò, quia eſt iudex, & tenetur iuſtum iudicium facere. Ex quo fit, priuſquam abſoluat, neceſſe eſſe, vt prudenter & probabiliter iudicet pœnitentem eſſe diſpoſitum: quia aliàs ſe exponeret periculo errandi, & ſine ſufficienti cognitione operaretur. Explicandum ſupereſt, quid debeat facere confeſſor, vt hoc prudenter iudicet, & ſuæ conſcientiæ ſatisfaciat.

Nō poſſe confeſſorem abſoluere pœnitentem, niſi diſpoſitum.

2. *Diſpoſitio pœnitentis ex quibus componatur.*

In quo eſt ſecundò obſeruandum, hanc diſpoſitionem pœnitentis ex duobus conſurgere, ſcilicet diſplicentia præteritorum, & propoſito in futurum: & quidem quoad diſplicentiam attinet, facilè poteſt ſibi ſatisfacere confeſſor; quia ſi pœnitens in ipſo modo confeſſionis, & accuſationis ſuæ præbet ſigna doloris, vel certè ſi eſt homo non valde rudis, & apparet moratus, nullam diligentiam in hoc tenetur confeſſor adhibere: bene tamen ſemper faciet proponendo, & conſulendo deteſtationem peccati: & quando non habet ſufficientia ſigna doloris, poteſt, & debet interrogare pœnitentem, an ex animo deteſtetur peccatum, cui affirmanti credere tenetur. Et hoc idem dicendum eſt de propoſito in futurum, quando ex confeſſione non oritur ſpecialis aliqua obligatio reſtituendi, vel relinquendi aliquam occaſionem proximam peccandi, ſed ſolùm communis & generalis obligatio non peccandi de cætero. In quo obſeruant Doctores, non debere confeſſorem proponere pœnitenti omnes difficultates, quæ in vitandis peccatis occurrere poſſunt: quia conſtituet illum in manifeſto periculo, non ſolùm non habendi propoſitum efficax in futurum, ſed etiam denuo peccandi: ſatis ergo eſt, vt propoſita in genere fœditate peccati, Dei bonitate, & periculo damnationis, &c. pœnitens concipiat generale propoſitum nunquam iterum peccandi mortaliter: neque oportet, vt confeſſor ſibi perſuadeat, & iudicet etiam probabiliter, ita eſſe futurum, vt pœnitens à peccando abſtineat; ſed ſatis eſt, vt exiſtimet nunc habere tale propoſitum, quanuis poſt breue tempus illud ſit mutaturus. Ita docent omnes Auctores. Et ratio eſt clāra ex iis quæ dicta ſunt ſuprà in materia de Contritione.

3. *Difficultas de obligatione reſtituēdi, vel occaſionē relinquendi.*

A Tota ergo difficultas ad hoc reuocatur, quando ex confeſſione reſultat ſpecialis obligatio reſtituendi, vel relinquendi occaſionem in futurum. Circa quod primùm obſeruandum eſt, non ſemper debere confeſſorem cogere pœnitentem, priuſquam illum abſoluat, vt id exequatur, quod facere tenetur, id eſt, vt reſtituat, &c. quia hæc obligatio non ſemper vrget pro ſtatim: & quia ſatis eſt, vt pœnitens credatur habere firmum propoſitum ſuam obligationem implendi, cui credendum eſt, præſertim ſi tunc primùm incidit in eam occaſionem, ſeu obligationem, & non eſt inuentus infidelis, vel inconſtans in ſimilibus propoſitis, neque ex aliis coniecturis poteſt talis ſuſpicio probabiliter concipi. Neque oportet ab illo iuramentum, aut aliam cautionem exigere, niſi in caſibus à iure expreſſis, vt notauit Nauarrus cap. 26. num. 2. Syluester verb. *Confeſſor*, 3. quæſt. 12. & Antoninus 3. B part. tit. 14. cap. 19. §. 19. Aliquando verò oportet remittere pœnitentem, & illum non abſoluere, donec ſuam obligationem impleat, præſertim quando iterum atque iterum illam confeſſus eſt, & implere promiſit, neque impleuit: quia aliàs relinquetur in morali occaſione peccandi, & eius propoſitum moraliter non poteſt iudicari efficax, quandoquidem conuincitur eſſe in magna mora, & poſſe, & nō facere. Quapropter oportet confeſſores in hoc eſſe cautos, & conſtantes, ne grauentur peccatis alienis: quod notauit Caietanus verb. *Reſtitutio*, cap. 6. & Antoninus 2. part. tit. 2. cap. 8. & Nauarrus cap. 17. num. 54. & cap. 26. num. 5.

Nauar. Syluest. D. Antonin.

Caietan. Antonin. Nauarr.

4. *Quid fiet cùm pœnitens non poteſt ſtatim implere obligationem.*

C Sed eſt ſpecialis difficultas, quid fiet quando pœnitens, vel non poteſt, vel difficillimè poteſt huiuſmodi obligationem implere ſtatim. Reſpondeo, in obligatione reſtituendi rem eſſe facilem; quia ſi moraliter non poteſt, pro tunc excuſatur, & ſatis eſt, ſi reſtituere proponat, quando ad pinguiorem fortunam veniet. Moralis autem perplexitas eſſe ſolet in proximis occaſionibus peccandi, quæ ſæpe ſine ſcandalo, vel infamia, vel alio graui incommodo relinqui non poſſunt; ſi autem non relinquantur, homo manet in graui periculo proximo, & mortali. In qua re explicanda Nauarrus in Summa, ca. 3. num. 10. & ſequentibus: & Corduba in ſumma Hiſpan. quæſt. 4. multa dicunt. Sed vix poteſt certa regula tradi, quia tota hæc res maximè pendet ex prudentia confeſſoris. Solùm eſt attendendum ad iudicandum, quòd aliqua D ſit moralis occaſio proxima, neceſſarium eſſe, vt vel ex ſuo genere talis ſit, quæ frequenter inducat homines ſimilis conditionis ad tale peccatum, vel certè, vt experimento conſtet in hoc homine habere talem effectum. Deinde neceſſe eſt, vt illa occaſio voluntaria ſit; quia aliàs quod ex illa naſcitur, vt ſic, non erit voluntarium, neque ipſa in ſe poterit eſſe culpabilis. Vnde fit, quando moraliter vitari non poteſt, illam non cenſeri voluntariam, neque aſſumptam, ſed illatam: & ideo non eſſe morale, ſed neceſſitatem quandam potiùs, vel impotentiam, propter quam non fit homo abſolutione indignus. Oportet tamen E aliis mediis vti ad curandum hominem, & probandum, an eius propoſitum efficax ſit: neque eſt illi neganda abſolutio, etiamſi iterum atque iterum reincidat, maximè ſi aliquantulum ſe contineat, & numerum peccatorum paulatim diminuat: quod notauit Nauar. cap. 3. n. 21. Interdum verò differri poteſt abſolutio, & maior aliqua pœnitētia vel cautio adhiberi: quòd ſi tandem experimento conſtet, hæc non ſufficere, cogendus erit interdum pœnitens ad tollendam occaſionem, etiam cum graui temporali nocumento; ſemper tamen magna prudentia neceſſaria eſt, vt ſcandalum vitetur.

Nauar. Corduba.

Nauar.

SECTIO III.

Quam diligentiam teneatur confeſſor adhibere, vt pœnitens integrè confiteatur.

1\. DVo ſunt ex parte pœnitẽtis neceſſaria, vt ſit abſolutione dignus; debitus dolor, & integra accuſatio. Vtriuſque igitur debet confeſſor habere ſufficientem notitiã, & ſatisfactionem, vt iuſtam poſſit proferre ſententiam; & ideo, præter diligentiam ſuperiori ſectione explicatam circa diſpoſitionem pœnitentis, neceſſe eſt, vt etiam circa integritatem ſuam operam prudenter exhibeat: quod tunc à nobis explicandum eſt. Et in primis inquiri poteſt, an debeat confeſſor initio confeſſionis aliquas interrogationes præmittere, quod tractãt Nauarrus cap. 10. & Caietanus verb. *Interrogationes confeſſoris*: qui dicunt vtile eſſe, nonnulla interrogare, v. g. ſtatum & conditionem pœnitentis, tempus, in quo vltimò cõfeſſus eſt, & an ſatisfecerit pro priori confeſſione, ac denique an ſufficienter paratus veniat. Addit etiam Caietanus interrogãdum eſſe, an habeat aliquod impedimentum, propter quod abſolui non poſſit, vt, an gerat inimicitias cum aliquo, vel quid ſimile. Sed hoc nec Nauarro placuit, nec mihi: quia rarò erit vtile, & ſæpe poterit pœnitentem offendere: tum etiam, quia fieri poterit, vt licet initio habeat impedimentum, & ſit indiſpoſitus, tamen paulatim in confeſſione ipſa diſponatur. Addendum etiã eſt, has omnes interrogationes abſolutè non eſſe neceſſarias; quia ex diſcurſu confeſſionis facilè cognoſci poterunt, ſi oportuerit: & interdum non ſunt circuſtãtiæ neceſſariæ alicuius peccati; quòd ſi fuerint, tunc interrogari poterunt, ſi à pœnitente non dicantur, vel ſi ab ipſo confeſſore cognitæ non ſint: nam hoc etiam ſufficiet, vt notauit Nauarrus in cap. *Conſideret*, diſt. 6. nu. 60. Quod intelligendum eſt, dummodo ipſi pœnitenti hoc conſtet, vt ſuum peccatum ſufficienter in confeſſione explicet, quia, vt aliàs diximus, non ſatis eſt, vt alia via cõfeſſori nota ſint peccata; ſed neceſſarium eſt, vt in confeſſione dicantur: deſeruit tamen cognitio aliàs habita, vt confeſſio vnico verbo, vel ſigno fieri poſſit.

An debeat confeſſor in principio interrogationes præmittere. Nauarr. Caietan.

2\. Hìc verò exiſtimant aliqui, debere Sacerdotem initio confeſſionis admonere pœnitentem, quam facultatem habeat, vel non habeat, abſoluendi à caſibus reſeruatis, ne fortaſſe accidat, pœnitentem priùs confiteri omnia peccata ſua, & poſtea non poſſe abſolui ratione alicuius caſus reſeruati. Sed hoc, per ſe loquendo, neceſſarium non eſt; quia hæc cura magis ad pœnitentem ſpectat, quàm ad confeſſorem: ipſe enim ſcire debet, an caſum aliquem reſeruatum afferat; ideóque, ſi illum habeat, interroget confeſſorem, quam iuriſdictionem habeat in caſus reſeruatos: nam, ſi ille non interrogat, confeſſor poteſt præſumere neceſſariam non eſſe. Quòd ſi fortaſſe pœnitens ignoret, qui ſint caſus reſeruati, ſiue confeſſor dicat ſe habere poteſtatem in illos, ſiue neget, nihil proderit pœnitenti; imò, licèt ipſum interroget, an caſum aliquem reſeruatum afferat, non poterit reſpondere, donec ex diſcurſu confeſſionis Sacerdos id poſſit diſcernere. Inconueniens ergo illud accidentarium eſt, quod ex aliis etiam cauſis oriri poteſt ob indiſcretionem, vel ignorantiam pœnitentis, quam non poteſt ſemper confeſſor præuenire.

3\. Secundò inquiri poteſt, an in diſcurſu confeſſionis, vel in fine eius, ante abſolutionem teneatur confeſſor aliquid interrogare, vel poſſit eſſe contentus ſola narratione pœnitentis. In quo duo ſunt certa: primum eſt, ſi conſiderata conditione pœnitentis, A moribus, ſcientia, & longitudine, aut breuitate temporis, & aliis circunſtantiis, probabiliter ac prudenter iudicet confeſſor pœnitentem integrè eſſe confeſſum, non teneri ad interrogandum aliquid; quia nulla eſt talis obligatio, cùm in his rebus non ſit maior euidentia requirenda, ſed ea probabilitas, quæ ad alia negotia humana grauia exiſtimari ſolet ſufficiens. Quin potiùs in huiuſmodi euentu iudicari poſſet quælibet interrogatio otioſa, & curioſa, & oneroſa pœnitenti, quæ omnia vitanda ſunt. Secundò certum eſt, ſi confeſſor iudicet pœnitentem non ſatis explicuiſſe conſciẽtiam ſuam, aliquaque peccata relinquere ob negligentiam, vel minùs perfectam examinationem, teneri ad interrogandum, priuſquam abſoluat. Ita docent communiter Doctores B cum Magiſtro in 4. diſt. 17. & 19. Soto diſt. 18. quæſt. 2. art. 4. circa finem: & alij, quos ſtatim referam: & colligitur ex cap. *Omnis vtriuſque ſexus*, vbi dicitur, *Sit Sacerdos diſcretus, & cautus more periti medici diligẽter inquirens peccatorum circunſtantias*, &c. Similia habentur in ſexta Synodo, can. vlt. Concil. Trullan. & in Concil. Vormat. cap. 7. & in cap. 2. de pœnit. diſt. 6. ex Auguſtino, lib. de vera, & falſ. pœnit. cap. vlt. Et ratio eſt, quia integritas confeſsionis eſt neceſſaria, vt homo ſit capax abſolutionis: ergo priuſquam confeſſor abſoluat, tenetur probabiliter iudicare pœnitentem confeſſum eſſe integrè: ergo ſi non iudicat abſque ſua interrogatione, & inquiſitione, tenetur inquirere.

Magiſt. Soto.

Concilium Trullanum. Conc. Vorm. Auguſtin.

4\. Dices, nunquam Sacerdotem teneri ad interrogandum, quia ſemper poteſt remittere pœnitentem, C vt amplius ſe examinet, ac præparet, vt per ſeipſum integrè confiteatur. Reſpondetur in primis, ſæpe pœnitentem eſſe incapacem ad hoc præſtandum per ſeipſum ſolum, & ferè neceſſariò indigere ope & auxilio confeſſoris. Deinde, ſi ſit confeſſor proprius, & qui ex officio tenetur audire confeſſionem, eadem ratione tenebitur diligentiam adhibere, vt pœnitens integrè confiteatur: ſi autem ſit alius Sacerdos, qui ſponte audit confeſſionem, faciliùs poterit relinquere pœnitentem, admonendo illum, vt maiorem diligentiam adhibeat: quanquam poſtquam cœpit confeſſionem audire, non debet in hoc eſſe facilis, quia eſſet valde oneroſum pœnitenti; & ideo ſine graui cauſa non debet illum relinquere, inchoata confeſſione, ſed ſuis interrogationibus iuuare, vt integrè D confiteatur. Et confirmatur, quia iudex non debet ſententiam proferre, non ſatis cognita cauſa: & medicus, ſi ægrotus neſciat ægritudinem ſuam ſatis aperire, debet inquirere, donec ſufficientem notitiam habeat ad medicinam adhibendam: ergo ſimiliter, &c.

Obiectio. Soluitur.

5\. Addit verò Petrus Soto lect. 10. de Confeſſione, ſi pœnitens non patiatur ſe ampliùs examinari, & interrogari, dicens, ſufficienter eſſe confeſſum, debere Sacerdotem illum abſoluere, admonitione præmiſſa, abſolutionem haud illi profuturam, ſi integrè confeſſus non ſit. Sed hoc prudenter eſt intelligendum, ſcilicet, ſi confeſſor probabiliter iudicet confeſſionem integrè eſſe factam; quia, ſi ſit certus, pœnitentem temerè & imprudenter procedere, non debet E illi conformari, quia id eſſet ad malum cooperari. Aduertendum etiam in hoc eſt, non oportere de omnibus rebus interrogare, ſed de iis quæ conſiderata conditione pœnitentis, & notitia, quam ipſe de ſeipſo præbet, probabiliter poſſunt in ipſum conuenire, ſeu in probabile dubium venire. Quapropter omnes Doctores admonent confeſſorem, ne ſit nimius in interrogando, & præſertim, vt in aliquibus rebus, ſeu materiis (vt v. g. caſtitatis) ad particularia non ſemper deſcendat, ne aut pœnitentem doceat quæ fortè neſcit, aut ſe vel illum periculo alicuius tentationis exponat,

Pet Soto.

Oportere confeſſorem non eſſe nimiũ interrogando.

An confeſſor poſſit eſſe contentus ſola narratione pœnitentis.

D.Tho. exponat,vt rectè D. Thomas docuit 4.diſt.10.quæ.3. quem imitatus eſt Soto diſt. 18. quæſt. 1.art. 4. poſt medium.

6. *An confeſſor teneatur interrogare pœnitentem de peccato oblito. Medinæ reſpõſio.*

Difficultas verò ſupereſt ,ſi confeſſori conſtet,pœnitentem quidem feciſſe ſufficientem diligentiam,& nihilominus aliquod peccatum omittere;an teneatur tunc illud interrogare. Medina in dict. Cod. de Confeſſione,quæſt.de Confeſſione iteranda,negat teneri. Ratio eius eſt,quia ille pœnitens iam eſt integre confeſſus formaliter , quamuis non materialiter, & eſt diſpoſitus,vt tam ſacramentum quàm effectum ſacramenti,& omnium peccatorum,etiam oblitorum , remiſſionem conſequatur , ergo non eſt cur confeſſor obligetur ampliùs inquirere. Adiungit verò limitationem , niſi tacere tale peccatum cedat in graue detrimentum alterius tertiæ perſonæ , cui poteſt ipſe miniſter,media confeſſione, remedium adhibere.Sed hæc obligatio extrinſeca eſt : non enim prouenit ex miniſterio ſacramenti , vt ſic , ſed ex lege charitatis: quacunque enim alia via poſſet talis Sacerdos illud malum proximi impedire , teneretur ex charitate id facere, per ſe loquendo. Hìc autem agimus de obligatione per ſe ex vi muneris confeſſoris.

7. *Vera reſpõſio. Magiſt. D. Thom. Sylueſt. D.Anton. Angel. Nauar. Cano.*

Et hoc modo dicendum cenſeo , per ſe loquendo, teneri confeſſorem in eo caſu ad interrogandum propter integritatem ipſius iudicij: quam ſententiam tenet Magiſter in 4. diſt. 19.& ibi D.Thomas in fine literæ poſt omnes queſtiones:Sylueſter verb. *Confeſſor*, 3. §. 14.Antoninus 3. part. tit.17.cap.17.§.2.Angelus verb.*Interrogationes* §. 3. Nauarrus in Summa,cap. 5. num. 2. Cano dict. Relect. part.5. Et practicè probatur , quia aliàs ferè nunquam tenerentur confeſſores interrogare homines rudes , & indoctos , qui quantumcunque diligentiam præmittant,nunquam per ſe poſſunt integrè confiteri, explicando circunſtantias, ſpecies,& numerum peccatorum : vnde ſi non iuuentur, etiam excuſabuntur, quamuis multa omittant, atque adeò formaliter confitebuntur integrè:ergo , ſi hoc ſatis eſt , vt confeſſor excuſetur ab obligatione interrogandi , nunquam ferè ad hoc tenebitur. Conſequens eſt contra praxim Eccleſiæ , & contra intentionem cap.*Omnis vtriuſque ſexus*,& contra rationem iudicij , & curationis , ſeu obligationem iudicis, & medici,vt ſuprà argumentabamur.

8. *Ratio.*

Ratio verò fundamentalis eſt , quia confeſſor non ſolùm tenetur ex officio cauere peccatum pœnitētis in mutilationē confeſſionis , ſed etiam per ſe tenetur curare , vt iudicium ipſum integrè fiat: tum quia formaliter , ac per ſe hoc pertinet ad officium iudicis, cuius perſonam ibi confeſſor gerit: debet enim iudex cauſam perfectè examinare , antequam ſententiam ferat,& conſequenter tenetur etiam inquirere quantùm neceſſe eſt , iuxta naturam iudicij , vt cauſa ſufficienter in illo foro explicetur : tum etiam , quia non ſolius peccatoris , ſed etiam Dei,ſuo modo,res agitur in tali iudicio;& ideo tenetur iudex etiam partes Dei agere , & omnem Dei oſtenſionem ad tale iudicium afferre,priuſquam reus abſoluatur. Vnde , quod Soto diſt.18.quæſt.2.art.4. verſus finem,dixit,officium per ſe confeſſoris non eſſe interrogare pœnitentem , ſed ipſum audire,ſano modo intelligendum eſt : eſt enim id verum per ſe,id eſt,nullo ſuppoſito defectu,vel impotentia ex parte pœnitentis ſibi relicti ; quia ipſe debet ſua ſponte omnia dicere , & præuenire , vt ſic dicam,interrogationes confeſſoris. Tamen,ſuppoſita imperfectione pœnitentis,ad officium cõfeſſoris per ſe ſpectat iuuare illum , & conſequenter etiam interrogare,ſi neceſſe ſit,vt confeſſio integrè fiat.

Soti dictũ bene intelligitur.

9. *Quid agat cõfeſſor,ſi ſciat pœnitentē tacere,& negare peccatum.*

Vltimò quæri poteſt,quid agat confeſſor , ſi pœnitentem videat non ſolùm tacere aliquod peccatum, quod euidenter ſcit illum commiſiſſe,ſed etiam poſt-

A quam interrogatus eſt , illud in confeſſione negare. Videtur enim teneri ad abſoluendum illum , quia iuxta communem regulam,& doctrinam D.Thomæ, quodlib.1.art.12. quam ferè Auctores citati ſequuntur,in hoc foro credendum eſt pœnitenti tam pro ſe quàm contra ſe loquenti , & in omni iudicio debet iudex iudicare ſecundùm allegata,& probata , & non iuxta priuatam ſcientiam,hìc autem tota allegatio,& probatio conſiſtit in dicto pœnitentis. Reſpondetur, regulariter ſtandum eſſe confeſſioni , & dicto pœnitentis: vnde quantumcunque confeſſor ſciat peccatum pœnitentis , ex aliorum relatione,tenetur in hoc iudicio magis credere ipſi pœnitenti, propter rationem factam. Deinde,ſi ipſe confeſſor ſuis oculis vidit B peccatum,& probabiliter exiſtimare poſſit pœnitentem eſſe confeſſum alteri illud peccatum,poteſt diſſimulare , & credere ideo tunc negare illud ; quia non tenetur iterum illud confiteri. Si autem omnino ſit euidens illum mentiri contra integritatem confeſſionis, non tenetur ita ſtare dictis pœnitentis , vt non poſſit vti ſcientia ſua ad conuincendum & redarguendum ipſum pœnitentem:præſertim,quia licèt in externo & publico foro neceſſaria ſit ſcientia publica illi proportionata , in hoc foro ſecreto , & ad bonum ipſius rei ordinato , ſcientia priuata ipſius confeſſoris vtilis eſſe poteſt.Vnde,ſi euidēter videat illum eſſe indiſpoſitum,non debet illum abſoluere , quidquid ille dicat:idem ergo erit , ſi euidenter videat non integrè C confiteri.

SECTIO IIII.

Vtrum Confeſſor poſsit abſoluere pœnitētem,qui per ignorantiam eſt in ſtatu de ſe malo , vel debeat illum admonere.

CONTINGIT interdum aliquem retinere aliena inuincibiliter putans eſse ſua , vel inter virum & vxorem interceſsiſse impedimentum irritans matrimonium , quod ipſi inuincibiliter ignorant ; & ideo bona fide debitum petunt , & reddunt. Quid ergo aget confeſſor, qui totam rem bene nouit, & videt pœnitentem ignorantia labo- D rare ? Eſt autem ſermo de ignorantia inuincibili;quia ſi eſset vincibilis , certum eſt non poſse confeſsorem abſoluere pœnitentem,niſi priùs illum admoneat , & ille proponat ſtatum illum relinquere : quia ratione illius ignorantiæ eſt in ſtatu peccati. Et ideo in huiuſmodi euentibus primùm omnium debet conſiderare confeſsor , an talis ignorantia ſit inculpabilis: quod colliget ex conditione pœnitentis , ex ſcientia eius,& dubitationibus,quas patitur , & interrogationibus,quas facit. 1.

2. *Prima aſſertio.*

Suppoſita ergo ignorantia inuincibili , notandum eſt , aliud eſse tacere veritatem , aliud mentitum , & alium in ſuo errore quoquo modo confirmare. Confeſsor ergo nullo modo debet falſum dicere , vel pœnitentem vlla ratione in ſuo errore confirmare , quod per ſe clarum eſt : quia hoc eſt intrin- E ſecè malum. Vnde fit , ſi pœnitens interroget , vel dubitet , aperiendam eſse veritatem. Dices,Non licebit interdum diſſimulare , & occultare ? hoc enim non eſt falſum dicere,nec fauere errori. Reſpondetur, ſi pœnitens dubitat de re , quæ pertinet ad ius , ſeu præcepti obligationem,confeſsor nullo modo debet diſſimulare , ſed explicare obligationem,quam pœnitens habet , ſuppoſita narratione facti , quam ipſe proponit. Ratio eſt clara , quia tunc confeſſor habet rationem paſtoris , & medici ; & ideo ad munus illius pertinet veritatem docere : vnde tacendo tunc , & diſſimulando, ſine dubio alter actoritate

Obiectio.

illius confirmaretur in errore. Si verò ſit res, quæ ad factum pertinet, interrogatus tenetur etiam dicere veritatem, ſed non tenetur plus dicere, quàm interrogatus ſit, iuxta principia ſtatim tradenda. Vnde ſi vxor dubitet, v. g. an poſſit reddere debitum marito petenti, propter votum caſtitatis quod habet, & tamen confeſſor ſciat illam habere aliud impedimentum multo maius, quod irritauit matrimonium, poteſt ſimpliciter reſpondere, votum non impedire redditionem debiti, & reliqua tacere.

3. *Secūda aſſertio.* Secundò, ſi confeſſor probabiliter credat ſuam admonitionem profuturam ſine vllo ſcandalo, vel graui incommodo, debet admonere pœnitentem, vt relinquat ſtatum, qui materialiter eſt ſtatus peccati, quamuis excuſetur per ignorantiam. Ita docent qui hanc materiam tractant, *Adria.* *Medina.* Adrianus quæſt. 5. de Confeſſione, dub. 7. quodlib. 5. art. 2. Medina dicto Cod. quæſt. de Confeſſione dimidiata iteranda (quamuis falsò in contrarium citari ſoleat) *Soto.* *Pet. Soto.* *Cano.* *Corduba.* *Nauar.* *Couar.* Soto diſt. 18. quæſt. 2. art. 4. circa finem. Petrus Soto lect. 10. de Confeſſ. Cano dict. Relect. part. 5. Corduba lib. 1. quæſt. 11. indicant etiam Nauar. in cap. *Si quis autem*, de Pœnit. diſt. 7. num 66. & Couar. in 4. 2. part. cap. 6. §. 10. num. 15. *Ratio aſſertio.* Et ratio eſt, quia in primis ex charitate tenemur admonere proximum, etiamſi ignoranter faciat id, quod ex ſe peccatum eſt, quando eſt ſpes fructus, vt conſtat ex materia de Correctione fraterna: quia hæc ipſa ignorantia. & huiuſmodi ſtatus de ſe eſt magnum malum proximi; & ideo ipſa ratio miſericordiæ obligat ad ſubueniendum illi, quando eſt ſpes fructus, iuxta generales regulas miſericordiæ: ergo hæc obligatio multo magis vrget confeſſorem. Præterea ratione officij ſubit confeſſor vicem paſtoris, & Doctoris: ergo tenetur (ſi commodè poteſt) illuminare pœnitentem. Oportet autem conſiderare, an poſſit illud fieri ſine ſcandalo, & graui detrimento, vt, v. g. in caſu illo, de matrimonio, ſi res eſt antiqua: poſſet graue ſcandalum generari, ſi publicè ſeparentur; & , ſi habent filios, poſſet eſſe illis graue nocumētum: & ideo hæc, & ſimilia ponderanda ſunt: quia, cùm Dei offenſio per ignorantiam inuincibilem euitetur, illud materiale malum permitti poteſt propter hæc grauiora mala vitanda, quando alia via vitari non poſſet, & in hoc eſt neceſſaria prudentia confeſſoris: neque alia certior regula dari poteſt.

4. *Tertia aſſertio.* Tertiò, quando confeſſor non ſperat fructum, vel quia probabiliter, & prudenter timet pœnitentem non effecturum, vel certè non poſſe ſine graui incommodo id efficere, de quo admonendus eſt, poteſt & debet tacere, ac pœnitentem in ſua bona fide relinquere. Ita docent citati Auctores, quamuis Adrianus, & Soto aliquantulum differant, vt ſtatim dicam. *Auguſtin.* Et probatur primò ex Auguſtino in cap. *Si quis autem*, de Pœnit. diſt. 9. vbi ait: *Si ſcirem non tibi prodeſſe, nō te admonerem, non te terrerem.* *Innoc. III.* & Innocentius III. in ca. *Quia circa*, de conſanguin. & affinit. propter vitādum ſcandalum mandat diſſimulare cum quibuſdam, qui bona fide matrimonium ſe contraxiſſe putabant, cùm tamen impedimentum occultum haberent: quem textum bene ad rem præſentem explicant Nauarrus & Couarruuias ſuprà. Ratio autem eſt, quia tunc confeſſor nec ratione officij, nec ratione charitatis tenetur admonere pœnitentem. Primum patet, quia tunc pœnitens eſt bene diſpoſitus, & integre confeſſus; ergo ex vi officij confeſſoris abſolui poteſt. Secundum etiam eſt manifeſtum, quia charitas, & correctio fraterna ſolùm obligat, quando eſt ſpes fructus. Item in eo caſu potiùs eſſet admonitio contra charitatem, quia poſſet afferre magnum incommodum proximo ſine vllo fructu. Et explicatur, & confirmatur, quia medicus non debet adhibere medicinam, ſi timeat

A maius damnum allaturam, quàm fructum, & præſertim quando neceſſitas non admodum vrget, vt eſt in præſenti; quia cùm ignorantia excuſat à peccato, facit vt neceſſitas non admodum vrgeat.

Contra hanc ſententiam ex parte videntur ſentire Adrianus, & Soto, dum quibuſdam diſtinctionibus vtuntur: Soto enim dicit, hanc concluſionem procedere, quando ignorantia eſt de his quæ non omnes ſcire tenentur: non verò quando eſt de his quæ omnes ſcire tenentur: quia tunc non eſt inuincibilis. Sed hoc formaliter non eſt contra concluſionem poſitam, quę generaliter vera eſt, quandocunque ignorantia eſt inuincibilis. Et præterea talis reuera aliquando eſſe poteſt, etiam de his quæ omnes ſcire tenentur, vt ſuppono ex prima 2. Niſi fortè quis dicat, eum, qui inuincibiliter ignorat aliquid, pro tunc non teneri, ſiquidem pro tunc ſcire non poteſt, quod pertinet ad 5. *Adrianus, & Sotus reducūtur ad veram ſententiam.*

B quæſtionem de nomine: per ſe enim obligatio exiſtit: quamuis per accidens hîc & nunc homo excuſetur. Et idem ferè dicendum eſt ad Adrianum, qui aliter diſtinguit, nimirum, ſi ignorantia ſit de rebus pertinentibus ad ius naturæ, vel ad ius poſitiuum omnibus fidelibus propoſitum; & de his dicit docendum eſſe pœnitentem, etiamſi non ſit ſpes fructus, vel ſequatur quodlibet aliud incommodum, non verò de aliis rebus. Et ratio eius eſt, quia non cenſet eſſe ignorantiam inuincibilem de his rebus, præſertim quando homo non eſt paratus ad diſcendum illa, & bene vtendum tali ſcientia. Et in eam ſententiam citat Ambroſium ſerm. 83. & Gregorium lib. 1. epiſt. 33. & *Ambroſ.* *Gregor.*

C habetur in cap. *Epheſiis*, 43. diſt. Sed in primis hæc teſtimonia Patrum non ſunt ad rem: illi enim non tractant de priuata admonitione, de qua nunc agimus; ſed de publica correctione, & doctrina, quæ non eſt omittenda, etiamſi multi ſint illa malè vſuri, quia in illa ſemper eſt ſpes fructus. Deinde, licèt verum ſit, in his, quæ ſunt iuris naturæ, rariùs contingere ignorantiam inuincibilem, non eſt tamen impoſſibilis in multis, præſertim, quæ per ſe nota non ſunt. Et, quidquid de hoc ſit, illud tamen ſemper formaliter eſt verum, ſi intercedat hæc ignorantia, non eſſe obligationem expellendi illam ſine ſpe fructus. Neque eſt ſignum culpabilis ignorantiæ, quòd pœnitens ſit ita diſpoſitus, vt non ſperetur fructus ex ſcientia contraria; tum quia fieri poteſt, vt incom-

D modum, quod timetur, aliunde naſcatur, ſcilicet ex timore ſcandali, vel alterius grauis nocumenti: tum etiam, quia quamuis hic timor naſcatur ex fragilitate ipſius pœnitentis, vel aliquo effectu eius; tamen fieri poteſt, vt hîc & nunc illa diſpoſitio non ſit culpabilis, præſertim in ordine ad tollendam ignorantiam: & ideo nihil obſtat, quominus ignorantia illa inuincibilis eſſe poſſit.

SECTIO V.

Vtrùm teneatur confeſſor abſoluere pœnitentem diſpoſitum, vbi intercedit dubium, vel opinionum diuerſitas.

E DVo principia ſunt certa in hac materia: primum eſt, quando confeſſori conſtat pœnitentē nō eſſe diſpoſitum ad ſacramentum, & effectū eius, non poſſe licitè eum abſoluere, vt ex dictis patet. Vnde fit, ſi in huiuſmodi caſu pœnitens importunus ſit, & abſolutionem petat, dupliciter peccare grauiter; primò, quia vult ſacramētum indignè ſuſcipere: ſecundò, quia inducit confeſſorem ad ſacrilegium committendum. Quod bene notarunt Soto diſt. 18. q. 3. a. 3. & Cordub. qui alios refert, q. 4. ſuæ Summæ. 1. *Confeſſorem non poſſe pœnitentem non diſpoſitū abſoluere.* *Soto.* *Cordub.*

Secundò

2. *Teneri diſpoſitum abſoluere.*

Secundò certum eſt, ſi confeſſori conſtet pœnitentem eſſe ritè confeſſum,& diſpoſitum, teneri ſub graui peccato illũ abſoluere. Quod omnes Theologi docent, quia hoc poſtulat ratio iuſti iudicij,& æquitas inter pœnitentem & confeſſorem: debet enim iudex, audita cauſa, iudicare,& abſoluere reũ, ſi dignus ſit. Et confirmatur: quia Sacerdos eſt miniſter Dei, cui in iudicio conformari debet; ſed Deus vult abſolui peccatorem bene diſpoſitum, & ad hoc dedit poteſtatem ligandi & ſoluendi: ergo. Denique, quia magna fieret iniuria pœnitenti, ſi ſine cauſa priuaretur ſacramento,& cogeretur iterum confiteri. Vnde intelligitur, obligationem hanc ex ipſa inſtitutione ſacramenti,& munere confeſſoris intrinſecè oriri; quia ſcilicet hoc poſtulat ratio iuſti iudicij, vt ſicut pœnitens tenetur obedire cõfeſſori, ita confeſſor teneatur curare, & abſoluere pœnitẽtem dignum. Quare non oportet diſtinguere (vt multi Summiſtæ faciunt, quos ex parte ſequitur Medina dict. quæſt. de Confeſſione iteranda) inter confeſſorem proprium ſeu Parochum & aliũ delegatum, ita vt ille teneatur abſoluere, non verò hic: eſt enim hoc falſum; quia licèt vnus fortaſſe abſolutè teneretur audire confeſſionẽ, & nõ alius; tamen poſtquam audit, & munus confeſſoris ſubit, vterque tenetur æquitatem & iuſtitiam ſeruare; & rationes factæ in vtroq; æqualiter procedunt. Quin potiùs addo, non ſolùm in confeſſione peccatorum mortalium, ſed etiam in cõfeſſione venialium teneri confeſſorem ad abſoluendum pœnitẽtem, nec relinquere illum vacuum ſine cauſa: quanquam fortè hoc non ſemper ſit peccatum mortale, præſertim ſi nullum intercedat ſcandalum, & pœnitens facilè poſſit incommodum illud reſarcire. Vltimò tamen circa hoc aduertendum eſt, hanc obligationem abſoluẽdi per ſe ſtatim vrgere, atq; adeò ſine rationabili cauſa differri non poſſe: tamen ſi hæc cauſa intercedat, nõ eſt dubium quin differri poſſit in bonum & commodum ipſius pœnitentis: quod prudenti iudicio confeſſoris relinquendum eſt, qui hoc ſine graui cauſa & magna conſideratione facere non debet.

Diſtinctio Summiſtarum reprobatur. Medina.

3. *Difficultas.*

His ergo poſitis, difficultas eſt, quando pœnitens adhæret opinioni probabili, confeſſor autem iudicat contrariam probabiliorem: & in hoc eſt diuerſitas opinionum. *Prima opinio.* Prima aſſerit, nõ poſſe tunc confeſſorem conformari opinioni pœnitentis: quia contra propriam conſcientiam ageret. *Reiicitur.* Sed hoc fundamentum nullius momenti eſt: tum quia, licèt aliquis operetur contra ſpeculatiuam opinionem, poteſt practicè non agere contra conſcientiam: tum etiam, quia in hoc caſu nihil confeſſor agit ex opinione, ſed abſoluit pœnitentẽ, quem certò iudicat eſſe bene diſpoſitum. *Secunda opinio.* Secunda ergo opinio eſt, in eo caſu confeſſorem proprium debere abſoluere pœnitentem, quia ex officio tenetur: alienũ verò, ſeu delegatum, nec debere, nec poſſe licitè, quia hic vti debet propria ſcientia; alius verò poteſt commune iudicium ſequi. *Syluest. Antonin. Conrad. Medina.* Ita Syluester verb. *Confeſſor.* 3. queſt. 7. Antoninus 3. part. tit. 17. cap. 20. §. 2. & Conradus quæſt. 109. de Contractibus. Et eandem diſtinctionem ſequitur Medina: limitat tamen illam, quãdo opinio talis eſt, vt poſſit cedere in detrimẽtum proximi. *Reprobatur.* Sed hæc diſtinctio nullum habet fundamentum: quia, vt ſuprà dixi, licèt delegatus confeſſor in hoc differat à proprio, quòd in principio non tenebatur confeſſionem audire, ſed ſpõtè audit; tamẽ poſtquam aſſumpſit illud munus, debet iuſtum iudicium ferre,& abſoluere pœnitẽtem, ſi diſpoſitus eſt; eſt autem diſpoſitus, quando ex opinione probabili operatur, ſi practicè probabilis ſit: ita enim loquimur. Neque eſt vlla ratio, propter quam magis obligetur delegatus confeſſor ad iudicandum iuxta propriam opinionem, quàm proprius. Neq; etiam refert

A quòd ſequatur detrimentum alterius, vel non ſequatur: tum quia ſupponimus, non obſtante illo detrimento, opinionem eſſe ita probabilem, vt pœnitens poſſit tuta conſcientia iuxta illam opinionem operari: hoc enim poſito, detrimentum illud eſt materiale, & per accidens; & formaliter non eſt iniurioſum, tum etiam, quia è contrario ſequi poteſt detrimentum pœnitentis, ſi opinionem confeſſoris ſequatur, vt conſtat, ſi controuerſia ſit de re aliqua reſtituenda: ſicut enim non reſtituendo videtur ſequi damnum temporale alterius, ita reſtituendo ſequitur damnum temporale pœnitentis.

4. *Concluſio. Soto. Ledeſma. Nauarr. D. Antonin.*

Dico igitur in huiuſmodi caſu non ſolùm poſſe, ſed etiam debere confeſſorem abſoluere pœnitentem. Ita tenet Soto. diſtinct. 18. q. 2. art. 5. in fine. Ledeſma 2. part. 4. q. 8. art. 5. idem ſentit Nauarr. cap. 27. B nu. 280. & num. 288. & in cap. *Si quis autem*. num. 66. de Pœnit. diſt. 7. & D. Antoninus 1. part. tit. 4. cap. 10. §. 10. Et ratio eſt clara ex dictis: quia in eo caſu pœnitens integrè confeſſus eſt, & eſt bene diſpoſitus, & nihil agit contra conſcientiam; & hoc totum eſt euidens confeſſori: ergo nullum habet ius, nec rationem aliquam, vt illum ſine abſolutione remittat, neque in hoc eſt vlla difficultas.

SECTIO VI.

Quid teneatur agere confeſſor, qui malè abſoluit pœnitentem.

1.

QVæſtio hæc locum habet, ſiue confeſſor id fecerit ex malitia, ſiue ex naturali C inaduertentia, quæ culpã excuſat: poteſtq; hic defectus confeſſoris talis eſſe, vt ſit contra ſubſtantiam ſacramenti, vt ſi abſoluit ſine iuriſdictione ſufficiente, aut ſine intentione abſoluendi, aut quia abſoluit pœnitentem culpabiliter non ſatis diſpoſitum, vel non integrè confeſſum; quia propter verecundiam, aut timorem nõ eſt auſus illi negare abſolutionem: vel poteſt defectus confeſſoris eſſe contra bonos mores pœnitentis, licèt non fuerit contra ſubſtantiam ſacramenti; vt ſi abſoluit illum, non obligando eum reſtituere quod vere tenebatur, aut tollere moralem occaſionem peccandi, vel quid ſimile.

2. *Primæ quorundam ſententia.*

Circa priorem modum variè loquuntur Auctores. D Quidam dicunt, interdum poſſe confeſſorem ſupplere defectum per ſeipſum, nihil dicendo pœnitenti, ſed tantũ ſupplendo id quod defuerat, v.g. intentionem, vel iuriſdictionem, petendo illam à ſuperiore,& cum his requiſitis repetendo abſolutionem, dirigendo illam ad pœnitentem, vbicunque fuerit: nam etiam, illo inſcio, habebit in eo effectum, ſi ſit diſpoſitus: quod ex circunſtantiis, vel aliis indiciis coniectare priùs debet confeſſor. *Antonin.* Ita tenet Antoninus 3. part. tit. 17. cap. 12. refertque hunc modum abſoluendi & ſupplendi defectum. placuiſſe multis Patribus in Concilio Baſilienſi; & placet etiam Nauar. ca. 26. num. 14. *Concilium Baſilienſe. Nauarr.* Putant enim hi Auctores abſolutionem ſacramentalem poſſe ferri in abſentem; cúmq; præceſſerit materia, nihil putant ibi eſſe quod impediat E talem abſolutionem. Cùm ergo confeſſor malè abſoluendo læſerit pœnitentem, & poſſit hoc modo damnum reſarcire ſine vllius incommodo, ad id faciendum tenebitur.

3. *Hanc ſententiam veram eſſe, ſi de excõmunicatione loquatur, non verò ſi de culpa.*

Hæc quidem ſententia valdè mihi probaretur, ſi Auctores hi de excommunicatione loquerẽtur: nam de illa verum eſt, poſſe abſolutionẽ eius ferri in abſentem,& ignorantem, imò & inuitum,& in mortali peccato exiſtẽtem,& non ſolùm validè, ſed aliquando etiam licitè; quia non eſt ſacramentum, ſed iudicialis quædam ſententia fori contentioſi, vt ſuo loco

latiùs dicemus. Confeſſor ergo, ſi pœnitentem decepit, eum in excommunicatione relinquens, à qua ipſe putabit diſcedere abſolutum, poteſt optimè illo remedio vti, imò & debebit; quia non paruum grauamen eſt pœnitentis eſſe in excommunicatione ignorata; fortaſſe ènim priuatur ſuffragiis, & ſub opinione eſt, an eius confeſſio in eo ſtatu facta, ſit valida, &, ſi poſtea nouerit errorem, etiam eſt graue onus iterum quærere abſolutionem. Debet ergo confeſſor, ſi commodè poſſit, ſubuenire pœnitenti hoc remedio quoad cenſuram.

4. Quoad culpam verò remedium illud nullo modo probandum eſt, neq; in praxi applicandum. Primò, quia falſum eſt, abſolutionem ſacramentalem poſſe ferri in abſentem, vt ſuprà oſtendimus. Secúdò, licèt demus eſſe corporaliter preſentem, non poteſt abſolutio ferri in ignorantem omnino quid circa illum agatur, & nec formaliter, nec virtute conſentientem in præſenti abſolutione; quia valor ſacramenti non tantùm pédet ex intentione dantis, ſed etiam ex voluntate recipientis: in dicto autem caſu voluntas hęc nó intercedit: nam, licèt pœnitens petierit, & voluerit priorem abſolutionem, non tamen hanc poſteriorem, de qua nihil cogitauit: imò, cùm putet ſe iam ſufficienter abſolutum ab illis peccatis, nullam intentionem habet alterius abſolutionis. In quo differt multùm inter hunc pœnitentem, & eum, qui amens iam, vel furioſus, abſoluitur; nam hic petiit abſolutionem, & in ordine ad illam confeſſus eſt, & in ea volútate virtute permanet; ille verò, de quo agimus, ſolùm habuit voluntatem circa priorem abſolutionem, & ibi fuit quaſi terminata, & finita: & ideo circa aliam abſolutioné nec formalem, nec virtualem voluntatem habet: requiritur ergo nouus conſenſus eius, qui non poteſt eſſe ſine noua monitione, vel cófeſſione. Accedit tertiò, quod morale eſt, vt diſpoſitio talis pœnitentis mutata fuerit, vel quòd de nono habeat materiam neceſſariam, ſine cuius confeſſione iam non poteſt abſolui. Vnde ferè ſemper exponet ſe confeſſor morali periculo ſacrilegij ita abſoluendo. Denique quando confeſſio fuit audita ſine iuriſdictione circa aliquod peccatū, confeſſio quoad illam partem non fuit ſacramentalis; quia non fuit accuſatio coram legitimo iudice: ergo non poteſt in illam cadere abſolutio, niſi aliquo modo iteretur ſaltem per voluntariam ſubiectionem, & conſenſionem pœnitentis.

5. *Secunda ſententia.* Eſt igitur ſecunda ſententia, quæ cùm intelligat defectum commiſſum non poſſe reparari, niſi confeſſor moneat pœnitentem, negat ad hoc teneri, & conſequenter docet, in eo caſu nihil aliud eſſe neceſſarium confeſſori, niſi ſui peccati pœnitétiam agere, & relinquere pœnitentem, vt per contritionem, vel alias confeſſiones validè factas iuſtificetur: quia per hoc non fit graue nocumétum pœniteti; quia omnia peccata, quæ per priorem abſolutionem inualidam remiſſa non fuerunt, per ſubſequentem tollentur, ſaltem indirectè; quod ſatis eſt ad ſalutem pœnitentis. Aliud verò incommodum (quòd ſcilicet priora peccata non ſubiicientur clauibus, quod iure diuino eſt neceſſarium) materiale tantùm eſt in eo caſu: cùm pœnitens excuſetur à tranſgreſſione illius præcepti, & non teneatur confeſſor cum tanto ſui honoris & famæ detrimento, illi incommodo remedium adhibere. Hanc opinionem indicant Antoninus, Syluester, & Nauarrus ſuprà, ſaltem quando primum illud remedium, quod nos improbauimus, applicari non poteſt; &, ſi pœnités admoneatur, ſequetur ſcandalum, vel infamia. Et Medina, ſtatim citádus, refert, hanc opinionem placuiſſe nonnullis Patribus in Concilio Baſilienſi. Ipſe tamen contra illam obiicit;

A quia illa carentia ſpiritualis gratiæ, quæ danda fuiſſet per veram abſolutionem eorum peccatorum, eſt graue damnum pœnitentis, cuius Sacerdos ille cauſa fuit: ergo tenetur illud reſarcire. Et confirmat: nam ſi aliquis ſua culpa baptizauit aliquem, fecitq; Baptiſmum irritum, tenetur illum admonere: ſimiliter Epiſcopus, qui alium inualidè ordinauit, propter ſpiritualia incommoda quæ ſequuntur: ergo ſimiliter in præſenti. *Teneri confeſſorem admonere pœnitentem.*

6. *Medina.* Propter hoc ergo Medina quæſt. 39. de Alieno ſine licent. propr. abſol. affirmat in eo caſu teneri confeſſoré ad monendum poſtea pœnitétem. Quod etiam tenuit Soto diſt. 18. qu. 4. art. 6. & Cordub. in Summa Hiſpan. quæſt. 7. & idem ſentit Nauarrus in cap. 1. de Pœnit. diſt. 6. nu. 60. hoc tenuit etiam Syluester verb. *Confeſſor*, 3. in princ. Sed exiſtimo inter hos Auctores non poſſe eſſe in re ipſa differentiam; quia hæc poſterior opinio vera eſt, per ſe loquendo, id eſt, quando ſine graui nocumento ipſius confeſſoris, & ſine ſcandalo id fieri poteſt: nam tunc poteſt prodeſſe monitio confeſſoris, & non affert nocumétum alicui: ergo tenetur eam facere, quia ipſe fuit in cauſa, vt diuinum præceptum non impleretur in re ipſa: ergo tenetur alium admonere, vt in re ipſa impleat. Vnde ad hoc non refert, quòd fortaſſe confeſſor priùs non peccauerit, quia ex facto ipſo hæc obligatio naſcitur, ſi poſtea ſufficienter intelligatur. Sicut qui alium decepit, dicens, hodie non eſſe diem feſtum, cùm verè ſit, tenetur illum maturè admonere, ſi poteſt, ne in re ipſa præcepti obſeruatio omittatur, etiamſi ille eſſet per ignorantiam inuincibilem excuſandus. Denique in vniuerſum iudex, ſi malè tulit ſententiam, tenetur illam declarare, ſi commodè poteſt. Sæpiùs autem poterit hoc in præſenti fieri ſine incommodo, ſi confeſſor prudens ſit. Et quidem, ſi defectus fuit tantùm ex parte cófeſſoris, non diſplicet medium illud, quod inſinuant Antoninus, & Syluester, ſcilicet, vt procuret confeſſor pœnitentem iterum ſibi confiteri de peccatis poſt priorem confeſſionem commiſſis, & in ea cófeſſione generaliter eum interroget, an de omnibus præcedentibus doleat, eaque, ſi neceſſe ſit, quantum poteſt, confiteatur: nam hoc ſatis eſt, vt noua abſolutio cadat in totam illam ſuperiorem materiam, quæ in illo vno verbo ſufficiéter nunc explicatur huic perſonæ, ſuppoſita diſtincta confeſſione illi facta, quamuis inualida, iuxta doctrinam in ſuperioribus datam. Quòd ſi hoc non ſufficiat, vt maximè continget, quando defectus fuit etiam commiſſus ex parte pœnitentis, vel quando non poteſt induci vt eidem Sacerdoti iterum confiteatur, tunc clariùs admonendus eſt de priori errore, vt emendetur. *Soto. Cordub. Nauarr. Syluest. Poſterior ſententia probatur.* (B, C, D)

7. *Limitatio prædictæ ſententiæ.* Hoc autem intelligendum eſt, quando ſine ſcandalo & graui incommodo fieri poteſt, quomodo etiam id fatentur Antoninus, Syluester, & Nauarrus: interueniente autem morali ſcandalo, aut graui nocuméto, excuſandus eſt Sacerdos ab hoc onere, tum propter rationes factas, tum etiam quia totum hoc ordinatur ad integritatem confeſſionis (alia enim incommoda aliis modis reparantur, vt declaratum eſt) ſed ipſemet pœnitens excuſari poteſt aliquando ab integritate confeſſionis propter ſcandalum, vel aliam infamiam vitandam: ergo multo magis potuit excuſari confeſſor à prædicta admonitione. Atque ita adnotauit etiam Corduba; nec repugnant alij Auctores. Vnde quoad hoc (quidquid Medina dicat) nó eſt ſimile de ſacramento Baptiſmi, vel Ordinis: nam ex defectu Baptiſmi ſequuntur grauiſſima damna ferè irreparabilia: quia ſi Baptiſmus non fuit validus, nec cætera ſacramenta erunt valida, neque habebunt effectum in tali ſubiecto. Vnde nunquam fieri poterit per ſacramentum ex attrito contritus, donec rectè bapti- *Differentia inter ſacraméta Baptiſmi, Ordinis, & Pœnitentiæ.* (E)

baptizetur. Et idẽ eſt de ſacramento Ordinis: quia ſi aliquis exiſtimetur Sacerdos, cùm non ſit, ſequuntur incommoda miniſtrandi inualidè cætera ſacramẽta, &c. Propter quas cauſas vix poteſt admitti in his ſacramentis excuſatio, niſi nocumentum aut ſcandalum eſſet grauiſſimum, & ineuitabile. In ſacramento autem pœnitentiæ longè diſſimilis ratio eſt, niſi fortaſſe in eo caſu, in quo proximus propter hanc cauſam exponeretur periculo æternæ mortis, vt ſi eſſet in mortis articulo, & non poſſet iterum confiteri, nec fortaſſe recepturus eſſet aliud ſacramentum: tunc enim poſtponenda eſſet alia difficultas, vt ſubueniretur tali proximo, vt ex lege charitatis conſtat.

8. *Quid fiet, quando abſolutio non fuit nulla, licèt iniquè data.*

Supereſt dicendum, quid teneatur agere confeſſor, quando abſolutio non fuit nulla, licèt iniquè data. Ad quod breuiter reſpondeo, ſi inde non pendet damnum tertiæ perſonæ, regulariter ad nihil teneri, niſi ad pœnitentiam agẽdam; quia pœnitens non tenetur illam confeſſionem iterare, vnde per attritionem poteſt ſupplere defectum, ſi aliquis fuit ex parte eius. Dico autem, regulariter: quia ſi fortaſſe cõfeſſor decepit pœnitentiam in re aliqua pertinente ad ſalutem animæ eius, ex qua pẽdet, vt maneat in occaſione peccandi, tenebitur illum monere, vel illuminare, iuxta regulam charitatis, & prudentiæ, vitando ſcandalum, quoad fieri poſſit. *Quid, quãdo intercedit damnum tertij.* Difficultas verò eſt, quando intercedit damnum tertij; quia, v. g. (quod eſt commune exemplum) confeſſor eſt in cauſa, vt pœnitens non reſtituat alienum. In qua re Syluester verb. *Confeſſor*, 3. quæſt. 11. *Syluestri diſtinctio.* diſtinguit inter confeſſorem proprium ex officio, & delegatum, qui voluntariè id facit; & de priori aſſerit teneri ad reſtituendum illud damnum proximo, ſi ex graui vel lata culpa id commiſit: de poſteriori verò ait teneri etiam ex leuiſſima culpa, quia ipſe ſe immiſcuit. *Reprobatur Aliquorum reſponſio.* Sed eſt diſtinctio ſine fundamento, vt ſæpe dixi. Alij verò Doctores abſolutè obligant confeſſorem ad hoc damnũ reſtituendum, ſi vel malitia, vel grauis negligentia eius interceſſit. Ita ſentit Gabriel diſt. 15. q. 2. art. 3. dub. 5. Nau. in Summa, cap. 17. num. 22. Angelus verb. *Reſtitutio*, vlt. nu. 5. & Roſella verb. *Reſtitutio*. 2. §. 5. aliiq; Summiſtæ communiter in illo verbo. Et fundantur, quia eſt cauſa illius detrimenti. *Gabr. Nauarr. Angel. Roſella.*

9. *Limitatur.*

Ego verò hanc cenſeo limitandam eſſe ſententiam: primò, vt ex parte confeſſoris intercedat grauis culpa, aliàs non tenebitur, nec ratione rei acceptæ, nec ratione iniuſtæ acceptionis. Deinde limito tantùm teneri, quando confeſſor poſitiuè conſuluit, vel induxit ad non reſtituendum: quia tunc reuera committit iniuſtitiam contra alterum, ſiue id faciat ex malitia, quod eſt euidens, ſiue ex graui negligentia; quia ex iuſtitia tenetur non ita temerè vti ſuo munere cum detrimento alterius. At verò ſi confeſſor ſit tantùm negligens omittendo, quia videlicet nõ monuit pœnitentem, tunc reſpectu tertij non exiſtimo teneri ex iuſtitia, quia illud peccatum non fuit cõtra iuſtitiam reſpectu illius: ſed contra religionẽ, ſacrum miniſterium negligenter exercendo: ergo non tenetur reſtituere, quia nec ratione acceptionis, nec ratione rei acceptæ. Adde, etiam in priori caſu non teneri ſimpliciter ad reſtituendum, ſed ad monendum pœnitentem, & tollendam deceptionem; dummodo hoc faciat opportuno tempore, ita vt propter illius moram non ſit pœnitens factus impotens ad reſtituendum: tunc enim illi imputabitur, at verò ſi opportunè moneat, iam tollit cauſam nocumenti, quam poſuerat, & ideo effectus illi non imputatur.

***

A

SECTIO VII.

Vtrùm propter indebitam adminiſtrationem huius ſacramenti aliqua pœna iure ipſo impoſita ſit.

1. EXPLICVIMVS omnia, quæ videntur pertinere ad obligationem confeſſoris in ipſo actuali vſu huius miniſterij. Nunc breuiter declarandum ſupereſt, an in iure deſignata ſit aliqua pœna, quam incurrat miniſter iniquè fungens hoc munere. In qua re dicendum eſt, nullam eſſe pœnam Eccleſiaſticam iure communi impoſitam Sacerdoti, qui ex defectu iuriſdictionis, ſcientiæ, aut diligentiæ, vel quacunq; alia ratione peccat miniſtrando hoc ſacramentum. *An nõ Sacerdos audiens confeſſiones incurrat irregularitatẽ. Prima ſent.* B Dixi, *iure communi*: tum quia de illo magis nobis conſtare poteſt, quàm de aliis conſtitutionibus Pontificiis, quæ extra illud vagantur, vel de ſtatutis Ordinariorum, quæ conſulenda ſunt: poſſunt enim aliquam pœnam continere. In iure autẽ communi nulla cenſura vel irregularitas inuenitur impoſita ipſo facto propter indebitum miniſterium huius ſacramenti. Tum etiam, quia in Bulla Cœnæ Domini excommunicantur qui à caſibus in ea reſeruatis abſoluere præſumpſerint: quę eſt quædam pœna ipſo facto impoſita propter indebitum abſolutionis miniſterium. Et quamuis illa pœna proximè & immediatè videatur magis impoſita propter abſolutionem à cenſuris reſeruatis, quàm propter abſolutionem ſacramentalem: tamen vtramque videtur C comprehendere.

2. Dixi etiam, *Sacerdoti*, quia de illo, qui Sacerdos non eſt, ſed ſe fingit, vt hoc ſacramentum fictè miniſtret, dubitari ſolet, an propter hoc factum irregularis fiat. In qua re eſt prima ſententia, quæ ſimpliciter negat eſſe vllam irregularitatẽ impoſitam propter hoc crimen. Hanc tenet Victoria in Summa, num. 143. Ledeſma 2. part. quæſt. 7. art. 3. inclinat Syluester verb. *Confeſſor*. 1. in princip. & Paludan. diſt. 17. quæſt. 3. art. 1. concluſ. 1. *Victoria. Ledeſm. Syluest. Palud.* Fundamẽtum eſt, quia talis irregularitas nõ eſt in iure expreſſa. Quòd ſi obiicias cap. 1. de Clerico excomm. miniſt. reſpondebunt fortè, ibi tantùm fieri mentionem baptizãtis ſolenniter, & facientis ſacrum ſine debita ordinatione. Hoc tamen nõ D ſatisfacit, quia ibi additur generale verbum, *Aut aliquod diuinum officium exercuerit*: vt autẽ irregularitas ſit in iure, non oportet vt aliqua culpa in ſpecie exprimatur; ſed ſatis eſt, vt in generali clauſula contineatur: neq; aliud dicitur in cap. *Is qui*, de Sent. excomm. in 6. Vt ſi feratur irregularitas contra eum qui reiterat ſacramentum initerabile, rebaptizãs manebit ſine dubio irregularis, quamuis in ſpecie explicatus non ſit. Dicere tamen poſſunt, huiuſmodi munus audiendi confeſſionem, non includi ſub illo verbo generali, *Si aliquod diuinum officium exercuerit*; quia hoc tantùm ſignificat officium, quod ſolenniter in Eccleſia miniſtratur; confeſſio autem priuatim fit: ſed neque hoc ſatisfacit, quia nomine diuini officij E intelligitur ibi actus ſacer, ad quem clericus conſecratur, & non eſt dubium, quin actus miniſtrandi hoc ſacramentum in hoc genere contineatur, & inter grauiſſimos, & perfectiſſimos actus ſit.

3. *Secunda ſent. Angel. Roſella. Reiicitur.*

Secunda ſententia dicit, clericum non Sacerdotem, ſi miniſtret hoc ſacramentum, manere irregularem, nõ verò laicum. Ita Angelus verb. *Irregularitas*, num. 38. & Summa Roſella verb. *Irregularitas*, 2. in princip. qui citant alios. Fundamentum ſumitur ex Rubrica illius textus, quę eſt, *de clerico nõ ordinato miniſtrante*: ergo pœnæ omnes contentæ ſub illo titulo feruntur in Clericos, & nõ in laicos. Sed hoc fundamentum

mentum non eſt ſufficiens; primò, quia nulla poteſt reddi ratio, cur quam clerico imponatur tam grauis pœna, & non laico: deinde, quia laicus rebaptizans ex omnium ſententia manet irregularis, vel etiam ſolenniter baptizans. Denique, quia verba textus generalia ſunt, ſcilicet, ſi quis hoc fecerit, & non dicit, ſi quis clericus, imò maximè videtur comprehendere laicos: quia dicit, *Si quis non ordinatus*: quod tamen intelligendum eſt reſpectiuè, id eſt, non ordinatus ſufficiẽter ad illum actum, quem exercere vult. Verba autem Rubricæ non ſunt ſatis ad limitãda verba textus, tũ quia in Codice Gregoriano refertur, multa exẽplaria ſolùm habere, *de non ordinato miniſtrante*: tum etiam quia exponi poteſt, vt ſenſus Rubricæ ſit, de eo, qui cùm non ſit clericus ordinatus, miniſtrat.

4. *Tertia opinio probatur.* *Nauarr.* *Soto.* *Palud.* *Syluest.*

Et ideo eſt tertia ſententia, omnem huiuſmodi fictum miniſtrum, manere irregularem. Quæ eſt communis Canoniſtarum in eo loco, & eam tenet Nauarrus cap. 27. num. 142. & Soto diſt. 18. quæſt. 4. art. 1. in fine, vbi citat Palud. nec diſſentit Syluest. verb. *Irregularitas*, §. 12. dum ait, laicos etiam ſub illo decreto contineri. Et hæc ſententia vera eſt, propter rationes adductas. Oportet tamen ad incurrendam hanc irregularitatem, vt aliquis ſeriò, ac ſcienter, & temerè hunc actum exerceat, vt prædicti Auctores docent, & ſumitur ex illo verbo textus, *propter temeritatem*.

DISPVTATIO XXXIII.

De ſigillo Confeſſionis.

PER hanc metaphoram ſignificatum eſt à Theologis ſecretum illud, quod confeſſor ſeruare tenetur de his rebus, quas in confeſſione audit. De quo in hac diſputatione dicemus, quatenus ad ipſam perſonam pœnitentis refertur: in ſequenti verò quatenus aliquando ſpectat ad tertiam perſonam, ſeu complicem, id eſt, ſocium peccati. Et primum videbimus quale ſit hoc ſecretum, & quo iure ortum & fundatum: deinde quomodo ſeruandum ſit.

SECTIO I.

Quo iure, & in quo gradu teneatur confeſſor ſeruare ſecretum confeſſionis.

1. *Teneri confeſſorem ſeruare ſecretũ.*

DVO ſunt certa: primum eſt, eſſe in confeſſore obligationem ſeruãdi hoc ſecretum. Hoc eſt per ſe euidẽs, & commune apud omnes Auctores, quos ſtatim referam. Primò, ex ipſa lege naturali, quæ obligat ad ſeruandum ſecretum in his quæ pertinent ad famam proximi. Secũdò, ex tacito pacto inter pœnitentem, & cõfeſſorem, quod etiam obligat in materia digna tali ſecreto. Nam qui ab altero rem in cuſtodia recipit, eam cuſtodire tenetur; at ſecretum eſt res magnæ æſtimationis, quæ alteri in cuſtodiam committitur. Vnde Prouerb. 11. *Qui ambulat fraudulenter, reuelat arcanum: qui autem fidelis eſt celat amici commiſſum.* Tertiò, quia hæc ſecreti obſeruatio maximè neceſſaria eſt ad ſocietatẽ, & pacem inter homines ſeruandam, & ad tranſigẽda humana negotia; & præſertim vt poſſit eſſe inter homines conſultatio de rebus occultis: nullus enim ferè auderet alterũ cõſulere de re occultiſſima, niſi ſciret illũ teneri ad ſeruandum ſecretum. Propter quod non ſola confeſſio, ſed etiam conſultatio ſecreta, præſertim de rebus pertinẽtibus ad animam, obligat ad tacendum, quamuis nõ æqualiter, nec, vt ita dicam, ſuper omnia. Tandem ex lege religionis hoc poteſt colligi, ſuppoſita inſtitutione talis ſacramenti, propter reuerentiam eius, vt magis ex ſequentibus patebit.

2. *Nunquam licere violare ſecretum.*

Secundò eſt certum obligationẽ huius præcepti tantam eſſe, vt in nullo caſu, & propter nullum finem, etiam pro tuenda tota Republica ab ingenti malo temporali, aut ſpirituali, violare illud liceat. Ita docent Theologi omnes cõtra vnum Altiſiod. lib. 4. Summæ, tract. 6. cap. 3. q. 7. tenet D. Thom. in 4. diſt. 21. q. 3. art. 1. vbi contrariam ſententiam erroneam vocat, & quodlib. 1. ar. 8. Bonauent. ead. diſt. 21. 2. part. illius, art. 2. quæſt 1. Richard. art. 4. q. 1. & 2. Scot. q. 2. Durand. q. 4. Palud. & Maior. q. 3. Capreol. q. 2. Gabr. art. 1. & 2. Alenſ. 4. part. qu. 19. nu. 2. aliàs qu. 78. per totam. Adrian. q. vlt. de Confeſſ. & Medin. dict. Cod. q. de hac re. Viguer. in Summ. c. 16. § 4. Syluest. verb. *Confeſſor*, 3. q. 19. & 20. & alij Summiſtæ omnes verb. *Confeſſor*, Petr. Sot. lect. 11. de Confeſſ. Ledeſm. 2. part. q. 10. art. 1. Soto diſt. 18. q. 4 art. 5. Nauarr. c. 8. Summ. & in cap. *Sacerdos*, de Pœnit. diſt. 6. nu. 116. & Couar. in 4. 2. part cap. 8 §. 12. num. 10. Simanc. de inſtit. Cathol. tit. 24. nu. 14. & 15. Fundamentum præcipuum huius veritatis eſt communis conſenſus Eccleſiæ, eiúſque perpetua traditio, cuius nonnulla veſtigia in antiquitate inueniuntur, quamuis pauca. Inſinuat hoc Leo Papa epiſt. 78. alias 80. & Baſilius in Regula monachor c. 21. Auguſt. lib. de Salutarib. docum. ca. 52. Ambroſ. apud Paulin. in vita eius, clariùs Gregor. in cap. *Sacerdos*, de Pœnit. diſt. 6. vbi ait, propter nullum ſcandalum vitandum, frangendum eſſe hoc ſigillum: nomine enim ſcandali videtur ibi ſignificare Gregor. quodcunque damnum etiam publicum, & commune; & idem ſumitur ex cap. *Omnis vtriuſque ſexus.*

D. Thom. *Bonauent.* *Richard.* *Scot.* *Durand.* *Palud.* *Maior.* *Gabr.* *Alenſ.* *Adrian.* *Medin.* *Viguer.* *Syluest.* *Petr. Sot.* *Caiet.* *Ledeſ.* *Soto.* *Nauarr.* *Couar.* *Simanc.* *Leo.* *Baſil.* *Auguſt.* *Ambroſ.* *Gregor.*

Quæ ſit ratio huius obligationis.

3. *Prima ra[tio].*

DIFFICVLTAS verò eſt in aſſignanda ratione huius tantæ obligationis, & ex quo iure naſcatur. Prima ratio redditur, quia hoc pręceptũ eſt negatiuũ, & ideo ita pro ſemper obligat, vt nulla ratione illud violare liceat; ſicut non licet mentiri propter vllum finem bonum. Ita ferè Soto. Tamen hæc ratio per ſe nõ ſufficit, aliàs etiã in naturali ſecreto eadem eſſet obligatio, quia etiam eſt præceptũ negatiuum. Item, ſi pręceptum negatiuum nõ ſit de re intrinſecè mala, & habẽte malitiam inſeparabilem in quacunque occaſione, & propter quemcunque finem, ceſſare poteſt interdũ obligatio eius, vt per ſe notum eſt: hîc autem videtur eſſe actio intrinſecè mala, quia ad ſummum eſt infamatio proximi, quæ propter neceſſarios fines poteſt interdum licere; vel ſi hîc eſt aliud ſpecialius, eius rationem & cauſam quærimus.

Reiicitur.

4. *Secunda ratio.* *Alenſ. & Bonauent.*

Propter hoc Alenſ. & Bonau. reducunt hãc rationem ad intrinſecam malitiam mendacij: dicũt enim, confeſſorem reuelando quod in confeſſione audiuit, ſemper dicere mendacium: quia dicit ſe ſcire, in quo ſignificat ſe ſcire vt hominẽ, cùm tamen id non ſciat vt homo, ſed vt Deus, vt dicitur in cap. 2. de Offic. ordin. Hæc tamen ratio eſt nimis metaphorica: quia licèt homo ſciat vt Deus, id eſt, vt gerens vicẽ Dei in illo munere; tamen non poteſt excludi, quin ipſe homo ſciat: qui autẽ loquitur de re in confeſſione audita ſolùm affirmat, ſe, id eſt, hunc hominẽ ſcire, quod verum eſt; non tamen negat ſe audiuiſſe illud gerentem vicẽ Dei: imò poteſt cõtingere, vt expreſsè id affirmet, dicẽdo ſe audiuiſſe in confeſſione: ſolùm ergo affirmat ſe ſcire; quod falſum non eſt. Huius ſignum etiam eſt, quia de licentia pœnitẽtis poteſt id dicere. Accedit etiam, quòd ex vi illius rationis non concluditur malitia mortalis, ſed venialis, quia mendacium ex ſe non eſt peccatum mortale. Quòd ſi aliunde habet

Refellitur.

Inſtantia enodatur. habet hanc grauitatem, huius rei rationem inquirimus. Sed aiunt, ſi confeſſor neget ſe ſcire, verum dicet: vt infrà videbimus: ergo, ſi affirmat ſe ſcire, mentitur. Negatur tamen conſequentia: quia in diuerſis ſenſibus poteſt vtrumque eſſe verum: neſcit enim, vt iure dicere poſſit, ſcit autem de facto.

5. *Tertia ratio. D.Tho.* Tertiam rationem aſſignat D.Thomas, quia talis reuelatio eſt contra ſignificationem huius ſacramenti, illámque falſam reddit, & ideo ſemper continet graue ſacrilegium. Antecedens patet: quia per hoc ſacramentum ita Deus remittit peccatum, vt omnino tegat illud, & hoc ſignificatur per hoc ſigillum. Quam rationem impugnant latè Durandus, Scotus, & alij: & è contrario illam defendunt Capreolus, *Non eſſe ſufficientem rationem.* Soto, &c. Ego verò ſenſeo eſſe quidem aliqualem congruentiam; non tamen ſufficiens fundamentum ab obligationem: quia illa ſignificatio non eſt ſubſtantialis in hoc ſacramento; neque hoc vlla ratione vel auctoritate probatur. Maximè quia non eſt de ſubſtantia huius ſacramenti, quòd ſecretè fiat, vt ſuprà oſtendi. Item: quia aliàs nec de licentia pœnitentis liceret reuelare hoc ſecretum. Non eſt ergo obligatio hæc per ſe impoſita propter ſignificationem, ſed propter rem ipſam, vt ſacramentum ipſum conuenienter tractetur, & conſeruetur.

6. *Quarta ratio.* Quarta ratio magis moralis eſt: quia ſcientia huius ſacramenti per ſe primò ordinatur ad ſpiritualem ſalutem pœnitentis, ac proinde eſt veluti quædam ſcientia ſacra, quam non licet ordinare ad alios fines extrinſecos, præſertim ſi ſint inferioris ordinis. Sed *Reprobatur.* hæc ratio, niſi aliud addatur, fundatur in falſo principio; ſcilicet non licere vti re ſuperioris ordinis ad bonum inferioris ordinis; aut non licere vti re aliqua, niſi ad illum finem, ad quem eſt inſtituta. Vtrumque autem horum falſum eſt, quia in hoc nulla eſt intrinſeca inordinatio, niſi aliunde fiat iniuria rei ſacræ, ſeu ſuperioris ordinis; & hoc eſt, quod hic inquirimus.

Vera ratio aſsignatur.

7. DICENDVM eſt ergo, hãc obligationem oriri ex iniuria, quæ fieret ſacramento, ſi aliquando reuelaretur hoc ſecretum: iniuria autem illa conſiſtit in hoc, quòd confeſſio fieret odioſa: nam retardarentur homines, neq; cum fiducia poſſent ad hoc ſacramẽtum accedere. Quod declaratur ampliùs in hunc modum: quia ſi vel in vno caſu daretur licentia, iam hoc eſſet committendum arbitrio & prudentiæ confeſſoris: quia cauſa, vel caſus, in quibus id eſſet licitum, non eſſent omnino definiti: ergo ſemper poſſent pœnitentes timere huiuſmodi arbitrium confeſſoris. Atque hinc etiam factum eſt, vt quoties pœnitens timet reuelationem ſecreti, excuſetur ab obligatione illud confitendi, vt in ſuperioribus dictũ eſt. Fundatúrque in naturali ratione: quia nemo cogitur, vt ſe prodat, qui autem confiteretur peccatum à cõfeſſore reuelandum, iam ipſe ſe proderet: ergo ad hoc non tenetur: ergo, vt ipſi pœnitentes non poſſint excuſari à cõfeſſione peccatorum, neceſſarium fuit, vt omnino præcluderetur viã reuelãdi confeſſionem. Dices, *Obiectio.* Non eſt inconueniens, pœnitentem interdum excuſari. Reſpondeo, excuſari per accidens, & ex malitia *Soluitur.* confeſſoris, non eſt inconueniens: tamen excuſari ex vi, & modo inſtitutionis ipſius ſacramẽti, & ex facultate à Chriſto data ipſi confeſſori pro aliquo caſu, eſſet magnum inconueniens: & cõtra debitam inſtitutionem, & finem talis ſacramenti: eo vel maximè, quòd hoc ipſo deſtruitur omnis ratio, vel vtilitas, quæ eſſe poſſet in tali reuelatione: nam quoties pœnitens timeret reuelandum eſſe peccatum, aut id eſſe licitum, non diceret illud: ergo ceſſaret vtilitas, quæ

A fingi poſſet in vſu talis ſecreti. Vnde tandem concluditur ratio: quia hæc reuelatio eſt nociua ſacramento, & nunquam poteſt eſſe verè ac moraliter vtilis: ergo nunquam eſt licita.

Atque hinc intelligitur, obligationem hanc non oriri ex iure humano poſitiuo. Primò, quia eſt maior fortaſſe, quàm poſſit lege humana imponi. Quia licèt interdũ poſſit lex humana obligare cum diſpendio, vel euidenti periculo vitæ, quando ad commune bonum expedit; tamen quòd obliget etiam in periculo boni communis, videtur excedere facultatem humanæ legis, niſi aliunde, vel diuina lex, vel ipſa rei natura talem obligationem afferat. Secundò, quia hæc obligatio antiquior eſt, quàm omnis humana lex, & cum ipſo ſacramento creditur eſſe nata. Ter- B tiò, à poſteriori, quia non poſſet Eccleſia hanc legem abrogare, neque in illa diſpenſare; imò etiamſi ſummus Pontifex per impoſſibile præciperet hoc ſecretum reuelare, non eſſet illi parendum: quia præciperet contra ius diuinum; & hæc omnia conſtant ex ſenſu, & vſu Eccleſiæ. 8. *Hanc obligationem non oriri ex iure humano.*

Secundò ſequitur, ſecretum hoc non oriri ex ſolo iure naturali puro, quia eſt altioris ordinis, & ſuperat omne naturale ſecretum. Vnde dici poteſt ſecretum hoc aliquo modo ſupernaturale, quia & videtur ſuperare omne ſecretum naturale, & ſequitur ex actione ſacra, & ſupernaturali, eiuſq; violatio ſacrilega eſt contra virtutem religionis infuſam: nam reſpicit ſuo modo Deum, vt ad ſupernaturalem ordinem ſpectat. 9. *Non oriri ex ſolo iure naturali. Colloralium ſecundum.*

Tertiò fit valde veriſimile ex dictis, præceptum C hoc, quamuis ſupernaturale ſit, & diuinum, non tamen eſſe merè poſitiuum ſuperadditum huic ſacramento, quale eſt v. g. in Euchariſtia præceptum præmittendi confeſſionem ante communionem; ſed eſſe quaſi connaturale, & intrinſecum ipſi ſacramento, prout de facto inſtitutum eſt, ita vt ex quodam iure naturali intrinſeco ipſi ſacramento, & per neceſſariam conſequutionem ex eius inſtitutione oriatur: quam illationem iam declaraui. Dicet aliquis Chriſtum Dominum potuiſſe hoc ſacramẽtum inſtituere quoad totam ſubſtantiam, & effectum eius, non imponendo confeſſori totam hanc obligationem. Reſpondeo primò, quamuis hoc admittamus, fortaſſè non potuiſſe illud inſtituere cum tota neceſſitate, & obligatione, quam nunc impoſuit pœnitentibus ad D integrè, & omninò aperiendam conſcientiam ſuam confeſſori, quin ex illa reſultaret hoc ſigillum. Vel certè, ſi de abſoluta potentia potuit, non tamen ſecundum conuenientem modum prouidentię: & ideo de facto ita fecit hanc inſtitutionem, vt haberet hanc obligationem coniunctam; illam verò talem fuiſſe, conſenſus, & traditio Eccleſiæ ſatis docent, & conuenientiam eius probat experientia perpetua, qua conſtat, & hunc rigorem fuiſſe vtiliſſimum, & nunquam (quod ſciamus) occurriſſe caſum, in quo aliud expediret. 10. *Non eſſe merè poſitiuũ præceptum hoc. Obiectio. Soluitur.*

Ratio denique, quæ ex omnibus dictis colligitur, id ſatis declarat: quia, cùm hic concurrant duo, integritas confeſſionis, & manifeſtatio totius ſtatus pœnitentis, & ſecretum ex parte confeſſoris, non po- E terat conuenienter obligari pœnitẽs per ſe, & quantum eſt ex parte ſacramenti in omni caſu, & ſine vlla exceptione ad totam ſuam conſcientiam prodẽdam confeſſori, niſi ipſe confeſſor ſimili modo obligaretur ad illam tacendam. Conſtat autem legem huius ſacramenti per ſe obligare pœnitẽtem: ergo neceſſe eſt, vt ſecum afferat eam obligationem, ſeu cõditionem ex parte confeſſoris, ſine qua non poſſet rectè conſiſtere talis obligatio pœnitentis. Alioqui, hoc ipſo quòd daretur confeſſori licentia in aliquo caſu ad aperiendum os circa res ſibi in confeſſione reue- 11.

latas,

latas, hoc, inquam, ipſo obſtrueretur os pœnitentis ad loquendum non ſolum in vno, vel alio caſu, ſed fere ſemper propter timorem & ſuſpicionem. Hoc ergo modo optime explicatur intrinſeca ratio huius præcepti.

12. *Obligationem hanc eſſe ſub mortali culpa.*

Quartò colligitur ex dictis, obligationem huius præcepti ex ſuo genere eſſe grauiſſimā, & ſub mortali culpa: quia materia talis præcepti, & finis eius ſunt maximi momenti. An verò in indiuiduo poſſit eſſe tranſgreſſio hæc venialis ex leuitate materiæ, conſtabit ex his quæ tractabimus de materia, circa quam verſatur hoc præceptum. At verò ex indeliberatione, ſeu inaduertentia non eſt dubiū, quin poſſit aliquando excuſari confeſſor à culpa mortali; imò etiam ab omni culpa propter defectum voluntatis, ſeu libertatis, maximè quādo reuelatio eſt indirecta, quam omnino non aduertit confeſſor, dum loquitur, vel aliquid operatur; oportet tamen confeſſores in hoc eſſe cautiſſimos, ne fortè aliquod verbū excidat.

13. *Quotuplex malitia ſit in hoc delicto.* *Eſſe duplicē.*

Quæret verò hîc aliquis, quotuplex malitia ſit in hoc delicto. Reſpōdeo, ad minimum eſſe duplicem. Vna eſt ſacrilegij contra reuerentiam debitam ſacramento, & contra bonum eius. Alia eſt contra iuſtitiam, quatenus eſt contra famam proximi, & contra ſecretum ab eo commiſſum. Alij præter hæc addunt malitiam inobedientiæ vel contra Deum propter præceptum diuinum, vel contra Eccleſiam propter præceptum Eccleſiaſticum, ca. *Omnis vtriuſque ſexus*, & dict. cap. *Sacerdos.* Sed non oportet has multiplicare malitias, quia præceptum diuinum, vt dixi, intrinſecum eſt ipſi ſacramento; & licèt non eſſet, ſed à Chriſto Domino ſuperadditum, conſtituit tamen actum in eadem virtute, ſeu materia religionis, & ſub eadem ratione illum præcipit; idemque eſt de præcepto Eccleſiaſtico: nam ſola multiplicatio præceptorum non ſufficit ad diuerſitatem malitiarum, quādo materia & motiuum virtutis eadem ſunt. Alij præterea addunt malitiam infidelitatis in ſecreto ſeruando reſpectu proximi. Sed ſi hoc intelligatur de infidelitate, vt eſt malitia ſpecie diſtincta ab iniuſtitia, non eſt verum: quia ſecreti obſeruatio in præſenti non eſt ex quacunque ſimplici & pura promiſſione, ſed ex pacto includente obligationem iuſtitiæ. Si verò intelligatur de infidelitate latiori ſignificatione, prout includit etiam defoimitatem contra iuſtitiam, ſic verum eſt, in hoc peccato duplicem rationem iniuſtitiæ interuenire poſſe: vnam detractionis contra famam proximi; aliam fractionis ſigilli contra legitimum pactum, & conuentionem humanam: hæ namque duæ rationes inuicem ſeparabiles ſunt, & formaliter diſtinctæ manent, quamuis in eodem actu coniungantur.

14. *Diſcrimē inter vtramque malitiam.*

Ex his verò malitiis prima, quæ eſt ſacrilegij, eſt maximè intrinſeca, & inſeparabilis: nam malitia iniuſtitiæ videtur poſſe in aliquo caſu ceſſare, ſcilicet quando talis neceſſitas extrinſeca occurrit, propter quam liceret, vel famam proximi prodigere, vel ſecretum eius aperire: tunc enim, quamuis fiat contra ſigillum confeſſionis, non videtur eſſe contra iuſtitiam, licèt ſacrilegium committatur. Probabile autem eſt etiam tunc habere locum obligationem iuſtitiæ infuſæ inter fideles: quia pactum incluſum in confeſſione, quod intercedit inter confeſſorem, & pœnitentem, eſt de ſeruando hoc ſecreto in omni caſu, & ſine vlla exceptione, & eo modo, quo Chriſtus illud inſtituit: quod pactum validum nunc eſt ex vtroque capite: ergo violatio eius propter quamcunque cauſam etiam nunc erit contra iuſtitiam.

***

A *Aliquot obiectiones proponuntur.*

15. *Prima ex Cōcilio Carthaginenſi.* *Concilium Moguntin.* *Burchard.*

NONNVLLÆ ſuperſunt obiectiones. Prima ſumitur ex Concilio Carthaginenſi 7. cap. 5. & habetur in cap. *Placuit*, 9. quæſt. 2. vbi ſupponi videtur Epiſcopum poſſe aliquando licitè dicere quod ſolus in confeſſione audiuit, & in Concilio Moguntino cap. 10. & 21. & apud Burchardum lib. 19. ſui Decreti, cap. 28. & 37. ſignificatur, olim fuiſſe in vſu, vt iuxta prudens arbitrium confeſſoris quædam peccata in confeſſione audita tacerentur, alia in publicum proferrentur. Reſpondeo, in priori loco non eſſe ſermonem de confeſſione ſacramentali: nullum enim ibi eſt verbū, quod hoc ſignificet; ſed de exteriori confeſſione facta ſolo Epiſcopo interroganti.

Soluitur obiectio propoſita.

B In alio verò loco nō eſt ſermo de reuelatione à confeſſore facienda, ſed à pœnitente, ſi ipſe volebat publicam pœnitentiam agere aliquorum peccatorum, quæ fieri etiam poterat ſine reuelatione cauſæ; ſi autem hæc interdum dicebatur, erat ex ſola voluntate ipſius pœnitētis, vt in ſuperioribus etiam attigimus.

16. *Secunda obiectio.*

Secundò obiiciuntur nonnulli caſus, in quibus videtur hoc licere. Primus eſt, ſi reuelatio ſit vtilis ipſi pœnitenti, & credatur non fore ingratam, neque propterea confeſſionem reddendam eſſe oneroſam. Et hunc caſum admittit Altiſiodor. Secundus eſt, ſi mortuus ſit pœnitens, & neceſſarium ſit aperire crimen eius ad impediendum v.g. vſum alicuius matrimonij, quod nullum eſt. Et hunc caſum admiſerunt multi Canoniſtæ, vt refert Couarruuias ſuprà, nu. 9. Tertius caſus eſt, ſi ſit neceſſarium Sacerdoti ad C propriam confeſſionem integrè faciendam, alterius peccatum in confeſſione auditum reuelare, vt ſi grauem defectum, & culpam in audiēda alicuius confeſſione commiſit, quam poſtea in ſua confeſſione explicare non poſſit, quin confeſſor intelligat alterius pœnitentis peccatum. Tunc enim licitum id eſſe tenuit Soto in 4. diſt. 16. quæſt. 4. art. 5. quamuis in Relectione de ſecreto, dubius fuerit, memb. 2. quæſt. 4. dub. 2. Fundamentum eius eſt, quia grauior eſt integritas confeſſionis quàm ſecretū: tum quia illa eſt de eſſentia, & non hoc: tunc etiam quia ſigillum ad hoc ordinatur, vt confeſſio integrè fiat. Addere poſſumus, illam non videri reuelationem ſigilli, quādoquidem ſub eodem ſigillo dicitur. Tandem obiici ſolet caſus D euidentis periculi mortis: quia non tenetur quis tueri famam proximi cum periculo propriæ vitæ.

Soto.

17. *Soluitur ſecunda obiect.*

Nihilominus dicendum eſt, in nullo horum caſuum licere hanc reuelationem. Et de primo quidem certum eſt, & omnes Doctores conueniunt contra Altiſiodorenſem: tum quia moraliter eſt impoſſibile, quod aſſumit, videlicet, reuelationem confeſſionis non eſſe oneroſam pœnitenti: tum etiam quia licèt demus ita contingere in particulari caſu, id eſt, per accidens; at ceſſante in particulari fine legis, non ceſſat eius obligatio. Præſertim, quia hîc non tam attenditur commodum pœnitentis, quàm ipſiuſmet ſacramenti. In ſecūdo etiam caſu erronea eſt illorum Canoniſtarum ſententia, vt reliqui doctores docent, E quos Couarruuias citat. Præſertim, quia teſtimoniū confeſſoris ex ſcientia confeſſionis nullā fidem facit in foro exteriori, vt ſumitur ex cap. 2. de Offic. Ordin. & cap. *Dilectus*, de Exceſſib. Prælatorum. Nec refert, quòd pœnitens mortuus ſit: obligatio enim ſigilli ſemper durat; tum quia hoc eſt neceſſariū ad bonum vſum talis ſacramenti: timerent enim viui peccata ſua dicere, ſi vel poſt mortem reuelari poſſent: tum etiam, quia præceptum eſt abſolutum, & proximi fama etiam poſt mortem ſeruanda eſt: de quo latiùs Nauarrus referens alios in Summa, cap. 8. num. 7.

Aliquorum Canoniſtarū opinio reprobatur. *Nauarr.*

18. *Opinio Soti reprobatur.*

Idem ſecretum ſeruandum eſſe in tertio caſu docent

cent communiter Doctores, vt Soto ipſe fatetur, & videre licet in Gabriel.diſt. 21.qu.1.art.3. dub.1.ad 5. Adria.q.vlt. de Confeſſione, Syluest.verb. *Confeſſor*, 3. q. 13. Nau.in Sum.c.8.n.6.& in cap.*Sacerdos*, de Pœnitent.diſtinct.6.nu.64. Ledeſm. 2. part.4.q.10. art.5. Richardo, Paludano, Scoto, & aliis, locis ſuperiùs citatis. Et certè contraria opinio non eſt probabilis: quia licèt integritas formalis ſit de eſſentia confeſſionis, tamen materialis non eſt adeò neceſſaria, quin propter alias cauſas prætermitti poſſit; nulla verò poteſt eſſe grauior quàm obſeruatio ſigilli. Imò multi Auctores, vt infrà videbimus, docent, ſolùm ob non reuelandum peccatum proximi, licere, vel etiam debitum eſſe aliquid in confeſſione omittere; ſed hic intercedit hæc cauſa, & præterea integritas ſigilli: ergo excuſat à formali dimidiatione, & conſequenter obligat ad obſeruationem ſigilli. Præterea, licet ſigillum ordinetur ad integritatem, tamen maius detrimentum eſſet ipſiuſmet integritatis dare licentiam tunc ad loquendum, quàm obligare ad tacendum: quia ex prima ſeruatur integritas in vno ſingulari caſu, ex ſecundo verò daretur occaſio ſæpiùs illam non ſeruandi. Denique, ſi confeſſor audiens confeſſiones duorum, ex vno intelligat alium non confiteri integre, neque dignè, non poteſt vllum iudicium dare, ſed abſoluere, ne reuelet confeſſionem: quia ſecundùm præſentem ſcientiam bene facit, & alia vti non debet: ergo à fortiori, &c. In quarto etiam caſu falſum eſt, quod aſſumitur, vt iidem Auctores ſentiunt: quia bonum commune maioris momenti eſt, quàm propria vita: ergo ſi propter commune bonum non licet reuelare ſigillum, multo minus propter propriam vitam. Neque hoc eſt tueri famam proximi, ſed eſt non infamare; quod eſt valde diuerſum; & præterea eſt nõ facere iniuriam ſacramento, quòd maius eſt. De quo caſu videri poteſt Gab. ſuprà ad 4. Soto dict.Relect. de Secreto, p. 3. quæſt. 4.& Syluest.verb.*Confeſſor*, 3. quæſtion. 19. Habet tamen hic caſus in reuelatione indirecta nonnullam difficultatem, quam infrà attingam.

Gabr. Adria. Syluest. Nauarr. Ledeſm.

Præceptum hoc obligare cum periculo propriæ vitæ.

Gabr. Soto. Syluest.

SECTIO II.

Ex qua confeſſione oriatur hoc ſigillum.

1\. *Oriri ex omni & ſola cõfeſſione ſacramentali.*

REGVLA certa & communis eſt, oriri ex omni & ſola confeſſione ſacramentali. Prior pars conſtat: quia præceptum eſt vniuerſale, & abſolutum, & quia eadem eſt ratio de quacunque. Nec refert, ſi quis obiiciat confeſſionem publicè factam: quia etiam de illa loqui non licet, niſi quatenus hæc eſt voluntas ipſiuſmet pœnitentis. Altera verò pars excluſiua probatur: quia hoc præceptum vel intrinſecè oritur ex ſacramento, vel illi ſoli annexum eſt: ſi autem confeſſio non ſit ſacramentalis, ſacramentum non eſt etiam inchoatum: ergo non habet locum ibi ſigillum. Explicare tamen oportet, quæ confeſſio ſit ſacramentalis & ſufficiens ad hunc effectum, tam ex parte ſacerdotis, quàm ex parte confitentis.

2\. *Neceſſe eſſe vt fiat ſacerdoti. Nauarri, & Adriani ſententia reprobatur.*

Et primùm, ex parte confeſſoris neceſſe eſt vt confeſſio ſit facta ſacerdoti: nam ex illa, quæ ſcienter fit laico, vel inferiori clerico, quacunque occaſione vel neceſſitate, non oritur hoc ſigillum, ſed tantùm naturale ſecretum, licèt oppoſitum ſentiat Nauar.in Summ. cap.octauo, numero ſeptimo, & Adr. quæſt.vltim. de Confeſſione, ſine fundamento: quia illa confeſſio non eſt ſacramentalis. Dices, ex intentione pœnitentis fit vt ſacramentalis. Reſpondeo, ſi ſenſus ſit fieri vice ſacramẽtalis, parum id refert, quia

A id non mutat naturã eius, neque addit obligationem. Si verò ſit ſenſus, fieri ex apprehenſione, quòd ſit ſacramentalis; ille eſt quidam error operantis procedẽs non ex deceptione perſonæ audientis, ſed ex ignorãtia iuris; & ideo nullam alteri imponit obligationem, quæ ex re ipſa non oriatur. Aliqui verò hoc limitant, niſi intercedat pactum inter dicentem & audientem. Quod ſentit Palud.d.21.q.3.num.11. & Caiet.verbo *Confeſſor*. Sed in rigore non ita eſt: nam illa obligatio ex pacto ſemper eſt minor, quàm ex ſacramento: quia illa ad ſummum pertinet ad iuſtitiam, hæc ad iuſtitiã, & religionem: illa immediatè oritur ex voluntate humana; hæc ex voluntate Chriſti. Vnde, non obſtante illo pacto, tale ſecretum non obligat ſemper & in omni caſu, etiamſi Soto in dicta relectione oppoſitum

Palud. Caiet. ſententia reiicitur.

B ſentiat. Nam ſi neceſſitas boni communis vrgeret, licitum eſſet reuelare illud ſecretum: quia in humano pacto ſemper intelligitur exceptum commune bonum, aliàs eſſet iniquum, vt rectè notauit Nauar.c.1. in princ.de Pœnit.d.6.cum Felin.in cap.Paſtoralis, de Offic.ord. & idem ſentit Ledeſm. qu.10. art.3.dub.3. Adrian.q.vlt.de Confeſſ. & alij locis ſæpè citatis. Addit denique Soto, illud ſecretum eſſe maximum inter naturalia ſecreta, quod eſt piè dictum propter vmbram huius ſacramenti; in re tamen non excedit conſultationem ſecretam de rebus ad conſcientiam pertinentibus.

Nauarr. Felin. Ledeſma. Adrian.

Maius dubium eſſe poſſet, ſi is qui audit peccatum, decepit alterum, dicens ſe eſſe ſacerdotem, & alius bona fide & intentione confeſſus eſt, an inde oriatur vera obligatio ſigilli. Et, omiſſis argumentis, cenſeo

3\. *An ſe fingens ſacerdotẽ teneatur ſeruare ſigillum.*

C oriri eo modo quo infrà dicam, laicum audientem furtiuè confeſſionem alienam teneri ſigillo. Eſt enim eadem ferè vtrobique ratio, quia intercedit iniuria & eius, qui bona fide confitetur, & ipſius etiam ſacramenti: quod hoc modo poſſet etiam oneroſum reddi. Item quia, licèt illa confeſſio de facto non terminetur (vt ſic dicam) ad ſacerdotem, tamen vt fit à tali homine, ex intentione ſacramenti procedit, & fit ſacerdoti. Et ideo ipſum etiam ſacramentum, & præceptum eius, tegit illa peccata ſub ſigillo. Tandem hoc præceptum impoſitum eſt in fauorem pœnitentis, & ſacramenti: ergo ampliandum eſt ad omnem confeſſionem bona fide factam ſub ratione & intẽtione ſacramenti. Et hæc eſt ſententia communis Gabrielis. 4. d. 21. q. 1. art. 2. Palud.q.3. Adrian.q.vlt.de Confeſ. & alio-

Gabr. Palud. Adrian.

D rum. Nam licèt Soto dicat, non eſſe tam grauem obligationem in hoc caſu, non negat eſſe obligationem ſigilli, & in eadem ſpecie. Inſtabis, Ergo ſi quis ſcienter confiteatur laico, putans illam confeſſionem eſſe ſacramentalem, id eſt, ex ea poſſe perfici ſacramentum, oritur obligatio ſigilli: hoc autem videtur contra ſuperiùs dicta, & contra rationem ibi factam: quia error perſonæ non confert ad obligationem inducendam. Reſpondeo, aliud eſt confeſſionem fieri cum exiſtimatione obligationis ſigilli, etiamſi confeſſio non ſit ſacramentalis; aliud verò, fieri hac intentione vt ſit ſacramentalis; & reuera exiſtimando eſſe ſacramentalem, primùm non ſufficit; & de hac exiſtimatione locuti ſumus in primo puncto: hîc autem loqui-

E mur de ſecundo modo intentionis, quæ videtur ſufficere, maximè quando intercedit deceptio, vel ignorantia inuincibilis.

Quæri verò vlteriùs poteſt, quid dicendum ſit, ſi is, qui confeſſionem audit, ſit ſacerdos, non tamen habet iuriſdictionem. Videtur enim ex tali confeſſione non magis ſequi obligationem ſigilli, quàm ex confeſſione facta laico: quia illa nullo modo videtur eſſe cõfeſſio ſacramentalis, cùm non fiat coram legitimo iudice, & miniſtro huius ſacramenti. Aliunde verò videtur magnum inconueniens hoc admittere, quia

4\. *An non habẽs iuriſdictionẽ debeat ſeruare ſigillum.*

A quia eſt contra communem ſenſum omnium,& poſſet parere multa incómoda. Breuiter dico. *Reſpondetur.* Variis modis poteſt hæc cóf:ſſio contingere ; Primo , bona fide pœnitétis,& cófeſſoris : quia vterque putat nó deeſſe iuriſdictionem,& tunc non dubito quin contrahatur obligatio ſigilli,etiamſi poſtea conſtet defuiſſe iuriſdictionem quia oppoſitum reuera multùm derogaret huic ſacramento , & illud redderet oneroſum , & dubium. Deinde , quia illa confeſſio , quantum eſt ex intentione pœnitentis , & ſacerdotis , ſacramentalis eſt,& per accidens contingit defectus; & ideo ad reuerentiam ſacramenti pertinet,vt in ea ſeruetur ſigillum. Secundo,poteſt hoc accidere bona fide pœnitentis,& ex malitia ſacerdotis : & credo idem eſſe dicendum , ſicut diximus de laico proportione ſeruata. B Tertio , poteſt hoc accidere cum certa ſcientia vtriuſque partis , & quidem ſi id faciant in ordine ad ſacramentum cum ſpe obtinendæ iuriſdictionis , etiam exiſtimo oriri obligationem ſigilli : quia iam eſt illa quædam inchoatio confeſſionis ſacramentalis , vt ſi quis confiteatur inferiori ſacerdoti peccatum reſeruatum , eo animo vt facultatem petat , & iuriſdictionem obtineat , non eſt dubium quin oriatur obligatio ſigilli , vt ex praxi Eccleſiæ conſtat;& quia reuera non poſſent homines alio modo inter ſe tractare negotia animæ , & reuelare conſcientias ſuas in ordine ad ſacramentum perficiendum. Si autem illa reuelatio nullo modo ordinetur ad ſacramentum perficiendum , neque ad petendam iuriſdictionem , exiſtimo C ſolùm habere rationem cuiuſdam conſultationis; atque ita non oriri aliam obligationem ſecreti , præter eam quæ ex tali conſultatione naſci ſolet , quæ maxima omnium eſt poſt obligationem ſigilli. Ratio eſt : quia illa nullo modo eſt confeſſio ſacramentalis.

5. *Intentio ſacerdotis ad ſigilli obligationem an neceſſaria.*

Atque hinc etiam conſtat quomodo ſit neceſſaria voluntas, vel intentio ſacerdotis. Nam in primis , ſi decipiat pœnitentem : non propterea vitabit obligationem ſigilli , vt à fortiori patet ex dictis. Quia aliàs poſſent ſacerdotes decipere pœnitentes , & ideo non obligari ; quod eſt & contra iuſtitiam , quia nemini debet dolus patrocinari ; & contra bonum confeſſionis : inde enim & oneroſa & formidanda fieret. Item , quia licèt ſacerdos in principio non habeat intentionem abſoluendi,ſeu perficiendi ſacramentum, D nihilominus confeſſio ſacramentalis eſt,cuius ſignum erit , quia ſi in diſcurſu confeſſionis mutet intentionem , & tandem verè abſoluat , perficiet ſacramentum. At verò , ſi à principio dicat ſacerdos ſe nolle audire confeſſionem,quidquid pœnitens conetur , & velit eum obligare , non poterit obligationem ſigilli inducere : quia non poteſt inuitum cogere , vt ſacramentaliter audiat. Et hoc modo , voluntas audiendi confeſſionem eſt neceſſaria ex parte ſacerdotis ad obligationem ſigilli , ſiue habeat intentionem abſoluendi,ſiue non , vt oſtenſum eſt. Hoc autem intelligo in confeſſione propria , quæ pendet ex voluntate confeſſoris : interdum enim poteſt oriri hæc obligatio ex ſola petitione confeſſionis ,vel facultatis ad E confitendum alteri peccata reſeruata , quia inde oritur obligatio ſigilli , quia , vt ſuprà dixi, illa eſt quædam inchoatio confeſſionis , & ſubiectio ad claues in hoc foro:& ex modo, quo fit , neceſſariò antecedit voluntatem,ſeu conſenſum alterius , & ideo independenter ab illo parit hanc obligationem , quia reuera eſt ita neceſſaria ad bonum vſum huius ſacramenti:& in eo caſu procedunt omnes rationes , quibus neceſſitatem ſigilli probauimus. Vnde à fortiori concluditur non eſſe neceſſarium , confeſſionem informari abſolutione , vt ſigillum oriatur : quod etiam patebit ex dicendis.

6. *Ex parte pœnitentis neceſſariam eſſe intentionem ſacramentalem.*

Secundò principaliter dicendum eſt,ex parte pœnitentis requiri , confeſſionem fieri intentione ſacramentali,id eſt,animo ſe accuſandi in hoc foro,& ſubiiciendi ſe clauibus Eccleſiæ. Explicuit hoc bene *Caietan.* Caieta.2.2.quæſt.70.artic.1. & tom. 1. Opuſcul. tractat. 21.& *Soto.* Soto diſtinct.18. quæſt. 4. articul. 5.& in Relectione de Secreto,memb. 2. quæſt. 7. *Nauar.* Nauar.cap.18. num. 55. *Simanc.* Simancas in dicto libro , titulo 42. num.15. Et ratio eſt , quia ſi confeſſio non fiat hoc animo & intentione, reuera non eſt confeſſio, nec peccata illa ſubiiciuntur clauibus:ergo neque illa eſt res ſacra, neque ex illa oritur ſacrum ſecretum. In hoc tamen aduertendum eſt , quando ipſemet pœnitens apertè declarat animum ſuum , rem eſſe certiſſimam B ſine difficultate ; deberet tamen ſacerdos tunc illum admonere ex illo modo reuelationis non oriri obligationem ſigilli : quia multi ex ignorantia putant, etiamſi nolint confiteri , poſſe imponere ſacerdoti obligationem huius ſecreti , in quo decipiuntur. *Difficultas.* At verò difficultas eſt,quando ipſe pœnitens exteriùs dicit ſe velle confiteri,& tamen ex modo dicendi, vel aliis circunſtantiis, colligit confeſſor, illum non veniſſe animo confitendi, ſed fortaſſe decipiendi,& inducendi confeſſorem vt ſit particeps ſui delicti ; & in hoc caſu etiam procedit concluſio poſita , vt dicti Auctores diſertè explicarunt. Solùm oportet obſeruare vt cóiecturæ , vel ſigna,ſint ita aperta , vt faciant rem moraliter certam : nam in re dubia ſemper iudiC candum eſt in fauorem confeſſionis , & pœnitentis, qui quandiu non probatur omnino fictus,præſumitur bono animo accedere.

7. Addunt præterea in hoc puncto Caiet. & Simancas , etiamſi pœnitens non accedat animo confitendi , ſi tamen reuera accedat bona intentione conſulendi animæ ſuæ , petendo conſilium , & communicando res ſuas cum illo ſacerdote , hoc ſatis eſſe , vt oriatur obligatio ſigilli : quia hoc ſacramentum ordinatur ad bonum animæ,vnde quacunque ratione hoc bonum intendatur, videtur pertinere ad bonum ſacramenti,vt ſigillum ſeruetur. Contrarium verò ſentiunt Soto & Nauar. quia illa confeſſio nullo modo eſt ſacramentalis ex vi illius intentionis : aliàs ex quacunque conſultatione ordinata ad bonum animę, D oriretur ſecretum ſigilli,quod tamen falſum eſt. Sed fortaſſe hi Auctores non ſunt ſibi contrarij,non eſt enim neceſſaria intentio ita confitendi , vt poſſit obtineri abſolutio , & conſummari ſacramentum ; & hoc intendunt Caietan.& Simancas , & ſtatim latiùs probabitur. Et nihilominus certum eſt,non ſufficere quancumque intentionem conſulendi propter bonum animæ,vt ratio facta probat,ſed neceſſariam eſſe intentionem ſe accuſandi coram iudice à Chriſto conſtituto,vt ab illo vel abſoluatur , vel curetur , ſeu iuuetur eo modo quo ipſe iudicauerit expedire : hoc eſt enim ſatis , vt illa confeſſio ſit aliquo modo ſacramentalis , & ordinetur ad abſolutionem ſaltem ſub conditione, ſi confeſſor iudicauerit , vel certè ſi Deus per miniſterium eius pœnitentem diſpoſuerit.

8. *D. Tom.* Addo præterea ex D. Thom.d.21.quæſt.3.art.1. nó E eſſe neceſſarium vt confeſſio fiat cum omnibus conditionibus ad abſolutionem requiſitis. In quo omnes etiam conſentiunt , & meritò : aliàs quoties ſacerdos iuſtè negat abſolutionem propter indiſpoſitionem pœnitentis, non maneret ſigillo obligatus : quod eſt planè abſurdum,& contra communem Eccleſiæ ſenſum. Et ratio D. Thomæ optima eſt , quia hoc iudicium fit cum poteſtate abſoluendi , & ligandi iuxta merita cauſæ:ergo cùm notitia cauſæ antecedere debeat,neceſſe eſt,vt ſub eodem ſecreto iudici committatur , ſiue ligare debeat , ſiue abſoluere;nec poſſent pœnitentes alio modo ſecurè confiteri. Cófirmatur: quia

quia aliàs poſſet confeſſor dicere; illum pœnitentem accesſiſſe imparatum ad cōfeſſionem,aut ſine propoſito emēdæ,vel quid ſimile,quod abſurdiſſimum eſt.

9\. Vnde etiam addendum eſt, quòd licèt pœnitens à principio accedat ſine propoſito recipiendi abſolutionem, vel ſine contritione & propoſito emendæ; nihilominus ſi habeat voluntatē ſe accuſandi,& ſubiiciendi in illo foro vt potuerit, vel vt aliquo modo ſatisfaciat Eccleſiæ; vel certè vt à ſacerdote aliquo modo curetur; id ſatis eſſe ad ſigillum, quia iam illa eſt ſaltem inchoata confeſſio. Quod etiam dicti Doctores,præſertim Caie.notarunt. Et fauet c. *Quod quidam*,de Pœnitent. & remiſ.vbi de publicis peccatoribus dicitur,admittendos eſſe ad confeſſionem. Quo tandem fit,vt licèt pœnitens non confiteatur integrè etiam ex propria voluntate & malitia, ea quæ dicit, maneant ſub ſigillo, quia in illis ſaltem eſt inchoata confeſſio ſacramentalis, quæ reuera fit ſacerdoti vt miniſtro Dei,& habenti poteſtatem clauium,& ideo ſatis eſt, vt ex illa oriatur hæc obligatio. Et confirmatur:nam in aliis confeſſionibus, vt oriatur obligatio ſigilli,nō neceſſe eſt expectare finem ſacramenti, vel confeſſionis, ſed prout ſigillatim narrantur peccata, ſingula ſub ſigillum cadunt: ergo quacunque ratione contingat confeſſionem non perfici, nihilominus ea quæ dicta ſunt, manent ſub ſigillo. Et hoc ſatis confirmat ſenſus,& conſuetudo Eccleſiæ,& Auctores omnes conſentiunt.

SECTIO III.

In quam materiam propriè cadat hoc ſigillum.

1\. *Prima aſſertio. Peccatum eſſe materiā huius ſecreti.*

IN genere loquendo manifeſtū eſt peccata eſſe materiā huius ſecreti:quia illa ſunt materia cōfeſſionis. Quia verò & peccata ipſa ſunt varia,& alia etiā miſceri poſſunt, quæ non ſint peccata, neceſſe eſt hoc magis in particulari exponere.Et de peccatis quidem mortalibus certum eſt,quodcunque eſſe materiā grauem,ita vt vel vnum ſolum reuelare ſemper ſit peccatū mortale,quod à fortiori patebit ex ſequentibus.Addo,etiā peccatum veniale,vel minimum in confeſſione auditum, eſſe materiam grauem huius ſigilli, ita vt ex ea parte ſemper ſit peccatum mortale illud reuelare.Dico *ex ea parte*, quia ex ignorantia, vel naturali inaduertentia poteſt interdum eſſe excuſatio. Ita docent Soto Relect. de Secreto, quæſtione tertia, capite 3. Nauarr. & alij communiter. Et ratio eſt,quia licèt reſpectu pœnitentis illa regulariter non ſit grauis infamia; reſpectu tamen ſacramenti ſemper eſt grauis iniuria,& graue nocumentum:quia aliàs aduerterentur homines à confeſſione peccatorum venialium. Declaratur etiam, quia reſpectu alicuius perſonæ reuelatio alicuius peccati mortalis non eſt grauis infamia;& tamen reſpectu ſacramenti ſemper eſt peccatum mortale:ita ergo in præſenti.

Soto. Nauarr. Ratio præcedentis doctrinæ.

2\. *Ledeſma.* Ledeſma verò 2.p.4. quæſt.11.artic.1. capit.5.hoc limitat,dicens,ſi quis reuelat peccatum veniale,affirmans ſe audiuiſſe illud in confeſſione, eſſe peccatum mortale: ſi tamen ſimpliciter dicat,ita vt alij non intelligant id dicere ex ſcientia confeſſionis, eſſe tantùm peccatum veniale Sed eſt improbabilis ſentētia, quia hoc non eſt peccatum mortale tantùm propter ſcandalum aliorum,quod tunc oritur, quando intelligunt illam eſſe reuelationem confeſſionis,ſed per ſe propter fractionem ſigilli,quia eſt contra graue præceptum,& in graui materia,vt oſtendi.Item,quia non ſolùm fit odioſa confeſſio,ex eo quòd reueletur formaliter,vt ſic dicam, ſed etiam quòd res ibi cognitæ reuelentur:vtroque ergo modo eſt peccatum mortale,& accidentarium eſt, quòd alij non intelligant qua via confeſſor id ſciuerit.

Ledeſmæ ſententia probatur.

Secunda Aſſertio.

3\. *Circunſtantias & obiecta peccatorū teneri ſub ſigillo.*

SECVNDÒ dicendū eſt,etiam circunſtantias,& obiecta peccatorū,cōtineri ſub hoc ſigillo. Eſt communis. Et ratio eſt, quia circunſtantiæ,vt ſuprà dixi, ſunt moraliter quędā peccata, vel ſunt quaſi integrātes peccatum:& idem eſt ſuo modo de obiecto, quatenus tale eſt. Ex quo ſequitur, ſi quis confiteatur ſe habere propoſitum,v.g.interficiendi aliquē, interfectionem illam contineri ſub ſigillo, etiamſi nondum ſit peccatum commiſſum, neque immediata materia confeſsionis,vel abſolutionis:quia eſt obiectum illius peccati interioris,quod aliquis confeſſus eſt. Hoc verò corollarium aliqui non admittunt ſimpliciter, ſed ſub diſtinctione: nam, ſi quis (inquiunt) commiſit peccatum, & illud confitetur ſine propoſito mutandi, ſed potiùs perſeuerandi in illo, tunc totum manet ſub ſigillo;ſi verò nihil commiſit, ſed tantùm habet voluntatem committendi, tunc (aiunt) futurum peccatum non manere ſub ſigillo, quia non eſt confeſſionis materiæ.Quod ſentit Alenſ. 4. part. quæſt. 78. aliàs 19. membr. 2. art. 2. Alij verò ſubdiſtinguunt: nam ſi quis confiteatur propoſitum de futuro peccato, vt iam præteritum & cum nouo propoſito non exequendi illud, totum manet ſub ſigillo propter rationem factam, quòd ſaltem mediatè illud peccatum futurum continetur ſub materia ſigilli:ſi tamen quis permanet in illo propoſito, & refert illud vt præſens, tunc aiunt, rem futuram non cadere ſub ſigillo, quia illa non eſt vera confeſſio.Ita Ange. verb. *Confeſſio* 8. num. 7. & ſequitur Syluest. verb. *Confeſſio*,3.q.5.& Adrian.q. vlt.de Confeſſione, cum Abb.in ca. *Omnis vtriuſque ſexus*,& Decio in ca. *Cùm non ab homine*, de Iudiciis. Tamen non videtur opinio probabilis, niſi fortaſſe differant à nobis in verbis.

Corollarium.

Quorundam placitum cum diſtinctione.

Angel. Syluest. Adria. Abbas. Decius.

Reprobatur.

4\. Contrariam ergo ſententiā abſolutè docent Diuus Thom.in 4. diſt.21.quæſt.3.artic.1.quæſtiuncula 1 & ibi Bonauent.2.part.. art. 2. quæſt. 1. Richard. art. 4. quæſt.2.Gabr.art.2.cap.3.& art.3.dub.1 Caiet.tom.1. Opuſc.tract.21.Soto diſt 18.q.4.artic.5.ad 2.& Relect. de Tegen. ſecreto,mem.3. q. 4.dub.1.Med. dict Cod. q. 47. Pet. Soto lect. 11. de Confeſſ. Nauar. dict. cap. *Sacerdos*, nu.20 & alij moderni, quos retuli ſect.præcedente. Et præter rationem factam, probatur, quia illud futurū,vt futurum,non poteſt reuelari ſine pręſenti voluntate,cum qua habet connexionem.Et cōfirmatur; quia quādo peccatum ex parte commiſſum eſt,nō poteſt reuelari futura actio propter cōnexionē, vt dicti Auctores fatentur;ſed non eſt minor cōnexio inter peccatum futurum & præſens propoſitum;ergo. Præterea, quia ſi ratio Angeli vera eſt, etiam licebit directè reuelare propoſitum ipſum, quia de illo non eſt facta vera confeſſio:imò quoties homo confitetur peccata ſine propoſito emendæ,illa non eſſet confeſſio ſufficiens ad ſigillum, quod eſſe falſum ſuprà oſtenſūm eſt Nulla ergo eſt neceſſaria diſtinctio, ſi ſupponamus propoſitum illud reuelari per modum accuſationis,& ſubiectionis in hoc foro, etiamſi non ſit propter abſolutionem: ſi autem omnino diceretur extra accuſationem,iam tunc non eſſet confeſſio, tamen hoc modo non ſolùm res futura, ſed etiam peccatum commiſſum poteſt reuelari ſine fractione ſigilli, quia nondum eſt appoſitum fundamentum ſigilli,vt ſuprà dictum eſt.

Contraria ſententia. D. Thom. Bonau. Richard. Gabr. Caietan. Soto. Medina. Pet. Soto. Nau.

5. *Tertia aſſertio. Quæ dicuntur ad declarandum peccatum manere ſub ſigillo.* Tertiò, Non ſolùm peccata & circunſtantiæ, ſed etiam omnia illa quæ dicuntur ad declarandum peccatum, manent ſub ſigillo confeſſionis; Ita docent omnes. Ratio eſt, quia hæc omnia ſaltem per reductionem ſunt materia confeſſionis, cùm ordinentur ad accuſationem peccati. Secundò, quia alioquin etiã fieret confeſſio odioſa, cùm peccata non poſſint reuelari ſine huiuſmodi rebus, vel circunſtantiis, nec poſſent pœnitentes loqui cum fiducia, & ſecuritate. Vnde addo, non ſolùm cadere hæc ſub ſigillo quando neceſſaria ſunt, ſed etiam quando ſunt vtilia, & quoties à pœnitẽte dicuntur propter hunc finem, etiamſi fortaſſe minùs prudenter agat, quia poſset aliter dicere. Ratio eſt, quia hoc eſt neceſſarium ad communem modum confitendi hominum, & oportet vt etiam ſimplices & ignorantes poſsint ſecurè & ſine timore reuelationis confiteri. Ex quo colligit Soto dict. art. 5. poſt ſecundam concl. ſi quis occaſione ſui peccati declarat ſe habere, verbi gratia, defectum originis, vel natalium, aut aliquid ſimile, totum illud cadere ſub ſigillo, quanuis per ſe non ſit materia confeſſionis, quia ſatis eſt, vt propter confeſſionem faciendam dicatur, quod mihi valde placet: hoc enim totum neceſſarium eſt vt tolerabilis ſit confeſsio, licèt oppoſitum videatur ſẽtire Ledeſm. quæſt. 10. art. 2. cap. 2. cùm tamen fateatur iniuriam aliquam fieri ſacramento: quod eſt fundamentum ſigilli. Ex quo etiam inferri poteſt, ſi alienum peccatum hac ratione reueletur: etiam cadere ſub ſigillo: ſed de hoc dicemus diſp. ſequent. ex profeſſo. *Soto. Ledeſm.*

6. *Quarta aſſertio. Peccata alias publica cadere ſub ſigillo.* Quartò; Etiam peccata aliàs publica cadunt ſub ſigillo confeſsionis, quatenus in illa cognita fuère. Probatur, quia præceptum eſt vniuerſale, & abſolutum. Deinde ex effectibus: nam licèt res ſit publica, ſi tamen confeſſor illam non ſciebat alio modo, non poteſt de illa loqui etiam cum illis, quibus eſt cognita: quia obligatio ſigilli eſt per ſe, & ſcientia aliorum eſt per accidens. Vnde licèt fortaſſe non fiat nocumentum pœnitenti, quia non infamatur ampliùs, fit tamen iniuria ipſi ſacramento; atque etiam poteſt eſſe oneroſum ipſi pœnitenti. Secundò, hoc erit grauius, ſi dicat ſe cognouiſſe in confeſsione, quia magis directe & formaliter frangit ſigillum, & moraliter continget, vt addat certitudinem infamiæ alterius. Quo fit, vt licèt hoc dicat in laudem pœnitentis, nihilominus grauiter peccet, vt rectè docuerunt D. Thom. Bonauentura, Gabriel ſuprà, & Caiet. verbo *Confeſſor*, in fin. Nauar. in Summa cap octauo, numero 11. & Medin. dicto Cod. quæſtione vltima, quanuis non ſibi ſit conſtans: dixerat enim in quæſtione 51. circa principium, quando peccatum eſt notum aliis, & publicum, poſſe confeſſorem dicere, Petrum ſibi eſſe cõfeſſum tale peccatum cum magno dolore, &c. quia hoc nec cedit in infamiam pœnitentis, nec in odium confeſsionis. Sed eſt omnino falſum, quia in primis graue generaretur ſcãdalum, etiam inter pios, & doctos, quod eſt ſignum, hanc eſſe reuelationem ſigilli, & grauẽ. Ratio verò eſt, quia in hoc attendendum eſt iis quæ ſunt per ſe, non verò quæ ſunt per accidens; eſt autem per accidens, alios habere notitiam illius peccati alia via: per ſe autem eſt quòd notitia confeſſionis in publicum deferatur, quod ſimpliciter malum eſt, & iniurioſum ſacramento, quod non poteſt non fieri oneroſum hac ratione, & facilè poſſet extendi hæc reuelatio ad res alias fortè non ita publicas, & certas, & ex ipſa confeſſione poſſet magis augeri infamia alterius. *D. Thom. Bona. Gabr. Caiet. Nau. Medin.*

7. *Confeſſor an teneatur non loqui de peccato aliàs noto.* Dubitari tamen hîc ſolet, vtrùm confeſſor ex vi ſigilli obligetur ad non loquendum de peccato in confeſſione audito, etiãſi aliàs illud nouerit. Aliqui enim antiqui dixerunt, ſacerdotem non poſſe loqui de rebus in confeſſione auditis, etiam quatenus per aliam viam ſunt cognitæ. Quod tenuit Altiſiodorenſis lib. 4. Summæ, tract. 6. cap. 3. quæſtione quarta, quia non poteſt non generare ſcandalum. Sed contrarium eſt certum, per ſe loquendo, quod tenent D. Thom. Bonauentura, & Alenſ. locis citatis, quos ſequuntur omnes moderni, & Summiſtæ. Ratio eſt, quia ille nullo modo reuelat confeſsionem, quia perinde loquitur, ac ſi confeſſionẽ non audiuiſſet (ita enim ſupponendum eſt) nullam ergo facit iniuriam ſacramento, nec pœnitenti: imò eſſet grauiſsimum onus confeſſoris, ſi propter confeſsionem amitteret ius vtendi ſcientia, vel cognitione ſua: & pœnitentes inde ſumerent occaſionem eludendi ſacerdotes: vnde moraliter poſſent ſequi grauia incommoda, illud autem de ſcãdalo accidentarium eſt, & vitari poteſt, ac debet. Et ideo aduertit Alenſis, in huiuſmodi euentu optimum conſilium eſſe ſimul explicare alium modum ſcientiæ, quem de tali re habet; vt dicendo; *Vidi hoc*, vel, *audiui à Petro*, vel aliquid ſimile: quod tamen non eſt ſemper neceſsarium, ſed pro rerum opportunitate, quod prudentiæ relinquitur. Bene autem aduertit Maior diſt. 12. q. 3. cauendum eſse ne aliqua certitudo vel circunſtantia addatur propter ſcientiam confeſsionis. Et cum hac limitatione verum etiam eſt, quod Soto ait, ſi ſuſpicetur, vel aliàs nouit ſacerdos aliquem furatum eſse res ſuas, & hoc illi poſtea cõfeſsus ſit, poſse nihilominus eum accuſare: hoc enim verum eſt, dummodo non vtatur ſcientia confeſſionis ad agendum contra illum, vel noua indicia inquirenda. Hinc etiã obiter intelligitur, poſse Parochum, v. g. publicè repellere à communione vſurariũ, vel concubinarium publicum ſibi confeſsum, & non abſolutum: quia tunc vtitur ſcientia publica, qua conſtat illum eſse in tali peccato: non tamen debet dicere, illum non abſoluiſse; ſed ſolùm exigere publicam ſatisfactionem, vel emendationem, quam ſi non exhibeat, iuſtè illum repellit. *Altiſiodorenſis opinio. Contraria aſſeritur. Maior.*

8. *Quinta aſſertio, Non eſſe vetitum loqui in generali de peccatis auditis in confeſſione. Prior pars probatur.* Quintò, addendum eſt, hæc omnia, quæ diximus, intelligenda eſse cum relatione ad perſonam, v. g. huius pœnitentis, & cum reuelatione particulari, quæ non contineatur ſub generali ratione confeſſionis. Prior pars ſumitur ex cap. *Omnis vtriuſque ſexus*, ibi, *Caueat, ne reuelet peccatorem*: non ergo ſatis eſt (vt ſic dicam) reuelare peccata in aſtracto, niſi peccator aliquo modo reueletur. Hinc omnes Auctores citati docent, loqui de peccatis auditis in confeſsione non nominando perſonam, nec cum periculo, vt in illius cognitionem, vel ſuſpicionem poſsit deueniri, non eſſe contra ſigillum, quia non reuelatur peccator, & ita non fit illi iniuria, nec ob eam rem poteſt illi fieri oneroſa confeſsio, ac propterea nec ſacramento fit iniuria. Et hinc licitum eſt conſulere virum doctũ de re audita in confeſsione, quando omnino perſona occultatur. In vſu autẽ huius licentiæ prudentia magna neceſsaria eſt; & ideo admonẽt Doctores, vt ſine neceſsitate, vel magna vtilitate non miſceantur ſermones de his rebus etiam in generali, præſertim coram multis, & maximè in eodem loco, ſeu ciuitate, & poſt breue tempus ab audita confeſſione. Item, maximè cauendum eſt, ne offendatur communitas, ad quam talis perſona pertinet, vt ſi dicat, religioſum hoc feciſſe, & præſertim nominando religionem in particulari: quia reuera hoc iam redundat in grauamen notabile pœnitentis, præter iniuriam, quæ fit communitati. Videantur D. Antoninus 2. p. titul. 17. c. 19. §. 3. & Nauar. cap. 8. num. 16. & Petrus Soto lectio. 11. de confeſsio. Ledeſma, dict. quæſtione 10. art. 2. qui dicit, in rigore hanc eſſe fractionem ſigilli. Nauar. verò ait, non eſse in rigore contra ſigillum, licèt ſit peccatum; ſed certè non quod *Ad hoc neceſſariam eſſe magnam prudentiam. D. Anton. Nauarr. Petrus Soto. Ledeſm.*

quodcunque peccatum eſt, ſed contra ſacramentum: ergo & contra ſigillum.

9. *Poſterior pars aſſirmatur.* Poſterior pars aſſertionis declaratur, quia licèt confeſſor dicat, Petrum ſibi eſſe confeſſum, nullo modo reuelat ſigillum: quia hoc commune eſt omnibus fidelibus, & eſt actus virtutis, & ita nulli fit iniuria. Ex quo fit, vt, licèt dicat confeſſum eſſe peccata ſua, non ſit reuelatio, quia hoc neceſſariò continetur in ipſa confeſſione. Vnde infertur vlterius, licèt dicat, talem perſonam in ſua confeſſione non habere niſi materiam venialem, per ſe non eſſe contra ſigillum: quia talis materia, vt minimũ, neceſſaria eſt, & continetur ſub priori vniuerſalitate, ſi non ſunt peccata mortalia; hæc autem excludere & negare non eſt iniurioſum vel oneroſum pœnitẽti. Et in his etiam cõueniunt Doctores: admonent tamẽ, cauenda eſſe quæ per accidens ſequi poſſunt, vt ſi cõfeſſor habeat duos vel tres pœnitentes, & vnum nimiùm laudet, dicens, nunquam afferre conſcientiam peccati mortalis, tacitè videtur inſinuare alios nõ eſſe huiuſmodi; quod aduertit Nauar. in cap. *Sacerdos*, de Pœnit. diſtinct. 6. nu. 71. & ideo illud vitandum eſt. Similiter, ſi ſuperior, verbi gratia, dicat de aliquo ſibi eſſe cõfeſſũ in ea occaſione, vel modo, quod poſſet generare ſuſpicionẽ, illum habuiſſe rẽ grauẽ ad ſuperiorem pertinentẽ, eſſet indirecta reuelatio; & ſic de aliis. *Nau.*

10. *Vltima Aſſertio.* Vltimò dicendum eſt, cætera omnia, quæ in confeſſione cõcomitanter dicuntur, propriè non contineri ſub ſigillo, ſi nullo modo inſeruiant accuſationi peccatorum. Ita docent omnes: quia illa per ſe non ſunt materia, nec ad illam reducuntur, & quòd ibi dicãtur, eſt impertinens. Item, ſi ſola dicerentur, non inducerent ſigillum; ſed concomitantia confeſſionis non habet, vt ſic dicam, cauſalitatem in illa: ergo, &c. Nihilominus tamen ſemper ſpectat ad prudentiam confeſſoris de his etiam rebus parum loqui.

SECTIO IIII.

Quas perſonas obligat hoc præceptum.

1. DVÆ perſonæ ſunt, quæ per ſe interueniunt in hoc ſacramento; confeſſor, & pœnitens: poſſunt autem ex cauſa vel ex malitia adiungi aliæ, vt interpres, vel nuncius, vel conſiliarius, vel qui furtiuè audit confeſſionem. Et de ſingulis breuiter dicam.

2. *An pœnitens teneatur ſeruare ſecretũ in his quæ confeſſor ſibi cõmiſit.* In primis autem omitto pœnitentem: quia ille propriè non obligatur hoc ſigillo: imò, vt infrà dicam, pendet ex voluntate eius, cùm de illius licentia poſſit etiam confeſſor loqui: ſolet autem obiter inquiri, an pœnitens è cõtrario teneatur ſub ſecreto ſeruare, quæ confeſſor illi committit, vt pœnitentiam quam imponit, vel quid ſimile. Aliqui enim imponunt hoc onus pœnitenti, vt Palud. d. 21. quæſt. 3. num. 61. Adrian. q. vlt. de Confeſſ. dub. vlt. & Nauar. dict. c. *Sacerdos*, num. 115. Contrarium verò docẽt Richard. d. 21. a. 5. q. 3. & Soto dicta Relect. de Secreto, mem. 3. q. 4. concl. 4. Et mihi certum eſt, hoc propriè non eſſe ſigillum: eſſe tamen poterit ſecretum naturale, vbi materia id poſtulauerit; aliàs nulla eſt hic ſpecialis ratio ſecreti. *Palud. Adria. Nauarr. Richard. Soto.*

3. *Ad confeſſorẽ maximè pertinere hoc præceptum.* Secundò, de confeſſore res eſt clara, ad illũ directè pertinere hoc præceptum. Solum aduerto, quod ſuprà tetigi, ſub hoc membro contineri ſuperiorem ipſum, quando ab illo petitur licentia abſoluendi à reſeruatis: quia tunc defertur ad illum cauſa tanquam ad ſuperiorem iudicem, petendo delegationem eius, & ideo fertur ſub eodẽ ſigillo: nam ille etiam eſt quidam vſus clauium in hoc foro; & aliàs fieret odioſa confeſſio, ipſique ſuperiores haberent viam cognoſcendi delicta extra confeſſionem, occaſione ipſius confeſſionis, quod illi valde nociuũ eſſet. Propter quæ in his caſibus, & ſimilibus, diximus in ſuperioribus, obligare ſigillum: quod ex parte notauit Victoria in Sum n. 10. de confeſſione. *Victor.*

4. *An interpres teneatur ſeruare ſecretũ. Prior ſent. Caiet. Soto.* Tertiò, de interprete ſunt opiniones: nam Caiet. verb. *Confeſſio*, condit. 11. & Soto ſuprà abſolutè negãt obligari ſigillo: quia interpres non habet claues, neque eſt inſtrumentum Chriſti in illo actu, ſed eſt organum pœnitentis: ergo, &c. Confirmari poteſt, quia pœnitens nõ tenetur illo modo confiteri: ergo nõ eſt cur obliget tam rigoroſè ipſum interpretem, ſed ſufficiet naturale ſecretum. *Contraria ſent. communis probatur.* Contraria ſententia communis eſt. Tenet Scot. d. 17. quæſt. circa finem, Richard. diſt. 21. art. 4. quæſt. 3. Medin. dict. Cod. quæſt. 50. Ledeſm. 2. part. 4. quæſt. 11. art. 3. dub. 1. inclinat etiam Victor. in Sum. numer. 172. licèt ſolùm dicat, teneri interpretem omnino occultare peccata, idem Nauar. in cap. *Sacerdos* numer. 42. Denique D. Thom. diſt. 21. quæſt. 3. art. 1. quæſtiũcula 3. ait ſicut participat interprès actum clauium, ita participare ſigillum. Atq; hic modus ſentiendi & loquendi D. Thomæ mihi placet. Et iuxta illum fortaſſe non eſt magna diſſentio de re inter hos Auctores: nam etiam priores concedunt in interprete obligationem tanti ſecreti, vt dicit Soto in nullo caſu poſſe illud violare. Vnde ego exiſtimo propriè eſſe ſigillum, quamuis non tam graue ſicut in ſacerdote. Quod etiam videtur ſenſiſſe idem Soto Relect. de ſecreto, mem. 3. q. 4. *Scot. Rich. Medina. Ledeſma. Victor. Nauar. D. Thom.*

5. *Aſſignatur ratio ſententiæ ſuprà poſitæ.* Ratio eſt, quia hæc obligatio ſecreti manat ex eodem præcepto diuino, cuius ſignum eſt, tum quòd præcipuè imponitur propter ſacramentum ipſum: tum etiã, quia violatio talis ſecreti non ſolùm eſt iniuſtitia, ſed etiam ſacrilegiũ. Vnde interpres nõ ſolùm eſt inſtrumentũ pœnitentis, ſed etiam ſacerdotis: nam ſicut alter per illum loquitur; ita etiam ſuo modo ſacerdos per illum audit, ideóque participat ſecretum eius. Nec refert, quòd pœnitẽs non teneatur illo modo confiteri: quia etiam non tenemus venialia confiteri: & nihilominus directè cadunt ſub ſigillo. Vnde conſtat idem dicendum eſſe de internuncio: nam eſt eadem ratio. Imò aliqui hoc extendunt ad ſcripturam, ita vt ſi quis inueniat ſcripta alterius peccata ſub titulo confeſſionis, debeat ſub ſigillo illa tenere. Sed nimia eſt hæc extenſio, quia illud eſt inſtrumentum valde remotum, & ſacramentalis confeſſio nullo modo eſt ibi inchoata; erit ergo illud ſub ſecreto naturali. De quo videri poteſt Nauarr. dict. cap. *Sacerdos*, num. 8. & 9.

6. *Extenſio aliquorum reprobatur.* Quartò, de conſiliario ſiue præſens adſit confeſſioni, ſiue poſtea confeſſor ex licẽtia pœnitentis illum conſulat, certum eſt obligari ſigillo. Quod docent Auctores citati, præſertim Palud. & Adrian. & Nauar. ſuprà. Et præterea Nauarrus in Summ. cap. 8. numer. 4. capit. 7. & Ledeſma q. 10 artic. 3. dub. 1. Petrus Soto lect. 11. de Confeſſione, Viguer. in Summ. cap. 16. §. 4. verſic. 10. Ratio eſt, præter alias tactas, quia conſiliarius participat actum clauium, ſcilicet quoad clauem ſcientiæ, & ſupplet defectum miniſtri, ita vt ex vtroque quaſi coaleſcat miniſter habens omnia neceſſaria ad hoc munus. Et in hoc valde differt hæc conſultatio ab illa, quæ fit extra confeſſionem. Et confirmatur, quia pœnitens non alia intenſione dat facultatem, nec date tenetur. *Nauar. Pet. Soto. Ledeſm. Viguer. Palud. Adr.* *Obiect.* Dices, Si pœnitens per ſeipſum conſuleret talem virum doctum, ille non teneretur ſigillo ſecreti, ſed alio naturali: ergo idem erit ſi conſulat per confeſſorem: quia tunc nihil aliud facit confeſſor, quàm gerere vices pœnitentis. *Diſſolu.* Reſpondetur, negando conſequentiam: quia quando aliquis om-

nino extra confeſſionem conſulit alium, illa reuelatio nullo modo fit per confeſſionem, neque is qui conſulitur, participat vlla ratione actum clauium: at verò in caſu, de quo agimus, conſultatio fit in ipſa cōfeſſione, ſeu per confeſſionem; & is qui conſulitur quodammodo ſupplet defectum confeſſoris, & ita participat actum eius, quatenus ex vtroque veluti vnus integer miniſter conſurgit: & ideo non eſt ſimilis ratio. Quod confirmatur a poſteriori, quia aliàs valde oneroſum, & quodammodo iniurioſum erit pœnitenti, ſi confeſſores licentiam petant ad conſulendum alium, ſi talis conſultatio ſub eodem ſigillo non manet.

Deciditur.

7. *Furtiuè audiens confeſſionem, tenetur ſub ſigillo.* *Scot.*

Quintò, ille etiam qui furtiuè audit confeſſionē alterius, obligatur ſigillo. Quod bene docuit Scotus diſt. 21. quæſt. 2. quem alij ſequuntur. Ratio verò eſt, quia ille facit iniuriā & perſonæ pœnitentis, & ſacramento: ergo tenetur illam reſarcire quantū poteſt: ſed nullo modo poteſt, niſi ſeruando ſecretum, quantū ſigillum poſtulat: ergo ad hoc obligatur. Item, quia tota illa notitia orta eſt ex confeſſione: ergo in illa reperitur eadem ratio ſeruandi ſecretum propter reuerentiam ſacramenti, & ad vitandam iniuriam eius. Addit Nauar. ſuprà rationem aliam: quia res tranſit ad alios cum ſuo onere, ſicut pignus, & ſimilia: hæc autem notitia ex vi confeſſionis habet hoc onus quaſi adiunctum. Præterea ipſummet ſacramentum obligat alios, ne ſe furtiuè ingerant audiendis confeſſionibus: quia hoc valde ſpectat ad reuerentiā ſacramētū, & bonū eius, ne illius vſus fiat odioſus, & difficilior: ergo pari ratione obligat ad idem ſecretū. Vnde rectè dixit Nau. hoc ſecretū eſſe veluti ſacratum quoddā arcanū, quod ſacerdotibus per ſe traditur, aliis verò prohibetur, ne vel illud iniquè contingant: vel ſi ad eos quacunque ratione perueniat, illud violent. Applicari etiam hîc poſſunt rationes ſuprà factæ de illo qui ſe fingit ſacerdotem. Ex quo ſequitur: ſi quis ſine culpa propter inaduertentiam aliquid in confeſſione audiuit, etiam teneri eodem ſigillo: quia licèt excuſetur à culpa per accidens, tamen actio illa de ſe eiuſdem rationis erat. Vnde etſi non teneatur ratione acceptionis, vt ſic dicam, tenetur ratione rei acceptæ, id eſt ratione notitiæ ex confeſſione ſumptæ. Imò hinc vlterius fit: ſi quis in caſu neceſſitatis confiteatur audientibus aliis: quia non poteſt confiteri alio modo, non ſolùm confeſſorem, ſed etiam omnes audientes teneri ad ſecretum ſigilli, propter eaſdem rationes: quia ſemper illa notitia manat ob eodē fonte, & cum eodem onere accipitur, totumque hoc eſt neceſſarium ab bonum & conuenientem vſum huius ſacramenti tota ſua generalitate ſumpta.

Nauarr.

8. *Illum, cui iniquè reuelatur confeſſio, teneri ſub ſigillo.* *Scot.* *Rich.* *Syluest.* *Nauar.*

Vltimò ex iis concluditur: ſi confeſſor iniquè reuelet alteri confeſſionem, illum qui audit, teneri ſigillo, quidquid Medina ſuprà ſentiat. Hæc eſt ſententia communis Scoti ſuprà, Richardi, art. 5. q. 1. Syluest. verb. *Confeſſ.* 3 q. 1. Nauar. dict. cap. *Sacerdos*, n. 43. qui rectè dicit, hoc ſigillum eſſe veluti onus proprium notitiæ acceptæ per confeſſionem, & ideo, cuicunque communicatur illa notitia, tranſire cum ſuo onere. Vnde colligere poſſumus vniuerſale principium, Omnem notitiam comparatam ex cōfeſſione, vt ſic, ſiue mediatè ſiue immediatè, manere ſub ſigillo. Item poſſumus applicare rationem illam, quòd hoc ipſum, ſcilicet audire narrationem alterius ex confeſſione, eſt per ſe actio iniurioſa ſacramento: & quod fortaſſe aliter excuſetur: quia præuenitur, & inuoluntariè audit, eſt per accidens: ergo ſemper relinquit obligationem reſarciendi illam iniuriā, quantum fieri poſſit. Item confeſſor ipſe non habebat ius reuelandi: ergo nec potuit in alterum transferre.

Obiect.

Dices, Ergo, quanuis res deueniat ad publicam notitiam omnium, adhuc omnes tenebuntur ſub ſigillo quod moraliter eſt impoſſibile. Reſpondetur, per ſe loquendo, ita eſſe: ſi reuera tota notitia in ſola confeſsione fundetur, tamen ex accidenti excuſari poſſunt homines, vel quia in tanta multitudine non poteſt omnibus hoc conſtare, vel certè, quia illa occaſione res patefacta eſt aliis modis, & comparata alia notitia, ceſſat ſigillum. *Soluitur.*

SECTIO V.

An poſſit confeſſor loqui de rebus in confeſsione auditis cum ipſo pœnitente, vel de licentia eius.

SECRETVM ſicut & loquutio ad alterum ordinatur: & ideo explicare oportet ad quem, ſeu circa quas perſonas ſeruandum ſit hoc ſecretum. Et quia ex dictis ſatis conſtat, reſpectu aliorum, propter pœnitentem, ſeruandum eſſe non interueniente facultate pœnitentis: ideo duo ſuperſunt explicanda: ſcilicet quomodo cum pœnitente, & quomodo cum facultate eius loquendum ſit. 1.

Circa priorem partem dicendum eſt, non licere confeſſori poſt perfectam confeſſionem loqui de rebus in confeſſione auditis, etiam cum ipſo pœnitente ſine facultate eius. In hoc conueniunt omnes: quia hoc, per ſe loquendo, eſſet valde oneroſum pœnitenti ſi exprobrari, vel pudore affici poſſet à confeſſore, quod ſine dubio redundaret in iniuriam ſacramenti. 2. *Non poſſe cōfeſſorem cum pœnitente ſine eius facultate loqui.*

Dubitant verò doctores, an hoc ſit proprium ſigillum vel eius reuelatio. Medina quæſt. 51. negat: quia loqui cum pœnitente, non eſt reuelare confeſſionem. Alij affirmant, Soto quarto diſtinct. 18. quæſt. 4. articul. ſexto, & Relect. de Secreto, membr. 3. quæſtione quarta, dubio quarto, poſt quintam concluſ. Ledeſm. quæſtio. 10. artic. primo, dubio nono, Victoria in Summa, numero 185. Et hic poſterior loquendi modus mihi probatur, quanuis fortè in re non ſit differentia, nec ſit diſputandum de verbis. Nam reſpectu eiuſdem pœnitentis, non eſt propriè ſecretum, vt per ſe conſtat, & ideo ſi per ſigillum intelligatur ſecretum, poteſt dici illud non eſſe ſigillum. Tamen generaliori modo ſigillum eſt obligatio non loquendi de tali re, etiam cum illo qui eam nouit, & huiuſmodi eſt præceptum hoc, ideóque obligat ad non loquendum etiam cum ipſo pœnitente. Aſſumptum conſtat ex interpretatione tum Doctorum omnium, tum etiam communis ſenſus, & conſuetudinis Eccleſiæ. Ratio verò eſt, quia ad finem huius legis & bonum ſacramenti non tantùm neceſſarium eſt non loqui cum infamia pœnitentis, verùm etiam cum rubore, & pudore eius, & alioqui fieret valde oneroſa confeſſio. Item: quia licèt non ſit infamia, aliqualis eſt iniuria dicere alicui peccatum proprium. Atque ita cōmuniter Doctores loquūtur, vno vel alio excepto. *Dubium.* *Medin.* *Soto.* *Ledeſm.* *Victoria.*

Solùm eſt caſus communis, quando confeſsor commiſit defectum in confeſſione, ex quo obligatur ad pœnitentem monendum. Reſpōdeo, dicere illi poſſe, & debere, ſe velle cum illo loqui de re neceſſaria ad confeſſionem pertinente: & quidem, ſi ille conſentiat, iam habet facultatem: ſi verò renuat, dicat nihilominus ſi commodè poſſit: quia tunc iam verè non loquitur extra confeſſionem: ſed ſupplet, & perficit eam, quæ inchoata & imperfecta manſerat, & pœnitens tunc eſt irrationabiliter inuitus. Hinc ſequitur, idem eſſe dicendum, ſi plures confeſſionem audirent, qua 3. *Interrogationi ſatisfit.*

quacunque occaſione: non enim poſſunt inter ſe confabulari de alienis peccatis in confeſſione reuelatis: quia, ſi cum ipſomet pœnitente non licet loqui, multo minùs cum alio, etiamſi notitiam confeſſionis habeat. Item: quia illa loquutio ex ſe eſt extra confeſſionem, & ideo prohibita. Denique, quia hoc ipſum eſt oneroſum pœnitenti: nam confirmat memoriam, & infamiam eius, & eſt aliquo modo contra illius honorem.

De locutione cum facultate pœnitentis.

4. *Pœnitens dicta intra confeſſionem poteſt dicere extra.*

CIRCA ſecundum punctum de locutione cum facultate pœnitentis, duo ſunt diſtinguenda, quæ ab Auctoribus confunduntur. Aliud enim eſt, quòd pœnitens res ſemel dictas in confeſſione, iterum extra confeſſionem dicat. Aliud verò, quòd, ſeruato eodem ſigillo, & eadem ſcientia, det facultatem loquendi ex illa. Primum non videtur poſſe cadere ſub dubium, quia pœnitens eſt dominus ſuæ famæ, & ſcientiæ: poteſt ergo illam communicare prout voluerit: ergo ſicut ante confeſſionem poterat extra confeſſionem dicere, ita & poſt confeſſionem. Dicit Durand. neceſſarium eſſe, vt omnia ſigillatim repetat, nulla facta mentione confeſſionis. Sed non exiſtimo eſſe neceſſarium: vnico enim verbo dicere poteſt, Omnia, quæ in confeſſione dixi, extra confeſſionem ſint dicta: quia illud vnum verbum hîc, & nunc ſufficienter ſignificat omnia, ſicut in ſuperioribus è contrario dicebamus, poſſe aliquem vno verbo plura confiteri ſimili modo.

5. *Prima opinio negans.* *Scot.* *Durand.* *Maior.* *Gabr.* *Alenſ.* *Angel.*

De poſteriori autem modo eſt diuerſitas opinionum. Prima negat licere ex facultate pœnitentis loqui. Tenent Scot. d. 21. q. 2. Durand. qu. 4. Maior. qu. 3. Gabr. artic. 3. dub. 4. Alenſis 4. part. quæſt. 19. aliàs 78. membr. 2. artic. 2. § 1. Angel. verb. *Confeſſio*, 8. num. 5. Fundantur primò, quia confeſſor ſcit vt Deus: ergo non poteſt pœnitens illi facere facultatem, vt loquatur vt homo. Secundò, quia hoc eſt præceptum diuinum: ergo non poteſt pœnitens illud diſpenſare. Tertiò, quia licet poſſit pœnitens cedere iuri ſuo, non tamen iuri ſacramenti: nec ceſſat obligatio præcepti, etiamſi tunc finis eius in particulari ceſſet. Quartò, addunt alij, hoc ipſo, quòd pœnitens dat hanc licentiam, & ſacerdos ex illa loquitur, alios, qui audiunt, non obligari ſigillo: ſed tantùm illo naturali ſecreto, quod res poſtulauerit: quia illi non cognoſcunt peccatum illud in confeſſione ſacramentali: ſed perinde ſe habent, ac ſi audiſſent ab ipſo pœnitente extra confeſſionem. Vnde non ſatis eſt, quòd ipſe velit hanc obligationem imponere, nec alia intentione det facultatem: quia non poteſt extra confeſſionem ponere obligationem ſigilli, vt ſuprà viſum eſt.

6. *Contraria opinio communis, & vera.* *D. Thom.* *Bonau.* *Richard.* *Palud.* *Adrian.* *Henric.* *Syluest.* *Soto.* *Petr. Sot.* *Medin.* *Anton.* *Nauar.* *Couar.* *Archid.* *Alex.* *Cardin.* *Abbas.* *Felin.*

Nihilominus contraria ſententia, & communis & vera eſt. Quã tenet D. Tho. d. 21. q. 3. art. 2. Bonau. 2. p. a. 2. q. 2. Richar. 4. q. 1. Palud. q. 3. n. 42. Adrian. q. 4. de Confeſſ. Hẽric. quodlib. 7. q. 26 Syluest. verb. *Confeſſor*, 3. q. 3. & 5. Soto d. 18. q. 4. art. 6. & dict. Relect. Petr. Sot. lect. 11. de Confeſſor. Med. q. de Licentia pœnitentis ad reuel. confeſſ. Anton. 3. p. tit. 22. §. 1. Nauarr. in Summ. cap. 8. nu. 2. & cap. 18. num. 12. & dict. cap. *Sacerdos*, num. 127. & Couarr. in 4. Decretalium, p. 2. ca. 8 §. 12. & eſt communis etiam iuris Canonici peritorum ſententia Archid. & Alex. in cap. *Ipſi Apoſtoli.* 2 quæſt. 7. Cardin. in cap. *Sacerdos*, de Pœnit. d. 6. Abba. in cap. *Significaſti*. de adult. Felin. in cap. *Teſtimonium*, de Teſtibus. Ratio eſt, quia hoc ſigillum, quamuis ſit ſacrum, continetur tamen ſub A genere ſecreti, & eius naturam ac rationem participat. Eſt autem hæc natura ſecreti, vt eius vſus pendeat ex voluntate committentis, ſicut depoſitum ex voluntate deponentis, vel ſicut promiſſio ex voluntate eius, cui eſt facta: ergo ſicut in aliis ſecretis, & in exemplis poſitis licet ex voluntate alterius talis vſus, ita & in præſenti. Probatur conſequentia: quia, nec datur lex ſpecialis, quæ hoc prohibeat, nec ratio generalis præcepti tũc procedit: quia ceſſat iniuria pœnitentis & ſacramenti: non enim ob hãc cauſam fiet oneroſum. Quin potiùs hinc confirmatur: quia hoc cedit in fauorem pœnitentis, & conſequenter ſacramenti: ſæpe enim eſt pœnitenti neceſſarium, vt confeſſor loquatur vel cõſulat: eſſet autem maius diſpendium, ſi propterea cogeretur ſemper extra confeſſionem dicere. Imò addit Nauarr. in dict. cap. *Sacerdos*, B num. 151. etiam in extremo foro poſſe valere teſtimonium confeſſoris de licentia pœnitentis ad eius innocentiam comprobandam: & adducit quædam iura, quæ apud me nihil probant: nec exiſtimo illam ſententiam eſſe veram, neque in praxi eſſe vtendum illa, quia eſt expoſita fraudibus, & ſacrilegiis. Et propterea cùm tale teſtimonium confeſſoris totum reſoluatur in aſſertionem pœnitentis; quam fidem poteſt facere in iudicio externo? *Nauarri ſententia reiicitur.*

7. *Differentia inter priorem & poſteriorẽ modum.* *Prima.*

Sed quæret aliquis, quæ ſit differentia inter hunc modum & priorem. Reſpondeo, eſſe nonnullas notandas. Prima eſt, quia hæc facultas ſemper eſt reuocabilis: pendet enim ex voluntate dantis: quia nec contulit nouam notitiam, nec tranſtulit in alium aliquod ius irreuocabile. At verò, ſi ſemel extra confeſſionem C dixit, quæ prius in confeſſione dixerat, iam illa notitia irreuocabilis eſt, nec poteſt facere pœnitens, vt poſtea confeſſor tantùm in confeſſione ſciat. Secunda, quando cõfeſſor hoc poſteriori modo loquitur ex facultate, poteſt & debet dicere, ſe ſcire in confeſſione, & loqui ex licentia pœnitentis, vt alter debito modo recipiat: at verò in priori modo non poteſt dicere ſe audiuiſſe in confeſſione: quia non loquitur ex illa notitia, neque ex facultate reſpectu illius, ſed ex noua ſcientia. Tertia, quia tunc is, qui audit, obligatur ſigillo: ſi confeſſor ſolùm loquatur ex propria facultate, vt ſtatim latiùs dicetur: non verò ſi loquatur ex noua notitia iuxta priorem modum. Quarta, quia ille prior modus fieri poteſt ex mera D voluntate ſine cauſa, quæ ad ſacramentum vel pietatem pertineat: quia eſt res merè extrinſeca ſacramento: at verò alia facultas danda non eſt, neque eſt illa vtendum, niſi ex graui cauſa, vel vtilitate rationabili, quod notauit Nauarr. ſuprà nu. 158. Addendum verò cenſeo etiamſi aliter fiat, non propriè frangi ſigillum, quia iam intercedit voluntas committentis; erit tamen aliud genus ſacrilegij propter irreuerentiam & abuſum ſacramenti: ſæpe tamen eſſe poterit tantùm veniale peccatum, quando non ordinatur ad finem malum. *Secunda.* *Tertia.* *Quarta.*

8. *Deſtruuntur fundamenta prioris ſententiæ.* *Primum.* *Secundum.* *Tertium.*

Fundamenta prioris ſententiæ facilem habent ſolutionem ex dictis Ad primum enim iam ſuprà diximus, confeſſorem non ita ſcire vt Deum, quin verè E ſciat vt homo, & ita loqui poſsit. Adde, etiam tunc loqui vt Dei miniſtrum, cum in eodem foro loquatur. Ad ſecundum reſpondetur, hanc non eſſe diſpenſationem in præcepto diuino, ſed mutationem materiæ eius; nam ſenſus præcepti eſt, vt hoc ſecretum ſeruetur iuxta voluntatem committentis; & ita nulla interuenit diſpenſatio. Ad tertium reſpondent aliqui, hoc præceptum ſigilli præcipuè eſſe poſitum in fauorem pœnitentis, ideóque ipſum poſſe iuri ſuo renunciare: alij verò dicunt principalius eſſe poſitum in fauorem & bonum ipſius ſacramenti, ne ſit nimis oneroſum, & vt quantum eſt ex ſe, integrè poſſit fieri.

ti. Ego tamen cenſeo, proximè & immediatè ſecretum hoc eſſe fauorẽ pœnitẽtis, vt per ſe cõſtat, principaliter verò, & ex primaria intentione inſtituentis eſſe fauorem ipſius ſacramenti, vt conuenienti modo inſtitutum ſit, & vt illius vſus ſit iugum tolerabile, & ſuaue omnibus peccatoribus. Sed tunc inſtat argumentum factum: quia quando fauor principaliter ordinatur ad bonum commune, non poteſt priuata perſona iuri ſuo cedere, etiamſi velit, vt quia exemptio à iuriſdictione temporali cõceditur in bonum ſtatus Eccleſiaſtici, non poteſt priuatus clericus renunciare priuilegium, & ſe ſubdere temporali iudicio. Reſpondetur, aſſumptum eſſe verum, quando actio priuatę perſonæ cedit in detrimentum communis boni: vt, in exemplo adducto, cedit in iniuriam, & dedecus ſtatus Eccleſiaſtici, quòd clericus iudicetur in ſeculari foro, etiam ipſo volente: in præſenti autem non ita eſt: nam, quòd confeſſor loquatur de rebus auditis in confeſſione de licentia pœnitentis, non derogat fauori ſacramenti, neque aliquid includit onéroſum, aut contra bonũ eius. Vnde etiam fit, vt dare hanc facultatem non ſit, pœnitentem renunciare fauori ſuo, ſed potiùs ſit vti illo, & conſeruare illum. Et pari ratione aſſero, ſicut eſt fauor ſacramenti, vt ſacerdos nihil loqui poſſit ſine licentia pœnitentis, ita etiam pertinere ad fauorem eius, vt cum tali licentia loqui poſſit: nam hoc ſæpe poteſt cedere in bonum ipſius pœnitentis per ipſum ſacramẽtum intentum, & aliunde nullum nocumentum infertur ſacramento, ſi prudenti & rationabili modo talis licentia detur, vt ſupponimus, quod magis declarabitur ex ſequenti reſponſione.

Augetur argumentum.

Soluitur.

An ille, cui reuelat confeſſor de licentia pœnitentis ſigillo obligetur.

9. *Aliquorum reſponſio.*

PETITVR in quarto argumento, an id quod confeſſor narrat ex facultate pœnitentis, maneat ſub ſigillo apud illũ, cui narratur. Aliqui enim, aiunt, illum non obligari proprio ſigillo, ſed ad ſummum ſecreto naturali. Et ratio eſt, quia ille non audit per confeſsionem, ſed per narrationem aliam extra confeſsionem, ex qua non oritur ſigillum, vt ſuprà dictum eſt. Nec ſatis eſt, quòd illa ſecũda narratio oriatur ex notitia confeſſionis, quia non oritur ex illa, vt talis eſt, ſed ſolùm, vt eſt quædam notitia, qua vtitur pœnitens, vt inſtrumento, quo mediante, narrat alteri factum ſuum; tamen reuera ille non narrat in confeſsione, neque ex vi ſolius confeſsionis, ſed ex vi nouæ facultatis conceſſæ. In quo eſt differentia, quando ſacerdos iniquè reuelat confeſſionem, vel quando loquitur ex licentia pœnitentis: nam in priori caſu qui audit, tenetur ſeruare ſigillum: quia confeſſor loquitur ex vi ſolius confeſſionis, & in iniuriã pœnitentis: in poſteriori verò caſu loquitur ſine iniuria pœnitentis, & quaſi ex noua relatione eius.

10. Sed hæc doctrina probari non poteſt, quia ſupponimus quando pœnitens dat confeſſori facultatem loquendi, non dare illi nouam notitiam extra cõfeſſionem: nam ſi hanc daret, clarum eſt, neque ipſum confeſſorem ſecundùm illam teneri ſigillo, & conſequenter multo minùs obligari eum, qui ex tali notitia loquentem audit. Per facultatem ergo, de qua agimus, non datur noua notitia: ſed datur facultas ad extendendam illam eandem ad alium: ergo extenditur ad illam ſub eodem ſigillo. Atque in hoc ſenſu intelligunt omnes Doctores citati ita poſſe dari hãc facultatem, vt manente ſigillo integro in omnibus aliis, ſub eodem extendatur cognitio ad alium; manet ergo ille obligatus ſigillo. Atque hoc etiam probant rationes pro noſtra ſententia factæ, quæ ideo procedunt, quia hoc ſigillum eſt quaſi quoddã depoſitum pœnitentis, quod ſine voluntate ipſius contingere non licet, ipſo autem concedente licet, non tamen ampliùs neque alio modo, quàm ipſe velit. Præterea hoc etiam probat ratio ſuprà dicta ex Nauarro, quòd res tranſit ad alium cum onere ſuo. Sed reſpõderi poteſt, ſecretum ſigilli non eſſe onus ipſius rei: ſed eſſe onus perſonæ; ſcilicet ipſius confeſſoris: nam tantùm eſt quoddam præceptum illi impoſitum: quia rem in confeſſione audiuit: & ideo non extenditur ad alios, qui non in confeſſione audierunt: ſed poſtea de licentia pœnitentis. Sed contrà: quia hoc onus perſonæ meritò dicitur etiam eſſe ipſius rei, vt ſic manifeſtè per confeſſionem: quia ipſa confeſsio ex ſe ita illam rem occultat, vt propterea teneatur non ſolùm confeſſor, ſed etiã quilibet alius, qui ex vi confeſſionis illam nouit, idem ſecretum ſeruare. Hac enim de cauſa ſi ſacerdos abſque licentia pœnitentis rem alteri communicet, tenetur ille ſigillum ſeruare. Neque eſt verum quod licentia pœnitentis tollat hoc onus: quia neque eſt hæc voluntas eius, neque ad id cogi poteſt. Cur enim cùm ſecretum illud ex voluntate eius pendeat?

Deciditur.

Obiect.

Diluitur.

Dices, tertia illa perſona, cui confeſſor peccatum pœnitentis reuelat de licentia eius, non tenetur tantam obligationem ſigilli acceptare, cùm reuera in confeſſione non audiat. Reſpondetur, poſſe quidem non audire rem illam vt in confeſsione reuelatam, ſicut poſſet etiam confeſſor nõ audire confeſsionem, & tunc cogetur pœnitens aut omnino non communicare cum illa tertia perſona peccatum ſuum, aut alium modum manifeſtationis permittere, tamen ſi tertia illa perſona acceptet ſeu cõſentiat audire illam rem ex notitia confeſſionis, facultate à pœnitente data, velit nolit obligabitur ſigillo: quia hæc obligatio non oritur ex nouo aliquo pacto, ſed ex ipſa confeſsione: nec licentia pœnitentis tollit hanc obligationem, ſed ſolùm tollit iniuriam ſeu offenſionem ex parte ſacerdotis reuelantis. 11.

Alia obiect.

Soluitur.

Eſt ſimile, ſi pœnitens ſpõte vellet confiteri omnia peccata coram ſacerdote, & duobus teſtibus, ad maiorem confuſionem ſuam, vel ad alium ſimilem finem, integra manente quoad reliqua omnia ſeueritate ſigilli, profectò non ſolùm ſacerdos, ſed etiam teſtes tenerentur ſigillo: nulla enim lex diuina, aut humana declarauit, hanc obligationem pertinere ad ſolum ſacerdotem, & non ad alios, qui eandem confeſſionem audiunt, neque etiam declarauit pertinere ad eos, qui furtiuè & iniquè cum ſacerdote audiunt, non verò ad eos qui audiunt iuſtè ex conſenſu pœnitentis, neque eſt vlla ratio eos excludendi. Maximè cùm ex vi iuris diuini non ſit limitata confeſſio, vt coram ſacerdote fiat ſine alterius præſentia, & poſſit pertinere ad meliorem vſum ipſius confeſſionis, maiúſve commodum pœnitentis, vt ſimul coram alio fiat: ergo ad reuerentiam ſacrãmenti ſpectat, vt ille etiam teneatur ſigillo, iuxta voluntatem pœnitentis, ſicut ſuprà dictum eſt de interprete. Et ideo non eſt ſimile de confeſſione facta ſoli laico, illa enim non eſt ſacramentalis, & ideo non inducit ſigillum: confeſſio autem facta coram ſacerdote, & aliis eſt verè ſacramentalis, & ideo ad aures omnium audientium peruenit cum ſuo onere. Quod autem dictum eſt, quando ſimul confeſſio peruenit ad ſacerdotem, & alium intelligendum eſt etiam quando peruenit ſucceſſiuè: hæc enim differentia valde accidentalis eſt, cùm eadem ſit confeſſio, & notitia quæ applicatur. 12.

Simile.

Tandem à poſteriori hoc ipſum declaratur: quia ſi in eo caſu ceſſaret ſigillũ apud audientem à cõfeſſore, eadem ratione ceſſaret apud confeſſorem: quia non 13.

Probatur à poſteriori.

non videtur poſſe ſacerdos teneri maiori obligatione, quàm alteri imponat: vel quia iuxta contrariam ſententiam, confeſſio talis facultatis eſt quædam virtualis narratio extra confeſſionem, vel ſaltem quia ille qui à confeſſore rem talem audiuit, poteſt de eadem loqui cum eodem confeſſore, & ita iam confeſſor ſciet alia via extra confeſſionem, & abſque ſigillo. Conſequens verò eſt abſurdum, aliàs poſſet tunc ſacerdos dicere peccatum illud cui vellet, & quomodo vellet, excedendo etiam limites facultatis, ſaltem abſque fractione ſigilli: quod planè eſt abſurdum, & contra omnes citatos Auctores. Ad quartum ergo argumentum nego aſſumptum: nec enim eſt eadem ratio de homine loquente extra confeſsionem, & de dante prædictam facultatem, quia in hoc poſteriori caſu verè quis loquitur in confeſſione, & per confeſsionem, ſolúmque permittit talem confeſſionem audiri ab aliis præter iudicem: per hoc tamen non excludit quin ipſa confeſſio ſuum effectum habeat per ſigillum in omnibus audientibus, vt ſatis declaratum eſt. Atque ita procedunt optimè omnes differentiæ ſuprà aſſignatæ inter hunc modum communicandi ſecretum confeſſionis, & iteratam reuelationem extra confeſſionem, quæ ſumptæ ſunt ex communi conſenſu Doctorum, & alio modo ſubſiſtere non poſſent.

Soluitur quartum argumentum.

14. *Oportet licentiam eſſe ſatis declaratam.* Vltimò verò circa hanc facultatem & vſum eius ex eorundem Doctorũ ſententia nonnulla obſeruanda ſunt. Primùm, vt ſit ſatis expreſſa, & declarata: nam in re tam graui non eſt vtẽdum præſumptione: quia aliàs hoc ſigillũ exponeretur periculo, cum incommodo ipſius ſacramenti. Vnde minùs erit ſufficiens ratihabitio de futuro, & multo minùs ſufficiet quòd pœnitens hanc licentiam dare teneatur (ſi id contingere interdum poteſt) quia ſi de facto illam non concedit, illud non ſatis eſt: quia ſemper manet integra materia præcepti, nec nobis licet agere contra ius alterius, etiamſi ipſe malè illo vtatur. *Deinde eſſe ſpontaneam.* Secundum eſt, oportere hanc licentiam eſſe ſpontaneam, ſine vi, metu, aut deceptione obtentam: quia ſi inuolũtaria ſit, erit inualida, non ſolùm quia eſt per iniuriam extorta, ſed etiam quia cederet in magnam irreuerentiam ipſius ſacramenti. Tertiò demum oportet, vt in vſu huius facultatis de illa ſufficienter conſtet, vt omne ſcandalum vitetur: quomodo autem conſtare poſſit, prudentiæ confeſſoris relinquendum eſt: frequentiùs autem eius teſtimonium ſufficit, imò ſæpiùs non poteſt alia via conſtare, neque enim exigenda eſt ſubſcriptio pœnitentis: illud enim oneroſum eſſet, & periculoſum, & ideo nec eſt neceſſarium, nec regulariter faciendum, niſi fortè interdum prudenter exiſtimaretur neceſſarium.

SECTIO VI.

Quomodo ſeruandum ſit hoc ſecretum, & interrogationibus reſpondendum.

1. *Prima aſſertio. Seruandum eſſe non ſolùm directè, ſed etiam indirectè.* PRIMÒ dicendum eſt, hoc ſecretum ſeruandum eſſe non ſolùm directè: ſed etiam indirectè, & grauiter peccari ſi alterutro modo reueletur. De priori res per ſe nota eſt. De poſteriori probatur, quia in moralibus eiuſdem rationis eſt aliquid indirectè velle, vel cõmittere, quando effectus ſeu detrimentum idem eſt: ita verò eſt in præſenti, vt per ſe patet, & ita in hoc conueniũt omnes Doctores. *Modus indirectæ reuelationis multiplex.* Modus autem huius indirectæ reuelationis poteſt eſſe multiplex, & aliquos ſuprà tetigimus, vt ſi loquatur in vniuerſali cum periculo, &c. vel ſi laudet vnũ cum

A occaſione ſuſpicionis circa alterum. De quodam tamen ſolet eſſe dubium: ſcilicet ſi confeſſor dicat, ſe non abſoluiſſe pœnitẽtem: nam Caiet verb. *Confeſsio*, negat hanc eſſe reuelationem indirectã: quia poſsũt, inquit, eſſe multæ cauſæ non abſoluendi: & ſequitur Armilla. *Caietani ſententia reiicitur. Armil. Nauar. Soto.* Contrarium verò cenſeo omnino verum, ſi abſolutè confeſſor ita loquatur. Quod tenet Nauarr. c.8.n.10. & dict. c. *Sacerdos*, n.63. Soto, & alij cõmuniter. Ratio eſt, quia abſolutio, moraliter loquẽdo, non negatur, niſi ſuppoſita materia peccati mortalis, & ob indiſpoſitionem pœnitentis, & ideò qui dicit, ſe negaſſe abſolutionẽ, directè dicit pœnitentem peccaſſe mortaliter, & eſſe indiſpoſitum. Vnde non refert quòd poſſint eſſe variæ cauſæ negandi abſolutionem, quia omnes includunt, vel ſupponunt id B quod diximus. Quapropter etiamſi confeſſor interrogetur, an abſoluerit, numquam poteſt abſolutè negare: ſed neque affirmare poteſt, ſi non abſoluit; quia non poteſt illa locutio habere tunc ſenſum verum: dicat ergo ſe functum fuiſſe ſuo munere. Et ne in caſibus particularibus detur occaſio ſuſpicionis ſic reſpondendo, eſt optimum conſilium ita ſemper reſpondere, ſiue abſoluat, ſiue non. Hæc autem intelliguntur quando quis abſolutè dicit ſe negaſſe abſolutionem: nam ſi diſtinctè declarat, non potuiſſe perficere confeſſionem propter ſuperueniens impedimentum, aut pœnitentem non potuiſſe dare ſufficientem materiam, tunc nulla eſt reuelatio, vt per ſe conſtat.

Secunda Aſſertio.

C SECVNDÒ dicendum eſt, hoc ſecretum non ſolùm ſeruandum eſſe verbis, ſed etiam factis. Ita docet omnes Doctores, & ſumitur ex c. *Omnis vtriuſque ſexus*, ibi, *Verbo, vel ſigno, vel alio modo*. Ratio verò eſt, quia non tantùm verba, ſed etiam facta ſignificant mentem, & ideo factis poteſt manifeſtari confeſſio: quæcunque autem manifeſtatio eſt contra ſigillum. Dices, Facta non ſunt per ſe impoſita ad ſignificandum, ſicut verba, & ideo ſæpe poteſt aliquis agere, ex quo alter decipitur: vt quando aliquis ſe occultat alienis veſtibus, & aliũ ſe oſtendit, quàm verè ſit: quia illa non eſt poſitiua deceptio, ſed permiſſio, vt alter decipiatur: ergo in præſenti idem dici poterit. Reſpondetur, etiam illa facta, quæ non ſunt ſigna ad placitũ impoſita ad ſignificãdum, ſæpe verè ſignificare, vt ſigna naturalia, ſeu effectus ſignificant D cauſam, & exteriores actiones ſignificant mentem à qua procedunt. Quacunque autem ratione ſignificetur confeſſio, eſt reuelatio eius, ſaltem indirecta, neque eſt ſola permiſſio, ſed commiſſio: quia homo verè exhibet ſignum repræſentatiuum cognitionis per confeſſionem comparatæ. Accedit, quòd, moraliter loquẽdo, eſt maior neceſſitas ſeruandi ſigillum hoc modo, quàm verbis: quia frequentior eſſe poteſt vſus ſcientiæ confeſſionis per facta, quàm per verba. Et faciliùs etiam fingi poſſunt occaſiones, & cauſæ ad huiuſmodi vſum, ex quo valde oneroſa & odioſa fieret confeſſio.

2. Seruandum eſſe ſecretum non ſolùm verbis, ſed etiam factis. Obiect. — Soluitur.

Atque hæc aſſertio explicabitur meliùs adhibitis E nonnullis exemplis, hinc enim fit, vt non poſſit Parochus, vel Epiſcopus negare publicè ſacramentum aliquod alicui, v. g. Euchariſtiæ, matrimonij, aut ordinis, &c. propter ſciẽtiam in ſola confeſsione comparatam: quia id fieri non poteſt ſine indirecta reuelatione, vt rectè Sylueſt. verb. *Cõfeſſor*, 3.q.16. Nauar. c.8.n.17. & alij. Et ſumitur ex cap. Si *Sacerdos*, de Offic. ord. & idem diximus ſuprà de negatione abſolutionis reſpectu vnius, ex ſcientia confeſſionis alterius. Item, ex eodem principio non poſſumus negare commu

3. Exemplis aſſertio explicatur. Sylueſt. Nauar.

communicationem ei quem nouimus eſſe excommunicatum ſolùm in confeſſione: præſertim coram aliis, vt omnes etiam docent. Et ſumitur ex eodem textu, & ex c. *Cùm non ab homine*, de Sentent. excom.

4. *An confeſſor poßit in occulto non cõmunicare cũ eo, quem ſcit ex confeſſione eſſe excommunicatum.* *Nauar.* *Adrian.* *Medin.* *Ledeſm.*

An verò occultè poſſit confeſſor vitare huiuſmodi excommunicatum, quando nullus alius adeſt, ſed ipſe ſolus: Nauarr. in cap. *Sacerdos*, n. 145. ſecutus Adrianum, & alios quos refert, affirmat, & poſſe, & debere vitare illũ: quia tunc non reuelat. Oppoſitum verò tenet Medin. dict. Cod. q. 51. & Ledeſ. q. 10. art. 5. dub. 6. quia licèt nõ reuelet aliis, ſaltem ipſi pœnitenti facto loquitur; hoc autem etiam prohibitum eſt. Alij diſtinctione vtendum cenſent. Nam vbi ſolùm (aiunt) interuenit hæc communicatio ſine vlla cooperatione ad malum intrinſecè, tunc non eſt vitanda: quia ſolùm eſt prohibita humano iure, quod non obligat cum tanto rigore: ſed in his ſolùm quæ humano modo ſunt cognita. At verò ſi talis cooperatio includatur, vt ſi v.g. ille pœnitens petat Euchariſtiã à cõfeſſore, qui ex confeſſione nouit non eſſe diſpoſitum, poteſt, & debet negare: ſi nullus alius adſit, argumento ſumpto à contrario ſenſu ex dict. c. *Si Sacerdos*, & ex generali regula poſita in dict. cap. *Cùm non ab homine*, quòd occultus excommunicatus occultè vitandus eſt. Item, quia illa reuerentia ſacramen i poteſt vitari ſine incommodo: quia illa non eſt reuelatio & quanuis videatur exprobratio, nõ eſt tam data à confeſſore quàm ab ipſo pœnitente accepta: nam iniquè ſe ingerit, & cogit aliũ ad vitandum malum: quare etiam tunc non eſt pœnitens rationabiliter inuitus, neque habet veram occaſionem: vt ei fiat oneroſa confeſſio. Item, quia hic vſus ſcientiæ confeſſionis non eſt ad aliquam gubernationem externam, neque ad aliquam actionem publicam, ſed ſolùm eſt quædam negatio rei aliàs non debitæ, ſolùm ad vitandam irreuerentiam ſacramenti, & cooperationem ad malum. Nam ſi licet ex ſciẽtia confeſsionis propriam pecuniam diligentiùs cuſtodire, ne à fure ſurripiatur, cur non licebit ſacramentum etiam cuſtodire? Inter has ſentẽtias prima nullo modo probanda eſt: quia imponit graue onus ſine ſufficienti fundamẽto, & non ſine periculo. Secunda verò & tertia probabiles ſunt. Simpliciter verò ſecũda videtur ſecurior, & magis conſtans. Nam illa reuera nõ eſt cooperatio: nam ille habet rationabilem cauſam ita ſe gerendi, ac ſi nihil ſciret: ſicut iudex damnans innocẽtem contra ſcientiam priuatam propter legitimam probationem: Si autem non eſt cooperatio, nulla eſt obligatio. Maximè cùm hodie non teneamur vitare excommunicatum occultum. Si ergo ſacerdos poteſt alio titulo ſe excuſare, ne det ſacramentum, vel quia non tenetur ex officio, vel quia eſt occupatus, poterit ſe excuſare ſi velit, quanuis non teneatur: quia in vtroque ſe gerit ac ſi nihil ſciret: at verò illo titulo negare non poterit.

Tertia Aſſertio.

5. *Seruandum eſſe ſecretum, non ſolùm narrando, ſed etiam reſpondendo.*

TERTIÒ dicendum eſt ſeruandum eſſe hoc ſecretum non tantùm ſpõte narrando, ſed etiam reſpondendo ad quancunque interrogationem. Ita docent omnes ſtatim citandi contra Altiſiodorenſem, qui oppoſitum ſentit in aliquo caſu. Ratio verò ſumenda eſt ex generali & rigoroſa obligatione huius præcepti, & præterea quia ſic interrogans iniuſtè facit & ideo non meretur reſponſum. Quòd ſi cogat ad illud exhibendum, ſemper poteſt negari, ſalua veritate: ergo ſemper eſt ad hoc obligatio. Vnde in huiuſmodi euentu, ex conſilio Doctorũ omnium, optimum eſt nullum dare reſponſum, ſed reprehendere

A ſic interrogantem: ſi diſtinctè interroget, an per confeſſionem nouerit: ſi verò abſolutè tantùm interroget, etiamſi ſuperior ſit qui interrogat, poterit ſacerdos negare reſponſum, licèt iurauerit ſe reſponſurum, & dicturum quæ ſciuerit, vt notarunt Henric. quodlib. 1. q. 33. & Gabr. d. 21. art. 3. dub. 1. caſu 3. quia iuramentum ſemper intelligitur de ſcientia ex qua homo loqui poſſit, ſeu quæ licèt ſubiecta eſſe poteſt humanæ interrogationi, non eſt autem huiuſmodi res cognita in confeſſione. *Henric.* *Gabr.*

Sed quid, ſi non poſſit commodè negari reſponſum? Sæpe enim contingit vt ipſa negatio reſponſi ſit indirecta reuelatio: quia generat in alio vehementem ſuſpicionem. Gabr. ſuprà negat, tunc debere reſpondere, ſed ad ſummum dicere, in his, in quibus B poſſum perhibere teſtimonium, nihil ſcio. Quòd ſi in alio ſequatur ſuſpicio, eſſe per accidens, ex malitia eius: quia non reſpõdere de ſe indifferens eſt. Sed hæc ſententia falſa eſt, & moraliter repugnans ſigillo. Dico ergo & poſſe, & debere reſpõdere, & ſimpliciter negare ſe ſcire quicquam de illa re. D. Tho. d. 21. q. 3. art. 1. queſtiunc 1. ad 3. Bonau. 2 p. art. 2. q. 1. ad 1. Richard. art. 4. q. 2. Palud. Dur. & Maior. q. 3. & 8. Soto d. 18. q. 4. art. 5. ad 4. & de Tegen. ſecr. membr. 3. q. 3. Adrian. q. vlt. de Confeſſ. & quodl. 9. ad 2 Scotus d. 15. q. 4. Henric. quodlib. 8. q. 29. omnes Summtę, & moderni, ſiue ſubintelligat ſe neſcire ad dicendum, ſed neſcire ita vt euidenter id viderit Deinde, ſi expreſsè interrogetur, an audierit, quanuis Soto timeat, ſine dubio poteſt ſimpliciter negare, & dicere, *Non audiui*, vt omnes alij cenſent, ſpecialiter Richar. d. 21. art 4. q. 2. tum quia hîc etiam optime C ſubintelligitur illud additum, *Non audiui ad dicendum*. Neque intelligo quam differentiam in hoc Soto inueniat inter verbum *ſciendi*, & *audiendi*, *Quia ſcientia* (inquit) *ordinatur ad dicendum, non autem auditio*. Quod repugnat: quia auditio eſt ſcientia quædam, prout hîc ſumitur pro quacunque cognitione, tum etiã; quia habet alios ſenſus, *Non audiui vt homo*, vel *vt tenear tibi reſpondere*. 6. *Quid ſi non poſſit commodè negari reſponſum.* *Gabrielis reſponſio.* *Improbatur.* *Vera reſpõſio* *D. Thom.* *Bonau.* *Rich.* *Palud.* *Durand.* *Maior.* *Soto.* *Adr.* *Scot.* *Henric.* *Rich.* *Sotus reprehenditur.*

Tandem, ſi indirectè interroget quis, an audierit in confeſſione, Palud. & Soto fatentur, non poſſe negare: vnde cùm neque affirmare poſſit, dicunt, non debere tunc quicquam reſpõdere, ſed obiurgare alium. Quod ſi in ſuſpicionem venerit ipſe ſolus eſt in culD pa: quia confeſſor nihil aliud habet quod faciat. Vera tamẽ ſententia eſt, ſimpliciter poſſe, & debere negare quicquam audiuiſſe, etiam in confeſſione. Ita docuit Adr. q. vlt. de Confeſſ. Sylu verb. *Confeſſio*. 3. nu. 10. Nauar. c. 8 nu. 3. & nu. vlt. & c. 12. in fin. Victo. in Summ. nu. 184. Med. dict. Cod. de Confeſſio. qu. de Confeſsione celanda, Ledeſ. q. 10. art. 1. dub. 6. Ratio eſt, quia etiam hæc reſponſio habet duplicem ſenſum verum. Vnus eſt, ſubintelligendo illud additum, *Ad dicendũ*, vel, *Ita vt poſſim dicere*. Alius & melior eſt, vt reſponſio accommodetur intentioni debitæ interrogantis, quæ eſſe debet, an alius taliter ſciat, vt reſpondere teneatur, quo ſenſu verè negat audiuiſſe. Dices, hunc ſenſum repugnare interrogationi: E nam qui interrogat, an audierit in confeſſione, hoc ipſo excludit omnem alium modum. Reſpondetur, id verum eſſe ex eius formali intentione, illi tamen imputari repugnantiam in ipſis verbis, & interrogatione, alium verò vti iure ſuo reſpondendo iuxta mentem legitimam, quæ ineſſe deberet. 7. *Quid ſi interroget quis an in confeſſione audierit.* *Vera reſpõſio.* *Adr.* *Syluest.* *Nauar.* *Victoria.* *Medin.* *Ledeſm.* *Obiect.* *Solutio.*

Dubitat tamẽ vlteriùs Dur. dict. d. 21. q. 2. an ſacerdos nõ interrogatus poſſit aliquãdo ita loqui: & abſolutè negat, quia neq; eſt neceſſitas; neq; in rigore habet locum interpretatio vera: quia hæc fundatur in interrogatione. Contrarium verò ſentiunt Palud. & Soto: quia licèt ſacerdos abſolutè neget ſe ſcire, vel 8. *Dubium.* *Durand.*

audiuiſſe quicquam de tali re, communi ſenſu intelligitur de communi, & externa ſcientia. Ego verò ſententiã Durandi cenſeo veram quantùm ad illam locutionem, qua ſacerdos negat ſe audiuiſſe in confeſſione, præſertim quia dum non cogitur, non debet miſcere ſermonem de confeſſione, neq; affirmando, neque negando, ſemper enim generat ſcandalum, & eſt aliquod periculũ ſuſpicionis, vel reuelationis indirectæ: at verò ſimpliciter negare audiuiſſe aliquid de illa re, interdum poteſt eſſe licitum & inconueniens, ſi occurrat neceſſitas, vel commodum ipſius pœnitentis: nam in hoc verum habet, quòd illa locutio etiam ſine interrogatione prolata iuxta communem ſenſum intelligitur de auditione merè humana, & eterna, & alioquil ipſa occaſio ſeruandi famam proximi, eſt quædam tacita interrogatio, ſaltem intra eundem ordinem humanæ cognitionis.

Soluitur ex ipſo. Durand.

SECTIO VII.

An liceat aliquis vſus notitiæ comparatæ in confeſſione, & quomodo.

1\. REFERTVR ab Auctoribus opinio abſolutè negans hunc vſum eſſe aliquando licitum, quia confeſſor non ſcit vt homo, ſed vt Deus, & ideo nullam actionem humanam poteſt exercere ex directione, ſeu ex motione illius notitiæ: Tribuitur Henrico quodlib. 8. q. 18. ibi tamen nihil dicit: in quæſtione autem 29. & 31. agens de aliquibus caſibus particularibus, ſcrupuloſè loquitur, nunquam tamen illam generalem regulam negatiuam cõſtituit, neque alij Auctores illam admittunt, nec fundamentũ eius eſt ſolidum, vt ex dictis in ſuperioribus ſatis cõſtat. Vt ergo certa ab incertis ſeparemus, diſtinguamus de vſu, ex quo ſequitur aliqua ſuſpicio, vel ex quo nulla ſequi poteſt.

Henric.

2\. De priori eſt regula certa, Vſus huius notitiæ cum morali periculo reuelationis directæ, vel indirectæ, nunquam eſt licitus. Hæc conſtat ex ſectio. præced. vbi aliqua exempla poſita ſunt. Aliud vulgare eſt de ſuperiore, qui audiuit confeſsionem ſubditi: nam ex vi illius non poteſt ita illum gubernare, vt alij poſſint ſuſpicari peccatum illius, neque in ſpecie, neque etiam in genere, vt auferendo miniſterium aliquod, vel mutando locum.

Prima regula. Non licere vſum notitiæ cum periculo reuelationis.

3\. Hìc verò occurrunt nonnulla dubia. Primum eſt, an liceat imponere pœnitẽti pœnitentiã publicã in ſatisfactionem peccati commiſſi, etiamſi inde ſequatur reuelatio indirecta, id eſt, ſuſpicio alicuius grauis criminis, vel in particulari, vel in generali talis pœnitẽtis. Sed de hac re dicemus latiùs infrà agentes de ſatisfactione. Nũc breuiter dicitur, id fieri non poſſe, niſi ex ſpontanea acceptatione pœnitẽtis: quia omnis reuelatio indirecta repugnat ſigillo, quãdo verò pœnitens voluntariè acceptat, iam non eſt reuelatio confeſſoris: ſed ipſemet pœnitens ſe prodit. Sed difficultas maior eſt, quando id quod cõfeſſor iniungit, non eſt tantùm in punitionem peccati commiſſi, ſed in remedium cauendi ſimile peccatũ, aut tollendi ſcandalum, vel aliquid ſimile. In quo caſu, ſi ſupponatur illud medium eſſe neceſſarium, poteſt in primis confeſſor illud præcipere pœnitenti, vt v. g. quòd dimittat hoc officium, vel hanc domum, aut aliquid ſimile; & ipſe tenebitur obedire: quòd ſi noluerit, dimitti poteſt ſine abſolutione, & ita nulla eſt fractio ſigilli: quia ſi aliquid fit, totum eſt medio conſenſu & volũtate pœnitentis: neq; eſt grauamen, aut onus cõtra ſigillum, quòd ille conſenſus, per præceptum, aut per comminationem negandi abſo- A lutionem, extorqueatur: quia ſuppoſita vera neceſſitate, illud præceptum non tam imponitur à confeſſore, quàm declaratur pœnitenti obligatio, quam in ſe ipſe habet: & ideo comminatio illa iuſta etiam eſt, imò & neceſſaria, quia non poteſt aliter confeſſor debito modo fungi ſuo munere.

Dubium. An poſsit imponi pœnitentia publica. *Soluitur.* *Difficultas.* *Deciditur.*

Sed vlteriùs reſtat dubitatio; ſi ſit in poteſtate confeſſoris auferre talẽ occaſionem pœnitenti, an poſſit, ipſo inuito, illam auferre, non obſtante ſuſpicione, quæ moraliter inde timetur. Exemplum commune eſt, ſi cõfeſſor ſit ſuperior religionis, qui poteſt mutare officium, vel locũ ſubdito, ex quo pendet talis occaſio. Aliqui enim id affirmarunt, tribuitque ſolet hæc opinio Gabrieli, ſed immeritò: tribuitur etiã Henrico quodlib. 8. q. 29. qui ſolùm hoc ſignificat, in B eo caſu in quo ſuſpicio ſolùm timetur apud aliquem reſpectu alicuius, qui iam nouerat peccatũ pœnitentis. Vera tamen ſententia eſt, cum tali ſuſpicione hoc nunquam licere: quia eſſet indirecta reuelatio, quæ ſemper eſt illicita, etiã reſpectu vnius, cui notæ ſunt res talis pœnitentis: nam ei ſaltem nota fit confeſſio, quod ſemper eſt prohibitum, etiam in peccatis publicis, vt ſuprà oſtenſum eſt. At verò, ſi ſuperior id poſſet facere ſine vlla ſuſpicione reſpectu aliorũ, & res talis ſit, quæ pendeat ex arbitrio eius, multorum ſententia fuit, poſſe ſuperiorem talem rem auferre, & mutare, vt occaſionem peccandi auferat, nõ verò aliàs quàm docet S. Th. quodlib. 5. art. 13. & in 4. d. 21. q. 3. art. 1. qui dicit, poſſe ſuperiorẽ religionis priuare ſubditum aliquo munere hac de cauſa, quando talis C mutatio fieri poteſt ſolo arbitrio ſuperioris: nam ſi officium habeat certum tempus deſignatum, & auferri non ſoleat extra illud, niſi propter aliquam grauem cauſam, tunc non poſſet hoc fieri: quia eſſet reuelatio confeſſionis: & idem eſt quandocunque in particulari timeretur talis ſuſpicio. Idẽ tenet Bonau. 1. p. d. 21. art. 2. q. 1. ad vlt. Scot. ibi. q. 2. ad penul. Rich. art. 4. q. 2. ad 4. Sylu. verb. *Confeſſio*, 3. q. 14. Soto vtroque loco ſuprà citato Ratio eſt, quia tũc nihil ſit cõtra ſigillũ, vt cõſtat, nec cõtra iuſtitiã, quandoquidem res pẽdet ex arbitrio ſuperioris, nec illa eſt pœna, ſed rationabilis medicina quã ipſe pœnitens tenetur acceptare. Differunt autẽ inter ſe. Nã Sylu. & alij dicũt hoc licere, etiamſi pœnitẽs ipſe ſuſpicetur, vt intelligat ſe priuari eo munere ratione ſuæ cõfeſſionis: quia D dummodo aliis non præbeatur occaſio veniendi in ſuſpicionem, nõ eſt reuelatio ſigilli. Rich. verò, Ang. & alij oppoſitum docent: quia poſt cõfeſſionem non licet pœnitentem verbis corripere, aut peccatum illi obiicere, ergo nec factis. Item quia eſt hæc occaſio, vt homines retardentur à confeſſione, quia fit valde onerosa per actionem extrinſecam confeſſioni, eiq; minimè neceſſariam. Propter quam cauſam cenſeo hanc limitationem longè ſecuriorem, & valde rationi conſentaneam. Sententiam verò communem ex natura rei ſeu ſola ratione ſpectatam, improbare non valeo: aduerto autem id quod per ſe malum non eſt, ob periculum mali poſſe prohiberi. Quare, ſi in aliqua religione talis vſus prohibitus fuerit, ſancta erit E conſtitutio, & obſeruanda. Imò generatim videtur hic vſus regularibus omnibus à S. D. N. Clemente prohibitus. Nam in decreto dè caſibus reſeruatis pro religioſis edito cap. 4. ſic inquit: *Tam ſuperiores pro tempore exiſtẽtes, quàm confeſſarij, qui poſtea ad ſuperioritatis gradũ fuerint promoti, caueant diligentiſſimè, ne ea notitia, quam de aliorum peccatis in confeſſione habuerunt, ad exteriorem gubernationem vtantur. Atque ita per quoſcunque regularium ſuperiores, quicunque illi ſint, obſeruari mandauit.* Vnde cùm indiſtinctè loquatur, non eſt quòd à nobis limitetur, ſed ſimpliciter obſeruetur.

4\. *Aliud dubiũ.* *Gabr. Henric.* *Vera reſpõſio.* *D. Thom.* *Bonau. Scot. Rich. Syluest. Soto.*

Aliud

Vulgare dubium. An confeſſor poſſit vitare mortem in confeſsione cognitam.

A Aliud dubium vulgare circa hoc punctum eſt, ſi neceſſarium ſit ſacerdoti fugere aut omittere actionem aliquam ad vitandam mortem, nec facere id poſſit, quin alij intelligant moueri ipſum ex notitia confeſſionis talis perſonæ, an liceat id facere. Vt v. g. ſi ſacerdos per confeſſionem alicuius intelligat mortiferum venenum in vino eſſe immiſſum, & nō poſſit aut omittere ſacramētum, aut petere aliud vinum, niſi indirectè prodat confeſſionem: tunc enim videtur ſe occidere, ſi ſacrificet, & ſumat: ſi autem liceat omittere, iam regula poſita ceſſat, quia illa eſt reuelatio indirecta. Nec refert quod Adrian. citandus ait, non reuelari crimen, quia iam alij ſocij ſciebant: ſatis enim eſt, quòd manifeſtatur confeſſio, vt patet ex ſuprà dictis. In hoc multi Auctores concedunt, poſſe tunc vitare actionem, vel fugere, quidquid inde ſequatur: quia ipſe vtitur iure ſuo, & ex vi talis actus nihil reuelat, ſed alius ex praua ſua cōſcientia id colligit. Actio enim illa nec impoſita eſt ad id ſignificandum, nec ex natura ſua determinatè id ſignificat, ſed indifferens eſt ad plures alias cauſas, vel rationes operandas. Ita tenet Scot. d. 21. q. 2. ad 3. Gabr. art. 3. dub. 1. Maior q. 3. ad 2. Syl. verb. *Confeſſor*, 3. q. 2. & inclinat etiam Soto in illa relect. de Secreto.

Prima ſententia. B *Scot. Gabr. Maior. Syluest. Sot.*

6\. *Secunda ſententia. Richard. Nauarr. Ledeſm. Sot.*

Contrarium verò tenent Richar. ar. 4. q. 1. & Nau. dict. c. *Sacerdos*, nu. 135. Ledeſm. ſuprà, & tandem Soto diſt. 18. q. 4. ar. 5. Fundamentum eſt, quia reuelatio indirecta in nullo caſu eſt licita, etiam propter tuendam vitam propriam, & negari non poteſt quin illa ſit indirecta reuelatio, quia ad huiuſmodi reuelationem non eſt attendendum ſignum, ſeu actio abſtractè, & ſecundùm ſe: hoc enim modo nulla eſſet reuelatio indirecta: ſed eſt conſiderandum hîc & nunc C cum his circunſtantiis, quia eſt practica ſignificatio. Et hoc modo, ſuppoſita aliorum notitia, & aliis circunſtantiis, ſine dubio prodit pœnitentem. Et declaratur ex alio effectu: nam aliàs liceret ſacerdoti in eo caſu fugere, etiamſi ſciret pœnitentem eſſe interficiendū ab aliis, eo quòd reuelauerit ſecretum. Conſequens eſt omnino abſurdum, quia multum derogat huic ſacramēto, quòd aliquis poſſit ratione illius tam graue nocumentū pati. Sequela verò patet, quia ſi illa non eſt reuelatio indirecta, iam ex hac parte licita eſt, aliunde verò poteſt vnuſquiſq; ſuam vitam cuſtodire, etiamſi ſequatur mors alterius. Habet tandem hîc locum ratio illa fundamētalis ſigilli, ſcilicet, quòd bonum ipſius ſacramenti præferēdum eſt propriæ vitæ, & quòd in eo caſu ille peccator nullo modo D ſe manifeſtaret in hoc ſacramento ſacerdoti, ſi timeret ſuam proditionem indirectam, & ita hoc ipſo præcluditur via confeſſioni, & cōſequenter tam peccator quàm ipſe confeſſor carebunt remedio: ergo melius eſt, magiſque conſentaneum huic ſacramento, quòd poſsit pœnitens ſecurè ſe manifeſtare.

7\. *Secunda ſententia præfertur.*

Inter has ſententias hæc poſterior ſimpliciter mihi probatur: nam in omni actu intrinſecè malo poſſunt occaſiones ſimiles fingi, & non propterea admittendum eſt, licere aliquando talem actionem facere ad vitandum quodcunque incommodum. Item, quia mors paſſiuè, vt ſic dicam, ſuſtinenda potiùs eſt, quàm reuelanda confeſſio: in eo verò caſu nō eſt E moralis occaſio actiua ſui ipſius, quia non vtitur ſacerdos in illo actu notitia confeſſionis, ſed ſcientia humana. Item non tenetur credere pœnitenti extra illud forum: nam licèt confeſſor debeat credere pœnitenti ad gubernandum illum: non verò ad gubernandum ſe, nec ad dirigendas actiones: ergo ex hac parte illa actio non eſt mala moraliter, nec obligatur ille ſacerdos ad non bibendum calicem propter dictum pœnitentis, nec etiam ad conſeruandam vitam fugiendo. Aliunde autem inſtat bonum ſacramenti, ratione cuius detrimentum corporalis vitæ poſtponendum eſt.

Solet tandem vrgeri hæc difficultas, ſi non ſolùm periculum vitæ corporalis, ſed etiam ſpiritualis, & æternæ mortis immineat, vt ſi in caſibus ſacerdos ille ſit in peccato mortali, & confiteri nō poſſit: imò de ſua contritione valde dubitet. Et idem eſt, ſi quis per confeſſionem ſciat ſibi parari grauiſsimam peccandi occaſionem, & moraliter timeat fore, vt non poſſit illi reſiſtere, niſi fugiat, & vitet illam, cùm tamen fugere & vitare non poſſit, niſi indirectè reuelando. 8. *Augetur difficultas.*

Reſoluitur. Reſolutio tamen eadem eſt: huiuſmodi enim caſus potiùs mente finguntur, quàm moraliter poſſint accidere: nunquam enim deerunt alia media, vel rationes, & indicia, quibus poſſit homo vti ad vitandum periculum: admiſſo tamen vrgenti caſu, ſemper confeſſionis ſigillum ſeruandum eſt, & ille ſacerdos prouidebit animæ ſuæ eo meliori modo quo poſſit, & conando, & orando ad habendam contritionem, vel tentationem ſuperandam, cui non ipſe ſe exponit, ſed coactus exponitur: & cùm id quod in ſe eſt, faciat, non deerit diuinum auxilium ad vincendam illam: neque enim hi caſus in præſenti materia ſpeciales ſunt, ſimiles enim fingi poſſunt, ſi quis non poſſit vitare periculum, niſi mentiendo, vel quid ſimile, in quibus eadem reſponſio adhibenda eſt.

Secunda regula.

SECVNDA regula eſt, Quando ex vſu confeſſionis nulla ſequitur indirecta reuelatio, nec morale periculum eius, non eſt per ſe malus talis vſus, imò poterit ſæpe eſſe honeſtus, & licitus, niſi ſpecialiter prohibeatur. Ita docent omnes. Et ratio eſt, quia illa actio non eſt contra ſigillum, quādoquidem nullo modo eſt contra ſecretum. Neque ex alio capite habet intrinſecam malitiam: nam licèt illa ſciētia ſit ſacra, & comparata ex miniſterio quodammodo diuino, tamen etiam vti licet rebus ſacris in commodū proprium, vel proximi, quando aliàs actio nullam continet indecentiam. Quod hîc poſſe accidere facilè patet exemplis. Primùm enim cōfeſſor poteſt orare pro pœnitente, petendo remiſſionem, vel emendam, etiam poſt tranſactam confeſſionem. Secundò, poteſt, vt ſuprà dicebam, conſulere in re dubia virum doctum ſine periculo cognitionis perſonæ. Tertiò, ex confeſſione vnius licet in confeſſione alterius aliquam interrogationem facere neceſſariam, vel vtilem pœnitenti, tali modo, vt alius non intelligat vnde confeſſor moueatur ad interrogandum, vt notarūt Sylu. verb. *Confeſſor*, 3. q. 26. Nauar. c. 8. n. 17. Quartò, poteſt ipſemet confeſſor diligentiùs cuſtodire rem propriam, vel aliquid ſimile: quia in his omnibus nec pœnitenti, nec ſacramēto fit iniuria ex dicta hypotheſi, quòd nulla timeatur indirecta reuelatio. Alia item exempla ex ſuperioribus conſtant, & ſtatim aliquid addemus. Addidi, *Niſi ſpecialiter prohibeatur*, propter verba ſuperiùs citata ex Decreto Clementis VIII. quæ videntur prohibitionem continere, ſaltem pro regularibus, & eorum gubernatione, & ita obſeruanda ſunt. Non tamen obſtant in aliis caſibus & exemplis poſitis, vt ex tenore ipſorum verborum conſtat.

9\. *Vſum notitiæ aliquando licere.* *Syluester. Nau.*

Tertia regula.

TERTIO dicendum eſt, vt hic vſus, etiam vbi nō eſt iure humano prohibitus, ſit honeſtus, nō ſatis eſſe quòd fiat abſque indirecta reuelatione, ſed duo propterea requiri, ſcilicet vt fiat ſine iniuſto grauamine pœnitentis, & ob aliquam grauem cauſam, ſeu 10. *Duo requiſita ad honeſtatem prædicti vſus.*

D. Thomas. Bonau. Syluest. Nauarr.

A ſeu vtilitatem. Ita colligitur ex ſententia Diui Thomæ, quodlib. 5.13. & in 4.diſt.21.quæſt.3.articul. 1. Bonau.2.p.art.2.q 1.& aliorum Doctorum ibi, Syluer.*Cōfeſſor*.3. q.14.& aliorū Sūmiſtarum,& ſpecialiter videri poteſt Nauar. in dict.c *Sacerdos*,n.124.Ratio prioris partis eſt,quia licèt tunc actio non ſit contra ſecretum ſigilli in rigore,eſt tamen valde iniurioſa ſacramento: tum quia ſumitur vt inſtrumentum ad iniuſtitiam exercendam, tum etiam,quia fit oneroſum,& difficile pœnitentibus,quibus etiam in hoc fit grauis iniuria. Exempla communia ſunt, ſi ſuperior ex ſciētia confeſſionis puniat exteriùs pœnitentem,vel priuet illum beneficio, aut alia re,in qua habet ius acquiſitū,vel ſi paret illi inſidias,vt capiat illum in ſimili caſu. Poteſt quidem ſuperior attentiùs vigilare, &,ſi priùs remiſsè ſe gerebat,ſe emendare, B ſatisfacetéque ſuo muneri, non extraordinario modo, ſed vſitato à prædeceſſoribus, ex quo nulla poteſt ſuboriri ſuſpicio. At verò parare inſidias non poteſt,non modò per alios,quod eſt certiſſimū,ſed nec per ſeipſum,quidquid aliqui ſenſerint:quia reuera eſt res valde odioſa,& periculoſa, quæ multū auerteret ſubditos à confeſſione. Plus enim hoc eſt,quàm verbis corripere, aut obiurgare pœnitentem ex ſcientia confeſſionis. De quo videri poteſt D. Tho. ſuprà, & Soto dicta relect. de Secr. memb 3.q.4.poſt quintam concluſionem.

D.Thom. Soto.

11. Ratio alterius partis eſt,quia hoc ſecretum eſt res valde ſacra,& ideo non licet illo vti ad actiones alias externas,niſi ob honeſtum finem,& proportionatum C tali medio. Verum eſt tamen,ſi finis non ſit prauus, etiamſi non ſit admodum neceſſarius, poſſe confeſſorem excuſari à culpa graui, quando alioqui ceſſat omne periculum & reuelationis & incōmodi alieni. Vnde è contrario, quoties illa duo concurrunt, vt cauſa ſit grauis, & omnino occulta, tunc ſemper licet talis vſus, quantùm eſt ex diuino & naturali iure, niſi per humanum ſit prohibitus. Addunt verò Rochar.& alij, neceſſarium etiam eſſe vt pœnitens non intelligat ſacerdotem moueri ex ea ſcientia ad talem vſum: ſed quando ille vſus nullo modo eſt oneroſus pœnitenti,hoc non eſt neceſſarium,vt ait Sylu.verb. *Confeſſor*.3.q.14.quia tūc non habet pœnitens vllam D rationabilem cauſam, ob quam illi diſpliceat talis vſus.

Syluest.

12. *An elector poſsit negare ſuffragiū propter notitiam confeſſionis. Solutio.*

Supereſt verò hic grauis difficultas de actionibus pertinentibus ad iuſtitiā diſtributiuā,vt eſt electio ad officium, vel beneficium, an poſſit elector ptopter ſcientiam ſolam confeſſionis negare ſuffragium ei, qui exteriùs reputatur dignus, ipſe autem per confeſſionem ſcit eſſe indignum. Nam graues Doctores ſimpliciter affirmant non ſolùm poſſe,ſed etiam debere, quando nullum eſt periculum reuelationis. Ita D.Thomas,& Bonau. ſuprà, Scot.ibidem quæſt. 2. Syluester etiam, & Soto ſuprà, & Nauarr.dict.c. *Sacerdos*, num.146.Qui etiam ait,ſi ſint latæ aliquæ E pœnæ, vel cenſuræ ipſo iure contra eligentem indignum, eas incurrere electorem, qui eligit indignum in ſola confeſſione cognitum, citat cap. *Cum in cunctis*,de Electione,& ca. *Perpetuò*,eodem titul.in 6 ſed ibi nihil ſpeciale habetur pertinens ad ſigillum, ſed ſolùm generalis prohibitio,ne eligatur indignus.Ratio verò huius ſentētiæ eſt,quia eligere indignum eſt intrinſecè malum,& tunc poteſt vitari hoc malum ſine incommodo ſacramenti. Hæc ſententia difficilis ſemper mihi viſa eſt Et ideò ad minimum eam limito, vt non procedat quando ſuffragia publicè feruntur. Ratio eſt,quia tunc periculum eſt alicuius manifeſtationis, vel ſuſpicionis, cùm ſupponatur perſona publicè digna. Dices, poſſe eſſe aliam æquè dignam. Reſpondeo, rariſſimum eſſe,tantam æqualitatem reperiri, quin detur locus iudiciis & ſuſpicionibus:& propter rarum euentum non eſt talis licentia concedenda, vbi eſt tam graue periculum. Dices, non ſequi periculum ſuſpicionis alicuius mali in non electo, ſed potiùs iniuſtitiæ ex parte eligentis:vnde Soto ſuprà ait,electorem potius debere permittere, vt alij exiſtiment ſe male eligere, aut negare ſuffragium ex odio, vel alia paſſione, quàm eligere indignum in ſola confeſſione cognitum. Hoc verò mihi probabile non eſt: tum quia illud eſt dare graue ſcandalum,quod ſemper ante omnia vitandū eſt:tum etiam,quia moraliter potiùs generabit ſuſpicionem quòd aliquid occultè nouerit, præſertim ſi elector ſit probatæ auctoritatis. Secundò limito, vt etiam in occultis electionibus nulla incurratur pœna vel cenſura eligēdo indignum,quidquid ſit de culpa, vt meliùs dixit Soto cum Paludano d.21.q.3.nam leges imponentes has pœnas,ſemper loquuntur ſecūdùm ſcientiam communem,& cognitionem humanam.Denique addo,probabilius mihi videri,nullam committi culpam eligendo dignum in publica ſcientia, etiamſi per ſolam confeſſionem cognoſcatur indignus:quia propter reuerentiam ſacramenti, poteſt quis licitè non vti illa ſcientia, ſed ita ſe gerere ac ſi nihil noniſſet:quia illa ſcientia non eſt per ſe regula talis actus.Quòd verò teneatur quis nō vti illa ſcientia, affirmare non audeo, propter dictorum Auctorum ſententiam: quia intelligenda eſt (vt ſæpe dixi) vbi prohibitio humana non interuenerit.

D. Thomas. Bonau. Scot. Syluest. Soto. Nauar.

Limitatur primò præcedens ſolutio.

Limitatur ſecundo.

Tertiò limitatur.

SECTIO VIII.

Quæ pœna propter fractionem ſigilli incurratur.

RESPONDEO, nullam cenſuram vel pœnam ipſo facto incurrendā latam eſſe in iure propter hoc delictum, quia nullum inuenitur tale ius:in cap. autem, *Sacerdos*,de Pœnit.d.6 imponitur pœna depoſitionis à iudice ferenda: & additur,cogendum eſſe huiuſmodi ſacerdotem, vt perpetuò ignominioſè peregrinetur. Tamen in capit. *Omnis vtriuſque ſexus*,confirmatur eadem depoſitionis pœna: additur verò, vt perpetuò detrudatur in monaſterium. Vnde antiquum illud ius quoad poſteriorem partem,per hoc nouum immutatum eſt, licèt aliqui Canoniſtæ velint illa conciliare, vt notauit Summa Confeſſorum libro 3. tit.34.q 99. ſed id neque neceſſarium eſt,neque verbis textuum conſentaneum. 1.

Nullam eſſe ipſo facto incurrendam.

Quapropter improbabilem cenſeo ſententiam Speculatoris, quam refert, & ſequitur Maiolus lib. 5.de Irregularitate,cap.19.n.6.aſſerunt enim,ſacerdotem reuelantem confeſſionem, fieri irregularem, ita vt poſt peractam etiam pœnitentiam miniſtrare non poſſit:nam ad hanc irregularitatem probandam nihil afferunt præter dicta cap. *Omnis*,& c. *Sacerdos*, in quibus non fertur,neque ex illis Expoſitores illā eliciunt:& meritò, quia ibi ſolùm agitur de pœna ab homine imponenda:irregularitas verò ſolùm à iure ipſo imponitur.&,ſi in iure expreſſa non eſt,nulla eſt,iuxta cap. *Is qui*, de Sent. excommun.in 6.Longè autem improbabilius eſt quod idem Maiolus ait:etiā laicum audientem confeſſionem ſecretam alterius ſine neceſſitate,fieri irregularem ſi eam reuelet;multò enim minùs poteſt hoc iure probari,cùm nec pœna reuelationis ſigilli in hoc locum habeat. Quamuis dignus profectò ſit aliqua alia extraordinaria pœna. vt bene dixit Hoſtienſis in dicto capit. *Omnis*. Tum propter grauem detractionem, & valde iniquam, tum etiam propter quandam confeſſionis iniuriam 2.

Speculator & Maiolus reprehenduntur.

Sacerdotē reuelantem confeſſionem non eſſe irregularem.

quæ ibi interuenit, ratione cuius per talem reuelationem ipſa confeſſio offenditur, & aliquo modo odioſa fit. Maiori verò pœna dignæ ſũt aliæ perſonæ participantes ſigillum confeſſionis. quanuis etiam ad illas non pertineat prædicta ordinaria pœna iuris, quę ſolùm directè fertur in confeſſorem, & propter propriam fractionem ſigilli ſufficienter probatam.

3. *Quomodo poſſit conſtare de hoc crimine.* Sed ſtatim occurrit inquirẽdum, quomodo de hoc delicto ſecretiſſimo conſtare poſſit in iudicio, vt puniri poſſit: ſed hoc ad iuris peritos magis ſpectat: eſſe tamen poteſt ſufficiens probatio, quando ipſemet confeſſor loquens dixit in confeſſione audiuiſſe, alioqui coniecturis agendum eſt: & interdum ſufficient plures teſtes, quanuis non ſint conteſtes propter naturam delicti.

4. Speciale verò dubium eſt, ſi confeſſor dicat, ſe habuiſſe facultatem à pœnitente, vel alia via ſciuiſſe, & pœnitens neget, quid agendum ſit. Multi enim Auctores imponunt confeſſori onus probandi, vt videre eſt in D. Thom. d. 21. q. 3. art. 2. ad 2. Richard. ibi ar. 4. q. 1. ad 1. Sylu. verb. *Confeſſio*, 3. num. 9. qui refert Panormitanum, & eſſe communem ſententiam Doctorum in d. cap. *Omnis*, teſtatur Nau. d. c. *Sacerdos.* n. 164. Sed certè eſt difficile, & graue onus, & quod moraliter vix expleri poteſt. Vnde fit, vt ſæpe confeſſores graui periculo exponantur vtendo iure ſuo, & ideo, quanuis cæteris paribus, inclinandum ſit in fauorem pœnitentis & ſacramenti: tamen in particulari iudicia & coniecturæ conſideranda ſunt: nam ſi confeſſor aliquid egit in damnum pœnitentis, aut alterius, contra illum eſt præſumptio: ſi tamen conſtat nihil feciſſe incõmodi, ſed potiùs intendiſſe bonum illius, ſalua eius fama, & honore, quod fieri potuit, in fauorem potiùs illius præſumendum eſt, niſi aliunde oppoſitum conſtet. Multùm etiam confert vitam & mores confeſſoris ſpectare: nam ſi ſit bonæ famæ & honeſtæ vitæ, tunc illi fides adhibenda eſt, cùm actus ſit ex ſe ſecretus, neque aliter probari poſſit. Quod rectè notauit Bernard. Diaz in practica, cap. 109. vbi concludit in hoc negotio non poſſe dari certam regulam, ſed ex qualitate peccati, & circunſtantiis perſonarum, & publicatione delicti, præſumptionem eſſe ſumendam. Facit etiam quod Panormitanus fusè tractat in d. c. *Omnis vtriuſque ſexus*, vbi & alios refert, & dictam ſententiam confirmat.

D. Thom. Richard. Syluest. Nauar. Explicatur. Bernard. Diaz. Panorm.

DISPVTATIO XXXIV.

De ſecreto ſeruando circa perſonam complicis, ſeu ſociæ criminis.

Dvobvs modis poteſt hoc ſecretum ſeruari: primò ab ipſo pœnitente, tacendo in confeſſione ſua perſonam complicis: ſecundò ab ipſo confeſſore, ſupponẽdo pœnitentem illam perſonam non tacuiſſe, ſiue id iure ſiue iniuria fecerit. Et quoniã hoc ſecretum cõfeſſoris ſupponit manifeſtationẽ illã ex parte pœnitẽtis, ideo priùs videndũ eſt, an poſſit pœnitẽs huiuſmodi perſonam complicis in ſua confeſſione reuelare, vel quod ſecretũ in hoc ſeruare teneatur: quod ſpectabat quidem ad materiã de integritate confeſſionis; ſuperiùs tamẽ punctũ hoc in hunc locũ remiſimus, vt meliori methodo totam hãc materiam de complice complecteremur. Dicemus ergo priùs quãdo & quomodo reuelari poſſit à pœnitente perſona complicis: deinde, ſub quo ſecreto ſeruari debeat peccatum eius à confeſſore: & quando, & quomodo poſſit ea ſententia licitè vti.

SECTIO I.

An liceat pœnitẽti perſonam & peccatum complicis in confeſſione aperire.

1. *Prima ſententia, non eſſe peccatum ſaltem graue. Caiet.* Dvæ poſſunt eſſe extremæ ſententiæ. Prima eſt, non eſſe peccatum, ſaltẽ graue, declarare in confeſſione perſonam complicis ſine vlla neceſſitate, vel cauſa. Hæc ſumi poteſt ex Caiet. 2. 2. q. 73. art. 2. vbi dicit, infamare proximum circa vnam tantùm perſonam, etiã grauem, non eſſe peccatum mortale, ex leuitate materiæ: quia infamia circa vnam tantùm perſonã nõ eſt magni momenti, etiãmſi actio ſeu materia eius ſit res grauis. Si ergo id probabile eſt in detractione extra confeſſionẽ, minus peccatũ erit in cõfeſſione: quia ſecretũ eſt multo maius, & ita detrimentũ proximi eſt leuius, quia nullum eſt morale periculum, quòd illa infamia diffundatur: & alioqui non eſt grauis irreuerentia, ſicut ſuprà dicebamus de mendacio in confeſſione dicto. *Secunda ſententia omnino negatiua. Bonauen.* Altera opinio eſt, hoc eſſe ita intrinſecè malum, vt nulla ex cauſa liceat. Tribui poteſt Bonau to. 1. Opuſ. in Opuſ. de ratione confitendi vbi abſolutè negat hoc licere. Fundamentum verò eſſe poteſt, quia præceptum non infamãdi eſt intrinſecè bonum, & neceſſarium, & negatiuum prohibẽs rem intrinſecè malam, ſicut pręceptum non furandi: unquam autẽ licet vti prauo medio propter quemcũque bonum finem Et confirmatur: nam alter eſt dominus famæ ſuæ: ergo non licet illam auferre ipſo inuito, etiam propter eius vtilitatem vel ſimilem cauſam.

Prima aſſertio.

2. *Reuelare peccatum proximi ſine cauſa, eſſe peccatum.* Media via tenenda eſt, & dicendum primò, reuelare peccatum proximi in particulari, & cum infamia eius, etiam in cõfeſſione, ex ſuo genere eſſe peccatum mortale, ſi fiat ſine rationabili cauſa. Hæc eſt ſentẽtia communis Doctorũ, quos referam in hac & ſequẽti ſectione: & de detractione in genere eſt cõmunis ſententia cõtra Caiet. in citato loco 2. 2. & videri poteſt Soto lib. 5 de Iuſtitia, quæſt. 5. art. 2. *Soto.* Ratio eſt, quia infamare proximum, etiam apud vnam tantùm perſonam, reuera eſt graue detrimentum morale, tãtóque maius, quanto illa perſona fuerit grauior. Et quòd fiat in confeſſione, non ita minuit detrimentum, vt ſufficiat ad tollendum peccatum mortale: quia hæc infamia non ſolùm eſt graue damnum, propter effectus extrinſecos; ſed per ſe propter prauum conceptum illius perſonæ, & intrinſecos: ſeu per ſe, effectus qui ex tali conceptu circa affectum, & alias actiones eius ſequi poſſunt. Vnde etiam hîc accedit irreuerentia, quæ fit ſacramento, vtendo illo vt medio ad infamandum proximum. Dico autẽ *ex genere*, quia ex inaduertentia vel ex leuitate materiæ poterit hoc peccatum eſſe veniale, ſicut alia.

Secunda aſſertio.

3. *Ex legitima cauſa licitum eſſe.* Secvndò dicendum eſt, ex legitima cauſa licitum eſſe perſonam complicis, & peccatum eius in confeſſione reuelare. Eſt communis ſententia, vt ſtatim referam. Ratio verò à priori ſumẽda eſt ex D. Thom. 2. 2. quæſt. 73. art. 2. vbi docet, detractionẽ formalem eſſe intrinſecè malam, non autem materialẽ. *D. Thom.* Eſt autem detractio formalis, quando peccatum proximi reuelatur, vel ex intentione infamãdi illum, vel ſine rationabili cauſa. Si autẽ fiat ſine illa intentione, &

A & cum hac cauſa, detractio eſt materialis, & ideo nō per ſe mala, ſed licita eſſe poteſt. Quòd ſi hoc verum eſt extra confeſſionem, multo magis in illa: quia & poteſt eſſe maior neceſſitas, & minus incommodum proximi. Iam ergo concluditur ratio: nam, ſi reuelatio fiat iuxta cōcluſionem poſitā, detractio eſt tātùm materialis: eſt ergo licita. Ratio autē ob quā detractio materialis nō eſt mala, hęc eſt, quia homo habet ius propriū vtendi ſua cognitione vel notitia, & ſua etiā locutione in ſuum commodum, vel alterius, etiamſi inde ſequatur aliquod detrimentū tertię perſonæ, quādo illud non eſt intentum, & ſecundùm rectam rationē eſt minoris momenti, & poſtponēdum alteri bono quod intenditur. Et ideo, quanuis homo ſit dominus famæ, tamen vbi occurrunt iura contraria, poteſt quis vti iure ſuo, permittendo damnum alterius: ita ergo eſt in præſenti caſu.

B 4. *Quæ ſit iſta legitima cauſa.* Difficultas verò eſt in explicāda hac cauſa legitima. Circa quam aduerto, ſumi poſſe, vel ex parte pœnitentis, vel ex parte ipſius complicis, vel ex parte alterius tertij, ſeu boni cōmunis. Item illa vtilitas, quę intenditur, requirere poteſt actionem confeſſoris, vel tantùm in ipſa cōfeſſione, vel etiam extra confeſſionē: & tunc, aut per vſum qui nullā reuelationē cōplicis requirat, aut cum eius reuelatione. Primùm ergo

Reſpondetur primò. quando in ipſa confeſſione tantū procuratur vtilitas (quæ neceſſariò ad ſolum pœnitentē pertinebit) certū eſt, hoc eſſe licitū. Quod docuit Rich. in 4. d. 21. art. 5. q. 2 & Sot. d. 18. q. 2. ar. 5. ad 4. & Sylu. Medin. & Armil. locis infrà citādis, & Nau. in Som. c. 7. n. 7. citās Aug. in c. *Hoc videtur.* 22. q. 5. & reperitur etiam apud D. Bernardinū in ſermone quodā de cōfeſſione in 3. p. ſermonū. Ratio eſt, quia tunc fit minima detractio materialis, quæ fieri poteſt, & intenditur maxima vtilitas, & maximè propria. ſcilicet ſpiritualis: ergo tunc maximè hoc licet. Addit etiā D. Thomas, hominem potiùs debere conſulere animæ ſuæ, quàm famæ proximi, quod in eo caſu facit. Tandem, etiam extra confeſſionem licet, propter conſilium, vel auxilium ſpirituale ad cauēdum peccatum, reuelare alicui peccatum proximi: ergo idem licebit in confeſſione cæteris paribus. Quod enim dixit Ludouicus Lopez in Inſtruct. conſcientiæ 1. p. cap. 36. concl. 4. melius eſſe hoc facere extra cōfeſſionem, quàm in confeſſione, falſum eſt, ſi cætera ſint paria, quandoquidem famæ proximi meliùs per confeſſionem conſulitur.

Richard. Soto. Nauar. Bernard.

Ludou. Lopez reprehenditur.

4. *Reſpondetur ſecundò.* Deinde, quādo vtilitas illa requirit actionē vel vſū illius notitiæ etiam extra cōfeſſionem, ſi vſus ille fieri poteſt ſine vlla reuelatione directa, vel indirecta, certū eſt, licitū tunc eſſe peccatū cōplicis cum cōfeſſore communicare, dūmodo cauſa, vel finis ſufficiens ſit. Hoc etiam commune eſt, & ratio eſt clara, quia ille vſus nec famæ proximi, nec ſecreto confeſſionis derogat. Quia vſus confeſſionis, qui fit ſine reuelatione ſecreti directa, vel indirecta, per ſe licitus eſt, quando ſubeſt rationabilis cauſa: ſed aliunde licet propter propriam vtilitatem reuelare perſonam cōplicis; ergo etiam licebit, quanuis ille vſus ſit neceſſarius. Atque hæc ratio probat, non ſolùm propter vtilitatē ipſiuſmet pœnitentis, ſed etiam complicis, vel alterius tertiæ perſonæ, eſſe hoc licitum, vt ſi confeſſor poſſit ſua ſola induſtria ſine vlla prorſus reuelatione tollere occaſionem peccati, vel impedire aliquod graue nocumentum proximi: nam propter has & ſimiles cauſas licet etiam extra confeſſionem ſub naturali ſecreto occultum crimen alicuius in alterius notitiam deferre: ergo à fortiori id licebit in confeſſione, quando ad eum finem nulla reuelatio neceſſaria eſt. Quin potiùs addit etiam D. Antoninus ſtatim citandus, aliquando licere confeſſori reuelare complicem, ſolùm vt pro illo oret, ſi confeſſor exiſtimetur vir ſanctus,

D. Antoninus dictum reijcitur. D. Auguſt.

& quòd feruentiùs orabit cognoſcendo perſonam. Quæ ſententia videtur fuiſſe Diui Auguſtini quæſtione 1. in Leuit. & habetur in cap. *Hoc videtur*, 22. quæſtione 5. propter cuius auctoritatem non poſſumus dicere hoc eſſe intrinſecè malum. Item quia tum parua poſſet eſſe infamia, tantáque ſpes fructus vt permitti poſſit. Nihilominus tamen hæc licentia raro vel nunquam danda eſt, quia ſufficit generalibus verbis id poſtulare, indicando aliquas circunſtantias, quæ poſſint mouere confeſſorem ad orandum maiore diligentia, etiamſi in particulari perſona non ſignificetur. Vltimus modus eſt, quando requiritur aliqua reuelatio confeſſionis, & hîc habet ſpecialem difficultatem, quam poſt ſequentem ſectionem tractabo.

SECTIO II.

Vtrùm liceat pœnitenti reuelare perſonam complicis in particulari propter ſolam integritatem ſuæ confeſſionis.

DICO, *propter ſolam integritatem*, vt excludam omnē aliā vtilitatem, vel ipſius pœnitētis, vel alterius, de qua iam dictū eſt. Rurſus ſupponēdū eſt, cōplici nullum aliud detrimētum ſequi, præter illam notitiā, quæ confeſſori datur ſub ſigillo. Nam, ſi 1.
C eſſet morale periculum, confeſſorem extra confeſſionem infamaturum complicem, aut aliud nocumētum ei illaturum, certum eſt non licere, quia tunc non obligat ratio integritatis, vt ex ſuperioribus conſtat: & aliunde charitas & iuſtitia obligant ad cauendum damnum proximi. Supponendum verò aliunde eſt, illammet reuelationem complicis eſſe moraliter aliqualem infamationem eius: nam ſi perſona & culpa ſint talis conditionis, vt moraliter pro nihilo æſtimentur, quòd de tali perſona tale peccatum reueletur, nullum peccatum erit illam reuelare: imò ſi ad integritatem confeſſionis neceſſarium fuerit, omnino ita fieri oportebit, vt notauit Canus infrà citā-
D dus: quia tunc reſpectu complicis id nullum eſt incommodum: & alioqui obligatio integritatis confeſſionis ſemper vrget. Quæſtio ergo ſolùm manet, quādo reſpectu cōplicis poteſt talis infamia cenſeri alicuius momenti. In qua vlteriùs ſupponere oportet occurrere neceſſitatem moralem ſic cōfitendi. Nam ſi pœnitens poſſit vel ei confiteri, qui non cognoſcat perſonam complicis, vel ita confiteri, vt ipſe nō cognoſcatur, vel denique aliquam aliam diligentiam adhibere, vt ſine notitia perſonæ in particulari totū peccatum cum omnibus circunſtātiis neceſſariis dicatur, tenetur id facere: & in hoc omnes cōueniunt.
E Difficultas ergo eſt, quando hîc & nunc vnum è duobus eſt neceſſarium, aut tacere peccatum, vel circunſtantiam eius neceſſariam, aut quòd confeſſor intelligat perſonam complicis. *Præcipua difficultas.*

2. *Prima ſententia.* Et in hac re eſt prima ſententia, dicens, pœnitentē in eo caſu non ſolùm non teneri ad integritatem materialem confeſſionis, verùm nec poſſe licitè illam perficere cum illo detrimēto proximi. Ita ſentit Marſil. in 4. q. 12. art. 4. ad 7. & Armilla verb. *Confeſſio*, nu. 11. qui eam tribuit Caietano, ſed falsò: conſtantiùs illam defendit Nau citans Hoſtienſem, & Innocentium in c. *Conſideret*, de Pœnit. d. 5. & in Summ. c. 7. num. 3. Tenet etiam Viguerius in Summ. c. 16. §. 4. verſ. 17. qui dicit tunc pœnitentem ita ſe gerere debere, ſicut qui non habet copiam confeſſoris: ſed intelligendum eſt, quantùm ad illam culpam vel circū-

Marſil. Armil. Nauar. Hoſtien. Innoc. Viguer.

ſtantiam,

ſtantiam,quam non poteſt ſine complice manifeſtare. Nam de cæteris peccatis certum eſt poſſe & debere confiteri, ſi aliàs obligatio vrgeat, iuxta principia ſuperiùs poſita. Eandem opinionem tenet Cano dict. Relect. qui eã limitat extra caſum articuli mortis: de qua limitatione infrà dicam. Fundamẽtum eſt, quia tunc nulla eſt cauſa legitima infamandi proximum. Probatur, quia neque ex parte ſacramenti neque ex parte pœnitentis. Prior pars conſtat, quia ad veritatem & religionem ſacramenti ſufficit integritas formalis: hæc autem erit in illo caſu, quanuis tale peccatum taceatur, quia tacetur propter legitimam cauſam. Nam excuſare infamiam propriam, eſt cauſa legitima ad tacendum peccatum: ergo multo magis excuſare infamiam proximi, quia ad hoc ex iuſtitia tenemur. Et declaratur, quia quando concurrũt duo præcepta, quæ non poſſunt ſimul impleri, vnum naturale, & aliud poſitiuum, naturale præferendũ eſt, & ſufficienter excuſat ab obſeruatione poſitiui. Ita verò eſt in præſenti: nam præceptum non infamandi naturale eſt, lex verò de integritate confeſſionis poſitiua: ergo obſeruatio prioris pręcepti eſt ſufficiẽs excuſatio poſterioris: ergo in eo caſu ſine integritate materiali ſeruabitur formalis. Et confirmatur, quia ſi confeſſor eſſet reuelaturus peccatũ complicis, excuſaretur quis à confeſſione talis circunſtantiæ, ſolùm propter vitandam eius infamiam: ergo ſignum eſt, præceptum naturale non infamãdi, habere maiorem vim: ergo idem eſt propter ſolam infamiam confeſſionis, quia ſolùm differunt vt magis vel minùs, ratio autem naturalis obligationis eadem eſt. Et ſimile argumentum eſt, quòd licet tacere propter vitandum ſcandalum, aut mortem proximi: omnia enim hæc in hoc fundantur, quòd ſunt ex lege naturæ neceſſaria: idem ergo eſt in præſenti. Atque hinc probatur facilè poſterior pars: nam pœnitens recipiet verum ſacramentum, quanuis taceat, & remiſſionem omnium peccatorum, ſiue directè, ſiue indirectè. hoc enim quantùm ſpectat ad ſalutem & vtilitatem eius, non multùm refert: ergo etiam ex parte pœnitentis nulla eſt ratio, vel occaſio ſufficiens infamandi tunc proximum. Et confirmatur, quia aliàs etiam liceret reuelare peccatum alterius, quanuis non ſit ſocius criminis mei, ſed obiectum, vel materia, ita tamen connexa cum meo peccato, vt non poſſit vnum ſine alio explicari: conſequens autem videtur duriſſimum: ergo.

3. *Secunda ſententia.* Secunda ſententia affirmat non ſolùm licere, ſed etiam teneri pœnitentem in eo caſu ad integram cõfeſſionem faciendam, etiamſi confeſſor cogniturus ſit perſonam complicis in particulari. Hęc ſumitur ex D. Bernard. in formula honeſtæ vitæ, in quodã documento, quod proximè poſt illam habetur, *De nullo*, inquit, *ſiniſtrè loquaris, niſi in confeſſione, & hoc vbi aliter non poſſis explicare peccatum tuum.* Tenet etiam D. Thom. Opuſ. 12. q. 6. & in 4. d. 16. qu. 3. artic. 2. q. 5. D. Bon. tom. 1. Opuſcul. tract. de modo confi. c. 1. & in 4. d. 21. 2. part. art. 1. q. 3. Alenſ. 4. part. q. 18. mem. 4. a. 2. §. 4. aliàs qu. 77. memb. 2. art. 4. Anton. 3. part. tit. 14. c. 19. §. 11. Adrian. q. 1. de Confe. §. *Sed oritur dubiũ.* Dur. in 4. d. 16. q. 4. Palud. q. 3, ar. 3. & d. 17. q. 2. & d. 21. q. 3. art. 2. & ibi Rich. art. 5. q. 2. Maior q. 2. in fine, & q. 3. Gabr. d. 17. q. 1. a. 2. & d. 21. art. dub. 2. Almain. d. 17. qu. 2. art. 2. qui citat Altiſiod. & Henric. quodlib. 3. q. 23. Idem Carthuſ. in 4. d. 16. q. 2. Gerſon in tract. de Præceptis Decal. 1. p. c. 17. & 2. p. c. penult. & in quodã ſermone de Cœna Domini. Caiet. verb. *Confeſſio*, condit. 3. & tom. 1. Opuſc. tract. 31. reſponſ 5. Medin. Cod. de Confeſ. q. de Circunſtantia loci, & temporis, & Sylu. verb. *Confeſſio*, 1. qu. 24. Angel. eodem, num. 3. & Summa Roſella eodem, nu. 6. Victoria in Sum. num. 164. Petr. Sot. lect. 12. de Confeſſ. Cord. in Summ. quæſtion. 1 Soto in 4. diſtinct. 18. quæſt. 2. art. 5. ad. 4. Et hanc ſententiam exiſtimo veriorem: eius verò rationem explicare neceſſe eſt. Nam communiter dicti Auctores ſolùm aiunt, vnumquẽque debere ſalutem propriam præferre famæ alterius: item poſſe vnumquemque vti iure ſuo, etiamſi aliquid incõmodi alteri ſequatur. Addunt etiam hoc incommodum paruũ eſſe reſpectu complicis, cùm eius peccatum ſub eodem ſigillo permaneat. Ac denique ipſummet complicem huic ſe periculo expoſuiſſe, quãdo voluit eſſe ſocius criminis alterius.

Cano. D. Bern. D. Thomas. Bonau. Alenſ. D. Ant. Adrian. Durand. Palud. Richard. Maior. Gabr. Almain. Altiſiod. Henric. Carthuſ. Gerſon. Caiet. Medin. Syluest. Angel. Roſella. Victoria. Corduba. Soto.

Ad hæc verò & ſimilia reſpondere poſſunt Auctores contrariæ ſententiæ, in omnibus illis ſupponi, quod probandum eſt, nimirum, eſſe neceſſarium ad ſalutem animæ huiuſmodi pœnitentis confiteri peccatum ſuum, etiamſi neceſſe ſit proximi peccatũ reuelare, quod probãdum erat. Aſſumptum patet, quia niſi hoc ſupponatur, facilè reſpondebunt, verum quidem eſſe, magis debere vnũquemque ſuæ animæ ſaluti prouidere, quàm famæ proximi quando vtrumque ſimul ſeruare non poteſt: in præſenti autem non ita eſſe: nam vtriuſque incõmodo occurrere poteſt: tacendo enim tale peccatum, ſeruat famam proximi, & confitendo alia, ſufficienter prouidet animæ ſuæ, quia & formaliter confitetur integrè, & indirectè, ſeu concomitanter, etiam illius peccati veniam obtinet, quod ei ſatis eſt. Atque hinc etiam videtur fieri, vt talis pœnitens nullum habeat ius, quo vti poſſit cum damno proximi, cùm ad ſalutem eius hoc illi non ſit neceſſarium. Ius autem ad integram confeſſionem faciendam non tam eſt ius ipſius pœnitentis, quàm ipſiuſmet ſacramenti (ſi ita loqui licet) ratio autem ipſius ſacramẽti non videtur obligare, niſi quantùm alia iura naturalia permittunt. Quod manifeſtè patet, quando non ſolùm ſequitur infamia proximi intrinſeca confeſſioni, ſed etiam timetur infamatio extrinſeca per reuelationem ſigilli: tunc enim (ex ſententia omnium) non poteſt pœnitens complicem reuelare, neque ad hoc habet vllum ius, quia ſatis prouidet animæ ſuæ confitendo alia, & ſeruando integritatem formalem: ergo idem reſponderi poteſt ratione infamiæ, quæ in ipſamet confeſſione fit. Neque enim hęc eſt tam parui momenti, vt Soto in pręſenti putauit quandoquidem ſufficit ad peccandum moraliter, ſi fiat ſine cauſa, vt ſect. præced. oſtenſum eſt. Hic autem videtur fieri ſine cauſa, quia ſi aliqua eſſet, maximè propter ſalutem ipſius pœnitentis: ad hunc autem finem non eſt neceſſaria, vt declaratum eſt. Tandem hinc fit, vt illa ratio periculi, quam Soto ponderauit, nulla eſſe videatur, ſcilicet, quia ipſi complices (ait) huic periculo ſe expoſuerunt: hęc, inquam, ratio non videtur conuincens. Nam vel eſt ſermo de periculo iuſtæ infamationis, & hoc nullum eſt quia negamus alium poſſe iuſtè reuelare, alioqui ſupponitur quod probandum eſt: aut eſt ſermo de periculo infamationis iniuſtæ, & hoc nihil refert, nec excuſat alium, quominus teneatur talem infamationem cauere.

4. Reſponſio cõtraria ſententia.

Licitum eſſe complicis perſonam explicare, vbi neceſſarium fuerit.

ASSERTIO I.

VT ergo diſtinctiùs hanc rẽ probemus, diſtinguamus hìc duo ſcilicet, licere & teneri integrè cõfiteri explicãdo perſonã cõplicis, ſi neceſſe ſit. Primum ergo aſſerimus hoc licere. Vt autem proprium fundamentum huius rei intelligatur, & iuxta illud explicatæ

5. Explicatur fundamentum vera ſententia.

catæ rationes adductæ robur accipiant, aduertendum eſt,quod ſuprà ex D.Thoma notauimus, non ſemper eſſe intrinſecè malum, nec contra legem naturalem peccatum proximi occultum alteri dicere, ſed tunc ſolùm quando ſine rationabili cauſa id fit, aut ex intentione infamandi proximum: nam ſi hæc intentio deſit, & alioqui intercedat ſufficiens cauſa; detractio erit materialis, non formalis, quæ per ſe non eſt mala, nec iure naturæ prohibita. Vt ergo in caſu, de quo loquimur, conſtet an liceat, necne, in propria confeſſione, ob integritatem eius, peccatum alterius dicere, videndum ſupereſt, an detractio illa formalis, vel materialis ſit. Nam ſi eſt formalis, nunquam licet: ſi verò eſt tantùm materialis, licita eſſe poteſt. In quo vlteriùs omnes tanquam certum ſupponimus, non eſſe detractionem formalem ex parte intentionis loquentis, quia non intendit proximum infamare, ſed ſuum peccatum confiteri: nam ſi illud prius intenderet, non eſt dubium quin ex eo capite eſſet peccatū mortale,& cōfeſſio eſſet nulla, & ficta. Supponenda ergo eſt illa honeſta intētio: ſolùmq; ſupereſt explicādum, an cauſa iuſta & legitima intercedat.

6. *An cauſa iuſta & legitima intercedat.* Quod vt explicemus, aduerto vlteriùs, quanuis præceptū poſitiuum non poſſit per ſe derogare præcepto naturali, ſi materia eius, & circunſtantiæ neceſſariæ in eodem ſtatu maneāt:ſæpe tamē fieri poſſe, vt ratione præcepti poſitiui mutentur materiæ, vel circunſtantiæ præcepti naturalis, ita vt ex præcepto poſitiuo oriatur cauſa ſufficiens honeſtādi actionem, quæ alioqui per ſe facta ſine vlla cauſa, fuiſſet contra rationem. Commune exemplum eſt de homine dānato ad mortem per priuationem alimenti neceſſarij, qui poteſt licitè (iuxta probabilem opinionem, licèt dubiam)non comedere,etiamſi ab amico occultè offeratur, vt iuſta ſententia in eo impleatur, quæ ſententia eſt veluti quædam humana lex,cùm autem illa ſecluſa, non eſſet licitum non comedere. Idem multi cenſent de monacho Carthuſienſi, qui poteſt licitè vſque ad mortem ſtatutum nō comedendi carnem ſeruare,& in aliquo caſu eam non comedere,in quo, ſecluſo ſtatuto & profeſſione talis regulæ, id cenſeretur eſſe contra præceptum naturale ſeruandi vitam. Et in materia de qua agimus, ſecluſa inſtitutione confeſſionis, ſæpe eſſe nonnullum peccatum dicere alteri peccatū occultiſſimum, etiam propriū, ſine alia cauſa vel ratione: poſita autem inſtitutione huius ſacramenti,quanuis poſitiua,reſultat ſufficiens cauſa, vt propter integritatem confeſſionis id fieri poſſit ſine infamatione propria formali,ſed materiali tantùm. Et ex his quæ de ſigillo diximus,conſtat,ex eadem inſtitutione reſultare in multis caſibus legitimam cauſam aliquid faciendi, vel prodigendi vitam,quod aliàs eſſet per ſe malū ſine tali cauſa factum.Sic ergo in præſenti dicimus,ex lege confeſſionis, quanuis poſitiua, oriri legitimam & ſufficientem cauſam, ratione cuius accuſatio proprij delicti cum manifeſtatione complicis nō eſt formalis detractio,ſed materialis tantùm. Ex quo manifeſtè ſequitur: talem detractionem non eſſe per ſe malam, & conſequenter eſſe licentiam in tali caſu.

Quomodo ex lege confeſſionis oriatur cauſa legitima declarandi complicem.

7. *Primò ex natura iuſti iudicij.* Solùm ſupereſt vt declaremus quomodo ex lege cōfeſſionis oriatur illa cauſa legitima.Hoc autem variis modis declarare poſſumus. Primò, ex ratione & natura iuſti iudicij, ſub qua hoc ſacramentum inſtitutum eſt ab eo, qui poteſtatem habuit: & ideo poſita inſtitutione, illi veluti iure ſuo debentur omnia quæ ad iuſtum iudicium conſequuntur: in omni autem iudicio,qui eſt ſocius criminis,hoc ipſo ratione delicti fit ſubditus iudici exercenti iuriſdictionem in tali iudicio,quantùm ad hoc,vt poſſit inquirere,& integrè cognoſcere peccatum ſui ſubditi, etiamſi id fieri non poſſit,niſi ſimul,& quaſi in obliquo cognoſcendo perſonam cum qua peccauit. Vnde in foro etiam exteriori,qui habet ius accuſandi aliquem,poteſt illum de tali delicto in indiuiduo accuſare,etiāſi neceſſe ſit perſonā cōplicis indicare teſtis:& etiā legitimè interrogatus,tenetur reſpōdere,& reus ipſe poteſt crimē ſuum dicere coram iudice legitimè interrogante,etiamſi delictum tale ſit, vt habeat coniunctam aliam perſonam. Et ratio eſt,quia hæc iuriſdictio cadit ſupra hoc crimē,quale ipſum eſt;ipſū autē tale eſt,vt per ſe habeat cōiunctas has circunſtantias, & ſine illis perfectè cognoſci aut iudicari non poſſit. Et ideo, qui habet ius cognoſcēdi delictū,habet etiā ius cognoſcēdi tales circūſtantias:ſicut qui habet ius cognoſcēdi relationem,habet ius cognoſcēdi terminum. Et pari ratione, qui voluntariè ſe fecit ſocium talis criminis, voluntariè etiam ſe ſubdit (quantum in ipſo eſt) cognitioni talis iudicij, ſi ad perfectionem iudicij,& ſententiæ in eo ferendæ neceſſaria ſit. Eſt autem hoc ſacramētum inſtitutum per modū iudicij:ergo ex illo intrinſecè naſcitur cauſa intrinſeca & rationabilis manifeſtandi integrè totum delictū, etiamſi perſona complicis à iudice cognoſcenda ſit, quia ad hoc ipſum habet ius ex vi talis inſtitutionis. Vnde quod Soto dixit, complicem delicti voluntariè ſe expoſuiſſe huic periculo,propriùs & veriùs dicetur cōplicē volūtariè ſe ſubdidiſſe tali cognitioni in tali foro, quia voluntariè ſe fecit circunſtantiam talis delicti:& ideo nulla illi fit iniuria, ſi ad illud iudicium hoc modo afferatur. Et eodem modo accipit vim illa ratio,quòd pœnitens vtitur iure ſuo:nam quatenus in hoc foro eſt accuſator,habet ius integrè accuſandi delictum. Et eadem ratione iudex ratione ſuæ iuriſdictionis habet ius interrogandi ſpeciem delicti,& pœnitens,quatenus eſt reus,& teſtis legitimè interrogatus,habet etiā ius ſimpliciter reſpondēdi,& declarādi veritatē:rectè ergo dicitur vti iure ſuo,quidquid ſit de alterius perſonæ manifeſtatione,quæ materialis eſt,& quaſi accidētaria:maximè cū per accidēs ſit,quòd à cōfeſſore talis perſona cognoſcatur,necne.

8. *Secundò ex reuerentia debita ſacramento.* Secundò,poteſt hoc ipſū magis practicè declarari ex reuerentia debita tali ſacramento: poſita enim illius inſtitutione,maioris momenti eſt,vt cum debita reuerentia tractetur,& in ſua puritate ac integritate conuerſetur, quàm quòd vnius complicis peccatum vni ſacerdoti ſub tali ſigillo occultetur,aut reueletur. Et in hoc ſenſu verè dicebatur ab aliis, talem infamationem complicis leuem eſſe, non quòd abſolutè ſumpta,vel ſine cauſa facta non ſit res grauis, ſed quòd, comparatione facta ad bonum ipſius ſacramenti,parui momenti ſit:ſicut ſuprà de ſigillo dicebamus, poſita inſtitutione ſacramenti, maioris momenti eſſe ſeruare ſecretum ſigilli, quàm tueri ab incendio integram ciuitatem:quā maius eſt bonum ipſius ſacramenti, in cuius comparatione aliud paruum eſt,licèt in ſe ſit magnum. Quòd verò hoc pertineat ad bonum ipſius ſacramenti, & per ſe videtur manifeſtum:quia hæc integritas neceſſaria per ſe eſt ad perfectionem huius iudicij.Et moraliter declaratur, quia aliàs frequenter,& ex occaſionibus ſæpe occurrentibus,& veluti per ſe coniunctis cum modo peccandi hominum, oporteret dimidiare confeſſionem,& multa peccata tacere.Vt v.g.non poſſent vir & vxor confiteri peccata, quæ inter ſe committunt, moraliter & regulariter loquendo: quia cognoſcuntur à confeſſore, & vnus cōfiteretur lapſum alterius,

& ſimilia, quod certè maximum incommodum eſt. A Item, quia inde poſſent praui homines occaſionem ſumere grauiſſima peccata committendi, ea occaſione, quòd vterque ratione alterius mutuò excuſabuntur ab obligatione confitendi: conſiderato ergo bono ipſius ſacramenti, ex illo ſumitur ſufficiens cauſa, vt illa cenſeatur detractio materialis, & non formalis.

9. *Tertiò ex vtilitate pœnitẽtis.*

Tertiò, poteſt hæc cauſa explicari ex parte ipſius pœnitentis, & ſpiritualis vtilitatis eius, quæ licèt per ſe ſola fortaſſe non ſufficeret, vel ſaltem in dubium reuocari poſſet, tamen adiuncta aliis, multùm profectò confert. Hæc autem vtilitas non debet eſſe ſola neceſſitas ſacramenti, vel vitandi peccatum contra præceptum confeſſionis, ne videamur petere principium, aut ſupponere quod probandum eſt, vt obiiciebatur: ſed præter hæc conſiderari poteſt ſpiritua- B lis fructus, qui eſſe poteſt in ipſa confeſſione talis delicti integri, & prout in re ipſa factum eſt: nam, moraliter loquendo, inde creſcit pudor, & dolor de tali peccato: vnde moraliter etiam ſperari poteſt, vt creſcat fructus ex opere operato, qui certè eſt maioris momenti, quàm fama complicis circa vnum confeſſorem, ſub tanto ſecreto. Accedit prætereà, quòd cum hac integritate coniuncta eſt ſatisfactio ſacramentalis pro tali delicto impoſita, cuius fructus etiã eſt maximi momenti. Deniq; accedit ipſa realis executio, ſeu obſeruantia diuini præcepti, abſque excuſatione, quæ per ſeſe etiam eſt magnum bonum: tum propter honeſtatem ipſius actionis: tum etiam propter pacem conſcientiæ quam affert, dum liberatur homo ab illo onere, & obligatione iterum confitendi. C Vnde etiam eſt magna cõſideratione dignũ, quòd, ſi obligetur pœnitens ad occultandum perſonã complicis in confeſſione, moraliter loquendo obligabitur ſæpe ad bis confitendum peccatum ſuum: ſemel ſub aliqua ratione generali, & iterum ſub aliqua ſpeciali, vt v. ſi g. quis cum matre deliquit, priùs quando cõfeſſor matrem agnoſcit, tenetur ſaltem confiteri illicitum concubitum, vt etiam alterius ſententiæ Auctores fatentur; poſtea verò, nacta occaſione, tenebitur iterum confiteri impium inceſtum, quod profectò magnum grauamen eſt. Hoc igitur ſenſu optimè etiam hìc applicatur principiũ illud, quòd vnuſquiſque magis tenetur ſibi prouidere, quàm alteri, cæte- D ris paribus, nedum vbi eſt tanta diſparitas: nam pœnitens ſic confitendo, & animæ ſuę prouidet, vel in neceſſariis, vel certè in rebus maximè vtilibus, atque etiam ſuo pudori, & ſuæ famæ aliquo modo ſubuenit, ne ſæpius & multis ſe prodere cogatur.

10. *Corollarium primum. Licere pœnitenti aperire complicem.*

Ex hoc igitur diſcurſu manifeſtè cõiungitur (vt opinor) licitum eſſe pœnitenti ſic confiteri integrè, etiãſi perſona complicis in notitiam confeſſoris deueniat. Soluitúrque manifeſtè præcipuũ fundamentũ contrariæ ſententiæ, quia cùm oſtenſum ſit illam detractionem non eſſe formalem, ſed materialem, planè ſequitur non eſſe contra naturale præceptum: nam talis detractio non eſt prohibita lege naturæ. E Et ita hìc etiam reuera non concurrunt duo pręcepta, poſitiuum, & naturale, ſeſe inuicem impedientia, vt propterea præferendum ſit naturale præceptum; quia poſita inſtitutione ſacramenti, mutatur materia præcepti naturalis, quia detractio, quæ aliàs eſſet formalis, fit materialis: idcóque verè tunc non concurrit naturale præceptum, nec violatur ex tali modo confitendi. Quo fit etiam, vt non rectè hìc accommodetur illud principium, *Non ſunt facienda mala vt inde veniant bona*: quod aliqui obiiciunt. Primo quidem, quia illud intelligendum eſt de malo culpæ: quia malum pœnæ ſeu detrimentum aliquod ſæpe fieri poteſt propter aliquod bonum: tum etiam, quia ibi propriè non fit malum alteri, vt inde veniat bonum: ſed fit aliquod bonum, permittendo nonnullum detrimentum, quod inde ſequitur proximo: quod ſæpiſſimè licet, vt per ſe notum eſt.

Teneri pœnitentem manifeſtare complicem.

ASSERTIO II.

Atqve hinc vlteriùs infertur ſecundò, non ſolùm licere, ſed etiam teneri pœnitentem integrè confiteri peccatum, vel circumſtantiam neceſſariam, cum prædicta complicis manifeſtatione. Probatur: quia præceptum de integritate confeſſionis per ſe obligat: ergo quoties nulla legitima excuſatio interuenit, homo tenetur illud complere: hìc autem nulla ſufficiens excuſatio interuenit, quandoquidem licitè poteſt id fieri, vt oſtenſum eſt: ergo actualiter obligat præceptum de integritate. 11.

Obiect. Dices, Sæpe poteſt homo excuſari illicite ab integritate ſeruanda, quanuis etiam poſſit licitè illam omittere ſi velit, vt ſi quis timet ſacerdotem reuelaturum confeſſionem ſuam, poteſt licitè illa omittere, quæ afferent infamiam, & nihilominus, ſi velit, poteſt integre confiteri. Sæpe etiam, quando inter duo præcepta (vt ſic dicam) inceditur, ita eſt res anceps & dubia, vt detur licita optio hoc, vel illud faciendi, v. g. curare infirmum vel audire ſacrum in die feſto.

Diluitur. Reſpondetur ad priorem partem, illud accidere, & in his quæ ſunt extrinſeca, & per accidens & quæ ſpectant ad commodũ ipſius pœnitẽtis, cui poteſt ipſe credere, vt patet in exemplo adducto: hìc autem neutrum eorum cõcurrit. Nam illa infamia, quæ præcisè prouenit ex cõfeſſione, & ſub eius ſigillo manet, non eſt extrinſeca, neque per accidens reſpectu talis peccati, ſed potiùs eſt per accidens, quòd confeſſor cognoſcat perſonã complicis néc ne, cuius detrimentum neque ad ipſũ pœnitentem pertinet, neque eſt tanta æſtimatione dignum, vt poſſit licitè præferri integritati confeſſionis. Vnde patet reſponſio ad alteram partem: nam illud ad ſummum procedit, quando eſt tanta æqualitas inter illas duas actiones, vt habeat locum tale arbitrium: in præſenti autem reuera non eſt talis æqualitas, ſed multùm excedit cauſa ſacramenti. Addo verò, etiam in aliis rebus raró interuenire talem æqualitatem niſi ex ignorantia, ſeu ex diuerſitate opinionum probabilium. Quo modo hìc etiam dicemus poſſe aliquem, ſi velit, adhærere priori opinioni, & rationi illius excuſari ab hac obligatione: non enim poſſumus negare quin opinio illa probabilis ſit, cùm habeat Auctores graues, & rationes probabiles: hoc autem eſt per accidens propter ignorantiam: nos autem per ſe loquimur.

12. *Corollarium tertium. Hoc procedere etiam in confeſſione voluntaria. Diſtinctio Cani reiicitur.*

Tertiò colligitur ex dictis hanc obligationem non ſolùm habere locum in confeſſione neceſſaria, ſed etiam in voluntaria. Et ideo impertinẽs eſt diſtinctio Cani de cõfeſſione facta in articulo mortis, vel extra illum. Aut enim tale peccatum, vel circumſtantia cum illo incommodo complicis eſt de integritate confeſſionis, aut non: ſi eſt, ergo in omni confeſſione explicanda eſt: quia, licèt fortaſſe vſus confeſſionis hìc & nunc voluntarius ſit, tamen ſuppoſito tali vſu integrè confiteri neceſſarium eſt. Si verò talis circumſtantia non eſt de integritate, etiam in articulo mortis non erit: quia non eſt minùs tũ cauendũ infamare proximum, quàm antea: neque integritas confeſſionis alia eſt in articulo mortis, quàm in quacunque alia confeſſione. Quapropter nulla eſt ſpecialis neceſſitas in articulo mortis: quia tunc etiam poteſt ſufficere ad ſalutẽ integritas formalis. *Obiect.* Dices, occurrere tunc peculiare

culiare incommodum; nimirum periculum nunquam amplius confitendi illud peccatum, ſi tunc non declaretur. Reſpondetur, hoc nõ afferre nouum aliquod detrimentum ſpirituale, nec nouam præcepti diuini tranſgreſſionem: quia totum illud per accidens eſt, quatenus ex futuro euentu pendet, ſed ſolùm eſt attendenda præſens excuſatio. Quapropter, ſi rationes aliæ per ſe nõ ſufficerẽt ad excuſandum à detractione formali, & ad obligandum ad ſeruandam integritatem, illa circunſtantia articuli mortis parum profectò ad vtrumque conferret. Tandem, quia rationes factæ per ſe ſufficiunt, ideo non ſolùm in confeſſione neceſſaria, ſed in quacunque voluntaria prædicta excuſatio locum habet.

Soluitur.

13. *Dubium.* Sed quæres, eſto hoc verum ſit, ſuppoſito quòd fiat confeſſio, an teneatur homo ſaltem differre confeſſionem non neceſſariã, nec conſequenter cogatur perſonam complicis explicare. Reſpondeo in primis, non ſolùm in extrema neceſſitate, verùm etiam quoties interueniet obligatio præcepti poſſe, & debere cõfiteri, & cõſequẽter integrè confiteri, neq; excuſari ab obligatione confitendi, v. g. ſemel in anno, aut ſi Euchariſtia ſit neceſſariò recipienda: non excuſari, inquam, ſolùm propter vitandum illud nocumentum proximi: quia, vt ſæpe diximus, eſt materialis detractio tantùm, & non eſt res tanti momenti, vt propter illam ſolam omittendus ſit vſus neceſſarius huius ſacramenti. Imò vlteriùs addo, etiamſi confeſſio nõ ſit in præcepto pro tali tẽpore, non eſſe obligãdum peccatorem, vt multo tempore differat confeſſionem, & fortaſſe perduret in ſtatu peccati propter vitandum hoc incommodum cõplicis: ſed prudenti arbitrio hoc iudicandum eſſe, iuxta regulas charitatis: quia iuſtitia hîc non obligat, cùm ſupponamus hîc non eſſe detractionem formalem. Itaque, ſi vno die, vel altero differendo confeſſionem, ſperaretur confeſſor, cui ſine notitia complicis poſſet fieri integra confeſſio, charitas obligabit ad ſpectandum illum: tamen, ſi neceſſaria eſſet dilatio longi tẽporis, aut nimia intermiſſio vtilis frequentiæ conſuetæ, nõ cẽſeo eſſe obligandos pœnitentes, vt cũ tanto incõmodo ſpirituali præueniant, & vitent illud incommodum proximi de ſola infamia non admodum graui. Nam etiam Medina, loco ſuprà citato, agens de quærendo confeſſore, qui nõ agnoſcat cõplicem, ſolũ dicit latiùs eſſe illum quærere. Imò Gerſon in ſerm de Pœnitentia in cœna Domini, conſiderat. 4. §. *Fiat integrè*, apertè dicit hoc eſſe cõſiliũ, nõ præceptũ. Quãquã enim hoc ſimpliciter verum nõ ſit, vt in principio ex cõmuni ſententia ſuppoſuimus, habet tamen locum, vt Corduba notauit, quando illa mutatio confeſſoris fieri non poteſt ſine nimia difficultate, & graui incõmodo: quia charitas non obligat cum tanto diſpendio vitare damnum proximi, ſed tantùm cùm facilè fieri poteſt. Sic ergo in præſenti dicimus de dilatione confeſſionis, ſeruata proportione.

Enodatur. *Medin.* *Gerſon.*

14. *Dubium deciditur.* Vltimò declarandum ſupereſt, quod in vltima cõfirmatione prioris ſententiæ quærebatur, quid dicendum ſit quando pœnitens non poteſt integrè & ſpecificè explicare peccatũ ſuũ, niſi manifeſtãdo confeſſori occultum peccatum perſonæ, non quia illa fuerit ſocia criminis ipſius pœnitentis, ſed ſolùm quia fuit obiectum peccati eius, vt ſi filius det venenum matri grauidæ ex prauo concubitu, aut ſi infamet illam, vel aliquid ſimile. Nullus enim ex dictis Auctoribus expreſsè de hoc loquitur, præter Soto, qui etiã in hoc caſu dicit manifeſtãdum eſſe integrè peccatum proprium, etiamſi neceſſe ſit manifeſtare alienum: imò hac occaſione addit, etiamſi manifeſtãdum ſit peccatum alterius in ſola confeſſione cognitum, integritatem dictam ſeruandam eſſe. Sed in hoc particulari caſu ſuprà hoc iudicauimus improbabile: nunc autem generaliter etiam cenſemus illam ſententiam nimis rigoroſam. Dico ergo, in hoc caſu non debere pœnitentem alienum peccatum manifeſtare, etiamſi neceſſe ſit aliquam ſpeciem criminis non declarare, exiſtimoque Doctores antiquos non ſine cauſa locutos eſſe ſpecialiter de complice, non de alia perſona: vnde quoad hanc partem ſententia hæc maiori Doctorum auctoritate nititur. Ratio verò eſt, quia hîc ceſſant cauſæ illæ, quæ reddebant detractionem illam materialem: erit ergo formalis, & ſic intrinſecè mala: & ita procedunt optimè reliqua fundamenta prioris ſententiæ. Antecedens declaratur: nam in primis ceſſat hîc ratio ſumpta ex natura iudicij: quia quando perſona non eſt ſocia criminis, nullo modo voluntate ſua ſe immiſcuit peccato alterius, & conſequenter nec ex vi ſui peccati ſe ſubiecit iudicio, vel cognitioni alterius, & ideo ex hac parte nullum ius, nullámve iuriſdictionem directè, vel indirectè habet iudex ad cognoſcendum tale peccatum, vel pœnitens ad accuſandum peccatum ſuum, implicando, vel potiùs explicando peccatum alterius. Ceſſat etiam alia ratio ſumpta ex reuerentia ſacramenti: tum quia hic caſus eſt rariſſimus, & ex illo non poteſt ſumi occaſio moralis occultãdi peccata: tum etiam quia maior reuerentia eſt, vt integritas ſeruetur rationabili modo: nulla autem ratio patitur, vt is qui inuitus recepit vnam iniuriam, poſtea nouũ detrimentum accipiat ex cõfeſſione eiuſdem, qui iniuriam intulit, ſolùm propter integritatem confeſſionis illius. Vnde etiam ceſſat tertia cauſa ſumpta ex vtilitate pœnitentis, ipſe enim debet ſuſtinere onus, & reportare incommodum, ne alius incurrat detrimentum, cùm ipſe ſolus volũtate ſua & ſine alterius cooperatione totum illud delictum commiſerit.

Obſeruandum verò eſt, vt in huiuſmodi caſu pœnitens confiteatur ſuum peccatum quantùm poteſt, 15.
ſine explicatione perſonæ in particulari: vt ſit perſona offenſa eſt, pater dicat ſe offendiſſe tali modo perſonam valde ſibi coniunctam, & ſic de aliis. Illud etiã obſeruatione dignum eſt, ſæpe eſſe neceſſarium explicare perſonam ad declarandam circunſtantiam aliquo modo diminuentem, vt in dicto exemplo, ſi quis infamauit alium, & addat ſe vera dixiſſe, quanuis iniuſtè, illud additum determinat peccatum ac circũſtantiam minoris malitiæ: quia grauius eſſet peccatũ, ſi fuiſſet falſum teſtimonium: & ideo tunc facillime excuſari poteſt aliquis ab explicatione talis circunſtantiæ cum detrimento tertiæ perſonæ: quia quanuis peccatum ſimpliciter dicatur, confeſſor intelligit, vt minimum habere illam malitiam, quod ſatis eſſe poteſt. Et in hoc nulla eſt difficultas: quia circunſtantiæ minuentes non ita ſunt de neceſſitate confeſſionis, ſicut aggrauantes. Idem verò cenſeo de aggrauantibus, addendo etiam nouam ſpeciem propter rationes adductas.

SECTIO III.

Vtrùm teneatur confeſſor ſeruare ſub ſigillo peccatum complicis, & non vti illa ſcientia, etiam in bonum pœnitentis ſine licentia eius.

VIDERI poteſt ſigillum confeſſionis non extendi ad perſonam complicis: quia obligatio ſigilli ſolùm impoſita eſt in gratiam pœnitentis, & in fauorem eius. Item, quia complex nullum ſecretum commiſit 1.

ſit ſacerdoti: ergo, licèt fortaſſe ex lege iuſtitiæ de non infamando proximo, teneatur ſacerdos non reuelare peccatum complicis, non tamen ex obligatione ſecreti, cùm illi nullum fuerit ſecretum à complice commiſſum: ergo neque ex obligatione ſigilli, quod rationem ſecreti includit, vel ſupponit. Aliunde autem apparet, etiam ex licentia pœnitentis non poſſe ſacerdotem loqui de peccato complicis: quia ex eo quòd talis notitia per ſolam confeſſionem ad ſacerdotem peruenit, eſt notitia ſacra, & ſacramentalis, quam propterea violare non licet. Ex eo verò, quòd tale peccatum pertinet ad alterum, & non ad pœnitentem, non poteſt ſufficere licentia eius: quia, vt ſuprà dicebam, pœniens dando licentiam, non diſpenſat in præcepto, ſed cedit iuri ſuo, vnde fit, vt reſpectu illius ceſſet materia præcepti, quando ipſe dat facultatem. At verò reſpectu alterius non poteſt ipſe cedere iuri illius: ergo, quamuis det licentiam, non mutatur materia, & conſequenter nec ceſſat obligatio præcepti.

Prima aſſertio.

2. *Teneri ſacerdotem ſub ſigillo.* *Scot.* *Gabr.* *Palud.* *Richard.* *Sot.* *Ledeſm.* *Syluest.*

NIhilominus dicendum primò eſt, eodem ſigillo teneri ſacerdotem ad ſeruandum ſecretum circa peccatum complicis, quo circa perſonam pœnitẽtis. Hæc eſt communis ſententia in 4.d.21. vbi Scotus q.2.§. *De quid dico*, Gabr. art.3. dub.2. Palud. q.3. art.2. concluſ.1. Richard. art.4. q.4. Soto diſt. 18. q.4. art.5. & Relect. de Secreto, membr.3. q.4. Ledeſm. 2.p.4.q. 10. art.5. Syluest. verb. *Confeſſor*, 3. q.6. Deniq; Doctores omnes citati ſect. præced. ſupponũt hanc obligationem in confeſſore, vt pœnitens poſſit peccatum complicis in confeſſione reuelare: quia ſi timeat confeſſorem reuelaturum complicem, omnes Doctores negant licere tunc complicẽ reuelare, etiamſi neceſſe ſit peccatum propriũ non integrè dicere: at verò, ſi confeſſor non obligaretur ſub ſigillo reſpectu complicis, nulla poſſet eſſe ſecuritas, neq; infamatio proximi per ſe tegeretur hoc ſigillo, vt in præcedentibus ſectionibus ſupponebamus. Et ferè hæc eſt ratio à priori huius veritatis: nam omnia illa quæ ſunt neceſſaria ad integram confeſſionem faciendam, cadunt ſub ſigillum: ſed vnum ex iis neceſſariis eſt perſona complicis: ergo. Minor ſupponitur ex facto ipſo. Maior verò conſtat ex ſuperiùs dictis: nam ſigillum ad hoc præcipuè ordinatur, vt pœnitentes liberè & ſine timore poſſint integrè confiteri. Vnde hoc confirmat Scotus: quia etiam pœnitens vult famam perſonæ cum qua peccauit, cuſtodire ſicut ſuam: ergo etiam ex hoc capite inducitur ſigillum.

Ratio à priori.

3. *Obiect.* Dices: Ergo ſi pœnitens, ex ignorantia vel malitia reuelaret peccatũ proximi ſine neceſſitate: quia poterat optimè confiteri peccatum ſuum ſine reuelatione alterius, tunc non teneretur confeſſor ad ſigillum: quia iam tunc illa notitia complicis non datur propter integritatem confeſſionis. *Soluitur.* Reſpondetur, negando ſequelam: quia ſatis eſt, quòd de facto manifeſtatio peccati alterius fiat quaſi cõiunctim, & obliquè ad manifeſtandum peccatum proprium: nam eo ipſo totum illud eſt pars confeſſionis propriæ: quòd autem hoc prudenter fiat necne, ſeu quòd poſſit aliter fieri, non impedit obligationem ſigilli, vt ſuprà in ſimilibus dixi: quia hæc obligatio oritur ex confeſſione prout actu fit: non prout fieri deberet, aut poſſet: aliàs nunquam poſſent pœnitẽtes eſſe ſecuri de ſigillo orto ex confeſſionibus ſuis. Et in propoſito eſſet contra rationem, vt propter imprudentiam, vel malitiam pœnitentis obligatio ſecreti reſpectu complicis minueretur, cùm aliàs maior iniuria ei fiat, imò tunc ſolùm fiat, quando peccatum eius ſine cauſa reuelatur.

Nihilominus tamen neceſſarium eſt, vt peccatum alterius reueletur, vt pars confeſſionis propriæ ipſius pœnitentis, ſeu tanquam quid pertinens ad illam: 4.
nam ſi aliquis cum propriis peccatis ſolùm concomitanter diceret etiam aliena, tũc illa peccata aliena in rigore non manerẽt ſub ſigillo: quia nullo modo pertinerent ad excuſationem pœnitentis: & ſola concomitantia nõ ſufficit ad ſigillum, vt ſuprà diximus, neque dicere aliquid huiuſmodi, eſſet dicere peccatum complicis, ſed alterius perſonæ omnino diſparatæ, nihilque per ſe pertinentis ad peccatum pœnitentis: quod autem huiuſmodi eſt, non eſt materia ſigilli: quia nullo modo eſt materia confeſſionis, neque directè, neque obliquè: peccatum autem complicis, quatenus tale eſt, ſaltem obliquè eſt materia confeſſionis propriæ, & ideo eſt materia ſigilli. Vnde etiam confirmatur concluſio ex Paludano: quia ex reuelatione peccati complicis poſſet facilè prodi peccatum pœnitentis, vel ſuſpicio de illo generari: ſed ſigillum obligat ad vitãdum omne illud quod huiuſmodi eſt: ergo. Tandem ex reuelatione cõplicis fieret oneroſa confeſſio, & ab illa quoad hanc partem homines retraherentur. Et ita facilè reſpondetur ad primã rationem dubitandi in principio poſitam. Nam hoc ſigillum reſpectu complicis non naſcitur ex commiſſione eius, ſed ex commiſſione pœnitentis: ſicut etiam extra confeſſionem, poſſum ego teneri ad ſeruandum ſub ſecreto naturali peccatum Petri, licèt ipſe non dixerit, ſed Paulus ſub tali ſecreto: vnde, ſi ego tale ſecretum in publicum proferam, poſſum quidem peccare in Petrũ contra iuſtitiam, illum infamando de re occulta: in reuelatione autem ſecreti non tam Petrum, quàm Paulum offendere, qui illud commiſit. Ita ergo eſt ſuo modo in præſenti.

Secunda aſſertio.

HINC ſecundò dicendum eſt, non eſſe licitum confeſſori vti ſcientia peccati complicis ad aliquem vſum, quo poſſit eius perſona prodi ſine licentia pœnitentis. 5. *Non poſſe confeſſorem vti notitia ſine licentia pœnitentis.* Hoc etiam eſt certum & commune apud citatos Doctores, ſequiturque euidẽter ex priori aſſertione: quia omnis fractio ſigilli eſt ſemper mala: ſed quacũque ratione, aut quouis vſu talis notitiæ prodere perſonam complicis ſine licentia pœnitẽtis, eſt frangere ſigillum: ergo ſemper eſt mala. Sicut ſuprà dicebamus de vſu cognitionis per confeſſionem acquiſitæ reſpectu ipſius pœnitẽtis, nam quacunque ratione locutio, vel quilibet alius vſus redundet in proditionem, ſeu ſuſpicionem perſonæ pœnitentis, & ſine licentia eius, eſt reuelatio ſigilli: idem ergo eſt, ſeruata proportione, reſpectu complicis. Atque hinc ſequitur, ex vi illius notitiæ, non licere cõfeſſori loqui de tali peccato complicis etiam cum ipſomet complice, nedum cum aliis. Primò quidem: quia ſicut ſigillum obligat ad non loquendum de peccato pœnitentis cum ipſomet pœnitente: ita etiam ad non loquendum de peccato complicis cũ ipſo complice. Secundò & maximè, quia loquendo cum complice, reuelat confeſſionem pœnitentis, quia oſtendit alteri illam notitiam, quam in ſola confeſſione accepit, quod eſt directè contra ſigillum, ſiue complex intelligat ſacerdotem loqui ex notitia cõfeſſionis, quod frequentiùs accidet, ſiue id non intelligat, ſed ſolùm ſacerdotem ſcire peccatum ſuum, quod in re ipſa non niſi per alterius confeſſionem agnouit: nam hoc per ſe ſufficit ad fractionem ſigilli. Neque ad hoc honeſtandum ſufficit, quòd confeſſor id faciat in bonum pœnitentis,

pœnitentis,vel ipſius complicis:quia propter nullum finem, quantumuis bonus appareat,frangendum eſt ſigillum.

Qui vſus intelligatur in aſſertione ſuprà poſita.

6. Propterea verò loquutus ſum de vſu,quo manifeſtatur aliquo modo perſona complicis, & peccatum eius: quia ſi talis eſſet vſus,vt nullam omnino manifeſtationem ſecum afferret, neque aliis, neque ipſimet complici, talis vſus non eſſet contrarius ſigillo, ideóque nec per ſe malus eſſet,ſed ex bono fine prudenter factus honeſtari poſſet. Hoc manifeſtum eſt ex dictis diſputatione præcedente, vbi etiam reſpectu ipſiuſmet pœnitentis diximus non eſſe prohibitum omnem vſum notitiæ per confeſſionem comparatæ:ſed illum tantùm, qui vel eſt contra ſigillum, vel contra iuſtitiam, vel charitatem reſpectu pœnitentis,vel alterius:ergo à fortiori idem dicendum eſt de vſu eiuſdem notitiæ reſpectu complicis, quandoquidem ſigillum magis per ſe & directè obligat reſpectu complicis, quàm reſpectu alterius. Ratio verò eſt, quia ſi talis vſus non eſt contra ſigillum,vt reuera non eſt, nullum relinquitur diuinum,vel naturale præceptum, contra quod ſi talis actio vel vſus: quia ſupponimus excludi omnem extrinſecam inordinationem contra charitatem, vel iuſtitiam, denique talem eſſe vſum, qui poſſit prodeſſe, & nemini obeſſe: intrinſecè enim, & ex vi huius ſacramenti non poteſt aliud præceptum excogitari,cui talis vſus repugnet, neque aliqua eius probabilis ratio reddi poteſt. Nam,licèt notitia per ſacramentalem confeſſionem comparata ſit, non eſt contra reuerentiam huic ſacramento debitam, illa poſtea vti in bonum finem ſine vlla iniuria, vel grauamine ipſius confeſſionis, prout in illo caſu fit:quia hoc ipſo quòd nulla eſt,vel minima reuelatio etiam indirecta,nullum eſt grauamen ipſius confeſſionis; neque eſt vnde fiat onerosa aut difficilis:& eo ipſo quòd per eam intenditur bonum,& non malum, nulla etiam fit iniuria ſacramento.Tandem exemplis id conſtat:nam in primis vti tali notitia ad orandum pro huiuſmodi complice,optimum ſine dubio eſt.Idémque eſt,ſi ea vtatur confeſſor ad ei conferendum quodcunque beneficium,quo poſſit ille ſpiritualiter iuuari,etiamſi nec intelligat,nec ſuſpicetur propter eam cauſam à ſacerdote fieri:vel etiamſi poſſet impedire occaſionem vel periculum peccandi, nulla etiam data ſuſpicione: idemque eſſet ſi peccatum vergeret in damnum tertij,& ſimili prudenti modo poſſet illud impedire, vt ſatis in ſuperioribus in ſimilibus caſibus explicatum eſt. Addenda verò hîc eſt limitatio ſuperiùs poſita, nimirum hoc procedere ex natura rei,ſeu ſacramenti,& ſecluſa prohibitione poſitiua:nam etiam hic vſus poſſet aliquando per illam prohiberi vel limitari, vt de facto limitatus, & prohibitus eſt à S.D.N.Clemente VIII.quoad exteriorē gubernationem.Quam prohibitionem extendendam cenſeo etiam ad cognitionem complicis: nam licèt ſolùm loquatur de *illa notitia,quam de aliorum peccatis in confeſſione habuerunt* confeſſores:quæ verba poſſent ad ſolos ipſos pœnitentes,& eorum peccata referri; tamen ſimpliciùs ac veriùs intelligi cenſeo de omnibus peccatis, tam pœnitentium quàm ſociorum criminum: quia eadem eſt omnium notitia, & relatiuum *aliorum*,ad omnes referri poteſt,& debet.

Tertia aſſertio.

Poſſe ſacerdotem vti notitia de licentia pœnitenti.

7. TERTIÒ dicendum eſt,de licentia pœnitentis poſſe confeſſorem vti ſcientia,quam per confeſſionem accepit de peccato cōplicis,in bonum ipſius pœnitentis, & præſertim in ſpiritualem vtilitatem, vel etiam neceſſitatem,v.g.vt pœnitentem defendat ab importuna complicis inſectatione & inductione ad peccandum: vel,vt ab eo aliquam debitam ſatisfactionem accipiat,ſi tamen prudenter id fiat. Hanc aſſertionem docent communiter Theologi ſuperiùs citati,& quos latiùs referemus ſect.ſequent. Eiuſque ratio breuiter eſt,quia interueniente facultate pœnitentis, iam non agitur contra ſigillum,iuxta ſententiam ſuperiori diſput. demonſtratam ſect.5.Et aliunde nulla eſt deordinatio,vel malitia in tali actu:ergo, per ſe loquendo, licitus eſt, ſuppoſito bono fine, & prudenti modo,vt ſupponimus.

Aliquorum reſponſio.

8. Reſpondent aliqui, licentiam pœnitentis in his quæ ad ipſum tantùm pertinent, ſufficere ad tollendam obligationem ſeu materiam ſigilli: in his verò quæ pertinent ad perſonam complicis,non ſufficere licentiam pœnitentis,ſine licentia complicis:quia ſigillum quoad hanc partem in fauorem ipſius complicis impoſitum eſt, quo non poteſt priuari niſi ſua voluntate: & ideo donec ipſe facultatem faciat,non tollitur obligatio ſigilli. Sed hoc nullus antiquorum Theologorum dixit: nec ſuſtineri profectò poteſt. *Refellitur.* Nam in primis moraliter repugnat petere huiuſmodi licentiam à complice: nam oportet priùs illi aperire notitiam per confeſſionem obtentam, vt poſſit ab illo peti licentia vtendi illa, vnde ante obtentam licentiam manifeſtaretur cōfeſſio. *Obiectioni occurritur.* Quòd ſi quis dicat, ad petendam hanc facultatem à complice, ſufficere priorem facultatem pœnitentis, iam inde habemus, ad loquendum cum ipſomet complice de peccato illius in ordine ad aliquem finem ſufficere licentiam pœnitentis:ergo etiam ſufficiet in ordine ad quelibet bonum finem,qualis eſt defenſio vel ſatisfactio pœnitentis,obtinenda tantùm ab ipſomet complice qui ferè eſt moralis caſus,in quo maximè ſolet confeſſor in praxi iuuare pœnitentem,de licentia ipſius, apud ſuum complicem. *Non requiri licentiam complicis.* Deinde nulla eſt ratio,ob quam licentia complicis requiratur:quia ipſe non commiſit ſecretum confeſſori, ſed ſolus pœnitens: ergo ſolus ille eſt à quo pendet hoc ſecretum: ergo ſolus ipſe ſufficit dare licentiam loquendi,quantum eſt ex parte ſigilli. Confirmatur,ac declaratur:nam directè cauſa pœnitentis eſt quæ cadit ſub ſigillo, reliqua verò ſolùm quatenus ad hanc cauſam pertinent;ſed pœnitēs poteſt dare licentiam de tota hac cauſa: quia ipſe ſolus eſt, qui eius accuſationem ſub tali ſecreto facit. Tandem pœnitens poſſet ex legitima cauſa, & propter ſuum bonum narrare ſacerdoti extra confeſſionem totum factum cum circunſtantiis,& dare licentiam loquendi de illo quantùm oportuerit:ergo magis poteſt hanc licentiam dare ad loquendum de eadem re in cōfeſſione audita:quia,ſi reſpiciamus fauorem & cōmodum cōplicis,hoc multo maius eſt:quia eius infamia minor eſt: ſi verò inſpiciamus rationem ipſius ſacramenti,ipſum quantum eſt ex parte ſigilli ſolùm poſtulat, vt ſecretum ſeruetur pro iuſta voluntate pœnitentis. Dico autem ſemper, *quantum eſt ex parte ſigilli:* qui ex ratione iuſtitiæ, & ex ſanctitate ipſius ſacramenti,neceſſarium eſt vt talis licentia non detur cum iniuria complicis, nec ſine cauſa honeſta,ad quam poſſit tale medium ſanctè referri.

Diluuntur rationes in fauorem complicis adductæ.

9. Atque ita facilè reſpondetur ad id quod attingebatur de fauore complicis. Primum enim negamus ſigillum per ſe reſpicere fauorem complicis, ſed ſolùm per quandam redundantiam,quatenus oriri poteſt ex fauore pœnitentis,& religione ſacramenti:fauor autem pœnitentis ſolùm eſt,vt ſecretum pēdeat ex honeſta voluntate eius, & quòd poſſit illam notitiam ordinare ad vtilitatem ſuam, præſertim ſpiritualem, cum minimo incommodo ſuo,prout fit ſeruando idem ſigillum,& dando facultatem:neque ex hac parte plus poſtulat religio ſacramēti.Deinde di-

cimus,

cimus, hoc ipſum etiam redundare in fauorem complicis, ne delictum eius ſub minori ſecreto proferatur: igitur ex hac parte euidens eſt nullam eſſe malitiam in illo vſu: quia nullo modo violatur ſigillum confeſſionis.

10. *Aliorum reſponſio.* Alij verò reſpondent eſſe aliam deordinationem in illo vſu, nimirum quòd res ſuperioris ordinis, videlicet, ſacramentalis confeſſio, ordinetur ad res inferioris ordinis vel certè ordinetur ad finem ad quē non fuit instituta: vtrumque autem videtur eſſe contra debitum ordinem, & contra religionem debitam ſacramēto. *Refutatur.* Sed hæc obiectio, vt ſæpe in ſuperioribus inſinuaui, falſum aſſumit: quia neque eſt malum ordinare rem ſuperiorem ad inferiorem, quando vtraq; eſt honeſta, & habent aliquam proportionem vtilitatis, ſeu conuenientię: neque etiam eſt malum ordinare aliquid ad finem extrinſecum, vel accidentarium bonum, quando non excluditur primarius, ſeu intrinſecus.

11. *Tria explicātur, confeſſio, notitia confeſſionis, & vſus notitiæ.* Quod vt in præſenti euidentius fiat, aduerto hic tria interuenire, confeſſionem ſacramentalem notitiam quæ ex illa relinquitur, & vſum huius notitiæ, qui extra cōfeſſionem permittitur, ſeu conceditur ex licentia pœnitentis. *Confeſſio.* Confeſſio quidem ipſa, quatenus ſacramentalis eſt, rectè appellatur res ſuperioris ordinis, & per ſe primò ordinanda eſt ad compoſitionem ſacramenti, & ad effectū eius, qui eſt remiſſio peccati, neq; poteſt vnquam licitè fieri excludendo hunc finem, tanquam proprium & primariū: non eſt tamen malum huic fini alium adiungere, qui interdū poteſt eſſe eiuſdem ordinis, id eſt, ſpiritualis, vt ſi quis per confeſſionem huic viro factam ſimul intendat illum conſulere de rebus poſtea agendis circa talem materiam, vel excitare illum, vt feruentiùs pro ſe oret. Interdum verò poteſt eſſe finis inferioris ordinis, id eſt, tēporalis, vt ſi mulier, quæ occaſione egeſtatis Deum offendit, procuret ſacerdoti diuiti, aut eleemoſynas facienti, confiteri, vt ſibi liberaliùs ſubueniat in temporalibus, non peccat, ſi tantùm ſiniſtrum oculum (vt aiunt) aut ſecundariam intentionem ad hoc habeat. *Notitia confeſſionis.* Notitia verò confeſſionis licèt per relationem ad cōfeſſionem ſit quid ſacrum, tamen in ſe eſt quædam humana & naturalis cognitio, quæ in principio potuit obtineri ſine vlla relatione ad extrinſecum finem, præterquam ad iudicium in confeſſione ferendum: poſtea verò comparato illo fine, poteſt ordinari ad alios mediāte alio vſu eius: quia hoc nec fini, nec religioni ſacramenti repugnat, ſi talis vſus alioqui honeſtus ſit. *Vſus notitiæ.* Hic autem vſus iam non eſt propriè res ſuperioris ordinis: quia nec eſt ſacramentum, nec pars ſacramenti, ſed eſt cōſilium aliquod, vel petitio humana, vel aliquid ſimile, procedens ex notitia comparata per ſacramentum de licentia eius, qui poteſt eam dare.

12. *Corollarium præcedētis doctrinæ.* Ex his ergo apertè conſtat, ſiue à principio confeſſio fiat propter illum finem extrinſecum, ſiue poſtea tantùm ſuperaddatur, extendendo de licentia pœnitentis notitiam in confeſſione acceptam ad alium vſum bonum, & ad vtilitatem honeſtam ordinatum, nihil malitiæ, vel inordinationis eſſe in tali actu, neq; aliquam iniuriam propterea fieri ſacramento, vel alicui perſonæ, vt ſatis declaratum eſt. Atque hoc confirmat quotidianus vſus virorum prudentum, & piorum confeſſorum: nihil enim frequētius eſt, quàm vt pœnitens iuuetur conſilio, & induſtria confeſſoris, vt ſe defendat ab alio cōplice, qui eum ſollicitat, & inducit ad malū: gerit enim contra illum quaſi bellum iuſtum: & ideo licitè quærit contra illum iuſtū conſilium, & auxiliū. ergo etiam honeſtè quærit illud per confeſſorē (vt ſupponimus) ad hoc aptum & prudētem; quia, hoc ſuppoſito, nulla eſt via magis ſecreta, minuſque oneroſa alteri: præſertim quia hic fructus non eſt omnino extra finem confeſſionis, quæ nō ſolùm ad tollenda peccata commiſſa, ſed etiam ad vitanda futura, ne committantur, ordinatur. Præterea ſæpe accidit, vt ſocius delicti teneatur ſubuenire alteri, vel debitum aliquod ei perſoluere, vt v. g. alere prolem, vel promiſſionem aliquam implere, ad quod ſæpe neceſſe eſt, vt cōplex certior fiat de effectu ſubſecuto, & de obligatione quæ in eum reſultat: ſolet ergo aliquando hoc fieri medio confeſſore propter maius ſecretum maiúſq; commodum vtriuſque partis. Neque in hoc aliquid inordinatū inuenitur, cùm omnia ordinatè fiant, & in bonum finem referantur. Et ita etiam reſponſum eſt ad poſteriorem rationem dubitandi in principio poſitam. Neque contra hanc doctrinam inuenio aliquem grauem Auctorem ex antiquioribus: ſolus Soto videtur aliquando verbum aliquod proferre, quo huic doctrinæ minùs fauere videtur: ſed de illius & de aliorum ſententia clariùs conſtabit ex ſect. ſeq.

SECTIO IIII.

Vtrùm liceat confeſſori vti notitia confeſſionis de licentia pœnitentis ad corrigendum complicem, vel impediendum eius delictum in bonum aliorum.

1. *Prima ſent. Dominicus Bannes 2. 2. q 33. in fine.* HÆc quæſtio videtur ſatis definita in precedenti, tamen quia his temporibus ſpecialiter cōtrouerſa fuit neceſſarium eſt aliquid de ea in ſpecie dicere. Aliquibus enim inordinata maximè res hæc viſa eſt, & cōmuni bono, ac ſacramēto cōtraria. *Primum argumentum.* Primò, quia multùm derogat ſigillo vti notitia cōfeſſionis ad effectus adeò extrinſecos, & alienos à fine confeſſionis. Repugnat etiā hoc religioni tanti ſacramenti: eſt enim illud veluti quoddā ſacrum arcanum, quod non tam facilè debet ad quoſlibet alios vſus aſſumi. Neque eſt cur pœnitenti concedamus tam amplam poteſtatem faciendi facultatem confeſſori ad loquendum de rebus in confeſſione auditis: quia hoc ei non licet pro ſuo arbitrio, vt ſuprà dictum eſt. Et quia vix poteſt eſſe vſus talis confeſſionis ſine ſcandalo: quia regulariter exiſtimabunt complices, vel confeſſorem id facere ſua auctoritate ſine alia licentia, vel certè extorſiſſe licentiam decipiendo, vel cogendo ſubditum pœnitentem. *Secundum argumentum.* Quod declaratur ſecundò, quia notitia cōfeſſionis non eſt accommodata ad finem, ſeu effectum correctionis: quia correctio eſt quid pertinens ad legem naturæ, ad quam ſolùm tenemur per media eiuſdem ordinis, quæ ante inſtitutam confeſſionem locum habebat: confeſſio autē eſt res alterius ordinis, ordinata tantùm ad bonum pœnitentis, non verò ad correctionem complicis, vel d fenſionem aliorum.

2. *Secundum fundamentum.* Præterea eſt alia improportio, quia correctio fieri debet ex notitia certa, aliàs non poteſt eſſe efficax: ſed notitia confeſſionis in ordine ad hunc finem non eſt certa: nam licèt dictum pœnitentis pro illo foro, & in ordine ad ipſum finem faciat, non tamen contra alium: vnde facilè poteſt complex illud negare, & ſacerdotem eludere, eiúſque correctionem cōtemnere. Imò, ſi tunc ſacerdos corrigens ipſum, maiorem fidem daret pœnitenti contra complicem, quàm cōplici pro ſe ipſo, iniuriam ei faceret: quia, ſicut pœnitenti credendum eſt pro ſe, & contra ſe, ita & complici. Ex quo vlteriùs fit, vt ex tali modo correctionis facilè ſequi poſſint diſſidia & ſcandala: ergo per ſe loquendo

loquendo, hic modus correctionis neque expedit, A neque licet. *Prima confirmatio.* Et confirmatur hæc ratio: quia, ſi liceret hac via correctionem inchoare, liceret etiã illam proſequi vſque ad denunciationem, vel coactionem complicis: ſi ad eius emendationem neceſſaria eſſet. Conſequens eſt planè abſurdum, vt per ſe conſtat. Sequela probatur: quia notitia, quę ſufficit ad inchoandam correctionem, ſufficit ad proſequendam, aliàs imprudenter inchoaretur correctio. *Secunda confirmatio.* Tandem confirmatur: quia aliàs ſuperiores, & prælati poſſent vti confeſſionibus ſubditorum ſuorum tanquam medio ad ſuam gubernationem, & aliorum emendationem, & correctionem, ex quibuſdam confeſſionibus aliorum peccata cognoſcendo, & facultatem à pœnitentibus extorquẽdo ad corripiendos & emendandos alios: conſequens eſt valde abſurdum, & alienum ab vſu Eccleſiæ: nam eſſet facere confeſſionem odioſam, & peruertere ordinem, & cõfundere internum forũ cum externa gubernatione, ac deniq; eſſet occaſionem præbere ſcandalis & mendaciis. Nam cùm in hoc foro nulla poſtuletur probatio, vnuſquiſque poſſet facilè & impunè falſum teſtimonium aliis imponere.

3\. *Prima ſententia negatiua.* Propter hæc nonnulli Theologi, præſertim moderni, ſimpliciter damnant, vt illicitum huiuſmodi vſum notitiæ complicis per confeſſionem obtentę. Pro qua ſentẽtia referri in primis poſſent illi Theologi, qui in vniuerſum negant poſſe confeſſorem loqui de rebus auditis in confeſſione, etiam de licentia pœnitentis. Et hoc modo vidẽtur tenere hanc ſententiam Maior *Maior.* in 4.d.21.q.2. Angelus *Angel.* verb. *Confeſſio*, 1 §.3 & Sum. Roſella, *Roſella.* v. *Confeſsio*. 1.§.6. qui ſequuti ſunt Richard. *Rich.* d. 21.art.5.q.2. Hi enim dicũt in eo caſu, in quo neceſ- C ſaria eſt manifeſtatio complicis, ad eius correctionẽ, manifeſtandum eſſe extra confeſſionem, quia manifeſtatio in confeſſione inutilis eſt ad correctionem: quod non eſſet verum, niſi ſupponeretur non licere vti ſcientia confeſſionis, etiam de licentia pœnitẽtis, aut perinde eſſe dare licentiam, ac dicere extra confeſſionem. Præterea fauent Bonau. *Bonau.* d.21.2.p.ar.1.q. 3. & Alenſ. *Alenſ.* 4.p.q.77.memb.2.art. 4. Qui dicunt, tutiùs eſſe extra confeſſionem dicere. Palud. *Palud.* verò ead.d. 21. q. 3. art. 2.concl.2. rigoroſiùs dicit, debere pœnitentem extra confeſſionem nominare complicẽ, ſi velit vti induſtria confeſſoris ad prædictum finem. Soto *Soto.* denique d. 18. q. 2. ar. 5.ad 4. abſolutè ait, nõ debere D confeſſorem, etiam de licentia pœnitentis, & in commodum eius, extra confeſſionem tractare negotium cum reuelatione complicis, ne fiat odioſa confeſſio. Citatur etiam in fauorem huius ſententiæ D. Bernardin. *D. Bern.* Senen. in 3. p. Sermonum, ſerm. de Confeſſione peccatorum, in 4. præparatione. Denique citatur D. Tho. *D. Thomas.* d.16. quæſtione 3.art. 2. quæſt. 5. ad. 5. Sed ibi agens de complice, ſolùm dicit, licere illum reuelare propter integritatem confeſſionis: cætera verò non excludit.

4\. *Secunda ſententia affirmatiua.* Contraria ſententia, videlicet hunc vſum eſſe licitum de licentia pœnitentis, per ſe loquendo, ac ſecluſo ſcandalo, ſeruatiſque aliis circunſtantiis ſecun- E dùm prudentiam requiſitis, eſt communis Theologorum, & Summiſtarum. Et in primis ſumitur ex D. Thoma *D. Tho.* Opuſc.12.q 6. vbi dicit, non licere reuelare in confeſsione perſonam complicis, *niſi ſaluato ordine correctionis fraternæ*: ſentit ergo ſeruato hoc ordine licere. Expreſsè docuit hanc ſententiam Capreolus *Capr.* 4.d.21.q.2.art.3.ad 8. contra 3. concluſ. dicens, de licentia pœnitentis licere confeſſori complicem vel alium peccatorem ſibi in confeſsione manifeſtatum corrigere. Et eadem ferè verba habet Soncinas *Soncin.* in Summa Capreoli ead. d. q. 2. concluſi.2.ad 3. Idem docet expreſsè D. Anton. *D. Ant.* 3. part. tit. 14. capit. 19. §. A 11. & Adrianus *Adrian.* q. 1. de confeſſione, §. *Sed oritur ex his dubium*, ad 4. clariùs in dubio penultimo illius materiæ. §. *Ad primum*, in reſponſione ad 8. & §. *Ad motiua aliorum*, vbi ad tertium ſub diſiunctione ait in vtilitatem ſuam, vel aliorum hoc licere pœnitenti, ſi per ſacerdotem facere poteſt, quod non valet per ſeipſum. Idem expreſsè Gabr. *Gabr.* d 17.q.1.art.2.conc.5. qui argumentatur, ſi licet extra confeſsionem, multò magis in confeſsione, quanquam poſterius diſtinct. 2. art. 3. dub.2. eodem modo loquatur quo Richard. credens non eſſe contrarius, vt iam dicam. Idem expreſsè Sylu. *Sylueſt.* verb. *Confeſſio*, 1.q.24. vbi dicit, vel eſſe reuelandum extra confeſsionem, vel dandam licentiam confeſſori, quia quoad hunc effectum perinde eſt. Et ita explicat Richardum, *Richard.* Bonauen. *Bonau.* & alios. Citat etiã in hanc ſententiam Raymundum. *Raym.* Præterea citatur in B Summa Cõfeſſorum *Summa Confeſſ.* libro 3.tit. 34. quæ id ſignificat in quæſt.87. iuncta q. 100. Et eandem habet Alenſis *Alenſ.* in Summa 2.p.lib.5.tit.12. vbi alios refert. Idẽ Summa Armil. *Armill.* verb. *Circunſtantiæ*, numero 11. citans D. Thomam, & Antonin. & Summa Tabien. *Sum. Tab.* verb. *Circunſtantia*. §.10. & verb. *Confeſsio*, 1.§.4. & Summ. Piſana *Sum. Piſ.* verb. *Confeſsio*, 1. quæſt. 5. & Summa quæ dicitur Enchiridium confeſſorum, *Enchir. Confeſſ.* 1. p. verb. *Confeſſor*, numero 8. § 3. & aliæ Summæ recẽtiores in hoc etiã conueniunt, Idem docuit Gerſon *Gerſon.* 2. p. tit. de Cognitione peccatorum venialium, & mortalium, & Conſiderat. 19. dicit, non eſſe parendum confeſſori interroganti de altera perſona, niſi bene ſciretur quòd vellet illi proficere, & clariùs in eadem 2. p. in libro quarundam quæſtionum cum ſuis reſponſionibus fol. 34. lit. P. dicit non expedire dicere in confeſsio- C ne perſonam alterius, & dare licentiam confeſſori vt illam admoneat, quamuis non ſit malum, meliùs tamen iudicat eſſe dicere extra confeſſionem. Idem ſerm. de Pœnitentia in Cœna Domini, conſiderat. 4. vbi ait circunſtantiam perſonæ cum qua peccatur, non eſſe declarandam, niſi vel ad integritatem cõfeſſionis neceſſarium ſit, vel alterius peccatoris. Docuit etiam expreſsè hanc ſententiam Nauar. *Nauar.* in Summ. n. 7. dicens ſeruato ordine correctionis fraternæ, hoc licere. Idem Corduba *Corduba.* libro de Detract. famæ, & reſtitutione illius, memb.2 quæſt. 4. concluſ. 3. & mem. 3. concluſ. 4. ad 2.

D

ASSERTIO.

Inter has ſententias hæc poſterior ſimpliciter probanda mihi videtur. 5. *Secunda ſententia probatur.* Fundamentum eſto, quia vti notitia confeſſionis ex licentia pœnitentis ad corrigendum complicẽ, non eſt actio mala, quia prohibita neque etiam eſt prohibita, quia mala, & ideo nihil obſtat, quominus aliquando poſsit honeſtè fieri. Prior pars certa eſt, quia nulla poteſt de hoc oſtendi lex poſitiua: & ideo ex ſolis principiis iudicandum eſt de honeſtate, vel malitia illius actionis. Poſterior ergo pars probatur diſcurrendo per tres virtutes, ad E quas pertinere poſſet honeſtas, vel malitia huius actionis. Prima eſt virtus religionis, quatenus ad illam pertinet ſigillum, & reuerentia debita huic ſacramento.

6\. *Quòd iſte actus non ſit cõtra religionem.* Quòd ergo illa actio per ſe & intrinſecè non ſit contra religionem, probatur, quia neque eſt contra ſigillum, nec contra reuerentiã debitam huic ſacramento: nullum autem aliud caput excogitari poteſt, ex quo hìc oriatur malitia contra religionem. Hæc vltima pars per ſe nota eſt: nullus enim hactenus id excogitauit, neque intelligi aut declarari poteſt in quo ſita talis malitia. Prima verò pars manifeſta eſt ex ſuprà dictis: oſtendimus enim non eſſe contra ſigillum

ſigillum loqui de rebus in confeſſione auditis, etiam pertinentibus ad complicem de licentia pœnitentis: ſed in præſēti aſſertione expreſsè dicimus, hāc correctionem fieri debere de licentia pœnitentis. Imò hîc etiam addimus, talem licētiam, eo quòd reſpiciat tertiam perſonam, reſpectu illius debere eſſe iuſtam, quia non poteſt pœnitens ſuo arbitrio famam alterius prodigere, propter quod ſi licentia iniuſta eſt, grauiter peccabit confeſſor illa vtendo, non ſolùm contra iuſtitiam, ſed etiam contra religionem: nam vti ſacramento, vel notitia in eo accepta, ad nocumētum iniuſtum alteri inferendum, ſine dubio eſt graue ſacrilegium: & poſſet tunc meritò cenſeri fractio ſigilli: vel quia talis licentia, cùm ſit iniuſta, eſt nulla, & conſequenter non magis dat loquendi ius, quàm ſi non eſſet data: vel certè quia complex ſaltem habet hoc ius, vt non poſſit cum iniuria eius talis facultas dari, neque recipi ex vi ſigilli.

7. Veruntamen hæc omnia in præſenti locum non habent, quia manifeſtum eſt talem licētiam non eſſe iniuſtam, quia non ordinatur ad inferendum aliquod nocumentum complici, ſed ad bonum eius. Neque etiam inde augetur eius infamia, quia cum illo tractandum eſt negotium, & ab ipſomet eſt emendatio procuranda: nunc enim de ſola correctione ſecreta cum ipſomet peccatore agimus: nam de denunciatione, vel aliis mediis in ſolutionibus argumentorum dicemus. Quòd verò talis correctio poſſit eſſe onerosa complici, & pudorem, aut ruborem illi inferre, non reddit dictam licentiam iniuſtam, cùm in tota illa actione nulla ſit iniuria, ſed per ſe potiùs ad opus charitatis pertineat, alioqui ex hoc capite ſemper fraterna correctio eſſet iniuſta. Eſt ergo illa licentia ex obiecto ſuo iuſta: ſuppono etiam eſſe ſponte datam, & non per iniuriam extortam à pœnitente: nam hoc etiam extrinſecum eſt, & non eſt per ſe cōiunctum cum tali actione: ergo manifeſtatio virtute eius facta, non eſt contra ſigillum. Atque hinc etiam facilè conſtat aliud membrum, ſcilicet, in huiuſmodi actione non interuenire aliunde irreuerētiam ſacramenti: nam ſuprà oſtenſum eſt, non eſſe irreuerentiā confeſſionis, vel notitiæ per illam comparatæ, quòd ordinetur ad finem extrinſecum additum ab operante, dummodo bonus ſit, & non excludat intrinſecum finem confeſſionis: huiuſmodi autem eſt emendatio complicis, qui eſt finis huius actionis: eſt enim hic finis per ſe bonus, & licèt non ſit intrinſecus confeſſionis, tamen neque excludit alium intrinſecum, neque ab illo neceſſariò excluditur. Nam cum iuſtificatione ipſius pœnitentis, qui eſt finis intrinſecus confeſſionis, optimè coniungitur emendatio complicis.

In hoc actu non dari irreuerentiam ſacramenti.

8. *Obiectio.* Dicet aliquis, Licèt ex vi huius finis non videatur hoc cedere in ſacramenti irreuerentiam, tamen ex aliis inconuenientibus, quæ moraliter ex tali actione ſequi poſſunt, nunquam hoc fieri ſine irreuerentia ſacramenti. *Soluitur.* Reſpondeo, nulla eſſe inconuenientia per ſe cōiuncta cum tali actione, neque moraliter, vel vt in plurimum reſultantia: nam ſcandala, deceptiones, & ſimilia, quæ finguntur, vel exaggerantur, reuera nō ſunt per ſe, nec frequentiùs coniuncta cū illo vſu, vt experientia ipſa ſæpe oſtendit, & ex his quæ dicemus in ſolutionibus argumentorum, manifeſtè conſtabit. Si ergo inconuenientia aliquādo ſequatur, id erit per accidens: ex accidenti autem non negamus hanc actionem aliquando poſſe eſſe malam, tunc autem malitia per ſe primò non erit contra religionem, ſed aut contra charitatem, aut contra aliam ſimilem virtutem: contra religionem autem erit per quādam redundantiam, in quantum religioni derogat vti actione ſacra cum detrimento alterius virtutis.

9. *In hoc actu* Atque ex his ferè etiam probatum eſt, per ſe non habere hunc vſum malitiam contra iuſtitiam, aut charitatem. Nam de iuſtitia iam oſtenſum eſt, nullam actionem iniurioſam ibi interuenire: quia pœnitens vtitur iure ſuo, dando confeſſori huiuſmodi notitiam & licentiam propter talem finem, in quo nulla actio iniurioſa intercedit. De charitate verò eadem eſt demonſtratio, quia nec finis huius actionis, nec medium repugnat charitati, ſed eſt maximè conſentaneum illi: ergo per ſe nulla hîc eſt malitia contra charitatem. Conſequentia eſt euidens, quia illa duo capita ſunt, quæ poſſunt in hac actione conſiderari: aliæ enim circunſtantiæ accidentariæ ſunt, & in indiuiduo poſſunt ita obſeruari per prudentiam confeſſoris, vt non reddant actionem charitati contrariam: Antecedens autem patet: nam finis eſt emendatio fratris, quam ſine dubio per ſe intendit charitas: medium autem eſt correctio per viā occultiſſimam, quia minimùm lædatur fama proximi: quod etiam obſeruat charitas: ergo per ſe nihil eſt in hoc fine aut medio charitati aduerſum.

non eſſe malitiam contra iuſtitiam aut charitatem.

Et confirmatur, ac declaratur vtraque pars: nam Auctores omnes citati pro vtraque opinione in hoc conueniunt, ſi pœnitens in eo caſu poſt finitam confeſſionem det notitiam cōfeſſori extra confeſſionem de peccato complicis, vt eum corrigat & emendet, ſeruato debito ordine correctionis fraternæ, & aliis circunſtantiis debitis, id non eſſe contra iuſtitiam, & eſſe maximè conſentaneum charitati: imò aliquando poſſe eſſe debitum, ſi tale medium moraliter cenſeatur neceſſarium ad emendationem proximi, quia ſpiritualis ſalus eius præferri debet illi qualicunque infamiæ, vel pudori. Interrogo ergo, quando pœnitens dat licentiam confeſſori loquendi de rebus confeſſionis, an illa licentia æquiualeat manifeſtationi, extra confeſſionem, vel ſit ſolùm quædam extenſio, vel facultas intra latitudinem ſigilli, relicta obligatione eius quoad alia. Si primum dicatur, vt non pauci exiſtimant, ergo ſicut licitum eſt extra confeſſionem dicere, ita & dare licentiam, & ſimiliter licitum erit confeſſori vtroque modo corripere complicem, cùm dicantur illa duo æquiualere. Si quis autem contendat neceſſariam nihilominus eſſe iteratā narrationem totius facti, & non ſatis eſſe vnico verbo dare licentiam, referendo illud ad ea quæ in confeſſione narrata ſunt, hoc profectò ſuperſtitioſum eſt: nulla enim eſt ratio cur illa ceremonia ſit neceſſaria, cùm verbum illud virtualiter contineat totam narrationem præteritam, vt in ſuperioribus ſatis oſtenſum eſt. Vnde non eſt dubium quin ſi intentio pœnitētis ſit abſolutè auferre ſigillum, & illa omnia extra notitiam confeſſionis relinquere, ille modus vnico expreſſo verbo ſufficiat, vt etiam habet vſus apud quoſcunque pios & doctos confeſſores. Si verò ſentiamus (quod nos ſuprà diximus) licentiam hanc non omnino tollere ſigillum, ſed relinquere illud integrum in omnibus aliis, præter id quod per talem facultatem conceditur, ſic profectò manifeſtè conſtat minùs hoc modo lædi iuſtitiam, aut charitatem, quia magis conſulitur famæ proximi: ergo, ſi aliùde religio illæſa manet, vt oſtenſum eſt, nihil mali eſt in tali actu. Dicetur fortè, in hoc lædi charitatē, quòd medium illud inſufficiens eſt ad fratris emendam. Reſpondetur, hoc ad factū potiùs quàm ad ius pertinere, idque ſine fundamento vel ratione dici. Cur enim deſperanda eſt illa correctio ſemper, aut etiam frequentiùs? cùm notitia per confeſſionē habita non ſit minus certa, quàm extra illam per relationem eiuſdem perſonæ, nec minùs poſſit deſeruire ad efficaciter loquendum cum complice, & perſuadendum illi. Sed hæc omnia clariora fient in ſolutionibus argumentorum.

10. *Confirmatio.*

Obiect. *Diluitur.*

Deſtruuntur

Deſtruuntur fundamenta prioris ſententiæ.

11. *Soluitur primum argumentum.* AD primum ergo & principale argumentum iam reſponſum eſt, hoc non repugnare ſigillo, quantumcunque finis ille ad quem ordinatur confeſſio, extrinſecus ſit, dummodo ſit iuſtus, & ex licentia pœnitentis fiat. Deinde etiam oſtenſum eſt, ex nullo alio capite hoc derogare religioni, aut reuerentiæ ſacramenti: neque propter hanc cauſam datur nimia licentia vtendi notitia confeſſionis ad extrinſecos fines: nam hic finis, de quo agimus, grauiſſimus eſt, & valde coniunctus cum fine huius ſacramenti. Nam, poſt emendationem ipſius pœnitentis, nihil illi propinquius eſt, quàm emẽdatio complicis, quod etiam moraliter ſpectare poteſt ad maiorem ſecuritatem ipſius pœnitentis. Rurſus neque ex hoc vſu fit oneroſa confeſſio. Cui enim fiet oneroſa? an pœnitenti? minimè, quia ſupponimus ipſum ſua libera voluntate velle vti induſtria confeſſoris ad illum finem, eo quòd opus charitatis eſſe cenſeat ſuo proximo ſubuenire, & per ſe non valeat, nec ſperet correctionis fructum, per confeſſorem autem propter maiorem eius auctoritatem & induſtriam illum obtinere confidat: hæc enim ſemper ſupponenda ſunt, ex communi lege & ordine charitatis. Aut eſt hoc oneroſum ei, qui corripitur: at verò neque hoc dici poteſt, ſi ſecundùm rectam rationem res æſtimetur. Nam, ſi ille irrationabiliter ſit inuitus, aut grauamen ſentiat, id curandum non eſt, alioqui nullus erit corrigendus, ne charitas fiat oneroſa proximo. Quòd verò ſecundùm rectam rationem nullum onus ſentire poſſit, ſatis conſtat ex dictis, quia intenditur bonum eius, & per optimum medium, quo eius fama, quoad fieri poteſt, conſeruatur. Pœnitens enim (vt ſupponimus) habet ius, vel etiam obligationem corrigendi, & cùm non poſſit per ſe facere, poſſet id efficere per alium, qui non eſſet ſuus confeſſor: ex quo non minuitur onus & grauamen complicis, imò poſſet augeri, ſi aliàs reuelandum eſſet crimen confeſſori propter integritatem confeſſionis: ſic enim plures ſcirent delictum alterius: melius ergo eſt, vt vnus tantùm ſciat, ſi ille ad vtrumque munus ſufficiens eſt. Similiter, eidem confeſſori poſſet extra confeſſionem dicere: ſed hoc nullum leuamen complicis eſt, ſed potiùs grauamen: nam quòd ſacerdos ſciuerit peccatum eius ſub maioris ſecreti obligatione, illi melius eſt: nullo ergo modo fit ex hoc vſu oneroſa confeſſio.

12. Quod verò ibi addebatur de ſcandalo, in primis eſt accidentarium, deinde eſt voluntariè aſſertum: nam ſi ſacerdos prudens fuerit, facilè huiuſmodi ſcandalum vitare poterit. Eo vel maximè, quòd ſcandalum ibi declaratum paſſiuum potiùs eſt, quàm actiuum, propter quod vitandum non ſemper ſunt opera charitatis omittenda, & præſertim correctio, quando tamen ſperatur fructus. Aſſumptum declaratur: cur enim eſt iudicaturus complex ſacerdotem reuelare confeſſionem? profectò id non poteſt niſi temerè iudicare, commotus fortaſſe acerbitate correctionis, quod æquè iudicare poſſet, etiamſi confeſſor extra confeſſionem peccatum eius agnouiſſet, cùm enim ſine fundamento id iudicet, æquè poteſt in vtroque caſu id iudicare: præſertim cùm in neutro caſu oporteat ſacerdotem explicare modum quo id ſciat, ſed ſimpliciter correctio peccati facienda ſit. Non eſt ergo propter hunc timorem omittenda correctio, ſed prudenter ita eſt in principio lenienda, vt priùs peccator recognoſcat ſuam miſeriam & lapſum, quàm exaſperetur, & reſiſtat. Denique in caſu de quo loquimur, moraliter loquendo, talis eſſe debet fama

A & auctoritas confeſſoris, cuius induſtria pœnitens vtitur, vt non poſſit alius peccator niſi imprudentiſsimus ſit, tale crimen ſacerdoti obiicere, aut illud de eo præſumere.

In ſecundo argumento multa proponuntur ad oſtẽdendam improportionem huius medij ad finem correctionis. Sed illud parui momenti eſt, quod in primo loco obiicitur, de fine intrinſeco vel extrinſeco, naturali vel ſupernaturali: iam enim ſuprà latè oſtendi, poſſe rem ſuperioris ordinis ordinari ad bonum inferioris ordinis, quia per hoc id quod ſuperius eſt, in ſe non minuitur, & iuuat inferius, augetque bonum ipſum, ſaltem extenſiuè & omnia tandem in gloriam Dei ordinantur: quomodo Deus gratiam vnionis ordinauit ad gratiam noſtræ ſanctificationis, 13. *Soluitur ſecundum argumentum.*
B & gratiam hanc, quæ ſupernaturalis eſt, ordinat ad bonum naturæ, & obſeruationem etiam naturalis legis. Præterea oſtendimus, per ſe loquendo, licitum eſſe confeſſionem ad extrinſecum finem honeſtum ordinare, vt ſi quis propria peccata confiteatur, vt à Deo obtineat corporis ſanitatem: & aliquando poteſt vir ſanctus confiteri alicui ſacerdoti, vt ſuo exemplo eum ad pœnitentiam, aut ad vitæ puritatem moneat: quod exemplum apertè oſtendit etiam poſſe licitè ordinari ad correctionem fratris. Quod verò aliqui dicunt, quamuis confeſſio non ſit poſitiuè, vt ſic dicam, improportionata ad hunc finem, tamen de ſe non eſſe proportionatam, & hoc ſatis eſſe vt non ſit illa vtendum, non ſatis intelligo quem ſenſum habere poſsit. Quia ſi improportio talis non ſit, vt ſemper ſit prauum, aut inutile tale medium
C ad talem finem ordinare, non poteſt tale medium reiici vt improportionatum, ſeu non proportionatum: hæc enim duo in præſenti æquiualentia ſunt: rationes autem factæ oſtendunt ordinationem huius medij ad talem finem, nec per ſe ac ſemper eſſe inutilem, neque habere intrinſecam prauitatem.

Duo autem notatione digna in præſenti puncto occurrunt. Vnum eſt, aliud eſſe loqui de pœnitente, aliud de confeſſore ordinante confeſſionem pœnitẽtis ad correctionem alterius. Atque hæc etiam ipſa ordinatio duplex diſtingui poteſt: vna quæ antecedit ipſam confeſſionem, & refert ipſam ad talem finem: alia quæ conſequitur confeſsionem, quia non tam confeſsionem ipſam quàm notitiam per illam comparatam refert ad talem finem, vt in ſuperioribus explicatum eſt. 14. *Quid ex parte pœnitentis requiratur.*
D Omnia igitur dicta præcipuè locum habẽt in pœnitẽte ipſo, in quo nulla eſt difficultas, quin vtroque modo poſſit confeſſionem ſuam referre in talem finem. Primò antecedenter volendo confiteri huic confeſsori, vt & ſibi, & complici per eius induſtriam remedium quærat: vtrumque enim eſt charitatis officium. Deinde etiam conſequenter, vt ſi priùs ſine intentione complicis tantùm ſui cauſa confiteatur, poſtea verò cognita obligatione, vel vtilitate, velit vt confeſſor notitia comparata vtatur ad bonum complicis: illa enim cognitio in ſe humanum quid eſt, cui non repugnat ad alias actiones humanas ordinari, cúmq; illa vlterior actio ſit propter proximi vtilitatem, nihil etiam repugnat ſanctitati ſacramenti.

E At verò ex parte confeſſoris maiori prudẽtia & limitatione opus eſt Nam in primis ordinare antecedẽter confeſſionẽ ſubditi ſibi fieri, vt per illam accipiat notitiam aliorum, quos poſſit corrigere, periculoſum eſt, ideóque cauendum. Duobus enim modis id fieri poteſt, primò cogendo moraliter ſubditos vt ſibi confiteantur, vel præceptum illis imponendo, vel totam iuriſdictionem ad ſe reuocãdo: & hoc ſine dubio eſt valde violentum, & tyrannicum (vt ſic dicam) in hoc foro, quia non poteſt non reddere confeſſionem odioſam, & valde oneroſam: exponi que 15. *Quid ex parte confeſſoris.*

ſubditos periculo morali committendi ſacrilegia, & tacendi peccata in confeſſione. Propter quod S. D. N. Clemens VIII. in Decreto de caſuum reſeruatione Pro regularibus, §. 2. dixit, *Non liceat ſuperioribus regularium confeſſiones ſubditorum audire, niſi quando peccatum aliquod reſeruatum admiſerint, aut ipſimet ſubditi ſponte aut proprio motu id ab eis petierint.* Quamuis enim hoc per ſe malum non ſit, tamen propter vitanda pericula in vniuerſum prohibetur, niſi in aliquo ſpeciali caſu ſit facta conceſſio: maxima autem occaſio ſcandali & periculi eſſet, ſi ſubditi intelligerent, ad hunc finem hoc fieri à ſuperiore, vt ex quorundam confeſsionibus aliorum peccata cognoſcant, & corrigant. Alio verò modo poſſet hoc fieri, non neceſſitatem imponendo; ſed ſuadendo, conſulendo, aut petendo: & in hoc minùs quidem periculi eſt: tamen quia ſuperioris ſuaſio, aut petitio, ſolet eſſe moralis coactio, ideo hoc etiam vitandum eſt, imò videtur prohibitum à ſummo Pontifice in citatis verbis, ſi attente expendatur verbum illud, *proprio motu.* Igitur nunquam debent ſuperiores hoc modo vti confeſsione vnius ad finem correctionis alterius. At verò ſi ordinatio non ſit antecedens, ſed conſequens confeſsionem iam factam, ſic licitum & expediens eſſe poteſt, dummodo prudenter fiat: ſupponimus enim, ſuperiorem, vel confeſſorem bona fide, & vtentem ſuo munere ſimpliciter & ordinario modo, ex confeſsione intelligere eſſe opus charitatis procurare correctionem complicis: tunc ergo nulla apparet per ſe inordinatio, nec morale periculum, ſi (vt ſupponitur) de licentia pœnitẽtis, & debito modo fiat.

Clemẽs VIII.

16. Quæ ſeruanda ſint, vt hoc conuenienti modo fiat.

Vt autem ita fiat, hæc ſeruanda videntur. Primum, vt confeſſor non propter hunc finem correctionis interroget in particulari perſonam complicis, niſi pœnitens ſua ſponte illam declaret, quia exponeret ſe periculo infamandi proximum ſine cauſa: poteſt tamen in generali interrogare an complex ſit in periculo, vel ope ipſius pœnitentis ſeu correctione indigeat, & iuxta reſponſionem pœnitentis poterit generaliter illum monere, vt ſuæ obligationi ſatisfaciat. Vnde ſecundò obſeruare debet, ne ſe ſtatim inuitet ad correctionem faciendam, etiamſi intelligat eſſe conuenientem, vel neceſſariam: primùm, ne ſcandalum aliquod præbeat pœnitenti, vel occaſionem reuelandi complicem ſine neceſſitate: fortaſſe enim pœnitens ipſe per ſeipſum poteſt correctionem facere, aut certè vult facere per alium, quem reputat aptiorem. Deinde, quia hoc ipſo quòd cõfeſſor ſe offert ad illud munus, pœnitens nõ tam libere & ſpontaneè procedit in hoc negotio, ſicut par eſt. Tertiò maximè debet cauere confeſſor, ne aliquid exigat à pœnitente tanquam debitum ex obligatione præcepti, quod reuera non ſit, ſed verè & fideliter illi proponat quid ex præcepto agere teneatur, quid verò tãtùm liceat, alioqui grauiter deciperet pœnitentem, ſi ſub titulo ficto, & non vero, neceſsitatis aut præcepti, eum cogeret, vel ad reuelandum complicem, vel ad dandam facultatem corripiendi illum, aut aliquid ſimile, & conſequenter in hoc grauiter peccaret, vel contra iuſtitiam, vel contra ſigillum, quod ampliùs in ſequenti puncto declarabitur.

17. Quando liceat pœnitenti vti induſtria confeſſoris.

Aliud igitur in hac parte aduertendum eſt, aliud eſſe pœnitentem licitè poſſe vti induſtria prædicta confeſſoris ad complicem emendandum media correctione, aliud verò ad hoc teneri: nam illud ſæpius, hoc verò rariùs contingit, quia plures circunſtantias concurrere neceſſe eſt, vt talis oriatur obligatio. Vt ergo hoc liceat, tria concurrere debent, & ſufficiunt. Primum, vt ex parte complicis ſit aliqua moralis neceſsitas: nam, ſi vel iam eſt emendatus, vel

A non eſt aliqua probabilis ratio timendi nouum lapſum eius, non eſt facilè infamandus. Secundum, vt pœnitens per ſe non ſufficiat ad correctionem vtiliter faciendam, nec id probabiliter ſperet: nam ſi per ſe poſſet, fruſtra infamaret proximum apud alium. Tertium, vt vtiliter ſperet ſe facere per confeſſorem, alioqui enim fruſtra illam aſſumeret, vt inſtrumentum. Quòd ſi hæc concurrant, nihil aliud, per ſe loquendo, neceſſarium eſt vt hoc liceat; ea enim quæ ſunt per accidens, conſiderari à nobis non poſſunt, ſed per prudentiam cauenda ſunt.

Vt autem pœnitens teneatur, vltra hæc neceſſariũ eſt, vt neceſsitas proximi ſit tanta, vt charitas obliget ad ſubueniendum illi, vel per ſe, vel per alium, eo B modo quo pœnitens potuerit. Quòd enim aliquando ad hoc obliget proximi neceſsitas, certum eſt ex materia de charitate, vbi ex profeſſo declaratur quis gradus neceſsitatis ad hanc obligationem ſufficiat, nunc ſolùm dicimus debere eſſe grauem, & cum morali periculo noui lapſus, aut alterius grauis detrimenti alicuius proximi. Poſita verò hac obligatione, non ſtatim tenetur pœnitens per confeſſorem corripere: poteſt enim facere per alium, etiamſi per ſe non poſſit: & ideo niſi tales circunſtantiæ occurrant, quæ euidenter oſtendant moraliter, induſtriam confeſſoris eſſe ad id neceſſariam, vel in tali occaſione aut loco nullum alium eſſe idoneum, qui hoc facere poſſit, non poteſt iuſtè pœnitens ad hoc cogi à con- C feſſore. Poſſet autem talis caſus contingere, vel ex penuria hominum prudentum, & idoneorum ad hoc munus, vel ſi confeſſor talis ſit vt non ſolùm conſilio, ſed etiam auxilio iuuare poſsit ad emendationem delicti. Occurrente autem huiuſmodi caſu, ita poteſt pœnitens ad hanc obligationem implendam, ſicut ad alias teneri, vt etiam notauit Soto 4. diſt. 18. quæſt. 4. art. 5.

18. Quando teneatur.

Soto.

Rurſus verò, etiam poſita hac obligatione in pœnitente, non propterea tenebitur vti notitia data in confeſsione, ſed poteſt extra confeſsionem dicere ſacerdoti, cuius induſtria vti vult: quia hoc eſt medium ſatis proportionatum, & ſufficiens. Solùm in vno caſu videtur eſſe poſſe hæc obligatio, nimirum, ſi timeat ſacerdotem non ſeruaturum eſſe aliud ſecre- D tum, quod minus ſit quàm ſigillum: tunc enim non debet ſubuenire proximo cum tanto periculo infamationis eius, ſi poteſt illud vitare. Nec contra hoc vrget obiectio facta, quòd correctio eſt legis naturalis, quæ non obligat ad vtendum medio ſupernaturali: quia correctio inter fideles non ſolùm eſt ex charitate naturali, ſed etiam infuſa, quæ obligat ad diligendos proximos altiori modo, quã pura natura obligaret: & ideo occurrente medio altioris ordinis poteſt charitas obligare ad vtendum illo, ſi penſatis omnibus neceſſitas proximi illud requirat. Dicitur ergo illa lex naturalis, quia eſt connaturalis charitati, non quia ſit ex ſolo & puro lumine naturæ. Et hæc de pœnitente.

19. Non teneri præciſè vti notitia data in confeſſione.

Obiectioni ſatisfit.

Ex quibus facile eſt intelligere idem proportionaliter in confeſſore. Vt enim ei liceat hoc munus ac- E ceptare, & exequi, illa tria, quæ in pœnitente poſuimus, requiruntur, & ſufficiunt, cum proportione applicata, & propter ſimilem rationem. Vt verò teneatur, aliquando poteſt obligare charitas, aliis conditionibus poſitis concurrentibus cum eadem proportione: aliquando verò obligare poteſt paſtorale munus & officium, quando ſcilicet etiam complex eſt illi ſubditus, & ex officio tenetur ſpiritualem eius ſalutem procurare, & prudenter iudicat hoc medium eſſe neceſſarium. Tunc autem, quantum eſt ex parte confeſſoris, regulariter loquendo, magis expedit, vt pœnitens extra confeſsionem dicat, vt liberiùs poſsit ſuo

20.

ſuo munere fungi: non debet autem ad hoc cogi pœnitens, niſi in aliquo caſu, in quo ſecreta correctio non cenſeretur ſufficiens, vt ſtatim dicam.

Deſtruitur ſecundum fundamentum.

21. SECVNDO dicebatur, improportionatum hoc medium ad corrigendum, quia non fundatur in certa ſcientia peccati proximi. Veruntamen, ſi ſenſus ſit, correctionem fraternam nunquam prudenter & proportionatè fieri ex fide humana, & per relationem alicuius fide digni, eſt id manifeſtè falſum, & contra communem ſententiam omnium, & expreſsã in D. Auguſtini ſerm. 16. de verbis Domini: & habetur in capit. *Si peccauerit*, 2. quæſt. 1. vbi inter alia ait: *Sunt homines adulteri in domibus ſuis, in ſecreto peccant: aliquando nobis produntur ab vxoribus ſuis, plerunque zelantibus; aliquando ſalutem maritorum quærentibus: non prodimus palam, ſed in ſecreto arguimus.* Et ratio eſt, quia in rebus humanis non poteſt ſemper euidens certitudo poſtulari, & interdũ vnius teſtimonium prudenter examinatum, conſideratis circunſtantiis omnibus, facit ſufficientem fidem, præſertim ad eam actionem præſtandam, qua bonum proximi procuratur abſque vllo nocumento. Si verò ſit ſenſus, notitiam comparatam per confeſſionem eſſe minùs efficacem ad correctionem, quàm extra confeſſionem ab eadem perſona præſtitam, gratis & ſine vlla ratione id dicitur: nam potiùs propter reuerentiam debitam confeſſioni, quod in ea dicitur, cæteris paribus, fit credibilius, quàm extra illam. Quocirca, licèt non ita obligetur confeſſor credere pœnitenti circa alios, ſicut circa ſeipſum; poteſt tamẽ, imò & debet etiam in aliis fidem dare; ſi nihil obſtare videat; vnde etiam poteſt ex illa fide aliquid operari in commodũ proximi: nec eſt neceſſe vt hinc ſequantur ſcandala, aut incommoda, ſi prudenter fiat. Nam, quòd interdum is, qui corrigitur, poſſit moleſtè id ferre, & repugnare ſeu negare factum, nullum eſt inconueniens: nam vel confeſſor prudentia ſua & patientia has difficultates ſuperabit, vel ex diſcurſu & aliis circunſtantiis intelliget, an ſit à correctione ceſſandum.

Auguſt.

22. *Soluitur prima confirmatio.* *An per hanc viam poſſit ad denunciationem procedi.*

Atque ex his facile eſt reſpondere ad primam confirmationem, in qua petitur an per hanc viam poſſit vſque ad denunciationem procedi. In quo primùm aſſero, etiamſi non poſſit, non prætereà deſiſtendum eſſe à ſecreta correctione, ſi ſit ſpes fructus; nam correctio non eſt tãtùm bona in ordine ad denunciationem, ſed per ſe poteſt eſſe vtilis, vel neceſſaria propter fructum, quem ipſa afferre poteſt. Deinde aſſero, denunciationem paternam etiam per hanc viam habere locum, dummodo licẽtia pœnitentis ad eam expreſsè extendatur: per illam enim ſolùm acceditur ad ſuperiorem vt ad patrem, qui hac occaſione nec poteſt inquirere in ſubditum, vel aliud detrimentum illi inferre, ſed ſolùm conſilio, oratione, & opera illum iuuare, auferendo occaſiones occultiſſimè, & ſine timore ſuſpicionis, & ex facultate à pœnitente data, vt in tota hac quæſtione ſupponimus. De quo etiam ſuperiore ſine vlla ſuſpicione præſumendum eſt fore prudentem, vt non facilè & nimis citò credat, & moueatur ad ſubditum pudore afficiendum. Neque ex hoc poſſunt ſequi moraliter grauia incommoda: quòd ſi aliquod interdum ſequitur, eſt accidentarium, & rarum, propter quod vitandum non poſſumus, nec debemus actionem damnare, quæ per ſe & ex obiecto bona eſt, & ad bonum proximorum ſæpe neceſſaria. At verò ad denunciationẽ iudicialem nunquam poteſt per hanc viam procedi:

A quia forum illud publicum eſt, & longè diuerſæ rationis, multáque in denunciatore requiruntur, quæ per viam confeſſionis repugnant, vt per ſe clarum eſt. Quando ergo tale eſt negotium, vt pœnitens teneatur denunciare iudicialiter, cogendus eſt pœnitens vt per ipſum id faciat, quia oportet vt ipſe ſit iudicio notus, & vt publicam notitiam quantùm poteſt, ei conferat: hæc verò obligatio rarò continget in peccato complicis, quia nemo tenetur denunciare ſeipſum, quod faceret, moraliter loquendo, denunciando complicem. At verò in aliis peccatis vbi pœnitens non eſt ſocius criminis, vel vbi poteſt ſeipſum ſeruare indẽnem, ſæpe poteſt hæc obligatiò interuenire. Quod ſi accidat, pœnitentem non poſſe per ſeipſum denũciationem facere, vel omnino excuſabitur, vel ſi vrgeat neceſſitas boni communis, vt in peccato hæreſis, neceſſe eſt vt extra confeſſionem alicui id committat, B qui ad iudicem id deferat eo modo, quo poſsit, vt ipſe ex officio vigilet, & inquirat prout valuerit.

In ſecunda & vltima confirmatione petitur an hic vſus poſsit extendi ad alios fines. 23. In quo ipſum primùm negamus id quod ibi infertur poſſe hunc vſum extendi ad exteriorem gubernationem: falſum enim hoc eſt, tum quia iam declarauimus non poſſe ſuperiorem antecedenter ordinare confeſsiones ſubditorum ad cognoſcenda aliena peccata, & illa emendanda, multò ergo minùs poterit illas ordinare ad aliam gubernationem externam: tum etiam, quia exterior gubernatio requirit notitiam magis exteriorem & publicam: & ideo confeſſores omnino ſeruare debent quod Sanctiſſ. C Clemens VIII. ſtatuit in decreto de caſuum reſeruatione pro regularibus §. 4. nimirum, vt caueant diligentiſsimè, ne ea notitia, quam de aliorum peccatis in confeſſione habuerunt, ad exteriorem gubernationẽ vtantur. Addo verò vltimò, prædictum vſum cum circunſtantiis ſuprà poſitis non ſolùm poſſe eſſe licitum propter ſpiritualem ſalutem alterius procurandam, ſed etiam propter vitandum aliud magnum nocumentum, aut aliam ſimilem honeſtam cauſam ad bonum proximi pertinentem, vt, v.g. ſi adultera intelligat maritum machinari mortem ſocio criminis, poteſt illum per confeſſorem monere, vt ſe in tuto collocet. Item ſi duo fuerunt ſocij in furto, & vnus eorum vicinus morti reſtituit, poteſt per cõfeſſorem monere complicem, vel vt intelligat ſe eſſe iam liberum ab onere reſtituendi, ſi alter D totum reſtituit, & partem ſocio remittit, vel certè vt intelligat partem illam ſuis hæredibus eſſe reſtituendam. Et ſimiles caſus poſſunt facilè excogitari, in quibus propter bonũ proximorum licitum eſt vti induſtria confeſſoris ad vitãda peccata aliorum, vel nocumenta, quæ ex peccatis prouenire poſſunt, non per viam coactionis, aut exterioris gubernationis, ſed per viam conſilij, vel ſecretæ admonitionis, vel occultæ, tollendo aliquam occaſionem moralem, ad quæ omnia notitia prædicta cum licentia pœnitentis, & ſufficiens & proportionata eſſe poteſt.

Soluitur ſecũda. *An hic vſus poſſit extendi ad alios fines.* *Clemẽs VIII.*

E

DISPVTATIO XXXV.

De præcepto diuino confeſsionis.

HACTENVS explicuimus quæ neceſſaria ſunt ad legitimum vſum confeſsionis, vel quæ ex tali vſu conſequuntur, in quibus variæ obligationes, & præcepta continentur, quæ, vt in ſuperioribus etiam attigimus, ſolùm obligant veluti quoad ſpecificationem. Nunc ergo dicendum ſupereſt de ipſo vſu confeſsionis quatenus cadit ſub præcepto obligante ad exercitiũ eius

quod præceptum duplex eſt, aliud Diuinum, aliud Eccleſiaſticum: hoc poſterius declarabimus in ſect. ſequenti: hîc de priori videndum eſt, an ſit, & quas perſonas, quando, & ad quid obliget.

SECTIO I.

Vtrùm Confeſsio ſit iure diuino præcepta.

1\. De neceſſitate confeſſionis quatenus eſt medium ad remiſsionem peccati mortalis poſt Baptiſmum commiſſi, diximus ſuprà in principio materiæ de hoc ſacramento, quæ omnia valde connexa ſunt cum hoc præcepto: quia ſine illo non poſſet confeſsio eſſe mediũ neceſſarium, neque è conuerſo præceptum ſeparatur à medio neceſſario. Tamen, quia hæc ipſa connexio non eſt adeo euidens, & hæ neceſſitates formaliter diuerſæ ſunt, non potuimus hanc quæſtionem omittere, in qua non repetemus ea quæ ibi dicta ſunt, ſed alias addemus. Igitur eiſdem ferè modis in hac quæſtione quibus in illa erratum eſt. Primò enim dixerũt quidam, confeſſionem eſſe de iure diuino naturali, fortaſſe quia ante Chriſti aduentum ſcriptum erat Eccl. 17. *Ante mortem confitere*, & Iſaiæ 43. *Dic tu peccata tua, vt iuſtificeris*, & Pſalm. 31. *Confitebor aduerſum me iniuſtitiam meam Domino.* Referuntur pro hac opinione Petr. Oxomenſis, & quidam Iuriſtæ. Eſt tamen vana & erronea ſententia, ſi intelligatur de confeſſione ſacramentali, cùm conſtet, ſacramentum hoc non eſſe de iure naturæ. Si verò intelligatur de cõfeſsione exteriori facta coram homine vel hominibus, ſic nulla ratione probari poteſt de hac eſſe latum naturale præceptum, quia ex nullo principio naturali inferri poteſt, vt ſuprà tractando de virtute Pœnitentiæ latiùs dictum eſt. Neque teſtimonia Scripturæ citata ad rem faciunt: nam primum optimè intelligitur de confeſsione laudis diuinæ; quòd ſi ad confeſsionem peccati illa verba referamus cum Auguſtino ſerm. 8. de Verbis Domini, intelligenda ſunt de cõfeſsione interna per recognitionem & deteſtationem peccati apud Deũ. De qua etiam loquitur Dauid in vltimo teſtimonio. Et eodẽ modo exponi poſſent verba Eſaiæ, ſi rectè citarẽtur; tamẽ ibi non dicitur, *Dic tu peccata tua*, ſed, *Narra, ſi quid habes.* Vnde ſenſus eſſe videtur, ſi habes aliquam excuſationem, qua iuſtificeris, narra illam, ac ſi diceret, cùm reuera nullam habeas, recognoſce peccatum tuum, atque ita in re in priorem expoſitionem incidimus, cætera de hoc puncto videantur in comm. art. 7. q. 84.

Sentẽtia quorundam, confeſſionem eſſe de iure diuino naturali. Eccleſ. Iſai. Pſalm. Reprobatur.

2\. Secundò, dixerunt alij confeſſionem fuiſſe de iure diuino legis veteris, & Chriſtum Dominum nõ dediſſe in hoc nouum præceptum, ſed ſpecialem modum priori addidiſse. Ita ſignificat Hugo de S. Victor. lib. 2. de Sacramentis, p. 14. & Vualdenſis tom. 2. de Sacramẽtis c. 135. & Guillelm. de Rubione in 4 d. 14. q. 1. D. etiam Thomas dict. art. 7. q. 84. ad 2. dicit, pœnitentiam quoad confeſſionem exteriorem peccati habuiſſe aliquam determinationem in lege veteri. Veruntamen ſatis declarat, illam determinationem lõgè diuerſam fuiſſe ab illa de qua nunc agimus: atq; adeò, ſi aliquod tunc fuit de hac re præceptum, potiùs fuiſſe de offerendo aliquo ſacrificio pro peccato, in quo includebatur quædam recognitio, & generalis cõfeſſio peccati, de qua ſæpe fit mentio in lege veteri, præſertim Leuitic. 16. & Numer. 5. At illa confeſſio non erat ſacramẽtalis, neque de internis peccatis, neque per ſe ordinata ad internam iuſtificationem de peccatis, & ideo nec præceptum eo tempore latum eiuſdem rationis eſt cum præcepto, de quo nunc agimus, quanuis dici poſſit fuiſſe tanquam vmbram, & figuram illius: nec fortaſſe Auctores citati aliud voluerunt: loquuti enim videntur de confeſsione valde generatim: nos autem agimus de propria cõfeſſione ſacramentali, & præcepto eius.

Sentẽtia quorundam, confeſſionem eſſe de iure diuino legis veteris. Hugo. Vuald. Guillel. D. Tho. Improbatur. Leuit. Numer.

3\. De hac igitur confeſsione eſt tertia ſententia extremè contraria, quæ negat, etiam in lege gratiæ datum eſſe à Chriſto Domino proprium diuinum præceptum huius confeſſionis. Quam ſententiam non ſolùm docent hæretici huius temporis, dicentes præceptum hoc eſſe inuentum humanum, ſolúmque eſſe introductum in Eccleſia à tempore Innocentij III. ſed etiam graues Theologi Hugo Victor Alexander Alenſis, & Bonauentura ſuprà dicta diſput. relati, cùm negẽt confeſſionem eſſe expreſsè inſtitutam à Chriſto, à fortiori negant eſſe præceptam. Fundamentum eſſe poteſt, quia ex nullo loco noui Teſtamenti hoc præceptum ſatis colligitur, neque etiam ex traditione. Prior pars conſtabit diſcurrendo per ſingula loca quibus hoc probari ſolet, quod ſtatim faciemus: poſterior verò pars probatur: quia ex decretis antiquis ſolùm habemus leges Pontificias, quas diſputatione ſequenti tractabimus, ante illas verò ſolùm conſtat nobis fuiſſe ſemper in Eccleſia vſum confeſſionis. Quòd autem fuerit etiam præceptum, nullo certo indicio oſtenditur, & quanuis fuiſſet tunc tale præceptum, potuiſſet eſse Apoſtolicum, & non diuinum: ergo cùm præcepta non ſint aſſerenda ſine ſufficienti promulgatione, & probatione, meritò negatur tale præceptum diuinum.

Tertia ſententia, non eſſe præceptum à Chriſto.

ASSERTIO.

4\. Nihilominus dicendum eſt, à Chriſto Domino latum fuiſſe diuinũ præceptum obligans fideles, qui poſt ſacramentum Baptiſmi ſuſceptum mortaliter peccarunt, ad vſum ſacramentalis confeſſionis, ſeu (quod idem eſt) ad ſacramẽtum pœnitentiæ ſuſcipiendum in remedium ſeu remiſſionem talium peccatorũ. Hæc aſsertio abſolutè iam eſt de fide, fuitque antiqua ferè omnium Theologorũ opinio cum Magiſtro in 4. d. 16. & 17. vbi D. Thomas. q. 3. ar. 1. Rich. ar. 2. q. 1. Palud. q. 1. ar. 2. Durand. q. 8. Scotus, & Gab. q. 1. Adr. q. 2. de Confeſ. Medin. C. de confeſ. q. 2. Sot. d 18. q. 1. art. 1. Cano Relect. de Pœnit. p. 5. Pet. Sot. lect. 1. 2. & 3. de Confeſ.

Hoc præceptũ eſſe latum à Chriſto Domino. Magiſt. D. Tho. Rich. Palud. Durand. Scoto. Gabr. Adrian. Medin. Sot. Cano. Petr. Sot.

5\. Probari autem ſolet primò variis Scripturæ teſtimoniis, quæ minùs efficacia ſunt, vt eſt illud Matth. 4. *Pœnitentiam agite, appropinquabit enim regnum cælorum*, & illud Lucæ 13. *Niſi pœnitentiam egeritis, omnes ſimul peribitis.* Sed hæc, & ſimilia per ſe ſumpta ſolùm probant generalem neceſſitatem pœnitentiæ: & nunc indifferentia ſunt ad pœnitẽtiam requiſitam ante, vel poſt Baptiſmum, vt ſenſit etiam Concilium Trid. ſeſſ. 14. c. 1. Addi etiam ſolet illud Lucæ 17. vbi Chriſtus dixit leproſis, *Ite, oſtendite vos ſacerdotibus*: & illud Mat. 16. *Quodcunque ligaueris ſuper terram*, &c. Matt. 18. *Quæcunque alligaueritis*, &c. & illud Ioannis 5. *Pater non iudicat quenquam, ſed omne iudicium dedit Filio*, ſcilicet vt homini, quod iudicium ipſe ſuis miniſtris commiſit. Verùm hæc non cogunt. Nam in primo loco ad ſummum eſt myſtica quædam adumbratio futuræ confeſſionis; ad literam verò Chriſtus agebat de quodã præcepto legis veteris implendo ab illis leproſis. In ſecundo verò & tertio teſtimonio ſolùm eſt promiſſio quædam facta Petro, & Apoſtolis, quæ poſtea impleta fuit, & ex illis tantùm locis non conſtat, ibi fuiſſe ſpecialiter promiſſam poteſtatẽ remittendi peccata in hoc ſacramento. Nam in primo loco ſpecialiter promittitur Petro ſuprema poteſtas Ponti

Probatur aſſertio ex variis Scripturæ teſtimoniis. Trident. Luc. 13. 17. Math. 4. 16 & 18. Ioan. 5.

Pontificia: in tertio verò eſt ſermo de poteſtate ligandi & ſoluendi per cenſuras. Et præterea, quanuis demus ibi fuiſſe contentam promiſſionem huius ſacramenti ſeu poteſtatis, quæ in illo exercetur: non ſtatim infertur fuiſſe datum præceptum confeſſionis. Quòd ſi quis contendat, ſaltem fuiſſe ibi inſinuatum ferendum: eatenus hoc eſſe poteſt probabile, quatenus in illis verbis, quibus illa promiſſio quoad hanc partẽ impleta eſt, continetur tale præceptum; & ideo in illis potiùs verbis faciendum eſset fundamentum. In quarto autem teſtimonio non eſt ſermo ad literam de iudicio peccatorum in foro pœnitentæ, ſed de iudicio finali, quod Chriſto Domino commiſſum eſt de omnibus operibus, & de vltimo præmio, vel ſupplicio illi debito.

6. *Iacob. 5. Beda.* His adiungi ſolet probabilior locus ex Iacobi 5. *Confitemini alterutrum peccata veſtra:* illa enim verba de ſacramentali Confeſſione Beda ibi, & alij exponunt, & neceſſitatem eius inde colligunt Hugo Victorinus, & Alenſis, ac Bonauentura ſuprà, qui, licèt non aſerant eſſe præceptum diuinum, dicunt tamen ibi fuiſſe aliquod præceptũ à Iacobo promulgatum. *Conc. Cabilonenſ.* Imò & Concilium Cabilonenſe tempore Caroli Magni c. 33. dicit, ibi eſſe ſermonẽ de confeſſione facienda ſacerdoti, & addit illa obſcura verba, *Secũdum conſtitutionem Apoſtoli*, quæ piè exponenda ſunt, id eſt, ſecũdùm inſtitutionem ab Apoſtolo memoriæ mandatam, ſeu promulgatã. *Auguſt.* Denique D. Aug. lib. 2. de Viſitatione infirmorum, c. 4. eodem modo exponit hunc locum, ex eo colligens neceſſitatem confeſſionis. Quapropter non cenſeo hunc locum contemnẽdum, quanuis in rigore non omnino conuincat; tum quia ibi nullum eſt verbũ, quod in omni proprietate præceptum indicet: nã illud, *Confitemini*, poſset eſse conſilium, ſicut illud, *Orate pro inuicem*. Tum etiam, quia non videtur Iacobus loqui de confeſſione facienda ſacerdoti. Sed alterutrũ, id eſt, mutuò, & ad inuicem, prout fit in fraterna & familiari correctione, in qua homo non debet eſſe proteruus, nec nimiùm excuſare peccata ſua, ſed humiliter confiteri, iuxta illud *Prouerb. 28.* Prouerb. 28. *Qui abſcondit ſcelera ſua, non dirigetur, qui autem confeſſus fuerit, & reliquerit ea, miſericordiam conſequetur.* Sed de hoc loco Iacobi iterum redibit ſermo, cùm de miniſtro diſputabimus.

7. *Proprius locus ex quo hoc præceptũ colligitur.* Vltimus ergo, & præcipuus locus, ex quo præceptum hoc colligitur, eſt Ioannis 20. in verbis illis, *Accipite Spiritum ſanctum, quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis.* Vt autem ex illis verbis præceptum colligatur, ſupponendum eſt ex dictis in ſuperioribus, ibi eſſe inſtitutam confeſſionem, vt partem neceſsariam ſacramenti Pœnitentiæ, ſine qua non poſſunt ſacerdotes exercere poteſtatem remittendi, & retinendi peccata in eo loco ipſis conceſſam. Quam fuiſſe vniuerſalis Eccleſiæ perpetuam intelligentiam, *Conc. Trid.* & collectionem, docuit Concilium Trid. ſeſſ. 14. c. 4.

8. *Duobus modis poſſe colligi hoc præceptũ. Primò.* Hoc autem ſuppoſito, duobus modis poteſt inde colligi hoc diuinum præceptum. Primò, ex vtilitate ſacramenti Pœnitentiæ ad remiſſionem peccati obtinendam: nam ſuppoſita inſtitutione, & efficacia eius ad hunc effectum, euidens eſt, ſuſceptionem huius ſacramenti eſſe vtiliſſimam ad veniam peccatorum cum maiori fructu, & (quod magis ad rem præſentem confert) cum maiori certitudine, & ſecuritate obtinendam. Hinc verò ipſum diuinum ius naturale videtur obligare hominem ad vtendum hoc medio pro remiſſione peccati obtinenda: quia ipſa charitas obligat in re tam graui ad vtendum remedio faciliori, & *Obiect.* vtiliori. Si autem hac ratione obligatur homo ad recipiendum ſacramentum pœnitentiæ; eadem obligatur ad confeſſionem, ſine qua ſacramentum illud perfici nõ poteſt. Ita conatur intelligere hoc præceptum

A Scotus ſuprà. Quòd ſi quis obiiciat, quia non tenetur homo vtiliorem aut tutiorem viam ſemper eligere, alioqui etiã teneretur ex hoc diuino iure ad frequenter confitendum, & ad ſuperiorem vitam eligendam: Reſponderet fortaſſe Scotus, quando maior vtilitas *Soluitur* ſolùm eſt in maiori fructu ſeu effectu, eam non cadere ſub præcepto: quãdo verò agitur de periculo æternæ damnationis, & maior vtilitas medij conſiſtit in maiori certitudine, quæ tollat morale dubium, quod in huiuſmodi remedio interuenire poteſt, tunc charitatem ſaltem propriam obligare ad vtendum tali remedio. Ita verò eſt in præſenti, quia pertingere ad veram contritionem difficile eſt, & moraliter dubium; ideóque inſtituto remedio confeſſionis, quo B certum eſt ſuppleri defectum contritionis, ſi fortaſſe interueniat, ratio charitatis videtur obligare hominem, vt ſaltem in extrema neceſſitate hoc remedio vtatur, etiam ſecluſo omni alio ſpeciali præcepto.

Atque hoc modo explicata hæc deductio Scoti 9. non videtur mihi improbabilis, ſaltem quantùm ad inferendam obligationem extrinſecam charitatis pro articulo mortis. Nihilominus tamen etiam illa eſſet ſatis incerta, ſi per ſe non eſſet latum præceptum de vſu confeſſionis: quia illa incertitudo contritionis, & maior certitudo, quæ per abſolutionem additur, non videtur eſſe tanta, vt propter eam ſolam rationem obligetur homo ad actum difficilem confeſſionis, ſi aliàs non eſt per ſe præceptus; C maximè cùm in ipſa etiam abſolutione poſſit eſſe incertitudo, vel de intentione ſacerdotis, vel de iuriſdictione, vel etiam, an ſit verus ſacerdos, aut baptizatus; & aliunde poteſt homo facere quantum in ſe eſt ad contritionem habendam: quæ, ſi habeatur, eſt certiſſimum remedium, & per ſe ſufficiens, ablato præcepto confeſſionis. Et de illa poteſt eſſe experimentalis quædam cognitio, quæ licèt non ſit omnino certa, tanta ſit, vt ſufficiat humano modo ad pacem & quietem conſcientiæ: ſicut ante inſtitutionem huius ſacramenti ſufficiebat. Et præterea (quod ad rem maxime ſpectat) hæc obligatio eſt valde extrinſeca; & non eſſet ex ſpeciali, ac poſitiuo Chriſti præcepto, ſed ex naturali lege charitatis, ſuppoſita ſolùm inſtitutione huius ſacramenti. Nunc autem certum eſt, non ſolùm fuiſſe à Chriſto D inſtitutum hoc ſacramentum, ſed etiam ſpeciale præceptum latum de vſu illius.

Alio ergo modo colligendum eſt hoc præceptum 10. ex illis verbis: quia in illis non ſolùm vtilitas, & effi- *Secundò.* cacia, ſed etiam neceſſitas huius ſacramenti continetur, neceſsitas (inquam) medij ad remiſsionem peccatorum obtinendam. Quod ſuprà demonſtatum eſt diſp. 34. ſect. 2. ex illa enim neceſsitate euidẽter infertur hoc diuinum præceptum vel à priori, vt quidam volunt, inter quos videtur eſſe Cano Relect. de Pœ- *Cano.* nit. part. 5. vel ſaltẽ à poſteriori, vt alij volunt. A priori *A priori colligitur.* quidem: quia media neceſſaria ad ſalutem, quæ conſiſtunt in noſtris actibus liberis, cadunt ſub præcepto, vt ſuprà oſtenſum eſt, cum de præcepto contritionis ageremus; ſed Chriſtus inſtituit hoc, vt medium ne- E ceſſarium ad ſalutẽ: ergo hoc ipſo cadit ſub præcepto: & dicitur hic diſcurſus à priori: quia hæc cauſalis vera eſt. Hoc præcipitur: quia eſt medium neceſſarium, Neque ex hoc diſcurſu infertur ſolum præceptũ charitatis, quo homo tenetur ſalutem propriam quærere; ſed etiam præceptum iuſtitiæ, quo tenetur homo ſatisfacere Deo pro culpa, ſeu iniuria illata, quod eſt proprium præceptum pœnitentiæ. Fitq; e deductio hoc modo: nam homo tenetur ſatisfacere Deo pro peccato, modo præſcripto ab ipſomet Deo, vt ſuprà etiam diſputando de præcepto contritionis declaraui; ſed in lege gratiæ inſtituit hoc ſacramentum, ſeu

confeſſionem peccatorum, vt vnicam & neceſſariam viam ad ſatisfaciendum Deo pro offenſa, & ad applicandum ex Chriſti ſatisfactione quidquid homini ex parte ſua deeſt ad ſatisfactionem condignam: ergo talis modus pœnitentiæ, ſeu ſatisfactionis conſequenter cadit in diuinum præceptum.

11. *Colligitur poſteriori.* A poſteriori autem colligitur hoc præceptum ex neceſſitate huius medij: nam tale eſt, vt natura ſua non ſit neceſſarium ad remiſſionem peccatorum, vt ſuprà oſtenſum eſt: ergo hæc neceſſitas medij oritur ex libera voluntate Dei: non poteſt autem oriri, niſi ex præcepto: ergo ex neceſſitate huius medij optimè infertur præceptum, non tanquam ex cauſa, ſed tanquam ex effectu: nam, iuxta hanc ſententiam, non ideò hoc medium præceptum eſt: quia eſt neceſſarium, ſed è conuerſo: quia præceptum eſt, ideo eſt neceſſarium. Minor probatur: quia nunc homo iuſtificatur per contritionem ante realem ſuſceptionem huius ſacramenti: ſi ergo nō eſſet homini præceptum confitendi impoſitum, poſt contritionem nullo modo eſſet illi neceſſaria confeſſio ad ſalutem: quia, ſi non eſſet illi præcepta, etiamſi voluntariè illam omitteret, ſaluaretur: quia non peccaret. Ex quo vlteriùs ſequitur, neque in ipſa contritione poſſe includi neceſſariò votum confeſſionis, ſecluſo præcepto: quia, hoc ablato, poſſet homo voluntariè omittere confeſſionem: ergo poſſet conteri ſine voto confeſſionis; imò cum voto, & propoſito nunquam confitendi: quia hoc tunc non eſſet peccatum, cùm non eſſet contra præceptum, & conſequenter non impediret veram contritionem. Igitur neceſſitas huius medij ſupponit præceptum, ex quo oriatur.

12. *Dubium, an eadem ratio poſſit eſſe à priori, & à poſteriori. Ariſtot.* Sed quæret aliquis, quid horum verius ſit: nō enim videtur vtrumque ſimul ſtare poſſe: quia non poteſt eadem ratio eſſe ſimul à priori, & à poſteriori. Reſpondetur, in diuerſis generibus cauſarum hoc non repugnare: ſicut aliàs dici ſolet in principio libri ſecundi de Anima de demonſtratione, qua Ariſtoteles vnam definitionem animæ per aliam oſtendit. Igitur in genere finis verè dici poteſt, datū eſſe præceptum confeſſionis, vt illa conſtitueretur medium neceſſarium ad ſalutem: nam, vt ſuprà etiam tetigimus agentes de neceſſitate huius medij, hoc præceptum non eſt ſicut alia, quæ dantur de actibus, qui per ſeſe non habent aliam vim ad cauſandam ſalutem, vel remiſſionem peccati, niſi quòd præcepta ſunt; & ideo catenus tantùm neceſſarij ſunt ad ſalutem, quatenus ſunt neceſſarij ad deſiſtendum à peccando; non verò quia contineant remedium peccati: præceptum autem de hoc ſacramento datum eſt tanquam de actu continente in ſe remedium ſalutis, & cauſam remiſſionis peccati. Vt autem tale remedium eſſet vnicum & neceſſarium, ſub præceptum poſitum fuit; & ita ex neceſſitate medij in genere cauſæ finalis à priori infertur neceſſitas præcepti. In hoc verò ſenſu dici non poterit: quia hoc eſt medium neceſſarium, ideo eſſe præceptum, ſed dicendum eſt, vt hoc eſſet mediū neceſſarium, fuiſſe præceptum: hæc enim poſterior locutio indicat cauſam finalem; prior verò potiùs formalem, vel efficientem. Sicut non rectè dicitur homo curari: quia eſt ſanus; ſed vt ſanetur. At verò in genere cauſę efficientis, vel formalis, videtur hęc probatio à poſteriori: nam cauſa per quam hoc medium conſtituitur in ratione neceſſarij, videtur eſſe præceptum, non quia ſolum præceptum conferat hoc totum, ſcilicet rationem medij neceſſarij; ſed quia ſuppoſita in tali actu ratione medij, ſeu cauſæ ſufficiētis, præceptum det illi neceſſitatem; hoc enim videtur conuincere ratio facta.

13. Niſi quis fortaſſe velit duo diſtinguere in hoc negotio, ſcilicet ordinationem, qua Deus voluit præſcribere hanc viam confeſſionis, vt integram ſatisfactionem, quam nunc à fidelibus requirit de peccatis ſuis, & præceptum de tali ſatisfactione exhibenda, ita vt prior ſit poſitiua ex libera Dei voluntate; ex illa verò præceptum neceſſariò, & quaſi naturaliter conſequatur, ratione iuſtitiæ, vt paulo antea, & ſuprà etiam de contritione dicebamus. Difficile autem eſt illam priorem ordinationem à præcepto poſitiuo ſeparare, vt ibidem dixi: quia, ſi ex vi illius ordinationis non ſtatuitur, vt nemo poſſit beneficium remiſſionis peccatorum conſequi ſine confeſſione in re exhibita, non poteſt intelligi, quòd ex vi illius ordinationis requiratur vt neceſſaria, etiam poſt remiſſionem per contritionem factam, niſi talis ordinatio includat obligationem præcepti: non tantùm conſequentis, ſed conſtituentis, & cauſantis talem neceſsitatem: hoc enim planè videtur conuincere ratio facta. *Obiectioni occurritur.* Neque enim dici poteſt hoc præceptum eſſe conſequēs ad illam ordinationem; eo quòd, illa poſita, non remittitur peccatum per contritionem, niſi homo obligetur, aut ſe obliget ad poſtea ſupplendum in tali ſatisfactione quod tunc deeſt: quia nec dicendum eſt, hominem tunc denuo ſeſe obligare promiſſione ſua, nec Deum exigere tunc, aut imponere hanc ſpecialem obligationem: fruſtra enim, & ſine fundamento hæc dicerentur: ergo dicere oportet illam obligationem relinqui ex generali præcepto confeſſionis in tali ordinatione incluſo, ac neceſſario, vt efficax ſit. Atque hic modus explicandi connexionem harum neceſſitatum, videtur verior, & ſufficiens ad explicandam vim dictorum verborum, & declarandum quomodo præceptum hoc merè poſitiuum fuerit, pendens ex Chriſti voluntate.

14. *Colligitur ex conſuetudine Eccleſiæ.* Huic fundamento, quod potiſsimum eſt in hac materia, adiungi poteſt aliud ſumptum ex vſu & traditione Eccleſiæ. Quod etiam indicauit Concilium Tridentinum; & colligi poteſt ex antiquiſſimis Patribus, qui abſolutè dicunt confeſſionem eſſe neceſſariam, non referentes hanc neceſſitatem ad Eccleſiam, ſed ad Chriſtum: quos ſuprà dicta diſput. ſufficienter retuli; tamen hîc etiam addere oportet, hanc neceſſitatem non eſſe ſeparabilem à præcepto, vt declaratum eſt. Colligi etiam poteſt ex hiſtoriis, ex quibus habemus quidem perpetuum & antiquiſſimum vſum confeſsionis. De quo legi poteſt Euſebius libro ſexto Hiſtoriæ, cap. 25. Cyprianus epiſtol. 10. 11. 15. & 62. & Dionyſius Alexand. apud Euſebium libro ſexto, cap. 29. & alia, quæ ſuprà retulimus, agentes de neceſſitate medij. *Euſeb. Cyprian. Diony.* Non tamen poteſt ex hiſtoriis ſufficienter colligi ſemper hoc feciſſe fideles ex obligatione præcepti, multóque minùs inuenietur in illis expreſſum id fuiſſe ex obligatione iuris diuini: tamen, cùm res ſemper fuerit tam ardua, atque difficilis, non eſt veriſimile abſque obligatione, & præcepto tam generaliter fuiſſe ſuſceptam, & obſeruatam; imò neque humana auctoritate eſſe introductam huiuſmodi obligationem. *Conc. Lat.* Vnde in Concilio Lateranenſi ſub Innocentio III. in quo Græci & Latini Patres conuenerunt, præceptum hoc non fuit de nouo Eccleſiæ impoſitum, ſed ſolam temporis determinationē accepit. Cuius ſignum eſt: quia cùm obligatio ſit grauiſſima, & ſe extendat non ſolùm ad externos actus, ſed etiam ad internas cogitationes confitendas, facilè ab omnibus ſuſcepta eſt. Denique nullo modo expediebat Eccleſiæ, vt res tāti momenti, tamque neceſſaria ad hominum ſalutem, eorum arbitrio relinqueretur: neque etiam expediens fuit hoc præceptum Eccleſiæ committere; tum quia erat de re omnino neceſſaria ad ſalutem peccatorum: tum etiam, quia oportebat huiuſmodi præceptum omnino fixum & immutabile permanere.

Vnde

An Eccleſia poſſit hoc præceptum tollere vel mutare.

15. Vnde obiter expeditæ manent nonnullæ quæſtiones, quæ ab aliis Theologis ſolent tractari, ſcilicet an poſſit Eccleſia tollere, aut immutare hoc præceptum, aut in illo diſpenſare. Dicendum eſt enim non poſſe: quia ius diuinum eſt, in quo non poteſt Eccleſia diſpenſare, nedum illud abrogare, vt latiùs traditur in prima ſecundæ, quæſt.97. & in hoc conueniunt omnes Theologi in quarta diſtinct.17. loquentes de hoc præcepto, quatenus diuinum eſt: nam de determinatione adiuncta ab Eccleſia, poſtea dicemus. Solet verò obiici: quia interdum Papa diſpenſat in aliquo iure diuino, vt in voto, matrimonio rato, miniſtro Confirmationis, & ſimilibus. Sed hæc generalia ſunt, & ad alias materias ſpectant; & ideo breuiter dicitur primò, in illis caſibus non eſſe propriè diſpenſationem in iure diuino: quia in duobus primis tollitur vinculum humana voluntate contractum, & quatenus ibi intercedit aliquo modo humana voluntas, eatenus potuit ibidem habere locum humana diſpenſatio. In tertio verò caſu ipſa diuina inſtitutio ita facta eſt, vt Confirmationis ſacramentum vnum haberet ordinarium miniſtrum, ſcilicet Epiſcopum, alium verò extraordinarium auctoritate ſummi Pontificis deſignatum. Secundò dicitur, eſto in aliquo raro caſu data ſit poteſtas Eccleſiæ diſpenſandi in aliquo præcepto iuris diuini, vel potiùs interpretandi, non fuiſſe Chriſti Domini voluntatem obligare tali præcepto in aliquo euentu: in præſenti tamen præcepto hoc non habere locum: quia eſt de re ſimpliciter neceſſaria ad ſalutem; & quia nunquam poteſt expedire huiuſmodi diſpenſatio, neque pro communitate, neque pro aliqua particulari perſona. Nam, ſi per impotentiam excuſetur, non indiget diſpenſatione: ſi autem confiteri poteſt, & tempus neceſſitatis vrget, talis diſpenſatio non eſſet in ædificationem, ſed in deſtructionem. Propter quas cauſas non poteſt Eccleſia diſpenſare in præcepto Baptiſmi; eadem autem eſt de hoc ſeu proportionalis ratio.

D.Tho. *Obiect.* *Soluitur.*

An poſſet Eccleſiæ ferre hoc præceptum, ſi non præciperetur à Chriſto.

16. Inquiri verò ſolet hoc loco, ſi hoc præceptum non eſſet à Chriſto impoſitum, an potuiſſet Eccleſia illud ferre: nonnulli enim Theologi putant eſſe ſufficiens ſignum huius præcepti diuini, quod de facto in Eccleſia inuenitur: quia Eccleſia per ſe non potuiſſet hoc præceptum introducere. Ita ſentiunt Scotus diſt. 17. quæſt. 1. Durand. quæſt.8. Paludanus quæſt. 2. art.2. Soto d.18. quæ.1. art.1. Cano dicta Relectione part.5. Nauarr. de pœnit. d.5. in principio, num.18. & ſequentib. Fundamētum huius ſententiæ eſt, quia Eccleſia non habet immediatum ius in actus merè internos, vt infrà tractando de cenſuris latiùs dicemus; ſed confeſſio non ſolùm præcipitur de actibus externis, ſed etiam de merè internis: imò, licèt aliquis habeat tātùm hæc peccata merè interiora, præcepto confeſſionis obligatur: ergo non potuit Eccleſia hoc præceptum imponere quoad ſubſtantiam eius. Hæc verò ratio non omnino cōuincit, quia materia huius præcepti non eſt actus interior, ſed exterior, ſcilicet receptio cuiuſdam ſacramenti à Chriſto inſtituti, quod ſacramentum in actibus exterioribus conſiſtit; & quāuis requirat aliquem interiorem actum, nempe contritionem, vel attritionem, nō excedit Eccleſiæ poteſtatem, præcipere ſimul cum exteriori actu interiorem ad illum neceſſarium. Et eadem ratione non videtur eſſe ſupra Eccleſiæ poteſtatem præcipere confeſſionem, etiamſi pro materia, circa quam, habeat peccata merè interiora, qui illa non ratione ſui, ſed ratione alterius exterioris actus pertinent aliquo modo ad tale præceptum. Sicut poſſet Eccleſia præcipere publica oratione petere à Deo internam iuſtitiam, ſeu pœnitētiam fidelium. Itaque ex hoc capite non videtur mihi præceptum hoc excedere poteſtatem Eccleſiaſticam.

Scot. Durand. Palud. Soto. Cano. Nauarr. Fundamentū. *Reprobatur.*

Soto reprobatur.

17. Sed addit Soto, Eccleſiam non poſſe præcipere ſacramenta, ſicut non poteſt illa inſtituere, alias poſſet remedia etiam neceſſaria ad ſalutem ſua auctoritate efficere. Sed hoc argumentum minùs firmum eſt: quia licèt Eccleſia non poſſit inſtituere ſacramentum aliquod, tamen poſtquam Chriſtus illud inſtituit, quanuis ipſe non præceperit, poteſt ipſa præcipere illius vſum: quæ eſt enim in hoc repugnantia? Si enim ſupponamus, Chriſtum non præcepiſſe recipere ſacramentum Confirmationis, cur non poſſet Eccleſia illud præcipere, aut ordinare, vt nulli detur Euchariſtia, niſi priùs confirmetur? Sicut nunc ordinauit, vt nemini detur prima tonſura, niſi priùs ſacramentum Confirmationis acceperit: in Concilio Trident. ſeſſ. 23. c. 4. de reformat. Item: quia Eccleſia præcipit aliqua ſacramentalia, quæ ipſa inſtituit, cur ergo non poteſt præcipere ſacramentum à Chriſto inſtitutum? Neque enim propterea ſequitur (ſi formaliter loquamur) Eccleſiam facere aliquid eſſe remedium neceſſarium ad ſalutem, ſed ſolùm facere, vt aliquis actus ſit neceſſarius ad ſalutem neceſſitate præcepti, quod in multis aliis actibus facere poteſt Eccleſia. Quia verò ſupponimus, hunc actum ſcilicet receptionem talis ſacramenti, eſſe à Chriſto inſtitutum in remedium peccatorum, conſequenter tunc fieret ex vi præcepti Eccleſiæ, vt tale remedium eſſet neceſſarium ad ſalutem non formaliter in ratione medij, ſed in ratione præcepti.

Conc. Trid.

Vera reſpōſio ad quæſtionē.

18. Quocirca, ſuppoſita inſtitutione huius ſacramenti, nō video cur repugnet præcipi ab Eccleſia, etiamſi fingamus Chriſtum non impoſuiſſe neceſſitatem, ſed tantùm vtilitatē præbuiſſe. Quod meliùs ſenſerunt Adrianus q.2. de Confeſſione, & Medina C. de Confeſſione, q.2. Viguerius in Summa, c.16.§.4. verſ. 14. & Scotus reuera non cōtradicit, ſed potiùs in hāc partem inclinat. Ratio iuxtà dicta eſt: quia receptio huius ſacramenti non eſt materia excedens facultatem Eccleſiæ, & alioqui eius vſus eſt valde conueniens Eccleſiæ: ergo nō eſt cur Eccleſia nō poſſit ponere tale præceptū, quòd de ſe eſt valde conforme rationi, & conuenienti Eccleſiæ gubernationi. Antecedens patet: quia, ſi excederet, vel id eſſet, quia confeſſio verſatur circa actus internos, & hoc nō, vt oſtenſum eſt; vel quia ordinatur ad internam iuſtificationem & remiſſionem peccatorum, & hoc etiam dici non poteſt: quia hic etiam eſt optimus finis, quem Eccleſia poteſt intēdere per actus ſibi accommodatos, maximè cùm per poteſtatem clauium poſſit ipſa aliquid operari circa actus merè internos, vt facit in vſu huius ſacramēti, & per indulgētias, &c. Vel eſſet, vt quidam aiunt, quia per cōfeſſionem aliquo modo homo ſe infamat: & hoc etiam nullius momenti eſt: quia talis infamia ferè nulla eſt, vel propter ſigillum, vel quia, ſi prudens ſit confeſſor, per ipſammet confeſſionem legitimā quodammodo tollitur. Ac denique, quia, licèt hoc exiſtimetur aliquale detrimētum comparatione fructus quaſi nihil eſt. Vel deniq; eſſet propter difficultatem; & hoc quidem, licèt oſtendat, tale præceptum eſſe arduum, & difficile, non tamen impoſſibile: quia ſæpè Eccleſia præcipit res magis difficiles, ſi neceſſariæ ſint, vel valde vtiles: in hoc autē præcepto ſemper eſſet magna vtilitas, qua poſſet difficultas ipſa compenſari. Tandem, ſi hæ rationes, vel ſimiles validæ eſſent, ferè haberent locum in præcepto annuæ confeſſionis, ratione cuius ſæpiùs obligatur homo ad confeſſionem, quàm ſolo iure diuino obligatur. Itaque non ideo præceptum hoc latum eſt à Chriſto, quia Eccleſia illud ferre non potuiſſet per generalem poteſtatem ab ipſo datam; ſed

Adrian. Medin. Viguer. Scotus.

quia conuenientius fuit, vt ipſe per ſe daret, propter alias rationes ſuperiùs adductas.

SECTIO II.

Quas perſonas obliget hoc diuinum præceptum.

1. Neceſſariam eſſe materiã, vt hoc præceptum obliget.

PRIMVM ac per ſe notum principium huius materiæ eſt, vt hoc præceptum obliget, ſupponendam eſſe in perſona materiam huius ſacramenti: quia aliàs neque ipſius ſacramenti erit capax, nec dum obligationis. Vnde fit, infantes ante vſum rationis non eſſe capaces huius obligationis, non ſolùm quia non ſunt capaces præcepti, ſed etiam quia non habent peccatum actuale, quod eſt materia hujus ſacramenti, & eadem ratione, ſi quis eſſet adultus innocens, vt beata Virgo, non obligaretur hoc præcepto.

Infantes ante vſum rationis non obligari.

2. Infideles non baptizatos non obligari. Quorundam ſententia. Scot. Adr. Richard. Angel. Syluest. Refellitur.

Secundò eadem ratione infertur, infideles nõ baptizatos quantũuis peccatores nõ obligari hoc præcepto, quanuis multi & graues Theologi in hoc fine cauſa lapſi ſint, vt Scotus diſt. 16. quæſtion. 1. artic. 1. qui inde colligit pręceptũ confeſſionis eſſe diuinum, quia obligat infideles, in quos Eccleſia nõ habet poteſtatem, quæ ratio placuit etiam Adriano dict. q. vlt. de confeſſione. Et eandem ſentẽtiam tenet Richard. diſtin. 17. quæſt. 4. artic. 2. & Angelus verb. *Confeſsio*, 2. §. 2. Syluester verb. *Confeſsio*, 2. §. 5. Quorum fundamentum eſt, quia præceptũ diuinum obligat omnes, vt de præcepto Euchariſtiæ, quod infideles etiã obligat. Sed, vt dixi, contraria ſentẽtia tam euidenter ſequitur ex principio poſita, vt hæc mihi improbabilis videatur, quia peccata cõmiſſa ante Baptiſmum non ſunt materia huius ſacramenti, vt ſuprà probaui, ergo infidelis non ſolùm non tenetur, ſed neque poteſt illa ſacramentaliter confiteri, neque ante, neque poſt Baptiſmum ſuſceptum: ergo non obligantur infideles hoc præcepto: quia non poſſunt obligari ad confitenda illa peccata, quæ committũt poſt Baptiſmum ſuſceptum, quæ fortè non erunt. Confirmatur, & explicatur: quia confeſſio non eſt his infidelibus neceſſaria ad ſalutem: ergo. Patet conſequentia: quia confeſsio non præcipitur iure diuino, niſi quatenus eſt neceſſaria. Antecedens verò patet: quia, ſi iſti infideles baptizentur, & poſtea nullum peccatum mortale committant, ſaluabuntur ſine confeſſione, vnde hoc ſacramentum dicitur ſecunda tabula poſt naufragium: quia illis ſolis eſt neceſſarium, qui poſt Baptiſmum mortaliter peccauerunt. Vnde etiam fit, ſi infidelis ante Baptiſmum per contritionem iuſtificetur, illam contritionem non includere votum confeſſionis, ſed Baptiſmi: quia ſolus Baptiſmus eſt neceſſarius ex vi talis ſtatus: per illum enim plenè delentur omnia peccata ante commiſſa ſine vllo ordine ad confeſsionem: ergo euidens eſt, hos infideles non obligari præcepto confeſsionis. Quam ſententiam bene docuit Soto diſtinct. 18. quæſtion. 1. art. 2. Medin. tract. 2. quæſt. 7. Maior. diſtinct. 17. q. 1. Almain. quæſtion. 1. artic. 2. Neque obſtat fundamentum contrariæ ſententiæ, præcepta enim diuina obligant omnes, qui ſunt capaces talis obligationis, vel in quibus eſt materia circa quam verſatur præceptum, aliàs hoc præceptum etiam obligaret innocentes, quod eſt apertè falſum.

Soto. Medin. Maior. Almain. Deſtruitur fundamentũ contrariæ ſententiæ.

3. Differentia inter præceptũ Euchariſtiæ & pœnitentiæ.

Vnde colligitur aperta differẽtia inter præceptum Euchariſtiæ, & confeſſionis, quanuis Soto eodem modo de vtroque loquatur, & neget præceptum Euchariſtiæ obligare infideles, qui nondum per Baptiſmum religionem Chriſtianam profeſsi ſunt, ſicut pręcepta (inquit) alicuius religionis non obligant aliquem, donec illam religionem ſit profeſſus, etiamſi priùs habeat votum, ſeu obligationem ingrediendi talem religionem. Et confirmari poteſt: quia ante Baptiſmum non eſt aliquis capax Euchariſtiæ: ergo neque obligationis ſuſcipiendi illam. Nihilominus hæc ſententia mihi non admodum probatur, ſed non eſt huius loci examinare illã, ſed ſolùm explicare apertam differentiam inter Euchariſtiã, & confeſſionem, ſcilicet, quòd infidelis eſt capax obligationis præcepti Euchariſtiæ, non verò confeſſionis. Patet: quia ex parte ſubiecti nõ requiritur materia peccati ad præceptum Euchariſtiæ: nam illud per ſe, & propter ſe, obligat hominem, etiamſi nullum peccatum habeat: & ideo ex hac parte non repugnat, quòd obliget infideles, aliàs verò iuriſdictio Chriſti ferentis tale præceptum ad omnes ſe extendit: in quo differt hoc præceptum à particularibus præceptis humanis alicuius religionis, & ideo exemplum illud non eſt ad rem. Verba etiam Chriſti, quibus hoc dedit præceptum, generalia ſunt, & ad omnes, etiã infideles, dicta, *Niſi manducaueritis carnẽ Filij hominis*, &c. Ac denique, quanuis ante Baptiſmum non poſſit infidelis recipere Euchariſtiam, tamen recepto Baptiſmo tenetur illam ſuſcipere, etiamſi vltrà non peccet. & ideo etiam ante Baptiſmum obligari potuit ad ipſum Baptiſmum ſuſcipiendum propter Euchariſtiam, ita vt duplici ratione ad Baptiſmum obligetur, ſcilicet & per ſe, & propter aliud, & ita potuit rectè vtroque præcepto obligari. At verò præceptum confeſſionis non per ſe, & abſolutè obligat, ſed ſuppoſita materia neceſſaria talis ſacramenti, hæc autem eſſe non poteſt in infideli antequam baptizetur, & ideo non eſt capax talis obligationis.

Sotus reiicitur.

4. Hoc præceptũ obligare eos qui poſt Baptiſmum mortaliter peccarunt.

Tertiò ex dictis colligitur, hoc præceptum obligare omnes illas perſonas, quæ poſt Baptiſmũ mortaliter peccauerunt, etiã hæreticos, Apoſtatas &c. & pueros cuiuſcunque ætatis, dummodo capaces ſint peccati mortalis, ad quod, vt ſuprà dixi, non poteſt certa ætas deſignari, ſed viri prudentis iudicio opus eſt. Tota hæc concluſio eſt certa abſque controuerſia inter Theologos, & colligitur apertè ex Concilio Trident. ſuprà. Et ratio eſt: quia mortale peccatum poſt Baptiſmum commiſſum eſt materia neceſſaria huius ſacramenti, vt ſuprà oſtendi. Item ipſum ſacramentum eſt medium neceſſarium ad tollendum tale peccatum, vt ſuprà etiã probatum eſt: quia iam tale peccatũ non poteſt tolli per Baptiſmum. Intelligendum autem eſt hoc de peccato mortali, quod nunquam fuit directè ſubiectum clauibus: nam, ſi ſemel ritè ſubiiciatur, illud, per ſe loquendo, ſufficit, neque ex vi iuris diuini, de quo agimus, obligabitur aliquis ad confitendum, niſi iterum mortaliter peccet.

5. Non obligari qui venialia commiſit.

Quartò addendum eſt, ſolas illas perſonas obligari hoc præcepto, quæ poſt Baptiſmum mortaliter peccauerunt: itaque, qui ſola venialia cõmittit, non obligatur. Quæ eſt etiã communis ſententia Theologorum. Et ratio conſtat ex ſuprà tractatis: quia venialia non ſunt materia neceſſaria, & hoc præceptum non obligat, niſi eum, qui talem materiã habet: quia hoc ſacramentum non eſt medium neceſſarium ad illa peccata tollenda, quæ omnia ſuprà demonſtraui, & ex cõmuni vſu, & conſenſu totius Eccleſiæ conſtant: & non obſcurè indicantur in Trident. ſeſſ. 14. c. 5. & canon. 7. Occurrebat verò hoc loco dubium, an, qui habet dubiam conſciẽtiam peccati mortalis, obligetur hoc præcepto diuino. Sed hoc dubium expediendum eſt ex principiis poſitis diſputatione de Integritate, vbi tractaui, an neceſſarium ſit ad integritatem confeſſionis, confiteri dubium peccati mortalis: eo enim modo, quo quis obligatur ad confitendum hoc dubium

Trident.

dubium propter integritatem, obligabitur etiam ad confitendum tale dubium, etiamſi nullum aliud peccatum mortale habeat: eſt enim eadem ratio: illa enim materia, quæ eſt neceſſaria eſt pars confeſſionis, ſi cum alia coniuncta ſit, erit etiam per ſe neceſſaria, ſi ſola adſit; quocirca præter ibi dicta, nihil hîc occurrit addendum.

SECTIO III.

Quo tempore obliget hoc præceptum præciſè vt diuinum eſt.

1. DISTINGVENDVS eſt, vt ſæpè tractaui, duplex modus, quo poteſt homo obligari ad actum, qui ſub aliquod præceptum affirmatiuum cadit. Primus eſt per ſe ex vi talis præcepti, in propria natura & virtute conſiderati. Secundus eſt, per accidens, ſeu propter aliud, ſeu ratione alterius virtutis. Dicam priùs de priori modo; deinde de ſecundo.

2. *Prima aſſertio. Neminem obligari ſtatim poſt peccatum confiteri.* Primum ergo ſtatuamus vt certum, non teneri hominem, qui mortaliter peccat, ſtatim confiteri peccatum, etiamſi commodiſſimè poſſit. Quanquã contrarium docuerunt Guillelmus Pariſ. lib. de Sacramentis, tit. de Pœnitentia, & refertur Reinerius 1. part. Summ. verb. *Confeſſio*, ca. 5. tenet Angelus verb. *Confeſſio*. 1. nu. 3. & Alenſ. 4. part. q. 77. membr. 4. art. 2. Bonauentura in 4. d. 17. art. 4. q. 2. qui maximè religioſis imponit hanc obligationem: quia habẽt ſemper optimam opportunitatem ſtatim confitendi. Referuntur etiam pro hac ſententia graues Doctores Canoniſtæ à Couarr. in c. *Alma mater*, p. 1. §. 1. nu. 6. Sed nihilominus hæc ſententia neque eſt vera, neque, vt ego exiſtimo, admodum probabilis, & ideo omnes alij Theologi illi contradicunt, quos ſtatim referam. Quia tanta obligatio imponenda non eſt, ſine ſufficienti & manifeſto fundamento: hæc verò ſententia nullum habet. Præſertim, quia natura præcepti affirmatiui non eſt ſtatim obligare, ſed determinatis ſeu neceſſariis temporibus. Oſtendimus etiam ſuprà non obligari hominem ſtatim ad contritionem: multo ergo minùs ad confeſſionem. Denique, cùm Eccleſia determinauerit tempus annuæ confeſſionis, ſatis certè indicauit, non eſſe de iure diuino ſtatim confiteri.

Guillelm. Reiner. Alenſ. Bonau.

3. *Secunda aſſertio. Saltem in articulo mortis obligari.* Secundò certum eſt, ſaltem in articulo mortis obligare hoc præceptum, ſi antè impletum non ſit. Conueniunt omnes Theologi, & eſt euidens ex dictis, tum quia hoc præceptum affirmatiuum obligare debet ſaltem in extremo periculo, ſeu potiùs articulo neceſſitatis, qualis maximè eſt articulus mortis: tum etiam, quia hoc præceptum impleri debet in hac vita: ergo ante mortem: ergo, vt minimùm in articulo mortis. Quis autem ſit articulus mortis, & quo modo eadem ratio ſit de periculo mortis, ſuprà dictum eſt. Et hinc infertur, ſi quis habeat copiam confeſſoris, & ſit in eo ſtatu, in quo ſi nunc non confiteatur, probabiliter timeat fore vt ante mortem non poſſit habere copiam confeſſoris, vt accidere poteſt in India, vel aliqua captiuitate, in tali caſu teneri ad cõfitendum ſtatim, etiamſi extra articulum mortis ſit. Quem caſum ponunt omnes Doctores ſtatim citandi: D. Thom. Paludanus. Adrianus q. 3. de Confeſſione. & in re ipſa. ac moraliter loquẽdo, non eſt diuerſus à periculo mortis: ideo enim tunc tenetur præuenire: quia aliàs exponitur periculo moriendi ſine confeſſione, vt in ſimili dicemus latiùs diſput. ſequ. Hic verò tractari conſequenter poſſet, qua ratione,

D. Thom. Palud. Adrian.

A aut modo excuſari poſſet homo ab hac obligatione in eo articulo. Sed commodiùs hoc dicam diſput. ſequenti.

4. *Vnde teneantur medici admonere infirmos vt confiteantur.* Vnum verò hic obiter obſeruandum eſt, occaſione huius obligationis confitendi in articulo mortis, iure poſitiuo præceptum eſſe medicis, vt cùm vocantur ad curãdos ægrotos, priuſquam curationem corporis incipiant, eos moneant ad confeſſionẽ faciendam. Ita habetur in cap. *Cum infirmitas*, de Pœnitent. & remiſſ. Et quoniam hęc lex conſuetudine abrogata erat, ideo Pius V. motu proprio ann. 1566. qui incipit, *Super gregem*, illam renouauit, addendo, ne medici vltra tertium diem viſitent ægrotum, niſi de illius confeſſione ſibi conſtet, per fidem confeſſoris, in ſcriptis datam. Addit etiam, vt ante gradum Doctoratus exigatur ab illis iuramentum hanc conſuetudinem ſeruandi, quod ita fit. In qua lege primò notandum eſt, de qua infirmitate ſit intelligenda: nam Syluester verbo *Medicus*, quæſt. 3. dicit, non tantùm in morbis periculoſis, ſed abſolutè in omni ægritudine eſſe ſeruandam: quod cum Archidiacono colligit ex ratione legis, ſcilicet, ne infirmi, cum de confeſſione facienda admonentur, exiſtiment ſe iam eſſe in periculo, & triſtitia afficiantur. Propter quam rationem videtur lex voluiſſe, vt abſolutè in omni morbo talis admonitio fieret. Nihilominus Nauarrus cap. 25. num. 61. ſequens Angelum, & Summam Roſel. quos citat, dicit hanc legem ſolùm obligare in morbo periculoſo, debere tamen ſeruari ſtatim in principio morbi non expectato periculo, & hoc modo ſatisfieri intentioni legis: nam in leuioribus morbis ridiculũ videri poteſt ſtatim monere ad confeſſionem. Caietan. verò in Summa verb. *Medicus*, media quadam via incedit: quia, ſi morbus (inquit) talis eſt, ob quem meritò decumbit ægrotus, obligat lex, non verò in aliis. Et hęc ſententia bene explicata videtur ſatis conſona intentioni legis, & ferè nihil differre à præcedente. Itaque exiſtimo obligare hanc legem in morbo graui, vel quia prudenter iudicatur à medico in principio periculum mortale eſſe, ne graue fiat: tunc enim optimè procedit ratio legis, & quaſi ex natura rei videtur hoc requiri, vt ratio facta probat.

Pius V.

De qua infirmitate intelligendum ſit. Syluest.

Sylu. reiicitur.

5. *Satisfacere medicum ad monendo infirmum.* Secundò eſt notãdum, hoc Auctores docere ſatisfacere medicum huic obligationi admonendo, & inducendo infirmum, non tamen teneri illum deſerere, ſi confiteri nolit: quia hoc videtur repugnare charitati, quod quidem iuxta antiquum ius non habet difficultatem. Tamen Pius V. videtur ampliùs præcipere, & hanc imponere veluti iuſtam pœnam ei, qui in illo articulo confiteri non vult. Quia tamen videtur hæc lex ſic expoſita valde rigida (hoc enim modo conſtituitur proximus in graui periculo corporis, & animæ) ideo videtur lenienda: nam, ſi non immineat probabile periculum, poteſt, & fortè debet medicus abſtinere à curatione eius, ſi nolit hanc legem obſeruare; ſi tamen probabile mortis periculum ſit, ſi illum deſerat, & tamen eger pertinax ſit, non credo teneri, nec debere medicum illum deſerere: quia non credo hanc fuiſſe mentem Papæ, neque legem cum hoc rigore receptam eſſe. Tertiò addit Caietan. & alij, ſatisfacere medicum, ſi admoneat infirmum, vel per ſe. vel per eos, qui eius curam gerunt, ſi ſint fide digni, & timorati: & hanc credo eſſe communem conſuetudinem, iuxta quam iam non ſeruatur, vt medicus exigat fidem confeſſoris in ſcriptis. Vnde iuxta hanc conſuetudinem erit interpretandum iuramentum ſeruandi hanc legem, ſcilicet prout vſu recepta eſt, & obligat: cùm enim hæc lex poſitiua ſit, non eſt dubium (quidquid Ang. dicat) quin in totum vel in partem potuerit conſuetudine abrogari, vt Caiet. & alij dicunt.

An

An obliget hoc præceptum extra articulum mortis.

6. NVNC ſupereſt difficultas, an extra hunc articulum mortis hoc præceptum diuinum confeſſionis per ſe, & vi ſua obliget: graues enim Theologi negant, D.Tho.diſt.17.quæſt.3.art.1.quæſtiunc.4. docet, non eſſe peccatum mortale differre confeſsionem vſq; ad mortẽ, niſi cauſa dilationis aliunde malitiam mortalem inuoluat. Scotus idem ſentit d. 17. art.3.circa finem, & Durand.q.10.nu.3.Gabr.artic.3. dub.1.Rich.art.3.q.6.Palud.q.2.art.5. Fundamẽtum ſolum eſt: quia præceptũ affirmatiuum non obligat niſi in articulo neceſsitatis: at verò, per ſe loquendo, ante mortem nullus eſt articulus neceſsitatis confeſſionis faciendæ. Hæc verò ſententia diſplicet recentioribus diſcipulis S. Thomæ, vt Soto d.18.q.1.art.5. Cano dicta Relect. Victoriæ in Summ.nu.132. quos ſequitur Couarr.in cap. *Alma mater*, part.1.§.1.n.6. Et idem tenuit Medina Cod.de Confeſſione.q. Quo tempore confiteri oportet, & Marſilius in 4. quæſt. 12.artic.2.dub.4.concl.3. Ex quibus hæc regula colligitur, Quandocunq; eſt periculum morale tradendi obliuioni peccata, priuſquam aliquis ea confiteatur, teneri hominem ſtatim confiteri. Vnde, quia moraliter eſſet impoſsibile integrè confiteri omnia peccata, ſi confeſsio in articulum mortis differretur, inde fit, vt hæc obligatio ſæpius antea vrgeat; & ille etiam dici poteſt articulus neceſſitatis, non propter mortem inſtantẽ, ſed propter periculum obliuionis, atque adeò propter neceſsitatem integrè confitendi.

D.Thom. Scot. Durand. Gabr. Richard. Palud. Sot. Cano. Victoria. Couar. Medin. Marſil.

7. *Reprobatur.* Sed hæc ſententia difficultatem patitur in ſequenti diſputatione latiùs tractandã: ſequitur enim ex illa, non poſſe nunc fidelem per annum integrum differre confeſsionem, regulariter ac moraliter loquendo: quia vix eſt aliquis eorum qui ſemel tantùm in anno confitendo poſsit omnium peccatorum recordari. Si autem illa obligatio eſt iuris diuini, non poterit Eccleſia per ſuam determinationem illam auferre. E contrario verò ſequitur, ſi quis ſcribẽdo peccata, vel alio modo diligentiam faciat, ne peccata memoria excidant, poſſe differre confeſsionem toto tempore quo voluerit, vſque ad articulum mortis, ſecluſo iure poſitiuo; quod tamen eſt contra ſententiam dictorum Auctorum, & contra rationem huius præcepti, quod per ſe non obligat ad retinenda in memoria peccata, ſed ad confitenda omnia, quæ memoriæ occurrunt, facta morali & ordinaria diligentia.

8. *Tertia ſententia. Hoc præceptũ obligare ante articulum mortis.* Tertia ſententia duo dicit. Primum eſt, hoc præceptum tale eſſe, vt obligare debeat ante articulum mortis, quod ex natura huius ſacramenti ſatis colligi poteſt. Primò quidem, quia hoc ſacramentum non eſt inſtitutum, vt vltimò diſponat hominem iam tranſiturum ex hac vita; hic enim potiùs eſt finis Extremæ vnctionis; ſed ad curandos ſpirituales morbos, & præueniendum ne homo in ſimiles incidat: contra rationem ergo huius ſacramenti eſt, vt in finem vitæ reſeruetur. Eſt ergo incredibile tantùm vrgere hoc præceptum in articulo mortis. Quod optimè confirmatur exemplo de præcepto Euchariſtiæ: nam, quia illud ſacramentum non eſt tantùm viaticum, ſed præcipuè eſt ſpirituale alimẽtum, ideo præceptum de illo ſumendo non tantùm obligat in articulo mortis, ſed ſæpe aliàs. Ac denique, quia hoc ſacramentum eſt determinatio quædam pœnitentiæ, & modi, quo ſatisfaciendum eſt Deo pro peccatis; & ideo ſicut præceptum pœnitentiæ, & ſatisfactionis diuinæ de ſe non obligat tantùm in articulo mortis, vt ſæpe dictum eſt, ita neque hoc præceptum.

A Addit verò hæc ſententia, hoc tempus, pro quo obligat tale præceptum ante articulum mortis, per Eccleſiam eſſe determinandum, ad quod relicta eſt illi poteſtas à Chriſto: nam ſicut poteſtatem habet iudicandi de peccatis, ita & definiendi tempus, in quo fieri debet tale iudicium. Dices, quid ſi Eccleſia non determinaſſet hoc tempus; in hoc enim punctum difficultatis eſt. Reſpondent, fieri non poſſe, vt Eccleſia hoc non determinet: eſſet enim intolerabilis error, & in magnum animarum detrimẽtum; & ideo non permittet illum Deus. Vnde hactenus ſemper viſum eſt factam eſſe ab Eccleſia hãc determinationem. Quòd ſi per impoſsibile non determinaſſet Eccleſia tempus: reſpondent, tunc nullum poſſe deſignari tempus vſque ad articulum mortis: B quia nullus eſt modus faciendi hanc determinationem. Quæ ſententia eſt probabilis, & ad illam facilè accommodari poteſt antiquorum ſententia ſuprà citata, & mihi, ſimpliciter loquendo, placet: quia, vt ſuprà dixi, agendo de præcepto contritionis, ſi in præcepto Pœnitentiæ ſpectemus rationem iuſtitiæ in ordine ad diuinam ſatisfactionem, non obligat niſi in extrema neceſſitate; hoc autem præceptum per ſe ſumptum, eſt quædam determinatio præcepti Pœnitentiæ: vnde ex hoc capite non determinat plura tempora neceſſitatis, pro quibus obliget. Aliunde verò præceptum dilectionis Dei quolibet tempore huius vitæ impleri poteſt ſine reali ſuſceptione huius ſacramenti, & ideo ex vi illius non videtur etiam poſſe determinari aliud tempus huius obligationis. Neque etiam ex ſola obligatione pro- C priæ charitatis, propter rationes ibidem factas: ergo, ſecluſa determinatione Eccleſiæ, & omni ratione extrinſeca, nullum aliud tempus poteſt certa aliqua ratione deſignari. Neque hoc eſt inconueniens: tum quia propter hanc cauſam hæc poteſtas & cura eſt Eccleſiæ commiſſa: tum etiam, quia ſufficit quòd propter alios fines, præſertim propter vſum Euchariſtiæ, ſæpiùs hæc neceſſitas poſsit occurrere: nam de vſu illius ſacramenti, quia non eſt per ſe primò propter remotionem mali, ſed propter nutritionem charitatis, aliter fortè ſentiendum eſt, vt in ſuperiori tomo latiùs declaraui.

9. *Tempus quo obligat determinãdum eſſe ab Eccleſia. Obiectio ſoluitur.*

D

De obligatione per accidens.

10. *Quando confeſſio ſit medium neceſſarium ad ſuperandam tentationem. Caiet. Petr.Sot.*

CIRCA aliam partem de obligatione per accidens, duo tempora occurrunt breuiter notanda. Primum eſt, quando confeſſio cenſetur medium moraliter neceſſarium ad ſuperandam tentationem aliquam, ſeu peccandi occaſionem. Quem caſum attigit Caietanus in Summa, verb. *Sacramentalis confeſsio*, & Petrus Soto lect. 5. de Cõfeſſione, & vix audent aliquid circa illud definire. Obſeruãdum verò eſt, duobus modis hoc poſſe accidere, primò, in ordine ad determinatam ſpeciẽ peccati, vt homicidij, odij &c. & ſic, poſita hypotheſi, quòd reuera con- E feſſio exiſtimetur hîc, & nunc in hac perſona, & cum iis circunſtantiis medium neceſſarium ad vincẽdum tale peccatum; certum eſt, obligari tũc hominem ad talem confeſſionem: quia qui obligatur ad finem, obligatur etiã ad media neceſſaria ad talem finem. Vnde, ſi ieiunium, vel oratio exiſtimarẽtur medium neceſſarium, ſub obligationem caderẽt: ergo & confeſſio. Tunc autem illa obligatio nõ oriretur ex præcepto confeſsionis; ſed ex illo eodem præcepto, ex quo tenetur homo ad vitandum tale peccatum: quia illudmet obligat ad media neceſſaria; vnde, ſi in tali caſu homo confeſſionem omittat, non peccat contra præceptum

præceptum diuinum confeſsionis, ſed contra illud aliud de non occidendo, &c. vt aliàs ſæpe dictum eſt in ſimilibus.

11\. Secundò poteſt hoc intelligi in ordine ad peccatum in communi, vt, verbi gratia, cùm aliquis, ſi confeſſionem multo tempore differat, licet determinatè non timeat ne adulteretur, vel occidat hominẽ, vel quid ſimile; timet tamen, & moraliter certus eſt ſæpius ſe peccaturum mortaliter in hoc vel illo genere peccati: cùm tamen, ſi frequentiùs confiteretur, moraliter ſperat poſſe ſe omnia vel multa peccata vitare; videtur ergo tunc ſaltem lex charitatis diuinæ obligare ad vtendum tali medio propter vitandum peccatum, imò ipſa lex virtutis Pœnitentiæ videtur talem obligationem inducere: quia eſt quædam lex iuſtitiæ ad Deum, & lex iuſtitiæ obligat ad vitandam iniuriam, & conſequenter ad vtendum medio exiſtimato ad hunc finem neceſſario. Quod argumentum fateor eſſe difficile, ſed tamen Auctores non imponunt hominibus hanc obligationem, nec ego etiam impono: quia eſſet res valde oneroſa, & ſcrupuloſa: vix enim poſſent homines, qui per annum integrum confeſſionem differunt, à nouo peccato propter talem dilationem excuſari: quia vix vllus eſt qui moraliter poſſit vitare per totum annum omnia peccata mortalia, omittendo hoc ſacramentum. Ratio verò reddi poteſt: quia, quando in communi loquimur, nulla cenſetur moralis occaſio, vel periculum morale alicuius peccati, & ideo non cenſetur tunc confeſsio ita medium neceſſarium, vt illius ſit ſpecialis obligatio: ſecus verò eſt, quando de ſpeciali peccato loquimur: quia tunc ſemper cenſetur homo potiùs in occaſione, ſeu morali periculo peccandi. Addo verò, etiamſi prior caſus, ex hypotheſi facta, verus ſit, ipſam tamen hypotheſim, moraliter loquendo, raro poſſe accidere: quia vix poteſt cogitari occaſio, in qua non poſſit ſuperari tentatio, aut vitari nouum peccatum, niſi per medium confeſſionis, vt oſtendunt quæ in ſimili ſupra diximus de contritione, quanquam negari non poſsit, quin frequenter hoc ſit optimum & vtiliſſimum medium.

12\. *Obligare hoc præceptum quando ſumẽda eſt Euchariſtia. Trident.*

Aliud tempus huius obligationis etiam ab extrinſeco fine proueniens, tunc occurrit, quando homo ſuſcepturus eſt Euchariſtiã: nam, ſi conſciẽtiam peccati mortalis habet, tenetur iure diuino confeſſionem præmittere, iuxta doctrinam Concilij Trident. ſeſſ. 13. quam ſuperiori tomo in proprio loco latè tractaui ſimul cum alia ſpeciali obligatione, quã Concilium ſacerdotibus imponit. Vnum autẽ breue dubium videtur proprium huius loci, ſcilicet, an hæc obligatio confeſsionis ſit propriè per accidens, vel per ſe reſpectu præcepti confeſſionis, & conſequenter, an qui ſumit Euchariſtiam non præmiſſa confeſſione committat duo peccata, alterum omiſsionis ex carentia confeſſionis, alterum commiſſionis propter indignam ſumptionem Euchariſtiæ. Cano enim in dicta relect. part. 4. exiſtimat hæc eſſe duo peccata, vbi ſpecialiter de cõtritione tractat: eſt autem apparentior ratio de confeſsione: quia obligatio præmittendi confeſſionem non oritur veluti ex ſola natura rei propter dignitatem talis ſacramenti, ſed oritur ex ſpeciali præcepto Chriſti: ergo erit ſpecialis obligatio, & ſpeciale peccatum. Reſpondetur tamen, hanc eſſe obligationem pertinentem ad dignam Euchariſtiæ ſumptionem, atque ita reſpectu præcepti cõfeſſionis eſſe obligationem per accidens, ac denique in dicto caſu tantùm committi vnum peccatum indignæ ſumptionis. Ita docet Soto d. 17. & 18. q. 1. art. 4. & Cano, qui in hoc non ſibi conſtat in eadem relect. part. 5. in quadã ſolutione ad 4. Et ratio eſt, quia tali præcepto nõ per ſe & abſolutè præcipitur confeſſio, ſed ſolùm vt diſpoſitio, ſi ſumenda ſit Euchariſtia: tota ergo illa obligatio eſt propter Euchariſtiam, & confeſſio nõ præcipitur, niſi vt circunſtantia Euchariſtiæ, & ideo illud tantùm eſt vnum peccatum, ſicut in vniuerſum facere actum ſine debitis circunſtantiis vnum peccatum eſt, per ſe loquẽdo, vt orare ſine attentione, & in præſenti materia ſumere Euchariſtiam poſt ſumptionem alicuius cibi eſt vnum peccatum, quamuis ſpeciali præcepto Eccleſiaſtico teneamur ieiuni accedere ad Euchariſtiã: omnia enim hæc præcepta ordinantur ad vnum actum virtutis perfectè conſtituendum, & ideo vnum peccatum eſt talem actum ſine debitis circunſtantiis facere.

An hæc obligatio ſit per ſe, an per accidens reſpectu confeſſionis. Cano. Reſpondetur quæſtioni. Sot. Cano.

Vltimò tandem quæri poteſt, an hæc obligatio per accidens confitendi habeat locum in aliis ſacramentis, de qua re egimus ſatis in materia de ſacramentis in genere. Quanquam ergo nonnulli Theologi id affirmare voluerint, vt Marſil. in 4. q. 12. art. 1. in fin. & Palud. d. 17. q. 2. Adrian. qu. 5 de Confeſſione. Tamen certa ſententia eſt, nullum eſſe tale præceptum, neq; talem obligationem, vt reliqui Theologi docent in 4. diſt. 1. & d. 17. & Sylueſt. verb. *Confeſsio*, 1. §. 2. Angel. nu. 31. Victoria in Summ. nu. 135. Petr Sot. lect. 5. de Cõfeſsione. Et ratio eſt, quia tale præceptum, neque ex ſola natura rei colligi poteſt: quia ſufficiẽs diſpoſitio poteſt eſſe contritio, neque oſtendi poteſt ſpeciale preceptum poſitiuum circa hoc impoſitum, quia nec ſcriptum eſt, nec traditione habetur. Quin potiùs in Concilio Tridentino, ſeſſ. 24. cap. 1. de Reformatione matrimonij, ſatis indicatur, hoc non eſſe ſimpliciter neceſſarium, quamuis conſulendum ſit. D. Tho. verò quodlib. 1. art. 11. excipit ſacramentum Ordinis, & cum illo Nauarrus cap. 2. nu. 9. ſed id non eſt propter ipſum Sacramẽtum Ordinis præciſè, ſed propter Euchariſtiam, quam ſimul accipere ſolent. qui ordinantur. Obiici verò poteſt Leo Papa epiſtola 69. dicens, fideles ad communionem ſacramentorum recipiendos eſſe per ianuam reconciliationis: quo nomine hoc ſacramẽtum ſignificat. Tamen Leo ibi non loquitur de omnibus ſacramentis, ſed de Euchariſtia, vt ex contextu conſtat, & ex voce, *Communionem ſacramentorum*: nam per antonomaſiam, & vox communionis, & vox ſacramenti, Euchariſtia dici ſolet, & propter duplicem eius ſpeciem ſæpe ſolent in plurali, *ſacramenta* vocari, vt conſtat ex multis Collectis, ſeu orationibus Eccleſiæ, & in propria materia latiùs dictum eſt.

13\. *An ſit hæc obligatio in aliis ſacramentis. Palud. Adrian. Vera ſẽtentia. Syluest. Angel. Victoria. Petr Sot. Trident. D. Tho. Nauar. Obiect. Soluitur.*

SECTIO IIII.

Per quam confeſsionem impleatur hoc diuinum præceptum.

1\. *Per confeſſionẽ nullam non impleri hoc præceptũ.*

TRIPLEX poteſt eſſe vel cogitari confeſsio, ſcilicet nulla, & valida informis, & valida formata per gratiam. De duabus extremis facilis eſt reſolutio; de media verò nonnulla dubitatio. Primò ergo certum eſt, quacunque ratione contingat confeſsionem eſſe nullam, id eſt, ex ea non confici validum ſacramentum, non impleri hoc præceptum diuinum. Probatur: quia tunc non ſolùm finis præcepti non obtinetur, verùm etiam neque actus præceptus perficitur: obligamur enim ex vi huius præcepti ad recipiendum hoc ſacramentum, tunc autem non recipitur. Vnde intelligitur, non ſolùm hoc procedere quando confeſſio eſt nulla, ex culpa vel defectu ipſius pœnitentis, ſcilicet quia vel peccatum tacuit, vel ſine vllo dolore confeſſus eſt; in quibus caſibus res eſt manifeſta; ſed etiam procedere, quãdo ex

parte

parte ſacerdotis ſacramentum non perficitur iure, vel iniuria: nam, licèt in eo caſu excuſari poſſit pœnitens à tranſgreſsione huius præcepti pro eo tempore: nihilominùs in re ipſa non implet præceptum, & ideo tenetur, vel perfectionem illius ſacramenti procurare, ſi fieri poteſt, vel, ſi non poteſt, iterum eadem peccata confiteri, vt in diſputatione de integritate latiùs

Per confeſsionem validam impleri. dictum eſt. Secundò eſt certum, per confeſſionem validam, formatam non ſolùm ſacramentali forma, ſed etiam effectu eius, id eſt, ſacramentali gratia, impleri hoc præceptum: quia & actus præceptus perficitur, & finis præcepti comparatur. quid ergo aliud deſiderari poteſt?

2. *Difficultas.* Difficultas verò eſt, an per confeſſionem validam & perfectam per veram abſolutionis formam, informem tamen quoad effectum gratiæ ſacramentalis, *Prima ſenten.* impleatur hoc præceptum. Quæ difficultas ſupponit poſſe dari huiuſmodi confeſsionem: nam ſi dari non poteſt, vt aliqui volũt, ceſſat quæſtio. Tamen ex illa hypotheſi eſt prima ſententia negans, per talem *Medin.* confeſſionem impleri hoc præceptum. Citatur Medin. Cod. de Confeſsione, quæſtione, De confeſſione ficta iteranda: ibi tamen loquitur potiùs ex contraria ſuppoſitione: affirmat enim, hoc præceptum non impleri niſi per confeſſionem formatam: quia putat nullam aliam eſſe validam: vnde potiùs in quæſtione de Confeſſ. iteranda ob defectum confitentis, ſentit oppoſitum. Magis poteſt illa ſententia ſumi ex *Adrian.* Adriano qu. 5. de Confeſſ. dub. 4. vbi habet aliud generale principium, præceptum diuinum non impleri per actum nõ rectè factum, ſeu non honeſtum; confeſsio autem informis, nec rectè, nec honeſtè fit: ergo per illam nõ implebitur diuinũ præceptum. Imò vlteriùs infertur, quacunq; ratione aliquis actu peccet in ipſa confeſsione etiam venialiter tantùm, non implere hoc præceptum. Veruntamen fundamẽtum illud ab omnibus Auctoribus meritò reiicitur: nam, licèt per actum peccaminoſum non impleantur exactè omnia diuina præcepta: aliquod enim ſaltem violatur, ratione cuius ille actus eſt peccaminoſus: nihilominus tamen aliquod præceptum diuinum impleri poteſt per talẽ actum, quantùm ad ſubſtantiam eius, vt v.g. qui dat panem eſurienti propter vanam gloriam, violat quidem præceptum humilitatis, vel magnanimitatis; implet tamen præceptum eleemoſynæ. Sic ergo in præſenti, etiamſi contingat, ex defectu rectæ intentionis, vel alia ſimili circunſtantia peccari venialiter per confeſsionem ipſam, ſi tamen illa confeſsio valida ſit, illud non obſtabit quominus hoc præceptum diuinum impleatur, præſertim cùm talis confeſsio non ſolùm valida, ſed formata per gratiam eſſe poſſit: quia, vt alibi oſtendi, peccatum veniale per ſe non impedit hunc effectum ſacramentalem. Hoc tamen non contingit quãdo in ipſa confeſsione mortaliter peccatur: quia tunc fieri non poteſt, vt talis confeſsio ſit valida, nedum formata, vt oſtenſum eſt, cùm de partibus huius ſacramenti ageremus. Addo præterea, aliquãdo poſſe confeſſionem validam eſſe informem abſque actuali culpa etiam veniali, vt ſuppono etiam ex ſuprà dictis de attritione neceſſaria in hoc ſacramento: ergo ex illo principio non poteſt concludi, per talem confeſſionem non impleri hoc præceptum.

3. *Secunda ſententia. Durand. Soto. Ledeſm. Pet. Soto.* Eſt igitur ſecunda ſententia affirmans, per illam confeſsionẽ impleri hoc præceptum. Ita ſumitur ex Durando in 4. d. 17. q. 14. Soto d. 18. q. 3. art. 3. Ledeſm. in 4. 2. part. q. 8. art. 2. dub. 12. Petro Soto lect. octaua de Confeſsione. Fundamentum eſt, quia per talem confeſſionem impletur actus præceptus per hanc legem quoad ſubſtantiam eius: quia verum ſacramentum Pœnitentiæ recipitur, & hoc eſt quod

A præcipitur. Quòd autem finis præcepti non obtineatur, non obſtat: quia finis pręcepti non cadit ſub præceptum. Neque etiam refert, quòd talis actus careat formatione gratiæ, quia illa ſolùm eſt quidam modus actus, qui, per ſe loquendo, non cadit ſub præcepto. Atq; hæc ſententia ſimpliciter loquendo ſemper mihi placuit.

Vt verò ampliùs explicetur, obiici poteſt contra illam ex dictis ſuprà de præcepto Pœnitentiæ virtutis: ibi enim oſtendimus, præceptum illum non impleri, niſi per talem actum Pœnitentiæ, qui gratia formetur; ſed hoc præceptum confeſſionis eſt quædam determinatio illius generalis pręcepti Pœnitentiæ, vt etiam in ſuperioribus vidimus: ergo non poteſt hoc præceptum impleri niſi per confeſſionem 4. *Obiectio.*

B formatam. Patet conſequentia: quia, quando vnum præceptum eſt determinatio alterius, includit ſubſtantiam illius, & addit aliquam circũſtantiam; ideóque impleri non poteſt præceptum determinans aliud, niſi per actum ſufficientem ad implendum præceptum, quod determinatur, vt præceptum, v.g. de ſoluendis decimis eſt determinatio naturalis præcepti obligans ad alendum miniſtrum laborantem, & ideo fieri non poteſt, vt illud præceptum impleatur, quin huic ſatisfiat. Et eadem ratione dicemus infrà, præceptum annuæ confeſſionis impleri non poſſe, niſi per actum ſufficientem ad implendum hoc diuinum præceptum, cuius determinatio eſt præceptum confeſſionis annuæ.

Hanc difficultatem aliis modis ſoluunt, qui exiſtimant dari poſſe confeſſionem validam & informem 5. *Solutio.*

C ex defectu culpabili integritatis, vel doloris, aut ex carentia omnis veræ attritionis. Ego verò ſuppono nullam eſſe confeſſionem validam, niſi quæ fit abſq; actuali culpa mortali, & ex aliqua vera ſupernaturali attritione: vnde etiam ſuppono, nullam cõfeſſionem validam eſſe informem, niſi quæ ex naturali obliuione & inaduertentia nõ eſt integra, nec quoad externam cõfeſſionem, nec quoad internam attritionem: hoc ergo ſuppoſito, loqui poſſumus de impletione huius pręcepti, vel reſpectu eorum peccatorum, quæ quis confitetur, vel reſpectu omnium quæ habet. Priori modo dico ſufficienter impleri hoc præceptum per illam confeſsionem. Patet: quia nemo tenetur ampliùs illa peccata confiteri, vt ſuprà oſtenſum eſt. Item quia reſpectu illorum peccatorum ſufficienter eſt diſpoſitus ad iuſtitiam, ſi ex parte alio-

D rum impedimentum auferatur. Item hoc probat ratio facta: quia reſpectu talium peccatorum ſufficienter eſt acta pœnitentia, vt per hanc inſtitutionem determinatur. At verò reſpectu omnium, ſeu aliorum peccatorum dicendum eſt, non fuiſſe integrè impletum hoc præceptum, & hoc etiam conuincit obiectio facta: nam certè, ſi integrè fuiſſet impletum, etiam generale, ſeu naturale præceptum ſatisfaciendi Deo fuiſſet ſufficienter impletum, & conſequenter nihil aliud deſideraretur ad iuſtitiã obtinendam. Item, quia ille homo tenetur poſtea ex vi huius præcepti confiteri ea peccata, quorum fuit oblitus: ergo ſignum eſt, non impleuiſſe integrè tale præceptum,

E licèt ob inaduertentiam, vel obliuionem, ab illius tranſgreſſione fuerit excuſatus. Et eadem ratione, ſi fortaſſe non poſsit illa peccata confiteri, tenetur de eis conteri: ergo ſignum etiam eſt, non impleuiſſe integrè generale præceptum pœnitentiæ. Cum hac ergo diſtinctione ac moderatione poſterior hæc ſententia eſt acceptando.

* * *

DISPV

DISPVTATIO XXXVI.

De præcepto Eccleſiaſtico annuæ confeſsionis.

QVONIAM, vt ſuperiori diſputatione vidimus, diuinum præceptum de confeſſione peccatorum facienda præter articulum mortis determinatum tempus non habet, pro quo per ſe obliget, ideo ad Eccleſiæ prouidentiam pertinuit hanc facere determinationem per legem ab ipſa latam. De qua in primis videndum eſt, an verè lata ſit talis lex; deinde verò quando & quomodo implenda ſit, & quæ pœna tranſgreſſoribus eius imponatur.

SECTIO I.

An ſit latum ab Eccleſia præceptum per ſe obligans ad confeſsionem ſingulis annis faciendam.

1. *Durand.*

SOLVS Durand. d.117.qu.14.auſus eſt in dubium reuocare, an poſſit Eccleſia per ſe ſtatuere determinatum tempus confeſſionis, & proprium præceptum imponere de confeſſione tali tempore facienda: quia confeſſio, inquit, eſt res adeò occulta, & ſecreta, vt non poſſit Eccleſiæ conſtare an verè fiat: non ergo poteſt de illa ferre præceptum, magis quàm de actu interno. Sed quanuis Durandus dubitet, non tamen audet negare hanc poteſtatem, & meritò: quia nec dubitare debuiſſet: eſt enim res certa, habere Eccleſiam hanc poteſtatem, vt in ſuperioribus probatum eſt, & ab eodem Durando bene declaratur. Quia licèt Chriſtus inſtituerit ſacraméta, & vſum eorum præceperit: tempus auté & omnes circunſtantias nõ præſcripſit: quia ſæpe oportet fieri mutationem in his pro temporum & perſonarũ varietate: reliquit ergo Eccleſiæ poteſtaté hæc definiendi: erat enim maximè neceſſaria ad bonum Eccleſiæ regimen, & ideo in vſu Euchariſtiæ potuit hoc tempus definire; cur igitur non etiam in hoc ſacramento, quod maximè eſt animabus neceſſarium? Deniq; ex principiis fidei de ſuprema poteſtate Petro conceſſa, & ex vſu, & traditione Eccleſiæ, hæc poteſtas apertè colligitur. Olim enim ter in anno obligabãtur fideles ad cõfeſſionem, vt patet ex Fabiano Papa in capit. *Et ſi non frequentiùs*, de Conſecrat. diſt.2.& ex Concilio Turonenſ. 3.cap. 50. nunc verò ſaltem ſemel in anno obligantur, vt iam dicam; itaque de poteſtate nullus eſt dubitandi locus. Nec ratio Durandi obſtat: quia ſatis eſt, vſum huius ſacramenti eſſe externum, vt præcipi poſſit, quanuis per accidẽs ſit occultus: actus enim externus, etiamſi occultiſſimus ſit, ſub iuriſdictionem Eccleſiæ cadit, & puniri poteſt, vel præcipi.

Conc. Tur.

2. Secundò dubitat Durand. de facto, & probabile credit, hactenus Eccleſiã non tuliſſe hoc præceptum, ſed ſolùm de communione in Paſchate, de cõfeſſione verò tãtùm eſſe conſilium, & ſalubrem exhortationem. Alij verò dicunt, per accidens obligari hominem ad confeſſionem ſemel in anno faciendam ratione communicationis, non tamen per ſe ex vi proprij præcepti. Ita indicat D. Thomas d. 17.qu. 3. art. 1.quæſtiunc.4.& quodlib. 1.art.11.& D. Anton. 3. part. tit. 14. cap. 19. §. 3. Sed nullum video huius ſententiæ fundamentum.

D. Thom. D. Antonin.

3. *Aſſertio prima. Eſſe in Eccleſia præceptum per ſe obligãs ad confitendũ ſemel in anno.*

Vnde dicendum primò eſt, ex præcepto Eccleſiæ teneri fideles ad confeſsionem ſemel in anno faciendam per ſe, & ex vi proprij præcepti diſtincti à præcepto communicationis, & non tantùm per accidens.

A Hæc eſt communior Doctorum ſententia d. 17. vbi Paludan.quæſt.7.num.26.Gabr. quæſt. 1. art. 1. & 2. Caietan.tom.1.Opuſc.tit.5.qu.1.Soto d.18.q.1.art.1. Petrus Soto lect.5. de Confeſſ. & Cano dicta relect. part.5. ad finem Medina dicto Cod.q.18.Et probatur ex cap. *Omnis vtriuſque ſexus*, vbi eſt illud verbum, *Omnes fideles*, &c. *confiteantur*, quod ex vi ſua præceptiuum eſt, nec in præcepto communionis ponitur verbum habens maiorem vim obligandi, ſeu præcipiendi. Deinde primùm præcipitur ibi confeſsio, deinde communio: neque eſt ibi vllum verbum, quo ſignificetur confeſsionem præcipi propter communionem; vtraque enim æquè per ſe præcipitur. Item in Conc. Trid. ſeſſ. 14. c. 5. & can. 8. abſolutè, & nulla mẽtione communionis facta, dicitur eſſe in Eccleſia B præceptum annuæ confeſsionis, & ita explicat Conc. Lateran. in dict. c. *Omnis vtriuſque ſexus*. Tertiò nihil eſt magis vulgare inter fideles, quã eſſe quinque precepta Eccleſiæ, ex quibus duo ſunt confeſsionis & communionis; ſi autem confeſſio ſolùm per accidens propter communionem præciperetur, non eſſet illud ſpeciale præceptum Eccleſiæ, nec illa eſſent duo, ſed vnum tantùm de Euchariſtia ſumenda, ex quo ratione iuris diuini oriretur obligatio præmittendi confeſſionem, ſuppoſita conſcientia peccati mortalis; ſicut, ſi quis haberet votum communicandi ſemel in anno, per accidens teneretur confiteri, licèt non haberet niſi vnũ votum. Vltimò ab effectu: quia, ſi quis ex rationabili cauſa excuſetur à cõmunione, nihilominus tenetur cõfiteri ſemel in anno, vt patet ex verbis legis citatæ, quæ ſimpliciter obligant omnes fideles, C & ex vſu Eccleſiæ: & ideo pueri priuſquam ad communionem admittantur, cenſentur obligari precepto confeſſionis. Vnde in illomet textu confeſſio abſolutè & ſimpliciter præcepta eſt; in communione verò additur limitatio, ſcilicet niſi prudenti confeſſori differenda videatur. Denique qui omittit confeſſionem & communionem, non vnum tantùm, ſed duo peccata committit, & vtrumque confiteri tenetur, quod non eſſet verum, ſi tantùm per accidens ad confeſſionem obligaretur.

Palud. Gabr. Caietan. Soto. Petr. Soto. Cano. Medina.

Concilium Tridentin.

Secundò dicendum eſt, hoc præceptum ſolùm eſſe Eccleſiaſticum quoad determinationem temporis: nam in reliquis diuinum præceptum continet. Ita omnes Doctores citati, & eſt clarum ex dictis diſputatione præcedenti: & ex Trident. dict. cap. 5. dicente, D Eccleſiam ibi tantùm ordinaſſe, vt diuinum præceptum confeſsionis ſingulis annis mandetur executioni. Et ratio eſt clara, quia tota ſubſtantia huius actus eſt de iure diuino: ſolùm ergo mandatur, vt tali tempore fiat. Ex quo facilè poteſt expediri dubium, quod tractat D.Tho.d.87.q.3.art 1. quæſtiunc. 5. Durãd. q. 9. Rich. art.2.quæſt 7.Palud.qu 2. art. 6. & Soto in 4. d.81. quæſtion.1.art. 5. An poſſibilis ſit huius præcepti abrogatio, vel diſpenſatio (nam reuera eadem eſt vtriuſque ratio.) Dicẽdum eſt enim primùm, in Pontifice eſſe poteſtatem tollendi omnino, quod eſt abrogare hoc præceptum, & diſpenſandi in illo cum aliqua perſona, manente præcepto in communi. Ita docent omnes, & ratio eſt: quia præceptum ſemper E pendet tam in communi quàm in particulari ex voluntate legiſlatoris, vel ſucceſſoris eius habentis æqualem poteſtatem; ſed hoc præceptum eſt Eccleſiaſticum, & ſuprema poteſtas circa hoc præceptum reſidet in ſummo Pontifice: ergo. Secundò dicendum eſt, vt hæc abrogatio, vel diſpenſatio licitè fiat, neceſſariam eſſe cauſam actui proportionatam. Probatur: quia hæc poteſtas data eſt in ædificationem, talis autem abrogatio, vel diſpenſatio ſine cauſa facta eſſet maximè nociua Eccleſiæ, vel ſubditis, ergo eſſet irrationabilis, & illicita.

4. *Secunda aſſertio. Hoc præceptum ſolum eſſe Eccleſiaſticũ quo ad determinationem tẽporis.*

D. Thom. Durand. Richard. Palud. Scot.

5\. *Abrogationẽ, & diſpenſationem circa hoc præceptũ honeſtè fieri non poſſe.*

Ex quo addo tertiò, talem abrogationem, vel A diſpenſationem, moraliter loquendo, honeſtè fieri non poſſe: quia moraliter non poteſt rationabilis cauſa ſubeſſe, vt fiat. Circa hoc tamen aduerto, abrogationem hanc intelligi poſſe tribus modis. Primò, limitando tempus vnius anni, & frequentiùs obligando; & hæc non tam eſſet abrogatio præſentis legis, quàm additio ad illam: quia duæ partes diſtingui poſſunt in hac lege; vna eſt negatiua, non differendi confeſſionem vltra annum; alia eſt affirmatiua, confitendi ſaltem ſemel in anno, & vtraque duraret, facta illa reſtrictione, & aliquid vlteriùs eis adderetur, vt per ſe conſtat. Quantùm ergo ad hunc modum abrogationis, non nego aliquando poſſe interuenire rationabilem cauſam. Imò quando nulla alia B ſubeſſet præter fidelium fructum, ſatis eſſet, niſi aliunde timeretur periculum maioris incommodi, propter frequentiorem præcepti tranſgreſſionem, vel periculum contemptus; & ideo etiam ad hunc modum abrogationis, vt licitè fiat, neceſſe eſt, vt prudenter, & non temerè fiat. Secundus modus abrogationis è contrario erit, ſi tempus hoc annuum ampliùs differatur, deſignando aliud certum tempus duorum, vel trium annorum: & quoad hunc modum fortaſſe non repugnat aliquando Eccleſiam peruenire ad talem ſtatum, vt hoc fieri expediat; nunc autem certum eſt non expedire, nec fortè moraliter hoc poteſt contingere: quia dilatio pœnitentiæ per annum integrum eſt ſatis magna, nec poteſt facilè li C centia maior concedi, præſertim toti Eccleſiæ, ſine grauiſſimo detrimento eius. Tertius modus abrogationis eſſe poteſt tollendo omnino Eccleſiaſticum præceptum determinans tempus confeſſionis; & ad hoc exiſtimo nunquam poſſe ſubeſſe rationabilem cauſam, propter ea quæ dixi diſputatione præcedenti, ſectione tertia.

6\. Diſpenſatio verò circa particularem perſonam, vel prouinciam ſolùm poteſt intelligi duobus vltimis modis: nam, ſi primo modo fieret, non eſſet diſpenſatio, ſed obligationis additio. Idem ergo cenſeo, moraliter loquendo, quoad vtrumque modum diſpenſationis, ſed præſertim quoad vltimum, quia multùm repugnat vtilitati fidelium, & intentioni Chriſti circa inſtitutionem & vſum huius ſacramenti. Alter verò modus poſſet fortaſſe aliquando D ſine culpa concedi, vel potiùs permitti alicui ad vitanda maiora mala: verumtamen ſicut hactenus non occurrit talis neceſſitas, ita credo, nec moraliter occurret. Faciliùs quidem poſſet occurrere occaſio coarctandi præceptum hoc primo modo ſuprà poſito, in aliqua prouincia, licèt non mutaretur quoad vniuerſam Eccleſiam: tamen hoc etiam non poſſet licitè fieri ſine cauſa rationabili: quia ſicut non debet pars eximi à cõmunione totius ſine cauſa, ita neque ampliùs grauari; eſſet autem cauſa rationabilis, ſi perditi mores alicuius prouinciæ, vel perſonæ, hoc remedium poſtularent, vel etiam, ſi ad decentiam ſtatus id expediret, vt ſi clericis hoc maius onus imponeretur: & de religioſis aliquid infrà attingemus. E

7\. *Abrogatio, & diſpenſatio ſemel facta à Pontifice valida eſt.*

Vltimò dicendum eſt, abrogationem, vel diſpenſationem ſemel factam à ſummo Pontifice, validam eſſe, etiamſi abſque ſufficienti cauſa fiat; quia, cùm hoc præceptum pendeat ex voluntate eius, factum tenet, quamuis non rectè fiat; quod quidem in abrogatione indubitatum eſt: quia per illam omnino lex tollitur. De diſpenſatione verò aliqui dubitant: quia ſtante lege non videtur Princeps poſſe aliquem eximere ſine cauſa, cùm non poſſit eximere ſeipſum; ſed nihilominus communior ſententia eſt, in his quæ ſunt iuris poſitiui, talem diſpenſationem validam eſſe. De hac re latiùs in materia de legibus.

SECTIO II.

Vtrùm omnes homines baptizati, habentes conſcientiam peccati mortalis, obligentur hoc præcepto.

VERBA cap. *Omnis vtriuſque*, hæc ſunt: *Omnes vtriuſque ſexus fideles, poſtquam ad annos diſcretionis peruenerint, omnia peccata ſaltem ſemel in anno confiteantur.* In quibus certum eſt, *fidelium* nomine intelligi baptizatos; illi enim propriam fidei profeſſionem in Baptiſmo fecerũt, & ſpiritualis iuriſdictio Eccleſiæ in illos cadit. Certum eſt etiam, illam particulam, *omnia peccata*, debere intelligi, ſaltem de peccatis mortalibus, quæ ſunt materia neceſſaria confeſſionis; vnde concluditur, omnes baptizatos habentes conſcientiam peccati mortalis non confeſſi, obligari hoc præcepto. Circa hæc verò peccata triplex ſolet occurrere dubium. 1.

2\. *Primum dubium de peccatis internis.*

Primum eſt de eo qui tantùm habet peccata interna; refertur enim Margarita confeſſorum, verbo *Confeſſio*, fol. 40. negans huiuſmodi perſonas obligari hoc præcepto, fortaſſe quia Eccleſia non habet poteſtatem in actus internos. Sed eſt pluſquam temeraria ſententia. Certum ergo ſit obligari hominem hoc præcepto, etiamſi ſola cogitatione mortaliter peccauerit, quod bene notat Nauarrus, qui alios refert in cap. *Fratres*, de Pœnit. diſt. 5. n. 59. Et probatur primò ex dicto decreto, quod ſimpliciter præcipit confiteri omnia peccata, ſub quibus certũ eſt interna cõtineri, ſi mortalia ſint. Secundò ex vſu & conſenſu totius Eccleſiæ, quæ hoc modo præceptum hoc intelligit. Tertiò, quia per hoc præceptum tantùm determinatur præceptum diuinũ quoad circunſtantiam tẽporis, ſed ex diuino præcepto tenetur homo confiteri in hoc caſu: ergo ex hoc præcepto tenetur intra annũ cõfiteri. Deniq; quia hoc præceptum eſt de actu externo, licèt materia eius remota ſit actus internus. *Nauarr.*

3\. *Secundum dubium de pueris ante pubertatem, qui peccare ſciũt. Soto.*

Secũdum dubium eſt de pueris, qui ad annos pubertatis non venerunt, & ſciunt peccare mortaliter. Quidam enim exiſtimant eos non obligari hoc Eccleſiaſtico præcepto, quin potiùs Soto d. 12. q. 1. art. 11. in fine dicit, pueros ante duodecimum annum ætatis non obligari hoc præcepto, cuius nullam affert rationem. Poſſumus autem argumẽtari, quia non obligantur præcepto Euchariſtiæ: ergo nec pœnitentiæ: nam vtrumque in eodem textu & eodem tenore traditur. Dicendum verò eſt, omnem illum, qui ſcit peccare mortaliter, obligari hoc præcepto, vnde, ſicut non poteſt certa ætas deſignari, in qua homo peruenit ad vſum rationis, & inter bonum & malum valet diſcernere, ſed alij citiùs, alij tardiùs ratione vtuntur (quod prudentis viri iudicio diſcernendum eſt) ita non poteſt certa ætas præſcribi, in qua homo incipit obligari hoc præcepto. Sed regula eſt, quando primùm habet conſcientiam peccati mortalis. Hæc eſt cõmunis doctrina in 4. d. 17. Richard. art. 2. q. 4. ad 6. Scoti q. 1. art. 3. in princ. Gabr. q. 1 cõcl. 2. Sylu. verb. *Cõfeſſio*, 2. q. 5. Anton. 2. p. tit. 9. c. 8. §. 2. Cano dict. Rel. in fin. Nauarr. in Sum c. 21. nu. 33. Cordub. in Sum. q. 60. vbi Ant. tribuit contrariam ſententiam, ſed falsò. Conſentiunt etiam Gloſſ. & Canoniſtæ in d. c. *Omnis vtriuſque ſexus*, & idẽ tandẽ ſentit Soto d. 18. q. 1. art. 3. in fine. Probatur ex verbis textus, *cùm ad annos diſcretionis peruenerint*, anni enim diſcretionis ſignificãt ætatẽ, in qua homo ſcit peccare. Secũdò, quia iſti obligantur præcepto iuris diuini, ſed hoc præceptum eſt determinatio illius præcepti, vt dictum eſt. Tertiò, iſti poſſunt obligari aliis præceptis Eccleſiæ, ſaltem quoad vim directiuã, quidquid Soto dicat; tenentur enim

Vbi primùm quis habet cõſcientiã peccati mortalis, obligatur hoc præcepto. Richard. Scotus. Gabriel. Syluest. Antonin. Cano. Nauarr. Corduba. Gloſſa. Soto.

audire

audire ſacrum in feſtis, & abſtinere à carnibus in die prohibito: cur ergo non obligabuntur hoc præcepto maximè neceſſario?

4. Ad exemplum Euchariſtiæ reſpondetur, ex ipſo textu colligi differentiam: nam in illo ponitur exceptio, *niſi ex cõſilio confeſſoris duxerit differendum.* Eſt autem rationabili, & omnium prudentum confeſſorum conſuetudine introductum, vt hi pueri non ſtatim ad Euchariſtiam admittantur: tum propter maiorem reuerentiam illi ſacramento debitam; tum etiam quia illud ſacramentum non eſt tantæ neceſſitatis. At verò in ſacramento Pœnitentiæ non habent locum iſtæ rationes, & præceptum illius datur ſine vlla limitatione; & ideo non eſt ſimilis ratio. Addunt verò dicti Auctores, præſertim Soto, & Cordub. hos pueros non incurrere pœnas impoſitas tranſgreſſoribus huius præcepti, quod piè credi poteſt & fundamentum habet in cap. *Extra*, de Delictis puerorum, vbi dicitur, licèt ante annos pubertatis peccare poſſint, non tamen eodem modo eſſe puniendos; & plura circa hoc dicam in vltima quæſtione huius diſputationis.

5. *Tertium dubium, an ſummus Pontifex obligetur hoc præcepto. Richard. Scot. Nauarr.*

Tertium dubium eſt de ſummo Pontifice, an obligetur hoc præcepto. Aliqui enim negant, vt Richar. diſt. 17. art. 2. q. 4. ad 5. vbi dicit teneri tantùm ex congruitate, iuxta c. *Confidimus*, & cap. *Iuſtitia*, 25. q. 1. Scotus etiam q. 1. art. 1. inde probat præceptum confeſſionis non eſſe merè Eccleſiaſticum, quia aliàs non obligaret ſummum Pontificem: ſentit ergo, præceptum, vt Eccleſiaſticum eſt, non obligare Papam. Nauarrus etiam de Pœnit. diſt. 5. in princip. §. 2. num. 52. dicit, ſi vera eſſet ſententia, Concilium eſſe ſupra Papam, rectè inferri Papam obligari hac lege, quæ in Concilio generali lata eſt; ſupponendo autem (quod verum eſt) Papam eſſe ſupra Concilium, non eſſe verum, Papam obligari hac lege, quæ à Concilio inferiori ipſi, lata eſt; & licèt ſit à Pontifice confirmata, tamen non poteſt Princeps vel à ſeipſo, vel ab æquali lege lata obligari. *Dubium ſoluitur.* Tamen hæc quæſtio non eſt ſpecialis de hoc præcepto, ſed de omni lege pontificia; imò vniuerſalior eſt de omni legiſlatore, an obligetur legibus à ſe latis, quando eadem eſt ratio actus præcepti in illo, & in aliis, quæ in 1. 2. in materia de legibus tractari ſolet. Et reſolutio breuiter eſt, obligari Principem ad ſeruandas huiuſmodi leges à ſe latas quoad vim directiuam, non quoad coactiuã: quia naturalis ratio poſtulat, vt caput conformetur corpori ſuo; vnde veluti ſub hac conditione intelligitur Princeps accepiſſe poteſtatem ferendi leges: & ita ex hoc principio inferẽdum eſt, obligari Pontificem hac lege cõfeſſionis annuæ, vt rectè Couarr. qui alios refert in c. *Alma mater*, part. 1. c. 1. §. 5. *Couarr.*

6. *Vltimum dubium.*

Supereſt dicendum de venialibus peccatis. De quibus certum eſt, qui habet mortalia peccata, non teneri ad venialia confitenda: quia non ſunt materia neceſſaria, vt hîc, & ſuprà diſputando de integritate ſatis dictum eſt. Dubitari autem ſolet, an is, qui non peccauit mortaliter, teneatur confiteri de venialibus, ſaltem ſemel in anno. *Prima ſententia affirm.* In qua re prima ſententia eſt, obligari fideles ad confitendum ſemel in anno, etiamſi poſt vltimam confeſſionem in toto anno nunquam mortaliter peccauerint. Ita Alenſ. 4. part. q. 77. memb. 1. art. 1. & 2. & memb. 2. art. 3. Bonauent. diſt. 17. art. 4. q. 1. Richard art. 2. q. 4. ad 1. & inſinuat D. Thom. q. 3. art. 1. q. 3. *Alenſ. Bonauent. Richard. D. Thom.* Et fundamentum primò eſt, quia cap. illud, *Omnis vtriuſque ſexus*, ſimpliciter, & abſolutè præcipit vſum confeſſionis ſemel in anno: ergo obligat omnes, qui poſſunt confiteri; poſſunt autem etiam qui non habent mortale peccatum. Secundò ex fine præcepti, qui eſt, vel propter maiorem ſecuritatem, & Euchariſtiæ reuerentiam, vel certè vt

A paſtores cognoſcant oues ſuas. Tertiò, quia abſolutè excommunicantur omnes, qui non confitentur ſemel in anno, ſine vlla exceptione.

7. *Secunda ſententia negans.*

Secunda ſententia eſt, ſolos illos, qui habent conſcientiam peccati mortalis, obligari hoc præcepto. In hanc magis inclinat D. Thom. ſuprà. & eam tenet Durand. diſt. 17. q. 9. num. 6. Maior q. 2. Almain. q. 1. art. 6. Scotus etiam art. 3. & Gabriel q. 1. art. 2. concl. 2. Palud. q. 2. art. 4. Caietan. tom. 1. Opuſc. tract. 5. q. 1. & 3. part. q. 65. art. 2. circa ad 4. Soto diſt. 18. q. 1. artic. 3. Cano dict. Relect. part. 5. Medin. dict. Cod. q. 6. Sylueſt. verb. *Confeſſio*, 1. §. 13. Angel. verb. *Confeſſio*, 2. n. 4. Rophenſis art. 8. contra Luther. & Ruard. art. 5. p. 203. *D. Thom. Durand. Maior. Almain. Scot. Gabr. Palud. Caietan. Soto. Cano. Medina. Sylueſt. Angel. Rophenſ. Ruard.* Aliqui horum Auctorum fundantur in eo, quòd Eccleſia non habet poteſtatem præcipiendi confeſſionem ei qui non habet conſcientiam peccati mortalis. Sed hoc fundamentum non eſt ſolidum, vt conſtat ex B ſuprà dictis diſputatione de Integritate, vbi de hac poteſtate diſſeruimus, & ibi etiam attigimus, an de facto hæc obligatio aliquibus impoſita ſit alia ratione, vel præcepto.

8. *Vera deciſio vltimi dubij.*

Quod ergo attinet ad hoc præceptum annuæ confeſſionis, duo cenſeo eſſe dicenda. Primum eſt, hanc legem non obligare ad ſacramentalem confeſſionem propriè, niſi eum, qui habet conſcientiam peccati mortalis, quod non eſt confeſſus. Probatur primò cum D. Thoma ex textu dicente, omnes fideles teneri ad confitenda ſemel in anno omnia peccata ſua: neceſſe eſt enim intelligi de mortalibus: nam ſi comprehenderentur etiam venialia, tenerentur fideles ad illa omnia confitenda; quod eſt abſurdum, & impoſſibile: C ergo qui non habet mortale, non cõprehenditur ſub hoc præcepto. Secundò, ratione, qua hoc præceptum tantùm eſt determinatio quædam præcepti diuini, vt apertè docuit Triden. dicens hoc præcepto nihil præcipi, quod non eſſet diuino præcepto mandatum, præter temporis determinationem; ſed ex præcepto diuino ſolus ille tenetur confiteri, qui habet conſcientiam peccati mortalis: ergo.

9. Secundum eſt, quod ad rem moralem attinet, non multùm referre harum opinionum differentiam; primò quidem, quia vix reperietur aliquis, qui toto anno à peccato mortali abſtineat, niſi ſæpius in illo confiteatur, ſi poteſt. Deinde, quia, quamuis aliquis in toto anno non peccaſſet mortaliter, teneretur ſaltem ratione ſumendæ Euchariſtiæ ſuum proprium Sacerdo- D tem adire, & dicere ſe non habere conſcientiam peccati mortalis, & ideo ſine confeſſione accedere; cui eſſet fides adhibenda, quando contrarium euidenter non conſtaret: quia in hoc foro vnicuique credendum eſt, tam pro ſe, quàm contra ſe loquẽti. Et ſimili modo non tantùm ratione Euchariſtiæ ſumendæ, ſed per ſe, vt paſtor poſſit bene fungi ſuo munere, qui intra annum non confitetur, cogi poteſt, vt id faciat, vel ſimilem rationem reddat, cur non faciat, quod, moraliter loquendo, nullus facit, ſed confitetur vt poteſt. Et per hæc ſatis fit fundamentis primæ ſententiæ.

E

SECTIO III.

An hoc præceptum confeſſionis annuæ obliget pro determinata parte anni, vel quomodo annus computandus ſit.

1. *Prima ſententia. Tempore Paſchatis obligare.*

PRIMA ſententia eſt, ſicut præceptum annuæ communionis obligat pro determinata parte anni, ſcilicet tempore Paſchatis, ita præceptum confeſſionis obligare pro tempore Quadrageſimæ vel Paſchatis: non ſolùm per accidens (hoc enim & clarum eſt, & non refert ad hoc præceptum) ſed per ſe

intra obligationem confeſſionis. Ita ſentit Petrus Soto lect. 5. de Confeſſ. cui fauet Sixtus IIII. in Extrauag. *Vices*, de Treuga, & pace, vbi dicit teneri parochianos ad confitendum ſuis Parochis ſaltem in Paſchate, iuxta cap. *Omnis vtriuſque ſexus*. Fauet etiam huic ſententiæ communis Eccleſiæ cõſuetudo, quæ, vt Tridentin. dixit ſeſſ. 14. cap. 5. iam obtinuit, vt tempore Quadrageſimæ omnes fideles confiteantur. Vnde in cap. *In capite*, diſt. 50. refertur antiqua conſuetudo agendi pœnitentiam, & confeſſionem in principio Quadrageſimæ, recipiendi autem abſolutionem in Cœna Domini: de qua conſuetudine multa refert Burchardus lib. 19. Decreti, cap. 1. & eiuſdem meminit Innocentius I. epiſt. 1. cap. 1. vnde Medina in dict. Cod. quæſt. 18. de Confeſſione ſemel in anno agenda, in ſecunda parte illius dicit, licèt ex vi cap. *Omnis vtriuſque ſexus*, non obliget hoc præceptum pro determinato tempore anni, tamen ex cõſuetudine, factam iam eſſe talem determinationem, & obligationem inductam: citat D. Thom. 4. diſt. 17. quæ. 3. a. 1. quæſt. 4. vbi tamen non loquitur de obligatione per ſe confeſſionis, ſed per accidens ratione Euchariſtiæ.

Pet. Soto. Trident. Burchard. Innocent. I. Medin. D. Thomas.

2\. *Secunda ſententia. Non obligare certo tempore.* Secunda ſententia eſt, præceptum hoc obligare ſemel in anno, non tamen pro determinata parte anni per ſe, & ex vi ſua. Sicut præceptum audiendi Miſſam die Dominica obligat tempore matutino, non tamen pro determinata hora illius: ſed hoc relinquitur hominis arbitrio. Hæc eſt communis opinio recentiorum, quam tenet Soto diſt. 18. quæſt. 1. art. 4 Cano dict. relect. part. 5: Victor in Summa de Sacramentis, num. 137. Ledeſma 2. part. 4. quæſt. 3. art. 5. dub. 6. Nauarrus in Summa, cap. 2. num. 9. Fundamentum eſt, quia cap. *Omnis vtriuſque ſexus*, non limitauit tempus hoc ad certum anni tempus, ſed tantùm dixit, *ſemel in anno*: ergo ex vi verborum non obligat ad certam partem anni: vt, ſi alicui præcipiatur ſemel in hebdomada communicare, ex vi præcepti non cogeretur ad determinatum diem, niſi fortaſſe quando iam alij tranſacti eſſent, & vltima tantùm dies vel hora ſupereſſet. Accedit, quòd in eodem textu duplex fertur præceptum, Confeſſionis ſcilicet, & Euchariſtiæ: & in priori ſolùm dicitur, *ſemel in anno*, in poſteriori verò dicitur, *ſuſcipiens ad minus in Paſcha Euchariſtiæ ſacramentum*: ergo ex differentia verborum conſtat, vbi Concilium voluit pro determinata parte anni obligare, illam expreſſiſſe: vbi autem noluit, indefinitè annum poſuiſſe.

Soto. Cano. Victor. Ledeſm. Nauarr.

3\. Nec ſine congrua ratione cum hac diuerſitate hæc præcepta lata ſunt: nam vſus Euchariſtiæ per ſe præcipitur, etiamſi homo nunquam peccauerit. Et ideo etiam præcipi poteſt pro tali tempore, vel die, etiamſi homo aliis temporibus voluntariè communicauerit: fuit autem conueniens ita præcipi, vel vt præceptum magis eſſet determinatum, faciliuſque poſſet de illius obſeruatione paſtoribus Eccleſiæ conſtare: vel propter ſingularem illius temporis ſolennitatem, vel certè, vt pro aliquo anni tempore vniuerſa Eccleſia in participatione tanti ſacramenti conueniret. Vſus autem ſacramenti Pœnitentiæ non per ſe præcipitur, niſi ſuppoſita culpa mortali, & in remediũ eius; & ideo nec præcipitur niſi ſemel circa eadẽ peccata, nec, ſi aliquo tempore volũtariè applicatum eſt ad illa tollenda, præceptum poſtea obligat ad vſum eius circa eadem peccata. Ac denique talis eſt hæc medicina, vt ſẽper magis expediat, illam non differre, ſed ſtatim poſt peccatum illam applicare, quamprimùm commodè fieri poteſt. Et ideo non fuit conueniens determinare tempus anni, pro quo ſumendum ſit hoc ſacramentum ex obligatione præcepti; quia ſi ante illud tempus neceſſarium ſit, conſulendum potiùs eſt, vt ſtatim ſumatur, nec præceptum potuit hoc impedire, nec debuit aliquam occaſionem differendi pœnitentiam hominibus tribuere. Si autem iam fuit receptum tale ſacramẽtum, non potuit ad illius vſum iterum obligare propter eadem peccata. Solùm potuiſſet præcipi, vt ſi tali die anni homo haberet conſcientiam peccati mortalis, cuius nunquam eſſet cõfeſſus, homo in illo die confiteretur, & hoc nec fuit neceſſarium: quia ad hoc ſufficit obligatio per accidens, quæ ſequitur ex præcepto Euchariſtiæ, nec fuit adeò vtile: quia ſecluſa illa neceſſitate extrinſeca Euchariſtiæ, melius eſt vt homo tunc confiteatur, quando magis indiget.

4\. Quantùm ergo ad vim præcepti, & iuris communis pertinet, certum exiſtimo, hanc obligationem non eſſe determinatam ad certam partem anni. Ex quo à fortiori colligo, per ſynodalia præcepta Epiſcoporum non aliter derminari (quamuis Medina oppoſitum indicet) quia poſtquam ab Eccleſia facta eſt talis determinatio, vel non poſſunt Epiſcopi aliam adiungere, vel certè ipſi hoc non intendunt, ſed ſolùm procurant, vt Eccleſiaſticum præceptum impleatur: tamen, quia præceptum Euchariſtiæ in fine Quadrageſimæ obſeruandum eſt, & moraliter loquendo, qui illud legitimè implet, etiam hoc exequitur, ideo ſimul de vtroque diligentiam adhibent, vt pro eo tempore impleantur, ſeu impleta eſſe conſtet. Neque aliud poteſt ex conſuetudine oſtendi: quia, quòd fideles tempore Quadrageſimæ confiteantur, ideo eſt, quia communicaturi ſunt eo tempore, & ideo regulariter neceſſe habent confeſſionem præmittere. Imò, quia priorum vſus meritò obtinuit, vt etiam ſine conſcientia peccati mortalis præmittatur confeſſio ante ſumptionem Euchariſtiæ, ideo omnes etiam eo tempore confitentur, etiamſi conſcientiam peccati mortalis non habeant, nec tamen propterea dicendum eſt conſuetudine introductum eſſe, vt ad hoc teneantur. Quod ſi qui fortè ſunt, qui ſine obligatione communicandi confiteri tenentur, illi ſunt rari, & pueri, qui non ita ſciunt diſcernere tempus huius obligationis: ſed id faciunt, quod alios facere vident, & ideo non ſufficiunt ad obligationem ex conſuetudine introducendam. Præſertim, quia ideo fortaſſe tunc omnes regulariter confitentur: quia vel tunc finitur annus, in quo nondum confeſſi ſunt, vel ſi conſuetudinem habent frequentiùs confitendi, illud tempus eſt aptiſſimum, nec expendunt, an ſibi ſit ſimpliciter neceſſarium, necne. Et hinc etiam ortum eſt, vt Concilia, & decreta ſuprà citata, ita loquantur de hoc præcepto confeſſionis, vt de illo quod tempore Quadrageſimæ implendum eſt: quia moraliter, ac regulariter ita fit, licèt per ſe & ex vi præcepti non eſſet neceſſarium.

Quomodo computandum ſit initium, & finis anni.

5\. *Prima ſententia.* VT autem hæc ſententia, quam veram eſſe exiſtimamus, ampliùs declaretur, neceſſe eſt exponere, quomodo computandum ſit initium, & terminus huius anni: variis enim modis excogitari hoc poteſt. Primus eſt, vt hic annus non ſit vnus & idem pro omnibus fidelibus, ita vt computetur intra duos terminos omnibus communes, ſed in vno quoque homine computetur annus ab eo tempore, quo primùm peccauit mortaliter, ita vt ſenſus præcepti ſit, neminem poſtquam peccauit mortaliter, poſſe intra annum à confeſſione abſtinere. *Reiicitur.* Hæc ſententia non placet: primùm, quia non habet fundamentum in cap. *Omnis vtriuſque ſexus*, neque ab aliquo Auctore aſſeritur: ſed omnino diuinat. Secundò, quia inconueniens eſt hunc annum non eſſe fixum, & communem omnibus. Tertiò, quia ſequitur: ſi quis

quis poſtquam in Quadrageſima confeſſus eſt, non peccauit mortaliter per ſex menſes, & poſtea peccauit, non teneri ad confeſſionem in ſequenti Quadrageſima: ſed poſſe illam differre per alios ſex menſes: conſequens eſt planè abſurdum, & contra communem vſum, & ſenſum Eccleſiæ: ergo.

6. *Secunda ſententia.* Secundus modus in hoc conuenit cum præcedenti, quòd affirmat hunc annum non eſſe eundem, neque habere eoſdem terminos reſpectu omnium fidelium; differt tamen in aſſignando initio, & termino eius: ait enim, computandum eſſe ab vltima confeſſione, ita vt ſenſus præcepti ſit, neminem poſſe differre vltra annum vſum vel receptionem huius ſacramenti, ſi conſcientiam mortalis habeat. Ita docet Soto diſt. 18. quæſt. 1. art. 4. *Soto.* & videtur eſſe conſentanea ſententia intentioni huius legis, quæ eſt, ne vſus huius ſacramenti nimiùm differatur. Item, quia non videtur hic annus commodiùs poſſe explicari. *Refutatur.* Hæc tamen ſententia mihi etiam non ſatisfacit; primò quidem, quia verba legis non ſunt, vt fideles intra annum, vel poſt annum confiteantur: ſed *ſemel in anno*. Secundò, quia inconueniens cenſeo hunc annum non eſſe certum, & fixum pro omnibus fidelibus, aliàs non poſſet Eccleſiæ conſtare, quando finiatur tempus, in quo omnes tenentur hoc præceptum implere: ſed de ſingulis oporteret inquiri, quando fuerint confeſſi vltima vice, vt conſtaret, an eſſet annus abſolutus. Tertiò: nam quid dicendum erit de perueniente ad vſum rationis, & incipiente peccare mortaliter, antequam confeſſus ſit? in illo enim non poterit computari annus ab vltima confeſſione: quia nulla præceſſit. Denique ſequitur ex illa ſententia, ſi quis confeſſus eſt menſe Auguſto, non teneri poſtea ad confeſſionem faciendam tẽpore Quadrageſimæ per ſe, & ex vi huius præcepti: è contrario verò, ſi quis eodem menſe Auguſto confeſſus eſt, & poſtea non peccauit mortaliter per vndecim menſes, in vltimo verò mortaliter peccet, teneri ſtatim in illo confiteri, etiamſi in præcedenti Quadrageſima communicauerit: conſequens autem apertè eſt contra vſum Eccleſiæ.

7. *Tertia ſent.* Tertius modus dicendi eſſe poteſt, vt hic annus ſit vnus, & idem pro omnibus fidelibus, & computetur inter fixos terminos, qui ſumantur à principio Ianuarij vſque ad finem Decembris, vt communiter annum vſualem numeramus. Et poſſunt huic ſententiæ fauere verba textus; quia, quoties de anno ſimpliciter loquimur, hoc modo annum computamus, lex autem intelligenda eſt iuxta communem vſum, & proprietatẽm verborum. *Improbatur.* Sed nihilominus, ſi conſideremus vſum Eccleſiæ, & communem ſenſum fidelium, non placebit hic modus: primò, quia ſi quis à principio anni vſque ad Paſcha non peccauit mortaliter, & tunc communicauit, licèt poſtea peccet, non tenetur confiteri in reliqua parte anni vſque ad menſem Decembris: ſed poteſt differre vſque ad aliam Quadrageſimam, vt conſtat ex communi vſu & ſententia omnium: ſi autem annus eſſet illo modo computandus, eſſet ſimpliciter obligandus homo ille ad confeſſionem illo tempore; quia tenetur ſemel confiteri intra hunc annum naturalem, ſi habet conſcientiam peccati mortalis: ergo etiamſi hanc conſcientiam habere incipiat in menſe Auguſto, tenetur confiteri, antequam egrediatur hic annus. Secundò, quia ſequitur, iuxta hanc explicationem, poſſe hominem ferè per duos annos integros abſtinere à confeſſione ſine violatione huius præcepti, vt ſi anno 1599. confiteatur in feſto Epiphaniæ, & poſtea in anno 1600. differat confeſſionem vſque ad Natiuitatem Domini; conſequens autem videtur apertè contra intentionem præcepti.

A Quartus modus conuenit cum præcedenti in aſſignando anno fixo, & communi omnibus fidelibus, differt tamen in deſignãdo principio, & termino eius. 8. *Quarta ſententia, quæ probatur.* Vult enim hæc ſententia, hunc annum eſſe Eccleſiaſticum, & à Quadrageſima ad Quadrageſimam computari, comprehendendo omnes illos dies, in quibus poteſt præceptum communionis impleri. Et videtur huic dicendi modo fauere communis conſuetudo, & ſenſus Eccleſiæ: omnes enim exiſtimant hanc obligationem confitendi ſemel in anno eo tempore finiri, non ſolùm in obligatione per accidens ratione communionis, ſed etiam per ſe: nam etiam illi, qui non ſunt communicaturi, eo tempore confitentur, & exiſtimant iam ſe obligari. Deinde Prælati B Eccleſiæ eo tempore cogunt ad obſeruationem huius præcepti, & excommunicant tranſgreſſores. Denique, quia à ſufficienti enumeratione nulla ratio videtur eſſe commodior ad computandum huiuſmodi annum. Solùm poteſt obſtare, quia ex verbis legis hoc non poteſt conſtare. *Obiectioni occurritur.* Reſpondetur tamen, conſuetudinem eſſe optimam legis interpretem: quamuis enim annus abſolutè dictus ſoleat illo vulgari modo computari, tamẽ annus Eccleſiaſticus in ordine ad alios effectus, alio modo computatur. Vnde conſequenter fit, non oportere hunc annum phyſicè numerari per tot menſes & dies: ſed more Eccleſiaſtico à Quadrageſima in Quadrageſimam, vt dicebam: & quia illud tempus eſt mobile, & habet aliquam lati- C tudinem, poterunt interdum inter vnam & aliam cõfeſſionem intercedere tredecim menſes, interdum vndecim, quod non eſt inconueniẽs, vt ſatis oſtendit Eccleſiæ conſuetudo. Solùm denique poteſt inferri contra hanc ſententiam ſecundum inconueniens illatum contra præcedentem cum proportione.

Pro cuius ſolutione addo, & infero ex dictis, etiamſi aliquis intra annum ſæpiùs ſit confeſſus, ſi tamen tempore Quadrageſimæ habet conſcientiam noui peccati mortalis nunquam confeſſi, teneri nihilominus ad confitendum illo anno pro eo tempore. 9. *Corollarium præcedentis doctrinæ.* Hoc probatur primò ex dicto inconuenienti, quod hoc modo optimè vitatur, & quacunque alia ratione vitari non poteſt. Secundò ex textu cap. *Omnis vtriuſque ſexus*: præcipit enim confiteri ſemel in anno omnia peccata illo anno commiſſa, vtique mortalia, vt D ſuprà expoſitum eſt: ſed in hoc caſu ille non eſt confeſſus omnia peccata illo anno commiſſa: ergo tenetur intra illum annum cõfiteri ea quæ non eſt confeſſus. Tertiò (quod maximè vrget) conſuetudo Eccleſiæ ita videtur hoc præceptum interpretari: nullus enim contentus eſt confeſſione priori tempore facta, ſi tunc habeat cõſciẽtiam peccati mortalis. & paſtores Eccleſiæ eo tempore cogunt ad confeſſionem faciendam. Et hoc confirmant quæ adduximus in principio huius dubij in fauorem primæ opinionis, præſertim Extrauagans Sixti IIII. Nec conſuetudo hæc videtur ſolùm oſtendere obligationem per accidens, ſed etiã per ſe: tum quia non tantùm qui communicaturi ſunt, ſed cæteri etiam homines cenſentur teneri E hac obligatione: tum etiam, quia ipſimet, qui ſunt communicaturi, timent violationem huius præcepti, & non ſolùm ex obligatione communicandi, ſed etiam ex vi huius præcepti putant ſe ad confeſſionem teneri. Quartò, ſi quis per magnam partem anni non haberet conſcientiam peccati mortalis, & ſæpius eſſet confeſſus de ſolis venialibus, & prope Quadrageſimã peccaret mortaliter, obligaretur ſine dubio ad confeſſionem faciendam intra Quadrageſimam: quia nunquam confeſſus eſt peccata mortalia illo anno, cùm tamen illa habeat: cur ergo non eodem modo obligabitur, etiamſi antea peccaſſet mortaliter, & confeſſus eſſet?

10. Conciliantur duæ ſententiæ poſitæ in principio ſectionis. Et iuxta hanc illationem conciliantur facilè duæ ſententiæ in principio tractatæ circa primam huius quæſtionis partem: nam illa, quæ dicit hoc præceptū obligare determinatè pro tempore Quadrageſimæ, intelligenda eſt, ſi homo habeat conſcientiam peccati mortalis non confeſſi: quia non eſt veriſimile, eos Auctores ſenſiſſe, vel obligari hominem ad differendam confeſſionē vſque ad illud tempus, vel ad confitendum iterum peccatum ſemel confeſſum: vtrumque enim eſt improbabile: intelligunt ergo ſuam ſententiam iuxta hanc illationem: alij verò Auctores, qui negant, hoc præceptum obligare in determinata parte anni, loquuntur per ſe, quia in quacunque parte anni homo confiteatur, implet hoc præceptum quoad ea quæ tunc confiteri poteſt. Vnde ſi hoc præceptum aliquando obligat in tempore Quadrageſimæ, ſolùm eſt in eo caſu, in quo præceptum non eſt antea integre impletum. Et hæc ſententia ſic explicata, vera eſt, vt dixi.

11. Victor. Ledeſm. Illatio verò vltimo loco facta, licèt ſecurior ſit, non eſt tamen certa: aliqui enim Auctores contrarium ſentiunt, vt videtur eſſe Victor in Summa, num. 137. & Ledeſma 2. parte 4. quæſt. 6. artic. 5. dub. 6. abſolutè enim dicunt, qui intra annum confeſſus eſt, non teneri ad confitendum tempore Quadrageſimæ per ſe, & ex vi huius præcepti, quanuis expreſsè non dicant hoc eſſe verum, etiamſi conſcientiam peccati mortalis habeat; hæc tamen videtur eſſe eorum intentio. Ad quam poſſet probabiliter accommodari cap. *Omnis vtriuſque ſexus*: nam cùm dicit debere hominem omnia peccata ſemel in anno confiteri, non eſt neceſſe intelligi de omnibus peccatis, quæ vſque ad finem anni committuntur: ſed de omnibus, quæ homo habet dum confitetur: quia, vt ſæpe dixi, hoc præceptum tantùm eſt determinatio iuris diuini, & ita illa particula, *omnia peccata*, non addit nouam determinationem; ſed explicat confeſſionem debere eſſe integram iure diuino. Quæ expoſitio, ſi ſola litera textus conſideretur, non poteſt ſatis improbari, & ita hæc opinio eſt probabilis reuera, & ex dicendis in ſequenti ſectione fiet adhuc probabilior: ſed nihilominus quæ diximus videntur in praxi ſequenda, præſertim propter conſuetudinem, quæ optimè legem interpretatur; & quia hic dicendi modus non poteſt omnia incommoda vitare, præſertim illud de dilatione confeſſionis per duos ferè annos, quod admittendum non cenſeo.

12. Nec etiam cenſeo conſuetudinem ſolùm eſſe de obligatione per accidens, ſeu propter Euchariſtiam ſumendam: nam, licèt fortaſſe fuerit occaſio computandi annum hunc dicto modo Eccleſiaſtico, tamen ratio confitendi & expiandi omnia delicta intra illum annum commiſſa, priuſquam omnino elabatur, non eſt ſolùm propter Euchariſtiam ſumendam: ſed per ſe, quia ita præceptum eſt, & ſub hac apprehenſione à fidelibus communiter obſeruatur: neque vnum tantùm, ſed duplex peccatum commit tere ſe exiſtimant, ſi eo tempore vtrumque ſacramentum recipere omittant, permanentes in ſtatu alicuius peccati mortalis, cuius conſcientiam habent, etiamſi priùs in eodem anno de aliis peccatis confeſſi fuerint. Et confirmari hoc poteſt: nam ſi priores confeſſiones tantùm fuiſſent de venialibus peccatis: quia non fuerant commiſſa mortalia, nemo negabit teneri hominem ad confitendum intra annum; ſi poſtea mortaliter peccauit: quia præceptum eſt confitendi peccata mortalia, modificando diuinum præceptum, & priores confeſſiones non fuerunt de mortalibus, nec cadebant ſub præceptum diuinum: cur ergo, non maiori ratione obligabitur quis ad confitenda peccata mortalia, quorum conſcientiam habet in fine anni, etiamſi voluntariè confeſſus priùs fuerit de aliis peccatis antea in eodem anno commiſſis? Parum enim refert, quòd poſteriora peccata mortalia ſubſequuta ſint poſt alia peccata mortalia, vel poſt venialia, & diuinum præceptum omnia mortalia includit, vnde in omnia cadit Eccleſiaſtica moderatio, quæ ſtatuit, vt omnia peccata, quæ in hoc anno committuntur, intra illum expientur, & quantùm eſt ex vi illius, poſſet vno actu, ſeu confeſſione fieri. Si autem voluntariè incipiat fieri ſigillatim, & quaſi per partes, prout peccata committuntur, hoc non tollit obligationem complendi in fine anni confeſſionem omnium peccatorum mortalium, ſi aliquod adhuc in conſcientia maneat.

SECTIO IIII.

Vtrùm qui non impleuit præceptum hoc intra annum, teneatur ſtatim confiteri in ſequenti anno.

IN hac re eſt prima ſententia, quæ affirmat eum, qui toto hoc anno non eſt confeſſus, peccaſſe quidem mortaliter, poſteà tamen non teneri ad confeſſionem vſque ad ſequentem Quadrageſimam; ſicut, qui die Dominica omiſit ſacrum, peccauit, non tamen tenetur audire Miſſam in feria ſecunda vſque ad alium diem feſtum. Ita Antonin. 2. part. tit. 9. §. 3. & Syluest. citans Archidiaconum, verb. *Euchariſtia*, 3. quæſt 15. & idem indicat, ſi conſequenter loquitur Ledeſm. ſuprà dub. 7. vt magis infrà conſtabit. Fundamentum eſt, quia præceptum affirmatiuum determinatè obligans pro aliquo tempore, licèt intra illud tempus violetur, tamen tranſacto tempore iam ampliùs non obligat: ergo præceptum confitendi hoc anno, ſi in illo impletum non ſit, non obligat in ſequenti anno: ergo non tenetur homo illud implere niſi pro tempore, pro quo obligat præceptum ſequentis anni. Antecedens patet inductione in præcepto ieiunij, in præcepto audiendi ſacrum, recitandi Horas quotidie, & in præcepto annuæ communionis, vt multi volunt, vt ſi quis non communicauit hoc Paſchate, in rigore non teneatur communicare vſque ad ſequens Paſcha. Et ratio horum eſt, quia tale præceptum definit ſuam obligationem ad tale tempus: ergo tranſacto tempore, licèt violatum ſit præceptum Eccleſiæ, eius tamen obligatio ceſſauit. Confirmatur: quia aliàs ille homo continuè peccaret, quandiu non confiteretur. 1. Prima ſententia. D. Antonin. Syluest. Ledeſm.

2. Vera ſententia. Maior. Soto. Medina. Nauarr. Victoria. Nihilominus dicendum eſt, in eo caſu teneri hominem ſtatim confiteri, & quo magis ac magis voluntariè differt confeſſionem, eo magis ac magis peccare. Ita tenet Maior diſt. 17. quæſt. 2 circa finem, Soto diſt. 18. quæſt. 1. art. 4. Medina quæſt. 18. Nauarrus cap. 21. num. 45. Victoria num. 137. Qui in num. 147. optimè addit, ſi quis in toto anno, & tempore Paſchatis omiſit confeſſionem ſine peccato: quia non habuit copiam confeſſoris, & nihilominus communicauit in Paſchate cum ſola contritione, teneri ad confeſſionem faciendam, quamprimùm poteſt, non ex obligatione per accidens, ſed ex vi huius præcepti confeſſionis annuæ, quod adhuc obligat, cùm impletum non ſit. Et probatur hæc ſententia primò ex vſu, & praxi Eccleſiæ: excommunicantur enim fideles, qui hoc præceptum intra annum non ſeruant, nec poſſunt ab excommunicatione abſolui, donec confiteantur: ergo ſignum manifeſtum eſt, teneri ſtatim ac continuè ad confeſſionem, quia ſi ſolùm excommunicarentur propter peccatum præcedens, facilè abſolui poſſent, præſertim cùm illa excommunicatio reſeruata non ſit: non ergo tantùm propter commiſſam culpam excommunicantur,

municantur, ſed vt impleant obligationem, quam ſemper retinent, quæ obligatio non eſt illis denuo impoſita propter excommunicationem: ſed oritur ex hoc ipſo præcepto cõfeſsionis annuæ, & à paſtoribus Eccleſiæ explicatur. Secundò probatur hoc ex forma & intentione præcepti: mandatur enim, vt ſaltem ſemel in anno confiteamur: intentio verò præcepti eſt, vt confeſſio nimiùm non differatur: ergo ita obligat, vt intra annum fiat confeſſio, vt ſi tunc non impleatur, ſemper ac continuè obliget, ne ampliùs differatur. Vt ſi quis teneatur intra annum, aut ſemel in anno ſoluere cenſum, aut debitum, tranſacto anno multo magis continuè tenetur. Vnde ex fine & forma talis præcepti colligitur, determinationem temporis, quæ in illo fit, non eſſe vt in illo terminetur, & extinguatur obligatio, ſi non impleatur: ſed ſolùm, vt toto illo tempore differri poſſit, non verò vltra illud: ſicut, ſi ſtando in ſolo iure diuino prudenter iudicari poſſet hoc præceptũ obligare, v.g. intra quinquennium, tranſacto illo non extingueretur obligatio: ſed magis ſemper vrgeret.

3. *Deſtruuntur fundamenta contrariæ ſententiæ.* Et ex hiſfacile reſpondetur ad fundamenta contrariæ ſententiæ. Illud enim principium, quod aſſumit eſt verum, quando temporis deſignatio, quæ fit per affirmatiuum præceptum, eſt ad terminandam omnino obligationem pro illo tempore, vt eſt in præcepto ieiunij, orationis, & ſimilium; ſecus verò eſt, quando fit determinatio ad differendam obligationem vſque ad illud tempus, & ideo non ſunt ſimilia exempla ibi adducta: in eis enim habetur ſpecialis ratio temporis deſignati, vt patet de ieiunio, & de obligatione audiendi ſacrum: hîc verò habetur ratio frequentiæ talis ſacramenti, & ſolùm intenditur, vt, licèt confeſſio poſſit differri per annum, non tamen vltrà differatur. An verò idem dicendum ſit de præcepto Euchariſtiæ, dictum eſt in propria materia: Auctores enim non eodem modo ſentiunt de vtroque præcepto, nec poteſt aſſignari generalis regula ad agnoſcendum, quando præceptum determinet tempus vno vel alio modo, conſideranda autem eſt forma, materia, & intentio, & ex illis cognoſcendus eſt modus determinationis eius.

4. Ex hac verò deciſione colligitur (quod ferè nullus negat) ſi quis propter inopiam confeſſoris, vel aliam rationabilem cauſam non impleat debito tempore hoc præceptum, debere habere animum & propoſitum illud implendi, quamprimùm commodè poſſit: quia ad hoc tenetur, vt ex dictis conſtat, in quo cernitur aperta differentia inter hoc & præceptum ieiunij, vel Miſſæ audiendæ, &c.

Duo dubia proponuntur.

5. *Primum dubium.* DVo tamen ſuperſunt breuia dubia: primum eſt, an in huiuſmodi euentu, ſi quis diſtulit confeſſionem præſentis anni in principium anni ſequentis poſſit vna & eadem confeſſione præcepto vtriuſque anni ſatisfacere, ita vt in illo anno ampliùs confiteri non teneatur. Videtur enim ita eſſe: quia per hanc confeſſionem ſatisfacit obligationi relictæ in anno præterito, & rurſus iam ſemel confitetur in præſenti anno, nec tenetur bis confiteri: rectè verò fieri poteſt, vt quis ſatisfaciat vno & eodem actu duplici obligationi in eodem tempore concurrenti, vt in præſenti materia eſt certum, ſi huiuſmodi homo differat confeſſionem ſecundi anni vſque ad finem eius: quamuis enim malè faciat, poſtea tamen vnica confeſſione ſatisfaciet vtrique obligationi. Hæc difficultas maximè procedet, ſi aſſeramus hoc præceptum impleri per quamcunque confeſſionem in principio anni factam, ita vt ampliùs non obliget, etiamſi homo habeat conſcientiam noui peccati mortalis: nam hoc poſito videtur conſequenter dicendum, illum hominem ſatisfacere per illam confeſſionem obligationi vtriuſque anni: præſertim ſi in ea confeſſus eſt aliquod peccatum mortale in præſenti anno commiſſum: quia confeſſio illius iam pertinet ad præceptum anni præſentis, & ſi ſola fieret, ſufficeret ad implendum illud præceptum. At verò iuxta aliam ſententiam, quam ſecuriorem eſſe diximus, dicendum conſequenter eſt, per eam confeſſionem ſatisfieri obligationi præſentis anni quoad eam partem, quæ ad illum pertinet, ſemper tamẽ manere obligationem confitendi iterum in illo anno, ſi noua materia neceſſaria occurrat. Et hoc videtur ſine dubio veriſimilius: quia aliàs poſſet homo differre confeſſionẽ illam ferè per duos annos: pari enim ratione non eſſet obligandus ad confitendum ſtatim poſt tranſactum primum annum. Vſus etiam & cõſuetudo Eccleſiæ hoc confirmat: nam paſtores ita exigunt confeſſionem debitam illi Quadrageſimæ, vt nihilominus cẽſeant manere hominem obligatum ad confitendum in ſequenti, vel vſque ad ſequentem Quadrageſimã, vnde eodem modo, & per eandẽ excommunicationẽ exigent poſtea ſequentẽ confeſſionem.

Secundum dubium eſt, ſi quis in confeſsione huius anni omiſit aliqua peccata propter obliuionem, vel aliã rationabilẽ cauſam, an teneatur illa confiteri cùm primùm poſſit, vel poſſit differre donec vigeat obligatio ſequẽtis anni. Ledeſma ſuprà diſtinctione vtitur: nam ſi recordatur, & poteſt confiteri intra eundem annum, tenetur id facere, quia reuera non impleuit præceptum confitẽdi omnia peccata, quanuis excuſatus fuerit, & adhuc durat tempus, in quo poteſt implere: ergo. Si verò recordatur, inquit, poſt tranſactum annum, iam non tenetur: in quo indicat obligationem confitendi in anno extingui cum ipſo anno, aliàs non conſequenter loquitur: nam etiamſi annus finitus ſit, ſi obligatio confitendi in illo non eſt impleta, adhuc durat: ergo tenebitur ſtatim confiteri, etiamſi poſt tranſactum annum recordetur. Aliter diſtinguit Soto inter peccata oblita, & peccata cognita, ex iuſta cauſa prætermiſſa: nam hæc poſteriora dicit eſſe ſtatim confitenda, de prioribus verò ſubdiſtinguit: nam vel obliuio (inquit) fuit culpabilis, & tunc ſtatim confitenda ſunt, vel inculpabilis, & tunc ceſſat obligatio. Sed prior diſtinctio mihi non placuit ſuprà cùm de integritate agerem: quia, vt ibi oſtendi, vtrorumque eſt eadem ratio. Secunda diſtinctio etiam non eſt neceſſaria: quia ſi obliuio fuit ita culpabilis, vt ſacramentum fuerit nullum, tota confeſſio iteranda eſt: ſi verò fuiſſet validum, nihil referret quòd culpa aliqua interceſſiſſet. Et ideo alij Auctores ſimpliciter negant, ex vi huius præcepti eſſe obligationem ſtatim confitendi talia peccata, ſed poſſe vſque ad confeſſionem ſequentis anni differri. Ita Victoria ſuprà nu. 137. & Nauar. in Summ. cap. 2. nu. 10. & videtur in praxi ſatis ſecura, & vſitata ſententia, & oppoſita eſſet nimis rigoroſa: rationem reddemus ſoluendo ſequentem obiectionem. 6.

Secundum dubium.

Sententia Ledeſm.

Soti ſentẽtia.

Vtraque ſententia reiicitur.

Soluitur dubium propoſitum.

Victoria. Nauarr.

Oritur enim ex dictis in hac & præcedenti quæſtione contra hãc ſententiam obiectio. Nam ſi quis ex iuſta cauſa omiſit totam confeſſionem anni, tenetur poſtea ſtatim, cùm primùm poteſt, illam facere: quia licèt excuſatus fuerit, re tamen vera non impleuit præceptum: ergo eadem ratione qui omiſit partem huius præcepti, tenebitur poſtea ſtatim, &c. Et augetur difficultas, diximus enim vt probabile & ſecurius, eum, qui poſt aliquam confeſſionem intra annum habitam, habet conſcientiam noui peccati mortalis, in fine anni, ſeu tempore Quadrageſimæ, teneri ad confitendum illud intra illum annum: quia ex præcepto Eccleſiaſtico tenetur confiteri omnia 7.

Obiect.

Confirmatio obiectionis.

peccata illius anni: ergo eadem ratione, ſi aliquod peccatum omittit, tenebitur illud peccatum confiteri, cùm primùm poteſt, intra illum annum, vel anno elapſo, cùm primùm poſsit. *Soluitur.* Reſpondetur negando conſequentiam, & ratio ſumenda eſt ex vero ſenſu Eccleſiaſtici præcepti: obligat enim ad confitenda omnia peccata illo anno commiſſa, quantùm memoriæ occurrunt facta diligentia, ſeu quantùm fieri poteſt, & neceſſe eſt ad integritatem ſacramenti: quia hæc eſt obligatio iuris diuini, cui in hac parte nihil addit Eccleſiaſticum præceptum, ſed ſolùm in temporis determinatione, vt ſæpè dictum eſt: qui ergo nullam confeſſionem facit, nullo modo implet hoc præceptum, & ideo obligatus manet; at verò qui facit, vt poteſt, confeſſionem totius anni, integrè & abſolutè implet præceptum Eccleſiaſticum, & ideo etiamſi ex accidenti aliquid omittat, non manet obligatus vſque ad ſequentem annum.

8. *Reſpondetur ad confirmationem.* Ad confirmationem, quæ difficilior eſt, reſpondetur, propterea illam ſententiam non eſſe certam, ſed probabilem, & iuxta illam dici poſſe, quòd illa obligatio magis oritur ex conſuetudine Eccleſiæ, quàm ex vi verborum ipſius præcepti: hæc autem conſuetudo vires obtinuit reſpectu peccatorum, quæ poſt aliquam confeſſionem commiſſa ſunt, & nullo modo neque per ſe, neque per accidens per præcedentem confeſſionem auferri potuerunt, non verò eſt talis conſuetudo circa peccata oblita; & ideo non oportet, vt ſit ſimilis obligatio. Deinde accommodari ad hoc poteſt intentio præcepti: præcipit enim, vt confeſſio fiat de toto anni tempore, quantùm moraliter poſſit: ille verò, qui per ſe, & ex intentione ſua omnia confitetur, & ex occaſione, vel obliuione aliquid omittit, reuera quantùm eſt in ſe, extendit confeſſionem ſuam ad totum annum; & ideo totum præceptum implet. At verò qui per ſe, & directè tantùm confitetur de actionibus factis in vna parte anni: ſi in alia parte habeat peccata, nullo modo impleuit totum præceptum: quia illa confeſſio nullo modo relata eſt ad illam partem illius anni: eſt ergo quoad hoc tam in intentione, quàm in forma præcepti differentia. Ac denique etiam eſt rationis diuerſitas: quia peccata oblita aliquo modo continentur in illa confeſſione, ſaltem in confuſo, & per illam tolluntur ſaltem indirectè, & per accidens, etiamſi homo tantùm attritus ſit; at verò peccata poſtea commiſſa nullo modo tolli poſſunt per præcedentem cōfeſſionem, & ideò non eſt eadem ratio.

SECTIO V.

Vtrùm interdum teneantur fideles anticipare confeſſionem, antequam annus impleatur.

1. HÆc quæſtio intelligitur de obligatione per ſe: nam per accidens ratione communionis, vel ſacrificij Miſſæ, non eſt dubium quin ſæpe poſſit accidere hæc obligatio; tamē ea quæ per accidens ſunt, nō cadunt ſub ſcientiam. Rurſus hæc obligatio per ſe intelligi poteſt, vel ex vi huius præcepti de annua cōfeſsione poſiti in d. cap. *Omnis vtriuſque ſexus*, vel ex vi ſolius iuris diuini, vel ex vi alterius Eccleſiaſtici præcepti. De his ergo tribus membris breuiter dicendum eſt.

2. *Communis ſententia.* Quoad primam partem communis ſententia eſt, ex vi huius præcepti teneri fideles ad anticipandam confeſſionem in quacunquē parte anni, ſi præuident fore vt amiſſa illa occaſione, non poſſint in toto anno confiteri, vt v. g. ex penuria confeſſorum, vel ex longa nauigatione, vel peregrinatione per terras infidelium. A Ita docent Theologi diſt. 17. Bonauentura 2. part. diſt. 15. art. 2. quæſt. 2. Gabriel quæſt. 2. art. 3. dub. 1. Durandus quæſt. 10. num. 6. Maior quæſt. 2. art. 4. Richardus art. 3. quæſt. 5. Paludanus q. 2. art. 4. Adrianus q. 3. de Confeſſ. Petrus Soto lect. 5. de Confeſſ. Sylueſt. verb. *Confeſsio*, 1. q. 2. Medin. q. de tempore, quo confiteri oportet. Cano, Soto, & alij ſuprà citati. *Bonauent. Gabr. Durand. Maior. Rich. Palud. Adrian. Petr. Sot. Syluest. Medina. Cano. Soto.* Et ratio eſt, quia hoc præceptum non limitatur ad finem anni: ſed obligat ad confitendum ſemel in anno peccata commiſſa, & nō confeſſa: ſed, ſi homo poſitus in illa occaſione, non confiteatur ſtatim, non implebit præceptum in anno, imò reddit ſe impotentem ad implendum illud: ergo tenetur tunc confiteri. Sicut, qui in die feſto præuidet ſe non poſſe audire ſacrum ab hora decima, tenetur anticipare, & B audire priùs, quamuis aliàs poſſet differre vſque ad horam decimam ſecundam, ſi futurum eſſet ſacrum: quia illud præceptum ſimpliciter obligat pro illo die, prout in illo impleri potuerit: nam proportionalis eſt obligatio pro toto anno in confeſsione.

3. *Solutio obiectionis.* Et hoc exemplum ſoluit obiectionem, quæ fieri poteſt: nam ſi quis præuidet fore, vt non poſſit in die Dominica audire ſacrum, non tenetur præuenire, & audire in die ſabbati, & idem eſt de ieiunio. Reſpondetur enim non eſſe ſimile, quia obligatio talis præcepti non incipit vſque ad diem præfixum, in illo verò obligat pro toto die, modo explicato: ita hìc obligatio incipit, vel currit in toto anno, vnde in illo eſt implenda, prout potuerit. An verò idem ſit de præcepto annuo Euchariſtiæ, ſuo loco dictum C eſt: ex eo verò, quod certum eſt, poſſumus à ſimili confirmare ſententiam poſitam: nam ſaltem intra illos quindecim dies à Dominica Palmarum ad Dominicam in Albis, certum eſt teneri aliquem anticipare, & communicare in Dominica Palmarum, ſi præuidet quòd in ſequentibus diebus communicare non poterit, quia ſaltem de illo toto tempore certum eſt eſſe aptum ad implendum illud præceptum, & in toto illo currere obligationem, vt intra illud impleatur prout potuerit. Aliud ſimile tractat Cano de obligatione recitandi Horas intra vnum diem, an teneatur homo præuenire, quando præuidet impedimentum. Sed hoc requirit propriam & longiorem diſputationem: quia in multis eſt diſſimilitudo, quæ non poſſunt hìc breuiter explicari.

4. *Limitatio quorundam.* D Quidam verò limitant hanc ſententiam, vt ſolùm procedat in eo, qui voluntariè ſe exponit tali impedimento: ſecus verò eſſe, ſi ex defectu proprij Sacerdotis ſibi inuoluntario hoc eueniat, vt v. g. ſi in aliquo oppido, tempore Quadrageſimæ, deficiat Parochus, vel antea præuideatur defuturus, dicunt non teneri fideles ad anticipandam confeſsionem: tum quia impedimentum in eo caſu, cùm non ſit voluntarium, non imputatur: tum etiam quia ad Eccleſiam pertinet prouidere Sacerdotes, qui ſi deſint, non tenentur fideles anticipare confeſſionem. *Reprobatur.* Sed non oportet limitationem adhibere: quia, vt dixi, hæc obligatio ſemel in anno confitendi, in quacunque parte anni locum habet, ſi in illa non poſſit impleri, E ex quocunque capite hæc impotentia proueniat: id enim accidentale eſt, quod ſatis confirmat exemplum ſuprà poſitum de præcepto audiendi Miſſam: vnde, ſi pro aliqua parte anni habetur copia confeſſoris, iam Eccleſia ſufficienter prouidet de confeſſore, prout fieri poteſt. Et hinc omnes Doctores conſequenter colligunt, ſi quis habeat peccata reſeruata, & nunc poſſit illa confiteri habenti iuriſdictionem in illa, timeátque non habiturum ampliùs in illo anno copiam talis confeſſoris, teneri ad confitendum ſtatim: eſt enim eadem proportionalis ratio.

An ex vi iuris diuini vrgeat interdum hæc obligatio.

5. *An præter mortis articulum obliget ius diuinum in aliquo caſu.*

CIrca ſecundam partem quæſtionis certum eſt, ſi intra annum occurrat mortis periculum, ius ipſum diuinum ad confeſſionem obligare. Quod per ſe notū eſt ex ſuprà dictis. Quod ergo dubitatur, eſt, an præter illum articulū, ſit alius caſus, in quo obliget ius diuinum. Aliqui Auctores præter hūc caſum numerāt periculum obliuionis: itaq; ſi aliquis timet probabiliter, expectando finem anni, ſe omiſſurum multa peccata propter obliuionem, teneri ad anticipandam cōfeſſionem, quantū neceſſe ſit, vt omnium integre recordetur, & cōfiteatur. Tenet Maior d.17. q.2. in fin. Marſil. q. 12. art.1. p.4. in fin. Medina q.16. Fundamentū eſt, quia de iure diuino tenetur homo integrè confiteri: ergo tenetur tunc confiteri, cùm poſſit integrè; ſed præceptum Eccleſiæ non potuit auferre hanc obligationem: ergo. Reſpondet Soto, Eccleſiam potuiſſe definire tempus, pro quo poſſunt homines moraliter & regulariter loquēdo, recordari, quale eſt tēpus vnius anni: & ideo, licet in particulari interdum in aliquo deficiat, non propterea obligari ad anticipandam confeſſionem, vnde admiſſo antecedēte, & prima conſequentia negat ſecundam. Sed non videtur conſequenter loqui, quia Eccleſia determinando tempus, non poteſt mutare id quod iure diuino definitum eſt: ſi ergo iure diuino quiſquam tenetur confiteri, tunc cùm recordari poteſt, nō potuit Eccleſia id mutare: iam enim ille articulus tam verè eſt de iure diuino, ſicut articulus mortis. Confirmatur à ſimili: nam iure diuino & naturali tenentur fideles alere Sacerdotes, & ad hoc Eccleſia determinauit decimas; & nihilominus, ſi alicubi non ſufficerēt, tenerentur fideles dare neceſſaria: ſimiliter determinauit tale ieiuniū ad corporis macerationē, & tamen ſi alicui in particulari eſſet aliquid ampliùs neceſſariū ad ſuam ſalutem, teneretur id facere, quia ius Eccleſiæ non excludit naturale. Et augetur difficultas. Ponamus enim hominē probabiliter timere ne omnia peccata omnino memoriæ excidant, vel ne in amētiam incidat: tūc tenetur ſine dubio anticipare totā confeſſionem: ergo idē proportionaliter dicendum eſt, quando eſt periculum de omittenda parte.

Maior. Marſil. Medin. Soto. Sotus reprehenditur.

6. *Communis, & vera ſententia. Syluest. Soto. Petr. Sot. Victor. Cano. Ledeſm. Nauarr.*

Nihilominus communis ſententia eſt, in huiuſmodi caſu non eſſe obligationem anticipādi confeſſionem, Syluest. verb. *Confeſſio*, 1. q.2. Soto diſt. 18. q.1. art.4. Pet. Sot. lect.5. Victor. n.132. Cano dict. Relect. p.5. Ledeſm. q.5. art.5. dub.7. & 8. Nauar. c.21. nu.35. Ratio à poſteriori eſt, quia aliàs determinatio Eccleſiæ ferè nihil profuiſſet fidelibus, ſi incerti eſſent de tempore ſuæ obligationis, neque haberent pacatas conſcientias. Ratio verò à priori eſſe debet, quia non tenetur homo iure diuino præuenire, & diligentiam facere, vt peccata conſeruet in memoria, ſed tantùm tenetur, quando tempus obligationis occurrit, moralem diligentiam facere, vt omnium recordetur, & integrè confiteatur; & hoc ſatis eſt, moraliter loquendo, vt confeſſor cognoſcat ſtatum conſcientiæ pœnitentis, præſertim ſi ipſe ex parte ſua diligentiam adhibeat, quam iuxta perſonæ conditionem adhibere tenetur: neq; maior obligatio ſatis colligi poteſt, vel ex ſacra Scriptura, vel ex Eccleſię tradititione. Et hęc poſterior opinio eſt ſuauior, & practicè ſecura, quamuis prior conſulenda eſſet.

An ex vi alterius præcepti Eccleſiaſtici hæc obligatio interdum oriatur.

7. CIrca tertiam partem quæſtionis certum eſt, nullum eſſe præceptum poſitiuum per ſe obli-
A gans totam Eccleſiam ad confitendum ante impletum annum. Solùm circa religioſas perſonas ſunt duo iura breuiter explicanda: alterum in Clementina 1. de Statu Monachorum, vbi præcipitur Religioſis S. Benedicti, vt ſingulis menſibus confiteantur. De quo iure primùm incertum eſt, an obliget tantùm eos, qui habent conſcientiam peccati mortalis, vel etiamſi nō habeant niſi tantùm venialium. Gloſſa enim ibi priorem ſententiam ſignificat, dum ait ibi fieri determinationem menſtruam pro illis Religioſis, ſicut facta eſt annua pro omnibus fidelibus: & hoc ſequitur Soto diſt. 18. q.1. art.3. & indicat Paludan. 4. diſt.17. q.2. art.4. Alij verò exiſtimant ſecundum, cum Caietan. tom.1. Opuſc. tit. 5. qu. 1. Cano dict. Relect. part.5. Nauarr. in cap. *Placuit*, de Pœnit.
B diſt. 6. num. 122. & certè videtur magis conſonum intentioni Pontificis: tum quia non eſt veriſimile præſumpſiſſe Pōtificem Religioſos peccaturos mortaliter ſingulis menſibus: tum etiam quia præceptis, ſeu regulis ibi poſitis intendit Pontifex reformare religionem illam: non eſſet autem reformatio, ſed potiùs relaxatio religionis, ſi tantùm poſt commiſſum peccatum mortale, & ſingulis menſibus ad confeſſionem obligarentur.

Gloſſa. Soto. Palud. Caiet. Cano. Nauarr.

Deinde incertum eſt, an illud ius obliget ſub mortali tales Religioſos ad menſtruam confeſſionem: Soto enim ſuprà conſequenter videtur affirmare, quod etiam ſentit Maior diſt.17. qu 2. Nauarrus autem ſuprà ſolùm dicit eos teneri de honeſtate. At verò Caietanus ſentit non obligare illam legem ad peccatum mortale, quod ſequitur Cano Relect. illa, part.5. quia nec verba legis, nec pœna impoſita tan-
C tam obligationem inducant. Quæ ratio non multùm cogit: quia verbum, *teneantur*, vel aliud ſimile, quo ibi Pontifex vtitur, de ſe ſufficiens eſt; grauitas autem obligationis non eſt colligenda ex pœna, ſed ex materia legis: at verò hìc materia grauis eſt, ſcilicet vſus ſacramenti ad vitam religioſam magis neceſſarij, ſicut ibi etiam præcipitur communio ſingulis menſibus, quæ etiam videtur materia grauis. Vnde exiſtimo hoc pendere ex inſtituto & conſuetudine talis religionis: arbitror enim hanc conſtitutionem non magis eos obligare, quàm alias eius religionis regulas, quia in toto illo capite nullum verbum eſt, quod aliud indicet. Vnde ſi vſus, & declaratio talis religionis eſt, vt cōſtitutiones eius non obligent ad culpam, niſi quando adiungitur pœna excommunicationis, vel alio ſimili modo ea obligatio
D explicatur, dicendum eſt, hoc ius non obligare ſub mortali; ſi verò nulla talis eſt declaratio, neque ex conſuetudine huius religionis aliud conſtat, lex hæc explicanda eſt iuxta vim verborum, & qualitatem materiæ, in quā cadit; & ideo ex ſuo genere inducet grauem obligationem, propter rationem factam. 8.

Soto. Maior. Nauar. Caiet. Cano.

Alterum ius poſitiuum explicandū erat in Concilio Trident. ſeſſ.25. cap. 10. de Regularibus; vbi admonentur Moniales, vt ſingulis menſibus confeſſionem peccatorum faciant: ex verbis autem illius decreti conſtat, non eſſe rigoroſam legem, præcepti obligationem inducentem; quia verbum, *Admoneo*, quod Concilium ponit, non eſt præceptiuum. 9.

E

SECTIO VI.

Quibus modis excuſetur homo ab executione huius præcepti.

DIximus de obligatione anticipandi confeſſionem, ſupereſt vt explicemus licentiam, ſeu facultatem differendi confeſſionem; & in primis non eſt quod agamus de caſu impotentiæ abſolutè, & ſimpliciter, qualis 1.

qualis eſt, quando omnino haberi non poteſt copia confeſſoris:nam tunc per ſe notum eſt,hominem excuſari à culpa,etiãſi per multos annos confeſſionem ex hac cauſa differat; quia nemo ad impoſſibile obligatur. Secundò certum eſt, non ſolùm phyſicam & abſolutam impotentiam, ſed etiam extraordinariam difficultatem moralem poſſe interdum excuſare,vt ſi quis non poſsit habere confeſſorē, niſi longum iter conficiat: non enim eſt ad hoc cogendus, præſertim quando non vrget periculum ſalutis. Quanta verò eſſe debeat hæc difficultas, prudentis viri iudicio exiſtimandum eſt. Atq; idem dicendum eſt,quando eſt copia confeſſoris, non tamen poteſt illi fieri confeſſio ſine morali periculo infamationis, vel alterius grauis nocumenti: ſicut enim ſuprà diximus, huiuſmodi cauſam excuſare interdum ab integritate confeſſionis, ita ſi totam confeſſionem comprehendat,à tota illa excuſabit, eſt enim eadem proportionalis ratio. Quod maximè indubitatum eſt in obligatione Eccleſiaſtici præcepti; quia non obligat cum tanto rigore: extēdi verò poteſt ad obligationem præcepti diuini,ſi cauſa ſit grauis, & aliàs non immineat morale periculum damnationis, vt iam explicabo. Obſeruandum verò hîc eſt(quod ſuprà adnotauimus) licèt interdum occurrat hæc cauſa ſufficiens ad excuſandum à confeſſione vnius, vel alterius peccati, non propterea excuſari ab obſeruatione huius præcepti eum qui conſcientiam aliorum peccatorum mortalium habet, quia poteſt illa confiteri, confeſſione formaliter integra: non eſt ergo cur excuſetur. Secus verò eſſet, ſi non haberet peccata mortalia, præterea quæ ſine tali incom modo confiteri non poteſt: nam, licèt poſſet in eo caſu recipere hoc ſacramentum ſine incommodo, confitendo tantùm venialia, non tamen tenetur, quia præceptum non obligat ad talem confeſſionem,vt ſuprà dictum eſt.

2. *An teneatur quis confiteri per interpretem. Prima ſententia. Syluest. Cano.*

His poſitis, duplex in hac quæſtione difficultas eſſe poteſt. Prima quando aliquis non poteſt niſi per interpretem confiteri, tunc excuſetur, etiamſi nullum aliud damnum timeat.Prima ſentētia diſtinguit de præcepto Eccleſiaſtico, vel diuino, & affirmat excuſare hanc caauſam ad obligatione præcepti Eccleſiaſtici, non verò diuini.Ita tenet Syluest.verb. *Confeſsio*.1.nu.15.qui refert Archidiaconum, & alios, & idem ſequitur Cano. Quorum ratio pro ſecunda parte eſſe videtur, quia tunc non interuenit difficultas vel damnum ſufficiens ad excuſandum:quia cùm interpres teneatur eadem lege præcepti, qua Sacerdos, & non timeatur reuelatio, non videtur graue damnum quòd duo audiant idem peccatum: nam, quod aliqui dicunt, inde fieri peccatum publicum, & iuridicè probabile duorum teſtimonio, nihil ad rem ſpectat;quia teſtimonium eius, qui peccatum in confeſsione audiuit, nullum omnino eſt. Et confirmatur: nam ſæpe neceſſe eſt duobus peccatum reuelare,vel propter caſuum reſeruationem,vel conſilij petendi cauſa,vel auxilij:ergo & propter ipſum ſacramentum ſuſcipiendum.

3. *Secunda ſententia. Caiet. Soto. Ledeſm. Victor. Petr.Sot. Medina. Maior. Palud. Trident.*

Secunda ſententia, & communis eſt, in eo caſu poſſe hominem confiteri, ſi velit, excuſare tamen ſimpliciter ab obligatione cuiuſcunque præcepti confeſſionis, etiam in mortis articulo. Ita ſentit Caietan.verb.*Confeſsio*, condit.11.Soto diſt.18.q.2.art.6. Ledeſm.2.part.4.q.8.art.3. Victor.n. 173. Petr. Soto lect.5.de Confeſſ. Medina qu. 19. de modo ſecretè confitendi. Maior diſt. 17. & ibid. Paludan. Fundamentum eſſe poteſt, quia iure diuino nullus obligatur ad publicam confeſſionem, vt colligitur ex Trident.ſeſſ.14.c.5.publica autem confeſſio diſtinguitur à ſecreta, ſeu auriculari,quæ ſoli Sacerdoti fit: ergo quæ fit per interpretē publica cenſetur in hoc foro.

4. *Vera reſolutio quæſtionis.*

A In hac re cenſeo primùm, non obligare præceptum Eccleſiaſticum ad confitendum hoc modo: tum propter rationem factam:tum etiam, quia præcepta Eccleſiaſtica non obligant cum tanto onere: tum etiam, quia in ipſo cap.*Omnis vtriuſque*,ſic dicitur, *Omnis fidelis teneatur ſolus cōfiteri ſua peccata proprio Sacerdoti*:illa enim particula,*ſolus*, hoc ſatis indicat. Secundò certum exiſtimo, neminem teneri ad confeſſionem hoc modo faciendam iure diuino extra mortis articulum. Patet ex fundamento ſecundæ ſententiæ. Item ex hisquæ ſuprà diximus, ſcilicet, præceptum diuinum per ſe non obligare extra hunc articulum: ſed etſi aliàs obligare poſſet, idem dicendum eſſet: quia, cùm hoc præceptum affirmatiuum ſit, non obligat pro ſemper, ſed temporibus B opportunis: moraliter autem, & prudenter non cenſetur opportunum tempus, quando homo non poteſt ordinariè, & ſub ſecreto confiteri, & aliàs non vrget extrema neceſſitas.

5. Tertiò, in articulo mortis videtur mihi prima ſententia valde probabilis, & ſpeculatiue verior; qui autem voluerit ſecundam ſequi, poteſt id facere tutò, quia eſt practicè probabilis, quantum eſt ex vi præcepti confeſſionis: quod ideo addo,quia ex obligatione pœnitentiæ, vt ſic,ſeu ſatisfaciendi Deo, & ex obligatione charitatis, & curandi ſalutem propriam, poterit quis tunc obligari ad confeſſionem hoc modo faciendam. In quo hæc regula ſeruanda eſt, ſi homo habeat probabilem exiſtimationem de ſua vera contritione, excuſari poterit ab obligatione confitendi hoc modo, quia non videtur moraliter C neceſſaria ad ſalutem;ſi autem probabiliter timeret, vel dubius eſſet de contritione ſua, tunc teneretur confiteri etiam hoc modo, vel etiam publicè: quia cùm abſolutè teneatur Deo ſatisfacere, meritò in caſu dubio obligatur,vt alio modo iuſtificetur,Deóque ſatisfaciat. Itē, ne ſe exponeret periculo æternæ damnationis, quæ præ omnibus ahis incōmodis vitanda eſt. Poſſet autem in huiuſmodi caſu pœnitens confiteri ea peccata, quæ cum minori infamia explicare poſſet, nec teneretur ad cōfeſſionem materialiter integram:eſt enim hæc cauſa ſufficiēs ad excuſandum illum, & ita hoc ſatis eſſet ad recipiendum hoc ſacramentum,& conſequenter ad ſubueniendum ſaluti ſuæ:poſſet enim tunc fieri ex attrito contritus.

6. *An teneatur quis per ſcriptum cōfiteri. Prima ſenten. Rich. Nauar. Victor. Medina. Soto. Ledeſm. Reprobatur.*

D Secunda difficultas eſt, ſi quis non poſſit niſi per ſcriptum confiteri, vt quia vel ipſe mutus eſt, vel confeſſor ſurdus, & non poteſt ſe aliis nutibus explicare; an ſit hæc ſufficiens cauſa ad excuſandum: multi enim ſentiunt in eo caſu excuſari hominem à præcepto confeſsionis. Ita ſentit Rich.diſt.17.art. 2. q.5.Nauarr.cap.21.nu.36. Victoria nu.137.Medina, Soto, & Ledeſma locis ſuprà citatis. Fundamentum eſt,quia ſcriptura eſt publicum inſtrumentum,& qui ſcribit peccata, exponit ſe periculo amittendi ſcriptum, vel vt cōfeſſor illud accipiat de manibus eius, & in publicum ferat, nō autem tenetur publicè confiteri,nec huic periculo ſe exponere.Sed hæc ſententia non videtur mihi ſolida ratione fundata, quia re-E uera poteſt facilè fieri, vt nullum ſit morale periculum, nec ſcriptura magis eſt publicum inſtrumentum,quàm vox,præſertim ſi cautio adhibeatur.

7. *Contraria ſententia probatur. Syluest. D. Thomas. Palud. Maior. Caiet. Petr.Sot.*

Vnde contraria ſententia mihi videtur probabilior, non ſolùm de præcepto diuino, ſed etiam Eccleſiaſtico.Eam tenet Syluest. verb. *Confeſsio*, 1.q.15. qui refert alios,præſertim D.Thomam,qui hoc inſinuat diſt.17.q.3. art.4. q.3. ad 2. & ibi Paludan.q. 2. Maior qu.1.ad 3. Caietan.verb. *Confeſsio*,condit. 11. Petr. Soto lect. 11. de Confeſſ. Fundamentum eſt, quia præceptum confeſſionis obligat, quando commodè,& ſine damno aliquo impleri poteſt;ſed quòd homo

homo per ſcriptum confiteatur, nullum eſt incommodum, neq; vllum damnum affert: nam ſi aliquod, maximè publicam manifeſtationem peccati, ſed hoc nec ſemper nec frequentiùs ſequitur, & facilè caueri poteſt omne morale periculum ne ſequatur. Et primò Caietanus adhibet modum, quia poteſt pœnitens in vna charta ſcribere omnes ſpecies peccatorum, & in alia varios numeros, & poſtea in confeſſione ſigno oſtendere peccatum, & numerum. Petrus Soto adhibet alium, vt non antea ſcribat, ſed coram Sacerdote, & ſtatim rumpat. Quod enim Dominicus Soto ait, poſſe Sacerdotem rapere chartam de manibus, & publicare, nullius momenti eſt: nam etiam poſſet confeſſionem voce factam manifeſtare: quòd ſi hoc non eſt timendum, quia eſt contra ſigillum, neque illud aliud. Denique, quia, ſi homo non B ſubſcribat, & literam aliquo modo mutet, nullum eſt periculum: ergo nulla eſt hìc ſufficiens ratio excuſationis.

SECTIO VII.

Per quam confeſsionem præceptum hoc impleatur.

1\. DVo poſſunt in præſenti quæſtione interrogari: vnum eſt, an requiratur confeſſio valida, & per veram abſolutionem confirmata in ratione ſacramenti: ſecundum, an ſit neceſſaria confeſſio etiam formata, & habens effectum gratiæ. Prior pars locum non habet in eorum ſententia, qui negant dari poſſe hoc ſacramentum validum, & informe: tamen iuxta aliam ſententiam breuiter tractanda eſt. Duobus autem modis poteſt iuxta illam ſententiam dari hoc ſacramentum validum, & informe, ſcilicet ex defectu integritatis, & ex defectu doloris. Quando eſt primo modo, videtur indubitatum per talem confeſſionem non impleri præceptum, quia tunc homo nec exteriùs facit id quod præceptum eſt.

2\. *Opin quorundam. Alenſ. Gabr. Palud. Sylueſt. Cano. Ledeſm. Victor.* Quando verò eſt poſterioris modi, multi putant ſufficere ad implendum hoc præceptum. Ita ſentit Alenſ. 4. part. quæſt. 77. memb. 5. art. 7. Gabriel in 4. diſt 17. quæſt. 1. art. 3. dub. vlt. Paludan. quæſt. 7. Sylueſt. verb. *Confeſſor.* 4. quæſt. 2. in fine. Cano dict. Relect. part. 5. in fine. Ledeſma quæſt. 8. artic. 2. Victor. num. 163. Probatur primò, quia Eccleſia tantùm poteſt præcipere actum externum, ille autem homo in eo caſu exteriùs facit quidquid Eccleſia præcipit, tantúmque deeſt illi actus interior. Secundò, & præcipuè ex cap. *Quod quidam*, de Pœnit. & remiſſ. vbi dicitur, recipiendam eſſe confeſſionem eorum, qui publici peccatores ſunt, & vitam emendare nolunt, licèt abſolui non debeant. Tertiò, quia Eccleſia præcipit confeſſionem, non abſolutionem, vnde abſolutio eſt finis, non materia huius præcepti: ergo licèt aliquis ita confiteatur, vt abſolui non poſſit, nihilominus implet præceptum, dummodo integre confiteatur.

3\. *Durand. Soto. Petr. Sot. Nauarr. Medin. Adr. Concil. Trid.* Dicendum tamen cenſeo, hoc præceptum non impleri, niſi per veram ſuſceptionem ſacramenti Pœnitentiæ. Ita tenet Durand. diſt. 17. quæſt. 14. Soto diſt. 18. q. 3. art. 5. Petrus Soto lect. 8. Nauarr. cap. 10. num. 4. Medin. quæſt. 24. de Confeſſione ficta iteranda, ſub finem: Adrian. q. 5. de Confeſſ. dub. 4. Et ſequitur manifeſtè ex principiis ſuprà poſitis ex Concil. Trident. ſeſſ. 14. cap. 5. & can. 7. vbi inquit, Eccleſiam in hoc præcepto non præcepiſſe confeſſionem abſolutè, ſed determinaſſe tempus eius confeſſionis faciendæ, quæ iure diuino præcepta erat: ergo hoc præceptum non poteſt per aliam confeſſionem impleri, quàm per illam, per quam impletur præ-

A ceptum diuinum: oſtenſum eſt autem ſupra præceptum diuinum non impleri, niſi per ſuſceptionem huius ſacramenti: ergo. Et confirmatur ex verbis ca. *Omnis vtriuſque ſexus*, vbi dicitur, debere fideles omnia peccata confiteri, & iniunctam ſibi pœnitentiam implere, non autem tenentur pœnitentiam implere, niſi quando perficitur ſacramentum: ergo huiuſmodi confeſſio ibi præcipitur.

Vnde infero, non ſolùm illum, qui indignè confitetur, verùm etiam qui dignè, ſi de facto non abſoluitur ex malitia Sacerdotis, vel ex aliquo repentino caſu, reuera non implere præceptum, ſed teneri eo anno iterum confiteri, quia non ſuſcepit ſacramentum. Ita explicuit Soto ſuprà, & meritò, quamuis aliqui contradicant, propterea quod in cap. *Omnis vtriuſque ſexus*, dicitur, ex conſilio confeſſoris poſſe differri communionem ob rationabilem cauſam: nam ob ſimilem rationem putant idem eſſe dicendum de abſolutione. Sed eſto hoc ita ſit, inde non fit, præceptum impleri ſine abſolutione, ſicut non impletur præceptum communionis, quando ex conſilio confeſſoris differtur, ſed ſolùm pro tunc non violatur, manet tamen homo obligatus ad ſumendam Euchariſtiam, quamprimum poſſit: idem ergo eſt de abſolutione, ſine qua non perficitur hoc ſacramentum, & ideo ſemper manet obligatio, donec recipiatur. 4. *Abſolutionē non eſſe finem huius præcepti.*

Ex quo infero ſecundò, falſum eſſe abſolutionem eſſe finem, & non materiam huius præcepti: nam ſuſceptio totius ſacramenti, cuius pars eſt abſolu- C tio, eſt id quod proximè hac lege præcipitur. Quin potiùs cenſeo, confeſſionem per ſe non poſſe præcipi, niſi quatenus eſt pars totius ſacramenti, cuius vſus præcipitur. Et eodem modo, quamuis contritio, vel attritio, quatenus actus quidam interior eſt, per ſe præcipi non poſſit, tamen quatenus eſt veluti forma actus exterioris, præcipi poteſt, præcepto ipſo ſacramento, ſicut præcipiendo vocalem orationem, præcipit Eccleſia interiorem attentionem, quæ eſt veluti forma talis orationis. Et per hæc expedita ſunt fundamenta contrariæ ſententiæ præter illud cap. *Quod quidam*, ad quod dicẽdum eſt, ibi non dici illam confeſſionem eſſe admittendam, vt ſufficientem ad implendum hoc præceptum, ſed hos peccatores eſſe audiendos, vt poſſint iuuari, & D moneri à ſuis Parochis. Secundò, fortaſſe poteſt deſeruire hæc confeſſio ad vitandas pœnas Eccleſiæ, de quo dicemus ſectione ſequ. Addo, cap. illud, *Quod quidam*, antiquius eſſe cap. *Omnis vtriuſque ſexus*, & ideo non poſſe ab illo argumentum ſumi ad explicandam legem latam in cap. *Omnis vtriuſque ſexus.* 5.

Circa alteram partem quæſtionis propoſitæ, omiſſis aliorum ſententiis circa confeſſionem informem dicendum cenſeo, eo modo, quo in ſententia noſtra dari poteſt ſacramentum Pœnitentiæ validum, & informe, per illius ſuſceptionem hoc præceptum impleri. Probatur, tum quia præceptum hoc directè ac formaliter ſolùm eſt de hoc ſacramento ſuſcipiendo: tum etiam quia per talem actum imple- E tur præceptum diuinum: ergo à fortiori Eccleſiaſticum. Solùm eſt aduertenda differentia: nos enim ſupponimus, hoc ſacramentum non poſſe eſſe validum, & informe, niſi ob dimidiatam confeſſionem, & attritionem ex naturali obliuione. Propter quod diximus ſuprà, impleri quidem præceptum diuinum quoad ea peccata, ex quibus fit confeſsio, non verò quoad alia oblita, quæ poſtea quis tenetur confiteri ex vi eiuſdem iuris diuini. In præſenti autem dicimus, per talem confeſsionem ſimpliciter impleri hoc præceptum Eccleſiaſticum, ita vt intra annum non ampliùs obliget, quia licèt maneat obligatio 6.

gatio confitendi illa peccata oblita, non tamen intia eundem annum, vt in præcedentibus diximus. Vnde eſt clara differentia inter hoc præceptum & diuinum, licèt ſit illius determinatio: quia diuinum indifferenter complectitur totum vitæ tempus, & in diſcurſu vitæ ſæpiùs obligat, ſi per vnam confeſſionem non ſufficienter impleatur: hoc autem præceptum, vt determinatur ad vnum annum, ſolùm obligat per ſe ad vnam confeſſionem, & ſufficienter impletur per confeſſionē formaliter integram, & tunc maximè, quando per ſolam naturalem obliuionem aliquid omittitur, & ideo non obligat eodem anno ad peccata oblita confitenda, ſed hæc obligatio manet ex iure diuino, & in ſequenti anno Eccleſiaſticum præceptum eam etiam complectetur. Neque oportet quoad hoc diſtinguere inter peccata oblita in confeſſione informi, vel formata, ſeu (quod idem eſt) inter oblita quoad confeſſionem tantùm, vel quoad confeſſionem, & attritionem ſimul, quia talis diſtinctio nullo fundamento niti poteſt: neque Eccleſia per ſe aliquid præcipit circa hoc, quòd confeſſio ſit formata, niſi quatenus hoc neceſſariò conſequitur ex valore, & efficacia ſacramenti.

SECTIO VIII.

Quæ pœna ſit per Eccleſiam impoſita ob huius præcepti tranſgreſsionem.

1. *Durandi ſententia reiicitur.*

TRACTARE poſſumus vel de poteſtate puniendi hoc delictū, vel de pœna iam actu impoſita. Circa primū, Durand. d. 17. q. 14. probabile exiſtimat, non poſſe Eccleſiā punire hoc delictū, quia eſt ita occultum, vt in Eccleſiaſtico foro probari non poſſit. Sed eſt ſententia omnino falſa, & à ſenſu omnium aliorum Doctorum aliena. Diſtinguēda ergo eſt duplex pœna, altera eſt alicuius cenſuræ, quæ ipſo facto abſq; iudicis condēnatione incurri poteſt, & hæc ſine dubio imponi poteſt propter huius præcepti tranſgreſſionem, etiāſi ſit occultiſſima: nam ad hanc pœnam ſatis eſt, quòd peccatum ſit externum, etiāſi per accidens probari non poſſit, vt conſtat in hæreſi externa quantumuis occulta; tale enim peccatum ſubeſt per ſe iuriſdictioni Eccleſiæ: hoc autem peccatū, de quo agimus, externum eſt, cùm in omiſſione externi actus conſiſtat. Altera pœna eſt, quæ per iudicem imponi debet, vt eſt illa, ſcilicet priuari Eccleſiaſtica ſepultura, & hæc pœna etiam poteſt imponi propter hoc delictum: quia licèt requirat delicti probationem, tamen hoc etiam peccatum interdum probari poteſt, & conuinci. Primò, ſi confeſſio omnino omittatur, poteſt euidenter conſtare peccatorem ad nullum ſacerdotem acceſſiſſe, vt ſua peccata confiteretur. Secundò, poteſt Eccleſia exigere à fidelibus teſtimonium confeſſoris de confeſſione facta, & illum punire, qui eo caret. Tertiò, poſſet interdum hoc euidenter conſtare ex ipſo facto, vt ſi homo publicè ac continuò permaneat in peccato cum publico ſcandalo, & proxima eius occaſione, quòd ſi interdum probari hoc delictum non poſſit, ex accidenti puniri non poterit huiuſmodi pœna, non ex defectu iuriſdictionis, ſed probationis.

Duplex pœna proponitur. Prima. — *Secunda.*

2. Circa ſecundam partem, iure communi nulla pœna eſt impoſita tranſgreſſoribus huius præcepti, quæ ipſo facto incurratur: nam in dict. capit. *Omnis vtriuſque*, ſolùm dicitur, vt *arceantur ab ingreſſu Eccleſiæ*, & *priuentur ſepulturæ*, vtrumque autem horum requirit ſententiam à iudice latam, vt ex ipſis verbis, *arceantur & priuentur*, & ex natura talis pœnæ conſtat. Et ideo bene dixit Cano in dicta Relect. p. 5. hanc pœnam non poſſe incurri, niſi quando omiſſio confeſſionis manifeſta eſt. Per conſtitutiones autem ſynodales, ſeu ex conſuetudine Epiſcopatuum, adiungi ſolet pœna excommunicationis ipſo facto incurrendæ: & hæc, cùm non requirat probationem, vt dictum eſt, incurretur, etiamſi delictum ſit occultiſſimum.

3. *Dubium primum.*

Dubitabit autem quis primò, an hæc pœna imponatur iis tantùm qui vtrumque præceptum confeſſionis & communionis tranſgrediuntur, vel etiam iis, qui hoc ſolùm præceptum confeſſionis omittunt, etiamſi exteriùs communicent (ſuppono enim, eum, qui debito tempore communicat, implere præceptum Eccleſiæ, etiamſi indignè communicet, & aliàs contra ius diuinum peccet.) Et ratio dubitandi eſt, quia in dicto capite, *Omnis vtriuſque*, priùs proponitur vtrumq; præceptum, & deinde ſubiungitur, *qui aliter fecerit*, &c. & eodem tenore ſolet ferri excommunicatio. Reſpondetur, hanc pœnam incurri propter tranſgreſſionem cuiuſcunque ex dictis præceptis: excommunicantur enim qui vtrumque non fecerunt, & ideo qui alterutrum omiſit, pœnam incurrit. Et hæc videtur eſſe communis ſententia omnium, quos iam referam.

Soluitur.

4. *Dub. ſecundū.*

Dubitari ſecundò poteſt, an illi, qui exteriùs tantùm confitentur fictè, vel ita vt abſolui non poſſint, incurrant hanc pœnam. Cano enim ſuprà abſolutè negat: ſed in eo fundatur, quòd iſti nō tranſgrediuntur præceptum Eccleſiaſticum, quòd à nobis reiectum eſt. Primò ergo, ſi confeſſio talis ſit, vt exteriùs non ſit integra, certum eſt incurri has pœnas, quia ille etiā exteriùs tranſgreditur Eccleſiaſticum præceptum: & ita tenet Cordub. in Summ. Hiſpan. quæſt. 15. qui Nauarrum refert pro contraria ſententia cap. 27 num. 269. ſed ibi nihil dicit. Secundò, ſi homo exteriùs integrè confitetur, ita tamen, vt abſolui non poſſit, & de facto non abſoluitur, etiam contrahit has pœnas. Probatur proportionali ratione, quia ille exterius tranſgreditur præceptum Eccleſiæ; tenetur enim ſuſcipere hoc ſacramentum, & abſolui, quod totum quid exterius eſt, & de facto ſua culpa nō abſoluitur, neque ſuſcipit hoc ſacramentum: & hoc etiam ſentit Cordub. quāuis obſcurè loquatur. Tertiò, ſi huiuſmodi homo exteriùs abſoluatur, res eſt magis dubia: multi enim exiſtimāt illum non incurrere pœnas, quia ille facit exteriùs quidquid Eccleſia præcipit, & ſolùm eſt defectus in interiori diſpoſitione, Eccleſia autem non poteſt punire actum propter ſolum defectum internum. Sed hæc ratio mihi non probatur, ſæpe enim Eccleſia punit exteriorē actionem propter interiorem defectum, quatenus malitia redundat in exteriorem actum, vt conſtat ex materia de Legibus, & ex materia de Hæreſi: & infrà dicam latè in materia de Cenſuris. Et ratio eſt, quia illa actio exterior abſolutè eſt mala, & in præſenti materia confeſſio illa & abſolutio tales ſunt, vt exteriùs non impleant præceptum ſacramenti: ergo ille homo etiam exteriùs non implet hoc præceptum, quod non vtcunque præcipit illas actiones externas, ſed vt pertinent ad perfectionem ſacramenti. Vt, verbi gratia, ſi Eccleſia præciperet ſacerdoti ſub pœna excommunicationis, ipſo facto, vt aliquem baptizaret conferendo ſacramentum, etiamſi exteriùs faceret neceſſaria ſine intentione baptizandi, incurreret pœnam excommunicationis. Dico igitur: ſi in eo caſu homo ſciens, & videns illo modo confiteatur, & abſoluatur, reuera incurrere pœnas; ſi autem ex aliqua ignorantia, vel inaduertentia hoc faciat; ſed putans ſe ſuſcipere ſacramentum; excuſari poterit à cenſura, quia illud peccatum eſt imperfectum in illo genere, & non eſt ex contu

Cordub. Nauarr.

contumacia contra obedientiam Eccleſiæ quam ex-communicatio requirit.

5. *Tertium dubium.* Tertiò dubitari poteſt, an incurrant hanc pœnam pueri, qui nondum habent tam perfectum rationis vſum, vt ad communionem obligentur, ſed tantùm ad confeſſionem, iuxta doctrinam ſuperiùs traditam. Et eſt ratio dubij, quia pœna generaliter fertur: ergo cõprehendit omnes tranſgreſſores præcepti, ſed pueri verè violant hoc præceptum: ergo etiam illos cõprehendit, præſertim cùm textus expreſsè dicat, *Omnes fideles, cùm ad annos pubertatis peruenerint*. Nihilominus Doctores communiter eos excuſant ab huiuſmodi pœna, argumento textus in cap. 1. de Delictis pueror. Vbi dicitur, huiuſmodi pueros grandiuſculos agentes contra præcepta, non excuſari quidem à peccatis, quamuis in illis talia peccata, non ita vt in maioribus, punienda videantur, & in capit. ſecundo dicitur, *In pueris relinqui ſolet inultum, quod in aliis progreſſioris ætatis humanæ leges ducũt ſeueriùs puniẽdũ*. Ex quo iure cenſent Doctores, benignè eſſe interpretandam dictàm legem, & alias ſimiles quoad pœnã, præſertim tam grauem, vt eſt excommunicatio, & priuatio ſepulturæ Eccleſiaſticę. De qua videri poteſt *Corduba.* Corduba in Summa. Hiſp. quæſtione 60. cum aliis, quos refert, & infrà, tractando de cenſuris plura de hac materia generatim dicemus.

DISPVTATIO XXXVII.

De ſatisfactione ſecundùm ſe.

EXPLICVIMVS duas partes materiales huius ſacramenti, ſupereſt vt de tertia, id eſt, de Satisfactione, dicamus. Hoc autem Satisfactionis nomen latè ſumptũ, omnem actionem ſignificare poteſt, per quam aliquis debitum ſuum implet: quandam enim æqualitatem, ſeu proportionem, inter actionem ipſam, & debitum operantis præ ſe fert. Hinc verò accommodata eſt hæc vox ad ſignificandam actionem quandam iuſtitiæ, cuius proprium eſt æqualitatem conſtituere; & quamuis interdum idem quod *reſtitutio* ſignificare videatur, propriè tamen & rigoroſè ſumpta verſatur in recompenſandis illis iniuriis, quæ in actionibus potiùs quàm in rebus conſiſtunt, & à reſtitutione differt, quia reſtitutio ſignificat actionem, per quam res aliena vero domino redditur, ſatisfactio verò actionem indicat, per quam iniuria compenſatur, quæ in perſonã aliquam redundauit: hinc verò apud Theologos ſatisfactio veluti per antonomaſiam, actionem ſignificat, per quã Deo pro peccatis ſatiſfacimus. Duo verò in peccato inueniuntur, culpa ſcilicet, & pœna, quæ interdum manet ablata culpa, & proinde temporalis eſt: nam æterna nunquam manet ſine culpa, & ideo quoad remiſſionem, vel ſatisfactionem, naturam illius imitatur. Vnde fit, duplicẽ poſſe intelligi ſatisfactionem apud Deum, alteram pro culpa, & alteram pro pœna temporali: de priori nihil hìc dicendum eſt: tum quia nullo modo pertinet ad hanc tertiam partem huius ſacramenti: tum etiam, quia, ſi aliqua ſatisfactio pro culpa ab homine exhiberi poteſt, neque eſt à contritione diſtincta, neque alias cõditiones requirit, & de illis ſuperioribus ſatis dictũ eſt. Tum denique quia de hac ſatisfactione multa dixi ſuprà in Tom. 1. q. 1. art. 2. quibus nihil hic addendum occurrit. Agendum igitur hìc eſt de ſatisfactione pro pœna temporali, quæ duplex eſſe poteſt, altera extra ſacramentum ex opere operantis, altera ſacramentalis, & ex opere operato. Huius poſterioris conſideratio propria eſt huius loci: prima enim potiùs ad effectus pœnitentiæ virtutis pertinebat, in hũc tamen locum reſeruata eſt, vt Auctorum conſuetudinẽ ſequeremur, & quia vtraque conſideratio plurimùm eſt inter ſe connexa. Dicemus ergo priùs de ſatisfactione ſecundùm ſe, quæ natura & tempore prior eſt, deinde verò de ſacramentali ſatisfactione.

SECTIO I.

Vtrùm poſſimus in hac vita remiſſionem pœnæ temporalis per noſtras ſatisfactiones conſequi.

HÆRETICI, præſertim huius temporis, tam neceſſitatem quàm vtilitatẽ noſtræ ſatisfactionis negant: in quo errore videtur etiã Aëriani fuiſſe: refert enim Theodoretus libro 4. Hæreticatũ fabul. eos ſolitos fuiſſe remittere peccata nulla iniuncta pœnitentia, *Contra leges*, inquit, *Eccleſiaſticas*. Fundamentum horũ eſt, vel quia Chriſtus ſatis pro omnibus fecit, vel (quod ex eodem errore procedit) quia, dimiſſa culpa, nullus manet reatus pœnæ. Cõtra quos hæreticos tale diſputant Bellar. lib. 4. de Pœnitentia, Ruardus articul. 6. Vega lib. 13. in Trid. c. 36. & ſequentibus, Petrus Soto lectionib. de Satiſfactione, Hoſius, Rophenſ. & alij multi, & videri etiam poteſt Marianus Victor libello de Pœnit. c. vlt. Superiùs etiam hoc fundamentum deſtruximus diſputat 5. & oſtendimus, poſt remiſſam culpam, & pœnam æternam manere in iuſto, & Dei amico reatum pœnæ tẽporalis. Quidam etiam Michael Bayus lib. de Indulgentiis, c. vlt. dixit nos non ſatisfacere Deo pro pœna temporali, ſed ad præſentiam noſtrorũ operum applicari nobis Chriſti ſatisfactionem, ita vt opera noſtra ſint veluti neceſſariæ conditiones ad conſequendam remiſſionem pœnæ, non tamen ſint propriè ſolutio pro pœna, & ideo rationem ſatisfactionis non habeant. Cuius fundamentum eſſe potuit, quia aliàs, vel nos ſatisfaceremus ſine Chriſti ſatisfactione, vel certè duplex pro eadem pœna fieret ſolutio, altera ex ſatisfactione Chriſti, altera ex noſtra.

1. Hæreticorum error. Theod. Bellar. Ruardus. Vega. Petrus. Soto. Hoſius. Rophenſ. Marian. Victor. Michael. Bayus.

Poſſe nos conſequi remiſſionem pœnæ temporalis. Aſſertio prima.

DICENDVM eſt primò, poſſe nos per noſtra opera conſequi apud Deum remiſſionẽ pœnæ temporalis. Eſt de fide definita in Florentino, & Tridentino, vt latiùs in ſequentibus videbimus Nũc ex ſacra Scriptura, adiuncta Patrum expoſitione, variis modis probatur. Primò, ex illis locis, in quibus generatim bonis operibus, præſertim pœnitentiæ, perfecta munditia & peccatorum remiſſio promittitur. Iſai. 1. *Lauamini, mundi eſtote*, &c. & infrà, *Venite & arguite me, dicit Dominus, ſi fuerint peccata veſtra vt coccinum, quaſi nix dealbabuntur*. Et ſimilia multa habẽtur Ezechiel. 18. & 33. Ioel. 2. & ſæpe aliàs: cùm enim culpa per ſolam contritionem omninò remittatur, ſi nihil veniæ per cætera pœnitentiæ opera cõparari poſſet, nulla peccati remiſſio illis promitti poſſet, & fruſtrà in hunc finem exigerentur, præſertim poſt remiſſam culpam. Et in hunc ſenſum exponitur à Patribus verbum illud Ioannis Baptiſtæ, Matt. 3. *Facite fructus dignos pœnitentiæ*: id eſt, fructus pœnitentię, ſcilicet, qui pœnitentiam conſequuntur, & ideo digni ſunt aliqua remiſſione, tãquam vera ſatisfactionis opera. Quæ interpretatio ſumitur ex Iſychio lib. 4. in Leuiti. Auguſtino lib. de vera, & falſ. Pœnitentia c. 15. Chryſoſt. homil. 10. in Matthæum: & eodem modo intelliguntur verba Pauli 2. ad Corint. 7. *Gaudeo, non quia contriſtati eſtis, ſed quia contriſtati eſtis ad*

2. Conc. Flor. Trident. Probatur ex ſacra pagina & Patrũ teſtimoniis. Iſai. Ezechiel. Ioel. Matht. Iſych. Auguſt. Chryſoſt 2. Cor. 7.

pœnitentiam: quam pœnitentiam exponens, ſubdit: A *Ecce enim hoc ipſum, contriſtari vos ſecundùm Deum, quantum in vobis operatur ſollicitudinem.ſed defenſionē, ſed indignationē,ſed vindictam.*Hanc vindictā, nos ſatisfactionem vocamus,quę vulgò dicitur pœnitētia. Er ab Auguſtino dicta eſt,*quædam dolentis vindicta*,de Ambroſ. quaAmbroſ.ad Virginem lapſam capite octauo. *Peccator(ait)ſi ſibi ipſe nō pepercerit,à Deo illi parcitur:*quid enim aliud eſt, ſibi non parcere, quàm de peccatis ſuis vindictam ſumere?Nec diſſimilia ſunt verba Au- Auguſt. guſtini epiſtola quinquageſimaquarta, circa principium, dicens, *Sibi non parcenti ille parcit,cuius altum iuſtúmque iudicium nullus contemptor euadit.*

3. 1.Cor.11. Quod rectè confirmari poteſt ex verbis Pauli.1.ad Corint. 11. dicentis:*Si noſmetipſos diiudicaremus,non vtique iudicaremur: dum iudicamur autem, à Domino corripimur,vt nō cū hoc mundo damnemur.*Quę verba B Auguſt. tractans Auguſtinus in Enchirid. capite ſexageſimoſexto,de tēporalibus pœnis intelligit, quibus hîc interdum iuſti puniūtur,vt à peccatorum laqueis liberati, non ſeueriùs in futura vita puniantur. Et libro quinquaginta Homiliarum, in vltima, capite tertio, *Maiorem*,inquit, *ſeueritatem quiſque in ſe debet adimplere, vt à ſeipſo iudicatus,non iudicetur à Deo.* Et Eu- Eucher. cherius libro ſecundo Regum,capite octauo,*Proculdubio*, inquit, *Dominus delet peccatum,ſed ſine vltione non deſerit:aut enim ipſe homo in ſe punit,aut Deus per-* Gregor. *cutit.*Quæ verba reperiuntur etiam in Gregorio libro Bernard. nono Mora.cap.17.aliàs 27.Bernard. item Sermone quinquageſimoquinto in Cantica, eodem ſenſu tractans eundem locum Pauli, *Dabo*,inquit,*operam, ne Deus in me aliquid non iudicatum inueniat,vt fugiā iu-* Chryſoſt. *dicium eius:nec enim iudicabit bis idipſum.* Item Chry- C ſoſt.hom.quadrageſimaprima, & 80. in homil. de pœnitentia, vbi inter alia, in homilia quarta, hoc colligit ex illo Dauid,*Lauabo per ſingulas noctes lectū meum; Si nos*,inquit,*peccati meminerimus,Deus obliuiſcetur; à nobis vltionem ſumamus,nos ipſos accuſemus,& ita placabimus iudicem.* Idem in homiliis de Lazaro, Luc. 16. & diuite,vbi in 3. hoc colligit ex verbis Lucæ capit. decimoſexto, quæ Abraham dixit ad diuitem, *Recepiſti bona in vita tua,& Lazarus ſimiliter mala: Quibus*, inquit, *à peccatis purgatus eſt*:adiungens teſtimonium ex primæ ad Corinth. 11. Et homilia quarta in fine;*Ne pœnas* (inquit) *demus vnuſquiſque ſeipſum af-* D *fligat lacrymis,ieiuniis*,&c. Denique homil. de Confeſſione peccati,tomo primo,rectè colligit,ſi peccatoribus promiſſa eſt per contritionem & confeſſionem remiſſio culpæ, & pœnæ æternæ,multo magis iuſtis per opera pœnitentiæ remiſſionem pœnæ temporalis concedi.

4. Confirmant hoc præterea illa ſacræ Scripturæ loca,in quibus operibus miſericordiæ peccatorū venia Tobia.4. promittitur.Tob.4.*Eleemoſyna à peccato liberat,& nō* Roman. *patietur animam ire in tenebras*: vbi apertè ſermo eſt Ecclef. de pœna vitæ futuræ,quæ per eleemoſynas compenſari dicitur. Vnde Eccleſiaſt.tertio: *Sicut aqua extinguit ignem,ita eleemoſyna peccatum*:& in hunc ſenſum E Luc.11. exponitur à Sanctis verbum illud Chriſti Lucæ 11. *Date eleemoſynam,& ecce omnia mūda ſunt vobis*,quod intelligitur de munditia à reatu pœnæ, ſi tamen Baſil. homo potiùs à ſe culpam abiecerit; vt expoſuit Ba- Auguſt. ſil.in regulis breuioribus,in 371. & Auguſtin.in Enchir.cap.73. eodem modo dicit, orationem Dominicam, & eleemoſynam delere & venialia peccata, & grauiora, ſi homo in meliorem mentem mutetur per pœnitentiam: vbi de remiſſione peccati quoad Ioan.14. pœnam temporalem loqui neceſſe eſt. Eandem vim habet illa promiſſio Chriſti Ioannis decimoquarto. *Si dimiſeritis hominibus peccata eorū, remittet & vobis Pater cœleſtis*: remiſſio enim iniuriarū quædam eleemoſyna eſt, vt Auguſt. expoſuit.

Tandem confirmari poteſt hæc veritas Sanctorū 5. exemplis: nam ab ipſo Adam hoc pœnitentiæ,& ſatisfactionis genus inchoatum eſſe, teſtis eſt Irenæus Irenæus. libro tertio contra Hæreſes, capite trigeſimo ſeptimo,vbi inquit,hanc pœnitentiam ſignificatam fuiſſe, *per ſuccinctorium*,vt ipſe loquitur,*ex foliis ficulneis confectum, quo ſe contegit. Exiſtentibus*(inquit)*aliis foliis,* Epiphan. *quæ minus corpus eius vexare potuiſſent.* Sic etiam Epiphan.hæreſ.46.dicit, Adam caſtigationem non vulgarem nactū,in ſudore & labore degiſſe, & è regione paradiſi habitaſſe, vt ipſa memoria prioris ſtatus eum ad pœnitētiam excitaret.Similia indicat Augu- Auguſt. ſtinus ſecundo de Peccatorum merit. capite trigeſimoquarto, & huiuſmodi Sanctorum exempla:tum in Scripturis ſacris, tum in aliis Hiſtoriis, quæ geſta Sanctorum referunt, frequentiſſimè leguntur. Hæc verò nunc ſufficiunt ad hanc veritatem confirmandam. Solùm eſt obſeruandum,nonnulla ex his quæ ex ſacra Scriptura adduximus, interdum à Patribus alio modo exponi,& præſertim de remiſſione ad culpam, quatenus hæc opera,vel præparant,vel impetrant auxilium, quo poſſit homo ad culpæ remiſſionem diſponi. Sed hoc non eneruat vim dictorum teſtimoniorum: tum quia in multis eorum, vel ſolus alius eſt ſenſus literalis, vel eſt maximè proprius: tum quia, licèt Sancti aliter interpretentur, non tamen hunc ſenſum excludunt, ſed illum docent aliis locis:tum etiam quia à fortiori poteſt ex illis ſumi argumentum,vt ex Chryſoſtomo ſuprà vidimus.

Ratio à priori huius veritatis pendet ex his quæ 6. de modo huius ſatisfactionis in ſequentibus dicenda Probatur aſſertio à priori. ſunt, nunc congruentiæ reddi poſſunt. Primò,quia, cùm homo in hac vita ſit in ſtatu viæ,oportuit locū, tempus, & medium, quo poſſet animum perfectè purgare ab omni culpa,& reatu eius,illi concedi. Secundò, quia magis eſt mereri vitam æternam,quàm remiſſionem pœnę temporalis conſequi.Tertiò,quia hoc modo magis excitantur homines ad virtutem,& ad creſcēdum in meritis,& amorem, & reuerentiam erga Deum oſtendendum, magis etiam à peccatis & concupiſcentiis abſtrahentur, & denique hæc eſt optima via ad reſecanda vitia,& radices peccatorum mortificandas.

Hominem iuſtum pro ſuis peccatis ſatisfacere. Aſſertio ſecunda.

Dico ſecundò,Homo iuſtus per ſua opera abſo- 7. lutè & ſimpliciter dicendus eſt pro ſuis peccatis ſatisfacere.Hæc concluſio eſt contra Michaelem Bayum, quam ferè æquè certam ac ſuperiorem eſſe cēſeo:ita enim loquuntur Theologi omnes,vt videre licet d.15.& 19.ſimiliter omnes Catholici ſcriptores, ac denique tota Eccleſia.Neque eſt nouus hic loquēdi modus, vt Hæretici obiiciunt: quanquam enim hoc nihil obſtaret, ſi res ipſa eſſet antiqua: tamen etiam voce ſatisfactionis vtuntur antiquiſſimi Sancti.Cyprianus lib. de Lapſis prope finem, vbi dicit, Cyprian. agendam eſſe pœnitentiam,*ne quod videtur minus eſſe in qualitate criminis, neglecta ſatisfactione, cumuletur*: idem epiſt. 8. & 10. aliàs lib.3.epiſt.14. & lib. 4. epiſt. 4.Idem Tertull.lib.de Pœn.cap.9.& circa finem, vbi Tertul. deſcribit habitum & modum pœnitentiæ. Auguſt. Auguſt. locis citatis,& lib.de vera & falſ.pœnit. ſepe. Videri etiam poteſt tract.124.in Ioan. & 22.contra Fauſtū, c.67.& Hieron.epiſt. 27. quæ eſt epitaphium Paulæ, Hieron. paulò poſt principium, Ambroſ. lib. de Pœnit. c. 10. Ambroſ. Gregor.hom.34.in Euangelia,& lib.6.Reg.c. 2. verſus finem, & alios infrà referam. Denique Concil. Gregor. Florentinum ita loquitur,& fuſiùs Tridentinum ſeſſ. Tridens.

14.c.

14.c.8.& 9. vbi quanuis definiat hanc noſtram ſatiſfactionem in Chriſto fundari, docet tamen nos verè eſſe, qui ſatisfacimus per virtutem, & ſufficientiam ab illo acceptam.

Triden.

8. *Probatur ratione.* Et ratione confirmatur, quia nos verè coram Deo meremur, & non ſolùm ad præſentiam noſtrorum operum applicatur nobis meritum Chriſti: ergo ſimiliter per noſtra opera ſatisfacimus. Patet conſequẽtia tum quia non eſt maius hoc poſterius, quàm prius, imò potiùs minus. Tum etiam, quia Concilia, maximè Tridentinum ſuprà, & in ſeſſio. 6. cap. 14. & 26. eodem modo de vtroque loquuntur. Tum prçterea, quia eadem virtus gratiæ, & omnes aliæ conditiones requiſitæ in ſatisfactione, ſicut in merito, concurrunt: & ſicut per meritum ius ad præmium acquirimus, ita per ſatisfactionem pœnam nobis debitam compenſamus, & perſoluimus, vt in ſequentibus euidentiùs conſtabit; tum maximè, quia non magis ſatisfactio noſtra repugnat dignitati Chriſti ſatisfacientis, quàm meritum dignitati Chriſti merentis: quia noſtra ſatisfactio eius ſatisfactioni innititur, non ſolùm quia per illum habemus virtutem ſatisfaciendi, ſed etiam quia noſtra ſatisfactio propter ipſum acceptatur, & vt rationem iuſtitiæ participet in eius ſatisfactione fundatur, vt latiùs in materia de Incarnatione explicatum eſt. Ex quo ſolutum eſt fundamentum contrariæ ſententiæ, de quo legi poteſt Baſil. in regulis breuioribus in 12. & Gregor. libro primo Regum cap. ſecundo. Neque occurrit alia hæreticorum obiectio, quæ digna reſponſione videatur: quædam enim, quæ ex Patribus obiiciunt, præſertim ex Ambroſio, & Chryſoſtomo, & per ſe facilia ſunt, cùm de horum Sanctorum ſenſu ſatis ex ſuprà citatis conſtet, & ſuprà diſp. 5. tractando de effectibus Pœnitentiæ, & diſp. 9. tractando de præcepto actuum Pœnitentiæ, ſatis explicata ſunt.

Trident. *Soluitur fundamentũ contrariæ ſententiæ.* *Baſil.* *Gregor.*

SECTIO II.

Vtrùm ad ſatisfaciendum neceſſaria ſit gratia viatoris.

1. OSTENDIMVS ſatisfactionem nobis eſſe poſſibilem: vt igitur declaremus quæ, & qualis illa eſſe poſſit, oportet de omnibus conditionibus ad hanc ſatisfactionem neceſſariis ſigillatim dicere, quæ ex parte operantis, qui ſatisfacit, & ex parte operis, quo ſatisfacit, & ex parte Dei, cui ſatisfacit, conſiderari poſſunt: ex parte autem operantis duæ ſolùm conditiones requiri poſſunt, ſcilicet gratia, & ſtatus viæ, de quibus in hac quæſtione dicendum eſt.

2. *Quorundam ſententia.* Fuit autem quorundam Theologorum ſententia, poſſe hominẽ peccatorem, & gratia Dei carentẽ ſatisfacere Deo pro pœna temporali peccatis remiſſis debita. Ita Scotus 4.d.15.q.1.art.4. Maior q. 1. Gab. d. 16.q.2.ar.3.dub.3. Medin. tract.3.q.5.du. vlt. Nauarr. c.1. de Pœn d.6.n.47. Fundamentum eſt, quia pœna temporalis eſt finita: ergo compenſari poteſt per æqualẽ pœnam abſque gratia, vel dignitate perſonæ patiẽtis. Vnde inferunt hi Auctores, etiam in inferno hanc pœnam temporalem ſolui ſatis patiẽdo: in quo cum illis cõſentit Durand. d.21.q.2. Et ratio eſt, quia illa pœna eſt finita in intentione, & duratione, cùm temporalis ſit: ergo, ſi quis illã patiatur, nihil ampliùs debebit, in quocunque ſtatu illam ſuſtineat. Et confirmatur: quia aliàs pœna, quæ per pœnitentiam ex æterna in temporalem commutata erat, per ſubſequens peccatum ex temporali fieret æterna, quod eſt inconueniens: quia, *dona Dei ſunt ſine pœnitentia.*

Scot. *Maior.* *Gabriel.* *Medin.* *Nauarr.* *Durand.*

Nullum in peccato mortali poſſe ſatisfacere. Aſſertio prima.

3. DICO tamen primò, Nullus in peccato mortali exiſtens poteſt ſatisfacere pro pœna temporali ratione peccati alicuius debita. Hæc eſt communior ſententia Theologorũ in 4.d.15. D.Th.q.1 ar.3. quæſtiunc.2. Bonau. art.1.q.3. Rich. ar.1.q.5. Dur q.2. Pal. q.3. Alenſ.4.p.q.85.memb.1. aliàs q.24.memb.4 art.1. Marſil. in 4. quæſt.11.ar.2. Henric. quodlib.8.quçſt.18. Anton.3.par.tit.14.c.20.§.2. Adrian. quæſtio.1. de Satisfactione, & quodlib. vlt. Caietan. tomo primo Opuſc. tract.6.q.2. Soto diſt.19. q.1. art. 4. Petri Soto lect. vlt. de Satisfactione, Victoriæ nu 201. Ledeſ. in 2.p.4. quæſtione 13 art. 2. & 3. Et poſt Concilium Tridentinum videtur res adeò certa, vt contrarium non poſſit probabiliter defendi: apertè enim ſeſſione 12. cap. 8. & can. 13. & 14. definit ſatisfactionẽ hanc non eſſe opus noſtrarum viriũ, ſed eſſe opus gratiæ datæ per Chriſtum IESVM, à quo omnis noſtra ſufficientia eſt. *Nam qui ex nobis* (inquit) *tanquam ex nobis, nihil poſſumus, eo cooperante, qui nos confortat, omnia poſſumus, vt omnis gloriatio noſtra in ipſo ſit, in quo viuimus, in quo mouemur, in quo ſatisfacimus, facientes fructus dignos pœnitentiæ, qui ex illo vim habent, ab illo offeruntur Patri, & per illum acceptantur à Patre.* Dicet aliquis, hinc rectè colligi, gratiam aliquam auxiliantem ad ſatisfaciendum requiri, non verò ſanctificantem gratiam, quæ cum peccato mortali repugnat. Sed in primis contraria opinio, vt ex fundamento eius conſtat (quod hinc facilè euertitur) neque auxiliantem gratiam requirit, quamlibet enim proportionalem pœnam ſatis eſſe putat. Deinde obſtant verba Concilij, dicit enim ſatisfactionem eſſe fructum gratiæ Chriſti in quo viuimus, &c. requirit ergo ſpiritualem vitam: vnde quoad hoc idem iudicium de merito, & de ſatisfactione facit.

D.Thom. *Bonau.* *Richard.* *Durand.* *Palud.* *Alenſ.* *Marſil.* *Henric.* *D.Antonin.* *Adrian.* *Caietan.* *Soto.* *Petr.Soto.* *Victoria.* *Ledeſm.* *Trident.* *Obiect.* *Soluitur.*

4. Ratione argumentor: quia pœnæ huius vitæ per ſe ac nudè ſumptæ non ſunt comparabiles, nec proportionem habent cum pœna vitæ futuræ: ergo per ſe non habent valorem, vt remittãt illam pœnam: ergo neceſſaria eſt gratia, à qua hunc valorem accipiant. Hæc autem gratia non ſolùm eſt auxilians, ſed præcipuè debet eſſe ſanctificans, vt conferat dignitatem perſonæ, à qua ſatisfactio ipſa habet valorem, & moralem proportionem ad debitum perſoluendum. Et confirmatur, quia vel peccator poſſet ſatisfacere de condigno, vel de congruo: non primum, quia peccator quandiu in peccato mortali eſt, dignus eſt, vt omni bono priuetur: & ideo incapax eſt, vt de condigno mereatur, vel ſatisfacit: & ideo gratia eſt principium omnis iuſtitiæ apud Deum, prçterquam quòd promiſſio diuina, in qua iuſtitia, tam ſatisfactionis quàm meriti fundatur, vt infrà dicemus, non fit hominibus in peccato mortali manentibus, ſed iuſtis. Secundum dici non poteſt, niſi merè gratis: vbi enim reuelatum eſt, aut vnde conſtat, Deum hac liberalitate vti cum inimicis ſuis, vt eis remittat pœnas, pro quibus ipſi verè non ſatisfaciunt? cùm lex generalis ſit, vt quantùm quis glorificauit ſe in deliciis, tantùm detur ei tormentorum, & è contrà generalis etiam lex ſit, vt quod ſine charitate fit, nihil proſit?

An poſſit homo ſatisfacere pro vno peccato, & non pro aliis.

5. *Dubium 1.* ET hinc optimè intelligitur obiter reſolutio cuiuſdã cõmunis dubij, an poſſit homo ſatisfacere

pro

pro vno peccato, nō ſatisfaciēdo pro aliis. Certum eſt A enim ex dictis quādo aliquis eſt debitor pœnæ æternæ pro aliquo peccato, nō poſſe pro aliis remiſſis ſatisfacere, niſi priùs ille reatus pœnæ æternæ auferatur. Certū etiam eſt, durante culpa, etiā veniali, non poſſe quempiā pro pœna illi debita ſatisfacere, quia quandiu durat culpa, eſt homo dignus pœna ratione illius: repugnat ergo ſatisfeciſſe pro pœna ante culpę remiſſionem. Atque hinc fit, poſſe iuſtum ſatisfacere pro pœna temporali debita, ratione peccati mortalis, vel venialis iam remiſſi, non ſatisfaciendo pro alia veniali culpa: quia veniale peccatum non tollit ſtatum ſatisfaciendi, nec alio modo impedit. Vnde ſicut homo poteſt conſequi remiſſionem vnius peccati venialis, & nō alterius, ita poteſt pro pœna vni debita ſatisfacere, & non alteri. Certum denique eſt, ſi homini iuſto plura ſint peccata remiſſa, & pro ſingulis aliqua ſuperſit luēda pœna, poſſe pro parte pœnæ B ſatisfacere, quanuis totam non perſoluat. & tunc de nomine erit quæſtio, an ſit dicendus ſatisfacere pro vno peccato tantùm, an pro omnibus partialiter.

An reuiuiſcant bona opera in mortali facta.

6. *Dubium 2.* SECVNDÒ, ex dictis expeditur aliud dubium, quod hic incidenter occurrit: ſcilicet, an bona opera facta in mortali peccato, adueniēte gratia, reuiuiſcant quoad effectum ſatisfaciendi ex opere operantis, vt nūc loquimur. Nō enim defuerunt qui hoc affirmauerint, vt referunt S. Th. & D. Bonau. Sed nō eſt vera nec probabilis ſententia; & contrarium docent omnes Theologi, D. Tho. ſuprà quæſtiunc. tertia, Bonauentura quæſtione quarta, Palud. articulo 3. quæſtione quarta (cui Soto cōtrarium falsò imponit) & alij Auctores citati. Ratio eſt, quam ſuprà diſputatione ſeptima tetigimus, quia illa opera fuerunt non mortificata, ſed omnino mortua: quia, cùm à principio caruerint vita gratiæ, valore etiam tam ad ſatisfaciendum quā ad merendum caruerunt: & ideo, ſicut poſtea non reuiuiſcunt ad meritum, ita neque ad ſatisfactionē: gratia enim poſtea aduenieſ, illa nō informat, & cōſequēter, nec dignitatē, nec valorē confert.

Reſpondetur. D. Thom. Bonau. Palud.

7. Addit verò D. Tho. ſuprà. ad 3. eſſe quædam opera pœnalia, quæ permanentem effectum in homine D relinquunt, vt ex eleemoſyna remanet carentia alicuius boni temporalis: ex ieiunio corporis debilitas, & de iis inquit, poſſe valere ad ſatisfaciendum adueniēte charitate, quāuis in peccato facta ſint. Quam ſententiam aliqui eius diſcipuli non probant, alij illius mentem non explicant, quam eſſe exiſtimo, non quidem quòd præteritus actus in peccato factus incipiat habere valorē ſatisfactionis, hoc enim ſatis improbatur ratione facta: ſed quòd ille effectus ex tali actu relictus, & poſtea in ſtatu gratiæ voluntariè acceptatus, Deoque in ſatisfactionem oblatus, ad hunc effectum conferat. Et ideo dicit D. Thomas priora opera valere ad ſatisfactionem, ſed non eſſe neceſſa- E rium ea opera reiterare, quia quantum ad id, quod de eis manet, per pœnitentiam Deo accepta ſunt: quod intelligendum exiſtimo, ſi per nouum interiorem actū talis effectus, qui eſt veluti pœnalitas quædam, Deo offeratur, & ſic videtur eandem ſententiā docere Syluester verb. *Satisfactio*, quæſt. 7. Alij (vt Petrus Soto) exponunt, huiuſmodi opera, quæ effectum relinquunt, non eſſe iteranda, id eſt, iterum in ſatiſfactionem imponenda: quia ratione effectus deſeruire poſſunt in medicinam peccatorum, quod etiam verum eſt, moraliter intellectum: quia non tam facilè huiuſmodi opera iterantur propter effectum, quem relinquunt, ſaltem quandiu ille durat.

Explicatur locus ſancti Thom.

Quem fructum habeat bona opera in mortali facta.

TERTIÒ huius doctrinæ occaſione hîc quæri poteſt, quem fructum habeant hæc bona opera extra gratiam facta, ſi neque ad meritum, neque ad ſatisfactionem valent: quæ res in materia de gratia proprium locum habet, diſputatur tamen à Doctoribus 4. diſtinctio. 15. & à Soto diſt. 19. quæſtion. 1. Medin. tit. 3. q. 2. Nauar. c. 27. 267. & præludio 3. n. 7. Breuiter tamen dicendum eſt primùm, hæc opera, quia honeſta ſunt, ex ſe eſſe expetenda, & quaſi natura ſua diſponere hominē ad ſimilia opera faciliùs exhibenda. Secundò valent ad impedienda peccata, & conſequenter ad mitigandam inferni pœnam, nō quidem minuendo eam, quæ peccatis aliis debetur, ſed impediendo maioris reatum. Et ita eſt intelligendus D. Tho. 3. p. q. 89. art. 6. ad 3. cum Auguſt. quem citat, & Gloſ. in cap. *Quod quidam*, de Pœnit. & remiſs. quanuis illa de fructu horum operum non bene-ſētire videatur. Tertiò, valere dicuntur ad præmiū aliquod temporale, quod de congruo intelligendum eſt: quia, vt dixi, peccator nullius meriti de condigno capax eſt. Et ita eſt intelligendus D. Tho. ſuprà: de qua re videri poteſt Gregor. in cap. *Cauendum*. de pœnitent. d. 3. Quartò, valere poſſunt ad impetrandum à Deo aliquod auxilium, præſertim ſi ex gratia fiant, iuxta illud Prouerb. 14. *Per miſericordiam, & fidem purgantur peccata*, & Daniel 4. *Peccata tua eleemoſynis redime*, & alia ſimilia, quæ ex Scripturis obiecta ſunt, & hoc modo commodè exponuntur, vt videre licet in Auguſt. epiſt. 105. & lib. 50. Hom. hom. vlt. 8.

Sotus. Medin. Nauar. D. Tho. Gloſſa. Gregor. Prou. Daniel. Auguſt.

C

Qui decedit in mortali, non poſſe ſatiſpati in vita futura. Aſſertio ſecunda.

DICO ſecundò, Qui in peccato mortali decedit, non poteſt ſatiſpati in vita futura pro reatu pœnæ ex peccatis dimiſſis relicto. Hāc docēt omnes Auctores citati in præcedēti cōcluſione, excepto Durando, & ad eam confirmandam valent omnia, quę ſuprà q. 87. adduximus ad probandum, veniale peccatum non poſſe in inferno remitti. Eſt enim ferè eadem ratio, quia pœna per ſe debita veniali peccato temporalis eſt, & omnis remiſſio, ſeu liberatio tam à culpa quàm à pœna, eſt effectus gratiæ. Ratio verò propria eſt, quia apud Deū nulla pœna valet ad expiandum delictū, ſeu reatum eius, niſi volūtariè acceptata, quia Deus non punit peccatum ſolùm in aliorū exemplum: ſed præcipuè propter compēſationem debitam, vt qui voluntariè peccauit, voluntariè puniatur: & ſicut peccatum intulit iniuriam Deo, ita pœna in illius honorem redundet: ſed in inferno nulla pœna voluntariè acceptatur, neque vllo modo refertur à peccatore in Dei honorem, vel ſatisfactionem: ergo nulla pœna ſufficiet ad tollēdum reatum. Et confirmatur: quia aliàs etiam pœna huius vitæ, vt ſuſpendium latronis, valeret (præſertim in opinione Scoti) ad minuendum reatum pœnæ temporalis coram Deo, etiamſi peccator ſumma cum impatientia, & Dei offenſione illam ſuſtineret, conſequens verò abſurdiſſimum eſt, & contra omnes Sanctos, vt infrà in ſpeciali quæſtione dicemus. Denique contraria ſententia nullum habet fundamentum: nam pœna æterna commutatur in temporalem, nō quancunque, ſed voluntariam, & (vt ita dicam) amicabilem, & quia homo in inferno nūnquam huiuſmodi pœnam perſoluit, mirum non eſt, quòd ſimpliciter puniatur. Nec propterea Deum pœnitet gratiæ, ſeu libertatis factæ, quia ipſe iam remittendo peccatum 9.

Contraria ſententia probatur.

A tum contulit gratiam, & cõſtituit hominem in ſtatu, in quo poſſet hanc pœnam perſoluere: homo verò poſtea ſua culpa ſe conſtituit in eo ſtatu, in quo non poſſet ſatisfacere, nec debitam perſoluere pœnam.

Ad ſatisfactionẽ, neceſſariam eſſe gratiam viatoris. Aſſertio tertia.

10. TERTIÒ, ex dictis concluditur, ad propriam ſatisfactionem eſſe neceſſariam gratiam viatoris. Quæ etiam eſt communis ſententia, & ſolùm ferè expoſitione indiget. Oportet enim propriam ſatisfactionem à ſatiſpaſſione diſtinguere; poteſt enim homo, ſi in gratia decedat cum aliquo reatu tẽporalis pœnæ, ſatiſpati in purgatorio, donec à reatu liberetur, B vt infrà in propria diſp. oſtendemus, & ideo nunc de illa non loquimur: quia ad illam non propriè requiritur ſtatus viæ, quanquam nec omnino ſint illæ animæ extra viam, cùm nondũ ad gloriã peruenerint. Propriam verò ſatisfactionẽ vocamus illã, quã homo aſſumit, vt illam purgatorij pœnam compenſet, & ad hanc dicimus requiri gratiam viatoris. Quod primum in diuina ordinatione fundatur, per quam tempus huius vitæ conceſſum eſt ad huiuſmodi effectus gratiæ conſequendos: quia quandiu homo hîc viuit, eſt quaſi in certamine, & palæſtra: in alia verò vita, ſi reatum habet, punitur quaſi in carcere, & vnuſquiſque recipit, prout geſſit in corpore. Præterea eſt alia congruentia: quia homo in hac vita, ſicut organo C corporis ad peccandum liberè vſus eſt, ita dum in eodem corpore pœnitentiam agit, eodem organo & eadem volũtate vtitur, vt de ſeipſo vindictam ſumat, & ideo, quandiu hîc viuit, ſeipſum iudicare poteſt, & punire, poſtea verò diiudicabitur, & punietur à Domino, quando iam non erit tempus commutationis pœnæ, ſed executionis ſententiæ ſuæ.

SECTIO III.

Vtrùm ſatisfactio requirat opus liberũ, & moraliter bonum, ad ſatisfaciendum factum.

1. *Satisfactionẽ eſſe exhibendam per opus liberum. Concluſio prima.*

TRIA in hoc titulo inſinuantur, quæ breuiſſimè poſſunt expediri. Dico ergo primò, ſatisfactionem exhibendam eſſe per opus, ſeu pœnam aliquo modo voluntariam ſeu liberam. Ita docent omnes Theologi diſt. 15. & 16. qui propterea in definitione ſatisfactionis ponunt, vt voluntaria ſit: & in hoc à coacta punitione illam diſtinguunt. Et ratione probatur primò: quia ſatisfactio eſt effectus virtutis pœnitentiæ, de ratione autem virtutis pœnitentiæ eſt, vt ſit voluntaria deteſtatio, & vindicta peccatorum. Secundò, quia ſatisfactio eſt moralis quidam effectus, & in morali valore operis fundãtur, ſicut meritum: ſine libertate autem nullum eſt eſſe morale in actibus. Tertiò, quia homo voluntariè peccauit, dignus eſt pœna, & ideò per voluntariam etiam pœnam compenſari debet: quia, vt ſuprà dicebamus, hæc pœna non tantùm ad aliorum exemplum, ſed præcipuè ad emendationem ipſius peccatoris ordinatur: vnde etiam dicebamus, ideo in hac vita potiſſimùm concedi ſatisfaciendi locum: quia in illa, pœna poteſt eſſe maximè voluntaria: ideo etiam in hac vita non poteſt amens, aut dormiens ſatisfacere: quia voluntatis liberæ vſum non habet. Et in hoc ſenſu verũ eſt, reatũ pœnæ temporalis apud Deũ non expiari in hac vita per ſolam & purã ſatisfactionem, id eſt, per pœnã inflictam, & nullo modo volũtariè acceptã, vel acceptatam: vterq; enim modus ſufficit, vt ex dicendis cõſtabit. Et ideo dixi in cõcluſione generatim oportere hanc ſatisfactionem eſſe aliquo modo volũtariam: quia non oportet, vt ſit formaliter libera per modum actus à voluntate eliciti, ſed ſufficit vt ſit actus imperatus: imò interdum etiã ſatis erit libera acceptatio voluntatis, quãuis pœna ab extrinſeco ſit, vt in ſequẽtibus latiùs patebit.

2. *Vt pœna ſit ſatisfactiua, neceſſe eſt fũdetur in bono actu. Concluſio ſecunda. D. Thomas. Palud.*

Dico ſecundò, vt aliqua pœna ſit ſatisfactiua, neceſſe eſt, vt in actu moraliter bono fundata ſit, vel ſaltem per actum voluntatis bonum moraliter acceptetur. Ita D. Thom. d. 16. q. 1. art. 4. quæſtiunc. prima, Palud. q. 1. n. 10. & alij. Ratio facile colligitur ex præcedenti cõcluſione: tum quia hæc ſatisfactio eſſe debet voluntaria: ergo per voluntatem bonam: nam ſi voluntas ſit mala, potiùs erit digna noua pœna, quàm venia. Tum etiam, quia hæc ſatisfactio eſt per modũ moralis pœnæ ordinatæ ad correctionem ſatisfacientis, & ad honorem Dei, vt docet Tridentinum ſeſſ. 14. can. 14. & 18. ſed non poteſt eſſe huiuſmodi, niſi in voluntate bona aliquo modo fundetur. *Trident.* Denique ſolutio pœnæ, ſeu ſatisfactio, eſt effectus diuinæ gratiæ acceptantis per Chriſtum noſtras ſatisfactiones: ſed Deus non acceptat id quod malum eſt, ad vllum gratiæ effectum, nec Chriſtus intercedit, vt mala voluntas acceptetur à Patre: ergo.

3. *Dubium deciditur. Henric.*

Sed quæres, an oporteat hunc actum voluntatis formaliter eſſe ſupernaturalem, vel imperatũ ab actu ſupernaturali. Henric. enim quodlib. 4 q. 18. ſignificat imperium charitatis eſſe neceſſarium. Sed propriè, & in rigore nõ ita eſt: ſufficit enim, vt ab habente charitatem proficiſcatur, ſicut aliàs de merito dictũ eſt: nulla eſt enim de ſatisfactione maior ratio. Videtur tamen neceſſarium, vt actus ipſe aliquo modo ſupernaturalis ſit, vel in ſe, vel ſaltem quatenus procedit ab aliqua intentione ſupernaturali, vt de merito dici ſolet: eſt enim eadem ratio, & Tridentinum ſuprà etiam fauet, & D. Thom. ſuprà, qui vult cum ſatisfactione ſimpliciter eſſe cõiunctum aliquod meritum, Imò ipſa ſatisfactio noſtra eſt per modum cuiuſdam meriti, quia non eſt per exactam pœnæ inflictionem: ſed per quandam recompenſationem proportionatam ſecũdùm moralem valorem, & exiſtimationem: D ſicut ergo ad meritum neceſſarium eſt opus aliquo modo ſupernaturale, ita etiam ad ſatisfactionem.

4. *Obiect.*

Dices, licèt ad meritum præmij ſupernaturalis neceſſarium ſit opus ſupernaturale, tamen ad merendum temporale præmium, opus morale, & naturalis ordinis videtur ſufficere: hoc autem meritum ſatisfactionis ſolùm videtur eſſe cuiuſdam præmij temporalis: ſcilicet, remiſſionis temporalis pœnæ. *Solutio.* Reſpondetur, in primis valde probabile eſſe nullum meritum de condigno, cuiuſcunque præmij ſit, eſſe poſſe, niſi fundatum in ſupernaturali opere, nec Dei promiſſionem aliter eſſe factam: hoc autem meritum ſatisfactionis de condigno eſt, vt infrà dicam. Deinde præmium eius non poteſt omnino dici tempo- E rale: nam licèt ſit temporale, vt diſtinguitur ab æterno: ſic enim pœna, quæ promittitur, eſt temporalis: tamen non eſt temporale, vt opponitur ſpirituali: nã diminutio pœnæ purgatorij magnum ſpirituale bonum eſt, & ad ordinem ſupernaturalem ſpectans, cùm inde acceleretur æterna Deo viſio: ideóque ad tale bonum promerendum, neceſſarium eſt opus aliquo modo ſupernaturale.

5. *Sufficere vt in hac actus procedat ex voluntate placẽdi Deo. Concluſio tertia.*

Dico tertiò, ad ſatisfaciendum, non eſt neceſſe vt actio procedat ex formali voluntate ſatisfaciendi: ſed ſatis eſt, vt procedat ex quacunque voluntate placendi Deo, aut ſuæ ſaluti æternæ. Contrarium huius concluſionis indicat Henric. ſuprà: quia, quando opus non fit ex formali intentione ſatisfaciendi, non eſt actus vindicatiuæ iuſtitiæ, & ideo non eſt ſolutio debiti;

debiti, & propterea ad ſatisfactionem non ſufficit, quæ eſt actus vindicatiuæ & commutatiuæ iuſtitiæ. Alij dicunt, tunc ex benignitate Dei remitti aliquam pœnam, quanuis reuera, quantum eſt ex parte operantis, non fiat remiſsio debiti: ſicut, ſi Petrus ſit debitor decem aureorum Paulo, & totidem ei donet nō animo ſoluendi debitum, reuera non ſoluit, quanuis alius ex ſua benignitate poſſit remittere. Sed hîc poſterior dicendi modus diuinat: nam, ſi homo nō ſoluit, vnde conſtat Deū remittere? Quòd ſi fortè dicatur id conſtare ex promiſſione diuina, hoc repugnat illi modo dicendi: nam hinc concluditur, illam eſſe veram ſolutionem pœnæ, & veram ſatisfactionē de condigno, vt latiùs, infrà dicemus. Et hinc etiam refellitur opinio Henrici, quæ nimis eſt rigoroſa: quia Scriptura ſacra non requirit illam formalem intentionem: deinde, quia ad merendum non oportet, vt quis operetur propter merendum; ſed ſatis eſt, vt faciat opera mercede digna: ergo neque ad ſatisfaciendum, proportione ſeruata. Deinde perfectior intentio eſt placendi Deo propter amorem eius: ergo non eſt veriſimile priuari hominem fructu ſatisfactionis propter hanc intentionem. Denique nullus eſt, qui vel formaliter, vel virtute non intendat conſequi apud Deum omnem ſpiritualem effectum ſuis operibus proportionatum: ergo id ſatis eſt.

Refellitur opinio Henrici.

SECTIO IV.

Vtrùm Satisfactio exhibenda ſit per opera ſupererogationis ſeu conſilij, vel poſsit etiam fieri per opera præcepta.

1. *Prima ſent. Palud. Maior. Almain. Scot. Gabr. Capreol. D.Tho.*

PRIMA ſententia requirit opera, quæ præcepta non ſint. Ita Palud. d. 15. q. 1. art. 2. Maior q. 2. dub. 1. Almain. q. 1. videtur idem ſentire Sco. q. 1. vbi ſatisfactionem definit debere eſſe ex indebitis, quod exponit de debito præcepti, vt videre etiam licet in q. 2. argum. 1. cum ſolutione. Eum imitatur Gab. d. 16. q. 2. notab. 1. Capr. d. 15. q. 1. art. 3. præſertim ad 4. contra quartā concluſionē. Fauet D.Thom. q. 1. art. 2. ad 3. dum inquit, *Quædam mēſura eſt homini adhibita, quæ ab eo requiritur*, ſcilicet impletio mandatorum, *& ſuper ea poteſt homo aliquid erogare, vt ſatisfaciat*. Fūdamentum eſt, quia non poteſt quis ſatisfacere duplici debito eadē ſolutione: quia iam non eſſet æqualitas iuxta doctrinā Anſelmi li. 1. Cur Deus homo, c. 4. vbi ait, nos non poſſe ſatisfacere Deo ad æqualitatem: quia omnia, quæ illi offerre poſſumus, ei debemus. Ergo, ſi opus eſt debitum ex præcepto, non poteſt eodem ſolui debitum pro peccato, ratione enim peccati commiſſi tenetur quis ſpecialem ſubire pœnam; debet ergo eſſe diſtinctio ab opere, quod ex alio præcepto debetur. Nec ſatisfacit dicere, idem poſſe deberi, aut ſolui duplici titulo: quia, cùm ſinguli tituli per ſe ſufficiant ad inducendū nouum debitū præter æqualitatem iuſtitiæ, eſt vt eadē ſolutione vtrique ſatisfiat, aliàs etiam poſſet homo pro diuerſis peccatis eodē opere ſatisfacere pluribus titulis, & Deus poſſet idē præmiū reddere propter plura merita pluribus titulis. Et cōfirmatur primò: quia, ſi quis ex voto debet aliquod opus, nō ſatisfacit voto per ſimile opus aliàs præceptum. Confirmatur ſecundò, quia pœnitētiam à confeſſore iniunctam non poteſt quis implere per opus præcepti: ergo ſimiliter. Cōfirmatur vltimò. quia aliàs non oporteret homines aliquid facere in remiſſionē peccatorū: quia implēdo præcepta ſatisfacerēt.

Anſel.

Obiectioni occurritur.

2. *Secunda ſententia.*

Secunda opinio eſt, per opera iure naturæ præcepta ſatisfieri non poſſe pro peccatis, ſecus verò per A opera iure humano ſolo præcepta. Ita Archidiaconus, vt refert Sylueſter verb. *Satisfactio*, q. 8. qui pro eadē ſentētia refertur cum Antonino 3. p. tit. 14. c. 20. §. 1. Sed illi non negant, quin de facto omnia hæc opera ſint ſatisfactiua: dicunt tamen, Deum, ſi rigore iuſtitiæ vti voluiſſet, potuiſſe ſola ſupererogationis opera in ſatisfactionem exigere, & acceptare quod in operibus vtroq; modo præceptis dici poſſet, quapropter illa diſtinctio vana eſt, & ſine fundamento.

Sylueſt. D. Anton. Archi.

3. *Tertia ſententia probatur. Omnia opera etiam præcepta valere ad ſatisfaciendū. Caiet. Soto. Ledeſ. Victor. Pet. Sotus. Adrian. Medin.*

Tertia ſententia eſt, omnia opera, etiā præcepta, ad ſatisfaciendum valere, non quidem ex rigore iuſtitiæ, hoc enim modo, nec per opera conſilij ſatisfacere poſſemus, ſed de condigno, modo infrà explicando. Ita Caietanus tom. 1. Opuſc. tract. 6 q. 1. Soto diſt. 19. quæſt. 2. art. 1. circa finem. Ledeſma q. 14. ar. 1. dub. 5. Vict. num. 203. qui contrariam ſententiam erroneam vocat. Petrus Soto, lection. vltim. B de Satisfactione, Adrianus q. 3. de Satisfactione, Medina tract. 3. q. 4. dub 3. Supple. diſt. 45. q. 2. ar. 3. dub. 8 & eſt ſine dubio vera ſententia: agimus enim nunc de ſatisfactione ex opere operantis. Et probatur primò exemplis: nam qui martyrium ſuſtinet quando ex præcepto tenetur, non minùs ſatisfacit, quàm ſi poſſet illud vitare ſine violatione præcepti, nec enim poteſt talis remiſſio pœnæ ſoli priuilegio tribui: nā, licèt morti Martyris magnum priuilegium cōceſſum ſit, non tamen per ſolam mortem, ſed etiam per alia tormenta fit ſatisfactio, etiamſi ad mortem non perueniatur: hæc verò ſatisfactio non tollitur, propterea quòd ex præcedenti obligatione talia tormēta ſuſtineantur. Similiter quis dicat non ſatisfacere hominem per eleemoſynam factam ex præcepto, cùm illa C neque minùs pœnalis ſit, neque minùs bona: imò, cæteris paribus, gratior Deo, & ordini charitatis magis conſona? Idem eſt de Eccleſiaſtico ieiunio, quod inter alias cauſas ab ipſa Eccleſia propter ſatisfactionem imponitur. Et eadem eſt ratio de quacunq; corporis afflictione ex voto facta, ac denique de actu cōtritionis, & dilectionis Dei, quod non minùs valet ad iuſtificandum, & ſatisfaciendum Deo, tempore, quo præceptum obligat, quàm ſi in alio fiat. Secundò à ſimili: quia implendo diuina præcepta, meremur vitam æternam, vt conſtat ex Tridentino, ſeſſ. 6. cap. 10. & 16. ergo & eadē ratione poterimus per eadem D opera ſatisfacere. Tertia ratio propria eſt, quia noſtra opera pœnalia, ſi ſint grata Deo, poſſunt habere rationem vindictæ, & punitionis liberæ pro peccato aſſumptæ, etiamſi præcepta ſint: quia nec præceptū tollit libertatem, nec bonitatem, nec pœnam. Cōfirmatur: quia teſtimonia ſuprà adducta, quibus promittitur remiſſio perfecta peccatorum bene operantibus, & de ſeipſis vindictam ſumentibus, non limitant hanc promiſſionem ad opera conſilij ſed generatim loquuntur, & ſæpe in particulari de operibus præceptorum: ergo nec nos illa limitare debemus.

Trident.

4. *Reſpondetur ad fundamenta contrariæ ſententiæ.*

Quocirca fundamentū contrariæ ſententiæ ad ſūmum probat hanc ſatisfactionē non eſſe de rigore iuE ſtitiæ, non verò quòd non ſit ſatisfactio ſimpliciter eo modo, quo in puro homine eſſe poteſt. De qua re, & quomodo ſatisfactio eſſe debeat ex aliàs indebitis, latè ſuprà dixi, primo tomo 3. p. q. 1. art. 2. & ibi dictis addi poteſt primò, quando vtrumque debitū eſt propriæ iuſtitiæ, & reſpectu eiuſdē, non poſſe expleri eadē ſolutione cū perfecta æqualitate: at verò debitū præcepti ſolùm eſt debitū obedientiæ, vel temperantiæ, aut alterius ſimilis honeſtatis, & ſatisfacere huic debito nihil aliud eſt, quàm facere id quod iuſsū eſt, quod quidem, per ſe dignum eſt laude, & gratum Deo, & ideo & meritorium: &, ſi pœnale ſit, etiam ſatisfactorium eſſe poteſt. Addi ſecundò poteſt, præcepto ſatisfieri per actionem bonam, vt talis eſt; pœnam

nam verò, quæ coniuncta eſt actioni, accidentariam eſſe præcepto: præceptum enim per ſe ad actum virtutis obligat: quòd verò exercendo illum actum homo pœnam patiatur, per ſe non exigebatur ex debito præcepti: & ideo per illam pœnam ſolui poteſt illa quæ peccato debetur. Et hoc ſenſu acceptari poteſt reſponſio inter arguendum inſinuata: nec eſt ſimile quod ibi dicitur de ſatisfactione pro diuerſis peccatis per idem opus: negatur enim ſequela, quia diuerſa peccata inducunt reatus diuerſarum pœnarum, & ideo diuerſam vel maiorem pœnam requirunt, maximè quia illa debita ſũt eiuſdem rationis, & ad iuſtitiam pertinent. Et idem dicendum eſt de præmio & merito.

5. Ad primã confirmationem de voto reſpondetur, aſſumptum non eſſe ſimpliciter verum, pendet enim ex intentione vouentis. Idem dicendum eſt ad ſecundam: nam illud etiam pendet ex intentione confeſſoris imponentis pœnitentiam, quanquam, ſi nihil aliud explicet, vel ex ſubiecta materia non conſtet ſimpliciter intelligẽdus eſt imponere opera quę aliàs præcepta non ſint. Ad vltimam confirmationem reſpondetur, per ſe loquendo, diuerſam eſſe obligationem implendi præceptum, à debito ſatisfaciendi, vnde interdum poteſt vnum ab alio ſeparari: vt in ſtatu peccati mortalis poteſt quis implere aliquod præceptum, etiamſi Deo non ſatisfaciat, interdum verò poteſt per eundem actum vtrumque fieri: quia, cùm ſint debita diuerſarum rationum, non ſe impediunt. Neque eſt inconueniens, vt per ſola opera pręcepta poſſit homo ſatisfacere pro peccatis: quia inde non fit, alia opera non eſſe vtiliſſima, quanuis ſimpliciter neceſſaria, aut præcepta non ſint.

SECTIO V.

Vtrùm Satisfactio fiat per ſolos actus internos vel externos.

1. *Prima ſententia.*

DVæ ſunt extremæ ſententiæ. Prima ponit totum valorem ad ſatisfaciẽdum in actu exteriori: ita vt ſi duo æqualẽ externũ dolorẽ aſſumant, quãuis inæquales internos actus habeant in intentione, vel alia perfectione, æquè ſatisfaciant. Ita ſentit Scot. d. 15. q. 1. §. *De ſecundo principali:* dicit enim, propriam ſatisfactionem, vt à contritione diſtinguitur, eſſe opus externum. Idem Almain. ibi. q. 1. Gabr. d. 16. q. 2. ar. 1. notab. 1. in fin. Sed hæc opinio nullo probabili fundamento nititur, quod ego videam. Secunda omnino contraria ſententia eſt, totam ſatisfactionem poſitam eſſe in actu interiori, ita vt exterior ex operè operantis nihil ad ſatisfactionem addat, ſicut neque ad meritũ. Ita Hen. quodl. 8. q. 18. Ledeſm. 2. p. q. 14. art. 1. dub. 4. Fundamentũ eſſe poteſt, tum quia actus exterior nec formalem bonitatem, nec libertatem habet, niſi per denominationem ab interiori, & hac ratione non auget meritum: ergo nec ſatisfactionem.

Scot. Reiicitur. Gabr. Almain. Secunda ſẽt. Henric. Ledeſm.

2. *Prima concluſio.* Dico primò, opus internum vel per ſe ſumptum, vel coniunctum cum externo multùm valere poſſe ad ſatisfaciendum pro pœna temporali. Concluſio non ſolùm communis eſt, ſed etiam certa. Et ratio eius eſt clara, quia actus interiores ſũt optimi, & maximè liberi, & valde difficiles, & homini mortali laborioſi, & pœnales: quid ergo illis deeſſe poteſt quominùs ad ſatisfaciendum valeant? Deinde ſunt exempla manifeſta in contritione, de qua ſuprà q. 86. dictũ eſt, & de oratione, quæ ab omnibus nominatur inter opera maximè ad ſatisfaciendum accommodata, non quidem propter ſolam vocem, ſed potiſſimùm propter mentis attentionem, in qua eius maxima difficultas & perfectio conſiſtit.

3. *Secunda concluſio. Sot.* Dico ſecundò, opus etiam externum, quatenus ab interno aliquo modo procedit, valet ad ſatisfaciẽdum, ita vt vim ſatisfaciendi addat interiori. Ita Sotus d. 19. q. 2. art. 1. & ex ſequentibus conſtabit eſſe communem Doctorum ſententiam, & probatur: quia ſatisfactio fit per pœnam voluntariè aſſumptam: ſed in ipſo actu externo eſt diſtincta pœna ab interno, & voluntariè aſſumpta: ergo. Confirmatur, quia maior bonitas moralis & formalis actus humani confert, cæteris paribus, ad maius meritum: ergo maior pœna voluntaria confert ad ſatisfactionem maiorem, cæteris paribus: quia, cùm hæc ſatisfactio fit per modum vindictæ, & vltionis ipſius delinquentis, quo maior fuerit vltio, & punitio, eo maior erit ſatisfactio, cæteris paribus: ſed in actu externo coniuncto interno maior eſt pœna, & vltio, quàm in ſolo interno: ergo augetur ſatisfactio ratione externi actus, non ſolùm quaſi per accidens: quia actus interior fit intenſior, efficacior, vel diuturnior, ſed etiam per ſe; quia ipſamet pœnalitas actus externi auget ſatisfactionem.

4. *Deſtruuntur fundamenta contrariæ ſententiæ.* Ad fundamẽta contrarię ſententiæ reſpondet Soto, quanuis exterior actus non addat eſſentialem bonitatem interiori, addere tamen accidentalem: & ideo poſſe augere veluti accidentalem effectum qualis eſt ſatisfactio: quia vbi maior pœna aſſumitur, maiori tolerantia opus eſt. Quo verbo inſinuare videtur, totum hoc eſſe poſitũ in interni actus mutatione, quod non dicitur conſequenter. Negatur ergo ſimpliciter conſequentia: quia licèt actus exterior non addat bonitatem, addit pœnam, & hoc ſatis eſt ad ſatisfactionem, vt illam augeat. *Soluitur.* Dices, Ergo noſtra ſatisfactio in hac vita eſt per modum ſatiſpaſſionis, quandoquidẽ in ipſamet paſſione æqualis pœnæ conſiſtit. *Obiectio.* Reſpõdetur negando conſequentiam & proprie vtẽdo vocibus: nam in re ipſa verum eſt nos perſoluere purgatorij pœnam in hac vita per pœnas, quas voluntariè ſuſtinemus: tamen, quia hæc pœna non eſt eiuſdem rationis cum pœna purgatorij, nec phyſicè æqualis, ſed moraliter, id eſt, ſecundùm moralem valorem proportionalem, ideo hæc non dicitur ſatiſpaſſio, ſed ſatisfactio, quanuis reuera includat paſſionem pœnæ ſufficientis, & proportionatę ad compenſandum purgatorij pœnam. Ex fundamento huius reſolutionis oriebatur alia quæſtio: ſcilicet, quid ad remiſſionem pœnæ valeant opera externa, vel eleemoſynæ, quæ in legatis, ſeu teſtamentis fieri præcipiũtur, aut quæ per miniſtros ſeu famulos fiunt: ea enim ratione, quã opera externa ad ſatisfaciendum conferunt, viderì poſſunt hæc ad remiſſionem pœnæ iuuare: de hac verò re infrà in Diſput. de ſuffragiis dicendum eſt. Vide Sotum d. 45. qu. 2. ar. 2. & 3. Palud. q. 1. *Sot. Palud.*

SECTIO VI.

Vtrùm opus per quod ſatisfactio fit, debeat eſſe pœnale.

1. *Prima ſententia ſufficere quoduis opus bonum, licèt non pœnale. Victoria. Scot. Ledeſm. Medin.*

PRIMA ſententia eſt, quodlibet opus bonum, quod eſt, & quatenus eſt meritorium gratiæ, & gloriæ, eſſe per ſe, & intrinſecè ſatisfactorium, etiamſi nihil omnino pœnæ afferre intelligatur. Ita Victoria in Summa n. 202. Soto d. 19. q. 2. art. 1. qui refert Scotum, & Gab. (quorum alia eſt ſententia, vt dicam.) Idem tenet Ledeſma quæſt. 14. art. 2. dub. 2. indicat Medina tractat 3. q. 4. licèt non ſatis ſe explicet. *Ratio Soti reiicitur.* Ratio Soti eſt, quia maius eſt mereri gratiã, & gloriam, quàm ſatisfacere pro pœna. Sed hæc ratio

tio parui momenti eſt, aliàs probaret, per quodlibet opus mereri nos bona temporalia, vel quidquid minus eſt, gratia, & gloria: non ergo bene fit illatio: quia in his quæ ſunt diuerſarum rationum, non quidquid poteſt id quod maius eſt, poteſt etiam quod minus eſt. Reſponderi poteſt, remiſſionem temporalis pœnæ ordinari ad præmium meritorum conſequendum, & tollere impedimentum eius, ideóque non eſſe omnino diuerſæ rationis: ſed ad illud reduci, quatenus ad illud ordinatur: ac propterea omne opus, quod valet ad meritum gloriæ, valere etiam ad ſatisfactionem pro pœna temporali. Sed hæc etiā illatio infirma eſt: quia aliud eſt augeri gloriam intenſiuè, aliud verò accelerari conſecutionem eius, ſeu tolli temporale impedimentum illius conſequendæ: opera ergo meritoria merentur augmentum gratiæ, & gloriæ, inde autem non fit, vt mereantur temporis accelerationẽ, vel temporalis impedimenti ablationem: nam hæc diuerſarum rationum ſunt, neque vnum propriè ordinatur ad aliud: aliàs, quoties gratia augetur, & ius ad gloriam, etiā reatus pœnæ tẽporalis minuetur, quod falſum eſt, vt alibi latiùs dixi.

Euaſio. *Refutatur.*

2\. Secunda ſententia eſt, ſatisfactionem ſolùm fieri per opus pœnale, quatenus pœnale eſt. Ita D. Tho. d. 15. q. 1. ar. 5. quæſtiunc. 1. vbi diſertè dicit ſatisfactionem non fieri per opus bonum, niſi pœnale ſit. Idem Bonau. 2. p. d. ar. 1. q. 3. ad 4. Rich. art. 1. q. 3. Durand. q. 5. Palud. q. 3. Maior q. 2. dub. 2. Alenſ. 4. p. q. 84. aliàs 21. mẽb. 2. art. 2. Adrian. q. vlt. de ſatisfactione, Sylu. verbo *Satisfactio*, q. 8. Viguer. c. 26. §. 4. verſic. 21. inclinat Henric. quanuis obcuriſſimè, quodl. 8. q. 18. Fundamẽtum eſt, quia æqualitas iuſtitiæ poſtulat, vt culpa per pœnam compenſetur; quia, qui peccat, quantùm in ſe eſt, illicitè priuat Deum bono ſuo, & ideo ſatisfacere debet priuando ſe aliquo commodo delectabili, aut vtili, in quo pœna conſiſtit.

Secunda ſententia, ſatisfactionem fieri per opus pœnale. D. Tho. Bonau. Richard. Durand. Palud. Maior. Alenſ. Adr. Syluest. Viguer. Henric.

3\. Tertia ſententia referri poteſt Scoti d. 15. q. 1. §. *De tertio dico*. & Gabr. d. 16. q. 2. artic. 1. notab. 1. qui dicunt ſatisfactionem regulariter ſolùm fieri per opera pœnalia, veriſimile tamen eſſe Deum etiam aliquid pœnæ remittere propter aliquod perfectum opus charitatis, vel aliud ſimile, quod magis illi placet quàm ipſa punitio.

Tertia ſententia. Scotus. Gabr.

4\. Aduertendum eſt, aliud eſſe quærere, an omne opus bonum ſatisfactoriū ſit quaſi materialiter: quia ſemper etiam eſt pœnale, aliud verò eſt formaliter inueſtigare, an vim ſatisfaciendi habeat ex ipſa pœna: ita vt illa ablata, tollatur valor ad ſatisfaciendum, etiamſi adſint cætera. Conſiderandum etiam eſt, aliud eſſe quærere, an remiſſio pœnæ in hac vita comparari poſſit ſolùm per modum ſatisfactionis, quæ propriè eſſe intelligitur, quando vna pœna per alteram compenſatur, quod nunc propriè agimus: aliud verò eſt quærere, an non tantùm hoc modo, ſed etiam per modum meriti poſſimus hanc remiſſionem pœnæ obtinere. De quo commodiùs dicemus ſect. 9.

Prima aſſertio.

5\. Dico ergo primò, opus humanum & honeſtum propriè ſatisfactorium eſt, quatenus aliquo modo eſt pœnale. Hæc eſt D. Th. & aliorū, quos citaui in ſecunda opinione, & probatur primò ex cõmuni modo loquendi ſacræ Scripturæ, & Sãctorum, vbicunque enim exhortãtur homines ad ſatisfaciendum pro peccatis, opera pœnalia proponunt, Ioel. 2. *In ieiunio, fletu*, &c. Matt. 11. *In cilicio & cinere pœnitentiam egiſſent*: & alia, quæ ſuprà ſect. 1. huius diſ. citata ſunt, & plura ſuperiùs cùm de actu externo virtutis Pœnitentiæ ageremus. Secundò ratione D. Th. quæ variis modis explicatur. Primò, quia ſatisfactio eſt actus iuſtitiæ, quo pœnitens vindicat, & punit in ſe diuinam iniuriam: ſed vindicta propriè fit per pœnam, vnde in purgatorio, licèt animæ optimos actus habeant, purgantur tamen, & puniuntur pœna. Secundò, quia illa pœna purgatorij cõpenſatur ſatisfactione huius vitæ iuxta diuinam ordinationem, ſed optima ratio prouidentiæ poſtulat, vt pœna per pœnam compenſetur. Tertiò, quia ſatisfactio etiam ordinata eſt ad correctionem hominis, vt illum à peccando contineat: ſed hoc optimè & accommodatiſſimè fit per pœnam. Quartò, quia non inde habet opus, quòd ſit ſatisfactorium, vnde habet, quòd ſit meritorium: meritū enim per ſe conuenit actui, quatenus eſt laudabilis, & bonus, quia nõ reſpicit alterū, vt offenſus eſt, ſed præmiantem, quem facit ſibi debitorem is, qui meretur, per opus bonum, vt tale eſt: at ſatisfactio reſpicit perſonam offenſam, & fit per modum vindictæ ad perſoluendam pœnam debitam, & ideo fit per actum, vt pœ is eſt, vnde fieri poteſt, vt idem actus magis meritorius ſit, minùs verò ſatisfactorius.

Opus honeſtū pœnale propriè ſatisfactoriū eſſe. *Ioel. 2. Matth. 11.*

Hinc etiam fit, vt actus exterior per ſe augeat ſatisfactionem, licèt per ſe non augeat meritū Et hinc etiam obiter intelligitur dubium, quod Medin. ſuprà tractat, quomodo ſcilicet idem actus, cùm finiti valoris ſit, ſimul poſſit eſſe meritorius, & ſatisfactorius, ita vt nec meritum ſatisfactionem minuat, nec ſatisfactio meritum. Et ratio dubij eſt, quia actus finitus ad plures effectus ordinatus, videtur eſſe minùs efficax ad ſingulos. In contrarium verò eſt, quia, ſi ſatisfactio minueret effectum gratiæ, & gloriæ, non eſſet commodum pro pœna temporali ſatisfacere, meliùs enim eſſet maiorem gratiam, & æternam gloriam comparare. Deinde, quia ipſummet ſatisfacere eſt meritorium, cùm ſit bonum, & Deo gratum. Reſpondetur ergo, hæc duo non ſe impedire, quominus per eundem actum fiant, quia ex diuerſis principiis, ſeu conditionibus ipſius actūs procedunt: ſicut enim idem actus poteſt eſſe pœnalis, & bonus, ita etiam poteſt eſſe meritorius & ſatisfactorius; habet enim actus quaſi moralem valorem diſtinctum ad hos diuerſos effectus. 6.

Dubium. Quomodo idem actus finitus meritorius ſit ſatisfactorius. *Soluitur.*

Secunda aſſertio.

Dico ſecundò, Satisfactionem ſemper requirere, ſeu habere cõiunctum aliquod meritum. Ita D. Thom. in 4. d. 17. q. 2. ar. 4. quæſtiunc. 3. ad. 3. & patet ex dictis: quia ſatisfactio requirit actum bonum, liberum, & aliquo modo à gratia manantem, ſed talis eſt meritorius: ergo ſaltem concomitanter habet ſatisfactio coniunctum aliquod meritum. Aduertendum verò eſt (quia diximus actionem externam poſſe interdum augere ſatisfactionem) accidere poſſe, vt externa actio fiat ex vi præcedentis voluntatis, licèt actus interior non duret, & tunc poteſt durare ſatisfactio, licèt non duret actuale meritum: neceſſarium tamen eſt, vt talis ſatisfactio procedat aliquo modo ex voluntate meritoria, & ſic intelligenda eſt hæc concluſio. Exemplum facile eſſe poteſt in eleemoſyna, quæ fit per famulum, vel per legatum. 7.

D. Tho.

Aſſertio tertia, omne opus bonum & meritorium ſimul eſſe, & ſatisfactorium.

Dico tertiò, probabile eſt omne opus bonum, & meritorium ſimul eſſe ſatisfactorium. Ita ferè explicat ſententiam ſuam Victoria ſuprà, & fortaſſe Soto hoc præcipuè intendit, quod bene etiam ſenſit 8.

Caietanus

Caiet. Nauarr. Caietanus tom.1.Opuſc. tractat.6. quæſt. 1. maximè in ſolutione ad 5.Nauarr.in Summa, cap.26.Et probatur: quia omne opus bonum,quatenus homini laborioſum eſt, aliquo modo eſt pœnale, & corpori, ac ſenſui repugnans. Confirmatur, quia omni actui vitij reſpondet aliqua pœna ſenſus, quatenus aliquo modo delectabilis eſt, ſed omnis actus virtutis eſt cõtrarius alicui actui vitij, & reprimit concupiſcentiam, & priuat illius delectatione: ergo reſpondet illi aliqua ſatisfactio. Nec refert, quòd in homine bene affecto paruam vel nullam pœnam interdum ingerat, quia diminutio pœnę ex promptitudine voluntatis ſatisfactionem non minuit, ſed ratio, & natura ipſius actus per ſe conſideranda eſt, vt D.Thomas,& alij Doctores notarunt.

9. Obiectio. D.Tho. Sed contrà: nam D. Thomas 4.d.15.q.1.art.4. dicit, ad meritum conſiderari difficultatem actus, ad ſatisfactionem verò pœnalitatem: ergo non habet actus virtutis ex difficultate quòd ſatisfactorius ſit, ſed meritorius. Soluitur. Reſpondetur, difficultatem obiectiuam, de qua eſt ibi ſermo dupliciter conſiderari poſſe: vno modo quatenus confert ad bonitatẽ actus,& ſic pertinet ad meritũ: alio modo, vt infert laborem & pœnam operanti,& ſic confert ad ſatisfactionem. Vnde hæc duo quodammodo mutuò ſe iuuãt,& includunt, bonitas, & pœna: quia ipſa voluntas ſuſtinendi pœnam propter Deum meritoria eſt & è contrario bona voluntas neceſſaria etiam eſt, vt actus ſit ſatisfactorius. Quamuis enim actus veluti formaliter habeat rationem ſatisfaciẽdi ex pœnalitate, illa tamen pœnalitas poteſt eſſe obiectum meriti, ſeu voluntatis meritoriæ, & è contrà, quamuis actus bonus formaliter ſit meritorius, eſt tamen quaſi principium conſtituens ipſam pœnã in eſſe morali, vt poſſit habere rationem ſatisfactionis. Et hinc etiam fieri poteſt, vt, cæteris paribus, actus melior magis poſſit conferre ad ſatisfactionem, in quantum pœna voluntaria per talem actum eſt moraliter maioris valoris, & dignitatis: ſic etiam pœna magis voluntaria, eſt magis ſatisfactiua, & ſimiliter, quæ eſt à digniori perſona, vel quæ habet alias circunſtantias morales meliores: quanquam enim ſatisfactio fiat per pœnam, non eſt tamen ſolùm illa phyſicè conſideranda, ſed moraliter. Et hinc etiam intelligitur, quomodo actus charitatis ſit ſatisfactorius, non ſolùm quia melior, ſed etiam quia difficilior, & quaſi virtute continens,& complectens aliarum virtutum laborem. Et ſimiliter intelligitur quo modo contritio ſit actus ſatisfactorius, quia eſt valde difficilis, & pœnalis: & quidem, ſi ſermo ſit de contritione, quæ fit ab homine iuſtificato, non eſt difficultas: quid verò de prima contritione dicendum ſit, ſuprà in quæſt.86. diximus. Quocirca quamuis ſatisfactio, de qua nunc agimus, à contritione diſtinguatur, tamen quoad effectum, ipſa etiam contritio eſt ſatisfactio quædam; quamuis hæc duo in eodem actu facilè poſſint ratione diſtingui.

Quomodo omnis ſatisfactio, ad ieiunium, eleemoſynam, & orationem reducatur.

10. SED dices, Si omnis actus virtutis ſatisfactorius eſt, cur à Theologis ſuprà citatis tres tantùm actus ſatisfactorij numerantur, oratio, eleemoſyna & ieiunium? Reſpondetur, certum eſſe non ita numerari hæc tria opera in rigore ac propriè ſumpta, quin aliis etiam ſatisfacere poſſimus, vnde Concilium Tridentinum ſeſſ. 14.can.13. Ieiuniis, inquit, orationibus, & eleemoſynis, vel aliis pietatis operibus non poſſe ſatisfacere. Conc. Trident. Duobus ergo modis poſſunt hæc tria opera explicari, primò propriè, vt ſignificant tres ſpeciales actus virtutum, & ſi hoc modo intelligantur, non ideo illis tribuitur ſatisfactio, quia illis ſolis exhiberi poſſit, ſed quaſi per antonomaſiam, quia ſunt opera aptiſſima ad ſatisfactionem, ſunt enim pœnalia, & facilè veniunt in vſum hominum. Secundò, vt virtute contineant cętera opera ſatisfactoria, primò quidem, quia complectuntur bona omnia, quæ homo poteſt offerre in ſatisfactionem, ſcilicet, bona externa & fortunæ per eleemoſynã, per ieiunium verò bona corporis; bona verò ſpiritus, per orationẽ, & eleuationem mentis in Deum. Vel aliter, quia ſatisfactio fit per pœnam, quæ in alicuius boni priuatione conſiſtit; per eleemoſynam autem priuatur quis bono vtili corpori, per ieiunium bono delectabili, priuari autem bono honeſto, cùm bonum non ſit, non poteſt habere rationem pœnæ voluntariè aſſumptæ, ſed potiùs illud acquirere bonum eſt, & quatenus eſt pœnale, poteſt eſſe ſatisfactorium, & hoc bonum maximè per orationem acquiritur, ideo inter actiones ſatisfactorias meritò numeratur. Vel denique, ſicut homo peccando, & ſeipſum lædit, & Deum offẽdit, & proximum, ita rectè ſatisfacit per ieiunium, quo ſe caſtigat, & eleemoſynam, qua ſubuenit proximo, & orationem, qua Deum honorat. Tandem, ſi hæc opera pœnitentiæ conſiderentur, vt medicina in futurum præſeruans, per hæc tria moderatur homo tres radices peccatorum; per eleemoſynam, concupiſcentiam oculorum, ſeu rerum externarum; per ieiuniũ, concupiſcentiam carnis; per orationem, qua ſe Deo ſubmittit, ſuperbiam vitæ. Alia de hac diuiſione dicta ſunt ſuprà diſputando de actu exteriori Pœnitentiæ.

Vltimò ex dictis intelligitur, an per quodlibet opus pœnale poſſit pro quolibet peccato ſatisfieri: an verò diſtincta peccata diſtinctam ſatisfactionem exigant. 11. An per quodlibet opus pœnale poſsit ſatisfieri pro quolibet peccato. Dicendum eſt enim, ſi ſatisfactio conſideretur vt medicina præſeruans, & curans, & expellens vitia, hoc modo diuerſam ſatisfactionem diuerſa peccata exigere: quia contraria vitia contrariis virtutibus expelli debent, quamuis quædam ſint remedia omnibus communia, vt ſunt oratio, amor, vel timor, & in vniuerſum omnia opera, quæ ad impetrandam diuinam gratiam ordinantur. At propriè loquendo de ſatisfactione, vt eſt pœnæ ſolutio, quodlibet opus pœnale aptum eſt ad ſatisfaciendum pro pœna cuilibet peccato debita, non quòd in quantitate ſemper ſit æquale, ſæpe enim peccatum maiorem pœnam meretur, quàm per vnum vel alium actum virtutis perſoluatur, ſed quòd quælibet ſpecies pœnæ ſufficiat, & conſequenter quòd multiplicando actus, poſſit tota pœna cuiuſque peccati compẽſari. Ratio eſt, quia Deus non diſtribuit, nec deſignauit quoſdam actus ad ſatisfaciendum pro quibuſdam peccatis, & alios pro aliis, ſed generatim exigit pro peccatis, virtutis ac ſatisfactionis opera. Item, quia per hanc ſatisfactionem potiſſimum intenditur diuinus honor, & bonum animæ ipſius peccatoris, vtrumque autem comparatur per quamlibet honeſtam pœnam. Denique quia, ſicut eadem cõtritione poſſunt omnes culpæ deleri, ita eadem honeſta pœna poteſt pro quolibet peccato ſatisfieri. Nec refert, quòd in purgatorio diuerſis peccatis diuerſæ pœnæ fortaſſe reſpondeant, quia ibi fit ſolutio per modum ſatiſpaſſionis, & ideo redditur omnino illa pœna, quę peccato aſſignata eſt, & accõmodata: hîc autem per modum ſatisfactionis, & velut redemptionis, & ideo redimi poteſt pretiis, vt ita dicam, ſeu pœnis, quæ licèt in ſe diuerſarum rationum ſint, valorem tamẽ habent ad perſoluendam ſeu redimendam illam pœnam.

SECTIO

SECTIO VII.

Vtrùm per paſsiones, ſeu pœnas, quas quis neceſſariò patitur, poſsit Deo ſatisfacere.

1. *Trident.* CONCILIVM Tridentinum ſeſ. 14. c. 9. ſic definit, *Docet præterea tantam eſſe diuinæ munificentiæ largitatem, vt non ſolùm pœnis ſponte à nobis pro vindicando peccato ſuſceptis, ſed etiam ſpiritualibus flagellis à Deo inflictis, & à nobis patienter toleratis apud Deum Patrem per Chriſtum ſatisfacere valeamus.* Vnde fit, ſimpliciter de fide eſſe, nos poſſe ſatisfacere per hæc flagella: modus autem ſub opinione eſt.

2. *Prima opinio.* Prima opinio dicit, poſſe nos per ea ſatisfacere, ſicut mereri, ea patienter & voluntariè acceptando, ita tamen vt tota ſatisfactio ſit in volũtate interiori, qua B hæc acceptantur, & exterior pœna nihil ſatisfactionis addat: vnde ſi duo ita ſe habeant, vt alter id patiatur, & bona voluntate illa acceptet, alter verò æquali omnino voluntate illa amet, vel deſideret, nihil tamen patiatur; iuxta ſententiam hãc nihil magis vnus quàm alter ſatisfaciet. Hoc aſſerit Richard. diſt. 11. artic. 1. quæſt. 4. Gabr. d. 16. quæſt. 2. art. 3. dub. 1. *Richard. Gabr.* Fundamentum illorum eſt, quia ſatisfactio debet fieri per aliquam actionem humanam elicitam, vel imperatam: hæc autem flagella, quæ nõ ſunt in noſtra poteſtate, ſunt paſſiones, non verò actiones noſtræ, vnde iſta flagella ſolùm ſunt voluntaria, vt obiecta noſtræ voluntatis, non verò vt actus.

3. *Secunda opinio.* Secunda ſententia eſt, in his flagellis duo poſſe conſiderari, ſcilicet, internam patientiam, & patientiam externam: per priorem remitti pœnas tanquam per ſatisfactionem propriam, per poſterioré verò, id eſt, per iſta flagella ſecũdùm ſe remitti, ſeu ſolui pœnã purgatorij, non per modum ſatisfactionis, ſed per modum vindictæ, & punitionis ab ipſo iudice Deo illatæ, quæ hac ratione ſatiſpaſſiones dici poſsũt. Hanc ſententiam tenetur Medina tractatu tertio, quæſtione quinta, in fine primi dubij. *Medin.* Vnde, vt hæc pœna cadat in ſolutum (ita enim ipſe ſuprà loquitur) non videtur requirere hic Auctor aliquem internum voluntatis actum, ſeu liberam cooperationem aliquã patientiæ, ſed ſolùm vt quis exteriùs, etiamſi inuitus, patiatur: quia de ratione pœnæ indicatiuæ à iudice inflictæ, non eſt actio, ſed paſſio.

4. *Tertia opinio.* Tertia opinio diſtinctione vtitur, duplex enim poteſt eſſe huiuſmodi pœna, prima proueniens ex cauſis generalibus, naturalibus, aut liberis, abſque ſpeciali vltione diuina, vt ægritudines, bella, & fames, & in vniuerſum, quidquid ab hominibus patimur, ſiue iuſtè, vt à iudice, ſiue iniuſtè, vt ab inimico, &c. Secunda ſpecialis impoſita à Deo in pœnam peccati, vt mors filij Dauid, &c. Prior non habet rationem ſatisfactionis, cùm non ſit actio humana patientis, nec ſatiſpaſſionis, cùm non ſit à iudice inflicta per modum vindictæ, & ita non remittit pœnam, niſi ratione actus interni, vt prima opinio dicebat: poſterior autem, licèt propriè ſatisfactio non ſit, remittit tamen pœnam per modum iuſtæ vltionis. Ita docet Soto diſtinctione decima nona, quæſtione ſecunda, articulo ſecundo, *Soto.* qui conſequenter infert hanc paſſionem remittere pœnam, etiam ſine actu libero patientis, dummodo ille in gratia ſit. Quinimo addit, licèt reſiſtat, & inuoluntariè ac impatienter flagellum ſuſcipiat, dummodo in eo non peccet mortaliter, etiamſi peccet venialiter, nihilominus aliquid remitti per illam pœnam de pœna purgatorij, quod tamen ſimpliciter affirmari non audet, affirmat autem Ledeſm. 2. part. q. 14. articul. 2. *Ledeſm.* & videtur cõſequẽter A loqui, quia hæc pœna non pendet ex voluntate operantis, ſed ex iudicis lege, & intentione.

5. *Conc. 1.* Dico primò, qui voluntariè ſuſcipit pœnam ab extrinſeco illatam propter Deum, ſatisfacit pro peccatis, non ſolùm ratione actus interioris, ſed etiam per ſe ac formaliter per ipſam exteriorem paſſionem ſeu pœnam. Hæc eſt, vt exiſtimo, ſententia Diui Thomæ 4. diſtinctione decimaquinta, quæſtione prima, articul. quarto, quæſtiunc. 2. Syluest. verb. *Satisfactio*, quæſt. nona, Victor. in Summ. numero 207. Nauar. in Summ. capit. tertio, numero 4. *D.Thom. Syluest. Victoria. Nauarr.* Et primò multùm illi fauet Concilium Tridentinum, quod non ſatis de ſolo actu interno explicatur: tum quia ita dicit, nos ſatisfacere per hæc flagella, ſicut per ieiunia, & alia opera voluntariè ſumpta: tũ etiam, quia aliàs non propriè diceremur ſatisfacere his flagellis, ſi tantùm eſſent obiecta illius actus per quem ſatisfacimus: aliàs dicere etiã potuiſſet, nos ſatisfacere per beneficia, gratias enim pro illis agendo, ſatisfacimus, ſicut etiam orando, vel petendo illa, vnde tam poſſemus ſatisfacere petendo, vt flagella tollantur, quàm ea patienter ſuſtinendo.

6. Secundò, id ſentiunt ſancti Patres, dum docent, per hęc flagella purgare Deum iuſtos in hac vita, ſicut per ignem purgatorij purgat in alia: & ad hoc accõmodant verba illa 1. ad Corint. 3. *Saluus erit, ſic tamen quaſi per ignem.* Sic Auguſtinus de fide & operibus, ca. 15. & 16. & in Enchir. ca. 68. Greg. hom. 39. Chryſoſt. homil. 5. ad Hebr. *Quia bonus* (inquit) *non poteſt in omnibus bonus eſſe, ideo hic punitur, vt purgatus exeat.* *Paul. 1. 1. Corinth. 3. Auguſt. Gregor. Chryſoſt. Hieronym.* C Hieron. Nahum primo, circa illa verba: *Non inſurget duplex tribulatio*, ſeu. *Nõ iudicabit Deus bis in idipſum*, propter hanc cauſam dicit, Deum non punire in futura vita, quem in hac punit: habetur in ca. *Quid ergo*, 23. quæſt. 5.

7. *Concluſio probatur ratione.* Tertiò, ratione probatur, quia licèt ab extrinſeco patiatur homo hanc pœnam, dum tamen eam volũtarie ſuſcipit, & offert Deo, moraliter facit eam ſuam. ergo ſatis eſt vt per illam ſatisfaciat, ſicut, qui ab alio ſuſcipit pecuniam, & illam Deo offert in cultum religioſum, per illam ſatisfacit. Probatur conſequentia quia valor ſatisfactionis non conſiſtit in hoc, quòd ipſe dolor, ſeu pœna à nobis veluti actione phyſica fiat, ſed multò magis in hoc, quòd propter Deum ſuſtineatur, & voluntariè illi offeratur: ergo idem fiet D in his flagellis, vt per illa ſatisfaciamus: quia moraliter non minùs graue eſt ſuſtinere flagella extrinſecùs illata, quàm à ſe. Et hæc veritas confirmatur exemplo Chriſti Domini, & paſſionũ eius: ait enim Concilium Tri. *Quòd dũ ſatisfaciendo patimur pro peccatis, Chriſto Ieſu, qui pro peccatis noſtris ſatisfecit, conformes efficimur:* at verò Chriſtus per paſſiones ſuas extrinſecùs illatas ita ſatisfecit, vt non ſolùm interior actus, quo illas acceptabat, & offerebat Patri, ſed etiam ipſi dolores, & pœnæ corporales eſsẽt ſatisfactoriæ, etiamſi Chriſtus non illas in ſe efficeret, ſed ab aliis illatas ſuſtineret: ergo ſimili modo non ſatisfacimus per flagella. 8.

E Vnde fit, cæteris paribus, plus ſatisfacere qui maiorem pœnam patitur, cùm ipſa etiam ad ſatisfaciendum conducat. Fit etiam hinc magis ſatisfacere, qui patitur vt innocens, quã qui vt male factor, etiãſi ipſa pœna ſit æqualis: tum quia habet maioré in proportionem, & ideo maioré rationem mali: tum quia fieri poteſt, vt plus ſatisfaciat quis per hanc pœnam toleratam, quàm per ſponte aſſumptã: quia licèt pœna ex ea parte, qua eſt magis voluntaria, magíſque propria, magis ſatisfactiua ſit, tamen ex parte difficultatis, quæ eſt in ſuſtinendis paſſionibus extrinſecùs aduenientibus, multùm excedere poteſt hæc pœna tolerata: præſertim ſi cum illa aliqua iniuria cõiuncta ſit.

Dico ſecundò. Hæc ſatisfactio non fit ſolùm per flagella

flagella ad eum finem à Deo immiſſa, ſed per omnia quæcunque illa ſint, & ex quibuſcunque cauſis proueniant, ſi prædicta voluntate ſuſcipiantur. Hæc concluſio eſt eorundem Doctorum, vt exiſtimo: quia vel generaliter loquuntur, & nihil diſtinguunt, vel aperte indicant, vt D. Thom. ſuprà, Victor. & Nauarr. qui exẽpla ponunt in ægritudine quacunque: Concilium etiam Trident. & Patres indefinitè loquuntur. Et ratio eſt, quia hæc omnia flagella poteſt homo facere moraliter ſua, ſed non alia ratione per hæc ſatisfacit, vt explicatum eſt, & infrà euidentiùs cõſtabit: oſtendemus enim, hominem non ſatisfacere per hæc flagella, vt ab extrinſeco tantùm inferuntur, ſed vt ſunt aliquo modo ab intrinſeco, moraliter loquendo. Et confirmatur primò, quia omnia hæc flagella proueniunt ex diuina prouidentia, & ſaltem generali intentione per ea intendit, vt exerceamur, & purgemur à vitiis & reatibus peccatorum, vt Sancti ſuprà citati docẽt: ergo ſi homo illis rectè vtatur, per illa etiam purgabitur. Confirmatur ſecũdò, quia vix poteſt homo, niſi ex ſpeciali reuelatione diſcernere, ex quo genere diuinæ prouidentiæ hæ pœnæ proueniãt. Item, etiam per eas pœnas, quas homines patiuntur propter ſua delicta ab aliis hominibus, ſi ſuprà dicto modo in Deum referantur, ſatisfaciunt: ergo non eſt expectanda illa ſpecialis Dei intentio, quæ ſæpe rara eſt, & nobis incognita. Et ex probationibus harum concluſionum ſatisfactum eſt fundamentis aliarum opinionum, quatenus his concluſionibus contraria eſſe poſſunt.

10. *Concluſio tertia.* Dico tertiò, Nulla flagella huius vitæ, quacunque ratione à Deo inferãtur, ſunt ſatisfactoria, niſi per honeſtam voluntatem acceptentur, & aliquo modo in Deum referãtur. Hæc videtur aperta ſentẽtia S. Tho. Richard. & Gabr. Et videtur colligi ex Tridentino, vbi ſuprà: nam in primis, vbi hæc flagella ſint ſatisfactoria, requirit vt patienter tolerentur: deinde docet habere hanc vim ex Chriſto merito, & ſatisfactione. Quod non poteſt intelligi ex opere operato, vt per ſe conſtat: quia hæc flagella, nec ſunt ſacramenta, nec habent ſpeciale priuilegium extra martyrium: ergo eſſe debet ex merito, ſeu ſatisfactione operantis, ad quod neceſſe eſt, vt operetur tanquam Chriſti membrum: ergo neceſſaria eſt aliqua actio humana, & honeſta ipſius operãtis, qua acceptet huiuſmodi flagella, & ea moraliter coniungat cum Chriſti ſatisfactione. Vnde ſolutio pœnæ, quæ fit in purgatorio, quia fit per meram ſatiſpaſſionẽ, non nititur propriè meritis Chriſti. Præterea, Sancti omnes, qui de his pœnis ſeu flagellis loquuntur, ita hortantur homines, vt patienter & voluntariè illa ſuſtineant, vt planè ſignificent omnem amitti fructum, ſi hæc voluntas abſit.

11. *Ratione probatur concluſio.* *Auguſt.* Ratione denique argumentor. Primò, quia, vt ſuprà dicebamus, & elegãter tractat Augu. 2. de peccatorum meritis, cap. 16. & 34. hæc ſatisfactio, & pœna, quam Deus exigit pro peccatis, non tã ordinatur ad aliorum exẽplum, quàm ad emendationem pœnitẽtis, & diuinum honorem: ergo requirit ſaltem voluntariam acceptationem ipſius pœnitẽtis: & ideo etiam in purgatorio hæc requirit, ſaltem vt conditio, quia non eſt (vt ita dicam) quaſi ciuilis punitio, ſed veluti filialis caſtigatio, animam purificans morali modo, qui modus ſine conſenſu voluntatis vix intelligi poteſt. Secundò, quia ſi tota remiſſionis pœna conſiſteret in paſſione, etiamſi homo non eſſet in gratia, vel etiamſi peccaret per voluntatem reſiſtẽdo, nihilominus remiſſionem pœnæ obtineret, quod abſurdiſſimum eſt: & ſi hoc ſemel cõcedatur in peccato veniali, idem ferè ſequitur in mortali. Tertiò, ratio propria eſt, quia paſſio huius vitæ non eſt comparabilis, nec

A porportionem habet cum pœna purgatorij: ergo non erit ſufficiens ad remittendam illam, niſi ex dignitate, vel voluntate patientis habeat valorem moralem, vt hac ratione poſſit eſſe veluti pretium ſufficiens ad redimendam illam pœnam.

Sed contra: nam D. Thom. ſuprà dicit flagella impatienter ſuſcepta, nõ habere rationem ſatisfactionis, ſed vindictæ, at verò vindicta videtur eſſe ſatiſpaſſio. Reſpondetur, propriam diuinam vindictã dici, quãdo quis ſine fructu patitur, quomodo Deus ſumit vindictam de damnatis, vel de aliis iniquis, quos punire dicitur pœna inimici. Ita ferè Antoni. 3. p. tit. 14. capit 20. 12. *Obiectio* *Soluitur.* *D. Ant.*

Sed quæres, ſi neceſſaria eſt voluntas, vt hæc paſſio exterior ſit fructuoſa, quandiu durabit hic fructus: an B ſolùm quandiu durat actus interior voluntatis? videtur enim hoc ſequi ex dictis, quia ſolùm eo tempore illa paſſio eſt voluntaria & libera, quia cùm non procedat ab actu voluntatis, ſed ſolùm ſit veluti obiectũ eius ceſſante actu, illa paſſio non erit voluntaria. Et confirmatur, quia aliàs etiam dormiens ſatisfaceret per iniuriam extrinſecùs illatam, ſi habuit prius animum & voluntatem ſuſtinendi totam illam iniuriam, hoc autem non videtur veriſimile. In cõtrarium verò eſt, quia durũ eſt affirmare, eum, qui graues pœnas patitur, non ſatisfacere, niſi dum actu acceptat illas pœnas. Reſpondetur, vix poſſe hoc à nobis diiudicari, ſed diuinæ prouidẽtiæ, & ordinationi eſſe committendum. Videtur tamen veriſimile, non eſſe C neceſſarium, vt interior actus continenter duret phyſicè, ſed ſatis eſſe vt moraliter durare cenſeatur: iudicabitur verò durare moraliter, quando & actus cecidit in totam illam paſſionem, quam homo humano modo ſentit, & patitur, quámque ex vi illius actus patiẽter ſuſtinet, nec repugnat, aut obmurmurat: denique quando prior voluntas non eſt per contrarium actum retractata, & eius virtus adhuc moraliter durat, vt ex dictis effectibus colligitur. 13. *Dubium.* *Soluit.*

Vltimò, ex dictis expenditur dubium, in quo Soto, Victoria & Ledeſma inter ſe diſſentiũt, ſcilicet, quando Deus ſpecialiter punit in hac vita aliquem iuſtum pro peccato, an hoc ipſo omnino liberet à tota pœna, quæ illi peccato in purgatorio deſignata eſt. Victoria enim, & Ledeſma affirmant, Soto verò contradicit, & meritò, quia poteſt interdum illa pœna non eſſe æqualis, vt ſi ſit breuis, & remiſſa. Vnde hoc eſt ſpeciale priuilegium martyrij, quod perfectè purget, & omni pœna hominem liberet. Nec oportet, etiamſi Deus ſpecialem pœnam vel permittat, vel infligat ad purgandum iuſtum, vt ſtatim omnino purgationem perficiat; ſatis enim eſt ſi in hac vita purgatio inchoetur, in purgatorio perficienda: ſicut è contrario accidit interdum in reprobis, qui hic puniri incipiunt vt conſummentur in inferno, iuxta illud Deuter. 32. *Ignis ſuccenſus eſt in furore meo, & ardebit vſque ad inferni nouiſſima.* 14. *Aliud dubiũ.* D *Deciditur.* *Deut. 32.* E

SECTIO VIII.

Vtrùm ad noſtram ſatisfactionem requiratur diuina promiſſio, & acceptatio.

HACTENVS explicuimus conditiones neceſſarias ad ſatisfactionem ex parte ſatisfacientis, & operum ipſius; ſupereſt dicendum de conditione requiſita ex parte Dei, quæ non poteſt eſſe alia, niſi promiſſio aut lex diuina. Quidam ergo Auctores negãt, hanc promiſſionẽ vel legem eſſe neceſſariã: fundamentum eſſe poteſt, quia, quod debet, perſoluit, nulla lege, 1. *Opinio quorundam negat.*

ge, vel promiſſione indiget, vt eius debitum remittatur: ſed nos per noſtras ſatisfactiones verè perſoluimus: ergo non eſt neceſſaria promiſſio, vt remittatur nobis. Imò, ſi propriè loquamur, non eſt remiſſio, ſed ſolutio: remiſſio enim gratuitum aliquod, ſolutio autē opus iuſtitiæ indicat: & hoc ipſum includitur in ratione ſatisfactionis: eſt enim illa pars iuſtitiæ, ſicut pœnitentiæ. Confirmatur, quia ſatisfactio vt vera ſit, debet in ſe habere valorem ad recompenſandum debitum, ſed ſi hūc habeat, ex natura ſua ſoluit illud, & non indiget promiſſione, ſi autem non habeat, non erit ſatisfactio, licèt addatur promiſſio, vel acceptatio, quia hæc non dat valorem operi, ſed ſupponit illum.

2. *Alia opinio affirm. Durand. Ledeſm.* Alia opinio eſſe poteſt, totum negotium ſatisfactionis noſtræ poſitum eſſe in diuina acceptatione, & beneuolentia. Quam ſententiam tenere videtur Durand. d. 15. q. 5. ad 2. & Ledeſm. 2. p. q. 13. Fundamētum eſſe poteſt, quia pœna per ſe debita peccato, eſt pœna alterius vitæ, ſeu purgatorij, ſed nulla pœna huius vitæ eſt cum ea comparabilis: ergo nec poteſt eſſe ſufficiens ad ſatisfaciendum pro illa, niſi ex ſola acceptatione diuina. *Medin* Vnde Medin. tract. 5. q. 3. ſub cōditione, & diſtinctione inquit, ſi omnis pœna purgatorij ſit alterius rationis à pœna huius vitæ, non poſſe ſatisfactionem fieri niſi ex ſola diuina acceptatione, ſi verò aliqua ſit eiuſdem rationis, ad ſuſtinendam vel perſoluendam illam in hac vita, nullam eſſe neceſſariam legem, ſed ex natura rei fieri per ſolam paſſionem talis pœnæ.

Hæc quæſtio ex principiis ſuprà indicatis, & latiùs tractatis in 1. tom. 3. p. Diſput. 4. & in Diſputatione ſpeciali de Iuſtitia Dei, atque etiā ex principiis de merito noſtro apud Deū, definienda eſt: quia licèt ſatisfactio, & meritum diuerſa ſint, tamen vtriq; commune eſt, vt ſecundùm quandam æqualitatē, & iuxta leges iuſtitiæ fiant, & in hoc etiam conueniunt, quòd ſicut merito proprio infallibiliter reſpōdet præmiū, nec poteſt denegari ſine iniuſtitia, ita ſatisfactioni reſpondet infallibiliter condonatio pœnæ; vnde poſita propria ſatisfactione de iuſtitia, impoſſibile eſt hominē pro illo peccato iuſtè puniri, pro quo ſatisfecit. Quare in noſtra ſatisfactione duo conſiderari poſſūt, vnum eſt, quòd in ſe habeat valorem aliquē, & proportionem ad ſatisfaciendū, alterum eſt quòd infallibiliter, & ex iuſtitia Deus condonet purgatorij pœnam propter hanc ſatisfactionem.

3. *Aſſertio.* Dico primò: Opera, quibus Deo ſatisfacimus pro peccatis, prout à gratia procedunt, & gratia informantur, proportionem habent, & condignitatem aliquam ad ſatisfaciendū, ſecluſa extrinſeca promiſſione Dei. Hanc concluſionem probant rationes factæ in prima ſententia, quia aliàs reuera non poſſet ſaluari vera & propria ratio ſatisfactionis: nam, cùm promiſſio extrinſeca ſit, non dat operi proportionem; ſi autem non eſt proportio, nulla eſt ratio iuſtitiæ, & nulla eſt ſatisfactio, ſicut ſi non eſſet proportio inter noſtra merita, & præmia, non eſſēt vera merita, & ſi non eſſet proportio inter pretium, & id quod emitur, non eſſent vera emptio. Hæc autem proportio (quod Medina non ſatis animaduertit) non eſt penſanda ex phyſica æqualitate pœnarum, ſicut neque in merito cōſideratur ex phyſica æqualitate actuum. Penſanda ergo eſt, tum ex conditione ipſius actus, tum maximè ex dignitate, & ſtatu perſonæ operātis; operatio enim ipſa eſt pœnalis, & ex hac parte aliquam proportionē habet, &, quia eſt à perſona Deo grata, habet valorem moralem, vt poſſit eſſe proportionatum pretium ad redimendam aliam pœnam; & quia eſt opus viatoris, qui maiori quadā voluntate, & libertate ſeipſam punit, ſeu pœnam in ſatisfactionē offert, priuſ- A quam veluti trudatur in carcerem, vt ibi puniatur, ideo, his omnibus penſatis, eſt in tali opere proportio, & valor ſufficiens, vt ſit aptum pretium ad redimendam talem pœnam.

Dico tamen ſecundò: Vt hæc noſtra opera infallibiliter ſint ſatisfactoria, & remiſſiua pœnarū alterius vitæ, neceſſaria eſt lex, & promiſſio Dei de condonanda tali pœna ſub conditione talis operis. Quoad hanc concluſionem habet verum ſecunda opinio, & in hoc ſenſu intelligo dictum à Conc. Trid. ſeſſ. 14. c. 8. eſſe neceſſariam Dei acceptationem per Chriſtum ad noſtram ſatisfactionē: nec enim dici poteſt noſtram ſatisfactionem acceptari per Chriſtum ſolum, quia per illum habemus gratiam, & auxilium ad ſatisfaciendum: hæc enim ſatis apertè Concilium diſtinguit, dū inquit, *in quo ſatisfacimus facientes fructus* B *dignos pœnitentiæ, qui ex illo vim habent:* quibus omnibus verbis ſatis ſufficiētérque videtur explicare gratiam & auxilium per Chriſtum datum ad hæc opera faciēda, & tamen ſubdit Conciliū, *Noſtras ſatisfactiones à Chriſto offerri Patri, & per illū acceptari.* Et in c. 9. dicit eſſe maximū amoris diuini argumentū, quòd noſtras ſatisfactiones acceptat: & hoc etiam confirmant ſuprà citata ſacræ Scripturæ teſtimonia, in quibus hæc promiſſio continetur. Ratio verò eſt, quia pœna in hac vita aſſūpta, eſt alterius rationis à pœna purgatorij: ergo ſecluſa lege Dei, nulla eſt ratio propter quam debitum illius pœnæ per hanc neceſſariò C tollatur. Cōfirmatur, quia ſi aliqua certa pœna ſtatuta lege alicui peccato ſit impoſita, non tenetur iudex aliam pœnam loco illius acceptare, ſed poteſt illā in propria ſpecie exequi, præſertim ſi alia, quę loco illius offertur, inferior ſit. Sed talis purgatorij pœna iuſta lege debetur peccatis noſtris: ergo, ſecluſa omni alia lege Dei, nihil eſt quod obliget Deum ad remittendam illam pœnam propter opera noſtra in hac vita facta. Denique in hoc nulla occurrit dubitandi ratio, neque, vt cenſeo, vllus eſt antiquorum, Theologorū, qui in hoc contradicat: licèt enim in ſatisfactione Chriſti propter eius dignitatem aliqui non requirant hanc promiſſionem, vt nō poſſit non acceptari à Patre, tamen de noſtra ſatisfactione nullus dubitat, propter rationem factam, & quia nulla poteſt ratio probabilis in contrarium adduci. Cætera videantur in prædicta Diſput. de Iuſtitia. D

4. *Aſſertio 2. Neceſſariam eſſe acceptationem Dei. Trident.*

SECTIO IX.

Vtrùm noſtra ſatisfactio, concurrentibus omnibus conditionibus poſitis, ſit de condigno, & iuſtitia.

HÆc quæſtio ferè eſt definita ex præcedenti, tamen propter opiniones ibi citatas, & vt exactiùs res intelligatur, aduertendum eſt, quandam pœnam eſſe E impoſitam, & definitam ſingulis peccatis, ex certa lege diuinæ iuſtitiæ, quæ pœna ſuſtinenda eſt in futura vita, ſi in hac non fuerit plenè remiſſa, & hæc eſt veluti ordinaria pœna per ſe peccato reſpondens: præter hanc verò interdum Deus punit peccatum extraordinaria pœna huius vitæ, quæ quaſi accidentalis eſt, ſeu extraordinariè poſita ex ſpeciali ordinatione Dei. 1.

Dico primò, noſtra opera eſſe ſatisfactoria de iuſtitia, & de condigno pro illa pœna purgatorij, quæ per ſe reſpondet peccato non plenè remiſſo. Et communis ſententia Theologorum, quos citaui in ſectione 1. & 2. huius diſp. & colligitur ex Concil. Trid. ſuprà, 2. *Noſtra opera ſatisfacere de condigno pro pœna purgatorij. Aſſertio 1.*

prà, vbi eodẽ modo definit nos ſatisfacere apud Deũ ſicut mereri: ergo ſicut meremur de cõdigno, etiã ſatisfaciemus. Et ratio ex dictis eſt euidẽs, quia ad meritũ de cõdigno, nihil aliud requiri poteſt, quã dignitas operãtis, proportio operis, & promiſſio Dei ſub cõditione talis operis: ex hac enim promiſſione ſi opus exhibeatur, oritur debitũ, ſeu obligatio iuſtitię, vt aliis locis latiùs oſtenſum eſt. Sed hæc omnia cõcurrunt in ſatisfactione noſtra, concurrit enim dignitas perſonæ per gratiã, & proportio operis, vt explicuimus, promiſſio enim Dei non deeſt, vt patet ex ſect. 8. ergo nihil deeſt huic ſatisfactioni quominus de condigno ſit. Et cõfirmatur: nã qui ſubdit pœnã lege ſtatutã eo modo, quo ex legiſlatoris volũtate poſita eſt, cõdignè ſatisfacit tali legi, ſed nũc ex lege diuina nõ eſt abſolutè impoſita peccatis noſtris pœna purgatorij, ſed qua ſi ſub conditione vel disjunctione, id eſt, vel illa in vita futura, vel aliqua moraliter proportionalis in hac vita: ergo qui alterum iſtorum facit, ſatisfacit legi Dei: ergo de iuſtitia, & de condigno. Confirmatur ſecundò, quia, poſita hac lege, nulla ratione poſſet Deus de potentia abſoluta dare pœnam purgatorij ei, qui in hac vita ſatisfecit, poſſet quidem vt ſupremus Dominus illum torquere, ſeu afficere illo malo, quod eſt purgatorij pœna, non tamen poſſet vt iudex inferre illud malum per modum pœnæ, id eſt, propter culpam, quia iam reuera ille non eſt dignus tali pœna, magis quàm ſi illam nunquam commiſiſſet, quandoquidem ipſe non debebat pœnam niſi lege ſtatutam, & hanc iam ſuſtinuit. Sicut iuſtus, qui in purgatorio paſſus eſt totam pœnam alicui peccato veniali debitam, non poteſt iterum propriè puniri, quanuis illud malum de potentia abſoluta pati poſſit.

3. *Aſſertio 2.* Dico ſecundò, quando pœna eſt accidentalis ſeu extraordinaria, iuſtus non poteſt pro illa de condigno ſatisfacere, imò neque aliquid facere, quo infallibiliter talis pœnæ remiſſionem conſequatur. Hanc doctrinam attigit *Medin.* Medin. tract. 2. de Confeſſione, q. 46. vbi ſic inquit: *Pœnas huius ſæculi Deus nec de iuſtitia legis infligit, nec de iuſtitia legis eas tollit, ſed pro voluntate ſua; pœnas autem alterius ſæculi de iuſtitia legis infert, & ſimiliter de iuſtitia legis eas remittit, ob ſatisfactionem debitoris.* Hæc autem pœna, quam extraordinariam vocamus, ſemper eſt pœna huius vitę, de qua *Gregor. Iob.* D. Greg. 6. Moral. c. 9. exponens illud verbum Iob 9. *Deus cuius iræ nemo reſiſtere poteſt*, inquit, Interdum has pœnas (quanuis Deus illas comminetur) non eſſe abſoluta voluntate definitas, & ideo poſſe interdum oratione impediri, & per opera noſtra earũ remiſſionem impetrari: quia nouit Deus mutare ſentẽtiam, ſi homo animum mutauerit, vt idem docuit Greg. lib. 16. cap. 4. & variis ſacræ Scripturæ exemplis conſtat, quæ ab ipſo afferuntur. Et denique ex verbis *Hierem.* illis Hier. 18 *Repentè loquar aduerſus gẽtem, & regnum,* &c. & ſuprà, *Si pœnitentiam egerit gens illa, agam & ego pœnitentiam ſupra malum quod cogitaueram,* &c. Interdum verò comminatio eſt abſoluta ex difinita ſententia Dei, & hæc non mutatur, quidquid homo operetur, quomodo Dauid per multas lacrymas vitam filij, in quo punitus eſt, obtinere non potuit. *2. Reg. 12.* 2. Reg. 12. & ideo dicit ibidem, *Quis ſcit ſi fortè donet mihi eum Dominus?* quæ particula, *fortè*, incertitudinem oſtendit: quia talis pœnæ remiſſio infallibilis non eſt: & *Ioel 2.* eandem vim habere poſſunt verba illa Ioel. 2. *Quis ſcit ſi conuertatur, & ignoſcat?* & eadem verba habentur *Ionæ.* Ionæ 3. Atque eadem doctrina, præſertim quoad hanc poſteriorem partem, quę ad rem pręſentem maximè ſpectat, *Auguſt.* ſumitur ex Auguſt. libro 2. de Peccat. merit. & remiſſio. capit. 34. vbi eodem exemplo Dauid vtitur, & mortis, aliarũque pœnalitatum, quæ poſt peccatum remiſſum relinquuntur. Idem libro 2.

A cont. Fauſt. cap. 67. & tract. 124. in Ioan.

Ratio verò eſt, quia de remiſſione huius pœnæ nulla eſt certa promiſſio, nec lex ſtatuta. Quocirca quando interdum obtinetur à Deo remiſſio, vel commutatio huius pœnæ (vt ſunt varia exempla in Scriptura ſacra Exod. 32. Num. 26. 2. Reg. 24. Ionæ 3.) id non eſt per modum ſatisfactionis de condigno, ſed per modum impetrationis, & meriti de congruo: quia ſcilicet Deus exaudit orationes, & merita amicorũ ſuorum: ſicut enim hæc pœna non eſt neceſſariò coniuncta culpæ, ſed eſt quaſi voluntaria, ita in ea dimittenda non ſeruatur ratio iuſtitiæ, ſed gratiæ, & liberalitatis, quam Deus interdum concedit, interdũ verò iuſto iudicio negat. Nec circa doctrinã hanc noua occurrit difficultas, quæ in ſuperioribus expedita non B ſit, & in aliis locis citatis ex 1. to. 3. & ex lib. 6. Opuſc. 4. *Ratio aſſertionis. Exod. 32. Num. 26. 2. Reg. 24. Ion 3.*

SECTIO X.

Vtrùm hæc ſatisfactio neceſſaria ſit ad remiſſionem pœnæ purgatorij conſequendam.

DVPLEX neceſſitas poteſt in ſatisfactione, ſicut in aliis rebus, diſtingui, ſcilicet præcepti, & medij. De prima dixi ſatis ſuprà Diſp. 12. agẽs de præceptis, quæ in externũ actũ pœnitentiæ cadere poſſunt. Secũda verò intelligi poteſt vel de neceſſitate ſimpliciter ad conſequendã gratiam & vitã æternam: & de hoc ſenſu nihil etiam eſt quod agamus, quia conſtat ex ſuprà dictis, poſſe gratiam obtineri, etiamſi tota pœna non remittatur. Certa etiam fide conſtat, ſi in hac vita ſatisfactio prætermittatur, ſupereſſe in alia remedium purgatorij. De qua re infrà propriam diſputationem inſtituemus. 1.

Alia ergo ſenſu intelligi poteſt hæc neceſſitas medij, in ordine tantùm ad remiſſionem pœnæ in hac vita conſequendam, id eſt, an ad hunc effectum vnica via ſit noſtra ſatisfactio: loquimur autem ex opere operantis, vt omittamus applicationem ſatisfactionis Chriſti, quæ fit per ſacramenta, aut Miſſæ ſacrificium, aut per martyrium, aut indulgentias, & vt omittamus etiam remiſſionem, quæ fit in ſatisfactione vnius pro alio, de qua infrà etiam latiùs in diſputatione de ſuffragiis. Ratio autem dubij eſſe poteſt: quia non tantùm poſſumus à Deo obtinere remiſſionẽ pœnæ, ſoluendo & ſuſtinendo proportionalem, ſed etiam impetrando, & merendo remiſſionem illius: ſed iſti D duo modi ſunt diuerſi à ſatisfactione: ergo ſatisfactio non eſt medium neceſſarium ad tollendam pœnam. Antecedẽs explicatur. & probatur quoad primã partẽ, quia conſuetudo eſt Eccleſiæ & fideliũ, petere à Deo remiſſionem peccatorum, ſeu pœnæ: per hanc autem orationem non ſolùm petimus vt tantùm pœna nobis remittatur, quantùm illi orationi, vt opus quoddam pœnale eſt, reſpondet, hoc enim non eſt neceſſe poſtulare, quia ille effectus neceſſariò conſequitur iuxta ordinem diuinæ iuſtitiæ, vt dictum eſt: ſicut nemo petit à Deo, vt conferat gloriam ſuis meritis debitam: petimus ergo, vt Deus aliquam pœnam gratis remittat, præter noſtram condignam ſatisfactionem: hæc autẽ oratio non eſt imprudẽs, vel temeraria: E ergo credendũ eſt, aliquando, & ſæpe habere effectũ. 2.

Secunda pars antecedentis ſimiliter declaratur, & probatur, quia per omne opus meritorium gratiæ & gloriæ, quatenus tale eſt, & ſecluſa omni ratione pœnalitatis, fit homo aptior ad conſequendam gloriam: ergo ſicut per tale opus meretur homo augmentum gratiæ, & gloriæ: ita per illud tollitur, vel minuitur impedimentum gloriæ, quod eſt reatus pœnæ temporalis: ergo ſecluſa propria ratione ſatisfactionis, ipſũ meritum eſt ſufficiens via ad conſequendam remiſſionem pœnæ. Confirmatur; quia non ſolùm conſequitur 3.

quitur homo, etiam inter homines, remiſſionem pœnæ per aliam pœnam, ſeu vindictam, quam de ſeipſo ſumit, ſed etiam per obſequia in eum, quem offendit, facta; & huiuſmodi ſunt merita apud Deum: ergo hæc etiam erit de ſe ſufficiens via, vnde non erit neceſſaria ſatisfactio.

4. De hac quæſtione nihil ferè inuenio à Theologis expreſsè dictum: conſiderata autem doctrina Concilij Trident. & modo loquendi Sanctorum, & Theologorum de neceſſitate ſatisfactionis, videtur probabilius, vnicam viam ad conſequendam in hac vita remiſſionem peccati per propriam actionem operantis, eſſe condignam ſatisfactionem, & recompenſationem delicti: ſicut vnica via ad conſequendam gloriam, eſt meritum de condigno ipſius operantis. Quod probatur excludendo duos modos ſuprà poſitos, præter quos nullus alius excogitari poteſt. Nam primùm, quod ſola impetratio, ſecluſa ſatisfactione, non ſufficit, colligitur ex Auguſt. ſerm. 50. de Tempore in fin. ſuper illud Eccleſiaſt. 21. *Fili peccaſti ne adiicias iterum, & de priſtinis deprecare, vt tibi dimittantur. Sed quid*(inquit Auguſt.) *proderit deprecari, ſi te non dignum feceris exaudiri, non faciendo fructus dignos pœnitentiæ, vt tanquam ſterilis arbor, excidaris, & in ignem mittaris? Si ergo exaudiri vultis, cùm deprecamini pro peccatis veſtris, dimittite, vt dimittatur vobis.* Vbi, licèt etiam loquatur de remiſſione peccati quoad culpam, non tamen de illa ſolùm, ſed de omni remiſſione. Eſt autem eadem proportionalis ratio: nam etiam à Deo petimus remiſſionem culpæ, nõ tamen petimus, vt remittatur propter ſolam orationem ſine debita diſpoſitione, vt ſuprà agentes de neceſſitate contritionis diximus, & ideo petendo hanc remiſſionem, ipſam etiam diſpoſitionem poſtulamus, ergo idem proportionaliter dicendum eſt de remiſſione pœnæ, & petitione eius.

Auguſt. Eccle.

5. Et confirmatur, quia lex diuinæ iuſtitiæ & prouidentiæ eſt, vt qui peccat, dignè puniatur, & eadem lege eſt ſtatuta via ordinaria, qua homo debeat puniri, vel peccatum quoad pœnam compenſari: ergo non eſt cur hæc pœna gratis remittatur, & in hac lege diſpenſetur ordinariè, aut per communem impetrationẽ: Confirmatur ſecundò, quia cùm homo poſſit cum diuina gratia ſoluere hoc debitũ, ſine cauſa peteret, vt ſibi gratis remitteretur, nec talis oratio in hoc ſenſu mereretur exaudiri: aliàs etiam animæ purgatorij poſſent orare, & impetrare, vt ſibi gratis remitteretur pœna, quod nullus, credo, affirmare auderet. Nõ eſt ergo hic ſenſus illius orationis, quando à Deo remiſſionem peccatorum poſtulamus, ſed in primis per talem orationem recognoſcimus, noſtra opera de ſe talia non eſſe, vt ex rigore iuſtitiæ ſufficerent ad pœnam peccatis debitam, perſoluendam, & ideo petimus à Deo benignè acceptari: nam licèt hoc ab ipſo ſtatutum ſit, nihilominus ipſe voluit, & ordinauit, vt à nobis poſtularetur. Secundò, petimus auxilium, & deuotionem ad ita orandum, vt ſatisfacere poſſimus, atque adeò illamet oratione, qua nos debitores recognoſcimus, ſatisfactionem aliquam exhibere intendimus.

6. Secundò, probatur non eſſe in operibus noſtris aliud meritum remiſſionis pœnæ, præter ipſam ſatiſfactionem, quæ conuenit operi, vt pœnali: quia nulla vel auctoritas, vel ratio fingi poteſt, vt tribuamus noſtris operibus hanc duplicem vim ſeu efficaciam remittendi pœnam. Deinde, quia meritum de condigno per ſe eſt de augmento gratiæ & gloriæ, & eorũ, quæ cum his per ſe & neceſſariò cõiuncta ſunt, vt conſtat ex materia de gratia: remiſſio autem pœnæ non habet connexionem neceſſariam cum augmento gratiæ & gloriæ, poteſt enim eſſe aliquis ſanctior alio, licèt maiorem reatum pœnæ temporalis habeat, & eadem ratione poteſt ipſemet fieri ſanctior manente eodẽ reatu pœnæ temporalis, imò etiam aucto per peccata venialia: ergo, cùm ablatio, ſeu diminutio huius reatus, ſeu impedimenti, pertineat quaſi ad alium ordinem iuſtitiæ, ſcilicet, vindicatiuæ, non eſt cur per meritum, vt ſic, obtineatur neceſſariò. Præterea, quia nunquam in ſacra Scriptura legimus eſſe promiſſam remiſſionem pœnæ noſtris operibus, niſi quatenus ſatisfactoria ſunt, atque adeò vt pœnalia, vt ſuprà oſtendimus: ergo ex præciſa ratione meriti de condigno, ſecluſa ratione ſatisfactionis, non reſpondet noſtris operibus aliqua remiſsio temporalis pœnæ. Confirmatur: quia hac ratione nõ meretur homo de cõdigno bona temporalia, niſi quatenus neceſſaria ſunt, & aliter obtineri non poſſunt. Vnde, ſi homo indiget re temporali, quam emere, v.g. poteſt, nõ eſt cur per ſua merita velit extraordinariè illam à Deo obtinere: ſic ergo, cùm poſsit homo hanc pœnam proprio & ſtatuto pretio redimere, non eſt cur alia via de condigno illam mereatur, nec cenſeri debet facere quod in ſe eſt ad hanc remiſsionem obtinendam, donec proportionalẽ pœnam ſoluat. Denique confirmatur: quia aliàs per ſecundam contritionem, vel vnum actum charitatis, poſſet homo, licèt non per modum ſatisfactionis, ſaltem per modum meriti, obtinere remiſsionem totius pœnæ temporalis: quia ſi merendo augmentum gloriæ, meretur ablationem impedimenti, ſolùm quia videtur quid inferius, eadem ratione meretur ablationem totius impedimenti: nam totum illud eſt etiam inferioris rationis.

Supereſt ergo, vt dicamus, ex opere proprio ipſius operantis non eſſe aliã viam certam, & ordinariam, ad conſequendam remiſſionem pœnæ, præter condignam ſatisfactionẽ. Quod ſatis quidem conſonũ eſt, tum diuinæ iuſtitiæ vindicatiuæ, vt ſicut cõmutatiua poſtulat meritum, ita vindicatiua ſatisfactionem exigat, nec vnà cum altera confundatur: tum etiam diuinæ prouidentiæ, ordinanti ſatisfactionẽ hanc ad animæ curationem, vt ſaltem timore pœnæ homines à peccando abſtineant, quod remediũ valde redderetur inefficax, ſi aliis remediis poſſent homines facilè ſine condigno labore, & dolore, talis pœnæ remiſſionem obtinere. Et per hæc rationibus dubitãdi in principio poſitis ſatisfactum eſt. Accedit ad hæc, quòd ex opere operato multis aliis modis fit remiſſio huius pœnæ, præſertim per ſacrificium Miſſæ, & aliqua ſacramenta, & ideo neceſſe non eſt alios modos remiſſionis ex opere operantis multiplicare. Superat hîc dicendum de ſatisfactione vnius pro alio, ſed hoc dicetur commodiùs infrà, de ſuffragiis diſputando. 7.

DISPVTATIO XXXVIII.

De tertia parte materiali huius ſacramenti, quæ eſt ſacramentalis ſatisfactio.

EXPEDIVIMVS præcedẽti diſputatione quæ ad ſatisfactionem pertinent, vt poteſt eſſe actus vel effectus virtutis Pœnitentiæ: nũc breuiter de illa dicendũ eſt, vt eſt pars ſacramenti, & habet ſacramentalem effectum. Quæ diſputatio in duas partes diſtingui poſſet, vt altera veluti ſpeculatiuam doctrinam, quæ ad eſſe ipſius ſacramẽti pertinet altera moralem, quæ pertinet ad præcepta, contineret: tamen, quia materia breuis eſt, & hæc duo valde ſunt inter ſe connexa, illa breuiter in hac diſputatione complectemur.

SECTIO

SECTIO I.

Vtrùm ſatisfactio ſit pars neceſſaria huius ſacramenti.

1. *Poſſe confeſſorem imponere pœnitentiā in ſatisfactionem.* PRIMVM omnium certum eſt, poſſe confeſſorem imponere pœnitēti pœnitētiam aliquā in ſatisfactionē pro peccatis. Hoc conſtat ex perpetuo vſu Eccleſiæ, qui ex Patribus & Conciliis colligitur, vt ex Leone Papa epiſt. 89. c. 2. Auguſt. de vera, & falſa pœnit. c. 10. & 15. Cyprian. lib. 1. epiſt. 3. & ex aliis, quos præcedenti diſputatione retuli. Et ex Conc. Cauilon. 1. c. 8. Cauilonenſ. 2. c. 45. Mogūtino 1. c. 32. & ex c. *Deus*, & c. *Definitionem*, de Pœnit. d. 1. cùm aliis, quæ ibi, & diſt. 50. Gratianus cōgerit, & ex cap. *Omnis vtriuſque*, de Pœnit. & remiſ. Et alia refert Burchard. lib. ſui decreti, & ſequētibus, & Marianus Victor proprio opere de hac re, vbi latè explicat antiquam hiſtoriam de publicis & ſolennibus pœnitentiis: quanquam enim non conſtet, omnes illas ſacramentales fuiſſe, certum autem eſt ex vſu huius ſacramēti manaſſe. Denique in Conc. Florentino, & Tridentino hoc expreſſiùs, quàm in cæteris definitur. Ratio verò duplex ex ſuprà dictis colligitur. Prima eſt, quia hoc ſacramentum fertur per modum iudicij, in quo non ſemper tota pœna gratis remittitur, & ideo ad iudicē illius ſpectat, æquitate ſeruata, iudicium ferre, delictum vindicare, & pœnam imponere. Et in hunc modum exponit Tridentinum verbum Chriſti, *Quodcumque ligaueritis*; & illud, *Quæ retinueritis, retenta ſunt*, vt latiùs in ſequenti videbimus. Secunda ratio eſt, quia hoc ſacramentum eſt medicina: nam in eo nō ſolùm vindicta, ſed præcipuè correctio pœnitentis intenditur, & ideo imponi debet ſatisfactio, quæ ſit pœnitentia medicinalis, & accommodata ad præſeruandum à ſimilibus delictis.

Leo Pap. Auguſt. Cyprian. Conc. Cauilō. 1. & 2. Moguntin. 1. Gratian. Burch. Maria. Victor.

2. *Satisfactionem impoſitam eſſe partē ſacramenti.* Ex hoc principio colligitur, hanc ſatisfactionem à ſacerdote impoſitam, & applicatam virtute clauium, eſſe partem huius ſacramenti. Ita definiunt Concil. Florent. & Trident. & conſentiunt omnes Theologi. Et ratio eſt, quia pertinet ad perfectionem & integritatem huius iudicij; ſicut in omni iudicio, ad vindicatiuam iuſtitiam pertinente, punitio rei eſt pars illius iudicij. Et eadem ratio locum habet, ſi ſacramentum hoc conſideretur vt perfecta medicina peccati. An verò, vt hæc ſatisfactio ſit pars ſacramenti, neceſſarium ſit ſub præcepto imponi à ſacerdote, vel ſatis ſit applicari ab illo, quanquam arbitrio pœnitētis relinquatur, in ſequētibus latiùs dicemus: probabile enim eſt, quodcunque horum ſufficere, vt D. Thom. docuit quodlib. 3. art. 28. an etiam imponenda ſit hæc pœnitentia ante vel poſt abſolutionem infrà dicam. *D. Thom.*

3. *An hæc pars ſit eſſentialis vel tantùm integralis.* Difficultas verò ſupereſt, an poſſit hæc pars dici eſſentialis, vel tantùm integralis: Palud. enim diſt. 16. q. 1. in fin. contendit eſſe eſſentialem, & quædam argumenta congerit parui momenti, & fortaſſe de nomine diſputat. Dicendum ergo eſt, hanc partem eſſe integralem, nō propriè eſſentialem. Priorem partem docuit D. Thom. ſuprà q. 90. art. 2. & 3. & neceſſariò colligitur ex dictis, præſertim ſuppoſita poſteriori parte: eſt enim hæc pars materialis: ſi ergo eſſentialis non eſt, oportet ſaltem eſſe integralem. Poſteriorem verò partem docent ferè reliqui Theologi d. 16. Capreol. q. 2. art. 3 in fin. Soto d. 17. q. 1. art. 3 Cano dicta Relect. part. 5. & alij, qui de hac materia ſcribunt. Et probatur, quia hoc ſacramentum verè conficitur, & confert gratiam ante ſatisfactionē expletam (vt etiam Paludan fatetur) ſed nulla res incipit eſſe abſolutè ſine parte eſſentiali, vt ex Philoſophia cōſtat, & in ſucceſſiuis etiam verum eſt, quidquid Palud. dicat. Quòd ſi fortè dicatur, tunc ſaltem haberi ſatisfactionem in propoſito, & hoc modo eſſe eſſentialem: Reſpondetur, primùm ſub quæſtione eſſe, an hoc propoſitum neceſſarium ſit, de quo infrà dicam, & ſaltem eſt certum non ſemper eſſe neceſſarium: quia interdum poteſt perfici hoc ſacramentum nulla ſatisfactione impoſita: & deinde illud propoſitum magis pertinet ad contritionem, quàm ad ſatisfactionem, niſi de nomine ſit quæſtio. Denique ratio à priori eſt, quia hæc pars non ordinatur ad primarium effectum huius ſacramenti, qui eſt culpæ remiſſio, ſed ad ſecundarium, qui eſt remiſſio pœnæ temporalis. Ex quo planè intelligitur, hanc partem non eſſe de neceſſitate ſimpliciter huius ſacramenti: an verò ſit de neceſſitate præcepti tam ex parte pœnitentis quàm confeſſoris, infrà dicam.

Palud. Eſſe integralem concluditur. Capreol. Soto. Cano. Obiectioni occurritur. Ratio à priori.

SECTIO II.

An hæc pars habeat aliquē effectū ex opere operato.

1. *Satisfactionem habere effectum gratiæ ex opere operato.* PRIMVM omnium ſtatuendum videtur, habere hanc partē aliquem gratiæ effectū ex opere operato: quanquam enim hoc expreſsè definitum non inueniam, tamen ex modo loquendi Conciliorū, & Theologorū, & ex principio ſuprà poſito, videtur ſatis colligi: quia ſi hæc ſatisfactio nullū effectum haberet virtute clauiū, non eſſet maioris virtutis, & efficaciæ ſatiſfactio ſacramētalis, quàm nō ſacramētalis, quod eſt abſurdum; neque etiam eſſet vlla ratio cur pars ſacramenti appellaretur. Vnde confirmatur: quia hæc actio aliquo modo procedit à poteſtate ſoluendi & remittendi peccata ſacerdoti, per confeſſionem ſubiecta, & ideo ex Chriſti inſtitutione applicantur merita eius, & ſatisfactio ſpeciali modo per hāc partē ſacramentalem. Quod indicat Trid. ſeſſ. 14. c. 3. dicēs, Confeſſionem, Contritionem, & Satisfactionem eſſe partes, quatenus ad plenā perfectamque remiſſionem peccatorum ex diuina ordinatione requirūtur. Denique, ſi hæc eſt pars ſacramenti, neceſſe eſt, vt ſignificationem aliquam propriam, & ſacramentalem habeat: at ſacramētalia ſigna nouæ legis ſunt efficacia, id enim efficiūt quod ſignificant: ergo neceſſe eſt vt hæc pars aliquem propriū effectum habeat ex opere operato, illum ſcilicet, quem ſacramentaliter ſignificat. *Trident.*

2. *Quis ſit hic effectus. Aliquorum opinio.* Difficultas verò eſt, quis ſit hic effectus. Et de duobus aut tribus poteſt eſſe quæſtio; primò, de remiſſione pœnæ temporalis: nonnulli enim Theologi ſētire videntur, hanc ſatisfactionē non remittere pœnam ex opere operato, ſed tātùm ex opere operantis, quanquā in hoc genere maioris meriti & ſatisfactionis ſit: quia fit ex præcepto ſacerdotis. Ita Soto d. 9. q. 1. art. 5. Ledeſm. q. 13. art. 4. dub. 4. indicat Adrian. q. 2. de Satisfactione, in ſolutionibus argumentorū. Hæc tamē opinio nullum habet fundamentū, quare nec probabilē eſſe cenſeo. Dico igitur, propriū, & maximè indubitatum effectum ex opere operato huius ſatisfactionis, eſſe remiſſionem alicuius pœnæ temporalis, præter illam, quæ reſpōdere poſſet ex opere ſeu merito operantis. Hæc eſt communis Theologorū ſentētia d. 15. & 16. quos infrà referam latiùs. Idē D. Th. quodl. cit. Caiet. Tom. 1. Opuſc. tract. 6. q. vlt. Cano ſuprà, & Sot. d. 20. q. 2. art. 3. videtur idē docere. Et ratio eſt, quia hęc pars potiſſimùm inſtituta eſt ad remiſſionē pœnæ tēporalis, vt conſtat ex omnibus dictis in diſp. præcedenti, & Conciliis citatis: ergo per ſe primò inſtitui debuit ad remittendam hanc partē ex opere operato. Et confirmatur, quia totum hoc ſacramentum eſt inſtitutum

Soto. Ledeſm. Adrian. Reprobatur. Vera ſententia, eſſe remiſſionem pœnæ temporalis. D. Thom. Caiet. Cano. Soto.

A ſtitutum ad remiſſionem peccati: ſed hæc pars non ordinatur ad remiſſionem culpæ: ergo ad remiſſionem pœnæ: ergo aliquid pœnę remittet ex opere operato. Tandem confirmatur, quia hæc pars hunc maximè effectum ſignificat, nam eſt quædam punitio peccati, & cõmutatio pœnæ vitæ futuræ in talem pœnitentiam: ergo maximè ſignificat remiſſionem illius pœnæ: ergo illam efficit ex opere operato, iuxta illud principium, quòd ſacramenta nouæ legis efficiunt quod ſignificant. Dices, hunc effectum communem eſſe omnibus ſacramentis. Reſpõdetur, incertum hoc eſſe (quamuis piè credatur) nulla autem quaſi per ſe & ex directa inſtitutione ſua conuenit, ſicut pœnitentiæ, maximè ratione huius partis.

Obiectio ſoluitur.

3. *An conferat gratiam gratum facientem. D. Thom. Palac.*

Secunda, & magis dubia difficultas eſt, an hæc pars B conferat ex opere operato aliquã gratiam gratum facientem: multorum enim ſententia eſt, non conferre, quam indicat D. Tho. in 4. d. 16. q. 1. art. 1. quæſtiunc. 2. ad 3. tenet ibi Palacios q. 1. Et poteſt hæc opinio ſuaderi primò, quia hęc pars ſolùm inſtituta eſt ad remiſſionem pœnæ, ad quem effectum non eſt neceſſaria infuſio gratiæ, ſicut per ſacrificium Miſſæ remittitur pœna, licet nõ infundatur gratia. Secũdò, quia per vnum ſacramentũ, vna gratia ſacramentalis datur, hęc autem in hoc ſacramento confertur quando fit abſolutio. Tertiò, quia aliàs ſola ſatisfactio poſſet facere ex attrito contritum. Nihilominus cõtrariam ſententiam tenet apertè S. Tho. ſuprà qu. 90. art. 2. ad 2. vbi Caiet. id notat, & ſequitur, & Soto d. 17. q. 1. art. 2. circa finem. Et poteſt etiam probari primò, quia ſacramenta nouæ legis cauſant gratiam: ergo, cùm hæc ſatisfactio ſit pars ſacramenti, aliquid gratiæ conferet. C Secundò, poteſt ita explicari: nam, ſi homo tempore quo abſoluitur, exhibuiſſet omnia ſatisfactionis opera, & eſſet meliùs diſpoſitus ad ſacramentum conſummandum, maiorem effectum gratiæ ex opere operato acciperet, vt conſtat ex doctrina de Sacramentis in genere: ſed ſatisfactio, licèt tempore poſteriori fiat, tamen moraliter coniungitur cum aliis partibus, vt vnum ſacramentũ cum illis conſtituat: ergo totum illud ſacramentum conferet maiorem gratiam, atque adeò aliquid gratiæ per ſatisfactionem infundetur, quod antea datum nõ erat. Tertiò, eſt bona coniectura: quia hæc ſatisfactio non ſolùm eſt in vindictam, & remiſſioné pœnæ, ſed etiam, ac præcipuè, in curationem, & medicinã: ſed ad hunc effectũ maximè neceſſaria eſt gratia: ergo. D Hæc res mihi dubia eſt, quia pendet ex inſtitutione, quæ nulla ſufficienti auctoritate habetur & coniecturæ pro vtraque parte probabiles ſunt, & facilè etiam ſolui poſſunt: tamen in re incerta placet adhærère parti fauorabili, præſertim cùm D. Thomæ auctoritas intercedat. Et mihi ſaltem verum videtur, dari ex opere operato per hãc ſatisfactionem ſacramentalẽ aliquam gratiam, id eſt, auxiliũ aliquod præſeruans, ſeu adiuuans ad emendenda peccata: quia cùm propter hunc finem primariò ſit inſtituta hæc pars, non videtur dubium quin illi ſit data virtus adiuuans hunc finem. Et hinc etiam fit probabile, dari aliquam gratiam gratum faciẽtem: quia in ſacramentali effectu ſemper hæc duo coniuncta ſunt, vt conſtat ex doctrina de Sacramentis in genere. E

Vera ſententia. D. Tho. Caiet. Soto.

4. *Quando iſta gratia conferatur. Alenſis opinio.*

Tertiò, circa vtrunque effectum, præſertim circa priorem, dubitari poteſt quando conferatur, & quàm neceſſaria ſit ad illum ſatisfactio. In quo eſt opinio Alenſis 4. p. q. 8. mem. 2. art. 3. aſſerentis, ſtatim ac ſatisfactio imponitur à confeſſore, incipere habere ſuũ effectum, antequam executioni mandetur: quia ipſamet actio ſacerdotis habet aliquam efficaciam circa hunc effectum. Sed obſeruandum eſt, ne fortè ſit quæſtio de nomine, ſuppoſita diſpoſitione pœnitentis, & acceptatione, & propoſito implendi ſatisfactionem impoſitam, probabile eſſe, & verum, vt ſuprà dixi, per ipſammet abſolutionem ſacerdotis remitti ex opere operato non ſolùm culpam, & æternam pœnam, ſed etiam aliquid pœnæ temporalis Et hoc modo certum eſt, ratione ſacramenti ſuſcepti remiſſiùs puniri hominem in purgatorio, etiamſi moriatur antequam impoſitam pœnitentiam exequatur. At verò, ſi poſt datam abſolutionem manet alicuius pœnæ reatus, illa ſine dubio nec tollitur, nec minuitur ratione ſatisfactionis impoſitę, donec integrè, & ex parte exhibeatur. Et ratio eſt clara, quia ſacramentum non habet effectum ſuum ex opere operato, donec re ipſa ſuſcipiatur: neque pars eius proportione ſeruata. Circa hoc tamen cauenda eſt alia extrema ſententia Adriani q. de clauibus. 1. dub. 2. circa finẽ, dicentis, ita eſſe neceſſariam ſacramẽtalem ſatisfactionem ſemel impoſitam ad tollendum reatum in ſacramento relictũ, vt in hac vita per alia opera ſatisfactoria tolli nõ poſſit. Quæ ſententia nec eſt vera, nec probabilis, vt rectè Petrus Soto lect. 2. de Satisfactione: quia impoſitio pœnitentiæ ſacerdotis nõ abſtulit vim ſuam aliis operibus ſatisfactoriis, & licèt pœnitens teneatur ſatisfactionem implere, tamen, ſi vel non poſſit, vel antequam vrgeat tempus obligationis, alia opera faciat, per illa purgari poterit ſaltem ex opere operantis, vel ex opere operato, ſi alia ſacramenta recipiat.

Alia opinio Adrian.

Improbatur. Petr. Sot.

5. *Quid ſi pœnitentia impleatur ante abſolutionem.*

Hìc verò circa hoc punctum quærere poteſt aliquis, ſi quis pœnitentiam impleat, antequam abſoluatur, vt olim fieri ſolebat, & nunc interdum fit, an ſtatim habeat ſuum effectum ex opere operato, ſupponendo ſubiectum eſſe diſpoſitum per contritionẽ, & gratiam: videtur enim ſtatim habere, quia illa iam eſt pars ſacramenti, & in virtute clauium nititur. Nihilominus contrariũ verum exiſtimo, ſcilicet non habere effectum ante datam abſolutionẽ: quia ſacramentum non incipit habere effectum, donec eſſentialiter conſummatum ſit per formam, vt inductione in omnibus patet. Deinde: quia hic eſt ſecundarius effectus coniunctus alteri principali, qui eſt culpæ remiſſio: ſicut ergo non remittitur pœna ante remiſſionẽ culpæ, ita neque hęc pars poteſt habere ſuum effectum ante abſolutionem. Denique, potior pars eſt contritio, & licèt præcedat, non habet effectum ex opere operato. Illa ergo ſatisfactio habebit effectum ex opere operantis, poſtea verò, conſummato ſacramento, dabitur totus effectus ex opere operato.

6. *An quælibet ſatisfactio habeat hunc effectum. Quorundam placitum.*

Vltimò dubitari poteſt, an quælibet ſatisfactio impoſita habeat hunc effectum, & in qua proportione. Quidam enim dixerunt, etiamſi minima pœnitentia imponatur, illam remittere totum reatũ pœnæ, quantuſcunque ſit: quia Deus reliquit ſacerdoti poteſtatẽ commutandi pœnam purgatorij in aliquam ſatisfactionem impoſitam; & ideo, ſi quis illam impleat, iã nihil debere: quia iam ſuſtinuit pœnã à iudice impoſitam. Quam ſententiam indicat Gloſſa in c. *Menſuram*, de Pœnit. d. 1. Addit verò, hoc maximè procedere, ſi pœnitens bona fide procedat, vel ſi confeſſor ſit iudex ordinarius, & velit in reliquo diſpenſare. Quæ omnia ſunt voluntaria, & ſine fundamento dicta. Itaque hic dicendi modus non eſt veriſimilis: quia Deus quidem dedit poteſtatem ſacerdoti iudicandi, tamen ſeruata iuſtitiæ proportione: nõ enim fecit illum dominum, ſed iudicem; ratio verò iudicij æquitatem poſtulat: non ergo commiſit illi, vt ſuo arbitrio diſponeret, ſed ſeruato ordine diuinæ iuſtitiæ: atque hoc magis conſtabit ex dicendis infrà ſect. 5.

Reiicitur.

7. *Oppoſita opinio. Etiam reprobatur.*

Propter quod alij è cõtrario opinati ſunt, ſi ſatisfactio ſit minima, & improportionata, nullum omnino effectum habere, quia eſt iniuſta, & intolerabilem errorem continet. Sed hoc etiam verum non eſt, ſuppoſito abſolutioné validam eſſe: quia, ſi fit ſacramentum,

tum,

tum, illa ſatisfactio, quanuis minima, eſt pars illius, & ideo aliquẽ ſacramentalẽ effectũ habere poteſt. Item, illa ſatisfactio impoſita ligat, id eſt, obligat, vt impleatur: ergo impleta ſoluit, vt ſit æqualitas. Denique, quia ille error accidentalis eſt, ſi in valore ſacramenti non committitur. *Vera reſolutio.* Quocirca dicendum eſt, aliquam eſſe ſatisfactionem ita proportionatam peccatis, vt ſi illa imponatur, & impleatur, totum reatum deleat: nam, cùm hic reatus finitus ſit, poterit adæquari per ſatisfactionem finitam, vnde fit, vt interdum poſſit ſatisfactio excedere reatum; interdum poſſit eſſe inæqualis, & tunc habebit ſolùm ex parte effectũ iuxta proportionem, quam cum ipſo reatu habuerit. Iam verò explicandum ſequebatur quomodo intelligenda ſit hæc condignitas, & proportio ſatisfactionis, rurſus quod genus operationis, & quem ſtatum ſatisfacientis requirat. Sed hæc ſimul cum præceptis, quæ ad hanc ſatisfactionem pertinent, commodiùs explicabuntur.

SECTIO III.

An teneatur confeſſor imponere ſatisfactionem pœnitenti.

1. *Prima concluſio. Teneri confeſſorem. Trident.*

DICO primò, Per ſe loquendo, tenetur confeſſor ſatisfactionem imponere. Ita colligitur ex Conc. Trid. ſeſſ. 14. c. 8. & ex c. *Omnis vtriuſque*. Et ratio eſt primò, quia tenetur integrũ facere ſacramentum. Secundò, quia vt medicus, tenetur curare vulnera pœnitẽtis, & vt iudex, æquitatẽ ſeruare: vnde, cùm iudicet inter Deũ, & hominẽ, ſicut debet abſoluere hominem diſpoſitũ, ita curare debet, vt homo ſatiſfaciat Deo. Vnde colligitur, hanc obligationem ex genere ſuo grauem eſſe, cùm ad integritatem ſacramenti, & religionem Deo debitam pertineat.

2. *Secunda concluſio, non teneri imponere per modum præcepti.*

Dico ſecundò, Non tenetur ſemper confeſſor ad imponendam pœnitentiam per modum præcepti, ſed poteſt interdum applicare pœnitentiam, ſi pœnitens velit illam aſſumere, vel ſolùm conſilium, vt faciat. Hæc cõcluſio ſupponit in primis, confeſſorem poſſe ſatisfactionem præcipere, quod mihi certum eſt: quia Conciliũ Trident. ita interpretatur poteſtatem ligandi, vt latiùs dicam infrà ſect. 7. Et hinc fit ſæpe poſſe teneri ad imponendam hoc modo ſatisfactionem, ſi cauſa & pœnitentis cõditio hoc requirat: imò cenſeo hoc eſſe regulariter & frequentiùs ſeruandum propter rationes factas. Supponit deinde ſatisfactionem poſſe etiam imponi, ſeu applicari ſine obligatione ſub illa forma quaſi conditionata, *Si hoc feceris tibi ſeruiat in ſatisfactionem*, vt ſuprà cũ S. Thoma docuimus: quia hoc ſatis eſt, vt illa ſatisfactio eleuetur per virtutem clauium: ſicut indulgentiæ concedi etiam ſolent ſimili modo, quarum applicatio ad claues ſuo modo pertinet. Et hinc concluditur, poſſe interdum hoc modo imponi ſatisfactionem, vel totam, vel partem eius, prout confeſſor iudicauerit magis expedire pœnitenti: nam, cùm hæc ſatisfactio medicinalis ſit, accommodari debet diſpoſitioni pœnitentis, vt ſæpe etiam infra dicemus. Et hæc ſententia colligitur ex D. Tho. quodl. 3. art. 28. Palud. d. 20. q. 2. art. 2. Petro Soto lect. 2. de Satisfactione. Victor. in Summa, nu. 210. Ledeſm. quæſt. 11. art. 3. dub. 14. Et ita poteſt intelligi quod idem Ledeſm. 1. p. 4. q. 31. art. 2. opinatur, ſpontaneam pœnitentiã, pro peccatis confeſſis aſſumptam, poſſe eſſe partẽ ſacramenti, id enim ſolũ eſſe poteſt verum, ſi ſit aliquo modo applicata per confeſſorem: quia aliàs nullo modo fundaretur in virtute clauium, neque eſſet pars ſacramenti. *D. Thom. Palud. Petr. Soto. Victor. Ledeſm.*

3. Sed contrà obiici poteſt primò, quia quando ſacer- A dos non præcipit ſatisfactionem, non exercet actum iuriſdictionis: quia non ligat: ergo non poteſt illa ſatisfactio habere effectum ex virtute clauium, nec eſſe pars ſacramẽti: ergo confeſſor nõ ſatisfacit ſuo muneri imponendi illo modo pœnitentiam. Secundò, quia vel pœnitenti eſt ſatisfactio neceſſaria, vel non: ſi eſt neceſſaria, debet illam præcipere: ſi non eſt neceſſaria, nõ debet illam applicare, aut imponere vllo modo. Tertiò, quia alias, per illa verba, quæ poſt abſolutionẽ dicere ſolent confeſſores, *Quidquid boni egeris*, &c. omnia bona opera pœnitentiũ fierent ſatisfactoria ex opere operato, quod videtur abſurdũ. Sequela autem patet: quia omnia illa applicantur dicto modo, licèt non præcipiantur. Reſpondetur ad primum, negando B maiorem: quia nõ ſolùm eſt actus iuriſdictionis præceptum imponere, ſed etiam pœnitẽtiã deſignare applicãdo illam ad effectum ſacramenti: nam indulgentiarum conceſſio actus iuriſdictionis eſt, licet præceptum non includat. Vnde imponendo illo modo pœnitentiam, ſacerdos etiã ligat, & ſoluit: ligat quidem, quatenus neceſſitatem huius pœnitẽtiæ imponit, non ſimpliciter, ſed ad hũc finẽ conſequendi ex opere operato remiſſionem pœnæ per hoc ſacramentum: ſoluit autem, quatenus facienti talẽ pœnitentiã commutat pœnam purgatorij in faciliorem pœnam, quàm per ſe & ſine virtute clauium neceſſaria eſſet. Ad ſecundum reſpondetur, fieri poſſe, vt talis pœnitẽtia in ratione medicinæ non ſit abſolutè neceſſaria, ſit verò vtilis, C expediat autẽ magis hic & nunc illo modo eã imponere, quã ſub præcepto, ob diſpoſitionẽ pœnitẽtis: & tunc, quanuis in ratione punitionis fortaſſe ſit debita, id tamẽ ſatis non eſt, vt ſemper ſit neceſſarium ſub præcepto eã imponere, ſi aliud expediat propter maius bonũ pœnitentis: aut quia illud debitũ nõ eſt adeò rigoroſum, præſertim quando eſt ex peccatis venialibus contractum. Denique fieri facile poteſt, vt aliqua pars pœnitentiæ ſub præcepto, alia ſine illo imponatur. An verò interdũ liceat omnino relinquere ſacramentũ hoc ſine hac parte, infra dicetur. Ad tertiũ ferè Auctores citati concedunt illationẽ. Et quod attinet ad poteſtatem, non dubito quin illã habeãt confeſſores: incertum autẽ eſt, an per illa generalia verba hoc intendant: quia ſolũ videntur eſſe quædam verba deprecatiua, quæ non indicant actum iudicialem, ſed D ſolam orationem ad impetrandũ auxilium, quo talia opera dignè fiant, ad talem effectum obtinendum. Sed de hoc dicam in fine ſectionis ſextæ.

4. *Concl. 3. Poſſe dari abſolutionem ſine ſatisfactione. Caiet. Nauarr.*

Dico tertiò, Interdum poteſt confeſſor abſoluere nulla impoſita ſatisfactione. Ita Caiet. tom. 1. Opuſc. q. 2. art. 2. Nauar. c. 26. nu. 20. Duplex autem eſt caſus, primò, quando pœnitens eſt impotens, vt ſi ſit propinquus morti, & præſertim ſi nihil percipere poſſit. Et ratio eſſe, quia, cùm hæc pars non ſit eſſentialis, nõ eſt omittendũ ſacramentũ propter incapacitatem pœnitentis. Secundò, quando cõfeſſor ex ipſa confeſſione, & ex materia, & ſignis eius intelligit, pœnitentem integre ſatisfeciſſe pro peccatis ſuis. Eſtque clara ratio, quia ſicut æquitas iudicij poſtulat, vt puniatur debitor; ita vt abſoluatur qui iam ſoluit: vnde nõ eſt de in- E tegritate iudicij, vt imponatur pœna, ſed tunc ſolùm, quando adhuc intelligitur durare reatus. Denique per contritionem ipſam, & per confeſſionem homo ſatiſfacit, vnde ſi interdum illa ſatisfactio æqualis ſit, non eſt alia neceſſaria. Quanuis contrarium ſenſerit Richard. d. 18. artic. 2. q. 2. ad 1. nam ſaltem per modum medicinæ vult etiam in hoc caſu imponẽdã eſſe ſatisfactionem: ſed multo faciliùs poteſt ceſſare hæc neceſſitas: quia fieri poteſt, vt peccata ſint leuia, & ſpeciali non indigeant curatione. Fateor tamen rarò poſſe conſtare ſacerdoti de ſufficienti ſatisfactione iam facta, & ideo conſultius eſſe, aliquam vel leuem ſatisfactionem *Richard.*

ctionem imponere, quod etiam in primo caſu fere A ſemper ſeruare poteſt, ſi pœnitens percipiat: nam ſaltem poteſt vel ſemel proferre nomen IESV, vel aliquem bonum motum elicere.

Quando debeat imponi ſatisfactio, ante vel poſt abſolutionem.

5. Gloſſ. SED quæret aliquis, an hæc ſatisfactio imponi debeat ante vel poſt abſolutionem. Gloſſ. enim verb. *audire*, in Clemētina, *Dudum*, de Sepulturis, dicit eſſe imponendam ante abſolutionem, ſolùm quia in illo textu hæc ordine numerātur, *Confeſſiones audiat, pœnitentias imponat, & abſoluat*. Sed hoc fundamentū leue eſt: nam in c. vlt. de Cenſibus, in 6. numerantur contrario ordine, propter quod Gloſſa ibi tenet contrarium. Veritas autem eſt, hoc eſſe arbitrarium: quia B dummodo moraliter coniungantur hæc, & veluti in eodem iudicio fiant, non refert ſi alterum antecedat, vel ſequatur. Ita Anton. 3. pa. tit. 17. c. 20. §. 1. Nauarr. de Pœnit. d. 6. c. 1. in princ. n. 35. Conſuetudo verò iam ferè obtinuit, vt pœnitentia priùs imponatur: quod licèt non cadat ſub obligationem, tamen conſultius videtur, vt materia, quoad fieri commodè poſſit, ſupponatur formæ, & vt pœnitens ſaltem voto & propoſito ſatisfaciat priùs quàm abſoluatur: ſic enim meliùs ratio iuſtitiæ ſeruatur. Quod etiam docet Sylu. verb. *Confeſſor*. 4 §. 1. & Angel. verb. *Confeſſio*. 5. n. 2. An verò pœnitentia iniuncta ante abſolutionem implenda ſit, vel ad hoc poſſit obligare confeſſor, dicemus inferiùs ſect. 7. C

Anton. Nauarr. Sylueſt. Angel.

SECTIO IIII.

An teneatur confeſſor condignam ſatisfactionem imponere, vel quam menſuram ſeruare debeat.

1. Prima cōcluſio. Poſſe confeſſorem imponere pœnitentiā ex arbitrio. Conc. Nic. Auguſt.

DICO primò, nulla eſt certa ſatisfactionis menſura lege Eccleſiaſtica taxata, quam confeſſor imponere teneatur, ſed arbitrio illi vtēdum eſt. Concluſio eſt certa, quæ colligi poteſt ex Concil. Nicen. c. 12. & ex c. *Menſuram*, de Pœnit. d. 1. & ex multis aliis, quæ referuntur 26. q. 7. & ex c. *Deus, qui*, de Pœnit. & remiſſ. & ex Auguſt. in Enchirid. c. 65. quibus locis D dicitur, hoc pendere ex arbitrio ſacerdotis. Et ratio clara eſt, quia hæc pœnitentia maximè ordinatur in bonum & curationem pœnitentis: diſpoſitio autem pœnitentis poteſt eſſe varia: vnde nec eadem quantitas, nec idem modus pœnitentiæ poteſt omnibus expedire, & ideo arbitrio iudicis relinqui debuit.

2. Obiectio. Sed cōtrà: nam olim erant canones pœnitentiales, in quibus ſingulis peccatis certū pœnitentiæ tempus, & modus taxabatur, & (vt quidam dicunt) ſeptennis pœnitentia pro ſingulis mortalibus præcipiebatur, de quibus aliquid attigit Auguſt. in Enchir. c. 67. & Concil. Carthag. IV. c. 74. dum ait, *Vt ſacerdos pœnitentiam imploranti, abſque perſonæ acceptione, pœnitentiæ leges iniungat*, & in capitibus ſequentibus alia ſimilia habentur, & multa videri poſſunt in Burchardo lib. 18. & E 19. Decreti, & apud Gratianū diſtinctionibus de Pœnit. & ſæpe aliàs. Reſpondetur primò, Illud, quod dicitur de ſeptenni pœnitentia pro ſingulis mortalibus, fabuloſum eſſe; nullibi enim extat tale decretum, imò nec illæ pœnitentiæ erant vniuerſales pro omnibus delictis, ſed pro quibuſdam grauioribus, & interdum erant breuiores, interdum diuturniores: relinquebantur etiam interdum arbitrio Epiſcopi, vt videre licet in Conc. Carth. III. c. 31. Denique in eis magis conſulebatur ædificationi Eccleſiæ, quàm neceſſitati pœnitentis.

Auguſt. Cōc. Carthag. 4. Soluit. Conc. Cart. 3.

Secundò, nō conſtat illas pertinuiſſe ad forum pœnitentiæ, ſed fortaſſe ſæpe ad externum forum Eccleſiaſticum. Et patet, quia interdum erat pœna depoſitionis vel priuationis Eccleſiaſticæ dignitatis, vel quid ſimile. Tertiò, etiamſi aliquæ pertinerent ad forum pœnitentiæ, ſemper dabatur locus arbitrio confeſſoris, vt conſtat ex decretis citatis: vnde illa ſolùm erat quaſi regula directiua, vt illam cōfeſſores ſequerentur, quantùm expedire cenſerent. Quartò, iam tota hæc conſuetudo antiquata eſt, & ad arbitrium ſacerdotis totum hoc negotium eſt reuocatum. De hac religi poſſunt Anton. 3. p. tit. 17. cap. 21. §. 1. Sylu. verb. *Cōfeſſor*. 4. in prin. & q. 2. Pet. Sot. lect. 2. de Satisfaction. Soto d. 19. q. 2. a. 5. Nauar. c. 26. n. 17. & Marianus Vict. dicto Opuſc. de antiquis pœnitentiis.

Anton. Sylueſt. Petr. Sot. Soto. Nauarr. Maria. Victoria.

Secunda concluſio.

DICO ſecundò, Hoc iudicium, & arbitrium confeſſoris, non eſt eius volūtati abſolutè relictum, 3.
ſed conſiderata grauitate peccatorum, & diſpoſitione pœnitentis, ſeruataque ratione iuſtitiæ, debet proportionatam ſatisfactionem imponere, prout ſecundùm humanam prudentiam potuerit, vt ſuprà explicatum eſt: & ita colligitur ex Concil. Trident. ſeſſ. 14. c. 8. vbi ſunt illa verba notanda, *Debent ergo ſacerdotes Domini, quantū ſpiritus, & prudentia ſuggeſſerit, pro qualitate criminum, & pœnitentium facultate, ſalutares ſatisfactiones iniungere, ne, ſi forte peccatis cōniueant, & indulgentiùs cum pœnitentibus agant, leuiſſima quædam opera pro grauiſſimis delictis iniungendo, alienorum peccatorum participes fiant.* Similia habentur in Conc. Mogunt. 11. c. 31. Et ratio eſt ſuprà tacta, quia ſacerdos eſt iudex: ergo debet æquitatem ſeruare. Et confirmatur, quia eſt veluti medius arbiter inter Deum, & peccatorem: ſi autem grauiſſimam pœnam imponeret pro leuiſſimo crimine, iniuriam faceret peccatori: ergo è contrario.

Trident. Conc. Mogun. 2.

Tertia concluſio.

NIHILOMINVS dico tertiò, Ex rationabili cauſa propter impotentiam vel fragilitatem pœnitentis poteſt confeſſor diſſimulare, & leuiorem ſatisfactionem imponere. Ita D. Thomas in Addit. q. 18. art. 4. Soto d. 20. qu. 2. art. 3. & alij cōmuniter. Et ratio eſt, quia in hoc ſacramento magis intenditur ſalus pœnitentis, & eius emendatio, quàm ſatisfactio pro pœna: ſi autem grauior ſatisfactio imponatur, quàm fragilitas, vel conditio pœnitentis patiatur, maiori periculo exponitur ſalus eius, quàm ſi aliquid de pœna remittatur. Et cōfirmatur, quia hoc etiam in maiorem gloriam Dei cedit, qui potiſſimùm vult curationem peccatoris, & aliàs cauſa Dei ſemper manet integra: quia ſi hic peccator plene non ſatisfecerit, in purgatorio ſoluet vſque ad nouiſſimum quadrantem. Propter quod rectè Chryſoſt. ſeu Auctor imperfecti in Matthæum, hom. 23. & habetur in c. *Alligant*, 26. q. 7. dicit, confeſſores ſemper debere in mitiorem partem inclinare & condeſcendere pœnitentibus: quia in hoc minus periculi eſt, quàm ſi grauioribus pœnitentiis homines deterreant, vel in deſperationem inducant, & Nazianzenus orat. 26. circa finem, *Hanc (inquit) rationem tene, vt partim illum corrigas, idq́; leniter, & humanè, non vt hoſtis, neque vt durus, & rigidus medicus.* & infrà, *Habes medicinæ regulam, Chriſti diſcipulus es, mitis, & benignus, qui noſtras infirmitates portauit.* Quocirca illud præcipuè debet attendere confeſſor, vt ſatisfactionem imponat, accommodatam curationi, & præſeruationi 4.

D. Thom. Sot. Chryſoſt. Nazianz.

præſeruationi à peccatis, in quo oportet, vt integritatem & ſeueritatem habeat: quòd in hac parte ſufficienter peccatori prouideat, quanuis in caſtigatione remiſſiùs agat, nunquam grauiter errabit propter rationes factas: & quia in hoc difficillimum eſt æquitatem attingere. Aduertit autem Nauar.ca.26.numer. 19. & 20. quando confeſſor leuiorem multò pœnitentiam imponit propter fragilitatem pœnitentis, quàm peccata eius mereantur, debere illum admonere, illam non eſſe ſufficientem pœnam, ſed propter eius indiſpoſitionem cum illo benigniùs agi, ne fortè ex leuitate pœnæ occaſionem ſumat peccandi, & vt fortaſſe moueatur ad alias voluntarias ſatisfactiones aſſumendas. An verò debeat confeſſor ſemper in hoc condeſcendere arbitrio pœnitentis, dicam commodiùs in ſect.7.

Nauarr.

SECTIO V.

Vtrùm condigna hæc ſatisfactio conſiſtat in indiuiſibili, vel habeat aliquam latitudinem.

1. Dvpliciter hoc intelligi poteſt vno modo in ordine ad iudicium confeſſoris, & hoc modo vix poteſt in quæſtionem venire: quia certum eſt, non poſſe confeſſori conſtare hanc ſatisfactionem eſſe condignam cum tãta æqualitate, vt nulla poſſit maior vel minor iuſtè imponi: hoc enim excedit ſcientiam humanam, & ideo certum eſt, intra aliquã latitudinem poſſe confeſſorem, paulò maiorem vel minorem ſatisfactionem imponere, ſeruata æquitate, ſicut etiam in humana iuſtitia pretia rerum nõ conſiſtunt in indiuiſibili, ſed habẽt latitudinem rigoroſi, mitiſſimi, & medij pretij, & in omnib. ſeruatur iuſtitiæ æqualitas.

2. Secundo ergo modo intelligi poteſt quæſtio in ordine ad effectũ, id eſt, an illa ſatisfactio, quæ in re ſufficiens eſt ad tollendam totam pœnam, conſiſtat in indiuiſibili, an verò in ordine ad effectum habeat eandem latitudinem, quam habet in iudicio confeſſoris, ita vt omnis pœna, quam confeſſor iuſtè, & prudenter imponit, ſiue ſit maior, vel minor, ſiue rigoroſa, ſiue mitis, totam pœnam remittat. Multi enim Theologi hoc poſterius opinantur, vt Scotus d.18.quæſt.1. & ibi Gabr.art.1.notab.5. & art 2.concluſ.5. Maior.d.20.q.1.in princ. Soto q.2 artic.3. Medin. tract. 2. qu. 47. de effectu pœnitentiæ iniunctæ. Fundamentum eorum eſt, quia hoc iudicium pœnæ commiſſum eſt homini: ergò debet iudicare modo humano, & iuxta humanam æſtimationem. Confirmatur ex differentia inter ſatisfactionem ex opere operantis, & ex opere operato: in illa enim homo non eſt iudex, ſed reus luens pœnas, & ideo ibi datur certa ſatisfactio in indiuiſibili conſiſtens; ſoli Deo cognita; at verò in poſteriori ſatisfactione homo eſt iudex arbiter, & taxat pœnam condignam, & ideo licèt paulo maiorem vel minorem taxet, erit æqualis eo modo, quo iudicium humanum, & iuſtitia requirit: alioqui nunquam poſſet confeſſor iuſtum arbitrium ferre in hoc iudicio.

Aliquorum opinio. Scot. Gabr. Maior. Soto. Medin.

Satisfactionem hanc conſiſtere in indiuiſibili. Vera reſolutio.

3. Nihilominvs probabilius cenſeo, hanc ſatisfactionem æqualẽ reatui in re ipſa eſſe certam: & in indiuiſibili conſiſtentem, ita vt, ſi ad illam non attingat pœnitentia impoſita, licèt parum deficiat, non tollat omnẽ pœnam: ſi autem excedat, licèt

A parum, aliquid etiam ſatisfactionis ſuperſit. Ita tenet Petr.Sot.lect.1.de Satisfactione, & dicit eſſe communem ſententiam antiquorum, ſed illi, vt verum fatear, non multùm rem explicant, ſed abſolutè dicunt requiri condignam ſatisfactionem, vt videre eſt in D.Tho.d.18.q.1.art.vlt. quæſtiunc.vlt. Alenſ.4. p.qu. 80.memb.3.art.1.ad argumenta. Palud.d.20.q.2. Durand.q.1. Probatur autem dicta ſententia; quia in diuino iudicio omnia ſunt definita in pondere & menſura: neq; in illo eſt latitudo rigoroſi, vel medij pretij: hoc autem iudicium diuinum eſt, quanuis per hominẽ exerceatur: nam homo tenetur iuxta diuinam legem & iuſtitiam iudicare. Nec refert quòd nõ poſſit indiuiſibiliter cognoſcere, quæ pœna vel ſatisfactio à Deo taxata ſit: quia ſatis eſt, vt humano modo
B iudicet: res autem ipſa habebit effectum, prout in re fuerit conformis legi diuinæ, & menſuræ à Deo poſitæ. Præſertim, quia regulariter loquendo, nec paulo magis vel minùs attingit homo in ſuo iudicio illam menſuram: quia pendet ex multis, quæ homini ignota ſunt, ſcilicet ex grauitate pœnæ, quæ ex peccato relinquitur; ex modo, quo ex opere operantis vel operato applicatur ſatisfactio; ex diſpoſitione pœnitentis, & ex aliis ſimilibus, quæ vix poſſunt in vnum coniungi, & ponderari; ita vt humanum iudicium parum diſcrepet à medio: non eſt ergo hæc commutatio ita poſita in arbitrio confeſſoris, vt ſi à iuſta menſura vel modicum aberret, æquè valeat ſatisfactio, eo quòd bona fide poſita ſit. Hæc autem menſura ex Chriſti inſtitutione petenda eſt, ſupponit enim in opere proportionem aliquam, addit verò certam
C aliquam legem, qua decreuit, vt per tale opus tanta ſatisfactio Chriſti applicaretur, idque infallibiliter, & mathematicè (vt ſic dicam) ſeruatur.

Petr.Sot. D Thom. Alenſ. Ruard. Duran.

Et confirmatur primò: nam etiam abſolutio & effectus eius pendet ex diſpoſitione pœnitẽtis, & humano iudicio fertur, & nihilominus illa diſpoſitio in re conſiſtit in indiuiſibili, ſaltem, vt talis ſufficiat, & non minor, & quantumcunque confeſſor prudenter exiſtimet eſſe ſufficientem diſpoſitionẽ, ſi in re non adſit, quanuis parum diſtet, nihil efficiet, in quo nullus dubitat: ergo ſimiliter, &c. Confirmatur ſecundò, quia in omni alio effectu ſacramẽtorum ſemper obſeruatur, vt ſit maior vel minor iuxta diſpoſitionem ſuſcipientis, & quoad hoc in indiuiſibili conſiſtit: er-
D go idem erit in præſenti: ſed qui maiorem ſuſcipit ſatisfactionem, hoc ipſo meliùs diſponitur ad hunc effectum ex opere operato, cæteris paribus: ergo pro rata, ſeu proportione, maiorem fructum cõſequetur. Nec ratio diuinæ iuſtitiæ pati videtur, vt, cæteris paribus, non plus ſatisfaciat qui plus operatur, etiamſi in exceſſu parua ſit inæqualitas, eadem enim ſeruanda eſt in fructu: quia iuſtitia diuina æquiſſima eſt. 4.

Hanc menſuram eſſe ex inſtitutione Chriſti.

Ad fundamentum contrariæ ſententiæ reſpondetur, duo debere ſacerdotem obſeruare in ſatisfactione imponẽda. Vnum eſt, iuſta vindicta, & commutatio pœnæ: & quoad hoc fateor non poſſe tam exactè æqualitatẽ rei ad rem obſeruare: quia non habet ſufficientem notitiam extremorum, vt poſſit ea inter ſe
E comparare, & compenſare, ſed ſecundùm generales quaſdam rationes, pro grauioribus delictis debet grauiores ſatisfactiones imponere. Aliud, quod debet attendere, eſt emendatio & præſeruatio in futurũ & in hoc poteſt maiorem ſeruare proportionẽ: quanuis enim difficile ſit quãtitatem medicinæ ita præfinire, vt neque deficiat, neq; excedat: tamen in hoc aliqua maior notitia extremorũ habetur, & ita faciliùs poteſt, & cum maiori proportione ſeruari proportio. Aliquãdo verò neceſſe eſt, vt ſatisfactio, propter aliorum exemplum, vel ad tollendum ſcandalum fiat, prout olim fiebat frequentiùs in Eccleſia, & tunc 5.

Deſtruitur fundamẽtum contrariæ ſententiæ.

non tam grauitas culpæ coram Deo, quàm genus,& modus peccati reſpectu aliorum conſiderandus eſt. Et propter aliquem ex his reſpectibus poſterioribus contingere poteſt, vt iuſtè imponatur maior pœna, quàm fortè ad ſatisfaciendum coram Deo eſſet neceſſaria.

SECTIO VI.

Quæ opera ſint in ſatisfactionem imponenda.

1. *Primum dubium. An debeat imponi opus bonum.*

IN hac ſectione tractari poſſunt ferè omnia quæ ſuprà de ſatisfactione ex opere operantis tractáta ſunt:ſuppoſitis tamen iis quæ ibi diximus, breuiſsimis dubiis res tota expediri poteſt. Primò ergo quæri poteſt, an opus iniungendum oporteat eſſe moraliter bonum. Reſpondetur, ex ſuo genere debere eſſe bonum, & habere cæteras conditiones ipſius operis, quæ ad ſatisfactionem ex opere operantis requiruntur:quia hæc ſatisfactio ſacramentalis habet pro materia opus de ſe ſatisfactorium ex opere operantis, quod per virtutem clauium eleuatur:an verò oporteat ab ipſo operante bene fieri, vt impleat obligationem ſibi impoſitam,dicam ſect. 8.

2. *Secũdum dubium. An debeat opus eſſe externum. Alenſ. Almain.*

Secundò quæri poteſt, an oporteat hoc opus eſſe externum,vel ſufficiat internũ.Alenſ.enim 4 p.q.84. memb.2.art.1.& Almain.d.15.q.1.omnino requirũt actum externum,vel quia futurus eſt pars ſacramenti,& ideo oportet,vt ſit ſenſibilis,vel quia imponitur per modum humani præcepti,quod non ſolet cadere in actum internum.Dico tamẽ,actum externum eſſe magis accõmodatum propter rationes factas,& quia ſolet eſſe magis pœnalis. Nihilominus verò imponi poſſe internum actum, vt ſi pœnitens ita ægrotet, vt nihil poſſit externè facere,iniungi ei poteſt,vt actum internum habeat.Item,ſi confeſſor iudicet,valde expedire ad bonum pœnitẽtis, vt aliquoties vel aliquibus diebus proponat peccatum vitare,poterit hoc illi iniungere. Item,vt ille actus ſit pars ſacramenti,ſatis eſt vt ſit per accidens ſenſibilis, ſicut contritio:fit autem per accidens ſenſibilis, quãdo exteriùs imponitur,& acceptatur.Deinde,cùm hoc ſacramentũ ad internum bonum animæ pertineat,& internam ſalutem eius intendat,non mirum eſt confeſſorem, ſicut poteſt abſoluere ab internis peccatis,ita poſſe ligare ad internum actum, ſi animæ ita expediat. Denique etiam ipſa contritio eleuatur per virtutem clauium: cur ergo non poterunt eleuari alij actus ſatisfactorij?

3. *Tertium dubium. An poſſit imponi pœnitentia publica.*

Tertiò quæri poteſt, an poſſit imponi pœnitentia publica:vocatur autem hoc loco publica pœnitentia non omnis illa, quæ coram aliis fit:nam ſi ita fiat, vt perſona maneat occulta, vel cauſa: quia eſt res,quæ ſponte fieri ſolet:vel certè, ſi talis eſt pœnitentia, vt ſoleat pro leuibus peccatis imponi, de his nõ eſt dubium quin imponi poſſint.Dicitur ergo publica pœnitentia,quæ ita fit coram aliis, vt ex illa colligi poſſit, confeſſorem propter graue crimen illam impoſuiſſe.Et eſt ratio dubij,quia videtur eſſe contra ſigillũ,propter quod Nauar. in c. *Sacerdos*,de Pœnit. d.6. nu.86.& in Summ c.8.n.10 negat tales pœnitentias poſſe imponi, & iura,quæ de illis loquuntur, intelligenda exiſtimat in foro exteriori. *Nauarr.* Sed eſt certè difficilis interpretatio:nũc c.1.de Pœnit.& remiſſ.& clariùs Concil. Trid. ſeſſ. 24. c. 8.de Reform. apertè videntur loqui in hoc foro. *Trident. Communis opinio.* Vnde cõmunis opinio eſt, propter peccata occulta nõ debere imponi pœnitentias publicas, quia ſunt improportionatæ, & contra bonam famam pœnitẽtis:pro peccatis verò publicis imponendas eſſe:quia ita expedit ad Eccleſiæ ſatisfa-

A ctionem,& exemplum.Ita D. Thom. diſt. 14 quæſt. prima,art.5.quæſtiunc.1.ad 1.& d. 17. quæſt. 3.art.4. quæſtiunc 4. ad 4.Alenſ.4.part.q. 14. membr.6. art. 1.aliàs quæſt.64.memb.1.Palud.d.14 qu 6. Argent. art.3. Dur. qu.4. Soto d.19.q.2.art.5 Anton. 3.p.tit. 14.ca.17.§.6. Med.tract. 2. quæſt. 44. *D.Thom. Alenſ. Palud. Argent. Durand. Soto. Anton. Medin.* Ad difficultatem verò de ſigillo reſpondet Durandus ibi, non reuelari peccatum,quia eſt publicum. Sed contrà:quia reuelatur confeſſio eius,quod non licet,vt ſuprà dixi. Meliùs D.Thom.negat eſſe reuelationem,quia fit ex conſenſu ipſius pœnitẽtis.Vrgebis,quia hic conſenſus eſt veluti coactus, & inuoluntarius.Propter hoc dico,ſi pœnitẽs habeat rationabilem cauſam ad non acceptandam huiuſmodi pœnitentiam, & illa non ſit neceſſaria ad tollẽdum aliquod ſcandalum, non B eſſe obligandum, ſed tunc tantùm,quando ad tollendum ſcandalum, vel ad ſatisfaciendum Eccleſiæ in crimine publico, & notorio iudicatur neceſſarium,vel valde expediens abſque graui incommodo pœnitentis, qui in eo caſu non poteſt dici cogi, ſed rationaliter induci ad id quod facere debet. Reliqua de hoc puncto dicta ſunt in ſuperioribus.

4. *Quartum dubium. An debeat eſſe vnum ex illis tribus, ieiunio, oratione,& eleemoſyna.*

Quartò quæri poteſt,an opus ſatisfactorium oporteat eſſe aliquod ex illis tribus, ieiunio, oratione, & eleemoſyna. Reſpondetur, non oportet,ſi hæc in rigore ſumantur, eſſe aliquod ex illis, quanuis ad illa reduci debeant aliquo modo. Videantur dicta diſputatione præcedenti, & accommodentur hic.

5. *Quintum dubium. An eſſe opus ſupererogationis.*

Quintò, an oporteat hoc opus eſſe ſupererogationis,vel poſſit eſſe ex aliàs præceptis videantur ſuprà C dicta in ſimili. Quibus ſuppoſitis reſpondetur, regulariter imponi opera ſupererogationis, vt maior ſit ſatisfactio, & vt detur pœnitẽtibus occaſio plura bene operandi. Nihilominus non eſt dubium, quin opera etiam præcepta poſſint imponi: quia,cùm illa ſint ſatisfactoria, poſſunt per claues eleuari, & in idem opus poteſt cadere duplex obligatio, & ſæpè hoc facere expedit, ſaltem ex parte propter hominum fragilitatem. De quo bene Nauarr. in capit. 1. de Pœnitentia,dub.6.cap.40.& ſequentib. vbi etiam ſignificat, idémque alij Auctores ſentiunt, quando confeſſor nihil explicat, ſemper intelligendum eſſe imponere opus aliàs non præceptum: quia regulariter hæc eſt intentio confeſſoria: ab hac autem regula excipit eleemoſynam Victoria in Summ. numero 205. *Nauarr. Victoria. Scot.* D Soto verò diſtinct. 19. quæſtione ſecunda, articulo primo, in fine, diſtinguit: quia, ſi obligatio faciendi eleemoſynam ſuperuenit poſt confeſſionem, ſufficiet illa eleemoſyna ad implendam pœnitentiam,non verò ſi anteceſſit. Sed hæc non ſunt neceſſaria ratione fundata: quid enim plus habet eleemoſyna,quàm ieiunium; vel quid refert quòd obligatio antecedat, vel ſequatur? Totum ergo pendet ex intentione confeſſoris, quæ tamen ex circunſtantiis; & ex materia interpretanda eſt: nam, ſi rationabiliter creditur noluiſſe adeò grauare pœnitentem, meritò poteſt credi, quòd hæc fuerit intentio eius: quia ſemper credendum eſt prudenter & rationabiliter operari,conſultius tamen eſſet,quando materia talis E eſt, vt coniuncta aliis præceptis poſſit graue onus imponere, explicitè interrogare confeſſorem, intentionem eius.

Angel. Adrian. Medin.

Addunt etiam Doctores, ſi quis recitet roſarium, aut horas eo tempore, quo ex præcepto audit ſacrum,ſatisfacere.Ita Angel. verb.*Feriæ*, §.46. Adrianus q.1.de Satisfactione.Medin. tract.2 quæſt.48.Et ratio eſt, quia reuera facit opus impoſitum, ad quod aliàs non tenebatur, & quod incompoſsibile non eſt cum auditione Miſſæ.

6. *Sextum dubium.*

Sextò quæri poteſt, an oporteat hoc opus eſſe aliquod particulare,vel per clauſulam generalem,*quid*

An debeat eſſe opus particulare. *D.Thom.* *Palud.* *Petr.Sot.* *Nauarr.*

quid boni feceris, & mali ſuſtinueris, eleuentur opera ad ſatisfactionem ex opere operato. Quam quæſtionem ponit S.Thom. quodlib 3.art.28. & reſpondet, hoc poſterius affirmando; quem ſequuti ſunt Palud. ſupra, & Petr.Soto.lect 2.de Satisfactione, & Nauar. in Sum.c.26.nu.24.& de Pœnitent. d.6.c.1. in princ. num.36.quibus in re pia & fauorabili ego non contradicam:& quia,ſi peccatum in communi poteſt eſſe materia huius ſacramenti, cur non etiam ſatisfactio in communi? Ne autem poſſint inferri aliqua abſurda, exiſtimo intelligendum hoc eſſe quoad ſatisfactionem pro peccatis in illa confeſſione confeſſis:quia de illis tantùm fertur iudicium, & ita poſtquam illa plenè fuerint remiſſa, ille effectus ceſſabit.

7. Vltimò quæri poteſt;an poſſit etiam imponi opus per aliud implendum, ſed de hoc dicam infrà in ſectione nona.

SECTIO VII.

Vtrùm pœnitens teneatur ſatisfactionem ſibi impoſitam acceptare, & acceptatam implere.

1. *Prima ſententia non teneri.*

NVNC dicendum ſupereſt de his quæ pœnitens exhibere tenetur. In qua re prima ſententia eſt, pœnitentem non teneri ad acceptandam pœnitentiam, ſi tamen illam acceptet, teneri illam implere.Ita Scotus d.18.q.1.art.1.ibi Gabr.q.1.art.3. dub.1.& d.16.art.3.dub.5.Medin.tract.2.q.45. Sylu. verb.*Confeſsio*. qu.15.(licèt q.6. videatur contrarium ſentire) Armil.verb.*Confeſsio*,§.29.Nauarr.c.26.n.20. idem ſentiunt Hoſt.& Panorm.in cap. *Significauit*,de Pœn.& remiſſ. Fundamentum eſt, quia peccator in hac vita non tenetur ſatisfacere pro pœna temporali, ſed poteſt in purgatorium remittere: ergo quoad hoc non tenetur ſe ſubdere clauibus. Confirmatur primò, quia aliàs teneretur acceptare condignam pœnam, etiamſi eſſet grauiſſima. Confirmatur ſecundò ex communi omnium conſuetudine, nullus enim confeſſor negat abſolutionem pœnitenti,eo ſolùm,quòd nolit pœnitentiam acceptare. Secunda ſententia eſt Caiet.tom. 1.Opuſc. tract.6. q.2. ad 2. vbi non ſolùm negat teneri ad acceptandum, ſed etiam,ſi acceptet,teneri ad implendum; & videtur ſanè magis conſequenter loqui:quia illa acceptatio non eſt votũ, nec promiſſio, ſed tantùm ſimplex propoſitum:ſi ergo præceptum cõfeſſoris per ſe non inducit obligationem,nec acceptatio illam inducet.

Scot. *Gabr.* *Medin.* *Syluest.* *Armil.* *Nauarr.* *Hoſt.* *Panorm.* *Secunda ſententia.* *Caiet.*

Concluſio prima.

2. *Poſſe confeſſorem obligare pœnitẽtem, vt acceptet & impleat.*

DICO tamen primò,confeſſorem obligare poſſe pœnitentem, vt ſatisfactionem impoſitã acceptet,& impleat.Hæc cõcluſio videtur mihi hoc tempore tam certa, vt ſine temeritate negari non poſſit: nam ferè apertè definiuit illam Tridentinum,adeò vt Victoria exiſtimauerit eam eſſe de fide.Docuit illam Magiſter.d.16.& 18.& ibi D.Tho.qu.1.artic.3.quæſtiunc.3.Richard. art.2.q.5. Palud.d.20. q.2. in fin.& ibi Maior.qu.5.& d.17.qu.2. & ibi Durand.q.2.& 3. Alenſis 4.p.q.24.memb. 4 art.5.aliàs q.64.memb.2. art.3 & memb.3.art.1. Antoninus 3.p.tit. 18.c. 19.§. 19.Ruard.art.3.pag.273.Victor in Summ.n.240. Soto d.20 q.2.art 2.Petrus Sot. lect.2 de Satisfactione, Cano Relect.de Pœnit p.5.in fine,Ledeſ.2.p.4.q 20. art.3. Et colligitur ex Leone Papa epiſt.89. aliàs 91. habetur in c. *Multiplex*,de Pœnit.d.1.& ex Concil. Salegunſtadienſi c.18.in 3.tom.Conciliorum,*Multi*, inquit,*tanta falluntur ſtultitia, vt capitali crimine culpati, pœnitentiam à ſuis ſacerdotibus acceptare nolint.* Fauet etiam cap. *Omnis vtriuſque*, vbi eodem modo præcipitur fidelibus,vt confiteantur,& pœnitentiam impleant:item Concilium Florent.dum inquit,hanc ſatisfactionem eſſe imponendam ſecundùm arbitrium ſacerdotis:clariùs Trident.seſſ.14 cap.8.vbi dicitur, eſſe in ſacerdotibus poteſtatem ligandi, non tantùm ad infirmitatis medicamentum,ſed etiam ad peccati commiſſi vindictam, & hoc ſenſu definit canone 15. datam eſſe ſacerdotibus poteſtatem, non ſolùm abſoluendi ſed etiam ligandi.

Conc.Trid. *Victor.* *Magiſt.* *D.Thom.* *Richard.* *Palud.* *Maior.* *Duran.* *Alenſ.* *Anton.* *Ruard.* *Victor.* *Soto.* *Petr.Sot.* *Cano.* *Ledeſm.* *Leo Pap.* *Conc.Salegunſt.* *Conc.Flor.* *Trident.*

Et ratione probatur, primò ex ſuprà dictis: quia confeſſor tenetur ſatisfactionem imponere:ergo alter tenetur acceptare. Patet conſequentia:tum quia, cùm vterq; occurrat ad ſacramentum,vterq; tenetur integritatem eius ſeruare:tum etiam quia aliàs valdè inefficax eſſet poteſtas ſacerdotis vindicatiua. Confirmatur: quia vnuſquiſque tenetur parere iudici rectè iudicanti:ſed impoſitio pœnitentiæ eſt pars iuſtitiæ: ergo.Et hæc ratio ſoluit fundamenta contraria ſententiæ: nam licèt in lege naturæ non eſſet præceptum ſatisfaciendi, tamen in lege gratiæ,quatenus hominibus commiſſum eſt integrum iudicium de peccatis, per eos imponi poteſt hæc ſatisfaciendi obligatio: ſicut etiam imponi poteſt pœnitentia per modum medicinæ.Vnde obiter colligitur,hanc concluſionem non tantùm procedere in annua confeſſione,ſed etiam in quacunq; alia, quæ voluntariè fit, præſertim ſi ſit de materia neceſſaria:quia eadem eſt ratio de integritate iudicij,& ſacramenti.& quia per illam confeſſionem extinguitur obligatio confitendi ampliùs illud peccatum,& ideo eodem modo poteſt pro illo ſatisfactio imponi. 3.

Probatur ratione.

Concluſio ſecunda.

SECVNDO dicendum eſt; Hæc obligatio ex genere ſuo eſt grauis,& ſub reatu peccati mortalis, tamen in indiuiduo ſæpe poteſt eſſe tantùm ſub veniali. Probatur prima pars:quia materia de ſe grauis eſt,& ad religionem,ſeu iuſtitiam diuinam pertinens:ergo.Vnde colligitur, ſi confeſſio ſit de materia mortali, & neceſſaria, & pœnitentia impoſita etiam ſit grauis,tunc eſſe peccatum mortale, ſi voluntariè, & ſine cauſa rationabili omittatur. Dices, Quid ſi pœnitẽs nolit acceptare, neq; abſolutionem recipere,ſed alium adire confeſſorem? Reſpondetur, facilè poſſe hoc à graui culpa excuſari, præſertim ſi pœnitenti liberum ſit huic vel alteri ſacerdoti confiteri. Nihilominus, ſi reuera confeſſor nullam moralem vim inferat,ſed conuenientem ſatisfactionem imponat,non eſt abſolutè liberum, nec licitum pœnitenti ſacramentum inchoatum relinquere, & effugere ſacerdotis iuſtum iudicium, cui iam ſemel ſe ſubdidit: confeſſores tamen in hoc non debent eſſe nimis difficiles, ſed accõmodari oportet fragilitati pœnitentis,& leuiores illis pœnitentias imponere, ſi grauiores illis acceptare nolint; præſertim quando non eſt aperta eorum malitia, & medicinæ neceſſitas in futurum non vrget, & ita fiet, vt moraliter vix poſſit fieri magna diſſenſio inter confeſſorem, & pœnitentem,ſi vterque licitè & iuſtè ſuo munere fungatur. 4.

Quæ ſit illa obligatio. *Obiectio.* *Soluitur.*

Secunda pars cõcluſionis communis eſt,tenet Soto d.20.q.2 art.2.Palud.d.17. q.7. concluſ.4. Nauarr.in Summ.c.21.nu.3.conſtátque ex generali regula peccatorum,quæ ex leuitate materiæ venialia fiunt. Erit autem leuis materia. Primò,ſi cõfeſſio ſit de ſolis venialibus. Secundò,ſi ſit de mortalibus iam confeſſis, vt Soto etiam,& alij notarunt: quia, licèt integritas ſacramenti nõ ſeruetur, tamen eſt in re valde extrinſeca, 5.

Probatur ſecunda pars concluſionis. *Soto* *Palud.* *Nauarr.*

ſeca, & ſecundaria. Tertiò, ſi omittat partem pœnitentiæ in confeſſione mortalium, quando pars illa non eſt grauis. Quartò, ſi contingat in confeſsione mortalium leuem pœnitentiam imponi, etiamſi tota illa omittatur, non erit peccatum mortale: quia, licèt cauſa ſit grauis, tamen materia præcepti non eſt ſufficiens ad tantam obligationem. Et, ſi illa eſſet materia partialis, omiſſio eius non eſſet mortalis: ergo nec etiamſi ſit totalis: quia vt diximus, ſola hæc mutilatio ſacramenti nō ſufficit ad peccatum mortale. Quintò, addit Medina ſuprà, omiſſionem fore venialem, ſi cōfeſſor noluit ſub maiori obligatione ligare, etiamſi materia, ſeu pœnitentia impoſita, grauis fuerit: ad quod neceſſarium erit, vt ſacerdos ſuam intētionem pœnitenti declaret. Aliis autem videtur, nō eſſe hoc in poteſtate ſacerdotis, qui in hoc ſe habent ſicut legiſlator, qui poteſt præceptū ferre, aut nō ferre; ſi autem ferat, non eſt in poteſtate eius magis vel minùs obligare, ſed id neceſſariò ſequitur ex materię grauitate. Veruntamen, licèt præcipiens non poſſit excedere grauitatem materiæ in imponenda obligatione: quia hoc ſuperat poteſtatem, & non pendet ex ſola voluntate; tamen ſatis probabile videtur, poſſe obligationem moderari infra materiæ grauitatem: quia in hoc non ſe habet tanquam agens naturale, vt neceſſariò agat ſecundùm vltimū potentiæ ſuæ. Probabilis ergo videtur hæc opinio Medinæ, præſertim cū dixerimus poſſe ſacerdotem pœnitentiam imponere ſine vlla obligatione: cur ergo nō poterit eam imponere cum minori, ſeu leui obligatione, cùm hoc pendeat ex voluntate eius, infra limites ſuæ poteſtatis?

6. *Quādo obligetur pœnitēs.* Sed quæres, quando obligetur pœnitens ad hanc ſatisfactionem. Reſpondetur, ſi confeſſor deſignat tempus, intra illud implenda eſt, vt conſtat: quòd ſi fortè intra illud non impleatur, nō ſtatim ceſſat obligatio, vt contingit in præceptis Eccleſiaſticis, quæ ſi præcipiunt ieiunium, vel Miſſam tali die, illo tranſacto, ceſſat: quia intentio talis legis eſt omnino definire tale tempus: at verò intētio confeſſoris eſt ſatisfactio pro peccatis: circunſtantia verò temporis ſolùm eſt, ne nimia ſit dilatio. Quocirca non eſt intentio ſacerdotis, vt ſtatim obligatio ceſſet, ſi fortè aliqua ex cauſa differatur. Vnde etiam fit, vt huiuſmodi dilatio facilè poſſit à mortali culpa excuſari: quia nō eſt contra ſubſtantiam præcepti: vnde ſi rationabilis cauſa intercedat, interdū etiam poterit honeſtari. At verò, ſi confeſſor non deſignet tēpus, obligat, per ſe loquendo, ad implendam pœnitētiam quàm primùm commodè fieri poſſit: quia & integritas ſacramenti, & ratio medicinæ, & iuſta ſententia, quæ ſecum affert adiunctam executionem, ac denique rationabilis intentio confeſſoris hoc requirit: ſicut ergo votū, quod tēpus non determinat, de ſe obligat, ſtatim; ita etiam hæc ſatisfactio. Sed hæc omnia moraliter intelligenda ſunt, non enim ſtatim eſt indicandum peccatum mortale in quacunque dilatione, ſed quando iudicio prudentis confeſſoris eſſet nimia. Quid verò agendum ſit, ſi pœnitens oblitus eſt pœnitētiæ impoſitæ, & an ob eam cauſam teneatur confeſſionem iterare, dictum eſt ſuprà inter diſputandum de integritate.

Pœnitens an poſſit obligari antequam abſoluatur.

7. TANDEM poteſt ex his definiri dubium ſuprà huc remiſſum, An poſſit ſacerdos obligare pœnitentem ad implēdam pœnitentiam priùs quàm illum abſoluat. Dico enim, ſi ſermo ſit de ſatisfactione tantùm, vt eſt vindicta, nō poſſe ſacerdotem hoc facere, per ſe loquendo: quia nullum ad hoc habet ius; nec habet per ſe cauſam differendi abſolutionem, ſi pœnitens acceptat pœnitentiam, & nulla eſt ratio

A exiſtimandi non impleturum illam. Et ideo dixi, *per ſe loquendo*: nam per accidens ob tale periculum, ſi verum ſit, poterit ſacerdos iuſtè id facere. Sicut etiam poteſt, & interdum debet, non abſoluere, donec impleat pœnitentiam in præcedenti confeſſione impoſitam, & iniquè ac ſæpiùs omiſſam: quāquam in hoc prudentia confeſſoris neceſſaria eſt. At verò, ſi propter curationem & medicinam iudicet confeſſor id expedire, poterit facere, & pœnitens tenebitur obedire: quia tunc potiùs agitur de condigna diſpoſitione ad remiſſionem peccatorum, quàm de ſatisfactione pro temporali pœna. Vnde illud præceptum à confeſſore poſitum, nō tam eſt noua impoſitio, quàm declaratio alicuius obligationis, quam pœnitens de ſe habet, vt poſſit de illius diſpoſitione, & propoſito
B vitandi peccata mortaliter conſtare: & ad ſummum videtur ſacerdos tunc modum, ſeu medium determinare: in quo, ſi ſint plura & ſufficientia, poteſt ſe voluntati pœnitentis accommodare, vt medicinam eligat: quia hoc ſatis eſt ad illius curationem, ad quam ſolam ſacerdos ius habet, & poteſtatem in eo actu, vt declaratum eſt. Ad fundamenta primę opinionis iam ferè reſponſum eſt. Nam, licèt ſtando in ſolo iure naturę, & extra hoc ſacramentum peccator poſſit temporalem ſatisfactionem in purgatorium reſeruare: tamen ſuppoſita ſubiectione ad claues, in hoc iudicio tenetur ſatisfactionem impoſitam acceptare, tum propter integritatem ſacramenti, & iudicij: tum maximè, quia in iudicio recto & bene inſtituto, arbitrium pœnæ, vbi illud locum habet, non eſt commiſſum reo, ſed iudici, apud quem eſt poteſtas vindicatiua, & coactiua, quæ coactio in præſenti iudicio, eo
C quòd ſit voluntarium, propriè non habet locum: fit autem prout poteſt ligando per præcepti neceſſitatem. Ad primam confirmationem tum reſpondetur, confeſſorem poſſe quidem obligare ad ſatisfactionem condignam, ita tamen vt ſimul ſit medicinalis, atque adeò tolerabilis, & accommodata humanæ fragilitati. Alia difficultatem non habent.

SECTIO VIII.

Vtrùm neceſſe ſit pœnitentiam implere in ſtatu gratiæ.

D HOc dubium intelligi poteſt de neceſſitate ad integritatem ſacramēti, vel ad effectum eius. Dico primò, ſatisfactio exhibita in ſtatu peccati mortalis, ſufficit ad integritatem ſacramenti, & ad implendam obligationem à confeſſore impoſitā. Eſt communis, & ratio eſt, quia confeſſor tantùm præcipit opus, & non modum eius. Confirmatur: quia in aliis pręceptis vel ſacramētis ſatis eſt ſubſtantia operis, etiamſi extra charitatem fiant; neque eſt hîc noua fingenda obligatio ſine neceſſitate. Neque hæc concluſio pēdet ex quæſtione de effectu: quia effectus eſt finis, non materia huius pręcepti. Ex hac concluſione infertur, etiamſi ipſum opus ſatisfactorium malè fiat,
E ita vt ex aliqua circunſtantia peccatum ſit, poſſe ſufficere, propter eandem rationem, vt ſi imponatur ieiunium, & pœnitens vel in quantitate excedat, vel in fine deficiat, ſi tamē formam ieiunij ſeruet, implebit præceptum ſibi impoſitum, propter rationes factas. 1. *Prima aſſertio, ſufficere in ſtatu peccati mortalis.*

Circa alteram partem de effectu, duplex eſt quæſtio. Prior eſt, an pœnitentia facta in peccato mortali, ſtatim habeat aliquem effectum ex opere operato. Altera, an ſaltē habeat illum recedente fictione. Circa priorem aliqui dicunt habere effectum ſtatim. Ita Marſil. in 4. q. 11. art. 3. Medin. Cod. de Cōfeſſione, q. de Pœnitentia iniuncta extra grat. implet. Scotus, & 2. *Marſil. Medin. Scot.*

omnes

omnes qui de ſatisfactione ex opere operantis ita opinantur, à fortiori hoc dicent. Fundamentum eſt, quia confeſſor mutat pœnam purgatorij in tale opus pœnale, & non præcipit, vt fiat in gratia: ergo per ipſum opus exhibitum ſatisfit. Confirmatur, quia ſacramentum dat effectum non ponenti obicem: ſed huic effectui remiſſionis pœnæ non ponitur obex propter ſolum ſtatum peccati mortalis: ergo.

Secunda aſſertio, Satisfactionem in mortali non conferre effectum operanti.

3. NIHILOMINVS dico ſecũdò, Satisfactio impleta in peccato mortali non confert effectum operanti, durante illo ſtatu. Ita dicunt cæteri Theologi, quos ſtatim referam; & probari poteſt ex omnibus, quibus diſput. præced. oſtendi, pœnam non remitti homini exiſtenti in peccato mortali. Vnde fundamentum huius concluſionis eſſe debet, huiuſmodi ſtatũ eſſe obicem huic effectui contrarium. Quod poteſt inductione, tam in aliis operibus, quàm in aliis ſacramentis, Baptiſmo, Euchariſtia, & ſimilibus: nam, ſi homo in peccato mortali illa ſuſcipiat, non conſequetur remiſſionem alicuius pœnæ temporalis, etiamſi reatum aliquem ex peccatis priùs remiſſis habeat. Ratio verò reddi poteſt, quia, cum remiſſio pœnæ temporalis ſit effectus ſupernaturalis aliquo modo præparans hominem, ſeu remouens impedimentum gloriæ, non eſt cur conferatur, niſi ei, qui eſt proportionatus ad gloriam, & amicus Dei. Confirmatur, quia ſacramentum non confert ſpecialem effectum ſine generali, neque ſecundarium ſine primario, vt in aliis videre eſt: ergo idem dicendum eſt de hac parte. Præſertim, cùm ſuprà dixerimus, hanc partem etiam conferre augmentum gratiæ. Ex quibus facilè ſoluitur argumentum contrariæ ſententiæ, quia confeſſor non ita commutat pœnam purgatorij, vt ex vi operis impoſiti remittatur, ſed vt per illud applicetur virtus paſſionis Chriſti, quæ tamen non applicatur niſi ſubiecto diſpoſito, & non ponenti obicem.

4. *Quorundam opinio. Adrian. Soto. Ledeſm.* Circa vltimum verò punctum quidam negarunt, hanc ſatisfactionem habere effectum, recedente fictione. Ita Adrianus q. 2. de Satisfactione in ſolutionibus argumentorum, Soto diſt. 19. q. 1. artic. 5. Ledeſma ſecunda parte, qu. 13. art. 3. dub. 4. Alij verò non generaliter hoc negant, ſed de illis operibus, quæ nullum relinquunt effectum in operante: nam ſi relinquant, ratione talis effectus dicunt recedente fictione, poſſe remittere pœnam, vt ieiunia propter debilitatem, quam relinquunt. Ita Palud. diſt. 15. qu. 1. artic. 3. D. Antoninus, tertia parte, titul. 14. capit. 20. §. ſecundò, Syluester verb. *Satisfactio*, quæſt. 3. *Palud. Anton. Syluest.* Quæ tamen diſtinctio eſt impertinens, & ſine vllo fundamento. Prior verò ſententia eſt probabilis: quia, cùm ſatisfactio pro pœna temporali iterari poſſit, cúmque aliis modis poſſit illius pœnæ remiſſio obtineri, nulla videtur eſſe ſufficiens ratio ad dicendum, ſatisfactionem illam aliquid operari ablato obice peccati.

Tertia aſſertio, hanc ſatisfactionem habere effectum recedente fictione.

5. NIHILOMINVS dico tertiò. Licèt res ſit incerta, probabilius videtur, hanc ſatisfactionem habere effectum, recedente fictione. Ita Caietan. Tom. primo Opuſcul. tract. ſexto, quæſtione vltim.

A Petrus Soto lectio. vltim. de Satisfactione, Victor. in Summ. numero 201. Nauarr. de Pœnitent. diſtinct. 6. cap. 1. in princip. num. 48. *Caiet. Petr. Sot. Victor. Nauarr.* Probatur: quia ſacramentum Pœnitentiæ, ſi contingat eſſe informe, habet effectum, recedente fictione, credibile autem eſt partem imitari naturam totius. Et confirmatur, quia ſicut non tenetur quis iterare confeſſionem informem, ita nec ſatisfactionem extra ſtatum gratiæ exhibitam: ergo, &c. Fateor rationes non eſſe adeò efficaces, quia hæc ſatisfactio ſacramentalis non eſt medium neceſſarium ad ſatisfactionem pœnæ, ſicut confeſſio eſt neceſſaria ad remiſſionem culpæ; & ideo neque eſt tam neceſſarium, vt redeat hic effectus. Propter quod dixi, rem hanc eſſe incertam, coniecturæ tamen ſunt valde probabiles, & ſufficientes. B Conſiderandum eſt enim, opus illud ſatisfactorium, licèt, vt eſt opus operantis, ſit mortuum, & ideo nunquam habeat effectum; tamen vt eſt opus ſacramentale, & applicatio meritorum, ſeu ſatisfactionis Chriſti, ſemper eſſe opus ex ſe viuum, quodammodo tamen mortificatum ratione ſubiecti, vt non poſſit in eo habere effectum ſecundùm præſentem diſpoſitionem. Sicut autem opera mortificata reuiuiſcunt, & operantur recedente fictione, ità opus illud incipit habere ſuum effectum, ablata fictione. Ad hunc autem effectum non eſt neceſſaria aliqua actio phyſica, ſed tantum moralis condonatio, quæ fit à Deo intuitu prioris applicationis ſacramentalis ſatisfactionis, & ideo impertinens eſt, quòd illa ſatisfactio aliquem phyſicum, ſeu naturalem C effectum relinquat in operante, vt habeat effectum, recedente fictione.

6. *Object. Soluitur.* Dices, Ergo non ſolùm ſatisfactio impleta in ſtatu peccati, ſed etiam impleta per opus peccaminoſum habebit effectum, recedente fictione. Reſpondetur primò negando ſequelam: quia, vt illud opus ſit ſatisfactorium, etiam ex opere operato, oportet vt non ſit malum: quia aliàs non habet congruitatem, vt ſit quaſi inſtrumentum morale ad hunc effectum. Secundò, & magis conſequenter reſpondetur, concedendo ſequelam: quia Baptiſmus, etiamſi ex parte ſuſcipientis fuerit actus peccaminoſus, poſtea recedente fictione, remittit totam pœnam ſimul cum culpa, & confeſſio ipſa, vel ſuſceptio alterius ſacramenti, & etiamſi fiat peccando venialiter, confert D gratiam. Denique, illa actio quoad ſubſtantiam eſt bona, & eſt punitio delicti, &, vt ſic, eſt inſtrumentum, quo applicatur Chriſti ſatisfactio.

7. *Quomodo peccet pœnitens implens pœnitentiam in mortali.* Sed quæres, an peccet mortaliter is qui implet pœnam iniunctam in peccato mortali. Quòd enim peccet venialiter, videtur clarum ex dictis: quia recipit partem ſacramenti indignè, & ponit obicem effectui ſacramenti. Vnde, ſi verum eſt, quod ſuprà cum S. Tho. dixi, hanc partem dare gratiæ augmentum ex opere operato, videtur planè ſequi etiam mortaliter peccare, ſicut ſuſcipiendo matrimonium, vel aliud ſimile ſacramentum, quia ponit obicem gratiæ ſanctificanti. Et reuera ſi ſpeculatiuè argumentum conſideretur, eſt ratio facta valde efficax, & probabilis: tamen quia hic effectus eſt valdè incer-E tus, & probabiliter etiam negari poteſt, ideo practicè & moraliter non cenſeo eſſe imponendum tantum onus ſine maiori certitudine: & ita exiſtimo, practicè loquendo, hoc non eſſe peccatum mortale.

* * *

SECTIO

SECTIO IX.

An hæc ſatisfactio ſit omnino perſonalis, an verò poſsit per alium impleri.

1\. *Poſſe per aliū impleri ſatisfactionem. D.Tho. Palud. Syluest. Alenſ.*

COMMVNIS ſententia Theologorum eſt, poſſe pœnitentem implere per alium ſatisfactionem ſibi impoſitam, præſertim ſi ille ſit impotens, vel alius ſit ſanctior, & dignior. Ita D. Tho. diſt. 20. q. 1. art. 2. quæſtiunc. 3. Palud. q. 3. art. 1. Syluest. verb. *Satisfactio*, q. 3. Aleſ. 4. part. q. 85. memb. 4. Sed notãdum eſt, duplicem poſſe eſſe quæſtionem: prima eſt, an ſine voluntate confeſſoris poſſit pœnitens ſatisfactionem per alium implere: altera eſt, an ex illius voluntate hoc poſſit fieri. In priori, certũ eſt, non poſſe pœnitẽtem ſatisfactionem per alium implere: quia hæc obligatio oritur ex præcepto: ergo ſi confeſſor præcipit, vt ipſe, verbi gratia, ieiunet, non implebit præceptum, etiãſi alius ipſius nomine ieiunet. Vnde infertur, quandocunq; confeſſor nihil explicat, ſed abſolutè iniungit pœnitenti, vt hoc vel illud fiat, imponere obligationem perſonalem per ipſum, & non per alium implendam: quia hæc eſt rationabilis intentio confeſſoris, & hoc ſonant verba eius. Hæc etiam ſatisfactio, cùm ſimul ſit medicina, quoad hanc partem, non poteſt per aliũ exerceri. Ac denique, hoc magis eſt conſentaneum naturę ſacramenti. Et in hac concluſione conueniunt ferè omnes Theologi in 4. diſt. 20. D. Bonauent. artic. 1. quæſt. prima, & ſecunda, Durandus quæſt. ſecunda. Argentin. quæſt. 1. art. 2. Richard. artic. 1. quæſt. 3. Gabr. diſtinct. 16. quæſt. 2. artic. 3. dub. vlt. Alenſis 4. part. quæſt. 24. memb. 4. artic. 4. Medina Cod. de Confeſſione, quæſt. de Pœnitentia tempore quo celebratur impleta, Caietan. in Summa, verb. *Satisfactio*, capit. 2. Antonin. 3. part. tit. 14. cap. 20. §. 1. Altiſiod. lib. 4. Summæ tractat. ſexto, quæ. 2. cap. 3. Angelus verb. *Satisfactio*, num. 3. Armilla § 6. Soto diſt. 19. quæſt. 2. art. 4. Ledeſma quæſt. 14. art. 4. Corduba lib. 5. de Indulgentiis, quæſt. 5. ad 8. circa finem quæſtionis, nec puto Auctores initio citatos contrarium in hac parte ſentire.

Bonauent. Durand. Argent. Richard. Gabr. Alenſ. Medina. Caiet. D. Ant. Altiſiod. Angel. Armil. Soto. Ledeſm. Cordub.

2\. Circa alteram partem quæſtionis dicendum eſt, ſi confeſſor iudicauerit expedire, poſſe imponere pœnitentiam per alium implendam, & tunc ſatisfieri præcepto eius, ſi tali modo fiat: loquor autem de actu virtutis, qui fit per alium, vt per cauſam principalem, vt eſt ieiunium, oratio, diſciplina: nam de illo, qui fit per alium tanquam per miniſtrum, vt eſt, verbi gratia, eleemoſyna, nulla erat quæſtio. Et in hoc ſenſu docent hanc concluſionem Doctores citati, & citandi. Ratio verò eſt, quia hoc præceptum pendet ex voluntate confeſſoris, & ideo illi ſatisfit, ſi iuxta eandem voluntatem impleatur. Non debet autem confeſſor ſine iuſta & neceſſaria cauſa hunc modum ſatisfactionis imponere: quia nec eſt adeò in Eccleſia vſitatus, nec ad finem huius ſacramenti adeò expediens: quia talis ſatisfactio nec deſeruire poteſt per modum medicinæ, neque ipſa ratio ſatisfactionis ſatis certa eſt, vt iam dicam.

Sufficiátne ſatisfactio per alium impleta ad ſatisfaciendum ex opere operato pro illo, pro quo fit.

3\. QVÆRES, an hæc ſatisfactio per alium facta ſufficiat non tãtùm ad implendum præceptum confeſſoris, ſed etiam ad ſatisfaciendum ex opere A operato pro illo, pro quo fit. Ledeſma ſupra negat: tum quia ille actus non eſt pars ſacramẽti: nam partes ſacramenti ſunt actus ipſiuſmet pœnitentis: tum etiam quia non procedit ex virtute clauium, neque confeſſor poteſt obligare aliquem ad talem actum. Contrarium verò ſentiunt apertè D. Tho. Bonauent. Durandus, Soto ſuprà, Gabriel diſtinct. 16. quæſt. 2. art. 3. dub. vltim. Alenſis 4. part. qu. 83. membr. primo, articulo ſecundo. Et conſequenter loquendo, hoc videtur probabilius. Ratio autem reddi poteſt, primò, quia vnus poteſt alteri applicare ſatisfactionem ſuam, non ſolùm quæ reſpondet actui ex opere operantis, ſed etiam ex opere operato. Sed hæc ratio non placet: quia fundamentum, quod aſſumit, non eſt ſemper verum: nam, licèt in ſacrificio Miſ- B ſæ, quòd propriè conſiſtit in actione, & pro alio offerri poteſt, id verum habeat, tamen in ſatisfactione, quæ eſt proprius effectus alicuius ſacramenti, vt Baptiſmi, verbi gratia, non exiſtimo poſſe alteri communicari, niſi ſolùm ei qui ſacramentum ſuſcipit: & idem eſt de remiſsione pœnæ, quæ ex priuilegio per modum operis operati conceditur alicui operi, vt eſt martyrium: quia huiuſmodi fructus conceditur ſolùm ſuſcipienti tale ſacramentum, vel patienti talem pœnam, & ideo non eſt poſitum in eius voluntate, vt aliis illum communicet. Secundò, ſupponit illa ratio hanc pœnitentiam per alium factam habere effectum ex opere operato, & hoc eſt quod inquirimus.

D. Thom. Bonau. Duran. Soto. Gabr. Alenſ.

Ratio ergo eſſe poteſt, quia, quando pœnitentia imponitur per alium implenda, ſemper intelligitur facienda ex motione, & petitione ipſius pœnitentis, C & ſic eſt aliquo modo illius: ergo, vt ſic, etiam poteſt eſſe aliquo modo pars ſacramenti ab illo ſuſcepti: ergo etiam poteſt habere effectum ex opere operato circa illum. Nec enim neceſſe eſt vt pœnitens per ſeipſum exerceat omnes actus, qui ſunt partes huius ſacramenti. Et eadem ratione poteſt confeſſor eleuare per virtutem clauium actum alterius, vt habeat effectum ex opere operato, non ex ſola intentione proximi operantis, ſed ex applicatione, & eleuatione ipſius miniſtri, vt rectè docuit Medin. tract. 2. q. 84. Et ad hoc ſatis eſt, vt applicatio, ſeu impoſitio ſacerdotis fiat in ordine ad ſacramentum perficiendum, & vindicandum hoc modo delictum, etiamſi propriam obligationem non imponat alteri, vt pro altero ſatisfaciat; quanquam etiam poſſit hæc obli- D gatio imponi, veluti ex pacto, vel conſenſu alterius volentis in ſe aſſumere debitum, ſeu onus ſatisfaciendi pro alio. 4.

Medin.

SECTIO X.

Quis poſsit ſatisfactionem impoſitam tollere, vel mutare.

DISTINGVERE oportet interpretationem, ſeu declarationem, propria mutatione, ſiue ablatione pœnæ: interpretatio enim non eſt actus poteſtatis, ſed prudentiæ, vel doctrinæ. Et duobus modis habet lo- E cum in præſenti. Primò, ſi quis rationabiliter iudicet clauem à principio erraſſe, & ſatisfactionem iniuſtam impoſuiſſe, & ideo declaret pœnitentem nõ teneri ad illam implendam. Secundò, ſi à principio fuit iuſtè impoſita, poſtea verò pœnitens factus eſt impotens, vel ſuborta eſt ſufficiens cauſa, quæ illum excuſet: tunc enim etiam habet locum interpretatio, & quando cauſa, ſeu impotentia reuera eſt ſufficiens ad excuſandum, non tenetur pœnitẽs commutationem poſtulare: quia nulla eſt ratio talis obligationis, vt in 1.

aliis

aliis præceptis, & votis patet:nam,quia obligatio cadit in talem actum, vel materiam, & ille actus iam non eſt moraliter poſſibilis, vel conueniens, ceſſat obligatio.

2. Propriè ergo quæſtio verſatur, quando reuera durat obligatio ſatisfactionis impoſitæ,à quo poſſit auferri altero è tribus modis, ſcilicet, vel omnino tollendo; vel diſpenſando,vel cõmutando in æqualem: & de quatuor perſonis poteſt eſſe quæſtio, primò, de eodem confeſſore;ſecundò,de æquali;tertiò,de ſuperiori;quartò,de inferiori.

3. De eodem confeſſore tribus modis intelligi poteſt mutare pœnitẽtiam iniunctam. Primò,ex vi eiuſdem confeſſionis, & quaſi eandem cauſam agens, & iudicans. Secundò, iterando iudicium, & confeſſionem eiuſdem peccati. Tertiò,omnino extra confeſſionem. Hic tertius modus eſt ſemper illicitus,& impoſſibilis, vt ex dicendis à fortiori patebit. Secundus eſt verus,vt Soto recte docuit:quia hoc ſacramentum,& iudicium circa idem peccatum iterabile eſt,vt ex ſtatim dicendis conſtabit:nam,quoad hoc eadem eſt ratio de eodem confeſſore, & de æquali. Tertio item modo poteſt idem ſacerdos ſine iteratione confeſſionis mitigare pœnitentiam,vel commutare,ſi pœnitẽs ad ipſum recurrat intra tempus adeò breue,vt moraliter poſſit idem iudicium exiſtimari. Ita Soto d. 20. quæſt.2. art.3. cuius ſententia propterea mihi probatur,quia hæc res moraliter penſanda eſt,& iuxta prudens & humanum iudicium, & quia ſæpe ita poteſt expedire ad bonum animarum, ad quod hoc iudiciũ ordinatur;& præſertim locum habet, quando confeſſor cauſam memoria retinet,& rationabilis cauſa ſubeſt mutandi iudicium.

Soto.

4. *An æqualis ſacerdos poſſit mutare pœnitentiam impoſitam.* *Soto.* *Victor.*

Secundò,de ſacerdote æquali Soto abſolutè docet non poſſe vnum confeſſorem mutare pœnitentiam ab alio impoſitam;idem Victor in Summ.numer.323. quia par in parem non habet imperium, nec iudex eiuſdem poteſtatis poteſt mutare ſententiã ab æquali datam;& in hoc ſenſu interpretantur cap. *Placuit*,de Pœnit.diſt.6.quem textum latè ſuprà,diſputatione de miniſtro, interpretati ſumus. Sed hæc ſententia non poteſt generaliter,& indifferenter,ac omnibus modis intelligi, quòd ſi Soto in eo ſenſu loquitur,reuera nõ loquitur conſequenter,nam eadem eſt ratio de ęquali cõfeſſore, & de eodem quando iudicium ſeu cõfeſſio iteratur. Vnde cõtraria opinio cõmunis eſt,quã tenet Syluester.verb.*Confeſſio*,1.quæſt.27.Angel.verb. *Confeſſio*.6. num.4. Nauar cap. 26. num. 22. Roſel verb. *Confeſſio ſacramẽtalis*,numer.11. & Victor.numer.211. Ledeſm.quæſtion.20.artic.4. Medina tit.2.quæſt.45. Imò addit Nauar. Conſ. 26.de Pœnitent.& remiſſio. cum aliis etiam extra confeſſionem poſſe commutare ſacerdotem æqualem pœnitentiam ab alio impoſtam;quod tamen falſum eſſe cenſeo, vt infrà oſtendam:nam,ſi hoc non licet ſuperiori, multo minùs licebit æquali.Ex tribus ergo modis ſuprà poſitis,ſcilicet,in eadem confeſſione,vel omnino extra cõfeſſionẽ,vel audiẽdo aliã confeſſionẽ eorumdẽ peccatorũ. Prius hic locum non habet,quia,vt ſupponimus,non agimus de ſacerdote, qui confeſſionem audiuit, & pœnitentiam impoſuit,ſed de alio.Secundus eſt falſus & illicitus.vt dixi:ſupereſt ergo tertius,qui eſt verus.

Vera & communis opinio. *Syluest.* *Angel.* *Nauar.* *Roſella.* *Victor.* *Ledeſm.* *Medina.*

5. *Poſſe æqualem confeſſorem mutare pœnitentiam.*

Dicendum ergo eſt, poſſe æqualem ſacerdotẽ,audita confeſſione eorundem peccatorum, pœnitentiã abaliquo alio impoſitam mutare. Et ratio eſt, quia licèt prior ſacerdos ſententiam tulerit, nihilominus pœnitens eandem cauſam in iudicium afferre,& nouã ſententiam poſtulare poteſt:ergo etiam confeſſor poterit ſuo arbitratu pœnitentiam imponere,iuxta præſentem ſtatum pœnitentis, ac ſi priùs non eſſet cauſa iudicata: ergo poterit etiam mutare priorem pœni-

A tentiam in poſteriorem.Probatur hæc vltima conſequentia, quia non eſt cogendus pœnitens duplicem ſatisfactionem condignam pro eodem peccato implere:nam ſicut non iudicat Deus bis in idipſum,ita neque vult duplicem ſatisfactionem imponere.Confirmatur, quia hæc poteſtas,& iuriſdictio clauium nõ eſt data propter confeſſores,ſed propter pœnitentes, & licèt ſint æqualis poteſtatis, nihilominus illis conceditur,vt poſſit vnus ferre ſententiam in eadem cauſa,quæ ab alio iudicata eſt: ergo,ſi expediat ob bonũ pœnitentis, non eſt huic poteſtati contrarium, ſed potiùs valde conſentaneum, vt poſſit vnus commutare pœnitentiam ab alio impoſitam. Denique, quòd miniſtri huius ſacramenti ſint veluti materialiter diuerſi,per accidens eſt; hæc autem poteſtas ſemB per eſt eadem; vnde, ſicut ad perfectam poteſtatem eiuſdem ſacerdotis, & ad perfectum huius ſacramenti vſum, maiúſque remedium animarum pertinet, vt vnus & idem ſacerdos poſſit iterata confeſſione mutare medicinam,ita in diuerſis ſacerdotibus æqualem poteſtatem habentibus idem exiſtimandum eſt.

Vnde infero, non ſolùm poſſe confeſſorem huiuſmodi mutare vnam pœnitentiam in aliam æqualem, ſed etiam in mitiorem,ſi ita prudenter iudicauerit ad bonum animæ pœnitentis expedire.Imò etiã interdũ poterit omnino tollere,& vel leuiſſimam, vel nullam imponere, vt ſi pœnitens accedat multo meliùs diſpoſitus,magiſque contritus,& aliis viis ſatisfeciſſe intelligitur, ſi fortè indulgentiam aliquam lucratus eſt, & propter curationem non intelligatur indigere tali C medicina. Denique quandocunque omnibus penſatis ſeruata iuſtitiæ æquitate prudenter iudicauerit, id ſatis eſſe ad dignè abſoluendum pœnitentem, id poterit facere, & pœnitens tutò ſe illius ſententiæ conformare. 6.

Poſſe confeſſorem mutare pœnitentiam in mitiorem.

Dices, per hoc fieri iniuriam priori confeſſori: quia ille iuſtè tulit ſententiam, & præceptum iuſtum: ergo non poteſt iuſtè reuocari ab alio æquali. Item, iam cauſa fuit priori commiſſa,& pœnitẽs ab illo obtinuit remiſſionem culpæ: ergo illi debet omnino parere in executione pœnæ. Reſpondetur, nullam hîc interuenire iniuriam ſacerdotis, tum quia iudicium hoc ad bonum rei ordinatur,non in aliquam vtilitatẽ iudicis:tum maximè,quia hoc iudicium tale eſt,vt ſuper eandem cauſam ſit iterabile in fauorem pœniten-D tis,idque non per modum appellationis, ſed per modũ noui iudicij æqualis præcedenti,& ideo nec poſterior iudex facit iniuriam priori, nec è conuerſo, imò illa temporis anteceſſio accidẽtaria eſt,neque hîc acquiritur ſpecialis iuriſdictio quaſi per anticipationẽ, ſeu præoccupationem iudicij: quia reus à principio habet hunc fauorem,vt ſæpius poſſit iudicari, ſi velit, & æqualiter à ſingulis,ſi æquales habeant iuriſdictiones. Vnde poſterior non reuocat propriè ſententiam prioris, ſed ſuam profert, & pœnitenti liberum eſt, quam voluerit pœnam eligere.

7. *Obiect.* *Deciditur.*

Tertiò, ex dictis facile eſt colligere quid dicendum ſit de ſuperiore. Quidam enim etiam ſuperiori hanc negant poteſtatem, quia in hoc foro nullus videtur E eſſe ſuperior, ſed omnes eſſe æquales: quia omnes vtuntur poteſtate à Chriſto accepta, & vt miniſtri eius abſoluunt. Et ideo abſolutè à quocunque data, eſt definitiua,& vltima,& à nullo poteſt mutari. Nihilominus contraria ſententia eſt vera,& communis: ſed,vt explicetur,notandum eſt in ſuperiore duplicẽ eſſe poſſe poteſtatem, vna eſt ad miniſtrandum hoc ſacramentum, altera eſt poteſtas ad remittendas pœnas peccatorum per indulgentias, quæ poteſtas non eſt ſemper coniuncta cũ prima,ſed aliquando.Quando ergo ſuperior non habet poteſtatem concedendi

8. *An ſuperior poſſit mutare pœnitentiam*

indulgentias, ſolùm poteſt mutare pœnitentiam ab inferiori confeſſore impoſitam audita confeſſione, & ſeruata æquilitate huius iudicij, vt docent Soto d. 20. quæſtione 2. artic. 3. in fine, Sylueſt. verb. *Confeſſio*, 1. q. 27. Roſella quæſt. 2. quamuis Victoria, Ledeſma, & Nauarrus ſuprà dicant, etiam extra confeſſionem poſſe ſuperiorem, pœnitentiam iniunctam auferre, vel mutare, quod mihi non probatur, quia eadem eſt poteſtas ligandi, ac ſoluendi in hoc foro: ſicut ergo ſuperior non poteſt ligare, ſeu imponere pœnitentiam ſacramentalem extra confeſſionem, ita non poteſt ab illa ſoluere, ſeu illam mutare: quia vterque eſt actus clauium, & ad huius ſacramenti miniſterium pertinet. Item vterq; eſt actus ordinis, & iuriſdictionis, & iudicij, qui actus non poteſt exerceri cauſa inaudita. Denique, vt fiat commutatio, neceſſe eſt, vt pœnitentia ſacramentalis auferatur, & alia loco illius imponatur: ſed non poteſt ſacramentalis imponi pœnitentia extra hoc ſacramentum: ergo nec commutatio poteſt extra illud fieri: ergo multo minùs abrogatio, ſeu totalis pœnitentiæ ablatio.

Soto, Sylueſt. Roſell.

9. Quòd autem in confeſſione, audita ſcilicet accuſatione eorundem peccatorum, poſſit ſuperior huiuſmodi mutationem facere, à fortiori conſtat ex dictis de confeſſore æquali. Neque contra hoc procedit ratio contrariæ ſententiæ, quia licèt demus ſuperiorem in hoc actu non eſſe ſuperiorem formaliter, ſed æqualem, nihilominus dicimus eum habere hanc poteſtatem, & maiori aliqua ratione concedẽdam eſſe ſuperiori: quia in poteſtate iuriſdictionis poteſt aliquo modo excedere, & ad eius munus maximè pertinet iudicare oues in hoc ſacramento, & ſalutares pœnitentias imponere: & ideo licèt ab inferiori hoc etiam fiat, nõ tamen poteſt impedire ſuperiorem, quin ipſe poſſit prouidere animabus ſubditorum in eodem foro, prout magis ipſe expedire cenſuerit. Neque eſt eadem ratio de abſolutione à peccatis, & de pœnitentia iniuncta; abſolutio enim ſtatim habet effectum, ſi clauis non errat: ſi autem errat, non ſolùm à ſuperiore, ſed à quocunque habente poteſtatem corrigi poteſt: at verò executio pœnitentiæ impoſitæ pendet in futurum; & ideo quamuis clauis non errauerit, ſed iuſtè fuerit impoſita, & habuerit effectum obligandi, nihilominus quoad executionem eſt locus mutationi, quia poteſt cauſa iuſta ſubeſſe, & intra iuſtitiæ latitudinem poteſt eſſe arbitrium.

10. *Quomodo per poteſtatem cõcedendi indulgentiam, poſſit pœnitentiam remittere.*

At verò ſi ſuperior habeat poteſtatem concedendi indulgentias, per illam poteſt remittere pœnitentiam impoſitam. Quod dupliciter fit. Primò, concedẽdo plenariam indulgentiam: nam per illam extinguitur obligatio aliarum ſatisfactionum. Secundò, quando expreſsè conceditur remiſſio huius vel illius partis pœnitentiarum iniunctarum. Ita ſanct. Thom. in 4. quæſtione prima, ar. 3. & 4. & ibi Albertus Magnus articul. 17. ad quintum. Bonauentura p. 2. artic. primo, quæſtione ſecunda. Richard. artic. tertio, quæſt. prima, Palud. quæſtione quarta, Durand. quæſtione quarta, Argentin. artic. quarto, Alenſis 4. part. quæſt. 83. mẽb. primo, articulo primo, Adrian. quæſtione de indulgentiis, Nauar. de Indulgentiis, not. 3. n. 43. & 44. Soto 4. diſtinct. 21. quæſtione prima, arti primo, Gabr. diſt. 45. quæſtione tertia: articulo ſecundo, concluſ. 2. Ledeſ. 2. part. quæſt. 27. ar. 2. Sylueſter verbo *Indulgentia*, quæſt. 9. Angelus verb. *Indulgentia*, §. 1. latè Cordub. lib. quinto de Indulgent. quæſt. 3. 9. & 10. Intelligendum eſt autem, per has indulgentias remitti pœnitentias impoſitas, vt ſatisfactiuæ ſunt, non vt medicinales: quia indulgentia non datur in deſtructionem, ſed in ædificationem animæ: tollere autem remedium ſeu medicinam curatiuam peccati, eſſet in magnum animarum detrimentum: non eſt ergo hæc intentio

D. Thom. Albertus. Magnus. Bonauent. Richard. Palud. Duran. Argen. Alenſ. Adrian. Nauarr. Sot. Gabr. Ledeſm. Sylueſt. Angel. Cordub.

A concedentis indulgentiam, neque ad hoc habet poteſtatem, ſed ſolùm ad remittendam vindictam. Cùm enim ſit veluti diſpenſator ſupremi Iudicis, & Domini, poteſt remittere pœnam debitam pro aliqua culpa, & conſequenter tollere obligationem ſatisfaciendi pro illa. De qua re latiùs in materia de indulgentiis. Ex dicta verò limitatione obiter intelligitur, his temporibus, conſiderato modo quo pœnitentiæ imponi ſolent, raro, vel nunquam licere omittere pœnitentias impoſitas propter indulgentias: quia reuerà imponuntur leuiſſimæ pœnitentiæ, & quæ vix ſufficiunt per modum medicinæ.

11. *Dubium enodatur.*

Vnde etiam expediri poteſt incidens dubium, ſi interdum aliquis bona fide exiſtimet ſe ſatisfeciſſe B pro peccatis commiſſis, ſufficienter per alia opera, vel pœnas, quas pro Chriſto ſuſtinuit, an hoc ipſo ceſſet illi obligatio implendi alias pœnitentias impoſitas, quas cum culpa, vel fortè ſine illa, antea implere non potuit. Reſpondetur, ſi ſola ratio ſatisfactionis conſideretur, & reuera ſupponatur omnino aliàs ſatisfeciſſe, & hoc ſibi ſatis conſtat, moraliter loquendo, ceſſare prædictam obligationem: quia nemo tenetur idem debitum bis ſoluere, & quia ceſſante intrinſeco, & adæquato fine legis, ceſſat eius obligatio. At verò conſiderata ratione medicinæ, moraliter loquendo, ſemper manet hæc obligatio, præſertim quia vix poteſt conſtare aliquem adæquatè ſatisfeciſſe pro ſuis peccatis.

12. *An inferior poſſit pœnitentiam in minorem mutare.*

C Vltimo loco dicendum eſt de inferiore ſacerdote, quatenus talis eſt, an poſſit pœnitentiã à ſuperiore cõfeſſore iniunctam commutare. Dico autem, *quatenus talis eſt*, quia, vt in ſuperioribus dixi, in confeſſionis & abſolutionis munere omnes ſacerdotes videntur æquales: quia proferunt vltimam & definitam ſententiam, vt ipſius Chriſti immediati miniſtri: quod eſt veriſſimum reſpectu eorum peccatorum, in quæ habent propriam iuriſdictionem, à quibus per ſe abſoluunt. Solùm ergo habet locum quæſtio in peccatis reſeruatis, in quibus inferiores ſacerdotes iuriſdictionem non habent: & ideo etiam in ordine ad munus confeſſionis, inferiores manent in ordine ad iudicium ferendum de talibus peccatis. De illis ergo dubitatur, an poſtquam ſuperior directè abſoluit de D illis peccatis, & pro eis ſatisfactionem impoſuit, poſſit aliquis ſacerdos inferior illam pœnitentiam commutare.

13. *Ratio dubitandi.*

Ratio autem dubitandi eſſe poteſt, quia illa peccata iam non manent reſeruata: ergo poteſt talis ſacerdos de illis abſoluere: ergo & pœnitentiam pro illis imponere: ergo & alteram pœnitentiam in hanc commutare. Probatur hæc vltima conſequentia (cætera enim clara ſunt) quia nemo tenetur duplicem ſatisfactionem pro eiſdem peccatis exhibere: ergo eo ipſo quòd alter ſacerdos pœnitentiam aliam pro talibus peccatis imponit, liberat hominem ab obligatione alterius pœnitentiæ implendæ, quæ eſt virtualis quædam commutatio. Confirmatur primò, quia in votis reſeruatis poſtquam ſuperior commutauit vo- E tum ſibi reſeruatum in aliam materiam, poteſt inferior, ſeu quilibet habens poteſtatem commutandi ordinaria vota, etiam illam materiam commutare: ergo ſimiliter in præſenti. Confirmatur ſecundò ex Gloſſa per textum ibi in cap. *Antecedens*, 50. diſtinct. & in capitul. *Tempora*, decimo ſexto, quæſtion. 97. dicente pœnitentias omnes eſſe arbitrarias, ideóque poſſe Epiſcopum minuere pœnam, quam induxit Papa. Idem habet in capit. *Latorem*, 33. quæſtione ſecunda, illúdque extendit ad clericum inferiorem, vt poſſit minuere pœnitentiam ab Epiſcopo impoſitam. Quas gloſſas ita intellexit, & ſequutus eſt Nauar. vnum tãtùm referens in Concil. 25. de pœnitent. & re

& remiſſion.& Conc.3.aliàs 6.de Voto.Et in eandem ſententiam videntur inclinare Medina & Ledeſma citatis locis.

14. Dubij reſolutio. Cardin. Angel. Tabien. Syluest. Armil. Turrecr. Nihilominus contrarium ſentiendum eſt, per ſe, & iure ordinario loquendo, quod tenuit Cardin. in Clement. vltim. de Pœnitent. & remiſſionibus & ſequitur Angelus verb. *Confeſſio*, 6.nu.quarto,Tabiena verb. *Confeſſio*,2.numer. 21.Syluest.referens Monach. & Rayner.verb.*Confeſſio*,1.q.27.& ſequitur Armil.n. 30.Idem habet Turrecrem.in dict. capit. *Tempora*, n. quarto.Ratio eſt,quia inferior per ſe non habet iuriſdictionem in illa peccata, præciſè ſpectata,quatenus talia ſunt, ſeu quatenus commiſſa ſunt:ergo non poteſt pœnitentiam mutare, quæ pro illis ſic ſpectatis impoſita fuerat.Antecedens conſtat,quia illa peccata ſic ſpectata,ſunt reſeruata,vt ſupponimus,& ideo dixi conſideranda eſſe præciſè vt commiſſa: quia ſi conſiderētur vt iam remiſſa per ſuperioris abſolutionem, ſic quidem iam non ſunt reſeruata,tamen, vt ſic, non iudicantur ſimpliciter,ſed ſecundùm quid:ſcilicet,ex ſuppoſitione prioris iudicij. Vnde probatur conſequentia: tum quia non poteſt pœnitentiam prò peccato iniungere, niſi qui poteſt de peccato abſoluere: agimus enim de pœnitentia ſacramentali,quæ ab eadem iuriſdictione & poteſtate ligandi ac ſoluendi manat,& coniuncta eſt abſolutioni,vt acceſſorium principali:tum etiam quia non poteſt ſacerdos pœnitentiam impoſitam mutare,niſi aliam imponendo pro peccatis: ſi autem peccata ſunt reſeruata,non poteſt pro illis pœnitentiam imponere, niſi ex ſuppoſitione prioris iudicij: debet ergo illa ſecunda impoſitio fieri abſque detrimento & iniuria prioris iudicij: illud ergo firmum & ſtabile manere debet; non ergo habet ibi locum talis commutatio.Confirmatur primò,quia pœnitentia illa à ſuperiore impoſita, includit quoddam præceptum à ſuperiore impoſitum,quatenus ſuperior eſt:ſed inferior non poteſt mutare præceptum ſuperioris per ſe loquendo, ac iure ordinario: ergo. Confirmatur ſecundò ex dictis capitulis, *Accedens, Tempora,& Latorem*.Vbi Pontifex ſpecialem conceſſit Epiſcopo facultatem ad minuendam pœnitentiam à ſe impoſitam ſub certis limitationibus & conditionibus:ergo ſignum eſt (quod etiam notauit Gloſſa in dict. c. *Latorem*)hoc non poſſe inferiorem facere iure ordinario:ſed ſolùm quatenus à ſuperiore intelligitur conceſſum.

15. Reſolutio data limitatur. Addunt verò Auctores citati limitationem, niſi neceſſitas, vel pia vtilitas aliud poſtulet: nam tunc piè præſumitur hanc eſſe intentionem ſuperioris:propter quam limitationem nos addimus illas duas particulas, *per ſe*, & *iure ordinario*. Vnde eſt notanda in primis differentia inter peccata reſeruata,& non reſeruata,quod in nō reſeruatis poteſt fieri commutatio per ſe & ex vi propriæ iuriſdictionis, & non tantùm ex virtuali commiſſione, aut interpretatiua voluntate prioris confeſſionis. Et licèt fortè requiratur aliqua rationabilis cauſa, vt id fiat ordinatè,& ne detur occaſio pœnitentibus facilè procurandi huiuſmodi commutationes: non oportet autem vt tanta ſit cauſa, quæ moralem neceſſitatem inducat, aut quæ obliget ad coiecturam faciendam de alterius confeſſoris voluntate. In caſibus autem reſeruatis oportet hanc neceſſitatem interuenire, & coniecturam moralem facere de ſuperioris voluntate: nam ſi fit commutatio,per poteſtatem ab illo delegatam fit,& aliter fieri non poteſt:& hoc probant rationes factæ.Et ideo eſt ſecundò conſiderandum, ad hanc commiſſionem interpretandam neceſſarium in primis eſſe,vt difficilis ſit recurſus ad ſuperiorem ſeu prælatum,qui pœnitentiam impoſuit: nam aliàs nec eſt vera neceſſitas, nec poteſt rationabiliter præſumi voluntas eius.Item, vt hæc præſumptio,præſertim in materia iuriſdictionis delegandæ ſufficiens ſit,oportet vt ſit, vel in iure, vel in conſuetudine fundata:non poteſt alio modo ita fundari:ergo. Explicatur:quia ob hāc cauſam in dictis iuribus hæc facultas ſpecialiter conceditur Epiſcopis, quia recurſus ad ſummum Pontificem ordinariè difficilis eſt:ergo ſatis eſt quòd per ſimilitudinem rationis extendatur ad caſus neceſſarios, in quibus non patet aditus ad ſuperiorem,nec alia conſuetudo allegari aut præſumi poteſt, nec eſſet rationabilis: quia hæc eſt veluti quædam epicheia, quæ hanc conditionem in primis requirit.Quando ergo recurſus difficilis eſt,& aliàs vrget moralis neceſſitas,tunc locum habere poteſt dicta limitatio.Quanta verò eſſe debeat hæc neceſſitas,arbitrio prudentis relinquitur:exiſtimo autem illam ſufficere,quæ ſatis eſt,vt Epiſcopus,vel Prelatus diſpenſet in ordinariis præceptis Eccleſiaſticis.

Ad rationem ergo in contrarium ex dictis patet reſponſio, dicimus enim inferiores ſacerdotes habere iuriſdictionem in talia peccata ſolùm quaſi per accidens ex ſuppoſitione prioris abſolutionis: & ideo non poteſt de illis ita liberè iudicare, ac ſi antea non fuiſſent iudicata,ſicut poteſt facere in peccatis nō reſeruatis;& ideo non poteſt per ſe loquēdo,immutare prius iudicium de illis peccatis factum,ſed tunc ſolùm quando ad hoc intelligitur accipere poteſtatē ab ipſo ſuperiore.Non intelligitur autem illam accipere ex vi ſolius prioris abſolutionis, alioqui eneruaretur ferè omnino fructus reſeruationis: quia ſtatim data abſolutione poſſet alius ſacerdos iterum abſoluere pœnitentiam minuendo, aut immutanto. Eſt optimum ſimile, quod totam ſententiam confirmat,de peccatis mortalibus ſemel confeſſis: nam,licèt ſimplex ſacerdos poſſit de illis abſoluere, ſicut de venialibus, non tamen poteſt pœnitentiam à legitimo confeſſore pro illis iniunctam immutare,vt omnes fatentur:ita ergo in præſenti. Ad confirmationem Nauarrus ſuprà negat antecedens,imò faciliùs putat poſſe pœnitentiam pro peccato reſeruato à ſuperiore impoſitam cōmutari ab inferiori, quàm materiam voti. Sed ego valde probabile cenſeo illud antecedens: ſed quia illud eſt alterius conſiderationi,quidquid de illo ſit,negandam cenſeo illationem,& conſequenter aſſerendū,faciliùs poſſe materiam voti,quàm pœnitentiā iniunctā commutari. Ratio differentiæ eſt,quia per commutationē voti non imponit ſuperior aliquod præceptum, ſed tantùm mutat materiam, & obligatio relinquitur ex vi voti,quod iuxta materiæ qualitatem ſubiicitur poteſtati commutandi, vel diſpenſandi,quam habet ſacerdos. Quando verò ſuperior pœnitentiam imponit, ſua auctoritate & iuriſdictione imponit ſpecialē obligationem & præceptum,quod ab inferiori mutari nō poteſt.Ad ſecundam confirmationem,Gloſſæ illæ intelligendæ ſunt iuxta vltimam limitationem poſitam, alioqui earum ſententia non eſſet admittenda.

16. Rationibus dubitandi fit ſatis.

TERTIA HVIVS OPERIS PARS.

DE EXTREMAE VNCTIONIS Sacramento.

QVANVIS ſacramentum hoc diſtinctum ſit à ſacramento Pœnitentiæ, vt pote ad diuerſum finem inſtitutum, & ex diuerſa forma ac materia conſtans, habet tamen cum illo quandam coniunctionem & affinitatem, eo quòd pœnitentia ad tollenda peccata, vnctio verò ad reliquias peccatorum, quæ illis ſublatis permanere ſolent, auferendas ordinatur: quamobrem conſummatiuum Pœnitentiæ, vel totius Chriſtianæ vitæ, quę perpetua pœnitentia eſſe debet, dictum eſt à Patribus, vt Concilium Trid. notauit c. 1. de hoc ſacramento. (Trident.) Et ideo eiuſdem Concilij veſtigia ſequentes, abſoluto Pœnitentiæ ſacramento, priuſquam de aliis rebus illi ſacramento annexis dicamus, viſum eſt de hoc ſacramento diſputare: præſertim quia omnia, quæ in hoc libro tractanda ſuperſunt, vt ſunt Purgatoriũ, Suffragia, & indulgentiæ, non minùs poſt hoc quàm poſt pœnitentiæ ſacramentum ſuccedunt, ſuumque locum ac fructum habent. Optimè ergo ſacramentum hoc in hunc locum cadit.

DISPVTATIO XXXIX.

De inſtitutione huius ſacramenti.

LICET ſacramentum hoc breuiùs expediri poſſit, quàm præcedẽtia, eundem nihilominus ordinem in eo explicando ſeruabimus. Vt ergo à quæſt. an ſit, initium ſumamus, in diſputatione præſenti illius inſtitutionem, in ſequentibus verò eſſentiam effectus, & cauſas eius, ac tandem ceremonias, & præcepta, ſi quæ ſunt, quæ ad illud pertinere videãtur, explicabimus.

SECTIO I.

Vtrùm detur in Eccleſia verum ſacramentum quod Extrema vnctio appelletur.

(Error hæreticorum.) NOMINE Extremæ vnctionis Eccleſia Catholica intelligit quoddã ſpeciale ſacramentũ ſic dictũ: quia & per quandam vnctionem cõfertur, & veluti extremũ eſt omniũ ſacramentorũ, & in extremo vitæ periculo confertur: inquirimus
A ergo an verum ſit, eſſe in Eccleſia tale ſacramentum. Multi enim hæretici illud eſſe ſacramentum negarunt, vt Vvaldenſes apud Æneam Syluium libro de Origine Boemorum. c. 35. & Albigenſes apud Sander. lib. 7. de Viſib. Monar. hæreſ. 151. Item Albanenſes apud Antonin. 4. p. Theolog. tit. 11. cap. 7. §. vlt. & Rutheni apud Prateolum, ver. *Rutheni.* (Aeneas Syluius. Sander. Anton. Prateol. Vvalden.) Præterea in eodẽ fuit errore Vvicleph. vt refert Vvaldenſis tom. 2. de Sacramentis, cap. 163. Lutherus item, Caluinus, & alij ſectarij, vt Prateolus, & recentiores controuerſiarum ſcriptores latè referunt. Fundamentum eorum eſt, quia in ſcriptura nullum eſt huius ſacramenti indicium, nec præceptum, nec promiſſio, quod ſtatim examinabimus tractando locum Iacobi.

B Dicendum verò eſt, Extremam vnctionem eſſe verum ſacramentum, vnúmque ex ſeptem legis nouæ. 2. (Aſſertio I.)
Aſſertio eſt de fide ad quam confirmandam ſufficeret Eccleſiaſtica traditio, & perpetua conſenſio, etiamſi in Scriptura non contineretur. Solet nihilominus ex duobus locis Scripturæ colligi.

Locus Marci expenditur.

PRIOR eſt Marci 6. vbi dicitur Chriſtus miſiſſe Apoſtolos ad prædicandum, & de eis ſubditur, *Et vngebant oleo multos ægrotos, & ſanabant.* 3. (Marc. 6.)
C Hoc teſtimonio vtuntur ad hoc dogma comprobandum Vvald. ſuprà & Caſtro contra Hæreſes, verb. *Extrema vnctio*, & Petrus Soto lect. 1. de hoc ſacramento: putant enim illam vnctionem fuiſſe verum ſacramentum. (Caſtro. Petr. Sot.) Et videtur hæc ſententia fidei conſentanea, & accommodata contra hæreticos huius temporis, propter hæc argumenta. Primùm, quia, ſi vnctio in hoc loco ſacramentum non eſt, nec alibi eſt; nulla eſt enim ratio cur hîc negetur eſſe ſacramentum, alibi verò affirmetur. Et confirmare hoc poſſumus, quia veteres expoſitores hac ratione moti, de eadem vnctione locum hunc & alium Iacobi ſtatim tractandum interpretantur, (Prior expoſitio ſuadetur.) vt patet in Beda, Theophyl & aliis. Secundum argumentum eſt, quia ſacramentum nihil aliud eſt quàm ceremonia à Chriſto inſtituta tanquam ordinarium remedium ſalutis animæ, quæ tota definitio conuenit
D illi Apoſtolicæ vnctioni. Tertium, quia ſi ſolùm ad curanda corpora illa vnctione vterentur Apoſtoli, ſine cauſa oleum adhiberent, cuius vſus occultare potiùs ac diminuere miraculum, quàm augere, vel manifeſtare poſſet, quod fuiſſet contra finem illorum miraculorum. Itaque meliùs ſolo verbo oſtenderent ſanitatem illam in Chriſti virtute, & ſupernaturaliter dari, quàm oleo adhibito: ergo non tantùm ad morbos

bos curandos, ſed vt verum ſacramentum illud miniſtrabant. Quartum, quia nec Apoſtoli in aliis efficiendis miraculis, nec alij fideles, qui gratiam habuerunt curationis, oleo vtebantur ad corpora tantùm curanda: ergo ſignum eſt, Apoſtolos non ob hunc ſolùm finem, ſed propter animæ curationem vnctione illa, tanquam vero ſacramento vſos fuiſſe.

4. *Poſterior expoſitio defenditur.*

Nihilominus verius cenſeo vnctionem illam, qua ad curanda corpora ægrotantium Apoſtoli vtebantur, Marc. 6. non fuiſſe verum ſacramentum Extremæ vnctionis, licet fuerit velut quoddam præuium ſignũ: ſeu adumbratio eius. Quam ſententiam videntur ſupponere Hugo, Magiſt. Bonauentura, & Alenſ. ſuperius citati: nam ſi crediderint, Apoſtolos viuente Chriſto miniſtraſſe hoc ſacramentum, nunquam negaſſent illud fuiſſe ab ipſo Chriſto immediatè inſtitutum. *D. Tho.* D. Thomas autem in 4. d. 23. quæſt. 1. art. 1. qu. 3. ad 1. priùs rationem reddit cur Euangeliſtæ huius ſacramenti mentionem non fecerint, ſupponens in hoc loco non eſſe ſermonem de hoc ſacramento; poſtea verò ſubiungit, *tamen etiam de olei vnctione mentio fit, Marci 6.* inſinuans, licèt ibi non ſit ſermo de ſacramento, tamen mentionem illius vnctionis non fieri ſine myſterio, nec ſine ordine ad hoc ſacramentum adumbrandum. Expreſſius tenet eam opinionem Soto ibi quæſtione prima, articulo primo, Ianſenius in Concord. capite 55. in fine, Bellarm. libr. de hoc ſacramento, cap. 2. *Sot. Iaſen. Bellar.*

5. *Probatur primò.*

Coniecturæ ſunt: Prima, quia in textu illo Euangelico nullum eſt iudicium ſacramentalis vnctionis, ſed tantùm medicinalis ſeu curatiuæ: ſolùm enim dicit Marcus, *Vngebant ægros, & ſanabant,* Matth. autem cap. 10. refert dixiſſe Chriſtum Apoſtolis, *Infirmos curate*: *Matth. 10.* Marcus verò inſinuauit etiam modum docuiſſe, ſeu deſignaſſe, ſcilicet, oleo vngendo: quia non eſt veriſimile eos vſuros fuiſſe oleo, niſi Chriſtus id ſignificaſſet. Quamuis enim non conſtet Chriſtum præcepiſſe vt oleo vterentur, & non re alia (potuit enim generatim dicere, vt curarent infirmos, applicando quidquid ad manum frequentiùs occurreret, vel vtendo ſigno aliquo pro ſua voluntate) nihilominus veriſimilius eſt in particulari etiam præſcripſiſſe vnctionem olei, non tamen ad curãdas animas per ipſam vnctionem per ſe ac immediatè, nulla enim de hoc mentio ibi fit, ſed ad curationem illam exercendam, de qua dictum eſt, *Infirmos curate.* Dico autem *per ipſam vnctionem,* &c. quia illa etiam corporum ſanatio ordinabatur ad ſtabiliendam & perſuadendam fidem, & cõſequenter ad animæ ſalutem: id autem non ſatis eſt ad rationem ſacramenti, præſertim nouæ legis, niſi ipſummet externum ſignum ad ſpiritualem effectum immediatè ordinetur: quod de illa vnctione cum aliquo fundamento in Euangelio dici non poteſt.

6. *Secundò.*

Secunda & vehemens coniectura eſt, quia tunc Apoſtoli non erant ordinati ſacerdotes, vt poſſent hoc ſacramentum miniſtrare. Antecedens ſumitur ex Concilio Tridentino ſeſſione 22. cap. 1 vbi volens explicare inſtitutionem ſacrificij Miſſæ, ait, Chriſtum in Cœna nouiſſima, qua nocte tradebatur, corpus ſuũ & ſanguinem ſub ſpeciebus panis & vini Deo Patri obtuliſſe: & ſubdit ſtatim, Ac ſub earundem rerum ſymbolis, Apoſtolis, *quos tunc noui Teſtamenti ſacerdotes conſtituebat,* vt ſumerent tradidit. &c. Si ergo tunc conſtituebat, certum eſt non priùs fuiſſe ſacerdotes. Item, ſi tunc dedit eis poteſtatẽ offerendi ſacrificium, per illa verba, *Hoc facite,* &c. antea ergo non habebant, non erant ergo ſacerdotes. *Euaſio refutatur.* Quòd ſi quis dicat, Concilium loqui de ſacerdotio quoad poteſtatem conficiendi corpus Domini, & quoad hanc eſſe certum fuiſſe ordinatos in Cœna, tamen quoad alias po-

A teſtates potuiſſe priùs ordinari: Contra hoc eſt, quia prima poteſtas, quæ datur ſacerdoti, eſt ad conficiendum verum Chriſti corpus: ergo ſi quoad hanc non erant ordinati, ſimpliciter & omnino ordinati non erant. Præſertim quia præter hanc poteſtatem ſolùm datur alia in corpus myſticum ad remittenda peccata, & hæc data fuit Ioan. 20. vt idem Concilium definit ſeſſ. 14. capit. 1. Fingere autem aliam poteſtatem, ſeu quaſi partem ordinationis ſacerdotis, & dicere quoad illam partem fuiſſe priùs ordinatos ſacerdotes, & vanum eſt, & præter Eccleſiæ ſenſum. Reſponderi poteſt, Chriſto legiſlatori non eſſe legem imponendam, potuit enim ipſe concedere, vt etiam à non ſacerdotibus hoc ſacramentum miniſtraretur; ſicut de Baptiſmo legimus. Sed non eſt ſimile, quia in Baptiſmo ſa- B cerdos nõ eſt neceſſarius miniſter, ſicut eſt in hoc ſacramento: & licèt potuerit Chriſtus diſpenſare, tamen ſine neceſſitate & ſine teſtimonio id aſſerere, minùs probabile videtur.

Tertia coniectura eſt quia Apoſtoli nõ ſolùm vngebant baptizatos, ſed quoſlibet, cùm tamen hoc ſacramentum ſolis baptizatis valide dari poſſit. 7. *Reprobat. 3.* Quarta eſt ſimilis huic, quia non vngebant tantùm infirmos decumbentes, & in periculo vitæ conſtitutos, ſed quoſlibet. Ad hæc verò eodem modo reſponderi poteſt, primò Chriſtum etiam in hoc diſpenſaſſe quod eodem modo refellitur: quia quod facilitate aſſeritur ſine fundamento, eadem contemnitur. Secundo negari poteſt, quod aſſumitur: nam res eſt incerta. Et fateor quidem non eſſe certam; dico tamen eſſe valde veriſimilem: quia Matthæus abſolute & indefinitè C refert Chriſtum dixiſſe, *Curate infirmos*: non baptizatos ſolùm, ſed fortaſſe potiùs non baptizatos, propter quorum conuerſionem gratia illa concedebatur: iam verò declarauimus, veriſimile eſſe quando Chriſtus hoc Apoſtolis dixit, etiam deſignaſſe modum vnctionis olei, ergo eam tunc non limitauit ad baptizatos, ſed generatim cõceſſit ad omnes infirmos, quos curare præcipiebat. Accedit, quòd tunc pauci erant baptizati; Marcus verò ait, multos ægros vnctos & ſanatos fuiſſe, denique eſt maxime credibile, Apoſtolos ad illam vnctionem non expectaſſe internam animæ diſpoſitionem: præſertim peccatorum dolorem, ſed ad ſummam fidem, in cuius confirmationem illa opera faciebant: at ſi illa eſſet ſacramentum cum maiori delectu diſpenſandum fuiſſet. Propter hæc ergo, D & propter alia, quæ ſtatim in ſecunda aſſertione explicabo, ſententiam hanc veriſimiliorem cenſeo; priùs verò quàm aliorum fundamentis reſpondeam, alia ſunt a nobis tractanda.

Locus Iacobi expenditur.

8. *Hæreticorum reſponſio reiicitur.*

ALTER locus Scripturæ, in quo hec veritas Catholica potiſſimùm fundatur, eſt Iac. 5. vbi ſic dicitur, *Infirmatur quis in vobis? inducat presbyteros Eccleſiæ, & orent ſuper eum, vngentes eum oleo in nomine Domini, & oratio fidei ſaluabit infirmum, & alleuiabit eũ* E *Dominus, & , ſi in peccatis ſit, dimittentur ei.* Quod teſtimonium primò eludunt hæretici, negando hanc Iacobi epiſtolam eſſe canonicam: ſed non id ſupponimus de fide certum ex Eccleſiæ traditione & conſenſu, & definitione Concilij Tridentini ſeſſ. 4. de *Trident.* qua re alio loco ex profeſſo agendum eſt. Secundò reſpondent, ad varios & falſos ſenſus verba detorquendo, vt latè refert & impugnat Bellarmin. ſuprà cap. 3. *Bellarm.* Nobis autem ad veritatem confirmandam ſufficit in primis verborum proprietas, deinde antiqua Patrum expoſitio. Nam in illis verbis continentur omnia quę ſunt de ratione ſacramẽti nouæ le-

A gis: primò ritus externus ſenſibilis, materia, & forma, conſtans ſcilicet, vnctione olei, & verbo, ſeu oratione ſacerdotis. Secundò, deſignatur miniſter, ſcilicet preſbyter. Tertiò, ſubiectũ, ſcilicet, fidelis infirmus. Quartò, effectus cum promiſſione gratiæ ad remiſſionem peccatorum, & alleuationem ægroti ordinatam. Quæ omnia in diſcurſu materiæ explicabuntur cum ſingulis verbis huius teſtimonij. Quòd verò ita Patres intellexerint, ex ſequente probatione conſtabit.

Probatur aſſertio ex Conciliis, & Patribus.

9. *Innonc. 1.* SECVNDÒ ergo probatur aſſertio ex traditione, & definitione Eccleſiæ. Et in primis eſt celebre teſtimonium illud Innocentij primi epiſtol. ad Decét. cap. 8. vbi de hac vnctione exponit locum Iacobi, cuius verba in ſequentibus quæſtionibus, prout ad illas pertinuerint, expendemus. Ad hunc verò locum maximè ſpectat, quòd vnctionem hanc vocat genus quoddam ſacramenti: & ideo ait pœnitentibus non eſſe concedendum. *Nam quibus*, inquit, *cætera ſacramenta negantur, quomodo vnum genus putatur poſſe cõcedi?* Vbi conſtat, *genus* pro ſpecie accepiſſe. Loquitur autem de his qui in publica erant pœnitentia, quibus ante reconciliationẽ nulla dabantur ſacramenta. Eandem veritatem docuit Innocentius III. in capite vnico de Sacra Vnctione, vbi vnctionem viſibilem, de qua Iacobus locutus eſt, dicit eſſe ſignum inuiſibilis vnctionis interioris, atque adeò ſacramentum. Pontifices imitata ſunt Concilia: nam Vormatienſe cap. 72. verba Innocentij I. tranſcripſit, Cabilonenſ. ſub Carolo c. 48. eodem modo expoſuit locum Iacobi, & ſubdit, *Non itaque contemnenda eſt huiuſmodi medicina, quæ animæ corporiſque medetur languoribus.* In Concilio verò Aquiſgran. II. ſub Ludouico capite octauo, præcipitur Epiſcopis, vt in die Cœnæ *oleum ſanctum conficiant: quia in eo ſaluatio infirmorũ eſſe creditur.* Concilium Moguntin. ſub Gregorio IV. præſidente Rabano cap. 26. agens de infirmis, *Sacra*, inquit, *cum vnctione Dei animati ſecundùm ſtatuta ſanctorum Patrum communione viatici reficiatur.* De infirmis loquitur. Similia refert Burchard. lib. 4. Decreti, capit. 75. ex Concilio Meldon. quanuis in his decretis, quæ in tertio tomo Conciliorum ex illa ſynodo referuntur, non habeantur. Expreſſiùs traditur hæc veritas in Concilio Senon. capit. de Extrema vnctione, & in alio Concilio Moguntin. capite 34. Florentin. in decreto Eugenij, Tridentin. ſeſſion. 14. in doctrina & canonibus de hoc ſacramento, vbi in capite ſecundo locum Iacobi eleganter expendit, dicitque, eum ſenſum ex Apoſtolica traditione per manus accepta, Eccleſiã didiciſſe. Attingens verò ibidem locum Marci, ſolùm ait, apud Marcum fuiſſe ſacramentum hoc inſinuatum, vt intelligamus, etiam ex mente Concilij non eſſe parem vim horum teſtimoniorum, immeritóque citatos auctores illa æquiparare. Quod ex ipſis etiam locis perſpicere licet: nam apud Marcum tantùm curationis corporalis ægritudinis mentio fit: Iacobus verò expreſsè addidit ſpiritualem fructum, eiúſque promiſſionem: quę propria ſunt ſacramenti, ſi ex vi ipſius operis effectus fiat, vt Iacobus ſatis indicat.

Innoc. 3. — Conc. Vorm. Conc. Cabil. Conc. Aquiſ. — Conc. Mogũt. — Burchard. Conc. Meld. — Conc. Seno. Concil. Mogunt. Florent. Trident.

10. *Dionyſ.* Tertiò confirmatur ex Patribus tam interpretatio Iacobi, quàm veritas ipſa. Primò enim Dionyſ. ca. ſeptimo de Eccleſiaſtic. Hierarch. licèt priùs in parte ſecunda ſermonem habeat de quadam vnctione, qua ſolebant corpora fidelium defunctorum ad ſepulturam præparari, quæ ſine dubio ſacramentum non erat, ſed pia aliqua ceremonia; ſtatim verò in parte tertia in fine videtur de hoc ſacramento loqui, dicens, *Idcirco Sacrorum ſacra functio diuinas participationes largitur vtrique, animæ quidem in vera eorum, qui generantur, ſcientia, corpori verò per ſacratiſſimum vnguentum, & per diuinæ cõmunionis auguſtiſſima ſigna, totum ſanctificans hominem, integrámque ipſius ſalutẽ operans & reſurrectionem denuncians.* In quibus verbis loquitur de ſpeciali vnctione infirmorũ adhuc viuentiũ: nam planè ſignificat dari homini ad ſanctificationem totius, & ad animæ profectum, licèt in corpore fiat. Vnde illi ſatis clarè tribuit ſacramentalem efficaciam, illámque cum communione coniungens, declarat, illam eſſe vnctionem viuorum, & eſſe verum ſacramentum. Dionyſium imitatus eſt Auguſtinus libro de *Auguſt.*
B Rectitudine Catholicæ conuerſationis, aliquantulum à principio dicens, *Quoties aliqua infirmitas occurrerit alicui, &c.* & infrà: *Euchariſtiã cum fide & deuotione accipiat, oleúmque benedictũ fideliter ab Eccleſia petat, vnde corpus ſuum vngatur, & ſecundùm Apoſtolum, oratio fidei ſaluabit infirmum, & alleuabit eum Dominus, nec ſolùm corporis, ſed etiam animæ ſanitatem accipiet.* Et libro ſecundo de Viſitatione infirm. capite quarto, idem ſacramentum, *typicalem vnctionem* vocat, & de illo Iacobi locum interpretatur. Scio hæc duo opera non reputari Auguſtini, ſed ſatis nobis eſt quòd ſint alicuius auctoris antiqui, & grauis: nam eo ſaltem nomine recepta ſunt. Accedit, quod priora verba ſumpta videntur ex ſermone 215. de Tempore, quod
C dubium non eſt eſſe Auguſtini. Et ſimilia refert ex Cyrillo in libro de Adoratione in ſpirit. Anaſtaſius Niſſenus libro quæſtionum in ſacram Scripturam, *Cyril. Anaſt.* quæſtione vigeſima tertia. Solet etiam referri idem Cyrillus lib. 2. de Leuit. ſed ibi potiùs de ſacramento confeſſionis loqui videtur. Præterea Chryſoſtomus *Chryſoſt.* lib. tertio de Sacerdot. ex dictis verbis Iacobi colligit habere ſacerdotes poteſtatem remittendi peccata infirmis decumbentibus: neque id dicere videtur propter poteſtatem remittendi peccata per ſacramentum confeſſionis, vt interpretari videtur Vualdenſis *Vualdenſ.* tomo ſecundo capit. céteſimo quadrageſimoſeptimo. Non enim affert Chryſoſtomus verba illa Iacobi, *Confitemini alterutrum peccata veſtra*, ſed illa, *Infirmatur quis in vobis*, vſque ad illa, *Et ſi in peccatis*
D *ſit, dimittentur ei*, nimirum per ipſam vnctionem ſacram, & quia hæc à ſolis presbyteris dari poteſt: ideo ſacerdotes, quatenus habent poteſtatem ad hoc ſacramentum miniſtrandum, dicuntur ſpeciali modo habere poteſtatem ad remittenda peccata. Multa etiam in huius veritatis confirmationem ſumi poſſunt ex Cyrillo Hieroſolymitano Catecheſ. 5. *Cyril. Hieroſ.* Myſtagog, & Beda lib. 2. in Marcum cap. 24. & Iacob. 5. Bernard. in vita Malachiæ Epiſcopi circa finem, vbi refert, illum in fine vitæ hoc ſacramentum *Beda. Bernard.* poſtulaſſe. Quam curam omnibus viris ſanctis fuiſſe conſtat ex Surio, præſertim tom. 2. Item ex Alcuino *Surius.* lib. de Offi. Eccleſ. c. de Cœna Domini, & Amalar. li. *Alcuinus.* 1. de Diuinis Offic. & aliis, conſtat, vſum huius ſacra- *Amalar.* menti fuiſſe in Eccleſia Romana perpetuum. Eun-
E demque fuiſſe in Eccleſia Græca, non obſcurè colligitur ex Hieremia Patriarcha Hieroſol. in Reſponſ. ad confeſſionem Auguſtanam, vbi hoc ſacramentum inter reliqua confitetur. Hinc ergo conſtat vanam eſſe hęreticorum calumniam, qui nobis obiiciunt, apud veteres nullam eſſe huius ſacramenti mentionem; falſum enim id eſt. Quòd autem non ſit adeò frequens, ſicut de pœnitentia, Euchariſtia, vel ſimilibus, mirandum non eſt, tum quia res ipſa non eſt ita neceſſaria, & frequens, ideóque non tam frequenter incidit de illa moralis ſermo; tum etiam quia non fuit res controuerſa, vt de illa daretur diſputandi occaſio.

Vltimò

11. *Probatur aſſertio ratione.* Vltimò poſſumus argumentari ratione, quæ primaria hîc eſt voluntas Chriſti,& inſtitutio.Poſſumus verò multa coniectare, quæ illum mouerint ad hoc beneficium nobis præſtandum, quæ ex dicendis de effectu huius ſacramenti conſtabunt. Nunc illud ſufficiat,mortis articulum multis de cauſis eſſe hominibus formidabilem, propter conſcientiam malæ vitæ, propter timorem diuini iudicij, & incertitudinem futuri ſtatus, propter tentationes dæmonis, qui eo tempore vehementiùs vrget:opportuniſſimè ergo Chriſtus Dominus nobis prouidit, inſtituendo hoc diuinum ſacramentum,quo recrearentur,& in maiorem ſpem erigerentur fideles in eo diſcrimine conſtituti:& ſi opus eſſet, etiam ab ægritudine corporali liberarentur.

SECTIO II.

An hoc ſacramentum fuerit immediatè à Chriſto inſtitutum.

1. *Aliquorum Catholicorū opinio.* INTER Catholicos nonnulli negarunt, Chriſtum Dominum inſtituiſſe hoc ſacramentum,ex quo planè conſequebatur non eſſe verum ſacramentum: ipſi verò conſequens non admittunt, quia putant poſſe eſſe ſacramentum ab Apoſtolis inſtitutum. Ita verò ſenſit *Hugo de S. Vict.* Hugo de S. Vict.lib.2.de Sacram.pag.15.cap.2.quem ſequutus eſt *Magiſt.* Magiſter in 4.d.23.& *Bonau.* Bonau. ibi art.2.q.2.*Alenſ.* Alenſ.4.pag. quæſt. 8.memb.2. art. 1.*Altiſiod.* Altiſiod. lib. 4. Sum.tract.7.ca.1.Qui ſolùm in eo fundatur, quòd ſacramentum hoc non ex Euangelio, ſed Epiſtola Iacobi colligitur.

2. *Aſſertio de fide à Chriſto fuiſſe inſtitutum hoc ſacramentum.* Dicendum verò eſt, ſacramentum hoc fuiſſe à Chriſto Domino immediatè inſtitutum. Hæc fuit ſemper communior Scholaſticorum ſententia in 4. d.23.*D.Tho.* D.Tho. *Palud.* Palud. *Gabr.* Gabr.& aliorum. Et nunc eſt de fide definitá in *Trident.* Tridentino in particulari, ſeſſ. 14. can.1.de hoc ſacramento, & in genere ſeſſ.7. cant.1. eámque in genere latè confirmaui ſuperiori tomo, diſput. 12.ſect.1. Ex quo principio,& præcedenti aſſertione,euidenti cõſecutione hæc concluditur. Nam omnia ſacramenta nouæ legis ſunt immediatè à Chriſto inſtituta: ſed vnum ex his ſacramentis eſt Extrema vnctio: ergo. Confirmatur, quia ſi ab alio quàm à Chriſto Domino fuiſſet inſtitutum, maximè ab Apoſtolo Iacobo. Sed hoc non eſt cur dicatur, quia licèt ipſe ſolus illius fecerit mentionem, potuit tamen loqui, non vt auctor ſacramenti, ſed vt prædicator, & doctor. Nec oportet vt dixerit, ſe tradere, vel docere, quæ à Chriſto acceperat, præſertim cùm ex ipſa materia id ſatis conſtaret: nec enim poſſet verè promittere remiſſionem peccatorum ſub tali ceremonia, niſi de hoc haberet Chriſti verbum & promiſſionem: quòd ſi hanc habebat,etiam credendum eſt ceremonias habuiſſe. Et deinde, ſi poteſtas deſignandi vel inſtituendi talem ceremoniam alicui committenda eſſet, certè potiùs data eſſet Petro, vt capiti, vel certè toti Collegio Apoſtolico. Cur enim Iacobus inſtituiſſet, & præcepiſſet, quæ Petrus eſſet ſeruaturus? non fuiſſet quidem id conſentaneum poteſtati ſupremæ, quam Chriſtus Petro tribuerat. Quòd ſi dicatur, non ſolùm Iacobum, ſed ſimul cum Petro, vel aliis Apoſtolis hoc ſacramentum inſtituiſſe: quæro, vnde hoc habeatur? & cur non potiùs Chriſto inſtitutio tribuatur? cùm ex illo loco Iacobi non poſſit vnum magis quàm aliud colligi.

3. Difficultas verò ſupereſt,quando fuerit hoc ſacramentum à Chriſto inſtitutum:hoc enim eſt quod Bonauenturam maximè mouit loco ſuprà citato: quia *Quando fuerit hoc ſacramentum à Chriſto inſtitutum.* cùm Euangeliſtæ nullam mentionem huius inſtitutionis faciant, veriſimile eſt, Chriſtum Dominum illam non feciſſe. Cur enim Euangeliſtæ omiſiſſent rem adeò grauem, & ad Eccleſiæ fundamentum maximè pertinentem? Addit etiam coniecturam, quia cùm hoc ſacramentum proximè nos præparet ad introitum gloriæ, non fuit conueniens ante conſummatam Chriſti glorificationem, & aſcẽſionem, inſtitui. Alij veriſimile putant, Chriſtum hoc ſacramentum inſtituiſſe,quando miſit Apoſtolos ad prædicandum: nam, vt ſuprà dicebam, tunc inſtruxit illos, vt per olei vnctionem miraculosè & ſupernaturaliter infirmos curarẽt: non enim auſi fuiſſent Apoſtoli illo medio vti ad ſanitatem conferendam, niſi à Chriſto edocti fuiſſent,& in virtute ac fide verbi illius id facerent. Nec enim putandum eſt, Apoſtolos curaſſe & ſanaſſe infirmos virtute naturali olei, aut id ſolùm intẽdiſſe:quid namque opus illud ad doctrinam confirmandam contuliſſet?aut quomodo poſſet medium illud omnibus ægris indifferenter prodeſſe,& non multis nocere?Ergo ſicut tunc inſtituit Chriſtus illam vnctionem ad ſananda corpora, ita credendum eſt inſtituiſſe in ratione ſacramenti, cùm non habeamus in Euangelio iudicium aliud huius inſtitutionis.

Dicendum verò eſt, de tempore huius inſtitutionis nihil certò nobis conſtare. Et veriſimilius eſſe, non 4. *Non conſtare de certo tempore quo fuerit inſtitutū.* fuiſſe inſtitutum ſaltem ante noctẽ Cœnæ: cur enim ante Euchariſtiam & pœnitẽtiam inſtitueretur? Item iam diximus vnctionem illam Apoſtolorum Marc. 6. non fuiſſe hoc ſacramentum. Vnde, licèt admittamus tunc Chriſtum præcepiſſe Apoſtolis, vt corpora infirmorum vngerent ad ſanitatem præſtandam, non tamen inde infertur inſtituiſſe ſacramẽtum hoc, quia nec illos tunc docuit de ſanctificatione, ſeu benedictione olei præmittenda per Epiſcopum: nec de forma verborum vllum eſt veſtigium, nec de ſpirituali effectu,vel eius promiſſione. Ac denique Chriſtus tunc non tradidit poteſtatem perpetuò duraturam in miniſtris Eccleſiæ; ſed contulit tunc Apoſtolis gratiam ſanitatum, quæ non eſt communis omnibus, nec certa lege aut modo alicui datur, ſed prout Spiritus ſanctus vult, & prout expedit ad confirmationem fidei, vt dicitur 1.Corinth.12. Quamuis autem hæc gratia ſanitatum non ſoleat limitari ad vnctionem olei, vel aliam ſimilem; fortaſſe Chriſtus vt adumbraret hoc ſacramentum, & ad illud homines diſponeret,illum modum curandi ægros præſcripſit: vt ſicut Baptiſmus Ioannis præambulum fuit ad Chriſti Baptiſmum,ita illa vnctio Apoſtolica præambula eſſet ad hanc ſacramentalem vnctionem. Quod ſignificauit Tridentinum dicens, hoc ſacramentum fuiſſe ibi inſinuatum, non inſtitutum. Ex illo tamen Apoſtolico exemplo fortaſſe ortum eſt, vt olim Chriſtiani ſæpe vterentur vnctione olei, Deo miraculosè cooperante, non per modum operis ſacramenti, ſed per modum effectus gratiæ gratis datæ; vt ex Tertulliano ſumimus in lib. ad Scapulam, c.4.vbi *Tertull.* refert, Proclum Chriſtianum oleo curaſſe Antoninum Imperatorẽ,qui Chriſtianus non erat,nec capax ſacramenti, vbi Pamelius ſimilia notat ex Hierony- *Pamel. Hieron. Ruffin.* mo in vita Hilarionis,Ruffino lib.2.Hiſtor.c.4.de Diſcipulis S.Antonij & aliis.

Non fuit igitur hoc ſacramentum ibi inſtitutum, 5. neque aliquo alio tempore ante Cœnam, non ſolùm quia nullum eſt in Euangeliſtis veſtigium (hæc enim ratio per ſe non ſufficeret, quia non eſt neceſſe vt Euangeliſtæ omnia narrauerint) ſed etiam quia nulla eſt neceſſitas, vel aliqua alia coniectura talis inſtitutionis,cùm in vſu hoc ſit poſtremum omnium ſacramen

mentorum. De nocte autem Cœnæ veriſimile eſt, in ea docuiſſe Chriſtum Apoſtolos, inter alia myſteria, ritum obſeruandum in hoc ſacramento. Quia verò in illa nocte non fecit Apoſtolos ſacerdotes quoad poteſtatem in corpus Chriſti myſticum, ſed hanc dedit poſt Reſurrectionem, Ioan.20. ideo probabiliter exiſtimo, etiam non dediſſe illis poteſtatem miniſtrandi hoc ſacramentum in ea nocte, ſed Ioan.20. quia, ſicut hoc ſacramentum eſt quaſi annexum ſacramento pœnitentiæ, ita poteſtas illud miniſtrandi, ſupponit, & quodammodo includit poteſtatem remittendi peccata, vt Chryſoſt. etiam citato loco indicauit: ideoque plena huius ſacramenti inſtitutio conſummata non fuit à Chriſto Domino ante Reſurrectionem ſuam. Sine vllo verò dubio credendum eſt, fuiſſe conſummatam ante Aſcenſionem, quia plenè ac perfectè fundauit Eccleſiam, priuſquam ex hoc mundo diſcederet, ideoque omnia etiam ſacramenta priùs perfectè inſtituit, vt in tomo ſuperiori diſp. 32. ſect. 2. latiùs dixi: ex quo loco confirmari poſſunt omnia quæ in præſenti diximus. Nec poſterior coniectura Bonauenturæ contra hoc vrget (prior enim iam reiecta eſt) tum quia ſatis fuit conſummata gloria Chriſti poſt Reſurrectionem etiam ante Aſcenſionem: tum etiam, quia oportuit vt priuſquam Chriſtus ad gloriam conſcenderet, & nos inſtitueret, & media inſtitueret, per quæ nos ad aſcendendum cum illo diſponeremur.

Ioan.20.

Fuiſſe inſtitutum ante Aſcenſionem.

DISPVTATIO XL.

De eſſentia ſacramenti Extremæ vnctionis.

EX dictis in ſuperiori diſputatione ſumere poſſumus, huic ſacramento eſſentialia eſſe illa omnia, quæ communia ſunt ſacramentis nouæ legis: atq; illud præcipuè, conſtare hoc ſacramentum materia, & forma ſenſibili, ex quibus conſtituitur vnum integrum ſignum gratiæ. In hac ergo diſputatione explicabimus materiam & formam huius ſacramenti, in ſequenti verò declarando effectum eius, conſequenter exponemus quam gratiam ſignificet; & ita erit explicata tota eſſentia huius ſacramenti, tam quoad rem ſeu ceremoniam impoſitam ad ſignificandum, quàm quoad relationem, ſeu ſignificationem ipſam, quæ ſine re ſignificata plenè intelligi non poteſt.

SECTIO I.

Vtrùm materia remota huius ſacramenti ſit oleum oliuarum ab Epiſcopo conſecratum, ſeu benedictum.

1\. *Oleum oliuarum eſſe materiam remotam huius ſacramenti.*

PRINCIPIO certum eſt apud Catholicos, materiam remotam huius ſacramenti eſſe oleum: nam expreſſo nomine illam deſignat Iacobus dicens, *Vngentes eum oleo.* Hinc ſecundò etiam eſt de fide, oleum hoc debere eſſe oliuarum: vt declarauit Concilium Florent. in Decreto Eugenij dicens, materiam eſſe, *oleum oliuæ*, quod etiam ex vi verborum Iacobi deſumptum eſt. Nam oleum ſimpliciter dictum, liquorem illum ſignificat, qui ex oleorum baccis exprimitur; quam ſignificationem habet non ſolum ex Latinorum vſu, ſed etiam in Scriptura ſacra, & in communi modo loquendi. Quapropter, ſicut

Conc. Flor.

A aqua Baptiſmi intelligitur eſſe aqua naturalis, & materia Euchariſtiæ panis triticeus, ex vi & proprietate verborum, *Aqua & panis*, ſimpliciter ſumptorum: ita in præſenti ex vi vocis, *oleum*, intelligimus hoc debere eſſe oleũ oliuæ: & hãc fuiſſe Chriſti inſtitutionem, quæ eſt prima radix huius neceſſitatis. Ita vt nulla ſit in Eccleſia poteſtas diſpẽſandi, vt ex alia materia fiat hoc ſacramentum, propter neceſſitatem vllam; quia illa, quæ ex Chriſti inſtitutione ſunt eſſentialia, immutabilia ſunt. Congruentia verò huius inſtitutionis præcipuè ſumitur ex ordine ad ſignificandos effectus huius ſacramenti. Nam oleum ad leniendos corporis dolores proficere ſolet, ſanitatem interdum reſtituit, hilaritatem affert, & luminis veluti pabulũ eſſe ſolet. Hinc etiam oleum pinguedinem gratiæ & ſpiritus ſi-
B gnificare ſolet, vt notauit Gregor. lib.4. in 1. Reg. c.4. Et oliua ipſa ſolet eſſe pacis ſignaculum, vt attigit Tertull. lib. de Corona militis, & notari ſolet ab interpretibus, circa illud Geneſ.8. *Venit ad eum ad veſperam, portans ramum oliuæ virentibus foliis.* Ob has ergo & ſimiles cauſas oleũ aptiſſimum fuit ad declarãdum quid virtute huius ſacramenti Deus operetur, tam in animo quàm in corpore ægroti illud ſuſcipientis: fuit ergo ex hoc capite materia hæc aptiſſima. Aliũde verò eſt ſatis communis materia, quæ facilè vbique reperitur, & ideo etiam tanquam neceſſaria & eſſentialis poſita eſt: vt res eſſet ſtabilis & firma, nec propter raros euentus oportuit diſpenſationem admittere.

Gregor. *Tertull.* *Geneſ.*

Tertiò, eſt etiam conſtans apud fideles, oleum hoc debere eſſe ab Epiſcopo benedictũ. Et quidem quòd
C hoc ſit ſaltem de neceſſitate præcepti, indubitatũ eſt, propter ea quæ ſtatim ſubiiciam. An verò ſit etiam de neceſſitate ſacramenti, à nonnullis dubitatum eſt: inuenti enim ſunt aliqui Catholici, qui affirmarent ſimplex oleũ ſufficere ex Chriſti inſtitutione, aliumq; ritum benedicendi oleum, eſſe accidentarium ex Eccleſiæ inſtitutione, ideóque, ſi prætermittatur, etiam peccaminosè; validum nihilominus confici ſacramentum: aliquando verò ex cauſa iuſta, ſcilicet, neceſſitate vrgente, ſine culpa poſſe ita confici. Quam opinionem tenuiſſe videtur Victoria, vt patet ex eius Summa de ſacramentis, num. 216. Fundamentum ſumi poteſt ex Iacob.5. vbi ſolùm dicit, *vngentes eum oleo*: non enim dixit, *benedicto*, ſed ſimpliciter, *oleo*: ergo tantùm oleum ſimplex & naturale eſt eſſentialis
D materia. Simili enim argumento colligimus, eſſentialem materiam Baptiſmi eſſe ſimplicem aquam naturalem, non ſanctificatam aut benedictam, quia Scriptura ſimpliciter aquam requirit, iuxta illud Actor.8. *Ecce aqua, quis prohibet me baptizari?* &c. ergo ſimiliter, &c. Nec refert quòd Iacobus ſubiiciat, *Vngentes eum oleo in nomine Domini*: non enim dixit oleo benedicto, aut ſanctificato in nomine Domini; ſed vngentes oleo in nomine Domini, id eſt, vnctionem ipſam debere fieri in nomine Domini: quod dici potuit, vel propter formam, quæ adhiberi ſolet ſupra talem vnctionem, vel propter fidem & intentionem, cum qua debet fieri talis vnctio, tanquam res à Chriſto inſtituta, in cuius virtute operatura eſt.
E Confirmari hoc poteſt primò, quia licet aliqua Concilia, vel decreta antiqua dicant, oleum debere eſſe conſecratum, tamen non dicunt expreſsè conſecrationem illam eſſe de neceſſitate ſacramenti, ſed explicant conſuetudinem Eccleſiæ Romanæ, quæ ex præcepto ſeruanda eſt. Confirmatur ſecundò, quia quæ ſunt de ſubſtantia ſacramenti, ſunt à Chriſto Domino definita in particulari, ſed nunquam Chriſtus præſcripſit aliquam olei benedictionem, nec à quo, vel quomodo facienda eſſet: ergo non eſt ſubſtantialis materia huius ſacramenti.

2\. *Oleum debere eſſe ab Epiſcopo benedictum.*

Opinio quorundam.

Victor.

Actor.

3\. *Contraria ſententia probatur.*

Contraria ſententia eſt communis Theologorum: in 4.

D.Thom. in 4.d.23.vbi D.Thom. q.1.art.2.q.2.coniungendo 3. argumentum cum corpore articuli, & reſponſione: nam in corpore, ſolùm ait, oleum ſanctificatum eſſe materiam; in primo verò argumento cum ſolutione, conſtituit diſcrimen inter hoc ſacramentum, & Baptiſmum, quòd in Baptiſmo non eſt de neceſſitate ſacramenti ſanctificatio materiæ, ſicut in hoc: & rationem differentiæ ſumit ex his quæ in corpore articuli dixerat, ſcilicet, quia Chriſtus ſuo vſu & tactu ſanctificauit aquam, quæ eſt materia Baptiſmi, & ideo non indiget alia præſanctificatione: Chriſtus verò non ita ſanctificauit ſuo contactu materiam huius ſacramenti, & ideo de neceſſitate eius eſt vt benedicatur. Eandem doctrinam habet Bonauent. art.1.q.3.Palud.q.1.ar.1.Durand.q.2.Qui omnes d.7. idem dixerant de materia Confirmationis, de qua quoad hoc eadem eſt ratio. In quo etiam Victoria non loquitur conſequenter, nam de materia Confirmationis rectè ſenſerat num.42. Eandem ſententiam tenet Durandus lib.1.de Ritib.Eccl.c.20.num.20.vbi eam bene declarat. Denique Soto d. 33. quæſt.2.art. 3. dicit, indubiè hoc tenendum eſſe, nullam verò aliam probationem affert, niſi quia Eccleſia Romana ita ſenſit de hoc ſacramento, quod non reputaret eſſe ſacramentum, ſi ex oleo non benedicto fieret: ſed hoc eſt quod inquirimus, vnde conſtet ita ſentire Eccleſiam.

Bonauent. Palud. Duran.

Soto.

4\. *Trident. Flor.* Primò ergo & præcipuè hoc ſuadent Concilium Florent. & Trident. Vtrumque enim dixit, materiam eſſe oleum per Epiſcopum ſeu ab Epiſcopo benedictum. Quando autem hæc Concilia aſſignant materiam ſimpliciter ſic dictam, tantùm ea ponunt, quæ ſunt eſſentialia, vel ſubſtantialia, vt patet, tum ex abſoluta appellatione, tum ex doctrina, quam de aliis ſacramentis tradunt. Innocentius etiam primus, qui expreſsiùs quàm cæteri Patres huius ſacramẽti mentionem feciſſe videtur in dict. epiſt 1. ad Decent.ca.8. dicit, ægros inungendos eſſe *oleo ſancto, ab Epiſcopo confecto.* Quæ verba vſurpauit Concil. Vormatienſ. c.72.& Concilium Aquiſgran.tit.2.c. 8. dicit, oleum ſanctum conficiendum eſſe ab Epiſcopo, quia in eo *ſaluatio infirmorum creditur*, ſcilicet, poſita: quo verbo maximè ſignificatur neceſſitas huius benedictionis, ſeu ſanctificationis olei. Hinc etiam Beda in Comment.ad ca.6.Marci ait, Ab ipſis Apoſtolis hunc ſanctæ Eccleſiæ morem eſſe traditum, *vt ægroti vngantur oleo Pontificali benedictione conſecrato.* Nec verò dicit hanc fuiſſe Apoſtolorum inſtitutionem, ſed dicit ex ipſorum Apoſtolorum traditione duraſſe hunc morem in Eccleſia, tanquam rem omnino neceſſariam, & à Chriſto inſtitutam. Et ſuper epiſtolam Iacobi, videtur ad hanc ſignificationem trahere verbum illud, *In nomine Domini*, vt ſcilicet adiectum ſit à Iacobo, ad indicandum, oleum debere eſſe in nomine Domini confectum, ſeu benedictum, ſeu non quolibet oleo, ſed illo, quod in Eccleſia deſtinatum eſt ad talem vſum ſacrum, eſſe infirmum vngendum.

Innoc.1.

Conc.Vor. Concilium Aquiſgran.

Beda.

5\. *Probatur hac ſententia ratione. Durand. Palud.* Hæc ergo veritas ſufficienter nobis conſtat ex traditione, etiamſi non ſit in Scriptura euidenter expreſſa. De ratione autem ſeu congruentia talis inſtitutionis multa diſputant Durand. Paludan. & alij d. 23. Nam Durandus impugnat congruentiam à D.Thoma traditam, & aliam ipſe affert non ſanè probabiliorem. Verumtamen de hac re ſufficienter dixi ſuperiori tomo diſp. 33. ſect.2. vbi ſimilem quæſtionem de materia Confirmationis diſputaui, & ferè omnia ibi adducta à ſimili confirmant præſentem ſententiam, & eandem congruentiam in hac inſtitutione eſſe oſtendunt. Ac denique ratio illa generalis optima eſt, quia cùm materia ſacramenti eleuanda ſit ad munus adeò ſacrum, & ſupernaturale, per ſe maximè

A decet, vt conſecrari ſeu benedici priùs debeat, & ideo talis benedictio à Chriſto poſtulata eſt, vbi aliqua ratio ſpecialis non obſtat, vt in baptiſmo non eſt requiſita, vt eſſentialis, benedictio aquæ, propter illius ſacramenti neceſſitatem, in Euchariſtia verò non prærequiritur alia præconſecratio, quia ipſa ſacramenti confectio in materiæ conſecratione conſiſtit: in confeſſione, & matrimonio, quia materia eſt omnino tranſiens, & conſecrabilis non eſt, in ordine verò ſuo modo hoc ſeruatur, quia res ipſæ, quæ traduntur, ſacræ ſunt, vt ſuo loco dicemus. Clariùs verò & expreſſiùs in hoc ſacramento, & Confirmatione, quia illorum materia accommodatiſſima eſt, & ipſa ſacramenta nõ ſunt tantæ neceſſitatis, vt oportuerit materiã omnino communem ad illa perficiẽda admittere: B habent etiam ſpecialem quandam rationem ſingularis ſanctificationis, quatenus Confirmatio abundantiam ſpiritus ſignificat. Vnctio verò extrema puritatem, & quaſi vltimam diſpoſitionem ad introitũ gloriæ, & ideo meritò ſanctificata materia poſtulatur.

Atque ex his facilè reſponſum eſt ad præcipuum fundamentum prioris ſentẽtiæ. Fateor enim, ex nuda Scripturæ litera non colligi euidenter hanc neceſſitatem: nobis verò ſufficit Eccleſiaſtica traditio, quæ in hac re eſt adeò clara, vt mihi videatur ad minimum temerarium illi repugnare: eaq; ſuppoſita, expoſitio illa verborum Iacobi probabilis eſt. Quanuis autem Iacobus ſimpliciter locutus de oleo fuiſſet, Eccleſia à Chriſto per Apoſtolos edocta, potuiſſet verum illius Scripturæ ſenſum; & de quo oleo ſermo eſſet, nobis aperire. Ideóq; non eſt ſimile de Baptiſmo, tum quia C Eccleſia aliter intellexit teſtimonia, quæ loquuntur de aqua Baptiſmi: tum etiam quia in aliquibus, & præſertim in illo citato ex Actibus, circunſtantia loci euidenter oſtendit ſermonem eſſe de aqua naturali tantùm: tum denique quia diuerſitas ipſa talis ſacramenti, & fini eius hanc differentiam ex parte materiæ requirit. Simili etiam modo reſponſum eſt ad priorem confirmationem: nam ex multitudine teſtimoniorum, & ex modo quo Concilia loquuntur, ſatis colligitur ea loqui de hac benedictione, vt de re pertinente ad ſubſtantiam ſacramenti. Cuius rei magnum ſignum eſt communis intelligentia ſapientum, & perpetua, atque inuiolabilis Eccleſiæ conſuetudo, cuius initium ignoratur. 6.

Reſpondetur ad præcipuum fundamentum prioris.

In altera verò confirmatione, petitur, qualis benedictio requiratur, & quid in hoc Chriſtus præſcripſerit, D quid verò addiderit Eccleſia. In quo primo cauendam cenſeo opinionem, quam vt probabilem affert Palud. in 4.d.7.quæſt.4.nu. 34. Chriſtum non definiuiſſe poſitiuè (vt ſic dicam) vt hæc materia eſſet oleum benedictum: ſed vt eſſet tale oleum, quale Eccleſia determinaret, ipſamque determinaſſe vt eſſet oleum benedictum, ideóque nunc eſſe de ſubſtantia, potuiſſe tamen Eccleſiam determinare vt oleum commune ſufficeret, & tunc non fuiſſe futurum de ſubſtantia ſacramenti. Hanc enim opinionem improbaui dict. diſp. 33. ſuperioris tomi, in materia Confirmationis, & ob eaſdem rationes in præſenti omnino diſplicet: tum quia hoc eſt planè dicere non eſſe ſimpliciter de eſſentia ſacramenti, vt oleum ſit E benedictum; quia ſine fundamento dicimus, etiam ex ſuppoſitione præcepti Eccleſiæ, eum ritum eſſe ſubſtantialem, qui ex ſola Eccleſiæ determinatione manauit: aliàs etiam poſſet quis dicere panem azymum eſſe de ſubſtantia, vel vinum aqua miſtum, & ſimilia; nam in omnibus ſacramentis dicere poſſemus materiam eſſe, hanc vel illam rem, ſecundùm hanc vel illam qualitatem, vel ritum, ſi Eccleſia illum determinauerit. Tum etiam quia iuxta illum dicendi modum videmur non tribuere Chriſto im 7.

Qualis benedictio requiratur. Paludani ſententia reprobatur.

ſto immediatè totum ritum ſubſtantialem huius ſacramenti, quia benedictio eſt ſubſtantialis, & hæc abſolutè & indefinitè non eſt ex inſtitutione Chriſti. Dico ergo, Chriſtum ſua inſtitutione determinaſſe, vt materia eſſet oleum benedictum, nec potuiſſe Apoſtolos, vel Eccleſiam hunc ritum immutare. Et certè ſi à principio potuiſſent Apoſtoli illum ritum non præſcribere, ſeu benedictionem non requirere, etiam nunc poſſet Eccleſia illum immutare: at hoc planè eſt contra communem eius ſenſum. Quin potiùs cenſeo, non ſolam abrogationem, verùm nec diſpenſationem poſſe in hanc materiam cadere per ſummi etiam Pontificis poteſtatem: quia in his quæ ſunt de ſubſtantia ſacramentorum, non poteſt Eccleſia diſpenſare: neque in hoc admittenda eſt exceptio, niſi in his quæ ab ipſamet Eccleſia declarata ſunt, vt eodem loco dixi, & ſtatim in ſimili ſubiiciam.

8. *Chriſtum præcepiſſe oleum ab Epiſcopo benedici.* Nihilominus tamen addo, hanc benedictionem olei non omnino fuiſſe à Chriſto Domino in particulari præſcriptam. Duo tamen in ea diſtinguere oportet, ſcilicet, eum à quo danda eſt, & modum quo danda eſt. Quoad illud prius exiſtimo eſſe à Chriſto Domino in particulari præſcriptum, quidquid Palud. Durand. & alij ſentiant, qui certè non conſequenter loquuntur. Nam concilia eodem modo dicunt, oleum ab Epiſcopo benedictum eſſe materiam: ergo totum hoc eſt de ſubſtantia talis materiæ, & ſacramenti: ergo totum eſt ex Chriſti inſtitutione. Vtraque enim conſequentia ex dictis probata relinquitur: & antecedens in terminis eſt Concilij Florentini, & Tridentini, & ſumitur ex aliis decretis citatis. Et in dict. Diſp. 33. idem dixi de materia Confirmationis ex eodem fundamento, quod ibi latiùs declaraui. Et vlteriùs inde intuli, per diſpenſationem Papæ non poſſe inferiori ſacerdoti committi, vt Chriſma conficiat, eademque conſecutione nunc infero, non poſſe committi eidem, vt oleum illud benedicat, quod futurum eſt materia huius ſacramenti, quia in ſubſtantiali materia non cadit diſpenſatio, & Chriſtus ex vi inſtitutionis determinatè poſtulauit oleum ab Epiſcopo benedictum. Nec eſt quòd nos moueat vulgare exemplum de miniſtro Confirmationis, tum quia in illo habemus Eccleſiæ declarationem, non verò in hac materia: tum quia, propter illam declarationem, non dicunt Concilia abſolutè miniſtrum Confirmationis eſſe Epiſcopum, ſed cum addito, *ordinarium miniſtrum*: hîc autem non dicunt, *ordinariam materiam*, ſed abſolutè *materiam*. Eſtque hæc doctrina conformior cæteris Theologis ſuprà citatis præſertim D. Thomæ dict. quæſtiunc. 2. & 3. vbi congruentiam huius inſtitutionis reddit, nimirum, vt oſtenderetur, virtutem Chriſti, quæ in ſacramentis operatur, ad inferiores miniſtros, quales ſunt ſacerdotes, per intermedios, vt ſunt Epiſcopi, deſcendere. Quod morali modo, & ſecundùm quandam analogiam intelligendum eſt, vt per ſe ſatis conſtat. Ratio verò magis moralis eſſe potuit, vt materia ſacramenti minùs eſſet vulgaris, in maiorique reuerentia haberetur. Itaque, vt hæc benedictio Epiſcopalis eſſet, à Chriſto præſcriptum fuit. *D. Thom.*

9. *Modum benedictionis non eſſe à Chriſto præſcriptum. An modus præſcriptus ab Eccleſia ſit eſſentialis.* Modus autem eius non fuit definitus, vt omnes docent, & in ſimili de materia Confirmationis ſatis declaratum reliquimus. Vbi ſtatim oritur dubium, ibi etiam tractatum, an modus benedictionis ab Eccleſia præſcriptus, ſit eſſentialis, néne; quod eodem modo definiendum eſt. Dico igitur, omne oleum, de quo verè dici poſſit eſſe ab Epiſcopo benedictum, eſſe ſufficientem materiam; quia hanc ſolam Chriſtus inſtituit, vt patet ex Conciliis Florentino, &

A Trident. & fieri nullo modo poteſt, quin materia à Chriſto inſtituta ſufficiat. Vnde, licèt Epiſcopus mutaret modum benedictionis ab Eccleſia deſignatum, ſi tamen ea mutatione non obſtante, verè & in re ipſa illud oleum benedictum maneret, eſſet materia ſufficiens. Fortaſſe tamen fieri poteſt ab Eccleſia, vt talis benedictio irrita ſit, nec apud Deum habeat rationem conſecrationis, ſed execrationis potiùs: & hoc modo fieri etiam poterit, vt benedictio ab Eccleſia inſtituta, neceſſaria ſit, quia ex ea pendet vt Chriſti inſtitutio impleatur, vt citato loco latiùs declaraui.

Vltimò, circa hanc materiam declarandum occurrit, an ſit de illius neceſſitate, vt ſit oleum ſimplex, id eſt, non mistum alio liquore. Aliqui enim Theologi ita ſentiunt, præſertim Palud. d. 23. q. 1. a. 1. vbi ait debere eſſe oleũ ſimplex, ita vt ſi miſceatur balſamũ, ſit tranſgreſſio præcepti. Idem ſentit Soto dict. art. 3. addens, ſi tanta fieret miſtio alterius liquoris, vt formam, id eſt, externam ſpeciem olei tollat, non eſſe materiam. Ego verò in primis cenſeo, Chriſma, licèt miſtionem habeat balſami, eſſe ſufficientem materiam, & per ſe non eſſe cõtra Chriſti inſtitutionem illa vti in hoc ſacramẽto. Imò aliquando videtur Eccleſia vſa hac materia, etiam ad vngendum infirmos, idque ſumit ex dict. Epiſt. 1. Innocent. I. vbi poſt allatum Iacobi teſtimonium, ſubdit, *Quod non eſt dubium de fidelibus ægrotantibus accipi, vel intelligi debere, qui ſancto oleo Chriſmatis perungi poſſunt, quo ab Epiſcopo confecto Chriſtiani vti poſſunt, in ſua aut ſuorum neceſſitate inungendo.* Concilium etiam Vormatienſe eodem modo ait, *ſancto oleo Chriſmatis*. Et quòd loquatur de proprio Chriſmate, colligi poteſt ex illo verbo, *ab Epiſcopo confecto*, illud enim participium, *Confectum*, miſtionẽ aliquam, & pluſquàm ſimplicem benedictionem ſignificat. Fauet etiam Concilium Aquiſgran. iuncta epiſt. Fabiani II. nam dictum Concilium ait iuxta Apoſtolicam traditionem debere Epiſcopos feria quinta in Cœna Domini ſanctũ oleum conficere, *in quo ſaluatio infirmorum creditur*. Vbi apertè loquitur de ſancto oleo, quo dabatur hoc ſacramentum: Fabianus autem, ad quem alludit Concilium, dum refert Apoſtolicam traditionem, docet, ex Apoſtolorum traditione, Chriſma ex oleo & balſamo debere ab Epiſcopo per ſingulos annos in Cœna Domini conſecrari. Et ex eiſdem Patribus & Conciliis conſtat, Chriſma ſimpliciter appellari, veréq; dici poſſe oleum ſanctum ab Epiſcopo benedictũ. Quod etiam colligere licet ex epiſt. 70. Cypriani, vbi priùs ait neceſſe eſſe baptizatum, *Chriſmate iungi*, & poſtea ſubdit, *Euchariſtiam, & vnde baptizati vnguntur, oleum in altari ſanctificari.* Ipſum igitur Chriſma oleum ſanctificatum eſt. Et eodem modo appellatur à Dionyſio capit. 3. de Eccleſ. Hierarch. *ſacrum Vnctionis oleum.* Cùm ergo habeamus ex Conciliis, oleum ab Epiſcopo benedictum, eſſe materiam huius ſacramenti, & Chriſma ſit oleum ſanctificatum ab Epiſcopo, non eſt dubitandum, eſſe ſufficientem materiam. 10. *An ſit neceſſarium vt ſit oleum ſimplex.* *Palud.* *Soto.* *Innoc. I.* *Conc. Vorm.* *Conc. Aquiſgran. Fab. 2.* *Cyprian.* *Dionyſ.*

Verum eſt, interdum omne oleum ſanctificatum ſolere Chriſma appellari, & in Pontificali Romano oleũ infirmorũ, in ſua benedictione ita vocatur, quo modo poſſunt aliqua ex teſtimoniis adductis exponi; nihilominus tamen exiſtimo, ſecluſa Eccleſiæ prohibitione, nullum peccatum eſſe vti Chriſmate proprio ad hoc ſacramẽtum perficiendum, & præſertim ſi aliud oleum ſimplex & ſanctificatum deeſſet. Per ſe tamen verum eſt, ad hoc ſacramentum conficiendum ſufficere ſimplex oleum benedictum, & in hoc differre à Confirmatione, in qua neceſſariũ eſt Chriſma confectum ex balſamo, & oleo, vt ſuo loco diximus. 11. *Obiectioni occurritur.* *Sufficere ſimplex oleum.*

ximus. Et hoc probat teſtimonium Iacobi, adiunctis Conciliis: ſimpliciter enim de oleo loquuntur; non eſt ergo neceſſaria miſtio balſami. Et rationem differentiæ tradit Altiſiodor. lib. 4. Summæ, tract. 7. quia balſamum ſignificat bonū famæ odorem, quem viuentes tenentur per bona opera & exempla dare, de quo admonentur fideles quando confirmantur: his verò, qui iam morti appropinquant, ſolùm curandum eſt de bona cōſcientia, quam oleū ſignificat, ac propterea ex inſtitutione ſimplex oleū traditum eſt. *Altiſiod:*

22. Propter quæ addendum eſt, propria auctoritate non licere illi aliquid miſcere, abſolutè, & ſine cauſa: vt conſtat ex doctrina communi de ſacramentis. Verum item eſt, ſi tanta eſſet miſtio, vt corrumperetur olei natura, imò etiam, ſi communem vſum & appellationem olei amitteret, ita vt licèt non eſſet oleum ſubſtantialiter transmutatum, tamen ita eſſet iam commiſtum & condenſatum, vt non oleum, ſed miſtum aliquod artificiale, ſeu vnguentū cenſeretur, illud non fore materiam ſufficientem, quia hæc eſt oleum ſimpliciter & vſuale. At verò, ſi oleum maneat in vera natura, ſpecie, & vſu olei non repugnaret inſtitutioni, quod ex ordinatione Eccleſiæ ſanctificaretur cum parua aliqua miſtione alicuius liquoris, ſicut vino conſecrando miſcetur aqua, & aquæ Baptiſmi parum ſalis: & hac ratione dicebamus, Chriſma poſſe ſufficere, & aliquando fortaſſe fuiſſe in vſu. Nunc autem quando Eccleſia has materias, earumque benedictiones diſtinxit, non eſſet licitum eas commutare, nec alio oleo in hoc ſacramento vti, præterquam illo quod ad hoc munus ex Eccleſiæ inſtitutione conſecratur.

SECTIO II.

An vnctio ex oleo ab Epiſcopo benedicto, ſit proxima materia huius ſacramenti.

1. *D. Thom. Bonau. Antiqua ſententia, oleum benedictum eſſe ſacramentum reiicitur.* Referunt D. Thom. Bonau. & alij in 4. diſt. 23. fuiſſe antiquam ſententiam aſſerentē, ſacramentum hoc eſſe ipſum oleū ab Epiſcopo benedictum, vnctionem autem eius tantùm eſſe vſum ſacramenti iam confecti. Hanc verò ſententiam meritò vt improbabilem reiiciunt: quia nullum ſacramētum conſiſtit in facto eſſe, aut habet eſſe permanens, niſi Euchariſtia, vt ex doctrina de ſacramētis in genere conſtat. Cuius ratio eſt, quia per conſecrationem Euchariſtiæ ipſe auctor gratiæ ſub ſpeciebus efficitur, & ſignificatur; per benedictionem autem olei nulla gratia ſignificatur, neque datur: vnde illa ſacramentale quoddam eſt, non ſacramentum. Aliàs, forma eſſentialis huius ſacramenti non eſſet quam Concilia præſcribunt, id eſt, quæ profertur in ipſo vſu, & vnctione, ſed eſſet oratio illa quam Epiſcopus dicit cùm oleum benedicit: & conſequenter miniſter proprius huius ſacramenti non eſſet Presbyter, ſed Epiſcopus: quia ad illum ſolum pertinet olei benedictio. Ac denique ſi ſacramētum ipſum iam eſſet confectum, non eſſet de eſſentia applicationis eius, quòd fieret à ſacerdote, vt in Euchariſtia videre licet: hæc autem omnia ſunt abſurda, & contra veram doctrinam de hoc ſacramento, vt ex dicendis conſtabit. Sit ergo certum, ſacramentū hoc cōſiſtere in ipſo vſu, & olei benedictionem ſolū eſſe quandam materiæ præparationem, ſeu cōfectionem.

2. *Materiam proximam eſſe vnctionem. Trident.* Ex quo concluditur, materiam proximam huius ſacramenti eſſe vnctionem ex oleo factam: quod optimè probat verbum Iacobi, *Vngentes eum oleo*, & verba Tridentini ſeſſione decimaquarta, capite primo de hoc ſacramento dicentis, *Intellexit enim Eccleſia, materiam eſſe oleum, ab Epiſcopo benedictum: nam vnctio aptiſſime Spiritus ſancti gratiam, qua inuiſibiliter* A *ægrotantis anima inungitur, repræſentat.* Ex illa enim cauſali nota, *Nam*, intelligo Concilium oſtendere oleum eſſe materiā, quia vnctio eſt ipſum ſacramentum, vtique quoad materiam proximam illius: ſtatim enim formam ſubiungit, de qua poſtea. Quòd verò vnctio ſit ipſum ſacramentum, probat optime Concilium ex ſignificatione: illud enim eſt ſacramentum, quod eſt efficax ſignum gratiæ: huiuſmodi autem eſt illa vnctio. Præterea hoc ſequitur neceſſariò ex refutatione opinionis prædictæ: nam hoc ſacramentum non conſiſtit in ipſa materia permanente, ſed in vſu: ergo materia permanens eſt tantùm remota: proxima ergo eſt vſus illius materiæ, qui non eſt niſi vnctio. Tandem idem probari poteſt à ſimili de Baptiſmo: quod enim ibi eſt ablutio, hic eſt vnctio, idemque B eſt de ſacramento Confirmationis: videri ergo poſſunt dicta de illis ſacramentis, & hic applicari.

Qualis, & quanta eſſe debeat hæc vnctio.

Explicandum verò ſupereſt, qualis & quāta eſſe debeat hæc vnctio. Nā quoad qualitatē interrogari poteſt, an oporteat fieri vnctionē in figura Crucis: id enim ſignificauit Gloſ. in capit. *Nunquid*, de Conſecrat. diſt. 5. & vſus etiam idem confirmat. Dicendum verò eſt, hoc non eſſe de neceſſitate huius ſacramēti: quod eſt certiſſimū. Nec illa Gloſſa dixit contrarium, ſed potiùs hoc etiam ſenſit, ſi integrè legatur. Et eodem modo intelligendus eſt Syluester verbo, *Vnctio extrema*, quæſtione ſecunda. Quia oppoſitum, neque in loco Iacobi, neque in Conciliis, aut traditione fundamentum habet: non eſt autem aliquid addēdum ſubſtantiæ ſacramenti ſine aliquo huiuſmodi fundamento. Primum patet, quia Iacobus ſimpliciter dixit, *Vngētes eum oleo*: modum autem vel ſignum vnctionis non definiuit. Concilia etiam de hoc nihil dicunt. Quin potiùs Conc. Florentinum ſolùm indicat vnctionem per modum Crucis eſſe neceſſariam in Confirmatione, quia in forma illius ſacramenti exprimitur, dum dicitur, *Signo te ſigno Crucis*: at hic nihil huiuſmodi interuenit: nam in forma ſimpliciter dicitur, *Per iſtam ſanctam Vnctionem.* Poteſtque reddi congrua differentia inter vtrumque ſacramentum: quia in Confirmatione vngitur quis vt Chriſti miles ad portandam & confitendam eius Crucem coram Regibus & Tyrannis; per hanc verò Vnctionem ſolùm vngitur per modum medicinæ ad recuperandam ſalutem. Vnde vlteriùs addo, non videri hoc ſignum eſſe de neceſſitate præcepti, ſaltem ſub culpa graui, ſecluſo cōtemptu, aut ſcandalo: quia nullum eſt expreſsè latum præceptū de hac re: & de conſuetudine non conſtat ſub hac exiſtimatione eſſe introductam: & præterea materia ex ſe non eſt grauis. Quare ſi ex iuſta cauſa omittatur, vt breuiùs vel ſecuriùs agatur, nullum erit peccatum: regulariter verò id magis pium eſt, ideóque debet ſeruari, ac fieri. Vide Ledeſm 2. p. 4. q. 21. art. 8. 3. *An oporteat fieri in figura Crucis.* *Concil. Flor.* *Ledeſm.*

Circa vnctionis verò quantitatem in primis Concil. Flor. numerat ſeptē vnctiones, quibus perficiendum eſt hoc ſacramentum, ſcilicet, in oculis propter viſum, in auribus propter auditum, in naribus propter odoratum, in ore propter guſtum, & locutionem, in manibus propter tactum, in pedibus propter greſſum, in renibus propter delectationem ibidem vigentem. Hic ergo numerus vnctionum dici poteſt veluti diſcreta quātitas huius materiæ. De ſingulis verò vnctionibus inquiri poteſt quantam eſſe oporteat vnamquamque, ſeu cuius magnitudinis: in hoc verò immorari non eſt neceſſe, quælibet enim ſufficit, etiamſi minima ſit, dummodo verā rationem vnctionis attingat, iuxta communem loquendi morem. Non enim erit ſatis vnicam guttam olei ſtillare, quia 4. *Quot debeāt fieri vnctiones.*

quia id vel non eſt vngere, vel certè eſt res aliquo modo dubia, ſed oportet partem corporis oleo lenire, aliquod per illam diffundendo: hoc enim eſt propriè & in rigore vngere.

5. *Corollarium. Sufficere ſimplicem vnctionem.* Hinc verò obiter colligo non eſſe abſolutè de eſſentia huius ſacramenti in vnctionibus ſingulorum ſenſuum duplicem facere vnctionem, v. g. duorum oculorum, aut duarum aurium, &c. Quãquam enim ita communiter fiat; & regulariter, ac ſecluſa neceſſitate, ita faciendum ſit propter conſuetudinem Eccleſiæ, tamen non eſt de eſſentia, quia in vna parte ſufficienter ſignificatur vnctio talis ſenſus, licèt virtus eius in pluribus partibus vigeat: & ideo ſi ob neceſſitatem in vnoquoque ſenſu vna tantùm fiat vnctio, & verum fiet ſacramentum, & nihil peccabitur.

6. *An dictus numerus ſit de neceſſitate ſacramenti vel præcepti.* At verò de numero vnctionum poſito à Concilio Florentino dubitari poteſt, ſítne de neceſſitate præcepti, vel ſacramenti. Nam quòd non omnes ſint neceſſariæ etiam ex præcepto, nedum eſſentiales, ex eo euidenter euincitur, quòd plerumque duæ earum omittuntur, ſcilicet pedum, & renum, præſertim in fœminis, propter honeſtatem. Imò licèt ſint in communi vſu Romanæ Eccleſiæ, vt eſt particularis Eccleſia, nõ verò ſunt in vſu omnium Eccleſiarum, atq; adeò nec vniuerſalis Eccleſiæ, vt omnes Auctores referunt, quos ſtatim inſinuabo. Qui conſequenter de his duabus vnctionibus fatentur nõ eſſe neceſſarias, imò de vnctione renum aliqui cenſent conuenientius eſſe illam omittere: vt ſupplem. Gabr. d. 23. q. 1. art. 2. Soto q. 2. art. 3. Victoria in Summ. num. 223. *Gabr. Victoria.*

7. *Dubium.* Hinc verò colligi videtur, de nulla aliarũ vnctioné poſſe certò cõſtare eſſe ſimpliciter neceſſariã, multóque minùs de toto numero earũ, quia Côc. Flor. omnes ęquè numerat: ergo, ſi aliquas excipimus, quãtùm eſt ex auctoritate Cõcilij, nõ poſſumus de aliqua aliarũ affirmare eſſe neceſſariã ſimpliciter. Huc accedit, quòd Iacobus ſolùm dixit, *Infirmatur quis in vobis, vocet presbyteros Eccleſiæ, & vngat cũ oleo*, in quibus verbis ſufficienter explicatur materia huius ſacramenti, vt Conc. Trid. ſignificauit, ſed ad veritatẽ & cõplementũ horũ verborũ nõ eſt neceſſaria multiplex vnctio, ſed vna ſufficit: ſicut ex vi verborũ Chriſti, *Baptizantes eos*, &c. vna aſperſio vel ablutio ſufficit. Quòd ſi quis dicat, traditione declaratũ eſſe, illã vnctioné debere eſſe multiplicẽ, & in talibus partibus corporis: cõtra hoc eſt, tũ quia diximus traditioné hãc nõ eſſe vniformé, & eandẽ in omnibus, ideoq; nõ indicare eſſentialẽ materiã, ſed ad ſummũ ceremoniam aliquã Eccleſiaſticã: tũ quia aliqua etiã fuit traditio, vel multarũ Eccleſiarũ cõſuetudo baptizãdi per trinã merſioné, ex qua ſolùm potuit inferri, alicubi, vel aliquãdo id fuiſſe pręceptum, non tamen eſſe de neceſſitate materiæ: idem ergo in præſenti dici poterit.

8. *Aliquorum opinio, ſufficere vnicam vnctionem.* Propter hæc vnus vel alius modernus dicere auſi ſũt nõ eſſe de neceſſitate huius ſacramẽti, vt per plures actiones fiat, neq; in determinata parte corporis, ſed vnicã vnctioné ſufficere, quãtũ ſpectat ad valorẽ ſacramẽti. Antiqui verò Scholaſtici in 4. d. 24. ſentiũt plures vnctiones eſſe de eſsẽtia & valore huius ſacramẽti, ſaltem quinq; illas, quibus quinq; ſenſus inungũtur. D. Th. q. 2. a. 3. q. 2. Dur. q. 4. Bonau. Rich. Palud. Maior. Supplem Gabr. Soto & Sũmiſtæ, quãuis non omnes diſtinctè loquentur de neceſſitate ſacramenti, ſed abſolutè. Iuxta quã doctrinã omnino certũ exiſtimo, has quinq; vnctiones quinq; ſenſuum eſſe de neceſſitate præcepti, hoc enim vt minimũ conuincit vniuerſalis Eccleſiæ cõſuetudo: à qua diſcordare graue crimé eſt, præſertim in re quæ facilè redũdare poteſt in dubiũ de valore ſacramẽti. Ratio, ſeu cõgruẽtia, quã D. Th. ſuprà adducit, eſt optima: quia hoc ſacramentũ adhibetur, vt medicina ad ſordes, ſeu reli- *D. Thom. Bonau. Durand. Rich. Palud. Maior. Gabr. Soto.*

A quias peccatorũ tollẽdas, & ibi adhibetur vbi eſt radix peccatorũ: hæc autẽ radix eſt in quinq; ſenſibus: meritò ergo in illis partibus applicatur medicina. An verò hęc neceſſitas ſit tanta, vt ſit etiã ſubſtãtialis, vel eſſentialis, nõ caret aliqua difficultate, pendet tamen ex his, quæ de forma, & effectu, ac ſubiecto huius ſacramenti dicturi ſumus: & ideo illam paulatim in ſequentibus diſputationibus expediemus.

Illud verò nũc pro certo habeatur, ordinẽ taliũ vnctionũ non eſſe de eſsẽtia ſacramẽti: ſcilicet, vt priùs vngantur oculi, poſtea aures, &c. licèt enim hic ordo ſeruandus ſit, quia & eſt rebus ipſis conſentaneus, & maximè, quia ita habet Eccleſiæ conſuetudo, quæ ſine aliquo peccato non poteſt omitti: non eſt tamen abſolutè de eſſentia, nec illa immutatio eſſet B contra valorem ſacramenti, vt omnes Doctores ſupponere videntur, quia materia eſſentialis non eſt relatio, aut ordo, ſed vnctio; quamuis autem mutetur ordo, ſeruatur tota vnctio eſſentialis: ergo. 9. *Ordinem talium vnctionũ non eſſe de eſſentia ſacramenti.*

SECTIO III.

Quæ ſit legitima huius ſacramenti forma.

PRINCIPIO ſtatuendũ eſt, aliquã verborum formã eſſe de eſſentia huius ſacramenti. In hoc nulla eſt cõtrouerſia inter Catholicos, ſed cũ ſolis hæreticis, cõtra quos ſufficiunt nobis definitiones Conc. Flor. & Trid. & quæ in ſuperiori tomo de ſacramentis in genere diximus Ex quibus etiã eſt certũ, aliquã verborũ formã eſſe determinatã iure diuino, atq; ita eſſentialẽ huic ſacramento, vt ſine illa cõfici nullo modo poſſit: hoc enim generale eſt omnibus ſacramẽtis nouæ legis, & in particulari ſignificãt C dicta Cõcilia de hoc ſacramẽto, & ex dictis de illius inſtitutione colligitur: ſi enim Chriſtus Dominus nõ præſcripſiſſet certã verborũ formã non plenè nec definitè inſtituiſſet eſſentialem ritum huius ſacramenti, ſicut in ſimili de materia dicebamus. Quocirca cùm aliqui Catholici dicunt poſſe Eccleſiam mutare formam huius ſacramenti, vt Victor. in Sum. ſacram. n. 201. & Nau in Sum. c. 22. nu. 13. ſano modo intelligendi ſunt, videlicet poſſe Eccleſiam mutare, aut materialia verba, ſeruato eodem legitimo ſenſu, aut aliqua verba, quæ non ſunt de ſubſtantia: ſed ad ritum accidentalem pertinent. vt videbimus. 1. *Aliquã verborum formã eſſe de eſſentia huius ſacramenti.* *Victor. Nauarr.*

2. *Obiect.* Obiici verò poteſt, quia forma huius ſacramẽti ſolùm colligitur ex illis verbis Iac. c. 5. *Et orẽt ſuper eũ*, vt ſignificarunt perdicta Conc. dicẽtia, Iacobũ in illis D verbis, *Vngãt eũ, & orent*, &c. materiã & formã indicaſſe huius ſacramẽti. Quod etiã declarauit idẽ Iac. ſubdens, *Et oratio fidei alleuabit infirmũ*, vbi prædictę orationi tribuit, ſeu promittit effectũ ſacramẽti, conſtat autẽ effectum maximè procedere à forma: ergo, iuxta promulgationem Iacobi, ſola oratio presbyteri ſufficit ex Chriſti inſtitutione ad effectũ huius ſacramẽti: at verò oratio nõ dicit aliquã determinatã formã verborũ, imò in rigore nec verba requirit: ergo. Et cõfirmatur ex varietate formarũ, quæ in Eccl. fuit in vſu huius ſacramẽti Nã tẽpore D. Ambr. in Eccleſia Mediol. hæc forma erat in vſu, *Vngo te oleo ſanctificato in nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti, vt more militis vncti præparatus ad certamen, aëreas poſſis ſu*E*perare poteſtates.* Ita refert Bonau. d. 23. p. 1. a. 1. q. 4. & alij ibi. Similéq; formã refert ibi Palac. ex l. ſacramẽtali Venet. approbato, vt ibi dicitur, à Leone X. *Vngo te oleo ſancto, vt hac vnctione protectus, fortiter ſtare valeas aduerſus aëreas cateruas, in nomine Patris, & Filij, & Spiritus S.* Eccl. autem Rom. vtitur illa forma, *Per hac ſacrã vnctionẽ, & ſuã piiſsimã miſericordiã, indulgeat tibi Deus quidquid peccaſti per viſum*, &c. vt patet ex dictis Concil. & ex vſu: ergo ſignum eſt, hanc formam non habere determinationem ex diuino iure. *Bonau. Palac. Leo X.* *Forma qua vtitur Eccleſia Rom.*

Sed

3. *Soluitur.*

Sed quod attinet ad Iacobū, dicēdum eſt ipſum in A primis loqui de oratione ſēſibili, per vocem expreſſa, ita enim intellexit Eccleſia, & ſumitur ex circūſtantia literæ: nam Iacobus loquitur de oratione facienda ſuper vnctione infirmi, & ad conſolationem & leuamen eius: ergo loquitur de oratione ſenſibili, quæ fit per verba ſenſibilia. Rurſus, quanuis Iacobus non declaret modū orationis, tamen etiā ex ſubiecta materia, & eadem Eccleſiæ traditione cōſtat, eum loqui de ratione ſacramētali, atq; adeò quæ certo ritu, & ad ſacramentalē ſignificationē accōmodato fit: nō eſt enim neceſſe vt omnia in Scriptura diſtinctè explicētur, ſed ſufficit vt inſinuentur, & ab Eccleſia declarentur: ſicut in aliis ſacramētis perſpicuū eſt. De illis autē variis formis dicendū eſt eam, quā Eccleſia retinet, cōtinere ſubſtantialē formā huius ſacramenti, vt aperte definiunt dicta Concilia: & ſumitur ex c. *ad abolendā*. de hęret. cū ſimilibus. Quia Eccleſia Romana in ritibus ſacramentorū B errare nō poteſt. Vnde omnes alię formę vel reducēdę ſunt ad formā Eccleſiæ Romanæ quoad ſubſtantialē ſenſum, vel aliquid eis addendū eſt, ſeu additū ſemper fuiſſe credendum eſt, quo prædictus ſubſtantialis ſēſus perficeretur, vt magis in ſequētib. explicabitur.

Explicantur ſingulæ particulæ formæ, qua vtitur Eccleſia Romana.

4. *An forma debeat proferri per modum deprecatiuum an per indicatiuum.*

SVPEREST, vt per ſingulas particulas dictę Romanę formę diſcurrēdo, videamus in quib⁹ pręcisè conſtat huius formę eſſentia. Et in primis, an ſit de eſſentia huius formæ, vt per modū deprecatiuū proferatur, vel ſufficiat mod⁹ indicatiuus. Hoc enim poſteri⁹ C ſuadēt primò formę illę Ambroſiana, & Venetica, quę dantur per illud verbū *Vngo te*, quod indicatiui modi eſt: nec additur aliud deprecatiuū: neq; eſt veriſimile aliquid ſubſtātiale in illis formis fuiſſe omiſſū. Secūdò idē ſuadetur à ſimili. Nam ex illis verbis, *Baptizantes eos*, colligit Eccleſia illā formā, *Ego te baptizo*; & ex illis *Quorū remiſeritis peccata*, &c. illā, *Ego te abſoluo*: ergo ex illis, *vngentes eū*, optimè etiā hāc formā vt ſufficientē, *Ego te vngo*, &c. Tertiò in cōfirmatione modus indicatiu⁹ eſt ſufficiēs, *Chriſmo te*, &c. Cur ergo nō etiā in Extrema vnctione? Quartò, ſacramentalis forma, etiamſi per modū indicatiui proferatur, ſolet à Sāctis Patribus oratio vocari, ſicut in ſuperioribus viſū eſt de abſolutione ſacramētali: quā Leo Papa, & alij, *orationē ſacerdotis* appellant: ergo pari ratione in pręſēti, quāuis forma proferatur per modum indicatiui, erit ſufficiens ad D verificandum verbum Iacobi, *Et orent ſuper eum*.

5. *Opinio quorūdā Theologorum.* *Albert.* *Richard.* *Palud.* *Durand.*

Propter hæc multis Theologis viſū eſt, non eſſe de eſſētia huius formæ, vt per modū deprecationis proferatur. Ita ſentit Albertus in 4 d. 23. art. 4. Richard. a. 1. q. 4. ad 2. Palud. q. 1. art. 2. Imò Dur. q. 3. n. 7. videtur reuocare in dubiū, an forma deprecatiua ſit ſufficiens: quia forma indicatiua & deprecatiua nō sūt ęquiualētes quoad ſēſū, vt cōſtat ex propria ſignificatione verborū & ex aliis formis baptiſmi, cōfirmationis, & pœnitētię, in quibus deprecatiua nō ſufficit: quia indicatiua eſt neceſſaria cui nō ęquiualet deprecatiua; ergo etiā in pręsēti nō poſsūt illę duæ formę eſſe ſufficiētes, ſed alterutra tātū. Nō poſſumus autē negare, vt Durādus ſignificat: quia forma indicatiua ſufficiat cū Ambroſ. qui fuit vnus ex primariis Doctorib⁹, illa vſ⁹ fuerit ſueq; Eccl. reddiderit: ergo illa ſola eſt legitima forma. E

6. *De fide eſſe, formā deprecatiuam ſufficere.*

Nihilominus certiſſimū eſt, ac de fide, formā deprecatiuā eſſe ſufficientē: ita enim planè definiunt Cōcil. Florēt. & Tridēt. & eſt ſemper communis Scholaſticorū ſētētia, fūdaturq; ſufficiēter in traditione Eccleſię, quam impoſſibile eſt decipi in his pręſertim, quę pertinēt ad ſubſtantiā ſacramētorū vt dicitur in c. *Ad abolendā*, de Heret. conſtat autē vniuerſalē Eccleſiā vti forma tantùm deprecatiua: ergo, vt minimū certū eſt illam eſſe ſufficientē: cuius conſuetudinis nullum ini- A tiū cognoſcitur, ſed ab initio Eccleſiæ tradita eſt; quæ traditio ita etiā declarat verba Iacobi, *Et orent ſuper eū*, quæ in omni proprietate deprecationem ſignificant.

7. *Solum indicatiuum verbum ſine forma deprecatiua non ſufficere.* *D. Thom.* *Bonau.*

Ex quo vlterius probabilius videtur, ita eſſe neceſſariam hanc formam, vt ſolùm indicatiuum verbū ſine formali deprecatione nō ſufficiat. Ita ſentit D. Tho. in 4. d. 23. q. 1. a. 4. q. 2. & Bona. a. 1. q. 4. Capreol. Soto, & alij: & fauent multùm Conc. Flor. & Trid. Et patet retorquendo rationem factam in proximo puncto. Nā duæ formæ non poſſunt eſſe per ſe, & ſigillatim ſufficientes ad conſtitutionem huius ſacramenti, niſi ſint æquiualentes in ſenſu: ſi ergo forma deprecatiua ſufficiens eſt, indicatiua ſola non ſufficit: quia non habet æquiualentem ſenſum, vt rectè oſtenſum eſt & patebit ampliùs, ex ſolutionibus argumentorum.

8. *Soluitur primum.*

Ad primū ergo reſpōdetur in primis, maiorem eſſe auctoritatē Eccleſiæ Romanæ & vniuerſalis, quā cu- B iuſcūq; particularis: & ideo veritas, ſeu neceſſitas ſubſtantialis formæ potiùs ex vſu Eccleſiæ Romanæ quā cuiuſcunque alterius ſumēda eſt: neque Eccleſia Romana eſt cæteris accōmodanda, ſed è conuerſo. Vnde dicitur ſecundò ex D. Tho ſuprà ad 3. *Verba illa indicatiui modi, quæ sūt in vſu aliquarū Eccleſiarū, nō eſſe forma huius ſacramēti, ſed eſſe ceremoniā quādā ſeu diſpoſitionē ad formā*. Vnde ſignificat D. Th. nullā Eccleſiā vti ſolis illis verbis indicatiui modi: ſed pręmittere illa ad explicādam actionē & intētionē miniſtri, poſtea verò ſubiungere deprecationē. Quod etiā ſignificauit Alber. & Durād. etiā hoc modo interpretari conatur vſu Eccleſiarum, quāuis rē ſub dubio relinquat. Hinc verò obi- C ter colligo, ſi quis vtitur hac forma, *Vngo te oleo ſancto, vt Deus tibi remittat quidquid peccaſti*, &c. formam eſſe ſufficientē: quia verbo indicatiui modi adiungitur ſufficiens deprecatio, quāuis nō careret culpa graui illam mutationem efficere abſque vſu Eccleſiæ Romanæ.

Corollarium.

9. *Soluitur ſecūdum.*

Ad ſecūdū reſpōdetur, ex vno vel alio verbo Scripturę non ſumi ſufficiens argumentum ad colligenda verba ſubſtantialia formæ ſubſtantialis: ſed vel conferēda inter ſe ſunt diuerſa Scripturę teſtimonia, vel adiungenda eſt traditio, & cōſuetudo vniuerſalis Eccleſiæ, quæ eſt optima legū interpres, præſertim in explicandis ritibus ſacramentorum. In aliis ergo ſacramentis ſufficiunt verba per modum indicatiui: quia & per illa ſufficienter declarantur actio & effectus ſacramētalis, & alioqui neq; ex Scriptura, neq; ex ritu Eccleſiæ aliud poſtulatur: at verò in hoc ſacramēto verbū Ia- D cobi, *Et orēt ſuper eū* in omni rigore & proprietate deprecationē poſtulat, & ritus Eccleſiæ ita id declarauit.

10. *Cur hoc modo inſtituta ſit forma in hoc ſacramēto, & non in aliis.*

Cur autē potiùs in hoc ſacramēto, quàm in aliis ſit forma inſtituta in hūc modū, multiplex ratio à Theologis redditur. Prima eſt, quia hoc ſacramentū nullum habet effectū infallibilē, qui nō poſſit impediri, vel propter obicē recipiētis, quoad effectus ſpiritualis gratiæ: vel quia eſt effectus indifferens, qui aliquando nō expedit, vt in corporis ſanitate, quod ſecus eſt in Baptiſmo, & Confirmatione: nā vt minimū habent effectum characteris, ſi ſubſtātialiter perficiātur. & ideo meritò dantur per verbum indicatiui, quod magis declarat actualē efficaciā, quàm verbū deprecatiuū. Hac ratio- E ne vtitur D. Thom per quā nō ſignificat formā huius ſacramenti non conferre effectum ex opere operato non ponēti obicē: conſtat enim de hoc ſacramēto eādē eſſe rationē circa hoc, quæ de aliis: ſed ſolùm intēdit huiuſmodi efficaciā nō ſignificari per hāc formā, vt actualiter exercitam, ſicut per alias, propter rationē dictam. Videtur tamen illa ratio deficere in ſacramento pœnitentiæ, cuius forma per verbū indicatiui profertur, & tamen nullum habet effectum ita infallibilem, quin impediri poſſit per obicem ſuſcipientis.

Inſtantia. *Soluitur.*

Hæc verò inſtantia facilè excluditur iuxta ſententiam, quæ negat dari ſacramentū pœnitentiæ validum & informe, iuxta quam D. Tho. citato loco proceſſiſſe videtur.

videtur. Tamē, quia veriùs credimus aliquãdo dari abſolutionē validam abſque effectu gratię: ideo aliter reſpondendū eſt. Equidē Palud. & Capreol. dicerent, tūc ſaltem dari ordinatū. Verūtamē hæc opinio de ornatu nobis improbabilis viſa eſt. Et prętcrea eadem ratione ponēdus eſſet in extrema vnctione. Dico igitur in ſacramento Pœnitentiæ eſſe peculiarē rationē ob quam neceſſarius eſt ille modus formæ: quia profertur per modū ſententiæ. Vnde prędicta ratio, ſeu congruentia, intelligēda erit vel reſpectu aliarū formarū, vel ita vt locum habeat, niſi aliqua alia peculiaris ratio obſiſtat: Addi etiā poteſt, illā abſolutionē, quæ informis eſt, & valida, licèt nō auferat peccata in re ipſa, & apud Deū ſaltem habere hunc effectū abſoluēdi hominē in tali foro, ita vt non teneatur ampliùs confiteri illa peccata. Alia ratio ſeu congruentia eſt, quia hoc ſacramentum datur homini quaſi extremè indigēti, & propriis viribꝰ deſtituto, qui iā incipit exire à foro Eccleſiæ, & in ſolius Dei manibus cōſtitui: & ideo conueniēter in orationibus ſacerdotū iuuari, Deóque cōmendari. Tertia ratio eſt, & ferè in idē redit, quia hoc ſacramentū ordinatur ad obtinendū per modū indulgētię id quod in iudicio pœnitētię obtineri nō potuit per modū iuſtitię propter imperfectā hominis ſatisfactionē vel diſpoſitionē. Vnde, quia homo infirmus iam eſt quaſi viribus deſtitutus ad ſatisfaciendū, ideo exoratur Deus, vt remittat, ſi quid poſt ſacramentū pœnitētiæ reſiduū eſt. Et per hæc reſpōſum etiā eſt ad tertium argumētum.

11. *Soluitur quartum argumentum.*

Ad quartum verò dicitur propoſitionem indicatiui modi formaliter ac propriè nō eſſe orationem, vt per ſe notū eſt ex ipſa verborū proprietate. Quòd autē aliquãdo ita vocetur à Patribus, ideo eſt, quia dum profertur in fide promiſſionis Chriſti, virtute videtur rationem & vim orationis includere: hoc autem non obſtat, quominus aliquando poſſit eſſe neceſſaria propria & eſſentialis deprecatio, vbi de tali inſtitutione ſatis conſtat, ſicut de hoc ſacramento oſtenſum eſt.

12. *An debeat in hac forma explicari materia remota.*

Adhuc verò ſuperſūt nōnulla minutiora dubia circa eandem formam. Secundū ergo dubiū eſt, an oporteat in hac forma explicare materiā remotā ex qua fit talis vnctio, ſicut in Cōfirmatione dicitur, *Cōfirmo te Chriſmate.* Reſpōdeo hoc non eſſe de neceſſitate huius formę nec de ſubſtãtia ſacramēti, nec de præcepto. Nam, licèt aliquæ Eccleſię in hac forma declarent hanc vnctionē fieri ex oleo ſancto, vt ſuprà relatum eſt: tamen Eccleſia Romana ſolùm dicit, *Per iſtā ſacrā vnctionē*, nulla facta mentione olei: ergo certū eſt, hoc non eſſe de ſubſtãtia, neque de præcepto. Item in Baptiſmo nō eſt neceſſe explicare materiā remotam: ſcilicet aquā, in forma, niſi quatenus continetur in verbo abluendi: ergo neq; hic neceſſe eſt explicare materiam olei, niſi quatenus in voce vnctionis inuoluitur, pręſertim cùm ſit ſermo in particulari de iſta ſacra vnctione. In ſacramento autē Confirmationis occurrit ſpecialis occaſio declarandi materiā Chriſmatis: quia ſine illa verbum, *Confirmo*, aut *Signo*, non ſatis explicaret materiā proximam, ſeu actionem miniſtri, quæ fit per modū vnctionis propriæ illius ſacramēti. Quod ſecus eſt in præſēti: nam verba illa, *Per iſtam ſacrā vnctionem* ſufficiēter declarāt materiā proximam, & actionē miniſtri. Hinc tamē colligimus, hæc verba ſubſtãtialia eſſe, quia formæ ſacramentorū ſemper debent exprimere actionē ſeu efficaciā miniſtri. Incertum eſt autem an ſingulæ illæ particulæ, ſcilicet, *iſtam*, & *ſacram*, ſint eſſentiales, vel ſufficiat dicere, *Per iſtam vnctionem*, vel *vngendo te, parcat tibi Deus.* Et fortaſſe verius eſt, has mutationes non eſſe ſubſtantiales, nihilominus omnino cauendæ ſunt: quia non fierēt ſine graui culpa, tum propter dubiū & periculū, tum propter Eccleſiæ cōſuetudinem.

An particula iſtam, & ſacram, ſint eſſentiales.

13. *An particula & ſuam piiſſimam miſericordiam, ſit eſſentialis.*

Idémque dicendum cenſeo de illa particula, *Et ſuam piiſſimam miſericordiam*, per quā declaratur virtus diuina, quæ principaliter in hoc ſacramēto operatur, &

A in qua nititur deprecatio, quæ per hanc formam fit, vt D. Thom. ſuprà quæſtiunc. 3. declarauit. Indicátque illam particulam eſſe de ſubſtãtia formæ, & in ſolut. ad 2. reddit congruentiam: quia miſericordia reſpicit miſeriam: vnde, quia hoc ſacramentū datur homini quaſi in vltima miſeriæ neceſſitate conſtituto, ideo in illo veluti confugimus ad diuinā miſericordiā, quæ promptè in forma expreſsè declaratur. Præterea, ſicut diximus modū deprecatiuū eſſe de ſubſtãtia huius formæ, ita eſt veriſimile eſſe de ſubſtantia explicare diuinam miſericordiam, ad quam homo ægrotus confugit, tanquam deſtitutus viribus ad ſatisfaciendum. Denique, cùm Eccleſia interponat hæc verba inter alia ſubſtantialia videtur certè veriſimile, etiam ipſa ſubſtantialia eſſe. Quæ rationes vt minimùm perſuadēt eſſe neceſ- B ſarium (ſub graui culpa) illā particulā non omittere, ne à cōmuni Eccleſiæ cōſuetudine recedatur, & vt omne periculum & dubiū vitetur. An verò in re ipſa particula illa ſubſtantialis ſit, incertum mihi eſt: quia explicari in forma principalem cauſam effectus ſacramentalis, non ſolet eſſe de ſubſtantia ſacramenti, niſi vbi inuocatio Trinitatis ob ſpecialem aliquam rationē eſt neceſſaria. Itē, quia ipſamet forma deprecatiua ex ſe includit ordinē ad diuinā miſericordiā ſeu inuocationē eius. Præterea de illa particula *piiſſimā*, clariùs videtur non eſſe eſſentialē, & ſi quis loco miſericordiæ poneret, *bonitatem*, vel aliquid ſimile, certè videtur valida forma, vt ſi dicatur, *per ſuā bonitatē*, &c. Denique hoc ipſo quòd dicitur, *Indulgeat tibi Deus*, actus miſericordiæ ſatis expreſsè poſtulatur: ergo in actu exercito per miſericordiam petitur, quãuis in actu ſignato nō proferatur: non eſt igitur certum, particulā illam eſſe eſ- C ſentialem, quanuis ſit certum, non eſſe omittendam.

D. Thomas.

Non eſſe eſſentialem.

14. *Cur potius petatur remiſſio peccatorū quā aliquid aliud*

Maius dubium eſt, an reliquæ particulæ, quibus ſignificatur effectus huius ſacramenti, ſint de ſubſtantia huius formę. Et in primis eſt dubiū, cur potiùs petatur remiſſio peccatorū, quàm aliquid aliud. Sed hoc pēdet ex dicēdis in diſputatione ſequenti de effectu huius ſacramenti. Nūc breuiter dicitur, illud exprimi, quia vel inter effectus huius ſacramenti ille eſt pręcipuus, vel ne finis præcipuè intentus in hoc ſacramento propter peccata impediatur.

15. *Cur addatur illa determinatio per viſum &c.*

Sed tūc occurrit ſecundò inquirēdū, cur addatur illa determinatio, *per viſū, vel per auditū*, &c. Et ratio difficultatis eſt, quia impiū eſt à Deo poſtulare dimidiatā peccatorū veniā. Quòd ſi quis reſpōdeat, licèt per ſin- D gulas partiales formas videatur poſtulari remiſſio partis peccatorū, tamē ex omnibꝰ perfici integrā petitionē omniū. Contra hoc eſt, quia homo non ſolùm peccat per quinque ſēſus, ſed etiā per actus merè internos intellectus aut volūtatis. Aliqua etiā ſūt peccata externa, quæ nō pertinēt proprie ad voluptatē alicuius ſenſus, vt ſunt vindicta de inimico, & ſimilia. Præterea hinc ſaltē videtur probari nō eſſe neceſſarias illas determinationes, *per viſū, auditū*, &c. quia vel eſſent neceſſariæ propter effectū explicādū, vel propter indicādā determinatā partē ſubiecti, in qua facienda eſt vnctio: nō primū, tū quia effectus ſufficienter, imò & meliùs explicaretur per illa verba, *Per hanc ſacrā vnctionē remittat tibi Deus quidquid peccaſti*: tū quia ſæpè homo E caruit perpetuò tali ſēſu, vnde per illū peccare nō potuit, & ita redditur forma quoad illā partem, vel falſa, vel vana: neq; etiā ſecūdū, quia nō videtur de eſſentia huius ſacramēti, vt in illis partibus vnctio fiat: Iacobus enim ſolùm dicit, *Vngentes eū*: quod verbū ſufficienter cōpleretur vngēdo infirmū in corpore, vel capite, &c. Itē ſæpe homo caret organo alicuius ſēſus, vt manibus, &c. Et quanuis demus vnctionem talis partis eſſe eſſētialē, non propterea eſſet neceſſariū illā exprimere in forma. Nā de eſſentia Confirmationis eſt, vt vnctio fiat in fronte, & tamen id non declaratur in forma.

Hinc rurſus dubiū eſt, an ſit de eſſentia huius ſacramenti 16.

Præter verba prædicta nihil aliud eſſe de neceſſitate. mēti quinquies repetere illa verba formæ cū quinque A
ſenſuū determinatione, vel ſufficiat vnica ſimplex forma, cōcludēdo tātùm, *Remittat tibi Deus quidquid peccaſti:* vel ad ſummū addēdo ſimul quinque ſenſus, ſcilicet, *quidquid peccaſti per viſū, audıtū, odoratū, tactū, vel guſtum.* Nā rationes factæ ſuadere videntur hoc poſterius ſufficere. Et prçterea, quia hęc verba ſemel prolata æquiualēt in ſenſu ſeu petitione omnibus illis ſæpe repetitis. Verūtamen harū difficultatū integra deciſio pēdet ex his quæ dicemus de effectu huius ſacramēti: & ideo nūc ſolùm dicimus neceſſariū eſſe, hanc formā proferre eo modo, quo eſt in vſu & traditione Eccleſię Romanæ: hoc enim vt minimùm docet Conciliū Florentinum in decreto Eugenij dicēs, formā eſſe, *Per iſtā vnctionē*, &c. vſque ad illud, *per viſū*, &c. & ſubdit, *& ſimiliter in aliis mēbris.* Item hoc etiā probat vniuerſalis conſuetudo Eccleſiæ. Item, quia eſt probabile hūc ritū eſſe eſſentialē, & vt minimū eſt res dubia an ſacramentū aliter collatū valeat: ergo ſaltē eſt de neceſſitate præcepti ſeruare hunc ritum. Quid verò dicendum ſit de neceſſitate ſacramenti, dicam ſeq. diſputatione. B

17. Tandē addēdū eſt, præter verba prędicta nihil aliud eſſe de neceſſitate huius formæ. Hoc eſt certū, & cōmune: quia neque ex verbis Iacobi, vel Cōciliorū, neque ex vſu Eccleſiæ aliquid aliud habetur: neque ex ratione, aut cōiectura aliqua collegi, cū per verba prędicta ſufficienter indicentur omnia, quæ ad actionem miniſtri & effectū huius ſacramenti pertinent. Solùm dubitari poteſt de inuocatione Trinitatis, quā aliqui addere ſolent in fine omnium verborū. Et Paludan. & Angelus ſaltē eſſe neceſſariū ex præcepto aſſerūt. Sed nulla eſt talis neceſſitas: quia neque hoc ſacramētum eſt profeſſio fidei, ſicut Baptiſmus: neque in hoc ſacramēto occurrit aliqua ſpecialis ratio inuocādi Trinitatē in forma. Imò ſi bene attēdatur modus deprecatiuę formę, nō bene illi accōmodatur. Deniq; neq; in Cōciliis hoc declaratur, neq; in Ceremoniali Romano, neq; etiā cōmunis cōſuetudo id habet: nullū ergo fūdamētum eſt ad aſſerendam talem præcepti obligationem. C

SECTIO IV.

De definitione, & vnitate ſacramenti Extremæ vnctionis, eiúſque iteratione.

1. *Definitio phyſica extremæ Vnctionis.* EX dictis in præcedentibus ſectionibus licet colligere integram definitionē huius ſacramenti, quæ duobus modis cōfici poteſt, ſicut de aliis ſacramentis diximus: ſcilicet, phyſico modo, ſeu ex partibus phyſicis: & ſic dicetur ſacramentū hoc eſſe, *vnctionē oleo benedicto factā in eis partibus corporis, vbi præcipuè quinque organa ſenſuū vigent, ſub præſcripta forma verborum.* Quę tota definitio ſufficiēter patet ex dictis. In qua ſolùm eſt aduertendum, quòd licèt in ea pars materialis ponatur loco generis: quia in rebus artificialibus ſolet materia de toto artificiato prædicari: ipſum tamen ſacramentum nō eſt propriè vnctio, nec pro alia ſola ſupponit, ſed pro toto cōpoſito ex vnctione, & verbis. Vnde propriùs cōpoſitum ipſum ponetur loco generis, diceturq; hoc ſacramentū eſſe quoddam artificiale ex tali materia, & tali forma. D

Definitio metaphyſica. Aliter poteſt dari hæc definitio metaphyſico modo ex genere & differentia, nimirū, *eſſe ſacramentū nouæ legis ad confortandū, ſeu alleuiādū in animo, & corpore fidelē grauiter ægrotantē, inſtitutū.* Cuius definitionis genus ſatis conſtat ex dictis, vbi oſtendimus hoc eſſe vnum ex ſacramētis nouæ legis. Differētia verò ſūpta eſt ex verbis Iacobi 5. *Et oratio fidei alleuiabit infirmū: & ſi in peccatis ſit, dimittētur ei.* (*Iacob. 5.*) Poſita autē à nobis eſt illa particula ita in generali, vt abſtrahamur ab opinionibus, quia definitiones eſſe debent quaſi cōmunes conceptiones: exacta verò illi⁹ particulę intelligētia pēdet ex his quę de effectu huius ſacramēti in ſeq. diſputatione dicemus. Alij verò vtrámque definitionē miſcēt, dicētes *(Alia definitio.)* Extremā vnctionē, *eſſe ſacramētū ex ſacra vnctione olei, & prece ſacerdotis cōfectū, & ad ſalutē mētis, & corporis ægrotātis hominis, diuina inſtitutione ordinatū.* Quę tota definitio ex aliis ſufficienter cōſtat: complectitur verò ferè omnes effectus & cauſas huius ſacramenti, de quibus paulatim in diſcurſu materiæ dicturi ſumus. E

2. *Hoc ſacramentum eſſe vnum ſpecie & numero.* Secūdò colligitur ex dictis, ſacramentū hoc eſſe vnum & ſpecie, & numero. Primū conſtat, quoniā hoc ſacramentū ex eadem materia & forma ſemper fit: & ad eundē finē ſeu effectū ſemper ordinatur: ſēper ergo eſt eiuſdē ſpeciei. Vnde & eandē definitionē eſſentialem ſemper habet, viſum eſt. *De vnitate ſpecifica.* Præterea ſuprà oſtendimus, quando Cōcilia definiunt tantùm eſſe ſeptem ſacramenta nouæ legis, intelligendū id eſſe de ſpeciebus vltimis ſacramentorū. Eſt autē hoc vnū ex ſeptem ſacramentis nouæ legis, eſt ergo vnū in eſſentia ſeu ſpecie vltima: & ita hæc pars certa eſt, neq; habet vllā rationē dubitādi. *De vnitate numerica.* Circa vnitatē verò numericā aduertēdū eſt, non ita eſſe vnū, vt ſaltē in diuerſis perſonis nō poſſit ſecūdùm numerū multiplicari: nā per ſe conſtat eſſe diuerſa indiuidua ſacramēta, quę diuerſis perſonis tribuūtur: vnde hęc multiplicatio numerica omnibus ſacramētis cōmunis eſt. Duobus ergo aliis modis pōt dici hoc ſacramētū eſſe vnū tātū numero in eodē ſubiecto, ſcilicet, compoſitione, & quia iterabile non eſt.

3. *An hoc ſacramentum, quando ſemel confertur, ſit vnum tantum.* Circa priorē modū difficultas eſt, an hoc ſacramētū quādo ſemel cōfertur, ſit vnū tātùm, vel multiplex. Et ratio dubitādi eſt, quia in hoc ſacramēto cōficiēdo interuenit multiplex vnctio, & multiplex etiā forma: ergo ex ſingulis vnctionibus, & ſingulis formis, quæ in illas cadūt, cōficiūtur ſingula ſacramēta integra, vtpote ex propria forma, & materia cōſtantia, & fortaſſe proprios effectus habentia, vt infrà diſputabimus: ergo interueniūt ibi plura ſacramēta numero diſtincta. *Eſſe vnum numero.* Nihilominus tamē dicendū eſt, ex illis omnibus cōſurgere vnū numero ſacramentū, quod vocamus vnum compoſitione, quia ex omnib. illis vnctionibus, & formis, ſiue eſſentiales omnes ſint, ſiue nō, vnū tantùm integrū ſacramentū cōponitur: quia omnes illæ vnctiones ad integrā totius hominis vnctionē, quam inſtitutio exigit, ordinātur. Et omnes illæ formę deprecatiuæ tēdunt ad completū effectum obtinēdū. Vnde, licèt daremus (quod incertū eſt) per vnctionem vnius ſēſus ſub propria forma ſtatim dari aliquē gratiæ effectū; nihilominus ſacramentū eſſet vnū ex omnibus actionibus compoſitū, quia ille effectus nō eſt integer, nec ſufficiens ad confortandū, vel alleuiādū infirmū, quātùm indiget vel indigere poteſt. Et confirmatur: nam multitudo materiarū & formarū non ſufficit ad multiplicandū numero ſacramentū, ſi omnes illæ materię & formæ ad artificioſam cōpoſitionē vnius adæquati ſigni referuntur, vt in Euchariſtia videre licet: imò neque etiā multiplicatio effectuū ſatis eſt, ſi etiā tales effectus ad eundē proximū finē, atq; adeò ad vnū totalem & integrū effectū referuntur, vt ſuo modo videre etiam licet in Euchariſtia: nā ſingulæ formæ efficiunt ſingulas cōſecrationes. In ſacramēto etiā pœnitentiæ ſatisfactio poſtea cōpleta nouum confert effectum, præter eum quē contulit abſolutio, & tamen vnum & idē cum illa cōſtituit ſacramētū. Clariùs verò id cernitur in ſacramento Ordinis: nam in ſingulis ordinibus proprij effectus characteris & gratiæ conferuntur, & nihilominus vnum ex omnibus coaleſcit ſacramentum integrum, iuxta veriorē doctrinam, vt ſuo loco videbimus. Atque hæc ſententia communis eſt Scholaſticorum in 4. d. 23. vbi, præſertim D. Thom. q. 1. art. 1. q. 2. Palud q. 1. art. 3. Soto & reliqui, & Summiſtæ etiā omnes. *(D. Thom. Palud. Soto.)* Fauet etiam communis modus loquēdi, & sētiendi Conciliorū, & totius Eccleſiæ, ſemper

per enim de hoc ſacramento tanquã de vno loquuntur: non eſt ergo quòd de hoc dubitemus, & ratio in contrarium facta, ſoluta iam eſt. Addit verò Ledeſ. 2. p. 4. q. 31. art. 2. nihilominus facta vna vnctione ſub ſua forma, iam poſſe dici eſſe ſacramentum, quia res ſucceſſiua dicitur eſſe ſtatim ac vna pars eius exiſtit. Sed hoc ad modum tantùm loquendi ſpectat: nam ſtatim addit, per illam vnctionem non dari gratiam vſque ad vltimam. Imò etiam ſubiungit, ſi aliæ vnctiones non ſequantur quocunque caſu, illam priorem non eſſe ſimpliciter ſacramentum. Quare meliùs dicemus ſimpliciter, ac ſemper, ſacramentum nondum eſſe, donec omnes vnctiones eſſentiales factæ ſint: quia, vt alibi dixi, ſacramentum non dicit vtcunq; rem ſucceſſiuã, ſed conſummatã & perfectam.

Poſsítne ſacramentum hoc iterari.

4. *Per hoc ſacramentum non imprimi characterem.* CIRCA aliud punctum dubitari poteſt, an hoc ſacramentum ſit ita vnum in eadem perſona, vt etiam ſucceſſiuè, ſeu per iteratam collationẽ multiplicari non poſſit, ſicut Baptiſmus dicitur eſſe vnus, vel confirmatio vna. In quo in primis ſupponendum eſt, per hoc ſacramentum non imprimi characterem. Quæ eſt certa & communis ſententia Theologorum dicta diſt. 23. ſatiſque inſinuatur in Concilio Tridentino ſeſſ. 7. can. 9. docente per tria ſacramenta, Baptiſmi, Confirmationis, & Ordinis imprimi characterem: nam, licèt expreſsè non addat excluſiuam, tamen ex modo tradendi completam doctrinam ſufficienter colligitur. Expreſſiùs verò concilium Florentinum in Decreto Eugenij addidit quatuor alia ſacramenta characterem non imprimere: vnde conſtat partem hanc eſſe de fide certam. Ratio verò congruentiæ reddi poteſt, quia per hoc ſacramentum non deputatur homo ad ſpecialem ſtatum huius vitæ: nec conſecratur ad ſpeciale munus: ſed ſolùm curatur, ſeu adiuuatur in ſpeciali neceſſitate, ex infirmitate corporis proueniente: & ideo nulla eſt neceſſitas characteris impreſſi per hoc ſacramentum. *Trident.*

Obiect. Dices, etiam per Confirmationem non videtur homo ſpecialiter conſecrari, aut deputari ad aliquod munus, ſed iuuari tantùm ad fortiter confitendã fidẽ, quando neceſſe ſit. *Diluitur.* Reſpõdetur, per ſacramentum Confirmationis Chriſtianum militem veluti armari & conſignari ad pugnandum pro fide, & occurrentes difficultates ſuperandum, & ita quoad hoc conſtituitur in quodam ſtatu, qui pro toto tempore vitæ durat: nam hæc Chriſtiana militia ſemper durat, eiuſque difficultates & occaſiones variæ ſunt, ſęperque occurrere poſſunt, ideóq; ſemel tantùm præparatur homo illo ſacramento, & ratione illius ei ſemper confertur auxilium, quoties occaſio occurrit, tanquam perfecto militi ad hoc opus conſignato. Hoc verò ſacramentum Extremæ vnctionis ſolùm confertur per modum medicinæ, quæ tempore ægritudinis applicari ſolet.

5. *Sacramentum hoc eſſe iterabile. Trident.* Hinc ergo fit, vt ſacramentum hoc ſimpliciter, & abſolutè ſit iterabile, quod de quatuor ſacramentis expreſsè docuit Concilium Florentinum, & ſpecialiter Tridentinum ſeſſ. 14. c. 3. de hoc ſacramento. Sicut enim corporalis ægritudo in eodem homine iterari poteſt, ita etiam & hoc ſacramentum ſæpiùs dari, quia in noua ægritudine nouo indiget auxilio: quod non datur ex vi prioris vnctionis in alio morbo ſuſceptæ: quia illa tantùm data fuit ad illius morbi curationem, & leuamen: debet ergo hoc ſacramentum iterari, quoties homo in ſimile periculum iterum atque iterum incidit.

6. Hinc verò intelligi poteſt, ſecundùm quid, ſeu durante eiuſdem morbi neceſſitate, ſacramentum hoc non poſſe iterari non quia etiam pro tunc characterẽ imprimat: ſed quia de ſe eſt ſufficiens medicina pro tali neceſſitate, ratione cuius & auxilium ſpirituale pro illa ſufficiens, & ſanitas etiam corporis, ſi oportuerit, conferetur. *Durante eiuſdem morbi neceſſitate, non poſſe iterari.* Dico autem, *durante eadem morbi neceſſitate*, & non abſolutè, *durante eodem morbo*; quia in eodem morbo, ſi neceſſitas & periculum iteretur, poterit etiam ſacramentum iterari, vt ſi morbus eſſet diuturnus, & priùs hominem conſtitueret, in graui periculo mortis, poſtea verò remitteret morbi vis, ita vt homo cenſeretur eſſe extra mortis periculum, non tamen omnino à morbo liber, & in eo ſtatu aliquandiu duraret, poſtea verò in ſimile periculum iterum incideret, poſſet iterum iniungi. Hoc docuit Albertus Magnus in 4. d. 23. art. 21. quanuis cum magna formidine & limitatione; ſolùm enim loquitur de morbis, quos chronicos appellat: quia nũquam recedunt, vt ſunt ethica, paralyſis, & ſimilia; & in his addit conditionem *Si vltra annum durat morbus poſt acceptam vnctionem.* *Albertus Magnus.* Paludanus verò q. 4. n. 3. generaliter id affirmat de quacunque infirmitate diuturna, & quotieſcunque ex tali infirmitate homo deducitur ad periculum mortis. *Palud.* Et hanc ſententiam ſequuntur frequentiùs Summiſtæ, Sylu. verb. *Vnctio extrema*, §. 8. Tabiena, Armilla & alij & Victoria in Sum. n. 224. *Syluest. Tabiena. Armil. Victor.* Ac denique eſt aperta ſententia D. Th. d. 23. q. 2. art. 4. q. 2. qui optimam rationem inſinuat, quia hoc ſacramentum non reſpicit infirmitatem, vt ſic, ſed infirmitatis ſtatum, & ideo non datur cuilibet infirmo: ſed in periculo mortis conſtituto, vt infrà dicemus: quoties ergo ſtatus infirmitatis iteratur, eſt ſufficiens cauſa iterandi hoc ſacramentum, etiamſi infirmitas non omnino ceſſauerit, ſeu interrupta fuerit. *D. Thom.*

7. *Oportere infirmitate interrumpi.* Ex hac autem ratione conſtat, neceſſarium eſſe ſtatus illos ægritudinis per aliquam diuturnam moram interrumpi, ita vt ſecundùm communem exiſtimationem diuerſi cenſeantur. Friuolum autem eſt vnius anni interruptionem poſtulare, quia intra illud tempus cœleſtium corporum, præſertim Solis, reuolutio perficitur, vt Albertus philoſophari videtur: quid enim hoc refert ad ſacramenti neceſſitatem, vel dignam adminiſtrationem? Alij vnius menſis tempus aſſignant, voluntario magis arbitrio, quàm certa ratione. *Alber. & Pal. placita reprobantur.* Paludanus pro regula aſſignat, quoties probabile eſt in noua peccata venialia incidiſſe: iuxta quam regulam nihil aliud expectandum videtur, niſi quòd homo ſimpliciter dici poſſit euaſiſſe prius periculum, ita vt medicorum & prudentum iudicio cenſeatur eſſe liber ab illo ægritudinis ſtatu: nam ſi poſtea iterum recidat, etiamſi in illo medio ſtatu breui tempore durauerit, poterit iterum iniungi: nam in quolibet breui tempore timeri poſſunt noua peccata, præſertim venialia. Quia verò præcipua ratio ſuſcipiendi hoc ſacramentum non eſt peccatorum venialium remiſſio, vt infrà dicemus, ideo etiam hæc regula non eſt admodum certa, ideóque prudenti arbitrio hoc relinquendum eſt, vt nimirũ conſiderata diuturnitate ęgritudinis, & ſtatuũ eius, & interruptionis eorum inter ſe, practica, & cõmuni exiſtimatione illa cenſeãtur diuerſa pericula, & ſtatus ita diuerſi, vt perinde ſe habeãt ac ſi eſſent morbi omnino diſtincti.

DISPVTATIO XLI.

De effectu & fine huius ſacramenti.

Hoc ſacramẽtũ cõferre gratiam ſanctificantem. EXPLICATA eſſentia huius ſacramenti, ſupereſt dicendum de cauſis, & effectibus eius. Incipimus autem à finali cauſa, quoniam prima omniũ eſt, & quia cum effectu, & re ſignificata

per

per hoc ſacramentum coincidit, ex quibus exactior A eius intelligentia pendet. Supponimus ergo in primis habere hoc ſacramentum effectum illum, qui communis eſt omnibus ſacramentis nouæ legis: ſcilicet, gratia ſanctificans: cùm enim oſtenſum ſit hoc eſſe verum ſacramentũ nouæ legis, omnia quæ his ſacramentis communia ſunt, in illud cõuenire neceſſe eſt: & ideo de his nihil hoc loco ampliùs dicemus, ſed applicanda hîc erunt, quæ de ſacramentis in genere ſunt dicta. Sed inueſtigandus à nobis erit proprius & ſacramentalis effectus huius ſacramenti: & quia vnũ quodque ſacramentum, quatenus tale eſt, propter huiuſmodi effectũ eſt principaliter inſtitutũ: ideo ſimul propriũ finẽ inſtitutionis huius ſacramẽti declarabimus. Eſt autem peculiare huic ſacramẽto, quòd præter ſpiritualem effectum animæ, habet etiam effectũ ſalutis in corpore: & ideo priùs de ſpirituali tanquam B de principaliori: poſtea verò de corporali dicemus.

SECTIO I.

Quis ſit proprius effectus ſacramentalis gratiæ ſacramenti Extremæ vnctionis.

1. *Prima ſententia, hũc effectum eſſe remiſſionem venialium.*

Bonau. Richard. Durand. Gabr. Maior. Carth. Scot. Almain. Alenſ. Altiſ. Aſtenſ. Abulenſ. Albert. Pigius. Ayal. Nauarr.

PRIMA ſententia affirmat, hunc effectũ eſſe remiſſionem venialium peccatorum. Eſt valde cõmunis in 4.d.23. vbi etiã tenet Bonau.art.1.q. 1. Richard. ar. 1.q.5.& 6. Dur.q.1.n.9. Supplementum Gabr.q.2.c.2. Maior q.1.& idem ſentiunt Carthuſ. q 2. Scot. & Almain q. vnica, Alenſ 4.p. q.5. memb. 7. art.2. Altiſiod. lib.4. Sum.c. de Extrema vnctione. q.1. Aſtẽſis lib.5. Summæ. tit.41. art. 5. Abulenſ. ſuper. 8.c. Matth.q.8. Alber. Pigius Controu.10. Ayala de Trad. C 3.p. conſid.8. Denique Nauar.c.22.n.13. dicit, hoc ſacramentũ principaliter eſſe inſtitutũ in remiſſionem peccatorũ venialium, iuxta cõmunem ſententiã, in c. *Si Romanorum*, d.19.& in c. *Solitæ*, de Maiorit.& ob. Poteſtque hæc ſententia fundari, quia hoc ſacramentum primariò inſtitutum eſt ad remiſſionẽ peccatorũ, & non mortalium: ergo venialium. Maior conſtat ex verbis formæ, nihil enim magis explicat propriũ effectum vniuſcuiuſque ſacramenti, quàm eius forma: quia ſacramentum efficit quod ſignificat, & ſignificatio per formam maximè determinatur & exprimitur. At verò per formam huius ſacramenti directè ſolùm poſtulatur remiſſio peccatorũ: ergo hic eſt effe- D ctus primarius, propter quẽ inſtitutum eſt hoc ſacramentum. Vnde D. Bernard. in vita Malachiæ, referens, Sanctum illum cuidam fœminæ ægrotanti hoc ſacramentum miniſtraſſe, addit hæc verba: *Sciens in hoc ſacramento remitti peccata, & quòd oratio fidei ſaluet infirmum.* Et Concil. Trident. ſeſſ. 14. c.2. inter effectus huius ſacramenti hunc primo loco ponit. Minor autem propoſitio ſubſumpta probatur primò, quia propter mortalia tollenda inſtitutum eſt ſacramentum pœnitentiæ, & duo ſacramẽta non inſtituuntur propter eundem finem: maximè cùm ſacramẽtum pœnitentiæ poſitum ſit tanquam neceſſarium medium ad remiſſionem mortalium peccatorum. Vnde cõfirma- E tur, quia tria ſunt peccatorũ genera, originale, mortale, & veniale: ſed ad delendum originale per ſe primò inſtitutus eſt Baptiſmus, ad tollendum mortale inſtituta eſt confeſſio: ad tollendum ergo veniale, aliquod ſacramentũ per ſe inſtitui debuit, ſed non aliud ex cæteris, vt per ſe facilè conſtat: ergo huiuſmodi eſt Extrema vnctio.

Bernard. *Trident.*

2. *Diuerſitas in modo explicãdi prædictã ſententiam.*

In modo autem explicandi hanc ſententiã eſt diuerſitas inter prædictos Auctores. Nam quidam eorũ aſſerunt hoc ſacramentum non delere peccata venialia, niſi excitando actum diſplicentiæ, vel amoris, cui ſit ſufficiens forma, vel diſpoſitio ad expellenda talia peccata: quia cùm ſint actualia, & per conuerſionem voluntatis commiſſa, non poſſunt niſi contrario motu deleri. Eatenus ergo ſacramẽtum hoc inſtitutum dicit ad remittenda hæc peccata, quatenus virtute illius, & ex opere operato datur homini ſufficiens auxilium, quo poſſit elicere motum expellentẽ venialia peccata. Ita ferè Duran. Bonau. & inſinuat Viguer. in Summ. cap.16.§.5. verſ. 4. Alij ſimpliciter aſſerunt, ſacramẽtum hoc remittere hæc peccata per ſe & immediatè, dummodo homo non habeat obicem, id eſt, complacentiam actualem, vel virtualem in tali peccato, etiamſi non habeat diſpoſitionem per ſe ſufficientem ad expellendum tale peccatum, nec ſacramentum illam excitet: quia ſatis eſt, quòd gratiam conferat, ex diuina inſtitutione ordinatam ad hunc effectum remittendi tale peccatum. Et qui ita ſentiunt, magis conſequenter loquuntur, vt rectè ſignificauit Palud. d.23. quæſt.4. numero 7. & ibi Capr. q.1. art.3. ad 2. 4. & 5. contra 2. concluſionem. Et facilè intelligi poteſt ex his quæ ſuprà diximus de remiſſione venialium peccatorum, & in ſequentibus etiam exponemus.

Durand. Bonau. Viguer. *Palud. Capreol.*

3. *Hoc ſacramẽtũ non eſſe primariò ad venialia delenda inſtitutum.*

Circa hanc ergo opinionem totam aduertendum eſt, aliud eſſe inquirere, an hoc ſacramentum deleat venialia peccata, & quando: aliud verò, an ſit primariò ad hunc finem inſtitutum. Illud ergo prius à nemine negari poteſt, probaturque optimè argumentis recitatæ ſententiæ, & in ſequentibus cõfirmabitur. Poſteriùs verò eſt de quo nunc agimus. Et quoad hoc meritò reprehendit hanc ſententiam D. Thom. 4. d. quæſt.1. art. 2. quæſt.2. quem ſequitur ibidem Palud. quæſt.4. Capr. quæſt.23. art. 1. Soto q. 1. art. 2. Ledeſ. 2.p. 4. quæſt. 32. art. 1. Viguer. ſuprà, Ferrar. 4. contra gent. capit.73. Victoria in Summ. numero 197. Rationes ſunt. Prima, quia ſacramentum pœnitentiæ eſt per ſe inſtitutũ ad remiſſionem venialium peccatorum: quanquam enim non ſit ita neceſſarium mediũ ad tollẽda venialia, ſicut mortalia, tamen ita delet illa per ſe & ex vi ſuæ inſtitutionis, ſicut mortalia. Sũt enim hæc duo valde diſtincta, vt per ſe patet, & Auctores dictæ ſententiæ fateri tenentur: nam licèt dicant, Extremam vnctionem eſſe per ſe primò inſtitutam ad remiſſionem venialium peccatorum, non tamen dicunt, nec dicere poſſunt eſſe medium neceſſarium ad illa tollenda. Nam, vt ſit medium neceſſarium, oportet vt ſit cauſa vnica talis effectus; vt verò ſit per ſe inſtitutũ, ſatis eſt quòd ſit cauſa per ſe, & ex propria inſtitutione habens virtutem ad hunc effectum: poteſt autem eſſe cauſa per ſe, licèt non ſit vnica, nec neceſſaria, vt per ſe notum eſt. Sacramentum ergo pœnitentiæ per ſe inſtitutum eſt ad remiſſionem venialium: quia illa ſunt ſufficiens materia confeſſionis, & per ſe ac directè tolluntur per ſacramentalem abſolutionem: ergo non oportuit aliud ſacramentum per ſe primò inſtitui propter hunc effectum: maximè cùm non eſſet futurum medium neceſſarium ad illum, & eſſent multa alia remedia, quibus tolli poſſunt peccata venialia, vel ex diſpoſitione operantis, vel ex opere operato ſecundariò, & quaſi per accidens, vt infrà explicabimus. Quin potiùs addit D. Thom. 3.p.q.65. art.1. non oportuiſſe inſtitui ſacramentum aliquod propter venialia peccata tollenda: quia ſacramentum nouæ legis non inſtituitur niſi propter effectum, qui requirat gratiæ infuſionem: hæc autem neceſſaria non eſt ad tollenda venialia peccata. Hoc autem intelligendum puto de adæquato ſeu omnino primario effectu, non tamen repugnat quia hic ſit effectus ſacramenti alicuius per ſe intentus in illius inſtitutione, licèt non ſit adæquatus, vel omnino primarius, ſatiſque eſt quòd per gratiæ infuſionem, ſpecialiori & faciliori modo venialia tolli poſſint:

D. Thom. Palud. Capreol. Sot. Ledeſm. Viguer. Ferrar. Victor. *D. Thom.*

poſſint: & hoc modo eſt effectus per ſe pœnitentiæ, neque oportuit ea de cauſa aliud ſacramentũ inſtitui.

4. *Probatur ſecundò.* Secunda ratio eſt, quia ſi hoc ſacramentum per ſe primò eſſet inſtitutum ad hunc finem, non oporteret expectare tempus infirmitatis ad illud recipiendum, ſed quoties eſſet multitudo peccatorum venialium, ſuſcipi deberet; ſicut abſolutio procuranda eſt ſtatim ac mortale peccatum commiſſum eſt, & non eſt periculum mortis expectandum. *Reſponſio.* Reſpondent, hoc ſacramentum inſtitutum eſſe ad perfectam curationẽ venialium peccatorum; quandiu autem vita durat, non poteſt fieri hæc perfecta curatio: quia ſemper homo patitur in hac vita neceſſitatem quãdam committendi hæc leuia peccata, in fine autem vitæ poſſunt omnino auferri, & ideo inſtitutum eſt hoc ſacramentũ, vt remedium applicandum tantùm in fine vitæ. *Reiicitur.* At verò ſi hæc ratio valida eſſet, non eſſet ſacramentum hoc miniſtrandum niſi poſt hanc vitam, vel ſaltem in extremo vitæ articulo, ita vt ſimul cum illo vita finiretur: quia ſi vel ſolus dies ſuperſit, homo in illo venialiter peccabit: contrarium autem eſt certum: debet enim hoc ſacramentum applicari cùm adhuc vigent ſenſus, & vita naturaliter ſperari poteſt, & per aliquod notabile tempus durare. Et præterea, quando aliquod remedium inſtituitur ad remiſſionem peccatorum, non reſpicit per ſe tempus futurum, ſed præteritum, ideóque ad illud applicandum non oportet vt talia peccata iterum cõmitti non poſſint: ſed ſatis eſt quòd ſint commiſſa, & poſſint deleri.

5. *Alia reſponſio.* Alij ergo his rationibus conuicti fatentur non eſſe abſolutè inſtitutum propter remiſſionem venialium peccatorũ ſecundùm ſe, ſed ſolùm quatenus impedimẽto eſſe poſſunt, ne ſtatim homo euolet in cœlum, ſub qua ratione ſolùm conſiderantur proximè, quãdo iam homo eſt in periculo mortis conſtitutus, & ideo pro illo, & propter hunc finem eſt principaliter inſtitutum hoc ſacramentum. *Refutatur.* Sed contra hoc eſt: tum quòd non ſolùm venialis culpæ, ſed etiam reatus pœnæ temporalis impedimentum eſt, ne homo ſtatim euolet: ergo eadem ratione dicendum erit fuiſſe hoc ſacramentum per ſe primò inſtitutum ad remittendas temporales pœnas. Tum etiam, quòd inde fieret in omni mortis periculo ſumendum eſſe hoc ſacramentum, etiamſi non ex ægritudine, ſed aliunde ex violẽta vel naturali cauſa extrinſeca proueniat, quod tamen falſum eſt, vt infrà videbimus. Et ſequela patet; quia tunc eſt eadem occaſio, in qua finis & ratio ſacramenti huius æquè intercedit. Tum maximè, quia etiã in articulo mortis ſacramentum pœnitentiæ applicari poteſt, & per ſe tollere illud impedimentum euolandi in cœlum: ergo etiam propter hoc non oportebat aliud ſacramentum per ſe primò inſtitui.

6. *Probatur tertiò.* Tertiò principaliter contra dictam opinionem obiici ſolet, quòd iuxta illam nullus eſſet capax huius ſacramenti, niſi qui venialiter peccaſſet, cõſequẽs eſt falſum: ergo. Sequela patet à ſimili: quia enim ſacramentum pœnitentiæ per ſe primò inſtitutum eſt propter actualia peccata tollenda, ideo nullus eſt capax illius ſacramenti, qui nunquam peccauit. Patet enim ratione: quia ille qui eſt incapax primarij effectus ſacramenti, & propter quem eſt primò inſtitutum, eſt etiam incapax ſacramenti, vt fœmina eſt incapax ſacramenti Ordinis: quia eſt incapax characteris, & proprij effectus talis ſacramenti. *Reſponſio.* Reſponderi poteſt negando ſequelam: quia licèt demus primarium effectum huius ſacramenti eſſe remittere peccata venialia, tamen ipſa peccata non ſunt materia talis ſacramenti, ſicut ſunt materia ſacramenti pœnitentiæ, ſatiſque erit ad effectum eius, quòd conferat gratiam de ſe remiſſiuam talium peccatorũ ſi adſint, vt Iacobus inſinuauit, dicens, *Et, ſi in peccatis ſit, dimittentur ei.* Sic enim Beata Virgo fuit capax Baptiſmi, licèt non habuerit originale peccatum, cùm tamen originalis peccati remiſſio ſit proprius effectus Baptiſmi, ad quem per ſe primò & maximè directè ordinatur Baptiſmus: quia eſt regeneratio, & confert gratiam baptiſmalem, quæ de ſe apta eſt ad tollendum peccatum originale ſi adſit, non tamen ex neceſſitate illud præſupponit, licèt requirat perſonam ex ſua origine obnoxiam tali peccato: ſic ergo dici poterit de hoc ſacramento.

Nihilominus tamen ratio facta non caret probabilitate, eſt enim magna differentia inter peccatum originale, & actuale, quòd originale quaſi per ſe & per modum naturæ ineſt, ideóque ſacramentum, quod ad illud tollendum inſtitutum eſt, pro omnibus hominibus ſimpliciter inſtitutum eſt: nam quòd aliquis illo careat, vel ex ſpeciali priuilegio, vt Beata Virgo, vel quia per priora remedia ſublatum eſt, vt in his qui ante inſtitutionem Baptiſmi iuſtificati fuerunt: hoc (inquam) eſt per accidens, & non impedit generalem inſtitutionem. At verò peccatum actuale tam veniale quàm mortale propria vniuſcuiuſque voluntate committitur, & ita nec per ſe ineſt omnibus, nec per modum naturæ conſequitur: ideóque remedium per ſe primò inſtitutum ad illud tollẽdum non debuit pro omnibus generatim inſtitui, ſed pro his tantùm qui actualiter peccauerunt, & conſequenter qui nunquam peccauit, non eſſet capax huius ſacramenti. Hoc autem falſum eſſe infrà latiùs dicetur: nũc ſatis probatur ex illis verbis Iacobi, *Si in peccatis ſit, dimittentur ei.* Ex quibus etiam Palud. non malè colligit, non eſſe hunc primarium effectum huius ſacramenti, quia primarius effectus non tribuitur ſacramento ſub conditione huiuſmodi, ſed ſimpliciter & abſolutè: illa ergo conditio indicat effectum hunc conſequenter, & quaſi ſecundariò fieri ſi neceſſe ſit, non tamen eſſe primarium finem ſacramenti. Et confirmatur: nam ſacramentum per ſe primò inſtitutum ad remiſſionem actualis peccati, per ſe etiam requirit motum aliquem contra peccatum ad dignam receptionem talis ſacramenti: quia peccatum actuale per ſe poſtulat hunc motum, vt remittatur: ſed hoc ſacramentum per ſe nõ requirit motum aliquem pœnitentiæ, vt dignè & conuenienter ſuſcipiatur: ergo non ordinatur per ſe primò ad remiſſionem alicuius peccati actualis. Dicetur fortaſſe, ipſum ſacramentũ per ſe & ex opere operato conferre talem motum, vt per illum expellat veniale peccatum. Sed hoc & voluntariè eſt dictum, & ex illo ſequitur, eum, qui dormit, vel priuatus eſt ſenſu, & actuali vſu rationis, non eſſe capacem proprij effectus huius ſacramenti: quod eſſe falſum infrà oſtendemus. 7.

Secunda ſententia, hunc effectum eſſe tollere reliquias peccatorum.

SECVNDA ergo ſententia eſt, primarium finem & effectum huius ſacramenti eſſe tollere reliquias præcedentium, tam originalis quàm actualium, mortalium & venialium. Hæc eſt ſententia D. Thomæ 4. diſt. 24. quæſt. 2. artic. 2. quæſt. 1. Albert. artic. 1. & 2. Capreol. quæſt. 1. articul. 1. Antonin. 3. p. tit. 14. capit. 8. Soto, Ledeſma, Viguer. & Victor. locis ſuprà citatis, Syluest. Armil. & communiter Summiſtarum. Carthuſ. in Summa fidei, c. 246. Fundamentum eſſe poteſt, quia hoc ſacramentum inſtitutum eſt ad tollenda peccata, vt verba formæ declarant, & non ordinatur per ſe primò ad tollenda ipſa peccata ſecundùm ſe: nam ad hoc alia ſunt remedia, vt oſtenſum eſt: 8. *D. Thomas. Albert. Capr. Anton. Soto. Ledeſ. Viguer. Victor. Syluest. Carthuſ.*

eſt:ergo eſt ad tollendas peccatorum reliquias. Quid autem nomine *reliquiarum* intelligatur, variè exponitur. *Quid nomine reliquiarum intelligatur, opinio.* Quidam intelligunt peccata aliqua, quæ interdum accidit relinqui in anima, etiam quoad culpam, poſt alia ſacramenta ſuſcepta, ſiue quia per inaduertentiam omiſſa ſunt, ſiue quia poſtea ſunt commiſſa, quod frequẽtiùs accidit in venialibus peccatis, quàm in mortalibus, & ideo magis ſolent venialia comprehendi ſub his reliquiis, quàm mortalia peccata. Hic tamẽ dicendi modus eſſet quidem verus, ſi ſermo eſſet de ſecundario effectu & concomitante, vt infrà dicam, nunc autem agimus de primario effectu, & ideo non rectè accommodatur illa expoſitio, neque eſt iuxta mentem D. Thomæ, & aliorum, qui de his reliquiis peccatorum loquuntur: nam reuera illa diſtinguunt ab omnibus peccatis commiſſis. Peccata ergo, vel per præcedentem abſolutionem non dimiſſa, vel poſt illam commiſſa, licèt dici poſſint, relicta, ſeu durantia poſt præcedentem remiſſionem, vel ſuſceptionem ſacramenti, non tamen propriè dici poſſunt peccatorum reliquiæ Adde, remedium per ſe inſtitutum ad tollenda hæc reſidua peccata, ſi mortalia ſint, eſſe ipſummet ſacramentum pœnitentiæ; ſi verò ſint venialia, vel nullum ſacramentum ſpecialiter ac per ſe primò, vel non aliud quàm ipſum ſacramentum pœnitentiæ inſtitutum eſſe propter illa, vt ſuprà vidimus. Quòd autem ex inconſideratione, vel obliuione tale ſacramentum non applicetur, eſt per accidens. Neque ob eam ſolam rem eſt primariò inſtitutum ſacramentum Vnctionis: alioqui applicandum non eſſet, quoties applicari poſſet pœnitentia.

9. *De reliquiis peccatorum alia opinio.* Alij ergo per reliquias peccatorum reatum pœnæ tẽporalis intelligunt. Sed hoc minorẽ habet probabilitatẽ: quia ad pœnam temporalem tollẽdam nullum eſt ſacramentum per ſe inſtitutum: nec fuit neceſſarium: tum quia talis effectus per ſe non requirit infuſionem gratiæ: tum etiam quia ille eſt proprius effectus ſacrificij ex opere operato, ſúntque alia ſufficientia media quibus hæc pœna tolli poteſt. Denique, cætera quæ de peccatis venialibus diximus, hîc à fortiori locum habent. Alij per reliquias intelligunt prauos habitus ex peccatis relictos, ſed improbabiliùs: quia illi non tolluntur per gratiæ infuſionem, quantumuis perfectam, & ideo nec tolluntur per hoc ſacramentum, magis quàm per alia. Vnde experientia conſtat, eum, qui in ægritudine hoc ſuſcepit ſacramentum, ſi poſtea conualeſcat, eoſdem habitus ſentire. Item verba Iacobi, *Si in peccatis ſit, dimittentur ei*, & verba etiam formæ, non rectè de his habitibus intelliguntur. Denique propter hunc effectum eſſe ſumendum hoc ſacramentum, etiam in quolibet tempore vitæ.

10. *Alia de eiſdem reliquiis opinio.* Alij ergo cum Diuo Thoma & Alberto, dicunt, reliquias peccatorum eſſe pronitatem ad malum, & torporem ac difficultatem operandi bonum, quæ ex peccato originali & actuali relinquitur. Hæc ſententia videtur pati eaſdem difficultates, quas præcedentes. Nam in primis non apparent quæ ſint hæ reliquiæ ſic explicatæ præter fomitem, & phãtaſmata, vel habitus prauos. Ex peccato enim originali ſecluſa pœna, & culpa, nihil aliud relinquitur niſi fomes, ex actualibus verò nihil niſi phantaſmata, vel habitus, & ab his prouenit, vel pronitas ad malum, vel torpor ad bonum, & ſi quid aliud fingitur, voluntarium eſt, nec facilè explicari poterit quid illud ſit. At fomes non tollitur per ſacramentum, vt per ſe notum eſt: nec etiam habitus, vt eſt declaratum: ergo. Quòd ſi dicatur, vt verè dicendum eſt, ſacramentum hoc non tollere hæc radicitus, ſed iuuare, & confortare animum ad hæc vicenda, &c. Contra hoc eſt: tum quòd hic non videtur particu-

A laris effectus alicuius ſacramenti: omnia enim dando gratiam, eiúſque ſpecialia auxilia, iuuant ad vincendas & ſuperandas has reliquias peccatorum: tum etiam quia ſi hic eſſet præcipuus finis huius ſacramẽti, etiam tempore ſanitatis eſſet ſuſcipiendus, quia ille finis ſemper eſt neceſſarius. Nec refert, quòd in articulo mortis ſit ſpecialis neceſſitas, inde enim ſolùm ſequitur potiſſime eſſe ſuſcipiendum in illo articulo, non verò in illo ſolo. Sicut Euchariſtia etiam eſt magis neceſſaria vt viaticum in articulo mortis, & nihilominus ſemper ſumenda eſt vt ſpiritualis cibus: ita ergo erit hoc ſacramentum ſemper ſuſcipiendum, vt ſpeciale adiutorium contra fomitem, licèt in articulo mortis vt medicina maximè neceſſaria ſumendum ſit.

B *Hoc ſacramentum eſſe inſtitutum primùm ad iuuandum & confortandum animum ægroti. Aſſertio prima.*

NIHILOMINVS hæc ſententia rectè explicata vera eſt, imò & ferè omnes aliæ aliquid verum habent, & ex omnibus poteſt vna vera ſententia & explicatio huius effectus confici. Dico ergo primò, ſacramentum hoc eſt per ſe primò inſtitutum propter iuuandum & confortandum animum ægrotantis hominis contra difficultates illi occurrentes in articulo mortis Hæc aſſertio fundatur primò in verbo illo Iacobi, *Et alleuabit eum Dominus:* Græce, *excitabit*, ſeu *cõfortabit eum Dominus.* Deinde ſumpta eſt ex Concilij Tridentini doctrina ſeſſ. 14. vbi in Proœmio de hoc 11.
C ſacramento ſic inquit, *Clemẽtiſſimus Redemptor noſter, qui ſeruis ſuis quouis tẽpore voluit de ſalutaribus remedijs aduersus omnia omnium hoſtium tela eſſe proſpectũ, quemadmodum auxilia maxima in ſacramentis alijs præparauit, quibus Chriſtiani conſeruare ſe integros, dum viuerent, ab omni grauiore ſpiritus incommodo poſſint: ita Extremæ vnctionis ſacramento finem vitæ, tanquã firmiſſimo quodã præſidio, muniuit: nã etſi aduerſarius noſter occaſiones per omnem vitã quærat, & captet, vt deuorare animas noſtras quoquo modo poſſit: nullum tamen tempus eſt, quo vehemẽtiùs ille omnes ſuæ verſutiæ neruos intẽdat ad perdẽdos nos penitus, & à fiducia etiã, ſi poſſit, diuinæ miſericordiæ de-*
D *turbãdos, quàm cùm impendere nobis exitũ vitæ perſpicit.* Idem ſignificauit Concilium Colonienſe part. 4. cap. 40. dicens, *Reſtat Extrema vnctio, quæ, quoniam in morte extrema lucta eſt, adhibetur, vt vel cõualeſcat ægrotus, ſi Deo ita viſũ, vel vt fide, bonáque ſpe obdormiat in Domino.* Ratio verò à poſteriori optimè ſumitur ex argumẽtis factis: nõ enim ſine cauſa inſtitutum eſt hoc ſacramentum pro ſolis ægrotis vſque ad mortis periculum: hoc eſt enim manifeſtũ iudicium, finem inſtitutionis eius ſumptum eſſe ex ſpeciali neceſſitate illius articuli, quæ non poteſt eſſe alia, niſi quæ in cõcluſione ſignificatur, & à Concilio tradita eſt. A priori verò eſt ratio, quia per reliqua ſacramenta ſufficienter
E ſubuentum eſt hominibus integras habentibus vires corporis pro neceſſitatibus omnibus in diſcurſu huius vitæ occurrentibus, vt ſuprà in ſuis locis, & præſertim de ſacramentis in genere oſtenſum eſt: ſolùm ſupererat neceſſitas articuli mortis, quæ maxima eſt, præſertim vbi vires corporis deficiunt: optimè ergo intelligitur ſacramentum hoc ad prædictum finem inſtitutum confortandi hominem, & iuuandi illum in mortis articulo. Tandem hoc etiam indicat ipſa exterior vnctio, in qua hoc ſacramentum confertur: tum quia vnctio ſanat & corroborat: tum etiam quia per eam diſponi ſolent luctatores & pugiles ad pugnam.

Conc. Col. *Ratio à poſteriori.* *Ratio à priori.*

12. *Corollarium primum.* Atque hinc ſequitur primò, ſpecialem gratiam ſa-

 cramentalem

cramentalem huius ſacramenti non conſiſtere in ſola remiſſione, ſeu expulſione alicuius mali, ſed præcipuè in collatione aliquorum auxiliorum gratiæ, quæ fini huius ſacramenti accommodata ſunt. Hoc conſtat ſuppoſita doctrina de ſacramentis in genere, qua diximus, gratiā quidē communem omnibus ſacramentis eſſe gratiam habitualem cum virtutibus & donis, ſeu eius augmentum; vnde hæc etiam eſt quæ primò infunditur per hoc ſacramentum, quia eſt fundamentum & principium totius roboris & fortitudinis ſpiritualis; gratia autem ſacramentalis non conſiſtit in ſpeciali habitu, ſed in ſpeciali auxilio proportionato effectui ſacramenti, hoc autem auxilium maximè neceſſarium eſt eo tempore, in quo homo graui ægritudine laborat, & vix poteſt ſeipſum mouere, & excitare; ergo ſacramentalis gratia huius ſacramenti includit huiuſmodi auxilia.

13. Quæ ad tres præcipuos effectus dari videntur; Primò, ad roborādā ſpem, quæ maximè in articulo mortis neceſſaria eſt: nam vt Concil. Trid. dixit, *tunc dæmon omnes ſuæ verſutiæ neruos intendit ad hominem à fiducia diuinæ miſericordiæ deturbandum.* Et ideo capit. 2. addit de hoc ſacramento. *Ægroti animam alleuiat, & confirmat, magnam in eo miſericordiæ fiduciam excitando.* Et ideo alibi dixi, ſicut Baptiſmus dicitur ſacramentum fidei, Euchariſtia amoris, confeſſio pœnitentiæ: ita hoc poſſe dici ſacramentum ſpei: quia tempore opportuniſſimo illam maximè corroborat. Secundò, præbet hoc ſacramentum auxilium ad hilaritatem animi concipiendam, qua infirmus morbi incommoda & labores leuiùs fert, vt idem Concilium dixit. Tertiò, hinc etiam promptior & fortior redditur ad tentationes dæmonis, quæ tunc grauiores ſunt, ſuperandas. Atque ad hunc modum explicandum eſt quod Concilium Florentinum dixit, effectum huius ſacramenti eſſe *mentis ſanitatem, ſeu ſanationem*, alludens ad verbum Iacobi, *Et ratio fidei ſanabit infirmum*: non ſolùm corpore, vt quidam exponunt, ſed etiam animo: hæc autem animi ſanitas, quatenus per hoc ſacramentum per ſe primò datur, non eſt primæ gratiæ infuſio, ſeu reſtitutio, quæ interdum etiam ſanitas animæ dici ſolet, iuxta illud, *Sana animam meam, quia peccaui tibi*, Pſalm. 118. illa enim poſteriùs eſt excitatio animæ ab ſpirituali morte, quæ per ſe eſt effectum pœnitentiæ: ſed ſanitas appellatur robur illud, quod homini ægrotanti tribuitur, vt vigor mentis ad mortem tranſigendam, vt magis in ſequentibus conſtabit.

Trident.

Vide Proſper. li. 2. de Præd. Dei ca. 29. Dion. c. 2. & 7. de Eccleſ. Hierar. in 3. p. vtriuſque. Pſal. 118.

Eſſe inſtitutum ſecundariò ad diſponendam animam ad introitum gloriæ. Aſſertio 2.

14. Dico ſecundò, Ad finem ſeu effectum per ſe inſtitutum per hoc ſacramētum pertinere vltimò præparare animam, & quantum in ipſo eſt, eam proximè diſponere ad introitum gloriæ. Hoc colligitur ex Auctoribus ſtatim citandis, & ex Concil. Trident. ſuprà, & quatenus ait, ſacramentum hoc eſſe totius humanæ vitæ conſummatiuum, &, vt ait, ad ſacramētum hoc ſpectare debere peccata ſi ſint, & peccatorum reliquias. Duo etenim ſunt, quibus homo poteſt proximè ad gloriæ introitum præparari: vnum eſt, perfectæ animæ ſanctificatio, quæ præter gratiam ſanctificantem, conſiſtit in ablatione omnis mali ex peccato prouenientis: aliud eſt, perſeuerantia in illo bono vſque ad mortem. Ad hoc poſterius iuuat hoc ſacramentum auxiliis explicatis in priori aſſertione: illud verò prius confert quantùm eſt in ſe, quia ſi non inueniat obicem, tollit omne malum, quod poſſet introitum gloriæ impedire, aut retardare; ergo rectè dicitur præparare hominem ad gloriam. Et ſanè cùm

Hoc ſacramētum iuuare ad perſeuerantiam in bono vſque ad mortem.

A homo in eo articulo maximè indigeat hac præparatione, & ſacramentum hoc pro illo articulo ſpecialiter inſtitutum ſit, per ſeſe apparet verum, hunc ob finem eſſe inſtitutum. Maximè cùm in hoc fine omnes effectus huius ſacramenti comprehendantur, ſitque digniſſimus, vt propter illum ſacramentum aliquod inſtitueretur, nullúmque ſit aliud, quod propter illum inſtitutum ſit.

Atque hinc optimè intelligitur quomodo ſacramentum hoc ſit ordinatum ad tollenda peccata etiam quoad culpam: non enim poſſumus negare quin aliquo modo ad hunc etiam finem ordinatum ſit: tum propter verba formæ, *quidquid peccaſti*, tum propter verba Iacobi, *Si in peccatis ſit*, &c. tum propter verba Concilij, *Delicta, ſi quæ ſunt adhuc expianda*: quæ omnia non ſatis intelligerentur de ſolis pœnis peccatorum, vt ex proprietate & modo locutionis conſtat. 15.
B Neque etiam poſſunt coarctari ad ſola venialia peccata: tum quia verba generalia ſunt, & cum diſtributione, *Quidquid peccaſti*: tum etiam quia propter ſola venialia non oportuiſſet ponere conditionem: quia vix reperitur homo aliquando ſine culpa veniali. Quæ ratio à fortiori probat de reatu pœnæ. Tum denique quia delicta in rigore magis ſignificāt mortalia, quàm venialia, magiſque neceſſaria eſt in illo articulo eorum remiſſio, quàm iſtorum.

Quomodo ſit ordinatum ad tollenda peccata. Corollariū 1.

Itaque ad omnia peccata delenda eſt aliquo modo ordinatum hoc ſacramentum, non tamen per ſe primò, vt probant omnia ſuperiùs adducta contra primā ſententiā: nec etiā omnino per accidēs, quomodo probabile eſt omnia ſacramenta habere hunc effectum remittendi peccata non ponenti obicem, quatenus ex ſe habent conferre gratiam: ſed medio quodam modo, ſcilicet ex ſecūdaria intentione propriæ inſtitutionis. Cùm enim hoc ſacramentum per ſe primò ordinetur ad præparandum proximè hominem ad introitum gloriæ, & ad hanc præparationem maximè neceſſaria ſit peccatorum remiſſio, quanuis hoc ſacramentum per ſe primò non ſit propter illam, illa tamen non eſt omnino excluſa ab intentione inſtituentis, ſed ſpeciali etiam intentione hoc remedium procurauit, vt ſi fortaſſe caſu aliquo accideret, peccatum aliquod non eſſe dimiſſum, per hoc ſacramentum deleretur. Et hoc ſignificatur in illis conditionalibus Iacobi, *Si in peccatis ſit, dimittentur ei*: & Concilij, *Delicta, ſi quæ ſunt adhuc expianda, abſtergit*. Apponendo enim conditionalem, indicant hunc non eſſe effectū per ſe primò intentum, talis enim effectus non requirit aliam conditionem præter ablationem obicis: exprimendo autem talem effectum ſub conditione, planè ſignificant eſſe aliquo modo peculiarem huius ſacramenti, & in eius inſtitutione aliquo modo intentum. Commendátque hoc maximè Chriſti Domini prouidētiam circa ſalutem æternā hominum, illiúſque deſiderium: nam quia ab illo momento æternitas pendet, & damnum, quod tunc incurritur circa æternam ſalutem, irreparabile eſt: potéſtque multis de cauſis contingere, vt vel alia remedia applicari non poſſint, vel certè vt ſine effectu applicata ſint, ideo huic extremo remedio propriā virtutem tribuit ad ſupplēdum hunc defectum, ſubueniendúmque homini in tāto periculo conſtituto. Quo fit, vt hæc virtus maximè neceſſaria fuerit propter periculum mortalium peccatorum: hinc verò conſequenter, & quaſi à fortiori data eſt ad tollenda etiam venialia, & frequentiùs circa hæc exercetur: quia faciliùs contingit ſupereſſe venialia peccata nondum remiſſa, quàm mortalia. 16.

Eſſe ordinatū ad omnia peccata delenda.

C D E

Sequitur ſecundò ex dictis, remitti per hoc ſacramentum etiam reatum pœnæ temporalis, ex peccatis priùs quoad culpam remiſſis, relictum. Hoc etiam colligo primò ex fine prædicto, quia nō ſolùm culpa, ſed 17.

Per hoc ſacramentū remitti etiā reatū pœnæ temporalis. Corol. 2.

ſed etiam reatus pœnæ non remiſſus impedit introitum gloriæ: ſed hoc ſacramentum inſtitutum eſt ad tollenda omnia hæc impedimenta, quantùm in ipſo eſt, & proxime præparandum hominem ad gloriam: ergo. Secundò idem colligo ex verbis formæ, *Quidquid peccaſti*, abſoluta enim & vniuerſalis remiſſio peccatorum de ſe etiam pœnas complectitur. Iuuat præterea Con. Trid. ſeparatim dicens, *Delicta, & peccati reliquias abſtergit*: optimè enim inter reliquias peccatorũ numerari poteſt reatus pœnæ poſt remiſſionẽ culpæ relictus, eſto aliæ etiã peccatorũ reliquiæ: locutio autẽ Cõcilij, cùm ſit indefinita, & doctrinalis, vniuerſaliter eſt intelligẽda. Imò, licèt aliæ ſint peccatorũ reliquiæ, in nullas alias tã propriè cadit verbũ, *Abſtergit*, ſicut in reatum pœnæ: ille enim propriè tollitur, aliæ verò reliquiæ non ita propriè, vt ex dictis conſtare poteſt, & ampliùs ſtatim explicabitur. Hic autem effectus ita explicandus eſt ſicut remiſſio culpæ, non enim eſt per ſe primò intentus, ſed ſecundariò, & ſub conditione, *ſi ſit*, propter eaſdem rationes. Quantum verò pœnæ per hoc ſacramentum tollatur, Deus nouit. Non exiſtimo tamen aſſerendum, ſtatim auferri omnem reatũ pœnę, ſicut per Baptiſmum; nullum enim fundamentum habemus ad hoc aſſerendum, multùmque repugnat veritati, & neceſſitati Purgatorij, quo etiam fideles poſt ſuſceptionem huius ſacramenti diu purgantur: quod tamen ita non eſſet, ſi hoc ſacramentum ſtatim omnem reatum pœnæ remitteret; conſequenter enim dimittendo culpam, ſemper dimitteretur tota pœna; nihil ergo purgandum remitteret. Dico igitur, remittere quidem reatum pœnæ ex opere operato iuxta diſpoſitionem & deuotionem recipientis, ideóque non ſemper totum auferre.

18. *Quomodo inſtitutũ ſit cõtra reliquias peccatorum. Corollariũ 3.* Tertiò ſequitur ex dictis, quomodo verum ſit hoc ſacramentum eſſe inſtitutum contra alias reliquias peccatorum: ita enim D. Tho. loquitur, & non dicit hoc ſacramentũ tollere has reliquias peccatorũ, quia vt ſuprà argumẽtabamur, nec tollit fomitem, nec prauos habitus, nec phãtaſmata, nec corporis habitudinẽ, aut diſpoſitionem immutat: ſed dat robur & vigorem contra hæc omnia per auxilia ſuprà explicata, & hoc modo eſt inſtitutum contra debilitatem ex peccato relictam: non quidem illam in ſe tollendo, ſicut tollit culpam, vel reatum pœnæ, ſed vires contra illam ſuperaddendo. Dici etiam poteſt remittere has reliquias, quatenus ex vi peccati debitum erat homini, vt ſuæ fragilitati & debilitati relictus, auxiliis gratiæ, præſertim extraordinariis & ſuperabundantibus priuaretur: per hoc autem ſacramentum ita dimittitur hoc peccati debitum, vt potiùs ratione illius debita iam ſint talia auxilia, quibus homo in tali ſtatu ægritudinis conſtitutus contra huiuſmodi reliquias confortatur. Vnde etiam intelligitur, hunc effectum non eſſe ſecundarium, ſed ſub primario comprehendi: nam hæc cõfortatio per ſe neceſſaria eſt ad primarium finem huius ſacramenti, vt ex aſſertionibus conſtat, ſed hæ reliquiæ non aliter auferuntur, niſi accipiendo robur contra illas: ergo ablatio earum, eo modo, quo datur, ex vi primarij finis & effectus confertur. Et ob eandem cauſam licèt hæc confortatio eſſet homini valde vtilis tempore ſanitatis, non tamen datur, nec ſacramentum aliquod eſt ad hoc ordinatum: quia non eſt conſiderata quælibet vtilitas, ſed ſpecialis neceſſitas, & fragilitas ægrotantis hominis. Atque ita explicant hunc effectũ Catechiſmus Pij V. & Anton. 3. p. tit. 14. cap. 15. Sylueſt. bene verb. *Vnctio extrema*, nume. 3. vbi ait, principalem effectum huius ſacramenti eſſe ſanationem & roborationem ſpiritus contra debilitatem ex peccato relictã, quam ſtatim dicit eſſe idẽ cum remiſſione reliquiarum. Eodem modo loquitur ibi Tabiena numero 5. & ibidem

Catech. D. Ant. Syluest.

Tabiena.

A Angel. Oſius, in Confeſſ. capit. 49. Vict. in Sum. numero 247. ſignificat Vualden. tom. 2. de Sacrament. c. 16. Petrus Soto lect. 1. de hoc ſacramento, & alij. *Angel. Oſius. Victoria. Vualdenſ. Petr. Soto.*

19. *Corollariũ 4. quando hoc ſacramẽtũ poſſit facere de attrito contritum.* Quartò ſequitur, hoc ſacramentum poſſe aliquando facere hominem de attrito contritum, & infundere gratiam primam. Probatur, quia poteſt aliquando delere peccatum mortale, vt oſtenſum eſt. Vnde, licèt hoc ſit probabile de omnibus ſacramentis, in hoc autem longè certius eſt quàm in cæteris, excepto baptiſmate, & pœnitentia: nam in cæteris non eſt ex ſpeciali inſtitutione, ſed tantùm ex generali quadam ratione: in hoc verò eſt aliquo modo ex propria inſtitutione, vt declaratum eſt. Præterea in cæteris id ſolùm habetur ex pia & probabili coniectura, in hoc verò ex verbis Iacobi, & Concilij Trident. efficaciſſimè colligitur, vt ſatis deductum eſt. Circa modum quo hoc fiat, cauenda ſunt extrema. Primùm enim B non opinor facere hoc ſacramentum ex attrito contritum, eum qui ſciens & vidẽns accedit ad hoc ſacramentum cum ſola attritione, & abſque ſacramento pœnitentiæ: etiamſi per eum non ſtet confeſſio, ſed confiteri non poſſit: quia ſaltem per eum ſtat quominus contritus accedat: ſemper enim conteri poteſt, & ad hoc tenetur, per ſe loquendo, nec excuſatur ratione ignorantiæ, vt ſupponimus, nec ratione huius ſacramenti: quia ipſum, per ſe loquendo, eſt ſacramentum viuorum, licèt debilium, & ideo per ſe ſupponit gratiã, nec ex directa intentione inſtitutum eſt ad illã primò conferendam: eſt ergo contra inſtitutionem huius ſacramenti, quòd quis ſciens & videns ſe eſſe mortuum, id eſt, in ſtatu peccati mortalis, ad illud accedat, quantumuis ſit attritus. Item ſeclaſo ſacramento pœnitentiæ, aut Baptiſmi, obligat naturale præceptum contritionis: quia illud erat per ſe medium neceſſariũ ad remiſſionem peccati, cuius neceſſitas non ceſſat, niſi interueniente alio medio ad eundem finem per ſe primò inſtitutum, quod de hoc ſacramento, ſicut de illis dici non poteſt, aliàs tam eſſe per ſe inſtitutum ſacramentum in remedium peccati, ſicut pœnitentia, quod planè falſum eſt. Tandem hoc ſignificatum eſt in illa conditionali locutione Iacobi, & Trid. *Si in peccatis ſit*, &c. quæ maximè propter mortalia poſita eſt, vt declarauimus: indicatur ergo ſolùm propter occulta peccata & pericula D hoc ſacramentum ita eſſe inſtitutum, non quia per ſe liceat in ſtatu peccati ad illud accedere. Atque hinc fit, vt, per ſe loquendo, neceſſaria diſpoſitio ſit ſtatus gratiæ, & conſequenter vt is, qui conſcientiam habuit peccati mortalis, priùs vel dignè confiteatur, vel ſi non datur copia confeſſoris, ſaltem conteratur: per accidens autem poterit ſufficere ſola attritio, dummodo intercedat excuſatio noui peccati commiſſi propter omiſſam contritionem. Erit autem illa excuſatio, ſi vel inuincibiliter putetur contritio, quæ tantùm gradum attritionis attigit, vel inuincibiliter quis putet illam eſſe ſufficientem diſpoſitionem, vel certè ſi abſque actuali vſu rationis ſacramentum E ei detur: nam tunc non poteſt in ipſa ſuſceptione actualiter peccare: vnde, ſi erat attritus, quando vſum rationis perdidit, ſine dubio iuſtificatur. De illo enim ſtatu, iuxta proximè præcedentem diſpoſitionem iudicandum eſt: quia in illa cenſetur moraliter permanere. Vnde, ſi nullus omnino dolor præceſſiſſet, non eſſet ille diſpoſitus ad effectum ſacramenti: quia voluntas cenſetur adhuc manere moraliter affecta peccato: ſecus verò eſt ſi præceſſit attritio, vt dictum eſt.

Refutatur quædam ſententia.

Addendum verò deinde eſt, non fieri hominem ex attrito contritum per hoc ſacramentum per mutationem ipſius actus attritionis in contritionem, ſed per ſolam gratiæ infuſionem, ſicut de Baptiſmo & pœnitẽtia diximus: eſt enim eadẽ ratio in hoc, imò & in 20.

Hominem fieri ex attrito contritum per ſolã gratiæ infuſionem.

& in cæteris ſacramentis, vt probat exemplum de illo qui ſine actuali vſu rationis inungitur, vel qui tunc diſtrahitur in actuali ſuſceptione ſacramenti, neque eſt vllum fundamentũ ad fingendam illam mutationem actus, contra experientiam, imò & præter efficaciam ſacraméti, vt in dictis locis latiùs dictum eſt.

21. *Peccata venialia quo modo remittãtur per hoc ſacramentum. Corollar. 5.*

Vnde obiter colligo quintò, quando per hoc ſacramentum peccata venialia remittuntur, id non fieri per ſolam excitationẽ deuotionis, ſed immediatè per efficaciam ipſius ſacramenti. Alioqui oporteret ibi interuenire aliquam mutationem interioris actus imperfecti, & per ſe inſufficientis ad remiſſionem peccati venialis, in alium perfectiorem, qui per ſe ſufficiat: hæc autem mutatio eſt æquè conficta, & eaſdem difficultates habet, de quibus ſufficienter dictum eſt ſuprà in generali diſputatione de remiſſione venialiũ peccatorum ex opere operato: vbi etiam expoſuimus quæ diſpoſitio neceſſaria ſit ad hanc remiſſionem; & an omnia vel aliqua tantùm venialia peccata per ſacramenta tollantur: quæ omnia ad hoc ſacramentum applicari poſſunt.

22. *Quæ diſpoſitio requiratur ad effectum ſpiritualẽ huius ſacraméti. Palud.*

Tandem conſtat ex dictis, quæ diſpoſitio neceſſaria ſit ad effectum ſpiritualem huius ſacramenti cõſequendum. Per ſe enim neceſſarius eſt ſtatus gratiæ, vel contritio: ex accidenti verò ſufficere poteſt attritio, vt declaratum eſt. Addit verò Palud. d. 23. q. 1. art. 13. licèt ad effectum gratiæ in hoc ſacramento ſit neceſſaria contritio, vel attritio, ad effectũ autem ornatus neutrã neceſſariã eſſe: in quo cõſtituit differentiam inter hoc ſacramentum, & pœnitentiæ, quod ad aliquem effectum, ſcilicet ornatum, minor diſpoſitio neceſſaria eſt in hoc ſacramento, quàm in illo: nam in hoc ſine vlla attritione imprimitur, in illo verò minimè. Et ratio differentiæ eſt, quia in illo attritio eſt de eſſentia ſacramenti, nõ verò in hoc. Hæc verò doctrina ſupponit aliam improbabilem de ornatu, qui nihil eſt, neque in hoc ſacramento, nec in pœnitentia, neque in quolibet alio, vt in materia de ſacramentis in genere dixi. Vnde vera differentia inter hoc ſacramentum & pœnitentiam, ſolùm eſt, quòd aliquis attritionis actus eſt de eſſentia ſacramenti confeſſionis, in hoc verò non eſt de eſſentia, ſed ſolùm neceſſaria diſpoſitio ad effectum in eo qui habet conſcientiam peccati mortalis. Ex qua differentia ſequitur alia, videlicet, vt confeſſio ſine vera attritione facta non ſolùm non habeat effectum, verùm neque ſacramentum ſit: Vnctio verò extrema cum debita forma, & intentione facta, verum ſit ſacramentum, etiamſi ob defectũ attritionis nullum omnino habeat effectum. Ex qua multi inferunt aliam differentiam, quam etiam D. Th. d. 23. inſinuat, ſcilicet, ſacramentum hoc eſſe validũ, & informe, non verò ſacramentum pœnitentiæ. Sed quid de hac poſteriori parte ſentiendum ſit, ſuprà in proprio loco dixi.

D. Thom.

23. *Diſcrimen inter confeſſionem, & extremam Vnctionem.*

Probabilius eſt aliud diſcrimen, quod inde naſcitur, nimirum, confeſſionem factam ſine attritione, non modò tunc non habere effectum, verùm etiam nec poſtea, quantumuis homo conteratur: quia ſacramentum ſemel nullum, ſemper eſt nullum, & ideo ſemper caret effectu. De Vnctione autem extrema informi veriſimile ſatis eſt habere ſuum effectum, recedente fictione per contritionem, vel attritionem, iuxta dicta in ſimili, ſuprà de Baptiſmo. Quanuis enim hoc ſacramentum non imprimat characterem, nec ſit omnino initerabile, hæc tamen neceſſaria non ſunt ad habendum effectum recedente fictione, vt de pœnitentia diximus, & eſt probabile de matrimonio: ſufficit enim vt ſacramentum hoc in eodem morbo, & in eodem ſtatu eius iterari non poſſit, vt expediat habere ſuum effectum recedente fictione. Maximè ſi contingat ſacramentum hoc ſine attritione recipi, & poſtea durante eadem morbi vi contritionẽ haberi non enim debet tunc homo priuari ope huius ſacramenti, alioqui deberet iterũ illud recipere, cur enim priuaretur & ſacramento, & fructu ſacramenti, cùm alioqui nullum videatur eſſe eſſentiale impedimentum ad tale ſacramentum iterandum?

24. *Corollarium.*

Atque hinc probabiliter colligo, etiamſi quis à fictione non recedat vſque ad ſanitatem recuperandam, nihilominus tunc etiam recipere effectum, ſaltem quoad gratiam habitualem: quia hic effectus de ſe perpetuus eſt, & ſicut ſemper reſtituitur per pœnitentiam, etiamſi per peccatum ſæpiùs amittatur, ita ſemper datur ratione ſacramenti ſuſcepti, & propter merita Chriſti iam ſemel applicata, quoties recedit fictio, quæ initio interceſſit. Secus verò eſt de illo ſpeciali effectu ſacramentali, qui conſiſtit in auxiliis ſuprà explicatis, hic enim dabitur quidem in eodem morbo, ſi illo durante recedat fictio, quia totum tempus eſt ad talem effectum conferendum præſtitum. Et hoc etiam probat ratio facta de initerabilitate huius ſacramenti in eodem morbo: nam hoc eſt apertum ſignum, ſacramentum hoc ſemel ſuſceptum, eſſe ſufficiens ad iuuandum, & alleuiandum infirmũ pro toto illo ſtatu morbi, tẽporibus opportunis: ideóque licèt in principio non fuerit infirmus diſpoſitus ad recipiendum effectum huius ſacramenti, ſi poſtea diſponatur, incipiet illum ſuſcipere, aliàs deberet ſacramentum in illo iterari, ne careret fructu ſacramenti, ſicut in diſtincto morbo iteratur: quia ſacramentum ſuſceptum priùs in alio morbo, non habet effectum extra illud. Quia etiam ratione in omnibus ſacramẽtis nõ iterabilibus reuiuiſcit effectus recedente fictione.

25. *Confirmatur hæc doctrina ex ſacramento Confirmationis.*

Et ſpecialiter hoc confirmatur ex ſacramẽto Confirmationis: nam, quia ratione illius datur auxilium ad confitendam fidem pro toto vitæ tempore in quacũque neceſſaria occaſione, ideo licèt in aliquo tempore ſit quis indiſpoſitus ad recipiendum effectum, ſi poſtea tollat obicem, dabitur infallibiliter effectus. Ita autem ſe habet extrema Vnctio pro illo morbo in quo ſuſcipitur, ſicut Confirmatio pro toto tempore vitæ. Quòd autem Confirmatio imprimat characterẽ, & non Vnctio, eſt impertinens ad præſentem quæſtionem, vt rectè notauit Caiet. tom. 1. Opuſ. tract. 5. q. 5. quia effectus non datur per ſe primò ratione characteris, ſed ratione ſacramenti ſuſcepti, quanuis in vno imprimatur character, & non in alio, propter rationem ſuprà datam. Atque hinc contraria ratione colligitur, ſi quis non tollat fictionem, donec ab eo morbo liberatus eſt, in quo hoc ſacramentum fictè ſuſcepit, iam non redire ſacramentalem gratiam prioris ſacramenti: quia iam finita fuit neceſſitas, vel opportunitas, pro qua ſola habuit ſacramentum ſuam vim, ideóque eſt capax ille homo nouæ Vnctionis, ſi fortaſſe in morbum iterum incidat. Eſt optimũ ſimile in matrimonio; ſi quis enim in peccato mortali matrimonium contrahat, pro tunc non recipiet ſacramẽtalem gratiam, ſi tamen poſtea ſe diſponat, & tollat obicem durante illo matrimonio, reuiuiſcet effectus, qui temporibus opportunis dabitur quoad noua auxilia, & motiones gratiæ, dũmodo homo non reſiſtat, ſi tamen matrimonium illud finiatur per mortem alterius coniugis, iam ceſſat proprius effectus illius ſacramenti, ita vt, licèt homo poſtea ſe diſponat, vel iterum contrahat matrimonium, non recipiat ſacramentalem gratiam ratione prioris matrimonij, ſed tantùm ratione poſterioris. Sic ergo in præſenti cum proportione ſentiendum eſt.

Obiectioni occurritur. Caiet.

Aliud corollarium.

Simile ex matrimonio.

26. *Quanta attritio ſit neceſſaria.*

Inquirere verò hîc poteſt aliquis quanta attritio neceſſaria ſit ad effectum huius ſacramenti. Quidam enim putant maiorẽ hîc requiri, quàm in pœnitentia, quia hoc ſacramentum per ſe non eſt ita efficax ad effectum

Palud. fectum hunc, ſicut pœnitentia. Ita Palud. in 4. d. 23. q. 1. art. 3. concl. 3. Alij è contrario minorem hîc ſufficere putant, quia attritio non eſt ita intrinſeca ſacramento huic: ſicut pœnitentiæ Dico tamen eandem omnino requiri, loquendo per ſe, de collatione talis effectus, ſicut ſuprà dixi in ſimili comparatione inter Baptiſmum & confeſſionem. *Soluitur quæſtio.* Quia neceſſaria eſt attritio ſupernaturalis, abſoluta, efficax, & vniuerſalis de omnibus peccatis mortalibus commiſſis, & ſi has conditiones habeat, ſufficit, quantumuis remiſſa ſit: ergo in hac diſpoſitione non poteſt inæqualitas cum ratione aliqua exigi, aut cogitari. At verò quo ad tollendam fictionem eadem diſtinctione hîc vtendum eſt, qua in Baptiſmo: nam, ſi in ipſa ſuſceptione ſacramenti huius abſque contritione, peccatum mortale nouum commiſſum nõ eſt propter ignorantiam, vel inaduertentiam, eadem attritio ſufficit ad tollendum obicem, propter eandem rationem: ſi verò nouum peccatum mortale fuit commiſſum, neceſſaria erit contritio, vel confeſſio, quia iam tale peccatum non poteſt tolli virtute ipſius Vnctionis, cùm reuera ſit illa poſterius. Videantur dicta de Baptiſmo, & Auctores ibi citati.

SECTIO II.

Quando ſacramentum hoc conferat ſuum gratiæ effectum.

1. QVÆSTIO eſt de effectu gratiæ habitualis, & remiſſionis peccati, quæ in vno inſtanti datur, & per ſe loquendo, dari ſolet in eo inſtanti, in quo ſumitur ſacramentum: nam de proprio effectu ſacramentali iam ſatis dictum eſt: ille enim effectus non datur ſemper in vno certo inſtanti, ſed temporibus opportunis durante morbo eodem. *An hic effectus detur finita vna vnctione, an finitis omnibus.* Neque etiam hîc agimus de tempore quaſi accidentario, quale eſt, quando in ipſa ſuſceptione interceſſit fictio, de quo etiam dictum iam eſt. Oritur autem hîc ſpecialis difficultas ex eo quod ſacramentum hoc pluribus vnctionibus & formis perficitur, & in vnaquaque videtur completa gratiæ ſignificatio: & ideo dubium eſt, an hic effectus detur finita vna vnctione cum vna forma, vel finitis pluribus, aut omnibus. Quatuor enim poſſunt excogitari opiniones.

2. *Prima opinio, dari per primã vnctionẽ.* Prima opinio eſt, vt per primam vnctionem & formam detur per ſe totus gratiæ effectus, per ſubſequentes verò vnctiones compleatur ſacramẽtum, nihil verò gratiæ addatur, niſi veluti ex accidente, propter meliorem ſuſcipientis diſpoſitionem. Huic opinioni videtur fauere D. Thom. *D. Thom.* qui aliquando comparat hoc ſacramentum cum ſacramento Euchariſtiæ, in quo ſingulæ ſpecies gratiam conferunt, ita vt prior det totam gratiam, quam dare poteſt illud ſacramentum homini ſic diſpoſito, quæ augebitur quidem per alteram ſpeciem, aucta diſpoſitione, non verò aliàs: idem ergo dicendum eſt in hoc ſacramento, videtur enim eadem proportionalis ratio: nam ſicut in illo ſacramento interuenit materia & forma in ſingulis ſpeciebus, ita hic in ſingulis vnctionibus: & ſicut ibi eſt ſufficiens ſignificatio in ſuſceptione vnius ſpeciei, ita hîc in vna vnctione cum ſua forma. Denique Iacobus ſolum dixit, *Vngant eum, & orent ſuper eum*, & huic actioni adiungit promiſſionem; *Et oratio fidei alleuiabit infirmũ*, &c. ſed facta vnctione, & prolata vna forma, completur illud prius: ergo & ſubſequens promiſſio compleri debet. Tandem confirmatur, quia hoc modo potuit inſtitui hoc ſacramentum, eſtque vtilior hic modus, magiſque accommodatus humanę

A infirmitati, & periculis quæ occurrere ſolent; contingere enim ſæpe poteſt, vt infirmus facta prima vnctione moriatur: & nulla ratione vel auctoritate conſtat hanc inſtitutionem eſſe alienam à Chriſti Domini præcepto, vel à promulgatione Iacobi, vel ab vſu Eccleſiæ: neque habet aliquod ſpeciale inconueniens: cur ergo non ita ſentiendum eſt? Vltima pars minoris, reliquæ enim omnes claræ videntur, probatur: nam, ſi quod eſſet inconueniens, maximè quòd tota eſſentia huius ſacramenti conſiſteret in prima vnctione cum ſua forma, ſeu quòd illud eſſet vnum integrum ſacramentum: hoc autem non ſequitur, quia non negamus per alias vnctiones & ſignificari, & dari poſſe gratiam, ſi ſubiectum ſit diſpoſitum magis quàm erat in prima vnctione, quod B ſatis eſt ad rationem partialis ſacramenti, vt ex dicto exemplo Euchariſtiæ conſtat: & ad ſummum ſequitur poſteriores vnctiones non eſſe partes eſſentiales huius ſacramenti, ſed integrales tantùm, quod non videtur eſſe inconueniens.

Hæc verò ſententia, licèt apparenter confirmata videatur, imprimis nullum habet auctorem, quem ego ſciam, quod ſatis eſt, vt in re ſingulari, graui, & Theologa à nobis doceri non debeat. 3. *Reprobatur hæc prima opinio.* Deinde non habet ſolidum fundamẽtum, ſi aduertamus differentiam inter hoc ſacramentum, & Euchariſtiam: *Differentia inter hoc ſacramentum, & Euchariſtiam.* primùm enim ſacramentum Euchariſtiæ conſiſtit in facto eſſe, ſeu permanens eſt, hoc verò conſiſtit in ipſo vſu, & fieri: vnde fit, vt in Euchariſtia prius fiat ſacramentum, poſtea applicetur ſuſcipienti, & tunc C conferat effectum, hic verò ipſa effectio ſacramenti eſt eius applicatio, & ideo ſimul fit, & dat effectum cùm primùm perficitur. Rurſus in Euchariſtia vnaquæque forma partialis eſt indicatiui modi, & ſuam propriam requirit veritatem, ideoque ſtatim efficit ſacramentum in ea ſpecie materiæ, ſuper quam profertur, & ideo in ſingulis partibus eſt eſſentialiter ſacramentum verum, quod licet non ſit integrum quoad ſpecies ſignificantes, quoad rem verò ſub illis contentam eſt perfectiſsimum: hic verò forma eſt per modum deprecationis, quę non erit falſa, etiamſi partialis forma non ſtatim habeat effectum, vnde per ſe non complet eſſentialiter ſacramentum, ſed tantùm inchoat: neq; etiam perfectam ſignificationem, quandoquidem per eam non poſtulatur ſimpliciter D remiſſio peccatorum, ſed eorum tantùm, quæ per vnum vel alterum ſenſum commiſſa ſunt. Hinc ergo tandem fit, vt in Euchariſtia per ſumptionem vnius ſpeciei detur perfectus gratiæ effectus iuxta diſpoſitionem ſuſcipientis: tum quia ſumitur verum ſacramentum iam eſſentialiter confectum in eſſe ſacramenti, & perfectum quoad rem ſub ſpeciebus contentam, in qua eſt ſpecialis virtus ad talem effectum gratiæ conferendum: tum etiam quia eſt verus cibus animæ, cuius ſumptio ſenſibilis ſufficienter ſignificat ſpiritualem animæ refectionem. At verò in hoc ſacramento per vnam ſolam vnctionem, vnamq́ue partialem formam, non poteſt dari integer gratiæ effectus, quia ſacramentum nec quoad ſignum, nec quoad rem aliam ſub ſigno contentam eſt integrè confectum; E imò nec eſſentialiter perfectum eſt, vt ex ſuperioribus patet. Significatio etiam eius non eſt perfecta, vt ex ipſa forma conſtat, & conſequenter ex materia, quia non eſt abſoluta hominis vnctio: ſed inchoata. Ac proinde falſum eſt ritum eſſentialem à Iacobo ſignificatum eſſe perfectum, ac denique ceſſant cætera omnia, quæ in illius ſententiæ confirmationem dicebantur vt magis ex ſequent. patebit.

4. *Secunda opinio, dari totalem effectum per omnes vnctiones.* Secunda ſententia eſt. Dari quidem aliquem effectum gratiæ ſanctificãtis in prima, & ſingulis vnctionibus, non tamen eſſe totalem, ſed partialem gratiam

reſpectu

reſpectu adæquati effectus huius ſacramenti. Itaque ſicut totum hoc ſacramentum quinque vnctionibus, & quinque formulis conſtat, ita etiam totus effectus gratiæ huius ſacramenti conſtat, v.g. quinque gradibus, vel portionibus, quæ diuiſim & ſigillatim dantur in ſingulis vnctionibus, ita vt ſi homo moriatur ſuſcepta vna vnctione, reportabit vnampartem gratiæ, quæ eſt quinta pars adæquati effectus, & ſic de aliis. Quòd ſi interroges de effectu priuatiuo remiſſionis peccatorum, fortaſſe diceret hæc opinio quoad venialia peccata, vel pœnas peccatorum, per ſingulas vnctiones remitti illa peccata, quæ per illum ſenſum commiſſa ſunt, ſeu pœnas debitas pro peccatis etiam mortalibus occaſione talis ſenſus commiſſis: quia in his poteſt diuidi effectus, & remitti quædam peccata ſine aliis. De mortalibus autem, quia per minimam gratiam omnia tolluntur, neceſſariò dicendum eſt, ſi quæ ſunt, omnia tolli per vnam vnctionem. Addi verò poteſt, quædam tolli quaſi per ſe, & ex vi formæ, illa ſcilicet, quæ per talem ſenſum commiſſa ſunt: alia verò quaſi per accidens, & concomitanter ratione gratiæ, ſicut remittuntur per omnia ſacramenta. Denique de effectu poſitiuo auxiliorum ſpecialium, quæ dantur contra reliquias peccatorum, vel idem cum proportione dici poteſt, vel certè dicendum eſt, vt ſuprà ſuppoſui in illo non habere locum quæſtionem hanc, quia non ſtatim datur, ſed poſtea tempore opportuno, & quia ſi contingat hominem mori poſt ſolam primam vnctionem finitam, iam non indiget tali auxilio.

Interrogationi ſatisfit.

5. Hæc autem opinio ſic explicata fundari poteſt, omnibus congruentiis in ſuperiori inſinuatis, quæ hîc magis videntur vrgere, quia partialis gratiæ effectus magis videtur eſſe accommodatus partiali ſacramento, quòd dici poteſt quoad illam partem eſſe eſſentialiter perfectum, cùm ſuam habeat materiam, formam, & ſufficientē ſignificationem, cui reſpondet proportionatus effectus: quia ſacramenta nouæ legis & totalia & partialia efficiunt quæ ſignificant. Et hoc modo meliùs confirmatur hæc ſententia exemplo Euchariſtiæ, quàm præcedens: magis verò exemplo ſacramenti Ordinis: nam quia in ſingulis ordinibus eſt partialis forma, & materia eſſentialiter perficiuntur, & ita proprios habent effectus, qui ſunt partiales reſpectu totius, ſicut ipſi ordines partialia tantùm ſacramenta ſunt. Hoc etiam ſatis eſſe videtur ad ſubueniendum periculis exurgentibus, quia quilibet gradus gratiæ ſufficit ad ſalutem, licèt non ſit cum tanta perfectione: videtur autem conueniens, vt in huius ſacramenti inſtitutione occurrentibus periculis ſit ita prouiſum, vt ſaltem ea quæ neceſſaria ſunt, per vnam vnctionem conferri poſſint.

Fundatur hæc ſecunda opinio.

6. Neque ſententia hæc eſt Auctoribus deſtituta, ſicut prior. Poteſt enim apparenter attribui Adriano in 4. materia de Sacramento cōfeſſionis, q.4 §. *Sed dubium*, & Medin. Cod. de Confeſſ. q. de integritate abſolutionis, quatenus aſſerunt, primam vnctionem ſub forma ſua eſſe ſacramētum: quanquam idem aſſerit Ledeſm. 2. p. 4. q. 51. art. 2. & tamē explicat non dare gratiam, & ſolùm vſurpat modum loquendi: fortaſſe ergo dicti Auctores in eodem ſenſu ſunt loquuti. Citatur etiā Palud. d. 23. q. 3. ſed ibi nihil dicit: in q. autem 4. refert, viſum eſſe aliquando, quendā infirmum ſucceſſiuè ſanari prout ſucceſſiuè inungebatur, & finaliter completa vnctione omnino fuiſſe alleuiatum, & ſanatum: vnde ſignificat hoc ſacramentum ſtatim in prima vnctione incipere operari ſecundarium effectum: ergo idē videtur ſentire de primario: tum quia vterque effectus ſupponit aliquo modo ſuſceptum ſacramentū: tum etiam quia effectus ſecundarius ſupponit primarium, & illū comitatur. Sed nihilominus

Auctores huius opinionis. Adrian. Medin. Ledeſm.

Palud.

A ille contrarium alibi dicet, vt infrà referam. Eandem opinionem indicat ibi Scot. q. vnica. ad 2. dicens, hoc ſacramentum eſſe vnum vnitate integritatis, non vnitate indiuiſibilitatis, ſicut effectus eius (inquit) non eſt vnus indiuiſibiliter: quia non eſt remiſſio vnius venialis, ſed vnitate plenariæ remiſſionis omnium venialium, vbi ſignificant venialia peccata tolli ſucceſſiuè, & per partes.

Scot.

7. Hæc ſententia probabilis eſt, contrariam verò tenet D. Thom. in 4. d. 23. q. 1. art. 2. q. 1. ad 3. quem ſequuntur Soto q. 1. art. 1. Ledeſ. q. 34. art. 2. & expreſsè Palud. 4. d. 17. q. 5. art. 1. n. 11. & alij, & videtur magis probanda. Quia nihil aſſerendum eſt in his grauiſſimis rebus, quæ ex inſtitutione pendent, præter communem legem ſacramētorum, niſi vbi ſufficienti fundamento ex Eccleſiæ traditione, aut principiis ab ea B traditis conſtiterit. Communis autem lex ſacramentorum, quæ conſiſtunt in vſu, eſt, vt vnicam gratiam conferant, in eo puncto & momento, quo ſacramentum completur: ergo hoc idem ſentiendum eſt de Extrema vnctione, cùm nulla ratio ſatis aliud perſuadeat, nec auctoritate fundari poſſit. Nā eſt valde ſingulare, & extraordinariū, quòd Extrema vnctio priuſquam eſſentialiter conſummata ſit, gratiam tribuat, & quòd conferat quinquies gratiam ſanctificantem, & priùs tollat vnum peccatum, quàm aliud, vel conferat auxilium ad vincendas reliquias peccatorū quorundam, & non omnium: non ſunt ergo hæc tam facilè credenda, & aſſerenda. Nam de ſacramento Euchariſtiæ eſt longè diuerſa ratio, vt iam dixi, quia non cōſiſtit in vſu, & forma eius non facit effectum ſacramenti, ſed ſacramentum: facit autem illud per partes, C vt ſic dicam, quia vnaquæque partialis forma habet per ſe perfectam ſignificationē, & ſtatim requirit veritatem ſuam, & inter conſecrationes partium nō eſt connexio neceſſaria, quia ſi conſideretur totum id quod fit virtute verborum, & per concomitantiam, ſub vnaquaq; ſpecie eſt totus Chriſtus, & vt exiſtens ſub vna, non pendet ex exiſtentia ſub alia: ſi verò ſolùm conſideremus id, quod fit virtute verborum, ſic etiam non pendet corpus à ſanguine, vel è conuerſo; quia quantùm eſt ex ſe, poſſunt eſſe ſeparata, ſicut aliquando fuerunt, & ideo vnaquæq; forma poteſt ſtatim habere effectum ſuum: imò ita fuit conuenientiſſimum ad inſtitutionem illius myſterij, quatenus ſacrificium eſt, vt in confectione illius myſterij, expreſſiùs Chriſti mors ſignificaretur. Hæc autem omnia D ceſſant in hoc ſacramento, vt per ſe clarum eſt, ideoq; per ſolam partialem vnctionem, & formam, propriè non completur eſſentialiter aliquod ſacramentum, etiam partiale, quod nimirū per ſe ſit ſufficiens, & efficax ſignum alicuius gratiæ, ſeu ſupernaturalis effectus, vt magis ex dicendis conſtabit. Quod verò attinet ad effectum gratiæ, qui per Euchariſtiam datur ille per ſe loquendo vnus eſt, & ſemel datur: tamen, quia ſacramentum illud habet extenſionem, ſeu multitudinem partium, & virtus eius eſt tota in toto, & tota in qualibet parte, ideo poteſt aliquando dari totus effectus vna parte ſpecierum tantùm ſuſcepta, in hoc autem ſacramento virtus nulla eſſe poteſt, donec ſacramentum ſit eſſentialiter perfectum, & ideo E nullum gratiæ effectum antea conferre poteſt.

Contraria opin. D.Thom. Soto. Ledeſm.

Sacramenta conferre vnicam gratiam in puncto, quo complentur.

Diuerſa ratio in hoc ſacramento & Euchariſtia.

8. Hoc autem euidentius fieri attingēdo aliud exemplum de ſacramento Ordinis, in quo videtur eſſe maior ſimilitudo, qui conſiſtit in vſu, ſicut Extrema vnctio, & tamen ſicut habet ſeptem partiales materias & formas, ita ſepties confert gratiæ ſanctificantis effectum, & characterem. Eſt autem in illo longè diuerſa ratio. Primò quidem, quia formæ partiales ibi ſignificant modo imperatiuo, *Accipite poteſtatem*, &c. vel alio ſimili; quam locutionem oportet eſſe efficacem,

Diuerſa ratio in hoc ſacramento, & ſacramento Ordinis.

cem, vt verè ac nō inaniter proferatur. Secundò, proximus finis, ad quem ordinātur ſinguli Ordines, ſeu ſingulæ formæ, & materiæ partiales illius ſacraméti, comparari poteſt per ſe ſolus, & independenter ab aliis: nam eſt quoddā ſpeciale munus, quod ſine aliis exerceri poteſt. Imò conſentaneum inſtitutioni eſt, vt ea munera in aliquibus miniſtris ſeparata ſint, & quòd priùs ſinguli habeant & exerceant inferiorem ordinem, quàm ad ſuperiorē promoueantur: & ideo neceſſarium fuit, vt ſinguli ordines per modū vnius ſacramenti conſummatentur, & vnuſquiſque conſtitueret proprium miniſteriū in tali gradu: vnde, quia hoc non fit niſi per conſignationē characteris, oportuit, vt ſtatim ſinguli characterem imprimerent, ſiue illi ſint plures, ſiue idem magis ac magis auctus: & conſequēter fuit neceſſaria gratia vnicuique muneri accommodata. Tertiò, hinc fit vt in ſacraméto Ordinis conferatur vnus ordo per ſe, ſeparatimque ab aliis, ac ſi eſſet ſacramentum integrum, ac denique etiam in modo loquendi ſeptem ordines vocantur, ac ſi eſſent totidem ſacramenta.

9. Hæc autem omnia in hoc ſacraméto lōgè diuerſa ſunt. Primò enim formę tantùm ſunt deprecatiuæ, vnde non ſignificāt ſingulæ actualē efficaciam, neque eſt de ratione aut veritate orationis deprecatiuæ vt ſtatim ac finitur vna pars orationis, aut petitionis, conſequatur effectum, ſed ſatis eſt quòd pro illo tempore, pro quo poſtulatur, vel completur oratio, habeat effectum. Secundò (quòd eſſe debet primum fundamentum) id quod per ſingulas vnctiones ſignificatur, & per partiales formas poſtulatur, ita eſt inter ſe connexum, & ordinatum ad vnum integrum effectum ex ſe indiuiſibilem, vt non poſſit conuenienter per partes inchoari, & ſucceſſiuè perfici. Declaratur aſſumptum; quia licèt gratia habitualis per ſeſe conſiderata, poſſit ſucceſsiuè perfici quoad intentionem, hîc autem non ita conſideranda: ſed vt coniuncta gratiæ ſacramentali, per quam quodammodo determinatur, cuique accommodatur ſacramenti efficacitas. Hoc autem modo planè habent connexionem, & vnionem inter ſe effectus omnium vnctionū. Nam vel ille conſideratur in remiſsione peccatorū, vel in auxilio ſpeciali contra reliquias peccatorum. Priori modo eſt connexio inter peccata mortalia, ſi plura ineſſe contingit, & per varios ſenſus commiſſa. Dicere autem tunc tolli quædam per ſe, alia per accidens, gratis dicitur: tum quia in rigore omnia excluduntur per accidens virtute huius ſacramenti, & ita vix vlla eſt differentia: tum etiam quia admiſſo illo effectu in hoc ſacramento, ſtatim applicanda eſt forma, & materia per ſe ordinata ad illum; non eſt ergo cur antea detur, nondum finito ſacramento. Alioqui, ſi vnicuique materiæ, & formæ partiali data eſſet efficacitas ad infundendam gratiam expellētem omnia peccata, certè ex ſe ac per ſe poſſet omnia expellere, & non oporteret inſtitui cum determinatione huius vel illius ſenſus, ſed abſolutè dicendo, Remittat tibi Deus quidquid peccaſti: ſicut abſolutio, quæ poteſt interdum per accidens tollere quædam peccata, quantum eſt ex ſe, poſſet etiam illa per ſe tollere, & ex aliquo impedimento accidit, vt non faciat, & ideo ex ſe abſolutam & totalem remiſsionem ſignificat.

10. Item in peccatis venialibus licèt non ſit tanta cōnexio, ſed vnū poſsit ſine alio dimitti, tamē interdum contingit idem peccatum veniale cōmitti per plures ſenſus; non poteſt autem prius dimitti, vt commiſſum per vnum, quàm per alium, vt per ſe conſtat, nec debet dimitti donec per formam integrè explicetur: quia ex modo inſtitutionis huius ſacramenti, & partium eius, conſtat debere exprimi diſtinctè peccata per ſingulos ſenſus commiſſa, vt remittantur: item quia oratio non obtinet effectum, donec compleatur: non eſt autem completa petitio remiſsionis talis peccati, donec exprimantur omnes ſenſus, per quos commiſſum eſt. At verò, ſi loquamur de auxilio ſpeciali contra reliquias peccatorum, fingi non poteſt aliud auxilium dari contra reliquias peccatorum viſus, aliud contra reliquias auditus, & ſic de aliis: nam vna hilaritas mentis, vna fiducia in Deum, & ſic de cæteris, contra omnia valent: gratia ergo ſacramentalis & propria huius ſacramenti per modum vnius indiuiſibilis gratiæ confertur: ergo & gratia habitualis. Tertiò tandem hoc confirmatur ex modo conferendi hoc ſacramentum; nunquam enim datur vna vnctio ſeparata ab aliis, ſed omnes per modum vnius ſacramenti ordinati ad effectum vnicum reſpectu omnium vnctionum: quia, vt ſuprà dicebā, ex omnibus conſurgit vna vnctio integra ipſius hominis, quę neceſſaria eſt ad hunc effectum.

11. *Tertia opinio, non dari effectum vſque ad vltimam vnctionem.*

Tertia ſententia eſt in contrario extremo; ait enim hunc effectum non dari vſque ad vltimam vnctionem; hanc verò eſſe illam, quæ in re eſt vltima ex intentione miniſtri vngentis. Itaque ſi vult miniſtrate hoc ſacramentum per ſeptem vnctiones, effectus nō dabitur vſque ad finē vltimæ vnctionis: ſi verò ſolis quinque vnctionibus illud conficere intendat, dabitur in fine quintæ. Ratio eſt, quia effectus non confertur donec ſacramentum integrum perfectum ſit: quando autem ſacramentum fit ſeptem vnctionibus, quanuis non omnes ſint de eſſentia, omnes tamen ſunt de ſubſtantia & integritate ſacramenti ex Eccleſiæ inſtitutione: ergo effectus non fit donec omnes abſoluantur, & hæc eſſe debet miniſtri intentio. Ita ſentit Soto d. 23. qu. 2. art. vlt. Citari etiam ſolent D. Thom. & alij Auctores, ſed nullus eorum id dicit. *Soto. D.Thom.*

Reprobatur hæc opinio.

Nec mihi videtur veriſimile, quia cenſeo effectū ſacramenti neceſſariò conſequi in ſuſcipiente remoto obice ſtatim ac ſacramentum perficitur eſſentialiter, neque in hoc pendere ſacramentum ab intentione miniſtri: quæ duo latè probaui in materia de Sacramentis in genere. Cenſeo etiam nihil eſſe de ſubſtantia ſacramenti, & integritate eius, niſi quod Chriſtus inſtituit, neque intentionem miniſtri poſſe aliquid facere ſubſtantiale, quod non eſt ex inſtitutione diuina; quod ibidem probaui, & eſt per ſe notum, quia tota ſubſtantia ſacramentorum pendet ex inſtitutione. Iam ergo inquiro an ſexta & ſeptima vnctio ſint de inſtitutione Chriſti, nécne: ſi ſint, profectò ſunt de eſſentia; gratis enim dicetur, cùm omnes vnctiones ſint ex inſtitutione Chriſti, quaſdam eſſe de eſſentia, & non alias, vt in ſimili dixi in materia de Euchariſtia, agens de verbis conſecrationis ſanguinis: nec in cæteris ſacramentis inuenietur exemplum ſimile, niſi fortaſſe in Pœnitentia quoad ſatisfactionem: ſed in illa eſt ſpecialis ratio, & ideò non eſt afferenda in exemplum, vbi nulla ſimilis, vel proportionalis ratio intercedit. Dices, à poſteriori ſumi argumentum, duas poſtremas vnctiones non eſſe de eſſentia, quia interdum omittuntur. *Obiectio.* Reſpōdeo, hoc argumentum æquè conuincere non eſſe de ſubſtantia, neque de inſtitutione Chriſti: quia quod huiuſmodi eſt, nō poteſt licitè in ſacramentis cōficiendis omitti, præſertim ſine ſpeciali neceſsitate cogēte, aut alia via ceſſante ratione inſtitutionis. ſicut in ſacramento pœnitentiæ omittitur ſatisfactio, vel quia ſecundùm prudentiam & iuſtitiam iudicatur pœnitentem non indigere illa: quia integram remiſsionem conſecutus eſt, vel quia eſt impotens omnino, aut incapax eius, vt quia non audit, &c. At in præſenti abſque vlla ex his cauſis, propter generales rationes honeſtatis, vel ſimiles, quæ in ipſa inſtitutione aduerti potuerunt, *Solutitur.*

omittuntur illæ vnctiones ſine vlla culpa: ergo ſignũ eſt, non eſſe de Chriſti inſtitutione. Quòd ſi hoc ita eſt, certè nec de ſubſtantia ſunt, ſed merè cæremoniales, additæ ex aliquarum Eccleſiarum conſuetudine: ergo nec poteſt miniſter ſua intentione ſuſpendere effectum vſque ad finem eorum: neque etiam poteſt efficere, vt illæ concurrant ad effectum, quia ſicut nemo, præter Chriſtum, poteſt inſtituere ſignũ efficax gratiæ, ita nec facere quòd aliquid ad gratiã concurrat, præter id quod ex Chriſti inſtitutione virtutem recepit.

13. *Quarta, & vera opinio dari effectum in inſtanti, quo conſummatur ſacramentum.* *D. Thom.*

Quarta ergo & vera ſententia eſt, effectum huius ſacramenti dari in eo inſtanti, in quo conſummatur eſſentialiter hoc ſacramentum; conſummari autem quum primum quinq; vnctiones cum quinque formulis perficiuntur. Quæ ſententia eſt communis D. Thomæ & aliorum quos retuli: & ſufficienter probatur, tum ex generali doctrina ſacramentorum hîc applicanda, tum à ſufficienti partium enumeratione. Vnde fit, quoniam ordo vnctionum non eſt de eſſentia, vt ſuprà eſt dictum, ſi contingat mutari ordinem, illam vnctionem, quæ poſtrema ſit, habere hãc efficacitatem in virtute omnium præcedentium, & verborum formæ. Sequitur deinde intentionem miniſtri nunquam eſſe limitandam ad vltimam vnctionem, quam ipſe facere cogitat, ſi illa futura ſit alia præter eſſentiales, ſed vel eſſe determinandam ad vltimam neceſſariam, vel eſſe generaliter concipiendam, iuxta id quod inſtitutum eſt, ſeu Eccleſia intendit, vel (meliùs) non eſſe neceſſariam in miniſtro intentionem effectus, ſeu efficiendi hoc vel illo tempore, aut per hanc vel illam vnctionem, ſed ſolùm debere habere intentionem faciendi ſacramentum: quia ex illo quaſi neceſſitate naturæ ſequitur efficiẽtia tempore & modo conſentaneo inſtitutioni. Tandem ex dictis habetur, idem cum proportione dicẽdum eſſe de formis, quod de vnctionibus: nam per omnes ſimul fit effectus: quia omnes componunt eſſentialiter ſacramentum: tamen, quia non ſimul exiſtunt, ſed ſucceſſiuè fiunt, ideo in vltima cẽletur eſſe virtus omnium, & per illam fieri effectum eo modo quo in vltimo inſtanti, in quo ſenſus eius perficitur, exiſtit. Quòd ſi tunc ſimul finiatur vltima forma, & vltima vnctio, ſimul concurrunt; ſin minùs illa, quæ fuerit vltima, agit in virtute omnium partium præcedentium, vt de ſacramentis in genere, & de Baptiſmo, & aliis dictum eſt.

14. *Quomodo quinque vnctiones ſufficiant ad effectum.*

Hîc verò occurrit dubium ſuprà tactum, & in hũc locum remiſſum, ſcilicet, quomodo illæ quinque vnctiones vel formæ ſufficiant ad effectum: nam ratio quam in ſingulis fecimus, videtur in omnibus ſimul militare; nimirum, quòd per omnes etiam ſimul non ſignificatur integrè effectus huius ſacramenti: patet, quia per omnes has formas, & vnctiones ſimul ſumptas ſolùm ſignificatur curatio, ſanatio, & expulſio omnium defectuum, qui contracti ſunt per peccata quinque ſenſibus commiſſa: at ſacramentum hoc nõ dat gratiam ſanantem ab his tantùm peccatis, ſed etiam à multis aliis, quæ ſine miniſterio ſenſuum committuntur, vt ſunt ſpiritualia peccata ſuperbiæ, & ſimilia: ergo. Accedit, quòd aliquando homo à natiuitate caret aliquo ſenſu, vt viſu, per quem proinde peccare nunquam potuit: ſuperfluum ergo eſt pro illo poſtulare remiſſionem eorum quę per talem ſenſum commiſit. Dicendum verò eſt per illas quinque formas, & vnctiones ſufficienter ſignificare curationem de omnibus peccatis abſolutè: quia prima radix omnium peccatorum eſt cogitatio, omnis autem cogitatio à quinque ſenſibus originem ducit, iuxta illud, *nihil eſt in intellectu, quod non prius fuerit in ſenſu*: & ideo ſub peccatis per quinque ſenſus commiſſis, omnia peccata ſimpliciter comprehenduntur. Quia, licèt non omnia peccata executioni mandentur per aliquem ſenſum, neque omnia pro obiecto habeant aliquid per ſe cognoſcibile aliquo ſenſu: nullum tamen eſt in homine peccatum, quod non ducat originem ab aliqua ſpecie, per ſenſum aliquem accepta. Denique nullum eſt peccatum in homine quod ſit ſolius animæ, & non totius hominis, quantumuis peccatum ſpirituale ſit: & ideo nullum eſt peccatum, cuius curatio per corporis curationem ſignificari non poſſit: optimè ergo ſignificatur per radicem eius, quæ eſt in ſenſibus. Ad caſum verò illum de eo, qui perpetuò caret aliquo ſenſu, reſpondeo id eſſe accidentarium, & ſenſum formæ cõditionalem eſſe, ſi quid peccaſti per viſum: nam fieri poteſt, vt etiam alij, qui ſenſibus ſunt præditi, per aliquem eorum nihil peccauerint. Addi etiam poteſt, eum, qui caret ſenſu aliquo, poſſe peccare per illum effectum, licèt non poſſit exequi effectum, idque ſatis eſſe.

Dubium ſoluitur.

SECTIO III.

An interdum detur effectus huius ſacramenti, ſine omnibus vnctionibus.

1. *Diſtinctio.*

SVPEREST verò difficultas ſuprà tacta, de caſu illo, quando accidit infirmum non poſſe recipere quinque vnctiones, ſed vnã, vel duas, an omnino priuetur effectu huius ſacramenti. Circa quem caſum diſtinguendi ſunt varij modi, quibus ille occurrere poteſt: videlicet, aut ex parte infirmi, quia eſt tam proximus morti, vt non ſit tempus perficiendi omnes vnctiones, & proferendi omnes formas: vel ex parte miniſtri, idque dupliciter, ſcilicet, quia inchoatis vnctionibus moritur antequam quinque perficiat, vel quia timet grauis morbi contagium, ſi tot vnctionibus ægrotum vngat, vel denique ex parte aliorum, quia ſunt plures ægrotantes, & vnus tantùm miniſter, timétque fore, ne dum vnum integrè vngat, alij ſine vnctione moriantur. Ruſus; primus modus neceſſitatis ex parte ipſius infirmi duobus modis accidere poteſt, primũ, vt periculum non ſit præuiſum, nec miniſter intẽdat aliter quàm cõmuni modo cõferre hoc ſacramentũ, & finita vna, vel duabus vnctionibus infirmus moriatur: ſecundo, vt præuiſo periculo id miniſter intẽdat. In priori caſu dicunt aliqui, tali infirmo dari gratiam ſacramentalem, totúmque effectum huius ſacramenti. Summa confeſſorum lib. 3. tit. 24. q. 140. & aliæ nouiores: comparántq; quoad hoc extremam vnctionem cum confeſſione, quæ valida eſt, etiamſi propter inſtantem mortem non poſſit integrè fieri.

Quòd ſi ægrotus morte oppreſſus vnam tantùm ſuſcipiat vnctionẽ. *Prima ſentẽtia Sum. Confeſſ.*

2. *Oppoſita ſentẽtia probatur.*

Oppoſitã ſententiã tenet expreſsè Soto ſuprà, eſtq; communiter recepta. Sequiturq; apertè ex dictis: nã illud non eſt ſacramentũ, quia non conſtat omnibus partibus eſſentialibus: neque etiam miniſter in eo caſu, de quo agimus, intendit perficere ſacramentũ, aut dare effectũ per illas ſolas vnctiones: quia, vt ſupponimus, modo ordinario conficere intendebat, & caſu præuenit mors. Preterea vel exemplum de confeſſione, aut nõ eſt ſimile, aut potiùs probat oppoſitũ. Nam ſi dum pœnitẽs cõfitetur, moriatur, nondum recepta integra abſolutione, nõ recipit ſacramentũ, nec gratiam ſacramẽti: ſi verò priuſquam moriatur, integrè abſoluatur, tunc ſacramentũ recipit, & effectũ eius. Hic ergo poſterior caſus non eſt ſimilis, quia ibi eſſentialiter perficitur ſacramentum pœnitentiæ: nam licèt cõfeſſio nõ ſit materialiter integra, eſt formaliter, & illa informatur tota eſſentiali forma: in præsẽti autem nec forma, nec materia eſſentialis applicantur, vnde nec ſacramentum eſſentialiter perficitur.

Prior verò caſus eſt aliquo modo ſimilis, quantũ ad hoc ſaltem, quòd eſſentialis forma nõ applicatur: ex illo verò potius ſumitur argumentũ in contrarium, quia tunc non datur gratia ſacramenti, etiamſi ſacramentum fuerit per confeſſionẽ inchoatum: ergo neque in præſenti dabitur, etiamſi ſacramentum fuerit per partialem materiam & formam inchoatum.

3. *Quod ſi intendat miniſter perficere ſacramentũ in vna vnctione propter periculum infirmi. Prima ſententia.* Maius dubium eſt de ſecundo caſu, quando ſacerdos præuidens periculũ infirmi, à principio intendit perficere ſacramentum in vna, vel duabus vnctionibus, prout potuerit, videtur enim tunc illa intentio efficax, & prudens, atque adeò ratione illius, & perfici ſacramentũ, & dari effectum. Et quoad hoc poteſt applicari exemplũ confeſſionis: quia, licèt per ſe loquendo, materia eſſentialis illius ſacramenti ſit omnium peccatorũ confeſſio, in neceſſitate verò ſufficit confeſſio vnius peccati: & hæc confeſſio dicitur tunc formaliter integra: ergo in hoc etiam ſacramẽto dici poteſt, per ſe loquendo, integram & eſſentialem materiam eſſe, quinque vnctiones, tamen in neceſſitate vnam, vel duas eſſe materiam formaliter integram, & ſufficientem: ergo ſi alioqui miniſter intendat in illis efficere ſacramentum, reuera perficit, & confert effectum. Atque hæc ſententia (vt audio) aliquibus non diſplicet, quia eſt pia & fauorabilis, & non videtur habere aliquod incommodum. Iuxta illam verò etiam in præcedenti caſu dicendum eſſet, ſemper in huiuſmodi euentu perfici ſacramẽtum, & dari effectum, moraliter loquendo. Quia omnis miniſter intendit perficere ſacramentum meliori modo quo poteſt, ſeu prout Chriſtus inſtituit, ſeu intendit: iuxta hanc verò ſententiã Chriſti inſtitutio fuit quaſi diſiunctim: ſcilicet, vt ſacramentum hoc quinque vnctionibus fiat, ſi poteſt; ſin verò, fiat prout potuerit: hoc igitur ipſum intendit quilibet miniſter: ergo quoties nõ potuerint fieri quinque vnctiones, implebitur conditio, & perficietur ſacramentum, dabiturque effectus.

4. Vnde rurſus interrogabo, quãdo detur hic effect⁹: nõ quidem in ipſo inſtanti mortis, quod eſt primum non eſſe hominis, vt alibi probaui: quia nec homo poſt hanc vitã eſt capax nouæ gratiæ ſacramentalis, neq; ſacramentũ poteſt operari in anima à corpore ſeparata, nec etiã in tẽpore immediato ante illud inſtans, quia nullus effectus poteſt illo modo incipere, vt latè in materia de ſacramentis in genere dictũ eſt. Si autẽ dicatur dari in aliquo priori inſtanti, in quo perfecta fuit prima vel ſecunda vnctio, viuẽte adhuc homine: contra hoc eſt, quia neceſſe eſt talẽ hominẽ *Refellitur.* aliquo tẽpore viuere poſt illud inſtãs, quia non deſinit per vltimũ ſui eſſe, vt ſuppono: ergo poſſet illud tẽpus tãtum eſſe, vt in eo fieri poſſet alia vnctio: ergo non potuit ſacramentum perfici in illo inſtanti: quia vbi poſſunt perfici plures vnctiones, non perficitur ſacramentũ paucioribus: pẽdebit ergo hæc res ex futuro cõtingenti, & ex diuina ſciẽtia præuidẽte illud: vt ſi viderit tam breue futurum tempus, vt nõ poſſit ſubſequi alia vnctio, tunc det effectum, non verò aliàs: hoc autem videtur abſurdum in materia ſacramentorum, quæ certa lege hominibus accommodata debet eſſe ſtatuta.

5. Maius autẽ argumentũ eſſe videtur cõtra illã ſententiã, quod ſine auctoritatis vel cõſuetudinis Eccleſiæ fundamẽto aſſerit quippiã valde nouũ, ſolũ ob exẽplũ quoddã inſufficiẽs, & pietatem quandã non ſatis fundatã. Nã in primis exemplũ in hoc deficit, quòd licèt ex parte materiæ videatur deeſſe in confeſſione materialis integritas, tamen forma integra proferri debet, & in ea eſt principalis ſignificatio, & virtus ſacramẽti: hîc autẽ ſicut deficit pars materię, ita & pars formæ: in nullo autẽ ſacramẽto dabitur exemplũ, in A quo forma inchoata, in neceſſitate ſufficiat, quæ per ſe ſufficiens non eſſet. Deinde eſt lõgè diuerſa ratio, quia ibi materia eſt actus pœnitẽtis, cuius integritas & perfectio maximè pendet ex eius poteſtate & voluntate: ideóq; meritò illa exiſtimata eſt cõfeſſio integra, in qua pœnitẽs facit quod poteſt: hîc autẽ materia eſt actus miniſtri, qui ex ſola Chriſti inſtitutione ſolet habere determinationẽ indepẽdẽter à poteſtate, vel capacitate alterius, vt in cæteris ſacramẽtis habentibus ſimilem materiã, cõſtat. Tertiò (quod caput eſt) ibi habemus Eccleſiaſticã traditionẽ, & declarationẽ, hîc verò nihil horũ habemus. Tãdem illud ſacramentũ eſt maximè neceſſariũ, & ideo oportuit neceſſitatibus hominũ illo modo ſubuenire, hoc autem vtilitatis eſt potiùs, quàm neceſſitatis: & ideo B etiã ratio pietatis hîc ceſſat. Quia nõ interueniente neceſſitate ex parte hominis, magis expedit eſſentialem materiam ſacramenti eſſe omnino definitam in re ipſa, & non variari propter raros euentus, & pericula humanæ vitæ; alioqui multa alia abſurda ſequi facilè poſſent, vt ex dicendis ampliùs patebit.

Atq; hinc cõſtat, quid dicendũ ſit in modo neceſſitatis ſuprà poſito, ſcilicet, ex parte miniſtri & alio- 6. *Vera reſolutio quæſt.* rum: nam ſi opinio proximè tractata vera eſſet, certè conſequenter dicendum eſſet, etiã in illis caſibus licere vti vna vel duabus vnctionibus pro ratione periculi, quãdo præuidetur. Quod patebit proſequendo exemplũ de confeſſione, in qua poteſt omitti integritas materialis, & ſeruari formalis, non tantùm ob neceſſitatem pœnitentis, ſed etiã propter aliorũ C periculum, & neceſſitatem, vel ipſius miniſtri: ſi ergo ſimilis eſt integritas vnctionũ, pari modo philoſophandum eſſet. Hoc autem non video eſſe in Eccleſiæ vſu, nec auctoritate fundari, ideoq; illud affirmare non audeo. Nam inde etiã fieret, vt materia huius ſacramenti magna ex parte eſſet poſita in arbitrio miniſtri, quod cenſeo magnum incommodum, quod in confeſsione nullum eſt: quia reuera pendet ex cõſcientia, & bona intenſione confitentis.

Solùm occurrit dubitãdum, an in huiuſmodi caſu 7. *Dubium.* neceſſitatis & periculi, ex quocunq; illorũ trium capitum oriatur, licet miniſtro huius ſacramẽti vnico breuiſſimo motu attingere quinq; organa ſenſuum, leniendo vnũ oculum, & vnam aurem, vnamq; manum (hoc enim iam diximus poſſe fieri) nares, & os D vngendo, non expectato ſigno crucis, quod etiã diximus non eſſe neceſſarium, & ſuper hanc totam vnctionem vnicã breuiſſimam formã proferendo, quæ omnes quinq; quoad ſenſum cõprehẽdat, videlicet, Per hanc ſacrã vnctionem, vel per has ſacras vnctiones remittat tibi Deus quidquid per viſum, auditum, odoratum, guſtũ, vel tactũ peccaſti. Nam hoc modo miniſtrãdo ſacramentũ, videtur tã breui tẽpore perfici poſſe, vt cuilibet neceſſitati moraliter occurrẽti ſufficienter ſubueniatur. Aliũdéque videntur ſeruari omnia eſſentialia; quia reuera illæ ſunt vnctiones quinq; ſenſuũ: quia (vt dixi) nõ habent definitã quãtitatẽ, ſed breuiſsimo tactu olei perfici poſſunt, quod ibi ſeruatur: forma verò illa eſt æquiualẽs in ſenſu & E in expreſſa ſignificatione, aliis quinq; partialib. quia dũ expreſsè nominãtur quinq; ſenſus, reliqua omnia verba ſuper ſingulos ſatis apertè cadũt; quòd autem cætera verba quinquies quaſi materialiter repetãtur, videtur parũ vel nihil referre ad ſubſtãtiã ſacramẽti: erit ergo hic ritus eſſentialiter ſufficiens. Nec contra illũ procedũt, quæ cõtra alios dicẽdi modos obiecta ſunt: quia hic dicẽdi modus nõ fundatur in ſola pietate, ſed in ratione efficaci, & principiis certis, vel huius ſacramenti, vel omniũ, nimirũ, formam in ſenſu ęquiualentẽ ſufficere, & magis eſſe ſenſũ attendẽdum, quàm multitudinẽ materialiũ verborũ, mate-

riam autem nõ poſtulare certam figuram, vel quantitatem in ſingulis vnctionibus.

Quòd ſi modus ille ſufficiens eſt ad ſubſtantiam ſacramenti, videri etiam poteſt eſſe licitus in caſu neceſſitatis: quia neceſſitas caret lege: vnde ob neceſſitatem licet omnem ritum accidentalem omittere: totum autem id, quod ſubſtantiale non eſt, ad accidentalem ritum, pertinere videtur. Quòd ergo hic modus miniſtrandi hoc ſacramentum, non ſit in ritu Eccleſiæ, ſolùm probat non licere vti illo ſine neceſſitate vrgente, quia cõſuetudo ſolùm habet vim cuiuſdam legis, & ideo propter neceſſitatem licere poteſt ab illa diſcedere. *Obiectum ſoluitur.* Dices etiam in neceſſitate non ſolet hoc fieri. Reſpondeo, primùm id oriri ex vario iudicio miniſtrorum, qui frequentiùs non ſunt homines docti, neque in hoc ſunt per Eccleſiam ſpecialiter inſtructi; quia leges morales non ſunt pro caſibus valdè extraordinariis poſitæ. Deinde addo: non omnino carere ſententiam hanc auctoritate, & cõſuetudine. Nã in lib. Paſtorali, ſeu Manuali Mechlinienſi, can. 9. de Extrema vnctione, ex cõſilio, & ſententia facultatis Theologicæ Louanienſis ita decretum eſt: *In morbis contagioſis, & peſte graſſante, vt periculum vitetur, ſufficit inũgi ſenſus organum magis ad vnctionem expoſitum, aut detectum, dicendo: Per iſtam ſanctã vnctionem, & ſuam piiſſimã miſericordiam indulgeat tibi Dominus quidquid deliquiſti per viſum, auditum, odoratum, guſtum, tactum, & greſſum. Et tunc preces quæ præmittẽdæ, & ſubiungendæ forent, poterunt in Eccleſia coram venerabili ſacramento deuotè legi.* Et huic ſententiæ ſubſcribunt Archiepiſcopus Mechlinienſis, Decanus Vniuerſitatis, & profeſſores Theologi Louanienſes anno 1588. menſe Septembri: & fecũt in more eſſe introductum in regione Belgica. Eſſet autem hæc ſententia veriſimilior, ſi quemadmodum in forma expreſsè numerantur omnes ſenſus, ita per vnctionem omnes in propriis organis attingerentur: quod in ſolo capite breuiſſimè fieri poteſt modo à nobis declarato: nam quod de *greſſu* additur in forma, neceſſarium non eſt, licèt nõ impediat: reliqua verò in forma vidẽtur ſubſtantialia, & ideo neceſſarium videtur, vt in materia proxima aliquid cũ proportione reſpondeat: tũ quia materia debet eſſe proportionata formæ, tum etiam quia ex vſu Eccleſiæ nõ minùs habemus eſſe neceſſariam vnctionem quinq; ſenſuũ, quàm expreſſionem eorum in forma. Hanc ergo ſententiã hoc modo explicatam improbare non poſſum: ſed nec ſimpliciter approbo, ſed aliis iudicium committo. Neque etiam ſimpliciter cõſulo vſum eius abſolutè loquẽdo: quia ſecurius eſt conſuetũ modum ſeruare. Si tamẽ omittẽdum eſt hoc ſacramẽtum, quia ſcilicet nullus vult illud miniſtrare modo ordinario propter periculum contagij, vel quia morale periculum eſt, vt infirmus anteà moriatur; conſulerẽ omnino ita inungere ſub cõcepta cõditione, potiùs quàm omittere: quia tunc nec fit irreuerẽtia ſacramẽto: & proximo valde vtile eſſe poteſt: nã fortaſſe ita ſaluabitur, & aliàs cõdemnabitur: ſi fortaſſe eſt tantùm attritus, & confiteri nõ potuit, vel per ignorantiam non ritè confeſſus eſt: cũ ergo ſic confeſſio poſſit prodeſſe; & non obeſſe, quia ſupponimus non poſſe aliter dari, omittendum omnino non eſt, ſicut in ſimilibus caſibus ſæpe aliàs diximus.

SECTIO IV.

Vtrùm ſacramentum hoc etiam ſanitatem corporis aliquando tribuat.

1\. *Hoc ſacramentũ tribuere corporis ſanitatẽ.* COMMVNIS conſenſus Theologorum eſt etiam corporis ſanitatem ad effectus huius ſacramenti pertinere, atque adcò aliquando virtute illius conferri: quod etiam de fide certum

A eſt, ac definitum in Cõciliis Florentino, & Trid. ſæpe citatis, ſumitúrque ex loco Iacobi 5. vel illis verbis, *Et oratio fidei ſaluabit infirmum*, vel illis, *Et alleuiabit eum Dominus*: vtraque enim poſſunt tam ad animum quàm ad corpus accommodari; priora verò communiter intelliguntur de ſalute corporis, quæ opponitur infirmitati corporis, de qua ibi ad literam ſermo erat. Et ita intellexerunt D. Tho. Bonau. & alij, cum Magiſtro in 4. d. 23. Hugo li. 2. de Sacramentis, p. 15. c. 2. Quia verò ſanitas corporis non eſt bonum per ſe neceſſarium homini, ſed eſt inferioris ordinis, atque ex his, quæ interdum ob bonum animæ expediunt, interdum verò minimè, ideo promiſſio illa non intelligitur eſſe abſoluta, ſed ſub ea conditione, quam Concilium c. 2. expreſſit, *Vbi ſaluti animæ expedierit.* *Iacob. 5.* *D. Thom.* *Bonau.* *Magiſt.* *Hugo.*

B Quanuis enim Iacobus hanc conditionẽ diſertè non poſuerit, ex natura tamen talis effectus ſubintelligebatur comprehenſa. Vnde D. Auguſt. epiſt. 121. c. 12. & lib. 2. de ſerm. Domini in monte, c. 12. & 24. ſub ſimili conditione, vel expreſſa, vel ſubintellecta dixit, hæc bona eſſe à Deo impetranda. Quo fit, vt effectus hic abſolutè ſumptus non ſit infallibilis in hoc ſacramento, quia fieri poteſt, vt illa conditio non ſubſiſtat: illa verò poſita, erit infallibilis, quia iam promiſſio tranſit in abſolutam. Poſteriora autem verba etiam videntur à Concilio Tridentino referri ad corporis leuamen, dum inquit, *Ægroti animam alleuiat, & confirmat, magnam in eo diuinæ miſericordiæ fiduciam excitando qua infirmus ſubleuatus, & morbi incommoda, & labores leuiùs fert*, &c. Hic ergo effectus vide- *Auguſt.* *Hunc effectum non eſſe infallibilem.*

C tur diſtinctus à corporis ſanitate nam illa etiam non recuperata ſæpe contingit vt morbus ipſe leuior appareat, faciliúſq; toleretur, & in hoc effectu Concilium non ponit conditionem, quam in præcedente poſuerat, vnde ſignificat magis abſolutam eſſe eius promiſſionem.

2\. *Difficultas.* In vtroque verò nonnulla ſupereſt difficultas: in priori quidem, quia experimur ſæpe reſtitui ſanitatẽ his, qui poſtea in detrimentum animarum ſuarum illa vſuri ſunt; è conuerſo verò ſæpe negari his, qui non ſolùm rectè & honeſtè victuri ſunt, ſed etiam magnos fructus ſpirituales producturi, quãtùm moraliter cõiectare licet. Deinde, vix poteſt intelligi illa cõditio: aut enim intelligenda eſt ſecundùm ſufficientiam, aut ſecundùm efficaciã, vt ſic loquar. Prio-

D ri modo vita expediet ad ſalutem animæ, quia de ſe confert, & ſufficiens eſt ad proficiendum in ſpiritualibus bonis, & ita conditio ſemper implebitur, eritque ſemper explenda promiſsio & ſanitas reſtituenda. Poſteriori autẽ modo ſolùm dicetur id expedire, quando Deus præuidet talem hominem, ſi ſanitatem recuperet corporis, maiorem etiam animi perfectionem eſſe conſecuturum: videtur autem hoc incõueniens, tum quia effectus ſacramenti nõ debet eſſe pẽdens ex huiuſmodi præſciẽtia Dei, quæ eſt valde extrinſeca ad merita & diſpoſitiones hominum: tũ etiã quia aliàs quoties præuideret Deus homini profuturam ſalutẽ ad bonum animæ, illã neceſſariò conſeruaret ex vi ſacramẽti, & cõſequenter, ſi de aliquo ſẽper id præſciret, vt fieri poteſt, talis homo ſemper vi-

E ueret. Circa ſecundũ verò punctũ eſt difficultas; quia quæcunq; remiſſio morbi eſt ex bonis inferioris ordinis, quæ poſſunt expedire animæ, ergo illius promiſſio nõ poteſt eſſe abſoluta. Vnde etiam cõſtat experientia hoc corporis ac morbi leuamen nõ ſemper cõferri aut ſentiri poſt hoc ſacramentum ſuſceptum: non eſt ergo certus & infallibilis effectus.

3\. *Soti placitum.* Propter priorem difficultatem Soto d. 23. q. 1. a. 2. poſt 2. concluſ. prædictã reiicit conditionem, putátque nõ ſemper reſtitui ſanitatem corporalem, etiam tunc quando bono animi expedit, tũ propter obie-

ctiones

ctiones factas,tum etiã quia hæc ſanitas non eſt medium neceſſarium ad illũ animi profectũ:tum denique quia alias ſæpiùs eſſet opus miraculo:tanta enim ſolet eſſe morbi iniquitas,vt ſine miraculo vinci nõ poſſit:effectus autem ſacramenti nõ eſt per miraculum expectãdus. Addit deinde,hũc effectũ,quantum per hoc ſacramentum confertur,eſſe abſolutũ & infallibilem:quia eius effectus immediatus non eſt ſanitas ipſa in ſe,ſed eſt auxilium aliquod ad ſanitatem recuperandã,quod auxiliũ in certa quãtitate & proportione datur,&ſic eſt infallibile,nõ tamen ſemper ſufficit ad ſanitatẽ præſtandam,ſicut ars medici etiã iuuat,nõ tamẽ ſemper ſufficit, propter magnã morbi vim:fieri autẽ poteſt(inquit)vt ars& ſolertia peritiſſimi medici plus iuuet,quàm virtus ſacramenti:& ideo licèt infallibiliter iuuet,non tamẽ infallibiliter reſtituit ſanitatem.Sicut etiam effectus Cõfirmationis dicitur eſſe fortis fidei confeſſio,& in hoc ſacramento victoria tẽtationum poteſt dici effectus eius, neuter autem eſt infallibilis:quia non immediatè & in ſe datur,ſed in auxilio,quod interdum non eſt efficax,propter magnitudinem paſſionis,vel tentationis,&c.Reprehendit ergo Soto in hoc puncto communẽ doctrinam,quam præcipuè Hugoni attribuit, & conſequenter tacitè reprehendit Concilium Florentinum,cuius mentionem facit, dicitq; Conciliũ non dixiſſe hoc tanquã articulum fidei,ſed alludendo ad doctrinam Hugonis. De Concilio verò Tridẽtino nihil dicit,nec mentionẽ eius facit:in illo tamẽ aduerti poteſt, quòd licèt in doctrina capitulorũ idẽ dixerit de ſanitate corporis,in definitionibus verò canonum ſolùm definit,ſacramentum hoc dare gratiam,remittere peccata,& alleuiare infirmum.

4. *Refutatur.* Nihilominus temere loquutus eſt Soto , ne quid grauius dicam : leui enim fundamento à recepta Theologorum ſentẽtia recedit:&, quod grauius eſt, cõtra expreſſam doctrinam Conciliorum loquitur. Et præterea id totum,quod affirmat,gratis& ſine vllo teſtimonio affirmat, quod valde temerariũ eſt in re ſupernaturali,quæ pendet ex diuina promiſſione. Vnde enim illi cõſtitit,hoc ſacramentum dare ſemper hoc genus auxilij ad corporis curationem , cùm etiam tale auxilium pertineat ad bona inferioris ordinis,quæ non ſemper animæ proſunt ? Sacramenta verò nihil conferre debent infallibiliter, niſi quatenus ad bonum animę prodeſſe poſſunt, cùm propter hunc finem primariò inſtituta ſint. Deinde indignè videtur ſentire de ſacramento, nõ plus illi tribuens, quàm medicinæ,ſeu arti medici. Tandem exempla quæ affert non ſunt ſimilia:nam fortis fidei confeſſio,vel conſtans reſiſtentia tentationis eſt opus humanum pendens ex hominis libertate , quam gratia non tollit:& ideo fieri poteſt , vt talis effectus nõ ſequatur virtute ſacramenti, etiamſi magnum auxiliũ ad illum præbeat. At verò ſanitas corporis naturali modo fit,id eſt,non libero,& ideo, quòd effectus nõ ſequatur,tribui non poteſt niſi imperfectioni virtutis,quæ morbi acerbitatem ſuperare non poteſt;hoc autem indignum eſt vt de ſacramento dicatur : alioqui cùm virtus,quam confert, limitata ſit ad certum gradum,nunquam vincere poterit grauiorem morbum,etiamſi maximè expediat,quod abſurdum eſt.

5. *Vera doctrina & ſolutio obiectionis Soti.* Perſiſtendum eſt ergo in communi & ſana doctrina propoſita.Et ad obiectionẽ Soti facillimè reſpõdetur, licèt ſalus corporis nõ ſit ſimpliciter neceſſaria ad animæ profectum:interdum verò eſſe vtilem, & hoc ſatis eſſe vt per ſacramentum conferatur : eo vel maximè , quòd vita eſt ſimpliciter neceſſaria ad meritum : & ideo nihil mirum, quòd virtute ſacramenti conſeruetur contra vim morbi acerbiſſimi. Quòd verò hoc ſit aliquo modo miraculoſũ, id eſt,

A ſupernaturale, & præter omnem ſpem in cauſis naturalibus nixam,nullum eſt inconueniẽs. ſed omnino verum , imò hic eſt vnus ex finibus huius ſacramenti:quia verò hoc opus iam non eſt omnino præter leges à Deo ſtatutas,ſed iuxta eas,quæ in talis ſacramenti inſtitutione includũtur intrinſecè,ideo talis effectus iam non cenſetur miraculoſus, ſicut nec tranſſubſtantiatio panis , & ſimiles , ſicut ipſe Soto paulo ante reſponderat. Neque etiã obſtat quòd aliqui poſt receptum hoc ſacramẽtum ſanitatem recuperent, qui malè poſtea illa vtuntur , tum quia non conſtat illos recuperaſſe ſanitatẽ virtute hui⁹ ſacramenti;neque enim omnes qui vnguntur,habent deſperatam ſalutem virtute naturali, neque è conuerſo omnes qui ſanantur poſt vnctionem, per ſacramen- B tũ ſanãtur:tum etiam quia fieri poteſt vt ſanitas illa pro tunc ſpiritualem fructum ſecum attulerit, quem poſtea ſuperuenientibus aliis occaſionibus homo amittat : neque enim neceſſe eſt,vt ſalus animæ , ad quam Concilium Trident. dixit ſacramentum hoc eſſe profuturum,futura ſit permanens , ac in re ipſa perpetuò duratura : ſed ſatis eſt, quòd ex illo effectu ſacramenti quoad ſalutem corporis , iuuãdus ſit homo ad ſalutem & bonum animę,licèt fortè in eo nõ ſit perſeueraturus. Simili modo reſpõdetur ad aliud membrum de iuſtis,qui moriuntur non obſtãte vnctione,quando ampliùs fortaſſe eſſent profecturi:nã imprimis dicimus hoc eſſe incertum , & ſine fundamẽto affirmari.Deinde addimus, fortaſſe aliis rationibus in non expedire illis : quia poſtea mutarentur, C & melius illis eſt ſtatim euolare.Vnde ad dilẽma factum à nobis,vnico verbo reſpondendũ eſt,hanc rationem conuenientiæ ſeu vtilitatis corporalis ſanitatis ad bonum animæ , ſumendam eſſe iuxta ordinem diuinæ ſapientiæ,& prouidentiæ. Neceſſarium quippe eſt,illam cõditionem intelligi ſecundùm efficaciam, vt ratio probat,id eſt,vt cum effectu futura ſit expediens ſanitas corporis ad ſanitatem animæ; hoc autem ſolus Deus ex ſe præſcire poteſt , & ideo neceſſe eſt vt hoc pendeat ex præſcientia, quæ licèt ſit extrinſeca,non tamen impertinẽs ad hos effectus, cùm ſit eorum cauſa. Vnde Concilium Colonienſe *Concil. Colon.* anni 1553.p.7.cap.49.ſolùm hanc conditionem poſuit, *Si Deo ita viſum fuerit*,quæ iuxta dicta à nobis explicanda eſt.Quantus ergo , & qualis eſſe debeat ille D fructus,qui ſperatur,Deus ipſe nouit,mẽſuram enim aliquam habet;ea verò eſt ſecũdùm ordinem à Deo ipſo ſtatutum ac præfinitum; nullo enim alio modo præſcribi poteſt.

Ad alteram difficultatis partem dicendũ eſt,aliud 6. eſſe morbũ corporis remitti in ſe, aliud verò ipſum ægrotum confortari & iuuari , vt labores morbi leuiùs ferat:illud prius nõ pertinet ad infallibilem effectum huius ſacramenti, vt ratio facta probat , ſed ſub corporis ſanitate continetur:quia eo modo quo ſacramentũ hoc reſtituit ſanitatem integram,quando expedit,ita etiam reſtitui tantum ex parte,ſi illud & non ampliùs expediens fuerit. Neque Concilium in illis prioribus verbis de hac remiſſione morbi locutum eſt,ſed de ferendis faciliùs morbi laboribus, E quod ſecundo loco propoſuimus:fitque non remittendo morbum,ſed confortando infirmum per mẽtis hilaritatem,ac fiduciam,vt Trid.apertè dixit.Vnde quoad hunc effectum rectè dicitur,eſſe abſolutum & infallibilem quoad auxilium,in quo,ſeu per quod datur,quia reuera eſt ſpiritualis effectus:quoad tolerantiam verò,ſeu leuamen laborum, non eſſe infallibilem , vt in vltima confirmatione probatur , quia pendet ex libera cooperatione infirmi,ratione autem liberi vſus ſemper poteſt impediri effectus ſacramẽti,qui ab illo pendet,quantumuis ſpiritualis ſit.

7. *Sacramentum & res ſacramenti, & vtrúque ſimul declarãtur.*

Tandẽ ex his conſtat quomodo in hoc ſacramento diſtingui poſſunt illa tria, quæ in cæteris ſacramẽtis diſtingui ſolent, ſcilicet, ſacramentum tantùm, de quo iam ſatis conſtat quid in præſenti ſit: & res tantùm, quæ eſt gratia ſanctificans, & remiſſio peccatorum & res ac ſacramentum ſimul, quod difficile videtur inueniri in hoc ſacramẽto: & ideo multi in illo explicando ſolliciti non ſunt, nec putant inconueniens, ſi non inueniatur: quia illa partitio nec in generali ratione ſacramenti intrinſecè fundata eſt, nec alia neceſſaria ratione, aut auctoritate conſtat. Vt autẽ ſeruetur proportio ad alia ſacramẽta (omiſſa opinione de ornatu, quę improbabilis ſemper mihi viſa eſt) aliqui cenſent ipſam corporis ſanitatem eſſe rem ſacramenti, quatenus ab illo fit, & ſacramẽtum aliquo modo, quia ſanitatem animę ſignificat. Nec putant inconuenienſ non eſſe infallibilem effectum, quia ſatis eſt quòd ſacramẽtum ex ſe poſſit illum conferre, ſi expediat. Alij, ipſam mentis hilaritatem & confortationem, maiorémque ſuſtinentiam laborum, dicunt rem ſacramenti, quatenus ab illo manat, eſſeque ſignum interioris animæ ſanitatis, & vt ſit eſſe aliquo modo ſacramentum. Et hæc eſt D. Thomæ ſententia, & communior.

DISPVTATIO XLII.

De ſubiecto cui dandum eſt hoc ſacramentum.

POST effectus huius ſacramenti, ſequitur dicendum de cauſis eius: & quoniam de finali ſimul cum effectibus actum eſt, formalis autem hîc nulla eſt alia præter formam ſacramẽti quam ſuprà declaratam reliquimus, ſolùm ſupereſt vt de materiali & efficiẽte dicamus. Materialem autem hîc vocamus, non materiam ex qua ſacramentum conficitur, hæc enim iam eſt expedita, ſed ſubiectum in quo ſacramentum recipiendum eſt: illud enim per modum materiæ in qua, ſeu circa quam ad totum ſacramentum comparatur, & ab illo ſacramentum in ſuo eſſe pendet, ideóque meritò inter eius cauſas computatur. De hac ergo cauſa conſiderabimus in præſenti diſputatione, videbimuſque priùs de ſubiecto quaſi totali & integro, & aliquo modo remoto, quod eſt ipſa perſona, deinde de ſubiecto propinquiori, quod eſt pars talis ſuppoſiti.

SECTIO I.

Vtrùm ſolus homo baptizatus ratione vtens poſſit hoc recipere ſacramentum.

1. *Solum hominẽ viatorem eſſe capacem huius ſacramenti.*

VT à clarioribus incipiamus, certum eſt ſolum hominem viatorem, atque adeo in hac mortali vita degentem, eſſe capacem huius ſacramenti. Hoc conſtat ex principio generali de ſacramentis in genere: ſacramenta enim pro viatoribus inſtituta ſunt, qui ſunt capaces medicinæ, vel augmenti gratiæ, non pro aliis, qui iam ſunt in termino. Hinc docent Theologi omnes, ſi infirmus iam ſit mortuus, vngendum non eſſe cadauer eius, iam enim non fiet ſacramentum, nec illa vnctio quidquam animæ proderit. Vnde vnctio illa, de qua Dionyſius Areopagita mentionem facit in fine libr. de Eccleſ. Hierarch. quæ circa corpora fidelium defunctorum fieri ſolebat, vt ad ſepulturam præpararentur, ſine dubio non erat hoc ſacramentum, neque aliud, ſed ceremonia aliqua pia, quæ à fidelibus tunc retinebatur; fortaſſe ad imitationem eorum, quæ in lege veteri fieri ſolebant, quæ circa corpus Chriſti Domini in Euangelio facta eſſe legimus. Vnde vlte-

Corollarium.

Dionyſ. Areopa.

A riùs infertur, quando dubium eſt an fidelis verè ſit mortuus, nec poteſt veritas omnino explorari, aut meritò timetur ne dum exploratur veritas, moriatur, dari poſſe & debere hoc ſacramentum ſub conditione, aut verbis expreſſa, aut mente concepta, *Si nõ es mortuus.* Generale enim omnibus ſacramentis eſt, vt in caſibus dubiis poſſint hoc modo miniſtrari: nam per adiunctam conditionem tollitur omne periculum irrogandi iniuriam ſacramento: & miniſtrando ſacramentum illo modo, vitatur periculum priuãdi proximum magno ſubſidio, & remedio ſuæ ſalutis, cuius fortaſſe adhuc capax eſt: ideoq; in hac doctrina omnes Summiſtæ, & Theologi conueniũt.

Aliud corollarium.

Secundò, eſt certum, hoc ſacramẽtum tãtùm dari poſſe homini baptizato adultæ que ætatis, qui ra- 2.
B tionis vſum habeat, vel aliquãdo habuerit. Hæc etiã aſſertio communis eſt. Et prima pars clara eſt ex generali principio de Baptiſmo, & ſacramentis, vbi oſtẽdimus Baptiſmum eſſe ianuam ſacramẽtorum, eiúſque characterem comparari vt potentiam paſſiuam ad receptionem ſacramentorum omnium: quare indubitatum eſt hoc eſſe de ſubſtantia ſacramẽti, ideóque vnctionem ſub forma verborum factam à ſacerdote, circa hominem non baptizatum in re ipſa, etiamſi ſit baptizatus in voto, & catechumenus, fidelis ac iuſtus, inanem; nullúmque ſacramentum eſſe, aut effectum eius habere. Vnde Concilium Trident. ſeſſ. 14. in principio de hoc ſacramento, ait, eſſe conſummatiuum pœnitentiæ, & totius Chriſtianæ
C vitæ: ſupponit ergo neceſſariò Chriſtianã vitam inchoatam; at hæc inchoabatur in Baptiſmo, vt conſtat: ergo.

Hoc ſacramentum tantùm dari poſſe baptizato adulto

Trident.

Atque ex eiuſdem Concilij verbis poteſt altera 3.
concluſionis pars confirmari, in qua Theologi etiam diſt. 23. conueniunt, dicentes, infantes non eſſe capaces huius ſacramenti. Vno excepto Maiore, qui q. 2. oppoſitum ſine fundamento aſſerit, contra Eccleſiæ conſuetudinem, & contra rationem: quia ſicut iſti infantes non ſunt capaces pœnitentiæ, ita neque huius ſacramenti, quod eſt conſummatiuum pœnitentiæ, vt dixit Concilium. Item, quia in illis nondum eſt Chriſtiana vita inchoata, quia hæc vita, iuxta Concilij mentem, in rationali actione conſiſtit: ſubdit enim, *quæ* ſcilicet vita, *perpetua pœnitentia eſſe debet.* Tandem id patet ex fine huius ſacramenti ſuprà
D poſito, & ab ipſo Concilio declarato; inſtitutum enim eſt propter luctam & grauiſſimas tentationes articuli mortis, ad confirmandum infirmum hominem, & exhilarandum illum, ac recreãdum eius animum moleſtiis ægritudinis oppreſſum, atque adeò ad ſuperandam debilitatem ex peccato relictam, vel conferendam etiã remiſſionem actualium peccatorum, ſi neceſſaria ſit: quorum omnium non eſt capax infans, quia nec tentari poteſt, nec reſiſtere, &c. non eſt ergo ſubiectum capax huius ſacramenti. Deniq; hoc ſumi poteſt ex verbis Iacobi, dum enim ait, *Si in peccatis ſit, dimittentur ei*, apertè loquitur de actualibus peccatis: ſupponit ergo hominem vngendum debere eſſe capacem actualis peccati. Item dum ait, *Infirmatur quis in vobis? inducat presbyteros Eccleſiæ*: ſi-
E gnificat ipſummet infirmum debere petere hoc ſacramentum, vel eius ſuſceptioni cõſentire, quod facere non poteſt, niſi qui ratione vtitur. Quæ omnia æquè procedunt in illis, qui nunquam rationis vſum habuerunt, vt perpetuò amentes, qui infantibus cõparantur quoad omnia, ex ſententia omnium, ſæpiùs in ſuperioribus pertractata.

Infantes non eſſe capaces huius ſacramẽti.

Maior.

Dicet verò aliquis, in infantibus, vel amentibus, 4.
ſunt reliquiæ peccati originalis, contra quas etiam hoc ſacramentum datur. Item eſt mortis periculum, vnde poteſt hoc ſacramentum eis eſſe vtile ad ſanitatem

Obiectio.

tatem

Soluitur. tatem corporis recuperandam, ac deniq; ad augmétum gratię obtinendum. Reſpódetur, hoc ſacramentum nó tollere reliquias peccati originalis in ſe ſeu radicaliter, ſed per auxilia ſpiritualia, confortando animum ad ſuperandam debilitatem ex peccato illo côtractam, infantes verò non ſunt capaces huius remedij, vt per ſe conſtat. Sanitas autem corporis non eſt effectus primarius, ſed ſecundarius huius ſacraméti, qui ceſſat ceſsáte primario: vnde propter illum ſolũ non eſt dandum hoc ſacramentũ, maximè cùm infallibilis non ſit. Augmétum verò, vel infuſio gratiæ eſt generalis effectus ſacramétorum, qui per ſingula ſacramenta non datur, niſi vt coniunctus propriis effectibus ſacramentorum ipſorum, & ideo vbi non eſt capacitas primarij ac proprij effectus, nec eſt capacitas ſacramenti, nec effectus cómunis ſacramétorum, quatenus per tale ſacramentũ conferédus eſt.

5. *An debeat homo habere vsũ rationis quando ſuſcipit hoc ſacramentum.* Difficultas verò ſupereſt, an neceſſe ſit hominem habere vſum rationis, quãdo ſuſcepturus eſt hoc ſacramentum: aliqui enim Theologi hoc ſignificant: inter quos videtur eſſe D. Thom. in 4. d. 23. q. 2. art. 2. q. 3. ait enim ſacramentum hoc non eſſe dandum furioſis, aut amétibus, etiamſi in periculo mortis ſint; neque diſtinctionem facit de amentibus perpetuis, & de aliis. Imò loquens de illis, qui habent lucida interualla, inquit, eis dari poſſe in eo ſtatu in quo ratione vtuntur. Ratio etiam eius hunc ſenſum indicare videtur, videlicet, quia hoc ſacramentum confert ſuum effectũ mediante motu & deuotione ſuſcipiétis, & ideo non poteſt dari illi, qui nó eſt capax talis motus ſecundùm præſenté ſtatũ, in quo tale ſacramentũ recipit. Confirmare hoc poſſumus, quia hoc ſacramentũ debet peti ab ipſo ſuſpiciente, vel ſaltem requirit conſenſum, & intentioné eius: hác verò habere non poteſt qui caret vſu rationis: ergo. Diſtinguere verò oportet id, quod ſufficit ad ſubſtantiã ſacraméti, vel quod neceſſarium eſt vt honeſtè & rectè miniſtretur. Vt ergo ſacramentum hoc validè miniſtretur, non eſt neceſſe vt qui illud recipit, tunc ſit ſui compos, aut habeat vſum rationis, ſatis enim eſt quòd aliquãdo habuerit, & peccare actualiter potuerit, quantum eſt ex parte vſus rationis, quodq; ſuſceptionis huius ſacramenti ſufficientem conſenſum præſtiterit. Atque hæc pars communis Theologorũ eſt 4. d. 23. vbi Palud. q. 3. n. 14. Soto q. 2. ar. 2. Syluest. verb. *Vnctio extrema*, q. 5. Nauarr. cap. 22. nu. 13. Ratio eſt, quia ad ſubſtantiã ſacramenti, & vt perſona abſolutè ſit capax illi⁹, ſufficit quòd fuerit capax peccati actualis, deuotionis, tétationis, & reſiſtentiæ, ac fiduciæ in Deum: quòd verò hic & nunc ſit impeditus ne hos actus exercere valeat, per accidens eſt, ideóque non eſt contra ſubſtantiam ſacramenti.

D. Thom.

Soluitur quæſtio cum diſtinctione.

Palud. Soto. Syluest. Nauarr.

6. *Obiectio.* Dices, Hoc argumentũ idem probaret de perpetuò amente, quia etiam illi eſt per accidens non poſſe recipere proprios effectus huius ſacramenti, aut non indigere eius auxiliis. *Diluitur.* Reſpondetur negando ſimilitudinem rationis: nã hic de facto nunquam fuit capax actualis peccati, & ideo omnino non indiget, neque indigere poteſt ſacraméto hoc, quoad primarium effectum eius, qui eſt vltimò præparare hominem ad gloriam: alius verò fuit capax peccati actualis, & poteſt extremè indigere hoc ſacraméto ad ſalutem ſuam: quia eſt incapax hîc & nunc ſacramenti pœnitentiæ: & inter fines præcipuos huius ſacraméti eſt ſupplere vices ſacramenti pœnitentiæ, quando vel illud applicari non poteſt, vel de facto non ſatis vtiliter applicatũ eſt. Et ideo in huiuſmodi homine accidentarium cenſetur, quòd non ſit capax actualis deuotionis, & motionis, etiamſi hæc ad primarium effectum huius ſacraméti pertineant. Atque hoc maximè confirmat Eccleſiæ vſus; nihil enim frequen-A tius ſit, quàm iuuare hoc ſacramento homines aliis ſacramentis deſtitutos, & omni ſenſu ac ratione carentes. Vt autem ſuſceptioni talis ſacramenti conſentire cenſeantur, ſatis eſt quòd ſigna aliqua contritionis ediderint, vel quòd quacunque ratione probabili præſumãtur eſſe diſpoſiti ad ſacramentum recipiendum, quod ſemper præſumendum eſt, quoties contrarium non conſtat: quia qui malus non probatur, bonus eſſe præſumitur. Qui autem præſumitur contritus, vel bene diſpoſitus ad iuſtificationem, etiã creditur habere, & reuerà habet virtute voluntatem ſuſcipiendi illa media, quæ hîc & núc ad ſuam ſalutem vel neceſſaria ſunt, vel valde vtilia, & hæc voluntas ſufficit ad valorem huius ſacramenti, vt ſuperiori tomo Diſputat. 6. de ſacramentis in genere di-B xi, & Nauarrus ſuprà declarauit, dicens, ſufficere vt antequam aliquis amittat vſum rationis, hoc ſacramentum petierit, aut ſi meminiſſet, petiturus fuiſſet. Et in hoc ſenſu dicunt ferè Doctores omnes, quòd licèt ad recipiendum hoc ſacramentum neceſſaria ſit intentio ſeu petitio recipientis, iuxta illud Iacobi 5. *Inducat presbyteros Eccleſiæ*, non tamen ſemper ſit formalis neceſſaria, ſed virtualis, ſeu interpretatiua ſufficiat, vt patet ex Palud. Soto, Ledeſm. aliis d. 23. Antonin. 3. p. tit. 11. cap. 8. §. 3. Petro Soto, Lect. 2. de hoc ſacr. & Summiſtis. *Soto. Anton.*

Quanuis autem hæc ad ſubſtantiam ſacramenti ſufficiant, miniſtri tamen huius ſacramenti curare debent, vt detur fidelibus eo tempore, quo ſui compotes ſũt, & cognoſcere poſſint quid circa eos aga-C tur, & ad deuotionem & fiduciam per ipſum ſacramentum valeant excitari. Atque hoc eſt quod præcipuè voluit docere D. Thom. loco citato: eſtque valde côſentaneum reuerentię debitę huic ſacramento, & modo operandi eius, vt ratio etiam D. Thomæ oſtendit, quæ non amplius probat. An verò hoc ita ſit neceſſariũ, vt cadat ſub præceptum, Auctores nihil dicunt, neque ego facilè hanc obligationem imponam, ſaltem ſub culpa graui. Itaque quoties caſu accidit infirmũ priùs amittere rationis vſum, quàm vngatur, tunc ſine vlla culpa vngi poteſt. 7.

Duo tamen obſeruanda ſunt, vnum, vt non conſtet illũ amiſiſſe rationis vſum, in malo ſtatu, & indiſpoſitum ad effectum ſacramenti: nam tunc côſtat fore peccatum graue dare ſacramentum homini ha-D béti obicem, & nullo modo, id eſt, nec expreſsè, nec implicitè ſeu interpretatiuè petenti ſacramentum, & ſalutis ſuæ remedium, ſaltem per ſigna attritionis, aut bonæ vitæ. Et huc etiã ſpectat quod dixit Innocentius I. in Epiſt. 1. ad Decentium, cap. 8. Pœnitentibus non poſſe dari hanc vnctionem: quia genus eſt ſacramenti: *nam quibus cætera* (inquit) *ſacramenta negantur, quomodo vnum genus putatur poſſe concedi?* Ex quibus verbis conſtat, per pœnitentes intelligere, vel excommunicatos, vel omnes qui quacunque ratione per Eccleſiam ſunt ab vſu ſacramentorum ſeparati, quibus dandum non eſt hoc ſacramétum niſi priùs à cenſura abſoluantur, vel (antiquo more loquamur) donec per manus impoſitionem pacem ac-E cipiant, Eccleſiæque reconcilientur. 8.

Alterum obſeruandum eſt, vt etiam quoad exteriora, & corporalia, poſsit ſacramentum miniſtrari ſine vlla indecentia, vel immundicia: aut quid ſimile, quod etiam D. Thomas animaduertit in furioſis, & amentibus, in quibus maximè poteſt hoc periculum intercedere: ſemper enim reuerentia ſacramenti præferenda eſt priuatæ vtilitati alicuius perſonæ: ad prudentiã verò miniſtri ſpectat ponderare quãta illa ſit, quantumque cauenda. Vnde quando ad conferendum hoc ſacramentum conſultò expectatur talis ſtatus hominis, in quo iam nihil ſentiat, nec intelli- 9.

gat, id certè non fit ſine antecedente culpa. Dico autem *antecedente*, quia poſtquam infirmus iam eſt in illo ſtatu, non eſt ei denegandum ſacramentum, ſi aliàs creditur eſſe diſpoſitus, neque erit noua culpa illud præſtare, licèt ſupponatur negligẽtia, quæ ſecluſo contẽptu, non videtur excedere culpã venialem.

10. *Dubium.* Sed quoniam diximus neceſſarium eſſe, vt quando dandum eſt ſacramentum ei qui tunc ratione nõ vtitur, credatur eſſe diſpoſitus ad effectum ſacramenti, interrogari poteſt quid facit miniſter ſi credat illum non eſſe in gratia, quia nec confeſſus eſt, nec aliud ſacramentum ſuſcepit, nec ſigna contritionis ſufficienter exhibuit, ſed cuiuſdam attritionis & timoris? itàque ponamus ſacerdoti conſtare infirmum fuiſſe attritum, poterítne dare hoc ſacramentum licitè? alter enim non poteſt licitè accipere cum ſola attritione cognita: ergo nec miniſter poteſt licitè dare. *Reſoluitur.* Reſpondeo, poſſe: quia ſi conferat ſacramentum, non carebit effectu ſuo. Diximus enim ſuprà, ſacramentum hoc facere de attrito contritum, quoties ſuſcipiens de nouo nõ peccat in illius ſuſceptione: ſed ille recipiens non peccat de nouo, nam ratione talis ſtatus eſt incapax noui peccati, & aliàs ſupponitur attritus; ergo fiet contritus virtute ſacramenti; ergo dignè illi tribuitur.

SECTIO II.

Vtrùm ſolus infirmus corpore & animo, ſit capax huius ſacramenti.

1\. QVANVIS ſolus homo baptizatus, viator, & ratione vtẽs, ſit huius ſacramẽti capax, nõ tamẽ omnis: neceſſe eſt enim vt aliqua ſpeciali ratione hoc ſacramento indigeat: ſicut enim pœnitẽtia nõ eſt per ſe inſtituta vt omnibus detur, ſed indigẽtibus: ita hoc ſacramẽtum, quod eſt pœnitentiæ conſummatiuum, non eſt vt per ſe detur omnibus, ſed in aliqua neceſſitate conſtitutis. Hæc autem neceſſitas eſſe poteſt, vel corporis, vel animi, de quibus hìc dicendum eſt.

2\. *Solum infirmũ corpore eſſe capacem. Aſſer. 1.* Circa primum punctum aſſertio certa eſt, eum tãtùm hominem, qui corpore infirmus eſt, & in eo ſtatu vt vita eius periclitetur, eſſe capacem huius ſacramenti. Concluſio eſt omnium Theologorũ diſtinct. 23. ſumpta ex verbis Iacobi, *Infirmatur quis in vobis?* &c. igitur donec quis infirmetur, non eſt in ſtatu capaci huius ſacramenti. *Conc. Flor.* Vnde Cõcilium Florent. dixit, *Hoc ſacramentum niſi infirmis dari non debet.* Atque *Trident.* ita etiam declarauit Concilium Tridentinũ ſeſſ. 14. c. 3. de hoc ſacramento dicens, *Declaratur etiam, eſſe hanc vnctionem infirmis adhibendam.* Vbi non expreſsè declarant hæc Concilia hanc conditionem eſſe de neceſſitate ſacramenti: nam Florentinum non dixit, *Dari non poteſt*, ſed, *non debet*, quod verbũ etiam de his quæ ſolùm ex præcepto ſunt neceſſaria, dici poteſt: nec plus exprimunt verba Tridentini. Nihilominus tamen certum eſt, ita eſſe hanc neceſſitatem intelligendam, vt omnes Theologi intellexerunt, & ex cõmuni ſenſu & vſu totius Eccleſiæ conſtat. Vnde & oleum, quo ſacramentum hoc conficitur, *oleum infirmorum* appellari conſueuit, vt conſtat ex Pontificali Romano, & ex cap. vnico, de ſacra vnctione. Item Concilia id ſatis ſignificant: tum quatenus id colligunt ex loco Iacobi, in quo apertè ponitur hæc conditio vt neceſſaria: tum quia ita dicunt infirmum eſſe ſuſceptiuum huius ſacramenti, ſicut presbyterum eſſe miniſtrum; at hoc poſterius ponunt vt neceſſarium ad ſubſtantiam ſacramenti, ergo & prius. Præterea ex fine huius ſacramenti idem conſtat; primarius enim finis eſt alleuiatio & confortatio infirmi; ſecundarius verò, reſtitutio ſanitatis; vterque autem

A ſupponit hominem infirmare. Deniq; ad hoc ſignificandum (vt ex D. Thoma ſuprà retulimus) forma huius ſacramenti per modum deprecationis inſtituta eſt, materia verò per modum vnctionis ſeu curationis. Eſt ergo hæc conditio ex parte ſubiecti de neceſſitate ſacramenti: neque in hoc eſt vlla difficultas.

3\. *Quis gradus infirmitatis requiratur.* Maius dubium eſt de gradu ægritudinis: nam Tridentinum poſt dicta verba, *Declarat hanc vnctionem eſſe infirmis exhibendam*, ſubdit hæc, *Illis præſertim, qui tam periculosè decumbunt, vt in exitu vitæ conſtituti videantur, vnde & ſacramentum exeuntium appellatur.* Addendo enim illam particulã, *præſertim*, ſignificare videtur hoc non eſſe abſolutè neceſſarium, vel ſaltem non æquè neceſſarium ac priùs. *Conc. Flor.* Concilium autẽ Florentinum abſolutè & eodem verborum tenore dixit: B *Hoc ſacramentum niſi infirmo, de cuius morte timetur, dari non debet*: vtrumque ergo æquè neceſſarium eſt. Verba etiam Iacobi rem dubiam relinquunt: nam ſi verba vulgatæ editionis ſpectemus, ſolùm habent, *Infirmatur quis in vobis?* ſufficit ergò infirmari, qualiſcunque infirmitas ſit. Si verò ad Græcum textum recurramus, verbum *κάμνοντα*, *deficientem*, & *penè morientem* ſignificat. Videtur ergo hunc ſtatum requirere. Quod etiam indicant illa verba, *Et oratio fidei ſaluabit infirmum*: hæc enim promiſſio ſupponere videtur ſalutem infirmi periclitari. Item quod ſubdit, *Et alleuiabit eum Dominus*, etiam ſupponit infirmitatẽ eſſe grauem & moleſtam.

4\. *Vera reſolutio.* Vnde in hac re faciliùs dicitur quid in vſu ſeruandum eſt, quàm quid ſit ſimpliciter neceſſarium, tam C ex præcepto quam de neceſſitate ſacramenti. Itaque in primis oportet vt infirmitas ex ſua ſpecie, vel in hoc indiuiduo, iudicio prudentum ſit grauis, & quæ infirmum in periculo vitæ conſtituere valeat. Hoc conſtat ex vſu Eccleſiæ. Vnde non dubito quin hoc ſaltem ſit ex præcepto, vt conuincit Concilium Florentinum. Et probabilius exiſtimo eſſe etiam hoc de neceſſitate ſacramenti, propter idem Concilium, & propter verba Iacobi. Item propter rationem, quæ ex fine & inſtitutione huius ſacramenti colligitur. Eſt enim hoc ſacramentum inſtitutum tanquam extremum remedium hominum infirmorum, & morientium, quo & in grauiſſimo mortis periculo iuuẽtur, & ad gloriæ introitum, quoad fieri poſſit, diſponan- D tur: ergo vt minimum requirit hominem ita decumbentem, vt ex tali infirmitate mors poſſit moraliter timeri ſaltem remotè, & quantum eſt ex natura talis ægritudinis in tali ſubiecto. Item cùm ſanitas etiam corporis per hoc ſacramẽtum procuretur, certè ſupponi debet infirmitas ex ſe grauis: nam veriſimile nõ eſt tale ſacramentũ eſſe inſtitutũ propter quamlibet leuem ægritudinem curandam. Et ſanè, ſi ſacramentum hoc validè dari poſſet cuilibet ægrotanti communi & ordinario morbo, ex quo nullũ periculum timeretur, non eſſet cur omnibus huiuſmodi infirmis tale ſacramentum denegaretur, ita vt licitè illis dari non poſſet. Cur enim priuarentur hoc ſacramẽto, cùm aliàs nulla tali ſacramento irreuerẽtia fieret? requiritur ergo grauis ſeu lethalis morbus etiam ad E valorem ſacramenti.

5\. *Oporteret vt morbus ſit periculoſus, & in periculo cõſtituat infirmum.* Vnde vlteriùs addo, in vſu ſeruandum eſſe, vt non ſolùm morbus ex ſe grauis ſit, ſed etiam vt ſtatus talis ſit, qui infirmum in graui periculo mortis conſtituat. Ita docent omnes Doctores, & ſatis confirmatur ex communi vſu Eccleſiæ. Et teſtimonia adducta, præſertim Concilij Tridentini, hoc etiam probant: ac denique idem perſuadet ratio ex fine ſacramenti deſumpta. Quia verò hic ſtatus nõ poteſt habere tantam certitudinem, multumq; ex arbitrio pẽdet, ideo non videtur hæc conditio ita ſubſtantialis, vt ſi fortè aliquantulum prematurè vngatur infirmus, ſacramentum

mentũ propterea ſit nullum exiſtimandum: quin potiùs quoties morbus ex ſe fuerit periculoſus & grauis, exiſtimo ſacramentum eſſe validum, etiamſi ad ſtatum morbi vel non ſatis vel etiam nihil attendatur. Dices, Cur ergo meliùs cenſetur expectare morbi grauitatem, augmentum, & periculum? Reſpondetur, tum propter maiorem certitudinem; tum etiã, quia effectus & auxilium huius ſacramenti ad illum articulum ſunt maximè accõmodata. Addo verò, nõ eſſe expectandum vt infirmus iã ſenſu & cognitione careat: nam id potiùs eſt cõtra reuerentiã & vtilitatẽ ſacramenti, vt ſuprà tactum eſt. Nec etiã eſt expectãdum tempus, in quo iam conſtet infirmum nõ poſſe naturaliter viuere: nam hoc etiam derogat ſecundario fini huius ſacramenti. Quanuis enim hoc ſacramentum ſupernaturaliter iuuet ad ſanitatẽ recuperãdam, non tamen eſt conſentaneum inſtitutioni nec rationi expectare tempus, in quo ferè manifeſtè ſit neceſſarium miraculum: nam hoc eſt quodammodo tentare Deum, & virtutem ſacramenti velle experiri.

Interrogationi ſatisfit.

6\. *Dubium. An in quouis mortis periculo dandum ſit hoc ſacramentum. Dubio ſatisfit.*

Sed quæres, an in quouis articulo, ſeu periculo mortis dandum ſit hoc ſacramentum: ſpectato enim fine huius ſacramenti, ita videtur affirmandum: quia ſemper in illo euẽtu indiget homo ſpecialibus auxiliis contra tentationes, ſemperque Dæmon vehemẽtiùs tunc inſiſtit aduersùs hominem, vndecunque talis articulus oriatur. Denique ſemper eſt tunc neceſſaria melior diſpoſitio, & puritas animæ pro ingreſſu gloriæ. Reſpondetur, non in omni occaſione mortis, ſed ſolùm in illa, quæ ex corporis infirmitate prouenit, eſſe hoc ſacramentum applicandum. Ratio eſt, quia ſolus infirmus eſt huius ſacramenti capax; ſæpe autem homo ſanus exiſtens, eſt moraliter morti vicinus, vt ſi mors ſit violenta; ſiue per coactionẽ homini, vt cùm homo eſt damnatus ad mortem, ſiue per aliam cauſam naturalem, vt ſi homo incipiat lõgam nauigationem, vbi eſt periculum naufragij. Ita docent omnes Doctores Sylu. verbi *Vnctio extrema*, q. 5. Soto d. 23. & ibi alij Theologi, Nauar. c. 22. n. 13. Vnde colligere licet, ſacramentum hoc eſſe ſpecialiter inſtitutum ad roborandum hominẽ corpore deficientem ob ægritudinem; quãdo autẽ ſanus eſt, licèt ſit morti vicinus, habet integras naturales vires, & non ab intrinſeco, ſed per accidens, & ab extrinſeco deficit, & ideo nõ eſt pro illo inſtitutum ſacramentum hoc. Aduertendum eſt tamen, aliud eſſe hominẽ ſanum violẽter interfici, aliud verò quòd homo per violentiam in morbum inciderit, in quo iam eſt morti vicinus: nam quæ diximus procedunt in priori caſu, vt exempla adducta declarãt. At verò in poſteriori caſu eſt longè diuerſa ratio, quia homo eſt verè infirmus, & conſequenter capax huius ſacramenti, vndecunque infirmitas originẽ duxerit. Exẽplum eſt, cùm aliquis lethale vulnus accipit, eſtque in periculo mortis, ſine vlla enim dubitatione vngendus eſt: quia iam verè ægrotat, licèt cauſa ægritudinis fuerit extrinſeca, & violẽta, quod accidentarium eſt: & ita etiam in hoc omnes conueniunt.

Syluest. Soto. Nauarr.

An ſolus ille qui actualiter peccauit, ſit capax huius ſacramenti.

7\. CIRCA aliud punctum tractari ſolet quæſtio, an ſit de neceſſitate huius ſacramenti, vt ſuſpiciens aliquando actualiter peccauerit. Et ratio dubitandi ſumitur eſt verbis formæ, *Remittat tibi Deus quidquid peccaſti per viſum*, &c. quæ manifeſtè ſupponit actuale peccatum. Vnde propter hanc præcipuè cauſam pueri, & perpetuò amentes, non ſunt capaces huius ſacramenti: quia cùm non ſint capaces peccati actualis, non poteſt ſuper illos for-

A ma verè proferri. Quod videtur ſignificaſſe D. Tho. d. 23. q. 2. ar. 2. q. 4. ad 1. dicens hoc ſacramentum nõ eſſe contra reliquias peccati originalis, niſi quatenus ſunt per actualia peccata confortatæ, & ideo non eſſe dandum pueris. Beatiſſima etiam Virgo non fuit capax huius ſacramenti, quia non fuit capax actualis peccati: ſignum ergo eſt, neminem eſſe capacem huius ſacramenti, niſi qui actualiter peccauit. Tandem, hoc ſacramẽtum inſtitutum eſt per modum medicinæ, tam animæ quàm corporis: ergo ſicut ſupponit infirmitatem corporis, ita etiam animæ.

D.Thom.

Nihilominus dicendum eſt, hoc ſacramentum dari poſſe etiam illi, qui nunquam actualiter peccauit. Ita docuit Carthuſ. in Sum. fidei, lib. 5. cap. 149. in fine, Viguer. in Inſtit. c. 16. §. 4. verſ. 6. Aſtenſ. in Sum. B lib. 5. tit. 41. art. 5. q. 1. & ar. 7. q. 3. & 4. Bonau. d. 23. p. 2. art. 1. q. 2. Rich. art. 2. q. 4. & ſumitur ex qu. 1. ad 3. Guilel. de Rub. ibi. q. 1. dub. 3. Mai. q. 1. ad 2. Palacios diſp. 1. circa finem: idemq; ſupponunt Albert. Anton. & alij qui dicunt beatã Virginem ſuſcepiſſe hoc ſacramẽtum, quos retuli 1. tomo, diſput. 18. ſect. 3. Ratio eſt, quia neque ex verbis Iacobi, neque ex aliquo Concilio, nec ex forma vel materia huius ſacramenti, neq; ex fine eius colligi poteſt neceſsitas huius cõditionis, & alioqui effect⁹ primarius huius ſacramenti optimè locũ habet in eo, qui nunquam actualiter peccauit, ergo & ipſum ſacramentũ. Maior probatur quoad ſingulas partes: nam Iacobus ſolùm dixit: *Si in peccatis ſit, dimittẽtur ei*, quæ verba non ſupponunt neC ceſſariò peccatum: quia conditionalis nihil ponit in eſſe, ſed ad ſummum ſupponunt poſſibilitatem peccandi. Concilium item Florent. & Tridẽt. in hoc nihil addunt his quæ Iacobus explicauit. Forma item iuxta verba Iacobi intelligenda eſt, ſcilicet cõditionaliter, ſeu potentialiter, *Ignoſcat tibi Deus quidquid peccaſti*, id eſt, *ſi quid peccaſti*, vel *quidquid ſolet per viſum peccari*, &c. ſicut ſuprà dicebamus de illo, qui ſemper caruit aliquo ſenſu, per quem peccare non potuit. Ex materia verò clarum eſt nihil poſſe colligi: quia, licèt vnctio ſignificet curationẽ ſpiritualem, & hæc videatur animæ ægritudinem ſupponere, non tamen aliam neceſſariò, præter eam quam homo lapſus ex ſe habet ad reſiſtendũ tentationibus dæmonum, præcipuè in mortis articulo, & adiuncta debilitate corD poris ex morbo proueniente. Vnde neque ex fine aliquid colligitur: quia vnus ex principalibus finibus huius ſacramenti eſt roborare infirmum in eo articulo cõtra dæmonis inſidias, & vngere athletam ad pugnam, hoc autem ſubſidio indiget etiam ille homo, qui nunquam peccauit. Atq; hac ratione locum habet in huiuſmodi homine auxilium huius ſacramenti contra reliquias peccati: nam ſatis ad hoc ſunt reliquiæ peccati originalis, quales ſunt ipſa etiã corporis ægritudo, vel debilitas, vel etiam quilibet dolor, aut triſtitia, quæ poſſit hominem retardare à feruore deuotionis, & hilaritate mentis, in eo articulo maximè neceſsariis. Minor autẽ principalis argumenti ex dictis probata relinquitur: quia ille etiã qui nunquam peccauit actualiter, de ſe eſt debilis & E infirmus ratione originalis peccati, vel reliquarum eius, & ægritudinis ad ſuperandas dæmonis inſidias: ergo nõ ſolùm eſt capax proprij auxilij huius ſacramenti, ſed etiam illo maximè indiget: præterquam quòd gratiæ ſanctificantis augmentum recipiet, & ad ingreſſum gloriæ perfectiùs præparabitur.

8\. *Poſſe dari hoc ſacramentum illi qui nunquam actualiter peccauit. Secunda concluſio.* *Carthuſ. Viguer. Aſtenſ. Richard. Guilel. de Rub. Maior. Palac. Antonin.*

Et confirmatur primò concluſio, quia ex communi ſententia omniũ, ſi quis in graui morbo, & in fine vitæ cõſtitutus baptizetur, & viaticũ ſuſcipiat, poteſt & debet hoc ſacramẽtũ illi miniſtrari, etiãſi nullius peccati poſt ſuſceptum Baptiſmũ reliquias habeat: ergo peccaſſe actualiter non eſt de neceſſitate huius ſacramenti,

9\. *Cõfirmatur concluſio.*

ſacramenti. Probatur conſequẽtia, quia ille non habet peccata actualia poſt Baptiſmum commiſſa, vt ſupponim⁹; ſi quæ verò habuit ante Baptiſmum, illa ſunt in Baptiſmo prorſ⁹ extincta. Quòd ſi dicas manere reliquias, certè fieri ſæpe poteſt, vt non plures maneãt, quã ex ſolo originali peccato: ponam⁹ enim ſemel tantùm, aut iterum venialiter peccaſſe. Vnde confirmatur ſecundò: nam licèt quis poſt huiuſmodi peccata actualia ſanctiſſimè vixerit, & per multos annos (ex priuilegio) omni peccato cauerit, nihilominus capax eſt huius ſacramenti, & tamen iam non ſunt reliquiæ actualium peccatorum, & forma non poteſt in eo vera eſſe, niſi in ſenſu ſuprà explicato: ergo idem erit, etiamſi nullum actuale peccatum commiſiſſet: nam ſi de præſenti peccatum, vel reliquiæ eius neceſſaria non ſunt, quòd peccatum præceſſerit actu, impertinens eſt. In ſacramento enim pœnitentiæ debet peccatum ſaltem præceſſiſſe: quia per cõfeſſionem debet ſubdi clauibus, & ita fit quodammodo præſens: quod non habet locum in hoc ſacramento, nec alia neceſſitas fingi poteſt. Tandem confirmatur tertiò, quia peccatum actuale non eſt materia proxima, vel remota huius ſacramenti, ſicut pœnitentiæ: ergo, quanuis non præceſſerit, poſſunt applicari omnia eſſentialia ad hoc ſacramentum cõficiendum: ergo.

10. *Obiectioni ſatisfit.* Dices, licèt peccatum actuale non ſit materia neceſſaria ratione ſui, tamen eſt ratione reliquiarum. Reſpõdetur primò ſufficere reliquias originalis peccati: ſecundò impropriam eſſe locutionem illam, nõ enim minùs ordinatur Baptiſmus contra ipſum originale peccatum, quàm Extrema vnctio contra reliquias eius, imò illud certius eſt, & tamen nemo dicit peccatum originale eſſe materiam Baptiſmi, ſed eſſe terminum à quo effectus Baptiſmi, vel eſſe malum contra quod inſtitutus eſt Baptiſmus: idem ergo erit in præſenti. Vnde, ſicut eſt capax huius Baptiſmi, qui non habet originale peccatum, vt patet maximè in his, qui ſine voto illius iuſtificati fuerunt ante illius inſtitutionem, imò etiam eſt capax illius qui nunquam illud in re habuit, de ſe tamẽ, & ex vi ſuæ originis erat illi obnoxius, vt beata Virgo: quia hoc ſatis eſt vt ſit capax gratiæ expulſiuæ peccati originalis: ita eſſet capax huius ſacramenti, etiamſi quis non haberet vllas reliquias originalis peccati, nec habuiſſet vnquam ex priuilegio: quia nihilominus eſſet capax gratiæ, & auxilij confortantis contra illas reliquias, & ex vi ſuæ originis indigeret illa gratia, quod ſatis eſt. Et ita etiam applicari poteſt efficaciter forma, *Indulgeat tibi Deus*, &c. id eſt, cõferat tibi gratiam ex ſe remittentem omnem culpam, ſi adſit, & confortantem contra reliquias eius, ſi neceſſe ſit.

11. *Satisfit rationi dubitãdi in principio poſitæ.* Atque ex his ſatisfactũ videtur rationibus dubitãdi in principio poſitis. Ad illud verò, quod de beatiſſima Virgine attingebatur, ex dictis hic, & in citato loco tom. 2. colligere licet, probabilius eſſe illam recepiſſe hoc ſacramentum, quia nihil eſt quod obſtiterit: & aliàs decuit, tum propter fructũ, tum propter exemplum, tum propter ipſum ſacramentum, ne deſpici videretur, neq; hoc eſt magis indecens quàm quòd beata Virgo fuerit baptizata, quandoquidem etiam Baptiſmus datur in remiſſionẽ peccati, & ipſa ablutio non quamcunq; ſanctificationem, ſed illam, quæ à ſorde peccati lauat, ſignificat; tamen quia non ſignificat illum vt neceſſariò actualiter faciendum, ſed ſolùm quoad collationem gratiæ de ſe ſufficientis & ordinatæ ad illud malum expellendum, ideo in Virgine etiam locum habere potuit: idem ergo dicendum eſt de forma & effectu ſeu gratia huius ſacramenti. Magis dubitari poterat ex eo quòd beata Virgo non videtur corporaliter ægrotaſſe, nec ex

A propria infirmitate corporali mortua fuiſſe. Veruntamen dicendum eſt, licèt nõ fuerit paſſa infirmitatem prouenientem ex inordinatione humorum, tamen habuiſſe quandam corporis debilitatem ab intrinſeco prouenientem, quæ ad eum ſtatum peruenit, in quo iam naturaliter nõ poterat anima in corpore conſeruari: atque hæc diſpoſitio eſt ſufficiens infirmitas corporis ad hoc ſacramentum ſuſcipiendum. Sicut ſi quis confectus ſenili ætate, moreretur ex ipſius naturæ defectu abſque alia ægritudine, nihilominus vngendus eſſet: quia illa eſt ſufficiẽs infirmitas conſtituens hominem in neceſſitate huius ſacramenti: ita ergo de beata Virgine ſentiẽdum eſt.

B
SECTIO III.

Quæ partes corporis ſint proximum ſubiectum huius ſacramenti.

CERTVM eſt ad conficiendum hoc ſacramentum, neceſſarium non eſſe totum corpus homini inungere. Quod docent omnes Theologi, & ex vſu Eccleſiæ, & dictis ſuprà de materia proxima huius ſacramenti ſatis conſtat. Item, quanuis Iacobus dicat, *Vngentes eum*, non dicit, *vngentes totum eum*; nec ad veritatem illius locutionis neceſſarium eſt totum corpus inungere. Sicut quãdo de Apoſtolis dicitur, *Vngebant infirmos*; non eſt ſenſus, vnxiſſe integrè tota corpora illorum, ſed in
C aliqua parte ad curationem accommodata; ſic ergo eſt in præſenti. Denique, quanuis de Baptiſmo dicatur, *Baptizantes eos*, nõ eſt neceſſe integrè totum corpus lauare: ergo ſimiliter, &c. Scio D. Thomam in 4. d. 23. q. 2. art. 3. q. 1. ad 3. differentiam in hoc conſtituere inter Baptiſmum, & ſacram Vnctionem, quòd in Baptiſmo abluitur totum corpus, non verò vngitur totum in hoc ſacramento. Et rationem differentiæ reddit, quia Baptiſmus datur per modum ablutionis ad tollendas ſordes: per ablutionem autem tantùm mundatur ea pars, quæ lauatur; & ideo, vt ſignificetur totum hominem mundari, totum corpus abluitur. Vnctio verò datur per modum curationis: ſæpe autem curatur pars, licèt non ipſa, ſed alia, vbi
D eſt radix mali, inungatur: & ideo, vt ſignificetur integra curatio, non eſt neceſſe totum corpus vngi, ſed partes illas, in quibus eſt radix morbi. Quæ doctrina optimè declarat & confirmat veritatem poſitam, continetque congruentiam non ſolùm illius ritus, qui pertinet ad ſubſtantiam Baptiſmi, ſed etiam illius, qui ad cæremoniam ſeu frequentiorem vſum ſpectat. Certum eſt enim nõ eſſe de ſubſtãtia Baptiſmi, vt totum corpus lauetur, aut quòd per immerſionem fiat: quia verò nunc frequentiùs ita fit, præſertim in infantibus, in vnctione verò nunquam fit, id eo voluit D. Thomas illius rei rationem reddere.

1. *Non eſſe neceſſarium totum corpus inungere.*

D. Thom.

Deinde docent Theologi, quanuis nõ totum corpus ſit vngendum, non tamen eſſe liberum miniſtro, quas voluerit partes corporis vngere, ſed iuxta numerum quinque vnctionum, quas ſuprà declarauimus, quinq; partes determinatas eſſe vngendas, nem-
E pe quinque organa ſenſuum. Cuius ratio eſt inſtitutio, per vſum & traditionem Eccleſiæ nobis ſufficienter manifeſtata. Congruentia verò iam tacta fuit à D. Thoma: quia in quinque ſenſibus viget origo omnis peccati. Non poſſunt autem ſenſus ipſi in ſe inungi, ſed ſolùm ratione organi corporei; ibi ergo faciẽdę ſunt quinq; vnctiones: vnde, ſicut illę eſſentiales ſunt, ita ex parte ſubiecti ad ſubſtantiam ſacramenti pertinet, quòd in talib⁹ ſubiectis proximis ſeu partialibus fiant. Eſt autem aduertẽda differentia inter ſenſum

2. *Quinque partes determinatas eſſe vngendas.*

Differen.

tia inter tactũ & alios ſenſus. ter ſenſum tactus,& alios,quòd alij habent determinatas partes corporis,in quibus eorũ organa inſunt: vnde etiam manifeſtum eſt illas ſolùm pertinere ad ſubſtantiam huius ſacramenti. Quòd ſi contingat ſenſum deeſſe,aut organum eſſe prorſus deſtructum, neceſſarium ſemper eſt,vt,ſi homo viuit, maneat in facie ſitus ille corporis,in quo ſenſus, eiúſque organum reſidere debet, & ideo nunquam deeſſe poteſt eſſentiale ſubiectum (vt ſic dicã)talium vnctionum. At verò tactus eſt diſperſus per totũ corpus, & ideo videri poteſt illa vnctio, quantum ad ſubſtantiam ſpectat,ſufficienter fieri in quacunque corporis parte:quia ibi viget tactus.

3. *Vnctio tactus debet fieri in manibus.* Nihilominus communis Eccleſiæ vſus habet, vt talis vnctio fiat in manibus: quia ibi dicitur eſſe organũ huius ſenſus in maiori perfectione ac vigore: & communiter indicant Theologi illam determinatam partem pertinere ad ſubſtantiam ſacramẽti. Solùm vnum inuenio,qui dicat,potiùs vnctionem pedum eſſentialem eſſe,quàm manuum:oppoſitum autem docet D.Tho.expreſsè in 4.diſt.23.q. 2.art. 3.q. 2.aliàs in Additionib.q.23.art.6.Palud.d.23.q. 2.art. 3.Richard.art.3.q.1.Durand.q.4.n.8.Soto q.2. art. 3. Ledeſm.q.34.art. 6. Sylu. Nau. & omnes Summiſtæ. *D.Thom. Palud. Richard. Durand. Soto. Ledeſma. Syluest. Nauarr.* Ex ipſis formis optimè colligitur : nam cùm manus vnguntur, dicitur, *Remittat tibi Deus quidquid peccaſti per tactum*: cùm verò vnguntur pedes, dicitur *quidquid per inceſſum*:ſignum ergo eſt manus adhibere, vt continentes principaliter organum tactus,atq; adeò illam partem eſſe per ſe magis neceſſariam : quia vis motiua ſeu incedendi,propter quã vnguntur pedes, & vis appetitiua ſeu concupiſcentiæ, propter quam vnguntur renes, ſunt ſecundaria principia peccatorum,ideóque non ſunt ita neceſſaria.

4. *Quid ſi vngendus careat manibus.* Circa hanc verò partem occurrit cõmunis difficultas:quia fieri poteſt,vt is qui vngendus eſt,careat manibus;ergo caret proximo ſubiecto,(vt ſic dicam) quod eſt de neceſſitate ſacramenti : erit ergo ille incapax huius ſacramẽti:vrget autem difficultas, quãdo homo caret vtraque manu: nam ſi altera tantùm careat,altera erit ſufficiens,quia,vt ſuprà dictum eſt, in ſingulorum ſenſuum organis vna ſufficit vnctio, licèt ad maiorem integritatem,vel ornatum ſoleant duæ fieri in his ſenſibus, qui veluti bipartita habent organa in duabus partibus principalibus. *Reſponſio.* Vnde,deficiente vna manu, altera eſt inungẽda propter eſſentiam : propter vſum autem, ſeu perfectionem vngetur in alio brachio pars extremæ manui propinqua, vel ſi brachium deſit, in eo ſitu fiet vnctio, qui eſt quaſi fundamentum manus. *Impugnatur.* At verò quando vtraq; manus deeſt,maius videtur eſſe dubium. Primò à ſimili de ſacramento Ordinis; ſupponendo enim vnctionem manuum eſſe de eſſentia Diaconatus, vel Presbyterij,qui caret manibus,incapax prorſus eſt illius ſacramenti, nec poterit in propinquis partibus inungi,non ſolùm licitè,verùm etiam neque validè: ergo ſimiliter,&c. Secundò, quia partes vngendæ ex vi inſtitutionis ſunt determinatæ: ſi ergo inter alias partes manus fuerunt deſignatæ, non poſſunt loco illarum aliæ à nobis ſubſtitui. Tertiò, ſi coniectura vtendum eſt, non eſſet localis propinquitas attendenda, quæ eſt veluti materialis, ſed potiùs illa pars eſſet vngenda, in qua poſt manus tactus vehementior eſt,magíſque viget:quia hæc eſt formalior propinquitas,ac ſimilitudo.

5. *Vera reſolutio.* Nihilominus certiſſimum eſt huiuſmodi hominem non eſſe incapacem huius ſacramẽti,& vnctionem tunc faciendam eſſe in parte propinqua,vt omnes Doctores docent,& vſus Eccleſiæ ſatis oſtendit. Et ratio eſt facilis, quia talis homo non minùs indiget fine & fructu huius ſacramẽti:debuit ergo ita inA ſtitui vt ab eius participatione non excluderetur. In quo cernitur clara differentia inter hoc ſacramentũ, & Ordinem:nam qui caret manibus,prorſus eſt ineptus ad finem & officium illius ſacramenti, & ideo meritò eſt incapax illius, ibíque manus deſignatæ ſunt,vt omnino eſſentiales,nõ verò in præſenti. *Impugnatio ſuprà poſita refellitur.* Vnde etiam facilè reſpondetur ad ſecundam rationem, in hoc ſacramento manus nõ eſſe deſignatas,vt adæquatum ſubiectũ illius vnctionis,quæ ratione tactus fit,ſed illud eſſe organũ tactus;manus verò deſignatas eſſe,vt per ſe loquẽdo ibi debeat fieri talis vnctio quoad fieri poſſit:quia cùm nõ ſit vngendum totum corpus, pars aliqua deſignari debuit, non tamen ita præcisè,vt illa deficiente, eſſet impoſſibilis talis vnctio, cùm adhuc maneat organum tactus, ſed ita vt B ille ſit quaſi primarium ſubiectum, quo deficiente, eius locum habeat pars illi propinquior. In hoc autem retinenda etiam eſt ſententia communis,vt pars ſitu corporis propinquior vngenda ſit, quanuis non videam omnimodam certitudinem cur hoc pertineat ad eſſentiam ſacramenti:quia nec ex conſuetudine Eccleſiæ hoc ſatis conſtare poteſt,cùm caſus ſit rariſſimus, nec ex alio certo principio: quia coniectura tertio loco poſita contemnenda non eſt. Præferenda verò eſt communis ſententia, quæ ſine dubio etiam in praxi ſeruatur,quando ſimilis caſus occurrit.Et ratio reddi poteſt, quia nulla certior regula,& notior omnibus dari poterat:nam vbi poſt manus tactus magis vigeat,incertum eſt, vixque Philo- C ſophi, aut Medici id norunt:quæ autem pars ſit manui propinquior, notiſſimum eſt: & ideo cùm manus fuerint veluti primo loco deſignatæ, conſequẽter ſuo ordine deſignatæ ad id muneris erunt partes propinquiores, vt illis deficientibus, earum loco ſubſtituerentur.

DISPVTATIO XLIII.

De miniſtro ſacramenti Extremæ vnctionis.

HÆc eſt vltima cauſa huius ſacramenti,de qua duo breuiter dicẽda ſunt,ſcilicet, quis ſit miniſter omnino neceſſarius huius ſacramenti,quíſque ſufficiat.

SECTIO I.

D

Vtrùm Sacerdos ſit miniſter proprius huius ſacramenti.

1. *Hæreticorum error.* HÆRETICI ſicut negant vnctionis ſacramentum, ita negant vnctionem illam,de qua loquutus eſt Iacobus, eſſe neceſſariò à ſacerdotibus miniſtrandam:quia Iacobus ſolùm dicit, *Inducat presbyteros Eccleſiæ*,id eſt,ſeniores, & grauiores fidelium,id enim(aiunt)& non aliud in rigore ſignificat vox Græca πρεσβύτεροι. Atque hi conſequenter loquuntur,quia putant illam vnctionem tantùm fuiſſe ad curationem corporum per gratiam ſanitatum, qua vnctione vti poſſunt omnes fideles, qui talem E gratiam à Deo habuerint,vt de diſcipulis Antonij refert Ruffi.li. 2.hiſt.c.4. & de S.Martino,Seuerus Sulpic.in vita eius c.21.& de aliis Palad.c.1.& 20. *Ruffin. Seuer. Sulpic. Palad.* Accedit,quòd Innocent.I.epiſt.11.ad Decen.c. 8.loquendo de oleo ſancto,inquit, *Quo non ſolùm ſacerdotibus, ſed omnibus vti Chriſtianis licet,in ſua, aut ſuorum neceſsitate inungendo.* *Innoc. I.* Quæ verba vſurpauit etiam Concilium Vormatienſe c.72.& ferè Beda in Iacobũ. *Conc. Vormatienſ. Beda.* Aliqui verò ex Catholicis dixerunt, ſaltem in extrema neceſſitate,quando ſacerdotis copia haberi non poteſt, poſſe hoc ſacramentum miniſtrari ab inferiori clerico vel etiam à laico,ſi alius non fuerit,ſicut poteſt

Vualdenſ. teſt Baptiſmus:ita Vualdenſ. tom,2.de Sacramentis, cap.163.

2. Solum ſacerdotem eſſe miniſtrum huius ſacramenti. Aſſert.1. Dico tamen primò, Solus ſacerdos eſt miniſter huius ſacramenti, neque ab alio validè confici poteſt. Cùm autem excluſiuam addimus, clarum eſt inferiores excludi, non tamen ſuperiores, qui, licèt ſint Epiſcopi, ſunt etiam ſacerdotes: nam, vt dixit ſuprà Innocentius, *Superfluum eſt vt de Epiſcopo ambigatur, quod Presbyteris licere non dubium eſt. Nam idcirco de presbyteris dictum eſt, quia Epiſcopi aliis occupationibus impediti, ad omnes languidos ire non poſſunt. Cæterùm ſi Epiſcopus, aut poteſt, aut dignum ducit aliquem à ſe viſitandum, & benedicere, & tangere chriſmate, ſine cunctatione poteſt, cuius eſt ipſum chriſma conficere.* Quibus verbis, vt ſuprà dixi, oleum ſanctum comprehendit, cuius benedictionem manifeſtè ſentit eſſe propriam Epiſcopi, quod ſuprà attigimus, & in hac diſputatione exactiùs declarare propoſuimus. Vſum verò olei benedicti in conficiendo hoc ſacramento dicit ita licere presbytero, vt à fortiori Epiſcopo liceat. Concluſio ergo ſic expoſita de fide eſt, fundaturque præcipuè in verbis Iacobi, *Inducat presbyteros Eccleſiæ.* Quamuis enim nomen *Presbyteri*, in communi vſu Græcæ linguæ poſſit etiam *ſeniorem* ſignificare; tamen in vſu Eccleſiæ, & præſertim Apoſtolorum, communiter ſumitur pro Eccleſiæ ſacerdotibus: quod oſtendit tum locus ille Pauli 1. ad Timoth. 4. *Cum impoſitione manuum presbyteri*, tum communis vſus retentus in Eccleſia Latina, quæ veluti traditio quædam Apoſtolica reputari poteſt: atque ita intellèxerunt locum hunc Concilia Florētinum & Trident. ſeſſ.14 ca.3. & canon.4.de hoc ſacramento, & indicarunt Beda, & alij in eum locum, & Cyrillus libro 2.in Leuitic. Chryſoſtomus libro ſecundo, & tertio, de Sacerdotio. Gratianus poſt cap. *Presbyteros*, 95.diſtinctione.

Conc.Flor. Trident. Cyrill. Chryſoſt. Gratian.

3. Ratio à priori. Ratio à priori eſt Chriſti inſtitutio, quam nobis Iacobus & Eccleſia ſufficienter propoſuerunt. Congruētia optima eſt, quia hoc ſacramētum ordinatur ſuo modo ad ſanctificandos fideles: poteſtas autem ſanctificandi fideles eſt propria ſacerdotum, per ſe loquendo, pertinetque ad poteſtatē in corpus Chriſti myſticum, & ideo etiā adminiſtratio huius ſacramenti eorum eſt propria. Eſtque hoc etiam conſentaneum ſanctitati Sacramentorum; per ſe enim requirunt ſacros miniſtros ad id muneris ſpecialiter conſecratos, excepto Baptiſmo, propter ſpecialē neceſſitatē, & matrimonio, propter ſpecialem eius naturam: in hoc autem ſacramento nulla eſt peculiaris ratio, quæ talem exceptionem poſtulet. Obiectioni occurritur. Dices, Etiam Diaconus eſt miniſter conſecratus. Reſpondetur, nō tamen ſufficienter ad hoc ſacramentum miniſtrandum: quia nec habet poteſtatē in corpus Chriſti verum, nec ad remittēda peccata; & ideo nec per ſe habet poteſtatem in corpus myſticum, ad ſanctificandū illud, & remittēda peccata etiam mortalia, quod interdum per hoc ſacramentum fit. Vnde etiam obiter veriſimile fit, poteſtatem hanc miniſtrādi hoc ſacramentum, tunc maximè datam fuiſſe Apoſtolis, quādo ordinati ſunt quoad poteſtatem remittendi peccata. Ioann.20. Non expediebat autem hoc miniſterium reſeruari Epiſcopis, tum quia, vt ex Innocentio retulimus, aliis grauioribus occupationibus impediendi erant, nec tam facilè poterāt in omnibus oppidis inueniri, tum etiam, quia, ſi iudicium de peccatis per pœnitentiā ſacerdotibus commiſſum eſt, meritò etiam ſacramentum hoc, quod veluti conſummatiuum eſt pœnitentiæ, eiſdem committitur.

4. An quilibet ſimplex ſacerdos. Poteſt verò quis interrogare, an quilibet ſimplex ſacerdos ſit ſufficiens miniſter huius ſacramenti, vel indigeat aliqua alia poteſtate. Reſpondeo, vt ſacra-

A mentum validum efficiat, quemlibet ſacerdotem ſimplicem eſſe ſufficientē miniſtrum, quia ſacramentum hoc non pendet quoad ſubſtantiam, niſi ex poteſtate Ordinis ſacerdotalis; hanc autem integram habet quilibet ſacerdos ſimplex, vt de fide certū eſt. Prior poſitio certiſſima eſt, quia hoc ſacramentum non confertur per modum iudicij, ſed per modum cuiuſdam ſanctificationis, & medicinæ; ergo per ſe & eſſentialiter nō requirit poteſtatē iuriſdictionis; ergo ſolam poſtulat poteſtatem ordinis, nam præter has duas non poteſt fingi alia poteſtas, ſeu conditio ſimpliciter neceſſaria. Dices, ſacramentum hoc dari per modum curationis: quamuis autem corporalis curatio non indigeat iuriſdictione, ſpiritualis autem videtur illam requirere, quia eſt actus paſtoralis.

dos ſit ſufficiēs miniſter. Obiect.

B Reſpondetur, hoc argumento ad ſummum probari, ad rectam & licitam huius ſacramenti adminiſtrationem neceſſarium eſſe, vt ſacerdos habeat iuriſdictionem, vel licentiam proprij ſacerdotis, vt dicemus commodiùs ſequenti ſect.id enim ad præcepta huius ſacramenti pertinet. Non tamen probat ratio facta neceſſitatem ſimpliciter ad validitatem ſacramenti, quia nec eſt actus ligandi, aut ſoluendi, nec propriè actus ſuperioris: & quamuis hoc ſacramentum interdum remittat peccata, id tamen nec eſt per ſe primò, nec per modum abſolutionis, ſeu ſententiæ.

Diluitur.

5. Nec laicum nec diaconum eſſe miniſtros huius ſacramenti. Aſſert.2. D.Thom. Vltimò dicendum eſt, ſacerdotem eſſe miniſtrum ſimpliciter neceſſarium, ita vt propter nullam cauſam vel defectum ſacerdotis poſſit laicus, imò nec diaconus, ſacramentum hoc validè cōficere. C Aſſertionem hanc ferè æquè certam quàm primam eſſe exiſtimo. Et in ea cōueniunt Theologi in 4.d.23. D. Thom.q.2.ar.1. Vbi aſſignās generalem regulam ſacramentorum, ait, in ſolo Baptiſmo diuina diſpenſatione factū eſſe, vt in neceſſitate poſſit à non ſacerdote miniſtrari: intelligit autem de ſacramentis, quæ conſiſtunt in vſu, vt diſpenſationem Euchariſtiæ excludamus; & quorum proprius ac per ſe miniſter eſt ſacerdos, vt matrimonium etiam excipiamus. In eadem ſententia ſunt Bonauent. Palud. Dur. & reliqui, & Summiſtæ. Præterea hoc voluit Concil. Trid.c.3. de hoc ſacramento cùm docuit, vel Epiſcopum, vel ſacerdotem ritè ordinatum eſſe proprium miniſtrum huius ſacramenti, quod ſub anathemate definit can. 4. D Cōcilium autem Florent. ſimpliciter dixit, *Miniſter autem huius ſacramenti eſt ſacerdos*, nulla adhibita exceptione, quam agens de ſacramento Baptiſmi ſtatim adiunxit, ideoque non dixit abſolutè, ſacerdotem eſſe miniſtrum Baptiſmi, ſed *ordinarium miniſtrum*. Vnde concluditur ratio; nā in his rebus ſupernaturalibus, quæ ex inſtitutione pendent, nobis non licet addere exceptionem, præter generalem regulā, ſine auctoritate, vel euidenti ratione: hîc autem regula generalis Iacobi eſt, vt ad vngēdum infirmum inducatur presbyter, & Concilia declarant illum eſſe ſacerdotem, quem ſimpliciter definiunt eſſe miniſtrum, ſeu proprium miniſtrum: nulla eſt autē auctoritas ad excipiendum ab hac regula aliquem caſum: nec etiam probabilis ratio, quia ſacramentum hoc non eſt ne- E ceſſitatis, ſicut Baptiſmus: ergo. Et confirmatur; nam per ſe loquendo, magis neceſſarium eſt ſacramētum pœnitentiæ, & nihilominus propter nullam neceſſitatem poteſt ab alio quàm à ſacerdote miniſtrari, quia nunquam ita neceſſarium eſt, quin poſſit homo per contritionem ſaluari: ergo à fortiori idem dicendum eſt de hoc ſacramento.

Bonau. Paludan. Durand. Tridentin. Florent.

6. Deſtruitur fundamentum hæreticorum. Ad fundamentum ergo hæreticorum iam reſponſum eſt, mentem Iacobi fuiſſe de ſacerdotibus loqui: alioqui quid neceſſe erat ſeniores vocare, vt infirmū vngerent? certè potiùs ſanctiores vocandi fuiſſent,

per

per quos Deus faciliùs conferret ſanitatẽ,ſi talis vnctio ad illam ſupernaturaliter cõferendam præcipuè ordinabatur.Igitur illud fundamentũ hæreticum eſt, vt in ſuperioribus eſt oſtenſum.Circa exempla verò ſanctorum,quæ ibi afferũtur,aduertendum eſt , non conſtare ex hiſtoriis illos vſos fuiſſe ad ſanandos miraculosè infirmos oleo ab Epiſcopo cõſecrato advngendos infirmos,ſed oleo alio,quod ipſi fortaſſe per ſignum crucis , vel aliam deprecationem benedicebant.Quòd ſi fortè oleo infirmorum vtebantur,non licet inde argumentum ſumere ad ſacramentalem vnctionem,quæ eſt valde diuerſa:nec verò illi damnandi alicuius criminis ſunt,eo quòd materia remota ſacramenti, ad alium vſum , quàm ad ſacramentum cõficiendum, vterẽtur:tum quia credendum eſt diuina inſpiratione motos id feciſſe:tum quia id nõ eſt intrinſecè malum , nec conſtat eſſe prohibitum, quando alius vſus ſanctus eſt,& cum debita reuerẽtia,aliiſque honeſtis circunſtantiis fit.Atque in hunc modum voluerunt aliqui explicare locum Innocentij , ſcilicet , licere omnibus Chriſtianis vti oleo ad vngendum ſuos infirmos in neceſſitate,non quidem ſacramentaliter,ſed alio modo ex deuotione , ſi neceſſe ſit.Non eſt autem expoſitio conſentanea menti Innocentij,qui planè loquitur de vnctione ſacramẽtali:nam infrà concludit hoc eſſe genus ſacramenti. Dicendum ergo eſt loqui de vſu paſſiuo,ſcilicet , licere omnibus fidelibus vti paſſiuè hoc oleo, vocãdo presbyteros qui ſe vel ſuos in neceſſitate vngant.Ita expoſuit Ruard.art.2.Ianſen.in c.6.Marci,& ibidem Maldonatus,Bell.lib.2.de hoc ſacramento ca.9. Cæſar.Bar.tom.1.Anno Chriſti 63.num.14. *Ruard. Ianſen. Maldon. Bellarm. Cæſar. Bar.*

SECTIO II.

Vtrùm poßit hoc ſacramentum à multis ſacerdotibus confici.

1\. *Sufficere vnũ ſacerdotem.* DVo ſunt in hac quæſtione certa.Primum eſt vnum ſacerdotem , per ſe loquendo, eſſe ſufficientem miniſtrum huius ſacramenti.Hoc eſt de fide certum,conſtatque ex vniuerſali vſu Eccleſiæ,& ex generali regula ſacramẽtorum:& quia in vno ſacerdote eſt poteſtas ſufficiens ad applicãdam totam materiam,& formam ad hoc ſacramentum neceſſariam. Vnde in c. *Quæſiuit* de verb.ſigni.definiuit Pontifex ſacerdotem,vel alio præſente,vel etiam ſolum , poſſe infirmum vngere. Dices,Cur ergo Iacobus dixit,*Inducat presbyteros Eccleſiæ*? Reſpondeo , perinde fuiſſe ac ſi diceret vocet vnum ex presbyteris Eccleſiæ, ita vt plurale pro ſingulari acceptum ſit:vel certè propter reuerẽtiam,vel ſolennitatem ſacramenti poſitum eſt plurale illud,vt ſignificaretur ſacramentum hoc cum debita pompa & ſolennitate eſſe deferẽdum.Atque hinc colligitur aliud,quod certum eſſe diximus, hoc ſacramentum, regulariter ac per ſe loquendo ab vno & eodem miniſtro eſſe perficiendum à quo inchoatũr,ita vt ſi aliter ſine neceſſitate fiat,ſine graui peccato non fiat.Ita indicãt Doctores cõmuniter de hoc ſacramẽto ſcribentes,licèt in particulari non ita expreſſè declarẽt. Videtur autem certum ex eiſdem ferè principiis,quibus poſitã veritatem oſtendimus.Nam in primis ita habet vſus Eccleſiæ,à quo in re graui non ſine graui crimine diſcrepatur:deinde ita obſeruatur in omnibus aliis ſacramentis,ergo & in hoc ſeruandum eſt. Tertiò,quia voluntariè relinquere ſacramentum inchoatum,& imperfectum,de ſe graue crimen eſt:nã *Obiect. Soluitur.*

A quòd ab alio poſtea perficiatur extrinſecum,& quaſi accidentarium eſt.

Difficultas verò ſupereſt , an poſſit ſacramentum hoc interdum à pluribus miniſtris validè fieri.Duobus autem modis poſſunt duo ſacerdotes ad hoc miniſterium cõcurrere:primò,vt vnus faciat vnctionẽ, alius verò proferat formam,ſiue in omnibus vnctionibus,ſiue in ſingulis, ſeu aliqua ex eſſentialibus:ſecundò,vt vnus faciat vnam vel plures vnctiones cũ formis illis proportionatis,nõ tamẽ omnes eſſentiales; alius verò compleat , quæ defuerint. De priori modo nihil inuenio dictũ à Theologis in particulari de hoc ſacramento. De Baptiſmo quidem docent non eſſe validum,ſi vnus abluat , alter verò formam proferat.Videtur tamẽ hîc diuerſa ratio:nã ibi forma B profertur per modũ indicatiui.Ego te baptizo:vnde nõ poteſt eſſe vera,niſi idem lauet qui profert formã: hîc verò forma eſt deprecatiua,quæ non deſignat actionem propriam deprecantis, ſed ſolùm præſentẽ vnctionem,quæ poteſt ab alio fieri,vt patet,cũ dicitur,*Per hanc ſacram vnctionẽ*,&c.ergo nec formæ,nec materiæ huius ſacramenti repugnat quòd miniſter integer huius ſacramẽti ex duabus perſonis cõficiatur;quarũ altera vngat,altera formã proferat:poteſtque id eſſe neceſſarium , ſi alter ſit mutus,alter verò manib. careat:cur ergo dicemus,tale ſacramentũ eſſe inualidum?Maximè cum in genere loquendo,nõ repugnet rationi ſacramenti,vt ſic,materiã miniſtrari ab vna perſona,formã verò proferri ab alia,vt in ſa-C cramento pœnitentiæ conſtat , & ſuo modo in matrimonio;in ſpeciali autem ratione huius ſacramenti nihil ſit quod repugnet. 2. *Vtrùm ſit de neceſſitate ſacramenti quòd ſit vnus ſacerdos. Dupliciter explicatur quæſtio. De priori modo.*

Nihilominus dicendum,non poſſe hoc modo ſacramẽtum validè fieri à pluribus perſonis, ſeu miniſtris partialibus,Hoc videtur de ſacramẽto hoc ſupponere qui de Baptiſmo idem ſentiunt , quos retuli ſuperiori tomo,diſp.23.ſect.3.videtur enim eſſe eadẽ vel maior ratio. Nam,ſi in illo ſacramento,quod eſt maximè neceſſitatis, id Chriſtus non permiſit ex vi ſuæ inſtitutionis,cur in hoc ſacramẽto,quod neceſſarium non eſt,id admittere debuiſſet?Item eſt ratio generalis in omnibus ſacramentis, quorum materia proxima eſt actio miniſtri:nam determinãda eſt per formam,vt cum ea vnum ſacramentum conſtituat: D ergo conuenientiſſimè omne huiuſmodi ſacramẽtum ita inſtitutum eſt,vt ab eadem perſona proferenda ſit forma,à qua fit actio,& è cõuerſo.Præterea vſus Eccleſiæ plurimùm fauet;nunquam enim viſum eſt ſacramentum hoc aliter cõfici:ex quo vſu explicari videntur verba Iacobi,&verba formæ,vt hunc ſenſum referant.Nam Iacobus ait,*Inducat presbyteros Eccleſiæ, & orent ſuper eum , vngentes eum.* Expendenda enim & coniungenda ſunt illa verba,*Orent vngentes*:eundẽ ergo vult eſſe qui orat,& qui vngit,vult enim vt vngendo oret , & vngat orando. Simili modo cum in forma dicitur,*Per hanc ſacram vnctionem*,miniſter nõ alienam,ſed propriam actionem deſignat:nam etiam iuxta vſitatum loquendi morem hic eſt communior ſenſus illius locutionis. Hæc ergo ſententia tenenda E videtur:nam coniecturæ in contrarium nullius ſunt momenti,& ex dictis ſolutæ manent. 3. *Non poſſe hoc ſacramentum à pluribus validè fieri.*

Supereſt breuiter dicendum de alio ſenſu, in quo etiam videri poteſt , nunquam poſſe ſacramentum hoc à pluribus ſacerdotibus partialiter fieri. Primò, quia Concilium Florẽtinum dixit , miniſtrum huius ſacramenti eſſe *ſacerdotem*,non ſacerdotes. Secundò, quia generalis ratio D.Thom. hac tertia parte quæſtione 67. articul. 6. eſt , ſicut principalis auctor ſacramenti , qui eſt Chriſtus,vna perſona eſt,ita miniſtrum,qui ipſum repræſentat, debere eſſe vnam tan- 4. *De ſecũdo modo. Conc. Flor. D. Thom.*

tùm perſonam. Tertiò, quia nulla eſt neceſſitas aliud dicẽdi: maximè enim eſſet illa, quæ ex illo ordinario caſu ſumitur, ſi contingat vnum ſacerdotem mori facta vna vel duabus vnctionibus, nam tunc cenſetur neceſſarium, vt alius perficiat ſacramentum: at hoc neceſſarium nõ eſt; nam poteſt alius inchoare ſacramentum, & integrum conferre: non quod alter facere incœpit, nullum fuit, hoc ipſo, quòd eſſentialiter perfici nõ potuit. Ergo à poſteriore ſacerdote poteſt, & debet omitti, ac ſi factum nõ fuiſſet, & totum ſacramẽtum integrè fieri. Quod poteſt exemplo Euchariſtiæ cõfirmari, partim per ſimilitudinẽ, partim per differentiam horum ſacramẽtorum. In Euchariſtia enim ita ſunt formæ & materiæ partiales, vt tamẽ priora verba formæ ſtatim cõficiant verũ ſacramentum factum permanens, & ideo probabilius eſt, ſi ſacerdos moriatur, conſecrato pane, ante conſecrationem calicis, alium debere perficere ſacramentum, incipiendo tãtùm à conſecratione calicis: in præſenti verò eſt longè diuerſa ratio: quia per priorẽ vnctionem nihil cõfectum aut ſanctificatum manet. Adde, non obſtante illa efficacitate priorum verborũ Euchariſtiæ, aliquos ſenſiſſe in dicto caſu ſecundum ſacerdotem debere integrum ſacramentum perficere, incipiendo à conſecratione nouæ hoſtiæ: quam ſententiam probabilem ſaltem reputat D. Thom. Soto verò, licèt non cenſeat neceſſarium id fieri, affirmat tamẽ poſſe licitè fieri, vt tractaui ſuperiore tom. diſp. 85. ſec. 1. Ergo multo magis hoc licebit in hoc ſacramento: ergo erit etiam neceſſariũ, cùm prior ſacerdos nihil in re effectum reliquerit. Quod inde magis declaratur, quia ſi in Euchariſtia poſt conſecratũ panem cœpiſſet ſacerdos dicere ſequentia verba, *Simili modo poſteaquam cœnatũ eſt*, &c. ſi nõ perfecit formam ſanguinis, alius ſacerdos nõ debet tantùm addere verba, quæ defuerant, ſed totam cõſecrationem ſanguinis inchoare ab eiſdẽ verbis, *Simili modo*, &c. quia quoad hoc prior ſacerdos nihil in re factũ reliquit, etiamſi verba inchoauerit: ergo ſimili modo in præſenti philoſophandũ eſt. Tandẽ cõfirmatur; quia aliàs ſi extra illũ caſũ neceſſitatis duo ſacerdotes ita vngerent diuidẽdo inter ſe miniſteriũ, ſacramentum eſſet validũ, quidquid ſit de eorum culpa: conſequẽs autem videtur abſurdũ, & contra communem vſum Eccleſiæ.

D. Thom. Soto.

5. *Vera reſolutio quæſtionis.* *D. Thom. Richard. Durand. Soto. Ledeſm. Syluest. Tabiena.*

Nihilominus ſatis recepta ſententia eſt, poſſe ſacramentũ hoc dicto modo confici à pluribus ſacerdotibus. Docet D. Thom. in 4. d. 23. q. 1. ar. 1. q. 2. ad 3. Ric. ar. 1. q. 1. ad 4. Dur. q. 1. in fi. Sot. q. 1. ar. 1. Ledeſm. q. 31. ar. 2. Syl. verbo *Vnctio extrema*, q. 4. Tabiena, n. 5. Qui dicunt eſſe hoc ſingulare in hoc ſacramẽto, quia ex pluribus formis & materiis partialibus conſtat, quamuis priores partes nihil factum relinquãt quantum ad effectum ſacramenti, ſeu formæ vel materiæ. In hoc enim poſita eſt ſingularitas, ſi quę eſt in hoc ſacramento. In aliis enim contingit ſacramentũ inchoatum ab vno, perfici ab alio; tamen ibi hoc eſt propter efficaciam priorũ verborũ, vt in Euchariſtia declaratum eſt. Et ſuo modo contingere poſſet in Ordine; nam, ſi Epiſcopus ordinãs ſacerdotem, poſtquam dedit illi poteſtatẽ conſecrãdi corpus Chriſti verum, dicens, *Accipite poteſtatẽ offerendi ſacrificium*, &c. ſtatim moreretur, ordinatio eſſet ab alio Epiſcopo perficienda, non repetẽdo quod factum eſt: quia fuit validum, fuitque verus character impreſſus. At verò in præſenti per priorem vnctionẽ & formam partialem nihil fit, & nihilominus Doctores citati aſſerunt nullo modo repetendã eſſe, ſed quod deerat ſupplendum eſſe ab alio ſacerdote. Et hoc videtur eſſe fundamentum huius communis ſentẽtiæ: quia neceſſe eſt, vt tale ſacramentum perfici poſſit; non enim debet priuari hoc ſacramento, & effectu eius talis infirmus, eo quòd alius miniſter ſacramẽtũ in eo inchoauerit, & perficere non potuerit: ſed non poteſt perfici ab alio ſacerdote iterando omnes vnctiones: quia hoc perinde eſſet, ac conſecrare iterum eandem hoſtiam iam conſecratam: ergo neceſſe eſt vt perficiatur illud ſacramentum à duabus perſonis. Iuxta quod fundamentum non ſolùm dicendũ eſt in hac ſententia, ſacramẽtum hoc in eo caſu perfici poſſe à duobus miniſtris partialibus, verùm etiam non poſſe aliter fieri ſaltem licitè; quia nõ poteſt licitè ſecundus ſacerdos iterare quod alter inchoauerat. Quod profectò difficile eſt, nihil enim tunc videtur iterari, cũ nihil factũ ſit, vt priora argumenta oſtendere videntur: vt ſi in cõſecrationem Euchariſtiæ poneremus vnã ſpeciem non cõfici per priora verba, donec prolatis poſterioribus verbis vtraque ſimul conſecretur, cõſequenter dicendum eſſet, ſi moriatur ſacerdos, prolatis verbis cõſecrationis ſuper hoſtiam, aliũ ſacerdotem debere vtramque ſpeciem conficere, etiã ſuper eandem hoſtiam verba iterando: quia priora nõ habuerunt effectum: cur ergo in præſenti non idem licebit, cùm per priorem vnctionem nihil effectum ſit? Quod ſi licet, certè id videtur ſecurius, vt certior ſit effectio ſacramenti, neque in hoc ſacramento aliquid ſingulare ſine neceſſitate aſſeratur.

Defendendo autem cõmunem ſententiam, à qua ſine maiori fundamento nobis recedere nõ licet, dicendũ eſt, priores partiales vnctiones, à priore ſacerdote factas ſub propriis formis partialib. reuera fuiſſe validas, id eſt, ex ſe ſufficientes ad verum ſacramẽtum conficiendũ, & in ſuo gradu & ordine habuiſſe ſuam ſignificationem, & perfectionem partialem. Cuius ſignum eſt, quia ſi prior ſacerdos reliquas partes cõſummaſſet, perfectum ex omnibus fieret ſacramentum: ergo priores ex ſe validæ erãt. Vnde in hoc conuenit hæc partialis confectio ſacramenti cum conſecratione Hoſtiæ in Euchariſtia, quòd vtraque eſt vera confectio ſacramenti partialis, quanquã differat in modo, quia diuerſum eſſe ſacramenti habẽt: Euchariſtia enim habet eſſe permanens: & perficitur per tranſmutationem materiæ, & ideo, fit illa ſpecies ſacramenti per propriam & phyſicam actionem formæ circa materiam; hoc autem ſacramentum tantùm conſiſtit in vſu; eiúſque effectio non conſiſtit in actione formæ circa materiam, ſed in ſola prolatione cum tali veluti informatione, ſeu artificiali coniunctione, & ſignificatione, & ideo ſine vlla actiuitate formæ verum efficitur hoc partiale ſacramentum: in hoc ergo eſt formalis cõuenientia. Et in ea fundatur ratio prioris ſententiæ: nam in ſacramentis cõficiendis, quod ſemel validè factum eſt, nõ eſt iterandum, ſed addẽdum quod deeſt: hæc autem pars ſacramẽti validè facta eſt: ergo nõ eſt iteranda. Nam quòd vnũ ſacramẽtum fiat per actionẽ, aliud verò minimè, diuerſitas materialis eſt: formaliter enim etiam vnctio partialis manet ſuo modo conſecrata per formã ſuã, id eſt, determinata ad ſignificationem ſacramentalẽ, & conſequenter etiam ad efficientiam, ſi aliæ partes adiungantur. Vnde etiam non refert, quòd illæ priores vnctiones nullum habuerint effectum gratiæ in ſuſcipiente: nam etiã per conſecrationẽ Hoſtię nondum gratia alicui cõfertur: ſatis ergo eſt, quòd ſacramẽtum quoad partem illam verè maneat confectũ, & ſubiectum licèt non maneat ſanctificatum quantùm ad ſanctitatem gratiæ, manet tamen, vt ſic dicã, ex ea parte ſacramentum, & diſpoſitum ad effectum gratiæ, ſi reliquæ partes adiungantur: & ideo illud, quod factum fuit, nõ eſt iterandum, ſed quod defuit addendum, ex quo fuit neceſſariò conſequens, vt tale ſacramentum à pluribus perſonis conficiatur.

6. *Defenditur cõmunis ſentẽtia*

Neque

7. *Diluuntur argumẽta poſita contra ſententiã cõmunem.* Neque contra hoc obſtant in cõtrarium obiecta. Ad Concilium enim Florentinum reſpondetur, Cõcilium Tridentinum in plurali fuiſſe locutum de ſacerdotibus iuxta modum etiam loquendi Iacobi: & ideo ex neutro loquendi modo poſſe argumentum ſumi: nam & plurale pro ſingulari, & ſingulare pro pluribus perſonis concurrentibus per modum vnius accipi poteſt. Ad ſecundum reſpondetur, illam congruentiã ſaluari ſufficienter in hoc, quòd ſimul vnus ſacerdos tantùm operatur; quòd verò plures ſucceſſiuè operentur, eſt per accidẽs, & materiale quid, ſicut quòd artifex nunc per vnum calamũ, nunc per alium ſcribat, per accidens, & materiale quid eſt; ſemper enim vtitur vno tantùm calamo, & omnibus aliis in ratione vnius, vt D. Thom. in 4. diſt. 23. dixit. *D.Thom.* Ad tertium verò iam reſponſum eſt. Quod verò in fine eius addebatur de verbis cõſecrationis ſanguinis inchoatis, non eſt ſimile: nam illa verba inchoata non habẽt completam ſignificationem, etiam partialem, vnde etiam in fieri nondum conficiunt partiale ſacramẽtum, nec aliquid confectum relinquunt: in præſenti autem partialis vnctio cum ſua forma iam habẽt ſuã integritatem, ſuumque complementum in eſſe ſacramenti partialis: quia iam habent ſuam ſignificationẽ completam, & ideo quoad illam partem verè relinquunt ſacramentum cõfectum: ſimilitudo autẽ procederet, ſi ſacerdos inchoaſſet, vel feciſſet aliquam vnctionem, non tamen perfeciſſet formam ad illam pertinentem; tunc enim talis vnctio, & forma eius omnino iterãda eſſet, quia perfecta nõ fuit. Ad vltimã denique confirmationem cõcedo in illo caſu validũ fore ſacramentum, quia nihil ſubſtantiale illi deeſt: grauiter tamẽ peccaturos ſacerdotes, qui ſine neceſſitate ſacramentum illo modo conficerent, tum propter vſum & ritum Eccleſiæ, tum quia per ſe vnitas miniſtri, etiam quoad perſonam, aptior eſt & certior in conficiendo ſacramento: denique argumentum fieri poſſet in Euchariſtia.

8. *Ruard.* Atque hinc colligit Ruard. art. 12. poſſe hoc ſacramentũ à pluribus ſacerdotibus ſimul confici, ſi vnus vngit aures, dũ alius vngit oculos, & ſic de aliis: quod in rigore verum videtur, quantum attinet ad ſubſtãtiam ſacramenti: quia nõ eſt de eſſentia huius ſacramenti, quòd illę vnctiones ſucceſſiuè fiãt; nulla enim ratione probabili id oſtendi poteſt. Sicut enim ſuprà dicebamus ordinem vnctionum nõ eſſe de eſſentia: ita videtur manifeſtum, ſucceſſionem nõ eſſe eſſentialem: nam par eſt ratio: ſed vnitas perſonæ non eſt etiã eſſentialis: ergo, ſi illo modo miniſtretur ſacramentum, nihil eſſentiale deeſt: erit ergo validũ. Imò, ſi neceſſitas vrgeat, & mors infirmi timeatur, non videtur illicitum ſic vngere: quia propter neceſſitatem omnia hæc accidẽtalia prætermitti poſſunt. Itẽ: quia ſi ob neceſſitatem ex parte miniſtri licitũ eſt hoc ſacramentum miniſtrari à pluribus perſonis: cur nõ ob neceſſitatem ſuſcipientis, & timorem, ne ſubiectum & tempus deficiant? Denique hoc non eſt alienum à verbis Iacobi, *Inducat Presbyteros Eccleſiæ*, &c. At verò ſine neceſſitate hoc facere, illicitum eſſet, propter rationes ſuprà tactas. Sed quid ſi duo ſacerdotes ſimul vngãt omnes ſenſus, vnus vnum oculũ, & alius aliũ, & ſic de cæteris: Reſpõdeo, hoc ſemper eſſe illicitũ: quia nunquã poteſt eſſe neceſſarium, vel ad valorem ſacramenti: quia ſufficienter conficitur per ſingulas vnctiones ſenſuum, vt diximus, vel ad ſubueniẽdum neceſſitati infirmi: quia ſacramentum nõ citiùs cõficitur illo modo, quàm ſi ab vno tantùm per vnam vnctionẽ vniuſcuiuſque ſenſus fieret. Non eſt tamen dubium quin eſſet validum ſacramẽtum, vt à fortiori ex dictis conſtat: an verò eſſet vnum, vel plura, cõtrouerti poteſt, & Ruardus ſignificat eſſe vnum: quia ex omnibus illis vnctionibus integrari poteſt tota materia vnius ſacramenti: eſtq; probabile. Ego verò cenſeo eſſe diſtincta, vt ſint valida: quia neceſſe eſt vt vnuſquiſque intendat perficere ſacramentum independenter ab alio quoad ſingulas vnctiones ſingulorum ſenſuum: quia aliàs nihil efficerẽt: nam illo modo non poteſt miniſter ſacramenti eſſe partialis, vt in ſimili de Baptiſmo probaui loco ſuprà citato; eſtque eadem ratio in præſenti.

DISPVTATIO XLIV.

De præceptis, & ritu ſacramẽti Extremæ vnctionis.

DVæ tantùm perſonæ per ſe interueniunt in hoc ſacramento, ſuſcipiens & miniſtrãs, vnde ad illas poſſunt pertinere obligationes ſeu præcepta, ſi quæ ſunt in hoc ſacramento coniuncta. Hæc ergo explicanda ſuperſunt in hac materia, ſimulque dicimus de ritu, quoniam breuis res eſt, nullamque difficultatem aut eruditionem requirit.

SECTIO I.

Vtrùm fideles obligentur aliquo præcepto ad ſuſceptionem huius ſacramenti.

DVo genera præceptorum ſoleo in hac materia diſtinguere; vnum voco quoad exercitiũ, vel vſum, eſtque illud, quod obligat ad ſuſcipiendum ſacramentum; aliud appello quoad ſpecificationem, quod obligat ad modum ſeruandum in tali vſu, ſi fiat: quod per negationem ſolet etiam explicari, ſcilicet, non accipiendi ſacramẽtum ſine hac vel illa conditione: de vtroque igitur præceptorum genere breuiter dicemus. 1. *Duo genera præceptorum.*

Circa primum eſt communis opinio, nullum eſſe affirmatiuum præceptum de ſuſcipiendo hoc ſacramento, etiam in extremo vitæ diſcrimine. Ita D. Th. in 4. diſt. 23. articulo primo, quæſtione tertia, ad primum, vbi in hoc ſenſu negat hoc ſacramentum eſſe de neceſſitate ſalutis; nõ enim agit de ſola neceſſitate medij, ſed etiam præcepti, vt patet: quia in hoc conſtituit differentiam inter hoc ſacramẽtum & Euchariſtiam. Idem ſentit Palud. ibi qu. 3. Soto quæſt. 1. art. 1. Supplement. Gabriel quæſt. 1. Rub. vlt. Sylueſt. qu. 9. Nauar. cap. 22. num. 16. Caieta. verb. *vnctio extrema.* Armilla, num. 1. Victoria in ſumma, num. 219. Ruardus art. 12. Couar. cap. *Alma*, 2. part. §. 2. num. 6. Qui fundantur, quia tale præceptum neque ex natura rei ſequitur ex inſtitutione huius ſacramenti; neque inuenitur à Chriſto, vel ab Eccleſia traditum: ergo aſſerendum non eſt. 2. *De primo genere, non eſſe affirmatiuum præceptum ad ſuſcipiendum hoc ſacramentum. D.Thom. Palud. Soto. Gabr. Rub. Sylueſt. Nauar. Caietan. Armil. Victoria. Ruard. Couar.* Maior probatur: quia ſacramentũ hoc non eſt medium neceſſarium ad ſalutem: ſed tãtùm vtile & ad melius eſſe: ergo ex vi ſuæ inſtitutionis non affert ſecum præceptum. Minor verò patet, quia nec tale præceptum inuenitur ſcriptũ: Iacobus enim promulgans hoc ſacramẽtum, nullum verbum appoſuit vim præcipiendi habens, ſed ſimpliciter dixit, *Infirmatur quis in vobis, inducat presbyteros*, &c. Neq; etiam in Conciliis reperitur, vt ſtatim dicemus. Nec etiam tale præceptum ſufficienti aliqua traditione aut conſuetudine introductum eſt; cuius argumentũ eſt, quòd Theologi tale præceptum non agnoſcunt. Nec Cõcilium Tridentinum aliquid huiuſmodi inſinuauit: *Trident.* nam ſeſſ. 7. de Sacramentis in genere ſolùm dixit, non omnia eſſe ſingulis ad ſalutem neceſſaria: in ſeſſ. verò 14. agens de hoc Sacramento tantùm dixit, non poſſe à Chriſtianis ſine peccato contemni. Præterea Eccleſia cùm tempore interdicti permittat miniſtrari fidelibus ea ſacramenta, quæ ſunt neceſſaria, hoc minimè permittit, vt patet ex capit. *Quod in te*, de pœni. & remiſ. & ſequenti libro ſuo loco latiùs

dicemus:

dicemus: ergo ſignum eſt, vſum huius ſacramenti abſolutè non eſſe neceſſarium, atque adeò non eſſe in præcepto diuino: de Eccleſiaſtico autem certum eſt nullum extare: ergo.

3. *Petri Soti ſententia contra communem. Magiſt.*

Ab hac tamē communi ſententia videtur diſſentire Petrus Soto lect. 2. de hoc ſacramento: ſentit enim ſacramentum hoc ſine peccato non omitti, etiamſi per negligentiam omittatur; quod verò non eſſet, niſi eſſet ſub precepto. Fauetq; huic opinioni Magiſt. in 4. diſtinct. 23. vbi ſub diſiunctione ait, eſſe peccatum omittere hoc ſacramentum, vel ex contemptu, vel ex negligētia, vbi in ſecunda particula indicat preceptū: vbi Bonauentura ibi in expoſitione textus illā particulam, *vel*, pro copulatiua, *&* exponit eſſe poſitam; quia nimirum ſingula membra ſufficiūt ad tale peccatum. Vnde ſubdit, ita eſſe iudicādum de hoc ſacramento, ſicut iudicatur de ſacramento altaris: ergo vel negat eſſe præceptum de ſacramento altaris, quod credēdum non eſt, vel affirmat eſſe de hoc ſacramēto. Videtur itēque fauere huic ſententiæ Concilium Colonienſe anni 1536. part. 7. cap. 50. dicens: *Eſt autem vnctio impendenda cum expoſitione vnctionis, & mandati Apoſtolici, quod ſic habet, Infirmatur quis in vobis,* &c. Et Concilium Senonenſe in Decretis fidei decreto 10. dicens: *Ne hic noſter vngendi infirmos ritus, Chriſti præceptum, non tamen ſacramentum eſſe videretur, dixit Iacobus, Infirmatur quis in vobis,* &c.

4. *Reprobatur Petri Soti ſententia.*

Veruntamen hæc ſententia ſimpliciter loquendo de præcepto ſufficienter fundari non poteſt, & ideo à cōmuni ſententia recedendum non eſt. Nam quòd hoc ſacramentum ſit per ſe vtiliſſimum, & interdum ex accidenti poſſit eſſe neceſſarium, non ſatis oſtēdit præceptum per ſe annexum huic ſacramento ex vi religionis, aut charitatis Dei: hæ namque virtutes nō obligant ſub præcepto ad id quod melius eſt, neque etiam charitas propria, vt per ſe cōſtat. Et quanuis videatur quædā prodigalitas ſpiritualis, ſine cogente cauſa perdere tantum ſpiritualem fructum; tamen intrinſecè, ac per ſe non eſt peccatum mortale: quia ſine illo fructu poteſt diligi Deus ſuper omnia, & ſalus æterna obtineri. Neq; etiam ex parte periculi, cui homo ſe exponit in articulo mortis omittēdo tale remedium contra inſidias inimici, eſt per ſe peccatum mortale: quia poteſt aliis modis ſubuenire ſibi per orationem, & ſacrificia: quia licèt hoc ſacramētum multum ad hoc cōferat, non eſt tamen neceſſarium medium, nec ob illius carentiam exponit ſe homo morali ac proximo periculo peccādi mortaliter in alio genere, ſeu conſentiendi alicui tentationi dæmonis. Denique neque ex cōſuetudine Eccleſiæ poteſt colligi tale præceptum: quia licèt regulariter omnes qui poſsūt, hoc ſacramentū recipiāt in illo articulo, nō eſt ſub ratione obligationis neceſſaria, ſed quia in illo momēto, à quo æternitas pendet, omnes cupiunt ſecuriſſimam addere ſalutis vitam quoad poſſint, præſertim in re quæ ſine difficultate aliqua fieri poteſt. Denique Conciliū Colonienſe loquitur latè de mandato, vt includit quancunque admonitionem, voluntatis ſuperioris manifeſtātem volūtatem, vel certè loquitur de mandato explicāte ritū & modum ſacramenti, non verò præcipiente ſimpliciter vſum eius. Concilium autem Senonēſe non agit de præcepto huius ſacramenti, ſed de illo ſpeciali mandato, quo præcepit Chriſtus Apoſtolis vt infirmos curarent, Marc. 6.

5. *Quando in omiſſione huius ſacramēti detur peccatum. Primus caſus ex ſcandalo.*

Sed licèt hæc per ſe loquendo, vera ſint, omnes Doctores aduertunt in duobus caſibus poſſe in hac omiſſione interuenire peccatum mortale. Primus eſt ratione ſcandali, quæ ratio generalis & accidentalis eſt, vt per ſe conſtat. Oportet tamen aduertere, ſcandalum propriè eſſe, quādo ex vnius facto alij ad peccandum excitantur: quod ſcandalum tunc maximè eſt peccatū mortale, quando alij inducuntur ad peccādum mortaliter, efficaciter, vel cum periculo morali, quantum eſt ex parte operantis. In præſenti ergo raró interueniet huiuſmodi ſcandalum in hoc rigore & proprietate, tum quia ex eo quòd aliquis ſit negligens in ſumenda Vnctione extrema, rari ſunt qui inducantur ad ſimilem omiſſionem, cuius occaſio tūc non occurrit: tum etiam quia licèt ad hoc inducerentur exemplo alterius, non inducerentur ad peccandum mortaliter, per ſe loquendo, vt ex dictis cōſtat: & ideo ex eo ſolo capite non eſſet proprium & rigoroſum ſcandalum. Poſſet tamen eam rationem habere, ſi eo exemplo inducerentur fideles, vel ad paruipendendum hoc ſacramentum, vel ad negligēda generaliter remedia ſuæ ſalutis, vel ad iudicandū temerè & cū publica detractione de ſalute ſpirituali talis perſonæ. vel alia ſimilia, quæ reſpectu commutantis non ſunt ſine graui periculo multorum peccatorum mortalium, vel certè non ſine graui detrimento ſpirituali eiuſdem communitatis; quod interdum poteſt ſufficere, vt ſcandalum ſit graue peccatum, vt ſuo loco dicendum eſt latius.

6. *Secundus caſus ex contemptu. Conc. Trid.*

Alter caſus eſt, quando ex contemptu hoc ſacramentū omittitur, quē ponūt expreſſè omnes Theologi, & Summiſtæ, & illum approbat Cōcilium Tridentinum, quanuis non definiat tunc eſſe peccatum mortale, ſed ſimpliciter doceat, non poſſe ſacramētum hoc ſine peccato contemni. Et meritò ita loquitur, quia in contemptu poſſunt eſſe gradus; & aliquis poteſt eſſe leuis, ſaltem ex imperfecta deliberatione: regulariter verò talis contemptus peccatum mortale eſt, multùm enim derogat religioni, & reuerētiæ debitæ ſacramento. Vnde in Concilio Colo. ſub Adolpho c. vlt. ſic habetur: *Relatum nobis in Concilio eſt, impios quoſdam homines infirmitatis ſuæ tempore vnctionem ſacram reſpuiſſe ac contempſiſſe: quamobrem ſtatuimus, vt ſi quis ſacramentum illud, nobis ab Apoſtolo Iacobo tantopere commendatum, contempſerit, Eccleſiaſtica careat ſepultura.* De hoc verò contemptu quid, & quando ſit, in materia de Legibus ex profeſſo declaratur & videri poteſt Nauarr. cap. 30. num. 42. Quidam verò putant hîc ſufficere ad contemptum, quòd quis ſciens & videns, directè nolit recipere ſacramentum hoc, licèt ad id ſolùm moueatur ex notabili negligentia ſeu accidia aut ex nimio aliquo timore humano; ita ſentit Maior. 4. diſtinc. 23. vbi videri debet Richard. & Michaël Epiſcopus Veſpergenſis in Cathechiſ. concione 75. & 76. Vnde Ruard. ſuprà aſſerit, vix poſſe aliquem excuſari à peccato mortali, qui ex graui negligentia ſacramentum hoc prætermittit. Sed in rigore hoc ſatis non eſt ad contemptum, licèt moraliter præſumatur: ſi tamen quis ſolùm moueretur ex eo, quòd non eſt ſibi præceptum, & aliunde repugnantiam vel difficultatem ſentit, non eſſet cōtemptus, nec mortale peccatum per ſe loquendo, & ſecluſis aliis periculis, vel ſcandalis. Oportet ergo vt quis paruipendat ſacramētum & fructus eius, qui modus contemptus vix poteſt in aliquo reperiri, niſi laboret aliquo errore, vel hæreſi circa tale ſacramētum. Et iuxta hæc intelligendum puto quod Nauarrus ſuprà dicit, peccare grauiter eū qui hoc ſacramētum non petit filio, aut ſeruo, famulo, pupillo, aut alij ſuæ curæ commiſſo. Nam videtur hoc intelligēdum quando id petere omittit ex contemptu. Quem ſenſum indicat ipſe Nauarrus: nam dixerat peccare eum, qui ſibi non petit, quando id omittit ex contemptu: & ſubdit, *Idem ſi non petit filio*; ergo eodem modo intelligendum hoc eſt: vel in vniuerſum, quādo filius, vel ſubditus omittendo peccat mortaliter, alioqui non apparet cur debeat hoc eſſe peccatum graue

graue in ſuperiori, ſi in ipſomet, qui ſumpturus eſt, non eſt graue peccatum: nam ille non tenetur cum tanto rigore procurare alteri ſpiritualia commoda, quæ præcepta non ſunt, vt ex eodem Nauarro ſumi poteſt capit. 21. num. 57. Secus verò eſſet in ſuperiore religionis, vel etiam in Parocho, qui ſpeciali obligatione officij ſui ad hoc tenentur.

Nauar.

7. *Tertius caſus quando infirmus non poteſt aliud ſacramentum ſuſcipere.* *Palud.*

Tertius caſus poteſt hîc addi, qui iam ſæpe tactus eſt, quando infirmus non poſſit aliud ſacramentum ſuſcipere: nam tunc videtur eſſe mediū maximè neceſſarium ad ſalutem, vt ſentit Palud. d. 23. qu. 1. art. 3. conc. 4. Sed hic caſus in primis rariſſimus eſt, quia hoc ſacramentum non poteſt niſi à ſacerdote miniſtrari; vel igitur pœnitens ratione vtitur, & ſentit, & ſic confiteri poterit, ceſſabitque illa neceſſitas: vel omnino nō ſentit, & tunc nō eſt capax talis obligationis, nec poteſt ſacramētum poſtulare, ſed alij ex officio tenebūtur miniſtrare. Rariſſimè ergo poteſt fingi talis caſus, niſi tunc fortaſſe, quando ſacerdos non vult confeſſionem audire, vel eſt tā ignorans, vt neſciat abſolutionem proferre, ſciat autē vnctionē miniſtrare, vel denique ſi omnino non poteſt confeſſionem audire, aut infirmus non audet confiteri illi ſine grauiſſimo periculo, vel ſcādali, vel alterius detrimēti, quod ex vnctione non timet: quę omnia excogitari potiùs quàm moraliter accidere poſſunt. Admiſſo verò illo caſu, adhuc videtur valdè incerta illa obligatio: quia vel infirmus contritus eſt, & moraliter ita iudicat, & tūc videtur ceſſare obligatio: quia iā non eſt illi ſacramentum hoc neceſſarium: & aliunde nō eſt per ſe præceptum: vel cognoſcit infirmus ſe eſſe tantùm attritum, & tunc non poteſt licitè ſuſcipere hoc ſacramentum cum ea ſola diſpoſitione: ergo non ſumendo non peccabit immediatè contra hoc ſacramentum ſeu illud omittendo, ſeu non habendo cōtritionem: quam ſi habeat, iā ceſſat altera obligatio, vt argumentabamur. Reſponderi verò poteſt, hanc obligationē tunc vrgere, etiāſi homo reputet ſe contritum, eo quòd facilè decipi poteſt, & in re ipſa nō habere cōtritionem, & ob eā cauſam damnari, ideóque graui periculo ſuæ dānationis videtur ſe exponere omittendo hoc ſacramētum. Quæ ratio eſt ſatis apparens quantum ad obligationē ex charitate propria, propter damnū irreparabile, quod imminet, & propter difficultatem & incertitudinem veræ cōtritionis. Et mihi certè valde probabilis res eſt, quamuis nō adeò certa, quin aliis ſit locus opinandi oppoſitū, dicendo, eum, qui moraliter eſt certus de cōtritione, non ſe exponere periculo, etiāſi alia media, quę præcepta per ſe non ſunt, omittat: maximè cùm non ſit certum, ſacramentum hoc facere ex attrito cōtritum. Sed ergo maiorē diligentiam cenſeo pro ſalute ęterna adhibendam eſſe, ex lege ſaltem charitatis.

8. *De ſecūdo genere præceptorum.*

De ſecundo genere obligationis ſeu præcepti pertinentis ad ſpecificationem ſeu modum actus, pauca dicenda ſuperſunt. Nam in ſuperioribus diximus, teneri infirmum ſuſcipere hoc ſacramentum ſine conſcientia peccati mortalis, atque adeò exiſtimās ſe eſſe contritum, ſeu in gratia: quia hoc eſt ſacramentum viuorum, vt ſatis eo loco dictum eſt. Quæri verò poteſt vlteriùs, an teneatur infirmus priùs ſuſcipere viaticum, quàm ſacramētum hoc; & ferè idem de parocho quæri poteſt, an teneatur priùs illud ſacramentum quàm hoc miniſtrare. Conſuetudo enim Eccleſiæ hunc ordinem obſeruat, vnde videtur cadere ſub præceptum. Reſpondetur, certum eſt, viaticum non eſſe diſpoſitionem per ſe loquēdo requiſitam ad hoc ſacramentum: quia vtrumque ſacramentum per ſe ſupponit iuſtitiam, & illa eſt diſpoſitio ex natura rei ſufficiens ad dignam ſuſceptionem cuiuſcunque ſacramenti; vnum verò non eſt diſpoſitio ad aliud ex

Vtrùm teneatur infirmus priùs ſuſcipere viaticū, quàm hoc ſacramentum.

A natura ſua, nec ex ſpeciali ordinatione, cùm de hoc non inueniatur præceptum. Vnde propter rationabilē cauſam certum eſt poſſe dari Vnctionem ſine viatico, quando vel illud haberi non poteſt, vel non ſine vomitu, aut alia irreuerētia ſumi, vt rectè docuit Alcuin. libr. de Diui. Offic. capit. 40. Vbi etiam ſignificat, ſi fieri poſsit, pœnitentiam & cōmunionem eſſe præmittendam: eadem verò ratione poterit mutari ordo, quando ſeruari non poſsit ſine mora, in qua periclitaretur vita infirmi. Secluſa verò aliqua huiuſmodi cauſa; ſeruandus eſt ille ordo, propter cōſuetudinem: & quia ille ordo videtur ſatis conſentaneus rationi, & inſtitutioni vtriuſque ſacramēti: illud enim vt cibus ad confortandum in via præbetur: & ideo vt detur non eſt expectādum vltimum vitę periculum: hoc verò ſacramentum exeuntium eſt, quaſi in vltimum ſubſidium inſtitutum. Non opinor autē hunc ordinem adeò eſſe rem grauē, vt ſi abſque contemptu prætermittatur, ad peccandum mortaliter ſufficiat: quia non extat adeò clarum præceptum de hac re. Nam Decreta, quæ ad hoc adduci ſolēt ex Innocētio Epiſtol. 1. & Concil. Vormatienſ. capite ſeptuageſimoſecundo, falsò citantur. Conſuetudinem verò non conſtat eſſe ſub hac apprehenſione obligationis, & præcepti de ipſo ordine, ſed quia ipſa rerum diſpoſitio hoc poſtulat; & Doctores, qui de hoc loquuntur non id docēt vt neceſſarium. Addo, antiquum morem fuiſſe, & nunc etiam ferūt alicubi eſſe conſuetudinem ſeruādi viaticum in poſtremum locum: quia eſt finis ſacramentorum, & omnia ad illud quodammodo referuntur, vt loquitur D. Thom. 3. p. q. 63. artic. 3. Ita refert Supplem. Gab. d. 23. qu. 1. art. 3. dub. 3. & ex capi. *Ab infirmis*, 26. q. 7. poteſt ſumi nōnullum argumentum ab ordine literæ: dicitur enim, *Infirmos poſt confeſſionem ſacra vnctione inunctos, communione viatici eſſe reficiendos.* Idem colligitur ex Bernardo in vita S. Malachiæ, *Vngitur* (ait) *Epiſcopus, & ſumpto viatico ad lectum reuertitur*, & ex Petro Venerabili, lib. 3. epiſtol. 4. ibi, *A Domino Viſeliaſenſi Abbate eum inungi, ac ſacri corporis viatico refici fecimus.* Surius etiām die 15. Auguſti in vita S. Arnulphi Sueſſon. Epiſcop. capite 50. refert priùs ipſum fuiſſe inunctum die Sabbati, poſtea verò ad veſperam viaticum ſumpſiſſe. Et B. Gertrudis lib. 5. diuinarum inſinuationū, capit. 29. refert, ægrotis in primis miniſtrari ſolitum ſacramentum pœnitētię, deinde Extremæ vnctionis, vltimo Euchariſtiæ in viaticū. Nec defuit congruentia huic cōſuetudini, vel quæ ſuprà inſinuata eſt, quòd Euchariſtia eſt finis omnium ſacramētorum, & ideo eſſe debet executione vltimum: vel quia decet vt poſt perfectiſsimam animæ purgationem, tam quoad culpas quàm quoad reliquias earū, ſuſcipiatur: vel, quod perinde eſt, quia cùm Extrema vnctio ſit cōſummatiua pœnitentiæ, illi debet proximè coniungi, vt perfectè hominem diſponat ad Euchariſtiam. Vel denique quia viaticum, vt tale eſt, maius periculum, ſeu propinquitatem mortis requirit, quàm vnctio: quia viaticum per ſe ſolùm dandum eſt his, qui diſceſſuri ſunt, nec datur eis vt retineantur (vt ſic dicam) ſed vt proficiſcantur: Vnctio verò datur, vt in vita retineātur, ſi expediat: & ideo magis datur vt curentur, quàm vt vadant, & ideo per ſe videtur priùs dāda. Quocirca, cùm dicitur in Catechiſmo Pij V. p. 2. cap. 6. n. 12. *Quoniam omni ſtudio curare oportet, ne quid ſacramenti gratiam impediat, ei verò nihil magis aduerſatur quàm alicuius peccati mortiferi conſcientia, ſeruanda eſt Eccleſiæ Catholicæ perpetua conſuetudo, vt ante Extremam vnctionem pœnitentia, & Euchariſtiæ ſacramentum adminiſtretur.* Hoc (inquam) quod de perpetua conſuetudine dicitur, vel referendum eſt ad ſolum ſacramentum pœnitentiæ: quia ratio in principio verborū po-

Alcuin. B C D.Thom. Gabr. Bernard. Petrus Venerab. Surius. D B.Gertrud. E Catech. Pii V.

ſita non aliud probat. Nam conſcientia peccati mortalis non tollitur per Euchariſtiam, ſed per pœnitentiam: aliàs poteſt retorqueri ratio, ſcilicet, Quia curandum eſt, ne gratia ſacramenti Euchariſtiæ impediatur, Pœnitentiam & Vnctioné præmittendam eſſe, &c. vel certè intelligi poteſt, de Euchariſtia, vt abſolutè cibus animæ eſt, non vt viaticum. Vel denique loquitur de communi cõſuetudine Eccleſiæ Romanæ aut Catholicæ maiori ex parte, non verò de omnibus eius prouinciis, vel regionibus. Et hoc ſatis eſt, vt hic ordo conuenientior à nobis iudicetur. Qui etiam fundari potuit in hoc, quòd Euchariſtia multò citiùs & faciliùs datur infirmis, quàm Extrema vnctio: quia non habet ſolùm rationem viatici, ſed etiã cibi, qui ſemper neceſſarius eſt: poſtquam autem ſemel accipitur, regulariter ſæpiùs nõ datur eidem infirmo, etiamſi ad extremum deueniat, propter difficultatem, vel propter reuerentiam, aut propter Parochorum morem, qui ſuo muneri ſatisfeciſſe vidẽtur Vnctionem extremam addendo. At ſi poſt acceptam vnctionem infirmus petat Euchariſtiam, licèt illam antea receperit, illi neganda nõ eſt, ſi aliud nõ obſtat. Et hoc fortaſſe modo accidit in exemplis in contrarium allatis: nam ex his ſolùm habetur, Euchariſtiam datam fuiſſe poſt vnctionem, non verò quòd antea etiam ſuſcepta non eſſet.

9. *An neceſſariò ante hoc ſacramentũ ſit præmittenda confeſſio.* Tandem verò quæret aliquis an is qui habuit cõſcientiam peccati mortalis, debeat neceſſariò præmittere confeſſionem ante hoc ſacramẽtum, ſi ratione vtatur, & confiteri poſſit. Reſpondeo, ex vi ordinis ſacramẽtorum id non eſſe per ſe neceſſarium, licèt concomitanter poſſit aliũde ſæpe interuenire talis neceſſitas. Prior pars declaratur, quia ad dignè ſuſcipiendũ hoc ſacramentũ, ſufficit eſſe contritũ, neq; ex ſola rei natura, aut generali ratione ſacramentorũ aliud oſtendi poteſt, neque etiam inuenimus de hoc ſacramento latum eſſe ſpeciale præceptum, vt cõfeſſio ante illud præmittatur, ſicut in Euchariſtia factum eſt. Altera verò pars probatur, quia cùm hoc ſacramentum ſit exeũtium de hac vita, ſupponit hominé iam in extremo mortis articulo, in quo neceſſe eſt omnia peccata mortalia confiteri, & ideo per ſe antecedit confeſſio: quia ſemper id præmittitur quod maximè neceſſarium eſt: & quia neceſſaria eſt gratiæ diſpoſitio, quæ certiùs per confeſſionem cõparatur. Vnde, ſi aliquando tantum eſſet periculũ, vt timeretur non eſſe futurũ tempus ad vtrumq; ſacramentum ſuſcipiendum, confeſsio eſſet omnino præmittenda. Imò etiam addo, etiamſi timeatur non eſſe futurum tempus vnctioni, ſi confeſsio integrè fiat, nõ ideo eſſe dimidiandam, ſed perfectè abſoluẽdam, & viaticũ ſuſcipiendum, vt poſtea ſi tempus fuerit, vnctio recipiatur: quia tam cõfeſsio quàm integritas eius eſt per ſe neceſſaria: priùs autem ſunt neceſſaria adimplenda, poſtea verò quæ vtilia tantùm ſunt.

10. Nihilominus tamen, ſi contingat, aliqué poſt confeſsionem & ſuſceptum viaticum peccatum aliquod mortale committere, nec poſsit cõmodè ſine aliqua nota confeſsionem præmittere, non peccabit ſuſcipiendo vnctionem cum ſola cõtritione, cum propoſito poſtea confitẽdi peccatum illud: quia (vt ſuppono) moraliter loquẽdo non eſt periculum moriendi ſine confeſsione illius peccati: & alioqui ex vi huius ſacramenti non eſt neceſſaria præcedens confeſsio. Regulariter verò loquendo, cõſultius eſt in tali euẽtu præmittere confeſsionem: quia eſt ſecurius, & moraliter nulla infamia vel nota generatur in eo articulo ex qualibet repetita cõfeſsione: imò hoc ſolet maximè circunſtantes ædificare, quia ſi culpa fuit publica, eſt optimum exemplũ, & eo tempore fere neceſſarium quòd ſtatim fiat cõfeſsio: ſi verò peccatum fuit occultum, nemo illud prudẽter ſuſpicabitur propter confeſsionem iteratam: nam in eo articulo ſunt aliæ quamplurimæ occaſiones iterandi confeſsionem.

Sunt autem qui cenſent, quando ſacerdoti conſtat infirmum de nouo peccaſſe mortaliter, non poſſe licitè illi dare hoc ſacramentum, niſi confeſſioné præmittat, argumento ſumpto ex Innocentio 1. epiſt. 1. capit. tertio, vbi ait pœnitenti non eſſe dandum hoc ſacramentum. Veruntamen Innocentius non de hac re loquitur, ſed de publicis pœnitentibus. Quare nõ cenſeo id eſſe per ſe præceptum ipſi ſacerdoti; ſi enim pœnitens ad id non tenetur, vnde obligabitur ſacerdos, ſi videat ſigna contritionis, & propoſitum confeſſionis abſque morali periculo moriendi ſine illa? & præſertim ſi aliqua rationabilis cauſa occurrat differendi confeſſionem, ne videlicet detur hic & nunc aliqua occaſio manifeſtãdi peccatum, vel quid ſimile. Prudentiæ igitur ſacerdotis hoc relinquendum eſt, vt & confeſſionem præmitti procuret, ſi commodè poteſt, & non nimiùm moleſtus ſit, ſed credat infirmo ſuam contritionem oſtendenti. Denique hæc omnia de culpa ſola intelligũtur: nã, ſi antecedat etiã cenſura excõmunicationis, huius abſolutio omnino præmittenda eſt, & à quolibet ſacerdote dari poteſt in eo articulo, ſi neceſſarium ſit, & pœnitentiæ ſigna oſtenſa ſint, vt latiùs in propria materia dicetur. 11. *Innoc. 1.*

SECTIO II.

Quæ præcepta ſeu obligationes ad miniſtrum huius ſacramenti pertineant.

Svpposita diſtinctione ſuperiùs data de præceptis, quæ ad miniſtrandum ipſum ſacramentum, vel ad modum eius pertinent, dicendum eſt primò, ſolos Parochos teneri, per ſe loquendo, ad hoc ſacramentum miniſtrandum. Quòd enim illi teneantur, conſtat: quia ex officio, atque adeò ex iuſtitia tenẽtur ſuas oues paſcere: ergo ordinaria remedia ſalutis præbere, qualia ſunt ſacramenta. 1. *Solos Parochos teneri ad hoc ſacramentum miniſtrãdum. Aſſertio 1.*

Obiect. Dicet fortaſſe aliquis, Parochum non teneri ad miniſtrandũ ouibus omnia, quæ vtilia eis ſunt ad ſalutem, ſed tantùm neceſſaria; alioqui eſſet intolerabile onus Parochorum; hoc autem ſacramẽtum non eſt ad ſalutem neceſſarium, ſed tantùm vtile, vt dictũ eſt.

Soluitur. Reſpondetur, falſum eſſe antecedens ita vniuersè ſumptum: eſto enim non teneatur Parochus ex præcepto, & obligatione rigoroſa omnia media vtilia ad ſubditorum arbitrium miniſtrare, quod meritò cenſeri poſſet intolerabile onus, quódque nulla ſufficiẽti ratione oſtendi poteſt: tamen falſum eſt, ſolùm teneri ad neceſſaria miniſtranda, vt ſuprà tractando de Pœnitentia diximus: quia id etiam eſſet magnum detrimentum fidelium, & contra debitum paſtoris munus. Tenentur ergo eis miniſtrare ordinaria remedia quæ Chriſtus pro omnibus fidelibus reliquit, & quæ ſunt in ordinario vſu Eccleſiæ, quando opportuno tempore, & ſecundùm rectam rationem petuntur: vnum autem ex his eſt hoc ſacramentum in graui infirmitate applicatum, vt per ſe conſtat. Quare nõ eſt dubium, quin Parochi ad hoc teneantur ex officio; & conſequenter grauiter peccent, ſi illud negent, aut notabiliter differant cũ morali periculo infirmi. Atque hæc eſt communis ſentẽtia Doctorum, & Summiſtarum, tam in materia de ſacramentis in genere, quàm de ſingulis diſputantium, quatenus ſuſcipientibus neceſſaria nõ ſunt, vt conſtat ex ſuprà dictis de Confirmatione, & Confeſſione, & de hoc in 4. d. 28. & Summiſtis in hoc verbo. Victoria in Sum. n. 145. Nauar. c. 24. n. 131. *Victor. Nauar.*

2. Supereſt probanda alia pars excluſiuæ, qua diximus, ſolos Parochos ad hoc teneri. Per quam in primis

mis non omnino excluduntur Epiſcopi,qui paſtores etiam ſunt animarum,& ex iuſtitia etiam obligantur earum curam habere:& ideo,licèt proximè pertineat hæc obligatio ad Parochos, qui ſunt Epiſcoporum coadiutores:tamen, illis deficiétibus,redit obligatio ad Epiſcopos,qui proinde tenentur, vel prouidere ouibus per alios,vel certè per ſeipſos id præſtare,niſi fortaſſe aliis iuſtis de cauſis excuſentur, quod eſt per accidens;obligatio enim per ſe illis ineſt.Deinde ſolùm excludimus obligationem per ſe, & ex officio, & ita res eſt clara: quia alij,qui tale munus non habent, non eſt vnde dicto modo obligentur. Quanquam ex accidenti, & ex charitate non repugnet interdum obligari; ſi proximus in extrema neceſſitate ſit,& non adſit Parochus qui tale miniſterium exercere poſſit.Eritque clarior hæc obligatio,ſi proximus B non ſit capax alterius ſacramenti propter repentinã mortem, & impotentiam confitendi, &c.quia tunc reuera eſt ferè extrema neceſsitas.Veruntamen,etiãſi alia ſacramenta receperit, exiſtimo charitatem obligare ad hoc ſacramentum miniſtrandum;quia neceſsitas illius exiſtimari poteſt grauis;ergo ſi abſque magna difficultate, vel incõmodo poteſt ſacerdos ſubuenire proximi neceſsitati,profectò tenetur.

3. *Simplicem ſacerdotem non poſſe ſine licentia Parochi hoc ſacramentum miniſtrare.*

Addendum verò hîc eſt,& aduertẽdum,ſacerdotem ſimplicem ſeu non Parochum, non ſolùm non teneri,verùm etiam neque poſſe licitè hoc ſacramẽtum miniſtrare ſine licẽtia Parochi:quia(vt ſuprà dicebam)hoc eſt officiũ paſtoris, quod vſurpare propria auctoritate,& in materia adeo graui,graue peccatũ eſt,atque ita docent Doctores omnes. Quia tamen in hoc miniſterio iuriſdictio non eſt de ſubſtãtia ſacramenti,nec per ſe principium illius,ſed cõditio neceſſaria vt rectè fiat:ideo dicũt aliqui,neceſſarium non eſſe, vt hæc ſit ſemper expreſſa, ſed interdũ poſſe ſufficere interpretatiuã aut præſumptam.Ita tenet Sot.diſt.23.q 2.a.1.cum Sylu.verb.*Vnctio extrema*,q.4.Sed hi Auctores reuera ſolùm cenſent hãc ratihabitionem locum habere in prædicto caſu,quãdo infirmus in neceſsitate exiſtit,& Parochus abeſt,nec poteſt facilè aut ſine periculo,vel vocari,vel moueri: atque ita multi loquuntur. Ego verò in eo caſu nõ tã cenſeo illã eſſe interpretatiuã licentiã,quàm excuſationẽ ab obligatione,vel à neceſsitate talis licentiæ. Quia,licèt cõſtaret Parochum eſſe inuitum, vel licèt expreſsè nollet tale ſacramentum miniſtrare, dummodo certum eſſet iniquè id facere,& proximum eſſe dignũ ſacramẽto tali, & in vera neceſsitate illius, liceret ſine licentia Parochi illud miniſtrare, ſi fieri poſſet ſine violentia,vel ſcandalo: quia tunc non eſt vſurpatio iuriſdictionis, ſed defenſio innocentiæ:&, licèt ille ſit inuitus,præſumi poteſt,vel Epiſcopi, vel certè ſupremi paſtoris Chriſti licentiam non deeſſe. Quia non eſt veriſimile velle Eccleſiam in eo caſu priuare infirmum tam vtili remedio, vel fauere iniquitati & iniuriæ proprij paſtoris, aut tam rigoroſũ ius ei tribuere contra ſpiritualem ſalutem fidelium. Extra hunc verò caſum rarò vel nunquam admittẽda erit licentia tantùm præſumpta,quæ aliàs dici ſolet ratihabitio de futuro.Secus verò ſi ſit interpretatiua facultas iam cõceſſa, licèt ſubobſcurè & implicitè:nam illa faciliùs admitti poteſt,vt ex dictis ſuprà de miniſtro confeſsionis à fortiori conſtat.

Soto. Syluest.

4. *An ſit in iure pœna impoſita tranſgreſſoribus.*

Quæri hîc poteſt, an ſit aliqua pœna iure impoſita trãsgreſſoribus horum præceptorum. Reſpondetur, Parochum peccantem grauiter, omittendo munus ſuum per negligentiam,humanũ timorem,vel aliam quamcunque cauſam, nullam incurrere pœnã ipſo iure: quia nulla impoſita eſt, ſed ab Epiſcopo, prudẽti arbitrio puniri poteſt.At verò de ſacerdote ſimplici miniſtrante hoc ſacramentum ſine licentia Pa- A rochi,dicunt aliqui incurrere excommunicationem maiorem ipſo facto per Clement. 1. de Priuilegiis. Quod videtur ſentire Soto ſuprà,niſi benignè excuſetur: indicat enim illam Clementinam loqui vniuersè de omnibus ſacerdotibus non Parochis: Clementinã autem, *Dudum*,de Sepultur.loqui ſpecialiter de religioſis.Sed licèt hæc poſterior Clemẽt.de ſolis religioſis loquatur, non tamen de hoc ſacramento, niſi fortè negatiuè,quia illius vſum non cõcedit ſpecialiter religioſis; tamen non poſitiuè prohibet,nec propter hoc aliquam pœnã ſtatuit. In alia verò Clementina ſine vllo dubio nõ in vniuerſum de ſimplicibus ſacerdotibus, ſed tantùm de religioſis eſt ſermo:nec licet à ſimilitudine rationis in materia pœnali argumentum ſumere:imò etiamſi maior ratio aliqua ex parte in aliis ſacerdotibus militare videatur, non refert,ſed ſtandum eſt verbis legis; nam aliqua cauſa eſt in religioſis,quæ potuit Põtificem mouere ad ferendam legem illam pro eis,& non pro aliis, vt latiùs explicaturi ſumus infrà in materia de Excommunicatione,textum illum in particulari declarãdo. Vbi etiam declarabimus contra Syluest.& alios,hoc eſſe intelligẽdum de religioſis reſpectu ſecularium, non verò reſpectu regularium inter ſe:nam textus limitatè loquitur,& Doctores annotarunt. Solet autem hîc ſpecialiter dubitari,an religioſus miniſtrans hoc ſacramentum in illo caſu extremæ neceſſitatis, quando Parochus,vel abeſt, vel omnino non vult hoc ſacramentum miniſtrare,incurrat dictam cẽſuram.Nam Syluest.cum Archidiacono dixit illam in- C currere.Verior tamen eſt contraria ſententia, quam tenẽt Soto ſuprà,& Caiet.verb.*Excõmunicatio*, ca.64. quia Pontifex ibi non intendit prohibere aliquid de nouo religioſis,ſed ſolùm cenſuram adiũgere priori obligationi;& ideo non vetat in eo caſu dare Extremam vnctionem,in quo iure communi & quaſi naturali poterant.Nec vult etiam ſacramentorum adminiſtrationem concedere Parochis in detrimentum infirmorum; ſed ſolùm ius eorum, & debitam ſubordinationem defendere.

Caiet.

5. *Teneri miniſtrum huius ſacramenti eſſe in ſtatu gratiæ.*

Circa aliud præcepti genus dicẽdum eſt,teneri in primis miniſtrantem hoc ſacramẽtum,eſſe bene diſpoſitum,id eſt,in ſtatu gratiæ,ita vt ſi peccati mortalis conſcientiam priùs habebat,ſaltem per cõtritionem ſe diſponat: nam hoc in omnibus ſacramentis D eſſet neceſſariũ. Nec excuſabitur in præſenti propter inſtantem neceſſitatem infirmi,quia breuiſſimè poteſt conteri, & ſemper confert hoc ſacramentum vt miniſter ex officio ad id conſecratus: ſicut diximus de ſacramento pœnitentiæ. Deinde neceſſarium eſt, vt Parochus non ſit excommunicatus,vel ſuſpenſus, ita vt ſit publicè &nominatim declaratus,vel ſit manifeſtus percuſſor clerici:quia,ſi excõmunicatus ſit, priuatus eſt omnibus actibus iuriſdictionis,& ordinis:ſi verò ſit ſuſpenſus,ſaltem caret vſu iuriſdictionis, & ideo etiam non poteſt hoc miniſterium tanquam paſtor miniſtrare:ſecus verò erit,ſi non ſit denunciatus nominatim; nam tunc infirmus petit ius ſuũ, quod ipſe ſine peccato reddit,quãdo aliter ſubuenire infirmo nõ poteſt, propter Extrauag. E *Ad euitanda*, de qua ſeq.lib. fusè dicemus. Hîc verò quæri poſſunt duo:vnũ eſt,eſtò nõ poſſit Parochus ſic ligatus per ſe miniſtrare hoc ſacramentũ,an ſaltẽ poſſit vices ſuas alteri committere.Nam Summiſtæ cõmuniter aſſerunt poſſe cum Palu.d.22.Sylu.dict. q.4.& ferè alij eodem verb.Exiſtimo tamen non poſſe,per ſe loquendo,quia dare illam licentiã reuera eſt actus iuriſdictionis,vt in ſimili dixi de ſacramento Pœnit. contra eoſdem Auctores,vbi alios pro noſtra ſententia retuli.Dixi autẽ, *Per ſe loquendo*; nam ex accidenti propter neceſſitatem infirmi,ne ſine hoc ſacramẽto

Item non eſſe excommunicatum.

An Parochus excommunicatus poſſit vices ſuas alteri committere.

Palud. Syluest.

moriatur, probabile eſt poſſe id facere, vt iam dicam.

6. *An excommunicatus in neceſſitate poſſit dare hoc ſacramentum.* Dubitari enim ſecundò poteſt, an excommunicatus poſſit dare hoc ſacramẽtum propter neceſſitatẽ infirmi, quia aliàs ſine illo morietur. Aliqui putant poſſe, quia non eſt veriſimile Eccleſiam voluiſſe hoc prohibere cũ tanto diſcrimine infirmi. Veruntamẽ cùm videamus Eccleſiam nõ permittere dare vel accipere hoc ſacramentum tempore interdicti, veriſimilius videtur hoc etiam nõ permittere excommunicato: nam de ſuſpenſo non eſt eadem ratio, quia hæc cenſura non priuat actu ordinis, & hic actus non eſt tam per ſe actus iuriſdictionis, quin ſine illa dari poſſit ob neceſſitatem, vt dictum eſt. Et eadẽ ratione cenſeo non licere infirmo accipere hoc ſacramentũ ab excõmunicato denunciato; à ſuſpenſo verò poſſe. In eo verò caſu poſſet parochus alteri licentiam dare, quia id potiùs eſſet permittere vt alter miniſtret, quãdo id neceſſitas cogit, cùm nõ ſit alius habẽs poteſtatem ſine legitimo impedimento. Sed hæc tractanda ſunt latiùs in materia de cenſuris.

7. *Dandum eſſe hoc ſacramentum conueniẽter diſpoſito.* Præterea dicendum eſt teneri miniſtrũ huius ſacramenti non dare illud niſi homini conuenienter diſpoſito, vt in ſuperioribus ſatis explicatũ eſt. Denique dicendum eſt, teneri ad ſeruandum ritum debitum huic ſacramento. De ſubſtantiali id per ſe notum eſt, & ſatis explicatum ex dictis. De accidentali verò generalis regula ſacramentorum ſeruanda eſt. Nam regulariter ac per ſe loquendo, ſeruandus eſt ritus ab Eccleſia præſcriptus, vel conſuetudine retentus. Ad quem ſpectant multa quæ in ſuperioribus attigimus, verbi gratia, quòd fiant ſeptem vnctiones, ſi id habeat talis Eccleſię vſus: quòd tali ordine & modo fiant, & proferãtur verba formæ, & ſimilia. Rurſus huc pertinent Pſalmi & orationes, quæ præmitti ſolent ante vnctiones, vel poſt illas adiũgi. Denique quòd fiãt cum veſtibus ſacris vſitatis ab Eccleſia, v.g. ſuperpellicio, ac ſtola. Dixi autem, *per ſe loquendo*, hæc eſſe neceſſaria, quia inſtante morte cũ periculo, ſine peccato poſſunt, vel interdum etiam debent omitti Pſalmi, & miniſtrari ſacramentum, & poſtea, ſi tempus ſit, accidentalia ſuppleri. Nunquam tamen credo licere ſine ornatu ſacerdotali debito & vſitato miniſtrari ſacramentum hoc, quia non eſt neceſſitatis, & reuerentia ſacramenti præferenda eſt ſemper. Dubitat autem hîc ſupplem. Gabr. d.23.q.1.art.3.dub.2. an hoc ſacramentum poſſit extra lectum miniſtrari in Eccleſia, ſi infirmus ibi illud petat, vt ſi ſit peſte affectus. Sed hoc nullam habet difficultatem: ſine dubio enim licet, ſi aliàs vera eſt infirmitas, quia nec eſt prohibitũ, nec indecẽs. Denique quãdo aliqua omiſſio in aliquo ritu ſit mortale peccatum: quando autem veniale, ex materia facilè intelligi poterit. *Gabr.*

SECTIO III.

Vtrùm Parochus teneatur miniſtrare hoc ſacramentum cum periculo vitæ.

1. QVÆ dicta ſunt de his præceptis videbantur ſufficere, tamen propter præſentis temporis neceſsitatẽ libet in fine huius materiæ dubiũ addere, quod frequẽter interrogatur, & cõmune eſt ſacramentis confeſſionis, & Euchariſtiæ, ibi tamẽ prætermiſſum eſt, quia ad materiã de charitate, vel de beneficiis Eccleſiaſticis potiùs pertinebat. Eſt enim dubium, an teneatur Parochus in neceſſitate miniſtrare hæc ſacramẽta ſubdito ſuo, etiam cũ periculo propriæ vitæ corporalis, vt quando peſtis graſſatur, & non poteſt tale periculum euitari. Nam, ſi poſsit, clarum eſt, tentanda eſſe omnia remedia ad vitandum periculum, videlicet, vt infirmus non in lecto, nec cubiculo clauſis, ſed in libero aëre ſit, vbi minus

A eſt periculi: item vt ipſemet ſacerdos ſecum ferat res præſeruatiuas, &c. Difficultas verò eſt, ſi omnibus his mediis ſuppoſitis adhuc ſit morale periculum, vel ſi ea non poſſint adhiberi, & euidens ſit periculum, & non ſit alius qui hoc munus velit exercere, an teneatur Parochus ſacramenta hæc miniſtrare.

2. *Prima ſententia.* Nõ enim deſunt Auctores, qui abſolutè id negent, per ſe loquẽdo: ſed ſolùm in caſu, nimirũ quãdo moraliter timetur æterna damnatio proximi, ſi abſque hoc ſacramento moriatur. Hãc opinionẽ tenuit quidam modernus auctor in Speculo Epiſcoporũ, lib.1. diſp.1.q.1.c.5. qui pro hac ſentẽtia refert Armill. verb. *Epiſcopus*, num.6. cuius verba ſunt, *Prælatus pro adminiſtratione ſacramentorum, quæ non ſunt de neceſſitate ſalutis, ſicut Baptiſmus, ſed ſufficit præparatio animi, non tenetur ſe morti exponere.* B Tabiena eodem verb. nũ. 5. eadem ferè verba habet, & ponit exemplũ de cõfeſsione, & viatico. Inſinuat etiã Maiol. li.2. de Irregularit. c.20. quia ſolùm illos caſus ponit, quos Tabiena. Pro hac ſententia afferri poteſt Abulenſ. qu.306. in 22. c. Matth. ad 3. quatenus ſolũ ait, paſtores Eccleſiæ teneri ad exponendã vitã corporalẽ pro ſpirituali ouiũ, *ſi aliter illa ſeruari nõ poteſt*: nam in præſenti aliter ſeruari poteſt. Super c. autẽ 22. Matth. q.110. indifferenter ait, teneri paſtores nõ fugere tẽpore peſtis, vt ſacramenta ſuis ſubditis miniſtrent. Fauet item D. Tho. Opuſc. de Perfect. vit. ſpir. c.14. vbi ait, ſolũ in caſu neceſſitatis extremæ teneri homines ſe exponere periculo mortis pro ſalute ſpirituali proximi; & ponit exemplum, ſi proximus ſeducatur ab hæretico. *Specul. Epiſcop. Armil.* *Tabiena.* *Maiol.* *Abulenſ.* *D. Thom.*

3. *Ratio huius ſententiæ.* C Ratio eſt, quia Parochus non tenetur vitam corporalem euidenti periculo exponere pro ſubdito, niſi ille extremè indigeat ad ſpiritualẽ vitã æternã vel ſaltem niſi in graui eius periculo verſetur: ſed ratione confeſſionis vel viatici non eſt in hoc extremo periculo: quia per contritionem poteſt ſufficienter ſaluari, & illa non eſt ita difficilis, vt propter ſolam illius neceſſitatẽ cẽſendus quis ſit exiſtere in graui periculo damnationis: ergo. Confirmatur apparẽtiſsimo argumẽto. Nam ipſemet ægrotus nõ tenetur ſacramẽtum ſuſcipere cũ morali periculo mortis, etiãſi tale ſacramentũ aliàs ſit mediũ neceſſarium ad ſalutem; non eſt mediũ in re tantũ, ſed vel in re, vel in voto, & prędicta neceſſitas ſufficit excuſare neceſſitatẽ rei, D & facere vt ſufficiat votum: ergo à fortiori paſtor excuſatur. Antecedẽs tractatum eſt à nobis latè 3. tom. Diſput.31. ſect.3. videri etiã poteſt de illo Soto libr. 1. de Iuſtitia, q.6. artic.4. dub. vlt. Conſequentia verò probatur, quia maior eſt obligatio, qua vnuſquiſque ſibi obligatur, quã alteri: ergo, ſi idem nõ tenetur ſibi ſubuenire cũ tãto periculo, multo minùs tenebitur alteri. Fac enim ſacerdotẽ peſte infectum eſſe, & nullũ aliũ eſſe cõfeſſorẽ, nũquid tenebũtur ſubditi illi cõfiteri? minimè: quia hæc poſitiua pręcepta nõ obligant cum tanto rigore: ergo nec è contrario. Hæ autem rationes euidentiùs de Vnctione procedunt. *Soto.*

4. *Secunda ſententia.* Secunda ſententia eſt, propter ſacramentũ cõfeſſionis miniſtrãdum teneri Parochũ accedere ad ſubditum, etiã cum periculo vitæ, ſeu infectionis peſtis, quando aliter nõ poteſt, non verò propter alia ſacra- E menta minùs neceſſaria, etiã Euchariſtiam. Priorem partem docet expreſsè Maior d.17.q. vlt. præter alios infrà citandos Et probat, quia Parochus tenetur cõfeſſionem ſubditi audire quoties ille tenetur cõfiteri: ſed in eo caſu ſubditus tenetur confiteri; ergo. Sed dicitur, illud prius eſſe verum per ſe, per accidẽs verò excuſari ob neceſſitatem. Sed contrà, quia Parochus non ſolùm ex charitate, ſed ex iuſtitia etiam tenetur ſubdito ſacramenta miniſtrare; ergo maximè tenetur quãdo ſubditus maximè indiget. Neque tũc eſt legitima excuſatio: nam propter illum maximè *Maior.*

arcti

articulũ munus accepit, & aliter,&c. Accedit, quòd hoc ſacramẽtũ nõ eſt tantùm præceptũ,ſed etiã mediũ neceſſariũ ad ſalutem, ex cuius carentia ſequitur morale periculũ , vt latè idem Maior proſequitur d. 23.q.1.Vbi poſteriorẽ partem negãtẽ expreſsè ponit quoad ſacramentũ Extremæ vnctionis.De Euchariſtia verò expreſsè nõ loquitur , ex rationibus autem & diſcurſu eius videtur idẽ ſẽtire:quia hæc ſacramẽta non ſunt neceſſitatis.Nam,licèt viaticũ neceſſariũ ſit,nõ tamẽ neceſſitate medij,ſed præcepti,à qua poteſt excuſari infirmus: quia nõ habet copiã miniſtri.

5. *Tertia ſententia. Nauar.* Tertia ſententia eſſe poteſt,in eo caſu teneri Parochum ad miniſtrãdũ ſacramentũ Cõfeſſionis,& Euchariſtiæ,non verò Vnctionẽ extremã.Sentit Nauar. c.24.nu.10.& c.25.nu.133. nam de duobus affirmat expreſsè,de tertio verò tacet,in quo ſatis inſinuat nõ eſſe in eo tantã obligationem.Fundamentum quoad duas partes de confeſſione,& Extrema vnctione, idẽ eſt: quia illa eſt maximę neceſſitatis,hæc nullius,cùm non ſit in præcepto:& licèt ſit vtiliſſima,tamen non tenetur Parochus cũ tanto diſcrimine ea quæ tantũ vtilitatis ſunt, conferre.Altera verò pars de viatico, probatur:quia ſuo modo eſt ſacramentum neceſſitatis: quia eſt in præcepto iuris diuini:Parochus autem tenetur ex officio cooperari ſuo ſubdito vt ius diuinum impleat,quantum in ipſo eſt.Accedit,quòd infirmus ſine hoc viatico relictus, magno periculo exponitur , Parochus autem ratione ſui officij tenetur ſuccurrere ſubdito exiſtenti in graui periculo & neceſſitate,etiam cum vitæ diſcrimine.

6. *Quarta ſententia. Gabr.* Quarta ſẽtẽtia eſſe poteſt,teneri Parochũ ad miniſtranda hæc omnia ſacramenta,etiam Extremã vnctionem, ſubdito laborãti morbo cõtagioſo,etiã cũ periculo contagij,& mortis. Citantur Gab.in Serm. Domin.4.poſt Pẽtecoſt.in q.de Fuga peſtis,concl.4. corol.1. & 2. Ioannes Echius in hom. vlt.Domin. 2. poſt Paſc. Claudius Eſpẽſæus in 1. epiſtolam ad Timoth.lib.3.digreſſionum,c.19.Fundamentũ eſſe poteſt,quia Parochus non ſolùm ex charitate,ſed etiam ex iuſtitia tenetur omnia hęc ſacramẽta ſubditis miniſtrare,ergo hæc obligatio vrget etiã tempore peſtis,& cũ periculo contagionis. Probatur conſequẽtia;primò quia ad aliquid ampliùs tenetur Parochus in eo caſu,quàm alius qui non eſt Parochus.Secũdò, quia propterea per totum annum alitur,& ſtipendiũ accipit vt,his tẽporibus maximè neceſſariis,&quãdo ab aliis oues deſeruntur,ipſe ſubueniat,& ſe exponat alicui periculo propter illas.Hæc enim iuſta cõditio tacitè videtur incluſa in pacto inter Parochum , & ſubditos.Tertiò,quia aliàs tẽpore peſtis totus populus eſſet deſtitutus miniſtris , qui ex obligatione teneantur hoc ſacramentũ miniſtrare,quod abſurdum videtur, & contra commune bonum. Quartò, quia Dux,vel miles in tẽporali militia ſæpe obligatur exponere vitam ſuam corporalem maioribus periculis propter neceſſitatem,etiamſi nõ ſit extrema,ſed ordinaria:pertinente ad munus ſuum,vt eſt vigilare,aut ſeruare inſidias debito loco, & tempore:cur ergo nõ tenebitur etiam Parochus vt ſuum munus exerceat circa ſubditũ,eo tempore quo ſpiritualis pugna maximè erga illum exercetur,non ſe exponere periculo vitæ corporalis, miniſtrãdo ei ſacramentum vnctionis, quod opportuniſſimum eſt ad vincendas illius temporis tentationes:& ad diſponẽdum animã perfectè ad beatitudinis cõſecutionem? Et in hanc vltimam ſententiam ego fui aliquãdo valde propenſus, nunc autem illam eſſe moderandam cenſeo.

7. *Maiorem eſſe quoad hoc parochi obligationem, quàm alterius ſacerdotis, aſſer. 1.* Et in primis ſtatuo , maiorem eſſe obligationem Paſtoris Eccleſiæ quoad ſacramẽtorum adminiſtrationem in prædicto euẽtu,quàm ſit alterius ſacerdotis,qui hoc munus non habeat; non ſolùm quia ille tenetur ex iuſtitia,alij tantùm ex charitate:ſed etiam quia ad plura & in pluribus caſibus tenetur paſtor, quàm teneãtur alij.Hoc eſt certiſsimũ apud omnes. Nam quòd in extrema neceſſitate ſpirituali quilibet teneatur alteri ſubuenire , etiam cum periculo vitæ corporalis , concors eſt Theologorum ſententia, vt patet ex citatis , tractarique latè ſolet in 2. 2. q.26. ar.5.vbi D.Tho. & frequenter aliis locis.Et Alenſ.3. p.q.184.membr.3.& omnes. *D.Thom. Alenſ.* Quòd verò hæc obligatio generaliter ſit tantùm ex charitate,vel miſericordia,certũ eſt etiam apud eoſdẽ,quia nec iuſtitia obligat omnes , nec eſt alia virtus vnde poſſit oriri talis obligatio.Denique quòd Parochi teneantur ex iuſtitia,etiã in eo caſu,iidẽ Auctores docẽt:quia Parochus tenetur ex vi ſui muneris & officij miniſtrare ſacramenta ſubditis:hæc autem eſt obligatio iuſtitiæ. *Obiect.* Dices,ex vi officij non teneri in illo caſu, ſeu cum tanto diſcrimine:quia non tenetur debitor ex vi iuſtitiæ ſoluere debitum cum tanto detrimento ſuo. *Diluitur.* Reſpondetur,officium hoc obligare ad miniſtrãda ſacramẽta ſubdito,quoties ille indiget,& iuxta menſurã ſeu exigentiam neceſſitatis illius,& ideo,ſi neceſsitas ſit extrema,etiam ipſum munus obligat iuxta modũ talis neceſſitatis: ſicut miles tenetur pugnare in bello ex iuſtitia etiam cum vitæ diſcrimine : non eſt ergo dubium, quin hæc ſit obligatio iuſtitiæ. *Alia obiectio.* Dices, hoc ad ſummum procedere in his paſtoribus,qui ſtipendium recipiunt , & ad hoc aluntur ab ipſis ſubditis; non verò in aliis, qui ſine ſtipendio, ex charitate,vel obedientia munus ſuſcipiunt, vt ſũt prælati religionum. De quibus propterea nonnulli aiunt nõ teneri ex iuſtitia:ſed ex ſpecialiori debito charitatis. *Enodatur.* Mihi tamen videtur etiam eos ex iuſtitia teneri : quia non ſolùm ipſi vtcunq; tenentur,ſed etiam ſubditi habẽt proprium ius exigendi & petendi ab illis. Nec enim illi eſſe debent peioris cõditionis quàm reliqui fideles,vt non habeant tale ius reſpectu alicuius paſtoris proximi.Vnde, hi prælati dum munus ſuſcipiunt,& loco Parochorum,vel Epiſcoporũ conſtituuntur,totã illã obligationẽ in ſe recipiunt, quæ in aliis futura fuiſſet.Item,licèt à ſubditis nõ recipiant materiale ſtipendium,recipiunt tamen reuerentiam,& obediẽtiam , & inter eos quoddã tacitum pactũ intercedit, ratione cuius ex iuſtitia tenẽtur ſacramenta illis miniſtrare.Denique ad hoc munus aluntur ab ipſa religione,vel à ſummo Pontifice , qui curam ſuam illis committit.Omnes ergo Paſtores tenẽtur ex iuſtitia, & in hoc ſuperant reliquos ſimplices ſacerdotes.

8. *Parochum teneri non deſerere gregem in neceſſitate.* Atque hinc fit,vt ad plura teneantur etiam in illo neceſsitatis articulo.Nam in primis tenentur nõ fugere,nec deſerere gregem eo tempore,ad quod alij, per ſe loquendo,non tenentur.Dico autem, *Per ſe loquendo*,quia ſi contingat deeſſe Parochum, & omnẽ alium ſacerdotem,teneri poterũt alij ex charitate ad ſubueniendum communi bono,ibíque permanẽdũ. Atque ita prior pars illationis cõmunis eſt apud Auctores citatos, & omnes qui de reſidẽtia Parochorũ, vel Epiſcoporum ſcripſerũt,& præſertim videri poteſt Rebuffus in ſua practic. benef.cap.de Diſpenſat. non reſid. & Imola in c. vlt. de Cleric. non reſid.D. Tho.2.2.q.185.ar.5.& & quodl.12.q.18.ar.3. *Rebuff. Imola. D.Thom. Auguſt.* Eſtque de hac re egregia epiſt.Auguſt.180. Ratio autem eſt manifeſta ex dictis , quia Paſtor tenetur in prædicta neceſſitate miniſtrare ſacramenta ſuis ouibus : ergo tenetur eas nõ deſerere.Item Paſtor ex officio tenetur reſidere,ergo maximè obligatur ad hoc in tẽpore tãtæ neceſsitatis, etiamſi periculum propriæ vitæ immineat:quia hoc eſt bonum inferioris ordinis cõparatione ſpiritualis vitæ gregis. Propter quod dixit Chriſtus Ioan. 10. *Bonus paſtor animam ſuam dat pro ouibus ſuis.* *Ioan. 10.* Quo teſtimonio omnes vtuntur ad hanc

hanc veritatem confirmandam, cum Aug. Beda, D. *Auguſt.* Tho. & aliis ibi. Et Aug. ſerm. 50. de verbis Domini, qui etiam videri poteſt ſerm. 149. de Tempore.

9. *Obiect.* Dices, non eſt maior ratio de periculo mortis prouenientes ex cauſis naturalibus, quàm de illo, qui procedit ex Tyrannorum perſecutione: ſed imminẽte periculo perſecutionis licitum eſt paſtori fugere, *Mat. 10.* iuxta illud Matt. 10. *Si vos perſecuti fuerint in vna ciuitate, fugite in aliam.* *Athan.* *D. Aug.* *Tertul.* Et latè proſequitur Athanaſ. Apolog. pro fuga ſua. Tertul. lib. de Fuga in perſecut. Aug. *Soluitur obiect.* breuiùs libr. 1. contra epiſt. Gaudẽtij, cap. 16. ergo reſpondetur, concedendo eandem eſſe in vtroque caſu rationem: ideoque in perſecutione licere paſtori fugere ſine periculo gregis, quomodo fugiebat Athanaſius: imò pro maiori eius fructu, vt ſe ad Eccleſiæ defenſionem reſeruaret. At cum periculo gregis non licet illum deſerere, vt rectè Auguſtinus diſtinxit. Et ſumitur etiam ex Nicolao Papa in cap. *Sciſcitaris*, 7. q. 1. vbi inter alia inquit: *Non dicimus quòd perſecutorẽ nõ fugiamus, &c. ſed quòd præcipuè nos, qui tanquam arietes præcipuè ducatum gregibus præbemus, imò qui & eorũ paſtores ſumus, Deo auctore, cum eis in periculis pro viribus perſiſtere pro certo cõueniat.* Vbi etiam habet illam celebrem ſentẽtiam. *Si pernicioſum eſt, nautam in trãquillitate nauem deſerere, quantò magis in fluctibus?* Et in eadẽ ſententia eſt Tertullia. lib. de Fuga in perſecutione, præſertim ca. 7. Itaque in vtroque caſu ingruẽtis neceſſitatis, ſeruata proportione, eadem eſt ratio, vt ſẽ- *Caiet.* tit etiam Caiet. 2. 2. q. 185. art. 5. Nam ſi populus indiget præſentia ſui paſtoris, nõ poteſt ipſe fugere, & cũ deſerere, ſiue neceſſitas immineat ex hominum perſecutione, ſiue ex aëris, aut infirmitatis contagio. Si verò populus non indiget, vel quia perſecutio nõ ad ipſũ, ſed ad ſolum Epiſcopũ tẽdit, vt contigit in cauſa Athanaſij, vel quia eo fugiẽte, & manẽt alij miniſtri Eccleſiaſtici, qui populum doceãt, & in veritate cõfirmẽt, vt in eadẽ cauſa accidebat: vel certè quia populus ſimul cũ ipſo paſtore diſſipatur, & fugit. In his, & ſimilibus euẽtibus cõſtat licitũ eſſe fugere. Tẽpore autẽ peſtis regulariter nõ poteſt totus populus fugere, aut periculum mortis vitare: & ideo tenetur paſtor adeſſe, vt debitum miniſterium ſuis ouibus exhibeat.

10. *Poſſe Parochũ adeſſe per Vicarium.* Hinc verò colligitur limitatio ab omnibus recepta, nimirum teneri paſtorẽ per ſe adeſſe, aut per Vicarium ſufficiẽtem ſuis ouibus prouidere. Cùm enim hæc præſentia ſolùm requiratur propter ſacramentorum adminiſtrationem, cum neceſſaria doctrina, vel exhortatione, ſi hęc fiant ſufficienter per Vicariũ, ſatisfactũ videtur obligationi: quia neceſſitati ouiũ ſatis ſubuentum eſt. Sed oportet hoc conuenienter explicare, ne in re morali nimiam licẽtiam paſtores accipiant. Diſtinguamus ergo inter Epiſcopos, & Parochos; non eſt enim æqualis inter eos ratio. Epiſcopi ergo, regulariter loquendo, rectè faciunt ſi à ciuitate & Eccleſia ſua nõ diſcedant tempore peſtis, quia, moraliter loquendo, poſſunt ſine magna difficultate propria pericula præcauere, & ſua præſentia plurimum ad populi ſalutem, tam corporalem quàm ſpiritualem, & ad exemplum aliorum proficient: de *Conc. Mediol. V.* qua re multa egregiè traduntur in Cõcilio Mediol. V. ſub Carol. Borrhomæo. Nihilominus per ſe loquẽdo, non malè faciet Epiſcopus, ſi à ciuitate vbi peſtis ſerpit, corporaliter diſcedat, dũmodo debitã ſui gregis prouidentiã non relinquat, vt à ſimili ſumitur ex *Auguſt.* his quæ tradit Aug. dict. li. 1. contra epiſt. Gaudent. c. 16. & ex Athanaſio, Tertulliano, Nicolao Papa citatis locis. Ratio eſt, quia in primis non tenetur Epiſcopus per ſeipſum ſacramenta miniſtrare, etiam cùm præſens eſt, niſi vbi nullus alius ſacerdos adeſſet, de quo caſu non agimus, tum quia his temporibus ſe-

A rè morale non eſt, tum etiam quia in illo non poſſet Epiſcopus diſcedendo ſufficiẽter prouidere ouibus: moraliter ergo loquendo, non tenetur per ſe miniſtrare ſacramenta, quia hoc eſt proprium munus Parochorum, qui ſunt proximi miniſtri horum munerum: Epiſcopus autem eſt veluti vniuerſalis cauſa, quæ per ſe immediatè nõ operatur particulares effectus, niſi in caſu raro & neceſſario, vt dictum eſt, & ſumitur ex D. Thoma quodlibet. 1. art. 14. & quodlib. *D. Thom.* 3. ar. 17. Deinde nõ tenetur per ſeſe docere, aut exhortari tunc populum: tum quia etiam hæc miniſteria poſſunt per alios ſufficienter fieri: tum etiam quia eo tempore non expedit publicas, & pro toto populo conciones habere, ad priuatas autem exhortationes ſufficiunt Parochi. Loquimur de tempore peſtis: B nam de tempore perſecutionis Tyrãnorum, ſi illa ſit contra Catholicam fidem, alia eſt ratio, vt per ſe cõſtat. Ergo tempore peſtis nõ eſt cur Epiſcopus cogatur adeſſe in loco peſtilenti præſentia corporali.

Dices, iure diuino tenetur reſidere, Triden. ſeſſ. 23. 11. c. 1. de Reform. hęc autem obligatio tũc maximè vrget. *Obiect. ex Trid. ſoluitur.* Reſpondeo in primis non teneri ad reſidendum in vno & eodem loco, ſed in ſua diœceſi: poteſt ergo à loco peſtilẽte diſcedere, & in alio ſuę Diœceſis manere. Deinde, ſi contingat peſtem per totam diœceſim ſerpere, aut non poſſe in tota illa tutè manere, nõ erit contra præceptum de reſidẽdo pro tunc habitare in aliquo tuto loco vicino diœceſi, quoad fieri poſſit, & inde attendere ad bonum regimen diœceſis, C prouidendo ouibus in neceſſariis quantum potuerit. Quia præceptum illud non plus obligat, quàm ratio iuſtitiæ, & charitatis ex natura ſua obligãt: hę autem virtutes in eo caſu nõ ampliùs obligãt, quia ſolũ obligãt ad reſidẽdũ propter ſpirituale regimẽ ouium, ad hũc autem finem expedit tunc, vt paſtor ſuperior & architectonicus ſit in loco tuto, tum vt poſſit ouibus meliùs prouidere: tũ etiã vt ſe ad omniũ ſalutẽ & commodum meliùs conſeruare poſſit. Non poteſt autem licitè Epiſcopus relicto Vicario diſcedere in locum diſtãtem, & ouium curam omnino relinquere, quantumcunq; Vicarius videatur ſufficiens: quia ſemper ipſe tenetur onere perſonali, & præceptũ de reſidẽdo ſaltẽ ad hoc obligat: & quia, moraliter loquẽdo, deſerẽdo oues, magno periculo illas exponit.

D At verò Parochi maiori obligatione tenentur (per 12. ſe loquendo) ad non diſcedendum à loco peſtilente. *Parochos maiori obligatione teneri.* Primò quidem, quia ipſi ſunt paſtores proximi, ad quos immediatè pertinet ſacramentorum adminiſtratio. Secundò, quia ſunt immediatè ſubditi Epiſcopis, ſine quorum licentia non poſſunt diſcedere, ſuumque munus alteri mercenario cõmittere. Nihilominus tamen etiamſi Parochus habeat Vicarium ſufficientem, non tenetur per ſeipſum miniſtrare ſacramenta: quia ſatis eſt tunc ſufficienter ſuccurrere neceſſitati ouium. Vnde etiam cogendus non eſt in cõſcientia, vt perſonaliter adſit intra locũ peſte infectum, ſi reuera habet ibi ſufficientem Vicarium: quamuis abſolutè non poſſit curam ſuæ Parochiæ deſerere, ſed debeat proximè adeſſe, & animo E ac ſollicitudine nunquã deeſſe ouibus. Quòd ſi Epiſcopus iudicauerit expedire bono cõmuni, vt ad proprium locum reuertatur, vel ne ab illo diſcedat, parere tenebitur: quia præceptum per ſe eſt iuſtum, & ad Epiſcopum ſpectat curam habere communis boni, eiuſque iudicio & voluntati magis ſtandum eſt.

Secundò principaliter aſſero, teneri Parochum, 13. per ſe loquendo, ad miniſtrandum ſacramentum *Teneri Parochum miniſtrare etiam periculo v. Aſſ. r. 2.* Confeſsionis ſuis ſubditis in eo euentu, etiam cum periculo vitæ, licèt in aliquo caſu excuſari poſsit. Suppono enim in primis, poſſe, & debere conuenientia media adhibere ad vitandum propria vitæ peri

periculum in adminiſtrando ſuo munere: quia propria charitas ad hoc obligat. Denique ſuppono teneri Epiſcopum, Rempublicam, ſeu communitatem, prouidere Parochis de antidotis, & remediis neceſſariis ad præſeruationem eorum, quando illa extraordinaria ſunt, & valde oneroſa ipſis Parochis: nam ſi ſint faciliora, ipſi tenebuntur ex officio ad illas expenſas. Tandem ſuppono teneri ægrotum, quoad commodè poſſit, accedere ad ſacramentum cum minimo periculo miniſtri, & de longinquo ſtare, vel in tali habitu, aut loco, &c. quæ omnia per ſe nota ſunt. Caſus verò vrgetur, quando ſacramentum hoc non poteſt miniſtrari ſine periculo: & tunc dico regulam generalem ſtatuendã eſſe in fauoré animarũ, exceptionem verò eſſe poſſe in fauorem Parochorũ. Probatur primò, quia in his rebus moralibus id ſimpliciter ſtatuendũ eſt pro regula, quòd, moraliter loquẽdo, & vt in plurimũ eſt neceſſariũ: ſed hoc modo eſt neceſſariũ ad ſaluté æternã animarum, vt ſine ſacraméto Confeſſionis nemo decedat, quæ ſalus æterna præferẽda eſt propriæ corporali vitæ: ergo generalis regula eſt hoc cadere ſub obligationẽ. Maior eſt euidẽs ex terminis: quia res morales vix habẽt maioré neceſſitaté. Itẽ, quia ſi oppoſitũ pro regula ſtatuatur, homines facilè ſumẽt occaſioné nunquã ſubueniẽdi proximis in tali neceſſitate. Minor etiã eſt clara, quia ſacramentũ hoc eſt medium neceſſarium ad ſalutem.

14. *Obiect. diluitur.* Reſpondent, nõ eſſe neceſſarium in re, ſed in voto ſufficere per contritionem. Contra hoc verò eſt, quia contritio difficilis admodum eſt, & magno periculo exponitur proximus, ſi cum hoc ſolo remedio relinquatur. Negant tamen eſſe difficilé cũ diuina gratia, quæ præſtò adeſt homini, ſi per ipſum nõ ſtet: quòd ſi per ipſum ſteterit, iam nõ eſt periculum neceſſitatis, ſed voluntatis, ideoque obligationem non inducere. Sed profectò nemo negare poteſt difficilem eſſe cõtritionem, quantum eſt ex parte hominis, cùm includere debeat purã Dei dilectioné ſuper omnia. Et augetur in eo ſtatu difficultas, tum propter corporis debilitatem, tũ propter ſollicitudiné ſalutis corporalis, quæ multùm diſtrahit animã à ſpiritualibus, tũ propter nimium timoré, ex quo potiùs tunc homo mouetur, quàm ex amore: tũ denique, quia ſi tunc homo à paſtore ſuo deſtituatur, exponitur multis periculis tentationũ, vel deſperationis, vel nimiæ triſtitiæ, qua facilè poteſt abſorberi. Maximè verò hęc vrgẽt (quod valdè attendendum eſt) ſi nõ in vna priuata perſona, ſed in aliqua cõmunitate conſiderentur: nam licèt in vno vel altero ſingulari homine hæc non videatur extrema neceſſitas, in tota communitate eſt extremũ periculum, nec fieri moraliter poteſt, quin multi dãnẽtur, ſi tota communitas hoc ſacramento deſtituatur: cùm tamen æterna ſalus vnius perſonæ maioris æſtimationis ſit, quàm propria vita corporalis. Quòd ſi tota communitas priuanda non ſit hoc ſacraméto, & periculum prædictum non ſit determinatè in hoc vel illo indiuiduo tantùm (vt ſuppono) ſed abſolutè in hac plebe, neceſſe eſt, vt obligatio cadat in ſingulos, quia non poteſt aliter illi communi neceſſitati ſubueniri, niſi miniſtrando ſingulis hoc ſacramentũ. Denique falſum eſt, neceſſitatem prouenientem ex defectu voluntario, non obligare ad ſubueniendum proximo in ſpiritualibus cum periculo vitæ, aliàs nunquam ad hoc obligaret charitas, niſi fortaſſe reſpectu paruulorum Baptiſmo indigentium: hoc autẽ falſum eſt, vt conſtat ex his quæ de correctione fraterna, & ſcandalo tradunt Theologi cum Diuo Thoma, 2.2.q.33.& 35. *D. Thom.* Quando ergo defectus non eſt ex ſola malitia, ſed vel ex ignorãtia, vel fragilitate, & homo ea ratione eſt in periculo morali ęternę dãnationis, illa eſt extrema neceſſitas, vel ita grauis, vt ad obligandũ ſufficiat, vt rectè docuit Adrian. dub. 8. de Cõfeſſ. Nauar. in Sum. cap. 24. num. 23. & communiter Doctores. *Adrian. Nauar.* Quòd ſi in eo caſu obligaret charitas, multo fortior erit obligatio, adiuncto debito iuſtitiæ, quod ex officio prouenit.

Generalis regula proponitur.

HÆc ergo omnino conſtituenda eſt pro generali regula: quia verò hæc obligatiò ad præceptũ affirmatiuũ ſpectat, poſſunt in aliquo caſu tales circunſtantiæ occurrere, cum quibus nõ obliget tale præceptum: nã hæc eſt natura affirmatiui præcepti. 15. Caſus autem huiuſmodi erit, ſi Parochus moraliter præſumeret, ac pro certo haberet, infirmum non habere cõſcientiã peccati mortalis, vel eſſe bene diſpoſitum ad mortem, & alioqui periculum vitæ corporalis eſſet magnum, & moraliter euidens; tunc enim poſſet Parochus probabiliter excuſari. Maximè ſi eſſet ſolus, & eo deficiẽte ſeu mortuo, nõ ſperaretur facilè poſſe prouideri populo de paſtore, ſeu ſucceſſore tunc enim cõmune bonũ multùm prępõderaret. Vbi aduerto, nõ ſatis eſſe quòd Parochus negatiuè ſe habeat, ignorans ſtatum infirmi, vt (ex generali regula) præſumat illũ eſſe in bono ſtatu, quem non ſcit eſſe in malo: huiuſmodi enim præſumptio poſtulatur ad ea quæ ſunt fauorabilia alteri: non verò licèt illa vti ad negandum illi debitum miniſterium. & exponendum eum periculo ſaltem dubio æternæ dãnationis, & ideo in eo caſu optimè locum habet illa regula iuris, in dubiis tutiorem partem eſſe eligendam. Vnde meritò dixit Adrianus dicto dub. octauo ad vltim. *Adrian.* quoties dubitatur veriſimiliter de ſalute æterna proximi, interuenire prædictam obligationem: quia tenemur temporalia cõtemnere pro ſalute ſpirituali proximi, non ſolùm quãdo non poteſt aliter ſaluari, ſed etiam quando veriſimiliter aliter non ſaluabitur: aut probabile dubiũ eſt, an ſine illo remedio ſaluabitur. Requiritur ergo, vt poſitiuè conſtet moraliter de bono ſtatu, bonaque diſpoſitione pœnitentis, vt quia paulo ante ęgritudiné confeſſus eſt, & aliàs ſtudioſus & prudens exiſtimatur. Et tũc eſt ratio clara, quia proximus nõ eſt in vera neceſsitate graui, nedũ extrema. Imò in eo caſu nõ creditur obligatus ad cõfeſsioné, ergo multo minùs erit obligatus Parochus ad audiendam tunc confeſsionem voluntariam, ſeu ſupererogationis. Nam, licèt dixerimus teneri Parochum ad confeſsionem audiendam, quando pœnitẽs non tenetur eam facere, id tamen eſt intelligendum per ſe, & ſine tanto nocumento, ſeu periculo.

16. Hoc etiã confirmat ratio quædam ſuprà facta pro prima ſententia, quia pœnitens non tenetur cõfiteri, vel baptizari cum euidenti periculo vitæ corporalis: ergo multo minùs obligãdus eſt Parochus cũ eodem periculo ad miniſtrandũ illi aliquod ex his ſacramẽtis. Antecedens enim non eſt verũ, quando homo eſt in articulo mortis, & non habet vehementem probabilitatem ſuæ cõtritionis, tunc enim potiùs debet accipere ſacramentũ cũ periculo corporalis vitæ: quã ſe exponere periculo æternę mortis, quia ordo charitatis hoc poſtulat: & cũ eiſdẽ circunſtantiis tenetur Parochus miniſtrare hoc ſacramentũ ſubdito indigẽti: quãdo verò aliquis vel nõ eſt in mortis articulo, vel ſufficienter eſt paratus ad morté ſine reali ſuſceptione ſacramenti: quia nõ habet conſcientiam peccati mortalis, vel quia ſatis probabiliter putat ſe cõtritũ, tunc excuſari poterit: in quo euentu etiã excuſatur Parochus. Eſt tamen differentia, tum quia faciliùs quiſque poteſt propriã quàm alienã præparationem cognoſcere: tũ etiã, quod propria neceſsitas eſt priuata & particularis, quã vnuſquiſque facilè diſcernere poteſt: Parochus verò debet curare publicã & cõmunem

munē neceſſitatem, quæ inſurgeret grauiſſima, ſi cū
prædictis circunſtantiis nō miniſtraretur hominibus
hoc ſacramentum in tempore talis neceſſitatis. Vnde
Rutil. ſuprà tandē cōcedit, quoties Curato probabile
eſt ſubditū eſſe in ſtatu peccati mortalis, etiāſi nō ap-
pareant ſigna impœnitētiæ, vel deſperationis, teneri
ad confeſſionem eius audiendam in illo articulo,
quia illa eſt grauis neceſſitas ſpiritualis.

17. *Teneri Parochū tēpore peſtis viaticum miniſtrare cū periculo. Aſſer. 3.*

Dico tertiò, abſolutè teneri Parochum, viaticum
miniſtrare infirmis tempore peſtis, cum ordinario
periculo contagij, quod in tali occaſione eſſe ſolet:
etiāſi in particularibus caſibus excuſari poſſit, ſi pe-
riculum multùm augeatur, & proximi neceſſitas ni-
miùm diminuatur. Hæc concluſio eſt magis pia, &
judicio meo valde neceſſaria ad bonum regimē ani-
marū, ne facilè tanto bono in illa neceſſitate priuē-
tur. Eamq; confirmat vſus Eccleſiæ: nam omnes Pa-
rochi timorati hoc obſeruāt, etiāſi intelligāt ægros
eſſe diſpoſitos per ſacramentum cōfeſſionis. Epiſco-
pi etiam illos compellunt ad Euchariſtiā miniſtran-
dam: quod non eſſet iuſtum, ſi ipſi ex vi officij non
tenerentur. Populo item magnum eſſet ſcandalum, ſi
Parochus ſubditos ſuos ſine viatico mori ſineret: ſi-
gnum ergo eſt eiuſdem obligationis. Duplex autem
neceſſitas hîc interuenit, ex qua poteſt oriri hæc
obligatio. Prima eſt neceſsitas diuini præcepti, quo
tenetur ægrotus in periculo mortis viaticum recipe-
re: ſed hæc neceſsitas per ſe ſola nō videtur ſufficiēs:
quia, licèt Parochus non miniſtret Euchariſtiā, alius
nō tranſgreditur diuinum præceptū, ſed execuſatur,
quia nō habet miniſtrantē. Nihilominus tamen hæc
neceſsitas multū iuuare poteſt ad hanc obligationē,
ſi aliūde nō interueniat magna occaſio excuſationis:
quia Parochus, per ſe loquendo, tenetur miniſteriū
neceſſarium exhibere, vt ſubditus ſeruet diuina præ-
cepta. Secunda neceſsitas eſt medij ad ſalutem; & hęc
multo minor eſt in hoc ſacramento, quàm in cōfeſ-
ſione; & ex hac parte eſt minor ſine dubio, magiſque
dubia hæc obligatio.

18. *Neceſſitas ſacramenti Euchariſtiæ.*

Nihilominus eſt in hoc ſacramento quædam ne-
ceſsitas moralis, vel quia auxilium, quod per tale ſa-
cramentum datur, moraliter neceſſarium cēſetur ad
perſeuerandum in iuſtitia per pœnitentiam recupe-
rata, & vincendas tentationes illo tempore occurrē-
tes: vel etiam quia poteſt aliquando conferre gratiā
primam, quam imperfecta pœnitentia priùs non cō-
tulit. Vnde multo maior erit hæc neceſsitas, ſi for-
taſſe ſacramentum pœnitentiæ adminiſtrari nō po-
tuit, vt quia infirmus nō ſentit aliquid, vel quia non
adeſt ſacerdos, ſed tantū diaconus. Quibus etiā acce-
dit fructus eſsētialis ipſius viatici, qui magni momē-
ti eſt, & præferēdus multis incommodis temporali-
bus. Ex quibus omnibus ſimul ſumptis, & prudenter
cōſideratis inſurgit quædam neceſsitas, quæ licèt nō
ſit extrema, videtur tamē eſſe valde grauis, atq; adeò
ſufficiens ad obligandum Parochum, qui nō tantùm
ex charitate, ſed etiam ex iuſtitia obligatur: & ideo
non tantùm in extrema, ſed etiā in graui neceſsitate
ſubditi obligatur, cum aliquo periculo communi &
ordinario talis ægritudinis. Nam in extrema neceſ-
ſitate etiam illi obligantur, qui Paſtores nō ſunt: plus
D. Thom. ergo debet obligari paſtor. Vnde D. Tho. 2. 2. q. 184.
art. 7. & q. 185. art. 5. agens de obligatione paſtorum,
non requirit ad illam, extremam neceſsitatem, ſed
opportunitatem, & abſolutam neceſsitatem.

19. Huc accedit conſideratio ſuprà tacta, quia hæc,
quæ reſpectu ſingulorum eſt neceſsitas aliquo modo
grauis, reſpectu communitatis eſt grauiſsima: nam
eſſet ingens damnū quòd totus populus in ea occa-
ſione deſtitueretur & priuaretur viatico: & morali-
ter loquēdo cederet in extremū periculum multorū:
A ergo tenetur Paſtor ex officio ſubuenire communita-
ti in ea neceſſitate per hoc miniſterium. Neque eſſet
conuenienter prouiſum Chriſtianæ Reipublicæ, ſi in
tam graui neceſſitate non haberet hoc miniſteriū ex
officio neceſſarium, ſed voluntarium ex perfectione
charitatis. Ergo hac lege conſtituuntur & aluntur pa-
ſtores animarum ab Eccleſia, vt teneantur tam neceſ-
ſariū miniſteriū in tā graui periculo populo exhibe-
re. Exceptio autē in cōcluſione poſita per ſe clara eſt,
poteſtque facilè ex dictis circa præcedentē intelligi,
& ad particularia applicat. Nam, quia viaticū minùs
neceſſarium eſt quàm cōfeſſio, faciliùs poteſt in par-
ticulari occurrere excuſatio: præcipua tamē erit, ſi ad
audiendas aliorum cōfeſſiones neceſſarium ſit alios
ſine viatico dimittere. Vel ſi Parochus ſit ſolus, &
B nimiùm periclitetur eius vita, ſi vtrumque ſacramē-
tum omnibus velit miniſtrare, & maximè ſi in illius
defectū non poſſit facilè alius ſacerdos ſubſtitui. Et
ſimiles circunſtantiæ in particulari expendendæ ſunt,
obligatio autem generalis negari nullo modo debet.

Vltimò aſſero, Parochos, ſeu paſtores proprios 20. *Teneri Parochos miniſtrare Extremam vnctionem, quando non ſit periculum. Aſſert. vlt.*
animarum teneri miniſtrare ſacramentum Extremæ
vnctionis in tempore peſtis, ſi id facere poſſint ſine
morali periculo vitæ, & ad hoc periculum vitandum
tenentur adhibere cōuenientia remedia prudentium
medicorum arbitrio, vt ſine illo poſſint huic operi
vacare: abſolutè tamen non tenentur miniſtrare hoc
ſacramentum cum morali periculo vitæ corporalis.
Hæc aſſertio quoad priorem partē optimè probatur
rationibus quartæ ſententiæ. Quoad vltimam verò
C partem probatur rationibus aliarum opinionum, &
ex dictis, circa præcedentes aſſertiones. Hîc enim ge-
neralem regulam negatiuam ſtatuimus, quādo vita-
ri non poteſt morale periculum vitæ corporalis: quia
hoc ſacramentum neque eſt medium neceſſarium ad
ſalutem, neq; ex diuino præcepto: & præterea ſuppo-
nit iam, per ſe loquendo, duo alia ſacramēta, quibus
ſufficienter ſubuenitur neceſſitati ſubditi, & ideo ſi
periculum reuera ita immineat, vt hîc & nunc vitari
non poſſit, non ſunt obligandi paſtores hoc ſacra-
mentum miniſtrare. Nihilominus tamen, quia hoc
etiam ſacramētum eſt magnæ vtilitatis & per ſe ſpe-
ctat ad miniſterium, & obligationem Parochorum,
tenentur præuenire periculum, ſi commodè poſſunt,
& tentare remedia cōuenientia, vt illud ſine pericu-
D lo probabili adminiſtrent: Partim anticipando colla-
tionem huius ſacramenti ſtatim in principio talis æ-
gritudinis, priuſquam multùm inficere poſſit: quia,
cùm hęc ægritudo ſit per ſe lethalis, & aliàs ſit ideo
noxia, & contagioſa, non oportet aliquem termi-
num eius expectare, vt hoc ſacramentum detur, ſed
ſtatim à principio dari poteſt: Partim procurando, vt
in loco puro & libero æger conſtituatur, ſine veſti-
bus quoad fieri poſſit, vt minus ſit contagij pericu-
lum: Partim vtendo virgula aliqua argentea oblon-
giori ad vngendum è diſtantiori loco: Partim adhi-
bendo ea, quæ purè eſſentialia ſunt, & breuiſſima
mora quoad fieri poſſit. Deniq; ſumēdo alia antido-
ta ac præſeruatiua, quæ ad hoc cōferre poſſunt. Nā, ſi
his omnibus adhibitis remediis: iudicio peritorum
E medicorum non ſit morale periculum contagij, non
ſunt excuſandi Parochi ab hoc munere, etiamſi for-
taſse ſit aliquod dubium; quod ſæpe naſcitur potiùs
ex nimio timore, quàm ex re ipſa. Atq; hoc obſerua-
tum eſt in vſu inter viros prudentes ac timoratos: &
hoc ſuadent etiam omnia quæ hactenus dicta ſunt.

Ex quibus eſt ſatisfactum fundamentis aliarum
opinionum, vt in eorum ſolutioni-
bus immorari non ſit
neceſſè.

QVARTA

QVARTA HVIVS OPERIS PARS.

DISPVTATIO XLV.

DE PVRGATORIO IN GENERE, AN, ET VBI SIT.

INCHOAMVS hoc loco quartam partem principalem huius operis, in qua de quibuſdam remediis annexis ſuperioribus ſacramentis dicendum eſt. *A* Cùm enim pœnitentię ſacramentũ ad actualia peccata poſt Baptiſmum commiſſa tollẽda inſtitutum ſit, interdum verò ob ſuſcipientis impedimentum huiuſmodi effectũ integrè non conferat, quoad venialia ſaltem peccata, reatúſque pœnarum temporalium, & alias peccatorum reliquias, ei adiunctum eſt ſacramentum Extremæ vnctionis, quod, ſi neceſſe ſit, hunc effectum perficiat, præſertim in mortis articulo, in quo maior animi puritas, maiúſq; ſacramentalis gratiæ auxilium neceſſaria ſunt. Contingit tamen ſæpiſſimè, vt poſt vtrumque ſacramentum ritè, & cum principali fructu ſuſceptum, nondum reatus pœnæ temporalis omnino remiſſus ſit: *B* & ideo neceſſaria ſunt alia remedia, quibus poſſit anima huiuſmodi debito liberari, quæ remedia meritò dicemus eſſe annexa prædictis ſacramentis, eorumque cognitionem ad huius libri perfectionem pertinere. Poſſunt autem hæc remedia prodeſſe aut in præſenti vita tantùm, aut tantùm poſt hãc vitam, aut in vtroque ſtatu ſimul. In primo ordine ſolùm poteſt conſtitui propria ſatisfactio, quę ab vnoquoque homine pro ſeipſo fit ex opere operantis, de qua diximus, ſimul agentes de ſatisfactione ſacramentali, quæ eſt tertia pars materialis ſacramenti pœnitentiæ: ideo de illo membro nihil hîc dicendum ſupereſt. In ſecundo igitur ordine conſtituuntur pœnæ purgatoriæ, quæ à Deo poſt hanc vitam infliguntur. In tertio autem ſunt ſuffragia, & indulgentiæ, quæ (vt dicemus) tam viuis quàm defunctis prodeſſe poſſunt; *C* illa ex opere operantis, hæc verò ad modum operis operati. De his ergo tribus modis liberandi animas à reatibus peccatorum, dicendum ſupereſt. Primò ergo dicendum eſt de loco Purgatorij, an, & vbi ſit: Deinde de animabus, ſeu perſonis ibi degentibus, quænã ſint, quémve ſtatum habeant: ac denique de pœnis illius loci quales ſint, quámque graues ac diuturnæ. *Magiſt. Soto.* De qua re frequentiùs diſputant Theologi cum Magiſtro in 4.d.21. Soto verò diſt.19. aliqui d.18.& 20. latiùs verò moderni ſcriptores contra Lutheranos, quos in ſequentibus referemus.

SECTIO I.

Sitne locus aliquis, in quo animæ in hac vita non plenè purgatæ, poſt hanc vitam purgentur.

1\. *Qui hæretici Purgatorium negauerint. Aerius.*

MVLTI hæretici Purgatorium negarunt, quorũ primus dicitur fuiſſe Aerius: ſed ille negauit quidem ſuffragia viuorum prodeſſe defunctis, diſertè tamen non legimus Purgatorium negaſſe: & quanuis vnus error alteri affinis ſit, non tamẽ ex illo neceſſaria illatione conſequitur: poſſent enim animæ per rigorẽ iuſtitiæ vindicatiuæ poſt hanc vitam purgari, etiamſi à viuẽtibus iuuari nõ poſſent. Imò ita ſenſiſſe Aerium colligi videtur ex verbis, quæ Epiphanius refert hæreſi 75. ſic enim aiebat: *Orat viuens, aut diſpenſationem facit, quid profuerit mortuo? Igitur nemo ſit pius, neque boni quidquam faciat: ſed acquirat amicos, qui orẽt pro ipſo, vt ne quid ille patiatur.* Ille itaque error ad materiam de ſuffragiis ſpectat. Error verò negantium Purgatorium ortus videtur Hieronymi tẽporibus, vel propè à morte eius, vt legitur in Epiſt. ad Auguſtinum, quæ nomine Cyrilli Hieroſolymit. eſt 206. inter epiſt. Aug. in eodem errore fuerunt poſtea Albanenſes ante 800. annos. *Vide Hom. tra. de infer. ca. 10. Auguſt. Albanenſes hæret.* Hi verò, vt Prateol. refert, nõ ſolùm de Purgatorio, ſed etiam de inferno dixerunt nihil eſſe, nulláſq; poſt hanc vitam manere pœnas. *Albigen. Anton.* Quod etiã Albigenſes poſtea ſenſerunt: quanquam enim Anton. 4. p. tit. 17. ca. 11. §. 5. inter hos hæreticos diſtinguere non videatur, ſunt tamen diuerſi, nã hi plus quàm quadringentis annis ſunt poſteriores: exorti enim ſunt tẽpore Innoc. III. vt Prateolus notat, & ex eodẽ Ant. intelligitur. *Prateol.* Rurſus excitarunt hunc errorem hæretici dicti Apoſtolici, non illi, quorũ mentionẽ fecit Aug. li. de Hæreſibus in 4. loco, ſed illi, qui tẽpore Bernardi exorti ſunt, quos etiam ſecuti ſunt Petro Bruſiani, à Petro de Bruſis eorũ duce ſic nominati, vt colligitur ex Bern. ſerm. 65. & 66. in Cant. & Petr. Cluniacenſi in ep. ad omnes Epiſcopos. *Apoſtolici hæret. Petro Bruſian. Bernard. Petr. Cluni.* Præterea in eodẽ errore reputati ſunt Pauperes de Lugduno, qui & Vualdenſes, Armeni etiam, & Rutheni: vt apud Prateolũ videre licet, & in Armacano li. 13. de Erroribus Armenorũ: quanuis Nicephor. Armenorum errores referens lib. 18. Hiſtoriæ, c. 53. hunc prætermiſerit. *Pauperes de Lugduno, qui & Vualdẽſes. Armeni. Rutheni. Armac. Nicephor.* Idemq; tribuitur Græcis, ideóq; inter errores eorũ computatur à D. Th. in Opuſc. contra illos; & idẽ ſumitur ex Concil. Florent. ſeſſ. vlt. quanquam ex ſeſſ. 1. acta Ferrariæ hæc limitari poſſint, vt infrà videbimus. *D. Thom. Conc. Flor.* Tandem

Lutherus hunc excitauit errorem, nam licèt in principio, vt Prateolus in Euthera, n.44. & alij referunt, Purgatorium non abſolutè negauerit, ſed ſolùm colligi ex Scriptura: ex aliis verò Auctoribus cõſtat illud tandem ſimpliciter negaſſe, ſiue quia paulatim in ſuo errore proceſſit, ſiue quia apud ipſum quidquid in Scriptura non continetur, credendum non eſt. Atq; ita tandem eundem errorem omnes ſectarij, & *Caluin.* *Brent.* *Petr. Martyr.* poſteriores hæretici, Caluinus, Brentius, Petrus Martyr, & alij ſimiles ſectati ſunt.

2. Fundamentũ poteſt eſſe multiplex. Antiqui hęretici multùm fundantur in hoc, quòd anima ſimul cũ corpore extinguitur, qui proinde non Purgatorium ſolùm, ſed etiam infernum & gloriam negabant. Sed hos omittamus; nam error eorum & valde generalis *Hæreticorum fundamẽtum.* eſt, & contra ipſam rationem naturalem. Proprium ergo fundamentũ ſumendũ videtur ex duobus principiis. Prius eſt, peccatũ veniale non diſtingui à mortali, ſed eſſe æterna pœna æquè dignũ. Aliud eſt peccatũ mortale non remitti, quin tota pœna omniſque reatus eius remittatur. Ex his enim planè ſequitur omnem animam poſt hanc vitam aut eſſe dignã æterna pœna, aut nulla, ac proinde nullũ eſſe locum pœnarum temporalium, quod *Purgatorium* appellatur. Atque huc adiungũtur aliqua Scripturæ loca, in quibus ſignificatur, duo eſſe tantùm extrema loca animarum, in quibus perpetuò viuunt, aut miſeræ, aut *Eccl. 11.* beatæ, iuxta illud Eccleſ. 11. *Si ceciderit lignum, ſiue ad Auſtrum, ſiue ad Aquilonem, vbicumque ceciderit, ibi erit*, *Matt. 25.* & Mat. 25. *Venite benedicti*, & *ite maledicti*, &c.

Purgatorium eſſe ex veteri Teſtamento oſtenditur.

3. Nihilominus certa veritas fidei eſt, dari poſt hanc vitam Purgatorij locum. Poteſt autem hæc veritas imprimis ex ſacra Scriptura oſtendi directè, & in ſe. Nam, licèt fortaſſe hoc Purgatorij nomen in Scriptura ſacra nõ inueniatur, id parũ refert, ſi oſtenderimus rem illo nomine intentam inueniri: ſæpè enim Eccleſia, vel propter hæreſes inſurgentes, vel vt doctrina fidei clariùs & breuiùs declaretur, noua, & ſimplicia nomina imponit, quibus fidei myſteria breuiter complectatur, vt conſtat ex materia de Trinitate, Incarnatione, Euchariſtia, & aliis. Res ergo hoc loco intenta eſt, ſæpe contingere, vt iuſtorũ animæ, quando à corporibus ſeparantur, non planè ac perfectè pro ſuis peccatis ſatisfecerint, ideóque poſt ſeparationem à corporibus interdum aliquas pœnas luant, donec planè ſatisfaciant, ſatiſve patiantur, ita vt & ab omni culpa, & ab omni reatu pœnæ immunes fiant. Hanc ergo animarum caſtigationem temporariam, *Purgationem* vocamus, & quia neceſſe eſt illam in aliquo loco fieri, locũ illũ appellamus, *Purgatorium*. Sic ergo intellectum Purgatorij nomen & res quę illi ſubeſt, probari poteſt, primò ex veteri Te- *2. Machab. 12.* ſtamẽto, in quo celebre teſtimonium eſt illud 2. Machab. 12. *Sancta & ſalubris cogitatio eſt pro defunctis exorare, vt à peccatis ſoluantur.* Nam ex his verbis apertè colligitur aliquos defunctos poſſe à peccatis ſolui: quod verũ eſſe nõ poteſt de his qui in peccato mortali decedũt: ergo neceſſe eſt de iuſtis intelligi: quod ſatis apertè ibi explicatur, cũ dicitur: *Eos qui cũ pietate dormitionem acceperant, optimam habere repoſitã gratiam*: & de eiſdem ſubditur, optimum ac religioſum conſilium eſſe pro eis exorare, vt à peccatis ſoluantur. Supponuntur ergo huiuſmodi defuncti adhuc ligati reatibus peccatorum, niſi enim ligati eſſent, ſolui non poſſent. Rurſus neceſſe eſt, vinculum ſeu reatũ illum temporalem eſſe: nam ſi eſſet æternus, non poſſent animæ ab illo ſolui. Datur ergo poſt hanc vitam in

A animabus ſanctis reatus pœnæ temporalis: ergo puniuntur donec integrè ſoluant. Neque enim putandum eſt, ſemper ſolui per ſuffragia, vel orationes viuentium: nam hoc ſubſidium eſt quaſi extrinſecum & accidentarium reſpectu proprij delicti, quod, per ſe loquendo, & iuxta leges vindicatiuæ iuſtitiæ, ſoluendum eſt per propriam pœnam eius qui deliquit. Sic ergo ex verbis citatis manifeſtè colligitur Purgatorium, & ſtatus quidã medius animarum, quæ nondum beatæ ſunt: quia non ſunt planè à peccatis ſolutæ, & nihil coinquinatum intrare poteſt ciuitatem ſanctam Hieruſalem: neque damnatæ, quia adhuc poſſunt à peccatis ſolui.

Dices, ex illo loco ad ſummum haberi, Iudam, & 4. *Obiect.* Machabęos ita de mortuis cogitaſſe: nõ ergo inde ſa- B tis colligitur in re ita eſſe: potuerunt enim illi homines pia ignorantia decipi. Præſertim, quia illi defuncti, pro quibus orabant, videntur mortui in peccato mortali, quale videtur fuiſſe donaria idolorum contra legem accipere, pro quo ſcelere iuſto Dei iudicio mortui fuerant. Reſpondetur; non videri dubiũ, quin *Enodatur.* peccatũ illud ex genere ſuo graue fuerit: nã erat cõtra præceptum grauiſſimis verbis latum, Deut. 7. Nihilominus tamen pium etiam fuit pro illis defunctis exorare, & ſacrificium offerre: non quia per tales orationes, vel ſacrificia poſſent à mortali culpa ſolui, ſi in ea fortaſſe mortui fuerant, ſed quia incertũ erat an in tali peccato mortui eſſent: veriſimile namque erat, eos ſaltẽ in mortis articulo de tali peccato do- C luiſſe, veniamque conſecutos fuiſſe: præſertim cũ pro fide & religione pugnarent, vitáſq; ſuas prodigerẽt: propterea enim ibi dicitur, Iudã conſideraſſe, eos, *qui pro pietate dormitionem acceperant, optimã habere repoſitã gratiam.* Fortaſſe etiam aliqui eorum poterãt à culpa graui excuſari, vel propter ignorantiã, vel propter leuem materiã, etſi ob exemplum & ſocietatem aliorum ſimul interfecti fuerint. Denique eo modo nũc Eccleſia orat pro omnibus in aliquo bello defunctis, & nos oramus pro mortuis vel interfectis, etiãſi ſciamus parũ antea mortaliter peccaſſe: quia ignoramus, an Deus illis contulerit ſpiritũ compũctionis, & hoc ipſum illis optamus: ſic ergo ſancta fuit, & prudens Machabæorum cogitatio. Nec dubitari poteſt quin veritati innixa fuerit: tũ quia exiſtimatio illa nõ fuit D vnius vel alterius priuati, & indocti hominis ſed totius illius populi, in quo tũc erãt ſanctiſſimi viri, & in vera fide ſatis inſtructi: tum etiã, quia ſacra Scriptura ita refert factũ illud, vt illud maximè laudet, nobíſque imitandum proponat. Tũ denique, quia veram ac propriã rationẽ illius facti eadem Scriptura profert, dicens: *Bene & religioſè de reſurrectione cogitans, niſi enim eos qui ceciderant, reſurrecturos ſperaret, ſuperfluum videretur, & vanum orare pro mortuis.*

Vbi altera difficultas occurrit, cur hoc fundet in 5. *Cur oratio pro mortuis in reſurrectione fundetur, 2. Machab. 12.* reſurrectione, & nõ potiùs in animæ immortalitate, cùm hæc ſufficiat, etiãſi anima non eſſet iterũ corpori vnienda. Sed quia hoc eſt alterius cõſiderationis, dico breuiter, in diuina Scriptura, maximè in ordine ad præſentẽ cauſam, hæc pro eodẽ reputari: quia re- E ſurrectio ſupponit animæ immortalitatẽ, & hæc infert reſurrectionẽ: ſi vera & recta fides de diuina prouidẽtia, & iuſtitia in præmiãdis & puniẽdis hominũ operibus habeatur: nã ſi Deus poſt hãc vitã præmia & pœnas pro operibus cõfert, neceſſe eſt, vt non ſolùm in animabus, ſed etiam in corporibus illam ſeruet prouidentiam. Huiuſmodi ergo fides cõprehenditur in illo loco ſub illa bona & religioſa cogitatione de reſurrectione: & eandem ſupponit Paul. 1. Cor. *1. Cor. 15.* 15. cùm ait, *Si mortui non reſurgunt, quid mihi prodeſt? comedamus & bibamus, cras enim moriemur.* Ac ſi diceret, ſi mortui non reſurgunt, nulla pœna vel gloria ſupereſt

ſupereſt poſt hanc vitam pro eorum operibus, quia vtrumque ad Dei prouidentiam æquè pertinet,& vtrumque in diuinis promiſſionibus,& comminationibus continetur: quia non animabus, ſed hominibus præmia & pœnæ promittuntur,& ideo,reſurrectione ſublata, cætera auferri neceſſe eſt, vt rectè Chryſoſt. & Anſel. in illum locum annotarunt: Sic igitur in præſenti perinde fuit dicere,Iudam religioſè de reſurrectione cogitantem, pro mortuis ſacrificia offerri feciſſe,ac dicere,religiosè de diuina prouidentia,& de pœnis ac præmiis hominem cogitantem,id feciſſe.

Chryſoſt. Anſelm.

6. Atque iuxta hæc,poteſt veritas hæc de Purgatorio ex aliis locis veteris Teſtaměti demonſtrari,in quib. ſuffragia mortuis vtilia eſſe ſignificatur: cùm enim animæ beatæ illis non indigeãt (idémque erat tempore legis veteris de animab.exiſtentib.in ſinu Abrahæ,ſola enim Chriſti morte iuuari poterant)animabus verò damnatis vtilia eſſe non poſſint; manifeſtè ſupponunt illa teſtimonia locum alium animarum, qui nõ eſt niſi Purgatorium. Hoc ergo modo induci ſolet ad hanc veritatem confirmandam, id quod 1. Reg.31.refertur de Iudæis,qui ieiunauerunt ſeptem diebus pro Saul, & aliis,qui cum eo mortui fuerant. Quod ieiunium fuiſſe pro mortuis, vt ad requiem peruenire valerent,exponit Beda lib.4.in Samuelem c.vlt. & putat eſſe expoſitionem literalem. Simile eſt quod lib.2. Reg. cap. 1. refertur, Dauid, & qui cum eo erant,ieiunaſſe vſque ad veſperã ſuper Saul,& Ionathã,&c.& quod c. 3.fertur dixiſſe Dauid ad populum poſt mortem Abner, *Scindite veſtimenta veſtra,& accingimini ſaccis, & plangite ante exequias Abner.* Et ſtatim dicitur,ieiunaſſe pro illo vſque ad veſperã.Sed hæc teſtimonia eneruari poſſunt,quia illa ieiunia nõ videntur fuiſſe in ſuffragiũ defunctorũ,ſed in oſtenſionem triſtitiæ & doloris, *eo quòd corruiſſent gladio*, vt ibidem dicitur:ſicut enim flebant & lamentabantur ſuper mortuos,ita etiã ieiunabãt:quod notauit Abulen. 1.Reg.31.q.19.& 2.Reg.1.q.9.& c.3.q.33.& 34. Nihilominus probabilia sũt illa teſtimonia,quia veriſimile eſt etiam facta eſſe illa ieiunia & afflictiones viuentium, vt prodeſſent defunctis:nam 2. Reg.12. cùm Dauid fleuiſſet, & ieiunaſſet pro impetrãda vita filij ſui infantis,poſtquam mortuum illum eſſe intellexit,non ampliùs luxit,ſeu ieiunauit,& rationem ipſemet reddit: quia iam non poterat tale ieiunium puero eſſe vtile:quia(nimirum)nec reuocandus erat ad vitam,nec aliquid peccare potuerat,pro cuius remiſſione ieiunium illud ipſi prodeſſe poſſet, vt ibidem notauit Abulen. quæſt. 24. ergo cùm pro aliis adultis Dauid ieiunauit,luxit,&c. veriſimile eſt ipsũ conſideraſſe, potuiſſe ex illis afflictionib. vtilitatem aliquam in mortuos redundare.Fortius argumẽtum ſumitur ex verbis Tobiæ 4.*Panẽ tuum,& vinum tuum ſuper ſepulturam iuſti conſtitue.* Hoc enim conſilium nõ potuit in alio ſenſu eſſe ſanctũ & honeſtũ, niſi quatenus panis & vinum in ſacrificium & oblationem Deo offertur pro mortuis,aut in eleemoſynã pauperum, vel ſuſtentationem ſacerdotum datur propter eundem finem,vt rectè expendit Turrianus lib.4.pro epiſtolis Pontif.cap.14.adiungens illud Eccleſiaſt.7. *Mortuo non prohibeas gratiam*, ideſt, beneficentiam & ſubſidium; quem locum Ianſen.ibi pro hac veritate rectè expendit. Præterea purgatorium ignem colligit Auguſt.lib.20.de Ciuitate,c.25.ex illo Malachiæ 3. *Sedebit conſlans & emundans argentum,& purgabit filios Leui*: adiungens illud Iſaiæ 4. *Lauabit Dominus ſordes filiorum & filiarum Sion, & ſanguinem circundabit de medio eorum in ſpiritu iudicij & ſpiritu combuſtionis.* Et lib 50.Homil.in 16.adiũgit illud Daniel 7. *Et fluuius igneus currebat ante eum.* Sed hæc loca alios habẽt

Ex aliis teſtimoniis Purgatorium colligitur.
1. Reg.31.
Beda.
2.Reg.1.& 3.
Abulen.
2.Reg.12.
Ex Tob.4.eadem veritas colligitur.
Turrian.
Eccleſ.7.
Ianſen.
Ex Malach.3 Iſa.4.& Dan. 7.eadem colligit Aug.Dan.7.

A literales ſenſus, in quibus explicandis nunc nõ poſſumus immorari. Et ob eandam cauſam omitto alia minùs efficacia,quæ ex 1.Reg.2.Pſalm.29.65.&aliis adduci ſolent. *1 Reg.2. Pſal.29.65.*

Secundò probatur Purgatorium ex nouo Teſtamẽto.

EX nouo Teſtamẽto poteſt in primis ſumi argumentum ſimile præcedenti, quia etiam ex illo habemus,defunctos poſtea iuuari operibus,& ſatisfactionibus viuentium:quod non poteſt eſſe verum, niſi de exiſtentibus in Purgatorio, vt deductum eſt. Aſſumptum probatur ex Paulo 1.Corinth.15. *Quid faciunt qui baptizantur pro mortuis, ſi mortui non reſurgunt?* B Horum enim verborum ſenſus facilior, magíſque literalis eſſe videtur, *Quid faciunt qui affliguntur, & pœnitentiam agunt pro iuuandis mortuis, ſi mortui non reſurgunt?* Hoc ergo adducit Paulus tanquam certum ſignum reſurrectionis,ſupponens apertè,operari illo modo non eſſe vanum & inutile,ſed fructuoſum mortuis.De quo loco multa dixi in 2.to. huius partis,vbi plures attuli expoſitiones;hãc verò aliis prætuli.Eique nunc ſolùm addendum occurrit ex Turriano ſuprà,& Pamel.in libr. Tertulliani de Coron. milit.num.36.etiamſi per verba illa, *Baptizantur pro mortuis*, intelligamus lauacra & ceremonias Iudæorum,qui pro mortuis baptizabãtur,eundem ſenſum, eandemque vim,quantum ad præſens attinet,retinere:quia etiã illæ aſperſiones legales fiebant pro mortuis,ad ſatisfaciendum C ſcilicet pro illis.Vnde colligit ſanctus Ephrem in ſuo Teſtamento, multo magis poſſe ſacerdotes noui Teſtamenti pro mortuis efferre.Ex quo ſicut Paulus colligit reſurrectionem, nos immediatiùs colligimus pœnalitates aliquorũ mortuorum temporales, in quibus per ſuffragia viuorum iuuari poſſunt, & conſequenter etiam colligimus Purgatorium. 7.

1.Cor.15.
Turrian. Pamel.
S.Ephrem.

Cõfirmari hoc ipſum ſolet ex verbis Chriſti Luc. 16.*Facite vobis amicos de mammona iniquitatis, vt cùm defeceritis,recipiant vos in æterna tabernacula.* Nam Sanctorum interpretatio eſt, facite eleemoſynas pauperibus,qui vos adiuuẽt cùm ex hac vita exieritis,vt in æternam beatitudinẽ recipiamini. Sic ferè Aug.21. de Ciuit.cap.27.Hieron.epiſt.151.ad Algaſ.q.6.& li. D contra Vigilan. Tertul.lib.contra Marc.c.32. & alij ſuper Lucam.Dicere verò poteſt aliquis,licèt ex hoc loco ſuffragia & interceſſiones Sãctorum ſatis probabiliter colligantur (ideò enim dicuntur nos recipere in tabernacula æterna, quia ſuis nos orationib. iuuant) tamen, quòd hoc auxilium nobis præſtent etiam poſt mortem noſtram, vt inde colligatur Purgatorium,nõ videri ex illis verbis ſufficiẽter colligi. Reſpondetur ex verbo illo, *cùm defeceritis*,id colligi: nam illud deficere, non eſt condemnari, aliàs nunquã poſſent,qui ſic deficerẽt, in æterna tabernacula recipi:igitur nihil aliud ſignificat, quàm ex hac vita decedere,vt cum Theophyl. Euthym. & aliis, exponit Ianſen. Aliquibus hoc non placet,quia Chriſtus nõ loquitur de defectu mortis,qui communis eſt bonis,& malis,quia cõuenit E illis,quia mortales sũt:ſed loquitur de defectu in reddẽda ratione villicationis malè adminiſtratæ. Videtur ergo ibi, *deficere*, eſſe à diuina gratia cadere, non perpetuò, ſed in hac vita, & in ea cõdemnari,atque à Deo fugari:vnde Ireneus li.4.c.47.pro illis verbis,*cùm defeceritis*,vertit, *poſtquã fugati fueritis.* Fauet etiam Tertullianus lib. de fuga in perſecutione cap.13. vbi ſic exponit,vt cùm cœpiſſet ab his deficere gratia.Iuxta hãc verò expoſitionẽ nihil ex verbis citatis colligere poſſumus, quod ad rem præſentem conducat:quia ſi, *deficere*, tantùm 8.

Luc.16.
Auguſt.
Hieron.
Tertu.
Obiectio.
Solutio.
Theoph. Euthym. Ianſen.
Irenæus.
Tertul.

eſt in hac vita cadere à gratia & fauore Dei, ſolùm poſſumus ex illa parabola colligere, illos amicos, quos de mámona nobis cóparamus, poſſe in hac vita nos iuuare ad gratiã Dei recuperãdam, aut per eleemoſynas iterũ à Deo impetrari poſſe gratiã perditã.

9. *Reiicitur Maldonati expoſitio.* Non video autem cur verba illa ad tempus huius vitæ coarctanda ſint, præſertim cùm iuxta verborum proprietatem, *recipi in æterna tabernacula*, in futura vita, & non in præſenti contingat, niſi impropriè, & remotè, ſeu in radice. Optimè ergo exponitur verbum illud, *cùm defeceritis*, vtique in reddenda ratione, ſicut villicus defecerat reddendo rationé villicationis ſuæ: & quia hæc ratio propriè à nobis nó poſtulatur niſi in morte, ideo etiam illud, *deficere*, ad tempus mortis optimè refertur: nam etiam, ſimpliciter loquendo, neminem Deus amouet à villicatione in hac vita, quantumuis malus ſit. Non omnes autem, qui in reddenda ratione deficiunt, poſſunt recipi in æterna tabernacula, aliqui tamé poſſunt, ſi nó eſſentialis (vt ſic dicam) & ſubſtantialis ſit defectus, ſed accidentalis & leuis. Atque hoc ſatis eſt, vt Chriſti conſilium, & promiſſio locum habeant: nam cùm ait, *Vt recipiant vos in æterna tabernacula*, ſubintelligit conditionem, *Si aliunde vos fueritis capaces.* Vel certè loquitur de facientib. eleemoſynas in charitate, & ex charitate: hi enim, licèt aliquo modo deficiant in reddenda ratione, optimè poterunt amicorũ precibus iuuari Et ita intellexiſſe videtur húc locum *Auguſt.* Auguſt. dicto loco de ciuitate, dicens, Chriſtum loqui de quibuſdam hominibus, nec ita malis, vt crimina committant de ſuis eleemoſynis confiſi, nec ita bonis, quin aliquid ſoluendum habeant.

10. *Ex aliis teſtimoniis Purgatorium colligitur.* His verò teſtimoniis optimè cóſentiũt illa, in quibus ſignificatur, poſt hanc vitam poſſe fieri aliquam peccatorum remiſſionem, ſeu potiùs ſolutionem: illa enim nó poſsũt intelligi de peccatis mortalib. quoad culpam, vt ſuppono, ergo debent intelligi de venialibus, vel de omnib. quoad aliquem reatum pœnæ temporalis. Vtroque autem modo concluditur Purgatorij locus, quia neceſſe eſt illas animas, dũ ab illis peccatis expiantur, in aliquo loco eſſe, & illum, *Purgatorium*, appellamus. Huc autem in primis accómodari ſolent illa verba Matt. 5. *Amen dico tibi, non* *Matth.5.* *exies inde, donec reddas nouiſſimum quadrantem.* Sed, vt *Auguſt.* Auguſt. notauit lib. 1. de Serm. Dom. in mont. capit. 1. illa particula, *Donec*, non ſignificat pœnam aliquãdo eſſe finiendam, ſed potiùs ſignificat æternitatem pœnarum: ſenſus enim eſt, omnium peccatorũ etiam minimorũ pœna à re exigetur. & ita ſolues vſque ad minimum quadrantẽ; & quia nunquam ſatis ſolues, ſemper lues. Ita verò eſt hic ſenſus accipiẽdus, vt tamé veritati Purgatorij nó repugnet: intelligi ergo debet generaliter ſeu permiſſiuè, vel accómodè. Monet enim Chriſtus, vt in via, id eſt, quandiu in hoc mundo verſamur, cauſas noſtras cum Deo, ſeu *cum aduerſario* (quicunque ille ſit) componamus: nã ſi poſtea in Dei iudiciũ inciderimus, & rei ſeu debitores inuenti fuerimus, non exiemus è carcere, donec reddamus vſque ad minimum debitũ: quòd, ſi reddere nó poſſimus, vt continget dãnatis, nunquam inde exiemus: ſi autem reddere poſſimus, vt eueniet iuſtis, qui nondum plenè ſatisfecerunt, perſoluemus quidẽ exactè, donec minimum etiam reddamus, tamen, toto debito ſoluto, inde exiemus. Atque in verba hæc per ſe ſola non probant; ſi tamen aliàs oſtendatur dari aliquem reatum pœnæ temporalis in hominibus iuſtis, & capacitatem ex parte illorum ad ſatisfaciendum pro illa, rectè ex illis verbis concluditur, poſſe huiuſmodi iuſtos in eo ſtatu peruenire ad Dei iudiciũ, ac propterea mitti in carcerem donec ſoluãt, ibi autem poſſe ſoluere vſque ad minimum, & conſequenter inde exire, atque adeò carcerem illum Purgatorium eſſe. Et hoc modo intelligendi ſunt Patres, qui hunc ſenſum interdum indicant. Citatur Hieronymus ibi, & epiſt. 8. ad Demetriad. & Ambroſ. Luc. 12. & Athanaſ. quæſt. 26. ad Antioch. ſed hi ferè nihil ampliùs dicunt, quàm minima etiam peccata puniri à Deo, & neminem inde exire, donec ſoluat: an verò aliquid poſt hanc vitam ſoluant, non declarant. *Hieron. Ambroſ. Athan.* Expreſſiùs id affirmant Tertullia. libro de anima. cap. 35. & vlt. & Cyprian. epiſt 52. An Antonian. & lib. 2. ad Quirin. cap. 57. *Tertull. Cyprian.* Poſſuntque verba Chriſti in hunc ſenſum induci, quia licèt ex forma illius locutionis, & ex vi illius particulæ, *Donec*, non affirmetur aliquid in futurum, ſed negetur exitus, donec fiat integra ſolutio: nihilominus videtur ſupponi, aliquãdo eſſe ſolutionem poſſibilem, & conſequenter etiã exitum è carcere: nam de re impoſſibili non ita loquimur. Atque hoc ſatis eſt ad colligendũ, pro aliquibus peccati ſeu debitis peccatorum, poſſe poſt hanc vitam ſolui, & conſequenter eſſe aliquem carcerem deputatum ad hoc genus ſolutionis, qua facta, inde poſſit exiri.

11. *Aliqua peccata eſſe poſt hanc vitã remiſſibilia probatur. Mat. 12.* Probari etiam ſolet illud aſſumptũ ex verbis illis Matth. 12. *Non remittetur in hoc ſeculo, neque in futuro*, ſcilicet, blaſphemia in Spiritum ſanctum. In his enim verbis planè ſupponi videtur remiſſionem aliquam peccatorum fieri nónunquam in vita futura. Nemo enim ita loquitur de re impoſſibili pro illo ſtatu: quis enim dicat, *Non ducã vxorẽ neque in hoc ſeculo, neque in futuro*: vel quidpiam ſimile? quando ergo aliquid in vtroque ſeculo fieri cótingit, vt negetur vnquam futurum, rectè dicitur non eſſe futurum, vel in hoc ſeculo, vel in futuro. Et ideo nihil repugnat quod Marcus cap. 3. dixerit, *Non habet remiſſionem in æternum*: *Marc. 3.* nam hoc ipſum explicatiùs dixit Matthæus, ſignificans, licèt alia peccata in futura vita remittãtur, hoc verò minimè, De quo, qualiter intelligẽdum ſit, ſuperiùs eſt à nobis diſputatum, nunc enim ſolam illam particulam expendimus: fuitque conſideratio Aug. li. 6. contra Iulian. c. 15. & libr. 21. de Ciuit. 14. à Beda in illum locũ, Iſidor. lib. 1. de Diuin. offic. cap. de Sacrificio Miſſæ. Greg. 4. Dialog. cap. 39. Bern. ſerm. 66. in Cant. *Auguſt. Beda. Iſidor. Gregor. Bernard. Chryſoſt.* Chryſo. autem quem Græci ſequuntur, in Matt. hom. 42. habet aliam expoſitionem, quæ in eo videri poteſt, nam ad cauſam non refert, & ſenſus explicatus eſt ſyncerior & planior, ipsíſque verbis conformior.

12. *Obiectio.* Vltimò tamen circa hoc totum argumentum dicere quis poteſt, licèt aliqua peccata remittãtur poſt hanc vitam, non ſatis inferri Purgatorium; quia peccata venialia remitti poſſunt poſt mortẽ quoad culpam, quod ſatis eſt ad illorum teſtimoniorũ veritatem; & tamen illa peccata dimittũtur in ipſo inſtanti mortis cùm primùm anima eſt à corpore ſeparata propter quod inſtans non eſt neceſſe ponere ſpecialem locum Purgatorij: nam pro illo inſtanti fortaſſe nondum anima mutauit locum quoad præſentiam ſubſtãtiæ ſuæ: vel ſatis eſſe poſſet quòd in ipſa via ad cœlum per interiores actus mũdaretur: quòd autem vltra hoc aliquid aliud requiratur, ex illis locis colligi non poteſt. Reſpondetur, euaſionem hanc magis pertinere ad alias quæſtiones, vbi ſit Purgatoriũ, vel *Enodatur.* quantùm duret pœna eius, quàm ad quæſtionem an ſit: quomodocunque enim intelligamus intercedere aliquam moram inter ſtatũ huius vitæ, & ingreſſum beatitudinis, in qua anima iam ſeparata à corpore à peccatis mundatur, intelligitur Purgatoriũ eſſe, vbicunque, & quãtumuis breue intelligatur. Addo verò, ex vltimis Chriſti verbis concludi, non ſola peccata venialia remitti in vita futura, ſed etiam mortalia: nã peccatum in Spiritum ſanctum mortale, & grauiſſimum,

mum eſt, & de illo ait Chriſtus, nō remitti in hoc ſeculo, neque in futuro: contingit ergo etiam mortalia peccata remitti in ſeculo futuro: quod cùm nō poſſit intelligi de remiſſione quoad culpam, neceſſariò intelligendum eſt quoad pœnam, quæ non ſtatim vno momento perſoluitur, nec per ſolos actus interiores purgatur, ſed per alia pœnarum genera, vt poſtea videbimus.

Aliquas pœnas in futura vita habere finem oſtēditur, ex Act. 2.

13. Tertiò principaliter afferri poſſunt ex nouo Teſtamento illa teſtimonia, in quibus aſſeritur, aliquas pœnas futuræ vitæ habere finē, & ex illis fieri tranſitum ad æternam requiem. Solet hoc colligi ex verbis illis Actorum 2. *Quem Deus ſuſcitauit à mortuis, ſolutis doloribus inferni*, id eſt, ablatis pœnis inferni: non quidem ab ipſo Chriſto, de quo ibi eſt ſermo, ſed ab eis quos ipſe reſurgendo ab inferno liberauit. Vnde Polycarp. epiſt. ad Philippenſ. ad hunc locum alludens ait; *Quem Deus ſuſcitauit ſoluens dolores inferni.* Atque ita hunc locum expoſuit Auguſt. lib. 12. Geneſ. ad liter. c. 33. vbi declarat, per infernū non poſſe ibi intelligi Sinum Abrahæ: licèt autem nō exponat, quis locus inferni ille ſit, neceſſariò intelligere debuit Purgatorium, quia à cæteris locis neminē Chriſtus eduxit. Dixi plura de hoc teſtimonio in 2. tom. huius 3. p. in Comment. a. 4. q. 52. & in Diſp. 43 ſect. 1. Adduci præterea hîc ſolet locus ille difficilis Matt. 5. *Qui iraſcitur fratri ſuo, reus erit iudicio, qui autem dixerit fratri ſuo Racha, reus erit concilio; qui autem dixerit fatue, reus erit gehennæ ignis.* Nam omnia hæc membra continēt comminationem alicuius pœnæ, & ſolùm in tertio membro fit cōminatio pœnæ inferni, & æternæ: ergo præter eā eſt aliud genus temporalis pœnæ, qualis eſt in ſolo Purgatorio. Sed hic locus perobſcurus eſt, & non ſpectans ad præſentem controuerſiam, quia valde probabile eſt omnia illa membra ſignificare æternam condemnationem, & pœnam maiorē vel minorem pro qualitate delictorum: quomodo autem hæc inæqualitas illis verbis ſignificetur tam in delictis, quàm in pœnis, quomodo etiam illi peccatorum gradus tales ſint, vt mereantur æternam pœnam, non eſt huius loci explicare.

Matt. 5.

Expenditur Pauli locus 1. Cor. 3.

14. PRÆCIPVVS ergo, & celebris locus, ex quo hæc pœna temporalis colligitur, eſt ille Paul. primæ Corinth. tertio. *Fundamentum aliud nemo poteſt ponere, præter id, quod poſitum eſt, quod eſt Chriſtus Ieſus. Si quis autem ſuperædificat ſuper fundamentum hoc, aurum, argentum, lapides pretioſos, lignum, fœnum, & ſtipulam, vniuſcuiuſque opus manifeſtum erit: dies enim Domini declarabit, quia in igne reuelabitur, & vniuſcuiuſque opus quale ſit ignis probabit. Si cuius opus manſerit, quod ſuperædificatur, mercedē accipiet: ſi cuius opus arſerit, detrimentum patietur; ipſe autem ſaluus erit, ſic tamen quaſi per ignem.* Cuius teſtimonij vis in his vltimis verbis poſita eſt, quibus affirmari videtur à Paulo aliquos ſaluari per ignē, eo quòd aliqua opera fecerint igne digna non æterno, ſed temporali, qui non videtur poſſe eſſe alius, niſi purgatorius ignis. Quia verò talia opera metaphoricis nominibus ſignificātur, ideo in primis declarandum eſt, quid per *lignum, fœnum* & *ſtipulam* ſignificetur; hinc enim cætera pendent, quæ ad noſtrum inſtitutum ſpectant. Aliqui ergo per has voces intelligunt opera vitæ actiuæ, quæ bona ſunt, tamen circa temporalia verſantur, & ad illa ita afficiunt, vt poſtea non ſine dolore amittantur. Hanc expoſitionem indicat aliquando Auguſtinus infra citandus; & non diſplicet Anſelmo. D. Thom. autem, & alij eam reiiciunt, niſi ea opera ſumantur, quatenus aliquid culpæ illis admiſcetur. Nam quòd per illas voces metaphoricè ſignificauerit Paulus praua opera, quæ à fidelibus fiunt, manifeſtum eſſe videtur, tum ex omnium expoſitione, tū ex aliis vocibus, *aurum, argentum, &c.* quæ planè bona opera ſignificant aut (quod perinde eſt) ſpirituales fructus eorū: tum denique ex omnibus quæ ſequuntur de probatione & examinatione operū per ignē.

Num peccata mortalia, an venialia per, Lignū foenū, ſtipulam? ſignificentur.

15. Difficultas verò eſt, an illæ voces ſignificent peccata mortalia, aut venialia. Eſt enim multorum opinio, principaliter indicare mortalia: quia Paulus duos tantùm ordines operum poſuit, bonorum ſcilicet, & malorum: ergo ſub malis mortalia peccata comprehendit. Nec enim dici poteſt ea prætermiſiſſe, quia nō poſſunt ſuperædificari ſuper illud fundamentum, quod eſt Chriſtus: nam etiam venialia peccata non poſſunt ſuper illud fundari, formaliter loquendo; materialiter autem, ſicut ille, qui per fidem, eſt in hoc fundamento fundatus poteſt venialia peccata ſuperædificare, ita etiam mortalia. Ergo hæc Paulus ſub illis vocibus metaphoricè comprehēdit. Quod ſenſiſſe videtur Hieronym. in cap. 1 Ieremiæ, dicens, *Qui leui peccatorum ſorde maculatus eſt, leuioribus purgatur monitis: porrò peccata grauia quæ ad mortem trahunt, grauioribus tormentis indigent; vniuſcuiuſque enim opus quale ſit, ignis probabit.* In quibus vltimis verbis alludit ad præſens teſtimonium Pauli. Idem verò Hierony. Nahum 1. etiam de operibus hæreticorum hæc verba exponit. Quod etiam habet Zach. 1. De mortalibus etiam peccatis has voces expoſuerunt Paulinus epiſt. 29. ad Aprū, & Arnoldus tracta. vlt. de Verbis Domini in cruce. Eandémq; expoſitionē ſequitur, & nonnullis teſtimoniis confirmat Turrianus lib. 4. contra Magdebur. cap. 13.

Hieronym. Paulin. Arnold. Turrian.

Quorundā expoſitio, ſaluus erit, de permanentia in exiſtentia.

16. Iuxta hanc verò interpretationem, illa poſteriora verba, *Ipſe autem ſaluus erit*, non erunt intelligenda de æterna ſalute ac gloria, ſed ſolùm de permanētia talis hominis, ſeu animæ eius: ac ſi diceretur, quāuis opus deſtruatur, non tamen ipſa perſona, non enim redigetur in nihilū, ſed cōſeruabitur vt æterno igne crucietur. Quæ fuit expoſitio Chryſoſtomi homil. 9. in priorem ad Corin. qui dicit interdum vti Paulum nomine præ ſe ferente bonum aliquod ad ſignificādum potiùs malum, atque ita in propoſito illud *ſaluus erit*, ſeu, *ſaluabitur*, non veram ſalutem, ſed permanentiam hominis peccatoris ad æternitatem pœnæ ſignificare. Quam expoſitionem ſequitur Thophyl. & eam indicauit Greg. Naz. orat. 39. in fine, vbi de Nouationis hæreticis loquens ait, *Si via ſua inſiſtant, in altero duo igne baptizabuntur, qui poſtremus eſt baptiſmus, nec ſolùm acerbior, ſed diuturnior, qui craſſam materiā inſtar fœni depaſcitur, vtiíque omnis leuitatē abſumet.* Vbi Nicetas de igne ſempiterno hæc verba intelligit, nec poſſunt de alio exponi, cùm hæretici in ſuis erroribus manentes alij igni non reſeruentur. Eadem expoſitio habetur in quæſtionibus ad Antiochum inter opera Athanaſij quæ. 131. *Detrimentum* (inquit) *patietur regni cœlorū, ipſe verò manebit integer pœnas luens.* Eandem habet Anaſt. Nicen. li. quæſt. in Scripturam, q. 60. Et hanc expoſitionem defendebāt Patres Græci in Concilio Ferrarien. ſeſ. 1. in princ. Eandem neceſſariò ſequi debent omnes, qui nomine *fœni*, &c. vel peccatum mortale in genere, vel peccatum ſpeciale prædicandi, ſeu ſuperędificandi falſa dogmata, intelligunt, vt Clem. Alex. lib. 5. Stromat. non lōgè à principio. Hieron. in id Iſa. 5. *Væ qui coniungitis domum ad domum:* quamuis non tam exponere, quam verba accommodare videatur.

Chryſoſt. Theophy. Nazian. Nicetas. Athan. Anaſt. Conc. Ferrar. Clemens Alex.

Improbatur

17. Hæc verò expoſitio probari nullo modo poteſt. Et primò Patres Latini in dicto Concilio Ferrarien. ſeſ.

opinio aſſerentium verbum ſaluabitur, nō ſignificare æternam ſalutem.

Pſa.11.79.85.

1. vim faciunt in verbo illo, *ſaluabitur*, quòd in Scriptura ſemper in bonam partē ſumitur pro cōſequutione ſalutis, ſeu vitæ corporalis, vel ſpiritualis, vel temporalis, vel æternæ, iuxta loci circunſtantiam, vt videre eſt frequenter in Pſalm. 11. *Saluum me fac Domine quoniam defecit ſanctus.* 79. *Deus virtutum conuerte nos, oſtende faciem tuam, & ſalui erimus.* 85. *Saluum fac ſeruum tuum, &c.* Matth. 14. *Domine, ſaluum me fac.* Vbi Græcè idem verbum habetur. Vnde conſtat & verbum *ſaluandi* ſemper in bonam partem, & pro conſeruatione illius vitæ, quæ amitti poterat, vel periculis erat expoſita, accipi: exiſtentia verè animæ rationalis non eſt huiuſmodi, & ideo ſaluari propriè non dicitur, ex eo ſolùm quòd in eſſe cōſeruetur. Secundò, non dicit Apoſtolus, *Saluabitur in igne*, ſed *per ignē*, quo apertè ſignificat non permanſurum in igne, ſed tranſiturum per ignem, & ita conſequuturū ſalutem, quod vno verbo Tertul. expoſuit lib. 5. contra Marcion. ca. 6. dicens, *Merces illi per ignem rependetur.* Idem Hieron. in Amos 4. & Cyprian. epiſt. 52. ad Anton. dicens, *Horum pro peccatis longo dolore cruciatus emendari, & purgari diu igne.* Et optimè Orig homil. 6. in Exod. *Idcirco qui ſaluus fit, per ignem ſaluus fit, vt ſi quid plumbi habuerit admiſtum, id ignis decoquat, & reſoluat, vt efficiantur omnes aurum bonum.* Et eandem expoſitionem eleganter proſequitur hom. 12. in Hiere. Sed oportet aduertere, licèt hæc loca Origenis, & ſimilia dictam expoſitionem rectè confirment, non tamen veritatem Purgatorij: quia ille, vt notauit Aug. 21. de Ciuit. cap. 15. & 16. omnem ignem vitæ futuræ Purgatorium facit: quia nullas agnoſcit æternas pœnas, ſed omnes putat *aliquando futuros aurū bonum* (vt eius verbis vtamur.) In citata verò hom. 6. in Exodum, indicat per illa, tria peccata, cordis, verbi, & operis, atque ita vniuerſa peccata, ſignificari. Sed Origenem omittamus.

Matth.14. *Tertul.* *Hieron.* *Cyprian.* *Origen.* *Auguſt.*

18. Meliùs confirmat eandē expoſitionem Hieronymus lib. 2. contra Iouinian. poſt medium, ex hoc loco colligens, inter ſaluationem & ſaluationem eſſe diuerſitatem: nam quædam fit per ignem purgātem & conſumentem praua opera, alia ſine igne: loquitur autem apertè de ſaluatione æterna. Vnde idem Hieronym. Iſaiæ 65. in fine, ex profeſſo oſtendit cōtra Origenem, damnatorum pœnas futuras eſſe æternas; tandem verò concludit, *Chriſtianorum, quorum opera per ignem probanda ſunt, atque purganda, moderatam ac mistam clementiæ eſſe ſententiam iudicis.* Quia nimirum tantùm ad temporalem pœnam damnantur. Oportet tamen *Chriſtianorum* nomine, illos ſolos intelligere, qui in Chriſto per fidem viuā fundati ſunt, & aliquid nihilominus habent, quod oporteat igne conſumi. Eodem modo de vera animæ ſalute intellexit locum illum Ambroſ. ibi rectè inde colligēs dari purgatorium: & enarrat in Pſalm. 36. in illa verba, *Arcus eorum intret in corda ipſorum*, &c. vbi breuiter quidem, tamen eleganter, locum hunc attingit. Cui meritò adiungi poteſt Baſil. orat. in cap. 9. Iſai. in fide, vbi exponens verba illa: *Et erit populus ab igne deuſtus* (vt ipſe legit) ſeu *quaſi eſca ignis*, vt habet vulgata, inquit, *Non omnimodam internecionem, & exterminium cōminatur, ſed innuit expurgationem, iuxta Apoſtoli ſententiam.* Sit ergo conſtans, Apoſtolum loqui de ſalute ſpirituali & æterna obtinenda, non in igne, ſed per ignem qui ad tempus vrat, ad ſalutem verò æternam purificet.

Hieron. *Ambro.* *Baſil.*

19.

Per verba, lignum, fœnum, & ſtipulā, peccata venialia, aut mortalia quo ad culpam remiſſa ſignificari.

Hinc vlteriùs fieri non poteſt, vt per verba illa *lignum, fœnum*, & *ſtipulam* peccata mortalia ſignificentur, quatenus talia ſunt: nam qui hęc commiſerit, & cū eis in iudicio diuino apparuerit, nō ſaluabitur per ignem, ſed ad ignē perpetuò damnabitur: debent ergo intelligi venialia tātùm peccata: aut ad ſummū ea etiam mortalia, quæ per veram pœnitentiā venialia ſunt effecta, ſeu potius venia digna, etiam ſi non ſint perfectè remiſſa. Cui expoſitioni magis etiam quadrat ipſorum verborū metaphora, quę res leuiores indicat: nam peccata mortalia potius plumbum, æs, aut ferrum dicenda eſſent, vt dixit Gregorius 4. Dialog. cap. 39 Eſtque hæc frequens Sanctorum expoſitio, quos ſtatim referam. Reperitur autem inter eos quædam diuerſitas: nam quidam hunc locum intelligunt de quibuſcūque iuſtis in Chriſto fundatis, ſuperædificātibus, aut bona opera, aut defectuoſa & maculata: & ſic exponētes, conſequenter intelligunt per illas tres voces quælibet peccata venialia, quę intra ſuam latitudinem in illos tres gradus diſtingui poſſunt; grauia, quæ difficiliùs comburuntur, ſicut lignum, leuiſſima, quæ faciliimè vrūtur, ſicut ſtipula; & media, quæ per fœnum intelliguntur: Sumitur ex Origene ſuprà, & Auguſtin. ſerm. 41. de Sanctis. Enchirid. capit. 68. & lib. quæſt. ad Dulcirium, quæſtio. 1. in fin. Gregor, ſuprà, & optimè ex Cæſario Homilia octaua, Diuo Thoma prima ſecundæ quæſtio. 89. art. 2. præſertim ad 4. Atque hoc ſenſu dixit Hieron. lib. 2. contra Iouin. non longè à principio: *Cum viderit* (ſcilicet dæmon) *nos ſuper fundamentum Chriſti ædificare fœnum, ligna, & ſtipulam* (id eſt, venialia peccata) *tunc ſupponit incendium* (id eſt, tentationem ad mortaliter peccandum) vnde ſubiungit, *ædificemus ergo aurum, argentum, lapides precioſos, & tentare non audebit.*

Gregor.

Quorundam expoſitio verbi ſuperædificare, de quibuſcunque iuſtis.

Origen. *Auguſt.* *Gregor.* *Cæſar.* *D. Thom.* *Hieron.*

Alij verò intelligunt Paulum loqui non generatim de omnibus, ſed de prædicatoribus Euangelij, de quibus ibi ad literam loquebatur, quos adiutores Dei vocat, qui ſua doctrina & fundamentū ponunt, Chriſtū in cordibus plantando, & ſuperædificant, ad ſpirituales fructus hominem promouēdo. Vnde ſubdit de ſe: *Secundùm gratiam Dei, quæ data eſt mihi, vt ſapiens architectus fundamentum poſui, alius autem ſuperædificat: vnuſquiſque autem videat quomodo ſuperædificat. Nam fundamentum aliud nemo poteſt ponere*, &c. Tunc autem ſubiungit: *Si quis autem ſuperædificat argentum*, &c. id eſt, ſi prædicator Euāgelij optimam doctrinam prædicat, &c. *mercedem accipit. Si verò ſuperædificet lignum*, &c. id eſt, prædicet res parum vtiles, & curioſas ſeu leues, *detrimentum patietur, ſaluus tamen erit per ignem.* Hanc expoſitionem refert ibi Anſelmus, non tamen approbat, licèt probabilē exiſtimet. Diuus Thom. verò vtramque expoſitionem refert, & approbat, neutram præferendo. Caietanus autem eam anteponit: quod & alij ſequuntur, indicaturque à Tertulliano libr. 5. contra Marcion. ca. 6. dicente, Paulum poſuiſſe vnicum fundamentum, quod eſt Chriſtus, *ſuper quod prout quiſque ſuperſtruxerit dignam, vel indignam doctrinam, ſic opus eius per ignem probabitur, ſic merces ei per ignem rependetur*, &c. Debent autem hæc verba intelligi de indigna doctrina, non quacunque, ſed illa quæ non labefactat ædificiū, licèt illud non promoueat. Doctrina enim hæretica euertit omnino ædificium: doctrina etiam cōtra bonos mores deſtruit formam eius, quæ eſt charitas: & ideo qui talem doctrinam prædicant, nec ſuperædificare dici poſſunt, nec ſaluari per ignē, ſed omnino condemnari, quantum eſt ex vi taliū operū. Eſt ergo ſermo de indigna doctrina, id eſt, vana & inutili, quę ſuperædificatur quidem à Doctore, ſed non auget, imò impedire poteſt incrementum ædificij: tamen, quia ex ſuo genere hoc nōn eſt peccatū mortale, non impedit quin pro aliis operibus merces rependatur per ignem. 20.

Aliorum expoſitio verbi ſuperædificare, de prædicatoribus.

Anſel. *Anſelm.* *D. Thom.* *Caietan.* *Tertul.*

Diuerſitas autē inter has expoſitiones ab illis verbis ſumenda eſt, *vt ſapiens architectus fundamentum poſui, alius autem ſuperædificat.* Illud enim relatiuū, *Alius*, 21.

poteſt

poteſt referri ad quemcunque alium à Paulo, qui ſuperædificet fundamento ab ipſo poſito. Poteſt autem ſuperædificare & ipſemet fidelis, qui à Paulo, vel ab alio miniſtro Euãgelij ad Chriſti fidem & dilectionem conuerſus fuit: nam poſtea vnuſquiſque ſuis cogitationibus, verbis, & operibus ſuperædificat ſupra fundamentum poſitum. Poteſt item ſuperædificare quilibet alius prædicator, vt per ſe cõſtat. Iuxta illius ergo verbi intelligentiam cætera accommodãda ſũt, vt procedãt dictæ expoſitiones: nec ex textu ſatis clarè cõſtat, quis illorum ſuperædificantium referatur, an verò Paulus indifferenter fuerit locutus de quocunque ſuperædificante, quod certè probabile eſt. Et ſaltem quantum ad rem ipſam ſpectat, vtrumque verum eſt, & parum ad præſens inſtitutum refert, quòd vno vel alio modo exponatur, dũmodo cõſtet Paulum loqui de venialibus culpis, quod in extrinſeco ſuperædificatore iam expoſuimus: in intrinſeco verò, ſeu in ipſo homine operante cõſtat: quia dici nõ poteſt ſuperædificare mortalia peccat; illa enim euertũt ædificium: quia licèt non tollant fidẽ abſolutè, tollunt ſaltem vitam eius, & tollunt Chriſtum ex cordibus, licèt non tollant ab intellectu. Paulus autem loquitur de hominibus ita fũdatis in Chriſto, vt digni ſint mercede ac præmio, ſi rectè operentur, atque adeò de fundatis in Chriſto per fidem viuam, quales credebat eſſe Corinthios, ad quos ſcribebat. Quæ fuit expoſitio Auguſt. lib. de Fide & operibus, c. 1. to. 4. & lib. 21. de Ciuit. c. 26. *Auguſt.* Ac propterea in hac enumeratione operum nullam facit Apoſtolus mentionẽ peccatorũ mortaliũ: quia illa non ſuperædificantur, cùm deſtruant ædificium: nec de ſic operante dicit, *Saluus erit per ignem*, ſed, *Qui templũ Dei violauerit, deſtruet illum Deus*, 1. Corinth. 3. *1. Cor. 3.* Vnde ad id quod obiiciebatur, quia etiã peccata venialia non ſuperædificantur, reſpõdetur, licèt non ſuperædificentur formaliter ipſi ædificio gratiæ: quia non augent illã, ſuperædificantur perſonæ habenti & retinenti gratiam, & ideo diuerſa eſt ratio.

Quid per ignem in illo Pauli loco ſignificetur.

22. SED adhuc ſupereſt difficultas, quid per *ignem* in illis vltimis verbis intelligatur; hinc enim maximè pẽdet efficacia huius probationis. Non enim videtur poſſe ſignificari aliquis Purgatorius ignis vitæ futurę. *Vniuſcuiuſque enim opus quale ſit, ignis probabit*, inquit Apoſtolus: at conſtat bona opera non eſſe probanda per ignem Purgatorij: non eſt ergo ibi ſermo de Purgatorio igne. *Auguſt. expoſitio. Gregor.* Aug. ergo in locis nuper citatis, & libr. de Fide & ſymb. cap. 16. quem Gregorius citato loco imitatur, hunc locum intelligit de igne tribulationis. Quòd ſi obiicias, quia hoc igne tam boni quàm mali vri ſolent, & affligi, imò frequẽtiùs illum patiuntur iuſti, qui aurum, &c. ſuperædificant, quàm alij, qui fœnum, &c. Reſpondebitur, concedendo aſſumptum, neque id eſſe contrarium intẽtioni Pauli, ſed conſentaneum, cùm dicat, vtroſque eſſe per ignẽ probandos. Differẽtia ergo eſt, quòd viros perfectos ita vrit tribulatio, vt licèt eorum corpora patiantur, opera tamen integra maneant, & Deo placita. Imperfecti verò ita affliguntur, vt & opera eorum imperfecta, & mutila appareant, in quo magnum detrimentum patiuntur. Vel aliter, iuxta mentem eiuſdẽ Auguſtini boni & perfecti dum in his temporalibus rebus patiuntur, non ſolũ non contriſtantur de illorum amiſſione, verùm potiùs gaudẽt, eorũque opera ſemper manent integra, quia amorem ſuum non in his rebus, ſed in Deo collocarunt: at imperfecti dum in his rebus patiuntur, cõtriſtantur valde: quia ea immoderatè amant, & non ſine dolore amittitur, quod cum amore poſſidetur: & nihilominus per hũc ignẽ ſaluantur: quia, licèt doleant, fundamentum tamen non amittunt, nec à Deo amore recedunt. Vnde fit, vt diuerſa ratione vtrique tranſeant per hunc ignem, perfecti ad probationem & augmentum mercedis; imperfecti verò ad purgationem, & vt eis tollantur impedimenta ſalutis.

Hæc expoſitio continet bonam doctrinam, non tamen videtur verbis & contextui poſſe ſatis accõmodari. 23. *Expoſitionem Auguſt. verbis Pauli non eſſe accommodatam.* Et primùm ſi intelligamus Paulum loqui de prædicatoribus & doctoribus Euangelij, qui in doctrina ſua ſuperædificant aurum, vel lignũ, &c. nullo modo poteſt illa expoſitio adaptari. Deinde ſecundùm aliam expoſitionem, verba illa, *Dies Domini declarabit*, nõ poſſunt commodè intelligi niſi de die Iudicij, vel generalis, vel particularis: hoc enim ſignificat illa locutio iuxta communem phraſim Scripturę. At verò iuxta dictam expoſitionem neceſſe eſt intelligere per *Diem Domini*, quemcunque diem tribulationis huius vitæ, quod vſitatum non eſt. Et præterea ſi Paulus loqueretur de tribulationibus huius vitæ, non potuiſſet abſolutè promittere, *Saluus erit per ignem*, id eſt, per tribulationẽ: multi enim imperfecti in tribulatione deficiunt: & grauiter labuntur, quia illa, quæ amabant, amittunt. Alij verò adhuc per tribulationes non ſatis purgantur. Et ideò, etiamſi quis velit hanc expoſitionem ſuſtinere, non poteſt ſolas tribulationes huius vitæ intelligere, & omnino purgatoriũ ignem excludere. Nam tribulationes huius vitę non ſemper purgant perfectè has leues maculas. Et ideo etiam ipſe Auguſtinus ſerm. 41. de Sanctis, *Auguſt.* dixit, hæc peccata leuiora in hoc ſeculo purgari per tribulationes, *vt in futuro, ille purgatorius ignis aut non inueniat, aut certè parum inueniat, quod exurat.*

24. *Alia expoſitio verbi per ignẽ.* Alij ergo locum hũc exponunt de igne cõflagrationis, putant enim diem illum Domini, de quo Paulus loquitur, eſſe diem iudicij vniuerſalis: quia de illo ad literam verum eſt illud, *Quia in igne reuelabitur.* Hanc expoſitionẽ habet Chryſoſt. hom. 6. ad Popul. *Chryſoſt. Reiicitur.* Sed reuera, vel non eſt propria, vel non eſt adæquata huic loco. Nam Paulus vel non loquitur de illo igne, vel ſaltem non de illo ſolo, ſed in vniuerſum de igne puniente, & purgante iuſtos à leuibus maculis in fine huius vitæ. Vt hoc autẽ clariùs intelligatur, recolere neceſſe eſt, *In vniuerſali iudicio duplex ignis futurus.* duplicem ignem futurum in vltimo & vniuerſali iudicio: vnum, poſt peractum iudicium ad mundum innouandum, qui propriè dicitur ignis cõflagrationis. & de hoc non poteſt hic locus Pauli intelligi, quia ille nec declarabit, nec purgabit opera iuſtorum: iam enim erunt declarata, & digna merces, vel pœna eis erit retributa: alium ante iudicium, qui Iudicem præcedet, & de hoc poſſet apparentiùs hic locus intelligi quoad aliqua verba, illa precipuè, *Dies enim Domini declarabit, quia in igne reuelabitur.* Sed tamen ſequentia nõ poſſunt illi adaptari, quia iuxta veriorem ſententiã, hic etiam ignis ſupponet factam reſurrectionem hominum, & conſequẽter ſupponet omnes iuſtos iam plenè purgatos, vnde nullo modo per illum ſaluabuntur, nec illorum opera igne illo comburẽtur. Imò licèt daremus illum ignem futurũ ante reſurrectionẽ, ideoque poſſe munus illud exercere circa aliquos iuſtos, quos tũc viuentes in carne mortali, & nondum plenè purgatos reperiet: nihilominus nõ poterit hoc munus exercere circa omnes iuſtos, qui fœnum, & ſtipulam ſuperædificarunt, cũ tamẽ Paulus vniuersè loquatur. Et ideo dixi, expoſitionem illam, vel non eſſe adæquatã, vel nullo modo ad hunc locũ ſpectare. Videantur quæ de hac materia dixi tom. 2. huius tertię partis, Diſputat. 57. ſect. 1. & Diſput. 58. ſect. 1. & 2.

25. *Dies Domini in loco illo. 1.Cor 3. ſignificat particulare iudicium. 1.ad Tim.4.*

Hinc verò conſequenter concluditur, *Diem Domini* vocari à Paulo hoc loco nõ diem iudicij vniuerſalis, ſed particularis: vtrique enim applicatur illa locutio, iuxta illud 1.ad Timoth.4. *Quam reddet mihi Dominus in illa die iuſtus iudex.* Quòd ſi quis velit de die vniuerſalis Iudicij hunc locum intelligere, facilè poterit, aduertendo, Paulum dicere, diem Domini declaraturum qualitatem operum, non, quia tunc primò facienda ſit eorum diſcretio, ſed, quia tunc oſtẽdetur, quæ priùs facta erit in primo iudicio, in quo quale ſit vniuſcuiuſque opus, ignis probabit. Apparet autem expoſitio hæc probabilis, quia aliàs obſcurum eſt quomodo de illo die verum ſit, *quia in igne reuelabitur*: hoc enim ad literam verum eſt de die vniuerſalis Iudicij, ad particulare verò nec iudex in propria ac corporali præſentia venturus eſt, nec ignis illum antecedet. Propter hoc verò Sedul. Caietan. Lyra. Carthuſ. & alij in hunc locum putant, in his prioribus verbis ignem eſſe metaphoricè accipiendum pro ipſo iudicio & ſententia Iudicis: aliquando enim Scripturam vti hac metaphora: in citato loco 2. tomi oſtendi, & hîc optimè accõmodari videtur, quia in hoc igne reuelabitur ille dies: quia erit dies Iudicij diuini: Et ita facilè etiam ſatisfit priori difficultati propoſitæ. Nam hic ignis diuinæ ſententiæ omnes tam iuſtos, quàm peccatores, omniaq; eorum opera probabit: eáque opera dicuntur in hoc igne manere, quæ ab illa ſententia probantur: ideóque talia opera mercede afficiuntur. Ea verò opera dicũtur hoc igne cõburi, quæ reprobantur; & tunc dicitur perſona detrimentum pati, quia ſua opera amittit, & pœnam potiùs quàm præmium propter illa mereri intelligit. Eſt ergo expoſitio hæc apparens.

Per verba illa, ignis probabit, ſignificari Iudicis ſententiã, ſeu ipſum iudicium aliqui tenent, Sedul. Caiet. Lyra. Carthuſ.

26. *Obiectio contra hanc expoſitionem.*

Vnum verò illi obſtat, quia, vel tollit efficaciã huius teſtimonij ad oſtendẽdum Purgatorium, vel neceſſe eſt, *ignem*, in his prioribus verbis, & in illis poſterioribus, *ſaluus erit, ſic tamen quaſi per ignem*, non eodem modo ſumi, quod videtur inconueniens. Sequela patet: nam ſi eodem modo ſumatur illa vox, ſolùm habetur ex vltima ſententia Pauli, eum, qui ſuperædificat lignum, &c. ſaluum fieri quaſi per ignem, id eſt, quaſi per ſententiam iudicis, quæ ad inſtar ignis conſumet talia opera, & quaſi in nihilum rediget, vnde non ſatis colligitur Purgatorium. Ad hoc verò reſponderi poteſt ex Caietano: ignem quidem ſignificare examen diuini iudicij in alia vita, & ſimul etiam ſignificare pœnam in huiuſmodi iudicio inflictam: quia non eſt inconueniens vt & rem, & effectum eius ſignificet, vnum propriè, alterum per tranſlationem: neque etiam eſt incommodum, vt in diſcurſu eiuſdem capitis in vtraque ſignificatione vox ſumatur, quando ex ipſo contextu conſtat metaphora, ſeu diuerſus vſus vocis. Sic autem eſt in præſenti: nam priùs dicitur omnia opera probanda eſſe igne: manifeſtũ autem eſt opera non eſſe materiam ignis materialis; cogimur ergo ibi ignem metaphoricè interpretari: non eſt autem in illo vltimo die futurum aliquid aliud commune bonis & malis operibus, quo vtraque probentur, niſi diuinum iudicium, & examen: illud ergo rectè intelligimus per ignem metaphoricè ſignificari. Peccata autẽ venialia comburi hoc igne, nihil eſt aliud quàm inutilia declarari, & digna pœna: cùm ergo mutatur ſermo de operibus, & dicitur ſaluum fore per ignẽ, rectè exponimus fieri tranſitum ad pœnam ex tali iudicio reſultãtem, quam patientur in alia vita, qui cum his leuibus culpis decedunt; ſignificat ergo purgatoriam pœnam. Eſt ergo expoſitio hæc probabilis.

Solutio.

27. *Turrian. Alia expoſitio verbi, igni probabit.*

Longè verò aliter Turrian. libro 4. contra Magdeburg cap. 13. reſpondet bona & mala opera probari per ignẽ pœnalem (vt ſic dicã) non verò per eundem A ignem, ſed bona per ignem purgatorij, mala per ignẽ inferni: nam de vtroque vult loqui Paulum hoc loco, ac propterea indie finitè dixiſſe, *Vniuſcuiuſque opus quale ſit, ignis probabit.* Nam ſi opus fuerit aurum, argentum, & lapis pretioſus, etiam illud probabit ignis, vt ſi quas minutas habet ſordes admiſtas, illas expurget, iuxta illud Malac. 3. *Sedebit conſtans, & emundans argentum*, &c. Si verò opus fuerit lignum, ſtipula, &c. (per quæ mortalia peccata intelligit) probabit, ſeu reprobabit illa ignis inextinguibilis, hoc enim modo exuret illa opera, & hoc eſt *detrimentum*, quod Paulus ait paſſurum eum, qui hæc operatur: ſcilicet, detrimentum ſalutis æternæ. Quapropter verba illa vltima, *Saluus erit, ſic tamen quaſi per ignem*, non putat referenda ad ea, quæ proximè præceſſerũt, ſed ad illa, B *Si cuius opus manſerit, mercedem accipiet*, per hyperbaton. Hæc verò expoſitio ſicut eſt ſingularis, ita mihi videtur parum veriſimilis. Primò, quia incredibile mihi eſt, Paulum, cùm ait, *Ipſe autem ſaluus erit, ſic tamen quaſi per ignem*, non referre eum, cuius opus arſerit, de quo proximè locutus fuerat, ſed eum, cuius opus manſerit, de quo ſermo præceſſerat: tũ propter relatiuum, *ipſe*, quod ſecundùm planum contextum refert perſonam proximè præcedentem: tum propter coniunctionem, *autem*, quæ non bene conſtruitur cum priori perſona: ſcilicet, *mercedem accipiet, ipſe autem ſaluus erit*: potiùs enim dicere debuiſſet, *ipſe enim ſaluus erit*, tum propter illa verba, *Quaſi per ignem*: nunquam enim Paulus ſignificauit eum, qui C aurum, &c. ſuperædificat, eſſe dignum aliqua pœna, neque enim ſic operans eſſe poteſt dignus illa: nam ſi minutas ſordes miſcet, vt ſic, non ſuperædificat aurum, &c. aliàs non debuiſſet abſolutè dicere Paulus, ſic ſuperædificantem ſolum argentum, aurũ, & pretioſos lapides ſuperædificare, nullúmque eius opus arſurum, nec detrimentum aliquod paſſurum, ſed omnino mercedem accepturum. Tum denique, quia ferè tota illa expoſitio voluntaria eſt: quid enim nos cogit, vt *per lignum, fœnum, & ſtipulam*, mortalia peccata intelligamus? cùm nec metaphora vocum, nec contextus verborum, nec Sanctorum expoſitio nos cogat: quid, vt dicamus, detrimentũ pati, eſſe in æternum damnari? nonne etiam carere fructu taliũ operum, & mercedis loco ignẽ Purgatorij experiri magnum detrimentum eſt? Tandem veriſimile ſatis eſt, D loqui Paulum de Doctoribus Eccleſiæ ſuperædificãtibus vel aurum, vel lignum, &c. quibus nullo modo accommodari poteſt illa expoſitio: vel ſi loquatur de omnibus fidelibus, loquitur de fundatis in Chriſto per fidem viuam: & ideo expoſitio illa nullo modo probari poteſt.

Malac. 3. *Reiicitur.*

28. *Totum locum Pauli intelligendum eſſe de vero & proprio igne, vera reſolutio. 2. Theſ 1.*

Dicamus igitur tandem, totum hunc locũ intelligi de igne vero, & proprio, in quo Dominus, vel dies Domini reuelandus dicitur. Vel quia in die Iudicij vniuerſalis verus ignis antecedet aduentum Iudicis 2. ad Theſſal. 1. vel etiam, quia in iudicio particulari per ignem oſtendet ſeueritatem iuſtitiæ ſuæ: nam hoc etiam eſt in igne reuelari. Nec enim tunc veniet Dominus corporali & viſibili præſẽtia, vt ille E ignis anteceſſurus ſit, vel vt in ſpecie viſibili in igne reueletur, ſed veniet per intellectualẽ manifeſtationẽ, per quã oſtendet quomodo opera per ignẽ probanda, aut punienda ſint: & ideo in igne reuelabitur. Rurſus omnia opera dicuntur per ignẽ probanda, nõ quia omnia illa, ſeu qui ea operati ſunt, in ignẽ ſint mittẽda, vt in eo probẽtur: ſed quia ignis ille poſitus eſt ad purgandas ſordes operum: & ideo quãdo ignis ille nullo modo attingit opera, nec perſonam, ſatis probat, & teſtimonium præbet bonitatis, & perfectionis taliũ operum; quando verò neceſſe eſt ingredi ignem, vt opera purgentur, tunc ſordida eſſe probantur

bantur. Sicut ſi inter homines eſſe conſtitutum iu-
dicium de aliquo crimine, & paratus ignis ad eos
comburendos,qui rei eſſe conuincerentur,Iudex ad
tribunal aſcendẽs dici rectè poſſet in igne apparere,
& qui innocentes inuenti eſſent, dicerẽtur per ignẽ
probati,etiãſi flamma eos non attigiſſet.Sic igitur in
præſenti dicuntur omnes per ignem probari, quia
omnes examinãtur an indigeant purgatorio igne,&
qui illum omnino euadunt,omnino puri eſſe probã-
Ambr. tur. Quæ expoſitio ſumi poteſt ex Amb.in Pſal.118.
enarrat.in 3.Octonar.in princ.& in 20.Octonar.cir-
ca illa verba,*Vide humilitatem meam.* Tandem indicat
Rupert. Lactant. Rupert.li.3.in Gen.c.32. Sic etiam dixit Lactan.li.7.
cap.21.Deum igne eſt examinaturum omnes iuſtos,
ſed quos(ait)*plena iuſtitia, & maturitas virtutis incoxerit,*
Beda. *ignem illum non ſentient*, &c.Declaratur denique hoc
optimè ex Hiſtoria, quam refert Beda lib. 3. Hiſt.
Angl.c.19. vbi iuſtus quidam in raptu, vel morte ad
tempus,vidit ignem ſibi appropinquantem,dixitque
angelo ſuo:*Domine,ecce hic ignis mihi appropinquat.*Cui
ille, *Quod accendiſti, non ardebit te. Nam,etſi terribi-
lis ille, & grandis rogus videtur, tamen iuxta merita ope-
rum ſingulos examinat.*

Tertia oſtenſio ex Conciliis.

29 ANTIQVA Concilia ſub expreſſo nomine Pur-
gatorij,vel pœnarum eius, pauca de illo dixe-
runt, quia veritas hæc tunc cõtrouerſa non erat:ta-
men dum docent orandum eſſe, & ſuffragia eſſe pro
defunctis offerenda, hanc veritatem ſupponunt,illa
verò referemus infrà agentes de ſuffragiis.Poſteriora
verò Concilia,in quibus vel cum Græcis, vel contra
nouos hæreticos res hæc tractata eſt, expreſsè eam
definiunt, vt patet ex Concilio Florentino in literis
Conc.Flor. vnionis,& in Trid.ſeſſ.6.can.30.& Decret.de Purga-
Conc.Trid. torio,& ſeſſ.22.c.2.& can.3.vbi dicitur,eſſe Apoſto-
licam traditionem offerendi ſacrificium pro defun-
ctis in Chriſto nondum plenè purgatis.

Quarta probatio ex Patribus, & traditione.

30. MVLTA ex Patribus ſuprà commemorauimus
inter exponenda Scripturarũ teſtimonia, quæ
hîc repetere neceſſe non eſt;videantur potiſſimè quæ
adduximus circa locum Pauli 1.Cor.3.Eſtque etiam
Cyprian. inſignis locus apud Cyprian. epiſt.52. & ibi Pamel.
Pamel. alia refert.Súntque notãda verba, quæ habentur no-
Hieron. mine Hieronymi in id Prou.11. *Mortuo homine impio
nulla erit vltra ſpes. Notandum* (ait) *quòd etſi impiis poſt
mortem ſpes veniæ non eſt, ſunt tamen qui de leuioribus pec-
catis,cum quibus obligati defuncti ſunt, poſt mortem poſſunt
abſolui,vel pœnis caſtigari,vel ſuorum precibus, & eleemo-
ſynis, Miſſarúmque celebrationibus.* De quibus optimè
etiam loquitur epiſt.26.ad Pammach.Rectéque con-
ſentit doctrina eiuſdem Hieron.Dialog.1.contra Pe-
lag.aliquantulum à principio,diſtinguẽtis leuia pec-
cata à grauioribus,& dicentis,leuia peccata,quæ fe-
rula ſufficienter puniuntur, non eſſe gladio vindicã-
Auguſt. da.Ex Aug.addi poſſunt,quæ tradit lib.2.contra Ma-
nich.c.20.in fine,vbi ait, *Qui agrum non coluerit,& ſpi-
nis eum opprimi permiſerit,habet in hac vita maledictionem
terræ ſuæ,& poſt hãc vitam habebit vel purgatorium ignẽ,
vel pœnam æternam.*Idem lib.21.de Ciuit.ca 24.26.&
ſeq.& enarrat.in Pſalm.37.in princip.& ſerm. 48.ad
Fratres in Eremo, & lib.de ver.& falſ.pœnit.c.18.&
quæ docet de Suffragiis in Quæſtionib. ad Dulcitiũ.
q.2.Serm.32.de Verb. Apoſtoli, Serm.44.ad Fratres
in Eremo, & lib.9. Confeſſ.ca.11. Hæ namque duæ

A quæſtiones de Purgatorio,& de ſuffragiis ita cõiun-
ctæ ſunt, vt ex poſteriori aſſertione prior illa neceſ-
ſariò ſequatur, vt notauit Iſidor.lib.de Diuinis offi- Iſidor.
ciis, cap.de Sacrificio, & eſt per ſe notum;quamuis è
contrario expoſitione Purgatorij nõ ſtatim inferatur
ſuffragiorum valor, vt infrà videbimus: Gregorius Gregor.
item de ſuffragiis pro defunctis multa habet lib.2.
Dialog.c.23.& lib.4.per multa capita: tamen cap.25.
dicit apertè,animas perfectas ſtatim euolare in cœlũ
imperfectas verò, licèt iuſtas, priùs detineri in qui-
buſdam manſionibus.Quas manſiones eſſe Purgato-
rium declarat cap.39.& in Pſal. tertio de pœnitent.
initio,& libr.2.in 1.Reg.ca.3.in fine.

Præterea Hilarius in id Pſalm.118.*Cõcupiuit anima* 31.
mea deſiderare, &c. in Octonar.3.ait: *Purgatoriũ vocat* Hilar.
B *indefeſſum ignem,in quo grauia ſuſtinẽtur ſupplicia,per quæ
animæ à peccatis expiantur.*Manifeſtum enim eſt, non
poſſe hoc dici de igne inferni: nã per illius ſupplicia
non expiantur peccata, ſed perpetuò vindicantur.
Vnde exemplum adhibet in verbo otioſo,de quo ra-
tionem ſumus reddituri in die iudicij.Sic etiam Beda Beda in Pſal. 37.
in Pſal.37.in principio dicit, eſſe ignẽ purgatorium,
in quo leuiora peccata iuſtorum expiantur,& de illo
intelligit verba illa, *Nec in ira tua corripias me*,dicens
vereri illam correptionem in ira: quia,grauior eſt o-
mnib. huius vitę pœnis.Vnde in id Marc.3.*Ille vos ba-* Marc.3.
ptizabit Spiritu ſancto,& igne,ait,aliquos iuſtos in hac
vita baptizari Spiritu ſancto, in ſequenti verò,igne
Purgatorij, de quo etiam multa habet lib.3.Hiſtor.
C Anglic.cap.19.& lib.5.cap.13.vbi nonnullas reuela-
tiones refert ad animas Purgatorij pertinentes, quæ
in aliis etiam hiſtoriis, & Sanctorum Legendis paſ-
ſim inueniuntur. Et præſertim legi poteſt Gregor. Gregor.
Turonen.lib.de Gloria confeſſor.c.5.& Rhaban.li.2. Turon.
de Inſtitut.cleric.cap 44.Et hoc ſatis confirmat com- Rhaban.
memoratio ſolemnis defunctorũ, quam Eccleſia ce-
lebrat poſt feſtum Sanctorum omnium, quam ex di-
uina reuelatione incepiſſe aliqui referunt. Rurſus in
eandem ſententiam Petr.Damian.ſerm.2. de Sancto Pet.Dam.
Andrea,dixit,quidquid nobis in hac vita de pœnitẽ-
tiæ fructibus defuerit, in Purgatorij ignibus eſſe per-
ficiendum. Multa etiam referri ſolent ex Euſebio Euſeb.Emiſ.
Emiſ.hom.3.de Epiphan.quæ deeſt in eius operibus,
quæ videre potui.Plura etiam habet Bern.ſerm.65 & Bern.
66.in Cantic.& ſerm.de obitu Humbert.Lact.libr.7. Lactant.
D cap.21.& ſequentibus, Hugo de S. Vict. lib.2 de ſa- Hug.de S. Vict.
cram.p.14.cap.30.

Apud Gregorium item Nyſſenum oration. de In- 32. Greg.Nyſſ.
fant. qui præmaturè arripiuntur,hæc verba leguntur,
*Subibit acta vita iudicium,accipiet pro merito retributionem
& compenſationem,vel igni purgata,iuxta Euangelij verba,
vel in rore benedictionis refrigerata, atque refocillata.* In
quibus obſcurum eſt,quem locum Euangelij indicet,
cùm ait,*iuxta Euangelij verba*:nam in Euãgelio nullus
inuenitur locus, in quo dicatur, animas aliquas igne
purgatas,accepturas meritorum retributionem.Qui-
dam Scholiaſtes ait Nyſſenum citare parabolam de
Diuite,& Lazaro,Luc. 16. & verba illa, *vel igne pur-* Luc.16.
gata,propter diuitem fuiſſe dicta.Iuxta quam expoſi-
E tionem de igne inferni hic locus intelligendus eſt:
nam certum eſt, diuitem illum in inferno eſſe. At
quomodo poteſt ignis inferni dici purgare animas,
quas ita affligit,vt nunquam mundet?Præſertim cùm
Gregorius dicat, animam, quæ igne purgatur, poſt-
quam purgata fuerit, accepturam meritorũ retribu-
tionem.Dicendum ergo puto, Euangelij nomen pro
toto Teſtamento nouo fuiſſe vſurpatum,quod inuſi-
tatum non eſt,vt noſter Salmeron in Prolegomenis,
& alij annotarunt. Confirmatúrque optimè hoc te-
ſtimonium ex alio eiuſdem Nyſſeni in oratione ad
Dornicent. longè poſt medium dicentis, ordinaſſe
Deum,

Deum, vt homo poſt peccatum in multis laboribus & calamitatibus verſaretur, vt ipſa experientia doctus, ad primam beatitudinem recurreret, *Omni vitioſa affectione remota, vel in hac vita per ſobrium & attentam viuendi rationem, ac philoſophiam, vel poſt transmigrationẽ ab hac vita per purgatorij ignis fornacem expurgatus.* Et in eâdem rurſus oratione de infantibus, versùs finem habet hæc verba, *Quicunque diuinam potentiam conſiderat, is planè animaduertit, quòd etiam illum, qui ad eum modum improbitatis progreſſus ſit, longi cuiuſdam temporis circuitu per longam purgationem, atque expiationem, ordini eorum, qui ſeruantur, reſtituere poſſit.* Vbi licèt de poſſibili loquatur, videtur tamen de illa poteſtate loqui, qua Deus ſecundùm ordinariam legem vti ſoleat: quod ergo ait poſſe Deum iniquiſſimum quemque hominem per diuturnam purgationem ſaluare, intelligendum eſt, dando illi priùs in hac vita veram ſuorum peccatorum pœnitentiam.

33. *Baſil.* Ex Baſilio etiam aliquid ſuprà adduximus. Idem verò in c. 9. Iſaiæ circa verba illa, *Vt gramen ſiccum vorabitur ab igne*, vt ipſe legit. *Si per confeſſionem* (ait) *detexerimus peccatum, iam ſuccreſcens gramen areſecimus, dignum planè quod depaſcatur, ac deuoret purgatorius ignis.* *Nazianz.* Ex Gregorio etiam Nazian. orat. 9. in fine, afferri poſſunt hæc verba: *In altero suo igni fortaſſe baptizabuntur*, &c. Sed planè loquitur de hæreticis, qui reſipiſcere nolunt; ſatis verò impropriè ignis ille baptiſmus appellatur, cùm non mundet, neque ad hoc inſtitutus ſit. *Diadoch.* His addi poteſt antiquus P. Diadoch. libr. de Perf. ſpir. capit. 100. vbi purgatorium ignem, iudicij ignem appellat. Quem locum de igne purgatorij citat, & interpretatur *S. Max.* ſanctus Maximus Confeſſor in Reſponſis de obſcurioribus locis ſanctæ Scripturæ ad Thalaſſion. vt refertur in 5. tom. Bibliothecæ ſanct. in Præfatione ad prædictum lib. Diadochi. Denique Plato *Euſeb.* apud Euſeb. lib. 12. de præparat. Euang. ca. 3. purgatorium poſt hanc vitam agnouit, *Purgantur autem* (inquit) *quicunque curabiliter peccarunt, doloribus, & hic viui, & apud inferos mortui: non enim aliter poſſibile eſt impreſſas vitiorum detergi maculas.* Quam ſententiam Euſebius ipſe valde commendat, & ex diuinarum Scripturarũ lectione Platonem illam didiciſſe affirmat.

Ratione oſtenditur eadem veritas.

34. *Primum principium vnde purgatorium colligitur.* NONNVLLA ſunt principia, & ſecundùm fidem certa, & naturali rationi maximè conſentanea, ex quibus ratio huius veritatis petenda eſt. Primum eſt, dari quædam peccata venialia, digna quidẽ pœna apud Deũ, ſed nõ æterna. Hæc veritas ex profeſſo tractanda eſt, & probanda in 1. 2. q. 72. & 89. Nunc verò ſatis conſtare nobis poteſt teſtimoniis Scripturæ adductis, adiunctis expoſitionibus & ſentẽtiis Patrum, quas etiam tractauimus: & videri præterea poteſt *Auguſt.* Auguſt. lib. 15. de Ciuit. 17. & in Enchirid. ca. 68. & 70. & lib. 83. quæſtion. in 26. & de Natura & grat. ca. 38. Ex hoc ergo principio optimè colligitur, poſſe hominem eſſe iuſtum, & habere aliquam culpam, ratione cuius ſit reus alicuius pœnæ: vnde conſequẽter ſit, poſſe hominem in eo ſtatu acceptari, & ratione talis culpæ retardari ab ingreſſu gloriæ; quia, vt rectè *Laurent. Iuſtin.* dixit Laurẽt. Iuſtin. li. de Perfect. grat. c. 1. circa finem, *Peccatum mortale priuat gloria, veniale retardat*: ergo pro huiuſmodi hominibus neceſſarium eſt purgatoriũ. Hoc verò principium ſolitariè ſumptum habere poteſt euaſiones ſuperiùs tractatas agendo de remiſſione venialium peccatorũ: & præſertim illam, quòd ex vi ſolius culpæ ad ſummum probat retardari animam per vnum inſtans ab ingreſſu gloriæ; quòd ſi maior caſtigatio non eſſet neceſſaria, non fuiſſet ad-

A modum neceſſarium, Purgatorij pœnas conſtituere.

Propterea addẽdum eſt aliud principium: ſcilicet, remiſſa culpa poſſe interim permanere reatum temporalis pœnæ, quod tam de culpa mortali, quàm de veniali verum eſt, & in ſuperioribus demonſtratum. Ex quo etiam fit, poſſe hominem iuſtum cum eo reatu mori, animámque iam à corpore ſeparatam poſſe, & eſſe iuſtam, & ream, ac debitricem alicuius pœnæ. Nec enim dici poteſt morte ipſa purgari talem reatum, quia neque mors habet hanc vim ex opere operato, nec homini datur ſemper in eo articulo vis ad ſatisfaciendum perfectè pro omnibus debitis huiuſmodi: vbi enim eſt de hac re facta promiſſio? Præcipuè cùm repentinæ mortes ſæpe veniant, in quibus nullius bonæ operationis, nedum tantæ ſatiſ- 35. *Secundũ principium ex quo idẽ euidentiùs colligitur.* *Obiectioni occurritur.*

B factionis locus datur. Nec etiam habet hîc locum reſponſio, quæ dabatur de peccatis venialibus, quòd ſcilicet, in primo inſtanti ſeparationis animæ, datur illi vehemens dolor, quo ab omni reatu pœnæ purgetur, ſicut ab omni veniali culpa. Hoc (inquam) locum non habet. Primum, quia hoc etiam gratis dicitur, & ſine vlla promiſſione Dei, vel cogente ratione. Deinde, quia poſt ſeparationem animæ à corpore iam non eſt ſatisfaciendi tempus, ſed ſatiſpatiendi. Vnde eſt magnum diſcrimen inter culpam & pœnã: culpa enim intrinſecè poſtulat internam diſpoſitionem contrariam per quam remittatur, & ideo illa poſita ſtatim remittitur, & ſine illa non poteſt cõuenienter remitti: at verò pœna tolli poteſt per rigoroſam ſolutionem, ſubſtinendo illam. Atque ita fit in

C vita futura: nam cõmutatio pro leuiori genere pœnæ ſolùm pro hac vita cõceſſa eſt, vt in ſuperioribus vidimus, & paulo inferiùs idem confirmabimus. Vnde qui ita reſpõdent, minùs malè dicerent, illum vehementem dolorem dari iuſto in fine vitæ, priùs tamen quàm anima ſeparetur à corpore. Sed hoc etiam eſt omnino improbabile, quia gratis, & ſine promiſſione dictum eſt contra vniuerſalis Eccleſiæ ſenſum, & contra experientiã, maximè in repentinis mortibus, vt dictum eſt.

Addendum verò eſt tertium principium, nimirum, ad diuinæ iuſtitiæ æquitatem pertinere, vt nemini præmium beatitudinis concedat, niſi priùs delictum peccatorum perfectè ſoluat. Probatur primò, quia hoc exigit perfectio vindicatiuæ iuſtitiæ quam 36 *Tertiũ principium.*

D nõ minùs oſtendit Deus, ſeruatque in ſuæ prouidentiæ ratione, quàm cuiuſcũque alterius, vt vulgaribus teſtimoniis Scripturæ cõſtat. Deinde eſt neceſſarium ad conuenientem gubernationem, quia alias homines contemnerent in hac vita ſatisfactionem condignam pro peccatis mortalibus, & pro nihilo ducerent peccata venialia, ſi pro eis nulla timeretur vindicta, dummodo in gratia morerentur: pertinet autẽ ad Dei prouidentiam, eas pœnas pro ſingulis peccatis deſtinare, quæ ad malitias eorum accommodatæ ſint; & ad homines in officio continendos aptiſſimæ.

Vnde vehementer errãt hæretici, dicentes, Deum tantùm punire peccata in hac vita propter emendationem, non verò in futura propter vindictam: eſt enim hoc contra diuinam prouidentiam eiúſque iu- 37. *Hæreticorũ error.*

E ſtiſſimas leges & comminationes, alioqui nec damnatos in æternum puniret: quia illa iam non eſt emẽdatrix pœna, ſed vindicatiua. Pœna ergo vindicatiua etiam per ſe eſt conſentanea prouidentiæ, & ex ſe eſt præſeruatiua pro hac vita; ideo enim comminatur Deus vindictam futurã, vt eius timor nos cohibeat à peccando: vt autem ad hoc ſit efficax, oportet vt vera & abſoluta ſit comminatio in eo, qui in hac vita, vel peccata non cauet, vel pro eis non plenè ſatiſfacit. Atque hæc ratio conuincit, etiam ſolam mortem non tollere reatum, quia mors per ſe nõ eſt pœ- *Mors nõ tollit reatũ pœnæ.*

na actua

na actualium peccatorum, ſed ſecundùm ſe eſt quædam conditio naturæ: ſecundùm autem præſentem prouidentiam eſt pœnalitas originalis peccati. Item nulla ratio patitur, vt ſecundùm ordinariam & communem legem eadem pœna purgentur, qui parum & qui multum debẽt, præſertim cùm acerbiores mortes ſæpe ſuſtineant, qui iuſtiores ſunt. Deinde vbi eſt priuilegium martyrij, ſi hoc omni morti commune eſt? ad quid etiam ſunt neceſſaria ſuffragia pro defunctis, ſi mors omnia purgat? Denique eadem ratio perſuadet, non omni homini morienti dari in ipſa morte auxilium efficax, vt poſſit per ſuum actum plenè ſatisfacere pro omni præterita negligentia; cur enim Deus hac vniuerſali lege faueret hominũ negligentiæ ſatisfaciendi dum viuerent: ſecuri de plena remiſſione in morte, ſi ſaltem abſque culpa mortali inuenirentur? Eadémque ratio probat nõ eſſe admittẽdam talem ſatisfactionem poſt mortem, alioqui timor futuræ vindictæ non cohiberet homines in hac vita, ſed in futuram ſatisfactionem reſeruaret.

Homini morienti non datur ſemper auxilium efficax ad ſatisfaciẽdum.

Soluitur hæreticorum fundamentum.

38. *Explicãtur loca Scripturæ.*

ATQVE ex his principiis ſatisfaciendum eſt fundamento contrarij erroris negantis Purgatorium: nam ex contrariis principiis ſumebatur. Loca autem Scripturæ, quæ indicant poſt hanc vitam non ſupereſſe niſi præmium, vel pœnam, duo continẽt. Vnum eſt, poſt hanc vitam non eſſe merendi locum, vel ſatisfaciendi per propria opera, ſed ſuſtinendi iuſtam iudicis ſententiam, *vt referat vnuſquiſque prout geſſit in corpore, ſiue bonum, ſiue malum*, 2. Corinth. 5. *Nam quæ ſeminauerit homo, hæc & metet*, vt dicitur ad Galat. 6. Et eodem ſenſu dicitur Eccleſiaſtæ 9. *Quodcunque facere poteſt manus tua, inſtanter operare: quia nec opus, nec ratio, nec ſapientia, nec ſcientia erunt apud inferos quò tu properas.* Poſſũt enim hæc verba, aut de ſolo damnatorum loco intelligi, & ſenſus erit, nihil horum eſſe ordinatum, & rectum in eo loco: vel poſſũt intelligi de omnibus locis inferis, & ſic erit ſenſus, nihil horum eſſe vtile ibi ad meritum, vel ſatisfactionem ex parte operantis: & hic ſenſus optimè quadrat priori conſilio Sapientis: eumque indicauit Greg. lib. 4. Dialog. ca. 39. vbi alia teſtimonia cõgerit. Aliud verò, quod Scriptura continet, eſt, poſt hanc vitam duos eſſe terminos vltimos eorum, qui actualiter peccauerunt, qui perpetuum habẽt ſtatum, & immutabilem. De his locutus eſt Chriſtus in finali ſentẽtia Matt. 25. agit enim de vniuerſali Iudicio, quando iam purgatorium ceſſabit. Sic etiam poteſt intelligi locus ille, quem hæretici maximè vrgẽt Eccleſiaſt. 11. *Si ceciderit lignum, vel ad Auſtrum, vel ad Aquilonem, in quocunque loco ceciderit, ibi erit.* Intelligi enim rectè poteſt de locis illis, in quibus vltimò terminatur via. Alioqui cõſtat, Patres veteris Teſtamẽti non ſemper in eodem loco manſiſſe, in quo aliquando poſt mortem fuêre. Vel generaliter intelligi poteſt de loco conſolationis, aut triſtitiæ, vt expoſuit Gregor. lib. 12. Moral. c. 3. aliàs 4. Nam ſicut Sinus Abrahæ dicitur in Euangelio locus conſolationis, ita locus purgatorij ſub eo membro comprehẽdi poteſt. Vel certè ſenſus, & vt mihi quidem videtur maximè proprius eſt, poſt hanc vitam non eſſe locum amittẽdi, vel recuperandi diuinam amicitiam, ſed vbi ceciderit lignum, ſeu in quo ſtatu homo defecerit, ſiue ad Auſtrum, id eſt, in diuina amicitia, ſiue ad Aquilonem, id eſt, Dei odio, ibi perpetuò manſurum eſſe, vt Hieronymus expoſuit. Denique in prædicto ſenſu diuus Auguſtinus variis in locis contra Pelagianos contendit, duo tantùm loca eſſe hominibus parata, ſcilicet, regnum æternum, aut ignem æternum: ſcilicet, loca vltima, in quibus via omnio terminata eſt. Vnde eleganter Sixtus Pontifex in epiſt. ad malos Doctores, aliquantulùm ab initio, cũ dixiſſet, *Ego in Scriptura duo tantùm loca inuenio, Regni, & gehennæ, hoc eſt, vitæ, & mortis*, declarat ſtatim, *Purgatorium ſemper excipio, in quo ad tempus piorum animæ corporibus ſolutæ expiãtur.* Et adhuc eſt quæſtio de paruulis in ſolo originali decedentibus, de quibus aliàs: nunc ſatis eſt, illos etiam ad aliquam æternam pœnam extra regnũ deſtinari, vbicunque tandem futuri ſint.

2. Cor. 5. Galat. 6. Eccleſ. 9. Greg. Matth. 25. Eccle. 11. Greg. Hieronym. Aug. ſer. 14. de Verb. Apoſt. & li. 1. de pec. mor. ca. 18. & ſequ. & lib. 1. Hypogn. Sixtus Papa.

39. *Obiectiones hæreticorum. Pſal. 126.*

Sed obiiciunt quædam Scripturæ loca, in quibus ſignificatur, iuſtos in morte ſua ſtatim ſine vlla mora recipi in beatitudinem æternam, iuxta id Pſalm. 126. *Cùm dederit dilectis ſuis ſomnum, ecce hæreditas Domini*, &c. Et 2. Corinth. 5. *Scimus quoniam ſi terreſtris domus noſtra huius habitationis diſſoluatur, habitationem ex Deo habemus domum non manufactam, æternam in cœlis.* Et Apocal. 14. *Beati mortui, qui in Domino moriuntur, amodo iam dicit ſpiritus, vt requieſcant à laboribus ſuis: opera enim illorum ſequuntur illos.* Reſpondetur, Scripturã nunquam dicere, ſtatim finita hac vita, recipi hominem in gloriam, ſi decedat in gratia, & quando id ſignificaret, intelligẽda eſſet ſubintellecta conditione, ſi homo inueniatur omni ex parte iuſtus, ſeu perfectè mundus, & ſine impedimento: nam licitum eſt, imò neceſſarium, vnam Scripturã per aliam interpretari. Atque ideo Patres, cùm dicũt iuſtos in morte ſtatim recipere mercedem, addunt conditionem, *ſi digni ſunt, vel perfectè purgati*, vt videre licet in Aug. tract. 49. in Ioan. Tamen adducta teſtimonia hanc expoſitionem non requirunt: nam, vel habent longè diuerſũ ſenſũ, vel verba clariſſima ſũt. Dauid igitur in prædicto loco nõ videtur loqui de ſomno mortis, nec de hæreditate beatitudinis, ſed de ſomno pacis, & quietis animæ, quæ in Deo ſuã ſpem & fiduciam collocat, & de hæreditate omnium bonorum ex Dei cura & prouidentia prouenientium: Dixerat enim, Niſi Dominus ædificauerit domũ, vel cuſtodierit ciuitatem, fruſtrà eſſe noſtrum laborem: è contrario verò ſubdit, eos, qui confidunt in Deo, omnibus abundare bonis. Ita Baſil. & Theodoret. & moderni ad literam, Auguſt. verò & alij per anagogẽ exponunt de æterna hæreditate, quam perfectam & plenam accepturi ſunt iuſti in corpore & animo, non nunc, ſed cùm dederit dilectis ſuis ſomnum, id eſt, poſt vniuerſalem mortem, & conſummationem prædeſtinatorum omniũ. Denique licèt daremus ſermonẽ eſſe de morte ſingulorum iuſtorum, & de retributione gloriæ, non ibi dicitur ſtatim dandam, ſed, *Ecce hæreditas Domini*, ſcilicet, præſtò eſt, parata eſt, certa erit eius poſſeſſio, perfecta nimirũ purgatione, ſi neceſſaria fuerit, vel ablato impedimento, quodcunque illud fuerit, vt in Patribus veteris Teſtamenti manifeſtum eſt, cùm tamen Dauid illo tempore fuerit locutus.

2. Cor. 5. Apoc. 14. Diſſoluuntur. D. Aug. Exponitur Pſal. 126. Baſil. Theodor. Auguſt.

40. *Loca Pauli, & Apocal. exponuntur.*

Nec aliud dixit Paulus in citatis verbis, niſi quòd iuſti poſt hanc vitam habent domum æternam, an verò ſtatim illam ingrediantur, & quomodo prius purgari, ſeu parari debeant, ibi nõ declarat, aliis verò locis explicuit. Atque eodẽ modo poſſent facilè exponi verba Ioannis: quia ſolùm dicit iuſtos requieſcere à laboribus huius vitæ, & habere certũ præmiũ ſuorum operum, hoc eſt enim, opera illorum ſequi illos. Præſertim, quia ſicut illos ſequuntur opera bona, ita & mala, ſi quæ habuerunt, quorum aliquem reatum adhuc retinent; & quamuis ex prioribus beati ſint, & in Domino moriantur, tamen quatenus habẽt poſteriora, non omnino perfectè moriuntur in Domino, & in tantum retardantur à beatitudine in re poſſeſſa, quamuis iam ſint beati certa inamiſſibili ſpe. Sic enim Aug. lib. 2. contr. epiſt. Pelag. cap. 3. dixit, iuſtum

Auguſt.

iuſtum habentem venialia peccata viuere ſimpliciter Deo; ſecundùm autem quid mundo: ſic ergo nos dicimus in præſenti tertium illud teſtimonium intelligẽdum eſſe de iuſto quatenus in Domino moritur. Alij putant hæc verba dicta eſſe propter tempus legis gratiæ, in quo iuſti ſtatim poſt mortẽ recipiunt mercedem laborum, quam ante Chriſti aduentum non recipiebant ſtatim. Sed vtrumque referendum eſt ad homines perfectè iuſtos, nullúmque habentes debitum perſonale. Quomodo loquitur etiam *Greg. Turrian.* Greg. lib. 3. Moral. cap. 15. aliàs 20. & de hac expoſitione legi poteſt Turrian. libr. 4. contra Magdeburg. cap. 12. Alij denique intelligunt mori in Domino *Ribera.* idem eſſe quod mori pro Domino, vt Ribera latè: ſícque locus intelligitur de ſolis martyribus, de quibus facilè admittemus ſtatim & ſine vlla prorſus mora recipi in beatitudinem; quia ſi quas habebant maculas, ipſo martyrio perfectè purgãtur, ſed hoc eſt martyrij priuilegium.

SECTIO II.

Vbi ſit Purgatorij locus, & an vnus tantùm ſit.

1. *Purgatorium eſt aliquis corporalis locus.*

DE hoc loco nihil in Scriptura ſacra, vel definitione Eccleſiæ habetur, ideóque res hæc in diſputatione Theologorũ verſatur. Omnes verò ſupponunt hũc eſſe aliquem corporalem locũ, in quo animæ detinentur, donec pœnas debitas perfectè luant. Nam licèt per ſe non requirant corporalem locum, cùm ſpiritus ſint, nihilominus cùm intra hunc mundum contineantur, neceſſariò ſũt in aliquo loco corporeo ſaltem ſecũdùm præſentiam ſubſtãtialem, vt aliis locis ex profeſſo diſſerui. Et ita videmus omnes ſpiritus Angelicos, pro ſuorum ſtatuum diuerſitate, habere loca diuina prouidẽtia deſtinata, vt gehennam quæ *parata eſt diabolo, & angelis eius*, & cœlum Empyreum pro Angelis ſanctis. Sic ergo eſt certum, purgandas animas in aliquo loco corporeo detineri, qui nec eſt cœlum: quia *nihil coinquinatum illuc ingreditur*, nec eſt ibi aliqua pœna: nec eſt infernus, quia inde *nulla eſt redemptio*, neque egreſſus. Quis ergo ille locus ſit, & an ſit certus, & vnus, & vbi ſit, inueſtigandum eſt.

Sítne Purgatorium certus ac determinatus locus.

2. *Prima opinio. Hugo de S. Victor.*

QVIDAM dixerunt non eſſe certum locum purgandis animis deſtinatum, ſed variis locis deputari ex diuina voluntate iuxta occurrentes circunſtantias. Ita Hugo de S. Victore lib. 2. de Sacram. p. 16. c. 4. vbi ait locum Purgatorij determinatum nõ eſſe, preterquam quòd multis reuelationibus & exẽplis conſtat, pœnam illam in hoc mundo exerceri. Vnde colligit probabilius eſſe, *vnumquemque purgari, vbi potiſſima peccata commiſit, ſicut multis documentis ſæpe probatum eſt.* Et hanc ſententiam non reputant im- *Bonau. Greg.* probabilem Bonau. in 4. d. 49. artic. 2 q. 2. Fauet modus loquendi Gregor. 4. Dialog. capit. 25. vbi animas purgandas, *quibuſdam manſionibus detineri* dixit, indefinitè loquens tanquam de indeterminato loco. Et c. 40. dicit, Paſchaſium virum ſanctùm in Thermis Augulanis apparuiſſe Germano Epiſcopo Capuano, eíque reuelaſſe in eum pœnalem locum fuiſſe deputatum: quia contra Symmachum cuidam Laurẽtio fauerat, ſimiléma; reuelationem habet ca. 55. & Petrus *Pet. Damia. Arnold. Bonæual.* Damian. in epiſt. 13. ad Deſiderium, c. 7. Arnoldus etiam Bonæuallis tracta. de Verb. Domin. in cruce, c. 2. *Non ad loca purgatoria (inquit) non ad flammas peccatorum vltrices confitens deſtinatur:* ſignificans illa loca eſ-

A ſe varia, & incerta. Aliorum opinio fuit, locum quidẽ Purgatorij vnum eſſe, illum verò ſupra terram, & in- *Secunda opinio.* fra cœlum in media quadam regione eſſe collocatum. Ita referunt D. Tho. & alij Scholaſtici diſt. 21. Quorum fundamentum eſſe potuit, quia ſtatus illarum animarum medius eſt inter ſtatum beatorum, & damnatorum: ergo etiam locus debet eſſe medius, vt locus ſit locato proportionatus.

Purgatorium eſſe vnum, ac certum locum verſùs terræ centrum, vera concluſio.

NIHILOMINVS dicendum eſt primò, vnum aliquem locum certum, ac definitum, ſub terra verſùs eius centrum conſtitutum eſſe à Deo ad animarum purgationem. Hæc eſt communis ſententia Theologorum, Diui Thomæ in 4 diſt. 21. queſt. 1. artic. 1. quæſt. 2. Richardi articul. 1. quæſtion. 3. & diſtinction. 45. articul. 1. quæſtion. 2. & ibi Bonauenturæ art. 2. quæſt. 2. & diſt. 20. 1. p. illius quæſt. vlt. Paludani q. 3. & d. 21. q. 1. artic. 1. Durandi in 3. d. 22. q. 4. Gabrielis ibi artic. 3. dub. 3. & aliorum eiſdem locis. Probatúrque primò ratione, quia ſpectat ad conuenientem Dei prouidentiam, quòd hic locus determinatus ſit, ſicut enim omnibus peccatis certas pœnas certa lege definiuit, ita etiã certa loca deſtinauit ac præparauit, in quibus illæ pœnæ luendæ ſunt: quia locus ipſe eſt pars quædam pœnæ, quatenus in eo ſpiritus, vel contra dignitatem ſuam, vel etiam contra deſiderium detinentur: tum etiam, quia non eſt veriſimile Deum pro ſolo arbitrio vnam animam in hunc locum, aliam in alium mittere ad purgationem: quia licèt pro ſua voluntate & poteſtate poſſit id facere, non tamen eſt iuxta ordinariam prouidentiã, quòd ſine aliqua certa lege aut ratione id fiat: nulla autem aſſignari poteſt. Nam quòd dicebatur, ſingulas animas purgari vbi peccarunt, veriſimile non eſt: nam peccata committuntur in variis ac diſtinctiſſimis locis: quis ergo credat animas ſingulas per omnia illa loca deferri vbi peccauerunt, vt ibi pœnas luant? Preſertim quia ſimul poteſt anima varias pœnas pati propter peccata in diuerſis locis cõmiſſa, vel certè pro omnibus ſimul patitur donec ab omnibus purgetur. Deinde quia ratio iuſtitiæ non poſtulat vt quis puniatur vbi deliquit, ſed in loco malefactoribus deſtinato, niſi quando ob exemplum aliorum id fieri expedit, quod hîc locum non habet. Rurſus quia pro aliis ſtatibus animarum, vt ad puniendum perpetuò damnatos, &c. certa loca deſtinata ſunt: cur ergo hîc prouidẽtiæ modus circa animas purgandas mutari debuiſſet? Tandem quia ex ipſis reuelationibus, quæ in contrarium afferuntur, poteſt oppoſitum conſtare. Nam Petrus Damian. in dict. epiſt. refert ſanctum illũ Epiſcopũ in flumine apparuiſſe, ſuamque purgatoriam pœnam oſtẽdiſſe, quam patiebatur, eo quòd in recitandis horis debitis temporibus negligens fuiſſet, vbi manifeſtum eſt, culpam illam non fuiſſe in loco fluminis commiſſam. Denique argumentum ſumi poteſt ex Gregorij hiſtoria: nam ille, qui in balneo apparebat, non ibi ſua peccata commiſerat, idémque eſt de ſimilibus. 3.

D. Thom. Richard. Bonau. Palud. Durand. Gabr. Ratione oſtenditur. Animæ non purgantur vbi peccauerunt.

Ex his verò vlteriùs cõcludi poteſt, hunc locũ eſſe vnũ tãtùm, vel ſũpto à ſimili argumẽto de aliis locis: nam pro ſingulis animarum ſtatibus ſingula tantùm loca deputata ſunt, vel quia vnus ſufficit, & ſuperfluò plura multiplicarentur; nec eſſet aliqua ratio ſiſtendi in aliquo certo numero: vel denique quia modus ipſius pœnæ, & inſtrumentorum eius vnum tantùm locum poſtulat, de qua re occurret occaſio dicendi 4.

Locum Purgatorij eſſe vnum, oſtenditur.

cendi

cendi plura in Diſp.ſeq.vbi ſpecialis difficultas circa hoc occurret: & ideo hæc nunc ſufficiant.

5. *Locum Purgatorii eſſe ſubterraneum, probatur ex Scriptura.*

Denique locũ hunc ſubterraneum eſſe, & in cõcauo terræ iuxta locum gehẽnæ conſtitutum: videtur ſentire Eccleſia in illis verbis: *Libera Domine animas fidelium defunctorum de pœnis inferni & de profundo lacu.* Petit enim liberationem à Purgatorio, & non ab inferno. Verum eſt hæc verba aliis etiam modis poſſe exponi, vt infrà dicam diſputando de ſuffragiis. Sumi preteres poteſt ex illis noui Teſtamẽti teſtimoniis, in quibus dicitur, eſſe ſub terra & in inferno animas aliquas iuſtas, quæ Deum laudant, ac confitentur. Vbi eſt illud ad Philippẽſes 2. *In nomine* IESV *omne genu flectatur cæleſtium, terreſtrium & infernorum.* *Phil. 2.* Sed hæc verba referri etiam poſſũt ad infernũ damnatorum: nam dæmones credunt, & contremiſcũt, vnde ſicut coacti credunt, ita coacti genua flectunt, & adorant, vt Chryſoſtomus ibi, & Anſelmus, & alij exponunt. Et fauet generalis illa locutio, *Omne genu,* quo videtur voluiſſe Paulus omnẽ intellectualem creaturam comprehendere, in quocunque ſtatu & termino exiſtentem. Probatur ergo idem ex illo Apocalyp. 5. *Nemo inuentus eſt dignus aperire librum, neque in cœlo, neque in terra, neque ſubtus terram.* *Apoc. 5.* Non enim videtur veriſimile, Ioannem enumerare niſi iuſtos: illi enim tantùm digni poterant videri aperire librum: ergo ſupponit etiam ſubtus terram eſſe animas iuſtas. De quibus inferiùs ſubdit, cum aliis iuſtis dixiſſe, *Sedenti in throno, & agno benedictio, & honor, & gloria, & poteſtas in ſæcula ſæculorum.* Quæ verba ſine dubio non ſunt damnatorum, ſed iuſtorum. Sed hic etiam locus exponi poteſt de animabus iuſtis, quæ erant in ſinu Abrahæ: ſuppoſita enim dicta expoſitione, eadem ratione dicetur, animas Purgatorij non numerari inter eos qui videri poterant digni aperire librum, ſed animas ſanctorum Patriarcharum & Prophetarum. Nec refert, quòd hæ animæ iam erant in cœlo quando Ioannes illam reuelationem ſcripſit: quia fortaſſe in ea oſtendebatur ſtatus & conditio humanæ naturæ prout erat ante Chriſti aduentum, quem omnes expectabant: quia ſolus ille inueniri poterat dignus aperire librum. Poſtquam autem ille venit, & victoriam reportauit, etiam illi qui erant ſubtus terram, id eſt, in ſinu Abrahæ, gloriam & honorem Deo cantant: quia iam per Chriſtum beati effecti ſunt. *Gregor.* Adde, Gregorium libro quarto Dialogor. capite quadrageſimoſecundo, per locum illum, *ſubtus terram*, infernum ipſum damnatorum intelligere: nã per *librum*, Scripturam intelligit cum Hieronymo, *Hieron.* Ezechiel 2. & 44. & cum multis aliis, de quo optimè dici potuit, neque Angelos, aut ſanctos beatos, neque homines in terra degentes, neque ipſos dæmones potuiſſe illum librum aperire ſeu declarare. Et eadem expoſitio de inferno locum habet, etiamſi per librum ipſammet prophetiam Apocalypſis, quam Ioannes ſcribebat, cum multis aliis, intelligamus. Alia verò poſteriora per proſopopœiam dicta ſunt de omnibus creaturis etiam carentibus intellectu, quandoquidem etiam piſces maris numerantur: & ideo in hoc ſecũdo loco per creaturas ſubtus terram exiſtentes intelligi poſſũt etiam metalla & mineralia omnia, & damnati etiam iuxta ſenſum poſitum in priori teſtimonio. Quanquam optimè etiam intelligantur de animabus Purgatorij, vt Ribera etiã *Ribera.* notauit, non tã ex illis verbis, probando Purgatoriũ ibi eſſe, quàm ſuppoſita veritate Purgatorij, ad animas in illo exiſtẽtes, laudẽ illã & benedictionẽ referẽdo.

6. *Ex Eccleſ. 24. idẽ colligitur.*

Aliud teſtimonium, ex quo poteſt hoc comprobari, legitur apud Sapientem Eccleſiaſt. 24. *Penetrabo omnes inferiores partes terræ, & inſpiciam omnes dormientes, & illuminabo omnes ſperantes in Domino:* Quæ verba, & de ſapientia increata ſecundùm ſe, & de incarnata ſapientia poſſũt intelligi: vtroque verò modo ex eis conſtat eſſe in inferioribus partibus terræ aliquos dormientes ſperantes in Domino, quod de damnatis dici non poteſt; ſunt ergo illi qui purgantur. At hic locus optimè intelligitur de antiquis Patribus exiſtentibus in ſinu Abrahæ. Vnde ex iſto probari ſolet deſcenſus Chriſti ad inferos. Sed eſto hoc verum ſit, inde optimum argumentum colligitur, Purgatorium eſſe ſubtus terram prope infernũ. Nam, ſi locus vbi detinebantur antiqui Patres, iam mundi ab omni reatu perſonali, fuit in illis infirmis regionibus: quia erat veluti carcer in quo detinebantur propter reatum naturæ, donec per crucem expiaretur: multo magis locus, in quo & detinentur, & puniuntur animæ nondum perfectè liberæ à propriis reatibus, erit in illis infirmis regionibus. Vnde Aug. *August.* epiſt. 99. ad Euod. ſignificat, Chriſtum deſcendendo ad inferos, etiam ad Purgatorium deſcendiſſe, & ab illo aliquas animas liberaſſe, propter verba Act. cap. 2. *Solutis doloribus inferni.* Quanuis enim hęc verba alias habeant expoſitiones, vt ſuprà vidimus, & ille deſcenſus Chriſti ad Purgatorium incertus ſit; tamẽ Auguſt. pro certo ſupponit, omnia loca pœnalia, à quibus Chriſtus animas liberauit, eſſe in inferno: non credo tamen, Auguſtinum in ea fuiſſe ſententia, vt exiſtimauerit Chriſtum ab inferno damnatorum aliquas liberaſſe. Huc accedunt reuelationes aliquæ, *Beda.* quibus Purgatorium ſub terris viſũ eſt, vt refert Beda lib. quinto Hiſt. Anglic. cap. 13. & aliis locis infrà tractandis.

7. *Ratione oſtenditur Purgatoriũ eſſe ſubterraneum locum.*

Denique, iuxta diuinæ prouidentiæ diſpoſitionẽ locus hic ſuperior terræ pro hominibus viatoribus deputatus eſt, vt ſit quaſi ad pugnã & meritum, vel demeritum deſtinatus: ergo non eſt veriſimile in illo eſſe locum Purgatorij, in quo iam animæ ſunt in alio ſtatu. Nec etiam fuit conueniens eſſe in aliquo loco ſupra terram, quia debet eſſe locus humilior, magiſque tenebroſus, & in carceris modum accommodatus: ergo veriſimilius eſt eſſe ſubtus terram: ſicut ſunt reliqua loca animarũ infœlicium, ſeu quæ beatitudinem aſſequi non potuerunt. *Satisfit reuelationibus in contrarium.* Neque reuelationes illæ, quæ in contrarium afferebantur, nos cogũt: nam etiamſi admittamus omnino veras eſſe, & ex eis haberi aliquas animas in aliquibus huiuſmodi locis purgari, dicemus illud eſſe extraordinarium, & præter legem, propter Dei voluntatem, & cauſam quam ipſe nouit: locum autẽ lege ſtatutum ad purgationẽ, definitum, ac iuxta centrum terræ exiſtere. Et hæc eſt communis reſpõſio Theologorum quos ſuprà retuli, & Supplem. Gabr. diſt. 45. quæſt. 1. art. 1. Soto quæ. 1. art. 1. & 3. Carthuſ. quæſt. 1. & Dialog. de iudicio, & lib. de Quatuor nouiſſimis. cap. 48. *Supplem. Gabriel. Soto. Carthuſ.* Addo verò, in his reuelationibus aliquid oſtẽdi in aliquo loco propter aliquam ſignificationem, vel occaſionem, non quia in tali loco illud opus fiat. Hoc patet ex Petri Damiani hiſtoria ſuprà citata: ait enim, Epiſcopum illum in flumine apparuiſſe cuidam presbytero, eiúſque manum apprehendiſſe, vt vehemẽtiam ſuæ pœnæ & ardoris ſentiret. At verò pœna illa vehemẽtis vſtionis non erat in flumine, quantum ex proportione loci & effectus intelligi poteſt: ergo illa reuelatione ſignificatum non eſt, Epiſcopũ illum ibi cruciari, vbi apparebat. Deinde in aliis capitibus eiuſdẽ epiſtolæ refert idẽ Auctor, damnatos aliquos viſos eſſe in flumine, vel in aliis locis ſimilibus, cùm tamen certiſſimum ſit ibi non puniri: Gregorij autem verba expreſſiora videntur; ſcilicet, *in hoc pœnali loco,* ſeu, *hic deſtinatus ſum:* vnde videtur magis requirere priorem expoſitionem. Niſi interpretemur, *hic,* id eſt, in hoc

hoc igne, quem patior; ibi enim etiã ignẽ Purgatorij ſentiebat, vel *hic*, id eſt, in hoc pœnali loco, qui per hunc ſenſibilem ſignificatur; ſicut dicebat Angelus repræſentans Deum, *Ego ſum Deus*, &c.

Quem ordinem ſitus ſeruet Purgatorij locus ad alia receptacula animarum, quæ ſub terra ſunt.

8. SVPEREST verò dubium, quem ordinem ſitus ſeruet hic locus Purgatorij ad alia receptacula animarũ, quæ ſub terra exiſtunt. Et difficultas eſt de comparatione loci Purgatorij ad Limbum puerorum: nam de gehenna omnes fatentur eſſe in infimo loco, id eſt, in centro terræ, & de ſinu Abrahæ, eſſe in ſuperiori, hoc eſt, digniori loco, vt dixi in 2. Tomo, Diſput. 42. ſect. 2. in fine. De aliis verò duobus locis inter ſe collatis eſt diuerſitas opinionum. Quidã aſſerunt Purgatorium eſſe infra Limbũ puerorum, gehennæ vicinum. Ita tenet Maior diſt. 44. q. 3. in fin. & Palud. d. 45. qu. 3. cum Petro de Tarantas. Problem. 1. art. 3. Soto d. 45. q. 1. art. 2. qui D. Thom. in ſuam ſentẽtiam adducit, eo quòd dicat in d. 21. & 45. Purgatorium eſſe vicinum inferno, & eundem ignẽ habere: alibi verò docet oppoſitũ, vt iam dicam. Fundamẽtum eorum eſt, quia hæc duo loca cõueniunt in pœnæ qualitate: in vtroque enim eſt ignis eiuſdẽ rationis: & ideo oportet eſſe contigua: adeò vt cenſeant iſti Auctores nullo interiecto corpore dẽſo ac ſolido ſeparari, ſed habere potiùs eundem ignẽ continuũ, eũdemque numero, ſolũmque diſtingui quoad partes illius ignis, & per terminum à Deo præfixum. Confirmari poteſt hæc opinio, quia licèt originalis culpa maioris mali rationẽ habeat, quàm culpa venialis, aut reatus tẽporalis pœnæ, eo quòd illa ſeparat omnino à Deo, hæc verò non; nihilominus reatus proueniens ex culpa actuali, & perſonali, magis redundat in defectum, & in infamiam (vt ſic dicam) peccatoris, & ideo ex hac parte meretur maiorẽ pœnam, ſaltem quoad ſenſum & dolorem: eadem ergo ratione ſtatui talium peccatorum debetur vilior & inferior locus: huiuſmodi autẽ eſt Purgatoriũ: ergo.

Opinio prima. *Maior.* *Palud.* *Vide Roſen. ar. 37 contra Luther.* *Pet. de Tarant.* *Soto.*

9. Alij ſentiunt, Limbum puerorum eſſe inferiorem, & propinquiorem inferno. Ita ſentit D. Tho. in 3. d. 22. q. 2. art. 1. q. 2. vbi Gabr. idem ſentit, eiúſque Supplem. 4. d. 45. qu. 1. art. 1. & Rich. vbi ſuprà. Fauétque illis Concilium Florent. in literis vnionis, quatenus ait, animas iuſtas, ſi nondum plenè ſatisfecerunt, detineri in Purgatorio; eos verò qui in peccato actuali mortali, vel in ſolo originali deceſſerũt, *mox in infernum deſcendere, pœnis imparibus puniendos.* Vbi Limbum puerorum comprehendit ſub inferno ſimpliciter dicto, non verò Purgatorium. Item ſignificat, ad Limbum puerorum maiorem fieri deſcenſionem, quàm ad Purgatorium; imò tranſitum ad Purgatorium non vocauit deſceſionem, ſed detentionẽ. Vnde ex illo loco certius apparet, Limbum puerorũ eſſe in inferno, quàm Purgatorium. Ratio etiam reddi poteſt, tum quia Limbus eſt locus pro quibuſdam Dei inimicis deputatus; & ideo maiorem conueniẽtiam habet cum gehenna, quàm Purgatorium: nam animæ, quæ in eis ſũt, veluti in ratione eſſentiali culpæ conueniunt, quæ eſt auerſio à Deo: vnde etiam conueniunt in eſſentiali pœna, quæ eſt pœna damni: conueniunt item in æternitate pœnæ: ergo penſatis omnibus maior conuenientia eſt inter ſtatus animarum vtriuſque loci, quàm inter damnatas animas, & purgandas, ergo etiam loca debent eſſe inter ſe viciniora. Et confirmatur; nam hi pueri abſolutè ſunt in ſtatu indigniori: ergo debetur eis inferior locus.

Secũda opinio. *D. Thomas.* *Supplem.* *Gabriel.* *Richar.* *Conc. Flor.*

10. Tertia ſententia poteſt eſſe inter has media, ſcilicet, hæc duo loca non ſeruare ordinem inter ſe, ſed æquè ab inferno diſtare, & æquè eſſe illi propinqua ſecundùm diuerſas eius partes. Quod vt declarem, ſuppono infernum eſſe in ipſomet centro terræ, quia debet eſſe in loco infimo, vt talis ſtatus meretur, & ita in hoc omnes conueniunt. Videtur ergo centrum terræ eſſe etiam centrũ inferni, ipſúmque inferni locum per modum ſphæræ vacuæ, ſeu cõcauę, circa ipſum centrum terræ versùs omnem mundi partem, in diſtantia vndique æquali intra terminũ à Deo præfixum, extendi. Quia ſuppoſito ſitu talis loci in illo ſpatio, nec poteſt meliùs concipi, nec maiori ratione versùs vnã partem quàm versùs aliam conſtitui, aut extendi. Supra hunc ergo locum variis modis poſsũt cætera loca conſtitui. Primo, vt alia non conſtituantur, ſeu extendantur per modum circuli, ſed tantùm vt putei quidam versùs aliquã partem huius mũdi, ita tamen vt illi loci collocatio ſint vnus ſub alio, & alius ſub altero. Et hic modus nõ eſt dubium quin ſit poſſibilis: tamẽ quòd ita ſit, nullo fundamento oſtẽdi poteſt. Et ſi vera eſt prior pars eius, aſſeritur ſecunda: nam ſi hi loci illo modo ſunt conſtituti, non eſt cur vnus ſub alio collocatus fuerit, ſed potuerunt versùs diuerſas mundi partes in eadem profunditate fieri.

Opinio tertia. *Primus modus aſtruendi tertiam opinionem.*

11. Atque hic poteſt eſſe alius modus collocãdi hæc loca, iuxta quem ceſſat dubitatio propoſita: nam ſupponit illa duo loca ita collocanda eſſe, vt alter locus ſit ſub altero, quod neceſſariũ non eſt. Sic ergo relinquitur tertia opinio propoſita, ſcilicet, quòd hęc duo loca diſtãt æquè à gehenna ſecundũ diuerſas partes eius. Imò etiam ſequitur, iuxta hunc collocationis modum, ſinum Abrahæ nõ eſſe ſupra Purgatorium, vel limbum puerorum, ſed versùs aliam tertiã partem mundi æquè eſſe ſupra infernum collocatum. Cùm enim vltima ſuperficies concaua inferni ampliſſimum ambitum contineat, facilè poteſt intelligi, ſupra illam immediatè eſſe collocatos puteos altiſſimos, & capaciſſimos, qui versùs diuerſas mũdi partes protendantur. Neque video quomodo facilè poſſit hoc impugnari: nam in Scriptura nullum habemus de hoc ordine indicium, niſi hoc ſolum, quòd gehenna ſit infra omnẽ locum, propter quod infernus quaſi per antonomaſiã nominatur: quòd autem alia loca inter ſe ſeruent ordinem inferioris & ſuperioris, non videtur in Scriptura ſignificari, nec ratione aliqua ſatis perſuaderi. Nam ſine dubio illa loca ſic conſtituta poſſent eſſe capaciſſima ad recipiẽdas animas illuc deſtinatas, quia numerus animarũ ſimul exiſtentium in aliquo iſtorum trium locorum non ſeruat maiorem proportionem ad numerum animarum gehennæ, præcipuè ſimul cum dæmonibus: ergo, ſi infernus eſt capax totius illius multitudinis, multo magis quilibet horum locorum poterit eſſe capax ſuorum captiuorum. Quod in ſingulis locis poteſt ita declarari. Nam in primis, id eſt certum de ſinu Abrahæ, cuius ſtatus & breui tempore durauit comparatione aliorũ, & in toto illo tempore paucæ animæ ad illum deſcendebant, facta etiam collatione ad alia loca, quia ante Chriſti aduentum gratia Dei paucis communicabatur abundanter, & cũ perſeuerantiæ dono. De Purgatorio etiã eſt certiſſimũ, eius ſtatum non eſſe perpetuum: in quo illud ſingulare eſt, quòd non omnes animæ, quæ ad illud deſcendunt ſimul aliquãdo in illo congregãtur, ſed ſucceſſione quadam, ſicut homines in hoc mundo, exiſtunt. Vnde fit, vt numerus animarum, quæ in illo loco ſimul exiſtunt, ſemper ſit exiguus, comparatione facta ad alia loca. De Limbo puerorum res eſt dubia; probabile verò eſt, etiam poſt diem iudicij non eſſe permanſuros in illo loco, ſed ſupra terrã ſuperficiem, in quadam

Secunda.

quadam philoſophandi ratione eſſe victuros. Quorum numerus etiam reſpectu aliorũ paruus eſt, quia infantes, qui ad rationis vſum non perueniunt, non ſunt vigeſima hominum pars, & ex illis multi ſaluātur. Itaq; hæc tria loca illo modo collocata, ad finem eorum, & ad omnia quæ de illis dicuntur, ſufficiunt: quia nec propter animas requirunt immenſam aliquam magnitudinem, neque vnquam humanis corporibus replebuntur, ſed ſolus infernus, iuxta diſcurſum factum.

12. *Tertius modus aſtruendi tertiã opinionem.* Propter quædam tamen Euãgelij verba poteſt alius modus collocandi hæc loca, & aſtruẽdi tertiam opinionem propoſitã, excogitari, videlicet ſupra locum inferni, cætera loca eſſe etiã in circulum collocata; ita tamen vt non ſingula occupent integrum circulum. Non enim videtur neceſſe hos integros locorum circulos ſeſe inuicem circundantes, ſeu continentes fingere, ac ſi eſſent elemẽtaria, vel cœleſtia corpora, cùm animarum ſuſceptioni non videatur tanta magnitudo neceſſaria. Videri ergo poteſt ſufficiens, vt proximè ſupra gehennam ſint Limbus puerorum, & Purgatorium, in modum circuli locum inferni circundantis; ita tamẽ vt vnuſquiſque illorum locorum ſemicirculum tãtùm occupet, ſintque inter ſe contigua, & ſupra locũ inferni æquali propinquitate, versùs diuerſas huius mũdi partes collocata: ſupra illa verò ſit ſinus Abrahæ, ſiue in modũ alterius circuli, ſiue alio modo, prout Deo placuit. Nã quòd inter hunc ſinum & gehennam ſit aliquis locus medius, neque ſint inter ſe contigua, videtur ex parabola de Diuite & Lazaro colligi, in qua refertur, diuitem in tormentis exiſtẽtem eleuaſſe oculos, & vidiſſe Abraham à longè, quaſi in ſuperiori, & diſtãte loco exiſtentem, & Abraham dixiſſe, *Et in his omnibus inter nos & vos magnum chaos firmatum eſt*, &c. Eſt ergo aliqua intercapedo inter illa duo loca, quæ nõ videtur eſſe, niſi vel Limbus puerorum, vel Purgatorium, vel vtrumque ſimul. Deinde Purgatorium eſt iuxta infernum, vt frequentiùs Theologi volunt; nõ videtur autem veriſimile totũ illud circundari Limbo puerorum, vt neceſſarium ſit animas purgandas hinc exeuntes per Limbum puerorum tranſire ad Purgatorium, & inde reuertentes tranſire per eundem locum ad cœlum, vel olim ad ſinum Abrahæ, quod videtur inconueniens: procedit autem ſupponendo, ſpiritus non tranſire ad extremum niſi per medium. Similiter è contrario, quòd Limbus puerorum ſit vndique circundatus igne Purgatorij non eſt admodum veriſimile: rectè ergo hoc ordine illa loca collocantur.

13. *Quartus modus.* Alius etiam modus occurrit, quo hæc loca poſſũt intelligi ſituata, nimirum vt Purgatoriũ ſit ad oram & quaſi ripam inferni: ſic enim in priuatis reuelationibus aliquando oſtenſum legitur: & S. Thom. certè ita ſentit d. 21. nam vult eundem ignem eſſe in vtroque loco, imò eundem eſſe locum, ſolùmque differre, quia gehenna eſt quaſi in profundo, Purgatorium quaſi in ingreſſu illius loci: optimè ergo locatur quaſi in ora & circunferentia eius. Ne autẽ neceſſe ſit, animas, quæ ad infernum deſcendunt per Purgatorium tranſire, veriſimile eſt locum Purgatorij nõ integrè, & ex omni parte totam circunferentiam inferni occupare; ſed in aliqua mundi parte relictum eſſe aliquod ſpatiũ, in quo ſit veluti os putei infernalis, ſupra quã partem nullus alius locus pœnalis collocatus ſit. Quomodo intelligi poteſt quod dixit Anſelmus lib. de Imagine mundi, cap. 21. *Infernum eſſe inferiùs dilatatum & ſuperiùs coangustatum*, ſcilicet, quoad foramen illud, quod eſt veluti os inferni. Alia verò duo loca intelligi poſſunt longè diſtantia à toto inferno, vt Purgatorium includit: inter ſe autẽ maximè

Vide Palud. in 4. d. 45. ca. 3 ex Pet. de Tarãt. Probl. 1. art. 3.

A vicina, & quaſi contigua. Quòd enim ſinus Abrahæ multum ab inferno diſtauerit, & omnes Doctores docent, & planè colligitur ex citatis verbis Euãgelij. Quòd verò Limbus puerorũ ab alio ſinu, qui Limbus etiam appellatur, parum diſtet, colligi poteſt ex proprietatibus in quibus illa loca conueniunt: nã in vtroque nulla eſt pœna ſenſus, in vtroque detinẽtur animæ ſolùm propter Adæ peccatũ, quamuis diuerſo modo: nam in vno detinebãtur animæ propter illud peccatum vt fuit totius naturæ, pro qua nondum erat ſatisfactum: in alio verò detinentur animæ puerorum propter peccatum illud participatum in propria perſona, & in ea durans. Ex quo fit, vt Limbus puerorum ſit in inferiori parte illius ſinus, tamẽ diſtans longè à locis pœnarum, & coniunctus ſinui B Abrahæ: nam eſt etiã probabile in illo Limbo habere pueros ſuam requiem, & quẽdam modum naturalis conſolationis, ſi fortaſſe ignorant naturæ ſuæ caſum, & redemptionẽ, ſolâq; naturali cognitione, & amore fruuntur. Vnde etiã credunt aliqui, ad tempus tantùm ibi detineri, & quòd ſicut animæ ſãctæ in primo Chriſti aduentu à ſuo Limbo eductæ fuerunt: ita animæ puerorum ab illo loco in ſecundo aduẽtu Chriſti educendæ ſunt, non vt in cœlum ferãtur, aut beatam Dei viſionẽ accipiant, vt Pelagiani contra Euãgelium ſenſerunt; nec etiam vt mittãtur in ſtagnum ignis, & demergantur cum damnatis in infernum, vt alij contra omnẽ rationem & pietatem opinati ſunt: ſed vt in ſuperficie terræ habitent, hácque ſenſibili C luce fruantur. Dúmque vt auctorem naturæ cognoſcant, ament, & laudent, vt multi Theologi ſentiunt, & in ſuo loco latiùs diſputandum eſt.

Vide Somnia, tract. de Extr. iud. ca. 6 & 7. Ch Opuſc. de infanti Maio. 1. d. 44. qua. 3. Pal ſuprà.

Quæſtionis reſolutio.

INTER has ſententias non poteſt ferri certum, imò nec definitum iudicium, quia res occulta eſt, & non reuelata, potuitque Deus, pro ſuæ prouidentiæ, ac ſapientiæ ratione, vel his modis, vel aliis hæc loca conſtituere; & ideo de ſitu Purgatorij hæc ſufficiant, atque etiam de aliis, de quibus obiter diximus, quia non poſſunt in hac diſputatione ſeu collatione ſeparari. Semper autem veriſimilius mihi eſt, hæc loca non eſſe ita ſubordiD nata per circulos, vt non poſſit ad vnum niſi per alium tranſiri, quia etiam cenſeo inconueniens, quòd ante Chriſti aduentum omnes damnatæ animæ, & purgandæ tranſirent per Limbum Sanctorum Patrum, & ſic de aliis: nec modus ille ædificandi, ſeu architectandi (vt ſic dicam) illa loca, ratione aliqua neceſſarius eſt, nec per ſe conueniens, aut conſentaneus diuinæ prouidentiæ. Reliqua verò probabiliter poſſunt cogitari, & dici. Satis autẽ veriſimile eſt, Purgatorium eſſe vicinum inferno, tum propter conuenientiam in pœna ſenſus & ignis, tum quia hoc ſpectat ad quãdam maiorem afflictionem & humiliationem purgandorum. Et ideo non refert quòd illæ animæ ſint abſolutè digniores animabus puerorum, quia pro tunc merentur maiorem E afflictionem & pœnam. Tum præterea, quia veriſimile eſt, poſt iudicium, infernum dilatandum eſſe & occupaturum totum purgatoriũ ignem, imò fortaſſe etiam ad Limbum puerorum & antiquorum Patrum extendetur, vt aliqui cenſent. Sed hæc magis incerta ſunt, quia de Limbo puerorum non conſtat an ſit euacuandus. Concilium autem Florentinum licèt de hoc Limbo dixerit eſſe in inferno, nõ tamen fecit comparationem cum Purgatorio, ſed cõſultò id prætermiſſe videtur, imò & omnino de ſitu Purgatorij nihil ſignificaſſe, quia eſt res quę adhuc in diſputatione Theologorum verſatur. Quia tamen multùm ſignifi-

cat Limbum eſſe coniunctum inferno, ideo aliæ etiam opiniones probabiles ſunt. A

15. *An loca inferna mole terræ interiecta diſtinguantur.*

An verò hæc loca diſtinguantur muris per interiectam alicuius terrę partis molem, vel ſolùm terminis à Deo præfinitis, mihi non conſtat: neque ab Auctoribus aliquid expreſsè dici video, præter eos qui ſentiunt ignem inferni, & Purgatorij eſſe cōtinuum; nam hi planè putant illa duo loca non habere murū, ſeu molem terræ interiectam. Quod non eſt improbabile propter rationes ſuprà factas, neque inde ſequitur aliquod abſurdum: nam ad diſtinctionem locorum ſatis eſt terminorum præfinitio, & quòd non poſſit eſſe tranſitus, neque permiſtio: quod etiam ad decentiam animarum ſanctarum, & conuenientem ordinem pertinet. De aliis verò duobus locis vel inter ſe, vel cum aliis comparatis, faciliùs credi poteſt B diſtingui muris, quia nullum habent commercium, nec eſt vlla neceſſitas, vel cōgruitas, vt debeant aliter conſtitui. Quamuis verba illa Abrahæ, *Inter nos & vos magnum chaos*, &c. indicare videantur ſpatiū illud fuiſſe quaſi concauum & ſubtilí corpore repletum, nam vox *Chaos* hæc indicat: & verbum etiam Græcum, quod *hiatum*, ſeu *voraginem* ſignificat. Sed quia ſpiritibus omnia penetrabilia ſunt, ideo potuit tota illa diſtantia *chaos* appellari, etiamſi aliqua pars dēſa, terra eſſet repleta. Paludan. verò, & alij indicant, totum ſpatium omnium iſtorum locorum eſſe concauum, & poſt diem Iudicij replendum eſſe corporibus damnatorum.

Palud.

16. *Sufficientia locorum infernorum colligitur ex variis animarū ſtatibus.*

Tandem, quoniam de his locis vlteriùs diſputandum nobis non eſt, ex dictis etiam colligitur eorum C ſufficientia, de qua etiam videri poſſunt Palud. Supplem. Gabr. & alij ſuprà citati. Sumitur autem ex ſtatibus animarum: quædā enim omnino fœlices ſunt, & puriſſimæ, quæ non infra terram, ſed ſupra cœlos collocātur. Aliæ ſunt omnino damnatæ propter peccata propria, pro quibus eſt infimus locus ſimul cum dæmonibus. Aliæ ſunt etiam damnatæ propter ſolū originale peccatum, quibus proprius locus debetur propter diuerſum ſtatum, & rationes ſuprà tactas. Aliæ ſunt iuſtæ, ſed purgandæ: Aliæ denique fuerunt aliquando iuſtæ, ſatiſque purgatæ quoad perſonalia: eo verò tempore, quo nondum erat ianua cœli hominibus aperta. Non ſunt autē plures ſtatus animarum, ergo nec receptacula earum. Satis verò pullulat quæſtio de ſtatu animæ decedentis in originali pec- D cato cum actuali veniali tantū. Sed de hac re & in 2. Tomo, citato loco, & ſuprà in hoc libro, agens de remiſſione venialium peccatorum, ſatis dixi. Aliæ verò difficultates, quæ hîc tangi poterant, poſt diſputationem ſequentem tractando de ſtatu animarum Purgatorij, expedientur meliùs.

DISPVTATIO XLVI.

De genere, & acerbitate pœnæ Purgatorij.

QVONIAM præcipuus finis Purgatorij eſt, vt animæ, quæ illic exiſtunt, pœnam ſuis peccatis debitam patiātur, ideo E conſequenter de qualitate grauitatéque illius pœnæ dicendum eſt In qua re primùm conſiderandum occurrit, quotuplex illa pœna ſit; deinde quàm accerba ſit, quibúſque mediis ſeu inſtrumentis exerceatur; ac tandem quantùm duratura ſit, ſed quomodo incipiat, continuéque ſuſtineatūr, donec tandem finiatur.

SECTIO I.

Vtrùm animæ Purgatorij pœnam damni & ſenſus patiantur.

POENA damni appellatur carentia diuinæ viſionis, totiúſque æternæ beatitudinis; pœna verò ſenſus, pœna alicuius doloris ſpecialiter inflicti, vltra priuationem cœleſtium bonorum. Quòd ergo animę Purgatorij pro eo tempore quo ibi detinentur, careant viſione beata, manifeſtum eſt ex dictis Diſput. præced. ideo enim ibi detinentur, quia non ſunt expeditæ & aptæ ad vidēdum Deum. Itē quia ſi viderent, non eſſent capaces alicuius pœnæ, quia viſio, cùm ſit eſſentialis beatitudo, omne malum excludit, iuxta illud, *Abſterget Deus omnē lacrymam ab oculis Sanctorum, & iam non erit ampliùs neque clamor, neque vllus dolor.* Adhuc verò dubitari poteſt, an illa carentia viſionis habeat in illis animabus rationem pœnæ damni, necne; non enim ſemper ſimilis carentia habet rationem talis pœnæ, vt in nobis conſtat. Quòd ergo ibi nō ſit pœna, ſentire videtur Caiet. tom. 1. Opuſc. trac. 4. q. 4. & vtitur diſcurſu fundato in doctrina communi D. Thomæ, & multorum dicentium, duo eſſe in peccato, ſcilicet, conuerſionem, & auerſionem; & auerſioni reſpondere pœnam damni, conuerſioni autem pœnam ſenſus. Hinc enim ſequi videtur, peccato iam remiſſo quoad culpam non deberi pœnā damni, ſed ad ſummum poſſe deberi aliquam pœnam ſenſus: quia cùm peccatum remittitur, omnino tollitur quoad auerſionē, ſolúmque poteſt manere quoad conuerſionem. Ex quo tādem concluditur argumentum: nam animabus Purgatorij remiſſa ſunt omnia peccata quoad culpā, ergo ablata eſt ab illis omnino auerſio à Deo, ergo ablatū eſt omne debitō pœnæ damni, quod in auerſione fundatur: ergo illa carentia nō manet in illis animabus vt pœna, ſed ſolùm ratione ſtatus, & neceſſitate quadam naturali, prout in nobis eſt. Et confirmatur; quia pœna Purgatorij maximè inſtituta eſt propter venialia peccata; ſed peccatis venialibus nulla debetur pœna damni, quia non habeat malitiam infinitam, vt tantam merentur pœnam: ergo.

1. *Animæ Purgatorij carent viſione beata.*

Apoc. 7. & 21.

Habeátne carētia viſionis rationem pœnæ damni in animabus Purgatorij. Opinio negans.

Caiet.

Nihilominus dicendū eſt, animas Purgatorij pœnam damni pati: imò hanc eſſe præcipuam pœnam, quam ibi patiuntur. Eſt communis ſententia in 4. d. 20. & 21. vbi D. Thom. Bonauent. Palud Richard. & alij. Soto d. 19. Durā. in 3. d. 22. q. 4. Et probatur, quia detinentur ab ingreſſu patriæ ratione culpæ cōmiſſæ; ſed hæc eſt pœna damni: ergo. Maior patet, quia nulla eſt in eis alia ratio cur detineātur. Nam quantū eſt ex parte ſtatus veluti naturalis, hoc ipſo quòd ſunt extra corpus, ſunt in ſtatu ſufficiente ad videndum Deum. In quo multùm à nobis differūt: anima enim coniuncta corpori corruptibili, ratione talis coniunctionis, non eſt in ſtatu apto ad videndū Deū, ſecluſo omni alio impedimēto; ergo illæ animæ iam ſeparatæ ob aliud impedimentum priuantur eo tempore viſione Dei: hoc autem non eſt niſi culpa commiſſa nondum plenè ſatisfacta: ergo. Dices, non culpam ipſam, ſed reatum pœnæ manentem eſſe proximam rationem huius detentionis. Sed hoc nullius momēti eſt, quia ille reatus pœnæ primò, ac per ſe eſt de ipſa carentia viſionis Dei: nō enim meretur videre Deum, qui pro peccato nondum illi plenè ſatisfecit, quandiu in eo ſtatu durat; *Quis enim habitabit in tabernacula Dei, aut quis requieſcet in monte ſancto eius, niſi qui ingreditur ſine macula, & operatur iuſtitiam?* vtique primò ac præcipuè ad Deum ipſum. Propter quod alibi ſcriptum eſt; *Nihil coinquinatum introibit in illam*, ſcilicet, ciuitatem ſanctam Hieruſalem, in qua

2. *Animas Purgatorij pœnam damni pati, vera reſolutio.*

D. Thom.
Bonau.
Palud.
Richard.
Sotus.
Durand.

Obiectioni occurritur.

eſt

Non ſolùm pœnam ſenſus, ſed etiam damni deberi propter peccatum iam remiſſũ quoad culpam.

eſt viſio pacis. Neque enim putandũ eſt ratione peccati commiſſi, etiam remiſſi quoad culpã, ſolùm deberi homini pœnam ſenſus, & quia hanc ſuſtinere non poteſt vidẽdo Deum, ideo detineri ab illa viſione, donec ſatis patiatur: hoc enim gratis, & præter omnem rationem excogitatum eſt, tum quia hoc ipſo quòd debetur pœna ſenſus, intrinſecè debetur detẽtio ab illo vltimo termino, nec poſſunt hæc naturaliter ſeiungi in illo debito, cùm in ſe ſint intrinſecè connexa. Tum etiam quia peccatum potiſſimè eſt pœna dignum, quatenus eſt vel ſimpliciter, vel aliquo modo Dei offenſio, ſub qua ratione ei maximè reſpondet carentia eiuſdem Dei.

3. *Ratio in contrarium, ſoluitur.* Ratio autem, quæ in contrarium inducebatur, ex falſis principiis, vel malè intellectis procedit: ſuprà enim in materia de Pœnitẽtia oſtendimus, cùm peccatum remittitur, totum id, quod eſt culpæ, remitti, ſiue ad auerſionem, ſiue ad conuerſionem pertineat. Itémque, ſi reatus pœnæ manet, non ſolùm manere propter conuerſionẽ, ſed etiam propter auerſionem, imò propter hãc maximè: quia illa eſt potiſſima malitia propter quã præcipuè debetur pœna: vnde, ſi ſatisfactio hominis eſt inſufficiens, maximè eſt, quia nõ eſt proportionata iniuriæ ſeu offenſioni Deo factæ. Quãuis ergo in remiſſione culpæ auerſio omnino tollatur quoad maculã; reatus tamen pœnæ ex illa naſcens non omnino tollitur, quia non pendet ab illa in conſeruari, niſi quatenus ad æternam pœnam extẽditur, & ideo adhuc poteſt manere reatus pœnæ damni temporalis. Vnde doctrina illa, quæ in cõtrarium allegatur, vel admittenda non eſt, vel ſecũdùm quandam accõmodationem ſolùm eſt intelligenda, vt citato loco latiùs declaraui. Ad confirmationem negatur minor: nã ſicut venialia peccata vt ſunt aliquo modo offenſiones Dei, aliquam pœnam damni merentur, ſaltem temporalem, & ſicut in via retardant tendentiam in vltimum finem, ita etiam merentur aliquam moram in vltima coniunctione cum illo, & hæc eſt pœna damni temporalis.

De pœna ſenſus.

4. Svpereſt vt de pœna ſenſus dicamus, vt in qua diſtinguere poſſumus triſtitiam illã, quę proximè conſequitur ex carentia ſeu detentione viſionis Dei, habétque illam pro obiecto, ab alio dolore quaſi externo, proportionato dolori ſenſibili, qui in nobis ab igne, vel alia ſimili actione naturæ contraria, ſeu violenta, excitari ſolet. Quòd ergo ſit in Purgatorio prior modus pœnæ, certiſſimum eſt: nam illa carentia, ſeu detentio, reuera eſt magnum incommodũ & malum, & vt tale apprehenditur efficaciſſimè ab illis animabus, quæ totis ſuis viribus (vt infrà dicam) diligunt Deum, eiuſque cupiunt conſpectum: ergo nõ poſſunt non triſtari maximè de illa mora. Dices, ſi animæ illæ diligunt Deum, erunt conformes voluntati eius: ergo erit eis voluntaria illa carentia & detentio, quam ex diuina ordinatione, & prouidentia non ignorant prouenire, ergo nõ poſſunt de illa triſtari: nam triſtitia eſt de his quæ nobis nolẽtibus accidunt. Reſpõdetur, hoc argumento probari, nullam triſtitiam eſſe poſſe in illis animabus: quia nihil patiuntur, quod non voluntariè ſuſtineant, quatenus ex diuina iuſtitia prouenit. Negatur ergo cõſequentia: quia quod vna ratione voluntarium eſt, poteſt alia ratione eſſe inuoluntarium, &, vt ſic, magnam triſtitiam inferre. Illa ergo carentia voluntaria eſt ex ſuppoſitione, quòd Deus illam vult, quódque ad ſatisfaciendum perfectè pro peccatis neceſſaria eſt.

In Purgatorio datur triſtitia ex detentionis Dei.

Obiect.

Solutio.

Eſt autem inuoluntaria, quatenus eſt contra inclinationem charitatis, & naturale deſiderium beatitudinis, &, vt ſic, valde contriſtatur. Adde ipſummet Deum ex ſe (vt ita dicam) ſeu voluntate antecedente non velle illam carentiam, ſed potiùs cupere, vt homo iuſtus ſine vlla mora illum videat, ſed ex ſuppoſitione noſtræ malitiæ & negligentiæ, voluntate cõſequente vult illam detentionem: ſic ergo animæ reſpiciendo poſteriorem Dei voluntatem, illi conformantur: conſiderando autem priorem, valdè triſtantur, eo quòd illam non expleuerint, quódque per eas ſteterit vt voluntas illa Dei, quæ antecedens fuit, non tranſierit in conſequentem, & hac ratione triſtantur de illa carentia: & conſequenter dolent maximè de cauſa illius, quæ ab ipſis, & non à Deo exorta fuit.

Sitne præter triſtitiam alia pœna ſenſus in Purgatorio.

Ex his autem videtur colligi poſſe, non eſſe in Purgatorio neceſſariam aliã pœnam ſenſus; quia hæc triſtitia eſt maxima pœna, & ad pœnam ſenſus ſpectat, cùm ſit pœna ex cognitione orta, quæ lata ſignificatione, nobíſque notiori nomine ſenſus ſignificatur. Vnde Scot. 4. d. 50. q. 1. art. 4. concluſ. 2 omnem dolorem prouenientem ex apprehenſione alicuius mali, ad pœnam ſenſus ſpectare dicit: ergo præter hãc neceſſarium non eſt aliam pœnam ſenſus in Purgatorio ponere. Eo vel maximè quòd illæ animæ non ſolùm dolent de carẽtia viſionis Dei, ſed multo magis de cauſa illius, non propter ſuum incommodum, ſed propter Deum, quem peccando offenderunt. In quo eſt magnum diſcrimen inter illas animas, & damnatas; quòd damnatæ non dolent de peccatis vt ſunt cõtra Deum, imò ipſum Deum maximo odio proſequuntur, & ideo meritò ſpeciali pœna ſenſus affliguntur: at verò animæ Purgatorij non videntur dignæ tot pœnis & doloribus. Tandem confirmatur, quia multis reuelationibus oſtenſum eſt, animas aliquorum Sanctorum detineri poſt hanc vitam, ne pro aliquo tempore Deum videant, in quo tẽpore nullam aliam pœnam patiuntur, præter detentionem. Refert enim Beda lib. 5. Hiſtoriæ Anglic. quibuſdam ſanctis animabus in hac vita exiſtentibus, & extra illam, vel reipſa, vel interna viſione ductis, oſtẽſum eſſe locum quendam amœniſſimum, in quo animæ quædam nondum aptæ ad videndum Deum detinebantur, & per illam detentionem purgabantur. Similia ſumi poſſunt ex Gregor. 4. Dialog. c. 36. & ex Dionyſ. Carthuſ. Dialog. de iudicio part. c. 31.

5. *Scot.* *Beda* *Gregor.* *Dionyſ Carthuſ.*

6. *Præter pœnam damni & triſtitiam eſſe in Purgatorio propriam pœnam ſenſus.* Nihilominus dicendũ eſt, præter pœnam dãni, & triſtitiã illi adiunctã eſſe in Purgatorio propriã ac peculiarem pœnã ſenſus. Hæc eſt cõmunior ſententia Scholaſticorum, quos retulimus, & infrà referemus, videtúrque communi ſenſu & approbatione Eccleſiæ recepta. Et in Scriptura habet eadem fundamenta, quibus ſuprà probauimus Purgatorium eſſe, præſertim illud 1. Corinth. 3. *Saluus erit, ſic tamen quaſi per ignem.* Patres etiam ſuperiùs citati hoc ſenſu docere videntur purgatorias pœnas. Ratio denique eſt, quia æquitas iuſtitiæ diuinæ vindicatiuæ hoc poſtulat, iuxta illud Apocal. 18. *Quantùm glorificauit ſe in delicijs, tantùm datur ei tormentorum.* Nam, licèt hæc verba de damnatis dicta videantur, cum proportione habent locum in Purgatorio ex conſimili iuſtitiæ æquitate. Cùm enim peccator propter inordinatã delectationem & affectionem ad creaturam dignus ſit aliqua pœna contraria illi delectationi, quã vocamus pœnã ſenſus, ſi in hac vita plenè non ſatisfecit, aliqua huiuſmodi

1. Cor. 3. *Apoca. 18.*

iuſmodi pœna purgandus,& puniendus erit. Atque ita ſentiũt communiter Theologi diſtinguẽtes propriam pœnam ſenſus, præter triſtitiam ex carentia viſionis. Quãquam enim illi de inferno abſolutè loquantur:tamẽ idem ſentiunt de Purgatorio, vt patet ex S.Tho.Pal.Dur. Rich.& aliis in 4.partim,d.44.& 45.partim d.50.& Palu.diſtinguit pœnas ſpirituales, vt triſtitiã de carentia viſionis, remorſus conſciẽtiæ, &c.& corporales quæ ſunt ab igne, & ſi quod eſt aliud Dei inſtrumentum,. & has nos comprehendimus ſub pœna ſenſus.

D.Tho. Palud. Durand. Richard.

7. *Scot.*

Nec aliud ſenſit Scot.qui in contrarium citari ſolet:nam diſt. 50. circa fin.§. *Ad primam quæſtionem,* diſtinguit etiam ſpiritualem & corporalem pœnam, & priorẽ ſubdiſtinguit in pœnam damni,& vermis, & ſub priori euidenter comprehẽdit nolitionem illius carentiæ,& triſtitiam de illa. Pœna ergo ſenſus non ſic appellata eſt,quia per cognitionem cauſatur, quod commune eſt omni triſtitiæ & dolori,ſed quia per extrinſecam & realem mutationem efficitur ad modum ſenſibilis. Alioqui ipſamet carentia viſionis Dei dicẽda eſſet pœna ſenſus,quia in illa ſignificatione non tantùm dolor,ſed malum etiam illud, quod cognitum infert dolorẽ ſeu triſtitiam, dicetur pœna ſenſus,ſeu quæ ſentitur,ſic enim nõ tantùm dolor ex flagellis ortus,ſed flagella ipſa ſunt pœna ſenſibilis. Denique ſub nomine & impoſitione pœnæ includitur ſemper triſtitia vel dolor cõcomitãs malũ illud, quod in pœnam imponitur,neq; in vlla lege,vel aliquo iudicio cẽſentur duæ pœnæ,priuatio pecuniæ,& triſtitia inde ſecuta,ſicut non ſunt duo præmia,viſio Dei,& delectatio quæ illã conſequitur:& in vniuerſum proprietas naturaliter conſequens nõ cenſetur ponere in numerũ cum re ad quã cõſequitur. Præter pœnam igitur damni ſeu carentiæ viſionis Dei cum triſtitia inde ſecuta,aliam pœnã ſenſus patiũtur animæ,non ſolùm in inferno, ſed etiam in Purgatorio. Imò nõ ſolùm præter triſtitiam de carentia vel dilatione,ſed etiam præter dolorem ex remorſu,ſeu verme conſcientiæ,qui etiam animabus Purgatorij non deeſt:nã omnis hæc pœna eſt purè ſpiritualis,& quaſi ab intrinſeco,præter quam eſſe debet aliqua pœna ab extrinſeco,& quaſi corporalis,quo ad modum,& inſtrumentum quo fit. Eſtque ſpecialis ratio in animabus Purgatorij,quam in ſequenti puncto adiiciam.

8. *Patiantúrne omnes animæ Purgatorij pœnam ſenſus.*

Dixerunt verò nõnulli,quaſdã animas Purgatorij pati pœnã ſenſus diſtinctam ab aliis pœnis purè ſpiritualibus ſeu internis;non verò omnes,nam quædã ſunt quæ ſine tali pœna purgantur. Diſtinguũt enim duo loca Purgatorij,vnum inferno ſimilem in pœnis ignis & ſimilibus,excepta æternitate illarum; alium magis diſiunctum ab inferno & ſitu, & ſimilitudine pœnarum,in quo per ſolam detẽtionem ab ingreſſu patriæ,& dolorẽ de illa,animæ purgantur. In priori loco dicũtur purgari animæ,quæ diu in peccatis vixerunt,& tandẽ in fine vitæ iuſtificatæ : in alio verò animæ bonæ & ſanctæ,quæ tamẽ imperfectè hîc vixerunt. Quæ ſentẽtia fundatur ſolùm in quadam viſione,quam refert Beda citato loco,illique fidẽ adhibet;nam circũſtantiæ,quas refert,& effectus optimi ex illa viſione orti,& ſanctitas eius,qui eam narrauit, magnam probabilitatem afferre videntur.

Beda.

9. *Improbatur.*

Mihi autẽ aliqua occurrũt,quæ ſententiã illã ſatis improbare videntur. Primò, cõmunis ſentẽtia Theologorũ. Secundò, quia nulla eſt ratio aut cõgruentia ſufficiẽs ad diſtinguẽda hæc loca in Purgatorio,magis quàm in aliis ſtatibus, ſeu receptaculis animarũ. Tertiò,ita hoc declaro,quia vel animæ detinẽtur in illo carcere honorario propter mortales culpas, pro quibus nõ plenè ſatisfecerũt,vel propter veniales,vel neutra ex cauſa, ſed propter aliũ imperfectũ viuẽdi A modũ;nihil horũ dici poteſt:ergo. Probatur minor quoad primã partẽ, tum qui peccatũ mortale nõ eſt dignum honorario carcere;tũ quia illa eſt potiſſima cauſa cõſtituẽdi Purgatoriũ aliud magis pœnale. Et differẽtia ſolũ ſecundũ magis & minus non ſatis eſt ad diuerſa loca,vel pœnas quaſi genere diſtinctas cõſtituẽdas. Sicut enim peccatũ mortale nõ remiſſũ,in eodẽ loco inferni,& eodẽ genere pœnæ punitur,ſiue vnũ ſit,ſiue plura,variata ſolũ quãtitate, vel fortaſſe etiã ſpecifico modo, aut inſtrumẽto ſẽſibilis pœnæ: ita cenſendũ eſt de punitione temporali pro peccato mortali remiſſo quoad culpã,&nõ plenè quoad reatũ:ergo,ſiue illud ſit vnũ,ſiue plura, grauiùs vel leuiùs,breuiùs,vel diuturniùs, in eodem loco Purgatorij,eademque pœna ſenſus cum proportione punitur. B Secũda verò pars de peccatis venialibus probatur;quia de his Paulus 1.Cor.3.dixit:*qui autem ſuperædificat lignum,fœnum,aut ſtipulam* : & tamen de eodem ſubdit,*Saluus erit,ſic tamen quaſi per ignem* : ergo etiam viri iuſti,qui tantùm peccata commiſerunt, ſi cũ eis,eorúmve reatibus decedãt, in communi loco Purgatorij,& pœna ſenſus puniuntur,donec purgẽtur plenè;nã & hic locus, & illa pœna ſignificata intelliguntur à Paulo,illo verbo, *Quaſi per ignem*, vt ex lõga huius loci tractatione ſuperiùs tradita conſtat. Nec habemus firmius teſtimoniũ ad probandũ Purgatoriũ,& pœnã ſenſus pro reatu relicto ex peccatis mortalibus,nec aliud,aut apparentẽ rationem ad diſtinguẽda hæc loca,vnũ pro his qui cõmiſerũt peccata mortalia,aliud pro his qui tantùm venialia,ſi in C vtroq; eſt pœna ſenſus & ignis. Eo vel maximè,quòd pauci ſunt,qui hãc vitã ſine peccatis mortalibus trãſigãt,vt pro eis ſolis ſpecialis locus deputãdus fuerit: maximè quia veriſſimile eſt,eos,qui huiuſmodi ſunt, vel nil,vel parũ Purgatoriis pœnis indigere,quia nõ poſſunt ita in gratia perpetuò perſeuerare, quin ſanctè viuãt,magnáq; opera exerceãt, quibus reatũ venialiũ peccatorũ prorſus cõſumant. Ac deniq; quidquid purgandũ habeãt,inordinatũ ſupponit affectũ, & conuerſionẽ ad creaturas,quæ aliqua pœna ſẽſus purgãda eſt. Tertia verò pars minoris certiſſima mihi videtur,nam ſecluſa culpa,& reatu ex illa relicto, nihil eſt quod poſſit hominẽ ab ingreſſu beatitudinis retardare,iuxta definitionem Cõcilij Flor.ſeſ.vlt.

1.Cor.3.

D Quartò,accedit probabilis cõiectura,quia ſolus ſpi- 10.
ritualis& internus dolor:vel de peccatis cõmiſſis,vel de dilatione beatitudinis nõ eſt proportionata pœna pro loco Purgatorij,quia ille dolor magis videtur in actione cõſiſtere,quã in paſſione : purgatio autẽ illa eſſe debet per paſſionẽ potiùs quã per actionẽ, quia eſt per modũ ſatispaſſionis, nõ per modũ ſatisfactionis. Quod declaro,cõſtituẽdo differẽtiã inter animas dãnatorũ,& Purgatorj : nã dãnatæ habẽt triſtitiã de beatitudine amiſſa quaſi coactã & inuoluntariã,quia cogũtur ſemper ac neceſſariò cõſiderare ſuã miſeriã, & de illa dolere:in animabus verò ſãctis nõ videtur eſſe talis neceſſitas ab extrinſeco:ſed volũtariè & ex charitate ad illã cõſiderationẽ ſe applicãt,& triſtitiã eliciũt,quę mihi videtur eſſe ſupernaturalis,quod eſt animaduerſione dignũ. Probari autẽ poteſt,quia illa E triſtitia naſcitur vel ex amore Dei propter ſe, vel ex amore propriæ beatitudinis,vel(quod veriꝰ videtur) ex vtroq;:eſt ergo eiuſdẽ ordinis cũ tali amore:vterq; autẽ talis amor ſupernaturalis eſt in illis animabꝰ ſãctis.& deſideriũ etiã, quod ex illo naſcitur, ergo & triſtitia,aut dolor de illiꝰ dilatione. Qui diſcurſus eodẽ modo fieri poteſt de dolore orto ex verme cõſciẽtiæ,qui ſine dubio ſpectat in illis animabꝰ vel ad virtutẽ charitatis,eſtq; vera cõtritio,vel etiã ad virtutẽ ſpei,eſtq; attritio:nã etiã dolore de præteritis peccatis,propter propriũ incõmodũ dilationis beatitudinis,bonum

nis bonū eſt,non excludēdo priorem dolorē. Et ob eandem rationē dolere poſſunt ex motiuo honeſto pœnitentiæ:pœnitet enim eas quòd iniurias Deo intulerint, quodq́ue pro illis non plenè ipſi ſatisfecerint. Et quanuis hunc dolorem tunc non habeant ex intentione ſatisfaciendi,quia ſciunt ſe non poſſe iam ſatisfacere, habere tamen illū poſſunt propter ipſam honeſtatem pœnitentiæ,ſeu(quod idem eſt) propter abominationem mali, quod in ipſa iniuria Dei cernunt.Hi ergo omnes ſunt boni motus,quos voluntariè exercent illæ animæ propter honeſtatem ipſorū, & amorem Dei, non propter purgationem. Vnde etiam fit,vt hi dolores & triſtitiæ maiores & intenſiores ſint in illis animabus quæ ſunt ſanctiores,etiāſi minus debitum minorémve reatum habeant, quia vnaquæque poteſt his modis dolere iuxta totam intenſionem ſui habitus, & illam non excedunt; quia non debetur illis maius auxilium,neque eſt cur conferatus:ergo hoc etiam eſt ſignum non eſſe hanc pœnam, per quā illę animæ purgantur.In omnibus ergo animabus Purgatorij eſt aliud genus pœnæ & doloris,ab extrinſeco proueniens aliquo modo,quā pœnam ſēſus appellamus,& pœnam ignis eſſe cēſemus, de qua plura in ſectione ſequenti.

11. *Reſpondetur ad Bedæ reuelationem.* Priùs verò neceſſe eſt ad illam reuelationem,quā Beda refert,reſpondere,difficilem nāmque habet expoſitionem; illam autem liberè reiicere non minùs difficile videtur.Nihilominus aliqua proponā,propter quæ mihi ſuſpecta eſt.Primū,quòd in ea ſimpliciter dicitur,pœnas purgatorias in vno loco,& detētionem in alio durare vſque ad finem iudicij: hoc enim incredibile eſt de omnibus animabus,&ex lege ordinaria talium pœnarū, nō ſolùm quia per ſuffragia viuentium dicuntur animæ aliquę citiùs liberari, ſed etiam per condignam & ſufficiētem ſatiſpaſſionem: aliúdque videtur incredibile,& præter iuſtitiæ æquitatē, quia temporalis pœna debita propter peccata remiſſa nō eſt æqualis in omnibus,neque in intenſione, neque in duratione.Vnde contra omnium Theologorum,imò totius Eccleſiæ ſēſum eſſe videtur,dicere, nullam animā liberari à Purgatorio ante diem Iudicij, niſi per ſuffragia, vt ſect.4. videbimus. Deinde ipſamet deſcriptio illius loci amœni videtur præ ſe ferre abſurditatem: nam ibi nulla eſſe dicitur obſcuritas,ſed maxima lux ,ſuperans nimiam lucem Solis.Itē ibi nulla triſtitia vel dolor eſſe ſignificatur, ſed máxima lætitia, nulla itē culpa,vel culpæ macula,ſed perfecta innocētia,quam albæ veſtes indicare videntur,& loci amœnitas, & florum varietas,& ſimilia quę ibi deſcribuntur.Tandem dicitur ibi,priorem locū pœnalem eſſe pro his, qui in hac vita mortaliter peccarunt, & pœnitentiam diſtulerunt vſque ad mortem:alium verò eſſe pro his, qui bona opera non tamen perfecta habuerunt.Quæ partitio & inſufficiens,& parum apta videtur: tum quia multę ſūt animæ iuſtæ, quæ in hac vita non diſtulerunt pœnitentiam vſque ad mortem,ſępiùs tamē grauiter peccarunt,& ſurrexerunt,& iterum ceciderūt,& ita cadendo & ſurgendo,tandē in ſtatu gratię deceſſerūt: ad quem ergo locum pertinebunt? quia negare illas pati pœnam ſenſus abſurdiſſimum eſt,& tamen non diſtulerunt pœnitentiam vſque ad mortem, nec caruerunt bonis operibus. Tum etiā,quia bona opera, quantumuis imperfecta,non detinent animas in aliquo Purgatorij loco,quia ſi ſūt opera bona,de ſe potius ſunt digna pręmio;quòd verò ſint minùs perfecta,non eſt ratio detentionis ſeu purgationis:quòd ſi etiā dicātur imperfecta priuatiuè,iam nō ſunt bona, ſed peccata ſaltem venialia,quę per ignē purgantur.

11. Propter hæc non poſſum dare fidem illi viſioni vt ſonat:nec tamen dicam fuiſſe confictam,aut menda-

A cem;ſed vel non eſſe ad literam intelligendā ſed ſub aliqua metaphora,ita vt per illa loca,quæ vt diſtincta viſa ſunt, nō oporteat ſignificari loca Purgatorij diſtincta, ſed diuerſos ſtatus animarum eiuſdē Purgatorij,& per locum amœnum,&c. ſignificentur ſpirituales conſolationes,quibus aliquæ animæ iuuantur, &c. Vel certè dicendum eſt, quòd licèt pœna ſenſus taceatur in illo loco,non excluditur, ſicut neque ab alio excluduntur ſpirituales conſolationes, licèt taceantur:ſed in vtroque explicatur id quod magis cōferat ad finem viſionis,ſcilicet,vt homines non differant pœnitentiam,& in bonis operibus exerceantur. Et fortaſſe hoc totum verum eſt, & accommodari poteſt ad alias viſiones ſimiles in Carthuſiano, & aliis: nā apud Gregoriū ſimilis locus amœnus dealbatorū hominū,
B paradiſum euidenter repræſentabat,

SECTIO II.

An pœna ſenſus Purgatorij ſit à vero igne, & quomodo fiat.

DE pœna dāni ſeu ſpirituali nihil ampliùs dicendum occurrit:de pœna verò ſenſus eſt in primis magna controuerſia,an ſit à vero igne elemētari & corporeo,quæ ſolet etiam de inferni pœna tractari:ſed ibi certum eſt eſſe verum ignem, nam licèt non ſit res expreſsè definita de fide,eſt tamen ita certa,vt oppoſita,temeraria,& errori proxima cenſeatur.De igne autem Pur- 1.
C gatorij nihil in particulari Theologi dicunt, ſed illū cum igne inferni inuoluunt,ſentientes æquè certum eſſe illum eſſe corporeum & verum, ſicut ignem inferni.Sed,licèt rem exiſtimē omnino verā: de gradu tamē certitudinis ambigo. *Rationes dubitandi.* Primò,quia de igne inferni ſunt infinita loca Scripturæ, & in multis eorum nullum eſt metaphoræ indiciū:vnde in eis habet locum regula generalis de propria interpretatione,vbi metaphorica nō eſt neceſſaria. At de igne Purgatorij ſub eo nomine vnus tātùm eſt locus in Scriptura 1. Cor.3.& in eo additur particula, *Quaſi per ignē*,quæ videtur eſſe diminuēs, magiſq; admittere analogam ſignificationē.Secūdò,quia in Cōcilio Florētino ſeſſ. prima,Patres Græci conſtanter negarunt ignem Pur-
D gatorij:tamen quia nō negarunt locum pœnalē Purgatorij,quem dicebant eſſe obſcurū quēdam locum, ac laborū plenū abſque igne,in quo præter obſcuritatem,& detentionem,nihil aliud ponebāt,non ſunt exiſtimati in fide vel doctrina neceſſaria diſſentire.In ſeſſ.autem 25.paulo ante literas vnionis,cùm Græci vellent in literis vnionis mentionem fieri ſolius articuli de proceſſione Spiritus ſancti,Pontifex concēdit vt etiam de aliis diceretur, *Cùm præſertim*(inquit)*Ferrariæ de Purgatorio bene fuerit dictum.* Et inferiùs nihil aliud reperitur, neque in literis vnionis ponitur,niſi Purgatoriū eſſe,in quo animæ iuſtæ, quæ in hac vita non plenè pro peccatis ſatisfecerunt, purgatoriis pœnis poſt morem purgātur:de igne autem tacetur.

2. *Non eſt de fide, pœnā ſenſus Purgatorij eſſe à vero igne. Auguſt.* Hæc ſanè coniuncunt rem hanc non pertinere ad dogmata fidei, nec eſſe tam certum ſicut de igne in-
E ferni, & ſaltē non eſſe oppoſitam opinionem dignā tam graui cenſura:ſatis enim eſt ſi improbabilis cenſeatur,cùm Pontifex abſolutè dixerit, bene fuiſſe de Purgatorio dictum: quanquam ipſe loquutus fuerit in ordine ab ſtabiliendam fidem.Addo etiam Aug.in Enchirid.c.69. & lib.de 8.quæſtionib.ad Dulcit.q.8. circa fin.ſolùm dixiſſe,incredibile non eſſe dari hunc purgatorium ignem, vbi non ratione loci abſolutè, ſed ratione ignis loquutus videtur,aliàs non debuiſſet dicere, non eſſe incredibile, ſed omnino eſſe credendum, propter ignē verò videtur cum illa limita-

Eſt tamen certum intra latitudinem opinionis Theologicæ. tione loquutus. Nihilominus cenſeo eſſe hanc rem certam intra latitudinẽ opinionis Theologicæ. Primò, propter conſenſum Patrum Latinorum in Cõ. Florent. Secundò, propter conſenſum Theologorũ. Tertiò, propter verba Pauli, quæ ita faciliùs, propriùs, & meliùs exponũtur: nam illa particula, *quaſi*, non eſt adiuncta ad minuendam veritatem ignis, ſed ad explicãdum modum ſaluationis, ait enim, *ſalui erunt*, ne crederent autẽ nihil mali eis ſupereſſe, ſed tantùm ſalutem, addit, *ſic tamen quaſi per ignem.* Quartò, quia viſiones omnes, & reuelationes, quæ de his locis leguntur, quoad ignem & pœnas ſenſibiles, nihil ferè diſtinguunt inter infernum, & Purgatorium, ſed quoad durationem. Et in hunc modũ intelligendum *Cyrill.* cẽſeo locũ Cyrill. lib. 10. in Ioã. c. 14. qui optimus eſt, & vniuersè cõtra omnes negãtes Purgatoriũ, & ſpecialiter cõtra Græcos negantes ignẽ eius. Agẽs enim de palmitibus, qui manent in vite, & indigẽt purgatione, affert id Pſalm. 93. *Beatus vir, quem tu corripueris Domine* (ita enim legit) *& de lege tua docueris eum*, ſcilicet, in hac vita, *vt mitiges ei à diebus malis*, id eſt, Purgatorij; ſic enim ait, *Dies enim certè neſaſti ac praui deciſis palmitibus illi ſunt, in quibus in ignẽ mittũtur æternũ, quãdo correctis & caſtigatis mitẽ ſe reddit Deus: nõ enim abſolutè tales damnantur, quoniam non omnino infructuoſi palmites fuerunt.* Vocauit ergo palmites deciſos non à gratia, ſed ab hac vita, & eos dicit puniri igne æterno, id eſt, eodem igne inferni, non tamen pœna æterna, ſed donec purgentur. Quintò, quia ratio etiam videtur eſſe eadem, tam ex parte peccatorum, quàm ex parte talis inſtrumẽti. An verò præter ignem ſint ibi alia corpora, quæ ſint etiam inſtrumẽta ad purgãdas animas, vt aqua, nix, &c. incertum eſt. Refert autem *Beda.* Beda lib. 5. de Hiſtoria Angli. c. 13. viſũ eſſe Purgatorij animas ſæpe mutari à nimio calore ad rigidum *Anſelm.* frigus, & è conuerſo. Anſelm. in Elucidario ſub diſiunctione has numerat pœnas, *Aut aliud* (inquit) *quodlibet genus pœnarum.* De hoc ergo non ſatis conſtat.

Quomodo ignis pœna afficiat animas ſeparatas.

3. HOc ſuppoſito, difficultas vulgaris eſt, quomodo ignis pœna afficiat animas ſeparatas. Quam quæſtionem facilè multi expediunt, dicentes modũ illum eſſe nobis occultum: quod ſignificarunt *Greg.* Greg. 4. Dialog. c. 29. dicens, *ex igne viſibili ardorem & dolorem inuiſibilem trahi*: inuiſibilem enim appellaſſe videtur, quia nobis eſt occultus & inexplicabilis. Et *Auguſt.* Auguſt. 21. de Ciuit. dicens, *Spiritus torqueri ab igne miris, ſed veris modis.* Sed, licèt verum ſit non poſſe nos explicare hunc modum ſicuti eſt, quia reuera ſpiritualis eſt, licèt à corporeo igne procedat; nihilominus tentandũ nobis eſt, aliquid de illo dicere, vt ſaltem qualis non ſit, priùs explicemus, poſtea verò ſaltem per analogiam aliquam, vel communes rationes, qualis ſit, declaremus: hoc enim modo quæ ſupra nos ſunt, & ferè ſpiritualia omnia inquirimus. Et his etiam modis Auguſt. & Gregorius ſuprà rem hanc declarare conati ſunt, vt videbimus: nec Gregorius vocauit ardorem & dolorẽ inuiſibilem, quia nobis occultus eſt, ſed quia ſpiritualis dolor eſt, & non ſenſibilis.

4. *Prima opinio.* Multi ergo ex Scholaſticis modũ huius pœnę declarant per quandam alligationẽ ſpiritus ad ignem, ſibi inuoluntariam, de qua valde triſtantur. Ita Bonauent. Scot. Gab. Durãd. & alij in 4. d. 44. & D. Thom. 1. part. q. 64. art. 3. & 4. contra Gent. cap. 90. Ex quibus aliqui addunt, non ſolùm alligari ſpiritum igni, ſed etiam cogi ad intuendum ſemper illum, & cogitare de illo, ſiue per ſpeciem impreſſam, ſiue per ipſam- *Bonau. Scot. Gabr. Durand. D. Thom.*

A met cogitationẽ à Deo vel immediatè, vel per ignẽ emiſſam. Hi autem Doctores præcipuè loquuntur de pœna inferni, de qua multæ aliæ ſunt opiniones, quas hîc examinare non eſt noſtri inſtituti.

Solũ ergo dicimus, quod ad noſtrũ inſtitutũ pertinet, hæc omnia inſufficientia quidẽ eſſe ad pœnam inferni explicandã, multò verò magis ad pœnã Purgatorij. Primum patet; quia illa detẽtio, allegatio, cogitatio, vel impreſſio ſpeciei, parui momenti ſunt ad vehementem dolorem aut triſtitiam cauſandam. Aut enim conſideratur detentio illa vt excludit à Regno cœlorum, ſeu beatitudine, & vt ſic maximum dolorem infert; tamen ille non eſt de termino ad quẽ talis detentionis (vt ſic dicã) ſed de amiſſione termini à quo, & ita non pertinet ad propriam pœnam ignis, 5. *Improbatur.*
B ſed ad pœnam damni ſuperiùs explicatã. Adde, quòd re attentiùs inſpecta, non cauſatur excluſio à cœleſti patria ex detentione in igne, ſed ſunt hę pœnæ omnino diuerſæ, & potiùs hęc poſterior ſupponit priorẽ quàm è conuerſo. Et ideo Chryſoſtomus ſæpe, & alij Sancti comparantes has pœnas vt omnino diuerſas, dicunt longè maiorem eſſe triſtitiam de excluſione à Regno, quàm de ignis cruciatu, vel alligatione, quod tam in temporali quàm in æterna verum eſt, proportione ſeruata. Si ergo cõſideretur detẽtio illa in igne per ſe ac præcisè, ſuppoſita excluſione à Regno cœleſti, certè diminuta pœna eſt; quid enim intereſt illis ſpiritib᷒ eſſe in illo loco, vel igne, magis quã in alio, ſi inde nihil patiuntur? Quòd ſi fortaſſe pœna eſt in eo, quòd priuantur libertate ſe mouẽdi ad alia loca:
C hæc in primis potiùs eſt pœna incarcerationis cuiuſdã, quã proprij cruciatus. Deinde, licèt aliqua pœna ſit, tamẽ non eſt nimis acerba, nec qualis in Scriptura ſignificatur eſſe inferni pœna. Ac denique illa pœna æqualis erit, ſiue ignis ſit in loco illo inferni, ſiue nõ ſit: cur enim minùs dolerẽt de illa detẽtione, ſi ſpatium illud eſſet repletum aëre, quàm ſi igne? imò quia nobilior eſt ignis, inde videtur minui pœna. Quòd autẽ præter alligationem addatur neceſſitas intuẽdi vel cogitãdi de illo igne, eſſet quidem grauis pœna, ſi nihil aliud cogitare poſſẽt, tamẽ hoc dici nõ poteſt de dæmonibus, vel de animabus, vt per ſe notũ eſt, ergo hæc ratio explicandi pœnam illam inſufficiens eſt.

Addo verò, in animabus Purgatorij nullã ferè eſſe, 6.
D quia ſuppoſito temporali exilio à patria cœleſti, illis moleſtum nõ eſt detineri in tali loco, ſi in eo nihil ſpeciale patiuntur: tum quia conformes ſunt diuinæ voluntati, qua cognita, ſine alia coactione ibi volũtariè detinentur: tum etiam, quia non habent falſas apprehenſiones vel exiſtimationes: re tamen vera ad commodum rei ſpiritualis parum refert eſſe in hoc, vel illo loco corporeo, ſuppoſito quòd priuetur pro tunc viſione Dei, & illo honorifico loco, qui ad beatorum ſtatũ deputatus eſt. Vnde omnes ferè Auctores citati, quanuis hanc detentionem numerent inter pœnas ſenſus; addũt tamẽ præter illam negandum nõ eſſe aliquem alium cruciatum ſpirituum ab igne. Imò Auguſtin. & Gregor. ſatis expreſsè id declarãt. *Adhærebunt* (ait Auguſtin.) *ſpiritus in corpore corporeis ignibus cruciandi.* Et infrà, *Accipientes ex ignibus pœnas, nõ dãtes vitam.* Gregorius autem ait, *Ex igne viſibili, ardor, ac dolor inuiſibilis traditur*: & infrà, *Colligere ex dictis Euangelicis poſſumus, quia incendium anima, non ſolùm videndo, ſed etiam experiendo patiatur.* *Auguſt. Greg.*
E

Eſt ergo ſecunda ſentẽtia, quæ fatetur, præter detentionem, pati animas ab igne propriũ cruciatũ: eũ verò putant conſiſtere in eodem genere doloris vel triſtitię, quam patiatur anima coniuncta corpori, dũ per corpus ipſum igne cõburitur. Nam per actiónẽ ignis cauſatur in corpore diſtemperamẽtum naturalium 7. *Secunda opinio.*

liū qualitatū, ex quo reſultat qualitas aliqua diſconueniēs animæ, quæ obiectū doloris eſt, ac propterea dolorifera dici ſolet, cuius qualitatis affectionem ſēſu tactus perceptam refugit in primis appetitus ſēſitiuus, eumque comitatur voluntas, & ita perficitur dolor. Fit ergo virtute diuina vt in anima ſeparata abſque ſenſu tactus ſit in intellectu eadem apprehenſio illius qualitatis, & eadem fuga eius in voluntate, quæ eſſe ſolet in anima cōiuncta, & ita ſentit eādem afflictionē, quam in corpore ſentit, cùm corpus vritur. Hoc autem ita eſſe poſſe cōſtat, quia poteſt Deus talem apprehenſionem animæ ſeparatæ infundere, quæ non ſit minùs efficax, quàm ſi reuera corpus cremaretur. Quòd autem ita ſit, patet, tum quia hic modus eſt ſufficiens, & conſentaneus Scripturis dicētibus, animas cruciari, & vri ab igne; & alius non eſt intelligibilis: tum etiam, quia poſt diem iudicij animæ damnatorum ita cruciabuntur ab igne: nō augebitur autem in illis pœna ſenſus, nec mutabitur, nec duplici modo ab igne cruciabuntur. Atque hanc ſententiā indicaſſe videtur Soto d 50 art. 2. circa finem, dum ait, animas extra corpus eodem modo torqueri ab igne, quo animæ in corpore ab igne cruciantur: quod ampliùs non declarat, & tam in dæmonibus, quàm in animabus ponit hoc genus pœnæ ignis; in quo fortaſſe conſequenter locutus eſt, vt declarabo. Henric. etiam quodlibet. 8. qu. 34. ad hanc ſententiam quodammodo acceſſit, modo autem improbabili, & qui ab omnibus facilè impugnatur, & ideo illū omitto. Hæc igitur ſententia Soti probabilis eſt, maximè quia ſecundùm illam locutiones Scripturæ videntur optimè explicari, vt eſt illa, *Vt intingat linguam meam, quia crucior in hac flamma*, & ſimiles.

Soto. Henric.

8. *Reiicitur ſecunda opinio.*

Nihilominus mihi nō ſatisfacit, neque probatur. Primò, quia non videtur ſufficiens ad explicandam acerbitatem illius pœnæ ſenſibilis, quam Sancti docent, & exaggerāt, vt in ſequēti ſectione videbimus, etiam de pœna Purgatorij. Dicunt enim eſſe longè acerbiorem, quàm ſit ignis cōbuſtio in hac vita, eſſeq; alterius rationis: at ſi ſolùm eſſet triſtitia volūtatis, eiuſdem rationis cū illa, quam vſtio ignis cauſat in anima coniuncta, certè non eſſet maior, ſaltem in ſpecie ſua, niſi fortè in intenſione aliqua: nā in extēſione minor eſſet, quia deeſt dolor ſenſus, qui vehementer affligit, & fortè ſine illo fuga voluntatis non admodum cruciaret. Secundò, modus ille multū videtur minuere de veritate illius pœnæ, & ob eā rem fortaſſe etiam repugnat, dicente Auguſtino, ignē illum cruciare miris, ſed veris modis. Aſſumptū explicatur: nā apprehenſio illa, quæ ponitur in animabus illis vt triſtentur, non habet verum obiectū, quod in re ipſa ſubſiſtat: & ex hac parte videtur repugnare, quia dolor ſenſibilis, quem cauſat ignis, eſſentialiter reſpicit obiectum præſens, & realiter inhærens, & lędens ſenſum; in hoc enim differt ab illa triſtitia, quæ ex abſtractiua cognitione, vel immutatione purè intentionali cauſatur: triſtitia autem, quæ ex tali dolore reſultat in voluntate, eſt illi proportionata, ſimili modo reſpiciens obiectū: ergo vbi non eſt talis vera læſio & combuſtio, non poteſt eſſe talis triſtitia.

9. *Euaſio.*

Dici poteſt quòd ſicut viſio intuitiua naturaliter & per ſe requirit verum obiectū realiter exiſtens, & cū proportione applicatum; & nihilominus fieri poteſt, vt viſus videat obiectū tanquam præſens, quod verè non eſt, vbi apparet per impreſſionē ſpeciei omnino ſimilis, & eiuſdem actiuitatis cum concurſu, vel motione accōmodata: ita fieri poteſt in tactu vt habeat ſenſationem requiſitam ad dolorem ex nimia calefactione cauſatum, ſine tali calefactione vera; & tunc habebit appetitus eundem dolorē, & voluntas eandem triſtitiam cum proportione. Et ſimili modo

A poteſt in ſola anima & in ſolo intellectu, & volūtate fieri ſimilis cruciatus, per puram apprehenſionem quaſi intuitiuā & experimētalem, ſine reali obiecto. In qua re fateor me non inuenire implicationem contradictionis; & ideo nō dixi abſolutè eſſe impoſſibilem: inuenio tamen quoddam genus falſitatis & deceptionis. Nam, vt Ariſtot. dixit in lib. de Anima, *Sola apprehenſio vel imaginatio non mouet affectum, nec cauſat amorem, vel triſtitiam, niſi ad iudicium perueniat:* ergo in illis animabus debet eſſe iudicium de exiſtētia talis obiecti vera, & reali, vt poſſit talem triſtitiā cauſare: tale autem iudicium falſum eſt: ergo repugnat veritati illius pœnæ talis exiſtimatio. Maior patet, quia talis eſt natura huius doloris, ſeu triſtitiæ, vt non naſcatur, niſi ex experimēto mali realiter inhæ-

Eluditur. Ariſt.

B rentis: ergo ſaltem neceſſe eſt, vt per exiſtimationem talis appareat. Minor autem probatur, quia illud eſt intellectuale iudicium, & præſentia illius mali non tantùm apprehenditur ex parte concipientis, quia ita apprehendit, ac ſi eſſet, ſed ex parte obiecti, quia ita iudicat eſſe, cùm verè non ſit, aliàs non cauſabit dolorem: illud ergo iudicium nō eſt cōforme obiecto, ac proinde deceptionem & falſitatem continet. Cōſequentia autem declaratur, quia in primis hoc repugnat veritati ipſius Dei, qui ſpecialiter mouet, & infert neceſſitatē ad illud iudicium ferendū. Deinde animabus Purgatorij ſpecialiter repugnat ratione ſtatus in gratia, nullam enim deceptionem pati poſſunt, præſertim à Deo ipſo. Denique ſpecialiter videtur re-

C pugnare quòd anima ſeparata apprehendat, & ſibi perſuadeat ſe habere illāmet cauſam doloris, & triſtitiæ in voluntate, quam haberet cōiuncta corpori, quod actualiter ab igne cremaretur, quia euidenter videt talem cauſam, ſeu tale malum ſuo ſtatui repugnare, cùm videat ſe nō eſſe vnitam corpori: & aliàs etiam eſt euidens, animam non vnitam habere pro obiecto doloris, & triſtitiæ malū, quod ſibi actualiter inferatur ex combuſtione corporis.

Confirmatur, quia dæmones ſunt incapaces huius doloris, ergo & animæ ſeparatæ. Antecedens ſimul cum conſequētia probatur; quia cùm dæmones non ſint, neque eſſe poſſint formæ corporū, obiectū illius triſtitiæ eſt extra obiectum voluntatis eorum: ſed eo modo tale malum eſt extra obiectum triſtitiæ animæ ſeparatæ, nā quoad hoc perinde ſe habet for- 10.

D ma, quæ actu non eſt forma corporis, ac illa quæ eſſe non poteſt, quia illud malum nō poteſt afficere formam, niſi quatenus actu informantem corpus: ergo. Quòd ſi dicatur, licèt afficere nō poſſit, poſſe apprehendi, & hoc ſatis eſſe ad motionem voluntatis, idē dicam de voluntate dæmonis, quòd nimirum poſſit ex tali apprehenſione moueri, etiamſi in eo obiectū eſſe non poſſit, vt ſi fingatur gaudere apprehendens ſe eſſe Deum: & ideo dicebam loqui Sotum conſequenter eodem modo de animabus, & dæmonibus. Re tamē vera vtrumque videtur repugnare, ſicut (in exēplo poſito) repugnat tale gaudium circa obiectū ſimpliciter impoſſibile, & cognitum vt tale: ſic enim repugnat triſtitia vera de malo impoſſibili, propter ſolam apprehenſionem, quando tale obiectum non

Solutio. *Precluditur.*

E ignoratur impoſſibile: ita verò eſt illud malum impoſſibile animæ ſeparatæ in ſenſu compoſito ipſius ſeparationis, ſicut repugnat dæmoni ſimpliciter. Video dici poſſe, Deum poſſe impedire conſiderationem ſeparationis, & impoſſibilitatis, & ſolam illam apprehenſionem immittere; ſed & idem fingi poſſet cum proportione in dæmonibus, & illud totum non eſt pati veris, ſed fictis modis, qui nec decent diuinam veritatem, & poteſtatem, ac ſi indigeat his fictionibus ad affligendos ſpiritus: nec eſt credibile quòd impediat animam, ne intueatur & videat id, quod

quod euidenti diſcurſu facilè cognoſcere poteſt, aut ne videat ſe eſſe ſeparatã, aut ne animaduertere poſſit animam ſeparatam non poſſe lædi paſſione, quæ ſolùm in corpore exerceri poteſt: aut quòd hæc videat, & nihilominus apprehendat illam læſionem, ac realiter exiſtentem, & contriſtantem,

Ignem verè cruciare ſpiritus, Aſſer. 1.

11. PRIMÒ ergo ſtatuo, ignem verè, realiter, ac phyſicè efficere cruciatũ in animabus, ſeu ſpiritibus, Hoc ſignificauit Auguſt. dicens, *Cur enim non dicamus, quamuis miris, tamen veris modis etiam ſpiritus incorporeos poſſe pœna corporali ignis affligi?* Non enim dicitur pœna ignis, niſi quia ab igne, & per ignem fit: nec enim dicitur pœna aëris quæ fit in aëre, ſed quę fit ab aëre. Imò ideo vocauit illam pœnam corporalem, non quia formaliter & in ſe corporalis ſit: cùm ſit inhærens, & formaliter afficiens rẽ ſpiritualem: ſed quia ab inſtrumento corporali, & ad modũ rerum corporalium fit. Item infrà ait, *Adhærebunt ſpiritus dæmonum corporeis ignibus cruciandi, accipientes ineffabilibus modis ab ignibus pœnas*: modus ergo ineffabilis eſt; ita verò eſſe, certum eſt: non accipit autẽ ſpiritus ab igne pœnas, niſi quatenus ignis in ſpiritum efficit. Et infrà repetit, *ſumendo ab igne pœnas, non ei impertiendo vitam.* Nec enim fingi poteſt ſpiritus ita adhærere, & vniri igni, vt ratione illius vnionis quaſi formaliter affligatur à calore ipſo, qui ineſt igni; ſicut anima vnita corpori affligitur ex nimia vſtione corporis. Illa enim vnio non eſt formalis, vt per ſe notum eſt, & tetigit Auguſtin. cùm dixit, *non ei impertiendo vitam*: ſecluſa autẽ vnione formali, nulla eſt alia, quæ ad illud genus pœnæ ſufficiat, imò nulla eſt alia poſſibilis niſi effectiua, vltra indiſtantiam localem: effectiua autem hîc non eſt per effectionem animæ in ignem, tum quia eſſet impertinens ad cruciatum, tum quia fingi non poteſt niſi merè gratis; ergo eſt per effectionem ignis in animas, vel ſpiritus. Hoc ipſum ſignificauit Gregorius, dicẽs, *Ex igne viſibili ardor atque dolor inuiſibilis trahitur:* nõ enim trahitur ſolùm obiectiuè, vt ſuprà oſtẽſum eſt, ergo effectiuè: vnde ſubdit; *Et per ignem corporeum mens incorporea, etiam incorporea flamma cruciatur.* Quam ſententiam colligit ex illo Luc. 16. *Quia crucior in hac flãma:* nam his verbis intelligit Gregorius ſignificari nõ videndo tantùm, ſed experiendo cruciari. Quem locum Gregorij notauit etiam Maldonatus Luc. 16. dicens, approbaſſe Gregorium communiorem hanc Theologorum ſententiam, quam ipſe etiam probabiliorem exiſtimat.

August. — Greg. — Luc. 16. — Maldon.

12. Contra hanc verò partem obiicit Durandus, quia corpus non poteſt phyſicè agere in ſpiritum etiam vt inſtrumentum Dei, quia non poteſt habere actionem præuiam. Sed de hac ratione, & multis aliis, quæ hîc ſeſe poterant offerre, latè dixi in 1. & 3. tomo, agens de potẽtia humanitatis Chriſti Domini, & efficacitate ſacramentorum, quæ hîc repetere non eſt neceſſe. Reſpondeo igitur, vt citato loco, in diuinis inſtrumentis non requiri propriã actionem præuiã connaturalem inſtrumento, imò cùm hoc ſumitur, principium petitur: quia hoc ipſum eſt inſtrumentũ eſſe naturale, & non ſupernaturale ac diuinum; ſed vrgent aliqui poſtulãdo mutationẽ, quę in effectu fiat ex influẽtia talis inſtrumenti, vt poſſit ad illud referri noua relatione, quam non haberet, ſi illud inſtrumẽtũ nõ ageret. Iam verò reſpondi citato loco, non eſſe neceſſariam propriam mutationẽ in effectu, ſeu termino, ſed in actione ipſa per quam fit. Nam idem terminus poteſt fieri, vel conſeruari diuerſis actionibus, & rationibus illarũ ad diuerſa agẽtia referri. Denique ſi petatur principium ſeu actus primus in ipſo inſtrumento ſeu igne, à quo hæc actio inſtrumẽtaria manet: eidem locis reſpondi non eſſe potentiam ſuperadditam, ſed ipſam ignis vel caloris eius entitatem, quæ eſt in potentia actiua obedientiali, vt à Deo in inſtrumentum aſſumatur.

Durandi obiectio. — Solutio.

13. Quòd autẽ videtur de nouo obiici, quia talis potentia erit natiua, & conſequenter principalis, vel integra, ſi ſit completa ad totum effectum ſecundùm omnem rationem eius, vel inchoata, ſi tãtùm ſit ad effectum ſecundùm aliquam rationem eius: Hæc (inquam) obiectio ſoluta etiam eſt eiſdem locis, vbi cõceſſimus illam potentiã eſſe cõgenitam ipſi rei, imò ab ea non eſſe diſtinctam. Negamus autem inde ſequi eſſe principalem, & non inſtrumentalem cauſã: quia eſt inferioris ordinis, & natura ſua improportionata, ideóque non petens ex ſe concurſum ſeu eleuationẽ ad talem effectum. Nec rectè ſequitur, ſi potentia hæc eſt natiua, eſſe natura ſua proportionatã, & propriam cauſam effectus, vel ſecundùm totam, vel ſecundùm aliquam rationem eius: quia quando potentia eſt inferioris ordinis, & ſolùm inſtrumẽtaria per ſubordinationem ad primarium agens, nõ eſt neceſſe habere illam proportionem cũ effectu. Imò neque in naturalibus inſtrumentis eſt id neceſſariũ, intelligendo per propriam cauſam, vt in obiectione ſumitur, cauſam ſufficientem & vnicam in ratione cauſæ proximæ: de qua re latiùs in Metaphyſica. Nec etiam ſequitur, ratione huius potentiæ eſſe debitum concurſum: ſicut non ſequitur, ſi potentia animæ ad recipiendam gratiam eſt natiua, illi deberi gratiam. Nec ſequitur, ſi intellectus habet natiuam capacitatem ad viſionem Dei, deberi illi viſionem, aut lumen gloriæ. Sed de his exemplis, & de tota hac re ſufficiunt dicta, & de illa diſtinctione virtutis ad effectũ ſecũdùm totam rationem eius; vel ſecundùm aliquã, videri poſſunt quæ dixi in 1. tom. ad quæſtionem 10. D. Thomæ. Addo denique obiectionem factam, ſi efficax eſſet, etiam probare non poſſe Deum vti inſtrumento phyſico ad agendum aliquid ſupernaturale, etiam quoad modum. Itaque non poteſt vti igne, vt inſtrumento ad producendũ calorẽ eundem numero, qui fuit, nec animæ influxu ad illuminandum cæcum, & ſimilia: ſequela patet: nam, ſi ad hos effectus eſt in cauſa ſecũda virtus innata, debebitur concurſus, & naturaliter faciet; ſi verò non eſt, nec ſupernaturaliter facere poſsũt. Id autem videtur incredibile propter multa quæ breuitatis cauſa omitto, ne à propoſito diuertar, & quia ex dictis in Metaphyſica de inſtrumẽtariis cauſis, & reproductione corundem effectuum facilè intelligi poſſunt. Cõcludo igitur potentiam innatam latiùs patere, quàm potentiã merè naturalem cui debeatur concurſus, & vocamus illam obedientialem propter latiùs dicta in dict. qu. 13. tertiæ partis.

Non omnis potentia congenita eſt cauſa principalis.

Non cuiuis potentiæ natiuæ debetur concurſus.

Ignem agere in ſpiritus rem aliquam diſconuenientem, quæ ſit obiectum doloris & triſtitiæ, Aſſertio 2.

SECVNDO aſſero, ignem agere in ſpiritus rem aliquam diſconuenientem, quæ ſit obiectum doloris, ſeu triſtitiæ. Hæc etiam eſt communis Theologorum ſentẽtia, quãuis in modo explicandi differant: nam qui dicũt ignem detinere & alligare dãnatos, id ponunt tanquam obiectum & doloris & triſtitiæ: qui etiam dicunt efficere aliquem cruciatũ nobis inexplicabilem, illum ponunt, vt obiectum illius doloris. Solùm à nobis differre videntur, qui dicunt ignem ſolũ efficere ſpecies aliquas intelligibiles, vel apprehenſionem

henſionem aliquam, aut ipſam triſtitiam. Sed horum ſententia veriſimilis non eſt, & ex eius improbatione demonſtratur aſſertio. Primò, quia actus illi vitales fiunt à principio intrinſeco, id eſt, ab ipſa anima, & eius potentiis, nó ergo ab igne: quia cauſa extrinſeca non influit phyſicè in actum immanẽtem, niſi fortè per modum obiecti, media ſpecie: ignis autem nõ eſt obiectum talis doloris, vel triſtitiæ ſecundùm ſe, ſi aliud malum non operatur, vt per ſe notum apparet. Vnde licèt daremus, ignem, vt inſtrumẽtum Dei cõcurrere ad producendas aliquas ſpecies intẽtionales, vel ipſos etiam actus vitales apprehenſionis, & triſtitiæ (quod fortè non repugnat, dummodo non tollatur influxus potentiarum in eoſdem actus) tamen adhuc oportet aſſignare obiectum verum talis doloris ſeu triſtitiæ, & apprehenſionis ex qua cauſatur, vt ſuprà oſtenſum eſt: hoc autem obiectum eſſe debet aliquod malum verè & realiter exiſtẽs in ipſis animabus, alioqui falſa eſſet apprehenſio, & illuſoria triſtitia, vt ſuprà argumentabamur Hoc autem malum debet eſſe diſtinctum ab ipſo dolore, & prius illo: tum quia actus immanens non eſt primum obiectum ſui ipſius, vt egregiè probat D. Tho. 1. 2. q. 1. art. 1. ad 2. tum etiam, quia eſt cauſa illius. Ergo in efficientia talis mali conſiſtit cruciatus: ergo, cùm ignis verè ac phyſicè cruciatum efficiat, hoc malũ efficit. Et hæc ſufficit, nam reliqua efficientia actuum vitalium immediatè eſt impertinens: nam ex tali obiecto neceſsitate quadam naturali ſequuntur illi actus: ſicut ex combuſtione ignis in corpore, ſequitur neceſſariò ſenſus & dolor, licèt ignis ipſe non efficiat immediatè actus ipſos ſenſationis, aut doloris. Vnde tandem confirmatur: nam tunc aliqua cauſa extrinſeca dicitur efficere cruciatum quando efficit obiectum proximum doloris: ſed ita loquuntur Sancti, & Scriptura de hoc igne: ergo.

Impugnatur ſententia aſſerens ignem efficere ſpecies intelligibiles, & ita cauſare triſtitiam.

D. T. o.

15. Atque hinc ſequitur, hoc malum, quod efficit hic ignis, eſſe rem aliquam poſitiuã, tum quia realis actio non poteſt tendere directè & per ſe ad ſolam priuationem: tum etiam quia nulla realis priuatio fieri poteſt in anima ſeu ſpiritu: quia nec eius ſubſtantia minuitur, cùm indiuiſibilis ſit, nec priuatur potẽtiis, aut naturalibus habitibus: nã licèt in inferno animæ habitibus priuẽtur: tamen neque hoc dici poteſt de animabus Purgatorij, neque in inferno talis priuatio fit ab igne, ſed vel ſupponuntur illæ animæ priuatæ in hac vita, vt gratia, charitate, & aliis moralibus infuſis, vel in eo puncto priuantur, vt habitibus fidei & ſpei mortuis, non per actionem ignis, ſed per ſuſpẽſionem diuini influxus. Quo ſenſu dixit Cyrill. li. 10. in Ioan. cap. 14. *Aufertur ab illis humor, id eſt, ſpiritus Domini, antequam igni tradantur. Nam ſi honoribus huius ſeculi præditi, qui aduersùs Regem aliquid committerunt, non priùs puniuntur, quàm Magiſtratu ſe abdicauerint; quomodo non erit neceſſe, vt antequam igni anima infructuoſa tradatur, penitus à gratia ſpiritus decidatur?* Et eodem fortaſſe modo priuantur habitibus virtutum acquiſitarum, ſi quos retinebant, aut fortè illos retinent, donec propriis actibus obduratæ voluntatis illos amittant: nam per actionem ignis non eſt veriſimile eos tolli. Quia ille ignis nõ efficit vitia cõtraria; hæc enim per Dei ſpecialem & miraculoſum influxũ infundi non poſſunt; talis autem eſſet ibi neceſſarius habitus, ergo illi non amittuntur; præſertim in ſpiritu ſeparato, niſi vel per ſuſpenſionem diuini concurſus conſeruantis, vel per habitus & actus contrarios. Itaque actio illa ignis nõ poteſt conſiſtere in priuatione ſola: ergo in effectione alicuius rei poſitiuæ. Imò diſcurſus factus probat talẽ eſſe illam poſitiuam effectionem, vt ad illam non conſequatur priuatio alicuius rei incompoſſibilis cum termino talis actionis,

Ignis efficit rem poſitiuam in ſpiritibus.

Cyrill.

A de quo ſtatim dicam.

Neceſſarium autem omnino eſt, vt res illa, quæ per illam actionem fit, & fiat in ipſomet ſpiritu qui cruciatur, eique inhæreat, & ſit illi diſconueniens. Vtrumque patet ex eodem principio, ſcilicet, quia aliàs non poſſet eſſe aliquod verum malum ſpiritus, qui cruciatur, & conſequenter non poſſet eſſe obiectum veri doloris. Etenim ſi res illa non afficit ipſum ſpiritum, quomodo eſſe poteſt illi diſconueniens, niſi fortè per extrinſecam habitudinem, ſicut infamia, vel contumelia eſt quoddam malum? Sed hic modus nõ habet locum in illo genere effectus, vel actionis, vt per ſe notum eſt: tum quia hoc malum extrinſecum non cauſat proprium dolorem ſenſus, licèt triſtitiam inferat: tum etiam quia nullam ſimilem extrinſecum
B habitudinem habere poteſt ad dæmones, vel animã, res ſimilis extrinſeca effecta ab igne, in aëre, vel alio corpore, vt magis in ſequentibus declarabitur. Oportet ergo, vt illud, quod ab igne fit, in ſpiritu fiat, inhæreat, & de potentia eius educatur, & conſequẽter vt ſit illi diſconueniens, aliàs non poſſet eſſe verum malum eius. Nam res poſitiua, vt ſic, mala non eſt, ſed malum in priuatione conſummatur, quæ priuatio quando non eſt per excluſionem alicuius boni, taliẽ in diſconuenientia aliqua conſiſtit, vt latiùs in Metaphyſica Diſput. 11. tractatum eſt. 16.

Res, quæ fit per actionẽ ignis, debet eſſe diſconueniens, & inhærens ſpiritui.

C *Per actionem ignis fieri in ſpiritu qualitatem illi diſconuenientem, quæ ſit obiectum doloris & triſtitiæ. Aſſertio tertia.*

VLtimò ex his cõcludo, per actionem ignis fieri in ſpiritu, qui cruciatur, qualitatem aliquã ſpiritualem diſconuenientem illi, quæ dolorifera dici poteſt, quatenus eſt obiectũ doloris & triſtitiæ. Probatur, quia per illam actionem res aliqua fit, & illa non eſt ſubſtantia, cùm inhæreat ſubſtantiæ, neque eſt in aliquo alio prædicamento accidentium, vt facilè patebit diſcurrendo per omnia, quantitas enim eſſe non poteſt, quia non poteſt habere effectum ſuum in re omnino indiuiſibili: nec eſt vbi, vt oſtenſum eſt; quia non conſiſtit cruciatus ille in ſola illa detentione; nec eſt duratio, quia hæc per ſe eſt æterna
D in his rebus, nec maior fieri poteſt: præterquam quòd duratio non poteſt fieri alia actione, quàm rei exiſtentia, hæc autem non fit ab igne in his ſpiritibus, vt per ſe patet, nec ex eo cruciarentur: nec eſt actio, vel paſſio: quia hæ non ſunt termini actionum, ſed via ad terminũ: vnde iam ſupponimus ibi interuenire actionem, & paſſionem, ſed illius mutationis terminum quærimus: item de relatione conſtat, quia per ſe nihil eſt diſtinctum à fundamento, ideóque neque per ſe fit per actionem. Denique de habitu eſt res per ſe nota: ſupereſt ergo vt ſit qualitas. Dicere enim eſſe rem alterius prædicamenti poſſibilis nobis ignoti, ridiculum eſt, & nihil deſeruiens ad leniendas difficultates, quæ de tali qualitate poſſunt occurrere. Idémque eſt, ſi quis contendat nõ eſſe propriam rem, ſed mo-
E dum rei: nam & hoc difficiliùs intelligitur in re ſpirituali, eo modo quo excogitatus fuerit talis modus debere ad qualitatem reduci ex eodem diſcurſu. 17.

18. Denique quòd qualitas illa ſpiritualis ſit, ex ſubiecto ſufficienter probatur: credimus enim impoſſibile eſſe qualitatem corpoream verè inhærere & afficere ſpiritum, quod in primo tomo huius 3. part. latè tractaui. Et (vt daremus id non implicare contradictionem) eſſet impertinens tale miraculum in præſenti fingere, aliiſque illud addere ſine vtilitate: quia ſicut ignis non poteſt naturali virtute efficere in ſpiritũ qualitatem incorpoream, ita neque corpoream, & aliunde

Qualitas impreſſa ab igne in ſpiritibus eſt ſpiritualis.

& aliunde qualitas ſpiritualis eſt magis proportionata ad excitandum vehementiorem dolorem, ſeu triſtitiam; ſicut enim delectationes ſpirituales, id eſt, ex obiectis ſpiritualibus prouenientes, maiores ſunt, ita de dolore & triſtitia exiſtimandum eſt. Eſt ergo illa ſpiritualis qualitas; qualis autem illa ſit, vel in quo poſita ſit eius malitia, vel diſconuenientia aut cruciatus, ab homine non poteſt explicari. Atque hoc modo explicatum manet quod Auguſt. dixit, *veris, licèt miris modis*. Hactenus enim declarauimus veritatem cruciatus, & omnia, quæ ad illam neceſſaria ſunt ſeu conſequuntur, quæ pertinent (vt ſic dicam) ad quæſtionem, an ſit talis cruciatus igneus: reliqua verò quæ pertinent ad interrogandum, quid, vel qualis ſit, mira eſſe dicimus, neque ampliùs à nobis explicari poſſe.

Argumenta contra præcedentem aſſertionem.

19. *Prima.* NON deſunt tamen qui perſuadere velint qualitatem hanc eſſe impoſſibilem. Primò, quia neceſſe eſt qualitatem illam non eſſe cõnaturalem Angelis, vel animabus, ergo nec alicui creaturæ; ergo erit qualitas ſupernaturalis quoad ſubſtantiam; ergo tantùm abeſt, vt poſſit eſſe mala, vel diſconueniens ſpiritui, vt potiùs illum maximè perfectura ſit, ſicut character, vel alia ſimilis. *Secunda.* Secundò, quia qualitas poſitiua non cauſat dolorem vel triſtitiam, niſi quatenus tollit aut minuit conuenientem naturæ diſpoſitionem, vel in ordine ad eſſe ſeu conſeruari; vel in ordine ad operationem, vt ex rebus corporeis conſtat, per quarum proportionem poſſumus nos hæc ſpiritualia concipere, & non aliter: nulla verò qualitas poteſt fieri in ſpiritu, quæ minùs bene illum diſponat in ſua ſubſtantia, & in ordine ad eſſe, vel conſeruari, vt per ſe conſtat: quia in hoc eſt ſimpliciſſima, & perpetua, nullaque indiget qualitatum diſpoſitione. Nec etiam in ordine ad operationem, quia ſupponimus qualitatem hãc non eſſe ſpeciem intelligibilem, vel habitum aliquem, vt dictum eſt; ergo. *Tertia.* Tertiò, quia non apparet quomodo illa qualitas poſſit eſſe diſconueniens ſpiritui, non enim ratione eius effectus, quem poſitiuè confert: nam ille neceſſariò debet eſſe bonus, & ad perfectionem ſpectans, cùm omnis res poſitiua, vt ſic, dicat perfectioné: nec ratione alicuius boni, quo priuat: quia nec tollit temperamẽtum, nec qualitatem, nec pulchritudinem aliquam: in quo ergo poſita eſt illa diſconuenientia?

20. Hæ rationes, ſi efficaces ſunt, non ſolùm probant hunc effectum ignis nõ conſiſtere in aliqua qualitate impreſſa ab ipſo in ſpiritum, ſed etiam non poſſe eſſe rem aliquã veram, cuiuſcunque ordinis aut prædicamenti cogniti vel incogniti à nobis eſſe fingatur. Patet: nam eodem modo inquiram, in quo conſiſtat malitia vel diſconuenientia talis rei. Nam, vt res poſitiua eſt, non eſt mala, & neceſſariò confert aliquam perfectionem, non tollit autem aliquam aliam rem, vel proportionem conuenientem, vel neceſſariam ad conſeruationem, vel operationem: quæ igitur eſſe poteſt res talis, aut eius diſconuenientia: quámve incommoditatem aut deformitatem poteſt afferre ſpiritui? Et ſimiliter inquiram, an res, quæ accidẽtaria neceſſariò eſſe debet, cùm ſit in Angelo, ſit ſupernaturalis quoad ſubſtantiam, vel connaturalis alicui creaturæ. Itaque, vel rationes in vniuerſum probãt nullum eſſe poſſibilem talem cruciatum, vel nihil probant, ſed ab omnibus ſoluẽdæ ſunt. Quod æquè procedit, ſiue ponatur cruciatus hîc fieri per ignem, ſiue immediatè à Deo ad præſentiam ignis: eodem enim modo inquirendum erit quænam res illa ſit, quam Deus in anima, vel Angelo facit, cu- A ius ordinis, quam diſconuenientiã afferat, & ſimilia.

21. *Soluitur prima obiectio.* Ad primam ergo obiectionem in primis aſſero nõ ſequi, qualitatem nulli creaturæ connaturalem eſſe ſupernaturalem, eo modo quo gratia, & virtutes infuſæ ſupernaturales dicuntur: eſt enim hoc neceſſarium, non tamen ſufficit: nam vltra hoc neceſſe eſt, vt ſit qualitas diuini ordinis, ſitq; participatio eminens alicuius perfectionis ſimpliciter naturæ intellectualis, quatenus talis eſt. Vnde dotes gloriæ corporis, quæ qualitates ſunt, nulli creaturæ ſunt naturales, & tamen non ſunt ſupernaturales eo modo quo gratia, & charitas. Imò nec character, etiamſi ſpiritualis ſit, videtur illo modo ſupernaturalis, ideóque ad perfectionem ſimpliciter animæ Chriſti non ſpectat. Adde calorem vt centum fortaſſe nulli creaturæ B connaturalem eſſe, & non propterea eſſe ſupernaturalẽ illo modo. *Qualitas impreſſa ab igne in ſpiritibus eſt præternaturalis.* Has ergo qualitates præternaturales potiùs creaturis quàm ſupernaturales cenſeo, vel ſaltem non eſſe de ratione earum, vt ſupernaturales ſint, vt v.g. ſi Deus tribueret intellectui angelico ſpeciem intelligibilem inferioris ordinis, & cõmenſuratã illi, quæ eſt in homine; præternaturalis illi eſſet, nõ tamen ſimpliciter ſupernaturalis. Sic ergo philoſophãdum cenſeo in re hac, de qua agimus, talis enim eſt qualitas impreſſa ab igne, ac proinde ad perfectionem nõ ſpectat, ſed poteſt eſſe ſpiritui diſcõueniens.

22. *Satisfit 2. & 3 obiectioni.* Vnde ad 2. & 3. obiectionem reſpondetur in primis, vt aliqua res ſeu qualitas diſcõueniens ſit alteri, & habeat rationem mali, non eſſe neceſſarium, vt C aliã rem vel qualitatem ab illa excludat, ſed tantùm vt illi ſit naturaliter improportionata, vt in Diſp. 11. Metaph. latè tractatum eſt. *Vt qualitas ſit diſconueniens ſufficit, vt ſit illi naturaliter improportionata.* Et exemplis declarari poteſt, quia nimius calor vltra octo gradus eſt diſcõueniens igni, etiamſi illum nulla qualitate priuet, & rebus monſtroſis ſuperflua multitudo membrorum, aut partium nõ naturalium, eſt diſcõueniens, etiamſi alia re non priuet. Deinde dicitur, licèt diſconuenientia vnius rei ad aliam regulariter non intelligatur, niſi in ordine ad debitam conſeruationem, vel operationem, tamen etiam intelligi poſſe in ordine ad pulchritudinem, & conuenientem naturę compoſitionem: maximè in ordine ad diuinam omnipotentiam, quæ infinitis modis poteſt vel perficere, vel deformare creaturam ſuam, & affligere illam, quæ ſen- D ſus vel cognitionis capax fuerit.

23. Tandem poteſt hæc ſententia ſpecialem habere difficultatem in animabus Purgatorij, quibus nõ videtur poſſe imprimi qualitas aliqua, quæ illas deformes reddat, cùm ſint pulcherrimæ per gratiam, & alia ſupernaturalia dona. Sed nihilominus ſi verum eſt, illas torqueri ab igne, neceſſe eſt aliquid huiuſmodi in eis fieri, vt rationes factæ, cum proportione applicatæ, probant. *Beda.* Et ita in reuelationibus apud Bedam, & alios, etiam animæ Purgatorij leguntur videri deformes: nec repugnat ſuperiori modo eſſe perfectas, & adhuc manere in illis aliquid imperfectionis per inferiores qualitates ſeu impreſſiones. Quidam verò excogitant hanc qualitatem non aliter deformare, aut affligere, quàm repræſentando animæ pec- E cata præterita, & reatum inde contractum, & omnes defectus, omnémque vitæ negligẽtiam, quæ fuit occaſio moriendi in eo ſtatu. Sed hoc mihi non probatur; tum quia illa repræſentatio non poteſt eſſe naturalis, ſed ad placitũ ex aliqua Dei impoſitione priùs reuelata ipſi animæ; tum etiam, quia tota illa repræſentatio non excedit pœnam vermis conſcientiæ, & ideo ſuperflua & inſufficiẽs eſt. Id ergo, quod imprimitur ſpiritui, quidquid illud ſit, altiori modo, & nobis incognito illum malè afficit, deformat, ac contriſtat: illud autem eſſe non poteſt niſi qualitas aliqua, licèt modus eius ignoretur.

SECTIO

SECTIO III.

Quàm ſit acerba hæc pœna ignis Purgatorij.

1. *Pœnam dãni Purgatorij excedere quodlibet temporale malum.* *D. Tho.* *Palud.* *Richard.* *Sotus.*

POTEST præſens quæſtio de pœna dãni,& de pœna ſenſus tractari. De priori certum eſt, eſſe grauiſſimã ex parte priuationis tanti boni,quæ licèt temporalis ſit,maius malum meritò exiſtimatur, quàm quodlibet temporale damnum vitæ præſentis,vt docuit D. Thom.4.d.21.q.1.art.1.q. 3. quem ſequuntur Palud. ibi q.1.art.1.conc.4.Ric.d.20.art.2.q.1.Soto d.13.ar. 3.concl.2.Qui etiam intendunt, triſtitiam ortam ex illo malo apprehenſo, eſſe maiorem quolibet dolore vel triſtitia huius vitæ.Vnde concludunt,pœnam illam damni omnibus modis excedere omnes huius vitæ pœnas:cenſent enim,vt ſuprà notaui, hanc triſtitiam ad pœnam damni pertinere,& ideo hũc dolorem cum priuatione coniungunt, vt illa ſit omnibus modis maior pœna.Quia ſæpe contingit priuationem maioris boni non inferre tantum dolorem, quantum minus damnum infert:flagellum enim ſæpè cauſat maiorem dolorem quàm enſis, licèt non priuet æquali bono. Probatur autem hæc ſententia: quia magnitudo triſtitiæ oritur ex magnitudine boni amiſſi,ſeu mali præſentis,& ex vehemẽtiori illius conſideratione,& ex magna affectione ad illud:hæc autem omnia excellunt in pœna illa; talis enim eſt viſio & beatitudo cœleſtis,vt poſſeſſio illius vel per diem excedat omnia bona huius vitæ ſimul ſumpta, & per diuturnum tempus poſſeſſa:tale eſt etiam bonum illud, vt ſi opera noſtra, vel afflictiones per ſe ſpectentur,eſſet ſuperabundans præmium illorum, etiamſi ad breue ſolum tempus concederetur:ergo è contrario retardatio tanti boni,& priuatio eius,licèt temporalis,maximum malum eſt, infinitè(vt ſic dicam)excedens omnia huius vitæ nocumenta.Rurſus animæ illæ ſanctæ ponderant & expendunt optimè grauitatem illius mali, &, quòd grauiſſimè pungit, cognoſcunt ſua culpa & negligentia illud ſuſtinere. Ac denique vehementer amant Deũ, & conſequenter eadem intenſione appetunt illum videre:ſe etiam ordinatiſſima charitate diligunt; ergo neceſſe eſt vt vehementem triſtitiam inde concipiant.

2. *Obiect. contra aſſertionem poſitam.* *Cæſar. Arelat.*

Dices,multa etiam ſunt quæ dolorem illum lenire poſſunt.Primò,certitudo gloriæ futuræ.Quæ ſpes non poteſt non afferre illis magnum gaudium,iuxta illud Pauli, *Spe gaudentes*, &c. Vnde Cæſarius Arelaenſ.homilia octaua, ſic obiicit, *Sed dicet aliquis, non ad me pertinet quandiu moram habeam, tantum vt ad vitam æternam perueniam.* Secundò, honeſtas & rectitudo voluntatis, per quam conformantur diuinæ iuſtitiæ,vnde fit illa pœna quodammodo volũtaria. & conſequenter non admodùm affligens. Tertiò,ex diuina charitate non ſolùm tolerant, ſed etiam gaudent tali pœna:quia vident eſſe medium ad ſatisfaciendum Deo,& ad obtinendam perfectã conſcientiæ puritatem,ac diſpoſitionem neceſſariã ad videndum Deum.Confirmatur,quia Patres veteris Teſtamenti eandẽ pœnam ſuſtinẽtes quoad priuationem, ſeu dilationem beatitudinis, nihilominus habebant ſpiritualem conſolationem; nam de Lazaro dicitur *Luc.16.* Luc.16. *Hic autem conſolatur.* Nec eſt veriſimile habuiſſe tantam triſtitiam, quantam in hoc ſeculo in multis occaſionibus homines patiuntur.Imò *Aug.* *Gregor.* Auguſtinus epiſt 99.ad Euod.& Gregorius.13.Moral.cap. 17.aliàs 22. ſignificant illos fuiſſe in requie, abſque vlla pœna. Tandem hinc oritur difficultas ſuprà tacta:quia ſequitur ſanctiores animas Purgatorij,quãuis leuiſſimas culpas & reatus habeant, acerbiùs pu-

A niri quoad hanc pœnã,& triſtitiam.Patet, quia priuantur maiori pondere gloriæ, ergo etiam inde magis triſtantur: tum quia bonum, quod amittunt, eſt maius:tum etiam, quia perfectiorem habent charitatem,quę eſt radix huius doloris.Propter hęc igitur ſanctus Bonauentura in 4.di. 20 art.1. q. 2.non putat triſtitiam animarum Purgatorij ex hoc ſolo capite dilationis beatitudinis eſſe magnam. *Bonau.*

Veruntamẽ negotium hoc conſiderari poteſt vel ex natura rei, vel vt ſubeſt ordini diuinæ iuſtitiæ. Et licèt vtroque modo triſtitia hæc magna ſit: tamen,ſi ſolùm naturalem actionem ſeu cõſequutionem ſpectemus, non eſt dubium quin hic dolor poſſit aliis mediis & conſiderationibus propoſitis minui,vel leniri:imò etiam nõ ſemper eſſet vniformis ac neceſſa- 3.
B rius omnino. Poſſet enim animæ illæ pro ſuo arbitrio conſiderationem auertere à malo dilationis, & vehementer illam applicare ad bonum ſpei, & inde magis conſolari,& ſic de cæteris.Nihilominus tamẽ etiam hoc modo magis conſentaneum eſt naturali propẽſioni,tum naturæ, tum etiam charitatis,vt illæ animæ ferantur in actualem conſiderationem præſentis ſtatus, quem habent, & illius quo carent ſua culpa,& quòd ex illa dilatione vehementer affligantur.Et quanuis huic conſiderationi aliæ ſuperueniãt, quæ conſolationem generent,non minuũt priorem triſtitiam, ſed iuuant ad illam ferendam patienter, ſumma cum rectitudine. Nam hinc etiã prouenit vt pœna illa,ſecundùm ſe ſpectata,inuoluntaria ſit,ta-
C mẽ in ordine ad iuſtitiam diuinam ſit acceptata voluntariè:conformantur enim illæ animæ diuinæ voluntati in formali volito, non in materiali; & ideo etiam illa conformitas non excludit ingentem triſtitiam,ſed facit vt peccato & honeſtiſſimo affectu ſuſtineatur.Cum hac tamen intrinſeca propenſione & quaſi radice adiungenda eſt ratio,& prouidentia diuinæ iuſtitiæ,quæ facit ita ordinari & moueri hos affectus,ſicut neceſſe eſt ad condignam ſeu proportionatam punitionem ſingularum animarum. Vnde in quibuſdam excitabit maiorem apprehẽſionem afflictiuam,eamque(ſi neceſſe ſit)perpetuam,& inuariabilem eſſe faciet:in aliis verò è contrario talem cõſiderationem minuet,&aliunde excitabit aliam,quæ magis conſoletur. Et,ſi neceſſe fuerit, ſicut in Chri-
D ſti anima ſimul fuerunt, & dolor sũmus in portione inferiori,& ſummum gaudium in ſuperiori eiuſdem voluntatis, ita ſuo modo,& in gradibus proportionatis, coniunguntur hi duo affectus in illis animabus,quãuis etiã ſine miraculo exiſtimo idẽ fieri poſſe:quia nõ oportet vt vterque actus intenſiſſimus ſit.

Hinc etiam exiſtimo triſtitiam illam, vt ex pœna per ſe impoſita ad purgationem culparum,magis eſſe de gradibus beatitudinis perpetuò amiſſis ſeu nõ lucratis propter otiũ,& venialia peccata,quàm propter ſolam dilationem beatitudinis aliquando cõſequẽdę. Et hoc modo grauiùs triſtabũtur animæ imperfectiores,vel quæ maiorẽ reatũ habent.Quòd ſi fortaſſe ex alio capite iuſtiores animæ interdũ magis triſtantur, id non eſt inconueniens, vel quia eſt per accidẽs.vel
E quia hoc ipſum illas iuuabit vt citiùs inde liberẽtur. Et ita facilè ſoluuntur difficultates tactæ. De animabus verò ſanctorũ Patrum in limbo, dictũ ſufficienter eſt in ſecũdo tomo,diſputatione quadrageſimaſecũda,ſectione prima,vbi oſtendimus illas etiã aliquã triſtitiam ex tanta dilatione ſenſiſſe; illa verò minor ſine dubio erat quàm ſit in animabus Purgatorij:tũ quia nõ detinebantur illæ animæ ob propriũ & perſonalem reatũ,ſed erant quaſi incapaces ex generali ſtatu & conditione totius naturæ:tum etiã quia credendũ eſt ex diuina prouidentia habuiſſe plura media ad leniendam vel diuertendam illam triſtitiam.

De acerbitate pœnæ ſenſus in animabus Purgatorij.

5. *Quorundam opinio.* SVPEREST dicendum de pœna ſenſus: de qua nonnulli Theologi volunt non eſſe grauiorem pœnam, quàm ſit ea, quæ ex igne cauſatur in anima corpori coniuncta, dum corpus comburitur: quia putant eundem omnino dolorem reſultare ex illo igne in anima ſeparata. Et hoc planè ſequitur ex opinione Soti ſuprà relata. Nihilominus cōmunis ſententia eſt, illam pœnam eſſe acerbiorem omni pœna huius vitæ. Ita Diuus Thomas, Bonauentura, Palud. Richard. citatis locis. Idem ſentit Auguſtinus libro ſecundo contra Manichæum, capite vigeſimoquarto, & libro quinquaginta homiliarum in 16. latiùs libro de Cur. pro mort. agend. capite decimooctauo, vbi de igne Purgatorij loquens, ait, *Et ſi æternus non ſit* (vtique quoad punitionem) *miro tamen modo grauis eſt, exceditque omnes pœnas, quas aliquis in hac vita paſſus eſt.* Vnde in id Pſalm. 37. *Domine, ne in furore tuo arguas me*, ait, damnatos atqui in furore Dei, iuſtos verò in Purgatorio corrigi in ira Dei: quia purgantur igne, qui grauior eſt omni pœna huius vitæ. Idem Gregorius exponens verba eiuſdem Pſalmi trigeſimiſeptimi, qui eſt tertius pœnitentiæ, Beda ibidem, & lib. 3. Hiſtoriæ Anglic cap. 19. & libr. 9. cap. 13. & Bernard. ſermone de obitu Humberti. Anſelm. 1. Corinth. 3. *Sciendum enim eſt* (inquit) *quòd grauior eſt ille ignis, quàm quidquid homo pati poteſt in hac vita.* Et in Elucidar. loquens de Purgatorij pœnis, ait, *De quibus minimum maius eſt, quàm maximum quod in hac vita excogitari poteſt.* Idem habetur nomine Auguſtini libr. de vera & falſ. Pœn. Facit etiam illud Hilarij Pſal. 118. *Concupiuit anima mea deſiderare, &c. Ide nobis eſt indefeſſus ignis adeundus, in quo ſubeunda ſunt grauia illa expiandæ à peccatis animæ ſupplicia, quæ nos purgationem vocamus.* Denique Cæſarius dicta homil. octaua poſt verba ſuprà citata. *Nemo, inquit, hoc dicat, fratres chariſſimi: quia ille ipſe purgatorius ignis durior erit, quàm quod poſſit pœnarum in hoc ſeculo aut cogitare, aut ſentiri, aut cogitari.* In epiſt. etiam 206. inter epiſtolas Auguſtini, quæ tribuitur Cyrillo Hieroſolym. eſtque de miraculis D. Hieronymi, refertur, pœnam ſenſus Purgatorij eſſe æquè grauem ac inferni, ſolúmque in duratione differre. Idem latè Carthuſianus lib. de Iudic. animarum, capite decimoquarto, & ſequentibus. Ratio à priori ſumenda eſt ex ordinatione diuinæ iuſtitiæ, & ex grauitate offenſionis eius, etiam minimæ, quæ altioris rationis eſt, quàm omne malum creaturę, & ideo, licèt non ſemper æternam mereatur, meretur tamen pœnam grauiorem, & quaſi altioris rationis, quam Deus in vita futura cum rigore exigit: quia homo in hac vita, tempore ſibi conceſſo vſus non eſt ad benigniorem compenſationem faciendam. Quòd autem anima capax ſit huiuſmodi pœnæ, ſuppoſitis, quæ diximus in præcedenti ſectione, facilè intelligi poteſt: quia malum ſpirituale, quod eſt obiectum illius triſtitiæ, eſt grauius malum, quàm ſenſibile obiectum doloris, & fortiùs apprehenditur ab anima ſeparata, quæ etiam expeditior eſt ad operandum, affectiones etiam ſpirituales tam gaudij, quàm triſtitiæ, ex ſe ſunt vehementiores; Deus etiam facilè poteſt neceſſitate quadam ad tantum dolorem mouere: ergo.

Vera ſentētia. D. Thom. Bonau. Palud. Richard. Auguſt. Gregor. Beda. Bernard. Anſelm. Auguſt. Hilar. Cæſar. Cyrill. Hieroſ. Carthuſ. Ratio concluſionis.

6. *Bonauenturæ limitatio.* At verò D. Bonauent. in 4. diſtinct. 20. articul. 1. q. 2. aſſertionem hanc limitat, dicens, licèt ex ſuo genere illa pœna grauior ſit omni pœna ſenſibili huius vitæ, ita vt maximam ad maximam comparando, illa excedat, non tamen in indiuiduo: quia magna pœna huius vitæ poteſt excedere minima aliquam Purgatorij pœnam. Et morali ratione videtur hoc veriſimile, quia ſi anima Purgatorij ſolùm habeat vnum veniale peccatū leue, nō videtur mereri propter illud ſummos huius vitæ cruciatus, & tamen meretur aliquam pœnam Purgatorij: ergo non omnis illa ita eſt acerba, vt ſuperet omnes huius vitæ. Quod à fortiori ſequitur, ſi veræ ſunt reuelationes ſuprà relatæ, quòd animæ aliquæ purgantur ſine vlla pœna ignis, ergo à fortiori purgabuntur aliquæ leuiſſima pœna. Aliqui tamen Patres citati generaliùs loqui videntur, etiam comparando minimā pœnam Purgatorij ad maximam huius vitæ. Et ſpecialiter expreſsè id affirmatur in illa epiſt. Cyrillo Hieroſol. attributa, & refertur ibi de hac re quædam reuelatio.

Breuiter aſſero rem eſſe incertam, quia comparatio propriè fit inter homogenea, ſeu ſimilia: hæ autē pœnæ ſunt diuerſarum rationum. Vnde, ſi loquamur de grauitate eſſentiali ſeu ſpecifica, excedit Purgatorij pœna etiā minima, quia eſt alterius ſpeciei ſeu ordinis in genere mali & doloris: ſi verò comparentur in accidentibus, ſic non repugnat, multa eſſe in aliquibus pœnis huius vitæ, quæ non ſint tam grauia in aliquibus pœnis Purgatorij: vt v. g. poteſt pœna aliqua huius vitæ excedere in duratione, in gradib. intenſionis, in multitudine pœnarum ſeu dolorum. An verò hic exceſſus poſſit eſſe tantus, vt in æſtimatione morali æquet, vel etiam ſuperet aliam grauitatem, ita vt in genere vindictæ cēſeatur maius ſupplicium, incertum eſt: non videtur autem inconueniens, nec à ratione alienum ita iudicare: quáuis mihi veriſimile ſit, quamcunque animam in Purgatorio exiſtentem optare potiùs ſuſtinuiſſe quaſcūque huius vitæ pœnas, quàm in illis quibuſcunque, & qualicūque tempore detineri, ſaltem propter detentionem gloriæ, de qua grauiſſimè dolent. Vnde poſſet hoc loco cōparari pœna dāni cum pœna ſenſus, quæ maior ſit. Sed ea res latiùs tractatur de inferni pœnis, & videri poteſt Chryſoſt. hom. 24. in Matthæum, & 35. ac 47. ad populum, & libr. 1. de Compunct. cord ad finem, & Paræn. 1. ad Theodorum lapſum. Qui elegáter exaggerat pœnam damni, eamque ſemper præfert pœnæ ſenſus. Quòd ſi hoc verum eſt in inferno, vbi nullus eſt ordo, veriſimilius erit in Purgatorio, cùm rectæ rationis ordo ibi ſeruetur, & ſecūdùm rectam rationem maius malum æſtimari debeat carentia diuinæ præſentiæ, quàm quælibet ſenſibilis afflictio.

7. *Sitne minima pœna Purgatorij maior omnibus huius vitæ. Chryſ.*

Num pœna Purgatorij per dæmones, tanquam per miniſtros, infligatur.

VLTIMO dubitari hoc loco ſolet, an pertineat ad ſupplicium hoc Purgatorij, vt per dæmones, tanquam per miniſtros diuinæ iuſtitiæ, pœna illa infligatur. Nā ſi hoc ita eſt, id pertinebit ad huius pœnæ grauitatem: nam ipſa viſio dæmonum grauiſſima pœna eſt, vt dicitur in illa epiſtola Cyrillo attributa. Quòd autem dæmones miniſtri ſint huius pœnæ, ex multis reuelationibus colligitur. Nam in vita D. Bernardi lib. 1. cap. 10. refertur, religioſum quēdam poſt mortem ſancto Bernardo apparuiſſe, qui quatuor dilaceratis ſe traditum eſſe querebatur, à quibus affligebatur, qui poſtea eiuſdē Sancti precibus liberatus eſt. Idē ſumi poteſt ex Beda lib. 3. de Hiſtor. Anglic. cap. decimonono, Carthuſ. de Iudi. partic. Congruentia etiam afferti poteſt, quia dæmones sūt miniſtri diuinæ iuſtitiæ in vindicandis peccatis poſt hanc vitam: ipſi etiā in diuino iudicio vnumquemq; accuſāt, etiā iuſtū, de quocunque vel leui lapſu, aut reatu: ergo illis etiam vt miniſtris committitur eorum ſupplicium. 8.

Pars affirmās. Ex vita Bernardi. Beda. Carthuſ.

Contrariam

9. *Pars negans cõmunis. D. Thom. Richard. Bonau. Palud. Soto.*

Contrariam nihilominus ſentẽtiam docent communiter Theologi in quarto, diſtinctione vigeſima, & vigeſimaprima, vbi Diuus Thomas, Richardus, Bonauentura, Palud. Soto diſtinctione decimanona, & alij, qui ſolum videntur niti coniectura, quòd non deceat animas iuſtas & ſanctas, quæ iam peccare nõ poſſunt, dæmonéſque vſque ad vltimum conflictum vicerunt, eis iterum tradi, vt ab eis torqueantur. Aliunde etiam videtur credibile, dæmones, quòd in ipſis eſt, non affligere illas animas, quia non ſperant illas ad peccandũ poſſe prouocare, qua ſpe mouentur ad vexandũ viatores, quantumuis perfectos: & aliunde vident vexationem ſuam potiùs profuturam, vt illæ animæ citiùs ab illis tormentis liberentur. Et ideo, quantùm coniectura aſſequi poſſumus, niſi dæmones à Deo cogantur, voluntate ſua non aſſument hoc miniſterium; nulla autem neceſſitas apparet ob quam à Deo cogantur: nec etiam videtur expediens, cùm ipſi dæmones non niſi praua voluntate & odio ſint tale miniſterium effecturi.

10. *Quomodo dæmones poſſint eſſe miniſtri ad torquẽdas animas.*

In hac re tam in inferno quàm in Purgatorio difficile eſt explicare, quomodo dæmones ſint miniſtri vel inſtrumenta ad torquẽdas animas per ignẽ, quia in hoc nec actionem phyſicã per ſe efficere poſſunt: quia ipſi non concurrũt cum igne, ſed ſolus Deus vt per ſe notum eſt: nec etiam per accidens cõcurrunt, quia nec applicãt ignem, nec aliquid aliud operãtur, quod ad illam ignis actionem aliquo modo conferat. Solùm ergo videntur poſſe concurrere, aut deferendo animas ad illa loca pœnarũ; aut illas violenter detinendo, aut ibi aſpectu ſuo, & conuitiis, & aliis actionibus ſimilibus, mentalibus potiùs quàm externis, illas affligendo. Primus modus poſſibilis eſt, etiã circa animas Purgatorij, communiter tamen nõ creditur neceſſarius, quia animæ illæ agnita Dei voluntate, ſponte illuc tendunt, & honoris, ac conſolationis cauſa potiùs credũtur Angeli cuſtodes eas comitari, quàm impugnatores. Vnde multo minus indigẽt in eo loco violenta detentione, quare ad pœnam ignis nullo modo exiſtimo concurrere, aut miniſteriũ aliquod conferre Angelos malos. Reliquæ autẽ actiones dæmonũ non ſunt cõſentaneæ ſtatui animarum iuſtarũ; nec credo fieri poſſe ex imperio Dei, ſed ſolùm ex permiſſione: & ideo veriſimiliorem cenſeo ſentẽtiam Theologorum, quòd dæmones nullo modo torqueant illas animas, quia neque hoc eis imperatur, neque ex ſola permiſſione faciẽt, ne illis occaſionem alicuius boni vel celerioris liberationis afferant. An verò illæ animæ videãt clarè deformitatem dæmonum, incertum eſt: tamen, etſi videant, non videntur inde torqueri, ſed potiùs gratias agere Deo, quòd ſe ab eo ſtatu liberauit: nec de malo illorũ cõpatientur, quia illos vident iam eſſe omninò extra ſtatum ſalutis. Si autẽ percipiunt blaſphemias damnatorum contra Deum, non parum inde torquẽtur.

SECTIO IV.

Quàm ſit diuturna Purgatorij pœna.

1. *Pœnam Purgatorij eſſe temporalem.*

IN hac re aliqua in generali poſſumus ſtatuere, quæ reuelata ſunt, vel ex reuelatis apertè colliguntur, proprium tamen præciſum tempus illarum pœnarum præfigere, impoſſibile eſt in particulari, quia non eſt reuelatum. Primò ergo certum eſt, pœnam illam non fore æternam, ſed temporalem. Hoc ſatis patet ex Diſputatione prima, ſectione prima. Nã hæc eſt veluti differẽtia eſſentialis inter Infernũ & Purgatoriũ, & in hoc ſenſu credit Eccleſia Purgatorium eſſe: ſicque dixit Paulus, *Saluus erit, ſic tamen quaſi per ignem.* *1. Cor. 3.*

Vnde optima eſt illa disiunctio Auguſt. libro ſecundo de Geneſ. contra Manichæum, vbi de eo, qui reatum aliquem retinet peccatorum, *vel ignem* (inquit) *ſentiet purgatorium, vel pœnam æternam.* *Auguſt.*

2. *Pœnas Purgatorij non duraturas vltra diem Iudicij. Auguſt. Mat. 25.*

Secundò certum eſt, pœnas purgatorias non eſſe duraturas vltra diem Iudicij. Quod his verbis docuit Auguſtin. 21. de Ciuitate, capite decimo ſexto, *Purgatorias pœnas nullas futuras opinetur* (ſcilicet homo fidelis) *niſi ante illud vltimum tremendúmque Iudicium.* Et ſumitur ex ſententia finali Matthæi 25. per quã proponuntur iudicandi omnes, qui propria opera habere potuerunt (nam de infantibus ibi mentio non eſt) illi autem omnes, vel in beatitudinem recipiuntur, vel in gehennam relegantur; iam ergo tunc non eſt Purgatorius locus, ſed ſupponuntur purgati omnes, qui ſaluãdi ſunt. Priùs enim antecedet iudiciũ particulare erga omnes, & concedetur tempus ſufficiens, & pœna ita augebitur, vt quidquid reſiduũ fuerit, intra illud poſſit perfectè purgari, & ad glorioſam Reſurrectionem præparari. Vnde cõfirmatur, quia ante Iudicium, omnes tam ſaluandi quàm damnandi reſurgent, & omnes ſaluandi reſurgent in gloria, impaſſibiles, & immortales, iuxta illud 1. Cor. 15. *Seminatur corpus animale, ſurget ſpirituale: ſeminatur in corruptione, ſurget in corruptione: ſeminatur in ignobilitate, ſurget in gloria.* *1. Cor. 15.* Quem locum tractans Orig. hom. 14. in Lucam, ait, piaculum eſſe maximũ, cogitare, corpus reſurgẽs eſſe ſordidum, vel pollutũ, aut purgatione indigens. *Origen.* Vnde quod paulo inferiùs in eadẽ homil. habetur, poſt reſurrectionẽ ex mortuis indigere nos ſacramẽto eluente, atq; purgãte, quia nemo abſq; ſordibus reſurget; vel ſuppoſititium eſt, vel mendoſum: nam fortaſſe dicẽdum eſſet, ante reſurrectionem indigere nos purgatione, quoniam aliàs nemo purus omnino reſurgeret. Et cũ hac lectione quadrat ratio, quæ ibidem ſubiungitur, ſcilicet, quia nulla inuenitur anima, quæ ſtatim vniuerſis vitiis careat, videlicet, ſine Sacramento Baptiſmi, vel aliis remediis.

3. *Rectè poſſe ſolam animam luere pœnã pro culpa, quam etiam corpus commiſit.*

Dicetur fortaſſe repugnare, integram purgationẽ fieri in ſola anima ante reſurrectionem corporis. At hoc dici non poteſt; aliàs nullæ animæ indigentes purgatione viderent Deum ante generalem reſurrectionem, vel viderent illum ante perfectam purgationẽ, quæ poſtea perficietur in corporibus reaſſumptio: quorum vtrumque abſurdiſſimum & erroneum eſt. Non ergo repugnat perfectam ſatispaſſionem in animabus fieri, quia licèt corpus fuerit organum animæ ad peccandum, tamen quia ipſa anima eſt principalis cauſa, in cuius voluntate vera ac formalis ratio peccati exiſtit, in illa poterit fieri ſufficiens vindicta, pro illo reatu temporali, qui ex peccato iam remiſſo in ea manet. Nam quidquid doloris & triſtitiæ patitur homo in corpore, dum in eo caſtigatur, vel flagellatur, in anima eſt principaliter, ideóque fieri optimè poteſt, vt per grauiorem dolorem ſolius animæ cõpenſetur: ſecluſo autem ſenſu doloris & triſtitiæ, ſatis pœnæ patitur homo in corpore, tam in ipſa morte, quàm in corruptione, vel incineratione poſt mortem. Itaque eſſe poſſunt animæ perfectè purgatæ ante reſurrectionem, pertinétque ad diuinam prouidẽtiam vt ita fiat: nã facilè fieri poteſt, & expedit, quia dies Iudicij eſt veluti vltimus terminus totius viæ, & conſummatio prædeſtinatorum omnium.

4. *Durationẽ pœnarum Purgatorij non eſſe æqualem in omnibus animabus. Auguſt.*

Tertiò certum eſt durationem pœnarum Purgatorij non eſſe æqualem in omnibus animabus, quæ ibi purgantur. Ita docent omnes Scholaſtici ſuprà, cum Auguſtino libro de 8. quæſtionibus ad Dulcitium, quæſt. 1. in fin. & libr. 50 homil. in 16. Ratio eſt, quia non omnes animæ decedunt cum æquali reatu peccatorum remiſſorum; ergo nec pœna illorum erit æqualis, ſed *quanto magis minúſve tranſeuntia dilexerit,*

tanto

August. *Obiectio.* *Beda.*

tanto breuiùs tardiùſve ſaluabuntur: nam quanta fuerit peccati materia, tanta erit tranſeundi mora, vt Aug. dixit. Dices; Poterit eſſe hæc inæqualitas in intẽſione pœnarum cum æqualitate in duratione, hoc enim non repugnat iuſtitiæ: & Beda lib. 5. Hiſt. Angl. c. 13. refert animas omnes purgandas vſque ad diem Iudicij in Purgatorio detineri ex ordinaria lege, niſi propter Eccleſiæ interceſsionem aliquæ citius liberentur: eſt ergo in hoc quædam æqualitas. Sicut in inferno eſt æqualitas in duratione pœnarum, & nihilominus eſt inæqualitas ſecundùm menſuram iuſtitiæ commutatiuæ, vt rectè notauit Aug. 21. de Ciui. c. 16.

Solutio.

Reſpõdetur, de potentia abſoluta hoc non repugnare; nulla enim apparet implicatio contradictionis, tamen de facto nõ ita fieri. Quod patet primò ex ſenſu Eccleſiæ: credit enim animas Purgatorij ad beatitudinem ſucceſſiuè tranſire, prout in eis reatus maior vel minor, pleniùs vel tardiùs expiatur. Nec refert dicere hoc fieri per ſatisfactiones Eccleſiæ: nam in his etiã ſatisfactionibus eſt compenſatio ſecundùm quandã æqualitatem, ſolùmque ſufficiũt ad aliquam temporalem pœnã ſoluẽdam, ergo eadẽ ratione per ipſam pœnã poteſt fieri liberatio intra aliquod breue tempus. Et propterea non eſt conueniens, neque decens diuinam iuſtitiam, vt animas ſanctiſſimas propter leuiſſimam culpam, vel reatum, tempore nimiùm diuturno extra beatitudinẽ detineat. Accedit, quòd ablata auerſione à Deo per gratiã, tollitur æternitas pœnæ, qua ſublata, duratio pœnæ, quæ manet, ſumi debet cum aliqua proportione ad culpam, ſicut ſumitur etiam intenſio. Et ideo non eſt ſimile de damnatis, quia illi æquales quodammodo ſunt in ſubſtãtiali (vt ſic dicam) auerſione à Deo, & ideo etiã in æternitate pœnæ æquales ſunt: animæ verò Purgatorij, licèt conueniant etiam in cõuerſione ad Deum; ratione cuius omnium illarum pœna temporalis eſt; tamẽ in ratione ſeu fundamento pœnę non ſunt æquales, & ideo nec in duratione pœnæ eſſe debent.

5. *Non purgari ſingulas animas vſque ad Iudicij diem.*

Quocirca incredibile eſt (vt ſuprà dicebam) pœnas Purgatorij in omnibus durare vſque ad Iudicij diem regulariter, ſeclusis ſuffragiis Eccleſiæ, tum propter dicta, tum etiã quia illa eſſet quædam inæqualitas, vt ſi ſanctus vir cũ leuiſſimo reatu multo antea moritur. Item, quia etiam ante Chriſti aduentum erat tranſitus à Purgatorio ad ſinũ Abrahæ, aliàs illas ſolas animas ibi Chriſtus inueniſſet, quæ ex hac vita ſine vllo reatu temporalis pœnæ migrarunt, quod per ſe incredibile eſt: ergo multo magis erit nunc tranſitus in paradiſum, etiam per iuſtam ſolutionem pœnarum. Vnde, ſi quæ ſunt reuelationes, quæ aliud indicent, vel exponendæ ſunt de toto Purgatorio, & non de ſingulis perſonis: vel ſi hanc expoſitionem non patiantur, admittendę non ſunt.

Rupertus exponitur.

Similiter eſt piè exponendus Rupert. lib. 3. in Geneſ. capite trigeſimoſecundo; vbi ſignificat ante Chriſti aduentum nemini fuiſſe peruium purgatorium ignem: vel enim intelligit non fuiſſe peruium vſque ad beatitudinem: vel certè loquitur in generali de igne afflictionis, & alicuius pœnæ, ſaltem per detentionem in aliquo loco inferni.

Poſsítne aſsignari terminus maximus vltra quem duratio pœnæ Purgatorij non tranſcendat.

6. HIs ergo exiſtentibus certis, incertum manet, quanto tempore vnaquæque anima purgetur, vel an poſſit aliquis terminꝰ maximus aſſignari, vltra quem non tranſcẽdit illa duratio in aliqua vel aliquibus Purgatorij animabus.

Soti opinio.

In qua re Soto 4. d. 19. q. 3. art. 2. in fi. quibuſdam coniecturis iudicat, neminem

A vltra decennium in Purgatorio detineri. Quia potuit Deus ita conſtituere grauitatem intenſiuam illarum pœnarum, vt intra illud tempus poſſint delere omnẽ maculam ex peccatis relictam; ergo nõ eſt veriſimile voluiſſe Deũ diutiùs detinere amicos ſuos. Secũdò, quia per leues & temporales ſatisfactiones breuiores huius vitæ compẽſantur ſimiles reatus, præſertim ex ſolis venialibus peccatis relicti. Tertiò, quia iuuant Eccleſiæ ſuffragia.

Impugnatur.

Alij graui cenſura notant hãc ſententiam. Primò, quia variis reuelationibus conſtat animas iuſtorum diutiùs in Purgatorio detineri. Secundò, quia vſus Eccleſiæ videtur id ſupponere, tum in ſuffragiis pro defunctis particularibus, qui ante plures annos deceſſerunt, tum in forma & modo cõcedendi indulgentias plurium annorum. Tertiò, quia B illa annorum menſura nullo fundamẽto nititur, nec coniecturæ illæ magis probant de decem, quàm de quinque, vel de viginti, aut triginta annis. Atq; hæc vltima ratio vrgentior eſt cæteris, nõ vt directè probet iudicium illud Soti eſſe erroneum, vel dignum aliqua cẽſura, ſed eſſe incertum ac voluntariũ. Quod ego verum cenſeo, quanuis nec facilè credendas cẽſeam reuelationes, quæ de diuturnitate harum pœnarum circumferuntur: præſertim ſi generaliter fiũt de illis animabus, & non de vna, vel aliqua in particulari, in quibus faciliùs credi poteſt aliquando contingere, vt pœnæ multo maiori tẽpore durent, quàm homines interdum cogitant.

Reſolutio.

Quod ſatis eſt, vt ſuffragia poſt multos etiam annos fiant pro quibuſcunque animabus, quia iudicia Dei occulta ſunt. Quanuis C fortaſſe hæc conſuetudo Eccleſiæ non in hoc ſolùm fundatur, ſed in pietate eorum, qui talia ſuffragia fieri præceperunt, non ſolùm propter ſuam vtilitatem, ſed etiam vt aliis prodeſſent, quando ipſi non indigerẽt. Nec de hac re ampliùs nobis reuelatum eſt, aut ex reuelatis colligi poteſt.

Num pœna Purgatorij paulatim per remiſſionem minuatur, vel ſemper eadem intenſiuè duret.

7. *Ratio dubitãdi pro vtraque parte.*

QVÆRET verò aliquis, an hæc pœna Purgatorij paulatim minuatur, ita vt quaſi per continuam remiſſionem deſinat, vel potiùs quoad intenſiuam D grauitatem eadem perſeueret, donec tota ſimul finiatur.

Bernard.

Illum enim priorem modum ſuadet reuelatio, quam D. Bernard. refert in vitæ Malachiæ §. *Mortua eſt interim ſoror eius, &c.* Quæ illi poſt mortem apparuit ſæpiùs, talia oſtendens ſigna, & habitum doloris, vt planè ſignificaret per ſancti fratris ſuffragia in dies ſibi pœnas fuiſſe remiſſas, donec omnino ceſſarunt.

Beda. Carthuſ.

Similéſque leguntur reuelationes in Beda, & Carth. Dialog. de iudic. partic. vbi art. 31. hanc rem tractat. In contrarium autem eſſe videtur, quia res ad eũdem modum deſtruitur, quo generatur: illa autem pœna non incepit paulatim per intenſionem, ſed ſimul in ſummo gradu incepit: ergo in illo integra durat, donec tota etiam ſimul auferatur.

Obiectio.

Dicetur fortaſſe, in E principio fuiſſe ſimul totum reatum, & ideo maximam etiam pœnam à principio incepiſſe, poſtea verò in dies minui reatum, & ideo in dies etiam remitti pœnam.

Soluitur.

Sed contrà, quia in principio reatus fuit tantæ pœnæ tanto tempore ſuſtinendæ, in dies ergo minuitur reatus quoad debitum durationis pœnæ, non verò quoad debitam intenſionem eius. Nec ſimul poteſt eadem pœna ſufficere ad remittendum ſub vtraque ratione reatum futuræ pœnæ, qui enim dãnatus eſt ad triremes per decennium, non minùs laborat & flagellatur, &c. in vltimo anno, quàm in præcedentibus; ita ergo erit in præſenti. Vnde per

ſuffragia

ſuffragia & indulgentias diminuitur pœna purgatorij quoad durationem, non verò quoad intenſionem, ſeu grauitatem pœnæ.

8. *Reſolutio quoad pœnam damni.*

Poteſt interrogatio hæc, vel de pœna damni, id eſt, de triſtitia ex dilatione gloriæ, vel de pœna ignis fieri Prior videtur ea ratione ſemper diminui, quòd ſemper obiectum talis triſtitiæ minus fieri videtur, ſemper enim dilatio eſt minor, & è conuerſo beatitudo quodãmodo magis ac magis ſemper, appropinquat quod non poteſt non afferre aliquam cõſolationem. Vnde, quia ſuffragiis tẽpus illius dilationis maximè minuitur, ideo conſolationem magnam afferunt illis animabus, quãdo de illis, & de effectu certiores fiũt: quod potuit per illas reuelationes indicari, quæ ſufficienter hoc modo intelliguntur. Quanquam, ſi cõſideremus pœnã damni in alio ſenſu ſuprà declarato, pro dolore de aliquo incremento gloriæ in perpetuum amiſſo, neceſſe non eſt talem dolorem durãte Purgatorio remitti, aut minorem fieri quoad intẽſionem ſeu grauitatem.

Quid de pœna ſenſus.

Quod etiam probabilius mihi videtur de pœna ſenſus, præſertim ſi per ſe ſpectetur ille ſtatus, & ſecluſa extrinſeca remiſſione per Eccleſiæ ſuffragia. Nam ratio facta eſt vrgẽs, cùm nulla poſſit cauſa talis diminutionis aut remiſſionis continuò aſſignari, cùm tota illa pœna ſecundùm totam durationem æquè reſpondeat tali peccato, illúdque æquè ſit tota illa dignũ. Solùm poteſt quis cogitare, diuerſis peccatis diuerſas pœnas Purgatorij reſpondere, vel diuerſos gradus eiuſdem pœnæ ignis, & pœnam vni peccato debitam finiri interdum priùs alia, ſicque remitti aliquãdo intẽſionẽ pœnæ. Sed neque hic modus eſt neceſſarius, probabilius enim apparet, conſiderata multitudine peccatorũ, quæ homo cõmiſit, & ſatisfactione imperfecta, quam exhibuit, relinqui talem reatum, eíque tantam pœnam tanti tẽporis reſpondere, eámque durare in eadem intenſione pro toto tempore quo durat. Per ſuffragia verò Eccleſiæ fortaſſe interdum fit, vt pœna illa remittatur quoad intentionem: probabilius verò apparet remiſſionem ſemper fieri per diminutionem temporis illius pœnæ, quod & ipſis animabus vtilius eſt.

9. *Quorundam ſententia improbatur.*

Quamobrem mihi non admodum probatur ſententia eorum, qui aſſerunt, animas priùs puniri in quodam loco, vbi ignis acriùs & intẽſiùs vrit; deinde tranſire ad alium, vbi mitiùs puniuntur; poſtea ad alium amœnum, vbi detinentur ſine pœna ſenſus, vt ita tandem ad beatitudinẽ perueniant, non tranſeundo immediatè ab extremo ad extremũ, ſed per hæc media.

Carthuſ.

Quod etiam indicatum eſt in quibuſdam reuelationibus, quas cõmemorat Dionyſ. Carthuſian. Dialog. de Iudic. part. art. 30. & 31. Sed hæ reuelationes, niſi metaphoram aliquam contineant, mihi non faciunt fidem, vt ſuprà in ſimili dixi; quare ex his, quæ ſuprà indicaui de variis locis Purgatorij in præſenti etiam iudicium ferẽdum eſt Finita enim pœna ſenſus, purgatio finita eſt, & anima eſt apta & expedita ad videndum Deum; quapropter non ampliùs detinetur: quia, vt ſuprà oſtendi, nunquam pœna damni æterna, vel temporalis, propter peccata actualia ſeparatur à pœna ſenſus, quia reat[9] manẽs nõ eſt maior ſeu diuturnior reſpectu vnius, quã alterius: neq; oppoſitũ poteſt probabili ratione ſuaderi: maximè ſi verũ eſt, reatum pœnæ tẽporalis non magis relinqui propter cõuerſionem, quàm propter auerſionem. Quapropter credibile non eſt, animas à Purgatorio trãſire ad locũ amœnũ, priuſquam cœlũ ingrediãtur: multóq; abſurdius eſt cogitare (quod eodem loco Carthuſ. indicat) tranſire priùs ad paradiſum terreſtrem, ibíque detineri, quàm ad Dei viſionem admittãtur. Quia, ſi plenè purgatæ non ſunt, non poſſunt ad illum paradiſum tranſire; ſi verò iam ſunt purgatæ, ſtatim Deum v. dogma fidei. Sed obiici ſolent l- dum iuſtorum animas reuocari a. Adam perdiderunt. Reſpondetur i non loqui de materiali loco, in quo A alìàs animæ ſanctiſſimæ, etiam beatæ V. priùs eſſent deferendæ, quod eſt abſurdum lo fundamento, vel vtilitate: intelligunt ergo cipuo paradiſo, quẽ in Adam perdidimus, que per ſecundum, & gratiam eius, recuperamus. Ig ſanctæ illæ animæ immediatè tranſeunt à loco Purgatorij ad beatitudinis locum. Quod non eſt trãſire ab extremo immediatè, quia Purgatoriũ ipſum medium eſt inter hanc vitam & beatitudinem, & propinquitas eius ad ſtatum beatitudinis nõ attenditur in pœnis, ſed in ſpirituali ſanctitate, & puritate taliũ animarum. An verò in ipſo Purgatorio ſit viciſſitudo pœnarum & aliqua remiſſio, incertum eſt, & quod dixi probabilius apparet.

Poſſintne purgatorij animæ ante finitam purgationem, ad tempus inde exire.

SOLET verò tandem à Theologis quæri, an illæ animæ ita ſint addictæ toto illo tempore illi loco, vt egredi non poſſint, etiamſi velint, ita vt continuus ille carcer ſit veluti pars grauitatis talis pœnæ. 10

Reſolutio. Tertull. Pamel. Chryſoſtom. Athan. Auguſt. Theophyl.

Reſpondeo, communem legem hanc eſſe, vt ſumitur ex Tertulliano de Anima, capite quinquageſimoſeptimo, circa finem, Chryſoſtomo homilia vigeſimanona in Matthæum, Athanaſio quæſtione vndecima ad Antioch. Auguſtino lib. de Cur. pro mort. agend. cap. 11. 12. 15. 16. Theophyl. Matth. 8.

Quorundam ratio. Reucitur.

Quidam pro ratione reddunt, quòd anima ſeparata non poteſt ſuo arbitrio moueri localiter, nec etiam virtute motiua Angelorum, vel dæmonum, & ideo ſoli Deo reſeruata eſt talis motio. Sed hæc ratio falſum ſumit: nam anima reuera poteſt moueri virtute ſua, etiam ſeparata à corpore, non minùs quàm Angelus, niſi à Deo impediatur. Poteſt etiam à dæmone virtute naturali moueri, ſi permitteretur, quanquam de facto non poſſit, quia non poteſt dæmon diuinæ iuſtitiæ aut ordinationi reſiſtere efficaciter. Propter quã cauſam non poſſunt dæmones animas mortuorum ad hunc modum reuocare, vt latè Tertull. ſuprà & in Apologet. c. 23. & Lactan. lib. 12. c. 17. Aug. lib. 10. de Ciuit. c. 16. qui dicunt apparenter id facere dæmones ad decipiẽdos homines, pertinétque ad quãdam ſpeciem Magiæ: tamen reuera nihil poſſe: quia, ſi ſunt animæ ſanctæ, non habẽt in illas poteſtatem; ſi verò ſint damnatæ, non poſſunt illas educere è carcere, in quem Deus illas deturbauit, ibique permanere voluit, vel ſemper, vel tali tempore.

Tertul. Lactant. Auguſt.

11 *Germana ratio.*

Ratio ergo reducenda eſt in legem diuinæ iuſtitiæ, quæ ibi anima detinet, damnatas quidem violenter & coactè, in Purgatorio verò voluntariè: cognoſcunt enim iuſtam Dei voluntatem, & illi ſe ſubmittunt. Hæc autem lex indiſpenſabilis non eſt, & ideo Aug. ſuprà probabile credit, ſæpe fieri veras apparitiones talium animarum ex diſpẽſatione diuina. Loquitúrque Aug. in communi de animabus defunctorum, nec diſſentit Tertul. ſuprà, vt Pamel. ibi notat. Adducítque Aug. in exemplum animam Moyſis & Eliæ, de quibus alibi dictũ eſt; illæ verò tũc erant in Limbo: idémque dici poteſt de anima Samuelis 1. Reg. 28. & Eccleſ. 46. item de animabus Oniæ, & Hierem. 2. Machab. 17. De animabus verò beatis varia exempla referuntur in 7. Synod. act. 4. & à Theodoreto lib. 5. Hiſt. c. 24. Niceph libr. 12. cap. 39. Idem ergo eſt veriſimile ex diſpenſatione diuina aliquãdo accidere animabus Purgatorij: quod etiam ſuadent nõnulla exempla, quæ ſuprà ex Greg. 4. Dialog. Beda.

Auguſt. Animas aliquando è Purgatorio exire. Tertul. Pamel. Theodor. Niceph. Gregor. Beda.

tante aliis attigimus. Quanquam enim verum ſit, ordinariè illas apparitiones eſſe animarũ, quæ ex diſpenſatione diuina dicuntur purgari in aliquo huius mũdi loco, tamen ſicut hoc diſpenſatoriè fit, ita nihil vetat & illud fieri, licèt oppoſitum cenſeat Auctor illarum quæſtionum Antioch. quę tribuuntur Atha. in 3. ſine ſufficienti fundamento. Solùm eſt aduertẽdum, quando hæc diſpenſatio fit, pœnam non interrumpi, vt in eiſdem viſionibus oſtenſum eſt; & ratio poſtulat, quia talis intermiſſio earum potiùs pœnam augeret, tẽpus beatitudinis ampliùs differendo, neq; eſt neceſſaria, quia ignis ille ſicut in hoc aëre cruciat dæmones, ita etiam illas animas torquere ac continuè purgare poteſt.

Auguſt. Obiectio

DISPVTATIO XLVII.

De ſtatu gratiæ animarum Purgatorij.

HACTENVS ea expoſuimus, quæ ad pœnalitates Purgatorij ſpectant, quia in hunc finẽ primariò eſt hic locus inſtitutus: pertinere autem videtur ad huius tractatus cõplementũ, vt ſtatũ gratiæ, & rationem viuendi ſeu operandi illarum animarũ declaremus, quia hoc & per ſe dignũ ſcitu eſt, & ad meliùs comprehendendas illas pœnas cõferet. Dicemus ergo priùs de ſtatu gratiæ, quem habent, deinde de operibus ſeu cognitione, bonis actibus, & fructibus eorum: vnde etiam conſtabit, ſintne illæ animæ omnino extra viam, vel adhuc in illa verſentur.

SECTIO I.

Vtrùm omnes animæ Purgatorij ita careant omni culpa, vt tamen non careant aliquo pœnæ reatu.

1. *Varij errores referuntur.*

PRINCIPIO hîc referri poſſunt varij errores eorum, qui dixerunt per ignem purgari etiam eos, qui in mortali peccato poſt hãc vitam inueniuntur. Quod de omnibus tam dæmonibus quàm prauis hominibus ſenſiſſe Origenem refert Epiph. epiſt. de illis erroribus ad Ioannem Epiſcopum Hieroſ. & Hieron. epiſt. 61. ad Pammach. & Aug. 21. de Ciui. c. 13. & ſeq. Alij non quidem de dæmonibus, ſed de omnibus prauis hominibus id dixerunt. Alij non de omnibus hominibus, ſed de omnibus baptizatis, etiamſi poſtea in infidelitate ſeu hæreſi moriantur. Alij de his tantùm hominibus, qui cũ fide Chriſti etiã mortua decedũt. Alij nec de his omnibus, ſed de his qui cum fide habuerũt opera miſericordiæ, etiãſi alia habuerint peccata mortalia, in quibus mortui fuerunt. Hanc enim totã varietatẽ refert Aug. dict. lib. 21. de ciuit. c. 17. 18. vſq; ad 25. & in Enchirid. c. 75. & 76. Facitque nobis negotium D. Hiero. Dial. 1. contra Pelag. col. 18. nam ſignificare videtur omnes regeneratos in Chriſto, & in fide eius morientes tandem eſſe purgandos. Vbi Marianus Victor. ſine alia declaratione idẽ affirmat. Eadem ſententia reperiri videtur in Hieronymo ferè in vltimis verbis Comment. in Iſai. & in id Amos 7. *Ecce vocabis iudicium ad ignem.* Inſinuatur etiam in commentariis attributis Ambroſio 1. Corinth. 3.

Epiphan. Hieron. Auguſt. Auguſt. Hieron. Marian. Victoria. Ambroſ.

2. *Prædicti errores refutantur.*

Hæc doctrina variis in locis à Theologis impugnatur, vt hæretica, & apertè fidei cõtraria. Nam in 1. p. q. 64. docent, dæmonum pœnas eſſe æternas, illoſque nunquam poſſe per ignem purgari. In 1. 2. q. 72. art. 5. & q. 87. ar. 3. oſtendunt, peccatum mortale eſſe dignũ pœna æterna, eáque puniri in hominibus, niſi in hac vita remittatur. Rurſus diſputantes de fide & operibus contra hæreticos huius temporis, oſtendunt, fidẽ mortuam, vel quælibet opera huius vitæ in peccato mortali facta, non ſufficere ad ſalutem, ſine pœnitentia, quæ ad peccati remiſſionem obtinendam ſufficiat: de quo etiam multa in 1. p. huius libri diximus. Ex his ergo principiis ſufficienter impugnatur tota illa errorũ varietas, ideoque hoc loco circa illos immorari neceſſe non eſt, præſertim cùm Chriſtus Dominus ſatis expreſsè dicat, omnes, etiã fideles, ſi operibus careant, & in peccato inueniantur, damnandos eſſe, vt latè exponit Aug. lib. de Fide & operibus, & Greg. optimè lib. 26. Moral. c. 20. alias 24. Nec conferret illis; quòd aliqua opera miſericordiæ exercuerint, quia ſi abſque charitate ea fecerint, *nihil eis prodeſt.* 1. Corinth. 13. Videri etiam poteſt Aug. dicto lib. 21. de Ciuit. vbi dictos errores abundè cõfutat, eorúmque obiectionibus reſpondet. Et ſpecialiter ponderat, Eccleſiam non orare pro his, quos certò ſcit in peccato mortali mortuos eſſe, quia de eorum ſalute deſperat: de quo videri poſſunt cap. *Quibus*, 13. qu. 2. cap. *Placuit*, 23. qu. 2. Gregor. 4. Dialog. cap. 51. & 53. Cæſarius Arelaten. homil. 8. & Diſput. ſeq. de Suffragiis, plura de hac re dicemus.

Auguſt. Gregor. 1. Cor. 13. Gregor. Cæſarius. Arelat.

3. *Hieron. exponitur. Gal. 5.*

Hieron. ergo in citatis locis aliquo modo eſt à nobis exponendus, nec enim veriſimile eſt in re tam manifeſta hallucinaſſe: Maximè, quia exponens illa verba ad Galat. 5. *In Chriſto Ieſu, nec circumciſio aliquid valet, neque præputium, ſed fides, quæ per charitatem operatur*, &c. Et illud; *Qui talia agunt, regnum Dei non poſſidebunt*: in primis ait, fidem per charitatem implere mandata, & ſine illa mortuam eſſe, ſicut & opera ſine fide. Deinde circa vltima verba ait, *In anima in qua peccatum regnauerit, non poſſe Dei regnare regnum.* Et intrà, *Nec refert quòd vno, aut pluribus à beatitudine excludatur, cum omnia ſimiliter excludant*: ad illud autem Iacobi 2. *Qui in vno offendit, factus eſt omnium reus*, Matth. etiam 25. ait, iudicium fieri non ſolùm inter fideles & infideles, ſed ſimpliciter inter iuſtos & iniuſtos, & omnium iniuſtorum, ait, ſupplicia eſſe æterna. Et epiſt. 148. ad Marcel. q. 2. eandem expoſitionem confirmat. Cúmque Marcella illi ſcripſiſſet, expoſitionem aliam de fidelibus aliquando inueniri in Opuſculis eiuſdem Hieronymi: Reſpondet, *Non memini me hoc aliquando dixiſſe, & ſi dixiſſem, non eſſem in errore pertinax.* Ac tandem ſe refert ad librum ſecundum contra Iouinianum, vbi dicit, propter grauia peccata omnes puniri perpetuò, niſi in hac vita pœnitentia præcedat. Ex quo loco exponuntur alij, vno è duobus modis. Prior eſt, vt ſenſus ſit, Chriſtianos ſaluari poſſe per ignem, quantumuis peccatores fuerint, non tamen omnes, ſed qui pœnitentiam in hac vita egerint. Nec enim Hieronymus cũ diſtributione de omnibus loquitur, ſed tantùm differẽtiam conſtituit inter Chriſtianos, & non Chriſtianos, quòd illi nullo modo, hi verò ſaltem per pœnitẽtiam & ignem ſaluari poſſunt. Vel ſecundò, vt peccatores, quos ab impiis diſtinguit, vocet omnes iuſtos, qui peccatis venialibus interdum maculantur: & hos dicit non eſſe in æternum puniendos, ſed per ignem purgandos. Et fortè hoc voluit Marianus Victor, cùm dixit, hanc eſſe totius Eccleſiæ ſententiam. Atque ita nomine fidelium non intelligit Hieronymus ibi quoſcunque credẽtes, ſed eos, qui habentes fidem, per charitatem operantur. Vnde definiens impios, & impietatem eorum, ait, *Impietas enim propriè ad eos pertinet, qui notitiam Dei non habent, vel cognitam transgreſſione mutarunt.* Et intrà ait, omnes impios & præuaricatores perire perpetuò: per impios intelligens infideles, per præuaricatores,

Marian. Victor.

uaricatores, eos, qui cùm fidē habuerint præuaricati ſunt non à fide, ab eius obedientia & vita, quæ eſt charitas: & ita mortui ſunt. Et hæc maximè accommodantur illi loco contra Pelagianos. In aliis verò locis obſcuriùs, & dubitando loquitur, in eundem tamen ſenſum piè explicandus eſt. Quanquam ſint adeò difficilia verba, vt Staniſlaus Pannonius lib. de Diuina Philanthropia, & alij, non dubitent fateri Hieronymū in eâ fuiſſe ſententia: id tamen credibile non eſt, cùm res ſit adeò clara in Scriptura, & aliis locis ab eodem Hieronymo ſatis declarata.

Staniſl. Pannonius.

Animas Purgatorij carere omni mortali & originali culpa. Aſſer. 1.

Ex his ergo concludo in primis, omnes animas Purgatorij carere omni culpa mortali: quia, ſi in hac vita illam cōmiſerunt, neceſſe eſt, vt illius remiſſionem conſequantur antequam hinc decedant, aliàs non Purgatorium, ſed infernum adibunt. Difficultas verò eſt, an æquè id certum ſit de originali peccato: ſcilicet, neceſſariò carere illo omnes animas, quæ in eo loco purgantur. Dicendum autem eſt breuiter, etiam hoc eſſe omnino verum, non tamen æquè certum. Ratio huius poſterioris partis ſumitur ex illa communi hypotheſi de homine adulto nō iuſtificato, qui priùs venialiter peccaret, quàm mortaliter, & in eo ſtatu moreretur: nam aliqui putant, illum fore propter culpam venialem priùs caſtigandum in Purgatorio, & ſoluta pœna pro illo actuali peccato debita, tranſiturum eſſe ad limbum puerorum. Quē dicendi modum non inuenio damnatum in aliquo Concilio, neque eſt clarè contra Scripturam, vel aliquam traditionem. Nihilominus verum cenſeo, nullam animam ad Purgatorium deferri, quæ non ſit iuſta, ac proinde carens culpa, non tantùm mortali, ſed etiam originali: quia gratia vtrâque excludit. Antecedens videtur conſentaneum communi Eccleſiæ conſenſui: ſentit enim omnes animas in Purgatorio detentas eſſe fideles, & poſſe fidelium ſuffragiis iuuari, vt ait Trid. ſeſſ. 25. c. 1. ergo ſupponit eſſe iuſtas. Et ſumi poteſt ex illis verbis 1. Cor. 3. *Si cuius opus arſerit, detrimentum patietur, ipſe autem ſaluus erit, ſic tamen quaſi per ignem.* Quibus ſignificatur, illo igne nullum opus ardere & conſumi, niſi perſona, cuius eſt opus, ſalutem æternam ſit per ignē cōſequutura, vt ſuprà declarauimus. Accedit, quòd iuxta veriorem doctrinam, peccatum veniale non remittitur ei qui gratia caret: ergo nec pœna eius eſſet finienda: ergo nec locus Purgatorij illi eſt accommodatus. Quare vel admittendum non eſt, hominem aliquem in eo ſtatu mori, etiamſi in vita in illo eſſe poſſit, vel ſi caſus admittatur, alij modi excogitari poſſunt puniendi illud peccatum, de quibus ſemel & iterum in ſuperioribus dixi. De macula itē peccati venialis dubitare poſſet, an in illo loco durare poſſit: ſed de hoc diximus latè ſuprà tractando de Pœnitentia virtute, ibíque oſtēdimus, nunquam eſſe in illo loco, quia in primo inſtanti, in quo anima ſancta illuc defertur, talis culpa, etiamſi antea fuerit, omnino deletur.

Conc. Trid. 1. Cor. 3.

Animas quandiu in Purgatorio detinentur, non eſſe omnino liberas à prioribus culpis. Secunda concluſio.

5. SECVNDÒ dicendum eſt animas, quæ ad Purgatorium deferuntur, vel ibi ſunt, ſeu quandiu ibi detinentur, non eſſe omnino liberas à reatu pœnæ, etiāſi ſint omnino liberæ à prioribus culpis. Hæc cōcluſio de fide certa eſt ex illo principio definito in Conciliis Florent. & Trident. animas ſanctas nullum habētes reatum pœnæ, ſtatim fieri beatas. Hinc enim fit, ſi ex hac vita decedant ſine tali reatu, ad Purgatorium nō pertinere. Huiuſmodi ſunt animæ infantiū,

A qui poſt Baptiſmum ante ætatem adultam moriūtur, Aug. 21. de Ciuit. c. 16. Idem eſt de animabus martyrum ex proprio priuilegio, vt latiùs ſuperiori tomo diximus. Deniq; idem eſt de omnibus illis adeò perfectis, vt in hac vita pleniſſimè ſatisfecerint, vel per propria opera, vel per indulgētias, &c. Quocirca, cū Sancti videntur aliquando dicere, etiam puriſſimas animas ad illum ignem deferri, ſi nō vt ab illo patiātur, ſaltem vt nō patiendo earum puritas comprobetur, vt ſuprà citatū eſt, & ſumi poteſt ex Hieronymo Amos 7. Ambroſio in id Pſal. 36. *Gladius eorum intret in corda ipſorum.* Origen. hom. 3. eiuſdem Pſalmi & homilia vigeſimaquinta in Numer. circa finem, & Homilia decimatertia in Hieremiam. Hæc (inquam) B & ſimilia non ſunt intelligenda de reali deſcenſu ad Purgatorij locum, & tranſitu per ignem eius, fruſtra enim eſſet talis deſcenſus, & vana ac ſine fundamēto talis cogitatio, & indecens ſtatui talium animarum, quæ cùm innocentes ſint, ſtatim in primo inſtanti, quo ſeparantur à corpore, Deum videre incipiunt, & rectà in cœlum tendunt, vel etiam ſine tranſitu per medium, ſi neceſſarium non eſt, quia omnis detētio eſſet veluti quædam pœna, ſine culpa, & ſine cauſa: ſed intelligenda ſunt de examine virtuali (vt ſic dicā) per ignem: nam cùm ille ignis pro omnibus non ſatis purgatis ſit paratus, per illum in iudicio Dei examinantur, quatenus ibi probatur an illo ſint digni.

D. Aug.

Patres qui cōtrarium inſinuare videntur, exponūtur.

Hieron. Ambroſ. Origen.

Ex eodem principio altera pars declaratur: nam ſi anima plenè pro qualitate ſui reatus paſſa eſt, ſtatim recipit præmium, & carcere liberatur: ergo è C contrario quandiu ibi permanet, nondum perfectè ſoluit, adhuc ergo habet aliquem reatum. Conſequētia clara eſt, & antecedens patet, quia aliàs vltra cōdignum punirentur, & abſoluto delicto, adhuc in carcere detinerentur, quod diuinæ iuſtitiæ repugnat: aliàs vel bis puniret idem delictū, vel prior remiſſio inſufficiens & inualida fuiſſet. Neq; eſt quęſtio huic loco vel materiæ accommodata, an illa pœna & reatus in inſtanti intrinſeco vel extrinſeco finiatur: impertinens namque eſt ad rem præſentem; vtcunque enim deſinat, immediatè vnum alteri ſucedit, ita vt primum non eſſe reatus, ſit primum eſſe gloriæ, vel ſi pœna durat vſque ad aliquod inſtans intrinſecum, gloria ſemper incipiet in alio inſtāti immediato ſibi intrinſeco, quidquid ſit de coexiſtentia ad noſtrum D tempus, quæ accidentaria eſt. Dicet verò aliquis: Ad beatitudinem obtinendam non ſatis eſt carere omni culpa, & reatu pœnæ, ſed etiam prauis habitibus, & inclinationibus. Reſpondeo, propter hanc cauſam non oportere fingere detētionē aliquam: nam quidquid huiuſmodi eſt in appetitu ſentiēte, in ipſa morte deponitur, ſimul cū corpore, in quo eſt appetitus: habitus verò exiſtentes in voluntate, vel in ipſo inſtanti mortis auferuntur, aut per actus contrarios diuina virtute factos, aut per abſtractionem diuini influxus conſeruantis, aut certè in primo ingreſſu gloriæ ratione ſtatus infunduntur per accidens omnes virtutes etiam naturales, quæ habitus repugnantes expellunt, ſicut infundūtur etiam ſcientiæ generales quæ omnem expellunt ignorantiam.

6.

Quomodo habitus praui ab animabus Purgatorii auferantur.

E

Animas purgandas in inſtanti mortis in gratia confirmari. Tertia concluſio.

TERTIÒ dicendum eſt, animas iuſtas indigentes purgatione, in ipſo inſtanti mortis & ſeparationis à corpore confirmari in gratia, & in bono, ita vt ampliùs peccare non poſſint. Eſt res certa de fide cōtra Lutherum, qui dixit illas animas ſemper peccare horrendo & fugiēdo pœnas illas iuſtas, in quo ſeipſas ſuunq; commodum quærunt, vt refert Roſenſ. ar. 38. 7.

Roſenſ.

Sed hoc vanum eſt : nam licèt illæ animæ voluntate ſimplici refugiant pœnas illas, & cupiant finiri, hic tamen actus per ſe non eſt malus:ſed poteſt eſſe,tum ex bono affectu naturę,tum ex propenſione charitatis ad videndum Deum:aliunde verò hunc eundem affectum diuinæ ordinationi ſubiiciunt, & abſoluta voluntate nolunt inde liberari,donec aliqua via diuinæ iuſtitiæ ſatisfactum ſit. Concluſio ergo ex illo principio certa eſt,quòd via hominis ad merendum vel demerendum in morte finitur: & ideo in eo ſtatu,in quo tũc inuenitur,immobilis permanet,vel per obſtinationem in malo, ſi ſit in peccato, vel per confirmationem in bono, ſi in gratia ſit, iuxta illud *Eccle.11,* Eccleſiaſtæ 11. *Si ceciderit lignum,ſiue ad Auſtrum,ſiue ad Aquilonem,vbicunque ceciderit,ibi erit.* Quem locum in ſectione prima huius materiæ cum Hieronymo ita expoſuimus: & alia loca adduximus, quibus hæretici abutuntur ad impugnandum Purgatoriũ;probant autẽ hanc veritatem, vt ibi oſtensũ eſt. Et ſignificarũt *Greg. Bernard. Auguſt.* Gregorius 12.Moral. capite tertio,& quarto, Bernardus ſermone quadrageſimonono ex paruis, Auguſt.lib de Prędeſtinatione Sãctorum, capite decimo quarto,vbi ait,nullum fidelem dubitare poſſe, *Cyprian.* cũ hac vita finiri pericula peccandi,citatque Cyprianum libro de Mortalitate, qui totus eſt de hac re.

8. Plura in ſequenti ſectione referam, eadem enim quoad hoc ratio eſt meriti,& demeriti, imò quodámodo maior: nam ſi animæ illæ extra ſtatum merẽdi conſtituuntur,vt ibi oſtendemus,multo magis demerendi: tum quia pronior eſt Deus ad reddendum præmium,quàm pœnam:tum etiam, quia valde miſera eſſet cõditio animarum,quæ relinquuntur in periculo peccandi,& ſine ſpe fructus,vel meriti. Dicere autem(vt hæretici inſinuant)poſſe animas illas peccare,non autem demeriti,abſurdum eſt, cùm peccatum ex ſe ſit dignũ pœna,abſque alio pacto vel promiſſione. Dices etiam damnati prauè operantur, & non ſemper merentur nouam pœnam. Reſpõdeo,illi ſunt iam deſerti,& obſtinati in malo, & in vltimo ſupplicio:ideóque veriſimile eſt,non creſcere eorum pœnas propter opera, quæ ibi committũt:at ſi animę Purgatorij peccarent,merè liberè peccarent,purámque ac veram iuſtitiam amitterent pro ratione culpę, ideóque nouã mererentur pœnam, imò inde tranſirent ad æternam, ſi culpa eſſet mortalis: quia hæc ſimul eſſe non poteſt cum vera iuſtitia & gratia Dei.

9. *Vnde habeant animæ illam confirmationem in bono.* Sed quæret aliquis,vnde habeant illæ animæ talẽ confirmationem in bono. Reſpondeo, non habere illam ab intrinſeco ex aliqua interna perfectione actuali,habituali, vel naturali,quia non vident Deũ, vt inde confirmentur in bono; nec ſoli habitus poſſunt tantam perſeuerantiam, & immutabilitatem conferre:nec anima ſeparata natura ſua eſt inſeparabilis, potiùs quàm Angelus. Diuina ergo gratia & protectio eſt, quæ illas animas in bono cõfirmat ratione illius ſtatus:ad quem duo ſpectant;vnum eſt,vt pœna illa temporalis tantùm eſſe poſſit; aliud eſt,vt inde ſit tranſitus infallibilis ad gloriam: ad vtrũque autem neceſſaria eſt confirmatio in bono,& carẽtia omnis peccati: nam per mortale amitteretur gratia, per veniale poſſet pœna illa ſemper magis ac magis protrahi. Eſt autem facile Deo hanc confirmationem tribuere, ſicut illam tribuit animabus ſanctorum Patrum in ſinu Abrahæ,& alicui viatori interdum illam contulit. Denique,ſi animæ, quæ in peccato mortali decedunt,ſtatim per diuinam deſertionem confirmantur in malo, iuxta illud Matth. 25. *Clauſa eſt ianua*, & alia ſuprà adducta, & commune Eccleſiæ ſenſum ac traditionem;quid mirũ eſt,quòd animæ decedentes in gratia, ſtatim confirmentur in bono, vel per beatitudinem, vel per ſpecialem Dei fauorem, ac protectionem? Nulla ergo in hac re ſupereſt difficultas.

SECTIO II.

Síntne animæ Purgatorij in ſtatu merendi,atque adeò an ſint omnino extra viam.

ANIMÆ quidem Purgatorij nondum ſunt in termino,nec omnino extra viam, quia cùm Deum non videant adhuc per fidem ambulant; & alioqui iuſtæ ſunt,& ex gratia ac libera voluntate operantur:nihil ergo eis deeſſe poteſt quominus opera meritoria faciant:ergo verè merentur. In contrarium autem eſt, quia ſi mereri poſſent,etiam poſſent demereri:licèt enim abſolutè & in aliqua perſona non repugnet ita cõfirmari in bono,vt peccare non poſſit,& nihilominus poſſit mereri : at verò ex parte ſtatus,& ſecluſis priuilegiis, ille ſtatus,qui eſt ſufficiens ad meritum, eſt etiam capax demeriti. Vnde qui vnum aſſeruerunt de animabus Purgatorij,etiam aliud aſſirmarũt, vt refert Hieron. Eccleſiaſtæ 9.circa illa verba, *Mortui nihil nouerunt amplius,neque habent vltra mercedem.* 1. *Rationes dubitandi pro vtraque parte.* *Hieron.*

2. *Has animas non poſſe in gratia creſcere* Dicendum verò in primis eſt, animas Purgatorij non eſſe in ſtatu, in quo poſſint in gratia vel charitate creſcere, aut in iure ad gloriam. Eſt cõcluſio certa de fide,vt ſentiunt Caietanus Tomo primo Opuſculorum, tractat.23.quæſtion.1. Roffenſis dicto articul.38.Soto in 4.diſt.19.quæſt.3.art.2. *1. Aſſer. Caiet. Roffenſ. Soto.* Et fundamẽtum eſt,quia tempus merendi gloriam,vel gratiæ augmẽtum,in morte finitur:quod principium communi totius Eccleſiæ conſenſu receptum eſt,illudq; variis ſacræ ſcripturæ & ſanctorum Patrum teſtimoniis confirmaui ſuprà in 1.tom.diſp.29.ſect.1.& 3.tractãdo de Chriſti merito, & in 2. tom.diſp.42.ſect.1.tractando ſimilem quæſtionem de animabus ſanctorũ Patrum, quæ in ſinu Abrahæ ante Chriſti mortem detinebãtur. *Suadetur ex Patribus.* Quibus addi poteſt Chryſoſtomus homil.37.in Matth.dicens, *Fratres, nolite pueri effici ſenſibus, ſed malitia paruuli eſtote: præſens enim hæc vita rectè viuendi occaſionem, & opportunitatem habet:poſtquam verò diem tuum obieris, iudicium & pœna conſequitur.* *Chryſoſt.* Facit etiam vulgare dictum Damaſceni lib.2. de Fide,ca.4. *Damaſ.* quod in Angelis malis fuit lapſus, adde, & in bonis perfecta cõuerſio,hoc eſſe in hominibus mortẽ:quia, ſicut in eis vna deliberatione perfecta, via & ſtatus merendi aut demerendi finitus eſt,ita & in hominibus finitur morte. Addere item poſſumus illud Lucæ *Luc.18.* cap.decimooctauo, *Facite vobis amicos de mammona iniquitatis,vt cùm defeceritis,recipiant vos in æterna tabernacula.* Nam opera in hac vita facta,poſt mortem vtilia ſunt:poſt mortem autem facta non prodeſſent ad vitam æternam capeſſendam:ſic ferè exponit Auguſtinus 21.de Ciuitate, cap 27.& inſinuat Hieronymus Epiſt. 151. ad Algaſ. quæſtione ſexta. *Auguſt. Hieron.* Quamuis aliæ etiã eſſe poſſint illius loci interpretationes. Facit etiã illud Eccle.11. *Facile eſt coram Deo in fine obitus retribuere vnicuique ſecundùm opera ſua.* *Eccle.11.*

3. *Ratione probatur primò.* Vnde ſumitur prima ratio,quia priuſquam animæ illæ ad Purgatorium deferantur, iudicium ac finalẽ ſententiam recipiunt : ergo poſt illud iudicium non faciunt opera, de quibus iterum iudicandæ ſint,atq; adeò nec meritoria, nec demeritoria. Cui conſonat illud Lucæ cap. decimoſexto, *Redde rationem villicationis tuæ,iam enim non poteris villicare.* *Lucæ 16. Theoph. Euthym.* Vbi videri poſſũt Theophylactus, & Euthymius ſuo cap.58. *Matth.25.* Sic etiam in parabola de talentis Matth. 25. reddita ratione vnuſquiſque accepit mercedem, ſeu præmiũ, iuxta opus ſuum. Idem in parabola vineæ, & ſimilibus.

Eccl.18.

Denique hanc ob cauſam dictum eſt Eccleſiaſt. decimooactauo, *Nec verearis vſque ad mortem iuſtificari, quia tempus iuſtitiæ acquirendæ eſt ante iudicium: nam de his quæ poſtea ſequuntur, nulli iudicantur.* Vnde nec animæ damnatæ de malis actibus, quos in inferno faciunt, nec beatæ de his quos faciunt in patria, iudicantur: idem ergo eſt de animabus Purgatorij.

Secunda ratio.

Secũdò, eſt ratio à priori diuina lex, quæ ita ſtatuit terminum viæ hominis. Congruentia verò eſt, quia humana anima vnitur corpori, vt mediante illo ſuam perfectionem, vel etiam beatitudinem, conſequatur, & ideo ex ſupernaturali prouidentia ſpatium illud ei præfixum eſt ad ſupernaturalia dona promerenda.

Tertia ratio.

Tertiò, eſt ratio à poſteriori, quia aliàs fieri poſſet, vt animæ illæ commodum ex negligẽtia, quam in hac vita habuerunt, reportarẽt: quia ea occaſione creſcere B poſſent in gratia, & gloria perpetua. Vnde fieret, vt duæ animæ hinc decedentes cùm æquali gratia, tandem in gloria perpetua eſſent inæquales, ſolùm quia vna, quæ plura peccata habuit, vel minùs in hac vita ſatisfecit, in Purgatorio creſcere potuit: alia verò purior ac diligentior, ſtatim rapta eſt in Paradiſum: id verò abſurdum eſt, & rectæ prouidentiæ minimè conſentaneum.

4.

Obiecta quædam contra præcedentem aſſertionem ſoluuntur.

Animas Purgatorij non habere gratiam per operationẽ cõſummatam.

Sed obiici poteſt, quia vel illæ animæ habent gratiam conſummatam, vel non: ſi habent, iam ſunt glorioſæ; ſi non habent, cur non poſſunt creſcere, & conſummari? Similiter, vel habent charitatem perfectam, & ſic fruuntur Deo, vel non habent, & ſic perfici poterunt. Reſpondeo, dupliciter dici poſſe gratiam conſummatam: primò, quia iam eſt actualiter C coniuncta ſuo fini, quod eſt eſſe conſummatam per operationem, & hoc modo animæ illæ non habent gratiam conſummatam: quia non coniunguntur Deo per viſionem claram, nec illum poſſidẽt, vt ſupponimus ex ſupradictis de loco Purgatorij, vnde adhuc per ſolã fidem illũ cognoſcũt. Nam ſecundùm legẽ ordinariam omnis vera iuſtitia, quandiu non eſt cõſummata per viſionem, in fide fundatur, ſine qua impoſſibile eſt placere Deo. Nec in illis animabus eſt aliquid fidei repugnans, vel ex parte volũtatis, vt per ſe patet: quia ſunt iuſtiſſimę, nec ex parte intellectus, quia nondum vident, nec habent nouam ſcientiam ſupernaturalem infuſam, id enim nullo fundamẽto affirmari poteſt. Nec refert quòd per aliquam rerum experientiam vidẽtur comparaſſe quãdam eui- D dentiam veritatis fidei: quia illa, licèt fortaſſe ſufficiat ſuo modo ad impediẽdam libertatem in credẽdo ſaltem, quoad ſpecificationẽ actus, vt ſenſit Chryſoſtomus homil. 55. in Ioan. dicẽs, *Velint, nolint, omnes poſt mortem acquieſcere veritati*: nihilominus neque ad gratiæ conſummationem ſatis eſt, vt per ſe conſtat, neque excludit veram fidei rationem: tum quia non habẽt experimentum omnium veritatum, & articulorum, quos crediderunt, eorum præcipuè quæ ad Deum pertinet: tum maximè, quia non aſſentiuctur illis altioribus myſteriis propter talẽ euidẽtiam vel experientiam, quam de ipſo Purgatorio habent, ſed propter firmiórem propheticum ac diuinum ſermonem, cui bene faciunt attendẽtes, & propter illud firmiùs ac ſupernaturaliter credẽtes. In hoc ergo ſenſu E concedẽdum eſt, non habere gratiam cõſummatam.

Chryſoſt.

5.

Animæ Purgatorii habent gratiam conſummatam in intenſione.

Alio verò modo poteſt dici gratia conſummata quoad intenſionem, quam in tali ſubiecto habere poteſt, aut debet: ſicut dicitur calor in ſummo, quãdo habet omnes gradus ſuæ intenſionis, & in hoc ſenſu dicendum eſt habere animas illas gratiam conſummatam. Quia in intenſione nunquam creſcere poteſt in tali ſubiecto: nam in inſtanti mortis habuit omnes gradus, quos in hac vita aliquo titulo homo promeruit, poſtea verò nec mereri poteſt, nec inteſiùs operari, quàm ipſi habitus connaturali modo operari valeãt. Et ideo nec ibi augeri poteſt gratia, nec eſt veriſimile in ingreſſu gloriæ aliquam intenſionem gratię addi ſine merito, vel alio titulo: hoc enim nec fundamentum habet, nec conſonat Scripturis dicentibus, quòd vnuſquiſque refert prout geſſit in corpore, & ſimilia.

Similiter dicendum eſt ad aliud de perfectione charitatis. Poteſt enim charitas dici imperfecta eſſentialiter: & hoc modo nulla charitas eſt imperfecta, ſi eſt vera, iuxta illud 1. Ioan. 2. *Qui ſeruat verbum eius, verè in hoc charitas Dei perfecta eſt.* Omnis enim charitas vnit Deo animam, vt vltimo fini ſupernaturali, eſtque eſſentialiter virtus & forma virtutum, & hoc modo imperfectio eſſentialis ei repugnat. Poteſt autem eſſe imperfecta accidentaliter, idque dupliciter. Primò, quoad ſtatum, & hoc modo dicitur charitas imperfecta eo ipſo quòd non eſt cõiuncta actualiter, & immobiliter ſuo vltimo fini: & hoc modo verum eſt, charitatem animarum Purgatorij eſſe imperfectam, id eſt, non conſummatam, ſicut de gratia dictum eſt. De qua imperfectione videtur loquutus Paulus ad Philippenſes tertio, dicens, *Non quod iam perfectus ſit*: nam ſubdit, *Sequor autem ſi quomodo comprehendã.* Non tamẽ inde fit poſſe augeri, quia eſt in ſuppoſito, quod iam eſt extra ſtatum merendi. Vnde alio modo poteſt charitas eſſe imperfecta: quia nõ habet totam intenſionẽ, quam in tali ſubiecto habere poteſt, & debet: & ſic charitas illarum animarum imperfecta non eſt, ſed perfecta, ſicut de gratia dictum eſt: eadem enim eſt vtriuſque ratio.

6.

Hæ animæ habent charitatẽ perfectã eſſẽtialiter.

1. Ioan. 2.

Non tamẽ accidentaliter.

Philipp. 3.

7.

Animas Purgatorij nõ eſſe in ſtatu ſatisfaciendi, ſed ſatiſpatiendi.

Corol. 1.

Atque ex his vlteriùs colligitur, animas Purgatorij non eſſe in ſtatu ſatisfaciendi propriè, ſed tantùm ſatiſpatiendi. Hoc erit manifeſtum ſi termini propoſiti explicentur; quod erit facile ſuppoſita doctrina ſuprà tradita de ſatisfactione. Ex peccato enim remiſſo, primò & per ſe relinquitur reatus pœnæ ignis & afflictionis Purgatorij, & hanc ſuſtinere poſſunt animæ Purgatorij: & quia illa pœna temporalis eſt, per ſufficientem durationem illius dicuntur poſſe ſatiſpati iuxta qualitatem, ſeu quantitatem reatus, ad quod illis ſufficit eſſe in ſtatu gratiæ. Rurſus verò conceſſum eſt hominibus iuſtis, & viatoribus, vt poſſint quodammodo mereri remiſſionẽ illius pœnæ per alias pœnas voluntarias huius vitæ, moraliter æquiualentes, iuxta diuinam legem, & iuſtam inſtitutionem: & hæc vocatur propria ſatisfactio. Hanc ergo dicimus exhibere non poſſe animas Purgatorij, quia ſicut tempus merẽdi fuit tantùm in hac vita, ita etiã ſtatus ſatisfaciẽdi per volũtarias pœnas, vel afflictiones. Quod eiſdem teſtimoniis, rationibus, & Eccleſiæ traditione oſtendendum eſt; eſt enim eadem ratio. Nam hîc priuſquam feratur vltima ſententia, eſt tempus miſericordiæ: tunc autem lata iam ſententia, eſt tempus rigoroſæ iuſtitiæ, & executionis pœnæ, prout fuit per ſententiam declarata. Item, quia aliàs per feruentem actum contritionis, deteſtationis peccati, & amoris Dei, poſſet homo breuiſſimo tempore ſatisfacere, nec pœna ignis Purgatorij eſſet ferè vtilis, nedum neceſſaria. Accedit, quòd licèt illa pœna Purgatorij ſit voluntaria concomitanter per conformationem cum diuina voluntate, non tamen eſt voluntariè aſſumpta: nec ex tali voluntate habet valorem compenſandi debitum culpæ, ſed ex ſua acerbitate iuxta mẽſuram diuinæ legis. Quanuis, vt ſit fructuoſa, requirat vt conditionem neceſſariã, ſtatum amicitiæ diuinæ, quia quantumuis illã pœna rigoroſa videatur, eſt pœna amici, quem Deus vt pater, non vt inimicus caſtigat, vt tandem ſuo conſpectu dignus, & ad illum omnino purus inueniatur. Vnde ipſæmet animæ ſanctæ hanc diuinam iuſtitiam conſide

conſiderantes, nolunt inde exire; donec perfectè purgatæ inueniatur. Hoc autem non impedit, quominus ſuffragiis fideliũ iuuari poſſint, de quo ſequenti Diſputatione dicturi ſumus.

8. *Has animas nec de cõgruo poſſe aliquid ad ſuam liberationem pertinens mereri. Corol. 2.*

Secundò infero ex dictis, nec de congruo poſſe illas animas aliquid ſibi mereri, vel impetrare, quod ad earum liberationem, ſeu breuiorem exitum pertineat. Hoc non eſt ita certũ ſicut præcedentia; eſt tamen probabiliùs, & frequentiùs receptũ. Fundaturq; in eodem principio: nam ex ipſo quòd homo voluntariè & negligenter amittit occaſionem in præſenti vita ſibi à Deo conceſſam ad ſatisfaciendum, amittit etiam omnem congruitatem; vt ſic dicam, obtinẽdi à Deo poſt hanc vitam remiſſionem aliquam circa pœnam illam per actiones ſuas. Et hinc Diuus Auguſtinus in Enchir. cap. 110. dixit, ſuffragia viuentium prodeſſe illis animabus defunctorum, qui priùs in hac vita ſibi meruerunt, vt ſuffragia pro illis oblata Deo eſſent accepta. Quamuis enim hoc diuerſas habeat expoſitiones, de quibus Diſputatione ſequenti, tamen clarè ſupponit Auguſtinus in ipſomet Purgatorio nihil poſſe ab eis fieri, quod ad hunc effectum per ſe conferat. Vnde concludo animas illas ex vi actuum, quos ibi faciunt, mereri, aut impetrare non poſſe remiſſionem aliquam concedendam omnino gratis per liberalem applicationem ſatisfactionis Chriſti, abſque alio medio: hic enim modus remiſſionis etiam in hac vita fortaſſe nunquam fit; vel nõ niſi ex magna diſpenſatione: ergo Purgatorio locum non habet, propter ſolam petitionem ipſarum animarum. Vnde veriſimile non eſt, ipſas animas hoc petere: eſſet enim inordinata petitio. Aliqui verò putant poſſe impetrare remiſſionem aliquam per ſatisfactionem aliorum, ita vt ea ratione Deus illam acceptet pro illis animabus; aut certè tales ſatisfactiones prouideat, aut inſpiret ipſis viuentibus, quod eſt probabile, ſed incertum; ſi tamen aliquid huiuſmodi ibi inuenitur, debet potiùs fundari in meritis huius vitæ, quàm illius ſtatus. Dixi autem, non poſſe impetrare aliquid pertinens ad liberationem ab illa pœna, quia fortaſſe impetrare ibi poſſunt ſolatium aliquod, vel cõſolationes per Angelos, vel aliquid ſimile, quia hoc non repugnat illi ſtatui, quamuis incertum nobis ſit quid in hoc Deus ſtatuerit. Secus autem eſt de remiſſione culpæ venialis, nam ad hanc ſe diſponere poſſunt in inſtanti mortis: an verò dicendæ ſint illã mereri, ſuprà in propria Diſp. viſum eſt.

9. *Orentne pro nobis animæ Purgatorij poſsintque aliquid nobis de cõgruo mereri, aut impetrare. D. Tho. opinio.*

Hîc verò occurrebat quæſtio, an ibi orẽt pro nobis, poſſintque aliquid nobis de congruo mereri, vel ſaltem impetrare, vt alij loqui malunt. Nàm Diuus Thomas ſecunda ſecundæ, quæſt. 83. articul. 11. ad 3. ait, eos, qui ſunt in Purgatorio, non eſſe in ſtatu orandi, ſed magis vt oretur pro eis, propter pœnas quas patiuntur. Et articul. 4. ad tertium, ſentit nos non implorare ſuffragia exiſtentium in Purgatorio: quia nõdum fruuntur viſione verbi, vt poſſint cognoſcere ea quæ nos cogitamus, vel dicimus. Sentit ergo animas illas non orare pro aliis, quia non decet earũ ſtatum, eò quòd ſint debitrices, & quaſi in carcere propter propria debita, & non eſſe orandas à nobis: quia cũ Deum non videãt, non cognoſcunt quæ hîc agũtur, nec ſpeciales de his rebus reuelationes accipiũt, cùm eorũ ſtatui nõ debeantur, iuxta ea quæ tradit Diuus Auguſtinus lib. de Cura pro mortuis agẽda ca. 13. Hanc ſententiam Diui Thomæ impugnant aliqui, quia legimus aliquando Deum feciſſe miracula propter Sanctos adhuc in Purgatorio exiſtentes, vt de Paſchaſio refert Gregor. 4. Dialog. cap. 40. Reſponderi verò poteſt, id feciſſe Deum in honorem illius Sancti, propter merita quæ in hac vita habuit, ipſo etiam tunc nihil petente, vel ſciente. Sed certè ſi hoc fieri potuit, quod negare non poſſumus, & ad hoc non eſt impedimentum ſtatus pœnalis, etiam nõ impediet quominus animæ illæ pro nobis orare poſſint, & impetrare: maximè quia illæ animæ ſunt ſanctæ, & charæ Deo, nóſque ex charitate diligũt, & nõſtri recordãtur, noruntque, ſaltem generaliter, ea pericula, in quibus verſamur, & quantùm indigeamus diuina ope & auxilio; cur ergo non orabunt, etiamſi aliàs ſuis pœnis ſoluant quod debent? Nam etiã nos in hac vita debitores ſumus, & pro aliis oramus, & Patres, qui erant in ſinu Abrahæ, pro viuentibus orabant, vt de Onia, & Hieremia refertur 2. Machab. vltim. Neque etiam eſt incredibile, Sanctos Angelos aliqua reuelare illis animabus, quæ hîc fiunt à viuẽtibus amicis, vel alio titulo illis cõiũctis, vel propter aliquod earum ſolatium; vel vt etiam in particulari pro nobis orẽt, vel ſciant à nobis pro illis orari. Quæ quidẽ omnia probabilia ſunt ſed incerta: & ideò D. Thomæ opinio contemnenda non eſt, licèt alia ſatis pia ſit, & veriſimilis. Præſertim quia Diuus Thomas, nec conſtanter; nec abſolutè oppoſitum docet, ſed cõparatiuè ait, magis eſſe in ſtatu, in quo pro eis oretur, quàm orãdi. Vnde practicè non dubito quin honeſtè poſſint à nobis orari animæ illæ, & quòd poſſimus etiam fructum aliquem talium orationũ media illarum interceſſione ſperare.

August. *Greg.* *Communior vſus.* *2. Mach. vlt.*

10. *Sintne illæ animæ in via.*

Tandem ex dictis conſtat, an illæ animæ dicendæ ſint eſſe in termino, vel in via: ſimpliciter enim nõ ſũt in termino, quia nondum poſſident, & quoad hanc negationem ſunt in via, & quoad aptitudinem ſoluendi debitum alicuius pœnę per ſatiſpaſſionem, itẽ quoad ſtatum fidei: abſolutè tamen non ſunt in via, ſicut nos ſumus, ſcilicet, quoad omnes conditiones, & effectus viatorum: ſunt ergo veluti in ſtatu medio. Dicique poſſunt eſſe in termino gratiæ, nondum verò in termino gloriæ.

SECTIO III.

Vtrùm animæ Purgatorij certæ ſint de ſua præſenti iuſtitia, & futura æterna ſalute.

1. *Ratio dubitandi.*

RATIO dubitandi eſſe poteſt; quia illæ non ſunt certę per euidentem cognitionem ipſius gratiæ, vel iuſtitiæ in ſe ipſa, quia hæc pertinet ad ſuperiorem ſcientiam, quæ illi ſtatui debita non eſt: vnde multò minùs poſſunt hanc euidentiam habere de ſua impeccabilitate in futurum. Neque etiam harum rerum certitudinem habent per fidem, quia tale obiectum particulare non ſpectat ad fidei reuelationem. Ponere autem in illis animabus ſpeciales reuelationes, voluntarium eſt. Confirmatur, quia aliàs non poſſet ibi timere, & conſequenter nec ſperare, ſũt enim hęc duo neceſſariò coniuncta: ſicut enim malum apprehenſum vt ineuitabile, iam non timetur, ita bonũ apprehenſum vt inamiſsibile, iam non ſperatur: quia non apprehenditur vt arduum, imò neque vt moraliter abſens. Hac enim ratione animæ beatæ nõ habent propriam ſpem de reſurrectione, & gloria ſuorum corporum, licèt illam nondum actu habeant.

2. *Proponuntur quorundam errores.* *D. Thom.*

Antiqua fuit ſententia, illas animas nõ ſolùm nõ habere hanc certitudinem, verùm potiùs verſari in quadam eximia animi anxietate, & perturbatione, & interdum etiam deſperationis motibus agitari, ex grauiſſimis doloribus quos patiuntur. Ita refert D. Thom. d. 21. q. 1. articul. 1. quæſt. 4. Quem errorem Lutherus priuſquam Purgatoriũ negaſſet, amplexus eſt, dicens, animas illas verè ac propriè deſperare de ſua ſalute, & in hoc grauiſſimè peccare. Alij verò dixerunt

xerunt non quidem deſperare, nec peccare, ſimpliciter tamen incertas eſſe de ſtatu ſuo, & an ſint perpetuò puniendæ, necne: imò hanc putant eſſe maximã pœnam, quam patiũtur. Ita ſentit Michaël Baius lib. 2. de Meritis oper. ca. 8. qui in eo fundatur, quòd peccatum veniale dignum de ſe eſt æterna pœna, quam licèt Deus interdum remittat, tamen quòd ſemper id faciat, nullo certo principio conſtat: vnde poſſũt illæ animæ dubitare, an Deus hoc rigore iuſtitiæ cũ eis vſurus ſit. Præterea refert Dionyſ. Carthuſian. lib. de Quatuor nouiſſimis, artic. 47. animam quandam Purgatorij cuidã apparuiſſe, & dixiſſe, *Scio quia ante Iudicij diem veniam non obtinebo; an autem tunc, incertum habeo.* Et infrà dicit, *Qui taliter torquebãtur, communiter erant incerti, an finaliter ſaluarentur, & quaſi deſperabiliter fluctuabant, qui in tormentis ſuis nihil exiſtimabant ita pœnale, ſicut incertitudinem indulgentiæ.* Quæ omnia refert ex Petro Cluniacenſi. A B

Mich. Baius.

Dionyſ. Carthu.

3. *In animabus Purgatorij eſſe deſperatio nem, eſt cõtra fidem.*

Tota hæc doctrina erronea eſt, quãuis in ea quædam ſint magis hæretica, & impia. Primò ergo ponere in illis animabus veram deſperationem, eſt cõtra fidem & cõtra omnem rationẽ ſuppoſitis principiis fidei. Probatur, quia deſperatio eſt grauiſſimum peccatum, & ſaluti contrarium: quia ſicut fides eſt ad ſalutem neceſſaria, ita & ſpes, quandiu ad terminum peruentum non eſt. Item, quidquid ſit de certitudine ſalutis, ſaltem eſt euidens, animas illas non eſſe certas de ſua damnatione, aut quòd Deus illas deſeruerit, imò neque ad hoc præſumendum habent coniecturas, cur ergo deſperabunt? An quia puniri ſe conſpiciunt? At hoc potiùs eſt indicium ſalutis, & amoris Dei, quando cum illa pœna non eſt coniuncta alia ſignificatio diuini odij, vel deſertionis, quæ nulla fingi poteſt in illis animabus, vt ſtatim ampliùs patebit. C

4. *Purgatorij animas nõ ita doloribus perturbari, vt anxietatẽ irrationabilẽ ſuſtineant. Prou. 12.*

Secundò, cenſeo eſſe de fide, & fide ſuppoſita, euidens, illas animas non ita perturbari doloribus, vt irrationabilem aliquam anxietatem vel impatientiam ſuſtineant. Probatur primò ex eodẽ principio, quòd peccare non poſſunt. Secũdò ex illo Prouerb. 12. *Nõ contriſtabit iuſtũ quidquid ei acciderit*, id eſt, non perturbabit illum, aut deiecto animo faciet, ſed æquo feret animo, ſciens non ſine diuina prouidẽtia & iuſtitia euenire. Quòd ſi hoc dixit Sapiẽs de iuſto in hac vita degente, quando diuina gratia & protectione cuſtoditur, quid dicendum eſt de animabus illis, quæ cõfirmatæ ſũt in gratia, & in omni bono, & certiſſimè norunt illas pœnas eſſe iuſtiſſimas, & ex Dei ordinatione euenire? nõ ergo perturbãtur, & impatiẽtes ſunt, ſed potiùs conformãtur diuinæ volũtati: & ideo Eccleſia in canone Miſſæ eas dicit in pace dormire, ac quieſcere. Nec verò dici poteſt, ex vehementia doloris perturbari rationem in illis animabus: & ideo veluti neceſſitate quadã inculpabili huiuſmodi perturbationẽ pati. Hoc enim perturbationis genus haber locum in anima cõiuncta corpori, quando vehementia doloris ita perturbat humores, vt lædat organa ſenſuum, qui poſtea perturbant rationis vſũ, propter dependentiam intellectus coniuncti à phãtaſmatibus. At in puro ſpiritu, vel anima ſeparata hic perturbationis modus locum non habet, ſed non obſtante quacunque triſtitia integram habet intelligẽdi, vel ratiocinandi vim. Quamquam enim parua volũtatis affectio etiã in puro ſpiritu poſſit inclinare intellectum vel ad actualẽ cogitationẽ, vel etiã ad iudicium, in his quæ aliàs euidentia non ſunt, nũquam tamen poteſt ita perturbare, vt verum vſũ rationis auferat. Vnde etiã in inferno anima illius diuitis optimè cognoſcebat ſtatum ſuũ, & cauſam ſuæ pœnæ, & ſimilia. Eo vel maximè, quòd in animabus Purgatorij nulla eſt inordinata affectio, ex qua poſſit talis perturbatio aut impatientia oriri. D E

Has animas certas eſſe de ſua ſalute.

Tertiò aſſero, certiſſimum eſſe animas Purgatorij eſſe omnino ſecuras & certas de ſua ſalute, tam quoad præſentem iuſtitiam, quàm quoad ęternam beatitudinem poſt illum ſtatum conſequendam. Ita docet D. Tho. citato loco, & ibi cæteri Doctores, & diſt. 45. Soto diſt. 19. quæſt. 3. art. 2. dicit eſſe Catholicam doctrinam. Caiet. Thom. 1. Opuſcul. tract. 23. quæſt. 2. ſolùm dixit eſſe communem doctrinam, latè Roffenſ. art. 38 Bellarm. lib. 2. de Purgatorio, capit. 4. Ratio huius veritatis conſtabit explicando modũ huius certitudinis, ſimúlque reſpondẽdo ad rationem dubitandi. Duo ergo neceſſe eſt certò cognoſcere ad habendam hanc certitudinem. Vnum eſt, vt animæ illæ cognoſcant ſtatim ac ſeparantur à corpore, ſe non eſſe damnatas, ſed in ſtatu gratiæ. Aliud eſt, vt cognoſcant ſe non fore damnandas. Quoad primum videtur dici poſſe probabiliter, animas illas per ſcientiam euidentem & intuitiuam id cõſpicere, quia ſeipſas intuitiuè videndo, vidẽt etiã quidquid in ipſis eſt, ſicut Angeli ſeipſos videntes, vident ſuas potentias, & habitus. Vident ergo illæ animæ in ſua ſubſtantia habitum gratiæ, & habitum charitatis in voluntate: ergo vident ſe ſecundũ præſentem ſtatum nõ eſſe damnatas. Ita ſentit Caiet. ſuprà, quem imitatur Bellarm. dict. cap. 4. circa finem. Mihi tamen res incerta eſt, & contrarium videtur veriſimilius, quia neque Angelus, nedum anima ſeparata, poteſt per ſua naturalia videre myſteria gratiæ: quantumuis ergo videat ſuã ſubſtantiã, & naturales potentias, & habitus, nihilominus non poterit intueri qualitates ſupernaturales in ſe exiſtentes, ſine ſpeciebus propriis illarum, quas oportet eſſe per ſe infuſas, & ſupernaturalis ordinis; vnde etiam erit neceſſarium lumen illis ſpeciebus accommodatum: non poſſumus autem cum fundamento dicere, hoc lumen & ſpecies infundi animabus in Purgatorio: pertinent enim ad ſtatum beatitudinis, & ſunt quaſi proprietates conſequentes eſſentialẽ beatitudinem, & ad accidentalem pertinentes. Item quia talis ſcientia ſupernaturalis infuſa non eſt debita naturæ, nec tali ſtatui pœnali, cur ergo dicemus ibi infundi? 5.

D. Tho. Soto.

Caiet.

Roffenſ. Bellarm.

Num hæ animæ ſtatim ac à corpore ſeparãtur, cognoſcãt ſe non eſſe damnatas, & quomodo.

Aliter ergo dici poteſt, animas illas ex principiis fidei, quæ in hac vita habuerunt, & retinent, & ex effectibus, quos in ſe experiuntur, euidenter colligere ſe non eſſe in ſtatu damnationis. Qui diſcurſus fieri poteſt variis modis. Primò, quia certò credimus animas damnatas non diligere Deum, nec deteſtari peccata, imò nihil boni operari: illæ autem animæ euidenter experiuntur ſe diligere Deum, & deteſtari peccata, & nihil mali actu velle: ergo euidenter vidẽt ſe non eſſe damnatas. Deinde certa fide credimus, animas decedentes in peccato mortali, in eodem pũcto & momento mortis damnari, iuxta illud Luc. 16. *Mortuus eſt diues, & ſepultus eſt in inferno*: ergo è conuerſo certum etiã eſt, animam, quæ nõ ſtatim in morte damnatur, non decedere in peccato mortali, & quæ in peccato mortali nõ eſt, eſſe in gratia (de adultis enim agimus) cùm ergo anima Purgatorij euidẽter cognoſcat ſe non eſſe damnatam, euidenter etiã ſcit, ſuppoſita fide, ſe eſſe in ſtatu gratiæ, & non in peccato mortali. Vnde hæc eſt differentia inter illum ſtatum, & viatoris, quòd in via ex nullo experimento bonorum actuum poteſt homo euidenter inferre ſe eſſe in gratia: quia etiam illi, qui non ſunt in gratia, poſſunt habere actus bonos, & adeò ſimiles, vt non poſſint euidenter à nobis diſcerni. At verò in animabus ſeparatis non ita eſt: nam quæ non ſunt in gratia (loquor de animabus adultorum) nullum bonum actum, nec amorem Dei ſuper omnia, verum, aut veriſimilem 6.

Ex effectibus, quos in ſe experiuntur, cognoſcere has animas ſe eſſe in gratia.

Luc. 16.

riſimilem habere poſſunt ratione ſtatus dãnationis, & ideo ex talium actuum experimento euidẽter inferri poteſt ſtatus gratiæ. Rurſus certum eſt, animas, quæ decedunt in peccato mortali, ſtatim in puncto mortis cognoſcere ſe eſſe dãnatas, ſed animæ Purgatorij nõ cognoſcũt ſe eſſe dãnatas, aliàs falsũ cognoſcerẽt, ergo ex hoc euidẽter cõcludunt ſe nõ eſſe dãnatas: quia ex vna negatione euidenter infertur alia, & priorem poſitiuè & euidẽter cognoſcunt, ſi reflexionem faciant, quòd ferè neceſſarium eſt: ergo inde inferunt euidenter poſteriorem. Solùm reſtat probãda maior propoſitio, quæ videtur æquè certa, ac certum eſt, animas decedẽtes in peccato mortali ſtatim in morte puniri pœna condigna, quod eſt manifeſtè
Luc. 16. Iob. 21. de fide ex dict. loco Luc. 16. & ex illo Iob. 21. *Ducunt in bonis dies ſuos, & in pũcto ad inferna deſcẽdunt*: cum ſimilibus. Nemo autem eſt damnatus niſi ſciat ſe eſſe damnatũ, tum quia aliàs non ſtatim eſſet obſtinatus in malo, nec fidem aut poteſtatem bene operandi amitteret, tum quia magna pars pœnæ damnati eſt ſcire ſe eſſe damnatum: quia non eſt damnatio ſine deſperatione veniæ, neque ſine apprehenſione perpetuæ pœnæ & inimicitiæ cum Deo; neque etiam è conuerſo deſperatio aliunde naſcitur cum neceſſitate niſi ex cognitione talis damnationis. Vnde etiã animæ Purgatorij eo ipſo quòd non deſperant, vidẽt ſe non eſſe dãnatas in perpetuum, nec gerere cum Deo perpetuã inimicitiam. Huc accedunt aliæ coniecturę, quia animæ quæ ſunt in mortali, ſicut feruntur in gehennam, ita cognoſcunt locum ad quem deferuntur, & audiunt blaſphemias in Deum, quæ ibi dicuntur, & quibus ipſæ cooperantur: hæc autem omnia non experitur anima Purgatorij, imò videt ſe eſſe in loco, vbi Deus honoratur, & non blaſphematur, &c. ergo.

7. *Quomodo hæ animæ cognoſcant ſe nõ fore dãnandas.* His ergo modis cognoſcũt illud principiũ: ſed illud non ſatis eſt, niſi addatur ſecundum. Dicere autem poſſumus illud ſolùm cognoſcere ex fide, quã in hac vita habuerunt. Nam de fide credimus animas sãctas poſt mortem non poſſe peccare, vt in ſuperioribus oſtenſum eſt: hanc autem fidem etiã retinent animæ ſeparatæ: ergo hoc ipſo quòd vidẽt ſe nõ eſſe in ſtatu peccati mortalis quando hinc decedunt, certò iudicant ſe nõ poſſe cadere ab illo ſtatu, atque adeò pœnas illas fore temporales, & poſt illas vitam beatam conſequuturas. Si quis tamen rectè conſideret, tota hæc cognitio non excedit Theologicã certitudinem, vnde non eſt euidens quoad ipſum conſequens, ſed ſolùm quoad illationem. Ex quo videtur vlteriùs inferri, hanc cognitionem non poſſe eſſe communem omnibus illis animabus. Nam principia illa, quæ nos ſupponimus vt certa, quamuis talia ſint, non tamen ſunt articuli fidei omnibus noti, ſed doctis tantũ, & pluſquã mediocribus Theologis noti ſunt: multi ergo iuſti idiotæ morientur ſine fide vel cognitione talium principiorum, vt quòd anima Purgatorij non poſſit peccare, quòd anima diſcedens in peccato mortali, ſtatim ſciat ſe eſſe damnatam, vel ſimilia: ergo poſſunt eſſe in Purgatorio multæ animæ, quæ per ſe non valeant talem diſcurſum Theologicũ facere: quia illis pro illo ſtatu non reuelatur Theologica, quam in hac vita non didicerunt. Ad hoc verò dici poteſt quoad hæc principia quæ facilia ſunt, faciliimè edoceri, & illuminari à ſuis Angelis cuſtodibus.

8. *Rationi dubitandi fit ſatis.* Addimus denique, directè & per ſe hãc certitudinẽ recipere in iudicio particulari. Suppono enim omnes homines iudicari in morte, particulari iudicio, de quo dixi multa in ſecũdo Thomo, diſput. 52. ſect. ſecunda, vbi oſtẽdi & illud eſſe, & in inſtanti ſeparationis animæ à corpore fieri, & in eo ferri ſententiã quæ ipſi animæ ſtatim manifeſtatur; nã ad hunc finẽ profertur; imò nihil aliud videtur eſſe proferri, quã ma-

A nifeſtari, quia apud ſe iam Deus illã habebat; profert autem cùm manifeſtat: hæc autẽ manifeſtatio per ſe pertinet ad eum qui iudicatur: nam quòd aliis manifeſtetur, accidentarium eſt. Per hanc autem ſententiã duo cognoſcunt illæ animæ, ſcilicet, dignas eſſe vita æterna propter bona merita & illam eſſe illis reddẽdam in tali ac tanto gradu, differri tamen, quia dignæ etiam ſunt tali ac tanta pœna: quã prius luituræ ſunt: ſimul etiam vident ſententiã Dei eſſe immutabilem, & infallibiliter habiturã effectum. Per eam ergo ſẽtentiam, quæ reuelationem diuinam continet, & de præsẽti ſtatu, & de futura beatitudine certiſſimæ redduntur. Vnde exiſtimo, non ſolùm certò ſcire illam pœnam futuram eſſe temporalem, ſed etiam quanto tempore duratura ſit, per ſe loquendo. Quod etiam
B cõſtare poteſt ex illis reuelationib[9], in quibus animæ Purgatorij apparent, & petunt ſuffragia, affirmantes fore ſtatim liberandas ab illis pœnis, ſi hoc vel illud pro illis fiat, vt patet ex Gregor. 4. Dial. c. 40. & aliis. Greg.

9. Ratio igitur dubitandi initio poſita, ſoluta eſt. Ad id autẽ quod de ſpe & timore dicebatur, reſpondeo, imò animas illas tãto ſperare certiùs, quãto ſecuriùs: non eſt enim contra rationem ſpei certitudo conſequendi bonum ſperatum, quãdiu illud obtẽtum non eſt, maximè ſi adhuc ſuſtinendi ſunt labores, & ſuperandæ difficultates antè conſequutionem. Ita verò ſe habent illæ ſanctæ animæ, & differũt aliquo modo à iam beatis, etiã reſpectu gloriæ corporis: quia beatę iam habent gloriam animæ, quæ eſt veluti principiũ
C intrinſecum gloriæ corporis, & ſine vlla pœna, vel difficultate ſua illam conſequuturæ ſũt, & ideo licèt habeant ſimplicem expectationem, illa tamen in eis non habet rationem ſpei, quia non habet rationem ardui, ſiue diuerſitas inter eas eſſentialis ſit, ſiue non, de quo aliàs; in præſenti autem & eſt vera expectatio & fiducia, & nomẽ etiam ſpei retinet, quia adhuc retinet bonũ illud rationem ardui. Vnde, cùm de beatis incertum ſit an habitus ſpei quoad ſubſtantiam & realitatem in eis maneat, de animabus Purgatorij id dubitari non poteſt, quia retinẽt integram iuſtitiam habitualem, quæ ſine re aut ſpe eſſe non poteſt, & quia nihil egerunt, quo illam amitterent, nec etiam aliquid ei incompoſſibile receperunt.

Has animas habere certam ſpem de ſua beatitudine, licèt beati non habeant ſpem de gloria ſuorum corporum.

Ad aliam verò partem de timore; primùm dicitur, 10.
D non eſſe de ratione ſpei vt habeat timorẽ cõiunctũ, quæ eſt enim neceſſitas? Deinde dicitur, propriũ timorem eſſe de malo futuro, nam de iam præsẽti potiùs eſt triſtitia: animæ ergo illæ triſtantur & dolent de pręſenti malo pœnę, quia hoc prauum non eſt, ſed naturale: imò ad hoc ibi ſunt, vt cõtriſtẽtur: ſimul autem naturaliter fugiunt malum illud, & cupiũt finiri. Nam, vt Cypr. ait li. de Mortal. *Quis non triſtitia carere optet? quis non ad lætitiam venire feſtinet?* Illa autem fuga pro illo ſtatu nõ eſt per modũ appetitus efficacis, ſed velleitatis cuiuſdã, & ideo potiùs ſimplex fuga mali dicitur, quàm timor. Rurſus, perpetuitatẽ illius mali, vel carẽtiæ perpetuæ diuinæ viſionis minùs timẽt, quia certiſſimę ſunt eis non imminere tale periculũ:
E ſimplici ergo affectu illas fugiũt, & odio habẽt, vel ex appetitu proprię beatitudinis, certáque ſpe illius, vel ex charitate Dei, propter cuius honorẽ & amorẽ illum maximè videre deſiderant. Deniq; propriũ timorem ſeruilem non habent, & quoad hoc dici poſſunt habere charitatem perfectam, quæ hunc timorem excludit, non enim iam fugiunt culpam propter timorem pœnæ, in quo talis timor conſiſtit, ſed culpam propter ſe, & propter Deum fugiunt; quod pertinet ad timorem filialem, & pœnam ipſam ea potiſſimùm ratione deteſtantur, quia eſt fructus culpæ. Igitur prædicta certitudo, nec verã ſpem, nec timorem illi ſtatui accommodatum excludit.

Confirmationi reſpondetur. Huiuſmodi animas non habere timorem cum ſpe beatitudinis.

Cyprian.

QVINTA

QVINTA HVIVS OPERIS PARS.

DISPVTATIO XLVIII.

DE SVFFRAGIIS.

POSTQVAM viſum eſt quomodo ſolui poſſet temporalis pœna peccatis debita, per propriam actionem, vel paſsionem ipſiuſmet peccatoris, videndum ſupereſt quomodo remitti poſſit, vel ſolui per alterius actionem, vel paſsionem alteri communicatam, quæ communicatio prout inter fideles fieri poteſt, ſuffragium ſolet appellari, iuxta vſitatam phraſim Eccleſiæ, & Theologorum. Eſt enim ſuffragium, vt ſumitur ex D. Th. & aliis in 4. d. 45. auxilium quoddam, cùm vnus fidelis præbet alteri ab obtinẽdum à Deo remiſsionem pœnæ temporalis, vel aliquid huiuſmodi. Supponendúmque eſt tribus modis poſſe ſuffragium vnius prodeſſe alteri. Primo, ex opere operato. Secundo, per indulgentias, quæ etiam iuuant ad modum operis operati. Tertio, ex opere operantis. De primo modo nihil nobis dicendum ſupereſt in hac materia: ſuppono enim, remiſſionem pœnæ ex opere operato; ſecluſis indulgentiis, non fieri niſi aut per ſacramenta, aut per ſacrificium; nam ex Chriſti inſtitutione non habemus alia inſtrumenta, ſeu cauſas huius effectus. Et quamuis probabile ſit, aliquod ſacramentale ex inſtitutione Eccleſiæ habere hunc effectum: tamen, ſi ita eſt, illud reducitur ad aliquem modum ex dictis, &, quantum ad præſens ſpectat, eadem ratio erit de hac remiſsione, & de illa quæ fit in ſacramentis. Suppono enim vlteriùs, remiſsionem pœnæ, quæ ex opere operato comparatur per ſuſceptionem alicuius ſacramenti, tantùm in eo fieri, qui ſacramentum ſuſcipit, & non in alio, vt in ſuperiori tomo latè tractaui. Idémque erit in ſacramentalibus, ſi per vſum alicuius talis effectus conceditur, vt ſi per aquam benedictam alicui remittitur aliquis gradus pœnæ, illa remiſsio fit ei, qui deuotè vtitur aqua benedicta, non alteri; quod ſimile ſuo modo eſt in Baptiſmo, & aliis ſacramentis. Quo fit vt nullum ſuffragium poſſit aliis prodeſſe ex opere operato, præter Miſſæ ſacrificium; de quo diſputatum eſt ſufficienter in ſuperiori Tom. diſp. 79. ſect. 9. & ſequẽtib. & ideo de hoc genere ſuffragij ex opere operato nihil aliud in hac materia dicendum nobis ſupereſt. De ſuffragio verò per modum indulgentiæ dicturi ſumus in ſeq. diſp. & ideo in præſenti ſolùm eſt ſermo de ſuffragiis ex opere operantis, ſiue hæc fiant auctoritate priuata ſingulorum fidelium, ſiue auctoritate publica totius Eccleſiæ: vtroque enim modo fieri poſſunt, vt conſtat ex vſu Eccleſiæ, & in diſcurſu diſputationis explicabitur. In qua primò videndũ eſt, an poſſit hoc genus ſuffragij inter fideles reperiri. Secũdò, quibus modis

Suffragium quid. *Quot modis ſuffragium vnius poſſit alteri prodeſſe.* *D. Thom.*

A fieri poſſit. Tertiò, per quæ opera fieri poſſit, & quas cõditiones requirat ex parte auxiliantis, & eorũ quibus hoc genus auxilij ſeu ſuffragiorum impenditur.

SECTIO I.

An inter fideles quorundam ſuffragia aliis valere poſſint ad ſatisfactionem, ſeu remiſſionem pœnæ temporalis.

QVÒD inter fideles ſit aliqua communicatio bonorum operum, quibus quidam poſſint alios iuuare, extra controuerſiam eſt: id enim apertè in Symbolo cõfitemur in articulo de Sanctorum communione: nam ſenſus illius eſt, eſſe inter ſanctos, qui ſunt viua Chriſti membra, communicationem aliquam in bonis operibus, quatenus vnuſquiſque ſuis bonis actionibus alios iuuare poteſt. Sumus enim eiuſdem corporis membra, teſte Paulo 1. ad Corin. 12. & ad Epheſ. 4. & ideo, ſicut in eodem corpore humano vnumquodque membrum non in ſuam tantùm, ſed aliorũ etiam vtilitatem operatur; ita in myſtico Eccleſiæ corpore, membra, quæ viua ſunt, & vtiliter operari poſſunt, nõ ſolùm ſibi mereri, ſed etiam aliis præſtare poſſunt auxilium. Quod ſaltem in orationibus inter viuentes manifeſtũ eſt ex illo Iacobi 5. *Orate pro inuicem, vt ſaluemini*, & ad Roman. 15. *Obſecro vos fratres, vt adiuuetis me in orationibus pro me à Deo*, & Iob vlt. dixit Deus; *Ite ad ſeruum meum Iob, ille orabit pro vobis.* Quapropter de veritate hac ita generatim ſumpta, etiam hæretici non contradicunt. Sed cum eis duplex eſt controuerſia; prior eſt de perſonis, ſeu ſtatu hominum, inter quos poteſt eſſe hoc genus auxilij, & communicationis: nam ipſi volunt tantùm eſſe poſſe in viuentibus inter ſe, non verò reſpectu mortuorum. De qua repoſtea videbimus. Altera cõtrouerſia eſt, quæ ad præſens pertinet, de effectu huius communicationis: negant enim Lutherani poſſe vnum fidelem alios iuuare ad ſatisfactionem pro peccatis ſeu remiſsionem pœnæ temporalis. In quo errore fuit priùs Vuicleph, vt latè tractat Vualdenſis tom. 3. de Sacramentis lib à c. 93. ad 100. Poſſunt autem hi hæretici fundari, vel in eo, quòd poſt culpam remiſſam nullus manet reatus pœnæ temporalis; vel in hoc, quòd Chriſtus ſufficiẽter pro omnibus ſatisfecit: vel denique in hoc, quòd nemo poteſt vnquam ita abundare meritis, vel ſatisfactionibus, vt ei ſuperſit aliquid quod aliis, ad ſatisfaciẽdũ pro illis, prębeat.

1. Eſſe inter fideles communionem bonorum operum eſt de fide. *1. Cor 12. Epheſ. 4.* *Iacob. 5. Rom. 15. Iob vlt.* *Lutheranorum error.* *Vualdenſ.*

B C D

Poſſe fideles per ſuffragia ſe inuicem iuuare ad ſatisfaciendum pro pœna temporali.

2. NIHILOMINVS dicendum eſt, fideles poſſe ſeſe mutuò iuuare ad ſatisfaciendum pro peccatis, ita vt opus vnius alteri valeat ad remiſſionem alicuius pœnæ temporalis obtinendam. Hic eſt communis conſenſus Scholaſticorum omnium quos referam ſectione ſequenti, qui veritatem hanc cõtineri cenſent in dicta Sanctorum communione, quam in ſymbolo profitemur. Nã, ſi quoad alios effectus bonos mutuò ſeſe iuuant fideles, nulla ratio eſt, cur etiã quoad hunc, ſuffragium ſibi inuicem afferre nõ poſſint. Atque in hoc ſenſu applicata, probabilia ſunt quædam Scripturæ teſtimonia, quibus hæc veritas confirmari ſolet, quamuis non omnia efficacia ſint.

Suadetur aſſertio Scripturæ teſtimoniis.

Pſal. 118.

Primum eſt illud Pſalm. 118. *Particeps ego ſum omnium timentium te, & cuſtodientium mandata tua.* Quorum verborum proprius & literalis ſenſus non eſt agere de hac communione; ſolũ enim per illa verba ſignificat Dauid, ex conſideratione diuinorum iudiciorũ ſe inductum fuiſſe ad cuſtodiẽda diuina præcepta, & ita factum eſſe ſocium eorum qui timent Deum, vnde *eſſe participem illorum* in eo loco, nihil aliud eſt, quàm cum eis conuenire in obſeruatione diuinorum mandatorum. Ex quo naſcitur peculiaris quædam amicitia, & vnio, quæ eſt inter eos qui diuina mandata ſeruant, ad quam conſequitur cõmunicatio prædicta in ſpiritualibus bonis.

Idem ex Paulo ad Rom. 15. deducitur.

3. Deinde probari hoc ſolet ex verbis Pauli ad Rom. 15. *Probauerunt enim Macedonia & Achaia collationem aliquam facere in pauperes Sanctorum, qui ſunt in Hieruſalem: placuit enim eis, & debitores ſunt eorum: nam ſi ſpiritualium eorum participes facti ſunt gentiles, debent & in carnalibus miniſtrare illis:* quoniam in his vltimis verbis videtur ſignificare Paulus, quòd, ſicut inter fideles eſt communicatio in temporalibus bonis, ita multo maiori ratione eſſe debet in ſpiritualibus. Veruntamen, licèt argumẽtum hoc ſit probabile ex quadam morali coniectura, & ratione, non tamen ex vi verborum, & intentionis Pauli. Nã ſenſus manifeſtus eſt, meritò fideles Macedoniæ & Achaiæ decreuiſſe temporales eleemoſynas mittere in ſubſidium fidelium pauperum Iudæorum, qui erant in Hieruſalem, quoniam per miniſterum & prædicationem Iudæorum nõtitiam acceperant Euangelij, per quam participes facti fuerant ſpiritualium bonorum. Atque ita exponunt Ambroſ. Chryſoſt. Anſel. & D. Thom. Qui hinc colligit, deberi ſumptus non ſolùm illis, qui prædicant, ſed etiam qui prædicatores mittunt; quod intelligendum cenſeo de debito gratitudinis, vel ſpecialis charitatis: clarum eſt enim ibi non interueniſſe debitum intrinſecum; nam huic fit ſatis alendo miniſtros ipſos, qui ſpiritualia ſeminãt, iuxta illud ad 1. Cor. 9. *Si nos vobis ſpiritualia ſeminauimus, magnum eſt, ſi carnalia veſtra metamus?* Addo etiam veriſimile eſſe, Paulum nõ ſolùm loqui de miniſterio Apoſtolicæ prædicationis, nam illo ſolo titulo non multùm videntur facti fuiſſe Macedones debitores pauperibus, qui erãt in Hieruſalem, ſed quia ſuis orationibus & bonis operibus aliquo modo eos iuuarãt. Ex quo poteſt aliquod argumentum à ſimili, & per coniecturam deſumi, non tamen efficax ex ſola vi verborum Pauli.

Ambr. Chryſoſt. Anſelm. D. Thom.

1. Cor. 9.

Efficacius idẽ probatur ex Paulo ad Coloſſ. 1.

4. Tertiò ac præcipuè citari ſolent verba Pauli ad Colo. 1. *Gaudeo in paſſionibus pro vobis, & adimpleo ea quæ deſunt paſſionum Chriſti, in carne mea pro corpore eius quod eſt Eccleſia, cuius factus ſum ego miniſter ſecundum diſpenſationem Dei,* &c. Quæ verba obſcura A ſunt, & varios ſẽſus admittunt. Vnus eſſe poſſet, paſſionem, & pœnas Chriſti non fuiſſe ſufficientes ad hominum remiſſionem, & ſalutem, niſi eis etiam addantur paſſiones Sãctorum, ideoque dicere Paulum, ſe ſupplere quod ex parte ſua deerat paſſionibus Chriſti. Veruntamẽ hic ſẽſus, vt D. Tho. ibi adnotat erroneus eſt, quia certum eſt de fide, Chriſti paſſionẽ per ſe ſolam ſufficiẽtiſſimam fuiſſe ad omnium hominũ ſalutem. Alius ergo ſenſus eſſe poteſt, quanuis Chriſti opera, & paſsiones per ſe ſatis ſupérque fuerint quoad ſufficiẽtiam, tamen, vt in nobis habeant effectũ & efficaciam, adhuc illis deeſſe applicationem, quæ nobis fieri debet, circa quam laborant Sãcti, & maximè laborauit Paulus, & hac de cauſa multa patiebatur pro Eccleſia, cuius factus erat miniſter. Et hũc ſenſũ B ſignificant verba ſequentia, *Vt impleam verbum Dei, myſteriũ quod abſconditũ fuit à ſeculis.* Atq; hunc ſenſũ inſinuat Gregor. 1. Reg. cap. 9. & eum admittit Bellarm. lib. 1. de Indulgent. capit. 3. dummodo Apoſtoli ſentẽtia ad illum non limitetur, nec excludatur alius ſenſus veritatem Catholicam confirmans. Nã Paulus generaliter loquitur, & oſtendit effectum ſuſtinẽdi paſsiones, vt omnibus modis proſit Eccleſiæ, ex quibus vnus ac valde vtilis eſt per cõmunicationem ſatisfactionum. Cùm ergo Paulus abſolutè & generatim loquatur, non ſunt limitãda eius verba ad vnum modum communicationis.

Primus verborum Pauli ſenſus.

Improbatur D. Thom.

Secundus ſenſus.

Gregor. Bellarm.

Eſt ergo tertius ſenſus, Paulum non loqui de ſolis paſsionib. quę Chriſtus in propria perſona ſuſtinuit, ſed de his, quas in corpore ſuo, quod eſt Eccleſia, & C in ſuis membris, ad eorũ perfectionem & confirmationem, ſuſtinere decreuit, vſque ad finem mũdi. De quibus rectè ait Paulus adimplere in carne ſua, quæ deerant paſsionibus Chriſti, quia, licèt ſolæ pœnæ, quas Chriſtus paſſus fuerat, ſatis eſſe potuiſſent, tamen ad maiorem Sãctorum perfectionem, & charitatis communicationem, voluit Sanctorum ſatisfactiones ſuis cõiungi, & Eccleſię prodeſſe. Cùm enim addit Paulus, *Pro corpore eius, quod eſt Eccleſia*, ſatis ſignificat, ſe nõ ſolùm ſuſtinuiſſe paſsiones in carne ſua, vt coniunctæ Chriſti paſsionibus ſibi prodeſſẽt, ſed etiã vniuerſæ Eccleſię, pro qua Chriſtus pati voluit, nõ ſolùm in ſeipſo, ſed etiam in membris ſuis, vt exponũtur Chryſoſt. Theophyl. Anſelm. D. Thom. & alij. Clariſsimè Auguſt. Pſal. 61. vbi inter alia multa D inquit: *Patitur Chriſtus in membris ſuis, id eſt, in nobis ipſis, ad communem hanc quaſi Rempublicam; nam quiſque pro modulo noſtro exſoluimus quod debemus, & pro poſſe virium noſtrarum quaſi canonem paſſionum inferimus, paritoria plenaria.* Quæ verba ſtatim ex D. Thom. exponemus: in eis tamen ſatis ſignificat Aug. paſsione ſingulorum Sanctorũ ad communem aliorum vtilitatem prodeſſe, quanuis modum huius vtilitatis non declaret. Item fauet Aug. in enarratione ſuper Pſ. 86. vbi põderat. Paulũ dixiſſe, ſe adimplere quæ deſũt paſsionũ Chriſti, non in carne Chriſti, ſed in carne ſua, vt inde colligat, Paulũ loqui de Chriſto non tantùm in propria perſona, ſed vt coniuncto corpori ſuo: nam propter hanc coniunctionem ſolẽ attribui Chriſto ea, quæ fiunt in membris eius, iuxta E illud Act. 9. *Saule, Saule, quid me perſequeris?* Et Matth. 25. *Quod vni ex minimis meis feciſtis, mihi feciſtis.* Verùm eſt, verba Pauli nõ ita eſſe cõſtruenda, vt particula illa, *in carne mea*, coniungatur cum verbo, *deſunt*, ſed cum verbo, *adimpleo*, ita vt ſenſus ſit, *Adimpleo in carne mea, quæ deſunt paſſionum Chriſti:* tamen ſub paſſionibus Chriſti videtur Paulus comprehendere etiã paſſiones, quæ ſupererant ſuſtinẽdæ in carne ipſius, vel aliorum Sãctorum, & ideo ſatis probabiliter exponitur, vt loquatur de Chriſto myſticè, vt cõiuncto corpori, & membris ſuis. Atque iuxta hãc expoſitionem

5. *Tertius ſenſus ad præſens ſpectans.*

Chryſoſt. Theophyl. Anſelm. D. Thom. Auguſt.

Actor. 9. Matth. 25.

nem colligitur ex hoc loco theſaurus ſatisfactionũ, qui eſt in Eccleſia ex Chriſti infinita ſatisfactione,& Sanctorum etiam paſſionibus, & ſatisfactionibus coaleſcens, de quo dicemus in diſputationibus ſequentibus,tractando de Indulgentiis.Et hoc ſignificauit Gloſſa ibi,quam D.Thom.refert,dicens, *Paſſiones adhuc deſunt,eò quòd paritoria meritorum Eccleſiæ nõ eſt plena,nec adimplebitur, niſi cùm ſeculum fuerit finitum. Eſt autem paritoria*(ait D.Thom.)*vas vel domus,vbi pariter multa inferuntur.*Hoc denique ſignificare fortaſſe voluit Orig.hom.24.in Num,circa princ.cùm ait, nõ ſolùm Chriſti ſanguinem,ſed etiam aliorum Sanctorum & iuſtorum valere ad expiandum pro parte aliqua populum.

Gloſſ. D.Thom. *Orig.*

6. *Ratio aſſertionis.* Potiſſima verò ratio ſuperiùs tacta eſt ſumpta ex vnitate corporis Eccleſiæ,&vnione membrorũ eius: B hæc enim vnio maximè fit charitate, quæ ſicut in multis,& ex multis efficit cor vnum & animã vnam, vt dicitur Act.4.ita bona omnia facit communia,ſeu communicabilia,non tantùm corporalia, ſed etiam ſpiritualia quãtùm expedit ſeu rationi cõſentaneum eſt,vt eleganter explicat Aug.tra.32.in Ioan.circa finem,& Chry.hom.41.in 1.ad Cor.qui ad hoc etiam expendit verba Pauli 2.ad Cor. 1. *Adiuuantibus vobis in oratione pro nobis,vt ex multis perſonis eius quæ in nobis eſt,donationis,per multos gratiæ agantur pro nobis.*Ex quibus colligit Chryſoſtomus, ſolere Deum aliis propter alios gratificari. Et infrà ſubdit, *Vnum corpus omnes ſumus,ſint membra licèt alia aliis illuſtriora,vndique veniam ipſis impetrari licet precibus pro ipſis effuſis,muneribus datis,conſortio eorum, inter quos velut commune corpus referuntur.*

Act.4. *Aug. Chryſ.*

7. Tandem in hoc fundata cenſetur quædam antiqua Eccleſiæ conſuetudo:ſolebãt enim Eccleſiæ paſtores publicis pœnitentibus aliquid de pœna ſeu ſatisfactione debita remittere propter aliorũ iuſtorum interceſſiones,& ſatisfactiones,vt colligitur ex Tertul.lib.ad Martyres,ca.1.& Cypriano ep.11. aliàs lib.3.epiſtol.15.quibus locis Pamel.id notat,& Lindan.lib.Panop.c.73. Imò aliqui putant hoc inſinuatum eſſe à Paulo 2.ad Cor.2.dicente,*Cui aliquid donaſtis,& ego*,id eſt,Rogaſtis me, vt ego remitterem, & ego id feci:vnde ſubdit:*Nam & ego quod donaui,ſi quid donaui,propter vos,in perſona Chriſti.* Nam, ſi miniſtri Chriſti in perſona eius quibuſdam fidelibus remittũt ſiue pœnas,ſiue ſatisfactiones, vel relaxant cenſuras propter aliorum iuſtorum interceſſiones(hæc enim omnia ſub illis verbis cõprehendi poſſent,vt ex Ambroſ. Theodor. & aliis colligere licet) ergo & ipſe Chriſtus quibuſdam remittet pœnas peccatorũ propter aliorum interceſſiones,ſeu ſatisfactiones. Quin potiùs Cyprian.ſuprà & ep.13.& 14,ſignificat, ideo paſtores Eccleſiæ ſolitos fuiſſe admittere libellos deprecationum,& interceſſionum Sanctorum cõfeſſorũ,qui pro fide Chriſti cõſtanter patiebantur,& ideo martyres interdum appellabantur;& propter eos cõſueuiſſe faciliùs remittere aliis,qui lapſi fuerant,& in confeſſione fidei defecerant,quia exiſtimabant apud Deum,etiam eorum interceſſiones efficaces eſſe:*Vnde* (inquit Cyprian.)*qui libellos*,(ſcilicet interceſſionum) *à martyribus acceperunt, prærogatiua eorum apud Deum adiuuari poſſunt:*&iterum, *Auxilio eorum adiuuari apud Dominum in delictis ſuis poſſunt.*Cùm ergo remiſſio pœnæ temporalis,minimum ſit eorum quæ in peccatorum remiſſione donantur,ad eam maximè poterunt quidam fideles ab aliis adiuuari.

Tertul. Cyprian. Pamel. Lindan. 2.Cor.2.

8. *Satisfit fundamentis hæreticorum.* Ad duo prima fundamenta hæreticorum ſatis eſt in ſuperioribus reſponſum. Falſum enim eſt,remiſſa culpa,ſemper remitti omnem pœnam,& contrarium de fide certum,vt ſuprà vidimus. Chriſti autem ſatisfactio ſicut non excludit indigentiam ſeu neceſſitatẽ

A proprię ſatisfactionis,ita etiã nõ excludit,quin poſſit vnus alteri ſuffragari. Tertium autem fundamẽtum poſtulat,vt explicemus modũ huius ſuffragij ſeu auxilij,quod ad huiuſmodi effectum poſſunt fideles ſibi inuicem præſtare,quẽ modum ſeq. ſect.exponemus.

SECTIO II.

Vtrùm vnus poſſit alteri ſuffragari pro illo ſatisfaciendo,ſeu pœnam illi debitam perſoluendo.

PRIMA ſententia quorundam modernorum Theologorum eſt, non poſſe vnum fidelem alteri ſuffragium ferre pro illo ſatisfaciendo,&ſoluendo pœnam debitam; ſed ſolùm impetrando ac merendo de congruo, vt Deus remittat talem pœnam, ſiue immediatè gratis illã cõdonando propter orationes alterius,ſiue dãdo aliquod auxiliũ propter eaſdem orationes quo alter bene operetur ad huiuſmodi remiſſionem obtinendam.Fundamentum huius ſententiæ eſt,quia debitũ pœnæ eſt debitum perſonale: ergo non poteſt per alium ſolui.Patet conſequentia;nam in hoc propriè differt debitum perſonale à reali,quòd reale ſoluitur per traditionem alicuius rei omnino diſtinctè à debitore,& ideo ſolui poteſt per aliam perſonam, quia ibi intercedit virtualis donatio, per quam tertia perſona C rem ſuam donat debitori, vt per illã ſoluat creditori ſuo. At verò perſonale debitum dicitur illud, quod per actionem vel paſſionem propriæ perſonæ ſoluendum eſt,& ideo non poteſt per aliũ ſolui,quia non poteſt vnus ita donare alteri actionem ſuam,vel paſſionem,vt illius propria efficiatur. 1. *Prima ſententia.*

Quod autem huiuſmodi debitũ pœnæ hoc modo perſonale ſit,oſtendi poteſt primò,quia propter peccatum fit aliquis dignus pœna in ſe ipſo,non in alio: ergo contrahit debitum perſoluendum per actionẽ vel paſſionem propriæ perſonæ,non alterius.Secundò, quia hoc debitum pœnæ tale eſt,vt contrahi non poſſit per opus alienũ,ſed per proprium:ergo etiam è contrario ſolutio eius debiti non poteſt fieri per alienum opus, ſed per proprium. Tertiò, quia illud D debitum, quod ex peccato relinquitur, ad ſatisfaciendum pro culpa eo modo quo poteſt; ſeu (quod idem eſt) ad ſe diſponendum ad remiſſionem culpæ: hoc, inquam, debitum non poteſt per alium ſolui, ſed omnino perſonale eſt: ergo idem dicendum eſt de debito pœnæ, quod ex eodem peccato relinquitur, etiam per remiſſionem eius quoad culpam. Quartò,quia meritum gratiæ aut gloriæ, ita eſt perſonale,vt nemo poſſit alteri ſuum meritum præſtare, vt alteri valeat ad gloriam obtinendã,& ſit quaſi pretium illius mercedis,ſed illud pretiũ eſſe debet proprium ac perſonale opus,quia per illud ſolum fit homo dignus vita æterna:ergo eadem ratione non poteſt vnus pro alio ſoluere reatum pœnæ temporalis, quia non poteſt per opus alterius fieri nõ dignus pœ- E na,cuius per propriam culpam dignus effectus fuerit, quandiu autem non manet dignus pœna,nõ eſt ablatus pœnæ reatus.Quintò,quia hęc pœna peccatis debita medicinalis eſt, & pertinet ad quandam maiorem hominis ſanctificationem;nemo autem curatur per medicinã alteri inhærentem, nec fit ſanctior per bonum opus alterius:igitur nec poteſt propriè ſoluere hoc debitum pœnæ per alterius ſatisfactionem. Sextò tandem,quia loquitur Scriptura de hac pœna, vt ſuſtinenda ab vnoquoque peccatore in propria perſona, ad Galat. 6. *Vnuſquiſque onus ſuum portabit.* & ad 2. Corint. 5. *Vnuſquiſque recipiat, prout geſſit in corpore.* 2. *Argumẽta dictæ ſententiæ.* *Galat 6. 2.Cor.5.*

corpore: & 1. ad Cor. 3. *Vnuſquiſque propriam mercedem accipiat ſecundum ſuum laborem*, & Pſa. 61. *Tu reddes vnicuique ſecundum opera ſua*, cum ſimilibus. Aliunde verò omnia, quæ in ſuperiori ſect. adduximus, ad ſummum probant, fideles poſſe ſe mutuò iuuare orando & impetrando.

3. *Corollariũ ex prædicta ſententia.*

Atq; ex hac ſententia infertur, etiamſi vnus iuſtus pro alio offerat opera ſua ſatisfactoria, vt illi obtineat remiſſionẽ pœnæ temporalis, & de facto illam impetret; nihilominus æquè ſatisfacere per illa opera pro peccatis propriis, quia non ſe priuat fructu propriæ ſatisfactionis: cùm enim per ſuam pœnam pro alio non ſoluat, conſequẽs eſt, vt pro ſe ſoluat. Sicut iuſtus, quãdo orat pro alio, aut bene operatur, vt alteri impetret auxilium gratiæ, vel aliud bonum, non minùs meretur ſibi de condigno vitam æternã, quã ſi nihil alteri mereretur de congruo: ita ergo quãuis alteri impetret de cõgruo remiſſionem pœnæ, nihilominus pro ſe æqualiter ſatisfacit de condigno, ac ſi nihil alteri impetraret. Imò, ſicut ex hac circunſtãtia orandi vel intercedendi pro alio augetur moraliter bonitas, & dignitas ipſius operis, ita etiam augetur ſatisfactio de condigno pro peccatis propriis.

4. *Prædicta ſententia reiicitur.* *D. Thom.* *Bonau.* *Durand.* *Palud.* *Richard.* *Soto.* *Gabr.* *Alenſ.* *Adrian.* *Turrecre.* *Nauar.* *Couar.* *Caiet.* *Bellar.* *Medin.* *Corduba.* *Pius V.*

Hanc ſententiã cẽſeo eſſe falſam, & valde nouam in Theologia, ideoque omnino vitandam in materia adeò graui. Nam in primis Theologi omnes contrarium ſentiunt. D. Thom. in 4. d. 20. q. 1. art. 2. q. 3. & d. 45. q. 2. art. 1. & 3. contra Gent. cap. 158. Bonau. d. 20. art. 1. q. 1. & 2. Dur. q. 2. Palud. q. 2. Rich. ar. 1. q. 3. Soto diſt. 19. quæſt. 2. artic. 4. & lib. 3. de Nat. & grat. cap. 6. Gab. d. 16. q. 2. a. 3. Alenſ. 4. p. q. 24. membr. 4. ar. 4. Adr. quodlib. 8. ar. 2. concl. 3. Turrecrem. in ca. *Menſuram* & in c. *Quis aliquando*. §. *in Leuitico*. nu. 13. de Pœnit. d. 1. Nau. tract. de indulgent. notab. 13. per totũ, & not. 22 n. 8. & 19. Couar. in c. *Alma mater*, 1. p. §. 4. num. 7. Caiet. to. 1. Opuſc. tract. 16. q. 1. & 5. Bellarm. lib. 1. de Indulgent. c. 2. Prope. 2. Et idẽ tenẽt Medin. & Cord. citandi ſect. ſeq. quamuis immeritò ſoleant in fauorẽ prioris ſententiæ referri. Denique addo Catechiſmum Pij V. cuius verba ſunt valdè notanda in fine totius materiæ de Sacramento pœnit. n. 61. *In eo*, inquit, *ſumma Dei bonitas, & clementia maximis laudibus & gratiarum actionibus prædicanda eſt, qui humanæ imbecillitati hoc condonauit, vt vnus poſſit pro alio ſatisfacere.* & infrà explicans modum huius ſatisfactionis, ait, *Qui diuina gratia præditi ſunt, alterius nomine poſſunt, quod Deo debetur perſoluere; quare fit, vt quodã pacto alter alterius onera portare videatur.* Declarat igitur hanc ſatisfactionem eſſe ſolutionem debiti, quam vnus pro altero Deo reddit, & ipſe acceptat. Et ſubdit, *Nec verò de hoc cuiquam fidelium dubitandi locus relictus eſt, qui in Apoſtolorum ſymbolo Sanctorum communionem profitemur.*

Quæſtionis reſolutio.

5. Dicendum igitur eſt, poſſe fideles ſibi inuicem ſuffragium ferre, dum vnus pro alio ſoluit pœnam temporalem, pro peccatis remiſſis debitã. Ratio à priori huius veritatis ſumenda eſt, ex diuina inſtitutione: nam, vt ſæpe in ſuperioribus dixi, in huiuſmodi præmiis, vel pœnis taxãdis, nihil poteſt ex ſola rei natura definiri, ſed neceſſaria eſt ſupremi legiſlatoris inſtitutio, qui potuit vnam tantùm pœnã Purgatorij, præcisè ac definitè pro peccato remiſſo præſcribere, & tunc nullus poſſet in hac vita pro tali pœna etiam per propria opera ſatisfacere, tamen etiam potuit non ita definitè pœnã taxare, ſed quaſi alternatiuè, vel talem Purgatorij pœnam, vel aliam condignam, & moraliter æquiualentem huius vitæ: atque ita de facto feciſſe, ſuprà oſtendimus ex virtute,

A quam iuſti habent ad ſatisfaciendum pro ſuis peccatis. Ita ergo nunc dicimus potuiſſe Deum diſiunctionem illam ita extendere, vt debeat homo tantam pœnam in purgatorio ſuſtinere, vel in hac vita pro illa ſatisfacere, aut per ſe, aut per amicos ſuos. Quòd enim potuerit Deus hoc modo pœnam hanc definire, videtur certiſsimum, tum quia nulla poteſt in hoc oſtendi repugnãtia, vt euidẽter oſtendemus ſoluendo argumenta prioris ſententiæ; tum etiam, quia ſæpe punitur aliquis per iuſtam legem, non tantùm in propria perſona, ſed etiam in filio, vel in alia perſona ſibi coniuncta: aliquãdo in pœnam ponitur opus per ſe, vel per ſeruum aut aliam perſonam coniunctam implendum, quia hæc ipſa coniunctio facit, vt talis pœna non cenſeatur omnino aliena, ſed mora-
B liter propria, quomodo puniuit Deus Dauid propter adulterium in filio, per mortem eius. Fideles autem ratione charitatis habent inter ſe ſpecialem vnionẽ, ratione cuius, quod vnus pro alio patitur, non cenſetur omnino ab altero alienum: potuit ergo optimè, ſeruata iuſtitiæ æquitate ita pœna hæc temporalis taxari, vt per nos, vel per amicos poſſemus pro illa ſatisfacere, interueniente ex parte ſatisfacientis voluntaria oblatione ſuæ pœnalitatis pro alio, tum quia hæc ſatisfactio debet eſſe voluntaria, tum etiam, vt per illam voluntatem tanquam per donationem quandam moraliter fiat hæc ſatisfactio alterius, pro quo offertur. Vnde, ſi reuera huiuſmodi fuit diuina inſtitutio, non eſt dubium quin de facto poſsit vnus fidelis pro alio ſatisfacere, verè ſoluendo pœnam
C pro altero, ſeu alteri debitam, quia eſt ſuo modo dominus ſui operis, quatenus habet moralem valorem ad ſatisfaciendum, &, quantum eſt ex parte voluntatis ſuæ, poteſt tale opus alteri donare: &, quantum eſt ex parte diuinæ legis, ſufficienter illi hoc modo ſatisfit: quia ſicut ad veritatem diſiunctiuæ ſufficit vnius membri veritas, ita in pœna ſub diſtinctione poſita ſufficit, ſi aliquo modo ex his, qui in lege deſignantur, ſuſtineatur. Vnus autem modus ex conceſſis in lege erat, poſſe per ſe vel per alium pœnam ſuſtinere.

Solùm ſupereſt, vt probemus, huiuſmodi fuiſſe diuinam inſtitutionem, quod non poſſumus ratione oſtendere, cùm hoc pendeat ex diuina volũtate: nec etiam habemus teſtimoniũ Scripturæ, quo id ſuffi-
D cienter conuincamus: nam quæ in ſuperiori ſectione adduximus, de interceſsione per modũ impetrationis, & meriti de cõgruo, poſſent in rigore declarari. Communis autẽ ſenſus Eccleſiæ, & perpetua traditio, quæ ex illa colligitur, videntur nobis ſufficiẽtem fidem facere huius diuinæ volũtatis, & inſtitutionis. Hoc enim modo videtur Eccleſia ſemper intellexiſſe quoad partẽ, Sanctorum communionẽ, quã in ſymbolo profitetur, vt Catechiſmus Romanus loco citato dixit; & teſtimonia Scripturæ ſuprà citata indicãt, quæ indifferenter loquuntur, & quantùm in ſe eſt, omnem cõmunicationem poſsibilem & conueniẽtem includunt. Hunc itẽ Eccleſię ſenſum colligimus ex vnanimi Theologorum cõfeſsione, quæ in re tam graui eſſe non potuit ſine magno fundamẽto. Secun-
E dò, ex ipſo nomine ſatisfactionis; eſt enim commune apud omnes, poſſe vnum iuſtum ſatisfacere pro alio; ſatisfacere autem, in proprietate & rigore ſermonis, non eſt impetrare gratuitam remiſsionem pœnæ, ſed eſt debitum ſoluere: & in hoc ſenſu vſurpatũ eſt nomen ſatisfactionis in hac materia, vt rectè adnotauit Catechiſmus Romanus ſuprà n. 52. Alioqui etiã Sancti in patria poſſent nunc ſatisfacere pro nobis, quia poſſunt etiam pro nobis orare, & remiſsionem pœnæ efficaciùs impetrare, quàm vnus viator poſsit alteri viatori idem beneficium obtinere, ex vi ſolius

6. *Diuinã fuiſſe inſtitutionem vt vnus fidelis pro altero v[illegible] na poſ[illegible] facere.*

impe

impetrationis.Item aliàs ad ſatisfactionẽ illo modo pro alio, in rigore non eſſet neceſſarium exiſtere in gratia;quod eſt contra omnium ſententiam,vt infrà videbimus. Sequela patet, quia ad impetrandum à Deo aliquod beneficium ſibi, vel alteri.non eſt ſimpliciter neceſſaria gratia ex parte petẽtis,quia impetratio non nititur in propria iuſtitia,ſed bonitate & miſericordia eius,à quo aliquid poſtulatur. Tertiò, principaliter hoc colligitur ex alio dogmate cõmuni conſenſu Eccleſiæ recepto,ſcilicet,eſſe in Eccleſia theſaurum ſpiritualem cõflatum ex ſatisfactionibus, non tantùm Chriſti,ſed etiam ex ſuperabundãtibus ſatisfactionibus Sanctorũ:de quo theſauro dicemus in ſequentibus diſputationibus de indulgentiis:illud autem dogma neceſſariò ſupponit ſatisfactionem vnius poſſe alteri applicari,illiq; prodeſſe ad ſolutionẽ pro pœna debita;alioqui fruſtra eſſet ille theſaurus ſatisfactionum ſeu pœnalitatũ,vt tales ſunt: nec poſſet Eccleſia vti(vt ſic dicã) diuitiis illius theſauri ad redimendos fideles à ſuis debitis,ſeu reatibus pœnarum temporalium,pro illis ſoluendo,quod eſt cõtra vſum & efficaciam indulgentiarum,vt poſtea videbimus.Atque hinc poſſent aſſumi duæ congruentiæ huius veritatis, quas ſoluendo argumenta meliùs declarabimus.

7. *Duobus modis poſſe aliquem impetrare alteri à Deo remiſſionem debiti. Primus modus.*

Vltimò cõfirmatur hæc ſententia,quia vnus fidelis non poteſt ſuffragari alteri per modum impetrationis,vel meriti ad obtinendã immediatè remiſſionem pœnæ temporalis:ergo oportet,vt id faciat per modum ſolutionis, communicando illi, ſeu dando pro illo ſatisfactionem ſuam.Patet conſequẽtia,quia præter hos modos nullus alius eſt propri⁹,quo poſſit vnus alteri hoc ſuffragium præſtare. Antecedens,& totum argumentum declaratur:quia duobus modis intelligi poteſt vnus impetrare alteri à Deo remiſſionem alicuius debiti;primo, impetrando illi bonum motum,ſeu auxilium, quo efficiat bonum opus, per quod poſſit remiſſionem talis debiti obtinere:& hoc modo certum eſt,poſſe vnum fidelem iuuare alterũ ad obtinendam remiſſionẽ pœnæ:imò etiam eſt certum poſſe iuuare ad obtinẽdam remiſſionem culpæ: non ſolùm venialis,ſed etiam mortalis: quia poteſt illi impetrare auxilium ad ſe diſponẽdum, vel ad ſatisfaciendũ eo modo,quo poteſt,pro tali culpa,quomodo poteſt vnus alteri mereri de congruo primam gratiam.

Quæſtionẽ non procedere de hoc modo ſuffragij.

Tamen ex hiſmet exemplis conſtat, cùm Theologi tractant de ſatisfactione vnius pro alio quoad pœnam temporalem, nõ agere de hoc genere auxilij,ſeu ſuffragij,alioqui etiam dicerent,poſſe vnũ ſatisfacere pro alio quoad culpã venialem vel mortalem.Item,immeritò dicerent talem modũ ſuffragij eſſe ſolùm ad remiſſionem pœnæ temporalis,nã potiùs eſſet ad bene operandum,& merendum coram Deo;conſequenter verò, & ſecundariò ac remotè vtilis eſſet ad obtinendã remiſſionem pœnæ temporalis iuxta dignitatem & proportionem meritorij operis alteri impetrati. Item,ille modus ſuffragij non haberet locum circa animas Purgatorij,quia illæ nõ poſſunt per ſua propria opera ſatisfactoria ſoluere pœnã debitam,vt ſuprà viſum eſt:certum eſt autem, vt infrà dicemus,hoc genus ſuffragij de quo agimus ad animas defunctorum extendi.

8. *Secundus modus.*

Alio ergo modo intelligi poteſt vnum impetrare alteri remiſſionẽ pœnæ,immediatè petendo, & obtinendo,vt gratis,& ſine vlla ſatisfactione, vel compenſatione,tollatur.Et hunc quidem modum videntur admittere multi Theologi, præſertim circa animas Purgatorij;de quorum ſententia infrà dicemus. Tamen illi non vocant hãc ſatisfactionem vnius pro alio,ſed puram impetrationem; ac proinde non negant eſſe poſſibilem alium modum ſolutionis. Nec poteſt quis cum fundamento illum negare, ſi hunc modum impetrationis admittit:nam quippiã maius eſt impetrare alteri remiſſionem pœnæ omnino liberalem,quàm impetrare, vt pro pœna, quam illius debet acceptetur,quam ergo voluntariè ſuſtineo,& pro ipſo offero;&,ſi rationes alterius opinionis validæ eſſent,multo magis procederent cõtra hanc gratuitam condonationem ob alterius preces, vt inter reſpondendum ad illas declarabimus.

9. *Hunc modum eſſe impoſſibilem.*

Vlteriùs verò ego exiſtimo,illum modum remiſſionis,& impetrationis, ſecundùm legem ordinariã à Deo ſtatutam,eſſe impoſſibilem.Primò,quia nemo poteſt ſibi ipſi impetrare illo modo remiſſionẽ gratuitam pœnę temporalis,vt ſuprà diſputãdo de ſatisfactione,dixi:ergo neque alteri poterit, quia,cæteris paribus,efficacior eſt oratio ad impetrandũ ſibi, quã alteri.Secũdò,quia intercedit eadem proportionalis ratio,ſcilicet, quia cùm habeat aliquis vnde ſoluat, immeritò poſtulat gratuitam remiſſionem, & quaſi diſpenſationem in lege iuſtitiæ,vbi nulla vrget ſufficiens ratio miſericordiæ:ita ergo,cùm aliquis habeat opera pœnalia ſatisfactoria,quæ poſſit pro alio offerre,cui ſuffragari cupit,immeritò poſtulat illi remiſſionẽ pœnæ omnino gratuitam.Tertiò,quia ipſemet Chriſtus nõ obtinuit nobis remiſſionem pœnæ, niſi ſuſtinendo pœnam,& ita pro nobis ſatisfaciendo,& nunc,quoties de facto remittitur nobis aliqua pœna tẽporalis propter Chriſtũ,id nõ fit ſine applicatione, & ſolutione ex ſatisfactionibus ipſius Chriſti: ergo multo minùs poterit vnus ex aliis hominibus impetrare alteri gratuitã remiſſionem ſine vlla ſolutione.

10. *Obiectio. Soluitur.*

Dices poſſe ſaltẽ impetrare,vt ſine ſolutione,quã ipſe exhibeat,fiat remiſſio, applicando quoad hunc effectum ſatisfactionem Chriſti. Reſpondeo in primis,ſi argumenta cõtrariæ opinionis efficacia eſſent, æquè probarent,hunc modum applicationis eſſe impoſſibilem, ac modum ſatisfactionis vnius pro alio per propriam ſatisfactionem,vt ſtatim oſtendam.Ac deinde,quanuis ille modus nõ ſit impoſſibilis,tamen ſine fundamento dicitur eſſe ordinarius,aut vſitatus à Deo,quia ſatisfactio Chriſti vltra proprium opus operantis non applicatur nobis extra ſacramenta,ſacrificium,& indulgentias,propter ſolam interceſſionem, vel petitionem noſtrã, præſertim quæ fit à priuata perſona,nam de illa, quæ fit nomine totius Eccleſiæ,nonnulla eſt maior dubitatio,de qua infrà dicemus.Neque de illo genere impetrationis, ſeu applicationis,poteſt oſtẽdi aliqua promiſſio,vel fundamentum ſufficiens;alioqui dici etiam poſſet, vnum fidelem poſſe immediatè impetrare alteri infuſionẽ gratiæ abſque ſacramento,vel contritione, impetrãdo immediatè applicationem meritorum Chriſti ad hunc effectum, quod tamen cum fundamento dici non poteſt.Veriſimilius ergo eſt,non dari hanc impetrationem gratuitæ condonationis pœnæ propter alterius petitionem:ſupereſt ergo,vt proprius modus ſuffragiorum fidelium quoad remiſſionem pœnæ temporalis,ſit per modum ſolutionis,& ſatiſfactionis vnius pro illo.

Satisfit argumentis contrariæ ſententiæ.

11. *Ad primum.*

AD fundamentum ergo contrariæ ſententiæ reſpondetur,negando aſſumptum in ſenſu ibi intento: nam reatus pœnæ temporalis poteſt quidem dici debitum perſonale: quia per ſe,& vi ſua,ſolam talem perſonã conſtituit debitricem,ideóque ab illa poteſt iuſtè exigi;non eſt tamen ita perſonale, vt neceſſariò ſit ſoluendum per actionem, vel paſſionem ſolam talis perſonæ, nec quia repugnet legi iuſtitiæ,

iuſtitiæ, pœnam vnius pro altero oblatam in recompenſationẽ debiti illius acceptari. Alioqui nec Chriſti ſatisfactio poſſet hoc modo applicari alteri ad remiſſionem huius debiti per modum ſolutionis, ſed tãtũ per modum impetrationis & meriti, quod abſurdũ eſt. Sequela patet, quia pœna à Chriſto ſuſcepta, non eſt punitio vel ſatisfactio pœnalis alterius. Quòd ſi dicatur, licèt non ſit ſatisfactio in propria perſona, eſſe in perſona ſui capitis, idque ſatis eſſe, ſi per ipſum applicetur: hinc cõcluditur, illud debitum non eſſe in toto rigore perſonale, atque adeo ſimili ratione, non quidem æquali, ſed proportionali, ſatis eſſe ſatisfactionem alterius mẽbri pro altero ſuſceptam, & oblatã. Atque hinc ſumitur prima cõgruentia ſuprà promiſſa huius inſtitutionis, & legis diuinę, ſcilicet, vt ſicut eſt communicatio capitis ad mẽbra, ita etiam ſit membrorum inter ſe in his in quibus commodè eſſe poteſt. Quorũ vnum eſt hæc ſatisfactio. Quocirca licèt ex vi peccati aliquis fiat in ſe ipſo dignus pœna, nec reatus ille propriè & verè ſit in alio, ideóque ipſemet debeat luere pœnam ſi aliunde ipſi non ſubueniatur, nihilominus nõ repugnat huic dignitati, ſeu debito pœnæ, vt per ſolutionẽ, & quaſi donationẽ alterius poſſit extingui: quia, vt diximus, ex vi primæ inſtitutionis, ſeu legis taxantis hanc pœnam, non eſt præciſè poſita, vt ſoluenda in propria perſona, ſed cum diſiunctione, & latitudine ſoluenda, vel per ſe, vel per amicos.

12\. *Ad ſecundum. Cur debitum pœnæ temporalis per propriũ reatũ per opus alienum contrahi poſſit, nõ autem ſic ſolutio eius.*

Ad ſecundum negatur conſequentia: nam debitũ pœnæ temporalis per proprium reatum non contrahitur, niſi per culpam actualem, in qua non poteſt eſſe communicatio: quia per ſolam voluntatem propriam committi poteſt, eo quòd ſit volũtaria deuiatio à rectitudine: ſolutio autem pœnæ poteſt ab alio fieri & alteri prodeſſe: quia quatenus ab alio fit, ſeu offertur, bonum opus eſt, & ex charitate fieri poteſt, prout verò alteri prodeſt, ſeu pro illo acceptatur, poteſt etiam interuenire conſenſus eius, quanquàm hic non requiratur particularis, ſeu expreſſus: nam ſufficit implicita, ſeu generalis volũtas, qua vnuſquiſque vult liberari à malo, quantum in ipſo eſt. Loquutus ſum autem de debito pœnæ per proprium reatũ, qui dicit habitudinem ad propriã culpam: nam, ſi loquamur de debito voluntariè ſumpto per propriã obligationem, & quaſi fideiuſſionem, ſic poteſt aliquis habere debitũ ſoluendi pœnam pro alio ſine propria culpa, quale debitum ſuo modo fuit in Chriſto, & ex ſententia multorum Theologorũ poteſt eſſe in vno homine acceptante pœnitentiam pro alio, vel promittente ſatisfactionem ſuam pro illo. Denique hoc argumentum, & præcedens, manifeſtè deficiunt in ſatisfactione Chriſti nobis applicata.

13\. *Ad tertium.*

Ad tertium negatur conſequentia; quia remiſſio culpæ pertinet ad intrinſecam rectitudinem, & ſanctificationem hominis, & ideo non fit ſine intrinſeca & proportionata diſpoſitione eius, cui remittẽda eſt (loquimur in adultis, & ſecũdùm legem ordinariam) remiſſio autem ſolius pœnæ temporalis non reddit hominem meliorem, aut magis ſtudioſum, & ideo fieri poteſt per extrinſecam actionẽ, ſeu ſolutionem alterius alteri communicatam. *Ad quartum.* Atque eadem ferè eſt ſolutio ad quartum, quod ſumebatur ex merito gloriæ: neganda eſt enim conſequentia, propter eandem rationem, quam tetigit D.Thom. ſuprà, quia meritum tale eſſe debet vt intrinſecè diſponat hominem in ordine ad gratiam, & ſanctitatem proportionatã præmio, quomodo nullus diſponitur per actum alterius, ſed per proprium: remiſſio autem pœnæ non requirit nouam ſanctitatem intrinſecam, aut propriã diſpoſitionem virtutis, vt dictum eſt, & de animabus Purgatorij conſtat. Vnde non eſt ſimile de dignita-

A te præmiſ, & de carentia reatus ſeu dignitate pœnæ: nam illa dignitas ſemper fundatur in intrinſeca ſanctitate, ſiue habituali, ſiue actuali, de qua agimus: dignitas autem pœnæ, licèt orta ſit ex culpa; non tamen ſæpe fundatur in culpa, quæ adhuc maneat phyſicè, aut moraliter: nam poteſt radicari in culpa iam remiſſa, & ſecundùm præſentem iuſtitiam ſolùm fundari in hoc quòd nondum eſt ſufficiens pœna ſoluta. Et ideo per ſolam pœnæ ſolutionem, abſque alia intrinſeca diſpoſitione, vel maiori ſanctificatione, poteſt illa dignitas, ſeu reatus pœnæ temporalis auferri.

Cur non poſſit aliquis ſuum meritũ ad gloriam tribuere, poſſit autẽ pro illius pœna ſatisfacere.

Accedit etiam alia ratio differentiæ, ex qua ſumitur alia congruentia optima prædictæ inſtitutionis quoad ſatisfactionem, quæ non habet locum in me- 14.
B rito; quod meritum proprium & de cõdigno, de quo agimus, ordinatur ad eſſentialem hominis beatitudinem, & debitum ſtatum in illa acquirendum; in quo integrè explentur ſingulorum merita: nam vnicuiq; datur præmium ſecundùm totam meritorum mẽſuram: & ideo nũquam poſſunt homini aliqua merita ſupereſſe, quæ excedant præmia: nec poſſet vnus aliquod meritum proprium dare alteri, niſi ſe priuãdo aliquo præmio eſſentiali correſpondẽte tali merito, quod eſt alienum ab ordine charitatis. At verò ſatisfactio ordinatur ad remiſsionem pœnæ temporalis, quæ eſt quid accidẽtarium ad ſtatum beatitudinis, & ſæpè fieri poteſt, vt nõ ſit neceſſaria homini ſatisfaciẽti: quia fortaſſe nõ eſt debitor tãtæ pœnæ, & ideo poſſunt aliquãdo eſſe in iuſtis ſuperabundãtes ſatiſ-
C factiones. Ac propterea congruum fuit ex hac parte, vt ſatisfactio vnius poſſet communicari alteri, ne omnino ſine proprio fructu & effectu maneret, quãdo in ipſo operante illum habere nõ poſſet; ac propterea etiam factum eſt, vt quando tales ſatisfactiones ab ipſiſmet perſonis operantibus nõ donantur, & applicantur aliis, reponantur in theſauro Eccleſiæ, vt per Chriſti Vicarium poſsint diſpẽſari. Rurſus, remiſsio tẽporalis pœnæ, quæ eſt proprius fructus ſatisfactionis, quid accidẽtarium eſt ad ſtatum beatitudinis, & per ſe non auget, neque mutat intrinſecam ſanctitatem, potéſtque reatus talis pœnæ alia via, ſaltem per ſatisfactionẽ, auferri. Et ideo ex hac etiam parte cõgruum fuit, vt poſſet vnus alteri ſuam communicare ſatisfactionem; quia hoc nõ repugnat ordini proprię
D charitatis, cùm ob eam rem homo nullum eſſentiale detrimentum patiatur in his quæ ad propriam bonitatem, vel ad beatitudinem pertinent: nam ad ſummum poteſt ob eam cauſam, aliquo tẽpore detineri ab ingreſſu beatitudinis, & aliquam grauiorem pœnam temporalem ſuſtinere, quod ſuperabundanter compenſatur ipſo vſu charitatis, quæ in communicatione propriæ ſatisfactionis exercetur; & eſſentiali præmio, quod illi reſpondet apud Deum, quod multo maioris momenti eſt, vt per ſe conſtat.

15\. *Ad quintum. Opus pœnale, quatenus medicinale eſt, ſolùm prodeſt illi à quo exercetur.*

Ad quintum argumentum facilis eſt reſponſio ex dictis: concedimus enim, opera hæc pœnalia, quatenus ordinantur ad remedium vitiorum, ſeu mortificationem paſsionum, non poſſe formaliter (vt ſic dicam) ſeu efficaciter prodeſſe aliis, ſed his tantùm, qui
E ea operantur: quia huiuſmodi effectus fit per talia opera phyſico & connaturali modo, & nõ habẽt vim ad illum cauſandum, niſi in proprio ſubiecto: quia operantur tanquam actus immanentes in illo. Dico autem, *formaliter*, ſeu *efficienter*: quia per modum impetrationis vel meriti de congruo etiam poſſunt hæc opera ab vno facta, aliis prodeſſe; quia illa eſt quædam cauſalitas moralis, quæ ad alios poteſt ordinari. Negamus autem ſequi, talia opera, vt ſunt ſatisfactoria pro pœna, non poſſe aliis communicari, & in eis habere totum effectum ſuum: quia hic effe- *Vt autem ſatisfactorium*

ctus

poteſt aliis cõmunicari. ctus eſt per ſeparabilis à primo,& è contrario: nam Deus non exigit ſatisfactionem tantùm propter curationem vitiorum, vel acquiſitionem virtutum, ſed etiam propter vindicationem delicti cõmiſſi, vt patet in animabus Purgatorij, in quibus iam nec virtutes creſcunt, nec vitia timentur, & nihilominus puniuntur propter iuſtitiæ æquitatem,ſicut è contrario homo iuſtus quamuis nullius pœnæ ſit debitor, exercet hæc opera ad moderãdas paſſiones, & virtutes acquirendas. Quãquam ergo hic fructus ſemper in operante maneat, nec poſſit alteri cõmunicari, nihilominus fructus ſatisfactionis poteſt alteri donari, alter verò, cui donatur, licèt poſſit fortaſſe illa via omnino liberari à debito pœnę nihilominus ad propria vitia,& paſſiones curandas,ſeu moderandas,indigebit proprio vſu,& exercitio talium operum.

16. *Ad ſextum. Exponuntur Scripturæ loca August.* Ad ſextum reſpondetur, illa teſtimonia Scripturæ intelligi de retributione finali, & duo præcipuè in eis intendi. Vnum eſt,quòd in diuino iudicio nullus cõtaminatur peccatis alienis,ſed hoc modo vnuſquiſque onus ſuum portat, vt expoſuit Auguſt.ſerm. 24.de Verbis Apoſtoli, quomodo etiam ſuprà dicebamus, nullum fieri reum pœnæ, niſi ex peccato proprio. Atque hinc fit ſecundò, vt in diuino iudicio, & ex vi iuſtitiæ vindicatiuæ Dei nullus cõdemnetur ad pœnam in alia vita ſuſtinendam (qualis eſt ea, quæ per finalem ſententiam imponitur) niſi in propria perſona: hoc autem ſemper habet ſubintellectam conditionem, ſcilicet, niſi alia via homo pro pœna ſatisfecerit, vel per alios ei ſubueniatur tempore congruo, ſeu in eo ſtatu, in quo fit capax huius ſubſidij:nam quoad hunc effectum locũ habet quod in eodem c. 6. ad Galat. monuit Paulus, vt alter alterius onera portemus, quod *de oneribus participandæ infirmitatis* expoſuit Auguſt.lib.2.de Cõcenſu Euangel.cap.30.quæ autem maior participatio infirmitatis, quàm pro alio pœnam ſuſcipere? quòd autem in prædictis ſententiis, ſcilicet, *Vnuſquiſque recipiet, prout geſſit in corpore*, & ſimilibus, ſubintelligenda ſit aliqua ſimilis conditio, manifeſtum eſt, quia aliàs, nec per indulgentias, nec per ſacramenta poſſemus illo onere liberari,quod hæreticum eſt.

17. *Corollariũ ex proxima & vera ſentẽtia. D.Tho.* Vltimò,ex dictis concluditur oppoſitũ eius quod contraria ſententia inferebat nimirum quoties vnus pro alio efficaciter ſatisfacit, ſeipſum priuare fructu illius ſatisfactionis, quantùm ad remiſſionẽ pœnæ. Quod expreſsè docuit D.Thom.d.45 q.2.art.1.quæſtiũc. 4. & d.20.q.1.ar.2 quæſtiunc.3.& eſt communis conſenſus aliorum Doctorum quos retulimus.Et ſequitur manifeſtè ex dictis: quia hæc ſatisfactio fit per propriam ſolutionem,& recompenſationẽ æquiualentem: vnum autem ſatisfactorium opus, quod in ratione pœnæ eſt finiti valoris, ſolùm poteſt ſecundùm æqualitatem valere ad remiſſionẽ tanti reatus: ergo,ſi hunc effectum habet in alio, pro quo offertur, non poteſt habere alium in ipſomet operante: nam hoc excedit valorem operis, ſicut ſuprà dicebamus, futurum eſſe in merito de condigno, ſi vnus poſſet alteri ſuum meritum dare,vt ratione illius acciperet condignum præmium: neceſſariò enim eſſet ipſe priuandus tali præmio; quia non poteſt idem meritum finitum duobus præmiis, ſimul, & ſingulis eorum adæquari. Quod ſecus eſt in impetratione: nam hæc non tollitur reſpectu ſui, propterea quòd etiam ad alterum ordinetur, vel è contrario,quia ad impetrationem non attenditur æqualitas,vel condignitas operis, ſeu operantis, ſed liberalitas & bonitas eius, qui oratur. Similiter etiam ſatisfactio pro alio, & meritum pro ſe non repugnat ſimul, quia ſunt diuerſarum rationũ, & ad diuerſos effectus ordinantur, fundanturque in diſtinctis principiis, ſeu

A proprietatibus actuum, ſcilicet bonitate, & pœna, vt in ſuperioribus explicatum eſt, imò inde fit vt ex ſatisfactione pro alio augeatur potius meritũ eſſentialis præmij, cæteris paribus, quia augetur opus charitatis, in qua præcipuè meritum fundatur. Ac ſimili modo meritũ de cõdigno reſpectu ſui, & meritum de congruo reſpectu aliorum, non repugnant ſimul,in eodem opere, quia etiam ſunt diuerſarum rationum, & in altero non attenditur condignitas, ſeu ratio iuſtitiæ, quæ conſideratur in altero, & ideo eadem charitas poteſt eſſe principium ſufficiẽs vtriuſque meriti.Secus verò eſt de ſatisfactione:nam hæc, ſiue fiat pro ſe, ſiue pro alio,debet fieri ſoluendo tantum,quantum debetur, & ideo non poteſt eadẽ ſatisfactio ſufficere ad ſoluẽda duo debita æqua-

B lia,proprium, & alienum, ſicut ob eandem cauſam, qui ſuam ſatisfactionem vni applicat, non poteſt ſimul eandem pro altero offerre, quia non habet tantum valorem. Vnde,ſi pro multis offeratur,minor eſt in ſingulis,quàm ſi pro vno tantùm offerretur,vt eſt communis ſententia Theologorum in 4.d.45.quam tenet etiam Scotus quodlib.20. Antoninus 3. p. tit. *Soto.* vlt.cap.2.Et ratio conſtat ex dictis. *Anton.*

SECTIO III.

Vtrùm ſuffragia fidelium proſint viuentibus infallibiliter,ac de iuſtitia quoad remiſſionem pœnæ temporalis.

C

QVANVIS oſtẽſum ſit, hoc genus ſuffragij fieri per modũ ſatisfactionis,ſeu ſolutionis,adhuc ſupereſt dubiũ,an ex parte Dei acceptatio huius ſolutionis ſit ex iuſtitia, necne.Nã hęc duo ſeparabilia sũt,vt in ſpeciali diſputatione de iuſtitia Dei latiùs & generaliùs declaraui.Hoc ergo ſupereſt in præsẽti tractandũ, tamen, quia reſpectu diuerſorũ,pro quibus ſuffragia offerũtur,diuerſa eſt dubitãdi ratio,& incertitudo,& ideo oportet ſimul dicere de his quibus poſsũt hæc ſuffragia prodeſſe, & in hac ſectione agimus de viuẽtibus, poſtea verò de defunctis.Supponimus autem in hac quæſtione,hæc ſuffragia poſse offerri pro aliis viuẽ- 1. *Suffragia pro viuis offerri poſsunt.*

D tibus quoad ſatisfactionem pœnæ temporalis.Quod eſt certiſſimum: nam omnia,quæ adduximus,maximè procedunt de viuentibus inter ſe, & quæ poſtea dicemus de defunctis,hoc à fortiori cõfirmant: nam quoad vnctionem charitatis eadem eſt inter viuentes,quæ eſt cum defunctis;quoad ſtatum verò, eſt inter illos quædam maior proportio,& ita Scripturæ, in quibus eſt ſermo de his mutuis auxiliis,ſeu ſuffragiis fidelium, frequentiùs de viuentibus inter ſe loquuntur. Hoc ergo ſuppoſito, difficultas eſt,an hæc ſatisfactio vnius pro alio ita ſit de iuſtitia,& de cõdigno,ſicut pro ſeipſo.

Prima ſententia eſt, hanc ſatisfactionem non eſſe de condigno ex iuſtitia, ſed ex libera accepta- 2. *Prima ſẽtẽtia*

E tione ipſius Dei, quę poteſt etiam fundari in aliqua congruitate ex parte offerentis ſatisfactionem ſuam: non tamẽ propterea erit acceptatio infallibilis,etiãſi à iuſto,& pro iuſto offeratur.Ita Medina tract.3.de *Medin.* Satisfactione, q.2.& 3.& tract.6.de Oratione,q.19. in fine, Cordub.lib.5.de Indulgentiis,q.5.ad 8.Fun- *Cordub.* damentum eſt, quia punitio eſt propria actio iuſtitiæ vindicatiuæ, quæ veluti confert ius in ipsũmet reum,qui deliquit, & ideo nunquam iudex tenetur ſatisfactionem per alium acceptare, etiãſi alias fortaſſe æqualis ſit, ſed ius habet puniendi ipſammet perſonam. Vnde D. Thomas 3.p.q.90.art.2.dicit,in *D.Thom.* vindicatiua iuſtitia ſolutionem fieri ſecundùm arbi-

 trium

trium iudicis, non ſecundùm voluntatem ſoluentis. Dici poteſt hoc verum eſſe, ſi lex, quæ pœnam imponit, illam omnino limitet ad perſonam ipſius delinquentis, potuiſſe tamen ipſammet lege ſtatui, vt ſic peccans tãta pœna afficeretur, quàm per ſe, & per amicos ſoluere poſſit. Poſita autẽ hac lege, ſatisfactio vnius pro alio erit infallibilis, & de iuſtitia, quãdoquidẽ iam ſoluitur pœna lege ſtatuta. Quidã reſpõdent, etiam poſita illa lege, ſatisfactionem quidẽ eſſe infallibilem, non tamen eſſe ex iuſtitia, quia nõ oritur ex ipſa rerũ natura, & qualitate, ſed ex lege Dei, & beneplacito. Sed hoc etiam prædictis Auctoribus non placet, neque eſt verum, quia inter talem pœnã & delictum poteſt inueniri ſufficiens proportio, vnde lex illa non confert æqualitatem & valorem ipſi pœnæ, ſed eſt quaſi pactum, vel promiſsio, ſub conditione vel taxatio pœnæ, ſeu modi puniẽdi delictũ: huiuſmodi autem promiſsio, aut lex non ſolùm non repugnat iuſtitiæ, ſed potiùs poteſt eſſe fundamẽtũ illius, ſi aliunde æqualitas & proportio ſeruetur, vt ſæpe ſuprà dictum eſt. Meliùs ergo dicti Auctores fatentur hunc modum ſatisfactionis eſſe poſsibilem, negant tamen, eam legem, ſeu promiſsionem factam eſſe, tum quia nec Scriptura ſacra, nec traditione cõſtat; tum etiam, quia ſicut mereri, ita & ſatisfacere de condigno pro alio, cenſetur eſſe proprium Chriſti Domini; tum denique, quia hæc ſatisfactio ſolùm fundatur à Theologis in vnione membrorum Eccleſiæ, quæ per charitatem fit, hoc autem non ſatis eſt ad rationem iuſtitiæ.

3. *Secunda ſententia.* Contraria videtur eſſe communis ſententia Doctorum, quos ſectione præcedenti retuli: nam, licèt disertè non vtantur his verbis, *de condigno, & de iuſtitia*, tamen abſolutè loquuntur de hac ſatisfactione vnius pro alio, tanquam de certa, & infallibili, & D. Thom. 3. contra Gentes, c. 158. ſimpliciter ait, *ſicut per ſeipſum, ita & per alium poteſt aliquis ſatisfacere Deo*, & infrà inquit, *Affectio charitatis in eo, qui pro amico patitur, facit magis ſatisfactionem Deo acceptam, quàm ſi pro ſe pateretur.* Significat ergo eſſe æquè infallibilem quoad acceptationem, & creſcere aliquo modo quoad valorem. Idem ſignificant alij Doctores, præſertim Gabriel, Adrian. Nauarrus, Caiet. & Sot. Fundamentum eſſe debet, quia opus, quod ab aliquo offertur in ſatisfactionem pro alio, ex ſe habet ſufficientem proportionẽ, & valorem moralem ad cõpẽſandam pœnam: ſupponimus enim ex parte ſatisfacientis concurrere omnes conditiones ad hũc valorem neceſſarias, quas infrà declarabimus. Sed ex parte Dei etiam intercedit ſufficiens ordinatio, & promiſſio acceptandi ſatisfactionem vnius pro alio, & ob illam remittẽdi proportionatam pœnam Purgatorij: ergo nihil hîc deeſt ad ſatisfactionẽ de nõdigno. Minor probatur, quia ſuprà diximus, ſatisfactionem vnius pro alio neceſſariò ſupponere talem Dei legem in taxandis pœnis peccatorum, vt non limitetur ad propriam perſonam, ſed ſub diſiunctione poſita ſit, ita vt vel per ſe, vel per amicos ſolui poſſit: ergo, vel negãdum eſt, vnum poſſe ſatisfacere pro alio, vel fatendum eſt, illam ſatisfactionem eſſe de condigno: neque locum habet illa via media, quam Medin. hîc, & Cordub. ſequi vidẽtur. Probatur cõſequentia, quia vel dicta lex dicto modo poſita eſt, vel non; ſi non eſt poſita, non erit ſatisfactio vnius pro alio per modũ ſolutionis; ſi autem lex illa dicto modo lata eſt, non poteſt ſatisfactio non eſſe de condigno; quia, qui ſoluit pœnam iuxta modum à lege præſcriptum, ad nihil aliud tenetur, nec poſſet Deus ab illo iuſtè exigere aliam pœnam, quia iam non eſt debitor. Vnde, licèt poſſet Deus, vt ſupremus Dominus, inferre totum illud malum, tamen non poſſet illud infligere per modum pœnæ, nec vt iuſtus iudex: ergo ſignum eſt ſatisfactionem factam eſſe de iuſtitia.

D. Thom. Gabr. Adrian. Nauar. Caiet. Soto. Medina. Corduba.

4. *Dupliciter poteſt dici ſatiſfactio condigna.* Pro reſolutione huius dubij aduertendum eſt, dupliciter poſſe dici ſatisfactionem condignam, & de iuſtitia: primò, quia fit ſecundùm quãdam æqualitatem rei ad rem, quomodo dicitur aliquis condignè emere, & ſecundùm leges iuſtitiæ, quando ſoluit pretium æquiualens, quanuis & ipſe volũtariè emat, & alius etiam ſine antecedente obligatione iuſtitiæ vendat. Secundo modo dici poteſt ſatisfactio eſſe ex iuſtitia, quia non ſolùm eſt ſufficiens, & æquiualens, ſed etiam intrinſecè ac neceſſariò includit actualem ſolutionem, ita vt obliget iudicem, ſeu perſonam offenſam ad illam acceptandã, ne poſſit ampliùs exigere talem pœnam. Qui modus iuſtitiæ inter Deum & hominem locum non habet, niſi ex ſuppoſitione pacti conditionati, ſeu promiſſionis ex parte Dei de remittenda tanta pœna ſub conditione talis vel talis operis, vt ex materia de Incarnatione & ex citata diſputatione de iuſtitia Dei, ſuppono. Vnde fit, vt hic poſterior modus iuſtitiæ ſupponat priorẽ; nã promiſſio diuina, niſi ſupponat ex parte operis ſufficientem condignitatẽ, & æqualitatem, non inducet debitum iuſtitiæ, ſed fidelitatis, vt in dictis locis oſtendi. Prior autẽ modus nõ videtur neceſſariò cõiũctus cũ poſteriori, ſed ſeparabilis ab illo, quia non obſtante condignitate ſeu proportione operis, poſſet Deus non promittere mercedem reſpectu operis meritorij, aut compenſationem pœnæ reſpectu operis ſatisfactorij, vt eiſdem locis declaraui.

Prima Concluſio.

5. In præſenti ergo quæſtione certum videtur, ſatisfactionem vnius pro alio eſſe poſſe, imò & eſſe debere de condigno priori modo, nec minorem ſufficere. Hanc aſſertionem non negant Medina, & Corduba: non enim putant deeſſe operibus iuſtorum condignitatem ad ſatisfaciendum pro aliis, ſed ſolùm negant eſſe legem, ſeu promiſſionem diuinam, eandémque aſſertionem videtur cõuincere ratio facta pro ſecunda ſententia, & omnia adducta in præcedenti ſectione. Nam ſi ſatifactio non eſt æqualis, & condigna, reuera non eſt ſolutio, ſicut qui non dat pretium æquale, non ſoluit rem, ſaltem integrè, ſed ad ſummum ex parte: ſed oſtenſum eſt hanc ſatiſfactionem fieri per modum ſolutionis: ergo fit ſecundùm proportionem æqualitatis, quia, vt diximus, nulla pœna gratis remittitur, ſed per debitam compenſationem. Vnde hîc admittenda non eſt ſolutio inæqualis tanquam ex parte ſufficiens, quia vel ſatisfactio, quæ pro alio offertur, vt illi remittantur duo gradus pœnæ, habet æqualitatem moralem cum toto illo effectu: vel, licèt non habeat cum toto, habet cum parte, v.g. cum vno gradu pœnæ: vel nec cum toto, nec cum parte condignam æqualitatem, ſed ſolùm quandam congruitatem cum toto effectu. Si hoc tertium dicatur, omnino euertitur ſatisfactio per modum ſolutionis, ſolúmq; relinquitur per modum impetrationis, & meriti de congruo: dicendùmque erit, quando vni propter alium immediatè pœna remittitur, gratis remitti, & non per veram recompenſationem; quod repugnat omnibus dictis in ſect. præced. Sí verò dicatur primũ, id eſt quod intẽdimus; ſi autẽ dicatur ſecundũ, tũc gratis, & ſine fundamento dicitur, propter talem ſatisfactionẽ remitti duos gradus pœnæ, ſed vnum tantùm, quia non ſatis eſt, vt offerens intendat totum hunc effectum, niſi etiam

etiam offerat ſufficiens & æquiualens pretium: quãtum ergo minùs offert, tantum minùs conſequitur, quia in hoc negotio nihil pœnæ gratis remittitur. Et ideo dixi, hanc ſatisfactionem non ſolùm poſſe, ſed etiam debere eſſe condignam hoc modo, nec minorem ſufficere: & hoc apertè ſupponunt D.Tho.ſuprà & Palud.d.20.q.3.n.23.& alij Doctores, dicentes, eũ, qui pro alio ſatisfacit, eodem opere non ſatisfacere pro ſe, quia eadem ſatisfactio finita non poteſt adæquari duobus reatibus, proprio, & alieno: requirunt ergo adæquationem inter ſatisfactionem, & reatum per illam tollendam.

D.Thom. Palud.

6. *Non opus ſatisfactorium pro alio oblatũ æquè valeat, ac ſi pro ſe offerretur. Prima opinio. Cordub. Secũda opinio. Dubij reſolutio.*

Statim verò occurrebat inquirẽdum, an idem ſatisfactoriũ opus oblatũ pro alio, valeat æqualiter ad remiſſionem pœnæ obtinendã, ac oblatũ pro ſe. Aliqui enim exiſtimant non valere in tanta quantitate, ſeu ad tantum effectum, quod tribuit communi opinioni Cordub.ſuprà, ſed certè Nauarr. Soto, & alij, quos refert, id non dicunt, ſed abſolutè aiunt, hanc ſatisfactionem eſſe de condigno. Alij verò in alio extremo aiunt, idem opus pro alio oblatum plus valere, & ad maiorem effectum remiſſionis pœnæ, quàm oblatum per ſe, propter maiorem quandam, magiſque ſpõtaneam charitatem. Quod videtur ſignificare D. Thom. locis ſuprà citatis. Dicendum verò eſt, formaliter loquendo, ac cæteris paribus, idem opus, oblatum pro alio, vel pro ſe, in ſatisfactioné eundẽ valorem habere. Ita ſentit D.Tho. dict.q.20.q.1.art. 2.quæſtiunc.3. ſi bene exponatur, quem ſequitur ibi Palud.q.3.& Soto d. 19.q.2.art.4. Et ratio eſt, quia dignitas, ſeu valor talis operis, non ſumitur ex relatione ad ſe vel ad alterũ, ſed ex cõditione ipſius operis, & dignitate gratiæ, ſeu charitatis, à qua procedit. Sicut, ſi homo poſſet ſuũ meritum donare alteri, nõ inde diminueretur præmium eius in altero: quia tantum præmium debetur operanti illud opus, ſiue illud in ſe recipiat, ſiue in alio: hoc enim ſolùm pendere poteſt ex lege meriti à principio ſtatuta: idem ergo eſt in præſenti quoad ſatisfactionem, & effectũ eius, nõ enim diminuitur valor operis in ordine ad ſatisfactionem eo quòd alteri donetur, neque etiam remiſſio ipſius pœnæ, eo quòd alteri fiat, habet rationem maioris remiſsionis, ſi alioqui pœna, quæ remittitur, æqualis eſt. Eadẽq; ratio eſt de augmẽto: nã idẽ opus ſatisfactoriũ formaliter ac precisè sũptũ, nõ fit maioris valoris moralis, eo quòd pro altero offeratur.

D.Thom. Palud. Soto.

7. *In ſatisfactione pro alio duo conſiderantur.*

In hac verò oblatione duo diſtinguere oportet, ſcilicet, & opus pro altero oblatum, v.g. ieiunium, & voluntatem illam per quam ei donatur, ſeu pro illo offertur, quæ voluntas & bona eſt, & meritoria, & conſequenter etiã eſſe poteſt ſatisfactoria per nouũ gradum ſatisfactionis diſtinctum à tota ſatisfactione, quæ eſt in ieiunio pro alio oblato. Vnde optimè fieri poteſt, vt ex illa voluntate coniuncta cum opere ieiunij conſurgat maior ſatisfactio, quàm fuiſſet in ſolo ieiunio per ſe, & ſine tali voluntate facto: tamen (quod conſiderandum eſt) qui pro altero offert ieiunium in ſatisfactionem, nõ neceſſariò etiam offert pro illo quaſi reflexiuè illam ſatisfactioné, quæ ſibi accreſcit ex illa voluntate. Et ideo ſemper verũ eſt, ieiunium illud pro alio oblatum, non plus valere illi ad ſatisfactionem, quàm valeret alteri, quanuis ex illo charitatis opere alius fructus accreuerit ipſi operãti. Quòd ſi ponamus, operantem nõ ſolùm offerre pro alio ieiuniũ, ſed etiam totã ſatisfactionem, quæ ex opere charitatis ſibi accreſcit, ac deniq; totũ hoc opus internum & externum, prout hîc & nunc fit, ſic verum eſſe poteſt, totum illud opus oblatum pro altero prodeſſe illi ad maioré remiſsioné pœnę, quàm ſolum ieiunium prodeſſet operanti: ſed hoc non eſt, quia idem opus præcisè ſumptũ ex hoc ca-

A pite fiat magis ſatisfactorium, ſed quia cum illo coniũgitur nouus actus ſatisfactorius pro alio etiã oblatus, ex quo augetur ſatisfactio.

8. *Etiam in ſatisfactione pro ſe ipſo poſſe illa duo conſiderari.*

Addendum verò eſt, etiam quando aliquis exercet opus ſatisfactorium pro ſeipſo, poſſe habere formalem volũtatem ſatisfaciendi pro ſe ex vera charitate erga Deum, vel ſeipsũ, quæ voluntas aliquẽ gradũ ſatisfactionis addit ieiunio, vel alteri operi ſimili. Et ex parte poterit cum proportione comparari ſatisfactio pro alio oblata dicto modo cum ſatisfactione pro ſeipſo, & ſupererit videndum quænam illarum voluntatum ſit magis ſatisfactoria, an voluntas ſatiſfaciendi pro alio, vel pro ſe, cæteris paribus. Nam, quia charitas bene ordinata incipit à ſeipſo, præſertim in ſpiritualibus: videtur ex hac parte voluntas
B ſatisfaciendi pro ſe melior eſſe, & conſequenter magis ſatisfactoria, quia bonum illud, quod intenditur, ſcilicet remiſſio pœnæ, & expeditio ſeu acceleratio gloriæ, ſpirituale eſt: aliunde verò voluntas ſuſtinendi malum pro alio videtur eſſe difficilior, & ex hac parte magis pœnalis, magisque ſatisfactoria. Quidquid verò de hoc ſit: nam fortaſſe interdum poteſt eſſe exceſſus, interdũ æqualitas, iuxta varias circunſtantias, ſemper tamen verum eſt, idẽ opus ſatiſfactorium non habere maiorem, vel minorem effectum in alio, quã in operante, cæteris paribus: voluntas enim ſatisfaciendi pro ſe, vel pro alio, non eſt eadem voluntas, neque habet idem obiectum: & ideo poteſt inter eas eſſe exceſſus, vel æqualitas iuxta diuerſas circunſtantias.
C

Secunda concluſio.

9. *Prior pars aſſertionis probatur.*

SECVNDO dicendum eſt, de poſteriori modo condignitatis, ſeu iuſtitiæ, rem eſſe magis dubiã, piè tamen credi poſſe, etiam ſatisfactioné vnius pro alio eſſe de cõdigno. Prior pars probatur argumentis factis pro priori ſententia, pręſertim quia prior cõdignitas ſeparabilis eſt à poſteriore: nã poſterior addit promiſſioné, & pactũ diuinum, de quo non habemus certã reuelationem, nec conuincenté, aut ſatis vrgẽtem rationem ex principiis reuelatis. Declaratur vltima pars aſſumpta (reliquæ enim claræ ſunt) nam licèt ad priorem condignitaté ſatisfactorij operis proxi-
D mã, vt ſic dicam, & non omnino remotam, neceſſariũ fuerit, vt in taxandis pœnis peccatorum Deus nõ reſtrinxerit, vel limitauerit illas ad pœnas alterius vitæ, ſed conceſſerit facultaté aliquã cõmitandi illas pœnas voluntarias huius vitæ (vt aliis locis tractatũ eſt) non tamen eſt neceſſarium, vt Deus promiſerit, aut ſe obligauerit ad acceptãdam ſatisfactionem pro alio oblatam, ſed hoc potuit reſeruare ſuæ liberalitati, ſeu liberæ voluntati. Nam eo ipſo quòd reſpectu ipſiuſmet peccatoris taxauit, vt pœna tali peccato ſic remiſſo reſpondens eſſet, vel tanta in Purgatorio, vel tanta in hac vita, factum eſt, vt talis pœna huius vitæ ſit proximè condignũ pretium tantæ pœnę Purgatorij. Dico autem *proximè*, quia ſine tali lege Dei,
E in ipſo opere ſecundùm ſe, & prout a gratia facto, eſſet ſufficiens proportio, & condignitas ad talem effectum: illam tamen appello *remotam*: quia de facto nõ ſufficeret ad compenſandum vnam pœnã per aliam, niſi diuina lex, & inſtitutio interueniſſet: illa verò poſita, eſt ſufficiens tale opus, & quaſi pecunia ſigillata ad talem compenſationem faciendam. Et hinc vlteriùs conſequitur, vt ex vi illius conceſſionis vnum opus ſatisfactorium pro alio oblatum, ſit proximè condignum tanquam valor ſufficiens ad recompéſationem illam faciendam, etiamſi Deus non promiſerit, nec ſe obligauerit ad talem commutationem,

vel

vel acceptationem faciendam: potuit ergo eſſe inſtitutio conceſſiua (vt ſic dicam) quam probant omnia dicta in priori mẽbro, & in præcedenti ſectione, quãuis non fuerit promiſſiua, de qua non videtur ſatis cõſtare. Neque, hoc poſito, remiſſio pœnæ gratis fieret, quãdo Deus acceptaret ſatisfactionem vnius pro alio: nam reuera fieret propter condignum pretiũ, & conſequenter ſecundùm æqualitatẽ rei ad rẽ, quæ eſt ratio iuſtitiæ, quãuis non eſſet ex obligatione iuſtitię ſimpliciter, ſed tantùm ex ſuppoſitione cõtractus volũtariè initi, in qua voluntate acceptãdi vnũ pro alio eſſet quædam gratia, & liberalitas, non tamen in cõpenſatione ipſa: ſicut, qui rogatus vendit pro pretio æquali, licèt in voluntate vendendi aliquod fortaſſe beneficium faciat, tamen in venditione ipſa nihil de pretij æqualitate remittit. Quapropter etiam iuxta illam ſententiam dicendum non eſſet, vnum hominẽ ſolùm de congruo vel impetratoriè ſatisfacere pro alio, aut è conuerſo Deũ gratis remittere propter petitionem alterius, cùm iuſta cõpenſatio interueniat; ſed dicendum eſſet hominem impetrare à Deo vt ſuã ſatisfactionem pro alio acceptet, ſatisfactionem autem ipſam eſſe æqualem, & è conuerſo Deum liberaliter quidem acceptare, remiſſionem autem ipſam non facere, niſi ob condignum pretium.

10. *Secunda pars aſſertionis ſuadetur.* Nihilominus tamen altera pars propoſita, ſcilicet veriſimilius eſſe hanc ſatisfactionem vnius pro alio eſſe abſolutè de condigno etiam poſteriori modo, ſuadetur ex contrario fundamento: quia non conſtat in hoc negotio, ſeu effectu magis quàm in aliis, inſtitutionem ita eſſe factam, vt promiſſio ſeparetur à conceſſione, ſeu quòd data ſit facultas condignè merendi, & operandi apud Deum, & non ſit promiſſum præmium, ſeu effectus proportionatus. Nam in omnibus aliis rebus non ita factũ eſt: ergo nec in præſenti eſt aſſerendum. Alioqui etiam poſſet dici, ſatisfactionem pro ſeipſo ita eſſe inſtitutam, vt poſſit quidem homo, quantùm eſt in ſe, offerre pœnam cõdignam, & acceptabilem, Deus autem acceptare non promiſerit. Præterea, ſi ſatisfactio vnius oblata pro alio, acceptari poteſt, vt æquiualens, ſeruata æquitate iuſtitiæ, quantùm ſpectat ad æqualitatem rei ad rem neceſſe eſt, vt ex vi illius legis per quã Deus taxauit pœnas peccati reddendas, non ſtatuerit, ac definitè præſcripſerit, vt pœna temporalis, quæ manere ſolet poſt remiſſam culpam, luenda ſit in propria perſona eius qui peccauit, alioqui acceptare pœnam alterius in compenſationẽ: non eſſet ſecundùm ordinariam legem iuſtitiæ, ſed ex diſpenſatione eius, & ita non eſſet ſecundũm condignã ſolutionẽ. Si autem lex nõ fuit illo modo definita: ergo poſita eſt ſub diſiunctione: ergo talis lex in virtute continet hanc promiſsionẽ acceptandi, ſeu remittẽdi pœnã ab vno debitã ob ſatisfactionem eius nomine per aliũ factã. Quòd ſi quis contendat potuiſſe Deũ ita ſtatuere legẽ, vt daret locũ illi diſiunctioni, nõ tamen abſolutè & ſimpliciter; ſed dependẽter ex libera volũtate Dei, fateor me nõ videre in hoc repugnantiam, aut implicationem: tamen, cùm non conſtet, Deum hoc ita diſpoſuiſſe, nec ſit ita conſentaneum dignitati gratiæ, & vnioni, quam charitas efficit inter iuſtos, nec diuinæ etiam benignitati, credibilius profectò eſt, Deum ſimpliciter ſtatuiſſe legem, vt per nos, vel per amicos ſatisfacere poſsemus. Atque hoc etiam videtur magis conſentaneum communi modo ſentiendi & operandi fidelium, qui videtur ex antiqua traditione manaſse: neque in hac re maiorem certitudinem inuenio; neque etiam obiectionem difficilem, quæ in contrarium fieri poſsit.

11. *Etiamſi aliquis non petat* Addunt verò aliqui, & eſt probabile, hoc maximè procedere quando vnus ab alio petit, vt pro ſe ſa-

A tisfaciat, vel ſaltem ſcit, aut ſperat alium oblaturum pro ſe ſatisfactionem, eãmq; acceptat, ac Deo pro ſe offert, quia per hãc voluntatem & oblationẽ videtur magis facere ſuã alterius ſatisfactionẽ. Nihilominus tamẽ dico, etiãſi vnus pro altero offerat ſatisfactionẽ ſuo ſolo arbitrio, altero neq; petente, neque ſciente, nihilominus infallibiliter acceptari, & habere infallibiliter effectũ circa alium, tũ quia iã ſatisfecit ſecũdùm pœnam taxatam à lege; tum etiã quia generali ſaltem, vel implicita voluntate vnuſquiſque acceptat huiuſmodi donationem, & vult liberari à pœna, quacunque iuſta ratione ſibi poſſibili. *vt alius pro ſe ſatisfactionem offerat, prodeſt ei.*

Aliqui etiam addiderunt, neceſſarium eſſe, vt is, pro quo ſatisfactio alterius offertur, ſit impotens ad ſatisfaciendum. Sed hoc neceſſarium non eſt, vt notauit D. Th. d. 20. q. 1. ar. 2. quęſtiun. 3. quia hęc cõmunicatio non fundatur in impotentia alterius, ſed in vnione charitatis, & in prædicta lege taxante dicto modo pœnas peccatorum: neque oportet, vt nos reſtrictiones addamus, de quibus non conſtat. 12. *Non neceſſe eſt vt ille pro quo ſatisfit, ſit ad id impotens.* D. *Thom.* B

SECTIO IIII.

Vtrùm ſuffragia viuentium proſint etiam defunctis ad remiſſionem pœnarum.

C Aerius hęreticus abſolutè negauit vtilitatẽ ſuffragiorũ pro defũctis, vt ſumitur ex Epiphanio hęreſi 75. & Aug. 53. referẽtibus, illũ negaſſe orandũ eſſe pro defũctis. Idẽ negãt hæretici huius tẽporis, & omnes, qui nõ credũt Purgatorium eſſe, cõſequẽter hoc ſentiũt, quia, vt oſtẽdemus, ſuffragia prodeſſe nõ poſſunt animabus in aliis locis exiſtẽtibus, de quibus hæreticis ſuperiori diſputatione dictum eſt. Alij in extremo fuerũt errore, dicẽtes, poſse ſuffragia prodeſse defũctis, etiã dãnatis, & in peccato mortali decedentibus. Quod affirmari potuit iuxta ſentẽtiã, quæ cõmuniter tribuitur Origeni, de pœnis inferni, quòd æternæ nõ ſint, ſed aliquãdo ſaltem poſt longiſſima tempora finiendæ, vt ſuprà attigi, & refert etiam Hieronymus epiſt. 59. ad Auitum, quid cauendum in lib. Patriach. D &c. Athanaſ. orat. in id Euangelij, *Quicunque dixerit verbum contra Filium hominis*, &c. Refert etiã Aug. 21. de Ciu. c. 13. & 17. fuiſse ſententiã Platonicorũ, nullã pœnã vitę futurę fore æternã. Iuxta hunc ergo errorẽ facilè dici poſset, ſuffragia viuẽtium prodeſse defũctis etiã dãnatis, vel vt pœnæ fiãt breuiores, vel certè vt doleãt de ſuis peccatis, & ſic ab illo ſtatu liberẽtur. 1. *Primus hæreticorum error. Epiphan. Auguſt. Secundus hæreticorum error. Hieron. Athan. Aug.*

Alij verò, etiãſi pœnæ æternæ ſint, dixerunt, ſuffragia prodeſse dãnatis, vel omnibus, vel ſaltẽ hominibus, vel ex his, ſaltẽ iis, qui fidẽ habuerũt, idque non vt à pœnis omnino liberentur, ſed, vt vel leuiores fiant, vel vt in eis aliquam intermiſſionẽ aut varietatem recipiant, vel ſaltem vt aliquo modo roborentur ad eas ſuſtinendas, vel deniq; vt aliquod ſolatium recipiant, dum intelligunt, non omnino ſe eſse E ab amicis deſtitutos. Quas ſententias latiùs referunt Gabr. lect. 56. in Canonem. D. Anto. 3. p. tit. 32. c. 2. §. 2. Carthuſ. in 4. d. 45. q. 1. & ibidem Palacios, & alij Et in c. *Tẽpus*, 13. q. 2. Gloſ. aſseruit, non omnibus decedentibus in peccato mortali, ſed his ſaltem, qui cũ paucis peccatis deceſserunt, prodeſse ſuffragia ad remiſſionem pœnæ: ita tamen, vt hæc remiſſio ſemper ſit minor, & fiat ſecundùm quandam proportionẽ, vt nunquam poſſit tota pœna ceſsare. Alij tandem addiderunt, poſse ſuffragia prodeſse defunctis, etiam beatis, ad gloriæ augmentum, quod aliquando ſignificat Chryſoſt. vt hom. 33. in Matt. & hom. 3. ad Phil. & aliis 2. *Tertius error. Gabr. Anton. Carthuſ. Palac. Gloſ. Quartus error. Chryſoſt.*

& aliis locis infrà tractandis. Duo ergo à nobis oſtendenda ſunt: primum, prodeſſe ſuffragia defunctis ad remiſſionem pœnarum; ſecundum, & ad hunc effectum, & ſimpliciter ac propriè loquendo, non prodeſſe omnibus defunctis, ſed illis tantùm, qui in Purgatorio exiſtunt.

Suffragia viuorum prodeſſe aliquibus defunctis. Concluſio de fide.

3. *Suadetur ex Scriptura.* PRIMVM ergo de fide eſt, ſuffragia viuentium prodeſſe aliquibus defunctis ad remiſſioné pœnarum. Quod probant, omnia quibus ſuprà oſtendimus Purgatorium eſſe: nam ex hac veritate quaſi à poſteriori illa maximè oſtenditur. Eſtque manifeſtũ

Mach.12. ac celebre teſtimonium illud 2. Machab. 12. *Sancta & ſalubris cogitatio eſt pro defunctis exorare, vt à peccatis ſoluantur.* Quod teſtimonium egregiè expendit,

Bellar. ſoluens omnia hæreticorũ ſubterfugia, noſter Bellarminus lib. 1. de Purgatorio, c. 3. Idem probatur ex illo

Tob.2. Tobiæ 4. *Panem tuum & vinum tuum ſuper ſepulturam iuſti conſtitue, & noli ex eo manducare & bibere eum peccatoribus.* Senſus enim eſt pro animabus defunctorum oblationem ſacram, ſeu eleemoſynam eſſe faciẽdam. De quo teſtimonio videri poteſt noſter

Turrian. Eccl.38. Turrianus lib. 4. contra Magdeburgenſes, c. 13. Facit etiam id Eccleſ. 38. *Fili in mortuum produc lacrymas,* &c. & infrà, *Et non deſpicias ſepulturam illius*; & infrà, *In requiem mortui requieſcere fac memoriam eius, & conſolare illum in exitu ſpiritus ſui.* Vbi in prioribus ver-

Ianſen. bis rectè ponderat Ianſenius, commendari ſepulturã defuncti, non quomodocunque, ſed prout ordinatur etiam ad bonum animæ eius, ideo enim dicitur. *Et ſecundùm iudicium contege corpus illius*, id eſt, ſecundùm fidelium morem cum precibus, & alio funebri ritu. Poſteriora etiam verba in hunc ſenſum à multis intelliguntur, ſed in eis non immoror, quia non multùm vrgent, ſi rectè expendantur, vt ibidem Ianſenius aduertit. Magis fauent verba illa Eccleſ. 7. *Gratia*

Eccleſ.7. *datur in conſpectu omnis viuentis, & mortuo non prohibeas gratiam.* Quorum verborũ ſenſus eſt, non tantùm viuis, ſed etiam defunctis eſſe gratiam præſtandam, ſub qua gratia auxiliũ ſuffragiorum cõprehendi, Catholici omnes intelligunt. Hoc etiam conuincunt verba

1.Cor.15. Pauli 1. Cor. 15. *Quid facẽt qui baptizantur pro mortuis, ſi mortui non reſurgunt?* id eſt, qui pœnitentiã agunt, & ſe affligunt, vt pro defunctis ſatisfaciãt, iuxta expoſitionem probabiliorem, quam latè tractaui 2. tom. d. 50. ſect. 1. Citari etiam ſolet illud ad Rom. 12. *Neceſſi-*

Rom.12. *tatibus Sanctorum communicantes*, vbi aliqui legunt,

Ambroſ. Origen. Turrian. *Memoriis Sanctorum*, vt videri poteſt in Ambroſ. & Origene, ibi, & latiùs tractat Turrian. ſuprà, cap. 14. & ſanè ſub *neceſſitatibus Sanctorum*, rectè comprehenditur indigentia ſuffragiorum, quando poſt remiſſam culpam adhuc decedunt cum reatu pœnæ.

4. *Ex Conciliis probatur.* Secundò, definita eſt hæc veritas in multis Conciliis, vel quatenus in eis approbatur oratio pro defunctis, vt in Carthag. III. cap. 29. Carthag. IIII. cap. 79. Tolet. II. cap. 12. Arelat. III. cap. 12. Vaſen. I. capite ſecundo, quibus locis, pro his, qui in pœnitentia moriuntur, offerendum & orandum dicitur. Nec minùs id probant alia Concilia, quæ prohibent offerre, aut publicè orare pro his, quos in peccato mortuos eſſe cõſtat, quæ infrà commemorabimus. Facit etiã, quod in Concilio Vaſenſ. II. capite quarto, ſtatuitur, in Miſſis, quæ pro defunctorum cõmemorationibus fiunt, *Sanctus, Sanctus, Sanctus*, ſicut in cæteris dicenda eſſe. Item in Concilio Brach. I. cap. 39. fit mentio de collectis, quæ in commemoratione defunctorum

A fiebant. Et alia ſimilia ſumi poſſunt ex Concilio Cabilonen. II. cap. trigeſimonono, Aurelianen. II. capite decimoquinto, Vormatiẽſi capite octuageſimo, Nãneten. apud Gratianum de Conſecratione d. 5. cap. *Nullus*, Epaunenſi apud eundem 26. quæſt. 6. capit. *Si aliquis*, ac denique ex Concilio Lateran. ſub Innocẽtio III. capite 67. & habetur in capit. *Ad Apoſtolicam*, de Simonia. Et alia, quæ ſpecialiter hoc definiunt de Sacrificio Miſſæ, vt Concilium Tridentinũ ſeſſione vigeſimaſecunda, & alia, quæ in præcedenti tomo, ſuo loco adduximus. Expreſſiùs idem Trident. ſeſſ. 25. decreto 1. definit, *Animas in Purgatorio detẽtas fidelium ſuffragiis, potiſſimùm verò acceptabili altaris ſacrificio iuuari.* Et in Concilio Florentino in literis vnionis Græci & Latini in hoc articulo conuene-

B runt, ſcilicet, animas iuſtorum, qui in hac vita non plenè ſatisfecerunt, pœnis Purgatorij poſt mortem purgari, & vt *à pœnis huiuſmodi releuentur, prodeſſe eis viuorum ſuffragia, Miſſarum ſcilicet ſacrificia, orationes, & eleemoſynas, & alia pietatis officia, quæ à fidelibus pro aliis fidelibus fieri conſueuerunt ſecundum Eccleſiæ inſtitutum.*

Tertiò, hæc veritas conſtat ex perpetua Eccleſiæ traditione, nam in primis in omnibus antiquis Liturgiis Iacobi, Baſilij, Chryſoſtomi, & in aliis Latinis officiis ſẽper fit oratio, & oblatio pro defunctis; expreſsè etiam id monet Clemẽs Romanus libro 8. ca. 41. aliàs 47. & 48. & in epiſt. 1. ad Iacobum fratrem Domini. Idque obſeruatũ fuiſſe ſemper in Eccleſia, 5. *Idem oſtenditur ex perpetua Eccleſiæ traditione. Clemens. Rom.*

C conſtat ex antiquis hiſtoriis, Euſeb. lib. 4. de vita Conſtant. cap. 71. Niceph. libr. 8. hiſtor. c. 26. Platin. in vita Sixti II. vbi refert eum inſtituiſſe, vt in Miſſa ſecunda collecta fieret pro defunctis. Vnde hîc etiam addi poſſunt alia decreta Pontificum, quæ habentur extra de celebr. Miſſar. cap. *Quidam laicorum*, &c. *Cum creatura.* & 13. quæſt. 2. cap. *Pro obeuntibus*, cum ſeq. vbi dicitur, hanc eſſe Eccleſiæ traditionem. Quæ etiam conſtat ex Dionyſ. de Eccl. hierarc. ca. 7. pag. 3. vbi ait, *Preces fundere pro mortuis à magiſtris noſtris doctis à Deo accepimus.* Item Greg. Nazian. in funebri oratione de fratre, & in alia de patre; & eundem refert Damaſcenus in oratione pro defunctis (ſeu auctor illius orationis, quiſquis ille fuerit) qui ex aliis Patribus, & Scripturis multa congerit. Athanaſ. in *Euſeb. Niceph. Platin. Dionyſ. Gregor. Nazian. Damaſc. Athan.*

D epiſt. ad ſolitariam vitam agent. refert orationem factam à Catholicis pro Eutychio ab hæreticis necato, quod eſſe vtile dicit, q. 34. ad Antiochum. Epiph. in Anchor. in fine inter Apoſtolicas traditiones hanc ponit, idem contra hæreſes in 75. Chryſoſt. hom. 69. ad Populum, & 41. in 1. ad Corinth. & 32. in Matth. in fin. & homil. 3. ad Philip. refert Apoſtolicã traditionẽ: idem hom. 21. in Acta. In hom. verò 4. ad Heb. agit de pompa funeris, vbi includit ſuffragia, licèt diſtinctè nõ explicet. Idem Theophyl. Luc. 12. & Cyril. Hieroſ. catecheſi 5. myſtagogica. *Oramus* (inquit) *pro omnibus, qui inter vos vita functi ſunt, credentes magnum eſſe animarum iuuamen*, &c. Idem ſupponit Ambroſ. in variis orationibus funebribus, & lib. 2. epiſt. 8 animam cuiuſdam defuncti ait eſſe oblationibus Deo *Epiph. Chryſoſt. Theophyl. Cyril. Hieroſ. Ambroſ.*

E cõmendandam. Aug. latè li. de Cura pro mor. agend. & in Enchir. c. 110. & aliis locis ſuprà citatis. Greg. 4. Dialog. c. 50. & 55. Bernard. ſerm. 63. & 66. in Cantic. Addo denique Tertul. libr. de Corona militis, c. 3. in illis verbis, *Oblationes pro defunctis, & natalitiis, annua die facimus*, quæ ibi notat Pamel. n. 38. alia loca eiuſdem Tertulliani, & aliorum Patrum adiungens. *Auguſt. Gregor. Tertull. Pamel.*

Hoc etiã confirmat antiqua conſuetudo Eccleſiæ excludendi aliquem à participatione ſuffragiorum Eccleſiæ, ſi in peccato aliquo moriatur. De qua videri poteſt Cyprian. epiſt. 66. Et nunc etiam hoc ſeruat Eccleſia cum excõmunicatis. Vnde etiam poſt mortem 6. *Cypr.*

tem

tem conſueuit Eccleſia vinculum excommunicationis tollere, quando defunctus ſigna pœnitétiæ præbuit, iuxta c. *A nobis*.2.de Sent.excom In quo euidéter ſupponitur, ſuffragia Eccleſię poſſe defunctis prodeſſe. Et iuxta hæc intelligenda ſũt Conc.Tolet. XI. c.12.& Carthag.IV.c.79. quæ ſtatuũt, vt ſi contingat eos qui pœnitentiam agunt, mori ante recóciliationem, memoria eorum orationibus & oblationibus cómendetur, nam eadem veritas ibi ſupponitur; loquuntur autem illa Concilia de agentibus publicam pœnitentiam, qui non erant ab Eccleſia præciſi. De quo extat etiam optima definitio in Concil. Tribarienſi, c.31. quam infrà expendemus.

Conci. Tolet. XI. Carth.4. — *Tribur.*

7. *Ratione ſua detur eadem concluſio.* Vltimò, argumétari poſſumus ratione, quia etiam animæ defunctorum, quæ ſine peccato deceſſerunt, vniuntur nobis in charitate; ergo ſi aliũde adhuc in carcere detinentur, & indigent aliqua remiſſione, poſſunt à nobis iuuari: nam hoc generaliter verũ eſt, membra eiuſdem corporis poſſe ſe inuicem iuuare iuxta vniuſcuiuſque indigentiam, & facultatem. Quá rationem latiùs infrà expédemus: & plura in confirmationé huius veritatis videri potsũt in Auctoribus modernis ſuprà citatis, & Soto in 4.d.19.q.3.art.1.& d.45.q.2.art.2. Caniſi. in Catechiſmo, tit.de Euchariſtiá, c.7.& tit.de Pœnitentia c.de Purgatorio, Ruard. art.16. Caſtr. contra hæreſ. verb. *Suffragium*. Torrenſi in cófeſſione Auguſtana libro 4.c.1.§.9.10.11.& 12. Obiectiones autem, quæ contra hoc fieri poſsũt, videbimus ſect. ſequenti.

Soto. Caniſius. Ruard. Caſtr. Torren.

Quibus mortuis viuorum ſuffragia proſint.

8. *Tres mortuorũ ordines ab Auguſtino numerantur.* SVPEREST, vt in particulari explicemus quibus mortuis hæc ſuffragia prodeſſe poſſint. Tres enim mortuorum gradus ſeu ordines diſtinxit Auguſt. in Enchir.c. 109. *Quidam enim*, ait, *ſunt valde mali, alij valdè boni, alij in ſtatu medio*. Et pro exiſtentibus in primo, vel ſecundo ordine, negat offerendum eſſe ſacrificium, ſed pro his tantùm qui in illo ſtatu medio exiſtunt. Quod nos de omnibus Eccleſiæ ſuffragiis intelligendum eſſe dicimus: nam quoad hoc eadem eſt de omnibus ratio, vt omnes Theologi docent, & ipſe Auguſtinus ſatis declarauit, cũ ſacrificio altaris eleemoſynas coniungens, quæ pro defũctis offeruntur: cóſtat enim idé eſſe de orationibus, ieiuniis, aliiſque piis operibus. Qui autem appellétur ab Auguſtino valde mali, aut boni, aut medij, explicãdum ſupereſt. Vt autem ab optimis incipiamus, qui ſunt quaſi regula & menſura cæterorum, certũ eſt per valde bonos intelligi ab Auguſtino beatos cũ Chriſto regnantes, qui meritò valdè boni dicuntur, quia habent ſtatum omnium bonorũ aggregatione perfectũ, & non ſolùm mali nó ſunt, verùm nec eſſe poſſunt, neque ſolùm ab omni malo culpæ, ſed etiá ab omni malo pœnæ liberi ſunt. Vnde valde mali dicuntur illi, qui ſũt damnati, & in ſtatu extremæ miſeriæ, quæ eſt ſummũ malũ: vnde Gloſs. ſuprà citata valdè errauit, exiſtimans, aliqué exiſtenté in inferno poſse appellari mediocriter malũ, eo quòd propter pauca vel leuia peccata mortalia dánatus ſit. In quo errore fuit etiam Gloſs. vlt. in ca. *Cùm Marthæ*, §. vlt. de celebrat. Miſsar. Conſtat auté hunc eſse erroré, tũ quia pro nullo damnato offerri poteſt ſacrificium, vt oſtendi ſuperiori tomo Diſput.78.ſect.3. tũ etiá quia is, qui nihil boni habet, nec habere aut perficere poteſt, Deúmque odio habet, eſtque in ſumma miſeria, non mediocriter ſed maximè malus cenſendus eſt.

Qui mortui dicantur ab Auguſtino optimi. — *Qui valdè mali.* — *Gloſſæ error.*

9. *Qui mortui dicantur eſſe in ſtatu medio.* Supereſt ergo vt in tertio ordine & gradu medio conſtituantur animæ Purgatorij, quæ quia iuſtæ ſũt, & in bono confirmatæ, bonæ ſimpliciter ſunt; quia verò nondum beatæ ſunt, & aliquid expiandum habent, pro quo malum aliquod patiũtur, ideo mediocriter bonæ dicũtur. Aduertere autem oportet, Innocentium III. in dicto cap. *Cùm Marthæ*, hoc tertium membrũ in duo diſtinguere, ſcilicet, in mediocriter bonos & mediocriter malos; & vtriſque ſentit prodeſſe ſuffragia, quæ pro mediocriter bonis, *expiationes* appellat, pro mediocriter autem malis, *propitiationes*. Sed hunc locũ Innocentij latè expoſui in citato loco tomi ſuperioris, quia vel neceſſe nó eſt illam ſubdiſtinctionem admittere, quia neque Auguſtinus eá poſuit, neque Innocentius approbat, ſed eam nobis diſputandam & examinandam proponit: vel, ſi admittenda eſt vtrumque membrum animabus Purgatorij accommodandũ eſt ſecundùm diuerſos gradus earum, nam quædam ſunt quæ ſolùm habent alicuius minimę pœnę reatũ, cuius integra remiſſio facilè obtinetur: & ideo oblationes pro illis dicuntur eſſe expiationes. Aliæ verò quę ſunt, cũ magno reatu pœnæ, & aliquibus etiá venialibus culpis ex hac vita deceſſerũt: quę propterea & mediocriter malę dicuntur, & non tam facilè expiari poſſunt, licèt poſſint adiuuari.

Innocentij 3. diuiſio ſtatus medij.

Suffragia non eſſe offerenda pro defunctis cum Chriſto regnantibus, 1. *Concluſio.*

EX hac ergo doctrina tres Catholicæ veritates colliguntur. Prima eſt, ſuffragia nó eſſe offerenda pro defunctis cum Chriſto regnantibus, quibus per ſe, ac propriè prodeſſe non poſſunt. Ita docet Innocentius in dict.cap. *Cùm Marthæ*, & Auguſtinus citato loco, & de Cura pro mortuis agenda.c.1.& tractat.84.in Ioannem, & ſer.34.de Verbis Apoſtoli: & conſentiunt omnes Scholaſtici d. 45. Et quidem, ſi ſermo ſit de effectu ſuffragiorum, quantùm ad pœnæ expiationem, eſt res certiſſima, quia in beatis nihil pœnæ ſupereſt, quod expiari aut remitti poſſit. Si verò ſit ſermo de vtilitate ſuffragiorum, quantùm ad impetrationem alicuius boni, certum etiam eſt non poſſe noſtra ſuffragia prodeſſe ſanctis beatis, quantùm ad augmentum eſſentialis gloriæ, nec eſſe neceſſaria illis quoad perpetuam conſeruationé eius, nec quoad alia bona, quæ intrinſecè & connaturaliter ad talem gloriam cóſequuntur: quia hęc omnia vnicuique conferuntur iuxta propria merita, ſeu propriam gratiam, & charitatem. An verò noſtra opera poſſint prodeſſe Sanctis ad aliquam accidentalem gloriam, quam in ſeipſis recipiant, vel quoad extrinſecum honorem, quem in viuentibus, & à viuentibus recipere poſsũt, diſputaui latè in citato loco ſuperioris tomi, quibus nihil hîc addendum occurrit. Propriè enim nos non impetramus Sanctis intrinſecam gloriam etiam accidentalem, quanquam poſſimus bene operari hac intentione, vt ex noſtris bonis operibus, vel ſacrificiis aliqua accidentalis gloria in eos redundet potiùs obiectiuè, & quaſi per occaſionem, quàm per propriam impetrationem, ſi caſtè loquamur. Et ideo dixerunt Auguſt. & Innoc. ſuprà oblationes pro Sãctis eſſe gratiarum actiones, quæ Deo fiunt, & à Sanctis cognoſcũtur, ideóque de illis gaudent, & ita accidentalis gloria eorum augetur. Honorem auté extrinſecum impetrare poſſumus, quatenus ille honor potiùs in nobis eſt, qui Sanctos honoramus, & cedit in profectum & vtilitatem noſtram, vt Innocentius & Auguſt. ſuprà ſentiunt & Scholaſtici communiter loquuntur diſt.45. vbi præſertim Palud. q.2.& Soto q.2.artic.2.cũ D.Thoma q.2. ar.2. quæſtiunc.4. Sylueſtro verb. *Miſſa*.q.8. Antonin.3.p.titul.13.c.6.§.13. & tit.32 c.2.§.2.& Nauar. in Tractat.de.Iubil.notab. 22.n.46.& ſequentibus. 10.

Innocent. Auguſt. — *Ad quid prodeſſe poſſint noſtra opera beatis.* — *Palud. Soto. D.Thom. Sylueſt. Antoni. Nauar.*

Suffragia

Suffragia viuorum non prodeſſe damnatis.
2. *Concluſio.*

11. SECVNDA veritas eſt, ſuffragia viuorum non prodeſſe damnatis. Ita docent omnes Theologi citati cum Auguſtino etiam & Innocentio. Vt autem intelligamus in quo gradu certitudinis tenenda ſit hæc veritas, aduertendum eſt, triplicem pœnam intelligi poſſe in damnatis, prima eſt illa quam ſuſtinent propter peccata mortalia, quorum remiſſionem in hac vita non obtinuerunt. Et quoad hanc, eſt de fide, ſuffragia viuorum non poſſe damnatis prodeſſe ad eius pœnæ expiationem, ſeu terminationem, quia de fide eſt, hanc pœnam eſſe æternam, ex immutabili lege Dei, vt conſtat ex vulgaribus loquutionibus Scripturę, in quibus ſuppliciũ dãnatorum æternum & inextinguibile appellatur, Mat. 3. & 25. cum ſimilibus. Ex quibus certum eſt, ſatisfactiones noſtras non poſſe ad hoc valere per modum ſolutionis, tum quia nõ poſſumus ſatisfacere pro pœna æterna, tum etiam quia multo minùs poſſumus ſatisfacere pro culpa aliena; quamdiu autem culpa non tollitur, impoſſibile eſt ſatisfactionem exhibere pro pœna. Et ob eandẽ cauſam nemo impetrare poteſt, vt illa pœna ceſſet perdurante culpa, quia hoc repugnat diuinæ legi, & iuſtitiæ. Denique certum eſt, nec per modum impetrationis poſſe obtineri vt dãnatus, à culpa mortali, in qua deceſſit, liberetur, & conſequenter à pœna, quia hoc etiam eſt contra diuinam legem, qua ſtatuit damnatos perpetuò deſerere, & iudicium cum eis facere ſine miſericordia, vt dicitur Iacob. 2. Vnde Dionyſ. ca. 7. de Cæleſti hierar. eos tantùm defunctos ait poſſe precibus Sanctorum iuuari, qui ſacerdotibus ſe in hac vita ſubmiſerũt: ideóque non eſſe pro impiis orandum, & Clemens lib. 8. Conſtitutionum, c. 43. poſtquam in præcedentibus capitibus exequias & ſuffragia defunctorum commendaſſet, ſubdit, *Sed hæc de piis dicimus: impios enim tametſi omnia bona externa pro eis largiaris, neque iuuare queas. Cui enim viuo inimicus fuit Deus, haud dubium, quin ſit etiã defuncto, non eſt enim iniuſtitia apud Deum.*

De fide eſt ſuffragia non prodeſſe damnatis ad expiationem pœnæ pro mortalibus debitæ. Mat. 3. & 25. Vide in 2. tomo 3. p.

12. Hinc etiam Auguſt. lib. de Cura pro mort. agend. c. 1. & 18. propter damnatos quoad pœnam æternam dixit ſuffragia non prodeſſe mortuis valde malis. De quibus integram habet diſputationem lib. 21. de Ciuitate capit. 13. & ſequentibus, & capit. 24. concludit, Eccleſiã nunquam orare pro eo quem ſcit eſſe damnatum. De qua re extant etiam multa Patrum decreta 13. quæſt. 2. capit. *Quibus*, capit. *Cùm grauia*, & capit. *Non æſtimemus*, & cap. *Pro obeuntibus*, cum duobus ſequentibus. Et 23. quæſt. 5. ex Concil. Bracharenſi 1. cap. 34. in cap. *Placuit*, decernitur ob hanc cauſam, vt pro his qui ſe interficiunt nulla oblatio, nullúmve ſuffragium fiat. Et in Concil. Triburienſi cap. 31. de illo qui in actuali peccato mortali interficitur. dicitur, vt *nullus pro eo præſumat orare, aut eleemoſynam dare:* & ſtatim refertur hæc Auguſt. ſententia, *Nemo te poſt mortem tuam fideliter redimit, quia tu te redimere noluiſti.* Similis deciſio ſumitur ex cap. *Ex parte*, tit. 2. de Sepulturis, vbi Gloſſa id aduertit.

Vide eundem Aug. ſerm. 34. de ver. Apoſtoli, & ſer. 118. de Tempore. Fulg. de fide ad Petr. ca. 3.

Cõc. Brach.

Conc. Tribur.

13. Ratio autem huius veritatis à priori eſt, quia mortale peccatum dignum eſt tali pœna: ex ordinatione autem diuina conceſſum eſt homini huius vitæ tẽpus vt in eo poſſit talis peccati remiſſionẽ obtinere per pœnitentiam: poſt hãc autem vitam conſtituitur in termino, in quo iam non conceditur pœnitentiæ locus. Quæ omnia aliis locis, præſertim 1. p. quæſt. 64. & 1. 2. qu. 72. & 88. fuſiùs demonſtranda ſunt. Statim verò occurrebat hîc quæſtio, an contingat interdum Deum in hac lege diſpẽſare: quam ſufficienter attigi

Ratione oſtenditur.

A ſuprà in 2. tomo, diſput. 43. ſect. 3. vbi dixi, iuxta veriorem doctrinam; nunquam in hac lege Deum diſpenſaſſe, propriè loquendo, nunc verò addo, præſumptuoſum ac temerarium eſſe, talem diſpenſationem à Deo poſtulare vel in communi pro damnatis, vel pro aliquo in particulari, niſi fortaſſe aliquis ex ſpeciali inſtinctu Spiritus ſancti ita ad hoc moueretur, vt reſiſtere non poſſet: nam hoc non cadit ſub lege ordinaria, vt conſtat ex his quæ de donis Spiritus ſancti Theologi tradere ſolent.

Atque hinc vlteriùs colligitur, ſuffragia viuẽtium non prodeſſe defunctis damnatis ad aliquam mitigationem, remiſſionem aut intermiſſionem huius æternæ pœnæ, quæ illis debetur propter culpam mortalẽ non remiſſam. Quæ pars licèt non ſit tam expreſsè B de fide ſicut præcedens, eſt tamen fidei proxima, oppoſitámque cenſeo eſſe erroneam. Nam propter cõmunem conſenſum Theologorum & Patrum, eſt valde conſentanea illis locutionibus Scripturæ, *Si ceciderit lignum ad Auſtrum, aut ad Aquilonem, in quocunque loco ceciderit, ibi erit.* Eccleſ. 11. & illis, *Mortuo homini impio nulla erit vltrà ſpes, & expectatio ſollicitorum*, aliàs Ethnicorum, *peribit.* Prouerb. 11. Nam licèt aliqui hæc verba interpretentur de ſpe temporalium bonorum, à fortiori ſeu multò magis intelliguntur de ſpe euadendi malum illud, aut aliquam partem eius. Idẽ colligitur ex aliis multis, quæ leguntur Iob 7. 10. 15. 20. & 24. & Iſ. 24. 33. & ſimilib. de quib. videri poteſt Hieronym. Ionæ 3. & Cyprian. ad Demetrianum, in fin. & Chryſoſtom. homil. 9. in 1. ad Corinth. C Præterea colligitur ferè euidenter ex principiis fidei: nam ſi damnatis remitterentur pœnæ propter ſuffragia viuorum, paulatim poſſent auferri, ſaltem quoad pœnam ſenſus, ſeu quoad poſitiuum dolorem: eſto pœna damni numquam tollatur: conſequens autem etiam hæreticum eſt, quia Scriptura ſacra etiam cruciatum ignis, & vermem conſcientiæ dicit eſſe æternum. Sequela probatur, quia pœna illa quoad intẽtionem finita eſt: finitum autem per ablationem finiti conſumi poteſt. Nam reſponſio illa de diminutione per partes proportionales ſophiſtica eſt, & ſine vllo fundamẽto: nam remiſsio hæc per quandam recompenſationem aut impetrationem fieri deberet: ſi ergo per tale opus obtinetur remiſſio vnius gradus pœnæ, cur per opus ſimile, & cæteris paribus D non obtinebitur remiſſio alterius gradus, ſed dimidij tantùm? Imò licèt hoc daremus, ſaltem opus duplo perfectiùs valebit ad remiſsionem alterius gradus, & ſic augendo numerum operum iuxta numerum graduum pœnæ, & valorem vniuſcuiuſque operis, iuxta dictam proportionem, ſufficiet ad obtinendam remiſsionem totius pœnæ.

14. Suffragia non prodeſſe damnatis ad remiſſionem aut intermiſſionem æternæ pœnæ propter mortale debitæ.

Eccle. 11. Prouerb. Iob. Iſai. Hieron. Cypr. Chryſoſt.

15. Simile argumentum fieri poteſt ex multitudine iuſtorum ſuffragantium eidem animæ damnatæ: nam ſi vnuſquiſque eorum ſufficit ad vnam particulam pœnæ tollendam, ſi plures conuenirent, & æqualiter operarentur, poſſent totam pœnam auferre: nec enim rationabiliter dici poteſt diminuendum eſſe fructum operis vniuſcuiuſque, ſolùm propter conſortium plurium, ſi in cæteris eſt æqualitas. Hæc verò argu- E menta non procedunt de intermiſsione pœnarum, quia poſſet integra pœna redire, quanuis aliquantulum ceſſaret; repugnat autem hoc æternitati pœnæ; non enim eſt futura æterna per intermiſsionem, & reditum ad pœnam, ſed per continuam durationem. Quanuis enim fortaſſe ſit aliqua viciſsitudo pœnarum in inferno, tamen nunquam erit requies: vnde apertè dicitur Apocalyp. 14. *Fumus tormentorum eorum aſcendit in ſecula ſeculorum, neque habet requiem die ac nocte.* Denique quæ ex Auguſtino, & aliis Patribus adduximus circa ſuperiorem partẽ, Apoc. 4.

hanc demonſtrant, vt ampliùs in ſequenti puncto explicabimus.

16. *Per ſuffragia non remitti damnatis aut venialem culpam, aut pœnam ex illa aut ex mortali remiſſo relictam.*

Secunda pœna, quam patiuntur damnati in inferno, eſſe poteſt propter mortalia peccata iam remiſſa, quoad culpam, non tamen quoad totum pœnæ reatum, quia pro illo in hac vita non plenè ſatisfecerũt. Tertia pœna huic non diſſimilis eſt, quam patiuntur propter culpas veniales, cum quibus deceſſerunt, ſimul cum mortalibus, & de vtroq; genere harum pœnarum eſt aliquorum Theologorum ſententia, quæ non reputatur erronea, ſed merè opinio, non eſſe æternas, ſed aliquãdo finiri. Pari ergo modo videtur poſſe ſub opinione conſtitui, quòd ſuffragia valere poſsint damnatis ad breuiorem remiſsionem huius pœnæ: quia omnia, quæ adduximus, fundãtur in æternitate pœnæ, & ideo non videntur quoad hanc pœnam procedere. Præſertim quia intelligi poſſunt de damnatis formaliter quatenus damnati ſunt: non autem ſunt damnati prout patiũtur has pœnas, quia nec propter venialia peccata, nec propter reatum pœnæ temporalis damnati ſunt. Nihilominùs certum etiam exiſtimo ſuffragia non prodeſſe damnatis quoad vllam remiſsionẽ vel culpæ venialis, vel alicuius pœnæ ex dictis. Primò quidem, quia probabilius eſt culpam venialem nunquam remitti in inferno, nec pœnam aliquam quibuſcunque peccatis debitam ibi finiri, vt in ſuperioribus oſtenſum eſt. Secundò, quia licèt finiri poſſet per ſatispaſsionem, non tamen per ſuffragiorum communicationem, vt rectè ſenſit Medina Cod. de Oratione, quæſt. de his pro quibus orãdum eſt, & propriùs qu. de Valore orationis pro alio fuſæ. Et ratio eſt, tum quia infrà oſtendemus ſuffragia non prodeſſe his qui ſunt in peccato mortali: tum etiã quia damnati ſunt extra ſtatum alicuius gratiæ vel miſericordiæ, quantum ſpectat ad iudicium peccatorum, vt ſuprà teſtimonio Iacobi oſtenſum eſt. Et optimè confirmatur ex facto diuitis damnati petentis ab Abraham aliquod refrigerium, qui nullum miſericordiæ ſignum ab eo potuit obtinere, Lucæ 16. Item ex parabola diuitis, qui ſuo cõſeruo miſericordiam negauit; & ideo traditus eſt tortoribus, *quoadusque redderet vniuerſum debitum*, Matthæi decimooctauo, cui conſonat illud Matthæi quinto, *Non exeas inde, donec reddas nouiſſimum quadrantem.* Ex quibus, & ſimilibus teſtimoniis, intelligimus, in pœnis damnatorum, quæcũque illæ ſint, nullum admitti genus compenſationis, aut gratiæ, ſed ita eſſe definitas, vt in propria perſona, & in illo loco, & per illa inſtrumenta ſuſtinenda ſint. Et hoc confirmat traditio Eccleſiæ ſuprà adducta de non orando pro damnatis; nam, ſi vel ad leuamen harum pœnarum prodeſſe illis poſſemus, ſaltem hac ratione orandũ eſſet pro Ipſis. Satis ergo probata relinquitur propoſita veritas. Nonnulla verò, quæ hîc obiici ſolent ex Patribus, expendit ſufficienter Bellarminus ſuprà capite decimooctauo: nonnulla nos attigimus in locis ſuperiùs citatis ex ſecundo & tertio tomo.

Medina. *Luca 16.* *Matth. 18.* *Matth. 5.* *Bellar.*

Suffragia Eccleſiæ prodeſſe poſſe animabus Purgatorij. 3. Concluſio.

17. TERTIA veritas eſt, ſuffragia Eccleſiæ prodeſſe poſſe animabus Purgatorij. Hæc ſatis probatur à ſufficienti enumeratione, & ex omnibus dictis in priori membro. Et conſequenter etiam concluditur, ſuffragia hæc prodeſſe poſſe animabus purgatorij, non ſolùm ad aliquam mitigationem pœnarum, ſed etiam ad integram remiſſionem. Quod facilè oſtẽdi poteſt applicando argumentum paulo antea factum, quia illa pœna finita eſt quoad gradus: ergo ſi poteſt remitti per ſuffragia, poteſt etiam omnino tolli, vel

A multiplicando ſucceſſiuè ſuffragia, vel ſimul in perſonis diuerſis, vel ita augendo vnum & idem opus, vt multis operibus ſatisfactoriis, atque adeò toti pœnæ æquiualeant. Denique, cùm illa pœna temporalis ſit, ideóque finita intenſiuè & extenſiuè, mirum non eſt quòd per opus etiam finitum compenſari poſſit. Quo modo autem id fiat, dicemus ſectione ſequenti, vbi ſimul explicabimus an omnes animæ Purgatorij ſint capaces ſuffragiorum.

Dicet verò aliquis, diuiſionem datam non eſſe adæquatam, ideóque nec doctrinam hanc ſatis eſſe completã, quia nec pueri decedentes cum ſolo originali peccato, vel, ſi qui decedunt cum ſolo originali, & veniali, nec etiam animæ ſanctorum Patrum, quæ erant in ſinu Abrahæ, ſub illis mẽbris cõprehenduntur. 18. *Obiectio contra doctrinam datam.*

B Reſpondetur, omnes hos ſtatus poſſe ad illa tria membra reduci, vt in ſuperiori tomo dixi. *Soluitur.* Nam in primis non admittimus aliquos in culpa veniali cum ſolo peccato originali decedentes: nec ſi eſſent, illis prodeſſent ſuffragia, propter gratiæ defectum. Quæ ratio in omnibus pueris locum habet. Vnde, quod ad præſens ſpectat, animæ puerorum reputantur tanquã valde malæ & damnatæ, quia reuera perpetuò puniũtur pœna damni, & in illa nullam poſsũt remiſsionẽ accipere: aliam verò non patiuntur, pro qua iuuari poſſint: ſunt ergo omnino extra viam, & irremiſſibiliter extra gratiam: & ideo non ſunt capaces ſuffragiorum. *Pueri in limbo non ſunt capaces ſuffragiorum.* Quod etiam adnotauit Nauar. in Cõmentario de Iubil. notabil. 22. nume. 46. Status autem Patrum in ſinu Abrahæ iam eſt finitus, & ideo non oportet

C illos in prædicta diuiſione comprehendere: quatenus verò nihil mali perſonalis (vt ſic dicam) patiebantur, & Sancti erant, & omnino confirmati in bono, poterant ſub valde bonis cõprehendi: ideóque illis poterant ſuffragia prodeſſe quoad remiſſionem alicuius propriæ pœnæ. Tamen, quia nondum beati erant, & communem totius naturæ pœnam adhuc ſentiebant, poterant dici mediocriter boni, & fortaſſe ſuffragia iuſtorum illius temporis, ſeu orationes, poterant illis aliquod gaudium vel conſolationem afferre. Quod eſt probabile licèt incertum. Certius verò eſt quòd ſicut iuſti tunc merebantur Chriſti Incarnationẽ, vel eius accelerationem; ita etiam conſequenter proderant illis Patribus, vt eorum exilium finiretur.

D

SECTIO V.

Quibus modis proſint animabus Purgatorij ſuffragia viuentium.

AGIMVS præcipuè de fructu remiſsionis pœnæ temporalis: nam ſi fortaſſe opera noſtra valent illis animabus ad aliquam conſolationem, vel bonum motum internum recipiendum, certum eſt ſolùm per modum imperrationis, aut meriti, de congruo poſſe id obtinere, quia meritum de condigno in puro homine ſolùm habet locum & in ordine ad ſeipſum, & in ordine ad vitam æternam, vel ad ea quæ per ſe ad illam ordinantur: neutrum autem horum habet locum in 1. *Bona opera viuentium ſolũ poſſunt valere de congruo vt animæ aliquẽ bonum motum vel conſolationem accipiant.*

E præſenti, vt per ſe conſtat. Itẽ quia inter viatores non poteſt vnus mereri alteri de condigno auxilium gratiæ, ſeu internum motum, aut ſpiritualem cõſolationem: ergo multo minùs poſſumus hoc mereri de cõdigno animabus Purgatorij, quia ex parte noſtra eſt minor communicatio cum illis, quàm cũ viuẽtibus, minorq; conuenientia in ſtatu: ex parte autẽ Dei non magis eſt facta promiſſio reſpectu animarum Purgatorij, quàm reſpectu aliorũ viuentiũ. Eſtq; eadẽ ratio vt facta non ſit, videlicet, quia operi meritorio apud Deum ſemper reſpõdet de condigno eſſentiale præmium

mium ipſo operãte, adæquatum ipſi operi ſecundùm naturalem proportionem, & cõdignitatem eius, quo præmio numquam priuatur ipſe operans, & ideo non habet aliud præmium de condigno in altera perſona: nam hoc excedit valorem & proportionem finiti operis. At verò, ſicut non obſtante hoc merito de condigno reſpectu ſui, poteſt quis impetrare, & mereri de congruo aliquod temporale, vel ſpirituale commodum aliis amicis viuentibus: ita etiam veriſimile eſt, poſſe idẽ fieri reſpectu defunctorum iuſtorum, qui adhuc in carcere detinentur, indigentq; aliquo ſubſidio, & cõſolatione. Nec de hoc genere auxilij aliquid certius dici poteſt, præterquam quod eſt rationi & pietati conſentaneum, & ſatis conforme vſui & orationibus Eccleſiæ, vt conſtat ex toto officio pro defunctis.

2. *Senſus quæſtionis.* Quæſtio ergo præſens verſatur de remiſſione tẽporalis pœnæ: nam hoc eſt proprium ſubſidiũ, quo per ſe ac maximè indigent animæ Purgatorij, & ideo hic effectus eſt certior, quàm reliqui, eúmque maximè intendunt Eccleſia, & fideles, quãdo pro defunctis operantur. Duobus autem modis, generatim loquendo, poteſt hic effectus fieri, vnus eſt, per modum impetrationis, ſub qua meritum de congruo comprehendo; alius eſt, per modum ſolutionis & ſatisfactionis condignæ, vel cum pacto & promiſſione acceptandi eam, vel ſine illa: nam præter hos modos, alius, qui ſit ab his diſtinctus, hîc interuenire non poteſt. De prædictis autem duobus modis meritò dubitari poteſt.

Proſíntne ſuffragia viuorum animabus Purgatorij per modum impetrationis.

3. *Prima ſententia.* CIRCA priorem difficultas eſt, an temporalis pœna interdũ remittatur gratis animabus Purgatorij propter orationes, & merita aliorũ iuſtorũ, qui hoc impetrant à Deo, etiãſi vel ſuas ſatisfactiones pro illis non offerant, vel certè illas non habeãt, nec efficiãt, vt eas offerre poſſint. In qua re eſt prima ſententia, quæ generaliter affirmat, hunc modũ impetrationis & ſuffragij non ſolùm eſſe poſſibilẽ, ſed etiã nullum aliũ poſſe nos exhibere animabus Purgatorij ad hunc effectum obtinẽdum. Hoc à fortiori tenent illi Theologi, qui inter viuentes nõ admittunt alium modum ſatisfactionis vnius pro alio: nam hoc principium apud omnes certũ eſt, Non poſſe noſtra ſuffragia eſſe efficaciora ad remittendam pœnã defunctis quàm aliis viuẽtibus. Sed hæc ſententia ſicut inter viuentes falſa eſt, ita & reſpectu defunctorum; quod eiſdem argumentis ſuprà factis probari poteſt, cum his quæ in diſcurſu huius ſectionis addemus.

4. *Secunda ſententia.* Eſt igitur ſecunda ſentẽtia, quæ affirmat, hunc modum gratuitę remioſſinis per modum impetrationis aliquãdo obtineri, quãuis alius etiã modus per æquiualentẽ ſolutionẽ ſit poſſibilis, de quo infrà videbimus. *Caietan.* Hanc ſupponit Caietanus tomo primo, Opuſc. tractat. 16. quæ. 5. ſine vlla probatione; ille autem diſtinguit modum impetrationis & meriti de congruo in duos, quos nos coniungimus; quia eadem eſt vtriuſque ratio. *Nauarr. Soto. Cano. Durand.* Atque eandem ſententiam admittit Nauarrus in Commentario de Iubil. notab. 22. num. 15. & videntur ſequi Soto & Cano infrà citandi, & tenet expreſsè Durandus in quarto diſt. 41. qu. 1. n. 6. quod ſolùm declarat morali exemplo, quia vnus ex amore poteſt apud iudicem alium liberare à debito pœnæ, vel rogando vel ſatisfaciendo. Poteſt autem fundari primò, quia orant pro animabus Purgatorij: ergo eis obtinent remiſſionem alicuius pœnæ; non

A poſſunt autem obtinere ſoluendo pro illis, quia non ſunt in ſtatu ſatisfaciendi: ergo impetrant, vt gratis fiat remiſſio. Secundò, quia Eccleſia frequenter orat Deum, vt per ſuam piiſſimam miſericordiam liberet animas Purgatorij ab illis pœnis: ergo intendit impetrare gratuitam remiſſionem pœnarum. Tertiò, quia Theologi omnes, vt infrà videbimus, diſtinguũt tria genera ſuffragiorum, ſcilicet Miſſæ ſacrificium, orationem, & opera pœnalia: omiſſo autem Miſſæ ſacrificio, alia duo opera non poſſunt alia ratione diſtingui, niſi, quia oratio ſumitur quatenus per ſe impetrat remiſſionem pœnæ abſque æquiualente ſolutione: nam, ſi ipſa oratio hunc effectũ nõ conſequitur niſi ſoluẽdo, hoc facit quatenus quoddam opus pœnale & ſatisfactorium eſt: ergo non oportebat illam B ſpecialiter numerare potiùs quàm eleemoſynam, vel ieiunium, aut alia ſimilia: ergo ſentiunt Theologi orationem habere hanc vim ex propria ratione impetrationis. Quartò, quia in hoc nulla eſt repugnantia, & eſt conſentaneum diuinæ liberalitati, & generalibus locutionibus, & promiſſionibus de oratione, *Quidquid petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis*, cum ſimilibus. Denique, quia non eſt maius beneficium remiſſio pœnæ temporalis, quàm elargitio alicuius gaudij, vel ſpiritualis cõſolationis: ſi ergo Deus liberaliter hoc beneficium confert animabus Purgatorij propter orationes viuentium, cur non etiam illud?

Hæc ſententia eſt pia, & probabilis, & fortaſſe eſt 5. *Quæſtionis reſolutio.*
C vera: nihilominus tamen duo mihi occurrunt dicenda: primum eſt, hunc modum remiſſionis valde eſſe incertum, & non ſatis fundatum, vt facilè ſtatim patebit diſcurrendo per coniecturas adductas. Secundum eſt, ſatis veriſimile mihi eſſe, Deum nunquam remittere alicui pœnam pro peccatis debitam, niſi oblata ſeu applicata cõdigna ſatisfactione, atq; adeò nunquam id facere omnino gratis, ſed ſeruata vindicatiua iuſtitia & cõmutatiua, ac diſtributiua, quatenus cum illa coniunguntur. Hoc poſterius mihi perſuadeo illis argumentis, quibus ſuprà probaui, neminem poſſe ſibi impetrare gratuitam remiſsionẽ pœnæ: ex quo intuli, neminem poſſe alteri viuenti impetrare hoc modo remiſsionem pœnarum: quia in huiuſmodi rebus, & cæteris paribus, nullus efficaciùs D impetrat alteri, quàm ſibi: eadem ergo proportione nunc infero, non poſſe hoc impetrari animabus Purgatorij, quia in hoc genere nõ poſſumus aliquid efficaciùs impetrare mortuo, quàm viuenti, & quia hæc etiam eſt impetratio reſpectu alterius, quæ nõ eſt efficacior, quàm reſpectu ſui. Vnde duobus modis intelligi poteſt oratio fieri pro defunctis, vt à pœnis ſoluantur. Primo, definitè petendo, vt gratis & ſine alia ſolutione pœna eis remittatur. Secundo, petendo ſimpliciter liberationem earum iuxta modum & leges diuinæ prouidentiæ. Prior modus orationis probari ſatis non poteſt; ex poſteriori autem non colligitur ille modus gratuitæ remiſsionis: vtrumque autem conſtabit diſcurrendo per capita, quæ in argumentis contrariæ ſententiæ attinguntur.

E

Num beati animabus Purgatorij aliquam pœnæ remiſſionem impetrent.

CIRCA orationes ergo beatorum pro animabus Purgatorij, nõ defuerũt Auctores Catholici, qui negarũt orare beatos pro animabus Purgatorij: quod tenuit Soto in 4. diſt. 45. q. 3. artic. 2. in fine, eandem ſententiam indicat ibi D. Thomas q. 3. a. 3. ad 6. & Durand. q. 1. vbi ait, vnum defunctum nõ poſſe prodeſſe alteri ad remiſsionem pœnæ: poſſet autem exponi de 6. *Opinio negans beatos pro his animabus orare. Soto. D. Thom. Durand.*

de defunctis non beatis, quia paulo antea dixerat, mortuos nõ poſſe prodeſſe viuis, niſi ſint beati: ergo, quod ſubdit de mortuis, inter ſe intelligendum videtur de mortuis non beatis. Obſtat tamen ratio quam ſubdit, ſcilicet, quia ſtatus merẽdi de congruo, vel de condigno, ſolùm eſt in hac vita: quod principium æquè verum eſt in defunctis non beatis, ac in beatis: non rectè autem colligit Durand. ex illo principio quod intendit, quia non tantùm fuerat loquutus de modo iuuandi alios per viam meriti, ſed etiam per viam impetrationis: ſtatus autem impetrandi non finitur cum hac vita: obſcurè igitur loquutus eſt, & ſupponere videtur tamquam clarum, mortuos non poſſe prodeſſe mortuis per modum impetrationis.

7. *Beatos orare pro animabus Purgatorij.* *D. Thom.* *Soto.*

Nihilominus certum exiſtimo ſanctos beatos interdum orare pro animabus purgatorij. Nam quòd illæ animæ precibus beatorũ iuuentur, communiter docent Theologi, Diuus Thomas in 4. diſtinctio. 45. quæſtione ſecũda, articulo tertio, quæſtiunc. 3. & ibidem Soto quæſtione ſecunda articulo tertio, in vltimis verbis circa primam concluſionem ait, Miſſas oblatas in honorem aliquorum Sanctorum pro defunctis, poſſe eis prodeſſe, vt *Deum exoratum curent pro eiſdem defunctis*: ſentit ergo Sanctos exorare Deum pro defunctis. Atque idem ſentit Gabriel lect. 55. in Canonem, & Supplementum eius dicta diſtinctione 45. quæſtione ſecunda, articulo ſecundo, concluſione tertia; & ibidem Bonau. Richard. & alij, & Abulẽſis Matthæi 6. quæſtione 83. Bellarminus libro ſecũdo de Purgat. capite decimoquinto. Eſtque apertè ſententia Auguſtini libr. de Cura pro mortuis agẽda, capite quarto, vbi ait, ad hoc prodeſſe defunctis ſepeliri in locis ſacris in honorẽ aliquorum Sanctorum dicatis, vt eiſdem ſanctis commendent defunctos, apud Dominum ab ipſis Sanctis adiuuandos: quod etiam in capite primo ex ſentẽtia Paulini retulerat. Idem ſumitur ex primo libro de Ciuitate, capit. 12. & 13. & ex Gregor. 4. Dialogorum, cap. 50. Anſel. in Elucidario. Imò videtur hoc apertè ſupponere Eccleſia: nam in quadam oratione pro defunctis poſtulat, vt defuncti ad beatitudinem perueniant, *Beata Maria ſemper Virgine intercedente cum omnibus Sanctis*. Ratio etiam addi poteſt, quia hoc eſt officium charitatis, & non repugnat, ſed conſentaneum eſt Sanctorum ſtatui.

Gab. Supplemẽtum. Gab. Bonau. Richard. Abulẽſis. Bellarm. Auguſt. Gregor. Anſelm.

8. *Viguer.*

Ex hoc autem, quòd Sancti orent pro animabus Purgatorij inferebatur impetrare illis gratuitam remiſſionem alicuius pœnæ, atque ita concedit Viguerius in ſumma cap. 16. §. 4. verſic. 33. videturque ſumi ex cap. *Animæ*. 13. q. 2. vbi ſic dicitur, *Animæ defunctorum quatuor modis ſoluuntur, aut oblationibus ſacerdotum, aut precibus ſanctorum, aut charorum eleemoſynis, aut ieiunio cognatorum*. Nihilominus tamen, licèt ſancti orent pro animabus, non ſequitur, quòd immediatè impetrent gratuitam remiſſionẽ alicuius pœnæ. Imò veriſimilius videtur, non hoc poſtulare à Deo. Primò quidem, quia vident hoc non eſſe cõſentaneum diuinæ iuſtitiæ, neque interuenire cauſam aliquã diſpenſandi, vel vtendi ſola miſericordia, cùm iam illæ animæ ſint in ſtatu, in quo iuſtitiæ æquitas potiùs quàm gratia, aut miſericordia ſeruanda eſt. Secundò, quia aliàs preces Sanctorum facilè Purgatorium euacuarent, quoniam preces Sãctorum efficaciores ſunt, & frequentiùs, generaliùs, ac feruentiùs fiunt. Et fortaſſe hoc ſolum voluit dicere Soto in primo loco ſuprà citato, ne ſibi cõtrarius fuiſſe videatur; & quia præcipuè motus eſt ſecũda ratione modò facta. Itẽ ex eo, quòd Sancti non ſunt in ſtatu ſatisfaciendi, ſicut viui: & quia ſuffragia (inquit) exiſtẽtibus in Purgatorio non proſunt, niſi per modum ſatisfactionis, fit vt pro illis Sancti non orent vtique oratione, quæ

Beatos per ſuas orationes non impetrare animabus Purgatorij remiſſionẽ pœnæ.

Soto exponitur.

A per ſe immediatè efficiat ſeu obtineat remiſſionem, ſeu liberationem. Et hoc ipſum ſenſit D. Tho. eadem d. 45. q. 3. a. 3. ad 6. cùm enim obieciſſet argumentum à nobis factum, quia ſi Sanctorum preces exaudiuntur, & illi orãt pro animabus Purgatorij, omnes illas liberabunt. Reſpondet: *Suffragia Eccleſiæ ſunt pro defunctis, quædam ſatisfactiones viuentiũ vice mortuorum, & ſecundum hoc mortuos à pœna abſoluunt, quam non ſoluerunt: ſed Sancti, qui ſunt in patria, non ſunt in ſtatu ſatisfaciendi: & ideo non eſt ſimile de eorum orationibus, & de ſuffragiis Eccleſiæ*. Quibus verbis videtur diſſimilitudinem conſtituere nõ in hoc, quòd Eccleſia militans oret pro animabus Purgatorij, & non Eccleſia triũphans; nam potiùs in argumento aſſumit Sanctos orare pro illis animabus, & in ſolutione id non negat, B ſed admittit: differentiam verò in hoc ponit, quòd orationes Eccleſiæ militantis ſunt ſuffragia, quæ per ſe & immediatè ſufficiunt ad remiſſionem pœnarum, orationes verò Sanctorum huiuſmodi non ſunt, & ratio differentiæ eſt, quia orationes Eccleſiæ ſunt ſatisfactiuæ, ideóque ſunt ſufficientes ad ſoluendũ pro alio, quod non habent orationes Sanctorum. In qua ratione & ſolutione planè videtur D. Thom. ſupponere pœnas Purgatorij non remitti niſi per modum ſolutionis, & ſatisfactionis; ideóque orationes beatorum per ſe non efficere immediatè talem remiſſionem, & conſequenter nec ad eam ſic obtinendam ordinari, aut fundi.

D. Thom. explicatur.

Poſſunt igitur Sancti orare pro illis animabus primò exorando, vt ſatisfactiones viuorum pro eis acceptentur; quòd maximè locum habet, ſi illa acceptatio C nõ eſt infallibilis ex lege, quod poſtea videbimus. Secundò, poſtulando, vt Deus præbeat viuentibus auxilia ad ſatisfaciendũ debito modo pro animabus Purgatorij, ita vt efficaciter earum liberationẽ cõſequantur. Tertiò, petere poſſunt, vt liberatio animarum à Purgatorio acceleretur, etiãſi neceſſe ſit diuturnitatem temporis intentione pœnarum compenſari: hoc enim cõmutationis genus, quamuis aliquam gratiam continere videatur, non tamen omnino excludit æquitatem iuſtitiæ: & ideo minùs repugnat illi ſtatui. Quartò, veriſimile eſt, Sanctos, qui in hac vita reliquerunt aliquas ſuperabundantes ſatisfactiones proprias, poſſe obtinere à Deo, vt his vel illis animabus D purgatorij ad remiſſionem pœnæ applicentur. Cùm enim illæ ſatisfactiones nõ habuerint effectum nec fuerint remuneratæ, applicari poſſunt alicui, in quo talem effectum habeant, & ad hoc manent in theſauro Eccleſiæ, vt infrà videbimus: cũ verò talis ſatisfactio fuerit propria alicuius Sãcti, qui in hac vita poterat eam applicare cui vellet, non videtur amiſiſſe hoc ius ac poteſtatem per mortem vt beatitudinis ſtatũ. Quòd ſi hoc verum eſt, quamuis aliquis beatus immediatè obtineat alteri remiſſionem pœnæ, non tamen gratis, vel ſine ſolutione faciendam, quia de ſua ſatisfactione perſoluit quod alter debet. Secus verò eſt de ſatisfactionibus alienis, non enim eſt ſimilis ratio, nec videtur vni Sancto commiſſum vt ſatisfactiones alterius applicet cui voluerit, mul- E tóque minùs datum eſt Sanctis omnibus, vt applicẽt ſatisfactiones Chriſti: & ideo, ſecluſa ſatisfactione propria non poſſunt aliam applicare, & conſequenter neque immediatè impetrare remiſſionem pœnæ.

9. *Quid impetrare poſſint Sancti animabus Purgatorij.*

Dices, Ergo vnus Sanctus poterit etiam impetrare ab alio, vt ſuas ſatisfactiones applicet. Reſpondetur, concedẽdo illatum. Imò hic eſſe poteſt alius modus, quo Sancti poſſunt ſubuenire animabus Purgatorij; neq; eſt incõueniens quòd Sãcti inter ſe aliquid inuicem petant. Sed vrgebis: Ergo omnes inferiores Sancti poterunt impetrare à Chriſto, vt de ſua ſatisfactione tantum applicet huic, vel illi animæ, quantum

10. *Vnus beatus poteſt ab alio impetrare vt ſuas ſatisfactiones alteri applicet.*

tum illi neceſſe eſt, vt à Purgatorio liberetur, ergo hoc modo poſſunt impetrare liberalem remiſſioné, quæ reſpectu animæ garis fiat, quamuis reſpectu Chriſti fiat ex iuſtitia. Reſpondeo, etiam hunc modũ ſuffragij Sanctorum eſſe probabilem; ita tamen, vt non intelligamus aliquem Sanctorum habere poteſtatem applicandi ſuo arbitrio Chriſti ſatisfactioné: nam hoc proprium eſt Chriſti, vel Vicarij, ſeu miniſtrorum eius, quibus hoc ipſum ſpecialiter conceſſit: ſed ita, vt poſſint tales Sancti impetrare à Chriſto, vt ipſe talem applicationem faciat. Mihi autem valde dubium eſt, an Chriſtus Dominus per ſe aliquando vtatur hac poteſtate: nam ipſe eſt tamquam vniuerſalis cauſa, & fons totius remiſſionis; & iam conſtituit inſtrumenta, & quaſi cauſas ſecundas, per quas ſua ſatisfactio applicaretur: & ideo ſecundùm ordinariam legem veriſimile eſt, non applicare per ſeipsũ, & immediatè ſatisfactionem ſuam, vt omnino gratis, & ſine mediis ab ipſo inſtitutis pœnam remittat. Quòd ſi hoc aliquando facit, erit ex ſpeciali diſpenſatione, quæ ſub legem vel ſcientiam non cadit: & ideo verius videtur, regulariter, & ſecũdùm ordinariam legem, Sanctos hunc modum applicationis aut remiſſionis non poſtulare.

Chriſtum non applicare iis animabus ſuas ſatisfactiones per ſe, ſed per Vicarium ſuum.

Quid impetrent Eccleſiæ orationes animabus Purgatorij.

11. ET ex his facilè conſtat quid dicendum ſit de orationibus, vel ſuffragiis, nomine totius Eccleſiæ factis. De quibus procedebat ſecundum fundamentum prioris ſententiæ. D. Thomas auté loco proximè citato generatim ait, hæc ſuffragia in tantum ſoluere mortuos à pœna, in quãtum ſunt ſatisfactiones quædam vice illorum, & idem ſentit Bonauentura diſtinctione 45. articulo primo, quæſtione prima, ad vltim. dum inquit, quanuis propter ſuffragia remittatur pœna, nihil manere impunitum: quia punitur vel in ipſo, qui peccauit, vel in aliis pro ipſo. Et ad eundem modum loquuntur Soto, & alij Scholaſtici. Igitur quando Eccleſia pro defunctis orat, in primis omnia illa petere poteſt, quæ beatos petere diximus. Quod difficultatem non habet, quoad tria priora: quoad quartum verò, incertum eſt an Eccleſia per has orationes publicas, quas fundit pro defunctis, intendat eis applicare aliquam partem ſatisfactionis ex theſauro ſuo, conſtãte ex ſuperabũdantibus ſatisfactionibus Chriſti, & Sanctorum: nam hæc applicatio fieri non ſolet, niſi per indulgentias; non conſtat autem factam eſſe ab Eccleſia generalem conceſſionem alicuius indulgentiæ, quæ ex vi talium orationum, ſeu ſuffragiorum communium applicetur, de quo infrà dicam. Præter hæc verò orat Eccleſia pro defunctis, vt pro eis ſatisfiat, & vt eis applicetur talium orationum valor: & in hoc excellunt orationes Eccleſiæ militantis, orationes Eccleſiæ triumphantis, ratione diuerſi ſtatus.

D. Thom. *Bonau.* *Soto.*

12. Tandem aduerto, Eccleſiam in orationibus pro defunctis non tantùm poſtulare vt liberentur à pœnis Purgatorij, ſed etiam vt liberentur à gehenna & à pœna æterna inferni. In quarum orationum ſenſu explicando laborant Medina Cod. de Oratione, quæſtione de his, pro quibus orandum eſt, & Bellarm. libro ſecundo de Purgatorio, capite quinto, & ſuprà agentes de Purgatorio aliquid tetigimus: veriórque ſenſus eſſe videtur, in eis orationibus ita Eccleſiam orare pro defunctis, vt tamen repræſentet diem exitus eorum, & animas adhuc in corpore exiſtentes, & cõſtitutas ſub ancipiti euẽtu mortis, aut ſalutis æternæ, & ſub hac repræſentatione poſtulet, vt à pœnis

In quo ſenſu petat Eccleſia vt animæ à pœna æterna liberentur. *Medina.* *Bellar.*

A inferni liberentur, id eſt, vt ita à Deo præueniantur, & diſponãtur, vt per viam ſalutis incedant. Ad eundem ergo modum dicere poſſumus, poſtulare, vt liberẽtur omnino à locis inferni, & à pœnis Purgatorij. Vnde ſicut Eccleſia nõ poſtulat, vt animæ defunctorum ſaluentur, & liberentur à gehenna ſine debita diſpoſitione ac merito, ita nõ poſtulat, vt liberentur à Purgatorio ſine debita ſatisfactione, vel ab ipſis, vel ab aliis pro eis oblata. Et ſicut probabile eſt, illam orationem Eccleſiæ, etiamſi poſt mortem alicuius fiat, in præſciẽtia Dei illi potuiſſe proficere etiam ante mortem, vt maius auxilium à Deo reciperet ad vitandum periculum mortis æternæ: quia aliàs non peteret aliquid Eccleſia, quod ex diſpoſitione præterita omnino pendebat: ita credi poteſt, propter has B rationes præuiſas interdum Deum iuuare fideles, vt meliùs ſe diſponãt, magiſve ſatisfaciant in exitu huius vitæ, vt ita faciliùs poſſint à pœnis Purgatorij liberari. Igitur quanuis Eccleſia ſimpliciter petat, vt defuncti à Purgatorio liberentur, non propterea petit, vt ſine debita ſolutione per ſe vel alios facta ſoluantur. Nec etiam refert quòd petat, vt per miſericordiam ſoluantur: nam hæc miſericordia non excludit iuſtitiam, ſed prouidet modum, quo iuſta remiſſio faciliori & ſuauiori modo obtineatur.

Nec magis vrget tertia obiectio ſumpta ex numeratione ſuffragiorũ: nam in primis in capite *Animæ*, 13. quæſtione ſecunda, non tantùm tria illa membra, ſed quatuor numerantur, ſcilicet *oblationes ſacerdo-* C *tum*, id eſt, ſacrificia, *preces Sanctorum*, quod non ſolùm de Sanctis beatis, ſed etiam de viatoribus intelligitur; *charorum eleemoſynæ*, & *ieiunia cognatorum*. In quibus duobus membris vltimis non ideo adduntur cognati, vel amici: quia illi ſoli modis prædictis iuuare poſsint defunctos: ſed quia illi frequentiùs hoc faciunt. In illa autem numeratione comprehenſa eſt ſatisfactio pro defunctis ex opere operato, & ex opere operantis: nam prior fit per ſacrificium Miſſæ, poſterior verò per alia tria genera ſuffragiorũ, ſub quibus omnia ſatisfactoria opera comprehenduntur, ſicut diximus ſuprà tractando de actibus externis pœnitentiæ, & de operibus ſatisfactoriis vniuſcuiuſque pro ſeipſo. Vnde non ſequitur, orationem numerari: quia gratuitam remiſsionem pœnę, ac ſine debita ſo- D lutione obtineat; ſed quia eſt vnum ex præcipuis operibus ſatisfactoriis, & quia ſub illa comprehendũtur omnes actus religionis & pietatis ad Deum. Aduerto tamen, illud caput *Animæ*, quoad illam primam partem, in qua fit dicta enumeratio, non habere certum auctorem; quanuis enim Gratianus & Iuo Carnotẽſis in ſuo Decreto parte 15. capit. 124. illud tribuant Gregorio, & Burcardus lib. 19. Decreti, c. 112. aſcribat Origeni, in neutro reperitur: neque etiam apud Auguſtinum, ex quo ſumpta eſt reliqua pars illius capitis in libro de Cura pro mortuis agẽda cap. 2. & 3. & in 1. de Ciuitate cap. 12. & 13. Sed hoc nihil obſtat, tum quia pars illa iam videtur cõmuni conſenſu recepta, & acceptata: tum etiam per ſe probabilis eſt: tum denique quia, licèt non ſub illis verbis, tamen E in ſentẽtia multi antiqui Patres id docent: nam Chryſoſtomus homil. 41. ad Corinth. preces & eleemoſynas poſcit, & homil. 69. ad Populum, maximè commendat ſacrificia: & hæc tria numerauit Auguſtinus ſerm. 32. de Verbis Apoſtoli: ieiunium verò etiã addidit Beda libr. 5. Hiſtoriæ Anglic. cap. 13. frequẽtiùs tamen numerant Patres ſacrificia, & orationes, vt patet ex Clemẽte ſuprà, & ex Ephrem in ſuo teſtamẽto & Dionyſio de Eccleſiaſtic hierar. c. vlt. Iſid. 1. de Officiis, c. 18. Rabano 2. de Inſtitut. clericorũ c. 44. Vnde addo vltimò, orationẽ ſpecialiter numerari, quia non ſolùm ſatisfacit, ſed etiam impetrat; non tamen

13. Cur oratio inter genera ſuffragiorum pro animabus numeretur. *Gratian. Iuo. Burchar.* *Auguſt.* *Chryſoſt.* *Auguſt.* *Beda.* *Clem. Ro. Ephrem. Dionyſ. Iſidor. Raba.*

oportet vt impetret remiſſionem & liberationem omnino gratuitam:nam impetrare poteſt vel acceptationem vel ſolutionem alio modo,vel ab aliis factam,ſeu(quod idem eſt)auxilium & prouidentiam, vt fiat,vt iam ſatis explicatum eſt.

14. *Congruentia cur pœna per modum impetrationis non remittatur his animabus.*

Quartum fundamentum prioris ſententiæ ſolùm petebat cõgruentiam huius inſtitutionis,prout à nobis propoſita eſt, quæ ſatis ex rationibus in contrarium factis deſumi poteſt;nam per ſe expedit,vt delicta non maneant impunita, atque opera Dei eo illuſtriora fiunt,quo exactiùs in eis iuſtitia & miſericordia ſeruantur: magis autem ſeruatur iuſtitia, ſi hæc remiſſio ſemper fiat per modum ſolutionis:& in hoc etiam magis relucet miſericordia,quòd auxilium detur ad ſolutionẽ per ſe,vel per alios faciendã, & maximè quando fit per alios,non ſolùm fit beneficium, & miſericordia eis pro quibus ſolutio fit, ſed etiam eis qui ad illam exhibendam excitantur : nam & ipſi proficiunt,& alios iuuant. Atque hoc modo etiam oratio , quæ pro defunctis fit, exauditur,& in ea impletur generalis promiſſio orationi facta : quamuis enim dicere poſſemus cum Diuo Auguſtino , illam promiſſionem, vt infallibilem,habere locum in oratione,quam vnuſquiſque pro ſe facit, admittimus nihilominus etiam pro aliis,& pro animabus Purgatorij exaudiri , quando aliud non obſtat ; non oportet tamẽ,vt exaudiatur ad gratuitam ſolutionẽ,ſeu liberationem, ſed ad alios effectus ſuprà numeratos.Neque etiam eſt ſimile de impetratione alicuius gaudij, vel auxilij : nam hæc non eſt materia iuſtitiæ,ſed beneficentiæ, & ideò petitur, & impetratur iuxta modum ſibi accommodatum:punitio autem, vel remiſſio pœnæ eſt materia iuſtitiæ vindicatiuæ , & ideo poſtulat alium modum impetrationis,vel ſolutionis.

In remiſſione pœnæ ſemper intercedere æquiualentem ſolutionem.

Ex his ergo ſatis veriſimile fit,quamuis ſuffragium per modum impetrationis exhiberi poſſit animabus defunctorum , nunquam tamen habere in eis effectum remiſſionis pœnæ,niſi interueniẽte æquiualente ſolutione per aliquem facta,ad quam exhibendam poteſt oratio iuuare, vel etiam poteſt per ſeſe illam facere,ſi ſit oratio viatoris.Atque hanc ſententiam planè tenent Diuus Thomas,Bonauentura , & Soto locis citatis. Et , vt minimum, certum eſt , effectum hunc per modum ſatisfactionis & ſolutionis habere locum circa animas Purgatorij;quod Auctores etiam alterius opinionis tanquam certum ſupponunt. Et ideo videndum ſupereſt,an hæc ſatisfactio pro animabus Purgatorij ſit ex iuſtitia, vel ex miſericordia; quod in ſequenti ſectione expediemus.

D.Thom. Bonau. Soto.

SECTIO VI.

An ſuffragia proſint defunctis ex iuſtitia.

1. *Satisfactio pro animab. iuſta eſt quoad æqualem compenſationem.*

IN hac quæſtione duos ſenſus ſuprà diſtinximus. Prior eſt, an hæc ſatisfactio ſit iuſta quoad æqualem compenſationem: & de hoc ſenſu non eſt quòd diſputemus: nam omnia , quæ in præcedenti ſectione adduximus,probant , hanc ſolutionem debere eſſe æqualem:nam ad hoc requiritur ſolutio, vt iuſtitia ſeruetur ; vt autem ſeruetur , requiritur æqualitas, quam ſupponimus in hoc negotio interuenire poſſe; nam pœna Purgatorij ſecundùm moralem valorem compenſari poteſt per voluntariam pœnam huius vitæ : hac enim ratione ſuprà oſtendimus, poſſe vnumquemque de condigno ſatisfacere pro ſeipſo. Vnde fit , vt ſecundùm eandem æqualitatem poſſit ſatisfacere pro amico , ſicut de viuentibus inter ſe oſtendimus:eſt autem quoad hoc eadem ratio de- A functis: nam quæ ſunt æqualia vni tertio, ſunt æqualia inter ſe : ſi ergo opus ſatisfactorium pro amico viuente oblatum , eſt æquale tantæ ſatisfactioni ab ipſomet oblatæ in hac vita : & rurſus ſatisfactio eius eſſet æqualis tantæ pœnæ , quæ illi in purgatorio reſpondebit : ergo etiam ſatisfactio alterius oblata pro illo iam in Purgatorio exiſtente habebit ſimilem æqualitatem,ſeu cõdignam proportionem cum tanta pœna: ergo ſecundùm hanc proportionem fit remiſſio,cùm fiat per modum ſolutionis , & iuſtitiæ. Hoc igitur ſuppoſito quantùm ad hunc ſenſum,alter ſenſus eſt , an hæc ſatisfactio ſit de iuſtitia , etiam quoad acceptationẽ Dei,ita vt teneatur Deus ex iuſtitia illã acceptare,vel ſolũ id facere de miſericordia.

2. In qua re prima ſententia eſt, hanc ſatisfactionem B pro animabus Purgatorij ſolùm eſſe ex miſericordia. Ita tenet Caietanus tomo primo Opuſculor. tractat. 16.quæſt.5.Cano libro 12.de Locis, capit. 13.ad nonum,& Relectione de pœnitentia,part. 5. Soto in 4. diſtinct.19.quæſtione ſecũda,articulo quarto, & lib. 3.de Natura,& grat.cap.6.& Angles quæſt.de Indulgentiis,art.2.definit.3.& artic.3.definit. 6.& idem à fortiori tenent Medina, & Corduba , cùm idem dicant de ſatisfactione vnius viuentis pro alio. Hi Auctores aliquãdo fundantur in improportione pœnarum huius vitæ,ſi cum pœnis alterius vitæ conferantur,iuxta doctrinam Diui Thomæ 3. part. quæſt. 46. art.6. Veruntamen hæc ratio, iuxta ea quæ diximus, locum non habet : quia,licèt inter illas pœnas ſit aliqua improportio phyſica,vel naturalis:quia vel ſunt C diuerſarum rationum,vel pœna Purgatorij eſt acerbior;tamen ſecũdùm valorem moralem habent proportionem , & ſufficientem condignitatem. Igitur propria & vnica ratio eſſe debet ; quia de hoc nulla extat promiſſio , aut pactum diuinum : cuius ſignum eſſe poteſt, quia Eccleſia & Sancti orant Deum , vt acceptet hæc ſuffragia pro defunctis, vt in ſuperioribus tactum eſt : ergo ſignum eſt non eſſe opus iuſtitiæ,ſed miſericordiæ.Item colligi poteſt ex eo, quòd animæ in Purgatorio exiſtentes iam ſunt extra forum Eccleſiaſticum,& pertinent tantùm ad forum Dei: cùm ergo,etiam inter viuentes , incertum ſit, an tale pactum, vel promiſsio intercedat,veriſimilius eſt reſpectu defunctorum nullum eſſe,maximè cùm nullo D ſufficienti teſtimonio & ratione oſtendi poſsit.

Caiet. Cano. Soto. Angles. Medin. Corduh. D.Thom.

3. *Corollarium præcedentis ſententiæ.*

Atq; hinc infert Caietanus,ſuffragia oblata pro defunctis , non infallibiliter omnibus prodeſſe; de aliquibus autem id non negat. Diſtinguit enim inter Purgatorij animas : nam quædam ſunt, quæ meruerũt in hac vita,vt ſuffragia pro ipſis oblata poſt mortem eis prodeſſent,atque in his ait infallibile eſſe vt ſuffragia ſuum habeant effectum , & fortaſſe non æqualem in omnibus,ſed pro ratione meritorum.Et huiuſmodi cenſentur eſſe animæ eorum , qui in hac vita ſpecialem deuotionem habuerunt circa animas Purgatorij , aut plura beneficia illis præſtiterũt,aut aliquid huiuſmodi.Aliæ verò ſunt animæ, in quibus nullum eſt tale meritum, & in his non habent ſuffragia,iuxta hãc ſententiam , infallibilem ef- E fectum , aliquando verò habere poſſunt ex diuina miſericordia,accedente virtute orationis impetrantis à Deo huiuſmodi acceptationem. Habet autem fundamentum hæc diſtinctio in Dionyſio capit.7.de Eccleſiaſtica hierar.& clariùs in Auguſtino 21.de ciuitate,capit.15.& 24.& quæſtionibus ad Dulcitium, quæſtione ſecũda,& in Enchirid.capite 110.& ſerm. 34.de Verbis Apoſtoli,& libro de Cura pro mortuis agenda,capit.vltim. In quibus locis ait,ſuffragia non omnibus defunctis prodeſſe , ſed iis qui in hac vita id meruerunt.Et habetur in cap. *Non æſtimamus*, 13. quæſtione ſecunda.Et Anſelm.in Elucid.dixit,ſuffragia

Dionyſ. Auguſt. Anſelm.

gia

gia iis potiſsimùm defunctis prodeſſe, qui dũ viuerent, ea pro aliis fecerũt. Poteſtque explicari à ſimili ex D.Thoma 3.part.quæſtione 52.articulo octauo, ad 1.dicente, Chriſtum Dominum deſcẽdentem ad inferos non liberaſſe à Purgatorio omnes animas, quæ nondum pœnas ſoluerant; ſed eas tantùm, quæ peculiari effectu illius aduentum deſiderauerant.

D.Thom.

4. *Secunda & vera ſententia.* Nihilominus dicendum cenſeo, hanc ſatisfactionem viuentium pro defunctis eſſe ſimpliciter de iuſtitia, & infallibiliter acceptari ſecundùm totum ſuum valorem, pro quocunque offeratur. Ita ſentiunt antiqui Theologi, qui, loquentes hoc modo de ſatiſfactione vnius pro alio, indifferenter loquuntur de viuis, & defunctis, quos ſuprà latè retuli ſect. 3. præſertim D.Thom.4.diſt.45.quæſt.2.art. 1.qu. 2. ſimul cum 1. Expreſsiùs autem id declarauit Gabriel. in 4. diſt.16.q.2.artic.3.dub.8. Nauarrus in Commentario de Iubilæo, numer.18.& in libro de Oration.& horis canon.cap.20.num. 82. & idem tenuit Soto in 4. d. 21.qu.2.art.3. vel non ſibi conſtans, vel ſententiam corrigens: & idem ſentit Viguer.in Summ.cap. 16. §. 4.verſ.33. Couarr.cap. *Alma*, 1.part. §. 4. num. 7. Et in primis, quòd hæc ſatisfactio potuerit ita inſtitui, vt ſit de iuſtitia, manifeſtum eſt, iuxta principia à nobis poſita: quia, intercedente promiſſione ſub conditione operis, nihil hîc deeſt ad veram iuſtitiam: nihil autẽ repugnat in hoc negotio interuenire hanc promiſſionem, vt per ſe notũ eſt. Rurſus, ſi admittimus hãc promiſſionẽ reſpectu viuentium, non eſt cur negemus eam extendi ad animas Purgatorij, quæ etiam nobis ſunt charitate coniunctæ, & non minùs indigent quàm viuentes: imò magis quodammodo: quia non poſſunt per ſe ſatisfacere, ſed tantum ſatiſpati: nec etiam ſunt omnino in termino, ſed adhuc durãt in via: & ideo tam ex parte earum, quàm ex parte noſtri eſt fundamentum, ſeu capacitas huius pacti, ſeu promiſſionis. Ex parte autem Dei eadem eſt congruentia liberalitatis, & miſericordiæ nõ repugnantis iuſtitiæ, & eadem ſignificatio volũtatis eius: quia, quantum ex vſu & traditione Eccleſiæ colligimus, eadem lex eſt ſuffragiorum reſpectu defunctorum, quæ eſt reſpectu viuentium: nam Eccleſia æqualiter offert ſua ſuffragia pro viuis & defunctis. Sancti Patres eodem etiam modo de illis loquuntur, tradentes hanc vt Apoſtolicam doctrinam, quæ per continuã ſucceſſionem ad eos peruenit: vt patet ex Chryſoſtomo homil.69 ad Populum, & homil. 3. ad Philip. & ex Auguſtino ſerm.32.33.& 34.de Verbis Apoſt.& ex multis decretis, quæ habentur 15.q. 2. Vnde propter ſimilem traditionem diximus in ſuperiori tom.diſp. 79.ſect. 10. ſacrificium Miſſæ ita remittere pœnam temporalẽ ex opere operato defunctis, ac viuis, æquè pro vtriſque oblatum, &, quæ ibi adduximus, hanc ſententiam confirmant: item ea omnia quæ ſuprà adduximus de viuentibus inter ſe. Nam, ſi lex taxãs pœnas peccatorum ita inſtitura eſt, vt poſſit iuxta æquitatem iuſtitiæ per pœnas huius vitæ compenſari, cõſequenter ſequitur, facta tali compenſatione ſatisfactum eſſe inſtitiæ, & conſequenter ex vi eiuſdem iuſtitiæ nihil ampliùs deberi, & hoc eſt, ſatisfactionem eſſe de iuſtitia.

D.Thom. Gabr. Nauar. Soto. Viguer. Couar. Chryſoſt. Auguſt.

5. *Rationibus primæ ſententiæ fit ſatis. Prima.* Denique, indicia, quæ in contrarium afferebãtur, nullius momenti ſunt. Primum erat, quia oramus, hæc ſuffragia acceptari à Deo. Quod in primis non conſtat, ſaltem de publicis orationibus Eccleſiæ, in quibus huiuſmodi petitio formaliter & expreſsè nõ reperitur, ſed ſimpliciter, vt liberantur ab illis pœnis, vel aliquid ſimile, ſub qua petitione multa alia intelligi poſſunt, quæ ſuprà explicata ſunt. Deinde, aliquando petimus à Deo ea quæ certiſsimè ſcimus ipſum eſſe facturum, vt Eccleſia petit, ne animæ Purgatorij abſorbeantur à Tartaro, & ſimilia; quas orationes multi ſimpliciter intelligunt, vt ſonant: quia non eſt inconueniens petere à Deo, quod ſcimus ipſum eſſe facturum: nam in hoc oſtendimus piam voluntatem, & charitatem ad illas animas, & reſpectu Dei confitemur, noſtras ſatisfactiones ſecundùm ſe non eſſe æquiualentes, niſi procedant ex gratia: neque hoc ita eſſe opus iuſtitiæ, quin ſupponat diuinã promiſsionem, & benignam legem. Denique nõ ſolùm reſpectu mortuorum, ſed etiam reſpectu aliorũ viuentium, imò etiam reſpectu noſtri poſſumus hoc poſtulare: ſic enim quotidie petimus, vt Deus, contentus noſtris qualibuſcunq; pœnis remittat nobis Purgatorij pœnas, quarum ſumus rei, quanuis certi ſimus de remiſsione, ſi pœnæ ſint ſufficientes, & non aliàs: tamẽ hoc ipſum per talem orationem petimus, ſcilicet vt Deus nobis concedat facere opera digna tali remiſsione, ſimulque recognoſcimus, totum hoc opus principaliter eſſe gratiæ Dei. Aliud ſignum erat, quia iã animæ Purgatorij ſunt in diuerſo foro. Quod eſt verum quantum ad iuriſdictionem Eccleſiaſticam, vt dixit Chryſoſtomus homil. 9. de Vinculo anathematis: & dicemus latiùs in ſequenti opere de Cenſuris: nõ eſt tamen verum quoad vinculum charitatis, per quod plura membra in vno Eccleſiæ corpore vniuntur, à quo non ſeparantur animæ fidelium defunctorum, vt Auguſtinus dixit libro decimoſecundo de Ciuitate, capite nono, & ideo non etiam ſeparãtur quoad communicationem bonorum, proportionatã ſtatui vniuſcuiuſque. Et ob hanc cauſam tam de noſtris ſatisfactionibus, quàm de indulgẽtiis Eccleſiæ ſolet dici, prodeſſe animabus Purgatorij, *per modum ſuffragij*. Per quam loquutionem aliqui putant excludi infallibilem applicationem ad acceptationẽ ex iuſtitia. Quod non ita eſt: ſed ſignificatur ſolùm, nõ fieri per proprium actum iuriſdictionis, & abſolutionis iudiciariæ, ſed per modum amicabilis communicationis, ſeu eleemoſynæ, quæ à viuentibus quidem fit ipſis animabus; tamen per eam ad æqualitatem, & ex iuſtitia ſoluunt debitum earum, vt latiùs in ſequentibus diſput. de Indulgentiis declarabimus.

Secunda reſpondetur. Chryſoſt. Auguſt.

Suffragia pro anima Purgatorij oblata, infallibiliter illi prodeſſe. Coroll. 1.

Atque hinc infero primò, ſuffragia hæc oblata pro defunctis, infallibiliter prodeſſe cuilibet exiſtenti in Purgatorio, ſi pro eo offerãtur. Probatur ex dictis, quia effectus iuſtitiæ apud Deum infallibilis eſt. Et hæc ratio probat, hanc infallibilitatem eſſe æqualem reſpectu omnium animarum Purgatorij, hac ſola ſpectata conditione, quòd ſanctæ ſint, & tali ſatisfactione indigeant: quia hæc lex iuſtitiæ non reſpicit ſpecialia merita earum, ſed valorem ipſius ſatisfactionis, & vnionem charitatis, quæ facit hæc bona communia. Vnde Leo X. in Bulla quadam de Indulgentiis, quam refert Caietanus 3.part.qu.47.ar.5. circa ad 3. ad communicationem ſatisfactionis per indulgentias reſpectu defunctorum ſolùm requirit ex parte eorum vnionem charitatis cum viuentibus; &, dum æqualiter de illis loquitur, ſignificat eadem infallibili lege eis prodeſſe: eadem autem, vel maior ratio eſt de ſuffragiis. Præterea Caietanus admittit, hunc effectum ſaltem eſſe infallibilem in illis iuſtis, qui, dum viuerent, habuerunt aliquod ſpeciale meritum circa animas Purgatorij. In quo in primis non video quomodo admittat eſſe infallibilem, & neget eſſe ex iuſtitia: quia, ſi eſt infallibilis, neceſſe eſt vt intercedat diuina lex & promiſſio, quia in nullo alio poteſt illa infallibilitas fundari: ſi autem intercedit 6.

Leo X. Caiet. Caietani diuiſio impugnatur.

promiſsio Dei, nihil deeſt ad rationem iuſtitiæ, cùm alioqui ſupponatur æquiualens cõmutatio, ſeu compenſatio, vt oſtenſum eſt: neque enim maior ratio iuſtitiæ inuenitur inter viuẽtes, imò nec in ſatisfactione vniuſcuiuſque pro ſeipſo. Rurſus ſi Caietanus admittit promiſsionem & infallibilem legem reſpectu aliquârum animarum Purgatorij, non video cur neget eſſe vniuerſalem reſpectu omnium, nec video vnde illi conſtiterit illa differentia, cùm Eccleſia æqualiter oret pro omnibus, & Sancti indifferenter dicant, ſuffragia prodeſſe defunctis in iuſtitia.

7. *Exempla Auguſtini, & Dionyſ non eſſe ad rem oſtẽditur.*

Nam, quod ex Dionyſio, & Auguſt. Caietanus adducit, nõ rectè intellectum eſt, quia illi non requirũt aliud ſpeciale meritum, præter illud quod ſufficit ad vnionem charitatis. Quod patet ex verbis Auguſtini ſerm.34. de Verbis Apoſt. vbi cùm dixiſſet, *Orationibus ſanctæ Eccleſiæ, ſacrificio ſalutari, & eleemoſynis, quæ pro mortuorum ſpiritibus erogantur, non eſſe dubitandum mortuos adiuuari*, ſubdit inferiùs, *Non omnino ambigendum eſt, iſta prodeſſe defunctis, ſed talibus, qui ita vixerunt ante mortem, vt poſſint eis hæc vtilia eſſe poſt mortem.* Explicans autem quinam iſti ſint, ſubiungit, *Nam, qui ſine fide, quæ per dilectionem operatur, eiúſque ſacramentis, de corporibus exierunt, fruſtrà illis à ſuis huiuſmodi pietatis impenduntur officia*, &c. Ex quibus verbis ſatis conſtat, Auguſtinum, nullum aliud meritum poſtulare in defunctis, vt ſuffragia viuentium illis proſint, niſi vt cum fide, quæ per dilectionem operata fuerit, eiúſque ſacramentis, de corporibus deceſſerint. Idem colligitur ex eodem Auguſtino lib.21. de Ciuitate, c.24. idémque eſt ſenſus D. Dionyſij, vt ex eius verbis conſtat, & expoſuit etiam Turrianus lib. 4. contra Magdeburgenſes, c.12. Et ſumitur ex Diuo Thoma in 4. d.45. q.2. art.1. qu.3. ad vlt. & art.4. quæſtiunc.1. ad 2. Nullo ergo firmo fundamento nititur illa diſtinctio Caietani. Exemplum autem, quod adducit ex deſcenſu Chriſti ad inferos, & valde incertum eſt, vt latè tractaui in ſecundo tomo, diſput. 43. ſection.3. & non eſt ſimile: quia illa libertas, ſeu remiſsio, quæ conceſſa fuit animabus Purgatorij in deſcenſu Chriſti ad inferos, fuit ex ſpeciali priuilegio, & diſpenſatione ob gloriam Chriſti deſcendentis: & ideo non poteſt inde ſumi argumentum ad negotium iuſtitiæ, de quo tractamus.

Turrian. D. Tho.

Exemplum Caietani nihil probare.

Suffragia ſecundùm totum ſuum valorem defunctis prodeſſe. Corollar. 2.

8. SECVNDÒ infero, ſuffragia oblata pro defunctis, integrè illis prodeſſe ſecundùm totum valorem, quem habent, prout ab offerente procedunt; vt verbi gratia, ſi ſatisfactio, quam ego exerceo, pro me facta valeret ex iuſtitia ad remiſsionem quatuor graduum Purgatorij, totidem remittit illi animæ, pro qua offeruntur. Probatur ex dictis ſuprà de ſatisfactione pro aliis viuentibus, vbi oſtendimus, non minui valorem ſatisfactionis, eo quòd pro alio fiat: nam omnia, quæ ibi adduximus, non minùs habent locum in ſatisfactione facta pro animabus Purgatorij: quia neque eſt opus minoris charitatis, neque ex eo capite in aliquo minuitur valor ſatisfactionis. Vnde vlteriùs infero, non minùs operari æqualem ſatisfactionem in vna anima Purgatorij, quàm in alia, etiamſi illæ inter ſe in ſanctitate aut meritis inæquales ſint. Probatur, quia valor ſatisfactionis pro alio, non ſumitur ex dignitate perſonæ, pro qua offertur, ſed ex dignitate perſonæ operantis, & conditione operis: agimus enim de ſatisfactione ex opere operantis, quicquid ſit de opere operato, de quo in 3. par. dictum eſt, vel de applicatione indulgentiarum, de qua infrà dicemus. Solùm ergo requiritur ex parte eius, pro quo offertur, quòd ſit capax talis ſatisfactionis, eique obicem non ponat: in quo æquales ſunt omnes animæ Purgatorij, etiamſi alioqui in gratia & meritis inæquales ſint. Aſſumptum patet, quia hæc ſatisfactio pro alio eſt veluti donatio quædam, quæ illi fit; vt autem donatio tota ſit valida, ſatis eſt quòd is, cui fit, ſit capax eius, & is, qui donat, habeat voluntatem donandi totum. Nec ex parte Dei poteſt hîc intercedere inæqualitas, quia iam ſupponimus remiſsionem fieri ex certa lege iuſtitiæ commutatiuæ, quæ reſpicit æqualitatem rei, non conditionem perſonæ, niſi quatenus hæc redundat in moralem valorem operis, vel eſt neceſſaria diſpoſitio ad effectũ: in præſenti autem neutrum iſtorum habet conditio maioris, vel minoris ſanctitatis, aut meriti in perſona, pro qua offertur ſuffragium: & ideo ſecundùm legem iuſtitiæ non confert ad maiorem vel minorem effectum æqualis ſuffragij. Quomodo autem intelligi poſſit quædam ſententia Anſelmi in ſuperioribus citata, in ſequenti ſectione dicã. Secus verò eſt, ſi ſuffragium offeratur pro pluribus animabus Purgatorij: tunc enim non æqualem effectum habebit in ſingulis, ac ſi pro vna tantùm fieret, quia, cùm ſit finiti valoris, diuiditur inter illas, vt in ſecunda ſectione generatim dictum eſt. Quapropter, ſi aliquis applicat totam ſuam ſatisfactionem alicui animæ in particulari, & vult ſimul alteri prodeſſe, non poterit id facere per modum ſolutionis, ſed ad ſummum per modum impetrationis, aut de congruo, eo modo quo in præſenti poſſunt habere locum, iuxta ſuperiùs dicta.

Suffragia æqualia æqualiter operari in animabus in gratia inæqualibus.

Suffragium pro pluribus animabus oblatum non habet in ſingulis tantum valorem, ac ſi pro vna offerretur

Sintne omnes animæ Purgatorij capaces ſuffragiorum.

TERTIÒ, ex dictis definitur quæſtio ſuprà huc remiſſa, an omnes animæ Purgatorij ſint capaces ſuffragiorum. Loquendo enim generatim & indefinitè de ſuffragiis, dicendum eſt, omnes eſſe capaces illorum, quia ſunt in gratia, & habent culpas remiſſas, & aliquod debitum pœnæ, quod pro eis ſolui poſſit. Dico autem, *loquendo generatim & indefinitè*, propter Catechumenos, ſeu omnes illos, qui ſine Baptiſmo in re ſuſcepto ſaluati ſunt, & in Purgatorio exiſtunt: de quibus dubitari poteſt, an ſint capaces quorumcunque ſuffragiorum: nam de aliquibus res videtur certa, ſcilicet, de priuatis ſuffragiis, quæ vnuſquiſque de ſuis ſatisfactionibus pro illis offerre poteſt: nam ad hæc ſufficit vnio charitatis, & intentio operantis, & indigentia recipientis. Atque ob hanc cauſam etiam ante legem gratiæ poterat eſſe cõmunicatio ſuffragiorum viuorum ad defunctos, vt conſtat ex 2. Machab.12. & nunc Catechumenus poteſt orare, & ſuffragium offerre, vel pro alio Catechumeno, vel pro baptizato defuncto: ergo à fortiori poterit baptizatus ſuffragari Catechumeno defuncto. Denique nihil fingi poteſt, quod impediat, quia character baptiſmalis nulla ratione neceſſarius eſt ad hunc effectum. De ſuffragio autem ſingulari, quod ex opere operato impenditur per ſacrificium Miſſæ, dubitari poteſt, an offerri poſſit pro Catechumeno defuncto, quod diſputaui ſuperiori tom. diſput.79. ſect. 10. vbi partem negantem cum Auguſt. Chryſoſtomo, & D. Thoma definiuimus. De ſuffragiis itẽ communibus Eccleſiæ idem interrogari poteſt, de quibus breuiter dico pendere ex intentione Eccleſiæ: nam de poteſtate nihil video quod repugnet, magis quàm in priuatis ſuffragiis. De facto verò non videtur hæc eſſe intentio Eccleſiæ, regulariter loquendo, ſed cùm ſit 9.

ſit myſticum corpus viſibile, tantùm pro membris ſuis per viſibile ſacramentum ſibi coniũctis orat, & ſuffragia offert quæ pro ſuo communi nomine fiunt. Quod optimè confirmat can. 35. Concilij Bracharenſ.primi, qui ſic habet, *Placuit vt Catechumenis ſine redemptione Baptiſmi defunctis, neque oblationes ſanctæ commemoratio, neque pſallendi impendatur officium.* Tandè interrogari poſſet de ſuffragiis indulgentiarum, de quibus infrà ſuo loco dicemus.

Concil. Brachar.

SECTIO VII.

Quæ conditiones requiſitæ ſint ex parte eius pro quo offertur ſuffragium, vt infallibilem habeat effectum.

1. *Prima conditio ex parte eius pro quo offertur ſuffragium.*

IN hac & ſequenti ſectione breuiter comprehendemus cætera omnia quæ de his ſuffragiis tractare propoſuimus: nam omnia reducuntur ad conditiones offerẽtis ſuffragium, vel eius pro quo offertur. Prima ergo cõditio requiſita ex parte eius pro quo ſuffragium offertur, eſt, vt culpa, ratione cuius pœnam meretur, iã ei ſit remiſſa. Ratio eſt, quia fieri nõ poteſt vt remittatur pœna ante remiſſam culpam, quia quandiu culpa manet, intrinſecè manet homo dignus pœna; ergo nõ poteſt aliquis efficaciter obtinere alteri remiſſionẽ pœnæ, niſi ſupponat ab illo ablatam intrinſecam dignitatem eius, quæ eſt culpa. Dices, Non oportet, vt ſupponat culpam ablatam, ſed quòd pro illa etiam ſatisfaciat. Reſpondetur, non poſſe vnum pro culpa alterius condignè ſatisfacere, ſed hoc fuit proprium Chriſti propter excellentiam perſonæ eius. Imò nec de congruo poteſt vnus mereri, aut obtinere alteri immediatè remiſſionem culpæ, etiam venialis, ſed ad ſummũ poteſt vnus alteri mereri auxiliũ quo ſe diſponat ad culpæ remiſſionem, vel illã mereatur; quia culpa dicit moralẽ inordinationẽ morali modo adhuc permanentẽ, quã reatus pœnæ, vt ſic, non includit. Et ideo, ſi multa non ſit remiſſa, non habet locum ſuffragiũ ſatisfactionis pro pœna, ſed priùs impetrãda erit diſpoſitio ad remiſſionẽ culpæ, vt poſtea locũ habeat ſuffragium pro remiſſione pœnæ.

Non poteſt vnus alteri remiſſionem culpæ mereri.

Secunda conditio ex parte eius pro quo ſuffragium offertur.

2. SECVNDA conditio eſt, vt is pro quo ſuffragium offertur, ſit in ſtatu gratiæ. Hæc conditio nõ eſt eadem cum præcedenti; nã poteſt aliquis habere reatum pœnæ ex culpis remiſſis, & non eſſe in ſtatu gratiæ, ſicut è contrario poteſt eſſe in ſtatu gratiæ, & non habere remiſſam omnem culpam venialem. Solùm in animabus Purgatorij ſemper sũt inſeparabiliter coniunctæ hæ duæ conditiones: quia conſtat eſſe in ſtatu gratiæ, & cum illa habere ſemper omnem culpã remiſſam, ideóque ex neutro capite poteſt impediri effectus ſuffragij pro eis oblati. Nam, licèt contingat iuſtum mori nondum remiſſis omnibus culpis venialibus, tamen in ipſomet inſtanti ſeparationis animæ à corpore, omnis culpa venialis ei remittitur, vt ſuprà declaratũ eſt. Et ideo ſtatim manet capax cuiuſcunque ſuffragij, quantum ad remiſſionem pœnæ. Ex quo rectè animaduertit Durandus, in 4.d.41.q.1.nu.5. ſuffragia viuorum non poſſe prodeſſe defunctis quoad remiſſionem culpæ venialis, quia ſi ſit coniuncta cum mortali, remitti nõ poteſt, nec talis homo eſt capax ſuffragij, vt iam dicemus. Si verò eſt ſola, ſtatim in ipſo inſtanti ſeparationis animæ è corpore remittitur; & ideo nũquam anima ſeparata eſt capax ſuffragiorum quoad hunc effectum. Et quamuis dici poſſet, ſuffragia, quæ fiũt pro agonizante, poſſe illum iuuare ad hunc effectũ per modũ impetrationis, vel meriti de congruo, tamen id non eſt neceſſarium: quia ex perfectione charitatis, & ex neceſſitate talis ſtatus infallibiliter cõſequitur motus volũtatis ſufficiẽs ad tollẽda omnia peccata venialia. Cõditio ergo poſita locũ habet in viuẽtibus, in quibus poteſt eſſe reatus pœnæ temporalis relictus ex aliquibus culpis remiſſis ſimul cũ alia culpa morali.

Durand.

Ratio autem generalis huius conditionis eſt, quia qui eſt in peccato mortali, eſt omnino indignus omni remiſſione tam culpæ quàm pœnæ, & ideo nõ ſolùm eſt impotẽs ad propriam ſatisfactionẽ exhibendam: ſed indignus etiã, vt aliena ei applicetur, vel pro eo acceptetur. Qua ratione diximus in ſuperioribus, etiam ſatisfactionẽ Chriſti non applicari, vt habeat effectum ex opere operato in eo qui in ſtatu peccati mortalis, vel ſacramentum recipit, vel pœnitẽtiã iniunctam implet, vel ſacrificium offert, aut pro eo offertur, & de Indulgentiis Eccleſiæ idem infrà oſtendemus: ergo maiori ratione idem dicẽdũ eſt in præſenti. Tandem eſt hic propria ratio, quia hæc communicatio ſuffragiorum fundatur ex parte hominũ in vnione charitatis; ergo in his qui non ſunt per charitatem vniti aliis iuſtis, non poſſunt hæc ſuffragia effectum habere; huiuſmodi autem ſunt qui gratia carẽt: ergo. Quocirca pactum illud, & promiſſio Dei, quam diximus in hoc negotio interuenire, intelligitur reſpectu amicorum; quia alij non ſunt digni nec capaces huius ſacramenti. Et hoc ipſum fũdari poteſt in valore morali, & proportione noſtræ ſatisfactionis: nam, licèt moraliter ad hoc valeat, vt homini iuſto & ſancto remittatur tanta pœna temporalis, non verò vt remittatur homini inimico Dei, & ideo, ſi pro illo offeratur, non eſt acceptatione digna: imò qui ſcienter illam auferret, Deum ipſum offenderet: aliud eſt enim pro peccatore orare, vt ei remittatur culpa per conuenientia auxilia, & ordinatas diſpoſitiones: aliud verò poſtulare, vt manente ſtatu culpæ, aliqua pœna remittatur, quod eſt inordinatum, & contra debitum talis ſtatus. Quod etiam ita declaratur, quia quilibet reatus pœnæ coniũctus peccato mortali ſecundùm pręsẽtem iuſtitiam fit æternus, & ideo per ſatisfactionem quancunque temporalem tolli non poteſt. Neque in hac reſolutione inuenio difficultatem alicuius momenti. 3.

Ratio huius conditionis.

Quæri verò poteſt, an illud ſuffragium acceptetur à Deo, vt ſaltem poſtea, ſi homo ille reſurgat, & tollatur impedimẽtum peccati, ei proſit talis ſatisfactio, ad eum modum, quo dicunt Theologi dari effectum ſacramenti, vel ſatisfactionis ſacramentalis, recedente fictione. Reſpondeo, non poſſe hoc in præſenti affirmari cum ſufficienti fundamẽto, quia nullo teſtimonio, vel ratione probari poteſt, Deum acceptare talem ſatisfactionẽ pro tali perſona in huiuſmodi euentu: neque etiam hoc eſt debitum ex natura rei ſatisfactioni oblatæ pro illo, qui eſt in peccato mortali. Et ideo non cẽſeo eſſe illi fructuoſam talem ſatisfactionem quando à peccato reſurgit. Imò ſatisfactio oblata pro iuſto, qui ſolùm habet culpas veniales nondum remiſſas ſine alio reatu pœnæ, neque illi tunc prodeſt, neque illi ſeruatur in acceptatione diuina, vt poſt remiſſam culpam venialem, incipiat illi prodeſſe ad ſolutionẽ pœnæ; quia nec propria ſatisfactio prodeſt hoc modo ipſimet homini iuſto, vt ſuprà viſum eſt: ergo nec ſatisfactio oblata pro homine exiſtente in peccato mortali, poteſt illi prodeſſe modo prædicto. Quid autem de illa ſatisfactione dicendum ſit, paulò inferiùs explicabitur. 4.

Nũ ſuffragium pro exiſtenti in peccato mortali oblatum recedente fictione habeat effectũ.

Tertia

Tertia conditio eius pro quo ſuffragium offertur.

5. TERTIA conditio requiſita ex parte illius, pro quo ſatisfactio offertur, eſt, vt effectu ſatisfactionis indigeat, id eſt, quòd ſit debitor alicuius pœnæ. Quia ei, qui nihil debet, nihil remitti poteſt. Ex hac ratione non poſſunt ſuffragia pro beatis offerri, quia nullius pœnæ rei ſunt. Et, ſi contingat ſuffragium offerri pro aliquo viuente adeò puro & ſancto, vt nullius pœnæ reatum habeat, non poterit in illo habere effectum. Quæri verò poteſt, an ſaltem pro illo acceptetur, vt ſi fortaſſe poſtea peccet, & remiſſionem culpæ conſequatur, pœna etiam propter tale ſuffragium remittatur. Reſpódeo, non acceptari: nam etiã propria ſatisfactio à iuſto exhibita pro ſeipſo, ſi illa tunc non indigeat, quia nullius pœnæ pro tũc debitor eſt, non acceptatur ſtatim veluti in ſolutionem pœnæ, cuius reatus per futurum peccatum contrahendus eſt: ergo multo minùs acceptabitur hoc modo ſatisfactio vnius pro alio oblata. Antecedens in ſuperioribus tractatum eſt, eiúſque generalis ratio eſſe videtur, quia nõ poteſt quis priùs eſſe dignus remiſſione, quã ſit dignus pœna, nec priùs ſoluere debitũ, quàm illud cõtrahat. Quod maximè verũ habet in debito, quod per actionẽ iniurioſam contrahitur. Et quidquid ſit, an hoc implicet contradictionẽ (poſſet enim hoc facile cõtrouerti) ſine dubio non eſt ordo cõueniens iuxta rerum naturam, ſeu exigentiam; nec etiam eſt expediẽs, ſi moraliter res conſideretur: poſſet enim, quantum ex ſe, occaſionẽ præbere faciliùs peccandi, ſi quis intelligeret eſſe ſoluendum à pœna propter præteritas actiones, etiamſi de nouo peccet, ſine alia applicatione, vel ſatisfactione, præter diſpoſitionem neceſſariam ad remiſſionem culpæ. Itaque in eo caſu tale ſuffragium omnino caret effectu in illo, pro quo offertur, neque pro tunc, neque etiam in aliud tempus pro illo acceptatur.

Dubium circa hãc cõditionẽ. Reſoluitur.

6. Præter has conditiones aliqui requirunt, vt non ſolùm quis indigeat remiſſione pœnæ, ſed etiam vt ſit impotẽs ad ſatisfaciendum pro illa. Sed iam ſuprà diximus cum D. Thoma hanc conditionem non eſſe neceſſariam: & loquendo generaliter de ſatisfactione, vt includit ſatispaſsionem, ſeu quamcunque iuſtã ſolutionẽ, id eſt certiſsimum; aliàs nunquam poſſent ſuffragia prodeſſe animabus Purgatorij: quia ſemper illæ poſſunt ſoluere, ſaltem patiendo ſufficienter. Si verò intelligatur de ſatisfactione propriè, & in rigore ſumpta, ſic è contrario ſequitur, vix poſſe ſuffragia prodeſſe viuẽtibus, ſed tantùm defunctis, quia viuentes ſemper ſunt in ſtatu ſatisfaciendi, & rari ſunt qui non poſsint per ſe ſatisfacere, ſaltẽ per intenſos actus doloris, & contritionis, præterquam quòd ſine fundamento exigitur talis conditio, præter legem charitatis, & iuſtitiæ, vt ſuperiùs à priori declaratum eſt.

Nõ requiri vt is pro quo ſatisfit ſit impotens ad per ſe ſatisfaciendũ.

7. Præterea requirunt aliqui acceptationem formalem, & cõſequenter cognitionẽ ſuffragij pro ſe oblati; ſed iam etiam diximus, hoc non eſſe per ſe neceſſarium, quia ſufficit generalis volũtas, quã vnuſquiſque iuſtus habet obtinendi remiſsionẽ pœnæ, & ſoluendi Deo quacunque ratione poſsit: nam per hoc ſufficienter habet implicitam voluntatẽ acceptandi ſolutionem pro ſe oblatã, etiamſi ignoret, vt inter viuentes ſæpe contingit. Quod etiã confirmat Eccleſiæ vſus, offerunt enim fideles ſua opera pro aliis amicis viuentibus, etiam illis ignorantibus ac neſcientibus. Et de animabus Purgatorij ſatis dubia res eſt, an cognoſcant ſuffragia, quæ pro eis offeruntur, & à quibus offerãtur, quia neq; in verbo videñt, quæ hîc agimus, nec fortaſſe naturali virtute hæc poſſunt intueri, vt ſentit Auguſtin. lib. de Cura pro mor. agen. c. 13. Nec etiam videtur debitum ſtatui illarum animarum

Nõ requiritur vt is, pro quo ſatisfit, ſatisfactionẽ acceptet, aut cognoſcat.

Auguſt.

A vt hæc illis reuelentur: ergo hæc cognitio nõ eſt neceſſaria ad effectum ſuffragij: ſed ſæpe fortaſſe priùs in ſe ſentit anima fructum ſuffragij, & ex effectu cognoſcit aliquod ſuffragiũ eſſe pro ſe oblatum, ſaltem confusè & generatim. Et licèt interdum ab Angelo cuſtode diſcat in particulari à quo oblatũ fuerit; illa tamen ſcientia nõ eſt prærequiſita vt ſuffragiũ operetur. Vnde acceptatio, quæ ſubſequitur, potiùs eſt per modũ cuiuſdam complacentiæ, vel gratitudinis, quàm vt conditio neceſſaria ad effectum ſuffragij. Sufficit ergo acceptatio diuina, à qua per ſe pendet hic effectus modo ſuperiùs declarato: nam ex parte eius, pro quo offertur, ſatis eſt non repugnantia ſeu virtualis conſenſus. Denique alij requirunt ex parte eiuſdem perſonæ ſpecialem aliquam diſpoſitionem, B vel meritum ad hunc effectum: ſed hoc etiam excluſimus in ſuperioribus, ideóque tres conditiones propoſitæ ſufficiunt.

SECTIO VIII.

Quæ conditiones requirantur ex parte offerentis ſuffragium.

EX parte offerentis ſatisfactionem tres aliæ cõditiones videntur neceſſariæ. Prima conditio eſt, vt ſit in gratia quando efficit opus, per quod vult alterum iuuare, ſiue viuum, ſiue defunctum. Hæc eſt communis C ſententia Scholaſticorũ d. 19. 20. & 45. vbi D. Thom. q. 2. art. 1. quæſtiunc. 3. & 3. p. q. 82. art. 6. Soto q. 2. art. 1. & d. 19. q. 1. art. 2. Anton. 3. p. tit. vlt. cap. 2. Viguer. in Sũma. c. 16. §. 4. verſic. 33. Ratio à priori eſt, quia opus in mortali peccato factum non eſt alicuius valoris moralis apud Deum ad ſatisfaciendum, iuxta illud 1. ad Corint. 13. *Si diſtribuero in cibos pauperum omnes facultates meas, charitatem autem non habeam, nihil mihi prodeſt.* Et confirmatur, quia hac ratione ſuprà oſtendimus contra Scotũ, & alios, peccatorem non poſſe ſatisfacere pro pœna debita propter alia peccata remiſſa, quia pœnale opus ſine gratia factum nõ habet mortalem valorem neceſſariũ ad ſoluendum tale debitum: ergo multo minùs poterit ſufficere ad ſoluẽdum pro alio: nam ſolutio pro alio ſupponit poteſtaD tem ad ſoluendum pro ſe, & ſimpliciter requirit valorem in ipſo opere. Præſertim quia oſtenſum eſt, hanc ſatisfactionem pro alio eſſe debere de condigno, & de iuſtitia, cuius capax non eſt homo in peccato mortali exiſtens.

1. Prima cõditio.

D. Thom. Soto. Anton. Viguer.

1. Cor. 13.

Atque hæc aſſertio certa eſt de ſuffragiis, quæ offeruntur à priuatis perſonis proprio nomine. Sũt autem præter hæc, duo genera operum, ſeu ſuffragiorũ, de quibus poteſt dubitari. Primum eſt de ſuffragiis, ſeu orationibus, aut diuinis officiis, quę publicè fiunt à miniſtris Eccleſiæ pro defunctis: nam illa non fiunt E ab huiuſmodi miniſtris nomine proprio, ſed nomine Eccleſiæ. Et ideo difficultas eſt, ſi ipſi miniſtri omnes ſint in peccato mortali, an nihilominus proſint defunctis. Videtur enim prodeſſe: nam quãdo aliquis operatur nomine alterius, valor operis non penſatur ex dignitate proximi operãtis, ſed eius, cuius nomine operatur; vt ſi Rex per nuncium petat aliquid, dignitas petitionis non conſideratur ex petitione nuncij, ſed regis, cuius nomine fit. Nam ob hãc etiam rationem ſacrificiũ oblatum à malo ſacerdote, nihil minùs operatur, quia non in ſua, ſed in Chriſti perſona illud offert. In contrariũ verò eſt quod Gregorius in Paſtorali, p. 1. c. 11. ait. *Sollicitè formidandum, ne qui placare poſſe iram Dei creditur, hanc ipſe ex proprio reatu mereatur: cuncti enim liquidò nouimus, quia cùm is, qui diſpli*

2. Nũ ſuffragia nomine Eccleſiæ facta à miniſtro exiſtẽte in mortali, aliis proſint.

Ratio dubitãdi pro parte affirmatiua.

Ratio dubitãdi pro negatiua. Gregor.

diſplicet, ad intercedendum, mittitur irati animus ad deteriora prouocatus. Multi enim graues Auctores docent, peccatum miniſtrorũ Eccleſiæ in his publicis ſuffragiis & orationibus nõ impedire, quominus ſuum effectũ habeãt in animabus, pro quibus offeruntur. Ita D. Tho. dict. quæſtiunc. 2. & Soto d. 45. qu. 2. art. 1. & idem ſentit Nauar. in tractatu de Oratione ca. 19. cõcluſ. 4. n. 59. & ſequent. & in c. 20. nu. 39. & ſequ. quibus locis ait, has orationes habere effectum ex opere operato ex inſtitutione Chriſti, vel Eccleſiæ, citans Gabrielem lection. 57. in Canonem: & Getſonem.

Prima ſententia.

D. Thom. Soto. Nauar.

3. Duo verò neceſſe eſt in oratione diſtinguere, ſcilicet impetrationem, ſub qua meritum de congruo inuoluimus; & ſatisfactionẽ propriam per modũ condignæ ſolutionis: meritum autem de condigno hîc non habet locũ, quia, vt ſuppoſimus, nunquam inuenitur in pura creatura reſpectu alterius. Igitur quoad impetrationem nõ eſt dubium quin oratio facta nomine Eccleſiæ, habeat vim impetrandi apud Deum, etiamſi miniſtri, qui orant, ſint in peccato, quia tunc non penſatur efficacia orationis ad impetrandum ex conditione proximi orantis, ſed ex dignitate principalis petentis, quæ eſt Eccleſia, vt ratio prius facta probat, & latiùs traditur in materia de ſacrificio quãtùm ad orationes & ceremonias Miſſæ. Neque contra hoc procedit dictum Gregorij ſuprà citati: nam loquitur de illo, qui propria auctoritate, & vt perſona priuata intercedit. Quin potiùs non ſolùm oratio facta à miniſtro exiſtente in peccato, ſed etiã facta ab illo peccaminosè poteſt eſſe hoc modo fructuoſa, & impetratoria, quia oratio illa quoad ſubſtantiã bona eſt, & vt ſic fit nomine Eccleſiæ, & ideo non poteſt perſonalis malitia, quam miniſter adiungit, Eccleſiæ interceſſionem & impetrationem impedire. Vnde quoad hunc modum ſuffragandi per modum impetrationis facilis eſt doctrina D. Thomæ qui nũquam aliud explicuit, ſed ſolùm dixit, valere poſſe ſuffragia poſt hanc vitam ex opere operantis, & operato.

Orationem factam à prauo miniſtro nomine Eccleſiæ habere vim impetrandi.

4. At verò quoad ſatisfactionẽ, & cõſequenter quoad modũ ſuffragij per modũ ſolutionis, ſeu ſatisfactionis, nõ vidētur poſſe habere effectũ ſuffragia Eccleſiæ, quæ per malos miniſtros fiũt, etiãſi nomine Eccleſiæ ea facere dicãtur: quia opus eſt ſatisfactorium, quatenus pœnale eſt, atq; adeo quatenus eſt perſonale, & proprium talis perſonæ, quæ per illud patitur. Opus autẽ, quod fit à miniſtris Eccleſiæ relatum ad ipſam Eccleſiã, nõ habet rationẽ pœnalis operis: ergo, vt ſic, nõ eſt ſatisfactoriũ. Solùm ergo eſt ſatisfactoriũ, quatenus eſt opus talis miniſtri operãtis, nam ſolùm eſt pœnale vt relatum ad perſonã eius: ergo, ſi talis perſona ſit inimica Dei, non poteſt illud opus eſſe ſatisfactoriũ, quantum eſt ex opere operantis. In quo eſt magna differẽtia inter impetrationem, & ſatisfactionẽ: nã impetratio fundatur in oratione, ſolũ vt eſt petitio, & ſignificatio volũtatis, & deſideriorũ Eccleſiæ, quæ, quatenus eſt vnum corpus myſticum, loqui poteſt per vnum vel alium miniſtrum; quæ locutio vt eſt ſignum quoddam, per quod Eccleſia ſua deſideria repræſentat Deo, accipit ab illa quandam dignitatem, & efficaciam ad impetrandum: ſatisfactio verò, quæ per eandem orationem fieri poteſt, fundatur in illa quaten⁹ opus pœnale eſt: ſub qua ratione non refertur ad Eccleſiam, nec nomine illius ſuſtinetur, vt ſic dicam. Cuius etiam ſignum eſt, quia nulla alia opera pœnalia, vel ſatisfactoria, fieri ſolent ad Eccleſia per miniſtros ſuos ad ſatisfaciendũ Deo nomine totius corporis, ſed tãtùm orationes, vel ſacrificia, aut alia ſigna religioſi cultus. Et confirmatur, quia quando Eccleſiæ miniſtri ſunt iuſti, & publica ſuffragia, ſeu orationes offerunt Deo, tale opus, vt eſt ab ipſis, ſatisfactoriũ eſt: illa verò ſatisfactio eſt perſonalis, & propria ipſorum operantium, quam ex vi ſui miniſterij non tenentur offerre pro alio, v.g. defuncto, pro quo talia ſuffragia fieri iubētur: nam ſine tali ſatisfactione poſſent miniſtri ſuo muneri ſatisfacere, quantum eſt ex vi huius obligationis. Præter hanc verò ſatisfactionem non eſt alia, quæ correſpondeat illi operi, quatenus eſt, vt ſic dicam, totius Eccleſiæ operantis per miniſtrum, quia nihil eſt in quo poſſit fũdari hæc ſatisfactio, tum propter rationem factam, quòd pœnalitas operis non ſpectat ad Eccleſiam vt ſic: tum etiam, quia tota ſatisfactio, quæ in illa pœnalitate fundari poteſt, iam eſt exhibita ab ipſa particulari perſona operante: ergo in his ſuffragiis, vt ſunt ab Eccleſia, nihil ſatisfactionis eſt quaſi ex opere operantis ipſius Eccleſiæ.

Suffragium per modum ſolutionis à prauo miniſtro nomine Eccleſiæ factum, non habet effectum.

Diſcrimen inter impetrationem & ſatisfactionem.

5. Quod autẽ Nauarrus ait de ſatisfactione ex opere operato, ſi cum proprietate, & rigore ſumatur, mihi veriſimile non eſt: nã ex inſtitutione Chriſti nullum habemus opus, vel ſignum ſatisfactoriũ ex opere operato præter ſacrificium, & ſacramenta, neque aliud nobis fingere licet ſine certo teſtimonio, & Eccleſiæ traditione: neutrum autem habemus. Eccleſia verò non habet poteſtatem ad inſtituẽda ſigna operantia ſimiles effectus ex opere operato, propriè loquẽdo. Dices, Hæc ſuffragia ex inſtitutione Eccleſiæ ſunt impetratoria ex opere operato: ergo etiam eſſe poſſunt ſatisfactoria. Reſpondetur, negando aſſumptum, ſi propriè loquamur, ſed ſolùm sũt hæc ſuffragia, vt fiunt nomine Eccleſiæ, impetratoria ex opere operantis, ita tamen vt operans ſeu orans intelligatur eſſe tota Eccleſia, licèt per miniſtrum oret: non eſt autem ita ſatisfaciens per miniſtrum, vt declaratum eſt. Vnde inſtitutio Eccleſiæ non facit immediatè vt opus ſit impetratorium, ſed facit vt oratio fiat à miniſtro nomine Eccleſiæ, & inde quaſi ex natura rei ſequitur, vt talis oratio ob Eccleſiæ ſanctitatẽ ſit Deo accepta ad impetrãdum. Et ob eam rem, vt opinor, quo Eccleſia fuerit ſanctior, & dignior, eo talis oratio magis erit accepta Deo, & ſub hac ratione ſanctitas miniſtri multùm conferre poteſt ad hanc impetrationem, vt expreſsè docuit Alexander Papa in epiſt. 2. & habetur in cap. *Ipſi Sacerdotes*, 1. q. 1.

Orationes nomine Eccleſiæ factas non habere effectum ex opere operato.

Obiect.

Soluitur.

Alex. Papa.

Hinc etiam cenſeo, hanc vim horum ſuffragiorum, quoad impetrationem, non prouenire ex ſpeciali poteſtate, quam Chriſtus dederit Eccleſiæ ad conferendum operibus ſuorum miniſtrorũ aliquem effectum ex opere operato; ſed prouenire ex natura rei, ſuppoſita ſolùm inſtitutione talis congregationis, & vnitatis eius. Vnde non ſolùm in lege noua, ſed etiam in lege veteri, & naturæ, erat in Eccleſia ille modus orãdi, & impetrãdi à Deo, nomine totius Eccleſiæ, quãuis tunc nullus eſſet effectus ex opere operato. Igitur nullo fundamento dici poteſt, hæc ſuffragia eſſe ſatisfactoria ex opere operato. Dixi autem, *propriè, & in rigore loquendo*, quia per modum indulgentiæ poſſet Eccleſia applicare per hæc ſuffragia aliquid ſatisfactionis de theſauro ſuo: nec dubito, quin poſſet ita id facere, vt illa applicatio haberet effectum independenter à ſanctitate miniſtrorum iuxta ea quæ dicemus diſputationibus ſequentibus. Tamen nõ conſtat Eccleſiam conceſſiſſe talem indulgentiam applicandam per omnia hæc ſuffragia. Debuiſſet enim talis indulgentia concedi, aut ab aliquo ſummo Põtifice, aut à generali Concilio: nullum autẽ decretum, aut teſtimonium eorum circa hoc habemus, nec etiam traditionẽ: non poteſt ergo ita liberè ſine fundamento affirmari. Cõcludo igitur, hæc ſuffragia nomine Eccleſiæ facta per miniſtros prauos, valere quidẽ per modũ impetrationis, non verò per modũ ſatisfactionis ſeu ſolutionis: loquimur autem extra ſacrificium Miſſæ: nam illud ſatisfactorium eſt ex opere operato. 6.

Quod

Quod ſit deſcrimen inter publica & priuata ſuffragia ad impetrandum, vel ſatisfaciendum.

7. SED obiiciet aliquis, iuxta hanc noſtram ſententiam, nullum eſſe diſcrimen inter ſuffragia publica & priuata: quia etiam oratio priuatæ perſonæ poteſt per modum impetrationis aliis prodeſſe. Ad hoc ex Nauarro ſuprà reſponderi poteſt, negando ſequelam, & probationem eius, quia Deus non audit orationem peccatoris, quatenus eſt eius, iuxta illud Ioan. 9. *Deus peccatores non exaudit*: audit tamen orationem peccatoris, quatenus eſt alterius, ſcilicet Eccleſiæ. Sed contra hoc eſt: quia, vt D. Thom. ait ſecunda ſecundæ q. 83. ar. 16. ex Auguſtino tract. 34. in Ioan. verbum illud Ioannis, *Deus peccatores non exaudit*, à cæco fuit dictum nondum perfectè illuminato; & ideo aut admittendum non eſt, aut piè exponendum de peccatore petente, quatenus peccator eſt, id eſt, praua & indigna petente. Si autem pia oratio à peccatore fundatur, impetratoria eſſe poteſt: quia non in ſanctitate orantis, ſed in diuina miſericordia fundatur. Sic ergo oratio facta à peccatore pro alio, poteſt eſſe impetratoria ob eandem rationem: ergo nulla erit differentia inter ſuffragia facta ab aliquo peccatore, vt miniſtro Eccleſiæ, vel vt priuata perſona: quia vtroque modo ſunt impetratoria, & neutro modo ſunt ſatisfactoria. Conſequens autem eſt contra communem modum loquendi Theologorũ, & præſertim contra D. Tho. 3. p. qu. 72. art. 6. Quem locũ duobus modis ibi interpretatus ſum, qui nunc non omnino vidẽtur ſatisfacere. Vnus eſt, quòd oratio peccatoris, vt eſt à priuata perſona, licèt impetrare poſſit ex miſericordia Dei, nõ tamen eſt impetratoria de cõdignò. Veruntamen etiã oratio facta à miniſtro Eccleſiæ, vt talis eſt, nõ eſt impetratoria de cõdigno: imò nulla oratio facta pro alio à quocunq; iuſto, vel etiã à tota Eccleſia, eſt impetratoria de cõdigno, iuxta doctrinã D. Thom. in citato loco 2. 2. quia hoc eſt proprium Chriſti Domini. Alius modus erat, differentiam illam intelligendam eſſe de oratione peccatoris formaliter, id eſt, peccaminosè facta: nam hæc, ſi fiat à priuata perſona, nunquam eſt impetratoria; ſi verò fiat nomine Eccleſiæ, poteſt eſſe impetratoria, ſupponendo, id quod petitur, iuſtum eſſe, & ſanctum, quanuis in modo vel intentione miniſtri malè petatur. Quæ differentia vera mihi videtur; ſed aliquid ampliùs videntur intendere D. Thom. & Theologi.

Nauar. — *Ioan 9.* — *D. Tho.*

8. *Prior reſoluendi modus.* Propter quod dici poſſet, orationes, quæ fiunt nomine totius Eccleſiæ, adeò eſſe efficaces, vt immediatè impetrent à Deo remiſſionem pœnæ temporalis, ídque infallibiliter, & ex certa promiſſione propter ſingularem amorem & ſanctitatem totius Eccleſiæ; vel etiam, quia in hac Eccleſia eſt poteſtas ad applicandum Chriſti ſatisfactionem vel potiùs ad impetrandum, vt Deus eam applicet; & hoc facere intẽdit per huiuſmodi orationes publicas, & impetrare à Deo, vt ſub hac ratione eas acceptet, præſertim quãdo per modum ſuffragij eas offert pro defunctis. Et fortaſſe hoc ſolum intendit Nauarrus cùm dixit, hæc ſuffragia eſſe ſatisfactoria ex opere operato: quod eſt probabile in hoc ſenſu, quanuis meliùs, & priùs hoc totum comprehenditur ſub nomine impetrationis, quæ fortaſſe eſt certa & infallibilis ex ſtatuta Dei lege, non propter meritum de condigno, ſed propter ſpecialem vim & efficaciam conceſſam Eccleſiæ ad applicandam Chriſti ſatisfactionem. Et quanuis aliquis contendat non eſſe omnino infallibilem: quia de tali lege, aut promiſſione non conſtat, tamen veriſimile eſt ob alias congruentias orationes Eccleſiæ ſæpe ad hunc effectum exaudiri. De orationibus autem priuatis non eſt ſimilis ratio: nam ſuprà oſtendimus, etiam iuſtos nunquam impetrare alteri immediatè liberalem pœnæ remiſſionem, quod multo eſt certius de perſona in peccato exiſtente. Præterea, etiamſi non admittamus, Eccleſiæ ſuffragia, vel orationes, habere hunc ſpecialem effectum impetrandi immediatè remiſſionem pœnæ liberalem, ſeu per ſolam applicationem ſatisfactionis Chriſti, adhuc poſſumus conſtituere aliquam differentiam: nam oratio Eccleſiæ facta per malos miniſtros, ſemper in conſpectu Dei conſideratur vt petitio facta ab amico; & ideo ſemper retinet illam efficaciam, vel valorem, quem oratio habere poteſt ad impetrandum ex dignitate perſonæ orantis: oratio autem facta à peccatore in perſona propria, omnino amittit efficaciam ex parte perſonæ petentis, quamuis aliquando exaudiri poſſit ex ſola benignitate & liberalitate diuina. Et hæc videntur ſufficere de ſuffragiis communibus Eccleſiæ.

Tractat autem Nauar. ſuprà dict. c. 20. de Orat. nu. 40. quando cẽſendus ſit aliquis orare vt miniſter Eccleſiæ, & numerat in primis omnes clericos, etiam primæ tonſuræ: deinde omnes religioſos, etiam nouitios, item donatos & donatas tam Eccleſiarum ſecularium quàm regularium. Ac denique addit omnes qui recitant orationes ab Eccleſia inſtitutas, & tanquam res inſtitutas ab ipſa, quia hoc ipſo virtualiter volunt orare nomine ipſius, & ipſa Eccleſia inſtituẽdo tales orationes, virtute etiam voluit, vt, quicunque vellent, poſſent ſuo nomine illas recitare. Sed hæc piè potiùs conſiderata, quàm fundata videntur: nam quidam textus, quos allegat, nihil ad cauſam faciũt. Et mihi eſt dubia tam generalis & ampla regula: nam Eccleſia non inſtituit omnes orationes, vt nomine ſuo dicãtur, ſed etiam vt fideles habeant aliquem moralem modum certum, & ſua auctoritate confirmatum, ſicut Chriſtus Dominus docuit Apoſtolos orare, *Pater noſter*, &c. Illæ ergo orationes videntur propriè fieri nomine Eccleſiæ, quæ nõ ſolùm ab ea inſtitutæ ſunt, ſed dicuntur à miniſtris ad hoc deputatis ex præcepto, vel ordinatione ſua: aliæ verò, quæ dicuntur omnino priuata auctoritate, non vidẽtur fieri nomine Eccleſiæ, etiamſi preces ipſæ, quæ recitantur, ab Eccleſia inſtitutæ ſint: de qua re plura dicturi ſumus in ſeq. lib. agẽtes de Interdicto. Supereſt dicendum de alio genere operum, quæ vnus facit per alium, vel è conuerſo quæ vnus facit nomine alterius, vt quando vnus dat eleemoſynam per famulum, vel poſtulat ab alio, vt pro ſe, & nomine ſuo petat: & de hoc genere ac modo operandi dicemus commodiùs in puncto ſequente. 9. *Quando cenſendus ſit aliquis nomine Eccleſiæ orare. Nauarri ſententia.*

Eſt ergo ſecunda conditio requiſita ex parte eius qui ſuffragium offert, vt faciat opus proportionatum ad ſatisfaciendum ex conditione ipſius operis, vt eſt à tali operante. Hoc etiam eſt certum: nam ſatisfactio pro alio ſupponit ſatisfactionem in ſe, vt ſic dicam, quia non poteſt pro alio ferri aliquid in pretium, niſi præintelligatur habere in ſe pretij valorem, non poteſt autem fieri ſatisfactio in ſe, niſi per opera proportionata ad ſatisfaciendũ. Vnde Theologi, eadem opera, per quæ homo poteſt ſatisfacere pro ſe ipſo, aſſignant ad ſatisfaciendum pro aliis, ſiue viuis, ſiue defunctis, quæ reducunt ad illa tria, orationem, eleemoſynam, ieiunium. Quæ etiam in decretis, & Sãctis Patrib. inuenimus, vt in ſuperioribus citatũ eſt: omittimus autem ſacrificium, quod ab eis frequenter additur: quia non agimus de ſatisfactione ex opere operato, ſed ex opere operantis, & ſub hac ratione ſacrificium, & quodlibet opus religionis ſub oratione comprehenditur. 10. *Secunda conditio ex parte offerentis ſuffragium requiſita.*

Num

Num opus externum præciſè ſumptum pro alio oblatum, illi proſit ad pœnæ remiſsionem.

11. Est autem hîc ſpeciale dubium, an opus externum, per ſe ac præciſè ſumptũ, pro alio factum, poſsit illi ad ſatisfactionem ſeu remiſſionem pœnæ prodeſſe. In quo eſt conſiderandum, duobus modis poſſe vnũ pro alio operari. *Primus dubij ſenſus.* Primò, nomine ſuo, quia nimirum ipſe facit illud opus tãquam proprium, & fructum eius quoad ſatisfactionem donat alteri, vel proprio motu, vel ad petitionem alterius. Non enim repugnat operari hoc modo pro alio, proprio nomine, & virtute ipſius operantis, & id facere rogatum & excitatum ab altero, nam hoc totum poſſumus ab alio poſtulare. Et in hoc modo ſatisfaciendi pro alio ex opere operantis, certum eſt, opus externum per ſe ſolùm non ſufficere ad effectum ſuffragij; non quòd ipſum opus externum coniunctum interno non addat illi aliquem valorem ad ſatisfaciendum, vt ſuprà viſum eſt, ſed quòd requirat in ipſomet operante internam voluntatem bonam, & aptam ad ſatisfaciendum, à qua tale opus procedat. Nam in hoc modo ſuffragandi, totum id quod requiritur ex parte operis ad ſatisfaciendum pro ſe, à fortiori requiritur ad ſatisfaciendum pro alio: conſtat autem neminem ſatisfacere pro ſe per externum opus, niſi vt coniunctum & informatum voluntate interna proportionata: idẽ ergo requiritur in hoc modo ſatisfaciendi pro alio nomine proprio. *Poſterior & germanus dubij ſenſus.* Eſt autem alius modus ſuffragandi alteri per opus externum factum nomine alterius, id eſt, quod aliquis facit vt inſtrumentum alterius, quod poteſt dici alter facere per ipſum: & in hoc genere ſuffragij habet maximè locum dubitatio poſita, quæ clariùs & frequentiùs cernitur in ſuffragiis pro defunctis, quanuis cum proportione poſsit idem reperiri inter viuos. Eſt ergo quotidianum, vt homo ante mortem præcipiat fieri eleemoſynas pro ſua anima poſt mortem, quas poſtea hæredes, vel curatores animæ tribuunt, & tunc dicuntur illi ſuffragium ferre defuncto, tãquam inſtrumenta eius, & nomine ipſius. Difficultas ergo eſt, an illud opus externum, quod eſt dare eleemoſynam, ſit per ſe ſatisfactorium defuncto independenter à voluntate eius, per quem executioni mandatur, id eſt, ſiue illa ſit bona, ſiue mala, ſiue hominis iuſti, ſiue peccatoris.

12. *Ratio pro parte negatiua.* Videtur enim opus illud ampliùs ſatisfactorium non eſſe pro defuncto: quia illa ſatisfactio nõ eſt futura ex opere operato (propterea enim nõ agimus de ſacrificio; alia enim opera non habẽt talem effectum ex opere operato) opus autem externum nõ eſt ſatisfactorium ex opere operãtis, niſi quatenus procedit ab interna voluntate, illique coniungitur: ergo opus illud externum per ſe ſumptum non poteſt ſatisfactionem addere. *Obiectio.* Dices, opus illud non ſolùm procedere à proxima voluntate miniſtri exequentis, ſed etiã à voluntate defuncti mandantis illud opus fieri, quæ voluntas bona fuit & ſatisfactoria: hoc ergo ſatis erit, vt illud opus externũ ſatisfactorium ſit: cùm enim dicitur præciſè ac ſolitariè ſumi, intelligitur comparatione facta ad proximum operantem, non verò ablato reſpectu ad voluntatem mandãtis. *Solutio.* Sed contrà: quia licèt opus illud externum comparetur ad voluntatem mãdantis tanquã obiectũ, & tãquàm effectus eius; nõ verò tanquã actio humana ipſiuſmet mandãtis, quia iã non procedit humano modo, & liberè à tali volũtate: at verò ſatisfactio requirit opus humanum, per quod fiat, & nõ ſufficit quilibet effectus reſultans, & procedens quouis modo ex præcedente voluntate. Nam ſi quis v. g. ſumpſit potionem amaram voluntariè in pœnitentiam, vel mortificationem, quãuis poſtea ob eam cauſam patiatur grauiſſimos dolores, ſi circa illos nullam poſtea habeat voluntatem, vel, ſi fingamus iam tunc non habere vſum rationis, nihil omnino de nouo ſatisfaceret per illos dolores, quia non ſunt humani, & quia tũc non eſt in ſtatu ſatisfaciendi. Sic ergo in præſenti, quidquid hæres poſtea faciat, defunctus nullam nouam ſatisfactionem habebit, qui non eſt in ſtatu ſatisfaciendi. Et ſimiliter ſi quis viuens præcipiat famulo facere eleemoſynam ex ſuis bonis, ſi poſtea, quando famulus illam elargitur, ipſe dormit, vel nihil de illa cogitat, nullam nouam ſatisfactionem habebit propter externam largitionem, quia reſpectu illius iam non eſt humana actio.

13. *Confirmatio.* 1. Et confirmatur: nam ob hanc cauſam, qui præcipit famulo, vt alium interficiat, ſi poſtea, quando fit externum homicidium, ipſe dormit, vel nihil de illo cogitat, nihil de nouo peccat; nec eſt dignus apud Deũ maiori ſupplicio; quàm fuerit ex vi prioris voluntatis, & mandati; non ob aliam cauſam, niſi quia, licèt illa occiſio ſit effectus prioris voluntatis, tamen iam non eſt actio humana: ergo ſimili proportione in præſenti, &c. 2. Confirmatur ſecundò, quia aliàs etiam poſſent fideles præcipere, vt alij pro ſe ieiunent, vel aliter ſe caſtigent, vel orent; & tunc opera illa externa facta ab aliis, vt ab inſtrumentis mandãtis, etiamſi ab eis fiant in peccato, vel quocunque alio modo, erunt ſatisfactoria ex opere operantis reſpectu ipſius defuncti, quia non eſt maior ratio de eleemoſyna, quàm de aliis operibus ſatisfactoriis. Conſequens autẽ videtur valde abſurdum, quia talia opera non ſunt ſatisfactoria, nec virtutis, niſi vt procedunt à voluntate proximi operantis. 3. Tandem confirmatur: quia aliàs, ſi eleemoſyna legata à defuncto, mandaretur executioni ſine vlla actione ipſius miniſtri, nihilominus adderet ſatisfactionem: vt v. g. ſi hæres ſit negligens, vel iniuſtus in implenda teſtatoris voluntate, & ideo alius, cui danda fuiſſet eleemoſyna, occultè accipiat, ex vi huius effectus accreſceret ſatisfactio defuncto, & remiſſio pœnæ, quod videtur per ſe incredibile. Sequela verò patet, quia voluntas miniſtri nihil confert ad hanc ſatisfactionem iuxta hanc ſententiam.

14. *Rationes pro parte affirmatiua. Prima.* Nihilominus, quòd tale opus externum per ſe addat ſatisfactionem, ſuaderi poteſt primò, quia aliàs hæredes defunctorum, neque implendo hæc legata eleemoſynarum quidpiam per ſe conferrent ad liberandam animam teſtatoris citiùs à Purgatorio, necnon implendo eſſent in cauſa, vt diutiùs in purgatorio detineretur. Conſequens eſt contra communem ſenſum fidelium, & cõtra multa decreta, quæ habentur 13. quæſt. 2. præſertim in cap. *Qui oblationes*, 2. ex Concilio Vaſenſi I. cap. 4. *Conc. Vaſ.* Eſt etiam contra intentionem defunctorum, qui hæc legata relinquũt, quòd ſi in ea intentione decipiuntur, error profectò eſt valdè generalis in Eccleſia, quem deberent Paſtores & Doctores eius auferre, ne illius occaſione magno fructu ſatisfactionis priuarentur fideles defuncti. *Secunda.* Præterea, ipſa elargitio eleemoſynæ habet ſpecialẽ vim ad redimendum hominem à peccatis, vt Scriptura ſæpè ſignificat, quod potiſsimè dicitur, quia ex ſe habet vim ſatisfaciendi pro pœna temporali: ergo talis elargitio addita priori voluntati redimet ſpeciali valore & ſatisfactione animam à peccato, quãdoquidem eſt voluntaria ex vi prioris voluntatis. *Tertia.* Tandem ſuprà oſtenſum eſt, actum exterioreẽ conferre per ſe aliquid ad ſatisfactionem, vt coniunctum interiori voluntati: ergo idem dicendum eſt in præſenti.

Propter has poſteriores rationes plures Theologi hanc poſteriorem partem ſequuntur, inter quos videtur eſſe D. Thom. in quarta, diſtinctione 45. quæ- *D. Thom.*

A ſtione ſecunda, articulo primo, quæſtione 3. vbi ait, *Si aliquis in charitate decedens, præcipiat ſibi ſuffragia fieri, vel alius præcipiat charitatem habens, illa ſuffragia valent defuncto, quamuis illi, per quos fiunt, in peccato exiſtant:* & loquitur de ſuffragiis, quæ ex opere operantis proſunt: nam etiam inter viuentes concedit, eleemoſynam factam per inſtrumentum, ſeu famulum in peccato exiſtentem, ſuffragari mandanti. Eandem ſententiam tenet Palud d. 45. qu. 1. concl. 3. & 5. Bonau. ar. 2. q. 2. & Sot. ibi q. 2. art. 1. cócl. 4. Nauar. de Orat. c. 19. nu. 59. & ſequentibus. Qui omnes requirũt, vt ſaltem is qui mandat fieri eleemoſynam, aut aliud piũ opus, ſit in ſtatu gratiæ: nam ſi ille etiam eſſet in peccato mortali, non eſſet vnde talis actio acciperet valorem. Addit verò Supplementum Gabr. dict. diſtinct. 45.

Palud.
Bonau.
Soto.
Nauar.
Supplem. Gabr.

B quæſtione ſecunda, articulo ſecundo, etiamſi quis ſit in peccato mortali quãdo cõdit teſtamentũ, ſi poſtea in gratia moriatur, id ſatis eſſe vt cõſequatur effectũ ſuffragij. Sed id profectò probabile nõ eſt, niſi addatur, huiuſmodi teſtatoré in gratia conſtitutum, ante mortem priùs mandatum ſua voluntate confirmaſſe, ita vt opus poſtea factum originem ducat ab aliqua volũtate hominis grati. Quod notauit Gabri. lectione 56. in Canoné, & Richard. diſtinct. 45. articul. ſecundo, quæſtione quarta, qui addit, etiam ſi quis viuens ſit in peccato mortali eo tempore quo miniſter exequitur opus à ſe præceptũ, ſi tamen quando præcepit, erat in gratia, nihilominus non priuari fructu talis operis: quia illud opus non progreditur à mandante, neque habet valorem ab illo ſecundùm ſtatum illius temporis, in quo fit opus, ſed illius, in quo

Gabriel.
Richard.

C mandatum eſt. Verũtamen, ſi intelligat illud opus ita eſſe fructuoſum, vt ſtatim poſſit habere effectum remiſſionis pœnæ temporalis in homine exiſtente in peccato mortali, mihi non videtur probabile, aliàs etiã defũcto in peccato mortali poſſet prodeſſe opus, quod in ſtatu gratiæ legatũ fuit ad remiſſionem alicuius pœnæ debitæ ſaltem pro culpis remiſſis, quod falſum eſſe cõſtat ex ſuprà dictis, & notauit Gabr. loco proximè citato. Si verò intelligat, tale op⁹ prodeſſe, quia in ſe eſt veluti opus viuum, pro eo tempore mortificatũ, propter ſtatũ peccati ipſius mandantis, quod tamen poſſit reuiuiſcere, ipſo mandante reſurgente à peccato, ſic eſſet magis tolerabilis opinio.

16.
Poſterior opinio affirmans impugnatur.

Veruntamen, vt verum fatear, tota hæc ſententia, D quãuis probabilis ſit propter auctoritatem tantorum Doctorum, mihi eſt valde dubia, intellecta de fructu ſatisfactionis, nec poſſum illi fidem præbere, quia nõ video rationem vrgentem, & quæ primo loco factæ ſunt, mihi videntur valdè difficiles. Et præſertim inter viuentes non video quomodo eleemoſyna facta per famulum ex præcepto Domini, qui tépore executionis dormit, aut nihil de ea re cogitat, quomodo inquam, aliquem fructum ſatisfactionis, vel remiſſionis pœnæ illi de nouo conferat, cùm iam nihil humano modo operetur, nec illud opus externum ſit actus humanus eius, cumque ex eo nullam pœnam, aut difficultatem nouã moraliter patiatur, quod videtur intrinſecè neceſſarium ad rationé ſatisfactionis. Vnde, quando ille pręcepit, ex bonis ſuis eleemo-

E ſynam dari, tunc & meruit, & ſatisfecit per illam voluntatem, & per ipſum actum præcipiendi, qui & ſtudioſus eſt, & difficilis ac pœnalis: tamé poſtea nulla pœna, aut bonitas adiungitur, aut repræſentatur, ſeu voluntariè apprehenditur: quomodo ergo poteſt noua addi ſatisfactio? Atque hæc ratio ferè procedit in animabus Purgatorij, quamuis de illis dici poſſit, ſemper actu perſeuerare in priori voluntate deſiderando, vt pia opera, quæ fieri præceperũt, executioni mandentur. Veruntamen hoc nihil cõfert, tum quia illa voluntas nullo modo eſt iam principium morale

A talis actus: tũ maximè, quia iam illæ animæ nõ ſunt in ſtatu ſatisfaciendi, & ideo non poteſt ex coniunctione ad præſentem voluntatem fieri ſatisfactorium ſine actu externo.

Reſpondet tamen Gabr. in hac vita meruiſſe animam in Purgatorio exiſtétem illam ſatisfactionem, tamen fuiſſe meritũ conditionale, videlicet, vt, ſi fieret talis actio exterior acceptaretur in ſatisfactioné, ſecus verò ſi nõ fieret. In quo videtur alludere ad doctrinam Aug. dicétis, animas defunctorum meruiſſe in hac vita, vt ſuffragia viuentiũ illis prodeſſent poſt mortem. Sed non rectè illam applicat, vel tacitè exponit: nam Aug. non dixit, nos hîc mereri, vt opera, quæ pro nobis poſt mortem fiunt, habeant valorem maiorem ad ſatisfaciendum, ſed ſenſus illius eſt, mereri viuentes talem ſtatũ habere poſt mortem, vt eis

17.
Gabrielis ſolutio.
Auguſt.
Eluditur.

B poſſint prodeſſe ſuffragia viuentiũ, ſi fiant: quod non propriè eſt conditionale meritum, ſed eſt proprium & abſolutum meritum talis ſtatus, qui eſt veluti capacitas quædam fructus ſuffragiorum, ſi fiant: quoad effectum enim neceſſariò addenda eſt hæc conditio, quia quòd ſuffragia fiant, pendet ex voluntate viuentium. Tale autem meritum ſub conditione quòd det valorem ipſi operi ſatisfactorio, ſeu ſit principium eius, vt tale eſt, nunquam eſt ab Auguſtino poſitum, nec videtur rationi conſentaneum: nam, ſi illa cõditio, ſcilicet, quòd tale opus fiat, necne, iam non pendet ex voluntate mea: & quòd fiat, nullam pœnalitatem, vel moralitatem mihi addit: cur ergo debet talis conditio ad meritum vel ſatisfactionem facere?

C Probabiliſſimũ ergo mihi videtur, in huiuſmodi actibus totam ſatisfactionem eſſe poſitam in actu volendi, ac præcipiendi tale opus, poſtea verò ex vi ſolius externi effectus nihil ſatisfactionis addi, per ſe loquendo, & ex opere operantis reſpectu mandantis. Poſſunt autem talia opera prodeſſe primò per accidens, ſeu remotè, quatenus is qui eleemoſynam recipit, excitatur ad orandum, vel ſatisfaciendum pro defuncto, qui dare præcepit, ad quod etiam ex gratitudine tenetur; & interdum poſſet eſſe maior obligatio, ſi ſub ea conditione, & quaſi pacto eleemoſynam reciperet: quanquam ea obligatio nunquam eſſe videatur ad modum operis, ſcilicet, vt fiat in gratia, ſed tantùm ad ſubſtãtiam talis operis, orationis, vel ſimilis: quod eſt ſignum, hæc opera non præcipi

18.
Prior ſententia negans admittitur.
Hæc opera externa per accidens prodeſſe poſſe mandãti.

D vt ſatisfactoria formaliter, ſed tãtùm vt impetratoria. Vnde etiam veriſimile eſt, talia opera facta ex præcepto alterius conferre aliquid ad impetrationem: quia non tantùm bona opera, ſed etiam effectus bonorum operum poſſunt mouere Deum ad exaudiendas faciliùs orationes, & aliquod beneficium ex miſericordia præſtandum, quamuis ad præmium iuſtitiæ valere non poſſint. Atque ob has cauſas nocumentum inferunt defuncto, qui eorum pia legata implere omittũt, aut differunt, præter peccatum infidelitatis, quod committunt, & iniuſtitiæ, ſi eleemoſynas pauperum detinét, propter quod, *necatores pauperum* vocantur in dicto Concilio Vaſenſi, & in Concilio Carthaginenſi quarto capit. 95. & Concilio Agathenſi capit. quarto, & aliis quæ referuntur

Conc. Vaſ.
Conc. Cart.
Conc. Agath.

E decima tertia, quæſtione ſecunda. Atque in hũc modum videtur tandem explicare hãc ſententiam Soto dicta quæſtione ſecunda, articulo quarto, & Ioſeph. Angles quæſtione de indulgentiis, articulo vltimo, difficultate ſeptima. Et mihi veriſimile eſt Diuum Thomam nihil aliud docere voluiſſe. Vnde etiam concludo, vtilius eſſe hæc opera facere in vita, quàm præcipere fieri poſt mortem: nam, licèt hoc poſterius bonum ſit, nam eſt miſericordiæ, vel religionis, aut pœnitentiæ opus, tamen illud de ſe eſt melius, non ſolùm quia eſt ſecurius, & quia citiùs prodeſt, quod

Soto.
Angles.

omnes

omnes fatentur: ſed etiam quia magis meritorium eſt,magiſq; ſatisfactorium, vt ex dictis ſatis conſtat.

Num reſtitutio,quæ poſt mortem fieri præcipitur, aliquid conferat ad remiſſionem pœnæ.

19. ATQVE hinc expeditur facilè aliud dubium de reſtitutione quæ poſt mortem fieri præcipitur, an cõferat aliquid ad remiſſionem pœnæ,vel ob ſolam eius dilationẽ poſſit anima diutiùs in Purgatorio detineri.In quo dubio non diſputamus,an teneatur quis reſtituere ante mortem: ſupponimus enim, per ſe loquendo,teneri:tamen ſæpe accidit,vt id fieri nõ poſſit in articulo mortis, ſiue ex præterita culpa, ſiue abſque illa: vtroque enim modo poteſt homo tunc iuſtificari præcipiendo reſtitutionem poſt mortem.Et tunc certum eſt apud omnes, etiamſi reſtitutio poſtea non fiat,non propterea fieri perpetuã pœnam defuncti: quia illud non imputatur illi ad nouam culpam mortalem: præterita autẽ culpa iam remiſſa fuit, & ideo non poteſt pœna fieri perpetua propter illam ſolam cauſam. Dicunt verò aliqui, multùm differri ob eam cauſam, ita Gabr. cum Richar.ſuprà:à quibus fauẽt nõnullæ reuelationes animarum defunctorum,quæ viuis apparent, & petunt reſtitutionem ſuorum debitorum fieri, vt valeant à Purgatorio liberari:imò S.Brigitta lib.6. Reuelationum,c.66.affirmat,animam tandiu cruciari, donec reſtituatur quod ablatum eſt. Hæc autem dilatio nõ poteſt fundari,niſi in hoc,quòd ipſamet actualis reſtitutio aliquid prodeſt animæ ad pœnæ ſolutionẽ: nam,ſi illa non prodeſſet,nec omiſſio eius obeſſet.

Prima ſententia.

S.Brigitta.

20. Nihilominus Soto in 4.d.45.qu. 2. art.3.abſolutè negat, reſtitutionem hanc quidquam conferre animæ Purgatorij, vt à pœna liberetur: quia, ſi anima deceſſit in gratia,& ſine vllo reatu pœnæ:ſtatim euolabit in cœlum,etiamſi reſtitutio facta nõ ſit, ſi verò decedit cum aliquo reatu, luet quidẽ in Purgatorio tantam pœnam,quanta ad expiationem illius reatus ſufficiat;ſtatim verò præmium gloriæ accipiet:etiãſi reſtitutio facta non ſit. In qua ſententia indubitarum eſſe cenſeo,animam non detineri in Purgatorio ob ſolam omiſſionem reſtitutionis, ſi nõ habet reatum pœnæ, quia anima non punitur à Deo, niſi ſit debitrix pœnæ: & quia aliàs puniretur anima propter id,quod non eſt in poteſtate eius, abſque alio reatu,qui in ea duret. Deniq; quia aliàs dilatio beatitudinis perpetuò duraret, vel ſaltem vſq; ad finem mundi,ſi debita nunquam ſoluerentur. Vnde in hoc non ſentiunt oppoſitum Gregorius,& Richardus.

Secunda ſententia. Soto.

Primus ſecũdæ ſententiæ ſenſus.

21. Adhuc verò ſupereſt difficultas,quando anima deceſſit cum reatu pœnæ, & maximè propter culpam non reſtituendi toto tempore vitæ, quæ licèt in fine eius fuerit remiſſa,non tamen omnino quoad pœnæ reatum:manet,inquam,difficultas,an ad hũc reatum tollendum conferat reſtitutio,ac proinde, ſi nõ fiat, neceſſaria ſit diuturnior pœna ignis ad illum reatũ expiandum. In quo ſenſu videtur etiam Soto negatiuè reſpondere,quanquam diſcurſus eius reuera id non probet.Et ideo Bellarm.lib.2.de Purgator. c.16. eandem ſequens ſententiam, addit aliam rationem, ſcilicet, quia reſtitutio non eſt actus ſatisfactorius: quia ſatisfactio eſt bonum opus pœnale;pœnale autem eſt dare ſuum,non reſtituere alienum. Quæ ratio difficilis eſt: nam quodlibet opus virtutis eſt ſatisfactorium; nam inter viuos facere opus iuſtitiæ reſtituendo alienum,eſt apud Deum ſatisfactorium: quia,moraliter loquendo,pœnale exiſtit. Si ergo dicamus cùm communi ſententia ſuprà tractata,ipſam

Secundus ſenſus eiuſdẽ ſententiæ.

Soto.

Bellarm.

executionem eleemoſynæ mandatæ à defuncto conferre poſtea ad ſpecialem ſatisfactionem; idem ego dicerem de opere reſtitutionis: quanquam fortaſſe non ſit æquè ſatisfactorium, tamen quòd aliquid conferat, ſi cætera neceſſaria concurrant, probabilius videtur. Quia verò nos credimus hãc executionem externi operis per ſe non conferre ad pœnæ ſolutionem, idcirco à fortiori idem dicimus de actu reſtitutionis; ex accidẽti verò poteſt iuuare excitando creditores, val alios fideles ad orandum pro defuncto.Et ex hoc capite poterit interdum diuturnior fieri pœna Purgatorij propter dilationem reſtitutionis:& in hunc modum poſſunt explicari prædictæ reuelationes,ſi admittendæ ſunt.

Tertia conditio ex parte offerentis ſuffragium.

TERTIA conditio ex parte ſuffragantis eſt, vt intendat per opus ſuum,ſuffragium ferre alteri: quam omnes etiam Theologi admittunt.Et ratio eſt clara, quia quando opus ſatisfactorium pro altero non offertur ex intentione operantis, illius tantùm manet; quia non eſt vnde in alium transferatur: & ideo alij non prodeſt ad ſatisfactionem, ſed ſolùm ipſi operanti. Quando verò voluntate ſua alteri illud donat,tunc ei propriè ſuffragatur; ideoque hæc conditio neceſſaria eſt ad proprium ſuffragium. Dubitant verò Theologi,an opus pro vno tantùm oblatum proſit aliis, vel æqualiter, vel ſaltem inæqualiter, & conſequenter, an opus bonum aliis non applicatum,quanuis præcipuè proſit ipſi operanti, nihilominus aliquid proſit cæteris. Denique dubitant, an ſufficiat intentio generalis offerendi opus pro animabus Purgatorij, vt proſit omnibus æqualiter, vel inæqualiter. Quibus omnibus vt reſpondeamus aduertendum eſt, tribus modis poſſe opus vnius iuſti prodeſſe aliis. Primò, de condigno per modum ſatisfactionis. Secundò, directè per modum impetrationis, ſeu meriti de congruo. Tertiò, indirectè tantùm.& veluti per quandam conſequutionem quę etiam eſt per modum impetrationis & meræ de congruo. 22.

Dubia nonnulla circa conditionem poſitã.

Tripliciter opus vnius iuſti aliis prodeſſe poteſt.

Primo igitur modo illi ſoli prodeſt ſuffragium,cui ex intentione offerentis applicatur. Et de hoc præcipuè loquimur in aſſertione, idq; conuincit ratio facta:& docet D.Thom.diſtinct.45.quæſtion 2.art.4. quæſtiunc.1.& ibi Richard.art.2.q.3.Palud quæſt.2. arti.2.Suppl.Gab.art.3.dub.6. Qui referunt oppoſitum ſenſiſſe Præpoſitum, qui comparabat ſuffragium lucernæ, quæ licèt ex intentione [illegible] illuminandi aliquem afferatur, tamen ex conſequenti æquè illuminat adſtantes, ſed non erat accommodata comparatio: nam potiùs hoc ſuffragium eſt ſimile pecuniæ, quæ offertur ad liberandum [illegible] iuſum in carcere,quæ pro vno oblata,illi prodeſt, non aliis: & ideo tam D.Thom. quàm reliqui Theologi illam ſententiam reiiciunt. Imò hac ratione ſuprà dicebamus, opus oblatum omnino pro altero in ſatisfactionem,etiam ipſi operanti non prodeſſe ad pœnæ ſolutionem. Vnde è conuerſo, ſi nulli alteri applicetur ex intẽtione operãtis,illi prodeſt,& non aliis:nam, vt ipſi proſit, non requiritur ſpecialis intentio, quia ex natura rei ſuum eſt opus: vt autem quaſi alienetur, neceſſaria eſt ſpecialis voluntas,& intẽtio formalis,vel virtualis.Ex [illegible] conſtat, ſi hæc intentio generalis ſit [illegible] multos,vel ad omnes alicuius ſtatus,& conditionis, omnibus illis prodeſſe, minùs tamen ſingulis, quàm ſi pro vno tãtùm offerretur: quia id quod donatur,finitũ eſt, & ideo inter plures diuiſum,minus ſit in ſingulis,vt ſæpe dictum eſt. Illa autem diuiſio fiet aut ſecundùm æqualitatem, aut ſecundùm proportionem

23. *Suffragiũ illi ſoli prodeſt de condigno, cui ex intentione offerentis applicatur*

D.Thom. Richard. Palud. Gabr.

portionem iuxta intentionem offerentis: nam eſt eadem proportionalis ratio.

24. *Suffragium illi potiſsimùm directè impetrat cui offerẽs aliquid impetrare intendit. Auguſt.*

Secundò, de impetratione directa etiam eſt certum, multùm pendere ex intentione operantis, imò in hoc potiſſimùm differt ab indirecta, quòd ad illum dirigitur, cui orans, ſeu offerens, aliquid impetrare intẽdit. Et ideo certum apud omnes eſt, orationem magis eſſe impetratoriam pro his, pro quibus funditur ex intentione orantis, quàm pro aliis, quod non ſolùm de orationibus priuatis, ſed etiam de communibus Eccleſiæ ſuffragiis ſentit Auguſtinus lib. de Cura pro mortuis agenda, cap. 4. ſatiſque conſtat ex vſu Eccleſiæ: non enim ſine cauſa pro aliquibus in ſpeciali orat. Imò ex natura rei hoc ſequi videtur ex ratione orationis: eſt enim petitio quędam, quæ ad hoc ordinatur, vt voluntas petentis impleatur, & ad hoc habet ſuam ſpecialem vim, & efficaciam, quam impetrationem vocamus. In hoc ergo eſt aliqua conuenientia inter ſatisfactionem, & impetrationem.

Diſcrimen inter impetrationẽ & ſolutionem.

In eo verò conſtituitur ab aliquibus differentia, quòd oratio pro multis facta non eſt minùs impetratoria pro ſingulis, quàm ſi pro eis tãtùm fieret, quia impetratio non conſiſtit in ſolutione pretij, quod diuidendum ſit, ſed ſolùm in petitione, quæ innititur liberalitati, vel promiſſioni Dei, quæ non eſt minor reſpectu plurium, quàm vnius. Ita ſentiunt Adrian. quodlib. 8. & Palud. d. 4. q. 2. artic. 2. Cordub. quæ. 42. de indulg. Scot. autem quodlib. 20. putat hoc modo minui efficaciam orationis ad impetrandum ſingulis. Quæ ſententiæ poſſunt fortaſſe in concordiam redigi, ſi prior intelligatur quando oratio ita fit pro multis, vt diſtinctè & in particulari fiat pro ſingulis: poſterior verò, quando confusè & generatim fit pro multitudine, iuxta ea quæ breuiter dixi ſuperiori tomo, diſputatione 79. ſect. 12. in fin. & latiùs, Deo dante, dicam in tomo de Religione de Oratione diſputans.

Adrian. Palud. Cordub. Scot.

15. *Quibus & quomodo ſuffragiũ indirectè pr ſit.*

Tertius fructus, quem indirectum vocamus, communiter explicatur à Theologis per gaudium, quod in iis bonis reſultat ex bono opere cuiuſlibet iuſti, quem fructum poſſumus obiectiuum appellare, & de hoc manifeſtum eſt nec requirere intentionem operãtis, nec minui in ſingulis, propterea quòd multi ſint, ſed hoc non poteſt dici ſuffragium etiam impropriè, vt per ſe conſtat. Alium ergo fructum indirectum ego conſidero in operibus iuſtorum, cum Adriano, & Corduba ſuprà: nam propter illa Deus interdum benefacit eorũ ſociis, vel amicis, etiã ipſis nihil petentibus, vel cogitantibus: & hanc ego voco indirectam impetrationem, quæ non pendet ex intentione operantis, ſed eſt quid concomitans vitam iuſtam & ſanctam apud Deum: quia verò hoc non fit ſine aliquo merito de congruo, exiſtimo ſeruare aliquam proportionem cum effectu obtinendo, & cum perſonis, quibus impetrandus eſt, quia nullum eſt aliquale meritum, quod non ſeruet aliquam proportionem cum præmio, qualecunque illud ſit.

16. *Poſsitne ſatisfactio vnius alteri per ſuperiorem applicari. Palud.*

Quæret verò aliquis, an opus ſatisfactorium vnius poſſit alteri applicari per voluntatem alienam, v. g. ſuperioris. Quidam enim putant id poſſe fieri, quando voluntas operantis ſubeſt alteri, etiamſi ipſe operans renuat, vel pro alio offerat. Quod ſentit Paludanus diſt. 41. quæſt. 1. nu. 8. qui etiam putat mandatum ſuperioris tantum poſſe, vt, ſi ipſe ſit iuſtus, ſuffragium fructuoſum ſit, etiamſi ſubditus exequens ſit in ſtatu peccati. Neutrum autem credo verum, & de poſteriori quidem puncto ſufficiant ſuperiùs dicta, & videri poteſt Soto diſt. 45. quæſt. 2. artic. 1. De poſteriori verò dicemus fortaſſe plura in ſequentibus Diſputationibus de indulgentiis. Interim videri poteſt Cordub. lib. 5. de Indulgent. q. 42. & quæ in ſimili diximus ſuperiori tomo agentes de applicatione ſacrificij Miſſæ. Tandem inquiri poteſt, quid fiet de fructu ſatisfactionis, ſi v. g. offeratur ſuffragium pro anima, quæ illo non indiget, quia iam eſt in cœlo, vel illius non eſt capax, quia eſt in inferno. Atque eadem quæſtio eſt, ſi iuſtus faciat opus ſatisfactorium, cuius ipſe non indiget, quia nullius pœnæ eſt reus, neque alteri applicat. In iis enim & ſimilibus caſibus aliqui dicunt, pro Dei arbitrio, & voluntate applicari aliis indigentibus. Sed verior reſponſio eſt, reponi in theſauro Eccleſiæ. De quo in ſequentibus dicemus.

Soto. Cordub.

VLTIMA PARS HVIVS OPERIS.

DISPVTATIO XLIX.

DE POTESTATE CONCEDENDI INDVLGENTIAS.

Et an ſit, & quid ſit Indulgentia.

HÆc eſt pars vltima huius libri, in qua tractandum eſt de alio modo obtinendi remiſſionẽ pœnę temporalis abſque propria ſatisfactione, vel ſatiſpaſſione ipſius peccatoris, qui eſt per conceſſionem indulgentię. Qui modus communis eſt viuis & defunctis, ſicut modus ſubueniendi aliis per ſuffragia. Differt tamen, quia ſuffragia offerri poſſunt & applicari pro aliis per priuatam voluntatem, & poteſtatem: indulgentiarum verò conceſſio publicam poteſtatem ſeu iuriſdictionem requirit. Vt igitur à quæſtione, an ſit indulgentia, initium ſumamus, videndum in primis eſt, an ſit in Eccleſia poteſtas concedendi indulgentias, poſtea verò cauſas omnes, & effectus indulgentiæ, & alia, quæ ad legitimum vſum huius poteſtatis pertinent, ſigillatim declarabo. Priùs verò vocis ſignificatio præmittenda eſt: aliqui enim reprehendunt Theologos, eo quòd hac voce in bonam partem vtantur, id eſt, ad explicandum legitimum vſum alicuius Eccleſiaſticæ poteſtatis, cùm in Latina proprietate nimiam quandam licentiam, & facilem permiſſionem impunè agendi contra ius ſignificare ſoleat.

Laurentius Valla in li. 4. Eleg.

Veruntamen quanuis hæc vox interdum habeat ſignificationem hanc, ſæpiùs tamen in bonã partem accipitur, & ſignificat honeſtam ſeu moderatam alicuius debiti ſeu pœnæ remiſſionem ex liberalitate, vel miſericordia factam: imò Cicero interdum naturalem amorem parentum ad filios, indulgentiam appellauit: alibi verò amicitiam mutuam, ac veniam, ſeu remiſſionem debitorum, quam ſibi inuicem homines exhibere debent, dixit eſſe indulgentiã, & beneuolentiam, qua humanum genus continetur, & conſeruatur. Hic etiam vſus frequens eſt apud ſanctos Patres, Hieronymum in cap. 4. Daniel. Cyprianum lib. de Lapſis, & Tertullianũ li. de Pudicitia, & alios infrà referendos, quos poſteriores Doctores, & Scholaſtici imitati ſunt. Sic igitur indulgentia, generatim ſumpta in bonam partem, dici ſolet qualibet gratia, ſeu liberalis conceſſio, vel debiti remiſſio, aut etiam iuſta legis diſpenſatio: imò aliquando etiam ius, quod benignam aliquam conceſſionem, ſeu moderationem continet, *Indulgentia* nominatur, iuxta cap. *Interfectores*, 33. qu. 2. In cap. autem *Dudum*, de Priuileg. quodlibet Pontificium priuilegium *Indulgentia* nominatur, idémque ſumitur ex cap. vlt. *Vt* A *lite pendente*, &c. Leges etiam ciuiles eadem voce in ſimili ſignificatione vtuntur, vt Bellar. eruditè notauit in principio huius materiæ. Ex hac verò generali ſignificatione vſu Eccleſiæ accommodata eſt hæc vox ad ſignificandam ſpecialem remiſſionem pœnæ debitæ pro peccatis iam remiſſis quoad culpam, quæ fit à paſtore Eccleſiæ, habente ad hoc poteſtatem, iuxta cap. *Quod autem*, de Pœn. & remiſſ. & ca. *Indulgentia*, eod. tit. in 6. In hac ergo ſignificatione voce hac in hac materia vtimur, quæ explicando rem ipſam magis innoteſcet.

Lib. de Officiis. Lib. de Legibus.

Hieron. Cyprian. Tertul.

Vocis indulgentia deſcriptio.

Bellarm.

SECTIO I.

An ſit in Eccleſia poteſtas concedendi fidelibus peccatorum indulgentias.

B

SENSVS huius quæſtionis expoſita nominis interpretatione facilis eſt, nimirum an ſit in Eccleſia poteſtas ad remittendã alicui pœnam temporalem debitam pro peccato remiſſo ſine propria ſatisfactione eius, cui remittitur, & ſine ſpeciali aliquo ſuffragio aliorum fidelium. Vnde in hoc titulo ſupponitur in primis illud fidei fundamentum, quod aſſerit, poſt remiſſam culpam per pœnitentiam, ſæpe manere reatum pœnæ temporalis: de quo propterea diſputare ſolent Doctores in principio huius materiæ, vt videre licet in Corduba lib. 5. de Indulgent. qu. 2. & Medina li. de Indulgentiis, per quinque prima capita. Sed veritas hæc ſufficienter à nobis tractata & confirmata eſt in ſuperioribus, tractando de effectibus pœnitentiæ, & ex dictis etiã de C Purgatorio, & de Suffragiis eſt manifeſta. Intelligenda etiam eſt hæc quæſtio de poteſtate remittẽdi pœnam temporalem extra ſacramentum, & ſacrificium, licèt in hoc cum eis conueniat, quòd ſit ad modum operis operati, ſeu (quod idem eſt) extra meritum & ſatisfactionem operantis: nam de remiſſione pœnæ temporalis per applicationem ſacramenti, vel oblationem ſacrificij, ſatis eſt in ſuperioribus dictum. Ex quibus conſtat, eos qui poſſunt ſacramenta miniſtrare, vel ſacrificium offerre, poſſe pœnas temporales pro peccatis remiſſis debitas remittere: veruntamen illa poteſtas non eſt per ſe primò (vt ſic dicam) ad remittendam temporalem pœnam, ſed ad conficiendũ D ſacramentum, vel offerendum ſacrificium, quibus ex Chriſti promiſſione talis effectus adiunctus eſt, ſiue ille ſit ſecundarius, vt videtur eſſe in ſacramentis 1.

Poſt remiſſam culpam poteſt manere reatus pœnæ temporalis.

Cordub. Medina.

Senſus quaeſt.

ſiue primarius, vt in ſacrificio. Hîc autem inquirimus, an extra ſacramenta, & ſacrificium ſit in Eccleſia poteſtas ad remittendā pœnam temporalem immediatè ac per ſe per ſolam relaxationem, ſeu condonationem ipſius pœnæ.

Rationes dubitandi.

2. *Prima.* ATQVE ex his colligi poteſt ratio dubitandi in quæſtione propoſita. Talis enim poteſtas ex nullo Scripturæ loco ſufficienter colligitur, neque etiam ex antiquo vſu Eccleſiæ, neq; etiā videtur ipſi Eccleſiæ neceſſaria: igitur aſſerēda nō eſt. Prima pars antecedētis probatur: nam duo præcipua ſunt teſtimonia Euāgelica, ex quibus ſolet hæc poteſtas colligi: neutrum autem eſt efficax. *Ioan. 20.* Vnum eſt illud Ioan. 20. *Quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis*, &c. Illud autem propriè in rigore intelligitur de remiſſione quæ fit in ſacramento pœnitentiæ, & ad ſummū extenditur ad illam, quæ fit per ſacramentum Extremæ vnctionis, vel etiam per Baptiſmum: nulla ergo poteſtas remittendi peccata, vel pœnas peccatorum extra ſacramentum, inde colligi poteſt. Cuius ſignū eſt, quia ibi eſt præcipuè ſermo de poteſtate ordinis ſupra Corpus Chriſti myſticum: poteſtas autem concedendi indulgētias non pertinet ad poteſtatem ordinis, vt infrà dicemus. *Mat. 16. & 18.* Aliud teſtimonium eſt Mat. 16. & 18. *Quæcunque ligaueritis ſuper terram, erunt ligata & in cœlo*, &c. Ibi autem ſermo ad literam eſt de poteſtate ligandi per leges, vel cenſuras, & de poteſtate remittēdi proportionata, ſcilicet, per abſolutionem à cenſura, vel per diſputationē in lege. Ergo alia poteſtas remittendi pœnas peccatorum inde colligi non poteſt. Vnde poteſt hæc pars dupliciter confirmari. *Confirmatio 1.* Primò, quia in Eccleſia nulla eſt poteſtas ſoluendi, cui non correſpōdeat proportionata poteſtas ligandi, vt patet ex citatis teſtimoniis: ſed in Eccleſia nulla eſt poteſtas ligandi quoad pœnas peccatorum coram Deo debitas: nam illas ſolus Deus imponit, & *Confirmatio 2.* taxat: ergo nec eſt poteſtas remittēdi illas pœnas. Secundò, quia omnis poteſtas ligandi aut ſoluendi, eſt ordinis aut iuriſdictionis: hæc autē non eſt poteſtas ordinis, vt ſupponimus. Poteſtas autē iuriſdictionis, aut eſt in foro interiori, & hæc nō exercetur niſi medio ſacramento pœnitentiæ: vnde cōſtat ſub illa non comprehendi hanc poteſtatē dandi indulgentiā. Vel eſt poteſtas iuriſdictionis in foro contētioſo: & hæc etiam ſpectat ad externū & politicū regimē Eccleſiæ: non ergo extēditur ad internam remiſſionē pœnarum in foro animæ: relinquitur ergo, nullam eſſe in Eccleſia huiuſmodi poteſtatem quantum ex Scriptura, & ratione in illa fundata colligi poteſt.

3. *Secunda.* Quod verò ſpectat ad Eccleſiæ vſum, legimus quidem aliquādo paſtores Eccleſiæ ſolitos fuiſſe indulgere peccatoribꝰ, remittēdo eis pœnas tēporales. Ad *2. Cor. 2.* quod etiam induci ſolet illud 2. ad Cor. 2. *Nam & ego quod donaui, ſi quid donaui, propter vos in perſona Chriſti*. Et nonnulla antiquorū Pontificum decreta, quibus ſignificant ſe remittere pœnas pro peccatis debitas. Illa autem omnia non oportet intelligi de remiſſione pœnarum, quæ debētur in diuino foro, ſed de his tātùm, quæ debētur in foro Eccleſiæ: nā in hoc ſenſu loquitur Paulus in citato loco: & in Pōtificiis decretis ad hoc ſignificandum ſæpe additur illa particula, *De iniūctis pœnitētiis*, vt videre licet in c. *Cum ex eo*, &c. *Noſtro*, de pœn. & rem. & in Clem. vnica de Reliq. & venerat. Sanct. Ratio etiā ſuprà facta id ſuadere videtur, quia Eccleſia eatenus ſoluere poteſt, quatenus ligare: ergo ad ſummum poteſt ex his pœnis quas ipſa iniunxit, aliquas remittere, non verò ex his quas iniunxit Deus: non eſt ergo in Eccleſia poteſtas ad tollendum ipſum reatum talis pœnæ, ſed ſolùm ad tol-

A lendam obligationem aſſumendi vel exequendi pœnam impoſitam ab Eccleſiaſtico iudice.

Tertia pars in principio propoſita, nimirum hanc poteſtatem non eſſe Eccleſiæ neceſſariam, ex eo probatur, quòd abſq; hac poteſtate ſunt in Eccleſia alia media ſufficientiſſima ad remiſſionē harum pœnarū obtinendam, vt conſtat ex dictis de effectibus ſacramentorum, & præſertim Pœnitētiæ, & Extremæ vnctionis, itē ex dictis de ſacrificio Miſſæ, & Eccleſiaſticis ſuffragiis. Ergo præter hæc ſuperuacanea videtur alia poteſtas. Addere item poſſumus, per hāc poteſtatem, ſi ſit, eneruari diuinam iuſtitiam, & irritas quodammodo fieri Purgatorij pœnas, cùm earum reatus poſſit omnino liberaliter per hanc poteſtatem auferri, & paſſim id fiet per indulgētiæ plenariæ cō- B ceſſionem. Addunt deniq; Lutherani hæretici, poteſtatem hanc repugnare diuinæ legi & iuſtitiæ: nam cùm Deus ſit ſupremus iudex, & eius voluntas ſit efficaciſſima & immutabilis, nemo poteſt auferre pœnam, quam Deus ipſe pro peccatis ſtatuit. 4. *Tertia.*

In hac re fuit antiqua hæreſis, negās eſſe in Eccleſia huiuſmodi poteſtatem. Ita docuerunt Vualdēſes, quos ſecuti ſunt Ioannes Vvicleph, & Ioānes Huz, & Hieronymus de Praga, vt conſtat ex Concilio Conſtantienſi ſeſſ. 8. 15. & 19. Sed præcipuus auctor huius hæreſis eſt Lutherus, qui occaſionem ſui erroris, & omnium hæreſum, quas in Eccleſia ſeminauit, ſumpſit ex affectu impugnandi indulgētias, & poteſtatē illas cōcedendi, quem cōcepit ex immoderato auaritiæ affectu, vt hiſtoriæ paſſim referunt, & Auctores C qui cōtra Lutherū ſcribūt, Roffenſ. art. 17. & ſeq. Io. Eckius in Enchiridio, loco 24. Hoſſius in Inſtitutionibus, cap. 48. Iacobus Latomus ar. 7. contra Luther. Lindan. li. 4. Panopliæ c. 73. Caſtro, verb. *Indulgentia*, & Prateol. Præter hos, Petrus Oxomenſis, cuius mētionem in ſuperioribus fecimus, inter alios errores hunc habuit Papam non poſſe alicui viuo remittere Purgatorij pœnam. Quidam etiā Catholici dixerūt, per indulgentias non remitti reatū pœnæ apud Deū, ſed ſolùm tolli obligationē exequēdi canonicas pœnas, ſeu iniunctas per Eccleſiam. Quod docuit Caiet. ſed ille non loquitur de poteſtate, ſed de actu: & ideo illa controuerſia magis ſpectat ad diſputationem de effectu indulgētiæ. Alij denique Catholici dixerunt è contrario, Eccleſiam poſſe concedere indulgētiam D viuis, non autem defunctis: ſed hoc etiam ſpectat ad ſpecialem quæſtionem de amplitudine huius poteſtatis, & de perſonis in quas exerceri poteſt, quæ infrà ſuum locum habebit. 5. *Hæreticorum error. Conc. Conſt. Roffenſ. Eckius. Hoſſius. Iacob. Latom. Lindan. Caſtro. Prateol. Petrus Oxom.*

Quæſtio reſoluitur.

DICENDVM ergo eſt, eſſe in Eccleſia poteſtatem concedendi indulgentias, per quas remittantur fidelibus pœnæ pro peccatis remiſſis debitæ apud Deum: quā poteſtatem à Chriſto Domino Eccleſia accepit. Hæc aſſertio eſt de fide, quam ſupponit Concilium Tridentinum ſeſſ. 21. cap. 9. de Reformat. vbi indulgentias, *Cœleſtes theſauros* appellat. Cla- E riùs verò in ſeſſ. 25. in Decreto de Indulgētiis, id docet, cuius initium eſt, *Cùm poteſtas conferendi indulgentias à Chriſto Eccleſiæ conceſſa ſit*: & infrà eos anathemate damnat, *qui indulgentias aut inutiles eſſe aſſerunt, vel eas concedendi in Eccleſia poteſtatem eſſe negant*. Solet autem in primis probari hæc aſſertio ex citatis verbis Scripturæ, præſertim ex illis, quibus Chriſtus promiſit Petro claues regni cœlorum, quarum vim & efficaciam declarans, ſubdit, *Et quodcunque ſolueris ſuper terram, erit ſolutum & in cœlis, & quodcunque ligaueris ſuper terram, erit ligatum & in cœlis*. Quæ verba ſpecialiter intelligenda eſſe de hac poteſtate remittendi 6. *Conc. Trid. Matth. 16.*

Roffenſ. Medina. remittendi pœnas temporales per indulgentias, contendit Roffenſis ſuprà, & latiſſimè proſequitur Medina lib. de Indulgentiis, diſputatione quinta à capit. 15. vſque ad 22. Sed omnia quæ adducit, parum efficacia, parúmque neceſſaria eſſe iudico: non enim putandum eſt, Chriſtum in illis verbis de hac ſola poteſtate in ſpeciali eſſe loquutum, cùm illa generalia ſint, & per ea Eccleſiæ Primatū Petro, & ſucceſſoribus eius Chriſtus promittat: ſed illud præſenti inſtituto ſufficit, quod veriſſimum eſt, per illam generalem promiſſionem, cœleſtem quandam & ſupernaturalem poteſtatem Petro promiſſam eſſe, quæ inter alios actus hunc etiam concedendi indulgentias cōplectitur. Et quidem primum horum per ſe ſatis manifeſtum eſt: quia cùm Eccleſiaſticæ Reipublicæ inſtitutio, diuinum opus, & Chriſti Domini proprium fuerit, eiúſque fundamentū poſt ſe, Petrum eſſe voluerit, manifeſtum eſt hoc fuiſſe ſupernaturale donum. Item, quia cùm clauis ſit ad aperiendū & claudendum, & Petro claues regni cœlorum ſingulariter promittantur, manifeſtum eſt ei promitti ſingularem poteſtatem aperiendi & claudendi regnum cœlorum, qui actus per verba *ligandi* & *ſoluendi* etiam ſignificatur. Hāc autem poteſtatem ſupernaturalem eſſe per ſe conſtat, cùm & finis & effectus eius omnē naturalem virtutem excedat: ſed de hoc alibi latiùs, vbi de Primatu Petri diſputabimus.

Ex Matthæi loco poteſtas hæc colligitur.

7. *Quidā colligēdi modus.* Quòd verò ſub hac vniuerſali poteſtate indulgētiarum conceſſio cōprehendatur, quidā ex eo colligunt, quòd Chriſtus hanc poteſtatem promiſit Petro in præmium ſuæ confeſſionis de Chriſti diuinitate: hanc enim vim habent illa verba, *Beatus es Simon Bar-Iona*, &c. infrà. *Et ego dico tibi*, &c. Illa enim particula, *Et*, vim habet cauſalis, ac ſi diceret Chriſtus, *Ac propterea ego dico tibi* &c. Ergo ſignum eſt, per illa verba, *Quodcunque ſolueris*, &c. non ſolùm eſſe datam poteſtatem neceſſariam ad regimen Eccleſiæ, qualis eſt poteſtas diſpenſandi in lege, vel abſoluendi à cenſuris, ſed præterea ampliorum poteſtatem eſſe conceſſam ex merito prioris confeſſionis, quæ non poteſt eſſe alia, niſi poteſtas hæc remittendi pœnas per indulgentias: nam poteſtas remittendi culpas & magis neceſſaria eſt Eccleſiæ, & alibi data eſt: ſcilicet Ioann. vigeſimo. Probatur illatio, quia poteſtas ſimpliciter neceſſaria ad regimen communitatis nō datur alicui propter aliquam bonam actionem, vel meritū, ſed datur ei, qui virtutes neceſſarias ad Magiſtratum rectè gerendum obtinet, etiamſi alia merita non habeat: quòd ſi hæc etiam habeat, aliquid vltra poteſtatem neceſſariā ex liberalitate ſeu gratitudine Principis concedi ſolet. Ad hunc ergo modum interpretandum putant aliqui hoc factum Chriſti reſpectu Petri.

8. *Improbatur.* Veruntamen tota hæc collectio parū efficax profectò eſt. Primò, quia licèt magiſtratus ipſe ſeu poteſtas neceſſaria ad gubernandum danda ſit ei qui præditus ſit virtutibus neceſſariis ad tale regimen, tamē non excluditur, quin dari ſimul poſſit alicui propter honeſtas eius actiones, & merita: imò, cæteris paribus, ratio iuſtitiæ diſtributiuæ id poſtulat: ergo eodē modo potuit Chriſtus promittere Primatum Petro in præmium confeſſionis, etiamſi ſolùm neceſſariam poteſtatem ei concederet. Præſertim quia Chriſtus non ſolùm dedit Petro Primatum propter virtutes, quibus ad tale munus idoneus effectus erat, ſed etiam è conuerſo ideo ei dedit tales virtutes, talemque fidem & dilectionem, vt eum redderet idoneum miniſterio, ad quod illum elegerat: ideo ergo ab eo priùs poſtulauit fidei confeſſionem, vt oſtenderet ipſum eſſe diſpoſitum ad tale munus ſuo tempore ſuſcipiendum. Sicut etiā Ioan. 20. priuſquam Chri-

A ſtus hanc promiſſionem impleret, oſtenſionem & confeſſionē eximij amoris erga ſeipſum à Petro poſtulauit, quāuis ipſum paſtorale regimen quoad omnia illi intrinſeca & neceſſaria ei eſſet daturus: igitur ex illa coniectura non rectè colligitur, aliquam poteſtatem ibi fuiſſe Petro liberaliter promiſſam, præter eam quæ ad conueniens Eccleſiæ regimen neceſſaria eſt. Secundò, quia vel eſt ſermo de poteſtate neceſſaria ſimpliciter, vel de poteſtate neceſſaria ad melius eſſe: ſi intelligatur priori modo, plures poteſtates comprehenduntur ſub illis verbis, quæ non erant ita ſimpliciter neceſſariæ, ſicut eſt poteſtas, verbi gratia, diſpenſandi in voto, vel in matrimonio rato, & ſimiles: ergo quælibet ex his poteſtatibus dici poteſt adiuncta huic muneri in præmium confeſſionis Petri: & ita nō rectè colligetur poteſtas cōcedendi indulgentias: erit enim collectio ex puris particularibus, vt ſic dicam, cùm ad præmium cōfeſſionis ſufficiat liberalis conceſsio alicuius poteſtatis non neceſſariæ. Si verò ſit ſermo de poteſtate neceſſaria ad melius eſſe, etiam hæc poteſtas concedendi indulgentias, poteſt dici neceſſaria ad conuenientiſſimum Eccleſiæ regimen: tum quia confert ad tollendum quoddam impedimentū introitus regni cœlorum, tum etiam quia eſt valde neceſſaria hæc poteſtas ad conuenientem diſpenſationem theſauri, vt infrà videbimus: ergo etiam hæc poteſtas non fuit danda Petro in præmio confeſsionis.

B

Et reuera ita eſt, ſi de primaria ratione dandi hanc poteſtatem loquamur: ſicut enim claues Regni cœlorum non ſunt inſtitutæ à Chriſto, & datæ Petro principaliter propter eius meritum, ſed propter bonum Eccleſiæ, ita hæc poteſtas concedendi indulgētias non eſt à Chriſto inſtituta vel promiſſa propter remunerationem Petri principaliter, ſed propter Eccleſię vtilitatē; alioqui non fuiſſet inſtituta tanquam perpetuò duratura, ſed tāquam ſpeciale aliquod priuilegium Petri: igitur ſicut totum paſtorale munus, totúſque Primatus Petri per ſe primò inſtitutus fuit in bonū & vtilitatem Eccleſiæ, applicatus verò fuit ad perſonam Petri ex Chriſti voluntate, conſiderata (ſecundùm ordinem executionis) Petri idoneitate, & congruitate confeſsionis eius: ita omnino ſentiēdum eſt de poteſtate indulgentias concedendi: ergo ex eo quòd poteſtas illa ligandi & ſoluendi data ſit Petro, quaſi in præmium confeſsionis ſuæ, non rectè colligitur extēdi potiùs ad indulgentiarum conceſſionem, quàm ad alios actus. Quòd igitur ſub illis verbis comprehendatur hæc poteſtas, primò ex proprietate & amplitudine ipſorum verborum colligēdum eſt: ſunt enim verba vniuerſaliſsima, quæ ex vi ſua omnem actum includunt, qui ad aperiendum regnum cœlorum poſsit eſſe accommodatus: ideóque non ſolùm includit poteſtatem ſoluēdi à præceptis, vel obligationibus, ſed etiam ab omnibus vinculis & impedimentis: quæ, niſi tollantur, non poteſt intrari in regnum cœlorum, ideóque non dicitur, *Quemcunque ſolueris*; ſed, *Quodcunque ſolueris*, id eſt, quodcunque vinculum vel impedimentum regni cœlorum abſtuleris. Meritò ergo ſub prædicta poteſtate comprehenditur hic actus remittendi pœnas per indulgentias, quia reatus pœnæ temporalis eſt vnum ex impedimētis & vinculis, quæ detinent homines ab ingreſſu regni cœlorum. Quam intelligētiam maximè confirmat Eccleſiæ traditio, quæ eſt optima legum & ſacræ Scripturæ interpres: de qua traditione poſtea videbimus. 9.

C

D

Verus colligendi modus indulgentiarum ex illo Matthæi loco.

E

Huic teſtimonio adiungitur aliud ſimile ex Matt. 18. vbi Chriſtus omnibus Apoſtolis, & in eis omnibus Epiſcopis dixit ferè ſimilia verba, *Amen dico vobis, quæcunque ligaueritis ſuper terram, erunt ligata & in cœlo,* 10. *Mat. 18.*

Roffenſ.

Medinæ diſcurſus, ad colligēdū ex hoc loco indulgentias concedendas.

in cœlo, & quæcunque ſolueritis ſuper terram, erunt ſoluta & in cœlo. Sed non obſtante hac verborum ſimilitudine, Roffenſis ſuprà exiſtimat ibi non eſſe ſermonem de hac poteſtate, ſed tantùm de poteſtate ligandi & ſoluendi per cenſuras Eccleſiaſticas, vt præcedentia verba declarant: *Si Eccleſiam non audierit, ſit tibi tanquam ethnicus, & publicanus.* At verò Medina hoc reputat incōueniens, quia aliàs, inquit, poteſtas concedendi indulgentias ſoli Petro fuiſſet à Chriſto promiſſa, atque ita Epiſcopi non haberent poteſtatem ordinariā indulgentias concedendi, ſed ad ſummum delegatam ex conceſſione ſummi Pontificis, quod reputat inconueniens. Ait ergo, etiam per hęc verba Matth. 18. fuiſſe hanc poteſtatem promiſſam, quanuis non ſolam, ſed etiam poteſtatem ligandi, & ſoluendi à cenſuris. Ad hoc autem explicādum conſiderat tres ſtatus correctionis peccatoris. Primus eſt, quando primùm corripitur à fratre, vel omnino priuatim, vel coram vno, vel duobus teſtibus, iuxta illud, *Corripe illum*, &c. ad quem actum nulla ſpecialis poteſtas à Chriſto data eſt, ſed tantùm explicata illa, quæ naturalis eſt, quia illa actio priuata eſt, & ad charitatem fraternam ſpectans. Secundus ſtatus eſt, quando poſt priuatam correctionem peccator non corrigitur, ideoque ad prælatum defertur, iuxta illud, *Dic Eccleſiæ.* Tertius eſt, quando ſubditus poſt prælati correctionem adhuc eſt pertinax, & incorrigibilis, ideoq; per cenſuras compellēdus, iuxta illud, *Si Eccleſiam non audierit, ſit tibi tanquam ethnicus, & publicanus.* Hinc ergo colligit duplicem poteſtatem Eccleſiæ promiſſam in illo loco. Vna eſt, poteſtas ligādi contumacem peccatorem per cenſuras, cui correſpondet etiam poteſtas ſoluendi à tali cenſura eum, qui à contumacia recedit: quæ poteſtas certa eſt, & de illa dicemus latè in toto ſequenti volumine. Alia poteſtas eſt imponendi conuenientem pœnitētiam peccatori, qui denūtiatus fuit prælato, & ab eo corripitur, eiúſque correctioni obedit: nam illa peccati correctio iam non eſt merè priuata, neque ad ſolam charitatem pertinet, ſed eſt paſtoralis, & ad iuſtitiam inſtaurandam ordinata, ideoque requirit in Eccleſiaſtico prælato poteſtatem imponendi conuenientem pœnam propter præcedētia delicta, etiamſi ſubditus à peccando deſiſtat. Poteſtas autem hæc punitiua poteſtas ligandi eſt, cui cum proportione reſpondere debet poteſtas ſoluendi, quæ non eſt alia niſi poteſtas remittendi ſatisfactorias pœnas, qualis eſt illa, quæ per indulgentias exercetur.

11. Hic verò diſcurſus tam à longè petitus parū profectò perſuadet. Nam in primis non conſtat ex vi illius ordinis correctionis fraternæ requiri in prælato Eccleſiaſtico ſpecialem poteſtatē ligandi, diſtinctam à poteſtate ferēdi cenſuras, vt illi poſſit ſubditi peccatum paternè denunciari: nam illa denunciatio præcisè ſumpta ad correctionem fratris ordinatur, non verò ad punitionem, ſi ipſe obedire & corrigi velit. Vnde licèt in Magiſtratu, ſeu prælato, ad perfectionem muneris eius requiratur poteſtas coërcendi, & puniendi delicta cōmiſſa, etiamſi in poſterum emēdentur, nihilominus illa poteſtas non pertinet ad hūc ordinem correctionis, vt ſic, ſed requirit aliam iuridicam notitiam per viam accuſationis, vel denunciationis iudicialis, vel legitimæ inquiſitionis: ergo ex illo ſecundo ſtatu ſeu actu correctionis non rectè colligitur ſpecialis poteſtas ligandi ad pœnam, ſed ſolùm illa auctoritas, quæ in Prælato in ſubditum requiritur ad emēdationem eius. Deinde, quanuis concedamus illam poteſtatem ligandi, cui reſpondeat proportionata poteſtas ſoluendi, non rectè inde colligitur indulgētiarum poteſtas, quia illa poteſtas ligandi ſolùm erit ad imponendam canonicam ſeu Eccleſiaſticam pœnam pro delicto cōmiſſo, quæ per ſe nō tollit reatum pœnæ debitæ apud Deū, niſi quatenus homo per illam pœnam poteſt ex opere operantis ſatisfacere apud Deum, ſi ſit in ſtatu digno, ſicut poſſet ſatisfacere per alia opera pœnalia: nam ad hoc nihil peculiare addet illa pœna à ſuperiore impoſita, cùm ſacramentalis non ſit: ergo poteſtas ſoluendi, cum proportione reſpondens huic poteſtati ligandi, ad ſummum erit poteſtas remittendi ſubdito hanc canonicā pœnam. quæ longè diuerſa eſt à poteſtate cōcedēdi indulgētias, vt per ſe patet.

12. Et confirmatur à ſimili: nam etiam ſacerdotibus data eſt poteſtas ligandi, imponendo ſatisfactorias pœnas in foro pœnitētiæ, cui reſpondet poteſtas ſoluendi proportionata, quæ non eſt poteſtas concedēdi indulgentias, vt per ſe conſtat. ſed eſt poteſtas mutandi vel auferēdi pœnam ſemel impoſitam, aut certè illam omnino non imponendi, ſi confeſſor æquū eſſe iudicauerit: ab ipſa verò pœna debita apud Deū per ſe & immediatè confeſſor non ſoluit, niſi quatenus iuxta diſpoſitionem pœnitentis cum culpa ipſa remittitur. Sicut etiam confeſſor reatū alicuius pœnæ per ſe non imponit, ſed interdum retinet, ſeu non tollit propter defectū diſpoſitionis pœnitētis. Semper ergo poteſtas ſoluendi cum proportione reſpondet poteſtati ligandi. Cùm ergo ex dicto loco Matth. 18. ad ſummum colligatur poteſtas ligādi ad pœnam canonicā & Eccleſiaſticam, qualis fortaſſe olim erat pœnitentia publica, ſolùm poteſt inde colligi poteſtas remittendi pœnam in foro Eccleſiæ, non verò ſoluendi à reatu pœnæ coram Deo per indulgentiæ conceſſionem. Cuius etiam ſignū eſt, quia quantumuis peccator aliàs ſatisfaciat apud Deum, vel lucretur indulgentias, nihilominus puniri poteſt ab Eccleſiaſtico iudice hac pœna Eccleſiaſtica, ſeu canonica, iuxta denunciationem ipſi factam, & meritū culpæ, quia ſatisfactio apud Deum, & apud Eccleſiam, ſunt diuerſarum rationum, & vna non tollit obligationem alterius: ſignum ergo eſt, poteſtatem ſic ligandi etiam eſſe diuerſæ rationis, ideoque non reſpondere illi poteſtatem remittendi reatum pœnæ apud Deum per indulgentias, ſed ſolùm remittendi talem pœnam canonicam in foro Eccleſiæ.

Poteſtatem concedendi indulgentias ſoli Petro & ſucceſſoribus eius immediatè fuiſſe promiſſam. Matth. 16.

13. SENTIO igitur poteſtatem concedendi indulgentias, ſoli Petro eiúſque ſucceſſoribus fuiſſe per ſe ac immediatè promiſſam, Mat. 16. Vnde verū etiam cenſeo, ſolum ſummum Pontificem habere immediatè à Chriſto, & ex diuino iure hanc poteſtatem indulgētias cōcedendi: illi enim ſoli immediatè data eſt hæc poteſtas, cui fuit immediatè promiſſa. Item in ſuperioribus oſtenſum eſt, omnem poteſtatem iuriſdictionis ordinariæ, & perpetuò duraturæ in Eccleſia, ſoli Petro fuiſſe immediatè commiſſam; per ipſum verò, & ſucceſſores eius aliis communicari: ergo à fortiori idem dicendum eſt de poteſtate concedendi indulgentias. Atq; hoc ipſum colligitur ex c. *Cùm ex eo*, & c. *Noſtro*, de Pœnit. & remiſſ. vbi Pontifex præſcribit, & moderatur indulgentias, quas Epiſcopi vel Archiepiſcopi poſſunt concedere: atque eadem ratione poſſet Pontifex illam poteſtatem minuere, vel omnino auferre, ſi expedire iudicaret: eadem eſt enim ratio, nec magis repugnat iuri diuino vnum quàm aliud: ergo ſignum eſt, poteſtatē hanc immediatè datam eſſe Pōtifici, aliis verò ſolùm iuxta communicationem eius. Neque inde fit, poteſtatem

ſtatem hanc tantùm eſſe delegatam in Epiſcopis, ſi propriè loquamur, quia non omnis poteſtas, quę per hominem conceditur, delegata eſt, alias omnis iuriſdictio Epiſcoporum, & Parochorum eſſet delegata, cùm tamen non ita ſit, ſed ordinaria, quia conceditur ex vi alicuius muneris, cui per ſe coniuncta eſt, iuxta Eccleſiæ inſtitutionem & ordinationem. Ita ergo hæc poteſtas, prout conceditur Epiſcopis, eſt per ſe coniuncta cum eorum munere, & ex vi illius eis confertur, ideoq; non delegata, ſed ordinaria dicenda eſt. Iuxta hanc ergo ſententiam hæc poteſtas propriè colligitur ex loco Matth.16. ex loco autem Matth.18. per ſe non colligitur, niſi quatenus poſterior locus cũ priori coniungitur, & in eo fundatur.

Non tamen propterea poteſtatẽ hãc eſſe in Epiſcopis delegatam.

14. Dicet verò aliquis, æquè vniuerſalia eſſe poſteriora illa verba Matt.18. *Quæcunque ligaueritis, & quæcũque ſolueritis*, ſicut ea, quæ dicta ſunt Petro Mat.16. ergo nõ eſt cur hęc poteſtas magis ex his verbis quàm ex illis colligatur: nos enim fundauimus hanc collectionem in amplitudine & vniuerſalitate verborum. B Reſpondetur in primis, illam ſingularem promiſſionem factam Petro, *Super hanc petram ædificabo Eccleſiam meam, & tibi dabo claues regni cœlorum*, apertè indicare ſingularem excellentiam poteſtatis Petro cõceſſæ *ad diſpenſandas diuitias immortalitatis*, vt dixit Ambroſius ſerm.66. & Maximus hom.5. de SS. Petro & Paulo. Et notauit etiam Origines hom.6. in Matth. ponderans ſingula verba promiſſionis factæ Petro. Vnde vlteriùs concedo, vtraque verba, prout ſonant, eſſe vniuerſaliter intelligenda, C tamen cum debita proportione iuxta circunſtantiam loci, & ſermonis. Illa ergo verba dicta Petro omnẽ perfectionem Eccleſiaſticæ poteſtatis comprehendunt, quia dicta ſunt ad explicandum ſummum principatum illi promiſſum in vniuerſam Eccleſiam, vt notarunt dicti Patres, & Chryſoſt.hom.55. in Matthæum, & Greg.lib.4.epiſt.32. & Leo Pap.epiſt.84. & 89. & alij frequenter. In loco verò Matth.28. Chriſtus dixit illa verba occaſione eorum, quæ immediatè præceſſerant, *Si Eccleſiam non audierit, ſit tibi tanquam ethnicus, & publicanus*: vt enim oſtenderet futuram eſſe in Eccleſia poteſtatem excommunicandi rebelles, ſubdit: *Quæcunque ligaueritis ſuper terram*, &c. D Ex vniuerſali Eccleſiæ poteſtate ad ligandum, & ſoluendum, colligens illum peculiarem actum excommunicandi: atque in hoc ſenſu verum eſt, etiam illa verba intelligi de vniuerſali clauium poteſtate. Non explicat autem ibi Chriſtus apud quem futura ſit hæc poteſtas, ſed tantùm quòd in Eccleſia futura ſit. Quomodo autẽ futura ſit, ex alio loco Matthæi colligendũ eſt. Vnde cùm c.18. in plurali dicitur, *Quæcunque ligaueritis ſuper terram*, quantum ad poteſtatem ligandi, & ſoluendi, omnia in vniuerſum comprehẽduntur, quæ ſub talem poteſtatem cadunt, ita vt tam latè pateat ſignum illud diſtrubutiuum, *Quodcunque*, ſicut aliud ſimile, *quodcunque*, Matth.16. Quantum verò ad eos, per quos exerceri poteſt hæc poteſtas, diſtributio fit accommoda, ita vt iuxta poteſtatem vnicuique conceſſam, vel participatam, quod vnuſquiſque E ritè ligauerit, vel ſoluerit ſuper terram, ſit ligatum, vel ſolutum in cœlo. Atque hoc modo poteſt ex hoc loco probari poteſtatem concedendi indulgentias eſſe in Eccleſia, ſeu prælatis eius, ſiue ſit immediatè à Chriſto in multis, ſiue in vno tantùm: hoc enim aliunde inueſtigandum eſt.

Ambroſ. Maxim. Origen.

Chryſoſt. Gregor. Leo Pap.

Quid ex loco Mat.18. circa poteſtatẽ hanc probetur.

In quo loco Euangelij poteſtatem Matth. 16. promiſſam Chriſtus dederit.

DICET aliquis, in his duobus locis nullam poteſtatem eſſe à Chriſto datam, ſed promiſſam tantũ, vt manifeſtè patet ex illis verbis, Mat.16. A *Tibi dabo*, &c. &, *Super hanc petram ædificabo Eccleſiam meam*. Vnde quod ſubiungitur, *Quodcunque ligaueris*, apertè intelligitur, poſtquam Eccleſiã fundauero & claues dedero. Idemque eſt ſenſus ſimilium verborum Matt.18. nam illa verba, *Quæcunque ligaueritis*, manifeſtè referuntur ad tempus, in quo futura erat fundata Eccleſia, & in ea futuri erant ſacerdotes, & prælati, quos nondum Chriſtus creauerat, vt per ſe conſtat. Imò verba illa, *Quæcunque ligaueritis*, ex vi ſuæ ſignificationis non tam ſunt promiſſiua, quàm prædictiua futuræ poteſtatis Eccleſiaſticæ. Quia verò Chriſtus hîc non prædicebat niſi quod erat ipſe facturus, ideo verba illa virtualem promiſſionem continent. Adhuc ergo quærendum reſtat, vbi fuerit hæc promiſſio impleta, atq; adeo vbi Chriſtus hanc poteſtatem Eccleſiæ dederit.

Aliqui cenſent eam dediſſe, Ioan.20. verbis illis, 16. *Accipite Spiritum ſanctum, quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis*: ibi enim peccatorum nomine non ſolùm culpæ, ſed etiam pœnæ comprehenduntur: vnde ad vtraſque remittendas poteſtas conceditur, ad ſingulas verò modo eis proportionato. Nam, quia peccata quoad culpam non remittũtur niſi per gratiam, quæ per miniſtros Eccleſiæ non infunditur, niſi medio aliquo ſacramento, ideo poteſtas illa quantùm ad remiſſionem peccatorum quoad culpã, alligata eſt ſacramento pœnitentiæ, pœnæ verò remitti poſſunt ſine infuſione gratiæ, & ideo ex vi illius poteſtatis remitti poſſunt extra ſacramentum pœnitẽtiæ per indulgẽtiarum conceſsionem. Hæc verò ſententia mihi non probatur (vt ſuprà tetigi) ſcilicet, quia illis verbis propriè inſtituit Chriſtus ſacramentum Pœnitẽtiæ, ſolúmque dedit poteſtatem ordinis ſacerdotalis, quæ ad hoc ſacramentum adminiſtrandum neceſſaria eſt, & conſequẽter etiam ad reliqua ſacramenta, quæ cõſiſtunt in vſu fidelium, quatenus eorum adminiſtratio propria eſt ſacerdotũ: poteſtas autem concedẽdi indulgentias non ſpectat ad poteſtatem ordinis ſacerdotalis, neque illam neceſſariò ſupponit: nam à non ſacerdote & haberi & exerceri poteſt, vt infrà dicam. Accedit, quòd ex diſcurſu illo ſequeretur per poteſtatem à Chriſto datam in illo loco poſſe remitti peccata venialia extra ſacramentũ pœnitentiæ, quia ad remittendum peccatum veniale quoad culpam, non per ſe neceſſaria gratiæ infuſio. Conſequens eſt falſum, tum quia eſt contra communem vſum, & ſenſum Eccleſiæ: tum etiã quia aliàs poſſet quilibet ſacerdos peccata venialia tollere extra iudicium confeſsionis: quia reſpectu venialium Eccleſia non ſolùm non limitauit poteſtatem ibi datam à Chriſto omnibus ſacerdotibus, ſed etiã iuriſdictionem neceſſariam ad hoc cõceſsit: tum denique, quia etiam per indulgentias non poſſunt remitti venialia peccata quoad culpam, vt infrà oſtendemus. Reſpõdebit aliquis, licèt venialia ſecundùm ſe ſpectata poſsint remitti quoad culpam ſine infuſione gratiæ, nihilominus ex vi talis poteſtatis non poſſe remitti ſine gratia, quia illa poteſtas alligata eſt ſacramento pœnitentia, & ſacramentum nõ operatur niſi infundendo gratiam. Sed contrà: nam pari ratione dici poteſt. & debet, licèt remiſsio pœnæ per ſe non requirat gratiæ infuſionem, tamen, vt fit per talem poteſtatem, nõ fieri ſine gratiæ infuſione, quia illa poteſtas alligata eſt ſacramẽto, quod nihil omnino remittit, niſi priùs gratiam infundat. Vnde, licèt verum ſit eo loco datam eſſe poteſtatem remittendi peccata quoad culpas, & quoad pœnam, non tamen aliter quàm in foro ſacramentali & iudiciali, ideoq; ex vi illius poteſtatis non remittitur pœna, niſi vel ſimul cũ culpa per abſolutionẽ ſacramentalẽ, vel per impoſitionem ſatisfactionis, quæ ſit pars ſacramenti.

Quorundã ſententia. Cordub.lib.5. q.6.

Improbatur.

Euaſio.

Præcluditur.

Dico

17. *Promiſſionem illam fuiſſe impletam, Ioan. 21. vera ſententia.* Dico igitur, promiſſionem illam eſſe impletam, & poteſtatem hãc fuiſſe à Chriſto datam Ioan. 21. cùm dixit Petro, *Paſce oues meas:* nullus enim alius locus in Euãgelio, ex quo poſſit actualis donatio ſeu collatio huius poteſtatis colligi. Ex illo auté optimè colligitur in hunc modum. Nam hæc poteſtas non fuerat à Chriſto promiſſa in propria ſpecie (vt ſic dicam) ſeu in particulari, ſed ſub poteſtate vniuerſali promiſſa Petro, quando claues cœli, & primatus Eccleſiæ illi promiſſa fuêre: ergo tunc impleta fuit illa promiſſio, quando primatus, & vniuerſalis poteſtas data eſt Petro: hæc auté data fuit dicto loco Ioan 21. vt nunc ſupponimus ex vniuerſali traditione & conſenſu Eccleſiæ, & omnium Patrum, & alibi, Deo dante, latiùs oſtendemus: ergo tunc etiam impleta fuit hæc promiſſio quoad hanc poteſtatem. Et confirmatur, nam ſub illo verbo, *Paſce*, includitur omnis actus iuriſdictionis, qui ad claudendum vel aperiẽdum Regnum cœlorum conferre poteſt, vt hoc modo donatio ſit æqualis promiſſioni: ſed remiſsio pœnarum per indulgentias eſt vnus ex actibus, quibus aperitur regnum cœlorum: ergo ille etiam comprehenditur ſub vniuerſali munere paſcendi oues Chriſti. Et ſanè meritò: nam ipſo vſu conſtat, hanc gratiam & fauorem indulgentiarum multùm conferre ad ſpiritualẽ profectum fideliũ, vt meliùs ac frequentiùs à peccatorum vinculis liberẽtur: ergo meritò tale beneficiũ ad ſpiritualẽ paſtum fidelium pertinere cẽſetur. Denique beneficium principis (vt aiunt) ampliſsimè interpretãdum eſt, quantum & verba Principis, & finis conceſsionis patiuntur, ſecundùm rectam & cõuenientem rationem: ergo hoc modo interpretãda eſt hæc Chriſti conceſsio. Antecedens tanquam per ſe decens ac verum, vtroque iure receptum eſt, in cap. *Quamuis*, de Præb. in 6. & l. *Beneficium*, ff. de Conſtit. Princip. Conſequentia verò patet, quia hoc beneficium non qualecunque eſt, ſed pertinens ad perfectam Eccleſiæ gubernationem: quando autem alicui conceditur aliqua poteſtas, intelligitur concedi ad omnia: quæ vel neceſſaria ſunt, vel valde cõmoda ad finem talis poteſtatis, vt alia iura docẽt, & Doctores in illis exponunt: cap. *Præterea*, de Offic. deleg. l. 2. ff. de Iuriſdict. omn. iud. Ob hanc ergo cauſã intelligimus, non ſolùm datam fuiſſe Petro vulgarẽ poteſtatem, quæ ſolet eſſe in Principibus ad ferendas leges & diſpenſandum in illis; ſed etiam ad ea omnia quæ ad commune bonum animarum ſpectant, etiamſi ad Deum ipſum aliquo modo pertineant, vt eſt v. g. diſpẽſatio in votis. Eadem ergo ratione rectè intelligimus ſub illo verbo comprehenſam eſſe poteſtatem hanc remittẽdi pœnas temporales per indulgentias. Atque ita etiam cõfirmatum manet quod paulò antea dicebamus, poteſtatem hanc immediatè datam eſſe à Chriſto ſoli Petro, & ſucceſſoribus eius, per quos aliis ex parte communicatur. Denique conſtat ex dictis, quomodo ex Scriptura hæc poteſtas colligatur. Et ſoluta ex parte manet prima ratio dubitandi in principio poſita: omnia verò magis confirmabuntur; ſi oſtenderimus hanc eſſe Eccleſiaſticam traditionem; quod in ſequenti ſectione præſtabimus: poſtea verò reliquis difficultatibus ſatisfaciam.

SECTIO II.

Quàm ſit antiquus in Eccleſia vſus concedendi indulgentias.

1. IN præcedenti ſectione quaſi à priori oſtendimus eſſe in Eccleſia prædictam poteſtatem: nunc idem eſt à poſteriori ex ipſo vſu talis poteſtatis demonſtrandum. Vt autem probatio ſit efficas, duo à nobis probanda ſunt. Vnum eſt, eſſe in Eccleſia hunc vſum; aliud eſt, illum eſſe legitimum & validum: nam, ſi hoc non habeat, dici poterit (quod hæretici aiunt) illum non eſſe actum alicuius veræ poteſtatis à Chriſto datæ, ſed eſſe abuſum poteſtatis ab hominibus ex ambitione vel auaritia vſurpatæ. Primum igitur horum facilè probabimus ex his quæ noſtris temporibus experimur, & quæ in communibus hiſtoriis Eccleſiaſticis paſſim legimus: vnde in hoc etiã ipſi hæretici nobis non contradicunt. Secundum ergo, ſcilicet, hunc vſum eſſe legitimum, probamus primò auctoritate Conciliorum, quæ hunc vſum probauerũt, videlicet Tridentini ſeſſ. vlt. vbi addit hunc vſum ſacrorum Cõciliorum auctoritate fuiſſe approbatum: ad quod citari ſolent Concilium Nicenum can. 11. Carthag. IV. ca. 75. Neocæſarienſe c. 3. Agathenſe c. 60. Laodicenum can. 1. & 2. Sed in his ſolùm legimus ſẽper licuiſſe Epiſcopis ex canonicis pœnitẽtiis publicis, quæ pro diuerſis criminibus imponi ſolebant, aliquid peccatoribus & pœnitẽtibus remittere, ſi eorum vita & laudabilis conuerſatio id mereri videretur: quòd autem illa remiſſio ſe extenderet vſque ad ablationem vel diminutionem reatus pœnæ apud Deum, ex illis Conciliis non ſatis colligitur, ideoq; non poteſt ex illis ſumi argumentum efficax, ſed ad ſummum coniectura quædam, ſeu probabilis ratio à ſimili fundata in poteſtate clauiũ. Expreſſiùs probatur hic vſus à Clemẽte V. in Concilio Vienẽſi in clem. vnic. de Reliquiis & veneratione Sanctorũ, & à Clemẽte VI. in Extrauag. *Vnigenitus*, de Pœnit. & remiſſ. Conc. etiam Conſtantienſ. ſeſſ. 8. 15. & 41. oppoſitum errorem damnauit. Et in decretalibus tam antiquis quàm in 6. & Clementinis, habentur multa decreta Pontificum, & Conciliorum, in quibus hic indulgentiarum vſus & probatur, & exercetur. Idem habetur in Bulla Leonis X. contra Lutherum, & in Decretali quam ad Caietanum legatum ſuum miſit in Germaniam, vt ipſe refert 3. p. quæſt. 48. ar. 5. Idem confirmauit Sixtus IV. in Bulla contra Petrum Oxomenſem, qui in hoc etiam erraſſe dicitur.

Vſũ indulgẽtiarum eſſe legitimũ, ex Cõciliis oſtẽditur. *Conc. Trid. Conc. Nic. Conc. Carth. Conc. Neocæſar. Conc. Agath. Conc. Laod. Conc. Vien. Clemens 6. Conc. Conſt. Leo. 10. Sixtus 4.*

2. *Ex communi vſu & conſuetudine Eccleſiæ idem ſuadetur.* Secundò, probatur hunc vſum eſſe legitimum ex communi acceptatione & cõſenſu Catholicæ Eccleſiæ: impoſſibile enim eſt quòd vniuerſa Eccleſia erret in re morali, & grauiſſima, & ad bonos mores fidelium pertinente, ſed vniuerſa Eccleſia ita acceptat hũc vſum, ac de illo ſentit, vt hæreticos exiſtimet illos, qui talem vſum reprehendunt, ſeu hanc poteſtatem Eccleſiæ negant: ergo impoſſibile eſt vniuerſam Eccleſiam in hoc errare; eſſet enim intolerabilis error practicus, & moralis. Quocirca, quãuis daremus (quod aliqui hæretici contendunt, & nonnulli Catholici non cõtradicunt) hunc indulgentiarũ vſum non eſſe admodum antiquũ, ſed à temporibus Gregorij incepiſſe, non propterea poteſt à viro Catholico reprehendi, cùm videat vniuerſam Eccleſiam illum recepiſſe ac probaſſe. Nec repugnat, poteſtatem eſſe antiquiſſimã, & à Chriſto collatam, vſum verò eſſe recentiorem. Quia cùm poteſtas Pontificia ſit ampliſſima, & varios actus complectatur, non eſt neceſſe vt omnes illos ſtatim, & à principio naſcentis Eccleſiæ exercuerit, ſed diſcurſu temporum pro occurrentibus occaſionibus, & opportunitatibus. Vt v. g. quòd miniſterium ſacramenti Confirmationis ſimplici ſacerdoti committatur, fortaſſe ante tempora Gregorij nunquam factum eſt: quis autem rectè de fide ſentiens propterea dicat commiſſionem illam (de qua in c. 1. 95. d.) fuiſſe illegitimã, aut Gregorium vſurpaſſe poteſtatem, quam non habuit, & non potiùs exercuiſſe poteſtatem, quæ ſemper fuit in Eccleſia, licèt vſus eius neceſſarius fortaſſe antea non fuiſſet? Sit ergo in præſenti dicendum eſſet, quamuis daremus

daremus talem vſum non eſſe antiquiorem. Idemque de omni ſimili vſu cenſendum eſt, maximè quando eiuſdem Eccleſiæ definitione, vel vniuerſali conſenſione eſt approbatus.

Hunc vſum eſſe legitimū, ex eius antiquitate colligitur.

3. Tertiò verò argumētor ab antiquitate. Nam vſus quem Apoſtoli inchoarunt, & ab eis Eccleſia ſuſcepit, & continuata paſtorum ſucceſſione ſemper retinuit, non poteſt nō eſſe legitimus, & à Chriſti poteſtate, quę ad illum ſit neceſſaria, deſcēdens: hic enim eſt præcipuus modus probandi legitimas & Apoſtolicas traditiones, teſte Auguſtino lib. 4. de Baptiſmo, c. 24. Huiuſmodi autem eſſe hunc vſum, probatur. Nam Paulus 2. ad Cor. 2. indulgentiam conceſſit alicuius partis pœnę inceſtuoſo illi, quē priùs grauiter punierat. Hoc autem oſtendunt illa verba eiuſdem Pauli, *Sufficit illi, qui huiuſmodi eſt, obiurgatio hæc.* & infrà, *Nam & ego quod donaui, ſi quid donaui, propter vos in perſona Chriſt*. Vbi Chriſoſtomus, Theophylactus, Theodoretus, Oecumenius, Ambroſius, & alij expoſitores aduertunt, Paulum vſum fuiſſe verbo ſignificandi liberalem remiſſionem, & condonationem: quia inceſtuoſus ille nondum plenè ſatisfecerat pro delicto, & nihilominus Paulus liberalem ei indulgentiā conceſſit vlterioris pœnæ debitæ, vel ex quadam prudenti miſericordia, ne fortè abundantiori triſtitia abſorberetur, vt idem Apoſtolus dixit, vel in gratiam Corinthiorum, qui pro ipſo interceſſerant, vt verbum illud, *Propter vos*, ſignificat. Illam autem indulgentiam fuiſſe veram, & per poteſtatē à Chriſto datā, declarauit Paulus illo verbo, *In perſona Chriſti*. Habemus igitur ex hoc loco indulgentiarū vſum à Chriſto fuiſſe inchoatum. Simili modo, cùm olim variæ pœnæ & ſatisfactiones propter varia delicta præſcriptæ eſſent, ſemper fuit in poteſtate Epiſcoporum aliquid de eis remittere, vel propter interceſsionem aliorum fidelium, præſertim martyrum, & confeſſorum, vel propter diſpoſitionem ipſorum pœnitentium. Ita colligitur ex Tertulliano lib. ad Martyres, cap. 1. vbi hanc indulgentiam *pacem* appellat, quam illi, qui in confeſsione fidei defecerant, à ſanctis Martyribus, qui in carcere exiſtebant, exorare cōſueuerant. Similia ſcribit Cyprianus epiſt. 11. aliàs lib. 3. epiſt. 15. & alia ſumi poſſunt ex lib. de Lapſis, & ex alio lib. ad Nouatianum, quòd lapſis ſpes veniæ deneganda non ſit Et epiſt. 54. ad Cornelium, de Pace lapſis danda, & epiſt. 52. ad Antonianū. Legi etiam poteſt epiſt. 21. vſque ad 32.

Auguſt.

2. Cor. 2. Paulus hac poteſtate eſt vſus.

Chryſoſt. Theoph. Theodor. Oecum. Ambroſ.

Ab Apoſtolis in Epiſcopos deriuatum fuiſſe vſum indulgentiarum.

Tertul.

Cyprian.

Difficultas circa vltimum modum colligendi hanc poteſtatem ex antiquitate vſus eius.

4. SOLET autem ad hæc loca reſponderi, in eis non eſſe ſermonem de remiſsione pœnæ in foro animæ, per quam liberatur homo à reatu pœnæ coram Deo: ſed ſolùm de remiſsione exterioris & quaſi ciuilis pœnæ debitæ in foro externo. Quam reſponſionem aliqui cōtemnunt, tum quia Paulus dixit, hanc remiſsionem fieri in perſona Chriſti: Chriſtus autem alibi dixit: Quod hoc modo ſoluitur in terris, ſolui etiam in cœlis: ergo hæc remiſsio non ſolùm eſt rata in foro Eccleſiæ, ſed in foro Dei. Tum etiam quia ex pœnitentiæ non ſolùm imponebantur pro delictis publicis & ſcandaloſis, pro quibus imponi ſolent exteriores & publicæ pœnæ; ſed etiā pro occultis criminibus, imò non ſolùm pro externis, ſed etiam pro merè internis, quæ ſola cogitatione & affectione committuntur: quæ omnia conſtant ex antiquis canonibus, qui leguntur apud Burchardum lib. 19. ſui Decreti, & apud Baſilium, Gregorium Nyſſenum, & alios, qui hos canones pœnitentiales collegerunt: ergo ſignū eſt, has pœnas nō fuiſſe tantùm externas, id

Quorundam ſolutio.

Burchar. Baſil. Greg. Nyſſ.

A eſt, ad exteriorē Eccleſiæ ſatisfactionē ordinatas, ſed etiā internas, id eſt, ad curationem animæ, & ſatisfactionem Deo exhibendam impoſitas. Quod ſignificauit Concilium Nicenum cap. 8. & Cyprianus dict. epiſt. 52. & Baſilius canone 84. & 88. ad Amphilochium. Vnde etiam iidem Patres referunt, in huiuſmodi pœnis imponendis, non tantùm externam Eccleſiæ offenſionem, ſed etiam ipſius delicti grauitatem, & modum peccandi, aliáſque circunſtantias cōſiderari ſolitas fuiſſe, vt patet maximè ex Cypriano in dictis epiſtolis, & ex Gregorio Nyſſeno cano. 62. & 63. ſignum ergo eſt pœnas illas non tantùm ſolitas fuiſſe imponi pro externo foro Eccleſiæ, ſed ad ſatisfaciendum, & placandum Deum. Ergo pari ratione remiſſio & indulgentia, quæ de prædictis pœnis B fieri ſolebat, nō ſolùm erat externa, ſed etiam interna, & apud Deum. Quod ſignificaſſe videtur Cyprianus epiſt. 14. in illis verbis, *Qui libellum à martyribus acceperunt, auxilio eorum adiuuari apud Dominum in delictis ſuis poſſunt*: & infra, *Cum pace à martyribus ſibi promiſſa ad Dominum remittantur.*

Conc. Nic. Cyprian. Baſil.

Cypria. Grego. Nyſſ.

5. Sed adhuc difficultas in prædicta reſpōſione tacta, non videtur prædictis coniecturis aut obiectionibus ſufficienter expediri. Duobus enim modis intelligi poteſt pœnitentias variis criminibus olim præſcriptas potuiſſe imponi committentibus talia crimina. Primo, in ſacramentali foro pœnitētiæ, ſecundo, extra illud forum ex ſpeciali mādato Prælatorum Eccleſiæ. Quando priori modo iniungebantur, certum C eſt, per ſe primò fuiſſe ordinatas ad internum bonū ipſius pœnitentis, vt & dignè Deo ſatisfaceret pro commiſſis, & caueret ſimilia in futurum committere. Et de his pœnis verum eſt, non ſolùm pro delictis publicis, vel externis, ſed etiam pro internis & occultis fuiſſe taxatas, nec ſolùm pro grauioribus, ſed interdum etiam pro leuioribus delictis, & in eis imponēdis veram delicti grauitatem apud Deum ex illius materiæ circunſtantiis fuiſſe ſpectatam. Deniq; de hoc genere ſatisfactionis verum eſt, non ſolùm habere valorem ad remittendum pœnę reatum apud Deum ex qualitate & quantitate pœnæ ſeu actionis, ſed etiam ex virtute clauium, per quam imponitur. Veruntamen ex toto hoc genere pœnarū, non poteſt colligi vſus indulgētiarum in tota illa ætate, à tem- D pore Pauli vſque ad tempora Cypriani. Probatur & explicatur in hunc modum, quia ſi cōſideremus impoſitionē talis pœnę, illa potiùs pertinet ad poteſtatem vindicandi, quàm indulgendi: ſi verò cōſideremus remiſſionē pœnæ apud Deum, quæ fit ex opere operato per talem pœnam exhibitam, illa non eſt effectus indulgētiæ, de qua nūc agimus, ſed ſacramenti pœnitētiæ. Si verò cōſideremus remiſſionē ipſiuſmet pœnitentiæ impoſitæ: primùm in omnibus locis allatis nullum eſt veſtigium huius remiſſionis: quia in illis ſermo nō eſt de ſacramētali pœna in foro pœnitētiæ impoſita. Paul. enim apertè loquitur de grauiſſima pœna exteriori, qua inceſtuoſum illum Satanæ tradiderat, in priori epiſt. cap. 5. à qua poſtea illū abſoluit, & delictū condonauit, non imponēdo am- E pliorem ſatisfactionē propter cauſas ſuprà inſinuatas. Et ſimili modo Tertullianus, & Cyprian. apertè loquuntur de pace cōmunionis Eccleſiaſticæ ad quā non facile admittebantur lapſi in talia delicta, ſed poſt diuturnam pœnitētiam, & ſatisfactionē Eccleſiæ exhibitam, de qua interdum aliquid remittebatur propter aliorum martyrū interceſſionē, vel alias iuſtas cauſas. Apud hos ergo Patres nulla eſt mentio de remiſsione ſeu indulgentia pœnitentiæ ſacramentalis. Nec facilè (vt exiſtimo) inuenietur in aliqua hiſtoria, fuiſſe aliquando vſitatum in Eccleſia, vt propter aliorum interceſsiones pœnitentia ſacramentalis

Prædictam difficultatem non ſatis ſolui oſtenditur, eandemque amplius roborari.

Ex poteſtate imponendi, aut remittendi pœnitentias in foro pœnitentiæ non ſatis colligi hanc poteſtatem.

Tertul. Cypria.

mentalis tolleretur, aut mutaretur.

Quòd ſi quis tandem ex ipſa poteſtate imponẽdi talem pœnam, colligere velit poteſtatem remittẽdi illam, in primis hoc iam non eſt argumentari ex traditione, & antiquo vſu Eccleſiæ, quod inquirimus: & deinde, vt ſuprà argumentabar, hæc poteſtas ad ſummum eſſe poteſt ad remittendam ſpecialem obligationem à confeſſore impoſitam ad talem pœnitentiã ſeu ſatisfactionem exhibendam: hanc enim auferre poteſt, qui illam poſuit, non tamẽ inde ſequitur poſſe merè gratis remittere reatum pœnæ apud Deum, pro quo auferendo talis ſatisfactio imponitur: talis enim conſecutio nullum habet fundamentum. Neq; ipſum conſequens verum eſt, aut probabile, quia ſacerdoti ex vi poteſtatis remittẽdi peccata in foro pœnitentiæ, non datur facultas, vel iuriſdictio ad remittendam totam pœnam omnino gratis, ſed ſecundùm talis iudicij æquitatẽ, vt ſuprà in materia de ſatisfactione declaratum eſt: vbi etiam diximus, quòd licèt interdum bene faciat cõfeſſor leuiorem pœnitentiã imponendo, vel vt condeſcendat fragilitati pœnitẽtis, vel quia bona fide exiſtimat iuxta diſpoſitionem pœnitentis, & modum criminis illam pœnam ſufficere, nihilominus in re ipſa per talem ſatisfactionem non auferri totum reatum pœnæ apud Deum, ſed ſolùm iuxta proportionem iuſtam à Deo taxatam, quam ſolus ipſe, prout eſt, cognoſcit: ergo eadem, vel maiori ratione, quoties confeſſor remittit obligationem talis pœnæ, non propterea remittit reatum ipſum apud Deum, donec alia ſatisfactio æquiualens loco illius exhibeatur; igitur ex hoc modo remittendi pœnitentiam ſacramentalem, nullum argumentum ſumi poteſt ad comprobandam remiſſionem pœnarum per indulgentias.

7. *Ad quid pœnitentiæ publicæ imponerentur.*

Venio ad alium modum, quo pœnitentiæ illæ, ſiue arbitratiæ, ſiue lege Eccleſiaſtica taxatæ, imponi ſolebant à Prælatis Eccleſię extra ſacramentum pœnitentiæ. De quo modo pœnarum apertè loquitur Paulus citato loco, & plura ex decretis antiquis, & apertiſſimè Tertullianus, & Cyprianus. Ex quibus coniectare licet, huiuſmodi pœnas non fuiſſe ſolitas imponi pro quibuſcunque criminibus: ſed tantùm pro grauioribus, nec pro occultis, ſed tantùm pro publicis, vt in ſuperioribus in materia de Pœnitentia tactum eſt, & ſumitur ex 6. Synodo canone vlt. Trullano, & ex canone 34. ad Amphilochium, apud Baſilium, vbi etiam dicit, magnum diſcrimen conſtituendum eſſe inter eum, qui ſua ſponte ſacerdoti confitetur, & eum qui punitur, quia de crimine cõuictus eſt. Vbi indicare videtur duos modos imponendi pœnitentiam à nobis diſtinctos: nam prior ſpectare videtur ad ſacramentale forum, non verò poſterior, vt per ſe conſtat. Eadémque diſtinctio reperitur apud Gregorium Nyſſenum ca. 62. & ſumi etiam poteſt ex multis decretis apud Burchardum dict. libr. 19. Hæ igitur pœnitentiæ quando extra ſacramentum imponebantur, magna quidem ex parte ad ſatisfactionem Eccleſiæ, & ad reparanda ſcandala, & ad exemplum aliorum, ne talia crimina auderent committere, ordinabantur: & quoad hoc vocari poſſunt illæ pœnæ politicæ, quia ad politicum Eccleſiæ regimen pertinent; tamen quia politia Eccleſiaſtica ad bonum animarũ ordinatur, ideo prælati Eccleſiaſtici in imponendis his pœnis non ſe gerebant vt meri iudices ſeculares, ſed etiam vt paſtores, & ſpirituales Patres, & ideo maximè etiam intendebant placare Deum, ne propter talia crimina ſuæ fortaſſe Eccleſiæ iraſceretur: intẽdebant etiã ſpirituale commodum ipſius peccatoris, tum quoad correctionem in futurum, tum etiam quoad compenſationem delicti cõmiſsi apud Deum, non quidem vt ex opere operato remiſſionem aliquam per talem pœnam conſequeretur: id enim fieri non poterat, cùm pœnitentia non eſſet ſacramentalis: ſed vt ſaltem magnitudine pœnæ fieret ex opere operantis condigna ſatisfactio, ad quam iuuare poterant humilitas, & obedientia pœnitentis, ſe ſubiicientis in hoc, Eccleſiaſtico prælato. Atque ob hanc cauſam etiam in his pœnis imponendis cõſiderabatur diſpoſitio & voluntas pœnitentis, & aliæ circunſtantiæ quæ ad prædictos fines conferre poterant. Ex quibus etiam conſtat, huiuſmodi pœnam, quamuis ſacramentalis non eſſet, nihilominus nonniſi per poteſtatem à Chriſto datam imponi potuiſſe: quia illa impoſitio actus iuriſdictionis erat, non temporalis, & ab hominibus deriuatæ, ſed ſpiritualis, & à Chriſto manantis.

Gregor. Nyſſ. Burch.

8. *Difficultas circa prædicta teſtimonia.*

Quoad hanc igitur pœnam rectè cõuincitur teſtimoniis adductis, fuiſſe antiquum morẽ in primitiua Eccleſia remittendi aliquãdo huiuſmodi pœnas, vel cõdonando illas poſtquam impoſitæ fuerãt, vel aliquando etiam condonando delicta in externo Eccleſiaſtico foro, nullam vel leuiorem pœnam imponẽdo: vtrumque enim eiuſdem eſt poteſtatis, & in vtroque eædem rationes ſeu congruentiæ interuenire poſſunt, & vtrumque vſitatum fuiſſe probant allata teſtimonia præſertim citata epiſt. 54. Cypriani ad Antonianũ. Difficile autẽ videtur explicare, quomodo ex illo modo remiſſionis ſatis probari poſſit, tunc fuiſſe conſuetum vſum indulgentiarum, prout nunc illum probare intẽdimus. Nam, licèt huiuſmodi peccatores hanc veniam à prælatis Eccleſiæ acciperent, vt ſine tali vel tali pœnitentia canonica admitterentur ad pacem & communionẽ cum aliis fidelibus, vel vt liberarentur ab onere exhibendi talẽ pœnitentiam publicam: nihilominus hæc remiſſo vel condonatio præciſè ſumpta, nihil ab eis auferebat de reatu pœnæ pro tali peccato debitæ apud Deũ. Quia Prælatus Eccleſiæ recipiens huiuſmodi peccatorem ad pacem & vnitatem Eccleſiæ, abſque onere talis pœnæ, non propterea liberabat illum ab eadem Purgatorij pœna, ſed neceſſarium erat vt peccator ille alio modo ſatisfaceret Deo, vel certè ſupponebatur, & credebatur ex modo & feruore conuerſionis, vel alia via, illam plenè ſatisfeciſſe.

9. Accedit quòd apud Paulum non videtur inueniri ſufficiens iudicium talis remiſſionis alicuius pœnæ Purgatorij ex vi illius condonationis. Nam quod dicit, ſe id condonaſſe *in perſona Chriſti*, ſolùm oſtendit illum fuiſſe actũ iuriſdictionis & poteſtatis à Chriſto acceptæ, quod verum eſt etiam de ſola condonatione Eccleſiaſticæ pœnæ: nam ſicut poteſtas ligandi ad hanc pœnam à Chriſto eſt, ita etiã ſoluendi. Vnde parum etiam ad rem præſentẽ refert quod Chriſtus dixerit; *Quæcunque ſolueritis ſuper terram, erunt ſoluta & in cœlo*: nam ſenſus horum verborum non eſt, per omnem ſolutionem ſeu remiſsionẽ cuiuſcũque pœnæ remitti aliquid de pœna ſoluenda in Purgatorio, ſeu debita apud Deum, quia non eſt neceſſe omnem remiſsionem hac intentione fieri, ſeu ad hũc effectum ordinari: ſed ſenſus eſt, omnem ſolutionem factam virtute clauium non errantium, ratam eſſe & validã apud Deũ, quantũ ad effectum per eã intẽtũ. Vt in preſenti quãdo Prælatus remittit Eccleſiaſticã pœnam, in cœlo probatur & cõfirmatur talis remiſſio: quia talis pecator ita manet liber à debito illius pœnę vt nõ poſsit ampliꝰ illi imponi, etiãſi apud Deũ maneat liber ab omni reatu pœnæ pro tali peccato.

10. Neque etiã ex verbis Cypriani ſuprà citatis videtur poſſe colligi, eũ loqui de huiuſmodi remiſsione: ſolũ enim ait, *lapſos, qui libellum à martyribus acceperũt*, id eſt, pro quibus martyres interceſſerunt, *neceſſitate*

vrgente

vrgente, cum pace à martyribus ſibi promiſſa ad Dominum eſſe remittendos, exomologeſi facta, & pœnitentia accepta. In quibus verbis, *cum pace remitti ad Dominum*, non eſt mitti omnino abſolutos à culpa & pœna: quia nec verba hoc ſignificant, nec martyres huiuſmodi pacem lapſis promiſerant: ſed eſt remitti ad Dominum abſolutos ab omni cenſura, & cum pace & communione Eccleſiæ. Nullo ergo ſufficienti fundamento affirmare poſſumus, illam remiſſionem, quę tunc fiebat à prælatis, fuiſſe eiuſdem rationis cum illo vſu indulgentiarum, quem nunc inquirimus, aut proceſſiſſe ex poteſtate liberaliter remittendi pœnas peccatis debitas apud Deum, ſed debitas tantùm apud Eccleſiam. Nam poteſtas ſoluendi & ligandi cum proportione ſibi reſpondent: illa autem pœna ſolùm imponebatur per poteſtatem ligandi ad Eccleſiaſticam pœnā: ſimilis ergo ſeu proportionata erat illa remiſſio. Quod nunc etiam ex parte in vſu eſſe videtur: ſæpe enim puniuntur peccatores, vt hæretici, vel ſchiſmatici aliquibus Eccleſiaſticis pœnis publicis, quæ interdum vel omnino, vel ex parte remittuntur ob iuſtas & pias cauſas occurentes, quantùm ſpectat ad Eccleſiæ forum, quamuis nulla interna indulgentia quantum ad reatum pœnę coram Deo concedatur. Ad hunc ergo modum intelligi poteſt factum fuiſſe à Paulo, Cypriano, & aliis antiquis Eccleſiæ prælatis. Imò ita videtur apertè exponere Paulū Innocētius I. in epiſt. 22. aliàs 23. ad Epiſcopos Macedoniæ, cuius exemplū imitatus, interceſſione aliorum Epiſcoporum, quoſdam in communionem recepit, ſublata excommunicatione.

Innoc. I.

11\. Atque his & ſimilibus rationibus videtur conuictus Caietanus infrà citādus, vt diceret, per indulgētias, quæ ſunt in vſu Eccleſiæ, ſolùm remitti pœnitētias per miniſtros Eccleſiæ impoſitas, nō verò pœnas ipſas in iudicio Dei debitas. Quod quidem licèt falſum ſit de præſenti ſtatu Eccleſiæ, vt ſuprà tactū eſt, & infrà etiam videbimus, de illis tamen temporibus ante Gregorium magnū, de quibus nūc inquirimus, non videtur improbabile: non quòd poſitiuè, vt ſic dicam, nobis conſtet tunc non fuiſſe eūdem modum & vſum indulgentiarum, qui nunc eſt, hoc enim nulla hiſtoriæ teſtimonio, aut ratione oſtendi poteſt, ſed tantùm negatiuè, quòd ex his quæ de illis tēporibus legimus, non ſatis conuincitur hic vſus. Et hoc apud me ſuadent omnia quæ adduxi; nihil enim occurrit, quod omnino ſatisfaciat. Solùm ergo poteſt aliqua coniectura fieri ex illo antiquo vſu, idque dupliciter. Primò, à ſimili, quia ſicut Epiſcopi remittebāt pœnas ab Eccleſia definitas, quando ad bonum animarum expedire cenſebant: ita veriſimile eſt remiſiſſe etiam pœnas apud Deum definitas, quando id facere oportebat, cùm poteſtas ligandi & ſoluendi de ſe omnia complectatur. Secundò, quia cùm illę pœnæ impoſitæ eſſent nō ſolùm ad ſatisfactionē Eccleſiæ, ſed etiā ad compēſationem delictorum, vt diximus, veriſimile eſt, nō fuiſſe remiſſas illas pœnas, quin alia via aut modo compenſaretur ſatisfactio ſeu remiſſio pœnæ apud Deum. Vnde Cyprianus dict. epiſtol. 14. dicit, ideo has remiſſiones ſolitas eſſe fieri per interceſſiones martyrū, vel aliorum fidelium; *quia auxilio eorum adiuuari apud Dominum in delictis ſuis poſſent*, indicans ſatisfactiones illorum per modum ſuffragij prodeſſe lapſis ad remiſſionem apud Deum, ideóque eorum interceſſione meritò fieri remiſſionem apud Eccleſiam. Neque aliquid certius de vſu illorum temporum inuenire potui: nam quæ hîc etiam adduci ſolent de indulgentia faciliùs concedenda peccatoribus in neceſſitate exiſtentibus, ex Leone Papa epiſt. 77. & 89. & Innocentio I. in epiſt. prima ad Decentium, ca. 7. & ex aliis quæ congerit Gratianus 26. quæſtion. 6. & 7. non loquuntur de hac indulgentia, ſed de abſolutione vel à cēſuris, vel à peccatis in ſacramēto pœnitentię cum Euchariſtię communione. non obſtante cuiuſcunq; delicti grauitate, ſi ſufficientia pœnitentiæ indicia oſtendantur.

Caiet. — *Non conſtare fuiſſe in Eccleſia ante Gregorij tempora indulgentiraum vſum.* — *Cyprian.* — *Leo Pap. Innoc. Gratian.*

12\. Plurimùm verò ad confirmādam indulgentiarum antiquitatē valet Romana traditio, quæ in Vrbe habetur de ſtationibus aliquarum Eccleſiarum, in quibus plenariæ indulgentię lucrantur, quarum initium ignoratur, & à primis Pontificibus manaſſe videtur. Quod ſignificauit Bonifacius Papa in Extrauag. 1. de Pœnit. & remiſſ. dicens, *Antiquorum habet fida relatio, quòd accedentibus ad honorabilem baſilicam Principis Apoſtolorum de Vrbe, conceſſæ ſunt magnæ remiſſiones & indulgentiæ peccatorum.* A temporibus verò Gregorij clarior eſt de hac re notitia: nam illum referūt plenariam indulgentiam conceſſiſſe, quanquam de ea re ſcriptam hiſtoriā non inueniam, ſed publicā famam, tum Romæ, tum etiam aliis locis. Scholaſtici verò ſeptennem indulgentiam illum conceſſiſſe aiunt, D. Thom. 4. d. 20. q. 1. art. 3. q. 2. Altiſiodor. li. 4. Summæ, tract. 6. c. 9. Leonem III. anno Domini 800. plures indulgentias conceſſiſſe refert S. Ludgerus in epiſt. quā refert Surius tom. 2. die 5. Martij poſt vitam S. Svvberti, cap. 9. Addit Bellarm. lib. 1. de Indul. c. 3. Romæ in Eccleſia S. Martini in mōtibus extare memoriam in marmore exciſam literis antiquiſſimis, indulgētiæ illi Eccleſiæ conceſſæ à Sergio II. Gregorius etiam VII. in epiſt. ad Epiſcopos Britāniæ, & in epiſt. ad fratres cuiuſdam monaſterij Maſſilienſis, plenariam indulgentiā promittere ac concedere videtur. Eandem conceſſit poſtea Vrbanus II. cum Concilio Claromontano in eorum fauorem, qui cruce in pectore ſignati, ad bellum pro recuperanda Terra ſancta proficiſcerentur: quam poſtea confirmauit Clemens III. Et rurſus Innocent. III. cum Concilio Lateranenſi in decreto vltimo, cuius titulus eſt, *Expeditio pro recuperanda Terra ſancta*, qui in eodem Concilio cap. 3. eandem extendit ad *Catholicos, qui Crucis aſſumpto charactere, ad hæreticorum exterminium ſe accinxerint*, & habetur in cap. *Excommunicamus*. §. *Catholici*: de Hæreticis. Denique, vt ſuprà dicebam, ex pluribus textibus iuris, qui habentur ſub titulis de Pœnit. & remiſ. conſtat, hunc vſum indulgentiarum maximè viguiſſe à tempore Alexandri III. per quingentos ferè annos, in quibus vel in fauorem religionum, vel priorum locorum, aut bellorum contra infideles, aut ob alias iuſtas cauſas, vel vniuerſæ Eccleſiæ, vel variis prouinciis, & regnis plures indulgentiæ conceſſæ ſunt. Inter quas celebris eſt illa, quam Honorius III. conceſſit B. Franciſco, qui eam priùs à Chriſto Domino impetrauit, vt latè refert Medina li. de Indulgentiis, Diſp. 4 c. 13.

Variis Pontificū teſtimoniis oſtenditur indulgentiarum vſum eſſe antiquiſſimum. — *Boniſac. Papa.* — *Gregor.* — *D. Thom.* — *Altiſiodor.* — *Leo. 3.* — *Bellarm.* — *Gregor. 7.* — *Vrban. 2.* — *Conc. Clar.* — *Clemens 3.* — *Innoc. 3.* — *Conc. Later.* — *Alex. 3.* — *Honor. 3.* — *Medin.*

13\. Eſt etiam in Eccleſia celebris indulgentia Iubilæi pleniſſimi, quæ in anno ſancto, vt vocant, Romæ conceditur omnibus fidelibus, limina Apoſtolorum viſitantibus, quæ priùs tantùm centeſimo quoque anno poſtea quinquageſimo, nunc autem vigeſimoquinto conceditur, vt conſtat ex Extrau. *Antiquorum*, & ex Extrauag. *Vnigenitus*, & in Extrau. *Quemadmodum*, de Pœnit. & remiſſ. In quibus conceſſionibus, quod Soto etiam aduertit, conſiderandum eſt, quoties Pontifices mentionem faciunt indulgentiarum, aut antiquas indulgentias referre, confirmando illas, inſtaurando, augendo, vel moderando, aut certè ſi nouas concedunt, ſemper loqui de indulgentiis, vt de re antiquiſſima, & procedente à poteſtate ligandi & ſoluendi à Chriſto Domino ſuo Vicario conceſſa. Hæc ergo ſufficiunt non ſolùm apud Catholicos, ſed etiam apud quoſcunque cordatos & prudentes viros ad perſuadendum, hunc vſum indulgentiarum eſſe

Soto.

eſſe legitimum, & ex vera poteſtate à Chriſto data profectum.

14. *Cur antiqui patres mentionem expreſſam indulgẽtiarum non faciant.* Nec mouere debet quẽquam, quòd apud antiquos Doctores Eccleſiæ Græcos, & Latinos, Auguſtinum, Chryſoſtomum, &c. nulla inueniatur expreſſa mentio indulgentiarum: nam licèt in particulari de illis non loquantur, ſæpe tamẽ agunt de poteſtate remittendi peccata, & ligandi, & ſoluendi, data Eccleſiæ, ſub qua illam comprehendunt; neque in ſpecie diſtinguunt omnes modos, quibus Eccleſia poteſt ligare, & ſoluere. Et fortaſſe illi huiuſmodi remittendi pœnas per indulgentias expreſſam & ſpecialem mẽtionem non faciunt, quia neque ad perſuadendam, neque ad defendendam fidem erat neceſſarium, nondum exortis hæreticis indulgentiarum calumniatoribus: neque etiam propter mores fidelium componendos id tunc facere oportebat, quia rigor diſciplinæ, & feruor pœnitentię & ſatisfactionis tunc magis vigebat. Et inde etiam fortaſſe ortum eſt, vt in primis Eccleſiæ temporibus ratus eſſet indulgẽtiarum vſus, vt notauit Sot. d. 21. qu. 1. ar. 3. in fin. & Roffenſis art. 18. *Soto. Roffenſ.* Qui etiam addit, in principio Eccleſiæ non ita fuiſſe omnibus notas Purgatorij pœnas, ratione quarum hæ indulgentiæ maximè conceduntur. Quæ ratio non placet Soto, eamque acriter impugnat: ſed de ea re & de antiquitate fidei Purgatorij ſatis à nobis in ſuperioribus dictum eſt.

SECTIO III.

Vtrùm poteſtas concedendi indulgentias ſit ordinis vel iuriſdictionis.

1. HACTENVS explicatum à nobis eſt, & probatum, eſſe in Eccleſia & poteſtatem & vſum indulgentiarum; nunc, vt diſtinctiùs explicemus quid ſit indulgentia, & ſoluamus nonnullas difficultates factas, declarandum ſupereſt, qualis ſit hæc poteſtas, ex quo etiam conſtabit qualis ſit actus eius. *Prima ſententia.* Dixerunt ergo aliqui poteſtatem hanc pertinere ad poteſtatem ordinis ſacerdotalis: nam & ſacerdotes omnes poſſunt aliquo modo indulgentiam concedere, & nullus non ſacerdos poteſt illas concedere. *Durand. Hoſtien.* Et hanc poſteriorem partem refert Dur. d. 20. q. 3. & 5. & Hoſtienſis in c. *Accedentibus*, de Exceſſib. prælat. Et prior pars probatur, quia omnibus ſacerdotibus data eſt poteſtas remittendi peccata: ergo poſſunt ea remittere nõ ſolùm quoad culpam, ſed etiam quoad pœnam: remiſſio autem pœnæ gratis facta ex poteſtate à Chriſto conceſſa, eſt indulgentia: ergo omnes ſacerdotes habent poteſtatem concedendi aliquam indulgentiam. Poſterior verò pars probatur, quia per indulgentiam remittitur pœna etiam iniuncta per ſacerdotem in ſacramento pœnitẽtiæ: ſed nemo poteſt talem pœnam relaxare, niſi qui habet æqualem vel ſuperiorem poteſtatem in illo foro, quam nemo habere poteſt niſi ſacerdos: ergo nullus poteſt indulgentias concedere niſi ſacerdos: pertinet ergo hic actus ad poteſtatem ordinis ſacerdotalis. Et cõfirmatur, quia nullus habet poteſtatem ad remittendã pœnam in foro interiori, niſi qui habet poteſtatẽ remittendi culpam, cui eſt annexa pœna: ſed per indulgentiã remittitur pœna in foro interno: ergo nullus poteſt illam concedere, niſi qui habet poteſtatem remittendi culpam, qui eſt ſacerdos.

2. *Durandi ſententia.* Addit præterea Durand. hanc poteſtatem, vel actum eius non eſſe iuriſdictionis, ſed cuiuſdam alterius curæ vel prouidentiæ paſtoralis: ſunt enim hæc duo diſtincta: vt v. g. in prælato religionis diſpenſare *Ratio.* bona religionis, & de eis eleemoſynas facere, vel curare infirmos, aut quid ſimile, non eſt actus iuriſdictionis, ſed eſt alia cura paſtoralis muneris. Sic, inquit, indulgentiarum conceſſio ſolùm eſt diſpẽſatio Eccleſiaſtici theſauri ad ſubueniendum ſpiritualiter indigentibus: non eſt ergo actus iuriſdictionis, ſed potiùs dici poteſt paterna quædã miſericordia. Vnde & Pontifices, cùm indulgentias concedunt, dicunt ſe illas miſericorditer largiri. *1. Confirm.* Et confirmat, quia ſi eſſet actus iuriſdictionis, poſſet exerceri etiam in inuitum, *2. Confirm.* quod de indulgentia dici non poteſt. Secundò confirmat, quia ſi eſſet actus iuriſdictionis, non poſſet indulgentia frui, qui illam concedit, quia nemo poteſt exercere iuriſdictionem in ſeipſum: conſequens autem eſt falſum, & contra Eccleſiæ vſum. Tertiò con- *3. Confirm.* firmare id poſſumus, quia Eccleſia concedit indulgentias defunctis, in quos iuriſdictionem nõ habet.

Poteſtatem concedendi indulgentias non conſiſtere formaliter in poteſtate ordinis, neque neceſſariò illam requirere, 1. Concluſio.

3. DICENDVM verò eſt primò, poteſtatem concedendi indulgentias nec per ſe ac formaliter conſiſtere in aliqua poteſtate ordinis, neque neceſſariò illam præſupponere, aut requirere. Hæc eſt communis ſententia Theologorum cum D. Tho. in 4. d. 20. q. 1. art. 4. qu. 2. vbi Palud qu. 4. Sot. d. 21. q. 1. art. 4. Caiet. d Opuſc. de Indulgen ad Iuli. c. 2. nec Durand. audet omnino diſſentire: nam fatetur ex conſuetudine Eccleſiæ Romanæ, hoc haberi. *D. Thom. Palud. Soto. Caiet. Durand.* In quo etiam Canoniſtæ conſentiunt, vt Calderin. & Panormitanus, quos refert, & ſequitur Syluest. verbo, *Indulgentia*. nu. 13. *Calderin. Panormit. Syluest.* Et quidem, quòd poteſtas ordinis per ſe ſola ad hunc actum validè exercendum non ſufficiat, certiſſimũ eſt, *Poteſtatẽ ordinis ad hunc actum nõ ſufficere oſtẽditur.* quia nec ſimplex ſacerdos, nec ſimplex etiã Epiſcopus, id eſt, conſecratus, abſque Epiſcopatu, poteſt validè peccata remittere, neque aliquo alio modo quẽquam ligare, aut ſoluere, vt patebit facilè diſcurrendo per omnes alios actus huius poteſtatis: ergo nec poteſt per indulgentias pœnas peccatorum remittere. Ratio autem à priori eſt, quia ex vi ſolius poteſtatis ordinis nemo habet ſubditos, nullus autem poteſt indulgentias concedere niſi ſuis ſubditis, vt definitur in c. *Quod autem*. de Pœnit. & remiſ. Hinc poteſtas hæc per ſe augeri poteſt vel minui ſeu moderationem recipere, iuxta ca. *Cùm ex eo*. de Pœnit. & remiſſ. & c. *Romana*. eod. tit. in 6. At verò poteſtas ordinis per ſe non poteſt reſtringi aut limitari, ſed hoc eſt proprium poteſtatis iuriſdictionis: ergo, ſignum eſt, hanc poteſtatem non conſiſtere in ſola poteſtate ordinis.

4. *Poteſtas ordinis etiam coniuncta cũ alia non eſt principium huius actus. Diſcrimẽ inter remiſſionem per ſacramentum pœnitentiæ, & per indulgentias.* Quòd autem poteſtas ordinis non ſolùm ſola non ſufficiat, verùm etiam quòd coniuncta cum alia non ſit principiũ huius actus, ex eo apertè probatur, quòd non eſt ſimpliciter neceſſaria ad talem actũ exercẽdum; & ita prior pars aſſertionis ex poſteriori rectè colligitur, nam ſine principio per ſe non poteſt actus exerceri. Vnde hæc eſt differentia inter remiſſionem peccatorum quoad culpam vel pœnam, quæ in ſacramento pœnitentiæ fit, vel extra illud per indulgentias; quòd ad priorem licèt poteſtas ordinis ſola non ſufficiat, eſt tamen per ſe requiſita tanquam principium per ſe illius actus, vt in ſuperioribus dictum eſt. Poſterior verò remiſſio etiam hoc modo poteſtatem ordinis nõ requirit. Quocirca illa remiſſio pœnæ temporalis, quæ fit ex opere operato per ſacramentum Pœnitentię, non eſt propria indulgentia, de qua nunc loquimur, quia vel nõ eſt abſolutio per ſe à pœna, ſed à culpa, & à pœna tantũ conſequẽter, vel certè nõ fit per modum puræ remiſſionis, ſed per

per modum condignę ſatisfactionis, quæ virtute clauium eleuatur ad ampliorem effectum: vnde illa potiùs eſt per modum punitionis, quàm indulgentiæ.

5\. Supereſt vt probemus, ad hoc genus remiſsionis præſtandum nõ eſſe neceſſariam poteſtatem ordinis. Id autem oſtenditur primò, quia ſi aliqua eſſet maximè poteſtas ſacerdotalis: ſed hæc nõ, ergo nulla. Maior ab omnibus conceditur, quia inferiores ordines per ſe non ordinãtur ad remittenda peccata, ſed magis inſtituti ſunt ad miniſtrãdum ſacerdoti, quatenus poteſtatem in corpus Chriſti verum exercet. Vnde etiam ad remittenda peccata in ſacramento non ſũt per ſe inferiores ordines neceſſarij, ſed ſolùm quatenus iuxta debitũ ordinem ſupponũtur ad ſacerdotalem ordinem: ergo ſi excludatur in præſẽti neceſsitas ſacerdotalis ordinis, cõſequẽter excludetur neceſsitas cuiuſcunq; ordinis inferioris. De ſuperiore autem ordine ſeu cõſecratione Epiſcopali, facilè idem perſuadetur, tũ quia ordinatio non ordinatur per ſe ad remiſsionẽ peccatorum, ſed ad alia munia: tum etiã quia ordo ſacerdotalis ſufficiẽs eſt ad remittẽda peccata quoad culpam, ſi alia requiſita non deſint: ergo multo magis ſufficeret ad remiſsionẽ pœnarũ, ſi daremus aliquẽ ordinẽ eſse ad hunc actum neceſsariũ.

6\. *Ad hunc actum non eſſe neceſſariam poteſtatem ordinis.* Iam verò probãdum eſt, poteſtatem ordinis ſacerdotalis neceſsariam non eſse ad hunc actum. Id autẽ ſufficiẽter probatur ex vſu Eccleſię: ſæpe enim Diaconi & Cardinales, vel alij ex conceſsione Papæ indulgentias concedũt: & ipſe etiam ſummus Põtifex electus, quamuis non ſit conſecratus, neque ordinatus ſacerdos, ſicut poteſt abſoluere à cenſuris, ita etiã poteſt indulgentias concedere. Ratio verò eſt, quia poteſtas ordinis ſacerdotalis per ſe & ex intrinſeca neceſsitate ſolùm requiritur ad ſacramentum aliquod perficiendum: hæc autẽ remiſsio, quæ per indulgentias fit, non eſt actus ſacramentalis, ſed eſt quædã diſpẽſatio Eccleſiaſtici theſauri, quæ extra ſacramentũ fit, vt infrà dicemus. Vnde licèt remiſsio pœnæ, quæ conſequenter datur ad remiſſionem culpæ, & ferẽdo de illa iudicium, neceſſariò ſupponat in operante poteſtatem remittendi culpam; tamen remiſsio pœnæ, quæ nullo modo verſatur circa culpam, ſed illã ſupponit aliàs remiſſam, non eſt cur requirat in cõcedẽte poteſtatem remittẽdi culpam. Neque ratio Durãdi contra hoc cogit, quia hæc poteſtas, & illa quæ eſt in ſacerdote ad imponendam ſatisfactionem in foro pœnitentiæ, ſunt diuerſarum rationum, nec propriè ſubordinatæ ſunt tãquã ſuperior & inferior, ſed habent ſe tanquam excedens & exceſſum diuerſis cõſiderationibus. Nam poteſtas ſacerdotalis excedit in hoc, quòd ſe extendit ad conferendam gratiam, & ad remittenda peccata quoad culpam: alia verò excedit in hoc, quòd poteſt liberaliori modo pœnas condonare: vnde etiam fit, vt poſsit quaſi ſubtrahere materiam pœnitentiarum in confeſsione iniunctarum, nimirum ipſum pœnæ reatum, quo ablato, ceſſat obligatio aliarum ſatisfactionum, atque hoc modo relaxare poteſt ſacramentales pœnitentias, etiamſi poteſtatem remittendi peccatum quoad culpam, in concedente indulgentiam, non ſupponat.

Poteſtatem hanc eſſe ſpiritualem, non ad ligandum, ſed ad ſoluendum. 2. Concluſio.

7\. Dico ſecundò: Poteſtas hæc concedendi indulgẽtias eſt poteſtas ſpiritualis iuriſdictionis, nõ cogentis, nec ligãtis, ſed miſerentis potiùs ſeu benefacientis, & ſoluentis. Prima principalis pars probari poteſt; primò ex dictis in ſectione prima, vbi oſtendimus Chriſtum promiſiſſe hanc poteſtatem Matth.

A 16. dediſſe autem Ioan. 21. vbi, *Paſce oues meas*: ibi autem Chriſtus non dedit Petro aliam poteſtatem niſi iuriſdictionis. Secundò, probatur expreſsè ex c. *Quod autem*, de Pœnit. & remiſſ. vbi conſultus Alexand. III. an indulgentiæ cõceſſæ ab Epiſcopis in dedicationibus Eccleſiarum, &c. proſint aliis quàm eorũ ſubditis, reſpondet non prodeſſe. Et rationem reddit, quia ſicut nemo poteſt à ſuo non iudice ligari, ita neque ſolui: ſupponit ergo remiſſionem pœnæ, quæ per indulgentiam datur, eſſe actum iudicis, qui ſolùm erga ſubditum exercetur, atq; adeò eſſe actum iuriſdictionis. *Alex. 3.* Tertiò, probatur à ſufficiẽti partiũ enumeratione, quia omnis poteſtas ſpiritualis, quę eſt in Eccleſia aut ordinis eſt, aut iuriſdictionis: ſed hæc eſt quædam poteſtas ſpiritualis, & nõ eſt ordinis, ergo eſt iuriſdictionis.

B Simile argumentum eſt, quòd hæc poteſtas ſpectat ad claues Eccleſiæ, vt ſuprà oſtenſum eſt, ex Matth. 16. & ſumitur ex cap. *Cum ex eo*, de Pœnit. & remiſſ. ſed non ſpectat ad clauem ordinis, vt oſtẽſum eſt, ergo ad clauem iuriſdictionis. Declaratur etiã ex re ipſa, quia diſpẽſatio in aliqua lege, vel cõceſſio alicuius priuilegij, actus eſt iuriſdictionis; ſed per indulgentiam magnum priuilegium conceditur fidelibus, dum pœna Purgatorij in leue aliquod opus commutatur, & quodammodo etiã fit diſpenſatio in ea lege, qua talis reus ad talem pœnã vel ſatisfactionem condemnatus erat: ergo eſt actus iuriſdictionis. Tandem quia aliàs nulla eſſet ratio ob quam vnus Epiſcopus non poſſet indulgentias concedere alienis ſubditis, ſi iuriſdictionem talis actus non poſtulat.

C Altera pars aſſertionis poſita eſt ad ſoluenda argumenta Durandi, & ex eorum reſponſione eadem pars confirmatur. 8. *Argumenta Durandi diluuntur.* Concedimus ergo principali argumẽto indulgentiam concedi per quandam diſpenſationem Eccleſiaſtici theſauri, quòd infrà latiùs declarabimus: concedimus etiam eſſe magnum beneficiũ, & opus miſericordiæ concedentis indulgentiam: negamus tamen inde ſequi, hunc non eſſe actum iuriſdictionis. Nã illa duo non repugnant, neq; actus ille miſericordiæ exerceri poteſt niſi à ſuperiore in ſubditos quatenus tales ſunt. Addo etiã, ita hoc eſſe opus miſericordiæ, vt nõ omnino excludat æquitatem iuſtitiæ: tum quia non poteſt illa diſpẽſatio pro ſolo arbitrio fieri, ſed iuſtis ex cauſis: tum etiã, quia illa re-

D miſſio nunquã fit ſine aliqua ſufficiẽte cõpenſatione reſpectu Dei. Vnde ad primam confirmationem negatur ſequela: nam licèt actus iuriſdictionis includens coactionem, vel obligationem, locum habeat etiam in inuitum, actus tamẽ iuriſdictionis voluntariæ, qui eſt fauor, vel gratia ſeu priuilegium, propriè non habet locum in inuitum. *Ad 1. confirm.* Et eadẽ ratione, quamuis hic ſit actus iuriſdictionis, regulariter loquendo non obligatur ſuperior ad illum exercendum, quia non obligatur ad fauores vel gratias concedendas, quamuis interdum non repugnet obligari, ſaltem ex charitate, ſi magna ſit ſubditorum neceſſitas. Addo præterea, proprium eſſe horum effectuũ internorũ, qui ad perfectam animæ purgationem coram Deo ſpectant, vt non poſſint inuitis concedi: ſic enim ab-

E ſolutio à culpa, licèt ſit actus iuriſdictionis, nõ poteſt inuito tribui: idémque eſt de abſolutione à pœna. Vnde etiam in Purgatorio, vbi dubium non eſt quin punitio illa ſit actus diuinæ iuriſdictionis, effectum ſuum non poteſt habere in inuitum. Sic ergo dicendum eſt in præſenti. *Ad 2. confirm.* Ad ſecundam confirmationem reſpondetur, licèt actus iuriſdictionis coactiuæ à nemine exerceri poſſit circa ſeipſum, actum verò iuriſdictionis fauorabilis, ſeu benefactiuæ, vt ſic dicam, eſſe poſſe eiuſdem ad ſeipſum ſub diuerſis rationibus conſideratum, ſcilicet vt Vicarium Chriſti vt & hominem peccatorẽ, ſicut in ſimili ſuprà declaraui, tractan

ctando de miniſtro pœnitentiæ. Atque hoc faciliùs accidit, quando actus iuriſdictionis directè reſpicit communitatem, & effectus eius redundat in concedentem, vt in partem communitatis: ſic enim qui Eccleſiæ, vel ciuitati Iubilæum concedit, illo frui poteſt.

Ad 3. confir. Ad tertiam confirmationem infrà reſpondimus, explicando modum quo indulgentiæ applicantur defunctis: nunc ſolùm dicimus, etiam illud non fieri ſine vſu iuriſdictionis erga viuentes, quibus conceditur, vt per modum ſuffragij lucrentur indulgentias pro defunctis.

9. *Anton. Roſel.* Atque hinc expeditur dubitatio quam tractat Antonius Roſelli tract. de Indulg. nu. 203. an hæc iuriſdictio indulgentiarum ſit voluntaria, aut contentioſa: nam (vt ipſe refert) quidam vnum affirmarunt, alij oppoſitum: ipſe verò ait eſſe voluntariam, quando ſimpliciter conceditur indulgentia, eſſe verò coerciuam, quando aliquis cogitur lucrari indulgētiam loco pœnitētiæ iniunctæ. Nihilominus verum eſt, ſemper eſſe actum iuriſdictionis volūtariæ: nam iuriſdictio voluntaria illa eſt, quæ tantùm in volentes exercetur. l. 2. ff. de Off. Proconſ. huiuſmodi autem eſt actus huius iuriſdictionis, quia non ligat, ſed ſoluit, & nonniſi volentem: vnde regulariter cōceditur indulgentia ſub cōditione alicuius operis volūtarij. Quòd ſi aliquādo quis obligetur à confeſſore, vel ſuperiore ad lucrandam indulgētiam, illa obligatio non naſcitur ex hac iuriſdictione indulgentiarum, ſed ex alia, quam ſacerdotes habent ad ligandum & ſoluendum in foro ſacramentali, quæ longè diuerſa eſt: & licèt ſimpliciter voluntaria etiam ſit, aliquid participat contentioſæ iuriſdictionis, quatenus ligare etiam poteſt, & punire.

SECTIO IV.

Quid ſit indulgentia, ſeu quomodo propriè definienda ſit.

1. *Indulgentiæ definitio.* EX dictis concludimus quid ſit indulgentia, quam ſic poſſumus definire, eſt *quidā actus ſpiritualis iuriſdictionis, quo peccator in foro Dei liberatur à reatu pœnæ tēporalis extra ſacramentum.* Quæ definitio omnia continet, quæ ſufficiunt ad explicandam rationem huius actus, & diſtinguendum illum à cæteris, & ferè ex ſuperioribus ſatis declarata eſt. Vt autem res ipſa magis conſtet, nonnulla ſunt circa illam obſeruanda.

Sub quo genere indulgentia conſtituatur.

2. *Prima ſententia.* ET primùm circa genus aduerto, varias eſſe opiniones Doctorum. Quidam enim definiunt, indulgentiam eſſe abſolutionem vel remiſſionem pœnæ tēporalis, qui in hoc nobiſcum cōueniunt, quòd exiſtiment eſſe actum iuriſdictionis: addunt verò eſſe per modū ſententiæ, per quam à pœna abſoluitur debitor. *Caiet. Soto. Cordub. Angel. Roſel. Armil.* Caiet. tract. de Indulgentiis, qui eſt 15. primi tomi c. 1. & 2. Soto. in 4. d. 21. q. 1. a. 1. latè Cordub. q. 3. de indulg. Angelus, Roſella, Armilla, & alij definiētes indulgētiam per *remiſſionē* aut *relaxationē*. *Cap, Quod autem, de Pœn. & rem.* Et videtur hæc ſententia probari in dict. c. *Quod autē.* vbi indulgentiæ *remiſſiones* vocātur, & ſolùm in ſubditos valere dicūtur, quia iudex tantū ſibi ſubditum abſoluere poteſt: in quo ſignificatur, indulgētiā eſſe iudicialē abſolutionē. *Ratio.* Ratione probatur, tum quia indulgētia eſt actus iuriſdictionis & poteſtatis clauiū, & non eſt actus ligandi, ergo eſt actus ſoluendi: ergo eſt abſolutio, quia omnes actus clauiū ad hos duos reducūtur: tum etiam, quia per indulgētiā infallibiliter (ſi clauis non errat) liberatur quis à reatu pœnæ tēporalis, ergo

A eſt vera abſolutio à tali vinculo. Et confirmatur, quia in hoc videtur diſtingui indulgentia ab aliis Eccleſię ſuffragiis: nam etiā per ſuffragia liberatur is, pro quo offeruntur, à reatu pœnæ tēporalis, tamen illud non fit abſoluendo ex poteſtate iuriſdictionis, ſed quaſi priuata donatione: indulgentia ergo liberat à pœna per modum abſolutionis. *Confirmat.*

Alij exiſtimant indulgentiam non conſtitui eſſentialiter ſub genere abſolutionis, ſed ſub genere ſolutionis, quod per ſe non requirit iuriſdictionem, ſed æqualem debiti ſolutionē. Dur. in 4. d. 20. q. 3. & ferè Palud. q. 4. Syluest. v. *Indulgētia*, §. 3. & 4. Anto. 1. p. tit. 10 c. 3. Adrian. 4. q de indulg. & tribuitur D. Th. in 4. d. 20. q. 1. a. 3. q. 1. vbi ſignificat indulgentiā nō eſſe abſolutionē, ſed diſtributionē de ſatisfactionibus Chriſti, B & Sanctorum exiſtentiū in theſauro Eccleſiæ: & ad 2. ait, qui indulgentiam ſuſcipit, non abſolui ſimpliciter à debito pœnæ, ſed dari illi vnde debitū ſoluat: & ad 3. diſcrimen conſtituit inter abſolutionem ſacramentalem, & indulgentiam, quod abſolutio ſacramentalis eſt diminutio reatus, *& hic effectus*, inquit *non inducitur per indulgentias, ſed pro eo dans indulgētias, ſoluit pœnam, quam debebat de communibus Eccleſiæ bonis:* 3. *Secunda ſententia.* *Dur. Palud. Syluest. Anton. Adrian. D. Thom.*

Fundamentum eſt, quia indulgentia nō habet effectū remittendi pœnas, niſi quatenus per eam applicatur de theſauro Eccleſiæ tanta quātitas ſatisfactionis quanta neceſſaria eſt ad condignam ſolutionē, vt cōſtat ex definitionibus Clementis VI. in Extrauag. *vnigenitus*, & Leonis X. in Bulla contra Lutherum ſuprà citatis: ergo indulgētia eſt ſolutio quædam debiti, nō C verò propria abſolutio, vt ſi quis eſſet damnatus ad mortē, & alius ſolueret ingentē pecuniam, vt eum ab illa pœna liberaret, non diceretur abſoluiſſe reum ab illa pœna, ſed pro eo potiùs ſoluiſſe. *Fundamentū. Clem. 6. Leo X.*

Sed obiici poteſt, quia illa duo non repugnāt in eodē actu: ſcilicet, eſſe ſolutionē, & abſolutionē, quia poteſt fieri abſolutio poteſtatiuè, vt ſic dicam, cōiūgendo ſolutionem. Sic enim ſacerdos ſacramētaliter abſoluens, verè ſoluit iudicialiter, & nihilominus ex Chriſti meritis & ſatisfactionibus applicat quidquid neceſſarium eſt ad condignam ſolutionem, ita vt illa abſolutio & remiſſio quāuis gratis fiat reſpectu peccatoris, reſpectu verò Chriſti fiat ex perfecta iuſtitia. 4. *Oblatio cōtra illationem.*

Reſponderi poteſt ex Palud. & Sylu. negādo aſſumptū: putant enim per abſolutionē ſacramentalē non D applicari ſatisfactionem Chriſti, ſed merè liberaliter fieri remiſſionem, quia aliàs, inquiūt, minùs liberalis eſſet Deus cum hominibus. In hoc tamen errant, nam ſacramenta non operantur, niſi in virtute Chriſti, & applicando merita & ſatisfactiones eius vt in 1. & 3. tomo viſum eſt latiùs in primo, vbi oſtendimus, ſicut Chriſtus ſatisfecit ſufficienter pro omnibus, ita etiam ſatisfeciſſe efficaciter pro his hominibus, quibus peccata cū effectu dimittūtur. Multum etiam derogat illa ſententia cōſilio diuino myſterio Incarnationis, quo voluit ſummam miſericordiam cum perfecta iuſtitia coniungere in negotio iuſtificationis hominū. Neque in hoc eſt minùs liberalis Deus, ſed cum perfecta liberalitate, quod homini tribuit vnde ſoluat, coniungit iuſtitiam, non remittendo ſi- E ne debita ſolutione. *Quorundam ſolutio. Palud. Syluest. Improbatur.*

Alij reſpondent, eſſe diſcrimen inter remiſſionē ſacramentalem, & per indulgentiam, quod illa innititur ſolutioni ex ſatisfactionibus ſolius Chriſti, & ideo habet vim efficacis abſolutionis: indulgentia verò nititur in theſauro conſtante ex ſatisfactionib. Chriſti, & Sanctorum: & ideo nō poteſt ſimpliciter habere rationem abſolutionis, quia ex ſatisfactionibus Sanctorum non poteſt oriri poteſtas abſoluendi à pœnis peccatorum, ſed ad ſummum poteſt oriri facultas applicandi illas ſatisfactiones per modū ſuffragij, 5. *Aliorum ſolutio.*

Soto.

ſragij & ſolutionis. Quod ex parte indicat Sot. d. 21. q. 1. art. 2 ante concluſ. 3. dum ait quando dicitur virtute paſſionis Chriſti, & Sanctorum, fieri remiſſioné per indulgentias, non eſſe intelligendum poteſtatem clauium inniti meritis Sanctorum, ſed ſolius Chriſti. *Quare*, inquit, *ſi ſola applicarentur Sanctorum merita, non eſſet abſolutio, ſed tantùm applicatio pretij, quo fieret ſolutio.* Vnde inferiùs ante ſolutionem argumentorum concludit, indulgentiam eſſe abſolutionem à pœna temporali in virtute Paſſionis Chriſti extra ſacramétum factam, indicans, indulgentiam, quatenus fit ex ſatisfactionibus Sanctorum, non eſſe abſolutionem, quia nulla abſolutio dari poteſt, niſi in virtute Paſſionis Chriſti, & in nomine eius, iuxta illud 1. ad Corinth. 1. *Nunquid Paulus pro vobis crucifixus eſt? aut in nomine eius baptizati eſtis?*

1. Cor. 1.

6. *Inſufficiens reputatur reſponſio 1.*

Veruntamen hæc reſponſio non expedit difficultatem propoſitã, primò quidem, quia indulgétiæ nunquam conceduntur ex ſolis ſatisfactionibus Sãctorũ ſine ſatisfactione Chriſti, ſed indiſtinctè ex hoc theſauro ex vtriſque conſtante: nunquã enim in forma cóceſſionis talis diſtinctio fit, neque aliunde colligi poteſt, neque eſſet expediens: quia nec Sãctorum ſatisfactiones excludi debét propter eorum honorem, & noſtram vtilitatem, quia nõnihil iuuant, vt infrà videbimus: nec ſatisfactio Chriſti excludi poteſt, tum quia ſine illa theſaurus eſt finitus, & poſſet exhauriri, & eſſe inſufficiens; tũ etiam quia ſine illa nulla poteſt eſſe perfecta iuſtitia: ſicut ergo abſolutio ſacramentalis includit ſolutioné ex ſatisfactione Chriſti, ita etiam indulgentia: ergo ex hac parte poteſt eſſe vera abſolutio. Quòd autem etiam iuuetur ſatisfactionibus Sanctorum, non poteſt impedire veritaté abſolutionis, quia infinita Chriſti ſatisfactio ſemper habet efficaciã ſuam. Nec poteſt ibi diſtingui aliqua pars pœnæ remiſſa per modum abſolutionis, quia in re ipſa non eſt talis partitio, ſed totũ remittitur propter Chriſtum, etiamſi nitatur remiſſio ſatisfactionibus Sanctorum. Propter quod Marſil. in 4 q. 12. concedit, etiam in abſolutione ſacramẽtali fieri ſolutionem ex meritis Chriſti, & Sanctorum: qui, licèt in eo erret, quia ſacramenta eorúmque efficacia ſoli Chriſti nituntur, vt infrà dicam; tamen in hoc verum habet, quòd id non repugnat cũ veritate abſolutionis.

Marſil.

7. *Impugnatur ſecundò.*

Vnde argumentor ſecundò: nam, licèt daremus indulgentiam aliquam cócedi à Pontifice, applicando ſolùm ſatisfactiones Sanctorũ, hoc nõ impediret rationé abſolutionis, in quo non placet ſententia Soti. Probatur aſſumptum; quia aliud eſt cógregatio theſauri, aliud, vti illo theſauro ad remittédas illas pœnas: primũ potuit pertinere ad ſanctos, ſua voluntate operãtes ſuperabundãter ſatisfactiones, & eas relinquétes in theſauro Eccleſiæ. Vnde clarũ eſt, in eo actu nõ exerceri abſolutionem aliquam, vel actũ clauiũ, imò nec ſolutionem, quia nulla fit remiſſio, ſed ſola depoſitio tãtę ſatisfactionis in theſauro Eccleſiæ. Secúndum autem non pertinet ad Sanctos, ſed ad Chriſtum principaliter, miniſterialiter verò ad Vicarium eius, cui ipſe commiſit eius theſauri diſpenſationem & applicationem, vndecũque cógregatus ſit. Ille igitur qui concedit indulgentiam, etiamſi fingamus illã concedere ex ſolis ſatisfactionibus Sanctorum, verè ſoluit pro aliis, quibus tales ſatisfactiones applicat: ergo eadem ratione dici poterit verè abſoluere, quia eam ſolutionem facit actũ iuriſdictionis exercendo: vndecunque enim theſaurus congregatus ſit, diſpéſatio eius non eſt, niſi ex poteſtate clauium. Ideóque talis indulgentia & abſolutio verè fieret in virtute & nomine Chriſti, & non Sanctorum: quia, licèt Sancti dederint pretium, vt ſic dicam, non tamen poteſtaté

A ad abſoluendũ, vtẽdo tali pretio, ſed ſolus Chriſtus: & ideo cócedens indulgentias, non operatur in perſona Sanctorum, ſed in perſona Chriſti. Tum etiam, quia, quòd tales ſatisfactiones Sãctorum poſſint aliis prodeſſe & applicari, & infallibiliter acceptari à Deo id totũ Chriſtus promeruit, ideóque principalis auctor talis abſolutionis Chriſtus eſt, proximus verò Vicarius eius per poteſtaté ab ipſo acceptam. Quod ergo indulgentia concedatur ex ſatisfactionibus Sãctorũ, non repugnat quominus abſolutio eſſe poſſit. Vnde neque in decretis, aut bullis, vel priuilegiis, in quibus conceduntur indulgentiæ, vlla fit in hoc diſtinctio, ſed eodem modo de illis eſt ſermo.

Meliùs poſſet reſponderi pro hac opinione ad obiectionem contra eius rationem factam, non repugnare quidem, ſolutionem coniungi cum abſolutione, quando ipſamet forma ſolutionis eſt per modum iudicij & ſententiæ, vt contingit in ſacramento pœnitentiæ: ſecluſa auté illa ſpeciali ratione iudicij, ſolutionem non habere ſecum coniunctam rationem abſolutionis, vt in ſuffragiis manifeſtum eſt, quando vnus pro alio ſoluit, & in ſacrificio Miſſæ, quod ex opere operato pœnã remittit, nõ per modum abſolutionis, ſed ſatisfactionis, vel redéptionis: & in aliis etiam ſacramentis, quę ſimiliter remittũt pœnam ex opere operato, nõ quidem per modum abſolutionis, ſed cuiuſdam ſpiritualis curationis & ſanationis. In præſẽti auté indulgentiarũ cóceſſio nõ exercetur per modũ iudicij aut ſẽtẽtiæ, ſed per modũ cuiuſdã ſimplicis donationis, per quam vnicuique fidelium tantum donatur de theſauro Eccleſiæ, quantum neceſſe habet ad ſoluendum Deo pro tali vel tali reatu pœnæ: erit igitur indulgentia donatio quædam, ſeu diſpẽſatio theſauri Eccleſiaſtici, ſeu ſuffragium auctoritate publica factum fidelibus, vt pro peccatis ſuis ſoluant, non tamen erit propria abſolutio. Et confirmatur: nam indulgentia in vniuerſali communis eſt pro viuis & defunctis; ſed indulgentia pro defunctis non eſt abſolutio; ergo neque indulgentia in communi poteſt per illud genus definiri. 8.

B *Solutio vera.*

C

9. *Tertia ſententia.*

Propter hoc verò vltimum argumentum poteſt eſſe alia ſententia, quæ diſtinguendum putet inter indulgentiam pro viuis, & pro defunctis, & priorem aſſerat eſſe veram & iudiciariam abſolutionem: D poſteriorem autem minimè; ſed eſſe tantùm ſubſidium quoddam, quod per modum ſuffragij, pro defunctis offertur. Indulgentia autem in communi (iuxta hanc ſententiam) definienda non eſt, ſed diuidenda in illa duo membra: quia ſunt diuerſarum rationum, & diſtinctorum generũ, per quæ ſingula definienda ſunt. Hanc opinioné obiter attigiſſe videtur Bellarminus lib. 2. de Purgatorio, capit. 16. vbi ait, indulgentiam pro defunctis nihil aliud eſſe quàm applicationé ſatisfactionum Chriſti, & Sanctorũ: nam propterea dicitur cócedi per modum ſuffragij, non abſolutionis. Expreſſiùs docuit, & egregiè explicauit hanc ſententiam idem illuſtriſſimus Cardinalis in opere quod poſt hoc confectum ad noſtras manus peruenit libr. 1. de Indulgent. capit. 5. Fundamentum autem huius E ſententiæ primò ſumitur ex diuerſo modo loquendi Pontificum & Doctorum omnium de his indulgentiis: nam illæ quę conceduntur pro viuis, ſimpliciter vocari ſolent *remiſſiones, relaxationes*, & alia huiuſmodi, quæ abſolutioné ſignificant. Imò Martinus quintus in vltim. ſeſſ. Concilij Conſtantienſ. *Abſolutionem plenariam* eam vocat, & ſimiles formæ loquendi inuenientur in aliis reſcriptis. Illæ verò quæ conceduntur pro defunctis, neque his vocibus appellantur, neque Pontifices dicunt ſe remittere pœnas defunctis, ſed concedere talem indulgentiam viuis, vt

Bellarm.

Fundamentũ

Martinus V.

per modum ſuffragij poſſint eam offerre pro defunctis. Ratio verò eſt, quia Pontifex concedens indulgentiam, habet directam iuriſdictionem in homines viuentes, & ideo poteſt eos abſoluere à peccatis, vel in ſacramento, vel extra ſacramentum ſecundùm diuerſas poteſtates, quas habet, ſeu diuerſos actus ſuæ poteſtatis: in animas verò Purgatorij non habet directam iuriſdictionem, quia ſicut per mortem cõſtitutæ ſunt extra ſtatum viæ, ita etiam ſunt extra forum Eccleſiæ militantis, ideóque directè non ſubſunt iuriſdictioni eius: ergo indulgẽtia reſpectu earum non poteſt habere rationem abſolutionis, ſed ſuffragij.

Quæſtionis reſolutio.

10. *Indulgentias viuorum ſub abſolutione conſtitui.*

DOCTRINA huius vltimæ ſententiæ quoad illa duo membra nobis probatur; quoad definitionem autem indulgentiæ in communi, aliquid ei addendũ eſt, quod in definitione à nobis data eſt inſinuatum. Explico ſingula: nam in primis verum cenſeo indulgentias viuorum eſſe abſolutiones à reatu pœnæ temporalis: in quo cõuenit hæc tertia ſentẽtia cum prima, quæ de his indulgentiis ſine dubio loquitur, & ſufficienter probatur ex omnibus dictis, præſertim ex locutionibus Pontificum, quæ poſſunt cum proprietate intelligi. Et declarantur præterea in hunc modum: nam Pontifex concedens viuo indulgentiã pro ſeipſo, non donat illi tantam quantitatem ſatisfactionis, vt eam poſſit pro ſuis peccatis offerre & per eam ſoluere pœnam debitam, ſed immediatè liberat ſubditum à tali reatu pœnæ, vtens poteſtate iuriſdictionis ad hoc ſibi conceſſa: & ideo ibi non interuenit propria donatio alienæ ſatisfactionis facta ei cui conceditur indulgentia; ſed interuenit potiùs condonatio proprij reatus in virtute ſatisfactionis repoſitæ in theſauro Eccleſiæ; neque etiam interuenit quaſi oblatio illius ſatisfactionis facta Deo, vt ipſe remittat alteri pœnam, ad eum modum quo in ſuffragiis fieri ſolet; ſed interuenit etiam remiſſio facta à Chriſti Vicario, vice ipſius Chriſti, ſeu (quod idem eſt) facta à Chriſto per ipſum: ergo nihil ibi deeſt ad veram rationem abſolutionis, & remiſſionis. Denique hic modus eſt poſsibilis, & maximè cõſentaneus poteſtati clauium Eccleſiæ, & communi modo, ac formæ, quo illa exercetur, & nullum habet inconueniens; cur ergo negandus eſt? Neque verò multùm curandum eſt, an vera ratio iudicij & ſententiæ in conceſsione indulgentiæ intercedat, tum quia hîc non contẽdimus eſſe abſolutionem per modum particularis ſententiæ, qualis proferri ſolet inter partes, ſeruato iudiciario ordine iuxta exigentiam talis fori, quo modo remiſsio ſacramentalis eſt vera abſolutio, ſed contendimus eſſe abſolutionem, id eſt, efficacem remiſsionem pœnæ immediatè factam per voluntatem & declarationem Vicarij Chriſti vtentis poteſtate iuriſdictionis ſibi à Chriſto conceſſa. Tum etiam quia non immeritò talis conceſsio poteſt dici quędã ſententia inter locutoria, & abſolutoria, quam iudex profert ſine ſtrepitu iudicij contentioſi, aut vindicatiui, vtendo benigna condonatione propter iuſtas cauſas, & ſimul, ac in actu exercito, vt ſic dicam, bona ex communi theſauro applicando, quantùm neceſſarium eſt; hæc enim ſententia partem hanc non excludit, vt rectè ſenſit Bellarm. ſuprà ita interpretans Auctores eius.

11. *Indulgentiam in communicatione conuenire ideo vnica definitione poſſe definiri.*

Altera pars de indulgentia pro defunctis pro nunc ſufficienter probata eſt referendo tertiam ſentẽtiam: inferiùs enim in ſpecie de hac indulgentia dicendum eſt in propria diſputatione. Iam verò declaratur vltima pars: quia indulgentiæ pro viuis & defun-

A ctis non ita ſunt diuerſarum rationum, quin & in aliqua communi conuenire poſsint. Neque enim quando de indulgẽtia abſtractè & in communi loquimur, æquiuocè loquimur, ſolúmque vtimur cõmuni nomine, ſed conceptum aliquem habemus communẽ, ratione cuius multi effectus, cauſæ, & proprietates vtrique indulgentiæ communes ſunt. Propter hanc ergo cauſam non ſum vſus in definitione nomine abſolutionis, & applicationis, ſed in communi dixi, eſſe actum clauium, quo mediante liberatur peccator à reatu pœnæ temporalis: nam hoc vtrique indulgentiæ conuenit, quatenus ea liberatio fieri poteſt & per modum abſolutionis, & per modum ſuffragij, diſtinguitúrque per hoc genus indulgẽntia quælibet ab omnibus ſuffragiis, quæ indulgentiæ non ſunt:
B nam illa non ſunt actus clauium, aut iuriſdictionis; non enim fundantur in poteſtate ſoluendi à Chriſto data, ſed ſunt actus charitatis, in cuius vnione & communicatione fundantur. Continetúrque ſub ea definitione non tantùm indulgentia conceſſa omni viuenti pro ſeipſo, vel pro alio defuncto, vel etiã pro alio viuo: nam hæc etiam per modum ſuffragij cócedi ſolet, vt infrà declarabimus, non tamẽ ſine actu iuriſdictionis, & vſu clauium. Aliquibus autẽ videtur, genus hoc nó fuiſſe declarandum per actum iuriſdictionis, quia definitiones debẽt eſſe communes omnium conceptiones, & ideo dari non debent per ea quæ in controuerſia verſantur, quale eſt, an indulgẽtia ſit iuriſdictionis actus. Veruntamen non cenſeo de vnius vel alterius dicto curandum, quando cæte-
C rorum omnium eſt concors ſententia, atque ita fundata, vt ſingulare dictum vnius nec probabile habeat fundamentum. Huiuſmodi autem eſſe exiſtimo ſententiam hanc, quòd indulgentia ſit actus iuriſdictionis: & ideo meritò ac ſecuriſſimè potuit loco generis conſtitui. Quòd ſi quis velit ampliùs ab opinionibus abſtinere, dicat, indulgentiam eſſe *conceſſionem virtute clauium factam, qua mediante liberatur peccator ex opere operato, ſeu ad modum eius à reatu pœnæ temporalis extra ſacramentum.* Et hæc ſufficiunt ad explicandum genus indulgentiæ.

De differentia indulgentiæ conſtituta.

CIRCA differentiam, quæ definitionem indulgentiæ complet, Caiet. in dict. Opuſc. de Indul- 12. *Caietani opinio reiicitur.*
D gentiis, cap. 2. definit indulgẽtiam eſſe abſolutionem à pœna iniuncta in foro pœnitentiali. Sed ille procedit ex falſa ſententia, quam ſequẽti diſputatione referemus, vbi oſtendemus indulgentiam non tãtùm eſſe remiſſionẽ pœnitentiæ iniunctæ, imò, ſi nihil aliud remittatur quàm pœnitentia iniuncta, illam non eſſe propriè indulgentiam, etiamſi talis remiſſio extra ſacramentum fiat, quidquid aliqui dicant: idem enim confeſſor, qui pœnitentiam iniunxit, poteſt illam remittere, etiamſi non poſſit propriam indulgentiam concedere. Soto verò d. 23. q. 1. art. 1. ita definit: *Indulgentia eſt Eccleſiaſtica relaxatio pœnæ pro peccato debitæ, quæ extra ſacramentum fit.* Quæ quidem definitio in vltima differentia cum noſtra conuenit, & ſtatim à *Soto.*
E nobis declarabitur. Simpliciter autem videri poteſt tota definitio cõuenire remiſſioni pœnæ, quæ fit per ſuffragia: nam etiã illa fit extra ſacramentum. Verũtamẽ ſi genus illud *Eccleſiaſtica relaxatio*, in bono ſenſu accipiatur, per illud videntur excludi omnes illæ remiſſiones, quæ indulgentiæ propriè non ſunt, ideo enim relaxatio illa Eccleſiaſtica dicitur: quia debet fieri virtute clauium. Quod explicauit idem Soto in ar. 2. proximè ante ſolutionem argumentorum, dicẽs, collationem indulgentiarum eſſe abſolutionẽ à pœna temporali virtute paſſionis Chriſti, non applicatæ

catæ per ſuum inſtrumentum, id eſt, per ſacramentum, ſed per peculiarem Eccleſiæ facultatem: atque hoc ſenſu parũ dicta definitio à noſtra differt. Et eandem ferè habet Medina diſp. 4. de indulgent cap. 11. quanquam plures alias particulas, quæ nobis neceſſariæ non videntur, addat, vt ſtatim adnotabimus: & ponat loco generis *compenſationem*, ſentiens indulgentiam nunquam cõcedi per modum abſolutionis. Aliam definitionem habet Cordub. qu. 3. de Indulg. quam latiſſimè explicat, aliam Henricus quodlib. 15. q. 2. aliã Alex. Alenſ. 4. p. q. 83. membr. 2. Alias refert, & explicat Albert. d. 20. art. 16. Sed illas omitto, quia reuera ſufficientes non ſunt, & quam maximè Albertus approbat, cum definitione à Caietano data coincidit.

Medina. Corduba. Henric. Alenſ. Albert.

13. *Propria indulgentiæ differentia.*

B Igitur in definitione à nobis propoſita loco differẽtiæ vltimæ poſitum eſt, quòd hæc pœnæ relaxatio, quæ per indulgentiã fit, extra ſacramentum fiat: nam per hanc particulam, ſuppoſitis prioribus, ſufficienter declaratur & diſtinguitur indulgentia ab omni remiſſione pœnæ temporalis, quæ indulgentia non eſt. Per indulgentiam ergo dicitur liberari peccator à reatu pœnæ, quia indulgẽtia, vt ſic, nõ liberat à culpa, ſed ſupponit illam remiſſam, de quo infrà videbimus. Et inde neceſſariò fit, talem pœnam debere eſſe temporalẽ, nec poſſe eſſe æternam, quia pœna æterna nõ per ſe, ſed ſimul cũ culpa remittitur, & ideo non per alia remedia tollitur, niſi per ea quibus remittitur mortalis culpa. Additum verò eſt, hanc pœnam eſſe debitam in foro Dei, & in eodem fieri remiſſionem C hanc, quia etiam poſt peccatũ remiſſum poteſt manere reatus pœnæ temporalis in foro humano, ciuili, vel Eccleſiaſtico, cuius remiſſio à prælato liberaliter facta ſuo modo vocari poteſt indulgentia; non eſt tamen illa de qua nunc tractamus. Debet ergo hæc pœna eſſe debita ex lege diuina, & luenda in Purgatorio, ſi pro illa in hac vita aliquo modo non ſatiſfiat: reatum ergo huius pœnæ tollit indulgentia: & ideo dicitur tollere pœnam in foro Dei, quia pœnam ipſam lege diuina taxatam tollit, Deo ipſo annuente, ſeu principaliter remittente.

A qua pœna liberet indulgentia.

14. *Particulam ordinariæ, pœnæ, à Medina additam in indulgentiæ definitionem, non eſſe neceſſariã.*

Addit verò Medina ſuprà particulam quandam, ſcilicet, *ordinariæ pœnæ*: ſupponit enim quaſdam eſſe pœnas ordinarias, quę in vindictã peccati lege diuina ſtatutæ ſunt, alias verò eſſe extraordinarias, quæ abſ- D que certa lege pro diuinæ voluntatis arbitrio interdum peccatoribus inferuntur, quales eſſe ſolent aliquæ pœnæ huius vitæ, vt in peccato Dauid fuit mors filij, & ſimiles. Vt ergo ſignificetur, per indulgentias remitti ordinarias pœnas, non verò extraordinarias, putat particulam illam in definitione eſſe addendam. Sed non inficior, compenſationem, ſeu remiſſionem pœnæ temporalis ex vi indulgentiarum ſolùm fieri de pœna ordinaria in Purgatorio ſuſtinẽda ex præſcripto diuinæ legis, quia aliæ pœnæ, ſicut ſub certam legem non cadũt, ita nec de eis remittẽdis, vel commutandis in alia remedia facta eſt certa aliqua lex, aut promiſſio. Imò aliquando tam definita Dei voluntate ſtatuuntur, vt propter nullam cauſam, vel orationem condonentur, vt in commemo- E rato facto Dauid videre licet. Nego tamen propterea neceſſarium eſſe, particulam illam in definitione addere, tum quia iuxta ſubiectam materiam cõſtat ſermonem eſſe de hac pœna, quia ſermo eſt de remiſſione pœnæ, pro qua fieri poſſet cõdigna ſatisfactio per ſe, vel per alium: oſtendimus autem hanc condignam ſatisfactionẽ ſolùm habere locum in ordinariis pœnis; tum etiam, quia nulla eſt remiſſio, quæ virtute clauium fieri poſſit circa extraordinarias pœnas, vt propterea neceſſarium ſit addere illam particulam ad diſtinguendam indulgentiam à tali remiſ- A ſione. Igitur quanuis ſimpliciter ſit ſermo de pœna, intelligitur de ea pœna, quæ ſub poteſtatem clauium cadere poteſt: quod non eſt neceſſarium explicitè declarare in definitione, quia non omnia in ea declarãda ſunt, ſed ea tãtùm quæ ad cõſtituendũ definitũ, illudq; ab alio diſtinguendũ ſufficiunt, alioqui eſſet prolixiſſima, & redundans. Sicut etiã per indulgẽtias non tollitur medicinalis pœna, ſed ſatisfactoria, ſeu vindicatiua; non tamen neceſſe eſt id in definitione explicare, quia medicinalis pœna nullo medio remitti ſolet: talis enim remiſſio potiùs eſſet ſupplicium, quàm fauor vel indulgentia. Addo denique, etiamſi quis maximè illã particulam deſideret, ſatis inſinuari per alterã, *in foro Dei*, quia nulla pœna dicitur propriè debita in foro Dei, niſi quæ aliqua certa Dei lege ta- B xata eſt, ac definita. Dũ ergo dicitur hæc remiſſio eſſe in foro Dei, ſatis indicatur cuius pœnæ futura ſit.

15. *Aliæ particulæ non neceſſariæ ab indulgentiæ definitione reiiciuntur.*

Idem dicendum cenſeo de alia particula, quæ frequenter ab Auctoribus additur, videlicet, quòd hæc remiſſio fiat ex Eccleſiaſtico theſauro, vt inter alios addit Nauarrus in Commentario de Indulgent. notab. 20. qui etiam ponit in hac definitione, indulgentiam debere concedi à prælato Eccleſiæ, & ob rationabilem cauſam. Verùm quæ ad cauſas extrinſecas pertinent, non ſunt in definitione ponenda. De priori verò particula aliqui neceſſarium putant addere, quòd fiat ex theſauro conſtante ex ſatisfactionibus Chriſti, & Sanctorum, vt per hanc particulam differat hæc remiſſio ab illa quæ fit in ſacramentis, vel C ſacrificio: illa enim fit ex ſolis meritis & ſatisfactionibus Chriſti hæc verò etiam ex ſatisfactionibus Sanctorum. Et ratio differentiæ eſt, quia ſacramenta & ſacrificium ſunt Eccleſiæ fundamenta, quam ſolus Chriſtus ſanguine ſuo fundauit, & ideo ſolùm voluit, vt in ſuo merito, ſuaque poteſtate excellentiæ niterentur: extra ſacramenta verò voluit honorare Sanctos ſuos, & modum inſtituere, quo poſſent eorũ abundantes ſatisfactiones per claues Eccleſiæ aliis applicari, & prodeſſe. Atq; ita illa particula rectè ſeparat remiſſionẽ indulgẽtiarum ab omni remiſſione ſacramentali. Hæc ſententia, quoad differentiam, quam declarare intendit, vera eſt. Opinor tamen clariùs & meliùs declarari per particulã à nobis poſitam, ſcilicet, *extra ſacramentum*, & hac poſita, aliam D non eſſe neceſſariam. Primùm ex terminis patet: ſolùm aduerto, maximè poſitam eſſe particulam illam propter ſacramentum Pœnitentiæ: nam cætera ſatis excluſa videri poterunt per ipſum genus: nam in ſacrificio, & aliis ſacramentis, per ſe non interuenit actus clauium, nec eſt neceſſaria iuriſdictio, niſi vt rectè & ordinatè fiant, & ideo per illam particulam excludi etiam potuerunt omnia ſacramenta. Maximè tamẽ poſita eſt propter ſacramẽtũ pœnitẽtiæ, in quo intrinſecè & ſubſtantialiter, vt ſic dicam, exercetur actus iuriſdictionis ſpiritualis, virtute cuius remittitur ex opere operato temporalis pœna, vel ſimul cũ culpa, vel interdum etiam relicta poſt dimiſſam culpam: illa tamen non eſt indulgentia, ſed excellentior quędam remiſſio & abſolutio, ſcilicet ſacramentalis. E Extra ſacramentum verò nullo alio modo fit remiſſio temporalis pœnæ virtute clauium, & ad modum operis operati, niſi per indulgentiam: ergo poſita illa particula, ſatis completur definitio indulgentiæ.

Nauar.

16. *Non eſſe neceſſarium in definitione addere particulam, extra ſacramentalia.*

Dices, per ſacramentalia remittitur aliquando aliquid pœnæ temporalis ex vi inſtitutionis Eccleſiaſticæ; addendum ergo fuiſſet, *extra ſacramenta, & ſacramentalia*. Reſpondetur, negando aſſumptum, niſi contingat vſui alicuius ſacramentalis adiunctam eſſe indulgentiam ex conceſſione Eccleſiæ. Vt, v.g. in tẽpli dedicatione, vel Epiſcopali benedictione dicuntur concedi quadraginta anni indulgentiæ, quæ remiſſio

miſſio non fit per ipſum ſacramentale, formaliter loquendo, ſed concomitanter per indulgentiam illi adiũctã. Quomodo etiam in ſacramẽto, verbi gratia, communionis, contingit dari indulgentiam plenariam, ſi ad vſum ſacramenti accedat conceſſio Eccleſiæ: ſed illud non eſt per ſe, ſed tantùm concomitanter, & ideo talis remiſſio formaliter etiam fit extra ſacramentum: ſufficienter ergo per particulam illam completa eſt ratio indulgentiæ. Non addidi verò illã particulam, *de theſauro Eccleſiæ*, aut, *de meritis Chriſti, & Sanctorum*, aut, *de alienis meritis*, vt alij aiunt, quia in primis omnes iſtæ particulæ neceſſariæ non ſunt ad diſtinguendam remiſſionem indulgentiæ ab aliqua alia, vt ex dictis patet. Deinde particula, *de alienis meritis*, cõmunis eſt omni remiſſioni peccatorũ, quæ fit ſine propria ſatisfactione eius, cui remiſſio donatur, quia nulla fit niſi ob alienã ſatisfactionẽ alteri applicatam, vt in materia de ſatisfactione, & de ſuffragiis diximus. Et de remiſſionibus, quæ in ſacramento, vel ſacrificio fiunt, verè dici poteſt fieri *ex theſauro Eccleſiæ*, ſaltem quatenus conſtat ex Chriſti meritis, & ſatisfactionibus: licèt autem non fiant ex ſatisfactionibus Sanctorum, tamen cùm ad rationẽ indulgentiæ parum hoc referat, quid neceſſe eſt in illius definitione hoc inuoluere? Maximè, quia licèt fingeremus applicari ex Chriſti inſtitutione per ſacramentum pœnitentiæ, non tantùm ſatisfactiones Chriſti, ſed etiam Sanctorum, nihilominus illa non eſſet indulgẽtia, ſed altioris ordinis remiſſio: ſcilicet ſacramentalis, & ex diuino iure immediatè proueniens, cùm tamen indulgentiæ remiſſio proximè & immediatè ſemper proueniat ex hominis conceſſione. Et è conuerſo, licèt per poſſibile vel impoſsibile conſumptæ eſſent omnes ſatisfactiones Sanctorum, quæ erant in theſauro Eccleſiæ, & ex ſolis Chriſti ſatisfactionibns fieret ſimilis conceſsio extra ſacramentum, virtute clauium, illa nihilominus eſſet vera indulgentia, vt per ſe notum eſt.

Particulam, de theſauro Eccleſiæ, & ſimiles, non eſſe neceſſarias in hac definitione.

17. Vltimò explicari ſolet in hac definitione pœnam hanc, quæ per indulgentiam remittitur, debere eſſe relictam ex peccatis priùs remiſsis quoad culpam. Quæ quidem doctrina in ſe veriſsima eſt, ſed adeò clara, vt ob eam rem non oportuerit definitionem pluribus particulis onerare. Nam in eo ipſo quod dicitur per indulgẽtiam dari remiſsionem pœnæ temporalis, indicatur non dari remiſsionem culpæ, quãuis hoc etiam poſtea diſputandum, & probãdum ſit. Rurſus per ſe notum eſt in foro Dei non remitti pœnam, niſi remittatur, vel iam ſupponatur remiſſa culpa, quia quandiu manet culpa, tandiu manet homo dignus pœna; cùm ergo indulgentia remittat pœnam in foro Dei, & per ſe non valeat remittere culpam, neceſſe eſt vt illa pœna ſit ex his quæ relinqui ſolẽt poſt remiſſam culpam: atque ita totum hoc ſufficienter in prædicta definitione continetur. An verò neceſſe ſit, culpam, cuius pœna per indulgentiam remittitur, eſſe iam dimiſſam, quando ſit neceſſariũ ad indulgentiam lucrandam, vel ſufficiat poſtea dimitti ante indulgentiæ effectum: item an hoc neceſſarium ſit, non ſolùm in culpa, quæ eſt cauſa talis pœnæ, ſed etiam de quocunque alia committante mortali, quæſtiones ſunt infrà tractandæ, non verò in definitione inuoluendæ, & ideo de definitione indulgentiæ hæc ſufficiunt. De diuiſione autem tractando, de effectibus dicemus.

Non eſſe in hac definitione ponendum, pœnã debere eſſe ex culpis remiſsis relictam.

SECTIO V.

Vtrùm Indulgentiarum vſus, vel iuſtitiæ, vel perfectioni repugnet.

1. QVAESTIONEM hanc expediemus commodè ſatisfaciendo nonnullis difficultatibus, in principio ferè diſputationis poſitis, quæ illam attingunt, & illis nondum reſponſum eſt. Erat ergo prima difficultas, quomodo poſſit Eccleſia ſoluere quod nõ ligauit: videtur enim hoc iuſtitiæ repugnare, quia poteſtas ligandi & ſoluendi proportionem inter ſe ſeruare debent: at Eccleſia, nec impoſuit, nec taxauit pœnas debitas in foro Dei: ergo nec tollere poteſt. Reſpondetur autem, idem argumentum fieri poſſe de remiſsione pœnarum per Sacramentum, quia etiam Eccleſia non taxauit illas pœnas. Dicendum ergo eſt, poteſtatem ſoluendi latiùs interdum patere poteſtate ligandi: Pontifex enim ſoluit hominem à voto, quamuis ipſe illum non ligauerit. Probabile etiam eſt, aliquando poſſe Pontificem ſoluere hominem ab obligatione ex iure diuino proueniente, atque ita poſſe ſoluere quod non ligauit. Vnde ſecundò dicitur poteſtatem ligandi, vt ſit adæquata poteſtati ſoluendi, non ſemper ſumendum eſſe poſitiuè, ſed interdum priuatiuè, ſicut de poteſtate retinendi peccata in ſacramento pœnitentiæ declarauimus. In præſenti ergo licèt Eccleſia non liget per ſe ad pœnas Purgatorij, poteſt tamen quodammodò retinere illas quantùm ad vſum huius poteſtatis, vel iuſta de cauſa non concedendo indulgentias, vel reuocando conceſſas, vel aliquem illarum vſu & fructu priuando.

Niſi poteſtas ligandi priuatiuè ſumatur.

2. Secunda difficultas erat, quomodo poſsit Eccleſia legem à Deo ſtatutam irritam reddere, aut eius præſcriptam voluntatem immutare. Sed hæc difficultas obiici etiã poteſt contra omnem effectum ſuffragiorum, imò & contra omnes ſatisfactiones iuſtorũ. Dicendũ eſt ergo in hac lege diuina pœnã Purgatorij taxante non interueniſſe efficacem & omnino abſolutã Dei voluntatẽ, ſtatuentẽ vt omnis qui ſemel cõtraheret reatum talis pœnæ, illam in ſpecie omnino ſuſtineret, neq; aliter poſſet illo reatu liberari: ſed adiunctã eſſe conditionẽ, niſi pro ſuis peccatis ſatisfaceret, vel aliis modis ab ipſo Deo conceſsis plenam peccatorũ veniã cõſequeretur: ex quibus modis vnus eſt per indulgentias, quarum conceſsio licèt ab homine fiat, nõ tamẽ niſi vt miniſtro Dei, vtente poteſtate à Chriſto cõceſſa. Ideóq; indulgentiarũ vſus neque eſt cõtra diuinã legem, neq; illã irritã facit, ſed eſt fauor quidã ipſamet diuina lege permiſſus, & ad eius rigorẽ tẽperãdũ humanę fragilitati valde accõmodat⁹.

Soluitur ſecũda difficultas.

Diuina lex pœnas taxans, nõ eſt abſoluta ſed conditionata.

3. Ex quo facilè ſoluitur tertia difficultas, nimirũ videri nimiã & ſuperuacaneã tã liberalẽ indulgentiã, cùm ſint in Eccleſia tot alia media, per quæ poſsint pœnæ peccatorum remitti. Reſpondetur tamen, hoc argumentũ ad ſummum probare hoc medium non eſſe ſimpliciter neceſſarium, non tamen non eſſe valde vtile, & (vt Conciliũ Tridentinum dixit) *Chriſtiano populo maximè ſalutare*. Quod non ſolùm verum eſt propter proprium fructum per ſe intentum per indulgentias, qui eſt remiſsio pœnarum, ſed etiam propter multa bona opera, quæ occaſione & deſiderio talis fructus à fidelibus exercentur. Exercetur enim fides in Chriſtum, & circa pœnas peccatis debitas, & circa valorem meritorum Chriſti, & poteſtatem ab ipſo datam ad peccata tollenda. Ea etiam occaſione creſcit cultus, & religio, non tantùm Chriſti, ſed etiam Sanctorum, & obedientia, & amor erga Chriſti Vicarium. Quæ eſt moralis congruentia non contemnenda, indulgentiarũ poteſtatem valde credibilem faciens: quilibet enim Rex, quia regna vel prouincias longinquas per Proreges gubernat, eis concedit facultatem aliquam diſtribuendi aliqua bona, vel fauores aut priuilegia aliqua concedendi ſubditis. Cùm ergo Chriſtus Vicario ſuo non dederit tẽ-

Tertia difficultas ſoluitur.

Rationes ob quas expedit tam liberalis indulgentiarũ conceſsio.

poralia

poralia bona, quæ poſſet diſtribuere, decuit maximè vt ſaltem daret facultatem elargiendi aliqua ſpiritualia, quibus Chriſtianum populum ſibi beneuolum redderet. Denique, eſt alia vtilitas in hac gratia, quia ſpe & deſiderio conſequendi illam, aliqua opera pietatis, orationis, & pœnitentiæ exercent fideles, & ſe ad iuſtitiam diſponunt per contritionem, vel etiam per confeſſionem, atque interdum etiam ad Euchariſtiam accedũt: quæ omnia abſque huiuſmodi fiducia non facerent, vt experimento conſtat. Et quanuis fortaſſe aliqui ea occaſione ſatisfactiones aliquas, vel pœnitentiæ opera pro peccatis ſuis facere omittant; id tamen eſt per accidens, &, vt ego opinor, ſpirituales viri, dum indulgentias lucrantur, potiùs inde magis excitantur & promptiores reddũtur ad pœnitentiæ opera: qui verò illa occaſione hæc omittunt, vel æqua facilitate id facerent, vel diutiùs in ſuis peccatis manerent ſine indulgentiarum vſu. Accedit tandem alia publica vtilitas, quia cùm ſæpiùs ſint in populo Chriſtiano plures calamitates & afflictiones, hoc medio excitat Eccleſiæ fideles ad purgandos animos, & exorandum Deũ, vt ea mala ſeu calamitates auertat.

4. *Caiet. Cordub. Soto.* Vltimò ex dictis expeditur dubium tractatum à Caietano tom.1.Opuſc.tract.10.qu.2.& Cordub.qu.40.de Indulgen & Soto in 4.d.22.qu.2.art.1.in fine, nimirum, an liceat, vel magis expediat vſus paſſiuus indulgentiarum, id eſt, operari ad lucrandas illas. Certiſſimum enim ac de fide eſt, ex ſuo genere bonum & optimum id eſſe, tum quia ſi indulgentias concedere ſanctum eſt, etiam illas recipere: tum etiã, quia frui theſauro Chriſti, modo ab ipſo conceſſo & inſtituto, ſanctum eſt. Tum denique, quia opus, quod fit ad lucrandam indulgentiam, ex ſuo genere ſanctum & bonum eſt, vt ſupponimus: & finis etiam ille eſt bonus, cùm pertineat ad maiorem animæ puritatem, & ad tollendum impedimentum gloriæ. Propter quæ etiam cenſeo certum, tale opus non poſſe dici imperfectionis, ſeu imperfectum. Duplici enim de cauſa hoc poteſt attribui alicui operi, ſcilicet, vel quia impedit perfectius opus, vel quia caret aliqua perfectione. Primum hîc dici non poteſt, quia per ſe euidens eſt hoc ſtudium indulgentiarum per ſe non excludere alia perfectionis opera. Secundum etiam hîc locum non habet, quia ſi ſit ſermo de carentia priuatiua, id eſt, perfectionis debitæ, falſum eſt, quia poteſt quis lucrari indulgentiam nihil eorum omittendo, quæ ad talis operis perfectionem neceſſaria ſunt. Si verò ſit ſermo de carentia negatiua, eſt impertinens, quia hoc modo quidquid eſt præter Deum, imperfectum eſt.

5. Dices, nullo ex his modis vocari hoc opus imperfectum, ſed in genere ſatisfactionis: quia talis modus ſatisfaciendi Deo pro culpa commiſſa, imperfectus eſt. Reſpondeo primò, acquiſitionem indulgentiæ non impedire quominus poſſit homo, ſi velit, propriam & perſonalem ſatisfactionem exhibere per propria opera pœnalia, & ita hoc lucrum ex ſe nullam perfectionem excludit. Deinde nego illam ſatisfactionem eſſe imperfectam, alioqui etiam ſatisfactio, ſeu remiſſio pœnæ per ſacramenta vel ſacrificium, eſſet imperfecta, quia non fit iuxta menſuram proprij laboris ſeu pœnæ, ſed infra illam: id autem falſum eſt, quia fit perfectiſſima compenſatio ex ſatisfactionibus Chriſti. Sic ergo in præſenti in hoc ſenſu fit perfecta ſatisfactio, ſeu potiùs ſolutio. Nam ſatisfactio in rigore connotat habitudinem ad hominem operantem: in quo ſenſu verum eſt, eum, qui lucratur indulgentiam, non perfectè ſatisfacere; illa verò, vt dixi, tantùm eſt imperfectio negatiua, quæ non excludit, quin talis ſatisfactio aliter exhiberi poſſit, neque aliud quid-

A piam ad perfectionem neceſſarium eſt. Quin potiùs aſſero, exhibere ſatisfactionem per propria opera pro reatu pœnæ temporalis, ſi alioqui ex ſatisfactionibus Chriſti vel Sanctorum facta eſt condigna ſolutio, per ſe non pertinere ad perfectionem ſanctitatis, aut charitatis, quia iam ſufficienti modo comparatus eſt ille effectus: ipſa verò opera continentia talem ſatisfactionẽ, conferunt maximè ad perfectionem, vel propter eorum merita, vel propter comparandas virtutes, moderandas paſſiones, & vitia præcauenda, vel propter conformitatem cum Chriſto in paſſionibus & doloribus, quæ poſſint aliis ad remiſſionem prodeſſe; denique ad exercendam charitatẽ, & promptitudinem volũtatis ſatisfaciendi Deo, ac ſi pœnam non remiſiſſet: quæ omnia propter acquiſi- B tionẽ indulgentiarũ nec impediũtur, nec minuũtur: nulla ergo ratione dici poteſt imperfectus ille actus.

Ex quo etiam (vt hoc obiter dicamus, quia res eſt facilis) ceſſat illa quæſtio vulgaris apud Scholaſticos, an indulgentias lucrari conſentaneum ſit ſtatui religioſorum: omnino enim affirmandum eſt; nam etiam illi poſſunt indigere huiuſmodi ſubſidio, & nihil repugnat, per ſe loquendo, ſtatui eorum, vt declaratum eſt. Quòd ſi aliquando opus aliquod requiſitum exercere non valẽt, talem quidem indulgentiam obtinere non poterunt, niſi in ipſa exprimatur, vt infrà dicemus: tamen id non prouenit ex eo quòd lucrari indulgentias repugnat ſtatui perfectionis, ſed quia talis indulgentia hîc & nunc pro illis non eſt C conceſſa, ſeu non eſt illis accommodata. 6. *Num religioſis expediat indulgentias lucrari.*

Ceſſat præterea alia quæſtio, quam Caietanus in dict. Opuſ.q.3.tractat, nimirum, an ſit melius dare argentum, v. g. in eleemoſynam, quàm dare in ſubſidium ad conſequendam indulgentiam: hæc enim comparatio, vt rectè fiat, non debet fieri inter actus in indiuiduo, ſed ex ſuo genere. Nam in indiuiduo aliquando poteſt eſſe, non ſolùm melius, ſed etiam neceſſarium ad bonitatem moralem dare eleemoſynam, prætermiſſa indulgentia, ſi vtrumque fieri non poteſt, vt ſi præceptum de eleemoſyna pro tunc vrgeat. Aliquando etiam, quanuis circunſtantiæ non obligent ad præceptum, tales eſſe poſſunt, vt hîc & nunc conſultius ſit dare eleemoſynam, quàm lucrari indulgentiam: aliquando verò mutatis circũſtantiis, D poteſt hoc eſſe melius. Sicut Magdalena meliùs fecit vngendo corpus Chriſti, quàm ſi vnguentum illud pro pauperibus reſeruaſſet, vt Chriſtus ipſe Matth. 26. ſignificauit. Loquendo autem ex genere, cenſeo eſſe melius, ſubſidium facere ad conſequendam indulgentiam, tum quia tale opus ex illo fine ad pœnitentiam ſpectat, cuius munus eſt, diuinam recompenſationem & ſolutionem intendere, licèt ſub aliis motiuis poſſit etiam eſſe à charitate, vel ſpe, quæ omnes ſunt virtutes perfectiores miſericordia. Ex fine etiam intẽto à Pontifice regulariter tale opus aut eſt religionis, aut iuſtitiæ legalis, aut charitatis ad commune bonum, & ideo ex ſuo genere melius eſt. 7. *An ſit conſultius pecuniam in eleemoſynã dare, quàm ſubſidium ad lucrandam indulgentiam.* *Mat.26.*

Ceſſat denique interrogatio, quam attigit Soto in fine dicti art. ſcilicet, an ſit opus maioris charitatis ad E Deũ, velle in Purgatorio ſoluere per rigoroſam pœnam, quàm ex alieno ſoluere per indulgentiam. Ad quam ipſe reſpondet, cõſiderata ſolùm pœna ſenſus, videri illud maioris charitatis, ob tollendam tamen pœnam damni, & impedimentum viſionis beatæ, quã maximè appetit charitas, ſimpliciter melius eſſe velle liberari ab illo reatu quocunque modo. Ego autem non video quomodo ad charitatem pertineat velle pati pœnas Purgatorij, aut per illas ſoluere, potiùs quàm per quamcunque aliam ſatisfactionẽ propriam, vel alienam, quia in illis pœnis nõ creſcit charitas, neque in illis eſt conformitas ad Chriſtum, neque 8. *Sitne opus maioris charitatis, velle ſati facere in Purgatorio, quàm lucrari indulgentiam.*

que pro aliis eſt aliqua vtilitas, ſed ſolùm ad purificandam animam vtiles ſunt:quacunque ergo alia via hoc perfectè fiat, eligibilius eſt etiam ex charitate, quia, omnibus penſatis, melius eſt purificationem hanc fieri in hac vita, quàm in alia, ſi cætera paria ſint quoad meritum & augmentum charitatis.

DISPVTATIO L.

De effectu Indulgentiarum.

PRIVSQVAM de cauſis indulgentiarum dicamus, dicẽdum eſt de illarum effectu, quoniam proximè cõiunctus eſt cũ propria ratione, & quaſi eſſentia indulgẽtiæ. Vnde inter eam explicãdam multa ſuppoſuimus, quę nõdum probata, nec ſatis explicata ſunt. Hoc ergo in præſenti diſputatione perficere neceſſe eſt. In qua præcipuè tractandũ eſt, ſcilicet, quis & quotuplex ſit hic effectus, vbi obiter conſtabit quotuplex ſit indulgentia. Quomodo autem hic effectus fiat, tractare non eſt neceſſe; fit enim per ſimplicem hominis conceſſionem, vt ſatis in præcedenti diſputatione declaratum eſt: ideóque ſolùm fit morali modo, non phyſico: nam & ipſe effectus omnino moralis eſt, neque alium modum cauſalitatis requirit, vel admittit.

SECTIO I.

Vtrùm effectus indulgentiæ extendi poſsit vſque ad culpam.

1. *Ratio dubitãdi. Mat. 16.* RATIO dubitandi ſumi poteſt ex verbis Chriſti Matth. 16. quibus poteſtatem cõcedendi indulgentiam probauimus, *Tibi dabo claues Regni cœlorum, & quodcunque ſolueris ſuper terram, erit ſolutum & in cœlis.* Nam, ſi argumentum ſuperiùs à nobis factum ad poteſtatẽ indulgentiarum probãdam ex vniuerſitate & amplitudine horum verborum efficax eſt, perinde probare videtur eam poteſtatem extendi ad indulgendas culpas, quia culpa eſt maximum impedimentum ingrediendi Regnum cœlorum: & ſignum illud diſtributiuum, *quodcunque*, omnia hæc impedimenta complectitur: ergo clauis illa valet etiam ad tollendum hoc obſtaculum, & poteſtas illa ad ſoluendum hoc vinculum. At verò poteſtas ibi promiſſa non eſt illa ſacerdotalis, quæ data eſt Ioan. 20. ſolúmque operatur in ſacramento; ſed eſt illa paſtoralis, quæ data eſt Ioan. 21. & operatur extra ſacramentum, vt ſuprà inſinuauimus: ſub qua continetur poteſtas concedendi indulgentias: ergo illa etiam ad remiſsionem culpæ extendi poteſt. Confirmatur ex tenore Iubilæorum, vel aliorum priuilegiorum, quibus hæ indulgentiæ conceduntur, abſolutè enim promittunt remiſsionem peccatorũ, quæ ſimpliciter dicta non eſt niſi remiſsio culpæ: & interdum diſtinctè concedunt integram abſolutionem à culpa, & à pœna: ergo vtrunque poteſt indulgentia remittere. In contrarium verò eſt communis vſus & ſenſus Eccleſiæ: nam indulgentiæ ſolùm ad remiſsionem pœnarum temporalium valere cenſentur. Atque hoc etiam probat definitio indulgentiæ ſuperiùs data, quæ ex hoc vſu & communi conſenſu Doctorum ſumpta eſt.

Prima concluſio.

2. *Poſterior concluſionis pars ſuadetur.* DICENDVM eſt primò, indulgentiam per ſe non poſſe conferre remiſsionem culpæ mortalis, concomitanter verò aliud interdum ſecum affert, quod ad illam faciliùs conſequendam prodeſt. Hæc

A poſterior pars eſt facilis; nam interdum cum indulgentia conceditur facultas abſoluendi à peccatis reſeruatis, vel à cenſuris, vel ad commutanda vota, vel interdum etiam alia debita, & reſtitutiones cõponẽdas; quæ omnia multùm iuuant ad faciliùs obtinẽdã veniam & abſolutionem culparum, quæ facultates non ſunt indulgentiæ propriè loquendo, ſed alia priuilegia, quæ quatenus ad indulgentiam diſponunt, adiunguntur. Addo etiam ad indulgentiam obtinendam ſæpe poſtulari opera, per quæ remiſſio culparũ obtinetur, tunc autem indulgentia non eſt cauſa per ſe & formalis (vt ita dicam) vel efficiẽs talis remiſſionis, de qua cauſa prior pars concluſionis intelligitur. *Quorundam probatio prioris partis concluſionis.* Quæ certa eſt de fide, vt exiſtimo. Probatur autẽ ab aliquibus, quia remiſsio indulgẽtiarum ſolùm fit per B diſpenſationem theſauri Eccleſiaſtici; theſaurus autem ille ſolùm conſtat ex ſatisfactionibus Chriſti, & Sanctorum, quæ tantùm valent ad temporalem pœnam propter peccatum debitam compenſandam: ergo neque indulgẽtia, quæ fit per diſpenſationem huius theſauri, poteſt vltra hanc pœnam extendi ad remiſsionem ipſius culpæ mortalis. Hæc verò ratio *Improbatur.* non eſt conueniens: nam licèt ſatisfactiones Sanctorum ſolùm valerent ad compẽſandam temporalem pœnam, ſatisfactiones Chriſti, etiam ad æternam pœnam compenſandam, & mortalem culpam delendam non ſolùm æquiualentes, ſed etiam ſuperexcedentes ſunt: ergo ex parte theſauri ſecũdùm ſe totum ſpectati non eſt inopia, ſed abundantiſsimum pretium ad huiuſmodi effectum. Vnde, ſi de potentia C abſoluta loquamur, non dubito quin potuiſſet Chriſtus concedere poteſtatem ſuo Vicario ad remittendas culpas, etiam mortales, per ſimplicem conceſsionem veniæ extra ſacramentum, poſtulando etiam ex parte peccatoris ſolam attritionem: nam in hoc nulla eſt repugnantia, vel contradictio ex parte effectus. Nam etiam de fide certum eſt, Chriſtum ipſum per poteſtatem excellentiæ poſſe hoc facere. Neque etiã eſt repugnantia ex parte cauſæ, quid enim obſtat quominus potuerit Chriſtus participationẽ illius poteſtatis cum ſuo Vicario communicare? Illo autẽ caſu poſito, talis remiſsio eſſet indulgentia quædã ſimilis illi quam deſcripſimus circa temporales pœnas.

Quòd ergo in Eccleſia non ſit poteſtas ad talem indulgentiam concedendam ex parte theſauri, probari non poteſt: ſed ex eo probandum eſt, quòd talis D modus diſpenſandi theſaurum, ſeu ſatisfactiones & merita Chriſti in eo contenta, non eſt Eccleſiæ conceſſus: & hoc dicimus eſſe de fide. Quod probatur *Vera prioris partis concluſionis ratio.* primò, quia peccatum mortale nõ remittitur ſine infuſione gratiæ ſanctificantis: ſed gratia iuſtificans nõ poteſt infundi per ſolam indulgentiam, ſeu remiſsionẽ aliquam extra ſacramẽtum factam: ergo maior eſt certa de fide; vt ſuppono ex materia de iuſtificatione, & ex doctrina Concilij Tridentini ſeſsio. 6, cap. 7. *Conc. Trid.* Minor etiam de fide eſt ex doctrina eiuſdem Concilij Tridentini ſeſsio. 6. canon. 4. de Sacramentis in genere, vbi definit, ſacramenta nouæ legis eſſe ad ſalutem neceſſaria, & ſine eis aut eorum voto neminem poſſe gratiam iuſtificationis adipiſci: quod dictũ eſt E ratione Baptiſmi reſpectu infidelium, & (quod ad præſens ſpectat) ratione ſacramenti Pœnitentiæ reſpectu baptizatorũ, qui poſt Baptiſmũ lapſi ſunt. Vnde idem Cõciliũ ſeſsio. 14. in particulari de his agẽs, docet, capitulo ſecũdo, ſacramentũ Pœnitẽtiæ eſſe ad ſalutem lapſis poſt Baptiſmũ neceſſarium. Eſt ergo de fide non eſſe in Eccleſia poteſtatẽ ad conferẽdã gratiam iuſtificantem, vel remiſsionem peccati mortalis homini lapſo poſt Baptiſmũ, extra ſacramentum Pœnitentiæ: ergo nec ad concedendam indulgentiam, per quam talis remiſsio tribuatur extra ſacramẽtum.

Dicere

4. *Euaſio.* Dicere quis poteſt, eſto hoc verum ſit, ſi omnino excludatur ſacramentũ, tamen poſſe intelligi huiuſmodi indulgentiam extra ſacramentum in re ſuſceptum, cum voto illius. *Precluditur.* Reſpondetur, etiam hoc nullo modo locum habere, quia vel illa iuſtificatio in voto ſacramenti futura erat per veram contritionem, aut per ſolã attritionem, aut ſine vtraque per ſolum propoſitum cõfitendi: hoc poſtremum eſt manifeſtè cõtra principium fidei ſine pœnitentia neminẽ iuſtificari poſſe: quia eſt, ſempérque fuit ad ſalutem neceſſaria, ex eodem Trident. ſeſſ. 14. c. 1. omnis autem vera pœnitentia ſub contritione vel attritione includitur, ibidem cap. 4. Secundum etiam dici non poteſt iuxta principia fidei: nam *contritio imperfecta, quæ attritio dicitur, ſine ſacramento pœnitentiæ per ſe perducere peccatorem ad iuſtificationem nequit*, vt eodem c. 4. idem Conciliũ docuit. Et quamuis probabile ſit, huiuſmodi attritionem bona fide coniunctam alicui alteri ſacramento in re ipſa ſuſcepto, vt v.g Euchariſtiæ vel Extremæ vnctioni, poſſe perducere hominem ad iuſtitiam, & remiſſionem peccati mortalis, in voto ſacramenti pœnitentiæ: tamen quòd hoc poſſit facere ſola attritio ſine adminiculo & operatione alicuius ſacramenti, propter ſolam extrinſecam hominis conceſsionem aut remiſsionẽ, alienum eſt à doctrina fidei, & inauditũ in Eccleſia. Quia nulla ſunt inſtrumẽta continentia gratiam Chriſti, illáque ex opere operato conferentia, præter ſeptem ſacramenta: nec miniſtri Chriſti poſſunt aliter gratiã conferre ex opere operato, niſi miniſtrando aliquod ex his ſacramẽtis: attritio autem nõ poteſt perducere hominem ad iuſtificationem, niſi ratione alicuius gratiæ collatæ ex opere operato: extra ſacramenta ergo fingi nõ poteſt remiſſio peccati mortalis cum ſola attritione. Si autem dicatur primum, ſcilicet, tale votum habendum eſſe per contritionem, iam tunc indulgentia non operatur remiſſionem peccati mortalis, ſed ſupponit illam, quia ſupponit contritionem, quæ hominem Deo ſtatim reconciliat, in ſecludendo pœnitentiæ ſacramenti votum; quem effectum, quantum attinet ad remiſſionem culpæ, & pœnæ æternæ, æquè confert, etiamſi indulgentia conceſſa non ſit, aut licèt homo habeat voluntatem & propoſitum non lucrandi illam: ergo ſignum eſt indulgentiam per ſe nihil conferre ad remiſſionem mortalis culpæ.

5. Atque hoc confirmãt omnes formulæ concedendi indulgentias, vſitatæ in Eccleſia; ſemper enim explicant, concedi hominibus contritis, vel confeſſis, vel aliquid ſimile, per quod oſtẽditur, ſupponendam eſſe confeſsionem, vel contritionem, quia proprius eius effectus non poteſt per indulgentiam dari. Et in iure ſæpe ſignificatur, per indulgentiam compenſari ſatisfactionem, quæ eſt tertia pœnitẽtiæ pars, non verò contritionem, vel confeſsionem. *Cap Cum ex eo de Pœnit. & remiſſ.* Et ideo in c. *Cum ex eo*, de Pœnit. & remiſſ. dicitur, per indulgentias indiſcretas eneruari ſatisfactiones. Atq; ita in hac parte conueniunt Theologi omnes in 4. c. 20. vbi D. Thom. qu. 1. art. 5. q. 1. breuiter indicat diſcurſum à *D.Tho.* nobis factum, dicens, quamuis merita illa, quæ per indulgentiam communicantur, poſſent valere ad merendum gratiam: non tamen propter hoc diſpenſari, ſed determinatè propter remiſsionem pœnæ. Eadem in ſententia cõueniunt ibi Palud. Dur. Capre. & alij, Soto d. 21. q. 2. art. 3. & Summiſt. omnes, verb. *Indulgentia*, præſertim Syl. qu. 10. Ant. 1. p. tit. 10. c. 3. §. 3. & 5. *Palud. Durand. Capr. Soto. Syluest. Anton.*

Poſsíntne indulgentiæ per modum impetrationis valere ad remiſsionem culpæ.

6. *Rationes pro affirmatiua parte.* DICET verò aliquis, prædictis rationibus rectè probari indulgentias non valere alicui immediatè & per ſe ad culpam mortalem remittendam, A non tamen probari quin mediatè valere poſsint impetrando ſaltem peccatori bonũ motum, quo ſe diſponat ſufficienter ad remiſsionem peccati mortalis: hic enim fructus indulgentiæ non includit in ſe repugnantiam, quia vnus homo iuſtus poteſt alteri impetrare, & mereri de congruo remiſsionem peccati mortalis dicto modo, ergo ex parte eff ct⁹ nõ repugnat idem fieri per indulgentias Eccleſiæ. Neque etiã repugnat ex parte theſauri, in quo indulgentiæ nitũtur, vt à fortiori probãt quę in ſuperiori diſcurſu diximus, imò ad hoc non ſolùm Chriſti merita, ſed etiam merita Sanctorum valere poſſunt, ſaltem de congruo, nã hęc etiã repoſita ſunt in theſauro Eccleſię, vt in ſequenti ſectione declarabimus, & nõ omnia habuerũt proportionatũ pręmium: poterũt ergo B per Eccleſiam ad hũc effectum applicari. Neque etiã eſt aliqua ratio ob quam Eccleſiæ negemus hanc poteſtatem, cùm hoc beneficium nõ ſit minùs neceſſariũ toti Eccleſiæ ad ſuorum membrorum ſanctificationẽ, quàm remiſsio tẽporalis pœnæ. Vnde D. Tho. *D.Thom.* ſuprà refert quoſdã antiquos Doctores dixiſſe indulgẽtias valere ad hunc effectum, & quantùm ad illam poſſe eſſe vtiles, etiã his qui ſũt in peccato mortali. Et ipſemet D. Tho. ait, quãtũ eſt ex parte theſauri & poteſtatis Eccleſiaſticæ ad applicandum illum, poſſe indulgentias habere hunc effectum, tamen de facto non valere, quia ad hoc non applicantur: hoc autem colligit ex vſitata forma indulgentiarum, per quam ſolùm conceduntur pro verè contritis, vel confeſsis: C vnde peccatoribus, vt ſic, non applicantur ad aliquẽ effectum. *Si autem* (inquit) *fieret communicatio per hunc modum, Facio te participem meritorum totius Eccleſiæ, vel vnius congregationis, vel vnius ſpecialis perſonæ: ſic poſſet valere ad merendum aliquid ei, qui eſt in peccato mortali, vt prædicta opinio dicebat.* Atque idem ſenſit Soto d. 21. qu. 2. ar. 3. qui ſolũ dicit, opera Chriſti, & *Soto.* Sanctorum, applicari per indulgẽtias in ratione meriti, ſed ſolùm in ratione ſatisfactionis: hoc autem nõ probat, neque ampliùs declarat. Vtrumque autem à nobis præſtandum eſt, quoad fieri poſsit.

Tria ergo hîc poſſunt inquiri: primum eſt, an illa conceſsio poſsit fieri ab Eccleſia ad talem effectum: 7. ſecũdum, an aliquãdo fiat: tertium, an fiat per indulgentias, ſeu an talis conceſsio habeat rationẽ indulD gentiæ. Vt autem ab hoc vltimo incipiam, certè talis conceſsio, neque eſt, neque propriè dici poteſt indulgentia. *An conceſsio ad impetrandam remiſsionem culpæ habeat rationem indulgentiæ.* Probatur, quia indulgentia, vt conſtat ex ipſa voce, & ex vſu Eccleſiæ, & ex omnibus dictis de illius definitione, eſt remiſsio quædam: illa autem conceſsio non eſt remiſsio, ſed impetratio, ſeu adiutorium quoddam longè diuerſæ rationis: ſicut quando vnus iuſtus impetrat peccatori bonum motum cõtra peccata, nõ poteſt dici illi remittere peccatũ. Vnde colligo, conceſsionẽ huiuſmodi non pertinere ad poteſtatem ligandi, & ſoluendi, quæ eſt in Eccleſia, quia non eſt propriè actus iuriſdictionis, nec vinculi, aut ſolutionis. *Eſt tamen in Eccleſia poteſtas ad hanc conceſsionem.* Nihilominus tamen negandum non eſt eſſe hanc poteſtatem in Eccleſia, vt D. Thom. apertè E docet, & probat ratio facta, & ex ipſo actu magis declaratur. Pertinet enim genus hoc beneficij ad ſuffragia & interceſsiones Eccleſiæ, quæ ſicut publicas orationes pro ſuis membris offerre poteſt, ita etiam merita Sanctorum ſuis orationibus adiungit, vt faciliùs à Deo exaudiãtur: ſecluſa enim remiſsione pœnarũ, non vidẽtur poſſe merita Sanctorum aliter applicari ad aliquem effectum, quatenus merita ſunt; ſic enim in hac conceſsione applicãtur, & non vt ſatisfactiones ſũt. Pertinet ergo hæc poteſtas, quæ eſt in Eccleſia, ad communicationem ſuffragiorum in ratione meriti vnius pro alio, quæ vel eſt eadem cũ impetratione,

tione, vel certè ab illa non ſeparatur. Vnde actus eius conſiſtit in Eccleſiæ interceſſione offerentis etiam merita Sanctorum, vt faciliùs exaudiatur, & hoc totum applicantis ad aliquod beneficium tali perſonæ, Prouinciæ, aut etiam toti Eccleſiæ obtinẽdum. Quomodo etiam poteſt applicari ad impetrandam deteſtationem peccatorum, morum emẽdationem, extirpationem errorum, & ſimilia, quæ frequenter in Iubilæis proponuntur; & ideo licèt hoc beneficium nõ ſit indulgentia, ſolet eſſe cum illa coniunctum: quanquam regulariter potiùs ſit finis intentus per Iubilæum, & indulgentiam, quàm præparatio ad indulgentiam conſequendam: ideóque indulgentia ſolùm conceditur confeſſis, vel contritis, vt ipſi puriores ſint, meliúſque diſpoſiti ad fouendam Eccleſiæ orationẽ, & cooperandũ ad efficaciorem impetrationẽ.

8\. *Indulgẽtia nõ habet aliquem ſpirituałẽ effectũ poſitiuum, ſed ſolùm priuatiuum.*

Ex quibus infero primò, indulgentiam, quatenus talis eſt, per ſe & immediatè non habere aliquẽ ſpiritualem effectum poſitiuum in eo cui conceditur, ſed ſolùm priuatiuũ moraliter, qualis eſt ablatio alicuius pœnæ. Probatur ex dictis: nã, ſi poſſet habere aliquẽ effectum poſitiuum, maximè eſſet aliquod diuinum auxilium obtentum per modum inpetrationis aut meriti de congruo: hic autem operandi modus non pertinet ad indulgentiam, quatenus talis eſt, vt ex proximè dictis cõſtat. Ratio enim facta de impetratione auxilij ad contritionem habendam, æquè procedit de quocũque alio auxilio, aut effectu poſitiuo. Dixi autem *per ſe, & immediatè*, quia remotè, & ex accidenti, multùm deſeruit indulgẽtia, & eius proprius effectus ad alios ſpirituales effectus, & tum quia cõſcientiæ puritas interiorem pacem, & ſpirituale gaudium ſecum affert, tum etiam quia, cæteris paribus, oratio cum ea diſpoſitione facta magis accepta Deo eſt, faciliúſque à Deo impetrat.

9\. *Indulgẽtia nõ valet ad remiſſionem pœnæ æternæ.*

Ratio dubij. Valeátne indulgentia ad cõmutãdã pœnã æternam in temporalẽ.

Secundò ſequitur ex dictis, ſicut indulgẽtia per ſe non valet ad remiſſionem culpæ mortalis, ita etiam neque ad remiſſionẽ æternæ pœnæ, quia hæc ſimul & concomitanter cũ æterna pœna remittitur. Dubitari autem poteſt, quia pœna æterna frequẽtiùs cõmutatur in temporalem, an ſaltem hæc commutatio fiat aliquando ratione indulgentiæ in minorẽ pœnã. Et eſt ratio dubij, quia interdum contingit indulgẽtiam obtineri in eodem inſtãti, in quo aliquis iuſtificatur; vt v.g. quando homini conceditur vt per confeſsionem, talem indulgẽtiam obtineat, vel, vt ſimul abſoluatur à culpa, & à tota pœna: tunc enim ratione indulgẽtiæ ſæpe commutatio fiet in minorem pœnã, quàm fieret ſine indulgentia, vel erit totalis remiſsio pœnæ æternę; ergo interdũ valet indulgentia ad mitiorem commutationem, vel etiam ad integram remiſsionem pœnæ æternæ.

Dubij reſolutio.

Reſpõdeo, etiam in his caſibus indulgentiã propriè non verſari circa æternã pœnam, ſed tantùm circa temporalem. Duplex enim cauſa, & duplex actio moralis, atque adeò duplex remiſsio ibi interuenit, licèt vtraque in eodem inſtãti fiat: prima cauſa eſt ſacramentum, vel contritio, quæ priùs natura remittit culpam, & cõſequẽter pœnam æternam, eámque in tãtam temporalem commutat, quãtùm eſt ex ſe: ſtatim verò in ſecundo ſigno naturæ applicatur alia cauſa, nimirũ indulgẽtia, quæ pœnam ex priori remiſsione relictã, vel minuit, vel omnino aufert. Neque obſtat, quia videtur ſequi, in eodẽ inſtanti fieri reatũ tãtæ pœnæ tẽporalis ex vi prioris commutationis, & tolli, vel diminui per poſteriorẽ remiſsionẽ, quod iuxta principia Metaphyſicæ videri poteſt impoſsibile: nam hoc moraliter ſpectandum eſt; nam reuera in eodem inſtanti nõ fit introductio & mutatio eodem reatu pœnæ temporalis: ſed quia ex vi ſolius ſacramenti, vel cõtritionis, commutatio fiat in tantum reatum, ideo talis cauſa hunc tantùm effectum moraliter habere dicitur: quia verò ratione indulgentiæ fit, vt talis vel tãtus reatus non introducatur, ideo remiſſio, vel diminutio talis reatus temporalis dicitur eſſe effectus talis indulgentiæ.

Indulgentiam per ſe non valere ad remiſsionem culpæ venialis. 2. Concluſio.

10\. DICO ſecundò in hac ſectione, Indulgentia per ſe non valet ad remiſsionem culpæ venialis. Cõcluſio præcipuè intelligitur de immediata remiſsione: nam quoad remiſsionẽ mediatã per impetrationem alicuius motus, eadem ratio eſt in præſenti, quæ in culpa mortali, vt ex dictis patet. De remiſſione autem immediata nõ eſt tã certa hæc cõcluſio, ſicut præcedẽs, quia ad remiſſionẽ culpæ venialis non eſt neceſſaria gratiæ infuſio, neque operatio, aut votum alicuius ſacramenti, ſicut ad remiſſionem culpę mortalis. Item, quia multi exiſtimant ſacramentalia delere culpas veniales ex opere operato ob ſolam Eccleſiæ inſtitutionem, quæ non poteſt eſſe niſi conceſsio quædam per modum indulgentiæ facta vtenti hoc vel illo ſacramẽtali. Præterea Scotus, & alij exiſtimant tranſacto peccato veniali, nihil manere niſi reatum pœnæ temporalis: ſed quilibet reatus pœnæ tẽporalis poteſt remitti per indulgentias: ergo iuxta illam ſententiam peccata venialia poſſunt per indulgentias remitti: nam, quidquid in peccato venili remiſſibile eſt, per indulgentiã remitti poteſt. Denique Palud. licèt aliàs ſentiat peccatum veniale habituale habere verã rationẽ culpæ, nihilominus in 4. d. 20. q. 4. in fine ſentit vt probabile, poſſe culpã venialẽ per indulgentiam tolli. Sequitur Anton. 1. p. tit. 20. c. 3.

Scotus. *Palud.* *Anton.*

11\. *Concluſio probatur: ſoluuntúrque argumenta in contrarium.* *Nau.* *Adrian.*

Nihilominus concluſio poſita multo probabilior eſt. Quam tenent Nau. in Comment. de Indul. notab. 10. n. 12. & ſeq. citans Adrianum in 4. in materia de Indulgentiis, fol. 4. Et eſt cõmunior ſententia Theologorum: reſtringunt enim effectum indulgentiæ ad pœnam temporalem, vt abſolutè culpã excludit. Ad quam probãdam ſupponendum in primis eſt peccatum veniale tranſiens actu, & manẽs habitu, eſſe aliquid diſtinctum moraliter à reatu pœnæ temporalis: quod in ſuperioribus latè à nobis confirmatum eſt. Quo ſuppoſito, certũ eſt, donec auferatur culpa venialis, non poſſe tolli reatum pœnæ temporalis proportionatæ, quia intimè cõiunctus eſt cum ipſa culpa, quæ intrinſecè habet reddere hominem dignum pœna. Vnde poſſet quidem Deus, manẽte culpa, nolle dare homini pœnam debitã, quod etiã poſſet facere durante actuali culpa: tamẽ, quòd exiſtẽte culpa non ſit homo dignus pœna, id fieri nõ poteſt. Solùm ergo ſupereſt probandum, indulgentiã per ſe non habere vim ad tollendam culpã venialem habitualiter manentem, inde enim cõſequenter cõſtabit, nec pœnam tali culpæ debitam poſſe remittere, niſi aliunde ſupponat culpã ablatam. Primò autẽ probari hoc poteſt ex forma vſitata in concedẽdis indulgentiis, ſcilicet, ſi is, qui eam lucrari vult, ſit contritus & confeſſus: nam hæc conditio non videtur intelligi tantùm abſolutè de ipſa perſona, ſed reſpectiuè de ipſis peccatis, quorum plenam remiſſionem aliquis conſequi vult. Vnde ſæpe etiam in his priuilegiis vel decretis explicatur, per indulgentias concedi remiſsionem temporalium pœnarum. Secundò, poteſt ratione ita declarari, quia venialis culpa deleri nõ poteſt ſecundùm ordinariam legem ſine actu hominis, quo prior voluntas aliquo modo mutetur, in quo multùm differt à remiſsione pœnæ temporalis, quæ huiuſmodi mutationem voluntatis non requirit. Sed per indulgentiã nõ datur homini huiuſmodi actus cõtra peccatum veniale; ergo. Reſpondet in virtute Paludanus ſuprà,

Paludani euaſio.

ſuprà, licèt ad remiſſionem peccati venialis requiratur aliqua contritio, nihilominus aliquam attritionem cum indulgentia poſſe ſufficere ad tollendum peccatum veniale, quæ per ſe ſola non ſatis eſſet, & nunc verè dici talem indulgentiam tollere veniale peccatum: ſicut ſacramentum dicitur tollere peccatum, non quia ſine vlla contritione, vel attritione id faciat, ſed quia cum aliqua attritione id facit, quæ
Eluditur. per ſe non ſufficeret ad illum effectum. Sed contra hoc eſt; quia quoties remiſſio culpæ etiam venialis tollitur ſine diſpoſitione per ſe ſufficienter ad remiſſionem eius, neceſſe eſt interuenire aliquam cauſam, quæ ex opere operato poſſit delere culpam venialem, cuiuſmodi eſt ſacramentum: indulgentia autem, ſeu qui illam concedit, non habet virtutem ſic operandi ſine ſacramento. Cuius ratio reddi poteſt, quia per ſacramentum infundi poteſt gratia, ſeu gratiæ augmentum, & non per indulgentiam. Quamuis autem, abſolutè loquendo, ad remiſſionem peccati venialis non ſit neceſſaria gratiæ infuſio, tamen ad remiſſionem eius ex opere operato neceſſaria eſt.

12. Quod aliqui adeò verum putarunt, vt dixerint etiam de potentia abſoluta non poſſe peccatum veniale tolli abſque infuſione gratiæ habitualis, quãdo alioqui tollitur ſine diſpoſitione actuali, quæ per ſe ſola ſufficeret ad remiſſionẽ venialis peccati. Quod licèt in ordine ad potentiam abſolutam non ita ſit, cùm non poſſit repugnantia vel contradictio oſtendi; tamen ſecundùm legem ordinariam eſt id ſatis conſentaneum rationi, tum quia ad remiſſionem venialis peccati per ſe neceſſaria eſt talis diſpoſitio actualis; ergo quando Deus minori diſpoſitione contentus, remittit talem culpam, id non facit niſi ſupplendo imperfectionem actus per aliud nobilius donum, etiam ipſi animæ inhærens, quod non eſt niſi habitualis gratia, vel iuſtitia: tum etiã, quia remiſſio venialis culpæ eſt aliqua hominis ſanctificatio, quæ non fit quaſi connaturali modo, niſi fiat per formam vel diſpoſitionem animæ inhærentem: cuius ſignum eſt, quia ex ſe & ſecundùm legem ordinariam, & ſecluſis priuilegiis legis gratiæ, non fit ſine actuali diſpoſitione ſufficiente: ergo quando interuenit priuilegium legis gratiæ, non fit ſantificatio minùs perfecta: ergo non fit ſine aliquo intrinſeco dono ſaltem habituali. Vnde propter hanc cauſam, & ſimiles, tractando de ſacrificio Miſſæ, dixi, non delere peccata venialia immediatè & per ſe, quia non poteſt per ſe conferre gratiam habitualem, ſed ſolùm impetrare contritionem, vel amorem repugnãtem peccato veniali. Quæ ratio ceſſat in pura remiſſione pœnæ temporalis, quia hæc non eſt propria ſanctificatio, cùm non excludat veram malitiam mortalem ab anima, ſed ſolã pœnam, quę non eſt malitia ſimpliciter: inde enim fit, vt reatus pœnæ tẽporalis auferri poſſit ſine vlla intrinſeca diſpoſitione hominis, per intrinſecum ſuffragium ſacrificij, aut ſatisfactionis alienæ.

Rationi dubitandi in principio ſectionis poſitæ ſatisfit.

13. AD rationem ergo dubitandi in principio poſitam reſpõdetur, vniuerſalẽ promiſsionẽ Petro factam nõ ſolùm includere poteſtatẽ iuriſdictionis, ſed etiã ordinis; nec ſolã poteſtatẽ iuriſdictionis, quę in foro exteriori ſeu extra ſacramẽtum exercetur, ſed etiam illam, quæ ad ſacramẽtum pœnitentię ſpectat. Tamen quia poteſtas Ordinis nõ eſt maior in Põtifice ſummo, quàm ſit in aliis ſacerdotibus, & Epiſcopis: ideo quoad hanc poteſtatem non eſt ſingulariter in Petro, ſed ordinatus fuit ſacerdos & Epiſcop⁹, quã-
A do alij Apoſtoli fuêre ordinati. Quoad poteſtatẽ verò iuriſdictionis in vtroque foro habet ſingularẽ & ſupremam excellẽtiam, ideóque quoad hoc promiſſio illi facta impleta eſt Ioan. 21. Quapropter veriſſimum eſt, Petrum ex vi clauium ſibi promiſſarũ poſſe remittere peccata etiam quoad culpam, quia ex vi promiſſionis ibi factæ recepit immediatè ab ipſo Chriſto poteſtatem Cardinis, & ſupremã poteſtatem iuriſdictionis: poteſtas verò hæc non eſt poteſtas remittendi per indulgentias, ſed per ſacramentum, falſumque eſt, hanc non fuiſſe comprehenſam ſub illa promiſſione, quamuis non ſola illa, ſed multiplex etiam alia poteſtas promiſſa fuerit.

Ad confirmationem ex verbis priuilegiorum reſpondetur, peccatorum nomine ſæpe ſignificari pœ- 14.
B nas peccatorum, iuxta illud 1. Machab. 12. *Vt a peccatis ſoluantur*: in eadem ergo ſignificatione dicitur per *1. Mac. 12.* indulgentias cõcedi peccatorũ remiſſio: quod ex vulgari modo loquendi, & ex aliis verbis eorundem Iubilæorum ſuprà indicatis ſatis conſtat. Illa autem locutio abſoluẽdi *à culpa, & à pœna*, ab aliquibus Scholaſticis reprehẽditur, præſertim Antonino, & Sylueſtro ſupra, & Supplementũ Gabrielis in 4. diſt. 45. q. 3. art. 1. Imò etiam in iure non videtur probari, vt patet ex Clemen. 1. de Priuileg. & Clement. 2. §. 1. de Pœnitent. & remiſſ. Quia verò, vt ibi notat Gloſſa, aliquãdo vtuntur Pontifices illo loquẽdi modo, præſertim in conceſsione anni Iubilæi in Extrauagant. *Antiquorum*, de Pœnitent. & remiſ. ideo dicẽdum eſt, ſenſum illorum verborũ in rigore eſſe per huiuſmodi indul- *Anton. Sylueſt. Supplementum. Gab.*
C gentiam concedi, vt qui eam lucratus fuerit, omnino abſolutus maneat à culpa, & à pœna, nõ quia indulgentia vtramque tollat, ſed quia, vt habeat effectum, debet ſupponere remiſſam culpam, & ipſa complet totius pœnæ remiſsionem. Aliqui etiam addũt, ex vi illorum verborũ concedi nõ tantùm indulgentiam, ſed etiam licentiam, vt quis poſsit abſolui ſacramentaliter ab omnibus culpis, etiam reſeruatis, præſertim ab his quæ non habent cenſuram annexam: ſed circa hoc conſideranda diligentiùs ſunt verba reſcripti.

SECTIO II.

D *Vtrùm indulgentia tollat reatum pœnæ temporalis debitæ apud Deum, vel tantùm remittat pœnitentias iniunctas in foro ſacramentali.*

POSSVMVS in hac quæſtione agere de poteſtate, vel de vſu ſeu de conceſsione indulgentiæ prout de facto fit. Rurſus de poteſtate multa poſſunt dubitari. Vnum eſt, an Eccleſia poſsit remittere reatum pœnæ temporalis apud Deum. Secundum, eſto hoc poſsit, an ſolùm illud valeat efficere poſt iniunctam pœnitentiam ſacramẽtalem pro tali culpa ſeu reatu, vel etiam antea. Tertium, an poſsit etiam relaxare pœnitentias ſacramentales, tollendo nimirum obligationem eas
E implendi. Quartum, an hæc duo ita connexa ſint, vt non poſsit vnum ſine alio fieri. Et ſimilia ferè poſſunt de vſu interrogari, atque ad omnia ſigillatim reſpondebimus. 1. *Variæ quæſtiones proponũtur*

Per indulgentias poſſe pœnam temporalem apud Deum debitam remitti. 1. Concluſio.

DICO ergo primò, poſſe Eccleſiam talem indulgentiam concedere, vt per eam remittat extra ſacramentum Pœnitentiæ reatũ pœnæ tempora- 2.

lis

lis apud Deum. Hanc aſſertionem cenſeo certam de fide, coincidit enim cum illa, quam in tota præcedēti diſputatione demonſtrauimus, oſtendendo eſſe in Eccleſia poteſtatem ad concedendas indulgentias, & per indulgentias intelligi veras remiſſiones quę hūc habeant effectum: hic enim eſt communis ſenſus Eccleſiæ, & fidelium omnium de indulgentiis, & Theologi omnes interpretātur Diuus Thomas diſtinctione vigeſima, quæſtione prima, articulo tertio, Bonauentura 2.p.q.2. & reliqui ibidem. Soto diſtinctione vigeſimaprima. quæſt. 1. art. 1 & 2. Denique Pōtifices ipſi concedentes indulgentias hoc modo ſuam mentem interpretantur, vt videre licet in Extrau. *Vnigenitus*, de pœnit. & remiſſ. & ex aliis ſuprà citatis, & infrà commemorandis. Quapropter non oportet hîc plures probationes afferre, ſed petendæ ſunt ex diſput. præcedente: baſis autem & fundamentum omnium eſt teſtimonium Chriſti: *Quodcunque ſolueris ſuper terram, erit ſolutum & in cœlo:* prout ibi expenſum eſt.

D. Thom. Bonau. Soto.

3. *Per indulgentias poſſe remitti pœnam temporalem debi[tam] peccatis remiſſis nondum ad ſacramētale forum delatis.* 2. Concl.

Hinc dico ſecundò, Eccleſia non ſolùm poteſt remittere hunc pœnæ reatū per indulgētias, poſtquam in ſacramento eſt iniuncta pœnitentia pro peccatis, ex quibus ortum eſt tale debitū, ſed etiam antequam vlla pœnitentia ſacramentalis iniuncta ſit, ſeu antequam talia peccata per confeſſionem ſint delata ad ſacramentale forum pœnitentiæ. Hanc etiam cōcluſionem exiſtimo eſſe certam: & ita etiam in hoc Catholici non diſſentiunt. Fundamētum à priori, id eſt, quia Chriſtus Dominus dicens, *Quodcunque ſolueris*, non limitauit promiſſionem, ſeu poteſtatem ad reatum pœnæ, pro qua eſt ſacramentalis pœnitentia iniuncta: ergo nec nos reſtringere id poſſumus contra vim verborum, & ſine vllo fundamento auctoritatis, vel rationis. Imò adiungi etiam hîc poteſt auctoritas totius Eccleſiæ, quæ ita intellexit hanc poteſtatem, vt oſtendit vſus plurium indulgentiarum, quæ ſub hac generali remiſſione conceduntur, & acceptātur, quas ſtatim connumerabimus. Ratio etiam eſt: nam, ſi Eccleſia extra ſacramentum poteſt remittere reatum pœnę apud Deum, non eſt cur expectet, quòd pro tali pœna ſacramentalis pœnitētia iniūcta ſit: quid enim hoc refert ad vſum illius poteſtatis? quādiu enim ſatiſfactio impleta non eſt, ita manet reatus & debitū pœnæ, ac ſi pœnitentia iniuncta non eſſet: ſi ergo Eccleſia poteſt remittere tale debitū poſt pœnitentiam iniunctam, & nondum impletam, idem etiā poterit antequam pœnitētia iniuncta ſit, quia non eſt maius vinculum, nec difficilius ad ſoluendum. Quin potiùs difficilius videri poterat remittere hāc pœnam poſt pœnitentiam iniūctam, quia denuo eſt pœna taxata, nouáque obligatio impoſita: ſi ergo, hoc non obſtante, poteſt illa pœna remitti, à fortiori tolli poterit, antequā vllum iudiciū ſacramentale de illa latum ſit.

Obiectio.

Solùm poterat obſtare, quòd Eccleſia non poteſt ſoluere hoc pœnæ vinculū, donec culpa remiſſa ſit: culpa autem remittēda eſt per iudicium cōfeſſionis: in quo ſimul iniungitur ſacramentalis pœnitētia: & ideo remiſſio per indulgentias videtur tātùm eſſe de peccatis, pro quibus eſt ſacramentalis pœnitētia iniuncta.

Solutio.

Sed hoc facilè ſoluitur, aduertēdo, culpas non ſolùm remitti per confeſſionem in re, ſed etiam in voto, per contritionem: hinc enim fit, vt poſſit culpa eſſe remiſſa, quanuis nulla ſacramentalis pœnitentia pro ea iniuncta ſit: ergo etiam circa pœnam pro tali culpa debitam habet locum indulgentiæ remiſſio. Atque hoc ſignificant Pontifices quando concedūt indulgentias non tantùm confeſſis, ſed etiam contritis nondum confeſſiş. Imò, etiamſi interdum ad indulgentiam lucrandam promittenda ſit confeſſio, ad hunc habet locum remiſſio indulgentiæ, vbi non præceſſit ſacramentalis pœnitētia iniūcta, quia

A poſſunt eſſe multa peccata oblita, & per accidens ſaltem remiſſa quoad culpam, quanuis nulla pro eis fuerit impoſita ſatiſfactio. Poteſtas ergo indulgentiarum vtraque peccata comprehendit, quia nec ſatiſfactio iniuncta eſt neceſſaria ad talem poteſtatem, neque etiam impedit illam.

Per indulgentiæ effectum poſſe relaxari pœnitentias in confeſſione impoſitas. 3. Concluſio.

5. *Explicatur aſſertio.*

DIco ergo tertiò. Per effectum indulgentiæ tolli poteſt ſeu relaxari ſacramentalis pœnitentia, iuxta modum ſeu quantitatem indulgentiæ. B Declaratur: nam in primis locutus ſum de effectu indulgentiæ, non de indulgentia ipſa: nam vt relaxetur ſacramentalis pœnitentia, non ſatis eſt, vt alicui concedatur indulgentia, ſi illā non lucretur cum effectu: quia donec hoc fiat, præceptum ſatisfaciendi in confeſſione impoſitum vim ſuam ſemper retinet. Fit quidem ſtatim per conceſſionem indulgentiæ, vt in arbitrio hominis ſit, vel indulgentiam lucrari, vel ſatiſfactionem implere: & hoc modo dici poteſt ſtatim remitti illa obligatio, vt ſaltem non ita præciſa ſit: ſi tamen indulgentia non obtineatur cum effectu, prior obligatio integra manet, vt ex fundamento aſſertionis poſitæ conſtabit. Dixit etiam, *iuxta modum ſeu quantitatem indulgentiæ*: quia, vt infrà dicam, non C omnis indulgentia tollit totum pœnæ reatum, ſed tantùm illa, quæ vel eſt plenaria, vel ſaltem adæquata pœnæ debitæ: at ſi pœna iniūcta ſit decem annorum pœnitentiæ v. g. & per indulgentiam ſolùm concedatur remiſſio duorum annorum, non ſtatim remittitur tota pœnitentia ſacramentalis, ſed ex parte & cum proportione.

6. *Auctoritate ſuadetur.* D. Thom. Bonau. Palud. Durand. Syluest. Angel. Panor.

Hoc igitur modo explicata concluſio communis eſt Theologorum in 4. d. 20. D. Thomæ, Bonau. Palud. Durand. & aliorū. Conſentiunt Summiſtæ verb. *Indulgentia*, præſertim Syluest. & Ang. Panor. & alij Canoniſtæ in cap. *Cum ex eo*, de Pœnit. & remiſſ. qui rectè id colligunt à cōtrario ſenſu ex illo textu, quātum ibi dicitur, *per indiſcretas & ſuperfluas indulgentias, ſatiſfactionem ſacramentalem eneruari:* ideo enim hoc D verum eſt, quia per indulgentias relaxatur ſatiſfactio ſacramentalis, quod quidem iuſtè & moderatè fit, quando pœnitentiæ ſunt diſcretæ: quando verò ſunt nimiæ & immoderatæ, eneruant ſatiſfactionem pœnitentialem. Et hoc ipſum eſt quod Concilium Tridentinum dixit, *nimia facilitate indulgentiarum, Eccleſiaſticam diſciplinā eneruari.*

Conc. Trid. *Quorundam probatio concluſionis.*

Ratione probari ſolet hæc aſſertio: quia ſummus Pontifex poteſt tollere vinculum à confeſſore impoſitum: quia per ſupremam ſoluendi poteſtatem poteſt tollere omne ius humanum: illud autem præceptum à confeſſore impoſitum non eſt maius quàm humanum.

Reiicitur.

Hęc verò ratio mihi non probatur: primò quidem, quia vel talis diſpenſatio hîc neceſſaria non eſt, vel ſi eſt, iam talis relaxatio ſatiſfactionis ſacramentalis non fieret per ſe ex vi E indulgentiæ, ſed tantùm concomitanter ex vi alterius fauoris & diſpenſationis ſimul conceſſę. Atque ita, ſi tantùm concederetur indulgentia peccatorum, ex vi effectus illius conceſſionis non ceſſaret obligatio ſatiſfactionis ſacramentalis, niſi expreſsè adderetur in bulla ſeu priuilegio, vt lucrās talem indulgētiam non teneretur ſatiſfactionem impoſitam implere: at hoc falſum eſt, & contra formalem ſenſum aſſertionis poſitæ, & omnium qui illam docent. Quis enim dicat per indulgentiā relaxari, v. g. Eccleſiaſticum ieiunium: quia ſimul cum indulgētia concedi poteſt lucranti illam: vt non teneatur ad tale

Eccle

Eccleſiaſticum ieiunium? Secundò, exiſtimo valde
probabile, talem diſpenſationẽ propriè ſumptã eſſe
impoſſibilem, ſaltem extra ſacramentum Pœniten-
tiæ. Eſſet autem talis diſpenſatio propria, ſi intelli-
geremus, manente cauſa integra in reliquis om-
nibus, quoad reatum & debitum pœnæ, tolli obli-
gationem implendi talem ſatisfactionem ex ſola vo-
luntate Pontificis diſpenſantis, ſeu potiùs abrogan-
tis tale præceptum à confeſſore poſitum. Quòd ergo
hoc fieri nõ poſſit, ſatis probabiliter oſtẽdere vide-
tur poſterior ratio dubitãdi in principio poſita, quia
forum ſacramentale eſt ſupremum, & ſententia eius
eſt vltima ac definitiua: quæ ergo ibi agũtur, nõ ſunt
ſubordinata alicui homini, etiam ſummo Pontifici,
vt operanti extra ſacramentum; non ergo poſſunt ab
eo directè mutari, aut abrogari. Patet vtraque conſe-
quentia, quia cauſa tractata & definita in vno foro,
præſertim ſupremo, non poteſt in alio reuocari, vt
ratione naturali per ſe conſtat; & ſumitur ex Ca. 2. de
Exception. in 6. Forũ autem ſacramentale ſupremum
eſt, nam Chriſtus ipſe principaliter fert ſententiam,
licèt per miniſtrum ferat. Item quia poteſtas ſoluẽdi
eſt proportionata poteſtati ligandi: ſed nullus poteſt
ligare ad pœnitentiam ſacramentalem extra forum
illud maximè internum, ergo neque ſoluere: indul-
gentiarum autẽ conceſſio non pertinet ad illud fo-
rum: nam licèt aliqui ita loquantur, vt dicant indul-
gentias concedi in foro pœnitentiali, vel id non eſt
verum, vel aliter vocibus vtuntur, vocando forũ pœ-
nitentiale non illud tantùm, quod ſacramentale eſt,
ſed omne illud, quo ſatisfit Deo pro pœna debita.
Tandem infrà oſtendam huiuſmodi poteſtatem non
fore in ædificationem, ſed in deſtructionem.

7. *Germana aſſertionis ratio.*

Ratio ergo à priori aſſertionis poſitæ eſſe debet:
quia comparato effectu indulgentiæ, ipſo iure & fa-
cto tollitur neceſſitas pœnitentiæ iniunctæ, & ideo
etiam per ſeſe ceſſat obligatio eius. Declaratur, quia
effectus indulgentiæ eſt remiſſio pœnæ temporalis,
ergo formaliter expellit reatum ſeu debitũ eius: im-
plicat enim pœnam eſſe remiſſam, & adhuc manere
debitum eius. Ablato autem debito pœnæ, aufertur
etiam debitum ſatisfaciendi pro illo, vndecumque
ortum ſit, ſiue ex diuina lege, ſiue ex præcepto con-
feſſoris, tum quia ſicut in communi lege ceſſante fine
eius in vniuerſali, ceſſat eius obligatio, ita in præce-
pto particulari à ſacerdote impoſito ceſsãte fine eius
intrinſeco, & particulari, ceſſat eius obligatio: tũ etiã,
quia præceptum illud nõ imponitur niſi ſub ratione
ſatisfactionis ad Deum: ratio autẽ ſatisfactionis iam
ceſſauit, quia vbi nõ eſt debitũ, nec ſatisfactio locum
habet: ſicut ergo per remiſſionẽ indulgentiæ tollitur
debitum, ita etiam ceſſat ſatisfactionis ratio, & con-
ſequenter præceptum eius.

8. *Per indulgẽtiæ effectũ ceſſare pœnitentiã iniunctã per modũ ſatisfactionis, nõ verò per modum medicinæ. Corol. 1.*

Atque hinc fit primò, cùm in pœnitentia iniuncta
duplex ratio inueniri poſſit, nimirũ vindictæ, & me-
dicinæ præſeruantis, quanuis ex vi indulgentiæ ceſſet
ſatisfactio ſacramẽtalis ſub priori ratione, nõ tamen
ſub poſteriori, ſi ſub illa poſita ſit. Ratio eſt, quia hîc
non ceſſat præceptum ob diſpenſationes, vel abroga-
tionem eius, vt dixi, ſed per ſubſtractionem materiæ:
ſubtrahitur autem per indulgentiam materia ſatiſ-
factionis ſeu vindictæ, vt ſic; quia indulgentia tollit
debitum, non tamen tollitur materia ſeu neceſſitas
medicinæ: quia indulgẽtia nec moderatur paſſiones,
nec prauam conſuetudinem ſeu habitum remittit, &
ideo, non obſtante indulgentia, manet eadem obli-
gatio applicandi medicinam præſeruatiuam. In quo
etiam Doctores conueniunt: & inde optimè confir-
matur quod diximus, pœnitentiam ſacramentalem
non relaxari propter ſpecialem diſpenſationem, ſed
propter materiæ ſubſtractionem: alioqui ſi diſpenſa-

A tio interueniret, abſolutè ſolueret omnẽ obligationẽ
talis præcepti, relinquereturque homini ſola natura-
lis obligatio applicandi medicinam præſeruatiuam,
ſuo tamen arbitrio eligendam, ſolùm quatenus ne-
ceſſaria eſſet.

9. *Obligationem implendi pœnitentiã non ſolùm tolli per indulgentias, ſed per omnẽ aliã remiſſionẽ pœnæ pro illis peccatis debitæ. Coroll. 2.*

Secundò ſequitur ex dictis, non ſolùm per indul-
gentiam ceſſare obligationem pœnitentiæ in ſacra-
mento impoſitæ, ſed etiam per omnem aliam remiſ-
ſionem pœnæ pro talibus peccatis debitæ, quacũque
alia via obtineatur, id eſt, ſiue per alia opera ſatisfa-
ctoria propria, ſiue per aliorum ſuffragia, vel ſatisfa-
ctiones ſibi applicatas, ſiue ex opere operato per alia
ſacramẽta, aut ſacrificia. Hoc corollarium aliquibus
videtur difficile, & tanquã inconueniens illud nobis
B obiiciunt cõtra rationem factam, quia videntur hinc
multùm eneruari ſatisfactiones ſacramentales, imò
omnino tolli illarum obligationem, quia ſemper eſt
liberum homini facere alia opera ſatisfactoria, qui-
bus factis tollitur materia alterius præcepti. Sed re-
uera ratio facta generaliter conuincit, quotieſcũque
remiſſio pœnæ pro peccato debitæ integrè obtenta
eſt, ceſſare omnem obligationem aſſumendi nouam
pœnam in vindictam, ſeu ſatisfactionem talis culpæ.
Vnde ſi cõſtiterit de tali remiſſione, conſtabit etiam
de tali obligatione ſublata. Nihilq; ad rem pertinet,
quòd remiſſio hæc vel illa via iuſtitiæ, aut gratiæ
obtenta ſit, quia ceſſatio obligationis non prouenit
ex cauſa remiſſionis, ſed ex eo ſolùm, quòd remiſ-
ſio verè facta ſit, vt in ratione facta declaratum eſt.
C Quia verò extra indulgentias conſtare non poteſt
prudẽti credulitate, totam pœnam debitam propter
peccata, pro quibus erat iniuncta ſacramentalis pœ-
nitentia, eſſe integrè remiſſam, ideo non poteſt quis
ob hanc cauſam à tali obligatione excuſari: & ideo
non ſequitur, pœnitentias ſacramentales hoc titulo
eneruari, aut facilè relaxari. Quia in primis nemo
poteſt licitè ea intentione alia opera ſatisfactoria
exercere, aut procurare, vt liberetur onere implendi
pœnitentiam iniunctam, quando nullam aliam ha-
bet legitimam excuſationem, quia hoc reuera eſſet in
fraudem præcepti impoſiti, quod primum omnium
impleri debet, ſi commodè fieri poteſt. Deinde, quã-
uis alia opera ſatisfactoria aliquis faciat, aut aliis viis
D remiſſionem aliquam conſequatur, non propterea
ſtatim liberabitur à proprio reatu & debito illorum
peccatorum, pro quibus pœnitentia ſacramentalis
iniuncta fuerat: nam ſemper eſſe poſſunt alia pecca-
ta non integrè remiſſa, & illamet peccata poſsũt eſſe
digna maiori pœna quàm fuerit impoſita, vel quàm
alia via ſit exhibita, & quacunque ratione non ſit in-
tegrè ſatisfactum pro tali peccato, adhuc permanet
obligatio exercendi ſatisfactionem ſacramentalem.
Accedit denique ratio medicinæ, qua interueniente,
ſemper pœnitentialis ſatisfactio vim ſuã retinet. Hęc
igitur omnia moraliter cõſiderata ſufficiũt, vt ex prę-
dicto capite, pœnitentia ſacramentalis non enerue-
tur. Quòd ſi contingat, alia via, & bona fide proce-
dendo, tantam fieri ſatisfactionem ſeu abundantem
E ſolutionem, vt iudicio prudentis viri credatur remiſ-
ſio plenè conſecuta, nullùm eſt inconueniens, quòd
tunc ceſſet obligatio iniunctæ pœnitentiæ. Imò deſi-
derandũ eſt, quòd homines tam perfectè ſatisfaciãt,
vt aliis obligationibus non indigeant: conſulendum
tamen eſt pœnitentibus, vt hoc titulo nunquam
ſe exonerent hac obligatione, niſi priùs re
tractata in eodem foro cum eo-
dem, vel alio confeſſore,
eiúſque iudicio.

Ex hoc tamen capite nullum ferè ab obligatione implendi ſatisfactionem liberari.

* * *

Poteſtatem relaxãdi pœnas peccatorum coram Deo, & pœnitentias iniunctas, eandem eſſe. Aſſertio 4.

10. TERTIO, principaliter ſequitur ex dictis reſpõſio ad quartam interrogationẽ ſuprà poſitã, nimirum, an ſit neceſſaria connexio inter hos duos effectus. Dicendum eſt enim quartò, poteſtatem relaxandi pœnas peccatorum coram Deo, & pœnitentias iniunctas in foro ſacramentali, non eſſe duas, ſed vnam & eandem, quæ vtrumque effectum ſimul & vna actione operatur, propter connexionem eorum inter ſe ſuppoſita iniunctione pœnitentiæ ſacramentalis. Tota hæc aſſertio planè colligitur ex fundamentali ratione, per quã ſuprà explicuimus modum, quo per indulgentiam relaxantur pœnitentiæ ſacramentales, ſcilicet, non per ſe, ſed per ſubtractionem debiti alicuius ſatiſfactionis. Vterque ergo effectus vna actione efficitur, quia vnus eſt per ſe, alius conſequens & reſultans: vna eſt ergo poteſtas, quæ vtrũque operatur, tum quia vna actio ab vna eſt poteſtatẽ proxima; tum etiam quia potentia habet vnitatem ab effectu ſeu termino per ſe intento, nec multiplicatur propter effectus neceſſariò reſultãtes. Fit etiam ex eodem principio, neceſſariam eſſe connexionem inter hos duos effectus, quia nec ſacramentalis pœnitẽtia relaxari debet (nec fortaſſe poteſt per ſe) abſque remiſſione illius reatus, pro quo impoſita eſt, neque è conuerſo talis reatus remitti poteſt, quin inde ſequatur relaxatio pœnitentiæ, ſi impoſita eſt: hoc enim neceſſe eſt ſupponi, quia non relaxatur vinculum, quod impoſitum non eſt: licèt poſſit præueniri (vt ſic dicam) vt non poſſit imponi: quia, ſicut ablato reatu, aufertur obligatio ſatiſfaciendi per pœnitentiam iniunctam: ita etiamſi non ſit iniuncta, ex vi talis indulgentiæ fit homo immunis, vt ſic dicam, ne pro tali peccato illi poſſit ampliùs ſacramentalis pœnitentia imponi in vindictam.

11. *Diſcrimẽ inter pœnitentiã impoſitam in foro ſacramentali, & impoſitam in foro exteriori.*

Atque in his omnibus eſt magnum diſcrimen inter ſacramentalem & quamcunque aliam pœnitentiam publicam, quæ extra ſacramentum poſſit per Eccleſiaſticam poteſtatẽ propter aliquod peccatum imponi: nam remiſſio peccati, & pœnæ eius coram Deo: nõ eſt neceſſariò connexa cum remiſſione pœnę exterioris fori. Poteſt enim aliquis eſſe liber à culpa, & ab omni reatu eius apud Deum, & nihilominus eſſe reus alicuius pœnæ Eccleſiaſticę extra ſacramentum imponendæ, & ſuſtinendæ, quia hæ pœnæ ordinantur ad diuerſos fines proprios ac per ſe, ſcilicet, ad ſatiſfaciendum Deo, vel Eccleſiæ: de quo poſſunt videri gloſſ. & Doctor, in c. de his, de accuſatio, Tiraquel. de Pœnis temper. cauſ. 28. n. 18. Couar. lib. 2. Vari. c. 15. n. 3. Gutier. lib. 1. q. c. 2. n. 13. ca. 12. nu. 16. Et eadem ratione poteſt è conuerſo aliquis eſſe ſufficienter punitus in foro exteriori Eccleſiæ, & non in foro Dei, ſeu ſacramentali: quod perinde eſt. Et ob eandem omnino cauſam poteſt optimè Prælatus Eccleſiaſticus remittere alicui publicas pœnas in foro exteriori Eccleſiaſtico debitas, nõ remittendo culpã, neque pœnã debitã apud Deũ, quia ſunt fori diſtincti, & habent fines diuerſos, ex quibus prouenit vt res ipſæ inter ſe non ſint connexæ. Eademq́; ratione poteſt ſacerdos in foro ſacramentali punire peccatorem vt Deo ſatiſfaciat, etiamſi ſciat exterius eſſe punitum ab Eccleſia, aut ei ſufficiẽter ſatiſfeciſſe: quia, vt dixi, fori ſunt diſtincti. Fieri tamẽ poteſt vt per Eccleſiaſticam pœnam homo etiam Deo ſatiſfaciat, ſi eam volũtariè acceptet, & honeſtè, & in ſtatu gratiæ illã ſuſtineat, & tãta eſſe poterit ſatiſfactio, vt etiam confeſſor in ſacramentali foro illa debeat eſſe con-

A tentus, & aliam non imponere: quod prudenti eius arbitrio relinquendum eſt. Ipſe tamen in hoc credere debet pœnitenti in ſuo foro ſacramentali dicenti, ſe hoc vel illo modo ſatiſfeciſſe Deo, vel adhibuiſſe talia media ad obtinẽdam remiſſionem pœnæ debitæ apud Deum pro tali culpa: ad cõfeſſorem autem pertinet iudicare an ſufficientia fuerint. Extra ſacramẽtum verò nec reo credere neceſſe eſt, nec etiãſi credatur, ideo excuſant, quominus pœnitentiam publicam per canones taxatam, aut iuſto iudicis arbitrio imponendam ſuſtinere debeat. Ex quo tandem, fit, vt ex indulgentia per ſe & intrinſecè non ſequatur relaxatio huiuſmodi pœnitẽtiæ publicæ impoſitæ, vel imponendæ, extra ſacramẽtum in exteriori foro Eccleſiæ: quia effectus indulgẽtiæ, qui eſt remiſſio pœ-

B næ apud Deum, non eſt intrinſecè connexus cum relaxatione illius pœnitentiæ publicæ: indulgentia autem nihil operatur niſi vel ſuum per ſe effectum, vel id quod ex illo intrinſecè reſultat. Ideoq́; poteſtates concedendi indulgentias, & relaxãdi has pœnas externas & publicas, formaliter ſeu ratione diſtinctæ ſunt, & per diuerſas actiones ſeu conceſſiones ſuos effectus operãtur, vt ex diſcurſibus factis ſatis cõſtat.

Variæ ſententiæ de relaxatione ſacramentalis pœnitentiæ per indulgentias, reiiciuntur.

VLTIMO reiiciuntur facilè ex dictis nonnullæ ſententiæ circa hanc poteſtatem relaxandi ſa- 12. *Prima ſententia.*

C cramentales pœnitentias per indulgentias. Dixerunt enim aliqui, hanc poteſtatem eſſe dependentem à voluntate eius, qui pœnitentiam impoſuit, ita vt indulgentia non relaxet pœnitentiam ſacramentalem, niſi ſub hac conditione, & voluntate ſeu conſenſu confeſſoris impoſita ſit, videlicet, quòd per indulgentiam relaxari poſſit. Ita ſentit Gloſſ. in c. *Quod autem*, verbo, *Vt poſſint*, de pœnit. & remiſſionibus, quam ſequuntur aliqui Canoniſtæ. Eſt tamen hæc falſa ſententia, & ſine fundamento, vt notauit Corduba q. 10. cum Angelo verb. *Indulgentia.* §. 1. & ſupplementum Gabrielis in 4. d. 45. q. 3. ar. 2. propoſitione 11. Ratio autem propria ſumitur ex principio poſito, quòd hæc relaxatio intrinſecè ac neceſſariò ſequitur ex effectu indulgentiæ: & ideo cõfeſſor non *Gloſſ. 1.* *Improbatur.* *Cordub.* *Angel.* *Sup. Gabr.*

D ſolùm non conſentiẽdo, ſed etiamſi expreſsè diſſentiat, & nolit relaxationem fieri, non poteſt id obtinere, quia non poteſt Prælatum Eccleſiaſticum impedire quominus indulgentiam validè cõcedat, quia vel eſt ſuperior, vt ordinariè contingit, vel vtitur poteſtate diuerſi ordinis, quæ non eſt ſubordinata poteſtati iudicandi in foro ſacramentali. Vnde ſi contingeret Papam ipſum eſſe confeſſorem, & ita imponere pœnitentiam ſacramentalẽ, vt nollet eam relaxari per indulgentias, neceſſarium eſſet, vt vteretur non ſola poteſtate confeſſoris, ſed poteſtate ſupremi Paſtoris in quocunque foro, per quam poteſt & alios priuare poteſtate concedendi indulgẽtias in tali caſu, & ſuaſmet indulgentias limitare, vt pro tali perſona & tali caſu non proficiant. Neque etiam poteſt

E confeſsor impedire ne ex effectu indulgentiæ conſecuto, ſequatur relaxatio pœnitentiæ ſacramentalis, quia non poteſt obligare iterum ad ſatiſfaciendum pro pœna iam dimiſsa. Hęc ergo poteſtas & effectus eius nullo modo pendet ex conſenſu confeſsoris. Alij verò dixerunt, per indulgentiam non poſse relaxari pœnitentiam ſacramentalem, niſi poſt factam condignam ſatiſfactionem.

Alij aſseruerũt neceſsariũ eſse, vt is qui indulgentiam conceſsit, oratione aut eleemoſynis pro alio ſatisfaciat, vel ad ſatiſfaciendũ pro illo obligetur. Alij 13. *Secunda ſententia.*

denique

deníque quòd licèt remittatur talis pœna, quãdo ex aliqua negligentia vel inaduertentia omiſſa eſt, non tamen ſi directa volũtate omittatur. Quæ omnia re-

Improbãtur 2. ferũt dicta gloſſa, & Corduba, ſuprà. Sunt tamẽ improbabilia, tum quia gratis dicuntur, & limitant ſupremam Põtificis poteſtatem: tum etiam quia ex ſolido fundamento à nobis poſito omnia facilè ruunt. Nam ſi eſſet neceſſaria cõdigna ſatisfactio, nihil operaretur indulgentia: nã ipſa condigna ſatisfactio per ſe tollit obligationem iterum ſatisfaciendi: indulgẽtia ergo ſupplet vicem cõdignæ ſatisfactionis, faciẽdo æquiualentẽ ſolutionem & remiſſionem, & ideo

Reiicitur 3. per ſe ſufficit ad dictã obligationem tollendam. Neque eſt cur ſit neceſſaria obligatio in concedente indulgentiam ad ſatisfaciendum pro alio, quia neque oportet vt ipſe hoc promittat, aut intendat, vt per ſe cõſtat, neque ex effectu ipſo ſequitur talis obligatio, quia iuſtè operatur, & ad remiſſionem faciendã non applicat ſuas ſatisfactiones, ſed communes, quæ ſunt in theſauro Eccleſiæ, ad quem diſpenſandum habet

Eluditur 4. poteſtatem. Denique qui poteſt indulgentiam iuſtè lucrari, nõ malè facit, etiamſi nolit aliter ſatisfacere, nec per tenorem indulgentiæ excluditur quominus hunc effectum conſequatur: ergo etiam ille relaxationem obtinere poteſt. Atque hæc de priori puncto quod ad poteſtatem pertinebat.

SECTIO III.

Num per indulgentias, quæ ſunt in vſu, relaxentur aliæ pœnæ præter iniunctas pœnitentias in ſacramentali foro.

1. Prima ſententia. Circa ſecundum punctum propoſitum, qualis ſit de facto vſus huius poteſtatis, omnes ferè Catholici conueniunt, per indulgentias relaxari pœnitentias iniunctas in ſacramẽto Pœnitentiæ, quia hoc expreſsè habetur in Decretis vel bullis concedentibus indulgentias. In aliis verò rebus eſt diuerſitas opinionum. Quidam enim ſenſerunt, per indulgentias, quæ de facto conceduntur, non remitti reatum pœnæ apud Deum, ſed ſolam obligationem exequendi ſacramentalem pœnitentiam. Quæ opinio antiqua fuit; eam enim referunt

D.Tho. Bonau. Albert. D.Tho. & Bonauent. & inſinuat Albertus d.20.a.16. definiens, indulgentiam eſſe remiſſionem de pœnitentiis iniũctis. Fundamentum eſt, quia in iure ſæpe dicuntur dari indulgentiæ de pœnitentiis iniunctis, vt patet ex c. *Cùm ex eo*. de Pœnit. & remiſſ. & ex cap. *Romana*, eodem titul. in 6. & ex Clem. vnic. de Reliquiis & veneratione Sãctorum. Ex quibus locis colligere licet, generalem formã concedendi indulgentias eſſe *de pœnitentiis iniunctis*, ideoque licèt indulgentiæ concedãtur ſimpliciter & aliud non exprimatur, intelligendas eſſe ſecũdùm iuris formam, atque adeò de pœnitentiis iniunctis. Eo vel maximè quòd Põtifices ſæpe concedunt indulgentias ſub hac forma: *Cõcedimus ſeptem annos, vel quadraginta dies, aut tot quadragenas indulgentiæ*: quæ numeratio manifeſtè fit iuxta canones pœnitentiales taxantes hoc modo pœnitentias peccatis imponendas. Tandẽ confirmari poteſt hæc ſententia ex his quæ ſuprà adduximus de antiquo vſu Eccleſię in indulgẽdis pœnitentiis, nimirũ ex eo non poſſe colligi, per illas remiſsiones ſolitas fuiſſe dimitti pœnas etiã in foro Dei, ſed vſus indulgentiarum poſtea extenſus eſt ad pœnitentias iniunctas etiam in foro ſacramẽtali ſub eadem ratione, & ad ſimilem effectum introductus eſt, & ille eſt qui nunc durat in indulgentiis concedendis: ergo etiam

A nunc per indulgentias nihil aliud relaxatur niſi pœnitentiæ iniunctæ.

Secunda ſententia eſt, per indulgentias, quæ de facto cõcedũtur, ſolùm remitti peccata ſemel delata ad forum pœnitentiæ, pro quibus iam eſt debita pœnitentia ſacramẽtaliter iniuncta, quamuis per hanc remiſſionẽ non ſolùm tollatur obligatio implẽdi pœnitentiam iniunctã, ſed etiam tollatur reatus pœnæ Purgatorij, pro qua compenſanda talis pœnitẽtia iniuncta eſt: & hæc fuit altera opinio poſteriorũ Theologorum, Dur. Palud. 4. d. 20. q. 4. Alen. 4. p. q. 23. nu. 2. Adria. q. vlt. de indulg. Caie. Opuſc. de indulg. ad Iul. c. 2. & 7. Pet. Sot. lect. 2. Fundamenta huius opinionis ſunt eadem ferè quæ præcedentis, præſertímque ſumuntur ex forma concedendi indulgentias. 2. Secũda opinio. Durand. Palud. Alenſ. Adrian. Caiet. Soto.

B Eſt tertia ſententia, quæ diſtinguendum putat inter indulgentias iuxta tenorem conceſſionis: in quibuſdã enim tenor eſt limitatus, & cũ illa adiectione, *de pœnitentiis iniunctis*: in aliis verò eſt abſolutus & ſine limitatione, vt quãdo concedũtur tot anni indulgentiæ, vel ſimpliciter indulgentiæ plenariæ. Quãdo concedũtur priori modo, cõcordat hæc ſententia cũ præcedẽti ex illo principio, quòd indulgẽtia nõ plus valeat, quàm ſonat; ſi ergo cum tali reſtrinctione cõceditur, non plus valet. In poſteriori autem modo indulgentiarũ diſcordat hæc ſententia à præcedẽte: nã valere putat ad quorumcũque peccatorũ remiſſionẽ, etiamſi pro illis nulla pœnitentia iniuncta ſit, ex alio principio ſimili, quòd indulgẽtiæ tãtùm valent, quãtùm ſonãt. Atque hanc opinionẽ tenet Nauar. Com- 3. Tertia ſententia.

C ment. de Indulg notab. 11. nu. 13. Sot. d. 21. qu. 2. art. 1. Ledeſ. 2. p. 4. q. 27. art. 2. Cord. qu. 9. & dicit eſſe communem Theologorũ in 4. d. 20. & 45. & Canoniſtarũ in c. *Quod autem*, de Pœnit. & remiſſ. & in hanc partẽ trahit Durãd. & Adrian. & Angelũ verb. *Indulgentia*, §. 1. & 2. & Syluest. q. 8. & 10. & alios. Quarta verò opinio eſt, indulgẽtias, ſiue ſimpliciter concedantur, ſiue cum illo addito, *de iniunctis pœnitentiis*, valere ad remittendas quaſcunque pœnas relictas ex peccatis remiſsis. Et hãc exiſtimo eſſe opinionem D. Thomę, ſatíſque probabilem, quam ſequentibus Aſsertionibus exponam. Nauarr. Soto. Ledeſm. Cord. Durand. Adrian. Angel. Syluest. Quarta ſententia.

D *Per indulgentias, quæ ſunt in vſu Eccleſiæ, remitti pœnam peccatis debitam in foro Dei. 1. Concluſio.*

Dico ergo primò, per indulgentias, quæ de facto ſunt in vſu Eccleſiæ, remittitur pœna peccatis debita, etiã in foro Dei. Ita D. Tho. ſuprà, Bonau. d. 20. 2. p. q. 2. & omnes Doctores pro ſecunda & tertia opinione citati, & alij ſtatim citandi. Probat D. Tho. primò, quia priuilegium Petri eſt, vt quod ſoluit in terris, ſit etiam remiſsum in cœlis: ergo remiſsio, quæ per indulgentias fit in foro Eccleſiæ, valet etiam in foro Dei. Hæc verò ratio magis probat poteſtatẽ, quàm actum, vt ex ſuperiùs dictis cõſtare poteſt: probat enim (vt ſic dicam) ex hypotheſi, ſi Pontifex intẽdit ſoluere in terris homines à reatu pœnæ Purgatorij, ſolutos manere etiam in cœlis; quia oſtenſum 4. D.Thom. Bonau. Prima. D.Thoma ratio.

E eſt, verba illa hanc poteſtatem includere. Nunc autẽ inquirimus, an hæc ſit intentio Pontificis concedẽtis indulgentias, quod illa ratione nõ videtur probari: quia in quocunque alio modo cõceſsionis, remiſsionis, vel diſpenſationis legitimæ verum habet, efficáxque eſt verbum Chriſti, *Quodcunque ſolueris*, &c. vt ſuperioribus etiam dictum eſt.

Secunda ratio D. Tho. eſt, quia Eccleſia concedẽdo indulgentias, magis damnificaret, quàm iuuaret fideles, quia abſolueret eos à pœnitẽtiis iniunctis, & remitteret ad grauiores pœnas Purgatorij. Quæ ratio 5. Secũda, & optima D. Thomæ ratio.

optima profectò eſt, & apud me non ſolùm probat A de facto non fieri talem modũ remiſsionis, ſed etiam fieri iuſtè nõ poſſe per communes indulgentias: nam talis poteſtas eſſet in deſtructionem potiùs quàm in ædificationem. Atque in hoc eſt magna differentia inter pœnitentias, quæ imponuntur in exteriori foro, & in ſacramentali: quia illæ nõ ordinantur per ſe ad remiſsionem pœnarum Purgatorij, ſed ad ſatisfactionem Eccleſiæ, quãuis ex bono vſu ipſius patiẽtis, poſsint etiam priorem effectum ſeu fructum habere, quo non priuatur, etiamſi per Eccleſiam tales pœnæ remittantur, quia ſua voluntate poteſt vel illas vel ſimiles æquiualentes aſſumere: at verò pœnitentia ſacramentalis per ſe primò ordinatur ad ſatisfaciendũ Deo, & tollendam Purgatorij pœnam: & ideo ſi illa relaxetur, & Purgatorij pœna non auferatur, non in B commodum, ſed in detrimentum potiùs peccatoris redundabit.

Diſcrimẽ inter relaxationem pœnitentiæ impoſitæ in interiori foro, vel in ſacramentali.

6\. *Obiectio.* Dices, etiamſi relaxetur debitũ talis pœnæ ortum ex præcepto cõfeſſoris, poterit pœnitens ſua voluntate illam aſſumere, & ita non ſentit detrimentum ex illa relaxatione.

Solutio. Reſpondetur primùm, ſatis eſſe quòd non ſentiat commodum, vt talis indulgentia impertinens ſit: remiſsio enim publicæ pœnæ ſaltem in rebus ad coniunctum humanum ordinatis, habet commodum, & ideo non eſt impertinẽs, quia ad hoc proximè ordinatur: indulgentia verò ſacramentalis pœnitẽtiæ nec per ſe ordinatur ad hæc exteriora cõmoda, neque ad illa per ſe vtilis eſt: & ideo ſi neque ſpiritualem fructum affert, impertinens eſt. Deinde etiam moraliter detrimẽtum afferret, tum quia ablata obligatione, regulariter homines ſatisfactiones C omitterent: tum etiam quia illudmet opus poſtea factum non eſſe ſatisfactorium ex opere operato, quin iam non habet ordinem ad claues.

7\. *Differentia inter ſatisfactionem propria voluntate aſſumptam, & à confeſſore impoſitã.* Vnde colligitur alia notanda differentia, quia pœnitentia iniuncta ſolùm in exteriori foro nõ eſt pars ſacramenti, & ideo quanuis per ſe remittatur, nullum ſequitur incommodum, at verò pœnitentia iniũcta in ſacramentali foro, eſt pars ſacramenti, & ideo non poteſt per ſe tolli, nec libera facultas dari mutilandi ſacramentum, cùm hoc per ſe malum ſit. Hoc autem inconueniens non ſequitur, quãdo pœnitentia in ſacramento iniuncta non per ſe relaxatur, ſed per ſubſtractionẽ ſui fundamenti, ſcilicet, reatus pœnæ apud Deum. Quia ſacramentum non poſtulat hanc inte- D gritatem ſatisfactionis niſi propter hunc effectum, & ideo illo conſequuto, non eſt contra reuerentiam ſacramenti, quòd illa integritas omittatur. Imò, cùm tale ſacramentum ſit iuſtum iudicium, ex ſe poſtulat vt ſatisfactio non exigatur, ſi aliàs debitum ſolutum iam ſit, vel remiſſio conſequuta. Atque hinc tandem concluditur ratio conuincens concluſionem poſitã, partim ex principiis conceſſis, partim ex probatis in

Ratio alia concluſionis.

ſuperiori puncto. Nam per indulgentias relaxatur ſacramentalis pœnitentia, vt maximè ſupponũt hi Auctores, cum quibus diſputamus: ſed hæc pœnitentia non relaxatur per ſe, ſed quatenus connexionem habet cum reatu pœnæ, propter quem impoſita eſt, & quo ablato ceſſat eius obligatio: ergo per indulgentias non tantùm relaxantur pœnitentiæ iniunctæ in E foro Eccleſiæ, ſed etiam aufertur ipſemet reatus pœnæ apud Deum, imò hoc eſt quod primariò fit aliud conſecutione quadam. Confirmari hoc poteſt, quia aliàs per tales indulgentias non applicaretur theſaurus, nec propter illas eſſet neceſſarius: item non poſſent defunctis applicari, qui iam ſunt liberi à pœnitentia ſacramentali: vtrumque autem eſt contra mentem Pontificum, & verba conceſſionum.

Indulgentiam conceſſam ſine adiectione particulæ de iniunctis pœnitentiis, ad quaſlibet pœnas peccatorum extendi. Concluſio 2.

8\. *Probatur primò.* DICO ſecundò, indulgentiæ, quæ ſimpliciter, & ſine adiectione illa, *de pœnitentiis iniunctis*, non ſolùm remittunt pœnitentias iniunctas, ſeu pœnas illis correſpondentes, ſed etiam quaſlibet alias iuxta quantitatem ſeu largitatem conceſſionis. Ita tenent Auctores citati pro tertia opinione, & pro præcedẽti aſſertione, & quos in ſequenti referam. Et probatur ſufficienter ex illo principio, quòd indulgentia valet prout conceditur, neque à nobis eſt reſtringenda, ſed potiùs amplianda quãtùm verba patiuntur, cùm fauores ampliandi ſint, præſertim illi, qui cedunt in fauorem animarum, & nulli nocent, qualis eſt indulgentiarum fauor, vt rectè ſenſit Gloſ. in Clem. vnica, verb. *Confeſſionis*, de reliquiis & vener. Sanct. quam ſequitur Sylueſt. verb. *Indulgentia*, quæſt. 7. diſt. 8. & quæſt. 8. num. 22. diſt. 4. & Angel. verbo, *Indulgentia*, in principio, & Cordub. q. 9. verſus finem. Non deſunt verò Auctores, qui dicant indulgẽtias eſſe odioſas, quatenus eneruãt pœnitentias iniunctas, & continent diſpenſationem bonorum communium, & ideo eſſe ſtrictè interpretandas, vt patet ex Nauarr. Comment. de indulgentiis, notab. 9. n. 9. cum Palud. in 4. d. 20. q. 4. Sed hoc vt verum ſit, intelligendũ eſt, vt indulgentiæ non ſint extendendæ ad perſonas, vel actiones, aut caſus ſimiles, ſed iuxta tenorem verborum, & quoad illũ præciſè limitãdæ & reſtringendę, nõ verò quòd vltra tenorẽ ipſorum verborum liceat nobis addere aliquid, quo tenorem ipſum reſtringamus; hoc enim & contra rationẽ eſt, & contra omne ius. Sed aiunt, hanc reſtrictionẽ non à nobis addi voluntariè, ſed ex iure ipſo ſumi, vt ſuprà allegatum eſt, & ex alio iuris principio, quod habet, generalem cõceſſionem iuxta ius commune eſſe interpretandam, argumento cap. *Licet*, & eorum quæ ibi notantur, de Tranſlat. Epiſcopo. Reſpondemus tamen, nullum eſſe ius commune, in quo talis reſtrictio fundari poſſit. Nam, licèt in aliquibus decretis fiat mẽtio indulgentiarum de pœnitentiis iniunctis, in multis verò aliis nõ additur illa reſtrictio, nullumq; eſt decretum ſignificans omnia eſſe cum illa reſtrictione intelligenda. Addo, in dicto c. *Cum ex eo*, de pœnit. & remiſ. vbi refertur forma, qua ſolẽt vti ſummi Pontifices in concedendis indulgentiis, nullam mentionem fieri iniunctarum pœnitentiarum.

Gloſ. Sylueſt. Angel. Corduba. Indulgẽtias eſſe odioſas, quomodo intelligendum. Nauarr. Palud.

9\. *In indulgentiis plenariis probatur concluſio. Extrauag. Antiquorũ, de Pœnit. & remiſſ.* Secundò ergo principaliter probatur concluſio, diſtinguendo indulgentias, quæ ſine illo addito conceduntur: quædã enim ſunt plenariæ indulgẽtiæ, aliç definitæ ad certam pœnæ quantitatem. De prioribus habemus exemplũ in Extrauag. *Antiquorum*. de Pœn. & remiſſ. cum ſimilibus; cùm ergo plena remiſſio includat totius pœnæ remiſſionẽ, certũ videtur, talem indulgentiã comprehendere omnia peccata, ſiue pro illis ſint iniunctæ pœnitẽtiæ, ſiue non.

Caiet. improbatur. Reſpõdet Caiet. etiã hîc addendã eſſe illam reſtrictionẽ, nimirum, vt fiat remiſſio plena & vniuerſalis omniũ iniunctarum pœnitentiarum; non verò ampliorem. Hęc verò interpretatio incredibilis eſt, primò, quia ipſemet Bonifacius VIII. aliter explicuit intentionẽ ſuã, vt referunt Palud. ſuprà, & Ioan. Monachus in expoſitione dictæ Extrauag. verb. *Pleniſſimam*, vbi ait, ſe audiente, declaraſſe dictum Pontificẽ in Cõſiſtorio Cardinalium voluiſſe tam plenã indulgentiã cõcedere, quàm poteſt dari per Eccleſiæ claues, nõ eſt autem dubium quin fuerit in Pontifice poteſtas ad illam in prædicto ſenſu concedendã. Vnde Palud. addit, dictũ Pontificem reprehendiſſe pœnitẽtiarios eo anno impo-

Bonif. 8. Palud. Ioan. Monach.

nentes nouas ſatisfactiones.Eſt autem mirum,Caietanum ita ſuę opinioni adhæſiſſe,vt dixerit vereri ſe, ne Bonifacius vt priuatus Doctor non verò vt Pótifex,expoſitionem illam adhibuerit: nam aperire intentionem ſuam non erat munus Doctoris,ſed Pótificis.& hominis fide digni:ſupponebat autẽ illa declaratio,verba illius decretalis ſufficientia fuiſſe ad exequẽdam adæquatè illam intentionem;nam intẽtio ſine verbis in huiuſmodi rebus non ſufficit ad effectum.Secundò,quia Bonifacius concedit illam indulgentiam *verè pœnitentibus, & confeſſis, vel qui verè pœnitebunt,& confitebuntur*:ergo iuxta hunc tenorem, etiamſi quis nunquam fuiſſet confeſſus ſua peccata, ſi habeat eorum contritionem, & propoſitum confitendi illa, poterit indulgentiam lucrari, & remiſſionem omnium peccatorum obtinere, etiamſi iniunctas pœnitentias non habeat.

10. Tertiò,ad lucrandam illam indulgentiam neceſſarium eſt peregrinis hominibus Romam adire,& per quindecim dies Baſilicas Petri & Pauli viſitare,quibus addidit etiam Lateranẽſem Eccleſiam Clemens VI.in Extrau.*Vnigenitus*, eod. tit.Paulus verò II. & Sixtus IV.Eccleſiã S.Mariæ maioris addiderũt,vt patet ex Extrauag. *Quemadmodum*, de Pœnit.& remiſſ. At verò ſi tantùm cõſequerẽtur indulgentiam pœnæ pœnitentiarum iniunctarum,fortaſſe quàplures plus laboris aſſumerent,quàm per iniunctas pœnitentias eis eſſet impoſitum.Quod argumentum euidentiùs ſumitur ex indulgentia quam Martin.V.conceſſit in cõfirmatione Concilij Conſtãtienſis in ſeſſ. 45.eiuſdem Concilij, quam *abſolutionem plenariam* vocat: præcipit autẽ,vt qui eam cõſequi voluerint, ſemel in vita,priùs per annum ieiunẽt ſingulis ſextis feriis, & pro abſolutione in mortis articulo, per aliũ annum, & vt poſtea vſque ad finem vitæ vel ſimiliter ieiunẽt ſingulis ſextis feriis, vel alia opera pietatis peragant: quæ onera ſunt grauiſsima,ſi per eam indulgentiam ſolùm concedebatur relaxatio de pœnitentiis iniunctis.Ergo dicendũ eſt,eſſe abſolutè de omnibus peccatis,prout verba ſonant.Quartò,idem confirmatur ex forma concedendi indulgentias ſæpius vſitata,per quã declaratur,cõcedi indulgentiam plenariam tam plenè remittentem pœnam, quantùm in Baptiſmo remittitur,ita vt poſſit homo,ſi in eo ſtatu moriatur, ſtatim cœlum ingredi abſque alia purgatione.Quam formam concedendi, Caietanus negare non potuit, dixit tamen, eam ſumptam eſſe ex noſtra opinione, quæ communis eſt,ideòque nõ abſolutè,ſed ſub formidine proferri, *vt indicant*(inquit)*verba illa quæ adiunguntur, Quantùm claues ſe extendunt*,&c.Sed in primis magnum argumentum eſt, Pontifices adhærere huic opinioni,& ſecundùm illam loqui. Deindè aut Caietanus dubitat de poteſtate,aut de volũtate Pontificum:prius dubium ſatis ablatum eſt diſput.præcedenti: poſterius autem ſine ratione eſt, quia non eſt veriſimile, Pontifices decipere fideles omnes, cùm ſciant has indulgentias plenarias hoc ſenſu accipi communiter à fidelibus:ſi enim ſolùm vellent de iniunctis pœnitentiis eas concedere, deberent id declarare,cùm facilè poſſent, eſſetque neceſſarium ad vulgarem errorem tollendum.

Clem 6. Paul.2. Sixt.4.

Mart.5.

12. Præterea verba illa, *Quantùm claues ſe extendunt*,nõ ſolùm non indicant formidinem, verùm etiam tollũt omne dubium,quia indubitatum eſt,claues,quãtum eſt ex ſe,ſeu ex poteſtate ligandi,& ſoluendi, ſe extendere ad totum hunc effectum:ſi ergo Pontifices declarãt ſe concedere quantùm claues ſe extendunt, nullus relinquitur locus opinioni,aut formidini,quia de poteſtate non eſt quæſtio,ſed de facto; factũ autem pendet ex voluntate concedentis:qui non habet formidinem aut opinionem de ſua volũtate,ſed certitudinem, eamque per illa verba ſufficienter declarare.Si quid verò formidinis indicare videntur dicta verba,non eſt de conceſſione,ſed de effectu eius;claues enim, vt operantes per indulgentiam ſe extendunt ad omnem pœnam, non verò ad culpam: & ideo aiunt Pontifices,ſe concedere reſtitutionem ad innocentiam baptiſmalem quantum claues ſe extendunt,id eſt,quantũ ad pœnæ reatum,ſi culpa ſupponatur remiſſa. Et ita etiam exploditur aliud refugium Caiet.dicentis, illam formam concedendi indulgentias intelligi poſſe quantum eſt ex parte carũ, quia præſumitur facta cõfeſſio de omnibus peccatis, & de omnibus eſſe pœnitentiam iniunctam. Hoc enim & voluntarium & falſum eſt, tũ quia ſæpe cõceduntur hæ indulgentiæ pro his qui nõdum cõfeſſi ſunt:ſed tantùm contriti cum propoſito confitẽdi, tum etiã quia licèt poſsit præſumi facta confeſsio de omnibus peccatis mortalibus,non tamẽ de omnibus venialibus: tum denique, quia verba illa, *Quantum claues Eccleſiæ ſe extendunt*, vniuerſaliora ſunt, vt ſatis declaratum eſt.

Supereſt dicẽdum de alio membro diuiſionis poſitæ,ſcilicet,quando indulgentia non eſt totalis, ſed partialis,indefinitè tamen ac ſimpliciter conceſſa:de qua in primis procedit illa ratio,quòd cùm à concedente indifferẽter tribuatur, à ſubdito etiam poterit indifferenter obtineri. Addo verò ſubinde, faciliùs applicari ad peccata pro quibus nõdum ſunt pœnitẽtiæ iniuncta,quàm ad alia,quia melius eſt vt pauciora vincula relaxentur, quàm plura:quod ampliùs poſt ſequentem cõcluſionem explicabimus. Nec verò oppoſita ſententia ſatis probabile habet fundamentum,vt eam limitationem in his etiam partialibus ſeu temporalibus indulgentiis admittamus. Primùm quia(vt dicebamus)illa forma,*De pœnitẽtiis iniunctis*, nec ſemper additur,nec eſt vllo iure præſcripta.Deinde quia forma illa antiquior eſt, eratque in vſu,eo quòd ſacramentales pœnitẽtiæ grauiores imponebantur, quarum relaxatio magis deſiderari poterat:nunc autem pœnitentiæ ſunt leuiores propter hominum fragilitatem,ideoque penè omiſſa iam eſt illa forma, conſuetumque eſt abſolutè remiſsiones fieri.Quæ licèt fiat per numerum annorum,ſeu quadragenarũ, non poterit intelligi de pœnitentiis iam iniunctis,ſed etiam de iniungendis,ſeu de taxatis ſecundùm antiquum modum,& per proportionem ad illas: & ita facilè ſoluuntur omnia in principio huius puncti tacta.Nam de comparatione illa inter relaxationem pœnarum pertinentium ad forum externum, & ad internum, ſeu ſacramentale, iam fusè oſtendimus nullius eſſe momenti, eſſeque rationem longè diuerſam.

12. *Suadetur cõcluſio in indulgentia non plenaria.*

Vnde etiam facilè ſoluitur quod Caietanus inſtat, *quia conſentaneum*(inquit)*rationi eſt, vt iudex Eccleſiaſticus non iudicet niſi de latis ad ſuum iudicium*, & conſequẽter vt non remittat pœnas,niſi eorum peccatorum, quæ ad iudicium confeſsionis delata ſunt. Si enim hæc ratio aliquid valet, non ſolùm probat ita de facto fieri,ſed etiam non poſſe aliter fieri. Procedit ergo illa ratio in eodẽ foro ſacramentali,in quo nec iudex ſoluit,nec ſoluere poteſt pœnas niſi eorum peccatorum,quæ per confeſsionem ad illud iudiciũ delata ſunt.Secus autem eſt in diuerſis foris:nam cognitio, quæ in vno habetur, nihil confert ad aliud exercendum,ideòque impertinens eſt illam requirere.Ita verò eſt in præſenti,quia forũ indulgentiarum eſt longè diuerſum à foro ſacramentali.Eo vel maximè quòd forum indulgẽtiarum non tam eſt iuſtitiæ, quàm gratiæ, nec remittit per ſententiam particularem,ſed quaſi per legem,vel ſententiam generalem, ſub hac conditione,ſi tale opus fiat: & ideo non ſupponit

13. *Ratio Caietani contra concluſionem poſitã ſoluitur.*

ponit culpæ cognitionẽ, ſed ſolùm requirit rationabilem cauſam ad remittendũ tantùm reatum, vel debitum in re exiſtens, quodcunque contractum ſit.

Indulgentiam de iniunctis pœnitentiis, etiam extendi ad pœnas peccatorum pro quibus pœnitentia non eſt iniuncta. Aſſert. 3.

14. *Ratio aſſertionis.* *D. Thom.* DIco tertiò: etiamſi tenor indulgentiæ ſit de iniunctis pœnitentiis, nihilominus valet ad remittendas pœnas peccatorum, ſi pro illis nullę pœnitentiæ iniũctæ ſint. Ita ſentit D. Thom. diſt. 20. q. 1. artic. 3. quæſtion. 1. dum ſimpliciter ait, indulgentias valere ad remiſſionem pœnarum, ſiue pœnitentiæ ſint iniunctæ, ſiue non. *Palud.* *Anton.* *Thom.* *Elyſ.* *Supplem.* *Gabr.* *Medin.* *Nauarr.* Clarius refert illam opinionem Palud. in 4 d. 20. q. 4. art. 1. n. 18. cenſetque illam valdè probabilem. Idem Antonin. 1. part. tit. 10. cap. 3. §. 3. Defendit hanc opinionem Thomas Elyſius in Clypeo piorum Catholicorum, qu. 44. art. 7. & idem ſentit Supplementum Gabrielis diſt. 45. quæſtion. 3. art. 2. & Medina diſp. 4. de Indulgentiis, cap. 14. & d. 6. cap. 27. & ſumitur ex his quę tradit Nauarrus ſuprà à numero octauo, quanuis iudicio meo non conſequenter loquatur. *Particula, de iniunctis pœnitentiis, ampliatiua eſt nõ reſtrictiua.* Ratio ad hãc aſſertionem aſtruendam eſt, quia illa adiectio, *de pœnitentiis iniunctis*, non eſt reſtrictiua, ſed potiùs ampliatiua: quia maius quid videtur, remittere pœnas pro quibus ſacramentalis pœnitẽtia iam eſt iniuncta, quàm reliquas pœnas: ergo cui cõceditur indulgentia de pœnis iniunctis, nõ negatur de non iniunctis, ſi vel alias non habeat, vel nolit illas ſibi relaxari. Antecedens declaratur primò à ſimili: nã in foro exteriori facilius eſt iudici remittere delictum, aut pœnam eius, priuſquam ſententia definitiua de illa lata ſit, & pœna impoſita, quàm poſt illam. Sic ergo in præſẽti videri poteſt difficilius remittere pœnitentiam iniunctam per definitiuam ſẽtentiam fori pœnitẽtialis, quàm ante eam. Item, quia difficilius eſt tollere duplex vinculum, quàm vnum tãtùm. Tandem, quia probabile eſt, quoties ex opere operantis per voluntarias pœnitentias quis ſatisfacit pro peccatis ſuis, priùs remitti pœnas illorũ peccatorum, quæ non habent definitam pœnitentiam iniunctam per poteſtatem clauium, quàm eorum, quæ in confeſſione iam iudicata ſunt: quia horum remiſſio reſeruatur facienda per pœnitentiam iniunctam quantùm fieri poteſt. Signum ergo eſt, ex hac parte faciliorem eſſe remiſſionem pœnarum abſque relatione iniunctarum pœnitentiarum: ergo veriſimile eſt, idem contingere, eundémque ordinem ſeruari in remiſſione per indulgentias, ita vt ſi alicui concedãtur ſeptem anni indulgentiæ ſimpliciter & abſolutè, habeátque debitum illorum tam de peccatis confeſſis, quàm de non confeſſis, lucrãdo talem indulgentiam, non conſequatur remiſſionem de pœnitentiis iniunctis, ſed de aliis: quia cùm poſſit illa indulgentia habere ſuum effectum non derogando iuri confeſſoris, nec eius præceptum abrogando, & cum maiori commodo eius, cui indulgentia donatur, ita omnino explicandus videtur talis indulgentiæ effectus: hac ergo ratione facilior eſt indulgentia, vbi non eſt iniuncta pœnitentia, quàm vbi iam eſt iniuncta.

15. *Cap. Ex parte, de Decimis.* Iam verò probatur prima conſequentia, primò ex cap. *ex parte*, 17. de Decimis, pro regula ſtatuente, quòd, *vbi maius conceditur, minus conceſſum eſſe videtur*; quæ maximè procedit in his quæ ſunt eiuſdem ordinis, & per ſe ad idem priuilegium, ſeu poteſtatẽ ſpectant, qualia ſine dubio ſunt ea de quibus nunc agimus. Secundò declaratur, quia illa particula, *de iniunctis pœnitentiis*, additur ad augendam conceſſionẽ A hoc modo: quia quando indulgentia ſic conceditur, immediatè tollitur reatus illius pœnæ, pro quo erat pœnitentia iniuncta, & conſequenter relaxatur eadem pœnitentia, etiamſi homo habeat reatus aliorũ peccatorum, pro quibus nõn eſt pœnitentia iniũcta, quod tamen non fieret iuxta ſuperiùs dicta, niſi cõceſſio facta eſſet cum illa adiectione, & declaratione: ergo, cùm hæc adiectio facta ſit ad maiorem fauorem, non excludit aliam remiſſionem, ſi opus illa ſit. Vnde cõfirmatur tertiò eadem illatio, quia beneficium Principis largiſſimè interpretandum eſt, vt dicitur in cap. *Olim*, de verbor. ſignificat. & aliis, quæ ibi Gloſſ. citat. Quod maximè verum habet, quando tale beneficium alicui prodeſt & nemini nocet, vt Doctores ibi interpretantur, & in cap. *Quia circa*, de B Priuilegiis; ad hanc autem largiſſimam, & aptiſſimam interpretationem pertinere videtur, vt quando in cõceſsione additur ſpeciale verbũ, quod optimè intelligitur poſitum ad ampliandam conceſſionem, ſine alicuius exceptione, hoc modo exponatur: ita verò eſt in præſenti: nam illud additum, *de pœnitentiis iniunctis*, poteſt optimè exponi per modum ampliationis abſque exceptione vlla, ergo ita intelligẽdum eſt. Eſtque optimum ſimile, ſi alicui concedatur facultas abſoluendi à caſibus reſeruatis, ſine dubio enim intelligitur etiam concedi à non reſeruatis, quia illud additum poſitum eſt ad ampliandam conceſſionem. Vnde etiam fit, vt talis conceſſio abſoluendi à reſeruatis, perinde valeat ac ſi dictum eſſet, C etiã à reſeruatis: ergo ſimili modo interpretari rectè poſſumus indulgentiã de pœnitentiis iniũctis, vt ſenſus ſit, etiã de pœnitentiis iniũctis, per quę verba euidens eſt alias non excludi. Neque talis interpretatio eſt voluntaria, per quam poſſint facilè multi textus corrumpi, vt Caietanus obiicit: quia non dicimus ſemper licere illam particulam, *etiam*, addere: ſed tunc ſolùm quando implicitè continetur in proprietate verbi adiuncti, conſideratis aliis regulis iuris, & recta ratione: hæc autem omnia concurrunt, quando id quod additur, rectè intelligitur poſitum ad ampliandam conceſſionem fauorabilem.

Quartò accedit optima congruentia, quia nulla eſt ratio ob quam Papa cõcedat remiſsionem tantæ pœnę Purgatorij, pro qua eſt pœnitentia iniuncta, excludendo illam pro qua non eſt impoſita, quando altera D deeſt, cùm remiſsio illius, neque ſit maius beneficiũ, neque ſpeciale aliquod nocumentũ, at inconueniens afferat, nec denique occurrat aliqua conueniens ratio, ob quam recipi potuerit. Reſponderi poteſt ex Nauar. ſuprà, eum, cui eſt pœnitẽtia iniũcta: digniorem eſſe remiſsione, eo quòd & acceptauit eam, & facere propoſuit. Sed certè hoc parui momenti eſt, quia ex vſu & ex Bullis, quibus cõceduntur indulgẽtiæ, facilè intelligi poteſt, huiuſmodi indulgentiam non concedi propter hanc dignitatẽ hominis pœnitentis, qualiſcunque illa ſit. Deinde retorqueo argumentum: nam ſi hîc eſt fauor illo titulo ſeu ratione conceſſus, non debet in detrimentum eiuſdem perſonæ redundare. Ponamus ergo, illum hominem, cui E eſt talis indulgentia conceſſa, priuſquam illam lucraretur, ſatisfactionẽ ſibi impoſitã integrè impleuiſſe: ſi ergo poſtea lucretur indulgentiam, nullũ fructum ex illa conſequetur, etiamſi habeat reatus aliorum peccatorum, pro quibus non ſunt pœnitentiæ iniunctæ, atq; ita priuabitur fructu is qui dignior erat maiori fauore, quod eſt abſurdũ. Quę ratio poteſt in hũc modum ampliùs vrgeri: nam cùm dicitur, *de pœnitentiis iniunctis*, vel intelligitur de iniunctis in vltima cõfeſsione, vel in aliqua alia, aut indefinitè de quibuſcunque iniunctis in toto tẽpore vitæ; certum autem videtur non poſſe priori modo intelligi, quia cõceſſio eſt 16.

ſio eſt indefinita, & quæcũque illarum eſt ſine fundamento. Si autem intelligatur abſolutè de tota vita præterita, interrogo rurſus, an intelligatur ſolùm de pœnitentiis nondum impletis, vel etiam de impletis. Primum videtur contra omnem rationem, ſic enim ille eſſet aptior ad tales indulgentias comparãdas, qui eſſet negligentior in pœnitentiis implendis: imò qui cõſultò illas omitteret, quoad negotium indulgẽtiæ fieret melioris conditionis, quod contra rationem eſt, & contra intentionem Põtificum, qui in ipſiſmet conceſſionibus indulgentiarum ſolent homines exhortari ad ſatisfactionem pro peccatis nihilominus exhibendam. Secundum autem videtur repugnare contrariæ opinioni, quia ſi pœnitentiæ iniunctæ impletæ ſunt, iam non debetur, nec pœna quæ illis reſpondet: ergo iterum per indulgentiam remitti non poſſunt. Quòd ſi ad inſtar aut menſuram illarum remittitur ſimilis pœna, pro qua nõdum fuerat pœnitentia iniuncta; hoc eſt quod intendimus; nam inde concluditur, formam illam intelligendam eſſe de pœnitentiis iniunctis, aut iuxta menſuram illarum, ſeu, quod idem eſt, de iniunctis à iure, vel ab homine, vel ſi ab homine, de iniunctis aut iniungendis, vel etiam de iniunctis, licèt nondum impletæ ſint.

17. Vnde Durand. ſuprà de huiuſmodi homine concedit, quòd ſi priùs lucretur indulgentiam, & nihilominus poſtea iniunctam pœnitentiam exequatur, per huiuſmodi pœnitentiam conſequetur remiſſionem aliarum pœnarum, ſeu peccatorum, etiamſi talis pœnitentia non ſit pro illis iniuncta: quod eſt certiſſimũ ex opere operãtis, valdeque probabile ex opere operato: quia; licèt talis pœnitentia iniũcta ſit per reſpectum ad vnum, vel aliud peccatum in cõfeſſiõne explicatum, tamen effectus eius non eſt limitatus ad reatum illius peccati: nam; licèt illum primò tollat, ſi duret; tamen ſi ſublatum inueniat, tantundem pœnæ remittet ex quocũque alio. Ergo pari ratione ſi priùs pœnitentiam impleuit, & poſtea lucratus eſt indulgentiam, vtriuſque effectum conſequetur: incredibile enim eſt, propter ſolum diuerſum ordinem operandi minui vel augeri effectus: præſertim cùm ordo ille priùs ſatisfaciendi, & poſtea lucrãdi indulgentiam, melior, magiſque conſulendus ex ſuo genere videatur: ergo indulgentia conceſſa de pœnitẽtiis iniunctis aliquãdo habet effectum, etiam circa reatus aliorum peccatorum, ſaltem quando non inuenit alium.

Dices, hoc ad ſummum procedere in illo qui habebat pœnitentias iniunctas; iam enim dignus effectus fuit lucrandi talem indulgentiam. Sed cõtra hoc eſt: quia vt, diximus hæc indulgentia non conceditur intuitu talis meriti, vt ex tenore ipſius conſtat. Deinde eſt alia ratio, quæ aſſertionem ipſam confirmat, quia hæc indulgentia ſæpe conceditur contritis cum ſolo propoſito confitendi; ergo non conceditur intuitu illius meriti, vel bonæ diſpoſitionis, quæ fuit in confeſſione, ſeu acceptatione ſatisfactionis impoſitæ. Præterea contingit aliquando, eum qui volũtariè acceptauit pœnitentiam iniunctam, poſtea grauiter peccaſſe illam non implendo, vel etiam grauiùs, habendo propoſitum nunquã illam implendi; & nihilominus, ſi poſtea per contritionem ſe diſponat, ſine dubio conſequetur indulgentiã: non ergo attẽdẽdus eſt fructus indulgentiæ ex illo merito operantis.

18.
Fũdamentum contrariæ opinionis ſoluitur.

Atque ex probationibus huius concluſionis ſolutum relinquitur fundamentum contrariæ opinionis. Verum eſt enim indulgentiarum effectum eſſe iuxta formam conceſsionis, quia in ea conſiſtit abſolutio, quæ per indulgentiam fit: negamus tamen in illa forma remiſsionis, *de pœnitentiis iniunctis*; non includi quaſcunque pœnas peccatis debitas, quia, vt dixi illa dictio nõ eſt reſtrictiua, ſed ampliatiua. Dices, Quid ergo operatur illa additio? Reſpondetur, fortaſſe hoc operari, quòd quãdo illa ponitur primò, ac per ſe remittitur propria pœna reſpõdens pœnitentiis iniunctis, vt ſtatim etiam tollatur obligatio implendi tales pœnitentias: quod fortè non fieret, ſi conceſſio eſſet abſoluta, & ſine illo addito; non enim tunc relaxaretur præceptum de pœnitentia iniuncta, donec moraliter conſtaret remiſſionem aliarum pœnarum factam eſſe, ideoq; talem indulgentiam abſtuliſſe reatum, pro cuius compenſatione pœnitentia iniuncta fuerat. Vnde etiam probabile fit, ſi is, qui lucratur talem indulgentiam de pœnitentiis iniunctis, nolit liberari obligatione implendi tales pœnitentias, ideoque potiùs velit conſequi remiſsionem aliarum pœnarum, pro quibus non erat talis pœnitentia impoſita, id obtinere apud Deum, quia in hoc cedit fauori ſibi conceſſo: ergo non eſt cur non poſsit id facere. Maximè, cùm hoc ipſo videatur eſſe dignior tali remiſsione, quòd non vult liberari obligatione implendi pœnitentiam ſibi impoſitam. Conſequetur ergo totum effectum indulgentiæ de aliis pœnis, poſtea verò alium fructum obtinebit, quia per pœnitentiam iniunctam faciliùs, & ex opere operato pro reliqua pœna ſatisfaciet.

19.
Obiect. contra explicationem particulæ, de pœnitẽtiis iniunctis.
Soluitur primò.

Sed obiiciet aliquis contra dictam interpretationem: nam aliquando indulgentia plenaria conceditur cum illo addito *de pœnitentiis iniunctis*: ibi autem illa particula non poteſt propter ampliationem poni, quandoquidem indulgentia plenaria ex ſe & immediatè complectitur omnia peccata, ſiue habeant pœnitentias iniunctas, ſiuè non. Reſpondeo in primis, me non legiſſe vllam indulgentiam plenariam cum illo addito conceſſam, ſed abſolutè, vt patet ex citatis Extrauagantib. de Pœnitent. & remiſſ. & ex Decreto Martini V. in fine Concilij Conſtantienſis, & ex Decreto pro expeditione Terræ Sanctæ Innocentij III. in Concilio Lateranenſi. Ibi tamen conceditur plena indulgentia omnium peccatorum, *de quibus liberaliter fuerint corde contriti, & confeſſi*. De qua forma fortaſſe concedi poſſet, ſolùm remitti ex vi illius veniam peccatorum, de quibus aliquis confeſſus eſt. Veriùs tamen exiſtimo, etiam illam indulgentiam eſſe ſimpliciter plenariam, paulo enim inferiùs in ſimili dicitur, *Plenam ſuorum concedimus veniam peccatorum*: & veriſimile non eſt, hanc poſteriorem eſſe maiorem indulgentiam, quàm priorem. Quem autem ſenſum habeant illa verba, *corde contritis, & confeſſis*, infrà dicemus. Deinde dicitur, ſi talis forma cõceſsionis plenariæ indulgentiæ inueniatur, ſolùm poſitam eſſe illam particulam, vel ad maiorem explicationem, vt intelligatur indulgentiam plenariam eſſe de pœnis, non de culpis, vel vt intelligatur extendi etiam ad pœnitentias iniunctas: vel denique quia ſub iniunctis comprehenduntur iniungendæ, vel quę iure iniunctæ ſunt, & per hominem iniungi debent. Et poteſt expoſitio hæc confirmari: nam aliàs illa indulgentia plenaria de iniunctis pœnitentiis, maiorem vel minorem effectum haberet, ſolum quia confeſſor maiorem vel minorem pœnitentiam impoſuit, quod videtur abſurdum. Atque ita placuit hæc expoſitio & ſententia Supplem. Gabr. d. 45. qu. 3. & fauent Palud. d. 20. q. 4. Anton. 1. part. tit. 10. cap. 3. §. 5. & (quidquid Corduba dicat quæſt. 9. & 27.) poteſt facilè ſuſtineri, quia ille ſenſus non eſt alienus à proprietate verborum: aliquo enim modo impoſitæ iam ſunt pœnitentiæ, quæ iure aliquo taxatæ & iniunctæ ſunt. Item quia, cùm non ſit maior ratio de his pœnis quàm de illis, meritò intelligimus omnes eſſe ſub vno verbo contentas.

Secundò ſoluitur.
Alio modo exponitur dicta particula.
Suppl. Gabr. Palud. Anton. Cordub.

Tandem obiici poteſt (ex Caietano, & Soto ſuprà) cap.

cap. *Cùm ex eo*, de Pœn. & remiſſ. vbi Epiſcopis interdicitur ne indulgentias concedant niſi de pœnitentiis iniunctis: ergo ſignum eſt hoc eſſe facilius, magiſque in Eccleſia vſitatum, atque adeo particulam illam reſtringere poteſtatem, ſeu conceſſionem. Reſpondeo, iuris peritos longè aliter intelligere textum illũ, atque ita ex illo, eorúmque interpretatione potiùs ſententiam propoſitam cõfirmari. Dico ergo ibi ſolùm prohiberi Epiſcopis ne vltra annũ in die dedicationis alicuius Eccleſiæ, nec vltra quadraginta dies pro anniuerſario die eiuſdem dedicationis, concedant: quod autem additur ibi, *de pœnitentiis iniunctis*, non eſt noua prolatio, ſed explicatio potiùs amplæ conceſſionis: & ita ex hac parte confirmatur noſtra ſententia. Prior pars probatur primò ex Innocentio,

Innoc.

expreſsè dicente, *Non intelligo hanc poteſt. item reſtrictam in foro pœnitentiali, quin poſſit annos & dies, prout vult, indulgere.* Cum Innocentio trãſeunt Panorm. Hoſtien. & alij. Idémque ſentit Ioan. Andr. qui omnes ſolùm intelligunt limitationem illam quoad tempus: idem colligitur ex Gloſſa & Doctoribus in cap. vlt. de Pœnit. & remiſſ. in 6. in quo textu indulgẽtię Epiſcoporum, ſi excedant ſtatutum Concilij generalis in dict. cap. *Cùm ex eo*, nullæ eſſe dicuntur, dicũtur autem excedere quoad numerum dierum, vel annorum, vt ibi Gloſſa recepta exponit. Denique nullum eſt verbum in illis iuribus, quod aliter interpretari cogat: & conſuetudo ita etiam interpretata eſt, quia nũc abſolutè concedunt Epiſcopi illud tempus indulgentiæ. Imò niſi ita interpretemur, dicere quis poſſet, ibi ſolùm eſſe poſitã Epiſcopis limitationem temporis quoad indulgentias de pœnitẽtiis iniunctis; quoad alias verò nullam eſſe factam limitationem, vel prohibitionem, & ita relinqui in antiquo iure vel vſu, quod eſt planè falſum. Iã ergo probatur poſterior pars ex eiſdem Doctoribus, expreſſiùs verò illã declarauit Panormit. numer. 4. vbi ponderat verbum illud textus, *Pœnitentialis ſatisfactio eneruari, quia optimè* (inquit) *probat, quòd indulgentiæ proſunt, nedũ in Purgatorio, ſed etiam quoad pœnitentiam hìc iniunctam. Et clariùs* (addit) *probat hoc litera infrà, de pœnitentiis iniunctis.* Et ex communi ſententia docet Nauarr. in Comment. de indulgent. notab. 11. nu. 9. & 10. Non ergo addita eſt hæc pars ad prohibendum ne Epiſcopi concedant indulgentias tanti temporis abſolutè vel ſine vlla additione, ſed potiùs ad explicandum, poſse illam cõcedere nõ ſolùm abſolutè, ſed etiam de pœnitẽtiis iniunctis, ipſaſmet pœnitẽtias remittẽdo, ſimul cũ pœna Purgatorij illis correſpõdente. Item ex ratione illi⁹ textus, ſcilicet, quia aliàs eneruatur ſatisfactio pœnitẽtialis, nihil aliud colligi poteſt, nec alia ratio afferri poteſt, ob quã maior limitatio fuerit neceſſaria.

Panorm. Hoſtienſ. Ioan. Andr.

Nauarr.

SECTIO IV.

Quotuplex ſit effectus indulgentiæ, & conſequenter quomodo ex hoc capite diuidatur in plenariam, & minorem.

1\. Indulgentiæ effectus eſt, vnus ſecũdùm ſpeciem.

QVANVIS indulgentia de quacunque remiſsione dicta poſsit habere effectus ſpecie differentes, vt per ſe notum eſt: indulgentia verò Eccleſiaſtica, de qua nunc agimus, & ad quam ſignificandam hæc vox accommodata eſt, vt in principio notauimus, vnicũ tantùm ſecundum ſpeciem effectum per ſe habet, ſcilicet, remiſsionem pœnæ temporalis relictæ in foro Dei ex peccatis remiſsis quoad culpã, vt ex dictis patet. Vnde fit vt hæc indulgentia ſecũdùm ſpeciem vnica ſit, nec diuiſionem recipiat: ſicut enim motus ex termi-

A no, vel priuatio ex habitu, ita hic fauor indulgentiæ ex effectu, quem confert; ſuam veluti ſpeciem ſortitur. Nec refert quod aliqua indulgẽtia præter remiſſionem pœnæ apud Deũ relaxet etiam ſacramẽtalem pœnitentiam, tum quia hic non pertinet ad effectum primarium & per ſe, ſed eſt quaſi cõſequens & reſultans ex primario effectu, tum etiam quia hic effectus de ſe communis eſt omni indulgentiæ; ſemper enim relaxat talem pœnitẽtiam, ſi impoſita ſit: quod autem aliquando non ſit impoſita, eſt accidentariũ, & tunc etiam in virtute relaxat ſimilem pœnitentiam: nam facit vt pro tali peccato imponi non poſſit. Neque etiam refert, quòd hic effectus remiſſionis huius pœnæ temporalis communis aliis rebus eſſe poſſit: nam, ſicut ad eũdem terminum, vel ad idem materiale ob-

B iectum diuerſi motus, vel potentiæ tendũt, & ſub diuerſis rationibus proprias ſpecies ab eo accipiũt, quatenus ad illud diuerſis viis, aut modis tendunt: ita in præſenti quanuis remiſsio pœnæ tẽporalis, quaſi materialiter ſumpta, variis modis, & à pluribus cauſis fieri poſsit, tamen, vt fit extra ſacramentum per poteſtatem clauium, eſt proprius effectus, à quo indulgẽtia habet ſpecificã differentiã ſuã, vt ex dictis de eius definitione conſtare poteſt. An verò in diuerſis ſubiectis, & ex modo quo in eis operatur talẽ effectum, diuiſionem aliquam recipiat, videbimus infrà, agẽtes de indulgentiis defunctorum.

Hic autem effectus remiſſionis pœnæ temporalis non eſt ſemper æqualis, ſed aliquãdo maior, aliquã- 2. Effectus indulgentiæ ſecũdùm quantitatẽ eſt multiplex.

C do verò minor, iuxta liberalitatẽ concedentis, & formam cõceſsionis. In hoc enim verum habet cõmune axioma, indulgentias tantũ valere quãtum ſonãt, ſeu (quod ad præſens ſufficit) nõ plus valere quàm ſonãt. Nam cauſa efficax effectus indulgentiæ, eſt voluntas concedentis ſufficienter expreſſa; ſola enim voluntas interna nõ operatur, quia debet operari humano modo, vt infrà dicemus: nõ ergo plus operatur, quàm in forma, ſeu cõceſsione ſonet aut exprimat: certum eſt autem non omnes indulgẽtias æqualiter ſonare: nam quædam plures, quædam pauciores annos indulgentiæ concedunt. Sic igitur ſecundùm quantitatẽ multiplex eſt effectus indulgentiæ, vel (quod idem eſt) multiplex eſt indulgentia ex hoc capite.

D

Prima diuiſio indulgentiæ.

HINC ergo habuit originem prima illa diuiſio indulgentiæ in totalem, & partialem, quam ſignificauit Clemẽs VI. in Extrauag. *Vnigenitus*, de Pœnitent. & remiſſio. dicens, *theſauri Eccleſiaſtici diſpenſationem Petro eſſe commiſſam, nunc pro totali, nunc pro perſonali remiſſione pœnæ temporalis pro peccatis debitæ applicandam.* Totalis indulgentia dici videtur, quæ totã pœnam remittit ei, cui applicatur; partialis verò, quæ tãtùm remittit partẽ pœnę. Vnde illa, quæ totalis eſt, ſecundùm formalem rationem vnica eſt, & diuiſionem non recipit, quia eſt maxima quæ fieri poteſt. Dico autem, *ſecundùm formalem rationem*, quia ex perte ſubiectorum poteſt effectus huius indulgentiæ eſ-

3\. Indulgentia diuiditur in totalẽ, & partialem. Clemens VI. Quid vtraque ſit. Quis ſit adæquatus effectus indulgentiæ totalis.

E ſe maior, vel minor quaſi materialiter, quatenus vnus qui talem indulgentiam lucratur, poteſt eſſe debitor maioris pœnæ, quàm alius: & ideo fieri etiam poteſt vt indulgentia maiorem in illo habeat effectum, quàm in alio: tamen hoc eſt per accidẽs & quaſi materialiter, quia non aufert illam pœnam quatenus tãtam, vel quãtam, ſed quatenus totam; eſt autem accidentariũ tali indulgẽtiæ, quòd tota pœna vnius maior ſit quàm alterius. Neque eſt inconueniens quòd eadem gratia, ſeu conceſsio, inæquales effectus operetur in duobus, qui æquè ſe diſponunt; vel æqualẽ diligentiã faciunt in ipſamet indulgẽtia requiſitam:

maximè in effectibus priuatiuis, quando illa inæqualitas materialis tantùm eſt, proueniens tamen ex maiori forma, vt ſic dicam, præſuppoſita in ſubiecto. Sic enim Baptiſmus, verbi gratia, collatus duobus adultis poſitiuè æquè diſpoſitis, habẽtibus inæqualia debita culparum, vel pœnarũ, plus vni remittit, quã alteri, licèt effectum poſitiuum gratiæ æqualem vtrique conferat: quia illa inæqualitas ſolùm prouenit ex eo, quòd in vno plura erant remittẽda, quàm in alio; nam Baptiſmus ipſe de ſe totum remittit. Sic etiam fit, vt æquale peccatum, vnum priuet maiori gratia, quàm alium; ſolùm, quia vnus habebat maiorẽ gratiam, quàm alius: nam peccatum mortale de ſe totam gratiam, quam in ſubiecto inuenit, deſtruit. Ita ergo hæc indulgentia totalis poteſt maiorẽ vel minorem pœnam remittere, ſemper tamen de ſe totam, quam in ſubiecto inuenit.

4. *Indulgentia plenaria & totalis eadem ſunt.*

Ex quibus intelligi poteſt, hanc indulgentiam totalem eandem eſſe, quam alia decreta indulgentiam plenariã vocant: ita enim Doctores citati intelligunt, & ex vi ipſius vocis manifeſtum videtur; tunc enim verè dicitur debitum plenè remitti, quando totum remittitur. Idem etiam conſtat ex eo quod ſuprà dicebamus, interdum comparari hanc remiſſionem plenariam ei quæ fit in Baptiſmo: ſeu declarari per hunc effectum, quia conſtituit hominem in eo ſtatu, in quo poſſit ſtatim ingredi cœlum; ſi in eo moriatur: quod non fit niſi per totalem remiſſionem pœnę poſt remiſſam culpam: eſt ergo idem indulgẽtia plenaria, & totalis.

Indulgentia Plena, Plenior, & Pleniſsima.

5. *Ratio dubij.*

SED hîc occurrit ſpecialis difficultas, nam ſi indulgentia plenaria totalis eſt, non recipit magis neque minus reſpectu eiuſdem: conſequens autem eſt contra ſtylum Curiæ, & canonum, in quibus inuenimus indulgentiam plenariam, pleniorem, ſeu largiorem, & pleniſſimam, vt patet ex Bonifacio VIII. in Extrauagante, *Antiquorum*, de Pœnitentiis, & remiſſion. vbi ſic ait: *Non ſolùm plenam, largiorem, imò pleniſſimam omnium ſuorum concedimus veniam peccatorum*: ergo eſt in hac indulgentia differentia inæqualitatis in effectu, ergo non omnes ſunt totales. Imò præter has addi ſolet Iubilæus, quo maior quædam remiſſio ſignificari cenſetur.

Extrauag. Antiquorũ de pœnit. & remiſſ.

6 *Variæ quorũdam ſententiæ*

De his vocabulis multa diſputant Auctores, multique conati ſunt differentiã inter propria tria membra quoad remiſſionem pœnæ inuenire, vt videre licet in Paludano diſtinct. 20. quæſtion. 4. Qui indulgentiam pleniſsimam voluit extẽdi vſque ad remiſſionem culpæ venialis: in quo deceptus eſt, vt ſuprà notauimus, & aduertit etiam Adrianus materia de Indulgentiis. Vbi aliter diſtinctionẽ illorum membrorũ declarat, & Supplem. Gabr. in 4. d. 45. q. 3. & Nauar. in Comm. de indulg. notab. 9. Qui omnes ad diſtinguenda illa membra ſupponunt, indulgentiam plenam, & pleniorem, non eſſe totales abſolutè, ſed vel in ordine ad mortalia tantùm, vel in ordine ad peccata confeſſa, vel ad pœnitẽtias iniunctas, aut iniungendas ſecundũ ordinarium Eccleſiæ vſũ, vt latè refert Cord. q. 11. Qui dicit, fortaſſe aliquẽ ex his modis diſtinguẽdi ſignificatienes illorũ verborum, verum fuiſſe ſecundùm antiquum Eccleſiæ morem, quem indicat Bonifacius, nõ tamen declarat: & ideo incertum eſſe quis ſit vnus modus, veraque ratio diſtinguendi illa membra, quia hoc pendet ex ſignificatione, in qua accipiebantur illa vocabula; de qua nobis non conſtat. Nam quod ad rem ſpectat (ſecluſa illa extenſione Paludani ad culpam venialem) certum eſt, potuiſſe illos varios modos remiſsionum per Pontifices fieri. Item veriſimile eſt, vnam remiſ-

Palud. *Adrian.* *Supplem. Gabr.* *Nauarr.* *Cordub.*

A ſionem potuiſſe dici plenam quadam conſideratione, quæ reſpectu alterius ſit deficiens, ſicut ſanctitas hominis iuſti habẽtis venialia peccata, dicitur perfecta, quæ imperfecta cenſetur reſpectu eius viatoris, qui liber eſt etiam à venialibus: hæc verò cõparatione iuſtitiæ patriæ, imperfecta videtur; vel ſicut beata Virgo dicitur fuiſſe plena in aduentu Angeli, plenior adueniente Filio, pleniſſima in morte. Ad hunc ergo vel ſimilem modum potuit fortaſſe dici in præſenti: ſed cùm hoc totum incertum ſit, in diuinanda veritate immorari non expedit.

Quocirca ſecundùm præſentem ſtatum & vſum verius exiſtimo nullam eſſe differentiam inter illas indulgentias quoad proprium & per ſe effectum indulgentiæ, vt ſic. Quod tenuit Soto d. 21. q. 2. artic. 1. B & Cordub. ſuprà, qui in eandem ſententiam refert Medinam in tract. de indulgentiis. Colligitúrque ex dicta Extrauag. *Vnigenitus*, in qua indulgentia in duo illa tantùm membra ſecatur, totalem ſcilicet, & partialẽ: conſtat autem ſecundùm præſentem vſum Eccleſiæ ſolùm vocari indulgentiam plenariã eam quæ totalis eſt. Idem colligitur ex Extrau. *Quemadmodum*, de Pœnit. & remiſſ. vbi Sixtus IV. volens reuocare omnes indulgentias æquiualentes illi, quæ in anno Iubilęi Romæ conceditur, ſolùm dicit, ſe reuocare omnes, & ſingulas plenarias indulgẽtias, etiã ad inſtar Iubilæi cõceſſas. Et in Decreto pro expeditione Terræ Sanctæ in fine Concilij Lateranenſis ſub Innocentio III. ſolùm conceditur plena peccatorum C venia quam cõſtat fuiſſe pleniſſimã. Similiter Martinus V. in fine Concilij Lateranenſis ſolùm appellat indulgentiam plenariã, de quia etiam ſuprà manifeſtè oſtendimus eſſe totalem. Si ergo plenaria indulgentia abſolutè, & ſine vlla limitatione conceſſa, remittit omnem pœnam reſiduam de peccatis remiſſis quoad culpã, tam mortalibus quàm venialibus, confeſsis, vel non confeſsis, habentibus pœnitẽtiam iniunctam, vel non habentibus, nõ ſupereſt aliquis maior effectus, qui per indulgẽtiam pleniorem aut pleniſsimam fiat. Vnde quando addebãtur illa verba, vt in dicta Extrauag. *Antiquorum*, fortaſſe id ſolũ erat ad maiorem rei declarationem, & ad tollendos ſcrupulos, qui ex variis opinionibus oriri poterant. Imò ait Soto, indulgentiarum concionatores exaggerationes gratia illam gradationem inueniſſe. Sed cùm D Pontifex Bonifacius vſurpet illlam loquendi formã, maius aliquod fundamẽtum habere videtur. Et fortaſſe nõ improbabiliter poſſumus vlteriùs cõſiderare, ſicut Philoſophi dicunt, priuationem totalem nõ recipere in ſe magis & minus, interdũ tamen ratione cauſæ vnã vocari maiorẽ alia: ita in præſenti indulgentiam appellatam eſſe pleniorem aut pleniſſimam, non quia in remiſſione vel priuatione pœnæ magis aliquid efficiat, ſed quia maiorẽ vel maximam habet cauſam, quæ de effectu indulgentiæ certiores poteſt reddere fideles.

7. *Reſolutio.* *Soto.* *Cordub.* *Medin.* *Extrauag. Vnigenitus.* *Extrauag. Quemadmodũ de Pœnit. & remiſ.* *Mar. V.* *Reſpondetur Extrauaganti Antiquorum.*

De Iubilæo autem, quod ad nomen ſpectat, multa videri poſſunt in Nauarro in Comment. de Iubilæo, notab. 1. 2. 3. & 4. Cordub. q. 11. de Indulgẽt. Bellarm. E lib. 1. c. 1. Sed omiſſa etymologia vocis, quod ad rem ſpectat, ſumma eſt, Iubilæum ex prima impoſitione ſignificaſſe annum remiſsionis, qui apud Hebræos erat quinquageſimus, in quo agrorum cultura ceſſabat, & omnes poſſeſsiones venditæ prioribus dominis reſtituebantur, Leuit. 25. & 27. Numer. vlt. Vnde apud Iſaiam cap. 63. tranſlata eſt illa vox ad ſignificandum tempus Euangelicæ legis, quod per annum Iubilæi Hebræorum ſignificabatur. Hinc vſurpata eſt eadem vox ad ſignificandũ annum illum, in quo maximè indulgentiæ Romæ conceduntur, qui priùs fuit centeſimus; nunc verò poſt 25. annos repetitur: inde

8. *In quo differat iubilæus à plenaria indulgẽtia.* *Nauarr.* *Cordub.* *Bellarm.*

inde autem deriuata eſt vox, ad ſignificãdam totalem indulgentiam, quæ ſub pleniſſima forma conceditur. Maximè quando cum illa indulgentia, & in ordine ad lucrandam illam conceduntur alia priuilegia ſeu fauores, vt abſolutio à caſibus reſeruatis, & à cenſuris, & commutatio votorum, &c. Ita Corduba dict. q. 11 ex An tonino, Syluestro, & aliis. Vnde obiter adnotare debent qui denunciant vel prædicant indulgentias, ne ſimplicem indulgentiam plenariã nomine Iubilæi pronuncient, ne fortaſſe aliqui decipiantur, putantes non tantùm propriam indulgentiam, ſed etiam alios fauores ſeu priuilegia eis cõcedi: quia nomen Iubilæi iuxta vſitatam & adæquatam ſignificationem hæc omnia in rigore complectitur. Dices, In Bulla Cruciatæ conceditur indulgentia plenaria illo modo, & cum prædictis priuilegiis, & tamen iuxta communem modum loquendi non cenſetur ibi cõcedi Iubilæus. Ideo vltra dicta videtur ad Iubilæũ requiri quòd ſpeciali indulto ad hunc finem principaliter cõceſſo, & pro determinato tempore, vel etiam loco, & cum grauioribus circumſtantiis, & conditionibus talis indulgentia concedatur. Vnde obiter adnotare debent, qui denunciant vel prædicant indulgentias, ne ſimplicem indulgẽtiam plenariam nomine Iubilæi pronũcient, ne fortaſſe aliqui decipiantur, putantes, non tantùm propriam indulgentiam, ſed etiam alios fauores, ſeu priuilegia eis concedi, quia nomen Iubilæi iuxta vſitatam & adæquatã ſignificationem hæc omnia in rigore complectitur.

9. *Cur vltra plenariã indulgẽtiã addantur in Bullis aliqui dies vel quadragenæ indulgentiæ. Cordubæ reſponſiones.*

Sed dicet tandem aliquis, ſi indulgentia plenaria totalis eſt, cur aliquãdo vltra indulgentiã plenariam conceduntur tot dies vel quadragenæ indulgentiæ? Reſpõdet Corduba ſuprà in fine quæſtionis 11. illum Curiæ ſtylum olim introductum eſſe occaſione opinionem, & poſtea vſu quodam eſſe retentum. Quæ ratio non ſufficiẽter explicat vim illius conceſſionis. Et ideo addit ſecundam rationem, nimirum, illam additionem fieri, vt ſi fortaſſe cauſa indulgentiæ non fuerit ſufficiens ad plenariam indulgentiam, ſaltem valeat ad illos dies, vel quadragenas obtinendas. Sed hæc ratio minùs probabilis eſt, quia quãuis cauſa plenariæ indulgentiæ nõ ſufficiat ad totam, ſemper ſufficiet ad aliquam partem cauſæ proportionatam obtinendam: ergo ſine illa additione cauſa habebit adæquatum effectũ: nullius ergo vtilitatis eſt illa additio.

Reiiciuntur.

Vera reſpõſio.

Dico ergo in primis, me non inueniſſe illam formã concedendi indulgẽtiam in aliquo decreto iuris, neque etiam in aliqua Bulla authentica, quæ ad manus meas peruenerit, & ideo nõ oportere nos eſſe admodùm ſollicitos in explicanda vera & prudẽte ſignificatione illorum verborum. Deinde dico, vbi inuenta fuerint illa verba: conſiderandum eſſe an illæ duæ conceſſiones ad diuerſa tempora, vel actiones poſsint referri: nam ſic facilè fieri poteſt, vt priùs concedatur indulgentia plenaria, poſtea verò tot dies & quadragenæ indulgentiæ, quia iam poteſt eſſe cõtractus nouus pœnæ reatus poſt priorem indulgentiam obtẽtam. Si verò conſtet totam illam indulgentiam ſub eadem conditione & diligentia ad idem momẽtum referri ſub ratione vnius integræ cõceſsionis, tũc veriſimile mihi eſt, vltra indulgentiam plenariam, quã quis ſibi lucratur, concedi alios dies vel annos indulgentiæ, vt per modum ſuffragij offerre illos poſsit, etiamſi in reſcripto hoc expreſsè non declaretur, quia (quod credendum eſt) illud nõ fruſtra conceditur, ſed aliquo modo vtili; non occurrit autem alius modus, quo poſsit talis indulgentia integrum habere effectum, aut additio illa alicuius eſſe vtilitatis.

10. Vltimò circa hoc membrum dubitari poteſt, quibus verbis plenaria indulgentia concedi intelligatur. Reſpondetur tamẽ breuiter; quoties non additur ſignum aut verbum determinans remiſſionem ad partem pœnæ peccatorum, intelligi totam pœnam remitti, atque adeò indulgentiam eſſe plenam ſeu totalem. Itaque ſi expreſsè addatur particula *plenaria*, vel alia æquiualens, res eſt clara. Idem eſt ſi dicatur, *Indulgentia omnium peccatorum*: quia indulgere omnia, eſt totum reatum eorum remittere. Denique idem cenſeo, ſi indefinitè dicatur, *Concedimus indulgentiam peccatorum*: quia in his formis indefinita æquiualet vniuerſali, quia aliàs cõceſsio eſſet inutilis, cùm non poſsit ad vnam partem magis quàm ad aliam determinari, quod dicendum non eſt: ergo illa verba ſatis declarant mentem concedentis eſſe, totalem indulgentiam concedere; hanc enim in rigore ſignificat vox indulgentia ad partem aliquam non limitata. Intelligendum verò hoc eſt quando concedens habet plenam poteſtatem, nam ſi habeat limitatam, vt Epiſcopi, nõ debet vti illa forma, ſi autem illa vtatur, intelligitur concedere quantùm poteſt.

11. *Partialis indulgentia quæ ſit.*

Atque hinc tandem expoſitum manet aliud membrum principalis diuiſionis in principio poſitæ, ſcilicet indulgentia partialis: eſt enim illa, quæ non abſolutè, ſed cum aliqua additione determinante remiſſionem, ad partem pœnæ conceditur. Conſtat enim poſſe hoc modo concedi indulgentiã: quia pœna poteſt per partes remitti, vt ſuprà oſtenſum eſt: & Prælatus Eccleſiæ poteſt vel iuxta cauſæ exigentiam, vel iuxta ſuam limitatam poteſtatem, vel certè pro ſua voluntate, partem tantùm pœnæ remittere: quando ergo hoc ſufficienter in conceſſione explicatur, indulgentia eſt partialis. Iam verò ſequitur explicandum, quibus modis hæc indulgentia concedi ſoleat; quod in ſequenti ſectione commodiùs dicemus.

SECTIO V.

Quibus modis partialis indulgentia concedatur.

1. PRIMVS modus eſſe poteſt, ſi indulgentia tantùm concedatur de pœnitentiis iniunctis, iuxta multorum ſententiã ſuprà tractatam. Sed hic modus in noſtra opinione locũ non habet, quia expoſuimus illam adiectionem non eſſe reſtrictiuã, ſed potiùs augmentatiuam. Quod facilè intelligitur quãdo ſimul additur alia partialis determinatio, vt vnius anni, vel quadragenæ de pœnitentiis iniunctis, id eſt, etiam de illis, iuxta cap. *Cum ex eo* de Pœnit. & remiſſ. & cõmunem expoſitionem ſuperiùs traditam. Idemque eſt, ſi indulgentia concedatur indefinitè, & ſine alia limitatione, prẹter illam de pœnitentiis iniunctis, vt ſi tenor ſit, *Conſequatur qui hoc fecerit indulgentiam de pœnitentiis iniunctis*. Nonnullã verò habet maiorem dubitationem, quando conceditur *indulgentia plenaria de pœnitentiis iniunctis*, quia tunc hæc particula videtur diminuens, & conſequenter faciens, vt indulgentia non ſit totalis, niſi ſecundùm quid, abſolutè tamen partialis. Ad hoc verò iam ſuprà reſponſum eſt, etiam ibi particulam illam nõ reſtringere, ſed explicare magis, & quaſi exaggerare indulgentiam, vt ſcilicet intelligatur habere effectũ etiam in cauſis iam iudicatis, & non ſolùm quoad pœnam Purgatorij, ſed etiam quoad pœnitentiam ſacramentalem. Aut intelligendam eſſe particulam de pœnitentiis iam ab homine iniunctis, vel quæ ſecundùm ius aut rectam rationem iniungi deberent.

An

An particula, contritis & confeſſis, *in conceſsione addita, faciat indulgentiam partialem.*

Quid de indulgentia de peccatis, hominibus contritis & confeſſis conceſſa.

2. ALIA additio, per quam cenſetur indulgentia reſtringi, vt partialis ſit, videtur eſſe quãdo cõceditur indulgentia de peccatis, *contritis, & confeſſis.* Circa quam formam conceſſionis aduertendum eſt, aliud eſſe, quantùm ex tenore verborum apparet, cõcedere indulgentiam de pecatis, hominibus contritis, & confeſſis, aliud verò concedere homini indulgentiam de peccatis, de quibus contritus & confeſſus quis fuerit. Nã in priori locutione limitatio non ponitur ex parte peccatorum, quorum pœnæ remittendæ ſunt: ſed ex parte perſonæ quoad cõditionem ſeu operationem, quæ ab illa poſtulatur, vt talem indulgentiam conſequatur, nimirum, quòd ſua peccata fuerit confeſſa. Et ideo ex vi talis conceſſionis indulgentia non eſt partialis, ſed totalis, quia ſi quis legitimè confeſſus fuerit, quamuis multa peccata propter obliuionem, vel aliam legitimam cauſam in confeſſione omiſerit, omnium plenariã indulgentiam conſequitur, quia iam impleuit conditionem in indulgentia requiſitam: & quoad effectum nulla eſt poſita limitatio. Quod rectè ſenſit Caietanus tract. 5. de Indulgentiis, q. 10. Idem tenet Corduba q. 27. propoſit. 2. qui refert plures Canoniſtas, & Summiſtas, quorũ non video probabile fundamentum: & ideo eos prętermitto. Qualis autẽ futura ſit illa confeſſio, & quo tempore ſit exhibenda, quando ex parte eius, qui lucraturus eſt indulgentiam, requiritur, infrà ſuo loco dicendum eſt.

Caiet. Cordub.

Quid de indulgentia de peccatis, de quibus quis contritus fuerit, & confeſſus. Prima opinio.

3. At verò in altera conceſſionis forma non videtur determinatio poni ex parte perſonæ, ſed ex parte effectus ſeu peccatorum, quorũ pœna per indulgẽtiam relaxatur: & ideo talis indulgentia videtur eſſe partialis, & non totalis; quia non de omnibus peccatis ſimpliciter, ſed de illis tãtùm, quorum quiſpiam cõfeſſus eſt, conceditur. Fieri autem poteſt, vt aliquis multa habeat peccata nunquam confeſſa, qui tamen legitimè indulgentiam illam lucretur, vel quia illa peccata fuerũt tantùm venialia, vel quia fuerũt mortalia inculpabiliter oblita, & omiſſa in confeſsione, vel quia fuerunt cõmiſſa poſt vltimam cõfeſsionem, & de illis ſolùm eſt homo contritus, & nõdum confeſſus, quod ſufficit ad talem indulgentiam lucrandam, ſaltem quoad remiſsionem pœnæ debitæ pro aliis peccatis iam confeſsis: quia ex vi talis formæ non poſtulatur confeſsio, vt conditio neceſſaria ſimpliciter ex parte ipſius perſonæ ad lucrandam indulgentiam, ſed ſolùm ex parte materiæ, vt ſic dicam, circa quam verſari debet effectus talis indulgentiæ. Atque hanc ſententiam tenet Corduba dict. quæ. 27. cum Angelo verb. *Indulgentia*, nu. 2. & Summa Roſella verb. *Indulgentia*, num. 16. Gerſon, Supplemento Grabrielis, & aliis: eſtque valde probabilis opinio, quia eſt valde conformis verbis conceſsionis, ex quibus maximè pendet effectus indulgentiæ.

Cord. Angel. Roſell. Gerſon. Sup. Gabr.

Secunda opinio.

4. Nihilominus alii ſentiunt illam indulgentiã eſſe totalẽ, & illam particulam, *contritis, & confeſſis*, non eſſe reſtrictiuam, ſed tãtùm declaratiuam, ita vt perinde valeat, ac ſi diceretur, *de omnibus peccatis remiſſis per contritionem, & confeſſionem.* Ita videntur ſentire Adrianus in 4. materia de indulgentiis, Anto. 1. p. tit. 10. c. 3. §. 5. & Nauarr. in Comment. de Indulgentiis, notab. 18. num. 14. qui citat Angelum in Summ. verb. *Indulgentia*, §. 17. Idem Nauarr. in notabil. 30. num. 11. & 12. citans Felinum, Syluestrum, & alios. Sed hi Auctores, quos Nauar. citat, magis loquũtur in priori caſu, quando hæc determinatio ponitur circa perſonam; inde tamen poteſt à ſimili, vel a fortiori argumentum ſumi. Eſtque pia, & probabilis opinio, quia, vt dixi, indulgentia inter fauores cõputatur, qui ampliandi ſunt quantùm verba patiuntur. Quòd autem illa verba poſſint ad hunc ſenſum ſine improprietate extendi ita declaro, diſtinguendo varios caſus, vel modos, quibus peccata poſſunt eſſe nondũ confeſſa. Primus eſt, quãdo peccata illa mortalia ſunt, & commiſſa ante vltimam confeſſionem, in ea tamen fuerunt omiſſa propter moralem impotentiam, ſiue illa fuerit obliuio, ſiue repentinus euentus, vel alia neceſſitas, quæ integritatem materialis cõfeſſionis impediuit. Et in eo caſu, licèt illa peccata nõ ſint ſufficiẽter confeſſa, quoad obtinendam directam abſolutionem ſacramentalem illorum, & implendam obligationem illa confitendi in particulari; eſt tamen ſufficiens quoad indulgentiam obtinendam etiam reſpectu illorum peccatorum: quia, licèt non ſint confeſſa in particulari, ſaltem in generali ſunt confeſſa, vel quia huiuſmodi pœnitens ſemper ſe accuſat de omnibus quæ commiſit, vel ſigna aliqua talis confeſſionis exhibet, vel certè eo modo quo Concilium Tridentinum dixit, ſeſſ. 14. c. 5. *reliqua peccata, quæ diligenter cogitanti non occurrunt, in vniuerſum eadem confeſſione incluſa eſſe intelliguntur.* Et quoad hæc peccata hoc videtur tandẽ admittere Corduba, quamuis non rectè dicat talem confeſſionem illorum peccatorum non ſufficere ad abſolutionem ſacramentalem de eis habendam, niſi intelligat directè ac per ſe.

Adrian. Anton. Nauar. Angel. *Conc. Trid.*

5. Secundò poſſunt eſſe peccata mortalia commiſſa poſt vltimam confeſſionem; eorum tamen confeſſio omittitur ante tẽpus indulgentiæ, propter impotentiam confitendi, non ex defectu voluntatis, aut diligentiæ ipſius pœnitentis. Et tunc Nauar. & alij dicũt effectum indulgẽtiæ ſe extendere ad illa peccata, nõ obſtante prædicta forma conceſſionis. Et videntur fundari in hoc, quòd propter impotẽtiam nemo debet fraudari fructu indulgentiæ. Ideóque aliter videntur ſentire de illo, qui non propter impotentiam, ſed propter ſuam voluntatem omittit tũc confeſſionem peccarorũ illorum, etiamſi habeat voluntatem & propoſitum illa confitendi tẽpore debito. Sed hoc mihi non probatur, quia vel ex vi talis formæ indulgentiæ neceſſaria eſt confeſsio ſacramentalis talium peccatorum ad obtinẽdam eorum remiſsionem per indulgentiam: & tunc quamuis propter impotentiam omittatur ſacramentalis confeſsio, non obtinebitur indulgentia: nam in his fauoribus nullum eſt inconueniens, imò ſæpiſsime contingit vt propter impotentiam non obtineantur, ſi conditio aliqua ſimpliciter ponitur, vt neceſſaria, & in ipſa cõceſſione caſus impotentiæ non excipiatur. Aut confeſſio ſacramentalis in re facta non eſt ſimpliciter neceſſaria, & tunc ſiue propter impotentiam omittatur, ſiue volũtariè in aliud tempus neceſſarium differatur, obtinebitur indulgentia de talibus peccatis: quia, vt ſupponimus, in conceſſione indulgentiæ nihil amplius de caſu potentiæ, quàm de caſu voluntariæ dilationis declaratur. Et eadem ratione difficilis mihi videtur ratio vel expoſitio data in proximo puncto: nam, ſi ex vi & tenore cõceſſionis neceſſaria eſt ſacramẽtalis cõfeſſio talium peccatorum, profectò generalis illa incluſio non ſufficit: nam confeſſio ſacramentalis alicuius peccati in omni proprietate & cõmuni vſu non dicitur, niſi illa quæ in particulari fit de tali peccato: ſi autem ſacramentalis confeſſio non eſt neceſſaria in re ipſa, non oportet recurrere ad illam generalẽ cõceſsionẽ, ſufficit enim propoſitũ cõfitẽdi.

Quocirca, niſi aliqua ratione probabili oſtendatur ex vi talis formæ non eſſe neceſsarium ad talem effectum, vt in re ipſa præcedat ſacramentalis confeſsio talium peccatorum, non video quomodo de-

fendi poſſit, indulgentiam illam eſſe totalem. Neque facilè apparet, quomodo illud priùs defendi, aut ſuſtineri poſſit, ſi indulgentia abſolutè ſonat, *de peccatis, de quibus aliquis contritus eſt, & confeſſus*: nam hæc verba ita abſolutè dicta, non ſignificant confeſſionem in voto, ſed in re: nam confeſſio in voto non ſolet ſimpliciter appellari confeſſio, ſed propoſitum confitendi: vnde quoties indulgentiæ non aliud requirunt, ſolùm contritionem poſtulant: quia in ea continetur confeſsio in voto, vel ad maiorem declarationem interdum addunt propoſitum confitendi. Solùm poſſet quis apparenter illam expoſitionem accommodare, quando conceſsio fit iuxta formam Concilij Lateranenſ. ſub Innocentio III. his verbis, *Concedimus plenam remiſſionem ſuorum peccatorum, de quibus fuerint corde contriti, & confeſſi*: nam particula illa, *corde*, cum vtraque particula ſequenti coniungi poteſt, ideóque ſufficere cordis confeſsionem, id eſt, propoſitum confitendi talia peccata. Quid verò de hoc ſentiendum ſit, ſtatim dicam.

An indulgentia conceſſa de peccatis, de quibus quis contritus ſit, & confeſſus, venialia includat, & quomodo.
Adrian. Cordub.

7. Occurrit tertium punctum de peccatis venialibus, quomodo ſcilicet in tali conceſsione includantur, ſi de illis non ſit facta confeſsio in re ipſa, cùm etiam votum eius neceſſarium ad iuſtificationem non ſit, atque adeò in contritione non includatur. Adrianus enim ſuprà, & Corduba, exiſtimant pœnam venialium peccatorum non remitti per huiuſmodi indulgentiam, niſi de illis ſit facta ſacramẽtalis confeſsio, vel in particulari, vel ſaltẽ in generali, qualis à multis fit, qui poſt confeſsionem ſingulorum peccatorũ, generaliter ſe accuſant de omnibus in quibus Deum offenderunt. Sed certè hæc generalis accuſatio ſacramentalis propriè non eſt de his peccatis, hæc enim propriè ſignificat ſpecificam confeſsionem eorum: & ideo, ſi illa ſufficit ad indulgentiam obtinendã de talibus peccatis, veriſimile eſt illam non eſſe neceſſariam, quia vel nulla cõfeſsio exterior, vel ſola ſacramentalis petitur à Pontifice tanquam cõditio neceſſaria ad conſequendam indulgentiã taliũ peccatorũ.

8. Quapropter ſatis veriſimile exiſtimo, effectũ huius indulgentiæ extendi ad venialia peccata, etiamſi nullo modo cõfeſsio de illis facta ſit, quia verba illa, *de quibus contriti & confeſſi fuerint*, optimè poſſunt intelligi ſecũdùm partitionem accommodam, ideſt, de vnoquoque peccato exigendo id quod ad perfectam eius remiſsionem ſufficiens eſt: ſatis enim dicitur quis de omnibus peccatis contritus, & confeſſus, qui de omnibus ſimpliciter eſt cõtritus, de mortalibus autem confeſſus, qui de his omnibus, de quibus neceſſe eſt, & ſufficit conteri, contritus eſt, de quibus autem vltra hoc neceſſe eſt confiteri, confeſſus eſt. Vnde fit, nomine contritionis, non ſolùm contritionem perfectam, ſed etiam quancunque attritionem, quæ per ſe ſufficiat ad delenda venialia peccata, in illis verbis comprehendi. Et confirmatur hæc expoſitio, quia non eſt veriſimile voluiſſe Pontificem, ad lucrandam integrè hanc indulgentiam, confeſſionem venialium peccatorum poſtulare, quia generalis, vt dixi, non poſtulatur: ſi verò futura ſit ſpecialis, ſæpe eſt moraliter impoſſibile integrè fieri.

Indulgentiam conceſſam de peccatis de quibus quis cõtritus, & confeſſus fuerit, totalem eſſe.

9. Sic igitur explicata illa indulgentia, non videtur eſſe partialis, ſed totalis, & ſimpliciter plenaria. Poteſtque hæc ſententia confirmari ex decreto illo pro expeditione Terræ ſanctæ, quod habetur in fine Cõcilij Lateranenſis ſub Innocentio III. nam ibi duplex fit conceſsio: prior fit *omnibus qui laborant proprius viribus, & expenſis*, ſub illa forma, *Plenam ſuorum peccaminum, de quibus liberaliter fuerint corde contriti, & confeſſi, veniam indulgemus.* Altera fit eis, qui non in perſonis propriis, ſed duntaxat ſuis expẽſis aliquos, iuxta qualitatem ſuam, ad tale bellum de- A ſtinauerint, atque illis etiam, qui è conuerſo in propriis perſonis, non tamen propriis expenſis, acceſſerint: fit autem ſub hac forma, *Plenam ſuorum concedimus veniam peccatorum.* Vnde fit argumentum: Non eſt veriſimile poſteriorem hanc conceſsionem eſſe maiorem priore, cùm prior concedatur his qui in propriis perſonis, & propriis expenſis laborant: poſterior verò alterutrum tantùm facientibus; ſatis ergo eſt quòd indulgentia ſit æqualis: ſed poſterior indulgentia eſt plenaria ſimpliciter, vt ex forma recitata conſtat: ergo ſignum eſt, etiam priorem indulgentiam eſſe plenariam ſimpliciter, & conſequẽter particulam illam, *de contritis, & confeſſis*, non reſtringere indulgentiam, ſed explicare diſpoſitionẽ ad illam neceſſariam. Dicere quis poteſt, hoc ideo eſſe, quia B poſterior reſtringenda eſt per priorem, & non è conuerſo hæc per illam amplianda. Sed hoc voluntariè dictum eſt, tum quia fauores potiùs ampliandi ſunt; tũ etiam, quia in poſteriore nulla fit relatio ad priorem. Nec nos dicimus illam priorem formam eſſe per poſteriorem ampliandam, ſed ex contextu & ratione colligimus illas duas formas tanquam æquiualentes in iure accipi.

10. Cenſeo ergo hanc ſententiam valde veriſimilem, præſertim quãdo in forma additur illa particula *corde*, vel alia ſimilis, quæ indicet ſermonem eſſe de confeſsione in re, vel in propoſito: nam ſi ſermo ſit magis abſolutus, difficilior eſt illa expoſitio, quanquam tunc etiam non deſint Auctores graues, qui dicant, etiam tunc ſufficere confeſsionem in voto, vt C Gloſsa in Clem. vnic. de Relig. & venerat. Sãct. verb. *Confeſſis*, Abbas in c. *Omnis vtriuſque ſexus*, de Pœnit. & remiſs. & Ioannes Andreas in c. *Quod autem*, eod. tit. Quos refert, & ſequitur Syluest. ver. *Indulgentia*, quæſt. 7. diſtin. 2. & Angelus num. 18. & ibidem Summa Roſella & Paludan. diſt. 20. q. 4. art. 3. poſſéique vltra ipſos alia expoſitio dari, vt illa quidem forma intelligatur de confeſsione ſacramentali in re facta, ſubintellecta tamen conditione, *Si neceſſaria, vel quatùm neceſſaria ſit, vt illa peccata remiſſa ſint quoad culpam*: ſæpe enim contritio non eſt tanta, vt per ſe ſufficiat ad remiſsionem culpæ; additur ergo, *Contriti, & confeſſi*, propter caſum in quo neceſſaria poteſt eſſe confeſsio. Quod ita declaratur, quia cùm dicitur, D *de quibus contriti*, &c. neceſſe eſt contritionem ibi accipi generatim vt abſtrahit à perfecta, & imperfecta, alioqui non ſufficeret attritio cum confeſsione ad lucrandam talem indulgentiam: propterea ergo neceſſarium fuit addere confeſſionem: quia ſola contritio illo modo accepta non poterat eſſe ſemper ſufficiens: ergo veriſimile eſt in tãtum adiungi confeſsionem, in quantum neceſſaria eſt ad iuſtificationem, ſeu ad perficiendam contritionem. Sed de legitimo ſenſu harum formarũ infrà iterum redibit ſermo: nunc hæc tãtùm probabiliter diſputata ſint. Addo verò vltimò, etiamſi dicamus actualẽ confeſsionem talium peccatorum eſſe neceſſariam, nihilominus indulgentiam illam de ſe talem eſſe, quamuis vt integrum habeat effectum, maiorem quandam diſpo- E ſitionem, & ſpecialem conditionem requirat ex parte lucrantis illam, nimirum ſacramentalem confeſsionem talium peccatorum.

Gloſs. Abb. Io. Andr. Syluest. Angel. Roſeil. Palud.

Quando indulgentia per aliquot annos vel dies conceditur, quomodo illi computandi ſint.

11. TERTIO: formula, & valde vſitata indulgẽtiæ partialis, eſt per numerum dierum, aut annorũ, & ſic concedi ſolent *quadragena*, id eſt, quadraginta dies indulgentiæ, & *ſeptena*, id eſt, indulgentiæ ſeptem

ptem annorum: ſolet etiam quædam indulgẽtia vocari *Carena*, quæ vtramque prædictam complectitur, ſcilicet ieiunium quadraginta dierum, & ſeptenam aliam pœnitentiam. Eſt autem vulgare dubiũ in hac materia, quid per hęc verba ſignificetur. Aliqui enim putarunt, quando conceduntur tot dies, vel anni indulgentiæ, id intelligendum eſſe de diebus, vel annis Purgatorij, id eſt, vt tot anni ex pœna Purgatorij remittantur, quot in indulgentia exprimuntur. Quod videtur ſenſiſſe Viguerius in Inſtitutionibus, cap. 18. §. 6. verſic. 22. Eamque ſententiam libenter arripiũt, & Catholicis tribuũt hæretici, vt irrideant indulgẽtias, quæ id remittunt quod nunquam futurum eſt. Eſt tamen falſa ſententia, primò propter rationem inſinuatam, quia ſæpe conceduntur mille, vel decem mille anni indulgẽtiæ, cùm tamen pœnæ Purgatorij ordinariè non ſint tanto tempore duraturæ, vt creditur, de quo ſuprà dictum eſt. Secundò, quia ex verbis ipſis conſtat. Per illa nomina, *quadragena, ſeptena*, & ſimilia, ſignificari antiquas pœnas, quæ olim erant in vſu Eccleſiæ, & iuxta illas fieri hanc remiſſionem. Tertiò, quia pœna Purgatorij non duratione tãtùm, ſed etiam intenſione & acerbitate pœnarum menſuratur: vnde veriſimile non eſt, æquè remitti tot annos illius pœnæ, ſiue intenſa ſit, ſiue remiſſa.

Prima opinio.

Viguer,

Reiicitur.

12. *Communis ſententia.*

Eſt igitur communis ſententia, diem vel annum in huiuſmodi indulgẽtiis proximè ſignificare durationem pœnitentialis ſatisfactionis in hac vita exhibitæ pro peccatis, per indulgentiam autem remitti non ſolam ſatisfactionem pœnitentialem, ſed tãtam pœnam Purgatorij, quanta per pœnitentiam vnius diei vel anni remitteretur. Ita explicat latè Soto d. 21. q. 2. art. 1. & Corduba q. 11. Et ſufficienter probatur ſecunda ratione contra aliam ſententiam facta, & à ſufficienti partium enumeratione.

Soto. Corduba.

Prima verò ratio contra priorem ſententiam facta non videtur per hanc interpretationem expediri, quia vnus annus pœnitentiæ huius vitæ æquiualet, ſeu remittit vnũ annũ Purgatorij, vel fortè ampliùs; quia licèt pœna huius ſeculi minor ſit, quàm Purgatorij, tamen, quia voluntaria eſt, & non tantùm paſſionis, ſed etiam propriè actionis rationem habeat, ſufficit ad compenſandam Purgatorij pœnam, tam in duratione quàm in acerbitate: ergo quantum ad inconueniens in illa ratione illatum, perinde eſt remittere mille annos pœnitẽtiæ huius vitæ, vel pœnæ Purgatorij. Propter hoc inconueniens vitandum, Soto ſuprà negat per vnum annum pœnitentiæ huius vitæ remitti Purgatorio vnum annum pœnæ, ſed fortaſſe vnam horam, vel diem, & ideo fieri poſſe vt per mille annos indulgentiæ nõ remittatur vnus in Purgatorio: neque ſatis eſſe pœnam huius vitæ eſſe magis volũtariè aſſumptam, quia exceſſus, qui eſt in acerbitate pœnæ Purgatorij, non ſatis compenſatur propter illam conditionem maioris voluntarij. At Corduba quæſt. 32. hanc ſententiam non approbat; putat enim quẽlibet annũ pœnitẽtiæ huius vitæ ſufficere ad expiandũ vnũ annũ pœnæ Purgatorij, propter dictam rationem maioris volũtarij, quæ plus valet apud Deum, quàm acerbitas pœnæ: ideóque aliis modis ipſe reſpondet ad obiectionem factam de tanto numero annorum, vt apud ipſum videre licet qu. 20. Breuiter verò aſſero, de re nobis incerta Auctores hos diſputare, Eccleſiam verò vti illa menſura, quæ ſibi nota eſt, remittendo illam pœnam Purgatorij, quæ tot annis pœnitentiæ huius vitæ reſponderet, ſiue illa ſit æqualis durationis, ſiue minoris, & ſiue illi anni in Purgatorio cõputandi ſint ſecundùm multitudinẽ pœnarum, quæ ſimul inferri poſſunt pro variis peccatis, & ſingulæ poſſunt multis annis durare, & ex omnibus illa multitudo annorum conſurgere,

A ſiue omnino ſecũdùm noſtrorum annorum durationem computandi ſint: hæc enim nobis incerta ſunt & ad cauſam præſentem non referunt.

Tunc verò difficultatem nobis ingerit tertia ratio ſuprà facta contra priorem ſententiam, quæ videtur etiam contra hanc militare, quia pœnitentialis ſatiſfactio eiuſdem temporis non ſemper eſt eiuſdem effectus, aut fructus: illa enim, quæ fit per opera magis pœnalia, plus remittit de pœna Purgatorij, etiamſi æqualis ſit in duratione: quando ergo conceditur annus indulgentiæ, de qua pœnitentia illius anni intelligendum, id eſt de graui, an de leui pœnitentia? Item ieiunate ſemel in qualibet hebdomada vnius anni, poteſt dici annua pœnitentia, & ieiunare etiam omnibus diebus anni, eſt annua pœnitentia, quæ lõgè B diuerſos effectus habẽt in remittẽda Purgatorij pœna. De qua ergo intelligendus eſt annus indulgẽtiæ? & ſimiles interrogationes poſsũt facilè multiplicari. Ad quas omnes vno verbo reſpondendum eſt, præter durationem pœnitentiæ ſubintelligendum eſſe eiuſdem pœnitẽtiæ modum, id eſt, acerbitatẽ operis ſatisfactorij, & frequẽtiam eius intra annum & alias huiuſmodi circunſtantias; hoc enim argumentum factum conuincit. Hic autem pœnitẽtiæ modus erat per antiquos canones præſcriptus, vt videre licet apud Gratianum in fine decreti, & diſtinctione 50. Burchardum libro ſexto ſui decreti. Sic ergo nomen *Carenæ* ſignificat pœnitentiam quadraginta dierum in pane & aqua, cum aliqua alia pœnitentia ſeptem C annorum, vt conſtat ex cap. *Accuſaſti*, de Accuſationibus: cuius verba ſunt: *Si hoc fecerit, quadraginta dies in pane & aqua* (*quod Carena vocatur*) *cum ſeptem ſequentibus annis pœniteat.* Et ſimilia ferè habentur in cap. 2. de ſponſa duorum. Vbi Gloſſæ notant *Carenam* dictam eſſe, vel per ſyncopen, quaſi quarentenam vel potius à carendo, vel cibis, vel cõſortio hominum, nam qui illam pœnitentiam agebant, per quadraginta dies recludebantur, & à conſortio hominum ſeparabantur. Quando ergo conceditur, v. g. vna Carena indulgentiæ, remittitur tanta pœna Purgatorij, quanta ex vi illius pœnitẽtiæ comparari poterat. Sic etiam in cap. *Hoc ipſum*, 33. quæſt. 2. dicitur, *Eccleſiaſtica conſuetudine vſurpatum eſt vt maiorum criminum pœnitentia ſeptem annorum ſpatio concludatur.* Non D declaratur autẽ illius ſeptẽnis pœnitẽtiæ modus. Ex aliis verò canonibus pœnitentialibus colligitur, pro aliquibus peccatis præſcriptam eſſe certam aliquam pœnitentiã tanti temporis, vt v. g. ieiunare omnibus ſextis feriis illorũ annorum, vel quid ſimile: frequẽtiùs tamen, modus talis pœnitẽtiæ remittebatur arbitrio ſacerdotis, iuxta æqualitatem criminis prudenter iudicantis. Nam, quia diuturnitas pœnitentiæ multùm confert, tum ad eius acerbitatem, tum etiam ad fructum, & quia faciliùs etiam definiri poterat, ideo frequentiùs canones pœnitentiales durationem pœnitentiæ determinabãt, modũ autem eius committebant arbitrio ſacerdotis, quanquam etiam ipſa duratio tẽporis nõ erat ita præſcripta, quin arbitrio etiam iudicis poſſet vel limitari, vel augeri, vt ex E eiſdẽ decretis colligitur. Eſtq; optimus locus in Cõc. Nicæn. c. 11. & 12. Et ita etiam conſtat quid nomine *ſeptenæ*, vel *quadragenæ* ſignificetur, nimirũ pœnitentia, quę ſecũdùm formã iuris, vel cõſuetudinẽ Eccleſiæ tãto tempore fieri ſolebat: & ſpecialitèr nomine quadragenæ alludi videtur ad pœnitẽtiam illam ſolennem, quæ in principio Quadrageſimæ inchoabatur, & durabat vſque ad diem Cœnæ Domini, iuxta cap. *In capite*, d. 50. Vnde tandem fit, vt generalis regula ad explicandum hunc effectum ſumenda ſit in ordine ad prudens arbitrium ſacerdotis: tum quia neque in decretis antiquis definiuntur pœnæ

14. *Iuxta quem modum pœnitentia, illi reſpõdeat indulgentia aliquorum dierum, &c.*

pœnæ omnium peccatorum, cùm tamen indulgentiæ ſe extẽdant ad quælibet peccata: tum etiam quia ipſi pœnitentiales canones non excludebant arbitriũ ſacerdotis, ſed ſolùm erant veluti quędam regulę directiuæ illius. Quando ergo conceditur vnus annus indulgentiæ, v.g. intelligitur de pœnitentia vnius anni prudenter iniuncta à ſacerdote pro talibus peccatis, & conſequenter de tanta pœna Purgatorij, quanta per illam pœnitentiam redimeretur: tanta enim per ſimilem indulgentiam remittitur, & ſecundùm hanc eandem proportionem explicanda erit omnis alia temporalis indulgentia, augendo vel minuendo effectum eius ſecundùm proportionem ad maius, vel minus tempus, cæteris paribus, quoad modum & qualitatem pœnitentiæ.

15. *Variæ difficultates. Prima.*

Sed adhuc non quieſcit animus, non ſatis concipit quomodo iuxta hanc interpretationem poſſit eſſe certus ac definitus effectus huius indulgentiæ. Primò, quia eodem tempore, & per opus omnino ſimile vnus homo conſequitur maioris pœnæ remiſſionem, quàm alius, vel quia gratior Deo eſt, vel quia maiori affectu operatur, vel ob alias circunſtantias. *Secunda.* Secundò, quia vel eſt ſermo de pœnitentia iam actu iniuncta à ſacerdote, vel quæ eſſet iniungenda ſecundùm rectam rationem. Primum dici nõ poteſt conſequenter ad ea quæ antea diximus: & ſaltem iuxta omnium ſententiam locum non habet, quando in ipſa indulgentia expreſsè non dicitur, *de iniunctis pœnitentiis*, ſed ſimpliciter conceduntur tot anni, vel quadragenæ indulgentiæ. Et pręterea nunc ferè nihil remitteretur per huiuſmodi indulgentias, quia ferè omnes pœnitentiæ, quæ nunc iniunguntur per totam vitam homini committẽdi multa & grauia peccata, non æquiualent pœnitentiæ vnius anni, quæ olim iniungi ſolebat. Si autem dicatur ſecundum, pœnitentiæ quæ iniungi poſſent, etiam ſecundùm prudentiam, non conſiſtunt in indiuiſibili, ſed etiam habent latitudinem rigoroſæ, mediocris, & mitiſſimæ pœnæ intra latitudinem iuſtitiæ, quibus in remittenda pœna Purgatorij, inæqualis reſpondet effectus. Per quam ergo ex his pœnis menſurandus erit effectus huius indulgentiæ? cùm ille certus eſſe, & in indiuiſibili conſiſtere debeat. Et augetur difficultas, quia ad iniungendam pœnitentiam prudentis arbitrio, non ſolùm conſideranda eſt grauitas criminis, ſed etiam diſpoſitio pœnitentis, vel bona, qualis eſt feruens contritio, quæ multùm confert, vt pro grauiori crimine leuior ſatisfactio imponatur vel è contrario mala, ſeu minùs congrua diſpoſitio, qualis eſt fragilitas in acceptanda vel implenda pœnitentia. Quòd ſi dicatur hoc arbitrium, quod ad præſens pertinet, non eſſe ſumendum ex diſpoſitione pœnitentis, ſed ex grauitate peccati ſecundùm ſe, tũc ſequitur per huiuſmodi indulgentiam remitti ſemper totã pœnam peccato debitam; nam illa pœnitentia prudenter imponitur pro aliquo crimine, quantum eſt ex vi illius, quæ eſset ſufficiens ad expiandam totam pœnam Purgatorij illi correſpondẽtem, iuxta grauitatem eius. Rurſus cæteris paribus, pœnitentia iniuncta in ſacramento, maiorem habet effectum, quàm non iniuncta, vtpote aliquid pœnæ remittens ex opere operato: incertum ergo eſt ſub qua ratione menſuret effectum indulgentiæ. Nec occurrit vniuerſalis ratio ob quam alterutrum illorum aſſeratur. *Tertia.* Vltimò, eſt difficultas circa illam explicationem: nam ex illa ſequitur, eandem indulgentiam, verbi gratia ſeptẽnem, maiorem habere effectum in eo qui grauiùs peccauit, ſolũ quia grauiùs peccauit, quanuis in cæteris diſpoſitionibus & operationibus ſint pares, quod videtur abſurdum. Sequela patet, quia licèt propter periurium v.g. aut adulterium eſſet A imponenda ſeptennis pœnitẽtia, grauior tamen propter periurium, quàm propter adulterium, & cõſequenter illam maiorem etiam Purgatorij pœnam auferret, quàm hæc: ergo eadem proportione periurus obtinens illam indulgentiam, maiorem remiſſionem pœnæ Purgatorij conſequetur, quia illi grauior eſſet ſatisfactio imponenda.

16. *Soluitur prima difficultas. Sitne ad effectum indulgentiæ penſandæ diſpoſitio lucrantis illã.*

Nihilominus recedendum non eſt à prædicta interpretatione: nulla enim aptior, & decretis ac Bullis Pontificũ conformior excogitari poteſt: ex ſolutionibus autem dictarum obiectionum magis explicabitur, & intelligetur. Ad primum ergo reſpondetur, B fructum, qui correſponderet pœnitentiæ iniunctæ, ſi fieret, non eſſe penſandum ex circũnſtantiis perſonalibus, vt ſic dicam, ipſius pœnitentis, quæ variæ ſunt, & ſæpe merè interiores, de quibus homines non iudicant, & hoc ſolũ conuincere argumentum. Nihilominus tamen menſurari poteſt & debet per fructum, quem tale opus externũ & laborioſum voluntariè factum, & cum cæteris conditionibus requiſitis ad ſatisfactionẽ, haberet, ſi fieret: quia fructus apud Deũ certus eſt, ac ſatis definitus, vt iuxta illum poſſet etiã eſſe certus ac definitus effectus indulgentiæ. Dici etiam poteſt (eſtque mihi valde probabile) conſiderandum eſſe ſtatũ in quo aliquis lucratur indulgentiam, & fauorem, ac deuotionem qua ſe diſponit ad indulgentiam lucrandam, & ſecundùm illum, C menſurandum eſſe fructum talis indulgentiæ, ita vt tãta pœna Purgatorij per illã remittatur, quanta redimeretur per tale opus pœnale, tanto tempore factum in ſimili ſtatu, & cum ſimili feruore ac deuotione. Iuxta quam interpretationem talis indulgẽtia nõ habet in omnibus æqualẽ fructum, ſed maiorem in eo qui meliori diſpoſitione illam lucratur: nam, licèt in omnibus ſit fructus ſeptennis, iuxta tenorem indulgentiæ, tamen illi anni vberiores ſunt, vt ſic dicam, in vno quàm in alio, propter meliorẽ lucrantis diſpoſitionem. Quæ interpretatio eſt conſentanea optimæ prouidentiæ, vt fideles diligentiùs ſe ad indulgẽtias lucrãdas præparẽt, eſtque ſatis apta ad rem totam explicandam, vt ex dicendis ampliùs patebit.

17. *Secunda difficultas enodatur. Soto. Corduba.*

Ad ſecundam difficultatem (omiſſa opinione Caietani ſuprà tractata) omnes fatentur, & Soto expreſ- D ſiùs declarauit, d.21.q.2.art.1. & Corduba q.32. qui plures alios citat, quãdo in conceſsione non additur expreſſa determinatio, *de pœnitentiis iniunctis*, annos vel dies cõputandos eſſe ſecundùm pœnitentias imponendas pro talibus peccatis, iuxta rectã prudẽtiam legitimi iudicis: quia neque talis indulgentia à nobis limitanda eſt, cùm ex vi propriorũ verborũ nõ limitetur, neq; aliter poteſt ſecundũ rectã rationẽ exponi: quia neq; ſolùm ius canonicum: ſeu pœnitẽtiæ in eo deſignatę ſufficiũt: tũ quia nec pro omnibus peccatis deſignatæ ſunt, neque vbi deſignantur, excluditur ſacerdotis arbitrium, vt diximus. Nec verò quodlibet arbitrium, ſed prudens & iuſtum pro regula ſumendum eſt: tum quia aliàs nihil eſſet certum & ſtabile, E vt illa difficultas à fortiori conuincit: tum etiam quia, cùm talis indulgentia cõcedatur quaſi in compenſationem ſeu excuſationẽ pœnitentiæ, debet ſine dubio de iuſta ſeu proportionata pœnitentia intelligi. Ad difficultatem autem reſpõdetur primò, veriſimile eſſe, menſuram effectus talis indulgentiæ eſſe ſummam, ac rigoroſam pœnitentiam, quæ iuxta prudentiam pro tali culpa imponenda eſſet: quia hoc redundat in maiorem fauorem indulgentiæ: nam quo maior fuerit pœnitentia, tãto habebit maiorem cõpenſationem pœnæ, & conſequenter effectus indulgentiæ erit maior. Aliter etiam dici poteſt, quòd licèt in ordine ad humanam prudentiã diſtingui fortaſſe poſsint illi tres gradus pœnitentiæ, tamen ſpectata re ipſa

ipſa ſecundùm ſe, iuſtam pœnitentiam imponédam pro tali crimine eſſe vnius quantitatis,&apud Deum in indiuiſibili conſiſtere, & ſecundùm illam rationé accipiendam eſſe pœnitétiam,quæ imponenda dicitur ſecundùm prudens arbitrium: nam Deus & cognoſcit illá,&quantæ pœnæ Purgatorij æquiualeret, ideóq; tantam etiá ipſe remittit ratione indulgétiæ.

18. *Replicæ fit ſatis.*

Ad replicam verò, quòd hoc prudens arbitrium fertur iuxta diſpoſitionem pœnitétis,reſponderi poteſt ſicut ad priorem difficultaté, primò hîc nó agi de prudenti arbitrio penſatis circunſtantiis extrinſecis,ſed cóſiderata tantùm grauitate criminis ſecúdùm ſe.Neque inde fit,vt ſemper ex vi talis indulgétiæ remittatur tota pœna peccato debita: tum quia fieri poteſt vt peccato debeatur ſeptennis pœnitentia ſecundùm iuris & iudicis arbitrium,& tamen quòd per indulgentiá tantùm remiſſio vnius anni concedatur:tum etiam quia non conſtat,per pœnitentiam in foro Eccleſiæ iuſtè impoſitam & condignam, remitti totam pœnam, quæ in Purgatorio reſpondet tali peccato,hoc enim diuino iudicio reſeruatum eſt. Secundò reſpondetur,etiam in hoc prudentiali iudicio non eſſe excludendam omnino diſpoſitionem lucrantis indulgentiam,vt ſecundùm illam æſtimari debeat pœnitétia,iuxta quæ pro talibus peccatis imponenda eſſet, ná hoc etiam eſt cóſentaneum rationi,& optimæ prouidentiæ. Quod ita etiam declaratur,quia tam ſatisfactio pœnitentialis,quàm effectus indulgétiæ non eſt niſi de pœna, quæ manet poſt remiſſam culpam, ergo iuſtum arbitrium in pœnitentia, imponenda non eſt ſumendum ex ſola grauitate culpæ ſecundùm ſe.ſed ex reatu pœnæ,qui poſt illam remiſſam manet:quia quo maior eſt,eo meretur maiorem pœnitentiam, eſt autem maior vel minor reſpectu eiuſdé culpæ,iuxta diſpoſitioné pœnitétis;ergo hæc etiam conſideranda eſt ad ferendú illud prudens arbitrium·ergo reſpectu indulgentiæ hæc optimè cóſideratur ſecundùm illum ſtatum,in quo quiſpiam lucratur indulgentiam: nam iuxta reatum pœnæ,quem tunc habet apud Deum ex tali culpa, dignus eſſet tanta pœnitentia:ergo rectè hoc modo explicatur prudens arbitrium,quod eſſe deberet in imponenda tali pœnitentia. Aliæ verò circunſtantiæ omnino extrinſecæ, quales sút imfirmtas corporis ad exequendam pœnitentiá, vel etiam debilitas animi ad eam ſuſcipiendam, & aliæ ſimiles, non videntur mihi in hoc negotio conſiderandæ: nam licèt ratione illarum interdum imponatur prudenter minor pœnitentia, tamen illud non eſt ex vi iuſtitiæ & æquitatis eius,ſed potiùs ex quadam miſericordia & diſpenſatione, ſeu ſuſpenſione iuſtitiæ: hæc autem computatio, ſeu commenſuratio, de qua agimus,ſumenda eſt ſecundùm iuſtitiæ æquitatem, illa enim eſt quæ per ſe pertinet ad rationem ſatisfactionis,reliqua verò ſunt extrinſeca,& per accidens.

Quædam notantur pro doctrina de indulgentia de iniunctis pœnitentiis confirmanda.

19. *Cur antiquitus particula,* de iniúctis *conſueuerit apponi indulgentia conceſſa.*

ATQVE ex his (priùs quàm ad cætera reſpondeam) poſſumus probabilem cóiecturam facere ad confirmanda ea quæ de indulgentiis conceſſis, de pœnitentiis iniunctis ſuprà diximus: eſt enim probabile in principio illam particulam, ſeu determinationem,non alia ratione poſitam fuiſſe, niſi vt declararetur, illos dies vel annos indulgentiæ, qui concedebantur, non eſſe de annis Purgatorij: ſed de annis Eccleſiaſticæ pœnitentiæ: & ideo in principio,quando non ſatis conſtabat de illo ſenſu,ſemper illa formula exprimebatur, poſtea verò vſu indulgentiarum creſcente, cœpit illa particula omitti, &

A indulgentia tot annorum vel dierum ſimpliciter cócedi,quia iam ſatis ex vſu conſtabat de quibus annis ſermo eſſet. Vnde vlteriùs colligo licèt indulgentia concedatur de pœnitentiis iniunctis, ſi tamen clauis de facto errauit in pœnitentia iniungenda, aut non ſeruauit iuſtitiæ æquitatem,tunc effectum indulgentiæ non reſpondere pœnitentiæ ſic iniunctæ,ſed quæ iniungenda fuiſſet ſecundùm iuſtitiæ æquitatem. Vt, v.g.ſi pœnitens propter peccata ſolùm merebatur vnius anni pœnitétiam impoſita autem illi fuit pœnitentia ſeptennis,non conſequetur indulgentiam iuxta proportionem ad pœnitétiam de facto iniúctam, ſed ſecúdùm proportionem ad eam, quæ iuxta rectá prudentiam imponenda fuiſſet, quia propter ſolam iniuſtitiam vel imprudentiam confeſſoris non debet B indulgentia augeri, præſertim quia talis pœnitentia iniuncta,ſi de eius iniuſtitia conſtat,non obligat. Atque eadem ratione, ſi condigna pœnitentia nimiùm diminuta fuit, quando fuit iniuncta: non propterea diminuetur indulgentiæ effectus,vt ex vtraque parte ſeruetur æqualitas,ſempérque menſura indulgentiæ ſit eadem; ſcilicet, condigna pœnitentia ſecundùm rectam rationem iniungenda. Vnde conſequenter opinor,effectus harum indulgentiarum hoc tempore non eſſe menſurandos iuxta quantitatem pœnitétiæ,quæ nunc ſolet imponi,quæ regulariter eſt leuiſſima,quia iam non imponitur ſecundùm rigorem & æquitatem iuſtitiæ, ſed ſecundùm quandam condeſcenſionem ad hominum fragilitatem conſuetudine C confirmatam:indulgentiæ autem ſemper conceduntur ſecundùm eádem antiquam cóputationem dierum, vel annorum,vt ex forma ipſa indulgentiarum conſtat. Vnde etiam non probo quod quidam dicút, per indulgentiam tot dierum,vel annorum,ſimpliciter conceſſam ſine illa additione, *de pœnitentiis iniunctis*, plus remitti de pœna Purgatorij quá per ſimilé indulgentiá de pœnitentiis iniunctis:quia per prioré remittitur tota pœna,quę reſpondet pœnitentiæ debitæ etiam grauiſſimæ; per poſteriorem verò ſolùm tollitur pœna quæ reſpódet pœnitentiæ de facto iniunctæ. Sed hoc nobis non probatur: quia, ſi pœna iniuncta non eſt iuſta, illa non eſt menſura, ſed quæ futura eſſet iuſta. Aliàs, ſi pœnitentia de facto iniuncta,quanuis eſſet deficiens,eſſet menſura effectus in- D dulgentiæ,eadem ratione quando eſſet excedens, ſimiliter eſſet menſura: ergo etiam poſſet habere maiorem effectum, quàm alia indulgentia ſimpliciter conceſſa.

Effectus indulgentiæ partialis non eſt mēſurādus iuxta pœnitentiam quæ nunc iniungitur. Vide Cordubā q. 9. col. vlt. Corduba q 32 puncto 2. An plus remittatur pœna per partialem indulgentiam de pœnitētiis iniunctis, quàm ſi illa particula non addatur.

20. *An effectus indulgētiæ cōmēſuretur pœnitētiis, vt habeat effectum ex opere operato, aut vice verſa.*

Ad aliam difficultatem ſuperiùs factam,de effectu ſatisfactionis ſacramentalis reſpondeo,incertum eſſe quomodo effectus huius partialis indulgentiæ tot dierú vel annorú,ſiue de iniunctis,ſiue de nó iniunctis pœnitétiis,illis comméſuretur, an quatenus haberent effectum ex opere operantis,an ex opere operato. Videtur enim illud prius veriſimile, tum quia indulgétia ibi indifferenter conceditur de pœnitentia iniuncta,vel non iniuncta:ergo per ſe nó reſpicit ſacramentalem pœnitentiam, vt ei commenſuretur. Tum etiam,quia ſacramentalis effectus ſolùm debe- E tur ei,qui re ipſa exercet opus ſacramentale. Nihilominus oppoſitum credo veriſimile,quia, vt ſuprà dicebamus,per indulgentiam nullum detrimétum patitur is, qui illam lucratur:ergò,ſi ei remittitur tanta pœnitentia ſacramentalis,vt nullum inde ſentiat detrimentum, neceſſe eſt tantam pœnam Purgatorij ei condonari,quanta per talem pœnitentiam quouis modo remitteretur: ergo tam ex opere operantis, quàm operato. Nec refert quòd interdum pœnitétia non ſit iniuncta: nam perinde eſt excuſari hominem ab exequenda pœnitentia iniuncta, vel immunem fieri,ne ſimilis pœnitentia ei poſſit imponi.

21. *Soluitur tertia difficultas.* Vltimam difficultatem attigit Corduba q. 32. propoſ. 2. Corol. 2. & concedit ſequelã, nec putat inconueniens, quòd eadem indulgentia temporalis maiorem Purgatorij pœnam remittat ei qui propter grauius crimen maioris pœnæ debitor eſt, quia ad hanc indulgentiam accidentarium eſt, quòd pœna debita pro tali tempore, acerbior ſit vel leuior: per ſe autem ſolùm eſt vt remittatur pœna pro tali tẽpore debita, quæcunque illa ſit, ſicut ſuprà dicebamus per indulgentiam plenariam plus remitti ei qui plus debet; id tamen eſt accidentarium: nam per ſe ſolùm conuenit tali indulgentiæ remittere totam, quæcunque illa ſit; ita ergo cum proportione contingit in præſenti, & ſtatim aliud exemplum adhibebimus.

22. *Alia formula partialis indulgentiæ.* Quarta formula huius partialis indulgẽtiæ eſſe ſolet, quando remittitur tertia pars pœnæ debitæ pro peccatis, vel in alia ſimili proportione: & hæc videtur omnium clariſſima, quia non eſt dubium quin poſſit pœna hoc modo per partes tolli, & conſequenter, quòd is qui habet poteſtatem remittendi totam pœnam, poſſit tantùm huiuſmodi partem remittere, ſi iudicet expediens. Solùm videri poſſet incõueniẽs, quia hæc pars nõ eſt in omnibus pœna æqualis ſimpliciter, ſed proportionalis ſuo debito. Hoc autem non eſt inconueniens, vt ex nuper dictis patet: quia illa inæqualitas eſt per accidens: nam ipſa indulgentia de ſe partem illam ſemper auferet, quæcùnque illa ſit. Dubitari etiam hîc poſſet, an talis indulgentia remittat etiam pœnitentias iniunctas cũ eadem proportione. Breuiter tamen dicendum eſt, ſi in indulgentia id exprimatur, non eſſe dubium quin ita fiat: ſi verò non exprimatur, rem eſſe dubiam: nam probabile eſt, nõ relaxari pœnitẽtias iniunctas, etiã quoad illam partem, niſi aliunde veriſimiliter conſtet effectum indulgentiæ extendi vſque ad remiſſionem reatus illius pœnæ, pro qua pœnitentiæ erãt iniunctæ. Supererat hoc loco dicendum, an hi effectus indulgentiæ infallibiles ſint, vel poſſint augeri, aut minui, vel impediri ex parte ſuſcipientis; ſed hæc dicentur meliùs infrà, tractando de illo cui indulgentia conceditur.

DISPVTATIO LI.

De theſauro Eccleſiæ, qui per indulgentias diſpenſatur.

1. POST effectus indulgentiarum dicendum ſequitur de cauſis ad quas pertinere videtur theſaurus Eccleſiæ: quia diuitiæ ſpirituales in eo contentæ ſunt, veluti materia ex qua, vel potiùs ſunt quaſi moralia inſtrumenta, quibus ſoluuntur tẽporales pœnæ: ſicut pecuniæ ſunt materia, ſeu inſtrumenta contractuum humanorum. Denique hic theſaurus cenſetur eſſe quaſi baſis & fundamentum indulgentiarum: & ideo inter cauſas meritò primum locum occupat. De quo tria potiſſimùm deſiderari poſſunt: ſcilicet, an ſit, & ex quibus bonis conſtet, & quàm neceſſarius ſit ad indulgentiarum vſum. Ad quem verò pertineat huius theſauri diſpenſatio, in diſputatione de cauſa efficiente indulgentiarum dicendum eſt.

SECTIO I.

Vtrùm in Eccleſia ſit ſpiritualis theſaurus, qui per indulgentias diſpenſari valeat.

1. *Opinio negans. Maironis.* NON defuit inter Theologos, qui negauerit eſſe in Eccleſia huiuſmodi theſaurum. Ita enim ſenſit Maironis in 4. d. 19. q. 2. Fundamentũ eius fuit, quia hic theſaurus aut conſtat meritis Chriſti, aut Sanctorum: ſed

A ex neutris conſtat, ergo nullus eſt. Minor quoad poſteriorem partẽ tractabitur ſectione ſequente. Quoad priorem verò probatur à dicto Auctore, quia merita Chriſti ſufficiens præmium habuerunt in ipſo Chriſto homine, quando propter illa exaltatus eſt, & accepit nomen, quod eſt ſuper omne nomen. Maximè verò videtur hæc ſententia poſſe iuuari ex alia opinione Scoti, Durãdi, & aliorum, qui negãt Chriſti merita, & ſatisfactiones fuiſſe infiniti valoris: nam ſi fuerunt finita, profectò cõſtare non poteſt aliquid ex eis ſuperfuiſſe, quod in theſauro reponeretur poſt ſolutionẽ factam pro toto genere humano ad redi- B mendum illud, & poſt tot dona gratiæ, & gloriæ, tótque peccatorum ac pœnarum remiſſiones propter Chriſtum hominibus conceſſas. Quòd ſi adhuc aliquid de meritis & ſatisfactionibus Chriſti manet irremuneratum in conſpectu Dei, fortaſſe totum illud neceſſarium eſt ad perſoluendas gratias omnes, & remiſſiones concedendas hominibus propter Chriſtum, & applicandas per ſacramenta & ſacrificia vſque ad finem mundi: nulla ergo ratione conſtare poteſt, aliqua Chriſti merita eſſe in ſpeciali theſauro Eccleſiæ; qui ad diſpenſationem indulgentiarum deſeruit. Quòd ſi quis reſpõdeat illam opinionem falſam eſſe, Chriſtique merita eſſe infinita, & ideo ad omnes hos effectus, & varios applicationis modos, ſufficere. Hinc ſequitur, theſaurum hunc etiam poſt C diem iudicij perpetuò duraturum, & ſine condigno præmio permanſurum, quod videtur inconueniens, & contra excellentiam diuinæ iuſtitiæ. Imò etiam ſequitur non poſſe Deum exhaurire illum, aut condignè remunerare, quod diuinæ potentiæ repugnat.

Nihilominus dicendum eſt, eſſe in Eccleſia Chriſti theſaurum potiſſimè ac præcipuè conſtantem ex Chriſti meritis, & ſatisfactione, qui inter alios modos per indulgentias applicari ſeu diſpenſari poteſt. 2. *Sententia affirmans vera & de fide.* Hæc aſſertio videtur eſſe de fide: & ſaltem contraria ſententia à Theologis erronea cenſetur, vt videre licet in Caiet. Opuſ. 15. de Indulgẽtiis, c. 1. 2. & 3. Soto d. 21. q. 1. art. 2. Palud. d. 20. q. 4. Medin. Diſp. 8. de Indulgentiis, c. 43. & ſeq. Cordub. q. 2. & 3. de Indulgẽtiis, Petr. Sot. lect. 2. de Indulgentiis, Roffenſ. a. 17. cõ- D tra Lutherũ. Et præcipuè tradita eſt & declarata hæc veritas à Clem. VI. in Extrau. *Vnigenitus*, de Pœn. & remiſſ. vbi cùm dixiſſet, Chriſtum Dominum per effuſionem totius ſanguinis ſui nos redemiſſe, cùm vna gutta ſanguinis propter vnionem ad Verbum, ad redemptionẽ totius generis humani ſufficere potuiſſet, ſubdit, *Quantum ergo exinde, vt nec ſuperuacua, inanis, aut ſuperflua tantæ effuſionis miſeratio redderetur theſaurũ militanti Eccleſiæ acquiſiuit, volens ſuis theſaurizare filiis pius pater, vt ſic ſi infinitus theſaurus hominibus, quo qui vſi ſunt, Dei amicitiæ participes ſunt effecti? Quem quidem theſaurum non in ſudario repoſitum, non in agro abſconditum, ſed per beatum Petrum cœli clauigerum, eiúſque ſucceſſores ſuos in terris Vicarios commiſit fidelibus ſalubriter diſpenſandum.* Quæ verba & partes E omnes noſtræ aſſertionis continent, & ſingularum præcipua fundamenta, ac rationes declarant.

Caiet. Soto. Palud. Medin. Cordub. Pet. Soto. Roffenſ. Clem. 6.

Principale enim fundamentum huius theſauri eſt 3. vnio Verbi incarnati ad humanam naturam, in hunc finem facta, vt Verbum incarnatum lapſum hominẽ redimeret, & pro illo Deo Patri ex perfecta iuſtitia ſatisfaceret. Ex quo myſterio neceſſariò fuit cõſequẽs, vt opera, & pœnæ eiuſdem incarnati Verbi, infiniti fuerint meriti ac ſatisfactionis. Cúmque omnia ab ipſo fuerint facta, & aſſumpta, vt à Redemptore hominum, & propter eorum ſalutem, ſequitur etiam vt theſaurum ex illis bonis operibus ac pœnis reſultantem, non tam ſibi, quàm ipſis hominibus, quibus ſemper futurus erat iuſtitia, ſanctificatio, & redemptio,

ptio, acquiſierit. Hunc ergo theſaurum verè habet Eccleſia ſibi à Chriſto acquiſitum, & ex eius meritis, & ſatisfactione conſtantem.

4. *Eccleſiæ theſaurum eſſe infinitum.* Deinde ſequitur, quod idem Pontifex docuit, *Vt ſic ſit infinitus theſaurus hominibus.* Nam opera Chriſti propter infinitam excellentiam ſuppoſiti operantis, infinitum valorem ad meritum & ſatisfactionem habuerũt, vt in primo Tomo huius tertiæ partis diſputatione quarta latè demõſtratum eſt. Atque hæ ſunt *abũdãtes illæ diuitiæ gratiæ, quas Deus in bonitate ſuper nos oſtendit in Chriſto* Iesv, de quibus loquitur Paulus ad Epheſ. 2. quas ſtatim ca. 3. *inueſtigabiles diuitias Chriſti* appellat, & *diſpenſationem ſacramenti à ſeculis in* Deo. Per quæ verba egregiè poteſt metaphora *theſauri* ad hũc Eccleſiæ theſaurum accommodari. Hæc enim vox in propria ac primæua ſignificatione materialem theſaurum ſignificat, quem definiens Iuriſcõſultus in l. *Nunquam.* ff. de acquirendo rer. domin. ait eſſe, *depoſitionem quanquam pecuniæ, cuius non extat memoria.* Latiùs verò, & vulgari vſu accipi ſolet pro cumulo, in quo res pretioſiſſimæ cuſtoditæ, & reconditæ ſunt: meritò ergo abundantiſſimus cumulus diuitiarum Chriſti, theſaurus Eccleſiæ dictus eſt, qui propter infinitatem ſuam inueſtigabilis, iuxta phraſim Pauli, appellari poteſt.

5. Tandem additum eſt à Pontifice, diſpenſationem huius theſauri Petro eſſe cõmiſſam: loquitur autem præcipuè de diſpenſatione per indulgentias, quas ibi confirmare, & concedere intendebat; & ita etiam confirmat vltimam noſtræ aſſertionis partem. Ad quam explicandam vlteriùs aduertendum eſt, iuxta doctrinam fidei, merita Chriſti & ſatisfactiones ad plura ſufficere, quàm actu efficiat: ſic enim dixit Ioãnes prima Canon. capite ſecundo, Chriſtum eſſe *propitiationem pro peccatis noſtris, nõ pro noſtris autem tantùm, ſed etiam pro totius mundi:* redemit enim Chriſtus omnes mundi homines, etiamſi non omnes ſaluentur. *1. Ioan. 2.* Quod etiam manifeſtè cõfirmat eſſe in Eccleſia, ſeu apud Deum, theſaurum meritorũ Chriſti, in quo extant merita, & ſatisfactiones pro talibus oblata, quãuis eis non applicentur: fit etiam inde, præter Chriſti diuitias neceſſariam eſſe applicationem earum nobis factam, vt per earum effectus diuites efficiamur. Rurſus pro certo ſupponendum eſt, hunc Chriſti & Eccleſiæ theſaurum multis aliis modis hominibus applicari præter indulgentias; ſcilicet, per ſacramenta, per ſacrificium, & per alia pia fidelium opera. Ex quo concluditur obiter alia ratio conuincens neceſſitatẽ huius theſauri. Si enim Chriſti merita iam eſſent omnino ad æqualitatẽ remunerata, nihil ampliùs poſſet de iuſtitia nobis propter illa dari, neque effectus ſacramentorum nobis darentur, vt iuſtum præmium meritorum Chriſti, neque nos poſſemus hac fide & fiducia poſtulare aliquid propter Chriſti merita: quę omnia ſunt abſurda, & hęretica. Igitur ex aliis vſibus meritorum Chriſti (vt ſic dicam) euidenter conuincitur eſſe in Eccleſia theſaurũ eorum. Addimus ergo inter alios modos diſpenſandi hunc theſaurũ, vnum eſſe per indulgentias, quod non aliter nunc probandum eſt, quàm illo quo probauimus eſſe in Eccleſia indulgentias, & poteſtatem illas concedendi. Nam Clemens VI. ex eiſdem clauibus Petro commiſſis, ex quibus non indulgentiarum poteſtatem collegimus, infert diſpenſationem eiuſdem theſauri per indulgentias, quia, nimirum, eadem eſt poteſtas, vnúſque & idem actus eius: quia licèt indulgentia reſpectu huius, cui conceditur, ſit liberalis remiſſio; tamen reſpectu Dei eſt ſufficiens ſolutio ex meritis & ſatisfactionibus Chriſti: hic enim eſt optimus modus cõciliãdi miſericordiam cum iuſtitia: eſtque modus poſſibilis, atque adeò comprehenſus ſub vniuerſali poteA ſtate ligandi & ſoluendi, quæ eſt Petro commiſſa, vt latiùs ſect. 3. declarabimus.

Ex his ergo facilè intelligitur ſuperfluè ab hereticis quæri, vbi ſit hic Eccleſiæ theſaurus; quaſi verò materialis ille ſit, vt locum aliquem, in quo merita cuſtodiantur, requirat. Eſt ergo res ſpiritualis & moralis, non in materiali loco, ſed in diuina acceptione & præſentia exiſtens. Conſtat etiam ex dictis, ineptiſſimum, ac valde erroneum eſſe Maironis fundamentum, tum quia falſum eſt Chriſtum in ſua humanitate recepiſſe præmium adæquatum ſuis meritis: quamuis enim exaltatio & gloria extrinſeca & accidentalis, quam ſibi promeruit, fuerit magnæ æſtimationis ac valoris, non tamen eſt comparabilis cum infinito valore meritorũ eius. Tum etiam, quia B nihil diſtinguit inter meritũ & ſatisfactionem, cùm tamen hæc valde diuerſa ſint, vt in ſuperioribus tactum eſt, & in ſequenti ſectione iterum dicemus. Quidquid ergo fuerit de Chriſti operibus, vt meritoria ſunt, tamẽ vt ſunt ſatisfactoria, nihil ipſi Chriſto profuerunt: ad indulgentiarum autem effectum, theſaurus potiùs ſatisfactionum neceſſarius eſt, quã meritorum, cùm ille effectus in ſola remiſſione temporalis pœnæ conſiſtat, quę per ſatisfactionem compenſanda ſeu redimenda eſt. 6. *Maironi fundamentum diluitur.*

Quod verò ex aliorum opinione obiiciebatur, valorem meritorum Chriſti nõ eſſe infinitum ad meritum & ſatisfactionem, conuincitur profectò ex dictis alienum eſſe à verbis Pauli, & mẽte Pontificis, C & communiori ſẽſu Eccleſiæ, & grauiorum Doctorum, fundato in excellentia perſonæ Chriſti: de qua re latiùs diximus in citato loco de Incarnatione. Addo denique etiam illos Doctores non negare theſaurum hunc vt cõſtantem ex meritis & ſatisfactionibus Chriſti, quia, licèt negent valorem meritorum Chriſti ſimpliciter eſſe infinitum ex dignitate perſonæ operantis, non tamen negant quandam infinitatem quaſi ſyncategorematicam ex parte diuinæ acceptationis, quia potuerunt illa Chriſti opera acceptari à Deo ad maius & maius præmiũ, ſeu maiorem & maiorem remiſſionem peccatorum in infinitum. Vnde etiam non negant, nec negare poſſunt Chriſti opera de facto acceptata eſſe à Deo tanquam ſufficientia ad redimẽda, quoad culpas & pœnas, omnia D peccata hominum, quæ à principio mundi fuerunt, & nunc ſunt, & erunt vſque ad finem ſeculi; cùm id expreſsè Scripturæ doceant infinitis locis, præſertim loco citato 1. Ioan. 2. Actorum item 4. & ad Epheſ. 1. Ex hoc autem principio euidenter ſequitur, theſaurum meritorum & ſatisfactionum Chriſti non eſſe exhauſtum, neque exauriendum eſſe vſque ad finem ſeculi, quantumcunque per indulgentias vel per alia media ex illo perſoluantur & remittantur pœnæ debitæ peccatis hominum: nam, licèt fingatur eſſe actu finitus, ad minimum tantus eſt quantus ad omnia illa peccata, & omnia debita eorum compenſanda neceſſarius ac ſufficiens eſt. Alioqui ſi obiectio eſſet alicuius momenti, etiam timere poſſemus ne ſacramentorum virtus ad remittenda peccata & pœnas E eorum amitteretur, conſumpto iam toto theſauro diuitiarum Chriſti. 7. *Obiectio ex aliorum Doctorum opinione enodatur.*

Neque vllo modo dicere poteſt Catholicus, ex meritis & ſatisfactionibus Chriſti ſolùm eſſe in theſauro repoſitum id quod ſufficit ad compenſandas omnes gratias, vel remiſſiones cum effectu donandas vſque ad diem Iudicij per ſacramenta vel ſacrificia: tum quia neceſſe eſt vt valeat ad redimẽda omnia peccata, quæ aliquando erunt, etiam ea quæ nunquã remittentur, aliàs non fuiſſet ſufficiens redemptor omnium: tum etiam, quia non ſolùm ad effectum ſacramentorum, & ſacrificia, ſed etiam ad omnem gra- 8.

tiam, vel remiſſionem, quæ alia quacũque via hominibus datur, efficax eſt, alioqui non fuiſſet Chriſtus perfectus, & vniuerſalis redẽptor quoad efficaciam. Quanuis ergo demus licentiam fingendi theſaurum illum eſſe finitum, timeri non poteſt, quòd ad indulgentiarum effectus ſufficientiam non habeat. Verum eſt tamen, ſufficientiã illam ſi non in intrinſeco valore & dignitate, ſed in ſola extrinſeca Dei acceptatione fundatur, vt dicti Auctores dicunt, non eſſe veram ſufficientiam ad perfectam iuſtitiam ſufficientem, ſed imperfectam valde, quantum eſt ex parte ipſius Chriſti. Ideóque lõgè melius ac ſapientiùs dixit Clemens VI. non eſſe timendum de diminutione aut conſumptione huius theſauri, propter infinitatem meritorum Chriſti: quam non in Dei acceptationem, ſed in Verbi dignitatem reduxit.

9. Vnde conſequenter fatendum eſt, etiam poſt diem Iudicij perpetuò duraturũ hunc theſaurum, & in eo futuras eſſe ſatisfactiones ſufficientes ad infinita alia peccata remittenda, & indulgentias in infinitum concedendas. Neque id eſt otioſum, ſicut potentia Dei nõ eſt otioſa, etiamſi infinita poſſit operari, quæ non operatur, quia eſt attributum quoddã connaturale ipſi Deo pertinens ad perfectionem eius: ita enim infinitus valor propriorum operum eſt quaſi naturalis proprietas Dei hominis, pertinens ad perfectionem eius. Neque etiam hoc derogat aliquid iuſtitiæ, vel omnipotentiæ Dei, quia ſi conſideremus rationẽ meriti & præmij, ad iuſtitiã, ſatis eſt vt detur totum illud præmium, ad quod ab operante efficaciter ordinatur tale meritum: ad potentiam verò ſufficit vt quantum Chriſtus mereri potuit efficaciter, tantum potuerit Deus remunerare, vt ſatis in citato loco explicatum relinquimus. Eademque proportio eſt inter ſatisfactionem pro culpa vel pœna, & earum remiſſionem. Solùm poſſemus addere; maiorem fuiſſe valorẽ ſatisfactionis Chriſti, quàm potuerint eſſe peccata hominum, & conſequenter remiſſiones eorum. In quo non vincit Chriſtus potentiã, vel bonitatem Dei, ſed potentiam, vel potiùs impotentiam hominum ad peccandum, quia plus potuit ipſe ſolus ſatisfacere, quàm poſſint omnes homines offendere ſeu demereri, etiamſi ipſi, & eorum peccata in infinitum multiplicentur.

SECTIO II.

Vtrùm theſaurus Eccleſiæ, qui per indulgentias diſpenſatur, conſtet etiam ex ſatisfactionibus Sanctorum.

1. *Maironis, & Durandi opinio. Prima ratio.*

EX Theologis, præter Maironem, Durandus in 4. d. 20. quæ. 3. auſus eſt negare theſaurum Eccleſiæ, vt conſtantem ex meritis, vel ſatisfactionibus aliorum præter Chriſtum: affertque duas rationes. Prima eſt eadem cum ratione Maironis, quia opus perfectè remuneratum in vno, non debet etiam in altero remunerari: ſed opera iuſtorum, vel ſunt iam condignè remunerata in animabus eorum, vel ſi quid ſupereſt de præmio ſaltem ſecundario, in die Reſurrectionis vltimæ conferetur. Hæc enim ratio, licèt in Chriſto fuerit inualida, in aliis Sãctis videtur efficax, tum quia merentur ſibi tam eſſentiale commodum quàm accidentalia præmia: tum etiam, quia valor operum ipſorum finitus eſt, poteſtque recipere adæquatum præmium, quod Deus de facto præbet, etiam vltra condignũ, iuxta illud, *Non ſunt cõdignæ paſſiones huius temporis ad futurã gloriam, quæ reuelabitur in nobis.* (*Rom. 8.*) Et illud, *Menſuram bonam, & coagitatam, & ſuperaffluẽ-* (*Luc 6.*)

A *tem dabũt in ſinu veſtro.* Aliter poteſt hæc ratio proponi. Nam ſi quæ merita Sanctorum reponerentur in theſauro Eccleſiæ, maximè illa, quæ Sanctis ſuperflua ſunt; nam quæ ſunt illis neceſſaria, aliis nõ applicantur: ſed nulla ſunt merita illis ſuperflua, quia omnia ſunt eis vtilia, & efficacia ad aliquod præmium, quia nullum eſt vel minimum opus apud Deum, quod careat mercede ſua: ergo nulla ſuperſunt Sanctorum merita, quæ in theſauro reponantur.

Duplex verò ſolutio ad hanc rationem dari ſolet. 2. Prior eſt, merita Sanctorum, quanuis in ipſis habeãt condignum præmium, poſſe valere ad impetrandum aliis, vel merendum de congruo aliquod bonum, vel aliquam pœnæ remiſſionem. Certum eſt enim iuſtũ poſſe mereri de congruo, & impetrare alteri aliquod B gratiæ beneficium, ob quod non priuatur præmio de condigno correſpondente illi operi, per quod alteri meruit, ſeu impetrauit. Hæc verò reſponſio, licèt veram doctrinam contineat, non tamen eſt ad rem præſentem, quia hîc agimus de theſauro Eccleſiæ ſufficiente ad efficacem remiſſionem cum æqualitate iuſtitiæ reſpectu Dei: in ſola verò impetratione, aut merito de congruo non intercedit hæc ratio iuſtitiæ. Eſt ergo ſecunda reſponſio, aliud eſſe, cõſiderare in operibus iuſtorum rationem bonitatis ac meriti; aliud verò, rationem pœnalitatis & ſatisfactionis; & quanuis ſub priori ratione non inueniantur ſuperflua, ſub poſteriori tamen inueniri, quia interdũ Sancti plures pœnas aut pœnitentias ſuſcipiunt, quàm ad ſatisfaciendum pro peccatis ſuis neceſſariæ illis ſint: ſub C illa ergo ratione recondi poterunt in theſauro Eccleſiæ, & prodeſſe ad remittendas aliorum pœnas.

Soluitur primò.

Reiicitur reſponſio.

Soluitur ſecundò.

Contra hoc verò tacitè replicat Durandus, quia vel vnus iuſtus per modum ſuffragij pœnalitatem ſuam pro alio obtulit ad ſatisfaciendum pro illo, & ſic iã illa ſatisfactio non eſt ſuperflua, quia in alio iã habet effectum: vel illam pœnam non ſic obtulit, ſed ſimpliciter ſuſtinuit propter Deum; & tunc opus illud, præter eſſentiale præmium illi reſpondens quatenus bonum eſt, habebit accidentalẽ præmium cõdignum, quatenus tale eſt: ergo ſub vtraque ratione manet condignè remuneratum: ergo ſub neutra ratione habet aliquid ſuperfluum, quod in theſauro Eccleſiæ reponatur. Atque hinc conficitur, ſecunda D ratio Durãdi, quia opus vnius non poteſt alteri prodeſſe de iuſtitia, niſi ad hunc finem ab ipſomet operante referatur; nam eſt illa veluti donatio quædam quæ propria voluntate fieri debet: ſed iuſti nunquam habuerunt hanc intentionem reponendi opera ſua in theſauro Eccleſiæ, vt aliis proſint; ſed ſibi merẽdi quantum potuerint apud Deum, in quo valde ſunt diſſimiles Chriſto, vt per ſe conſtat: ergo opera iuſtorum non reponuntur in theſauro Eccleſiæ.

3. *Durandi replica.*

Secunda Durandi ratio.

His rationibus, quæ à priori ſunt, poſſumus nos alias adiungere. Tertiò igitur argumentor, quia ex contraria ſententia ſequitur in veteri Synagoga, imò & ab origine mũdi fuiſſe in Eccleſia theſaurum meritorum, ſaltem vt reſultantem ex ſuperfluis operibus Sanctorum, quanuis non ex meritis Chriſti, quia nõ E erant exhibita; nam quòd fuerint præuiſa, non ſatis eſt vt dicantur iam fuiſſe in theſauro Eccleſiæ, quia quod nondum eſt factum, nondum eſt acquiſitum ſeu theſaurizatum. Probatur ergo ſequela, quia etiam illo tempore potuerunt viri eximij in ſanctitate, in hac vita maiora mala pœnæ ſuſcipere, vel ſuſtinere, quàm propter ſua peccata deberẽt, iuxta illud Iob 6. *Vtinam appenderentur peccata mea, & calamitas, quam patior, in ſtatera, quaſi arena maris hæc grauior appareret.* (*Iob 6.*) Sic etiam veriſimile eſt, innocentem Abel poſt ſanctiſſima opera, iniuſtam mortem patienter ſuſtinendo, vltra debitum proprium ſatisfeciſſe: ergo ſi hoc

4. *Tertia ratio pro eadem ſententia.*

ſi hoc ſatis eſt ad theſaurũ, etiam eo tempore erat in Eccleſia theſaurus. Conſequens autem videtur abſurdum, quia aliàs conſequenter concedendum erit fuiſſe eo tempore in Eccleſia poteſtatem diſpenſandi theſaurum illum, alioqui inutilis fuiſſet talis theſaurus: nam in theſauro abſcondito & inuiſo nulla eſt
Eccleſ. 20. & 21. vtilitas, vt Sapiens Eccleſiaſt. 20. & 21. ſignificat: fuiſſet ergo tunc poteſtas concedendi indulgentias, atque adeò poteſtas clauium, quod abſurdum eſt.

5. Quarta ratio. Quartò argumentor, quia hic theſaurus ex Sanctorũ ſatisfactionibus, aut Chriſti dignitati derogat aut nobis vtilis nõ eſt: quia vel Chriſti theſaurus eſt finitus, & hoc eſt contra dignitatẽ Chriſti; vel eſt infinitus, & ſic vel nihil ei addi poteſt, quia infinitum non poteſt augeri; vel certè nobis non eſt vtilis illa additio, cùm ad omne commodum noſtrũ infinitæ diuitiæ Chriſti ita ſufficiant, vt nihil ſufficientiæ aut efficaciæ ex aliorũ meritis eis accreſcere poſſit. Simile argumentũ eſt, quia vel Chriſtus nos ſufficienter redemit ab omni culpa & pœna, vel indiget aliis veluti coadiutoribus in munere redemptionis ad illud cõſummandum: hoc poſterius eſt contra Chriſti dignitatem; ſolus enim ille fuit perfectiſſimus redemptor, *neque enim eſt aliud nomen hominibus, in quo oporteat nos*
D. Tho. *ſaluos fieri*. Propter quod D. Thom. 3. p. q. 48. art. 5. docet, paſſiones Sanctorum nõ prodeſſe nobis per modum redemptionis, ſed ſolùm per modum exempli,
2. Cor. 1. & exhortationis, iuxta illud 2. ad Cor. 1. *Siue tribulamur, pro veſtra exhortatione, & ſalute.* Si autem dicatur primum: ergo merita Sanctorum non poſſunt nobis prodeſſe ad redemptionem, vel minimi peccati, vel pœnæ pro eo debitæ; ergo neque ad abſolutionem pœnæ per indulgentias remittendæ, quia illa ſolutio eſſet quædam redemptio: ergo ſatisfactiones Sanctorum inutiles eſſent in theſauro Eccleſiæ.

Theſaurum Eccleſiæ etiam ex meritis Sanctorum conſtare. Aſſertio certa.

6. NIHILOMINVS dicendum eſt, theſaurum Eccleſiæ non ſolùm cõſtare ex meritis Chriſti, ſed etiam ex meritis Sanctorum. Aſſertio certa eſt; ex-
Clemens VI. preſsè enim docetur à Clemẽte in dicta Extrauag. dicente, *Ad cuius quidem theſauri cumulum beatæ Dei Genitricis, & omnium electorum à primo iuſto vſque ad vltimum adminiculum præſtare noſcuntur.* Et id confirmauit
Leo X. Caiet. Leo X. in Bulla, in qua errores Lutheri condemnauit, & in Decreto miſſo ad Caietanum, quod ipſe refert 3. part. quæſt. 28. art. 5. vbi ait, Pontificem poſſe theſaurum Ieſu Chriſti & Sanctorum diſpenſare: & ſub pœna excommunicationis ipſo facto incurrẽdę, & ſummo Pontifici reſeruatæ, id teneri atque doceri præcipit. Et ita in hac doctrina aſſerẽda conueniunt Theologi ſuperiùs citati. Solet autem veritas hæc præcipuè ſuaderi illis teſtimoniis Scripturæ, quibus ſuprà probauimus eſſe inter fideles communicationem bonorum operum, & vnum poſſe alteri ſatisfactionem ſuam per modum ſuffragij cõmunicare: ex illo enim principio hæc veritas facilè colligitur, vt ſtatim oſtendemus. Hîc addere poſſumus id 2. ad
2. Cor. 12. Corinth. 12. *Non quæro quæ veſtra ſunt, ſed vos. Nec enim debẽt filij parentibus theſaurizare, ſed parẽtes filiis: ego autem libentiſſimè impendam, & ſuperimpendar ego ipſe pro animabus veſtris*, vbi ſignificat Paulus, ſe, vt ſpiritualẽ patrem, theſaurizare filiis ſuis, quos per Euangelium in Chriſto genuerat, & in hunc finem ſe eſſe paratum ad vitam pro illis tradẽdam. Et hinc fortaſſe ſumpſit
Origen. occaſionem Origenes, vt diceret homil. 10. & 24. in Num. Paulum ſuo modo expiauiſſe peccata aliorum,
2. Cor. 8. pro Chriſto patiendo. Facit præterea id 2. Cor. 8. *In præſenti tempore veſtra abundantia illorum inopiam ſuppleat, vt & illorum abundantia veſtræ inopiæ ſit ſupplementum* Quorum verborum ſenſus eſſe videtur, ſicut ex abundantia diuitiarum materialium quidam ſubueniunt indigentibus; ita ex ſpirituali abundantia quorũdam fidelium poſſe aliis ſpiritualiter indigentibus ſubueniri. Hæc ergo abundantia ſpiritualis conferet ad quoddam incrementum Eccleſiaſtici theſauri. Quæ teſtimonia, licèt fortè per ſe ſola non cogunt, tamẽ, ſuppoſita Eccleſiaſtica traditione, & doctrina, cum illa optimè quadrant, & prædictum ſenſum aptiſsimè admittunt, quia ſignificant, in quibuſdam fidelibus tantam eſſe abundantiam meritorum, vt per ea poſsint aliis indigentibus prodeſſe. Vnus autem modus ſubueniendi eſt, per communicationem ſatisfactionis, quæ, ſicut poteſt alicui perſonæ priuatim donari per modum ſuffragij, ita etiam poteſt theſauro Eccleſiæ relinqui: ergo quãdo Scriptura vniuersè & indefinitè loquitur, meritò intelligimus, hæc omnia ſummatim comprehendere.

Prima explicatio modi huius Theſauri.

VT autem, & modum huius theſauri, quatenus ex Sanctorum meritis conſtat, & rationem eius à priori explicemus, aduertendum eſt, in operibus iuſtorum quoſdam eſſe effectus omnino proprios & quaſi immanentes, qui non poſſunt aliis communicari huiuſmodi ſunt, afficere & bene diſponere ipſum operantem ad cauenda vitia contraria, & ad operandos ſimiles actus virtutis, & diuinam ſanctificationem & gratiam recipiendam, vel augendam: item mereri de condigno aliquod præmiũ, præſertim eſſentiale. Alij verò ſunt effectus talium operationum, quos non ſolùm in ipſis operantibus, ſed etiam in aliis habere poſſunt, huiuſmodi ſunt impetratio alicuius beneficij, vel alicuius pœnæ remiſsio per vim impetrandi, merẽdi de congruo, & ſatisfaciendi pro pœna temporali. Dixerunt verò aliqui, vt ſuprà vidimus agendo de ſuffragiis, hæc opera etiã quoad vim ſatisfaciẽdi ita eſſe propria ipſius iuſti operantis, ſeu patientis, vt nullus iuſtus præter Chriſtum poſsit alteri donare illa ſub hac ratione, ſeu pro alio ſoluere, aut ſatisfacere. Iuxta quam opinionem conſequenter dicendum eſt, theſaurum Eccleſiæ non conſtare ex ſatisfactionibus Sanctorum, neque ex illis applicari aliquid per indulgẽtias ad ſolutionem temporalium reatuum. In quo multùm accedit illa ſententia ad Durandi ſenſum. Differre tamen poteſt ab illo, dicẽdo merita Sanctorum quatenus habent vim impetrandi aliquid, merẽdo etiam illud de congruo aliis, ſub ea ratione manere repoſita in theſauro Eccleſiæ: nam ſub eadem dici poſſunt ſuperabundantia ſeu ſuperflua, quia ſufficientia ſunt ad impetrãdum & obtinendum à Deo ex prædicta ratione meriti plura beneficia, quàm de facto Deus propter illa contulerit iuſtis, ſeu Eccleſiæ; quod videtur ſatis ad ſaluãda verba Pontificum. Nam Clemens 6. in Extrauag. citata, non de ſatisfactione, ſed de meritis loquitur. Item non loquitur ſolùm de excellentioribus Sanctis, qui ſuperabundantes ſolent habere ſatisfactiones, ſed in vniuerſum de omnibus electis à primo iuſto, vſque ad vltimũ, & omniũ merita dicit adminiculum præſtare: certum eſt autẽ non omnes habuiſſe ſuperfluas ſatisfactiones, alioqui ferè nullus eorum Purgatoriũ adiiſſet: loquitur ergo de meritis quoad vim impetrandi, ſeu merẽdi de congruo. Item ſubdit, hũc theſaurũ Eccleſiæ, non ſolùm ex ea parte, quia infinitus eſt propter Chriſti merita, ſed etiam ex qua parte cõſtat ex meritis Sanctorum, conſumi non poſſe, quia quanto

(Margin, right column: 7. Duplex proprietas operum iuſtorum.)

quanto plures ex eius applicatione trahuntur ad iuſtitiam, tanto magis accreſcit ipſorum cumulus meritorum. Quæ ratio ſupponit, quælibet merita Sanctorum, etiam quæ in ipſis præmiantur de condigno, conferre aliquid ad cumulũ theſauri: alioqui ſi ex ſatisfactionibus conſtaret, non eſſet verum in vniuerſum, omnẽ ſatisfactionem, quæ cõſumitur per applicationes, ſeu ſolutiones pro aliquibus factas, ex eorum meritis reſtaurari, quia ſæpiſſime accidere poteſt, vt multi eorũ nullas habeant ſuperfluas ſatisfactiones. Denique accedit in fauorem huius ſententiæ, quòd iuxta illã facillimè ſoluuntur rationes dubitandi in principio poſitæ, vt conſideranti facilè patebit. Quòd ſi aliquis obiiciat, quia iuxta hanc ſententiam non poterit ex meritis Sanctorum fieri ſolutio, & conſequenter theſaurus Eccleſiæ, vt conſtans ex illis, nihil confert ad indulgentias concedẽdas. Reſponderi poteſt, cõcedendo priorem partem, & negando poſteriorem: propria enim ſolutio pro debito pœnæ reuera nõ fit niſi per aliquam ſatisfactionem: nihilominus tamen Sanctorum merita in theſauro Eccleſiæ repoſita cõferre poſſunt, vt fiat remiſſio pœnæ ſine propria ſatisfactione, vel abſque vlla ſolutione, vel per ſolutionem factam ex ſola Chriſti ſatisfactione.

8. *Prædicta ſententia improbatur.*

Nihilominus ſententiam hanc, quatenus à theſauro Eccleſiæ, & ab vſu indulgentiarum excludit ſatisfactiones Sanctorum, falſam & cauẽdam cenſeo: nam eſt contra communem ſententiam Theologorum, vt videre licet in omnibus, quos in hac & præcedente ſectione citaui: eſt etiam contra communiorem ſenſum fidelium: ſupponit etiam falſum fundamentum: nimirum, vnum fidelem non poſſe pro alio ſatisfacere, & pœnam ſoluere, de quo ſuprà dictum eſt. Deinde apertè repugnat modo loquẽdi Pontificum, præſertim Leonis Papæ in decreto relato à Caietano; docet enim, poſſe Pontificem concedere indulgẽtias ad remittendas temporales pœnas, *ex ſuperabundãtia meritorum Chriſti, & Sanctorum*: nam illa particula, *Ex*, non dicit cauſam impetrantem ſeu intercedentem, ſed propriè indicat pretium ſolutionis, ideóque dixit, *ex ſuperabundantia meritorum*, id eſt, ex eo quod in eis abundat: & infrà ſubdit, *theſaurum meritorum Chriſti, & Sanctorum diſpenſando*: diſpenſare enim merita alicuius, non eſt propter ea aliquid impetrare, vt per ſe notum videtur, ſed eſt ea erogare ad debitum aliquod ſoluendum, ſeu abſoluendum. Et ideo paulo inferiùs ſubdit idem Pontifex, hanc diſpenſationem theſauri per indulgẽtias fieri per modum abſolutionis, vel ſuffragij, ſeu ſolutionis. Præterea, ſi merita Sanctorum tantùm dicto modo in theſauro reponuntur, ad negotium indulgentiarum parum aut nihil iuuant; nam indulgentiæ non operantur per modum impetrationis, aut meriti de congruo, ſed per modum abſolutionis ex poteſtate clauium, quæ poteſtas efficaciter operatur ex vi poteſtatis excellentiæ Chriſti, in qua nititur, & virtute cuius inſtituta eſt, & operatur ſine extrinſeco adminiculo alicuius impetrantis. Sicut operatur etiam efficaciter in ſacramẽto ex vi meritorum Chriſti, ſine alterius interceſſione. Item quia vbi intercedit æqualis ſolutio iuxta inſtitutionem, non eſt neceſſaria alicuius Sancti interceſſio, vt acceptetur ſolutio, & fiat remiſsio, vt patet in ſatisfactione condigna, quam iuſtus exhibet pro peccatis ſuis: ſed per indulgentias fit condigna ſolutio, ſaltem ex ſatisfactionibus Chriſti: ergo, ſi illa ſupponatur, neceſsaria nõ eſt aliqua impetratio, vt fiat remiſsio, quæ eſt effectus indulgentiæ. Ad ſummum ergo poſſet remotè & per accidẽs conferre ad hunc effectum impetrando alteri diſpoſitionem, ne impediatur, vel aliquid ſimile, cùm tamen Pontifices indicent, merita Sanctorum per ſe concurrere mora-

A liter per modum pretij, quod diſpenſatur.

9. Denique iuxta illam ſententiam plures pœnalitates iuſtorum de ſe ſufficientiſsimæ ad ſatisfaciendũ Deo pro pœnis peccatorũ, ſine vllo fructu perpetuò manerent, nec poſſunt illum habere apud Deum, vt patet de omnibus pœnis, quibus ad propriam ſatisfactionem non indigent: quod certè eſt abſurdum, & alienum à diuina prouidẽtia. Nam ſi omnes illæ pœnæ, ſeu ſatisfactiones, poſſunt habere cõuenientiſsimum vſum, iuxta diſpoſitionem diuinæ ſapientiæ, & iuſtitiæ, cur dicemus ſtatim omnes perire, & quaſi pro nihilo reputari? cùm Chriſtus Dominus Luc 21. *Luc 21.* B de Sanctis, qui propter nomen eius grauiſsima mala patiuntur, dicat, *Et capillus de capite veſtro non peribit*. Accedit tandem, quia, ſi ſatisfactiones Sanctorum inutiles ſunt, certè ad impetrandum propter merita eorum nõ eſt neceſsaria poteſtas clauium; nam quælibet priuata perſona poteſt hoc facere repræſentando Deo huiuſmodi merita: idque faciebant olim Hebræi, poſtulando à Deo remiſſionem pœnarum propter Abraham, Iſaac, & Iacob, &c. at verò merita Sanctorum, prout manent in theſauro Eccleſiæ, ſpecialiter diſpenſantur per poteſtatem clauium.

Alio modo ratio huius theſauri explicatur.

10. C ALITER igitur ratio & modus huius theſauri explicandus à nobis eſt, ſupponendo, vnum iuſtum poſſe pro alio ſatisfacere propter vnionẽ charitatis: & deinde addendo, in ſanctis hominibus multa fuiſſe opera pœnalia, vel paſſiones voluntariè aut patienter pro Deo ſuſceptas, & conſequenter habentes magnum valorem & ſufficientiam ad ſatisfaciendum, quæ neque in ipſis neque in aliis habuerunt effectum compenſandi aliquem pœnæ reatum ipſis æqualem. Quod quidẽ reſpectu ipſorum Sanctorum eſt certum, vt in Iob & Abel ſuprà declaratum eſt. Deinde hoc eſt euidẽs in nouo Teſtamẽto: nam beatiſſima Virgo multa & grauiſſima propter Deũ paſſa eſt, imò omnia opera illius ſufficientia fuerunt ad aliquam ſatisfactionem, iuxta principia ſuprà poſita D de ſatisfactione: & tamen manifeſtum eſt in ipſa non potuiſſe habere effectum, quatenus ſatisfactoria erant, quia nullum peccatum habuit. Simile argumentum fieri poteſt de Ioanne Baptiſta; nam licèt aliquando leuiter peccauerit, tamen illud penè nihil fuit reſpectu pœnitentiæ & ſanctitatis eius. Et idem credi poteſt de aliis Sanctis, præſertim de his qui vel nunquam mortaliter peccauerũt, vel certè magnum & longum vitæ tempus ſine his grauioribus culpis in magna vitæ aſperitate & ſanctitate tranſegerunt. Imò ſi iuſtus, pro aliquo tempore vitæ, etiam breuiſſimo, exiſtit ſine reatu culpæ aut pœnæ apud Deum, quidquid virtutis in eo tempore operatur, ſatisfactorium eſt; & in eo non habet effectum. *Nõ repugnat, iuſtum aliquo tempore vitæ eſſe ſine reatu pœnæ.* Neque huiuſmodi ſtatus pro aliquo tẽpore repugnat, etiamſi iu- E ſtus ſepties in die cadat, quia poteſt etiam ſepties in die reſurgere, vel etiam aliquo die ſtabilis cum diuina gratia permanere, & cum eadem plenam remiſſionem obtinere. Tunc autem verè petit, *Dimitte nobis debita noſtra*; vel quia non tantùm pro ſe, ſed etiam pro aliis iuſtis, & tota Eccleſia orat; vel quia certò ſcit habuiſſe debita; ignorat autem an ſibi fuerint remiſsa: vel denique, quia propter peccatum non ſolùm meretur homo ordinariam pœnam Purgatorij, ſed etiam aliquas extraordinarias pœnas huius vitæ; vt v.g. priuationẽ aliquam fauoris, vel abundantioris Dei auxilij, aut permiſsionem alicuius mali, pro quibus non poteſt condignè ſatisfieri, niſi gratis remittantur.

Conſtat

11\. *Iuſtus poteſt habere ſuperabundantes ſatiſfactiones aliis fidelibus non applicatas.*

Conſtat igitur poſſe iuſtos habere ſuperabundantes ſatisfactiones, quantum ad ipſos ſpectat. Quòd verò etiam illas habeāt reſpectu aliorum, declaratur breuiter. Primò, quia ſatisfactiones vnius iuſti, quæ ipſi non ſint neceſſariæ, non ſtatim applicantur aliis indigentibus, vt in eis habeant effectum, niſi ex intentione ipſius operantis alicui donentur: quia aliàs nullo titulo efficiuntur alterius: nulli autem prodeſt ſatiſfactio niſi propria, vel quæ aliquo titulo propria efficiatur. Neque eſt vlla ratio, ob quam huic potiùs quàm illi applicetur, niſi quis fortaſſe fingat ſtatim diſtribui inter omnes iuſtos indigentes, ſecundùm partes ęquales, aut proportionales: quod gratis & ſine fundamento fingeretur: nam etiam ipſius Chriſti ſatisfactio, quæ illi neceſſaria non fuit, non ſtatim diſtribuitur inter alios, donec ſingulis per determinata media, iuxta ipſiuſmet Chriſti voluntatem & intentionem applicetur. Sæpe autem iuſti pœnas ſuſtinēt, vel volūtariè accipiunt, non applicando eas in particulari aliis: ergo ſæpe habent ſatisfactiones, quæ neque in ipſis neque in aliis habent effectum. præterea, contingit iuſtum applicare ſatisfactiones ſuas alteri, qui vel illis non indiget, quia plenam remiſsionem conſequutus eſt: vel certè in illo non habent effectum, propter obicem inuentum in ipſo, pro quo offeruntur. Illæ ergo ſatisfactiones neque in operante neque in altero habent effectum.

12\. Has ergo ſatisfactiones Sāctorum dicimus reponi in theſauro Eccleſiæ, vt per publicam poteſtatem eius Petro à Chriſto conceſſam, fidelibus applicentur, ac per indulgentias diſpenſentur. Ita explicant rem hanc Theologi citati, fuitque mens D. Thomæ (*D. Tho.*) iñ 4. d. 20. qu. 1. art. 3. qu. 1. propterea enim rationem & quaſi fundamentum indulgentiarum poſuit, *in vnitate corporis myſtici, in qua multi in operibus pœnitentiæ ſupererogauerunt ad menſuram debitorum ſuorum, & multas etiam tribulationes iniuſtas ſuſtinuerunt, per quas multitudo pœnarum poterat expiari, ſi eis deberetur, quorum meritorum tanta eſt copia, quòd omnem pœnam debitam nunc viuentibus excedat.* In quibus verbis apertè D. Thom. prædicto modo explicat abundantes ſatisfactiones Sanctorum. (*Ratio D. Thomæ quare ſuperabundantes ſatisfactiones ponantur in theſauro Eccleſia.*) Rationem autem, ob quam huiuſmodi ſatisfactiones ſuperabundātes reponuntur in theſauro Eccleſiæ tanquam bona communia eiuſdē Eccleſiæ, reddit ſtatim ex intentione ipſorum operantium: nam vnus poteſt pro aliis ſatisfacere iuxta intētionem ſuam, & ideo, ſi alicui ſuam ſatisfactionē applicet, illi prodeſt, ſi nō ſit impedimentum: quando verò nemini applicat, & ipſe etiam tali ſatisfactione nō indiget, hoc ipſo, vel formaliter, vel virtualiter intēdit per illa opera, Eccleſiæ prodeſſe quātū poteſt: ergo donat illa ipſi Eccleſiæ, vt in eius theſauro cuſtodiantur, conuenienti modo ſuo tempore diſpenſanda. Minorem probat D. Tho. verbis Pauli, ad Coloſſ. 1. (*Coloſ. 1.*) *Adimpleo*, &c. ſuprà tractatis, cum aliis. Deinde probari idem poteſt ex lege charitatis, qua Sancti in huiuſmodi operibus gubernantur: & ideo ſine dubio intendūt, & ſibi & Eccleſiæ prodeſſe ſuis operibus, quātùm poſſunt: nam hoc eſt maximè conſentaneum charitati, & ſtatui Eccleſiæ militātis, quæ his ſubſidiis indiget, & libentiſſimè illa acceptat, quando ei offeruntur. Ex parte verò Dei eſt optima ratio ſuperiùs tacta: nam ad prouidentiā & iuſtitiam eius ſpectat remunerare opera hominum, vel in ipſiſmet operantibus, vel in aliis eis coniunctis, quantum capacia ſunt, & ſecūdùm modum cōuenientem: ſed hæc opera iuſtorū, quatenus ſatisfactoria ſunt, capacia ſunt fructus ſeu præmij ſaltē in aliis qui per charitatem ſunt vnum cum eis, qui talia opera fecerunt, & poſſunt conuenienti modo ad hunc effectum reſeruari, & acceptari, & per cōuenientem poteſtatem applicari: ergo meritò credimus ita factum eſſe.

13\. *Theſaurum ex Sanctorum ſatiſfactionibus conſtantem, deſeruire ad indulgentias, & per Papā diſpēſari poſſe.*

Atque hinc colligit idem D. Th. hunc theſaurum quatenus conſtantem ex ſatisfactionibus Sanctorum ad effectum indulgentiarū deſeruire, & per eum diſpenſari poſſe, qui poteſtatem habet cōcedēdi indulgentias. *Nam ea (inquit) bona, quæ ſunt alicuius multitudinis communia, diſtribuuntur ſingulis de multitudine ſecundùm arbitrium eius qui multitudini præeſt. Vnde, ſicut aliquis conſequeretur remiſſionem pœnæ, ſi alius pro eo ſatiſfeciſſet, ita ſi ſatiſfactio alterius per eum qui poteſt, ei diſtribuatur.* Ex qua ratione intelligere licet, quòd licèt ſatisfactiones Sanctorum ex eorum voluntate proceſſerint, fuerintque veluti donatæ Eccleſiæ; nihilominus poteſtas eas diſpenſandi non manat ab ipſis Sanctis, ſed à Chriſto, qui eis dedit paſtorē, qui Eccleſiæ præeſt. Sicut bona etiam temporalia donantur Eccleſiæ per voluntatem fidelium; poſtquam verò donata ſunt, eorum diſpenſatio ad eum pertinet cui Chriſtus talem poteſtatem conceſſit. Hoc ergo eſt quod Leo X. in citata Decretali declarauit, ad poteſtatem clauium Petro datam à Chriſto, pertinere, diſpenſare hunc theſaurum, etiam vt conſtātem ex ſatisfactionibus Sanctorū. Quod duobus modis factū eſſe intelligi poteſt: primò, quia Chriſtus hoc ipsū in particulari inſtituit, ac Petro & Apoſtolis declarauit: ſecundò, quia ex natura rei cōſequitur, eo ipſo quòd ex Chriſti voluntate Petrus toti Eccleſiæ præeſt, & illa bona iam ſunt facta ipſius Eccleſiæ. Et fortaſſe vtrunque verum eſt: nam primum eſt conſentaneum Scripturæ, dicenti, Chriſtum, & Spiritum ſanctum docuiſſe Apoſtolos omnem veritatem Eccleſiæ neceſſariam; Ioan. 14. & 15. ad Rom. 8. ad Epheſ. 1. & ſæpe aliàs. Secundum autem eſt conſentaneum rationi, vt D. Thomas rectè declarat.

14\. *Cur Pontifices merita dicant Sanctorum reponi in Theſauro Eccleſiæ.*

Tandem ex his ſatis expoſita manet decretalis illa Leonis X. quæ totam hanc doctrinam continet. Nec dubitandum eſt quin eadem fuerit mens Clementis VI. illam enim Leo explicat, dum profitetur ſe declarare quid in hoc Romana Eccleſia ſentiat. Neque in eo hæſitādum eſt, quòd prædicti Pontifices nomine meritorum, & nō ſatisfactionū vtuntur; nam eodem modo loquuntur de Chriſti meritis, ſolētque ipſę ſatisfactiones merita appellari, tū quia noſtra ſatisfactio ad Deū fit per modum cuiuſdā meriti, quia non fit per compenſationē omnino æqualem ſecundùm æqualitatē phyſicam rei ad rem inter ipſas pœnas; ſic enim minor eſt pœna huius vitę quàm Purgatorij: ſed fit per ęqualitatem, ſeu proportionem moralem, quia pœna huius vitæ voluntariè accepta, & cum talibus circunſtantiis habet valorem moraliter ęquiualentē pœnæ Purgatorij, in quo ad modum meriti ſe habet, ideóque ſolet meritum appellari. Tum etiam ratione ſubiecti, ſeu propter idētitatem cum merito: nam ſatisfactio fieri ſolet per opus meritorium, vt ſuprà diximus: ideo, licèt meritum & ſatisfactio ratione formali, & per habitudines ad ſuos terminos diſtinguātur; nihilominus ſub nomine meritorum ſimpliciter illa opera, quæ vtramque rationem habent, comprehendi ſolent. Vnde vlteriùs aduerto, nos non negare quin opera iuſtorum maneant aliquo modo in theſauro Eccleſiæ, quoad vim impetrandi & merēdi de congruo nobis aliqua bona: ſed affirmare etiam manere ſub ratione ſatisfactionis, & ſub illa maximè applicari & diſpenſari per indulgentias, quanuis citata decreta loquantur de illis ſub nomine meritorum, quia vtramque rationem meliùs comprehēdit.

15\. *Cur Clemens dicat Theſaurum coacervari ex meritis omnium ſanctorum.*

Et hinc etiam conſtat cur Clemens loquatur de omnibus iuſtis, qui fuerūt in Eccleſia à primo vſque ad vltimum: nam omnia illorum merita poſſunt aliquod adminiculum præſtare, licèt nō omnia eodem modo, nec ſub ratione ſatisfactionis, quæ per indulgentias

gentias applicentur. Vnde, ſi velimus verba illa & generalem diſtributionem ad proprias ſatisfactiones applicare, exponenda neceſſariò ſunt per diſtributionem accommodam, nimirum cuiuſcunque Sancti, à primo vſque ad vltimum, merita ſeu ſatisfactiones, quatenus illis ſuperabundantia fuêre, ad cumulum Eccleſiaſtici theſauri conferre. Ratio verò, quam idẽ Clemens ſubiungit, ob quam hic theſaurus, etiam vt conſtans meritis Sanctorum, conſumi non poteſt, meliùs quidem accommodatur ad merita ſub ratione impetrationis, aut meriti de congruo, quàm ſub ratione ſatisfactionis, vt obiectio ſuprà facta videtur oſtendere, tamen inde nõ fit, Pontificem excludere à theſauro ſatisfactiones Sanctorum, quatenus tales ſunt, præſertim cùm neceſſe non ſit ſingulas rationes omnia ſimul probare; ſatis eſt enim ſi vnaquæque ratio aliquid probet. Addo verò præterea moraliter loquendo, etiam conſequi ex applicatione theſauri per indulgentias, multiplicari à iuſtis ſatisfactiones, quæ in theſauro reponuntur, quia nunquam deſunt multi, qui iam liberati ab omni proprio debito per indulgentias, aliquid ſactisfactorium operentur, quod ad theſaurum pertinebit, vt declaratum eſt.

Rationes contra aſſertionem ſoluuntur.

17. *Soluitur 1. ratio Durandi.* Ad primam rationem Durandi rectè ibi reſpõſum eſt duobus modis: nam vterque neceſſarius eſt reſpectiuè, ſeu ad propriam materiam accommodatus: quia idem opus meritorium de cõdigno, licèt ſub ea ratione adæquatum præmium acceperit, poteſt conferre ad impetrandum aliquid de congruo, præſertim quando illi coniungitur oratio, quę ab illo merito robur quoddam & vires accipit. Meritò verò hæc reſponſio in præſenti non approbatur, non quia falſam doctrinam contineat; ſed quia ad indulgẽtiarum vſum non ſatisfacit. Altera ergo reſponſio, quæ nititur in propria ratione ſatisfactionis, vt ſic, communis eſt, & omnem difficultatem expedit. *Replica ſoluitur.* Neque obſtat replica Durandi. Primò, quia voluntariè dicitur, illud opus pœnale, quod ſub ea ratione non eſt neceſſarium iuſto ad ſoluendum ſuum debitum, remunerari aliquo præmio accidentali. Nec exemplũ, quod affert de Martyribus, non hoc probat: nam aureola non datur Martyri eo titulo, cuius ſignum eſt, quia, licèt Martyr indigeret tota illa pœna ad ſatisfaciendum ex opere operantis pro ſuis peccatis, nihilominus acciperet aureolã martyrij: imò licèt illa pœna fuiſſet inſufficiens ad compẽſationem totius reatus ex opere operantis, nihilominus ratione ipſius martyrij, & remitteretur tota pœna, & adiungeretur aureola martyrij: ſunt enim hæc priuilegia martyrij, quæ certa lege cõferuntur independenter ab illa proportione, ſeu merito ex parte operantis. Item virginibus & Doctoribus propriæ aureolæ conferuntur, nõ quidem propter pœnalitatem ſuperabundantẽ, quæ valde accidentaria eſt, ſed propter alias rationes.

17. Quocirca de his præmiis accidentalibus, quibus titulis cõferantur, variæ ſunt opiniones, quas hoc loco tractare, extra rem eſſet. Probabile verò eſt, hæc accidentalia præmia interdum dari per ſe ſeparata, interdum verò vt proprietates concomitantes præmium eſſentiale. Priori modo veriſimile eſt, accidẽtalia præmia reſpondere quibuſdam bonis operibus moralibus, quæ non attingunt illum perfectionis, vel ſupernaturalitatis gradum, qui ad meritum eſſentialis præmij neceſſarius eſt. Poſteriori autem modo dicendum eſt, aliqua præmia accidentalia dari vt proprietates, vel ex natura rei, vel ſecundùm conuenientem prouidentiam conſequentes ad præmium eſſentiale, quæ proinde ex vi eiuſdem meriti conferũtur: nam qui dat formam, dat conſequentia ad formam. Non eſt ergo neceſſe dicere, aliquod accidentale premium dari propter pœnalitatem operis: quòd ſi illa ad præmium aliquo modo cõfert, potiùs eſt per modum obiecti, quatenus illam volũtariè amplecti, bonum ac meritorium eſt, & tunc non ſolùm valet ad præmium accidentale, ſed etiam ad eſſentiale, ſi cætera cõcurrunt. Neque etiam tunc ſolùm valet quando operans nõ habet peccata, pro quibus ſatisfaciat; ſed etiamſi illa habeat, & pro eis ſatisfaciat per tale opus: nam illæ duæ rationes non ſunt repugnantes, & in vna non conſideratur pœna vt formalis pœna eſt, ſed vt obiectum vel circunſtantia conferẽs ad bonitatem actus; in alia verò cõſideratur vt formalis pœna eſt, apta ad vindicandam culpam, &, vt ſic, habet rationem ſatisfactionis, & nũquam habet aliud præmium niſi pœnæ remiſſionem, vel in ipſo operante, vel in aliis. Et ideo nihil etiam obſtat ſecunda ratio Durandi, quia, licèt iuſti intendant ſibi mereri quantum poſſunt per talia opera, nunquam ab eis excludunt propriam rationem ſatisfactionis, quæ neceſſariò, & quaſi ex natura rei eis ineſt. *Secunda Durandi ratio ſoluitur.* Vnde, ſi ipſimet nec illa indigeant, nec in particulari alicui applicẽt, aggregantur ad bona cõmunia Eccleſiæ; quod etiam ipſi virtualiter intendunt, vt declarauimus. Addi etiã poteſt, Eccleſiam veluti iure hæreditario ſuccedere in huiuſmodi bonis ſuorum filiorum, quæ ipſi aliis non legauerunt.

18. *Tertia ratio pro eadem ſententia enodatur.* Ad tertiam rationem à nobis additam, concedo, theſaurum hunc, vt conſtantem ex meritis Sanctorũ, extitiſſe, vel potiùs incepiſſe ante Chriſti Domini aduentum, nam hoc manifeſtè docet Clemens VI. in illa Extrauag. & rectè probatur ex verbis Iob, & exemplo Abel, & idem credi poteſt de Ieremia in ventre matris ſanctificato, & aliis ſimilibus eximiis Sanctis. *In veteri Eccleſia fuit theſaurus.* *An eſſet tunc poteſtas diſpenſandi illum.* De diſpenſatione autem illius theſauri, pro eo tempore fieri potuiſſe, ſuaderi poſſe videtur; nam ſi eo tempore eſſe poterãt inter iuſtos priuata ſuffragia per communicationẽ ſatisfactionis vnius ad alterum, cur nõ dicetur fuiſſe tunc in Eccleſia poteſtatem publicam ad applicãdas, vel diſpenſandas ſatisfactiones Sanctorum in theſauro Eccleſiæ relictas? nõ quatenus hæc poteſtas manat ex poteſtate clauiũ, ſed quatenus ex natura rei cõſequitur, vt is qui communitati præeſt, diſtribuere poſſit bona cõmunitatis inter indigentes, vt ſuprà ex D. Th. attulimus. *D. Thom.* Qui idẽ docet 2.2. quæ. 118. art. 3. ad 2. & art. 4. ad 2. imò ibi addit, talia bona deberi indigẽtibus debito legali: in veteri autem Eccleſia ſemper erat aliquis tãquam ſummus Sacerdos, habens ſupremum regimen illius, ſiue ante aduẽtũ Chriſti eſſet vnus pro tota Eccleſia, ſiue non, quod ad præſens nõ refert. Ergo quaſi naturali iure, ſuppoſito lumine fidei, erat in illo talis poteſtas diſpẽſandi ſeu diſtribuẽdi theſaurũ illũ. Neq; inde ſequitur habuiſſe poteſtatem clauium: tum quia licèt per illam diſpẽſationem applicaretur aliqua ſatisfactio ad remiſſionem pœnæ temporalis, tamẽ eo tempore per illam remiſſionẽ non aperiebatur ianua regni cœleſtis: tum maximè, quia illa remiſſio non fiebat ab ipſo Eccleſiæ Præſide, qui tunc erat per iuriſdictionem, quam haberet ad ſoluẽdos reos peccatorum, ſicut nunc fit: & ideo etiam illa applicatio nõ eſſet propria indulgentia, quam ſuprà diximus eſſe propriam abſolutionem ex poteſtate iuriſdictionis.

19. *Poteſtas diſpẽſandi Eccl. theſaurum, eſt propria legis gratiæ.* Sed hæc ſentẽtia probanda non eſt, quia Theologi cenſent poteſtatem hanc diſpenſandi theſaurum, propriam nouæ legis eſſe, datamque ſentiunt eſſe à Chriſto, quãdo poteſtatem clauium Eccleſię tribuit. Et qui antiquitatem indulgentiarum maximè extẽdunt vſq; ad Apoſtolorũ tempora, vſum earum protrahunt,

trahunt,& inde cœpiſſe ſignificant.Ac denique,licèt in actu indulgentiarum, ſecundùm rationē hæc tria diſtinguam,diſpenſationem theſauri, ſolutionē debiti,& relaxationem pœnæ quaſi iudicialem:dicunt tamen in re nunquam ſeparari reſpectu viuorum, & ab eadem poteſtate omnia proficiſci:ſi ergo in lege veteri,aut naturæ,non fuit poteſtas clauium, nec iuriſdictio ad remittenda peccata,etiam quoad pœnas temporales debitas in foro Dei,non poteſtas diſpenſandi theſaurum eſſe potuit.

20. *Ratio in cōtrarium ſoluitur.* Præterea,poteſtas hæc ad diſpenſandũ theſaurum ſupernaturalis eſt, & à ſolo Deo concedi potuit, & nulla auctoritate aut ſufficienti ratione conſtat eſſe conceſſam ante aduētum Chriſti, quia neque in veteri Teſtamento eſt vlla mentio illius, vnde certum eſt,nō eſſe propriam illius legis,quatenus diſtinguebatur à lege naturali: neque etiam eſt ita coniuncta ex natura rei cum ſupremo ſacerdotio, quale potuit eſſe in lege naturæ,vt ſolo diſcurſu & ratione colligi poſſit. Quamuis enim verum ſit,bonorum communium diſtributionem pertinere ad eum qui præeſt communitati, id tamen intelligendum eſt, reſpectu illius temporis in quo facienda eſt diſtributio: licèt autem ſatisfactiones fidelium theſaurizari cœperint à principio mundi,non tamen vt ſtatim diſtribueretur ille theſaurus, ſed tempore à Deo ſtatuto: quod autem eſſet illud tempus,nō potuerunt homines cognoſcere,niſi ex diuina reuelatione,de qua nulla mētio,vel traditio habita eſt vſque ad tempus legis gratiæ.Et poteſt ſufficiens congruentia reddi,vel ex perfectione huius legis,in qua abundantiùs cōmunicatur diuina gratia,& liberalior fit remiſſio, vel ex eo quòd ante Chriſti mortem nondum erat theſaurus ille conſummatus quoad Chriſti merita,à quibus omne aliud meritũ & ſatisfactio virtutem accipit:ipſe enim Chriſtus nobis meruit,vt talis poteſtas hominibus,& vt talis diſpenſatio vel diſtributio theſauri, acceptaretur à Deo:& ideo ante exhibitum in reipſa Chriſti meritum non eſt hominibus facta tam liberalis conceſſio.Nec tamen propterea inutilis fuit illa collectio, ſeu inchoatio theſauri, quæ ante tempus legis gratiæ facta eſt,quia ſuo tempore fructum ſuum habiturus erat, quādo diſpenſator Euangelicus proferre poſſet de theſauro ſuo noua & vetere,ad inſtar prudentis patrisfamiliâs, de quo loquitur Chriſtus, Matth.13.

21. *Quarta ratio contra cōcluſionem eluditur.* Ad quartum argumentũ reſpōdemus,concedendo in primis ſatisfactiones Sanctorum non eſſe ſimpliciter neceſſarias ad hunc effectum, vt ſeq.ſect.latiùs dicemus:negamus tamen nō fore vtile & conueniēs,vt tales ſatisfactiones in theſauro reponãtur, & nobis applicentur:nam hoc redũdat in honorem Sanctorum,& ad gloriam etiam ipſius Chriſti pertinet,quòd tantam virtutem ſuis Sanctis tribuerit. Nã licèt illi ſatisfacere nō potuerint ſine influxu,& virtute ipſius Chriſti.tamen ex illa fecerunt ſatisfactiones reuera diſtinctas a ſatisfactione Chriſti. Vnde, licèt non potuerint augere theſaurum illum ea ratione qua infinitus eſt, ſeu intenſiuè,potuerunt tamen augere extenſiuè addendo nouas ſatisfactiones, hoc enim modo nō repugnat infinito fieri additionem. Atque hinc etiã ad nos redundat aliqua vtilitas,quia ratione huius augmenti faciliùs fortè fieri poteſt applicatio, & remiſſio virtute illius theſauri,non quia Chriſti ſatisfactio ad hoc totum non eſſet ſufficiens, ſed quia voluit Deus hoc ſpeciali modo honorare ſanctos ſuos,& Chriſtum,quem vult non tantùm in ſe,ſed etiam in ſanctis ſuis abundare. Nec propterea dici poſſunt Sancti nos redemiſſe,etiã ex parte: nam ille tantùm redimit,qui propria virtute perfectè ſoluit pro alio:quomodo ſolus Chriſtus potuit ſoluere,

A & ex perfecta iuſtitia mereri,vt ſua ſolutio pro aliis acceptaretur:alij verò Sancti ſolùm in virtute Chriſti. Eſt etiam alia maxima differentia,quia Chriſtus propter hãc primariam cauſam paſſus eſt,vt pro aliis ſolueret, alij verò Sancti Martyres non ita,ſed paſſi ſunt propter alios fines,& ſolũ quaſi ex conſequenti, nos iuuant,de qua re dixi plura in ſecundo tomo 3. partis,qu.48.in Commentario art.quinti:& in primo etiam Tom.q.26.

SECTIO III.

Vtrùm indulgentiæ tantùm concedi poſſunt ex theſauro Eccleſiæ.

B FVIT quorundam opinio, indulgentias non concedi ex alienis ſatisfactionibus, aut meritis, ſed iuxta laborem & meritum eius, cui conceduntur, refert Henric.quodlib.15.quæſtion.2. Sed hoc nihil aliud eſt, quàm indulgentiarum vim aut efficaciam negare. 1. *Henric. Reiicitur.* Nam ſi alicui nulla maior remiſſio conceditur,quàm per ſui operis meritum ſeu valorem mereatur, nulla profectò gratia,vel indulgentia ei fit:nam ſecluſa indulgentia, tantundem mereretur, vel ſatisfaceret per tale meritum; neceſſarium autem eſt ad veritatē indulgentiæ,vt aliquid efficiat quaſi ex opere operato,præter illud quod homo mereri poſſet ,vel ſatisfacere ex opere operantis. C Alij, qui negant theſaurum,conſequenter negant indulgentias concedi, facta aliqua ſolutione ex theſauro,ſed ſolùm facta gratuita remiſſione per poteſtatē à Deo datam. *Aliorũ opinio.* Ita Maironis d.20.q.1.qui etiam refert quoſdam dixiſſe, per indulgentias quidem nō applicari ſatisfactiones, ſed impetrationes Sanctorũ,per quã nobis obtinēt liberalem remiſſionem alicuius pœnæ. *Mairon. Improbatur.* Sed fundamentũ Maironis erroneum eſt, vt oſtendi: & fundamentũ etiam alterius ſententiæ reiectum eſt. Et reuera eſt etiam illa ſententia improbabilis: nam impetratio non eſt niſi mediante oratione, quis autem poteſt certò promittere alicui orationes Sanctorum?aut infallibilem impetrationem, & effectum earum?

2. His ergo reiectis ſententiis,vel potiùs erroribus,& D ſuppoſito vero theſauri fundamēto, ex dictis certum eſt,indulgentias diſpenſari optimè ex theſauro: non tamen adhuc conſtat hunc eſſe vnicum modum, & neceſſarium concedēdi indulgentias. *Prima opinio.* Dixerunt ergo aliqui,non ſemper indulgentias conceſſas eſſe in Eccleſia per diſpenſationem theſauri, ſed in principio ſolitas fuiſſe concedi per liberalem remiſſionem virtute clauium factam,abſque vlla ſolutione,vel applicatione ex theſauro,poſtea verò quando vſus indulgentiarum percrebuit, præſertim à tempore Bonifacij VIII. introductam eſſe conſuetudinem non concedendi indulgentias niſi ex theſauro.Nam,quia nũc liberalior fit remiſſio,& ferè nulla,aut parua ſatisfactione exhibita ab ipſis pœnitentibus, ideo aliunde ex ſatisfactionibus in theſauro repoſitis fit compenſatio ſeu ſolutio. Hanc ſententiam indicare videtur E Medi.diſp.8.de indulgentiis,præſertim c.40.41.&42. *Medin. Caiet.* ac tribui etiam poteſt Caiet.dict.Opuſc.de Indulgētiis ad Iulium,quatenus ait,olim indulgentias ſolitas eſſe concedi per modum abſolutionis, nunc autem, præſertim à tempore Clementis VI. cōcedi per modũ ſolutionis:nam vt hi duo modi ſint diſtincti, videtur Caietanus indicare illam abſolutionem non fuiſſe ſolitam fieri applicando theſaurum ad ſolutionem.Sed,vt infrà dicam,nō fuit hæc mens Caietani. Medina verò ſolùm expreſsè ait poteſtatem Eccleſiæ ad concedendas indulgentias per ſe non pendere ex

theſauro, nec neceſſariò illũ requirere: quia aliàs non eſſet ad indulgentiam neceſſaria iuriſdictio, ſed ſola diſpenſatio, ſeu ſolutio ex theſauro. Vnde concludit, aliquando concedi indulgentias abſque applicatione theſauri, & tunc dicit fieri per modum poteſtatis: aliquando verò fieri ex theſauro, quod vocat per modum auxilij, ſæpe verò vtroque modo ſimul fieri non negat; imò hunc concedit eſſe frequentiorem modum concedendi indulgentias.

3. *Secũda opinio.* Communis tamen ſententia Theologorum eſt, indulgentias ſemper ac neceſſariò fieri ex theſauro, ſiue per modum abſolutionis, ſiue per modum auxilij, aut ſuffragij; concedantur, ita vt diuitię huius theſauri in ſuo genere ſint cauſa neceſſaria, & mortaliter per ſe cõcurrens ad hũc effectũ. Hoc eſt aperta ſententia D.Tho. in 4. diſt. 20. qu. 1. ar. 3. q. 1. ad 3. vbi hac ratione dicit indulgentiam fieri per ſolutionem. Atque idem ſentiunt ibi Bonauentura. 2. part. diſt. q. 5. & 6. Durand. q. 3. Palud. quæſt. 4. Richard. art. 4. quæſt. 2. & art. 8. quæſt. 1. Soto d. 21. q. 1. art. 2. Supplementum Gabriel. diſtinct. 45. qu. 3. art. 1. & Petrus Soto lect. 2. de Indulg. Corduba latè qu. 4. & 5. Atque hanc ſententiam veram exiſtimo, & valde cõſentaneam verbis Clementis VI. in Extrauagante, *Vnigenitus*, de Pœnit. & remiſ. & Leonis X. in citata epiſt. decretali ad Caietanum. Quoniam verò multi ex dictis Auctoribus indifferenter loquuntur de hoc theſauro, vt conſtante ex meritis Chriſti, & Sanctorum, de quibus nõ omnino eſt eadem ratio, ideo oportet vt nos hæc diſtinguamus, & de illis ſigillatim loquamur. Deinde neceſſe eſt, tam in operibus Chriſti, quàm Sanctorum, diſtinguere duas rationes ſuprà tractatas, ſcilicet, meriti & ſatisfactionis: nam in eis poteſt eſſe aut diuerſa ſententia, aut diuerſus gradus certitudinis.

D.Thom. *Bonau, Palud. Richard. Soto. Supplem. Gabriel. Petr.Soto. Cordub.*

Prima concluſio de fide.

4. Dico ergo primò, Indulgentiarum vis & efficacia neceſſariò pendet ex theſauro, ſaltem vt conſtante ex Chriſti meritis, vt propriam rationem meritorum habent. Hanc aſſertionem exiſtimo eſſe certam de fide, ex illo generali principio, quòd nulla remiſſio culpæ, aut pœnæ, conceditur hominibus, niſi propter Chriſti merita, quia non eſt aliud nomẽ, ſub quo poſſint homines ſalui fieri. Et explicatur ampliùs, quia per indulgentias non remittitur pœna, niſi per poteſtatem à Chriſto conceſſam Petro ad ligandum & ſoluendum: ſed Chriſtus in tantum conceſſit hanc poteſtatem Petro, in quantũ ipſe meruit, vt quibus ipſe vellet remitti peccata, remitterentur, ſeu (quod perinde eſt) vt remiſſio in terris, ſuo nomine & auctoritate facta, apud Deum valida eſſet: ergo hæc remiſſio nititur Chriſti meritis: ſed hæc merita Chriſti manent in theſauro Eccleſiæ: ergo indulgentiarũ conceſſio fundatur neceſſariò in hoc theſauro, vt continente merita Chriſti. Tandem confirmatur ac declaratur, quia non eſt minor efficacitas ſacramentorum, quàm indulgentiarum, neque etiam eſt minùs perfecta & efficax abſolutio ſacramentalis, quàm per indulgentias: ſed abſolutio ſacramentalis, & in vniuerſũ omnis efficacia ſacramentorũ, fundatur in theſauro Eccleſię, vt cõtinẽte hęc merita Chriſti, quia in his meritis omnis gratia, omniſq; remiſſio fundatur: ergo à fortiori idem dicendũ eſt de indulgentiis. Et in hac aſſertione nõ exiſtimo eſſe poſſe diſſenſionem inter viros Catholicos: neque etiam video contra illam, difficultatem alicuius momenti. Nam licèt indulgentiarum remiſſio fiat cũ poteſta-

A te iuriſdictionis, & per modum veræ abſolutionis, & remiſſionis, nihilominus poteſt optimè inniti meritis Chriſti, ratione quorum habet talis actio, vt vera & efficax abſolutio ſit.

Secunda concluſio.

Dico ſecundò, theſaurus Eccleſiæ, vt conſtans ex ſatisfactionibus Chriſti, vt ſic, eſt ſimpliciter neceſſarius ad valorem & efficaciã indulgentiarum. 5.
Hæc cõcluſio, ſicut præcedens, intelligenda eſt ſecũdùm legem ordinariam, & modum prouidentiæ, qua Deus ſtatuit non ſaluare homines niſi per Chriſtum & paſſionem eius: nam de potentia abſoluta clarum eſt potuiſſe Deum alios modos remittendi pœnas ſtatuere. Non eſt autem hæc concluſio tam certa ſicut præcedens: nam de fide ſolùm eſt certum, Chriſtum eſſe vniuerſalem redemptorem quoad omnes perſonas, & effectus redemptionis. Ex quo neceſſariò fit, omnẽ remiſſionem pœnæ, quæ eſt vnus ex effectibus redemptionis, concedi nobis per Chriſtum, atq; adeò propter eius merita. Quòd verò hæc remiſſio ſemper fiat per modum ſatisfactionis, ſeu ſolutionis ex ſatisfactione Chriſti, non videtur ita certum de fide. Nam in remiſſione, quæ fit ex opere operantis, aliqui tenent nullam fieri applicationem ſatisfactionis Chriſti, ſed ad illum effectum ſufficere ſatisfactionem ipſius operantis, quamuis hæc habeat valorem ſuum moralem ex Chriſti meritis, vel proximè, vel radicaliter. Hinc etiã Palud. dict. qu. 4. n. 10. *Palud.*
& ſequentibus, dixit, in ſacramentis fieri remiſſionẽ pœnæ, vel culpæ actualis, ſine ſolutione ex ſatisfactionibus Chriſti, ſed merè gratis ſub ea ratione: quãquam (vt opinor) nõ negaret, illam remiſſionem fieri propter Chriſti merita, cùm certiſſimum de fide ſit, imò id ſatis inſinuat, diſtinguendo accuratè in operibus Chriſti rationem meriti & ſatisfactionis. Nihilominus tamen idem Auctor indulgentiis admittit concluſionem poſitam: imò in hoc conſtituit differentiam inter remiſſionem pœnæ per indulgentiam, vel per ſacramentum, quòd hæc fit ſine applicatione ſatisfactionis Chriſti: per indulgentiam verò, nonniſi ſolutione facta ex Chriſti ſatisfactione. Sed non video vnde hanc differentiam colligat, nec qua probabilitate illud prius affirmet: quod etiã in ſuperioribus tactum eſt. Meliùs ergo Durandus tam de ſacramentis quàm de indulgentiis id affirmat: & cæteri Doctores citati idem ſentiunt.

Tam per indulgentias, quàm per ſacramentũ remiſſio fit, etiã per Chriſti ſatisfactionem. *Durand.*

Ratio eſt, quia (vt D.Tho. docuit 3. p. quæ. 48. art.) 9. *D.Tho.*
Chriſtus non tantùm operatus eſt noſtram ſalutẽ per modum meriti, ſed etiam per modum ſatisfactionis, quia eius paſſio ſufficiens & ſuperabundans fuit ad ſatisfaciẽdum pro omnibus peccatis hominum, tam quoad culpam, quàm quoad omnem pœnam. Hæc autem ſufficiẽtia ſatisfactionis Chriſti ſuperuacanea eſſet, ſi non applicaretur ad effectum quantùm conuenienter fieri poteſt: ergo nunquam hominibus remittitur peccatum quoad culpam, vel quoad pœnã, quin talis remiſſio ſit effectus ſatisfactionis Chriſti, & per applicationem eius: præſertim quando illa ſufficiens ſatisfactio nõ interuenit. Vnde quia pro culpa mortali nũquam poteſt homo ſatisfacere, ideo nunquam talis remiſſio fit, neque ab origine mundi facta eſt, niſi intuitu ſatisfactionis Chriſti, & propter illam tanquam per condignam ſolutionem.

Falſũmque eſt quod Palud. ſignificat, culpam originalem remitti in ſacramento Baptiſmi per applicationem ſatisfactionis Chriſti, nõ verò actualem, ſeu mortalem in ſacramento pœnitentiæ. Aut enim hoc eſſet, quia ſatisfactio Chriſti potuit eſſe æquiualens peccato 7. *Paludanus reiicitur.*

peccato originali, non verò cæteris omnibus: & hoc hæreticum eſſet, neque hoc ipſe ſentit: aut eſſet, quia de facto Chriſti ſatisfactio ex peculiari ipſius intentione ordinata eſt ad remiſſionem culpæ originalis, & nõ mortalium, & hoc etiam eſſet hæreticum contra expreſſa Scripturæ teſtimonia ad Rom. 1. 1. Ioan. 2. & ſæpe aliàs: aut eſſet, quia quoad efficaciam noluit Chriſtus applicare ſatisfactionẽ ſuam ad remiſſionem culpæ per ſacramentum pœnitẽtiæ, ſicut per ſacramentũ Baptiſmi: & hoc eſt temerè dictum, quia eſt contra communem ſenſum Theologorum, imò & fidelium omnium, & ſine fundamento: cur enim non æquè applicabitur ſatisfactio Chriſti per ſacramentum pœnitentiæ ad effectum eius, ſicut per Baptiſmum ad ſuum? Quin potiùs videtur illud diſcrimen eſſe, contra doctrinam Concil. Trid. ſeſſ. 1. cap. 4. vbi inquit, ſacramentum pœnitentiæ fuiſſe inſtitutum, vt *lapſis poſt Baptiſmum, beneficium mortis Chriſti applicaretur.* Vbi expendo, Concilium in hoc æquiparare Baptiſmum, & pœnitentiam, quòd, ſicut per Baptiſmum applicatur paſſio Chriſti ad remiſſionem peccatorum; quæ præcedunt ante ſuſceptum Baptiſmum: ita per ſacramentum pœnitentiæ applicatur ad remittenda peccata poſt Baptiſmum commiſſa. Deinde expendo, applicare mortem Chriſti nihil aliud eſſe, quàm applicare fructum mortis eius: fructus autem maximè proprius mortis fuit plena ſatisfactio. Denique ad hoc Chriſtus ſatisfecit pro nobis, vt remiſſio noſtrorum peccatorum ex perfecta iuſtitia fieret, ſaltem reſpectu ipſius Chriſti, quæ iuſtitia executioni mandatur per cõdignam ſolutionẽ: ergo, ſicut hæc iuſtitia perfectè ſeruatur in effectu Baptiſmi, ita etiã in effectu pœnitẽtię: cur enim aliter fieret? Quòd enim in Baptiſmo detur remiſſio per modum regenerationis, in pœnitẽtia verò per modũ abſolutionis, & iudicij, nihil ad præſens refert, quia ipſamet iudiciaria abſolutio poteſt eſſe efficax applicatio ſatisfactionis Chriſti, taliſque eſſe debuit, vt ſuum effectum cum perfecta iuſtitia præſtaret. Quod non obſcurè ſignificauit idem Concilium Tridentinum ſeſſ. 14. ca. 6. dicens, *quamuis abſolutio ſacerdotis alieni beneficij ſit diſpenſatio, tamen non eſt ſolùm nudum miniſterium, vel annunciandi Euangelium, vel declarandi remiſſa eſſe peccata, ſed ad inſtar actus iudicialis, quo ab ipſo velut à iudice ſententia pronunciatur.* Nam ſub illa particula, *alieni beneficij*, etiam beneficium ſatisfactionis Chriſti cõprehendi meritò intelligimus: quia non magis repugnat actui iudiciali, eſſe applicationẽ huius beneficij, quã aliorum, & talis applicatio neceſſaria eſt ad executionem perfectæ iuſtitiæ per talem actum.

Conc. Trid.

8. *Remiſſio pœnæ temporalis data ſine interuẽtu ſatisfactionis noſtræ, ſemper fit ex applicatione ſatisfactionis Chriſti.*

Eâdem igitur proportione & ratione dicendũ eſt, quoties remiſſio pœnæ temporalis fit ſine interuentu ſatisfactionis noſtræ, fieri per applicationem ſatisfactionis Chriſti, ratione cuius tanquam condigni ſui excellentis pretij fit remiſſio, ſiue fiat ex opere operato per ſacrificium, vel ſacramenta, ſiue per indulgentias. Probatur ex eodem principio, quia hæc remiſſio fieri debet ex perfecta iuſtitia Chriſti: nam ad hunc finem etiam facta eſt, & nõ tantùm propter remiſſionem culpæ: ergo etiam hîc interuenit perfecta ſolutio, quæ ad iuſtitiã requiritur: cõdigna autem ſolutio pro pœna fit per æquiualentẽ ſatisfactionem; ergo quando hæc deeſt ex parte hominis; vt in caſu de quo loquitur, neceſſe eſt fieri ex ſatisfactionibus Chriſti. Dicet fortaſſe aliquis, vt talis remiſſio ſit ex perfecta iuſtitia, ſatis eſſe quòd innitatur meritis Chriſti, & cõferatur in præmium illorum, ſicut gratia datur nobis ex meritis Chriſti, & non propriè ex ſatisfactione. Reſpondeo, idem argumentũ fieri poſſe de remiſſione culpæ originalis per Baptiſmũ: imò eodem argumento probaretur, ſatisfactionẽ Chriſti fuiſſe ſuperuacaneam, nunquamque applicari ad aliquem effectum, quia ad perfectam iuſtitiam ſufficit meritum Chriſti, & quòd omnia hæc beneficia nobis conferantur tanquam præmia illius meriti. Igitur qua ratione ſatisfactio Chriſti non redundat, nec ſine cauſa operatur in aliis effectibus, ita neque in hoc, deinde poſſumus retorquere illud argumentum: nam ſatisfactio Chriſti, & eius applicatio, eſt ſufficiens vt talis remiſſio habeat aliquem titulum perfectæ iuſtitiæ: ergo præter illum non eſt neceſſaria alia ratio proprij meriti & præmij.

9. Et quidem, ſi aliqua ex his rationibus excludenda eſſet, potiùs in hoc effectu remouenda eſſet ratio meriti, & ratio ſatisfactionis retinẽda: quia vnuſquiſque effectus per cauſam maximè propriam & accommodatam fieri debet: propria autem cauſa, & maximè accommodata ad remiſſionẽ vnius pœnæ, eſt paſſio, ſeu oblatio æquiualentis pœnæ: ratio autem meriti propriùs ordinatur ab obtinendum bonum, quàm ad malum vitandum. Re tamen vera, neutra ex his rationibus ab hoc opere & effectu excludenda eſt, tum quia ſicut propter maiorem iuſtitiæ perfectionem, ſaltem extenſiuam, voluit Chriſtus nos vtroque titulo redimere, ita etiam voluit in ſingulis effectibus redemptionis vtroque titulo operari reſpectiuè, ſeu iuxta vniuſcuiuſque effectus capacitatem: tum etiam, qui vterque titulus eſt in præſenti ſuo modo neceſſarius, ſatisfactio ad condignam & proportionatam compenſationem pœnæ debitæ, vt dictum eſt: meritum verò obtinendum vt talis modus applicationis eſſet efficax, & vt poteſtas clauium à qua manat, acceptaretur à Deo, eſsẽtque efficax apud ipſum: hoc enim totum fundatum eſt in Chriſti iuſtitia: & hoc poſterius, ſi propriè loquamur, magis ſpectat ad rationem meriti & præmij, quàm ad rationem ſatisfactionis.

In remiſſione pœnæ meritum & ſatiſfactio Chriſti interueniunt.

10. *Concluſio poſita ad hominem ſuadetur.*

Præterea dicti Auctores, cum quibus diſputamus, & omnes Catholici, qui rectè de theſauro ſentiunt, fatentur indulgentias aliquando fieri per applicationem ſatisfactionis Chriſti, & per condignam ſolutionẽ, quod eſt maximè certũ in indulgentiis pro defunctis, de quibus infrà dicemus. Cur ergo non idem concedunt de omnibus indulgentiis, cùm hoc & fieri poſſit, & ad maiorem perfectionem pertineat, & nulla ratione, aut teſtimonio conſtet, aut aliquando aliter fieri, aut certè ſecundùm legem ordinariam fieri poſſe? Reſponderi poteſt ex Medina, hoc colligi ex eo, quòd indulgentia aliquãdo fiat per modum abſolutionis, & ex pura poteſtate conceſſa Petro ad ligandum, & ſoluendum. At hoc nullũ argumentum eſt: nam (vt ſuprà oſtẽdimus, & Concilium Tridentinum dixit) quòd actus ſit iudicialis, & propria abſolutio, non excludit, quin ſimul eſſe poſſit alieni beneficij diſpenſatio: ſeu in præſenti, quòd indulgentia eſſe poſſit diſpenſatio, ſeu applicatio ſatisfactionis Chriſti, & ſolutio condigna ratione illius: omnes enim iſti reſpectus & rationes poſſunt in eundem actum cadere, & ipſe Medina fatetur aliquando indulgentiam hoc modo concedi: ergo quòd fiat per abſolutionem, nunquam excludit applicationem, ſeu diſpenſationem theſauri quoad ſatisfactiones Chriſti. Atque hoc mihi videtur inſinuaſſe Leo X. in illa decretali ad Caietanum, dicens, *per indulgentias theſaurum diſpenſari, vel per modum abſolutionis indulgentiam conferendo, vel per modum ſuffragij in alios transferendo.* Non enim ſunt illa tria membra inter ſe condiſtincta, vt aliquis prima facie exiſtimare poſſet, ſed ſunt duo modi ſic diſpenſandi Eccleſiaſticum theſaurum: ſcilicet, per modum abſolutionis, de quo multa iam diximus, & per modum ſuffragij, quem in duabus diſputationibus ſequentibus tractabimus.

Medin.

Leo 10.

Ergo ex mente Pontificis etiam indulgentia, quæ eſt per modum abſolutionis, eſt diſpoſitio theſauri. Atque idem mihi colligo ex dicta Extrauag. *Vnigenitus*, iunctis Extrauagantibus, *Antiquorum*, &, *Quemadmodum*, de Pœnit. & remiſſ. Nam Clemens dixit, Chriſtum Dominum commiſiſſe Petro clauigero cœli, ſuoque in terris Vicario, diſpenſationem theſauri per indulgentias, & poſtea ſubiungit, Bonifacium VIII. prædeceſſorem ſuum poteſtatem hanc in ſe agnoſcentem, & merita Sanctorum Petri, & Pauli attentiùs meditatem, theſaurum huiuſmodi aperuiſſe, & pleniſſimam indulgentiam pro anno Iubilæi conceſſiſſe: conſtat autem ex Bonifacio ex dicta Extrauag. *Antiquorum*, indulgentiam illam per modum abſolutionis, ſeu (vt ipſe loquitur) pleniſſimam peccatorum veniam conceſſiſſe. Idemque conſtat ex altera & poſteriori Extrau. Sixti IV. vbi hanc indulgẽtiam vocat remiſſionem plenariam, quibus verbis ſignificari ſolet indulgẽtia per modum abſolutionis: ergo omnia hæc ſimul coniungendo, ex illis conſtat, indulgentiam per modum abſolutionis non fieri ſine diſtributione theſauri, vt formaliter ex ſatisfactionibus conſtat.

11. *Etiã olim conſuetum eſſe cõcedi indulgentias ex theſauro Eccleſiæ.*

Imò ex his Extrauagant. ſi attentè conſiderentur, vlteriùs conſtat, ſine fundamento dictum eſſe, olim fuiſſe vſitatum in Eccleſia, cõcedere indulgentias ſine diſpenſatione theſauri, quaſi ex abſoluta poteſtate vel iuriſdictione: poſtea verò introductum fuiſſe alium modum à tempore Clementis VI. Conſtat enim ex eodem Clemẽte VI. Bonifaciũ prædeceſſorem ſuum ex eodem theſauro conceſſiſſe indulgentias: & ipſemet Bonifacius indicat, ante ipſum fuiſſe conceſſas plures ſimiles indulgẽtias, & remiſſiones, vtique ex eadem poteſtate, & eodem theſauro: nam eodem modo de hoc vſu iidẽ Pontifices loquuntur. Rurſus Sixtus IV. qui fuit poſt Clementẽ VI. in altera Extrauag. citata, eandem indulgentiam, quam ipſe de nouo concedit, & ad breuius tempus reducit, remiſſionem, ſeu abſolutionem appellat: ergo & ante & poſt Clemẽtem fuit diſpenſatio theſauri, ſempérque remiſſio facta per indulgentias quocunque modo illam incluſit. Loquimur autem de vera & propria indulgentia: nam, ſi aliquando fortaſſe fuit vſus remittendi tantùm exteriores pœnitentias publicas, pertinentes ad externum forum Eccleſiæ, & non ad ſacramentale iudicium pœnitentiæ, ad illam nõ erat neceſſaria applicatio theſauri. Sicut enim nunc aliquando fit talis remiſſio, contingit enim aliquem priuari ingreſſu Eccleſiæ, v.g. per annum propter delictum, & ante annum impletum remitti à ſuperiore propter honeſtam cauſam, ad quam remiſſionem, licèt claues fiat, non eſt neceſſaria diſpenſatio theſauri. Simileque eſt de abſolutione à quacunque cẽſura: nam illa etiam eſt remiſſio quæ per poteſtatem clauium fit, ad quam neceſſaria non eſt theſauri diſpenſatio. Ratio verò differentiæ eſt, quia omnes iſtæ remiſſiones pertinens ad forum externum, & politicum, intra latitudinem Eccleſiaſticæ politiæ, non verò attingunt immediatè internum forum, in quo fit remiſſio pertinent ad animæ ſanctificationem, & liberationem ab omni impedimento gloriæ, quale eſt aut culpa, aut reatus pœnæ Purgatorij: cenſura enim, aut qualibet alia pœna huius vitæ, non eſt huiuſmodi: nam, licèt quis moriatur excommunicatus, & nũquam ab excommunicatione abſoluatur, ſi tamẽ decidat in gratiã, & reatum pœnæ Purgatorij iam non habeat, ſtatim gloriam conſequeretur. Ob hanc ergo cauſam ad illas remiſſiones non eſt neceſſaria applicatio ſatisfactionis Chriſti: Chriſtus enim tantùm Deo pro nobis ſatisfecit, & ad internam animarum ſalutem, & gloriæ conſecutionem, ſuam paſſionem ordinauit. Indulgentiarum verò remiſſio, quanuis extra ſacramentum fiat, & reſpectu illius aliquãdo dici ſoleat non pertinere ad internum forum, tamen reuera pertinet ad internum bonũ animæ, proximeque diſponit hominem ad gloriam conſequendam, tollendo impedimenta illius, ideoque circa illã, locum habet Chriſti ſatisfactio, & ſine illius applicatione nunquam fit.

Ad remiſsionẽ externarũ pœnitentiarũ non eſt neceſſarius theſaurus.

Neque abſolutionem à cenſura.
Ratio diſcriminis.

Adde, quod pœnas externas, vel cenſuras, Eccleſia ipſa impoſuit, & ideo ſupremus eius paſtor, tanquam principalis cauſa in illo ordine, poteſt illas remittere, ſoluendo quod ligauerat, & non exigendo aliam ſatisfactionem: ad pœnam verò debitam in foro Dei non ligauit Eccleſia, ſed lex ipſius Dei, vel potiùs ipſe peccator ſeipſum ligauit, ſuppoſita diuina lege: & ideo non poteſt Eccleſia diſpenſare in illo debito, niſi aliunde ſeruando æquitatem reſpectu ipſius Dei, iuxta modum ab ipſo præſcriptum: in quo ſe habet Pontifex vt miniſter, & inſtrumẽtum Chriſti. Dices, etiam quando Papa diſpenſat in votis, non ſoluit quod ipſe ligauit, ſed quod ligauit Deus, vel ipſemet homo, ſuppoſita lege Dei, & tamen ad illam ſolutionem non eſt neceſſaria applicatio theſauri quoad ſatisfactiones Chriſti. Reſpondetur, non eſſe ſimile; quia illa non eſt materia capax huiuſmodi diſpenſationis: quia non eſt materia iuſtitiæ vindicatiuæ, ſed fidelitatis: remiſsio autem pœnæ, quæ fit per indulgentias, eſt materia iuſtitiæ vindicatiuæ, quæ poſtulat vt inæqualitas culpæ per pœnam ad æquitatem redigatur: & ideo quãdo diſpenſatur in pœna propria, applicatur aliena: diſpenſatio autem voti ſolùm eſt in materia religionis, & ex ea parte, qua attingit ius diuinum, requirit iuſtam cauſam, illa verò ſuppoſita, liberaliter fit, prout magis expedit ad bonum animæ, & ad diuinam gloriam, ad quos fines vota Deo facta principaliter ordinantur.

Dixi autem in aſſertione, *ſine interuentu ſatisfactionis noſtræ*, quia quando hæc intercedit, non videtur neceſſaria ſpecialis applicatio ſatisfactionis Chriſti, ſiue quis pro ſeipſo ſatisfacit, ſiue vnus pro alio: vtroque enim modo fit ſolutio æqualis: & ideo non eſt neceſſaria altera ſolutio ex ſatisfactione Chriſti. Alioqui, aut nos non verè ſatisfaceremus, aut bis, aut vltra cõdignum pro eodem debito ſolueremus: ſicut etiam, quando iuſtus habet condignum meritum alicuius gradus gloriæ, reſpectu illius non videtur indigere applicatione alterius meriti Chriſti. Hoc tamen intelligendum eſt de applicatione quaſi immediata, per quam datur quaſi proprium pretium, & applicatur proxima cauſa in ſuo genere talis effectus: hoc enim modo verum eſt, proprium pretium, & proximã cauſam talis effectus vel præmij eſſe ſatisfactionem, vel meritum hominis: non debet tamen, nec poteſt omnino excludi Chriſti meritum, vel ſatisfactio reſpectiuè, non ſolùm quia influunt omnino remotè, & quaſi radicaliter, quatenus ſine gratia & ſanctificatione per Chriſtum obtenta non poteſt mereri, aut ſatisfacere de condigno, ſed etiã quia ſuo modo actualiter influit per modũ cauſæ vniuerſalis in ſuo genere: quia noſtra ſatisfactio & meritum, licèt habeant condignam proportionem, non tamen ſufficiunt ad perfectam & rigoroſam iuſtitiam, niſi cum merito & ſatisfactione Chriſti coniungantur, & ſub hac ratione talis effectus non fit ſine reſpectu ad ſatisfactionem & meritum Chriſti: de qua re latiùs dixi in 1. tom. 3. partis: diſputat. 4. & 42. Quapropter (doctrinam hanc ad indulgentias applicando) cùm dicimus ad indulgentiarum effectũ neceſſariam eſſe ſatisfactionem Chriſti, eiuſque applicationem, vt generaliter verum ſit, abſtractè etiam eſt ſumendum

13. *Ratio alteræ eiuſdem differentiæ.*

dum. Nam ſi fingamus, in theſauro Eccleſiæ non eſſe ſatisfactiones Sanctorum, ſed ſolius Chriſti, tunc neceſſaria eſt illius applicatio, tanquam cauſæ proximę illius effectus, & tanquam proprij pretij illius remiſſionis: ſi verò in theſauro ſint ſatisfactiones Sanctorũ, & ex illis fiat remiſſio per indulgentias, tunc neceſſe non eſt vt ſatisfactio Chriſti illo modo concurrat, ſed tantũ alio vniuerſaliori modo ad cõplendam perfectã rationẽ iuſtitiæ: nam ratio facta eodem modo procedit in huiuſmodi applicatione, ac in quacunque alia ſatisfactione condigna pro ſe, vel pro alio facta. Quando verò per indulgentiam vno vel alio modo ſatisfactio applicetur, fortaſſe ſolus Deus ſcit: circa ſequentem tamen aſſertionem aliquid dicere tentabimus.

Tertia concluſio.

14. Dico ergo tertiò, Theſaurus Eccleſiæ prout conſtans ex ſatisfactionibus Sanctorum, non eſt ſimpliciter neceſſarius, vt indulgentiæ concedantur, ſuumque habeant effectum: poſtquam tamen in hoc theſauro huiuſmodi etiam ſatisfactiones inueniuntur, ex illis quoque fit indulgentiarum conceſſio, ac remiſsio. Hæc aſſertio quoad omnes partes facilis eſt ex dictis, & iuxta illam interpretandi ſunt Theologi, quando aſſerunt, indulgentias ſemper concedi ex theſauro meritorũ Chriſti, & Sanctorum: loquũtur enim de facto, quia in hoc theſauro nũquam deſunt Sanctorum merita. Si tamẽ (per poſsibile, vel impoſſibile) contingeret, theſaurum hunc, vt habentem ſatisfactiones Sanctorum, aliquando inueniri exhauſtum & conſumptum (quod ſimpliciter non repugnat, cùm ex ea parte finitus ſit, & reatus ac peccata hominum ſint innumera) nihilominus ſola ſatisfactio Chriſti eſſet ſufficiens ad indulgentiarum efficaciam, etiam ſecundùm legem ordinariam: quia, ſicut ille eſt vnicus redemptor, ita etiam eſt per ſe ſufficiens ſine adminiculo aliorum Sanctorum. Vnde, licèt quando ipſi aliquid de ſuo conferunt, quod iuuare poſsit ad ſubſidium aliorum, illud acceptet, & in hoc velit honorare Sanctos ſuos, & charitatem fideliũ inter ſe fouere, tamẽ quando hæc ſubſidia deſunt, vel etiãſi deeſſent, ab illis non pendet, ſed per ſe ſufficit ad omnia peccata delẽda. Et confirmatur primò, quia poteſtas ligandi & ſoluẽdi data Petro, per ſe non pendet ex meritis aliorum Sanctorum, ſed in ſolo Chriſto, eiuſque meritis & ſatisfactionibus ſufficienter fundata eſt: ergo. Confirmatur ſecundò, quia omnis remiſſio culpæ & pœnæ, quæ fit per ſacramenta, ſufficienter fit ex theſauro, vt conſtante ex meritis & ſatisfactionibus Chriſti: ergo etiam remiſſio per indulgentias poſſet ex illo theſauro ſufficienter fieri.

Prior pars concluſionis probatur.

15. Altera cõcluſionis pars conſtat ex vſu Eccleſiæ, & ex forma concedẽdi indulgẽtias: ſupponit enim Eccleſia, in hoc theſauro nunquã deeſſe ſuperabundantes Sanctorum ſatisfactiones, & ideo cõcedit indulgentias ex theſauro Chriſti, & Sanctorum, vt conſtat ex Extrauag. *Vnigenitus*, & ex Decretali Leonis X. ſuprà citatis. Ratio etiam id conuincit: nam vnus homo poteſt pro alio ſatisfacere, & hoc modo obtinere illi remiſſionẽ pœnæ: ergo eâdem ratione ſatisfactio alicuius Sancti, quæ effectum non habuit, repoſita in Eccleſiæ theſauro, & diſpẽſata per eum qui poteſtatem habet, erit ſufficiens cauſa in ſuo genere ad remiſſionem pœnæ eius cui applicatur: ergo optimè poſſunt ex huiuſmodi ſatisfactionibus indulgentiæ cõcedi. Sed dicũt aliqui, vt ſuprà retuli, hoc verũ eſſe in indulgẽtiis, quæ concedũtur per modũ ſuffragij, non verò in his quæ conceduntur per modũ ab-

Poſterior cõcluſionis pars ſuadetur. *Replica.*

A ſolutionis, quia Sancti non poſſunt abſoluere à reatu pœnæ: hoc enim eſt propriũ munus Redẽptoris per ſe, vel per Vicarios ſuos. Sed oppoſitũ oſtẽdunt decreta citata: de vtroq; enim modo indulgentiæ, dicit Leo X. fieri ex theſauro Chriſti, & Sanctorum: & indulgẽtia illa anni Iubilæi, de qua loquitur Clem. VI. per modũ abſolutionis cõceſſa eſt, vt ex aliis Extrau. oſtẽdimus. Verũ eſt ergo Sanctos nõ abſoluere alios, ſed Chriſtũ, vel Vicarium eius: conferunt tamen aliquid per ſatisfactiones ſuas, quod poſſit eſſe materia, vel pretium, ex qua proximè fiat ſolutio, quã talis abſolutio includit, vt efficax ſit. Neq; verò ipſi Sancti per ſe ad hoc ſufficiũt ſine Chriſto, ſed neceſſaria eſt etiã Chriſti ſatisfactio, & meritum, ratione cuius & ſatisfactiones Sanctorũ ad hunc effectum acceptan-
B tur, & ipſa remiſsio fit ex perfecta ratione iuſtitiæ, conſideratis omnibus cauſis.

Enodatur. *Licèt ſancti nõ abſoluant, dãt tamẽ pretium ſolutionis.*

Cùm indulgentia abſolutè conceditur, quæ ſatisfactio applicetur.

Sed inquiret aliquis, quæ ſatisfactio, Chriſtíne, an Sanctorum, applicetur per indulgentiam ex hoc theſauro abſolutè conceſſam. Quidã hoc diſcernunt ex cauſa indulgentiæ, nam interdum (inquiunt) eſt tã grauis, vt per ſe ſufficiat ad applicandam tantã Chriſti ſatisfactionem, etiamſi illa ſola eſſet in theſauro, & tunc aiunt, illam applicari. Aliquando verò cauſa
C non eſt ita ſufficiens, ſed ex vi eius minor remitteretur, ſi ſola Chriſti ſatisfactio eſſet in theſauro: & tunc vt indulgentia integrum habeat effectum, ſuppletur aliquid ex ſatisfactionibus Sãctorũ, quia ex locupletiori theſauro faciliùs poteſt maior erogatio fieri, ſtãte eadem cauſa. Et hic quidem dicẽdi modus non eſt impoſſibilis: cur enim non potuit Deus, ex cuius volũtate hæc omnia maximè pẽdent, huiuſmodi legem ferre circa modum huius applicationis? Nihilominus mihi incerta res eſt, quia nec in vſu habet aliquod fundamentum, nec in verbis Pontificum, qui in ſuis Bullis indiſtinctè loquuntur de theſauro: nec in re ipſa, cùm theſaurus ex ſolis ſatisfactionibus Chriſti ditiſſimus ſit, & inconſumptibilis: & ideo augmẽtum illud quaſi extenſiuũ ex ſatisfactionibus Sãcto-
D rũ parum videatur referre ad augendũ effectum, ſtãte eâdẽ cauſa: hoc enim maximè habet locũ in theſauro finito, vbi timeri poteſt ne conſumatur. Aliàs, quo in theſauro maior eſſet copia ſatisfactionũ Sanctorum, eo poſſet ex illo maior indulgentia concedi, ſtante eadem cauſa: quod eſt alienum à mente Pontificum concedentium indulgentias, & Theologorum dicentium, tantùm valere quantùm ſonant, ſi cauſa ſufficiat: non enim putant vnquam minui effectum indulgentiæ ob inopiam vel diminutionem theſauri, cùm abſolutè infinitus ſit. 16.

Videtur ergo mihi in primis ſolutio hæc fieri ex his, vel illis ſatisfactionibus, iuxta intentionẽ applicantis: ita enim in ſacramentis & ſacrificio fit ex ſola ſatisfactione Chriſti, quia hæc fuit intentio eius.
E Et eodem modo poſſent Pontifices concedere indulgentiam ex ſolis ſatisfactionibus Chriſti; quia diſpẽſatio illius theſauri non eſt illis commiſſa cum limitatione ad hanc vel illam ſatisfactionem, nec ad omnes ſimul; vbi eſt enim hæc limitatio? cùm Chriſtus abſolutè commiſerit claues, & dixerit, *Quodcunque ſolueris*. Et eadem ratione cenſeo poſſe applicari per indulgentias ſolam ſatisfactionem Sãctorum, vt ſint propriũ pretium ſolutionis, quia reuera ſufficiũt ad condignam ſatisfactionem, & ſolutionem, vt ſuprà oſtenſum eſt in ſuffragiis: & aliàs poteſtas clauiũ quoad actum indulgentiæ æquè indifferenter illas 17.

R. ſolutio.

comprehendit. Dico autem, *Vt ſint proprium pretium ſolutionis*, quia ſatisfactio Chriſti, vt principalis, & vniuerſalis cauſa cócurrens cum noſtris ſatisfactionibus,& dans illis perfectionem, & efficaciam, nũquam poteſt excludi,vt conſtat ex dictis,tã hîc quàm in 1. tomo. Regulariter autem non conceditur illo modo indulgentia,quia ſatisfactiones Sanctorum finitæ ſunt, & poſſunt deeſſe. Quando verò intentio concedentis determinata non eſt, ſed abſolutè fit de theſauro,vel de ſatisfactionibus Chriſti & Sanctorũ, incertũ mihi eſt quomodo fiat applicatio:probabile eſt enim quòd proximè fiat ex ſatisfactionibus Sanctorũ,ſi ſufficiãt: quia ſunt veluti cauſa proxima,& Deus operatur per illam, quãdo poteſt:probabile itẽ eſt,ſemper applicari etiam immediatè ſatisfactionẽ Chriſti propter eius eminentiam ac dignitatem. Ac deniq; dici poteſt,ex toto illo theſauro per modum vnius fieri ſolutionem, indiſtinctè concurrentibus ſatisfactionibus Chriſti & Sanctorũ,vt cauſis partialibus,non partialitate effectus,ſed cauſæ. Melius tamen eſt hoc relinquere diuino iudicio, & arbitrio, quàm de re incerta definitam ſententiam proferre.

Quarta concluſio.

18. *Prior concluſionis pars ſuadetur.*

DICO quartò, Theſaurus Eccleſiæ, vt conſtans ex meritis Sanctorum, ſub propria & formali ratione meriti à ſatisfactione diſtincta, nihil per ſe confert ad effectum indulgentiæ, vnde neceſſarius non eſt ad indulgentiarum conceſſiones. Probatur, quia in primis indulgentiæ nullo modo nitũtur meritis Sanctorum ſub ea ratione conſideratis:quia Sãcti nec meruerunt Eccleſiæ poteſtatem concedendi indulgentias, ſicut meruit Chriſtus, nec meruerunt vt nobis remitteretur pœna omnino gratis, ſine vlla ſatisfactione,vel propria,vel aliena nobis appropriata:quia hoc ſub nullius meritum cadit,vt dictũ eſt in materia de ſatisfactione,& ex ſecunda aſſertione poſita colligi etiã poteſt.Neque etiã meruerũt vt ſatisfactiones ſuæ pro aliis oblatæ, acceptarentur à Deo: nã hæc códitio ex lege ab ipſo Deo data ſupponitur ante omne eorum meritum,& ſatisfactionem, & ad ſummũ fundatur in ſolius Chriſti meritis:ergo merita Sanctorum,vt merita ſunt,nulla ratione per ſe cócurrunt ad effectum indulgentiæ.Rurſus,ſi opera Sãctorum conſiderentur vt meritoria de condigno, in ſolis ipſis operantibus habent effectum: ſi verò conſiderentur quatenus reſpectu aliorũ,poſſunt eſſe meritoria de cógruo:ſic nihil cóferre poſſunt ad effectũ indulgentiæ, tum quia ille effectus fit infallibili lege,& ſeruata æquitate iuſtitiæ reſpectu Dei:in huiuſmodi autem effectibus nihil per ſe operatur meritum de congruo,vt patet in effectu conferendo per ſacramentũ:nã ſi ritè applicetur,& nó inueniat obicẽ,impertinẽs eſt meritum de conguo cuiuſq; Sãcti,vt habeat ſuum effectũ:tum etiam quia meritũ de cógruo nunquã habet effectũ in alio,niſi adiuncta petitione, quam iuuat ipſum meritũ ad efficaciam imputationis; petitio verò ipſa neceſſaria eſt, vt ordinet tale meritũ ad talem effectum, ad quem ex natura ſua nó ordinabatur, vt ſuppono ex materia de merito. Per indulgentias autem fit,vt Sancti petant pro nobis effectum indulgentiæ,neque hoc eſt neceſſarium, neque id poteſt efficaciter præſtare qui concedit indulgentiam,vt per ſe eſt euidens:ergo. Poſſunt quidem petere & impetrare nobis diſpoſitionem conuenientem ad lucrandam indulgentiam,&nos etiam poſſumus petere à Deo propter merita Sanctorum eandẽ diſpoſitionem, tamen hic concurſus & eſt remotus ac per accidens ad effectum indulgentiæ, & non eſt

A ex vi ipſius indulgentiæ,vt dictum eſt.

Ex his ergo:ſatis probata eſt prior pars aſſertionis, & ex illa concluditur poſterior:in qua non negamus merita Sanctorum,vt merita ſunt,manere in theſauro Eccleſiæ,id enim nec neceſſarium nobis eſt, nec fortaſſe verum, ſed negamus id eſſe neceſſarium ad vſum indulgentiarum, quia ſi illa merita,vt ſic,non concurrunt ad indulgentiarum effectum,non eſt cur ſint neceſſaria per ſe ac formaliter, ſed ſolùm materialiter,quatenus ſatisfactiones non ſunt ſine meritis.Item,quia opera Sanctorũ ſolùm poſſunt requiri ad indulgentiam quatenus ſunt veluti pretium, quo noſtrum debitũ compenſatur:ſed non compenſatur per illa quatenus merita,ſed quatenus ſatisfactiones ſunt:ergo propria meritorum ratio non erat neceſſaria ad indulgentiã,quæ ex theſauro meritorũ Chriſti B & Sanctorum concedi dicitur: quomodo enim hæc verba intelligenda ſint, iam ſuprà eſt expoſitum:neque vlla noua hîc occurrit difficultas. 19. *Poſterior cõcluſionis pars probatur.*

Solùm poteſt quis interrogare,an merita Sanctorum ſub propria ratione à ſatisfactione diſtincta, ſaltem ad hoc conferant, vt propter leuiorem cauſam maior indulgentia concedi poſſit, quàm ſit illa, ad quã talis cauſa per ſe ſufficeret. Reſpódeo,nihil etiã ad hoc conferre, quia nec merita illa per orationes Sanctorum ad hoc applicantur, nec etiam per ipſam indulgẽtiam.Probatur vtraq; pars,quia,vt ſæpe dixi, indulgentia conceditur per modum iuſtæ diſpenſationis,quæ requirit ſufficientem cauſam in re ipſa,& propter merita Sanctorum nihil de hac iuſtitia vel C æquitate remittitur,ſufficiens enim indulgentia eſt, quòd ſuppoſita rationabili cauſa ex eorum ſatisfactionibus,aliena debita ſoluantur. 20. *An Sanctorum merita conferant ad hoc vt maior indulgẽtia cõcedatur quàm requireret.*

SECTIO III.

An Eccleſiæ theſaurus ſolùm per indulgentias diſpenſetur.

DVBIVM hoc ex dictis breuiter definiri poteſt,& ad conſummatã doctrinam de hoc theſauro ſpectat,& ideo prætermiſſum non eſt.Diſtinguendũ ergo eſt inter theſaurum conſtantem ex Chriſti meritis, vel Sanctorum.Et de priori dicendum eſt,multis aliis mòdis D ſeu per alia media diſpenſari,præter indulgentias,nimirum per ſacramenta,& per ſacrificium,& per alia etiã opera fideliũ.Vnde interdũ diſpenſatur hic theſaurus,vt ad Chriſtũ ſpectat, per homines miniſtros Chriſti, interdum verò immediatè ab ipſo Chriſto: quoties enim culpa,vel pœna remittitur,vel aliquod gratiæ beneficiũ nobis præſtatur, theſaurus meritorum Chriſti nobis applicatur,ſeu diſtribuitur:cóſtat autem hoc ſæpe fieri interiùs & immediatè ab ipſo Chriſto, aliquando verò interuentu hominum per miniſterium ſacramentorum. 1. *Eccleſiæ theſaurus vt conſtans ex Chriſti meritis alio modo quàm per indulgentias diſpenſatur.*

De theſauro verò,vt conſtante ex ſatisfactionibus Sanctorum,Marſ. in 4.q.12.aſſeruit, non ſolùm per indulgentias,ſed etiam per abſolutionem ſacramentalem diſtribui: quia etiam in illo ſacramento putat E fieri ſolutionem ex ſatisfactionibus Sanctorum.Hæc verò ſententia à cæteris Theologis meritò reiicitur, quia cùm ſacramenta ſint Eccleſiæ fundamẽta,in eis ſolus ſanguis Chriſti operatur,tantúmq; in eius meritis & ſatisfactionibus nituntur, vt virtutem operandi habeant. Quòd ſi hac ratione hoc certum eſt de cæteris ſacramentis,idem dicendum eſt de ſacramento pœnitentiæ, quia nulla eſt ſpecialis ratio aut fundamentum ad excipiendũ illud,nam ſolus Chriſtus eſt,qui dedit poteſtatem ad remittenda peccata in hoc ſacramento,ſolúmque de ſeipſo dixit,*Oportebat* 2. *Quid de theſauro vt conſtãte ex ſatisfactionibus Chriſti,& Sanctorum, Marſilij opinio. Improbatur.*

Luc 24
Conc. Trid.

but Chriſtum pati, & prædicari in nomine eius pœnitentiam, & remiſſionem peccatorum. Luc. 24. Et Conciliũ Tridentin. ſeſſ. 14. capit. 1. de illo ſacramento ſolùm dixit, per illud *applicari peccatoribus beneficium mortis Chriſti.*

3.
Reſolutio vera.

Supereſt ergo, vt, hac ſententia reiecta, dicamus, theſaurum ex ſatisfactionibus Sanctorum ſolùm per indulgentias diſpenſari. Probatur primò, quia de hoc theſauro & eius diſpenſatione nihil nobis cõſtat niſi per Eccleſiæ doctrinam: Eccleſia autem hactenus nõ docuit nos alium diſpenſationis modum; vel oſtendatur vbi id docuerit. Secundò declaratur ratione, quia hæc diſpenſatio cõſiſtit in applicatione ſatisfactionum Sanctorum ad remiſſionem pœnæ temporalis, quæ alicui fit vltra ſatisfactionem ab ipſo exhibitam, quia ſatisfactio non eſt accommodata ad aliũ effectum, ſeù non eſt pretium, quod in alios vſus expendi ſoleat. Hæc autem applicatio variis modis, & à variis perſonis fieri, vel potiùs excogitari poſſet. Primò ab vnoquoque indigente tali remiſſione, & voluntate ſua ex illo theſauro accipiente ſatisfactionem ſibi neceſſariã. Sed hic modus eſt planè improbabilis, alioqui facilè poſſet vnuſquiſque pro ſuis omnib⁹ peccatis ſatisfactionẽ exhibere, ſine vlla propria pœna à ſe ſuſcepta; quod erroneum eſt. Ratio verò eſt ſuprà tacta, quia non eſt liberum vnicuique priuatæ perſonæ de communi theſauro aliquid ſibi vſurpare. Et eadem ratione eſt certum, hanc applicationem fieri nõ poſſe à qualibet priuata perſona reſpectu aliorum; nam diſpenſatio publici theſauri nõ eſt poſita in cuiuſque priuati hominis voluntate, ſed ad publicam poteſtatem pertinet. Atque hoc quidẽ manifeſtum eſt, ſi vnus velit aliorũ ſatisfactiones in theſauro repoſitas aliis donare.

Priuata perſona non poteſt per ſe Sãctorũ ſatisfactiones offerre.
Nec pro aliis.

4.
Non poteſt Sãctus ſatisfactiones ſuas in theſauro repoſitas priuata auctoritate aliis donare.

Nonnulla verò dubitatio eſſe poteſt, ſi aliquis iuſtus vel Sanctus ſuas ſatisfactiones iã in theſauro repoſitas velit alteri efficaciter applicare: quod tam de Sanctis iam defunctis, quàm de adhuc viuentibus in hoc ſeculo dubitari poteſt. Hanc verò quęſtionẽ ſuprà tetigimus agentes de ſuffragiis, & partẽ negantẽ reſoluimus, quam etiam nunc, veram eſſe cenſemus: quia illæ ſatisfactiones, hoc ipſo quòd non applicãtur in particulari, cùm fiunt, vel non ſortiuntur effectum, vel transferuntur in dominium totius Eccleſiæ, deſinuntque eſſe ſub eius voluntate, qui illas operatus eſt: & ideo non poſſunt per illam ampliùs applicari. Item, quia aliàs, ſi ipſimet iuſti poſtea indigerent illis ſatisfactionibus, poſſent eas vſurpare, & ſibi applicare, vt v.g. anima Purgatorij, qua aliquãdo habuit abundantes ſatisfactiones, poſtea verò nouũ reatum cõtraxit, poſſet ſibi applicare priores ſatisfactiones, & ita è Purgatorio liberare: idemque cõtingere poſſet, ſeruata proportione, homini in hac vita viuẽti, quod profectò falſum eſt, vt etiam in materia de ſatisfactione diximus.

5.
Poſsitne priuata perſona ſibi vel alteri impetrare ſatisfactiones alicuius Sancti in theſauro repoſitas.

Alius verò modus magis apparens eſſet, ſi quis diceret, quanuis nõ poſſint priuatæ perſonæ ſua volũtate efficaciter hoc facere, poſſe tamen impetrare à Chriſto Domino vt ipſe tẽporales pœnas remittat, vel ipſiſmet poſtulãtibus, vel aliis pro quibus poſtulant, eis applicãdo Sanctorum ſatisfactiones in theſauro repoſitas. Quod intelligi poſſet, vel de Sanctis iam beatis orãtib⁹ pro viatore, vel de viatoribus orãtibus pro ſeipſis, vel pro ſe inuicẽ, vel de vtriſque ſimul, id eſt, de viatoribus orãtibus per merita vel interceſſiones Sanctorũ & per eos impetrãtibus talem applicationem. Hic enim modus nec impoſſibilis videtur, nec rationi diſſonus, nec cõtra auctoritatẽ aliquam, vel traditionem. Nihilominus circa illum duo dicenda occurrunt. Vnum eſt, remiſſionẽ pœnę temporalis nũquam fieri hoc liberali modo propter

Reſolutio.

A ſolam orationẽ: quod oſtendi agens de ſatisfactione, & ſuffragiis. Aliud eſt, etiamſi daremus illã indulgentiam concedi immediatè à Chriſto Domino, nõ dici conuenienter fieri applicando ſatisfactiones Sanctorum, ſed ſolùm ipſius Chriſti: quia vt Chriſtus per ſeipſum remittat pœnas peccatorũ, non indiget aliorum ſatisfactionibus, ſed ex ſuo ſolo theſauro multo cõuenientiùs id faceret: quod ſecus eſt quando hanc remiſſionem facit per alios homines: nam tunc, ſicut eis vtitur vt miniſtris, & inſtrumentis, ita eis cõcedit, vt ſatisfactionibus ſibi (vt ita dicam) magis propriis & accõmodatis ad eum finem ſeu effectum vtantur.

6.
Diſcrimen inter applicationẽ ſatisfactionũ Chriſti, & Sãctorum.

Vnde obiter colligitur differẽtia inter applicationem ſatisfactionũ Chriſti, & Sanctorũ, nam illa interdum fit per hominem, interdũ verò immediatè ab B ipſo Chriſto: hæc verò ſolùm fit per hominem operantem per poteſtatem ab ipſo Chriſto datã. Quamquam quoties propriam ſatisfactionem applicat ex opere operato, ſemper etiam id facit miniſterio hominum, loquẽdo ſecundùm legem ordinariam: quia ſolùm id facit per ſacrificium, vel ſacramenta, & indulgentias, quæ omnia hominibus commiſit. Omitto etiam ſpeciale priuilegium martyrij, & ſi quod eſt aliud ſimile, nam in eo opere ipſe propriiſſimè applicat ſatisfactionem ſuam vltra meritum operantis, ſi neceſſe ſit, vt omnis reatus pœnæ remittatur. Ad aliam verò quamcunque remiſſionem pœnæ, quæ ex opere operantis fiat, applicat etiam Chriſtus ſuum meritum vel ſatisfactionẽ, quantùm neceſſarium eſt iuxta ſuperiùs dicta: non enim alligauit ſacramentis C ſatisfactionem ſuam ad benefaciendum hominibus, ſed paratus eſt ad ſuæ gratiæ beneficia cuicunque homini conferenda, iuxta diſpoſitionem, vel condignam operationem ſuam: ea verò, quæ ſtatuit conferre ex opere operato, tantùm præbet ſecundùm legem ordinariam, per determinata media ab ipſo inſtituta, quorum miniſterium hominibus commiſit.

7.
Ratio concluſionis.

Ex his ergo concluditur ratio, quia ſatisfactiones Sanctorum nõ applicantur niſi per homines, & non priuata auctoritate, ſed publica, atque adeò per poteſtatem clauium à Chriſto conceſſam: ſed hæc poteſtas non operatur remiſſionem peccatorum quoad culpam, aut pœnam apud Deum, niſi per ſacramenta, aut per indulgentias, ergo neque applicat aut diſpenſat ſatisfactiones Sanctorum niſi per ſacramenta, D aut indulgentias, quia non diſpenſat illas niſi ad remittendam pœnam temporalem: & remiſſio pœnæ, præter opus operantis, extra ſacramentum facta, eſt indulgentia, vt patet ex definitione indulgentiæ ſuprà data, & ex inductione proximè facta. At ſatisfactiones Sanctorum non applicantur per ſacramenta, vt contra Marſilium oſtenſum eſt: ſupereſt ergo vt ſolùm per indulgentias diſpenſentur. Neque in hoc inuenio difficultatem vllam.

8.
Num merita Sãctorũ poſſint alia ratione quã per indulgẽtias diſpenſari.

Poteſt verò quiſpiam interrogare, an merita Sanctorum, ſub propria ratione meriti à ſatisfactione diſtincta, poſsint alio modo diſpenſari. Videtur enim ita eſſe dicendũ, quia merita non aliter dipenſantur, quàm ratione illorum aliquid obtinendo. Poſſumus autem ſine interuẽtu indulgentiarũ per merita Sanctorum multa beneficia à Deo impetrare & obtinere. E Veruntamen ex dictis ſatis conſtat, per indulgentias non propriè diſpenſari merita Sanctorũ ſub hac formali ratione. Vnde eo modo quo applicari poſſunt, ſeu aliquid in nobis operari, non per indulgentias, ſed per orationes & impetrationes per modum meriti de congruo nobis applicãtur. Quæ orationes fundi poſſunt & ab ipſis Sanctis in cœlo exiſtẽtibus, qui, vt nobis aliquod beneficium obtineãt, ſua merita & obſequia Deo interdum repræſentant. Aliquando id fit per noſtras priuatas orationes, aliquãdo per

publicas

publicas totius Eccleſiæ, dum à Deo poſtulamus, vt propter Sanctorum merita bonũ aliquod nobis conferant. Veruntamen hæc non eſt propria diſpenſatio talium meritorum, quia non donatur nobis ad obtinendum proprium præmium eorum, ſicut donatur nobis ſatisfactio ad proprium effectum eius; ſed ſolùm moraliter nos iuuant, vt eorum intuitu faciliùs Deus orationes noſtras exaudiat. Vnde illa qualiſcunque diſpenſatio, vel potiùs applicatio, quæ ibi interuenit, ab ipſomet Chriſto fit, exaudiente orationes noſtras, aut Sanctorum: ideoque in hoc genere applicationis non interuenit poteſtas clauium, neque aliquis actus eius.

DISPVTATIO LII.

De fidelibus viuentibus, quibus prodeſſe poſſunt indulgentiæ.

ALTERA cauſa indulgentiæ eſt quaſi ſubiectiua, in qua indulgentia ſuum effectum habet. Et quoniam certum eſt, homines eſſe huiuſmodi ſubiectum, ideo hæc cauſa maioris claritatis gratia, diuidi poteſt in viuentes, & defunctos; vtriuſque enim applicari poteſt indulgentia, diuerſo tamen modo: & ideo priùs de viuis, poſtea de defunctis dicemus: ſimulque declarabimus diuiſionem ſæpe tactam de indulgentia per modum abſolutionis, vel per modum ſuffragij. Quia verò, licèt indulgentia ſolis profit hominibus, ſæpe tamen aliis rebus concedi videtur, ideo declarandum etiam eſt, quo modo hoc fiat, ſimulque attingemus aliam diuiſionem indulgentiæ in localem, realem, & perſonalem, quanuis vulgaris admodum non ſit.

SECTIO I.

Vtrum indulgentia ſolis hominibus concedi poſſit: & quomodo diuidatur in localem, realem, & perſonalem

1\. *Solus homo viator eſt indulgentiæ capax.* PRIMÒ eſt certum, effectum indulgentiæ ſolùm in homine poſſe habere locum, quia ſolus homo eſt capax reatus pœnæ temporalis, qui per indulgentiam remittitur. Nam hic reatus ex culpa relinquitur, & ex hoc capite non habet locum niſi in creatura ratione vtente. Supponit etiam hic reatus culpam remiſſam, vt per indulgentiam tolli poſſit: & ex hoc capite ſolùm in homine locum habet: nam in Angelis non habet locum remiſſio culpæ, & cõſequenter nec reatus pœnæ temporalis. Deinde hinc conſtat, indulgentias maximè habere locum erga omnes hîc viuentes ſeu viatores: nam Beati nullũ pœnę reatum habere poſſunt. Damnati verò iam non ſunt capaces remiſſionis, omníſque reatus pœnæ qui in eis eſt, vel per ſe eſt pœnæ æternæ, vel ex accidenti, & propter conditionẽ ſubiecti perpetuò durat, vt ſæpe in ſuperioribus tactum eſt, & in ſeq. diſp. iterum occurret. Animæ autem Purgatorij, ſi aliquo modo ſunt capaces indulgentiæ ſeu fructus eius, illud eſt quatenus aliqua ex parte ſtatum viatorum participant, & de illis ſpecialiter tractabimus Diſ. ſeq. Supereſt ergo vt homines viatores per ſe primò maximè ſint capaces indulgentiarum: atque hoc confirmat vſus Eccleſiæ. Et ratio etiam eſt clara, quia iuriſdictio Eccleſiaſtica directè ac per ſe cadit in homines viatores ſeu A viuentes in hac vita mortali: ſed indulgẽtiarum conceſſio eſt actus huius iuriſdictionis: ergo ex hac parte potiſſimũ verſatur circa huiuſmodi homines. Aliunde verò in eis etiam maximè eſſe poteſt neceſſitas indulgentiæ, quia poſſunt habere reatus pœnarum temporalium poſt culparum remiſſionem: ergo.

Imò hinc vlteriùs ſequitur, non omnes homines viatores eſſe capaces indulgentiarũ, ſed eos tantùm, qui baptizati ſunt, & rationis vſum habent. Primum patet, quia tantùm homines baptizati ſubdũtur ſpirituali iuriſdictioni Eccleſiæ: indulgentiarum autem cõceſſio eſt actus iuriſdictionis, vt ſuprà oſtẽſum eſt. Item, ante Baptiſmum nõ eſt aliquis capax remiſſionis culpæ ex opere operato, ergo nec remiſſionis pœnæ, quæ per indulgentias fit; eſt enim eadem ratio, B cùm vtraque ſit abſolutio quædam, quæ circa ſubditos tantùm exerceri poteſt. Secundũ etiã eſt clarum, quia reatus pœnæ temporalis, ad cuius remiſſionem indulgentia ordinatur, oritur ex culpa actuali, quam ſolùm cõmittere poteſt is qui vſum rationis habet. Nam propter originale peccatum incurritur pœnæ æternæ reatus, non ſenſus, ſed damni, non verò contrahitur alius reatus pœnæ temporalis, quæ vel in alia vita ſuſtinenda ſit, vel per indulgẽtias remitti poſſit: nam pœnalitates huius vitæ, quæ per originale peccatum contrahũtur, & temporales dici poſſunt, quia cum ipſa via finiuntur, non ſunt ex his pœnis quæ ſecundùm legẽ ordinariam remitti poſſint, durãte hac vita, adeò vt nec Chriſti paſſio ad hũc effectum ordinata ſit, vel applicetur hominibus. C Cuius ſignũ eſt, quòd nec per Baptiſmum remittũtur, vt ſuo loco tractauimus, vbi huius rei rationes & congruentias tradidimus. Tandem addendũ eſt, quẽlibet baptizatum hominẽ, & ratione vtentẽ, eſſe capacem indulgẽtiæ, ſi illa indigeat, non tamen reſpectu cuiuſcunque, ſed reſpectu ſuperioris, cui eſt ſubditus quoad talẽ actũ. Dico, *ſi illa indigeat*, quia ſi nõ eſt debitor, nõ eſt capax remiſſionis, & abſolutionis. Quia verò hæc eſt actus iuriſdictionis, ideo etiã requirit reſpectum ſubditi in eo cui faciẽda eſt, iuxta c. *Quod autẽ*. de Pœn. & remiſ. & iuxta communẽ ſententiã. Quia verò ſubditus & ſuperior correlatiua ſunt; ideo hic reſpectus ſimul explicabitur cũ reſpectu ſuperioris, de quo dicemus infrà, agentes de cauſa efficiente indulgentiarum.

2\. *Soli homines baptizati, & ratione vtẽtes, capaces ſunt indulgentiarum, ſi illis indigeant.*

D

Diuiſio indulgentiæ in perſonalem, localem, & realem.

CIRCA hanc verò reſolutionem nonnulla ſuperſunt adnotanda. Primum eſt, quòd licèt ſoli homines ſint capaces indulgentiarum, nihilominus aliquando dicuntur concedi indulgentiæ piis locis, vel piis rebus, vt imaginibus, aut granis, ſeu calculis benedictis. Vnde ſicut diſtinguitur interdũ in locale & perſonale, ita non incommodè diſtinguunt aliqui indulgentiam in perſonalem, & localem, quibus tertiũ mẽbrum addunt, vocantque indulgẽtiã realẽ. Quæ omnes indulgentiæ in hoc conueniunt, quòd E omnes ordinantur ad vſũ ipſorũ hominum, & in eis ſolis habẽt effectum, ac denique omnes ſunt abſolutiones ſeu remiſſionẽs alicuius pœnę tẽporalis. Differunt tamen, quia indulgentia perſonalis ita conceditur perſonæ, vt illi quaſi inhæreat talis fauor ſeu gratia: quia illi directè fit: vnde quocũque pergat, illam ſecum defert, vt ſic dicam. At verò indulgentia localis quodammodo inhæret loco in ordine ad perſonas: huiuſmodi enim indulgentia dicitur concedi loco, quia conceditur hominibus in tali loco orantibus, vel aliud pium opus ibi exercentibus, & ideo cẽſetur fauor ille quaſi inhærere loco, quia in illo tantùm 3.

tùm,& non in alio talis indulgẽtia obtinetur, nec effectus eius communicatũr hominibus niſi mediante loco. Et quoad hoc ſimilis eſt alia indulgentia, quæ realis appellatur,ſolumque differt,quia non conceditur in gratiã alicuius loci immobilis,ſed alicuius rei mobilis,vt eſt imago aliqua,Agnus Dei,roſarium,& ſimilia, quibus proinde cẽſetur inhærere talis fauor, & cum eis quaſi deferri, & per eas hominibus communicari,ita vt omnes, qui coram tali imagine orãt, vel per talia grana,vel roſaria, &c.talem remiſſionẽ conſequãtur. Atque ita,non obſtante hac diuiſionc, ſemper verũ eſt ſolos homines viatores eſſe capaces indulgentiarum,quantum ad effectum ſeu finem earum,quãuis interdum hic fauor directè & immediatè concedatur ipſis hominibus,aliquando verò mediante loco,vel alia re ſacra.

Quid requiratur ad indulgentiam localem lucrandam.

4. *Dubium 1.* EX hac verò diuiſione oriuntur nonnulla dubia proportionalia his quæ de ſimilibus interdictis tractari ſolent.Primum eſt,quid requiratur ad lucrãdam indulgentiam alicui pio loco cõceſſam,an ſufficiat locum illum ingredi,vel aliquid aliud facere neceſſe ſit.Ad quod breuiter dicendum eſt, conſiderãdam eſſe formam indulgẽtiæ: aut enim in ea expreſſè poſtulatur aliquod ſpeciale opus ibi faciẽdum, vt v. g. hoc aut illud recitare, & tunc manifeſtum eſt, illud opus, quod in conceſſione poſtulatur, eſſe in illo loco faciendum, quia, vt infrà dicemus, talis conceſſio eſt quaſi conditionata, quæ nõ ſortitur effectum niſi impleta conditione. Quãdo verò nullũ ſpeciale opus exigitur, ſed conceditur indulgentia omnibus viſitantibus talem locum, tũc(vt rectè notauit Adrianus in 4. agens de indulgentia)intelligẽdũ id eſt de religioſa deuota viſitatione,quę in Dei vel Sãctorum honorem cedat.Quia opus,quod exigitur ad lucrandam indulgentiam, debet eſſe opus honeſtum,& pium, quia quodlibet aliud potiùs impediret,quàm iuuaret pœnæ remiſſionem. Vnde, ſi quis ingrederetur talem locum,ſicut ingreditur alia communia loca,vel tranſeundo, vel deambulando, vel curioſitatis gratia ad conſpiciendã eius pulchritudinem,vel alia ſimili intentione,nõ lucraretur indulgentiam,quia talis nõ eſt pia viſitatio,& religioſa operatio. Oportet ergo vt acceſſus ad talẽ locum ex fide& religione aliquo modo procedat,fiatque ad colendum in tali loco Deum,vel in ſeipſo,vel in aliquo Sancto, qui propter ipſum ibi afficitur honore. Vnde talis viſitatio nõ videtur moraliter ſeparabilis ab aliqua oratione vel deprecatione, quæ in tali loco fiat, quanuis modus ſeu quantitas eius nõ determinetur, ſed relinquatur arbitrio facientis.

Adrian.

5. *An quando indulgentia cõceditur templum viſitantibus, neceſſe ſit templum ingredi.* *Gloſſæ opinio.*

Hìc verò inquiri vlteriùs ſolet,quando cõceditur indulgentia viſitantibus talẽ templum, vel in alio orantibus, &c.an neceſſe ſit corporaliter ingredi ipſum templum, vel poſſit quis extra illud exiſtens indulgentiam lucrari.Gloſſa enim in Clem.1.de Reliq. & venerat. Sanct. affirmat, neceſſarium eſſe ingredi corporaliter ipſam Eccleſiam,ita vt licèt ob neceſſitatem ſeu multitudinem hominum aliquis ingredi non poſsit, non ſatis illi ſit extra templum ipſũ orare,vel intereſſe diuino officio,quod in ea Eccleſia fit. Ratio eſt,quia hoc ſonant verba conceſsionis,& indulgentia nõ ampliùs operatur, quàm verbis exprimatur.Contrariam ſententiã tenent Summa Roſella verb. *Indulgentia*, nu.22. & Cordub.q.31.qui citat Palud.Ratio eorum eſt,quia hæc videtur fuiſſe intẽtio concedentis,quãuis caſum illum non expreſſerit,

Secunda opinio. Roſell. Cordub.

A quia de illo non cogitat. Sed hæc ratio non placet, quia intentio præſumpta non operatur in indulgentiis, ſed ea quæ per verba formę ſufficienter expreſſa eſt. Vnde ex communi ſententia Doctorum,vt infrà videbimus,qui non implet cõditionem, in ipſa conceſſione poſtulatam, etiamſi ob impotentiam illam omittat, non lucratur indulgentiã,niſi talis exceptio in ipſa conceſſione fuerit expreſſa,in præſenti autem talis caſus non fuit expreſſus,vt ſupponimus; ergo ſi in eo non impletur cõditio poſtulata in ipſa conceſſione,quanuis ob impotentiam omittatur,non obtinebitur indulgentia. *Improbatur.*

Et confirmatur,quia aliàs,etiãſi fores talis Eccleſiæ eſſent clauſæ,lucraretur quis indulgentiam extra illas orãdo:imò etiamſi per vim domi ſuæ detineretur, 6.
B ſi animo & deſiderio viſitaret locũ illum, indulgentiam lucraretur, quia etiam tunc præſumi poteſt intentio concedentis:quia etiam in eo caſu inuoluntariè & ob impotentiã omittitur viſitatio corporalis.Dices, nõ eſſe ſimile,quia in alio caſu non omninò omittitur:nam ille,quia extra Eccleſiam orat,aliquo modo Eccleſiam viſitat, etiam corporaliter.Sed contra hoc eſt,quia ad obtinendã indulgentiam non ſatis eſt aggredi ſeu inchoare actum in conceſſione poſtulatum,niſi perficiatur, vt ſi neceſſarium ſit viſitare limina Apoſtolorum, non ſatis eſt iter inchoare, etiamſi mors intercedat: ita verò eſt in illo caſu, quia illa reuera nõ eſt corporalis viſitatio talis Eccleſiæ,ſed quoddã deſiderium,vel inchoatio eius.Quod patet,quia aliàs etiamſi quis ſine vllo impedimento
C omitteret ingreſſum Eccleſiæ, & extra illam oraret, indulgentiam lucraretur, quia iam cenſetur viſitaſſe illam Eccleſiam,& hæc tantùm erat cõditio poſtulata.Nã quòd id fiat ex neceſſitate,vel ex volũtate,non refert, neque impedit quominus illa deprecatio aut veneratio,quæ ex neceſſitate facta extra Eccleſiã cẽſetur eſſe ſufficiens viſitatio eius,idẽ habeat, etiamſi voluntariè eodem modo fiat. Cõſequens autem non admittitur à dictis Auctoribus,nã ſolùm in caſu neceſſitatis docent poſſe talem indulgentiam obtineri orando extra Eccleſiã:ergo ſentiunt illam reuera non eſſe viſitationẽ Eccleſiæ, quã per ſe requirit talis indulgentia,& ideo recurrunt ad intentionẽ cõcedentis,quæ tamen non videtur ſufficere,vt oſtenſum eſt.

Replica. Enodatur.

Quocirca in hac re ſtandum cẽſeo verbis conceſ- 7. *Germana reſolutio.*
D ſionis,ita vt verè expleatur cõditio, quæ ex proprietate talium verborũ poſtulatur ad lucrandam illam indulgentiam,quia aliàs non obtinebitur,vt generaliter docuit D.Tho.quodlibet.2.art.16.& Palud.in 4. d.20.q.4.nu.46.& Nau.in Cõment.de Indulgentiis, notab.19.& in expoſitione Bullę Gregorij XIII.n.50. Vnde,ſi verba cõceſſionis expreſsè requirant ingreſſum in Eccleſiam,ſeu actionem,quæ ſine huiuſmodi ingreſſu fieri non poteſt,non poterit quis eam lucrari,etiamſi per vim,vel populi multitudinem ingredi impediatur,& hoc probant rationes factæ.Si tamen verba conceſſionis verificari & impleri poſſunt ſine ingreſſu,per alium acceſſum ad Eccleſiam,moraliter ſufficientem,vt iuxta communem loquendi modum verè dicatur quiſpiam Eccleſiam viſitare, tunc cor-
E poralis ingreſſus in Eccleſiam non eſt ſimpliciter neceſſarius,ideòque attentè legenda ſunt verba conceſſionis. Nam ſi præcipiant in Eccleſia ſacrificare, non ſatis erit id facere iuxta Eccleſiam,etiam ob impedimentum.Si verò ſolùm præcipiãt viſitare Eccleſiam, videtur id ſufficiẽter fieri abſque ingreſſu corporali. At ſi præcipiant orare in Eccleſia,res eſt magis dubia, probabile autẽ videtur in dicto caſu id ſufficere,quia cenſetur talis oratio fieri in Eccleſia iuxta moralem exiſtimationem,& loquendi modum,maximè quando homo facit quod in ſe eſt ad ingrediẽdum,& impeditur

D.Thom. Palud. Nauarr.

peditur ob populi frequẽtiam. Addo denique, in huiuſmodi conceſſione cœmeteriũ etiã nomine Eccleſiæ comprehendi, nam in fauorabilibus amplè ſunt verba interpretanda:& ideo, ſi ob neceſſitatem Miſſa dicatur in cœmeterio, ſufficienter dicetur quis Miſſam audire in tali Eccleſia, vt lucretur indulgentiam. Dico autem, *in neceſſitate*, quia extra illam id ſemper eſt agendum, quod certius ac ſecurius eſt.

An diruto templo extinguatur indulgentia illi conceſſa.

8. TERTIO, circa eandem indulgentiam inquiri ſolet, an indulgentia conceſſa alicui templo, illo diruto extinguatur. Et quidem ſi Eccleſia per partes tantùm paulatim deſtruatur & reædificetur, certum apud omnes eſt nõ extingui indulgẽtiã, quia ſemper durat eadẽ numero Eccleſia. At verò quando omnino deſtruitur Eccleſia, aliáque poſtea ædificatur, & dedicatur, eſt opinio Palud.d.quæſt.4.n.25.extingui indulgentiam, quia Eccleſia eſt omnino diſtincta, indulgentia autem ſolùm fuerat conceſſa priori Eccleſiæ: ergo cum illa extinguitur. Alij verò præſertim Iuriſperiti, diſtinctione vtuntur, nam aut Eccleſia deſtruitur de iure, aut de facto: quãdo deſtruitur priori modo, extinguitur indulgentia, nõ verò ſi poſteriori modo de facto tantùm deſtruatur. Ita diſtinguit referens plures Auctores Ludouicus Bononiẽſis, in tract. de indulgentiis, nu.79. qui limitat prius membrũ, in Eccleſia iure diruta, ſi eiuſdem ſuperioris auctoritate in alium locum transferatur, nam tunc ait, non amittere indulgentiam. Ex quo fit, à fortiori idem dicendum eſſe, ſi in eodem loco Eccleſia iterum ædificetur eadẽ auctoritate ſuperioris, quia quandam maiorem identitatem habet, & quoad alia verſatur circa alia eadẽ ratio. Ex quo vlteriùs infero, diſtinctionem illam nullius eſſe momenti, quia ſi Eccleſia ſemel deſtructa, iterum nõ ædificetur, extinguitur indulgentia, ſiue talis Eccleſia iure diruta fuerit, ſiue tantùm de facto: vtroque enim modo iã nõ manet locus, quo mediante lucranda fuiſſet indulgentia. Si verò Eccleſia deſtructa in eodem loco reædificetur, non extinguitur indulgentia, iuxta illam ſententiam, ſiue prior deſtructio de facto tantũ cõtigerit, vt dictus Auctor expreſsè dicit, ſiue de iure diruta fuerit, vt nos ex alia ci⁹ declaratione manifeſtè intulimus. Denique, ſi Eccleſia in vno loco diruta, in alio loco auctoritate ſuperioris ædificetur, nõ amittit priuilegiũ, etiãſi prior deſtructio iure & auctoritate ſuperioris facta fuerit, iuxta dictam ſententiam: ergo idem à fortiori dicendum erit, quãdo prior deſtructio tantũ de facto fuerit, dummodo poſterior tranſlatio eadem auctoritate fiat: ergo nunquam locum habet prædicta diſtinctio.

Palud. — *Opinio 2.* — *Ludouicus. Bononienſ.*

9. Magis ergo conſequenter iuxta hanc ſententiam dicetur, deſtructa Eccleſia, ſi iterum non ædificetur, extingui indulgẽtiam, ſi autem iterum ædificetur in eodem loco, vel auctoritate debita aliò transferatur, tunc non omnino extingui indulgentiam, ſed quaſi conſurgere, & transferri cũ ipſa Eccleſia. Sed adhuc ego multùm dubito de hac poſteriori parte: nam quando Eccleſia transfertur in alium locum, nullo modo manet eadẽ numero Eccleſia, nec quoad ædificium, nec quoad ſolum, ſeu ſitum: ergo nõ eſt vnde habeat priorem indulgentiam, nam illa conceſſa fuit huic numero Eccleſiæ, & nõ in ſpecie, ſeu in cõmuni Eccleſiæ talis oppidi, aut talis tituli ſeu appellationis.

Quæſtio deciditur.

Vnde quoad hãc partẽ, ego veriorem cenſeo opinionem Paludani, niſi aliũde ex verbis priuilegij ſatis conſtet non limitari ad hunc ſingularem locum quaſi materialem, ſed cõcedi Eccleſiæ, quam talis religio, v.g. habuerit in tali oppido, vel ſub alia ſimili A forma. At verò quãdo Eccleſia in eodem ſitu reædificatur, probabilis ſatis eſt cõmunis opinio, maximè ſi ſtatim fiat ſeu inchoetur reædificatio, vt notauit Immola Conſil. 44. quia tunc propter vicinitatem actus moraliter cenſetur durare & continuari eadem Eccleſia; quod ſecus videri poſſet, ſi per multum tẽpus inſtauratio differretur. Nihilominus etiam tunc cenſetur retinere illa Eccleſia ſua priuilegia, & cõſequenter etiam indulgentias, quia quoad ſitum, eſt reuera idem locus, & ſecundùm moralem reſpectum quaſi idem templum reputatur. De quo videri poteſt Gloſſa in ca. *Priuilegium*, de Reg. iur. in 6. & Innocẽt. in cap. *Cùm ex iniuncto*, de Noui oper. nunciat.

Immola. — *Gloſſa. Innoc.*

B

Dubium quartum.

QVartò circa eandem indulgentiam localem, & multò magis circa realem, dubitari poteſt quid referat ad pietatis opus, vel ad ſatisfaciendum pro pœna, orare in hoc templo potiùs quàm in alio, vel per hos calculos potiùs quàm per alios, vt ob hanc cauſã dicatur indulgentia concedi tali loco, aut talibus calculis: nam ſi huiuſmodi determinatio loci aut rei ad pietatem non ſpectat, impertinens cõditio videtur ad lucrandam indulgentiam. Reſpondetur, huiuſmodi determinationẽ multùm ad pietatem ſpectare. Et in primis in circunſtantia loci ſeu templi id manifeſtum eſt, quia multùm confert huiuſmodi indulgentia ad talem locum determinata ad augẽdam C populi deuotionem, pietatem, & reuerentiam circa talem locum, & circa Sãctum aliquem, ſub cuius nomine tale templum Deo dicatum eſt. Interdum etiã conceditur indulgentia huiuſmodi loco, vt fideles, eleemoſynas, & alia pietatis opera circa illum exerceant: quod ſæpe pertinere poteſt ad maiorem Dei cultum & gloriam, & ad minimũ ſemper eſt talis finis honeſtus, & ad effectum indulgẽtiæ accommodatus. Simili modo quando indulgentia conceditur alicui imagini, aut cruci, vel ſimili rei ſacræ, quę alioqui digna eſt veneratione, talis conceſsio ex ſe cõfert vt illa imago in maiori reuerẽtia & veneratione habeatur, & conſequenter vt deuotio fideliũ erga ipſũ prototypum vehementiùs excitetur. Sic enim ſolet Deus per quaſdã imagines ſpecialia beneficia cõferre D aut etiã miracula facere, quæ non facit per alias ſimiles, prout expedire cenſet ad excitandã fideliũ deuotionem, ac exercẽdã fidem, & religionem. Aliquãdo verò ex inſtitutione Eccleſiæ huiuſmodi res benedicuntur, ſeu conſecrantur tanquã ſacramentalia quædam, in quorum vſu eſt quædã fidei proteſtatio, pertinens ad religioſum cultum: huiuſmodi ſunt Agnus Dei, & aliæ res ſimiles: & ideo meritò aliquãdo his rebus adiũgitur indulgẽtia ad deuotionẽ augẽdam.

10. Dubium quartum. — *Reſoluitur.*

Et ad hunc modum iudicant aliqui de calculis, ſeu granis benedictis: nam per indulgentiam eis conceſſam efficiuntur veluti quædam ſacramẽtalia. Verum eſt tamen in his non antecedere benedictionem aliquam, vel cõſecrationẽ, ſicut in aqua benedicta, vel E Agnis Dei, & ſimilibus, ſed tantùm fieri ſimplicem conceſſionem indulgentię: & ideo non videtur in eis intercedere eandem rationem. Nam id, quod conſtituit huiuſmodi rem, in eſſe rei ſacræ, & vſum eius in ratione religioſi cultus, debet ſupponi ad ipſam indulgentiam, non verò per ipſam conſtitui. Dicendũ verò eſt, ſatis eſſe quòd huiuſmodi grana ex ſe, & ſecluſa indulgentia, ſunt veluti inſtrumenta quædam ad actum honeſtum & religioſum, qualis eſt orare per illa; qui actus eſt quidam vſus ſacer talium rerũ, etiam ante indulgentiam: vnde etiam ſecum portare huiuſmodi res, eſt virtualis profeſsio fidei: hoc ergo ſufficit vt huiuſmodi rebus earumque vſui adiungã- 11.

tur indulgentiæ. Determinatio autem ad has res potiùs quàm ad alias, fit ex voluntate Pontificis; non ſine cauſa, ſed vel ad limitandam & determinandam indulgentiam, ne nimis ampla & generalis ſit, vel quia hoc ipſo, per huiuſmodi res magis excitatur fidelium deuotio, nam apprehenduntur tanquàm inſtrumenta quædam, per quæ ſpiritualia beneficia conferuntur, & conſequuntur: habenturque tanquam ſpecialia ſigna peculiari modo deputata ad poteſtādam fidem, & actus religionis exercendum. Vnde fit, vt, licèt talis indulgentia ſupponat materiam aliquo modo ſacram, & vſum eius honeſtum & religioſum, nihilominus tamen per ipſammet indulgentiam res ipſa ſpeciali modo ſanctificetur, fiátque magis ſacra, quia deputatur ad ſpecialem effectum ſpiritualem. Ideóque, cæteris paribus, oratio in tali loco, vel corā tali imagine, vel per talia grana, eſt melior & acceptior Deo; quia habet quandam circumſtantiam voluntariā moraliter melioré, & cóſequenter maiorem etiam fidei cófeſſionem, ſeu profeſſionem continet.

An ſub indulgentia alicui oppido generaliter conceſſa, Eccleſiaſticæ perſonæ comprehendantur. Dub. 5.

12. QVintò circa perſonalem indulgētiam dubitari ſolet, an ſub generali cóceſſione facta huic populo vel ciuitati, ſcilicet, vt omnes, qui hoc vel illud fecerint, talé indulgentiam lucrentur, cóprehendantur clerici, religioſi, & aliæ perſonæ Eccleſiaſticæ. Et ratio dubitādi eſſe poteſt, quia interdicto populo, nó cenſetur clerus interdictus: ergo ſignum eſt, ſub illa generali appellatione non comprehēdi clerum: ergo idem erit in conceſſione indulgentiæ: Accedit, quòd aliqui opinati ſunt clericos alicuius Eccleſiæ non cóprehendi ſub generali indulgētia conceſſa omnibus viſitātibus talem Eccleſiam, vel eleemoſynam ibi facientibus, quia talis indulgētia ordinatur ad alliciendos animos ad deuotionem talis Eccleſię: & ideo nó videtur eſſe intētio cócedentis, illā tribuere propriis & quaſi familiaribus clericis illius Eccleſię. Ita tenuit Nicolaus de Lyra in ſuis Quodlibetis, vt refert & approbat Felin. in tract. de Indulgētia plenaria, n. 35.

Ratio dubitandi. *Lyra. Felin.*

13. Dicendum verò eſt, ſub illa generali conceſſione comprehendi etiam clerū. Hæc eſt communis ſentētia Canoniſtarum in cap. *Dilecti*, de Foro compet. quam ex eodem textu colligunt, in quo nó eſt ſermo de indulgentia, prout nunc loquimur, ſed de alio genere priuilegij; eſt tamen vtriuſque eadem ratio. Ratio verò eſt, quia etiā clerici ſunt pars Chriſtiani populi argumento cap. *Duo ſunt.* 12. quæſt. 1. Et ideo ſub abſoluta appellatione fidelium, aut Chriſtiani populi comprehenduntur, in his præſertim quæ fauorabilia ſunt. Per quod excluditur argumentū illud de interdicto, nam illa materia odioſa eſt, præterquam quòd ex circūſtantiis ipſius iuris conſtat populum ibi ſtrictè ſumi pro laico populo, vt à clero diſtinguitur: vt patet ex cap. *Si ſententia*, de Sent. excom. in 6. & notauit Ludouicus Bolon. dict. tract. de Indulgentiis, nu. 106. ex Baldo in l. *Cunctos populos*, columna 7. & 8. de Summa Trinit. & Ludouico Romano conſil. 180. circa principium. Nec verò excludendi ſunt religioſi, vt notauit Felinus ſuprà: ex Auguſtino de Ancona li. de Poteſt. Eccleſ. q. 31. art. 3. nam etiam illi quatenus peccatores ſunt, indulgentiis indigēt, & quatenus fideles ſunt, ſub Chriſtiano populo cóprehendūtur. Quòd ſi indulgentia ſit Pontificia, in omni rigore ſunt ſubditi concedenti. Quando verò eſt Epiſcopalis, videri poteſt res dubia, quia religioſi ſunt exempti; & non ſubditi. Tamen etiam tūc frui poſſunt tali indulgentia, quia ſunt exempti in fauorem, non in detrimentum; & ideo quoad hæc, quæ fauorabilia ſunt, cenſētur ſubditi, eo ipſo quòd ſūt de diſtrictu, ſeu diœceſi talis Epiſcopi. Ratio ergo dubitandi, ex dicto ſoluta eſt. Ad confirmationem autem conſequenter dicendum eſt, ſententiam ibi allatam non videri probabilem, niſi quando verba priuilegij ſatis apertè limitata ſunt: quando verò ſunt generalia pro omnibus viſitantibus talem Eccleſiam, ſiue dubio comprehēdunt etiam clericos, vel religioſos illius Eccleſiæ, quia nó ſunt deterioris conditionis, & optimè comprehēdūtur ſub illis generalibus verbis, quæ amplè interpretāda ſunt, cùm fauorabilia ſint. Quod rectè notauit Corduba quæſt. 31.

Reſolutio. *Ludou. Bolon. Bald. Ludou. Roman. Auguſt. de Ancona.* *Cordub.*

An generalis indulgentia perſonalis ad ipſum concedentem ſe extendat.

14. STatim verò occurrit inquirendum, an indulgētia generalis perſonalis ſe extendat ad ipſummet cócedentem. Et ratio dubitandi eſt, quia indulgentia eſt actus iuriſdictionis: nemo autem habet iuriſdictionem in ſeipſum. Item indulgentia eſt abſolutio quædam: nemo autē poteſt ſeipſum abſoluere. Item, quia Prælatus non poteſt ſecum ipſe in lege diſpenſare: ergo nec poteſt ſibi, ſeu per ſe diſpenſare theſaurum Eccleſiæ. Nihilominus certa & communis ſententia eſt, poſſe Prælatum, qui indulgētiam generaliter cócedit, eandem ſibi lucrari, vt patet ex D. Thom. in 4. d. 2. ar. 5. q. 4. Palud. ibi q. 4. ar. 3. Suppl. Gabr. d. 45. arr. 2. cóncluſ. 7. Rich. d. 20. art. 4. Auguſtino de Ancona lib. de Poteſtate Eccleſ. qu. 29. art. 2. & Summiſtis communiter ver. *Indulgentia*, & Geminiano in capit. *Indulgentiæ*, de Pœnit. & remiſſ. in 6. & Calderino in cap. *Noſtro*, de Pœnit. & remiſ. Idque ſatis conſtat ex vſu: nam ſummus Pontifex lucratur indulgentias cóceſſas ſuis prædeceſſoribus, de quibus eadem eſt ratio: vnde & Iubilæum etiam à ſe conceſſum lucratur. Ratio verò eſt, quia non debent Prælati eſſe peioris conditionis quàm inferiores: ergo ſicut alij poſſunt participare fructum de theſauro Eccleſiæ, ita etiā ipſi.

Ratio dubitandi. *Vera reſolutio.* *D. Thom. Palud. Supplem. Gabr. Richard. Ancona. Geminia. Calderin.*

15. Modus autem huius participationis ſeu indulgētiæ (vt difficultati propoſitę ſatisfaciamus) eſſe poteſt, primò ſi Prælatus v.g. Pontifex, det alteri facultatem concedendi ſibi indulgētiam, prout expedire cēſuerit. Et de hoc modo nó eſt dubium quin ſit poſſibilis: nam in foro pœnitētiæ poteſt Papa ſe ſubmittere alteri, eique iuriſdictionem in ſeipſū dare, ergo à fortiori idem poterit in hoc foro indulgentiæ. Neque tunc ſeipſum abſoluit propriè & directè, ſed ſolum dat alteri facultatē, vt ſe abſoluat. Hunc verò modū impugnat Nauarr. infrà citādus, quia putat neminé poſſe committere iuriſdictionem in ſeipſum, neque Pontificem illam dare etiam in ſacramento pœnitētiæ, ſed iure diuino collatā eſſe. Nos verò in ſuperioribus oſtendimus id falſum eſſe, quantùm ſpectat ad ſacramentum pœnitentiæ: neque in iudicio pertinēte ad forum animæ habet abſurditatem, quòd aliquis habeat iuriſdictioné quam poſſit alteri committere circa ſeipſum exercendam: ergo etiam in cóceſſione indulgentiæ poteſt hæc delegatio fieri. Atque ita hoc explicauit Richar. ſuprà qu. 3. & Caiet. dict. Opuſc. de Indulgent. c. 5. & Archidiac. in capit. *Indulgentiæ*, de Pœnit. & remiſſ. in 6. Hi tamen Auctores vidētur aſſignare hūc modum vt vnicum & neceſſariū, in quo illis nō aſſentior. Exiſtimo enim illum non eſſe ſimpliciter neceſſarium, quia hîc nó intercedit ſacramētalis abſolutio, quæ perſonarum diſtinctioné requirat: neque etiā interuenit actio punitiua, quæ propriè etiam eſt ad alium, & non ad ſe. Et ideo ex vſu etiam ſuprà allegato conſtat, ſine interuētu tertiæ perſonæ Prælatos vti ſolere indulgentiis à ſe conceſſis.

Primus modus quo aliqui Prælatus poteſt indulgentiæ particeps fieri. *Nauarr. reprobatur.* *Richard. Caiet. Archid.*

Secundus

16. *Secundus modus.* Secundus ergo modus huius indulgentiæ eſſe poteſt, quòd conceſſio directè fiat communitati, redundet verò in ipſum concedentem tanquam in partem communitatis: ſic enim Prælatus ferens legem, ſeipſum etiam conſequenter, & quaſi indirectè ligat. Atque hunc dicendi modum maximè videntur approbare D. Tho. & alij Auctores ſuprà citati. Iuxta quem ad difficultatem poſitam reſpondendum eſt, conceſſionem indulgentiæ directè ferri ad ſubditos, indirectè verò poſſe participari à non ſubdito, quatenus participat conditionem aliorum ſubditorum, in ratione, parte eiuſdem communitatis. Idem dicendum eſt de actu abſolutionis, vel vſu iuriſdictionis, nam directè non poteſt exerceri ab aliquo circa ſeipſum, poteſt tamen, dum circa alios exercetur, fructus eius participari ab ipſomet concedente, ſeu exercente actum talis iuriſdictionis, non quidem per modum iudiciariæ abſolutionis, ſed tantùm per modum diſpenſationis, ſeu applicationis theſauri. Vnde Nauarrus in Comment. de Iubilæo, notab. 20. num. 11. diſtinguit in vna & eadem generali conceſſione duplicem rationem indulgentiæ: vna eſt, quatenus directè fertur ad ſubditum, quomodo eſt actus iuriſdictionis, & vera abſolutio: alia eſt, quatenus participatur ab ipſo concedente; &, vt ſic, ait, non eſſe actum iuriſdictionis, neque abſolutionis, ſed purè applicationē ſeu diſpenſationem theſauri: cuius ſententiam videtur priùs impugnare Corduba quæſt. 13. poſteà verò in fine nihil in re diſcrepat ab ea quantum ad præſens punctum attinet: & eſt probabilis ſententia.

Nauarri diſtinctio.

Cordub.

17. *Diſtinctio improbatur.* Mihi tamen non omnino placet, non quidem ob eam rationem, qua aliqui vtuntur, ſcilicet, quia talis indulgentia non haberet effectum infallibilem, & ex iuſtitia, puto enim, remiſſionem, quæ fit per quancunque applicationem alienæ ſatisfactionis, ex legitima poteſtate factam, eſſe infallibilem & de iuſtitia vt in ſequentibus latiùs dicam: ſed ob aliam cauſam, ſcilicet, quia ex vi eiuſdem omnino conceſſionis factæ per idem verbum remittendi, vel abſoluendi, talis indulgentia habet effectum in ipſomet concedēte: ergo non eſt veriſimile aliter operari in illo, quàm in aliis. Patet conſequentia, quia illud ſimplex verbum eandem habet vim, & ſignificationem reſpectu omnium, & ab vnica & ſimplici intentione procedit. Neque enim veriſimile eſt quod alij excogitarunt, huiuſmodi indulgentiam non prodeſſe cōcedenti ex vi voluntatis & poteſtatis eius, ſed ex voluntate ſuperioris Prælati, ſi illum habeat, vel ipſiuſmet Chriſti. Sicut legiſlator dicitur obligari ſua lege, non ex voluntate ſua, ſed Dei, medio naturali iure. Hæc (inquam) ſententia veriſimilis non eſt, quia planè diuinat ſine fūdamēto. Vnde enim conſtat, Chriſtum Dominum concedere eandem indulgentiam Prælato, quam ipſe aliis cōcedit, ſi Prælatus ipſe non habeat poteſtatem, & voluntatem efficacem ad eam ſibi applicandum? Neque enim eſt ſimile quod affertur de legiſlatore; nam ibi interuenit naturale principium, ex quo talis obligatio colligi poteſt, nimirum, caput debere cōformari corpori in moribus, qui ſubſunt voluntati & poteſtati eius: quod principium nō habet locum in indulgentiis: & ideo, niſi in ipſomet Prælato ſupponatur poteſtas & voluntas applicandi ſibi fructum indulgentiæ, nullum relinquitur fundamentum ad aſſerendum, illum poſſe indulgentiam à ſe conceſſam lucrari.

Indulgentiam prælato prodeſſe non ex voluntate ſuperioris, ſed propria.

18. Prouenit ergo hic effectus ex poteſtate & voluntate concedentis. Cùm ergo hæc voluntas ſit vna & eadem reſpectu ſui, & aliorum, & eodem verbo abſoluendi, ſeu remittendi exprimatur, eodem modo in omnibus operatur. Cuius etiam argumentum eſt, quia quando Pontifex, verbi gratia, vult variis modis indulgentiam cōcedere, videlicet, per modum abſolutionis & per modum ſuffragij, vtrumque expreſsè declarat, vt poſtea videbimus: quando ergo tantùm vnum exprimit, ſcilicet, abſolutionē, ſeu remiſſionē tantùm etiam illo modo prodeſt indulgentia omnibus, quibus prodeſſe poteſt: ergo etiam ipſi concedenti. Atque hæc ratio etiam confirmat id quod circa primum dicendi modum aſſerebamus: nam ſæpe indulgentia, aut Iubilæus conceditur immediatè ab ipſo Pontifice omnibus fidelibus, abſque interuentu confeſſoris: & ipſe Pontifex poteſt talem indulgentiam lucrari abſque applicatione, ſeu conceſſione facta à ſuo confeſſore. Dico ergo, hunc actum abſolutionis ſeu remiſſionis, qui circa communitatem primariò exercetur, poſſe ſecundariò, ſeu inadæquatè, verſari circa ſingulos, & conſequenter etiam circa ipſum concedentem, qui pars eſt talis communitatis: quod à fortiori patebit ex ſequenti puncto.

Ex his enim infero, & addo tertium modum, quo poteſt Prælatus ſibi ipſi indulgentiam cōcedere, non tantùm ſecūdariò, & ſimul cum tota communitate, ſed etiam primariò, ac ſibi ſoli & per ſeipſum, ſi alioqui rationabilis cauſa ſubſit ad talem indulgentiam ſibi cōcedendam. Hæc aſſertio maximè habet locum in ſummo Pontifice, qui in hoc negotio plenariam habet poteſtatem: inferiores enim eam tātum habēt quam ab illo participant. Vnde, ſi talis poteſtas ex ſe non repugnat, & in Pontifice inuenitur, de inferioribus iudicandum erit iuxta cōceſſionem eis factam, de qua inferiùs dicemus. Probatur ergo aſſertio, quia in Pontifice non deeſt iuriſdictio, & actus ipſe non eſt talis, qui per ſe & intrinſecè requirat diſtinctionem perſonarum agentis & patientis, ſeu concedentis & lucrantis indulgentiam; ergo poteſt à Pontifice in ſeipſum exerceri. Maior ſequitur manifeſtè ex principali aſſertione ſuprà poſita, & ab omnibus recepta, quòd Papa poteſt lucrari indulgentiam à ſe conceſſam: nam hic effectus ſupponit neceſſariò poteſtatem ad illum efficiēdum aliquo modo in ſeipſo. Vnde qui dicunt poſſe Pontificem delegare iuriſdictionem hanc ſuo confeſſori, admittunt illam habere: quia nullus poteſt iuriſdictionem delegare, quam non habet. Similiter qui dicunt poſſe in vniuerſali conceſſione indulgentiæ ſeipſum comprehendere, ſupponunt, vel poteſtatem diſpenſandi theſaurum, vel iuriſdictionem abſoluendi hoc modo non eſſe limitatam ad alios, ſed extēdi etiam ad ſe: ergo ad hūc effectum non deeſt poteſtas, vel iuriſdictio. Poteſt etiam maior illa ex minori probari, nam, ſi actus ipſe non requirit perſonarū diſtinctionem, ergo nō repugnat exerceri ab eodē circa ſeipſum: ergo nec repugnat datam eſſe poteſtatem & iuriſdictionem ad huiuſmodi actum: ergo non deeſt ſummo Pontifici talis iuriſdictio, cùm illi conceſſa ſit ampliſſima.

19. *Tertius modus quo Prælatus indulgentiæ particeps effici poteſt.*

Probatur.

Probatur ergo minor, quia neque ex generali ratione actus iuriſdictionis repugnat exerceri ab eodem circa ſe, & per ſeipſum: neque etiam ex ſpeciali ratione talis actus ſcilicet indulgentiæ: ergo. Maior patet inductione, quia Pontifex rationabili ex cauſa poteſt ſecum diſpenſare in humanā lege aut in voto, quia neque eſſe debet deterioris conditionis, vt careat in terris diſpenſatore, ſicút caret ſuperiore: neque etiam eſt ius aliquod, vel ratio ſufficiens illum obligans ad hæc exercenda per alium; & non per ſe ipſum. Quid enim ſi nullus eſſet idoneus, cui poſſet tale iudicium committere? nunquid neceſſariò cariturus eſſet diſpēſatione, etiamſi illa indigeret? maximè quidem, quia actio illa non requirit coactionem, ſed ſolam veluti directionem ex integro & prudenti iudicio, quod nō repugnat haberi ab aliquo circa ſeipſum. Atque ita planè ſentit de diſpēſatione D. Tho. in Ad

20. *Actus iuriſdictionis non requirit diſtinctionem perſonarum. Vide ſummam Piſanam verb. Indulgentia. verſ. Quibus proſint.*

in Additionibus, q.27.ar.4.ad.3. Et cõfirmari hoc poteſt ex cap. *Per venerabilem.* Qui filij ſint legitimi, vbi Innocentius III. ait, poſſe regem, qui in temporalibus ſupremus eſt, cum filiis ſuis diſpẽſare, eos legitimãdo in ordine ad temporalem hęreditatem, & alias dignitates ſeculares: illa enim eſt virtualis quædam diſpenſatio cum ſeipſo, non ſolùm quia filius eſt aliquid patris, ſed etiam propter correlationẽ diſpenſando cum filio vt poſſit eſſe hæres, diſpenſatur cum patre, vt poſſit illum hæredem inſtituere. Atque ibidem indicatur ratio, *quia non diſpenſat vt pater, ſed vt Rex.* Nam in naturalibus etiam contingit, vt ſub diuerſis rationibus idem ſit agens & patiens: multóque faciliùs in moralibus non repugnat, vt eadem perſona ſecundùm diuerſas rationes, diuerſa hæc munera ſeu iura ſortiatur. Quod etiã aliquo modo cõfirmari poteſt ex c. *A collatione*, de Appel. in 6. vbi dicitur, ſi collatio beneficij facta eſt à Capitulo, aſſiſtẽte Epiſcopo vt Epiſcopo, nõ poſſe appellationẽ à tali collatione fieri ad ipſum Epiſcopũ, quia nimirũ fieret ad eundẽ ſecundùm idem: ſi tamen Epiſcopus interfuit tãtùm vt Canonicus, tunc appellationem poſſe fieri ad ipſum Epiſcopũ: quia, licèt videatur fieri ad eandem perſonam, non tamen, ſecundùm idem munus.

Cap. Per venerabilem, Qui filij ſint legitimi.

Cap. à collatione de Appel. in 6.

21. Sic ergo in præſenti dicimus, quòd licèt eadem perſona diſpenſet, tamen ſecundùm diuerſam dignitatem & poteſtatem; nam diſpenſat vt Papa, & diſpẽſatur vt homo. Non eſt autem dubium quin talis diſpenſatio ſit actus iuriſdictionis: ergo ex hac ſola communi ratione non requirit talis actus perſonarũ diſtinctionem. Ergo neque ex ſpeciali ratione indulgentiæ erit ſemper neceſſaria. Patet conſequentia ex toto diſcurſu facto, quia æquè poteſt ad hunc actum applicari. Nam in primis hîc non interuenit collatio ſacramẽti, vt ob eam cauſam neceſſaria ſit diſtinctio miniſtri: neque etiã intercedit coactio aliqua, vt per ſe notum eſt: nec denique eſt hic talis actus iuriſdictionis, aut ſententiæ, vt requirat formam iudicij, in quo accuſatio & probatio, & ſimilia præcedant, ſed ſufficit prudens quoddã iudicium de ſufficienti cauſa ad concedendam indulgentiam, ſuppoſita poteſtate cõcedentis, & capacitate ac indigentia eius, cui conceditur. Neque etiam obſtat quòd hic debet eſſe ſubditus, quia hoc ipſo quòd alium ſuperiorem non habet, ſuæ dignitati ſubditus eſt, & ideo vt ſubditus poteſt participare actum à ſua poteſtate manantem: eſt ergo ſuperior vt Papa, & ſubdit⁹ vt homo & peccator: ergo poteſt in ſeipſum hanc iuriſdictionem exercere, quæ alio ſpeciali titulo diſtinctionem perſonarum non poſtulat.

22. Atque hinc etiam concluditur, poſſe hunc actum exerceri à Pontifice circa ſe, ſiue ſolũ, ſiue ſimul cum aliis, quia hæc coniunctio cũ aliis valdè accidentaria videtur: nã oſtenſum eſt, huiuſmodi actum per ſe non requirere diſtinctionem perſonæ, ad quam directè ordinatur: ergo multo minùs requirit concomitantiam aliarum diſtinctarum perſonarũ. Itẽ in exẽplis adductis poteſt Põtifex ſecum tantùm diſpenſare: ergo etiam poteſt vti diſpẽſatione theſauri in aliqua indulgentia, ſicut poteſt cõcedere indulgentiam alteri Principi, vel Regi ſoli.

Pontifex poteſt ſibi ſolum vel ſimul cũ aliis indulgentiam concedere.

23. Huius verò contrarium videtur docuiſſe Diuus Thomas in quarta diſtinctione 20. quęſtione prima, articulo quinto, quęſtione quarta, nõ ex defectu poteſtatis, ſed ex defectu cauſæ: putat enim nullam poſſe ſubeſſe cauſam ſufficientem ad concedendam ſibi indulgẽtiam hoc modo, quia indulgẽtia (inquit) debet ex tali cauſa dari, qua is, cui conceditur, prouocetur ad aliquem actum, qui in Eccleſiæ vtilitatem, & Dei honorem cedat: huiuſmodi autem cauſa non habet locum in prælato, qui ex munere ſuo tenetur Eccleſiæ vtilitatem & Dei honorem procurare. Sed hæc ratio profectò non cogit: cur enim non poteſt prælatus ſeipſum per indulgentiam prouocare ad illum actum exercendum in vtilitatem Eccleſiæ, quem alioqui ex officio facere tenetur? hæc enim duo non repugnat ſimul coniungi in eundem actum. Sicut poteſt per indulgentiam prouocare alios fideles ad illos actus faciendos, quos ex aliis præceptis facere tenentur; & alicui Regi poteſt concedere indulgentiam hoc fine, vt per eam prouocetur ad ſuum munus Regium rectè exercendum: eo vel maximè, quòd licèt prælatus teneatur bonum Eccleſiæ procurare, nõ tamẽ per quoſlibet bonos actus: multi enim poſsũt reſpectu illius eſſe in cõſilio, & nõ in pręcepto; ergo ad illos poteſt ſe per indulgentiam prouocare.

An poſſit eſſe cauſa vt Pont. ſibi indulgentiã concedat. D. Thom.

24. Contra hanc etiam partem ſentit Palud. ibid. qu. 4. verſ. 3. conc. 5. Et fundari poteſt in hoc quòd nemo poteſt ſecum diſpenſare, licèt auctoritate iuris, vel ſuperioris aliquando vtatur diſpenſatione à ſe facta. Item, quia inter dantem & accipientem debet eſſe differentia perſonalis. Sed hæ rationes parum cogũt. Ad priorem reſpondet Corduba ſuprà, aſſumptum eſſe verum, vt diſpenſatio ſignificat relaxationem legis, non verò inde rectè inferri idem eſſe de diſpenſatione theſauri. Ego verò cenſeo, etiam antecedens eſſe falſum in diſpenſatione legis latę ab ipſo Pontifice: non enim habet ſuperiorem, vel ius à ſuperiore latum, cuius adminiculo poſſit ſecum diſpenſare, ſed ex vi propriæ poteſtatis & auctoritatis id facit. Niſi fortè dicatur diſpenſare ſecum adminiculo diuini iuris, quo talis diſpenſatio ei commiſſa eſt: quod libenter admittimus, idémque de indulgentiarũ conceſſione aſſerimus. Altera verò ratio tantùm videtur vim facere in ſignificatione verbi, *Dare*, quod indicat relationem ad alium: poſſet autem hoc facilè negari: nã ſacerdos dici poteſt dare ſibi Euchariſtiam. Quòd ſi quis contendat non dici propriè dare, ſed ſumere ſibi: ſeruetur idem modus loquendi in indulgentia: nam res eadem eſt.

Palud. refutatur.

Cordub.

SECTIO II.

Quæ habitualis diſpoſitio requiratur in eo qui indulgentiam lucraturus eſt.

DISTINGVIMVS in huiuſmodi perſona capacitatem remotam à diſpoſitione proxima. Priorem explicuimus in ſectione præcedente, & videtur in tribus conditionibus conſiſtere, ſcilicet, vt ſit homo ratione vtens, baptizatus, & aliquo modo ſubditus: de quibus iam dictum eſt, & ex his quæ dicemus, ſingula ex dictis conditionibus amplius declarabuntur. Diſpoſitio autem vlteriùs diſtingui poteſt in habitualem & actualem: prior eſt habitus gratiæ, vel fidei: poſterior verò eſt aliquod bonum opus ad fructum indulgentiæ conſequendum neceſſarium: de quo dicemus ſectione ſequente. Nunc prior diſpoſitio explicanda eſt. Circa quam priùs ſupponimus neceſſarium eſſe ſtatum fidei, per quam ſit homo cõiunctus Eccleſiæ tanquam membrum eius. Hoc à fortiori conſtabit ex his quæ de ſtatu gratiæ dicemus, & nunc ex propriis oſtenditur: quia indulgẽtiarum participatio pertinet ad communionem Sanctorum, quam non participãt niſi qui ſunt membra Eccleſiæ: membrum enim non participat influxum & communicationem aliorum membrorum, niſi debito modo corpori coniunctum ſit: prima autem vnio membrorum Eccleſiæ fit per fidem, ergo hæc eſt quaſi prima fundamentalis diſpoſitio ad lucrandum effectum indulgentiæ. 1.

Vt ſit quis capax indulgẽtiæ, debet eſſe Eccleſiæ coniunctus per fidem.

Quapropter hæretici, ſeu Apoſtatæ, etiamſi baptizati ſint, non poſſunt indulgentiarum fructum participare, nec directè & per modum remiſſionis, quod certiſſimum eſt, nec per modum ſuffragij, vt ſect. ſeq. declarabimus. Nec referr, quòd quis habeat externã fidei profeſſionem & vnionem cum Eccleſia, ſi interna fide careat: quanquam nonnulli dixerint, id ſatis eſſe vt talis homo Eccleſiæ membrum eſſe cẽſeatur: quidquid enim ſit de hoc loquendi modo (nam, reuera, illud potiùs apparens quàm verum membrũ exiſtit) illa externa vnio ad internam communionẽ, qualis eſt illa, quæ per indulgentias fit, non ſufficit, cùm interna & ſpiritualis communicatio in interna & ſpirituali vnione fundari debeat. Atque hoc confirmat ſtylus ipſe, ſeu forma concedendi indulgentias, ſemper enim pro ſolis fidelibus conceduntur.

3. *An excommunicatus ſit capax indulgentiæ.* Statim verò inſinuabat ſe hîc quæſtio, an excõmunicatus maiori excommunicatione ſit capax indulgentiarum: nam ille etiam cẽſetur eſſe membrum ab Eccleſia præciſum, ergo & incapax communicationis eius. Sed hæc res ex profeſſo tractanda eſt in ſequenti tomo inter effectus excommunicationis. Nunc breuiter dico, excommunicationem priuare hominem omni fructu & participatione indulgẽtiarum directa, & per modum abſolutionis, loquor autem de excommunicatione formaliter & ratione ſui, & non tantùm ratione ſtatus peccati mortalis, quem ſolet ſupponere. Nam, licèt contingat excommunicatum per cõtritionem redire ad ſtatum gratiæ, non poterit indulgentias lucrari donec ab excõmunicatione abſoluatur, quia per excommunicationem priuatur efficaciter omni cõmunione Eccleſiaſtica, præſertim interna, & ex cõmunibus Eccleſiæ bonis. Dixi autem, *directa, & per modum abſolutionis*, quia in prædicto caſu dubitari poteſt, an ſaltem per modum ſuffragij poſſit indulgẽtia excommunicato applicari, quod in ſequentibus attingemus. Dubitat verò Lud. Bononi. tract. de Indul. n. 107. an Põtifex concedens alicui indulgẽtiam, videatur approbare ſtatum illius, cui fit conceſſio: in quo ipſe reſpondet affirmatiuè citatus Abbatem Cõcil. § 5. Quia cenſetur, vel declarare illum carere excommunicatione, aut certè abſoluere illum, ne incapax ſit indulgentiæ. Sed in hoc ſenſu illa diuiſio non probatur, quia indulgẽtia ſupponit ſtatum, ſeu capacitatem recipientis, non verò confert illũ, niſi exprimatur, & ideo, quoad hoc, non eſt abſoluta & efficax cõceſſio, ſed quaſi conditionata, ſi per alium non ſteterit. Et propterea in cõceſſione indulgentiæ ſæpe conceditur poteſtas abſoluendi ab excommunicatione, vel ipſa etiam abſolutio datur ad talem effectum.

An Pontifex concedens indulgentiam, hoc ipſo cenſeatur perſonam ad illam habilitare. Ludouic. Bonon. Abbas.

An charitas neceſſaria eſt.

4. *Exiſtenti in peccato nõ valet indulgentia ad remiſſionẽ pœnæ illius peccati in quo exiſtit.* SVPPOSITA ergo interna fidei vnione, & externæ cõmunicationis, difficultas ſupereſt, an requiratur etiam vnio charitatis, ſeu, quod idem eſt, an requiratur ſtatus gratiæ tanquã neceſſaria diſpoſitio ad lucrandam indulgentiam. In qua primò certũ eſt indulgentiã non valere illi, qui eſt in peccato mortali, ad remiſſionem pœnæ temporalis debitæ ratione illius peccati in quo perſeuerat, quia, vt ſuprà diximus, pœna non poteſt remitti, niſi priùs remittatur culpa. Vnde hoc nõ eſt propriũ ſolius peccati mortalis, ſed commune eſt etiam veniali, quia nõ prouenit præciſè ex carentia gratiæ, ſed ex duratione culpæ. Vnde ſi aliquis iuſtus habeat venialem culpam nondum remiſſam reſpectu illius non poterit cõſequi effectum indulgentiæ, quia nõ poteſt reatus pœnæ auferri manẽte culpa. Et in hoc cõueniunt Theologi, quãquam *Albert.* Albert. in 4. d. 20. art. 18. ſentiat, indulgẽtias poſſe valere aliquo modo ad remiſſionẽ huiuſmodi peccati, vel per modum cuiuſdam diſpoſitionis remotæ, quatenus ipſum opus, quod propter indulgentiam fit, ſupernaturale eſt, & bene diſponit hominem, vel per modum impetrationis & meriti de congruo: ſic enim poſſunt merita iuſtorum applicari & prodeſſe peccatoribus ad remiſſionem culparum. Veruntamen quod ad priorem modum attinet, manifeſtum eſt, illum non pertinere ad effectum indulgentiæ, ſed ſolùm ad quendam effectum ex opere operãtis: nam, licèt indulgentia ſit cauſa vel occaſio exercendi tale opus: tamen, poſtquam tale opus fit, quod diſponat hominem remotè ad gratiam, non habet ab indulgentia, ſed à ſua perfectione & honeſtate. Nec dici poteſt (ſi propriè loquamur) ratione indulgentiæ acceptari opus illud, vt congruentior diſpoſitio, ita vt hoc pertineat ad effectum indulgentiæ vltra opus operantis: quia hoc neque fundamentum habet, neque pertinet ad diſpenſationem theſauri Eccleſiæ. Solum ergo indulgentia poteſt eſſe, aut materia circa quam fides exercetur, aut occaſio faciendi aliquod opus pœnale, ſeu pietatis. Idem ferè dicendũ eſt de poſteriori modo: nam vt rectè notauit D. Tho. in 4. diſt. 20. quæſt. 1. art. 5. quæſt. 1. & in ſuperioribus etiam à nobis declaratum eſt, illud per ſe non ſpectat ad rationem, ſeu effectum indulgentiæ, quæ formaliter conſiſtit in abſolutione à pœna temporali applicando theſaurum Eccleſię ad hunc effectum. Nihilominus addit D. Thom. ſi præter indulgẽtiam fiat applicatio meritorum Eccleſiæ, poſſe prædicto modo prodeſſe illi, qui exiſtit in peccato mortali, impetrando ei bonam diſpoſitionem, vt à peccato exeat. Sicut bona merita alicuius Cõgregationis particularis, vel alicuius etiã priuatæ perſonę. applicata alteri exiſtẽti in peccato mortali, poſſunt dicto modo illi prodeſſe. Dices, Omnes fideles exiſtentes in Eccleſia participare hoc modo cõmunia Eccleſiæ ſuffragia, & merita, ideóque non poſſe pertinere ad ſpecialem cõceſſionem. Reſpondeo, præter illam communicationẽ communẽ omnibus, poſſe interuenire aliam ſpecialiorem interceſſionem, & applicationẽ Eccleſiæ, ſeu paſtorum eius ad hunc effectum impetrandi à Deo conuerſionem talis peccatoris. Hunc ergo effectum cenſetur operari prædicta conceſſio: illa verò (vt dixi) non habet rationem indulgentiæ, quia nec eſt abſolutio, nec diſpẽſatio Eccleſiaſtici theſauri, ſed quædam oratio apud Deum propter merita iuſtorũ, quæ per ſe fieri poteſt ſine indulgentia, interdum verò cũ indulgentia coniungitur, vt quando in Bulla Cruciatæ, & in aliis facientibus hoc vel illud opus præter certam indulgentiam, conceditur vt ſit particeps bonorum operum Eccleſiæ, & membrorum eius.

D. Thom. *Obiect.* *Soluitur.*

5. *Valeat ne indulgentia exiſtenti in peccato ad remiſſionem pœnæ ex remiſſis relictæ. Prior opinio.* Hoc ergo ſuppoſito, dubium ſupereſt, an indulgẽtia valeat homini exiſtenti in peccato mortali ſaltem ad remiſſionem pœnę temporalis ex peccatis iam remiſſis relictæ. Theologi enim, qui exiſtimãt, vel ſatiſfactionem peccatoris poſſe illi prodeſſe ad hũc effectum, vel ſatiſfactionẽ vnius iuſti oblatam pro peccatore, acceptari pro illo ad ſimilem effectum, conſequenter, & à fortiori dicerent, peccatorem poſſe lucrari indulgẽtiam ad huiuſmodi effectum ſi alioqui opus iniunctum exequatur: quia maioris efficaciæ eſt ſatiſfactio Chriſti & Sanctorũ, quã ſatiſfactio peccatoris: & ſimiliter efficacior eſt applicatio facta à Chriſti Vicario, quã facta à priuata perſona Atq; hoc modo poteſt hæc ſententia ſumi ex Scoto in 4. diſt. 15. quæſt. 1. articulo quarto, & expreſſius id affirmãt Mairon. & Guilhelmus de Rubion. d. 20. qu. 1. Fundamẽtum eſt illud generale, quòd ad remiſſionem pœnæ temporalis, neque eſt formaliter neceſſaria infuſio gratiæ, vt per ſe notum eſt, neq; etiam eſt, cùm hæc ſuppo

Scot. Mairon. Guill. de Rubion.

ſupponatur tanquam neceſſaria cõditio, cùm ſoleat Deus peccatoribus conferre nonnulla beneficia longè maiora, quàm ſit remiſſio temporalis pœnæ, quale eſt, ſpeciali prouidentia inſpirare ſanctam cogitationem, & ad conſentiendum illi auxilium præſtare, & ſimilia, quæ ad ſubſtantialem ſanctificationem conferunt. Vnde etiam ſumitur argumẽtum, quia ſuffragia Eccleſiæ valent ad obtinenda hæc beneficia ſpiritualia hominibus exiſtentibus in peccato mortali: cur ergo non etiam valebunt ad remiſſionem pœnarum ex culpis remiſſis debitarum? Si autem ex generali ratione huius effectus, nõ repugnat fieri in ſubiecto gratia carente, non etiam repugnabit fieri per indulgentias, quia non habet ex hac cauſa, ſeu modo ſpecialem repugnantiam, ſupponimus autem intentionem concedentis eſſe, vt proſit omnibus, quibus prodeſſe poteſt.

6. *Statum gratiæ eſſe neceſſariũ ad fructum indulgentiæ cõſequendum vera reſolutio.*

Nihilominus dicendum eſt, ſtatum gratiæ eſſe diſpoſitionem omnino neceſſariam ad proprium fructum, ſeu effectum indulgentiæ conſequendum, qui eſt remiſſio temporalis pœnæ. Hæc eſt communiter ſententia Theologorum in 4. d. 20. qui communiter tria requirunt ad valorem indulgentię, poteſtatem in dante, pietatem in cauſa, gratiã in ſuſcipiẽte. Sumitur ex D. Thom. ſuprà, & in Addition. q. 27. ar. 1. Adrian. materia de indulg. cõcl. 3. Gab. in Canonem lect. 59. & eius Suppl. in 4. d. 45. qu. 1. artic. 2. Medin. Cord. de Orat. q. 25. Sylu. Angel. & aliis Summiſtis verb. *Indulgentia.* Fundamentum autem præcipuum eſt illud generale, quòd homini inimico Dei, quandiu in peccato exiſtit, nulla remiſsio fit, neque quoad culpam, neque quoad pœnam; quia indignus eſt tali remiſsione, & nulla eſt promiſsio; imò neque congrua eſt ratio, ob quam in illo ſtatu talis remiſsio concedatur: quæ omnia latè tractata ſunt in Diſputationib. de Satisfactione, & de ſuffragiis, habentque, eadem ratione locum in indulgentiis: cõtinent enim fauorem, qui non inimicis, ſed amicis fieri ſolet, & debet. Quod ſatis profectò cõfirmat Eccleſiæ vſus: nam in forma concedendi indulgẽtias, ſemper additur, *Contritis, aut confeſſis*, &c. Quod quidem non adiungitur ſolùm, quia Pontifices nolunt indulgentiam aliis concedere, ſed etiam declarant hanc eſſe conditionem neceſſariam ex extrinſeca ratione indulgẽtiæ: & effectus eius, poteſtatémque concedendi indulgentias limitatam eſſe ad huiuſmodi ſubiectum. Cuius ſignum ſufficiẽs eſt ipſamet Pontificum perpetua cõſuetudo; ſi enim intelligerent ſe poſſe fauorem hũc peccatoribus facere, veriſimile profectò eſt aliquãdo id fuiſſe facturos.

D. Thom. Adrian. Gabr. Sup. Gab. Medin. Syluest. Angel.

Clem. VI. Vnde Clemens VI. in Extrauag. *Vnigenitus*, de Pœnit. & remiſſ. cùm dixiſſet, Chriſtum Dominũ infinitum theſaurũ hominib. reliquiſſe, ſubdit, *Quo qui vſi ſunt, amicitiæ Dei participes ſunt effecti*, ſignificans, nemini poſſe applicari illum theſaurũ, niſi ei qui amicitiam Dei participauerit. Vnde ſubiungit, Chriſtum reliquiſſe Petro & ſucceſſoribus eius hunc theſaurum diſpenſandum fidelibus, ad remiſsionem pœnæ temporalis; declarat autem modum ſeu conditiones neceſſarias, ſcilicet, quòd diſpenſatio fiat ex rationabili cauſa, & *quòd verè pœnitentibus concedatur.* Vnde, etiam per ſacramentum non applicatur ſatisfactio Chriſti ad remittẽdam pœnam temporalem illi qui in mortali peccato perſeuerat, ergo multo minùs applicari poterit per indulgentias. Quare nõ eſt ſimile de præueniẽtibus auxiliis, aut de diſpoſitionibus præuiis ad iuſtitiam, quia hæc ex natura ſua talia ſunt, vt ſanctificantem gratiam non ſupponant, cùm ad illam paulatim introducendam ordinetur: remiſsio autẽ pœnæ temporalis ſupponit culpæ remiſsionem, & ideo ſemper etiam prærequirit ſtatum gratiæ.

Fundamenta contraria ſoluũtur.

A

In quo tempore gratia requiratur ad indulgentiam lucrandam.

Possvnt autem in indulgentia acquirenda duo tempora diſtingui: vnum eſt, in quo fiunt opera ad talem indulgentiam lucrandam requiſita, vt ieiunium, eleemoſyna, &c. Aliud eſt punctum illud temporis in quo indulgentia conſummatur & effectus illius confertur. Dubitari ergo poteſt, an in vtroque tempore, vel in altero tantùm, & in quo eorũ gratia requiratur. Reſpondetur, gratiam ſaltem neceſſariam eſſe pro eo tempore, pro quo indulgentia conſũmatur, & applicatur: hoc enim probãt rationes factæ, quia hæc diſpoſitio per ſe neceſſaria eſt propter B effectum indulgẽtiæ, quia ſine illa nõ eſt homo proximè ac mortaliter capax remiſsionis pœnæ tẽporalis: ergo pro eo tẽpore neceſſaria eſt talis diſpoſitio, pro quo, ſeu in quo conferendus eſt talis effectus. De alio verò tempore res eſt cõtrouerſa, pertinet verò ad ſequentem ſectionem, vbi tractabitur: nũc autem ſupponatur per ſe, & ex vi talis operis ad indulgentiam prærequiſiti, non eſſe neceſſariũ ſtatum gratiæ. Dixi autem *per ſe, & ex vi talis operis*, quia, ſi tale opus in eodem tempore fiat, in quo indulgentia conſummatur, tunc propter concomitantiam erit neceſſaria gratia quando tale opus fit, non tamen formaliter, ac per ſe, propter ipſum opus. Quocirca, ſi multa opera requirantur, ſatis erit hominem eſſe in gratia, quando vltimum perficit, quia tunc conſumma- C tur indulgentia, & effectus eius confertur. Imò, cùm ipſum vltimum opus ſucceſſiuè fiat, quanuis contingat ſine gratia inchoari, ſi in gratia conſummetur, id ſatis erit ad lucrandam indulgẽtiam, vt verbi gratia, conceditur indulgentia ieiunanti tali die, contingit autem quempiam illo die ieiunantem, vel in illo peccare mortaliter, vel permanere in peccato priùs cõmiſſo, tandem verò in fine diei cõteri, & gratiam obtinere: dicimus ergo id ſatis eſſe, vt huiuſmodi homo talem indulgentiam lucretur, quia gratia non requiritur propter opus, ſed vt diſpoſitio ad effectum indulgentiæ, quia non datur vſque ad conſummationem tali operis.

7. *Gratia eſt neceſſaria pro inſtanti in quo cõſummatur indulgentia.*

Non autem in antecedẽte tempore.

8. *Quid ſi gratia conſequatur in primo non eſſe temporis indulgentiæ.* *Rationes dubitandi pro vtraque parte.*

Statim verò occurrit difficultas ſimilis illi, quam de ſacramentis in genere ſuo loco tractauimus, ſi cõ- D tingat hominẽ eſſe in peccato toto illo die quo ieiunat, iuſtificari autem in illo inſtanti, quod eſt primum non eſſe illius diei, & vltimum non eſſe ſequentis, an id ſufficiat ad talem indulgẽtiam conſequendã. Hinc enim videtur nõ ſufficere, quia in toto tempore præcedente conſummatum fuit opus ad indulgẽtiam lucrandam requiſitum, ſed indulgentia operatura erat intra illud tempus, in quo requiſitum opus conſummatur: ergo ſubſequens inſtans extrinſecum eſt, & per accidens ad effectum indulgentiæ: ergo quòd in eo gratia de nouo comparetur, nihil refert ad indulgentiæ effectum. Aliunde verò poteſt oppoſitum perſuaderi, quia effectus indulgentiæ non datur ſucceſſiuè, ſed in inſtanti, quia (vt ſequent. ſect. dicam) non datur donec conditio impleta ſit integrè: com- E pletur autem ſeu conſummatur in aliquo inſtanti: nullum eſt autem inſtans, in quo talis diſpoſitio ſit integrè completa, niſi illud extrinſecum, quod eſt primum non eſſe talis conſummati operis, vt in exẽplo poſito ante illud inſtans, quod eſt primum non eſſe illius diei, non poteſt dici conſummatum ieiunium talis diei, vel ſi opus requiſitũ ſit aliqua oratio, inſtans, in quo cõſummatur, neceſſariò erit primum non eſſe integræ prolationis aliquorum verborum: ſatis ergo erit in illo inſtanti incipere eſſe in gratia, quia id ſufficit ad effectum indulgentiæ tunc obtinen

nendum, quando conferendus eſſet.

9. *Indulgentiæ effectum in aliquo certo inſtanti concedi.*

Dicendum exiſtimo, indulgentiæ effectum in aliquo certo inſtāti conferri, quod Deus nouit. Hoc rectè probat argumentum factum. Non quidem nego aliquando indulgentiam comparari per partes, vt v. g. indulgentia quæ conceditur audiétibus diuina officia in feſto Conceptionis, aut Corporis Chriſti, ita confertur, vt propter ſingulas horas canonicas, vel Miſſam, certa indulgentia cócedatur, quæ poteſt dici pars, reſpectu integræ indulgentiæ totius diei, quo ſenſu dicimus totam illam indulgentiam per partes comparari: tunc verò ſingulæ partes fiunt in inſtanti, quando ſcilicet ſingulæ horæ conſummantur: & ita in vniuerſum verum eſt, effectum indulgétiæ dari in illo inſtanti, in quo conſummatur conditio.

Non repugnat formam indulgentiæ ita dari vt eius effectus ſucceſsiuè conferatur.

Rurſus non nego poſſe indulgentiam ſub tali forma dari, ſub qua effectus eius ſucceſſione continua conferatur, vt verbi gratia, ſi recitanti pſalmum vnum concedatur vnus annus indulgentiæ, ita tamen, vt qui dimidium dixerit, dimidium etiam annum lucretur, & cum eadem proportione de cæteris partibus; tunc enim inchoata recitatione inchoabitur effectus indulgétiæ, & ſucceſſiuè cum ipſa oratione cótinuabitur: quia non poteſt aliter fieri remiſſio cum proportione ad opus, iuxta formam talis conceſſionis, quæ neque in ſe repugnantiam inuoluit, vt per ſe conſtat, neque etiam ex parte effectus ſeu remiſſionis pœnæ: nam remiſſio illius reatus ſe habet ad modum remiſſionis qualitatis quæ ſucceſſiuè fieri poteſt. Vnde illa remiſſio, quæ fit per ſatisfactionem ex opere operantis, ſucceſsiuè fit, ſicut ipſum opus. Imò & remiſſio, quæ fit ex opere operato per ſatisfactionem ſacramentalem, videtur profectò eodem modo fieri, quia non eſt cur inchoatio talis effectus requirat cóſummationem totius ſatisfactionis impoſitæ, alioqui qui de impoſita pœnitentia partem impleret, & partem omitteret, nullum fructum remiſsionis temporalis conſequeretur ex opere operato, quod ſine dubio falſum eſt.

Effectus indulgentiæ confertur in primo inſtāti in quo opus requiſitum conſummatum eſt.

Quanuis autem illa forma conceſsionis indulgentiæ non repugnet, regulariter tamé non eſt in vſu, ſed abſolutè poſtulatur totú aliquod opus, vt conditio neceſſaria ad comparandá indulgétiam, vt ex ſequenti ſectione magis conſtabit. Sic ergo loquédo de indulgentiis prout ſunt in vſu, dicimus effectum indulgentiæ in inſtanti concedi, in quo primum códitio requiſita impleta eſt. Ex quo fit, neceſſarium eſſe, & ſufficere ex parte lucrantis, indulgentiam, quòd pro illo inſtanti ſit in ſtatu gratiæ, etiamſi antea non fuerit.

10. *Prior modus explicādi quod ſit illud inſtās in quo tale opus conſummatur.*

Quod verò ſit illud inſtans, in quo effectus indulgentiæ datur, incertum eſt. Duobus autem modis explicari poteſt: prior eſt, vt illud inſtans ſit vltimú, in quo totum opus ad indulgentiam requiſitum phyſicè atque omnino conſummatum eſt; qui modus ſupponitur in rationibus dubitandi in principio poſitis. Et iuxta illum dicendum eſt, licèt illud inſtans ſit primú non eſſe præcedentis operis quatenus in ſucceſſiua mutatione conſiſtit, eſſe tamen primum inſtans in quo eſt completa códitio, quæ ad effectum indulgentiæ poſtulatur, ideóque tale inſtās non eſt extrinſecum, ſed intrinſecum reſpectu effectus indulgétiæ, ac proinde ſufficere, ac neceſſariú eſſe pro illo inſtāti ad ſtatum gratiæ.

Poſterior modus explicādi.

Alter modus eſt, ſi dicamus huiuſmodi inſtans eſſe illud, in quo opus indulgentiæ, moraliter loquédo (vt ſic dicam) conſummatum eſt, quanuis phyſicè loquendo non ſit omnino tranſactú tempus aut cóſummatus motus talis operationis, vt verbi gratia, in exéplo ſuprà poſito de ieiunio vnius diei dici poteſt, inſtans, in quo conſummatur tale ieiunium, non eſſe illud, quod eſt primum non eſſe toti⁹ diei naturalis in rigore phyſico, ſed ante illud poſ-

A ſe aſſignari aliquod inſtans, in quo iam nó poteſt naturaliter fieri actio, ſeu comeſtio, per quam frāgatur ieiunium, ſicut alibi ego dicebam, inſtās cóſummans martyrium in ordine ad effectú gratiæ per illud conſequendum, non eſſe ipſum inſtans phyſicum mortis, in quo iam anima eſt ſeparata à corpore, eſtque primum non eſſe hominis, ſed eſſe aliquod priùs inſtans, in quo iam homo peruenit ad finem vitæ, ita vt paulo pòſt neceſſariò futura ſit mors ineuitabili neceſſitate ſecundùm legem ordinariam. Et iuxta hunc modum faciliimè reſpondetur ad difficultatem poſitam, effectum quidem non dari niſi in inſtanti conſummatiuo operis; non oportere tamen, vt phyſicè ac formaliter totum opus tranſactum ſit, ſed ſatis eſſe vt ad ſtatum illum perueniat, in quo céſeatur moraliter conſummatum, ac propterea, licèt illud inſtans
B ſit extrinſecum toti mutationi præcedenti, ſimpliciter tamen dici poteſt intrinſecum tali operationi.

11. *Duo modi poſiti peculiari exemplo accōmodantur.*

Et hinc obiter explicari poteſt: in alio ſpeciali exemplo quodnam ſit tempus lucrandi, ſeu obtinendi effectum indulgentiæ: ſolet enim aliquando concedi indulgentia plenaria omnibus, qui in aliqua religione moriútur. Vnde ſtatim oritur difficultas, quod ſit inſtans in quo effectus talis indulgentiæ comparatur. Duobus autem modis poteſt iuxta dicta deſignari. Primus eſt, quòd illud inſtans ſit primum non eſſe hominis, quia illud ſolum eſt verum inſtās mortis, in quo primum verum eſt dicere hominem mortuum eſſe. Et hic modus eſt probabilis in hoc effectu, quanuis de Baptiſmo & de martyrio aliter cenſuerimus.

Diſcrimen inter effectum indulgentiæ, & Baptiſmi, aut martyrij.

C Et ratio differentiæ eſt, quia effectus indulgentiæ poteſt optimè fieri in anima à corpore ſeparata, non verò remiſſio culpæ mortalis, aut infuſio primæ gratiæ, quæ interdum ratione ſacramenti Baptiſmi vel martyrij datur. Aliter verò dici poteſt mortem cenſeri completam in ordine ad effectum talis indulgentiæ in aliquo inſtanti, ante primum non eſſe hominis tam propinquo illi, vt iam ſit naturaliter mors ineuitabilis ſtatímque futura ſit, ſicut de martyrio dicebamus. Eſtque etiam hic modus probabilis: quid autem in re verum ſit, incertum eſt.

D

An impedito effectu indulgentiæ propter defectum gratiæ, recedente fictione recuperetur.

12. *Ratio dubitandi.*

VLTERIVS verò inquirendum ſupereſt, ſi contingat in eo inſtanti impediri effectum indulgentiæ propter defectum gratiæ, an poſtea comparata gratia, & ablato impediméto, ſeu fictione, recuperetur, ſeu conferatur effectus, ad eum modum quo de Baptiſmo & aliis ſacramétis tractari ſolet. Videtur enim ſicut hoc affirmatur de ſacramétis, ita poſſe de indulgétiis doceri, quia ſicut ſacraméta cóferút ſuos effectus ex opere operato, ita etiam ſuo modo indulgentia. Vnde, ſicut per receptionem ſacraméti, etiam indignam, manet effectus applicatus in acceptatione diuina, ita vt ablata fictione ſtatim cóferatur, quia
E ſacramétum non eſt opus hominis recipiétis illud, ſed Dei conferentis per miniſtrum ſuum, ideóque non admittit ſuum valoré propter indignitaté ſuſcipientis: ita per indulgentiam applicatur effectus, quaſi ex opere operato, eſtque etiam opus Dei, potiùs quàm hominis, cui cófertur: ergo, etiamſi ille ſit indignus, indulgétia nó admittit ſuum valorem & efficaciam: manet ergo effectus eius in acceptatione Dei, ita vt ablato impedimento, ſtatim conferatur. Atque hanc ſententiam videtur tenere Palud. in 4. diſtinct. 20. q. 4. ar. 3. circa 1. concluſionem. *Palud.*

Poſſu

13. *De facto non omnes indulgentiæ habet effectum recedente fictione.*

Poſſumus autem tractare vel de poteſtate, vel de facto, id eſt, an ſit in Eccleſia poteſtas ad concedendam indulgentiam in prædicto ſenſu, & an de facto indulgentia ita conferatur. Et quidem, quod de facto non omnes indulgentiæ in eo ſenſu dentur, indubitatũ eſt apud omnes, quia in forma earum ſæpe declaratur ſolùm concedi hominibus confeſſis, vel cõtritis: indulgentia autem non operatur vltra intẽtionem concedentis, quæ per verba exprimitur: ergo omnes indulgẽtiæ ſub hac forma cõceſſæ, nihil operãtur in his qui ſunt in peccato, quia illi non ſunt cõtriti. Nec poteſt dici, huiuſmodi conceſſionẽ, vtpote fauorabilem, extendendam eſſe ad eos, qui ſunt vel poſtea fuerint contriti: hic enim ampliãdi modus eſt vltra vim & proprietatem verborum nullúmq; fundamẽtum habet, ideóque probabilis non eſt. Præſertim quia ex vi illius formæ cõtritio vel confeſſio eſt vna ex conditionibus requiſitis ad lucrandam indulgẽtiam: vt autem indulgẽtia habeat effectum, neceſſe eſt præſcriptam cõditionem implere intra tempus in ipſa conceſſione præfinitum: igitur quoties indulgentia ſub hac forma cõceditur, nihil poſtea operatur quantumuis homo conteratur: ergo indulgẽtia non ſemper habet effectum recedente fictione.

14. *An de facto aliquando id habeat.*

Quòd verò aliquando illum habeat, ſuadet Paludanus, quia indulgentia interdum conceditur ſub hac forma, *contritis, vel confeſſis, vel qui intra menſem, vel annum fuerint confeſſi*, quæ verba ipſe intelligit de confeſſione vel in re, vel in voto. Vnde colligit, ſatis eſſe, poſt menſem, vel annum, contritionem habere ad fructum illius indulgentiæ obtinendum; atque ita per confeſſionem poſtea ſubſequutam recuperari fructum indulgentiæ, qui priùs fuerat impeditus. Vnde apertè ſupponit eſſe in Eccleſia poteſtatem ad concedendam indulgentiam ea intentione & efficacia, vt conſequatur effectum recedente fictione. Veruntamen ex forma illa non rectè colligitur id quod Paludanus intendit: quando enim indulgentia cõceditur ei qui poſt menſem confeſſus fuerit, immeritò id declaratur de confeſſione in voto: nam verba in rigore & proprietate potiùs requirunt confeſſionem actualem. Sicut quando indulgentia conceditur ei, qui viſitauerit, verbi gratia, templum aliquod, & tunc, vel poſt menſem fecerit eleemoſynam, apertè intelligitur de eleemoſyna facienda in re: idem ergo eſt de confeſſionẽ. Quocirca quanuis ad talem indulgentiam obtinendam non ſit neceſſaria actualis confeſſio ſtatim facta, neceſſarium ſaltem eſt propoſitum confitendi poſt menſem, quod propoſitum ſimul cum contritione habendum eſt. Neque ſufficiet propoſitum habendi contritionem poſt menſem, vel ante, nunquam enim indulgẽtia ſub tali forma conceditur, ita vt ex vi illius liceat differre contritionem, ſufficiatq; propoſitum eius ad indulgentiam lucrandam: imò ſemper contritio prærequiritur & ad ſummum dilatio confeſſionis promittitur; ergo, quantum attinet ad quæſtionem de facto, nunquam videtur indulgentia habere effectum recedente fictione, ſi illum non habuit tempore præſcripto.

Negatiuè reſoluitur.

15. *Non eſſe in Eccleſia poteſtatem ad indulgentiam concedendam, quæ recedente fictione conferat effectũ ſuum. Caiet. Suadetur 1.*

Atque hinc vlteriùs colligimus, non eſſe in Eccleſia poteſtatem ad concedendam indulgentiam, quæ hoc modo conferat effectum. Quod videtur ſenſiſſe Caietanus in priori tractatu de indulgentiis c. 9. & in poſteriori quæſtione 21. Et primò probari poteſt ex vſu, quia ſi hoc caderet ſub poteſtatem Pontificum, veriſimile eſt aliquem ipſorum fuiſſe aliquãdo vſurum tali poteſtate & talem vſum fuiſſe aliquando futurum in vtilitatem Eccleſiæ, & ædificationem fideliũ: ergo ex ipſo nõ vſu perpetuo rectè colligimus vſum illum non pertinere ad ædificationem, & conſequenter non cadere ſub poteſtatem Eccleſiæ. Secundò, quia non omnia ſacramenta conferunt ſuum effectum recedente fictione, ſed vel ſolus Baptiſmus, vel ad ſummum illa quæ ſub aliqua ratione non iterantur: ergo multo minùs neceſſarium fuit, quòd per indulgentias dari poſſet effectus recedente fictione. Patet conſequentia, quia & ſunt in Eccleſia plures alij modi obtinendi remiſsionem illam, quæ futura erat effectus indulgentiæ, & indulgentiæ ipſæ iterabiles ſunt. Vnde proprietas hæc conferendi effectum recedente fictione, non conſequitur ad efficaciam ex opere operato, vt in obiectione in contrariũ ſumebatur, ſed, vel eſt ſpecialis alicuius ſacramenti, vel ad ſummum tributa eſt illi rei ſeu cauſæ, quæ ſemel tãtùm applicatur. Tertiò, declaratur in hunc modum: nam indulgentia tunc habet ſuum effectum, quando theſaurus Eccleſiæ applicatur ab habente poteſtatem, vt ex ſuprà dictis conſtat: quia & hic effectus non fit ſine applicatione theſauri, & hæc applicatio ſolùm fit iuxta intentionem habentis claues, & conſequenter pro illo tantùm tempore, pro quo ille applicat theſaurum. Igitur vel prælatus applicat theſaurum homini pro eo tempore quo eſt in gratia, vel pro eo quo gratia caret: ſi primum, ſtatim applicatio habebit effectum in homine exiſtente in gratia, in eo verò, qui caret illa, nunquam habebit, quia ad illum non dirigitur intẽtio, & applicatio. Si autem dicatur poſterius, talis intẽtio eſt irrationabilis, & cõtra diuinũ ius, quia talis homo incapax eſt effect⁹ indulgẽtiæ.

Reſponderi poteſt, applicationem theſauri fieri poſſe homini nondum contrito, non vt in illo ſtatim operetur, quod repugnat iuri diuino, ſed vt pro illo ſtatim acceptetur, vt in illo effectum habeat cùm primum fuerit contritus, quod non repugnat iuri diuino: hoc autem ipſum eſt habere effectum recedẽte fictione: ergo poteſtas concedendi indulgentiam hoc modo non repugnat diuino iuri; vnde non eſt cur Pontifici ſummo denegetur. Sed contrà: quia, licèt admittamus talem modũ concedendi indulgentiam non repugnare, quantum ad rem in illo intentam, tamẽ nec per illa verba conuenienter exprimitur, neque tunc datur effectus recedente fictione, ſed completa integrè conditione, ad indulgẽtiam requiſita. Declaratur: nam ſi confeſſio fiat in forma ſuperiùs poſita, extendendo illam ad contritionem, verbi gratia, quicunque hoc fecerit, & fuerit contritus, vel infrà tale tempus contritionem habuerit, talem indulgentiam conſequetur, tunc indulgentia reuera non obtinetur; donec contritio habeatur: quia conditio integra, ſub qua indulgentia promittitur, nõ eſt antea completa; vt autem infrà dicam, ad lucrandam indulgentiam, non ſatis eſt partem poſtulatæ conditionis implere, vel ſi duo opera requirantur non ſatis eſt vnum facere. Sicut in eodem exemplo, ſi quis priùs haberet cõtritionem de peccatis, nihilominus non lucraretur indulgentiã, donec aliud opus poſtulatum faceret. Igitur in eo caſu non cõfertur effectus indulgentiæ propter ablatam fictionem, ſed propter completam conditionem.

16. *Replica.* *Dilutio.*

17. *Obiect.*

Dices, contritionem tunc non requiri vt opus neceſſarium ad conſequẽdam indulgentiam, ſed ſolùm vt conditionem remouentem impedimentum: cuius ſignum eſt, quia ſi quis non habeat conſcientiã peccati mortalis, conſequetur indulgentiam ſine actu contritionis. Item, quia contritio eſt actus merè internus: opus autem requiſitum ad indulgentiam ſolùm eſt externũ. Sed hoc poſterius nihil obſtat: nam vt infrà dicam, etiam interior actus poteſt requiri, vt conditio neceſſaria ad effectum indulgentiæ conſequendum. Ad priorem verò partem reſpondemus in primis contritionem poſtulari vt conditionem neceſſã

Soluitur.

ceſſariã, non omnibus, ſed illis qui habẽt cõſcientiam peccati mortalis. Deinde, ſiue cõtritio applicetur, neceſſaria diſpoſitio, ſiue cõditio neceſſaria ad effectũ, parum refert: nam certũ eſt, ex vi talis formæ vel cõceſſionis indulgẽtiæ applicationẽ theſauri nõ fieri niſi pro eo tẽpore, pro quo homo eſt cõtritus, ergo quòd tũc detur effectus, & nõ antea, eſt potiùs ex vi & forma ipſius cõceſſionis, quã ex eo quòd detur effectus recedente fictione. Cuius ſignũ eſt, quia ſi in ipſa cõceſſione limitetur tempus, in quo habenda eſt cõtritio, & intra illud homo non conteratur, quantumuis poſtea tollatur fictio, nõ obtinebitur effectus indulgentiæ: ergo ſignum eſt, quando datur effectus tempore quo habetur contritio, id nõ eſſe propter ablatã fictionem, ſed propter ſpecialẽ cõceſsionem & modum indulgentiæ: nam ſi effectus daretur propter ſolam ablationem impedimẽti, quocunq; tempore vitæ impedimentum auferretur, daretur effectus, ſicut fit in ſacramentis, quæ habent effectum recedente fictione.

18. *Diſcrimen inter ſacramentũ & indulgentiã* Vnde in hoc eſt differentia inter ſacramentum & indulgentiam, quòd ſacramentum verè perficitur & applicatur homini abſque effectu propter fictionem, qua poſtea ablata, datur effectus propter ſacramentum priùs applicatum: indulgentia verò reuera in ſe non perficitur, neque applicatur quandiu eſt fictio, quia nec conditio ad illam requiſita impleta eſt, nec etiã eſt facta applicatio theſauri, donec contritio habeatur, iuxta formã conceſsionis. Quòd ſi in ipſa cõceſsione nulla fiat mentio cõtritionis, aut ſtatus gratiæ, vt ſæpe contingit, ſed ſimpliciter dicatur, recitãs hoc vel illud, talem indulgentiã cõſequatur, ſi ſtatim non conſequitur effectũ propter fictionem, nũquam poſtea recuperabit illũ, quia forma conceſsionis ad hoc non extenditur, & applicatio theſauri impedita fuit pro eo tempore, pro quo facienda fuiſſet ex intẽtione concedentis, & ideo non eſt vlla ratio cur poſtea redeat. Vnde non ſolũ impeditur per fictionem applicatio, quoad effectum ad extra, ſed etiam quoad acceptationem Dei, quia diſpẽſatio theſauri abſolutè & ſimpliciter fit intra illud tẽpus: & quia ille, qui in peccato exiſtit, per ſe loquendo, indignus eſt omni applicatione illius effectus, etiam in acceptatione diuina. Et quòd aliquando aliquid ſimile fiat in ſacramentis, eſt aut propter ſpecialem dignitatem ſacramẽtorum, aut ex ſpeciali priuilegio, propter aliquam peculiarem cauſam, quæ in indulgentiis locum non habet, vt declaratum eſt.

19. *Obiectio alia.* Sed dicet tandem aliquis, ſi Papa expreſsè concedat indulgentiam facienti tale opus, ita vt illam conſequatur, vel ſi tũc fuerit in gratia, vel cùm plurimùm ſe in eo ſtatu conſtituerit, tũc ſtatim acceptari applicationem pro eo tẽpore, quo ablata fuerit fictio. Cuius ſignum eſſe poteſt, quia poſtquam quis perfecit opus ad talem indulgentiam poſtulatum, non poteſt à Pontifice reuocari indulgentia, nec impediri quominus habeat effectum ſtatim ac homo contritus ſit.

Solutio. Reſpondeo, eandem difficultatem habere locum, quando indulgentia conceditur facienti duo vel tria pia opera, an ſcilicet, re inchoata, & poſt perfectum vnum, vel aliud opus illorum, poſsit indulgentia reuocari: de qua re infrà dicam. Poteſt ergo negari aſſumptum, vel, ſi illud concedatur, negandum eſt id eſſe propter ſpecialem acceptationem, ſed quia iam eſt quodammodo ius acquiſitum per inchoatam diligentiam ad effectum indulgentiæ neceſſariam.

SECTIO III.

An ad indulgentiæ effectum ſit neceſſaria confeſsio.

A HÆc quæſtio annexa eſt præcedenti, & ideo facilè hîc expediri poteſt. Diſtinguendũ eſt enim de confeſſione, quatenus neceſſaria eſt ad gratiã, vel quatenus eſt pium quoddã opus, quod poſtulari poteſt ad effectum indulgentiæ. Priori modo certum eſt, confeſſionem re ipſa exhibitã nõ eſſe neceſſariã ad indulgentiam ſeu eius effectũ conſequendum. Probatur, quia non eſt neceſſaria ad gratiã & remiſſionẽ culpæ obtinendã, ſed ad lucrandã indulgentiam ſufficit ſtatus gratiæ, per quẽ iam eſt culpa remiſſa, & peccator factus eſt capax remiſſionis pœnæ: ergo ex vi indulgentiæ, vt ſic, non eſt neceſſaria confeſſio ad effectum. Et cõfirmatur ex vſu, quia ſæpiſſimè conceduntur indulgẽtiæ omnibus verè cõ- 1. *Confeſſio per ſe non eſt neceſſaria diſpoſitio.*

B tritis, & interdum expreſsè ſub diſiunctione dicitur, *Cõtritis vel confeſſis*: ergo ſignũ eſt per ſe, & ex vi diſpoſitionis, ſufficere contritionẽ, quæ votum confeſſionis includat. Ex quo infero, quoties in forma indulgẽtiæ nihil de cõfeſſione vel cõtritione exprimitur, ſed ſimpliciter cõceditur omnibus ieiunãtibus, vel orãtibus; tunc nõ eſſe neceſſariam confeſſionẽ ad effectum indulgentiæ, ſed ſufficere ſtatum gratiæ, quacunq; ratione comparetur. Probatur, quia tunc non requiritur confeſſio per ſe & ex vi indulgentiæ, vt ſic, neque etiam requiritur ex vi talis formæ: ergo nulla ratione eſt neceſſaria: ſufficit ergo ſtatus gratiæ, ſiue per contritionem veram, ſiue per attritionem cum quocunque alio ſacramento obtentus ſit. *Non eſt neceſſaria cõfeſsio vbi in forma indulgentiæ non poſtulantur.*

Sed obiici poteſt, quia in Extrauag. *Vnigenitus*, de pœnit. & remiſſ. ait Clemens VI. Petro eſſe relictam poteſtatem diſpenſandi theſaurum, illúmque *miſericorditer applicandi verè pœnitentibus, & confeſſis*: ergo non eſt in Eccleſia poteſtas applicãdi theſaurum per indulgentiã, niſi illis tantùm qui fuerint ſua peccata confeſsi. Nec dici poteſt, Pontificẽ affirmare vnum quod certiſsimum eſt, non verò excludere aliud: nam Pontifex integram & plenam doctrinã eo loco tradit, vnde exprimendo vnum, aliud tacitè excludit, & coniungendo copulatiuè illas duas cõditiones, indicat eſſe neceſſarias in ſubiecto, cui dãda eſt indulgẽtia. Vnde in Cõcilio Conſtantienſi, ſeſ. vltima, ſuſpectis de hæreſi ſolũ dicitur eſſe interrogandũ, *vtrùm credant quòd Papa omnibus Chriſtianis verè contritis, & confeſſis, ex cauſa pia & iuſtitia poſſit concedere indulgentias.* Ratione confirmari hoc poteſt, quia per indulgentiam remittitur pœna in foro Eccleſiæ, ideóque ſolet dici pertinere ad forum pœnitentiale: ergo non poteſt concedi niſi illis quib. in eodem foro Eccleſiæ remiſſa eſt culpa. 2. *Extrau. Vnigenitus obiicitur.*

C

D

Ad priorem partem reſpõſio data probabilis eſt, quia ibi Pontifex nõ per ſe tradit doctrinam ad hunc articulum pertinentẽ ſed obiter id attingit, & ideo exprimere potuit id quod certiùs eſt, vel quod per ſe requiritur ad remiſsionem culpæ, etiamſi ex accidẽti poſsit interdum aliter fieri. Quia verò æquè certum exiſtimo poſſe Pontificem concedere indulgentiam contritis nondũ actu confeſsis, ideo magis placet expoſitio in ſuperioribus inſinuata, ſcilicet, Pontificem per homines contritos & cõfeſſos nihil aliud ſignificare, quàm homines in gratia conſtitutos, qui veniam ſuarum culparum cõſecuti ſunt. Nam, licèt hæc venia poſsit interdum obtineri per ſolam contritionem, tamen quia nomen contritionis, aut veræ pœnitentiæ, interdũ generaliùs ſumitur prout extenditur ad attritionem: ideo contritioni adiungitur confeſsio, ſolũ tamen exigitur quatenus neceſſaria eſſe poteſt ad remiſsionẽ culpæ mortalis, vel in re ipſa, ſi cõtritio fuerit imperfecta, vel in voto, ſi illa perfecta fuerit. Sicut è contrario, contritio in tantum poſtulatur, in quantum neceſſaria eſſe poteſt ad talem 3. *Ad Extrauag. reſpondetur.*

E

effe

Rationi ſatisfit.

effectum, ſcilicet, vel perfecta, ſi ſola fuerit, vel ſaltem imperfecta, ſi coniuncta fuerit ſacramento. Ad rationem reſpondetur, licèt forum indulgentiæ ſit forum Eccleſiæ, eſſe tamen longè diuerſum à foro ſacramentali, & ideo non eſſe per ſe ordinata: nam forum indulgentiæ eſt quaſi forum gratiæ, forum autem ſacramentale eſt forum iuſtitiæ: & ideo remiſſio pœnæ, vel ſatisfactio, quæ in cõfeſſione imponitur, prærequirit cognitionem culpæ, quæ per confeſſionem datur: remiſſio autem, quæ per indulgentiam conceditur, nõ requirit culpæ cognitionem, & ideo neque confeſsio eſt ad illam, per ſe loquendo, neceſſaria, vt rectè docuit Caiet. dict. tract. de Indulgentiis ad Iulium, ca. vlt. eſtque communis ſententia Doctorum, quos ſtatim referemus,

Caiet.

Confeſsio poteſt requiri in forma indulgentiæ, vt conditio neceſſaria ad eius effectum.

4. CIRCA poſteriorem modum, vnum eſt etiam conſtans apud omnes, nimirum poſſe Põtificẽ poſtulare actualem confeſsionem, vt conditionem neceſſariò præmittendam ad lucrandam indulgentiam. Quod patet, tum ex vſu, tum etiam, quia Papa poteſt exigere alia opera pietatis, & vſum ſacramenti Euchariſtiæ, nec in ſacramẽto confeſsionis eſt aliqua ſpecialis repugnantia, vel ratio ob quam nõ poſſit hoc modo poſtulari. Solùm ergo oportet attentè inſpicere verba conceſsionis, an ſatis expreſsè hanc conditionem exigant: nam eſt conditio valdè oneroſa, quæ non eſt imponenda, niſi ſufficienter exprimatur: erit autem ſufficiẽs expreſsio, ſi dicatur, *Præmiſſa, aut facta confeſſione*, vel aliquid ſimile: nam hæc verba iuxta communem ſenſum ſignificant confeſsionem ſacramentalem, in re ipſa factam.

5. *An qui mortale peccatum non habet, teneatur tũc venialia cõfiteri.*

Dubitari verò ſolet, an in illo caſu ſit neceſſaria confeſsio etiam de ſolis venialibus, quando pœnitẽs non habet aliam materiam magis neceſſariam. Pars enim affirmans ex eo fit probabilis, quòd Pontifex poteſt exigere opus conſilij ad aliquam indulgentiam lucrandam, vt quando concedit indulgentiam plenariam facienti profeſsionem in religione. Ergo etiam poteſt exigere confeſsionem de venialibus, quanuis illa non ſit in præcepto: ergo quãdocunque prærequirit abſolutè ſuſceptionem ſacramenti pœnitentiæ, neceſſarium eſt illud ſuſcipere eo modo quo poſſit, iuxta neceſsitatem vel capacitatem ſuſcipientis, ſiue confitendo mortalia peccata, ſiue tãtùm venialia. Nihilominus oppoſitum communiter approbatur, ac meritò: ſi enim in indulgentia expreſsè & ſpecificè id non declaretur, quod nunquàm, vel rarò fit, etiamſi confeſsio prærequiratur, intelligendum eſt quando pœnitens habet conſciẽtiam peccati mortalis: ita enim declarat communis Eccleſiæ ſenſus & vſus. Ratio verò ſumitur ex differentia inter Euchariſtiam, & confeſsionem: nam Euchariſtia per ſe ac propter ſe poſtulatur, & ideo quãdo communio ponitur, vt neceſſaria conditio indulgentiæ, comprehendit omnes, etiamſi peccati conſcientiam non habeant: at verò confeſsio poſtulatur vt medicina peccati certior & vtilior, ideoque quãuis abſolutè poſtuletur, intelligitur ſuppoſito peccato, ad quod tollẽdum ſit per ſe neceſſaria. Sicut enim peccatum ſimpliciter dictum accipitur pro mortali; ita confeſsio abſolutè poſtulata, intelligitur de confeſsione mortalium, ſi in cõſcientia adſint. Denique, ſicut Eccleſia nõ conſueuit præcipere confeſsionem, niſi mortaliũ: ita neque illam exigere, vt neceſſariam conditionem ad indulgentiam aliquam, vel fauorem concedendum.

Pars affirmãs ſuadetur. *Pars negans præfertur.*

6. *Num quando ad indulgẽtiã poſtulatur cõmunio, cõfeſſio etiã poſtulata cenſeatur.*

A Rurſus verò inquiri poteſt, ſi ad lucrãdam indulgentiam requiratur communio, & expreſsè non poſtuletur confeſsio, nihilominus id ſatis ſit, vt confeſsio etiam reputetur poſtulata ad eandem indulgentiam lucrandam. Videtur enim ex dictis ſequi pars affirmans: nam quando confeſsio poſtulatur, ſolùm intelligitur de confeſsione mortalium, quæ adhuc ſunt in hominis conſcientia: ſed hoc ipſo quòd poſtulatur communio, requiritur etiam confeſsio talium peccatorum: ergo. Nihilominus dicendum eſt, ex vi talis conceſsionis non requiri actualem confeſſionem. Nam, licèt ex vi iuris diuini præmittenda ſit tunc confeſsio ad Euchariſtiam dignè ſumendam; tamen indulgentia per ſe ad hoc non obligat, quia in conceſsione non exprimitur, vt verba priuilegij, B ſicut non plus fauoris concedunt, quàm exprimant, ita neque plus oneris imponunt. Quocirca ſi contingat, aliquem habentem conſcientiam peccati mortalis dignè communicare cum ſola contritione ſine confeſsione, vel quia caret copia confeſſoris, vel quia ex ignorantia inuincibili aut aliqua occaſione bona fide id facit, verè lucrabitur talem indulgentiam, quia implet formam eius, quam tamen non lucraretur, ſi in ipſa forma fuiſſet expreſſa confeſsio: nam, vt infrà dicam, qui non implet conditionem in indulgentia poſtulatam, non lucratur illam, etiamſi per impotentiam, vel ignorantiam tale opus omittat. Et eadẽ vel maiori ratione, qui faceret confeſsionem cum aliquo defectu impediente valorem, C ſeu veritatem ſacramenti, ſine noua culpa ſua, ſeu aduertentia, & poſtea bona fide accederet ad cõmunionem, & per eam iuſtificaretur, conſequeretur indulgentiam, quia nulla conditio illi deeſt. At verò, ſi in conceſſione indulgentiæ expreſsè fuiſſet poſtulata confeſsio, talis homo nõ lucraretur indulgentiam, quia reuera non fuit confeſſus, quia, vt ſupponitur, cõfeſsio non fuit valida, ſed nulla: quoties autem ad indulgentiam requiritur actualis confeſsio, neceſſaria eſt confeſsio valida, ex qua verum ſacramentum perficiatur, quia nomine confeſsionis totum ſacramentum ſignificatur, & quia confeſsio inualida, eſt impertinens, & nulla. Non eſt autem idem de cõfeſsione informi, ſi alioqui valida ſit: nam cùm illa vera confeſsio, ſufficit ad hunc effectum, dummodo D poſtea, eo nimirum tempore quo effectus indulgẽtiæ obtinendus eſt, homo iam ſit gratiam conſecutus, vel per contritionem, vel per aliud ſacramentum.

Reſolutio.

7. *Dubiũ proponitur.*

Hîc verò poteſt obiter interrogari, ſi ad Iubilæum, verbi gratia, obtinendum requiratur confeſsio, & homo intra tempus præſcriptum ſemel cõfiteatur, poſtea verò ante illud momentum, in quo fructus indulgentiæ obtinendus eſt, iterum peccet mortaliter, an neceſſarium illi ſit iterum confiteri, vel ſufficiat conteri de tali peccato. Videtur enim contritio ſufficere, quia per confeſsionem ſemel factam impleta eſt cõditio in forma Iubilæi poſtulata. Nihilominus oppoſitũ cẽſeo probabilius, quia ex vi illius formæ requiritur confeſsio omnium mortalium, quæ vſque ad tempus indulgentiæ commiſſa ſunt, nam E talis cõfeſsio refertur ad indulgentiam, & ideo comprehendit totum tempus vſque ad prædictum terminum, & conſequenter omnia etiam peccata intra illud tempus commiſſa: non ergo ſufficit prior confeſsio, quia non fuit de omnibus peccatis modo explicato. Vnde, licèt per vnam confeſſionem poſſit ſatisfieri tali Iubilæo, non tamen per quamcunque, ſed per eam, quæ fuerit integra modo prædicto. Ex quo infero, ſi quis confiteatur occaſione talis Iubilæi, & bona fide obliuiſcatur alicuius peccati, poſtea verò recordetur illius ante elapſũ Iubilæi tempus, neceſſarium illi eſſe intra illud tempus tale peccatum

Reſoluitur. *Corollarium*

catum confiteri, alioqui fructum Iubilæi non conſequetur. Ratio eſt iam tacta, quia ex vi talis formæ neceſſaria eſt confeſſio talium peccatorum.

8. *Quorundam illatio.* Imò hinc inferunt aliqui, quòd ſi in eo caſu peccatum ſit ſimpliciter oblitũ, ita vt toto illo tempore non poſſit de illo fieri confeſſio, non poterit quis talem indulgentiam lucrari, quia abſolutè non implet formam in Iubilæo requiſitam, & nõ ſatis eſt implere partem, vt infrà dicam. *Gerſon.* Quod ſenſit Gerſon in 2. part. ſuorum operum, Alphabet. 33. lit. R. maximè quando indulgentia conceditur *de omnibus peccatis confeſſis.* Tunc verò ait obliuionem impedire effectum indulgentiæ ſolũ quoad peccata in cõfeſsione omiſſa, non verò quoad alia. *Adrianus.* Idemque ſentit Adrianus in 4. mater. de Indulgentiis, quod extendit etiã ad peccata venialia in confeſſione omiſſa, quando forma conceſsionis fit ſub prędictis verbis. Sed de hoc vltimo puncto diximus in ſuperioribus; nõ enim pertinet ad diſpoſitionem neceſſariam ex parte lucrantis indulgentiam, ſed ad limitationem indulgentiæ, ex intentione concedentis in verbis expreſſa.

9. *Improbatur.* Quod verò ad prius punctum attinet, non exiſtimo veram illam ſententiam, etiamſi expreſsè requiratur cõfeſsio omnium peccatorum. Nam in primis non requiritur confeſsio venialium, vt rectè docuit *Anton. Nauar.* Antoninus 1. part. tit. 10. c. 3. §. 10. & Nauarr. cũ aliis in Comment. de Iubilæo, notab. 18. nu. 17. & not. 30. num. 6. Quia, ſicut confeſsio ſimpliciter dicta intelligitur de confeſsione mortalium, ita, licèt addatur confeſsio omnium peccatorum, comprehenduntur tantùm mortalia peccata, quæ ſunt ſimpliciter peccata. Item, quia confiteri omnia peccata venialia in particulari & in ſpecie, eſt ferè impoſsibile; confiteri autem illa tantùm in vniuerſali, eſt valde accidentarium: non eſt ergo veriſimile aliquid horum exigi à Pontifice. Neque oportet diſtinguere inter peccata grauiora aut leuiora intra latitudinem venialium, *Corduba diſtinctio reiicitur.* quod fecit Corduba q. 28. quia etiam illa diſtinctio nullum fundamẽtum habet in verbis Pontificis, quæ vniuerſalia ſunt, & aliunde non poteſt ſufficienter probari neceſsitas confitendi aliquod peccatum veniale, etiamſi in ſuo ordine graue ſit. Vnde licèt voluntariè omittatur, non impediet effectum indulgentiæ. In mortalibus autem, quanuis voluntaria omiſſio illum impediat, tamen, ſi ex naturali obliuione, vel alia iuſta cauſa omittatur, non credo impedire: tum quia intẽtio Pontificis ſolùm eſt, poſtulare confeſsionem integram humano & morali modo; tum quia peccata oblita, virtute & implicitè ſunt contenta in peccatis confeſsis, vt Concilium Tridentinum dixit. Quapropter, etiam in ſuperiori caſu de peccato mortali commiſſo intra tempus Iubilæi poſt priorem confeſsionem in eodem tempore factam, exiſtimo, ſi tale peccatum ita ſit occultũ, vt ipſemet homo illud non aduertat, neque omnino illius recordetur, vt illud confiteatur, non impedire indulgentiam, ſi alioqui ſaltem per generalem contritionem tollatur, quia illud ſe habet ſicut peccatum oblitum, ideoque per priorem confeſsionem ſufficienter eſt impleta conditio ad indulgentiam neceſſaria.

Num, quando indulgentia conceditur ſub hac forma, verè pœnitentibus & confeſsis actualis confeſsio præmittenda ſit.

10. DENIQVE, circa hanc partem eſt vulgare dubium, an ex vi cuiuſdam formæ conſuetæ Iubilæi, vel indulgentiæ, ſcilicet, *Concedimus omnibus verè pœnitentibus, & confeſſis,* &c. neceſſariò ſit præmittenda actualis confeſsio ad indulgentiã lucrandam. Habetur autem illa forma ſæpe in iure in Extrauagant. de Pœnit. & remiſſ. & in Clement. vnic. de Reliq. & venerat. Sanct. & in Concilio Lateran. ſub Innocentio III. in decreto vlt. & nunc etiam aliquando eſt in vſu, quãuis interdum prætermittatur. *Opinio affirmans.* Multi ergo cẽſent ex vi illorum verborum neceſſariò eſſe præmittendam confeſſionem, vt poſſit effectus obtineri. *Durand. Adrian. Caiet. Syluest.* Ita Durãdus in 4. diſt. 20. quæſtione quarta, Adrianus in 4. materia de Indulgẽtiis, idem ſenſit Caietanus dict. Opuſc. 20. & poteſt ſumi ex Syluest. verb. *Indulgentiá,* quæſtione octauá, verba dicto quarto. Ratio, quia illa requirũt confeſſionem præter pœnitentiam; vnde videntur neceſſariò intelligenda de confeſſione externa, & in re ipſa: at verò indulgentiæ non plus valent, quàm ſonant. *Limitatio ſuperioribus opinionis.* Addunt tamen aliqui, non ſemper eſſe neceſſarium eo tempore confeſsionem præmittere, cùm indulgentia obtinenda eſt, ſed ſatis eſſe ſi debito tempore anni facta fuerit confeſsio; quòd ſi poſt illam commiſſum fuerit peccatum mortale, ſufficere contritionem cum propoſito confitendi illud tempore debito. *Anton. Sup. Gabr.* Ita ſentit D. Antonin. 1. part. tit. 10. capit. 3. §. quinto, & Supplem. Gabr. in 4. diſtinct. 45. quæſtione tertia, articulo tertio, dub. 1. Fundamentum eſt, quia in illis verbis non dicitur expreſsè, vt tunc fiat confeſsio, ſed ſolùm generatim conceditur hominibus iam confeſsis: ergo ſufficienter verificãtur in illis hominibus, qui ſecundũ ius confeſsi ſunt, quando tenentur, quia verba generalia cuiuſcunque priuilegij ſecundùm ius interpretanda ſunt.

11. *Obiectio 1. Caietani contra præcedentem opinionẽ.* Contra hanc ſententiam obiicit Caietan. primò, quia iuxta illam etiam non eſſet neceſſarium habere tunc veram pœnitẽtiam, ſed habuiſſe tempore debito, &, ſi nouum peccatum ſit cõmiſſum, habere propoſitum de illo pœnitẽdi, tempore etiam debito. *Solutio.* Ad hoc verò facilè reſponderi poteſt, ſi ſupponatur peccatum mortale, neceſſariam eſſe veram pœnitentiam ſaltem propter ſtatum gratiæ recuperãdum; ideoque licèt vtrumque verbũ in eadem forma ponatur, non eſſe eandem vtriuſque vim & neceſsitatem. *Obiect.* Obiicit ſecundò, quia inde ſequitur, non poſſe aliquem talem indulgẽtiam lucrari, ſi tempore debito, ſcilicet Quadrageſimæ, nõ eſt confeſſus omnibus annis præteritis, quod eſt planè abſurdum. *Enodatur.* Reſpõderi verò poteſt negando ſequelam, quia ſi quis ſit confeſſus, vel in proxima Quadrageſima præterita, vel eo tẽpore, quo lucratus eſt indulgẽtiam, verè ac propriè dicitur cõfeſſus tempore debito: nam, licèt fortaſſe aliquando non ſit confeſſus tempore lege præſcripto, per ſubſequentem confeſsionẽ ſatisfecit ſuæ obligationi: quia iam expleuit totam obligationem ſuam, & hoc ſolũ poſtulatur ex vi illorum verborum. *Præcedens opinio improbatur.* Nihilominus tamen hæc ſententia mihi nõ placet, quia intẽtio Põtificis, concedentis talem indulgẽtiam, non fuit exigere ab homine obſeruantiam præcepti de Quadrageſimali cõfeſsione, ſed opus, vel diſpoſitionem neceſſariam ad præſentem indulgẽtiam, quam poſtulat reſpectu omnium præcedentium peccatorũ, ſiue tẽpore Quadrageſimæ, ſiue quocũque alio debita pœnitentia facta fuerit: vnde ex vi illorum verborũ ſolùm requiritur homo cõtritus & cõfeſſus de omnib. peccatis mortalibus priùs cõmiſsis: ideoque ſi verba illa intelliguntur de confeſsione ſacramentali re ipſa exhibita, multo meliùs loquuntur priores Auctores.

12. *Tertia opinio.* Alij verò non putant ex vi illorum verborum requiri ſemper confeſsionem ſacramentalem in re, ſed tunc ſolùm quando interior pœnitentia, quãuis vera ſit, non tamen perfecta, ſeu gradum contritionis attingens; nam quando huiuſmodi fuerit, ſufficiet cõfeſsio in voto. *Palud. Gerſon. Gloſſ.* Ita ſentiunt Palud. in 4. d. 20. q. 4. art. 3. & Gerſon. Alphabet. 33. lit. R. & idem ſentiũt Canoniſtæ cum Gloſſa in Clem. vnic. de Reliq. & veneratione

Cardinal. Io. Andr. Abb. Felin. tione Sanctor. vbi Cardinalis ita illam interpretatur. Idem ſentit & Ioães Andreas in c. *Quod autẽ*, de Pœnitent. & remiſſ. & Abbas in capit. *Omnis vtriuſque ſexus*, eod. titul. & latè Felinus in tractatu de Indulgentiis, numero vigeſimoquinto, & ſequẽtibus, quãuis enim in principio videatur ſecundam ſentẽtiam Nauarr. ſuprà citatam indicare; tamen ſi cõſideretur attẽtiùs, hanc potiùs ſententiam ſequitur. Quam Nauarrus in Cõmentar. de Iubilæo, notab. 18. priùs impugnat, poſtea verò multa dicit, quæ illam ſupponunt, ac denique mediam quandã ſentẽtiam indicat: Nam, ſi quis (inquit) aut cõfiteri non poſsit, aut bona fide ob probabilem ignorantiam confeſsionem omittat, nihilominus, ſi contritus ſit, indulgentiam conſequetur; ſecus verò erit, ſi voluntariè, & abſque alia rationabili cauſa, cõfeſsionẽ omitteret; quia hęc videtur eſſe Põtificis intẽtio. Sed hæc diſtinctio nõ videtur mihi cõuenienter adhibita, quia nõ poteſt rectè fundari, ſi cõſequẽter loquamur. Aut enim Pontifex, ex vi illorũ verborũ, requirit actualẽ confeſsionẽ, vt cõditionẽ neceſſariã ad indulgentiã conſequendam, vel nõ: ſi primum, ergo etiamſi propter impotẽtiã, vel ignorantiam inculpabiliter omittatur, fructus indulgẽtiæ amittetur, quia confeſsio fuit cõditionata, & ideo nõ impleta cõditione, nihil operatur: vt de quolibet alio opere dicemus ſectione ſequente: ſi verò dicatur ſecundum; ergo quãuis volũtariè omittatur confeſsio, poterit indulgẽtiæ fructus comparari: quia nullo titulo erit prærequiſita ex neceſsitate actualis cõfeſsio, ſi alioqui impedimentum peccati per contritionem auferatur, & confeſsio ipſa in voto habeatur.

13. Tertia opinio præfertur. Quapropter ſẽtentia hæc vltima mihi valde probabilis videtur, quanuis oppoſita ſecurior ſit, propter quod conſulendum ſemper erit, vt quoties forma indulgentiæ, ſeu iubilæi huiuſmodi fuerit, actualis cõfeſsio præmittatur, ſi fieri poſsit, vt omne dubium tollatur: ſi tamen de facto omiſſa fuerit, puto contritionẽ ſufficere. Quod maximè certũ videtur, quando bona fide, ſeu inuoluntariè confeſsio omittitur: inde tamen probabile fit argumentum, idem ſemper eſſe Ratione probatur. dicendũ, vt contra Nauarrum obiectũ eſt. Deinde eſt optima ratio, quia Põtifex per illa verba non intẽdit exigere confeſsionẽ, vt ſpeciale opus neceſſarium ad indulgentiam conſequendam, ſicut exigit eleemoſynam, ieiuniũ, vel aliquid ſimile, ſed ſolùm, vt aliquis ſit capax effectus indulgentiæ; addit illa verba, *contritis & confeſſis*, igitur ſolùm requirit cõfeſsionem, quatenus neceſſaria eſt ad tollendum obicem, ſeu ad debitam diſpoſitionem indulgẽtiæ, quam dictis verbis explicat, propter rationẽ ſuperiùs datam, exponendo Extrauagãtem *Vnigenitus*, de Pœnitent. & remiſsion. Ex cuius expoſitione poteſt præſens ſententia cõfirmari, quia per illam ita concedũtur indulgẽtiæ *cõtritis & confeſſis*, ſicut Pontificia poteſtas extenditur ad diſpenſandũ theſaurũ Eccleſiæ hominibus *cõtritis & cõfeſſis*, quia eodẽ modo in vtroque caſu loquitur, ſed Põtifex ita poteſt diſpenſare theſaurum contritis & confeſsis, vt non ſemper requirat vtramque ſimul conditionem, ſed ſolùm quatenus vel vtraque, vel altera eſſe poteſt neceſſaria ad ſtatum gratiæ obtinendum, iuxta explicatìonem ſuperiùs datam: ergo idem dicendum eſt in præſenti.

14. Tripliciter intelligi poſſe particulam, contritis, & confeſſis. Poteſtque dicta expoſitio in hunc modum declarari, quia illa verba, *verè pœnitẽtibus, & confeſsis*; ſeu *cõtritis, & confeſsis*, aut intelliguntur de contritione vera & perfecta, aut de imperfecta, aut generatim: primo modo optimè intelliguntur illa verba diuiſim ac diſtributiuè, id eſt, tam contritis quàm confeſsis, non enim videntur poſſe commodè intelligi coniunctiuè, alioqui ſemper cũ confeſsione eſſet neceſſaria contritio perfecta, quod dici non poteſt: ſi verò eligatur ſecundus modus tunc mirum non eſt, requiri confeſſionem actualem, quia talis pœnitentia per ſe nõ ſufficit ad ſtatum gratiæ; clarum eſt autem non poſſe excludi contritionem perfectam: & ideo probabilius eſt tertio modo accipi contritionem: & tunc rectè exponitur addi confeſſionem, non quia ſemper requiratur, ſed quatenus neceſſaria eſſe poteſt ad ſtatum iuſtificationis obtinendum. Denique expoſitio hæc nullam vim verbis infert, eſtque fauorabilis: ergo in gratia & fauore explicando non immeritò præferri poteſt: atque ita ſatisfactum eſt ad difficultatem in contrarium.

An ſtatus gratiæ requiratur ad alios fauores qui cum indulgentia aliquando conceduntur.

15. VLTIMÒ, circa hanc ſectionẽ dubitari poteſt, an ſtatus gratiæ ſit neceſſarius nõ ſolũ ad propriũ effectum indulgentiæ, ſed etiam ad alios fauores obtinendos, qui cũ indulgẽtia, & propter indulgẽtiam concedi ſolent, vt ſunt abſolutio à caſibus reſeruatis, diſpenſationes votorũ, & ſimilia. Videtur enim vera Rationes dubitandi. pars affirmatiua, quia acceſſorium ſequitur principale, hîc autem principale, eſt ipſa indulgentia, propter quam alia conceduntur, & ideo ſi illa nõ habet effectum, cætera etiam ruent. In contrariũ verò eſt, quia ratio, ob quã gratia requiratur ad remiſſionem pœnæ, nõ habet locum in aliis fauoribus, vt per ſe conſtat. Circa hoc breuiter aduertendum eſt, huiuſmodi gratias & fauores nõ ſolere adiungi cum indulgentia, niſi vbi confeſſio poſtulatur tanquam neceſſaria conditio, quia vel propter cõfeſsionem, vel mediante confeſſore conceduntur. Vnde in his indulgentiis, quæ generaliter omnibus fidelibus cõceduntur, vniuerſaliter verum eſt, nullum effectum, vel fauorem conferre illis qui ſunt extra ſtatum gratiæ.

16. Dubij reſolutio. At verò vbi confeſsio requiritur tanquam conditio neceſſaria, diſtinguere oportet: nam ſi nulla confeſsio fiat, aut talis, quæ ad verum ſacramentum non ſufficiat, tunc neque indulgentia, neque aliquis eius fauor obtinetur, non tam propter gratiæ defectum, quàm propter conditionẽ neceſſariam nõ impletam: nam ſicut indulgentia ſub tali conditione cõceditur; ita etiam omnis fauor illi adiũctus. At verò vbi confeſsio valida facta eſt, regulariter ſecum affert gratiam, & ita ceſſat quæſtio: ſi verò contingat talẽ confeſsionem eſſe informem (vt interdum poteſt) licèt propter obicem peccati proprius effectus indulgẽtiæ impediatur; alij tamen fauores tali homini conceſſi, rati ſunt & validi. Ratio eſt, quia per talem cõfeſsionem impletur conditio à Pontifice requiſita, vt ex ſuprà dictis patet: ergo ſufficit vt illa conceſsio habeat effectum in omnibus, in quibus homo non ponit obicem: peccatum autem habituale licèt impediat remiſsionem pœnæ; non verò alios effectus, verbi gratia, diſpenſationem in voto, vt per ſe conſtat, aut abſolutionem à caſibus reſeruatis, quæ valida eſſe potuit, quandoquidem ſacramentum fuit validum. Denique, ſi confiteretur bona fide, ſemper bona fide procedit: ergo veriſimile eſt, intentionem Pontificis eſſe ei omnia concedere, quæ ex natura rei vel diuino iure, non repugnant.

SECTIO IIII.

Vtrùm actualis diſpoſitio neceſſaria ſit ad effectum indulgentiæ conſequendum.

1. SOLENT indulgentiæ iuxta communẽ Eccleſiæ vſum cõcedi, hoc vel illud, opus virtutis faciẽtibus, quod opus in pręſẽti vocamus

mus diſpoſitionem actualem ad effectum indulgentiæ:ſoletque ab aliis appellari cauſa pia,ob quam indulgentia conceditur. Quæ duobus modis intelligi poteſt neceſſaria ad prædictum effectum. Primò abſolutè & ſimpliciter, ſecundò ex ſuppoſitione talis formæ concedi indulgentia : & vtroque modo neceſſitatis dicendum eſt.

Poſsitne Pontifex indulgētiam cōcedere, nō exigēdo aliquod piū opus. Pars negans ſuadetur.

1. Primò ergo inquiri hîc poteſt,an ſit de neceſſitate indulgentiæ, vt exigatur aliquod pium opus ad effectum eius obtinendum,ita vt nō poſſit Pontifex alio modo hîc indulgentiam concedere. Pars enim affirmans videtur ſuaderi ex vſu Eccleſiæ : nunquā enim vidimus, aut legimus Pontifices alio modo conceſſiſſe indulgentias:ergo ſignū eſt hoc eſſe de ſubſtantia indulgentiæ, vt ſic dicam.Ratione confirmatur, quia de neceſsitate indulgentiæ eſt,vt ex aliqua iuſta cauſa concedatur:non poteſt autem intercedere iuſta cauſa reſpectu eius cui conceditur indulgentia, niſi per aliquod pium opus ipſe concurrat ad indulgentiæ effectum:ergo.Confirmatur ac declaratur ex differentia inter indulgentiam & ſacramentum : nam per vtrumque medium applicatur ſuo modo fructus paſsionis Chriſti:in ſacramētis autem requiritur ſaltem ſuſceptio ſacramenti ex parte eius:cui eſt applicandus effectus, quæ receptio ſacramenti eſt de ſe quoddam pium opus, & quædam bona diſpoſitio eius, cui talis effectus conferendus eſt:& ideo,per ſe loquendo,non eſt neceſſaria alia diſpoſitio ad talem effectum, præter eam quæ ad illam receptionem ſacramenti neceſſaria eſt.At verò indulgētia non conſiſtit in receptione aliqua ſeu paſsione, vel actione intrinſeca,ſed in abſolutione,quæ fit ab eo qui poteſtatem habet : ergo neceſſariò poſtulat aliquam diſpoſitionem intrinſecam (vt loquimur) recipientis. Tandem confirmatur, quia alioqui poſſet Pontifex pro ſuo arbitrio cuicūque homini remittere omnem pœnam illo nihil cooperante,vel etiam nihil de illo beneficio ſciente, aut cogitante.

Non eſſe de neceſſitate indulgentiæ, vt ſub conditione alicuius pij operis concedatur. Concluſio prima.

Tria requiruntur ad indulgentiam.

3. NIHILOMINVS dicendum primò eſt,non eſſe ſimpliciter & abſolutè de neceſsitate indulgentiæ,vt concedatur ſub conditione alicuius operis faciendi ad effectū indulgentiæ conſequendum.Declaratur primò ex generali dogmate à Theologis recepto,tria eſſe neceſſaria, ac ſufficere ad valorem & fructum indulgentiæ, ſcilicet poteſtatem in concedente, gratiam in recipiente, & pietatem, ſeu proportionem in cauſa, ſed hæc tria poſſunt perfectè concurrere abſque nouo opere,quod exigatur ab eo cui indulgentia conceditur:ergo.Minor quoad duas priores partes per ſe nota eſt:quoad vltimā verò declaratur,quia multiplex ratio ſufficiēs ad indulgentiam concedendam intelligi facilè poteſt, ſine interuentu noui operis ex parte hominis lucrantis fructū indulgentiæ. Poteſt enim in primis indulgentia dari per modum gratitudinis propter obſequia Eccleſiæ exhibita, in quibus poteſt eſſe ſufficiens ratio ad talem remiſsionem abſolutè faciēdam ſine impoſitione noui operis.Hoc enim nō repugnat ex parte talis cauſæ piæ, quia poſſunt illa obſequia eſſe multa & grauiſsima, quæ ſuperent alia pia opera, quæ communiter poſtulari ſolent in indulgētiis.Neque etiam repugnat ex parte effectus indulgentiæ : nam remiſſio pœnæ tēporalis non requirit ex ſe actualem, vel internam diſpoſitionem in recipiente,præter ſtatum gratiæ, imò nec cognitionem,aut ſpecialem voluntatem : nam ſacrificium Miſſæ oblatum pro alio, remittit illi temporalē pœnam,ſi obicem peccati mortalis non inueniat, ſine alia diſpoſitione actuali ex parte illius. Idemque fit in applicatione ſuffragiorū vnius hominis pro alio:nam illo etiam mihi cogitāte,aut volēte,ſatisfactio vnius pro altero oblata operatur in eo remiſſionem temporalis pœnæ.Cur ergo non idem fiet per indulgentias, ſi alioqui ſufficiens cauſa ſubſit,vt per modum cuiuſdam gratitudinis,talis remiſſio fiat?

Poſſe interuenire cauſā piā abſque nouo opere ex parte lucrantis indulgentiā, variis demōſtratur exemplis.

Poteſt præterea indulgentia concedi per modum medicinæ,quia nimirum is cui conceditur,illa indiget,vt in ſpem erigatur,vel vt feruentiùs excitetur ad Deo ſeruiendum: ſicut Paulus 2.ad Cor.2. ait, condonandum eſſe alicui,ne fortè abundantiori triſtitia abſorbeatur.In hoc autem indulgentiæ genere etiam poteſt interuenire ſufficiens cauſa,ſeu ratio remiſſionis abſque nouo opere iniuncto,vt per ſe notum videtur. Rurſus poteſt indulgentia concedi per modū cuiuſdam liberalis donationis ex rationabili cauſa, vel occaſione factæ, abſque alio onere impoſito, vt ſolent Principes in die coronationis ſuæ theſauros effūdere,aut debita remittere:& iudices etiam ſeculares ſolēt in die Natalis Domini,vt v.g ob feſti celebritatem,vinctos aliquos è carcere liberare:ſimili ergo modo poſſet Pōtifex,vel in die coronationis ſuæ, vel in alia ſimili occaſione,aut ſolemnitate indulgētiam aliquam liberaliter concedere,nullum nouum opus iniungendo. Et ferè ad hunc modum Epiſcopi benedicēdo, cōcedere ſolent quadraginta annos indulgentiæ his qui præſentes adſunt, & ſummus Pōtifex in aliquibus feſtiuitatibus ſolēnioribus & præſertim feria quinta in Cœna Domini ſolet ſua benedictione præſentibus concedere plenariam indulgētiam. Tandem poteſt indulgentia liberaliter cōcedi alicui propter interceſſionē, ſeu impetrationem alterius iuſti,ſeu de Eccleſia bene meriti:ad eum modum,quo in ſuperioribus ex Tertulliano & Cypriano referebamus,vſitatum fuiſſe in primitiua Eccleſia remittere pœnas lapſis propter martyrum interceſſionem:nā hoc etiam ſpectat ad quoddā gratitudinis & vrbanitatis genus:Poſſūntque hæc omnia confirmari à ſimili ex aliis modis ſeu generibus diſpenſationum,ſeu diſtributionum bonorum communium. Nam diſpēſatio,v.g.in voto ſi medicinalis ſit,abſolutè concedi poteſt ob fragilitatē eius cui datur,ſine alia conditione, vel impoſitione.Item publicus theſaurus,aut bona communia,quando gratitudinis ratio id poſtulat,rectè diſpēſantur aliquibus,nullo ſpeciali onere eis impoſito: ſicque Pontifex ſæpe cōcedit alicui partem aliquā ex redditibus Eccleſiaſticis propter officia priùs exhibita, nullum nouum onus ipſi iniungendo.Ad hunc ergo modum,ſeruata proportione,poteſt indulgentiarum diſpēſatio iuſtè fieri,abſque noui operis impoſitione.

4. *2.Cor.2.*

Iniunctionem pij operis interdum eſſe neceſſariam ad indulgentiæ valorem. Concluſio ſecunda.

Aſſertio ſuadetur, argumentiſque in principio ſect. poſitis ſatisfit.

5. SEcundò dicendum eſt, iniunctionem alicuius pij operis interdum eſſe neceſſariam, vt indulgentia concedi valeat,nimirum quando cauſa indulgentiæ talis eſt,vt ſine interuentu talis operis,vel non ſit ſufficiens,vel non poſſit conuenienter ad finem indulgentiæ applicari. Declaratur ſupponendo requiri ad indulgentiam ex parte finis aliquā piam cauſam proportionatam, vt infrà dicemus: hæc ergo cauſa aliquando ſupponitur in re iam exiſtens, tamen ſæpe contingere poteſt, vt cauſa, quæ ſupponitur, per ſe non

non ſufficiat, vt indulgentia ſimpliciter concedatur, ſatis ſit autem vt detur ſub conditione talis, vel talis operis. Sicut cauſa, quæ interdum affertur ad diſpenſandum in voto, aliquando poteſt eſſe inſufficiens ad abſolutam diſpenſationé, ſufficere autem ad tollendum votũ ſub tali, vel tali onere. Sic igitur dicimus, iniungere aliquod opus pium interdum eſſe poſſe neceſſarium, quia ſine illo cauſa indulgétiæ non eſſet ſufficiens. Aliquando verò cótingit fidem indulgentiæ pendere in futurũ, vt quando conceditur indulgentia ad obtinendum à Deo aliquod beneficium, & tunc ferè ſemper eſt neceſſarium aliquod pium opus, vt talis indulgétia poſſit ad huiuſmodi finem applicari: non enim poteſt indulgentia eſſe vtilis ad impetrandum à Deo tale beneficiũ, niſi ipſi fideles ratione indulgentiæ aliquam orationem fundant, vel aliquod pium opus faciãt, quo Deũ excitent ad id præſtandum. Vnde, quia frequentiùs conceduntur indulgentiæ propter huiuſmodi fines, & quia etiam hic modus concedendi indulgentiam, exigendo aliquod piũ opus, ſecurior eſt, & fidelibus vtilior, ideo regulariter à Pontificibus obſeruatur. Per quod reſponſum eſt rationibus dubitandi priùs poſitis.

6. *Opus iniunctũ per ſe non eſt diſpoſitio lucrantis indulgentiam.*

Ex dictis tamen intelligere licèt, huiuſmodi opus non requiri per modum diſpoſitionis neceſſariæ ex parte ſubiecti ad effectum indulgentiæ, quia talis effectus, vt dixi, non requirit ſpecialem diſpoſitionem in recipiente præter ſtatum gratiæ, & culpæ remiſſionem: ſi ergo aliquando neceſſarium eſt tale opus, id potiùs eſt ex parte cauſæ finalis, cuius gratia conceditur, vt ſatis declaratum eſt. Vel certè, ſi tale opus dici poteſt aliquo modo diſpoſitio neceſſaria ad effectũ indulgentiæ, id ſolùm eſt ex volũtate & intentione cócedentis indulgentiã, quæ non eſt neceſsitas ſimpliciter, neque ex natura rei, ſed ex impoſitione cocnedentis indulgentiam, quæ ſolùm habet locum, quando in ipſamet conceſsione talis conditio exprimitur: de quo neceſsitatis genere dicendũ ſupereſt.

SECTIO V.

An, & quomodo præſtandum ſit opus expreſſum in forma indulgentiæ, vt fructus obtineatur.

1. *Regula generalis.*

REGVLA generalis eſt, quoties indulgentia conceditur ſub tali forma, vt certum aliquod opus requirat, neminem lucrari indulgétiam, niſi tale opus exequatur. Quod adeò verum eſt, vt licèt per impotentiam, vel naturalem obliuioné, vel quãlibet aliam cauſam, quantumuis inuoluntariam, opus omittatur, effectus indulgentiæ impediatur, niſi in ipſamet conceſsione talis exceptio declaretur, & ſub alia forma, ſeu códitione idem indulgentiæ effectus perſonis impeditis tribuatur. Hæc eſt communis doctrina, in 4. diſt. 20. vbi ſpecialiter Bonauent. p. 2. art. 1. q. 4. in fin. D. Th. Quodlibet. 2. art. 16. Ratio eſt, quia indulgentia non ampliùs valet, quàm ſonat, quia ſolùm operatur iuxta voluntaté concedentis expreſſam per formam: illa auté conceſsio ex vi formæ conditionata eſt, & ideo, non impleta conditione, nihil operatur, quia conditionalis, non impleta códitione, nihil ponit ineſſe. Et confirmari hoc poteſt à ſimili, ex omni alio effectu gratiæ, qui ex opere operato ſub conditione alicuius operis promittatur: quia niſi tale opus fiat, effectus ex opere operato nó obtinebitur, vt patet in ſacramentis, Sacrificio, & ſi aliquid aliud eſt huiuſmodi, vel proportionale, quale creditur eſſe martyrum: Idem ergo erit in indulgentiis: nã fundamentalis ratio eadem eſt in omnibus, nimirum promiſsionem, ſeu

Bonau. D. Thom.

A conceſſionem eſſe conditionatam.

2. *Obiect.*

Dices, in ſacramentis interdum ſufficit voluntas faciendi tale opus, ſeu recipiendi tale ſacramentum ad illius effectum comparandum, quãdo opus ipſum propter impotentiã, aut neceſſitatem omittitur, quia tunc voluntas apud Deum pro facto reputatur: hac enim de cauſa per Baptiſmum in voto remittitur aliquando peccatum originale: ergo in preſẽti ſufficiet propoſitum faciendi tale opus, ſaltem quando deeſt poteſtas illud exequendi. Reſpondetur, negando aſſumptum, niſi quando in ipſa conceſſione, aut inſtitutione id exprimitur, aut ex ipſa natura ſubintelligitur. Itaque proprius & poſitiuus effectus ſacramẽtalis nunquam datur, niſi ſacramentum in re ipſa ſuſcipiatur: quia neque impletur conditio, neque ſuffi- B ciéter applicatur propria cauſa talis effectus ſed datur aliqua gratia, vel remiſsio peccati proportionata diſpoſitioni, vel merito operantis, vt in præcedenti tom. latiùs explicatum eſt. Sic igitur in preſenti dicimus per ſolam voluntatem implendi opus ad indulgentiã requiſitum poſſe obtineri aliquam remiſsionem pœnæ téporalis, quatenus hic effectus generalis eſt, & ex opere operantis, ſi voluntas illa habeat omnes conditiones ad propriam ſatisfactionem requiſitas. Id verò ſatis non eſt ad proprium effectum indulgentiæ, qui ex opere operato confertur, niſi hoc ipſum in ipſa conceſsione declaretur: nam ex ſola rei natura hoc colligi non poteſt, ſed ex voluntate concedentis pendet, quam neceſſe eſt verbis ſufficienter C explicari. Neque in huiuſmodi rebus verũ eſt, volũtatem pro facto reputari, cùm conditio poſtulata nó ſit ſola voluntas, ſed reuera opus ipſum, ſolumque in ratione meriti, & in ordine ad præmium eſſentiale habet verum illud axioma: quia tota ratio meriti, totúſq; valor eius in ſola voluntate poſitus eſt.

Probatur.

3. *An qui partẽ iniuncti operis implent, aliquid indulgẽtiæ conſequatur.*

Quæri verò hoc loco poteſt, an is qui partem iniuncti operis implet, aliquid de indulgentia conſequatur, ſecundùm aliquam proportionem: vt v. g. ſi ieiunanti tres dies in hebdomada datur plenaria indulgentia, & aliquis vna tantùm die ieiunet, an ſaltẽ conſequatur remiſsionem tertiæ partis peccatorum. Videtur enim ita aſſerendum: nam ea proportione, qua quiſpiam exequitur opus iniunctum, debet fructum indulgentiæ comparare. Nihilominus dicendũ D eſt, niſi hoc ipſum in indulgentiæ conceſsione exprimatur, id ſatis non eſſe ad aliquem fructum ratione talis indulgentiæ obtinendum. Ita docuit Palud. in 4. d. 20. q. 4. art. 5. qué ſequitur Anton. 1. p. tit. 10. c. 3. §. 4. Et ratio eſt, quia conceſsio eſt vnica, & quaſi indiuiſibilis ſub tali determinata conditione, & ideo qui totum opus poſitum non implet, nihil conſequitur, quia ſimpliciter non implet conditionem impoſitã: & ex vi illius conceſsionis nihil promiſſum eſt ei, qui partem implet. Sunt tamen attentè conſideranda verba conceſsionis: nam aliquãdo ſunt omnino determinata ad tale opus, in tãta quãtitate, vel ad plura opera copulatiuè, ſeu coniunctim, & tunc procedũt quæ dicta ſunt. Aliquando verò præcipitur opus indeterminatè, vel ſub diſiũctione, oratio, v. g. aut eleemoſyna: & tũc ſatis eſt aliquod ex numeratis operibus, etiam in minima quantitate, efficere. Aliquando etiã nó exigitur totius operis perfectio, ſed inchoatio aut efficax propoſitũ, & tunc obtinebitur indulgétia etiamſi nó perficiatur opus, quia impletur poſtulata conditio, quæ omnia pendent ex forma conceſsionis,

Reſolutio. Palud. Anton.

E

4. *Quid ſi ex iniuncto opere pars minima prætermittatur.*

Sed quid ſi ex opere iniuncto pars tantùm minima prætermittatur? vt v. g. ſi ſit iniũctum ieiunium, quod in leui materia frangatur, quæ ſolùm ſufficeret ad venialem culpã, ſi cótra præceptum eſſet: aut, ſi opus iniunctum eſſet audire ſacrum, eiuſque ſimiliter pars

minima

minima omittatur? Reſpondeo, rē eſſe dubiam: ideóque vitandam, tamen exiſtimo nō impedire effectū indulgētiæ, quia in moralibus parū pro nihilo reputatur: & quia non obſtante illo leui defectu, ſimpliciter verum eſt tale opus iniunctum fieri, quandoquidem ſimpliciter verum eſt per ſimile opus impleri præceptum. Obſeruare tamen oportet materiam hāc leuem nō tantùm abſolutè, ſed etiam reſpectiuè cōſiderandam eſſe: nam ſi concedatur indulgentia recitāti quinquies orationem Dominicam, & Angelicā, & quater tantùm dicatur, profectò non obtinebitur indulgentia: quia licèt id quod omittitur, videatur in ſe parua materia, tamen reſpectu totius operis iniūcti eſt magna pars. Vnde, cùm totum ipſum opus iniūctum ſit onus ſatis leue, videtur planè in indiuiſibili conſiſtere.

Debet reſpectiuè conſiderari pars omiſſa.

5. *Debeatne opus iniunctum eſſe externum. Ratio dub.*

Rurſus inquiri poteſt, an neceſſe ſit huiuſmodi opus ad indulgentiam obtinendam requiſitum, eſſe externum, vel merè internum ſufficere poſſit. Cùm enim Eccleſia nō iudicet de occultis, nec iuriſdictionem habeat in actus merè internos, videtur neceſſariò tale opus debere eſſe externum: quia cōceſſio indulgētiæ eſt quidā actus Eccleſiaſticæ iuriſdictionis. Et confirmatur: quia per talem indulgentiam commutatur quodammodo ſacramentalis ſatisfactio in tale opus: ergo, ſicut ſacramentales actiones debent eſſe ſenſibiles & externæ, quoad fieri poſſit, ita etiam prædictum opus pro indulgētia obtinenda iniūctū. Atque ita ſenſiſſe videtur Bonauentura, dicta quæſt. 4. quamuis non dicat opus externum eſſe ſemper neceſſarium: *ſed maximè concedi debere pro exterioribus actibus*: quod aliis congruentiis confirmat. Præſertim quia indulgentiæ concedi debent, vel ad gloriam & laudem Dei, & Sanctorum, vel ad publicam Eccleſiæ vtilitatem: vtrumque autem horum maximè fit in Eccleſia per actus exteriores, quales ſunt eleemoſynę peregrinationes, & ſimilia: ideoque iuxta communem Eccleſiæ conſuetudinem propter huiuſmodi actiones, indulgentiæ concedi ſolent. Quæ omnia rectè probant huiuſmodi opera eſſe maximè proportionata ad hunc effectum, non tamen probāt eſſe ſimpliciter neceſſaria.

Bonau.

6. *Dubij reſolutio.*

Et ideo dicendum eſt, poſſe Pontificem, ſi velit concedere indulgentiam propter opus merè internū, qualis eſt contritio, aut oratio mentalis, ſeu deuotio. Probatur primò, quia oſtenſum eſt poſſe Pontificem concedere indulgentiam nullum opus iniungendo: ergo meliùs propter opus mere internum: quia tunc etiam poſſunt concurrere omnia alia neceſſaria ad indulgentiam: & nihil additur quod ei repugnet. Secundò, quia internum opus auget piam cauſam, moderaturque liberalitatem indulgentiæ: & non excedit Eccleſiæ iuriſdictionem, quia Eccleſia non iudicat de tali actu, nec propriè exercet iuriſdictionem in illum, ſed ſolùm exigit illum vt conditionem neceſſariam ad talem effectum conſequendum, quæ conditio poteſt eſſe merè interna: quia non oportet vt de illa conſtet apud Eccleſiam, ſed apud Deum. Et confirmatur, quia hic modus indulgentiæ poteſt cedere in magnam fidelium vtilitatem, vt nimirum excitentur ad internos actus contritionis, aut deuotionis, quibus etiā Deus valde glorificatur. Tertiò, quia ſolet eſſe in vſu talis indulgentiæ modus: ſolet enim concedi indulgentia his qui ſingulis noctibus examē conſcientiæ faciunt, & de peccatis dolēt, eaque vitare conſtituunt: quæ omnia per actus merè internos fiunt. Item conceditur indulgentia ei qui in mortis articulo, corde protulerit nomen IESV, ſi non potuerit ore.

An neceſſe ſit opus iniunctum in ſtatu gratiæ exequi.

7. *Opinio affirmans. Caiet.*

VLTERIVS verò inquirendum ſupereſt, an neceſſarium ſit huiuſmodi opus exequi in ſtatu gratiæ, vt ad effectum indulgentiæ obtinendum, valeat: ita enim affirmauit Caiet. in Opuſc. de Indulg. ad Iulium, c. 9. & in alio Opuſc. de Indulgentiis, q vltim. quibus locis ita interpretatur indulgentiarum formam, qua dicitur, *Omnibus contritis, vel confeſſis, hoc vel illud facientibus, talem indulgentiam concedi*, vt contritio poſtuletur non tantùm ad ipſam indulgentiam, ſed etiam ad opera, quæ præcedere debent. Quam opinionem aliqui iuniores ſequuntur, præſertim Nauar. in Comment. de Indulgentia, notab. 19. nu. 7. & ſequentib. & Soto ait, fortaſſe eſse veram, licèt oppoſita probabilitate non careat. Fundamentum eſt, quia in tantum poſtulatur aliquod opus ad indulgentiam, in quantum illud promouet piam cauſam, propter quam indulgentia conceditur: ſed, ſi opus non fiat in gratia, non eſt aptum ad finem indulgentiæ, quia nihil valet apud Deum neque ad meritum, neque ad ſatisfactionem. Confirmatur, & declaratur: nam, ſi indulgentia ſimul cum opere concedatur, clarum eſt requiri gratiam, quia ſine illa nullus datur fructus indulgentiæ, vt ſuprà oſtenſum eſt: ſi verò opus præcedit indulgentiam, ex tunc etiam prę cedit meritum, quod ex parte hominis eſſe poteſt ad talem indulgentiam obtinendam: ergo neceſſe eſt vt tunc etiam opus præcedat à gratia, ſine qua nihil eſt meriti, aut pietatis apud Deum. Tandem ſatisfactiones Chriſti, & Sanctorum, quæ in theſauro Eccleſiæ reconditæ ſunt, per viua opera fuerunt comparatæ, ergo etiam per viua opera applicari debent: quia theſaurus diſpenſari debet propter opera illi proportionata, & ideo vitalis theſaurus propter vitalia opera diſpenſandus eſt, ſicut ciuilis theſaurus per ciuilia opera diſpenſatur.

Nauar.

Soto.

8. *Opinio negans præfertur. Exponitur.*

Nihilominus dicendū eſt, per ſe loquendo, & ex vitalis operis nō eſſe neceſſariū vt in ſtatu gratiæ fiat. Maximè locum habet aſſertio, quādo opus præcedit indulgentiā, vel omnino, vel ex parte: nā ſi cōſummetur opus, quando dandus eſt fructus indulgētiæ, tunc erit neceſſaria gratia propter fructū, non propter opus. Itē intelligenda eſt aſſertio iuxta cōmunem formā concedendi indulgentias: non eſt enim dubium, quin poſſit ſummus Pontifex poſtulare ſtatum gratiæ, etiam quando opus fit, quia poteſt indulgentiam concedere ſub tali conditione pia, prout voluerit, aut expedire cenſuerit: poteſt ergo exigere opus in ſtatu gratiæ factū. Dicimus tamē in primis, hoc non neceſſarium, quod Caiet. intendere videtur. Deinde aſſerimus, iuxta communem id non poſtulari, ſed ſolùm vt aliquis ſit in ſtatu gratiæ eo tempore quo applicatur indulgentia. Quæ ſententia communis eſt: inſinuat D. Thom. quolib. 2. art. vlt. quatenus ait, requiri ad indulgentiam, vt ſit in ſtatu gratiæ qui eam recipere vult. Clariùs hoc tenet Palud. in 4. d. 20. qu. 4. art. 3. Anton. 1. p. tit. 10. c. 3. §. 4. & 5. Syueſt. verb. *de Indulgentia*, n. 32. referens Archidiaconum, quem etiam ſequitur Summa Tabienna, & alij Summiſtæ. Et idem tandem docuit Soto d. 21. qu. 2. art. 3. ante 2. concluſ. Eandem ſententiam ſupponit Gloſſa in Extrauag. 1. de pœnit. & remiſſ. verb. *Confitebuntur*, Felinus in tract. de Indulgentiis, num. 28. qui alios refert. Fundamentū ita explicari poteſt, quia ſummus Pontifex poteſt indulgentiam concedere ſub conditione talis operis, abſtrahēdo ab hoc quòd in gratia vel ex gratia fiat: ergo quoties aliud expreſsè non declarat, ita eſt interpetranda conceſſio: ſed in communi forma

D. Thom.

Palud. Anton. Syueſt. Tabien. Soto. Gloſſa. Felin.

Probatur aſſertio.

ma concedendi indulgentiam, ſeu Iubilæum ita ſit, ergo. Maior probatur, quia illo modo poſſunt ſufficienter concurrere conditiones omnes ad indulgentiam requiſitæ: ſcilicet, auctoritas in cōcedente: nam hæc nunquam deeſt in ſummo Pontifice, ſi cætera adſint: capacitas in recipiente, quam ſufficienter habebit, ſi tempore, quo applicandus eſt theſaurus, ſit in gratia: & pietas in cauſa, ſeu fine, quæ optimè ſubſiſtere poteſt, etiamſi, dum opus fit, gratia non exigatur, vt per ſe notum videtur.

9. *Obiectio. Solutio.* Dicetur fortaſſe ex gloſſa ſuperiùs commemorata præter hæc requiri vtilitatē in opere, quæ vtilitas nō inerit operi extra gratiam facto. Sed hoc immeritò dicitur, nam illa vtilitas, quæ in tali opere deſiderari poteſt, non eſt quòd ſit meritorium, aut ſatisfactorium de condigno, quia ratio indulgentiæ non datur in proprio merito, vel ſatisfactione recipientis. Præter hæc autem, omnis alia vtilitas, quæ in pio opere deſiderari poteſt, in opere extra gratiam facto poteſt inueniri: poteſt enim eſſe impetratorium apud Deū: poteſt item diſponere hominem ſaltem remotè ad relinquenda vitia, & gratiā impetrandam. Sic etiam eleemoſyna à peccatore facta, impetrat auxilium ad vincendum & expellendum ipſum peccatum: & ieiunium confert ad moderandam paſſionem, quæ pœnitentiam, aut propoſitum non peccandi impedire ſolet, & aliæ ſimiles vtilitates facilè conſiderari poſſunt in bonis operibus extra gratiam factis. Accedit quod ſuprà oſtendimus, non eſſe de neceſſitate indulgentiæ, vt aliquod opus à recipiente exigatur: ergo multo minùs erit neceſſarium, vt petatur opus viuum, ſeu gratia formatū, quia ſine opere ita perfecto poteſt eſſe ſufficiens cauſa finalis mouens Pontificem ad indulgentiam concedendam, vt ex dictis conſtat, & ſtatim ampliùs explicabitur. Denique cùm hic modus concedendi indulgentias ex ſe non repugnet effectui eius, neque aliunde ſit impoſſibilis, neque aliquod aliud incommodum præ ſe ferēs, temerarium eſſet negare, cadere ſub Pōtificis poteſtatem.

10. *Imò ita eſſe interpretandam communem indulgentiæ formam.* Atque hinc præterea facilè ſuadetur altera propoſitio ſuperiùs ſumpta, nimirum, ita eſſe interpretandam communem formam indulgentiæ, quando aliud expresſè non declaratur, tum quia indulgentia fauorabilis eſt, & ideo amplè eſt interpretanda, quātum verba patiuntur: verba autem, quibus communiter conceditur indulgentia contritis, vel confeſſis, non ſolùm hūc ſenſum admittunt, verùm etiā alium in rigore non patiuntur: nam ſolùm requirunt cōfeſſionem vel contritionem ad effectum indulgētiæ: nō verò ad ſingula opera. Tum etiam, quia aliàs quādo in Iubilæis exiguntur plura opera, verbi gratia, ieiunium, eleemoſyna, & oratio ſimul cum confeſſione poſtulandum conſequenter eſſet, vt confeſſio fieret ante alia opera, vt illa fierent in ſtatu gratiæ: hoc autē nunquam fit: ſufficit ergo vt confeſſio ſubſequatur: ergo etiam ſufficit vt homo in fine præſcripti tēporis ſeu diligētiæ vltimæ, ſit in ſtatu gratiæ. Alioqui in huiuſmodi Iubilæis frequenter contingeret, vt maior pars hominū, etiamſi faciāt opera omnia in Iubilæo iniuncta, & tandem in gratia conſtituantur nihilominus indulgentiæ fructum non conſequantur, quia rariſſimi ſunt, qui ſint in ſtatu gratiæ priuſquam cōfiteātur, cùm tamen priùs ieiunent, aut eleemoſynas conferāt, &c. Item ſequeretur, neminem lucrari cum fructu indulgētias, verbi gratia, per Bullam Cruciatæ conceſſas, qui non ſit in gratia quando eleemoſynam confert, vt diploma recipiat, quia vnum ex operibus in primis requiſitis ad illam indulgentiā conſequendam, eſt illius eleemoſynæ elargitio: hæc autem ſunt valdè abſurda, & contra communem vſum, & ſenſum fidelium. In quo admonendi eſſent Eccleſiæ Paſtores ſi per ignorantiam errarent.

Ad fundamentum autē oppoſitæ ſententiæ iam ferè reſponſum eſt, piam cauſam ad indulgētiam neceſſariam poſſe eſſe ſufficientem abſque opere viuo ac formato per gratiam, falſumque eſt tale opus nullam vtilitatē habere apud Deum, ſi ex gratia ſanctificante non procedat: quia potiùs prudens & vtilis eſt talis conceſſio, vt peccatores ad opera pietatis faciēda alliciantur, quibus paulatim ad iuſtitiā ſe diſponant. Nec refert quòd ſatisfactiones Chriſti & Sanctorum, quæ in theſauro reponūtur, fundatæ fuerint in operibus viuis: nam inde ad ſummum infertur nō poſſe communicari ſeu applicari niſi membris viuētibus, quamuis nondum viuerent quando opera effecerunt: nam ad hoc ſæpe confertur indulgentia, vt defectum & imperfectionem hominis in hac parte ſuppleat, cuius exemplum habemus in ſacramentis: vt enim per ſacramentum applicantur viua opera, & materia Chriſti, non ſemper neceſſarium eſt vt præcedat aliquod opus viuum ex parte recipientis: idem ergo eſt in præſenti ſeruata proportione. Intercedit enim differentia, quòd per ſacramentum datur interdum ipſamet vita, & gratia, & ideo ad illam applicationē, quę per ſacramentum fit, nō ſemper ſupponitur gratia, ſed tantùm ſufficiēs diſpoſitio ad illam: per indulgentias verò nō applicatur theſaurus meritorum Chriſti ad gratiā ipſam cōferēdam, ſed ſolùm ad quēdam ſecundariū effectum, qui in ipſo quidem ſubiecto gratiam prærequirit, non tamen quolibet opere, qui ad talem effectum poſtulatur. 11. *Fundamento contrariæ opinionis ſit ſatis.*

SECTIO VI.

An opus ad indulgentiam poſtulatum, honeſtum in indiuiduo requiratur.

Pars affirmans perſuaderi videtur. Nam, ſi opus ſit moraliter malum, nihil poteſt ad vtilitatem cōferre, vt per ſe conſtat. Si autem ſit indifferens, in indiuiduo ſemper erit moraliter bonum, aut malum, iuxta probabiliorem opinionē D. Thomæ. Si autem malum ſit, eadem ratione nihil cōferet ad cauſam piam: ergo ſemper neceſſarium eſt vt opus bene moraliter fiat. Atque ita docuit Adrianus in quarta quæſtione de Indulgentiis, concluſ. 4. quem ſequitur Nauarrus in commentario de indulgentiis notab. 10. numer. 6. Poteſtque fundamentum huius ſententiæ ampliùs ita explicari. Nam certum in primis eſt, opus impoſitum vt cōditionem neceſſariam ad conſequendam indulgētiam, tale eſſe debere, vt poſſit bene moraliter fieri, alioqui concedens indulgentiam exigeret opus pietati repugnans, quod eſt contrarium poteſtati eius, quæ non eſt data in deſtructionē, ſed in ædificationem. Non poteſt ergo tale opus eſſe ex ſe moraliter, ſed malū ex genere ſuo bonum, vel ſi ex proximo obiecto appareat indifferens, debet eſſe ordinabile, &, quantum eſt ex parte concedentis, ordinatum in fine honeſtum. Vnde fit tale opus in indiuiduo ſemper eſſe moraliter bonum, niſi per accidens, & ab extrinſeco ei adiūgatur malitia ex praua aliqua circunſtantia, vel intentione operantis. Ergo, quòd requiratur integra bonitas operis, ſatis profectò eſt veriſimile, tum propter relationes priori loco factas, tum etiam quia ad lucrandam indulgentiam neceſſe eſt facere tale opus ex intentione lucrandi indulgētiam, quæ intentio bona ſemper eſt: ergo neceſſe eſt, vt opus ipſum ſit bonum, non ſolùm ex ſe, vel ex intentione remota & præcipiētis, ſed etiam ex proxima intentione ipſius operantis: ergo non poteſt aliunde habere malitiam, vel certè ſi illā habeat

1. *Opinio affirmans.*

Adrian. Nauar. Opinio negans. Opus iniunctū debet eſſe bonū ex genere ſuo.

Rationes pro parte affirmatiua quæſtionis.

habeat, excludetur intentio neceſſaria ad lucrandam indulgentiam. Tú denique, quia ſi opus in indiuiduo eſt moraliter malum, omnino non poteſt eſſe proportionatum ad ſpiritualem & pium finem indulgentiæ, quia nullo modo placet Deo, à quo præcipuè expectanda eſt vtilitas talis operis in ordine ad finem indulgentiæ: nam illa vtilitas, quæ ſpecialiter inuenitur in ſubſidio eleemoſynæ ratione rei donatæ, valde materialis, ſeu temporalis eſt, quæ per ſe ſola nec eſt proportionata, nec ſufficit vt propter illam indulgétia cócedatur: alioqui ſpiritualis gratia propter temporale ſubſidium principaliter concederetur, quod ſpeciem quandam ſimoniæ præ ſe fert: igitur, quando indulgentia cóceditur dantibus eleemoſyná, vel aliquid in auxilium belli, &c. non conceditur principaliter propter temporale ſubſidium, ſed propter bonitatem talis operis: ergo, oblata bonitate per quancúque circunſtantiam prauam, non expletur conditio neceſſaria ad indulgentiam.

2. Nihilominus contrariam ſententiam probabiliorem exiſtimo, quæ eodem modo fundanda eſt, quo ſententiá aliam in ſectione præcedente fundauimus. Quia nimirum non repugnat, Pontificem ſolum deſignare, vt conditionem neceſſariam ad conſequendam indulgentiam, opus ex genere ſuo bonum, non exigendo omnes circúſtantias neceſſarias ad bonitatem moralem actus in indiuiduo. Quod patet, tum exemplo poſito de præcepto, tum etiam, quia ille finis præciſè ſumptus, eſt bonus, & ſufficiens vt proximè moueat diſpenſatorem theſauri etiam prudenter operantem: quia, licèt poſitiuè non requirat omnes illas circunſtantias, illas tamé non excludit, quin potiùs, quantùm eſt ex ſe, ad illas inuitat, poteſt tamen eas non exigere, ne nimis difficilem & lubricam reddat indulgentiam, vel conſequutionem fructus eius. Eo vel maximè, quòd eius intentio non ſiſtit in illo opere, ſed ad alium altiorem frequentiùs tendit, vt ad pacem Chriſtianæ reipublicæ, & cóſequenter ad ſpiritualem fructum Eccleſiæ, ad quos fines poteſt conferre opus ex genere ſuo bonú, etiamſi non omnino bene fiat: vel quia, licèt in vno vel alio indiuiduo nó bene fiat, in multis erit ſimpliciter bonum: vel quia, non obſtante accidentario defectu ex parte operátis, ipſum bonum opus ſecundùm bonitaté, quá ex genere habet, placet Deo, ſoletque ab illo præmiú aliquod impetrare, ſicut de virtutibus Gentiliú Romanorum dixit Auguſtinus libro 5. de Ciuitate, cap. 12. & 15. quod multò maiori ratione locum habebit in operibus aliquo modo ex fide factis, & quodámodo nomine Eccleſiæ, quatenus fiunt iuxta intentionem Pontificis cócedentis indulgentiá. Vel denique quia ex tali opere aliquid permanet, quod per ſe confert ad Eccleſiæ bonum, vt, verbi gratia, quia ædificatum eſt templum, parta eſt victoria, aut congregata eſt pecunia ad ſtipédia militum, & ſimilia, quæ licèt materialiter ſumpta, videantur eſſe temporalia, tamé relata ad diuinum cultum, & ſpiritualem fructum Eccleſiæ, ſunt ſpiritualia. Et ideo nulla eſt inordinatio, quòd ex eorum intentione concedatur indulgétia, vt rectè notauit D. Thom. in 4. diſt. 20. quæſt. 1. artic. 3. & ibi Richard. art. 3. Qui aiunt, licèt concedatur indulgentia propter temporale ſubſidiú, nó eſſe ſimoniam, quia non cóceditur propter illud, vt temporale quid eſt, ſed vt eſt aliquo modo ſpirituale. Et in idem redit quod alii dicunt, non dari propter illud, vt propter pretium, ſed propter pietatem, quam ex ſe continet; & vt animétur fideles ad talia pietatis opera, vt reſpondet Bonau. dict. quæſt. 4. & Adrianus ſuprà. & quodlib. 9. Per hoc enim non excluditur, quin poſſit etiam licitè intendi à ſummo Pótifice cócedente indulgentias, illa téporalis vtilitas, quæ ex tali eleemoſyna prouenit, habendi, ſcilicet, ſtipendium pro militibus, cùm hoc totum ordinetur ad ſpiritualem finem, prout D. Thomas ſignificauit.

Non repugnare, Pontificem hoc modo indulgentiam concedere.

Auguſt.

D. Thom. Rich.

Bonau. Adrian.

3. Suppoſita autem poteſtate concedendi indulgentias hoc modo, quoties in ipſa cóceſſione nihil aliud declaratur, ſed tantùm opus ipſum ex ſuo genere bonum poſtulatur, ita eſt interpretáda illi códitio: quia verba ipſa nihil ampliùs requirunt, & cùm cóceſſio fauorabilis ſit, amplè eſt interpretanda, nec debemus adiúgere onus, quod diſpenſator non explicauit. Neque enim repugnat tale opus fieri intentione ſufficiente ad lucrandam indulgentiam, & nihilominùs admiſceri tali operi circunſtantiá aliquam moraliter malam, vt ſi quis oret animo lucrandi indulgentiam, ſeu petendi & impetrandi quod Pontifex intendit, & nihilominus irreuerentiam aliquam, vel diſtractionem admittat: ratione cuius oratio peccaminoſè fiat ſaltem venialiter. Item, ſi cum intentione illa habeat aliam peccaminoſam, vt inanem gloriam & oſtentationem, quæ non ſolùm concomitanter ſe habeat, ſed etiam influat in actum, ita vt communicet illi malitiam; non enim neceſſariò excludit alteram intentionem, & conſequenter non impedit quominus códitio requiſita ad indulgentiam humano modo & cum ſufficienti volútate impleatur: ergo ſufficit tale opus ſic factum ad lucrandam indulgentiam. Et cófirmatur primò, quia præceptum impletur per opus ex ſuo genere bonum, etiáſi malè fiat, vt cótra Adrianum ſuppono ex materia de legibus, & in ſuperioribus tactum eſt. ſæpe ergo etiam poterit ſufficere pro indulgentia. Patet conſequentia, quia ſicut indulgétia ordinatur ad cauſam piá, ita & præceptú maximè Eccleſiaſticum refertur ad pietatem, & bonos mores componendos: & ſicut hic finis ſatis intenditur præcipiendo actum ex ſuo genere bonum, ita etiam exigitur ſufficienter ad finem indulgentiæ.

4. Confirmatur ſecundò, quia, quando tale opus eſt publicum, & ſucceſſiuè per magnam moram perficitur, vt eſt concio, &c. difficile eſt in diſcurſu eius non miſceri aliquas huiuſmodi circunſtantias, quæ maculent bonitatem eius: ergo nó eſt credibile Pontificem exigere in homine tam exactá rectitudinem. Ait verò Nauarrus ſuprà, quando vna pars talis operis malè fit, & altera bene, tunc valere quidem ad indulgentiam obtinendam, non tamen totá, ſed ſecundùm aliquam partem proportionatam. Hoc tamen non dicitur conſequenter, quia ſi opus bonú ex genere, & malum ex circunſtantia, non ſufficit ad indulgentiam, illa pars operis, quæ malè fit, non plus confert ad indulgentiam, quàm ſi non fieret: at verò qui non facit integrè opus iniúctum, licèt partem faciat, nihil de indulgentia cóſequitur, vt ſuprà dictum eſt, & ipſe Nauarrus ibidem admittit: ergo, ſi in prædicto caſu quis non lucratur indulgentiam integram, nec partem obtinebit. Quòd ſi hoc nimis rigoroſum eſt, & vltra communem modum operandi hominum, dicendum profectò eſt, opus, ex ſuo genere bonum ſatis eſſe ad lucrandam indulgentiam. Quod etiam ſentit Cordub. q. 25.

Nauarri diſtinctio impugnatur.

Cordub.

5. Addit tamen hic auctor limitationem, ſcilicet, dummodo principalis intentio faciédi tale opus, ſit, lucrari indulgentiam, & non alius finis extraneus: nam tunc putat non obtineri indulgentiam, non ſolùm ſi ille extraneus finis malus ſit, ſed etiam ſi ſit indifferens, vt ſi eat (inquit) Romam, præcipuè ob recreationem, vel videndos amicos, vel aſſequendum aliquod commodum. Explicat autem tunc eſſe hunc finem principaliter intentum, quando illo non exiſtente opus non fieret. Sed in primis hæc conditionalis nobis incerta eſt, nec de illa iudicare poſſumus, niſi operans in præſenti habeat expreſsè hoc propoſitum,

Quæ intentio requiratur.

in opere ad indulgentiam lucrandam.

ſitum, quòd hoc opus non faceret, niſi alius finis cõcurreret. Deinde aſſero, dummodo quis in præſenti habeat intentionem formalem aut virtualem lucrãdi indulgentiam, id ſatis eſſe, vt opus ad eum finem valeat, ſiue illa intentio principalis ſit, ſiue non; & quamuis illa cõditionalis per expreſſum propoſitum concipiatur: quia hîc conditionalis nihil ponit in eſſe, neque excludit in præſenti abſolutam voluntatem lucrandi indulgentiam per tale opus, quod ſatis eſt, vt moraliter impleatur conditio ad indulgentiam poſtulata, in qua non dicitur vt ſit principaliter, aut in ſolidum intenta: neque eſt à nobis addendum ſine maiori fundamento.

4. *An neceſſe ſit opus indulgẽgentiæ procedere ex gratia.*

Atque ex his etiam obiter conſtat an neceſſarium ſit huiuſmodi opus, propter quod indulgentia conceditur, procedere ex gratia ſaltem auxiliante, & an oporteat eſſe meritorium, ſatisfactoriũ, vel imperatorium. Dicendum eſt enim, non eſſe neceſſarium vt tale opus in ſe ac formaliter ſupernaturale ſit: quia hoc non ſemper poſtulatur, vt conditio neceſſaria ad indulgentiam. Vnde fit non eſſe neceſſarium vt in ſe etiam ac immediatè ab auxilio gratię procedat, quia hoc ſolùm eſt neceſſarium ad opus ſupernaturale, loquẽdo per ſe, ac regulariter, & de vno ſingulari opere, vt nunc loquimur. Quia verò huiuſmodi opus fieri debet ad lucrandam indulgentiam, quod non fit ſine aliquo dictamine, & voluntate à fide procedẽte, ideo ſaltem imperatiuè & remotè neceſſarium eſt aliquod auxilium gratiæ ad tale opus exequendum modo accommodato ad indulgentiam lucrandam. Propria autem ratio meriti, aut ſatisfactionis de cõdigno, neceſſaria non eſt in tali opere, vt ex dictis in hoc & præcedenti dubio ſatis conſtat. Aliqua verò congruitas, quæ fundetur ſaltem in bonitate, quam opus habet ex ſuo genere, coniuncta cum intentione lucrandi indulgentiam, & operandi ad complẽdam Pontificis intentionem: hæc, inquam, congruitas neceſſaria eſt, in qua poteſt aliqualis impetratio apud Deum fundari.

SECTIO VII.

Vtrùm inter viuentes poſſit indulgentia ab vno, per opus ab alio factum, comparari.

1. MVLTA in hoc titulo includuntur, ſcilicet, an ſufficiat opus iniũctum per alium exerceri, vt aliquis fructum indulgentiæ lucretur, & è conuerſo, an poſſit vnus pro alio indulgentiam lucrari, opus iniunctum pro illo faciendo: ac denique, an poſſit aliquis indulgentiam ſibi conceſſam alteri condonare, illi etiam committendo vt opus iniunctum efficiat.

Rationes dubitandi pro vtraque parte.

Videntur enim hęc omnia rectè poſſe fieri, per vnionem charitatis quæ eſt inter fideles, ratione cuius poteſt vnus pro alio ſatisfacere, & ſua opera inter ſe communicare: nã in illis omnibus quæ propoſita ſunt, tantùm videtur intercedere quædam operum communicatio in ordine ad ſatisfactionem, ſeu cõſequutionem remiſſionis pœnæ temporalis. In cõtrarium verò eſt, quia indulgentiæ tantùm valent, quantum ſonant: & ideo, ſi opus iniunctum eſt tanquam proprium onus perſonale, non poterit per alium impleri. Eadémque ratione, ſi indulgentia conceditur in proprium fauorem alicuius perſonæ, non poterit alteri prodeſſe.

2. *Num ad indulgentiam lucrãdam, ſatis ſit opus per alium miniſterialiter exequi.*

Aduertendum eſt duobus modis poſſe opus aliquod per alium fieri: vno modo tanquam per inſtrumẽtum quod nomine alterius operatur vel miniſterialiter exequitur opus, quod ab alio principaliter fit, quomodo aliquis dat eleemoſynam per famulum

A nam, licèt famulus ſit qui immediatè præbet pecuniam, tamen dominus eſt qui principaliter facit eleemoſynam, quia de bonis eius, & iuſſu fit. Et de hoc modo operandi per alium certiſſimum eſt, quoties eleemoſyna vel aliud ſimile opus ſimpliciter iniungitur, ſufficienter fieri per aliũ prædicto modo, cùm ille modus operandi etiam ad propriam ſatisfactionem, & ad præceptum implendum ſufficiat. Ratio verò eſt, quia tale opus ſimpliciter & abſolutè eſt ipſius domini, famuli autem nonniſi ſecundùm quid & materialiter. Propter quod ex ſententia omnium: quos ſtatim commemorabimus, nihil refert quòd huiuſmodi famulus ſit in gratia, vel in peccato, aut B quòd hac vel illa intentione operetur: quia in eo non attenditur niſi ipſa executio, quæ eſt quaſi actio exterior domini præcipientis. Quod autem dicimus de famulo & hero, intelligendum eſt de quocunque procuratore, vel amico operante hoc modo nomine alterius: nam militat eadem ratio. Vnde, ſi quiſpiam cogat amicum ſuum vt pro ſe eleemoſynam faciat tanquam ſuam, ſufficere poterit ad indulgentiam: quia ibi virtute interuenit duplex donatio, prior eſt vnius amici donantis alteri tantùm pecuniam, vt ex ea eleemoſynam faciat, poſterior eſt elargitio, quæ pauperi fit nomine eius. Hic autem operandi modus per alium, non habet locum in omnibus ſtudioſis operibus, ſed ſolùm in illis, quę verſantur circa extrin- C ſecam materiam, vt ſic dicam, ſeu circa elargitiones pecuniæ, vel aliarum rerum æquiualentium, non verò circa actiones merè perſonales, vt ſunt ieiunium, orationes, & aliç ſimiles. Denique, licèt priores actiones poſſint per alios executioni mandari, non eſt tamen dubium quin diſpenſator indulgentię poſſit aliquando ſi velit, exigere, vt conditionem neceſſariam ad lucrandam indulgentiam, eleemoſynam, quæ per propriam & perſonalem actionem, ac veluti propriis manibus conferatur: ſicut etiam poſſet exigere opus miſericordiæ perſonaliter exercẽdum, vt viſitare infirmum, &c. nam hæc opera per propriam actionem perſonalem facta promouent pietatem & augere poſſunt meritum, & ſatisfactionem, & ideo non excludunt quin poſſint ad indulgentiam lucrandam D tali modo requiri: tamẽ, niſi id exprimatur (quod rarò fit) eleemoſyna ſimpliciter iniuncta, ſufficienter priori modo impletur.

Niſi aliud expreſsè in eius forma exigatur.

3. *An actio ab vno principaliter acta, poſſit alteri prodeſſe ad indulgentiam.*

Alio verò modo contingit actionem aliquam pietatis fieri per alium, tanquam per propriam cauſam proximam ipſius operis, quanquam alterius rogatu, vel incommodum eius id faciat: quomodo poteſt vnus per alium vel pro alio ieiunare, aut orare, aut tẽplum viſitare, &c. Et in hoc modo operandi attendendus eſt tenor indulgẽtiæ: quoties enim tale opus ſimpliciter iniungitur tanquam conditio neceſſaria ad indulgentiam lucrandam, neceſſe eſt vt perſonaliter impleatur ab eo, qui lucraturus eſt indulgentiã per ſeipſum, quia tale opus ſimpliciter loquendo non fit ab aliquo, quando per alium fit, talis verò indul- E gentia requirit, vt ab ipſo lucrante fiat. Secus verò erit, ſi tenor ipſius indulgentiæ ſolùm poſtulet viſitare Eccleſiam, & ſimilia, per ſe, vel per alium: nam tũc certum eſt ſufficere opus per alium factum, quia ſufficienter expletur conditio ad indulgentiam poſtulata, vt rectè docuit D.Th. in 4.d.20.q.2.art.5.q.3. ad 2. Qui etiam aduertit in eo caſu, cum qui loco alterius operatur, nõ donare indulgentiam ei, pro quo operatur, ſed Pontificem illam applicare, poſita tali conditione per actionem alterius.

D.Thom.

4. *An quando ex forma indulgentia ſufficit*

Hîc verò ſtatim occurrit dubium, an oporteat huiuſmodi operantem eſſe in gratia, aut bene moraliter operari: nam de hoc poteſt eſſe maior ratio dubitandi, quàm de miniſtro, quia hic eſt principalis

opus per alium exequi, operans debeat facere in gratia aut ex gratia.
Caiet.
Adrian.
Soto,

operans. Atque ita ſentit Caiet. in dict. Opuſcul. de Indulgentiis, q. vlt. ad 2. Oppoſitum tamen ſentiunt Adrian. & Soto locis ſuperiùs citatis, ac meritò. Dicendum ergo eſt, neceſſarium non eſſe vt ſit in gratia, etiãſi fructus indulgentiæ ſtatim conferendus ſit, quia gratia in illo non eſt neceſſaria vt principium vel forma talis operis, quia non eſt neceſſe vt tale opus ſit meritorium: neque etiam eſt neceſſaria vt diſpoſitio auferens obicem, quia fructus illius indulgentiæ non eſt conferendus ei, qui operatur, ſed alteri cuius vice operatur: & ideo ſolùm in illo altero neceſsaria eſt gratiæ diſpoſitio pro eo tempore quo applicandus eſt fructus indulgentiæ. Neque etiam eſt neceſsariũ vt illud opus in indiuiduo ſit bonum ſimpliciter, prout fit à tali operante: nam, ſi hoc neceſsariũ non eſt in eo, qui per ſeipſum, & propter ſeipſum operatur, vt oſtendimus, multo minùs erit neceſsarium in eo, qui vice alterius operatur. Solùm ergo neceſse eſt vt opus ſit ex ſuo genere bonũ, & quale exigitur ex vi indulgentiæ, & quòd fiat aliquo modo ex voluntate ſeu petitione eius qui lucraturus eſt indulgentiam, alioqui neque ille dici poſset per alium operari, ex intentione obtinendi indulgentiam, per neceſsaria media.

Non ſufficit ad indulgentiam vt vnus pro alio opus faciat illo inſcio.

5. Quapropter non omnino probo quod Soto ait, ad lucrandas indulgentias per Bullam Cruciatę conceſſas, dàri talem eleemoſynam. ſatis eſse vt vnus ſponte ſua talem eleemoſynam pro altero det, & pro illo Bullam accipiat, etiã alio nihil ſciente. Hoc (inquam) abſolutè non placet, quia ille, qui ſic dat eleemoſynam, non lucratur ipſe indulgentiam, quam alteri applicat, ſed tantùm exequitur opus neceſsarium, vt alter à Pontifice obtineat indulgentiam: ad hoc autem neceſse eſt vt alter concurrat aliquo modo, vel ſaltem conſentiat, & ideo donec illi innoteſcat tale factum alterius, & illud acceptet, velitque diplomate vti ad indulgentias obtinendas, earum fructum non conſequetur. Quòd ſi aliqua indulgẽtia obtineatur, per ipſammet acceptionem bullæ, exiſtimo ſatis eſse ratihabitionem poſtea ſubſequutam, vt bene notauit Corduba quæſt. 26. in fine: quia *ratihabitio retrotrahitur, & mandato comparatur*, iuxta iuris regulas. Et fortaſse Soto nihil aliud voluit. Atque hoc etiam confirmat vſus. Illa tamen indulgentia ſeu fructus eius non comparabitur, vſque ad tempus ratihabitionis, propter rationem factam.

Corduba.

Poſſitne aliquis alteri indulgentiã lucrari.

6. Ex his ergo ſufficienter reſponſum eſt ad primam interrogationẽ ſuperiùs poſitam, & ex illius reſolutione facilè expediũtur reliqua, aduertendo aliud eſſe facere opus loco alterius, vt ille immediatè lucretur indulgentiam, quod hactenus tractauimus: aliud verò eſſe operari pro alio ad lucrãdam illi indulgentiam, id eſt, vt ipſe operans eam lucretur, non ſibi, ſed alteri, cui illam ſua voluntate applicat: & de hoc modo procedit ſecũda interrogatio, quæ habet eandem reſolutionem, nimirum attendendã eſſe formam indulgentiæ, vt rectè docuit D Thom. ſuprà, & diſt. 45. q. 2. art. 3. quæſt. 2. Nam ſi forma indulgentiæ tantùm ſit, vt faciens hoc vel illud tantam remiſſionem conſequatur, tunc nõ poteſt indulgentia alteri applicari, quia indulgentia non plus operatur, quã ſonat. Vnde, ſicut non extenditur vltra quantitatem expreſsè cõceſſam, ita neque vltra perſonas expreſſas. Item, quia requirit talem conditionẽ in eo qui conſequuturus eſt effectum, quæ conditio in alio nõ inuenitur. Denique, quia effectus ex opere operato cõceſſus in fauorem eius qui tale opus perficit, nũquam poteſt ex illius volũtate alteri applicari, niſi hoc ipſum in conceſſione exprimatur, quia eſt quaſi priuilegiũ perſonale, vt patet etiam in effectibus ſacramentorum. At verò, ſi ipſa forma & tenor indulgentiæ exprimatur.

D. Thom.

A vt ſic operans poſſit talem fructum vel ſibi vel alteri obtinere, tunc non eſt dubium quin poſſit vnus pro altero operari ad lucrandam illam indulgẽtiam, quia in ſummo Pontifice non deeſt poteſtas, voluntas autem ſufficienter declarata eſt, vt ſuppono. Item quia hoc modo conceditur viuis vt poſſint lucrari indulgentias pro defunctis, appellaturque per modum ſuffragij, vt tractabimus diſputatione ſeq. ergo à fortiori concedi poteſt inter viuentes; nam inter eos facilior eſt communicatio operum & ſatisfactionum.

Poteſt quis alteri indulgentiam lucrari illo inſcio.

Eſt autem notanda differentia in hunc modum, 7.
& priorem: nam in hoc poſteriori neceſſarium non eſt, vt is qui operatur ad lucrandam indulgentiam alteri, ab eo remoueatur, aut inducatur aliquo modo ad operandum, quia non operatur tanquam gerens B vices illius, ſed tanquam principaliter & ſua ſponte operans, & donans alteri fructum, quem ſibi fortaſſe poſſet retinere. Vnde nec ſcientia, aut conſenſus requiritur ex parte eius cui offertur indulgẽtię fructus, quia non tam actiuè quàm paſſiuè ſe habet: ſicut ſe habet anima Purgatorij, pro qua alius indulgentiam lucratur. Et ideo hîc maius dubium habet, an neceſſarium ſit huiuſmodi hominem lucrantem indulgentiam alteri, eſſe in ſtatu gratiæ: de quo dicemus commodiùs diſp. ſequ. Quamuis autem poſſit vnus hoc modo lucrari indulgẽtiam alteri, efficiendo opus ad indulgentiam neceſſarium, nunquam tamen poteſt vnus donare alteri indulgentiam, committendo illi opus ad indulgẽtiam neceſſarium: nam ſi hoc in forma C indulgentiæ non eſt expreſſum, clarum eſt non poſſe fieri, vt à fortiori conſtat ex dictis. Si autem illud eſt expreſſum in forma, iam non vnus concedit alteri indulgẽtiam, vel pro eo illam lucratur, ſed Põtifex vtrique illorum eam concedit, ſit talem pietatis actum operetur. Fieri tamen poteſt vt non æquè primò vtrique illam concedat, ſed alteri eorũ primò, & per ſe, alteri verò per communicationem alterius ſeu dependenter ab eius voluntate, vel in defunctũ illius: nam hoc totum pendet ex voluntate concedentis, & poteſt habere iuſtam & rationabilem cauſam.

An poſſit quis alteri indulgentiam donare.

SECTIO VIII. D

Vtrùm omnes facientes opus ad indulgentiam requiſitum, ſtatim & æqualiter fructum eius conſequantur.

1. Ratio pro affirmatiua parte.

RAtio dubitandi eſt, quia voluntas concedẽtis indulgentiam ſub conditione talis operis, licèt conditionata ſit, tamẽ expleta cõditione, tranſit in abſolutam, eſtque omnino efficax, quia ex ſufficiẽte poteſtate procedit: ergo operatur totum, quod per talem cõceſſionem promiſſum ſeu declaratũ eſt. Atq; hinc vlteriùs ſequitur, omnes, qui opus illud ſufficienter perficiũt, æqualẽ effectũ indulgentiæ conſequi formaliter loquẽdo. Probatur, quia omnes conſequũtur totũ fru- E ctum, in quo nõ reperitur magis & minus. Dico autem, *formaliter loquendo*, quia ſi indulgẽtia ſit plenaria, omnes cõſequuntur illam, & ita in omnibus eſt formaliter idem effectus: ſi autẽ in vno maior ſit reatus quàm in alio, plus ei remittitur: illa verò inæqualitas materialis eſt, & quaſi accidẽtaria ex parte ſubiecti. Et ſimiliter ſi indulgentia v. g. ſit centum annorum, fieri poteſt vt aliquis non habeat tãtum debitum, ac propterea in re ipſa non fiat ei tanta remiſſio: quod etiam per accidẽs eſt: nam indulgentia per ſe ſemper operatur totum effectum, atque adeo æqualem.

In

2. *Ratio pro negatiua.*

In contrarium verò eſt, quia fieri poteſt vt idem opus inæqualiter fiat à diuerſis hominibus: primò, quia in vno poteſt eſſe opus vndique bonum, & non in alio; vel quia in vno poteſt eſſe mortuum, in alio verò gratia formatum; vel quia in vno poteſt eſſe grauius & oneroſius, quàm in alio, vt ſi vnus ieiunet in pane & aqua; alius cõmuni modo, vel ſi vnus cõferat magnam eleemoſynam, alter paruam, quando indulgentia non requirit quãtitatem certam eleemoſynæ, ſed tantùm indefinitè eleemoſynam. Item ſi opus requiſitum ſit v.g. viſitare limina Apoſtolorum, quod ab vno fit per longam peregrinationem, ab alio per breuiſsimam, aut nullam. In his ergo & ſimilibus caſibus videtur magna inæqualitas, quòd his omnibus æqualis effectus indulgentiæ tribuatur, quia illi non ſunt æqualiter diſpoſiti, ergo non debẽt æqualẽ fructum accipere, quia neque ſacramenta conferunt æqualem effectum ex opere operato hominibus inæqualiter diſpoſitis: nec ratio iuſtitiæ diſtributiuæ permittit, vt inæqualiter laborantibus, æqualis merces conferatur. Denique ad prudentem diſpenſationem theſauri pertinere videtur, vt deuotiùs operanti maior illius pars applicetur. Vnde Bonifacius VIII. in Extrauag. *Antiquorum*, de Pœnit. & remiſſ. vbi in anno Iubilæi cõcedit indulgẽtiã pleniſsimã omnibus viſitantibus Romæ Apoſtolorum templa, in fine ſubdit hæc verba. *Vnuſquiſque autem plus merebitur, & indulgentiam efficaciùs conſequetur, qui Baſilicas ipſas ampliùs & deuotiùs frequentabit.* Atque ita ſentire videntur Bonau. d. 20. q. vlt. & Adrian. in materia de indulgentiis.

Bonif. VIII. *Bonau.* *Adrian.*

3. *Dubium reſoluitur & rationes partis negantis ſoluuntur. Maior. D. Thom.*

Nihilominus prior pars formaliter loquẽdo, vera eſt, quam efficaciter probant rationes factæ, eámque tenuit Maior in 4. d. 20. q. 2. & ſignificauit D. Thom. ibi d. 1. ar. 3. q. 2. ad 4. dicens, *Quòd ille, qui eſt vicinus Eccleſiæ, & etiam ſacerdotes & clerici conſequuntur tantam indulgentiam, ſicut illi qui venirent à mille dietis, quia remiſſio non proportionatur labori, ſed meritis quæ diſpenſantur.* Quibus verbis inſinuat etiam optimam rationem, quia hoc opus, quod ad indulgentiam poſtulatur, conſiderari poteſt, vel ex parte cauſæ piæ, propter quam indulgentia conceditur, vel ex parte ſubiecti operantis tanquam diſpoſitio illius, vel ſecundùm ſe quatenus meritorium eſt, vel ſatisfactorium. Hæc tertia cõſideratio nihil ad præſens refert, quia remiſſio ſeu effectus indulgentiæ non innititur proprio merito, vel ſatisfactione operãtis: & ideo, inæqualitas operis in hac perfectione nihil refert ad inæqualitatem effectus indulgentiæ. Vnde quod obiiciebatur de iuſta diſtributione, nihil ad præſens attinet, quia hæc diſpenſatio theſauri per indulgentias, nõ fit iuxta leges diſtributiuæ iuſtitiæ, ſed liberalis cuiuſdam donationis prudẽter factæ. Rurſus nec conſideratio ſecunda habet locũ in præſenti: nã, vt ſuprà dixi, effectus indulgẽtiæ per ſe & quaſi ab intrinſeco, nullam diſpoſitionem requirit in recipiẽte, præter ablationem culpæ & ſtatũ gratiæ: & ideo maior vel minor deuotio, ſeu diſpoſitio actualis per ſe non cõfert ad inæqualem effectũ indulgentiæ: in quo eſt magna diuerſitas inter effectum indulgẽtiæ, & ſacramentorum. Quòd ſi dicatur, tale opus eſſe diſpoſitionẽ operantis ſaltem ex impoſitione concedentis indulgentiam, hoc etiam nihil obſtat, quia ſi quis efficiat totũ opus impoſitum, iam habet totam diſpoſitionem neceſſariam: vnde, licèt alius plus laboris, deuotionis, aut operis adiungat, nihil confert ad maiorem effectum, quia neque illud totum iniunctum eſt, nec ratione illius aliquid ampliùs eſt promiſſum, & ita totum id non habet rationem diſpoſitionis. Si verò quis non efficit totum opus iniunctum, iam nõ ſufficienter operatur ad effectum indulgentiæ, nec pertinet ad caſum, de quo diſputamus.

Opus meritorium vel ſatisfactorium ſecundùm ſe nihil refert ad indulgentiam.

Opus ex parte operantis nil intereſt ad indulgentiam.

4. *Opus iniunctum eſt neceſſarium in indulgentia ex parte piæ cauſæ.*

Prima ergo conſideratio huius operis ex parte piæ cauſæ eſt propriè & verè neceſſaria, quia maximè ſub ea ratione imponitur tale opus. Poteſt autem tale opus iniunctum eſſe omnino determinatum quantũ ad quantitatem & modum, & tunc conſiderandum eſt, an opus illud præciſè factum, prout in conceſſione poſtulatur, compleat ſufficientem cauſam ad totã illam indulgentiam concedendam: & tunc qui opus illud præciſè operatur, totum effectum conſequitur, quia nihil illi deeſt ex parte omnium cauſarum, neque habet aliquod impedimentũ: qui autem vel aliquid ampliùs, vel illud ipſum meliùs aut deuotiùs operatur, non plus conſequitur, quia totũ illud quod addit, extra cauſam indulgentiæ eſt: nec ratione illius aliquid ampliùs conceſſum eſt, licèt fortaſſe concedi potuerit. Quòd ſi fortaſſe tale opus præciſè ſumptũ non eſt ſufficiens ad complendã cauſam indulgentiæ adæquatam, tunc fieri poteſt, vt aliquis perficiens tale opus, non conſequatur totum indulgentiæ effectum, & conſequenter vt alius maiori deuotione, aut frequentia efficiens tale opus, maiorem remiſſionem conſequatur: ac denique, vt augendo bonitatem ſeu circunſtantias operis, tãdem obtineatur totus indulgentiæ effectus. Hæc tamen inæqualitas non prouenit præciſè ac formaliter ex inæqualitate operis, ſed ex eo quòd indulgẽtia non habebat cauſam proportionatã, & adæquatam, ex vi ſolius operis, quod in ea præciſè poſtulatur: nos autem loquimur ſuppoſita ſufficiente cauſa.

Quòd ſi opus præciſè ſumptũ non ſit ſufficiẽs ad complẽdam adæquatam cauſam indulgentiæ.

5. Atque eodem modo philoſophandum eſt, quãdo opus indefinitè iniungitur: v. g. aliqua eleemoſyna, aut aliqua oratio: nam tunc minima eleemoſyna, vel minima oratio videtur ſufficere ad implendam conditionem & formam indulgentiæ, & conſequenter ad totum, atque adeò ad æqualem effectum indulgentiæ, ſiue maior ſiue minor detur eleemoſyna. Nihilominus tamen ex parte cauſæ conſiderãdum erit, an quælibet eleemoſyna etiã minima ſufficiat, vt cauſa indulgentiæ ſit adæquata tali effectui: nam tũc ſine dubio dabitur totus effectus indulgentię, quia cõditio in indulgẽtia poſtulata, ſufficienter impletur, & aliæ omnes cauſæ ad effectũ indulgentiæ neceſſariæ ſufficienter concurrũt: ergo confertur totus effectus. Maior patet (cætera enim clara ſunt) quia illa cõditio eleemoſynæ indefinitè propoſita per quamlibet eleemoſynam, etiam minimam, ſimpliciter & in toto rigore impletur: nam, vt aiunt Dialectici, ad veritatẽ indefinitæ, quælibet ſingularis ſufficit. Huic verò doctrinæ nonnihil videtur repugnare D. Th. loco proximè citato ad 3. dicens, *Quando datur indulgentia indeterminatè, verbi gratia, qui dat auxilium ad fabricã Eccleſiæ, intelligitur tale auxilium, quod ſit conueniens ei qui auxilium dat, & ſecundùm illud plus vel minus de indulgẽtia conſequetur. Vnde etiam aliquis pauper dans vnum denarium, conſequetur totam indulgentiam, non autem diues, quem non decet ad opus tam pium & fructuoſum ita parum dare. Sicut non diceretur Rex alicui homini auxilium dare, ſi ei obolum daret.* Sed hæc D. Thomæ doctrina intelligi ac procedere videtur, quando forma indulgentię, licèt in ſpecie verborum vnica & indefinita appareat, in virtute autem & in ſenſu eſt multiplex, quiſ includit plures quantitates proportionales reſpectu diuerſarum perſonarum, iuxta earum qualitatem, ſeu facultatem. Tunc autem in vnaquaque illarum quãtitatum poteſt intelligi latitudo incluſa in loquutione illa indefinita: nam, licèt auxilium poſtulatum à diuite maius ſit quàm poſtulatum à paupere, tamen intra latitudinem auxilij poſtulati à diuite, aliquod eſt minimum reſpectu illius, aliud verò maius, vel maximum: & idem eſt proportionaliter in paupere, quamuis fortaſsè ſecundùm abſolutam quantitatem

Quando indefinitè eleemoſyna complet piã cauſam, dans minimam lucratur eam.

D. Thom.

Niſi forma virtute aut formaliter diuerſam pro diuerſis perſonis poſtulet.

minimum auxilium diuitis maius fortè eſſe debeat, quàm in paupere poſſit eſſe maximum. Nihilominus tamen, ſi diues intra ſuam proportionem attingat ſaltem minimam quantitatem, id ſatis erit vt totam indulgentiam lucretur, quia ſimpliciter implet conditionem ab eo poſtulatam. Et ob eandem cauſam, licèt alius æquè diues maius auxilium tribuat, non plus fructus conſequetur, quia non poteſt ampliùs quàm totam indulgentiam lucrari.

6. *Quid ſi diues infra minimum eleemoſynam elargiatur?* Sed quid, ſi diues tam paruum auxilium tribuat, vt non attingat minimam quantitatem ſibi proportionatam? Videtur ſanè nihil omnino de indulgentia comparare, quia ſimpliciter nō implet conditionem poſtulatam reſpectiuè intellectam, prout intelligēda ſupponitur: nam, vt D. Thom. dixit, Rex dās obolum, non poteſt dici auxilium facere. Nec D. Thom. dicit, huiuſmodi diuitem aliquid de indulgētia conſequi, ſi quidpiā minimum tribuat, ſed expreſsè ſolum ponit negantē partem, ſcilicet, non lucrari totam; priorem verò affirmantē, ſcilicet, quòd lucretur partem, non expreſſit. Et certè difficultate non caret: nam vel dando illam minimam quātitatem, implet diues ſimpliciter conditionem poſtulatam, vel non; ſi implet, totam indulgentiam obtinet, ſi verò non implet integrè, ſed tantùm ex parte, nec totam indulgentiam, nec partem eius conſequitur: quia, vt ſuprà dictum eſt, non ſufficit partem iniuncti operis implere, ad partem indulgentiæ conſequendam. Et ideo exiſtimo tunc ſolùm conſequi partem indulgentiæ, & nō totam, quando elargitio non eſt adeò parua, quin ſufficiat ad implendam formam conceſſionis, ſeu conditionem in ea poſtulatam, & aliàs ex parte cauſæ eſt inſufficiens illa elargitio, propter paruitatem ſuam, ad complendam cauſam adæquatam ſufficientem ad totum effectum indulgentiæ, ſicut iam explicatum eſt. Aduertit denique D. Thom. in illa ſolutione ad 4. hæc omnia intelligenda eſſe, quando in forma conceſſionis indulgentiæ eadem fit cōceſſio pro omnibus. Aliquando enim expreſsè plus conceditur pro his qui plus laborant, vel conferunt: & tunc clarum eſt, inæqualitatem operis conferre ad inæqualitatem effectus, non tamen reſpectu eiuſdem conceſſionis, ſed reſpectu diuerſarum, quia ſunt veluti diuerſæ indulgentiæ. *Cùm maior conceditur indulgentia ei qui magis laborat, vnuſquiſque lucratur pro qualitate operis.*

7. *Quorundam expoſitio Extrau. Antiquorum.* Atque in hunc modum exiſtimāt aliqui, interpretanda eſſe verba Bonifacij VIII ſuprà citata ex Extrauagant. *Antiquorum*, ita vt indulgentia pleniſſima ibi conceſſa non intelligatur tribui omnibus viſitātibus Baſilicas Petri & Pauli in anno Iubilæi, ſed illis, qui maxima quadam deuotione illas frequētauerint: qui verò ab illa deuotione defecerint, non plenariam, ſed aliam maiorem indulgentiam conſequantur, maiorem tamen vel minorem pro quantitate deuotionis, & frequentia. *Interpretatio improbatur.* Hæc verò interpretatio mihi nullo modo probari poteſt. Exiſtimo enim ibi conceſſam eſſe pleniſſimam indulgentiam omnibus accedentibus ad dictas Baſilicas, verè pœnitentibus & cōfeſſis in prædicto anno Iubilæi, ſeruata forma ibi præſcripta, ſcilicet, *vt reuerenter accedant*, id eſt pietatis & religionis cauſa, & quòd, *ſi Romani ſint, per triginta dies ſaltē ſemel in die: ſi verò ſint peregrini, aut forēſes, ſaltem per quindecim dies dictas Baſilicas viſitent.* Hæc enim ferè ſunt verba Pontificis, per quæ nihil aliud requirit ad illam pleniſſimam indulgētiam: ergo qui hoc fecerit, ſiue cum magna, ſiue cum parua deuotione id faciat, ſiue vltra præſcriptos dies pluries viſitet Baſilicas, ſiue non, totam illam indulgentiam cōſequetur. Quid ergo ſibi vult Pontifex cùm ſubdit, aliquid ampliùs conſecuturos illos, qui ampliùs & deuotiùs dictas Baſilicas viſitauerint? nam vltra pleniſſimam indulgentiam nihil amplius in effectu indulgentiæ excogitari poteſt. Reſpondeo primùm, Pontificem non dicere hos conſecuturos eſſe maiorem indulgentiā: nam verba eius ſunt, *Plus merebitur, & indulgentiam efficaciùs conſequetur.* Ex quibus, prius verbum facilè poteſt intelligi de merito ex opere operantis, quo modo manifeſtum eſt, eum, qui frequentiùs & deuotiùs exercet religionis opera, cæteris paribus plus gratiæ & gloriæ mereri.

8. *Gloſſa.* Atque in eundem ſenſum conatur Gloſſa ibi adducere poſterius verbum, ita vt *efficaciùs conſequi* indulgentiam, non ſit maioris pœnæ remiſſionem obtinere, quia hoc repugnat, cùm tota pœna omnibus remittatur, ſed ſit, maiorem gratiam conſequi, quæ de ſe efficaciùs operatur ingreſſum Regni cœlorum, quem etiam indulgentia operatur. *Vera expoſitio.* Eſt tamen difficilis expoſitio, & vim quandam inferens verbis. Et ideo dicere poſſumus efficaciùs conſequi, nihil aliud eſſe, quàm certiùs & quantum eſt ex parte cauſæ, cum maiori efficacia conſequi eundem effectum. Addo inſuper fortaſſe voluiſſe Pontificem per illa verba aliquid noui concedere: nam ex vi prioris conceſſionis, qui per triginta dies viſitat Baſilicas, ſtatim completa vltima viſitatione conſequitur indulgentiam pleniſſimam: poſtea verò licèt pluries intra eundem annum viſitet eaſdem Baſilicas, nihil amplius remiſſionis conſequetur ex vi priorum verborum. Fortaſſe ergo per illa verba voluit Pontifex, vt qui poſt definitum dierum numerum ampliùs & deuotiùs eaſdem Baſilicas viſitauerint, ſemper aliquid nouum de indulgentia conſequantur, quoad ſcilicet peccata, quæ poſtea commiſerunt: hoc enim modo non repugnat poſt pleniſſimam indulgentiam maiorem remiſſionem fieri, nam in hac vita facilè nouum reatum contrahimus poſt pleniſſimam indulgentiam de prioribus peccatis comparatam.

An eodem opere poſſit quis lucrari diuerſas indulgentias, diuerſis viis ſibi conceſſas.

9. Atque hinc obiter reſponderi poteſt ad quotidianam interrogationem, an eodē opere poſſit quis lucrari diuerſas indulgētias, quæ diuerſis viis illi cōceſſæ ſunt; vt, v.g. habet quis multa grana benedicta, & in ſingulorum benedictionib. conceſſus eſt verbi gratia annus indulgentiæ dicendo orationem Dominicam: quæri ergo ſolet an ſemel dicendo plures lucretur. Similiter conceditur aliquando viſitāti talem Eccleſiam, vt tot annos indulgētiæ lucretur, & præterea omnes indulgentias, quas conſequūtur qui illo die viſitāt tales, vel tales Eccleſias Romæ, in quibus ſunt aliæ cōceſſiones, tam ſimiles quàm diſſimiles; dubitari ergo ſolet, an vno actu, & eadem oratione omnes illæ indulgentiæ ſimul obtineantur. Et videtur quidem negatiuè reſpōdendum, quia aucta indulgentia, neceſſe eſt augeri cauſam. Nam quæ erat proportionata cauſa ad vnam indulgentiam, non erit proportionata ad totam remiſſionē, quæ per omnes ſimul fit. Item quia aliàs eadem breui oratione multæ animæ è Purgatorio liberarētur, ſi in ſingulis granis vel Eccleſiis eſſet ſimilis conceſsio. Aliunde verò apparet, ex vi talium cōceſsionum vno actu comparari plures indulgētias: nam ſimpliciter fit quod vnaquæque exigit, & non eſt ratio cur vna magis quàm alia obtineatur. Item hac de cauſa eodem actu & tēpore implentur duo præcepta: ergo ſimiliter, &c. Res profectò videtur ambigua, multúmque pendens ex forma indulgētiæ quę ſemper attētè conſiderāda eſt.

10. *Dubij reſolutio.* Loquēdo tamen regulariter, quoties plures indulgentiæ coniunguntur in vna perſona diuerſis viis, id eſt, per

eſt per diſtincta priuilegia, aut diuerſa grana benedicta, opinor non comparari omnes vno actu, ſed ſingulis actibus, quia vnaquæque poſtulat talem actum applicatum ad talem finem vel effectum, vt cauſam ſaltem partialem talis cõceſſionis: idem autem actus finitus applicatus ad multa, minor eſt in ſingulis: vnde, cæteris paribus, non reddet proportionatam cauſam ad tot indulgentias ſimul ſumptas: ergo ſic operans tantùm lucrabitur vnam, ſuam intentionem determinando, vel ſi nullam determinauerit, quod videtur ſecurius, ratione omnium ſimul eandem quantitatem lucrabitur.

11. Atque hæc ratio probat idem eſſe dicendũ, quãdo plures indulgẽtiæ diuiſæ in multis locis vel perſonis coniunguntur in eodem loco vel perſona, per vnam tantùm conceſſionem nouam, vt quando per Bullam Cruciatę v.g. conceduntur omnes indulgentiæ vrbis Romæ: intelligendũ eſt enim concedendi facultatem ad lucrandas omnes illas, nõ tamẽ omnes ſimul vno actu, niſi aliud conſtet ex tenore Bullæ. Vt ſi v.g. concedantur ſtatim propter ipſam eleemoſynam, & Bullæ receptionem, nam tunc nõ habet locum multiplicatio actuum, ſed ille ſolus vt relatus ad aliquod commune bonum, reputatus eſt cauſa ſufficiens ad tantam remiſsionem, quanta ex omnibus illis indulgentiis ſimul ſumptis cõſurgit. Eſt autem mihi valdè veriſimile, has diſtributiones intelligẽdas eſſe de indulgentiis diuerſarũ rationũ, quia nõ videtur credibile tãtam aggregationem fieri, etiam ſimilium indulgẽtiarum; eſt enim nimius exceſſus, qui regulariter apparet vltra proportionem cauſæ.

12. *Sub generali conceſſione indulgentiarum alicuius loci, non veniunt plenariæ, nec pro defunctis.*

Multo autẽ certius eſt ſub hac generali collectione non comprehendi indulgentias plenarias, niſi exprimãtur, vt ſuprà tactum eſt: ex regula Concellariæ, & ſtylo Curiæ, & ſpeciali difficultate, quæ merito eſt in cõceſsione indulgẽtiæ plenariæ. Idẽque dicẽdũ eſt de indulgentiis pro defunctis, non enim comprehendũtur ſub ſimili generali cõceſsione, niſi expreſsè addatur, *Tam pro viuis, quàm pro defunctis*, vt etiã conſtat ex ſuperiùs dictis. Plura de hac re videri poſſunt in ſupplem. Gabr. d.45. qu.3. art.3. dub.3. qui idẽ ſentit, & Cordub. q.35. qui ex parte diſſentit: putat enim vnum actum ſufficere ad plures indulgentias huiuſmodi obtinẽdas: quod eſt probabile, præſertim ſi talis actus non ſit iterabilis, vt eſt ieiunium vnius diei, dummodo apud Deum talis actus ſit cauſa proportionata reſpectu totius remiſsionis, quæ ex pluribus illis indulgentiis coaleſcit. *Suppl. Gabr. Cordub.*

SECTIO IX.

Vtrùm præter gratiam & opus iniunctum requiratur aliqua alia diſpoſitio actualis, vel habitualis ex parte recipientis indulgentiæ fructum.

1. *Caietani opinio.* HÆc quæſtio proponitur à recentioribus Auctoribus, propter Caietanũ, qui in 1. tom. Opuſc. tract. 10. quæ. 1. præter prædictum opus requirit ſpecialẽ quãdam diſpoſitionem ad fructum indulgentiæ obtinendum, nimirum præparationẽ animi & ſollicitudinem quandam ad ſatisfaciẽdũ per propria opera pro peccatis ſuis: ita vt ſi quis ſit ita diſpoſitus vt habeat animum nunquam exercendi opera pœnalia, vt pro ſuis peccatis ſatisfaciat, vel in hoc ſit nimis negligens, non cõſequatur indulgẽtiam, etiã ſi totam diligẽtiam in eo poſtulatam exhibeat, & ex parte aliarum cauſarum nihil deſit, quod ad valorem indulgentiæ neceſſarium ſit. Addit verò Caiet. tam graue eſſe poſſe cauſam indulgẽtiæ, vt inde ſuppleri

A poſſit, vel in totũ, vel ex parte, defectus prædictæ diſpoſitionis in recipiente. Pro hac ſententia refert Soto *Soto.* d.21. qu.2. ar.3. Altiſiodorenſem & Paludanum. Sed apud Paludanum nihil inuenio, neque ipſe locũ deſignat. Altiſiodorenſis autem opinio diuerſa eſt, quia no agit de diſpoſitione, ſed de capacitate indulgẽtiæ, ad quã requirit, vt homo ſit impotens ad ſatisfaciendum; quia per indulgentiam non poteſt relaxari niſi ea pars pœnæ, pro qua homo ſatisfacere non valet. Quæ opinio longè improbabilior eſt quàm opinio Caietani, de qua in ſuperioribus dictum eſt, quia ferè omnino eneruat & tollit facultatem concedendi indulgentias: & infrà iterum occurret ſermo de illa, tractando de cauſa indulgentię. Opinio ergo Caietani noua fuit, vt ipſe fatetur, eamq; ſequutus eſt Nau. *Nauar.* B in Comment de Iubilæo, notab. 21. Fundamentum huius ſententiæ eſſe poteſt, quia nõ eſt dignus alieno adminiculo, qui negligens eſt in ſubueniendo ſibi ipſi, cùm facilè poſſit: eſſet enim illa indiſcreta diſpẽſatio theſauri, & potiùs prodigalitas, quàm liberalitas, nec redundaret in ædificationem, ſed in deſtructionem, quia eſſet fouere fidelium negligentiam & torporem in ſatisfaciendo pro ſuis delictis. Sicut in materiali theſauro Reipublicæ, imprudens eſſet diſpenſatio, quæ fieret ad ſoluẽda eorum debita, qui facilè poſſunt de ſuo illa ſoluere, ſolúmque propter negligentiam, vel auaritiam id omittunt.

C *Sollicitudinem ad ſatisfaciendum pro propria pœna non eſſe diſpoſitionem neceſſariam ad fructum indulgentiæ.*

NIHILOMINVS contraria ſententia mihi moraliter certa eſt. 2. Et in primis fuit communis Theologorum in 4.d.20. ante Caietanum, vbi D.Th. *D.Thom.* eam ſupponit, & quodlib.2. artic. vlt. quibus locis ex parte recipientis nihil aliud requirit, niſi ſtatum gratiæ, & quòd opus iniunctum impleat. Et animaduertit, in forma indulgentiæ ſæpe dici, *Pœnitentibus, & cõfeſſis*: nũquam verò dici, *Et ſatisfaciẽtibus*, quia indulgentia cõceditur loco ſatisfactionis. Eadem fuit opinio cõmunis Canoniſtarum cũ Calderino in c. *Noſtro*, de Pœnit. & remiſſ. vt Nau. etiam fatetur. *Calderin. Soto. Cordub. Fundamentũ.* D Et eandem defendit Soto ſuprà, & Corduba qu. 30. Fundamentum eſt, quia poteſtas concedendi indulgentiam ex rationabili cauſa eſt efficax, & infallibiliter habet effectum, quem intendit diſpenſator, & per ſua verba declarat, remoto obice ex parte recipiẽtis: ſed diſpẽſator abſolutè concedit indulgentiam facienti tale opus per quod impletur iuſta cauſa indulgentiæ, vt ſupponimus: ergo infallibiliter habet effectum in eo qui eſt in gratia, quamtumuis alioqui fuerit negligens, quia ſola carentia gratiæ, & duratio culpæ, eſt obex per ſe impediens effectum remiſſionis pœnæ: illa autem negligentia non eſt obex, quia non reddit hominem incapacem pœnæ.

3. *Obiectio.* Dices. Licèt nõ reddat incapacẽ, reddit indignum & indiſpoſitũ, quod ſatis eſt. Sicut abſolutio ſacerdotis E non remittit totam pœnam in ſacramento pœnitentiæ ei qui eſt remiſſus & negligens in feruenti contritione elicienda, non quia ſit incapax; nihil enim repugnaret, remitti ei totam pœnã, ſed quia eſt indignus & indiſpoſitus ad effectũ adeò perfectum. *Soluitur.* Sed contra hoc eſt, quia in indulgentiæ conceſſione per ſe non attenditur actus recipientis tanquam diſpoſitio eius, ſed tanquam complens cauſam ſufficientem ad indulgentiæ conceſſionem; alioqui non eſt neceſſarius talis actus, niſi quatenus volũtariè & ſuperabundanter, vt ſic dicam, à diſpenſatore poſtulatur vt conditio ſine qua nõ: quod totum in ſuperiori

ſectione oſtendimus, & conſtituimus diſcrimē quoad hoc inter ſacramentum & indulgentiam: ergo è conuerſo, nulla poteſt eſſe indiſpoſitio & indignitas ex parte recipientis indulgētiam, quæ impediat eius effectum, ſi alioqui ex parte finis ſupponitur ſufficiēs cauſa, & ex parte ſubiecti capacitas per gratiam. Et declaratur ex doctrina D. Thomæ nuper citata: nam, ſicut in forma indulgētiæ nunquam dicitur, *Et ſatisfacientibus*, quia indulgentia datur loco ſatisfactionis; ita etiam non dicitur, *volentibus*, aut *curantibus ſatisfacere*: quia, qua ratione ſatifactio neceſſaria non eſt, eadem nec voluntas, vel ſollicitudo ſatisfaciendi, quia totum hoc ſupplere poteſt indulgentia, & hoc diſpenſator intendit, cùm talem conditionem requirat, quam nos addere non debemus.

4. *Replica.* Sed dicunt aliqui, in particula illa, *Et verè pœnitentibus*, quæ poni ſolet in forma indulgentiæ, includi hanc conditionem, quia non eſt verè pœnitens, qui non habet voluntatem ſatisfaciendi. Et fortaſſe olim ſolùm cōcedebantur indulgentiæ de pœnitentiis iniūctis, vt præcederet acceptatio pœnitentiæ, & volūtas implendi illam. *Diluitur.* Sed hæc ſine fundamento excogitata ſunt: nam volūtas ſatisfaciendi in hac vita pro pœna temporali, intrinſecè & per ſe nō eſt de ratione veræ pœnitētiæ, vt in ſuperioribus dictū eſt. Vnde ſecluſo ſacramento pœnitentiæ, poteſt quis priùs habere contritionem veram de peccatis, & poſtea eſſe negligens in ſatisfaciendo ſine noua culpa, præſertim mortali: ergo locum habet indulgētia in tali homine, vt verè pœnitente, quātumuis in reliqua ſatisfactione negligens ſit. Iuxta illam verò antiquā formam, & admiſſo illo ſenſu eius, neceſſaria quidē erat tunc ante indulgentiam acceptatio pœnitentiæ iniūctæ, non tamen propter indulgentiam, ſed propter ſacramentum, & confeſſoris præceptum, quod præceſſiſſe ſupponebatur. Adhuc tamen non erat tunc neceſſaria voluntas vel ſollicitudo ſatisfaciendi pro peccatis, tum quia poterat pœnitens petere & procurare minimam pœnitentiam à ſacerdote imponi: tum maximè, quia poſſet acceptare pœnitentiam, non animo implendi illam, ſed commutandi ſeu compenſandi eam per indulgentiam, quod propoſitum non impediret efficacitatem indulgentiæ. Quin potiùs Palud. Adrian. & alij, qui putāt per talē indulgentiā non remitti niſi pœnā proportionatam pœnitentiæ ſacramētali iam iniunctæ, admonēt pœnitentes, vt poſtulent graues & rigoroſas pœnitētias, etiamſi non intendāt eas exequi, ſed per indulgētias redimere, vt hoc modo indulgentiæ illæ maiorē habeāt effectū: quod cōſiliū, ſuppoſita illa ſentētia, non eſſet contēnendum, quidquid Caiet. & Soto dicant.

5. *Argumento ad hominem contra Caietanū eadē ſententia probatur.* Accedit tādem quod Caietanus fatetur, tam grauem & excellentem eſſe poſſe cauſam, quæ mouet Pontificem ad concedendam indulgētiam, vt illa habeat effectum etiam in his qui carent illo affectu & ſollicitudine ſatisfaciēdi. Interrogo igitur, an oriatur hoc præcisè ex perfectione talis cauſæ, vel ex Pōtificis voluntate. Primū dici non poteſt, quia finis, quātunuis perfectus, non inducit effectum ſine efficiente cauſa, quam immediatè mouet ad operādum: hîc autem cauſa efficiens indulgentiæ & effectus eius, eſt Pontifex, ſeu diſpenſator, qui per voluntatem ſuam operatur. Si autem dicatur ſecundum, interrogo rurſus, vnde colligat in eo caſu Pōtificis voluntatē: non enim habetur ex aliquibus ſpecialibus verbis, quibus in eo caſu declaret ſe velle indulgentiam valere etiā negligentibus: nunquam enim adduntur hæc verba, nec talis forma conceſſionis eſt in vſu. Ergo ſolùm colligi poteſt ex abſoluta & generali cōceſſione ſine alio grauamine: ergo quoties indulgentia conceditur per ſimilia verba, eandem Pontificis voluntatē indi-

A

cant, non enim mutant ſignificationem, aut ſenſum, propter maiorem vel minorem cauſam, quæ mouet Pōtificem: ergo eandem efficaciam habet indulgentia, etiamſi ex cauſa adeò graui nō procedat, quia efficacia immediatè oritur ex voluntate Pontificis. Dices, etiam volūtatem nō ſufficere ſine cauſa. *Euaſioni occurritur.* Reſpōdeo, quidquid de hoc ſit, quod infrà videbimus, non tamen eſſe neceſſarium, vt illa cauſa ſit excedens ſeu perfectiſsima, nā ſufficiens ſatis eſt: poteſt autem ſufficiens, etiamſi non ſit adeò eminens, vt Caietanus exigit. Imò ad ſufficientiā cauſæ, aut nihil aut parum refert, quòd is qui lucratur indulgentiā, fuerit diligens in ſatisfaciendo, necne: nam cauſa illa conſiſtit in fine aliquo honeſto, & cōpleri ſolet ex bono opere iniuncto, quod totum locum habet tam in diligentibus, quàm in negligentibus in ſatisfaciendo.

B

Poſſet tamen aliquis vim harū rationum effugere, & priorem opinionem interpretari, dicendo, penſatis omnibus, maiorem cauſam neceſſariam eſſe ad cōcedendam indulgentiam negligentibus, quàm diligentibus, ideóque cæteris paribus accidere poſſe vt eadem indulgētia ſit efficax in vno, non verò in alio, vel nō omnino integrè, quia reſpectu illius cauſa nō eſt ita ſufficiens, ſicut reſpectu alterius. Quod profectò nō eſt improbabile, nec facilè poteſt impugnari, quia eadē cauſa poteſt eſſe magis proportionata reſpectu vnius perſonæ, quàm reſpectu alterius, vt reſpectu Principis, quàm plebij, vel reſpectu viri ſancti, quàm peccatoris: cur ergo nō poterit idem dici in præſenti; nam & Deus ipſe facilior eſt in remittēdo, 6. *Modus probabilis explicādi ſuperiorem ſententiam.*

C

vel præbendo auxilium diligentibus, quàm negligētibus. Neque inde fit, poteſtatem concedendi indulgētias, coarctatam eſſe ad ſolos eos qui in ſatisfaciēdo diligētes ſunt, aut illā diſpoſitionem eſſe in vniuerſum neceſſariam ad fructū indulgētiæ: ſed ſolùm ſequitur, negligentes habere quādam minorem proportionem, ideóque liberalitatē reſpectu eorum eſſe maiorem, ac proinde maiorē cauſam poſtulare, quod non eſt improbabile: imò id probabiliter ſuadēt rationes factæ pro Caietano, qui ſi hoc tantùm voluit, non multum cum illo contēdendum eſt. Fiētque hoc veriſimilius, ſi de eo tantùm intelligatur, qui intuitu & ſpe indulgentiæ opera ſatisfactoria negligit: nam ille profectò videtur indignus tanto beneficio, vel

D

ſaltem eſſe minùs proportionatus quàm ille, qui ex fragilitate humana illa omittit: nam potiùs ad ſupplendam huiuſmodi imperfectionem, & conditionem hominis, indulgentiæ conceduntur.

Nihilominus tamen ſimpliciter fatendum eſt, indulgentias abſolutè conceſſas, omnibus quantumuis negligentibus prodeſſe, quātùm eſt ex ſe, & ex poteſtate & voluntate concedentis: & probabilius etiam eſſe, illam cauſam, quę ſufficiens eſt reſpectu diligentium, eſſe etiam ſufficientem reſpectu negligentium, ſi in gratia ſint, vt ſupponimus: quia non eſt contra rationem indulgentiæ, velle etiam ſatisfactionem differre, donec per indulgētiam redimi poſſit: neque illa voluntas cùm peccaminoſa non ſit, facit hominem indignum hoc beneficio. Sicut in diſpenſatione 7. *Cauſam, quæ ſufficiēs eſt ad concedendam indulgentiam reſpectu diligētium, eſſe ſufficientem reſpectu negligentium.*

E

voti aut legis, nō fit aliquis indignus illa, eo quòd, ſi licitè valeat, cupiat leuari tali debito: & cauſa, quæ alioqui eſſet ſufficiēs ad diſpēſatione, nō fit inſufficiēs reſpectu talis perſonæ, propter illā voluntatem. Denique in re fauorabili non eſt cur addamus condiones, quæ nimiùm reſtringant fauorem, qualis in præſenti eſt illa, de qua agimus: nā ferè omnes homines negligentes ſunt in ſatisfacēdo pro peccatis, & ideo paucíſsimi eſſent qui indulgentias lucrarentur.

Maximè cùm rationes Caietani vrgētes non ſint, nam ex dictis facilè ſoluuntur. Etenim qui negligens eſt in ſubueniendo ſibi ex propriis bonis vel actionibus, 8. *Fundamentū Caietani enodatur.*

bus,licèt negatiuè poſſit dici indignus,ſeu nō dignus alieno ſubſidio, nō tamen poteſt dici poſitiuè indignus, aut repugnãs huic ſubſidio,ſed potiùs dicẽdus eſt indigẽs illo.Vnde nec cōtra prudentiam, nec cōtra amicitiã erit,tale ſubſidiũ illi cōferre : imò ſæpe poteſt eſſe opus prudẽtiæ, & amicitiæ:maximè quãdo illud ſubſidiũ non ex neceſſariis,ſed ex ſuperabũdantibus bonis cōfertur, ſicut fit in diſpẽſatione indulgentiarum.Neque per hoc fouetur negligẽtia aut tepiditas eorum, qui opera ſatisfactionis prætermittũt,ſed ſuppletur & iuuatur eorũ fragilitas. Quòd ſi ipſi inde ſumunt occaſionem remiſſiùs agendi, illud eſt accidẽtarium incommodum,cui aliis mediis occurrendum eſt,vt in ſuperioribus tetigimus.

B

DISPVTATIO LIII.

De defunctis, quibus indulgentiæ prodeſſe poſſunt.

HÆc eſt altera pars cauſæ materialis, ſeu ſubiectiuæ indulgentiarum, circa quam primùm videndum eſt, an pœna alterius vitæ poſſit remitti animabus iam ſeparatis à corporibus per indulgẽtias Eccleſiæ:deinde verò quomodo, ſeu quàm certa & infallibili lege hoc fiat.

SECTIO I.

Vtrùm animæ defunctorum ſint capaces fructus indulgentiarum.

C

1. *Ratio dubitãdi. Matt.16.* RAtio dubitãdi ſumitur ex verbis Chriſti Matt.16. *Quodcunque legaueris ſuper terrã, erit ligatum & in cœlis, & quodcũque ſolueris ſuper terram, erit ſolutum & in cœlis.* Expẽdenda eſt enim illa particula,*ſuper terram*,ex qua cōſtat, Petro tantùm eſſe datam poteſtatem ligandi & ſoluendi homines ſuper terram viuẽtes.Neque enim particula illa,*ſuper terram*,referenda eſt ad eos qui ligãt,aut ſoluunt,vt quidã putant,ſed ad eos qui ligãtur & ſoluuntur: non enim voluit Chriſtus per illã particulam ſignificare ſtatum eorum,quibus illã poteſtatem cōcedebat:ſatis enim manifeſtum erat hominibus mortalibus in hac vita degẽtibus illam cōcedere, ſed voluit amplificare, & definire terminos D iuriſdictionis & poteſtatis,quam Petro promittebat: amplificauit enim illam ad vniuerſum orbẽ & intra ſuperficiem terrę contineri voluit. Quomodo ſi Rex mittens Gubernatorem in Indiam, ei diceret, *Quidquid in India iudicaueris aut ſtatueris, validum erit*: per illam particulam,*in India*, nō tam intendit indicare, aut requirere localem præſentiam Gubernatoris in India,vt in ea poſsit iuriſdictionem exercere, quàm explicare terminos, intra quos talis iuriſdictio cōtinetur, vt ex communi vſu & intelligentia conſtat. *Innoc.3. Auguſt.* Atque ita intellexiſſe videtur illã particulam Innocentius III.in c.*A nobis*,2. de ſent. excom. & Auguſt. lib.1.de doctr. Chriſt.cap.18.dicens, *Has claues dedit Chriſtus Eccleſiæ ſuæ, vt quæ ſolueret in terra, eſſent ſoluta & in cœlo.* E Eſtque communis expoſitio Interpretũ in illo loco.Ex his ergo ſic concluditur: nam indulgentiarum effectus eſt quædã ſolutio à reatu peccatorum, quæ virtute clauiũ fit,ſed talis ſolutio ſolùm fieri poteſt circa homines degẽtes ſuper terrã: ergo fructus indulgentiarum his ſolis cōmunicari poteſt: ergo animæ Purgatorij non poſſunt eſſe indulgentiarum participes. Et confirmatur (quamuis ferè in idem redeat)nam conceſsio indulgẽtiæ eſt actus iuriſdictionis,vt ſuprà dictum eſt,& cōſtat ex c. *Quod autem*,de Pœnit.& remiſſ. ſed Pōtifex non habet iuriſdictionem in Purgatorium, vt patet ex eiſdẽ ver-

A bis propoſitis, quia ſolùm habet illam ſuper terram, & quia iã nō eſt iudex illarũ animarũ,ſed à Chriſto immediatè iudicatæ ſunt, & ad illas pœnas ligatæ: ergo nō poſſunt ab illis ſolui ab alio iudice nō ſuo.

Hæretici circa hoc non habent nouum errorem 2. præter tractatos & refutatos in ſuperioribus, nimirum,quòd nullum ſit Purgatorium, aut quòd ſuffragia viuentium non valeant defunctis, ex his enim principiis aliqui negarunt indulgentias prodeſſe defunctis,non verò ex aliquo ſpeciali principio ad hãc materiã ſpectante. Et ideò de his erroribus nihil hîc *Opinio negans.* ampliùs dicere neceſſe eſt. Illis ergo omiſsis, inter *Hoſtienſ.* Catholicos, Hoſtienſis Summa lib.5.ſub tit.de Remiſsionibus§. *Quibus proſint*,& §.*Vbi operatur*,negauit ſimpliciter indulgentias prodeſſe defunctis, quẽ ſecutus eſt Gab.lect.57.in Canonen. Idẽmque tenuit *Gabr. Gerſon.* Gerſon,Alph. 60. lit.B.ſeu in 4.tom. ſerm. 2.de Defunctis,q.9.qui moti ſunt ratione dubitandi in principio tacta:& quia indulgẽtiæ(ait Gerſon)ordinatæ ſunt pro his qui ſubmittunt ſe Curiæ miſericordiæ, quæ durat vſque ad mortem,non verò poſt mortem.

Defunctos eſſe fructus indulgentiarum capaces, vera reſolutio.

NIHILOMINVS dicendũ eſt, indulgentiarum fructus etiam poſſe applicari & prodeſſe 3. defunctis.Hæc eſt ſententia cōmunis Theologorum in 4. d.20.& 45.Quam etiã ſequũtur Canoniſtæ, vt *Felin.* patet ex Felino in tract.de Indulgẽtiis,n.30. vbi plures refert,& Nau.Comment.de Iubilæo , notab. 22. *Nauarr. Caiet.* tractat etiam ex profeſſo Caiet. tom. 1. Opuſc.tract. 16.q.5.& 6.& Turriã.lib.de Dogmat.character. quẽ *Turrian.* locum etiam ipſe citat lib.4.cōtra Magdeburgenſes, c.14.Tenuit etiam Gerſon Alphab.53.lit.M.& in fi- *Gerſon.* ne,aliàs tom.2. Operum tractat.de Abſolutione defunctis Carthuſienſium,& tract.de Indulgentiis,cōſiderat.11.Tenuit etiam Gabr. in Additione ad lect. *Gabr.* 57.in Canonem,retractans priorem ſententiam propter declarationem Sixti IV.quam priùs non viderat (vt refert)in qua definiuit,indulgẽtias valere defunctis, quando ad illos expreſsè extenduntur per ſummum Pontificem.

Fundamentum autem huius veritatis eſt commu- 4. nis ſenſus & traditio Eccleſiæ, quod partim nobis *Vide Vuolphangum lib. 1.de Rep. Roman.* cōſtat ipſa experiẽtia & vſu, partim ex antiquis Auctoribus,D. Tho. & aliis:non poteſt autem vniuerſa Eccleſia errare in re tanti momenti. Item ſupponit *Fundamentũ.* hæc veritas duas alias in ſuperioribus tractatas, vna eſt,eſſe aliqua defunctorum anima pœnis temporalibus ſubiectas. Alia eſt, inter viuentes & defunctos poſſe eſſe communicationem ſuffragiorũ, ita vt ſuffragia viuentiũ pro defunctis oblata poſsint illis ad remiſsionem pœnarum prodeſſe.Ex his ergo principiis colligimus, etiam poſſe Eccleſiã militãtem ſubuenire per indulgentias animabus defunctorũ, quia hoc nihil aliud eſt quàm quoddam ſuffragiũ, quod non magis repugnat pro defunctis offerri,quàm cætera. Prætereà, quia indulgentiæ cōceduntur ex theſauro ſatisfactionũ Chriſti, & Sanctorum;ſed ſatisfactio Chriſti,quantum eſt ex ſe, nō ſolùm viuis,ſed etiam defunctis indigentibus, & capacibus prodeſſe poteſt:Sancti etiam cùm ſuperabũdãtes ſatisfactiones operantur,quantum eſt ex ſe,voluntatem habent implicitam, vel explicitam, vt proſint omnibus etiã defunctis, ad quos non minùs ſe extendit charitas, quàm ad viuentes:ergo credendũ omnino eſt, reliquiſſe Chriſtum in Eccleſia modum aliquem, quo poſsit hic theſaurus etiam defunctis diſpenſari: ſed hic theſaurus non diſpenſatur niſi per indulgentias extra ſacramẽta,& ſacrificia:ergo poſſunt indulgen-

tiæ

tiæ defunctis etiam aliquo modo communicari.

5. *Quàm ſit certa concluſio.* Sed quæres, qua certitudine hæc aſſertio tenenda ſit. Reſpondeo, olim nõ fuiſſe rem adeò declaratam in Eccleſia, ideóque potuiſſe Catholicos viros circa illam errare, aut dubitare: iam verò res eſt adeò conſtans, vt ſine errore negari nõ poſſit. *Contrária opinio erronea.* Primò quidem, propter communem conſenſum Scholaſticorum, in quem iam vniuerſa Eccleſia cõſpirauit. Secũdò, propter Eccleſiæ vſum, quem eſſe ſatis antiquum cõſtat ex D. Thom. in 4. d. 45. q. 2. art. 3. quæſtiunc. 1. vbi illum refert: *D. Thom.* tum etiam propter auctoritatem multorum Pontificum, qui, vel facto ipſo, vel etiam doctrina hanc veritatem cõfirmarunt: nam Sixtus IV. vt ex *Sixtus. 4.* Gabr. retulimus, doctrinam hanc approbauit, item Leo X. in Bulla contra Lutherum, & in epiſtola ad *Leo. 10.* Caietanum miſſa, quam ſuprà citaui ex eodem 3. p. q. *Caiet.* 48. a. 1. Idem verò Sixtus IX. Innocentius VIII. Pius II. Calixtus, Paſchaſius, & alij, quos Gabr. ſuprà refert, indulgentias pro defunctis conceſſere: impium autem eſſet dicere eos Eccleſiam decepiſſe.

6. *2. Aſſertio.* Hinc ſecundò certum eſt apud omnes, inter defũctos ſolùm poſſe indulgẽtias prodeſſe animabus Purgatorij: nam animæ iam beatæ illis nõ indigent, quia nullum debitum habẽt: & eadem ratione animę, quæ ante Chriſti aduentum erant in ſinu Abrahæ, non erant capaces indulgẽtiarum (etiam ſi fingeremus eo tempore potuiſſe eſſe vſum illarum) quia nullum erat in eis debitum perſonale, quod nõ eſſet iam ſolutum & remiſſum, priùs quàm illum locum intrarẽt: debitum autem totius naturæ nõ poterat per indulgentias ſolui, ſed per ſolam Chriſti mortem & paſſionẽ. Rurſus neque animæ damnatæ propter mortale peccatum ſunt capaces indulgẽtiæ, quia ſunt indignæ & incapaces omnis liberalis remiſſionis, maximè cùm oſtenſum ſit, neminem extra ſtatum gratiæ exiſtẽtem eſſe capacem indulgẽtiæ. Vnde animæ damnatæ propter ſolum originale peccatũ, duplici titulo ſunt incapaces indulgentiæ, quia carent gratia, & non habẽt debitum temporalis pœnæ, ex aliquo actuali peccato contractum. Si quis verò fingeret aliquem deceſſiſſe in originali peccato cum ſolo veniali, ille etiam eſſet incapax indulgentię ob defectum gratię, & pręterea, quia non poſſet conſequi remiſſionem ipſius venialis culpæ, & conſequenter nec pœna. Relinquitur ergo, ſolas animas Purgatorij eſſe capaces fructus indulgẽtiarum. Sicut etiam ſuprà oſtẽſum eſt, ſolas illas inter defunctorum animas eſſe capaces ſuffragiorum: eſt enim eadem ratio de indulgentiis, quia per modum cuiuſdam ſuffragij illis applicantur. Item ſolæ animæ Purgatorij ſunt aliquo modo in via, vt rectè dixit Abulen. Matth. 25. q. 724. quia nondum peruenerunt omnino ad terminum, ſed peregrinantur à Domino, & per fidem ambulant, & ideo ſolæ illæ ſunt capaces huius ſubſidij. An verò omnes ſint capaces, dubitari poteſt propter illas, quæ in hac vita non habuerunt characterem Baptiſmi, quod infrà videbimus.

7. *Aſſertio 3.* His verò addendum eſt tertiò, indulgentiam tunc ſolùm prodeſſe defunctis, quando in ipſa indulgentiæ forma, ſeu conceſſione id expreſsè declaratur. Ita *D. Thom. Bonau. Alenſ.* D. Thom. d. 8. 45. & Bonau. d. 20. & Alenſ. q. 83. vt ſectione ſequenti latiùs referemus. Et probatur, quia nemo poteſt pro alio indulgentiã lucrari, ſed tantũ pro ſeipſo, niſi in ipſa indulgentia expreſsè concedatur: at verò animæ Purgatorij nõ poſſunt ipſæ per ſeipſas, ſeu pro ſeipſis lucrari indulgentias, quia non poſſunt per ſe exequi opera, quæ pro indulgentiis lucrandis imponuntur: ergo ſolùm participant fructus indulgentiarum mediis operationibus viuẽtium, qui pro defunctis indulgentias lucrãtur: ergo neceſſe eſt, vt in ipſomet indulto hæc facultas expreſsè cõcedatur. Hæc eſt ratio D. Thomæ & aliorum, quæ ſuppo-

A nit, indulgentias non poſſe directè & immediatè cõcedi defunctis, ſed ſolùm indirectè media actione viuorum: quod habet difficultatem infrà tractandam. Ad præſentem verò aſſertionem confirmandam id non refert: nam, etſi daremus poſse indulgentias directè concedi defunctis, neceſsarium nihilominus eſſet eos exprimi in forma conceſſionis; nam indulgẽtiæ eis tantùm vtiles ſunt, ad quos directè referuntur: quia indulgentiæ, ſicut non plus valent, quàm ſonãt, ita etiam non pluribus proſunt, quàm exprimunt. Di- *Etiãſi indulgẽtia cõcedatur pro omnib. fidelibus, non comprehendit defunctos.* ces, ſaltem nõ eſſe neceſſarium, vt in ſpecie declarẽtur defuncti, ſed ſatis eſſe vt generatim indulgentia concedatur fidelibus, ſeu omnibus fidelibus, & quòd ad eius effectum nihil exigatur, quod in defunctis inueniri non poſſit. Reſpondetur, iuxta communem B Eccleſiæ vſum, id ſatis non eſſe; nam ob hãc cauſam quoties indulgentiæ ad mortuos extendũtur, expreſsè dicitur, *Fidelibus viuis, & defunctis*: nam fidelium nomine, ſi nihil aliud explicatur, tantùm viuentes comprehenduntur, vel quia illi tantùm ſimpliciter ſunt in ſtatu viatorũ, vel quia illi ſoli propriè & immediatè ſubiiciuntur clauibus Eccleſiæ. Ad rationẽ dubitandi in principio factam patebit reſponſio ex ſectione ſequente.

SECTIO II.

C *Vtrùm indulgentiæ valeant defunctis per modum abſolutionis, vel tantùm per modum ſuffragij.*

QVÆSTIO proponitur propter difficultatem tactam in præcedẽti ſectione, ratione cuius inuẽta eſt hæc diſtinctio de duplici modo cõcedendi indulgẽtias, ſcilicet, per modũ abſolutionis, & per modũ ſuffragij: vt videlicet defunctis nõ per modum abſolutionis, ſed per modũ ſuffragij valeãt. Vt verò neceſſitas & ſẽſus huius diſtinctionis & reſponſionis intelligatur, eam examinare neceſſe eſt. Quidam enim dixerũt, animas Purgatorij verè eſſe ſubiectas clauibus, quoad aliquos actus, quorum ſunt capaces, inter quos vnus eſt ſolutio per indulgentiã. Ita ſenſit quidã Ioannes An- *1. Opinio affirmans.*
D gel. vt refert Maior in 4. d. 20. q. 2. vbi etiã Bonau. 2. p. diſt. q. 5. in fine ſic inquit: *Si quis contendat Vicarium Ieſu Chriſti habere iudiciariam poteſtatem ſuper eos qui ſunt in Purgatorio, non eſt ei multùm reſiſtendum, dum tamen hoc dictet ratio, vel auctoritas manifeſta.* Poteſtque hæc *Maior. Bonau.* ſententia ſuaderi, quia Chriſtus conceſſit Vicario ſuo *Suadetur.* plenitudinem poteſtatis, quantam & homini puro conuenienter dari oportebat, ad & Eccleſiæ ædificationem ſpectare poterat: ſed hac amplitudine meritò comprehenditur hæc iuriſdictio in animas Purgatorij, præſertim quoad actus ſoluendi illas: ergo. Minor per ſe nota videtur, quia illa conceſſio nullam includit repugnantiam, aut indecentiam; pertinetque ad vtilitatem fideliũ, eſtque conſentanea diuinę miſericordiæ, à qua non ſunt excluſæ animæ Purgatorij E etiam in cõmutatione pœnarum, quas luunt, vt inſinuabat Gerſon in obiectione ſua; alioqui neque eſſent capaces ſuffragiorum fidelium quod omnino falsũ eſt. Quanuis enim Deus ſine iuſta ſolutione illam pœnã non remittat, & in hoc ſeruet iuſtitiæ integritatẽ, tamẽ in admittenda cõmutatione, vel ſolutione per alios, aliquã gratiã ſeu miſericordiã exercet, quæ in illo etiam ſtatu locum habet: ergo etiam in abſolutione per indulgentias locum habere poterit.

Maior autem propoſitio ſufficienter colligi videtur generalibus Chriſti verbis, *Quodcunque ſolueris.* 2
Neque enim obſtat additio illa, *ſuper terram*: primò qui

quidem.quia probabiliter coniungi poteſt cū eo qui ſoluit.non cum eo qui ſoluitur. Vel meliùs poteſt referri ad actum ſoluendi,nō ad obiectum ſolutionis, vt ſic dicam,id eſt,quòd actus ſoluendi fiat ſuper terram,non verò res pro qua, vel per quam, fit ſolutio. Nam ſatisfactiones Sanctorū per quas,ſeu ex quibus fit ſolutio,iam nō ſunt ſuper terram,ſed in acceptione diuina:ergo neceſſarium non erit, perſonam, aut reatum pro quibus fit ſolutio,eſſe ſuper terrā. Quòd ſi dicas,pretiū huius ſolutionis,id eſt, ſatisfactiones Chriſti,& Sanctorum,in terris fuiſſe comparatum,& dominium,ſeu ius in illud, relictū eſſe hominibus in terra degentibus:dicemus ſimiliter,peccata animarū Purgatorij ſuper terram fuiſſe cōmiſſa, ideoque etiā homines in terra exiſtentes poſſe habere ius ſoluendi, ſeu abſoluendi ab illis. Maximè cùm delinquens ſoleat forum acquirere vbi deliquit, ratione delicti. Denique,cùm Chriſtus ait,*ſolutum erit & in cœlis*,non loquitur de obiecto ſolutionis,ſed de ſolutione ipſa: ergo de eadem ſolutione agit,cùm dicit, *Quodcunque ſolueris ſuper terram*:nam illa duo verba, *in cœlis*, & *ſuper terram*,ad idem referuntur,vt ſolutio,quę in terris fit,confirmetur in cœlo:ergo.

3. Tertiò,non oportet intelligere,*ſuper terram*,id eſt, ſuper connexam terræ ſuperficiem:ſatis enim eſt eſſe ſuper quamcunque partem terræ: hoc autem modo etiam animæ Purgatorij ſunt ſuper terram, tum ſubſtātialiter,quia,licèt ſint ſub hac terra,quam habitamus,tamen,cùm non ſint in infimo loco,aliquo modo ſunt ſuper terram;tum etiam quoad ſtatum, quia nondum ſunt in termino,ſed adhuc ſunt in via, aliquando enim à terra in cœlum migraturæ ſunt,ideóque adhuc in terra ſeu ſuper terram verſantur. Quā reſponſionem indicauit Alex.Alen.4.p.q.83 aliàs.23. membr.6.Et confirmari poteſt ex Innocentio III. in dict.c. *A nobis*. §. *Neque obſtat*, vbi ait,non obſtante particula illa,*ſuper terram*,Eccleſiam in aliquibus caſibus mortuos ligare & ſoluere,indicās aliquos mortuos ſub illa particula poſſe cōprehendi. Vnde etiam obiter cōfirmatur prædicta opinio:nam in aliis caſibus Eccleſia ſoluit defunctos,exercendo verū actum iuriſdictionis per claues,ſcilicet, abſoluendo ab excommunicatione:ergo pari ratione poteſt per veram iuriſdictionem abſoluere à pœna, concedēdo indulgentias. Tandem poteſt hæc ſentētia declarari ex diſtinctione iuriſdictionis in contentioſam & volūtariam,iuxta l.2.ff.de Officio Proconſulis.Nam cōtentioſa non poteſt exerceri à Proconſule extra Prouinciam exiſtente;voluntaria autem poteſt ad eum modum quo ſuprà diximus,iudicium pœnitentiæ poſſe exerceri à Sacerdote etiam extra territorium ſuum. Iuriſdictio igitur,quæ per indulgētias exercetur,voluntaria eſt,vt ſuprà etiam tetigimus, quia non exercetur in inuitum:quid ergo mirum quòd poſſit exerceri à ſummo Pontifice,etiam extra territorium ſuū, atque adeò in Purgatorio?

Alenſ. Innocen. 3. Confirmatio.

Indulgentias non poſſe defunctis concedi per modum ſolutionis, ſed ſuffragij.

4. NIHILOMINVS cæteri Theologi docent, Pontificem non poſſe concedere indulgentias defunctis per modum abſolutionis, ſed tantùm per modum ſuffragij.Hoc ſentit D.Tho.dict. q.2.quamuis non ſit vſus dictis verbis,ſed aliis,ſcilicet, *principaliter,& ſecundariò,directè,vel indirectè*, dicens, indulgentias non poſſe concedi directè & principaliter defunctis, ſed tantùm ſecundario & indirectè. Clariùs id docuit Alex.Alenſ.ſuprà: & idem tandem ſequuntur Bonau.& Gabr.locis cit.& Maior addit,oppoſitam ſententiam eſſe ſcandaloſam, & nullatenus publicè populis prædicādam.Idem Rich.d.20.a. 3.q. 3.Caiet.ſuprà,& Sot.d.21.q.2.a.3.cōcl. 3.ac denique cæteri Theologi in illis diſtinctionib.& in 45.Et Canoniſtæ,quos refert & ſequitur Nauar.Comm de Indulg.notab.22.Cordub.q.16.de Indulgētiis,Bellarm. li.2.de Purgatorio.c.16.& cæteri moderni,qui de indulgentiis ſcripſerunt. Magnúmque argumentū eſt, quòd antiqui Pontifices quoties concedunt indulgētias pro defunctis, ſemper addunt illam particulam, *Per modum ſuffragij*,vt ſpecialiter adnotauit Maior ex Gabriele, quod Nauarrus imitatur. Fundamentum verò quoad partem negātem eſt,quia concedere indulgentiam per modum abſolutionis,nihil aliud eſt, quàm auctoritate iudiciaria,quę ſolùm exercetur erga ſubditos, remittere pœnā:animæ verò Purgatorij non poſſunt dici ſubditæ Pontifici ſummo:ergo neque ipſe poteſt auctoritate iudiciaria eos à pœnis abſoluere: ergo non poteſt eis concedere indulgentias per modum abſolutionis. Vnde quoad hanc partem efficaciter videtur procedere ratio in principio præcedētis ſectionis facta,& pōderatio illius particulæ, *ſuper terram*, conuenienter applicata: nam quidquid ſit de ſenſu illius particulæ relatæ ad ſolam poteſtatē Petro promiſsā,omneſque actus eius ſub verbo, *Soluendi*,cōprehenſos; tamen reſpectu perſonarum certum eſt ſolum eſſe promiſſam iuriſdictionem in homines viatores,& ſuper terram degētes. Quod rectè declaratur ex verbis,quibus Chriſtus Ioan.21.impleuit promiſſionem Petro factam Matt.16.ſcilicet, *Paſce oues meas*. Ibi enim contulit omnem iuriſdictionē ad primatum Petri pertinentem, quæ circa eos tantùm verſatur, qui in hoc mundo paſci poſſunt tanquam Chriſti oues:nemo autem dixerit animas Purgatorii,propriè loquendo,cōprehendi ſub huiuſmodi ouibus Chriſti.

Alenſ. Bonau. Gabr. Maior. Richar. Caiet. Soto. Nauar. Cordub. Bellarm. Fundamētum partis negantis concluſionis.

5. Item nullus alius actus iuriſdictionis,qui in ſubditum exercendus ſit,verè ac propriè exercetur à Pontifice circa animas Purgatorij directè & in ſe.Nam in primis animæ defunctorum non excommunicantur, ſed vel declarantur deceſſiſſe abſque abſolutione ab excommunicatione, quam in hoc ſeculo contraxerunt,vel ad ſummū fideles ipſi viuentes prohibentur ne pro aliquo defuncto orēt, aut ſuffragia offerāt:qui actus iuriſdictionis directè cadit in viuētes,indirectè autem & quaſi obiectiuè redundat in defunctos. Et eadem ratione non abſoluuntur directè defuncti ab excommunicatione, ſed viuentes liberātur ab onere non communicandi alicui defuncto: tota ergo hæc iuriſdictio reſpicit viuentes tāquam ſubditos. Cuius ſignum etiam eſt,quia huiuſmodi actus etiam validi ſunt,etſi tales animę ſint in inferno,de quibus euidētiſſimum eſt non eſſe ſubditas Pontifici. Aſſumptum verò in actibus ligādi manifeſtiſſimū eſt, tum quoad declarationem excommunicationis priùs contractæ, tum etiam quoad prohibendos viuētes ne pro damnatis orēt.De actu verò abſolutionis,quamuis Eccleſia nunquā illum exerceat in fauorē eius,quem putat eſſe damnatum;tamen conſtat validum eſſe, veréque tollere illam obligationem ab ipſis viuentibus,etiāſi contingat,animam,in cuius fauorem fit,eſſe damnatam:ergo ſignum eſt,illos non eſſe actus iuriſdictionis circa animas defunctorum,ſed circa homines viuentes,cum quodam reſpectu ad ipſas animas: ergo neque indulgētia,quatenus eſt actus iuriſdictionis in ſubditū, poteſt directè exerceri circa animas defunctorum. Vnde quando Innocētius III.in dict.c. *A nobis*,dicit,non obſtante particula illa, *ſuper terram*,Eccleſiam aliquando ligare & ſoluere defunctos, non ideo dixit,quia defuncti ſunt ſubditi Eccleſiæ quoad aliquos actus,ſed quia fiūt veluti obiecta,vel materia circa quam operari poſſunt fideles viuentes,reſpectu

Analogia d. ſumpta ex abſolutione ab excommunicatione,eadem concluſio. Pars ſuadetur. Verba Innocentij exponūtur.

quo

quorum mortui dicūtur in illo textu ligari, vel ſolui, remotè & impropriè. Quod ex eo etiā patet, quia nō loquitur de iuriſdictione tantùm voluntaria, ſed etiā de inuoluntaria, qualis eſt ad ligandum per cenſuras.

Quanquam etiam illa vltima cōſideratio de iuriſdictione volūtaria facilè excludi poſſit, tū quia, licèt iuriſdictio voluntaria poſſit cōcedi extra territoriū, non tamen extra ſubditum, vt ſic dicam, vt in exemplo ibi adducto de foro pœnitentiæ, quāuis exerceri poſſit extra territorium locale, non tamen niſi circa ſubditum, ſuper quem habeatur iuriſdictio in tali foro, vt in ſuperioribus explicatum eſt. *Obiect.* Dices, aliquando poteſt exerceri actus iuriſdictionis volūtariæ circa non ſubditum, & extra territorium exiſtentem. vt Epiſcopus conferre poteſt beneficium clerico nō ſibi ſubdito, & in alio territorio exiſtenti, ſi ille velit illud acceptare: collatio autem beneficij actus eſt iuriſdictionis, eſt enim actus poteſtatis Epiſcopalis, & non ordinis, ergo iuriſdictionis. *Solutio.* Reſpondetur in primis, indulgentiam, quæ cōceditur per modum abſolutionis, nō eſſe huiuſmodi actum, ſed eſſe actum poteſtatis iudiciariæ, quæ non exercetur niſi circa ſubditum, vt apertè habemus ex c. *Quod autem*, de Pœnit. & remiſſ. Deinde comprehendendo ſub actu iuriſdictionis omnem actum diſpenſandi, vel diſtribuendi bona communia, qui competit Prælato Eccleſiæ ratione ſui officij; ſic verum eſt, etiam indulgentiā per modum ſuffragij eſſe actum iuriſdictionis, vt ſtatim dicam. Et huic actui magis accōmodatur exemplum illud de collatione beneficij, qui nō oritur propriè ex poteſtate ſuper perſonam, cui beneficium datur, ſed ex poteſtate ſuper beneficium quod datur, quæ ſub iuriſdictione latè ſumpta cōprehenditur: ergo, ſi tantùm illo modo indulgentia conceditur defuncto, erit ſolùm per modum ſuffragij, & cuiuſdam diſtributionis bonorum communium, nō verò per modum abſolutionis, quæ requirit poteſtatem iudiciariam, atque adeò iuriſdictionem in ipſam perſonam quę abſoluitur. Accedit, quòd licèt hæc abſolutio poſſit dici iuriſdictionis voluntariæ, quatenus pendet ex cōſenſu, & acceptatione eius, qui abſoluitur: tamen, quatenus per illam commutatur vna pœna in aliam, ſeu in aliud genus ſolutionis, poteſt dici pertinere ad iuriſdictionem contentioſam, vt per illam abſolutionem liberetur reus ab alio iudicio coactiuo, ſeu vindicatiuo ipſiuſmet Dei: igitur neceſſariò requirit talis abſolutio, vt exerceatur circa ſubditum.

7. *Cōcluſio quoad partē affirmatiuā probatur.* Ex hac verò priori parte negatiua, neceſſariò infertur altera affirmatiua à ſufficiēti partium numeratione, quia ſummus Pontifex poteſt concedere indulgētias pro defunctis, vt oſtenſum eſt, & non auctoritatiuè, vt ſic dicā, abſoluendo: ergo neceſſariò id facere debet per modū ſuffragij, quia præter hos modos non eſt hactenus inuentus alius. Deinde poteſt oſtēdi ſiue declarari, nā vnuſquiſque fidelis poteſt auctoritate priuata ſuccurrere per modum ſuffragij de ſuis propriis ſatisfactionibus, animabus Purgatorij: ergo etiam poteſt ſummus Pontifex auctoritate publica ſuccurrere eiſdem animabus per modum ſuffragij, ex communi theſauro ſatisfactionum Eccleſiæ. Et hoc etiā confirmat ratio facta pro priori ſentētia, ſi rectè applicetur, quia Petro & ſucceſſoribus eius conceſſa eſt poteſtas diſpenſandi Eccleſiaſticum theſaurum in vtilitatem fidelium omnibus modis conuenientibus iuxta varios illorum ſtatus: ſed vnus illorum eſt modus ſuffragij, & eſt valde accommodatus animabus Purgatorij, quia non requirit iuriſdictionem in perſonā, quæ ſit ſubdita ſuffraganti, vt patet in ſuffragiis priuatis, quę fiūt inter amicos, & in eleemoſynis, quæ fiunt de theſauris communibus, quæ non ſolùm ad ciues, ſe[illegible] etiā ad vicinos & amicos fieri poſſunt: ergo ex hac parte non requiritur iuriſdictio reſpectu perſonæ. Quando verò ſuffragium fit ex theſauro communi, requiritur iuriſdictio quædam, ſeu poteſtas in ipſum theſaurum, ſeu bona in eo repoſita, quæ apud ſummum Pōtificē reſidet: ergo nihil illi deeſt ad huiuſmodi indulgentiam per modū ſuffragij concedēdam. Denique huic ſenſui non obſtat particula, *ſuper terram*, quæ in principio præcedentis ſectionis expēdebatur: nam ſine dubio Chriſtus locutus eſt de ſolutione ſuper terrā legitimè facta, vt rectè declaratum eſt ex comparatione ad aliam particulam, *in Cœlis*, & ſumitur ex Hilario ca. 16. in Matthæum, & Cypriano epiſt. 54. *Hilar. Cyprian.* An verò ſolutio ſuper terram facta legitimè fieri poſſit pro aliquo iam non exiſtēte ſuper terram, ex illis verbis præcisè ſumptis non habetur: tamen ex traditione Eccleſiæ, & traditione Pontificum, & ferè ex ipſa rei natura, conſiderata intrinſeca ratione ſuffragij, intelligimus illam eſſe legitimam ſolutionem, etiamſi abſolutio non ſit, ídque ſatis eſſe, vt rata habeatur in cœlis.

SECTIO III.

Quid ſit indulgentiam concedi defunctis per modum ſuffragij, & quo modo ab indulgentia per modum abſolutionis differat.

1. Prima opinio conſtituens diſcrimen infallibilitate. Decisio huius quæſtionis neceſſaria eſt ad intelligendam huius indulgentiæ vim. Putant enim aliqui differentiam inter illos modos indulgentiæ, in hoc propriè conſiſtere, quod indulgentia per modum ſuffragij non eſt omnino infallibilis, ſed pendens ſemper ex libera acceptatione & miſericordia Dei; quæ verò eſt per modum abſolutionis, eſt infallibilis, tanquā proprius actus iuſtitiæ. Sicut quando aliquis eſt condēnatus ad triremes, v. g. qui oblata pecunia ſufficiente illum liberat, rectè dicetur per modū ſuffragij ei ſuccurrere, quia iudex non cogitur illam commutationē acceptare, quanuis id poſſit libere facere, ſeruando aliàs rationem iuſtitiæ in cōmutatione: nā in acceptanda tali commutatione miſcetur aliquis modus liberalitatis, quatenus nō erat debita ex iuſtitia, ratione cuius illud ſuffragium non eſt de ſe omnino efficax, ſed pendens ex alterius voluntate. At verò ſi iudex alius habens vel ſuperiorem, vel æquiualentem iuriſdictionem, proferat aliam ſentētiam, qua liberet reum à tali pœna, & alia contentus ſit; tunc illa eſt efficax liberatio, quę ſimpliciter nititur iuſtitia: ita ergo eſt in præſenti, iuxta dictam interpretationem. Quæ in primis fundamentum habet in ipſis vocibus ſuffragij, & abſolutionis: nā illa prior ſtatim indicat benignitatē & liberalitatem miſericordiæ; poſterior verò præ ſe fert efficaciam miſericordiæ. Deinde ſuadetur, quia, ſecluſa hac differentia, vix aliqua cogitari poteſt, quæ in re poſita ſit. Nam ſi indulgētia cōceſſa Petro, vt eam pro ſe, vel pro patre defuncto lucrari poſſit, dando eleemoſynam, tam infallibiliter & efficaciter habet effectum applicata patri, ſicut ſibi ipſi, quid intereſt ad rem ipſam, & ad effectum indulgentiæ, quòd applicata patri, vocetur per modum ſuffragij, ſibi autem applicata, vocetur abſolutio?

Præterea reddi poteſt bona congruētia; nam quādiu homo in hoc ſeculo viuit, licèt aliquando ſit reus pœnæ Purgatorij, nondum tamen in eum eſt prolata vltima ſententia, ſed eſt veluti ſuſpenſa cauſa: & ideo ſi priùs proferatur ſententia abſolutionis in hoc ſeculo, quā à Deo proferatur in futuro, illa eſt efficax, & ex iuſtitia liberat hominem ab illo debito: at verò poſtquam vltima ſentētia prolata eſt in termino viæ, iam 2.

iam non habet locum actio iuſtitiæ, cùm illa fuerit ſententia definitiua & à ſupremo iudice: ergo ſolùm ſupereſt via miſericordiæ & liberalis acceptationis Dei: hæc ergo eſt quæ per modum ſuffragij declaratur. Et confirmatur primò: nã ob hanc cauſam etiam priuata ſuffragia pro defunctis oblata, non habent tãtam efficaciã, vt infallibiliter acceptẽtur; Imò aliqui putant ipſum ſacrificium Miſſæ illam nõ habere, neque eſſe aliquod opus, quod ex opere operato liberare poſſit animas defunctorũ ab illis pœnis, lege certa, & infallibili. Denique de hoc nullam habemus diuinam promiſſionem, in qua ſola poſſit hæc infallibilitas fundari. Hanc ſententiam docuit Caiet. in illa qu. 5. & 6. & eam ſequutus eſt Cano lib. 12. de Locis, cap. 13. ad 9. & eam etiam magis probat Corduba q. 15. de Indulgentiis opin. 4.

Confirmatur.

Caiet.
Cano.
Cordub.

3.
Tam infallibilem eſſe indulgentiã per modum ſuffragij quàm abſolutionis verior ſẽtentia.

Hæc verò ſententia mihi non probatur, ſed longè verius cenſeo indulgentiam conceſſam pro defuncto tam infallibiliter habere in illo effectum, ſicut habet in viuente, quando pro illo conceditur, ſi cætera ſint paria, id eſt, ſi in cõcedente ſupponatur poteſtas, & in pia cauſa ſufficientia, ſeu proportio, & quòd opus iniunctum, ſeu conditio poſtulata ſufficienter impleta ſit: nam quòd ex parte recipientis non poſſit eſſe obex, in animabus defunctorũ ſupponimus, cùm de ſolis illis loquamur, quæ in Purgatorio ſunt. Hãc ergo ſententiã ex modernis magis probat Soto d. 21. q. 2. ar. 3. & d. 45. q. 2. a. 3. & Nauar. dict. notab. 22. num. 18. Et ſine dubio fuit opinio S. Thomæ in 4. d. 45. q. 2. art. 3. quæſtio. 2. vbi ſuppoſita forma indulgentiæ ſufficiente, ita dicit prodeſſe illã defuncto, ſicut viuo. Idemque ſentiunt Alenſ. Bonauen. Maior, & Gabr. locis citatis, & alij Doctores, præſertim antiqui. Et iudicio meo colligitur apertè ex illa epiſt. Leonis X. ad Caietanum, in qua docet, Petrum per poteſtatem clauium poſſe aperire Regnũ cœlorum, tollendo impedimenta peccatorum, quorum vnum eſt reatus pœnæ temporalis, ſecundùm diuinã iuſtitiã debitæ pro actualibus peccatis: quod impedimentum tollit per indulgentias, quas Papa poteſt concedere fidelibus, ſiue in hac vita ſint, ſiue in Purgatorio: *Apoſtolica auctoritate theſaurum Ieſu Chriſti, & ſanctorum diſpenſando, & per modum abſolutionis indulgentiam ipſam concedendo, vel per modum ſuffragij illam transferendo.* Vnde concludit, *omnes tam viuos quàm defunctos, qui veraciter omnes indulgentias huiuſmodi conſequuti fuerint, à tanta temporali pœna ſecũdùm diuinam iuſtitiam pro peccatis ſuis actualibus debita liberari, quanta conceſſæ & acquiſitæ indulgentiæ æquiualet.* In quibus verbis cùm indiſtinctè, eodemque tenore de viuis & defunctis loquantur, planè ſignificat æquè certam & infallibilem eſſe indulgentiam vtriſque conceſſam. Deinde expendo verbum illius, *Apoſtolica auctoritate*: omnis enim diſpenſatio auctoritate Apoſtolica facta, etiamſi ius ipſum diuinum aliquo modo attingat, vt eſt diſpenſatio in voto, vel alia ſimilis, valida eſt, ſi ex rationabili cauſa fiat: ergo etiam in præſenti diſpenſatio theſauri, quæ fit auctoritate Apoſtolica pro defunctis, infallibiliter eſt valida, & efficax apud Deum, ſi ex rationabili cauſa fiat, vt ſupponimus. Patet conſequentia ex paritate & ſimilitudine rationis, quæ in omnibus his actibus æquè procedit, fundatúrque in verbis Chriſti: *Quodcunque ſolueris ſuper terram, ſolutum erit & in cœlo*: nam nomine ſolutionis ibi non intelligitur ſola abſolutio iudiciaria, ſed etiam omnis diſpenſatio, imò & omnis fauor & gratia ex vi illius poteſtatis facta: hæc ergo ſemper eſt valida & rata apud Deum, ſi fiat ex rationabili cauſa, ſeu claue non errante. Nam clauis ſemper aperit ſi non errat, id eſt, ſi rationabiliter id intendat, alioqui inepta eſſet clauis, & ſolùm ex illius defectu & inef-

Soto
Nauar.
D. Thom.

Alenſ.
Bonau.
Maior.
Gabr.
Ex Leo. X. probatur.

A ficacia non ſequeretur effectus, quod planè repugnat verbis Chriſti. Si ergo indulgentia pro defunctis verè eſt actus clauium, cùm procedat ab Apoſtolica auctoritate, efficax eſt, & infallibilis, ſi ex rationabili cauſa fiat.

Et declaratur ampliùs hæc ratio, quia, ſi effectus huius indulgentiæ non eſſet infallibilis, vel id eſſet, quia id quod applicatur, in compenſationem & remiſſionem Purgatorij, nõ eſt æquiualens: & hoc dici non poteſt ſine magno errore, quia applicatur ſatisfactio Chriſti, quæ eſt pretiũ ſuperabundãs, applicantur etiam ſatisfactiones Sanctorum, quæ moraliter æquiualent; alioqui neque in indulgentia oblata B pro viuis eſſet hæc æqualitas, ſeu æquiualentia inter pœnam oblatam, & remiſſam, quia etiã viuis remittitur Purgatorij pœna, quæ eiuſdem rationis & grauitatis eſt, ſiue inchoata iam ſit, ſiue omnino futura. Vel deeſt ad illam infallibilitatẽ diuina promiſſio, & quaſi pactũ acceptandi vnam pœnam pro alia reſpectu defunctorum, & hoc etiam dici non poteſt: nam hæc promiſſio ſufficienter continetur in illis verbis, *Quodcunque ſolueris ſuper terram, ſolutum erit & in cœlis*: quia, vt explicatum eſt, ſub ſolutione cõprehenditur etiam hæc applicatio theſauri per modum ſuffragij. Alioqui nec fieret poteſtate clauium, neq; auctoritate Apoſtolica, vt Leo X. definit: ſed fieret per modum alicuius deprecationis, & impetrationis, quomodo C quilibet fidelis poſſet Deum orare, vt propter merita Chriſti & Sanctorũ, animã ex Purgatorio liberaliter liberaret: imò multi cẽſent poſſe fideles hoc impetrare, & de cõgruo mereri, quãuis nõ ſit infallibile, quia non eſt fundatum in Chriſti verbo & promiſſione.

4.
Effectus indulgentia per modum ſuffragij non deeſt infallibilitas ex inæqualitate pretij oblati

Neque ex defectu diuina promiſſionis.

Ex his concluditur ratio: nam effectus promiſſus à Chriſto, & propter merita eius infallibilis eſt: ſed talis eſt effectus indulgentiæ, etiam in defunctis: ergo. Dices promiſſionem eſſe conditionatam, ſi cauſa vel diſpoſitio ſubſit. Reſpõdeo, eiuſdem rationis eſſe promiſſionẽ pro viuis factam. Vnde tunc ſolùm dicitur infallibilis effectus, quando conditio impletur. Et quidẽ, quod ſpectat ad diſpoſitionem, nõ ſolùm poteſt, ſed neceſſariò impletur, quia animæ illæ neceſſariò ſunt in ſtatu gratię, & alia diſpoſitio neceſſaria nõ D eſt, vt infrà oſtendam, & licèt requireretur, ſaltẽ non eſſet impoſſibilis, & hoc ſatis eſſet, vt indulgentia diceretur infallibilis, vtrique in ſubiecto diſpoſito, ſicut indulgentiæ viuorum, & ipſa ſacramenta. Quod verò ſpectat ad cauſam, ſi promiſſio ſub illa conditione facta eſt, clarũ eſt conditionem nõ eſſe impoſſibilem; illa ergo poſita, erit infallibilis effectus: ideòque ſatis eſſe conſtat in indulgentiis viuorũ. Non eſt ergo de ratione indulgentię per modum ſuffragij, vt non ſit certa: nec repugnat eſſe per modum ſuffragij, & eſſe infallibilem, quia rectè poteſt alicui impendi ſuffragium, ſeu auxilium iuſtum ad cõmutationem, ſeu remiſſionem pœnæ, ex pacto ac lege acceptandi tale ſuffragium ad talem effectum: vnde in ſuperioribus docuimus etiam ſuffragia viuorum pro defunctis E habere effectum infallibilem.

5.

Vnde nihil contra prædicta obſtant, quæ in fauorem alterius ſententiæ adduximus. Nam quod ad voces attinet (quanuis in eis non ſit magna vis faciẽda) fatemur nomẽ abſolutionis magis præ ſe ferre actionem iuſtitiæ, quàm nomẽ ſuffragij: nihilominus ratio ſuffragij nõ excludit rationem iuſtitiæ, quia, licèt reſpectu perſonæ, in cuius fauorem confertur, habeat rationem miſericordiæ, tamẽ reſpectu alterius, cui fit compenſatio, vel ſolutio, poteſt habere rationem iuſtitiæ. Differentia ergo inter illas duas voces ad ſummum eſt, quòd vox abſolutionis definitè ſignificat actũ iudiciarium requirẽtem iuriſdictionem in perſona; vox verò ſuffragij communior eſt, vt explicui-

6.
Primæ opinionis argumenta ſoluuntur.

mus. Nondum verò ſatis declaratum eſt, in quo eſſe poſſit differétia in re, inter hos duos modos indulgétiæ: quod ſtatim proſequemur, & ſatisfaciemus ſecúdæ difficultati ibi propoſitæ. Ad tertiam verò congruentiam reſpondemus in primis, ſolùm concludere, indulgentiam, quæ conceditu defunctis, non eſſe actionem iudiciariam, ſeu nouam ſententiá, quæ nomine abſolutionis ſignificatur. Deinde dicimus, ſententiam latam de Purgatorij pœna nunquam eſſe omnino abſolutá: ſed includere illam conditionem, vt anima patiatur donec ſoluat vſque ad minimú quadrantem: quáuis autem anima ipſa iam nó poſsit per ſe ſoluere, niſi patiendo, tamen per amicos, ſeu ex bonis amicorum illi conuenienter applicatis, poteſt ſoluere, & facta ſolutione ex iuſtitia, dimittitur libera. Nec propterea reuocatur prior ſententia, ſed potiùs impletur, quia impleta eſt conditio quam includebat. Cætera, quæ in illis fundamentis aſſumebantur, falſa omnino ſunt. Vt ex dictis conſtat, & ex tertio tomo, Diſputatione 79. ſect. 10.

Differentia inter ſuffragium, & abſolutionem, quæ.

7. Alia ergo differentia excogitari poteſt, quòd indulgétia per modum abſolutionis immediatè confertur ei, in quo habitura eſt effectum; nullus enim abſolui poteſt in alio, ſeu per aliú, ſed ad ipſummet, qui abſoluitur, immediatè & directè dirigitur abſolutio. At verò indulgétia non cóceditur animabus Purgatorij directè & immediatè in ſeipſis, ſed cóceditur alicui viuo, ſimul etiá illi cócedendo, vt poſſit illam applicare alicui defuncto, ſicut poteſt illi applicare ſuas priuatas ſatisfactiones: & ideo rectè dicitur eſſe per modum ſuffragij, quia ſicut offerre pro anima Purgatorij meam propriá ſatisfactionem, eſt ſuffragium quoddam: ita etiá offerre pro anima Purgatorij ſatisfactioné iam mihi quaſi donatá ex communi theſauro, eſt etiam ſuffragium quoddam. Hanc differentiam inſinuaſſe videtur D. Thom. dicens, indulgentias cócedi defunctis non directè, ſed indirectè, & ſecúdariò, nec principaliter. Et ex eius doctrina, tum ibi, tum d. 20, colligo indulgétiam per modú ſuffragij non eſſe propriam defunctorum, ſed poſſe etiam habere locum in viuentibus, differentiamque eſſe, quòd in animabus defunctorum ſola indulgentia per modum ſuffragij locum habet, in viuentibus autem vtraque: poteſt enim viuenti immediatè & directè concedi indulgentia; quod fit per abſolutioné: aliquando verò conceditur vni, vt poſſit alteri applicare indulgentiam ſi velit: & tunc reſpectu alterius, indulgentia illa eſt per modum ſuffragij.

D. Thom.

Ex D. Tho. doctrina, indulgétia per modum ſuffragij etiam pro viuis concedi poteſt.

8. Atque hoc etiá ſenſit Gabriel in illa additione ad lect. 57. dicens, quando Pontifex concedit indulgentiá omnibus pugnantibus cótra infideles, aut pugnatorem pro ſe mittentibus, túc pugnantes aſſequi indulgentias per modum iudiciarię poteſtatis; mittétes autem pugnatoré cóſequi per modú ſuffragij. Quod exemplú non eſt profectò ſolidú: nam etiam illis, qui ſuis expenſis pugnatoré mittunt, indulgentia directè conceditur. Quod videtur præuidiſſe Gabriel; & ideo ſubiúgit, ſi quis ſit pauper, & nó habeat expéſas vnde mittat pugnatoré, alius verò pro eo mittat, & ſoluat, túc pauperem obtinere indulgétiam per modú ſuffragij, *quatenus opus*, inquit, *pro quo indulgentiæ conceſſæ ſunt, per modum ſuffragij illi applicatum eſt.* Sed neq; hoc rectè dictum eſſe mihi videtur. Nam etiá illa indulgétia propriiſſimè eſt per modum abſolutionis, quia ibi intercedit quædam téporalis donatio, ratione cuius iá ille pauper ſuis expenſis pugnatoré mittere céſetur; ſolú ergo ibi interuenit eleemoſyna facta pauperi, vt habeat vnde pugnatoré mittat: quo ſubſidio ex opere ſuppoſito, Pótifex directè & immediatè cócedit eidé pauperi indulgentiá abſoluendo illú iudiciaria poteſtate. Vnde principium Gabrielis, quoties opus ab vna perſona fit, & alteri cóceditur indulgétia, illá eſſe per modum ſuffragij, nó videtur vniuerſaliter verum, quia vel ille modus exequédi tale opus per aliú eſt in forma indulgentiæ expreſſus, vel non; ſi non eſt declaratus in forma, non eſt ſufficiés ad lucrandá indulgentiá, vt ſuprà probatum eſt: ſi verò eſt declaratus, indulgentia reſpectu viui reuera eſt per modum abſolutionis, quia nó ille, qui pro alio operatur applicat ei ſatisfactioné, ſed Pontifex immediatè concedit ei indulgentiá expleta conditione per operationem alterius: cócedit autem illam eadem poteſtate, & eiſdé verbis, & ſub eadem relatione ſubditi, ſicut quádo ab illo exigit opus per ipſúmet exequendú; ergo æquè eſt per modú abſolutionis: neq; enim ad hoc quidquam refert quòd conditio requiſita ſit ad opus exercendum per ipſummet, vel per alium.

Gabr.

9. Tunc igitur ſolùm indulgétia acquiretur viuo per modum ſuffragij, quando non conceditur illi directè & immediatè, etiam propter opus per alium factum, ſed alteri tantum cóceditur, vt poſſit pro alio indulgentiá lucrari. Sunt enim hæc duo valde diuerſa vt ſuprà tetigi, tum quia quando alicui conceditur indulgentia operando aliquid per ſe vel per alium, ſaltem exigitur ab illo, quòd intendat aliquo modo lucrari indulgentiam, & quòd ad húc finem moraliter operetur ſaltem impetrando, vel mouédo, vel ſaltem conſentiendo, vt alter vice ipſius operetur, & ideo hoc ſatis eſt, vt directè & per modum abſolutionis indulgentiam obtineat. At verò quando vni cóceditur, vt poſſit indulgentiam lucrari, eamque applicare alteri viuenti; tunc ille non operatur vice alterius, ſed eſt quaſi principale operans moraliter, ideóque non oportet, vt ex motione aut voluntate alterius operetur, ſed eius intentio & voluntas ſufficit ad lucrádam indulgentiam. Nam in áltero, cui applicatur, cùm ſolùm paſſiuè ſe habeat, ſatis eſt non habere obicé, cú ſola illa interpretatiua voluntate, qua omnes cenſentur velle acceptare ſpirituale beneficiú ſibi oblatum. Atq; hæc poſtrema indulgétia eſt ſimillima illi, quæ pro defunctis conceditur, ideóque ſatis probabiliter dicitur eſſe per modum ſuffragij, ſicut eſt illa: & de hac videtur locutus Diuus Thomas citato loco.

10. Nihilominus tamen non video ſufficiens fundamentú ad aſſerendum, hanc indulgentiá viuenti applicatam eſſe per modú ſuffragij, & non per modum abſolutionis, quia etiam tunc qui indulgentiam pro alio lucratur, non concedit illi indulgentiam, ſed papa eſt qui cócedit, ad applicationem alterius, ſed ille cui conceditur, eſt ſubditus ipſi papæ: ergo poteſt illam concedere per modum abſolutionis, quia licèt quoad códitiones requiſitas, quæ antecedunt indulgentiam, & effectum eius, videatur talis indulgentia indirectè & per alium cócedi, tamé quoad ipſam indulgentiam & effectum eius immediatè cóceditur à Pontifice ei qui ipſam lucratur: ergo, ſi ille eſt ſubditus, erit per modum abſolutionis, quia Pótifex intendit tota ſua poteſtate operari in illo talé effectum. Accedit, quòd Pontifices in cócedendis indulgentiis nunquam addút illá reſtrictionem, per modum ſuffragij, niſi reſpectu defunctorum. Sed dicút aliqui in huiuſmodi indulgentia, quá vnus alteri lucratur, applicationé ſatisfactionis pro alio immediatè fieri ab eo qui alteri indulgentiam lucratur; nam priùs ipſe quodámodo facit ſuam illam partem ſatisfactionis, quam ex theſauro lucratur, & deinde illá alteri donat, & in hoc conſiſtit propriiſsima ratio ſuffragij. Sed

Indulgentiam pro viuis nó poſſe concedi per modum ſuffragii.

Eluditur. Sed hoc non poteſt conuenienter exponi: nam ſatiſfactio, quæ eſt in theſauro Eccleſiæ, & communis dici poteſt, non fit propria alicuius quoad dominium, vt ſic dicam, vel vſum, vt ſcilicet poſſit qui voluerit, illam applicare, quia hoc ſemper ſpectat ad poteſtatem clauium. Solùm ergo dicitur appropriari alicui quoad effectum, & acceptationem Dei, remittentis alicui tãtam pœnam propter tantam ſatiſfactionem. Igitur quando aliquis lucratur alteri indulgentiam, non priùs ſibi appropriat partem ſatiſfactionis, aliàs ſtatim conſequeretur effectum eius, & iam nõ poſſet aliam applicare alteri. Nam, vt rectè notauit Adrianus (*Adrian.*) conclu. 5. de Indulgentiis, nemo poteſt applicare alteri indulgentiam, quam ſemel ſibi acquiſiuit, quia iam illa indulgentia habuit ſuum effectum, & poſtea non poteſt aut ſimul remittere reatum alterius, ſic enim duplicatum haberet effectum, aut remiſſionem vni factam ita in alium transferre, vt prior reatus redeat in altero, quia reatus pœnæ non poteſt redire, niſi redeat culpa. Ergo quando aliquis lucratur indulgentiam per alium, non donat illi indulgentiam, quam priùs ſuam fecerat. Neque etiam participat poteſtatem clauium, aut iuriſdictionem, per quam applicet ſatiſfactionem in theſauro adhuc exiſtentem: ergo talis applicatio nullo modo fit ab ipſo; fit ergo immediatè ab ipſo Põtifice propter illius operationem tali intẽtione factam: ergo nihil obſtat quominus fiat per modum abſolutionis, quandoquidem ad ſubditum fit. *Euaſio.* Video reſponderi poſſe, per illam formam indulgentiæ concedi participationem quandam poteſtatis clauium, vt talibus cõditionibus poſitis applicare poſſit vnus alteri tantam ſatiſfactionẽ. *Præcluditur.* Sed hoc nec fundari poteſt, aut in modo loquendi Pontificum, aut Theologorum, neque eſt veriſimile, Pontificem communicare cuilibet de populo, viris, aut fœminis, poteſtatem clauium, maximè cùm neceſſaria nõ ſit ad hunc effectum, cùm Pontifex poſſit applicare modo à nobis explicato. Quod etiã ſonant verba, quibus Pontifices in huiuſmodi indulgentiis vtuntur, dicentes, *Concedimus his vel illis, pro ſe, vel pro aliis*, &c.

11\. *Nullam indulgentiam concedi viuis tãtùm per modum ſuffragij. Corol. 1.* Ex his ergo colligi in primis videtur, nullam eſſe indulgentiam pro viuis, quæ ſit tantùm per modum ſuffragij, & non per modum abſolutionis. Hoc ſatis patet inductione facta, & ratione etiã tacta, quia viuens ſemper eſt ſubditus concedentis indulgentias, à quo proinde abſolui poteſt. Atq; ita ſemper fieri debere, colligitur ex c. *Quod autem*, de Pœnit. & remiſſ. Vnde quando Papa per alios concedit indulgentias tanquam per Vicarios, vel delegatos ſuos, tunc etiam indulgentia datur per modum abſolutionis, ſi viuis conceditur, quia etiam tunc is, qui proximè concedit indulgentiam, habet iuriſdictionẽ ab abſoluendum. Neque in hoc oportet diſtinguere, an huiuſmodi delegatus habeat poteſtatem ordinis, néc ne, quia poteſtas ordinis non eſt neceſſaria ad huiuſmodi abſolutionem, vt ſuprà tactũ eſt, & infrà etiam dicetur. *Quomodo indulgentia poſſit viuis concedi per modum ſuffragij.* Fateor quidem, non inuolui repugnantiã in hoc, quòd Pontifex deleget iuriſdictionem ad diſpenſandum theſaurum in aliquo, non conſtituendo illos ſubditos, nec delegando iuriſdictionem in ipſas perſonas, ad eum modum quo ipſe Pontifex ſe habet reſpectu animarum Purgatorij, quia neque ex parte ipſius rei, neque ex parte poteſtatis aut voluntatis Põtificis inuenitur in hoc repugnantia. Poſito autem hoc modo delegationis, poſſet huiuſmodi delegatus concedere viuis indulgentiam per modum ſuffragij, & non per modum abſolutionis, vt ex dictis etiam ſatis patet. Dic tamen, hunc modũ delegationis non eſſe in vſu, ſed quoties Papa dat facultatem ad concedendas indulgentias viuentibus, ſimpliciter eam concedere iuxta capacitatem & ſtatum eorum, atque adeò conſtituendo eos ſubditos quoad hunc actum, vt in hoc foro ſolui poſſint. Sicut etiam non repugnat, ipſum Pontificem per ſe concedere indulgentiam viuentibus tãtùm per modum ſuffragij; de facto tamẽ nunquam id facit, vt ex dictis conſtat. Aliqui verò excipiunt indulgentiam conceſſam ex ſatisfactionibus Sanctorũ, quia (vt putant) ſolùm eſſe poteſt per modum ſuffragij. Sed hoc eſt falſum, vt in ſuperioribus oſtendi, quia quòd indulgentia ſit per modum abſolutionis, non pẽdet ex ſatiſfactione, quæ applicatur, ſed ex poteſtate per quam fit. Alij denique excipiunt indulgentiam quatenus habet effectũ in ipſomet cõcedente, quem putant poſſe ſibi ſuffragari, nõ tamen ſeipſum abſoluere, quod eſt probabile, nõ tamen neceſſarium. Manet ergo generalis regula, omnem indulgentiam viuentibus conceſſam de facto eſſe per modum abſolutionis, quãuis de poſſibili, non repugnet concedi tantùm per modum ſuffragij, quia omnem poteſtatem, quã habet Pontifex in animas Purgatorij, habet à fortiori in viuentes: vnde poſſet illa præciſè vti, quid enim repugnat?

Atque hinc infero ſecũdo, formalem ac præciſam rationem indulgentiæ per modum ſuffragij nõ conſiſtere in hoc, quòd obtineatur media actione & applicatione alterius, ipſo, qui eam lucratur, quaſi paſſiuè tantùm fructum recipiente: item infero, indulgentias defunctorum, formaliter loquendo, non ob hanc ſolam cauſam eſſe per modum ſuffragij. 12. *Indulgentiam per modum ſuffragij nõ conſiſtere in hoc, vt per alterius actionem obtineatur. Coroll. 2.* Probatur vtrumque ex dictis, quia interdum conceditur, vel concedi poteſt indulgentia vni viuenti, vt eam pro alio lucretur, & nihilominus quòd reſpectu eius cui illa applicatur, ſit vera abſolutio, vt oſtenſum eſt: ergo aliquid aliud concurrit ſeu reſpectu defuncti, ratione cuius indulgentia illi conceſſa, non eſt abſolutio. Ergo ex illa præciſa ratione non ſatis explicatur modus ſuffragij. *Nõ ſatis eſt ad indulgentiã per modum abſolutionis, vt alicui immediatè conferatur.* Imò vlteriùs etiam exiſtimo, indulgentiam per modum abſolutionis, non ſatis explicari per hoc quòd directè & immediatè conceditur alicui ſine interuẽtu actionis, vel obligationis alterius tertiæ perſonæ, quia quando in ſuffragio ex theſauro interuenit hæc tertia perſona, non eſt ipſa quæ dat indulgentiam, vel ſatiſfactionem de theſauro communi applicat, ſed Pontifex, vt vidimus: ergo eadem ratione Pontifex, nulla interueniente tertia perſona, vel actione eius, poteſt illam concedere ſolùm per modum ſuffragij.

13\. *An ſit de neceſſitate indulgẽtiæ pro defunctis, vt concedatur medio operæ viuentis. Ratio pro parte negante.* Vt autem res hæc magis declaretur, dubitari non immeritò poteſt, an ſit de neceſſitate indulgentiæ pro defunctis, vt concedatur medio aliquo viuente, qui aliquid operando, illam pro defuncto lucretur. Nam ſi vſum ſpectemus, videbitur hoc eſſe neceſſarium, nunquam enim indulgentiæ pro defunctis aliter conceſſæ ſunt, vt conſtat ex hiſtoriis, ſeu conceſſionibus Pontificum ſuprà citatis. Atque hinc fortaſſe ortum eſt, vt modus ſuffragij poſitus eſſe credatur in illo quaſi circuitu, ſeu indirecta conceſſione, facta vni per applicationem alterius. In contrarium autem facit, quia non eſt de ratione indulgentiæ, vt exigatur aliquod opus ad obtinendam illam, ſed poteſt Pontifex immediatè illam concedere, ſi aliunde ſupponatur motiuum ſufficiens: ergo poteſt Pontifex hoc modo concedere indulgentiam defunctis, ſicut viuis, ergo poteſt non exigere actionem, vel applicationem tertiæ perſonæ. Hæc poſterior conſequentia per ſe euidens eſt. Prior verò patet à paritate rationis, & quia non poteſt oſtendi ſpecialis repugnantia. Et confirmatur, quia ille modus indulgentiæ non repugnat ſuffragio: cur enim, ſicut ego offero immediatè ipſi Deo meam priuatam ſatiſfactionem pro anima defuncti, vt Deus illi remittat

remittat pœnam, non poteſt etiam Pontifex immediatè offerre Deo ſatisfactionem de Theſauro Eccleſiæ, applicando illam animabus Purgatorij, vel generaliter omnibus, vel ſpecialiter aliquibus, vt Deus illis remittat tantam vel tantam pœnam? Planè hoc non repugnat rationi ſuffragij, vt ſic. Et confirmatur ampliùs: nam, ſicut abſolutio poteſt immediatè fieri propter rationabilem cauſam ſine alia exactione vel ab illo, vel ab alio pro illo, ita etiam ſolutio: ergo etiam ſuffragium: nam ſecluſa abſolutione, hoc ſuffragium nihil aliud eſt quàm ſolutio quædam. Quòd ſi hæc pars poſterior vera eſt, ex illa clarè concluditur, non ſatis eſſe vt indulgentia ſit per modum abſolutionis, quòd directè & immediatè concedatur alicui ſine interuentu alterius: nam, etiamſi hoc modo concederetur animabus Purgatorij, eſſet per modum ſuffragij, atque ita omnino euertitur opinio, in qua verſamur.

14. *Reſolutio dubij.*

Et mihi quidem videntur concludere poſteriores rationes, ſi nudam poteſtatem diſpenſantis, & capacitatem animarum conſideremus. Aliunde verò ex parte finalis cauſæ euenire puto, vt indulgentia nunquam concedatur defunctis, niſi per viuos, nec moraliter loquẽdo aliter fieri poſſit. Nam in primis frequentior vſus indulgentiarum eſt, vt concedãtur ſub cõditione alicuius operis, propter cõgruentias ſuperiùs adductas: hoc autem opus nõ poteſt immediatè exigi ab ipſis animabus Purgatorij, quia nec ſunt capaces eius, nec quoad hoc habet nobiſcum commercium. Quod enim quidam aiunt, ſaltem poſſe pro nobis orare, ideóque poſſe illud ab eis exigi, non rectè dictum eſt, tum quia illud prius incertum eſt, tum etiam quia Pontifex nõ poteſt alicui opus iniungere, quod non poteſt ei proponere ſeu promulgare: non poteſt autem ſuam voluntatem animabus Purgatorij manifeſtare, imò eſt etiam incertum, an Deus ipſis eam reuelet. Addit prætere Richardus d.2.20.art.3 q.3 rationẽ aliam, ſcilicet, quia oratio vt ſit ab anima Purgatorij, non eſt opus pœnale, ſicut eſt oratio viatoris. Sed hoc non multũ impediret, quia poſſet oratio exigi ſolùm, vt impetratoria. Deinde, licèt effectus indulgentiæ reſpiciat vtilitatẽ defuncti, tamen cauſa concedendi indulgẽtias ſemper reſpicit viuentes, & vtilitatem aliquam, ſeu profectum Eccleſiæ in hoc mundo militantis, tum quia hæc eſt quæ immediatè ſubeſt paſtorali curæ Pontificis; tum etiã, quia ſi ſola vtilitas animarum Purgatorij ſpectanda eſſet, poſſet Põtifex ſuo arbitrio animas à Purgatorio educere ſine alia cauſa, cui⁹ oppoſitũ certũ eſt. Hæc ergo cauſa moraliter non occurrit ſine ordine ad viuentes, & ideo illis mediantibus, & per orationes eorum conceduntur indulgentiæ defunctis, & non aliter. Quanuis autem de facto hoc ita ſit, non tamen in eo formaliter conſiſtit ratio & modus ſuffragij, ſed hæc tãtùm concomitanter ſe habent, vt ex dictis conſtat.

Richard.

15. *Indulgentiam per modum abſolutionis, & ſuffragii, differre in modo cauſandi ſuũ effectum. Coroll.3.*

Tertiò igitur ex dictis concludo, indulgentiam per modum ſuffragij, & per modum abſolutionis, ſi cætera paria ſint, non differre vel in quantitate effectus vel in eius infallibilitate, ſed in modo cauſandi moraliter illum effectum. Nam quando indulgentia eſt per modum abſolutionis, qui eam cõcedit, proximè & immediatè remittit pœnã tanquam miniſter Dei, & iudex locum eius tenens: quando verò ſolùm eſt per modum ſuffragij, concedẽs nõ remittit pœnam, ſed offert Deo pretium æquiualens, vt ipſe remittat. Vnde fit, vt in vtraque intercedat ratio iuſtitiæ, ſed diuerſo modo: nam in abſolutione, intercedit iuſtitia quaſi vindicatiua ex parte abſoluentis: nam ſicut ad illum ſpectat punire, ita & iudicialiter abſoluere. In poſteriori verò modo ſolùm interuenit iuſtitia per modum cuiuſdam æquiualẽtis commutationis, fundatæ in pacto & promiſſione diuina. Verũ eſt tamen, etiam in altero modo includi hanc commutationẽ: quia, vt ſuprà dixi, abſolutio non fit ſine æquali ſolutione ex ſatisfactionibus theſauri, applicatis per ipſammet abſolutionem. Vnde etiam rectè dicere poſſumus, hæc duo ſe habere tanquam includens, & incluſum, ex quibus tandem oritur alia differentia, quòd indulgentia per modum ſuffragij poteſt concedi non ſubditis, ſi alioqui diſpenſator habeat talem poteſtatem ſupra theſaurum: indulgentia autem per modum abſolutionis ſolùm poteſt concedi ſubditis, quia eſt actus iudiciariæ poteſtatis. Et de hac ſola intelligẽdus eſt textus in dict. cap. *Quod autem*, de pœnit. & remiſſ. quanuis ſimpliciter loquatur, quia loquitur de indulgentia conceſſa ab Epiſcopis, qui non poſſunt concedere indulgentias, niſi per modum abſolutionis, vt infrà ſuo loco dicemus. Quòd ſi aliquis inquirat, cur Pontifices tam accuratè explicẽt indulgentiam pro defunctis eſſe per modum ſuffragij, cùm differentia hæc, quæ à nobis explicata eſt, magis in ſubtili quadam ſpeculatione, quàm in vſu aliquo, vel effectu morali conſiſtat? Reſpondendum eſt, id meritò feciſſe, vt declararent ſe non abuti poteſtate ſibi cõceſſa, nec recognoſcere animas Purgatorij tanquam ſibi ſubiectas, vt eas iudicare velint, ſed vt charitate ſibi coniunctas, & indulgentes, quibus ſubuenire poſſunt ex theſauro Christi, tanquam diſpenſatores eius.

Indulgentia per ſuffragium poteſt concedi non ſubditis, non ſic per abſolutionem.

16. *Tam indulgẽtiam per ſuffragiũ, quàm per abſolutionem verè eſſe indulgentias.*

Vltimò infero ex dictis, licèt hæ duæ indulgentiæ per modum abſolutionis, vel ſuffragij, dici poſſint, formaliter, ſeu morali ſpecie differre, propter differentias aſſignatas, nihilominus vtramque eſſe veram ac propriam indulgentiam. Quod de indulgẽtia abſolutionis indubitatũ eſt apud omnes. De illa verò, quæ eſt per modum ſuffragij, quidam dicũt eſſe tantùm indulgentiam ſecundùm quid, ſignificãtes analogicè tantùm eſſe indulgẽtiam. Qui modus loquendi mihi non probatur, quia hæc indulgentia verè eſt efficax, vt remiſsio pœnæ obtineatur gratis, ac liberaliter reſpectu eius, cui talis remiſsio fit: ſed hoc tantùm ſignificatur nomine indulgentiæ: ergo. Præterea definitio indulgentiæ ſuprà tacta in hanc indulgentiam pro defunctis conuenit: nam eſt actus iuriſdictionis clauium, quo mediãte fit remiſsio pœnę temporalis debitæ pro peccato actuali, abſque ſacramẽto: ergo nihil illi deeſt ad veram rationem indulgẽtiæ. In tota enim illa definitione nulla eſt particula, de qua poſsit dubitari, præterquã de genere, eo quòd animæ Purgatorij non ſint de iuriſdictione Eccleſię. Hoc verò ex dictis facilè expeditur, quia licèt hæc indulgentia non ſit actus iuriſdictionis in ſubditos, eſt tamẽ actus poteſtatis iuriſdictionis ad diſpẽſanda, ſeu diſtribuenda bona communia: nec enim talis actus fieri poteſt ſine poteſtate, neque ad poteſtatem ordinis ſpectat; ergo erit à poteſtate iuriſdictionis, quatenus tota poteſtas gubernatiua hoc nomine comprehenditur. Item hic actus eſt quædam ſolutio per quam tollitur impedimentum ingrediendi regnum cœlorum: verè ergo ac propriè participat genus poſitum in definitione indulgentiæ.

17. *Obiectio.*

Solùm poſſet aliquis in hoc dubitare, quia diximus, in hac indulgẽtia per modũ ſuffragij, ipſũ pontificem non propriè remittere pœnã, ſed offerre tantùm pretium, propter quod Deus remittit: indulgentia autẽ propriè, & in rigore, ſignificat ipſam remiſſionem, ergo in hoc genere cõceſsionis pontifex nõ dat ſimpliciter indulgentiam, ſed dat id quo obtineri. In hoc fortaſſe fundati ſunt, qui nolunt hanc vocare indulgentiam ſimpliciter, ſed ſecundùm quid, id eſt, cum illo addito, *Per modum ſuffragij*, quod putant eſſe diminuens: cum quibus (dummodo non dicant

dicant diminuere certitudinẽ & infallibilitatem effectus) non eſt multum de nomine contendendum.

ſolutio.

Reſpondeo tamen, indulgentiam hanc includere remiſſionem pœnæ virtuali ſeu morali modo, quia continet æquiualentem ſolutionem, ad quam veluti in genere cauſæ formalis ſequitur expulſio alterius pœnæ, ſeu reatus eius: & hoc ſatis eſt, vt hæc vocetur ſimpliciter indulgentia: ſuppoſito quòd talis ſolutio ſit per actum iuriſdictionis: nam hoc poſtulat, vt dixi, communis vox, & ratio indulgentiæ, vt excludatur ſolutio, quæ per priuatum ſuffragium fieri poteſt: nam illa nec ſimpliciter, nec ſecundùm quid indulgentia dicitur.

SECTIO IV.

Quæ conditiones requirantur ad valorem indulgentiæ pro defunctis.

1. QVæſtio hæc præcipuè intelligitur (iuxta materiam præſentis Diſputationis) de conditionibus requiſitis, vel ex parte animarum Purgatorij, quæ ſunt veluti proprium ſubiectum circa quod verſatur indulgentia, vel ex parte eorum viuentium, qui lucraturi ſunt indulgentiam defunctis: nam illi quodammodo recipiunt hunc fauorem, ſeu gratiã. De aliis verò conditionibus, quæ ex aliis capitibus poſſunt eſſe neceſſariæ, non eſt hîc dicendi locus. Certum eſt enim in concedente requiri poteſtatem, de qua ſuprà generatim dictum eſt, & infrà in particulari diſputabimus, quiſnam habeat poteſtatem concedendi hanc indulgentiam pro defunctis. Rurſus ex parte finis certum eſt requiri piam & rationabilem cauſam, de qua eadem ratio eſt in hac indulgentia, & in ea quæ viuis conceditur, de qua Diſputat. ſeq. dicturi ſimus. Tria ergo tantùm puncta præcipua hîc declaranda ſuperſunt.

An in lucrante indulgentiam pro defunctis requiratur gratia, in eo ſaltem tempore quo opus iniunctum perficit.

2. PRimvm eſt, an in eo, qui lucratur indulgentiam pro defuncto, requiratur gratia, eo ſaltem tempore quo conſummat opus ad indulgentiam requiſitum. Certum eſt enim requiri ex parte illius, vt perficiat tale opus, quale à diſpenſatore indulgentiæ poſtulatum eſt: nam quoad hoc eadem eſt ratio de hac, & de indulgentia viuorum: nam etiam hîc eſt conceſſio conditionata, quæ non impleta conditione non ſortitur effectum.

3. Rurſus certum eſt, neceſſarium eſſe, vt tale opus fiat ex intentione & voluntate obtinendi indulgentiã defuncto, quia aliàs tale opus, formaliter loquendo, non eſſet opus indulgentiæ, id eſt, nullo modo eſſet factum pro illo, cui indulgentia procuratur, quod tamen & per ſeſe eſt neceſſarium ad effectum moralem, & in ipſa conceſſione indulgentiæ poſtulatur. Circa hoc autem oportet accuratè diſtinguere, duobus modis poſſe intelligi opus hoc fieri pro animabus Purgatorij: primò, ad effectum lucrandi illis indulgentiam, & hoc vt minimùm eſt neceſſarium, vt concludunt rationes factæ. Secundò, vt etiam tale opus, quatenus per ſe habet propriam ſatisfactionẽ, vel ex opere operantis, vel ex opere operato, offeratur pro anima Purgatorij, cui indulgẽtia procuratur: vt v.g. ſi opus illud ſit ieiunium, habens ſatisfactionem annexam ex opere operantis, quòd talis ſatisfactio offeratur pro illa anima: ſi verò ſit ſacrificiũ Miſ-

Opus debet fieri intentione lucrandi illam defuncto.

Non eſt tamen neceſſe vt ſatis factio eiuſdem operis pro defũcto offeratur.

A ſæ, applicetur eidem animæ quod effectum ſatisfactionis ex opere operato. Et in hoc ſenſu non exiſtimo eſſe neceſſariũ tale opus fieri pro anima Purgatorij, niſi in ipſa conceſſione expreſsè vel ſufficiẽter declaretur. Patet, quia hoc opus non neceſſariò exigitur ab operante vt ſatisfactoriũ, ſed ſolùm vt piũ, vel pertinens ad cultum Dei, vel conducens ad complendam cauſam ſufficientem indulgentiæ, quæ poteſt compleri ſolùm ex eo quòd fiat, etiamſi ſpecialis fructus eius nõ applicetur tali animę. Deinde, vt opus ſit ſatisfactoriũ ex opere operantis, neceſſe eſt quòd in gratia fiat; ſed vt ſufficiat ad lucrandã indulgentiã alteri, non eſt neceſſe fieri in gratia, vt ſtatim dicemus: ergo ad prædictũ finem neceſſariũ non eſt opus eſſe ſatisfactoriũ ex opere operantis: ergo etiãſi contingat eſſe ſatisfactorium, non erit neceſſarium

B propriam & quaſi perſonalem ſatisfactionẽ offerre pro anima, cui ſatisfactio procuratur, niſi hoc in conceſſione exprimatur quod rarò vel nunquã fit. In ſacrificio autem Miſſæ nõ habet locũ prædicta ratio, quia, etiãſi ſacrificans ſit in peccato mortali, ſemper habet ſuum effectum ex opere operato in eo pro quo offertur, ſi in illo non ſit obex: & ad hunc finem ſolet præcipuè poſtulari hoc ſacrificium, quando offerri præcipitur: & ideo in eo magis dubia res eſt, veriſimiliúſque apparet. quando conceditur indulgẽtia liberandi animam à Purgatorio, dicendo vnam Miſſam, conſequenter poſtulari, vt ſacrificium illud ex opere operato pro illa anima offeratur. Securius ergo eſt ita facere, quanquam in rigore id nõ ſit per ſe neceſ-

An quando in forma indulgẽtia pro defũcto poſtulatur Miſſa neceſſe ſit illam pro eo offerre.

C ſarium ad talem indulgẽtiam, ſed pendeat ex voluntate concedentis. Idcóque verba reſcripti, ſeu priuilegij, attentè expendenda ſunt: nam ſi hunc tenorem contineant, *dicendo aut offerendo Miſſam pro defuncto, liberes eius animam à Purgatorio*, tunc neceſſariũ erit fructũ ſacrificij tali animæ in particulari applicare. Si autem ſolùm dicatur, *Dicendo Miſſam*, vel, *quoties Miſſam dixeris, toties liberes vnam animam à Purgatorio*, tunc ex vi talium verborum ſatis eſt illud pium opus facere, etiamſi particularis fructus eius, ſiue ex opere operantis, ſiue ex opere operato tali animæ, non applicetur, ſed ſolùm beneficium indulgẽtiæ. Sæpe autem non conſtat quibus verbis talis gratia conceſſa ſit, & tũc ſecurius eſt ſacrificium pro defuncto offer-

D re, ſemperque eſt optimum conſilium, quia fortaſſe hoc modo erit ſufficiens cauſa ad lucrandam integram indulgentiam, quæ aliàs non eſſet.

Atque hinc obiter colligo, quando aliquis exequitur opus pium, vt ſibi ipſi lucretur indulgentiam aliquam, poſſe nihilominus propriam ſatisfactionem, quam ex opere operãtis inde habet, alteri aut defuncto, aut viuenti applicare per modum ſuffragij: quia indulgentia ſolùm exigit executionem illius operis, non verò applicationẽ ſatisfactionis eius pro ſe, vel pro alio: quod à fortiori probant omnia dicta. Imò etiam quoad hanc partem, exiſtimo verum, ſi alicui cõcedatur indulgentia plenaria quoties ſacrificauerit tali loco, vel tali die, vel ſimpliciter, poſſe lucrari indulgentiam ſacrificium offerendo pro altero viuẽte

4. *Lucrans ſibi indulgentiã poteſt operis ſatisfactionem alteri donare.*

E aut defuncto, quia neq; ex vi talis conceſſionis aliud exigitur, neque eſt veriſimile indulgentiam impedire hoc charitatis opus, aut hanc eſſe Pontificis intentionem.

Tertiò (vt ad punctum propoſitum redeamus) certum eſt, quando opus exequendum, vel pars eius tempore antecedit effectũ indulgentiæ pro illo tempore, non eſſe neceſſarium, vt operans ſit in gratia, quia ſuprà oſtenſum eſt hoc non eſſe neceſſarium ad lucrandam ſibi indulgentiam; ergo neque erit neceſſarium ad lucrandum alteri. Item, quia in forma talis indulgentiæ non poſtulatur, vt opus fiat in gratia, ſed vt

5. *In lucrante indulgentiam defuncto, non requiritur ſtatus gratiæ.*

vt opus fiat. Difficultas verò nonnulla eſt quando conſummato opere ſtatim tribuendus eſt fructus indulgentiæ. Et ratio dubitandi eſt, quia in eo caſu ad lucrandam ſibi indulgentiam neceſſarium eſt, eſſe in gratia ſaltem pro eo tempore, vel momento quo cōſummatur opus: ergo idem erit neceſſarium ad lucrandam indulgentiam alteri, quia non eſt potentior peccator ad obtinendum beneficium alteri, quàm ſibi ipſi. Atque ita tenet Angelus verb. *Indulgentia*, nu. 21. dum Card. in Clem. 2. de Pœnit. & remiſ.

Angel. Cardin.

6. Nihilominus dicendum eſt etiam, tunc non eſſe neceſſarium ſtatum gratiæ. Quod tenet Gabr. in Additione citata ad lect. 57. cum D. Thoma, & Richardo quos citat. Et idem ſequitur Corduba quæſtione 26. Et ratio eſt, quia ſtatus gratiæ ſolùm requiritur ad tollendum obicem indulgentiæ, & ideo per ſe ſolum eſt diſpoſitio neceſſaria in eo, qui recepturus eſt indulgentiæ effectum; in præſenti autem non eſt recepturus effectum ille, qui efficit opus ad indulgentiam requiſitum, ſed alius cui indulgentia procuratur: ergo. Et ideo non eſt ſimile de lucrante ſibi ipſi indulgentiam: nam in eo requiritur ſtatus gratiæ, non formaliter, quia operans eſt, ſed quia recipiens eſt indulgentiæ effectum. Atque hac ratione non eſt inconueniens, quòd exiſtens in peccato aliquem effectum poſſit obtinere alteri, & non ſibi, quia ipſe habet obicem, non verò alius: maximè cùm hic effectus non nitatur merito operantis. Sicut ſacerdos exiſtens in peccato, poteſt per ſacrificium obtinere alteri remiſſionem pœnæ, non verò ſibi. Denique explicatur optimè ex dictis: nam is qui lucratur indulgētiam alteri, nullo modo priùs ſibi lucratur aliquam ſatisfactionem, vt eā alteri præbeat, ſed ſolùm exhibet conditionem poſtulatam, vt Pontifex alteri concedat indulgentiam: hæc autem conditio non eſt niſi executio talis operis quoad ſubſtātiam eius, per quod poteſt ſufficienter impleri cauſa proportionata talis indulgentiæ; vt in ſuperioribus locis declaratum eſt: ergo.

Gabr. D. Thom. Richard. Cordub.

An requiratur character baptiſmalis in defuncto qui indulgentiam lucratur.

7. SECVNDVM punctum eſt, an ex parte lucrantis hanc indulgentiam requiratur character baptiſmalis (de gratia enim nō diſſerimus: nam dictum eſt hanc indulgentiam ſolùm poſſe offerri pro animabus Purgatorij, quias conſtat eſſe in ſtatu gratiæ) de charactere autem Baptiſmali videtur eſſe nōnullum dubium, quia actus clauium non poſſunt exerceri niſi circa eos qui ſunt vel fuerunt Eccleſiæ mēbra: nam *de his qui foris ſunt, nihil ad nos*: nullus autem eſt Eccleſiæ membrum, donec charactere baptiſmali inſignitus ſit, quia baptiſmus eſt Eccleſię ianua. Item, quia ita videtur in vſu obſeruari, conceduntur enim indulgentiæ ſolùm pro fidelibus viuis, aut defunctis, fidelium autem nomine, iuxta communem Eccleſiæ phraſim illi dicuntur, qui fidem in Baptiſmo profeſſi ſunt. In contrarium verò eſt, quia, vt indulgentia cōcedatur pro defuncto, nō eſt neceſſe illum eſſe ſubditum iuriſdictioni Pontificis, vt declaratum eſt: ergo neque eſt neceſſe fuiſſe illi ſubditū in hac vita, quia hæc relatio præcedens parum refert ad indulgētiam, ſi in præſenti tempore, quo indulgentia conceditur, non eſt neceſſaria: ergo nec neceſſariū eſt quòd præceſſerit Baptiſmus, vel quòd character baptiſmalis habeatur, ſolum enim poſſet propter ſubiectionem requiri. Item ratio à priori eſſe videtur, quia hæc indulgentia ſolùm cōceditur per modum ſuffragij; homo autem non baptizatus capax eſt ſuffragij, ſi ſit in charitate, quia communicatio ſuffragiorum fundatur in vnione charitatis, quā poteſt habere aliquis ſine charactere baptiſmali: quia, licèt in re ipſa Baptiſmū nō ſuſceperit, poteſt per cōtritionē & votū Baptiſmi iuſtificari. Vnde probabile valde eſt, priuata ſuffragia illis applicari, etiā quoad participationē ſatisfactionis, vt in ſuperioribus vidim⁹: ergo veriſimile eſt eos eſſe capaces huius ſuffragij quod per indulgētias fit.

Ratio dubitādi pro parte affirmatiua. *Ratio pro parte negatiua.*

8. In hac re nihil inuenio certum: nam auctores pauca de illa dixerunt, & Palacios, qui illam attigit in 4. d. 45. q. vlt. in fine, nihil apertè dicit. Vtraque igitur pars probabilis eſt: & priori quidē fauent Auctores, qui communiter ſolùm requirunt ad indulgentiā ex parte eius, cui applicatur, ſtatum gratiæ, & debitum pœnæ ob culpam actualem remiſſam, & nullā mentionem faciūt characteris baptiſmalis. Poſteriori verò parti fauent Patres, qui negant ſacrificium Miſſæ poſſe offerri pro catechumeno defuncto, ad remittēdam illi pœnam temporalem ex opere operato: nam hinc videtur colligi generalis regula, ante Baptiſmū neminem eſſe capacem effectus ex opere operato, etiā ſi iuſtificatus ſit: nam ſi eſſet capax, poſſet illum recipere per ſacrificium Miſſæ, quia ex ſuo genere eſt potentiſſima cauſa ad hūc effectum: remiſſio autem per indulgentiam eſt ex opere operato, non ergo habebit locum in non baptizatis. Vnde etiam videtur colligi, quòd ſicut poteſtas offerendi ſacrificium pro viuis & defunctis coarctata eſt ad baptizatos, etiamſi id, quod offertur, ſit per modum ſuffragij, ita etiam poteſtas clauium ad concedendas indulgentias pro viuis & defunctis limitata ſit ad baptizatos, etiā ſi habere poſſit actum per modum ſuffragij. Nam per ſe veriſimile eſt, Papam non poſſe alicui defuncto cōcedere indulgentiam per modum ſuffragij, cui viuētị non potuiſſet concedere indulgentiam per modum abſolutionis: hanc autem non poteſt concedere catechumeno viuenti: ergo neque illam defuncto. Denique vſus magnum indicium eſt poteſtatis, cùm ergo hoc genus indulgentiæ nūquā fuerit in vſu Eccleſiæ, non habemus indicium, nec rationē aliquam ſufficientem, cur aſſeramus hanc indulgentiam eſſe poſſibilem, ideóque veriſimilius eſt hunc fauorem ex Chriſti inſtitutione eſſe proprium Chriſtianorum.

Dubij reſolutio. *Palacios.*

An in anima Purgatorij aliqua diſpoſitio præter characterem baptiſmalem, & gratiam requiratur.

TERTIVM punctum eſt, vtrùm præter characterem & gratiam alia diſpoſitio requiratur in anima Purgatorij ad hunc effectum. Sed quæ hîc tractari poterant, in ſuperioribus ferè expedita ſunt. Nā in primis tractari poterat ſentētia Caietani aſſerētis requiri ſpeciale meritum de cōgruo, quod in hac vita præceſſerit: quòd videlicet quis mereatur, vt indulgentiæ poſt mortem illi applicatæ à Deo acceptentur. Sed circa hanc ſententiam nihil noui dicendum occurrit: non enim maiori fundamento meritum hoc requiritur in defunctis, quàm in viuis poſtulēt ſpeciales ſollicitudines ſatisfaciēdi: vnde, quibus argumentis oſtēdimus ſine cauſa poſtulari conditionem illam in viuentibus, eiſdem concluditur hanc non eſſe neceſſariam in defunctis. Item, rationes, quibus ſuprà probauimus huiuſmodi ſpeciale meritum non eſſe neceſſarium ad effectum infallibilem aliorum ſuffragiorum, idem probant de hoc ſuffragio indulgentiarum, quia applicatur per poteſtatem à Chriſto conceſſam, & ſub eius verbo ac 9.

Nō requiritur in anima ſpeciale meritum de cōgruo quòd in hac vita præceſſerit.

bo ac promiſſione: ergo tantùm requirit, vt non inueniat obicem. A Denique quando Sancti loquuntur de huiuſmodi merito, nihil requirunt, niſi quòd ad obtinendam remiſſionem venialis culpæ ſufficiat, vt conſtat ex Auguſtino in Enchiridio cap. 110. Eſtque ad hoc propoſitum locus optimus apud Gregorium lib. 4. Dialog. cap. 39. vbi ſic inquit: *Hoc tamen ſciendum eſt, quia illic ſaltem de minimis nihil purgationis obtinebit, niſi bonis hoc actibus in hac adhuc vita poſitus, vt illic obtineat, promereatur.* Vbi etiam per purgatorium ignem ait non tolli venialia peccata, niſi quiſpiam in hac vita hoc promeruerit: certum eſt autem non eſſe ad hoc neceſſarium ſpeciale meritum, ſed illud ſufficere, quod ad moriendum in gratia ſatis eſt: de hoc ergo tantùm loquitur Gregor. & de eodem loquuntur cæteri Patres in ſimilibus locis. B Vnde ſunt etiam optima illa verba Gregorij ad confirmandam ſententiam, quam in ſuperioribus cum D. Thoma docuimus, ſcilicet, peccatum veniale nunquam dimitti, quandiu cum mortali coniunctum eſt.

Auguſt.

Greg.

10. *In anima non requiritur notitia, aut acceptatio beneficij ſibi impenſi.*

Hoſtienſ.

10. Altera etiam ſententia poteſt hoc loco tractari, quæ requirit in anima defuncti, pro qua indulgentiam lucramur, notitiam aliquam, & acceptationem beneficij ſibi impenſi. Sed hanc ſentẽtiam apud nullum Auctorem inuenio præter Hoſtiẽſem in cap. *Ex eo*, de Pœnit. & remiſſ. n. 5. vbi varias requirit conditiones ad lucrandam indulgentiam, quarum aliquæ cognitionem, & iuſtam illius æſtimationem ſupponunt. Sed ille non loquitur de indulgentiis pro defunctis, quas alibi negat concedi poſſe, neque illæ conditiones etiam in viuentibus neceſſariæ ſunt, ſed ſolùm quæ in ſuperioribus ſunt aſſignatæ. C Illa ergo ſpecialis notitia non eſt neceſſaria in anima liberanda à Purgatorio per indulgentiam, quia per ſe loquendo, nihil confert ad effectum eius. Vnde incertum eſt, an Deus illam cõferat per ſpecialem reuelationem. Neque etiam ad fructum indulgentiæ obtinendum neceſſariũ eſt ſpecialiter credere, aut ſperare, hanc indulgentiam mihi applicatam futuram eſſe fructuoſam, vt ea ratione eius notitia neceſſaria ſit: nam illa fides neque eſt diſpoſitio ad gratiam, neque ad remiſſionem pœnæ temporalis, vt per ſe conſtat. Vnde etiam inter viuentes is qui lucratur indulgentiam, poteſt in particulari iudicare, & fortaſſe etiam ſpeculatiuè credere hanc conceſſionem indulgentiæ D non eſſe validam, & nihilominus neceſſariam diligentiam adhibere, vt ſi fortaſſe valida eſt, obtineat eius effectum, quem ſine dubio conſequetur, ſi conceſſio reuera fuit valida, quia illa dubitatio vel credulitas non eſt peccaminoſa, nec ponit obicem effectui indulgentiæ. Sufficit ergo generalis fides de poteſtate concedendi indulgentias, quatenus neceſſaria eſt vel ad ſtatum gratiæ & iuſtitiæ, ad quem aliquando ſufficiet implicita fides de tali articulo, vel ad operandum pro indulgentia lucranda, quia hoc fieri non poteſt ſine cognitione illius. Animæ autem Purgatorij non hoc modo operantur, ſed recipiunt fructum aliorum opera comparatum, & ideo neque ex hoc capite eſt illis neceſſaria illa cognitio. E Nec denique talis cognitio eſt illis neceſſaria propter acceptationem, tum quia hæc acceptatio potiùs neceſſaria eſt ex parte Dei, quàm ex parte ipſarum, tum etiam quia ſufficit eis illa voluntas generalis qua deſiderant ſatisfacere Deo quàm citiſſimè valeant, & omnibus modis quibus id fieri poſſit; quanquam nec voluntas hæc actualis eſſet per ſe neceſſaria, ſed ſufficeret virtualis ſeu habitualis, in ipſo ſtatu gratiæ implicitè contenta.

DISPVTATIO LIIII.

De cauſa finali propter quam concedi poſſunt ac debent indulgentiæ.

POST materialem cauſam indulgentiarũ, dicendum videbatur de formali, ſed quia illa nihil aliud eſſe poteſt, niſi actus quidã cauſç efficientis indulgentiam: ideo commodius iam à poſt efficientẽ cauſam de illa forma diſputabimus. Hic ergo incipimus agere de cauſis extrinſecis indulgẽtiarum, quarum prima eſt finis, qui in hac diſputatione explicandus eſt. Diſtinguere autẽ oportet duplicem finẽ, intrinſecũ, vel extrinſecum. B Intrinſecus finis indulgentiç dici poteſt ipſemet effectus proximus eius, ſicut in omni actione immediatus terminus eius eſt finis intrinſecus illius. ſic igitur remiſſio pœnæ eſt intrinſecus finis indulgẽtiæ, vnde veriſſimè dicitur indulgentia cõcedi propter liberãdum hominem à tali reatu pœnæ, vel à Purgatorio, &c. Quòd ſi quis dicat, remiſſionem pœnæ eſſe ipſãmet indulgentiam, ideoq; nõ poſſe eſſe finẽ eius, negãdum id eſt, niſi largè nomẽ cauſæ effectui tribuatur: propriè enim remiſſio pœnæ non eſt indulgẽtia, ſed effectus eius; indulgentia verò eſt, vel abſolutio per quã fit talis remiſſio, vel tale ſuffragiũ quo cõparatur. De hoc ergo fine nihil habemus, quod addamus his quæ de effectu indulgẽtiæ diximus. Inquirimus igitur in præſenti, an præter hunc finem neceſ- C ſarius ſit alius extrinſecus, qui moueat concedentem ad indulgentiam præſtandam, & qualis ille futurus ſit quamque neceſſarius ſit, an ſcilicet, vt conceſſio honeſta ſit, an verò etiã, vt valida ſit, ſimulque attingenda erunt aliqua de cauſis indulgentiarum, quæ ſunt in vſu, an ſufficientes ſint.

Finis intrinſecus indulgentiæ quis.

SECTIO I.

Vtrùm ad concedendam indulgentiam neceſſaria ſit aliqua cauſa finalis, quæ moueat concedentem.

RATIO dubitandi eſſe poteſt, quia indulgentia ſecum habet intrinſecũ motiuũ ſufficiens, quale eſt liberare proximum à tali miſeria: ergo illud ſatis eſt, vt talis cõ- D ceſſio honeſtè fiat, & à fortiori vt fiat validè, quia actus iuriſdictionis inualidus nunquam honeſtè fit, per ſe loquẽdo, & ſecluſa ignorãtia. Prima cõſequẽtia patet, quia, vt actus ſit honeſtus ex parte finis, ſatis illi eſt habere intrinſecum motiuum honeſtũ: ſupponimus enim ex parte aliarũ circunſtantiarum nõ habere inordinationẽ aliquã: nã hoc etiã accidentariũ & extrinſecũ eſſet. Antecedens patet, tũ quia in ipſo, cui cõceditur indulgentia pro ſe, vel pro alio, vt honeſtè operetur ad illam lucrandam ſufficit quòd id faciat, vt ſe vel proximũ liberet à tali debito etiamſi nullum alium extrinſecum motiuum habeat: ergo in concedẽte erit illud etiam ſufficiens motiuum. Tum etiã, quia in eleemoſyna corporali ſufficiens motiuũ ad honeſtatẽ eius eſt liberare proximũ à tali miſeria, E & in eleemoſyna ſpirituali, quæ fit per alia ſuffragia ſimile aut proportionale motiuũ eſt ſufficiẽtiſſimũ, & in ſacramento pœnitentiæ optimum motiuũ abſolutionis eſt liberare proximum à miſeria peccati, illúdq; ſufficit, vt ſuppoſita diſpoſitione & capacitate ſubiecti: ergo idem dicẽdum eſt in præſenti, ſiue indulgentia intelligatur fieri per modum ſuffragij & eleemoſynæ, ſiue per modum abſolutionis: nam etiã ſupponitur ſubiectum capax, & diſpoſitum, neque propter intrinſecum finẽ redditur magis capax, magíſue diſpoſitum. Denique Chriſtus Dominus abſolutè conceſſit facultatem Petro, dicens, *Quodcunque*

1. *Ratio dubitandi.*

ſolueris : neque addidit reſtrictionẽ, quod ſolueris ex cauſa ſeu fine extrinſeco honeſto:ergo non eſt à nobis addenda illa reſtrictio, quandoquidem neque ex natura rei neceſſaria eſt ad honeſtatem actus, vt oſtẽſum eſt. In contrarium autem eſt, quia, ſi huiuſmodi finis non eſſet neceſſarius, vt conceſſio indulgentiæ ſit rationabilis, & prudens, poſſet Pontifex ſua volũtate ſpoliare Purgatorium, vel omnibus ritè confitentibus totum reatum pœnæ remittere, eo tantùm fine, vt eos illo malo liberaret: conſequens autem eſt planè abſurdum.

2 *Cauſam piam eſſe neceſſariã ad indulgentiam licitè cõcedendam.*

Dicẽdum ergo eſt, neceſſariam eſſe cauſam aliquã honeſtam ac piam, ob quam expediat indulgentiam eiúſque effectum concedere, quæ diſtincta ſit ab ipſo effectu, ſeu fine intrinſeco indulgentię. Hęc eſt communis ſententia omnium ſcribẽtiũ in hac materia. Et à poſteriori optimè conuincitur argumẽto facto. Ratio verò à priori eſt, quia hæc poteſtas data eſt Eccleſiæ in ædificationem, & non in deſtructionem: cõceſſio autem indulgentiæ ſolùm propter ſeipſam, vt ſic dicam, & ſuum effectum, ſine alia cauſa, eſſet in deſtructionẽ & perniciem fidelium: ſic enim neq; in hac vita, neque in Purgatorio pœnas timerẽt, cùm ſcirent iuſtè & ſanctè poſſe illis liberaliter condonari: ergo etiamſi Chriſtus id expreſsè nõ declarauerit, poteſtas illa ex intrinſeca ratione ſua ſecum affert illam conditionem. Præterea, Deus ipſe licèt ſit infinitè miſericors & liberalis, nõ ſtatim remittit omnẽ pœnam temporalem, vt homines liberet à tali miſeria, ſed in hoc ſeruandum putat iuſtitiæ ordinem: ergo multò minùs poteſt Pontifex licitè id facere. Patet conſequẽtia, quia in hoc ſe gerit vt miniſter Dei, qui tenetur volũtati eius ſeſe accommodare.

Obiect.

Dices, Eſto de facto Deus hoc non faciat regulariter, certũ eſt tamen poſſe id facere, ſanctéq; facturũ eſſe, ſi id velit, abſque alia cauſa extrinſeca: ergo inde nõ rectè probatur, hãc cõditionẽ eſſe neceſſariã ad honeſtatẽ hujus actus.

Solutio.

Reſpõdeo, in Deo duplicẽ rationem eſſe conſiderandam, vnam ſupremi gubernatoris, legiſlatoris, aut Iudicis, aliã ſupermi domini: ſi ergo priorẽ rationem pręcisè ſpectemus, ex vi illius nõ poſſet illa remiſſio omnino liberalis, & ſine vlla cauſa prudẽter fieri, quia eſſet cõtra iuſtitiã legalem, quã gubernator maximè ſeruare debet, quia reſpicit commune bonũ.

Cur Deus pœnã poſſet abſque cauſa cõdonare, nõ verò Pontifex.

Quatenus verò Deus cum illa ratione habet coniunctũ ſupremũ dominiũ, poteſt optimè omnia debita cõdonare prout voluerit: nã ſua volũtate cõuertet omnia in maius bonum; Vicarius autẽ Chriſti cõſtitutus eſt ſupremus diſpenſator miniſterialis, nũ verò factus eſt dominus, & ideo integra manet lex illa iuſtitiæ legalis, quã violaret, ſi temerè & ſine cauſa pœnas peccatorũ cõdonaret. Imò ratio etiã iuſtitiæ cõmutatiuæ in eo ſpecialiter locũ habet, quæ illũ obligat, vt officio rectè & ſecundũ æquitatẽ vtatur.

Quod tandem in hunc modum explicari poteſt: nam vel indulgentia conſideratur vt abſolutio vel vt diſpenſatio theſauri per modum ſuffragij. Priori modo manifeſtum eſt requirere cauſam, quia eſt actus iudicis, vt ſic: iudex autem non poteſt prudenter abſoluere reum ſolum vt ipſum à pœna liberet abſque alia ratione, quod maximè locum habet in inferiori iudice, qui iudicare tenetur ſecundùm leges ſuperioris. Imò nec ipſe ſuperior (ſecluſo Deo propter ſupremum dominium) poteſt ſua voluntate abſoluere reum, nulla habita ratione communis boni, hac enim ratione non poteſt Pontifex etiam in propriis legibus licitè diſpenſare ſine cauſa. Et confirmatur; nam hac ratione quanuis ſacerdoti abſolutè data ſit poteſtas remittendi peccata, non eſt tamẽ ei liberum abſoluere à tota pœna hominem etiã contritum, ſi non eſt ſufficienter diſpoſitus ad totum

A illum effectum. *Obiect.* Dices, hoc argumentum vel nimium probare, vel poſſe in contrarium retorqueri: nã confeſſor propter nullã cauſam extrinſecã poteſt abſoluere pœnitentem à tota pœna, ſi eius contritio non eſt ſufficiens diſpoſitio ad tantũ effectum: ergo etiam per indulgentias non poterit dari abſolutio à tota pœna propter extrinſecam cauſam, niſi in recipiente ſit aliqua interna diſpoſitio proportionata ad illum effectum. Vel ſi aſſignetur diuerſa ratio, quia abſolutio ſacramentalis eſt puræ iuſtitiæ, iuxta legem præſcriptam in inſtitutione ſacramenti, abſolutio autem in foro indulgentiæ eſt potiùs benignitatis: hinc non ſolùm euertitur argumẽtum, ſed etiam videtur concludi, non eſſe neceſſariã aliam cauſam præter ipſammet benignitatem, & liberalitatẽ.

Solutio.

Reſpondeo, diuer- B ſam quidem intercedere rationẽ, exemplúmque non eſſe ſumendum, vt omnino ſimile, ſed vt proportionatum: nam ſicut in iudicio pœnitentiæ cauſa proportionata talis remiſſionis eſt talis diſpoſitio pœnitentis, ita in præſenti foro cauſa proportionata eſt aliquod aliud bonum pertinens ad pietatem & honorem Diuinam, licèt in hoc foro non attendatur ratio iuſtitiæ particularis, quæ conſideratur per proportionem ad particularem diſpoſitionem pœnitentis, non excluditur tamen ratio iuſtitiæ communis ſeu legalis, quæ poſtulat, vt huius modi benigna remiſſio non fiat ſine iudicio & conſideratione communis boni, quoniam aliter facta non eſſet liberalitas, ſed prodigalitas, neque eſſet benignitas, ſed crudelitas, quia tolleretur vitiorum correptio. At verò, ſi C conſideretur indulgentia, vt diſpenſatio theſauri ad ſubueniendum indigenti, etiam ſub ea ratione requirit modum & ordinẽ, vt rectè fiat; qui modus & ordo maximè conſiſtit in legitima cauſa: nam hac ſecluſa, nullum principium ſupereſt, ex quo talis moderatio ſumi poſſit, ſed ſine vllo termino poſſet fieri talis remiſſio, quod per ſe conſtat eſſe valde abſurdum, vt declaratum eſt.

4. *Rationi dubitãdi ſatisfit.*

Ex his facilis eſt reſponſio ad rationem dubitandi in principio poſitam. Nam, licèt ſubleuare miſeriam indigentis per ſe honeſtum ſit, ſi recta ratione menſuretur, tamen ſuam etiam moderationem ſeu propriũ mediũ requirit, peccaríque in eo poteſt per exceſſum, ſicut & per defectum. Præſertim, ſi quis non ſit dominus, ſed diſpenſator bonorum quę diſtribuit: D tunc enim vt ſubuentio ſit honeſta, non ſatis eſt vt indigenti fiat, ſed neceſſe eſt vt fiat iuxta rationabilem voluntatem Domini, qui diſpenſationem commiſit. Ac præterea ſubſidium collatum alteri, vt liberaliter & ſine vllo onere ab aliquo malo liberetur, non ſemper eſt per ſe honeſtum, quãdo illud malum maiorem habet rationem boni, aut reſpectu eius qui illud patitur, aut reſpectu boni communis. Hæc autem in præſenti concurrunt: nam Pontifex concedens ſuffragium indulgentiæ non eſt Dominus, ſed diſpenſator: voluntas autem Chriſti eſt, vt rationabiliter diſpenſetur. Item malum pœnæ temporalis, licèt reſpectu peccatoris incommodum ſit, tamen reſpectu boni communis eſt magnum, & neceſſarium bonum, cui periculum crearetur, ſi malum illud gratis E & ſine cauſa tolleretur per alienum ſubſidium: non eſt ergo illud ſufficiens motiuum, niſi coniungatur alia cauſa, quæ compenſet illud commune bonum.

5. Quapropter non eſt ſimile de ipſo, qui indulgentiam lucratur, tum quia ad ipſum non ſpectat munus diſpẽſandi theſaurum, aut habere in hoc negotio curam iuſtitiæ legalis, ſed patiendi priuatam ſatisfactionem, ſeu ſoluẽdi proprium debitum prout commodè potuerit. Tum maximè, quia ipſe iam ſupponit ſatisfactionem communem legitimè ſibi applicatam, & ideo ſufficienti intentione operatur, ſi propter ſuũ

ſpiri

ſpirituale commodum operetur. De eleemoſyna autem corporali iam dictum eſt. Quòd ſi argumentum fiat de ſuffragio ſpirituali facto ex propria ſatisfactione, & propria voluntate, etiam de illa non eſt ſimilis ratio, tum quia fit de propriis bonis, quorum homo eſt ſuo modo dominus, tum quia nõ eſt actus iuſtitiæ legalis, ſed priuatæ charitatis ſeu miſericordiæ, tum quia ex illo nullum ſequitur commune nocumentum, etiamſi ſolùm fiat propter commodum illius animæ cui offertur. Et quoad hoc etiam non eſt ſimilis ratio de abſolutione ſacramentali: nam per illam non fit propriè diſpenſatio aliqua ad arbitrium concedẽtis, ſed fertur iuridica ſẽtẽtia iuxta leges à Chriſto ſtatutas: & ideo, vt honeſtè exerceatur, non requirit aliquam extrinſecam cauſam præter intrinſecam rationem iuſtitiæ, quam includit, quæ redundat in cõmodum pœnitentis, & in honorem Dei, & propter vtrumque motiuũ poteſt honeſtè fieri. Conceſſio autem indulgẽtiæ includit diſpenſationem quandam arbitrariam, id eſt, arbitrio Pontificis relictam, ideoque vt honeſtè fiat, requiritur vt tale arbitrium ex aliqua legitima cauſa fiat. Vnde qui de confeſſore putant habere poteſtatem imponendi maiorem, vel minorem ſatisfactionem pro tota pœna debita, conſequenter dicere debent per ſe loquendo, debere imponere adæquatam ſatisfactionem: neque poſse illam in minorem commutare, niſi ex aliqua legitima cauſa ad illud forum pertinente.

6. *[Indulgentiam debere concedi proportionatã ad cauſam.]* Atque hinc infertur, cauſam hanc debere eſse proportionatam indulgentię, quę conceditur, ſeu quantitati eius, vt conceſsio prudens ſit & rectè facta: nam quo maior fit remiſsio, ſiue intenſiuè, id eſt, quoad grauitatem pœnæ, ſiue extenſiuè, id eſt, quoad plures perſonas, vel actus, eo maior requiritur cauſa cum proportione, quod facilè patet rationibus factis, & ex ipſa generali ratione prudentis operationis, ac diſpenſationis conſtat, cauſam ſeu finem debere eſse proportionatum actioni. *[An data proportionata cauſa, conceſſio indulgẽtia rectè fiat.]* Sed quæret tandem aliquis, an talis cauſa ſemper ſit ſufficiẽs, vt conceſsio indulgentiæ rectè fiat. Reſpõdeo, aliud eſse de actione hac ſecundũ ſe, aliud vt egreditur à cõcedente. Priori ratione ſufficit prædicta cauſa ad honeſtatem actionis, quantũ eſt ex ſe, ſeu ex ſuo genere: & hoc modo tũc loquimur, quia hæc cõſideratio eſt per ſe, reliqua verò ſunt per accidẽs, quę nõ cadunt ſub ſciẽtiã. Vnde poſteriori modo de illa loquendo neceſsarium eſt, vt ex parte operantis non adiungatur aliqua alia circunſtantia, vel praua intentio. Fieri enim poteſt, vt ad concedendam indulgentiam ſubſit cauſa ſufficiens, & tamen quòd diſpenſator illam concedat propter auaritiam, ambitionem, vel quid ſimile, quæ quidem intentio reddet eius actionẽ turpem, quanuis conceſsio ipſa ſecundùm ſe ſpectata ſit legitima & rationabilis.

SECTIO II.

Vtrùm legitima cauſa ita ſit neceſſaria ad indulgẽtiam, vt ſine illa conceſſa, ſit nulla.

1. *[Ratio 1. dub.]* RATIO dubitandi eſt, quia multa illicitè fiunt, quę tamen facta tenent: ergo quanuis talis indulgentia illicitè concedatur, nihilominus valida eſse poterit: nam in concedente eſt poteſtas, & voluntas, quantùm eſt ex ſe, efficax, & nullum eſt principium ſufficiens, quod illam irritam faciat, etiamſi reddat illicitã. *[Exemplis idẽ confirmatur.]* Quod variis exemplis cõfirmatur. Primùm excommunicatio iniuſta eſt valida, ſi procedat à poteſtatem habente, propter quod timẽda dicitur. Et maiori ratione abſolutio à ſimili excommunicatione à paſtore cõceſſa, etiamſi fortaſse ſit iniuſta, valida eſt. Deinde, di-
A ſpenſatio in ieiunio, vel alia ſimili lege, non poteſt rectè ſine cauſa fieri, & tamen ſi fiat, valida eſt, dummodo fiat ex plena voluntate habẽtis poteſtatem. Et ex hoc exemplo ſumitur noua ratio: nam quãdo defectus eſt tãtùm contra iuſtitiam legalem, & non includit iniuriam contra commutatiuam, non irritat actionem, vt ex dictis exemplis conſtat: ſed indulgẽtiæ conceſſio, ſine iuſta cauſa ſolùm eſt contra iuſtitiam legalem, & rectam gubernationem: ergo.

Reſponderi poteſt, diſpẽſationem in illis legibus non ex eo capite eſſe validam, ſed quia eſt diſpenſatio tantùm in iure humano; indulgentiam autem includere diſpenſationem in iure diuino. 2. Sed hæc aut eſt petitio principij, aut oportet oſtendere, quòd ſit hoc diuinum ius, cui per indulgentiam derogatur.
B Nam, ſi dicatur eſſe prohibito diuina de diſtribuendo, vel applicando theſauro ſine huiuſmodi cauſa, petitur principium: nam hoc eſt quod inquirimus, & oportet oſtendere vbi ſit hoc diuinum ius: præter hoc autem nullũ aliud excogitari poteſt, cui indulgentia repugnet. Et præterea adhuc illo admiſſo, non videtur ſufficiens vt talis actio irrita ſit: nam collatio beneficij facta minùs digno, vel etiã indigno (vt quidam volunt) valida eſt, quanuis ſit cõtra diuinum ius prohibens iniuſtam diſtributionem: ergo ſimiliter erit in præſenti valida diſpenſatio, tametſi iniuſta: nam, ſi violatio iuris diuini contra iuſtitiam diſtributiuam non irritat actionem, cur violatio diuini iuris, quæ per indiſcretam indulgentiam fit, illam
C reddat inualidam, cùm ſolùm ſit contra conuenientem liberalitatem, & ad ſummum contra iuſtitiam legalem? *[Confirmatio.]* Tandem confirmatur ab inconuenienti, quia, ſi valor indulgentię penderet ex cauſa, vix poſſent paſtores Eccleſiæ prudenter illam concedere, cùm obſcuriſſimum & incertiſſimum ſit de tali cauſa iudicium: & ſimiliter fideles nunquam poſſent ſatis firma fiducia, & pacata conſcientia indulgentias lucrari, aut de illis fidere: ergo ad vitanda hæc incõmoda, veriſimile eſt, Chriſtum Dominũ dediſſe Vicario ſuo hanc poteſtatem, vt ea vtendo ſemper validum actum faceret, quanquam ea vti non debeat niſi ex legitima cauſa: hæc enim non repugnant, & aliàs videtur vtrumque conueniens ad maius commune bonum.

D Nonnulli antiqui dixerunt, piam cauſam non eſſe de ſubſtantia indulgentiæ, ſeu neceſſariam ad valorem eius, etiamſi non negarent eſſe neceſſariam, vt rectè cõcedatur. 3. *[Prima ſent.]* Ita refert Paludanus in quarto diſt. duodecima, *[Palud.]* nullum tamen nominat Auctorem, neque ego illum reperi: nam, licèt aliqui Maiori hoc attribuant, *[Maior.]* falsò tamen: nam ipſe etiam diſt. 12. quæſtione ſecunda, illam ſententiam refert, & falſam eſſe affirmat. Omnes ergo Doctores, tam Theologi, quàm Canoniſtæ (eos ex parte referemus ſectione ſequente) conſentiunt, piam cauſam eſſe neceſſariam ad valorem indulgentiæ. *[Vera ſent.]* Fundamentum pręcipuum huius ſententiæ eſt, quia ſummus Pontifex non eſt Dominus, ſed diſpenſator tantùm Eccleſiaſtici theſauri, iuxta illud primæ ad Corinthios quar- *[1. Cor 4.]*
E to, *Sic nos exiſtimet homo, vt miniſtros Chriſti, & diſpenſatores myſteriorum Dei*, & primæ Petri quarto, *[1. Pet. 4.]* *Sicut boni diſpenſatores multiformis gratiæ Dei.* Ergo non poteſt ſuo arbitratu facere diſpenſationem validam, ſed ſolùm iuxta Domini voluntatem & intẽtionem: nam facultas diſpenſatoris ex ratione ſua non ampliùs extenditur. Vt, verbi gratia, ſi paterfamilias ſuas pecunias committat famulo, vt eas inter hos vel illos pauperes diſtribuat, ipſe verò in alios vſus eas cõſumat, nõ ſolùm malè faciet, ſed etiam nihil faciet, & tam ipſe quàm illi, qui eas receperunt, ad reſtitutionem tenebuntur, per ſe loquendo. Idem eſt de curatore

ratore in teſtamento relicto, quia niſi legata diſtribuat iuxta teſtatoris voluntatem, non ſolùm malè faciet, ſed etiam nihil faciet. Eſt etiam ſimile; ſi quis alicui committat, vt nomine ſuo remittat debitum ſub hac vel illa conditione, ipſe autem ſimpliciter remittat, nulla habita ratione talis conditionis, nihil faciet, quia non vt Dominus, ſed vt miniſter remittit, & non impleta conditione, voluntas Domini nulla eſt, quia conditionalis nihil ponit in eſſe: ſine voluntate autem Domini nihil validè fieri poteſt de rebus eius. Idem ergo in præſenti cócluditur, applicando omnia dicta cum proportione. Et confirmatur: nam ipſimet Pontifices fatentur non habere poteſtatem hanc, niſi ſub hac conditione concedendi indulgétiam ex rationabili cauſa. Ita expreſsè declarauit Clemens VI. in Clement. *vnigenitus*, de Pœnitent. & rem. & Leo X. in epiſtola ſæpe citata ad Caietanum. Indicatur etiam in Concilio Conſtantienſi, ſeſſione vltima, dum dicitur, ſuſpectos de hæreſi interrogandos eſſe, *an credant habere Pôtificem poteſtatem ad concedendum indulgétiam ex cauſa rationabili.*

Clem. 6. Leo. 10. Conc. Conſt.

4. *Difficultates quædam cótra fundamentum poſitum.*

Hoc verò fundamentum nonnulla indiget maiori expoſitione: nam, licèt diſpenſator operari debeat iuxta voluntatem & intentionem Domini, hæc tamen intentio non ſemper eſt ęquè efficax, ita vt cóformitas cum illa ſit neceſſaria ad valorem operis, etiamſi ad aliquam honeſtatem neceſſaria ſit. Quando enim Dominus præcipit diſpenſatori, vt theſaurum ſuum inter pauperes diſtribuat, ſine dubio intendit, vt prudenter id faciat, magis indigentibus ampliùs tribuendo: nihilominus tamen, etiamſi in hoc erret, plus tribuendo amicis, vel cognatis ſuis, etiamſi minùs indigeant, actio valida eſt. Similiter, ſi Dominus præcipiat œconomo, vt triticum, vel aliquid ſimile emat, intendit abſque dubio, vt opportuno tempore, & moderatiſſimo pretio, quoad poſſit, illud emat: ſi autem œconomus parua adhibita diligentia, rigoroſo pretio, non tamen iniuſto, illud emat, actio valida eſt quia, licèt non ſe gerat vt fidelis diſpenſator & prudens, non tamen ſimpliciter iniuſtus. Quanquam ergo in pręſenti conſtet diſpenſationem indulgétiæ ſine cauſa factam non eſſe iuxta Chriſti intentionem, adhuc tamen probatum non eſt, talem eſſe intétionem illam, vt irritet factũ, quia conformitas cum illa ſolùm videtur pertinere ad quandam fidelitatem, & prudentem diſpéſationem. Nec teſtimonia Pontificum hoc ſatis conuincunt: affirmant enim datam eſſe illis hanc poteſtaté, vt ex rationabilibus cauſis illa vtantur, non tamen affirmant hanc conditionem eo ſenſu & rigore eſſe adiectam, vt ſi non impleatur, irritet actum.

5. *Expediũtur difficultates & fundamentũ poſitũ ampliùs exponitur.*

Addendũ eſt ergo, hanc códitionem eſſe de ſubſtantia huius actus, & hoc modo requiri ex intentione Chriſti, quę nõ ex ſpeciali reuelatione, ſed ex ipſa rei natura, tali poteſtate ſuppoſita, colligenda eſt. Nam illa conditio, quæ eſt omnino neceſſaria ad finem principalem, propter qué conceditur poteſtas, neceſſaria eſt ad ſubſtantiam & valorem actus talis poteſtatis: ſed in præſenti huiuſmodi eſt illa conditio: ergo. Maior per ſe nota eſt in terminis. Minor auté probatur primò ex illo fine generali, quòd poteſtas hæc data eſt in ædificationem, non in deſtructionem; primæ ad Corinthios quarto. 2. ad Corinthios 10. Sed ad hũc finem neceſſarium eſt, vt indulgentiæ non concedantur ſine rationabili cauſa, quia aliàs omnino eneruaretur Eccleſiaſtica diſciplina, vt dicitur in capit. *Cùm ex eo*, de Pœnitent. & remiſſ. Secundò, ex inconuenienti ſuprà illato, quòd Pontifice concedente ſine cauſa ſpeciali indulgentiam plenariam omnibus animabus Purgatorij, factum teneret, quod per ſe abſurdiſſimũ eſt: ergo ſignum eſt, A rationabilem cauſam eſſe de ſubſtantia actus. Tertiò, quia conſtat, hanc poteſtatem non eſſe datam, vt indulgentiæ concedantur ſolùm propter liberandas animas à reatu pœnæ, alioqui hic finis eſſet ſufficiés etiam ad honeſtatem actus: ergo præciſè data eſt, vt propter alias rationabiles cauſas indulgentiæ concedantur. Quartò, quoties poteſtas eſt ad diſpenſandum, ſeu immutandum aliquo modo ius ab ipſomet ſuperiore ſtatutum, eſt de ſubſtantia & valore actus, vt non fiat ſine iuſta & rationabili cauſa: huiuſmodi autem eſt hæc poteſtas: ergo. Maior habetur ex communi conſenſu omnium Theologorum, qui hac ratione dicunt, diſpenſationem in re pertinéte ad ius diuinum, ſine cauſa factam à Pontifice, eſſe nullam, vt in voto, in matrimonio rato, &c. Et ratio à priori B eſt, quia non poteſt irrationabilis voluntas inferioris irritare rationabilem voluntatem ſuperioris: neque eſt veriſimile, ſuperiorem talem dediſſe poteſtatem. Item, quia ferè nullius momenti eſſet lex ſuperioris, ſi inferior poſſet ſine cauſa obligationem eius cum effectu tollere. Minor autem declaratur, quia ius diuinum eſt, vt qui peccauit, & nondum planè ſatiſfecit, tali pœna in Purgatorio afficiatur: hoc autem ius magna ex parte immutatur, & in illo aliquo modo diſpenſatur, quoties quis abſoluitur ab illa pœna per indulgentiam: ergo.

Dices, diuinum ius non eſſe aliud determinatè, ſed ſub disiunctione, vt patiatur illam pœnam, ſi per aliam huius vitæ moraliter æquiualentem non ſoluat, aut pro eo ſoluatur; aliàs non poſſet quis per C propriam etiam ſatisfactionem huius vitæ liberari à reatu illius pœnæ ſine alia ſpeciali cauſa, multóque minùs poſſet vnus redimere pœná alterius per ſua priuata ſuffragia ſine ſimili cauſa: quia etiam his modis mutaretur ius diuinũ, ſi abſolutè poſitum eſſet. Si autem poſitum eſt cum illa disiunctione, non mutatur, neque in eo diſpenſatur per indulgentias, ſed quoad alteram partem impletur: nam per indulgentiam fit códigna ſolutio pro alio ex theſauro Eccleſiæ: ad veritatem auté disiunctiuæ ſufficit vt vna pars impleatur. Reſpondeo, ius diuinum abſolutè eſſe vt peccata puniantur, & quoties de nouo fuerint commiſſa, de nouo etiá exigatur noua vindicta & ſatisfactio, quæ per ſe quidem exigatur ab ipſomet qui peccauit; propter vnionem autem charitatis acceptatur etiam exhibita & oblata ab alio: in vtroque autem modo D neceſſarium eſt, ſtando in rigore iuris, vt poſt culpam ſequatur vindicta, & ſatisfactio, ideoque nullus iuſtus poteſt illas ſatisfactiones, quibus fortaſſe illo tempore abundat, reſeruare, vt per eas ſoluat culpas, vel à ſe vel ab alio poſtea commiſſas, ſeu committendas. Et ratio eſſe videtur, quia finis vindicatiuæ iuſtitiæ per ſe loquendo, id exigit, vt efficax eſſe poſſit ad emendenda & coërcenda delicta: nam ſi per actiones priùs factas poſſet aliquis ſatisfacere pro ſubſequentibus culpis; quaſi impunè peccaret, licentiamque peccandi acciperet. Quòd ergo per ſatisfactiones præteritas, & in theſauro Eccleſiæ reſeruatas ſoluantur pœnæ debitæ pro peccatis poſtea commiſſis, diſpenſatio quædam eſt in prædicto E diuino iure.

6. *Obiect.*

Solutio.

Duobus autem modis in genere loquendo, hoc fieri videtur. Prior continet omnes modos, quibus applicatur ſatisfactio Chriſti ad redimenda efficaciter noſtra peccata, & pœnas eorum ex immediata inſtitutione ipſius Chriſti, vt per omnia ſacramenta, & ſacrificium, & ad valorem huius inſtitutionis & remiſſionis nulla alia cauſa neceſſaria eſt præter infinitum valorem ipſiuſmet paſſionis Chriſti, eiuſdémque voluntatem per poteſtatem Eccleſiæ operantem, præterquam quòd in omnibus illis mediis, quibus ex diuino

7. *Prior modus quo per ſatisfactiones in theſauro repoſitas, pœnæ peccatorum ſolui poſſunt.*

diuino iure applicatur ſatisfactio Chriſti, facile eſt inuenire plures cauſas, & rationes, ob quas hoc genus remiſſionis & indulgentiæ ab ipſo Chriſto conceſſum eſt, moderãdo aliquo modo rigorem alterius iuris, vt ex dictis de inſtitutione, & effectibus ſacrificij Miſſæ ſumi poteſt. *Poſterior modus.* Poſterior modus continet omnem applicationem ſatisfactionum Chriſti & Sanctorum ex theſauro Eccleſiæ ad remittendas pœnas, pro peccatis cõmiſſis iam debitas, factam ex immediata inſtitutione & conceſſione Eccleſiæ, licèt per poteſtatem à Chriſto datam, & huiuſmodi eſt indulgentiarum remiſsio. Cõtinet ergo hic modus diſpenſationem aliquam in diuino iure, cúmque ab homine immediatè fiat, legitimam cauſam requirit, ſine qua valorem non obtinet. Neque obſtat valor ſatisfactionum Chriſti, non quia ex ſe non ſufficiat ad omnem pœnam tollendam: ſed quia licèt infinitus ſit, nihilominus poſtulat rationabilẽ applicationem: neque enim Chriſtus ipſe meruit, aut voluit vt diuitiæ ſuæ indiſcreto modo diſtribuerentur, ſeu potiùs diſsiparentur. Nam, ſi hoc ipſe meruiſſet, ſcilicet vt applicatio ſine cauſa facta, valida eſſet & accepta Deo, ipſe potiùs per ſe hoc feciſſet, applicando nobis efficaciter ſuas ſatisfactiones ad remittenda omnia peccata quouis tempore committenda, abſque alia cauſa, vel operatione noſtra, præter valorem ſui meriti, prout his temporibus dicunt hæretici: ſicut ergo hoc abſurdiſsimum eſt, & contra fidem, & bonos mores, ita etiam illud fuiſſet abſurdum.

Ratio dubitandi enodatur.

8. His ergo modis ſufficienter fundata eſt illa communis ſentẽtia quæ veriſſima eſt magiſque roboratur reſpondendo ad rationẽ dubitandi in principio poſitam, præſertim ad exẽpla quæ in ea afferuntur. Concedimus ergo generatim loquendo, multa illicitè fieri, quæ facta tenent, negamus tamen conceſſionem indulgentiæ ex horum numero eſſe, ſed ex his quæ & illicitè & inualidè fiũt: Negamus ſubinde in Pontifice eſſe poteſtatem ad talem indulgentiam concedendam: nam licèt poteſtatem habeat ad concedendas indulgentias, non inde fit habere poteſtatem ad talẽ indulgentiam, quia non habet hãc poteſtatem niſi ſub tali modo ſeu cõditione, vt explicatũ eſt: quod vno verbo dici poteſt, habere poteſtatẽ ad indulgẽtiam legitimam, quæ ſola, iuxta verũ ſenſum & vſum Eccleſiæ indulgentia ſimpliciter dicenda eſt: nam alia potiùs eſt diſſipatio, aut præſumpta, ſeu intenta indulgentia, quàm vera.

9. *Primo exẽplo reſpondetur.* Ad primum exemplum reſpondetur, non omnem excommunicationem iniuſtam eſſe validam, ſæpe enim eſt nulla; & tunc maximè, quando ſine vlla legitima cauſa fertur, ex quo poſſet argumentum retorqueri. Quomodo autem aliqua excommunicatio iniuſta ſit valida, infrà ſuo loco dicetur: nam hîc non poteſt breuiter declarari; ſolũ dico id ſolũ poſſe contingere, quando talis iniuſtitia non omnino tollit iuſtam cauſam excommunicationis.

10. *Secũdo exẽplo ſatisfit.* Ad ſecundum exemplum de abſolutione ab excõmunicatione diſtinguendum eſt: aut enim abſolutio datur ab eodem, qui excommunicationem poſuit, & tunc valida eſt ſiue iure, ſiue iniuria detur, quia ipſamet tollit vinculum, à cuius voluntate pendet, & eadẽ ratione valida erit, ſi à ſuperiore detur, qui eminenter continet, vt ſic dicam, voluntatem inferioris: at verò, ſi is, qui abſoluit, ſit inferior, non poterit abſolutio eſſe valida, ſi ſit iniuſta, & ex hoc mẽbro ſumẽda eſſet ſimilitudo, quia concedens indulgentias ſe habet vt inferior diſpenſator, vel declaratum eſt.

Ad tertium exemplum, non deſunt qui negent diſpẽſationes in ieiunio & ſimilibus legibus humanis validas eſſe, ſi abſque legitima cauſa concedantur, quia etiam illa diſpenſatio procedit à poteſtate clauium, quæ eſt etiam miniſterialis, & data in ædificationem, & non in deſtructionem: & ideo non eſt data vt ad libitum quiſpiam ea vtatur, ſed ſub certa regula & menſura, pertinente ad commune bonum, ſub qua non continetur diſpenſatio illa ſine legitima cauſa conceſſa. Sed omiſſa hac ſententia, quam nimis rigidam, & non ſatis fundatam cenſeo, meliùs reſpondetur negando conſequutionem, quia conceſſio indulgentiæ includit diſpenſationem in diuino iure, vt explicatum eſt, neque in hoc petitur principium, quia hoc ius non eſt tantùm prohibitio cõcedendi indulgentias ſine cauſa: illa enim ſola non ſufficeret ad irritandum actum: nam etiam eſt prohibitio diuina, & naturalis diſpenſandi ſine cauſa in communi lege etiam humana, & nihilominus diſpenſatio non eſt irrita. Eſt ergo illud ius, quod latum eſt à Deo de iuſta vindicta peccatoris, quod ſuo modo ſequitur ex natura rei ex ipſo peccato. Ratio autẽ differentiæ quoad hoc inter diſpenſationem humani & diuini iuris eſt clara: nam quando diſpẽſatur in iure diuino, diſpenſatur, vt ſic dicam, in alienis bonis, ſeu in aliena voluntate, & ſuperiori, & ideo, vt validè fiat, requiritur cauſa, quia ſine illa non conſentit ſuperior, & ſine eius conſenſu in tali negotio nihil fit. At verò per diſpenſationem legis humanæ diſpenſat homo in re propria, ſeu in ſuamet voluntate: & ideo factum tenet, quia etiamſi talis voluntas illicitè, & ſine cauſa mutetur, tamen verè mutatur, & conſequenter tollitur obligatio, quæ ab illa pendebat: Sicut, ſi legiſlator humanus ſine cauſa abroget totam legem à ſe latam, quanuis fortaſſe malè faciat, & cum detrimento communis boni, nihilominus factum tenet, quia de facto mutat voluntatem ſuam, à qua tota res pẽdebat. Et in idem redit quod alij dicunt, talem diſpenſationem eſſe validam, quia in ea ſe gerit diſpenſator vt iudex ſupremus & non præcisè vt gerens vices alterius: id enim intelligendum eſt de Principe ſupremo non abſolutè, ſed reſpectiuè, id eſt quia diſpenſat in re, quam ipſe primò conſtituit, & quæ ab eius voluntate pendet, tanquam ab eius proxima principali cauſa. Quapropter neceſſe eſt loqui de homine diſpenſante in lege à ſe, vel ab æquali, vel ab inferiori lata: nam, ſi inferior diſpenſet in lege ſuperioris, vt Epiſcopus in lege Pontificis, planè diſpenſatio non erit valida, ſi abſque cauſa fiat: militat enim eadem ratio. Addo præterea, rationem aliam tactam in eodem exemplo de iuſtitia legali & commutatiua ſuſtineri nõ incongruè poſſe: nam indulgentia ſine cauſa conceſſa non immeritò dici poteſt iuſtitiæ commutatiuæ repugnare: nam ſi illa indulgentia conſideretur vt abſolutio iudiciaria, cõtinet iniuſtum iudicium contra ſatisfactionem Deo debitam: ſi verò conſideretur vt ſuffragium quoddam, eſt veluti eleemoſyna quędam facta ex alicuius bonis in caſu non conceſſo. 11. *Tertium exẽplum euadtur.* *Ratio redditur, cur diſpenſatio abſque cauſa in humano iure ſit valida, non autem in diuino.*

Quartum exemplũ erat de beneficio collato indigno, vel minùs digno. Et quidem de priori ſatis probabiliter dici poteſt eſſe inualidam & humano, & diuino iure, & naturali, quia eſt contra iuſtitiam cõmutatiuam, cum grauiſſimo detrimento boni communis, & quia diſpenſatio, ſeu alienatio theſauri Eccleſiaſtici à prælato facta ſine cauſa, vel neceſſitate, vel ſufficienti cõpenſatione, eſt per ſe irrita, quia prælatus non eſt dominus illius theſauri, ſed diſpenſator: ergo maiori ratione idem dici poteſt de diſpenſatione beneficij facta indigno. At verò, quidquid ſit de hac ſententia, nunc non eſt ſufficiens ad reſpondendum 12. *Solutio ad 4. exemplum.*

dum exemplo adducto, quia de collatione facta minùs digno dubitari non poteſt quin ſit valida, dummodo dignus ſit, & de illo ferè procedit idem argumentum: nam collatio illa etiam eſt contra diuinum ius, & in eo ſe gerit concedens tanquam diſpenſator infidelis & iniquus, Caiet. ergo tom. 1. Opuſc. tract. 9. q. 1. ad 2. reſpondet cõcedendo collationem etiam indigno factam eſſe validam, & negando conſequẽtiam, & rationem reddit, quia miniſteria, ſeu beneficia, & indulgentiæ ſunt in diuerſo genere diſpẽſabilium: *illorum enim*, inquit, *efficacia ex ſolo pendet imperio: horum autem efficacia abſque vera diſpenſatione eſſe nequit.* Nullam tamen rationem Caietanus affert, ob quam beneficiorum collatio ſit ex his bonis, quę ſolo imperio validè donari poſſunt, indulgentiæ autẽ nõ ſint in hoc ordine. Et cõtra ipſum obiici poteſt ratio, qua probat indulgentias nõ poſſe diſpẽſati pro ſolo imperio: quia, ſcilicet, tẽporalia bona nõ poſsũt ita diſpẽſari, & ſpiritualia non ſint minùs pretioſa & chara Eccleſiæ. Sic enim argumẽtabimur. Nõ sũt minùs pretioſa & chara Eccleſiæ beneficia Eccleſiaſtica, quàm bona tẽporalia: ergo, ſi hęc nõ poſſunt validè diſpẽſari pro ſolo imperio, multo minùs illa: vel ſi illa poſſunt, etiã reliqua ſpiritualia potuerũt, etiãſi ſint magis clara, vel reddenda eſſet differentiæ ratio.

Caietan. reſponſ.

Impugnatur.

13. *Reſponſio alia.* Reſpõderi ergo poteſt, diſpenſationem factã contra diuinũ ius, per ſe loquendo, & ex vi talis obiecti eſſe inualidam, niſi aliũde ad cõmune Eccleſiæ cõmodum, neceſſarium ſit talem actionem, nõ obſtante iniquitate eius, ſuum effectum conſequi: nam tũc cõſiderato præcipuo fine poteſtatis datæ paſtoribus Eccleſiæ, nimirum, vt ſit in ædificationem eius, præfertur commune bonum priuatæ malitiæ, vt rata ſit talis actio: ſic enim valida eſt collatio Baptiſmi, etiãſi indigniſſimo conferatur: & ordinatio ſacerdotis, vel conſecratio Epiſcopi rata eſt, & ſuum effectũ habet, etiamſi perſona ſit omnino indigna. Simili ergo modo electio, ſeu prouiſio Epiſcopatus, vel alterius beneficij inferioris valida eſt, etiam in perſona indigna, quia ita expedit ob commune Eccleſiæ bonum. Quia licèt abſolutè nõ expediat Eccleſię habere indignum prælatum, tamẽ poſtquam ille conſtituitur, multò magis expedit vt ſit verus Prælatus, quàm vt ſit nullus; tum quia, ſi non eſſet verus Pręlatus, omnia eius acta inualida eſſent, quod eſſet magnum cõmune detrimentum; tum etiam, quia aliàs nunquam Eccleſia eſſet certa de ſuis Prælatis, quia ſæpiſſimè dubitamus, an electi digni ſint, indulgentiis autẽ nõ eſt ſimilis neceſſitas. Hæc reſponſio eſt probabilis, & aliqua ex parte neceſſaria, non tamen mihi omninò ſatisfacit: primò, quia non explicat veram & propriam rationẽ à priori huius rei. Secundò, quia, ſi ratio illa ſemper eſſet valida, nunquam deberet electio eſſe ipſo iure irrita ex aliquo defectu occulto, nec ob vitiũ ſimonię, aut aliud ſimile, quod eſt cõtra omnia iura. Sequela patet, quia tunc etiã expediret magis habere indignum Prælatum, quàm nullum, propter eadem incõmoda; vel ſi tunc non ſequuntur, in vniuerſum etiam non ſequũtur. Vnde obiicitur tertiò, quia etiamſi prouiſio ſit inualida, acta ab electo, eo titulo, & communi exiſtimatione reputato Prælato, erunt valida iuxta l. *Barbarius*, ff. de Officio Prętoris, & communem ac receptam doctrinam, & ita vitatur prius incommodum: Poſterius autẽ ferè nullum eſt, quia non agimus de quocunq; minùs digno, ſed de ſimpliciter indigno, de quo nõ facilè iudicari poteſt, ſemperque præſumi debet dignus, qui euidentiſſimè non cognoſcitur indignus, quod rarò contingit: inde, licèt oriatur dubia, deponi debet. Imò, licèt alicui in particulari cõſtaret hanc perſonã eſſe indignã, ſi tamen cõmuni exiſtimatione reputa-

Improbatur.

A retur digna, haberetur vt verus Prælatus, teneretur ei parere, quia acta eius eſſent valida, vt dictum eſt.

Vt ergo rem hanc explicemus, aduertendum eſt, aliud eſſe agere aliquid vel donare, aut diſtribuere quidpiam contra ius diuinum & naturale, aliud verò eſſe diſpenſare in ipſo iure diuino, tollendo vim & obligationem eius. Cùm ergo dicitur eſſe nulla diſpenſatio facta in iure diuino ſine cauſa, non priori, ſed poſteriori modo intelligendum eſt: quod exemplis & ratione manifeſtè declaratur. Nam ſi quis habens ſuperfluas diuitias, eas diſtribuat inter homines diuites, omiſſis pauperibus grauiter indigentibus, ſine dubio agit contra ius diuinum, & naturale, & nihilominus diſpenſatio valida eſt, quia per eam non tollitur obligatio illius iuris diuini, ſed violatur. Secus verò eſſet ſi aliquis poſſet diſpenſare in illo iure obligante ad dandam eleemoſynam indigentibus ex ſuperfluis: nam ſi id faceret ſine legitima cauſa, nihil faceret. Sic etiamſi quis habens ſimplex votum caſtitatis, matrimonium contrahat ſine alia cauſa legitima, contra ius diuinum agit, & nihilominus matrimonium tenet, & tamen ſi illi concedatur diſpenſatio ſine cauſa ad matrimonium contrahendum, diſpenſatio nulla eſt: ſunt ergo illa duo longè diuerſa. Ratio autem eſt: nam lex diuina prohibens factum ex ratione iuris, ſeu præcepti tantùm, non impedit factum quoad ſubſtãtiam, vel effectũ eius, vt ſic dicam, ſed ſolùm quoad honeſtatem eius: lex enim cohibet voluntatem, tamen per ſe nõ tollit poteſtatem. Dico autem, *per ſe*, ſeu ex vi iuris aut præcepti: quia ex alio capite, ſi tollat dominiũ, vel capacitatem, vel aliquid huiuſmodi, poteſt actum irritare. Quando autem aliquis facit contra legem, non tollit ipſam legem, ſed ſolùm rumpit eius obligationem, & ideo hoc non impedit quominus actio poſſit eſſe valida. At verò lex per ſe & vi ſua ſecum affert vt à nullo inferiore tolli poſſit, niſi iuxta præſcriptum ipſiuſmet legiſlatoris: per diſpenſationem autem in lege tollitur ipſa lex, ſaltem ex parte, ſeu quoad aliquem: & ideo talis diſpenſatio ſine cauſa facta, nulla eſt.

14. *Aliud eſt agere cõtra ius diuinũ, aliud diſpenſare in iure diuino.*

B

C

Ex hac ergo doctrina ad propoſitam difficultatem dicimus confeſſionem indulgentiæ ſine cauſa, non ſolùm eſſe contra diuinum ius prohibens illam, ſed etiam eſſe aliquo modo diſpenſationem in diuino iure de vindicta malefactorum, & in obligatione ſatisfaciendi: nam & hanc tollit, & rigorem illius iuris multùm remittit, vt explicatũ eſt: collatio autem beneficij contra iuſtitiam facta, eſt quidem contra diuinum ius prohibens illam, non eſt tamen diſpenſatio in aliquo diuino iure. Nam in primis eſt donatio, ſeu diſtributio cuiuſdam rei humanæ: nam beneficium, licèt res Eccleſiaſtica ſit, & aliquo modo ſpiritualis, nihilominus res humana eſt, quæ ſub dominum & vſum hominis cadit & per homines immediatè datur. Et deinde per illam donationem nullius diuini iuris obligatio tollitur, aut remittitur, quãuis aliqua violetur: & ideo, neque eſt exemplum ſimile, neque ex hac parte repugnat collationem beneficij validam eſſe. Atque hæc ratio æquè procedit, ſiue collatio fiat minùs digno ſiue omnino indigno: nam præcisè ex eo capite, quod eſt diſpenſatio contra ius diuinũ, neutra eſt inualida. An verò ex alio capite aliqua earum ſit nulla, alio loco examinandum eſt. Nam illa, quæ fit digno, licèt minùs, etiãſi non obliget electum ad relinquendum beneficium neque electorem (vt puto) ad reſtituendum, non ideo eſt, quia tollat aliquam obligationem diuini iuris, ſed quia nullum eſt diuinum ius, quod talem obligationem imponat, eo quod actio illa non ſit contra commutatiuam iuſtitiã; & quia recipiens beneficiũ, ſufficiens eſt ad ſatisfaciendũ ſuo muneri, etiãſi non ſit optimus. Similiter etiam

15. *Germana difficultatis ſolutio.*

D

E

etiam collatio facta indigno, licèt demus ratam eſſe, non tollit ab eo obligationem relinquendi beneficium, neque à ſuperiore, irritandi talem collationem, atque ita nullam remittit obligationem diuini iuris, neque in eo diſpenſat: ideóque ex hoc capite non eſt irrita, ſi aliud non obſtet. Quin potiùs, neque alienatio temporalium bonorum Eccleſiæ facta à prælato ex ſolo imperio eſt irrita, ex eo capite quòd eſt diſpenſatio in iure diuino, vel cõtra ius diuinum: nam primum non eſt verum, & ſecundum præcisè non ſufficit. Eſt ergo nulla: quia fit ſine dominio talium rerum, atque adeò ſine poteſtate morali, neceſſaria ad valorem talis actionis.

16. *Obiectioni occurritur.* Dices, etiam collatio beneficij fit ſine dominio in illud. Reſpõdeo, iam hoc eſt aliud caput, de quo ſuo loco diſputandum erit, an ſufficiat: fieri enim potuit, vt licèt collatio beneficij nõ fiat à Prælato vt à domino, ſed vt ab œconomo Chriſti, nihilominus ipſe dominus non poſtulauerit dignitatem recipientis ad valorem actionis, propter maius commodum Eccleſiæ, & quia ad ſubueniendum illi malo ſatis eſt, quoad illa actio irritanda, etiamſi non ſit irrita. In quo *Replicatio eno datur.* etiam differt à conceſſione indulgentiæ. Nam, ſi hæc facta ſine cauſa, ſemel fuiſſet rata, nunquam potuiſſet ampliùs irritari. Solùm video inſtari poſſe de electione ſummi Pontificis, quæ licèt fiat in perſona indigna, ſi quoad cætera rite fiat, valida eſt, & irritari ampliùs non poteſt. Sed illud eſt peculiare; tum quia non conferunt homines illam dignitatem, ſed Chriſtus ipſe, qui in eo caſu ex præſcripta lege confert dignitatem indigno propter ſummam Eccleſiæ neceſſitatem, vt tollantur ſchiſmata, & poteſt facere de indigno dignum, ſi ſit capax, & nõ reſiſtat, ſeu ſe diſponat ad quod tenetur, vel dignitati ſuſceptæ renũciari. In conceſſione autem indulgentiarum nulla eſt huiuſmodi neceſſitas, neque ſequuntur vera aliqua incommoda ex eo, quòd ſit neceſſaria cauſa legitima ad valorem earum, quia non eſt neceſſarium habere certam fidem in particulari de valore huius vel illius indulgentiæ, ſed ſufficit pia credulitas, ſuppoſita certa fide de poteſtate indulgentiarum: nam etiam in ſacramentis non habemus hanc certam fidem de veritate huius ſacramenti in particulari, quatenus pendet ex hominis intentione, vel ex alia ſimili cauſa.

17. *Dubium.* Duo tamen hoc loco declaranda ſuperſunt. Primum eſt, an ſi quis, quod in ſe eſt, ſeu quod poſtulatur, faciat ad lucrandam indulgentiam ſine cauſa legitima conceſſam, ſaltem liberetur obligatione implendi pœnitentiã iniunctã, ſicut liberaretur ſi talis indulgentia eſſet ex legitima cauſa conceſſa. Et ratio dubij eſſe poteſt, quia talis indulgẽtia in tantum valida non eſt, in quantum derogat diuino iuri: ergo quatenus tollit aliquod humanũ ius, poterit eſſe valida, quia quoad hoc voluntas ſuperioris eſt efficax, etiam abſque cauſa, vt dictum eſt. At verò obligatio implendi pœnitentiam iniunctã, non eſt ex iure diuino, ſed ex humano, nimirum, præcepto cõfeſſoris: obligatio enim ſeu debitum ſatisfaciendi abſolutè, ſeu aliquo modo, eſt ex diuino iure, & ideo ſine dubio non tollitur per talem indulgentiam: obligatio autem ſatisfaciendi per hoc opus iniunctum à confeſſore, eſt ab homine: tolletur ergo per talem indulgentiam. Et confirmatur: nam hac ratione Innocen-*Innoc. 3.* tius III. in c. *Cùm ex eo*, de Pœnit. & remiſ. dicit per indiſcretas & ſuperfluas indulgentias pœnitentialem ſatisfactionem eneruari, quia nimirum per illas etiã *Reſolutio.* tollitur obligatio implendi tales ſatisfactiones. Nihilominus diſtinguendum eſt: aliud eſt enim loqui de re ipſa, aliud de conſcientia pœnitentis: nam in re ipſa, exiſtimo hanc obligationem non auferri per huiuſmodi indulgentias. Ratio eſt, quia indulgen-

A tia non tollit hanc obligationem reuocando præceptum confeſſoris, ſed ſubtrahendo materiam eius vt ſuprà dixi: per huiuſmodi autem indulgentiam, non tollitur materia huius præcepti, quia non tollitur debitum ſatisfaciendi: ergo nec præceptum illud tollitur. Nec refert quòd ſit ab homine, quia eſt latum in altiori foro, in quo homo gerit vices ſupremi iudicis, & ideo non poteſt ab alio homine directè reuocari præceptum eius in alio extrinſeco & inferiori foro, niſi alioqui ipſum præceptum ceſſet deficiente materia. At verò in conſcientia pœnitentis fieri poteſt vt obligatio ceſſet, ſeu potiùs ipſe excuſetur, quia illi non conſtat de nullitate indulgẽtiæ, ſed potiùs bona fide præſumit indulgentiam eſſe validam: & hoc modo maximè fit vt per ſuperfluas & inualidas indulgẽtias ſacramentales pœnitẽtiæ eneruetur. B

Secundum dubium eſt, an ſaltem valeãt huiuſmodi indulgentiæ quoad alias conceſſiones, quæ cum eis fieri ſolent, vt v. g. datur facultas ad eligendum confeſſorem, qui poſſit abſoluere à caſibus reſeruatis, diſpenſare in votis, & ſimilia, an hæc omnia habeant effectum, quanuis indulgentia inualida ſit. Videntur enim conſequenter hæc omnia eſſe inualida: tum propter ſimilitudinem rationis; tum etiam quia omnes hi fauores conceduntur in ordine ad indulgentiam: ergo ſi illa eſt nulla, etiam ipſi: nam acceſſorium ſequitur principale: ergo vbi principale nihil eſt, acceſſorium etiam ceſſat. Dicendum nihilominus cenſeo, omnia, quæ ex vi talium facultatum fiunt, quãtùm eſt ex hoc capite, validè fieri. Ratio eſt, quia C hæc omnia præcisè pendent ex iure humano, ſeu ex voluntate Pontificis, vt v. g. quòd hic ſacerdos poſſit confeſſiones huius vel illius pœnitẽtis audire, quòd poſſit diſpenſare in votis, quòd tales caſus ſint, vel non ſint reſeruati, & ſimilia. Hæc enim omnia per voluntatem Pontificis, limitari poſſunt, vel extendi, aut delegari: ſunt ergo omnia valida, etiamſi ex ſola voluntate ſine alia cauſa fiant. Et ideo longè diuerſa ratio eſt de illis, & de indulgentia. Neque etiam obſtat, quòd ſimul cum indulgentia concedantur, vel propter illam: nam interdum ſe habent merè concomitanter ſeu accumulatiuè: & tunc nulla eſt omnino ratio dubitandi, vt quando conceditur facultas audiendi ſacrum tempore interdicto, veſcendi lacticiniis tempore prohibito, & ſimilia. Aliquan-D do verò videntur concedi in ordine ad indulgentiam, vt homo faciliùs ſe diſponat ad illam obtinendam: & de his procedit ratio dubitandi, ſed nullum ſcrupulum ingerere debet: quia, licèt intentio Pontificis reuera ſit vnum concedere in ordine ad aliud, non tamen vult vt valor indulgentiæ ſit conditio neceſſaria, ſed abſolutè vult vtrumque, & in vtroque vult operari quantùm poteſt, quanuis ad vnum moueatur ex intentione alterius: quia verò plus poteſt circa diſpoſitionem, quàm circa ipſam (vt ſic dicam) ideo fieri poteſt, vt vna conceſſio ſit valida ſine alia. Atque hinc ſequitur, abſolutionem à reſeruatis, vel diſpenſationem in voto, &c. factam ex vi talium priuilegiorum, eſſe validam. Dico autem, *Quantùm eſt ex hoc capite*, quia oportet vt alia ne-E ceſſaria concurrant, vt v. g. quòd diſpenſatio in voto fiat ex legitima cauſa, quòd abſolutio à reſeruatis fiat cum debita diſpoſitione, & ſimilia: nam in hoc ſenſu datur talis facultas, neque aliud intendit ſummus Pontifex, nec poteſt: quia hæc iam attingunt ius diuinum. Poteſt enim Papa pro ſuo arbitrio, ſine alia cauſa concedere alicui facultatem diſpenſandi vota, non tamen poteſt ei concedere facultatem diſpenſandi vota, ſine cauſa, cùm neque hoc modo poſſit ipſe Pontifex illa diſpenſare.

18. *An in indulgẽtia inualida ex defectu cauſa valeat ad eas conceſsiones quæ cum ea fiunt.*

SECTIO III.

Vtrùm ad indulgentiæ valorem requiratur cauſa non ſolùm iuſta, ſed etiam proportionata.

1. *Prima ſent.* PRIMA opinio eſt, omnem indulgentiam, quæ conceditur ex cauſa pia, quæcumque illa ſit, validã eſſe omnino ſeu integrè. Hæc *D. Thom.* videtur fuiſſe opinio D. Tho. in 4. d. 20. q. 1. art. 3. q. 2. vbi dicere videtur, quantitatem effectus indulgentiæ, non commenſurari quantitati ſeu grauitati cauſæ: ſed quãtacunque ſit indulgentia, totam eſſe validam, ſi cauſa ſit pia, etiamſi ſit minor. Et in ſolut. ad 1 ait, *Si Prælatus inordinatè concedat indulgentias, ita vt homines quaſi pro nihilo ab operibus pœnitentiæ reuocentur, peccat*, inquit, *faciens tales indulgentias, nihilominus quis plenariam indulgentiam conſequitur.* Eadem ſententia tri- *Bonau.* buitur Bonauenturæ d. 20. q. 6. & ibidem Rich. art. 5. *Richard.* q. 1. & idem ſentit Durand. ibi qu. 4. Palud. verò qu. 4. *Durand.* art. 1. concluſ. 1. adhibet limitationem, *niſi quis ſciens* *Palud.* *& videns procuret talem indulgentiam, ad quam cauſa ſufficiens non concurrit.* Tenet etiam Supplem. Gabr. d. *Supplem.* 45. q. 3. artic. 1. in princip. & art. 3. conclu. 12. corol 7. *Gabr.* Idem ſentit Angelus ver. *Indulgentia*, nume. 2. Sylueſt. *Angel.* num. 3. & Michaël Medina tract. de indulgentiis, qu. *Sylueſt.* vlt in fine. Fundamentum maximè videtur ſumi ex *Mich. Medin.* *Prima ratio.* Eccleſiæ cõſuetudine: nam videmus pro eadem cauſa maiorem vel minorem indulgentiam concedi, & ſæpe etiam pro leui cauſa amplam indulgentiam, vt Pontifex ſola benedictione ſua aliquando concedit indulgentiam plenariam omnibus præſentibus, qui interdum eſt infinitus populus: non eſt autem pium, neque tutum dicere has indulgentias temerè concedi, vel Pontifices decipi, aut velle decipere: ergo. *Alia ratio.* Ratio verò reddi poteſt, quia ſi ſemper eſſet neceſſaria cauſa adæquata, & paruus eſſet fauor, & difficillimum eſſet punctum æquitatis attingere: ergo ſatis eſt quòd concurrat pia & iuſta cauſa, vt Pontifices poſſint validè ſuo arbitratu indulgentiam taxare. Quod tandem confirmat D. Thom. quia theſaurus Eccleſiæ eſt principalis cauſa huius remiſſionis, præſertim quatenus continet abundantiam meritorum Chriſti: intentio autem Chriſti, & Sanctorum ſufficienter ſeruatur per hoc, quòd ratio diſpenſationis ſeu indulgentiæ pertineat ad Dei honorem, & Eccleſiæ vtilitatem in generali: ergo quæcunque ſit hæc ratio, ſufficit ad integrum valorem indulgentiæ.

2. *Secunda ſent.* Secunda ſententia limitat præcedentem, dicens, piam cauſam ſolam non eſſe ſemper ſufficientem ad totum valorem indulgentiæ, poſſe tamen ſuppleri ex deuotione lucrantis indulgẽtiam. Semper enim talis indulgentia quoad aliquid valida eſt (in quo omnes conueniunt, vt dicemus) quia reſpectu alicuius effectus, ſemper eſt proportionata, atq; ita comparatione illius concurrunt omnia, quæ ſunt de neceſſitate indulgentiæ, ideoque ad minimum habebit illũ effectum in quocunque non ponente obicẽ, & exequẽte poſtulatum opus. Ille tamen effectus augebitur in eo, qui maiorem fidem, aut deuotionem habuerit, tantaque poterit eſſe deuotio, vt ratione illius cõſequatur integrum indulgentiæ effectum. Hæc fuit opinio *Raymund.* Raymundi, quem alij Auctores citant, quæ duobus modis poteſt intelligi. Primò, quòd ex qualibet perſonali deuotione, aut fide, ſeu gratia lucrantis indulgentiam, augeatur effectus eius, etiamſi alioqui cauſa per ſe non ſufficiat. Et in hoc ſenſu non eſt vera, neque admodum probabilis: quia, vt rectè attigit D. *Prior modus explicandi hãc ſententiam.* Thom. deuotio recipientis non eſt cauſa indulgẽtiæ, nec ratio propter quam conceditur, imò neque eſt

A diſpoſitio requiſita ad effectum eius, niſi ſolùm quatenus neceſſaria eſſe poteſt ad tollendum obicẽ pec- *Reiicitur.* cati mortalis, vt ſuprà oſtenſum eſt: ergo propter hanc perſonalem deuotionem recipientis non creſcit, vel minuitur effectus indulgẽtiæ. Alio verò mo- *Poſterior explicandi modus.* do poteſt intelligi hæc opinio de fide vel deuotione, quæ redundet in opus propter quod indulgentia conceditur, reddatque illud maioris valoris moralis in ordine ad Deum. Et hoc ſenſu eſt probabilis illa opinio vt videbimus. Tenuitque illam Altiſiodor. *Altiſiod.* lib. 4. Summæ, tract. 6. cap. 9. quæ. 1. & 3. quem ſecuti *Innoc. 3.* ſunt Innocentius III. & Ioannes Andreas in ca. *Quod* *Ioan. Andr.* *autem*, & Hoſtiẽſis in cap. *Cùm ex eo*, de Pœnitent. & *Hoſtien.* remiſ.

Sed rurſus, circa hunc ſenſum oportet aduertere, 3. *Primus ſenſus* B variis modis poſſe intelligi, opus, vt procedit ex de- *poſterioris modus.* uotione lucrantis indulgentiam, poſſe ſufficere ad hanc proportionem faciendam. Primò, ſi opus ſecũdùm iuſtam exiſtimationem æquiualeat remiſſioni, quæ per indulgentiam cõceditur, & non aliter: quem ſenſum videntur intẽdere dicti Auctores. Nam inter conditiones requiſitas ad effectum indulgentię, duas ponunt, ſcilicet, diſcretionem, & iuſtam exiſtimationem, vt per diſcretionem diſcernat quis pro quanto velit exonerari à tanto reatu, ſeu à tanta pœnitentia ſacramentali: per iuſtam verò exiſtimationem tan- *Improbatur.* tum recompenſet, quantum ei dimittitur. Veruntamen in hoc etiam ſenſu improbabilis eſt ſententia, eamq; merito D. Th. & omnes poſteriores reiiciunt. Primò, quia hoc modo nihil conceditur per indul- C gentiam: nam, ſi neceſſe eſt me facere iuſtam recompenſationem, quid mihi liberaliter donatur? Secundò, quia interdum tam leuia opera expetuntur ad lucrandas indulgentias etiam pleniſſimas, vt eſſe non poſſint ſufficientia ad compẽſandum, ſeu perſoluendum ſecundùm iuſtam æſtimationem totum debitũ, quod per indulgentiam remittitur, etiamſi ex maxima deuotione fiant. Vnde Eccleſia concedens has indulgentias, planè deciperet fideles, quod eſt abſurdũ. Quanquam Altiſiod. & alij dicant poſſe hoc conce- *Altiſ.* di, ſi verbum *Decipit*, non dicat deformitatem: quia Eccleſia non mentitur, in quo ſignificant Eccleſiam non decipere dicendo falſum, ſed occultãdo verum. Sed errant valde, tum quia hoc ipſum eſt magnum D inconueniens, cùm Eccleſia ex officio teneatur veritatem aperire, præſertim in re morali, & adeò neceſſaria ad praxim; tum etiam quia illud nõ ſolùm eſſet occultare verum, ſed etiam dicere falſum, cùm promittat indulgentiam plenariam per opus, per quod impoſſibile eſt illam conſequi, idque non ex priuata temeritate vnius vel alterius perſonę, ſed ex communi vſu & æſtimatione Eccleſiæ.

Alio ergo modo intelligi poteſt illa diſcretio, & 4. iuſta æſtimatio, non in ratione condignæ ſolutionis *Secũdus ſenſus* vel compenſationis per tale opus, ſed ſolùm in ratione cauſæ motiuæ & finalis, ita vt tale opus ex tali fide & deuotione procedens, cenſeatur condigna cauſa, vt ratione illius tanta remiſſio concedatur, etiamſi alioqui per ſe non ſufficeret ad integram ſolutio- E nem. Et in hoc rurſus diſtinguendum eſt: nam ſi *Improbatur.* ſit ſenſus, oportere vt tale opus tanta deuotione, talibúſve circunſtantiis fiat vt per ſe ſolùm contineat proportionatam cauſam indulgentiæ, ſic etiam probabilis ſententia nõ eſt, quia cauſa indulgentiæ non conſiſtit in ſolo opere impoſito ad indulgentiam lucrandam, ſed etiam pendet ex aliis circunſtantiis, vel vtilitatibus, imò aliquando poteſt eſſe iuſta cauſa indulgentiæ abſque ſpeciali opere iniuncto, vt in ſuperioribus vidimus: tum etiam propter argumentum ſumptum ex conſuetudine Eccleſiæ: nam ſæpe opus iniunctum eſt adeò leue, vt neque in ratione cauſæ

motiuæ

motiuæ poſſit per ſe ſolũ eſſe proportionata ratio indulgentiæ. Igitur verus ſenſus illius ſentẽtiæ eſſe debet, opus lucrantis indulgentiam multum poſſe conferre ad conſummandam proportionem, & adæquationem inter cauſam indulgẽtiæ, & effectum eius: & ideo ſi cauſa alia per ſe ſumpta, vel cum ſolo opere ſecundùm ſubſtantiam conſiderato, vt ſic dicam, non ſit proportionata ratio indulgentiæ, fieri poſſe, vt ex fide & deuotione operantis, quatenus redundant in maiorem valorem operis, creſcat etiam proportio talis cauſæ, & cõſequenter creſcat etiam effectus indulgentiæ, tantumq; eſſe poſſe argumentum hoc in huiuſmodi opere, vt reddat cauſam omnino proportionatam, & conſequenter ſufficiat ad totum effectum indulgentiæ conſequendũ. Atque in hoc ſententia hæc valde probabilis eſt, & in ſuperioribus ferè eſt à nobis probata, & in re nihil differt à ſequenti ſententia, ſed eſt quædam declaratio illius, vt ex dicendis conſtabit.

Verus ſententiæ ſenſus.

5. Eſt ergo tertia ſententia affirmãs, ad valorem indulgentiæ non ſufficere cauſam aliàs piã vel honeſtã in ſe, ſed requiri proportionatã effectui ſeu quãtitati indulgentiæ. Hanc tenet apertè Albertus Magnus in 4 d. 20. art. 17. & eandẽ reuera tenet ibi Bonau. q. vlt. ſi attentè legatur, & Richard. art. 3. qu. 1. tenet etiam Adrian. materia de Indulgentiis, concl. 2. & Auguſt. de Ancona lib. de Poteſtate Papæ, q. 30. ar. 5. Caiet. in Opuſc. citato qu. 1. & 2. & latiſſimè Corduba qu. 20. Nec poterit quiſquã de veritate illius ſententiæ dubitare, ſi ea cõſideret, quæ in duabus ſectionibus precedẽtibus diximus. Primò quidem, quia rationes factæ in præcedenti ſectione, probãt eam cauſam, quæ neceſſaria eſt, vt conceſſio indulgentiæ ſit recta & iuſta, eſſe etiam neceſſariam ad valorem eius: ſed vt indulgentia iuſtè & rectè concedatur, neceſſaria eſt nõ ſolùm cauſa pia, ſed etiam proportionata, vt in prima ſectione oſtenſum eſt: ergo etiam ad valorem indulgentiæ requiritur iuſta cauſa.

Tertia ſententia. Albert. Bonauent. Richard. Adrian. Aug. de Ancona. Caiet. Cordub.

Probatur 1.

6. Secundò, quia Põtifices nõ ſolùm requirunt piam cauſam, ſed etiam iuſtã & rationabilem, vt patet ex Clemente VI. in Extrau. *Vnigenitus*, de Pœnit. & remiſſ. & Leone X. in citata epiſt. ad Caiet. qui vtuntur illa voce, *rationabilibus cauſis*. In Concilio autem Cõſtantien. ſeſſ. vlt. Martinus V. coniũgit illa duo verba, *Ex cauſa pia, & iuſta*. Ex quibus ſic argumentari licet: nam, vt cauſa ſit rationabilis, non ſatis eſt eſſe in ſe honeſtam, ſed neceſſe eſt eſſe rationi conſentaneam, nam recta ratio euitat quidquid improportionatum eſt. Vnde Innocentius 3. in dict. ca. *Cum ex eo*, de Pœnit. & remiſſ. ſuperfluas indulgẽtias indiſcretas vocat, id eſt, irrationabiles, eáſque vt pernicioſas reprehendit: ſunt autẽ ſuperfluæ illæ indulgentiæ, quæ largiùs conceduntur, quàm cauſa poſtulet, etiamſi pia ſit: ergo cauſa rationabilis vltra pietatem requirit adæquationem & proportionem. Vt v. g. ſi quis ad redimendum vulgarem hominem captiuum effunderet ingentem theſaurum, licèt videretur id facere ex cauſa pia, non tamen faceret ex cauſa rationabili, eſſet namque talis effuſio imprudẽs, & ſi fieret ex alienis diuitiis alicui commiſſis ad diſpenſandum rationabiliter, eſſet inualida donatio, quantum ad illum exceſſum. Simile argumentũ ſumi poteſt ex illa particula, *Iuſta*, quæ adiungitur vltra pietatem: nam iuſtum non dicitur, niſi quod eſt adæquatũ & proportionatum. Et in hac proprietate ſumendum ibi eſt, vt aliquis vltra pietatem addere videatur. Dices, etiam in rigore dici non poſſe cauſam piam, niſi quæ eſt rationabilis: nec rationabilem, niſi quæ eſt iuſta. Reſpondetur in rigore ita eſſe, ſi pia cauſa dicatur, non ſolùm quæ in ſe & abſolutè ſumpta eſt res quædam pia, ſed etiam reſpectiuè, ſeu in ratione cauſæ: quia

2. Probatur. Clem. 6. Leo 10.

Matt 5.

Innoc. 3.

Obiect.

Soluitur.

A verò contingit rem aliquam eſſe in ſe honeſtam & piam, quæ relatio ad aliquem effectum non eſſet honeſta cauſa eius, ideo, ad explicandum vtrumque in præſenti requiri, addiderunt Pontifices, cauſam hanc debere eſſe non tantum piam, ſcilicet abſolutè & ſecundùm ſe, ſed etiam rationabilem & iuſtam, quod perinde eſt, ac ſi dicerent, debere eſſe piam reſpectiuè & in ratione cauſæ. Et fortaſſe ad hoc magis explicãdum addidit Clemens in dicta Extrauagante, *Cõmiſſe fidelibus ſalubri. er diſpenſandum*: non enim diſpenſatur ſalubriter, niſi quod cum debita menſura & moderatione diſpenſatur. Et rurſus, *Ex propriis & rationabilibus cauſis, nunc pro totali, nunc pro partiali remiſſione pœnæ* Nam propriæ cauſæ, perinde dictæ videntur ac proportionatæ & adæquatæ, ita vt ſenſus ſit indulgẽtiam B nunc totalem, nunc verò partialem concedi poſſe, iuxta exigẽtiam propriæ, id eſt, proportionatæ cauſæ, quæ ſola rationabilis eſt.

Tertiò, quia quantùm cõceſſio indulgentiæ excedit cauſam, tantum in illa conceditur ſine iuſta cauſa pro ſola voluntate concedentis: ergo tantundem habet nullitatis, ſeu quoad totũ illum exceſſum non eſt valida: ergo, vt ſit integrè valida, requirit cauſã proportionatã. Poſterior illatio manifeſta eſt: prior verò conſtat ex dictis, quia omnis remiſſio facta pro ſola voluntate concedentis ſine alia cauſa, nulla eſt, quia illud non eſt munus diſpenſatoris, ſed domini. Antecedẽs verò patet, quia effectus adæquatus tali cauſæ ſecundùm debitã & rectam proportionem, eſſet tan- C tus, v. g. ergo quidquid vltra additur, volũtariè & nõ ex vi talis cauſæ additur: vnde quantum ad id etiam ille non eſt actus diſpenſatoris, ſed domini, neque eſt iuxta leges & cõditionem poteſtatis commiſſæ; quia non eſt iuſta diſtributio, ſed diſſipatio, neque eſt in ædificationem, ſed in deſtructionem. Et ad hunc modũ poſſunt applicari omnes diſcurſus ſectionis præcedentis, quantum ad illum exceſſum. Et cõfirmatur, quia ſi pia cauſa ſufficeret, ſatis eſſet affectus miſericordiæ, v. g. ad animas Purgatorij: nam hic etiam ſecundùm ſe ſpectatus eſt pius & honeſtus, vt in prima ſectione argumentabamur. Item à fortiori eſſet valida indulgentia, qua concederetur alicui vt liberaret decẽm, vel etiam omnes animas Purgatorij, recitãdo ſemel ſalutationem Angelicã, quia etiam illa eſt cau- D ſa pia. Atque ita ex hac ſententia ſequuntur ferè eadẽ incommoda, quæ ſequerentur, ſi indulgẽtiæ poſſent pro ſola voluntate ſine cauſa concedi. Tandem poteſt hæc veritas in hunc modum explicari: nam ita ſe habet honeſta cauſa ad indulgentiarum conceſſionem, ſicut debita diſpoſitio ad ſacramentalem abſolutionem pœnitentis, vel ad receptionem cuiuſcunque ſacramenti, ſed ſacramentum ſemper operatur iuxta diſpoſitionem recipientis, nec poteſt cõfeſſor, etiamſi velit, maiorem conferre effectum, aut maiorem remiſſionem pœnæ facere, quàm ſit proportionata diſpoſitioni pœnitẽtis: ergo nec Prælatus poteſt maiorem indulgentiam concedere, quàm ſit proportionata cauſæ: non eſt enim efficacior, aut magis abſoluta, vt ſic dicam, poteſtas clauium in foro indul- E gentiæ, quàm in foro ſacramenti, ſed vtraque eſt miniſterialis, & intra præſcriptos terminos continetur. Simile argumentum ſumi poteſt ex diſpẽſatione votorum, & aliis quæ attingunt ius diuinum, quia ad earum valorem non ſolùm cauſa, ſed etiam proportionata cauſa neceſſaria eſt: ergo ſimiliter, &c.

7.

Tertiò ſuadetur.

Vltimò eadem concluſio explicatur.

Vltima ſententia præfertur & exponitur.

HÆc igitur ſententia abſolutè ſumpta vera eſt; oportet tamen illam ampliùs exponere, & fun- 8.

Primum notãdum.

damenta cõtrariæ ſentẽtiæ diſſoluere. Aduertendum igitur eſt, triplicem proportionem (Philoſophorum more loquimur) poſſe conſiderari inter cauſam & effectum indulgentiæ, ſcilicet, æqualitatis & inæqualitatis maioris, vel minoris. Per ſe igitur loquendo, ad integrum valorem indulgentiæ ſufficit proportio æqualitatis: ſi tamen cauſa excedat (quæ dicitur proportio maioris inæqualitatis) ſine dubio etiam ſufficiet: tũ quia ibi includitur proportio æqualitatis, & aliquid amplius; tum etiã quia illa cauſa eſt pia, iuſta & rationabilis: tum denique, quia cauſa potẽtior interdum operatur inferiorem effectum, quia neceſſe non eſt vt ſemper ſecundùm totam ſuam poteſtatem operetur. At verò quando cauſa eſt inadæquata propter defectũ, ſeu improportionem minoris inæqualitatis, tunc procedũt omnia quæ diximus, quia cauſa naturalis nunquã operatur ſecundùm hanc proportionem, nec moralis, ſi rationabiliter operetur.

9.

An quãdo cauſa eſt in qua is operetur effectum ſibi æqualem.

Hîc verò quæret aliquis, an hæc cauſa tunc ſaltem operetur effectum ſibi adæquatũ, nam omnes Auctores id videntur, vt clarum ſupponere: non caret tamẽ difficultate. Quia ſuprà dictum eſt, quando conceditur indulgentia ſub conditione talis operis, qui facit tantùm partem operis, non lucrari proportionatam partem indulgentiæ, neq; aliquid omnino, quia indulgentia conceditur per modum vnius effectus indiuiſibilis: ergo pari ratione, ſi cauſa eſt inſufficiens ad totam indulgentiam, tota conceſsio eſt nulla: ergo ex vi illius nullus datur effectus etiam adæquatus; vel è conuerſo, ſi hîc datur partialis effectus indulgentiæ, quia eſt proportionatus tali cauſæ, etiam dabitur pars effectus proportionatus parti operis, quando illa tantùm executioni mãdatur: quia etiam tale opus eſt cauſa propter quam conceditur indulgentia: ergo pars operis, licèt ſit inadæquata toti indulgentiæ, erit adæquata parti eius. Nihilominus dicendum eſt, talem indulgentiam ſuperfluam, ſeu ſuperexcedentem, valere quãtum ad aliquem effectum proportionatum cauſæ.

Reſolutio.

Ratio eſt, quia hoc pẽdet ex voluntate concedentis, nam quoad hoc ſine dubio habet hanc poteſtatem, vt per ſe cõſtat. Quòd autem voluntatem habet, patet, quia vult cõcedere quãtum poteſt: nam ſi vult, & tentat concedere plus quàm poſsit, à fortiori vult facere quantum poteſt: poteſt autẽ efficere effectum adæquatũ tali cauſæ: ergo hoc vult, & quoad hoc ſaltẽ implet voluntatem ſuã.

Implẽs partem operis, non lucratur partem indulgentiæ.

Neque eſt ſimile exemplũ in cõtrarium adductum: nam hæc voluntas concedendi remiſsionem indulgentiæ, conditionata eſt, ſcilicet ſub conditione talis operis, & ideo; ſi conditio non impleatur, nihil operatur. In præſenti ergo caſu conditio impletur, & quãtum eſt ex hoc capite, totus cõferretur effectus, tamen ex defectu poteſtatis non datur totus, & ideo datur pars, ad quam ſe extendit poteſtas, conſiderata proportione cauſæ. At verò in altero caſu nõ impletur cõditio, quia implere partem operis, nõ eſt implere cõditionem: nihil enim ſub ea conditione promiſſum eſt, ſed ſub conditione totius operis, vel plurium operum, ſi plura poſtulata ſint, neq; ex vi illius conceſſionis intelligi poteſt, diſpenſatorẽ habuiſſe voluntatem cõcedendi aliquid facienti tantùm partẽ operis. Vnde nõ refert quòd illa pars operis ſit proportionata parti indulgentiæ; nam hæc proportio non ſufficit ſine voluntate concedentis.

Etiamſi pars operis ſit adæquata toti indulgentiæ, efficiens illi nihil lucratur.

Alioqui etiam cõtingere poteſt, vt pars operis ſit proportionata toti indulgentiæ, vt ſi contingat opus poſtulatum eſſe excedens: tunc ergo lucraretur quis totam indulgentiam propter ſolam partem operis, quod ſine controuerſia falſum eſt. Et vnica ratio eſt, quia deeſt voluntas concedentis, & ſicut voluntas non ſufficit ſine cauſa, ita neque cauſa ſine voluntate.

A

Secundò obſeruandum eſt, hanc proportionem, 10.

Secundum pro vera ſententia expoſitione notandum.

quam requirimus inter hanc cauſam & effectum indulgentiæ, licèt eam vocemus æqualitatis ad explicãdam cõmenſurationem inter cauſam & effectum, non tamen cõſiſtere in aliqua propria quãtitate, vel æqualitate in ratione meriti & præmij vel ſatisfactionis & remiſſionis, neque in aliqua alia ſimili cõmutatione, vt ex dictis circa ſecundam opinionẽ ſatis conſtare poteſt. Conſiſtit ergo in ſola quadã prudenti æſtimatione morali illius proportionis, quæ ſeruari debet inter medium & finem, ita vt illa cauſa cenſeatur adæquata indulgentiæ, ad quam obtinendam vel procurandam hîc & nũc, penſatis omnibus circunſtantiis, & conceſſio talis indulgẽtiæ prudenter exiſtimatur medium proportionatum & conueniens.

B

Probatur, tum quia, ſecluſis aliis modis æqualitatis, nullus ali⁹ ſupereſt quo poſſit hæc proportio declarari; tum etiam, quia hæc cauſa de qua agimus, ſolùm cõcurrit in genere finis & motiui, ergo in eodem habere debet adæquationem cum conceſsione indulgentiæ, quæ ad illam vt medium quoddã comparatur.

Adæquationẽ cauſæ & indulgentiæ non cõſiſtere in indiuiſibili.

Corol. 1.

Ex quo infero, adæquationem hãc non conſiſtere in indiuiſibili, ſed habere latitudinem, ſicut pretia rerum dicuntur habere latitudinem rigoroſi, moderati, & mitiſsimi pretij intra rationem iuſtitiæ & æqualitatis, vel ſicut medium ad finem habet latitudinem, boni, melioris, & optimi, quæ cadunt ſub honeſtam & rationabilem electionem. Cùm ergo hæc adæquatio moralis ſit & ſecundùm habitudinẽ medij ad finem, conſimilem habebit latitudinem.

C

Vnde fieri poteſt, vt maior & minor indulgẽtia propter eandem cauſam conceſſa, æquè valida ſit, quia contineri poſſunt in prædicta latitudine, ſi non ſit nimius exceſſus.

11.

Cordub.

Gerſon.

Secundò infero, hãc æqualitatẽ ſeu proportionem non eſſe ſemper ſumendam ex re ipſa, ſed prout cadit ſub prudentem electionem diſpenſantis. Ita tenet Corduba q. 6. de Indulg. & queſt. 22. vbi citat Sotum, Caietanum, & alios, & inſinuat etiã Gerſon tract. de Indulg cõſiderat. 9. Non eſt enim humanũ in his rebus attingere ſemper punctũ æqualitatis: & ideo nõ eſt veriſimile, Chriſtum conceſsiſſe hanc poteſtatem cum tanta limitatione, vt ſi in reipſa non attingat verã æqualitatem, non operetur totũ quod intendit.

D

Sufficit ergo, vt ſecundùm regulas prudentiæ humanæ mediũ hoc iudicetur hîc & nũc eligibile ſecundùm rectã rationem ad talem finem: alioqui nunquã poſſent Pontifices prudẽter abſolutè promittere, vel concedere tantam vel tantam indulgentiam. Confirmatur: quia non plus petit Chriſtus Dominus à ſuo miniſtro, niſi vt fideliter & prudenter theſaurum diſpenſet: iuxta illud Matth. 24. & Luc 12. *Quis putas eſt fidelis ſeruus & prudẽs.*

Mat. 24.

Luc. 12.

Imò neque inter homines plus requiritur, vt geſta, vel diſpenſata ab aliquo œconomo valida ſint. Tandem commune axioma Theologorum eſt, claue non errante ſemper ſubſequi effectum ſolutionis, ſeu apertionis cœli: quoties autem prudenter & fideliter fit diſpenſatio, quantùm in homine eſt, clauis non errat: ergo integrè conſequitur effectum ſuum.

E

Contra hanc verò illationem obiici poteſt, quia in 12.

Obiectiones cõtra præcedens corol.

cæteris effectibus ex opere operato, ſi cauſæ neceſſariæ in re ipſa non ſubſint, quantũuis per ignorãtiam intercedat prudens iudiciũ vel exiſtimatio, non ſatis eſt ad effectum conferendum: ergo idem erit in præſenti; par enim ratio eſſe videtur. Antecedẽs patet in ipſo iudicio ſacramẽtali: nã, licèt quis abſoluat eum, quem prudenter exiſtimat eſſe diſpoſitum, ideóque abſoluendum; imò etiam ſi ipſemet, qui abſoluitur, idem inuincibiliter exiſtimet, ſi tamen in re non eſt diſpoſitus ſaltem per verã attritionem, abſolutio nõ

teneb it

tenebit, neque habebit effectum. Et ſimiliter, quãuis confeſſor pœnitentiam imponat, quam prudentiali iudicio exiſtimat eſſe æquiualẽtem ad ſatisfaciendũ integrè ex opere operato; ſi tamen re ipſa iuxta menſurã & inſtitutionem diuinã non eſt ſufficiens, non auferet totum pœnæ reatum. Idem argumẽtum fieri poteſt de cæteris ſacramentis: nã, licèt prudentiſſimè dentur, vel recipiantur, ſi tamen in re ipſa non inueniant neceſſariam diſpoſitionem, non conſequuntur effectum; idemque eſt in Miſſæ ſacrificio. Neque in hoc indulgentiarum negotio videtur eſſe aliqua ſpecialis cauſa, aut neceſſitas, ob quam cauſa prudenter exiſtimata ſufficiat, etiamſi in re ipſa non ſufficiens: quia ex hoc quòd talis indulgentia nõ valeat quoad totum, nullum ſequitur graue incommodũ, & alioqui cùm hæc remiſſio fiat in diuino iudicio, magis conſentaneũ eſt, vt mẽſuretur veritati ipſius rei, quaſi ſpeculatiuæ, & non tãtùm veritati practicæ ipſius hominis: hac enim ratione in ſacramẽtali iudicio ita fit, quanuis etiam illud iudicium commiſſum ſit homini, cui difficillimũ eſt rei veritatẽ ſẽper attingere.

13. *Cur ad hunc effectũ ſuffiiat cauſa iſta exiſtimata, licèt non ad alios ex opere operato.* Propter hoc, incertum eſt corollarium illatũ: nihilominus tamen eſt pium, & probabile. Poteſtq; ad obiectiones non incongruè reſponderi, duplex aſſignando diſcrimen. Primum eſt, quia in ſacramẽtis, v.g. in abſolutione ſacerdotis, diſpoſitio eſt neceſſaria ex parte recipientis, & ex parte effectus conferendi, qui congruè fieri non poteſt in ſubiecto indiſpoſito: quæ improportio nõ ſuppletur propter exiſtimationem, vel prudentiale iudicium. Hic verò iuſta cauſa ſolùm requiritur ex parte concedentis, ne ſit diſſipator alienæ ſubſtãtiæ: & poteſtate dominatiua, potiùs quam miniſteriali, ſeu diſpenſatiua vti videatur: ad hoc autẽ ſatis eſt, vt cauſa ſit ſufficiẽs, prudẽti exiſtimatione illius. Secundũ diſcrimen eſt, quia in cæteris cõceſſio illius effectus, ſeu gratiæ ex opere operato conferendæ, eſt immediatè à iure diuino, & ex Chriſti inſtitutione poſtulante talem diſpoſitionem iuxta ipſius rei naturam, vel conuenientiam, aut cõgruitatem: at verò in indulgentiis, conceſſio talis effectus immediatè eſt ab homine, qui abſolutè cõcedit talem effectum, vel ſub aliqua conditione, quam ſupponimus in re ipſa poni: cauſa verò ſufficiens ſolùm requiritur quaſi antecedenter, quatenus mouere debet ipſum diſpenſatorem, vt fideliter & prudenter ſuo munere vtatur: & ideo quacunque ratione hoc habeat, ſiue ex re ipſa, ſiue ex impotentia & humana exiſtimatione, ſatisfieri videtur intentioni Chriſti, qui ſub hac conditione poteſtatem conceſſit.

Satisfit argumentis primæ ſententiæ.

14. SVPEREST, vt fundamẽtis prioris ſententiæ ſatisfaciamus, in quibus præcipuum negotium nobis faceſſit auctoritas D.Thomæ quem multi ex eius diſcipulis interpretari conantur. *Querũdam expoſitio ad D. Thom.* Quidã aiunt illum locutum fuiſſe de indulgẽtiis per modum ſuffragij, quia poteſt maius ſuffragium offerri, quàm cauſa poſtulet. Sed in primis D.Thom. nihil diſtinguit, & de eadem indulgentia negat poſtulare cauſam adæquatam, de qua affirmat requirere piam cauſam: conſtat autem hoc affirmari de quacunq; indulgentia, ergo & illud negari. Deinde, etiam de indulgẽtia per modum ſuffragij illud eſt falſum: nam in ea etiam fit diſpẽſatio theſauri, eſtq; infallibilis, ſi debitè fiat, atque adeò vera indulgẽtia, ideoq; de illa procedũt omnes rationes factæ. *Caietani interpretatio.* Aliter ergo reſpondet Caiet. Tom 1. Opuſ. tract. 15. c. 8. ad 1. D.Thomam ſolùm voluiſſe docere, propriam cauſam dãtem valorem indulgentiæ, quoad eius quantitatem non eſſe illã, quæ mouet ad concedendam indulgentiam, ſed eſſe magnitudinem theſauri ſatisfactionum Chriſti, & Sanctorum: ideoq; hinc eſſe ſumendum valorem effectus indulgentiæ in tanta quantitate, & non ex cauſa. Sed non ſatis percipio quid ſibi velit hæc reſponſio: *Improbatur.* nam ſi ſit ſenſus, magnitudinem cauſæ nõ eſſe ſufficientem ad indulgentiam ſine magnitudine theſauri: hoc veriſſimum eſt, neque auctores, cum quibus D.Thom. diſputat, oppoſitum dicebant. Si verò ſit ſenſus, magnitudinem theſauri eſſe ſufficientem cauſam, ſine alia ſufficiente cauſa ex parte finis; hoc eſt quod improbamus, nec per hoc D.Thom. excuſatur ab illa ſententia. Si denique ſit ſenſus, diuitias theſauri eſſe quaſi immediatã cauſam, vel formalem, vel efficientem effectus indulgentiæ, aliam verò cauſam, de qua diſputamus, non eſſe efficientem, imò nec cõcurrere immediatè ad ipſum effectum, ſed mouendo eum, qui indulgentiam conceſſurus eſt, hoc quidem totum verum eſt, nihil verò ad rem ſpectat, quia hîc ſolum contendimus, illam cauſam in ſuo genere, & eo modo quo concurrit, debere eſſe proportionatam, & huiuſmodi eſſe neceſſariam: & hoc videtur negare D.Thom.

13. *Alia expoſitio.* Alij ergo illum exponũt, quòd ſolùm neget requiri cauſam ex ſe æqualem effectui indulgentiæ, in ſecundo ſenſu ſupra tractato circa ſecundã opinionẽ, nõ verò quòd neget requiri cauſam proportionatam effectui. Sed huic expoſitioni obſtat, *Præcluditur.* quia D.Th. priùs refert duas illas opiniones, vt diſtinctas, ſcilicet, quæ poſtulat iuſtam & adæquatam æſtimationem, & quæ requirit proportionatam cauſam & vtramque reprobat, & abſolutè concludit, quãcunque cauſam, quæ in vtilitatem Eccleſiæ vergat, & honorem Dei, ſufficientem rationem eſſe indulgentias elargiendi. Item in rationibus, quibus vtitur, hunc ſenſum planè indicare videtur. Et ideo alij fatentur D.Thomam in 4. id ſenſiſſe, credunt tamen mutaturum fuiſſe ſententiam, ſi in Summa ad locum illum perueniſſet. Quod omnino contendit Corduba ſupra. *Cordubæ reſpõſio.* Et reuera eſt apparens, ſi corticem tantùm illius quæſtiunculæ D.Thomæ inſpiciamus.

16. *Impugnatur.* Nihilominus ſuaderi non poſſum illam fuiſſe D. Thomæ mentem. Nam ipſemet inferiùs d. 45. q. 2. ar. 3. qu. 2. cùm dixiſſet, indulgentias poſſe concedi pro defunctis indirectè, ſeu per actionem viuorum, ſubdit hæc verba, *Nec tamen ſequitur quòd Prælatus Eccleſiæ poſſit pro ſuo arbitrio animas à Purgatorio liberare, quia ad hoc, vt indulgentiæ valeant, requiritur cauſa conueniens indulgentias concedendi, vt ſuprà d. 20. dictum eſt.* In quibus verbis, *cauſa conueniens*, ſignificare debet nõ tantùm cauſam piam, ſed etiam proportionatam. Quod patet, tum ex vi verborum, quia aliàs reuera non eſt cauſa conueniens: tũ maximè, quia aliàs nõ ſolueret Diuus Thomas difficultatem quam intendit. Nam, ſi quælibet cauſa honeſta reputanda eſt conueniens ad valorem indulgentiæ, profectò facilè poſſet Prælatus Eccleſiaſticus ſuo arbitrio animas omnes à purgatorio liberare, quia ſuo arbitrio poteſt cauſam conuenientem inuenire, ſi quælibet honeſta ſufficit. Cùm ergo Diuus Thomas in hoc poſteriori loco ad priorem ſe referat, *Verus D.Tho. ſenſus.* dicendum eſt, ibi per cauſam piã, cauſam etiam conuenientem & proportionatam intellexiſſe, quia aliàs non eſt pia ſimpliciter, ſeu reſpectiuè in ordine ad talem effectum. Et hoc ipſum videtur declaraſſe ibidem Diuus Thomas, in ſolut. ad 5. dicens, requiri cauſam legitimam: nam reuera legitima non eſt, ſi proportionata non ſit. Vnde cùm ibidẽ in ſolutione ad 1. ait, quando Prælatus inordinatè concedit indulgentias, ipſum quidem peccare, ſubditos verò indulgentias lucrari; intelligendus eſt, nõ de inordinatione ſubſtantiali, qualis eſſet defectus cauſæ legitimæ: ſed accidentali, qualis eſſet, nimia frequentia,

quentia, vel incõſideratio alicuius nocumenti, quod ex abuſu ſubditorum interdum ſequi poteſt, de quo præcipuè ibi loquebatur D.Thom. Iuxta hunc verò ſenſum fortaſſe potuiſſet D.Thomas non reprehendere tertiam ſententiam, quam ibi refert. Videtur tamen illam in hoc ſenſu referre, quòd dixerit, ad integrum valorem indulgentiæ neceſſarium eſſe, vt opus iniunctum pro indulgentia, ſaltem vt relatum ad cauſam indulgentiæ, ſit condignæ ſatisfactionis, aut meriti ad effectum indulgentiæ: in quo ſenſu meritò reprehendit D.Thō. illam ſententiam. Quia in conceſſione indulgentiæ opus iniunctum non eſt veluti pretium, per quod ſoluitur pœna, quæ remittitur, & ideo non eſt neceſſarium, vt ſit condignum, vel ex deuotione operantis, vt dicebat prima opinio, vel ex circunſtantiis occurrentibus, vt dicebat ſecunda, vel ex relatione ad cauſam, vt dicebat tertia; ſed pretium illud eſt ſatisfactio Chriſti & Sanctorum, ex qua ſumenda eſt æqualitas ſolutionis, quamuis non ſit condignitas in opere lucrantis indulgentiam, alioqui nihil indulgentiæ conferrent: nihilominus tamen ad ipſam conceſſionem indulgentiæ neceſſaria eſt proportionata cauſa modo explicato, ſiue hæc ſumatur ex opere pio, ſiue aliunde, quæ meritò etiam dici poteſt cauſa digna: & ſic poſſet interpretari illa tertia ſententia, & non eſſet reprehenſione digna; nec diuerſa à noſtra, quam putamus etiam eſſe D.Thomæ. Quia verò rationes, quas ex D.Tho. adduximus, poſſunt hunc ſenſum impugnare, illis etiam ſatisfaciendum eſt.

17. *Fundamẽtum primæ ſentẽtiæ ſoluitur.* Ad priorem de conſuetudine Eccleſiæ dicitur primò, nihil obſtare quòd pro eadem cauſa maior vel minor indulgentia interdum concedatur, tum quia in cauſa proportionata poteſt eſſe latitudo, vt dictum eſt: tum etiam, quia poteſt vnus Pontifex non concedere indulgentiam adæquatam cauſæ, ſed minorem, in quo non errat, ſed minus liberalis eſt. Secundò dicitur, interdum videri eandem cauſam materialiter, ſeu propter ſimilitudinem operis; verè tamen non eſſe eandem ſecundùm valorem, & æſtimationem moralem, conſideratis omnibus circunſtantiis, & reſpectibus, propter quos poteſt ineſſe maior vtilitas, vel neceſſitas in vno tempore, quàm in alio. Vnde dicitur tertiò, non eſſe facilè ab aliquo iudicandum, graues indulgentias concedi à Pontificibus propter leues cauſas, vt in ſectione quinta latiùs dicturi ſumus: quia grauitas cauſæ non eſt penſanda ſolùm ex opere quod iniungitur, ſed præcipuè ex alio altiori bono, quod ad Dei gloriam, & vtilitatem Eccleſiæ per illud medium conſequi procurat, vt ſequenti ſectione explicaturi ſumus.

18. *Secunda ratio eluditur.* Ad ſecundam rationem negamus in primis hinc ſequi paruum eſſe indulgentiarũ fauorem, cùm cauſa proportionata non tollat quin per indulgentias remittantur hominibus reatus pœnarum vltra proprium eorum meritum & ſatisfactionem, in quo cõſiſtit fauor indulgentiarum. Quòd autem hic fauor cũ debita moderatione, qualis à nobis explicata eſt, exhibendus ſit, ratio iuſtitiæ, & communis vtilitatis poſtulat, vt apertè ſumitur ex dict. cap. *Cùm ex eo*, & ex aliis Pontificibus. Quòd verè difficile ſit hanc prudentiam ſeruare, non eſt mirum, nam etiam eſt difficile vniuerſam Eccleſiam in rebus ſpiritualibus, & diuini quodammodo ordinis gubernare. Quæ difficultas ſingulari Spiritus ſancti aſſiſtentia ſuperatur: & non parum minuitur moderatione à nobis adiuncta, quòd ſit ſatis cauſas eſſe adæquatas ſecundùm regulas humanæ prudentiæ.

19. *Vltimæ rationi ſit ſatis.* Ad vltimam confirmationem reſpondetur, primò, theſaurum eſſe quidem cauſam principalem effectus indulgentiæ in ſuo genere, ſcilicet formalem, vel efficientem, non tamen propterea excludere neceſſitatem aliarum cauſarum, præſertim finalis, de qua hîc diſputamus. Sicut etiam poteſtas Pontificis, v.g. eſt ſuo modo cauſa principalis diſpenſationis voti, & nihilominus requirit cauſam motiuam proportionatam. Vnde dicitur ſecundò, illo argumento rectè probari, ad indulgentiam non requiri condignitatem in opere in ordine ad effectum indulgentiæ, quia ſolutio condigna fit per theſaurum; non tamen excludere condignitatem in cauſa ad ipſam applicationem theſauri. Vnde dicitur tertiò, non ſatisfieri intentioni Chriſti & Sanctorum, applicando theſaurum propter quãcunque cauſam piam, ſi nõ ſit proportionata: quia alioqui non eſt pia ſimpliciter, & reſpectiuè, quod neceſſarium eſt ad iuſtam & rectam applicationem, quam ſine dubio Chriſtus intendit.

Vrgent verò aliqui, nam diuinus honor & gloria, etiamſi minimus ſit, maioris æſtimationis eſt, quàm quæcunque remiſſio pœnæ temporalis, & Sancti pluris illum æſtimant, quàm proprias ſatisfactiones: ergo ille finis ſufficit ad valorem cuiuſcũque indulgentiæ. Sed ſi hæc ratio quidquam valeret, probaret etiam eſſe prudentem & honeſtam talẽ diſpenſationem. Non ergo rectè conſideratur diuinus honor ſecundùm ſe, ſed vt intentus & quæſitus per tale medium: hoc autem modo non pertinet ad diuinũ honorem, etiam minimum, vt talis finis improportionatus per tale medium inquiratur: quia etiam ſatisfactio pro pœna, & vindicta delictorum, pertinet ad diuinum honorem, quia ſæpe eſt longè maior quàm ille, qui redundare poſſet ex cauſa pia, leui, & improportionata. Oportet ergo, vt omnibus penſatis, reſultare credatur maior honor Dei ex conceſſione indulgentiæ, quàm ſine illa poſſet ſperari ex rigoroſa peccatorum vindicta. 20. *Obiect.* *Diluitur.*

SECTIO IIII.

Vtrùm neceſſe ſit cauſam indulgentiæ eſſe publicam, ſeu à commune bonum pertinere.

In hac quæſtione, explicandæ nobis ſunt magis in paticulari cauſæ indulgentiarum, & ex earum cognitione clariora fient, quæ hactenus diximus. Præcipua verò cõtrouerſia circa has cauſas eſt, an ſufficiat priuatum cõmodum, aut perſonalis neceſſitas alicuius fidelis, vel neceſſaria ſit publica vtilitas Eccleſiæ. Et huc etiã ſpectat, an hæc vtilitas debeat eſſe ſpiritualis, vel ſufficiat tẽporalis. Item, an debeat eſſe extraordinaria ob neceſſitatem repellẽdi aliquod malum imminens, vel ſufficiat ratio promouendi commune bonum Eccleſiæ, quæ ordinaria cauſa & frequens eſſe poteſt. Eſt igitur aliquorum opinio, neceſſariã eſſe omnino cauſam publicam, nec ſufficere priuatam. Quod his ferè verbis aſſeruit Albertus d.20.ar.17. Et idem ſentit Soto diſt.21.q.2.articul.2. vbi notat, cùm Diuus Thomas, & doctores dicunt, indulgentias debere concedi in vtilitatem Eccleſiæ, intelligendum eſſe, id eſt, in bonum commune eius: imò addit, non concedẽdas eſſe, niſi ingruente aliqua Eccleſiæ vtilitate. *Nam dare* (inquit) *Indulgentias nulla tali imminẽte cauſa communi, ſed ob cauſam particularẽ, nempe intuitu & precibus cuiuſdam perſonæ nobilis, vel propter particularem deuotionẽ ad aliquod ſacellum, vel ad exaltandam ſuã auctoritatem, nec res antiqua eſt, nec ſynceritatẽ cauſæ, quæ in concedendis indulgentiis neceſſaria eſt, præ ſe ferre videtur: quare neque ſolidam habent valoris certitudinem.* Fundamentum, quod Soto adducit, ſolùm eſt quia theſaurus 1. *Prima opinio.* *Albertus.* *Soto.*

ſaurus Eccleſiæ bonum commune eſt: ergo non niſi pro alio bono communi diſpenſandus eſt. Et confirmatur, quia hic videtur eſſe mos antiquus Eccleſiæ, vt colligere licet ex omnibus illis indulgentiis, quæ in decretis & in Conciliis leguntur.

2. *Scũda opinio.* Alij verò exiſtimant, priuatam cauſam ſufficere, dummodo pia ſit, & indulgentiæ, quæ conceditur, proportionata. Et hæc ſententia rectè intellecta mihi vera videtur, & communis D. Thomæ, & aliorum auctorum, qui ad valorem indulgẽtiæ ex parte cauſæ nihil aliud requirunt. Et quanuis interdum dicant debere eſſe in vtilitatem Eccleſiæ, tamen neque aſſerunt, hunc finem debere eſſe immediatum, nec declarant, hanc vtilitatem debere eſſe publicam, aut in omnibus membris, cùm tamen vnius membri commodũ in totius corporis vtilitatem redundet, ſi cętera paria ſint, ſeu aliunde nõ ſequatur maius incõmodum. *Tertia opinio.* Nonnulli verò antiqui addiderũt, præter vtilitatem, vel neceſſitatem Eccleſię, aut loci in cuius gratiam cõceduntur indulgentię, requiri ſemper cauſam ex parte lucrãtis, nimirũ quòd ſit impotẽs ad ſatisfaciendum alio modo, nam id ſolùm quis poteſt per indulgentias lucrari, quod ipſe nõ poteſt ſoluere, vt patet ex Altiſiodoro, & aliis antiquis ſuprà citatis. Sed hęc ſentẽtia falſa eſt: nam, licèt hęc cauſa ſit optima quando intercedit, & aliquando poſſit ſufficere, vt dicemus, non tamen eſt ſimpliciter neceſſaria, vt rectè D. Tho. & poſt illum omnes docuerunt, quia nulla ratione vel auctoritate oſtẽdi poteſt illa neceſſitas, & ſine illa poteſt eſſe cauſa ſufficiens ad liberaliorem remiſsionem faciẽdam, ſicut poteſt dari cauſa ſufficiens ad diſpenſandum votum, etiamſi aliquis non ſit impotens ad illud implendum.

3. *Proponuntur varij modi cõcedendi indulgentias.* Vt ergo veram ſententiam, totamque doctrinam declaremus, aduertẽdum eſt, indulgentiã variis modis & perſonis concedi poſſe primò, generaliter toti Eccleſiæ, ſiue immediatè ipſis perſonis, vt omnibus facientibus hoc vel illud, ſiue mediante aliquo loco pio, vt omnibus orãtibus in tali loco. Secundò, conceduntur indulgentiæ pro aliqua cõmunitate particulari, vt pro tali religione, pro tali populo, aut prouincia. Tertiò, concedi poſſunt alicui perſonæ tãtùm pro illa: nihil enim vetat; nam poteſtas Petri generaliſsima eſt, & theſaurus ita poteſt circa vnum diſpenſari, ſicut circa multos, & cauſa legitima etiã poteſt facilè ſubeſſe. Quartò, poteſt indulgẽtia concedi vni perſonæ, non pro illa tantùm, ſed etiã pro aliis: quod potiùs eſt illã cõcedere multis ad petitionem vnius. Et iuxta hos modos poſſent alij facilè cogitari, ſed omnes ad hos reduci poſſunt ſeruata proportione.

Ad communem indulgentiam, communem etiam cauſam requiri. 1. *Concluſ.*

4. PRIMÒ igitur indulgentia, quæ toti Eccleſiæ conceditur, regulariter requirit cauſam communem immediatè pertinentẽ ad vtilitatẽ totius Eccleſię vel certè alicuius principalis partis eius, vt vnius Regni vel Prouinciæ. Hoc rectè probat vſus Eccleſiæ, & decreta ſuperiùs citata, & ratio, quia cauſa debet eſſe effectui proportionata. Dixi autem, *Vel alicuius principalis partis eius*, quia ſæpe conceditur indulgentia, vel Iubilæus toti Eccleſiæ, pro defunctiõne, vel ſalute vnius Prouinciæ, vt experientia conſtat. Et huiuſmodi videtur illa indulgentia, quæ pro recuperanda Terra Sancta conceditur in Concilio Lateran. in fine; quæ etiam extenditur ad pugnantes contra hæreticos, ibidem. c. 3. & habetur in c. *Excommunicamus*, 1. §. *Catholoci*, de Hæreticis. Et ratio eſt, quia bonum vnius partis principalis eſt maximum bonum totius corporis; & quia mẽbra debent ſe iuuare, ma-

A ximè in his rebus, quę magna ex parte corpus totum attingunt.

Hîc tamen aduertere neceſſe eſt, quando hæc indulgentia non conceditur immediatè perſonis, ſed mediante aliquo loco, tunc ſatis eſſe, vt cauſa indulgẽtiæ locum illum attingat immediatè, aut Sanctum aliquem, qui ſpecialiter in eo loco colligitur, etiamſi ex parte perſonarum indifferenter omnibus cõcedatur. Id conſtat ex vſu: nam hoc modo conceduntur indulgentiæ viſitantibus hanc vel illam Eccleſiam, & celebris indulgentia anni Iubilæi viſitantibus Apoſtoloruum limina. Item hoc modo in dedicatione alicuius templi conceditur indulgentia ſpecialis omnibus accedẽtibus, iuxta c. *Quod autem*, de Pœnit. B & remiſ. Et ratio eſt, quia iuxta modum indulgentiæ debet eſſe modus cauſæ, & vtilitas eius; ſic enim ſeruatur proportio. Item, quanuis huiuſmodi templum particulare videatur, tamen eius celebritas & fauor redundat in omnium fidelium vtilitatem, vt conſtat de monumentis Apoſtolorum, & celebrioribus Eccleſiis B. Virginis. Quòd ſi aliqua ſunt loca, quæ magis pertinent ad particulares Prouincias, vel populos, etiam indulgentiæ talibus locis conceſſæ ſpecialiùs redundant in bonum fidelium illius Prouinciæ, vel populi: & ita ſemper ſeruatur proportio, præterquam quòd honor cuiuſlibet Sancti, & diuinus etiã honor, qui ex his locis publicè & apud multos ſemper reſultat, meritò dici poteſt communis Eccleſiæ vtilitas. 5. *Si indulgentia ſit conceſſa perſonis mediante loco, ſatis eſt vt cauſa locum attingat.*

C Rurſus aduerto, non oportere vtilitatẽ hãc immediatè eſſe ſpiritualem, aliquando enim eſſe poteſt tẽporalis, qualis eſt defenſio Eccleſiæ ab hoſtibus eius, aut expulſio famis, aut peſtis, à Deo impetranda, vt ſatis cõſtat ex vſu Eccleſiæ. Et ratio eſt clara, quia, ſicut eſt honeſtum hæc bona à Deo petere, præſertim pro tota communitate; ita etiam eſt optimum adiũgere fauorẽ indulgentiæ, vt huiuſmodi oratio deuotiùs & frequẽtiùs fiat. Hac enim ratione ſæpe etiam conceduntur indulgẽtię in ſolennitate alicuius feſti, vt maiori deuotione celebretur, vt in Clemẽt. vnica de Reliq. & veneration. Sanct. de Feſto Corporis Chriſti: & in Etrauagant. 1. & 2. eodem titulo de Feſto Conceptionis. Item eſt alia ratio, quia ſæpe licet bonum ſpirituale ordinare ad temporale, quãdo totum refertur ad Dei honorem: hæc autem bona temporalia D Eccleſię, eiúſque pax temporalis ad ſpiritualem, & ad Dei honorẽ ordinatur. Atque huc ſpectat cauſa indulgentiæ, quæ proponitur in capit. *Cùm ex eo*, de Pœnitent. & remiſſion. nimirũ erigere aut ſuſtentare hoſpitale: nam, licèt finis proximus huius operis corporalis eſſe videatur; tamen & ipſum opus per ſe pium eſt, & ad augmentum charitatis, & commune bonum ordinatur. Idemque à fortiori dicendum eſt de inſtauratione templi, aut aliarum rerum ſacrarum Imò antiquitus vix concedebantur indulgentiæ, niſi propter huiuſmodi fines: neque exigebatur aliud opus pium ad conſequendam indulgẽtiam præter eleemoſynas, quæ dicebantur manus adiutrices, ex quibus, ſine dubio, quærebatur illud temporale ſubſidium, nõ in eo ſiſtendo, ſed in ſacro opere, & religioſo cultu, ad quem ordinabatur. 6. *Non oportet vtilitatẽ hanc immediatè eſſe ſpiritualem.*

E Tandem aduerto, nõ eſſe neceſſariam cauſam quæ ex aliqua peculiari neceſſitate, aut imminente malo naſcatur, ſed ſufficiẽtiſſimam cauſam eſſe Chriſtiani populi reformationem, vel ſpirituale augmentum: quæ cauſa nunc maximè eſt in vſu; nam Chriſtianus populus multùm mouetur ad pietatem & frequentẽ vſum ſacramentorum per huiuſmodi indulgẽtias & remiſsiones: & idcirco ſummi Pontifices frequenter concedunt indulgentias etiam pleniſsimas, & per modum Iubilæi propter hanc ſolam cauſam, & qui- 7. *Non oportere cauſã oriri ex malo imminẽte, ſed ſufficiẽs boni augmẽtũ.*

dem prudentiſſimè, atque ſanctiſſimè, quia cæteræ omnes cauſæ ad hanc ferè ordinantur, vt fides, charitas, & religio augeantur in Chriſtiano populo. Ergo ſi hic fructus immediatè ſperatur ex ipſa indulgẽtia, quia nimirum fideles ob illud ſpirituale lucrũ obtinendũ maiori cum feruore & indulgẽtia confeſsiones faciunt, ad Euchariſtiam accedunt, &c. ſufficiens ratio eſt ad indulgentias concedendas, quanquam in earum vſu & frequentia moderatio neceſſaria ſit, ne & ipſæ vileſcant, & conſequenter fructus ille impediatur.

Ad particularem indulgentiam, particularem cauſam ſufficere. Concl. 2.

8. SECVNDO dicendum eſt, quando indulgentia eſt particularis, ſufficere particularem cauſam illi proportionatam. Ratio eſt, quia ſufficientia huius cauſæ nõ fundatur in vniuerſalitate, ſed in honeſtate & proportione: hoc enim probãt adducta in ſectione præcedente, neque aliud colligi poteſt ex aliquo principio certo. Explicabitur autem ampliùs hęc veritas deſcendendo ad particularia. Poteſt igitur eſſe hæc indulgẽtia particularis, reſpectu totius Eccleſię; cõmunis verò reſpectu alicuius Prouinciæ, vel Religionis: & tunc manifeſtum eſt, ſufficere cauſam eodem modo particularem, id eſt, propriam illius Prouinciæ, vel Religionis, reſpectu verò illius cõmunis & vniuerſalis, ſic enim ſeruatur proportio: & ita eſt vſitatum in multis indulgentiis ſpecialiter conceſsis Religionibus, Confraternitatibus, Populis, aut Prouinciis, vt Indis, verbi gratia. Quapropter de hac cauſa nihil ampliùs dicendum occurrit, ſed applicanda cum proportione ſunt dicta in præcedenti aſſertione: quia non ſemper neceſſe eſt, vt cauſa immediatè pertineat ad totam illam communitatem: ſufficit enim quòd ſpectet ad aliquam præcipuam partẽ eius, & ſic de aliis. Aliquando verò fieri poteſt, vt hæc indulgẽtia ſit particularis, ſeu omnino perſonalis: & tunc ſufficit cauſa eiuſdem ordinis, id eſt, eodem modo particularis, ſeu perſonalis; quia illa eſt cauſa proportionata: ſicut in diſtributione materialis theſauri, quamuis non intercedat communis neceſsitas, vel cauſa, ſi tamẽ in vna perſona inueniatur, illa ſufficiet, vt ei ſaltem ſubueniatur.

9. *Obiect.* Dices, Ergo ad cõcedendam indulgentiam alicui perſonę, ſufficiet perſonalis neceſsitas euadendi pœnas Purgatorij, vt v.g. poterit Pontifex cuilibet homini morienti indulgentiam plenariam concedere, ſolùm propter hanc cauſam, perſonalem: quòd eſt in morali periculo eundi ad Purgatorium: hoc autẽ nõ repugnat ſuperiùs dictis. *Solutio.* Reſpondetur, negando cõſequentiam: iam enim ſuppoſuimus neceſſariam eſſe cauſam extrinſecam præter finem intrinſecum indulgentiæ, ad quem ſpectat illa neceſsitas euadendi pœnas Purgatorij: præter hanc ergo cauſam neceſſaria eſt in eadem perſona aliqua alia honeſta & grauis, quæ in hoc proportionata ſit quantitati indulgentiæ & ad hanc dicimus ſufficere particularem & perſonalem. *Exemplis demonſtratur, in particularibus perſonis poſſe eſſe ſufficiẽtem cauſam indulgentiæ.* Poteſt autem eſſe multiplex. Aliquando enim talis cauſa ſumitur ex pietate, vel officiis exhibitis Eccleſiæ à tali perſona: & hoc modo ſolet Pontifex Rom. concedere indulgentiam plenariam iamiam morienti, ſine noua cauſa, ſolùm quia, aut in honeſtate vitæ, aut in ſeruitiis Eccleſiæ exhibitis excellit. Eſtque hæc cauſa honeſtiſsima, tum in præmium virtutis, vel quandam gratitudinem, tum in exemplum aliorum, vt ea ſpe ad ſimilia opera excitentur. Et huic ſimilis videtur illa indulgentia, quam conceſsit Martinus V. in fine Concilij Conſtantienſis omnibus qui in Concilio adfuerant. Alia verò cauſa eſſe poteſt vtilitas vel neceſſitas ſpiritualis talis perſonæ, vt, verbi gratia, ſi aliquis perſonalis fructus ſpiritualis in ea ſperetur ratione indulgentiæ, vt quòd maiori diligentia & feruore Exomologeſim faciet ſpe indulgentiæ, &c. Nam ſi huiuſmodi fructus reſpectu totius communitatis eſt ſufficiẽs, vt toti communitati ſimilis indulgentia cõcedatur, cur nõ ſufficiet reſpectu vnius perſonæ cum proportione? Simile eſt, ſi quiſpiam morti iam vicinus nimiùm eſſet deiectus animo, & penè diffidens de ſalute ſua, & per conceſsionem indulgentiæ crederetur erigendus in ſpem, &c. illa profectò eſſet ſufficiens cauſa concedendi indulgentiam, quia etiam illa eſt cauſa extrinſeca, & valde pia, & proportionata. Habemuſque exemplum in Paulo, qui 2. ad Corinth. 2. peccatori veniam conceſsit, vt non circumueniretur à Satana, aut nimia triſtitia abſorberetur. Propter has ergo, & ſimiles cauſas particulares meritò concedi poſſunt indulgẽtiæ perſonales. Quod rectè declaratur exemplo voti, quod, quia perſonale eſt, rectè diſpenſatur propter ſpecialem cauſam, vel neceſsitatem talis perſonæ: *Idem exemplo voti ſuadetur.* nec tamen ſatis erit ſola neceſsitas liberandi hominem ab illo debito & onere quo grauatur, niſi alia extrinſecùs accedat, quę valde difficilem, aut incommodam reddat voti obſeruantiam; cum eadem autem proportione ſimilis neceſsitas ſufficit ad indulgentiam perſonalem, vt declarauimus. At verò ſi eſſet votum communitatis, cauſa diſpenſandi deberet ad totam communitatem pertinere, ſi cum communitate diſpenſandum eſſet: ſeruatur ergo proportio.

10. *Particularẽ cauſã interdũ ſufficere ad vniuerſalem indulg.* Addo verò vlteriùs particularem, ſeu perſonalem cauſam interdum ſufficere, vt vniuerſalis indulgentia concedatur. Probatur ex eodem principio, quia interdum talis poteſt eſſe perſona, vt eius neceſsitas vel vtilitas reputetur grauiſsima, & talis, vt meritò poſsit per tale medium procurari, v.g. ſi pro impetranda ſalute Regis, aut Prælati, vel alicuius viri vtiliſsimi Reipublicæ, indulgentia concedatur. *Obiect.* Dices, tunc bonum illius perſonæ eſſe commune bonum, & ideò, licèt materialiter, ſeu ſubiectiuè, vt ſic dicam, cauſa videatur priuata, tamẽ virtute & æſtimatione morali eſſe publicam. *Solutio.* Reſpondeo, in primis cõcedendo totum: nihilominus tamen verũ eſt, bonum illud, quod proximè intenditur, vnius eſſe perſonæ, quamuis mediatè redundet in bonum cõmunitatis. Quod quidem de bono cuiuſcunque perſonæ dici poteſt, quia bonum partis per ſe redundat in bonum totius, quamuis vna pars poſsit eſſe vtilior corpori quàm alia: quod etiam conſiderandum eſt ad proportionem huius cauſæ. Hinc verò vlteriùs dicetur fieri poſſe, vt licèt perſona non ſit vtilis Reipublicæ ex peculiari munere publico, quod in illa exercet, ſed ſolùm ſit inſignis, vel ſanctitate, vel literis: vel etiam nobilitate, meritò fieri poſſe vt in illius fauorem, & propter eius bonum fauor aliquis communitatis concedatur: nam ex circunſtantia perſonæ talis cauſa grauis eſt, ſemperque redundat ſaltem mediatè in Eccleſiæ commodum. Maximè verò hoc expedire poteſt, quando talis indulgentia conceſſa in fauorem huiuſmodi perſonæ, aut habet rationem præmij virtutis, aut rationem gratitudinis, vt ſi talis perſona publicum habet teſtimonium honeſtæ & ſanctæ vitæ, aut ſpecialia beneficia in Eccleſiam contulit: nam eſt magnum Eccleſiæ bonum, vt alij intelligant, Eccleſiam, ſpecialem gratiam, & fauorem ſpiritualem conferre huiuſmodi hominibus, vt ad eorum imitationem alij animentur. Atque ita nunquam excludimus vtilitatem Eccleſiæ, quæ ex ſingulorum etiam commodis redundat: ſed ſolùm dicimus neceſſarium non eſſe, vt cauſa proximè intenta ad

com

communitatem formaliter pertineat.

11. *Interceſſionem alicuius perſonæ poſſe cōferre ad cauſam indulgētiæ honeſtandam.* Atque hinc alteriùs ſequitur, interceſſionem ſeu petitionem alicuius perſonæ poſſe aliquando multùm conferre ad honeſtandam ſeu complēdam cauſam indulgentiæ: ſicut in ſuperioribus dicebamus vſitatum fuiſſe in principio Eccleſiæ ad petitionem martyrum ſeu confeſſorum dare veniam lapſis, ad imitationem Pauli 2. ad Corinth. 2. dicentis: *Nam & ego quod donaui, ſiquid donaui, propter vos in perſona Chriſti.* (2.Cor.2.) De quo videri poſſunt 35. quæſt. cap. *Veniam*, ex Innocentio I. epiſt. 23. ad Epiſcopos Macedoniæ, cap. vlt. & Cypriano epiſt. 15. & ſequentibus. (Innoc. 1. Cyprian.) Idem oſtenditur exemplo Dei, qui vnius precibus alteri ignoſcit, inde enim ſeruata proportione intelligimus eſſe opus virtutis, aliorum precibus moueri ad remittendam aliis, & conſequenter motiuum hoc, ſi debitis circunſtantiis veſtiatur, poſſe ad honeſtandā cauſam indulgentiæ iuuare. *Sola tamē interceſſio nō eſt cauſa ſuffic. ē.* Dico autem *iuuare*, quia vel nunquam, vel rarò accidit vt ſola interceſſio alicuius ſit tota cauſa & ſufficiens ad honeſtatem & valorem indulgentiæ, quia quòd Pontifex id faciat vt ſuā voluntatem vel deſiderium expleat, non ſatis eſt; cur ergo ſufficiet, vt id faciat ſolùm ad explendam voluntatem alterius rogantis, ſi nulla alia cauſa honeſta & ſufficiens ſubſit? Itaque regulariter neceſſe eſt, vt ille qui intercedit pro indulgentia obtinenda, præter voluntatem ſuam, iuſtam cauſam afferat, propter quam indulgentia concedi valeat.

12. Sæpe enim contingit, vt exiſtat cauſa ſufficiens, & nihilominus Papa nolit indulgentiam concedere, vel non integram, vel non ita frequenter, ſed rarò: nam hæc omnia arbitraria ſunt, & cauſa, licèt ſufficiat, non imponit obligationem. Quoad hæc ergo omnia, multùm valere poteſt interceſſio ad mouendam voluntatem Pontificis. (Clem.6.) Atque ita fatetur Clemens VI. in Extrau. *Vnigenitus*, de Pœnit. & remiſſ. ſe precibus & ſupplicationibus Romani populi inductum fuiſſe, vt centenarium Iubilæi annum ad quinquagenarium reuocaret, ſuppoſitis autem aliis honeſtiſſimis motiuis, quæ ibi proponit. (Sixt.4.) Sixtus verò IV. in Extrauag. *Quorundam*, ſub eodem titulo fatetur, & ſe, & Paulum prædeceſſorem ſuum multorum Principum, & aliorum Chriſti fidelium, ac aliarum deuotarum perſonarum pulſatos precibus, diuerſas indulgentias, & peccatorum remiſſiones plenarias *nonnullis Eccleſiis, monaſteriis, & piis locis* conceſſiſſe. Interponit autem hæc verba, *Animarum ſaluti fidelium intenti*, per quæ ſignificat ſemper obſeruaſſe iuſtam rationem ad tales indulgentias concedendas. Nec tamen ſolùm poteſt valere hæc interceſſio ad inclinandam voluntatem Pontificis ad exercitium actus, vt ſic dicam, ſed etiam aliquando iuuat ad complendam cauſam quæ indulgentiam iuſtificat. Primò quidē, quia ipſamet interceſſio eſt pia actio, & quædam fidei profeſſio, & ſpecialis deuotio ad Apoſtolicam ſedem, eiúſque claues, & ad ſalutem animarum: quæ omnia ſunt aliqua remuneratione digna. Deinde, ſi perſona, quæ intercedit, ſit de Eccleſia bene merita, propter obſequia in eam collata, etiam accedit ad cauſam iuſtam, vt talis gratia illi concedatur per modum gratitudinis, vt ex dictis ſatis conſtat.

13. *Non eſt neceſſe vt à recipiente indulgētiā aliquod opus exigatur.* Vltimò ex dictis infero, ad honeſtam cauſam indulgentiæ, non ſemper neceſſarium eſſe, vt à recipiente aliquid exigatur, quod ad illam cauſam ſuo modo concurrat, quanuis Soto, & nonnulli alij ſimpliciter ita loquantur. Probatur, quia non ſemper neceſſarium eſt opus ex parte lucrãtis indulgentiam: ſed illud ſubſidium aliquo actu vel opere conferendum eſt: ergo neque illud exigere eſt ſemper neceſſarium, quanuis ſi exigatur, ſit neceſſarium illud implere. Vnde multo minùs neceſſarium erit poſtulare

A ſemper manus adiutrices. Quādo enim cauſa indulgentiæ talis eſt, vt neceſſariò requirat eleemoſynas, vt executioni mandari poſſit, tunc quidem neceſſe eſt illud onus imponere, tamen quia illa cauſa non eſt ſemper neceſſaria, vt ſatis ex dictis conſtat, ideo neque hoc ſubſidium neceſſarium ſemper eſt: frequenter autem poſtulatur, quia eſt opus valde gratum Deo, & proximis vtile, & ad redimenda peccata proportionatum. Et ad eundem modum ratiocinandum eſt de aliis operibus miſericordiæ, pœnitentiæ, aut religionis, & de ſubſidio orationum, quæ interdum publicæ, interdum priuatæ exiguntur: & poſſunt etiam purè mentales poſtulari, & ſufficere, propter eaſdem cauſas. Deniq; tot bona merita poſſunt in aliquo ſupponi, aut talis poteſt eſſe modus indul-
B gentiæ, vt neceſſarium non ſit nouum concurſum ex parte recipientium poſtulari, vt rationibus & exemplis ſuprà demonſtratum eſt. Vnde non eſt quòd Soto obmurmuret, & mordeat Prelatos Eccleſiæ, quòd ad exaltandam ſuam auctoritatem indulgentias interdum concedere videantur: quia ſi non tam perſonam ſuam reſpiciant, quàm dignitatem, non eſt ambitioſa ſed religioſa intentio, poteſtque eſſe valde vtilis Eccleſiæ, vt fideles maiorem reuerentiam erga ſuos Prælatos concipiant: quare ſi cum debita moderatione id fiat, non erit indulgentia inualida, etiāſi abſque alio pio opere, ſola benedictione aut verbo cōcedatur. Quod verò ſubiungit idem Soto, de Prælato concedente indulgentiam, *propter ſuam particularem affectionem*, ad aliquod ſacellum, vel altare, multo
C minùs habet (etiam in ſpecie) quod reprehendi meritò poſſit. Illa enim particularis affectio non excludit rationabiles cauſas, ob quas ſimiles indulgentiæ piis locis concedi ſolent: ſed determinat voluntatem ad hunc locum potiùs quàm ad alium: in hoc autem, per ſe loquendo, nulla eſt inordinatio, neque effectus ille per ſe malus eſt, ſed potiùs ex vi obiecti eſt religioſus.

Nec fundamentum Soti, alicuius eſt momenti cōtra noſtram ſententiā. 14. *Fundamento Soti ſatisfit.* Nam, licèt theſaurus ſit communis, tamen diſpenſatio eius fit per applicationem ad particulares perſonas, vel plures, vel vnam: cauſa autem non debet eſſe æqualis ipſi theſauro ſecundùm ſe, ſed applicationi eius. Neque verò theſaurus ille ita communis eſt, vt ſit ſub dominio communi-
D tatis, nō eſt enim niſi ſub dominio Dei, vel Chriſti, qui diſpēſationem eius Vicario ſuo commiſit, quam voluit fieri in commune bonū fidelium; & ita quoad vſum vel vtilitatem dicitur theſaurus ille communis. Ex illo tamen prouidendum eſt, non tantùm vniuerſæ communitati, vt ſic, ſed etiam ſingulis perſonis eius, prout ratio vel diſcretio poſtulauerit. Et ideo non ſemper requiritur communis cauſa, ſed iuxta modum diſpēſationis. *Confirmatio eiuſdem diluitur.* Ad confirmationem autem reſpondetur in primis, omnia, quæ diximus, ſatis eſſe à nobis confirmata decretis, & teſtimoniis, quæ oſtendunt antiquum vſum. Deinde, etiamſi vſus nō eſſet antiquus, ſufficeret nobis auctoritas eorum Pontificum, qui noſtra ætate floruerunt: nam præter Pontificiā auctoritatem doctrina, prudentia, & ſan-
E ctitate valde illuſtres extiterunt. Vt omittam omnia quæ diximus, ſuppoſitis fidei principiis, ita eſſe ratione conſentanea, vt aliam confirmationem non requirant. Hîc verò ſtatim ſeſe offerebat quæſtio, an de facto ſemper ſentiendum ſit, indulgentiam habere cauſam legitimam, vt tantùm operetur, quantùm conceditur, ſeu quantùm ſonat. Hæc verò propriè locum habebit poſt diſputationem ſequentem.

DISPV

DISPVTATIO LV.

De cauſa efficiente indulgentiarum.

HÆc eſt altera cauſa extrinſeca indulgentiarum, de qua nonnulla certa ſumi poſſunt ex prima Diſputatione huius materiæ. Primum eſt, cauſam principalem indulgentiæ eſſe Chriſtũ Dominum, in quo eſt & poteſtas excellentiæ remittendi peccata, & dominium theſauri, per cuius applicationẽ fit hæc remiſſio. De ipſo verò theſauro, quem multi collocant inter cauſas efficientes indulgentiæ, quia continent organum ſeu pretium, virtute cuius fit talis remiſſio, in ſecunda Diſputatione diximus: quia neceſſarium fuit ad explicandam eſſentiam indulgentiæ: & quia eſt veluti materia circa quã verſatur, applicando & diſpẽſando illum, & quia ſatisfactio applicata, eſt veluti forma expellens reatũ temporalis pœnę. Rurſus oſtendimus, Chriſtum Dominum dediſſe Eccleſiæ ſuæ poteſtatem concedendi indulgentias: quia, licèt ipſe ſit principalis auctor huius beneficij, noluit tamen immediatè per ſeipſum hoc munus exercere iuxta ordinariã legem, ſed per homines, quibus poteſtatem ligandi & ſoluendi contulit. Vnde concluditur, proximam cauſam efficientem indulgentiæ, eſſe aliquem hominem, illum, ſcilicet, in quo eſt talis poteſtas à Chriſto commiſſa. De qua poteſtate concluſimus, per ſe ac formaliter pertinere ad poteſtatem iuriſdictionis. Ex quo rurſus manifeſtum eſſe diximus hanc poteſtatem principaliter reſidere in ſũmo Pontifice, qui in terris eſt, veluti fons totius Eccleſiaſticę iuriſdictionis. Vnde etiam conſtat, poſt Chriſtum, Pontificem eſſe præcipuam cauſam efficientem indulgentiarum. In hac ergo Diſputatione, pauca priùs de ipſo Pontifice ſummo nobis dicenda ſunt, non tam propter indulgentias, quàm propter alias remiſſiones, quæ cum indulgentia, vel ad modum indulgentiæ concedi ſolent. Deinde verò dicemus de aliis, qui participant hanc poteſtatem, & de gradu, & modo quo illam accipiunt.

SECTIO I.

An ſolus ſummus Pontifex habeat diuino iure poteſtatem concedendi indulgentias.

1. *Ratio affirmãs de Pontifice.* CERTVM in primis eſt, ſummum Pontificem habere poteſtatem concedendi indulgẽtias in vniuerſa Eccleſia; totam enim habet ibi ſubiectam. Certum item eſt habere hanc poteſtatem à diuino iure, ſeu à Chriſto Domino, qui Petro oues ſuas commiſit: neque enim aliunde habere poteſt, cùm non habeat in terra ſuperiorem. Denique in hoc eadem eſt ratio de hac poteſtate, & de vniuerſa Pontificis iuriſdictione: de qua in proprio loco ex profeſſo dicendum eſt. Atque in his conueniunt Theologi omnes. Et confirmari poſſunt ex his quæ in prima Diſp. diximus. Dubitatur tamen an hoc ſit proprium Summi Pontificis, & quomodo.

2. *Dubium de Concilio generali.* Et in primis interrogari poteſt an alius præter Pontificem habeat hanc poteſtatem circa vniuerſam Eccleſiam, præſertim ex diuino iure. Quod quidem ad ſummum poteſt de Concilio generali dubitari, quia præter illud, nulla congregatio hominum habet iuriſdictionem in vniuerſam Eccleſiam, ſicut nulla ſingularis perſona eam habet præter ſummum Pontificem. De Concilio ergo generali videtur, quòd ha-

A beat hanc poteſtatem concedendi indulgentias pro tota Eccleſia, quia habet poteſtatem ferendi leges, & excommunicandi: ergo etiam habebit poteſtatem abſoluendi per indulgentias. Secundò, quia diſpenſatio theſauri alicuius communitatis ad totam communitatem pertinet, vt patet in omni Republica: ergò ſimiliter poteſtas diſpenſandi Eccleſiaſticum theſaurum pertinet ad Eccleſiam vniuerſalem: ſed Concilium generale repræſentat vniuerſalem Eccleſiam, vt docuit Martinus V. in Concilio Conſtantienſi in fine: ergo. Tertiò, quia in Concilio generali ſunt omnes paſtores, & ſpirituales iudices Eccleſiæ: ergo ad illos pertinet vniuerſalis diſpenſatio, vel remiſſio per indulgentias.

3. *Quorundã ſententia.* Propter hæc non deſunt Auctores, qui affirment, B poſſe Concilium generale huiuſmodi indulgentias concedere, eamq́ue poteſtatem à iure diuino habere. Ita tenet Panormitanus in Clement. 2. de pœnit. & remiſſ. & in tractatu ſuper Concilium Baſilienſ. & ſequitur Felinus tract. de Indulgentiis, num. 44. Idem ſignificat Soto d. 21. quæ. 1. ar. 4. concl. 1. vbi Pontifici coniungit Concilium, ac prelatos: infrà verò id explicat de Concilio generali, quod dicit iure diuino habere plenam iuriſdictionem, ſi legitimè congregatum ſit. Idem tenet Cordub. quæſt. 12. de Indulgentiis, qui ſpecialiter id aſſerit de Concilio generali Sede vacante. Confirmatq́ue ex Concilio Baſileen. de quo infrà dicemus. *Felin. Soto.* Hæc opinio non placet, & fundamentum eius ſuſpectum eſt: exiſtimo enim, Concilium generale non habere per ſe & immediaC tè iuriſdictionem aliquam à Chriſto. *Vera ſentẽtia.* Et ideo veriùs exiſtimo nõ habere ex iure diuino talem poteſtatem concedendi indulgentias vi ſua, ſeu quatenus à capite condiſtinguitur. Quod in primis inſinuarunt D. Th. in 4. d. 20. quæſt. 1. art. 4. *D.Thom.* & alij Theologi ibidem, dicentes ſolum Pontificem poſſe indulgentias vniuerſales concedere ratione curiæ vniuerſalis, vt ait Durand. quæſt. 5. & Palud. quæſt. 4. ar. 3. & Rich. ar. 5. quæſt. 3. & Bonauent. 2. quæſt. art. 3. ex Alenſ. 4. part. quæſtion. 23. aliàs 83. membr. 3 qui omnes nulla facta mentione Concilij generalis, ſoli Pontifici hoc tribuunt, & multi eorum notam excluſiuam expreſsè addunt. *Durand. Palud. Richard. Bonau. Alenſ.* Gerſon verò lib. de poteſtate Eccleſiæ, conſiderat. 11. quæſtionem in terminis attingens, lectori conſiderandam relinquit. *Gerſon.*

4. *Concilium cui præſt Papa, poteſt indulgentias concedere.* D Vt autem hanc ſententiam probemus, aduertendum eſt, Concilium generale conſiderari poſſe aut cum ſummo Pontifice perſonaliter præſidente, aut ſine illo. Priori modo clarum eſt, poſſe concedere indulgẽtias, ſaltem ratione ſummi Pontificis, quem includit: de hoc verò non diſputamus, quia illud non habet ratione ſui, nec quatenus corpus quoddam eſt, ſed quatenus caput habet, & virtute illius. Vnde certũ eſt, quiquid in hoc genere poteſt totum hoc Concilium ſimul cum capite, poſſe ſolum caput, etiã renuente toto corpore, quia habet ſupremam iuriſdictionem independentem à corpore. E cõtrario verò ſi caput renuat, & nolit indulgentias cõcedere, Concilium totum nõ poſſet illas validè tribuere: quia vel iuriſdictionem non habet, vel habet illam dependentem à capite. E Sumendum ergo eſt Concilium ſine præſentia capitis. *Concilium vbi Legati Papæ adſunt ratione illorum.* Quod duobus modis poteſt contingere. Prior eſt, quãdo adſunt Legati nomine Pontificis: alter eſt, quando nullo modo adeſt Pontifex, nec per ſe, nec per alium: quod ſolùm poteſt contingere vacante Sede Apoſtolica, ſi Concilium futurum eſt legitimum: nam viuente Pontifice nullum verum Concilium generale poteſt ſine eius legatis congregari, ſed erit ſchiſmaticum conciliabulum, vt ſuppono ex propria materia: & ideo de illo nulla eſt diſputatio, quia certum eſt nullam habere poteſtatem. Si ergo

ergo Concilium ſit vnitum capiti per Legatos, habere quidem poterit facultatem concedendi indulgentias ex conceſſione eius; tamen hac ſecluſa, ex ſe & diuino iure illam non habet, quia nullibi cōceſſa eſt, vt ſtatim oſtendam, & quia non eſt neceſſaria, cùm perſeueret poteſtas in capite,& hæc ſufficiat ad prouidendū in genere vniuerſo corpori. Neque expediat eſſe ad eūdem actum duas poteſtates vniuerſales,quia vel eſsēt ſine vlla ſubordinatione inter ſe, & hoc eſſet inordinatū & monſtruoſum:vel vna eſt dependens ab altera,& tunc ea,quæ dependet,dimanabit ab alia, & non erit immediatè à Chriſto, quia non eſt cur magis pendeat in conſeruatione,vel vſu, quàm in emanatione. Denique Papa ſine dubio poteſt prohibere vniuerſali Concilio ritè, & cum ſuis Legatis congregato, ne indulgentias concedat ſine ſuo conſenſu & confirmatione, & tunc indulgentia aliter data,eſſet prorſus inualida:ergo ſignum eſt,illud Concilium ex ſe non habere talem poteſtatem, alioqui non poſſet homo illam auferre, quia eſſet immediatè à Chriſto data.

5. *Concilium acephalum non habet poteſtatem concedendi indulgētias.* Atque hinc à fortiori colligitur, idem dicendum eſſe de Concilio generali acephalo,quanquam in eo videretur eſſe maior neceſſitas,quia tūc Eccleſia careret capite,quod poſſet tales indulgentias concedere. Tamen hoc ipſum probat tale Concilium nō habere hāc poteſtatem; quia caret capite,per cuius influxum illam poſſet recipere: nam ſi Concilium legitimum,viuente Pontifice,illam non habet immediatè à Chriſto, cur illam habebit Concilium congregatum mortuo Papa? Sola enim neceſſitas nō eſt ſufficiens ratio;tum quia hic actus non eſt ex neceſsariis ad regimen Eccleſiæ, præſertim pro breui tempore, quo durare ſolet in Eccleſia carentia capitis:& licèt contingeret eſſe diuturnum, illud eſſet valde accidentarium & rarum, quod non cadit ſub moralem conſiderationem,præſertim in re,quæ ſolùm eſt ſupererogationis & ad melius eſſe, vt eſt indulgentia. Tum etiam,quia ſola neceſsitas non dat poteſtatem, niſi oſtēdatur ab eo conceſſa,qui eſt principalis dominus: hîc autem oſtendi non poteſt,quia Chriſtus nunquam dedit hāc poteſtatem Eccleſię, ſed Petro, cui dixit, *Tibi dabo claues regni cœlorum*, Matth. 16.& *Paſce oues meas*. Ioan. 21. Dices etiam de Eccleſia dictum eſſe Matth. 18. *Si Eccleſiam non audierit, ſit tibi tanquam ethnicus & publicanus*: & ſtatim ſubiungitur eadem promiſsio, *Quæcunque ligaueritis*,&c. Reſpondetur cum Chryſoſt. ibi, nomine *Eccleſiæ* intelligi Paſtores Eccleſiæ,neque enim verbum quod præcedit, *Dic Eccleſiæ*,referri poteſt ad totam plebem:quia nec moraliter fieri poteſt, neque expedit,vt peccata correctione digna toti Eccleſiæ denuncientur: dicuntur ergo Eccleſiæ denunciari,quando denūciantur Paſtori: quando ergo dicitur, *Si Eccleſiam non audierit*, eodem modo intelligitur de Eccleſia per Paſtorem ſuum loquente. Quòd autem ibi promiſſa dicitur poteſtas iuriſdictionis, nō obſtat: nam propria promiſſio ſingulariter facta eſt Petro, & illi etiam fuit ſpecialiter à Chriſto data,& per eum communicatur aliis, atque ita impletur quod de aliis Paſtoribus Eccleſiæ generaliter dictum erat.

Mat. 16. Ioan. 21. Locus Mat. 18. obiicitur. Soluitur.

6. Vnde confirmatur aſſertio, quia Chriſtus Dominus nullū aliud genus iuriſdictionis immediatè cōtulit Eccleſiæ, quatenus quoddam corpus myſticum eſt: ergo neque etiam illi contulit hanc iuriſdictionem neceſſariam ad indulgentias concedendas: ergo non eſt vnde Concilium illud acephalum eam habeat. Antecedēs certum eſt ex teſtimoniis Euangelij citatis,& ex traditione perpetua Eccleſiæ, cuius regimen ſemper fuit monarchicum,&pendens ab vno capite,idq; non ex hominum iuſtitutione, quæ mutari poteſt, ſed Chriſti, quæ immutabilis eſt. Prima verò conſequentia patet, vel à paritate rationis,vel à fortiori, quia alij actus iuriſdictionis eſſe poterant magis neceſſarij Eccleſiæ ad ſuam gubernationem. Secunda verò conſequentia probatur, quia vel Concilium illud haberet talem poteſtatem ab Eccleſia, & hoc non; quia ipſa Eccleſia illam non habet: non enim poteſt illam ex ſe habere,niſi Chriſtus eam donet, cùm ſupernaturalis ſit; nullibi autem Chriſtus illam ei donauit, vt oſtendimus. Vel haberet illam à Chriſto, eo quòd tale Concilium repræſentat vniuerſalem Eccleſiam: & hoc etiam dici non poteſt, quia, ſi Chriſtus ipſi Eccleſiæ noluit talem poteſtatem conferre,multo minùs eam cōferet alteri, ſolùm quia repræſentat Eccleſiam; vel è conuerſo, ſi huic contuliſſet, multo magis illi: quia propter quod vnumquodque tale,&illud magis: vnde, quibus modis probatur non dediſſe Eccleſiæ,probatur non date huic Concilio, quia nulla extat de hac re promiſſio, nullúmve teſtimonium vnde colligi poſſit.

7. *Rationes dubitandi diluūtur.* Atque ita facilè reſpondetur ad rationes in contrarium. Ad primam negamus, Concilium (per ſe loquendo) habere poteſtatem ferendi leges,&c. niſi per Pontificem,vel cum Pontifice. Vnde, quando Concilium viuente Pontifice legitimè congregatum eſt, per ipſum habet hanc poteſtatem, vel expreſsè, vel tacitè conceſſam: nam ſine illius conſenſu nihil efficere poteſt, quod firmum ſit, & efficax ad obligandum. Quando verò contingit Concilium congregari eo tempore,quo Eccleſia caret Pontifice,tunc quidem habet eam poteſtatem, quæ præcisè neceſſaria eſt ad regimem Eccleſiæ pro eo tempore, donec electio Pontificis fiat; quæ iuriſdictio ex diuino iure illi conuenit, non quidem per ſpecialem conceſſionē, ſed veluti ex natura rei, & per neceſſariam conſecutionem, ſuppoſito tali ſtatu Eccleſiæ: quia in omni Republica neceſſariū eſt vt deficiente capite, & vrgente neceſsitate,per primarios Principes, vel eorum congregationem gubernetur. Ad hoc autem regimen non eſt neceſſaria poteſtas hæc concedendi indulgentias, & ideo etiam hoc modo nō inuenitur in tali Concilio: neque habemus probabile fundamentum ad id aſſerendum. Ad ſecundum reſpondetur potiùs probare oppoſitum, ſi rectè conſideretur. Eſt enim differētia inter Eccleſiæ theſaurum, & materialem theſaurum alicuius ciuitatis vel Reipublicæ, quòd hic eſt ſub dominio totius cōmunitatis, & quanuis poteſtas diſpenſandi illum ſit apud Principem,vel Regem, tamen in illū tranſlata eſt ab ipſa communitate, ſicut & tēporalis poteſtas regia, ideóque deficiēte omnino legitimo Rege,poteſtas communicandi talem theſaurum ad communitatem deuolueretur. At verò Eccleſiæ theſaurus eſt ſub dominio Chriſti, non Eccleſiæ, ideoque poteſtas diſpenſandi illum in eo inuenitur,cui Chriſtus illam communicauit: hic autem fuit Vicarius eius, non totum Eccleſiæ corpus, vt oſtenſum eſt: ideoque etiam deficiente ad tempus Chriſti Vicario, non deuoluitur talis poteſtas ad Eccleſiam: quia neque ex natura rei conſequitur, neque ſpeciali conceſsione ei data eſt: manet ergo veluti ſuſpenſa, ſeu in ſolo Chriſto, donec Vicarius eius eligatur. Parumque refert quòd Concilium tunc congregatum repræſentet vniuerſalem Eccleſiam, quia repræſentat illam ſine capite, & conſequenter ſine tali poteſtate. Ad tertium argumentum conceditur illatio, ſi in tali Concilio adſit Pontifex: ſi autem abſit,negatur conſequentia: quia deeſt ſupremus Paſtor, apud quem ſolum eſt vniuerſalis poteſtas ex diuino iure.

2. Soluitur. *3. Enodatur.*

8. *Nullo ore-* Ex quibus vlteriùs infero,etiam de facto,& ex ordinario iure humano non inueniri poteſtatem hanc in

dinario iure humano Conciliũ generale habet poteſtatẽ concedendi indulgentias.

in aliquo Concilio generali. Probatur, quia tale ius nullo decreto cõſtat, nec traditione: ergo nullo fundamento affirmare id poſſumus. Præſertim quia ad eos fines, ad quos ſolent Concilia congregari, non eſt ita neceſſarium, vt affirmare poſſimus, vel ex natura rei conſequi, vel iure diuino eis deberi. Accedit quòd neque ex vſu colligi poteſt hæc poteſtas; rariſſimè enim inueniuntur indulgentiæ à Conciliis generalibus conceſſæ. Et licèt aliquando factum ſit, vt in Concilio Baſilen. ſeſs. 24. tamen illud fieri potuit ex generali commiſſione ſummi Pontificis, cuius Legati ibi aderant, & ſub illius obedientia tunc Conciliũ illud procedebat. Poſtea verò ſeſs. vlt. idẽ Concilium etiam indulgentias conceſſit, veruntamen & in ſchiſma iam inciderat, & putabat ſe habere alium Pontificem à ſe electum, & Concilio præſidentem: & præterea in eo errore verſabatur, quòd putabat Concilium eſse ſupra Papam. Denique Nicolaus V. qui poſtea propter vnionem & pacem acta quædam (ad iuriſdictionem externam, non ad doctrinam pertinentia) ab illo Concilio rata eſse voluit, indulgentias etiam confirmauit, quòd ſine auctoritate Pontificis non potuiſsent eſse validæ. Denique, quoties Concilium congregatur viuente Pontifice, ab illo poteſt habere poteſtatem concedendi indulgentias, quantùm expediens fuerit; & ideo neceſsarium non eſt vt ordinario iure illam habeat. Concilium autem generale Sede vacãte rariſſimè celebratur, ſemelque tantùm legimus id factum in Concilio Conſtantienſi, quod tempore ſchiſmatis coactum eſt, in quo nullus erat certus & indubitatus Papa, & ideo nullum etiam ordinarium ius pro tali Concilio in materia indulgentiarum ſtatutum eſt: neque in Conſtantienſi ſynodo aliquas indulgentias legimus fuiſse conceſsas, quanquam aliàs declarauerit habere ſe poteſtatem immediatè à Chriſto Domino, quod quàm certum ſit, quomodóve ſit intelligendum, alio loco tractandum eſt latiùs. Nunc ſolùm dicimus non eſse extendendũ ad poteſtatem concedendi indulgentias propter ſuperiùs dicta, quòd nullibi legimus Chriſtum hanc poteſtatem dediſse, neque ex traditione habetur, aut certa aliqua ratione colligi poteſt.

Conc. Baſil.

SECTIO II.

Vtrùm inferiores ſacerdotes, vel ſaltem Epiſcopi, habeant iure diuino poteſtatem concedendi indulgentias aliquibus perſonis, vel locis.

1. *Prima opinio.* IN ſuperiori ſectione dictum eſt de poteſtate vniuerſali circa totam Eccleſiam, nunc dicendum eſt de poteſtate, quaſi partiali circa determinata loca, vel perſonas. Et priùs quidem dicemus, ſtando in ſolo iure diuino, poſtea in humano. Poteſtque in primis referri opinio quorundam, qui dixerunt, ſacerdotes omnes iure diuino habere poteſtatem concedendi indulgentiam etiam plenariam, quanquam nunc poſſint, quia Papa ſibi reſeruauit. Ita tenuit Marſilius in 4. q. 12. art. 2. part. 3. illius, concl. 2. in fine, & Guillelmus de Rubion. in 4. d. 19. q. 1. & alij, quos infrà referam. Eſt tamen improbabili ſententia, quia vel non diſtinguit poteſtatem ordinis à poteſtate concedendi indulgentias, vel non diſtinguit iuriſdictionem in foro ſacramentali, & in foro indulgentiarum. Denique cùm ſacerdotes nunquam in Eccleſia tali poteſtate vſi ſint, & fruſtra illis data fuiſſet iure diuino, & gratis id aſſeritur, vt clariùs ex ſequentibus conſtabit.

Marſil. Guillel. Rubion. Reiiçitur.

2. *Secũdo opinio.* Omiſſis ergo inferioribus ſacerdotibus, de Epiſcopis fuit ſecunda opinio, dicens, vnũquẽque Epi-A ſcopum iure diuino habere poteſtatem ad concedẽdas indulgentias in ſua diœceſi, ſeu ſuis ſubditis. Ita tenent Sot. & Cord. ſuprà. & Petr. Soto lect. 3. de Indulgentiis, & Medin. lib. de Indulgentiis, diſput. 5. & 6. præſertim cap. 27. & 30. & Nauarr. in Cõmẽtario de Indulgẽtiis, notab. 31. qui tamẽ non explicat hoc eſſe ius diuinũ, ſed eſſe ius ordinarium: vnde eodem modo loquitur de legato Põtificis, de quo nemo dicet habere hãc poteſtatẽ iure diuino. Et eodem modo loquuntur Palud. & alij, qui ſolent pro hac ſentẽtia citari. Fundamentum eſt, quia generaliter putant iuriſdictionem Epiſcoporum datam eſſe iure diuino & vnumquemque ex vi iuris diuini poſſe in ſuo Epi-B ſcopatu, quidquid Papa poteſt in vniuerſa Eccleſia, niſi impediatur. Aliæ etiam congruentiæ afferuntur parui momenti: nimirum, Epiſcopatũ eſſe ex diuino iure, & ex eodem eſſe perfectam prælationem, quanuis non ſupremam, ideoque, ex eodem iure pertinere ad Epiſcopum omnes actus huius dignitatis, ex quibus vnus eſt, indulgentiarum conceſſio. Item, quia vnuſquiſque Epiſcopus eſt ſponſus Eccleſię ſuę: ſpõſus autem, ex vi ſui ſtatus & muneris habet poteſtatem diſponendi bona ſponſæ ſuæ, ergo & vnuſquiſque Epiſcopus bona ſuæ Eccleſiæ.

Soto. Cordub. Petr. Soto. Medina. Nauarr.

Nihilominus probabilius cenſeo, ſolùm ſummũ Pontificem habere immediatè à Chriſto Domino poteſtatem concedendi indulgẽtias, tam in vniuer-C ſa Eccleſia, quàm in qualibet parte eius, imò & ſingulis perſonis eius. Hanc ſententiam tenet apertè Richard. d. 20. art. 5. q. 3. & Auguſtinus de Ancona libr. de Poteſtate Eccleſiaſtica, q. 29. art. 5. Dur. d. 20 q. 1. ad 2. & reuera D. Tho. ibi idem ſentit, & Palud. dict. qu. 4. art. 2. licèt videatur ambiguè loqui, tamen ſi attentè legatur in fine 3. cõcluſionis num. 42. eiuſdem eſt opinionis. Quã inſinuare videtur Clemens VI. in Extrauag. *Vnigenitus*, de Pœnit. & remiſſion. dum ait Chriſtum reliquiſſe Eccleſiæ ſuę theſaurum ſuorum meritorum, *quem per B. Petrum cœli clauigerum, eiuſq́; ſucceſſores, ſuos in terris Vicarios, commiſit fidelibus ſalubriter diſpenſandum, & propriis & rationabilibus cauſis, nunc pro totali, nunc pro partiali remiſſione pœnæ temporalis pro peccatis debitæ, tam generaliter quàm ſpecia-D liter.* Vbi licèt non ponat expreſsè excluſiuam, ſcilicet, per ſolum Petrum, tamen ſine dubio in eo ſenſu loquitur, tum quia completam tradit doctrinã, tum quia omnem diſpenſationem theſauri, tam generalem quàm ſpecialem, dicit eſſe commiſſam Petro. Quod teſtimonium optimè confirmat omnia, quæ in proximo puncto diximus. Illud autem fundamẽtum eſt in verbis Chriſti ſępe citatis, *Tibi dabo claues*, &, *Quodcunq; ſolueris*, &, *Paſce oues meas*. Præterea in ſuperioribus oſtendimus, iuriſdictionem Epiſcoporum, etiam in foro ſacramentali, non eſſe immediatè à iure diuino, ſed medio Pontifice: ergo à fortiori idem dicendum eſt de iuriſdictione ad indulgentias concedendas: ergo ex vi iuris diuini tota hęc iuriſdictio ſoli Petro & ſucceſſoribus eius collata E eſt. Patet hæc vltima cõſequẽtia, quia, ſi aliquibus eſſet collata vltra Petrũ, maximè Epiſcopis. Prima verò probatur, nõ ſolũ ex ſimilitudine rationis, ſed etiã à fortiori, quia iuriſdictio in foro ſacramẽtali eſt magis neceſſaria, magiſque intrinſeca muneri paſtorali, quàm poteſtas concedẽdi indulgentias. Itẽ, quia abſolutio ſacramentalis intrinſecè, ac per ſe pendet ex charactere ordinis, quẽ propterea aliqui putãt includere poteſtatem iuriſdictionis, ac proinde dicũt, nõ ſolùm Epiſcopos, ſed etiã ſacerdotes oẽs habere talẽ iuriſdictionem ex diuino iure, licèt habere ſubditos in quo exerceatur, ſit de iure humano. At verò abſolutio indulgentiarum nõ eſt actus characteris ordinis, aut conſecrationis Epiſcopalis, vt ſuprà oſtenſum

3. Vera ſentẽtia. Vide Suppl Gabr. d. 45. q. 3 art. 2. concl. 4 6. & 8. Richard. Ancona. Durand. D. Thom. Palud. Clem. 6.

ſum eſt : ergo omnino pendet ex iuriſdictione, quæ per hominem confertur: nam per hunc, vnus recipit poteſtatem in alium, & alius alteri ſubiicitur in ordine ad hunc indulgentiarum actum, quod totum eſt à iure humano.

4. Præterea ſicut iuriſdictio Epiſcoporum in foro pœnitentiæ limitatur, vel augetur ad beneplacitum Pontificis, ita etiã facultas concedendi indulgentias: hoc autem eſt ſignum iuriſdictionis manãtis ab homine, & non à Chriſto immediatè. Et ſanè in præſenti eſt ſignum ferè euidentiſſimum: nam ſi Epiſcopi haberẽt hanc poteſtatem iure diuino: ergo, ſecluſa limitatione ſeu prohibitione ſummi Pontificis, poſſent plenarias indulgentias concedere, & in quacunque quãtitate, & tam pro viuis quàm pro defunctis: quia ius diuinum nihil limitat, & ideo vel totum concedit, vel nihil. Si autem Epiſcopi, ex vi iuris diuini tam amplam haberent poteſtatem, profectò nõ poſſent Pontifices tam limitatam illis eam permittere, vt ſolùm quadraginta dies indulgentiæ, & rariſſimè annum vnum ſolis viuentib. concedere valeãt, vt ſequ. ſectione videbimus: poteſtas enim à Chriſto data, vel non poteſt ab homine auferri, etiam ex parte: vel certè non in maiori parte, ſine grauiſsima cauſa ſatiſq; certa, & vniuerſali, quæ in præſenti non poteſt facilè oſtendi, cùm tamen maxima pars huius poteſtatis ablata ſit Epiſcopis: quod non ita eſt in caſuum reſeruatione, vel alia ſimili moderatione iuriſdictionis ſacramentalis. Accedit denique quia, ſicut Papa limitauit hanc iuriſdictionem ad 40. dies indulgẽtiæ, ita potuiſſet vel ampliùs limitare, vel omnino auferre: quod ſi feciſſet, factũ teneret, vt colligitur ex c. *Cum ex eo*, de Pœnit. & remiſ. quia nõ eſt maior ratio de vna, quã de alia, cùm illa parua indulgentia ad Epiſcopale munus minimè neceſſaria ſit, & poſsit facilè excogitari cauſa, ob quã illa non permittatur.

A poſteriori probatur aſſertio.

5. Ex quo tandem infero, hanc poteſtatem non ſolùm non conuenire Epiſcopis immediatè ex iure diuino, quoad actualem cõceſſionem, vt ita dicam: verum etiam nec quoad obligationem, ſed ſolùm quoad originem, & congruentiam quandam. Explico ſingula. Diximus in ſuperioribus, Epiſcopale munus, quoad poteſtatem iuriſdictionis in communi, eſſe de iure diuino ſeu ex Chriſti inſtitutione, qui voluit Eccleſiam per Epiſcopos gubernari: ex quo non ſequitur ipſum per ſe dediſſe inſtitutionem Epiſcopis, ſed impoſuiſſe obligationem Petro & ſucceſſoribus eius gubernandi Eccleſiam mediis Epiſcopis, quibus conuenientem iuriſdictionem communicarent. Ex quo fit conſequenter vt teneatur Pontifex cõcedere Epiſcopis omnem iuriſdictionem tali paſtorali muneri moraliter neceſſariam, & quod perinde eſt, vt non poſſit licitè vel reſeruare caſus ad libitum, aut diſpenſationes omnes, ſed cum prudenti moderatione, & ex iuſtis cauſis. Atque hac ratione iuriſdictio Epiſcoporum in foro ſacramentali, licèt non ſit immediatè à Chriſto dante illam, poteſt tamen dici eſſe immediatè à Chriſto obligante Vicarium ſuum ad communicandum illam. In præſenti autem dicimus, iuriſdictionem ad concedendas indulgentias neutro ex his modis conuenire Epiſcopis iure diuino: & hoc ſenſu aſſerimus non conuenire illis quoad actualem collationem, vt probatum eſt; neque etiam quoad obligationem, vt eis conferatur: quia hoc præceptum nullibi eſt ſpecialiter impoſitum Pontifici colligendum, ergo eſſet veluti ex natura rei ex ipſa ratione intrinſeca Epiſcopalis muneris: nã quia præcepit Chriſtus hoc munus eſſe in Eccleſia, conſequenter præcepit cum illo dari omnem iuriſdictionem moraliter neceſſariam ad bonum regimen animarum: ex vi autem huius conſecutionis nõ colligitur iuriſdictio ad

Hanc poteſtatem non conuenire Epiſcopis iure diuino quoad obligationẽ.

A concedendas indulgentias: nam hæc iuriſdictio non eſt neceſſaria, neq; admodum refert ad ſalutem animarum, nam ſi huiuſmodi eſſet, maior profectò iuriſdictio eſſet illis concedenda: pertinet ergo hæc conceſſio, partim ad aliquam maiorem vtilitatem fidelium, & ad quandam maiorem decentiam & auctoritatem dignitatis Epiſcopalis, quæ non ſufficiũt ad inducendam præcepti obligationem: nõ eſt ergo hæc iuriſdictio à iure diuino etiã quoad obligationem communicandi illam. Eſt tamen ex diuino iure quoad originem, quia manat ex poteſtate à Chriſto data, & quoad congruentiam, quia poſito Epiſcopali munere, congruũ eſt vt habeat coniunctam aliquam iuriſdictionem in hoc foro. Dices, ergo poſſet Papa ſuo arbitrio, & ſine alia cauſa priuare Epiſcopos o-
B mnino hac poteſtate, non ſolùm validè, ſed etiã licitè. Reſpondeo fortaſſe ſi à principio ita fuiſſet inſtitutum Epiſcopale munus, nulla fuiſſet culpa: nũc verò mutare inſtitutionem ſine cauſa, ſcandalum afferret, & nouitatem vel inutilem, vel etiam pernicioſam, & ideo non fieret ſine culpa: factum tamen teneret, quia nullo diuino iuri per hoc derogaretur.

Sed quoad originem & congruentiam.

6. Ad fundamentum contrariæ ſententiæ negatur aſſumptum, abſolutè loquendo, ſcilicet, Epiſcopum iure diuino poſſe in ſuo Epiſcopatu omnia, quæ Papa poteſt in vniuerſa Eccleſia, niſi prohibeatur. De quo, præter ſuprà dicta in materia de Pœnitẽtia, quæ ad illud forum ſpectant, dicam alia pertinentia ad forum externũ infrà in materia de Cenſuris. De hoc
C autem foro indulgentiarum, quod eſt quaſi medium, iam ſatis dictum eſt. Ad primam congruentiam patet etiam reſponſio ex dictis: nam quia hic actus concedendi indulgentias non eſt ſimpliciter neceſſarius, etiam in Principe & Prælato Eccleſiaſtico nõ ſupremo: ideo non ſequitur conuenire illi de iure diuino, etiam quoad obligationem, ſed ſolùm ex quadam congruentia. Ad ſecundam coniecturam reſpondetur primò, non oportere metaphoram ſeruari in omnibus, alioqui poteſtas Epiſcopi non deberet eſſe adeò limitata. Deinde dicitur, particulares Eccleſias non habere proprium theſaurum, ſed vnum eſſe cõmunẽ toti Eccleſiæ, quia præcipuè conſtat ex Chriſti meritis: & ideo diſpenſationẽ eius Epiſcopo, & ſpõſo totius Eccleſiæ commiſſam eſſe: aliorum enim San-
D ctorum merita quaſi ſecundaria ſunt, & acceſſoria, & à Chriſti meritis ſeparari non poſſunt, à quibus habent ſuam vim & efficaciam, & ideo eundem theſaurum cum illis conſtituunt, eidémque diſpenſatori commiſſa ſunt.

Diluitur fundamentum cõtrariæ ſententiæ.

Prima cõgruentia ſoluitur

Secunda enodatur.

SECTIO III.

Vtrùm Epiſcopi poſſint indulgentias concedere ordinario iure humano.

1. FVIT quorundam opinio, vt Palud. & alij referunt, neminem, præter ſummum Pontificem, concedere indulgentias, vel ad hoc recipere poteſtatẽ. Sed ſi ſunt qui
E eas tribuere videantur, denunciare ſolùm conceſſas à Pontifice, ipſos verò non eſſe auctores, neque cauſas efficientes earum. Qui potuerunt in hoc fundari, quòd poteſtas concedendi indulgentias ſoli Petro & ſucceſſoribus eius data eſt. Sed hæc ſententia falſa eſt, & contra vſum Eccleſiæ, vt conſtabit Et fundamentum eſt nullius momenti, quia omnis poteſtas iuriſdictionis Eccleſiaſticæ ſoli Petro immediatè data eſt, non tamen vt ſolus Pontifex ipſa immediatè vtatur, ſed vt eam aliis communicet: vnde nullus eſt actus iuriſdictionis, ſeu clauium, cuius poteſtatem

Prima opinio.

Reiicitur.

non poſſit Pōtifex aliis delegare,præter infallibilem fidei definitionem,propter ſpecialem Spiritus ſancti aſſiſtentiam ad illam requiſitam. In poteſtate autem concedendi indulgentias, nihil ſingulare eſt propter quod cōmunicari aliis non poſſit:ergo,quamuis Pontifici tantùm immediatè à Chriſto detur, per ipſum tamen poterit aliis ineſſe,qui verè efficiant, & concedant indulgentias.

2. *Secunda opinio.* Aliorum igitur opinio fuit,neminem præter Pontificem,poſſe concedere indulgētias poteſtate ordinaria,per poteſtatem autem delegatam à Pontifice aliquo hoc poſſe, quibus nimirum Pontifex voluit, aut in poſterum voluerit hanc iuriſdictionem delegare.Quorum fundamentum ſumitur ex eodē principio,quòd ſolus Pontifex habet hanc poteſtatem à Chriſto: & ideo illi ſoli conuenit ex vi ſui muneris & officij, quamuis ipſe poſſit aliis eam delegare. Ita ſenſit Durand.dict.q.5.& tribuitur etiam Richardo, ſed non aſſerit. *Durand. Improbatur.* Veruntamen hæc ſententia, licèt in vſu terminorum potiſſimùm errare videatur,ſimpliciter loquendo falſa eſt, maleque infert ex prædicto principio:nam aliæ etiam iuriſdictiones, vel fori ſacramentalis,vel fori contentioſi,ſoli Pōtifici immediatè conferuntur à Chriſto,& inde non fit in omnibus aliis eſſe tantùm delegatas.Supponenda eſt ergo diſtinctio hæc,de duplici modo habendi iuriſdictionem,ſcilicet,ordinariam,vel delegatam, quam ſuprà tetigimus,& infrà in materia deCenſuris iterum tractaturi ſumus. *Iuriſdictionis ordinariæ & delegatæ definitiones.* Iuriſdictio ordinaria dicitur illa, quæ alicui conuenit ex vi muneris & officij.Delegata verò quæ ſolùm committitur ab eo,cui iure ordinario cōuenit,vt ab altero,vice ſui,exerceatur.Circa priorem autem hîc ſolùm aduerto(propter fundamentū præcedentis opinionis) aliquod munus poſſe eſſe à Chriſto immediatè inſtitutum, aliquod verò immediatè ab Eccleſia,vt, verbi gratia, munus Pontificis ſupremi eſt à Chriſto immediatè inſtitutum:munus autem ſummi Pœnitentiarij,ab ipſis Pontificibus inſtitutum eſt. *Iuriſdictio ex humano iure poteſt eſſe ordinaria.* Vtrunque autem officium poteſt habere iuriſdictionem ex vi ſua,&vtraque erit iuriſdictio ordinaria:ſed prior ex diuino iure,altera ex humano: vtrumque ergo inueniri poteſt in iuriſdictione neceſſaria ad concedendas indulgētias, quia nihil ſpeciale in ea reperitur, propter quod non poſſit vtroque modo communicari.Cùm ergo ex dicto principio habeamus,hanc iuriſdictionem ordinariam tantùm eſſe in Pontifice ſummo ex diuino iure, adhuc ſupereſt videndum,an iure humano alicui competat vt ordinaria,& an aliquibus etiam committatur vt delegata.

Epiſcopos poſſe iure ordinario indulgentiam concedere cum limitatione iuris. Concluſ. 5.

3. *D.Thom. Bonau. Anſelm. Palud. Richard. Nauar.* DICENDVM nihilominus eſt, Epiſcopos habere ordinariam poteſtatem concedendi aliquas indulgentias,limitatam tamen, iuxta iuris diſpoſitionem.Hæc eſt ſententia communis D.Thom. Bonau.Alenſ.Palud.& aliorum,quos retuli.Et in eodem ſenſu dixit Richard. hanc poteſtatem eſſe conceſſam Epiſcopis per ius commune,& Nauarr.dixit, Epiſcopos eſſe ordinarios diſpēſatores theſauri,quāuis ſecundarios,quam dicit eſſe communem opinionem Iuriſperitorum in c.*Quod autem*,de pœnit.& remiſ.Ex quo poteſt ſumi argumentum,quia poſſe delegare iuriſdictionem, eſt ſignum ordinariæ iuriſdictionis:quia delegatus non poteſt ſubdelegare,regulariter loquendo:ſed Epiſcopi habēt iuriſdictionem concedēdi indulgētias, vt in illo capite ſupponitur, & habetur etiam in c.*Cum ex eo*,& c.*Noſtro*,eod.titu. & poteſt illam aliis delegare,vt ex eodē ca.*Quod autem* colligitur,quatenus dicit,ſubditos vnius Epiſcopi de licentia eius poſſe frui indulgētiis ab alio Epiſcopo conceſſis:hic enim eſt quidā delegationis modus,vt conſtat ex dictis ſuprà in materia de Pœnitētia.Vſu etiam,& cōſuetudine conſtat,Epiſcopos delegare hanc iuriſdictionem, & illa vti vt ordinaria. Ratio verò eſt,quia cōmuni iure Eccleſiaſtico;atque adeò ex vi ſui muneris, prout à Pontificibus inſtitutum ac definitū eſt,habent Epiſcopi hanc poteſtatē. Quamuis enim dignitas Epiſcopalis,quoad poteſtatē ordinis,ſit immediatè exChriſti inſtitutione,&quoad paſtorale munus,quod iuriſdictionem requirit,ſit etiam ex Chriſti mandato, in communi loquendo, tamen in particulari quoad talem & tantam poteſtatem,eſt ex ordinatione Eccleſiæ:at verò poſtquā hæc iure ordinario definita eſt, tota illa poteſtas cōuenit Epiſcopo,tāquam ordinaria eius iuriſdictio:hoc autem modo conuenit Epiſcopis iuriſdictio concedendi indulgentias:eſt ergo in illis ordinaria.Tandē hîc accommodari poteſt congruētia illa, quòd Epiſcopi ſunt ſpōſi ſuarum Eccleſiarū,& ſunt iudices,& quaſi principes ordinarij:& ideo conueniens fuit vt haberent aliquam poteſtatem ordinariam ad diſpēſandum bona ſuæ ſponſæ,& aliquas remiſſiones liberales faciendas.In hoc enim ſenſu coniecturis vtuntur, Alenſis,Bonau.& ex parte D.Thom.

Dices,Eccleſiam tantùm eſſe vnam,& vnicum habere theſaurum,& ideo, & vnum tantū habet ſponſum,& vnicum etiam diſpenſatorē ordinarium. 4. *Obiect.* Reſpondent aliqui, Eccleſiam vniuerſalem eſſe vnam, particulares autem eſſe plures: & ſimiliter vniuerſalem theſaurum eſſe vnum,particulares verò eſſe plures: *Quorundam ſolutio.* nam, ſicut vnaquæque Eccleſia habet ſuos proprios fideles & iuſtos,quibus conſtat,ita etiam habet ſuum ſpecialem theſaurū conſtantem ex ſuperabundantibus meritis ſuorum membrorum, cuius diſpēſatio ad proprium vniuſcuiuſque Epiſcopum pertinet,tanquam ad proprium & ſpecialem ſponſum ac prælatum. Sed hic modus dicendi mihi non placet, tum quia illa theſaurorum multiplicatio admitti nō debet,propter ea quæ attigi in præcedenti ſectione. Tum etiam,quia Papa eſt abſolutè primarius diſpēſator ſuperabundantium meritorum,quæ in vniuerſali Eccleſia,& in quacunque particulari fiunt. *Reiicitur.* Tum maximè quia particularis Epiſcopus non ſolùm cōcedit indulgentias ex illis meritis,quæ in ſua diœceſi ſuperfuerūt,alioqui ſi illa deeſſent,quod fieri poteſt, indulgentia eſſet nulla ex defectu theſauri,& conſequenter ſemper eſſet incerta,quod abſurdum eſt; de quo plura inferiùs dicā. *Vera reſolutio.* Habet ergo Epiſcopus iuriſdictionem ad diſpēſandum ſimpliciter de theſauro Eccleſiæ,&de omnibus meritis eius,quæ ad effectum ſibi proportionatum ſufficiunt,quorumcunque fidelium fuerint.Reſpondetur ergo, metaphorā ſpōſi & ſponſæ non eſſe in omnibus accōmodandā,ſed cum proportione ad corpus myſticū. Quatenus ergo Eccleſia vnū eſt vniuerſale corpus,vnū habet ſponſum in terris, vicarium eius quē habet in cœlis:quatenus verò hæc Eccleſia vniuerſalis ex multis particularibus coaleſcit,quarū ſingulæ ſecundū particulares rationes ſpectatę,ſunt quædā corpora myſtica,ſic vnaquæq; earū habere poteſt ſuū propriū ſponſū;omnes verò vnū habent cōmunē theſaurū,qui eſt Chriſtus, in quo omniū Sanctorū merita vniūtur,& ideo vnū habent principalem diſpenſatorem huius theſauri, qui clauem eius ex parte cōmunicat particularibus Epiſcopis,quātùm eorū muneri expedit.Neque enim repugnat eiuſdē theſauri vnū eſſe primariū & quaſi adæquatum diſpenſatorem,& ſub illo eſſe alios,quibus hoc competat ex officio dependenter ab illo.

Supereſt

5. *Limitatio poteſtatis Epiſcoporum in quantitate indulgentiæ.* Supereſt explicanda vltima pars aſſertionis de limitatione huius poteſtatis Epiſcopalis. Circa quam aduertendum eſt, duplicem eſſe limitationem huius poteſtatis, vnam in quantitate indulgentiæ, alteram in perſonis quibus cõcedi poteſt. Prior eſt, vt Epiſcopi ſolùm poſſint cõcedere vnum annum indulgentiæ in dedicatione alicuius Eccleſiæ: in anniuerſario autem die talis dedicationis, ſolùm indulgentiam quadraginta dierum, quam etiam concedere poſſunt in quocunque caſu, in quo eis occurrit cauſa ſufficiens ad concedendas indulgentias. Ita ſtatutum eſt in ca. *Cùm ex eo*, de Pœnit. & remiſ. *Cap. cùm ex eo de Pœn. & remiſ.* Rationem autem tãtæ limitationis aliqui fuiſſe credũt, quia theſaur⁹ vniuſcuiuſque Eccleſiæ tenuis eſt. Sed hæc ratio ſupponit falſum, vt dictum eſt. Idcirco exiſtimo nullam aliam fuiſſe huius rei rationẽ, niſi quia ſecundùm prudentem exiſtimationem ad Epiſcopale munus hoc ſufficiebat, & ad impediendas ſuperfluas & indiſcretas indulgẽtias erat maximè cõueniens. Quæ ratio patet in dict. cap. inſinuatur, additurque in fine eius, ſummum Pontificem in ordinariis caſibus vti ſolere hac moderatione, ac ſi diceretur, ſufficere aliis Epiſcopis vt id poſſint, quod Pontifex in ordinariis caſibus ſolet efficere: nam, quæ maiora ſunt, Papæ conueniunt propter excellentiorem poteſtatem. *Primum diſcrimẽ inter indulgẽtiam annuã, & quadraginta dierum.* Aduertendum eſt autem in d. capit. cùm conceditur facultas dandi annum indulgentiæ in dedicatione Eccleſiæ, non addi particulam, *de iniunctis pœnitentiis*, quæ poſtea additur in indulgentiis quadragenariis: vnde videtur prior facultas amplior quoad hanc partem. Exiſtimo tamen, ex vi illius textus, particulam illam cum tota illa conceſſione coniungi: nam eſt illa clauſula velvti ſuſpenſa vſque ad finem eius. Deinde, iuxta ſuperiùs dicta illa particula non limitat pœnam remittẽdam, ſed declarat quales dies vel anni pœnæ remittantur. Et ideo exiſtimo quadraginta dies indulgentiæ abſolutè poſſe concedi ab Epiſcopis, & valere ad remiſſionem tantæ pœnæ, & peccatis nondum confeſſis, & ita, vt opinor, eſt in vſu illa conceſſio. *Secundum diſcrimen.* Deinde, obſeruandum eſt diſcrimen inter illas duas indulgentias: nam indulgentia vnius anni, vno actu extinguitur: nam ſolùm poteſt concedi pro die dedicationis Eccleſiæ: indulgentia verò quadraginta dierum concedi poteſt, vt duret perpetuò, donec reuocetur; poteſt enim ſemel cõcedi, pro omnibus diebus anniuerſariæ dedicationis, vel pro aliis ſimilibus cauſis. *Tertium diſcrimen.* Præterea, eſt notanda alia differentia, nam in priori anno indulgentiæ additur, quòd neque ab vno ſolo, neque à pluribus Epiſcopis, etiam ſi contingat eos ad dedicationem concurrere, poſſit maior indulgentia concedi: in altera verò indulgentia, hæc reſtrictio nõ additur: & ideo non videtur prohibitum, quòd à pluribus Epiſcopis, vel ſucceſſiuè, vel ſimul, ſi iuriſdictionem habeant, poſſint plures quadragenæ cõcedi pro anniuerſario die dedicationis, vel alia ſimili cauſa: quia nec locus fit incapax ſecundæ indulgẽtiæ propter priorem, neque actio vnius Epiſcopi impedit alterius poteſtatem, neque illa conditio in illo textu, vel in alio tanquam neceſſaria ponitur. Atque ita ſentit Palud. dict. q. 4. n. 43.

6. *Paludani dictum.* Addit verò, nõ ſolùm poſſe hoc facere plures Epiſcopos, ex ſe habentes iuriſdictionẽ in talem locum, vel perſonam, ſed etiam plures extraneos de licentia proprij. vt, verbi gratia, omnes Epiſcopos huius Regni poſſe concedere quadraginta dies indulgentiæ Eccleſiæ huius Collegij, & Epiſcopum Conimbricenſem poſſe illas omnes indulgentias ratas habere, vt eius ſubditi poſſint illas ſimul lucrari, quia vnus Epiſcopus de licentia alterius, poteſt dare indulgentiam in loco alterius, & nullus Epiſcopus prohibitus eſt dare hanc licentiam multis Epiſcopis, reſpectu

A eiuſdem loci, licèt per ſe non poſſit dare; & illi, qui de licentia alterius eas concedũt, ſuo nomine & poteſtate eas tribuunt, non eius qui licentiam conceſſit: ſicut alienus ſacerdos, de licentia proprij abſoluens, nomine ſuo abſoluit, non alterius. Sed hæc doctrina mihi non probatur: *Improbatur.* exiſtimo enim, quoties vnus Epiſcopus concedit indulgentiam de licentia alterius, vti iuriſdictione delegata ab illo, & hac ratione concedere nomine vel vice illius. Probatur, quia talis Epiſcopus priùs non habebat iuriſdictionem circa hanc perſonam, vel locum, vt ei daret indulgentiam, ergo accipit illam ab Epiſcopo dante licentiam, & non accipit vt ordinariam, ergo vt delegatam. Reſpondet Paludan. *Paludani euaſio.* Epiſcopum ex ſe habere poteſtatem ad quadraginta dies indulgentiæ, B alium verò, qui licentiam dat, ſolùm ſupponere materiam. *Eluditur.* Sed hoc friuolum eſt: nam hæc poteſtas non eſt abſoluta, ſed reſpectiua, & ſicut eſt limitata ad talem effectũ, ita ad talem locum, & ad tales perſonas: non ergo poteſt vnus Epiſcopus ſuo iure, ſeu ordinaria poteſtate, concedere quadraginta dies indulgentiæ, niſi in ſua diœceſi, & ſuis ſubditis. Et patet, quia hæc poteſtas non eſt niſi iuriſdictionis: ſed ille non habet iuriſdictionem niſi in ſubditos: ergo. Vnde etiam ſumitur à contrario argumentum: nam Epiſcopus dans licentiam, dat iuriſdictionem, ergo dat ſimpliciter totam poteſtatem neceſſariã ad hunc actum: cuius etiam argumentum eſt: quia poſſet eam dare clerico non Epiſcopo, vt infrà videbimus. Vnde quoad hoc, non eſt ſimile de abſolutione ſacramentali: C nam ibi neceſſariò ſupponitur in alieno miniſtro poteſtas ordinis, quæ eſt quaſi principium per ſe illius actionis, & ideo per iuriſdictionem dicitur applicari materia. Hic verò actus non eſt à poteſtate ordinis, ſed iuriſdictio eſt tota poteſtas à qua proficiſcitur: ergo per talem licentiam communicatur vni poteſtas alterius, ergo iuriſdictio. Eſt ergo hæc vera delegatio, ſiue fiat directè ad ipſum Epiſcopum, ſiue dando ſubditis facultatem lucrãdi talem indulgentiam, vtrumque in idem redit, vt ſæpe dictum eſt. Hinc ergo concludo: non poſſe illo modo dari à pluribus Epiſcopis alienis plures quadragenas indulgentiæ eidem loco, & reſpectu eorundem ſubditorum alterius Epiſcopi, etiamſi ipſe id ratum habeat. Ratio eſt, D quia nullus Epiſcopus poteſt per ſe ipſum concedere vni loco, niſi quadraginta dies indulgentiæ: ergo nec per delegatos id poteſt. Sed omnes illi Epiſcopi quoad hoc ſe gerunt, vt delegati, vt oſtenſum eſt, ergo non poſſunt ſic delegari. Solùm ſupereſt probanda prima conſequentia, quæ ex eo manifeſta eſt, quòd delegãtis & delegati vna & eadem eſt iuriſdictio, nec poteſt plus extendi iuriſdictio delegati, quàm delegantis, vt conſtat ex toto titu. de offic. deleg.

Propter hanc ergo cauſam dixi, has plures indulgentias ſolùm poſſe concedi à pluribus Epiſcopis iuriſdictionem habentibus, vt erunt plures in eodem Epiſcopatu ſibi ſuccedentes: 7. nam ſucceſſor poteſt alicui loco indulgentiam cõcedere, etiamſi ſimilem habeat à prædeceſſore. E Archiepiſcopus etiam in loco ſui ſuffraganei poteſt eandem indulgentiam concedere, quanuis Epiſcopus loci aliam ſimilem tribuat, & ſubditi illius Epiſcopi vtramque lucrari poterunt: quia ſunt ſubditi etiam Archiepiſcopo quoad hunc actum, iuxta cap. *Noſtro*, de pœnit. & remiſ. At verò, ſi plures Epiſcopi non ſubordinati eidem loco talem indulgentiam cõcedant, vnaquæque tantùm valebit reſpectu ſubditorum vniuſcuiuſque Epiſcopi: quia hoc modo nec ſibi repugnant, nec excedunt iuriſdictionem, aut limitationem poſitam. *Obiectio.* Dices, neque hoc modo eſſe validas tales indulgentias: quia, ſicut Epi-

ſcopus nõ poteſt concedere indulgentiam niſi ſubditis, ita neque locis niſi ſuæ diœceſis. Reſpondetur negando aſſumptum, quia indulgentia loci reuera non conceditur niſi perſonis, & ideo reſpectu ſubditorum valida eſt: quia poteſt Epiſcopus concedere ſubdito, vt viſitãdo Eccleſiam alterius diœceſis, quadraginta dies indulgentiæ lucretur, vt infrà dicam: ergo & è conuerſo poteſt concedere cuicunque loco pio, vt omnes ſubditi ſui, qui illum viſitauerint, talem indulgentiam conſequantur: nam perinde eſt, quia ſemper iuriſdictio exercetur circa perſonas, & circunſtantia loci hîc non refert: quia valde accidentarium eſt, quòd ſit in hac vel illa diœceſi.

Solutio.

8. De hac re plura videri poſſunt in Hoſtienſe in Summ. lib. 5. tit. de Remiſſionibus. §. *Quid ergo*, Geminiano in ca. vlt. de Pœnit. & remiſſ. in 6. Syluestro verb. *Indulgentia*, Nauarro Comment. de Indulg. notabil. 31. nu. 12. Supplement. Gabriel diſtinct. 45. q. 3. art. 2. propoſit. 8. Cordub. qu. 14. Qui neque inter ſe, nec nobiſcum conueniunt in omnibus punctis quæ attigimus. Nam Hoſt. indicat, Epiſcopum & Archiepiſcopum poſſe etiam duplicatum annum concedere in Eccleſiæ dedicatione, ita vt ſubditi Epiſcopi ſuffraganei duos annos indulgentiæ conſequantur. Sed hoc planè repugnat textui. Vnde idem poſtea id negare videtur, etiam de indulgentia quadragenaria: exiſtimat enim limitationem additam in priori clauſula ad poſteriorem extendi. Sed hoc neque ex textu colligitur, neque oportet fauorem reſtringere, vbi ius non cogit. Geminianus verò negat, Epiſcopum, & ſucceſſorem eius, poſſe diſtinctas quadragenas eidem loco concedere, quod Cordub. limitat, ſi pro eodem caſu ſeu die concedantur. Sed neque hoc modo video ſufficientem rationem, cùm neuter excedat ſuam poteſtatẽ, & ex vi illius textus vnus alium non impediat. Nauart. denique cum Calderino negat Epiſcopum aliquem poſſe concedere indulgentiam pro ſuis ſubditis in loco alienæ diœceſis: ſed nullum affert fundamentum, & oppoſitum ſufficienter probabitur inferiùs.

H ſtien. Gemin. Syluest. Nauar. Supplem. Gabriel. Cordub.

9. Poſterior limitatio huius poteſtatis, ex eiſdem iuribus iuncto, *Quod autem*, de pœnitent. & remiſ. colligenda eſt, nimirum, Epiſcopos ſolùm poſſe concedere indulgentias ſuis ſubditis, quæ ex natura rei ſequitur, ſuppoſita limitatione iuriſdictionis. Hinc verò ſequi videtur poſſe Epiſcopos concedere indulgentias pro viuis, non verò pro defunctis. Quæ eſt communis ſententia Doctorum in dict. ca. *Quod autem*, vbi præſertim Innocentius Cardinalis in capit. *Quis aliquando*, §. *In Leuitico*, de Pœnitent. diſtinct. 1. num. 71. Vbi etiam Nauarrus notabi. 22. num. 4 Medina de Indulgentiis, cap. 37. & 47. Corduba quæſt. 19. Idemque ſentiunt antiqui Theologi in 4. diſtin. 20. nunquam enim hanc poteſtatem tribuũt niſi Papæ: vt patet ex Bonau. ibi quæ. 5. & aliis. Et patet ratione iam inſinuata: quia Epiſcopi ſolùm ſuis ſubditis poſſunt indulgentias cõcedere ex dicto cap. *Quod autem*. ſed animæ Purgatorij non ſunt ſubditæ Epiſcoporum, vt conſtat: ergo. Item ſolùm concedũt indulgentiam per modum iudicis abſoluentis, vt ex eodem ca. *Quod autem*, colligere licet: ſed hoc modo non conceditur defunctis: ergo. Item, ſi poſſet Epiſcopus concedere indulgentiam defunctis per modum ſuffragij, poſſet illam concedere etiam pro animabus defunctorũ, qui in vita non fuerunt ſibi ſubditi: ergo ampliorem quodãmodo haberet poteſtatem circa defunctos, quàm circa viuos, quod eſt abſurdum. Dices, etiam viuentibus poſſe concedere indulgentias per modum ſuffragij, dummodo ſolùm in ſubditis concedat, vt pro aliis etiam non ſubditis eas lucrentur. Sed hoc ſine fundamento dicitur: nam

Poſterior limitatio huius poteſtatis ex parte perſonarum.

Innoc. Cardin. Nauar. Medin. Cord.

Bonau.

Epiſcopi nõ poſſunt indulgentias pro defunctis concedere.

A in dict. cap. *Quod autem*, ſimpliciter negatur poſſe fideles nõ ſubditos vni Epiſcopo conſequi effectum indulgentiarum eius ſine ratihabitione ſui Epiſcopi. Deinde ſi Epiſcopus poſſet indulgentiam concedere per modum ſuffragij pro viuentibus ſibi non ſubditis, media opera ſuorum ſubditorum; cur nõ etiam immediatè exigendo opus ab ipſomet, cui conceditur indulgentia? nam ſi alienum opus poteſt eſſe ſufficiens ratio ad talem indulgentiam, multo magis proprium, quãdo ille qui lucratus eſt indulgentiam, eſt in ſtatu, in quo poſſit tale opus per ſe exequi: nam ad exigendum opus, non videtur neceſſarium vt exigatur à ſubdito, ſi alioqui eſt poteſtas diſpenſandi theſaurum, & applicandi illum per modum ſuffragij. B Tandem hæc poteſtas nullibi datur Epiſcopis: vnde ergo illam habent? Reſponderi poteſt, ſatis eſſe quòd eis non auferatur, quia iure diuino illam habent. Sed hoc falſum eſſe generaliter ſuprà oſtenſum eſt.

Tandem confirmatur, quia poteſtas hæc pro defunctis, nullo iure humano inuenitur data Epiſcopis; quòd autem nec diuino conueniat, ex præcedenti ſectione conſtat. Imò addit Cordub. cùm Medina ſuprà, licèt Epiſcopus ex iure diuino poſſit concedere indulgentias viuis, non tamen defunctis. Quod quàm conſequenter ſit dictum, non video, nec quo fundamento negetur vnum, ſi affirmatur aliud, cùm ius diuinum nihil inter hæc diſtinguat, ſed ſimpliciter loquatur de poteſtate ligandi, & ſoluendi. C Meliùs ergo hinc colligeret, hanc poteſtatem non eſſe in Epiſcopis ex immediata conceſſione diuini iuris. Dicet verò aliquis, hanc poteſtatem concedi Epiſcopis in dicto capit. *Cùm ex eo*, quia abſolutè concedit eis facultatem, nihil diſtinguens inter viuos & defunctos, & ideo ad vtroſque extendendam eſſe, cùm priuilegia ſint amplianda. Reſpondetur, potiùs eſſe generalem regulam, indulgentiam nunquam extendi ad defunctos, niſi quando Papa id expreſsè declarat, quam indicat Sixtus IV. relatus à Gabriele lect. 57. in Canonem, eamque omnes Theologi amplectuntur, vt ſuprà viſum eſt. Cùm ergo Epiſcopis concedatur poteſtas ad tales indulgentias, & non declaretur extendi ad defunctos, ſignum eſt non extendi ad illos. D Ratio verò reddi poteſt, vel quia indulgentia ſimpliciter dicta iuxta vſum Eccleſiæ ſignificat indulgentiam per modum abſolutionis, maximè quando declaratur nomine remiſſionis, vel relaxationis, vt fit in illis iuribus, vel quia in illo cap. non tam conceditur de nouo illa facultas, quàm reſtringit illam quæ ſupponitur fuiſſe in Epiſcopis: illa autem nunquam fuit in Epiſcopis niſi reſpectu ſubditorum, vt colligitur ex priori cap. *Quod autem*. Denique conſuetudo, quæ eſt optima regum interpres, hanc intelligentiam illorum iurium probauit, nunquam enim Epiſcopi vtuntur hac facultate concedendo indulgentiam pro defunctis. Solùm inuenio relatum quoddam ſpeciale factum. Silicœi Archiepiſcopi Toletani, qui indulgentiam pro E defunctis conceſſit: ſed illud nec per ſe ſufficit, vt nos cogat ad credendum illam indulgentiam validam fuiſſe; neque etiam conſtat, an ſpecialem poteſtatẽ à Pontifice delegatam ad id habuerit. Quamobrem nullum probabile fundamentum video propter quod dixerit Supplementum Gabriel. in 4. diſt. 95. quæſt. 3. art. 2. propoſ. 6. Epiſcopos ex vi ſuæ dignitatis poſſe concedere indulgentias pro defunctis, & hoc nullibi eis eſſe denegatum; citatque in hanc ſententiam D. Thom. & Paludan. ſed falsò; nihil enim de hoc aſſerunt. Imò Palud. dict. quæſt. 4. art. 3. conc. 5. in fine, refert opinionem Innocentij, & nihil aliud

10. *Corduba dictũ improbatur.*

Indulgẽtia aut poteſtas concedendi illã, non extenditur ad defunctos, niſi quando Papa id expreſsè declarat.

Supplementi dictũ refellitur.

Palud.

D.Thomas. aliud dicit, ſed tacitè illam approbat. D.Thom. autem d.20.q.3.ad 2.& d.45.q.2.art.3.qu.2.ſolùm dicit, indulgentiam valere defuncto, ſeu alteri viuenti pro quo applicatur, quando Prælatus Eccleſiæ ſub ea forma indulgentiam concedit: non declarat autem quis Prælatus poſſit hoc facere, neque vnquam de hoc in particulari diſſeruit: ſed in dict.d.20.art.4.qu.3.generatim dixit, Epiſcopos poſſe dare indulgentias ſecundùm quod eſt taxatum eis à Papa, & nō ampliùs. Vnde falſum eſt, ex vi ſuæ dignitatis hoc poſſe, quia neque ex diuino neque ex humano iure dignitas hæc habet talem iuriſdictionem annexã, vt oſtenſum eſt.

Nonnulla dubia circa aſſertionem poſitam expediuntur.

11 *1. Dubium an hæc prohibitio Epiſcopis facta ſit irritans.* NONNVLLA verò ſuperſunt dubia circa aſſertionem ſic poſitam, & probatam. Primum eſt, an prohibitio hæc facta Epiſcopis, vetet ſolùm, reddatque peccaminoſam maiorem conceſſionem, vel etiam illam irritam faciat. Reſpondetur, Certum eſt, hanc prohibitionem eſſe irritantem. Nam in cap. *Noſtro*, &c. *Cùm ex eo*, de Pœnit. & remiſſionibus, dicitur, indulgentias Epiſcoporũ non ampliùs extẽdi, quod perinde eſt ac ſi diceretur, non ampliùs valere. Quod ita expreſsè declarauit Bonifacius VIII. in cap. vlt. de Pœnit. & remiſſ. in 6. vbi non de nouo irritat, ſed declarat ſenſum Concilij Lateranenſ. Ratio eſt, quia hæc nō ſolùm eſt prohibitio, ſed etiam ablatio poteſtatis, ſeu cōceſſio vſque ad talem terminum, & non maiorem. Et in hoc conueniunt omnes Doctores Theologi, quanuis Canoniſtæ oppoſitum ſenſerint, cum Gloſſ. in dict. cap. *Cùm ex eo*, verb. *Aplurıbus*, quã ibi videtur probare Panormitanus, & Hoſtienſis in Summa, tit. de Remiſſ. §. *Quid ergo*. Tamẽ eorum ſententia ſecundùm ius nouum omnino locum non habet, vt Panormitanus etiam notat. Idem autẽ exiſtimo fuiſſe iuxta antiquum ius, & hoc ipſum declaraſſe ius nouum, vt oſtenſum eſt, neque repugnat Panormitanus, vt conſtat ex numero octauo. *Gloſſa. Abbas. Hoſtienſ.*

12, *2. Dubium, an indulgentia vltra terminum conceſſa aliquid valeat.* Dubitant autem vlteriùs iidem Doctores, an indulgẽtia cōceſſa vltra illum terminum valeat ſaltem quoad quantitatem conceſſam. Aliqui enim affirmãt omnino nihil valere, vt Supplem. Gabr. in 4. d. 45. quæſtione tertia, articulo ſecundo, propoſ.8.corol.3. & Geminianus in cap. vlt. de Pœnit. & remiſſ. in 6. Calderinus, & alij, quos refert Additio ad Abbatem in cap. *Cùm ex eo*, de Pœnit. & remiſſ. Fundamentum eſt, quia poteſtas hæc videtur concedi ſub ea conditione, quòd indulgentia prædictam quantitatem nō excedat. Sic enim dicitur in cap. *Noſtro*, de Pœnit. & remiſſ. *Ita tamen vt ſtatutum Concilij generalis non excedat*: ergo non impleta conditione, non datur poteſtas: ergo nihil fit. Secundò, quia in dict. cap. vlt. ſimpliciter dicitur, has indulgentias excedentes ſtatutum Concilij generalis, vires nō obtinere: vbi nō dicit in exceſſu, ſed abſolutè: ergo omnino nullæ ſunt. Tertiò, quia illa eſt iuridica ſentẽtia, ſine iuriſdictione ſufficienti prolata, ergo tota eſt inualida: nō enim poteſt eadem ſententia illo modo partim valida eſſe, partim inualida. Vt, ſi iudex potens cōdemnaret tantùm in quantitate vt decem, condemnet vt viginti, ſententia eſt omnino nulla, nec tenet: vt tenẽt Gloſſ. Bartholus, & alij in l. vlt. ff. de Iuriſdict. omn. iudic. *Supplem. Gabr. Gemin. Calder. Additio ad Abb.*

13 *Secunda ſententia & vera.* Oppoſita ſententia communior eſt, quam tenet Abbas in dict. cap. *Cùm ex eo*, in fine cum Gloſſa ibi & in dict. c. vlt, Ioannes Andreas, & Summiſtæ communiter, Fundãtur præcipuè in illa regula iuris in 6. *Vtile per inutile non vitiatur*: quanuis ergo in præſenti *Abb. Gloſſ. Ioan. Andr.*

A exceſſus inutilis ſit, non reddet irritum id quod per ſe eſt vtile: nam regula hæc maximè locum habet in liberalibus largitionibus, & in fauoribus, quales ſunt indulgentiæ. Secundò, quia ſuprà diximus, indulgentiam, quæ excedit proportionem cauſæ, valere quoad quantitatem proportionatam, quanuis ſit nulla quoad exceſſum: ergo non repugnat, eandem ſententiam ex parte validam eſſe, & ex parte nullam. Atque ita fuit fundamentum contrariæ ſententiæ, ſiue hoc ſit ſpeciale in hoc foro, quod non ſeruat ſolennitatem & rigorem fori cōtentioſi, ſiue quia illud ſolùm habet locum quando ſententia diuiſibilis non eſt, aut quando tota cauſa, hoc ipſo quòd eſt circa maiorem quantitatem, conſtituitur extra iuriſdictionem iudicantis, neutrum autem horum in præſenti locum habet. B Ideóque à paritate rationis procedit argumẽtum factum: nam, qui excedit proportionem cauſæ, excedit in quantitate indulgẽtiæ terminos à Chriſto poſitos, & conditionem ſub qua talem poteſtatem dedit, & nihilominus indulgentia eſt valida in quantitate proportionata: ergo à fortiori, quanuis indulgẽtia excedat terminos ab homine poſitos, erit valida intra terminos cōceſſos. Tertiò, quia in dictis iuribus non tam conceditur noua poteſtas, quàm limitatur antiqua, vt patet ex d. c. *Cùm ex eo* (quod eſt aliorum fundamẽtum) vbi priùs refertur antiqua conſuetudo concedendi largiores indulgentias, & poſtea ſolùm ponitur limitatio per verba negatiua, *non extendatur, non excedat*: ergo illa iura ſolùm auferũt poteſtatẽ ad maiores indulgentias concedendas, relinquunt ergo C abſolutam poteſtatem infra illam quantitatem, prout antea Epiſcopi illam habebant.

Neque in illis decretis eſt aliquod iudicium cōditionalis conceſſionis: nam in c. *Cùm ex eo*, nihil huiuſmodi ponitur: in cap. autem *Noſtro*, verbum illud, *Ita tamen*, &c. ſolùm poſitum eſt ad declarãdum, Archiepiſcoporum poteſtatem eſſe limitatam eodem modo quo limitata fuerat poteſtas Epiſcoporum in dict. c. *Cùm ex eo*. Vnde in cap. 1. de Pœnit. & remiſſ. in 6. vbi eadem limitatio refertur, ſolùm dicitur, *in concedendis indulgentiis non excedat Archiepiſcopus* D *Regimen ſtatutum Concilij generalis*. Habent ergo Epiſcopi abſolutã poteſtatem concedendi indulgentias intra ſuos limites. Quando autem concedunt maiores, intendunt ad minimum facere quantùm poſſunt: ergo ſaltem id aſſequuntur in quãtitate ſibi proportionatã, licèt exceſſus irritus ſit. Patet conſequẽtia, quia quoad illam quantitatem concurrũt omnia neceſſaria ex parte concedentis ad valorem indulgẽtiæ, ſcilicet, poteſtas, & voluntas: de aliis verò requiſitis hic ſupponitur. Nec verò dici poteſt, quaſi in pœnam delicti irritam eſſe illam actionem etiam quoad illam partem; nullo enim iure probari poteſt talis irritatio. Nam in dict. c. vlt. de Pœnit. & remiſſ. in 6. non fertur aliqua pœna, imò nec nouum ius ſtatuitur, ſed declaratur ſolùm ipſum ſtatutum Concilij generalis, quod E habetur in dict. c. *Caueat*, ex quo ſolùm habetur, indulgentias excedẽtes ſtatutum illud irritas eſſe quoad exceſſum: eodem ergo modo intelligendum eſt illud cap. vltim. Quapropter ſententiam hanc non ſolùm rationabiliorem, ſed etiam iuri conformiorem eſse exiſtimo. *Vide Cordub. qu. 14. in 6.*

Tertiò dubitari ſolet, an hæc indulgentia ſit irrita quoad exceſsum, etiam in foro pœnitentiali & interiori, vel tantùm in exteriori. Quidam enim Canoniſtæ limitant prædicta iura, vt intelligenda ſint extra forum pœnitentiale: nam in illo aiunt, poſſe Epiſcopum concedere largiores indulgentias pro arbitrio ſuo diſcreto & prudente. Ita tenet Syluester verb. *Indulgentia*, numero primo, cum Innocentio, Geminiano, & Ioanne Andrea, quos citat. Sed vix intelligo, quis 15. *Tertium dubium. An hæc indulgentia ſit irrita quoad exceſſum in vtroque foro. Quorundam ſententia.*

Sylueſt. Innoc. Gemin. Ioan. Andr. Improbat.

quis fuerit horum auctorum ſenſus, aut quo fundamento moueri potuerint. Nam ſi intelligant, vt videntur ſignificare, poſſe Epiſcopos, maiores indulgẽtias concedere, quæ remittant maiorẽ reatum pœnæ coram Deo, & conſequenter tollant obligationem implendi ſatisfactionem in ſacramento impoſitam illi reatui proportionatam, quamuis non poſſint tantam pœnam remittere in exteriori & contẽtioſo foro: hoc ſenſu illorum ſententia omnino improbabilis eſt, quia per illud ſtatutum limitatæ fuerunt veræ indulgentiæ, & remiſſiones Epiſcoporum: non eſt autem vera indulgentia, niſi quæ remittit veram pœnam apud Deum: hæc ergo limitata eſt. Item nunquam Epiſcopi per indulgentias remiſerunt pœnas debitas in foro contentioſo. Vnde in dict. c. *Caueant*, non redditur pro cauſa illius limitationis, quòd iudicialis caſtigatio impeditur, ſed quòd *ſatiſfactio pœnitẽtialis eneruatur*: ergo loquitur Conciliũ de vera pœnitentia in foro animæ ac pœnitentiali: ergo hãc limitat, & irritat exceſſum in illo foro. Tandem nunc etiã Epiſcopi per indulgentias annuas, vel quadragenas, non concedunt remiſſionem alicuius pœnæ pertinentis ad forum contentioſum, vt conſtat ex dictis: ergo limitatio illa nõ pertinet ad illud forum.

16. Vel eſt ſenſus illorũ Auctorum, Epiſcopos, in foro pœnitentiali, id eſt, audiendo confeſſiones, & ſacramentaliter iudicando, poſſe largiores concedere indulgentias. Et hic etiam ſenſus non magis probabilis eſt, quia Epiſcopi in illo foro non ſegerunt propriè vt Epiſcopi, ſed vt ſacerdotes habentes iuriſdictionem illi foro proportionatam, ex vi cuius nulla poteſt indulgentia concedi, vt infrà dicam. Si verò ſimul vti velint iuriſdictione Epiſcopali ad concedendas indulgentias, iam formaliter nõn remittunt in foro pœnitentiali, ſed in proprio foro indulgentiarum, quod diſtinctum eſt: quòd autem ſimul cum altero concomitanter & ſecretè exerceatur, per accidens eſt, nec mutat naturam talis actionis, nec excludit illam à limitatione iuris. Nam ſtatutum generalis Concilij abſolutè loquitur, & vniuerſalem ponit negatiuam, quòd nulla indulgentia Epiſcopi talem menſuram excedat: hæc autem indulgentia, etiam ſi dicatur in confeſſione concedi, eſt indulgentia Epiſcopalis, & eiuſdem rationis cum aliis: ergo ſub eadem limitatione comprehenditur, aliàs etiam poſſet quis excipere omnem indulgentiam occultè conceſſam, vel aliquid ſimile. Denique ratio illius textus etiam in hac indulgentia locum habet: non enim minùs eneruatur ſatiſfactio ſacramẽtalis per ſuperfluas indulgentias in confeſſione conceſſas, quàm extra. Nec refert, ſi quis dicat in illis ceſſare inconueniens morale, quoniam Epiſcopi rarò confeſſiones audiũt: hoc, inquã, non obſtat, tũ quia eſt per accidens, & pẽdens ex arbitrio Epiſcopi: tũ etiã, quia poſſet Epiſcopus illam facultatẽ delegare ſacerdotibus ſibi ſubiectis. Itaque deciſio illius textus, ſimpliciter & abſque limitatione in omni vera indulgentia locum habet.

17. Quartò dubitari hîc ſolet, an poſſit Epiſcopus hãc iuriſdictionem exercere extra territoriũ ſuum. Quam dubitationem latè tractat Antonius Roſell. tract. de Indulgentiis, n. 209 & ſequ. plura diſtinguens membra. Mihi autem breuiter dicẽdum videtur, formaliter non poſſe iuriſdictionem hanc exerceri extra territoriũ, id eſt, circa perſonas alieni territorij, vt ſatis patet ex dictis. Materialiter autem dico exerceri poſſe: primò, ſi Epiſcopus concedat indulgẽtiam omnibus ſubditis, etiam qui extra territorium verſantur: nam talis indulgentia formaliter verſatur circa ſubiectum capax: illa autem abſentia, ſeu corporalis exiſtentia, extra territoriũ materialis eſt in hoc genere iuriſdictionis, quia iuriſdictio eſt volũtaria, quæ po-

Anton. Roſ.

A teſt extra territoriũ exerceri, iuxta l. 2. ff. de off. Proconſ. tum etiã, quia actus huius iuriſdictionis fit ſine ſtrepitu & figura iudicij, & ſententia per ſeipſam affert executionem. Et cõfirmatur: nam hac ratione excõmunicatio, vel abſolutio ab illa poteſt fieri in ſubditum extra territorium exiſtentem: ergo à fortiori, indulgentia. Secundò, ob eaſdem rationes Epiſcopus extra ſuum territorium exiſtens, poteſt concedere indulgentias ſuis ſubditis in territorio exiſtẽtibus, vel vbicumque ſint: procedunt enim eodem modo, vt facilè cuilibet conſideranti patebit. Cõfirmari etiam poteſt ex ſuprà dictis, quòd proprius ſacerdos poteſt abſoluere ſubditum ſuum extra territorium: eadem autem eſt ratio de abſolutione per indulgentias. Neque contra hoc eſt difficultas alicuius momenti. B Nam iura, quæ dicunt neminem poſſe dicere ius extra territorium, loquuntur de iuriſdictione contentioſa, & quæ exteriorem executionem, & publicum tribunal ex ſe requirit, vt latiùs in materia de cenſuris. Addo inſuper, poſſe Prælatum concedere ſubdito indulgentiam, ſi opus pium extra territorium faciat, vt dando eleemoſynam Eccleſiæ alterius diœceſis, vel ad illam peregrinando: quia in hoc multo minor eſt difficultas, cùm in illa conditione appoſita, quæ extra territorium implenda eſt, nulla iuriſdictio extra territorium exerceatur: nam dare eleemoſynam, vel viſitare Eccleſiam, non eſt iuriſdictionem in illam exercere. Vnde aliquando poteſt quis hæc præcipere ſuis ſubditis, quia hoc eſt exercere in illos iuriſdictionem, non in loco alieno: C ergo multo magis poteſt Prælatus concedere indulgentiam pro opere pio vbicunque facto. Item Papa poteſt concedere indulgentiam pro actu merè interno, in quem per ſe non habet iuriſdictionem: ergo indulgentia non requirit iuriſdictionem in opus, quod poſtulatur vt conditio neceſſaria: ergo multo minùs requiret illam in locum vbi efficiendum eſt opus. Dices, eſſe ibi neceſſariam iuriſdictionem, non propter opus, ſed propter effectum indulgentiæ, qui ibi dandus eſt. Sed hoc nihil obſtat, quia iam oſtenſum eſt, hanc ſententiam ſecum afferre executionem, & ideo poſſe extra territorium illam efficere. Atque ita ſuprà diximus contra Nauarrum: & idem tenet Roſella poſt prolixam diſputationem. D Qui etiam addit in num. 309. ſi conditio ad indulgentiam ſit, verbi gratia, conferre manus adiutrices ad Eccleſiam alterius Epiſcopatus, & Epiſcopus illius loci impediat eas recipere: nihilominus alios conſequi indulgentiam, quia non ſtat per eos, & ita conditio habetur pro impleta. Sed hoc in rigore non ita eſt, iuxta ſuperiùs dicta, niſi Epiſcopus ſufficienter explicet hanc eſſe intentionem ſuam. Suprà enim diximus, quacũque ex cauſa conditio non impleatur, etiam propter impotentiam, non comparari indulgentiã. Vnde non videtur referre quòd conditio pendeat ex aliena voluntate: nam omnino requiritũr vt re ipſa impleatur, niſi aliud declaretur, vt dixi.

Vltimò dubitari poteſt, quis Epiſcopus hanc habeat poteſtatem. 18.

E Eſt enim quidam Epiſcopus electus tantùm: & de hoc conſtat non poſſe dare indulgentias, quia neque ordinem, neque iuriſdictionem habet, vnde nondum eſt Epiſcopus, ſed eſt deſignatus vt fiat Epiſcopus. Alius eſt Epiſcopus conſecratus tantùm: & de hoc etiam eſt certum, iure ordinario non poſſe concedere indulgentias, quia non habet iuriſdictionem, & indulgentiarũ conceſſio eſt actus iuriſdictionis, vt diximus. Alius eſt Epiſcopus electus, & confirmatus, nondum tamen conſecratus: & de hoc aliqui negant poſſe indulgentias concedere: alij diſtinguunt de indulgentia per modum ſuffragij, & abſolutionis, admittentes poſſe priorem concedere, non

Quis nomine Epiſcopi intelligatur.

re,non verò poſteriorem:alij ſaltem requirunt,vt ſit ordinatus ſacerdos. Dicendum verò eſt, huiuſmodi Epiſcopum poſſe concedere indulgentias, etiamſi conſecratus vel ordinatus non ſit.Quæ eſt communis ſententia Doctorum,quos refert,& ſequitur Nauarr. dict.not.31.numer.3.& Additio ad Abb.in ca.*Accedentibus*.nu.4.fundamẽtum poſitum eſt ſuprà Diſp.1. de hac materia,vbi oſtendimus indulgentiam etiam per modum abſolutionis non eſſe actum ordinis,ſed iuriſdictionis,addendo;huiuſmodi Epiſcoporũ validè poſſe exercere actus iuriſdictionis,iuxta c.*Tranſmiſſam*, de Electione , vbi eſt communis conſenſus Doctorum.Solùm ergo requiritur vt non habeat iuriſdictionem impeditam, & vt iam dicam.Addit verò Nauarrus ſuprà huic æquiparari Epiſcopum prouiſum per literas Apoſtolicas cum præſentione, vel ſine illa ex Gloſſa quas ibidem refert. Alius denique eſt Epiſcopus confirmatus , & conſecratus , de quo indubitatum eſt poſſe indulgentiam concedere. Solùm neceſſe eſt vt per cẽſuram Eccleſiaſticam nõ ſit ſuſpenſus ab vſu iuriſdictionis: nam tunc nullum actum iuriſdictionis poteſt validè efficere,vt conſtabit infrà in materia de Cenſuris,vbi explicabimus de quo excommunicato vel ſuſpenſo hoc intelligendũ ſit,ſcilicet,nominatim denunciato, ſeu nõ tolerato. Cùm ergo indulgentia ſit actus iuriſdictionis,vt ſæpe dictum eſt,neque illam poterit validè concedere. Quod intelligo eſſe verum,non ſolùm in indulgẽtia per modum abſolutionis,ſed etiam per modum ſuffragij,nã vtraque eſt aliquo modo actus iuriſdictionis:& ſaltem negari non poteſt quin etiam indulgẽtia per modũ ſuffragij ſit actus adminiſtrationis Eccleſiaſticæ,qua etiam priuatur excommunicatus.

Epiſcopus electus poteſt cõcedere indulgentias. Nauar. Additio ad Abb. Hoſtienſis in c. Accedentibus. de Exceſſi. prælat. Niſi ſit cenſura impeditus.

19. Vnde etiam conſtat huiuſmodi Epiſcopum ligatum non poſſe alteri committere vt indulgentias concedat: quia non poteſt in illum iuriſdictionem tranſmittere:quia etiam hic eſt vſus iuriſdictionis,& vnus ex præcipuis.Ait tamen Corduba quæſt.13.poſſe excommunicatum Epiſcopum dare licẽtiam ſubdito vt ab alio Epiſcopo indulgentiam accipiat,ſicut poteſt Parochus excommunicatus dare licẽtiam ſubdito , vt alieno ſacerdoti confiteatur. Veruntamen hoc exemplum ſuprà reiecimus in propria materia: & rationes,quibus ibi vſi ſumus, probãt in præſenti falſam eſſe dictam aſſertionem, ſcilicet,quia illa licentia ab excommunicato data,eſt actus iuriſdictionis, & ideo eſt ipſo iure nulla.Item,quia illa eſt vera delegatio iuriſdictionis , vt paulo antea diximus:à quo enim haberet alienus Epiſcopus iuriſdictionem ad talem actum exercendum circa talem perſonam, niſi ab alio Epiſcopo proprio ei delegaretur?ſed non poteſt excommunicatus delegare iuriſdictionem, vt diximus:ergo nec poteſt talem licentiam dare.

Corduba dictum. *Improbatur.*

20. Sed quid ſi Epiſcopus ſit in peccato mortali abſque cẽſura? Reſpondeo cum cõmuni,peccatum non impedire validum vſum iuriſdictionis , vt de miniſtris ſacramentorum ſuprà latè tractauimus: & ideo neque impedire validam conceſſionem indulgentię, quia, licèt talis Epiſcopus peccator habeat ligatam animam,vt ſic dicam,nõ tamen poteſtatem,& quanuis ſit ſeparatus à Deo quoad amicitiã & vtilitatem propriam, non tamen quoad miniſterium in vtilitatem aliorum. Imò vlteriùs cenſeo, per ſe loquendo, & ſecluſo ſcandalo,nõ eſſe peccatum, concedere indulgentias in eo ſtatu: vt v.g. Epiſcopum,per ſolennem benedictionem concedere ſolùm quadraginta dies indulgentiæ, profectò,id facere in ſtatu peccati mortalis,ſecluſo ſcandalo,non eſt nouum peccatum, quia ibi non interuenit abſolutio ſacramentalis, neque illa eſt tam ſacra, tamque grauis actio,nec confert aliis eſſentialem ſanctitatem, vt eam in miniſtro

Quid ſi Epiſcopus in mortali peccato exiſtãt.

A requirat tanquam condignam diſpoſitionem. Atque hæc, quæ de ſtatu peccati diximus , communia ſunt Pontifici ſummo : priora verò de cenſuris in eo locum non habent , quia non poteſt eſſe cenſura ligatus, vtraque verò communia ſunt omnibus,qui quacumque ratione poſſunt indulgentias concedere,ne illas ampliùs repetere neceſſe ſit,rationes enim datæ generales ſunt.

Præterea ſub Epiſcopo quoad hunc actum comprehẽdimus Archiepiſcopum,qui illi ſuperior eſt,de quo manifeſtum eſt poſſe hoc munus exercere in ſua diœceſi,in qua eſt immediatus & ordinarius Epiſcopus. Dubitari tamen poteſt,an in tota prouincia ſua idem poſſit:hoc autem definitum eſt in cap.*Noſtro*,de Pœn & remiſſ.vbi Honorius III.reſpondetur poſſe. B Non conſtat autem an hoc potuerint Archiepiſcopi iure antiquo , quod Honorius declarat,an verò Honorius de nouo cõceſſerit.Quidquid tamẽ de hoc ſit, intelligendum eſt, Archiepiſcopum nõ ſolùm quando viſitat, ſicut de audiẽdis confeſſionibus in ſuperioribus diximus, ſed ſẽper id poſſe, quia in illo textu nulla reſtrictio ponitur,vt ibi Panormitanus notauit. Atque hinc conſtat idem dicendũ eſſe de Primatibus,&Patriarchis quatenus Archiepiſcopi ſunt. Nam ob propriam dignitatem Primatus,aut Patriarchatus,nihil ſpecialiter poſſunt ordinario iure,nullibi enim habetur.Vnde Primas nõ poteſt in toto Regno,v.g.indulgentiam cõcedere,ſed tantùm in prouincia ſui Archiepiſcopatus , de qua ſola loquitur C textus in dict.c.*Noſtro*.Contrarium ſentit Nau.d.n.3. ſed nullo iure id probat: nam in iure ſoli Archiepiſcopo pro ſuo Archiepiſcopatu hoc cõceditur: Patriarcha autem & Primas non habent in ſua prouincia, ſeu Patriarchatu eãdem iuriſdictionem , quam habet Archiepiſcopus in prouincia ſua. Item nec Cardinalis ex vi ſuæ dignitatis hoc poteſt,quia nullibi ei cõceditur,imò in c.*Accedentibus*:de Exceſſib.Prælat.inter ea quæ ſunt propria Epiſcopalis dignitatis,ponitur indulgentiarum conceſſio.Vnde,ſi Cardinalis ſit Epiſcopus , ſuis ouibus poterit indulgentias concedere, non verò aliis,niſi ſpeciali fauore hoc ei conceſſum ſit , & tunc habebit poteſtatem delegatam, non ordinariam , vt ex declaratione harum iuriſdictionum ſuperiùs data conſtat.

21. An Archiepiſcopus poſſit indulgẽtias concedere in tota prouincia. Ca. noſtro de Pœnit. & remiſſ. *De Patriarchis & Primatibus.* *Nauarr.* *De Cardinalib.*

D Et ob eandẽ rationem,idem cenſent multi de Legato Põtificis, intra fines ſuæ legationis.Nauarr.autem dict.n.3.ſignificat eum habere poteſtatem ordinariam:nam illum vocat ordinarium iudicem in hoc foro , æquè ac Epiſcopum,& cũ eadem limitatione. Sed id nullo iure probat,cùm tamẽ certum videatur, Legatum Pontificis,non comprehẽdi in citatis iuribus nomine Epiſcopi, vel Archiepiſcopi : ſunt enim munera & iuriſdictiones valde diuerſa: & ideo ex vi iuris cõmunis non videtur Legatus habere hãc poteſtatẽ:quia neque in toto tit.de offic. Legati,neque in alio textu, cõmunis hæc poteſtas eis cõceditur. Semper tamen habent illã ex cõmiſſione Pontificis: non conſtat autem mihi,an iuxta ritum vel cõſuetudinem Romanæ Curiæ intelligatur conceſſa , eo ipſo quòd E aliquis in Legatum deſtinatur, quanuis nihil aliud exprimatur,vel ſemper fiat ſpecialis conceſſio.Et ſimili modo incertum eſt , an eadem quãtitas eis definita ſit, quæ Epiſcopis , & Archiepiſcopis,vel maior cõcedatur,aut ex vi muneris,aut arbitrio Põtificis,ac denique,an hæc poteſtas ita eis cõcedatur, vt poſſint eam aliis deligare, vel tantùm per ſe exercere : & ex horũ reſolutione pendet,an hæc poteſtas in eis ſit vt ordinaria, vel tantùm vt delegata.Idemque de ſummo Pœnitentiario dicendum eſt , ſi facultatem aliquam habet concedendi indulgentias. Vnde Palud. d. 20. q 4. art. 2.concl 3.refert ſe audiuiſſe ſummum

22. De Legato Põtificis. Nauarr. *Legati hanc habent poteſtatẽ ex Papa conceſſione.* *Quid de ſummo Pœnitentiario. Palud.*

Pœnitentiarium dicentem, *Auctoritate noſtra ordinaria, damus vobis centum dies indulgentiæ.* Quòd ſi hoc verum eſt, conſtat poteſtatem Pœnitentiarij nō eſſe ita limitatam, ſicut eſt Epiſcopi. Sed cùm hæc non ſint iure communi definita, cōſulendæ ſunt ſpeciales ordinationes, vel conſuetudines ex voluntate Pontificum introductæ: loquendo autē ſecundùm ius commune, vt nos loquimur, ſoli Epiſcopi, & Archiepiſcopi, ſub ſtatuta regula comprehenduntur. Dubitari verò poteſt, an cōprehendatur etiam Cōcilium prouinciale, in quo plures Epiſcopi cum Archiepiſcopo congregantur: & ideo videtur in toto Concilio eſſe poteſtas quæ eſt in ſingulis. Dico tamen non cōprehendi, quia nullibi hoc declaratum eſt, neque de hoc extat ius diuinū, aut humanū: nihil ergo in hoc genere poteſt Concilium, vt Concilium, ſed omnes qui in eo ſunt, poſſunt ſua poteſtate vti non per modū vnius corporis, ſed per modum plurium perſonarum.

Quid de Concilio prouinciali.

SECTIO IIII.

Quid poſſint humano iure ordinario inferiores Prælati, aut ſacerdotes, circa indulgentiarum conceſſionem.

1. Nullus inferior Prælatus habet hanc poteſtatem iure ordinario. Aſſert. 1.

PRIMVM ſtatuendum eſt, nullum Prælatum Epiſcopo inferiorem, habere poteſtatem ordinariā, etiam iure humano, ad concedendam aliquam indulgentiam. Hæc eſt ſententia cōmunis Theologorum, & Iuriſtarum, quos citauimus. Sumiturque ex c. *Accedentibus*, de Exceſsib. Prælat. vbi reprehenduntur quidā Abbates, qui hoc munus vſurpant, inter alia quæ ad Epiſcopalem dignitatem ſpecialiter pertinent. Ratio autem generalis eſt, quia diuino vel humano iure aliis non eſt conceſſum. Prior pars, diuino iure difficilè probari poteſt ab his qui putant hoc cōpetere Epiſcopis ex iure diuino: vnde enim poſsūt probare nō eſſe idem de aliis ſacerdotibus? Reſpondere poſſunt, Epiſcopalem dignitatem ſpecialiter eſſe à Chriſto inſtitutam, & eis maximè dictū eſſe, *Si Eccleſiam non audierit, ſit tibi tanquàm ethnicus*, &c. Sed obiici etiam poterit, omnibus ſacerdotibus dictum eſſe, *Quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis*, quæ verba multi ad indulgētias extendunt. Item verba illa, *Quæcunque ſolueritis*, non ſolùm ad Epiſcopos, ſed etiā ad inferiores Prælatos pertinere, eo ipſo quòd Eccleſiæ paſtores in foro exteriori conſtituuntur. Faciliùs ergo nos probamus, inferiores non habere hanc poteſtatem diuino iure, cùm neque Epiſcopi illam habeant, ſed ſolus Papa. Quòd verò nec humano iure habeant, probamus, quia nullum de hoc ius oſtendi poteſt: nam omnia ſuperiùs citata de Epiſcopis loquuntur, & illis ſolis hoc ius ordinarium tribuunt.

2. Sufficiēte inferioribus Prælatis præſcripta cōſuetudo ad hāc poteſtatem vt ordinariam habendam. 1. opin.

Hîc verò ſtatim occurrit dubitandum, an ſufficiat conſuetudo vbi præſcripta fuerit, vt aliquis inferior Prælatus cenſeatur hanc iuriſdictionem ordinariam habere. Sunt enim variæ ſententiæ. Prior affirmat, quam tenet Gloſſ. in dict. c. *Accedentibus*, colligitque ex illo textu, quatenus dixit Prælatos inferiores Epiſcopis non poſſe indulgentias concedere, niſi vel *ſpeciali conceſſione*, vel *alia legitima cauſa*. Ex quibus exceptionibus prior manifeſta eſt, vbi de tali cōceſsione conſtiterit, quæ à ſummo Pontifice manere debet: nam ab eo manat hæc iuriſdictio, vt ſæpe dictū eſt. Et licèt Epiſcopi interdum illā delegare valeant, non tamen vt ordinariam alicui concedere, quia hoc ad ſupremam poteſtatem ſpectat. Poſterior autem, non poteſt eſſe niſi præſcripta conſuetudo; quæ enim alia cauſa legitima excogitari poteſt? hæc autem videtur eſſe ſufficiens: quia præſcripta conſuetudo iuriſdictionem confert, iuxta c. *Cùm contingat*, cum aliis, de foro compet. Atque hanc Gloſſæ opinionem ſequūtur ibi Panormit. Hoſtienſ. & alij. Contrarium nihilominus tenet Turrecrem. in §. *Item in Leuitico*, de Pœnit. d. 1. n. 43. & ſequitur Nauar. dict. not. 41. n. 7. Soto d. 22. q. 1. art. 4. & Cordub. q. 12. Fundamentum eſt, quia conſuetudo nō poteſt ſtare iuriſdictionem, quæ debet ab ipſo Chriſto, vel immediatè, vel per ſuū Vicariū dari, quia cōſuetudo nō efficit vt Chriſtus, aut Papa hoc velint, cùm tamen ſine illorum voluntate id fieri non poſſit: huiuſmodi autem eſt præſens iuriſdictio: nā cùm ſit ad tollendas pœnas in foro Dei debitas, nōniſi ab ipſo Deo manare poteſt. Quo argumento ſuprà etiā probabamus iuriſdictionē in foro pœnitētiæ nō poſſe conſuetudine acquiri: & in eodem principio fundatur, vt nemo poſſit cōſuetudine acquirere priuilegium eligendi confeſſorem, vt dicitur in cap. 2. de Pœnit. & remiſſ. in 6.

Gloſſa. Panorm. Hoſtienſ. Turrecr. Soto. Corduba. 2. opin.

3. Dubij reſolutio.

Sed hæc cōtrouerſia eodem modo definienda eſt, quo in dicto loco ſimilem definiuimus. Probat enim efficaciter ratio facta, conſuetudinem ipſam nō poſſe eſſe propriam ac per ſe originem talis iuriſdictionis. Nihilominus tamen præſcripta cōſuetudo, eſt indicium iuriſdictionis aliquando conceſſæ à ſummo Pontifice, quia non eſt veriſimile in re tam graui propria auctoritate fuiſſe vſurpatam, & tanto tempore tacētibus & conſentientibus Prælatis continuatam. Atque in hoc ſenſu intellecta prior opinio vera eſt, quā hoc ſenſu etiam ſequitur Cordub. & iuxta illam poſſunt intelligi illa vltima verba c. *Accedentibus*, ſi ad conceſſionē indulgentiarum referantur: nam poſsūt etiam facilè ad illos actus referri, de quibus in textu mentio facta fuerat.

4. An Prælati ſeculares exempti ſub Epiſcopis comprehendātur.

Supereſt verò aliud dubiū de Prælatis, minoribus Epiſcopis quoad dignitatem, habentibus tamē iuriſdictionem Epiſcopalē in ſuis locis, ſeu quaſi diœceſibus, vt ſunt aliqui Abbates vel Prælati ſeculares exēpti, & immediatè ſubiecti ſummo Pontifici: videntur enim hi poſſe concedere indulgentias: nam poſſunt alios actus iuriſdictionis Epiſcopalis exercere, & quoad illos comprehēdi ſolent Epiſcoporum nomine, vt in ſuperioribus tactū eſt: cur ergo in præſenti non cōprehēdentur? Et cōfirmatur, quia alias horum ſubditi erunt deterioris conditionis: non enim poterunt à ſuo immediato Prælato aliquas indulgētias obtinere. Nihilominus communis ſententia eſt nullum Prælatum huiuſmodi habere hanc iuriſdictionē iure ordinario, niſi vel conſuetudine, vel alia ſufficienti ratione conſtet alicui eſſe ſpecialiter conceſsā à ſummo Pōtifice. Ratio propria eſt ſuprà tacta, quia hi Prælati non habent hanc poteſtatem iure diuino, quod fatentur etiam illi, qui de Epiſcopis hoc affirmant: quia licèt hi Prælati ſuo modo ſint perfecti paſtores, & ſpōſi ſuarum Eccleſiarum, & ideo videantur, iuxta illā ſententiā, habere debere hāc poteſtatē, tamē dignitas iſta eſt de iure humano, & non ita perfecta ſicut Epiſcopalis, & ideo nō eſt de illa eadē ratio. In noſtra verò ſentētia efficaciùs oſtēditur, quia poteſtas cōcedendi indulgentias, nō eſt per ſe coniūcta ex vi iuris diuini, aut naturalis cum tali prælatione, vt à fortiori patet ex his quæ de Epiſcopis diximus. Rurſus nec iure humano conceditur, tum quia nullum inuenitur tale ius; nam iura ſæpe citata de Pœnit. & remiſſ. ſolùm loquuntur de Epiſcopis, & Archiepiſcopis; tum etiam quia dicto c. *Accedentibus*, hæc poteſtas cenſetur propria dignitatis Epiſcopalis. Quanquam ergo hi Prælati inferiores interdum eximantur à iuriſdictione Epiſcoporum, & perfectā quodammodo iuriſdictionem ſub Pontifice accipiant, voluerunt tamen Pontifices aliqua reſeruare Epiſcopis, propter maiorē eorū dignitatem,

Reſolutio.

ex

ex quibus vnum eſt, concedere indulgẽtias communi & ordinario iure. Idq; meritò: nam remittere reis pœnas lege debitas, ad Principes tãtùm pertinere ſolet, & ideo ſicut Chriſtus per ſe ipſum, & ſuo diuino iure id tantùm cõceſſit Vicario ſuo, tanquam ſupremo Principi Eccleſiæ, ita Pontifice ſuo iure ordinario ſolis Epiſcopis, tãquã propriis & ordinariis Eccleſiæ Principibus, eãdem poteſtatem communicare voluerunt. Neque in hoc fit aliqua iniuria, vel incommodum ſubditis horum Prælatorũ: quia quoad fructum indulgentiarũ ſemper ſubiicientur Epiſcopis, cũ etiã religioſi exẽpti, quoad has gratias & fauores, vti poſſint hac iuriſdictione volũtaria Epiſcoporũ.

5. *Nec Capitulum Sede vacante, nec Vicarius Epiſcopi hanc poteſtatem habent iure ordinario. Corol. 1. Calder. Nauarr. Corduba.*

Atque hinc ſequitur (quod etiam ſuperiorem reſolutionem confirmat) nec Vicarium Epiſcopi, nec (quod ampliùs eſt) Capitulum Sede vacãte poſſe iure ordinario concedere indulgentias: quia nullo iure hoc eis conceditur. Nec refert quòd Capitulum ſuccedat Epiſcopo in iuriſdictione Epiſcopali, quia nũquam ſuccedit in dignitate, & iura volunt poteſtatẽ hanc eſſe coniunctam, & quaſi reſeruatam dignitati Epiſcopali. Atque ita docuit Calderinus in c. *Noſtro*, de Pœn. & rem. quem Nauar. Cordub. & alii ſequũtur. Nec reputatur inconueniens, quòd diœceſis, dum Epiſcopatus vacat, priuatur hoc beneficio, tum quia tempus illud, per ſe loquendo, breue eſt, & in eo frui poſſunt fideles indulgentiis conceſſis, vel à Papa, vel ab Archiepiſcopo, vel à præcedẽtibus Epiſcopis, quorum indulgentiæ durant: tum etiam, quia hæc carẽtia non eſt rei neceſſariæ, ſed ſupererogationis, poteſtque ſufficiẽter iuriſdictio Epiſcopalis à Capitulo adminiſtrari ſine hac poteſtate.

6. *Parochi, &c. non habent hanc poteſtatem iure ordinario. Corol. 2. Ioan. 20.*

Secundò, ſequitur à fortiori ex dictis, nullum Parochum, aut ſacerdotem, habẽtem etiam plenam iuriſdictionem in foro ſacramentali, poſſe iure ordinario indulgentias concedere. Ita docent iidem Auctores: ſequiturque euidẽter ex eiſdem principiis, & decretis, quæ repetere neceſſe nõ eſt. Propter quod ſuprà etiã diximus, verba illa Ioan. 20. *Accipite Spiritum ſanctum: quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis*, nullo modo comprehendere poteſtatem hanc concedendi indulgentias, tum quia in eis tantùm eſt ſermo de remiſſione peccatorum per ſacramentum; tũ etiam, quia per illa verba datur poteſtas ordinis in corpus Chriſti myſticum, non verò propria iuriſdictionis poteſtas. Vnde illi ſolùm potuerunt circa hãc veritatem errare, qui exiſtimarunt indulgentiarum abſolutiones eſſe actum characteris ſacerdotalis: hi enim conſequenter dicere poſſent, eo ipſo quòd huic poteſtati ſacerdotali applicatur materia, ſubiiciendo illi fideles, ſeu pœnitentes, poſſe ſacerdotem talem poteſtatem habentem, exercere circa illã hunc actum abſoluendi per indulgentias. Atque hoc modo vidẽtur dixiſſe quidam Canoniſtæ, quemlibet ſacerdotẽ proprium quocunque modo, id eſt, qui poſſit abſoluere à peccatis in foro pœnitentiæ, poſſe etiam concedere indulgentias. Ita tenuerunt quædã Gloſſæ, & Innocẽtius, Archidiaconus, Cardinalis, & Panormitanus, ſicut eos referr, & ſequitur Angelus in Summa, verb. Indulgẽtia, n. 5. & Summa Roſella ibidem: qui tamen limitant hanc ſententiam, vt intelligatur indulgentia conceſſa in foro pœnitẽtiæ, non extra, vt hoc modo reſpondeant ad iura ſuprà citata.

Gloſſa. Innoc. Archid. Cardin. Abb. Angel. Sum. Roſ.

7. *Reiicitur.*

Hęc verò ſentẽtia intellecta de propria indulgentia, de qua Angelus apertè loquitur, eſt omnino improbabilis. Et in primis ſupponit falſum fundamẽtum: ſcilicet, quòd indulgentia ſi actus manãs à poteſtate ordinis. Deinde malè infert: nã, licèt id cõcederemus, nihilominus abſolutio ſacramẽtalis, & abſolutio indulgentiæ eſſent actus diuerſi, & requirẽtes diuerſas iuriſdictiones, quarum vna eſt ſeparabilis ab alia. Nunc enim poteſt Papa concedere alicui ſimplici ſacerdoti poteſtatẽ dãdi aliquas indulgẽtias, & non approbare, neque exponere illũ ad confeſſiones audiendas: ergo & è conuerſo, licèt parochis, & aliis cõfeſſoribus ſubiiciatur plebs quoad ſacramentale iudicium, non ſequitur ſubdi quoad indulgentiæ forum. Tertiò, errant valde diſtinguentes de indulgentiis in foro ſacramentali, vel extra. Nam ſi loquantur formaliter de indulgẽtia, quæ per ipſum ſacramentale iudicium, eiuſque abſolutionem datur, eſt implicatio in verbis: nam de ratione indulgẽtiæ eſt, vt ſit remiſsio pœnæ extra ſacramentum, id eſt, non per ſacramentum, vt ſuprà probatum eſt. Si verò loquantur tantùm cõcomitanter, ſine fundamento loquuntur. Tum quia illa concomitantia eſt impertinens, & accidentaria: & ideo qui poteſt concedere indulgentiam ſimul cũ ſacramẽto, poteſt etiam concedere ſine illo, ſicut ſuprà argumentabamur: tum etiam, quia oſtendere debent vbi ſit hæc poteſtas, vel iuriſdictio conceſſa confeſſoribus: non enim conceditur ex vi muneris confeſſoris, vt ſic, cùm indulgentia nullo modo ſpectet ad ſacramentum confeſsionis, ſed omnino per accidens cum illo coniungatur: nullo autem alio iure diuino vel humano poteſt oſtendi conceſſa. Neque fuiſſet expediens; quia nimiùm eneruaretur rigor Eccleſiaſticæ diſciplinæ quoad ſacramentales pœnitẽtias. Neque eſt veriſimile, Eccleſiam limitaſſe poteſtatem Epiſcoporum, & non potiùs fuiſſe limitaturam hanc poteſtatem confeſſorum, ſi eam illos habere exiſtimaret. Nec Gloſſę illæ, quæ in contrarium citantur, nec Doctores Canoniſtæ, qui illas ſequũtur, de propria indulgẽtia loquũtur, ſed de illa remiſsione pœnæ, quæ à confeſſore fit per impoſitionem pœnitentiæ ſacramentalis, grauioris, aut leuioris, vt patet ex Gloſſ. in c. *Menſurã*, de pœnit. d. 1. & Panormitano in c. *Sicut dignum*, de Homicidio, n. 2. putant enim illi Auctores poſſe confeſſorem ita arbitrari de pœnitentia imponenda, vt licèt minorem imponat, quàm ratus pœnitentis mereatur, nihilominus ex virtute clauium totum remittat, quam ipſi diſpẽſationem vocant: quæ ſi vera eſt, longè diuerſa eſt ab indulgentia, de qua modò agimus. Quid verò de illa ſentiendum ſit, diximus ſuprà, agentes de ſatisfactione.

Gloſſæ, & Doctores præcedẽtis ſentẽtiæ exponuntur.

SECTIO V.

Quid poſſint Prælati religionum circa indulgentias concedendas.

1. *Prælati religionũ nõ poſſũt iure ordinario indulgẽtias cõcedere. Corol 3. Medina ſent.*

EX dictis in præcedenti ſectione planè inferri videtur, prælatos religionum, ſiue locales ſiue Prouinciales, ſiue generales, iure ordinario, ſeu ex vi ſui muneris, nullam habere poteſtatem ad cõcedendas indulgentias. Nihilominus in hoc ſingularem habuit opinionem Med. in dict. li. c. 29. dicens, hoc prælatos iure diuino habere poteſtatem concedendi indulgentias, qui profectò, cùm id de Epiſcopis aſſeruerit, non omnino extra conſequentiam loquitur, maximè de Generalibus & prouincialibus, quoniam hi videntur habere plenam iuriſdictionem Epiſcopalem in ſuos ſubditos, & reſpectu illorum ſunt principales paſtores, & prælati ſub Pontifice. Non audet tamen hic Auctor dicere, hos prælatos de facto habere hãc poteſtatem: putat enim ita eſſe à Chriſto datam, vt poſsit per Eccleſiam auferri, aut impediri, & de facto ſublatam eſſe propter tuendam Epiſcoporum dignitatem, iuxta dictum c. *Accedentibus*. Sed profectò mirum eſt, quòd hi prælati de iure diuino talem poteſtatem habeant, & tamen quòd de facto in Eccleſia nunquã illam habuerint

Reiicitur.

rint

rint, nec modò habeant,neque, vt creditur, habituri ſint. Nam, ſi ita ſemper futurum erat expediens, immeritò ſanè Chriſtus talem poteſtatem contuliſſet;ſi verò expediebat d. facto illos talē poteſtatem habere, immeritò Pontifices eos illa priuarunt, imò & inualidè, cùm non poſſint, ſaltem ſine ſufficiente cauſa,immutare ea quæ ſunt diuini iuris.Omitto cętera quæ contra hanc conceſſionem iuris diuini extra ſummum Pontificem generatim dixi,ex quibus à fortiori cōcluditur,non habere locum illam conceſſionem in his Prælatis.Quòd verò nec iure humano facta ſit,probant iura ſæpiùs citata. Atque ita in illatione facta omnes Doctores conueniunt,tam in iure diuino,quàm in humano ſtando.

2. Occurrit tamen hîc ſpecialis difficultas circa hos Prælatos: nam habent poteſtatem concedendi aliquibus remiſſionem pœnarum,applicando eis bona merita,& ſatisfactiones ſuarum congregationum,& efficiendo illos participes earum, eos ad quandam ſpecialem vnionem cum ſuis religionibus admittendo,vt conſtat ex vſu Eccleſiæ:hoc autē eſt quoddam indulgentiæ genus, ergo. De hac difficultate multa dicuntur à Theologis,quæ breuiſſimè attigit Soto in hac materia, & latiùs Corduba quæſt. 42.ſed reuera ſpectant potiùs ad ſuffragia. Et ideo breuiter dicendum eſt,quidquid in hoc genere Prælati religioſorū aut poſſint,aut faciant,ſolùm eſſe ſuffragiorum oblationes,ſeu donationes,non verò eſſe indulgentiarum cōceſſiones:& ideo nihil obſtare aſſertioni propoſitæ. Nam quòd hæc duo diuerſa ſint,manifeſtum eſt: nam quælibet priuata perſona poteſt offerre ſuffragiū pro alio ex ſuis operibus,indulgentiam autē concedere non poteſt etiā per modū ſuffragij,vt ex ſuprà dictis conſtat,&ex cōmuni ſenſu Eccleſię,aliàs poſſet vnuſquiſque ſua auctoritate indulgentiā aliquā pro defunctis concedere,quod abſurdū & erroneum eſt.

Soto. Cordub.

3. *Suffragium duplex.* Vt autem propria differentia à priori intelligatur, aduertendum eſt,inter ſuffragia,quædam eſſe,quę per modum impetrationis, aut meriti,de congruo offeruntur, alia verò per modum ſatisfactionis,aut ſolutionis.In prioribus manifeſta eſt differētia ab indulgentiis:nā per illa,vt ſic,non fit compenſatio pro reatu pœnæ temporalis,& ideo ex vi illorum tantū non fit immediata remiſſio talis pœnæ (vt eſt probabile) vel ſaltē non fit ex iuſtitia,neque eſt infallibilis,quod tamen fit per indulgentiā. Poſteriora ſuffragia habēt in hoc maiorem cōuenientiam cū indulgentia: nam per eā fit ſolutio& compenſatio ad æqualitatē,ideóque &immediatè & infallibiliter,& ex iuſtitia obtinent remiſſionem proportionatæ pœnæ.In hoc ergo conueniunt cum indulgentiis. Vt autem differentia declaretur,conſiderandum vlteriùs eſt, aliud eſſe ſatisfacere pro peccatis iam commiſsis,aliud verò eſſe, ſatisfactiones iam factas,& quæ tunc non habuerunt effectū, applicare ad remittenda peccata poſteà commiſſa.Illud prius eſt ſecundùm ordinariam legem,& iuxta proprium debitum,quod ex peccato reſultat:& ideo à qualibet priuata perſona fieri poteſt propria auctoritate, vel pro ſeipſa,& tunc retinet proprium nomen ſatisfactionis,vel pro alio viuente,aut defuncto propter vnionē charitatis, & vocatur ſuffragium ſatisfactorium. Secundum autem eſt exorbitans ab ordinaria lege, & debito peccatorū,includitque diſpenſationem quandam in diuino iure, vt ſuprà declaratū eſt:& ideo nulla humana poteſtas ad hoc erat per ſe ſufficiens, ſed neceſſaria fuit poteſtas à Chriſto cōceſſa Vicario ſuo immediatè,&per illum aliis.

Quilibet poteſt ſatisfacere pro peccatis etiam alienis iam cōmiſſis.

4. *Non autē pro committendis ſatis actiones applicare.* Et hinc etiam eſt,vt nullus homo purus quantumuis iuſtus,& ſuperabundantes operans ſatisfactiones, poſſit theſaurum priuatum ex ei congregare, quia eſſet prorſus inutilis,cùm nō poſſit ab eo auctoritate ſua diſpenſari, aut applicari. Poteſt enim vnuſquiſque, quando ſatisfactorium opus facit, ſatisfactionē illam cui voluerit applicare,tamen ſi applicatio neque in ipſo,neque in alio habuit effectum,poſtea non poteſt ampliùs ſatisfactionem illam applicare,alioqui etiam pro peccatis commiſſis id facere poſſet, vel etiā poſſet efficere vt applicatio, quæ fortaſſe propter obicem alterius effectū non habuit,recedente fictione illum habere incipiat;vtrumque autē eſt vltra hominis facultatē abſque ſpeciali Chriſti conceſſione.Et ſimili ratione neceſſarium eſt, eum, qui ſatisfactorium opus facit, tunc ſatisfactionem ſuam ſibi aut alteri intētione formali,vel virtuali applicare;quòd ſi id nō faciat, poſtea id non erit in eius voluntate,aut poteſtate;alioqui poſſet illud applicare,vel pro peccatis poſtea cōmiſſis, vel pro hominibus qui tunc erant in peccato, poſtea verò iuſtificati ſunt.Quia igitur hoc nō eſt in poteſtate priuatæ perſonæ,ideo nec theſaurum priuatum theſaurizare poteſt,quem poſſit ipſe poſtea diſpenſare. Eo vel maximè,quòd opus factū ſine intentione formali,vel virtuali ſatisfaciēdi pro aliquo,vel aliquibus,vel aliqua communitate in particulari,profectò dici non poteſt propriè & in rigore ſatisfactorium:quia,cùm ſatisfactio ſit opus iuſtitiæ, neceſſe eſt vt voluntariè & in particulari fiat ad ſoluendū debitū:quia iuſtitia, præſertim ſatisfactoria,apud Deum,debet eſſe volūtaria, & exerceri in particulari,quia morales actiones circa particulares ſunt.Neceſſe eſt ergo veram ſatisfactionem hoc modo fieri,& tūc ſi efficaciter & cum effectu fit, nihil relinquitur in theſauro reponendum: ſi autem talis intentio non habet effectū,iam non manet applicatio eius ſub poteſtate operantis, propter rationes factas, & quia iam non eſt Dominus illius operis, ſed tantùm quando illud operatur, ideóque non recōditur in priuato theſauro:ponitur autem in communi theſauro Eccleſiæ ex virtuali intentione, quā vnuſquiſque iuſtus habet: vt omnes ſatisfactiones ſeu ſuperabundantes, ſeu quæ effectum non habuerūt,proſint aliis eo modo quo legitimè fieri poſſit,iuxta modum à Chriſto præſcriptum.

Atq;eiſdē rationibus vlteriùs cōcludi poteſt,nullā priuatā cōgregationē fidelium, ex his quæ ſunt in Eccleſia,poſſe cōgregare priuatū theſaurū ex ſuperabundātibus ſatisfactionibus ſuorum membrorum; priuatum, inquam, id eſt, qui ſit quaſi ſub priuato dominio talis congregationis, cuiúſque diſpenſatio ad illam, ſeu Prælatum eius, ſpeciali poteſtate pertineat.Patet ex eodem principio, quòd nullus eſt effectus, ad quem poſſint tales ſatisfactiones applicari per modum ſolutionis, per poteſtatem humanam ortam (vt ſic dicam) ex dominio in talia opera, ſed neceſſaria eſt ſpecialis poteſtas conceſſa à Chriſto, quæ non eſt data his priuatis congregationibus,nec prælatis earū, vt oſtenſum eſt.Accedit etiam,quòd ſi vnaquæque congregatio particularis priuatum theſaurum ſibi cōgereret,nihil remaneret quod in theſauro communi Eccleſiæ reponeretur,quia tota Eccleſia vniuerſalis conſtat ex cōgregationibus & Eccleſiis particularibus:ſi ergo vnaquæque pars ibi reſeruaret ſuum theſaurū, quid pro vniuerſali theſauro ſuperſit?Reſpondere quis poteſt, vtrunque reſpectum poſſe in priuato theſauro conſiderari: ſcilicet, & totius,reſpectu priuatæ congregationis,& partis, reſpectu vniuerſalis theſauri.Sed contra hoc,præter rationes adductas facit: quòd nihil eſt æquè primò ſub dominio vel adminiſtratione particulari& vniuerſali,ſed quando hæc duo ſimul concurrunt,ordinarius vſus rei pertinet ad proprium dominum, ad remotum verò ſeu communem ſolùm in quibuſdam caſibus particularibus: atque ita fieret,iuxta illā ſenten

5. *Nulla priuata congregatio fidelium poteſt priuatum congregare theſaurum.*

ſententiam, diſpenſationem particularium theſaurorum ordinariè pertinere ad priuatas congregationes vel Prælatos earum, ad vniuerſalem verò paſtorē ſolùm extraordinariè & pro cauſis vniuerſalibus. Vnde, cùm ablatis partibus nihil manet in toto; non haberet Pontifex, vt vniuerſalis paſtor eſt, theſaurũ aliquē conſtantem ex ſatisfactionibus Sanctorũ, quem poſſit ordinariè diſpenſare. Dico autem, *vt vniuerſalis paſtor eſt*: quia vt eſt Epiſcopus Romanus, habebit ſolum Eccleſiæ ſuæ theſaurum. Conſequens autem eſt omnino falſum, & contra doctrinam Clem. VI. & Leonis X. & aliorum Pontificum, vt ſuprà vidimus.

6. *Quid ſit, admittere ad religiones alios fideles ad cōmunicationē meritorũ, & operum ſuorum.*

Ex his ergo ſatis conſtat, quando aliqua religio, vel Prælatus eius aliquem admitit ad cōſortium, ſeu participationem operum talis religionis, non admittere illos ad participationem alicuius theſauri cũ illo B communicandi, neque applicare illis aliquas ſatisfactiones ad remiſſionem peccatorum, quæ commiſerant, & cōſequenter in ea cōmunicatione nec rationem, nec conceſſionem indulgentiæ interuenire. Admittũt ergo illos ad applicationem ſuorum meritorum, & operum pręcipuè per modum impetrationis. Nam, quia propter pia opera totius religionis Deus ſpecialiter benefacit membris eius, ideo omnibus etiam cum tali religione ſpecialiter coniunctis ſpecialia benefacia cōfert propter eadem opera. Poſſunt etiam aliquos admittere ad participationē ſuffragij ſatisfactorij, ſi velint ſatisfactiones ſuas eis applicare quando eas faciunt. In hoc tamen aduertere oportet, huiuſmodi applicationem ſemper requirere particularem voluntatem & intentionem ſingularium perſonarum operantium: itaque non ſatis eſt, quòd Prælatus vnius domus, verbi gratia, ſua intentione & voluntate applicet pro benefactoribus, aut pro tali benefactore tantam ſatisfactionem, vel tale opus ſatisfactorium, quod ab aliquo ſibi ſubdito efficitur, ſed neceſſe eſt, vt etiam ipſe ſubditus ſua voluntate illud offerat, vel expreſsè & directè, vel intentionem ſuã ad ſuperioris intentionem referendo. Ratio eſt, quia voluntas ſuperioris non ſufficit ad dirigendum moraliter alienũ opus, quia nō eſt directè & immediatè ſub dominio illius, licèt habeat aliquod ius ab illud, vt ſtatim dicam, proximus autem operans habet proprium dominium illius operis quoad vſum eius, & ideo ab illo pendet relatio eius in hunc vel D illum finem. Et eadem ratione ab eius intentione pēdet, quòd opus ſit ſatisfactorium pro hoc vel illo.

Ad applicationem ſuffragij ſatisfactorij requiritur particularis voluntas operantis.

7. *Obiectio aduerſus ſuperiorem aſſertionē.*

Dices; Superior poteſt præcipere inferiori (inter religioſos loquimur) non ſolùm vt faciat tale opus, ſed etiam vt ſatisfactionē eius offerat pro tali perſona, quia eſt Dominus voluntatis, & omnium actionum ſui ſubditi, & fructuum earum: ergo etiam poteſt ſua ſola intentione efficaciter applicare alteri talem ſatisfactionem, irritando omnem voluntatem ſubditi, ſi fortè repugnauerit. Reſpondetur, non deeſſe Auctores, qui hoc argumento conuicti ita cenſeant: nam Soto d. 21. q. 1. ar. 4. circa fin. Cordub. dict. q. punct. 3. dub. 5. ita ſentire videntur. Alij verò extremè ſentientes, negant antecedens, quia ſatisfactio propriorum operum, eſt bonum pertinens ſuo modo E ad internam animæ ſalutem, & moraliter loquendo, neceſſarium ad tollendum impedimentum conſequēdę beatitudinis: quod ſentire videtur Scot. quodlib. 20. Et confirmari hoc poteſt, quia ſatisfactio hæc & applicatio eius eſt res valde ſpiritualis, & interna, quæ non cadit ſub præceptum humanum. Et vrgetur ampliùs, quia nō poteſt ſuperior præcipere inferiori, vt efficiat opus cum omnibus conditionibus requiſitis ad fructum ſatisfactionis: quia modus operandi in gratia, & cum omnibus bonis circunſtantiis, non cadit ſub præceptum, cùm tamen neceſſarius ſi ad fru- A ctum ſatisfactionis: ergo multò minùs poteſt præcipere applicationem ſatisfactionis pro aliquo.

Quorundam reſponſio.

Soto.

Cordub.

Scoti reſponſio.

Reiicitur.

8. *Euaſio.*

Nihilominus probabilius cenſeo, poſſe Prælatum præcipere ſubdito, vt faciat opus ad ſatisfaciendum pro alio, quia hoc eſt opus charitatis: ergo, ſicut poteſt ſuperior præcipere inferiori, vt faciat eleemoſynam, ita etiã, vt faciat hoc ſuffragium: eſt enim quædam ſpiritualis eleemoſyna. Reſpōdet Scotus, Superiorem ſolum, poſſe præcipere eleemoſynã de ſuperfluis, atque ita rationem ad ſummum procedere de ſatisfactionibus non neceſſariis ipſi operanti: quia verò in hac vita nec ſuperior, nec ſubditus ſcire poſſunt, imò nec moraliter præſumere talē ſatisfactionem non eſſe neceſſariam ipſi operanti, ideo nunquã habet locum tale præceptum. Sed contra hoc retorqueo eandem reſponſionem, quia potiùs moraliter conſtat, hîc & nunc talem ſatisfactionem non eſſe ita neceſſariam ipſi operãti, vt ex eius alienatione damnũ alicuius momēti patiatur, in quo ſenſu poteſt dici ſuperflua: ergo id ſatis eſt, vt præcipi poſsit applicatio eius. Cur enim nō poterit præcipere ſuperior id quod ſubditus facere poteſt ſine graui nocumento ſuo in vtilitatem alterius, ſi grauis ratio ſeu cauſa occurrat? Antecedēs probatur, quia in primis hinc augetur eſſentiale meritum, & præmium talis operis, tum propter obedientiam, tum propter charitatem, quæ magis relucet ſuſtinendo aliquam temporalem pœnam propter bonum alterius: id autem maioris cōmodi eſt ipſi ſubdito, quàm ſit detrimētum in carentia re- C miſsionis pœnæ temporalis. Deinde, quia nō ſtatim imminet periculum ſuſtinendi hac de cauſa aliquas pœnas Purgatorij, quia in poteſtate ipſius eſt, & alia ſatisfactoria opera pro ſe facere, & minuere peccata, quibus illas pœnas mereatur. Atque hæc ratio nō ſolùm in Prælatis religionum, ſed etiam in Pontifice, vel Epiſcopo reſpectu ſuorum ſubditorum, habere poteſt locum, ſi cauſa publica, vel proportionata ſubſit, vt ſi præcipiant ieiunium, verbi gratia, offerre pro defunctis in bello pertinēte ad cauſam religionis, vel aliquid huiuſmodi. In religioſis autē intercedit ſpecialis ratio, propter quam & frequētiùs, & ex minori cauſa hoc fit, nimirum quòd prælatus religionis propter votum obedientiæ habet ſpeciale ius & dominium in volũtatem ſubditi, & ideo faciliùs poteſt de operibus eius diſponere. Iuuat etiam, quòd religioſi ratione ſtatus debent pauciora habere debita, & pluribus ſatisfactionibus abundare, & ideo faciliùs etiã poſſunt aliis ſubuenire. Quia verò hoc dominium talium Prælatorum non eſt abſolutum, ſed quaſi paternum, & principaliter in bonum ſubditorum, ideo nō debent hac poteſtate vti, nimiùm grauãdo ſubditos, ſed moderatè, & ex iuſtis cauſis.

Eluditur.

Neque verò obſtat, quòd hęc ſatisfactio, vel applicatio eius, quid ſpirituale ſit: nam in primis poſſunt hæc præcipi, vt circunſtantiæ operis externi: & deinde religioſi ſpecialiter ex regula vel voto poſſunt ſuo modo obligari ad interiores actus, vt ad mentalem orationem vel quid ſimile. An verò ex vi talis præcepti teneatur ſubditus tale opus facere cum omnibus requiſitis ad ſatisfactionem, quod in vltima confirtione tangebatur, magis dubia res eſt. Dico tamen, ſi grauitas cauſæ poſtulet, poſſe Pręlatũ pręcipere ſubditis, vt quãtùm in ipſis eſt, ſe diſponãt ad illud opus ita faciēdum, vt ſit gratũ & acceptum Deo ad talem effectũ: quia, nec repugnat ex ſe talem modum operãdi cadere ſub præcepto, neque eſt onus valde difficile: & quanuis tale eſſet, propter grauiſſimã cauſã præcipi poſſet. Vlteriùs verò cēſeo, ordinariè præceptum hoc nō ita intelligi, ſed ſolùm iniũgi ſubdito, vt tale opus ex ſe ſatisfactoriũ faciat pro tali perſona: reliquum autem ſupponi ex illa obligatione, qualiſcun

9. *Confirmationibus*

Scoti reſpondetur.

liſcunque illa ſit, qua vnuſquiſque, præſertim religioſus, tenetur & rectè operari, & eſſe in ſtatu gratiæ.

10. *Vera obiectionis ſolutio.*

Hinc verò (vt ad obiectionem factam redeamus) nõ ſequitur poſſe Prælatũ immediatè applicare opus ſubditi ſine eius intentione, & quaſi cooperatione, quia illud dominium, quod dicitur habere Prælatus, ſolùm eſt in ordine ad debitum vſum: non tamẽ ſimpliciter in ordine ad vſum: nam, licèt præcipiẽte Prælato, debeam id facere, tamen meum ſemper eſt facere, vel nõ facere, & hoc modo vſus abſolutè manet ſub dominio ſubditi: nam ſi nolit opus facere, infectũ manet, quidquid alius præcipiat. Similiter ergo, quãuis præcipiat ſatisfacere, pro aliquo, ſi ſubditus non vult pro illo ſatisfacere, quanuis malè faciat, tamen reuera non ſatisfacit pro illo, etiamſi opus ex ſe ſatisfactorium faciat, quia valor moralis talis operis ad ſatisfaciendum pro hoc vel illo, pendet intrinſecè ex intentione ipſius operantis, quã non poteſt ſuperior ſupplere: imò hoc ipſo quòd tale opus, quoad talem circumſtantiam, fit cõtra ſuperioris voluntatem, videtur amittere bonitatem moralem, & conſequenter etiam ſatisfactorium valorem, ita vt nec illa proſit, cui vult Prælatus, neque ipſi operanti, aut alteri, cui ipſe donat. Loquimur enim de ſatisfactione ex opere operantis; illa enim quæ eſt ex opere operato, alia ratione requirit propriam intẽtionem ipſius offerentis ſeu miniſtri, de qua re in ſuperiori Tomo dictum eſt. Loquimur itẽ de præcepto ſuperioris, quod verè ad culpam obliget, alioqui opus aliter factum non ideo erit peccaminoſum: & præterea minùs efficax erit voluntas ſuperioris ad applicãdum opus ſubditi ſine concurſu voluntatis eius. Quapropter nec rectè, nec validè faciunt Prælati religioſorum, ſi in ſuis ſubditis eorum opera aliis applicãt, quoad ſatisfactiones: quia, moraliter loquẽdo, ſubditi, qui ignorant Prælati intẽtionem, aliam diuerſam habebunt, & illa erit quoad factum efficax, vt dixi, nec tenentur ſubditi quoties aliis applicant opera ſua, ſubintellectam conditionem habere, *niſi ſuperior alteri applicauerit*, quia hoc modo nullum ſuffragium certum facere poſſent, quod eſſet onus intolerabile: ſatis ergo eſt, vt teneantur intentioni ſuperioris conformari quando iubentur. Quin potiùs exiſtimo, quòd licèt ſubditus nulli applicaret ſuum opus ex inaduertentia, vel culpabili negligentia, ſola intentio ſuperioris nõ ſufficeret ad applicandum illud, quia non habet poteſtatem immediatam in illud opus, ſed ſolùm in volũtatem à qua prodit, obligando illam. Vnde quãtumuis conetur, nũquam refert opus illud, vt opus humanum eſt, ad talem finem ſeu effectum. Nec fortaſſe Soto, vel Corduba aliud ſenſerunt; ſed præceptum, aut voluntatẽ Prælati, qua vult ſubditum ſatisfacere pro alio, vocarunt applicationem.

Opus à ſubdito non applicatum, non poteſt illo inſcio à ſuperiore applicari.

11. *Quis fructus proueniat fidelibus, eo quòd ad participationẽ operũ religionis admittãtur.*

Sed dicet aliquis: Quis ergo fructus prouenit fidelibus (quos religioſi *Fratres* vocare ſolent) ex eo quòd à Prælatis religionum admittũtur ad conſortium & participationẽ bonorum operum religionis; Nam ſi neceſſaria ſẽper eſt particularis intentio & applicatio ſingulorum religioſorum, illa ſola ſufficeret ſine tali admiſſione, vel vnione: & hæc ſine dicta intentione non ſufficit; nullum ergo fructum affert. Hoc autem erroneum eſſet aſſerere: nam incideret in hæreſim Vvicleph, dicentis has applicationes ſpecialiũ orationum nihil prodeſſe, vt latiùs tractat Vvald. tom. 2. de Sacram. tit. 10. c. 93. & ſeq. & damnatur in Conc. Conſtant. ſeſ. 8. Reſpõdetur ex dictis ſuprà in materia de Suffragiis, tribus modis poſſe ſuffragium prodeſſe alteri, per modum ſatisfactionis, & per modum directæ impetrationis, & indirectè per modum cuiuſdam meriti de cõgruo. Dico ergo illam admiſſionem, ſeu vnionem, in primis prodeſſe ad hũc po-

Vvald.

Hæc vnio prodeſt ad indirectã impetrationem.

A ſtremum modum fructus, qui non pendet ex particulari intentione ſingulorum operãtium, ſed hoc ipſo quòd aliquis eſt peculiari modo mẽbrum vel ſocius huius religionis, merita eiuſdẽ religionis valent apud Deum, vt ratione illorũ peculiari auxilio aliqua bona conferat perſonis ei coniunctis, etiãſi ad hunc finem talia merita non referantur. Et præſertim habebunt hanc efficaciam, ſi talis perſona aliquid à Deo petat propter merita talis religionis. Quanuis enim vnuſquiſque iuſtus ſemper poſsit à Deo petere propter aliorum iuſtorum merita, & inde accipiat oratio aliquam impetrandi vim, maiorẽ tamen accipiet, quòd talis perſona magis cõiuncta fuerit eis, propter quorum merita petit: nã ratio amicitiæ poſtulat, vt propter amicos aliis eis coniunctis benefaciamus, etiam B ipſis amicis nihil directè petentibus. Atque ita ferè explicarunt fructum huius vnionis, ſiue admiſsionis Adrian. quodlib. 8. & Corduba q. 42.

Adrian. Cordub.

12. *Prodeſt etiam hæc vnio ad directam impetrationem.*

Addendum verò eſt, etiam prodeſſe ad illum fructum, qui directè per propriam impetrationem obtineri poteſt. Nam, licèt ad hunc fructum neceſſaria ſit propria intentio perſonæ orantis, tamen, cæteris paribus, efficacior eſt iuſti oratio facta pro perſona ſibi coniuncta, quàm pro extranea: nam ſicut merita ipſa iuſtorum per ſe & abſque alia intentione valent de congruo perſonis ipſis coniunctis, non verò extraneis, ita ob eandem proportionem eadem merita, adiuncta ſpeciali intẽtione & oratione, maiorem efficaciam habenr reſpectu perſonæ coniunctæ, quàm C extraneæ. Et ſimili modo oratio ipſa, cæteris paribus, efficacior eſt ad impetrandum pro perſona cõiuncta, quàm pro extranea: ad hunc ergo effectum cõferet illa vnio. Et præterea prodeſt, vt participes fiant perſonæ ſic cõiunctæ orationum omnium, quæ generaliter fieri ſolent pro ipſa religione, & membris eius: nam illas participant, non ſolùm priori modo, ſeu indirectè, ſed etiam quoad directã impetrationẽ. Et veriſimile eſt, quãdo hæ orationes fiunt à tota communitate, & quaſi nomine totius religionis, nõ pendere effectum earum, etiam quoad directam impetrationem, ex intentione particulari ſingulorũ mẽbrorum; ſed intentionem Prælatorum ſufficere; quamquam ſi accedant etiã intentiones ſingulorum, multum conferent, cæteris paribus, ad efficacem impetrationem: D ſed de his latiùs in propria materia de oratione. De ſuffragio autẽ ſatisfactorio concedimus vnionem illam, vel præceptũ ſuperioris nõ ſufficere ſine intentione illius, cuius ſatisfactio applicatur. Quia verò hæc applicatio ſæpe fit generaliter pro fratribus, & ſociis religionis, ideo ad habendam partem in huiuſmodi applicationibus confert etiam illa coniunctio.

Iuuat ad ſatisfactorium ſuffragium.

13. *Prodeſt ad lucrãdas indulgentias religionibus cõceſſas.*

Addo vltimò, etiam interdum deſeruire ad participandas & lucrandas indulgentias à Sede Apoſtolica religionibus conceſſas; ſed ad hoc neceſſaria eſt ſpecialis facultas eiuſdem Apoſtolicę ſedis, extẽdentis tales indulgentias ad huiuſmodi perſonas, qualis conceſſa eſt Mendicantibus, vt ex compendio priuilegiorum conſtat; tunc autem non prælatus religionis, ſed ipſemet ſummus Pontifex indulgentias con- E cedit: atque ita indulgentiarum lucrum nunquam ab his Prælatis religionum manat.

SECTIO VI.

In quibus ſit, vel eſſe poſsit, poteſtas delegata ad indulgentias concedendas.

MARSILIVS 4. q. 12. ar. 2. p. 2. illius cap. 2. in fine, ſentit hanc poteſtatem nunquam denegari. Nã, licèt non neget poſſe ab aliquibus 1.

Marſilij opinio reiicitur.

exercei

exerceri ex ſpeciali licentia Pontificis, negat tamen illam eſſe delegationẽ, ſed ſolùm prohibitionis ablationem. Putat enim in primis hãc poteſtatem ſolùm poſſe exerceri per ſacerdotes: addit ſubinde, omnes ſacerdotes habere illã iure diuino in ſuos ſubditos: tertiò exiſtimat, iure humanos eſſe prohibitos vel impeditos ab vſu illius poteſtatis. Ex quibus principiis concludit, quãdo eis fit facultas, nõ delegari poteſtatem, ſed ſolùm auferri prohibitionem. Nititur tamen falſis principiis, vt ex dictis conſtat. Et præter ea nõ rectè infert vniuerſaliter, quia dari poteſt hæc licentia ſacerdoti etiam circa non ſubditos in foro pœnitentiæ: & tunc non eſt ablatio prohibitionis, ſed collatio poteſtatis.

2. *Concluſio affirmans.* Dicendum ergo in primis eſt, hanc poteſtatem delegabilem eſſe. Concluſio eſt communis omnium Theologorum, quos ſæpe retuli, & clara, quia hæc poteſtas iuriſdictionis eſt, ergo eſt delegabilis. Item poteſtas Eccleſiaſtica in foro merè interno, ſeu ſacramentali, & in foro externo, ſeu contentioſo, delegabilis eſt, ergo & in hoc foro; nihil enim ſpeciale afferri poteſt, quod impediat. Solùm eſt neceſſarium exponere, quis poſſit hanc poteſtatẽ delegare. *Quis poſſit hãc poteſtatem delegare.* Quod facilè definitur ex dictis. Nam in primis ſummus Põtifex maximè poteſt hãc delegationem facere, vt per ſe conſtat, & vſu quotidie fit: ſæpe enim iudices delegati à Papa, & Generales religionum, vel alij viri inſignes, hac poteſtate vtuntur à Pontifice ſibi conceſſa, quæ eſt merè delegata: nec enim ex officio eis cõpetit, aut eã poſſunt aliis ſubdelegare. Neq; etiã dici poteſt, illos nõ eſſe delegatos, ſed meros denunciatores indulgentiarum conceſſarũ à Papa, quia reuera non ita eſt: Papa enim nullã indulgentiã cõceſſit, ſed poteſtatẽ tantùm, alioqui idẽ dici poſſet de Legatis, & de ſummo Pœnitentiario, quod eſt contra omnes. Deinde etiam Epiſcopus poteſt reſpectu ſuorũ ſubditorum hãc poteſtatem delegare. Probatur, quia illa poteſtas eſt ordinaria, vt oſtenſum eſt, ergo poteſt delegari. Idem etiam confirmat vſus, & communis ſententia. An verò Archiepiſcopus, vel alius poſſit hanc delegationem facere, paulo inferiùs dicam.

3. *Cui poſſit hac poteſtas delegari.* De illo autem, cui poteſt fieri hæc delegatio, aliqui dixerunt neceſſariò debere eſſe ſacerdotẽ, etiam ex diuino iure. Sed falſum hoc eſt, quia, vt ſuprà oſtendimus, ordo ſacerdotalis non eſt per ſe neceſſarius ad hunc effectum; quòd ſi ille neceſſarius non eſt, neque alij ordines ſunt neceſſarij: quia nullus eorum eſt per ſe principiũ alicuius abſolutionis. Quocirca ſummus Pontifex de facto committit hanc poteſtatem non ſacerdotibus, vt Diaconis, Cardinalibus, & interdum etiam Cardinalibus nullum ſacrum ordinem habentibus. An verò poſſit illam concedere omnino laicis, generalis quæſtio eſt de quacunque iuriſdictione Eccleſiaſtica, de qua plura infrà dicam in materia de Cenſuris. Nunc breuiter dico, de abſoluta poteſtate poſſe; iure tamen ordinario non poſſe, neq; per generalẽ conceſſionẽ id facere, niſi aliquãdo fortaſſe expreſsè declaret ſe in hoc diſpenſare.

4. *Felinus improbatur. Anton.* Vnde falſum cẽſeo quod dixit Felinus in tract. de Indulgentiis, n. 19. citans Antoninum 1. p. tit. 10. cap. 3. §. per clauſulam generalem, qua alicui conceditur, vt in articulo mortis obtinere poſſit indulgentiam plenariam à confeſſore, poſſe illam obtinere à quolibet laico, ſi neque confeſſor, neque ſacerdos, vel clericus alius haberi poſſit: nam priuilegium hoc concedens cõfeſſori, intelligi debet ſi haberi poſſit. Hoc, inquam, falſum exiſtimo non ſolùm de laico, ſed etiam de quocũque non ſacerdote. De laico quidem, quia illud eſt contra commune ius, & quia generalis conceſſio facta ſine derogatione particulari, non intelligitur fieri contra ius commune, ſi aliter habere poteſt ſufficientem effectum. De aliis verò clericis ſacerdote inferioribus patet, quia illi non poſſunt comprehendi nomine confeſſoris, cui ſoli talis poteſtas conceditur ex vi illorum verborum. Dicere autem ſubintelligi conditionem, *ſi poſſit inueniri confeſſor*, eſt addere aliquid priuilegio, quod in ipſo non habetur, nec formaliter, nec virtute. Quin potiùs probabile etiam eſt, ſacerdotem non poſſe in illo articulo ex vi illorum verborum talem indulgentiam concedere, niſi exercendo munus confeſſoris: vnde, ſi audire confeſſionem non poteſt, neque concedere indulgentiam poterit, quia confeſſori conceditur poteſtas; quod formaliter intelligendum videtur: nõ enim ſine cauſa dictum eſt *confeſſori*, non verò *ſacerdoti*. Nihilominus quòd hoc propoſitum eſt probabile, quia intelligi poteſt de confeſſore non actu, ſed munere, & quia in illo articulo quilibet ſacerdos, quantum in ipſo eſt, poteſt eſſe confeſſor, ideo ſi ex accidenti propter impotentiam pœnitentis non poteſt confeſſionem audire, poterit in illo caſu indulgentiam concedere, & pium eſt improbabili dubio ita facere, vt valeat quantum valere poſſit.

5. *Cui poſſit Epiſcopus hanc poteſtatem delegare.* Atque ex his ſequitur, Epiſcopum non poſſe hanc poteſtatem delegare laico, nõ quia iure diuino ſit incapax, ſed quia iure humano laicus omnino remotus eſt ab Eccleſiaſticis muneribus, vt latiùs dicemus in ſequenti opere de Cenſuris. Certum eſt autem, vnum Epiſcopum poſſe hanc facultatem delegare alteri reſpectu ſuorũ ſubditorũ, quia nullus poteſt eſſe magis capax huius delegationis, quàm alter Epiſcopus, dummodo alioqui non ſit per cenſuras impeditus. Dubitari verò ſolet, an poſſit Epiſcopus delegare hanc poteſtatem ſacerdoti ſimplici, aut inferioribus clericis. Quod attigit Antonius Roſell. tract. de Indulgentiis, n. 391. & diſtinguit duplices indulgẽtias, quaſdam publicas, alias priuatas in foro pœnitentiali, & has poſteriores ait delegari poſſe ſacerdoti ſimplici, non verò priores, quia sũt iuriſdictiones annexæ dignitati Epiſcopali. *Anton. Roſell.* Sed oppoſitum cenſeo verum, quod tenuerunt Ioannes, & Gaſpar. Calderinus quos ipſe citat. *Ioan. Cald. Gaſpard. Calder.* Et ratio eſt, quia licèt dignitas Epiſcopalis habeat coniunctam hanc iuriſdictionem, & illa, vt ordinaria, ſit propria talis dignitatis, tamen, quòd illa, vt delegata, requirat dignitatem Epiſcopalem, nullo iure conſtat, ideóque gratis aſſeritur. Item ſimplex ſacerdos non eſt incapax huius delegationis, & Epiſcopus, nec diuino, nec humano iure prohibitus eſt illam facere: ergo poteſt. Denique diſtinctio illa impertinens eſt, quia, vt ſæpe dixi, nulla eſt indulgentia fori pœnitẽtialis niſi concomitãter, & ex accidentaria circunſtantia, quæ non variat rationem, aut poteſtatem concedendi indulgentiam: Vnde cenſeo poſſe Epiſcopum poteſtatem hanc delegare Vicario ſuo, etiamſi ſacerdos non ſit, dummodo ſit clericus, quia ille eſt capax, & aliunde nulla inuenitur iuris prohibitio.

6. *Quis de facto habeat hanc poteſtatem delegatam.* Ex his etiam facilè reſponderi poterit quærenti, quiſnam habeat de facto hanc poteſtatem delegatã. Dicendum eſt enim, quæſtionem eſſe de facto, ad quam Doctor non reſpondet, quia pendet ex volũtate Papæ, aut Epiſcoporum, quæ conſulenda eſt, aut reſcripta, vel priuilegia, per quæ manifeſtatur. Nihilominus tamen quæri poteſt, an iure vel vſu aliqui habeant hanc poteſtatẽ. Aliqui putant Archiepiſcopum habere à iure: quia nõ habet immediatè à Chriſto, ſed à Papa: omnis enim iuriſdictio Archiepiſcopi, vt ſic, eſt ex inſtitutione Eccleſiæ, non Chriſti: & idem à fortiori dicent de legato Papæ, & de ſummo Pœnitentiario, quos conſequenter dicere debẽt habere hanc poteſtatẽ delegatã ex vſu, quanuis non ex iure. Sed illa ratio nullius momenti eſt, quia poteſt

eſſe iuriſdictio à Papa,& non eſſe delegata,ſed ordinaria,vt ex ſuprà dictis conſtat, & in ipſo Archiepiſcopo eſt manifeſtum , aliàs nullam iuriſdictionem ordinariam exerceret in ſua prouincia,ſed tãtùm in ſua diœceſi,quod eſt euidenter falſum,contra tex.in c. *Paſtoralis*,de Offic.ordin.& in cap.1.cum aliis eodẽ tit.in 6.Vnde probabilius cenſeo , in illo hanc iuriſdictionem non eſſe delegatam , ſed ordinariam , vtpote conuenientem ratione ſui muneris & dignitatis. Vnde conſequenter etiam cenſeo poſſe illam delegare , ſicut & alios actus iuriſdictionis Archiepiſcopalis,vt ſic,vt ex eiſdem iuribus conſtat. De Pœnitentiario verò,aut Legato, iam dixi ſuprà rem eſſe incertam,& ideo conſulendum eſſe vſum.

7. *Quis poſsit dare alicui licentiam ad lucrãdas indulgentias Epiſcopi nõ ſui.* Vltimò inquiri hîc poteſt, quis poſsit dare alicui fideli licentiã ad lucrandas indulgentias cõceſſas ab B Epiſcopo non ſuo.Quod tractat Corduba q.13. dub. 1.& refert opinionem Paludani, & quorundam Caniſtarum,aſſerentium,Parochum poſſe dare hanc licentiam,quam ſequiturætiam Nau.notab.31.nu.13. Ipſe verò tenet oppoſitũ,quod mihi omnino verum videtur Omiſsis autem eius rationibus, illa mihi videtur propria,quòd hæc licẽtia eſt virtualis quædam delegatio,vt ſuprà etiam probaui: & ideo ſolus ille poteſt hanc licentiam dare, qui poteſt hanc iuriſdictionem delegare. Poteſtque à ſimili confirmari de licentia eligendi confeſſorem : nam ſolus ille poteſt eam dare qui iuriſdictionem delegare poteſt. Et hæc fuit etiam ſententia Gloſsæ in dict.cap. *Quod autem*; eſtque etiam apud Theologos communior.

Cordub. Nauar.

Gloſſ.

C

DISPVTATIO LVI.

De forma in concedendis indulgentiis ſeruanda.

HÆc eſt vltima indulgẽtiarum cauſa,de qua in primis cõſiderandum eſt,quæ, & qualis neceſſaria ſit, vel ſufficiat. Deinde verò, quia talis forma verbis,vel æquiualẽtibus ſignis exprimitur non ad ſignificandum tantùm , ſed etiam ad agendum,ideo duo alia circa formam hanc contemplanda erunt,ſcilicet quomodo ſignificatio eius interpretanda ſit,& quanta ſit eius efficacia.

D

SECTIO I.

Vtrùm ad indulgentiam concedendam,ſeu efficiendam,neceſſaria ſit aliqua forma, eáque determinata.

1. *Rationes dub.* RAtio dubitandi eſſe poteſt,quia Auctores communiter ſolùm numerant tria ad indulgentiam neceſſaria , poteſtatem in concedente, diſpoſitionem in recipiẽte, & pietatem in cauſa finali : nam , licèt Alteſiodor. Hoſtienſ & alij alias conditiones requirãt:illæ reuera neceſſariæ non ſunt , & prout ab ipſis ponuntur, etiam ad diſpoſitionem recipiẽtis pertinent,nõ verò E ad formã.Signũ ergo eſt nullã formã eſſe in hoc negotio neceſsariam;quia nullam de illa mẽtionem faciunt Vnde fit,multo minùs eſse neceſsariam certam formam , præſertim quia indulgentia non eſt ſacramentum,vt determinatam formam requirat;id enim ſacramẽtorum eſt propriũ.Quod patet à ſimili:nam abſolutio à cenſura,vel excommunicatione, non requirit certam formam verborum,quia ſacramentalis non eſt:ergo eadem ratione, neque ad indulgentiam requiretur. In contrarium verò eſt,quia indulgentia eſt abſolutio quædam quæ fit inter homines:huiuſ-

A modi autem abſolutio fieri non poteſt ſine aliqua ſenſibili ſignificatione: ergo nec poteſt fieri ſine aliqua forma. Patet conſequentia,quia per formam ſolùm intelligitur ſignum illud,quo vtitur indulgentiæ auctor ad concedendam illam , ſeu ad effectum eius præſtandum.Vnde videtur vlteriùs fieri,talẽ formam debere eſſe determinatã, quia effectus indulgẽtiæ eſſe debet definitus ac certus:ergo,& ſignũ eius debet eſſe determinatũ, quia debet eſſe illi proportionatũ.

Aduertendum eſt , duplicem poſſe à nobis diſtingui formam concedendi indulgentias, vnam continentem indulgentiam ferendam , aliam latam , ad eum modum , quo in excommunicatione diſtingui ſolet. Quòd enim hi duo modi etiam in indulgentia inueniantur, manifeſtum eſt:nam aliquando cõcedit Papa , verbi gratia , alicui , vt cùm venerit ad articulum mortis, poſſit à confeſſore abſolui , non ſolùm à culpa , ſed etiam ab omni pœna:& tũc ex vi illius conceſſionis ipſe immediatè non abſoluit, ſed concedit alteri , vt abſoluere poſſit , vt ex ipſa forma conceſſionis manifeſtum eſt:ergo rectè dicitur talis indulgentia ferenda. Poteſt autem obiter notari differentia inter indulgentiam , & excommunicationem ferendam , quòd per talem excommunicationem per ſe , & ex vi illius non delegatur poteſtas ad excommunicationem ferẽdam,ſed ſolùm tranſgreſſor præcepti fit reus excommunicationis , quam ille debet imponere,qui aliàs habet ius excommunicandi , ſeu exequendi talem legem. Quòd ſi aliquando contingat per huiuſmodi legem deſignari perſonam,quæ talem poſſit excommunicationem ferre,illud eſt accidentarium , & ſolùm per quandam concomitantiam : nam excommunicatio ferenda ex vi ſua hoc non requirit , ſed id tantùm quod diximus. At verò indulgentia ferenda intrinſecè habet delegare poteſtatem ad concedendam indulgentiam: nam hæc poteſtas regulariter non eſt ordinaria in cæteris, vnde non inuenitur in his per quos præſtanda conceditur , niſi per ipſammet conceſſionem detur,vt patet in exemplo proximè poſito:nam confeſſor ordinarius ex ſe non habet poteſtatem concedendi plenam indulgentiam : ergo neceſſe eſt vt accipiat illam per tale priuilegium , ſiue illud directè detur ipſi confeſſori ad talem remiſsionẽ faciendam, ſiue proximè detur pœnitenti,eumq; conſtituat,quaſi proximè capacem & idoneum talis abſolutionis: nam cùm dicat relationem quandã ad concedentem, vt efficax ſit priuilegium , neceſſe eſt vt poteſtatem alteri concedat. 2. *Forma indulgẽtia duplex.* *Diſcrimen inter indulgentiam, & cenſuram ferẽdam.*

Aliquando verò cõcedit Põtifex indulgentiã plenariam alicui eo ipſo quòd in gratia & omnibus culpis remiſſis moriatur:& hæc eſt indulgentia ipſo iure ſeu facto lata:quia eo ipſo , quòd homo in eo ſtatu moriatur , ex vi illius abſoluitur à tota pœna.In quo principaliter differt hæc conceſſio à præcedẽte:nã in illa,præter primariã cõceſſionẽ Põtificis, neceſſarius eſt actus alterius hominis, vt effectus fiat:in hac verò nullã alterius actionẽ interuenire oportet,ſed poſita conditione,ipſe Põtifex immediatè abſoluit.Cuius ratio eſt : quia verba talis cõceſſionis nõ poſtulãt alterius actũ:nec poteſtas Pontificis,quantũ eſt ex ſe, illum requirit:nam per ſe ipſum poteſt quẽ voluerit abſoluere, quantumuis diſtantem loco, imò etiã tẽpore,vt ex dicendis Diſp.ſeq.cõſtabit, ac deniq; verba cõceſſionis ſignificant Pontificẽ vti hac poteſtate: ergo id efficiũt ; nihil enim deeſt ad eorũ efficacitatẽ.Vnde poteſt etiã aliud diſcrimen conſiderari:nam in exẽplo adducto,ſi alicui cõceditur,vt poſſit abſolui in articulo mortis,neceſſe eſt intelligi de articulo, in quo moraliter imminet mors,quamuis re vera nõ ſequatur , vt rectè notauit Felinus tract. de Indul- 3. *Diſcrimen inter indulgentiam latam,& ferendam.*

gent.

Anton. gent.n.16.ex Antonino 1.p.tit.10.c.3.nam abſolutio in tali articulo data,valida eſt, etiamſi non ſequatur mors. Et ideo dicitur talis indulgentia dari pro arti- *Cordub.* culo mortis præſumpto. Significat autẽ Corduba q. 39.punct.2.in principio, hunc articulum nõ exiſtere,donec probabiliter appareat infirmum velle expirare;quando iam ei non ſupereſt facultas peccandi. Sed hoc non videtur ab ipſo affirmari, vt neceſſariũ, ſed per modum conſilij, quando indulgentia ſemel tantùm obtineri poteſt. Vnde rationem ſubdit,quia ſi poſteà peccet,non poterit veniam pœnę illius peccati obtinere.Neutro autem modo mihi hoc placet. Itaque cenſeo,eundem articulum,qui ſufficit ad obtinendam abſolutionẽ à quocunque ſacerdote,vel à caſibus reſeruatis,ſufficere etiam ad talem indulgentiam:nã hæc eſt iuridica,& vſitata ſignificatio illius vocis. Deinde cenſeo conſultius eſſe non expectare mortẽ iam inſtantem, ſiue illa indulgẽtia poſſit iterum obtineri,vt ſi indultum illam ſæpiùs permittat, ſiue non, quia ſemel tantùm:nam etiam in hoc caſu potiùs eſt vitandum periculum moriẽdi ſine tali indulgentia, quàm timẽdum illud incommodum moriendi cum aliquo leui reatu poſtea cõtracto. At verò indulgentia poſteriori modo conceſſa non datur, niſi pro vero articulo,ſeu puncto mortis, neq; obtinetur,donec homo reuera moriatur, ideóque nũquã in ea ponitur, *ſemel*, vel *ſæpiùs*, quia clarum eſt ſemel tantùm poſſe comparari:quia conditio,ſub qua conceditur,non impletur niſi interueniente morte. An verò effectus detur in primo inſtãti, in quo iã anima eſt ſeparata à corpore,vel dum adhuc eſt in corpore, nunc parũ refert, & in ſuperioribus ſufficiẽter tactũ eſt.Nec verò negamus poſſe Pontificem, & priorem poteſtatem ſub ea conditione concedere,vt non habeat effectum donec mors reuera ſequatur, & poſteriorem indulgentiam latam dare etiam pro articulo mortis præſumpto, quia neutrũ repugnat: ſed dicimus ex vi ordinariæ conceſſionis non ita fieri,ſed in priori ſenſu,quia illum prę ſe ferunt verba,& eſt magis conſentaneus vtrique conceſſioni.

4. *Qualibet harum indulgentiarũ requirit diuerſam & ſibi accommodatam formam.* Ex his ergo ſatis conſtat vtrumque indulgentiæ genus requirere aliquam formam verborũ,vel æquiualentium ſignorum,quę iuxta illos diuerſos modos concedendi indulgentias diuerſa etiam ſit:vnde etiã ſequitur vtrãque debere eſſe aliquo modo determinatam.Probatur,quia hæ duæ indulgẽtię diſtinctum effectum proximum habent:nam vna immediatè dat poteſtatem:actum verò,ſeu remiſſionem pœnæ mediatè & remotè,vt de indulgentia cõcedenda declarauimus: alia verò immediatè dat ipſam remiſſionẽ. Hæc autem diuerſitas nõ ſolùm prouenit ex ſola poteſtate largientis, quia indifferens eſt ad vtrumque, nec ex ſola voluntate, quia interior voluntas inter homines nihil operatur,niſi verbis, aut aliquo ſigno exprimatur: ergo prouenit ex diuerſitate formæ, per quam talis indulgentia cõceditur:ergo aliqua forma huiuſmodi eſt neceſſaria ad indulgentiæ conceſſionem;nam quod eſt neceſſarium ad diſtinctionẽ rei, eſt etiam aliquo modo neceſſarium ad conſtitutionem:ergo etiam eſt neceſſarium,formam eſſe aliquo modo determinatam.quia diſtinctio non poteſt eſſe inter formas, niſi vnaquæque earum in ſua ratione & ſpecie determinata ſit.Dico autẽ,*aliquo modo*, quia non oportet vt in certis ac determinatis verbis conſiſtat; imò nec vt verbis fiat: ſufficiunt enim literæ, vel ſi quæ alia eſſe poſſunt ſufficientia ſigna,vt rectè probat poſterior ratio dubitandi primo loco poſita: ſed ea determinatio neceſſaria eſt, quæ ad explicandum modum indulgentiæ, & effectum eius ſufficiat, ſicut eſt neceſſaria in forma cẽſuræ, vel abſolutionis eius,vt latiùs in illa materia explicaturi ſumus. Neq;

A auctores de neceſſitate huius formæ dubitarunt, aut illam tacuerunt: nam de illa loquũtur cùm dicunt, *tantum valere indulgentiam, quantum ſonat.* Tres ergo cõditiones ſuprà poſitas requirunt ad indulgentiam quaſi in potẽtia proxima: formã verò in ipſa actuali indulgentia includunt,vel ſub agente cauſa comprehendunt,quia eſt veluti actio eius, vt in ſuperioribus diximus.Atque ita ſatisfactum eſt prioribus rationibus dubitandi in principio poſitis,poſteriores autem admittimus;confirmant enim doctrinam poſitam,& nihil aliud probant.Nonnulla verò ſupereſt difficultas, an in omni caſu neceſſaria ſit forma ſenſibilis: nam in aliquibus videri poteſt non neceſſaria:ſed de his caſibus dicemus meliùs explicando vtrunque membrum diuiſionis poſitæ. B

De forma per quam aliquis exequitur poteſtatem ſibi conceſſam ad ferendam indulgentiam.

Ex dictis ergo de priori forma indulgentiæ per alium concedendæ,ſequitur, ad effectionem ſeu conſummationem talis indulgentiæ neceſſariam eſſe nouam formam præter priorem conceſſionem, ſeu priuilegium illius. Patet quia per illam cõceſſionem data fuit poteſtas,non verò fuit facta ipſa indulgentia:ſed hæc fieri poſtea debet ab illa,poteſtate: ergo neceſſaria eſt noua forma per quam fiat, quia,vt dictum eſt, non fit per ſolam interiorem voluntatem. 5. *Ad hanc indulgentiam requiritur noua forma præter priorem cõceſſionẽ.*

Quòd ſi de hac forma quæratur,quænam futura ſit: reſpõdetur eſſe eiuſdẽ rationis cum illa,qua ſolet in- *Qualis futura ſit forma illa.*
C dulgẽtia cõcedi actualiter,ſeu ipſo facto. Solùm poteſt notari differentia ſaltem in ordinaria forma indulgentiarum,quia cùm indulgentia immediatè cõceditur ab ipſo primo diſpenſatore,ſeu ordinario iudice,forma cõceſsionis eſt conditionata, *Si hoc,vel illud feceris,remitto*,ſeu *conſequaris, obtineas*,&c.impleta verò conditione tranſit in abſolutã, & obtinet effectum.At verò quando priùs fuit cõceſſa facultas obtinẽdi indulgentiã ab aliquo in tali vel tali articulo, & poſteà in executione datur indulgẽtia,ſupponitur iam impleta conditio,& ideo forma debet eſſe abſoluta,*concedo tibi tot annos indulgentiæ*, vel quid ſimile, iuxta priuilegij tenorem. Solent tamen in Bullis lõgiſsimæ formæ apponi ad has indulgẽtias concedẽdas:ſed,vt omnes Doctores aduertunt, nõ eſt neceſ-
D ſarium omnes illas proferre,nec ordinariè à Põtifice ponuntur,ſed à commiſſariis, qui Bullas trãſcribunt magis ad inſtructionem,&compendioſam narrationem omnium gratiarũ, quàm ad vſum abſolutionis. Ad hunc ergo ſufficiunt prædicta verba vel ſimilia, quia non habet talis forma aliam determinationem in verbis,ſicut de aliis dictum eſt. Vnde quod Antonin.ſuprà & Sylu.q.5.p.5.& Felin.n.15.aiunt,abſol- *Anton. Syluest. Felin.* uentem debere vti verbis indulti,ſcilicet, *Auctoritate Sedis Apoſtolicæ mihi commiſſa cõcedo tibi talem vel talem remiſſionem*,non eſt ita intelligendum, vt hoc totum neceſſarium ſit. Nam quòd id fiat auctoritate Sedis Apoſtolicæ,ſupponendum potiùs eſt,quàm in forma declarandum,etiamſi conueniẽter dici poſsit.Quòd verò Flor.ait,addẽdam eſſe limitationem,abſoluo te
E à peccatis,exceptis his quæ cõfidentia huius indulti commiſiſti,neceſſarium non eſt,imò poteſt nocere,ſi indultum id non habet, & ſi habet,non eſt neceſſarium,nec prodeſt:& idem eſt de omnibus verbis ſimilibus,vt rectè Sylueſt.& Cordub.q.38.

Dubitari verò poteſt, an ſufficiat proferre formã per verba quæ indicent remiſsionem, vel abſolutionem,non explicando ſpeciem, vel quantitatẽ indulgentiæ,imò neque addendo aliquid, quod declaret eſſe remiſsionẽ pœnæ,potiùs quàm culpæ, aut extra ſacramẽtum potiùs quàm in illo: an verò neceſſariũ ſit omnem hanc determinationem addere. Videri 6. *An ſit neceſſarium, vt hæc forma quantitatem vel materiam indulti, ...*

enim poteſt hoc poſterius neceſſarium, quoniā aliàs non ſatis ſignificatur effectus per indulgentiam intentus, quod videtur neceſſarium. Vnde dicti Auctores aiunt, abſoluentem debere vti verbis indulti, quia per illam formā debet miniſter delegatus exequi mandatū, qua delegans vſus eſt: vnde ſaltem neceſſarium erit, vt per relationē ad indultū determinet ſuam formam, vt v.g. *concedo tibi indulgentiam iuxta tale indultum*, vel quid ſimile. Ego verò exiſtimo nihil horū eſſe ſimpliciter neceſſariū, ſed ſufficere quodcunque verbum ſignificans remiſſionē de præſenti, ſeu indicatiui modi huic perſonæ conceſsā, vt, *Remitto tibi*, vel, *abſoluo te*, &c. hoc enim pronomen, vel aliquid æquiualens, ſemper neceſſariū eſt, quia ſine illo non habetur completa ſignificatio, neque practica, quæ debet eſſe circa ſingularia, vt circa formam Baptiſmi & pœnitentiæ diximus, & dicemus etiam in materia de Cenſuris. Aliā verò determinationē quātitatis, ſeu materiæ remiſſionis, nō opinor eſſe neceſſariam in ipſamet forma, ſed ſufficere intentionem cum cæteris circunſtantiis externis, quæ ſemper occurrunt. Vnde in exemplo ſuperiùs poſito de indulto obtinendi indulgentiam plenariam à confeſſore in articulo mortis, exiſtimo hæc ſola verba, *Ego te abſoluo*, ſub duplici intentione faciendi ſacramentum, & concedendi indulgentiā prolata, ad vtrumque ſufficere: quia ſicut verbum *abſoluo*, de ſe eſt indifferens ad peccata, & ad indulgentiam, & ad alia: ſuppoſita verò confeſſione ſacramentali, ex intentione ſacerdotis ſufficienter determinatur ad peccata, etiāſi in ipſa forma non exprimantur; ita, ſuppoſita petitione pœnitentis poſtulantis abſolutionē, iuxta ſuum indultum ex intentione etiam ſufficienter determinatur ad concedendam indulgentiam in tali vel tāta quantitate. Et confirmatur; nam hæc eadem verba in proportionali caſu poſſunt ſufficere ad abſoluendum à culpa & à cenſura, vt infrà in materia de Cēſuris dicam, propter ſimilem cauſam: idem ergo erit in præſenti. Eo vel maximè, quòd nulla eſt ratio, quæ probet oportere, vt abſoluēs ſuis verbis exprimat totum effectum & modum indulgentiæ; ſatis ergo eſt vt pœnitēs practicè & humano modo intelligat voluntatem & actionem abſoluentis. Vnde, ſi pœnitens interrogetur à confeſſore, *Concedis mihi indulgentiā ex vi huius indulti?* & confeſſor vno verbo, vel ſigno annuat ex intentione faciendi, ſine dubio ſatis eſt: quia in omni actu iuriſdictionis, qui nō requirit præſcriptam formam verborum, hoc ſufficit, vt latiùs dicemus in materia de Cenſuris.

7. *Non eſt neceſſe vt is, cui indulgentia conceditur, ſciat ſibi concedi.*

Vnde vlteriùs infero, nō eſſe neceſſarium, vt is cui talis indulgentia conceditur, percipiat & intelligat ſibi concedi, quia neque hoc eſt neceſſarium ad efficacem actum abſolutionis: abſoluitur enim à peccatis, & à cenſura, etiam is qui nihil intelligit: ita ergo abſolui poteſt, etiam quoad indulgentiā, ſatiſque eſt quòd verba, vel ſigna de ſe ſufficienter ſignificēt. Eſt tamen differentia inter abſolutionem ſacramenti, & indulgentiæ, quòd ad priorē, vt dari poſſit ei, qui nō ſentit, nec percipit, neceſſe eſt vt prǫcedat petitio abſolutionis ex parte pœnitētis, quia neceſſe eſt vt prǫcedat aliqua accuſatio & cōfeſſio, quia forma ſacramenti non poteſt validè proferri ſine materia. At verò ad abſolutionem indulgentiæ, in tali caſu, non eſt neceſſarium vt præcedat petitio, quia ad hūc actum nō requiritur determinata materia, ſed ſatis eſt, quòd quacunque ratione conſtet hunc hominem habere indultum ad talem indulgentiam, & eſſe capacem, ſeu diſpoſitum ad illam, habereque voluntatē ſaltem virtualem illius, vt v.g. ſi quis repentè omnē ſenſum & rationem amittat, conſtituaturque in mortis articulo, nullumque ſignū confeſſionis, vel contritionis

A in ordine ad confeſſionem dederit, quāuis non poſſit ſacramentaliter abſolui, ſi tamen habeat indultū indulgentiæ, & aliquibus coniecturis conſtet illū eſſe in ſtatu gratiæ, poterit ei indulgentia concedi à miniſtro in indulgētia deſignato. Quod ſentiūt Anton. & Felin. ſuprà: & mihi placet, quia id ſatis eſt, vt ille cenſeatur eſſe capax indulgentiæ, & habere virtualē voluntatem eius. *Anton. Felin.* Item, quia ſi fortaſſe in illo homine deſit talis capacitas, aut volūtas, & ob eam rem nihil fiat, nō ſequitur cōmitti aliquod ſacrilegium, aut irreuerentiam circa aliquam rem ſacram, tum quia hîc non fit aliquod ſacramētum, tum etiam, quia poteſt concipi conditionata intētio: aliunde verò, ſi cōtingat validam eſſe abſolutionē, eſt res magni momenti. *Obiect.* Dices; ergo tunc ſufficiet interior actus ſacerdotis B volentis tantam pœnam remittere, quantam indultum concedit. Patet ſequela; quia hoc non eſt ſacramentum, vt propterea requiratur ſignum ſenſibile, & alioqui videtur impertinens, quia recipiens non poteſt percipere illud, & propter aliud neceſſarium nō eſt. *Solutio.* Reſpōdetur, in eo caſu negandam eſſe ſequelam (nam de alio inferiùs dicam) Et ratio eſt, quia in hoc non debet attendi quod eſt per accidēs ex indiſpoſitione ſubiecti, ſed quod per ſe neceſſariū eſt ad ſententiam, ſeu abſolutionem inter homines datam: hæc enim non fit cum ſolo actu interno ſine externo ſigno: vnde, cùm per priuilegium conceditur alicui, vt poſſit abſolui, ſemper eſt ſermo de abſolutione ſenſibili, & externa.

8. *Confeſſor etiā nihil ſciens de indulto pœnitentis, poteſt cōcedere indulgētiam per ſacramentalem abſolutionem.*

C Vltimò infero, poſſe confeſſorem huiuſmodi indulgentiam concedere per verba abſolutionis ſacramentalis, etiamſi nihil ſciat de indulto pœnitentis, neque ipſe pœnitens ex obliuione, vel inaduertentia indulgentiam petat, dummodo confeſſor intendat abſoluere non ſolùm à culpa, ſed etiam à pœnā, quantum poteſt quocunque titulo, id eſt, non ſolùm per claues ſacramentales, vt ſic dicam, ſed etiam per quamcunque participationem clauium, ſi fortaſſe illi communicata eſt. Hæc enim intentio optima eſt, vt per ſe conſtat, & ex parte ſua eſt ſufficiens ad effectū indulgētiæ, nā cōditionata intentio, ſi conditio eſt de præſenti, vel de præterito, optima eſt, & ſufficiens etiā ad conficiendū ſacramentū, ſubſiſtēte conditione. Aliunde verò etiā verba ſufficiūt, D vt dixi, quia nulla eſt neceſſitas explicandi diſtinctè in forma totum modum, & quantitatem remiſſionis, ſed ſatis eſt quòd ex ſe totū id ſignificare poſſit: verbum autem abſolutum abſoluendi, ſeu remittendi, optimè ſignificat totum id, quod proferens, ſeu iudicans poteſt abſoluere: aliunde verò ex parte recipiētis non deeſt ſufficiens voluntas ſaltē virtualis, quia ſine dubio intendit conſequi quantam remiſſionem poteſt, imò etiam interpretatiua voluntas videtur ad hoc ſufficere, quam infallibiliter aliquis haberet, ſi animaduerteret, aut interrogaretur: nā ſi hæc intentio ſufficit aliquando ad recipiendum ſacramentum Extremæ Vnctionis, & effectum eius, cur non magis ſufficiet ad indulgentiam? Hęc autem interpretatiua voluntas ideò in his caſibus ſufficit, quia ſemper ſup- E ponit aliquam virtualem voluntatem: & ideo ad tollendum omne dubium, eſt optimum conſilium, tam in hoc opere, quàm in aliis bonis, habere intentionē lucrandi quidquid poſſim, ſiue per viam indulgētię, ſiue quocunque alio modo; ſic enim ſæpe fiet vt aliquis lucretur indulgētiam, quam ſibi eſſe conceſſam ignorat, aut non aduertit.

De forma delegationis huius poteſtatis.

9. *Sufficiantne generalia verba ad hanc delegationem.*

ATQVE hæc videntur ſufficere de forma, per quam quis exequitur poteſtatē ſibi delegatam. Circa formam autem ipſius delegationis alia occurrunt,

runt explicanda. Primum eſt, an oporteat talem conceſſionem fieri per ſpecialia verba, vel ſufficiant generalia, v.g. *Concedo tibi facultatem meam ad remittenda peccata*. Dicendum eſt enim, duobus modis poſſe eſſe generalia verba: primo, quia communia ſunt tam indulgentiis quàm abſolutioni ſacramentali, vt ſunt prædicta verba, per quæ conceditur poteſtas abſoluendi, ſeu remittendi peccata: & de his cenſeo non ſufficere, vt intelligatur conceſſa poteſtas concedẽdi indulgentias. Huius rei argumentum ſumere poſſumus ex verbis Chriſti, *Quorum remiſeritis peccata*: nam ex vi illorum non datur poteſtas cõcedendi indulgentias, vt dictum eſt: Neque fiat obiectio ex illis, *Quæcunque ſolueris*, &c. non enim eſt ſimilis ratio: tum quia diſtributio illa, *Quæcunque*, magis abſoluta eſt, pluráque comprehendit: tum etiam quia illa verba coniungenda ſunt cum præcedentibus, *Tibi dabo claues*, per quę optimè declarantur, maximè adiunctis aliis verbis dictis Petro in cõplementum illius promiſſionis, vt in ſuperioribus dictũ eſt. Ratio verò in præſenti propria ſumenda eſt ex illo principio iuris, quòd *ſub conceſſione generali non veniunt ea quæ non eſſet quis in ſpecie veriſimiliter conceſſurus*, cap. 2. de Pœnit. & remiſſ. in 6. cap. 3. de Offic. Vicarij in Sexto. Huiuſmodi autem cenſetur eſſe conceſſio indulgentiarum, quandiu expreſsè non declaratur. Et hic eſt communis ſenſus paſtorum Eccleſiæ. Eſt etiam aliud iuris principium, quòd *in generali confeſſione iuriſdictionis, vel adminiſtrationis Eccleſiaſticæ non venit libera donatio, niſi exprimatur*, vt ſumitur ex dict. cap. 3. de Offic. Vicarij in Sexto, indulgentia verò habet rationem cuiuſdam liberæ donationis. Quocirca, ſi alicui concedatur priuilegium eligendi confeſſorem, qui poſſit illum abſoluere ab omnibus reatibus ſuis, non propterea ei conceditur vt poſſit ei donari aliqua indulgentia, niſi aliqua verba addãtur, quæ hoc requirant: huiuſmodi autem eſſe ſolent in indulto Pontificio hæc, *qui poſſit abſoluere à culpa, & pœna*, vel æquiualentia, quia illa eſſent ſuperflua, nihilque operarẽtur, niſi aliquam indulgentiam concederent. Idémque aliqui exiſtimant, ſi concedatur priuilegiũ eligendi confeſſorem in articulo mortis, quia aliàs priuilegium nihil operaretur, quia propter ſolam abſolutionem ſacramentalem ſine priuilegio eligi poteſt in illo articulo. Sed hoc non ita eſt, niſi aliquid ampliùs addatur, tum quia poteſt illud priuilegiũ operari abſolutam cõceſſionem caſuum reſeruatorum, quanquam neque hoc operetur niſi exprimatur, iuxta c. 2. de Pœnit. & remiſſ. in 6. tum etiam, quia poteſt operari illud ipſum quod verba ſonant, ſcilicet, dare facultatem ad eligendũ ſacerdotẽ alienum, omiſſo proprio, etiamſi commodè haberi poſſit: hoc enim non eſt conceſſum, etiam in articulo mortis, abſque priuilegio, vt ſuprà viſum eſt.

Verba communia indulgentiis, & abſolutionis ſacram. non ſufficere.

10. Alio modo poteſt eſſe generalis hæc conceſſio intra latitudinem indulgentiarum, & tunc non eſt dubium quin hoc ſufficiat ad delegandam huiuſmodi facultatem: quia hoc ſufficienter exprimitur in tali forma. Quæri verò poteſt, qualis & quãta poteſtas ex vi illius formæ concedatur: & maximè eſt dubium quando locutio eſt indefinita, vt, *concedo tibi facultatem indulgentias largiendi*, vel aliquid ſimile: nam, ſi addatur ſignum diſtributiuum, *Quaſcunque indulgentias*, videtur tolli ambiguitas, quia ex vi talis formæ iudex concedere videtur totam ſuam poteſtatẽ, concedit enim quaſcunque indulgentias, ſcilicet, quas ipſe poteſt concedere, quia neque aliquid excludit, neque quippiam aliquid includere poteſt. At verò in locutione indefinita res eſt magis ambigua. Videtur tamen idem eſſe dicendum, tum quia in huiuſmodi locutionibus, quę aliunde non poſſunt certam deter-

Generalis tamen conceſſio intra latitudinem indulgentiæ ſufficit.

Qualis & quãta poteſtas detur ex vi indefinitæ conceſſionis.

A minationem accipere, indefinita ęquiualet vniuerſali: hîc autem nulla poteſt fieri determinatio, quia non eſt maior ratio de vna quantitate, quàm de alia: tum etiam, quia aliàs talis conceſſio eſſet nullius momẽti, quia non poſſet ad praxim vel vſum reduci, cùm ſemper in re ipſa certa indulgentia cõcedenda ſit, & ex vi talis indulti non conſtet quænam poſſit cõcedi. Diſtinctione tamen vtendum videtur: nam in Epiſcopis vidétur probabiliter hæc omnia dici, quia indulgentiæ, quas ipſi poſſunt concedere, ſunt valdè limitatæ, & ideo abſolutè concedendo facultatem dandi quaſcunque indulgentias, vel etiam indefinitè indulgentiam, videntur ſimpliciter totã ſuam facultatem cõcedere: quia neque eſt aliqua probabilis ratio, vel modus limitandi illam conceſſionẽ, vt ratio

Quid de Epiſcopi conceſſione.

B facta probat, neque etiam eſt moralis neceſsitas, eo quòd talis facultas ex ſe ſatis limitata ſit. Solùm poteſt aduerti, ſi non dicatur, *Indulgentias*, in plurali, ſed indefinitè, & in ſingulari, *Concedo tibi poteſtatem dandi indulgentiam*, ex vi verborum ſolùm concedi poteſtatem ſemel tantùm cõcedendi indulgentiam, aut loco, aut perſonæ de qua eſt ſermo. Quantitatem verò indulgentiæ eſſe totam, quam Epiſcopus poteſt concedere, cum proportione ad occaſionem, cuius gratia conceditur. Nam ſi Epiſcopus Vicario committat, vt in die dedicationis Eccleſiæ largiatur indulgentiam, ſine dubio intelligendum eſt de indulgentia vnius anni, quia illa tunc eſt indulgentia Epiſcopalis, quam concedere intendit. Extra illam verò

C occaſionem tantùm quadragena intelligenda erit, propter rationem ſimilem. An verò ſingulare illud aliquando accipiatur pro plurali, ſeu pro vniuerſali, ex aliis verbis & circunſtantiis conſtare oportebit, alioqui proprietati vocis ſtandum erit, cùm ex ſe optimam habeat determinationem.

In ſummo autem Pontifice, habet ſpecialem difficultatẽ illa forma, quia eius poteſtas eſt ampliſſima, ideóque eſſet valde indiſcreta conceſſio, ſi tota & ſine limitatione delegaretur, maximè per ſola generalia verba: non eſt ergo præſumendum Pontificem in eo ſenſu talem indulgentiã facere. Poteſtque hîc applicari illud principium, in generali clauſula non cõ- 11

Quid operetur generalis cõceſſio à ſummo Pontifice data.

D prehendi ea quæ non eſſet aliquis in ſpecie veriſimiliter conceſſurus: & ideo non ſolùm per indefinitam locutionem, ſed etiam per diſtributiuam generalem, non videtur Papa cõcedere totam ſuam facultatem. Igitur in primis cenſeo in huiuſmodi clauſula generali nunquam includi poteſtatem concedendi indulgentiam pro defunctis, niſi id exprimatur ſpecialiter. Ratio eſt, quia hæc poteſtas eſt valde propria ſummi Pontificis, quam iure ordinario alteri non concedit: ergo non eſt veriſimile comprehendi in clauſula generali. Item, quia declaratum eſt, indulgẽtias ſimpliciter conceſſas, nunquam extendi ad defunctos, niſi Papa id exprimat, vt ſuprà viſum eſt: ergo eadem ratione indultum dans facultatem indulgentiarum, nunquam intelligitur dare indulgentiam

Non ſe extẽdit ad defunctos.

E pro defunctis, niſi id exprimat. Deinde cenſeo, poteſtatem cõcedendi indulgentiam plenariam nõ comprehendi in clauſula indulti generalis, niſi in ſpecie proferatur. Quod ita declaratum eſt in quadã regula Cancellariæ, quoad indulgentias, quæ ipſo facto conceduntur, eſt autem eadem ratio de conceſſione poteſtatis, propter eandem cauſam, quia indulgentia eſt res grauiſsima, & propriiſsima ſummi Pontificis, quæ olim rariſsimè concedebatur: ergo non eſt veriſimile, nunc tam facilè concedi illam poteſtatẽ ſine ampliori declaratione. Vnde tandem concludo huiuſmodi generalem facultatẽ, ſecundùm aliquod eſſe interpretandam, quia generalis clauſula priuilegij, quando iuxta aliquam formam iuris intelligi poteſt,

Neque ad indulgentiam plenariam.

ita interpretanda eſt,præſertim ſi in abſoluta intelligentia exceſſus aliquis, vel abſurditas inueniatur:ita verò eſt in præſenti,quia huiuſmodi generali cõceſſione dari poteſt ea facultas,quam ordinarij paſtores ſub Pontifice habent:ergo hæc eſt iuridica interpretatio. Sicut in ſuperioribus dicebamus,quando Pontifex concedit alieni abſolutam poteſtatem audiendi confeſſiones,& abſoluendi, nõ cenſeri maiorem iuriſdictionem cõcedere, quàm Parochi ordinarij habeant. Hæc ergo interpretatio videtur vera,ſtando in rigore verborum; etiamſi dicatur, *Quaſcunque indulgentias*:nã illa diſtributio, & optimè limitatur ad indulgentias iure ordinario aliis conceſſas, & referri etiam poteſt ad numerum, ſeu multitudinem cõceſſionum,nõ ad quantitatem indulgentiæ. Secus verò erit, ſi Papa declaret ſe concedere omnem ſuam poteſtatem,quia tũc ſatis in ſpecie declarat poteſtatem quam concedit, ideóque nõ poſſunt illa cenſeri tantùm generalia verba. Denique,ſi plenariam indulgẽtiam largiri concedat, cõſequenter concedit quamcunque minorem,quia pars ſub toto cõprehenditur.

De forma indulgentiæ ipſo facto latæ.

12. CIRCA indulgentiam,quæ ipſo facto conceditur,& formam eius,aduertendũ primò eſt, Auctores interdum dicere, hanc indulgentiam non requirere verborum formã, quia ipſo facto comparatur,vt videre licet in Antonino & aliis ſuprà citatis. Senſus tamen illorum eſt,non requiri nouã formam abſolutionis,quæ ab aliquo poſtea proferatur, non poteſt tamen negari,quin ipſamet conceſſio talis indulgentię ſit quædem abſolutio,vel theſauri diſpenſatio:illa ergo eſt ipſa forma talis indulgẽtiæ,quæ tamen,quia conditionata eſt,non ſtatim operatur, donec impleatur conditio. Tum autem operatur iuxta verborum exigentiam,& ideò illorum proprietas,& ſignificatio valde obſeruanda eſt:& pręcipuè vſus,& ſtylus Curiæ, à quo hæc res pendet,& ſolet interdũ variari,vt notãt Palud.4.d.20.q.4.ar.3.q.circa 2.Cordub.lib.5.q.9.in fine. Neq; verò repugnat huiuſmodi abſolutionem dari ſub conditione de futuro,quia non eſt abſolutio ſacramentalis, quæ debeat ſtatim ſacramentum conſtituere, & integrãm ac efficacem habere ſignificationem. Neque etiam ex alio capite illi repugnãt modus ille conceſſionis ſub cõditione. Solùm video obiici poſſe 50.regulã Iuris in 6. *Actus legitimi conditionem non recipiunt.* Sed illa regula non eſt ita vniuersè intelligẽda de omni actu legitimo,id eſt,rationabiliter, & ſecũdùm legem facto,nam manifeſtum eſt,plures actũs hoc modo legitimos poſſe fieri ſub cõditione, ſed intelligẽda eſt de quibuſdam actibus,qui ſecundùm naturam ſuam,vel ſecundùm ſpecialem legum inſtitutionem,abſolutum,&,quantum eſt ex ſe,perpetuum effectũ habere debent;quorũ varia exẽpla ibi Gloſſa ponit, & latiùs Iuriſtæ ff. de Reg.iur. in l. *Actus legitimi*; & infià agentes de abſolutione à cenſuris,hoc iterum attingemus.

Paludan. Cordub.

13. Circa neceſſitatem verò huius formæ ſenſibilis, occurrebat hoc loco difficultas, quia nulla videtur eſſe ſufficiẽs ratio huius neceſſitatis. Nam ſi conſideretur indulgentia; quæ per modum ſuffragij cõceditur,videtur poſſe offerri & applicari per ſolam intentionem, & voluntatem interiorem eius qui poteſtatem habet diſpenſandi Theſaurum:ſicut priuata ſuffragia ſufficienter offeruntur pro aliis per ſolos actus internos. Ratio enim in vtroque caſu eadem eſt, nimirum,quia nõ oportet vt is pro quo offertur ſuffragium,illud ſciat;ſed ſatis eſt,vt Deo innoteſcat oblatio,qui illam acceptaturus eſt. Si autem ſit ſermo de indulgentia per modũ abſolutionis,cùm illa ſit quædam ſpiritualis remiſſio, quantum eſt ex ſe, videtur ſufficienter fieri per voluntatem internam. Signum autem ſenſibile hîc neceſſarium non eſt propter aliquod ſacramentum inſtituendum, vt per ſe conſtat; neque etiam vt aliis,vel ipſi etiam qui abſoluitur,innoteſcat remiſſio, quia hoc per ſe neceſſarium non eſt,cùm ſæpe fiat remiſſio pœnæ,etiã ex opere operato,ſine tali cognitione, vt patet in ſacrificio Miſſæ pro alio oblato. Igitur,licèt ordinariè hæc abſolutio fiat per ſenſibilem & externam conceſſionem, quia fit ſub conditione alicuius operis, quod debet notificari illi, qui indulgentiam conſequuturus eſt: nihilominus per ſe, & ex vi indulgentiæ, non videtur actus externus neceſſarius. Quæ difficultas maximè vrget in Pontifice,reſpectu ſuipſius,ſuppoſito quòd poſſit ſibi immediatè & in particulari indulgentiam cõcedere,vt ſuprà reſoluimus:nam,vt ſibi innoteſcat ſua voluntas,nullo indiget ſenſibili ſigno.

14. Nihilominus recedendũ non eſt ab aſſertione poſita:eſſet enim res noua,& præter communẽ ſenſum Theologorum,& extra vſum Eccleſiæ: in his autem ſupernaturalibus rebus non eſt facilè aliquid huiuſmodi aſſerendum,præſertim cùm pendeant ex inſtitutione,& ex modo poteſtatis conceſſæ, de quo nobis conſtare non poteſt,niſi Scriptura,vel traditione, aut doctrina Eccleſiæ. Iuxta quæ principia dicendum eſt,poteſtatem ligandi,& ſoluendi,ita eſſe Petro datam,vt in vniuerſum per ſenſibiles actus exercenda ſit: nam ſicut Eccleſia militans viſibilis eſt, ita illi datum eſt caput viſibile,quod proportionato modo influat in membra corporis,& ideo,licèt poteſtas illi data in ſe ſpiritualis ſit, quia eſt ad effectus ſpirituales;tamen influere debet viſibili,ſeu ſenſibili modo, ideóque nihil ſoluere,aut ligare poteſt,niſi medio aliquo ſigno ſenſibili. Vnde,ſicut propter hãc cauſam non extenditur ad internos actus,niſi vt coniunctos aliquo modo exterioribus actibus, vel per illos manifeſtatos,ita & è cõuerſo nihil operari poteſt per actum merè interiorem,niſi in aliquem exterioré prodeat. Denique,per ſe ac moraliter loquendo,hoc erat neceſſarium ad finem huius poteſtatis, & hoc ſatis eſt,vt poteſtas ea lege & modo fuerit conceſſa. Sicut autem ceſſante fine legis in particulari,nõ ceſſat lex, quia id eſt per accidens,ita etiam in præſenti,licèt in aliquo particulari actu videatur ceſſare neceſſitas ſigni ſenſibilis ſumpta ex aliquo fine particulari,nihilominus nõ ceſſat neceſſitas inſtitutionis & legis, ſub qua data eſt talis poteſtas. Et hoc vno verbo difficultas ceſſat:nam ſi indulgentia eſt abſolutio, debet eſſe non diuina tantùm,aut Angelica,ſed humana,& Eccleſiaſtica,& non ſolùm in foro Dei,ſed etiam in foro Eccleſiæ: & ideo,ſiue ſit ad alios,ſiue etiã admittamus illam ad ſeipſum,dari debet humano & Eccleſiaſtico modo,atque adeò per ſenſibilia ſigna. Si verò indulgentia ſit per modum ſuffragij, etiam requirit ſenſibilem actum,quia non eſt priuatum ſuffragium, ſed auctoritate publica factum,ideóque requirit applicationem ex ſe publicam.

15. Poſita ergo neceſſitate huius formæ, ad exactam eius intelligentiam eſt vlteriùs aduertendum:formã indulgentiæ interdum latè ſumi pro toto indulto,in quo talis indulgentia,vel Iubilæus conceditur,quod ſæpe includit alias gratias & fauores præter indulgẽtiam,quæ per ſe ac formaliter cõſiſtit in abſolutione à pœna;& ideo oportet hæc diſtinguere, & attentè animaduertere quomodo alij fauores cõcedantur,id eſt,ad ſolùm concomitanter,vel in ordine ad indulgentiam. Nam cùm dantur priori modo,nihil omnino participant de indulgentia, quia nullam connexionem habet cum illa,niſi ſolùm materialem rationem eiuſdem reſcripti,vel temporis:quando verò conceduntur

Indulto indulgentiæ, poſſunt alia gratia variis modis concedi

ceduntur poſteriori modo, tunc pendere poſſunt aliquo modo ab indulgentia, vel ſaltem à bona fide & animo lucrandi indulgentiam, vt in ſuperioribus explicatum eſt, in conceſſione obtinendi abſolutionē à caſibus reſeruatis: & huiuſmodi poſſunt eſſe aliæ, quæ non poſſunt hîc in particulari tractari; ſed ponderãda & expendenda ſunt verba reſcripti. Poteſt tamẽ hæc generalis regula, ſeu diſtinctio, obſeruari. Nam, ſi fauor cõceditur ratione indulgentiæ iã obtentæ, & quacunque ratione impediatur, etiã abſque culpa, aut mala fide, impeditur ſubſequens priuilegiũ, vt verbi gratia, ſi forma reſcripti ſit, *Quicunque talem indulgentiam conſecutus fuerit, poſſit tempore interdicti in loco ſacro ſepeliri*, vel aliquid ſimile: quia tunc indulgentia ponitur tanquam conditio requiſita ad alium fauorem, ſatis autem erit illam conſequi in foro Eccleſiæ, id eſt, feciſſe diligentiam ab Eccleſia poſtulatã ad talem indulgentiam. At verò, ſi fauor antecedit indulgentiã, & propter illam conceditur, vt eſt abſolutio à caſibus reſeruatis, tunc ſufficit bona fides, & intentio obtinẽdi indulgentiam, licèt fortaſſe poſtea impediatur: quia prior effectus non poteſt pendere ex futuro euentu, vt patet in dicto exemplo, de abſolutione à caſibus reſeruatis. Aliquando verò contingere poteſt, vt tale priuilegiũ & indulgentia ſimul concurrant, etiamſi vnum propter aliud concedatur, vt v. g. ſi ad indulgentiam requiratur communio, & ratione illius ſtatim detur, & ideo concedatur vt propter lucrandam indulgentiã liceat communicare in loco interdicto. Tunc autem aduertere oportet, an ad talem indulgentiã ſufficiat communio, vel ſi aliquod opus neceſſarium ſit, iam fuerit executioni mãdatũ: tũc enim maximè licet vti tali priuilegio, quia pro eo caſu cõceditur. At verò ſi erat aliud opus neceſſariũ, vt ieiunium, v. g vel quid ſimile, & prætermiſſum fuit, iam non licebit vti illo priuilegio, quia iam nõ poteſt indulgentia obtineri, neque bona fide intendi, ſecluſa ignorantia, quę per accidens poterit excuſare. Et per hæc poſſunt facilè multa ſimilia iudicari.

Regula pro illis diſcernẽdis.

16. Tandem circa ipſam propriam indulgentiæ formam, quia conditionata eſt (loquimur enim ſecundùm cõmunem vſum) oportet duo diſtinguere, ſcilicet iniunctionem operis, & conceſſionẽ remiſſionis. Primum continetur in illis verbis, *Qui hoc vel illud fecerit*, &c. ſecundum autem in illis, *Hoc vel illud conſequatur*, vel aliis ſimilibus: & in his poſterioribus conſiſtit propria, & quaſi ſubſtantialis forma indulgentiæ. Priora verò magis ſpectant ad diſpoſitionẽ, vel cauſam indulgentiæ, vel interdum ad faciendum tempus pro quo conceditur. In illis verò eſt attentè cõſiderandum, an reuera pertineant ad opus requiſitum ad indulgentiam, vel potiùs ad limitandam indulgentiam: aliquando enim eſſe poteſt in hoc ambiguitas, & fit ſenſus valde diuerſus. Vt cùm in indulgentia continetur illa particula, *Contritis, & confeſſis*, poteſt referri ad perſonas, & ſic pertinet ad cauſam & diſpoſitionem neceſſariam ad indulgentiam: vel poteſt referri ad peccata, quorũ pœna per indulgentiam remittitur, & ſic ſpectat ad ſubſtantiã formæ indulgentiæ, poteſtque limitare illã iuxta rigoroſam ſignificationẽ illorum verborum, & multorum expoſitionem. Statim verò occurrebant hîc variæ quæſtiones ad intelligentiã huius formæ quoad vtramque partem eius neceſſariam. Eſt enim certum, huiuſmodi formam debere eſſe ſufficienter determinatam, præſertim quoad poſteriorem partem, ſeu quoad effectum indulgentiæ: nam ſi in hoc eſſet forma indeterminata, nulla fieret conceſſio: vt ſi diceretur, *cõſequatur indulgentiam*, vel quid ſimile, quia effectus in re non poteſt concedi niſi determinatus:

In forma indulgentiæ duo diſtinguenda.

Forma indulgẽtiæ debet eſſe determinata.

A ex vi autem illorum verborum nihil determinatum fieri poteſt: & ideo ſemper additur aliquid quo declaretur, talem indulgentiã, aut eſſe integram, aut alicuius certæ partis. Sunt autẽ in vſu varij termini quibus ſolet hæc determinatio fieri, de quibus dici hîc poterat: ſed illa dubia tractata ſunt ſuprà Diſp. 1. de hac materia, & in ſequenti ſect. aliquid attingemus.

SECTIO II.

Vtrùm indulgentiæ forma, ſtricto vel fauorabili iure interpretanda ſit.

CONTINGIT ſæpe ambigua eſſe verba, quibus vel quantitas indulgentiæ determinatur, vel opus ad illam conſequendã exigitur, vel priuilegium aliquod illius gratia cõceditur: & ideo oportet generalẽ regulam ſtatuere de modo interpretãdi talia verba, amplè vel ſtrictè, quoniam ad hæc duo membra ferè tota ambiguitas reuocatur. Et ita ex illo principio ferè omnes quæſtiones de his formis occurrentes definiendæ ſunt. Eſt igitur multorum ſententia, indulgentiam interpretandam eſſe ſecundùm ſtrictum ius. Ita ſumitur ex Innocentio, & Hoſtienſ. in cap. *Licèt*, de Tranſlat. Epiſcop. & Gloſſa in Regula Cancellariæ 56. quam refert, & ſequitur Nauar. in comment. de Indulgẽtiis, notab. 9. num. 8. & 9. Tenet Palud. in 4. d. 20. quæſt. 4. art. 3. & Bald. in ſua Margarita, verb. *Indulgentia*, & in l. *Humanitatis*. C. de Impuberum, & aliis ſubſtitutionibus, quem refert Corduba, addens etiam Angelum verb. *Indulgentia*, ſed falsò. 1.

B

Prima opinio. Innocent. Hoſtienſ. Nauarr. Palud. Baldus. Corduba.

C

Fundamentum eſſe debet, quia, licèt indulgentia videatur fauor reſpectu eius cui conceditur, tamen ſimpliciter eſt res odioſa, ideóq; reſtringenda. Quod in primis probatur ex vſu Eccleſiæ: nã hac de cauſa in cap. *Cùm ex eo*, de Pœnit. & remiſſ. facta eſt magna reſtrictio indulgentiarum: & additur ratio, *quia per nimias indulgentias pœnitẽtialis ſatisfactio eneruatur*: propter hanc ergo cauſam inter odia computanda eſt. Item hunc eſſe ſtylum Curiæ & mentem Pontificis, colligit Nauarrus ex variis regulis Cãcellariæ. Nam indulgentia abſolutè cõceſſa alicui Eccleſiæ pro tali feſto in ſingulis annis, reſtringitur ad viginti annos, etiamſi ſimpliciter pro ſingulis annis concedatur, iuxta regulã 57. vel etiam ad duos, vel tres, aut quatuor annos, iuxta diuerſas formulas reſpõdẽdi Pontificum, iuxta reg. 59. & indulgentia conceſſa alicui loco, qui aliam habebat, nulla eſt, ſi in impetratione poſterioris nulla facta eſt mentio prioris, regula 58. quæ omnia pertinent ad limitationem & reſtrictionem. Ergo ſignum eſt, in praxi Eccleſię indulgẽtiam reputari rem odioſam & reſtringendam. Secundò, oſtenditur ratione, quia omnis diſpenſatio in cõmuni iure odioſa eſt, multóque magis ſi ſit in iure diuino: ſed indulgentia continet diſpenſationẽ in diuino iure, vt ſuprà probatũ eſt: pertinet ergo ad materiam odioſam. Maior probatur à Nauarro ex cap. 1. & 2. de filiis presbyter. in 6. quæ parũ probant: quia in 2. nihil de hac re agitur: in primo verò nõ diſpẽſatio illegitimi ad habendũ beneficiũ, ſed pluralitas beneficiorũ odioſa dicitur. Nihilominus tamen ex natura rei propoſitio illa oſtendi poteſt, quia partẽ diſcordare à toto in cõmuni obſeruatione legis odioſũ eſt: ſed hoc fit per diſpenſationem: ergo diſpẽſatio ex ſe res odioſa eſt. Itẽ hac ratione ſi fiat ſine cauſa legitima, aut malè cõceditur, aut etiã eſt irrita, ſaltẽ ſi attingat diuinũ ius. Deniq; per diſpẽſationes relaxãtur iura, & paulatim remittitur rigor diſciplinæ; eſt ergo ex ſuo genere res odioſa. Quæ omnia maximè locũ habent in diſpẽſatione indulgentiarũ, tũ quia per eã 2.

Regulæ Cancellariæ.

D

E

diſpenſatur æs alienum (vt ſic dicam) ad ſoluendum alterius debitũ: tum etiã quia ex parte derogatur ius diuinũ, vt ſuprà declaratũ eſt, propter quod requiritur cauſa, & cũ tanto rigore, vt petatur proportionata. Tũ denique, quia ſatisfactio pœnitẽtialis, & rigor diſciplinæ Eccleſiaſticæ facilè eneruari poteſt occaſione indulgentiarum, iuxta c. *Cum ex eo*, de Pœnit. & remiſſ.

3. *Secunda opinio. Gloſſ. Sylueſt. Angel. Cordub.*

Nihilominus eſt ſecunda ſententia affirmans indulgentiã eſſe fauorabilem, ideóque ampliſſimo iure interpretandam. Ita ſentit Gloſſa in Clem. vnic. de Reliq. & venerat. Sanct. verb. *Confeſſ.* & tenet Sylueſt. verb. *Indulgentia*, n. 8. in fin. & n. 20. & 22. & Ang n. 2. & inclinat etiam Corduba q. 19. d. 1. contra 3. cõcluſionem. Fundamentum eſt, quia indulgẽtia eſt beneficiũ Principis, & ideo latiſſimè interpretandũ, quãdo ſine præiudicio tertij fieri poteſt, iuxta caput *Olim*, de verb. ſignificatione, & l. vlt. ff. de Cõſtitutionibus Principum, de quo vide tomũ 1. commun. opinion. loc. 2. tit. 1. c. 3. in fin. & tit. 4. c. 1. Secundò, quia eſt opus charitatis & miſericordiæ afferens cõmodum ei cui conceditur, & reuera nulli inferens nocumentũ: quia Deo fit integra ſolutio, & licèt fiat ex ſatisfactionibus Chriſti: tamẽ non ſine cõmiſſione & poteſtate ab ipſo data, & theſaurus eius nõ propterea minuitur quia ſemper manet infinitus: nec deniq; Eccleſia læditur: nã potiùs per hanc remiſſionẽ purior, & quodammodo Deo gratior in ſuis membris efficitur.

Lubrica quæſtionis reſolutio, data diſtinctione, fit clara.

4. RESOLVTIO huius quæſtionis lubrica eſt, quia reuera indulgẽtia mediũ quoddam tenere videtur inter odium & fauorem: nam directè ſpectata ex materia, & reſpectu perſonæ cui donatur, eſt fauor & liberalitas: ſub alio verò reſpectu habet neſcio quid odij, maximè propter periculum multiplicandi indiſcretas indulgentias, & eneruandi ſatisfactiones pœnitẽtiales. Et ideo Doctores ambiguè loquũtur. vtrũque de indulgẽtiis affirmãdo, prout occaſio vel materia, de qua diſputant, poſtulat, ſuæque opinioni magis cõgruere videtur. Mihi verò diſtinctione vtendũ occurrit, vt aliquid firmũ & cõſtãs dicere poſſimus. Aliud eſt enim, loqui de poteſtate cõcedẽdi indulgẽtias, aliud de actuali cõceſſione illarũ.

5. *Poteſtatem concedendi indulgentias ſtrictè interpretãdam eſſe.*

Et dicendum eſt primò, poteſtatẽ concedendi indulgẽtias ſtrictè eſſe interpretãdam. Hoc mihi probant argumenta adducta pro priori opinione. Et declaratur ampliùs: nam ſi hæc poteſtas conſideretur quatenus eſt in ſummo Pontifice, licèt eam fateamur eſſe ampliſſimã, quæ in ſuo genere eſſe poteſt, tamen eam ſemper reſtringimus, quãtum ratio iuſtitiæ commutatiuæ, & legalis poſtulat: & ideo dicimus non eſſe poteſtatem meri & mixti imperij, quæ nullis legibus ſubiecta ſit, & pro ſolo arbitrio habentis illam operari poſſit; ſed quæ requirat cauſam legitimam, etiam ad valorem ſui actus, &c. Et hoc etiam optimè confirmat illa generalis ratio, quòd poteſtas diſpenſandi in iure diuino reſtringenda eſt quoad fieri poſſit, nec ſine magna cauſa & euidenti neceſſitate ſit admittenda, vt patet de poteſtate diſpenſandi in votis, iuramentis, & in aliquibus ſacramentorum ritibus, vt in ſuperioribus attigimus, & ſpecialiter agẽtes de miniſterio Cõfirmationis: ergo præſenti eodem proportionali modo iudicandũ eſt. Si verò conſideremus hanc poteſtatem, prout eſt in Epiſcopis, ſic manifeſtum eſt ſecundum ſtrictũ ius, non ſolùm diuinum naturale, prout poteſtas ſummi Pontificis, ſed etiam poſitiuum Eccleſiaſticum, eſſe

A regulandam: quia neque aliud, neque alio modo poſſunt, quàm iure illis permiſſum eſt. Denique, ſi hæc poteſtas conſideretur, vt delegata, etiam ſtricto iure interpretanda eſt; quantùm ſpectat ad naturam ipſius poteſtatis. Quod à fortiori patet, quia ſi in ipſo delegante eſt huiuſmodi, multo magis in delegato. Quãtùm ad delegationem autem ipſam, videri poteſt potiùs amplè interpretanda, iuxta ea quæ ſtatim dicemus, quia eſt fauor & beneficium Principis. Tamen aliunde videtur ſtrictè interpretãda etiã ipſa delegatio, tũ quia nimia poteſtas, etiã in delegato, eſt aliquo modo odioſa, & oneroſa ipſi Principi; & ideo, niſi clariſſimè eam concedat, nõ videtur ab ipſo intenta. Tum etiã, quia in præſenti materia delegatio huius poteſtatis parere ſolet abuſus indiſcretarum & B ſuperfluarum indulgentiarum, argumento dicti cap. *Cum ex eo*, & ideo in ſuperioribus in aliquibus caſibus delegationes has ſtrictè interpretandas cẽſuimus: & regulariter loquẽdo, ita eſſe faciẽdũ iudicamus, quãuis ſemper tenenda ſit verborum proprietas. & non nimiùm ſcrupuloſè in aliquod extremũ declinãdũ.

6. *Habentem hãc poteſtatem, moderatè ea debere vti.*

Atque hinc conſequenter infero, eum, qui habet hanc poteſtatẽ, moderatè debere illa vti, potiùs ad rigorem & ſtrictum ius inclinando, quàm ad relaxationem. Hoc etiam mihi probãt motiua prioris ſententiæ, & cap. *Cum ex eo*, & alia decreta Pontificia ſæpe citata, quæ poſtulãt magnam diſcretionem & cõſiderationem in cõcedendis indulgẽtiis. Suntque ad idem grauiſſima verba Concilij Tridentini decreto de Indulgentiis, ſeſſ. 25. in fin. vbi poſt commẽdatam C poteſtatem cõcedendi indulgentias, ſubdit; *In his tamen concedendis moderationem iuxta veterem & probatã Eccleſiæ conſuetudinem adhiberi cupit* (ſcilicet ſancta Synodus) *ne nimia facilitate Eccleſiaſtica diſciplina eneruetur.* Deniq; vſus poteſtatis proportionatus eſſe debet naturæ & conditioni talis poteſtatis: hæc autem poteſtas talis eſt, vt limitanda potiùs ſit quàm extendenda: ergo etiã vſus eius natura ſua poſtulat dictam animaduerſionẽ. Poteſtque hoc explicari in 6. §. *Ille verò*, nã pluralitas beneficiorum, quia exorbitans eſt, & odioſa, ideo poteſtas diſpẽſandi in illa ſtrictè interpretanda eſt, iuxta cap. 1. §. *Ille verò*, de filiis presb. in 6. idémque à fortiori dicendũ eſt de poteſtate diſpenſandi in reſidentia Epiſcopi, vel Parochi, & ſimilibus: ex quo rectè infertur, habẽtes huiuſmodi poteſtatem, cũ magna moderatione & circumſpectione debere illa vti: ſic ergo in præſenti ſentiendũ eſt. Vnde fit, aliquando poſſe peccare grauiter, qui talẽ poteſtatem habet, indiſcretè illa vtendo, non ſolùm quando vltra poteſtatem facit, quod manifeſtum eſt: ſed etiam inconſideratè plures indulgentias præter communẽ vtilitatẽ concedendo. Quod expreſsè docuit D. Thom. in 4. d. 20. quæſt. 1. art. 3. quæſt. 2. ad 1.

Conc. Trid. — *Cap. 1. de fil. presb. in 6.* — D. Thom.

7. *Denuncians indiſcretas indulgẽtias aut illas extendẽs qualiter peccet.*

Vnde à fortiori ſequitur (vt hoc obiter dicamus) longè grauiùs peccare miniſtros ſeu denunciatores indulgentiarũ, qui, cùm nullam habeant poteſtatem concedendi indulgentias, non ſolùm indiſcretè, ſed etiam infideliter eas annunciant, vltra veritatem eas extẽdendo turpis lucri gratia: quod eſt graue ſacrilegium, & pernicioſum mendacium. Et ideo religioſis E ſpecialiter prohibitum eſt in Clement. *Religioſi*, de priuileg. *ne indulgentias pronuncient indiſcretas*, vbi gloſſa declarat, id eſt, non conceſſas, iuxta Clement. 2. de Pœnit. & remiſſ. vbi huiuſmodi abuſus iterum prohibetur, & remedia cõtra illos adhibẽtur; nulla tamen pœna ipſo facto incurrenda propter hãc culpam imponitur, ſed Epiſcopis & prælatis religioſorum reſpectiuè præcipitur, vt grauiter in huiuſmodi quæſtores & deceptores animaduertant. Et quamuis in priori Clem. ad religioſos dicatur, *Præcipimus in virtute ſanctæ obedientiæ, & ſub interminatione maledictionis*

ctionis æternæ: tamen illa verba non continent ipſo facto aliquam cenſuram, ſed ad ſummum comminantur ferẽdam, vt inferiùs in materia de Cẽſuris latiùs dicemus. Non ſolùm autem falſæ indulgentiæ indiſcretæ dicũtur, ſed etiam dubiæ, vt Syluest. Angel. & alij rectè adnotarunt, & ex vi ipſius vocis ſatis cõſtat, & colligitur ex cap. *Cùm ex eo*, & Clement. 2. de Pœnit. & remiſſ. quatenus vetant aliquid huiuſmodi populo proponere, *præter id quod in veris literis Apoſtolicis, vel diœceſanis continetur*, Vbi gloſſa rectè adiungit, *quia in talibus diligens inquiſitio facienda eſt.* Addunt verò prædicti Auctores, eiuſdem eſſe culpæ prædicare indulgentias, in quibus concedendis Superior indiſcretè ſe gerit, ſnamque poteſtatem excellit, & Sylu. citat gloſſam dict. Clement. 1. de Priuilegiis. Sed reuera non dicit: ſunt tamen in ea ſentẽtia Cardinalis, & alij, quos Angelus refert. Videturque conſentanea rationi, quia illud eſt cooperari peccato alterius, & in re ipſa eſt falſam indulgẽtiam prædicare. Hoc autem vltimum ſolùm habet locum quando conceſſio ipſa manifeſtè & ſine vlla dubitatione iniuſta vel inualida eſt: alioqui in re dubia poteſt inferior deponere conſcientiã ſuam, & pro actu Prælati præſumere.

Syluest. Angel.

Conceſſionem indulgentiæ intra latitudinem poteſtatis concedentis latiſſimè interpretandam eſſe.

8. Vltimò dicendũ eſt, conceſſionem indulgẽtiæ, ſi de poteſtate conſtet, intra eius latitudinem ampliſſimè eſſe interpretandam, quantum veritas & proprietas verborum patiatur. Hoc probant motiua poſterioris ſententiæ: explicatúrque in hunc modum (quod fortaſſe vſui eſſe poterit ad alia priuilegia explicanda) nam ad concedendam indulgentiam duo concurrunt ex parte dãtis, poteſtas ſcilicet & volũtas: quanuis ergo poteſtas ſtrictè interpretanda ſit: voluntas nihilominus, quãtùm ſub tali poteſtate valet, amplè eſt interpretãda, tum quia quatenus indulgentia à voluntate manat, ſic habet rationem beneficij, fauoris, &c. ſub quibus rationibus non eſt dubiũ quin ei debeatur ampliatio, tum etiam, quia habere poteſtatem nõ eſt in volũtate eius cui datur, ſed eius qui illam dat: vſus autem talis poteſtatis pendet ex voluntate habẽtis illam, & in eo oſtendit benignitatem & liberalitatem ſuam: ergo talis voluntas amplè interpretanda eſt. Itaque (vt reſolutio clariùs intelligatur) quando incidit dubitatio de ſenſu alicuius indulgentiæ, aut dubitatio extenditur ad poteſtatem ipſam, quia nimirum in vno ſenſu indulgẽtia eſt certa, in alio verò aut inualida, aut dubia in valore, vel ſaltem in prudenti moderatione & conceſſione: & tunc eſt indulgentia ſtrictè interpretanda: aut dubitatio verſatur ſolùm circa quantitatem, conditionẽ, aut durationem indulgẽtiæ, quæ in vtroque ſenſu & prudens & valida & certa eſſe poteſt; & tũc dicimus indulgentiam eſſe amplè interpretandam, quia iam non agimus de poteſtate, ſed de voluntate, cui nullũ ius repugnat, cùm vtroque modo commẽſuretur poteſtati etiam rectæ rationi regulatæ.

9. Atque ita ceſſant fundamenta contrariæ ſentẽtiæ, ſi contra hanc aſſertionẽ obiiciantur. Nam iura, quę videntur indulgentias reſtringere, de poteſtate maximè loquuntur, & ideo ſolùm probant illam eſſe reſtringendam, quia in obiecto eius aliquid odij includitur, & rari ſunt, qui poteſtate accepta diſcretè vtãtur. Exẽpla verò, quæ Nauar. inducit potiùs probare poſſunt conceſſionem indulgentiæ in ordine, ad voluntatem concedentis amplè eſſe interpretandam. Nam, quia verba illa ſimpliciter prolata perpetuitatem ſignificare videbantur, & ita interpretanda fuiſſent, niſi vel ſpecialiter vel generaliter fuiſſet eorum vſus limitatus; ideo neceſſarium fuit, illas generales regulas ſtatuere, quibus poſitis, indulgẽtias illas ſtrictè interpretamur, non quia generaliter indulgentiæ ſtricto iure interpretandæ ſint, ſed quia iam ſunt ipſo iure reſtrictæ: nunquàm enim tam ampla debet eſſe interpretatio, vt iuri repugnet; quia hoc repugnat voluntati Principis, quæ per ipſum ius declaratur. Propter quod etiam priuilegia, quatenus à iure cõmuni exorbitant, ſtrictè intelliguntur, iuxta textum cum Gloſſ. & Doctoribus in c. *Licet*, extra, de Trãſlat. Epiſcop. Et ob eandẽ cauſam, ampliatio nunquam debet eſſe tanta, vt excedat proprietatem verborum, quia hæc non eſſet interpretatio, ſed additio. Ex quo facilè etiam reſpondetur ad rationem, vel diſtinctionem datam ad diſpenſationem applicando, vel negando diſpenſationem ad odium pertinere: nam, licèt exceſſus ſeu abuſus ſit odioſus, tamen diſpenſatio ipſa, per ſe loquendo, maximè neceſſaria eſt, & ſimpliciter eſt fauor & beneficium. Incommoda verò diſpenſationum, quæ ibi numerãtur, ex abuſu ſequuntur, non ex legitimis diſpenſationibus: idẽmque de indulgentiis dicimus. Quapropter ceſſant omnia, ſi ampla interpretatio intra limites à nobis poſitos contineatur.

Fundamentis primæ ſententiæ, quatenus contra proximam aſſertionem procedũt, ſatisfit.

Ex quo tandem infertur, cũ in forma indulgentiæ regulariter duo cõtineantur, impoſitio alicuius oneris, & conceſſio alicuius remiſſionis, priorem partem ſtrictè interpretandam eſſe, poſteriorem verò, largè. Hæc poſterior pars iam conſtat ex dictis. Ratio verò prioris, ex poſteriori naſcitur: nã limitatio oneris eſt amplificatio remiſſionis: nam eadem remiſſio maior eſt, reſpectu eius, qui minorem, quã alterius, qui maiorem exhibet ſatisfactionem. Semper tamen obſeruare oportet limitationes poſitas, tam de proprietate verborum, quàm de iuſtitia & certitudine indulgentiæ. Atque hac regula in hoc ſenſu intellecta, vſi ſumus in ſuperioribus, ad explicandas varias formulas & particulas, quæ addi ſolent in formis indulgentiarum, *De iniunctis pœnitentiis, contritis & confeſſis*, ſeu *de quibus contritus & confeſſus eſt.* Et ſimili modo expediri poſſunt alia dubia, quæ frequenter incidunt, neque poſſunt hîc ſpeciatim tractari. 10.

Corollar.

SECTIO III.

Vtùm forma indulgentiæ tantum valeat, quantum ſonat.

QVÆSTIO hæc, ſub his verbis proponitur ab antiquis Doctoribus, & ideo eam retinuimus. Senſus autem eſt, an verba formæ totum illum effectum conferant, quẽ ex vi ſuæ ſignificationis promittunt. Circa quam duo ſunt extrema vitanda. Primum eſt, corũ qui putant, ſemper hæc verba efficere totum quod ſignificant, neque eſſe ſubintelligendam aliquam conditionem, ob cuius defectum poſſit talis formæ efficacitas impediri, niſi in ipſa forma expreſſa ſit conditio. Ita opinati ſunt, qui nullam cauſam ad valorem indulgentiæ requirebant: ſed horum fundamentum euerſum iam eſt. Ita etiam exiſtimant alij, qui licèt cauſam fateantur neceſſariam, putant tamen nunquam deeſſe poſſe, ſi abſolutè concedat Pontifex talem indulgentiam, hoc vel illud facienti. Quorum fundamentum eſt, quia alioqui Pontifices aut fideles deciperent; abſolutè promittendo, quod ſolùm ſub conditione occulta & non explicata cõferre poſſunt, vel ſaltem temerè vt certum promitterent, quod valde incertum eſt, quod nec auctoritati Pontificum, nec communi ſenſui fidelium conſentaneum eſt. 1.

Prima opinio.

Hic verò dicendi modus, habet quidem pietatis 2.

Aliqua conditio requiritur ad valorē indulgentiæ quæ non ſemper in ea explicatur. ſpeciem, nō tamen ſolidum fundamentum veritatis. Certum enim eſt, aliquam eſſe conditionem requiſitam ad valorem & effectum indulgentiæ, quæ non ſemper in ea explicatur, nempe iuſtam & piam cauſam, quia nō oportet vt hanc ſemper declaret Pontifex: ſufficit enim quòd eam intentione concipiat. Similiter ad valorem totius indulgētiæ, proportionata cauſa neceſſaria eſt, quam nūquam Pontifex in actu ſignato, vt ſic dicam, declarat, id eſt aſſerēdo cauſam eſſe proportionatam, ſed ad ſummum cauſam motiuam proponit & non ſemper adæquatam. *Non eſt infallibile, Papā ſēper indulgētiā concedere ex ſufficienti cauſa.* Et prætereà; quanuis Pontifex expreſsè declararet ſe moueri propter talem cauſam, quam reputat ſufficientem ad tantam indulgentiam cōcedendam, non eſſet infallibile vel cauſā eſſe talem, vel (quod conſequens eſt) totam indulgentiam eſſe validam. Quia talis declaratio Pontificis, nō eſt de doctrina ad fidem pertinente, ſed de quodam facto particulari, quod ad prudentiam ſpectat, in qua Pontifex non habet infallibilem aſſiſtentiam Spiritus ſancti, ſed in his tantùm, quę ad doctrinam fidei, & morum ſpectant, iuxta illud Lucę 22. *Ego rogaui pro te, Petre, vt non deficiat fides tua.* *Luc. 22.* Ergo nunquam poteſt nō ſubeſſe tacita conditio de iuſtitia & æquitate cauſæ in re ipſa. *Non eſt infallibile, diſpenſationem voti ſemper eſſe validam.* Quod patet à ſimili, ex diſpēſatione voti, quia licèt Papa abſolutè diſpenſet, ſi tamen nō intercedit cauſa ſufficiēs, diſpenſatio non eſt valida: vnde ſemper ſubintelligitur illa tacita conditio, *ſi cauſa ſubſit*, vel potiùs ſupponitur, & per cauſalem propoſitionem meliùs explicatur, ſcilicet, *quia ſubeſt*. Et ſimili modo, quanuis Pontifex exiſtimet aut declaret talē cauſam ſubeſſe, nihilominus decipi poteſt, quia quoad hoc prudētia & exiſtimatione humana gubernatur; poſſet etiam humano affectu moueri. Idem ergo eſt in indulgentiarum diſpenſatione.

3. *Altiſiod. locutio reprehenditur.* Neque verò ex tali errore facti, ſi fortè contingat, ſequitur inconueniens alicuius momenti; quia licèt fideles non conſequantur effectū indulgentiæ, bene merentur coram Deo, & poteſt bona eorum fides ad hoc conferre, vt ea de cauſa, fortaſſe aliquod pium opus faciant, quod aliàs nō eſſent facturi. Et hanc ob cauſam aliqui antiqui cū Altiſiodor. non dubitarunt ita loqui, vt dicerent amplas indulgentias eſſe pias fraudes fidelium, dummodo fraus nō in malam partem, neque cum deformitate accipiatur. Sed abſurda eſt illa locutio, & propter illam vitandam Auctores huius ſententiæ in illud extremum declinarunt: ſed nō erat neceſſarium, quia nullum genus fraudis, imò neque aſtutiæ aut calliditatis eſt, ſimpliciter proferre ſententiam, præceptum, diſpenſationem, & alia huiuſmodi, quæ cauſam requirunt, nō explicando cauſam, ſed illam ſupponēdo, quia talis actio natura ſua illam ſupponit, vt rectè fiat. Ergo, quanuis Pontifex abſolutè concedat indulgentiam, non propterea ſignificat ſine proportionata cauſa illam eſſe validam, ſed potiùs practicè ſeu implicitè per talem actionem affirmat, talem cauſam ſubeſſe. Quòd ſi fortaſſe rudiores fideles id nō apprehēdunt aut intelligunt, non refert. Neque illa dici poteſt pia fraus, minúſq; abſurdè diceretur pia ignorātia: quia & piā de indulgentia exiſtimationem non impedit, & contingere poteſt vt iuuet, quia eſt occaſio faciendi tale opus pium, quod aliàs non fieret. Deceptio autem ex parte concedentis indulgentiam nullo modo dici poteſt, præſertim ſi ille bona fide procedat, iuxta ea quæ dicemus.

4. *Secunda opinio.* Eſt igitur ſecunda ſententia quorundam Theologorum, qui non ſolùm generatim & in abſtracto, vt ſic dicam, condemnant indiſcretas & ſuperfluas indulgentias, ſed etiam nimia licentia Prælatos Eccleſiæ reprehendunt, ac ſi illas concederent. Pro hac ſententia citari ſolet Bona. d. 20. q. 6. *Bonau.* ſed ibi nihil loquitur de facto, ſed de iure, rectéque explicat neceſſitatem cauſæ legitimæ ad valorem indulgentiæ. A Illo ergo modo exceſſiſſe videtur Gerſon 2. p. tract. de Indulgentiis, conſiderat. 8. aliàs Alphab. 34. lit. A. dicēs; *Gerſon reprehenditur.* *Solus Papa Chriſtus poteſt illam tot dierum, & annorum mille millium indulgentiam concedere, qualis poſita reperitur in diuerſis conceſſionibus ſummorum Pontificum, vel aliorū ſub variis temporibus, locis, & cauſis.* Deinde verò ſubdit talem indulgentiæ formā fortaſſe fuiſſe conſictam à quæſtuoſis. Idem in cōſider. 10. & in Opuſc. de abſolutione ſacramentali Alphab. 33. lit. k. In prioris verò Opuſc. conſid. 9. videtur ſignificare non eſſe infallibile, formam indulgentiæ operari quantū ſonat, etiam ſubſiſtēte cauſa legitima, ſed ſolùm eſſe de hoc æſtimationem bonæ fidei, & probabilem cōiecturam: B quia ſemper ſubeſt illa conditio, *Niſi Chriſtus illam reprobet.* Poſſumus tamen hunc poſtremum locū piè interpretari ſine illa: nā cùm ait, *requiri cauſā legitimam, claue non errante, neque Chriſto reprobante*, nō eſt intelligendum, has eſſe conditiones diſtinctas, ſed eandem pluribus verbis explicatam: quando enim cauſa legitima eſt, neque clauis errat, neque Chriſtus talem indulgentiam reprobat: cùm verò ſubdit, non requiri certam fidem, ſed probabilem, non intelligit de valore indulgentiæ, ſuppoſita cauſa, ſed de ſufficientia ipſiuſmet cauſæ. In aliis verò locis exceſſit, quia non intellexit, quomodo illi anni vel dies cōputandi ſint. Soto verò, qui hoc non ignorauit, mirū eſt quomodo illum loquēdi modum imitatus fuerit in 4. d. 21. qu. 2. art. 1. & 2. *Sotus liberè locutus eſt de vſu indulgentiarum.* Sed reuera exceſſit, & non C ſatis cautè locutus eſt: eiúſque fundamentis in ſuperioribus eſt reſponſum. Nónullos verò nihilominus mouet, quòd pro leui opere magna ſæpe remiſſio fiat: ſed non conſiderāt tale opus non eſſe ſolùm ſpectādum, ſed vt coniunctum aliis cauſis, quæ licèt nō exprimantur, non propterea excluduntur. Quapropter difficillimum eſt, cōceſſas indulgentias, præſertim ſi conſtet eſſe in vſu Romanorum Pōtificum, reiicere, aut reprehendere ſine magna temeritate.

Vt ergo medium teneamus, diſtinguendum eſt in hoc negotio vniuerſale iudicium, & quaſi ſpeculatiuum à practico ſeu particulari. 5. *Concurrentibus cauſis neceſſariis, indulgentiæ valent quantùm ſonant.* *1. Concl.* Et dicendum eſt primò, indulgētiā infallibiliter operari quantùm ſonat, ſi cauſæ omnes ad illam neceſſariæ cōcurrant: ex defectu autem alicuius cauſæ poſſe interdum operari. D Hæc aſſertio & ſufficienter probata eſt in ſuperioribus, & ſatis etiam eſt explicata quoad cauſas omnes & conditiones quæ neceſſariæ ſunt, & quoad neceſſariam connexionem effectus, quando omnes concurrunt. Et ideo nihil ampliùs de illa dicere neceſſe eſt. Difficultas verò, quæ hîc obiici ſolet: quia hoc modo poſſet Pontifex Purgatorium ſpoliare, & fideles omnes obligatione ſatisfaciendi liberare, iam in ſuperioribus ſæpe ſoluta eſt negando ſequelam: quia non facilè occurrit cauſa ſufficiens ad remiſſionem adeò vniuerſalem faciendam; quòd ſi occurrere aliquando fingamus, vel concedamus, nullum erit incōueniens quod infertur, quia Chriſti merita infinita, efficaciora ſunt. Atque hinc inferunt communiter E Theologi, indulgentiarū ſuffragium eſſe vtilius aliis, quæ ex opere operantis offerri poſſunt: quia eſſe ſolet maius, citiúſque fieri ſolet: quòd ſi extendatur ad indulgētiam plenariam, ſeu liberationem animę à Purgatorio, eſt maximum quod in hoc genere, id eſt, quod ad remiſſionē pœnæ deſiderari poteſt, vt latiùs tractat Corduba q. 40. referens plures alios. *Cordub.* Verum eſt, ſuffragium hoc indiuiduo non eſſe tam certum, ſicut alia, vt ex dicendis conſtat.

6. *In particulari non eſt fallibile.* Secundò dicendum eſt, in particulari nō eſſe certum & infallibile, hanc indulgētiam tantum operari, quantum ſonat. In hoc conueniunt omnes Theologi,

Indulgentiam tantùm valere quãtum ſonat.
2. Concl.
Caiet.
Cordub.

logi, & ſpecialiter id tractant Caiet. tom. 1. Opuſc. tract. 4. q. 2. & Corduba q. 22. de Indulgentiis. Et ſatis roborata eſt ex dictis contra primam ſententiã. Poſtque aliis ſimilibus exemplis confirmari, & declarari. Nam licèt ſit infallibile, abſolutionẽ ſacerdotis eſſe validam, & habere effectum ſubintellecta conditione, ſi pœnitẽs non ſit fictus, nec ponat obicem, nihilominus indiuiduo nõ eſt infallibile, hanc abſolutionem datam eſſe validam, præſertim quoad effectum: quia nunquam eſt ita infallibile, pœnitẽtem eſſe diſpoſitum, & iudicium confeſſoris circa hoc ſemper eſt humanum & fallibile, etiamſi fingamus eſſe à Pontifice Summo. Et hoc exemplo declaratur etiam quod antea dicebamus, abſolutionem poſſe dari abſolutè nulla explicata conditione, quanuis in re ipſa requiratur, neque illum eſſe fraudulẽtum abſolutionis modum, ſed prudentem & debitum, quando & cõditio in ipſa re quaſi ab intrinſeca natura includitur, & prudẽter ſpectatis meritis cauſæ ſupponi exiſtimatur. Quin potiùs etiã Deus ipſe aliquid ſimpliciter promittit, quod poſtea in particulari nõ impletur, quia defuit aliqua cõditio, quæ licèt non fuerit in promiſſione declarata, in reipſa promiſſa intrinſecè continebatur. Quid ergo mirum, quòd poſſit Põtifex abſolutam remiſsionem dare ſeu effectum indulgentiæ ſimpliciter promittere, & nihilominus effectum non ſequi ex defectu conditionis neceſſariæ ex intrinſeca ratione talis remiſsionis? In hoc tamen intercedit differentia, quòd Pontifex decipi poteſt exiſtimando talem conditionem ſubſiſtere, quod in Deum cadere nõ poteſt: ſed hoc etiam eſt in illo ſingulare, quòd præuidens conditionem non eſſe implendam, nihilominus ſimpliciter promittit, quia rebus ipſis ſermonem ſuum accommodat.

7.
Vbi cauſa non conſtiterit non eſſe legitima, indulgentia efficax iudicanda eſt.
3. Concl.

Dico tertiò. Nihilominus, vbi euidenter non cõſtiterit indulgẽtiam ſine legitima cauſa eſſe conceſſam, contemnenda non eſt, nec minoris efficaciæ reputanda, quàm verba ſonent. In hoc etiam conſentiunt citati Auctores. Et ratio generalis eſt, quia ſuperioris factum ſemper præſumendum eſt legitimum, & validum: quod maximè verum habet in ſummo Pontifice, non ſolùm propter ſanctitatem & prudẽtiam, quæ in eo eſſe creditur, ſed etiam propter ſpecialius Dei auxilium ad Eccleſiam gubernandam, etiam in practicis & particularibus. Propter quod dixit Gratianus de iudicio ſummi Pontificis nemini licere diſputare in §. *Qui autem*, 17. qu. 4. vbi Gloſſa aliqua iura congerit. & in cap. *Non nos*, 40. d. & in ca. 1. 93. d. Item hac ratione præceptum Superioris in re dubia cenſetur legitimum, & ſententia eius præſumitur iuſta, quando non eſt euidenter iniuſta; nam illi etiam fauet illud principium, quòd in dubiis melior eſt conditio poſsidẽtis. Preterea declaratur, quia vix contingere poteſt vt indulgentiæ concedãtur ſine vllo reſpectu ad cauſam piam, quia id fieri nõ poteſt niſi ex aperta malitia, aut ignorantia, non tantũ facti, ſed etiam iuris diuini: neutrum autem horum poteſt moraliter cadere in Pontificem, multóque minùs præſumi poteſt in particulari, quando euidẽter non conſtat. Hoc ergo ſatis eſt, vt nulla indulgẽtia quantumcunque magna & excedens appareat, omnino contemnenda ſit: quia, licèt fortaſſe non integre valeat quoad totum effectum, ſemper valet quoad aliquem: nam ad hoc ſufficit quæcũque cauſa pia, vt ſuprà dictum eſt. Deinde difficile eſt priuato homini, quãtumuis doctus ſibi videatur, iudicare hanc conceſſionem indulgẽtiæ excedere proportionem cauſæ in hoc particulari facto: quia non poteſt ipſe cõprehendere totam cauſam quæ mouit Pontificem, vt ex dictis facilè patet, quia nec opus iniunctum, nec cauſa expreſſa, eſt ſignum ſufficiens;

Gratian.

A quia ſæpe Pontifex aperit eam cauſam, quæ gratior & fauorabilior eſſe poteſt ei, in cuius fauorem vel gratiam indulgentia cõceditur, in animo autem ſuo retinet alias, quæ maioris momenti ſunt. Tandem vt indulgẽtia ſit integre valida, ſatis eſt quòd ſecundum practicum iudicium probabile, & humano modo prudens, ſit cauſa proportionata, etiãſi fortaſſe in re non ſit talis: ergo, quanuis priuata perſona ſpeculatiuè verè iudicet hanc cauſam nõ eſſe proportionatam huic tantæ indulgentiæ, nihilominus fieri potuit vt Pontifex practicè prudẽter iudicauerit talem indulgentiam eſſe concedendam: quod ſatis erit vt tota ſit valida: ergo nunquam propter priuatum iudicium ſpeculatiuum poteſt indulgentia iudicari inefficax ad totum effectum conſequendum.

8.
Licèt aliqua indulgẽtia cõtineat intolerabilẽ errorem, nõ eſt publicè ſpernenda.
vlt. Conc.

B Vltimò dico, quanuis in aliquo particulari caſu contingeret committi intolerabilem errorem, & manifeſtum in quantitate vel in cauſa indulgentiæ, nunquam eſt publicè ſpernenda, aut libere reprehendenda. Hæc aſſertio magis ad prudentiam pertinet, quàm ad doctrinam. Probatur tamen, tum quia omnino cauendum eſt ne cum hæreticis in verbis aut factis, quæ Pontificiam auctoritatem imminuere videntur, etiam apparenter conueniamus, præſertim publicè, tum etiam quia populus Chriſtianus regulariter nullam hinc ædificationem accipit, ſed potiùs ſcandalum: tum denique quia huiuſmodi zelus nec neceſſarius eſt neque vtilis. Adde, ſi qui interdum videntur eſſe exceſſus, regulariter oriri ex malitia, vel ignorantia eorum, per quos denunciantur C indulgentiæ, vel ſimplicium hominum qui illas ſuſcipiunt, qui non ſatis intelligẽtes formam earum, vnica fortaſſe oratione putant plures indulgẽtias lucrari poſſe: in quibus caſibus adhibendum eſt remedium primò ac præcipuè à paſtoribus Eccleſiæ, malitiam & imperitiam miniſtrorum cohibentibus, vt in multis decretis prouiſum eſt, ac tandẽ in Conc. Trid. ſeſſ. 21. c. 9. & ſeſſ. 25. in fine. Deinde optimum conſilium eſt, docere generatim veram de indulgẽtiis doctrinam, & nihilominus monere populum ad opera pœnitentiæ, & quòd ob nimiam fiduciam indulgentiarum illa nõ omittant, quia multis ex cauſis contingere poteſt, vt fructus earum non aſſequantur. Nunquam tamẽ exiſtimo expedire, imò nec poſſe abſque ſcandalo & imprudentia fieri, vt aliqua indulgentia D particularis, quã conſtat eſſe à Põtifice conceſsã, publicè denuncietur eſse nulla, aut ſuperflua, quia id, moraliter loquendo, eſt inutile, & contra reuerentiã Pontifici debitã, & ob alias rationes ſuperiùs factas.

Conc. Trid.

Offerebat autem ſeſe hîc occaſio dicendi de aliis formulis, quibus conceduntur alij fauores, qui cũ indulgentia, & propter indulgentiam dari ſolent: & an in eis etiam verũ habeat, quòd tantum valent, quantum ſonant: & ſpecialiter tractari hîc ſolet de Bulla ſeu clauſula compoſitionis, an in conſcientia efficiat quod videtur cõcedere, nimirum, commutare incerta debita pro minima quadam quantitate debita data in pium ſubſidium. Sed hæc res non ſpectat ad hunc locum, quia hæc priuilegia per accidens coniunguntur cum indulgentiis, per ſe verò ſpectant ad proprias E materias vel de confeſſione, vel de Cẽuris, vel ſimilibus, in quibus explicanda ſunt, quanuis ex dictis in hac materia poſſint multa principia deſumi. In ſpeciali verò de illa compoſitione tractandum eſt in materia de Reſtitutione. Interim videri poteſt Soto. d. 21. q. 2. art. 4. & Cordub. q. 44. de Indulg.

DISPVTATIO LVII.

De duratione, & reuocatione indulgentiarum.

Hæc

HÆc ſola diſputatio ſupereſt de hac materia, in qua illa duo tantùm, quæ in titulo ſunt propoſita, explicanda ſunt. Nam quia indulgentia per hominis actionem fit, ſolúmque poteſt habere effectum quandiu durat, ideo explicare neceſſe eſt, an ſemel conceſſa, ſemper maneat, & fructuoſa ſit, vel quibus modis retinere poſſit, & amittere valorem ſuum.

SECTIO I.

Vtrùm indulgentia perpetua ſit, vel ceſſare poſsit.

1\. *Indulgentia ab alio obtinẽda nõ eſt perpetua.*

PRINCIPIO ſupponẽda eſt diſtinctio ſuperiùs data de indulgentia obtinẽdá per aliquẽ, vel ipſo facto: nam prior, vt dixi, potiùs eſt facultas dãdi alicui indulgentiam, vel quod in idem redit, obtinendi eã ab aliquo. De hac ergo nulla eſt difficultas, quia cũ hæc indulgentia habeat vim cuiuſdã delegationis, clarũ eſt ſe non eſſe perpetuã, neq; etiam illi repugnare vt sẽper duret, ſed pẽdere à volũtate delegantis, & iuxta illius arbitriũ durare.

Nulla poteſtas concedendi indulgẽtias, niſi ſummi Pontificis, eſt perpetua.

Imò ſimpliciter loquẽdo nulla poteſtas cõcedendi indlugẽtias eſt perpetua, niſi poteſtas sũmi Pontificis, quæ à tali dignitate inſeparabilis eſt, quanuis poſſit ſeparari à perſona, ſi dignitati renunciet, aut ab illa propter hæreſim manifeſtam cadat, ſi tamen id accidere poteſt. Quatenus verò hæc poteſtas eſt in Epiſcopis, iure quidem ordinario perpetua etiam eſt, abſolutè verò non eſt perpetua, quia poſſet Pontifex aliud ius ſtatuere, & dignitaté ipsá illa priuare. Poſſet etiá aliquãdo, relicto iure cõmuni, Epiſcopũ aliquem priuare hac poteſtate, ſicut per cẽſuras priuãtur Epiſcopi vſu illius, faciliuſq; & frequentiùs fit, vt perſona, quæ habuit hãc poteſtaté vt ordinariã, iã illa careat, quia Epiſcopatui renũciauit. Multo ergo magis poteſtas hæc, ſi tantũ ſit delegata, non eſt ex ſe perpetua: quia abſque alia cauſa ad nutum voluntatis delegãtis auferri poteſt, cũ tamen ordinaria poteſtas ſine cauſa tolli non poſſit, ſalté licitè. Similíq; modo illa facultas obtinendi indulgentiã ab aliquo, pendet ſemper ex volũtate cõcedẽtis, quia delegatio quædam eſt. Hoc autem intelligendum eſt re nondũ facta: nam ſi abſolutio iam data ſit ampliùs reuocari non poteſt. Quantùm verò duret hæc facultas, ſi non reuocatur, ex verbis priuilegij colligẽdũ eſt, & quoad hoc eadem eſt ratio de alia, & de ali indulgentia, quę ipſo facto comparatur, de qua dicendũ iam ſupereſt.

2\. *Indulgẽtia ipſo facto re ipſa perfecta, irreuocabilis.*

Altera ergo indulgẽtia, quę per aliquod opus obtinenda conceditur, in duplici ſtatu cõſiderari poteſt, vel antequam comparetur, vel poſt. Igitur quoad hoc ſecundũ, manifeſtum eſt, indulgentiã eſſe perpetuam & irreuocabilem, nõ ſolùm ab homine, ſed etiam ab ipſo Deo, ſi ſemel illam acceptauit, & effectum eius perfecit. Non tantùm quia dona Dei ſunt ſine pœnitentia, ſed etiam quia ablato ſemel reatu pœnæ non poteſt iterum ab extrinſeco fieri, vt ſuprà in materia de Pœnitentia dictum eſt. Conſideranda ergo eſt indulgentia in priori ſtatu, de qua vlteriùs ſubdiſtinguendum eſt. Nam aliquando conceditur ad certum tempus, aliquando expreſsè in perpetuũ, aliquãdo indefinitè, nulla facta tẽporis aut durationis mentione.

3\. *Indulgentia ad certum tẽpus cõceſſa, non durat vltra illud.*

Dico ergo primò, quando datur priori modo, non durare vltra præfixum tempus, quia indulgentia non plus valet, quàm ſonat, tam quoad durationem quàm quoad reliqua, & in vniuerſum nulla gratia, vel ſentẽtia excedit voluntaté ſuperioris, verbis expreſſam.

An poſsit intra illud reuocari.

Quæri autem poteſt, an talis iudulgentia poſſit intra tale tempus reuocari. Reſpondeo, ſi cõcedens habeat ſuperiorem, non eſt dubium quin poſſit à ſuperiore reuocari, quia nondũ ſortita eſt effectum, & ſuperior irritare poteſt quancunque facultatem ab inferiore datam. Addo etiam, ab ipſomet concedente, v. g. Põtifice ſummo, reuocari poſſe, quia ſemper effectus pendet ex formali vel virtuali intentione eius, quæ nullo modo manet facta reuocatione, de qua re plura ſequẽti ſectione. Et ex ibi dicendis etiam conſtabit, an poſſit hæc indulgẽtia alio modo extingui intra illud tempus, etiam non facta reuocatione.

Indulgentiam conceſſam vt perpetuam, ſemper durare, eſſe tamen ſemper obnoxiam reuocationi.

SEcundò dicendum eſt, indulgẽtiam, quæ expreſsè conceditur vt perpetua ſit, ex vi cõceſſionis ſemper durare, nihilominus tamẽ non eſſe ita perpetuã, quin auferri poſſit. Prior pars cõſtat ex axiomate ſæpe repetito, *Indulgẽtiæ tantũ valent, quantum ſonant*: ſed forma talis indulgẽtiæ ſonat per perpetuitatem: ergo efficit illam, quantum eſt ex ſe. Idémque dicendum eſt, quoties verba formæ æquiualentia ſunt, quamuis non ſint ita expreſſa, vt ſi indulgentia concedatur, *Vſque ad beneplacitum huius Sedis*, reuera eſt perpetua, quia nullum habet præfixum terminum, nec cõditio illa repugnat perpetuitati, quia nulla indulgentia eſt magis perpetua: quantuncunque enim perpetua dicatur, ſemper pendet ex beneplacito Sedis. An verò idem ſit, ſi in forma dicatur, *Vſque ad beneplacitum noſtrum*, dicã ſectione ſequente. Hinc verò facilè probatur altera pars, quia, licèt indulgentia expreſsè dicatur perpetua, ſemper reuocari poteſt ab ipſo concedente, vel à ſuperiore, vel etiã à ſucceſſore, iuxta dicta in aſſertione à ſuperiori. Vnde hæc perpetuitas indulgẽtiæ eſt ſimilis illi, quam in naturalibus habere poteſt effectus pendens in fieri, & in eſſe à ſua cauſa: nã erit perpetuus, ſi ab illa perpetuò cõſeruetur, & nihilominus deſinere poterit, ſi cauſa poſſit ſuſpendere influxũ ſuum. Dices, interdũ concedit Pontifex priuilegium ita perpetuũ, vt ſit etiam irreuocabile: ſæpe enim ſub eorum tenore verborum concedũtur priuilegia, de quibus etiam verũ eſt, tantũ valere, quantum ſonant: ergo eodẽ modo erunt perpetuæ huiuſmodi indulgẽtię. Reſpondetur, non eſſe noſtri inſtituti nũc exponere quid operetur verbũ illud, *Irreuocabile*, additũ priuilegio Põtificio.

Quid ſignificet verbum, Irreuocabile, additum indulto Pontificio.

Quidquid ergo de aliis ſit, breuiter dico, in propria indulgẽtiæ cõceſsione nõ ſolere addi ſimilem exaggerationẽ, quod ego viderim: & fortaſſe ratio eſt, quia effectus indulgẽtiæ quo magis eſt internus & ſpiritualis, eo magis ſemper pẽdet ex voluntate Paſtoris, vel etiam quia alia priuilegia poſſunt conferre ius aliquod & quaſi dominiũ: nã verſantur circa res alias, quæ donari poſsũt, & ideo non tam facilè poſsũt reuocari ſine noua cauſa. Indulgentia verò propriè non confert ius, ſed facultatẽ quandã pendentẽ ſemper ex voluntate ſuperioris. Quomodo autẽ hæc reuocatio fieri debeat, quámve neceſſaria ſit, dicetur meliùs ſect. ſeq.

Indulgentia abſolutè conceſſa ſine limitatione intelligitur eſſe perpetua.

VLtimò dicendum eſt, indulgentiam conceſſam ſine limitatione tẽporis formali, vel virtuali ex vi verborum eſſe perpetuã, dummodo per clauſulam generalem non ſit facta limitatio. 5.

Variæ indulgẽtiæ limitationes.

Explico, & probo ſingula. Dixi enim, *ſine limitatione formali vel virtuali*, quia multis modis poteſt indulgẽtia habere limitatũ tẽpus, etiãſi expreſsè nõ præſcribat numerum dierũ, vel annorum: nã illa, quæ datur ad vnum tantũ actu, limitatur ſalté ad tempus, in quo finitur talis actus, quòd ſi præſcripſerit tempus intra quod ille actus perficiẽdus eſt, erit expreſsiùs limitata. Item quæ cõceditur vt obtineri poſsit ſemel, aut bis in vita, ſalté habet determinatũ tẽpus vitæ, & hoc modo omnis

indul

indulgentia perſonalis poteſt dici limitata, quanuis proprio nomine *vitalis*, dici poſsit. Indulgentiæ verò locales magis ſtabiles ſunt, quia loca durabiliora sũt. Quia verò etiam loca ipſa deficere poſſunt, vt templa, &c. quoad hoc videntur etiam habere tempus limitatum, de quo dicemus latiùs ſectione ſequente. Maximè verò carent limitatione temporis illæ, quæ conceduntur religionibus, aliiſve communitatibus, aut familiis, quæ ſucceſsione continua perſeuerãt. In omnibus autem prædictis indulgentiis habet locum cõcluſio poſita reſpectu eius, cuius intuitu ſimpliciter conceditur, ſeruata proportione ad illius rei permanẽtiam. Sic ergo declarata aſſertio communis eſt Theologorũ diſt. 20. vbi ſpecialiter Paludanus quæſtione quarta, numer. 24. & ſumitur ex Diuo Thoma quæſtione prima, art. 3. qu. 2. ad quartum, & ex Syluestro verb. *Indulgentia*, num. 16. vbi refert Innocentiũ Landulphum, & alios, & idem tenet Angelus ibi, & alij Summiſtæ. Et ratio eſt, quia in tali indulgẽtia nõ ponitur tẽporis limitatio, ergo neque à nobis, vel ab aliquo infra concedentem addi poteſt: ergo vel nunquam eſt valida, quod dici nõ poteſt, vel ſine limitatione temporis valet, quod eſt eſſe perpetuam. Prior conſequentia patet, tum quia indulgentia quoad hoc potiùs amplianda, quàm reſtringenda eſt: tum etiam, quia nullus inferior poteſt volũtatẽ ſuperioris limitare, neque aliquis poteſt certa aliqua ratione definitum terminũ aſsignare. Addidi verò, *dũmodo limitatio non ſit facta per aliqua legem*, propter regulas Cancellariæ ſuprà citatas, & ſi quæ ſunt aliæ ſimiles: nam poſtquã Apoſtolica ſedes ſua verba declarauit, ac limitauit, idq; pro lege ac regula ſtatuit, ſemper in eo ſenſu loquit͛, ſi abſq; alia ſpeciali declaratio loquatur.

Palud.
D. Tho.
Syluest.
Angel.

An poſsit aliquis ſæpiùs lucrari indulgentiã indefinitè conceſſam viſitanti tali die Eccleſiam, ſæpe illam viſitando.

6. Obiect. SED obiici poteſt: nam ſequitur ex aſſertione, quando indefinitè conceditur indulgentia certa viſitãtibus talem locum pium, poſſe aliquem ſæpiùs lucrari indulgẽtiam illam, iterum atque iterum Eccleſiam illam viſitando: eſt enim eadem ſimilitudo rationis, quia ſi tempus indefinitè poſitum, cenſetur eſſe perenne, etiam viſitatio indefinitè poſita erit perennis, vt per illam ſemper indulgentia obtineri poſſit. Conſequens autem videtur abſurdum, alias quando conceditur indulgentia viſitanti Eccleſiam infra octauam dedicationis, aut feſti Titularis eius, pluries poſſet illam lucrari, ſcilicet, viſitando pluries intra illos dies illam Eccleſiam, quod eſt cõtra communem vſum talium indulgentiarum: eſt tamen eadem proportio huius indulgentiæ ad illos octo dies, quæ eſt alterius ad tempus indefinitè ſumptum. Ad

Solutio. hanc obiectionem, reſpondẽdo formaliter ad vim illationis, poſſet negari prior ſequela, quia tempus eſt vnum continuum, quod nunquam finitur, & ideo indefinitè ſumptum, totum in rigore comprehenditur: viſitatio autem Eccleſiæ vna actione perficitur, quæ poſſet ſufficienter explere formam indulgentiæ, quæ propter viſitationem conceditur: & ideo ex vi illorũ verborum nõ videtur neceſſariò ſequi, propter plures viſitationes, plures indulgentias concedi eidem perſonæ.

7. Nihilominus de re ipſa reſpondendo, Doctores communiter concedunt illud primum conſequẽs, vt D. Thomas loco proximè citato, & Felin. tract. de Indulg. n. 37. vbi alios plures refert, & conſentiunt cæteri Theologi, & Summiſtæ, & ita habet communis cõſuetudo, & intelligentia huiuſmodi indulgentiarum, quæ piis locis abſolutè, & ſine vlla tẽporis de-

D. Tho.
Felin.

A terminatione conceduntur. Angelus etiam verb. *Indulgentia*; n. 4. & Roſella n. 12. in caſu ſecũdæ illationis concedunt indulgentiam illam toties obtineri poſſe, quoties actus fuerit repetitus. Sed reuera id videtur eſſe contra conſuetudinem, & contra intentionem concedentis, ac propterea reliqui Doctores negant ſecundam ſequelam. Ratio verò diſcriminis eſt, quia quando indulgentia conceditur viſitantibus locum pium ſine differentia temporis, non eſt veriſimile concedi vnicuique homini pro vna tantùm vice in vita ſua: quia neque verba id ſonant, eſſetque nimia reſtrictio: & ideo nunquam talia verba ſecundum communem vſum in eo ſenſu accipiuntur. Si autem in prima vice non extinguitur vniuſcuiuſque facultas, eadem ratione neque in ſecunda, neque in

Angel.
Roſel.

B tertia: neque etiã poſſemus limitare illam vt ſemel in anno, vel in menſe, vel hebdomada concedatur, quia omnis limitatio huiuſmodi voluntaria eſſet. Solùm poſſet apparẽter limitari ad ſingulos dies, vt sẽſit Palud. ſuprà, & ſequitur Cord. q. 33. quia & locutio ipſa iuxta cõmunem vſum optimè admittit illã determinationẽ, & videtur neceſſaria, vt indulgẽtia ſit prudenti & rationabili modo conceſſa, quia aliàs poſſet quis ingrediẽdo & egrediendo, millies lucrari illam indulgentiam, quòd nõ ſolùm ſuperfluum, ſed etiam irriſorium videtur. Nauarr. autem in Comment. de Indulgentiis, notab. 31. nu. 37. ſequens Felinum, ait, etiam eodem die poſſe talem indulgentiã aliquoties obtineri, quoties nimirum, aliquis prudenter ac religiosè adit Eccleſiam ad audienda diuina officia, vel

Palud.
Cord.
Nauar.

C verbum Dei, vel etiam ad orandum ſtatutis temporibus. Sed in hoc nihil poteſt eſſe certum, quia pendet ex intentione concedentis. Eſt autem hæc pia interpretatio, quæ prodeſſe poteſt, & non nocere. At verò quando indulgentia datur ad definitũ diem, vel paucos dies, pro vna tantùm vice dari cẽſetur: nam propterea pro tempore adeò limitato præſcribitur. 8.

Atque hæc eſt cõmunis etiam conſuetudo, & intelligentia talium indulgẽtiarum, ſcilicet, vnam tantùm indulgentiam pro vno actu viſitandi, vel venerandi concedi: quia tamen pro toto populo neceſſarium eſt aliquod tempus ſufficiens, ideo deſignari, vel vnum diem feſtiuum, quia veſperis incipit, vel interdum totam octauam ob aliquam maiorem ſolemnitatem. Addit verò Corduba, vſu iam receptum

Cordub.

D eſſe, vt quando indulgentia pro tota octaua conceditur, ſingulis diebus octauæ ſemel ab omnibus lucrari poſſit, de quo vſu mihi non conſtat, eritque ſemper reſcriptum ſeu Bulla conſulenda: nam Prælati intentio, ex verbis facultatis eius colligenda eſt, niſi res eſſet valde antiqua: nam tunc conſuetudo ipſa eſſet iudicium conceſſionis & intentionis Prælati, vt in ſuperioribus dictum eſt. 1.

SECTIO II.

Quibus modis poſsit indulgentia ceſſare.

1. HÆc quæſtio maximè proponitur de indulgentia, quæ non conceditur pro tempore

E definito: nã quæ huiuſmodi eſt, elapſo tempore finitur, & intra illud tempus eadem ratio de illa eſt, quæ de indulgentia perpetua. Idẽmque iudicium eſt de indulgentia, quæ pro vna tantùm vice, vel pro definito numero actuum cõceditur: nam illis finitis, eo ipſo extinguitur: aliàs durat pro eo tempore, pro quo conceſſa eſt, donec elabatur: intra illud verò ſolis his modis deſinere poteſt, quibus perpetua. Ex tribus autem capitibus poteſt intelligi indulgẽtia extingui, ſcilicet, ex parte concedentis, ex parte eius cui, & in cuius gratiam conceſſa eſt, & ex parte cauſæ propter quam

Ex tribus capitibus poteſt extingui indulgentia.

quam fuit cõceſſa: ſicut enim hæc tria ad indulgentiæ valorem effectum ſunt neceſſaria, ita ab eis pendere videtur indulgentia, & conſequenter ratione omnium illorum poſſe deſinere. Quod an ſit verum, & quomodo, diſcurrendo per ſingula videndum eſt.

An indulgentia expiret per mortem concedentis.

2. *Ratio dubij.* PRimò ergo videtur, indulgentiam deſinere per mortem concedentis, quia pendet ex eius intentione & volũtate, vt ſæpe diximus. Item quia effectus non poteſt fieri ſine efficiente cauſa: ſed cauſa indulgentiæ, eſt is qui illam conceſſit: ergo illa deficiente non poteſt indulgentia illa habere effectum: ergo eo ipſo fit inutilis, atque adeò nulla. Itẽ aliæ facultates extinguuntur per mortem cõcedentis, vt facultas eligendi confeſſorem, & ſimiles: ergo ſimiliter, &c. Nihilominus certa & cõmunis ſententia eſt, indulgentiam non extingui per ſolam mortẽ concedentis, niſi in ipſamet conceſſione hic terminus illi præfigatur. Ita tenet Palud. d. 20. q. 4. art. 1. Syluest. verb. *indulgentia*, n. 16. Ang. n. 7. Innocent. in c. *Quod translationes*, de off. Legati, & Nau. Comm. de indulg. notab. 31. nu. 26. vbi plures alios refert. Probatur, quia gratia non expirat per mortem cõcedentis, vt latè dictum eſt in materia de Pœnitẽtia, tractando de facultate eligendi confeſſorẽ, & habetur expreſsè in deciſionibus antiquis Rotæ in 9. de Electione, & 87. de Reſcriptis, ſumiturque ex c. *Si ſuper gratia*, de off. deleg. in 6. & ex reg. *Decet*. in 6. quæ ſi habet, *Decet conceſſum à principe beneficium eſſe manſurum*. Quòd autem indulgentia ſit gratia, manifeſtum eſt, non ergo expirat per mortem concedentis. Dixi autem, *niſi in conceſſione ipſa hoc limitetur*, quia conſtat hoc poſitum eſſe in voluntate concedẽtis: intelligitur autem talis limitatio poſita, non ſolùm per verba omnino expreſſa, ſed per hæc, *vſque ad beneplacitum noſtrum*, vt dicto loco tetigi.

Vera reſolutio.

Palud. Sylu. Angel. Innocent. Nauar.

3. *Satisfit rationibus contrariis.* Neque obſtant coniecturæ in contrarium, quia ad effectũ indulgentiæ ſufficit voluntas præcedens non retractata: nam moraliter manet, ideóque etiã ſufficit ad efficiendũ effectũ, qui moralis eſt, & morali modo fit, ſolũque fit à cõcedente indulgentiã miniſterialiter: nã Deus eſt qui principaliter remittit. Accedit etiã quòd dũ ſucceſſor nõ reuocat indulgentiam, eam approbare & concedere videtur. Neque eſt verum exemplum, quod in contrariũ adducitur, quanuis etiã non ſit omnino ſimile, quia facultas eligẽdi confeſſorẽ, non tantũ eſt gratia, ſed eſt delegatio iuriſdictionis, de qua eſt maior difficultas. Ex illo tamẽ exemplo obiter colligo, non tantùm indulgentiam illam, quæ ipſo facto obtinenda cõceditur, ſed etiam illam, quæ per confeſſorẽ danda eſt, non expirare per mortem concedentis, etiamſi res nondum inchoata ſit, & in illa indulgẽtia includatur delegatio iuriſdictionis, quia etiam hæc delegatio eſt aliquo modo in foro pœnitentiali, vel (vt ſic dicã) in foro omnino libero & gratioſo, & idcirco limitatur per gratiã & non odiũ, vel delegationẽ fori cõtentioſi, quæ expiret per mortẽ cõcedentis, ſi negotiũ inchoatũ nõ ſit.

Corollarium.

4. *An procedat concluſio in indulgentiis non Pontificiis.* Quæret aliquis, an hoc ſit verum de omni indulgentia, etiamſi Pontificia nõ ſit. Reſpõdeo, hoc pendere ex modo poteſtatis inferioribus conceſſæ; cùm enim in eis ſit ex cõceſſione Pontificis, ex eius intentione potuit limitari, vel extendi ad indulgẽtias perpetuas. Loquendo autem ſecundùm ordinarium ius, & communem vſum, dicendum eſt, indulgentiam conceſſam ab eo qui habet poteſtatem ordinariam concedendi illam, durare etiam poſt mortem concedẽtis. Probatur ... quia de Epiſcopis eſt cõmunis ſententia, vt patet ex Paludano, Syluestro, & aliis ſupra, et conſtat ex vſu, & quia eorum poteſtas

A non limitatur in iure, niſi ad tantam quantitatem; nõ verò quoad durationem: nec eſt vlla ratio cur nos illam addamus. Et vſus idem cõfirmat. De Legato etiã Pontificis idem docent omnes, ob eaſdem rationes, vel à fortiori, quia cẽſetur habere maiorem poteſtatem: item argumento cap. vit. de Officio Legati, vbi dicitur, ſtatutum Legati non ceſſare per mortẽ illius. Vbi Gloſſa idem dicit eſſe de indulgentia, quia non magis limitatur hæc poteſtas, quàm illa. Ratio autem generalis eſſe poteſt, quia poteſtas ordinaria cenſetur concedi ſimpliciter, & iuxta rei naturã, niſi expreſsè limitetur. At verò poteſtas delegata magis arbitraria eſt, & ideo nõ poteſt de illa ſtatui regula adeò certa, ſed ſolùm pendere ex voluntate concedentis, & ita iuxta modum delegationis iudicandum eſſe. Nihilominus
B ſi abſolutè datur ad concedendam talem vel talem indulgentiam, credo etiam illam durare poſt mortem concedentis: quia ſi indulgentia non limitatur ad hoc, vt pendeat ex vita concedentis, ex ſe non habet talem dependentiam, nec eſt cur dicamus cum illa limitatione concedi: & reliquę rationes factæ cũ proportione procedunt.

De ſecundo modo quo Indulgentia poteſt ceſſare.

SEcundo modo poteſt deſinere indulgẽtia per reuocationem eius, qui illam cõceſſit, vel ſucceſſoris, qui moraliter idem cũ ipſo cenſetur, vel ſuperioris à fortiori. Et hic modus eſt certiſſimus, & in eo cõueniunt Auctores citati, & Geminianus cum aliis 5.
C in c. 1. de Conceſſ. præbend. in 6. colligiturque ex vſu frequenti Eccleſiæ, qui etiam in iure habetur, vt ſumi poteſt ex Etraua. *Quemadmodum*, de pœnit. & remiſ. & in Clem. *Dudum*, §. *Nos autem*, de Sepulturis, & quotidie fit in granis benedictis, & aliis ſimilibus. Ratio verò iam eſt ſuprà data. Quæri verò poteſt, an hæc reuocatio requirat cauſam, vel fieri poſſit ad nutũ cõcedẽtis: In quo videtur certũ, vt valida ſit ſufficere voluntatẽ concedẽtis, etiamſi abſque alia cauſa, vel neceſſitate fiat, quia res per quas cauſas naſcitur, per eaſdem diſſoluitur. Hæc autem gratia ſola volũtate concedentis facta eſt, neque ex diuino iure, aut aliũde habet immobilitatem, imò effectus eius ſemper pendet ex intentione largientis, ſaltem per volũ-
D tatem moraliter durantem, ſeu retractatam. Confirmatur, quia reuocatio legis poſitiuæ facta tenet, etiãſi abſque cauſa fiat.

Geminia.

Requiratne hæc reuocatio cauſam.

Hoc autẽ poſito, inquiri poteſt, an poſſit etiam licitè reuocari ſine cauſa. Aliqui enim negãt, quia donatio, aut beneficium ſemel factum nõ poteſt abſque cauſa reuocari rationabiliter, nã & indicat animi leuitatẽ, & non fit ſine aliquo grauamine alterius. Aliis autem videtur nullam eſſe neceſſariã cauſam, vt hoc licitè fiat. Quod verius videtur, quia à principio hoc fuit beneficium gratuitum, quod tunc poſſet abſque alia cauſa licitè negari: ergo poſtea etiam poteſt licitè reuocari ſine cauſa, quia hoc nihil aliud eſt quàm nõ conſeruari, vel non dari pro tempore futuro, etiamſi pro præterito datum fuerit. Item, qui cõceſſit indul-
E gentiam, non ſe obligauit ad illam cõſeruandam: ergo tam libere poteſt non conſeruare, ſicut potuit nõ dare. Præterea quia per conceſſionem indulgentiæ perpetuæ nullum ius acquiritur illi, cui conceditur, ſed ſemper manet in ratione cuiuſdam gratiæ pẽdẽtis ex voluntate cõcedẽtis: & ideo nulla fit alteri iniuria, neque imponitur ei grauamen contra iuſtitiã, vel aliam virtutẽ, etiamſi hoc fauore priuetur ex ſola voluntate, abſque alia cauſa. Cùm autem cauſam excludimus, non auferimus finem aliquem honeſtum, qualis neceſſarius eſt ad honeſtatem cuiuſcunque actionis humanæ ex obiecto indifferentis: ſed ſolùm

6. Corduv. q. 36. vbi refert alios, qui hoc modo dicunt.

Pars affirma præfertur.

alien

aſſerimus non eſſe neceſſariam ſpecialem cauſam, A
quæ honeſtet hunc actum.

7. *Per accidens poteſt reuocatio indulgentia eſſe illicita.*

Hoc autem intelligitur per ſe loquendo, quia ab
extrinſeco& per accidẽs poteſt hæc reuocatio eſſe il-
licita,ſi abſque cauſa fiat. Primò, ſi poſſit ſcandalum
generare,vt v.g. quia eſt ſignũ alicuius odij : ſecũdò,
ſi concedens promiſit ſe non reuocaturum:nam pro-
miſſio illa honeſta eſt in eo ſenſu , quòd ſaltem ſine
cauſa non fiet reuocatio:obligat ergo ſaltem ex fide-
litate quadam:obligat autem tantùm ipſum promit-
tentẽ, nõ verò ſucceſſorem:quia perſonalis eſt actio.
Tertiò,ſi talis indulgẽtia creditur eſſe valdè fructuo-
ſa animabus, nullumque nocumentum afferre : nam
tunc profectò alienum eſſet à charitate paſtoris illã
ſine cauſa reuocare,quãdo vtrumque illorum experi-
mento compertum eſſet. In quo eſt differentia inter B
conſeruationem , ſeu non reuocationem,& primam
indulgentiæ conceſſionem,quia ante primam cõceſ-
ſionem tãtùm poteſt eſſe ſpes fructus de futuro, quæ
magis incerta eſt. Quartò, poteſt excogitari caſus in
quo vſus indulgẽtiæ ſit iam inchoatus,& ideo videa-
tur eſſe aliquo modo ius acquiſitũ,vt non poſſit ſine
magna cauſa reuocari. Vt v.g.ſi Iubilæus cõceditur,
& quis ieiunauerit , eleæmoſynam fecerit , confeſſus
fuerit,vel cœpit illa opera facere,hoc ipſo videtur ac-
quiſiiſſe ius , vt non reuocetur gratia Iubilæi priùs
quàm illa opera perficiat,& indulgẽtiã conſequatur.
Eſto etiam in illo caſu non ſit proprium ius acquiſi-
tum:tamen ex quadam fidelitate & tacita promiſſio-
ne profectò eſſet illicitum huiuſmodi hominem tali C
indulgentia defraudare,niſi vrgens cauſa cogeret ad
vniuerſalem eius reuocationem.

8. *An indulgẽtia ceſſet ſtatim ac reuocatio fit. Communis ſententia. Nauarr. Corduba. Domini. Syluest.*

Rurſus verò inquiri poteſt, an indulgentia extin-
guatur ſtatim ac reuocatio fit Romæ , v.g. Reſpon-
ſio communis eſt,non auferri donec reuocatio per-
ueniat ad notitiam eorum qui indulgentia gaude-
bant.Ita Nauarr.& Corduba ſuprà,qui citant Domi-
nicũ cum aliis in c.1 de Conceſſione præbend.libr.
6.Syluest.& alios Summiſtas verb. *Gratia* , idémque
habet Syluest.verb.*Indulgentia*,n 17.Quorum funda-
mẽtum eſt,quia hæc eſt intentio Pontificis,quam ſo-
lùm probant ex communi interpretatione Doctorũ.
Ratio autem huius interpretationis eſſe poteſt, quia
intentio Pontificis præſumenda eſt prudens & cor-
data: huiuſmodi autem eſt illa,ſcilicet, vt reuocatio D
nõ noceat priùs quàm de illa conſtet,alioqui facerẽt
multi fideles opera requiſita ad indulgẽtiam,& frau-
darentur ſpe illius abſque culpa ſua : quod credibile
non eſſe intentum à Pontifice.Accedit,quòd ſicut in-
dulgentia amplè interpretãda eſt quoad voluntatem
concedentis, ita è cõtrario reuocatio reſtringẽda eſt.

9. *Prior ſenſus communis ſententiæ.*

Duobus autem modis poteſt intelligi hæc ſenten-
tia.Primò,quòd reuocatio non habeat effectum,do-
nec ſit ſufficiẽter promulgata, ita vt,per ſe loquẽdo,
peruenire potuerit ad notitiã Eccleſiæ, vel Prouin-
ciæ,in qua,vel pro qua fit.Et in hoc ſẽſu eſt hęc ſen-
tentia maximè cõſentanea rationi,& praxi Eccleſię.

Poſterior eiuſdem ſentẽtiæ ſenſus.

Alius verò ſenſus eſt, vt nulli perſonæ in particulari
noceat illa reuocatio, donec illi ſufficienter conſtet
de tali reuocatione.Et in hoc ſenſu videtur affirma- E
ri dicta ſententia à prædictis Auctoribus , quia non
agũt de promulgatione,ſed de notitia & ſcientia , &
exẽpla,quæ adducũt,ad hoc tendunt. Et ſanè cupio
eſſe verã ſententiã,quia valdè fauorabilis eſt,erítque
verã,ſi hæc ſit voluntas Pontificum:vnde autem hæc
voluntas colligatur,non ſatis apparet:nam leges etiã
irritantes poſt ſufficientem promulgationem habẽt
ſuum effectum,in perſonis etiam quæ inuincibiliter
illas ignorant, cùm tamen maiora incommoda inde
poſsint ſequi,quàm ex reuocatione indulgentiarum;
hîc enim ferè nullum eſt;nam ſolùm ſequitur quędã

A materialis deceptio inducens ad bonos actus , per ſe
vtiles. Supponendo autem communem ſententiam
piam & probabilem,cenſeo iuxta eam (quod ad pra-
xim multùm refert) ſi quis bona fide confeſſus eſſet
reſeruata peccata in virtute talis indulti conceſſi in
ordine ad talem indulgentiam , cuius reuocationem
inuincibiliter ignorat,talem confeſsionem eſſe vali-
dam,& illum hominem ſic abſolutum,etiam à Cen-
ſuris , liberum manere etiam ab onere comparendi,
& veriſimiliter creditur, hanc eſſe mentem Pontifi-
cis,quia aliud eſſet,& periculosũ,& valde oneroſum.

Dubitari autem hîc poteſt, an poſsit Pontifex per 10. *Pontifex an poſsit indulgẽtiam reuocare per actum internum.*
ſolum actum interiorem contrariæ voluntatis reuo-
care indulgentiam. Videtur enim non poſſe,quia op-
B poſitorum eadem eſt ratio:non poteſt autem conce-
dere indulgẽtiam per ſolum interiorem actum,ergo
nec reuocare.Contrarium nihilominus verum eſt,&
commune, quia efficacia indulgentiæ pendet ex vo-
luntate concedentis , vt ſæpe dictum eſt. Item , quia
licèt exteriùs cõcedat ſine intentione interiori,nihil
facit:ergo licèt contineat (vt ſic dicam)externam con-
ceſsionem , ſi intentionem mutet,iam nihil facit. Et
ideo non eſt ſimile de cõceſsione, nã ad hanc vtrun-
que requiritur,ſcilicet voluntas, & interior actus : &
ideo quolibet horum ſublato, aufertur,quia facilius
eſt deſtruere,quàm cõſtruere , & quia bonum ex in-
tegra cauſa, malum ex quocunque defectu.Grauiter
autem peccaret Pontifex qui hoc faceret , nam eſſet
grauis illuſio & deceptio Eccleſiæ.Et ideo nunquam
C id Pontifices faciunt ſine expreſſa reuocatione exter-
na ſiue per ſpecialia,ſiue per generalia verba,quę ta-
men ſufficiant ad voluntatem explicandam. Neque
etiam volunt habere effectum ſaltem vſque ad ſuffi-
cientem promulgationem, quia oppoſitum eſſet ni-
mis durum. Expectare verò in ſingulis actualem no-
titiam ad hunc effectum, non eſt tam neceſſarium ad
prudentem reuocationem; eſt tamẽ pium & fauora-
bile.Atque hæc omnia,quæ de reuocatione ſunt di-
cta, intelligenda etiam ſunt de ſuſpenſione : vt dem
Doctores aſſerũt , quia eſt veluti quædam reuocatio
ad tempus facta, quo elapſo,indulgentia reſtituitur.

De tertio modo quo indulgentia ceſſare poteſt.

D TErtius modus quo indulgentia tollitur , eſt per 11.
deſtructionem rei,pro qua indulgentia eſt con-
ceſſa.Ita Palud.Syluest. Nauarr.Cord.& omnes.Ra-
tio eſt, quia deſtructis nobis,deſtruũtur ea,quæ ſunt
in nobis:indulgẽtia autem eſt veluti quoddam mo-
rale accidens adhærens ei cui conceditur. Vt tamen
hoc magis explicetur,aduertenda eſt diſtinctio ſuprà
data de indulgẽtia perſonali, & locali.In priori ergo
eſt res manifeſta, ſi indulgentia ſit propria perſonæ,
quæ vitalis potiùs quàm perpetua dici poteſt. Si au-
tem ſit indulgentia communitatis,in illa ſemper ma-
net indulgentia, quanuis deficiẽte particulari perſo-
na,deſignat eſſe quoad illam;nam ſi quis poſsit illam
lucrari pro mẽbro iam defuncto,id eſt ex alio titulo,
ſcilicet, quia reliquis viuentibus etiam pro mortuis
E conceſſa eſt. Oportet autem aduertere, aliud eſſe lo-
qui de perſona,cui Pontifex facit gratiam indulgen-
tiæ,id eſt, qui à Pontifice illã impetrat:aliud verò de
iis,pro quibus indulgentia cõceditur,ſcilicet,vt eam
lucrẽtur,ſi hoc vel illud fecerint.Nam perſonalis in-
dulgẽtia extinguitur cum perſona, quæ lucratura eſt
ſuo opere indulgentiam, non verò cum impetrante
illam,niſi talis terminus in ipſa conceſſione præfiga-
tur,quia aliàs indulgẽtia per ſe non pendet à tali per-
ſona.At verò de indulgẽtia locali omnes concedunt
extingui deſtructo loco,quia,licèt nõ propriè ipſi lo-
co cõcedatur, ſed hominibus,quia eã lucraturi ſunt,
tamen,

tamen, quia eam nõ poſſunt lucrari in tali loco, in cuius gratiam cõceſſa eſt, ideo, deſtructo loco, tollitur poteſtas lucrandi indulgentiam. Et declaratur à ſimili, nam indulgentia cõceſſa vt tali tempore obtineatur, tranſacto tempore extinguitur, quia iam nõ exiſtit illa menſura durationis pro qua conceſſa fuit. Similiter ergo deſtructo loco perit indulgentia, quia tollitur locus, pro quo ſolo conceſſa fuerat. Hîc verò occurrebant dubitationes, quãtitam oporteat eſſe talem deſtructionem, & quid dicẽdum ſit ſi templum reædificetur. Sed hæ tractandæ latè à nobis ſunt in materia de interdicto, vbi ſunt magis propriæ.

De quarto modo ceſſationis indulgentiæ.

12. QVartus modus addi ſolet, quòd vna indulgentia deſtruatur interdum per aduentum alterius, quando ambæ ſimul in eodem exiſtere non poſſunt: vt v.g. ſi in die dedicationis alicuius Eccleſiæ Epiſcopus conceſſit vnum annum indulgentiæ, & ſuperueniẽs Archiepiſcopus ſimilem cõcedat indulgentiam; Cordub. hæc poſterior valebit, & prior extinguetur. Ita Cordub. q. 36. in fine. Sed non placet hic dicendi modus: exiſtimo enim nunquam indulgentiam hoc modo tolli, ſed potiùs poſteriorem irritam eſſe loquẽdo ex iure communi, ſeu ex vi ipſarum indulgentiarũ. Nam ſi concedens nolit dare vnã, niſi reuocando priorem, iam hic modus pertinebit ad ſecundum priùs poſitum. Declaratur ergo & probatur noſtra ſententia: nam in primis hoc non habet locum in indulgentiis perſonalibus, quia nunquam ſunt incompatibiles in eadem perſona plures indulgentiæ, nec ſcio de hac re eſſe aliquod ius ſtatutum. De localibus autem eſt regula 57. Cancellariæ, duas indulgentias eſſe incompatibiles in eodem loco, ſi nulla facta fuit mentio prioris in impetratione poſterioris: tunc autem non excludit poſterior priorem, ſed potiùs poſterior eſt nulla, eo quòd per ſubreptionem impetrata cenſetur. Sic ergo in prædicto exemplo, quando Archiepiſcopus concedit annum indulgentiæ facta iam conceſſione ab Epiſcopo, cenſeo poſterioren conceſſionem eſſe nullam, quia eſt vltra terminos iuris, & quia iam ibi factum erat quantùm fieri poterat & locus ille eſt incapax (vt ſic dicam) plurium indulgentiarum ex vi iuris, neque Archiepiſcopus tantam habet poteſtatem, vt poſſit reuocare indulgentiam datam ab Epiſcopo: nullum enim ius talem facultatem illi tribuit: ſicut neque è contrario, ſi Archiepiſcopus præueniat, poterit Epiſcopus illius indulgẽtiam tollere, & ſuam intromittere, quia non habet etiam in hoc ſuperiorem facultatem. videtur ergo eſſe hoc ius præuenientis. Nunquam ergo poteſt fingi caſus, in quo vna indulgentia aliam expellit.

De quinto ceſſationis modo.

13. QVintus modus extinguendi indulgẽtiam, excogitari poteſt per renunciationẽ eius, nam vnuſquiſque poteſt proprio priuilegio, quatenus ad ipſũ ſpectat, renunciare, iuxta cap. *Nuper*, & communem ſententiam Doctorum ibi, de Decimis: indulgentia autem eſt veluti quoddam priuilegium: ergo. Sed hic etiam modus nunquam moraliter contingere poteſt. Etenim cùm in indulgentiis exerceatur iuriſdictio

A voluntaria, poterit quis libere renũciare vſui illarũ, tamen per ſuam renunciationem non poteſt volũtatem concedentis mutare, aut irritare, & ideo quoties ipſe voluerit mutare volũtatem ſuam, poterit tali indulgentia vti. Indulgentia ergo ipſa extincta nõ fuit, quia facultas lucrãdi illam ſemper manet. Neque eſt ſimile de aliis priuilegiis, quæ conferunt aliquod ius, cui homo renunciare poteſt, qua renũciatione acceptata, ſtatim tali iure priuatur: per indulgentias autẽ, vt dixi, nullũ acquiritur ius, ſed conſiſtunt ſemper in liberali beneficio concedentis. Quòd ſi quis fortaſſe fingat, eum, cui indulgentiam conceſſit, acceptare renunciationem, id potiùs eſſet indulgẽtiam reuocare quaſi in pœnã eius, qui illam lucrari noluit. Et ſimili modo, ſi fingamus ſuperiorem concedere poſterio-B rem indulgentiam ſub conditione, vt renuncietur priori, illud etiam virtualiter eſſet vnam reuocare dando aliam, vel ſolùm velle alterutram concedere ad liberam electionem recipientis.

De ſexto ceſſationis modo.

SExtus & vltimus modus ceſſandi indulgentiam cogitari poteſt, per ceſſationem cauſæ, propter quam cõceſſa eſt, tum quia, ceſſante cauſa, ceſſat effectus: tum etiam, quia indulgentia conceſſa ſine cauſa, eſt nulla: ergo etiam fit nulla, ceſſante cauſa, quia nunquam hæc liberalis remiſſio poteſt fieri ſine cauſa: fieret autem ſine vlla cauſa, ſi poſt illam ablatam indulgentia operaretur. Denique declaratur à ſimili, quia tributum propter cauſam impoſitum ceſſat, ceſ-C ſante cauſa. Nihilominus etiam hũc modum prætermittunt Auctores, & meritò, quia ex ſolo hoc capite nunquam deſinit indulgentia. Quod patet, quia non eſt neceſſe vt cauſa tantum duret, quantum durat indulgentia: nam propter cauſam temporalẽ poteſt cõcedi indulgentia perpetua. Igitur à principio cõſideranda eſt cauſa indulgentiæ: nam, ſi illa fuit ſufficiens ad tantam indulgentiam pro tali tempore concedẽdam, etiamſi illa tranſeat, indulgentia durabit, vt v.g. dedicatio Eccleſiæ, quæ vno die fit, eſt ſufficiẽs cauſa vt concedatur indulgentia vnius anni, & reſpectu Pontificis poſſet eſſe ſufficiens ad indulgentiam perpetuam, præſertim ſi aliæ cauſæ concurrerent. Nõ eſt ergo hæc talis cauſa, à qua pẽdeat effectus in fieri, & cõſeruari, ſicut eſſe ſolet in aliquibus tributis, de quibus proinde alia ratio eſt. Verum eſt tamen, ex hac cauſa ſemper relinqui aliquem effectum, vel ſaltem aliquem reſpectum moralem ad illam, ratione cuius talis duratio indulgentiæ, nunquam eſt ſine ſufficiẽti cauſa morali. At verò ſi à principio cauſa nõ ſit ſufficiens ad concedendam perpetuam indulgẽtiam, ſed ſolùm pro tanto tempore, tunc quidem etiamſi per-D petua concedatur, non eſt in totum valida, ſed ſolùm pro tempore proportionato cauſæ. Sicut enim in alia quantitate indulgentiæ ſeruanda eſt proportio ad cauſam, ita etiam in duratione. Et ideo tranſacto illo proportionato tempore, ceſſabit indulgentia apud Deum, nõ quia ceſſauit cauſa: fieri enim poteſt vt antea iam ceſſauerit; ſed quia à principio conceſſio non fuit valida, niſi pro tali tempore. Relinquitur ergo, vt *Reſolutio totius ſect.* indulgẽtia ſolùm per reuocationem, vel deſtructionem rei, cui annexa eſt, poſſit extingui. Atque hæc de hac materia, & de toto hoc opere, ad laudem Omnipotentis Dei, dixiſſe ſufficiat.

FINIS.

INDEX
QVÆSTIONVM, ET ARTICVLORVM DIVI THOMÆ, QVÆ IN HOC TOMO QVARTO EXPONVNTVR.

Prior numerus paginam indicat, poſterior columnam.

Quæſtio octuageſima quarta.

De ſacramento Pœnitentiæ.

Articulus. 1 VTRVM Pœnitentia ſit ſacramentum. 5.1
2 Vtrùm peccata ſint propria materia huius ſacramenti. 6.1
3 Vtrùm hæc ſit forma huius ſacramenti, *Ego te abſoluo.* 7.1
4 Vtrùm impoſitio manuum ſacerdotis requiratur ad hoc ſacramentum. 9.1
5 Vtrùm hoc ſacramentum ſit de neceſſitate ſalutis. 10.1
6 Vtrùm Pœnitentia ſit ſecunda tabula poſt naufragium. 11.1
7 Vtrùm hoc ſacramentum fuerit conuenienter in noua lege inſtitutum. 12.1
8 Vtrùm Pœnitentia debeat durare vſque ad finem vitæ. 15.2
9 Vtrùm Pœnitentia poſſit eſſe continua. 17 1.
10 Vtrùm ſacramentum Pœnitentiæ debeat iterari. 18.1

Quæſtio LXXXV.

De ſacramento Pœnitentiæ ſecundùm quòd eſt virtus.

Articulus. 1 Vtrùm Pœnitentia ſit virtus. 20.1
2 Vtrùm Pœnitētia ſit ſpecialis virtus. 78.1
3 Vtrùm virtus Pœnitentiæ ſit ſpecies iuſtitiæ. 80.1
4 Vtrùm voluntas ſit propriè ſubiectum pœnitentiæ. 82.1
5 Vtrùm principium pœnitentiæ ſit ex timore. ead.2
6 Vtrùm pœnitētia ſit prima virtutum. 84.1

Quæſtio LXXXVI.

De effectu pœnitentiæ, quoad mortalium peccatorum remiſſionem.

1 Vtrùm per pœnitentiam omnia peccata remoueantur. 89.1 Articulus.
2 Vtrùm ſine pœnitentia peccatum remitti poſſit. 101.2
3 Vtrùm poſſit per pœnitētiam vnum peccatum ſine alio remitti. 113.2
4 Vtrùm remiſſa culpa per pœnitentiam, remittatur reatus pœnæ. 115.2
5 Vtrùm remiſſa culpa mortali, tollantur omnes reliquiæ peccati. 118.1
6 Vtrùm remiſſio culpæ ſit effectus pœnitentiæ. 119.1

Quæſtio LXXXVII.

De remiſſione venialium peccatorum.

1 Vtrùm peccatum veniale poſſit remitti ſine pœnitentia. 128.2 Articulus.
2 Vtrùm ad remiſſionem venialium peccatorum requiratur gratiæ infuſio. 131.1
3 Vtrùm venialia peccata remittantur per aſperſionem aquæ benedictæ, & cætera huiuſmodi. 147.2
4 Vtrùm veniale peccatum poſſit remitti ſine mortali. 149.1

Quæſtio LXXXVIII.

De reditu peccatorum per pœnitentiam remiſſorum.

Articulus.
1 Vtrùm peccata dimiſſa redeant per ſequens peccatum. 156.1
2 Vtrùm peccata dimiſſa redeāt per ingratitudinem, quæ ſpecialiter eſt ſecundùm odium fraternum, apoſtaſiam à fide, contemptum cõfeſſionis, & dolorem de Pœnitentia habita. 159.1
3 Vtrùm per ingratitudinem peccati ſequentis, conſurgat tantus reatus, quantus fuerat peccatorum priùs dimiſſorum. 160.2
4 Vtrùm ingratitudo, ratione cuius ſequēs peccatum facit redire peccata priùs dimiſſa, ſit ſpeciale peccatum. 161.2

Quæſtio LXXXIX.

De virtutum recuperatione per Pœnitentiam.

Articulus.
1 Vtrùm per pœnitentiam virtutes reſtituantur. 174.2
2 Vtrùm poſt pœnitentiam reſurgat homo in æquali virtute. 176.2
3 Vtrùm per pœnitentiam reſtituatur homo in priſtinam dignitatem. 179.1
4 Vtrùm opera virtutum in charitate facta, poſſint mortificari. 182.1
5 Vtrùm opera mortificata per peccatum, per pœnitentiam reuiuiſcant. 183.1
6 Vtrùm per pœnitentiam ſubſequentem, etiam opera mortua viuificentur. 185.1

Quæſtio XC.

De partibus pœnitentiæ in generali.

Articulus.
1 Vtrùm pœnitentiæ debeant partes aſſignari. 186.2
2 Vtrùm conuenienter aſſignentur partes pœnitentiæ, contritio, confeſſio, & ſatisfactio. 188.1
3 Vtrùm prædicta tria, ſint partes integrales pœnitentiæ. 190.1
4 Vtrùm conuenienter diuidatur pœnitentia in pœnitentiam ante Baptiſmum, pœnitentiam mortalium, & pœnitentiam venialium. 191.1

FINIS.

INDEX

INDEX

DISPVTATIONVM AC SECTIONVM QVÆ IN HOC VOLVMINE CONTINENTVR.

Prior numerus paginam, poſterior columnam deſignat.

DISPVTATIO PRIMA,
De pœnitentia in communi.

Sectio.
1 *QVÆ ſint ea in quibus virtus & ſacramentum pœnitentiæ conueniunt.* 1.2
2 *Quibus modis differant, ſacramentum, & virtus pœnitentiæ.* 3.2

Diſputatio II.
De obiecto virtutis pœnitentiæ.

Sectio.
1 *Quod ſit materiale obiectum virtutis pœnitentiæ.* 21.1
2 *Vtrùm bonum opus, & Deus ipſé cadant ſub obiectum virtutis pœnitentiæ.* 24.1
3 *An hæc virtus habeat proprium obiectum formale, & quod illud ſit.* 25.1
4 *An hæc virtus deteſtetur peccata vt rationi contraria.* 27.2

Diſputatio III.
De actibus virtutibus pœnitentiæ in communi.

Sectio.
1 *Vtrùm actus pœnitentiæ ſit actus voluntatis, & quotuplex.* 29.2
2 *Vtrùm virtus pœnitentiæ habeat actus tendendi in bonum, & recedendi à malo.* 30.2
3 *Vtrùm actus pœnitentiæ abſolutus ſit, & efficax.* 31.2
4 *An deteſtatio peccati ſit actus elicitus à pœnitentia, vel charitate.* 33.1
5 *Vtrùm actus pœnitentiæ honeſtus ſit.* 35.1
6 *Vtrùm actus pœnitentiæ ſupernaturalis ſit.* 36.1
7 *An detur aliqua pœnitentia naturalis.* 39.1
8 *Vtrùm verus pœnitentiæ actus eſſe debeat vniuerſalis de omnibus peccatis.* 40.2
9 *Vtrùm actus pœnitentiæ ſit deteſtatio peccati ſupra omne aliud malum.* 43.2
10 *Vtrùm vnum peccatum ſit deteſtabilius alio.* 46.2

Diſputatio IV.
De Contritione ſecundùm ſe.

Sectio.
1 *An contritio ſit formalis actus pœnitentiæ.* 49.2
2 *Vtrùm ad veram contritionem requiratur formalis amor Dei ſuper omnia, & quòd deteſtatio peccati in illo fundetur.* 51.1
3 *Vtrùm propoſitum formale non peccandi in futurum, ſit de ratione contritionis: & an contritio ſit vnus ſimplex actus.* 54.2
4 *An ad contritionem requiratur intentio.* 57.1
5 *Vtrùm ad contritionem requiratur aliqua duratio.* 60.1
6 *An contritio petat recogitationem peccatorum.* 62.1
7 *An contritio ſemper gratia formetur.* 65.1

Diſputatio V.
De attritione.

Sectio.
1 *In quo differat attritio à contritione.* 68.1
2 *Quomodo ſit honeſta attritio.* 70.1
3 *Vtrùm attritio poſſit fieri contritio.* 73.2

Diſputatio VI.
De actu exteriori pœnitentiæ.

Sectio.
1 *Quis ſit actus proprius exterior pœnitentiæ.* 76.1
2 *Quotuplex ſit huiuſmodi actus.* 77.1

Diſputatio VII.
De habitu virtutis pœnitentiæ.

Sectio.
1 *An pœnitentia ſit virtus moralis.* 84.2
2 *An pœnitentia à religione differat.* 88

Diſputatio VIII.
De primo effectu pœnitentiæ, qui eſt remiſsio peccatorum mortalium.

Sectio.
1 *An pœnitentia tollat peccata moralia.* 90.2
2 *An in hac vita ſemper ſit locus pœnitentiæ.* 95.1
3 *Quomodo pœnitentia remittat peccatum.* 99.1

Diſputatio IX.
De neceſsitate pœnitentiæ ad hunc primum effectum remittendi peccatum mortale.

Sectio.
1 *De neceſſitate pœnitentiæ ad mortalis remiſſionem.* 103.2
2 *Vtrùm de potentia abſoluta poſſint peccata mortalia ſine pœnitentia remitti.* 106.2
3 *An mortale poſſit ſine infuſione gratiæ remitti.* 104.2
4 *An poſſit peccatum remitti ſine phyſica mutatione peccatoris.* 108.2

Diſputatio X.
De perfectione remiſsionis peccati mortalis, quatenus à pœnitentia fit.

Sectio.
1 *An remiſſo vno mortali, omnia remittantur.* 120.1
2 *Vtrùm per pœnitentiam remittatur æterna pœna.* 122.1
2 *Vtrùm per pœnitentiam tota pœna temporalis remittatur.* 123.2

Diſputatio XI.
De remiſſione venialium peccatorum, prout eſt effectus pœnitentiæ.

Sectio.
1 *An remiſſio venialis ſit opus gratiæ.* 133.1
2 *Vtrùm ad remiſſionem venialis peccati habitualis gratia requiratur.* 134.2
3 *An ad remiſſionem venialium, pœnitentia requiratur.* 140.2
4 *De remiſſione venialis poſt hanc vitam.* 146.2

Diſputatio XII.
De remiſſione venialium per alia opera.

Sectio.
1 *De remiſſione venialium per ſacramenta.* 149.2
2 *De remiſſione venialium per ſacramentalia.* 153.1

Diſputatio XIII.
De perfectione dicti effectus pœnitentiæ.

Sectio.
1 *De reditu peccatorum quoad culpam per ſubſequens peccatum.* 162.2
2 *De reditu peccatorum quoad pœnam.* 164.2
3 *An peccata remiſſa virtute redeant.* 170.2

Diſputatio XIV.
De effectu pœnitentiæ, quoad reparanda merita deperdita.

Sectio.
1 *Remittitur in librum Opuſculorum.* 186.1

Diſputatio XV.
De præceptis virtutis pœnitentiæ.

Sectio.
2 *Vtrùm qui mortaliter peccauit, teneatur ſub præcepto de* pec

de peccato conteri. 194.1
2 Sitne impœnitentia ſpeciale peccatum. 197.1
3 Vtrùm præceptum pœnitentiæ naturale ſit, vel poſitiuum. 201.1
4 Vtrùm præceptum pœnitentiæ ſemel tantùm in vita obliget. 205.1
5 Vtrùm præceptum contritionis obliget ſtatim poſt commiſſum peccatum. 209.1
6 Pro quo tempore obliget hoc pœnitentiæ præceptum. 217.1
7 An teneatur homo in hac vita ſatisfacere pro pœna temporali. 221.1

Diſputatio XVI.
De poteſtate clauium.
Sectio. 1 An fuerit data miniſtris Eccleſiæ. 223.1
2 An ſit quoad culpas, vel quoad pœnas tantùm. 226.1
3 An ſit ordinis, vel iuriſdictionis. 229.2
4 An ſit clauis Regni Cœlorum. 237.1

Diſputatio XVII.
De inſtitutione ſacramenti pœnitentiæ.
Sectio 1 An fuerit inſtitutum à Chriſto, ab aliis diſtinctum, 239.2
2 De neceſſitate illius ad remiſſionem mortalis poſt baptiſmum. 241.2
3 An ſufficiat in voto. 251.1

Diſputatio XVIII.
De eſſentia ſacramenti pœnitentiæ.
Sectio. 1 Quæ ſit eius materia remota. 253.2
2 An conſtet materia & forma ſacramentali. 255.2
3 Ex qua materia, & forma conſtet. 258.2
4 An ſit iterabile. 259.2
5 Sitne in illo aliquid quod ſit res, & ſacramentum ſimul. 261.2
6 Sitne in illo aliquis ritus neceſſarius. 264.1

Diſputatio XIX.
De forma ſacramenti pœnitentiæ.
Sectio. 1 Vtrùm de eſſentia huius formæ ſint hæc ſola verba voce prolata, Abſoluo te. 265.1
2 Quis ſit ſenſus verborum formæ. 270.1
3 An poſſit dirigi ad perſonam abſentem. 275.1

Diſputatio XX.
De dolore ad hoc ſacramentum neceſſario.
Sectio. 1 An hoc ſacramentum faciat ex attrito contritum. 278.1
2 Quæ attritio neceſſaria ſit, & ſufficiat. 283.2
3 An ad eius valorem ſola voluntas confitendi ſufficiat. 286.1
4 Quis dolor ſit de eius valore. 287.2
5 De confeſſione informi ex defectu doloris. 295.2
6 De dolore ad confeſſionem venialium neceſſaria. 298.2

Diſputatio XXI.
De confeſsione.
Sectio. 1 Quid ſit, & quas conditiones requirat. 300.2
2 De auriculari confeſſione. 301.2
3 An debeat fieri voce humana. 303.2
4 An debeat fieri ſacerdoti præſenti. 305.1

Diſputatio XXII.
De integritate confeſſionis.
Sectio. 1 An debeat eſſe de omnibus mortalibus. 307.1
2 An omnes malitiæ ſpecie diſtinctæ confitendæ ſint. 309.2
3 An circunſtantiæ non mutantes ſpeciem, ſint aperiendæ. 311.1
4 Quomodo ſingulæ circunſtantiæ ſint de neceſſitate confeſſionis. 314.2
5 Vtrùm neceſſe ſit numerum peccatorum diſtinctè explicare. 319.1
6 Vtrùm neceſſe ſit peccata iam ritè confeſſa dicere. 326.1
7 De confeſſione non iteranda. 328.1
8 Vtrùm neceſſe ſit venialia peccata confiteri. 330.1
9 Vtrùm neceſſe ſit confiteri peccata dubia. 331.2
10 Vtrùm ſit contra integritatem aliquid addere præter veritatem. 332.2

Diſputatio XXIII.
De integritate formali confeſsionis.
1 An in mortis periculo ſufficiat confeſſio non integra. Sectio. 335.2
2 An aliquando liceat peccatum mortale in confeſſione omittere. 338.1
3 Quæ confeſſio ſit formaliter integra. 339.2
4 Quæ integritas ſufficiat ad valorem confeſſionis. 340.2

Diſputatio XXIV.
De Miniſtro confeſsionis in communi.
1 Vtrùm miniſter huius ſacramenti ſit ſacerdos. 341.2 Sectio.
2 Vtrùm omnis ſacerdos ſit miniſter huius ſacramenti. 344.2

Diſputatio XXV.
De Miniſtro huius ſacramenti ex ordinaria poteſtate.
1 Qui ſint miniſtri ordinarij huius ſacramenti. 346.2 Sectio.
2 Quis ſit proprius ſacerdos. 350.1

Diſputatio XXVI.
De Miniſtro huius ſacramenti ex delegata poteſtate.
1 Qui poſſint iuriſdictionem delegatam dare, vel recipere. Sectio. 353.1
2 In quibus ſit iuriſdictio delegata. 356.2
3 Quàm ſit durabilis hæc iuriſdictio. 395.1
4 An in articulo mortis quilibet ſacerdos habeat delegatam iuriſdictionem. 361.1
5 De iuriſdictione ad abſoluendum à ſolis venialibus. 362.2
6 An ſufficiat dubia vel probabilis iuriſdictio. 363.2

Diſputatio XXVII.
De facultate eligendi confeſſorem.
1 Quis poſſit facultatem eligendi confeſſorem, concedere. Sectio. 366.1
2 Quibus hæc facultas à iure ſit conceſſa. 367.1
3 An alicui ex conſuetudine concedatur hæc facultas. 372.1
4 Qualis debeat eſſe facultas eligendi confeſſorem. 373.1

Diſputatio XXVIII.
De ſacerdote idoneo, vt eligatur.
1 Vtrùm in ſacerdote requiratur bonitas, vt ſit idoneus. Sectio. 378.2
2 An requiratur ſcientia. 380.2
3 Vtrùm ius antiquum amplius requirat. 383.2
4 Quis ſit idoneus iuxta Trident. Concil. 385.1
5 A quo ſit danda approbatio. 389.2
6 Cuius Epiſcopi approbatio neceſſaria ſit. 392.2
7 An vnius Epiſcopi approbatio pro tota Eccleſia ſufficiat. 396.1
8 An approbatio ſemel conceſſa poſſit reuocari. 401.1

Diſputatio XXIX.
De Miniſtro quoad caſus reſeruatos.
1 An ſit in Eccleſia poteſtas reſeruandi peccata. 403.1 Sectio.
2 An ſola peccata, quæ habent excommunicationem annexam, reſeruari poſſint. 404.2
3 Vtrùm omnia peccata mortalia reſeruentur. 407.1
4 An peccata poſſint reſeruari pro arbitrio Superioris. 409.2

Diſputatio XXX.
De Miniſtro directo quoad reſeruata.
1 Quis poſſit directè abſoluere à reſeruatis. 411.2 Sectio.
2 Quis per generalem delegationem. 413.1
3 Vtrùm in caſibus extraordinariis poſſit inferior abſoluere. 416.1
4 Vtrùm debeat Superior dare facultatem ſubdito petenti. 419.2
5 An debeat Superior facultatem dare abſolutè. 422.1

Diſputatio XXXI.
De modo abſoluendi à caſibus reſeruatis.

Sectio. 1 *Vtrùm poſſit ſuperior à ſolis reſeruatis abſoluere.* 429.1
2 *An inferior poſſit à ſolis non reſeruatis abſoluere.* 431.1
3 *Quid in caſu neceſſitatis faciendum ſit.* 433.1
4 *Abſolutio Superioris an reſeruationem tollat.* 435.2

Diſputatio XXXII.
De obligationibus Miniſtri.

Sectio. 1 *Quis ſacerdos teneatur fidelium confeſſiones audire.* 441.2.
2 *Quomodo certus fiat de diſpoſitione pœnitentis.* 443.1
3 *Quam diligentiam teneatur adhibere.* 444.1
4 *Quid aget, ſi pœnitens per ignorantiam ſit in ſtatu malo.* 445.2
5 *An debeat abſoluere in opinionum diuerſitate.* 446.2
6 *Quid aget, ſi malè abſoluat pœnitentem.* 447.2
7 *Vtrùm aliqua pœna ſit ipſo iure impoſita propter indebitam adminiſtrationem huius ſacramenti.* 449.2

Diſputatio XXXIII.
De ſigillo confeſſionis.

Sectio. 1 *Quo iure teneatur confeſſor illud ſeruare.* 450.1
2 *Ex qua confeſſione oriatur.* 453.1
3 *Circa quam materiam propriè verſetur.* 455.1
4 *Quas perſonas obligat hoc ſigillum.* 457.1
5 *An confeſſor poſſit loqui cum pœnitente de auditis.* 458.2
6 *Quomodo ſeruandum ſit ſecretum.* 461.1
7 *An, & quando liceat vti notitia in confeſſione comparata.* 463.1
8 *Quæ pœna propter fractionem ſigilli incurratur.* 465.2

Diſputatio XXXIIII.
De ſecreto circa complicem.

Sectio. 1 *An poſſit pœnitens complicem aperire in confeſſione.* 466.2
2 *An poſſit reuelari à pœnitente propter integritatem confeſſionis.* 467.2
3 *An teneatur confeſſor ſeruare ſub ſigillo peccatum illius.* 471.2
4 *An poſſit confeſſor de licentia pœnitentis corrigere complicem.* 474.2

Diſputatio XXXV.
De præcepto diuino confeſſionis.

Sectio. 1 *Vtrùm confeſſio ſit de iure deuino.* 490.1
2 *Quas perſonas obliget.* 494.1
3 *Quo tempore obliget, vt diuinum eſt.* 495.1
4 *Per quam confeſſionem impleatur hoc diuinum præceptum.* 497.2

Diſputatio XXXVI.
De Præcepto Eccleſiaſtico annuæ confeſſionis.

Sectio. 1 *An ſit latum ab Eccleſia.* 499.1
2 *Vtrùm baptizati habentes peccatum, illo obligentur.* 500.2
3 *Quomodo annus computandus ſit.* 501.2
4 *An qui confitetur in vno anno, teneatur confiteri in ſequenti.* 504.2
5 *An teneantur fideles anticipare confeſſionem.* 506.1
6 *Quibus modis homo excuſetur.* 507.2
7 *Per quam confeſſionem impleatur.* 509.1
8 *De pœna impoſita tranſgreſſoribus.* 510.1

Diſputatio XXXVII.
De ſatisfactione ſecundùm ſe.

Sectio. 1 *An poſſimus conſequi remiſsionem pœnæ temporalis.* 511.2
2 *Vtrùm ad ſatisfaciendum requiratur gratia viatoris.* 513.1
3 *Vtrùm requirat opus liberum & moraliter bonum, ad ſatisfaciendum factum.* 515.1
4 *An poſſit fieri per opera præcepta.* 516.1
5 *An fiat per ſolos actus internos, vel externos.* 517.1
6 *Vtrùm opus, per quod ſatiſfactio fit, debeat eſſe pœnale.* ead.2
7 *An poſſit fieri per ea quæ neceſſariò patimur.* 520.1
8 *Vtrum ad noſtram ſatiſfactionem requiratur diuina promiſſio, & acceptatio.* 521.2
9 *Vtrùm noſtra ſatisfactio ſit de condigno.* 522.2
10 *An per eam remittatur pœna Purgatorij.* 523.2

Diſputatio XXXVIII.
De ſacramentali ſatisfactione.

1 *An ſit pars neceſſaria huius ſacramenti.* 525.1 Sectio.
2 *An habeat aliquem effectum ex opere operato.* ead.2
3 *An confeſſor teneatur illā imponere pœnitenti.* 527.1
4 *Quam menſuram ſeruare debeat confeſſor in illa imponenda.* 528.1
5 *Vtrùm conſiſtat in indiuiſibili.* 529.1
6 *Quæ opera ſint in ſatisfactionem imponenda.* 530.1
7 *An teneatur pœnitens illam acceptare.* 531.1
8 *An implenda ſit in ſtatu gratiæ.* 532.2
9 *An ſit omnino perſonalis.* 534.1
10 *Quis poſſit illam tollere, vel mutare.* ead.2

Diſputatio XXXIX.
De inſtitutione extremæ vnctionis.

1 *An ſit in Eccleſia tale Sacramentum.* 538.1 Sectio.
2 *An fuerit à Chriſto inſtitutum.* 541.1

Diſputatio XL.
De eſſentia ſacramenti extremæ vnctionis.

1 *De materia remota huius ſacramenti.* 542.1 Sectio.
2 *De materia proxima.* 545.1
3 *Quæ ſit legitima huius ſacramenti forma.* 546.2
4 *De eius definitione, vnitate, atque iteratione.* 549.1

Diſputatio XLI.
De effectu, & fine huius ſacramenti.

1 *Quis ſit effectus gratiæ huius ſacramenti.* 551.1 Sectio.
2 *Quando hoc ſacramentum conferat gratiæ effectum.* 557.1
3 *An interdum detur, ſine omnibus vnctionibus.* 560.2
4 *An per illud tribuatur corporis ſanitas.* 562.1

Diſputatio XLII.
De ſubiecto cui dandum eſt hoc ſacramentum.

1 *Vtrùm ſit ſolus baptizatus vtens ratione.* 564.1 Sectio.
2 *Vtrùm ſit ſolus infirmus corpore & animo.* 566.1
3 *Quæ partes corporis ſint vngendæ.* 568.2

Diſputatio XLIII.
De miniſtro extremæ vnctionis.

1 *Vtrùm ſit ſacerdos.* 569.2 Sectio.
2 *Vtrùm ſint plures ſacerdotes.* 571.1

Diſputatio XLIV.
De præceptis, & ritu extremæ vnctionis.

1 *Vtrùm detur præceptum ſuſcipiendi hoc ſacramentum.* 573.2 Sectio.
2 *De præceptis miniſtri huius ſacramenti.* 576.2
3 *An parochus teneatur miniſtrare cum periculo vitæ.* 578.1

Diſputatio XLV.
De Purgatorio, an, & vbi ſit.

1 *Deturne aliquis locus, in quo animæ purgentur.* 583.1 Sectio.
2 *An ſit vnus Purgatorij locus.* 594.1

Diſputatio XLVI.
De genere, & acerbitate pœnæ Purgatorij.

1 *Vtrùm animæ Purgatorij pœnam damni, & ſenſus patiantur.* 598.2 Sectio.
2 *An pœna ſenſus Purgatorij ſit à vero igne, & quomodo fiat.* 601.2
3 *Quàm ſit acerba pœna ignis Purgatorij.* 607.1
4 *Quàm ſit diuturna Purgatorij pœna.* 609.1

Diſputatio XLVII.
De ſtatu gratiæ animarum Purgatorij.

1 *An careant omni culpa.* 612.1 Sectio.

1 *An ſint in ſtatu merendi.* 614.2
2 *An ſint certæ de ſua æterna ſalute.* 616.2

Diſputatio XLVIII.
De Suffragiis.

Sectio. 1 *Poſsintne fideles ab aliis per ſuffragia iuuari.* 619.2
2 *Poſsitne verus fidelis pro alterius pœna ſatisfacere.* 621.2
3 *Vtrùm viuis infallibiliter proſint.* 625.2
4 *Vtrùm viuorum ſuffragia defunctis proſint.* 628.2
5 *Quibus modis proſint animabus Purgatorij.* 632.2
6 *An proſint defunctis ex iuſtitia.* 636.1
7 *De conditionibus ex parte eius pro quo offeruntur.* 639.1
8 *De conditionibus requiſitis ex parte offerentis illa.* 640.2

Diſputatio XLIX.
De Poteſtate concedendi indulgentias.

Sectio. 1 *An ſit in Eccleſia.* 647.2
2 *Quàm ſit antiquus in Eccleſia indulgentiarum vſus.* 652.1
3 *Sitne ordinis, an iuriſdictionis.* 656.1
4 *Quid ſit indulgentia.* 658.1
5 *Qualis ſit vſus indulgentiæ.* 662.1

Diſputatio L.
De effectu indulgentiarum.

Sectio. 1 *An extendatur ad culpæ remiſſionem.* 664.1
2 *Quam pœnam temporalem tollat indulgentia.* 667.2
3 *Quam pœnam indulgentia remittat.* 671.1
4 *Quotuplex ſit.* 676.1
5 *De Indulgentia partiali.* 678.2

Diſputatio LI.
De Theſauro Eccleſiæ, qui per indulgentias diſpenſatur.

Sectio. 1 *Vtrùm in Eccleſia ſit ſpiritualis theſaurus, qui per indulgentias diſpenſari valeat.* 684.1
2 *Vtrùm Theſaurus Eccleſiæ, qui per indulgentias diſpenſatur, conſtet etiam ex ſatisfactionibus Sanctorum.* 686.1
3 *Vtrùm Indulgentiæ tantùm concedi poſſint ex Theſauro Eccleſiæ.* 691.2
4 *An Eccleſiæ Theſaurus ſolùm per indulgentias diſpenſetur.* 696.2

Diſputatio LII.
De fidelibus viuentibus, quibus prodeſſe poſſunt indulgentiæ.

Sectio. 1 *Vtrùm indulgentia ſolis hominibus cõcedi poſſit, & quomodo diuidatur in localem, realem, & perſonalem.* 698.1
2 *Quæ habitualis diſpoſitio requiratur in eo, qui indulgentiam lucraturus eſt.* 703.2
3 *An ad indulgentiæ effectum ſit neceſſaria confeſſio.* 708.1
4 *Vtrùm actualis diſpoſitio neceſſaria ſit ad effectum indulgentiæ conſequendum.* 711.2
5 *An, & quomodo præſtandum ſit opus expreſſum in forma indulgentiæ, vt fructus obtineatur.* 713.1
6 *An opus ad indulgentiam poſtulatum, honeſtum in indiuiduo requiratur.* 715.2
7 *Vtrùm inter viuentes poſſit indulgentia ab vno, per opus ab alio factum comparari.* 717.1
8 *Vtrùm omnes facientes opus ad indulgentiæ requiſitum, ſtatim & æqualiter fructum eius conſequantur.* 718.2
9 *Vtrùm præter gratiam, & opus iniunctum requiratur aliqua alia diſpoſitio actualis, vel habitualis ex parte recipientis indulgentiæ fructum.* 721.1

Diſputatio LIII.
De defunctis quibus indulgentiæ prodeſſe poſſunt.

1 *Vtrùm animæ defunctorum ſint capaces fructus indulgentiarum.* 723.1 Sectio.
2 *Vtrùm indulgentiæ valeant defunctis per modum abſolutionis, vel tantùm per modum ſuffragij.* 724.2
3 *Quid ſit indulgentiam concedi defunctis per modum ſuffragij, & quomodo ab indulgentia per modum abſolutionis differat.* 726.2
4 *Quæ conditiones requirantur ad valorem indulgentiæ pro defunctis.* 731.1

Diſputatio LIV.
De cauſa finali propter quam concedi poſſunt ac debent indulgentiæ.

1 *Vtrùm ad concedendam indulgentiam neceſſaria ſit aliqua cauſa finalis, quæ moueat concedentem.* 733.2 Sectio.
2 *Vtrùm legitima cauſa ita ſit neceſſaria ad indulgentiam, vt ſine illa conceſſa, ſit nulla.* 735.1
3 *Vtrùm ad indulgentiæ valorem requiratur cauſa non ſolùm iuſta, ſed etiam proportionata.* 740.1
4 *Vtrùm neceſſe ſit cauſam indulgentiæ eſſe publicam, ſeu ad commune bonum pertinere.* 744.2

Diſputatio LV.
De cauſa efficiente indulgentiarum.

1 *An ſolus Summus Pontifex habeat diuino iure poteſtatem concedendi indulgentias.* 748.1 Sectio.
2 *Vtrùm inferiores ſacerdotes, vel ſaltem Epiſcopi habeant iure diuino poteſtatem concedendi indulgentias aliquibus perſonis, vel locis.* 750.1
3 *Vtrùm Epiſcopi poſſint indulgentias concedere ordinario iure humano.* 751.2
4 *Quid poſſint humano iure ordinario inferiores prælati, aut ſacerdotes circa indulgentiarum conceſſionem.* 758.1
5 *Quid poſſint Prælati religionum circa indulgentias concedendas.* 759.2
6 *In quibus ſit vel eſſe poſſit poteſtas delegata ad indulgentias concedendas.* 762.2

Diſputatio LVI.
De forma in concedendis indulgentiis ſeruanda.

1 *Vtrùm ad indulgentiam concedendam, ſeu efficiendam neceſſaria ſit aliqua forma, eaq; determinata.* 764.1 Sectio.
2 *Vtrùm indulgentiæ forma ſtricto vel fauorabili iure interpretanda ſit.* 769.2
3 *Vtrùm forma indulgentiæ tantum valeat quantum ſonat.* 771.2

Diſputatio LVII.
De duratione, & reuocatione indulgentiæ.

1 *An indulgentia ſit perpetua.* 774.1 Sectio.
2 *Quibus modis ceſſet indulgentia.* 775.2

FINIS.

INDEX

INDEX LOCORVM SACRÆ SCRIPTVRÆ TAM VETERIS, QVAM NOVI TESTAMENTI, QVÆ IN HOC OPERE CONTINENTVR.

Exod.

Cap.32. AVT *dimitte eis hanc noxam, aut dele me.* Exponitur de carentia æternæ gloriæ ſecundùm aliquos. 45.1.B

Leuitic.

23 *Affligetiſq; animas veſtras.* De exteriori, & interiori pœnitentia exponitur, & præceptum ibi latum declaratur. 219.1.E

Deuteron.

4 *Cum quæſieris Dominum Deum tuum, inuenies eum, ſi tamen ex toto corde quæſieris eum, & tota perturbatione animæ tuæ.* De amore Dei, & dolore peccati ſuper omnia, exponitur. 51.1.D

Ibid. *Si ad cardines cœli fueris diſſipatus, inde retrahet te Dominus Deus tuus.* De vniuerſali Dei miſericordia ad remittenda omnia peccata, exponitur. 93.2.A

1. Regum.

2 *Quis orabit pro illo?* id eſt, Inſignem virum orantem poſtulat. 94.2.D

Ibid. *Si fortè donet mihi eum Dominus.* Particula *Fortè*, incertitudinem dicit. 523.1.E

31 *Ieiunauerunt ſeptem diebus.* Quale, & propter quid fuerit illud ieiunium. 585.1.B

2. Regum.

12 *Peccaui Domino.* De ſufficientia veræ pœnitentiæ ad remiſſionem peccati ponderatur. 52.1.E

3. Regum.

4 *Qui orauerit in domo hac, &c.* De impetratione orationis exponitur. 154.2.B

17 *Reuerſus es ad me, vt rememorarentur peccata mea,* ſcilicet, quoad aliquam pœnam temporalem. 165.2.D

Tobiæ.

8 *Panem tuum & vinum tuum ſuper ſepulturam iuſti conſtitue,* ſcilicet in oblationem pro defunctis. 585.1.D, 629.1.B

Pſalm.

31 *Dixi, confitebor aduerſum me.* De efficacia doloris ad veniam obtinendam, ponderatur. 52.1.E

Ibid. *Beatus vir, cui non imputauit Dominus peccatum.* Significatur remiſſionem peccati eſſe opus diuinæ gratiæ. 134.1.E

33 *Timete Dominum omnes ſancti eius,* De timore pœnarum, cum Baſilio exponitur. 36.1.B

37 *Neque in ira tua corripias me,* id eſt, Purgatorij afflictione. 591.2.B

Ibid. *Putruerunt & corruptæ ſunt cicatrices meæ, à facie inſipientiæ meæ.* Tractatur latè. 165.2.D, 166.1.E

50 *Quoniam iniquitatem meam ego cognoſco, &c.* id eſt, Recognoſco, vt defleam. 35.2.B

Ibid. *Super niuem dealbabor.* De perfectione iuſtificationis exponitur. 111.2.D

Ibid. *Sacrificium Deo ſpiritus contribulatus.* Ponderatur contritionem vocari ſacrificium, & cur. 88.2.D

83 *Cor meum & caro mea exultauerunt.* Nam deuotio voluntatis ſolet in appetitum inferiorem redundare. 30.1.C

108 *In memoriam redeat iniquitas Patrum eis.* Vtique quoad aliquam pœnam temporalem. 165.2.D

118 *Particeps ego ſum omnium timentium te.* Id eſt, cum eis conſentio in obſeruandis mandatis tuis, vel cum eis communico. 620.1.B

126 *Cùm dederit dilectis ſuis ſomnum, ecce hæreditas Domini.* Non de morte & æterna hæreditate, ſed de pace animæ, & abundantia bonorum ex Dei prouidentia prouenientium, exponitur. 593.2.B

146 *Qui ſanat contritos corde.* De contritione peccatorum, & de quacunque afflictione poteſt exponi. 49.1.B.

Prouerbior.

8. & 10. *Ego diligentes me diligo.* De neceſſaria connexione inter dilectionem Dei & hominis, exponitur. 105.1.D

11 *Mortuo homini impio nulla erit vltrà ſpes, &c.* De pœnæ æternitate, & immutabilitate. 631.2.B

Eccleſiaſtes.

9 *Quodcunque facere poteſt manus tua, inſtanter operare.* Exponitur. 593.1.C

11 *Si ceciderit lignum ſiue ad Auſtrum.* ibid.D

Eccleſiaſticus.

2 *Si pœnitentiam non egerimus, incidemus in manus Dei,* De neceſſitate formalis pœnitentiæ, vt medij ad remiſſionem peccati, exponitur. 103.2 E

7 *Nullus poteſt corrigere, quem ipſe deſpexit.* 95.2.B

Ibid. *Mortuo non prohibeas gratiam,* id eſt, beneficentiam & ſubſidium. 585.1.E

Itẽ de ſuffragiis pro mortuis, exponitur. 629.1.C

17 *Ante mortem confitere.* De confeſſione laudis exponitur. 490.1.B

21 *Fili peccaſti, ne adiicias iterum, & de præteritis deprecare, vt tibi dimittantur.* Significatur neceſſitas pœnitentiæ, ad veniam peccatorũ obtinendam. 35.2.B

24 *Penetrabo omnes inferni partes.* Quæ illæ fuerint, 629.1.B

30 *Miſerere animæ tuæ placens Deo.* De præcepto charitatis in ſpiritualibus ad ſeipsũ exponitur. 197.1.B

34 *Dona iniquorum non probat Altiſſimus, nec in multitudine ſacrificiorum propitiabatur.* Quòd ſine gratia, opera nihil ad ſatisfaciendum valeant, exponitur 125.2.B

38 *Fili in mortuum produc lacrymas.* Attingitur. 629.1.B

Sapientia.

10 *Eduxit illum de delicto ſuo.* Id eſt, Adamum. 91.2 B

11 *Diſſimulans peccata hominum propter pœnitentiam.* Non puniens ſtatim, vt det tempus pœnitendi. ibid. & 96.1.D

Iſaias.

1 *Si fuerint peccata veſtra vt coccinum, ſicut nix dealbabuntur.* De vera remiſsione peccatorum exponi-

tur. 111.2.D
Ibid. *Lauamini, mundi eſtote*, &c. De operibus ſatisfactoriis. 511.2.D
22 *Dabo clauem David ſuper humerum eius.* De Chriſti principatu exponitur. 237.2.A
26 *A facie tua Domine concepimus.* Id eſt, ex timore tuo: *Domine in anguſtia requiſiuimus te.* Septuaginta, *propter timorem tuum.* 70.2.E
30 *Cùm ingemueris, tunc ſaluus eris.* Iuxta Septuaginta particula, *Tunc*, indicat connexionem inter contritionem, & gratiam. Eodem modo exponitur conditionalis iuxta vulgatam, *Si conuerſus fueris, ſaluaberis.* 60.2.C
38 *Recogitabo tibi omnes annos meos*, ſcilicet ad deteſtanda præterita peccata. 35.2.A
43 *Narra, ſi quid habes, vt iuſtificeris*, Id eſt, Profer excuſationem, ſi quam habes. 490.1.D
52 *Solue vincula colli tui, captiua filia Sion.* Per vincula, peccata etiam quoad culpam, intelliguntur, & alia ſimilia loca Scripturæ eodem modo exponuntur. 267.2.C

Hierem.

8 *Nunquid qui cadit, non reſurget? attendi, & auſcultaui, nullus eſt, qui agat pœnitentiam de peccato ſuo, dicens: Quid feci?* Quaſi concludat, ideo nullus reſurgit: vnde oſtenditur neceſſitas pœnitentiæ. 104.1.B
18 *Pone tibi amaritudinem, & dirige cor tuum.* Quia amaritudo pœnitentiæ eſt, quæ rectum facit cor, quod antea erat obliquum. ibid.
31 *Poſtquam conuertiſti me, egi pœnitentiam.* Exponitur de neceſſitate gratiæ ad pœnitentiam. 36.2.A

Baruch.

2 *Anima quæ triſtis eſt, reddit tibi gloriam.* Triſtis per veram pœnitentiam, quæ eſt cultus quidam Dei. 88.2.D

Ezechiel.

6 *Dabo vobis cor nouum*, &c. Explicatur de efficacia diuinæ gratiæ circa agēdam pœnitentiam. 36.2.A
18 *Si impius egerit pœnitentiam.* Deteſtando præteritam vitam, & nouam inchoando. *Et cuſtodierit omnia præcepta mea*, &c. 35.1.C,E
Ibid. *Omnium iniquitatum eius recordabor ampliùs.* Ponderatur diſtributio, & confertur cum comminatione contraria. 93.1.E,D
33 *Ipſe animam ſuam viuificabit.* Cooperanda enim gratiæ Dei, ſanctificat ſe. 99.2.E
Ibid. *Non imputabuntur ei.* Quia reuera in eo non erunt. 111.2.C
Ibid. *Si auerterit ſe peccator*, &c. De promiſſione remiſſionis peccati propter pœnitentiam, exponitur. 52.1.E

Daniel.

4 *Peccata tua eleemoſynis redime.* Vel ſatisfaciendo. 540.1.B. Vel auxilium impetrando. 514.2.B

Ioel.

2 *Scindite corda veſtra, & non veſtimenta veſtra.* Id eſt, interiorem pœnitentiam magis quàm exteriorem à Deo poſtulari. 14.2.D
Ibid. *Conuertimini*, &c. *in ieiunio.* Duo diſtinctè præcipiuntur, pœnitentia, & noua vita. 35.1.B
Ibid. *Corda veſtra, & ex toto corde veſtro.* Cordis nomine voluntas ſignificatur. 30.1.B
Ibid. *Scindite corda veſtra.* De effectu contritionis, exponitur. 626.

Ionas.

3 *Quis ſcit ſi conuertantur, & ignoſcat Deus.* Exponitur de remiſſione pœnarū huius vitæ, quæ incerta eſt. 523.1.E

Micheas.

4 *Dole & ſatage quaſi parturiens.* De intentione, & magnitudine pœnitentiæ exponitur. 59.2.A

Nahum.

1 *Deus non iudicat bis in idipſum.* Variæ lectiones afferuntur, & expenduntur. 165.1.A
Ibid. *Mundans non facit innocentem.* Id eſt, Remittendo peccatum, non reſtituit innocentiam. 180.2.B

Zachar.

1 *Conuertimini*, &c. *& conuertar.* Continet promiſſionē gratiæ ſtatim cōferendæ homini cōtrito 60.2.D

2. Machab.

9 *Orabat ſceleſtus Dominum, à quo non erat miſericordiam conſequuturus.* Exponitur quoad conſequendam ſalutem corporis, pro quo tantùm orabat. 97.2.C
12 *Sancta, & ſalubris cogitatio*, &c. De Purgatorio, & Suffragiis pro mortuis latè exponitur. 584.1.D, & ſequentib. 629.1.B

Matth.

3 *Facite ergo fructus dignos pœnitentiæ.* Cum Chryſoſt. exponitur, quòd fiat illatio vt de medio neceſſario. 104.1.A, 511.2.E
4 *Pœnitentiam agite.* Initium prædicationis Chriſti, cur à pœnitentia ſumptum fuerit. 15.1.C, 194.2.A
5 *Si offers munus tuum ante altare*, &c. vſque ad illud, *Et tunc veniens offeres munus tuum.* Expenditur. 212.2.A
Ibid. *Amen dico tibi, non exies inde, donec ſoluas vſque ad nouiſſimum quadrantem.* An de temporali, vel æterna pœna intelligendum ſit, expenditur. 586.1.C
9 *Non veni vocare iuſtos, ſed peccatores, ad pœnitentiam.* Quia peccatum eſt propria materia pœnitentiæ. 21.1.E
12 *Non remittetur ei.* Quod ſit peccatum in Spiritum ſanctum, & quomodo irremiſſibile. 93.2.E
Ibid. *Non remittetur in hoc ſeculo, nec in futuro.* Tractatur. 586.2.B
16 *Tibi dabo claues*, Latè. 224.1.D, Intelliguntur de peccatis quoad culpam. 227.1.D
Ibid. *Quodcunque ſolueris ſuper terram*, &c. Quomodo in his verbis poteſtas concedendi indulgentias contineatur, vel ex eis colligatur, latè 648.1.B, & ſequentib. & 650.2.D, particula *Super terram*, exponitur. 723.1.C
18 *Non dico tibi ſepties, ſed vſque*, &c. De vniuerſalitate, & amplitudine pœnitentiæ exponitur. 92.2.C
Ibid. Parabolam de ſeruo, à quo Dominus remiſſum debitum repetiit, nō probare, peccata remiſſa iterum redire, oſtenditur. 163.2.B, & ſequentib.
Ibid. *Quæcunque ligaueritis*, &c. An extendantur ad indulgentias. 749.1.D
21 *Soluite, & adducite mihi.* Præfiguratum eſſe miniſterium ſacerdotum. 342.2.D
22 *Ex toto corde tuo.* Id eſt, voluntate tua. 30.1.B
vlt. *Data eſt mihi omnis poteſtas in cœlo, & in terra.* Excluſiuè exponitur: id eſt, mihi ſoli: confertúrque cum alio loco Ioan. 244.1.C

Marcus.

3 *Ille vos baptizabit Spiritu ſancto, & igne:* ſcilicet Purgatorij, ex Beda. 591.2.B
Ibid. *Non remittetur ei.* Quod ſit peccatum in Spiritum ſanctum, & quomodo irremiſſibile. 93.2.F
6 *Et vngebant oleo multos ægrotos, & ſanabant*, latè tractatur: & vnctionem illam non eſſe ſacramentum Extremæ vnctionis, licèt fuerit eius adumbratio, concluditur. 538.2.B. 539.1.A,B

Lucas.

7 *Remittuntur ei peccata multa: quia dilexit multùm.* De remiſſione quoad culpam, & pœnam, exponitur. 119.1.B, 270.2.E, 271.1.E
Ibid. *Remittuntur ei peccata multa: quia dilexit multum.* Remiſſionem peccatorum eſſe effectum dilectionis.

ctionis. 51.1.D

11 *Date eleemoſynam, & ecce omnia munda ſunt vobis.* Quia exiſtentes in gratia ſatisfaciunt. 512.1.E

13 *Niſi pœnitentiam egeritis*, &c. De virtute pœnitentiæ exponitur. 2.2.A, Additur verò poſſe extendi ad omnem pœnitentiæ modum, in vnaquaque lege à Deo præſcriptum. ead.B, De neceſſitate medij. 103.2.D, De neceſſitate præcepti in omni tempore. 194.2.B.

16 *Et Lazarus ſimiliter mala.* Quibus purgatus eſt, cum Chryſoſtomo. 512.1.C

Ibid. *Facite vobis amicos de mammona iniquitatis, vt cùm defueritis*, &c. Id eſt, Erogate eleemoſynas pauperibus, qui vos poſt mortem orationibus iuuent. 585.2.D, 614.2.D

17 *Ite, oſtendite vos ſacerdotibus.* Confeſſio adumbrata eſt. 342.2.D, 490.2.D

26 *Oportet prædicari in nomine eius pœnitentiam*, &c. Scilicet, propriam legis gratiæ. 227.1.C

Ioannes.

3 *Niſi quis renatus*, &c. Notauit, Chriſtum priùs de Batiſmo, quàm de pœnitentia ſermonem feciſſe. 15.2.A.

8 *Vade, & iam amplius noli peccare.* Expenditur cum Auguſtino. 205.2.A

10 *Bonus paſtor animam ſuam dat pro ouibus ſuis.* Quia tenetur pro ſpirituali vita gregis corporalem perdere. 579.2.E

11 *Soluite eum, & ſinite abire.* Significatam eſſe abſolutionem, quæ à ſacerdotibus fit. 342.2.D

14 *Qui diligit me, diligetur à Patre meo.* Æquiualere conditionali, *Si diligis diligêris*, exponitur. 105.1.C

20 *Sicut miſit me viuens Pater, & ego mitto vos.* De iuriſdictione data Apoſtolis exponitur. 236.2.B

Ibid. *Accipite Spiritum ſanctum. quorum remiſeritis*, &c. 224.1.D, De peccatis quoad culpam exponitur. 227.1.C, *Et quorum retinueritis.* &c. Quomodo hinc neceſsitas confeſsionis colligatur, latè. 242.1.D, & ſeq.

Ibid. *Quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis.* Etiam venialia comprehenduntur. 150.1.D

Ibid. *Quorum remiſeritis peccata.* Quomodo dicta ſint Apoſtolis hæc verba. 155.2.A

Ibid. *Quorum remiſeritis peccata.* Quomodo hinc colligatur præceptum diuinum cõfeſsionis. 491.1.D, & ſeq.

21 *Paſce oues meas.* Ibi eſſe datam Petro poteſtatem indulgentias concedendi. 652.1.A

Acta Apoſtolorum.

2 *Quem Deus ſuſcitauit à mortuis, ſolutis doloribus inferni*, id eſt, ſoluendo pœnas Purgatorij, refertur. 587.1.B

5 *Ad dandam pœnitentiam Iſraeli, & remiſſionem peccatorum.* Quia vtrumque æqualiter eſt donum gratiæ per Chriſtum. 36.1.E

8 *Pœnitentiam age ab hac iniquitate, ſi fortè*, &c. Particula *Fortè*, exponitur, vt non dubitationem, ſed vel libertatem, vel rei difficultatem indicet. 91.2.C

Ad Romanos.

2 *Ignoras quia benignitas Dei ad pœnitentiam te adducit, tu autem ſecundùm durationem tuam*, &c. Quod per Deum non ſtat quominus homo reuertatur. 96.1.E

Ibid. *Tu autem ſecundùm duritiam tuam, & impœnitens cor, theſaurizas tibi iram.* Ponderatur pro obligatione pœnitentiæ ante mortem. 217.2.B

3 *Non ſunt facienda mala, vt inde veniant bona.* Id eſt, non ſunt facienda mala culpæ propter mala pœnæ vitanda. 44.1.A

5 *Peccatum non imputabatur, cùm lex non eſſet.* Id eſt, non agnoſcebatur, & quaſi nihil reputabatur, 111.2.B

6 *Gratia Dei vita æterna.* Quia illam ſecum affert. Exponiturque caput de remiſſione pœnæ æternæ, quæ in iuſtificatione neceſſariò fit. ibid.

8 *Si Chriſtus in vobis eſt*, &c. vſque ad illud, *Si filij & hæredes*, de remiſſione pœnæ æternæ exponitur. 122.1.E

Ibid. *Nihil damnationis eſt ijs qui ſunt in Chriſto Ieſu*, Id eſt in iuſtificatis per Chriſti gratiam, veram culpam mortalem manere non poſſe. 65.2.C, 122.1.E, Non quòd excludatur neceſſariò reatus pœnæ temporalis. 127.1.B

9 *Optabam ego eſſe anathema*, &c. Refertur aliorum expoſitio de comparatione per exceſſum charitatis. 45.1.B

12 *Neceſſitatibus Sanctorum communicantes*, ſcilicet tam viuorum quàm mortuorum. 629.1.D

15 *Si ſpiritualium eorum participes facti ſunt.* An ſenſus literalis ſit de participatione per communicationem bonorum operum. 620.1.C

11 *Dum iudicamur autem, à Domino corripimur.* De fructu pœnarum temporalium huius vitæ, cum Auguſtino. 512.1.A

12 *Poſuit in Eccleſia primùm Paſtores.* Id eſt, Epiſcopos. 348.1.A

15 *Si mortui non reſurgunt, quid mihi prodeſt? comedamus, & bibamus*, &c. Quomodo hæc illatio teneat. 584.2.E

Ibid. *Quid facient qui baptizantur pro mortuis, ſi mortui non reſurgunt.* Id eſt, Quæ vtilitas eſt in actionibus pœnitentiæ, quæ ad mortuos iuuandos fiunt: Si, &c. 585.2.B, 629.1.D

2. Ad Corinth.

2 *Nam & ego quod donaui, ſi quid donaui, propter vos in perſona Chriſti.* Tractatur latè. 621.1.C, An hæc verba pertineant ad vſum indulgentiarum. 653.1.B

5 *Poſuit in nobis miniſterium reconciliationis*: id eſt, vnionis & amicitiæ hominis cum Deo. 227.2.B

Ibid. *Pro Chriſto legatione fungimur.* Tanquam vicarij eius. 243.2.A

Ibid. *Scimus quoniam ſi terreſtris domus noſtra*, &c. exponitur. 593.2.B

7 *Triſtitia, quæ ſecundùm Deum eſt.* Id eſt, ex vera pœnitentia, vel quæ à Deo eſt. 35.1.C

Ibid. *Ne abundantiori triſtitia abſorbeatur.* De nimia triſtitia, quæ in deſperationem adducat, exponitur. 60.1.A

Ibid. *Sed vindictam.* Id eſt, Pœnitentię ſatisfactionem. 512.1.A

8 *Vt illorum abundantia veſtram inopiam ſuppleat.* De ſpirituali inopia & abundantia exponitur. 687.2.A

12 *Non debent filij parentibus theſaurizare, ſed parentes filijs.* De ſpiritualibus etiam exponitur. eadem 1.E

Ad Galat.

6 *Alter alterius onera portate.* De operibus participandæ infirmitatis exponitur, cum Auguſtino. 625.1.C

Ad Epheſ.

5 *Mundans eum lauacro aquæ*, &c. De mundatione, quæ fit, cùm membra Eccleſiæ aggregantur, exponitur. 240.2.B, D, cum nonnullis Auguſtini locis.

Ad Coloſſenſ.

1 *Adimpleo ea quæ deſunt paſſionum Chriſti, in carne mea.* Tractatur latè. 620.1.E

Ad Timoth.

2 *Nequando det illis Deus pœnitentiam*, nimirum, tanquam proprium donum ſuum. 36.1.E

Ad Philemonem.

Si aliquis nocuit tibi, mihi imputa, id eſt, Ego in me ſuſcipio. 111.2.B

Ad Hebr.

6 *Impoſſibile eſt eos*, &c. De Baptiſino exponitur. 92.1. D, E, & 2. A, B

10 *Non relinquitur hoſtia*, &c. ibidem eodem modo.

12 *Non inuenit pœnitentiæ locum, licèt cum lacrymis quæſiſſet illum.* Non de pœnitentia peccati ipſius Eſau, ſed de retractatione facti Iſaac intelligitur. 97.2. C

Iacobus.

2 *Qui in vno offendit, factum eſt omnium reus*: ſcilicet, quoad æternitatem pœnæ. 41.1.E, vel, quantùm ad carentiam veri amoris. 120.1.B

5 *Si in peccatis eſt, remittentur ei.* Omnia venialia ibi comprehendi exponitur. 152.2.E

Ibid *Confitemini alterutrum peccata veſtra.* An de confeſſione ſacramentali. 491.1.B

Ibid *Vngentes eum.* De ſacramento Extremæ vnctionis latè exponitur. 539.2.D & ſequentib. *Oleo*, 542.1. E, & ſequ. *Et orent ſuper eum.* 546.2.D, *Et alleuiabit eum Dominus.* 553.2.C, *Et oratio fidei ſanabit infirmum.* 554. 1. C, 562.2. A, *Si in peccatis eſt, remittentur ei.* 554.2.B

1. Petri.

4 *Vniuerſa delicta operit charitas.* De efficacitate diuini amoris ad remiſſionem peccatorum exponitur. 105.1.C

2. Petri.

3 *Patienter agens*, &c. Vt homines quantumuis prauos ad pœnitentiam prouocet. 96.1.D

1. Ioannis.

1 *Fidelis eſt, & iuſtus, vt remittat nobis peccata noſtra.* De venialibus exponitur. 134.1.E

2 *Si quis peccauerit, aduocatum habemus.* De venialibus exponitur. ead.2.A

3 *Qui habet hanc ſpem, ſanctificat ſe.* Cooperãdo nimirum gratiæ Dei. 99.2.E

Ibid. *Qui non diligit, manet in morte.* De neceſſitate amoris ad obtinendam remiſſionem peccatorum exponitur. 51.1. C

4 *Omnis qui diligit, ex Deo natus eſt.* Quòd vera dilectio non ſit abſque iuſtitia, exponitur. 105.1.D

Ibid. *Perfecta charitas foras mittit timorem.* De ſancto timore pœnarum, & de timore mundano exponitur cum Patribus. 71.2.B

5 *Eſt peccatum ad mortem, non pro illo dico vt oret quis.* Latè exponitur. 94.2. per totam col.

Apocalypſis.

1 *Age pœnitentiam, ſin minus*, &c. De neceſſitate pœnitentiæ formalis, vt medij, exponitur. 103.2.E

2 *Noua opera fac.* Saltem propoſito, exponitur. 54. 2.C

3 *Quia tepidus es*, &c. Non reprehenduntur qui remiſsè operantur, ſed qui fidentes ſine charitate, vel bona opera malis admiſcent. 60.2.E

Ibid. *Habet clauem Dauid.* De poteſtate excellentiæ, etiam ad remittenda peccata, exponitur. 227.2.A, 237.2. A, *Qui claudit, & nemo aperit*, &c. 244 2. D

5 *Neque in cœlo, neque in terra, neque ſub hanc terram.* Qui ſub hanc terram intelligendi ſint. 595.1.B

14 *Beati mortui*, &c. *Amodo iam dicit ſpiritus.* De perfectè iuſtis intelligitur. 593.1.B

FINIS.

INDEX

INDEX
CAPITVM IVRIS CANONICI, QVÆ IN HOC OPERE EXPONVNTVR.

Ex Decreto. CAp. *Dictum*,cum aliis.1.q.1. 154.2.A
Cap.*Placuit*,9.q.2. 452.2.A
Cap.primum,9.q.2.Defenditur.234.2.B
Cap.*Placuit*,9.q.2.latè. 369.2.C
Cap.primum,13.q.1.Defenditur. 234.2.B
Cap.*Peſſimam*,23.q.8. 408.2.C
Cap.*Si presbyter*,26.q.6.cum aliis. 227.2.D
Cap.vlt.26.qu.6. De qua abſolutione loquatur.403.1.D
Cap.*Tres ſunt*,De Pœnit.d.1.154.1. A, latiùs. 191.2.E
Cap.1.& 2.De Pœnit.d.1. 250.2.B
Cap.*Talis*,De Pœnit.d.3. 61.1.A
Cap.*Sicut Seta*,De Pœnit.d.2. 71.2.B
Cap.*De Quotidianis*,de Pœnit.d.6. 154.1.A
Cap.1.vſque ad 7.de Pœnit.d.4. 165.2.E
Cap.*Qui recedit*,De Pœnit.d.4. 164.2.E
Cap.vlt.De Pœnit.d.4. 163.1.A
Cap.1.De Pœnit.d.6. 444.2.B
Cap.*Placuit*,de Pœnit.d.6.369.2.C , latiùs.234.2.C, & 371.1.E
Cap.*Sacerdos*,De Pœnit.d. 6. Quoad pœnam ibi impoſitam. 465.2.D
Cap.*Latorem*,33.qu.2.De qua pœnitentia loquatur. 403.1.D
Cap.*Cum omne crimen*,De Conſecrat.d.2. 154.2.C
Ex Decretalibus. Cap.*Aquam*,De Conſecrat.d.3. ead.D
Cap.*Firmiter*,De Summa Trin.& fide Cath.103.2.D
Cap.*Maiores*,De Baptiſm.cur peccatum originale nō poſſit remitti,manente mortali. 120.2.C
Cap.*Fures*,De Furtis,circa illa verba,ſi Diacono confeſſus fuerit.
Cap.*Statuimus*,De Maledicis. 408.2.D
Cap.*Excedentibus*,de Exceſſib.Prælat.757.2.C,758.1.C,& ſequent.
Cap.1.De Cleric.excomm.miniſt.
Cap.*Omnis vtriuſque ſexus*,De Pœnit. & remiſſ. verb. *Confiteantur*,latè.231.1. A , *Proprio ſacerdoti* ead. 2. *ſingulis annis*.499.2.B, *Diligenter inquirens*,& 444.2.B, *Quoad pœnam in eo latam*, 465.2.C,510.1.E
Cap.*Cum ex eo*,De Pœnit.& remiſſ. 671.1.D
Cap.*Quod autem*,De Pœnit.& remiſſ. 752.1.E
Cap.*Cum infirmitas* , De Pœnit. & remiſ. Quam vim nunc habeat. 495.2.A
Cap.vlt.de Pœnit.& remiſſ.latè. 369.2.C
Cap.*Cùm pro cauſa*,De Sent.excommunic. 308.1.D
Cap.*A nobis*,2.De Sent.excomm. 725.1.E
Cap.*Quia quorundam*,De Verbo.ſignifi. 230.1.C
Cap.2.De Pœnit.& remiſſ.in 6.234.2. A,latiùs.373.1.B *Ex Sexto.*
Cap.vlt.De Pœnit.& remiſſ.in 6. 676.1.B
Cap.*Ratihabitio*,De Regulis Iuris,in 6. 355.2.B
Cap.*Dudum*,De Sepultur. 468.1.C
Super Cathedram , De Sepultur. Quam vim nunc habeat. ead.D *Ex Clementinis.*
Inter cunctas,De Priuilegiis. 354.1.C
Vas electionis,Ioannis XXII. 357.2.B
Vices,De Treuga,& pace. ead.A
Antiquorum,de Pœnit.& remiſſ. 672.2.D.677.1.C,2.C
Quemadmodum,de Pœnit.& remiſſ. 673.1.B
Vnigenitus,de Pœnit.& remiſſ.673 1 B,676.2.D,677.2.B,684.2.D,cum multis ſequentibus.

INDEX
LOCORVM CONCILII TRIDENTINI QVÆ IN HOC OPERE EXPONVNTVR.

Seſſ.6. CAp.6.& Canon.3.de neceſſitate gratiæ ad ſingulos actus ſupernaturales,36.2.B,C,E,Idem caput 6. de vera contritione exponitur. 51.1.D
Cap.7. De Pœnitentia, vt eſt diſpoſitio ad iuſtitiam 99.1.B,Eodem cap.& Can.11.de aliis requiſitis ad veram iuſtificationem.112.1.B,& ſequent.
Seſſ.14. Cap. 14.*Vt ſit heres ſecundùm ſpem vitæ æternæ* , exponitur.111.2.E,& ſequentib.
Cap.1.& Can.15.de poteſtate clauium,224.1.D,226.1.B latiùs. 227.2
Cap. 4. *Si voluntatem peccandi excludat*, Per repugnantiam actus,exponitur. 224.2.D, ibidem definitio contritionis exponitur. 510.2. Item diuiſio contritionis. 70. 2.E,Item neceſſitas pœnitentiæ formalis. 103. 2. D,Item quomodo imperfecta contritio ſit donum Dei.284.2.B, & quomodo intelligatur diſponere ad gratiam in ſacramento impetrandam. 296.1.E,2.A
Cap. 5. Non aliud in Eccleſia à pœnitentibus exigitur,&c. 311.1.E
Cap. 7. de Iuriſdictione in ſacramento pœnitentiæ neceſſaria. 232.1.C,235.2.B
Cap.9.Tractatur latè. 520.1.A *Seſſ.23.*
Cap.15.de Reformation.latiſſimè. 385.1.B *Seſſ.24.*
Cap.6.de Reformat.latè. 413.1.D

FINIS.

INDEX
RERVM QVÆ IN HOC VOLVMINE CONTINENTVR.

Prior numerus paginam indicat, poſterior columnam, literæ verò, ſub eis res indicatas contineri.

ABSOLVTIO.

Sacramẽtales. SACERDOS non abſoluit auctoritate Pontificis,ſed Chriſti. 237.1.A,B
2 Plures abſolutiones validæ , licèt non licitæ, poſſunt cadere ſupra eandem confeſſionem. 260.1.E eritque vnum tantùm ſacramentum. ead.2.A
3 Poteſt abſolutio indirectè tollere peccatum. 418. 1.A,B,etiã in confeſsione explicatum.433.2. C,D
4 Abſolutio ſacramentalis dari non poteſt abſenti. 306.2.D
5 Sacerdos ſacramentaliter abſoluens applicat merita,& ſatisfactiones Chriſti. 83.2.A
Vide verb.Sacramentum pœnitentiæ.§.Forma.

Abſolutio à reſeruatis.

1 Epiſcopus ſi occultè labatur in crimen Papæ reſeruatum,poteſt abſolui à confeſſore à ſe electo. 415.2.B
2 Superior audiens confeſſionem integram , in qua ſunt reſeruata,tenetur de omnibus abſoluere, nec poterit abſolutionem dimidiare. 429.2.B
3 Abſque neceſſitate non poteſt ſuperior ſola reſeruata audire , & ab eis ſacramentaliter abſoluere. 430.1.B,ſi autem faciat,ſacramentum eſt validum ibid.E,licetque illi ex graui cauſa,ibidem,& in illo caſu etiam licet ſubdelegato. ibid.E
4 Extra caſum neceſſitatis non poteſt inferior ſacerdos abſoluere etiam cum onere comparendi.431. 2.D,non ſolùm directè,ſed nec directè. 432. 1.B, Si autem pœnitens bona fide procedat,ſacramentum eſt validum. eod.2.A
5 In caſu neceſſitatis extra articulum mortis,nõ poteſt inferior ſacerdos abſoluere directè à reſeruatis.433.1.A,poteſt tamẽ indirectè. ead.2.A,etiamſi habeant annexam excommunicationem.434.1.A, E, obligatio tamen manet illa iterum confitendi. ead.2.A,B
Directa. 6 Semel à reſeruatis directè abſolutus,poteſt poſtea à quolibet ſacerdote ab illis abſolui.435.2.C,qui autem ſuperiori ſe præſentauit,& ab illo extra ſacramentum pœnitentiam accepit, poteſt ſolùm à quolibet proprio abſolui. ibid.E
Facultas abſoluendi à reſeruatis. 7 Conceſſa facultate ad abſoluendum à cenſura reſeruata,intelligitur dari omnino ad abſoluendum à culpa. 406. 2. D,Quibus autem verbis cenſeatur illa dari. 403.1.A,C
Facultas obtinendi abſolutionem. 8 Superior in multis caſibus tenetur facultatem dare ſubdito petenti,vt abſoluatur à reſeruatis.420. 1. D,non tamen ſemper. ibid. E,debetque potiùs facilem quàm difficilem ſe præbere in hac facultate concedenda.421. 1. C,Quibus autem verbis cenſeatur illam dare. ead.2.C
9 Nimia verecundia & difficultas pœnitẽtis eſt ſufficiens cauſa,vt ſuperior hanc det facultatem.ead. 1. E,ſuperior verò nõ tenetur dare facultatem generalem ad quencunque confeſſorem, quem pœnitens vult. ead.2.D
10 Quoties hæc facultas cadit in peccata iam commiſſa,non habet locum onus cõparendi corã ſuperiori.422.1.B,pro peccatis cõmittẽdis poteſt cũ illo onere dari.423.1. A,B,424.2.B,licèt illis peccatis nõ ſit cenſura annexa.423.2.A,vſque ad 425.
11 Superior poteſt hanc facultatem dare ſub onere acceptandi talem pœnitentiam. 422. 1. E,& 2.A, non debet tamen imponi per modum præcepti. ead.1.C,multo minùs,vt ab illa pendeat valor ſacramenti. ibid.D
12 Facultas hæc nunquam datur per cõſuetudinem. 413.1.B
13 Peregrini cui & quomodo poſſint peccata reſeruata confiteri,& ab eis abſolui. 412.2.B

Abſolutio à cenſura.

1 Non poteſt indirectè tolli cenſura,ſed tantùm directè. 418.2.A
2 Per generalem abſolutionem non tollitur culpa cum cenſura Papæ reſeruata. 439.1.D

ACTVS.

1 Ad actus honeſtatem præter bonũ obiectũ circũſtantiæ bonæ & proportionatæ neceſſariæ,35.2.B *Honeſtus.*
2 Idem actus bonus,& ſatisfactorius,& meritorius eſſe poteſt.518.2.B,imò hæc ſemper aliquo modo ſunt coniuncta. ibid.C
3 Duplex proprietas operum iuſtorum. 687.2.B
4 Actus conditionatus duplex,ſcilicet ex parte ſubiecti,& ex parte obiecti. 32.1.B *Cõditionatus.*
5 Poſterior eſſe poteſt efficax quo ad aliqua, & reſpectu eorum habet vim abſoluti. ibid.E
6 Nullus actus exterior ita eſt intrinſecè honeſtus, vt non poſſit malè fieri.77.1.B,C,poteſt tamen ex ſe habere vnde honeſtè fieri poſſit. ibid. *Exterior.*
7 Externus actus explicãdus eſt in cõfeſſione.311.1.C

ANIMÆ Purgatorij. Vide verb.Purgatorium.

APOSTOLI.

1 Receperunt immediatè à Chriſto poteſtatem iuriſdictionis iure quaſi delegationis. 236.2.A,B, Petrus autem ordinario iure. ibid.A

Appetitus ſenſitiuus.

1 In appetitu ſenſitiuo regulariter ſequitur dolor ex pœnitentiæ actu. 32. 1. C,ſæpe tamen impeditur ob corporis indiſpoſitionem. ibid.D

ATTRITIO.

ATTRITIO.

1 Attritio non fit cótritio.74.1.B,licèt poſſit attritus fieri cótritus.76.1.A,idque tribus modis. ead.2.A
2 Attritio poteſt cõtritionis honeſtatem participare per relationem extrinſecam. 75.2.C
3 Debet eſſe actus ſupernaturalis.68.1.E,2.B,includítque propoſitum non peccandi. ead.2.E
4 Ex vi præcepti annuæ confeſſionis non tenetur qui confiteri non poteſt,ad habendã attritionem. 219.2.E,licèt timeat obliuioné peccatorũ.220.1.A
5 Dolor de peccato ex humano motiuo, turpi aut honeſto,non eſt attritio. 68.1.D,106.1.D
Vt pars ſacramenti pœnitentia. 6 Attritio etiam vt pars ſacraméti eſſe debet ex motiuo ſupernaturali. 283.1.C
7 Attritio ſubſequens confeſſionem nõ eſt pars ſacramenti. 292.1.C,neq; attritio de peccatis ex iuſta cauſa in confeſſione omiſſis.293.1.B, eſt tamé per ſe neceſſaria ad ſacramenti valorem. ibid.C
8 Si ex ignorátia culpabili deſit attritio peccati,etiã in cõfeſſione obliti, cõfeſſio eſt nulla. ibi.D,ſi tamen ignorantia ſit inculpabilis,confeſſio eſt valida.ibid.ſed informis. ead.2.C
9 Attritio vt eſt diſpoſitio ad venialis remiſſionem. vide verb. Veniale peccatum, §.Remiſsio.
Definitio. Diuiſio. 10 Attritionis deſcriptio ex Tridentino. 68.1.C
11 Sufficienter diuiditur in eam quæ eſt ex timore gehennæ, & eam quæ eſt ob fœditatem peccati. 73.1.A
12 Attritio ex timore gehennæ à qua virtute procedat. 72.2.B
13 Attritio ob fœditatem peccati eſſe poteſt ſupernaturalis,& ex auxilio gratiæ. ibid.E
Attritio cum contritione comparata. 14 Attritio differt eſſentialiter à contritione. 69.1.B non in conditionibus,ſed in motiuo. ibid.& 2.C
15 Attritio nõ includit dilectioné Dei ſuper omnia, ſicut contritio. ead.2.D
16 Attritio non ſemper deteſtatur peccatum ſupra omne deteſtabile,ſicut contritio. ibid.E
17 Attritio nõ eſt ſemper ex motiuo vniuerſali ſicut contritio. 70.1.A, vnde non ſemper eſt ſufficiens diſpoſitio abſolutè ad gratiam cum ſacramento, ſed reſpectiuè. ibid.B
18 Attritio non ſemper procedit ex voluntate deſtruendi culpam, ſicut contritio. ibid.C,D

Auxilium efficax,& ſufficiens.

1 Efficax multis negatur. 95.1.A
2 Sufficiens omnibus paratum eſt. ead.2.E,97.1.B, neminíque negatur in pœnam peccatorum certa lege ſtatutam. 95.1.E,& 2.A
3 Aliquando Deus propter peccatum interficit, licèt auxilio ſufficiente non priuet. 96.2.E
4 Cur in hac vita aliqui in gratia confirmentur;nemo autem deſeratur. ibid.

BAPTISMVS.

1 Baptiſmus conuenienti tépore fuit inſtitutus poſt Chriſti mortem. 15.1.B,& 2.A,B
2 Cur cum affectu peccati ſuſceptus ſit validus,non autem confeſsio. 289.1.E

Beata Virgo.

1 Sacramétum Extremæ vnctionis recipit. 568.1.D

Beatus.

1 Beati orant pro animabus Purgatorij. 634.1.A,B, non tamen impetrãt illis gratuitam remiſsionem pœnæ.ibid.D.quid verò illis impetrét. ead.2.B,C
2 Vnus beatus poteſt ab alio impetrare,vt ſuas ſatisfactiones alicui animæ applicet. ibid.E,idemque poſſunt à Chriſto impetrare.635.1.A,non tamen ipſe facit,niſi ex ſpeciali diſpenſatione. ibid.

Beneficium.

1 Beneficium,cæteris paribus,quò indigniori datur, eò eſt maius. 173.2.D
2 Quid nomine parochialis beneficij intelligatur. 389.1.A. *Parochiale.*
3 Beneficij collatio facta indigno eſt valida. 738.2.D,E,739.1.A,irritabilis tamen,excepta electione ſummi Pontificis. 739.1.B

Blaſphemia in Spiritum ſanctum.

1 Quid ſit. 93.2.E, 94.1.A, cur irremiſſibilis dicatur. 94.1.C

CEREMONIA.

1 Nulla ceremonia eſt de ſubſtátia ſacramenti pœnitentiæ. 264.1.B,268.1.C,nec de præcepto Eccleſiæ,quod ſub mortali obliget. 264.1.E

Catechumenus.

1 Non eſt capax fructus ſacrificij Miſſæ, aut ſuffragiorum communium Eccleſiæ. 638.2C,D

Caſuum reſeruatio.

1 Caſuum reſeruatio quid. 403.1.A
2 Tripliciter poſſunt peccata Epiſcopis reſeruari. 408.1.B
3 Eſt in Eccleſia poteſtas reſeruandi peccata ſuperioribus. 403.1.C,non ſolùm quoad cenſuras,ſed etiam quoad culpas,404.2.A,406.2.B,& de facto ita fit. 406.2.B *Reſeruandi poteſtas.*
4 Poſſunt reſeruari peccata,quæ nec habent cenſuram annexam. 404.2.A,B, Pontifex tamen iure ordinario id nõ facit.ead.2.D,E,aliquãdo verò id facit. 405.2.B,inferiores autem frequentiùs. 404.2.D *Reſeruationis materia.*
5 Peccatũ veniale an,& quomodo poſſit reſeruari. 407.1.A,idem de mortalibus confeſſis. ibid.C
6 Mortalia merè interna poſſunt reſeruari. 406.2.D, non tamen id facit ordinariè Eccleſia. 407.2.B,nec eſt conſulendum. ibid. C
7 Nullum mortale externum eſt, quod reſeruari nõ poſſit. 603.2.A,non tamen omnia rectè. ibid.D.
8 Ablatio iuriſdictionis circa omnia mortalia non eſt reſeruatio. 407.2.D
9 Nullum peccatum iure communi eſt Epiſcopis reſeruatum. 408.1.B,vbi varij caſus expenduntur. ibid. E,&-ſeq.
10 Inter religioſos quanta,& à quo fieri poſſit reſeruatio. 409.1.A,B,C,D
11 Superior non poteſt licitè peccatum abſque cauſa reſeruare. 409.2.D,E, factum tamen tenebit etiam reſpectu habentium ordinariam iuriſdictionem. 410.2.B,C
12 Reſpectu delegati poteſt validè peccatum abſq; cauſa reſeruari. 406.2.D
13 Quibus poteſtas reſeruãdi conueniat.403.2.A,B, habens iuriſdictionem ordinariam in foro pœnitentiæ poteſt reſeruare peccata reſpectu omnium inferiorum.ibid.C,non ſolùm ſibi,ſed etiam aliis. 404.1.C,Epiſcopi habent hanc poteſtatem à ſummo Pontifice. 403.2.F *Quibus conueniat.*
14 Pro articulo mortis nullus prælatus Papa inferior poteſt caſus reſeruare. 409.2.B
15 Etiamſi pœnitens reſeruatum ſuperiori confiteatur, ſi ipſe nec abſoluat, nec cauſam alteri committat,reſeruatio non aufertur. 437.1.A,B *Reſeruationis ablatio.*
16 Quando ſuperior audita confeſsione de reſeruatis inualidè abſoluit, reſeruatio aufertur.ibid. D, ſecus ſi defectus fuit circa confeſsionem de reſeruato. ead.2.A
17 Qui ſuperiori, vel eius delegato confitetur, vt à reſeruatis ſimpliciter abſoluatur,idq; obtinet, liber manet etiã quoad oblita.438.2.A,E,439.1.A, Idé in confeſsione,quæ fit virtute iubilæi. 439.2.B,dummodo confeſsio ſit valida. ibid. E,licèt informis. 440.1.A,& licèt indulgentiæ effectũ non obtineat.ead.2.A,& peccatum habeat excommunicationem annexam. 441.1.D.

28 Per generalem abſolutionem non tollitur culpa cum cenſura Papæ reſeruata. 439.1.D
19 Semel bona fide abſolutus à reſeruatis virtute iubilæi, etiamſi poſtea iubilæum non lucretur, manet verè à reſeruatis abſolutus. 436.1.E, Peccat tamen ſi voluntariè opera ad iubilæum neceſſaria omittat. ead.2.A, non eſt tamen reſeruatum. ibi.B
20 Si plures reſeruationes eiuſdem peccati fiant ab eodem ſuperiore ſine cenſura, auferũtur per vnam facultatem abſoluendi à tali peccato. 440.2 C,D, ſi autem fiant à duobus prælatis ſubordinatis, facultas inferioris non ſufficit ad auferendam reſeruationem ſuperioris. 441.1.A, ſuperioris verò ad vtramque. ibid.B
21 Si culpæ ſint annexæ plures excommunicationes reſeruatæ, ablata vna excommunicatione non auffertur culpæ reſeruatio. ibid.
Obligatio cõparendi ex reſeruatis orta. 22 Poteſt quis abſolui ſub hoc onere, debet tamen priùs illi explicari. 425.2.B, vſque ad 427. quòd ſi pœnitens nolit acceptare, non eſt abſoluendus. 428.1.D
23 Religioſus abſolutus à reſeruato ſub onere comparendi ratione ſtatuti, licèt conſtitutio ſub peccato non obliget, tenetur ſub mortali comparere. 427.1.C,D
24 Qui ſic abſoluitur, non obligatur iterum ad confeſſionem ſacramentalem corã ſuperiore faciendam. 428.1.E, nec poteſt dari facultas ſub ea conditione. 432.1.B
25 Pro articulo mortis, ſecluſa cenſura, probabile eſt non poſſe peccatum reſeruari ſub onere comparendi. 428.2.E, de factoque malè faceret prælatus, qui id tentaret. ibid.A
26 Qui in mortis articulo à reſeruatis abſoluitur, non tenetur poſtea coram ſuperiori comparere. 417.1.C,& 2.A, niſi habeant cenſuram annexam. 417.1.D,E,& ſequentibus.
Miniſter. Miniſter, de reſeruatis. Vide verb. Confeſſor.

Charitas.

Eius actus. 1 Charitatis actus intrinſecè eſt formatus ex vltimo fine, non ſic tamen ex parte ſuppoſiti. 67.2.E
Eius obligatio. 2 Non obligat ſemper & pro ſemper ad non peccandum mortaliter. 200.2.D
3 Quod ſit tempus pro quo præceptum charitatis obligat. 222.2
4 Quis articulus neceſſitatis. 221.2

Chriſti anima.

1 Non habuit proprium actum pœnitentiæ. 23.1.B

Circunſtantia.

Nomen. 1 Circunſtantia moralis actus duplex. 311.1.B
2 Circunſtantiæ peccatorum. Vide verb. Peccatum, §. Circunſtantiæ.

Clauis Regni cœlorum.

1 Poteſtas ad remittenda peccata rectè per metaphoram clauis ſignificatur. 237.1.E
2 Multiplex ſignificatio clauis regni cœlorum iuxta varias regni cœlorum ſignificationes. ead.2.C
3 Cur poteſtas hæc clauis cœlorum, & non inferni dicatur. ibid.D
Definitio. & Diuiſio. 4 Poteſtatis clauium definitio. ibid.
5 Clauis ſcientiæ & potentiæ. 238.1.B
6 Ad poteſtatem à Chriſto datam ad gubernandam Eccleſiam accommodatur. ibid. C,& ad poteſtatem remittendi peccata. ibid. D, tam poteſtati ordinis quàm iuriſdictionis. ead.2.A
7 Diſtinctio clauis ſcientiæ, & potentiæ, non eſt realis, ſed rationis. ibid.B
8 Qui ſint harum clauium actus, & in quibus exiſtant. ibid.D
Clauiũ actus, & ſubiectum 9 Claues prout nunc ſunt in Eccleſia, ſunt propriæ legis gratiæ. 239.1.C

Clauium poteſtas in remittendis peccatis.

1 Chriſtus reliquit Eccleſiæ poteſtatem ad remittenda peccata poſt baptiſmum commiſſa. ibid. A & ſequent.
2 Data eſt Apoſtolis, Ioan.20.& Matt.16. Petro promiſſa, ibid. Quando aliis ſacerdotibus conferatur. ibid.
3 Non eſt poteſtas prædicandi Euangelium. 224.2. A, ſed iudiciaria. 225.2.A
4 Poteſtas hæc eſt indelebilis, in ſolisque ſacerdotibus inuenitur. 230.1.A
5 Plura continentur ſub poteſtate remittendi peccata, quàm retinendi. 326.2.D
6 Poteſtas hæc duplex, ordinis, & iuriſdictionis. 229.2,D.230.2.B,235.2.C *Diuiſio.*
7 Hæ poteſtates re ipſa diſtinguuntur. 232.2.D, 236.1.B, C
8 Poteſtas ordinis duplex, & quæ ad peccata remittenda. 228.2.C *Poteſtas ordinis.*
9 Pœnitentiæ ſacramentum differt ab aliis in neceſſitate iuriſdictionis. 230.2.A *Poteſtas iuriſdictionis.*
10 Poteſtas iuriſdictionis non datur per ipſam ordinationẽ. 232.2.E, nec à Deo media electione pœnitentis habentis ad hoc facultatem iure diuino. 234.1. C, nec per voluntariam iuriſdictionem pœnitentis. 232.1.E
11 Poteſtas quæ in ordinatione ſacerdotibus circa peccata confertur, non rectè dicitur iuriſdictionis inchoatæ. 235.1.A,B
12 Datur ab homine. 236.1.C, excepto ſummo põtifice, qui immediatè à Chriſto confertur. ibid.
13 Actio huius poteſtatis, poſitiua, & negatiua, quæ circa culpam primariò exercentur. 229.1.B, tamen circa pœnam temporalem ſuo modo locum habent. ibid. C, & ſeq. per ipſum abſoluendi actum fiunt. ibid. & per ſatisfactionis impoſitionem diuerſa ratione. 230.1.B *Poteſtatis actio.*
14 Effectus huius poteſtatis eſt remittere peccatum quoad culpam, & conſequenter quoad pœnam æternam, necnon temporalem, iuxta diſpoſitionem pœnitentis. 226.2.D,& ſe. *Poteſtatis effectus.*

Clauis ad ligandum.

1 Dupliciter exercetur retinendo peccata, vel negatiuè, vel poſitiuè. 245.1.D, 246.2.B
2 Non ſolùm mortalia, ſed etiam venialia, licèt diuerſo modo, retineri poſſunt, 245.2.C, & cur. 246.2.A, non ſolùm peccata cõfeſſa, ſed etiam oblita ſine ordine ad voluntatem pœnitentis. 245.2.C
3 Actus huius poteſtatis per modum iudicij exercendus ex Chriſti inſtitutione. 247.1.E

Complex.

1 Reuelare in confeſſione graue peccatum proximi in particulari abſque rationabili cauſa, eſt peccatum mortale. 466. 2.C, ſecus ſi fiat ex legitima cauſa. ibid.D *Eius reuelatio.*
2 Licet pœnitenti ob ſolam confeſſionis integritatem peccatum complicis in cõfeſsione explicare. 468.2.E, & tenetur. 470.2.A, etiam in confeſsione voluntaria. ibid.D
3 Non licet omittere confeſſionem neceſſariam ad celandum peccatum complicis. 471.1.B, imò neque oportet nimiùm differre non neceſſariam. ibid.C
3 Non tenentur pœnitens occultum peccatum alterius manifeſtare, qui non fuit complex. ead.2.B
5 An liceat confeſſori de licentia pœnitentis vti notitia confeſsionis ad corrigendum complicẽ, vel impediendum eius delictum in bonum aliorum. 473.2.C, 475.2.D, 487.2.A, 488.1.B, vel aliam honeſtam cauſam. 489.2.C, abſque ſcãdalo. 487.1.D *Eius correctio.*
6 Quæ requirantur, vt pœnitenti induſtria cõfeſſo-

ris

ris vti liceat ad complicē corrigendum.488.1.E, quæ,vt teneatur. ead.2.A

7 Quando liceat,vel teneatur confeſſor complicem corrigere. ibid.E

8 Poteſt hac via procedi ad denunciationem paternam.489.1.D,non tamen ad iudicialem. ibid.E

Sigillum erga complicem. 9 Eodem ſigillo tenetur ſacerdos ad ſecretum circa complicem,ac circa pœnitētem.472.1.C, etiamſi per ignorantiam abſque neceſſitate complex reueletur.ibid.D,dummodo dicatur vt pars confeſſionis pœnitentis. ibid.E

10 Non licet confeſſori ſcientia complicis vti ad aliquē vſum,quo eius perſona prodi poſſit abſque licentia pœnitentis,& cauſa iuſta. ead. 2.D,etiam loquendo cū ipſo complice.473.1.C,licet tamen illa vti,ſi nulla complicis proditio timeatur,& vſus per ſe ſit honeſtus.ibid.D,niſi ſpecialiter prohibeatur. ibid. vnde non poteſt illā notitia vti ad exteriorem gubernationem. ibid.

11 Confeſſor poteſt vti ſcientia complicis in bonum pœnitentis de eius licentia.ibid.E,abſque licentia complicis. ead.D,B

Confeſsio.

Diuiſio. 1 Confeſſio duplex laudis & peccatorum. 300.1.D

Confeſsio peccatorum. 2 Confeſſionis peccatorum deſcriptio. ead.2.B

3 Nectarius nihil abſtulit ad ſacramentalis confeſſionis vſum,vel illius obligationem pertinens,ſed munus presbyteri Pœnitentiarij. 249.1.C

4 Confeſſionis conditiones numerantur, & explicantur. 300.2 C

5 Confeſſio eſt actus exterior virtutis pœnitentiæ. 301.2.B

Articularis. 6 Modus ſecretæ cōfeſſionis ſanctus, ſufficienſque ad ſacramentum. ibid.E, neque alius poteſt lege humana imponi.302.2.B,nec à confeſſore poſtulari.ibi. C,à pœnitente verò poteſt interdum publicè fieri. ibid.303.2.D

7 Debet fieri ſigno ſenſibili. 303. 2.D,Eſtque vox humana ſignum aptiſſimum. ibid.E,non verò de neceſſitate ſacramenti.304.1.A,nec præcepti,non licet tamen alio ſigno vti, niſi ex rationabili cauſa,ob Eccleſiæ conſuetudinem. ead.2.C

8 Poteſt aliquando nutibus, imò ſolo ſcripto fieri. ibid.& per interpretem.305.1.B,& quomodo. ibid.C

9 Poteſt fieri validè ſacerdoti abſenti in præciſa neceſſitate.ead.2.B,quid de abſolutione,Vide verbū, Abſolutio.

10 In confeſſione reſecanda ſunt omnia, quæ non ſunt eius materia,nec ad eius finem conferunt. 331.2.E

11 Confeſſio ſine vera attritione facta, licèt exiſtimata,non eſt valida,290.2.E, licèt ignorantia ſit inuincibilis, excuſatque à nouo peccato,non tamen ab obligatione iterum confitendi. 292.1.B

12 Confeſſio per ſe,& immediatè nō efficit gratiam in ſacramento pœnitentiæ. 258.1.B

13 Confeſſio bona fide facta ſimplici ſacerdoti de mortalibus & venialibus,eſt valida.432.2.E, manet tamen obligatio iterum confitendi mortalia. 433.1.A

14 Qui extra neceſſitatē de ſolis venialibus cōfitetur,debet aliquod in particulari dicere. 336.1.C

15 In confeſſione venialium neceſſaria eſt formalis attritio,licèt ad eorum remiſſionem extra hoc ſacramentum non eſſet neceſſaria. 298.2.E

16 Non eſt de ſubſtantia confeſſionis de venialibus, attritio de omnibus cōfeſſis.299.2.B,nec de præcepto ſub mortali. ibid.

Cōfeſsio nulla. 17 Cōfeſsio nulla eſt quoties ex culpa mortali omittitur aliquid per ſe neceſſarium ad valorem ſacramenti. 355.1.B

18 Quinque capita nullitatis confeſsionis attinguntur. 233.1.A

19 Ignorantia confeſſoris, an & quomodo reddat confeſsionem nullam. 320.2.D

20 Quot modis dicatur. 295.2.C

21 Poteſt aliquando dari confeſsio valida & informis.296.2.D,& ſequen.etiam de ſolis venialibus. 299.2.A *Confeſsio informis.*

Eius neceſsitas. 22 Varia Patrū loca,quib⁹ neceſsitas cōfeſsionis impugnari videtur,exponūtur à 250.1.E, ad 251.C

Confeſſionis integritas.

1 Eſt de neceſsitate ſacramenti ex vi inſtitutionis. 307.2.B,Conſiſtit in confeſsione omnium peccatorum mortalium,quæ ſunt in conſcientia pœnitentis poſt Baptiſmum,vel præcedentem validam confeſsionem commiſſa,& in ordine ad eandem abſolutionem.ibid. Quid ſit eſſe in conſcientia pœnitentis. ibid.D

2 Confeſsionis integritas poteſt ſuppleri per ignorantiam inuincibilem,non tamen dolor. 291.2.A

3 Duplex eſt integritas,formalis,& materialis,prior ſola eſt ſimpliciter neceſſaria, poſterior quando moraliter poteſt.307.2.B,335.1.E,&ſeq.339.2.C, 340.1.C. *Diuiſio.*

4 Confeſsio eſt integra formaliter quoties nihil omittitur cum mortali culpa. 340.1.B.2.F, 341.1.E *Integritas formalis.*

5 Quoties omiſsio eſt mortale peccatum etiam ex ignorantia culpabili,nulla eſt integritas. 340.2.F

6 Ex defectu integritatis non datur confeſsio valida & informis. ibid.& 341.1.A

7 Publica peccata etiam ſunt in confeſsione dicenda. 309.1.B

8 Non eſt contra confeſsionis integritatem,aut per ſe peccatum mortale,vni ordinariè confiteri,cùm autem aliquid graue occurrit,alium confeſſorem adire. ibid.E

9 Eſt neceſſarium ad integritatem, ſpecies peccatorum diſtinctè aperire.310.1.A, etiamſi parum inter ſe differant. ibid.C

10 Circunſtantiæ mutantes ſpeciem, ſunt de neceſſitate cōfeſsionis.ibi.E,etiamſi minuant. ead.2.A, & transferentes actum à veniali in mortale.ibid. B,non tamen impertinentes. 311.1.B

11 Quoties aliquid neceſſarium ex legitima cauſa omittitur,in alia confeſsione eſt aperiendum. 310. 2.D

12 Quando neceſſe ſit modum ignorantiæ vel malitiæ in confeſsione aperire. 317.1.A

13 Conſuetudo peccandi quando poſsit eſſe de neceſsitate confeſsionis. 316.2.B,C

14 In duobus caſibus neceſſe eſt declarare in confeſſione inſtrumentum quo ad peccandum vtimur. 317.2.A

15 Qui cum alio peccauit,ſi illum induxit, tenetur id confiteri,ſecus ſi non inducat. ibid.1.C

16 Nimia duratio actus peccaminoſi eſt confitenda. 318.2.A.

17 Circunſtantia diei feſti non eſt confitenda. ibid.B.

18 Si eodem tempore duæ obligationes diuerſarum rationum omittantur, eſt confitenda illa circunſtantia,ſecus ſi ſint eiuſdem rationis. ibid.D

19 Circunſtantia loci ſacri non eſt de neceſsitate confeſsionis, niſi peccatum cedat in grauem loci irreuerentiam. ead 1.C

20 Quod ſit hoc peccatum. ibid.& D

21 Numerus peccatorū eſt de integritate confeſsionis.319.1.A,quando de illo pœnitenti cōſtat.325. 2.D,ſi autem facta morali diligentia non occurrit

numerus certus aliquis;qui à certo parum diſtare creditur,dicendus eſt. 326.1. A, vel ſi nullus probabilis occurrit,ſufficit conſuetudinem peccandi declarare. ibid.C

22 Qui dicit ſe velle confeſsionem generalem facere, etiamſi aliquid graue iam confeſſum omittat, non peccat mortaliter. 329.1.E

23 Eccleſia non poteſt præcipere cõfeſsiones venialium ad integritatem ſacramenti.330.2. B,nõ ſolùm omnium,ſed nec aliquorum. ibid.D

Integritas materialis.

24 Poteſt quis,& interdum debet confiteri tacendo aliquod peccatum ex iuſta cauſa, qualis eſt periculum grauis nocumẽti.338.1.D, Articulus mortis,ibid.C,præceptum annuæ confeſsionis ead.2. B,neceſsitas recipiendi Euchariſtiam,aut faciendi ſacrum,ibid. D, infamia propria, aut ſcandalum vitandum. 339.1.A

25 Non eſt neceſſe peccatum omiſſum cõfiteri cùm primum cauſa ceſſat.ibid. D, ſed tẽpore quo alias obligat præceptum confeſsionis. ibid.

26 Quid ſi in confeſsione quis cognoſcat ſuam culpabilem negligentiam in examinãda conſcientia. 341.2.C

27 Mutilatio confeſsionis inculpabilis,nec valorem nec effectum ſacramenti impedit. 297.2.D

28 Circunſtantiæ notabiliter aggrauãtes, neceſſariò ſunt confitendæ.312.1.E, & ſequent. non tamen minuentes intra eandem ſpeciem peccati, ſtante mortali grauamine. 314 1.A

29 Venialia non ſunt de neceſsitate cõfeſsionis.328. 1.E, 330.1.C

30 In tribus caſibꝰ poteſt in articulo mortis integritas materialis confeſsionis omitti. 335.2. C, Qui ſic confitetur,debet,quoad fieri poſsit, materiam certam & neceſſariam dare. ibid.D,E

31 Sufficiunt ſigna contritionis in ordine ad cõfeſſionem , quando certior materia dari non poteſt 336.2.A.& ſeq.338.1 A

32 Vehementia effectus ad finem prauum mortaliter quando declaranda in confeſsione. 316.1.E

33 Intẽſio actus an,& quomodo declarãda.ead.2. C

34 Poteſt quis ſequi iudicium probabile ad omittẽdum peccatum aliquod in confeſsione:non tamẽ ſine illo omittere. 332.1.D

35 Peccatum de quo dubium negatiuum eſt eodem modo eſt confitendum. 331.2.C,332.2.B

Confeſſionis iteratio.

1 Poteſt iterari confeſsio.260.2. C,non tantùm ſemel,ſed ſæpiùs & in omni tempore.ibid. D, tam de peccatis in confeſsione omiſsis,quàm ritè cõfeſsis. ibid.E

2 Quoties confeſsio inualida fuit, neceſſe eſt ad integritatem ſequẽtis cõfeſsionis illa peccata iterum confiteri.326.1 E.328.2.B,E, ſecus ſi fuit valida,licèt informis. 326.2.B,328.1.E

3 Confeſsio poteſt iterari vno verbo,quando idem eſt cõfeſſor,qui ſufficiẽter recordatur. 327.2.A,B

4 Quando confeſsio fuit ſufficiens, & ſolùm defuit forma ritè prolata,ſufficit petere in illo foro abſolutionem ab eodem. ibid. E. quid autem ſacerdos tunc facere debeat, vt rectè ſuo munere fungatur.328.1.A

5 Excommunicatus, qui bona fide priùs à peccatis quàm è cenſura abſoluitur,non tenetur iterum illa peccata cõfiteri.328.1.C,ſecus ſi mala fide.ib.D

6 Qui peccatum ex iuſta cauſa in confeſsione omittit,per ſe loquendo, debet illud ſolùm in alia cõfeſsione ſubiicere.ead.2. C, idem eſt ſi bona fide confeſſus eſt peccatum,& confeſſor non audiuit, ibid.E.ſi autem eius grauitatem non percepit,debet illam declarare expreſsè. 383.2.C

7 Qui oblitus eſt pœnitentiæ impoſitæ, etiamſi in dilatione illius adimplendæ mortaliter peccauerit,non tenetur iterum confiteri. 329.1.A

8 Non poteſt imponi ab Eccleſia præceptum per ſe de iteranda confeſſione. ead. 2. C, ex ſuppoſitione tamen includente voluntarium conſenſum pœnitentis, poteſt quis obligari ad illam iterandam. ibid.E

9 Sæpe excuſatur pœnitens ab iteratione confeſſionis inualidæ ob obliuionẽ inuincibilem præteriti defectus. 341.2 B

10 Qui in mortis articulo ſimplici confitetur ſacerdoti,non tenetur illa peccata iterum proprio cõfiteri. 362.1.C

11 Qui confitetur habenti dubium proprium circa iuriſdictionem, tenetur illa peccata iterum confiteri. 364.2.C

12 Qui confitetur habẽti iuriſdictionem delegatam, non tenetur illa peccata iterum proprio ſacerdoti confiteri. 357.1.B

13 Quando teneatur pœnitens confeſsionem iterare ob ignorantiam confeſſoris. 383.1.A.& 2.C *Eius neceſſitas.*

14 Varia Patrum loca,quibus neceſsitas confeſsionis impugnari videtur, exponuntur, à 250.2. E, ad 251.1.C

Confeſſionis præceptum diuinum.

1 Eſt de iure diuino in lege confeſſionis gratię præceptum latum à Chriſto.490.1.C, D.& ſeq.quod non poteſt Eccleſia tollere. 483.1.A

2 Non tenetur quis anticipare confeſſionem, etiam ſi timeat periculum obliuionis peccatorum. 507. 1.C

3 Præceptum hoc,vt obliget,requiritur in ſubiecto peccatum.492. 2.E,& ideo infantes, innocentes, & non baptizati , ſunt incapaces huius præcepti. 494.1.A

4 Obligat omnes, qui poſt baptiſmum mortaliter peccauerunt.495.1.E,& ſolos. ead.2.A

5 Qui habet dubiam conſcientiam de mortali quomodo obligetur hoc præcepto. 494.2.E

6 Non obligat per ſe ſtatim , ac peccatum mortale committitur. 495.1.B *Quo tempore obliget per ſe.*

7 Obligat in articulo mortis , ſi non ſit impletum, ead.2.A, & iuxta Eccleſiæ determinationem.496. 1.D,quid ſi Eccleſia nihil determinaret. ead. 2.A

8 Obligatur homo ad confeſsionem quãdo eſt medium neceſſarium ad ſuperandam tentationem. 497.1.D,& quãdo ſumenda eſt Euchariſtia. ibid. D,vtraque verò obligatio eſt per accidens ad proprium confeſsionis præceptum.496.2.D,Hæc tamen nõ eſt ante receptionem aliorum ſacramentorum. 497.2.B *Quo tempore per accidens.*

9 Hoc præceptum non impletur per cõfeſsionem quolibet modo nullam. ibid.E,impletur verò per confeſsionem validam,& informem. 498.2.C *Præcepti impletio.*

10 Poteſt impleri etiam peccando venialiter in confeſsione. ead.1.C

Confeſſionis Eccleſiaſticum præceptum.

1 Præceptum hoc per ſe non obligat pro determinata parte anni. 502.1.B, nec Epiſcopus per ſynodalia præcepta poteſt aliam determinationem adhibere. ead.2.B *Quando obliget.*

2 Poteſt Eccleſia per ſe ſtatuere tempus confeſsionis,499.1.B , C, etiamſi à Chriſto non fuiſſet præcepta confeſsio. ibid.C, vnde ex Eccleſiæ præcepto tenentur fideles confeſsionem ſemel in anno facere. ead.2.D

3 Qui præuidet fore vt elapſa occaſione non poſſit in toto illo anno confiteri, tenetur confeſsionem anticipare. 506.1.E

4 Omnes baptizati, qui mortaliter peccauerunt,hoc *Quos.*

præ

præcepto obligātur.500.2.A etiamſi ſolùm peccatum merè internum habeant. ibid.B

5 Papa obligatur hoc præcepto.501.C,1.non obligatur hoc præcepto,qui ſola venialia aut mortalia confeſſa habet.ead.2.A,debet tamen ſuum parochum de hoc certiorem facere. ibid.D

Præcepti impletio. 6 Præceptum hoc non impletur,niſi per veram ſuſceptionem ſacramenti pœnitentiæ.509.1.D,vnde qui de facto non abſoluitur, non implet illud. ead.2.A

7 Impletur per ſacramentum validum & informe. ibid. D, qui ante Quadrageſimam confeſſus eſt, non tenetur in illa iterum confiteri ex vi huius præcepti. 504.1.A

8 Qui nouam habet conſcientiam mortalis, debet iterum confiteri in Quadrageſima.503.2.C,D,E, non tamē ſi peccatū iuſtè fuit omiſſum in priori confeſsione. 506.1.A,B

9 Qui vno anno nō impleuit hoc præceptum,tenetur confiteri ſtatim in ſequenti. 504.2.D, etiamſi ſine culpa omiſit,tenetur in illo anno iterum cōfiteri. 505.2.A,B

Excuſatio à præcepto. 10 Ad excuſandum ab hoc præcepto ſufficit extraordinario difficultas mortalis iudicio prudentis. 501.2.E

Non obligat hoc præceptum ad confitendum per interpretem.508.2.A,An in mortis articulo. ibid. B,Non excuſatur quis à præcepto confeſſionis,ex eo quòd ſolùm per ſcriptū in præſentia ſacerdotis confiteri poſſit. ibid.E

Diſpenſatio. 12 Poteſt Pontifex tollere & diſpenſare in hoc præcepto ex legitima cauſa. 499. 2. D, moraliter tamen nunquā erit ſufficiens cauſa abrogandi.500. 1.C,licèt poſsit eſſe ad coarctandum, vel extendendum tempus. ibid.D,ſi autem abrogatio abſque cauſa fiat,valida erit. ibid.E

Computatio anni huius præcepti. 13 Quomodo computetur annus.502.2.D, de Quadrageſima ad Quadrageſimam. 503.2.A

Pœna tranſgreſsionis præcepti. 14 Huius præcepti tranſgreſsio non habet pœnam ipſo iure impoſitam.510.1.C,Habet tamē imponendam iuxta cap. Omnis vtriuſque ſexus. ibid. E,quam incurrit omnis,qui vel integrè non confitebitur,vel nō ita integrè,vt abſolui poſsit. ibid.

15 Qui nō validè abſoluitur ex defectu merè interno,cenſuram(ſi feratur)non excuſat. ead.2.D

16 Pueri,qui nō habent tam perfectum vſum rationis,vt ad communionem obligentur, pœnas non incurrunt. 511.1.A

Confeſſor.

1 Solus Sacerdos eſt miniſter huius ſacramēti.341. 2.E,ita vt ob nullam neceſsitatem vel diſpēſationem alius non ſacerdos eſſe poſsit. 343.2.D

2 Non vt auctor principalis, ſed vt miniſter Chriſti abſoluit.266.2.C,ſententia tamen eius definitiua eſt. ibid.D

3 Confeſſor duo præcipere poteſt pœnitenti. 295. 2.A

4 Non poteſt licitè abſoluere pœnitentem, quem ſcit non habere vniuerſalem attritionem de omnibus peccatis etiam oblitis. 297.2.C

5 Præter ordinem ſacerdotij requirit iuriſdictionē. 345.1.D,quæ non eſt omnibus ſimplicibus ſacerdotibus data circa mortalia,ſed pendet ex cōceſſione Eccleſiæ.346.2.A,Eſt ordinaria, vel delegata. ibid.

6 In caſu neceſsitatis extra articulū mortis,an poſſit ſimplex ſacerdos abſoluere indirectè à mortalibus. 435.1.B

7 Non eſt in præcepto in neceſsitate confiteri non ſacerdoti. 65.2.C,D

8 Sacerdos decipiens pœnitentem dicendo ſe habere iuriſdictionem,cùm non habeat, an validè abſoluat. 365.2.D,E

9 In miniſtro de venialibus etiam requiritur iuriſdictio,quę omnibus ſimplicibus ſacerdotibus toleratis communicata eſt. 346.1. D, 2.B,362.2.C, quæ iuriſdictio non eſt à pœnitente.362.2.D,nec iure diuino.ibid.B,ſed ab Eccleſia.363.1.A, delegata.C,& idem eſt de mortalibus cōfeſsis. ibid.D *Confeſſor de venialibus.*

10 Cum Epiſcopali munere intrinſecè eſt coniuncta ordinaria iuriſdictio in foro ſacramēti.347.2. C, nihilominus illam habet Epiſcopus per ſummum Pontificem,& ab illo dependentē.ibid.D,& cōſequēter abſolutè de iure humano.348.2.C, & ſeq. *Sacerdos ordinarius.*

11 Quicquid poteſt Pōtifex in vniuerſa Eccleſia, in foro pœnitentiæ,poteſt Epiſcopus in ſua diœceſi, niſi prohibeatur.349.1.C, Archiepiſcopus autem in Epiſcopatibus ſuffraganeorum ſolùm dum viſitat,iure tamen ordinario. ibid.E

12 Sacerdos proprius huius ſacramenti, tribus modis dici poteſt. 350.2.A *Proprius.*

13 Parochus eſt proprius ſacerdos omniū qui intra terminos ſuæ Parochiæ habent domicilium, ſeu quaſi domicilium. 351.1. C, & vagabundorum, dum in ſua parochia cōmorantur.ead.2.A,& iter agentium tranſeuntium per ſuas parochias. ibid. C,niſi ad hoc peregrinentur, vt illi confiteantur. 352.1.A

14 Plura habens domicilia in diuerſis parochiis, poteſt cuicunque parocho illarum confiteri, vt proprio ſacerdoti. 351.1.B

15 Proprius ſacerdos parochorū eſt Epiſcopus. 352. 1.B,vel aliquis Epiſcopalem iuriſdictionem participans. ibid.C, Epiſcoporū verò ſolus Papa, ibidem,ſicut & Cardinalium,ibid.D,E, ipſique ſunt ſacerdotes proprij ſuæ familiæ. ead.1.A

16 Papa vel ſummus Pœnitentiarius eſt proprius familiæ Papę. ibid.

17 Aliqui in dignitate conſtituti,ſolum Epiſcopum habent,vt proprium ſacerdotem. ead.1.D *Confeſſoris bonitas.*

18 Religioſorum proprius ſacerdos eſt immediatus eorum ſuperior. ead.2.D

19 Vt ſanctè miniſtret,non ſolùm dum abſoluit,ſed etiam dum confeſsionem audit,debet non habere conſcientiam peccati mortalis. 379.1.A

20 Quæ bonitas requiratur in ſacerdote, vt ad hoc miniſterium licitè eligi valeat. 380. 1.A & ſeq.vt tamen valeat electio,iuriſdictio detur,per ſe nulla eſt neceſſaria.379.1.E,neceſſarium verò eſt, vt per cenſuram vel ſuperiorem non ſit ſuſpenſus. 380. 1.B,& ſeq.

21 Quæ ſcientia requiratur,vt quis ſit idoneus miniſter pœnitentiæ. ead.2.B,& ſeq.

22 Peccat grauiter ſacerdos,qui huic miniſterio,abſque ſcientia proportionata ſe ingerit. 383.1.E niſi in caſu extremæ neceſſitatis. ibidem, neque excuſatur qui ex obedientia ſuperioris id facit. 381.2.E *Confeſſoris ſcientia.*

23 Ignorantia ſacerdotis quando ſit,vel non ſit contra valorem ſacramenti. 382.1.D,& ſequentibus.

24 Quæ prudentia confeſſori neceſſaria. 475.1.E *Prudentia Confeſſoris.*

25 Triplici ex capite poteſt oriri obligatio miniſtrandi hoc ſacramentum. 441.2.D,ex charitate, obedientia,& officio,vide verb. Parochus omnino numero 2. *obligatio.*

26 Confeſſor non poteſt abſoluere, niſi diſpoſitum, 443.1.B,quidque debeat facere, vt eius diſpoſitionem cognoſcat, vel ſi ex confeſſione reſultet obligatio reſtituendi, vel auferendi occaſionem peccandi. ead.2.A

27 An teneatur confeſſor docere pœnitentem, qui ex inuincibili ignorantia errat, vel quomodo ſecum

cum illo gerat.445.2.A,& ſequentibus.

28 Si confeſſor ſciat pœnitentem eſſe ritè diſpoſitum,renetur ſub graui culpa illum abſoluere.440.1.A, poteſt tamen iuſta ex cauſa abſolutionem differre. 447.1.A

29 Tenetur confeſſor abſoluere pœnitentem iuxta eius probabilem opinionem,licèt cõfeſſoris opinio alia ſit. ibid. E, etiamſi ex illa detrimentum tertij ſequatur. ead.2.A

30 Sacerdos qui abſolutionem inualidam dedit, tenetur,ſi commodè poteſt,pœnitentem monere de defectu. 448.2.A,D

31 Quando abſolutio fuit valida, licèt iniquè data, confeſſor nihil tenetur.449.1.A, B, niſi vergat in damnum tertij. ibid.B

32 An confeſſor teneatur interrogare pœnitentem, vide verb.Interrogationes confeſſoris.

Confeſſoris pœna. 33 Nulla pœna communi iure eſt impoſita ſacerdoti indebitè miniſtranti hoc ſacramentum. 449.2.A

34 Laicus,aut clericus temerè hoc ſacramentum miniſtrans,fit irregularis. ibid.E

Confeſſoris approbatio.

1 Approbatio Epiſcopi iure antiquo non erat neceſſaria vt ſacerdos idoneus poſſet eligi, vel iuriſdictionẽ delegatam à Parocho accipere.384.1.A,& 2.B,& ſeq.ſecus poſt Concilium Trident. 385.1.B,eſtque de neceſſitate ſacramenti. 387.2.A

2 Nunc vt miniſter pro ſecularibus ſit idoneus,debet eſſe vel ab Epiſcopo approbatus, vel beneficium parochiale habere.385.1.D,& ſeq.

3 Sacerdos auditurus confeſſiones regularium,non indiget approbatione. ead.2.C

4 Regularis per facultatem eligendi confeſſorem poteſt eligere non approbatum ex vi Concilij. ibid.D,ſecus ſi in facultate aliud exprimatur,vt in Bulla Cruciatæ, ibid.

5 Omnes ſacerdotes,etiam Epiſcopi,debent eligere ſacerdotem approbatum. 386.1.D, & omnis facultas ſecularibus data à quocunque ita intelligenda, ead.2.C

6 Approbatio eſt diſtincta à delegatione iuriſdictionis.389.1.C,vnde poſſunt ſeparari. ibid.1.C

7 Iudicium ad approbationem requiſitum quod ſit, 390.2.D

8 Quid ante Tridentinum eſſet ſtatutum de religioſorum approbatione per ius antiquum. 391.2.A

9 Religioſus eligendus per diploma Pontificiũ debet eſſe approbatus ab Epiſcopo loci, in quo habet domicilium,398.2.B, etiamſi extra diœceſim peregrinetur.399.1.B, ſi verò per priuilegia religionis,non poteſt extra diœceſim eligi. ead.2.A

Approbationis cauſa efficiens. 10 Papa delegãs alicui iuriſdictionem ad audiendas confeſſiones in ſuo Romano Epiſcopatu, cenſetur illum approbare.ibid.B,Et idem eſt de Epiſcopis reſpectu ſuorum Epiſcopatuum. ibid.C

11 Parochi tantùm poſſunt delegare ſuam iuriſdictionem aliis Parochis, aut ſacerdotibus ab Epiſcopo approbatis.387.1.A, etiã non ſuo.400.2.C

12 Poteſt approbationem dare ſolus Epiſcopus ſaltem electus,& confirmatus, & eius Vicarius.388.2.B,& Capitulum ſede vacante.ibi.C,& Abbates exempti habentes Epiſcopalem iuriſdictionem. 389.1.B,non autem Prouinciales, aut Generales Regilionum reſpectu ſecularium. 390.1.C

13 Dans hanc approbationem debet eſſe Epiſcopus confeſſoris. 394.1.E, non autem loci materialis, in quo fit confeſſio.393.1.B,aut pœnitentis. ead. 2.C

14 Quomodo Epiſcopus poſſit approbare ſacerdotem extraneum pro ſuis ſubditis. 395.1.B C

15 Religioſi exempti fiũt ſubiecti Epiſcopis quoad approbationem ratione domicilij. ead.2.A

16 Epiſcopus poteſt ſubdito licentiam dare, vt confiteatur ſacerdoti approbato ab alio Epiſcopo. 400.1.A,poteſt etiam illam limitare ad approbatos à ſe.ibid. B, non tamen per illam approbat ſacerdotem electum.ibidem C, poteſt tamen hoc ſubdito committere.ibidem D,Quid in hoc poſſit Parochus. ead.2.B

17 Per facultatem conceſſam à Pontifice eligendi confeſſorem approbatum ab Epiſcopo,poteſt eligi ſacerdos alterius diœceſis, ibi approbatus. 398.1.A

18 Sacerdos domicilium mutãs in aliam diœceſim, debet ibi approbari,vt cenſeatur idoneus qui per Bullam eligatur. ead.2.B

19 Non eſt neceſſaria in ſcriptis. 391.1.D, neque de eius ſubſtantia,vt gratis detur. ibid. *Approbationis forma.*

20 Habens parochiale beneficium cenſetur approbatus non ſolùm pro ſuo Epiſcopatu.388.1.A,ſed pro tota Eccleſia.ibid.D,non ſufficit tamen beneficium habuiſſe. ead.2.D *Approbationis materia.*

21 Sacerdos ab Epiſcopo ſimpliciter approbatus eſt capax iuriſdictionis in ſacramentali foro in tota Eccleſia.397.1 B,niſi limitetur ex intentione cõcedentis iuriſdictionem.395.2.E,aut approbationem. 397.1.A *Approbationis ſubiectum.* *Approbationis petitio.*

22 Religioſi, etiam mendicantes, hac indigent approbatione obtenta. 391.2.D

23 Non expirat per mortem concedentis. 389.1.D, ſed durat quandiu non reuocatur. 401.2. C, quæ poteſt ex iuſta cauſa reuocari. 402.2.C *Examen ad approbationem*

24 Non ſufficit approbatio petita, & non obtenta, ſiue iuſtè ſiue iniuſtè negetur. 390.1.E,& 2.A,B

25 Poteſt Epiſcopus mendicantes ſine examine à ſe approbatos examinare, 402.1.B

26 Epiſcopus poteſt abſque ſpeciali cauſa iterum examinare à ſuo anteceſſore approbatos, & indignos reprobare.401.2.E,imò idẽ Epiſcop⁹ poteſt à ſe approbatos examinare, non tamen abſque cauſa reprobare.402.1. A,& ſeq.etiã validè. ibid.

27 Religioſi mendicantes non poſſunt abſoluere à peccatis Epiſcopo reſeruatis.416.1.B, non poſſunt tamen Epiſcopi reſpectu horum reſeruare caſus non reſeruatos reſpectu parochorum. ibid.C *Confeſſor quoad reſeruata.*

28 In nullo caſu etiam articuli mortis poteſt inferior abſoluere à reſeruatis,ſi ſuperior adiri poteſt ſine graui periculo. 416.2.D, E, 417.2.E, In caſu neceſſitatis poteſt abſolutio à reſeruatis Papæ ab inferiori dari cũ onere cõparendi.418.1.B,quæ regula locum non habet in reſeruatis ab aliis inferioribus prælatis. 419.1.C

29 In mortis articulo quilibet ſacerdos habet directã iuriſdictionem in reſeruata.416.2.B,ab Eccleſia: vnde nullus eſt neceſſarius ordo inter ſacerdotes habẽtes iuriſdictionem in mortalia peccata. ibid.D

30 Qui caſus reſeruauit & eius ſuperior in hoc foro eſt miniſter ordinarius quoad reſeruata. ibid. *Ordinarius delegatus.*

31 Delegatus qui ab habentibus facultatem.411.2. D

32 Epiſcopi poſſunt per Trident.abſoluere ſuos ſubditos à peccatis Papæ reſeruatis, ſi ſint occulta. 413.1.D,& nullibi publica.ibid.E.ea facultate vti poſſunt in omnes,& ſolos ſubditos.ead.2.A,quinam Epiſcopi ibi intelligantur. ibid.D

33 Prælati habentes iuriſdictionem Epiſcopalem,nõ gaudent hac facultate.ibid.E, neque Prælati religionum.414.1.D, comprehenditur Archiepiſcopus reſpectu diœceſis ſuffraganei dum actu viſitat. ead.2.B

34 Epiſcopus nõ poteſt abſoluere à peccatis in Bulla Cœnæ reſeruatis etiam occultis per decretum

Concilium Trident. ibid.D

35 Delegatus non poteſt reſeruationem peccati tollere niſi ab illo ſacramẽtaliter abſoluẽdo.435.2.C

CONTRITIO.

1 Amor ſolus nõ eſt propria contritio. 49.2.E

2 Contritio formaliter eſt actus pœnitentiæ.50.1.A

3 Quis actus pœnitentiæ ſit. ibid.B

4 Voluntas deſtruendi peccatum, aut reſarciendi diuinam iniuriã,non eſt contritio.ead.2.A,neque de eius ſubſtantia ead.1.B, neque eſt neceſſaria,vt extrinſecè illam impleret. 51.1.A

5 Odium peccati propriè non eſt contritio. 50.2.B

6 Dolor de peccato propriè ſumptus non eſt contritio,licèt illam comitetur. ibid.D

7 Contritio debet eſſe ex amore Dei ſuper omnia. 51.1.C

8 Deteſtatur pecccatum ſupra omne deteſtabile. ead.2.C

9 In contritione ſaltem debet includi votum formalis amoris Dei ſuper omnia. 53.2.D, formalis autem amor non eſt de illius eſſentia. 55.1.B

10 Contritionis eſſentia in vnico actu conſiſtit. 56.2.A

11 Contritio,quę ſufficit ad implendum pręceptum, ſufficit ad iuſtificationem. 59.1,E

12 Quæ ſufficit ad remiſsionem cuiuſuis mortalis ſufficit ad remiſsionem omnium. ead. 2.A,licèt appropriatiuè ſit maior de grauiori peccato. ibid. Quælibet eſt de omnibus. 62.1.C,292.2.E

13 Per ſe non poteſt eſſe nimia.59.2.A,poteſt tamen per accidens. ibid.B

14 Ex vi præcepti annuæ confeſsionis non tenetur qui confiteri non poteſt,ad habendam contritionem. 210.1.E , licèt timeat obliuionem peccatorum. ead.2.C

15 Non requiruntur ſingulæ contritiones de ſingulis peccatis ad iuſtificationem. 62.1.D

16 Ad veram contritionem non eſt neceſſaria diſtincta peccatorum recogitatio. 63.1.D,neque votum eius ibid.licèt in aliquibus caſibus poſsit eſſe neceſſaria. ead 2.D

17 Per contritionem veram non poteſt quis deteſtari vnum peccatum ſine aliis, ſi de pluribus cogitat. 65.1.A

18 Contritio non ſolùm debet eſſe de malitia actus, ſed de ipſo actu intrinſecè malo. ibid.C

19 Contritio ſemper eſt formata.ibid.E,non per ſe, & eſſentialiter,ſed per gratiam habitualẽ.ead.2.C licèt ab ea nõ procedat actiuè.66.1.D,& ſequent. ſed propter infallibilem cõcomitantiam cum illa. 67.2.A , & ideo priùs natura informis , quàm formata. ibid.C, in vtroque autem ſigno eſt vera contritio. ibid.D — *Contritio formata.*

20 Contritio quomodo cum merito condigni præmij valere poſsit ad condignam ſatisfactionem. 128.1.D

21 Contritio eſt valde proportionata ad ſatisfaciendum Deo,non tamen per ſe neceſſaria,abſque ordinatione diuina. 202.2.B

22 Licèt naturale ſit præceptum ſatisfactionis, quod eſſe debeat per contritionem, pendet ex diuina ordinatione. 203.1.A

23 Quid ſignificet contritio.49.2.A , vnde ſumatur metaphora. ibid.C — *Contritionis nomen.*

24 Ad contritionem nulla certa duratio neceſſaria. 60.2.B, & ſequent. — *Duratio.*

25 Ad veram contritionem non eſt neceſſaria abſolutè ſumma intentio. 57.1.C,nec comparatiuè ad dolorem de quolibet alio malo, vel ad morem de quolibet creato bono. ead.2.C , imò nec certa intentio neceſſaria eſt , ſed ſufficit ſubſtantia actus. 58.1.C — *intentio.*

26 Homo in peccato exiſtẽs,& à Deo excitatus,poteſt directè nolle pro tunc conteri.212.2.C.etiam ſine veniali peccato. ibid.E — *Omiſsio.*

27 Qui vult non conteri,non vult virtute permanere in peccato,ſed permittit. 213.1.C

28 Contritio ſecundùm totam ſuam eſſentiam eſt pars ſacramenti pœnitentiæ 258.1.C,& ſeq. — *Contritio vt pars ſacramenti.*

29 Si cum abſolutione ſacramentali concurrat,habet efficaciam ſacramentalem ex opere operato. ibid.D

Conſcientia.

1 Ex conſcientia erronea poteſt quis etiam inculpabiliter conſtitui in neceſſitate cõmittendi peccatum leuius,ad maius vitandum. 47.1.D — *Erronea.*

2 Qui conſcientiam mortalis habet,debet moralem diligentiam facere,vt omnia confiteatur.334.1.D — *Conſcientiæ examinatio.*

3 Non tenetur quis extraordinariam diligẽtiam facere,aut peccata ſcribere,etiãſi timeat quòd memoria excident. 335.1.A,B

4 Diſcuſſio conſcientiæ poteſt compleri induſtria confeſſoris. ibid.C

CORRECTIO FRATERNA.

1 Non tenemur corripere proximum de peccato iã curato & emẽdato.215.1.C, ſed de præterito non emendato,etiamſi non immineat periculum noui lapſus.ibid.D,non tamen ſtatim, ſed tempore neceſſitatis, ibid.& quod illud ſit. 216.1.D — *Quando obliget.*

2 Correctio,quę ordinatur ad continuationẽ actualis peccati impediẽdam,obligat pro quolibet opportuno tempore.ibid.D,necnõ reſpectu ſui. ead. 2.A,licèt non ex eadem virtute. ibid.B

3 Correctio propter ſolum remedium peccati commiſſi, obligat quando eſt neceſſitas vitandi peccatum impœnitentiæ,aut mortem æternam.ibid. & C.

4 Non tenemur proximum corripere , quando ipſe non tenetur correptionem acceptare. 217.1.C,D

DÆMON.

1 Dæmones quomodo poſſint eſſe miniſtri Dei ad torquendas animas. 608.2 E

DEVS.

1 Quam voluntatem habeat Deus circa negationes quæ in tempore ſunt. 98.1.A

Dignitas Eccleſiaſtica.

1 Per pœnitentiam ſæpe reſtituitur homo ad priſtinam dignitatem Eccleſiaſticam. 181.2.D,non autem ſemper. 182.1.C

2 Dignitas Epiſcopalis, Vide Verbum, Epiſcopus.

Diſpenſatio.

1 Diſpenſatio quoties ab inferiori datur in iure ſuperioris,eſt de ſubſtantia eius,vt fiat ex iuſta cauſa. 736.1.B

2 Cur diſpenſatio in humano iure abſque cauſa , ſit valida,non in diuino. 737.1.A,B

3 Diſpenſare in diuino iure , & agere contra illud, non ſunt idem. 738.2.A

4 Poteſt interdum Prælatus ſecum diſpenſare. 703.1.D

Dolor.

1 Dolor,& ſatisfactio , vt ſunt partes ſacramẽti pœnitentiæ, in quo differant. 287.1.E — *Vt pars ſacramenti pœnitẽtiæ.*

2 Dolor peccatorum ad confeſsionem neceſſarius debet eſſe vniuerſalis de omnibus peccatis confeſsis. 293.1.E

3 Dolor de peccatis poteſt tempore antecedere confeſsionem.294.1.D,non tamen eſt neceſſe,ſed poteſt ſubſequi.eadem.2.A,C, debet tamen formali vel virtuali intentione ad confeſsionem referri. ead.1.E

4 Non requiritur minor dolor de peccatis ad valo-

tem ſacramenti pœnitentiæ, quàm ad effectum. 297.2.A

Dubium.

Diuiſio. Proprium. Improprium.

1 Dubium duplex, primũ & improprium. 364.1.A
2 Cum dubio proprio circa iuriſdictioné quomodo aliquando liceat miniſtrare ſacramentum pœnitentiæ. ibid.B
3 Cum dubio improprio circa iuriſdictionem licet ſacramentum pœnitentiæ miniſtrare. 365.1.C

EPISCOPVS.

1 Epiſcopi nõ ſuccedunt Apoſtolis, quatenus Apoſtoli, ſed quatenus primi Epiſcopi fuêre. 349.1.C
2 Ad quid circa ſacramentorum adminiſtrationem teneatur Epiſcopus tempore peſtis. 580.1.D
3 Epiſcopi dignitas eſt de iure diuino. 347.1.D, & à Chriſto inſtituta ſaltem in communi quoad iuriſdictionem. ibid.E, & 2.C
4 Poteſt concedere facultatem confitendi alieno ſine licentia proprij Parochi, imò ita eſt intelligenda, quando abſolutè datur. 354.1.E, 2.A
5 Epiſcopus quid poſſit circa indulgẽtias. Vide verbo, indulgentia. §. Poteſtas concedendi indulgentias, verſic. Quis illam habeat iure ordinario.
6 Quis nomine Epiſcopi intelligatur in facultate concedendi indulgentias. 756.1.E, & ſeq.

Euchariſtia.

1 Quoties formæ Euchariſtiæ ſupponitur materia falſa etiam partialis, mortaliter peccatur. 334.1.A

Excommunicatio.

1 Qui pluribus titulis eſt excommunicatus, ſi petat abſolutionem vno ſolo titulo explicato, à ſola excommunicatione illo titulo contracta abſoluetur. 308.1.E
2 Quoties excommunicatus ante abſolutionem à cenſura poteſt licitè recipere Euchariſtiam, poteſt etiam ſacramentum pœnitentiæ. 434.1.C
3 Parochus excommunicatus non poteſt alteri licentiam dare, vt Extremam vnctionem miniſtret. 577.2.D
4 Excommunicatus non poteſt miniſtrare ſacramentum Extremæ vnctionis etiam ob neceſſitatem infirmi. 578.1.A, ſuſpenſus autem maximè. ibid.

Extrema vnctio.

Eius inſtitutio.

1 Oleum benedictum non eſt ſacramentum Extremæ vnctionis. 545.1.C, ſed in ipſa vnctione cõſiſtit. ibid. & 2.A, eſt verum ſacramẽtum nouæ legis, 538.2.C, 541. 1.A, immediatè à Chriſto Domino inſtitutum. ibid. & 541.2.B, non ante noct. Cœnæ. 541.2.B
2 Quid ſit ſacramentum tantùm, res tantùm, & vtrumque ſimul in extrema vnctione. 564.1.A
3 Vnctio, qua vtebantur Apoſtoli ad infirmos ſanãdos, non erat ſacramentũ, licèt fuerit eius adumbratio. 539.1.A

Diffinitio, forma.

4 Extremæ vnctionis definitio phyſica traditur. 549.1.D, alia mixta ex vtraque. ibid.D
5 Aliqua verborum forma eſt de eſſentia Extremæ vnctionis. 546.2.E. illa maximè qua vtitur Eccleſia Romana, licèt non omnes eius partes ſint de eſſentia. 548.1.D
6 Per formas, & vnctiones quinque ſenſuum ſufficienter ſignificatur curatio omnium peccatorum. 560.1.D
7 Formam deprecatiuam eſſe ſufficientem in ſacramento Extremæ vnctionis eſt dogma fidei, 547.1.E
8 Eſt etiam neceſſaria, vnde ſolum verbum indicatiuum ſine formali deprecatione non ſufficit. ead. 2.A, & cur. ibid.C
9 Forma quomodo verificetur in eo, qui aliquo ſenſu perpetuo caruit. 560.2.A
10 Forma hæc, *Vngo te oleo ſancto, vt Deus tibi remittat,* &c. eſt ſufficiens. 547.2.C
11 Non eſt de neceſſitate ſacramenti, vel præcepti, vt exprimatur materia remota. 548.1.C
12 De neceſſitate præcepti eſt, vt in forma exprimantur quinque ſenſus. ead.2.D
13 Inuocatio Trinitatis non eſt de neceſſitate ſacramenti, aut præcepti in Extrema vnctione. 549.1.B illa autem particula, *& ſuam*, piiſſima miſericordia de præcepto reputatur. 548.1.E
1 Materia proxima huius ſacramenti eſt vnctio. 549.1.D

Extremæ vnctionis materia proxima. Remota.

15 Materia remota eſt oleum oliuarum. 542.1.D, ab Epiſcopo benedictum ex neceſſitate præcepti. ead.2.E, & ſacramẽti. 543.1.A, Quem ritum Chriſtus inſtituit, nec Eccleſia immutare potuit. ead. 2.D
16 Non poteſt inferiori ſacerdoti olei benedictio committi. 544.1.C
17 Modus benedictionis olei non eſt à Chriſto præſcriptus. ibid.A
18 Quæ olei mixtio, aut mutatio illicita, ſit vel contra ſubſtantiam ſacramenti. 545.1.A
19 Sacramentum hoc eſt vnum ſpecie. 549.2.A
20 Ex quinque vnctionibus & partialibus formis, fit vnum tantùm numero ſacramentum in vno ſubiecto. ibid.C, & ſeq.

Extremæ vnctionis vnitas. Iteratio.

21 Extremæ vnctionis ſacramentum non imprimit characterem. 550.1.B, C
22 Eſt iterabile. ibid.E, non tamen durante eiuſdem morbi neceſsitate: poteſt tamen ſi in eodem morbo neceſsitas iteretur. ead.2.A, B, & ſeq.

Finis & effectus.

23 Sacramentũ hoc delet venialia peccata. 551.1.C, non tamen primariò ad illa delenda eſt inſtitutum. 553.1.A, primarius eius effectus non eſt tollere reliquias peccatorum. ibid. vel pœnas temporales. ibid.C, vel prauos habitus. ibid.E, ſed per ſe primò eſt inſtitutum propter confortandum animum ægroti contra difficultates occurrentes in mortis articulo. 553.2.B, C, D
25 Sacramentalis gratia Extremæ vnctionis conſiſtit præcipuè in collatione auxilij accommodati ad eius finem. 554.1.A, quod latè exponitur inſequentib. Per ſe etiam eſt inſtitutum ad proximè diſponendam ægroti animam ad introitum gloriæ. ibid. D, E, conſequenter ad peccata delenda, non ſolùm venialia, ſed etiam mortalia, non tantùm quoad pœnam, ſed præcipuè quoad culpam. ead.2.C, & ſeq.
26 Per hoc ſacramentum remittitur reatus pœnæ temporalis. ibid.E
27 Sacramentum hoc eſt inſtitutum contra peccatorum reliquias, non illas auferendo, ſed robur contra illas dando per gratiæ auxilia. 555.1.C
28 Sacramentum hoc poteſt facere ex attrito contritum. ead.3.A, non tamen ſatis eſt attritio cognita abſque confeſsione. ibid.B
29 Peccata venialia in hoc ſacramento non remittuntur per excitationem deuotionis, ſed per efficaciam ipſius ſacramenti. 556.1.A
30 Extrema vnctio informis habet effectum recedente fictione. ibid.D, quoad gratiam habitualem quocunque tempore. ead.2.A, quoad ſacramentalem autem ſolùm intra eandem infirmitatem. ead.1.C, quomodo tollenda fictio. 557.1.A
31 Effectus datur in vltima vnctione earum quæ ad eſſentiam ſacramenti pertinent ex Chriſti inſtitutione, & non antea. ead.2.B, vſque ad 559.2.B
32 Tunc vltima particula materiæ vel formæ agit virtute præcedentium. 560.1.C, Vnde ſi infirmus anteà

antea moriatur, nihil conſequetur, quidquid miniſter intendat. ead.2 D

33 Per hoc ſacramentum quomodo conferatur corporis ſanitatis. 562.1.E, vſque ad 563.2.D

34 Sacramentum hoc confert, vt labores morbi leuiùs ferantur. 562.2.C, quomodo autem hoc fiat, & an effectus hîc impediri poſſit. 563.2.D, vt detur hoc ſacramentum peccatori, ſufficiunt ſigna contritionis. 576.2.A

Diſpoſitio ad eſſentiam.

36 Nullus attritionis actus eſt neceſſarius ad eſſentiam huius ſacramenti. 556 1.C

37 Status gratiæ per ſe loquendo eſt neceſſaria diſpoſitio ad hoc ſacramentum. 557.1.A

Diſpoſiti. ad effectum.

38 Ad effectum huius ſacramenti eſt neceſſaria, & ſufficit attritio cum bona fide. ibid.

Extremæ vnctionis ſubiectum.

40 Solus baptizatus eſt capax huius ſacram. 564.2.A

41 Infantes aut perpetuò amentes non ſunt eius capaces. ibid.C, Vide Verb. B. Virgo.

43 Quis cenſeatur diſpoſitus, vt hoc ſacramentum petere aut eius obiectioni cõſētire poſſit. 565 1.A

44 Qui nunquam actualiter peccauit, eſt capax huius ſacramenti. 567.2.A

45 Ei qui amittit vſum rationis cum ſola attritione cognita, poteſt licitè hoc ſacramētũ dari. 566.1.A

45 Solus viator in hac vita degens eſt vnctionis capax. 554.2.D

46 Solus infirmus eſt huius ſacramenti capax. 566.1.C, & ſeq. nec debet dari, niſi in infirmitate graui, eſtque de neceſsitate ſacramenti. ead.2.B,C

48 Non eſt expectandũ in adminiſtrando hoc ſacra. vt infirmus non poſsit naturaliter viuere. 567.1.B

49 Non in omni occaſione mortis, ſed in illa ſola, quæ ex corporis infirmitate prouenit, eſt hoc ſacramentum applicandum. ibid C

50 Qui non poteſt in mortis articulo aliud ſacramētum recipere tenetur recipere Extremam vnctionē, ſaltē ex charitate propria. 574.2.C, 575.1.A,B

51 Si ſacramentum hoc ſine indecentia miniſtrari non poteſt, omitti potiùs debet. 565.2.E

52 Non eſt de neceſsitate vlla, vt fiat in modum crucis. 545.2.B, ſed illa vnctio ſufficit, quæ veram rationem vnctionis attingat. ibid.E

53 Vnctiones ſingulæ quinque ſenſuum ſunt de neceſ. & ſufficit. 546.1.B,D, 560.1.A, 568.2.B

54 Ordo in vnctionibus nõ eſt de neceſsitate ſacramenti, licèt non ſine peccato mutaretur. 546.2.A

55 In caſu neceſsitatis, vt validè & licitè ſacramentum hoc miniſtretur, probabile eſt ſufficere ſuper vnctiones quinque ſenſuum proferre vnam totalem formam. 561.2.D

56 Debet dari hominibus, dum ratione vti poſſunt. 565.2.B, peccat qui ægroto confert exiſtenti in malo ſtatu. 566.1.A

57 Poteſtas miniſtrandi hoc ſacramentum data eſt, Ioan 20. & non antea. 570.1.E

58 Solùm ſacerdos eſt miniſter huius ſacr. ibid.A, ſufficit diaconus. ibid.E, etiam ex quacunque cauſa. ead.2.B

59 Simplex ſacerdos eſt ſufficiens miniſter quoad ſubſtantiam ſacramenti. ibid.A, & vnus. 571.1.C nec poteſt validè fieri à duobus, quorum vnus vngat, alter formam proferat. ead.2.C

60 Sacr. hoc poteſt validè à pluribus miniſtris, vel ſimul, vel ſucceſsiuè conferri, quorum vnus vnum ſenſum cum prolatione formæ vngat, alius alium, &c. 573.1.C, imò in neceſsitate etiã licitè. ibid.D

61 Soli Parochi & Epiſcopi tenentur hoc ſacramentum miniſtrare. 576.2.C

62 Ex charitate etiam alij ſacerdotes teneri poſſunt. 577.1.A, non tamen ſine licentia tacita, vel expreſsa parochi. ibid.B

63 Religioſus vngens ſecularem inuito parocho excommunicationem incurrit. ead.2.A, ſecus ſi ille abſit, aut illud miniſtrare nolit. ibid.B

64 Miniſtrans hoc ſacramentum debet eſſe in ſtatu gratiæ, & non præciſus. ibid.C

65 Viaticum per ſe non eſt diſpoſitio neceſſaria ad Extremam vnctionem. 575.1.D,E, ſed congrua. ibid. vnde non eſt graue peccatum, hunc ordinem inuertere. ead 2.A

Miniſtri diſpoſitio Vnctionis ordo ad alia ſacr.

66 Qui habet conſcientiam peccati mortalis, nõ tenetur per ſe præmittere confeſsionē ante hoc ſacramentum, ſed ſufficit conteri. 576.1.B,C

67 In omiſsione huius ſacr. poteſt peccari mortaliter ratione ſcandali. ibid.D, & contemptus. ibid.

Vnctionis omiſsio.

68. Nullum eſt præc. de ſuſcipiẽdo hoc ſacr. 606.2.E

FACVLTAS ELIGENDI CONFES.

69 Iure diuino & humano dari poteſt. 366.1.D, 367 1.E

70 Licèt videatur haberi conſuetudine, non tamen datur per illam, ſed data cognoſcitur. 372.2.B

Cauſa efficiens.

71 An quomodo ſufficiat ad eligendum confeſſorem. 376.2.C, & ſeq.

Facultas præſumpta.

72 Parochus non præſumitur dare hanc facultatem; etiamſi à parochia diſcedat. 377.1.C, aut moriatur. ibid. D, au. nolit confeſſionem audire, ibid. aut pœnitens habeat iuſtam cauſam non confitendi illi. ibid.E, Peccat tamen parochus in illis caſibus facultatem negans. 378.1. A.B. & tunc debet penitens ad ſuperiorem recurrere. ibid. C, aut confiterj peccata, quæ poteſt ſine periculo. ibid.D.

73 Non ſufficit facultas petita, & non obtenta, vt quis validè confeſſorem eligat. 377.2.B

74 Data à ſuperiore inferiore renuēte, eſt valida, nõ è contrario 366 2.B, Ab excommunicato, aut ſuſpenſo data eſt nulla. ibid.D

Huius facultatis cauſa efficiens.

75 Concedens illam debet habere eaſdem conditiones quas delegans iuriſdictionē ſacerdoti. ead.1.E

76 Papa, Epiſcopus, & Parochus poſſunt illam dare. ead.2.A.

77 Solus Papa illam habet iure diuino. 367.1.E, 2.A, & tunc confeſſor habet iuriſdictionem ab ipſo Papa. ead.1 B

Huius facultatis ſubiectũ. Huius facultatis materia.

78 Epiſcopus habet illam iure Eccleſiaſtico. 368. 1. A, Quid autem per Epiſcopum intelligatur. ibid. B,C, & quid de ſuperioribus. ibid.E, & 2.A

79 Inferiores Prælati exempti habent illã. ead. 1.A, etiamſi iuriſdictionem in hoc foro non habeant. ead.2.D, niſi à ſuo ſuperiore, aut religionis ſtatuteis deſignatum habeant confeſſorem. 369.1.B

80 Parochi ſubiecti non gaudēt hoc priuilegio. 368. 2.A, nec vllus alius. 371.1.E

81 Facultas hæc non excedit poteſtatem concedētis. 373. 2 E, ſimpliciter conceſſa non ſe extendit ad peccata reſeruata concedenti. ibid. imò data à Papa non comprehendit peccata Epiſcopis reſeruata. 374.1.A

82 Non extenditur vltra abſolutionem à peccatis, & quæ cum illa ſunt connexa. ibid.D

Facultatis duratio.

83 Non finitur vno actu. 369.1.E, 374.2.B. tunc autē actus debet eſſe conſummatus, ibid. ſimpliciter conceſſa, aut cum addito vſque ad beneplacitum ſedis, non ceſſat per mortem concedentis, ſecus ſi cum addito vſque ad beneplacitum noſtrum. 375. 1.B, quo tunc detur iuriſdictio. ibi.D.

84 Facultas eligendi confeſſorem quoad reſeruata. Vide verb. Abſolutio à reſeruatis. §. Facultas obtinendi abſolutionem à reſeruatis.

Fides.

1 Fides ſemel amiſſa non recuperatur, niſi per actũ proprium. 176.1.B, qui non elicitur tunc ab habitu fidei. ibid.C, neque oportet vt ſit formatus per veram

veram pœnitētiam, ſeu charitatem, vt infundatur fidei habitus. ibid. D, & 2. A, & idem omnino de ſpe. ibid.

GRATIA.

1 Gratia excitans & adiuuans ſunt neceſſariæ ad agendam pœnitentiam. 97.1.D
2 Non eſt idem, Deum denegare alicui gratiam, & actu non dare. ibid.E
3 Non repugnat iuſtum aliquo tempore vitæ eſſe ſine reatu pœnæ. 688.2.E
4 Deus poteſt conſeruare gratiam in homine peccante mortaliter. 106.2.B
5 Gratiæ eſt connaturale, vt excludat ordinationem ad quancunque pœnam æternam, non repugnat tamen de potentia abſoluta aliter fieri. 167.2.A
6 Non poteſt quis diu permanere in peccato ſine nouo peccato. 213.2.D
Diuiſio. Operans. 7 Gratia operans & cooperans quid. 117.1.D
8 Non eſt impoſſibile Deum aliquibus nō dare excitātem gratiam propter eorum peccata. 98.2.B, veriſimilius tamen eſt oppoſitum. ead. 1. C, D
9 Remiſsio culpæ & pœnæ æternæ eſt effectus gratiæ operātis. 117.2.A, & quomodo, & an ſit etiam cooperantis. ibid.C
10 Excitatio Dei ad pœnitentiam non inducit illius obligationem. 212.1.A
Coōperans. Gratiæ augmētum. 11 Deus non denegat adiuuantem gratiam homini ſupernaturaliter excitato. 97.2.B, & ſeq.
12 Non quoties gratia augetur, remittitur veniale peccatū. 139.2.E, ſemper tamen cùm veniale per ſe remittitur, augetur gratia. 140.1.E
Gratiæ certitudo. 13 Non eſt inconueniēs quòd aliquis ſit tam certus de ſua iuſtificatione, quā eſt certus de ſua attritione. 183.1.D
14 Deteſtatio peccati ex motiuo charitatis eſt ſufficiēs diſpoſitio ad gratiam. 53.2.B, & includit virtute amorē ſuper omnia. ibid.C, nō verò ex quocunque alio motiuo. ead.1.E, & ſeq.

HABITVS.

1 Habitus infuſi virtutum, non repugnant cum acquiſitis vitiorum. 118.2.D

Habitus vitij.

Infuſus. 1 Habitus vitioſi nō ſemper tolluntur remiſſo peccato. ibid.C, quomodo debiliores maneāt. 119.1.A

IGNORANTIA.

1 Ignorantia excuſans à culpa ob confeſſionem indebitè factam, excuſat ab iteranda cōfeſſ. 292.2.B

Impetratio.

1 Dupliciter poteſt quis impetrare alteri à Deo remiſſionem debiti.. 623.1.B
2 Poteſt vnus fidelis alteri impetrare bonum motū, non ſolùm ad ſatisfaciēdum pro pœna, ſed etiam pro culpa etiam mortali. ibid.C
3 Non poteſt quis alteri impetrare à Deo gratuitam remiſſionem pœnæ temporalis abſq; ſatisfactione. ead. 2.A, etiam applicando quoad hunc effectum ſatisfactionem Chriſti per priuatam orationem. ibid.C
4 Quid impetrēt Eccleſię orationes animabus Purgatorij. 635.1.B, C
5 Impetratio cum ſolutione pro alio comparatur. 646.1.B
6 Priuata perſona an poſsit ſibi vel alteri impetrare ſatisfactiones alicuius Sancti in theſauro repoſitas. 697.1.E

Impœnitentia.

1 Eſt ſpeciale peccatum. 197.2.C, ſiue ſit propoſitū non pœnitendi tempore debito. 198.1.B, ſiue voluntaria omiſsio eodem tempore. ibid.D
2 Impœnitētia materialis, & omnino inuoluntaria, quomodo appelletur ab Auguſtino peccatum cōtra Spiritum ſanctum. 199.1.C, D
3 Impœnitentia per voluntarium indirectum non eſt ſpecie diuerſa à propoſito non pœnitendi. ibid.E, 2.A
4 Sæpe eſſe poteſt circunſtantia alterius peccati. ead.2.C, & vt durat tempore quo præceptum pœnitentiæ obligat, non eſt generalis, ſed ſpecialis. ibid. D
5 Impœnitentia plurium peccatorum, non eſt multiplex peccatum. 200.1.A
6 Poteſt homo mori in peccato ſine ſpeciali culpa impœnitentiæ. ibid.B
7 Aliquando includit triplicem malitiam, non ſemper. ead.2.D

Inceſtus.

1 Gradus conſanguinitatis, vel affinitatis, an confitendus in peccato inceſtus. 315.2.E

Indulgentia.

1 Indulgentiæ definitio traditur, & expenditur. 658.1.C, D, 676.2.D *Definitio.*
2 Propria differentia indulgentiæ quæ. 661.1.B
3 Nominis, indulgentia, ſignificatio. 647.1.D, & deſcriptio. ibid.D
4 Eſt in Eccleſia poteſtas remittendi pœnas temporales per indulgentias, quam à Chriſto accepit. 650. 1. A, & quomodo ex Euangelio colligatur. ibid.B, & ſeq. *Num eſt poteſtas illas concedendi.*
5 Ex poteſtate ligandi per cenſuras non colligitur poteſtas ſoluendi per indulgentias. 649.1.E
6 Poteſtas hæc Petro, & ſucceſſoribus eius promiſſa. Matthæi 16. 651.1.E, 660.1.C, & ſeq. data autem Ioan. 21. 652.1.A, non autem Ioannis. 651.2.B
7 Poteſtas hæc non eſt ordinis. 656.2.B, nec neceſſariò illum requirit. 657.1.A, Vnde ſola poteſtas ordinis non ſufficit ad hunc actum. ibid.B
8 Diſcrimen inter remiſſionem factam per ſacramentum pœnitentiæ, & per indulgent. 656.2.D
9 Poteſtas hæc eſt iuriſdictionis ſpiritualis. 657.1.E voluntariæ. 658.1.A, ideoque non cogentis, ſed miſerentis. ibid.E, quæ in inuitum locum non habeat. ead.2.A, ideoque ab eodem circa ſeipſum exerceri poteſt. ibid.
10 Poteſtas hæc ſtricto iure eſt interpretanda, vnde qui illam habet, debet ea moderatè vti. 770.1.D, & 2.B
11 Poteſtas hæc eſt delegabilis. 764.1.A
12 Quis poſſit alicui dare licentiam ad lucrandas indulgentias Epiſcopi alieni. 764.1.B
13 Solus ſummus Pontifex habet hanc poteſtatem à iure diuino. 650.2.D, immediatè. 750.2.B *Quis habeat illam iure ordinario.*
14 Pontifex habet poteſtatem concedendi indulgentias in tota Eccleſia. 748.1.D
15 Concilium generale non poteſt iure diuino concedere indulgentias. ead.2.D, niſi illi præſit Papa, ibid.
16 Concilium generale iure humano non poteſt indulgentias concedere. 750.1.A
17 Poteſtas concedendi indulgentias non conuenit Epiſcopis iure diuino. 751. 1.C, nec propterea in iis poteſtas hæc eſt delegata. 651.1.A
18 Epiſcopus poteſt iure ordinario indulgētias concedere cum limitatione iuris. 746.1.E, circa quantitatem indulgentiæ, & perſonas. 747.1.A, quæ limitatio eſt irritans. 755.1.B, ſolùm quoad exceſſum. ibid.E, etiam in foro ſacramentali. ead.2.E
19 Epiſcopus non poteſt indulgētias extra territorium concedere. 756.1.E
20 Nullus prælatus inferior Epiſcopo habet poteſtatem concedendi iudulgentias iure ordinario. 758.1.B, etiamſi ſit exemptus, & habens iuriſdictionem Epiſcopalem. ead.2.C

21 Nec Vicarius Epiſcopi, nec Capitulum Sede vacante, nec Parochi hanc habent poteſtatem, nec Prælati religionum. 759.2.E
22 Conſuetudo etiam præſcripta nō dat iuriſdictionem ad concedendas indulgentias. 758.1.D, Aliquando verò indicat fuiſſe conceſſam. 759.1.B
23 Poteſtas hæc à quo poſſit delegari. 763.1.B
Qui iure delegationis. 24 Quis hanc poteſtatem delegatam de facto habeat. 764.1.B

Indulgentiæ effectus.

1 A qua pœna liberet indulgentia. 661.1.B
2 Sola pœna ordinaria remittitur per indulgentias. ead.2.B
3 Non eſt in Eccleſia poteſtas ad remiſſionem culpæ mortalis per indulgentias. 664.2.A
4 Aliquid interdum concomitanter cum indulgentia conceditur, quod ad illam conſequēdam proſit. ead.1.E
5 Poteſt Eccleſia concedere indulgentiam, quæ remittat extra ſacramētum reatum pœnæ temporalis apud Deum. 667.1.E, non ſolùm poſt Pœnitentiam in ſacramento iniunctam, ſed etiam antea. 668.1.B
6 Per effectum indulgentiæ poteſt relaxari pœnitētia ſacramentalis iuxta indulgentiæ quantitatem. ead.2,B, etiamſi pœnitens directa voluntate pœnitētiam implere omiſerit. 671.1.A, nō quia Pontifex tollat vinculū à confeſſore impoſitum. 668.1.D, ſed quia tollitur neceſſitas ſatisfactionis, vt talis, 669.1.C, licèt non ceſſet, vt medicina præſeruans. ibid.D
7 Per indulgentias non relaxatur pœna impoſita in foro exteriori. 670.1.C
8 Qui alicui indulgentiam conceſſit, non eſt neceſſe, vt pro illo ſatisfaciat. ead.2.E
9 Per indulgentias remittitur pœna peccatis debita etiam in foro Dei. 671.2.D
10 Cur expediat, vt relaxetur pœna in foro Dei, non autem in foro externo impoſita. ibid.E
11 Indulgentia non habet effectum poſitiuum, ſed priuatiuum. 666.1.B
12 Ex vi indulgentiæ non remittitur pœna æterna. ibid. C, neque commutatur in temporalem. ibid. & ſeq.
13 Indulgentia per ſe & immediatè non valet ad remiſſionem peccati venialis. ead.2.A
14 Indulgentia ſimpliciter conceſſa valet ad remiſſionem cuiuſcunque pœnæ pro quātitate conceſſionis. 672.2.A nō ſolùm in totalibus. ibid.D, ſed etiam in partialibus. ibid.
15 Indulgentia de iniunctis pœnitentiis, extenditur ad pœnas peccatorum, pro quibus pœnitentia nondum eſt iniuncta. 674.1.A, & ſeq.
16 Indulgentia plenaria de iniunctis pœnitentiis, quid comprehendat. 675.2.C
17 Indulgentiæ effectus vnicus ſecundùm ſpeciem. 676.1.E, eſt tamen ſecundùm quantitatem multiplex. ead.2.C
Quando detur. 18 Indulgentiæ effectus in eo inſtanti conceditur, in quo opus requiſitum conſummatur. 706.1.A.C, quod autem illud ſit. ibid.D
19 Indulgentia conceſſa morientibus in aliqua religione, in quo inſtanti habeat effectum. ead.2.B
20 Indulgentia non habet effectum recedēte fictione, nec eſt in Eccleſia poteſtas ad hoc concedendum. 707.1.A, & ſeq.

Indulgentia totalis, & partialis.

Diuiſio. 1 Indulg. diuiditur in totalē & partialem. 676.2.D
Totalis. 2 Indulgentia plenaria, & totalis eadem. 677.1.B
Eius effectus. 3 Indulgentiæ totalis effectus quis. 676.2.E
Eius forma. 4 Indulgentia plena, plenior, & pleniſſima, eundem per ſe effectum habent. 677.1.C
5 Cur vltra indulgentiam plenariam aliqui dies, vel quadragennæ indulgent. concedantur. 678.1.C
6 Quibus verbis plenaria indulgentia concedi intelligatur. ibid.E, & 2.A
7 Indulgentia partialis quæ. ead.2.B *Indulgen. partialis.*
8 Particula *De iniunctis pœnitentiis*, magis eſt ampliatiua, quàm reſtrictiua. 674.1.C, 678.2.D
9 Indulgent. conceſſa homini contrito, & confeſſo, ex vi illius particulæ non fit partialis. 679.1.A,B
10 Indulgentia de peccatis, de quibus quis contritus fuerit, & confeſſus, nō eſt partialis. ibid.C, & venialia non confeſſa complectitur, & mortalia ſaltem indirectè per ſacramentum pœnitentiæ ablata. 680.1.B, non tamen remiſſa tantùm per ſacramentum in voto. ibid.C
11 Quomodo anni vel dies computandi in indulgentiis pro certo tempore conceſſis de pœnitentiis iniunctis. ead.2.E, & ſeq.
12 Indulgentia certi temporis de pœnitentiis iniunctis, quomodo menſuranda. 682.1.B, & ſeq.
13 Cur antiquitus particula de iniunctis pœnitentiis conſueuerit apponi. 683.1.E
14 Effectus huius indulgentiæ non commenſuratur pœnitentiæ, vt habenti effectum ex opere operato. ead 2.D
15 An indulgentia de certa parte peccatorū, remittat pœnam illam iuxta prudēs arbitrium confeſſoris. 684.1.B

Indulgentia localis, perſonalis, & realis.

1 Indulgentia diuiditur in perſonalem, localem, & realem. 698.2.D *Diuiſio Localis.*
2 Quid requiratur ad localem indulgentiam lucrandam. 699.1.B
3 An ad lucrandam indulgentiam conceſſam templum viſitantibus, neceſſe ſit illud ingredi. ibid.E
4 An diruto templo extinguatur indulgentia illi conceſſa. 700.1.A,D
5 Sub generali indulgentia alicui oppido conceſſa, cōprehēditur clerus, etiāſi ſit Epiſcopalis. 710.1.D *Finis ſubiectū.*
6 Indulgentia generaliter conceſſa extenditur ad concedentem. ead.2.B, & ſeq. Vnde nō ex voluntate ſuperioris, ſed ex propria illi prodeſt. 702.1.C
7 Prælatus poteſt directè & immediatè ſibi indulgentiam concedere. ead.2.B,D

Ad indulgentiam diſpoſitio.

1 Lucraturus indulg. debet eſſe fidelis. 703.2.D
2 Excōmunicatus eſt incapax indulgētiarū. 704.1.B
3 Pontifex concedens indulgentiam, non cenſetur hoc ipſo perſonam ad illam habilitare. ibid.C
4 Indulgentia non valet exiſtenti in peccato ad remiſſionem pœnæ illi debitæ. ibid.D
5 Opus indulgentiæ in mortali factum, nō impetrat vltra valorem eius, ex opere operantis. ead.2.A
6 Status gratiæ omnino neceſſarius ad fructum indulgentiæ conſequendum. 705.1.B
7 Gratia eſt neceſſaria in inſtanti, in quo conſummatur indulgentia, & non antea. ead.2.A
8 Confeſſio per ſe nō eſt neceſſaria diſpoſitio ad indulgentiæ effectum. 708.2.A, niſi in forma indulgentiæ poſtuletur, ibid.B, id enim fieri poteſt. 709.1.B, tūc tamen non eſt neceſſaria confeſſio de venialibus. ibid.C, ſed de mortalibus omnibus ante conſequutam indulgentiam cōmiſſis, & exiſtentibus in conſcientia pœnitentis, latè. ead. 2.D, vſque ad 710.1.D
9 Quando in forma indulgentiæ poſtulatur communio, ex vi talis conceſſionis, non requiritur actualis confeſſio. 709.2.A
10 Quando indulgentia cōceditur de omnibus peccatis confeſſis, non eſt neceſſe ad integrum effectum

ctum eius omnia venialia confiteri. 710.1.B
11 Licèt indulgentia cõceſſa ſit ſub hac forma, verè pœnitentibus,& confeſſis,non requiritur actualis confeſſio,ſed ſufficit vera contritio. ead.E,& ſeq.
12 An ſtatus gratiæ requiratur ad alios fauores, qui cum indulgentia conceduntur. 711.2.B
13 In remiſſione pœnæ per indulgentias non attẽditur perſonalis diſpoſitio præter habitualem gratiam,ſed valor operis ſatisfactorij facti cum debitis circunſtantiis. 682..2.B
14 Tria requiruntur ad indulgentiam. 712.1.C
15 Poteſt inueniri cauſa pia abſque nouo opere ex parte lucrãtis,& ideo non eſt neceſſarium,vt ſemper poſtuletur. ibid.D, licèt interdum poſſit hoc eſſe neceſſarium ad indulgenr. valorem. ead.2.A
16 Opus iniunctum non eſt diſpoſitio neceſſaria ad indulgentiam ex parte ſubiecti, ſed ex parte cauſæ finalis. 713.1.B
17 Quoties indulgent. cõceditur ſub forma certum opus requirente, nemo illam lucratur, qui illud non exequitur. ibid.C,D
18 Qui partem iniuncti operis exequitur, nihil indulgentiæ lucratur, niſi id ipſum in forma exprimatur. ead.2.C
19 Opus iniunctum etiã poteſt eſſe internum.714.1.B
20 Non eſt neceſſe,vt opus in ſtatu gratiæ fiat.ead.2. A, & niſi aliud exprimatur, ita eſt interpretanda indulgentiæ forma. 715.1.C,D
21 Opus iniunctum debet eſſe honeſtum ex ſuo genere.ead.2.D,licèt non ſit in indiuiduo. 716.1.A
22 Quæ intentio requiratur in efficiente opus vt ad lucrandam indulgentiam valeat. ead.2.E,717.1.A
23 Opus indulgentiæ non eſt neceſſe, vt immediatè procedat à gratia, procedit tamen mediatè. 717. 1.A, B
24 Opus indulgentiæ poteſt impleri per alios miniſterialiter.ibid E,niſi contrarium in forma exigatur. ead.2.C
25 Non poteſt opus per alium tanquam per principalem cauſam fieri. ead.1.E,niſi tenor indulgẽtiæ expreſsè hanc extentionem habeat. ead.2.A, & tunc neceſſe eſt eum,qui lucraturus eſt indulgentiam,ſcire opus pro ſe fieri. ibid.B
26 Non poteſt quis alteri indulgentiam donare.718 1.C, D, Poteſt tamen ei lucrari,illo etiam inſcio, quando in forma exprimitur. ibid.
27 Omnes facientes opus ad indulgentiam requiſitum, ſtatim & æquè formaliter fructum aſſequũtur. 719.1.B,C
28 Opus meritorium,aut ſatisfactoriũ,vt tale, nihil ad indulgentiæ effectum confert ex parte operantis,ſed ex parte piæ cauſæ. ibid.C
29 Quando, & quomodo maius opus,vel ex maiori deuotione factum ad maiorem effectum indulgentiæ conferat. ead.2.A,& ſeq.
30 Cùm maior indulg.conceditur ei qui magis donar, vnuſquiſque lucratur pro quantitate doni. 720.1.C
31 Non poteſt quis per idem opus diuerſas lucrari indulgentias diuerſis viis conceſſas. 721.1.A
32 Sollicitudo ſatisfaciendi pro pœna propria, non eſt diſpoſitio neceſſaria ad fructum indulgentiæ. ead.2.C, & ſeq.

Indulgentiæ cauſa finalis.

Diuiſio. 1 Finis indulgentiæ duplex intrinſecus & extrinſecus. 733.2.A
Intrinſecus. 2 Finis intrinſecus indulgentiæ quis. ibid.B
Extrinſecus. 3 Cauſa pia eſt neceſſaria ad indulgẽtiam licitè cõcedendam.734.1.A,B,& cur. 733.2.D
4 Indul.debet cõcedi proportionata cauſæ.735.1.C
5 An data proportionata cauſa,conceſſio indulgentiæ ſemper rectè fiat. ibid.
6 Cauſa pia eſt neceſſaria ad valorem indulgentiæ. ead.2.D,ex Chriſti inſtitutione,736.1.D,neq; Põtifex habet poteſtatem aliter concedendi.735.1.E
7 Licèt indulgentia abſque cauſa conceſſa ſit,aliæ facultates cum illa datæ,ſunt validæ. 739.2.B
8 Cauſa propor tionata quantitati indugẽtiæ,requiritur ad eius valorem. 740.2.B,& ſeq.
9 Inter cauſam & effectum indulgentiæ triplex poteſt eſſe proportio. 742.1.A
10 Indulgentia excedens proportionatã cauſam valet quãtùm ad effectum proportionatum. ibid.B, implens tamẽ partem operis iniuncti,nihil lucratur. ibid. C, etiamſi pars illa ſit adæquata toti indulgentiæ. ibid.E
11 Proportio cauſæ ad indulgentiam penſanda eſt prudenti morali exiſtimatione, ex debita habitudine inter medium, & finem. ead.2.A, vnde non conſiſtit in indiuiſibili. ibid.B, neque eſt ſemper ſumenda ex re ipſa, ſed prout cadit ſub prudentẽ electionem diſpenſantis. ibid.C
12 Cauſa exiſtimata ſufficiẽs, ad indulgentiam ſufficit,licèt non ad alios effectus ex opere operato, 743.1.B
13 Eadem cauſa ſufficit ad concedendam indulgentiam pro omnibus,ſiue in ſatisfaciendo diligentes ſint, ſiue negligentes. 722.2.D
14 Indulgentia cõceſſa toti Eccleſię requirit cauſam communem immediatè pertinentem ad vtilitatem totius Eccleſię, vel alicuius principalis partis eius. 745.2,D,E
15 Indulgẽtia cõceſſa perſonis mediante loco,ſatis eſt, vt habeat cauſam ad illũ pertinentẽ. ead. 2.A
16 Non eſt neceſſe,vt cauſa indulgentię ſit ſpiritualis.ibid.B,C, D,nec vt oriatur ex malo imminente, ſed ſufficit boni augmentum. ibid.E
17 Ad particularem indulgentiã ſufficit particularis cauſa proportionata.746.1.B,non ſufficit tamẽ in particulari perſona,cauſa euadendi pœnas purgatorij. ibid.D
18 Perſonalis cauſa poteſt ſufficere ad vniuerſalem indulgentiam. ead.2.C
19 Interceſſio alicuius perſonæ poteſt conferre ad augendam cauſam indulgentiæ.747.1. A,ſola tamen non ſufficit. ibid.B
20 Vbi non conſtiterit cauſam eſſe inſufficiẽtem,indulgentia eſt efficax iudicanda. 709.1.B
21 Poteſt eſſe cauſa, vt Pontifex ſibi indulgentiam concedat. 702.2.B

Indulgentiæ forma.

1 Indulgentiæ forma duplex, ſcilicet continens indulgentiam latam,& ferendam. 764.2.A *Diuiſio.*
2 Diſcrimina inter vtramque. ibid.D
3 Indulgentia cur odioſa dicatur. 772.2.B
4 Vt indulgentia ferenda comparetur, requirit,nouam formam,præter priorẽ conceſſionẽ.765.1.C *Indulgentiæ ferendæ forma.*
5 Diſcrimen inter indulgentiam, & cenſuram ferẽdam. 764.1.B
6 Non eſt neceſſe, vt in forma indulgentię quãtitas, vel materia remiſſionis indicetur. 765.2.E,neque vt ille,cui conceditur,ſciat ſibi concedi.766. 1.D
7 Confeſſor etiam nihil ſciens de indulto pœnitentis,poteſt illi concedere indulgẽtiam per ſacramentalem abſolutionem, ſi vniuerſalem intẽtionem habeat. ead.2.C
8 Non ſufficiunt ad hanc delegationem verba communia indulgentiis & abſolutioni ſacramentali. 767.1.A,ſufficit tamen generalis conceſſio intra latitudinem indulgẽtiæ. ibid.D *Indulgentiæ ferendæ for delegationis.*
9 Qualis & quãta poteſtas detur per delegationem indefinitè ab Epiſcopo factam. ibid.E, Quid per factam

factam à Pontifice. ead.2.C

indulgentiæ lata forma.

10 Quæ forma requiratur ad indulgentiam latam. 768.1.B,C

11 In indulgẽtiæ indulto poſſunt aliæ gratiæ concedi.ead.2.E,Regula pro illis diſcernendis. 769.1.A

12 In forma indulgent.duo diſtinguenda. ibid. C,D

13 Indulgent. forma debet eſſe determinata. ibid.E

15 Conceſſio indulgentiæ intra latitudinẽ poteſtatis concedentis latiſſimè interpretanda. 771.1.C

16 Aliqua conditio requiritur ad valorem indulgẽtiæ,quæ non ſemper in ea explicatur. 772.1.A

17 Concurrentibus cauſis neceſsariis, indulgentiæ valent quantum ſonant, ead.2.D,non eſt tamen infallibile in particulari indulgentiam tãtum valere,quantum ſonat. ibid.E,773.1.A

18 Prædicans indiſcretas indulgentias, aut illas extendens,qualiter peccet. 770.2.D

19 Licèt aliqua indulgentia contineat intolerabilẽ errorem,non eſt publicè ſpernenda. 773.2.B

indulgentiæ ſubiectum.

20 Solus homo viator eſt indulgentiæ capax. 698.1. D, Baptizatus ratione vtens.ead.2.A, habens reatum pœnæ temporalis. ibid.B

21 Indulgentia pro viuis eſt abſolutio à pœna temporali. 660.1.B

Indulgentia pro defunctis.

1 Indulgentia pro defunctis conuenit in communi ratione cum indulgentia pro viuis,ideoq; vna definitione poſſunt definiri. ibid.E

2 Defuncti ſunt capaces fructus indulgentiarum. 723.2.B

3 Indulgẽtiæ prodeſſe poſſunt ſolis animabus purgatorij inter defunctos. 724.2.C

4 Oportet vt in indulgentiæ forma expreſsè declaretur,nã generalis cõceſſio pro omnibus fidelibus non comprehendit defunctos. ead.1.D,754.2.C

5 Pontifex non poteſt concedere indulgentias defunctis per modum abſolutionis, ſed tantùm per modum ſuffragij. 725.1.E,& ſeq.

6 Indulgentia per modum ſuffragij eſt infallibilis, 727.1.B,tam ex æqualitate pretij oblati, quàm ex diuina promiſsione. ibid.C.D

7 Vera differentia inter indulgentias per modum ſuffragij,& abſolutionis. 728.1.B

indulgentiæ per modũ ſuffragij cum indulgentia per modum abſolutionis cõparata.

8 An indulgentia per modũ ſuffragij pro viuis concedi poſſit,aut cõcedatur,ab ca.C.vſq; ad 729.1.C

9 Indulgentia per modum ſuffragij non conſiſtit in hoc vt per alterius actionem obtineatur. 729.2.B

10 Indulgentia per modum abſolutionis non ſatis explicatur per hoc, vt immediatè alicui conferatur. ibid.C

11 Poſsítne indulgentia pro defunctis concedi abſque opere viuentium. ibid.D,& ſeq.

12 Indulgentiæ per modum ſuffragij,& abſolutionis differunt in modo cauſandi ſuũ effectũ. 730.1.D

13 Indulgentia per modum ſuffragij poteſt concedi non ſubditis,non ſic per abſolutionem. ead. 2. A, vtraque tamen eſt vera indulgentia. ibid.B,C

13 Lucrans indulgentiã pro defuncto, debet efficere opus ea intentione.731.1.D,non eſt tamen neceſſe, vt ſatisfactio eiuſdem operis pro defuncto offeratur. ibid.E

14 Lucrans ſibi indulgentiam, poteſt operis ſatisfactionem alteri donare. ead.2.D

15 In lucrante indulgentiam defuncto non requiritur ſtatus gratiæ. ibid.E

16 An in defuncto ad effectum indulgẽtiæ requiratur character baptiſmalis. 732.1.C,D

17 Ad valorẽ indulgentiæ non requiritur in defuncto ſpeciale meritũ de congruo, quod in hac vita præceſſerit.ead.2.E,neque notitia, aut acceptatio beneficij ſibi impenſi. 733.1.B

18 Quando in forma indulgentiæ pro defuncto poſtulatur Miſſa, an neceſſe ſit illam pro eo offerre. 731.2.B

Indulgentiæ vſus.

1 Expediens eſt Eccleſiæ liberalis indulgentiarum conceſſio. 662.2.D

Eius antiquitas.

2 Indulgentiarum vſus legitimus. 652. 2. C, qui ab Apoſtolis incœpit. 653. A, & inde ad Epiſcopos deriuatus. ibid.C

3 Indulgentiarum vſus procedit à poteſtate à Chriſto data. 654.2.A

4 Ex antiquo vſu relaxandi pœnitẽtias publicas, an colligatur fuiſſe tunc vſum indulgentiarũ.ibid. B

5 Indulgentiarum vſum eſſe antiquiſſimum, variis Pontificum teſtimoniis comprobatur. 655. 2. A

6 Antiqui Patres cur expreſſam mentionem indulgentiæ non faciant. 656.1.A

Eius perfectio.

7 Operari ex fine lucrãdi indulgentias optimũ eſt, neque tale opus poteſt dici imperfectionis. 663. 1.B,etiam in genere ſatisfactionis. ibid.D

8 Indulgentias lucrari eſt conſentaneum ſtatui religioſo. 663.2.B

9 Melius eſt ſubſidium dare ad conſequendã indulgentiam,quàm in eleemoſynam pauperum. ibid. C, licèt in indiuiduo poſitum,aut vtilius, aut neceſſarium eſſe poſſit. ead.B,C

10 Cæteris paribus opus maioris charitatis eſt lucrari indulgentiam,quàm velle in Purgatorio pro pœna ſatisfacere. ead.2.D

Indulgentiæ ceſſatio.

1 Indulgentia ferenda eſt reuocabilis. 774.1.B

2 Nulla poteſtas concedendi indulgentias eſt perpetua,niſi in Summo Pontifice. ibid.

3 Indulgentia lata, perfecto opere impoſito, eſt irreuocabilis. ibid.D

4 Indulgentia ad certũ tempus conceſſa,non durat vltra illud,imò poteſt intra illud reuocari. ibid.E

5 Indulgentia conceſſa,vt perpetua, ſemper durat, eſt tamen obnoxia reuocationi. ead.2.A,B

6 Indulgentia conceſſa ſine limitatione, eſt perpetua. ibid.E

7 An poſſit quis ſæpe lucrari indulgentiam indefinitè conceſſam viſitanti tali die Eccleſiam,ſi pluries illam viſitet. 775.1.D

8 Triplici ex capite poteſt extingui indulg. ead.2.E

9 Indulgentia non ceſſat per mortem concedentis. 776.1.A,etiam ferenda, ibid. An verò ſolùm in indulgentiis Pontificis hoc locum habeat. ibid.E

10 Indulgentia poteſt reuocari à cõcedente,vel ſucceſſore,ead.2.B,validè & licitè,etiam abſque cauſa. ibid. D, Poteſt tamen per accidens reuocatio abſque cauſa eſſe illicita. 777.1.A

11 Vt indulgentia ceſſet,debet eſſe reuocatio ſufficienter promulgata. ibid.C

12 Pontifex poteſt indulgẽtiam reuocare per actum internum,non tamen ſufficit. ead.2.B

13 Indulgẽtia ceſſat per deſtructionem rei, pro qua fuit conceſſa. ibid. D, Non ceſſat per aduentum ſimilis. 778. 1. B,neque per renunciationem eius cui priuilegium eſt conceſſum. ibid. E,neque per ceſſationem cauſæ. ead.2.B,C

Ingratitudo.

1 In quolibet ſubſequenti peccato maior eſt ingratitudinis circunſtantia,quàm in præced. 174.1.C

2 Peccati remiſſio non eſt cauſa adæquata ſimilis ingratitudinis in ſubſequenti. 172.1.E

3 Etiam in primo peccato,quod quis committit eſt circunſtantia ingratitudinis. ead.2.A

4 Ingratitudinis circunſtantia cur quibuſdam peccatis ſpecialiter tribuatur. ead.1.A,B

5 Cur hæc circunſtantia non det ſpecialẽ malitiam: niſi

niſi ſit ſpecialiter intenta. 171.2.D,E

Innocentia.

1 Varij Innocentiæ gradus diſtinguuntur,& inter ſe conferuntur. à 173.1.A.vſque ad 174.1.C
2 Non eſt ſpecialis virtus. 173.2
3 Innocentia cum pœnitentia comparatur. 174.1.B

Interrogationes Confeſſoris.

1 Non tenetur cõfeſſor aliquas interrogationes facere ante confeſſionem. 444.1.B, nec poſt illam, ſi ex circunſtantiis intelligat pœnitentem integrè confeſſum fuiſſe. ibid.D, ſi autem intelligat non ſatis explicuiſſe conſcientiam ſuam, ad id tenetur. ibid.E, cum qua moderatione. ead.2.D
2 Si confeſſori conſtet pœnitentẽ aliquid omittere etiam facta morali diligentia, tenetur illum interrogare. 445.1.B, Quid autem faciet confeſſor ſi pœnitens neget quod ipſe euidenter ſcit illum commiſiſſe. ibid.E

Irregularitas.

1 Irregularis aut canonicè impeditus nõ reſtituitur per pœnitentiam ad priſtinam Eccleſiaſticam dignitatem. 181.2.E

Iubilæus.

1 Iubilæus quid ſignificet. 677.2.E, & in quo ab indulgentia differat. ibid.

Iudicium ſacramentale.

1 Diſcrimen inter ſacramentale iudicium, & humanum, quod iudicis arbitrio committitur. 232.1.B

Iuriſdictio.

Diuiſio, & definitio. 1 Iuriſdictio duplex ordinaria, & delegata, earúmque definitiones. 752.1.B
2 Actus iuriſdictionis nõ ſẽper requirit diſtinctionem perſonarum 702.2.D, ſed numerũ. 703.1.A
3 Dupliciter poteſt inueniri in aliquo immediato iudice. 231.2.B
Spiritualis. 4 Iuriſdictio ſpiritualis duplex. ead.1.B
5 Poteſtas ſoluendi latiùs patet quàm ligandi, niſi hæc priuatiuè ſumatur. 662.2.B
6 Iuriſdictio ex humano iure poteſt eſſe ordinaria. 752.1 C
7 Iuriſdictio in foro pœnitentiæ terminatur perſonis, non localibus terminis. 349.2.E
Sacramẽtalis. 8 Ratione delicti commiſſi in aliquo loco non acquiritur iuriſdictio in ſacramentali foro. 350.1.B
Ordinaria. 9 Triplex iuriſdictio ordinaria in hoc foro, Pontificia, Epiſcopalis, parochialis. 346.2 E
Papalis. 10 Iuriſdictio Papalis immediatè à Chriſto & ſuprema. ibid.
Epiſcop. 11 Epiſcopalis à papa. verb. Confeſſor ordinarius.
Parochi. 12 Vide verb. parochus.

Iuriſdictio delegata.

1 Iuriſdictio in foro ſacramẽtali poteſt delegari, vel directè miniſtro, vel per facultatem pœnit. 353.1.A, prior modus in tres alios diuiditur. 356.2.E
2 Poteſt recipere magis & minus ſolùm quoad impoſitionem condignæ ſatisfactionis. 427.1.B, & quoad curationem peccati in futurum. ead.2.C
Iuriſdictionis cauſa efficiens. 3 Cõmiſſio, quæ datur laicis aut fœminis ad prouidendum de confeſſore ſuis familiis, non eſt delegatio iuriſdictionis. 353.1.E
Iuriſdictionis ſubiectum. 4 Habens poteſtatem ordinariã in ſacramentali foro poteſt illam delegare. ead.2.A, & ſolus ille. ibi. C, vnde etiam parochus hoc poteſt. ibid.E
5 Iuriſdictio non poteſt à ſuſpenſo vel excommunicato delegari. 360.2.D
6 Soli ſacerdoti poteſt delegari iuriſdictio in foro pœnitentiæ, vt per ſe illa vtatur. 353.1.B
7 Nulli confeſſori delegata eſt iuriſdictio à iure ad audiendas confeſſiones. 356.2.E, neq; conſuetudine, circa materiam neceſſariam. 357.1.A, ſed per hominis confeſſionem. ibid.C
8 In mortis articulo quilibet ſacerdos habet iuriſdictionẽ ad abſoluendũ à quibuſuis peccatis. 361.1.B, à iure Eccleſiaſtico. ead.2.E, delegatam. 363.2.B, etiam degradatus, aut hæreticus. 361.1.B
9 Nulla certa forma neceſſaria eſt ad delegandam iuriſdictionem, ſed ſufficiens voluntatis manifeſtatio. 355.2.A *Delegationis modus.*
10 Ratihabitio non ſufficit ad delegationem iuriſdictionis in foro ſacramentali. ibi.D. 530. conſenſus de præſenti ſuperioris ſufficienter manifeſtatus, eſt neceſſarius. 343.2.B
11 Poteſt ſuperior ita delegare iuriſdictionem, vt ſatisfactio cum ſubordinatione ad ipſum imponatur. 427.1.C
12 Tribus modis poteſt delegari iuriſdictio ad abſoluendum à reſeruatis. 413.1.A *Delegatio iuriſdictionis quo ad reſeruata.*
13 Nunquam acquiritur per conſuetudinem. ibid.B *Delegatæ iuriſdictionis duratio.*
14 Quibus verbis cenſeatur hęc iuriſdictio delegari 412.1.A
15 Poteſt hæc iuriſdictio reuocari à delegante. 424.1.A, vel ſuperiore. ibid.D, & 2.C
16 Si fiat ad præfixũ tẽpus, illo finito ceſſat. 359.1.B
17 Pontificis delegatio indefinitè facta perpetua eſt, donec reuocetur, niſi ex verbis aliud conſtet. 360.1.A, idem cum proportione de Epiſcopo. ead.2.C quid verò de parocho. 361.1.A
18 Iuriſdictio delegata non finitur per delegantis ſuſpenſionem, vel excommunicationem. 360.2.D

Ius.

1 Ius naturale duplex. 4.1.D *Naturale.*

Iuſtificatio.

1 Per actum pœnitentię non eſt homo certus de ſua iuſtificatione. 40.2.D
2 Cogitans de vno ſolo peccato, ſi illud ex perfecto motiuo deteſtetur, iuſtificabitur, licèt alia habeat. 64.2.B
3 Licèt non poſſit malum culpæ in nobis ſine nobis fieri, Deus tamen poteſt ſolus iuſtitiam infunderẽ. 104.1.D
4 Formalis amor per ſe loquendo eſt neceſſarium medium ad iuſtificationem. 52.2.B, poteſt tamen ſine illo aliquando homo iuſtificari. ibid.E, Vide verb. Remiſſio peccati.

LEX.

1 Vna virtus poteſt obligare ad actũ alterius. 196.1.D
2 Aliquis modus virtutis poteſt cadere ſub præceptum. ibid.E *Diuina.*
3 Ante legem ſcriptam an fuerint data aliqua præcepta poſitiua vel determinatio præceptorum naturalium. 203.1.B
4 Lex diuina taxans pœnas peccatorum, non eſt abſoluta, ſed conditionata.

Liberum arbitrium.

1 Non amittitur in hac vita ad agendam pœnitentiam propter grauitatem peccatorum. 95.1.B

MALVM.

1 Qualitas vt ſit diſconueniens alicui rei non eſt neceſſe, vt ab illa aliam excludat, ſed vt illi ſit improportionata. 606.2.C

Manus impoſitio.

1 Varia ſignificat. 264.2.A,B

Matrimonium.

1 Cur ad matrimonij formam vox humana nõ requiratur, ſicut in aliis ſacramentis. 265.1.A

Medicus.

1 Medicus tenetur admonere ægrotum, vt confiteatur. 495.2.A, in infirmitate graui. ibid.B, quid ſi infirmus confiteri nolit. ibid.D

Mendacium.

1 Mentiri in confeſſione extra materiam eius, non eſt mortale. 333.1.B, 334.1.C, imò nec in materia non

non adæquata nec neceſſaria. 333.1.C, ſecus in materia totali. ead.2.A, vel in partiali neceſſaria. 332.1.D,E
2 Si interrogetur quis in confeſſione de materia nō neceſſaria, poteſt ſine mendacio factum negare. 334.1.A

Meritum.

1 Anima in ſtatu ſeparationis à corpore eſt extra ſtatum merendi, vel demerendi. 147.1.A
2 Merita viuificari & mortificari quid. 183.2.D
3 Merita viuificantur in ordine ad eſſentiale præmium integrè. ibid.E

OCCASIO PECCANDI.

1 Moralis peccandi occaſio quæ dicatur. 443.1.D

Odium.

1 Odium, triſtitia, & fuga, quomodo differant. 22.2.B,C

Oratio.

1 Oratio, qua petiutr venia de venialibus, eſt ſufficiens diſpoſitio ad eorum remiſſionem. 143.2.C, D, debet tamen eſſe actus ſupernaturalis. ibi.E
2 Quo ſenſu petat Eccleſia, vt animæ defunctorum à pœna æterna liberentur. 635.1.D
3 Cur oratio inter ſuffragia pro mortuis numeretur. ead.2.B
4 Oratio facta à prauo miniſtro nomine Eccleſiæ, habet vim impetrandi apud Deum. 640.2.D, non ex Chriſti inſtitutione, ſed ex natura rei. 641.2.C
5 Orationes ab Eccleſia inſtitutæ non habent vim ſatisfaciendi ex opere operato. ibid.B
6 Quando cenſeatur quis nomine Eccleſiæ orare. 642.2.B

Opus ſatisfactorium.

Vide verb. Satisfactio.

PAPA.

1 Poteſt concedere facultatem confitendi alieno abſque licentia proprij Epiſcopi, vel parochi. 354.1.E, & 2.A, imò ita eſt intelligenda quando abſolutè datur.

Parochus.

1 Parochialis iuriſdictio non eſt de iure diuino, ibid.D
2 Non poteſt prohibere ſuo parochiano, vt cōfiteatur religioſo habenti priuilegium audiendi confeſſiones à Papa, vel Epiſcopo. 355.1.C,D
3 Parochus tenetur ſubditis ſacramentum pœnitētiæ miniſtrare. 442.1.D, per ſe, vel alium tēporibus opportunis. ead.2.A. non ſolùm quando illi ſuſcipere tenentur: non tamen ſemper peccabit mortaliter negando. 443.1.B
4 Maiorem habet obligationē adminiſtrandi ſacramenta tempore peſtis, quàm alij ſacerdotes. 579.1.E, 581.2.E, & ſpecialiter circa Euchariſtiā miniſtrandam. 582.1.A,B, quid verò circa Extremam vnctionem. ead.2.B
5 Vide verb. Confeſſor, §. proprius, nu. 11. & 12.

Peccatum.

1 In omni peccato quatenus eſt cōtra Deum, inuenitur propria ratio iniuriæ. 26.1.E, & 2.A, præſertim in mortali. 200.2.A
2 Ratione naturali cognoſcitur Deum peccatis offēdi, vt auctor, gubernator, & finis naturæ. 39.1.C
3 Peccatum eſt deteſtabilius pœna. 43.2.E
4 Non eſt eligibile ad vitandam æternam pœnam. 44.2.C
5 Quo grauius eo deteſtabilius. 46.2.E, 47.2.C, Quid peccetur contrarium faciendo per ſimplicem affectum. ibid.E
6 Poteſt cōſuli peccatum leuius, vt vitetur grauius, non tamen fieri. ead.1.C, poteſt tamen permitti. ead.2.A
7 Peccatum quodlibet propriū deteſtabilius quolibet alieno. 48.1.E, & ſeq.
8 Peccatum alienum an ſit deteſtabilius quolibet malo proprio, quod culpā non includat. 49.1.A,B
9 Peccatum habituale non eſt ſola gratiæ carentia, nudè ſumpta. 107.1.D
10 Tranſacto actu peccati homo non denominatur peccator, ob peccatum non retractatum, ſed ob peccatum non remiſſum. 111.1.B
11 Priuatio gratiæ eſt diuerſa per ordinē ad diuerſa peccata. 121.1.C
12 Eſſe in peccato, & eſſe reū æterna pœna, ſunt res moraliter diuerſæ. 123.1.A
13 Quis ſit reſpectus, ſub quo priuatio gratiæ dicitur habituale peccatum. à 107.1.D, vſque ad 108.2.A, Non conſiſtit in imputatione, ſeu in non remiſſione diuina. 112.2.D, non conſeruatur à Deo. ibid. & quomodo exiſtat. 113.1.B *Habituale.*
14 Peccatum publicum, quod dicatur. 413.1.D *Publicum*
15 In quolibet peccato mortali eſt malitia cōtra charitatem Dei, non tamen diſtincta ab iniuria Dei, 200.2.A, niſi vel directè intēdatur, vel peccatum tempore, quo charitas obligat, cōmittatur. ibid.B, neque eſt ſpecialis malitia contra propriam charitatem, niſi peccatum tempore quo præceptum charitatis propriæ ſpecialiter obligat, committatur. ibid.D *Mortale.*
16 Peccatum ad mortem, quod dicatur, & cur pro illo non orandum. 94.2.A
17 Quomodo voluntarium indirectum ſufficiat ad conſtituendam propriam ſpeciem peccati in Spiritum ſanctum. 199.2.A *Peccatum in Spiritum ſanctum.*
18 Impœnitētia prout numeratur inter ſpecies peccati in Spiritum ſanctū, quomodo requirat propoſitum non pœnitendi. à 198.1.D, ad 199.2.B
19 Sequēs peccatum aggrauatur ex remiſſione præcedentis. 170.2.E, non tamen æqualiter prioribus peccatis. 171.1.B, nec addēdo malitiam ſpecie diſtinctam. ibid. C, nec ita notabilem, vt per ſe ſit neceſſarium eam confiteri. ibid. D, etiamſi peccata remiſſa fuerint grauiſſima. ibid.E
20 Venialium remiſſio quomodo aggrauet ſubſequentia. 172.1.E
21 Quando det nouā ſpeciem malitiæ, licèt non ſit ſpecialiter intenta, vel quando hoc neceſſarium ſit. 171.2.D
22 Circunſtantiæ peccatorum ſeptem. 314.2.A *Peccati circūſtantia.*
23 De circunſtantiis communiter in ordine ad confeſſionem. 310.1.E, & ſeq. in particulari. 314.2.A, & ſequent. *In Ordine ad confeſsionem.*
24 De circunſtantia ſtupri ſpecialiter. 315.1.A
25 In peccati iudicio tria conſiderantur. 316.2
26 Peccata interna eiuſdem ſpeciei non multiplicātur numero in eadem perſona ſimul. 319.2.C
27 Quibus modis peccata in eadē perſona ſolo numero diſtinguantur. ibid. de internis. ibi. D, & de externis. 322.1.D
28 Si ſinguli actus externi in ſe conſummati ſint, etiamſi vnū poſt aliud immediatè ſequatur, plura efficiunt peccata. 323.1.E, etiamſi vnum ſit medium ad aliud. ibid.
29 Actus impudici, qui poſt copulam ſequūtur, ſunt confitendi, non antecedentes. ead.2.A *Peccati confeſsio.*
30 Delectari, aut ſe laudare de peccato præterito, etiam in flagranti delicto, eſt diſtinctum numero peccatum. ibid.C
31 Peccatum non reſtituendi quibus modis poſſit multiplicari. 324.2.B,C
32 In vno actu licèt terminetur ad plures perſonas, eſt vna tantùm malitia. 325.1.C, eſt tamē illa circunſtantia confitenda. ibid.D

Peccati recogitatio. 33 In lege gratiæ eſt neceſſaria diſtincta, ſolùm propter confeſſionem. 64.1.E
Peccati ſtatus. 34 Vide verb. Status peccati.

Peccatum veniale.

1 Ex veniali peccato moralis macula proportionata manet.133.1.E, Ob quã homo eſt dignus pœna.134.1.D, quæ macula tollitur cùm veniale remittitur, & non tantùm reatus pœnæ. 133.2.C
2 Poteſt exiſtés in peccato originali priùs venialiter, quàm mortaliter peccare. 137.2.A
Venialis punitio. 3 Peccatum veniale cum mortali coniunctum poſt hanc vitam punitur æterna pœna. 136.2.C,D
4 Decedés in veniali cum ſolo originali quomodo ſit puniendus. 138.1.A,B
5 Peccati venialis remiſſio. Vide verbum, Remiſſio peccati venialis.
6 Venialis cõfeſſio, vide verb. Confeſſio, à numero 13 vſque ad 17.
7 Venialium miniſter. Vide verb. Confeſſor, parag. De venialibus.

Pœna.

1 Deus potuit pœnam pro peccatis debitam ita taxare, vt vel in Purgatorio, vel in hac vita, vel per propria opera, vel per amicos ſolueretur. 622.2.C, & ita de facto fecit. ibid. D, non obſtante quòd debitum perſonale ſit. 623.2.E,
2 Per ſubſequens peccatum quando redeat ſimilis pœna, & quando diuerſa. 167.2.E
Aeterna. 3 Malum æternæ pœnæ eſt eligibilius malo culpæ etiam minimo. 44.1.C
4 Deus poteſt obligare aliquem ſub culpa ad eligédam æternam pœnam. ead.2.D, non tamen ſub ratione pœnæ, niſi iam reatus ſupponatur. ibid.
5 Pœna æterna, vt nunc illam patiuntur damnati, nec de potentia abſoluta poteſt infligi, cui culpa eſt remiſſa. 123.2.A, poteſt tamen quælibet alia etiam æterna. ibid.B
6 Pœna damnatorum habet intrinſecam repugnantiam cum gratia. ibid.
7 Pœna æterna punitur veniale peccatum coniunctum mortali. 136.2.C
Temporalis. 8 Poſt remiſſam culpam poteſt manere reatus pœnæ temporalis. 124.1.A,B
9 Reatus temporalis pœnæ non ſemper manet æqualis, ſed maior aut minor pro qualitate contritionis. 125.1.A
10 Hic reatus non eſt ratione ſolius conuerſionis ad creaturam, ſed maximè ratione auerſionis à Deo. ead.2.B
11 Poteſt tolli per ſubſequentes actus pœnitentiæ ead. 1.C, D, ſecunda verò contritio non ſemper totum hunc reatum tollit, & cur. 128.1.C,
12 Cur temporalis pœna relicta poſt peccatum remiſſum per ſubſequens mortale non remiſſum fiat æterna. 165.1.A
13 Cur debitum pœnæ temporalis per propriũ reatum, non contrahatur, niſi per culpam propriam ſecus ſolutio. 624.1.B,C
Pœna damni. 14 Peccato veniali non correſpondet propria pœna damni, niſi cum mortali coniunctum ſit.170.2.C
15 In pœna damni eſt priuatio, & poſitiuũ. 168.1.B
Poſitiua. 16 Poſitiua aliquãdo eadem, aliquando redit diuerſa. ibid.C
Priuatiua. 17 Priuatiua etiam non ſemper æqualis, ſed iuxta proportionem culpæ. à 168.1.D, vſq; ad 169.2.A
Pœnæ remiſſio. 18 Per actum amoris, & contritionis, qui in inſtanti mortis habetur, nihil remittitur pœnæ Purgatorij. 147.2.B
19 Deus poſſet remittere pœnã ſub cõditione. 167.2.B, nec autem abſolutè remittit. ibid.C
20 Remiſſio pœnæ æternæ eſt beneficium gratiæ maximè intrinſecum remiſſioni culpæ ſaltem ſecundùm præſentem iuſtitiam. ibid.B
21 Reatus poſt abſolutioné relictus poteſt per alia opera ſatisfactoria præter iniuncta in confeſſione perſolui. 526.2.B
21 Cur pœna per modum impetrationis non remittatur animabus Purgatorij. 636.1.A, ſed ſemper intercedat æquiualens ſolutio. ibid.C
23 Per relaxationem pœnæ impoſitæ in foro pœnitentiæ, ſiue exteriori, num remittatur pœna ſoluenda in Purgatorio. 664.1.A, & 2.C
24 Licèt ad remiſſionem pœnæ ſimul cum culpa requiratur ſacerdotalis ordo, non tamen ad remittendam pœnam culpa ablata. 657.1.B,C
25 Deus nunquam remittit animabus Purgatorij aliquid pœnæ, niſi oblata condigna ſatisfactione. 633.2.C
Vide verb. Purgatorij pœna.

Pœnitentia.

1 Pœnitentiæ etymologia, & ſignificatio. 2.1.A *Nomen.*
2 Dicitur ſecunda tabula poſt naufragium. ead. 2. D,E, & cur. ibi. non ſolùm reſpectu Baptiſmi, ſed etiam innocentiæ. 193.2.C
3 Pœnitentia non ſolùm vitæ mutationem, ſed peccati deteſtationem in Scriptura ſignificat. 35.1.C
4 Pœnitentia Chriſtiana in quo conſiſtat. 39.2. *Subſtantia.*
5 Diuiſio in pœnitentiam ante Baptiſmum, & mortalium, ac venialium, qualis. 192.1.C, Quod eius diuiſum.191.2.E, & an ſufficiens. 192.1.B, & 2. A, & quæ mens Auguſtini. 193.1. A, cadit in actus internos.192.1. D, maximè verò in externos. ead. 2.A *Diuiſio.*

Pœnitentia virtus.

1 Pœnitentia virtus eſt antiquior ſacramento pœnitentiæ.4.2.C, & de ſe diuturnior. ibid.
2 Pœnitentia virtus duplex, generalis, & ſpecialis, 21.1.A
3 Generaliter ſumpta non habet vnam ſpecificam rationem formalem. 25.2.A
4 Cauſat gratiam diſpoſitiuè ex opere operantis de congruo. 4.2.D
5 Quomodo ſit de iure naturæ. ead. 1. D, & 2. A,B, 13.2.C
6 Eſt neceſſaria ad tollendum peccatũ mortale. 2.1. E, Deteſtari peccatum poteſt homo naturaliter, licèt imperfectè, ſicut poteſt Deum naturaliter diligere. 39.2 C
7 Deteſtans vnum peccatum ſub ratione adæquata, non poteſt ſimul in alio complacere. 42.2.C
8 Pœnitentia vt procedens à charitate, deteſtatur peccatum ſupra omne malũ pœnæ. 45.1.D, Quid hoc ſit. ibid.& E
9 Item vt procedit à ſpeciali virtute pœnitentiæ.46. 2. A, non verò quæ eſt ex motiuo fugiendi pœnam. ibid.B
10 Peccati deteſtatio, & propoſitum non peccandi quem ſeruent ordinem inter ſe. 57.1.C
11 Contritio, confeſſio, & ſatisfactio etiam exteriores in pœnitentia virtute locum habent. 77.1.E, 187.2.A
12 Pœnitentia cur dicatur iuſtitia ſecundùm quid. 81.2.B
13 Pœnitentiæ locus ſemper eſt in hac vita. 97.1.B *Interior, & exterior.*
14 Interior ex iure naturæ habet determinationem, exterior verò ſolùm ex inſtitutione diuina. 14.2. A,B, qualis in lege naturæ, & veteri.15.1.C, 203.1. D, quid ſi Deus nihil determinaſſet. ead.2.B
15 Interior requiritur ad offenſam Dei tollendam, exterior verò vt illius ſignum, & ob ſatisfactioné pro pœna. 14.2.C,D
16 Debet durare moraliter vſq; ad finé vitæ, 16.2 C *Interior.*

Exterior. 17 Non eſt neceſſe durare vſque ad finem vitæ, niſi quatenus peccata iterantur, vel præteritorũ confeſſio non ſatis perfecta exiſtimatur. ibid.E

Actus. 18 Actus deteſtandi peccata, quatenus rationi contraria, non elicitur ab habitibus particularium virtutum: ſed ab habitu ſibi commẽſurato, quem etiam generare poteſt. 28.1.B,C, 29. 1.E,& 2.A

19 Eſt actus voluntatis. 30.1.A, ſupponit actum intellectus proportionatum. ibid.C

20 Pœnitentiæ actum regulariter ſequitur dolor in appetitu ſenſitiuo. ibid.D

21 Pœnitentia poteſt elicere omnes actus, quibus voluntas tendit in bonum. ibid.E,& ſeq.

Pœnitentiæ actus.

1 Propoſitum in futurum eſt actus pœnit. ead. 2. D

2 Gaudium poteſt pertinere ad charitatem, & ad pœnitentiam. 31.2.A

3 Gaudium & dolor quomodo ſint in pœnit. ea.1.C

4 Pœnitentia fugit peccatum omnibus modis, quibus voluntas ſolet malum fugere. ibid.D

5 Odium, deteſtatio, & dolor peccati quomodo inter ſe diſtinguantur. ead. 2. A, & quis ordo inter illos actus ſit. ibid.C, 33.2.C,D

6 Actus pœnitentiæ non eſt conditionatus ex parte ſubiecti, ſed ex parte obiecti. 32.1. B, & ideo efficax ad aduertendam voluntatem ab affectu peccati. ead.2.B

7 Peccati deteſtatio, & propoſitum deſtruẽdi illud, diſtinguuntur ſecundùm ſuas formales rationes. 33.1.B, poteſtque vnum ab alio oriri. ibid.D,E

8 Peccati deteſtatio poteſt elici à charitate ſub proprio motiuo, necnon à virtute pœnitentiæ. ibid.

9 Actus pœn. eſt honeſtus, & ſanctus. 35.1. C, & ſeq.

10 Poteſt habere plures honeſtates. ead.2.D

11 Eſt ſupernaturalis 36.1.C,D,E, & 2.A,B,C,D, ratione ſuæ entitatis. 37. E, 38.1. E, nec ratione intentionis. 38.2.A, nec ratione durationis, ib. B. nec ratione extentionis. ib. B. nec ſolùm vt elicitus à charitate. 39.1.B, ſed vt à propria virtute morali pœnitentiæ. ibid.C

12 Peccati deteſtatio duplex, formalis & virtualis. ead.2.B

13 Velle ſatisfacere pro pœna, eſt actus propriæ pœnitentiæ, licèt ſecundarius. ibid.D, & ſeq.

14 Non omnis actus pœnitentiæ vniuerſalis eſt. 53. 1.D

Virtualis. 15 Virtualis peccati deteſtatio quæ. 41.1. C, & ſeq.

16 Actus pœnitẽtiæ perfectus, vt eſt ſpecialis virtus, eſt deteſtatio virtualis omniũ mortaliũ. ead.2. C,

17 Deteſtans vnum peccatum ſolùm propter peculiarem illius grauitatem, nõ deteſtatur virtualiter alia leuiora. 43.1.C

18 Pœnitentia perfecta venialium continet virtute pœnitentiam mortalium. ead. 2. B, non ſic vnum veniale alterius. ibid.C

Actus externus. 19 Actus exteriores pœnitentiæ ſunt in duplici differentia. 60.1.

20 Pœnitentia poteſt vti actibus externis ad duplex munus ſuum. ibid.

21 Pœnitentia quomodo habeat actus externos, 76. 2.C,D, & qua ratione honeſti dicantur. 77.1.B

Habitus. 22 Datur habitus ſpecialis pœnitẽtiæ. 84.2.D, intrinſecè ſtudioſus, 85.1.A, ſupernaturalis. ead.2.A, & per ſe infuſus. ibi. C, gratia diſtinctus. ead. 1. C

23 In appetitu ſenſitiuo eſt pœnitentiæ habitus acquiſitus. ead.2.D, ſitne in iraſcibili aut concupiſcibili. 86.1.A

24 Pœnitentia non eſt virtus Theologica. 87.2.A, ſed moralis. ibid.C

25 Virtus pœnitentiæ quod medium. ibid.D

26 Pœnitentia eſt virtus diſtincta ab omni alia, quæ non reſpicit aliquo modo Deum. 88. 1. B, & ſeq.

27 Pœnitentia & religio non ſunt vnus habitus. 89. 1.B

28 Ratio honeſta deteſtandi pecc. duplex. 87.1.E

29 Proprium motiuum pœnitentiæ eſt diuinum ius, & conſequenter eius munus eſt reſarcire diuinã iniuriam. 88.2.D,E *Formale obiectum.*

30 Deteſtatio peccati ex motiuo charitatis eſt ſufficiens diſpoſitio ad gratiã. 53.2.B, & includit virtute amorem ſuper omnia. ibid. D, non verò ex quocunque alio motiuo. ibid.A, & ſeq.

31 Pœnitentiæ materia duplex. 21.1.C *Materiale obiectum.*

32 Pœnitentiæ materia; circa quam peccatum, vt vitãdum. 3.1.B, 21.1.D, etiam veniale. 21.2. B, C, & habituale. 23.1.C, & adæquatè ſumpta etiam originale. ead.2. A, Comprehendit etiam actum externũ. 21.2.D,E, nõ ratione ſui, ſed interioris. ib. E

33 Pœnitentia ſecundùm adæquatam rationẽ ſuam reſpicit peccatum ſimpliciter. 22. 1.E, ſtrictè verò ſolum peccatum proprium iam commiſſum. ibid.A, & D

34 Etiam comprehendit malum pœnæ. 23. 2. C, vt amplectendum, non vt deſtruendum. ibid.E, vnus pœnitentiæ actus poteſt eſſe alterius obiectum ſecundùm diuerſos reſpectus. 24.1.B

35 Actus bonus poteſt eſſe materia pœnitentiæ. ead.2.C

36 Deus quomodo ad obiectũ pœnitẽtiæ pertineat. ibid E

37 Vide verb. peccatum, nu.3.45.7.& 8.

38 Pœnitentiæ ſolus homo capax. 3.1.D, Chriſti anima non habuit proprium pœnit. actum. 23.1.B *Pœnitentia ſubiectum.*

39 Pœnitentia, vt eſt iuſtitia ad Deum, eſſe poteſt in omni voluntate creata. 87.1.C, non verò vt reſpicit peccatum commiſſum. ibid.D

Pœnitentiæ effectus.

1 Vera pœnitentia ex ſuo genere ſufficit ad peccata mortalia tollenda. 91.2. A, & ſeq. non ſemel tantùm, ſed quoties homo peccauerit. 92.2. C, & cuiuſuis grauitatis ſint peccata, vel multitudinis. 93. 1.D *Remiſſio peccati.*

2 Pœnitẽtia eſt cauſa diſpoſitiua remiſſionis peccati. 99.1.B, non vt formata, ſed vt informis. ibid.C, eſt ab auxilio gratiæ, & libero arbitrio. ead. 2.A, non eſt autem cauſa formalis remiſſionis peccati. 100.1.A, etiam vt cauſa partialis. 101.2.A, nec etiã efficiens phyſica remiſſionis peccati. ead.1.B, niſi vt pars ſacramenti. ibid.C *In quo genere cauſæ.*

3 Pœnitentiæ actus non ſolùm ad proprium habitum, ſed ad omnes infuſos diſponit. 175.2.C

4 Pœnitentia non habet efficientiam moralem perfectam per modum meriti, vel ſatisfactionis reſpectu remiſſionis peccati. 101.1.D

5 Culpæ remiſſæ nunquam redeunt formaliter, & in ſe per ſubſequentia peccata. 163.1.A, imò nec vlla pœna. 164.2.D *Non redeunt peccata.*

6 Virtutes infuſæ, ac Spiritus Sancti dona per pœnitentiam reſtituuntur. 175.2.B *Reſtitui bona.*

7 Fides & ſpes reſtituuntur per pœnitentiã quoad ſtatum virtutis. 176.1.B

8 Per pœnitentiã non reſtituuntur innocentia, aut virginitas amiſſæ. 180. 2. B, nec poſſunt quoad negationem connotatam. 181.2.C

9 Cur meritum per pœnitentiam redeat, peccatum autem minimè per ſubſequens peccatũ. 184.1.A

10 Pœnitentia non viuificat opus mortuum. 185.2.E

11 Opera meritoria de congruo non viuificãtur per pœnitentiam ad præmium accidentale. 186.1.A

12 Poteſt iterari circa idem peccatum, & circa diuerſa. 3.2.D,E *Pœnitentiæ iteratio.*

13 Non eſt neceſſaria ad remiſsionẽ originalis peccati

cati, licèt Deus exigere potuerit. 23.1.D

Pœnitentiæ neceſsitas.

14 Pœnitentia formalis per ſe eſt neceſſaria ad mortalis peccati remiſſionem. 103.2. C, licèt virtualis aliquando ſufficiat. 104.2.B, per actũ amoris virtute illam continentem. 105.1.C, cum voto pœnitentiæ formalis. ead.2.E

15 Eſt neceſſaria ad tollẽdam inordinationem auerſionis, & conuerſionis. 204.2.D

Pœnitentiæ præceptum.

1 Qui mortaliter peccauit, tenetur ſub præcepto conteri. 194.1.B, poteſtque hæc obligatio triplici ex capite oriri. 195.1.E, & ſeq. maximè verò pertinet ad iuſtitiam erga Deum. ead.2.B

2 Vt hoc præceptum impleatur, non eſt neceſſariũ vt ſatisfactio à virtute iuſtitiæ procedat. 208. 2.A

3 Per dolorem imperfectum, quo gratia conſequi non poteſt, non impletur pœnitẽtiæ præceptum. 196.2.B

4 Pœnitentiæ præceptum eſt diuinum. 201.1.B

5 Præceptum ſatisfaciẽdi Deo pro iniuria illata per peccatum, naturale eſt. ibid.C, & 2.D

6 Pœnitentiæ præceptum ad quod præceptum Decalogi pertineat. 204.1.E

7 Præceptum ſatisfaciendi Deo pro illata iniuria eſt indiſpenſabile, poteſt tamen Deus mutare materiam, & ſic tollere obligationem. ead.2.B, C, nec propterea diſpenſatur in præcepto, ſed mutatur materia. ibid.D

8 Quoties homo poſt priorem cõtritionem peccat, tenetur iterum conteri. 205.1.B

9 Ex obligatione charitatis poterit pro articulo mortis manere contritionis obligatio. 208.2.B

10 Non obligat ſtatim poſt peccatum commiſſum. 209.1.A, vſque ad 215.1.C

11 Obligat pro mortis articulo. 217.1.B, Et ex ſe, non antea. 220.1.C, nec ex vi charitatis propriæ. ibi.E

12 Interdum ex aliis capitibus oritur obligatio cõtritionis, ex charitate Dei. ead.2.A, Ex neceſſitate ſtatus gratiæ ad ſacrã actionem. 218.1.B, ob proprium peccatum, vel commune malum vitãdum. ibid.D

13 Tunc non obligat proprium pœnitentiæ præceptum. 221.2.E, nec permiſſione ſpecialiter violatur. 222.1.A

14 Qui per ſolam dilectionem ſine contritione ex inaduertentia iuſtificatur, non tenetur quamprimùm conteri. ibid.

15 Solus modus contritionis, qui eſt de eius ſubſtantia, eſt in præcepto. 197.1.A, B

Pœnitentiæ ſacramentum.

Inſtitutio.

1 Habet originem ex inſtitutione diuina. 4.1.C

2 Conuenienter fuit inſtitutum in lege noua. 15.1.A

3 Chriſtus reliquit in Eccleſia ſpeciale ſacramentũ pœnitentiæ ad veniam peccatorum, quæ poſt Baptiſmum committuniur. 240.1.A, diſtinctum à ſacramento Baptiſmi. ibid. C, in quo ſit hæc diſtinctio. 241.1.A

4 Sacramentum hoc ſecundùm eſſentialem ritum fuit immediatè à Chriſto inſtitutũ. ibid.C, Ioann. 20. & non antea. ead.2.C

5 Non ſolùm in forma huius ſacramenti, ſed etiam in materia eſt effectus ſignificatio. ibid.E

6 Quid ſit res tantùm, & ſacramentum tantùm in pœnitentia. 261.2.B, C

7 Pœnitentiæ ſacramentum ſupponit pro artificiali compoſit. ex abſolutione, & confeſſione. 257. 1.D

Definitio.

8 Duplex huius ſacramenti definitio traditur. ibid. & E

9 Conſtat eſſentialiter materia, & forma. 256.1.A

Eſſentia.

10 Aliquis internus dolor eſt de eſſentia ſacramenti pœnitentiæ. 287.1. C, qui ſaltem ſit attritio vera. 290.2.C, & ſupernaturalis. 291.1.B, de omnibus mortalibus confeſſis. 287.E, 292.1.E, 293.1.A, & includat efficacem voluntatem non peccandi. 289.1.A

Vnitas.

11 Pœnitentiæ ſacramentũ eſt vnum tantùm ſpecie. 259.2.D, & vnum numero conſtans ex omnibus pœnitentiæ partibus. 260.1.B, etiamſi inter partes diſtantia temporis intercedat. ibid.C

12 Pœnitentiæ ſacramenti forma. 258.2.A

13 Forma ſacramẽti pœnitentiæ etiam ſuper peccata remiſſa prolata habet effectum. 254.2. D, quis autem ſit hic effectus. ibid.E

14 Forma huius ſacramenti ſunt verba ſacerdotis. 258.2.A

15 De eſſentia formæ huius ſacramenti eſt, vt proprio verbo, & voce humana proferatur. 265.1.A

16 Cur certa forma non ſit ad retinenda peccata, ſicut ad ſoluenda. 267.1.

17 Eſſentialis forma, Abſoluo te. 269.1. C, reliqua verba, quæ antecedunt, vel ſequuntur, neceſſaria non ſunt. ead.2.C, nec de rigoroſo præcepto. ibid.D

18 Verbum indicatiuum optimum, & neceſſarium eſt. 266.2.D

19 Cur autem Patres vocẽt interdum hanc formam ſupplicationem ſacerdotis. 267.2.A

20 Verba illa etiam materialia, aptiſſima. ibid. C, & retinenda ſub præcepto. 269.2. D, Materialis autem mutatio retento ſenſu formali, nõ eſt contra ſubſtantiam. ibid. quando hæc mutatio ſit formalis, quando materialis. 270.1.A, B

21 Tam determinata verba requiruntur in hac forma ſicut in Euchariſtia, aut Baptiſmo. 269.2.

22 Verus ſenſus verborum huius formæ. 272.2.C alij falſi ſenſus reiiciuntur. ibid.E

23 Abſolutio ſacramenti pœnitentiæ nõ poteſt dari ad perſonam abſentem. 276.1. C, & ſeq. eſt tamen alia opinio probabilis, & ſubintellecta cõditione poteſt applicari ad vſum in caſu extremæ neceſſitatis. 277.2.B, C

24 Non poteſt ſacerdos alteri committere, vt nomine ſuo in præſentia pœnitẽtis verba abſolutionis proferat. ead.1.A

Forma effectus.

25 Ad veritatem huius formæ ſignificatio actualis requiritur. 291.1.E

26 Per abſolutionem, non ſolùm completur peccatorum remiſsio priùs facta, ſed fit. 272.2.A, 273. 1.A

27 Remiſsio peccatorum actualium poſt Baptiſmũ commiſſorum eſt directus effectus huius formæ. ibid.B, gratia autem ſanctificãs datur etiam, quãdo confeſsio eſt tantùm venialium. ibid.

28 Forma hæc habet omnes effectus, quos contritio. ead.2.A

29 Per eam non remittitur ſemper tota pœna temporalis. ibid. B, ſed iuxta diſpoſitionem pœnitentis. 274.1.D, vnde ſi reatus ſit inæqualis, poteſt vni remitti totus, & non alteri, licèt æqualis ſit diſpoſitio. ead.2.B

30 Non exiſtẽte obice, gratia remiſsiua peccati ſemper datur: remiſsio autem culpæ ſolùm quando non ſupponitur facta. 273.2. D, idemque eſt cum proportione de remiſsione pœnæ conſecutiuè. 274.1.D, Vide verb. abſolutio ſacramentalis.

Pœnitentiæ ſacramenti materia.

Proxima.

1 Cur actus pœnitentis, quaſi materia ſacramenti pœnitentiæ dicantur. 256.1.B

2 Materia ex qua, eſt pars eſſentialis ſacramenti pœnitentiæ. ibid.D, 257.1.A

3 Tres ſunt partes materiæ Pœnitentiæ. 258.2.C

4 Confeſsio

4 Confeſſio eſt pars eſſentialis.ibid.item contritio. 259.1.B , vt per confeſſionem aliquo modo facta ſenſibilis.ibid.ſatisfactio verò integralis. ibid.C, præter quas non eſt alia. ead.2.B

Remota. 5 Materia remota ſacramenti Pœnitentiæ, eſt actus exterior.38.1.E , non tamen excludit interiorem. ead.2.A

6 Eſt peccatum actuale poſt Baptiſmum commiſſum.255.2.C,non verò originale. ibid.D , nec actuale ante baptiſmum commiſſum. ibid.C

7 Peccatum mortale eſt materia neceſſaria.254.1.B, veniale autem ſufficiens tantùm. ibid.C

8 Peccata remiſſa in alia confeſſione non ſunt materia neceſſaria , ſunt tamen ſufficiens, etiam per ſe ſola. ibid.

9 Supra eandem materiam remotam forma ſacramentalis ſæpius cadere poteſt.ead.2.B,non tamen ſupra proximam , niſi ſint plures formæ per modum vnius. ibid.C

10 Peccatũ quoad culpam eſt materia ſine qua hoc ſacramentum confici nequit. 255.1.B

11 Culpa dubia an ſit eius materia. ibid.C

Pœnitentiæ ſacramenti effectus.

1 Hoc ſacramentum cauſat gratiam , vt cauſa efficiens ex opere operato. 4.1.B

2 Per ſecundã abſolutionem tollitur aliquid pœnæ temporalis ex priori confeſſione relictæ, iuxta diſpoſitionem pœnitentis,& aliquando tota.254.2.E

3 Cur effectus præcipuè tribuatur miniſtro, licèt pœnitentis actus habeam effectum ſacramentalem. 258.1.D

4 Sola voluntas recipiendi ſacramentum pœnitentiæ,non ſufficit ad eius effectum. 278.1.D

5 Poteſt quis nec iuſtificari, nec de nouo peccare in receptione huius ſacramenti. 285.2.E

6 Sacramentum pœnitentiæ validum, & informe habet effectum recedente fictione. 298. 1. B , & quomodo tollatur. ead.2.A

Ad Pœnitentiæ ſacramentum diſpoſitio.

Ad valorem. 1 De neceſsitate ſacramenti pœnitentiæ eſt voluntas confitendi peccata & obtinendi eorum abſolutionem. 286.1.A , non tamen impeditur per errorem circa perſonam cõfeſſoris.ibid.D, niſi pœnitens habeat intentionem excludentem omnem aliam. ibid.E

2 Voluntas hæc non eſt pars ſacramenti,ſed conditio neceſſaria. ead. 2. A , nec impediet quòd ſit peccaminoſa venialiter.ibid.C,ſecus ſi moraliter. ibid.D

Diſpoſitio ad effectum. 3 Formalis dolor requiritur ad effectum huius ſacramenti. 278. 1.B, nec ſufficit diſplicentia negatiua.ibi.C,ſatis eſt autem attritio.283.2.C,286.1.A,dummodo vera ſit.283.2.B, & ſupernaturalis. 284.2.B,vniuerſalis de omnibus peccatis mortalibus.285.1.C,etiam in confeſsione oblitis inuincibiliter. ibid. D , Attritio autem exiſtimata non ſufficit. 284.1.B

4 Sacramentum non facit de attritione contritionem,ſed hominem de attrito cõtritum.279.2. C, Conferendo gratiam ſine mutatione interni doloris. 280.2.A

5 Attritio cognita eſt ſufficiens diſpoſitio ad hunc effectum. 282.1.C

6 Quæ diſpoſitio ſufficit in Baptiſmo ad hunc effectum ſatis eſt etiam in hoc ſacramento. 288.1.A

Pœnit. ſacram. Neceſſitas. 7 Cum voluntate recipiendi ſacramentum pœnitentiæ,& redeundi ad diuinam amicitiam, poteſt eſſe attritio inſufficiens ad effectum ſacramenti. 300.1.B

8 Pœnitentiæ ſacramentum ex ſe non eſt neceſſarium ad remiſsionem venialis, licèt ſit vtile.241.2.E

9 Eſt medium neceſſarium ad remiſsionem peccati mortalis poſt Baptiſmum commiſsi. ibi.latè.251.1.D,etiam quoad culpam, ead.2.A

10 Quomodo ex inſtitutione id colligatur. 243.1.

11 Hæc neceſsitas non eſt Sacramenti in re ſuſcepti, ſed,vel in re,vel in voto. 251.2.B

12 Per contritionem remittuntur peccata non ſine hoc ſacramento ſaltem in voto, vnde illa manent obnoxia huic iudicio. 245. 1. D , vnde peccatum remitti in ordine ſacramentum pœnitentiæ eſt, remitti in ordine ad confeſſionem tanquam medium per ſe inſtitutum ad hunc effectum. 252.2.A,vbi alij diuerſi modi dicendi reiiciuntur.251.2.E,& ſeq.

13 Votum implicitum huius ſacramenti cum contritione , vel amore , ſufficit ad peccati remiſſionem.253.1.A,& ſeq. Sacram. pœnit.præcept.

14 Poteſt Eccleſia abſolutè præcipere vſum huius ſacramenti , ita vt qui non habet peccatum mortale , teneatur confiteri. 331.1.A,non tamen omnia. ibid.C

15 Vide verb.Confeſſio,parag.Præceptum diuinum confeſſionis,& parag.Præceptum Eccleſiaſticum annuæ confeſſionis. Pœnit. ſacram.miniſter.

16 Miniſter pœnitentiæ.Vide verb.Confeſſor.

POENITENS.

1 In mortis articulo poteſt etiam ab hæretico , aut degradato ſacramentũ poſtulare. 361.2.C,ſi verò poteſt,cauendus eſt,& dignior eligendus. ibid. A

Pœnitentia ſolemnis.

1 Semel tantùm fieri permittebatur. 93.1.B

2 Ad quid imponeretur, & ob quæ crimina. 654.1.C

Potentia.

1 Non omnis potentia congenita eſt cauſa principalis.604.2.A,nec illi debetur concurſus. ibid. C

Presbyter pœnitentiarius.

1 Quod fuerit eius munus , quod ab Eccleſia Conſtantinopolitana Nectarius abſtulit. 249.2.B

Præceptum.

1 Quando determinatio affirmatiui præcepti eſt ad differendam obligationem vſque ad certum tempus,illo tranſacto obligat pro ſemper. 503.2.A Affirmatiuum.

Præceptum ſanctificandi dies feſtos.

1 Non obligat ad habendum in illis contritionem. 210.1.D

Præceptum confeſſionis.

1 Vide verb.Confeſſio , parag.Præceptum diuinum confeſsionis,& præceptum Eccleſiaſticum annuæ confeſsionis.

Prælatus Religionis.

1 Poteſt prohibere ſuo ſubdito ne confiteatur religioſo habenti priuilegium audiendi confeſsiones à Papa,vel Epiſcopo. 355.1.D

2 Poteſt præcipere ſubdito , vt faciat opus ad ſatisfaciendũ pro alio.761.2.A,non tamen immediatè applicare alterius ſatisfactionem.762.1.D , inſcio,aut repugnante operante. ibid.

Propoſitum non peccandi.

1 Per ſe loquendo eſt neceſſarium ad remiſsionem peccati,& quomodo.55.1.E,quod ſit neceſſarium ad mortalis remiſsionem.56.2.D,quod ad venialis. ead.1.B

2 Interdum poteſt dari ſufficiens diſpoſitio ad gratiam abſque formali propoſito non peccandi. ibid.D

3 Num propoſitũ hoc & peccati deteſtatio ſeruent aliquem ordinem inter ſe. ead.2.A

4 Propoſitum abſolutum non committendi ſimile veniale,

veniale, eſt ſufficiens diſpoſitio ad eius remiſſionem.143.2.D,dummodò ſit actus ſupernaturalis. ibid.E

1 Propoſitum non peccādi eſt de eſſentia ſacramēti pœnitentiæ. 295.1.A, quod in confeſſione de mortalibus per ſe loquendo debet eſſe formale. ibid.B, At in confeſſione venialium non eſt tam neceſſarium,ſicut formalis dolor. ibid.C

In ordine ad ſacramentum pœnitentiæ.

Propoſitum ſatisfaciendi.

1 Non eſt neceſſarium ad iuſtificationem diſtinctū à propoſito ſeruandi mandata. 56.2.B, an verò in hoc contineatur.ibid.C

Propoſitum obediendi.

1 Propoſitum obediendi confeſſori in his quæ præcipere poteſt, eſt neceſſarium ad ſacramentum pœnitentiæ. 295.1.E

Purgatorium.

1 Purgatorium de fide eſt dari poſt hanc vitam, 584.1.B,& ſeq.contra hæreticos. 590.1.C

2 Eſt locus corporeus. 594.1.C, vnus ac certus. ibid.& 2.E,non vbi quis peccauit. ead.2.C, ſed verſus terræ centrum. ibid.B

3 Quem ordinem ſitus ſeruet ad alia loca inferna. 596.1.A, & ſeq. an verò illa loca diſtinguantur per molem terræ interiectam. 598.1.A

4 Sufficientia locorum infernorum ex variis animarum ſtatibus colligitur. ibid.C

5 Quid ſignificet. 584.1.D

Purgatorij nomen Purgatorij ignis.

6 Purgatorius ignis cruciat animas phyſicè,ac verè, in illis efficiēdo cruciatum.604.1.A,licèt non per actionem præuiam connaturalem ipſi igni, ibid. D,Quid verò efficiat,latè.602.2.A,& ſeq.

7 Agit in ſpiritus rem aliquam, quod eſt obiectum doloris & triſtitiæ. 604.2.E,poſitiuam.605.1.C, diſconuenientem ſpiritui, eíque inhærentem. ead.2.A,quæ eſt qualitas.ibi.E,ſpiritualis,2.E.non ſupernaturalis,ſed præternaturalis. 606.2.B,

PVRG. ANIM.

1 Animæ purgatorij patiuntur maximam triſtitiam ex detentione beatitudinis.599.1.D,omnes etiam ſuſtinent peculiarem pœnam ſenſus.ead.2.D,& ſeq.

2 Carent viſione beata.598.2.A, ſub ratione pœnæ damni.ibid.D, quæ etiam propter peccatum remiſſum debetur. 599.1.A

3 Per qualitatem ab igne impreſſam redduntur deformes. 606.2.D

Animarum ſtatus gratia.

4 Sola anima poteſt luere pœnam pro culpa per corpus commiſſa. 609.2.C

5 Animæ purgatorij in inſtanti mortis confirmantur in bono.613.2.E,& ſeq. nō per internam perfectionem. 614. 1.D, ſed perfectionem diuinæ gratiæ. ibid.

6 Animæ purgatorij non poſſunt creſcere in charitate,vel in iure ad gloriam.ead.2.C,non quia habeant gratiam per operationem. conſummatam. 619.1.C, ſed quoad intentionem. ib.E, Habent charitatem perfectam,eſſentialiter. ead.2.A,non tamen accidentaliter quoad ſtatum, ſed quoad intentionem. ibid.B.

8 Non ſunt in ſtatu ſatisfaciendi, ſed ſatiſpatiendi. ibid.C

9 Non poſſunt de congruo aliquid mereri pertinens ad ſuam liberationem. 716.1.C

10 Pro nobis orant,aliquídq; nobis mereri de congruo aut impetrare poſſunt. ibid.D

11 Sunt in termino gratiæ non gloriæ. ead.2.B, C

12 Sunt certæ de ſua præſenti iuſtitia, & futura æterna ſalute,ibi.D,non intuitiuè cognoſcendo ſe, & omnia quæ in ſe habent.ibid.E, quomodo autem id ſciant. 617.2.B

13 Habent ſpem de ſua futura beatitudine, non obſtante certitudine illam conſequendi. 618.2. C, non tamen coniunctam cum timore. ibid.D

14 Carent omni culpa mortali. 613.1.A, B, contra varios hæreticos. 612.1.E, & ſeq.carent item peccato originali. 613.1.B, necnon veniali. ibid.C. non autem pœnæ reatu. ibid.D

1 Purgatorij pœna eſt voluntaria. 599.1.D,E

2 Purgatorij pœna ſenſus quid comprehendat ſub ſe,ead.2.D

POEN. PVRG.

Pœna ſenſus.

3 Triſtitia animarum purgatorij ex dilatione beatitudinis eſt actus ſupernaturalis.600.2.D, & dolor ex verme conſcientiæ. ibid.E.

4 Pœnam ſenſus purgatorij eſſe à vero igne non eſt de fide. 601.2.E, eſt tamen certum intra latitudinem opinionis Theologicæ. 602.1.A

5 Excedit omnes pœnas huius vitæ. 608.1.A,

6 An minima pœna purgatorij excedat maximam huius vitæ. ead.2.B

Pœnæ ſenſus grauitas.

7 Pœna ſenſus non remittitur paulatim. 610.2.D, & ſeq.

8 Ex ordinaria Dei lege animæ ante finitam purgationem non exeunt è Purgatorio. 611.2.B, aliquando tamen in hac lege diſpenſatur.ibid.C,D, & tunc pœna non interrumpitur. 612.1,A

9 Pœna damni excedit omnes pœnas huius vitæ. 607.1.A,& ſeq.magis tamen ob gradus gloriæ amiſſos,quàm ob dilationē beatitudinis. ead.2.D

Pœna damni.

10 Pœna damni excedit pœnam ſenſus. 608.2.C.

11 Pœna damni animarum purgatorij de dilatione beatitudinis in dies remittitur. 610.2.E, non autem de gradibus gloriæ amiſſis. 611.1.A.

12 Pœna purgatorij eſt temporalis. 609.1.E, nec durabit vltra diem iudicij. ead.2.A

Eius remiſſio.

13 Pœna purg. non eſt æqualis in omnibus animabus. ibid.E, etiam ſecluſis ſuffragiis Eccleſiæ. 610.1.D

14 Poſsitne aſsignari terminus durationis pœnæ purgatorij. ibid.E

Pœna purgaturij duratio.

15 Pœna purgatorij non infligitur per dæmones tanquam per Dei miniſtros. 609.1.B

RELIGIO.

1 Non eſt vnus ſimplex habitus. 89.1.D

RELIGIOSVS.

1 Religioſi ſancti Benedicti tenentur ſingulis menſibus confiteri,507.2.A ,an ſub culpa. ibid.B

Remiſſio peccati.

1 Poteſt Deus de abſoluta potentia culpam remittere ſine actu peccatoris conferendo ei alia bona. 103.2.A

2 Poſſet Deus peccatum ſine infuſione habitualis doni per aliquem actum remittere. 105.1.A, quæ non eſſet perfecta peccati remiſsio.ibid. & B, & quomodo. 106.2.A

3 Qui actus ſufficere poſsint ex parte hominis, ad hanc remiſsionem. 121.2.

4 Homini in puris naturalibus peccanti, poſſet peccatum remitti ſine gratia, vel actu ſupernatur. 106.2.E

5 Per ſolam orationem, vel alia bona opera ſine pœnitentia, vel amore non poteſt homo veniam obtinere. 102.1.B,& ſeq.

6 Probabile eſt non implicare contradictionem peccatum remitti ſine phyſica mutatione peccatoris. 106.1.C,109.1.A

7 Remiſſa mortali culpa, de lege remittitur æterna pœna. 122.1.C,D

8 Peccatum non remittitur per non imputationem. 111.2.C, errores contrarij refelluntur. 112.2.B Quid autem ſit non imputari, & quot modis contingat. ibid.A,113.1.D

9 Secundùm legem ordinariam vnum peccatum mortale

tale non poteſt ſine alio remitti. 120.1.A,B,C, poteſt tamen de potentia abſoluta. ibid.D,E, etiam per veram contritionem. 121.2.E
10 Deum obliuiſci peccatorum quid ſignificet in Scriptura. 166.1.B
11 Culpæ remiſſæ nunquam redeunt formaliter, & in ſe per ſubſequentia peccata. 162.2.E 163.1.A, imò nec vlla pœna.164.2.D, licèt de potentia abſoluta potuiſſet ita remitti, vt per ſubſequens peccatum rediret. 165.2.B

Remiſsio peccati venialis.
1 Remiſſio venialis eſt beneficium gratiæ.170.2.C, & ſeq. imò ad illam neceſſaria eſt gratia ſanctificans. 134.2.D

Ex opere operantis.
2 Remiſſio hæc de potentia ordinaria non obtinetur ex opere operantis ſine infuſione, vel augmento gratiæ. 138.2.B, 667.1.B
3 Remiſſionem venialis quomodo poſſet homo conſequi in puris naturalibus. 136.2.A
4 Veniale non tollitur ſemper cùm mortale remittitur. 138.2.D
5 Ad remiſſioné venialis quomodo concurrat gratia ſanctificans quando cum mortali remittitur, & an hæc gratis, vel ex iuſtitia fiat. 139.1.B
6 Veniale vt per ſe ſolùm remittatur, ſupponit in perſona gratiam. ead.2.D
7 Ad venialia tollenda ſufficit contritio, non eſt tamen neceſſaria, 141.1.C, nec aliquam intentioné requirit, ſed oppoſitionem. ead.2.B
8 Amor Dei ſuper omnia etiam remiſſus per ſe poteſt venialia remittere abſque formali pœnitentia. ibid. D, modò virtualiter ad illa ſe extendat. 142.1.A
9 Per attritionem remittuntur illa venialia, quæ ipſa deteſtatur.ead.2.A; etiam ſine imperio charitatis, & ſine ſacramento. ibid.B, dummodo ipſa ſupernaturalis ſit. ibid. D, non tamé refert quòd ſit remiſſa. 143.1.E
10 Propoſitum abſolutum non committendi ſimile veniale eſt ſufficiens diſpoſitio ad eius remiſſionem. ead. 2. D, necnon actus virtutis illi contrarius, modò ſit actus ſupernaturalis. ibid.E
11 Actus non meretur venialis peccati remiſſionem, niſi in illum finem referatur, aut cum illo effectu habeat proportionem. 144.1.A,B

Remiſsio poſt hanc vitam.
12 Veniale non remittitur ante mortem per gratiam finalem. 145.1. C, vnde poteſt remitti poſt hanc vitam. ead.2. A, non ſucceſſione temporis, quo anima purgatur. ibid. E, ſed in inſtanti mortis. 146.1.B
13 Veniale poſt hanc vitá nó remittitur per extrinſecam Dei códonationem. ibid. nec propter præcedentia merita à Deo acceptata ad illum finem, ibid.C, ſed per feruentem actum amoris, & contritionis.ead.2.B, illi tamen actus non concurrũt, vt meritum de condigno ad illum effectum. 147. 2.A, nec congruo. ibid.

Remiſsio ex opere operato.
14 Remiſſio venialis ſimul cum mortali fit ſæpe ex opere operato per ſacramenta. 150.1.B, & ſeq.
15 Veniale per ſe poteſt remitti ex opere operato per omnia ſacramenta.ead.2. C, abſque motu voluntatis ad id ſufficiente.151.1.E, & 2.A, quomodo hoc locum habeat in ſacramento pœnitentiæ. 152.1.A
6 Per Baptiſmum, & Extremam vnctionem auferuntur omnia venialia quibus homo non eſt actualiter affectus.ibid.C, & 2.A,D, non tamen per alia ſacramenta. ibid. E, Quæ per confeſsionem auferantur. 150.1.D
17 Nullum eſt ſacramentale in Eccleſia inſtitutum ad tollendas culpas veniales ex opere oper.154.1. A, & ſeq.
18 Non poteſt Eccleſia ſignum ſenſibile inſtituere, quod ex opere operato venialia tollat.155.1.A,B, licèt potuerit Chriſtus eam poteſtatem dare. ibid.C

RESTITVTIO.

1 Qui alteri damnum intulit, tenetur illud reſarcire quãtum poteſt ex bonis eiuſdem ordinis. 202. 1.C
2 Diſcrimen inter reſtitutionem Deo, & homini faciendam. 211.1.B, & ſeq.
3 In aliquo caſu poteſt quis obligari ad ſtatim reſtituendum Deo famam vel honorem. ead.2.E

SACRAMENTVM.

1 Qua ratione in ſacram. partes aſsignentur. 256. 2.A
2 Sacramẽtum per ſe inſtitutum ad actualis peccati remiſsionem, per ſe etiam requirit motum cõtra illud ad dignam receptionem. 552.2.C

Satisfactio.

1 Diſcrimen inter ſatisfactionem Deo, & homini exhibendam. 50.2.B
2 Per quos actus exerceri poſsit exterior ſatisfactio. 77.1.E
3 Opus bonum in mortali factum adueniente gratia non reuiuiſcit ad effectum ſatisfaciendi.514.1. B, poteſt tamé effectus ex illo relictus, ad hoc valere, voluntariè acceptatus, & Deo in ſatisfactionem oblatus. ibid.C,D
4 Satisfactio eſt exhibenda per opus liberum. 515. 1.D, & moraliter bonum.ead.2.A, & aliquo modo ſupernaturale. 516.2. A, licèt non procedat ex formali voluntate ſatisfaciendi. ibid.B
5 Poteſt exhiberi per opus præceptum. ibid.A
6 Quomodo per idem opus duplici debito ſatisfieri poſsit. 517.1.D
7 Quæ voluntas ſatisfaciendi, pro ſe, an pro alio magis ſatisfactoria ſit. 627.2.A
8 Opus humanũ eſt ſatisfactorium, quatenus pœnale.518.1.E, quomodo illa pœnalitas penſari debeat. 519.1.B
9 Quomodo omnia opera ſatisfactoria ad ieiuniũ, eleemoſynam, & orationem reducantur. ibid.E
10 Opera pœnalia ex gratia facta, habent proportionem ad ſatisfaciendum, ſecluſa promiſsione Dei, 522.1.D, vt autem hæc ſatisfactio ſit infallibilis, neceſſaria eſt Dei promiſsio. ead.2.A
11 Poteſt iuſtus habere ſuperabundãtes ſatisfactiones aliis fidelibus non applicatas. 689.1.A
12 Per opus internum, vel per ſe ſumptũ, vel ſimul cum externo exhiberi poteſt. 517.1.D, per externum poteſt ſatisfactio augeri. ead.2.C
13 Diuerſa peccata per idem opus compenſari poſſunt. 519.2.C, licèt in ratione medicinæ, diuerſa opera poſtulent. ibid.E
14 Pœna extrinſecus illata propter Deum voluntariè accepta, eſt ſatisfactoria. 520.2.A, eo magis, quo pœna maior, & perſona innocentior fuerit. ibid.C, etiamſi ad illum finem pœna illa non ſit à Deo immiſſa. 521.1.A
15 An finito interiori actu, finiatur ſatisf. ead.2.B
16 Cùm Deus iuſtum propter peccatum punit, non ſtatim liberat illum à tota pœna purgatorij illi peccato debita. ead.1.E
17 Ad propriam ſatisfact. requiritur gratia viatoris. ibid.
18 Nullus actus peccatoris ex natura ſua eſt ſufficiens ſatisfactio pro iniuria Deo facta. 202.1.A

Satisfact. pro pœna.
19 Homo gratia adiutus poteſt Deo ſatisfacere de congruo pro iniuria ei facta: & ad id tenetur. ibid.B
20 Non poteſt vnus pro culpa alterius ſatisfacere, ſed

ſed auxilium,quo ſe diſponat,impetrare. 639.1.C
21 Non tenetur homo lege naturali ſatisfactionem in hac vita pro pœna temporali exhibere. 222.1. C,& ſeq.poteſt tamen ad actus pœnitentiæ obligari,vt ſunt media neceſſaria ad præſeruandum à culpa.ead.2. C,vel ad excitandum actum contritionis. ibid. *pro culpa.*
22 Poteſt quis ſatisfacere pro pœna vni peccato debita,non ſatisfaciendo pro alia. 514.1.A
23 Decedens in mortali, non poteſt ſatiſpati in alia vita pro pœna ex peccatis remiſſis relicta. ead. 2.C
24 Exiſtens in peccato non poteſt ſatisfacere pro pœna temporali peccatis debita. 513.2. A, etiam veniali. 514.1.A
25 Per noſtra opera ſatisfacimus Deo de condigno pro pœna purgatorij.522.2.E,non pro pœna accidentali,& extraordinaria. 523.1.C
26 Ex opere operantis non eſt alia via certa ad conſequendam remiſſionē pœnæ præterquam digna ſatisfactio.524.1.E,& ſeq.

SATISF. SACR.

1 Satisfactio non cōcurrit per ſe immediatè ad primam gratiam in ſacramento pœnitent. 525.1.B
2 Iure antiquo non licebat confeſſori pœnitentiam ab alio iniunctam mutare. 371.2. D,niſi in priori ſententia manifeſtum perſpiciat errorem. ibid.E
3 Confeſſor poteſt imponere aliquam ſatisfactionem. 525.1. A, imò & tenetur per ſe loquendo. 527.1.B,Non tamen ſemper, maximè ſub præcepto.ibid.C.& ſeq.
4 Satisfactio virtute clauium impoſita, eſt pars ſacramenti.525.1.C,integralis, ibid.C, non eſſentialis. ibid.D
5 Satisfactio hæc habet aliquem effectum ex opere operato. ead. 2. B, quis ille ſit. ibid. D, 526. 1.B,C
6 Non habet hunc effectum antequam in re exhibeatur.ibid.E,quòd ſi impleatur ante abſolutionem, non habet hunc effectum donec ſacram. perficiatur. ead.2.B
7 Tollit totum reatum,ſi ſit proportionata,& non aliàs. 527.1.A
8 Ante & poſt abſolutionem imponi poteſt, cōſultiùs tamen ante. 528.1.A
9 Illam debet imponere confeſſor ex arbitrio prudenti.ibid. C,quod ex peccatorum grauitate, & pœnitentis diſpoſiti aliiſque circunſt.ſumi debet. 529.1.A
10 Satisf.æqualis reatui pec.conſiſtit in indiu. ibi. E
11 In ſatisfact. debet imponi opus habens omnes conditiones, quæ in opere ſatisf. requiruntur. 530.1.B
12 Poteſt eſſe internum, licèt externum ſit magis accommodatum. ibid. non oportet tamen eſſe orationem,ieiunium,& eleemoſynam. ead.2.B
13 Propter publica peccata poteſt imponi pœnitentia publica.ead.1.D,abſq; ſigilli fractione. ibid.E
14 Poteſt imponi opus,aliàs præcep. ead.2. C,ſi autem confeſſor nihil explicet, intelligitur opus nō præceptum imponere. ibid.E
15 Recitans roſarium tempore quo ex obligatione miſſam audit,implet pœnitentiam. ibid.
16 Poteſt confeſſor pœnitentem obligare, vt pœnitentiam impoſitam acceptet. 531.1. D, quæ obligatio eſt ex ſuo genere ſub mortali. ead.2.B
17 Quando teneatur penitens pœn. acceptare. 531. 1.C
18 Confeſſor per ſe aliquando non poteſt obligare pœnit.vt ante abſolutionē ſatiſfact. impleat. ibid. E niſi per modum medici id iudicet neceſſ. ead. 2.A
19 Per ſatisf. in ſtatu peccati mortalis exhibitā impletur hæc obligatio. ibid. D, non habet tamen effectum durante illo ſtatu. 533.1. A, ſed reced. fictione. ibid.B
20 Implēs pœn.in pec.mort.quomodo pec. ead.2.D
21 Pœnitens non poteſt ſine confeſſoris voluntate expreſſa pœnitentiam per alium implere. 534.1. A,ex illa poteſt habebitque effectum. ead.2.E
22 Idem ſacerdos poteſt pœnitentiam à ſe impoſitā mutare.535.1.A,& alius æqualis.ibid.E,etiam in mitiorem.ead.2.B,& ſuperior.ibid.D,non tamen extra ſacramentale iudicium, niſi per indulg. cōceſſionem. 536.1.A
23 Qui bona fide exiſtimat ſufficienter pro peccatis ſatisfeciſſe, tenetur pœnitentiam impoſitam implere, vt medicinam non vt ſatisfactionem. ead. 2.A
24 Pœnitentia impoſita à ſuperiore de reſeruatis, non poteſt ab inferiori mutari. 537.1.A
25 Obligatio illam implendi tollitur per quancunque remiſsionem pœnæ pro illis peccatis debitæ. 669.2.A,ex alio tamen capite nullus ferè obligatione implendi illam,liberatur. ibid.C
26 Poteſtas relaxandi pœnas peccatorum corā Deo, & pœnitentias iniunctas,eadem. 670.1.A
27 Qui facit quod in ſe eſt,ad lucrandam indulgentiam,non ex iuſta cauſa conceſſam, non liberatur obligatione implēdi pœnit.iniunctam. 738.2.C, D,excuſatur tamen ex bona fide. ibid.

SCRPITVRA SACRA.

2 Regula Chryſ.pro parab.interpretandis. 163.2.B

Sigillum.

1 Confeſſor tenetur ſeruare ſecretum confeſsionis 450.1.D, ſemper & ſine vlla exceptione. ead.2.A etiamſi reuelatio futura ſit vtilis pœn. 452.2.D, aut confeſſori ad quencunque honeſtum finem. 453.1.A
2 Sigilli obligatio maximè pertinet ad confeſſorem, & ſuperiorem,à quo petitur licentia abſoluendi à reſeruatis. 457. 1.E, Internuncium. ead. 2.A,Conſiliarium.ibid.D, & qui furtiuè confeſſionem alterius audit, ibid. C, vel etiam ſine culpa. 458.1. C, 460.2. C. imò & ad illum,cui confeſſor, vel iniquè,vel de licentia pœnitentis confeſsionem reuelat. 460.1.C
3 Superior interrogare licitè nō poteſt de perſona pro qua facultas ad abſoluēdum à reſeru. petitur. 422.1.D
4 Sigillo tenetur ſuperior, coram quo comparet pœnit.ſub illo onere iam abſolutus. 428.2.B, 430.2.C
5 Pœnitens non obligatur ſigillo ad ea quæ cōfeſſor illi committit. 457.1.D *Sigilli obligatio.*
6 Sigilli obligatio eſt veluti intrinſeca,& connaturalis ſacramento pœnitentiæ. 451.2.C *Vnde oriatur.*
7 Sigillum ex genere ſuo obligat ſub mortali. 452. 1.A
8 Oritur ex ſola ac propria confeſsione ſacramētali.453.1.D,vel ex ea,quæ tali intentione fit putato ſacerdoti.ead.2.B,456.1.E, non ex facta laico vt ſic,etiam ſacramentali putata. 454.2.C
9 Oritur ex cōfeſsione audita voluntariè à confeſſore, abſque intentione perficiendi ſacramētum. 453.2.E,454.1.A
10 Non oritur ex iure humano poſitiuo, neque ex puro naturali. 451.2.A,B
11 Oritur ex confeſsione facta ſacerdoti non habēti iuriſdictionem.454. 2.E,vtriuſque ſcientia,niſi defectus interueniat.454.1.B, modò cōfeſsio fiat in ordine ad ſacramentum, cum ſpe iuriſdictionis. ibid.

12 Vt

12 Vt obliget non eſt neceſſe, vt confeſſio cum omnibus conditionibus ad abſolutionem requiſitis fiat, ead.2.D, imò neq; cum intentione recipiendi abſolutionem. 455.1.A, neque integrè. ibid.

Sigilli materia.
13 Sigilli materia grauis eſt, peccatũ etiam veniale. ibid.C, imò circũſtantiæ, & obiecta peccatorum. ead.2. etiam futurorum. ibid.B
14 Omnia quæ dicuntur ab declarandum peccatũ, ſunt materia ſigilli. 456.1.A
15 Peccata publica, vt in confeſſione cognita, cadũt ſub ſigillum. ibid.C, Quomodo autem confeſſor loqui poſsit de his peccatis. ead.2.C
16 Non eſt contra ſigillum, ea tantùm dicere, quæ ſunt de generali ratione confeſsionis. 457.1.A
17 Quæ concomitanter dicuntur, non pertinentia ad accuſationem, non cadunt ſub ſigillum. ibid.B

Reuelatio abſque licentia pœnit.
18 Sub ſigillo tenetur confeſſor abſoluta confeſsione non loqui de rebus eius cum pœnitente, abſq; eius facultate. 458.2.B, quomodo id faciet ad ſupplendum defectum in ea commiſſum. ibid.E
19 Si plures confeſsionem audierunt, non poſſunt inter ſe de rebus eius loqui. ibid.

Cum illa.
20 Si pœnitens extra confeſsionem dicat, quod in confeſsione dixerat, vt ſic non cadit ſub ſigillum. 459.1.B
21 Poteſt confeſſor de rebus in confeſſ. auditis, de pœnit. licentia loqui. ibid.C, ſatis expreſſa. 461.1.B. & ſpontanea. ibid.C
22 Diſcrimina inter reuelationem extra confeſsionem, & licentiam pœnitentis. 459.2.B

Eius reuelatio indirecta.
23 Sigillum etiam indirectè obſeruandum. 461.1.E
24 Confeſſor dicens non abſoluiſſe pœnitentem, indirectè violat ſigillum. ead.2.A, etiam interrogatus. ibid.B, quomodo autem tunc debeat reſpondere, etiam aliis interrogationibus. 462.2.A, B. & ſeq.
25 Sigillum etiam factis eſt ſeruandum. 461.2.C
26 Sigillum indirectè violat parochus publicè aliquod ſacramentum negans alicui indiſpoſito ex ſola notitia confeſsionis. 462.1.A
27 Sacerdos in occulto vitans excommunicatum, ex ſola ſcientia cõfeſsionis cognitum indirectè violat ſigillum. 459.1.B,C
28 Non poteſt quis vti notitia confeſsionis cum periculo reuelationis eius. 463.1.C
29 Non poteſt imponi pœnitentia publica in confeſsione, niſi ex ſpontanea acceptatione pœnit. ibid.D
30 Confeſſor, qui poteſt auferre occaſionem peccati pœnitentis cum ſuſpicione aliorum, non poteſt id facere ſine voluntate eius. ead.2.A, imò nec cũ ſuſpicione eius ſolius. ibid.C
31 Non licet ſacerdoti propter damnum vitandum aliquid facere, cum indirecta reuelatione pœnitent. 464.1.B
32 Non poteſt negari ſuffragium propter notitiam confeſsionis. 465.1.D
33 Quam pœnam incurrat ſigillum violans. ead.2.A

Spes.
Spes. Vide verb. Fides.

STVPRVM.

1 Qui virginem deflorat, moraliter tenetur circunſtantiam illam aperire. 315.2.D

Suffragium.

1 Inter fideles eſſe communicationem bonorum operum, & fidei dogma. 619.2.A
2 Fideles poſſunt ſe ad inuicẽ iuuare ad ſatisfaciendum pro pœna temporali. 620.1.A, pœnam pro alio ſoluendo. 622.1.D, 688.2.C
3 Opus pœnale, vt ſatisfactoriũ, poteſt alteri communicari. 621.2.C
4 Qui pro alio ſatisfacit, ſe priuat fructu illius operis, vt ſatisfactorij. ibid.D
5 Opus ſatisfactorium æquè valet ad remiſſionem pœnæ pro alio, ac pro ſe oblatum. 622.1.A
6 In ſuffragio duo conſideranda. 623.1.B,E
7 Suffragij valor eſt de condigno. 645.2.D, etiam pro defunctis oblatum. 636.1.D, 637.1.A, & 2.D
8 Diſcrimen inter publica & priuata ſuffragia. 642.1.A, & ſeq.
9 Opus externum nudum, an alteri poſsit prodeſſe ad ſatisfaciendum. 643.1.A, 644.2.C
10 Opus ſubditi ſine illius voluntate non poteſt per ſuperiorem alteri applicari. 646.2.B
11 Suffragium oblatum pro incapaci illius, reponitur in theſauro Eccleſiæ. ibid.D
12 Virtus ad impetrandam culpæ remiſsionem nomine Eccleſiæ non eſt indulgentia, neque actus clauium. 665.2.D
13 Quilibet poteſt ſatisfacere pro peccatis alienis iam remiſſis, non pro committendis. 686.2.C
14 Quid ſit, admittere religiones, alios fideles ad communicationem meritorum & operum ſuorum. 696.2.B, & quis fructus inde fidelibus proueniat. 697.2.E, & ſeq.
15 Vnum ſuffragium pro pluribus oblatum, non habet in ſingulis tantum valorem, ac ſi pro vno ſolo offerretur. 638.2.B

Quibus proſit viuis.
16 Suffragia offerri poſſunt pro viuentibus. 625.2.C
17 Suffragium prodeſt etiam nihil ſcienti. 628.2.A & potenti pro ſe ſatisfacere. 640.1.C

Defunctis.
18 Suffragia prodeſſe defunctis eſt de fide. 629.1.A, non beatis. 630.2.B, licèt ex noſtris operibus aliqua accidentalis gloria obiectiuè illis poſſit accreſcere. ibid.D, damnatis ad nihil proſunt. 631.1.A, neque pueris Limbi. 632.2.B. & ſeq. ſed ſolis animabus purgatorij, etiam ad remiſsionem totius pœnæ. ead.1.E, Quomodo autem profuerint Patribus in ſinu Abrahæ. ead.2.A
19 Suffragia defunctis proſunt ſecundùm totum ſuum valorem. 638.1.D
20 Suffragia in genere omnibus in Purgatorio exiſtentibus prodeſſe poſſunt. ead.2.C
21 Suffragia illi ſoli proſunt de condigno. cui ex intentione offerentis applicantur. 645.2.D, illique ſoli directè impetrant. 646.1.A
22 Suffragium quibus & quomodo indirectè proſit. ibid.D
23 Suffragia viuentium non poſſunt valere defunctis de condigno ad aliquam conſolationem, vel bonum motum internum recipiendum 632.2.D, An verò hoc de congruo illis impetrari poſsit. 636.2.C

Suffragium offerentis diſpoſitio.
24 Suffragium pro alio offerens, debet intendere illis ſuffragari. 645.2.D

ſuffragiũ recipientis diſpoſitio.
25 Suffragium offerens, vt fructuoſum ſit, debet eſſe in gratia. 640.2.B, & facere opus proportionatum ad ſatisfaciendum, vt eſt à tali operante. 642.1.D
26 Suffragium oblatum à prouo miniſtro nomine Eccleſiæ non habet effectum in ratione ſatisf. 641.1.C
27 Suffragium pro exiſtente in peccato, non habet effectum in illo recedente fictione. 639.2.D
28 Suffragium non acceptatur pro non habente reatum pœnæ, vt poſtea illi valeat, ſi peccet. ibid.C
29 Proprium ſuffragium ſatisfactorium requirit in eo pro quo offertur, ſtatum gratiæ, & culpam remiſſam pro cuius reatu tollendo fit ſuffragium. ad.1.B

THESAVRVS ECCLESIÆ.

1 In Eccleſia eſt theſaurus, præcipuè conſtans ex Chriſti

Chriſti meritis & ſatisfactione. 584.1.2.infinitus. ead.2.E,ſpiritualis,& moralis. 685.2.A

2 Conſtat item meritis Sanctorum.687.1.D,& ſatisfactionibus. 688.1.C,D

3 Theſaurus vt conſtans ſatisfactionibus Sanctorum,deſeruit ad indulgentias.689.2.E, 690. 1.A, ſolumque per illas diſpenſatur,non à priuata perſona,ſed à Papa. ibid.D,689.2.A, licèt non ſit ad illas ſimpliciter neceſſarius. 695. 1. B, 2. B, D, & ſeq.an verò poſſint alia via diſpenſari. 697.2.E

4 In veteri Eccleſia non fuit poteſtas theſaurum diſpenſandi. 689.2.E

5 Indulgentiarum efficacia pendet ex theſauro, ſaltem,vt conſtante Chriſti meritis,& ſatisf. 692.1. D,& ſeq.

6 Non tantùm per indulgentias , ſed etiam per ſacraméta remiſſio fit ex Chriſti ſatisfactione. ead. 2.C,D

7 Remiſſio pœnæ temporalis facta ſine ſatisfactione noſtra , ſemper fit per applicationem ſatisfactionis Chriſti. 693.1.D,& ſeq.

8 Semper in Eccleſia conceſſæ ſunt indul. ex theſ. 694.1.B

9 Theſaurus non eſt neceſſarius ad remiſſionem externarum pœn. ibid. C , neque ad abſolutionem à cenſura. ibid.D

12 Quæ ſatisfactiones applicentur per indulgent. quando intentio concedentis determinata non eſt. 695.2.B

13 Merita Sanctorum non conferunt, vt maior cõcedatur indulgentia, quàm cauſa depoſcat. 696. 2.B

14 Theſaurus , vt conſtans Chriſti meritis, aliis modis,quàm per indulgentias diſpenſatur. ibid.C

15 Nulla priuata perſona,aut fidelium cõgregatio, poteſt priuatum congregare theſaurum. ead. 1. C,D

TIMOR.

1 Dupliciter poteſt quis operari ex timore. 71.1. C

2 Operari,vel pœnitere ex timore , vt ex occaſione excitante , optimum eſt.ibid.D , & ſeq.item vt ex fine proximo,non excludendo finem vlt. 72. 1. A

3 Timor gehennæ eſt actus bonus. 70. 2. E, & ſeq.

VEREC.

1 Non eſt virtus ſimpliciter.86.1.D,& ſeq.

VIRGIN.

1 Non eſt virtus diſtincta à virtute Caſt. 181. 2. A, vnde vt virt. per pœnit. reſtituitur. ibid. B , licèt quoad materialem carnis integritatem non reſtituatur. ibid.

VIRTVS. *Acquiſita.*

1 Quælibet virtus ſicut odio habet quodlibet malum ſibi contrarium,multo magis diligit contrarium bonum.24.1.E,Acquiſita per pec.mortal.vt ſic non amittitur ; niſi quatenus eſt illi contrarium. 175.1.D

FINIS.

ALF [illegible]
04 – [illegible]

36 Mor